Regeringens proposition 2025/26:1

Budgetpropositionen för 2026

Regeringen överlämnar härmed enligt 9 kap. 2 § regeringsformen budgetpropositionen för 2026.

Stockholm den 18 september 2025

Ulf Kristersson

Elisabeth Svantesson
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

Budgetpropositionen innehåller regeringens förslag till statens budget för 2026 samt de övriga förslag och bedömningar som följer av riksdagsordningen och budgetlagen (2011:203).

Översikt av innehåll i volym 1

Volym 1a

1	Finansplan
2	Förslag till riksdagsbeslut
3	Lagförslag
4	Den makroekonomiska utvecklingen
5	De budgetpolitiska målen
6	Inkomster
7	Utgifter
8	Statens budgetsaldo och statsskulden
9	Den offentliga sektorns finanser
10	Statens investeringar och finansiella befogenheter
11	Granskning och ekonomisk styrning

Bilagor 1-5

Volym 1b

12	Lagförslag, skattefrågor
13	Skattefrågor

Bilagor 6-14

Innehållsförteckning

Sammanställning av förslag till statens budget för 2026 9

1 Finansplan 11
1.1 En budget för hårt arbetande människor 11
1.2 Reformer i denna proposition 14
1.3 Den ekonomiska utvecklingen 42
1.4 Den offentliga sektorns finanser 48
1.5 Uppföljning av de finanspolitiska målen 49
1.6 Effekter av regeringens politik 51

2 Förslag till riksdagsbeslut 57

3 Lagförslag 59
3.1 Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203) 59

4 Den makroekonomiska utvecklingen 61
4.1 Utsikterna i omvärlden 2025 och 2026 61
4.2 Utsikterna i Sverige 2025 och 2026 63
4.3 Osäkerheter i prognosen 71
4.4 Utvecklingen 2027 och 2028 72
4.5 Alternativa scenarier 72
4.6 Prognosrevideringar 74
4.7 Utvecklingen enligt andra bedömare 75

5 De budgetpolitiska målen 79
5.1 Uppföljning av målet för det finansiella sparandet 79
5.2 Utgiftstaket – uppföljning, tekniska justeringar och förslag 81
5.2.1 Uppföljning av utgiftstaket 81
5.2.2 Tekniska justeringar av utgiftstakets nivåer och finanspolitiskt motiverade höjningar av tidigare beslutade nivåer för 2026 och 2027 82
5.2.3 Förslag till nivå på utgiftstaket 2028 84
5.3 Uppföljning av det kommunala balanskravet 86
5.4 Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet 87
5.5 Ändringar i det finanspolitiska ramverket 90
5.5.1 Ärendet och dess beredning 90
5.5.2 Det finanspolitiska ramverket 91
5.5.3 Benämningen offentlig sektor ersätts med offentlig förvaltning i budgetlagen 91
5.5.4 Överskottsmålet ersätts med ett balansmål 92
5.5.5 Nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina kan medge en avvikelse från målet för det offentliga finansiella sparandet 2026–2034 94
5.5.6 Finanspolitiska rådet uppfyller ändringsdirektivets krav på en oberoende finanspolitisk institution 94
5.5.7 Nya uppgifter för Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet 96
5.5.8 Jämförelser och utvärdering av prognoser 98
5.5.9 Ändringsdirektivets nya krav på medelfristiga budgetramverk 99
5.5.10 Redovisning av katastrof- och klimatrelaterade åtaganden 101
5.5.11 Krav på offentlig redovisning 101
5.5.12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 102
5.5.13 Konsekvenser 102
5.5.14 Författningskommentar 103

6 Inkomster 107

6.1 Regeringens förslag till beräkning av inkomster i statens budget 107
6.2 Offentliga sektorns skatteintäkter 108
6.3 Offentligfinansiella effekter av samtliga ändrade skatte- och avgiftsregler 117
6.4 Statens inkomster 118
6.5 Jämförelse med 2025 års ekonomiska vårproposition och uppföljning av statens budget för 2024 och 2025 118

7 Utgifter 123
7.1 Inledning 123
7.2 Utgiftsramar för 2026 124
7.3 Preliminära utgiftsramar för 2027 och 2028 127
7.4 Utvecklingen av de takbegränsade utgifterna över tid 128
7.5 Uppföljning av utgifterna 2025 141
7.6 Förändring av utgiftsramar och takbegränsade utgifter sedan 2025 års ekonomiska vårproposition 143
7.7 Utgifter som medger en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande 152

8 Statens budgetsaldo och statsskulden 155
8.1 Inledning 155
8.2 Statens budgetsaldo 156
8.3 Statsskulden 159
8.4 Uppföljning av statens budgetsaldo 2025 161

9 Den offentliga sektorns finanser 163
9.1 Inledning 164
9.2 Den offentliga sektorns finanser 164
9.3 Statens finanser 170
9.4 Ålderspensionssystemets finanser 172
9.5 Kommunsektorns finanser 173
9.6 Den offentliga sektorns finansiella förmögenhet 177
9.7 Finansiellt sparande enligt olika bedömare 179
9.8 Uppföljning av offentliga sektorns finanser 180
9.9 Sveriges återhämtningsplan inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens 183

10 Statens investeringar och finansiella befogenheter 185
10.1 En samlad investeringsplan för staten 185
10.2 Finansiering av anläggningstillgångar och rörelsekapital i statens verksamhet 189
10.2.1 Låneram för 2026 189
10.2.2 Räntekontokreditram för 2026 191
10.3 Låneramar för samhällsinvesteringar och övriga kontokrediter 192
10.4 Statlig utlåning 193
10.5 Statliga garantier 194
10.6 Beställningsbemyndiganden 194
10.7 Bemyndigande att överskrida anslag 196

11 Granskning och ekonomisk styrning 199
11.1 Den europeiska planeringsterminen och EU:s rekommendationer till Sverige 199
11.2 Finanspolitiska rådets slutsatser 201
11.3 Granskning av årsredovisning för staten 2024 206
11.4 Utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten 206

12 Lagförslag, skattefrågor 209

12.1 Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624) 209
12.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt 210
12.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta 211
12.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta 212
12.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 213
12.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 224
12.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 231
12.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift 232
12.9 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) 233
12.10 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) 248
12.11 Förslag till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227) 250
12.12 Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin 257
12.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat 258
12.14 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) 260
12.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva 261
12.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 262
12.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:294) om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227) 263
12.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) 269
12.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:540) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) 270

13 Skattefrågor 271
13.1 Sänkt skatt på arbetsinkomster, pension och sjuk- och aktivitetsersättning 272
13.2 Skattefrihet för jobbpremie 273
13.2.1 Ärendet och dess beredning 273
13.2.2 Jobbpremie ska vara skattefri 273
13.2.3 Ikraftträdande 275
13.3 Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta 275
13.3.1 Ärendet och dess beredning 275
13.3.2 Gällande rätt 275
13.3.3 Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta 276
13.3.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 278
13.3.5 Konsekvensanalys 278
13.4 Permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter 280
13.5 Ytterligare höjning av beloppsgränsen vid avdrag för resor till och från arbetet 281
13.6 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar 282
13.7 Förändrade nivåer för vissa delavgifter inom socialavgifterna inför 2026 282
13.7.1 Ärendet och dess beredning 282
13.7.2 Förändrade nivåer för vissa delavgifter inom socialavgifterna 283
13.7.3 Ikraftträdandebestämmelser 283
13.8 Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag 284
13.8.1 Ärendet och dess beredning 284
13.8.2 Bakgrund och gällande rätt 285
13.8.3 Fåmansföretagsreglerna behöver förenklas och förbättras 286
13.8.4 Ett grundbelopp ersätter dagens förenklingsregel 288

13.8.5 Ändrad beräkning av det lönebaserade utrymmet 291
13.8.6 Ändrad definition av dotterföretag vid beräkning av löneunderlaget 296
13.8.7 Begränsning av löneunderlaget i vissa fall 298
13.8.8 Ändrad beräkning av ränta på omkostnadsbeloppet 301
13.8.9 Sparat utdelningsutrymme ska inte räknas upp med ränta 303
13.8.10 Index- och kapitalunderlagsreglerna tas bort 305
13.8.11 Vissa tidsperioder förkortas med ett år 306
13.8.12 Utdelning och kapitalvinst på andelar som mottas i samband med andelsbyten och partiella fissioner 307
13.8.13 Uppgiftsskyldighet för den som innehar kvalificerade andelar 317
13.8.14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 318
13.8.15 Konsekvensanalys 320
13.9 Skattereduktion för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet 330
13.9.1 Ärendet och dess beredning 330
13.9.2 Gällande rätt 330
13.9.3 Skatteincitament för gåvor från juridiska personer i form av skattereduktion 333
13.9.4 Skattereduktionens utformning 337
13.9.5 Skattereduktionens storlek 339
13.9.6 Kontrolluppgift från godkänd gåvomottagare 340
13.9.7 Undantag från beskattning av andelsägare eller medlem 341
13.9.8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 343
13.9.9 Konsekvensanalys 343
13.10 Förbättrat regelverk om beskattning av skog 348
13.11 Förbättrade regler för svensk tonnagebeskattning 348
13.12 Sänkt energiskatt på el 349
13.12.1 Ärendet och dess beredning 349
13.12.2 Sänkt energiskatt på el 349
13.12.3 Konsekvensanalys 352
13.13 Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel och vissa ändrade villkor för återbetalning 354
13.13.1 Ärendet och dess beredning 354
13.13.2 Bakgrund och gällande rätt 354
13.13.3 Den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på jordbruksdiesel ska förlängas och beloppsgränsen för återbetalning av sådan skatt ska ändras 355
13.13.4 Dynamisk hänvisning till EU-förordningen om Nace-koder 360
13.13.5 Lagen om lagerskatt på flygbensin upphävs 362
13.13.6 Konsekvensanalys 362
13.14 Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer 366
13.14.1 Ärendet och dess beredning 366
13.14.2 Bakgrund och gällande rätt 366
13.14.3 Utvidgad skattebefrielse för elförbrukning i metallurgiska processer 368
13.14.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 370
13.14.5 Konsekvensanalys 371
13.15 Moderniserad beskattning av gaser 373
13.15.1 Ärendet och dess beredning 373
13.15.2 Gällande rätt 373
13.15.3 Enhetligare skatteregler för biobaserade gaser 374
13.15.4 Skattesatser för gaser 383
13.15.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 393
13.16 Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar 394
13.16.1 Ärendet och dess beredning 394
13.16.2 Bakgrund och gällande rätt 395

13.16.3 Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar 396
13.16.4 Konsekvensanalys 399
13.17 Sänkt alkoholskatt för drycker från oberoende småproducenter 401
13.18 Höjd skatt på vissa tobaksprodukter 401
13.19 Tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel 402
13.20 Sänkt mervärdesskatt på tillträde till danstillställningar 402
13.21 Åtgärder mot mervärdesskattebedrägerier 403
13.22 Ändrade regler om fördelning av avdrag för mervärdesskatt 404
13.23 Tillkännagivande om omvandling av lokaler till bostäder 405
13.24 Offentligfinansiella effekter – en sammanfattning 406
13.25 Skatteutgifter 408
13.26 Författningskommentar 409
13.26.1 Förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624) 409
13.26.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt 409
13.26.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta 409
13.26.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta 409
13.26.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 410
13.26.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 412
13.26.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 414
13.26.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift 414
13.26.9 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) ... 415
13.26.10 Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) 432
13.26.11 Förslaget till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227) 432
13.26.12 Förslaget till lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin 433
13.26.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat 434
13.26.14 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) 434
13.26.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva 435
13.26.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi 435
13.26.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:294) om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227) 435
13.26.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) 435
13.26.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:540) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) 436

Bilaga 1 Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2026
Bilaga 2 Tabellsamling makroekonomisk utveckling och offentliga finanser
Bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet
Bilaga 4 Klimatredovisning
Bilaga 5 Ändringar i det finanspolitiska ramverket
Bilaga 6 Skattefrihet för jobbpremie
Bilaga 7 Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta
Bilaga 8 Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag
Bilaga 9 Skattereduktion för gåvor juridiska personer

Bilaga 10 Sänkt energiskatt på el
Bilaga 11 Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel m.m.
Bilaga 12 Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer
Bilaga 13 Moderniserad beskattning av gaser
Bilaga 14 Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 september 2025

Sammanställning av förslag till statens budget för 2026

Utgifter

Tusental kronor

Utgiftsområde	1	Rikets styrelse	21 614 324
Utgiftsområde	2	Samhällsekonomi och finansförvaltning	22 038 701
Utgiftsområde	3	Skatt, tull och exekution	15 511 898
Utgiftsområde	4	Rättsväsendet	94 743 980
Utgiftsområde	5	Internationell samverkan	2 547 401
Utgiftsområde	6	Försvar och samhällets krisberedskap	225 022 485
Utgiftsområde	7	Internationellt bistånd	43 652 932
Utgiftsområde	8	Migration	13 524 360
Utgiftsområde	9	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	127 707 301
Utgiftsområde	10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	121 994 196
Utgiftsområde	11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom	59 321 791
Utgiftsområde	12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn	104 228 329
Utgiftsområde	13	Integration och jämställdhet	5 866 226
Utgiftsområde	14	Arbetsmarknad och arbetsliv	91 162 652
Utgiftsområde	15	Studiestöd	35 787 594
Utgiftsområde	16	Utbildning och universitetsforskning	106 936 696
Utgiftsområde	17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	17 337 204
Utgiftsområde	18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	1 775 128
Utgiftsområde	19	Regional utveckling	4 874 201
Utgiftsområde	20	Klimat, miljö och natur	19 625 341
Utgiftsområde	21	Energi	7 939 815
Utgiftsområde	22	Kommunikationer	106 704 772
Utgiftsområde	23	Areella näringar, landsbygd och livsmedel	22 566 654
Utgiftsområde	24	Näringsliv	8 955 115
Utgiftsområde	25	Allmänna bidrag till kommuner	180 723 354
Utgiftsområde	26	Statsskuldsräntor m.m.	26 955 200
Utgiftsområde	27	Avgiften till Europeiska unionen	54 199 851
Summa utgiftsområden			**1 543 317 501**
Minskning av anslagsbehållningar			-16 241 512
Summa utgifter			**1 527 075 989**

Riksgäldskontorets nettoutlåning	16 813 447
Kassamässig korrigering	-1 639 019
Summa	**1 542 250 417**

Inkomster

Tusental kronor

Inkomsttyp 1000	Statens skatteinkomster	1 419 590 649
Inkomsttyp 2000	Inkomster av statens verksamhet	50 555 829
Inkomsttyp 3000	Inkomster av försåld egendom	5 000 000
Inkomsttyp 4000	Återbetalning av lån	499 547
Inkomsttyp 5000	Kalkylmässiga inkomster	24 411 000
Inkomsttyp 6000	Bidrag m.m. från EU	35 705 428
Inkomsttyp 7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-160 851 793
Inkomsttyp 8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0
Summa inkomster		**1 374 910 661**

Beräknat lånebehov	167 339 756
Summa	**1 542 250 417**

1 Finansplan

1.1 En budget för hårt arbetande människor

En oförutsägbar och osäker omvärld tynger Sverige och svenskarnas ekonomi. Det pågående handelskriget och geopolitiska spänningar har stor påverkan på det ekonomiska läget i många av världens länder. Återhämtningen i svensk ekonomi som påbörjades under 2024 har till följd av detta avstannat, vilket har gjort lågkonjunkturen mer utdragen. Sverige står dock, till skillnad från många andra jämförbara länder, starkt med stabila statsfinanser och en låg statsskuld. Regeringen har därför möjlighet att genomföra åtgärder som stärker Sverige och de svenska hushållens ekonomi och bryter lågkonjunkturen.

När regeringen tillträdde var inflationen omkring 10 procent. Prisökningarna slog hårt mot människors vardagsekonomi och mot företag, liksom mot välfärden. I två budgetpropositioner fokuserade regeringen därför på att bekämpa den höga inflationen och samtidigt stötta de som drabbades hårdast av ökade kostnader, bl.a. genom tillfälligt förhöjt bostadsbidrag, åtgärder för lägre drivmedelspriser, sänkt skatt på arbete och pension samt stora tillskott till välfärden. Regeringens prioriteringar har, tillsammans med en åtstramande penningpolitik och ansvarstagande från arbetsmarknadens parter, haft effekt. Den höga inflationen har bekämpats även om vaksamhet fortsatt krävs. Regeringen skiftade därför fokus i den förra budgetpropositionen, från inflationsbekämpning till långsiktiga investeringar i ett rikare och tryggare Sverige.

En ekonomisk återhämtning inleddes i slutet av 2024 då svensk BNP visade på en positiv utveckling. Återhämtningen avbröts dock, bl.a. till följd av hotet om högre tullar och ett globalt handelskrig som skapade stor osäkerhet för såväl hushåll som företag. Konsumentförtroendet föll tillbaka under inledningen av 2025 och efterfrågan i ekonomin har fortsatt varit svag. Ju längre en lågkonjunktur fortgår, desto större blir de negativa effekterna. Ett exempel är effekterna på arbetsmarknaden när unga och andra grupper av arbetslösa med svagare förankring på arbetsmarknaden får allt svårare att komma i arbete ju mer utdragen en lågkonjunktur blir. Effekterna av den tidigare höga inflationen dröjer sig också kvar. Löntagarnas köpkraft har urholkats och det kommer att ta flera år innan den genomsnittliga reallönen har återställts till samma nivå som innan inflationen började stiga kraftigt under 2021.

Finanspolitiken har ett ansvar att stötta svenskarnas och hela Sveriges återhämtning.

I denna proposition fokuserar regeringen därför på att stärka hushållens ekonomi så att den utdragna lågkonjunkturen kan brytas och återhämtningen i svensk ekonomi återupptas. Det handlar om billigare matkassar genom tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel, höjt bostadsbidrag för barnfamiljer och sänkt skatt på arbete och pension. Därtill föreslår eller aviserar regeringen en lägre energiskatt på el, lägre barnomsorgsavgifter inom ramen för maxtaxan och ett högkostnadsskydd för hushåll mot höga el- och gaspriser. För en familj med en polis, en sjuksköterska och två barn i förskoleåldern kan sänkt skatt på arbete och el, sänkt mervärdesskatt på livsmedel samt sänkt barnomsorgsavgift innebära ca 1 800 kronor mer i månaden 2026. Sammantaget innebär regeringens inkomstskattesänkningar under mandatperioden, tillsammans med årliga indexeringar av grundavdrag och jobbskatteavdrag, att en familj med en polis och en sjuksköterska kommer att betala 43 000 kronor mindre i skatt 2026.

Arbetslösheten i Sverige är både konjunkturell och strukturell. Den konjunkturella arbetslösheten bekämpas genom regeringens åtgärder för att stötta den inhemska efterfrågan, som att stärka hushållen. Den strukturella arbetslösheten bekämpas främst genom bl.a. förstärkta drivkrafter till arbete och utbildningsinsatser. Regeringens stora bidragsreform med bl.a. ett bidragstak ska göra att det blir mer lönsamt att arbeta och bryta utanförskapet. Regeringen arbetar också för att säkerställa att arbetskraften har den kompetens som företagen efterfrågar och föreslår därför tillskott för en utbyggnad av yrkeshögskolan och yrkesutbildningen för vuxna på gymnasial nivå samt satsningar på folkhögskolan.

Ett gott företagsklimat är en grundförutsättning för fler svenska jobb och ekonomisk tillväxt. I denna proposition aviserar regeringen att arbetsgivaravgifterna för unga tillfälligt bör sänkas. Det minskar anställningskostnaderna, vilket gynnar företag i flera branscher som har pressats hårt i den utdragna lågkonjunkturen, samtidigt som det kan underlätta för unga att komma i arbete. Regeringen fortsätter även att rensa upp i komplicerade regelverk för att göra det enklare att driva företag. Regeringen föreslår även enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag.

Omvärldsläget är fortsatt osäkert med krig i vårt närområde. Dessutom finns allvarliga samhällsproblem i vårt land, inte minst den grova organiserade brottsligheten och följderna av en stor invandring i kombination med en misslyckad integration. Sammantaget medför detta att Sverige fortsatt står inför stora investeringsbehov i både försvar, rättsväsende samt brottsförebyggande och integrationsfrämjande verksamheter för att öka tryggheten för alla som bor i Sverige. I denna proposition föreslår regeringen kraftigt ökade resurser till det militära försvaret samt tillskott för ytterligare straffrättsliga reformer och ett brett och strukturerat brottsförebyggande arbete med sociala insatser. Regeringen föreslår också ytterligare reformer för en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik.

Sverige ska ha en välfärd att lita på. Skolan är avgörande för att ge alla barn en bra start i livet. Regeringen presenterar därför det största reformpaketet på skolans område på trettio år. Detta bidrar till att återupprätta en stark kunskapsskola där fokus ligger på grundläggande kunskaper och färdigheter som att läsa, skriva och räkna. Gemensamt för insatserna är att de samlat ska ge lärare och förskollärare så goda förutsättningar som möjligt att bedriva en undervisning av hög kvalitet i en trygg och säker miljö för barn och elever och där det råder studiero i klassrummet. Vård och omsorg ska finnas tillgänglig och hålla hög kvalitet för alla som behöver den. Patientens bästa och jämlik vård står i fokus för allt arbete inom hälso- och sjukvårdsområdet. Regeringen föreslår bl.a. flertalet satsningar med sikte på att korta vårdköerna och öka tillgängligheten i sjukvården. Dessutom föreslår regeringen riktade satsningar, bl.a. att medel avsätts för att förbättra vården för flickor och kvinnor. Regeringen föreslår även reformer inom tandvårdsområdet.

Sverige bedriver en ambitiös klimatpolitik. I den här propositionen presenterar regeringen förslag som förväntas sänka klimatutsläppen ytterligare 2026 och framåt. En hörnsten i regeringens klimatpolitik är övergången till fossilfri energi – i första hand genom elektrifiering. Arbetet med att få ny kärnkraft på plats går in i en än mer intensiv fas. Arbetet med att stoppa övergödningen och spridningen av hälso- och miljöfarliga ämnen fortsätter.

De senaste åren har varit prövande för många. Genom finanspolitiken tar regeringen ansvar och har möjlighet att agera för att bryta lågkonjunkturen. I den här budgeten är regeringens främsta prioritering att stärka svenskarnas ekonomi och den inhemska konsumtionen, så att den utdragna lågkonjunkturen kan brytas och återhämtningen återupptas. Med åtgärderna i denna proposition vill regeringen att fler ska kunna känna ekonomisk trygghet och tillförsikt om framtiden.

Tabell 1.1 Reformtabell

Miljarder kronor

	2026	2027	2028
Stötta konjunkturen och hårt arbetande svenskars ekonomi			
Sänkt skatt på arbete och pension	21,40	21,40	21,40
Tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel	15,94	21,25	0,00
Höjda hyresgränser i bostadsbidraget och insatser mot hemlöshet	0,73	0,75	0,72
Lägre barnomsorgsavgift	1,00	1,50	1,50
Högkostnadsskydd för hushåll – el- och gasstöd	1,00	0,00	0,00
Sänkt elskatt	6,52	6,60	6,68
Slopad fordonsskatt för vissa släpvagnar inkl. husvagnar	0,19	0,22	0,22
Gas i pensionssystemet	0,00	0,09	0,37
Sänkt skatt för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning	0,46	0,46	0,46
Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta	0,34	0,68	0,68
Satsningar för minskad arbetslöshet	0,64	0,74	1,27
Reformer för fler i arbete och ett minskat utanförskap			
Bidragstak för ökade drivkrafter till jobb för mottagare av ekonomiskt bistånd	0,06	-0,09	-0,16
Jobbpremie	0,20	0,36	0,07
Aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd, inkl. rätt till förskola	1,19	2,16	2,15
Kvalificering till välfärden	0,00	0,11	-0,07
Förbättra villkoren för företagande			
Regelförenkling och kortare tillståndsprocesser	0,12	0,21	0,25
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för unga	6,05	5,59	0,00
Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag	1,01	1,00	0,98
Förbättrade villkor för svensk matproduktion	1,00	0,47	0,21
Sänkt mervärdesskatt för tillträde till danstillställningar	0,22	0,44	0,44
Förbättrad kompetensförsörjning	0,17	0,23	0,23
AI och digitalisering	0,54	0,57	0,59
Fler bostäder och stärkt infrastruktur för stärkt tillväxt	0,55	0,53	0,53
Välfungerande marknader med god konkurrens	0,53	0,57	0,64
En välfärd att lita på			
Ökade resurser till skolan och förskolan	3,14	1,87	0,91
Reglering av lärarnas undervisningstid	0,00	1,28	2,57
Ordning i skolsystemet	0,18	0,16	0,23
Korta vårdköerna	2,26	2,23	1,92
Nära vård i lands- och glesbygd	0,30	0,30	0,00
Stärka vården för kvinnors och flickors hälsa	1,00	1,00	0,00
Tillskott till tandvården	1,00	1,11	1,24
Psykisk hälsa och suicidprevention	1,56	1,89	1,59
Öka kompetensen och höja kvaliteten i äldreomsorgen	0,21	1,99	0,17
Nationell styrning av kompetensförsörjning	0,57	0,01	0,00
Medel till arbetet mot sexuellt våld	0,20	0,20	0,20
Satsning på idrottshallar och annan plats för idrott	0,25	0,25	0,00
Bekämpa brottsligheten			
Straffskärpningar och förstärkning av Kriminalvården	0,75	2,20	5,83
Anstaltsplatser utomlands	0,11	0,50	0,69

	2026	2027	2028
Fler utbildningsplatser vid polisutbildningen	0,02	0,13	0,23
Rekryteringen av barn och unga måste brytas	0,15	1,08	0,58
Medel till Statens institutionsstyrelse	0,62	0,45	0,77
Avhopparverksamhet riktad till barn och unga förstärks	0,11	0,11	0,11
Arbete mot hedersförtryck, våld i nära relationer, prostitution och människohandel	0,17	0,16	0,16
Strypa den kriminella ekonomin och stoppa felaktiga utbetalningar	0,66	0,22	0,38
Civilt försvar och cybersäkerhet			
Det civila försvaret stärks ytterligare	1,22	2,21	2,53
Stärkt cybersäkerhet	0,37	0,41	0,46
En hållbar migrationspolitik			
Ny mottagandelag: ökad trygghet och säkerhet i boendena	0,16	0,32	0,32
Skärpta krav för svenskt medborgarskap	0,12	0,11	0,15
Tillskott till Migrationsverket och migrationsdomstolarna	0,04	0,49	0,22
Skärpta regler om utvisning	0,08	0,35	0,35
Lägre utsläpp, fossilfri energiförsörjning och ren miljö			
Etablering av ny kärnkraft	1,18	1,26	3,30
Nya medel till Kraftlyftet	0,25	0,75	1,00
Omprövning av vattenkraften	0,11	0,11	0,11
Förlängd klimatpremie för lätta lastbilar	0,00	0,70	0,80
Förstärkning av Klimatklivet	1,50	1,54	1,54
Energieffektivering av småhus	0,30	0,30	0,30
Miljökompensation för järnvägstransporter	0,34	0,34	0,34
Skattefrihet för laddel och avdrag för drivmedel	0,13	0,26	0,26
Satsningar inom skog och mark	0,14	0,32	0,37
Skydda värdefull natur och hav, samt bekämpa miljögifter	0,76	1,05	1,07
En effektivare statsförvaltning			
Omprövning av utgifter och verksamheter	-1,53	-0,38	-0,39
Övriga reformer och oundvikligheter	0,56	-2,89	-3,10
Effekt offentliga finanser exklusive tillskott till försvaret och stöd till Ukraina	**78,83**	**90,21**	**66,37**
Tillskott till försvaret	12,15	16,21	18,07
Stöd till Ukraina	36,09	44,53	5,02
Effekt offentliga finanser inklusive tillskott till försvaret och stöd till Ukraina	**127,07**	**150,96**	**89,46**

Källa: Egna beräkningar.

1.2 Reformer i denna proposition

Den oförutsägbara och osäkra omvärlden kräver åtgärder för att stärka de svenska hushållen och återhämtningen i ekonomin. Ett gynnsamt företagsklimat är en grundförutsättning för ekonomisk tillväxt. Sverige ska fortsatt vara ett land där det är enkelt att starta och driva företag, där ansträngning lönar sig och där det finns arbetskraft med rätt kvalifikationer. Sverige ska också bli ett tryggare land att bo och leva i, med ett starkt försvar och ett rättsväsende som med kraft kan trycka tillbaka den organiserade brottsligheten. Migrationspolitiken ska vara ansvarsfull och restriktiv. Det ska gå att lita på välfärden, med en god och tillgänglig vård och en stark kunskapsskola. Sverige är ett föregångsland på klimatområdet och regeringens klimatpolitiska arbete

utgår från att Sverige ska nå nettonollutsläpp till 2045. Statens resurser ska användas mer effektivt och varje skattekrona ska användas klokt.

Stötta konjunkturen och hårt arbetande svenskars ekonomi

Köpkraften för många hushåll har påverkats kraftigt av den tidigare mycket höga inflationen. Samtidigt bedöms inhemsk efterfrågan spela en avgörande roll för att bryta lågkonjunkturen. Regeringen vill därför stötta Sveriges återhämtning genom åtgärder som stärker hushållen och minskar både den konjunkturella och strukturella arbetslösheten. För att fler ska kunna försörja sig själva genom inkomst från arbete tar regeringen också ytterligare stora steg för att stärka arbetslinjen.

Sänkt skatt för de som arbetar och de som har arbetat

Det är avgörande för svensk tillväxt att drivkrafter till arbete och utbildning ökar. Det är också rättvist att den som arbetar får behålla mer av sin inkomst. Skattereglerna ska bidra till att öka den varaktiga sysselsättningen och antalet arbetade timmar i ekonomin. Regeringen avser därför att föreslå en förstärkning av jobbskatteavdraget, främst för låg- och medelinkomsttagare som arbetar heltid. För att pensionärerna ska få motsvarande ekonomiska förbättring avser regeringen även att föreslå sänkt skatt för pensionärer.

Mot bakgrund av de senaste årens sänkningar av inkomstskatten föreslår regeringen att skattesatsen för den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta (SINK) ska sänkas.

Åtgärder för sänkta matpriser

Den tidigare höga inflationen har urholkat löntagarnas köpkraft. För att stötta hushållen ekonomiskt avser regeringen att föreslå en tillfällig sänkning av mervärdesskatten på livsmedel från 12 procent till 6 procent under perioden 1 april 2026 t.o.m. 31 december 2027. Mervärdesskattesänkningen bedöms ge snabb effekt. Regeringen förväntar sig att sänkningen slår igenom på matpriserna relativt direkt efter sänkningen, vilket kommer att leda till billigare matkassar för hushållen. För att säkerställa detta kommer regeringen att ge Konsumentverket i uppdrag att noga följa matprisernas utveckling. Åtgärden kan även bidra till återhämtningen i svensk ekonomi. Därtill ska Tillväxtverket genomföra ett regelförenklingsarbete för företag som är verksamma i dagligvaruhandeln.

Ekonomiskt stöd till hushållen

Regeringen avser att föreslå justeringar av olika förmåner som riktar sig till barnfamiljer för att förmånerna ska bli mer ändamålsenliga. Gränserna för bostadskostnader i bostadsbidraget avses höjas för att bättre spegla de faktiska hyreskostnaderna på bostadsmarknaden. Höjningen stöttar barnfamiljer med låga inkomster, vilket ofta handlar om ensamstående kvinnor med barn. Regeringen avser att införa ett fribelopp för familjens inkomst så att barnomsorgsavgifterna inom ramen för maxtaxan blir lägre. Regeringen föreslår också att det införs ett högkostnadsskydd riktat till hushållen vid höga el- och gaspriser. Därutöver föreslår regeringen att energiskatten på el sänks till 2022 års nivå. Vidare föreslår regeringen att fordonsskatten för vissa släpvagnar, däribland husvagnar, slopas.

Pensionsgruppen är överens och regeringen har för avsikt att lämna förslag om att det införs regler om automatisk utdelning av överskott i pensionssystemet, en s.k. gas, som förstärker pensioner och pensionsrätter om balanstalet, dvs. tillgångarna i

förhållande till skulderna, överstiger nivån 1,15. Ett balanstal över 1 innebär att tillgångarna är större än skulderna.

Personer med varaktigt nedsatt arbetsförmåga kan få sjukersättning eller aktivitetsersättning som beskattas högre än motsvarande löneinkomst. Regeringen avser att föreslå att denna skillnad i beskattning avskaffas genom en förstärkning av skattereduktionen för personer som får sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Fördjupning 1.1 Regeringen har stöttat hushållen under höginflationsåren

Den höga inflationen 2022 och 2023 innebar en väsentlig försvagning av den genomsnittliga löntagarens köpkraft. Eftersom lönerna ökade i betydligt lägre takt än priserna gick tio års reallöneökningar förlorade dessa år.

Stärkt ekonomi för hushållen under mandatperioden

Regeringen har genomgående under mandatperioden stöttat hushåll som har fått sin köpkraft kraftigt reducerad av den höga inflationen. Det har handlat om reformer som sänkt skatt på arbete och pension, tilläggsbidrag i bostadsbidraget, åtgärder för lägre drivmedelspriser, höjda ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen och elstöd. I denna proposition föreslås eller aviseras därutöver bl.a. ytterligare sänkt skatt på arbete och pension, sänkt skatt på sjukersättning och aktivitetsersättning, höjda gränser för bostadskostnader i bostadsbidraget, tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel, sänkt energiskatt på el samt lägre barnomsorgsavgifter inom ramen för maxtaxan.

Tabell 1.2 visar beräkningar av hur hushållsekonomin utvecklas för några typhushåll mellan 2022 och 2026. En familj med en polis, en sjuksköterska och två barn i förskoleåldern beräknas få en total nominell förstärkning med drygt 13 000 kronor per månad, eller 21 procent. Regeringens politik, tillsammans med årliga indexeringar av grundavdraget och jobbskatteavdraget, beräknas bidra med ca 5 000 kronor. Ett ensamstående vårdbiträde med två barn och ett sammanboende pensionärspar förväntas få en nominell förstärkning av hushållsekonomin med omkring 4 800 respektive 5 600 kronor. Regeringens politik tillsammans med indexeringar beräknas bidra med ca 3 000 respektive 2 000 kronor i månaden för dessa båda hushållstyper mellan 2022 och 2026. För samtliga typhushåll beräknas den nominella förstärkningen av hushållsekonomin överstiga den totala inflationen på 13,1 procent mellan 2022 och 2026, vilket innebär att hushållens köpkraft, till följd av regeringens politik samt indexeringar, har stärkts under mandatperioden.

Tabell 1.2 Förändring av hushållsekonomin under mandatperioden för löntagare och pensionärer

Kronor per månad (uttryckt i löpande priser) och procent

	Sammanboende polis och sjuksköterska med 2 barn (3 resp. 5 år)[1]	Ensamstående vårdbiträde med 2 barn (3 resp. 5 år)[2]	Sammanboende pensionärer (75 år) med medelhöga pensioner[3]
Disponibel inkomst per månad 2022	63 050	28 440	35 730
Nominell förstärkning av hushållets ekonomi 2023–2026	13 250 (21 %)	4 820 (17 %)	5 560 (16 %)
varav effekt av ökade löner och pensioner m.m., givet oförändrade regler och utan indexeringar i skattesystemet[4]	*8 200*	*1 720*	*3 360*
varav effekt av årliga indexeringar i skattesystemet, givet oförändrade regler	*1 650*	*400*	*760*
varav effekt av regeländringar i skatte- och transfereringssystemen	*1 960*	*1 610*	*750*
varav effekt på köpkraften av sänkta indirekta skatter, avgifter m.m.[5]	*1 440*	*1 090*	*690*

[1] Polisen och sjuksköterskan antas arbeta heltid och 2026 ha månadslöner på 47 500 respektive 45 300 kronor (40 800 resp. 39 200 kronor 2022). De antas tillsammans förbruka 1 000 liter bensin och 10 000 kWh el per år.

[2] Det ensamstående vårdbiträdet med två barn antas arbeta heltid och 2026 ha en månadslön på 30 600 kronor (28 400 kronor 2022), en hyreskostnad på 8 900 kronor per månad (7 550 kronor 2022) och förbruka 800 liter bensin respektive 4 000 kWh el per år.

[3] Det sammanboende pensionärsparet antas ha en pensionsinkomst på 25 000 kronor per person och månad 2026 (23 300 kronor 2022), en total bensinförbrukning på 700 liter per år och en elkonsumtion på 3 000 kWh per år.

[4] I delposten "effekt av ökade löner och pensioner m.m." ingår även effekten att den genomsnittliga kommunalskattesatsen och begravningsavgiften ökar mellan 2022 och 2026 samt effekterna av att tillfälliga åtgärder som infördes av den förra regeringen 2018–2022 (en tillfällig skattereduktion på arbetsinkomster och en tillfällig höjning av bostadsbidraget för barnfamiljer) upphörde att gälla under innevarande mandatperiod.

[5] Beräkningar av effekter på hushållens utgifter av tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel baseras på Konsumentverkets antaganden om en rimlig konsumtionsstandard för olika hushållstyper. Observera att beräkningsmetodiken inte beaktar åtgärder som både har införts och upphört under mandatperioden, t.ex. de elstöd på närmare 30 miljarder kronor som betalades ut till hushållen 2023.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utöver regeringens åtgärder indexeras flera transfereringar upp med inflationen, vilket främst stöttar hushåll långt ned i inkomstfördelningen. Effekterna av ökningen i dessa prisindexerade transfereringar och av regeringens övriga politik redovisas i tabell 1.3. Ett sammanboende pensionärspar med garantipension beräknas få en nominell förstärkning av sin hushållsekonomi med ca 3 900 kronor per månad, eller 17 procent, mellan 2022 och 2026. Uppräkningen av garantipensionen och indexeringen av grundavdraget står för merparten av ökningen, ca 3 500 kronor, medan tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel och lägre energiskatt på el bidrar med ca 400 kronor. För en heltidsstuderande förväntas den totala förstärkningen uppgå till ca 2 900 kronor per månad, eller 22 procent. Även hushåll med ekonomiskt bistånd skyddas genom att riksnormen skrivs upp med inflationen och att det övriga försörjningsstödet ges för faktiska och rimliga kostnader. För en ensamstående tvåbarnsförälder som får försörjningsstöd förväntas regeringens politik samt prisindexeringar innebära att hushållets ekonomi stärks med 3 700 kronor per månad, eller med 23 procent, mellan 2022 och 2026. Det innebär att köpkraften stärkts under mandatperioden då ökningen överstiger den totala inflationen på 13,1 procent.

Tabell 1.3 Förändring av hushållsekonomin under mandatperioden för hushåll med inkomst från transfereringar

Kronor per månad (uttryckt i löpande priser) och procent

	Sammanboende pensionärer (75 år) med garantipension[1]	Heltidsstuderande utan barn[2]	Ensamstående förälder med 2 barn (3 resp. 5 år) med försörjningsstöd[3]
Disponibel inkomst per månad 2022	22 902	13 310	16 400
Nominell förstärkning av hushållets ekonomi 2023–2026	3 910 (17 %)	2 940 (22 %)	3 730 (23 %)
varav effekt av prisindexeringar i skatte- och transfereringssystemen, givet oförändrade regler	*3 520*	*2 710*	*3 390*
varav effekt av regeländringar i skatte- och transfereringssystemen	*0*	*0*	*0*
varav effekt på köpkraften av sänkta indirekta skatter, avgifter m.m.[4]	*390*	*230*	*340*

[1] Det sammanboende pensionärsparet antas ha en månadshyra på 8 900 kronor 2026 (7 550 kronor 2022) och en elkonsumtion på 3 000 kWh per år. De är berättigade till bostadstillägg för pensionärer med 7 500 kronor per månad, ett belopp som är oförändrat mellan 2022 och 2026.

[2] Den heltidsstuderande antas ha en månadshyra på 5 000 kronor (4 420 kronor 2022), en elkonsumtion på 2 000 kWh per år och sakna extrainkomster från arbete. Den studerande är berättigad till bostadsbidrag med 1 300 kronor per månad, ett belopp som är oförändrat mellan 2022 och 2026.

[3] Den ensamstående föräldern med försörjningsstöd antas ha en månadshyra på 8 900 kronor 2026 (7 550 kronor 2022).

[4] Beräkningar av effekter på hushållens utgifter av tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel baseras på Konsumentverkets antaganden om en rimlig konsumtionsstandard för olika hushållstyper. Alla typhushåll antas sakna tillgång till bil.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Regeringens åtgärder har störst effekt för personer med lägst inkomst

Typfallsberäkningarna i tabell 1.2 och tabell 1.3 ger en bild av hur enskilda hushåll har påverkats av regeringens politik och indexeringar, men de ger ingen information om effekten på fördelningen av inkomster i befolkningen som helhet. Diagram 1.1 visar därför fördelningsprofilen av de åtgärder som regeringen har vidtagit under mandatperioden, inklusive de åtgärder som föreslås eller aviseras i denna proposition. Sammantaget beräknas åtgärderna ha störst effekt för personer i den nedre delen av inkomstfördelningen.

Åtgärder som påverkar disponibla inkomster bedöms bidra till en viss minskning av den samlade inkomstspridningen mätt med den s.k. Gini-koefficienten. Kvinnors individuella disponibla inkomster beräknas i genomsnitt öka något mer än mäns. Det innebär att åtgärderna beräknas stärka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män.

Förändringarna av indirekta skatter och avgifter samt sänkt reduktionsplikt påverkar inte hushållens disponibla inkomster, men de innebär att köpkraften ökar. Sammantaget beräknas dessa åtgärder bidra till att hushållens köpkraft stärks med drygt 40 miljarder kronor 2026. Åtgärderna beräknas bidra till ökad köpkraft i alla inkomstgrupper, men de har störst betydelse för individer i de lägre inkomstskikten.

Diagram 1.1 Effekt på hushållens ekonomi i olika inkomstgrupper till följd av regeringens åtgärder under mandatperioden

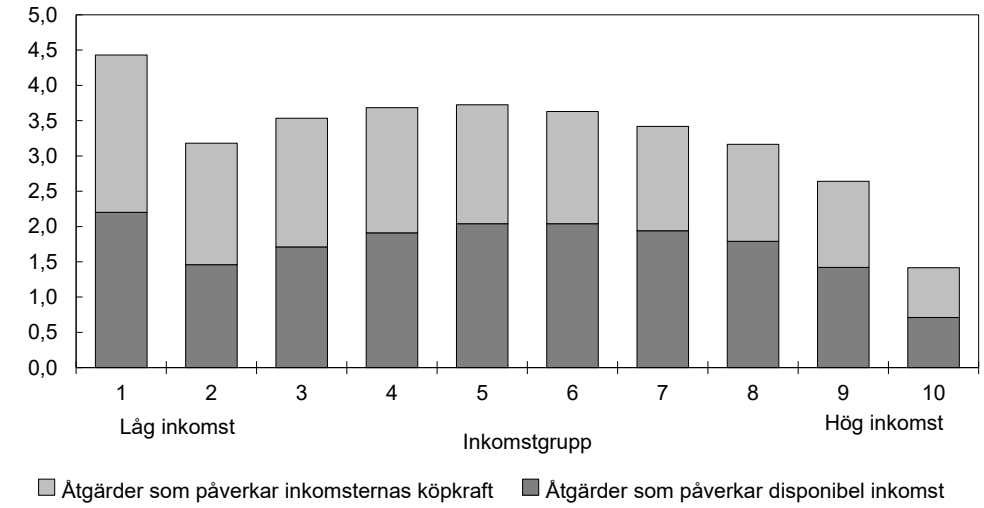

Anm.: Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Ekonomisk standard definieras som hushållens sammanlagda inkomster från arbete, kapital och transfereringar minus direkta skatter, justerat för försörjningsbörda. Beräkningarna avser effekter 2026 av beräkningsbara åtgärder under mandatperioden. Den procentuella förändringen av inkomsternas köpkraft avser förändringen som andel av ekonomisk standard.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Både konjunkturell och strukturell arbetslöshet ska minska

Regeringen riktar insatser mot både den konjunkturella arbetslösheten och den strukturella arbetslösheten (se vidare fördjupningsrutan Både konjunkturell och strukturell arbetslöshet måste bekämpas). Den konjunkturella arbetslösheten bekämpas genom regeringens åtgärder för att stötta ekonomins återhämtning, som att stärka hushållen och därmed den inhemska efterfrågan. Regeringens bidragsreform väntas bidra till att minska den strukturella arbetslösheten (se vidare avsnittet Reformer för fler i arbete och ett minskat utanförskap). För att påverka den strukturella arbetslösheten ytterligare föreslår regeringen att medel tillförs för fler platser inom yrkeshögskolan, yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå och arbetsmarknadsutbildningar inom vård. Därmed kan tillgången till arbetskraft med rätt utbildning förbättras och fler snabbt komma i arbete. Regeringen föreslår även att medel tillförs för att förbättra Arbetsförmedlingens arbete med matchning och kontroll. Regeringen föreslår också medel för förlängning av etableringsjobben, som syftar till att förbättra nyanländas och långtidsarbetslösas etablering på arbetsmarknaden.

Stötta återgång till arbete och underlätta möjligheten att kombinera arbets- och familjeliv

Den som är sjuk men som har kapacitet att närma sig en försörjning utanför sjukförsäkringssystemet ska inte hindras av systemets utformning. Regeringen föreslår därför att det ska bli möjligt för den som har sjukersättning eller aktivitetsersättning att kunna studera på deltid och ha sin sjukersättning eller aktivitetsersättning partiellt vilande. Samtidigt föreslår regeringen att prövotiden för studier med aktivitetsersättning förlängs från sex till tolv månader.

För att ytterligare stärka föräldrars förutsättningar att förena förvärvsarbete med familjeliv föreslår regeringen en utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning i vissa fall när barnet har en sjukdom, en funktionsnedsättning eller när barnet kan vara i behov av skydd eller stöd av socialtjänsten.

Reformer för fler i arbete och ett minskat utanförskap

Det behöver bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. För att bygga ett Sverige som håller ihop måste den som riskerar ett långvarigt bidragsberoende och liv i utanförskap mötas av samhällets stöd, men också av tydliga krav på att göra det som är nödvändigt för att komma i arbete och bli en del av samhällsgemenskapen. En viktig del av regeringens arbete inom detta område är en omfattande bidragsreform som omfattar ett bidragstak för mottagare av försörjningsstöd, ett aktivitetskrav för försörjningsstödsmottagare och en kvalificering till vissa socialförsäkringsförmåner.

I dag lever för många människor i utanförskap med allvarliga följder för det svenska samhället och för individen. Det behövs fler insatser för att minska utanförskapet. För att förbättra integrationen och minska utanförskapet avser regeringen att föreslå ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända och en reformerad etableringsersättning. Regeringens tidigare förslag om ett frivilligt återvandringsbidrag kan ytterligare bidra till att minska utanförskapet.

Genom bidragsreformen tar regeringen ytterligare stora steg med åtgärder för att stärka arbetslinjen och ta itu med det stora utanförskapet i samhället.

Ett bidragstak för ökade drivkrafter till jobb för mottagare av försörjningsstöd

Det ekonomiska utbytet av att gå från försörjningsstöd till arbete behöver öka. Det gäller särskilt i familjer med många barn där de ekonomiska drivkrafterna för föräldrarna att ta ett arbete i många fall är alltför svaga. För vissa är det ekonomiska utbytet av ett arbete så pass lågt i dag att det inte lönar sig att ta ett arbete. Därför aviserar regeringen ett bidragstak som bl.a. innebär en modernisering av riksnormen och begränsningar av försörjningsstödet för större familjer. Tillsammans med begränsningar av möjligheten för socialnämnden att lämna försörjningsstöd utöver riksnormen bidrar detta till att stärka incitamenten för arbete på ett träffsäkert sätt. Därtill lämnar regeringen förslag som förbättrar socialnämndernas förutsättningar att kontrollera att arbetslösa biståndsmottagare står till arbetsmarknadens förfogande. Begränsningarna av försörjningsstödet för större familjer fasas in under 2027.

Det ekonomiska biståndet är samhällets yttersta skyddsnät när en individ inte kan tillgodose sina ekonomiska behov på annat sätt. Prövningen av biståndet utgår från individens behov och förutsättningar, oavsett var i landet han eller hon bor.

Den som vistas olovligen i landet ska inte ha rätt till ekonomiskt bistånd och därför avser regeringen att begränsa rätten till ekonomiskt bistånd för personer i denna situation. Ett begränsat utrymme ska fortsatt finnas för nödbistånd, t.ex. för mat och hjälp med transport till hemlandet.

Att öka drivkrafterna till arbete för mottagare av försörjningsstöd är också en viktig integrationsåtgärd. År 2024 var 80 procent av de ensamstående biståndsmottagarna med fyra eller fler barn utrikes födda, och motsvarande siffra för sammanboende var 95 procent. Begränsningen av försörjningsstödet för större familjer påverkar således främst utrikes födda.

För att ytterligare stärka de ekonomiska drivkrafterna att gå från försörjningsstöd till arbete avser regeringen att föreslå en ny tidsbegränsad statlig ersättning: jobbpremien. Denna ska tilldelas den som har lämnat försörjningsstöd för jobb.

Ett aktivitetskrav införs för mottagare av försörjningsstöd

En stor andel av de som mottar försörjningsstöd står långt ifrån arbetsmarknaden och tillhör grupper som har svårt att konkurrera om lediga jobb. Många kommuner tillhandahåller insatser för arbetslösa med försörjningsstöd, men både inriktningen och omfattningen på dessa skiljer sig väsentligt åt mellan olika kommuner. Många erbjuds inte heller aktivitet på heltid. Vuxna med försörjningsstöd som har arbetsförmåga ska mötas av tydliga krav från samhället och samtidigt ges möjlighet att ta del av riktade åtgärder som förbättrar deras konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Regeringen avser därför att föreslå att ett aktivitetskrav införs för att förebygga och motverka långvarigt bidragsberoende och för att fler ska kunna försörja sig själva. Aktivitetskravet innebär som huvudregel en skyldighet för målgruppen mottagare av försörjningsstöd som har arbetsförmåga att delta i heltidsaktiviteter för att ha rätt till försörjningsstöd. Dessutom innebär det att kommunerna blir skyldiga att tillhandahålla aktiviteter som ska stärka deltagarnas förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Mottagare av försörjningsstöd som deltar i arbetsmarknadspolitiska program vid Arbetsförmedlingen, på heltid eller motsvarande hela sitt arbetsutbud, ska inte omfattas av aktivitetskravet.

Kvalificering till socialförsäkringsförmåner

Kraven som ställs för att kvalificera sig till den svenska välfärden behöver höjas för personer som bosätter sig i Sverige. Det är viktigt att de som får tillgång till förmåner

också bidrar till samhället genom att arbeta. De nuvarande regelverken för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner riskerar att fungera som en tilldragningsfaktor för migranter och kan innebära att den som kommer till Sverige inte har tillräckliga incitament för att komma i arbete och få en egen försörjning. Detta kan leda till långvarigt bidragsberoende och utanförskap. Regeringen avser därför att föreslå en modell för kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen.

Förbättrad etablering av nyanlända

Personer som invandrar till Sverige ska anstränga sig för att bli en del av det svenska samhället. Samhället ska både ställa krav på de nyanlända och ge möjligheter till integration. För att förbättra integrationen föreslår regeringen att ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända införs. Förslaget innebär bl.a. ett nationellt system med tidsbegränsat etableringsboende som villkoras med att nyanlända bidrar till sin etablering. I det nya systemet ökar flexibiliteten och kommunerna får ett större inflytande över mottagandet. Dessutom ska bostadssituationen och förekomsten av utanförskapsområden beaktas vid fördelningen av nyanlända mellan kommuner.

Det är viktigt att ersättningssystemen för nyanlända ger incitament till att ta ett arbete. Regeringen reformerar därför ersättningen till deltagare i etableringsprogrammet. Detta bedöms stärka incitamenten för kvinnor som har barn att delta i etableringsinsatser och att börja arbeta. Denna grupp nyanlända påbörjar i dag etableringsprogrammet senare än män och gruppen övergår till arbete i betydligt lägre utsträckning än män.

Ökad återvandring för minskat utanförskap

Den frivilliga återvandringen bör kraftigt stimuleras och ökas, vilket kan bidra till att minska antalet människor som lever i utanförskap och de följder som ett sådant utanförskap får för det svenska samhället och individen. Frivillig återvandring skapar möjligheter för individen till en nystart i livet och kan innebära att ekonomin och arbetskraften växer i ett land. För att stärka incitamenten för frivillig återvandring kommer återvandringsbidraget att höjas kraftigt 2026 enligt beslut fattade efter förslag i budgetpropositionen för 2025. Såväl det kraftigt höjda återvandringsbidraget som den stora bidragsreformen kommer var för sig och i kombination kunna leda till ett minskat utanförskap på sikt.

Fördjupning 1.2 Både konjunkturell och strukturell arbetslöshet måste bekämpas

Svensk arbetsmarknad kännetecknas av ett högt arbetskraftsdeltagande och en hög sysselsättningsgrad. Samtidigt är arbetslösheten hög, 8,6 procent det andra kvartalet 2025, och den har ökat sedan början av 2023 (se diagram 1.2). För att kunna utforma ändamålsenliga åtgärder behövs en förståelse för orsakerna till både arbetslöshetens storlek och den nuvarande uppgången. Arbetslösheten är både konjunkturell och strukturell. Den konjunkturella arbetslösheten stiger normalt sett när efterfrågan i ekonomin är svag och minskar när efterfrågan ökar. Den strukturella arbetslösheten påverkas i regel inte av konjunkturella variationer utan av hur väl arbetsmarknaden fungerar, dvs. den är i princip synonym med jämviktsarbetslösheten. Strukturella faktorer är t.ex. matchningen mellan arbetsgivare och arbetstagare, löneutvecklingen, institutioner, arbetskraftens kompetenser och sammansättning samt nivåer på skatter och transfereringar.

Ökningen av arbetslösheten sedan 2023 hänger framför allt ihop med en dämpad aktivitet i ekonomin, och är således konjunkturell. Arbetslösheten väntas uppgå till 8,7 procent 2025. Den har då stigit med drygt 1 procentenhet över sin bedömda jämviktsnivå (se diagram 1.2.). Den konjunkturella arbetslösheten kan därför sägas utgöra ca 1 procentenhet av den totala arbetslösheten. Den strukturella arbetslösheten bedöms uppgå till omkring 7,5 procentenheter och utgör därmed närmare nio tiondelar av den totala arbetslösheten. Det återspeglas i att arbetslösheten de senaste decennierna har varit på en relativt hög nivå även i perioder då efterfrågeläget har varit gynnsamt. Jämviktsarbetslösheten går inte att mäta med exakthet, utan brukar uppskattas med hjälp av ekonometriska modeller och indikatorer (se vidare Finansdepartementets rapport Metod för beräkning av potentiella variabler november 2022 på regeringen.se).

Diagram 1.2 Arbetslöshet och jämviktsarbetslöshet

Procent av arbetskraften, 15–74 år, säsongsrensade kvartalsvärden

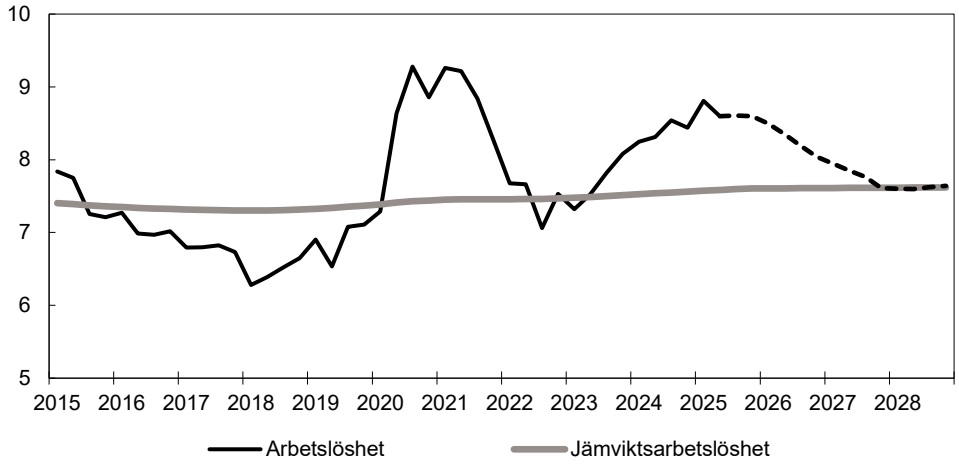

Anm.: Jämviktsarbetslösheten är en bedömning av arbetslösheten när konjunkturen är i balans.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

En expansiv finanspolitik minskar den konjunkturella arbetslösheten

Många av de som har förlorat arbetet under den nuvarande lågkonjunkturen är personer med visstidsanställning eller som arbetar i konjunkturkänsliga branscher, särskilt byggbranschen. Arbetslösheten har ökat mest bland unga (15–24 år). Unga är inte lika etablerade på arbetsmarknaden och har i högre grad visstidsanställningar, vilket gör gruppen konjunkturkänslig. Många unga arbetslösa är dock

heltidsstuderande vilket innebär att deras arbetsmarknadssituation förväntas förbättras när studierna avslutas. Män är mer drabbade av den lägre efterfrågan än kvinnor, vilket bedöms hänga ihop med att fler män än kvinnor arbetar i konjunkturkänsliga branscher, såsom byggbranschen. De som har blivit arbetslösa under lågkonjunkturen har i många fall en relativt stark konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. De är ofta personer med utbildning och arbetslivserfarenhet och de bedöms i många fall jämförelsevis enkelt kunna hitta ett nytt jobb när efterfrågan på arbetskraft stiger.

Den konjunkturella arbetslösheten möts bäst genom att stötta aktiviteten i ekonomin och få fart på tillväxten. Regeringen bedriver därför en expansiv finanspolitik. På regeringens initiativ har t.ex. skatten på arbete sänkts och subventionsgraden för rotavdraget tillfälligt höjts för att stötta både byggbranschen och hushållen. Vidare har medel tillförts till en rad arbetsmarknads- och utbildningsinsatser för de som har svårare att återinträda på arbetsmarknaden. I tider då antalet lediga jobb är begränsat, är utbildning en särskilt lämplig åtgärd för att rusta arbetskraften. I denna proposition föreslår regeringen att medel tillförs för att antalet platser i yrkesvux och yrkeshögskolan ska öka ytterligare.

Det är viktigt att åtgärda konjunkturell arbetslöshet i tid eftersom den annars riskerar att bli långvarig och leda till kompetensförlust, svagare förankring på arbetsmarknaden och ökade matchningsproblem, vilket på sikt försämrar arbetsmarknadens funktionssätt och ökar den strukturella arbetslösheten.

Den strukturella arbetslösheten kräver åtgärder som förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt

Den strukturella arbetslösheten bedöms ha varit hög sedan 1990-talskrisen och utgör således inget nytt problem. De strukturella utmaningarna på arbetsmarknaden i dag kan främst kopplas till att många arbetslösa inte har de kvalifikationer som efterfrågas av arbetsgivare, vilket också leder till långa arbetslöshetstider. En förklaring är att en stor andel av de arbetslösa är utrikes födda. Denna grupp har i genomsnitt svårare att få ett arbete än inrikes födda. Arbetslösheten 2024 var bland utrikes födda 16 procent och bland inrikes födda 6 procent. Arbetslösheten för utomeuropeiskt födda var än högre, 19 procent 2024, dvs. drygt tre gånger högre än för inrikes födda. Låga kvalifikationer och bristande kunskaper i det svenska språket är en utmaning för många arbetslösa utrikes födda. Avsaknad av kontaktnät och diskriminering kan också vara utmaningar som många utrikes födda möter och som minskar möjligheterna att få jobb.

De strukturella utmaningarna på arbetsmarknaden syns också i att ca 70 procent av de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen tillhör minst en av de fyra grupper som Arbetsförmedlingen klassar som grupper med svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden (se diagram 1.3.) Över tid har andelen arbetslösa med svag konkurrensförmåga ökat (se svart streckad linje i diagram 1.3), vilket främst beror på att de inskrivna arbetslösa som är utomeuropeiskt födda har blivit fler. Grupperna med svag konkurrensförmåga har generellt lägre jobbchanser än övriga arbetslösa, oberoende av konjunkturläget, och löper i genomsnitt högre risk för att bli långtidsarbetslösa.

Att arbetslösheten har ökat de senaste åren innebär att konkurrensen om jobben har blivit hårdare och att personer med svag konkurrensförmåga har fått en svårare situation. Den utdragna återhämtningen på arbetsmarknaden riskerar att förstärka de strukturella problemen och ytterligare öka långtidsarbetslösheten. Det är därför viktigt med både konjunkturstabiliserande politik för att öka efterfrågan i ekonomin och strukturella reformer för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt och varaktigt sänka arbetslösheten.

Diagram 1.3 Inskrivna arbetslösa

Tusental, säsongsrensade månadssvärden

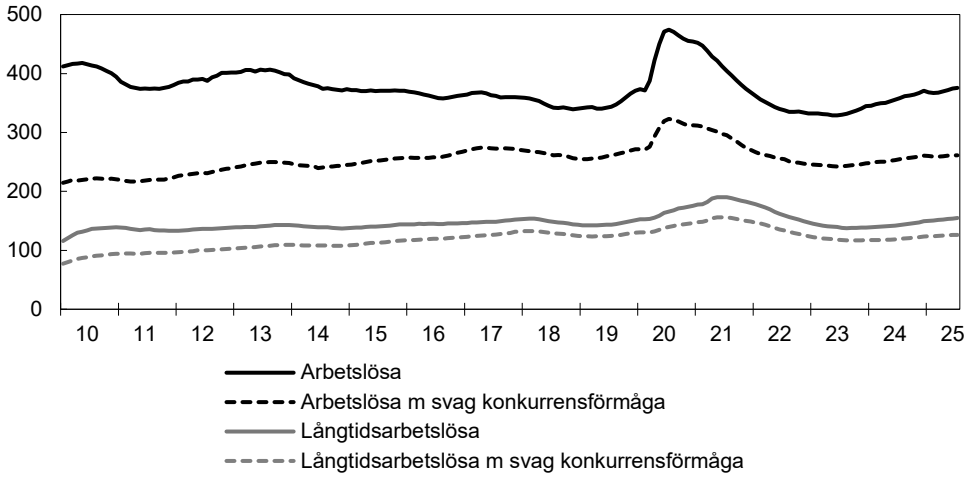

Anm.: Inskrivna arbetslösa inkluderar öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Från och med januari 2023 avser statistiken åldersgruppen 16–65 år. Till och med december 2022 avser statistiken åldersgruppen 16–64 år. Med svag konkurrensförmåga avses inskrivna arbetslösa som tillhör minst en av de fyra grupper som Arbetsförmedlingen bedömer har svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden: utomeuropeiskt födda, personer med högst förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och personer som är 55 år eller äldre. Med långtidsarbetslös avses 12 månader och längre.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Regeringen bedriver en bred politik för att minska den strukturella arbetslösheten och stärka de arbetslösas förutsättningar att ta ett arbete. Den första delen handlar om att återupprätta arbetslinjen. Regeringens bidragsreform består av ett bidragstak genom bl.a. en begränsning av försörjningsstödet för större hushåll, ett aktivitetskrav för mottagare av försörjningsstöd, en jobbpremie och kvalificering till vissa bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner (se vidare avsnittet Reformer för fler i arbete och ett minskat utanförskap). Därtill har regeringen lagt fram flera budgetar med sänkt skatt på arbete för framför allt låg- och medelinkomsttagare, för att göra det mer lönsamt att arbeta. Regeringen har även reformerat arbetslöshetsförsäkringen för att öka incitamenten för arbetslösa att söka och ta ett jobb.

En annan del av regeringens strategi för att varaktigt sänka arbetslösheten handlar om att stärka de arbetslösas färdigheter. Utbildningsinsatser förbättrar matchningen på arbetsmarknaden och minskar den strukturella arbetslösheten genom att fler arbetstagare får de kvalifikationer som efterfrågas när ekonomin återhämtar sig. Särskilt effektiva är korta, yrkesinriktade utbildningar som är anpassade efter arbetsmarknadens behov, såsom arbetsmarknadsutbildningar och yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Regeringen har därför tagit initiativ till att medel tillförts för att utöka antalet platser i yrkeshögskolan och yrkesvux i flera led under mandatperioden och föreslår i denna proposition ytterligare förstärkningar. Regeringen föreslår även ett tillskott för att få upp volymerna i arbetsmarknadsutbildning inom vårdområdet där bristen på arbetskraft är särskilt stor.

Därutöver har regeringen förstärkt stödet till de som står allra längst från arbetsmarknaden, genom att Arbetsförmedlingen i högre utsträckning ska tillhandahålla förstärkt stöd med egen personal till arbetssökande med stora stödbehov. Regeringen har också sett till att etableringsjobben kommit på plats, i syfte att förbättra nyanländas och långtidsarbetslösas ställning på arbetsmarknaden.

Förbättra villkoren för företagande

En grundförutsättning för ökad tillväxt är goda villkor för Sveriges företagare. Genom enklare regler, snabbare tillståndsprocesser och bättre kompetensförsörjning rivs hinder för tillväxt och företagens möjligheter att fokusera på sin kärnverksamhet stärks. För ökad produktivitet krävs även välfungerande marknader med god konkurrens.

Enklare och mer lönsamt att driva företag

Det ska bli enklare och mer lönsamt att driva företag. Små och växande företag är viktiga för svensk ekonomi. Därför har regeringen bl.a. tagit initiativ till en utvidgning av växa-stödet och initierat ett systematiskt regelförenklingsarbete.

För att stärka ungas möjligheter på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta för företag som anställer unga att behålla och nyanställa personal avser regeringen att föreslå en tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna för unga under 2026 och 2027.

Regeringen föreslår även att skattereglerna för delägare i fåmansföretag (de s.k. 3:12-reglerna) förenklas och förbättras. För att ytterligare förenkla för företag föreslår regeringen även ett långsiktigt tillskott för förvaltning av verksamt.se och utveckling av webbplatsen med branschanpassad guidning och Tillväxtverket föreslås tilldelas medel för att se över förutsättningarna för myndigheter att publicera sina handläggningstider på webbplatsen. Vidare ska Bolagsverket utveckla en tjänst för digital inlämning av årsredovisningar.

För att underlätta för livsmedelskedjans företag och stärka deras konkurrenskraft avsätts medel för en mer effektiv och likvärdig livsmedelskontroll. För att stärka Sveriges försörjningsberedskap föreslår regeringen att den tillfälliga förstärkningen av skattenedsättningen för jordbruksdiesel förlängs så att den även gäller förbrukning under 2026. Den 1 juli 2025 sänktes alkoholskatten på öl från oberoende småbryggerier. Regeringen avser att utöka denna nedsättning så att även andra alkoholdrycker från oberoende småproducenter får nedsatt skatt.

Regeringen avser att föreslå att mervärdesskattesatsen på tillträde till danstillställningar sänks från 25 procent till 6 procent, så att tillträdet till bl.a. dansbandsevenemang får samma skattesats som tillträdet till konserter. Syftet med förslaget är att främja dans och kultur.

Sjöfarten är central för Sveriges handel med omvärlden. Svenska rederier behöver ha konkurrensvillkor som är likvärdiga med villkoren för rederier i jämförbara länder i Europa. Regeringen avser därför att föreslå förbättringar av systemet med tonnagebeskattning så att fler företag och fartyg ska kunna omfattas.

Tillståndsprocesser ska bli snabbare och mer förutsebara

För att främja näringslivets konkurrenskraft och möta klimatomställningens utmaningar krävs snabba och förutsebara tillståndsprocesser. Regeringen avser att gå vidare med förslag om att inrätta en ny myndighet för miljöprövning för att förenkla och effektivisera miljöprövningar. Därtill föreslår regeringen förstärkningar till bl.a. Tillväxtverket, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och länsstyrelserna för att i högre grad både förenkla och snabba på tillståndsprocesser i syfte att stärka näringslivets möjligheter att växa.

Förbättrad kompetensförsörjning för att stärka Sveriges konkurrenskraft

För att Sverige ska stå starkt och konkurrenskraftigt inför framtiden och fortsätta att utvecklas som kunskapsnation är kompetensförsörjningen avgörande. Kompetens

från både kvinnor och män måste tas tillvara. Yrkesverksamma behöver långsiktig kompetensutveckling. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för fortsatt satsning på korta högskolekurser inom strategiska områden, såsom artificiell intelligens (AI) och batteri- och produktionsteknik. Regeringen avser även att presentera förslag på en särskild ersättningsmodell för universitet och högskolor avseende utbildning för yrkesverksamma med fokus på omställning och vidareutbildning och föreslår särskilda medel för att stärka utvecklingen av sådan utbildning.

Sverige har en lång och fantastisk historia av forskning, innovationer och entreprenörskap som bör vårdas. För detta kan ett framtida Nobel Center vara betydelsefullt. Regeringen budgeterar sedan tidigare för årliga stöd till Nobelprismuseet och staten har för avsikt att spela en roll i driften av det nya centret.

Mer AI-användning för ökad innovation och produktivitet

Utveckling och användning av AI är av betydelse för innovation och produktivitet. Regeringen föreslår därför flera satsningar för ökad användning av AI, bl.a. genom en AI-verkstad för offentlig förvaltning och genom tillskott av medel till Vinnova och Vetenskapsrådet för att medfinansiera AI-optimerade superdatorer i den svenska AI-fabriken (ett ekosystem som ska främja samarbete mellan akademi och näringsliv för att driva innovation och utveckling inom AI). Finansieringen via Vetenskapsrådet avser främst forskningsinfrastruktur, medan finansieringen via Vinnova avser stöd till näringslivets nyttjande av AI-beräkningskapacitet för att främja innovation hos bl.a. start-up-företag och små och medelstora företag. Bland regeringens satsningar på AI ingår också en s.k. data-steward hos Statistiska centralbyrån för samordning av datahantering och datadelning. Regeringen avser också att lämna förslag som möjliggör för polisen att använda AI för brottsbekämpning genom ansiktsigenkänning i realtid.

Fler bostäder och stärkt infrastruktur för att stärka svensk tillväxt

En väl fungerande bostadsmarknad är central för svensk tillväxt. Det handlar bl.a. om att människor ska kunna flytta dit arbeten finns. Samtidigt finns strukturella hinder som försvårar byggandet, bl.a. komplicerade regelverk. Regeringen har därför genomfört ett stort antal regelförenklingar på bygg- och bostadsområdet. Detta arbete fortsätter och regeringen avser därför att genomföra lättnader i byggkraven vid ändring, ombyggnad och omvandling av byggnader, exempelvis för att förenkla konvertering av kontorslokaler till bostäder. Regeringen avser också att höja bolånetaket och slopa det skärpta amorteringskravet.

Regeringen vill även fortsätta stärka befintlig infrastruktur för hela landet och föreslår ökat stöd till sjö- och flygräddning samt till icke-statliga flygplatser. För att underlätta fortsatta godstransporter på järnväg föreslår regeringen också att den befintliga miljökompensationen för godstransporter på järnväg ska förstärkas.

För att stödja näringslivets gröna omställning och bostadspolitisk utveckling i framför allt norra Sverige avsätter regeringen ytterligare medel till Norrlandsfonden.

Välfungerande marknader med god konkurrens

Främjandet av en effektiv konkurrens är grundläggande för ökad produktivitet, långsiktigt konkurrenskraftiga företag och rimliga priser för hushållen. En del i detta arbete är att motverka att privata aktörer drabbas av osund konkurrens från offentliga aktörer. Regeringen avser därför att lämna förslag för att göra reglerna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet mer ändamålsenliga.

En annan del i arbetet är att förhindra företagskoncentrationer som skulle kunna skada konkurrensen. Regeringen avser därför att föreslå förbättringar av Konkurrensverkets möjlighet att pröva koncentrationer som kan hämma konkurrensen på små och lokala marknader. Regeringen avser även att införa en informationsplikt för företag om företagskoncentrationer som i dag inte omfattas av anmälningsplikt. Slutligen avser regeringen att införa ett nytt verktyg som gör det möjligt för Konkurrensverket att besluta om konkurrensfrämjande åtgärder avseende marknaders funktionssätt och föreslår därför att myndigheten tillförs medel för detta.

Svenska företag vill exportera till Ukraina och bidra till uppbyggnad av landet men den höga risken är ofta en stor utmaning. Regeringen föreslår därför utökningar av de huvudsakligen biståndsfinansierade särskilda exportkreditgarantierna för affärer med Ukraina.

Fördjupning 1.3 Åtgärder för långsiktig tillväxt

En långsiktigt hög tillväxt är grunden för ett lands välstånd. En hög tillväxt är en förutsättning för att Sverige ska kunna behålla hög kvalitet i välfärden och samtidigt kunna finansiera nödvändiga investeringar i exempelvis försvar och rättsväsende. Det är också en förutsättning för stigande reallöner och för att finansiera nödvändiga samhällsinvesteringar. BNP-tillväxten ett enskilt år beror till stor del på konjunkturen, men för landets långsiktiga tillväxt är det strukturella faktorer som har störst betydelse, i huvudsak hur mycket människor arbetar och hur produktiva de är i sitt arbete. För att öka tillväxten är det viktigt att så många som möjligt arbetar och att den s.k. arbetsproduktiviteten är hög. Arbetsproduktiviteten påverkas av flera faktorer som huvudsakligen kan delas in i tre kategorier: mängden och kvaliteten på kapital i form av exempelvis anläggningar, maskiner och inventarier (kapitalintensitet), arbetskraftens humankapital samt total faktorproduktivitet (TFP). I faktorn TFP ingår exempelvis nivån av teknologisk utveckling och i vilken grad institutioner och lagstiftning skapar välfungerande marknader och sunda konkurrensförhållanden som främjar innovation och strukturomvandling.

Sverige står sig väl gentemot jämförbara länder men den trendmässiga produktivitetstillväxten har sjunkit

Sverige har vid internationella jämförelser en hög arbetsproduktivitet och ligger tydligt högre än genomsnittet i EU. I förhållande till USA låg arbetsproduktiviteten i Sverige på ungefär samma nivå fram till finanskrisåret 2009, men därefter har nivån varit lägre än den i USA (se diagram 1.4). Att Sverige presterar relativt väl i internationella jämförelser tillskrivs ofta att Sverige har en högt utbildad arbetskraft, ett gott företagsklimat, höga investeringar i forskning och utveckling samt väl utvecklade kapitalmarknader.

Diagram 1.4 Arbetsproduktivitetens utveckling i utvalda länder jämfört med USA

BNP per arbetad timme, fasta priser, USA = 100

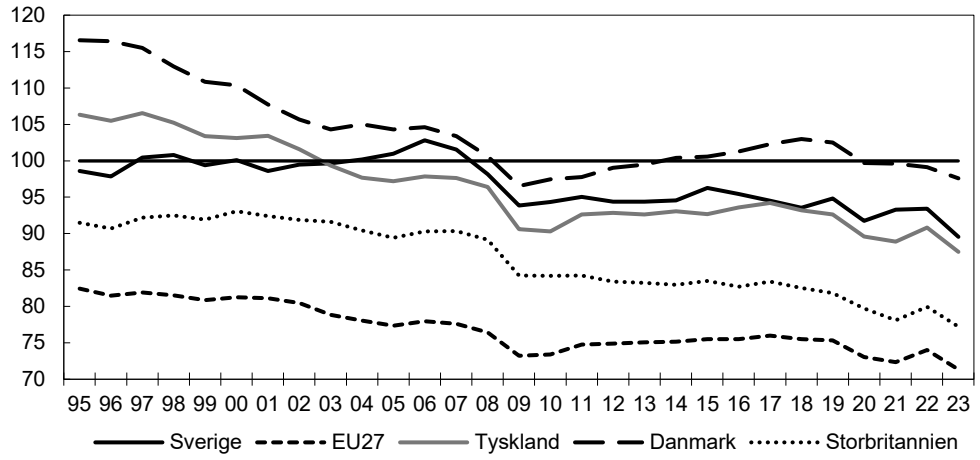

Källor: OECD och egna beräkningar.

Samtidigt har produktivitetstillväxten i Sverige trendmässigt sjunkit. Samma utveckling ses i flera andra jämförbara länder (se diagram 1.5). Enligt forskningen beror nedgången framför allt på en lägre investeringstillväxt och en lägre tillväxt i TFP, men även bidraget från humankapitalet har minskat över tid. Eftersom mönstret till stor del är gemensamt för många länder är det sannolikt att även förklaringen till stor del är gemensam. Möjliga förklaringsfaktorer är bl.a. lägre investeringstillväxt i spåren av finanskrisen, en ökad betydelse av mätfel, förändringar i näringslivets branschsammansättning, minskad internationalisering, ett mindre dynamiskt näringsliv och en

mindre effektiv allokering av både arbete och kapital (SOU 2024:29 s. 142 och 143). Produktivitetskommissionen skriver dock att allt tyder på att landsspecifika faktorer ändå är fortsatt viktiga för produktivitetsutvecklingen och att det därför finns utrymme för den inhemska politiken att förbättra ett lands förutsättningar. Bland sina förslag för att främja produktiviteten i Sverige lyfter Produktivitetskommissionen i sitt delbetänkande åtgärder inom områdena det finanspolitiska ramverket, regelförenklingar, tillståndsprocesser, bostäder och byggande, transportinfrastruktur, utbildning, produktivitet i offentlig sektor, policyutveckling och försöksverksamhet, kommunsektorn m.m., och skatter.

Diagram 1.5 Tillväxttrender arbetsproduktivitet

Årlig procentuell förändring, trendjusterade årsvärden

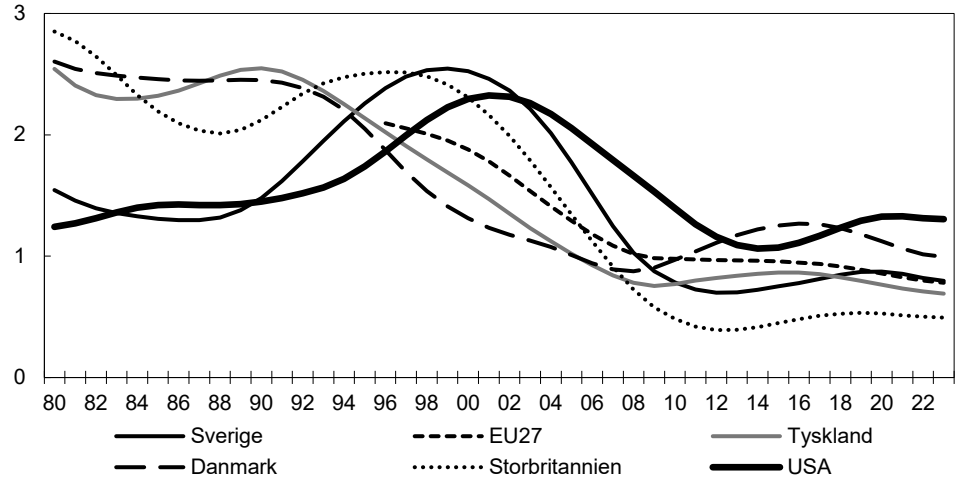

Anm.: Trenden har beräknats genom att HP-filtrera den faktiska serien. Det medför att enskilda årstakter i diagrammet inte överensstämmer med de faktiska.

Källor: OECD och egna beräkningar.

Regeringen arbetar brett för att öka tillväxten

Regeringen arbetar brett för att öka tillväxten. Det handlar om reformer på ett antal områden:

- Öka drivkrafterna till arbete: Genom sänkt skatt på arbetsinkomster har incitamenten stärkts för personer att ta ett jobb, vidareutbilda sig eller ta mer ansvar på sitt befintliga jobb. Detta bidrar till att öka arbetskraftsutbudet och arbetskraftens humankapital. Det kan samtidigt leda till bättre matchning på arbetsmarknaden eftersom det blir mer lönsamt att söka sig till mer högavlönade jobb där produktiviteten också är högre. Även regeringens bidragsreform ökar drivkrafterna till arbete (se vidare avsnittet Reformer för fler i arbete och ett minskat utanförskap).
- Förbättra företagens kompetensförsörjning: Regeringen har även vidtagit särskilda åtgärder för att möta den kompetensbrist som finns inom vissa sektorer. Exempelvis har expertskatten reformerats för att göra det enklare att rekrytera utländsk expertkompetens. Sedan tidigare har det på regeringens initiativ tillförts medel för korta högskolekurser inom strategiska områden, såsom batteriteknik, grön omställning och AI. Denna satsning vill regeringen nu göra permanent. Genom att på dessa sätt öka tillgången på arbetskraft med rätt humankapital möjliggör regeringen för ekonomin att snabbare expandera inom sektorer där produktiviteten är hög.
- Underlätta för företagande: Regeringen har därtill genomfört flera åtgärder för att underlätta för företagare. Förenklingsrådet och Implementeringsrådet arbetar kontinuerligt med att identifiera regelförbättringar. Regeringen har också höjt gränsen för när företagare behöver betala mervärdesskatt, gjort

skatteförenklingar som underlättat att driva företag och sänkt arbetsgivaravgifterna via ett utvidgat växa-stöd. Regeringen arbetar också med att korta företagens tillståndsprocesser. Detta arbete syftar till att öka dynamiken i svensk ekonomi och möjliggöra fler produktiva investeringar, något som bidrar till såväl ökad total faktorproduktivitet som ökad kapitalintensitet. Slutligen arbetar regeringen även för att främja och öka kvinnors företagande.

– Satsningar på forskning och infrastruktur: Regeringen har genomfört stora satsningar på fysisk och digital infrastruktur samt på forskning och AI. Hösten 2024 överlämnade regeringen en historiskt stor infrastrukturproposition och den största forskningspropositionen någonsin till riksdagen. Dessa satsningar har potential att öka den totala faktorproduktiviteten genom att t.ex. minska företagens transaktionskostnader och genom att främja nya innovationer och ökad tekniskspridning. För att ge företag incitament till ökade investeringar i forskning och utveckling har regeringen under mandatperioden höjt taket för det s.k. FoU-avdraget.

Även åtgärder som regeringen genomför av andra anledningar än för att öka tillväxten kan ha en positiv påverkan på den. Exempelvis kan satsningar på att bekämpa kriminaliteten göra att företagare blir mer benägna att investera i och utöka sin verksamhet. Sådana satsningar kan dessutom minska behovet av investeringar som endast syftar till att skydda sig mot att utsättas för brott. Ett annat exempel är att satsningar på skola bidrar till att humankapitalet ökar på lång sikt.

En välfärd att lita på

Sverige ska vara ett land med en välfärd att lita på. Regeringen fortsätter arbetet med att skapa bättre förutsättningar för förskolor och skolor och återupprätta en stark kunskapsskola. Regeringen arbetar även med att strukturellt förbättra vården, genom bl.a. satsningar på att korta köerna. För att möjliggöra satsningar som säkrar framtidens välfärd krävs mer träffsäkra statsbidrag och att den offentliga sektorns resurser används effektivt.

Återupprätta en stark kunskapsskola

Få saker är så viktiga för Sveriges framtid som skolan. En bra skolgång stärker barn och ungas framtidsutsikter och är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att förebygga utanförskap, kriminalitet, missbruk och ohälsa. Regeringen presenterar därför det största reformpaketet på skolans område på trettio år. Regeringens påbörjade arbete för en utbildning på vetenskaplig grund med en förskola av hög kvalitet och en stärkt kunskapsskola måste fortsätta. Ett viktigt steg är att få på plats läroplaner som är tydligt inriktade på ämneskunskaper och grundläggande färdigheter. Regeringen föreslår därför bl.a. att medel avsätts för införande av nya läroplaner och förstärkning av kunskapsbidraget samt statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan. För att skapa så goda förutsättningar som möjligt för lärarna att bedriva en undervisning av hög kvalitet så föreslår regeringen också att medel avsätts för en reglering av tiden för undervisningsuppdraget. Regeringen avser vidare att lärar- och förskollärarutbildningarna ska reformeras, bl.a. för att säkerställa att studenterna är väl förberedda för yrkeslivet samt frigöra resurser för att höja kvaliteten.

Det behövs mer ordning i skolsystemet. Oseriösa och olämpliga aktörer ska bekämpas samtidigt som transparensen, rättssäkerheten och likvärdigheten i betygsättningen ska öka. Det ska exempelvis inte vara möjligt att locka till sig elever genom att sätta s.k. glädjebetyg. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för att genomföra förslag som innebär utökad insyn och skärpta villkor för friskolesektorn samt att ett nytt betygsystem införs.

Det behövs även mer ordning i klassrummen. Regeringen avser att lämna förslag för att stärka tryggheten och studieron, bl.a. utökade befogenheter för rektorer och lärare samt förlängda tidsramar för vissa disciplinära åtgärder och införandet av möjligheten att neka tillträde för elever som allvarligt hotar säkerheten och tryggheten på skolan. Vidare föreslår regeringen att medel avsätts för ett förstärkt och förlängt statsbidrag för skolsociala team och ett införande av mobilförbud under hela skoldagen. Det är därtill viktigt att elever får det stöd som de behöver. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för införande av stödundervisning och för att stärka ungas tillgång till elevhälsa.

Säkerhetsarbetet i skolväsendet behöver stärkas och regeringen föreslår därför att medel avsätts för en förlängning av statsbidraget för säkerhetshöjande åtgärder i skolväsendet. Regeringen satsar också på en förskola av hög kvalitet med ett högt deltagande genom förslag om ett förstärkt statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan och ett fribelopp för inkomster inom ramen för maxtaxan.

Tillgänglighet och kvalitet i hälso- och sjukvård och omsorg

Regeringens ambition är att vårdköerna ska kortas och tillgängligheten till hälso- och sjukvården ska öka. Regeringen genomför därför en rad satsningar för att intensifiera det arbetet. Det rör sig bl.a. om stärkta ekonomiska incitament för att regionerna ska korta vårdköerna inom vissa diagnosgrupper och ansluta sina vårdgivare till systemet för nationell vårdförmedling, en riktad satsning för att förstärka ätstörningsvården

samt fortsatta satsningar för att etablera en nationell digital infrastruktur som gör hälsodata tillgänglig i hela vårdkedjan. Dessutom föreslår regeringen att ytterligare medel tillförs för att förbättra tillgängligheten i hälso- och sjukvården genom att korta vårdköer och väntetider. Medlen är prestationsbaserade och en nationell samordnare kommer att arbeta med relevanta aktörer för att medlen ska användas på ett effektivt sätt. Regeringen avser också att fortsätta arbetet med att se över de medicinska kraven för körkortstillstånd, vilket väntas innebära en minskad belastning på hälso- och sjukvården och frigöra tid för annan vård. Dessutom föreslår regeringen att satsningen på stöd till nära vård i lands- och glesbygd förlängs. Regeringen föreslår även att medel tillförs för ökad nationell styrning av kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården samt särskilda medel till cancervården.

Hälso- och sjukvården behöver anpassas till flickors och kvinnors vårdbehov, inte minst avseende vården vid endometrios och klimakteriebesvär men även t.ex. kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa. Vidare behöver den nationella planen för vården vid graviditet, förlossning och tiden efter genomföras. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för att stärka vården för kvinnors och flickors hälsa.

Regeringen föreslår även en förstärkning av den specialiserade psykiatriska vården för vuxna för att möta det växande behovet av psykiatrisk vård, särskilt inom heldygns- och tvångsvården. Förslaget omfattar medel till regionerna för att bl.a. öka vård-kapaciteten, stärka de akutpsykiatriska verksamheterna och genomföra insatser för att göra vården mer flexibel utifrån patientens behov. Det är vanligt att personer som får vård på grund av skadligt bruk eller beroende också har en psykiatrisk diagnos. Därför avsätter regeringen medel för att genomföra samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser för personer med samsjuklighet.

Regeringen föreslår att ytterligare medel tillförs för att genomföra den tandvårds-reform som förslogs i budgetpropositionen för 2025 och träder i kraft den 1 januari 2026. Regeringen föreslår även att särskilda medel avsätts för att säkerställa kompetensförsörjningen inom tandvården. Regeringen avser också att föreslå ett avskaffande av de ekonomiska särreglerna för tandvård för asylsökande och vissa personer utan uppehållstillstånd, den s.k. 50-lappen.

För att öka kompetensen och höja kvaliteten i omsorgen föreslår regeringen att Äldreomsorgslyftet förlängs till år 2027 och utvidgas så att personal i LSS-verksamhet får en motsvarande möjlighet till kompetensutveckling på arbetstid. Vidare föreslår regeringen att det införs ett språkkrav i äldreomsorgen för att stärka kvaliteten och patientsäkerheten.

Regeringen tar även ytterligare steg för att stärka folkhälsan. Regeringen avser att inkludera vaccination mot vattkoppor i det nationella allmänna vaccinations-programmet för barn. Det kommer att stärka folkhälsan, minska sjukdomsbördan, avlasta hälso- och sjukvården samt beräknas minska kostnaderna för tillfällig föräldra-penning.

Det är viktigt att förbättra situationen för de mest sårbara i samhället. Regeringen avser därför att stärka arbetet med att förebygga och motverka hemlöshet genom en förnyad hemlöshetsstrategi. Utöver detta föreslår regeringen att det ska avsättas medel för att stärka vården för barn och vuxna som har utsatts för sexuellt våld.

Åtgärder för att stärka civilsamhället

Civilsamhället stärks genom att en skattereduktion för gåvor som lämnas av juridiska personer införs, för att stimulera mer givande, bl.a. till verksamheter med sociala ändamål. Regeringen föreslår också en satsning på idrottsanläggningar, samt på att

stärka simundervisningen i vissa utanförskapsområden. Därutöver stärks folkhögskolorna för att bl.a. yrkesutbilda personer med svaga språkkunskaper och för att underlätta för personer med funktionsnedsättning.

Bekämpa brottsligheten

Att återupprätta tryggheten i Sverige är vår tids stora frihetsfråga. Den organiserade brottsligheten utgör ett allvarligt hot mot det öppna demokratiska samhället, den enskilda människans fri- och rättigheter och grunderna för vår rättsstat. Utsatthet för kriminalitet skapar otrygghet, och utan trygghet begränsas friheten. För att vända utvecklingen genomför regeringen den största offensiven i svensk historia mot organiserad brottslighet. Regeringen har tidigare presenterat förslag på omfattande åtgärder för att stärka brottsbekämpande myndigheters förmåga och effektivitet genom mer resurser, nya verktyg och skärpta straff.

Ambitionsnivån i kampen mot brottsligheten ska även fortsättningsvis vara hög. Det förebyggande arbetet är avgörande för att alla barn ska kunna få en bra start i livet och för att upptäcka risksignaler tidigt. Regeringen föreslår och aviserar därför i denna proposition ytterligare reformer för att öka tryggheten.

Regeringen växlar också upp arbetet mot hedersförtrycket, mot våld i nära relationer och mot prostitution och människohandel.

Hatbrott är aldrig acceptabelt oavsett vem som utsätts. Regeringen avser att ge Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag om hatbrott, såväl hatbrott som riktas mot minoriteter som mot den svenska majoritetsbefolkningen. Brå ska bl.a. utifrån ny och befintlig kunskap belysa erfarenheter av utsatthet för hatbrott och dess konsekvenser.

Den organiserade brottsligheten och det grova våldet ska bekämpas

En av regeringens mest prioriterade uppgifter är att med kraft trycka tillbaka den organiserade brottsligheten. Regeringen fortsätter därför att lägga om rättspolitiken och avser bl.a. att lämna förslag som innebär att kvotdelen av straffet som avtjänas före villkorlig frigivning höjs från två tredjedelar till tre fjärdedelar för dem som har dömts till sex års fängelse eller mer. Därtill avser regeringen att föreslå en skärpning av straffskalorna för ett flertal brott, bl.a. grov misshandel och grov våldtäkt. Det syftar bl.a. till att trycka tillbaka gängkriminaliteten och att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Regeringen avser även att lämna förslag om att en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd införs samt att straffen för gängkriminella höjs med det dubbla. Regeringen avser även att se över nivåerna för dagsböter.

Den grova och organiserade brottsligheten går allt lägre ned i åldrarna. För att vända utvecklingen måste barn och unga som begår brott mötas av tydliga reaktioner från samhället. Regeringen har sedan tidigare aviserat att ungdomsfängelser ska inrättas.

Regeringen avser även att lämna förslag om att under en begränsad period sänka straffbarhetsåldern för allvarliga brott till 13 år och att kraftigt minska ungdomsreduktionen för 15–17-åringar.

Regeringen avser vidare att under mandatperioden gå vidare med övriga förslag i betänkandet En straffreform (SOU 2025:66). Det handlar bl.a. om avskaffad fängelsepresumtion, slopade s.k. billighetsskäl, skärpt straffmätning genom en särskild regel som tar sikte på att hela straffskalan ska komma till användning och skärpt straffmätning för flerfaldig brottslighet som innebär att utgångspunkten ska vara att straffen för de tre svåraste brotten ska mätas fullt ut. I nuläget bedöms inte tidpunkten när Kriminalvården kommer att ha uppnått nödvändig kapacitet för att genomföra

reformen kunna fastställas med tillräcklig säkerhet. Detta har sin bakgrund bl.a. i Kriminalvårdens kraftiga expansion och andra lagändringar som påverkar myndigheten. För att säkerställa att de steg som kommer att tas faktiskt också kan hanteras av Kriminalvården bör lagändringarna träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Ikraftträdandet bör ske med beaktande av vikten av förutsebarhet för enskilda och av framförhållning för berörda myndigheter.

Kriminalvården ska ha rätt förutsättningar för att skyndsamt och effektivt kunna expandera sin verksamhet. Som en del i regeringens arbete med att avlasta den hårt ansträngda svenska kriminalvården har Sverige undertecknat ett avtal om att hyra anstaltsplatser i Estland. För att möjliggöra ytterligare avlastning avser regeringen att låta utreda strafftidsförkortning för utvisningsdömda i syfte att fler ska lämna landet samt hemarrest som alternativ till häktning.

Som en del av omläggningen genomförs också ett perspektivskifte från gärningsman till brottsoffer och samhällsskydd, där brottsoffrets ställning stärks. Därför avser regeringen att föreslå att brottsoffer ska kunna få sin ersättning utbetald så snabbt och enkelt som möjligt och inte längre själva tvingas driva in skadestånd från sina förövare.

Regeringen arbetar aktivt med frågan om polistillväxt och har sett till att Polismyndigheten tillförts betydande resurser för detta. Regeringens arbete med en betald polisutbildning och satsning på polisaspiranters villkor förväntas medföra att polisyrket blir mer attraktivt. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för att inrätta polisutbildningen vid ytterligare ett lärosäte.

Rekryteringen av barn och unga måste brytas

Rekryteringen av barn och unga till den organiserade brottsligheten utgör en stor utmaning för samhället. Med målet att stärka det tidiga och förebyggande arbetet mot gängrekrytering avser regeringen att föreslå att socialnämnder ges möjlighet att besluta om att barn, unga och vårdnadshavare ska delta i öppna insatser utan samtycke. Reformen bedöms ha stor betydelse för att i ett tidigt skede kunna stödja och skydda barn och unga, och därmed förebygga en negativ utveckling. För att ge kommunerna goda förutsättningar att placera barn och unga som har behov av social barn- och ungdomsvård föreslås en förstärkning av statsbidraget till kommunerna för sådana placeringar.

Vidare föreslår regeringen ytterligare resurser till Statens institutionsstyrelse för att myndigheten ska kunna öka platskapaciteten och förbättra kvaliteten på den fysiska miljön samt säkerställa trygghet och säkerhet för barn och unga, klienter och personal. Medel föreslås också tillföras för att myndigheten ska kunna tillämpa nya utökade befogenheter, t.ex. när det gäller utökade rums- och kroppsvisitationer, avskildhet av säkerhetsskäl och allmän inpasseringskontroll.

Regeringen föreslår också att det statliga stödet till avhopparverksamhet riktad till barn och unga förstärks. Satsningen omfattar operativt och utvecklat stöd till kommunerna samt uppföljning och utvärdering av insatsernas resultat. För att även nå barn och unga som inte omfattas av den myndighetsgemensamma definitionen av avhoppare föreslår regeringen även ett riktat statsbidrag till kommunerna. Bidraget ska stärka socialtjänstens förutsättningar att erbjuda lämpliga insatser till barn och unga utan direkt hotbild, men med behov av stöd för att lämna en kriminell livsstil.

Strypa den kriminella ekonomin och stoppa felaktiga utbetalningar

Regeringen fortsätter att kraftsamla mot den kriminella ekonomin eftersom pengar är den organiserade brottslighetens drivkraft. I denna proposition lämnas därför flera förslag som ytterligare förstärker arbetet mot den kriminella ekonomin.

Brott mot välfärden är en lukrativ inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Det handlar om att kriminella aktörer på felaktiga grunder systematiskt tillskansar sig bidrag och ersättningar men även att de själva driver välfärdsverksamhet för att komma åt offentliga medel. Det ska inte vara möjligt för kriminella och oseriösa leverantörer att driva exempelvis vårdcentraler och skolor. Regeringen arbetar därför fortsatt för att utestänga kriminella och oseriösa leverantörer från att delta i valfrihetssystem. Konkurrensverket har därför fått i uppdrag att lämna förslag som motverkar detta. Dessutom föreslår regeringen i denna proposition ökade resurser till Inspektionen för vård och omsorg för att fortsatt prioritera arbetet mot kriminalitet i välfärden. Regeringen föreslår därtill att arbetet med att ansluta vissa kommunala bidragsutbetalningar till Utbetalningsmyndighetens verksamhet ska påbörjas.

Omfattningen av felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen uppskattas årligen uppgå till ca 15–20 miljarder kronor. Bostadsbidraget är en av de ersättningar som har högst andel felaktiga utbetalningar. Regeringen föreslår därför att Centrala studiestödsnämnden, Pensionsmyndigheten och Försäkringskassan tilldelas medel för att möjliggöra användningen av månadsvisa individuppgifter vid beräkning och handläggning av bostadsbidraget. Regeringen föreslår även att det tillförs medel till flera myndigheter för att införa sanktionsavgifter och bidragsspärrar i social-försäkringen. Båda reformerna väntas minska de felaktiga utbetalningarna i socialförsäkringen. Pensionsmyndigheten föreslås också tilldelas medel för att stärka arbetet med kontroll och återkrav.

Det ska inte vara möjligt att försörja sig som kriminell. Regeringen förstärker därför arbetet mot penningtvätt. Finansinspektionen tillförs medel för bättre penning-tvättstillsyn och Bolagsverket tilldelas medel för att utveckla registret över verkliga huvudmän. För att motverka att företag används som brottsverktyg tillförs medel för att förenkla processen att avveckla företag genom utveckling av verksamt.se. Kronofogdemyndigheten tillförs medel för att kunna hantera fler ärenden om distans-utmätning, när möjligheten utvidgas till Ekobrottsmyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen. Regeringen avser även att lämna förslag på åtgärder som motverkar mervärdesskattebedrägerier, som årligen orsakar stora skattebortfall.

Felaktig folkbokföring och identitetsstölder används som verktyg inom organiserad brottslighet och bidragsbrottslighet. För att motverka detta är det viktigt att veta vem som bor var och vilka som befinner sig i Sverige. Därför genomförs nu en omfattande folkräkning. Regeringen föreslår ökade medel till Skatteverkets folkbokförings-kontroller för att kontinuerligt fortsätta det viktiga arbetet med folkräkningen. Regeringen avser även att lämna förslag om att Skatteverket ska få utökade befogenheter att hantera biometriska uppgifter inom folkbokföringsverksamheten. En förbättrad folkbokföring bidrar till att minska felaktiga utbetalningar, eftersom uppgifterna ofta utgör en viktig del av beslutande myndigheters beslutsunderlag.

Regeringen tar även krafttag mot internationella stöldligor och sedan den 1 september 2025 finns ett nytt brott – utförselhäleri – som innebär att utförsel av stöldgods kriminaliseras. Ökade medel föreslås för att förstärka Tullverkets kontrollverksamhet bl.a. till följd av de nya befogenheterna.

Ansvar för Sveriges och Europas säkerhet och försvar

Det säkerhetspolitiska läget är det allvarligaste sedan andra världskriget. Tillsammans med allierade länder behöver Sverige motverka Rysslands förmåga att åsamka skada, genom att stärka avskräckning och försvar och genom att stödja Ukraina. Sverige kommer att stötta Ukraina så länge som det krävs. Samtidigt arbetar regeringen aktivt för att EU ska öka trycket på Ryssland genom ytterligare sanktioner och andra åtgärder. Europeiska Natoländer behöver ta ett större ansvar för Europas säkerhet. Natoländerna har därför kommit överens om att öka försvarsutgifterna till 5 procent av BNP till 2035. Minst 3,5 procent av BNP ska gå till militära försvarsutgifter och 1,5 procent till försvars- och säkerhetsrelaterade utgifter. Regeringen avser att se över hur redovisningen för försvars- och säkerhetsrelaterade utgifter om 1,5 procent av BNP ska göras.

Finansiering av nya försvarsutgifter

Riksdagens partier har slutit en överenskommelse om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina i syfte att Sverige ska ta ett större ansvar för sin säkerhet och nå Natos nya utgiftsmål. Enligt överenskommelsen ska utbyggnaden ske skyndsamt genom att behovet av nya försvarsutgifter, inklusive stöd till Ukraina, tillfälligt lånefinansieras. Tillskott som lånefinansieras till försvaret, utöver stöd till Ukraina, får uppgå till maximalt 300 miljarder kronor, varav maximalt 50 miljarder kronor får gå till investeringar i infrastruktur och försörjningsberedskap. Före utgången av 2030 ska en ny bedömning av det säkerhetspolitiska läget göras och en plan presenteras för hur återgången till ett finansiellt sparande i balans i den offentliga sektorn ska kunna ske till senast år 2035.

Utökad och påskyndad uppbyggnad av det militära försvaret

Sverige har tagit stora steg för att stärka totalförsvaret och har redan inlett arbetet med att öka försvarsutgifterna till 3,5 procent av BNP till 2030 utifrån Natos redovisningsprinciper. Regeringen föreslår i denna budgetproposition kraftigt ökade resurser till det militära försvaret 2026–2035 som ett steg mot att Sverige ska uppnå Natos utgiftsmål för det militära försvaret senast 2030. Regeringen avser att ta de ytterligare steg som krävs för att nå 3,5 procent till 2030 i kommande budgetpropositioner utifrån bl.a. fördjupade underlag från försvarsmyndigheterna och BNP-utveckling. Som försvarsutgifter ska räknas det som Natoregelverket tillåter. Hur andra länder redovisar sina försvarsutgifter har därvid betydelse.

Regeringen föreslår också att dagersättningen till värnpliktiga höjs för att kompensera dels för inflationen, dels för en större del av det inkomstbortfall som grundutbildningen innebär för en värnpliktig. Även kadettersättningen till officersaspiranter föreslås höjas på motsvarande sätt. I linje med regeringens nya försvarsindustristrategi föreslås vidare åtgärder för att stärka innovation, produktion och bättre samarbete med försvarsindustrin.

Sveriges stöd till Ukraina

Sverige kommer att stötta Ukraina så länge som det krävs. Sedan 2022 har regeringen beslutat om 20 militära stödpaket som sammantaget uppgår till ca 90 miljarder kronor. För att stärka stödet till Ukraina och säkerställa ett långsiktigt åtagande kommunicerade regeringen en treårig ram för det militära stödet 2024–2026. Nu föreslår regeringen att Ukrainaramen 2026 utökas till 40 miljarder kronor och förlängs t.o.m. 2027.

Det civila försvaret stärks ytterligare

Regeringen tar ytterligare steg för att stärka det civila försvaret. I budgetpropositionen för 2025 avsatte regeringen en beräknad nivå för det civila försvaret. En del av de medlen föreslås nu användas för kommuner och regioners grundläggande beredskap bl.a. i form av investeringar i särskilda samlingsplatser och ledningsplatser. Medlen föreslås även användas för att införa en civilplikt som ska kunna aktiveras efter mönstring med lång grundutbildning inom kommunal räddningstjänst. Därmed kan takten på personalförstärkningar inom räddningstjänst ökas under höjd beredskap. Den 1 januari 2026 byter Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) namn till Myndigheten för civilt försvar (MCF). Regeringen föreslår ökade resurser till MCF för modernisering och upprustning av skyddsrum samt att ett nytt system med skyddade utrymmen ska införas som ett komplement till skyddsrum. Vidare föreslår regeringen medel till länsstyrelserna för övertagande av ansvaret för kontroller av skyddsrum.

Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina får tillskott till försvaret som lånefinansieras maximalt uppgå till 300 miljarder kronor. Av dessa får högst 50 miljarder kronor användas för investeringar i fysisk infrastruktur och lagerhållning av livsmedel, läkemedel och drivmedel som en del av det civila försvaret. Regeringen tar ett första steg i detta arbete genom att bl.a. stärka försörjningsberedskapen inom sjukvårdsprodukter och livsmedel. En trygg försörjning av sjukvårdsprodukter är en förutsättning för att kunna upprätthålla en fungerande hälso- och sjukvård under höjd beredskap och ytterst krig. När det gäller livsmedelsförsörjning föreslår regeringen medel för en uppbyggnad av beredskapslager, primärt för spannmål och kritiska insatsvaror inom primärproduktionen, men även för senare led i livsmedelskedjan. Regeringen föreslår också investeringar i decentraliserad försörjningsberedskap inom områdena livsmedel, läkemedel och drivmedel.

Dessutom föreslås medel för att skapa förmågehöjning inom Kustbevakningen, bl.a. för att möta det försämrade säkerhetspolitiska läget samt satsningar på brandflygsförmåga. Sveriges samlade cybersäkerhetsförmåga kommer också att stärkas genom ett Nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC) under Försvarets radioanstalts (FRA) huvudmannaskap samt införandet av NIS2-direktivet. Medel avsätts till kommuner och regioner samt universitet och högskolor i arbetet med implementering av direktivet.

Sverige har ett strategiskt intresse av att ha en stark närvaro i Arktis, särskilt i ljuset av ett nytt säkerhetspolitiskt läge och Natomedlemskapet. Regeringen bedömer att Sveriges ledande position inom polarforskning och oberoende tillträde till Arktis behöver säkras. Hänsyn ska även tas till vår kapacitet för utbyggnad och reparation av undervattensinfrastruktur. Regeringen avser att närmare utreda hur Sverige kostnadseffektivt kan säkra tillgången till en forskningsisbrytare.

En hållbar migrationspolitik

Den svenska migrationspolitiken genomgår ett paradigmskifte och regeringen har en konkret reformagenda med syfte att lösa ett stort antal migrationsrelaterade samhällsproblem. Syftet med reformerna är en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik. Resultatet av regeringens politik kan ses i en minskande asylinvandring som under 2024 var på en historiskt låg nivå.

Det är centralt med ett ordnat och effektivt mottagande och återvändande. Omfattande åtgärder pågår för att reformera dessa områden. Det pågår en omställning till ett system där asylsökande under tiden som deras asylansökan prövas som huvud-

regel ska bo på Migrationsverkets mottagningscenter för att effektivisera asylprocessen och förhindra utbredningen av det s.k. skuggsamhället. Dessutom ska de som har fått ett avlägsnandebeslut som huvudregel bo på ett återvändandecenter tills de lämnar landet. Detta ställer bl.a. krav på ett förstärkt arbete med säkerhet och trygghet på boendena. Det gäller särskilt i förhållande till barn. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för att förstärka säkerheten och bemanningen på Migrationsverkets boenden. Regeringen avser att föreslå en ny mottagandelag för att skapa ett långsiktigt hållbart regelverk och åstadkomma ett mer ordnat mottagande av asylsökande samt ett effektivare återvändande.

Regeringen avser också att bl.a. föreslå att möjligheten att beviljas permanent uppehållstillstånd ska utmönstras för vissa utlänningar och att permanenta uppehållstillstånd som har beviljats vissa utlänningar ska kunna ändras till tillfälliga, i enlighet med kommande förslag från Miniminivåutredningen (Ju 2023:18). Regeringen avsätter medel för att reglerna ska kunna träda i kraft den 1 juli 2026. Regeringen föreslår därför att Migrationsverket och migrationsdomstolarna ska tillföras medel.

Utbyggnaden av Migrationsverkets förvar fortsätter skyndsamt med målsättningen att så snart som möjligt, senast 2029, utöka förvarskapaciteten till 1 000 platser. Regeringen föreslår bl.a. att det tillförs medel för att inrätta särskilda säkerhetsavdelningar, vilket förbättrar förutsättningarna för ett effektivt återvändandearbete och kan frigöra platser hos Kriminalvården. Vidare föreslår regeringen att det tillförs medel för att hantera konsekvenserna av att reglerna om utvisning på grund av brott ska skärpas, vilket bedöms öka antalet personer som kommer utvisas.

Regeringen avser att uppvärdera medborgarskapets betydelse. Kraven för att få svenskt medborgarskap ska skärpas med bl.a. försörjningskrav och krav på ett skötsamt och hederligt levnadssätt. Att ha kunskaper i det svenska språket samt förstå hur samhället är organiserat och fungerar är centralt för att en person ska kunna delta aktivt i det svenska samhället. Regeringen föreslår därför att medel tillförs Universitets- och högskolerådet för utveckling och genomförande av ett medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap. Vidare avser regeringen att höja avgifterna för ansökningsärenden för medborgarskap och införa en avgift för genomförande av medborgarskapsprov, för att på sikt finansiera kostnaderna för framtagande och drift av proven.

Regeringen avser att skärpa regelverket för anhöriginvandring, bl.a. genom att skärpa försörjningskravet, som ett led i att strama åt migrationspolitiken. Utgångspunkten är att villkoren inte ska vara mer generösa än vad som krävs enligt EU-rätten.

Integrationspolitiken bygger på att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. På så sätt motverkas också utanförskap. Regeringen föreslår att medel tillförs för att kartlägga barn och unga som växer upp i släktbaserade kriminella nätverk och barnens uppväxtvillkor i utanförskapsområden. Regeringen föreslår även insatser för att öka möjligheterna till friluftsliv i områden där utanförskapet är stort och höja kunskaperna i det svenska språket genom språkstärkande insatser på folkhögskolor för bl.a. yrkesutbildade personer.

Lägre utsläpp, fossilfri energiförsörjning och ren miljö

Sverige är ett föregångsland på klimatområdet. Elproduktionen är till mer än 98 procent fossilfri och Sveriges territoriella utsläpp per capita är bland de allra lägsta i EU. Sverige har bland världens mest ambitiösa klimatmål, både på nationell nivå och genom åtaganden under EU-förordningar. Regeringen är fast besluten att fasa ut de fossila bränslena och regeringens klimatpolitiska arbete utgår från att Sverige ska nå

nettonollutsläpp till 2045. Som en direkt följd av åtgärder som föreslås i denna proposition beräknas utsläppen minska med ca 1,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter under perioden 2026–2030.

För att fasa ut de fossila bränslena och nå målet om nettonollutsläpp till 2045 är det nödvändigt att fortsätta elektrifieringen av industrin och transportsektorn. Industrin spelar en central roll i den svenska ekonomin och för Sveriges konkurrenskraft. Det svenska näringslivet är motorn i klimatomställningen och ska ges förutsättningar för att vara ledande i omställningen. Klimatomställningen måste genomföras på ett sätt som möjliggör stigande välstånd och som vinner bred acceptans. Hushåll och företag ska inte drabbas av orimliga kostnader.

Mer fossilfri energiproduktion behövs

Sverige behöver mer fossilfri el till stabila och konkurrenskraftiga priser för en fortsatt hög takt av elektrifieringen. Fundamentet är nu lagt för en utbyggnad av den baskraft som är nödvändig för att möta detta behov och samtidigt behålla robustheten i elsystemet. Regeringen har tagit fram en finansieringsmodell för ny kärnkraft och öppnat för ansökningar om stöd. Regeringen lämnar nu förslag om de ekonomiska ramarna för att kunna teckna avtal med företag om de första projekten med statligt stöd. Regeringen avser även att föreslå en modern tillståndsprocess för ny kärnkraft och har lämnat förslag om att förbudet mot utvinning av uran tas bort. Med elektrifieringen ökar behovet av väl integrerade energisystem där el-, gas- och fjärrvärmesystemen samspelar. Därför föreslår regeringen en förstärkning av investeringsstödet riktad mot bl.a. biogasturbiner och kraftvärme inom ramen för det s.k. Kraftlyftet.

Vattenkraften spelar en central roll för Sveriges fossilfria elförsörjning nationellt, regionalt och lokalt. Arbetet med den nationella planen för omprövning av vattenkraften har påbörjats. Regeringen har vidtagit åtgärder för att förbättra villkoren för omprövningen av vattenkraft. Det handlar bl.a. om att säkerställa att berörda verksamheter prövas mot rätt kravnivå. Regeringen föreslår nu att medel tillförs till länsstyrelserna för ett effektivt genomförande och för att möta målet om största möjliga vattenmiljönytta samtidigt som en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel säkras.

Utsläppen ska minska och elektrifieringen öka

Sverige har bland de tuffaste klimatmålen gentemot EU av medlemsstaterna, bl.a. det s.k. ESR-åtagandet till 2030. Det inkluderar utsläpp från bl.a. vägtransporter, arbetsmaskiner och jordbruk. För att minska utsläppen i denna sektor är transportsektorns elektrifiering avgörande. Regeringen lämnar i denna proposition förslag som möjliggör införandet av den tidigare aviserade elbilspremien riktad till glesbygden och som finansieras av EU:s sociala klimatfond. Regeringen föreslår också att klimatpremien för lätta lastbilar förlängs. För att öka investeringarna i fossilfri framtidsteknik förstärks Klimatklivet, som bl.a. finansierar laddinfrastruktur för bostadsrättsföreningar och hyreshus. Därutöver avser regeringen att föreslå att den tillfälliga skattefriheten för förmån av laddel på arbetsplatsen blir permanent.

Skogen ska brukas för att skapa klimatnytta

Sveriges mål för nettoupptaget från markanvändningssektorn (det s.k. LULUCF-åtagandet) är ett av det tuffaste bland EU:s alla medlemsstater. Skogsbruket är viktigt för Sverige på flera sätt. Skogsindustrin är en viktig näring som bidrar till en cirkulär ekonomi. Genom att aktivt bruka skogen och tillverka träprodukter skapas hög klimatnytta. Den svenska skogen binder även stora mängder koldioxid, vilket också skapar klimatnytta. Till följd av bl.a. lägre tillväxt i skogen har dock nettoupptaget

minskat på senare år. Nettoupptaget i skog och mark behöver därför öka, samtidigt som den privata äganderätten och möjligheten att använda skogsråvara värnas. Regeringen föreslår därför utökad rådgivning till skogsägare för ökat kolupptag och att ett stöd för återvätning av nedlagd jordbruksmark införs.

Verktygen för att skydda biologisk mångfald behöver vara effektiva och ändamålsenliga. Rådande artskyddsregler och tillämpningen av dem får i vissa fall orimliga konsekvenser för markägare. Regeringen arbetar därför med att ta fram nya bestämmelser för rätten till ersättning för markägare till följd av artskydd och föreslår att medel avsätts för ändamålet.

Det är angeläget att förenkla och förbättra skattereglerna som rör skog. Regeringen avser därför att föreslå ett mer ändamålsenligt sätt att beskatta skog och skogsbruk samt att anpassa skattereglerna för skog till EU-rätten.

Värdefull natur ska skyddas och miljögifter bekämpas

Arbetet med att bevara värdefull natur och ekosystem behöver fortsätta. För att möjliggöra detta satsar regeringen bl.a. på arbetet med att restaurera värdefull natur, förvaltning och skötsel av nationalparker, naturreservat och vandringsleder samt bekämpning av invasiva främmande arter. Vidare bedömer regeringen att en begränsning av övergödningen är ett av de viktigaste insatsområdena för att nå god ekologisk status och god miljöstatus i kustvatten och hav. Därför föreslår regeringen att satsningen med naturrestaurering i havsmiljöer och i sötvatten förlängs samt att medel avsätts för fortsatt åtgärdsarbete mot övergödning, bl.a. genom lokala vattenvårdprojekt (LOVA). Det är också angeläget att minska och avlägsna miljögifter i mark och vatten. Medel föreslås därför fortsatt avsättas för att stoppa spridningen av PFAS.

Främja den hållbara svenska livsmedelsproduktionen

Svensk livsmedelsproduktion är ett föredöme. För att stärka konkurrenskraften och lönsamheten i svensk mjölkproduktion föreslås en förstärkning av budgeten för Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027. Det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige är avgörande för en bibehållen jordbruksproduktion och bidrar till öppet odlingslandskap, levande landsbygd och stärkt försörjningsförmåga. Stödet förstärks därför. Den tillfälligt utökade nedsättningen av skatten på jordbruksdiesel förlängs till att även omfatta förbrukning under 2026, vilket är en åtgärd för att tillfälligt stärka företagens ekonomi.

En effektivare statsförvaltning

Regeringen fortsätter arbetet för att öka effektiviteten i den offentligt finansierade verksamheten. Varje skattekrona ska användas klokt och statligt finansierad verksamhet ska ständigt vara föremål för omprövning och prioritering. Regeringen avser att ge nya Statskontoret i uppdrag att definiera och kartlägga myndigheters administrativa kostnader och redovisa dessa i förhållande till kostnaderna för myndigheternas kärnuppgifter.

Statsförvaltningen behöver bli mer ändamålsenligt organiserad och antalet myndigheter bör fortsatt minska. Under mandatperioden har regeringen vidtagit flera åtgärder för att åstadkomma detta och vid kommande årsskifte blir antalet myndigheter nio färre än vid början av 2025.

Regeringen fortsätter att vidta fler åtgärder på området och bedömer att följande organisationsförändringar bör genomföras:

- Trafikanalys inordnas i Tillväxtanalys. En samlad analys och utvärderingsmyndighet med ansvar för tillväxt och infrastruktur bildas.
- Bokföringsnämnden inordnas i Revisorsinspektionen.
- Uppgifter inom upphandlingsområdet förs över från Myndigheten för digital förvaltning och Kammarkollegiet till Upphandlingsmyndigheten.
- Myndigheten för digital förvaltning inordnas i Post- och telestyrelsen.
- Statens försvarshistoriska museer inordnas i Statens maritima och transporthistoriska museer.
- Statens centrum för arkitektur och design samt Statens konstråd inordnas i Moderna museet.

Vidare avser regeringen att pröva

- om myndighetsstrukturen för områdena tillsyn, analys och utvärdering av vård och omsorg är ändamålsenlig och hur den kan effektiviseras
- organisationsformerna för Expertgruppen för biståndsanalys respektive Delegationen för migrationsstudiers samt hur framtida styrning och organisering av verksamheterna kan möta behoven av underlag inom respektive område
- uppgifter och verksamhet vid Myndigheten för kulturanalys samt hur verksamhet kan föras över till Statens kulturråd
- överlapp och möjliga synergier mellan verksamhet vid Svenska institutet och Visit Sweden samt pröva hur Svenska institutets verksamhet kan inordnas i Visit Sweden.

1.3 Den ekonomiska utvecklingen

I detta avsnitt redovisas prognosen för den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och i omvärlden 2025–2028. Tyngdpunkten i avsnittet ligger på utvecklingen 2025 och 2026. Prognosen är baserad på tidigare beslutade, föreslagna och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter samt de förändringar av statens utgifter som föreslås eller aviseras i denna proposition eller i propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop. 2025/26:2). Prognosen baseras inte på några framtida finanspolitiska regel- eller anslagsändringar därutöver. Information om omvärldshändelser och statistikutfall som fanns tillgängliga t.o.m. den 4 augusti 2025 har beaktats. Tabeller med prognosens innehåll i detalj redovisas i bilaga 2.

Handelstullar fortsätter att tynga världsekonomin

Världsekonomin har sedan inledningen av 2025 präglats av den amerikanska administrationens tullpolitik och geopolitiska spänningar. Trots detta har världsekonomin hittills visat en god motståndskraft, med en förhållandevis stark utveckling för både världshandeln och den globala industriproduktionen. Utvecklingen kan delvis förklaras av en tillfällig uppgång i USA:s import under det första kvartalet 2025, då företag köpte in varor inför kommande tullhöjningar. Under det andra kvartalet har världshandeln legat på normala nivåer. Under sommaren har USA slutit en rad handelsöverenskommelser som bl.a. innebär att de flesta importvaror från EU kommer att beläggas med en tull på 15 procent. Överenskommelserna innebär att risken för en eskalerande handelskonflikt har minskat, vilket är positivt för den ekonomiska utvecklingen. Samtidigt väntas de högre tullarna hämma tillväxten i världsekonomin. Efter stora rörelser på finansmarknaderna under våren, orsakade av handelspolitiska utspel och geopolitiska händelser, har läget stabiliserats och aktiemarknaderna har återhämtat sig under sommaren.

I USA var BNP-tillväxten relativt stark under det andra kvartalet 2025. Indikatorer pekar på att den amerikanska ekonomin väntas fortsätta växa i närtid, men

inflationsförväntningarna bland hushållen är fortsatt förhöjda. Inflationen väntas stiga då högre importtullar bedöms bidra till ett ökat kostnadstryck. Det ökade kostnadstrycket väntas i sin tur dämpa efterfrågan i ekonomin. För att mildra en kommande konjunkturavmattning bedöms den amerikanska centralbanken fortsätta att sänka styrräntan. Sammantaget väntas amerikansk tillväxt mattas av framöver.

I euroområdet utvecklades BNP svagt under det andra kvartalet 2025 efter en stark inledning på året. Utvecklingen i euroområdet tyngdes främst av Tyskland där BNP återigen krympte. Framåtblickande indikatorer för euroområdet och Tyskland pekar på att tillväxten kommer att bli relativt svag under resten av 2025. Stigande reallinkomster, lägre räntekostnader och lägre osäkerhet i spåren av handelsöverenskommelserna med USA väntas öka utrymmet för konsumtion och investeringar 2026. Även ökade försvarssatsningar bedöms bidra till tillväxten 2026 och de följande åren. Samtidigt bedöms de högre tullarna hålla tillbaka exporten till USA. Inflationen har under de senaste månaderna legat runt Europeiska centralbankens mål på omkring 2 procent och styrräntan bedöms vara nära sin slutnivå.

Kinas BNP har det första halvåret 2025 vuxit i linje med årets tillväxtmål på runt 5 procent. Tillväxten beror på en stark export och en expansiv ekonomisk politik. Exporttillväxten väntas mattas av under andra halvåret 2025, men en fortsatt expansiv kinesisk finans- och penningpolitik bedöms delvis kunna motverka den effekten.

Sammantaget väntas BNP-utvecklingen för Sveriges viktigaste handelspartner (s.k. KIX-BNP) bli något lägre än ett historiskt genomsnitt 2025 och 2026 (se tabell 1.4).

Fördjupning 1.4 Effekter av ökade handelshinder

USA har höjt importtullarna mot de flesta av sina handelspartners och under våren och sommaren var osäkerheten kring tullsatserna hög. Det tynger tillväxten i hela världen. Den uppgörelse som nåddes i juli mellan USA och EU innebär en tullsats på 15 procent på de flesta importvarorna. Att en överenskommelse har nåtts minskar osäkerheten, men en så hög tullsats kommer att vara skadlig för svensk export. Därutöver kvarstår en förhöjd osäkerhet.

USA:s tullhöjningar

Den 2 april 2025 meddelade USA kraftiga tullhöjningar mot omvärlden. Det bidrog till stora börsfall, som sedan återhämtades, och stigande amerikanska statsobligationsräntor. Dessförinnan sågs en tydlig uppgång i exporten till USA, i linje med att amerikanska inköp tidigarelades då det redan innan beskedet den 2 april fanns en risk för tullhöjningar. Tullsatserna har därefter ändrats. USA:s genomsnittliga tull mot omvärlden har ökat markant jämfört med i början av året och är på en nivå som inte har setts sedan 1930-talet (se diagram 1.6).

Tulluppgörelsen där USA:s importtullar på de flesta varor från EU sattes till 15 procent innebär också en betydligt högre tullnivå än tidigare. Även Kina och andra länder fortsätter att möta tydligt högre tullar jämfört med i början av året.

Diagram 1.6 Effektiv tullsats i USA

Procent

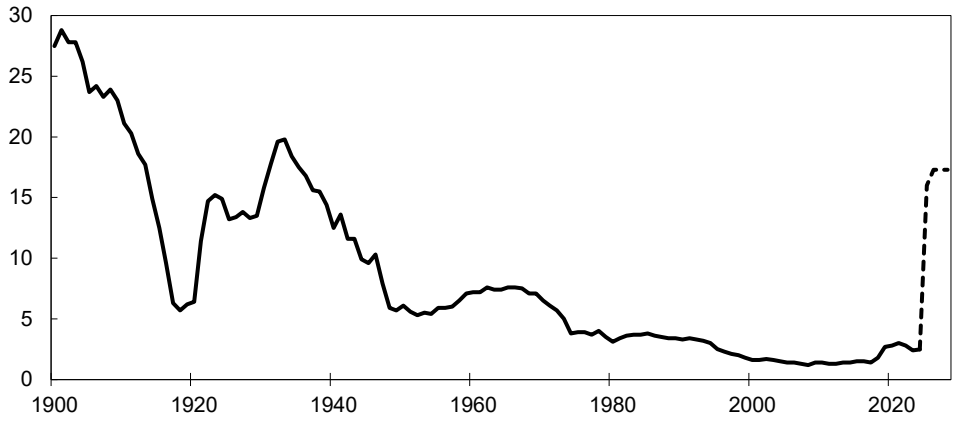

Anm.: Streckad linje avser IMF:s prognos från WEO juli 2025 för den effektiva tullsatsen på USA:s import.
Källor: Tax Foundation och IMF.

Osäkerheten kring handelsvillkoren och de höjda tullarna hämmar tillväxten

Osäkerheten kring tullarna, och det internationella samarbetet i stort, påverkar fortsatt hela världsekonomin och skadar svensk tillväxt. En hög ekonomiskpolitisk osäkerhet i vår omvärld kan ha en tydlig negativ påverkan på svensk BNP-tillväxt (se exempelvis Österholm, Hur påverkar ekonomiskpolitisk osäkerhet i omvärlden vår realekonomi?, Ekonomisk debatt årgång 53, nr 4, 2025). Detaljerna i överenskommelserna och hur beständiga de kommer att vara är dock fortfarande osäkra. Det är även osäkert vilken effekt dessa kommer att ha på världshandeln. Osäkerhet kring handelsförutsättningar kan göra företag försiktigare, vilket i sin tur kan leda till att företagen skjuter på nyanställningar och senarelägger eller avstår från större investeringar. Lägre investeringar kan påverka kapitalstocken (såsom fasta anläggningar och maskiner) negativt även på sikt, vilket försämrar produktivitetsutvecklingen och förutsättningarna för den framtida tillväxten. En ökad osäkerhet kan också påverka hushåll och

ta sig uttryck i t.ex. en återhållsam konsumtion. Detta har speglats i ett svagt konsumentförtroende.

Vidare kan exportföretag behöva sänka sina exportpriser för att motverka tullarnas effekt eller minska sin exportvolym. Sverige har en stor exportsektor och påverkas därför av försämrade förutsättningar för global handel. Av svensk varuexport går ungefär 10 procent direkt till USA och de största exportvarorna är bl.a. bilar, verkstadsprodukter och medicin. Svenska företag påverkas också indirekt av omvärldens efterfrågan på svenska insatsvaror för vidare export av produkter till den amerikanska marknaden. Då handelskonflikten bidrar till en försämrad europeisk konjunktur kommer det också att bidra till sämre handelsutsikter för Sverige. Svenska företag kan också söka nya exportmarknader eller flytta produktionen för att undvika tullar. Sådana förändringar är ofta tidskrävande och kostsamma, vilket minskar företagens vinstmarginaler och lönsamhet.

Svensk tillväxt bedöms bli lägre till följd av tullhöjningarna och den förhöjda osäkerheten. På kort sikt har sannolikt osäkerheten en större effekt på svensk ekonomi än den direkta effekten av tullar på exportefterfrågan från USA. Tulluppgörelsen har dock bidragit till att osäkerheten har minskat, men den är likväl förhöjd, och 15-procentiga tullar kommer i viss mån att skada svensk export och ekonomi. Sammantaget bidrar handelskonflikten till en mer dämpad tillväxt 2025 och till att lågkonjunkturen blir mer utdragen än vad som annars hade varit fallet.

Osäkerhet i omvärlden tynger svensk ekonomi

I slutet av 2024 syntes en återhämtning i svensk ekonomi och förtroendet bland hushåll var nästan tillbaka på normala nivåer. Men återhämtningen bröts i inledningen av 2025 till följd av den osäkerhet som följde med handelskriget. Eftersom Sverige är en så pass exportorienterad ekonomi bedöms osäkerhet angående handelns förutsättningar få större genomslag än i många andra avancerade ekonomier. Svensk BNP har fortsatt att utvecklas svagt under det första halvåret 2025 och svensk ekonomi befinner sig alltjämt i en lågkonjunktur. En låg inhemsk efterfrågan är den främsta orsaken till den svaga utvecklingen. Framöver väntas tillväxten i omvärlden dämpas och den inhemska efterfrågan kommer därför att spela en viktig roll för återhämtningen i den svenska ekonomin.

Ökade kostnader har slagit hårt mot svenskarnas ekonomi. Sammantaget bedöms det samlade resurstappet vara i nivå med finanskrisåren 2009 och 2010. När inflationen var som högst under 2022 och 2023 tappade svenskarna tio års reallöneökningar. I kölvattnet av att prisnivån har stigit mycket har efterfrågan från hushållen varit svag. De reala inkomsterna har återigen börjat stiga, men hushållen har prioriterat sparande i stället för att öka sin konsumtion. Osäkerhet kring konjunkturutvecklingen, inflationen och stora rörelser på finansiella marknader satte avtryck i förtroendeindikatorer under våren 2025, men i takt med att osäkerheten har minskat kan tecken på en ökad tillförsikt skönjas. Stigande reallöner, lägre räntekostnader och en stöttande finanspolitik 2026, där hushållen påverkas direkt av sänkta skatter och höjda transfereringar, väntas bidra till att inkomsterna fortsätter att öka. Samtidigt bedöms hushållen ha byggt upp en buffert och väntas framöver spara en mindre andel av sina inkomster. Hushållen väntas därför öka sin konsumtion i snabbare takt framöver. Finanspolitiken bidrar också till högre offentlig konsumtion och investeringar kommande år, vilket ytterligare stöttar återhämtningen. Den gradvis förbättrade situationen för hushållen väntas även ge stöd åt bostadsmarknaden och tillhörande investeringar, men även andra investeringar bedöms öka i snabbare takt.

Sammantaget väntas BNP-tillväxten bli svag 2025 för att sedan öka i snabbare takt 2026 till följd av en tilltagande inhemsk efterfrågan. En dämpad tillväxt i omvärlden håller dock emot exporttillväxten och ekonomin bedöms vara nära konjunkturell balans först 2027.

Arbetslösheten väntas minska 2026

Sysselsättningen ökade i åldrarna 15–74 år under första halvåret 2025, men arbetslösheten i denna grupp är fortsatt på en hög nivå till följd av den svaga efterfrågan. Det gäller även arbetslösheten i åldersgruppen 20–64 år. I detta åldersspann är arbetslösheten något lägre eftersom unga (15–19 år) tenderar att ha en högre arbetslöshet än genomsnittet i arbetskraften. Arbetslöshet bland 15–19-åringar bedöms dock inte utgöra något allvarligt problem på arbetsmarknaden, bl.a. eftersom många är heltidsstuderande.

Antalet konkurser och varsel har minskat och har närmat sig genomsnittliga nivåer under sommaren 2025, men företagens anställningsplaner i Konjunkturbarometern är fortsatt på låga nivåer. Sammantaget tyder indikatorerna på en svag efterfrågan på arbetskraft i närtid. Återhämtningen på arbetsmarknaden väntas ske med viss fördröjning eftersom företagen inledningsvis har lediga resurser att ta av. År 2026 väntas sysselsättningen öka och arbetslösheten minska (se fördjupningsrutan Både konjunkturell och strukturell arbetslöshet måste bekämpas).

Lägre inflation väntas 2026

Under 2025 bidrar höjda hyror och prisökningar för livsmedel till en tillfälligt förhöjd inflationstakt. Även tekniska faktorer, kopplade till att sammansättningen av produktkorgen i konsumentprisindex uppdaterades i januari, bidrar till att öka inflationstakten under hela 2025. Inflationen enligt konsumentprisindex med fast ränta (KPIF) bedöms därmed 2025 bli något högre än Riksbankens mål på 2 procent. År 2026 väntas inflationen bli tydligt lägre än inflationsmålet (se tabell 1.4). Det beror till stor del på att livsmedelspriserna väntas sjunka, till följd av förslaget om tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel. Därutöver väntas hyreshöjningarna bli lägre till följd av lägre räntor och en svag efterfrågan. En starkare krona bidrar också till att dämpa inflationen. Prisutvecklingen exklusive den föreslagna tillfälliga sänkningen av mervärdesskatten bedöms resultera i en inflation nära målet 2026.

Riksbanken väntas sänka styrräntan med ytterligare 0,25 procentenheter under hösten 2025, till 1,75 procent, trots att inflationen bedöms bli något förhöjd i närtid. Att styrräntan förväntas sänkas beror på att efterfrågan alltjämt är svag och arbetslösheten fortsatt hög. Därefter förväntas inga ytterligare räntesänkningar under 2025 eller 2026.

Tabell 1.4 Makroekonomiska nyckeltal

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
BNP[1]	1,0	0,9	3,1	2,6	1,3
BNP, kalenderkorrigerad[1]	1,0	1,1	2,8	2,3	1,5
BNP-gap[2]	-1,9	-2,2	-0,9	-0,1	0,0
Produktivitet[3,4]	1,4	0,9	1,5	1,3	1,0
Arbetade timmar[4]	-0,3	0,1	1,2	1,0	0,5
Sysselsättning, 15–74 år	-0,5	0,4	0,8	1,0	0,5
Sysselsättningsgrad, 15–74 år[5]	69,0	69,0	69,4	70,0	70,2
Arbetslöshet, 15–74 år[6]	8,4	8,7	8,3	7,8	7,6
Timlön enligt KL[7]	4,1	3,6	3,6	3,5	3,5
KPI[8]	2,8	0,7	0,6	2,0	2,7
KPIF[9]	1,9	2,7	1,3	1,9	2,6
Styrränta[10]	3,62	2,11	1,75	1,75	1,75
BNP i världen, KIX-vägd[11]	1,7	1,8	1,5	1,8	1,8

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04.

[1] Fasta priser.

[2] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP. Potentiell BNP är en bedömning.

[3] Förädlingsvärde i hela ekonomin till baspris per arbetad timme.

[4] Enligt nationalräkenskaperna, kalenderkorrigerad.

[5] Procent av befolkningen.

[6] Procent av arbetskraften.

[7] Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2025 avser prognos.

[8] Konsumentprisindex.

[9] Konsumentprisindex med fast ränta.

[10] Procent, årsgenomsnitt.

[11] BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel.

Källor: Statistiska centralbyrån, Macrobond, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Osäkerhet kring den ekonomiska utvecklingen

Bedömningen av den framtida ekonomiska utvecklingen i Sverige är osäker och flera faktorer kan medföra att tillväxten blir starkare eller svagare än i regeringens prognos.

En exportorienterad ekonomi som Sveriges påverkas i hög grad av utvecklingen i omvärlden. Det finns en risk för lägre omvärldsefterfrågan på svenska varor och

tjänster kopplad till de ökade amerikanska importtullarna (se fördjupningsrutan Effekter av ökade handelshinder). Globala värdekedjor kan också komma att omformas, vilket kan påverka företag på kort sikt. Högre amerikanska tullar på kinesisk import kan t.ex. leda till att Kina i stället ökar sin export till andra länder, vilket kan innebära en minskad efterfrågan på europeiska varor.

Det försämrade säkerhetsläget i Europa i samband med Rysslands invasionskrig mot Ukraina sätter press på olika regeringar att öka försvarssatsningarna. Det skulle kunna leda till högre BNP-tillväxt i flera europeiska länder än vad som har antagits i prognosen. Ett flertal europeiska länder kämpar dock redan med ett begränsat finanspolitiskt utrymme och stora strukturella utmaningar, som exempelvis en åldrande befolkning och klimatanpassningar. De ökande utgifterna kan bidra till stora budgetunderskott och en växande skuldsättning i flera stora ekonomier. Det kan i sin tur innebära högre riskpremier och stigande obligationsräntor, vilket i förlängningen kan leda till finanspolitiska åtstramningar i dessa länder, en lägre omvärldsefterfrågan och sämre utsikter för svensk export.

Den amerikanska administrationens politik tyder på att USA:s skuld fortsätter att växa kommande år. Detta har bidragit till osäkerhet kring hur långsiktigt hållbara de amerikanska offentliga finanserna är. Om marknadsaktörer mer tydligt ifrågasätter hållbarheten i de offentliga finanserna finns det en risk att amerikanska statsobligationsräntor stiger. Det skulle kunna tvinga fram betydande finanspolitiska åtstramningar och ett kraftigt fall i den amerikanska efterfrågan. I förlängningen kan det leda till ökad turbulens på globala finansiella marknader och även ge märkbara negativa återverkningar på svensk konjunktur.

Efter en ökad oro på finansiella marknader under våren har aktiemarknaderna återhämtat sig. Finansiell turbulens skulle åter kunna uppstå om exempelvis amerikanska finansiella avregleringar leder till en uppbyggnad av finansiella risker. Det kan dämpa den realekonomiska utvecklingen och förvärra eller blottlägga sårbarheter i det globala finansiella systemet.

Det finns en risk för att hushållens reala inkomster blir lägre än väntat om sysselsättningen utvecklas svagare eller om inflationen blir högre än i regeringens prognos. Hushållen kan också välja att spara mer än tidigare i stället för att konsumera. Lägre inkomster eller ökat sparande medför en risk för en svagare konsumtion. Samtidigt kan konsumtionen bli högre än väntat om hushållen skulle minska sitt sparande eller om reala inkomster skulle stiga snabbare än väntat.

1.4 Den offentliga sektorns finanser

Den offentliga sektorn väntas redovisa underskott under hela prognosperioden. År 2025 tyngs sparandet av att skatteintäkterna väntas utvecklas jämförelsevis långsamt. Till följd av att inflationen har fallit tillbaka väntas kommunsektorns finanser stärkas 2025. Regionerna, som har påverkats mest av den höga inflationen, bedöms liksom kommunerna klara ett resultat i linje med god ekonomisk hushållning 2025–2028. De offentliga finanserna i staten belastas av de åtgärder som har genomförts för att stärka Sveriges försvarsförmåga och fortsatt stöd till Ukraina, samt stötta ekonomins återhämtning. Utökade satsningar inom dessa områden medför att de offentliga finanserna även fortsättningsvis tyngs. Det strukturella sparandet bedöms vara negativt fram till 2028.

Regeringens prognosprinciper innebär att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas. Mot denna bakgrund bedöms såväl det finansiella som det strukturella sparandet förstärkas något 2028 (se tabell 1.5).

Den väntade utvecklingen av de offentliga finanserna medför att bruttoskulden ökar i förhållande till BNP mellan 2024 och 2027. Därefter växer skulden något långsammare än BNP.

Tabell 1.5 Den offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om annat inte anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Finansiellt sparande	-96	-93	-167	-133	-44
Procent av BNP	**-1,5**	**-1,4**	**-2,4**	**-1,8**	**-0,6**
Stat	-1,1	-1,5	-2,6	-2,0	-0,6
Ålderspensionssystem	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5
Kommunsektor	-0,9	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	**-0,5**	**-0,4**	**-1,8**	**-1,6**	**-0,6**
varav nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina[1]	*0,2*	*0,6*	*1,3*	*1,2*	*0,6*
Strukturellt sparande exkl. nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina, procent av potentiell BNP	**-0,3**	**0,2**	**-0,5**	**-0,5**	**0,0**
Konsoliderad bruttoskuld	2 168	2 294	2 470	2 655	2 735
Procent av BNP	**33,9**	**35,1**	**35,8**	**36,8**	**36,5**

[1] I enlighet med den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Arbete har bedrivits på flera politikområden inom ramen för Sveriges återhämtningsplan, som finansieras av EU:s facilitet för återhämtning och resiliens (RRF). Sverige mottog den 18 juli 2025 den första delutbetalningen, bl.a. för genomförda åtgärder inom Klimatklivet. Betalningen avsåg uppfyllnad av mål och delmål i Sveriges återhämtningsplan med måldatum under huvudsakligen 2020–2022 och omfattar totalt 1,646 miljarder euro. Regeringen fortsätter arbetet inom ramen för RRF och planerar att ansöka om utbetalning av resterande medel under hösten 2025 samt våren 2026 som sammantaget förväntas omfatta 1,8 miljarder euro.

1.5 Uppföljning av de finanspolitiska målen

Det finanspolitiska ramverket är ett viktigt verktyg för att utforma en långsiktigt hållbar finanspolitik. De budgetpolitiska målen i ramverket består av ett överskottsmål och ett skuldankare för den offentliga sektorn, ett utgiftstak för staten samt det kommunala balanskravet.

Avvikelse från överskottsmålet

Överskottsmålet innebär att det finansiella sparandet i den offentliga sektorn i genomsnitt ska motsvara en tredjedels procent av BNP över en konjunkturcykel. De huvudsakliga motiven till överskottsmålet är att det ska bidra till långsiktigt hållbara offentliga finanser, tillräckliga marginaler så att stora underskott kan undvikas i lågkonjunkturer även vid en politik som aktivt motverkar lågkonjunkturer, en jämn fördelning av resurser mellan generationerna och ekonomisk effektivitet (skr. 2017/18:207).

Regeringen bedömer att det strukturella sparandet kommer att avvika från överskottsmålet under 2025 och 2026. Avvikelsen beror delvis på stöd till Ukraina samt nya försvarsutgifter, vilket regeringen bedömer är motiverat utifrån den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina. Även exklusive dessa utgifter avviker det strukturella sparandet från överskottsmålet. Regeringen bedömer att avvikelsen är motiverad ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv eftersom

svensk ekonomi bedöms befinna sig i lågkonjunktur båda dessa år. Då lågkonjunkturen är utdragen bedömer regeringen att en expansiv finanspolitik är motiverad för att motverka att lågkonjunkturen får långvariga negativa konsekvenser för svensk ekonomi.

Enligt förslag i denna proposition ska överskottsmålet 2027 ersättas med ett balansmål. En återgång mot detta balansmål inleds 2027. Även om en återgång mot målet påbörjas bedöms det strukturella sparandet fortsatt avvika från målnivån i enlighet med den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina. Det strukturella sparandet exklusive de utgifter som enligt överenskommelsen får lånefinansieras bedöms nå balansmålet 2028.

Finanspolitiken stödjer konjunkturåterhämtningen

Svensk ekonomi bedöms fortsatt befinna sig i en lågkonjunktur 2026. Regeringen bedömer därför att det är motiverat med en expansiv finanspolitik som stödjer ekonomins återhämtning. Finanspolitikens effekt på efterfrågan i ekonomin mäts vanligen genom att analysera dess inriktning och ställning. Finanspolitikens ställning mäts genom att jämföra det strukturella sparandets nivå med överskottsmålet och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till ett genomsnittligt år. Finanspolitikens inriktning mäts som förändringen i strukturellt sparande och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till föregående år. Såväl ställningen som inriktningen indikerar att finanspolitiken är expansiv 2026.

Bruttoskulden är förenlig med skuldankarets riktmärke

Skuldankaret är ett riktmärke för den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld och är fastställt till 35 procent av BNP. Skuldankaret styr inte finanspolitiken på kort sikt, utan ska i huvudsak användas för att utvärdera om överskottsmålet behöver anpassas för att säkerställa hållbarheten och marginalerna i de offentliga finanserna. Regeringen ska varje år redogöra för bruttoskuldens utveckling i den ekonomiska vårpropositionen. Om skuldkvoten avviker från skuldankaret med mer än 5 procent av BNP ska regeringen i samband med den ekonomiska vårpropositionen lämna en skrivelse till riksdagen och förklara vad som orsakat avvikelsen och hur den ska hanteras.

Diagram 1.7 Offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld

Procent av BNP. Utfall 1995–2024, prognos 2025–2028

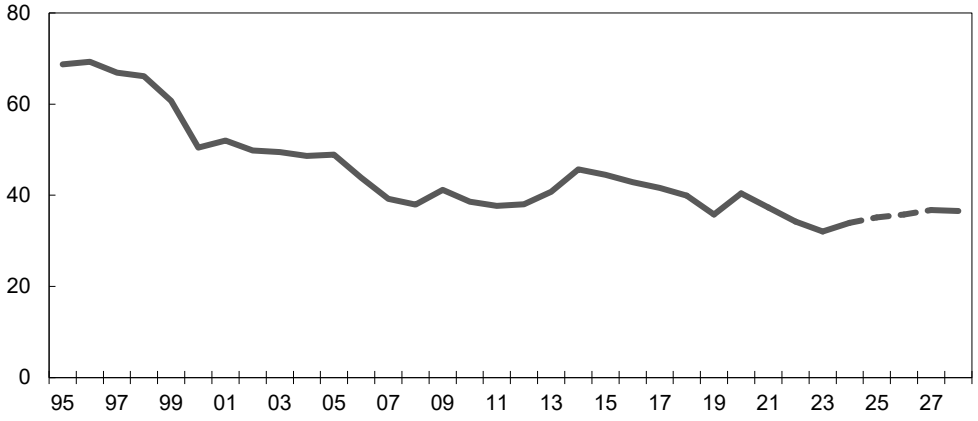

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Bruttoskulden bedöms vara förenlig med skuldankarets riktmärke på 35 procent av BNP. Enligt den nuvarande prognosen, som bygger på den finanspolitik som har aviserats eller beslutats t.o.m. denna proposition, väntas bruttoskulden uppgå till 35–37 procent av BNP 2025–2028 (se diagram 1.7).

Regeringen föreslår höjda nivåer på utgiftstaket 2026 och 2027

Utgiftstaket utgör en övre gräns för utgiftsnivån i statens budget och beslutas oftast för tre år framåt. För att utgiftstaket ska kunna främja en kontrollerad utgiftsutveckling, och vara ett stöd för att uppnå överskottsmålet och långsiktigt hållbara finanser, är det en grundläggande förutsättning att takets nivå i normalfallet inte ändras. Det finns dock inte några formella hinder för riksdagen att besluta om att ändra en tidigare fastställd nivå på utgiftstaket. Nivån kan exempelvis ändras om finanspolitiken behöver anpassas till betydande nya yttre förutsättningar, men det bör endast ske i ytterst sällsynta fall. Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina ska utgiftstaket anpassas med hänsyn till utgifter som enligt överenskommelsen medger en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande. Regeringen föreslår därför att utgiftstakets nivåer för 2026 och 2027 höjs med 37 respektive 66 miljarder kronor. Därutöver tillkommer tekniska justeringar.

I enlighet med budgetlagen (2011:203) föreslår regeringen en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året (se tabell 1.6). Regeringens förslag till nivå för utgiftstaket för 2028 utgår från regeringens tidigare bedömning av nivån i 2025 års ekonomiska vårproposition, ökat med nya utgifter för försvar och den utökade ramen för stöd till Ukraina. Därtill har tekniska justeringar gjorts. Regeringen föreslår att utgiftstaket ska uppgå till 2 105 miljarder kronor 2028.

Tabell 1.6 Utgiftstakets nivåer

Miljarder kronor om inte annat anges

	2025	2026	2027	2028
Av riksdagen beslutade nivåer på utgiftstaket	1 856	1 894	1 938	
Regeringens förslag till nivå på utgiftstaket		1 936	2 009	2 105
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	27,8	27,8	27,8	28,1
Utgiftstak, procent av BNP	28,4	28,1	27,8	28,1
Takbegränsade utgifter	1 779	1 895	1 936	1 937
Budgeteringsmarginal	**77**	**41**	**73**	**168**

Källa: Egna beräkningar.

1.6 Effekter av regeringens politik

Effekter på klimatet

I scenariot med beslutade styrmedel t.o.m. 1 juli 2025 (2025-scenariot), som presenteras i bilagan Klimatredovisning, förväntas Sverige ha ett utsläppsgap på ca 5,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter mot sitt ESR-åtagande 2030. Preliminära beräkningar visar att regeringens föreslagna och aviserade reformer i denna proposition (det s.k. BP26-scenariot) sammantaget minskar utsläppen inom ESR-sektorn med ca 1,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter under perioden 2026–2030. Gapet till ESR-åtagandet förväntas därmed minska till ca 4,3 miljoner ton, oaktat utvecklingen i LULUCF-sektorn.

I förra årets klimatredovisning (2024-scenariot) förväntades Sverige uppnå ett överskott på ca 2 miljoner ton koldioxidekvivalenter mot ESR-åtagandet 2030, oaktat utvecklingen i LULUCF-sektorn. Att det trots detta förväntas uppstå ett underskott i

2025-scenariot kan förklaras av ny statistik och metodförbättringar jämfört med förra årets prognos. Bland annat visade slutlig och preliminär statistik för 2023 och 2024 att utsläppen blev högre än prognosen. Därtill antas en lägre elektrifieringstakt jämfört med beräkningarna förra året.

Regeringen bedömer att det behövs ytterligare åtgärder för att nå ESR-åtagandet 2030. Det inkluderar både åtgärder med direkta utsläppseffekter och åtgärder som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen. Därför föreslår regeringen åtgärder i denna proposition som väntas bidra till att minska utsläppen i ESR-sektorn till 2030. Regeringen lämnar förslag som möjliggör införandet av en elbilspremie riktad till glesbygden och som finansieras av EU:s sociala klimatfond. Vidare föreslår regeringen en förstärkning av Klimatklivet och att klimatpremien för lätta lastbilar förlängs.

Sverige har ett av EU:s högsta nettoupptag i skogsmark, men upptaget har minskat de senaste åren och framtida scenarier visar fortsatt nedgång till 2045, samtidigt som prognoserna är mycket osäkra. Klimatförändringar, skadegörare och ökad avverkning till följd av bl.a. högre efterfrågan på virke i Europa bidrar till svårigheterna att nå LULUCF-åtagandet, något som också gäller andra EU-länder. För perioden 2021–2025 beräknas Sveriges ackumulerade underskott i LULUCF-sektorn preliminärt till 63–71 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Regeringen vidtar åtgärder för att öka nettoupptaget från markanvändningssektorn, vilket bidrar till Sveriges åtagande enligt LULUCF-förordningen. Det görs bl.a. genom satsningar på rådgivning till skogsägare och våtmarksåtgärder för att öka upptaget av koldioxid i skog och mark.

I takt med att klimatstyrningen på EU-nivå har ökat och blivit alltmer ambitiös förändras rollen för den nationella politiken. På nationell nivå läggs mer fokus på att skapa rätt förutsättningar för omställningen, medan beslut om styrmedel för minskade utsläpp till stor del utvecklas på EU-nivå. Hur utsläppshandelssystemen ETS1 och ETS2 fortsätter att utvecklas inom EU efter 2030 är av stor betydelse för Sveriges möjligheter att nå klimatmålet till 2045.

Tabell 1.7 Preliminära beräkningar av utsläppseffekter som bedöms vara betydande och inte redan inkluderade i 2025-scenariot

Tusentals ton koldioxidekvivalenter

Förslag/avisering	Effekt år 2026	Effekt år 2030	Ackumulerad effekt 2026–2030
ESR-sektorn totalt	**-111**	**-414**	**-1 496**
Riktad elbilspremie i Sociala klimatfonden	-42	-167	-604
Miljökompensation för godstransporter	-20	-18	-95
Klimatpremier för lätta fordon	0	-39	-135
Förstärkning av Klimatklivet	-49	-190	-661
LULUCF-sektorn totalt	**-5**	**-60**	**-155**
Återvätning av nedlagd jordbruksmark	-5	-60	-155

Anm.: Beräkningarna i tabellen är preliminära. Beräkningar av enskilda åtgärders effekter och sammanlagda effekter kan skilja sig i det kommande underlaget till nästa års klimatredovisning som tas fram av statistikansvariga myndigheter.

Källor: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

Utöver detta föreslås i denna proposition även åtgärder som inte bedöms ha några direkta utsläppseffekter men som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen och möjligheten att nå klimatmålet till 2045, bl.a. åtgärder för att stötta elektrifieringen av fordonsflottan. Det handlar t.ex. om förslag för att förbättra tillgången på fossilfri el för att kunna möta den stora efterfrågan som klimatomställningen kommer att innebära.

En mer detaljerad redovisning av de bedömda klimateffekterna av förslagen i denna proposition finns i bilagan Klimatredovisning.

Effekter på arbetsmarknaden

Regeringens föreslagna och aviserade reformer bedöms sammantaget öka antalet arbetade timmar och sysselsatta i ekonomin som helhet, samtidigt som arbetslösheten väntas minska något på lång sikt. Satsningar på omställning och yrkesutbildningar förväntas stärka matchningen på arbetsmarknaden. Regeringens aviserade bidragsreform och förstärkning av det ordinarie jobbskatteavdraget bedöms sammantaget vara de åtgärder som bidrar mest till ökat antal arbetade timmar, ökad sysselsättning och minskad arbetslöshet på sikt. Bidragsreformen kommer att stärka de ekonomiska drivkrafterna att arbeta för personer med ekonomiskt bistånd, vilket förväntas påskynda övergången till arbete. Bidragsreformen inkluderar även ett aktivitetskrav som utöver att öka drivkrafterna att arbeta förväntas försvåra svartarbete och stärka biståndsmottagarnas konkurrenskraft på arbetsmarknaden.

Förstärkningen av det ordinarie jobbskatteavdraget innebär sänkt skatt med fokus på heltidsarbetande med låga till medelhöga arbetsinkomster. Detta medför att det ekonomiska utbytet av ytterligare arbete ökar och därutöver starkare ekonomiska drivkrafter att söka arbete för personer som inte är sysselsatta och inte aktivt söker arbete.

Effekter på inkomstfördelningen

I denna proposition föreslår och aviserar regeringen flera åtgärder som påverkar hushållens ekonomi. Skatter och transfereringar påverkar hushållens disponibla inkomst direkt. Exempel på sådana åtgärder är förstärkt jobbskatteavdrag, förhöjt grundavdrag och höjda hyresgränser i bostadsbidraget. Sammantaget väntas förslagen och aviseringarna i denna proposition stärka hushållens disponibla inkomst 2026 med 23 miljarder kronor. Regeringen föreslår eller aviserar också att mervärdesskatten på livsmedel sänks tillfälligt, att energiskatten på el sänks och att ett fribelopp för inkomster införs så att barnomsorgsavgifterna inom ramen för maxtaxan blir lägre. Dessa åtgärder påverkar inte hushållens disponibla inkomster, men påverkar hushållens köpkraft och konsumtionsmöjligheter genom ändrade priser. Levnadsvillkoren påverkas också av regeringens förslag om förstärkta resurser till individuella välfärdstjänster såsom vård, skola och omsorg. För att få en mer fullständig bild av politikens effekter redovisas även fördelningen av välfärdstjänster. De satsningar som föreslås i denna proposition beräknas öka de individuella välfärdstjänsternas omfattning med 9 miljarder kronor 2026. Samtidigt är den utjämning av levnadsnivån som sker genom välfärdstjänster svår att mäta. Välfärdstjänsterna har en vidare betydelse för både individer och samhället än vad som framgår av de beräkningar som görs i denna proposition.

I diagram 1.8 redovisas effekten av regeringens åtgärder på hushållens ekonomi i olika delar av inkomstfördelningen. Diagrammet visar hur hushållens ekonomiska standard och köpkraft påverkas av regeringens förslag och aviseringar i denna proposition. Samtliga inkomstgrupper bedöms tillföras ekonomiska resurser till följd av regeringens åtgärder. Åtgärderna har olika fördelningsprofil, men sammantaget påverkar reformer av skatter och transfereringar hushållens ekonomiska standard relativt likartat mellan olika inkomstgrupper medan reformer som stärker hushållens köpkraft har en större påverkan i hushåll med låga inkomster.

Diagram 1.8 Effekter på hushållens ekonomiska standard och köpkraft 2026 till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

Procentuell förändring av ekonomisk standard resp. inkomsternas köpkraft

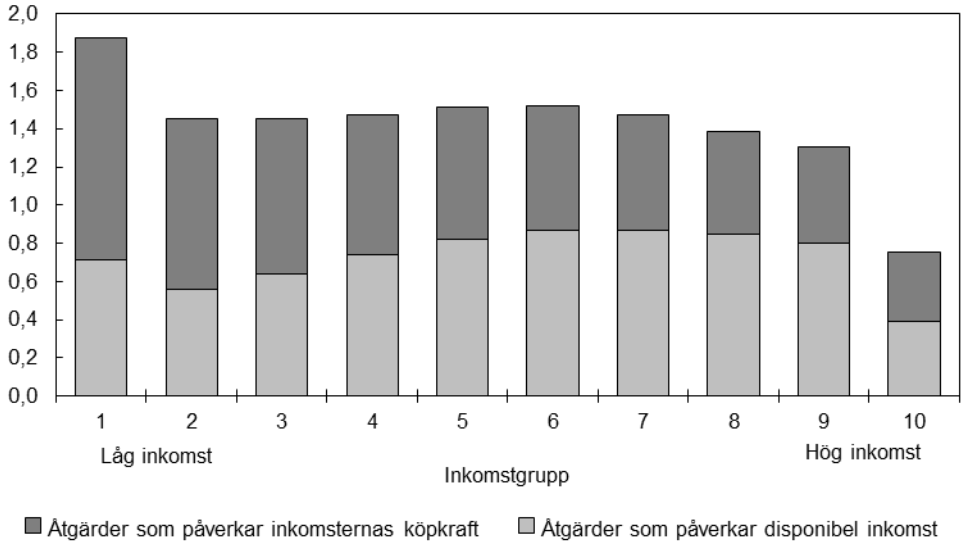

Anm.: Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Ekonomisk standard definieras som hushållens sammanlagda inkomster från arbete, kapital och transfereringar minus direkta skatter, justerat för försörjningsbörda. Beräkningarna inkluderar effekter 2026 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition. Den procentuella förändringen av inkomsternas köpkraft avser förändringen som andel av ekonomisk standard.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Välfärdssatsningarna tillfaller alla inkomstgrupper men bedöms i något högre grad tillfalla individer i den nedre delen av inkomstfördelningen där barn, unga och äldre är överrepresenterade och behovet och användandet av välfärdstjänster är störst (se diagram 1.9). Den stora skillnaden i staplarna beror huvudsakligen på att välfärdssatsningarna sätts i relation till ekonomisk standard och den är lägre längre ner i inkomstfördelningen.

Diagram 1.9 Effekter på hushållen till följd av förslag och aviseringar i denna proposition av individuella välfärdstjänster 2026

Förändring av individuella välfärdstjänster i relation till ekonomisk standard i procent

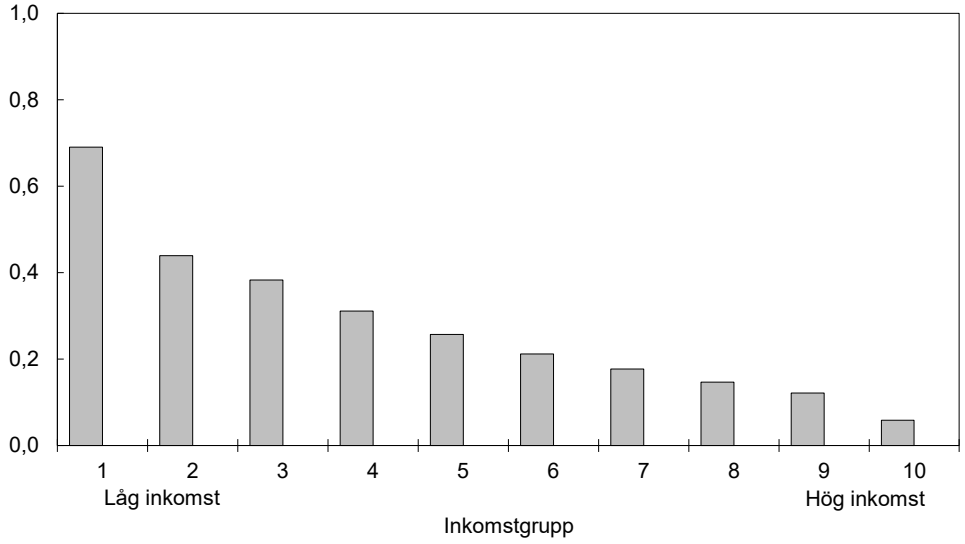

Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2026 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Effekter på ekonomisk jämställdhet

Regeringens föreslagna och aviserade åtgärder bedöms sammantaget påverka kvinnors ekonomi mer än mäns (se diagram 1.10). Förslag och aviseringar som påverkar skatter

och transfereringar bedöms öka den individuella disponibla inkomsten något mer för kvinnor än för män. Skattereformer gynnar i något större utsträckning män medan höjda hyresgränser i bostadsbidraget och ändrade barnomsorgsavgifter inom ramen för maxtaxan ger större effekt för kvinnor.

Diagram 1.10 Effekt på kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst och köpkraft 2026 till följd av förslag och aviseringar i denna proposition

Procentuell förändring av ekonomisk standard resp. inkomsternas köpkraft

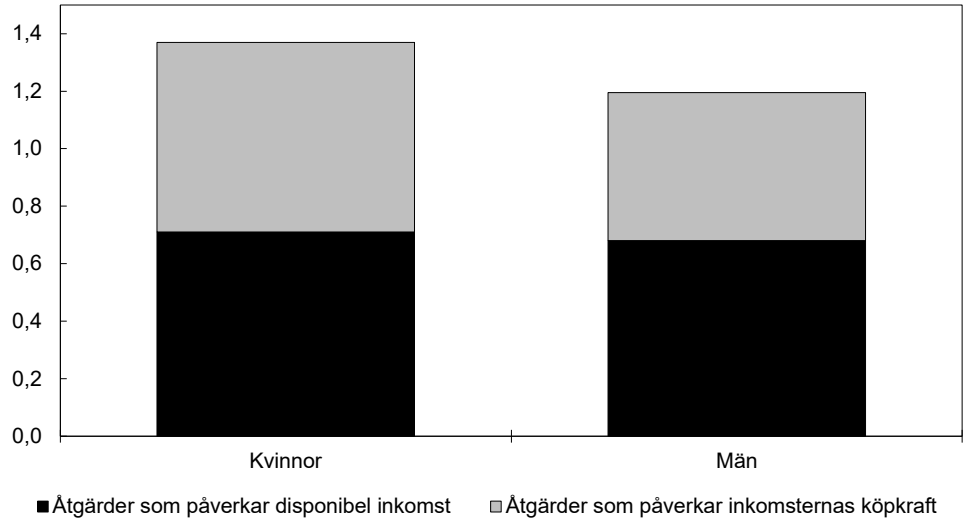

Anm.: Beräkningarna inkluderar effekter 2026 av beräkningsbara åtgärder i denna proposition.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Regeringens förslag om ökade resurser till välfärdstjänster i denna proposition bedöms gynna kvinnor i högre utsträckning än män (se diagram 1.11). Detta beror främst på regeringens förslag om ökade resurser till mödravård, som kvinnor använder i högre utsträckning än män.

Diagram 1.11 Effekt för kvinnor och män 2026 till följd av förslag och aviseringar av individuella välfärdstjänster i denna proposition

Procentuell förändring i relation till individuell disponibel inkomst

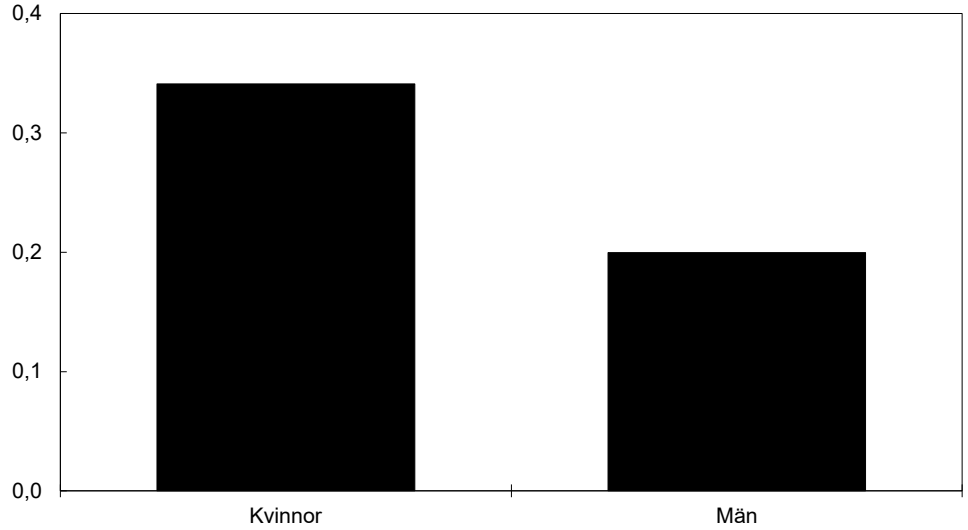

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

2 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i budgetlagen (2011:203) (avsnitt 3.1 och 5.5).

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och förslag till statens budget för 2026

2. Riksdagen godkänner riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (avsnitt 1).
3. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, till följd av tekniska justeringar och av finanspolitiska skäl till 1 936 miljarder kronor för 2026 respektive 2 009 miljarder kronor för 2027 (avsnitt 5.2).
4. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget till 2 105 miljarder kronor för 2028 (avsnitt 5.2).
5. Riksdagen fastställer målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande till ett sparande i balans över en konjunkturcykel fr.o.m. 2027 (avsnitt 5.5).
6. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomster i statens budget för 2026 (avsnitt 6.1 och bilaga 1 avsnitt 2).
7. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2027 och 2028 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 6.1 och tabell 6.1).
8. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2026 (avsnitt 7.2 och tabell 7.1).
9. Riksdagen godkänner beräkningen av förändringen av anslagsbehållningar för 2026 (avsnitt 7.2 och tabell 7.1).
10. Riksdagen godkänner beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2026 (avsnitt 7.2 och tabell 7.1).
11. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2027 och 2028 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 7.3 och tabell 7.3).
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ta upp lån enligt 5 kap. budgetlagen (2011:203) (avsnitt 8.2).
13. Riksdagen godkänner beräkningen av Riksgäldskontorets nettoutlåning för 2026 (avsnitt 8.2 och tabell 8.1).
14. Riksdagen godkänner beräkningen av den kassamässiga korrigeringen för 2026 (avsnitt 8.2 och tabell 8.1).
15. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 74 900 000 000 kronor (avsnitt 10.2).
16. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om krediter för myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjade krediter uppgår till högst 23 400 000 000 kronor (avsnitt 10.2).
17. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026, med de begränsningar som följer av 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen (2011:203), besluta att ett anslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut om ändring av anslaget inte hinner inväntas och överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten (avsnitt 10.7).

Förslag som ligger till grund för beräkningen av statens inkomster

18. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624) (avsnitt 12.1 och 13.9).
19. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt (avsnitt 12.2 och 13.9).
20. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (avsnitt 12.3 och 13.3).
21. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta (avsnitt 12.4 och 13.3).
22. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi (avsnitt 12.5, 13.12–13.14).
23. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi (avsnitt 12.6 och 13.15).
24. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi (avsnitt 12.7 och 13.13).
25. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift (avsnitt 12.8 och 13.7).
26. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) (avsnitt 12.9, 13.2, 13.8, 13.9 och utgiftsområde 15 Studiestöd, avsnitt 3.11.4).
27. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) (avsnitt 12.10 och 13.7).
28. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227) (avsnitt 12.11 och 13.16).
29. Riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin (avsnitt 12.12 och 13.13).
30. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat (avsnitt 12.13 och 13.14).
31. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) (avsnitt 12.14 och 13.8).
32. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva (avsnitt 12.15 och 13.9).
33. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi (avsnitt 12.16 och 13.13).
34. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2024:294) om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227) (avsnitt 12.17 och 13.16).
35. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229) (avsnitt 12.18 och 13.9).
36. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2025:540) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244) (avsnitt 12.19 och 13.8).

3 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

3.1 Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om budgetlagen (2011:203) att 2 kap. 1 och 1 a §§, 9 kap. 3 och 5 §§, 10 kap. 6 § och rubriken närmast före 2 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
Mål för den offentliga *sektorns* finansiella sparande	**Mål för den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande**
1 §	
Regeringen ska till riksdagen lämna förslag till mål för den offentliga *sektorns* finansiella sparande *(överskottsmål)*.	Regeringen ska till riksdagen lämna förslag till mål för den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande.
1 a §[2]	
Om riksdagen har beslutat om ett sådant *överskottsmål* som avses i 1 §, ska regeringen vid minst två tillfällen under året för riksdagen redovisa hur målet uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.	Om riksdagen har beslutat om ett sådant *mål* som avses i 1 §, ska regeringen vid minst två tillfällen under året för riksdagen redovisa hur målet uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.
Regeringen ska vid en bedömd avvikelse från målet även redogöra för hur en återgång till målet ska ske.	
9 kap.	
3 §[3]	
Regeringen ska i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över den makroekonomiska utvecklingen, statens inkomster och utgifter, statens lånebehov, utgifterna under utgiftstaket och den offentliga *sektorns* inkomster, utgifter och skulder.	Regeringen ska i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över den makroekonomiska utvecklingen, statens inkomster och utgifter, statens lånebehov, utgifterna under utgiftstaket och den offentliga *förvaltningens* inkomster, utgifter och skulder.
Prognoserna ska omfatta det innevarande budgetåret och de tre därpå följande åren och baseras på väl specificerade förutsättningar.	
	Regeringen ska i budgetpropositionen jämföra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen och budgetprognoser med Europeiska

[1] Jfr rådets direktiv 2011/85/EU av den 8 november 2011 om krav på medlemsstaternas budgetramverk, i lydelsen enligt rådets direktiv (EU) 2024/1265.

[2] Senaste lydelse 2014:866.

[3] Senaste lydelse 2013:1015.

	kommissionens senaste prognoser och förklara väsentliga skillnader mellan prognoserna.
5 §[4]	
Regeringen ska *regelbundet redovisa* en utvärdering av de prognoser som anges i 3 §.	Regeringen ska *säkerställa att* en utvärdering av de prognoser som anges i 3 § *första stycket genomförs regelbundet av ett oberoende organ*.

10 kap.

6 §

Årsredovisningen för staten ska innehålla

1. en uppföljning av riksdagens beslut om den offentliga *sektorns* finansiella sparande *(överskottsmålet)*, utgiftstaket och andra övergripande budgetpolitiska mål,	1. en uppföljning av riksdagens beslut om den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande, utgiftstaket och andra övergripande budgetpolitiska mål,

2. utfallet på budgetens inkomsttitlar och anslag samt av statens lånebehov,

3. en redovisning av hur regeringen har utnyttjat bemyndiganden som den fått med stöd av 6 kap. 1 § första stycket och 6 kap. 3 §,

4. en resultaträkning, en balansräkning, en finansieringsanalys och noter,

5. en redovisning av utvecklingen av statsskulden,

6. upplysningar om förväntade förluster och väsentliga risker i statens utlåning och utställda garantier som beslutats enligt 6 kap. 3 §,

7. en samlad redovisning av vilka åtgärder regeringen vidtagit med anledning av Riksrevisionens iakttagelser,

8. en resultaträkning och en balansräkning avseende EU-medel samt en kassamässig redovisning av anslag och inkomsttitlar avseende in- och utbetalningar till och från EU, samt

9. ett uttalande av regeringen om huruvida

– räkenskaperna enligt 8 har upprättats enligt god redovisningssed och ger en rättvisande bild, och

– det finns regler och system som syftar till att skapa en betryggande intern styrning och kontroll av EU-medel.

Regeringen ska i anslutning till redovisningen enligt första stycket 2 förklara väsentliga skillnader mellan budgeterade belopp och utfallet.

Denna lag träder i kraft den 31 december 2025.

[4] Senaste lydelse 2013:1015.

4 Den makroekonomiska utvecklingen

I detta avsnitt redovisas prognosen för den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och i omvärlden 2025–2028. Tyngdpunkten i avsnittet ligger på utvecklingen 2025 och 2026. Prognosen är baserad på tidigare beslutade, föreslagna och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter samt de förändringar som föreslås eller aviseras i denna proposition eller i propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop. 2025/26:2). Prognosen baseras inte på några framtida finanspolitiska regel- eller anslagsändringar därutöver. Information om omvärldshändelser och statistikutfall som fanns tillgängliga t.o.m. den 4 augusti 2025 har beaktats. Tabeller med prognosens innehåll i detalj redovisas i bilaga 2.

Sammanfattning

- Sverige befinner sig i en lågkonjunktur. Tidigare hög inflation och höga räntor har hållit tillbaka tillväxten de senaste tre åren. Stigande reallöner, lägre räntekostnader och en stöttande finanspolitik väntas stödja en konjunkturåterhämtning. Ekonomin väntas vara nära konjunkturbalans 2027.
- Under 2025 har USA:s tullpolitik präglat världsekonomin. Efterfrågan i den amerikanska ekonomin väntas minska i spåren av högre tullar, samtidigt som tillväxten i euroområdet väntas bli fortsatt dämpad. För en exportorienterad ekonomi som den svenska innebär det att den inhemska efterfrågan kommer att spela en viktig roll för återhämtningen.
- Arbetslösheten i Sverige är fortsatt hög och framåtblickande indikatorer talar för att sysselsättningen kommer att utvecklas svagt i närtid. Efterfrågan på arbetskraft väntas stiga 2026, vilket bidrar till att sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar.
- Inflationen i Sverige är tillfälligt förhöjd, främst på grund av höjda hyror och livsmedelspriser. Under 2026 väntas inflationen dämpas. Riksbanken väntas avsluta styrräntesänkningarna under hösten 2025.
- Prognosen är omgärdad av osäkerhet som bl.a. är kopplad till omvärldsefterfrågan och styrkan av de inhemska drivkrafterna i återhämtningen.

4.1 Utsikterna i omvärlden 2025 och 2026

Handelspolitiken fortsätter att prägla världsekonomin

Världsekonomin har sedan inledningen av 2025 präglats av den amerikanska administrationens tullpolitik och geopolitiska spänningar. Trots detta har världsekonomin hittills visat god motståndskraft, med en förhållandevis stark utveckling av både världshandeln och den globala industriproduktionen. Utvecklingen kan delvis förklaras av en tillfällig uppgång i USA:s import under det första kvartalet 2025, då företag köpte in varor inför kommande tullhöjningar. Världshandeln sjönk till mer normala nivåer under det andra kvartalet (se diagram 4.1). Under sommaren 2025 ingick USA en rad handelsöverenskommelser, som bl.a. innebär att de flesta importvaror från EU kommer att beläggas med en tull om 15 procent. Överenskommelserna innebär att risken för en eskalerande handelskonflikt har minskat, vilket är positivt för den ekonomiska utvecklingen på kort sikt. Samtidigt väntas de högre tullarna hämma

tillväxten i världsekonomin. Efter stora rörelser på finansmarknaderna under våren 2025 har läget stabiliserats och aktiemarknaderna återhämtade sig under sommaren samma år.

Diagram 4.1 Världshandel

Global varuhandel, index 2019-01-01=100

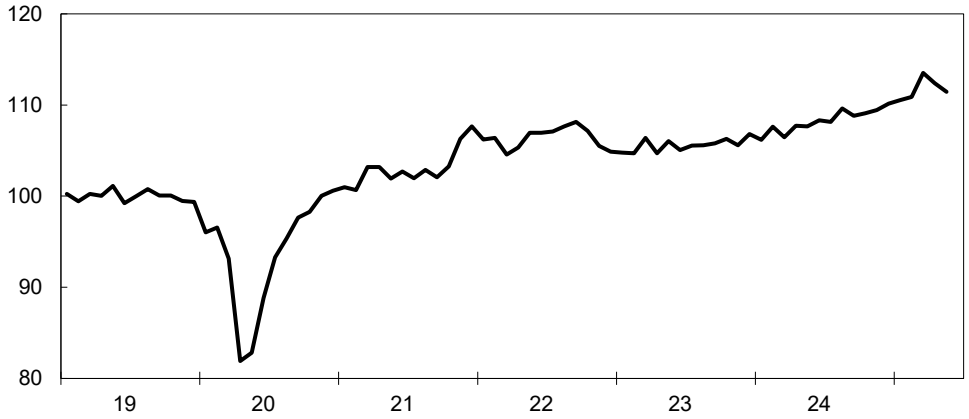

Källa: Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis (CPB).

I USA var BNP-tillväxten relativt stark under det andra kvartalet 2025. Framåtblickande indikatorer pekar på att ekonomin väntas fortsätta växa i närtid, men inflationsförväntningarna bland hushållen är fortsatt förhöjda. Inflationen bedöms stiga då högre importtullar väntas bidra till ett ökat kostnadstryck. Det väntas i sin tur dämpa efterfrågan i ekonomin. För att mildra en kommande konjunkturavmattning bedöms den amerikanska centralbanken sänka styrräntan 2025 och 2026. Sammantaget väntas amerikansk tillväxt mattas av 2026.

I euroområdet utvecklades BNP svagt under det andra kvartalet 2025 efter en stark inledning på året. Utvecklingen i euroområdet tyngdes främst av Tyskland där BNP återigen krympte. Framåtblickande indikatorer pekar på att tillväxten kommer att förbli relativt svag under resten av 2025. Stigande realinkomster, lägre räntekostnader och lägre osäkerhet i spåren av handelsöverenskommelserna med USA väntas dock öka utrymmet för konsumtion och investeringar 2026. Även ökade försvarssatsningar bedöms bidra till tillväxten 2026 och de följande åren. Samtidigt väntas de högre tullarna hålla tillbaka exporten till USA. Inflationen har under de senaste månaderna legat runt den europeiska centralbankens mål om omkring 2 procent och styrräntan bedöms vara nära sin slutnivå.

Kinas BNP växte under det första halvåret 2025 i linje med årets tillväxtmål på runt 5 procent. Tillväxten har drivits av en stark export och en expansiv ekonomisk politik. Exporten till USA har minskat, till följd av de höjda tullarna mellan länderna, men det har kompenserats av en ökad export till andra marknader. Exporttillväxten väntas mattas av under andra halvåret 2025, men en fortsatt expansiv finans- och penningpolitik bedöms delvis kunna motverka den effekten.

Sammantaget väntas BNP-utvecklingen för Sveriges viktigaste handelspartner (den s.k. KIX-BNP) 2025 och 2026 bli något lägre än det historiska genomsnittet under 2000-talet (se tabell 4.1).

Tabell 4.1 Nyckeltal internationella variabler

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
BNP, euroområdet	0,9	1,2	1,0	1,4	1,3
BNP, USA	2,8	1,8	1,7	2,0	2,0
BNP, Kina	5,0	4,8	4,1	3,9	3,9
BNP i världen, PPP-vägd[1]	3,3	3,0	2,9	3,1	3,2
BNP i världen, KIX-vägd[2]	1,7	1,8	1,5	1,8	1,8
Inflation, euroområdet[3]	2,4	2,0	1,8	2,0	2,0
Inflation, USA[4]	2,9	2,8	2,8	2,3	2,3
Dagslåneränta, euroområdet[5]	3,6	2,2	1,7	1,8	1,9
Styrränta, USA[6]	5,3	4,4	3,9	3,6	3,1
Råoljepris[7]	80,5	70,4	67,2	66,9	67,2

[1] BNP sammanviktad med köpkraftsjusterade (PPP) BNP-vikter enligt Internationella valutafonden.

[2] BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel. De senast beräknade vikterna används för 2025 och därefter skrivs de fram med trenden från de föregående fem åren.

[3] Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP).

[4] Konsumentprisindex (KPI).

[5] Procent, årsgenomsnitt. Avser estr, dvs. den referensränta som ska återspegla kostnader mellan banker i euroområdet för osäkrade lån från en bankdag till nästa.

[6] Procent, årsgenomsnitt. Federal funds ränta.

[7] Brent, US-dollar per fat. Prognos avser 10-dagars genomsnitt för terminsprissättningen 2025-08-04.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Eurostat, Europeiska centralbanken, Federal Reserve, Macrobond, U.S. Bureau of Labor Statistics och egna beräkningar.

4.2 Utsikterna i Sverige 2025 och 2026

Utdragen lågkonjunktur för svensk ekonomi

I följderna av pandemin 2020–2021 och Rysslands invasion av Ukraina 2022 steg både Sveriges och omvärldens inflation markant och centralbanker runt om i världen höjde styrräntorna i snabb takt. De höga priserna och räntorna drabbade svenska hushåll och företag hårt, vilket drev Sverige in i en lågkonjunktur 2023. Sedan dess har inflationen sjunkit och räntorna sänkts, men lågkonjunkturen är utdragen och kvarstår.

I slutet av 2024 syntes en återhämtning i svensk ekonomi och förtroendet bland hushåll var nästan tillbaka på normala nivåer. Men återhämtningen bröts i inledningen av 2025 till följd av den osäkerhet som följde med de ökade handelskonflikterna. Osäkerhet kring konjunkturutvecklingen, inflationen och stora rörelser på finansiella marknader satte avtryck i förtroendeindikatorer, i synnerhet för hushållen. Både hushållens konsumtion och företagens investeringar, särskilt investeringar inom bygg- och anläggningsverksamhet, har utvecklats svagt. Även läget på bostadsmarknaden har varit dämpat, med en låg aktivitet och begränsad prisutveckling. Sammantaget var den inhemska efterfrågan svag under det första halvåret 2025.

Framåtblickande indikatorer är alltjämt dämpade, men framtidsutsikterna bland hushållen har förbättrats tydligt under den senaste tiden (se diagram 4.2). Med stigande reala inkomster har hushållen än så länge prioriterat högre sparande framför konsumtion, men i takt med att osäkerheten minskar kan tecken på en ökad tillförsikt skönjas. Under det andra halvåret 2025 väntas inhemsk efterfrågan gradvis tillta, på grund av en ökad konsumtion, men från låga nivåer.

År 2026 väntas hushållens konsumtion stiga ytterligare, bl.a. till följd av stigande reallöner, lägre räntor och en stöttande finanspolitik. Den successivt förbättrade situationen för hushållen väntas dessutom ge stöd åt bostadsmarknaden och tillhörande investeringar, men även andra investeringar i exempelvis maskiner och inventarier bedöms tillta. Samtidigt väntas en dämpad tillväxt i omvärlden, vilket gör

att svensk exporttillväxt saktar in. Detta innebär att inhemsk efterfrågan spelar en viktig roll som draglok åt svensk ekonomi 2026. Ekonomin bedöms dock fortsatt befinna sig i en lågkonjunktur.

Diagram 4.2 Barometerindikatorn och hushållens konsumentförtroende

Index, medelvärde = 100 och standardavvikelse = 10

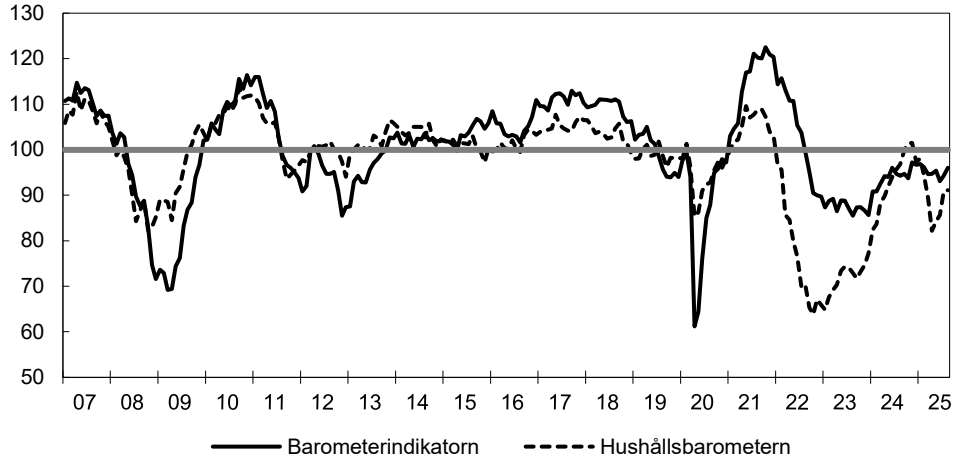

Källa: Konjunkturinstitutet.

Hushållens konsumtion förblir svag 2025

Under inledningen av 2025 sjönk konsumentförtroendet kraftigt, samtidigt som hushållens konsumtion utvecklades svagt. Höga kostnader har minskat hushållens köpkraft, och konsumtionen har utvecklats svagt under lågkonjunkturen. Samtidigt har den tilltagande osäkerheten i vår omvärld och de höga räntorna medfört att hushållen har prioriterat sparande, vilket ytterligare har dämpat konsumtionsbenägenheten.

Hushållens förväntningar om framtiden, enligt Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer, förbättrades under sommaren 2025, framför allt till följd av en förbättring i deras syn på Sveriges ekonomi (se diagram 4.2). Stigande reallöner och högre transfereringar innebär att hushållens köpkraft bedöms stärkas 2025. Den förhållandevis starka utvecklingen av hushållens disponibla inkomster väntas, i kombination med en dämpad utveckling av konsumtionen, leda till att sparandet når en historiskt hög nivå 2025.

Under 2026 väntas stigande sysselsättning och högre reallöner resultera i att köpkraften stärks ytterligare. Därtill bidrar även finanspolitiska åtgärder, såsom ett höjt jobbskatteavdrag och lägre mervärdeskatt på livsmedel, till att ytterligare stärka köpkraften. Samtidigt bedöms hushållen ha byggt upp en buffert, och i takt med att osäkerheten avtar väntas hushållen lägga en större del av sina inkomster på konsumtion.

Statlig konsumtion växer i snabb takt 2026

Efter flera år med god konsumtionsutveckling väntas tillväxten av den offentliga konsumtionen mattas av något 2025, främst på grund av en måttlig konsumtion bland kommunerna. Satsningar på bl.a. försvaret, där satsningar görs för att nå NATO:s mål om att minst 3,5 procent av BNP ska gå till militära försvarsutgifter på sikt, väntas bidra till att den statliga konsumtionen växer i snabb takt 2026. Den höga inflationen 2023 och 2024 medförde ett högt kostnadstryck, särskilt i kommunsektorn. Regeringen har stöttat kommunerna genom förstärkta statsbidrag. En långsammare utgiftsutveckling 2025 och framåt bedöms ge konsumtionsutrymme för kommun-

sektorn. Konsumtionstillväxten i kommunsektorn väntas öka 2026 jämfört med 2025. Sammantaget väntas den offentliga konsumtionen växa i jämförelsevis god takt 2026. Som anförts ovan innebär dock regeringens principer för prognoser att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas i prognosen.

Bostadsinvesteringarna väntas ta fart 2026

Under det första kvartalet 2025 tyngdes svensk ekonomi särskilt av svaga investeringar, inte minst i byggnader och anläggningar. Bland annat minskade bostadsinvesteringarna, till följd av låg aktivitet på bostadsmarknaden med få transaktioner och fallande priser. Faktorer som påverkar hushållens stämningsläge, såsom en fortsatt hög prisnivå och förhöjd osäkerhet, bedöms ha satt sina spår på bostadsmarknaden under inledningen av året. Antalet påbörjade bostäder har förvisso ökat 2025, men från låga nivåer. Under det andra kvartalet ökade investeringarna något, i synnerhet investeringar i maskiner och inventarier. Framöver väntas näringslivets investeringar gradvis öka snabbare, i takt med att den förhöjda osäkerheten bedöms minska. Bostadsinvesteringarna väntas öka än mer 2026 när hushållens köpkraft stärks och aktiviteten på bostadsmarknaden tilltar. Även de offentliga investeringarna väntas utvecklas förhållandevis starkt framöver, vilket bl.a. förklaras av stora investeringar inom försvaret. De ökade offentliga investeringarna väntas även i viss utsträckning resultera i ökade närliggande investeringar inom näringslivet, bl.a. kopplade till industrin. Sammantaget väntas investeringarna i hela ekonomin minska något 2025, för att sedan öka 2026.

Dämpad exportutveckling

Exporten har utvecklats väl de senaste åren. Det förklaras av en stark utveckling för tjänsteexporten, medan varuexporten har varit dämpad. Flera framåtblickande indikatorer, som t.ex. exportorderingången i tillverkningsindustrin, är alltjämt under sina genomsnittliga nivåer och varuexporttillväxten väntas bli något dämpad i närtid. De högre amerikanska tullarna väntas ha en dämpande effekt på omvärldsefterfrågan, vilket bedöms få en negativ påverkan på svensk export. Exporttillväxten 2026 väntas därför bli relativt låg jämfört med den genomsnittliga historiska tillväxten under 2000-talet.

Importen utvecklades långsamt 2024 och väntas fortsätta göra det även 2025, till följd av en svag konsumtion och svaga investeringar. En tilltagande inhemsk efterfrågan väntas dock bidra till en uppgång i importtillväxten 2026.

Tabell 4.2 Nyckeltal försörjningsbalansen

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
BNP	1,0	0,9	3,1	2,6	1,3
BNP, kalenderkorrigerad	1,0	1,1	2,8	2,3	1,5
Hushållens konsumtion	0,6	0,9	3,5	3,0	1,9
Offentlig konsumtion	1,3	0,5	1,9	-0,2	0,5
Fasta bruttoinvesteringar	0,2	-2,1	5,0	3,7	1,9
Lagerinvesteringar[1]	0,4	-0,4	0,0	0,0	0,0
Export	2,0	3,9	2,6	3,9	2,9
Import	2,2	1,7	3,3	3,6	3,4
BNP per invånare[2]	0,7	0,6	3,1	2,6	1,1
BNP i löpande pris	4,1	2,2	5,6	4,6	3,7

Anm.: Fasta priser, referensår 2024, inte kalenderkorrigerade värden, om inte annat anges. Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

[1] Bidrag till BNP-tillväxten, förändring i procent av BNP föregående år.

[2] BNP per person i totala befolkningen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Konjunkturåterhämtningen påbörjas

Svensk ekonomi bedöms ha varit i en lågkonjunktur sedan 2023. Konjunkturläget kan inte mätas exakt, utan är en bedömning behäftad med osäkerhet. En lågkonjunktur kännetecknas av ett underutnyttjande av ekonomins resurser. Flera indikatorer, t.ex. kapacitetsutnyttjandet i industrin och arbetsgivares upplevda brist på arbetskraft, tyder på att det finns lediga resurser i ekonomin. Detta stödjer bedömningen att det s.k. BNP-gapet, som är ett samlat mått på resursutnyttjandet i ekonomin, kommer att vara fortsatt negativt 2025 (se tabell 4.3).

Konjunkturläget väntas gradvis förbättras andra halvåret 2025 i takt med att den inhemska efterfrågan ökar. Stigande reallöner, lägre räntekostnader och en stöttande finanspolitik väntas bidra till att konjunkturåterhämtningen tar ytterligare fart 2026 och BNP-gapet blir mindre negativt. Återhämtningen väntas dock ta tid och lågkonjunkturen bedöms kvarstå även 2026. Den samlade storleken på lågkonjunkturen mätt enligt BNP-gapet, sett till både längd och djup, bedöms bli i linje med finanskrisåren 2009–2010. Finanskrisen bedöms ha varit djupare, medan nuvarande lågkonjunktur bedöms vara mer utdragen.

Tabell 4.3 Nyckeltal potentiella variabler och resursutnyttjande

Procentuell förändring om inte annat anges

	2024	2025	2026	2027	2028
Potentiell BNP	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Potentiell produktivitet	0,6	0,7	0,8	1,0	1,2
Potentiellt arbetade timmar	0,9	0,7	0,6	0,4	0,3
Jämviktsarbetslöshet[1]	7,5	7,6	7,6	7,6	7,6
Potentiell BNP i löpande pris[2]	4,9	4,3	4,5	3,7	3,5
BNP-gap[3]	-1,9	-2,2	-0,9	-0,1	0,0
Produktivitetsgap[3]	-1,1	-0,9	-0,1	0,1	0,0
Timgap[3]	-0,8	-1,4	-0,8	-0,2	0,0

Anm.: Fasta priser, referensår 2024, kalenderkorrigerade värden, om inte annat anges. Med potentiell avses den nivå på respektive variabel som skulle uppnås vid ett balanserat konjunkturläge. Potentiella variabler går inte att observera utan bedöms utifrån statistiska modeller och indikatorer. Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

[1] Andel av potentiell arbetskraft.

[2] Beräknad som potentiell BNP till marknadspris (fasta priser, referensår 2024) multiplicerad med en filtrerad BNP-deflator, som är ett filtrerat prisindex för producerade varor och tjänster. För en närmare beskrivning av metoden för att beräkna potentiell BNP, se Finansdepartementets rapport Metod för beräkning av potentiella variabler november 2022 på regeringen.se.

[3] Skillnaden mellan den faktiska och potentiella nivån i respektive variabel i procent av den potentiella nivån.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Återhämtning på arbetsmarknaden väntas 2026

Arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden ökade första halvåret 2025, efter att ha minskat tidigare under kostnadskrisen. Uppdelat på födelseregion och kön har både ned- och uppgången varit tydligast bland utrikes födda män. Sedan lågkonjunkturen började har sysselsättningsgraden uppdelat på kön och ålder minskat mest bland unga män och kvinnor (15–24 år) och bland kvinnor i åldersspannet 25–34 år, medan sysselsättningsgraden bland äldre (55–74 år) har ökat trendmässigt.

Arbetslösheten i åldern 15–74 år har ökat sedan mitten av 2023, men minskade något andra kvartalet 2025, främst bland kvinnor. Arbetslösheten andra kvartalet var lika hög bland kvinnor som bland män, efter att ha varit något högre bland kvinnor sedan pandemin.

Arbetslösheten i åldersgruppen 20–64 år är drygt 1 procentenhet lägre än i gruppen 15–74 år, och kan ge en mer relevant bild av arbetslöshetens nivå. Unga i åldern 15–19 år tenderar att ha en högre arbetslöshet än genomsnittet av arbetskraften. Det bedöms dock inte utgöra något allvarligt problem på arbetsmarknaden, då många 15–19 åringar uppger att deras huvudsakliga syssla är heltidsstudier. En bild av utmaningarna för unga på arbetsmarknaden ges däremot av andelen unga som varken arbetar eller studerar, som uppgick till knappt 3 procent 2024, vilket är bland de lägsta i EU.

Även antalet inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen har ökat sedan andra halvåret 2023. Ökningen har skett bland både inrikes och utrikes födda, samt bland både män och kvinnor. Vidare har ökningen framför allt bestått av personer som inte tillhör de grupper som Arbetsförmedlingen bedömer har svag konkurrensförmåga på arbetsmarknaden. Det tyder på att ökningen till största del beror på den svaga efterfrågan på arbetskraft och att många av de arbetslösa kommer att ha goda chanser att få ett arbete när efterfrågan på arbetskraft ökar igen. Samtidigt har antalet långtidsarbetslösa, dvs. de som har varit inskrivna som arbetslösa i 12 månader eller mer, stigit sedan mitten av 2023 efter att ha minskat sedan pandemin. För en mer djupgående analys av arbetslöshetens konjunkturella och strukturella karaktär, se fördjupningsrutan (Både konjunkturell och strukturell arbetslöshet måste bekämpas) i avsnitt 1.1.

Olika framåtblickande indikatorer pekar sammantaget på att efterfrågan på arbetskraft kommer att vara fortsatt svag i närtid. Antalet konkurser och varsel har visserligen minskat, och tycks under sommaren 2025 ha närmat sig genomsnittliga nivåer, men antalet nyanmälda lediga platser hos Arbetsförmedlingen är få och har ännu inte börjat öka. Därtill är företagens anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern alltjämt på låga nivåer (se diagram 4.3), vilket indikerar att många företag avvaktar med nyanställningar. Sysselsättningsutvecklingen väntas därmed bli dämpad under andra halvåret 2025. Återhämtningen på arbetsmarknaden väntas ske med viss fördröjning, eftersom företagen inledningsvis har lediga resurser att ta av. År 2026 väntas efterfrågan på arbetskraft stiga, med ökande sysselsättning och minskande arbetslöshet som följd.

Diagram 4.3 Anställningsplaner

Nettotal, säsongsrensade månadsvärden

Anm.: Nettotal är skillnaden mellan andelen respondenter som har svarat att de planerar att öka respektive minska antalet anställda under kommande tre månader. Ett positivt nettotal visar alltså att fler företag förväntar sig att öka antalet anställda än minska.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 4.4 Nyckeltal produktivitet, arbetsmarknad och löner

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Produktivitet[1]	1,4	0,9	1,5	1,3	1,0
Arbetade timmar[1, 2]	-0,3	0,1	1,2	1,0	0,5
Medelarbetstid[1, 3]	0,3	-0,3	0,5	0,0	0,0
Sysselsättning[4]	-0,5	0,4	0,8	1,0	0,5
Kvinnor[4]	*0,0*	*0,2*	*0,7*		
Män[4]	*-1,0*	*0,5*	*0,8*		
Sysselsättningsgrad[4, 5]	69,0	69,0	69,4	70,0	70,2
Kvinnor[4, 5]	*66,8*	*66,7*	*67,1*		
Män[4, 5]	*71,0*	*71,3*	*71,7*		
Arbetslöshet[4, 6]	8,4	8,7	8,3	7,8	7,6
Kvinnor[4, 6]	*8,5*	*8,7*	*8,3*		
Män[4, 6]	*8,3*	*8,6*	*8,3*		
Arbetskraft[4]	0,2	0,7	0,3	0,5	0,3
Kvinnor[4]	*0,7*	*0,4*	*0,3*		
Män[4]	*-0,2*	*0,9*	*0,4*		
Arbetskraftsdeltagande[4, 5]	75,3	75,5	75,7	76,0	76,0
Kvinnor[4, 5]	*73,1*	*73,0*	*73,1*		
Män[4, 5]	*77,4*	*78,0*	*78,2*		
Befolkning, total[7]	0,3	0,3	0,0	0,0	0,2
Befolkning, 15–74 år	0,2	0,4	0,1	0,1	0,3
Kvinnor[4]	*0,2*	*0,5*	*0,1*		
Män[4]	*0,1*	*0,2*	*0,1*		
Timlön enligt KL[8]	4,1	3,6	3,6	3,5	3,5
Reallön[9]	1,2	2,9	2,9	1,5	0,7

Anm.: Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

[1] Avser kalenderkorrigerade data.

[2] Enligt nationalräkenskaperna (NR).

[3] Avser antal arbetade timmar per år enligt NR (kalenderkorrigerat) dividerat med årsmedeltal för antal sysselsatta enligt AKU.

[4] Avser åldersgruppen 15–74 år.

[5] Procent av befolkningen.

[6] Procent av arbetskraften.

[7] Utfall för 2024 är ett beräknat årsmedelvärde.

[8] Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2024 avser prognos.

[9] Reallön beräknas som timlön enligt KL korrigerad för prisförändringar enligt konsumentprisindex.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet och egna beräkningar.

Återhämtningen av reallönerna väntas ta tid

Nya kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter som berör strax över 3 miljoner löntagare förväntas ingås under 2025. Parterna inom industrin har enats om ett tvåårigt avtal med löneökningar på totalt 6,4 procent, varav 3,4 procent fr.o.m. det andra kvartalet 2025 och 3,0 procent fr.o.m. det andra kvartalet 2026. Avtalet, som sätter det s.k. märket som är normerande för resten av arbetsmarknaden, innebär löneökningar som är lägre än ökningarna i det avtal som ingicks 2023. Sammantaget väntas löneökningstakten enligt konjunkturlönestatistiken uppgå till 3,6 procent 2025, vilket är en nedgång jämfört med året innan (se tabell 4.4).

Reallöneutvecklingen, mätt som den nominella löneökningstakten korrigerad för konsumentprisindex (KPI), var kraftigt negativ både 2022 och 2023 till följd av den höga inflationen, men började stiga under 2024 och väntas stiga relativt snabbt 2025. Det väntas dock ta flera år innan reallönerna är återställda till samma nivå som innan inflationen började stiga kraftigt.

Lägre inflation väntas 2026

Under 2025 bidrar höjda hyror och prisökningar för livsmedel till en tillfälligt förhöjd inflationstakt (se diagram 4.4). Även tekniska faktorer kopplade till sammansättningen av produktkorgen, som uppdaterades i januari 2025, bidrar till att öka inflationstakten under hela året. Inflationen enligt KPIF, dvs. KPI med fast ränta, bedöms därmed bli något högre än Riksbankens mål 2025. År 2026 väntas inflationen bli tydligt lägre än inflationsmålet (se tabell 4.5). Det beror till stor del på att livsmedelspriserna väntas sjunka till följd av förslaget om tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel. Därutöver väntas hyreshöjningarna bli lägre till följd av lägre räntor. En svag efterfrågan och en starkare krona bedöms också bidra till att dämpa inflationen. Exklusive förändringen av mervärdesskatten väntas inflationen vara nära Riksbankens inflationsmål 2026.

Diagram 4.4 Inflation i Sverige

Årlig procentuell förändring

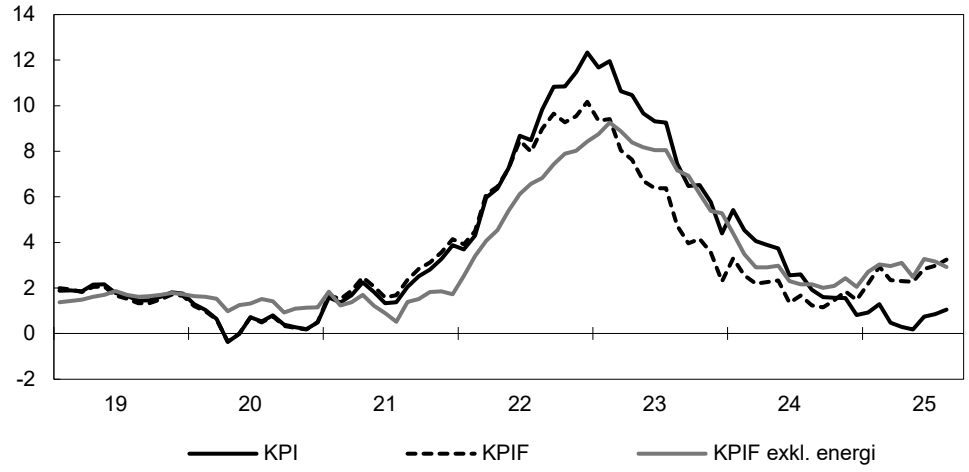

Anm.: KPIF avser KPI med fast ränta.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tabell 4.5 Nyckeltal priser

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
KPI[1]	2,8	0,7	0,6	2,0	2,7
KPIF[2]	1,9	2,7	1,3	1,9	2,6
KPIF exkl. energi	2,6	2,8	1,4	1,9	2,6

Anm.: Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

[1] Konsumentprisindex.

[2] KPI med fast ränta.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Riksbanken väntas avsluta räntesänkningarna under hösten 2025

Efter att ha sänkt styrräntan med 0,50 procentenheter under första halvåret 2025 väntas Riksbanken sänka styrräntan med ytterligare 0,25 procentenheter under hösten, till 1,75 procent. Sänkningen bedöms ske trots att inflationen väntas vara något förhöjd på kort sikt, och motiveras av att konjunkturen alltjämt är svag och arbetslösheten fortsatt hög. Därefter väntas inga ytterligare förändringar av styrräntan under 2025 eller 2026 (se tabell 4.6).

De svenska statsobligationsräntorna låg i stort sett stilla under första halvåret 2025, med endast mindre, tillfälliga rörelser. Framöver väntas de emellertid stiga något, bl.a. till följd av ett ökat utbud av statsobligationer och en gradvis återhämtning i svensk ekonomi, vilket bidrar till högre ränteförväntningar på sikt.

Efter den relativt snabba förstärkningen under inledningen av 2025 har kronkursen stabiliserats. På sikt väntas kronan fortsätta att stärkas. Det är dock svårt att fastställa exakt när och hur snabbt detta kommer att ske. Starka statsfinanser, ett minskande överskott i bytesbalansen och en underliggande god produktivitetsutveckling i förhållande till omvärlden är faktorer som väntas bidra till en kronförstärkning på längre sikt.

Tabell 4.6 Nyckeltal finansiella variabler

Procent, årsgenomsnitt, om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Styrränta	3,62	2,11	1,75	1,75	1,75
Statsobligationsränta 10 år	2,2	2,4	2,5	2,6	2,7
Statsobligationsränta 5 år	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5
Växelkurs, kronindex KIX[1]	125,9	120,4	118,6	117,4	116,4
Växelkurs SEK per EUR	11,4	11,1	11,0	10,8	10,7

Anm.: Prognosen är baserad på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

[1] 18 november 1992 = 100.

Källor: Riksbanken, Macrobond och egna beräkningar.

4.3 Osäkerheter i prognosen

Bedömningen av den framtida ekonomiska utvecklingen i Sverige är osäker och flera faktorer kan medföra att tillväxten blir starkare eller svagare än regeringens prognos.

En exportorienterad ekonomi som Sveriges påverkas i hög grad av utvecklingen i omvärlden. Det finns risker kopplade till de ökade amerikanska importtullarna. USA har visserligen ingått handelsöverenskommelser med flera länder, men detaljerna kring dessa är fortfarande osäkra, och det är oklart hur beständiga de kommer att vara. Det är också osäkert hur tullbördan kommer att fördelas mellan amerikanska konsumenter och utländska exportörer. Det innebär bl.a. en osäkerhet kring hur mycket inflationen i USA kommer att stiga och hur snabbt räntorna kan falla. Globala värdekedjor kan också komma att omformas, vilket kan påverka företag på kort sikt. Högre amerikanska tullar på kinesisk import kan t.ex., i likhet med vad som hänt under 2025, leda till att Kina i stället ökar sin export till andra länder. Detta kan innebära en minskad efterfrågan på europeiska varor.

Det försämrade säkerhetsläget i Europa till följd av Rysslands invasionskrig mot Ukraina sätter press på olika regeringar att öka sina försvarssatsningar. Större försvarssatsningar än vad som antas i prognosen skulle kunna leda till att BNP växer snabbare än väntat. Ett flertal europeiska länder kämpar dock redan med ett begränsat finanspolitiskt utrymme och stora strukturella utmaningar, som exempelvis en åldrande befolkning och klimatanpassningar. De ökande utgifterna kan bidra till stora budgetunderskott och en växande skuldsättning i flera stora ekonomier. Det kan i sin tur innebära högre riskpremier och stigande obligationsräntor, vilket i förlängningen kan leda till finanspolitiska åtstramningar i dessa länder, en lägre omvärldsefterfrågan och sämre utsikter för svensk export.

Den amerikanska administrationens politik tyder på att USA:s statsskuld kommer fortsätta att växa kommande år. Detta har bidragit till frågetecken kring hur långsiktigt hållbara de amerikanska offentliga finanserna är. Om marknadsaktörer mer tydligt ifrågasätter hållbarheten i de offentliga finanserna finns en risk att de amerikanska statsobligationsräntorna stiger kraftigt. Det skulle kunna tvinga fram betydande finanspolitiska åtstramningar och ett kraftigt fall i den amerikanska efterfrågan. I förlängningen kan det leda till ökad turbulens på de globala finansiella marknaderna. Även amerikanska finansiella avregleringar skulle kunna leda till en uppbyggnad av finansiella risker. Det kan dämpa den globala ekonomiska utvecklingen och förvärra eller blottlägga sårbarheter i det finansiella systemet, med efterverkningar på svensk konjunktur.

Det finns också risker gällande utsikterna för konsumtionen bland svenska hushåll. Hushållens reala inkomster kan bli lägre än väntat om sysselsättningen utvecklas

svagare eller om inflationen blir högre än enligt regeringens prognos. Hushållen kan också välja att spara mer än tidigare i stället för att konsumera. Lägre inkomster eller ett ökat sparande medför en risk för en svagare konsumtion. Samtidigt kan konsumtionen bli högre än väntat om hushållen skulle minska sitt sparande eller om reala inkomster skulle stiga snabbare än väntat.

4.4 Utvecklingen 2027 och 2028

I detta avsnitt beskrivs ett scenario för svensk ekonomi 2027 och 2028, givet förutsättningen att inga nya störningar påverkar ekonomin. Scenariot baseras på regeringens principer om att endast beslutade och aviserade förändringar av skatteregler och statens utgifter beaktas. I scenariot antas de kommunala skattenivåerna vara oförändrade, samtidigt som kommuner och regioner antas redovisa resultat i linje med god ekonomisk hushållning på några års sikt.

Konjunkturåterhämtningen väntas fortsätta 2027 och svensk ekonomi bedöms då vara nära konjunkturell balans. Inflationen väntas vara i linje med Riksbankens inflationsmål om 2 procent 2027. År 2028 väntas inflationen tillfälligt stiga till följd av att mervärdeskatten på livsmedel återgår till 12 procent. Styrräntan antas ligga kvar på 1,75 procent 2027 och 2028. Positiva reallöneökningar förväntas i kombination med lägre ränteutgifter resultera i att hushållens köpkraft fortsätter att förbättras 2027. Därtill bedöms hushållen, som under kostnadskrisen har byggt upp en buffert, lägga en större del av sina inkomster på konsumtion. Detta väntas leda till en stark tillväxt i hushållens konsumtion 2027. De lägre kostnaderna främjar även en fortsatt stark tillväxt i företagens investeringar 2027, i synnerhet vad gäller bostadsinvesteringar. Även svensk export väntas stiga i snabbare takt 2027 när tillväxten i omvärlden ökar. År 2028 bedöms svensk ekonomi befinna sig i balans.

Tillväxten i potentiell BNP bedöms uppgå till 1,5 procent per år 2027 och 2028. Det är något lägre än den genomsnittliga potentiella tillväxten under 2000-talet. Nedväxlingen i potentiell BNP-tillväxt beror på att befolkningstillväxten bland den arbetsföra befolkningen (15–74 år) väntas bli tydligt lägre än genomsnittet sedan 2000. Arbetskraften väntas därför öka förhållandevis långsamt. Återhämtningen i sysselsättningen bedöms dock fortsätta från 2026 in i 2027. År 2028 väntas sysselsättningen växa i långsammare takt. Produktiviteten i hela ekonomin väntas växa med drygt 1 procent per år 2027 och 2028 (se tabell 4.4).

4.5 Alternativa scenarier

I detta avsnitt beskrivs två alternativa scenarier för den ekonomiska utvecklingen 2025–2028. I regeringens prognos väntas hushållens konsumtion bidra tydligt till den ekonomiska återhämtningen. Utvecklingen av hushållens konsumtion är dock mycket osäker. Detta illustreras bl.a. av konsumentförtroendet som försämrades under inledningen av 2025. Även om det har förbättrats något de senaste månaderna signalerar konsumentförtroendet alltjämt ett svagare stämningsläge än normalt. Osäkerheten kring både omvärldsläget och inhemska faktorer, såsom en hög prisnivå, kan dämpa hushållens konsumtion ytterligare. Samtidigt är hushållens sparande jämförelsevis högt och det är möjligt att de, efter en lång period med svag konsumtionsutveckling, väljer att konsumera mer och spara mindre. Eftersom regeringen bedömer att hushållens konsumtion är en viktig drivkraft för konjunkturåterhämtningen skulle en alternativ utveckling för denna konsumtion påverka styrkan i återhämtningen. I två alternativa scenarier belyses därför hur konjunkturåterhämtningen kan påverkas om hushållens konsumtion utvecklas på ett annat sätt än vad som förutsätts i prognosen.

I det första scenariot antas att hushållens konsumtion ökar i en snabbare takt än i huvudscenariot. Efter en lång period med svag konsumtionsutveckling skulle lägre inflation och räntenivåer kunna resultera i att hushållen väljer att konsumera mer och spara mindre. En ökad efterfrågan på privat konsumtion leder till en starkare sysselsättningstillväxt och lägre arbetslöshet jämfört med huvudscenariot. Den högre efterfrågan på arbetskraft leder vidare till att de nominella lönerna stiger något mer. Detta leder till ett högre kostnadstryck vilket, i kombination med en ökad efterfrågan i ekonomin, bidrar till att inflationen blir något högre jämfört med huvudscenariot. För att värna om inflationsmålet behöver Riksbanken därmed hålla en högre styrränta. Detta dämpar med viss fördröjning konsumtion och investeringar. En högre styrränta stärker växelkursen något, vilket till viss del motverkar en högre inflation via lägre importpriser. Växelkursförstärkningen har därutöver en negativ effekt på svensk export. Sammantaget bedöms BNP-tillväxten därmed bli något högre 2025 och 2026 jämfört med huvudscenariot, men i stället lägre mot slutet av prognosperioden (se tabell 4.7). Hushållens högre konsumtion tillsammans med starkare utveckling av lönesumman medför att de offentliga finanserna stärks i förhållande till huvudscenariot.

I det andra scenariot antas att hushållens konsumtion utvecklas svagare än i huvudscenariot. Hushållen har de senaste åren blivit medvetna om att kostnaderna snabbt kan stiga och köpkraften urholkas, och det finns en möjlighet att de vill ha ett högre buffertsparande för att kunna parera liknande händelser i framtiden. Det finns också hushåll som har tagit av sitt sparande för att kunna bibehålla en normal konsumtionsutveckling och dessa kan välja att spara mer när köpkraften nu stärks. En svagare konsumtionsutveckling leder till en försämring på arbetsmarknaden och arbetslösheten blir högre jämfört med huvudscenariot. Det medför att de nominella lönerna utvecklas svagare och inflationen därmed blir något lägre. Riksbanken sänker styrräntan i en snabbare takt än i huvudscenariot för att värna om inflationsmålet. Den inhemska efterfrågan stimuleras av lägre räntor, samtidigt som exporten gynnas av att växelkursen försvagas. Sammantaget bedöms BNP-tillväxten bli något lägre 2025 och 2026, men högre mot slutet av prognosperioden jämfört med i huvudscenariot. En svagare hushållskonsumtion och svagare utveckling av lönesumman medför lägre skatteintäkter och därigenom att de offentliga finanserna blir svagare än i huvudscenariot.

Tabell 4.7 Alternativa scenarier

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2024 och prognos i fet stil för respektive variabel utifrån tidigare beslutade och aviserade samt nu föreslagna och aviserade reformer[1]

	2024	2025	2026	2027	2028
BNP[2]					
Huvudscenario	**1,0**	**1,1**	**2,8**	**2,3**	**1,5**
Scenario 1: Högre konsumtionstillväxt	1,0	1,2	3,3	1,8	1,4
Scenario 2: Lägre konsumtionstillväxt	1,0	1,0	2,1	2,6	2,0
Arbetslöshet[3]					
Huvudscenario	**8,4**	**8,7**	**8,3**	**7,8**	**7,6**
Scenario 1: Högre konsumtionstillväxt	8,4	8,7	8,0	7,7	7,6
Scenario 2: Lägre konsumtionstillväxt	8,4	8,7	8,7	8,1	7,6
KPIF[4]					
Huvudscenario	**1,9**	**2,7**	**1,3**	**1,9**	**2,6**
Scenario 1: Högre konsumtionstillväxt	1,9	2,7	1,5	2,0	2,6
Scenario 2: Lägre konsumtionstillväxt	1,9	2,7	1,0	1,8	2,6
BNP-gap[5]					
Huvudscenario	**-1,9**	**-2,2**	**-0,9**	**-0,1**	**0,0**

	2024	2025	2026	2027	2028
Scenario 1: Högre konsumtionstillväxt	-1,9	-2,1	-0,4	0,0	0,0
Scenario 2: Lägre konsumtionstillväxt	-1,9	-2,3	-1,7	-0,6	0,0
Finansiellt sparande[6]					
Huvudscenario	-1,5	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6
Scenario 1: Högre konsumtionstillväxt	-1,5	-1,3	-2,1	-1,7	-0,6
Scenario 2: Lägre konsumtionstillväxt	-1,5	-1,5	-2,8	-2,1	-0,6

[1] I de alternativa scenarierna har hänsyn även tagits till kompletterande penningpolitiska åtgärder.

[2] Kalenderkorrigerade värden.

[3] Årsgenomsnitt i procent.

[4] KPI med fast ränta.

[5] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

[6] Procent av BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

4.6 Prognosrevideringar

I detta avsnitt redovisas kortfattat några av de prognosrevideringar som har gjorts sedan 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100) beslutades. Efter detta har bl.a. en kvartalssammanställning av nationalräkenskaperna och två kvartalsutfall för arbetskraftsundersökningarna samt ett antal månadsutfall för KPI publicerats. Därutöver har Statistiska centralbyrån gjort en översyn av nationalräkenskaperna och detaljerade årsberäkningar för 2023.

BNP-tillväxten för 2025 har reviderats ned till följd av att BNP-utfallet för första kvartalet var svagare än prognosen i vårpropositionen (se tabell 4.8). Till nedrevideringen har även konsekvenserna av den amerikanska administrationens tullpolitik och geopolitiska spänningar bidragit. För 2026 har prognosen för BNP-tillväxten reviderats upp något till följd av bl.a. de reformer som presenteras i denna proposition. BNP-gapet har reviderats ned 2025 och 2026 till följd av den lägre BNP-tillväxten 2025.

I samband med en översyn av nationalräkenskaperna har Statistiska centralbyrån reviderat ned BNP i nivå fr.o.m. 2015. Revideringen innefattar inte minst en lägre skattning av nettoexport och produktivitet. Myndigheten har dessutom publicerat en ny befolkningsframskrivning där tillväxten bland den arbetsföra befolkningen har reviderats ned till följd av en uppreviderad utvandring och en nedreviderad invandring. Sammantaget innebär dessa förändringar att potentiell BNP har reviderats ned.

Både sysselsättningen och arbetskraften har utvecklats något starkare än prognosen i vårpropositionen och prognoserna för 2025 har därför reviderats upp. Arbetslösheten har reviderats upp något 2025 och 2026 som en del av den fördröjda konjunkturåterhämtningen.

Prognosen för KPIF-inflationen 2025 har reviderats upp något till följd av högre utfall än väntat. Prognosen för styrräntan har reviderats ned för 2025 och 2026 till följd av ett svagare konjunkturläge. Det svagare konjunkturläget har, tillsammans med förslaget om tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel, bidragit till att KPI-prognosen för 2026 har reviderats ned.

Tabell 4.8 Jämförelse mellan regeringens prognoser

Procentuell förändring om inte annat anges. Siffrorna inom parentes avser prognos från 2025 års ekonomiska vårproposition

	2024	2025	2026	2027	2028
BNP	1,0 (1,0)	0,9 (2,1)	3,1 (2,8)	2,6 (2,4)	1,3 (1,4)
Potentiell BNP	1,5 (1,7)	1,5 (1,7)	1,5 (1,7)	1,5 (1,7)	1,5 (1,7)
BNP-gap[1]	-1,9 (-2,0)	-2,2 (-1,3)	-0,9 (-0,5)	-0,1 (0,0)	0,0 (0,0)
Arbetslöshet[2, 3]	8,4 (8,4)	8,7 (8,6)	8,3 (8,2)	7,8 (7,8)	7,6 (7,6)
Arbetskraft[2]	0,2 (0,2)	0,7 (0,4)	0,3 (0,6)	0,5 (0,7)	0,3 (0,4)
Sysselsättning[2]	-0,5 (-0,5)	0,4 (0,2)	0,8 (1,1)	1,0 (1,1)	0,5 (0,6)
Arbetade timmar[4]	-0,3 (-0,3)	0,1 (0,6)	1,2 (1,2)	1,0 (1,1)	0,5 (0,5)
Timlön enligt KL[5]	4,1 (4,1)	3,6 (3,6)	3,6 (3,6)	3,5 (3,6)	3,5 (3,6)
KPI[6]	2,8 (2,8)	0,7 (0,7)	0,6 (1,8)	2,0 (1,9)	2,7 (2,1)
KPIF[6]	1,9 (1,9)	2,7 (2,5)	1,3 (1,9)	1,9 (2,0)	2,6 (2,0)
Styrränta[7]	3,62 (3,62)	2,11 (2,28)	1,75 (2,25)	1,75 (2,02)	1,75 (2,00)

Anm.: Prognosen är baserad på de anslagsnivåer och de regelverk för skatter och transfereringssystem som har beslutats av riksdagen samt de som har föreslagits eller aviserats av regeringen. I budgetpropositionen har information som fanns tillgänglig fram till den 4 augusti 2025 beaktats.

[1] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

[2] Avser åldersgruppen 15–74 år.

[3] Procent av arbetskraften.

[4] Kalenderkorrigerad.

[5] Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL).

[6] Konsumentprisindex (KPI) resp. konsumentprisindex med fast ränta (KPIF), årsgenomsnitt.

[7] Procent, årsgenomsnitt.

Källor: Statistiska centralbyrån, Medlingsinstitutet, Riksbanken och egna beräkningar.

4.7 Utvecklingen enligt andra bedömare

I detta avsnitt jämförs regeringens prognoser för några centrala makroekonomiska variabler med prognoser från Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken och Ekonomistyrningsverket, se tabell 4.9. Det är viktigt att notera att prognoserna publiceras vid olika tidpunkter, vilket gör att prognosmakarna inte har tillgång till samma information. Publiceringstillfället för olika prognoser blir särskilt relevant under perioder med ökad osäkerhet.

Regeringens prognos för BNP-tillväxten 2025 är i linje med Konjunkturinstitutets och Ekonomistyrningsverkets prognoser, men något lägre än Riksbankens och Europeiska kommissionens prognoser. För 2026 är regeringens prognos högre än övriga prognosmakares. Skillnaderna mellan de olika prognosmakarnas BNP-prognoser är små sett ur ett statistiskt perspektiv. I diagram 4.5 redovisas de olika bedömarnas prognoser tillsammans med symmetriska osäkerhetsintervall som täcker olika sannolikheter av regeringens historiska prognosfel, dvs. skillnader mellan utfall och prognoser. Bedömarnas prognoser ligger inom det intervall som täcker hälften av regeringens historiska prognosfel.

Diagram 4.5 BNP-prognosjämförelse med osäkerhetsintervall

Procentuell förändring

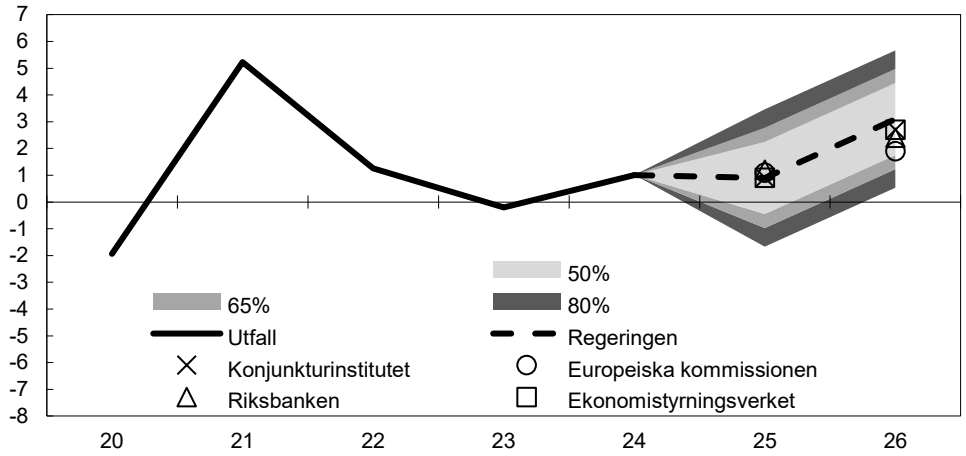

Anm.: Osäkerhetsintervallen är baserade på regeringens historiska prognosfel, i budgetpropositionerna 1994–2024, och bör inte förväxlas med en framåtblickande riskbild. För en beskrivning av hur osäkerhetsintervallen är beräknade, se Finansdepartementets rapport Utvärdering av makroekonomiska prognoser som publicerades i samband med 2018 års ekonomiska vårproposition (prop. 2017/18:100).

Källor: Statistiska centralbyrån, Europeiska kommissionen, Ekonomistyrningsverket, Konjunkturinstitutet, Riksbanken och egna beräkningar.

Regeringens prognos för arbetslösheten 2025 och 2026 är i linje med Konjunkturinstitutets, Ekonomistyrningsverkets och Europeiska kommissionens prognoser. Riksbankens prognos för arbetslösheten 2025 är däremot något lägre än övriga bedömares.

Regeringens prognoser för inflation 2025, mätt med KPI, är i linje med Riksbankens prognos men något högre än Konjunkturinstitutets och Ekonomistyrningsverkets prognoser. För 2026 är regeringens prognos lägre än övriga bedömares.

Samtliga prognosmakare bedömer att BNP-gapet kommer att vara negativt 2025 och 2026. Regeringens prognos för BNP-gapet 2025 är i linje med Konjunkturinstitutets och Ekonomistyrningsverkets, men mer negativ än Europeiska kommissionens och Riksbankens prognoser. För 2026 är regeringens prognos i linje med Konjunkturinstitutets och Riksbankens, men mindre negativ än Europeiska kommissionens och Ekonomistyrningsverkets prognoser.

Tabell 4.9 Jämförelse mellan olika bedömares prognoser

Procentuell förändring om inte annat anges

	2025	2026
BNP[1]		
Regeringen	0,9	3,1
Konjunkturinstitutet	0,9	2,7
Europeiska kommissionen	1,1	1,9
Riksbanken	1,2	2,4
Ekonomistyrningsverket	0,9	2,7
Arbetslöshet[2]		
Regeringen	8,7	8,3
Konjunkturinstitutet	8,8	8,4
Europeiska kommissionen	8,7	8,4
Riksbanken	8,5	8,3
Ekonomistyrningsverket	8,7	8,2
Inflation (KPI/HIKP)[3]		

	2025	2026
Regeringen	0,7/2,5	0,6/1,0
Konjunkturinstitutet	0,5/2,4	0,8/1,5
Europeiska kommissionen	- /2,2	- /1,6
Riksbanken	0,7/2,3	1,6/1,8
Ekonomistyrningsverket	0,5/ -	0,9/ -
BNP-gap[4]		
Regeringen	-2,2	-0,9
Konjunkturinstitutet	-2,1	-0,9
Europeiska kommissionen	-1,9	-1,4
Riksbanken	-1,6	-0,9
Ekonomistyrningsverket	-2,3	-1,1

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2025-09-22, Konjunkturinstitutet 2025-06-17, Europeiska kommissionen 2025-05-19, Riksbanken 2025-06-18 och Ekonomistyrningsverket 2025-09-12.

[1] Fasta priser, ej kalenderkorrigerade värden.

[2] Procent av arbetskraften, 15–74 år.

[3] Årsgenomsnitt.

[4] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Konjunkturinstitutet, Europeiska kommissionen, Riksbanken, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

5 De budgetpolitiska målen

I detta avsnitt följer regeringen upp de budgetpolitiska målen. De budgetpolitiska målen består av ett mål för den offentliga sektorns finansiella sparande, ett utgiftstak för staten, ett kommunalt balanskrav och ett skuldankare. De budgetpolitiska målen skapar förutsättningar för att uppnå andra politiska mål på ett sätt som är offentligfinansiellt hållbart på både kort och lång sikt. Uppföljningen av målen sker enligt de metoder som anges i den till riksdagen överlämnade skrivelsen Ramverket för finanspolitiken (skr. 2017/18:207). I avsnittet lämnar regeringen även förslag om ett nytt mål för det offentliga finansiella sparandet. Regeringen redovisar slutligen sina överväganden och förslag avseende genomförandet av rådets direktiv (EU) 2024/1265 av den 29 april 2024 om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk.

Sammanfattning

- Regeringen bedömer att det strukturella sparandet kommer att avvika från överskottsmålet 2026. Avvikelsen beror dels på nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina, dels på behovet av att stötta återhämtningen i ekonomin. Regeringen anser att avvikelsen är motiverad utifrån den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina samt behovet av att stötta ekonomin i den utdragna lågkonjunkturen.
- Det strukturella sparandet, exklusive de utgifter som enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina får lånefinansieras, bedöms nå balansmålet 2028.
- Regeringen föreslår att de redan fastställda nivåerna på utgiftstaket för 2026 och 2027 höjs med 37 respektive 66 miljarder kronor med anledning av den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina. Därutöver tillkommer tekniska justeringar.
- Regeringen föreslår att utgiftstakets nivå för 2028 ska uppgå till 2 105 miljarder kronor. Nivån höjs därmed med 24 miljarder kronor jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100), på grund av den parlamentariska överenskommelsen. Därtill har tekniska justeringar gjorts.
- Kommunsektorn som helhet redovisade ett negativt balanskravsresultat 2024.
- Balanskravsresultatet bedöms bli positivt 2025–2028.
- Regeringen bedömer att finanspolitiken är långsiktigt hållbar, även om vissa faktorer pekar på att riskerna har ökat något jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition.
- Regeringen föreslår att målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande ska fastställas till att sparandet ska vara i balans över en konjunkturcykel fr.o.m. 2027. Regeringen föreslår samtidigt vissa ändringar i budgetlagen (2011:203) för att genomföra rådets direktiv (EU) 2024/1265 av den 29 april 2024 om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk.

5.1 Uppföljning av målet för det finansiella sparandet

Målet för det finansiella sparandet i offentlig sektor (överskottsmålet) innebär att det finansiella sparandet i den offentliga sektorn i genomsnitt ska motsvara en tredjedels

procent av BNP över en konjunkturcykel. Det strukturella sparandet (se nedan) för innevarande och nästkommande år används för att bedöma måluppfyllelsen i förhållande till överskottsmålet i ett framåtblickande perspektiv. För att i efterhand utvärdera om överskottsmålet har uppnåtts och för att upptäcka systematiska avvikelser används ett bakåtblickande åttaårigt genomsnitt av det faktiska finansiella sparandet. Det bakåtblickande genomsnittet ska dock inte styra finanspolitiken på kort sikt.

Analys av måluppfyllelsen

Strukturellt sparande

Det strukturella sparandet är en beräkning av det finansiella sparandet i den offentliga sektorn utifrån antagandet att sektorns inkomster och utgifter inte påverkas av konjunkturläget eller av engångseffekter. Det strukturella sparandet är inte en del av den officiella statistiken, utan kan beräknas på flera sätt. Det gör att nivån på det strukturella sparandet kan skilja sig åt mellan olika bedömare, t.ex. på grund av olika bedömningar av potentiell BNP (se avsnitt 9.7).

En avvikelse från överskottsmålet anses föreligga om det strukturella sparandet tydligt avviker från målnivån det innevarande eller det närmast följande budgetåret. Att sparandet avviker från målet kan dock ha flera skäl och ska inte likställas med att politiken är felaktigt utformad eller oförenlig med det finanspolitiska ramverket. Om en avvikelse bedöms föreligga ska regeringen redovisa hur en återgång till målet ska ske.

Regeringen bedömer att det strukturella sparandet kommer att avvika från överskottsmålet under 2025 och 2026 (se tabell 5.1). Avvikelsen beror delvis på stöd till Ukraina och nya försvarsutgifter, vilket regeringen bedömer är motiverat utifrån den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina. Även oaktat dessa utgifter avviker dock det strukturella sparandet från överskottsmålet. Regeringen bedömer att avvikelsen är motiverad ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv, eftersom svensk ekonomi bedöms befinna sig i lågkonjunktur båda dessa år. Eftersom lågkonjunkturen är utdragen bedömer regeringen att en expansiv finanspolitik är motiverad för att motverka att lågkonjunkturen får långvariga negativa konsekvenser för svensk ekonomi.

Enligt förslag i denna proposition ska överskottsmålet fr.o.m. 2027 ersättas med ett balansmål. En återgång mot detta balansmål inleds 2027. Även om en återgång mot målet påbörjas bedöms det strukturella sparandet fortsatt avvika från målnivån i enlighet med den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina. Det strukturella sparandet, exklusive de utgifter som enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina får lånefinansieras, bedöms uppnå balans 2028. Förstärkningen beror på att de offentliga inkomsterna ökar snabbare än utgifterna när ekonomin växer, och på att tillfälliga utgifter upphör. Regeringen bedömer att några särskilda åtgärder inte behöver vidtas för att det strukturella sparandet, exklusive de utgifter som enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina får lånefinansieras, ska uppnå balans 2028.

Tabell 5.1 Finansiellt sparande i den offentliga sektorn samt indikatorer för avstämning mot överskottsmålet

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Finansiellt sparande	-1,5	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6
Bakåtblickande åttaårigt genomsnitt	-0,3				
Strukturellt sparande[1]	-0,5	-0,4	-1,8	-1,6	-0,6
Strukturellt sparande exkl. nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina[2]	-0,3	0,2	-0,5	-0,5	0,0
BNP-gap[1]	-1,9	-2,2	-0,9	-0,1	0,0

[1] Andel av potentiell BNP.

[2] I enlighet med den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Åttaårigt bakåtblickande genomsnitt

Det finansiella sparandet uppgick i genomsnitt till -0,3 procent av BNP 2017–2024 (se tabell 5.1). Det är under den nuvarande nivån på överskottsmålet om 0,33 procent av BNP över en konjunkturcykel. Det är också under den tidigare nivån på överskottsmålet (1 procent) som gällde t.o.m. 2018. Genomsnittet dras framför allt ned av det svaga sparandet 2020.

Finanspolitiken stödjer konjunkturåterhämtningen

Svensk ekonomi bedöms fortsatt befinna sig i en lågkonjunktur 2026. Regeringen bedömer därför att det är motiverat med en expansiv finanspolitik som stödjer ekonomins återhämtning.

Finanspolitikens effekt på efterfrågan i ekonomin mäts vanligen genom att analysera dess inriktning och ställning. Finanspolitikens ställning mäts genom att jämföra det strukturella sparandets nivå med överskottsmålet och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till ett genomsnittligt år. Finanspolitikens inriktning mäts som förändringen i strukturellt sparande och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till föregående år. Såväl ställningen som inriktningen indikerar att finanspolitiken är expansiv 2026.

5.2 Utgiftstaket – uppföljning, tekniska justeringar och förslag

Utgiftstaket omfattar samtliga utgiftsområden på statens budget, exklusive utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m., samt utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. I detta avsnitt (5.2) föreslår regeringen tekniska justeringar av utgiftstakets nivå. Vidare föreslås en finanspolitiskt motiverad höjning av nivåerna för 2026 och 2027. I enlighet med 2 kap. 2 § budgetlagen (2011:203) föreslår regeringen också en nivå på utgiftstaket för det tredje tillkommande året.

5.2.1 Uppföljning av utgiftstaket

Utrymmet mellan utgiftstaket och de faktiska beräknade takbegränsade utgifterna kallas budgeteringsmarginal. Budgeteringsmarginalen ska i första hand fungera som en buffert om utgifterna på grund av konjunkturutvecklingen skulle utvecklas på ett annat sätt än vad som förväntades när utgiftstakets nivå fastställdes (se tabell 5.2).

Regeringen har en riktlinje för hur stor budgeteringsmarginalen som minst behöver vara i budgeteringsfasen för att hantera osäkerheter. Enligt riktlinjen bör utrymmet till utgiftstaket uppgå till minst 1 procent av de takbegränsade utgifterna för det

innevarande året (t), minst 1,5 procent för det följande året (t+1), minst 2 procent för det andra följande året (t+2) och minst 3 procent för det tredje följande året (t+3).

Regeringen anser att budgeteringsmarginalens storlek är tillräcklig för att hantera den osäkerhet som finns i bedömningen av utgiftsutvecklingen 2025. Budgeteringsmarginalen beräknas bli 13 miljarder kronor större än enligt prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition. I avsnitt 7 görs en närmare genomgång av hur prognosen för de takbegränsade utgifterna har förändrats sedan 2025 års ekonomiska vårproposition beslutades.

Tabell 5.2 Ursprungligt och faktiskt utgiftstak

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2018–2024 och prognos 2025–2027 för takbegränsade utgifter

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Ursprungligt beslutade nivåer på utgiftstaket	1 332	1 392	1 471	1 430	1 502	1 539	1 595	1 825	1 866	1 935
Teknisk justering[1]	5	10	10	6	2	2	4	6	8	8
Reell justering[2]		-51	262	259	130	124	148	25	62	66
Slutgiltiga nivåer på utgiftstaket[3]	1 337	1 351	1 743	1 695	1 634	1 665	1 747	1 856	1 936	2 009
Takbegränsade utgifter	1 282	1 308	1 501	1 551	1 559	1 575	1 686	1 779	1 895	1 936
Budgeteringsmarginal	55	43	242	144	75	90	61	77	41	73
Budgeteringsmarginal, procent av takbegränsade utgifter	4,3	3,3	16,1	9,3	4,8	5,7	3,6	4,3	2,1	3,8

[1] De tekniska justeringar som redovisas här är de ackumulerade tekniska justeringarna för respektive år.

[2] Finanspolitiskt motiverade ändringar medför en reell förändring av utgiftstakets begränsande effekt på de takbegränsade utgifterna. De reella ändringar som redovisas här är de ackumulerade reella ändringarna för respektive år.

[3] Den slutgiltiga nivån på utgiftstaket är summan av den ursprungliga nivån och eventuella tekniska och reella justeringar.

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

5.2.2 Tekniska justeringar av utgiftstakets nivåer och finanspolitiskt motiverade höjningar av tidigare beslutade nivåer för 2026 och 2027

Regeringens förslag

För 2026 och 2027 fastställs utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget, till följd av tekniska justeringar och av finanspolitiska skäl till 1 936 miljarder kronor respektive 2 009 miljarder kronor.

Skälen för regeringens förslag

Tekniska justeringar av utgiftstakets nivå syftar till att bevara takets ursprungliga begränsande effekt på de offentliga finanserna. Finanspolitiskt motiverade ändringar av nivån medför tvärtom att takets begränsande effekt på de offentliga finanserna ändras. Tekniska justeringar genomförs regelbundet, medan finanspolitiskt motiverade ändringar endast bör genomföras under särskilda omständigheter. Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina ska utgiftstakets nivåer anpassas med hänsyn till de utgifter som enligt överenskommelsen kan motivera en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande.

Tekniska justeringar av utgiftstakets nivåer

Utgiftstaket för ett specifikt år ska ha samma begränsande effekt från att det beslutas, normalt tre år i förväg, till dess att det aktuella budgetåret har passerats. Under en så lång period sker dock normalt budgettekniska förändringar av olika slag som förändrar de takbegränsade utgifterna, men som inte motsvaras av ett i sak förändrat offentligt åtagande. Omvänt kan förändringar genomföras som påverkar det offentliga

åtagandet, men som av tekniska skäl inte påverkar de takbegränsade utgifterna. För att behålla utgiftstakets ursprungliga begränsande effekt på de statliga utgifterna görs i dessa fall tekniska justeringar av beslutade taknivåer så att budgetförändringar av detta slag neutraliseras. Tekniska justeringar har genomförts regelbundet sedan utgiftstaket infördes 1997 och föreslås normalt i budgetpropositionen.

Vissa budgetförändringar i denna proposition motiverar tekniska justeringar av de fastställda nivåerna på utgiftstaket 2026 och 2027. De påverkar också det förslag till nivå för 2028 som regeringen lämnar i denna proposition (se tabell 5.3).

Tabell 5.3 Förslag till tekniska justeringar och finanspolitiskt motiverad höjning av utgiftstakets nivåer

Miljarder kronor

	2025	2026	2027	2028
Utgiftstak i 2025 års ekonomiska vårproposition	**1 856**	**1 894**	**1 938**	**2 077**
Sänkt skatt på arbetsinkomster och pension		3,89	3,89	3,89
Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag		1,08	1,08	1,08
Utjämningsbidrag för LSS-kostnader		0,27	0,27	0,27
Permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter		0,07	0,13	0,13
Ytterligare höjning av beloppsgränsen i reseavdraget		-0,62	-0,62	-0,62
Summa tekniska justeringar		**4,69**	**4,75**	**4,75**
Nya försvarsutgifter[1]		22,15	26,41	23,55
Ram för stöd till Ukraina		15,00	40,00	
Summa finanspolitiskt motiverade justeringar		**37,15**	**66,41**	**23,55**
Förslag till nivå på utgiftstaket		**1 936**	**2 009**	**2 105**

[1] Se avsnitt 7.7, tabell 7.17.

Källa: Egna beräkningar.

Förslagen i denna proposition om sänkt skatt på arbetsinkomster och pension, enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag samt permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter medför minskade skatteintäkter för kommuner och regioner, medan förslaget om höjd beloppsgräns i reseavdraget medför ökade skatteintäkter. För att neutralisera effekten på kommunernas finanser föreslås anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 sammantaget ökas. Detta motiverar en teknisk justering av utgiftstaket. Motsvarande tekniska justeringar har gjorts tidigare år i samband med att förändringar i skattesystemet har påverkat det kommunala skatteunderlaget.

Beräkningen av omslutningen i det kommunala utjämningssystemet för verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) bedöms bli 0,27 miljarder kronor högre fr.o.m. 2026 jämfört med tidigare beräkningar. Detta föranleder en ökning av anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, som dock motsvaras av högre avgifter från kommunerna till staten. Förändringen motiverar en höjning av utgiftstaket. Motsvarande tekniska justeringar har gjorts tidigare i samband med att omslutningen i utjämningssystemet förändrats.

Sammantaget motiverar de ovan nämnda förändringarna att de tidigare fastställda nivåerna för 2026 och 2027 bör ökas med 4,69 respektive 4,75 miljarder kronor och att den föreslagna nivån för 2028 ökas med 4,75 miljarder kronor jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition.

Finanspolitiskt motiverade ändringar av utgiftstakets nivåer

Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina ska utgiftstaket anpassas efter sådana utgifter som enligt överenskommelsen medger en avvikelse från målet för det offentliga finansiella sparandet. Regeringen anser därför att det är motiverat att höja utgiftstakets nivåer motsvarande de tillskott till försvaret som medger en avvikelse enligt överenskommelsen (se avsnitt 7.7, tabell 7.17). Därtill föreslår regeringen att utgiftstakets nivåer höjs motsvarande de förändringar som har skett av ramen för stöd till Ukraina för 2026 och 2027. I propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2024/25:146) sänktes ramen för 2026 med 16,5 miljarder kronor för att finansiera motsvarande höjning av ramen för 2025, medan regeringen enligt förslag i denna proposition föreslår att ramen för 2026 höjs med 31,5 miljarder kronor. I denna proposition föreslås även en ram om 40 miljarder kronor för 2027. Sammantaget anser regeringen därför att utgiftstakets nivå av finanspolitiska skäl bör höjas med 15 miljarder kronor för 2026 och med 40 miljarder kronor för 2027 med anledning av ramen för stöd till Ukraina.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att utgiftstaket höjs med 37,15 miljarder kronor 2026, 66,41 miljarder kronor 2027 och att utgiftstaket för 2028 ökas med 23,55 miljarder kronor jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition (se tabell 5.3). I enlighet med praxis avrundas summan av de tekniska och finanspolitiska justeringarna till hela miljarder kronor. Det innebär att utgiftstakets nivåer fastställs till 1 936 miljarder kronor 2026, 2 009 miljarder kronor 2027 och 2 105 miljarder kronor 2028.

5.2.3 Förslag till nivå på utgiftstaket 2028

Regeringens förslag

Utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget fastställs till 2 105 miljarder kronor för 2028.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen föreslår att utgiftstakets nivå för 2028 ska uppgå till 2 105 miljarder kronor. Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina ska utgiftstakets nivåer anpassas med hänsyn till de utgifter som enligt överenskommelsen kan motivera en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande. Regeringens förslag utgår därför från regeringens tidigare bedömning av nivån i 2025 års ekonomiska vårproposition, ökat med nya utgifter för försvar och den utökade ramen för stöd till Ukraina. Därtill har tekniska justeringar gjorts jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Nedan beskrivs den föreslagna nivån på utgiftstaket för 2028 med utgångspunkt i de faktorer som redovisas i skrivelsen Ramverket för finanspolitiken.

Utgiftstaket i förhållande till överskottsmålet

De takbegränsade utgifterna beräknas uppgå till 1 937 miljarder kronor 2028 (se tabell 5.4). I förhållande till den föreslagna nivån på utgiftstaket för 2028 om 2 105 miljarder kronor kan de takbegränsade utgifterna därmed öka med maximalt 168 miljarder kronor. Samtidigt bör minst 29 miljarder kronor lämnas obudgeterade under utgiftstaket i budgetpropositionen för 2028 som en buffert för oförutsedda händelser under budgetåret, i enlighet med riktlinjen för budgeteringsmarginalens minsta storlek. I budgetpropositionen för 2028 bör därmed de takbegränsade utgifterna för 2028 som mest uppgå till 2 076 miljarder kronor, vilket är 139 miljarder kronor högre än enligt prognosen i denna proposition. Detta utrymme för möjliga utgiftsökningar motsvarar

ca 1,9 procent av BNP. Att det finns ledigt utrymme under utgiftstaket betyder dock inte att det finns utrymme för reformer som ökar de takbegränsade utgifterna. Reformer på utgiftssidan kan genomföras först efter avstämning mot målet för den offentliga sektorns finansiella sparande med hänsyn tagen till eventuella inkomstförändringar.

De takbegränsade utgifterna kan av flera skäl komma att bli högre och budgeteringsmarginalen i motsvarande utsträckning mindre än enligt den aktuella utgiftsprognosen, exempelvis till följd av makroekonomiska förändringar såsom högre inflation, oförutsedda volymökningar i transfereringssystemen eller beslut om reformer. Om budgeteringsmarginalen delvis tas i anspråk för nya reformer eller oförutsedda volymökningar i de statliga transfereringssystemen, försämras normalt det strukturella sparandet. Om budgeteringsmarginalen delvis tas i anspråk för utgiftsökningar till följd av makroekonomiska förändringar påverkas i många fall inte möjligheten att uppnå målet för den offentliga sektorns finansiella sparande. Det beror till viss del på att målet är formulerat på ett sätt som tillåter att utgiftsökningar som följer av de automatiska stabilisatorerna normalt bör kunna försvaga den offentliga sektorns finansiella sparande vid en försvagning av konjunkturen. Delvis beror det också på att generella förändringar av pris- och lönenivån på några års sikt tenderar att påverka den offentliga sektorns inkomster och utgifter i ungefär samma utsträckning.

Tabell 5.4 Utgiftstak och takbegränsade utgifter

Miljarder kronor om inget annat anges

	2024	2025	2026	2027	2028
Av riksdagen beslutade nivåer på utgiftstaket	1 747	1 856	1 894	1 938	2 077[1]
Regeringens förslag till nivå på utgiftstaket			1 936	2 009	2 105
Utgiftstak, procent av BNP	27,3	28,4	28,1	27,8	28,1
Utgiftstak, procent av potentiell BNP	27,3	27,8	27,8	27,8	28,1
Utgiftstak, fasta priser[2]	1 704	1 773	1 807	1 829	1 852
Takbegränsade utgifter	1 686	1 779	1 895	1 936	1 937
Takbegränsade utgifter, procent av BNP	26,4	27,2	27,5	26,8	25,9
Takbegränsade utgifter, fasta priser[3]	1 644	1 700	1 768	1 762	1 704
Budgeteringsmarginal	61	77	41	73	168
Budgeteringsmarginal, procent av takbegränsade utgifter	3,6	4,3	2,1	3,8	8,7
Budgeteringsmarginal, procent av BNP	1,0	1,2	0,6	1,0	2,2
Finansiellt sparande, procent av BNP	-1,5	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	-0,5	-0,4	-1,8	-1,6	-0,6
Offentliga sektorns utgifter, procent av BNP	49,3	49,4	49,4	48,9	48,3

[1] Bedömning av utgiftstakets nivå i 2025 års ekonomiska vårproposition.

[2] Beräkningen i fasta priser är utförd med en schabloniserad metod. Utgifter motsvarande andelen transfereringsanslag (känsliga för förändringar i volymer och makroekonomiska förutsättningar) är omräknade med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter. Utgifter motsvarande andelen förvaltningsanslag (pris- och löneomräknade anslag) är omräknade med implicitprisindex för statliga konsumtionsutgifter och utgifter motsvarande andelen anslag som inte är indexerade är omräknade med prisindex för BNP. Av de takbegränsade utgifterna har 1 procent, motsvarande riktlinjen för budgeteringsmarginalens storlek för innevarande år, behandlats som transfereringsanslag.

[3] Samma metod har använts som vid beräkningen av utgiftstaket (se not 2) med undantag för att 1 procent av de takbegränsade utgifterna inte behandlats som transfereringsanslag.

Källa: Egna beräkningar.

Utvecklingen av de takbegränsade utgifterna och budgeteringsmarginalens storlek

Regeringens förslag till utgiftstakets nivå för 2028 innebär en högre höjning av utgiftstaket än den genomsnittliga årliga ökningen av nivån sedan utgiftstaket infördes 1997. Den genomsnittliga årliga ökningen i löpande priser mellan 1997 och 2027 uppgår till 3,6 procent per år, medan ökningen 2028 uppgår till 4,8 procent jämfört med det nu föreslagna utgiftstaket för 2027.

Budgeteringsmarginalen uppgår 2028 till 8,7 procent av de takbegränsade utgifterna. Det är ett större utrymme än den säkerhetsmarginal på 3,0 procent som regeringen bör upprätthålla till utgiftstaket för det tredje tillkommande året i enlighet med riktlinjen för budgeteringsmarginalens minsta storlek. En budgeteringsmarginal som endast motsvarar säkerhetsmarginalen skulle kunna medföra att möjligheterna att genomföra prioriterade reformer på utgiftssidan begränsas under kommande år. Storleken på budgeteringsmarginalen förklaras delvis av förslaget i denna proposition om att öka utgiftstakets nivå för 2028 motsvarande sådana försvarsutgifter som medger avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina (se tabell 5.3). Överenskommelsen innebär att förslaget på utgiftstakets nivå för 2028 är 23,55 miljarder kronor högre än vad det annars hade varit, vilket innebär en ökning av budgeteringsmarginalen med motsvarande belopp.

I ett exempel där det tillgängliga utrymmet under utgiftstaket fram t.o.m. budgetpropositionen för 2028, dvs. 139 miljarder kronor utöver bedömningen av de takbegränsade utgifterna i denna proposition, skulle tas i anspråk för högre utgifter ger det en genomsnittlig årlig ökningstakt för de takbegränsade utgifterna på ca 5,2 procent per år 2025–2028. Förändringen kan jämföras med den genomsnittliga ökningstakten för de takbegränsade utgifterna enligt prognosen i denna proposition som uppgår till 3,5 procent per år 2025–2028.

Enligt de förslag som lämnas i denna proposition uppgår utgiftstakets nivå till 27,8 procent av potentiell BNP åren 2025–2027 för att sedan öka till 28,1 procent av potentiell BNP 2028.

5.3 Uppföljning av det kommunala balanskravet

I målet för den offentliga sektorns sparande ingår det finansiella sparandet i kommunsektorn, dvs. i kommuner och regioner. Det finns dock inte ett krav på ett visst finansiellt sparande för kommuner och regioner. För kommuner och regioner är det ekonomiska resultatet, och inte det finansiella sparandet, avgörande för om kraven i kommunallagen (2017:725) på en balanserad budget uppfylls. Kommuner och regioner ska upprätta en budget för nästa kalenderår där intäkterna överstiger kostnaderna, det s.k. balanskravet. Kommunernas och regionernas årsredovisningar ska bl.a. innehålla en upplysning om huruvida balanskravet har uppfyllts. Balanskravet utvärderas med hjälp av resultatmåttet balanskravsresultat som definieras i lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning. Negativa balanskravsresultat ska enligt kommunallagen som huvudregel återställas inom tre år. Balanskravet anger en miniminivå, men för att uppnå kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning behöver resultatet i regel vara högre. Vad som menas med god ekonomisk hushållning definieras av respektive kommun eller region.

Kommunsektorn redovisade ett negativt balanskravsresultat 2024

Balanskravsresultatet uppgick för kommunsektorn som helhet till drygt -2 miljarder kronor 2024. Balanskravsresultatet för kommunerna uppgick till drygt 12 miljarder kronor, medan regionernas resultat var negativt och uppgick till -14,5 miljarder kronor. För 2024 blev balanskravsresultatet drygt 6 miljarder kronor lägre än för 2023. År 2024 uppgick resultatet enligt resultaträkningen för sektorn som helhet till drygt 6 miljarder kronor (se vidare utg.omr. 25 avsnitt 2.5). År 2024 var balanskravsresultatet därmed ca 8 miljarder kronor lägre än årets resultat. Differensen mellan balanskravsresultatet och årets resultat bestod främst av justering för orealiserade vinster och förluster i värdepapper. År 2024 redovisade 76 procent av kommunerna och 24 procent av regionerna ett positivt balanskravsresultat eller ett resultat i balans.

Andelen kommuner som har redovisat ett positivt balanskravsresultat eller ett resultat i balans har varierat mellan 77 procent och 98 procent under perioden 2019–2023. För regionerna har andelen för motsvarande period varierat mellan 24 procent och 100 procent.

Kommuner och regioner fick fram till utgången av 2023 reservera överskott till en resultatutjämningsreserv som kunde användas för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Resultatutjämningsreserverna uppgick vid utgången av 2023 till nästan 52 miljarder kronor för sektorn som helhet, varav kommunerna stod för drygt 39 miljarder kronor. Vid utgången av 2023 hade 235 av 290 kommuner och 11 av 20 regioner avsatt medel till en resultatutjämningsreserv. Av de kommuner och regioner som under 2024 fick ett negativt resultat valde 93 kommuner och 8 regioner att använda tidigare avsatta medel från sina resultatutjämningsreserver. Resultatutjämningsreserverna minskade med nästan 5 miljarder kronor mellan 2023 och 2024 för kommunsektorn, varav 2,4 miljarder kronor för kommunerna och 2,3 miljarder för regionerna. Den 1 januari 2024 trädde ändringar i kommunallagen i kraft som bl.a. innebär att möjligheten att reservera medel till resultatutjämningsreserver har ersatts av en möjlighet att reservera medel i en resultatreserv. Ändringarna syftar till att ge kommuner och regioner större möjligheter att planera sitt sparande i syfte att nå en god ekonomisk hushållning, t.ex. genom att på förhand reservera medel för kommande större utgifter (prop. 2022/23:119, bet. 2023/24:KU2, rskr. 2023/24:6). De kommuner och regioner som vid ikraftträdandet hade en resultatutjämningsreserv får ha kvar den till utgången av 2033. Under 2024 gjorde 37 kommuner avsättningar om ca 1,8 miljarder kronor till resultatreserver. Ingen region gjorde någon sådan avsättning 2024.

Av de 70 kommuner som 2024 redovisade ett negativt balanskravsresultat anförde 23 kommuner synnerliga skäl för att inte behöva återställa hela eller delar av det negativa resultatet. För de 16 regioner som redovisade ett negativt balanskravsresultat anförde 7 av dessa synnerliga skäl för att inte återställa hela eller delar av det negativa balanskravsresultatet. Vidare har en handfull kommuner och regioner valt att åberopa synnerliga skäl för att återställa årets negativa balanskravsresultat på fler än tre år.

Balanskravsresultatet i kommunsektorn bedöms bli positivt 2025–2028

Lägre inflation och en återhämtning av svensk ekonomi väntas medföra att kommunsektorns finanser stärks 2025. Kostnaderna för de kommunala tjänstepensionerna, som bl.a. påverkas av prisbasbeloppets utveckling, väntas minska betydligt 2025. Det bidrar till att resultatet stärks 2025, och bedöms uppgå till omkring 40 miljarder kronor i sektorn som helhet.

Även 2026 och 2027 bedöms resultatet efter finansiella poster uppgå till ca 40 miljarder kronor, för att sedan uppgå till ca 30 miljarder kronor 2028. Regeringen bedömer därför att sektorn som helhet kommer att redovisa ett positivt balanskravsresultat 2025–2028. I avsnitt 9.5 beskrivs de antaganden och bedömningar som ligger till grund för prognosen för kommunsektorns finanser.

5.4 Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

För att medborgarna och de finansiella marknaderna ska ha förtroende för finanspolitiken måste den vara hållbar på lång sikt. Med detta menas att de lagar och regler som bestämmer den offentliga sektorns inkomster och utgifter inte kommer att behöva genomgå omfattande och oväntade förändringar som en följd av att sektorns finansiella ställning försämrats. En hållbar finanspolitik är en förutsättning för att på

ett ordnat sätt kunna hantera både temporära nedgångar i den ekonomiska aktiviteten och de ökade utgifter som kan följa av demografiska förändringar eller högre ambitioner för försvaret.

Ett mått på förtroendet för finanspolitiken är den svenska statens upplåningskostnader. I Sverige har räntan på tioåriga statsobligationer stigit under de senaste åren, men legat i linje med eller lägre än den tyska statslåneräntan, som ofta används som en jämförelse (se tabell 5.5). Även den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld är låg i en internationell jämförelse, och inom intervallet för det nationella skuldankarets krav på att den ska motsvara 30–40 procent av BNP. Bruttoskulden har således en betydande säkerhetsmarginal till 60 procent av BNP, som är den nivå som inte får överskridas enligt EU:s stabilitets- och tillväxtpakt. Att skulden ökar mellan 2023 och 2028 beror på flera faktorer, bl.a. den rådande lågkonjunkturen, som tynger de offentliga finanserna 2024–2026, och de åtgärder som aviseras i denna proposition. Dessutom medför ett kapitaltillskott till Riksbanken 2024 (bet. 2023/24:FiU28, rskr. 2023/24:277 och 278) och stöd till Ukraina att utgifterna växer under perioden.

Den offentliga sektorns finansiella nettoställning, dvs. summan av finansiella tillgångar och skulder, är tydligt positiv och bedöms uppvisa en svagt fallande trend som andel av BNP under de kommande åren. Även det finansiella kapitalnettot, dvs. skillnaden mellan den offentliga sektorns kapitalinkomster och kapitalutgifter, är positivt och bedöms vara stabilt som andel av BNP framöver. Dessa indikatorer visar således på en fortsatt stark finansiell ställning kommande år.

Tabell 5.5 Finanspolitiska nyckeltal

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2022–2024, prognos 2025–2028

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Konsoliderad bruttoskuld	34,1	32,0	33,8	35,1	35,8	36,8	36,5
Finansiell nettoställning	29,2	27,5	29,1	28,6	26,7	25,1	25,2
Kapitalavkastning, netto	1,1	0,5	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
Tioårig statsobligationsränta, slutvärde[1]	2,5	2,1	2,3	2,5	2,6	2,7	2,7
Räntedifferens mot Tyskland, tioårig statsobligation[2]	0,0	0,0	0,0	-0,3	-0,2	-0,2	-0,1

[1] Procent.

[2] Procentenheter. Ett negativt värde innebär att den svenska statsobligationsräntan är lägre än den tyska.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Regeringen gör även framåtblickande bedömningar av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet med hjälp av ekonomiska modeller. Syftet med dessa bedömningar är att tidigt fånga upp tecken på om finanspolitiken behöver läggas om, så att åtgärder för att säkerställa hållbarheten och upprätthålla förtroendet för finanspolitiken kan vidtas i god tid.

De långsiktiga framskrivningar av den offentliga sektorns inkomster och utgifter som ligger till grund för bedömningen i denna proposition inkluderar att överskottsutdelning, en s.k. gas, införs i pensionssystemet som ökar utbetalda pensioner i snabbare takt när systemets finansiella ställning tillåter det (se utg.omr. 11 avsnitt 1.8). Vidare antas att utgifterna för Sveriges försvar ökar så att de motsvarar 3,5 procent av BNP 2030, och att de därefter stiger i takt med BNP i löpande priser så att denna BNP-andel är konstant. Den senare utgiftsökningen antas sedan finansieras på två olika sätt. I ett första alternativ förstärks sparandet gradvis genom högre skatter och/eller lägre utgifter för statens transfereringar till hushållen, så att hela ökningen av försvarssatsningen fr.o.m. 2035 finansieras på annat sätt än genom upplåning. I det andra alternativet sker ingen sådan sparandeförstärkning, utan de högre försvarsutgifterna finansieras genom statlig upplåning även på lång sikt.

I framskrivningen har ett eventuellt framtida statligt engagemang i byggandet av nya kärnkraftverk inte beaktats, eftersom det i dagsläget är oklart hur det kommer att redovisas i nationalräkenskaperna, och det ännu inte finns något avtal om en sådan utbyggnad.

I bedömningen sammanfattas finanspolitikens hållbarhet med de s.k. S1- och S2-indikatorerna som beräknas utifrån hur den offentliga sektorns finansiella ställning utvecklas på lång sikt vid ovanstående antaganden. Indikatorerna visar hur stor sparandeförändring som behöver vidtas i närtid för att den offentliga finansiella ställningen ska utvecklas på ett långsiktigt hållbart sätt.

S-indikatorerna ger en teoretiskt välgrundad bild av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet. Samtidigt är måtten känsliga för olika beräkningsantaganden. Osäkerheten i en framskrivning av demografiska och offentligfinansiella variabler som sträcker sig långt in i framtiden är mycket stor. Indikatorerna används därför inte för att bedöma storleken på budgetutrymmet i närtid, utan som indikatorer på finanspolitikens konsekvenser över en längre tidshorisont. Indikatorvärdena måste tolkas med försiktighet. Ett högt positivt indikatorvärde innebär dock att sannolikheten är högre för att finanspolitiken kommer att behöva läggas om så att det offentliga sparandet stärks. Ett högt negativt värde indikerar på samma sätt att det finns en säkerhetsmarginal till en skuldnivå som skulle kunna påverka statens kreditvärdighet på ett negativt sätt.

S1-indikatorn visar hur mycket det offentliga sparandet permanent behöver ändras 2026 för att den konsoliderade offentliga bruttoskulden (den s.k. Maastrichtskulden) ska motsvara 60 procent av BNP 2070. Om S1-indikatorn är 0,0 innebär det att en oförändrad finanspolitik i linje med de förslag som aviseras i denna proposition leder till att den konsoliderade bruttoskulden ökar till att motsvara 60 procent av BNP 2070 (se tabell 5.6). Som ett alternativ beräknas indikatorvärdet utifrån hur stora förändringar som sammantaget krävs under den närmaste femårsperioden för att bruttoskulden 2040 ska vara i linje med det s.k. skuldankaret, dvs. motsvara 35 procent av BNP.

S2-indikatorn visar hur mycket det offentliga sparandet behöver förändras permanent för att den offentliga finansiella nettoställningen ska vara stabil som andel av BNP över en mycket lång tidshorisont, på mer än hundra års sikt. Indikatorvärdet anger den förändring av det primära sparandet som krävs 2026, uttryckt som procent av BNP, för att finanspolitiken ska vara hållbar enligt denna definition.

Tabell 5.6 Indikatorer på finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

Procent av BNP

	S1	S1 för en bruttoskuld i linje med skuldankaret	S2
2025 års ekonomiska vårproposition	-0,3	-0,8	1,7
Budgetpropositionen för 2026			
Finansiering av ökade försvarsutgifter	0,1	0,0	3,3
Ej finansiering av ökade försvarsutgifter	0,3	0,1	3,8

Källa: Egna beräkningar.

De hållbarhetsberäkningar som har gjorts i samband med denna proposition har indikatorvärden som är positiva men nära noll för de två mer kortsiktiga S1-indikatorerna. För att bruttoskulden inte ska överstiga 60 procent av BNP 2070 behövs en permanent budgetförstärkning motsvarande ca 0,1 procent av BNP, eller ca 10,2 miljarder kronor, 2026 för det fall en särskild finansiering av de ökade försvarsutgifterna införs fram t.o.m. 2035.

Om en sådan särskild finansiering inte införs ökar S1 till ca 0,3 procent av BNP. Det krävs då en permanent budgetförstärkning om ca 21,6 miljarder kronor fr.o.m. 2026

för att inte bruttoskulden ska överstiga 60 procent av BNP 2070. För att skuldkvoten inte ska överstiga 35 procent av BNP 2040, dvs. riktmärket för skuldankaret, krävs på samma sätt permanenta budgetförstärkningar om ca 1,9 respektive 4,7 miljarder kronor fr.o.m. 2026 (indikatorvärdena 0,0 respektive 0,1 procent av BNP). Detta visar att det finns ett mindre besparingsbehov för att den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld inte ska överstiga 35 respektive 60 procent av BNP 2040 och 2070.

Även den mer långsiktiga S2-indikatorn är positiv och har ett större värde, vilket visar att en större budgetförstärkning teoretiskt sett är nödvändig för att den offentliga sektorns finansiella nettoställning ska utvecklas i takt med BNP på lång sikt. Skillnaden i indikatorvärde mellan de två finansieringsalternativen, drygt 0,5 procent av BNP, kan tolkas som ett nuvärde av alla de primära underskott i statens finanser som uppkommer om inte försvarssatsningen finansieras.

Osäkerheten i denna beräkning är dock stor och Europeiska kommissionen menar att indikatorvärdet behöver vara större än 2,0 för att risken för en ohållbar utveckling på lång sikt ska vara förhöjd. Om värdet är högre än 6,0 bedöms risken för en ohållbar utveckling vara hög. Ett indikatorvärde mellan 3 och 4 innebär således en förhöjd, men inte hög, risk för en ohållbar utveckling på lång sikt enligt kommissionen.

Risken för en ohållbar utveckling har ökat jämfört med bedömningen som redovisades i 2025 års ekonomiska vårproposition. Försämringen beror på flera faktorer, bl.a. ett försämrat offentligfinansiellt utgångsläge. Därtill bedöms de statliga utgifterna öka i närtid till följd av föreslagna och aviserade reformer i denna proposition. I framskrivningen följer denna nivåhöjning med under hela perioden enligt de antaganden som görs i beräkningen. Den demografiska utvecklingen väntas dessutom ge en något högre försörjningsbörda på sikt, dvs. befolkningen i yrkesverksam ålder ökar inte lika snabbt som i tidigare bedömning, samtidigt som befolkningen i yrkesverksam ålder på sikt ökar i långsammare takt.

5.5 Ändringar i det finanspolitiska ramverket

5.5.1 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 30 november 2023 att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppgift att se över nivån på målet för den offentliga sektorns finansiella sparande (dir. 2023:162). I kommitténs uppdrag ingick bl.a. att bedöma om det finns anledning att ändra nivån på målet för den offentliga sektorns finansiella sparande och i så fall föreslå en ny nivå.

Regeringen beslutade den 27 juni 2024 tilläggsdirektiv till kommittén (dir. 2024:62). Genom tilläggsdirektiven fick kommittén även i uppdrag att analysera och ta ställning till hur det svenska finanspolitiska ramverket behöver anpassas för att uppfylla kraven i rådets direktiv (EU) 2024/1265 av den 29 april 2024 om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk, i det följande kallat ändringsdirektivet.

Kommittén överlämnade den 15 november 2024 betänkandet Från överskottsmål till balansmål (SOU 2024:76) till regeringen. Betänkandet har remitterats. En sammanfattning av betänkandet, utredningens lagförslag, en förteckning över remissinstanserna, ändringsdirektivet och direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk finns i *bilaga 5*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2024/02267).

Regeringen bedömde i 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100), i enlighet med utredningens förslag, att målet för det offentliga finansiella sparandet bör

vara ett sparande i balans över en konjunkturcykel, att uppföljningen och utvärderingen av målet för det offentliga finansiella sparandet bör förstärkas och att finanspolitikens konjunkturstabiliserade roll bör förtydligas. I vårpropositionen redogjorde regeringen också närmare för motiven bakom bedömningarna och för remissinstansernas synpunkter. Regeringen aviserade att den under 2025 skulle återkomma till riksdagen med förslag om ändringar i budgetlagen samt med en skrivelse om det finanspolitiska ramverket. Vid behandlingen av 2025 års ekonomiska vårproposition välkomnade finansutskottet regeringens bedömningar (bet. 2024/25:FiU20).

5.5.2 Det finanspolitiska ramverket

I Sverige finns det en bred politisk uppslutning bakom det finanspolitiska ramverket. Ramverket har sitt ursprung i den djupa ekonomiska kris som Sverige genomgick i början av 1990-talet. Under krisen ökade den offentliga skulden snabbt, vilket tvingade fram en drastisk omläggning av finanspolitiken. Statens budgetprocess ändrades för att stärka budgetdisciplinen, och ett överskottsmål för den offentliga sektorns finansiella sparande infördes. För att vända utvecklingen och uppnå överskottsmålet infördes ett utgiftstak för statens och pensionssystemets utgifter. Det finanspolitiska ramverket och den breda politiska uppslutningen bakom det har bidragit till en gynnsam utveckling av Sveriges ekonomi och offentliga finanser.

En del av det finanspolitiska ramverkets mål och principer regleras i lag, medan andra följer av praxis. Enligt denna praxis bör nivån på målet för det offentliga finansiella sparandet ses över i slutet av varannan mandatperiod (skr. 2017/18:207 s. 16). Syftet med detta är att säkerställa att en bred majoritet i riksdagen stödjer de förändringar som görs av ramverket. En bred politisk förankring av det finanspolitiska ramverket anses bidra till att minska osäkerheten om den framtida utformningen av finanspolitiken. Minskad osäkerhet skapar i sin tur bättre förutsättningar för att finanspolitiken ska få avsedd effekt.

Det finanspolitiska ramverket påverkas även av de krav som EU ställer på medlemsstaternas budgetramverk. Ändringsdirektivet ställer flera nya krav på dessa ramverk, t.ex. att medlemsstaterna ska säkerställa inrättandet av en oberoende finanspolitisk institution. Denna ska uppfylla vissa krav och utföra vissa uppgifter, t.ex. att bedöma regeringens prognoser. Av ändringsdirektivet följer vidare att medlemsstaterna bl.a. ska jämföra sina budgetprognoser med Europeiska kommissionens prognoser och att de vid sin utvärdering av planerade politiska åtgärder bl.a. ska beakta makroekonomiska risker som är en följd av klimatförändringarna. Medlemsstaterna ska senast den 31 december 2025 genomföra de ändringar som är nödvändiga för att följa direktivet.

5.5.3 Benämningen offentlig sektor ersätts med offentlig förvaltning i budgetlagen

Regeringens förslag

I budgetlagen ska benämningen offentlig sektor ersättas med benämningen offentlig förvaltning.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen föreslår att benämningen den offentliga sektorn ska ersättas med benämningen den offentliga förvaltningens delsektorer i 9 kap. 3 § första stycket budgetlagen.

Remissinstanserna

Statistiska centralbyrån och *Örebro universitet* är positiva till att terminologin anpassas till det reviderade nationalräkenskapssystemet. Statistiska centralbyrån anser att anpassningen skapar ökad tydlighet.

Skälen för regeringens förslag

Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 549/2013 av den 21 maj 2013 om det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet i Europeiska unionen (nationalräkenskapsförordningen) inrättades det reviderade europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS2010). I samband med att Statistiska centralbyrån 2014 anpassade redovisningen i nationalräkenskaperna till ENS2010 ändrades benämningen offentlig sektor till offentlig förvaltning.

Av ändringsdirektivet framgår att definitionen av den offentliga förvaltningens delsektorer i bilaga A till nationalräkenskapsförordningen ska gälla (artikel 2).

I budgetlagen används fortfarande benämningen offentlig sektor. För att anpassa budgetlagen till terminologin i ENS2010 bör den senare benämningen ersättas med benämningen offentlig förvaltning. Regeringen anser, till skillnad från utredningen, inte att bestämmelsen om prognoser i 9 kap. 3 § budgetlagen bör begränsas till att avse prognoser för den offentliga förvaltningens delsektorer. Av författningskommentaren till bestämmelsen framgår nämligen att prognoserna över den offentliga sektorns inkomster, skulder och lånebehov ska avse såväl de enskilda delsektorerna (staten, kommunsektorn och ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget) som den konsoliderade offentliga sektorn, dvs. sektorn som helhet justerad för transaktioner mellan delsektorerna (prop. 2013/14:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 12.1.4).

5.5.4 Överskottsmålet ersätts med ett balansmål

Regeringens förslag

Målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande ska fastställas till ett sparande i balans över en konjunkturcykel fr.o.m. 2027.

Uttrycket överskottsmål ska tas bort ur budgetlagen.

Regeringens bedömning

Målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande bör sättas med marginal till stabilitets- och tillväxtpaktens regler.

Riktmärket för nivån på den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld (Maastrichtskulden) bör vara 35 procent av BNP.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen bedömer att målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande ska sättas med marginal till nettoutgiftsbanan.

Remissinstanserna

Remissinstansernas synpunkter på förslaget till nytt mål för den offentliga förvaltningens finansiella sparande redovisas i avsnitt 5.5 i 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100 s. 89). *Riksgäldskontoret* anser att uttrycket

överskottsmål bör ersättas med saldomål i stället för att strykas ur budgetlagen. Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över utredningens bedömning att målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande ska sättas med marginal till nettoutgiftsbanan. En stor majoritet av remissinstanserna delar eller har inga invändningar mot utredningens bedömning att riktmärket för nivån på den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld bör vara 35 procent av BNP. *Sveriges Kommuner och Regioner* (SKR) föreslår att nivån på skuldankaret höjs. *Landsorganisationen (LO)* och *Svenskt Näringsliv* tillstyrker förslaget, men menar att ett högre riktmärke för nivån på skulden vore önskvärt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Som regeringen anförde i 2025 års ekonomiska vårproposition har de offentliga finanserna utvecklats väl, och förtroendet för Sveriges ekonomi och offentliga finanser är mycket högt (se prop. 2024/25:100 s. 89). Regeringen anser i enlighet med bedömningen i den propositionen att ett balansmål säkerställer fortsatt hållbarhet i de offentliga finanserna, samtidigt som det innebär fördelar i termer av ett ökat utrymme att hantera viktiga samhällsutmaningar på ett konstruktivt sätt. Målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande bör därför fastställas till ett sparande i balans över en konjunkturcykel fr.o.m. 2027.

I 2 kap. 1 § budgetlagen anges att regeringen till riksdagen ska lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (överskottsmål). Uttrycket överskottsmål är en benämning och saknar normativ innebörd (prop. 2009/10:100 s. 94). Uttrycket överskottsmål utesluter alltså inte att målet sätts på en nivå som innebär att de offentliga finanserna ska vara i balans eller t.o.m. visa ett underskott. Vilken nivå målet ska ha regleras dock inte i budgetlagen, utan bestäms inom ramen för det politiska systemet. Det kan dock framstå som missvisande att använda uttrycket överskottsmål för ett mål som exempelvis innebär att finanserna ska vara i balans. Bestämmelsen bör därför ändras på så sätt att uttrycket överskottsmål tas bort. Ändringen ligger i linje med regeringens förslag att ersätta överskottsmålet med ett balansmål. Eftersom nivån på målet inte regleras i budgetlagen saknas det skäl för att, som *Riksgäldskontoret* föreslår, ersätta uttrycket överskottsmål med saldomål. Med anledning av att uttrycket överskottsmål tas bort i 2 kap. 1 § bör uttrycket även tas bort i 2 kap. 1 a § och 10 kap. 6 § budgetlagen.

Stabilitets- och tillväxtpakten innefattar gränsvärden för det offentliga finansiella sparandet och den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld som andel av BNP (Maastrichtskulden). Vid överskridande av dessa gränsvärden kan en medlemsstat bli föremål för ett s.k. underskottsförfarande. Ett sådant förfarande innebär att EU-institutioner får ett ökat inflytande över den svenska finanspolitiken. För att säkerställa Sveriges finanspolitiska självständighet gentemot EU anser regeringen att målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande inte enbart bör sättas med marginal till nettoutgiftsbanan, utan även med marginal till stabilitets- och tillväxtpaktens regler. Eftersom nettoutgiftsbanan är en följd av reglerna i stabilitets- och tillväxtpakten innebär det i praktiken att målet kommer att förhålla sig även till nettoutgiftsbanan. Det innebär även att målet, i likhet med vad utredningen anför, kommer att uppfylla kraven i ändringsdirektivet på att medlemsstaterna ska fastställa specifika numeriska finanspolitiska regler som bl.a. beaktar referensvärdena för och bestämmelserna om underskott och skuldsättning samt som särskilt främjar att beslut om finanspolitisk planering på medellång sikt är i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1263 (artikel 5).

Maastrichtskulden har minskat kraftigt, och är i nuläget på en mycket låg nivå i ett internationellt perspektiv. Regeringen bedömer, till skillnad från *SKR*, *LO* och *Svenskt*

Näringsliv, att ett oförändrat skuldankare på 35 procent av BNP är en lämplig nivå. Denna nivå bedöms vara förenlig med en fortsatt låg skuld och med en sänkning av målet för det offentliga finansiella sparandet från ett överskott till balans över en konjunkturcykel. En låg nivå på skuldankaret säkerställer att de offentliga finanserna är och förblir hållbara, även om den offentliga skulden skulle behöva ökas för att hantera extraordinära händelser. En låg skuldnivå ger goda möjligheter att vid behov stötta ekonomin med finanspolitisk konjunkturstabilisering, och bidrar till Riksbankens förmåga att bedriva en effektiv penningpolitik. En låg skuldnivå bidrar också till statens goda kreditvärdighet och ger en god marginal till EU:s krav i stabilitets- och tillväxtpakten.

5.5.5 Nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina kan medge en avvikelse från målet för det offentliga finansiella sparandet 2026–2034

Enligt en parlamentarisk överenskommelse från den 19 juni 2025 kan nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina medge en avvikelse från målet för det offentliga finansiella sparandet 2026–2034. De nya försvarsutgifterna och stödet ska finansieras successivt, så att det offentliga finansiella sparandet är i balans senast 2035. Regeringen ska i varje budgetproposition fr.o.m. 2027 redovisa hur arbetet med finansiering fortgår. Senast 2030 ska en ny bedömning av det säkerhetspolitiska läget göras och en bana för återgång till målet presenteras. I den ekonomiska vårpropositionen och i budgetpropositionen ska regeringen redovisa hur nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina påverkar det strukturella sparandet och därmed eventuella avvikelser från målet.

5.5.6 Finanspolitiska rådet uppfyller ändringsdirektivets krav på en oberoende finanspolitisk institution

Regeringens bedömning

Finanspolitiska rådet uppfyller kraven på en oberoende finanspolitisk institution. Det bör dock tydliggöras att rådet har de uppgifter som en sådan institution ska ha enligt ändringsdirektivet.

Finanspolitiska rådet har kapacitet att utan onödigt dröjsmål kommunicera sina bedömningar, och har tillräckliga och stabila resurser för att utföra sina uppgifter.

Finanspolitiska rådet bör utan onödigt dröjsmål få tillräcklig tillgång till den information som det behöver för att fullgöra sina uppgifter.

Finanspolitiska rådet bör regelbundet genomgå externa oberoende utvärderingar.

De krav på kompetens och erfarenhet som ställs på Finanspolitiska rådets ledamöter bör kompletteras med de krav som ställs i ändringsdirektivet, och det bör vara möjligt att förlänga ledamöternas förordnanden.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning stämmer delvis överens med regeringens bedömning. Utredningen föreslår att en extern oberoende utredning av Finanspolitiska rådet ska tillsättas senast den 31 december 2025. Utredningen bedömer inte att de krav som ställs på ledamöternas erfarenhet och kompetens behöver ändras.

Remissinstanserna

Riksrevisionen bedömer att det på sikt kan bli svårt för Finanspolitiska rådet att vara oberoende och samtidigt vara en myndighet under regeringen. *Finanspolitiska rådet* delar utredningens bedömning att nuvarande kompetenskrav för rådets ledamöter kan behållas. *Konjunkturinstitutet* anser att regeringen bör överväga att ändra kravprofilen för rådets ledamöter så att denna avspeglar ändringsdirektivets lydelse.

Skälen för regeringens bedömning

Av ändringsdirektivet framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att oberoende finanspolitiska institutioner inrättas genom nationella lagar och andra författningar (artikel 8a.1). Vidare anges att de oberoende finanspolitiska institutionerna inte ska ta emot instruktioner från medlemsstatens budgetmyndigheter eller andra organ (artikel 8a.4 a). Finanspolitiska rådets verksamhet regleras i förordningen (2011:446) med instruktion för Finanspolitiska rådet. Av förordningen framgår vilka uppgifter rådet har, men rådet tar inte emot instruktioner från regeringen eller något annat organ i fråga om hur uppgifterna ska utföras. Regeringen anser därmed att Finanspolitiska rådet uppfyller kraven på en oberoende finanspolitisk institution, trots att det, som *Riksrevisionen* framhåller, är en myndighet under regeringen. Det bör dock i förordningen med instruktion för Finanspolitiska rådet tydliggöras att rådet har de uppgifter som en oberoende finanspolitisk institution ska ha enligt ändringsdirektivet, se vidare avsnitt 5.5.7.

Av ändringsdirektivet framgår vidare att de oberoende finanspolitiska institutionerna ska ha kapacitet att utan onödigt dröjsmål kommunicera sina bedömningar och synpunkter offentligt (artikel 8a.4 b). Regeringen bedömer, i likhet med utredningen, att Finanspolitiska rådet uppfyller det kravet.

De oberoende finanspolitiska institutionerna ska enligt ändringsdirektivet ha tillräckliga och stabila medel för att kunna fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt (artikel 8a.4 c). I likhet med utredningen konstaterar regeringen att Finanspolitiska rådets resurser har varit stabila över tid. Precis som alla övriga anslag på statens budget beslutas Finanspolitiska rådets anslag för ett år i taget genom riksdagens beslut om budgeten för det kommande året. Regeringen avser att behandla rådets behov av tillräckliga och stabila resurser i den kommande skrivelsen om det finanspolitiska ramverket.

Enligt ändringsdirektivet ska de oberoende finanspolitiska institutionerna utan onödigt dröjsmål få tillräcklig tillgång till den information som de behöver för att fullgöra sina uppgifter (artikel 8a.4 d). I sammanhanget kan framhållas att det även följer av OECD:s principer för oberoende finanspolitiska institutioner att dessa ska ha tillgång till all relevant information i rätt tid. Principerna omfattar metoder och antaganden som ligger till grund för budgeten och andra finanspolitiska förslag. Regeringen delar utredningens bedömning att det är viktigt att Finanspolitiska rådet har tillgång till relevant information för att utföra sina arbetsuppgifter. Regeringen avser även att behandla denna fråga i den kommande skrivelsen om det finanspolitiska ramverket.

Av ändringsdirektivet framgår vidare att de oberoende finanspolitiska institutionerna regelbundet ska vara föremål för externa utvärderingar som utförs av oberoende utvärderare (artikel 8a.4 e). I skrivelsen Ramverket för finanspolitiken anges att Finanspolitiska rådet ska genomgå externa utvärderingar med regelbundna intervall (skr. 2017/18:207 s. 23). Det preciseras dock inte i skrivelsen att utvärderingarna ska utföras av ett oberoende organ eller när utvärderingarna ska genomföras. Regeringen delar utredningens bedömning att rådet regelbundet bör genomgå externa oberoende

utvärderingar och avser att behandla denna fråga i den kommande skrivelsen om det finanspolitiska ramverket.

De oberoende finanspolitiska institutionerna ska enligt ändringsdirektivet bestå av medlemmar som har nominerats och utsetts på grundval av sin erfarenhet och kompetens inom offentliga finanser, makroekonomi eller budgetförvaltning enligt transparenta förhållanden (artikel 8a.3). I 11 § andra stycket förordningen med instruktion för Finanspolitiska rådet anges att valberedningen ska lämna förslag som möjliggör att det inom rådet finns ledamöter som har en hög vetenskaplig kompetens inom ämnesområdet ekonomi och ledamöter som har praktisk erfarenhet av ekonomisk-politiskt arbete. Regeringen bedömer, i likhet med *Konjunkturinstitutet*, men till skillnad från *Finanspolitiska rådet*, att kravprofilen för ledamöter i rådet bör kompletteras så att den bättre avspeglar ändringsdirektivets krav.

Enligt förordningen med instruktion för Finanspolitiska rådet ska förordnande för en ledamot i rådet som inte är ordförande ges för högst tre år i följd (11 § andra stycket). Utredningen har föreslagit att det ska finnas en möjlighet att förlänga ett förordnande för en ledamot som inte är ordförande med ytterligare högst tre år. Regeringen delar utredningens bedömning att en möjlighet till förlängning av ledamöternas förordnanden skapar en större kontinuitet i rådets arbete, säkerställer att rådet behåller värdefull kunskap och erfarenhet över tid samt stärker rådets oberoende. Det bör därför vara möjligt att förlänga ledamöternas förordnanden.

5.5.7 Nya uppgifter för Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet

Regeringens bedömning

Finanspolitiska rådet bör få i uppgift att i februari varje år bedöma de prognoser över den makroekonomiska utvecklingen som redovisas i budgetpropositionen. Konjunkturinstitutet bör få i uppgift att ta fram det analysunderlag som Finanspolitiska rådet behöver för att bedöma makroprognoserna.

Den bedömning av om de finanspolitiska reglerna följs som Finanspolitiska rådet gör bör redovisas i februari varje år.

Finanspolitiska rådet bör även få i uppgift att yttra sig om prognosen och de antaganden som ligger till grund för nettoutgiftsbanan i den nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planen. Konjunkturinstitutet bör få i uppgift att ta fram det analysunderlag som rådet behöver för att bedöma prognosen och de antaganden som ligger till grund för nettoutgiftsbanan.

Finanspolitiska rådet bör vidare få i uppgift att bedöma om det finanspolitiska ramverket är konsekvent, sammanhängande och effektivt, samt att efter inbjudan delta i offentliga sammanträden och öppna utfrågningar i riksdagen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens bedömning. Utredningen föreslår inte att Konjunkturinstitutet ska få i uppgift att ta fram det analysunderlag som Finanspolitiska rådet behöver för att bedöma prognosen och de antaganden som ligger till grund för nettoutgiftsbanan.

Remissinstanserna

En stor majoritet av remissinstanserna delar eller har inga invändningar mot utredningens förslag. *Finanspolitiska rådet* tillstyrker att rådet får de nya uppgifterna.

Finanspolitiska rådet och *Konjunkturinstitutet* har inga invändningar mot att rådet ska redovisa en bedömning av regeringens makroprognos. Såväl Finanspolitiska rådet som Konjunkturinstitutet anser dock att bedömningen bör baseras på den makroprognos som regeringen enligt praxis presenterar innan budgetpropositionen lämnas till riksdagen, bl.a. eftersom syftet med ändringsdirektivets regler är att en oberoende finanspolitisk institution ska bedöma prognosen i regeringens förslag till budget innan budgeten antas av riksdagen. Finanspolitiska rådet anser att regeringen bör göra sina makroprognoser tillgängliga kvartalsvis för att rådet på ett fullgott sätt ska kunna bedöma prognoserna. Konjunkturinstitutet välkomnar förslaget att myndigheten ska ta fram det analysunderlag som Finanspolitiska rådet behöver för sin bedömning. *Lunds universitet* ifrågasätter att Finanspolitiska rådet ska bedöma regeringens makroprognoser i budgetpropositionen, då det kan leda till att rådet politiseras. *Örebro universitet* ser positivt på att rådet ska redovisa en bedömning av regeringens makroprognos och de makroekonomiska antaganden som ligger till grund för nettoutgiftsbanan, men anser att Konjunkturinstitutet bör ta fram ett analysunderlag även avseende prognosen och de antaganden som ligger till grund för nettoutgiftsbanan.

Skälen för regeringens bedömning

Enligt ändringsdirektivet ska de oberoende finanspolitiska institutionerna utföra följande uppgifter (artikel 8a.5):

– utarbeta, bedöma eller godkänna årliga och fleråriga makroekonomiska prognoser,
– övervaka efterlevnaden av landsspecifika numeriska finanspolitiska regler,
– yttra sig om prognosen och antagandena som ligger till grund för nettoutgiftsbanan i nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planer,
– bedöma om det nationella budgetramverket är konsekvent, sammanhängande och effektivt, samt
– efter inbjudan delta i regelbundna utfrågningar och debatter i det nationella parlamentet.

Av ändringsdirektivet framgår vidare att oberoende finanspolitiska institutioner ska utfärda bedömningar inom ramen för dessa uppgifter, med undantag för uppgiften att delta i utfrågningar och debatter (artikel 8a.6). Medlemsstaterna ska iaktta bedömningarna eller förklara varför de inte följer dem. Förklaringen ska vara offentlig och läggas fram två månader från det att bedömningarna har utfärdats.

För att uppfylla ändringsdirektivets krav bör Finanspolitiska rådet få i uppgift att bedöma de prognoser över den makroekonomiska utvecklingen som redovisas i budgetpropositionen. Till skillnad från *Lunds universitet* bedömer regeringen inte att detta riskerar att leda till att rådet politiseras, då rådet redan har i uppgift att granska finanspolitiken. Som *Finanspolitiska rådet* framhåller är det viktigt att rådet har ett tillräckligt underlag för sin bedömning. Regeringen utvärderar kontinuerligt hur makroprognosen i budgetpropositionen bör redovisas för att den ska vara så relevant och ändamålsenlig som möjligt. Konjunkturinstitutet bör få i uppgift att ta fram det analysunderlag som Finanspolitiska rådet behöver för sin bedömning.

Tidpunkten för när bedömningen av de makroekonomiska prognoserna bör ske behöver avgöras med hänsyn till hur budgetprocessen är utformad. Sedan slutet av 1990-talet tillämpas den s.k. rambeslutsmodellen för riksdagens beslut om statens budget. Modellen innebär bl.a. att budgetprocessen har ett medelfristigt perspektiv samt att utgifter ställs mot varandra och utgiftsökningar prövas utifrån ett på förhand fastställt ekonomiskt utrymme. Modellen innebär vidare att riksdagens budgetbeslut

fattas i två steg, i november och december. I det första steget fastställer riksdagen bl.a. dels en beräkning av statens inkomster, dels utgiftsramar. I det andra steget fördelas bl.a. utgiftsramarna på anslag. Användningen av rambeslutsmodellen, och de budgetpolitiska målen, är väl etablerad och en bidragande orsak till Sveriges starka offentliga finanser och låga skuldsättning. Av ingressen till ändringsdirektivet framgår att de oberoende finanspolitiska institutionernas uppgift att bedöma makroekonomiska prognoser bör ta hänsyn till etablerade nationella förfaranden och praxis i medlemsstaterna, inbegripet dem som avser tidpunkten för uppgiftens genomförande. Med anledning av vad *Finanspolitiska rådet* och *Konjunkturinstitutet* har anfört om tidpunkten för bedömningen bör framhållas att tiden från det att regeringen lämnar budgetpropositionen till det att riksdagen fattar beslut i det första steget är högst begränsad, och därmed även möjligheterna att göra ändringar i budgeten innan den antas. Det finns dock möjlighet att göra ändringar i statens budget för innevarande år under våren om det skulle vara motiverat med anledning av Finanspolitiska rådets bedömning av prognoserna. Regeringen anser mot denna bakgrund att Finanspolitiska rådet bör bedöma regeringens makroekonomiska prognoser i februari. Det innebär att kravet i ändringsdirektivet på att Finanspolitiska rådets bedömning ska besvaras inom två månader kan tillgodoses i den ekonomiska vårpropositionen.

Av 6 § förordningen med instruktion för Finanspolitiska rådet framgår redan att rådet har i uppgift att bedöma om de finanspolitiska reglerna följs. Det framgår dock inte när den bedömningen ska redovisas. I likhet med utredningen anser regeringen att rådets bedömning av om de finanspolitiska reglerna följs bör redovisas i februari. Därigenom kan regeringen redovisa hur den ser på bedömningarna i den ekonomiska vårpropositionen.

För att säkerställa att ändringsdirektivets krav uppfylls bör Finanspolitiska rådet, som utredningen föreslår, även få i uppgift att yttra sig om prognosen och antagandena som ligger till grund för nettoutgiftsbanan i den nationella medelfristiga finans- och strukturpolitiska planen. Regeringen delar *Örebro universitets* bedömning att Konjunkturinstitutet bör få i uppgift att ta fram även det analysunderlag som Finanspolitiska rådet behöver för att bedöma prognosen och antagandena som ligger till grund för nettoutgiftsbanan.

Vidare bör Finanspolitiska rådet, för att uppfylla ändringsdirektivets krav, få i uppgift att bedöma om det finanspolitiska ramverket är konsekvent, sammanhängande och effektivt. I likhet med utredningen bedömer regeringen att rådet bör redovisa sin bedömning inför den översyn av det finanspolitiska ramverket som bör genomföras varannan mandatperiod. Därmed kan rådets bedömning beaktas i direktiven till den utredning som ska göra översynen.

Finanspolitiska rådet bör slutligen få i uppgift att, efter inbjudan, delta i offentliga sammanträden och öppna utfrågningar i riksdagen.

5.5.8 Jämförelser och utvärdering av prognoser

Regeringens förslag

Regeringen ska i budgetpropositionen jämföra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen och budgetprognoser med Europeiska kommissionens senaste prognoser och förklara väsentliga skillnader mellan prognoserna.

Regeringen ska säkerställa att en utvärdering av de prognoser som redovisas i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen genomförs regelbundet av ett oberoende organ.

Utredningens förslag

Utredningens förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Endast ett fåtal av remissinstanserna yttrar sig särskilt över utredningens förslag. *Örebro universitet* ser positivt på förslaget om att prognoser ska jämföras och utvärderas. *Stockholms universitet* anser att det är lovvärt att prognoser jämförs, men att förslaget är för vagt formulerat.

Skälen för regeringens förslag

Enligt ändringsdirektivet ska medlemsstaterna jämföra sina makroekonomiska prognoser och budgetprognoser med Europeiska kommissionens prognoser och förklara signifikanta skillnader (artikel 4.1). Kravet på jämförelse av prognoser uppfylls redan i dag eftersom regeringen i budgetpropositionen jämför sina budgetprognoser med kommissionens prognoser. Med budgetprognoser avses prognoser för de offentliga finanserna enligt det europeiska nationalräkenskapssystemet. Att en sådan jämförelse ska ske är dock inte reglerat i budgetlagen. Jämförelsen innehåller inte heller någon förklaring av skillnader mellan prognoserna. Av språkliga skäl anser regeringen, i likhet med utredningen, att förklaringen bör avse väsentliga skillnader i stället för signifikanta skillnader. Det bör således i budgetlagen införas en skyldighet för regeringen att i budgetpropositionen jämföra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen och budgetprognoser med kommissionens senaste prognoser och förklara väsentliga skillnader mellan prognoserna.

Av ändringsdirektivet framgår att ett oberoende organ regelbundet ska utvärdera regeringens makroekonomiska prognoser och budgetprognoser i efterhand (artikel 4.6). Finanspolitiska rådet gör enligt 7 § förordningen med instruktion för Finanspolitiska rådet en sådan utvärdering i nuläget. Av 9 kap. 5 § budgetlagen framgår att regeringen regelbundet ska redovisa en utvärdering av prognoserna. För att uppfylla ändringsdirektivets krav bör bestämmelsen i budgetlagen ändras så att det framgår att regeringen har en skyldighet att säkerställa att en utvärdering av ovan nämnda prognoser genomförs regelbundet av ett oberoende organ.

Regeringen ser, i likhet med *Örebro universitet* och *Stockholms universitet*, positivt på att prognoser jämförs och anser, till skillnad från Stockholms universitet, att det av förslaget tydligt framgår vilka krav som ställs på jämförelser av prognoserna.

5.5.9 Ändringsdirektivets nya krav på medelfristiga budgetramverk

Regeringens bedömning

I den ekonomiska vårpropositionen bör regeringen, så långt det är möjligt, beakta makroekonomiska risker som är en följd av klimatförändringarna samt deras miljö- och fördelningseffekter. Det finanspolitiska ramverket uppfyller i övrigt ändringsdirektivets krav på medelfristiga budgetramverk.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över bedömningen. *Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)* anser att utredningens förslag inte står i strid med Sveriges åtaganden inom ramen för EU:s finanspolitiska regler.

Skälen för regeringens bedömning

Enligt ändringsdirektivet ska de nationella budgetramverken innehålla övergripande och transparenta nationella budgetmål på medellång sikt för offentliga underskott, skuldsättning och andra finanspolitiska indikatorer, t.ex. utgifter, samt säkerställa att dessa stämmer överens med landsspecifika numeriska finanspolitiska regler (artikel 9.2 a). Dessa krav bedöms uppfyllas genom bestämmelserna i 2 kap. budgetlagen om att regeringen till riksdagen ska lämna förslag på budgetpolitiska mål och riktlinjer samt den praxis och de åtaganden som beskrivs i skrivelsen om det finanspolitiska ramverket.

Enligt ändringsdirektivet ska medlemsstaterna även utvärdera hur planerade politiska åtgärder förväntas påverka en hållbar och inkluderande tillväxt samt, så långt det är möjligt, beakta makroekonomiska risker som är en följd av klimatförändringarna och deras miljö- och fördelningseffekter (artikel 9.2 c och d). Regeringen delar utredningens bedömning att kraven i huvudsak uppfylls genom befintliga bestämmelser i budgetlagen och klimatlagen (2017:720). I budgetlagen anges att regeringen i de ekonomiska propositionerna ska redovisa de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet (2 kap. 1–3 §§ och 9 kap. 4 §). Enligt klimatlagen ska regeringen lämna en klimatredovisning i budgetpropositionen och vart fjärde år ta fram en klimatpolitisk handlingsplan (4 § respektive 5 §). Utöver detta innehåller budgetpropositionen en jämställdhetsbilaga. När det gäller kravet på att, så långt det är möjligt, beakta makroekonomiska risker som är en följd av klimatförändringarna och deras miljö- och fördelningseffekter anser regeringen att dessa risker, så långt det är möjligt, bör beaktas i den ekonomiska vårpropositionen. Regeringen avser att behandla denna fråga i den kommande skrivelsen om det finanspolitiska ramverket.

Av ändringsdirektivet framgår att medlemsstaternas årliga budgetlagstiftning ska överensstämma med de nationella budgetmålen på medellång sikt (artikel 10). Enligt 2 kap. 2 och 3 §§ budgetlagen ska regeringen i budgetpropositionen lämna förslag till tak för statens utgifter (utgiftstak) som ska användas i beredningen av förslaget till statens budget och i genomförandet av den budgeterade verksamheten. Förslaget ska avse det tredje tillkommande budgetåret. Regeringen ska vidare lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret. Riksdagen fastställer utgiftstaket och godkänner preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för de tillkommande budgetåren. Riksdagens beslut om utgiftstakets nivåer utgör därmed en restriktion för såväl budgetåret som de två efterföljande åren. Enligt 2 kap. 4 § budgetlagen ska regeringen, om det finns risk för att ett beslutat utgiftstak kommer att överskridas, vidta åtgärder för att undvika detta eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder. Därutöver ska regeringen enligt 9 kap. 3 § budgetlagen i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser som ska omfatta det innevarande budgetåret och de tre därpå följande åren. Prognoserna ska avse den makroekonomiska utvecklingen, statens inkomster och utgifter, statens lånebehov, utgifterna under utgiftstaket och den offentliga sektorns inkomster, utgifter och skulder. Sammanfattningsvis bedöms de befintliga bestämmelserna uppfylla ändringsdirektivets krav på att statens budget ska överensstämma med budgetmålen på medellång sikt.

Det krav på utformning av undantagsklausuler som ställs upp i ändringsdirektivet (artikel 6.2) berör inte Sverige eftersom Sveriges budgetramverk saknar undantagsklausuler.

5.5.10 Redovisning av katastrof- och klimatrelaterade åtaganden

Regeringens bedömning

Budgetpropositionen bör, så långt det är möjligt, innehålla en redovisning av katastrof- och klimatrelaterade åtaganden.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer i huvudsak överens med regeringens. Utredningen bedömer att de ekonomiska propositionerna, så långt det är möjligt, ska innehålla en redovisning av katastrof- och klimatrelaterade ansvarsförbindelser.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Enligt ändringsdirektivet ska medlemsstaterna, så långt det är möjligt, redovisa katastrof- och klimatrelaterade ansvarsförbindelser som, i den mån det är möjligt, ska beakta offentligfinansiella kostnader till följd av katastrof- och klimatrelaterade chocker (artikel 14.3). Regeringen bedömer att kraven delvis uppfylls genom bestämmelserna i budgetlagen som reglerar att årsredovisningen för staten ska innehålla upplysningar om förväntade förluster och väsentliga risker i statens utlåning och utställda garantier (10 kap. 6 § första stycket 6). Därutöver har Riksgäldskontoret i uppgift att årligen redovisa en rapport med en samlad riskanalys av statens utställda garantier och utlåning med kreditrisk, vilket följer av 30 § 2 förordningen (2023:909) med instruktion för Riksgäldskontoret. Regeringen anser dock utöver detta att budgetpropositionen, så långt det är möjligt, bör innehålla en redovisning av katastrof- och klimatrelaterade åtaganden. Uttrycket ansvarsförbindelser har en redovisningsteknisk innebörd i det statliga redovisningsregelverket. För att tydliggöra att det inte är den typen av ansvarsförbindelser som avses anser regeringen att redovisningen bör avse katastrof- och klimatrelaterade åtaganden.

Regeringen avser även att behandla frågan om redovisning av katastrof- och klimatrelaterade åtaganden i den kommande skrivelsen om det finanspolitiska ramverket.

5.5.11 Krav på offentlig redovisning

Regeringens bedömning

Det finanspolitiska ramverket uppfyller ändringsdirektivets krav på offentlig redovisning.

Utredningens bedömning

Utredningens bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över bedömningen.

Skälen för regeringens bedömning

Ändringsdirektivet ställer krav på att nationalräkenskaperna ska vara heltäckande och konsekventa (artikel 3.1). Eftersom Statistiska centralbyrån 2014 anpassade redovisningen i nationalräkenskaperna till ENS2010 bedöms kravet vara uppfyllt. Enligt ändringsdirektivet ska vidare budgetuppgifter redovisas punktligt och regelbundet för den offentliga sektorns alla delsektorer som anges i förordning (EU) nr 549/2013 (artikel 3.2). Även detta krav bedöms vara uppfyllt eftersom regeringen vid två tillfällen per år lämnar ekonomiska propositioner till riksdagen som innehåller de aktuella uppgifterna. Även ändringsdirektivets krav på att medlemsstaterna ska offentliggöra information om organ och medel som inte ingår i de ordinarie budgetarna, men som ingår i den offentliga förvaltningen m.m. (artikel 14.1) bedöms vara uppfyllt, eftersom regeringen enligt budgetlagen (9 kap. 3 §) i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen ska redovisa prognoser över den makroekonomiska utvecklingen, statens inkomster och utgifter, statens lånebehov, utgifterna under utgiftstaket samt den offentliga sektorns inkomster, utgifter och skulder.

5.5.12 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

De föreslagna ändringarna i budgetlagen ska träda i kraft den 31 december 2025.

Regeringens bedömning

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans yttrar sig särskilt över utredningens förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Av ändringsdirektivet framgår att medlemsstaterna senast den 31 december 2025 ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga. Regeringen föreslår därför att lagändringarna ska träda vid denna tidpunkt.

Några särskilda övergångsbestämmelser bedöms inte behövas.

5.5.13 Konsekvenser

En sänkning av målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande innebär något lägre skatter eller något högre utgifter under en längre övergångsperiod jämfört med det nuvarande överskottsmålet. Eventuella effekter på ekonomin beror på hur det temporära finansiella utrymme som uppkommer till följd av ett lägre sparande används. Mot bakgrund av att den föreslagna förändringen av målnivån är liten i förhållande till den offentliga förvaltningens samlade inkomster och utgifter bedöms en övergång till en ny målnivå på lång sikt få en försumbar effekt på BNP-tillväxt och sysselsättning.

Enligt utredningen beräknas ett balansmål innebära att den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld som andel av BNP (Maastrichtskulden) uppgår till 35,5 procent i slutet av 2034, vilket är i linje med skuldankarets nivå på 35 procent. Nämnda skuld, uttryckt som andel av BNP, kommer därmed 2034 att vara drygt 2 procentenheter högre än om överskottsmålet hade behållits. På lång sikt (2060) bedöms den offentliga förvaltningens konsoliderade bruttoskuld uppgå till 41 procent av BNP, vilket är 7 procentenheter högre än vid ett oförändrat mål. Beräkningarna tar dock inte hänsyn till hur den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina påverkar skuldnivån på medellång sikt.

Regeringen delar, till skillnad från *Finanspolitiska rådet*, utredningens bedömning att rådet kan utföra sina nya uppgifter inom befintliga ekonomiska ramar genom att omprioritera bland rådets befintliga uppgifter som inte är obligatoriska. Även Konjunkturinstitutets nya uppgifter bedöms kunna utföras inom befintliga ekonomiska ramar.

Regeringen anser att förslagen och bedömningarna med anledning av ändringsdirektivet innebär att direktivet genomförs och att förslagen därmed överensstämmer med de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

5.5.14 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

2 kap.

Mål för den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande

1 § Regeringen ska till riksdagen lämna förslag till mål för den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande.

Paragrafen reglerar en skyldighet för regeringen att till riksdagen lämna förslag till mål för den offentliga förvaltningens finansiella sparande. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.3 och 5.5.4.

I paragrafen och rubriken till andra kapitlet byts benämningen offentlig sektor ut mot offentlig förvaltning. Ändringen genomför delvis artikel 2 i direktiv 2011/85/EU, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2024/1265, och innebär en anpassning till det europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS2010) där benämningen offentlig sektor har ersatts med offentlig förvaltning. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Uttrycket överskottsmål tas bort ur paragrafen. Målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande avgörs efter politiska avvägningar och kan variera över tid.

1 a § Om riksdagen har beslutat om ett sådant *mål* som avses i 1 §, ska regeringen vid minst två tillfällen under året för riksdagen redovisa hur målet uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.

Regeringen ska vid en bedömd avvikelse från målet även redogöra för hur en återgång till målet ska ske.

Paragrafen reglerar uppföljningen av målet för den offentliga förvaltningens finansiella sparande. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.4.

Ändringen i paragrafens *första stycke* är en följd av att uttrycket överskottsmål tas bort ur 1 §.

9 kap.

3 § Regeringen ska i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över den makroekonomiska utvecklingen, statens inkomster och utgifter, statens lånebehov, utgifterna under utgiftstaket och den offentliga *förvaltningens* inkomster, utgifter och skulder.

Prognoserna ska omfatta det innevarande budgetåret och de tre därpå följande åren och baseras på väl specificerade förutsättningar.

Regeringen ska i budgetpropositionen jämföra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen och budgetprognoser med Europeiska kommissionens senaste prognoser och förklara väsentliga skillnader mellan prognoserna.

I paragrafen finns bestämmelser om de prognoser som regeringen ska lämna till riksdagen. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.3 och 5.5.8.

Ändringen i *första stycket* är densamma som i 2 kap. 1 §, se kommentaren till den paragrafen.

Tredje stycket, som är nytt, genomför artikel 4.1 i direktiv 2011/85/EU, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2024/1265, och innebär att regeringen i budgetpropositionen ska jämföra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen och budgetprognoser med Europeiska kommissionens senaste prognoser, och förklara väsentliga skillnader mellan prognoserna. Med budgetprognoser avses prognoser för de offentliga finanserna enligt det europeiska nationalräkenskapssystemet.

För att avgöra om en skillnad är väsentlig behöver bl.a. storleken på skillnaden, de olika variablernas betydelse och konsekvenserna av skillnaden i prognosen beaktas. Hänsyn behöver även tas till osäkerheten i prognosen. En stor skillnad mellan regeringens och Europeiska kommissionens bedömning av en variabel indikerar att den är väsentlig, men variabelns betydelse är också viktig. Om skillnaden leder till en annan bedömning av behovet eller utformningen av ekonomisk-politiska förslag, indikerar det att skillnaden är väsentlig. Även en liten skillnad kan vara väsentlig om den har stor betydelse för politikens utformning.

5 § Regeringen ska *säkerställa att* en utvärdering av de prognoser som anges i 3 § *första stycket genomförs regelbundet av ett oberoende organ.*

Paragrafen reglerar utvärderingen av de prognoser som anges i 3 § första stycket. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.8.

Ändringen genomför artikel 4.6 i direktiv 2011/85/EU, i lydelsen enligt direktiv (EU) 2024/1265, och innebär att regeringen har en skyldighet att säkerställa att de prognoser som redovisas i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen regelbundet utvärderas av ett oberoende organ. För närvarande är det Finanspolitiska rådet som har i uppgift att utvärdera dessa prognoser.

10 kap.

6 § Årsredovisningen för staten ska innehålla

1. en uppföljning av riksdagens beslut om den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande, utgiftstaket och andra övergripande budgetpolitiska mål,
2. utfallet på budgetens inkomsttitlar och anslag samt av statens lånebehov,
3. en redovisning av hur regeringen har utnyttjat bemyndiganden som den fått med stöd av 6 kap. 1 § första stycket och 6 kap. 3 §,
4. en resultaträkning, en balansräkning, en finansieringsanalys och noter,
5. en redovisning av utvecklingen av statsskulden,

6. upplysningar om förväntade förluster och väsentliga risker i statens utlåning och utställda garantier som beslutats enligt 6 kap. 3 §,

7. en samlad redovisning av vilka åtgärder regeringen vidtagit med anledning av Riksrevisionens iakttagelser,

8. en resultaträkning och en balansräkning avseende EU-medel samt en kassamässig redovisning av anslag och inkomsttitlar avseende in- och utbetalningar till och från EU, samt

9. ett uttalande av regeringen om huruvida

– räkenskaperna enligt 8 har upprättats enligt god redovisningssed och ger en rättvisande bild, och

– det finns regler och system som syftar till att skapa en betryggande intern styrning och kontroll av EU-medel.

Regeringen ska i anslutning till redovisningen enligt första stycket 2 förklara väsentliga skillnader mellan budgeterade belopp och utfallet.

Paragrafen reglerar vad årsredovisningen för staten ska innehålla. Övervägandena finns i avsnitt 5.5.3 och 5.5.4.

Ändringen i *första stycket 1* från benämningen offentlig sektor till offentlig förvaltning är densamma som i 2 kap. 1 §, se kommentaren till den paragrafen. Första stycket 1 ändras även på så sätt att uttrycket överskottsmål tas bort. Ändringen är en följd av att uttrycket tas bort ur 2 kap. 1 §.

6 Inkomster

I detta avsnitt lämnas förslag till beräkning av inkomsterna i statens budget för 2026 och en preliminär beräkning av inkomsterna för 2027 och 2028. Prognosen för den offentliga sektorns skatteintäkter och för inkomsterna i statens budget redovisas. En jämförelse görs mellan nuvarande prognos och prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100). Det görs även en uppföljning av inkomsterna som beräknades i de av riksdagen ursprungligen beslutade budgetarna för 2024 respektive 2025.

Sammanfattning

- Skatteintäkterna väntas endast öka i dämpad takt 2025. Det beror på en fortsatt svag utveckling av viktiga skattebaser som hushållens konsumtion och på genomförda skattesänkningar som påverkar intäkter från skatt på arbete och mervärdesskatt.
- År 2026 väntas tillväxten i skatteintäkterna öka. En återhämtning på arbetsmarknaden medför att lönesumman stiger i snabbare takt, vilket bidrar till ökade intäkter från skatt på arbete. Samtidigt väntas hushållens konsumtion och bostadsinvesteringarna öka i en snabbare takt, vilket leder till ökade skatteintäkter från mervärdesskatt.
- Skattekvoten, dvs. de totala skatteintäkterna som andel av BNP, väntas 2026 uppgå till 40,7 procent av BNP, vilket är en historiskt låg nivå. Skattekvoten påverkas främst av aviserade skattesänkningar i denna proposition, framför allt aviseringarna om förstärkt jobbskatteavdrag och grundavdrag, tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för unga samt tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel.
- Skatteintäkterna väntas bli sammanlagt 46 miljarder kronor lägre 2026 till följd av beslutade och aviserade förändringar på skatteområdet.

6.1 Regeringens förslag till beräkning av inkomster i statens budget

Regeringens förslag

Den beräkning av inkomster i statens budget för 2026 som sammanställts i bilaga 1 avsnitt 2 godkänns.

Den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2027 och 2028 enligt tabell 6.1 godkänns som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen ska regeringen lämna ett förslag till statens inkomster för det kommande budgetåret. Regeringens förslag till inkomstberäkning för 2026 redovisas i bilaga 1 avsnitt 2. Regeringen ska i budgetpropositionen också lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar för det andra och tredje tillkommande budgetåret, se 2 kap. 3 § budgetlagen (2011:203). Regeringens förslag till preliminära inkomstberäkningar för 2027 och 2028 redovisas i tabell 6.1.

6.2 Offentliga sektorns skatteintäkter

Den offentliga sektorns skatteintäkter, dvs. de totala skatteintäkterna efter att avdrag har gjorts för de skatter som tillfaller EU, ska i enlighet med budgetlagen redovisas under det år som den skattepliktiga händelsen ägde rum. Statens skatteintäkter erhålls från den offentliga sektorns skatteintäkter där avdrag görs för de skatter som tillhör kommuner och regioner samt för ålderspensionssystemet.

Regeländringar bedöms sammantaget minska skatteintäkterna med 26 miljarder kronor 2025 och med 46 miljarder kronor 2026, se tabell 6.5. De regeländringar som aviseras i denna proposition bedöms minska skatteintäkterna med 53 miljarder kronor 2026, se avsnitt 13.

Tabell 6.1 Offentliga sektorns skatteintäkter och inkomsterna i statens budget

Miljarder kronor. Utfall 2023 och 2024, prognos 2025–2028

Inkomst-huvudgrupp		2023	2024	2025	2026	2027	2028
	Skatt på arbete	**1 473,5**	**1 523,6**	**1 564,0**	**1 623,0**	**1 710,9**	**1 784,9**
1100	**Direkta skatter**	**749,7**	**768,7**	**781,0**	**809,0**	**860,2**	**894,1**
	varav kommunal inkomstskatt	*893,4*	*927,8*	*964,6*	*1 008,4*	*1 060,1*	*1 100,7*
	varav statlig inkomstskatt	*55,9*	*63,6*	*64,9*	*69,1*	*75,2*	*76,7*
	varav jobbskatteavdrag	*-158,8*	*-181,4*	*-202,3*	*-226,1*	*-231,5*	*-238,6*
	varav husavdrag	*-18,0*	*-20,1*	*-24,9*	*-21,2*	*-22,1*	*-23,0*
	varav övrigt	*-22,7*	*-21,3*	*-21,4*	*-21,1*	*-21,5*	*-21,6*
1200	**Indirekta skatter**	**723,9**	**754,9**	**783,0**	**814,0**	**850,7**	**890,8**
	varav arbetsgivaravgifter	*707,6*	*734,5*	*762,5*	*800,4*	*836,4*	*869,5*
	varav egenavgifter	*11,5*	*11,7*	*11,8*	*12,0*	*12,0*	*12,0*
	varav särskild löneskatt	*61,5*	*64,1*	*66,6*	*69,7*	*72,6*	*75,4*
	varav nedsättningar	*-8,3*	*-5,5*	*-5,7*	*-13,3*	*-13,1*	*-6,7*
	varav skatt på tjänstegruppliv	*0,6*	*0,5*	*0,6*	*0,6*	*0,6*	*0,6*
	varav avgifter till premiepensionssystemet	*-49,1*	*-50,5*	*-52,7*	*-55,3*	*-57,7*	*-60,0*
1300	**Skatt på kapital**	**356,8**	**397,8**	**413,0**	**441,8**	**460,7**	**481,9**
	varav skatt på kapital, hushåll	*71,7*	*85,6*	*92,8*	*101,4*	*104,8*	*110,2*
	varav skatt på företagsvinster	*201,3*	*209,4*	*217,6*	*233,1*	*243,9*	*254,0*
	varav avkastningsskatt	*18,8*	*32,7*	*29,6*	*32,6*	*35,1*	*39,2*
	varav fastighetsskatt och fastighetsavgift	*39,8*	*41,7*	*43,8*	*44,9*	*46,2*	*47,2*
	varav stämpelskatt	*10,4*	*10,6*	*12,0*	*12,4*	*13,0*	*13,4*
	varav kupongskatt m.m.	*9,4*	*11,1*	*10,5*	*10,7*	*10,9*	*11,2*
	varav riskskatt för kreditinstitut	*5,5*	*6,7*	*6,7*	*6,7*	*6,7*	*6,7*
1400	**Skatt på konsumtion och insatsvaror**	**717,8**	**703,8**	**712,4**	**729,2**	**757,4**	**816,3**
	varav mervärdesskatt	*557,9*	*562,0*	*579,9*	*602,2*	*628,5*	*679,2*
	varav skatt på tobak	*11,5*	*14,8*	*10,6*	*13,1*	*13,3*	*13,5*
	varav skatt på etylalkohol	*5,6*	*5,4*	*5,6*	*5,6*	*5,7*	*5,8*
	varav skatt på vin m.m.	*6,9*	*7,2*	*7,2*	*7,3*	*7,3*	*7,4*
	varav skatt på öl	*4,7*	*5,4*	*5,4*	*5,4*	*5,4*	*5,5*
	varav energiskatt	*45,6*	*46,5*	*43,1*	*36,1*	*37,7*	*40,0*
	varav koldioxidskatt	*22,7*	*24,6*	*23,9*	*24,4*	*23,7*	*23,4*
	varav övriga skatter på energi och miljö	*34,4*	*9,3*	*7,1*	*5,0*	*4,8*	*10,0*
	varav skatt på vägtrafik	*22,0*	*21,6*	*21,3*	*21,4*	*21,9*	*22,5*
	varav övriga skatter	*6,7*	*6,9*	*8,3*	*8,7*	*9,0*	*9,2*
1500	**Skatt på import**	**7,9**	**8,5**	**8,8**	**8,8**	**9,3**	**9,6**

Inkomst-huvudgrupp		2023	2024	2025	2026	2027	2028
1600	**Restförda och övriga skatter**	**6,0**	**9,0**	**6,4**	**7,6**	**4,2**	**13,1**
	varav restförda skatter	*-13,0*	*-16,5*	*-17,0*	*-15,0*	*-14,0*	*-10,0*
	varav övriga skatter	*19,0*	*25,5*	*23,4*	*22,6*	*18,2*	*23,1*
	Totala skatteintäkter	**2 562,1**	**2 642,6**	**2 704,6**	**2 810,4**	**2 942,5**	**3 105,8**
1700	**Avgående poster, EU-skatter**	**-7,9**	**-8,5**	**-8,8**	**-8,8**	**-9,3**	**-9,6**
	Offentliga sektorns skatteintäkter	**2 554,2**	**2 634,2**	**2 695,8**	**2 801,6**	**2 933,2**	**3 096,2**
1800	**Avgående poster till andra sektorer**	**-1 231,2**	**-1 278,7**	**-1 330,4**	**-1 392,2**	**-1 461,2**	**-1 517,0**
	varav kommunala skatter	*-915,8*	*-951,9*	*-989,5*	*-1 034,1*	*-1 086,9*	*-1 128,3*
	varav avgifter till ålderspensionssystemet	*-315,4*	*-326,7*	*-340,9*	*-358,1*	*-374,3*	*-388,7*
	Statens skatteintäkter	**1 323,0**	**1 355,5**	**1 365,4**	**1 409,4**	**1 472,0**	**1 579,2**
1900	**Periodiseringar**	**-4,9**	**-24,2**	**-12,7**	**10,2**	**1,7**	**7,3**
	varav uppbördsförskjutningar	*45,5*	*0,3*	*1,3*	*17,9*	*6,1*	*13,9*
	varav betalningsförskjutningar	*-41,0*	*-40,1*	*-30,9*	*-14,2*	*-8,2*	*-6,8*
	– kommuner och regioner	*-13,3*	*-18,4*	*-9,8*	*-1,0*	*5,4*	*1,9*
	– ålderspensionssystemet	*2,0*	*-2,4*	*-0,1*	*3,6*	*1,2*	*1,1*
	– privat sektor	*-30,2*	*-19,1*	*-19,8*	*-15,8*	*-14,8*	*-9,8*
	– kyrkosamfund	*0,6*	*-0,4*	*-0,8*	*-1,1*	*0,0*	*0,0*
	– EU	*-0,1*	*0,2*	*-0,5*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
	varav anstånd	*-9,4*	*15,6*	*17,0*	*6,5*	*3,8*	*0,2*
1000	**Statens skatteinkomster**	**1 318,0**	**1 331,3**	**1 352,7**	**1 419,6**	**1 473,7**	**1 586,5**
	Övriga inkomster	**-75,1**	**-58,6**	**-37,3**	**-44,7**	**-65,6**	**-80,2**
2000	Inkomster av statens verksamhet	55,8	47,6	51,3	50,6	50,8	51,1
3000	Inkomster av försåld egendom	0,1	1,2	5,1	5,0	5,0	5,0
4000	Återbetalning av lån	0,4	0,4	0,7	0,5	0,5	0,5
5000	Kalkylmässiga inkomster	19,9	21,9	25,0	24,4	24,9	23,0
6000	Bidrag från EU	18,3	16,4	33,1	35,7	15,1	13,3
7000	Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-169,6	-146,1	-152,5	-160,9	-161,8	-173,1
8000	Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	Statsbudgetens inkomster	**1 242,9**	**1 272,7**	**1 315,4**	**1 374,9**	**1 408,1**	**1 506,4**

Anm.: Samtliga år är redovisade enligt den struktur som gäller för statens budget för 2026 och framåt. År 2024 är enligt preliminära utfall. Prognoser och utfall är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

Källor: Skatteverket, Statistiska centralbyrån, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

År 2025 väntas skatteintäkterna öka med 2,3 procent, vilket är en svag tillväxt sett till ett historiskt genomsnitt. Det fortsatt svaga konjunkturläget med svaga bostadsinvesteringar och en dämpad ökning av flera viktiga skattebaser, såsom lönesumman och hushållens konsumtion, medför att intäkterna från skatt på arbete och konsumtion utvecklas svagt under hela 2025. Intäkterna försvagas även av skattesänkningar om totalt 26 miljarder kronor, främst avseende skatt på arbete genom det förstärkta jobbskatteavdraget och den tillfälligt höjda subventionsgraden för rotavdraget.

I takt med att tillväxten i svensk ekonomi tilltar under 2026 förväntas även tillväxten i skatteintäkterna att stiga i snabbare takt, med 3,7 procent. Det beror på en snabbare ökning av skatt på arbete, när aktiviteten på arbetsmarknaden väntas stiga och lönesumman därmed utvecklas starkare. Även hushållens konsumtion och bostadsinvesteringar bedöms öka i snabbare takt 2026 (se diagram 6.1). Detta medför en högre ökningstakt för intäkter från mervärdesskatt efter tre svagare år. Likaså väntas

intäkterna från skatt på kapital öka något starkare till följd av att både företagens vinster och hushållens kapitalvinster väntas öka.

Diagram 6.1 Totala skatteintäkter

Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028

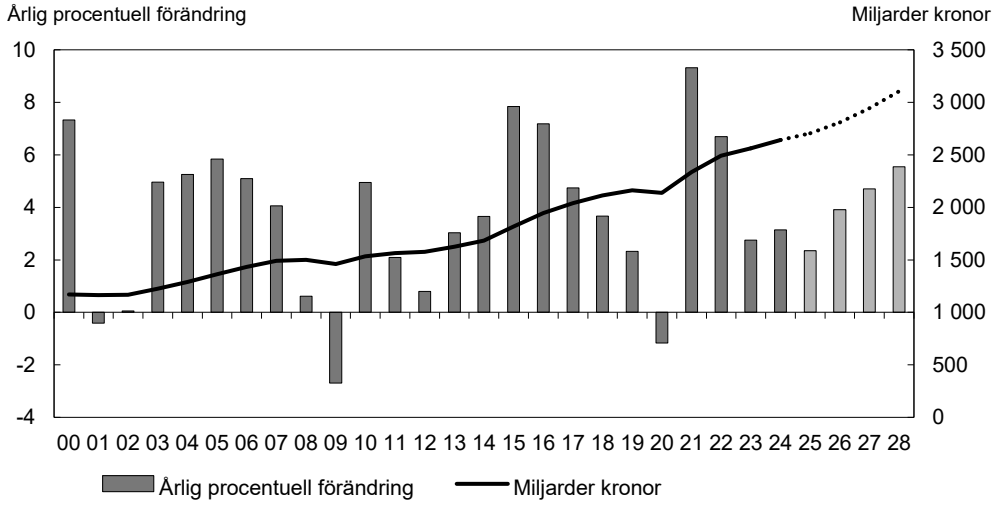

Källor: Ekonomistyrningsverket, Skatteverket och egna beräkningar.

Skattekvoten väntas vara historiskt låg 2026

Skattekvoten, dvs. de totala skatteintäkterna som andel av BNP, väntas under 2026 minska med 0,7 procentenheter till 40,7 procent av BNP. Förändringar i skattekvoten påverkas huvudsakligen av förändringar i skattesystemet, men även sammansättningseffekter kan påverka. År 2026 beror minskningen främst på föreslagna och aviserade reformer i denna proposition, bl.a. att jobbskatteavdraget och det förhöjda grundavdraget för pensionärer förstärks, att energiskatten på el sänks samt att arbetsgivaravgifterna för unga och mervärdesskatten på livsmedel tillfälligt sänks. Skattekvoten förväntas vara historiskt låg 2026, vilket väntas medföra den lägsta nivån sedan 1975 enligt statistik från OECD (se tabell 6.2).

Tabell 6.2 Skattekvot

Procent av BNP. Utfall 2023 och 2024, prognos 2025–2028

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Skattekvot	**41,7**	**41,3**	**41,4**	**40,7**	**40,8**	**41,5**
varav skatt på arbete	*24,0*	*23,8*	*23,9*	*23,5*	*23,7*	*23,8*
varav skatt på kapital	*5,8*	*6,2*	*6,3*	*6,4*	*6,4*	*6,4*
varav skatt på konsumtion och insatsvaror	*11,8*	*11,1*	*11,0*	*10,7*	*10,6*	*11,0*
varav övriga skatter	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,1*	*0,2*

Källor: Statistiska centralbyrån, Skatteverket och egna beräkningar.

Intäkter från skatt på arbete utgör den största delen av skatteintäkterna

Skatteintäkterna på arbete utgör ca 60 procent av de offentliga skatteintäkterna och kan delas in i direkta och indirekta skatter. De direkta skatterna på arbete består i huvudsak av kommunal och statlig inkomstskatt, medan de indirekta skatterna på arbete främst utgörs av arbetsgivaravgifter. De totala skatteintäkterna blir lägre av ett antal skattereduktioner.

Aktiviteten på arbetsmarknaden förväntas vara fortsatt svag under 2025 och en återhämtning väntas först 2026. Lönesumman väntas då öka och det kommunala

skatteunderlaget utvecklas därmed starkare igen. Med en starkare utveckling av skatteunderlaget förväntas tillväxten av de kommunala skatteintäkterna öka 2026–2028. Den genomsnittliga kommunalskattesatsen ökade relativt lite 2025, efter att ha ökat relativt mycket historiskt sett under 2024, se diagram 6.2.

Diagram 6.2 Kommunal inkomstskatt och lönesumma

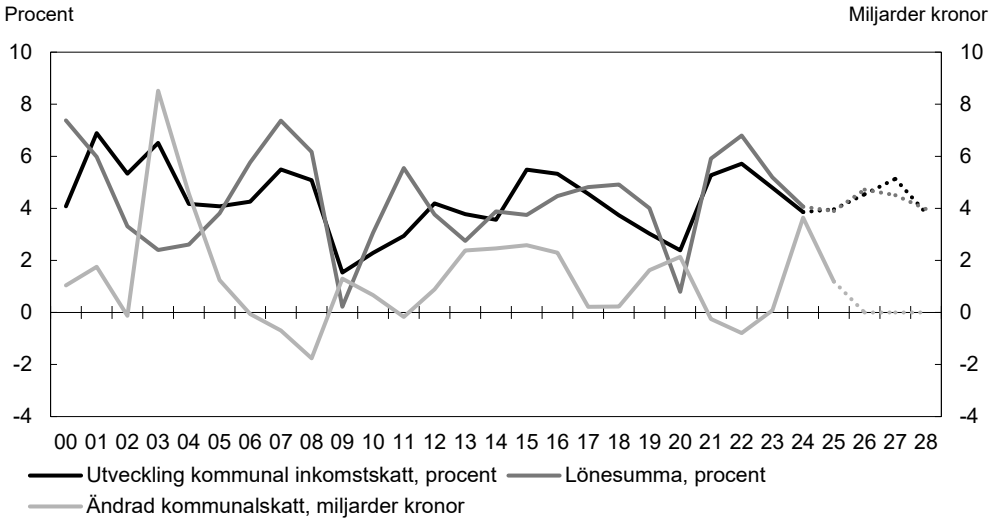

Anm.: Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028 för utveckling kommunal inkomstskatt och lönesumma. Kommunerna har beslutat om kommunalskattesatser t.o.m. 2025, därefter antas den genomsnittliga skattesatsen vara oförändrad. I diagrammet redovisas effekten på kommunal inkomstskatt i miljarder kronor till följd av skattesatsförändringar.
Källor: Skatteverket, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den faktiska utvecklingen av kommunsektorns skatteunderlag påverkas av olika regeländringar. För att bättre förstå utvecklingen av skatteunderlaget kan en jämförelse göras med utvecklingen så som den skulle ha sett ut om inga regeländringar hade trätt i kraft. Utvecklingen av skatteunderlaget rensat för regeländringar kallas i tabell 6.3 för underliggande utveckling. År 2023 höjdes pensionsåldern, vilket gjorde att kommunsektorns skatteunderlag utvecklades lite starkare än vad den annars hade gjort. Den faktiska utvecklingen av skatteunderlaget var därför lite starkare än utvecklingen rensat för denna effekt. Både 2024 och 2025 förväntas den faktiska utvecklingen av skatteunderlaget bli svagare än den underliggande utvecklingen, se tabell 6.3, främst till följd av tidigare beslut efter förslag i budgetpropositionerna för 2024 och 2025 om förstärkningar av det förhöjda grundavdraget.

Tabell 6.3 Faktisk och underliggande utveckling av kommunsektorns skatteunderlag

Årlig procentuell förändring. Utfall 2023 och 2024, prognos 2025–2028

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Faktisk utveckling	4,8	3,4	3,9	4,5	5,1	3,8
Underliggande utveckling	4,7	3,6	4,1	5,1	5,1	3,8

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

I denna proposition aviseras ytterligare en förstärkning av det förhöjda grundavdraget avseende 2026 samt en permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och en utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter. Detta är de främsta förklaringarna till att den faktiska utvecklingen av kommunsektorns skatteunderlag bedöms bli svagare än den underliggande 2026. Detta motverkas något av aviseringen i denna proposition om en ytterligare höjning av beloppsgränsen i reseavdraget till 15 000 kronor 2026.

Statlig inkomstskatt väntas öka snabbare än BNP

Skiktgränsen för statlig inkomstskatt räknas upp med förändringen av konsumentprisindex (KPI) mellan juni två år före och juni året närmast före aktuellt år plus 2 procentenheter. Både 2025 och 2026 väntas KPI utvecklas svagt, vilket medför en mindre uppräkning av skiktgränserna. En långsammare uppräkning av skiktgränserna innebär att fler personer hamnar över gränsen för att betala statlig inkomstskatt, vilket innebär högre skatteintäkter. Den svaga utvecklingen av KPI dessa år medför att intäkterna från statlig inkomstskatt väntas öka något snabbare än BNP 2026 och 2027.

Skattereduktionerna väntas öka hela prognosperioden

Skattereduktionerna bedöms totalt sett öka under prognosperioden (se tabell 6.4), dels till följd av att skatteunderlaget ökar, dels till följd av att fler skattereduktioner har införts och befintliga reduktioner utökats. Dessa inkluderar skattereduktion för installation av grön teknik, skattereduktion för avgift till arbetslöshetskassa, en förstärkt skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning, tidigare beslutade förstärkningar av jobbskatteavdraget samt slopad avtrappning av jobbskatteavdraget. I skattereduktionen för grön teknik ingår också skattereduktion för installation av solceller. Utöver dessa skattereduktioner aviseras i denna proposition ett ytterligare förstärkt jobbskatteavdrag och en förstärkt skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning.

Tabell 6.4 Skattereduktioner

Miljarder kronor. Utfall 2023 och 2024, prognos 2025–2028

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Allmän pensionsavgift	-153	-158	-164	-173	-181	-188
Jobbskatteavdrag	-159	-181	-202	-226	-231	-239
Husavdrag	-18	-20	-25	-21	-22	-23
Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden	-1	-1	-1	-1	-1	-1
Skattereduktion för installation av grön teknik	-5	-4	-4	-4	-4	-4
Skattereduktion för förvärvsinkomst	-9	-9	-9	-9	-10	-10
Skattereduktion A-kassa	-2	-2	-2	-2	-2	-2
Skattereduktion för sjuk- och aktivitetsersättning	-4	-4	-4	-5	-5	-5
Övriga skattereduktioner	-2	-2	-2	-1	-1	-1
Summa	**-352**	**-381**	**-413**	**-442**	**-457**	**-472**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källor: Skatteverket och egna beräkningar.

Intäkterna från indirekt skatt på arbete väntas öka i takt med lönesumman

Intäkterna från de indirekta skatterna på arbete, främst bestående av arbetsgivaravgifter, väntas öka med 3,7 procent 2025. Det är en lägre ökning än föregående år, som framför allt förklaras av att lönesumman växer långsammare när aktiviteten på arbetsmarknaden är låg. År 2026 väntas intäkterna från de indirekta skatterna åter att öka snabbare, när läget på arbetsmarknaden väntas stärkas och lönesumman stiga i snabbare takt. Sammantaget bedöms intäkterna från de indirekta skatterna öka med 4–5 procent per år under prognosperioden, i takt med lönesummans utveckling.

I denna proposition aviserar regeringen en tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna för unga, vilket minskar intäkterna från indirekt skatt på arbete 2026 och 2027.

Intäkterna från skatt på kapital väntas fortsätta öka 2025

Skatteintäkterna på kapital består främst av intäkter från hushållens kapitalskatter och skatt på företagens vinster, men inkluderar även intäkter från stämpelskatt, avkastningsskatt på pensioner samt fastighetsskatt och fastighetsavgift.

Intäkterna från skatt på hushållens kapitalinkomster väntas fortsätta stiga

Underlaget för hushållens skatt på kapital utgörs av nettot av kapitalinkomster och kapitalutgifter. De största posterna utgörs av realiserade kapitalvinster, utdelningsinkomster, avdrag för hushållens ränteutgifter och schablonintäkter. Det slutliga utfallet för hushållens kapitalskatter fastställs i december året efter inkomståret, dvs. i december 2025 avseende 2024.

Sammantaget väntas intäkterna från skatt på hushållens kapitalinkomster stiga något 2025. Nettot från kapitalinkomsterna, och därmed hushållens skatt på kapital, väntas därefter fortsätta att öka successivt.

Utvecklingen av realiserade kapitalvinster påverkas i stor utsträckning av tillgångspriser på finansiella och reala tillgångar samt av omsättningen av hus och bostadsrätter. Läget på bostadsmarknaden är fortsatt dämpat, men väntas förbättras successivt under 2026, samtidigt som börsen väntas utvecklas relativt svagt både 2025 och 2026. Realiserade kapitalvinster väntas därmed utvecklas svagt positivt under prognosperioden, se diagram 6.3.

Utdelningsinkomsterna varierar kraftigt mellan åren, men väntas öka i måttlig takt under prognosperioden. De minskar dock något till följd av förslaget i denna proposition om enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag.

Ränteinkomsterna följer normalt utvecklingen av de korta marknadsräntorna, medan ränteutgifterna följer ränteutvecklingen för bolån. Marknadsräntorna väntas sjunka under prognosperioden, vilket leder till minskade ränteinkomster. Även bolåneräntorna väntas sjunka, vilket tillsammans med det avtrappade ränteavdraget för lån utan säkerhet väntas medföra minskade ränteutgifter 2025 och 2026.

Även schablonintäkterna, dvs. den del av kapitalunderlaget som schablonbeskattas, väntas minska. Det beror främst på införandet av en skattefri grundnivå för sparande på investeringssparkonto och i kapitalförsäkring. Schablonintäkterna följer ränteutvecklingen, då de beräknas som kapitalunderlaget multiplicerat med statslåneräntan plus 1 procentenhet, dock som lägst 1,25 procent av kapitalunderlaget.

Diagram 6.3 Hushållens kapitalvinster

Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028

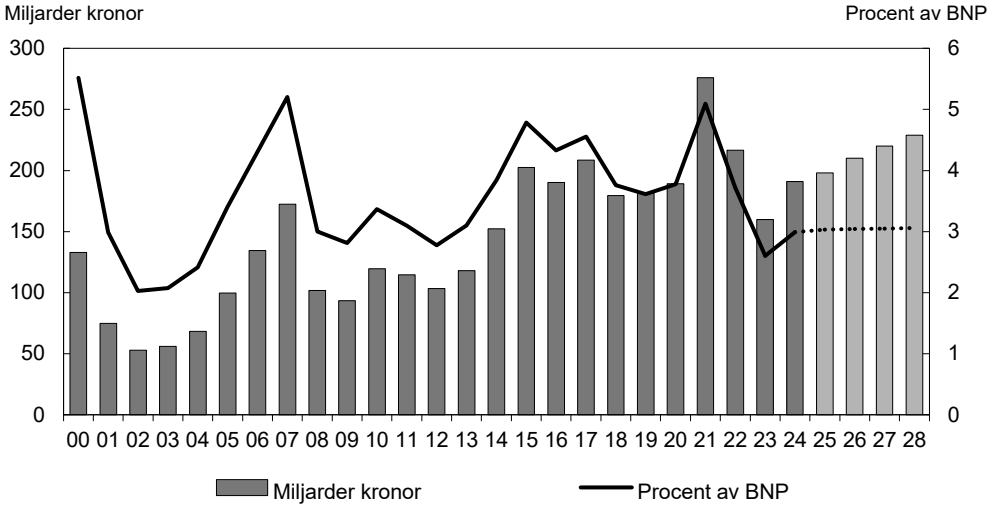

Källor: Statistiska centralbyrån, Skatteverket och egna beräkningar.

Intäkterna från skatt på företagsvinster väntas öka 2025

Skatteintäkterna från företagsvinster väntas öka med 4 procent 2025. Näringslivets vinster väntas sammantaget utvecklas något starkare än 2024. Global osäkerhet och svag inhemsk efterfrågan bedöms ha hållit tillbaka vinstutvecklingen under början av 2025, men näringslivets resultat bedöms stärkas allt eftersom den ekonomiska aktiviteten tilltar fr.o.m. andra halvåret 2025. Sammantaget medför det att skatteintäkterna från företagsvinster bedöms öka svagt som andel av BNP 2025 och 2026 (se diagram 6.4).

Under perioden 2026–2028 väntas skatteintäkterna öka med i genomsnitt 5,3 procent per år.

Diagram 6.4 Skatt på företagsvinster

Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028

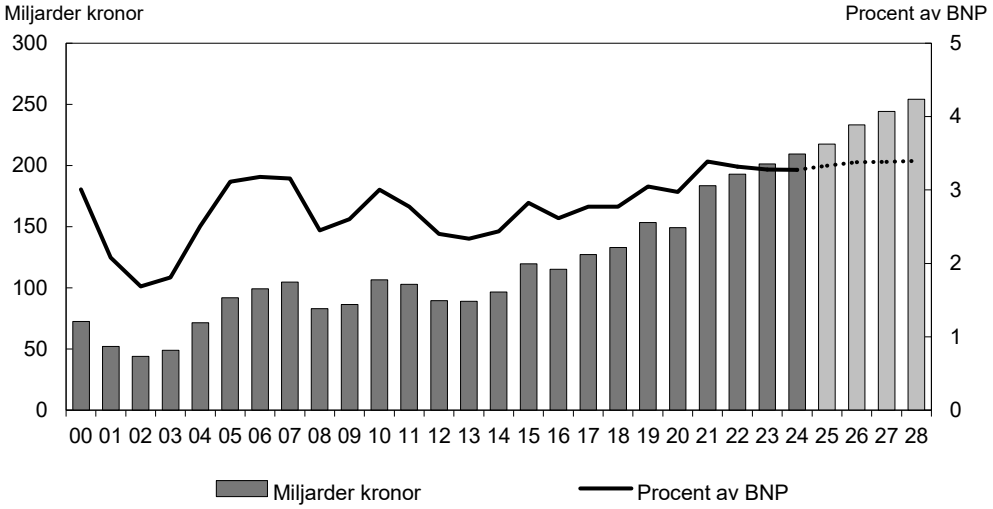

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Riskskatt betalas av stora kreditinstitut

Riskskatt för kreditinstitut ska betalas av stora kreditinstitut som riskerar att orsaka kostnader för samhället vid en finansiell kris. Riskskatt betalas om summan av kreditinstitutets skulder vid beskattningsårets ingång överstiger ett gränsvärde. För

beskattningsår som påbörjas under 2025 är gränsvärdet 192 miljarder kronor. Intäkterna från riskskatten väntas uppgå till ca 6,7 miljarder kronor per år under prognosperioden.

Intäkterna från avkastningsskatt sjunker 2025, men är på en fortsatt hög nivå

Intäkterna från avkastningsskatt, som tas ut på sparande i pensions- och kapitalförsäkringar, påverkas i hög grad av hur statslåneräntan utvecklas under kalenderåret närmast före beskattningsåret. Även utvecklingen av livbolagens tillgångar påverkar kapitalunderlaget.

Efter en lång period med låga räntenivåer har snabbt stigande räntor från 2022 medfört avsevärt högre skatteintäkter från avkastningsskatten. Dessa intäkter uppgick preliminärt till knappt 33 miljarder kronor 2024, vilket kan jämföras med i genomsnitt knappt 8 miljarder kronor per år perioden 2014–2023. Skatteintäkterna bedöms minska något 2025 till följd av att statslåneräntan sjönk 2024, men det högre ränteläget gör att skatteintäkterna framöver bedöms bli fortsatt höga i ett historiskt perspektiv, och uppgå till i genomsnitt 34 miljarder kronor per år under prognosperioden.

Skatteintäkterna från konsumtion och insatsvaror bedöms öka i långsammare takt 2025

Skatt på konsumtion och insatsvaror består av mervärdesskatt och punktskatter. Sammantaget väntas intäkterna från dessa skatter öka med 1 procent, eller 9 miljarder kronor, 2025. Ökningstakten väntas stiga till 2 procent 2026, främst till följd av en snabbare ökning av intäkterna från mervärdesskatt. Utvecklingen hålls tillbaka av de skattesänkningar som aviseras i denna proposition avseende både mervärdesskatt och punktskatt.

Intäkterna från mervärdesskatt bedöms öka svagt 2025

Intäkterna från mervärdesskatt vänta öka med 3 procent 2025, motsvarande 18 miljarder kronor. Det är en snabbare takt än 2024, men fortfarande svagare än genomsnittet de senaste tio åren. Återhämtningen i svensk ekonomi har dröjt och först 2026 väntas viktiga skattebaser som hushållens konsumtion och bostadsinvesteringar öka i snabbare takt (se diagram 6.5). Det medför att skatteintäkterna från mervärdesskatt också ökar i snabbare takt, men utvecklingen dämpas av den tillfälliga mervärdesskattesänkning på livsmedel som aviseras i denna proposition. Intäkterna bedöms öka med 4 procent 2026.

Diagram 6.5 Hushållens konsumtion, fasta bruttoinvesteringar och intäkter från mervärdesskatt

Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028

Procentuell förändring

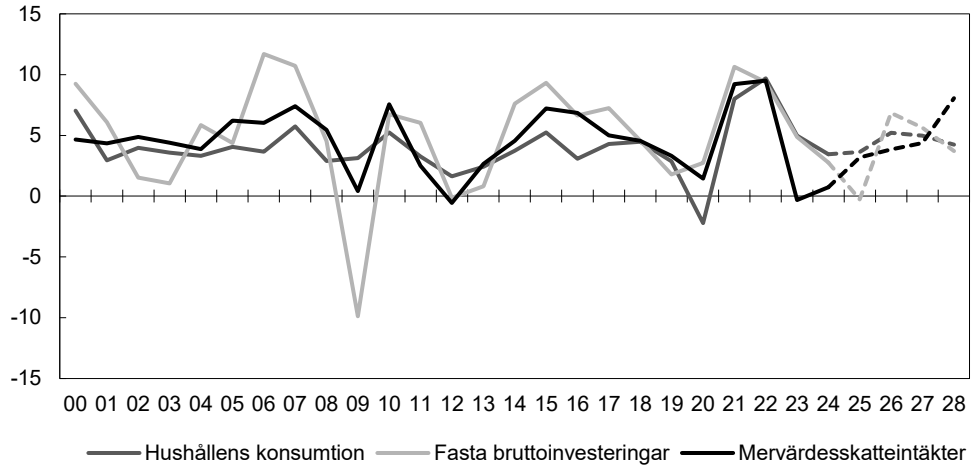

Källor: Ekonomistyrningsverket, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Punktskatteintäkterna minskar 2025

Punktskatteintäkterna bedöms minska med 7 procent 2025, motsvarande 9 miljarder kronor. Nedgången beror främst på tidigare skattesänkningar inom energiområdet. Även 2024 minskade intäkterna, men i snabbare takt. Även intäkterna från tobaksskatt väntas minska, till följd av en ovanligt kraftig ökning i slutet av 2024.

Intäkterna från punktskatter väntas fortsätta att minska 2026, om än inte lika snabbt som 2025. Nedgången beror framför allt på den sänkning av skatt på elektrisk kraft som föreslås i denna proposition, men även på tidigare skattesänkningar inom framför allt energiskatteområdet.

Restförda och övriga skatter påverkas av anstånd

Restförda och övriga skatter består främst av uppbördsförluster, omprövningar och anstånd från hushåll och företag, avgifter till public service samt intäkter som förs till fonder.

Intäkterna från restförda och övriga skatter uppgick till 6,4 miljarder kronor 2025. Under prognosperioden väntas skatteintäkterna vara lägre än normalt till följd av att företag under pandemin hade möjligheter att ansöka om tillfälliga anstånd med inbetalning av mervärdesskatt, avdragen preliminärskatt och arbetsgivaravgifter. Inga nya anstånd beviljas och företagens tillfälliga anstånd ska betalas in fram t.o.m. september 2027. Detta väntas medföra höga uppbördsförluster (se tabell 6.1) under perioden.

För att hantera stora kreditinstitut vid kris finns ett särskilt förfarande om resolution. Därtill finns en resolutionsreserv som byggs upp via avgifter från banker och institut. Avgifterna ska betalas tills reserven uppgår till 3 procent av de garanterade insättningarna. Avsättningar till resolutionsreserven väntas ske under 2025 och 2026 men inte under 2027. Resolutionsavgifter definieras som skatteintäkter i nationalräkenskaperna.

Skatteintäkterna ökar snabbare i slutet av prognosperioden

Under 2027 och 2028 väntas de totala skatteintäkterna i genomsnitt öka med drygt 5 procent per år, vilket är något högre än det historiska genomsnittet. Samtliga

skatteslag väntas bidra till ökningen. När de tillfälliga skattereformerna som aviseras i denna proposition upphör, bedöms skatteintäkterna öka något snabbare än BNP.

6.3 Offentligfinansiella effekter av samtliga ändrade skatte- och avgiftsregler

De bedömda effekterna av samtliga ändrade skatte- och avgiftsregler 2023–2028 redovisas i tabell 6.5. Tabellen visar alla regeländringar sammantaget, såväl ändringar som tidigare har beslutats av riksdagen och aviserats av regeringen som förslag och aviseringar i denna proposition. Även ett urval av enskilda regeländringar redovisas. Regeländringarna visas i förhållande till det närmast föregående året. De regeländringar som aviseras i denna proposition beräknas minska skatteintäkterna med 53 miljarder kronor 2026, se avsnitt 13.

Tabell 6.5 Offentligfinansiella effekter av samtliga ändrade skatte- och avgiftsregler

Miljarder kronor, bruttoeffekt i förhållande till det närmast föregående året

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Skatt på arbete	**17,3**	**3,5**	**-20,5**	**-22,5**	**-0,3**	**6,5**
Kommunalskatt	1,2	2,2	-1,5	-3,6	-0,2	-0,1
varav förändrad medelutdebitering	*0,1*	*3,6*	*1,2*			
varav förstärkning av det förhöjda grundavdraget			*-2,4*	*-4,0*		
Statlig skatt	0,2	12,4	0,0	-0,5	-0,3	0,0
varav pausad uppräkning av skiktgränsen för statlig inkomstskatt för beskattningsåret 2024		*12,3*				
Skattereduktioner	2,8	-14,2	-18,9	-12,8	0,0	0,0
varav slopad avtrappning i jobbskatteavdraget och jobbskatteavdraget för äldre			*-4,4*			
varav förstärkt jobbskatteavdrag		*-11,0*	*-11,1*	*-17,4*		
varav höjd subventionsgrad för rotavdrag			*-4,4*	*4,4*		
Socialavgifter	13,1	3,1	-0,1	-5,6	0,3	6,6
varav tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar	*10,6*	*1,7*		*-7,1*	*0,5*	*6,6*
varav höjda åldersgränser i skattesystemet	*2,5*			*1,9*		
Skatt på kapital	**5,8**	**2,4**	**0,8**	**1,2**	**0,4**	**0,0**
Inkomstskatt, företag	4,5	2,2	0,3	0,3	0,4	-0,1
Fastighetsskatt	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0
Övriga skatter på kapital	1,3	0,2	0,5	0,7	0,0	0,0
varav en skattefri grundnivå för sparande på investeringssparkonto och i kapitalförsäkring			*-4,4*	*-2,6*		
varav avtrappat ränteavdrag för lån utan säkerhet			*4,3*	*4,3*		
Skatt på konsumtion	**-3,3**	**-3,7**	**-6,1**	**-25,6**	**-3,6**	**21,3**
Mervärdesskatt	-0,3	0,0	-0,3	-16,1	-4,4	21,3
varav tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel				*-15,9*	*-5,3*	*21,3*
Punktskatter	-3,1	-3,7	-5,8	-9,5	0,8	-0,1
varav sänkt skatt på bensin och diesel			*-3,1*	*-2,3*	*-0,2*	
varav sänkt energiskatt på el				*-5,9*	*-0,1*	*-0,1*
Restförda och övriga skatter	**0,9**	**0,8**	**0,7**	**0,5**	**0,1**	**0,0**
Totala skatteintäkter	**20,7**	**3,0**	**-25,1**	**-46,4**	**-3,5**	**27,7**
Totala skatteintäkter, exkl. kommunal utdebitering	**20,6**	**-0,7**	**-26,3**	**-46,4**	**-3,5**	**27,7**

Källa: Egna beräkningar.

6.4 Statens inkomster

Skatteinkomster redovisas när in- och utbetalningarna sker

Skillnaden mellan skatteintäkter och skatteinkomster utgörs av periodiseringar. Periodiseringarna består i sin tur av uppbörds- och betalningsförskjutningar. Inkomsterna i statens budget, dvs. statens skatteinkomster och övriga inkomster, ska enligt budgetlagen redovisas kassamässigt, dvs. när de faktiska in- och utbetalningarna sker. Utfall och prognoser för periodiseringar och övriga inkomster redovisas i tabell 6.1.

Skatteintäkter och skatteinkomster har olika påverkan på de offentliga finanserna. Exempelvis påverkar kapitalplaceringar på skattekontot och förändringar av möjligheterna att ansöka om tillfälliga anstånd statens budgetsaldo, men inte statens finansiella sparande.

Övriga inkomster påverkas av utdelningar från statliga bolag

Utfall och prognoser för de inkomster som redovisas under inkomsttyp Övriga inkomster i statens budget framgår av tabell 6.1. I dessa inkomster ingår avräkningar, som främst avser kompensation för statlig och kommunal mervärdesskatt.

Inkomster av statens verksamhet utgör merparten av Övriga inkomster och väntas uppgå till drygt 50 miljarder kronor per år under prognosperioden. En betydande del av dessa inkomster utgörs av utdelningar från statligt ägda bolag. För inkomster av försåld egendom görs ett antagande om försäljningsinkomster om 5 miljarder kronor per år under prognosåren. Bidragen från EU väntas öka kraftigt 2025 och 2026 till följd av utbetalningar från faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF).

6.5 Jämförelse med 2025 års ekonomiska vårproposition och uppföljning av statens budget för 2024 och 2025

I detta avsnitt jämförs prognosen för skatteintäkterna och övriga inkomster i denna proposition med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Vidare görs en uppföljning av inkomsterna i statens budget för 2024 och 2025. Prognosskillnaderna finns redovisade i tabell 6.6. För uppföljningen av inkomsterna i de av riksdagen ursprungligen beslutade budgetarna för 2024 och 2025 redovisas prognosskillnaderna i den vänstra delen av tabell 6.6.

Tabell 6.6 Utfall och aktuell prognos jämfört med statens budget för 2024 och 2025 samt en jämförelse med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor

	Utfall 2024	Jfr med SB24 2024	Prognos 2025	Jfr med SB25 2025	Jfr med VÅP25 2024	Jfr med VÅP25 2025	Jfr med VÅP25 2026	Jfr med VÅP25 2027	Jfr med VÅP25 2028
Skatt på arbete	**1 523,6**	**13,1**	**1 564,0**	**-13,9**	**0,0**	**-7,9**	**-36,0**	**-32,3**	**-29,6**
Direkta skatter	768,7	7,0	781,0	-6,0	0,2	-4,3	-24,5	-19,4	-21,7
varav kommunal inkomstskatt	*927,8*	*7,2*	*964,6*	*-5,0*	*0,1*	*-4,8*	*-7,5*	*-7,1*	*-7,7*
varav statlig inkomstskatt	*63,6*	*0,8*	*64,9*	*0,7*	*0,7*	*0,2*	*-0,1*	*2,1*	*0,9*
varav jobbskatteavdrag	*-181,4*	*-1,0*	*-202,3*	*2,2*	*-0,5*	*0,1*	*-16,9*	*-14,5*	*-14,9*
varav avdrag för hushållsarbete	*-20,1*	*-0,7*	*-24,9*	*-5,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
varav övrigt	*-21,3*	*0,7*	*-21,4*	*1,2*	*-0,1*	*0,2*	*0,0*	*0,1*	*0,0*
Indirekta skatter	754,9	6,1	783,0	-8,0	-0,2	-3,6	-11,4	-12,9	-7,9
varav arbetsgivaravgifter	*734,5*	*2,1*	*762,5*	*-8,7*	*-0,1*	*-3,0*	*-3,6*	*-5,6*	*-7,1*
varav egenavgifter	*11,7*	*-0,1*	*11,8*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*-0,1*
varav särskild löneskatt	*64,1*	*3,6*	*66,6*	*-1,0*	*0,0*	*-0,9*	*-0,9*	*-1,1*	*-1,2*
varav nedsättningar	*-5,5*	*0,3*	*-5,7*	*1,1*	*-0,1*	*0,0*	*-7,1*	*-6,6*	*0,1*
varav skatt på tjänstegruppliv	*0,5*	*-0,1*	*0,6*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
varav avgifter till premiepensionssystemet	*-50,5*	*0,3*	*-52,7*	*0,6*	*0,0*	*0,2*	*0,2*	*0,4*	*0,5*
Skatt på kapital	**397,8**	**20,8**	**413,0**	**-5,6**	**-0,5**	**-13,6**	**-11,0**	**-7,1**	**1,3**
varav skatt på kapital, hushåll	*85,6*	*4,1*	*92,8*	*0,6*	*-1,5*	*-9,3*	*-6,7*	*-4,6*	*-0,7*
varav skatt på företagsvinster	*209,4*	*9,7*	*217,6*	*-7,5*	*-2,8*	*-7,4*	*-5,6*	*-3,6*	*-0,9*
varav avkastningsskatt	*32,7*	*3,9*	*29,6*	*-0,4*	*2,1*	*1,4*	*-0,1*	*-0,8*	*1,1*
varav fastighetsskatt	*41,7*	*0,4*	*43,8*	*0,6*	*0,4*	*-0,2*	*-0,4*	*-0,2*	*-0,3*
varav stämpelskatt	*10,6*	*-3,0*	*12,0*	*-0,9*	*0,0*	*0,7*	*0,7*	*0,9*	*0,9*
varav kupongskatt m.m.	*11,1*	*3,4*	*10,5*	*1,3*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
varav riskskatt för kreditinstitut	*6,7*	*2,2*	*6,7*	*0,7*	*1,2*	*1,2*	*1,2*	*1,2*	*1,2*
Skatt på konsumtion och insatsvaror	**703,8**	**-20,5**	**712,4**	**-15,9**	**-0,4**	**-15,2**	**-28,9**	**-33,0**	**-8,9**
varav mervärdesskatt	*562,0*	*-22,2*	*579,9*	*-9,7*	*0,0*	*-11,6*	*-20,3*	*-24,2*	*-4,3*
varav skatt på tobak och alkohol	*32,8*	*1,4*	*28,8*	*-3,0*	*0,0*	*-1,9*	*-0,9*	*-0,9*	*-0,9*
varav energiskatt	*46,5*	*2,4*	*43,1*	*-1,5*	*-0,3*	*-0,7*	*-7,0*	*-6,8*	*-6,5*
varav koldioxidskatt	*24,6*	*0,5*	*23,9*	*-0,7*	*0,0*	*-0,7*	*0,2*	*-0,2*	*0,7*
varav övriga skatter på energi och miljö	*9,3*	*0,5*	*7,1*	*-0,4*	*-0,1*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*2,6*
varav skatt på vägtrafik	*21,6*	*-2,4*	*21,3*	*-1,1*	*0,0*	*-0,1*	*-0,8*	*-0,9*	*-0,5*
varav övriga skatter	*6,9*	*-0,8*	*8,3*	*0,5*	*0,0*	*-0,1*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Skatt på import	**8,5**	**-1,1**	**8,8**	**0,9**	**0,0**	**0,2**	**-0,2**	**-0,2**	**-0,2**
Restförda och övriga skatter	**9,0**	**-3,1**	**6,4**	**-4,3**	**-0,2**	**-1,6**	**2,7**	**-6,7**	**2,5**
varav restförda skatter	*-16,5*	*-5,6*	*-17,0*	*-4,3*	*0,0*	*-1,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
varav övriga skatter	*25,5*	*2,4*	*23,4*	*0,0*	*-0,2*	*-0,6*	*2,7*	*-6,7*	*2,5*
Totala skatteintäkter	**2 642,6**	**9,1**	**2 704,6**	**-38,9**	**-1,1**	**-38,2**	**-73,3**	**-79,3**	**-35,1**
Avgår EU-skatter	**-8,5**	**1,1**	**-8,8**	**-0,9**	**0,0**	**-0,2**	**0,2**	**0,2**	**0,2**
Offentliga sektorns skatteintäkter	**2 634,2**	**10,2**	**2 695,8**	**-39,7**	**-1,1**	**-38,3**	**-73,1**	**-79,1**	**-34,8**
varav kommunala skatter	*-951,9*	*-9,5*	*-989,5*	*2,5*	*-0,3*	*5,1*	*7,9*	*7,2*	*8,0*
varav avgifter till ålderspensionssystemet	*-326,7*	*2,3*	*-340,9*	*3,5*	*0,3*	*2,1*	*2,2*	*3,0*	*3,2*
Statens skatteintäkter	**1 355,5**	**2,9**	**1 365,4**	**-33,7**	**-1,1**	**-31,2**	**-63,0**	**-68,9**	**-23,7**
Periodiseringar	**-24,2**	**-16,5**	**-12,7**	**-15,7**	**1,0**	**-6,6**	**3,1**	**-4,5**	**-8,8**
Statens skatteinkomster	**1 331,3**	**-13,6**	**1 352,7**	**-49,4**	**-0,1**	**-37,8**	**-60,0**	**-73,3**	**-32,5**

	Utfall 2024	Jfr med SB24 2024	Prognos 2025	Jfr med SB25 2025	Jfr med VÅP25 2024	Jfr med VÅP25 2025	Jfr med VÅP25 2026	Jfr med VÅP25 2027	Jfr med VÅP25 2028
Övriga inkomster	**-58,6**	**-37,9**	**-37,3**	**-9,0**	**0,1**	**5,5**	**0,3**	**9,4**	**0,2**
2000 Inkomster av statens verksamhet	47,6	-0,3	51,3	3,4	0,0	3,8	3,2	3,0	2,8
3000 Inkomster av försåld egendom	1,2	-3,8	5,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
4000 Återbetalning av lån	0,4	-0,2	0,7	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0
5000 Kalkylmässiga inkomster	21,9	-0,2	25,0	1,1	0,0	0,2	0,5	0,1	-0,3
6000 Bidrag m.m. från EU	16,4	-32,3	33,1	-15,7	0,0	-1,1	0,0	0,5	1,3
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-146,1	-1,1	-152,5	1,9	0,1	2,3	-3,5	5,9	-3,6
8000 Utgifter som ges som krediteringar på skattekontot	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Statsbudgetens inkomster	**1 272,7**	**-51,5**	**1 315,4**	**-58,5**	**0,0**	**-32,4**	**-59,7**	**-63,9**	**-32,3**

Anm.: Med statens budget (SB) avses de av riksdagen ursprungligen beslutade budgetarna för 2024 och 2025. År 2024 är enligt preliminära utfall. Prognoser och utfall är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

Källor: Statistiska centralbyrån, Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Skatt på arbete är nedreviderat till följd av förstärkt jobbskatteavdrag

Intäkterna från skatt på arbete 2025 har reviderats ned jämfört med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Det beror framför allt på en svagare utveckling på arbetsmarknaden än väntat. Även för de följande åren har intäkterna från skatt på arbete reviderats ned, främst till följd av aviseringarna i denna proposition om ett förstärkt jobbskatteavdrag och grundavdrag.

Jämfört med statens budget för 2024 har intäkterna för skatt på arbete reviderats upp 2024, vilket huvudsakligen beror på ett högre beskattningsutfall än väntat, höjda kommunalskattesatser och högre transfereringar än väntat. Jämfört med statens budget för 2025 har intäkterna reviderats ned 2025 till följd av en svagare utveckling på arbetsmarknaden än väntat.

Skatt på kapital har reviderats ned till följd av lägre tillväxt och tillgångspriser

Jämfört med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition har intäkterna från skatt på både företagsvinster och hushållens kapitalinkomster reviderats ned 2025. Företagsvinsterna har främst reviderats ned till följd av att tillväxten reviderats ned för 2025. Hushållens kapitalinkomster har framför allt reviderats ned till följd av svagare tillgångspriser på både bostads- och aktiemarknaden, vilket väntas medföra lägre kapitalvinster. Både ränteutgifterna och ränteinkomsterna har reviderats ned till följd av preliminära utfall. Skatteintäkterna från riskskatten har reviderats upp till följd av ett högre preliminärt utfall för 2024.

Upprevideringen för 2024 jämfört med vad som väntades i statens budget för 2024 förklaras både av en starkare vinstutveckling för företag än väntat och av högre utdelningsinkomster och schablonintäkter från hushållens kapitalinkomster. Nedrevideringen för 2025 förklaras framför allt av att vinstutvecklingen för företagen väntas bli svagare.

Skatt på konsumtion och insatsvaror nedreviderat 2025–2028

Intäkter från skatt på konsumtion och insatsvaror har reviderats ned för hela perioden 2025–2028 i jämförelse med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Främst är det intäkterna från mervärdesskatt som har reviderats, till följd av aviserade skattesänkningar i denna proposition samt förväntningar om en svagare utveckling av

viktiga skattebaser än vad som antogs i vårpropositionen. Sänkningen av energiskatt på elektrisk kraft i denna proposition har också bidragit till nedrevideringen.

Intäkterna från skatt på konsumtion och insatsvaror har reviderats ned jämfört med prognosen i statens budget för både 2024 och 2025. Det förklaras bl.a. av att återhämtningen för den viktiga skattebasen bostadsinvesteringar har dröjt längre än vad som antogs i prognoserna i budgetpropositionerna för 2024 och 2025.

Periodiseringar har reviderats till följd av kapitalplaceringar och anstånd

Prognosen för periodiseringar har reviderats ned för 2025 och 2027–2028 jämfört med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition, främst till följd av reviderade uppbördsförskjutningar för skatter från hushållen. Kapitalplaceringar på skattekontot påverkar periodiseringarna under hela prognosperioden. I nuvarande prognos antas kapitalplaceringarna minska successivt, men inte upphöra helt.

I förhållande till statens budget för 2024 medförde periodiseringseffekter att statens inkomster blev lägre än väntat. Det berodde huvudsakligen på inbetalningar av anstånd och en ny bedömning av kapitalplaceringar på skattekontot samt uppbördsförskjutningar för skatter från hushållen. Även för 2025 väntas periodiseringseffekter medföra att statens inkomster blir lägre än väntat jämfört med statens budget för 2025. Det förklaras huvudsakligen av en ny bedömning av kapitalplaceringar på skattekontot och en förändrad tidpunkt för inbetalningar av anstånd.

Övriga inkomster påverkas av utbetalningar av bidrag från RRF

Inkomsterna från övriga inkomster har reviderats upp framför allt för 2025 och 2027 jämfört med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Det beror främst på ökade ränteinkomster och övriga inkomster av statens verksamhet.

I förhållande till statens budget för 2024 respektive 2025 beror nedrevideringarna huvudsakligen på att utbetalningar av EU-bidrag från RRF har senarelagts. För 2024 blev även inkomster av försåld egendom lägre än väntat.

7 Utgifter

I detta avsnitt lämnas förslag om utgiftsramar, förändring av anslagsbehållningar och utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2026 samt preliminära utgiftsramar för 2027 och 2028. Förslagen grundar sig på en redovisning och analys av utvecklingen av utgifterna inom utgiftsområdena i statens budget samt de utgifter som omfattas av utgiftstaket, de s.k. takbegränsade utgifterna.

Sammanfattning

- Utgiftsramarna för de 27 utgiftsområdena i statens budget beräknas uppgå till totalt 1 543 miljarder kronor 2026. Det är 102 miljarder kronor mer än utgiftsramarna 2025 i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för samma år. Riksdagen har dock därefter beslutat om ändringar i statens budget för 2025 som, tillsammans med regeringens förslag i propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop. 2025/26:2) och i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14), uppgår till 8 miljarder kronor.
- De takbegränsade utgifterna beräknas uppgå till 1 895 miljarder kronor 2026. Det är en ökning med 116 miljarder kronor jämfört med 2025. Ökningen beror främst på de åtgärder som regeringen föreslår i denna proposition och i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina.
- Utgifterna för ålderspensionssystemet beräknas uppgå till 393 miljarder kronor 2026. Det är en ökning med 8 miljarder kronor jämfört med 2025.
- Nivån på de takbegränsade utgifterna 2026 beräknas motsvara 27,5 procent av BNP. Det är ungefär samma nivå som 2025.
- Jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100) beräknas de takbegränsade utgifterna bli 74 miljarder kronor högre 2026, 89 miljarder kronor högre 2027 och 49 miljarder kronor högre 2028. De högre utgifterna beror främst på de åtgärder som föreslås i denna proposition.
- För 2025 beräknas utgifterna i statens budget bli 6 miljarder kronor lägre jämfört med den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2025.

7.1 Inledning

Statens budget delas in i 27 utgiftsområden. Utgiftsramarna för utgiftsområdena är summan av anvisade medel för de anslag som ingår i respektive utgiftsområde. Utgifterna, däremot, utgörs av prognoser för faktiskt förbrukade medel. Posten Minskning av anslagsbehållningar är skillnaden mellan anvisade medel och prognosen för faktiskt förbrukade medel. Till utgifterna i statens budget hör även Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen (se avsnitt 8). De takbegränsade utgifterna, dvs. de utgifter som omfattas av utgiftstaket, består av utgifterna inom utgiftsområdena 1–25 och 27 samt utgifterna i ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. ingår inte i de takbegränsade utgifterna.

Regeringens förslag till utgiftsramar och beräkning av de takbegränsade utgifterna baseras på prognosen för den makroekonomiska utvecklingen i avsnitt 4, volymutvecklingen i transfereringssystemen samt pris- och löneomräkningen av förvalt-

nings- och investeringsanslag. Vidare har hänsyn tagits till tidigare beslutade och aviserade åtgärder på budgetens utgiftssida samt de åtgärder som föreslås eller aviseras i denna proposition. I beräkningarna antas inga ytterligare finanspolitiska regel- eller anslagsändringar genomföras under den redovisade prognosperioden. Beräkningen av de preliminära utgiftsramarna och de takbegränsade utgifterna för 2027 och 2028 ska därmed ses som en konsekvensanalys av budgetförslagets, inklusive tidigare beslutade och aviserade åtgärders, effekt på den medelfristiga budgetutvecklingen.

7.2 Utgiftsramar för 2026

Regeringens förslag

Utgifterna för 2026 fördelas på utgiftsområden enligt tabell 7.1.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 9 kap. 5 § riksdagsordningen ska förslaget till statens budget innehålla en fördelning av anslagen på utgiftsområden.

Tabell 7.1 Utgiftsramar, anslagsbehållningar och utgifter för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget 2026

Tusental kronor Utgiftsområde	
1 Rikets styrelse	21 614 324
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	22 038 701
3 Skatt, tull och exekution	15 511 898
4 Rättsväsendet	94 743 980
5 Internationell samverkan	2 547 401
6 Försvar och samhällets krisberedskap	225 022 485
7 Internationellt bistånd	43 652 932
8 Migration	13 524 360
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	127 707 301
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	121 994 196
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	59 321 791
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	104 228 329
13 Integration och jämställdhet	5 866 226
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	91 162 652
15 Studiestöd	35 787 594
16 Utbildning och universitetsforskning	106 936 696
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	17 337 204
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	1 775 128
19 Regional utveckling	4 874 201
20 Klimat, miljö och natur	19 625 341
21 Energi	7 939 815
22 Kommunikationer	106 704 772
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	22 566 654
24 Näringsliv	8 955 115
25 Allmänna bidrag till kommuner	180 723 354
26 Statsskuldsräntor m.m.	26 955 200
27 Avgiften till Europeiska unionen	54 199 851
Summa utgiftsområden	**1 543 317 501**
Minskning av anslagsbehållningar	-16 241 512

Utgiftsområde	
Summa utgifter	**1 527 075 989**
Summa utgifter exkl. statsskuldsräntor[1]	**1 502 057 589**
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	393 213 000
Takbegränsade utgifter	**1 895 270 589**
Budgeteringsmarginal	40 729 411
Utgiftstak[2]	**1 936 000 000**

[1] Summa utgifter exkl. utg.omr. 26 Statsskuldsräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldsräntor motsvarande 1,9 miljarder kronor.

[2] Regeringens förslag till nivå på utgiftstaket för 2026 i denna proposition (se avsnitt 5.2).

Källa: Egna beräkningar.

Som framgår av tabell 7.1 uppgår utgiftsramarna för 2026 sammantaget till 1 543 miljarder kronor. Det är en ökning med 102 miljarder kronor jämfört med ramarna för 2025 i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2025 (bet. 2024/25:FiU10, rskr. 2024/25:125). Förändringen av utgiftsramarna preciseras i tabell 7.2.

Tabell 7.2 Härledning av de sammanlagda utgiftsramarna 2026

Miljarder kronor

Summa utgiftsramar i ursprungligen beslutad budget för 2025[1]	**1 442**
Pris- och löneomräkning	8
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	95
Makroekonomisk utveckling	-1
Volymer	-7
Övrigt	7
Summa nya utgiftsramar för 2026	**1 543**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i slutet av 2024 (bet. 2024/25:FiU10, rskr. 2024/25:125). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

Den årliga pris- och löneomräkningen av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål leder till att utgiftsramarna för 2026 ökar med 8 miljarder kronor.

Tidigare beslutade samt nu föreslagna och aviserade åtgärder ökar utgiftsramarna med 95 miljarder kronor. Beloppet är ett netto av att flera utgiftsområden ökar medan andra minskar. Den utgiftsram som ökar mest till följd av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder är ramen för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Därefter följer i storleksordning ramarna för utgiftsområdena 22 Kommunikationer och 25 Allmänna bidrag till kommuner. De ramar som minskar mest är utgiftsområdena 7 Internationellt bistånd, 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik och 13 Integration och jämställdhet.

Den makroekonomiska utvecklingen medför minskade utgiftsramar för 2026 med 1 miljard kronor. De utgiftsramar som av denna anledning minskar mest är ramarna för utgiftsområdena 14 Arbetsmarknad och arbetsliv och 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom. De utgiftsramar som av denna anledning ökar mest är utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Volymförändringar, t.ex. i form av ett förändrat antal personer i olika transfereringssystem, bidrar till att utgiftsramarna minskar med 7 miljarder kronor. De utgiftsramar som minskar mest med anledning av volymförändringar är ramarna för utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning,

12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn och 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Övriga utgiftspåverkande faktorer bidrar till att utgiftsramarna ökar med 7 miljarder kronor. Den utgiftsram som ökar mest till följd av sådana faktorer är ramen för 27 Avgiften till Europeiska unionen. Den utgiftsram som minskar mest med anledning av dessa faktorer är ramen för utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor.

De förändringar av utgiftsramarna 2026 som beskrivs i detta avsnitt förhåller sig till de ursprungligen beslutade utgiftsramarna för 2025, vilket är den senaste gången riksdagen beslutade om hela statens budget. Efter det ursprungliga beslutet om statens budget för 2025 har riksdagen dock beslutat om ändringar av utgiftsramarna för 2025. Tillsammans med förslagen till ändrade ramar i propositionen Höständringsbudget för 2025 och propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina medför ändringarna ökade utgiftsramar om sammanlagt 8 miljarder kronor jämfört med ramarna i det ursprungliga beslutet om statens budget. De sammanlagda beslutade och föreslagna ändringarna av utgiftsramarna avser främst stöd till Ukraina och arbetsmarknadsrelaterade utgifter till följd av den ökade arbetslösheten (se vidare avsnitt 7.5).

I avsnitt 7.4 beskrivs förändringarna av utgiftsramarna 2026 i förhållande till den aktuella bedömningen av de faktiska utgifterna för 2025 i denna proposition. Förändringen av utgiftsramarna för 2026 jämfört med beräkningen i 2025 års ekonomiska vårproposition redovisas i avsnitt 7.6.

Regeringens förslag

Beräkningen av förändringen av anslagsbehållningar för 2026 enligt tabell 7.1 godkänns.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 3 kap. 3 § budgetlagen (2011:203) ska regeringens förslag till statens budget omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Anslagsbehållningar uppstår och förändras när prognoser över faktisk användning av medel är mindre eller större än motsvarade anslagsnivåer och kan t.ex. följa av att statliga myndigheter har vissa möjligheter att omfördela utgifter över tid. Anslagsbehållningarna ingår därför i beräkningen av lånebehovet. Bedömningen av hur anslagsbehållningarna kommer att förändras under ett år redovisas på utgiftssidan som en för alla anslag gemensam post, benämnd Minskning av anslagsbehållningar. För merparten av myndigheternas förvaltningsanslag och de sakanslag som budgeteras med bestämda nominella belopp ingår en beräkning av skillnaden mellan anslagsnivå och förbrukning av utgifter i enlighet med historiskt mönster. För 2026 beräknas minskningen av anslagsbehållningar uppgå till -16,2 miljarder kronor. Eftersom beloppet är negativt innebär det att den faktiska användningen av medel beräknas bli mindre än de totala anslagsnivåerna 2026.

Regeringens förslag

Beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2026 enligt tabell 7.1 godkänns.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 2 kap. 2 § budgetlagen ska den av riksdagen beslutade nivån på utgiftstaket användas i beredningen av förslaget till statens budget. Utgiftstaket omfattar bl.a. utgifterna inom ålderspensionssystemet som ligger vid sidan av statens budget. Utgifterna för ålderspensionssystemet beräknas öka med 8,3 miljarder kronor 2026 jämfört med prognosen för 2025 (tabell 7.3). Ökningen är huvudsakligen hänförlig till den makroekonomiska utvecklingen (se avsnitt 7.4).

7.3 Preliminära utgiftsramar för 2027 och 2028

Regeringens förslag

Den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2027 och 2028 enligt tabell 7.3 godkänns som riktlinje för regeringens budgetarbete.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 2 kap. 3 § budgetlagen ska regeringen i budgetpropositionen lämna förslag till preliminära inkomstberäkningar och utgiftsramar för det andra och tredje tillkommande budgetåret. Regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2027 och 2028 redovisas i tabell 7.3. Summan av de preliminära utgiftsramarna beräknas öka med 23,1 miljarder kronor 2027 och minska med 3,3 miljarder kronor 2028, jämfört med det närmast föregående året.

En utförlig redovisning av utgiftsutvecklingen lämnas i avsnitt 7.4. Förändringen av de preliminära utgiftsramarna för 2027 jämfört med beräkningarna i 2025 års ekonomiska vårproposition redovisas i avsnitt 7.6.

Tabell 7.3 Utgiftsramar 2025–2028

Miljoner kronor

Utgiftsområde	2024 Utfall[1]	2025 Anslag[2]	2025 Prognos	2026 Förslag	2027 Förslag	2028 Förslag
1 Rikets styrelse	19 024	20 172	20 185	21 614	21 212	21 331
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	20 824	21 977	21 705	22 039	22 091	22 611
3 Skatt, tull och exekution	16 924	14 847	14 737	15 512	15 851	16 140
4 Rättsväsendet	78 298	87 390	86 237	94 744	103 673	108 001
5 Internationell samverkan	2 321	2 830	2 810	2 547	2 333	2 326
6 Försvar och samhällets krisberedskap	128 177	168 818	168 286	225 022	234 025	207 201
7 Internationellt bistånd	49 604	44 738	45 814	43 653	43 764	44 072
8 Migration	11 765	11 938	11 622	13 524	13 112	13 093
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	116 049	120 470	117 854	127 707	125 290	118 231
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	120 096	123 362	120 600	121 994	123 988	124 266
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	63 565	62 890	62 395	59 322	56 632	56 941
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	102 877	104 531	101 443	104 228	105 132	107 667
13 Integration och jämställdhet	4 738	6 286	6 063	5 866	3 319	2 498
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	88 531	97 055	92 857	91 163	88 140	87 523
15 Studiestöd	28 039	33 982	30 766	35 788	36 265	37 023
16 Utbildning och universitetsforskning	98 133	104 883	101 670	106 937	106 596	106 805
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 621	16 916	16 876	17 337	17 108	16 765
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	4 629	3 145	3 216	1 775	2 111	2 136
19 Regional utveckling	2 819	4 294	3 576	4 874	4 637	4 189

Utgiftsområde	2024 Utfall[1]	2025 Anslag[2]	2025 Prognos	2026 Förslag	2027 Förslag	2028 Förslag
20 Klimat, miljö och natur	14 587	16 479	17 482	19 625	18 773	17 392
21 Energi	4 402	6 631	5 947	7 940	8 327	8 495
22 Kommunikationer	81 216	95 127	92 180	106 705	110 953	120 896
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	21 554	21 834	21 726	22 567	22 936	20 023
24 Näringsliv	9 229	9 483	8 910	8 955	8 707	9 229
25 Allmänna bidrag till kommuner	174 245	173 197	173 195	180 723	181 608	183 538
26 Statsskuldsräntor m.m.	45 198	28 755	30 598	26 955	32 155	42 655
27 Avgiften till Europeiska unionen	41 187	47 762	46 137	54 200	57 708	62 097
Summa utgiftsområden	**1 364 651**	**1 449 793**	**1 424 886**	**1 543 318**	**1 566 445**	**1 563 145**
Minskning av anslagsbehållningar				-16 242	-7 546	-8 203
Summa utgifter	**1 364 651**		**1 424 886**	**1 527 076**	**1 558 899**	**1 554 943**
Summa utgifter exkl. statsskuldsräntor[3]	**1 319 453**		**1 394 288**	**1 502 058**	**1 526 834**	**1 512 377**
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	366 582		384 895	393 213	408 703	424 951
Takbegränsade utgifter	**1 686 035**		**1 779 183**	**1 895 271**	**1 935 537**	**1 937 328**
Budgeteringsmarginal	60 965		76 817	40 729	73 463	167 672
Utgiftstak[4]	**1 747 000**		**1 856 000**	**1 936 000**	**2 009 000**	**2 105 000**

[1] Anslagen är fördelade till de utgiftsområden de tillhör i statens budget för 2026.

[2] Inkluderar beslutade och föreslagna åtgärder i Extra ändringsbudget för 2025 – Stöd till Ukraina (prop. 2024/25:94, bet. 2024/25:FiU29, rskr. 2024/25:144 och 145), Extra ändringsbudget för 2025 – Ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2024/25:146, bet. 2024/25:FiU31, rskr. 2024/25:181 och 182), VÄB25 (prop. 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:252–263), Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion och Laboratorier AB (prop. 2024/25:185, bet. 2024/25:FiU33, rskr. 2024/25:281 och 282), Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14) samt förslag i HÄB25 (prop. 2025/26:2).

[3] Summa utgifter exkl. utg.omr. 26 Statsskuldsräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldsräntor.

[4] Regeringens förslag till nivå på utgiftstaket för 2026–2028 i denna proposition (se avsnitt 5.2).

Källa: Egna beräkningar.

7.4 Utvecklingen av de takbegränsade utgifterna över tid

De takbegränsade utgifterna som andel av BNP var höga under 2021 till följd av pandemin (se tabell 7.4). Därefter minskade utgifterna som andel av BNP sakta i takt med att bl.a. pandemirelaterade åtgärder fasades ut. År 2025 och 2026 beräknas utgifterna öka som andel av BNP, för att sedan minska 2027 och 2028. Minskningarna 2027 och 2028 beror bl.a. på att det i beräkningarna antas att det inte kommer att genomföras några ytterligare finanspolitiska regel- eller anslagsändringar under den redovisade prognosperioden.

Tabell 7.4 Utgifter inom budgetens utgiftsområden och takbegränsade utgifter i procent av BNP

Procent av BNP. Utfall 2021–2024, prognos 2025–2028

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Utgifter inom utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor[1]	22,4	20,8	19,8	20,6	21,3	21,8	21,2	20,2
Statsskuldsräntor m.m.[1]	0,0	0,5	0,5	0,7	0,5	0,4	0,4	0,6
Summa utgiftsområden	**22,4**	**21,3**	**20,3**	**21,3**	**21,8**	**22,1**	**21,6**	**20,8**
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	6,2	6,0	5,9	5,7	5,9	5,7	5,7	5,7
Takbegränsade utgifter[2]	**28,6**	**26,8**	**25,6**	**26,4**	**27,2**	**27,5**	**26,8**	**25,9**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit.

[2] Utgifter inom budgetens utgiftsområden (exkl. utg.omr. 26 Statsskuldsräntor m.m.) och ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

Nedan beskrivs utvecklingen av de takbegränsade utgifterna genom att varje år jämförs med det närmast föregående året. Det innebär att för 2025 anges förändringen av utgifterna i jämförelse med 2024 och för 2026 anges förändringen av utgifterna i jämförelse med 2025 osv. Den årliga förändringen av de takbegränsade utgifterna redovisas i tabell 7.5.

De takbegränsade utgifterna beräknas öka med 116,1 miljarder kronor 2026 jämfört med 2025. Som framgår av tabell 7.5 är den främsta orsaken till ökningen beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder. Även den makroekonomiska utvecklingen, främst utvecklingen av priser och löner, medför att utgifterna ökar för flera transfereringsanslag. Utvecklingen av priser och löner i ekonomin bidrar också till den relativt stora ökningen av pris- och löneomräkningen av myndigheternas förvaltningsanslag och vissa investeringsanslag 2025. Omräkningen sker med en eftersläpning på två år och baseras således på utvecklingen av priser och löner två år tidigare.

År 2027 och 2028 beräknas ökningen av de takbegränsade utgifterna bli mindre än 2026. Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder beräknas medföra en mindre ökning 2027 och en minskning 2028. Minskningen 2028 beror till stor del på att ramen för utgifter avseende militärt stöd till Ukraina sträcker sig t.o.m. 2027. Därutöver utgår beräkningarna från antagandet att inga nya finanspolitiska åtgärder vidtas för dessa år utöver de som tidigare aviserats eller aviseras i denna proposition.

Tabell 7.5 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med det närmast föregående året

Miljarder kronor

	2024	2025	2026	2027	2028
Takbegränsade utgifter	**111,1**	**93,1**	**116,1**	**40,3**	**1,8**
varav beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder[1]	*56,4*	*28,6*	*84,8*	*14,4*	*-31,6*
varav pris- och löneomräkning	*22,0*	*16,5*	*8,6*	*7,0*	*8,9*
varav makroekonomiska förändringar	*39,6*	*29,9*	*12,2*	*12,4*	*19,2*
varav volymer[2]	*1,9*	*-7,2*	*-1,1*	*-1,1*	*1,2*
varav tekniska justeringar[3]	*2,2*	*3,4*	*7,4*	*-3,3*	*0,0*
varav övrigt	*-11,0*	*21,8*	*4,2*	*10,9*	*4,1*

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket ingår inte. Vidare ingår inte medel som har föreslagits i tidigare propositioner om ändringar i statens budget eller som i HÄB25 föreslås tillföras regelstyrda anslag som påverkas av förändringar i volym och makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag).

[2] Begreppet volym innefattar ett antal olika slags utgiftsförändringar, till följd av bl.a. antal personer i transfereringssystemen, längden på den tid som en person finns i ett transfereringssystem samt förändringar av nivån på styckkostnader i transfereringssystemen som inte direkt kan kopplas till den makroekonomiska utvecklingen.

[3] Utgiftsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstakets nivå.

Källa: Egna beräkningar.

Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder

I detta avsnitt redovisas den samlade budgeteffekten på de takbegränsade utgifterna av alla beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder, i förhållande till det närmast föregående året. Därmed ingår även budgeteffekter av tidigare åtgärder som upphör eller minskar i omfattning. Utöver de åtgärder som riksdagen har beslutat om ingår i redovisningen även förslagen och aviseringarna i denna proposition, i propositionen Höständringsbudget för 2025 och i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina.

Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder bedöms medföra att de takbegränsade utgifterna ökar med 28,6 miljarder kronor 2025. För 2026 väntas utgifterna öka med 84,8 miljarder kronor och för 2027 med 14,4 miljarder kronor. För 2028 väntas

utgifterna minska med 31,6 miljarder kronor. Sammantaget uppgår ökningen av de takbegränsade utgifterna 2025–2028 till 96,2 miljarder kronor.

Efter tabell 7.6 kommenteras utgiftsområdena med störst förändringar under prognosåren till följd av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder.

Tabell 7.6 Förändringar av takbegränsade utgifter jämfört med det närmast föregående året till följd av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder

Miljarder kronor

Utgiftsområde	2024	2025	2026	2027	2028
1 Rikets styrelse	0,8	-0,2	1,1	-0,7	-0,2
varav sedan VÅP25		*0,0*	*1,2*	*-0,7*	*-0,1*
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,3	0,1	0,2	-0,2	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,2*	*0,0*	*0,0*
3 Skatt, tull och exekution	3,6	-2,6	0,4	0,1	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,3*	*0,1*	*0,0*
4 Rättsväsendet	7,3	6,6	5,9	7,6	2,5
varav sedan VÅP25		*0,0*	*1,5*	*2,2*	*4,0*
5 Internationell samverkan	-0,1	0,0	0,3	-0,2	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,3*	*-0,2*	*0,0*
6 Försvar och samhällets krisberedskap	24,2	33,0	55,1	5,7	-29,7
varav sedan VÅP25		*-6,6*	*53,8*	*8,4*	*-37,1*
7 Internationellt bistånd	-0,6	-5,8	-2,3	0,1	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
8 Migration	-0,1	0,4	2,2	-0,5	-0,4
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,4*	*0,6*	*0,0*
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	6,4	1,8	7,0	-2,9	-8,6
varav sedan VÅP25		*-0,7*	*12,2*	*1,4*	*-4,6*
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	2,2	-1,0	0,2	1,7	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,3*	*0,2*	*0,0*
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-0,4	0,6	-0,5	-0,6	-0,1
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,0*	*0,0*	*-0,1*
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	0,3	-1,5	0,3	-0,2	0,1
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,8*	*-0,5*	*0,1*
13 Integration och jämställdhet	-1,4	1,0	-1,1	-0,1	-0,4
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,2*	*0,1*	*0,0*
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	0,5	-1,9	-0,2	0,1	-0,5
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,4*
15 Studiestöd	1,6	1,7	1,4	0,0	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*-0,1*	*0,0*	*0,1*
16 Utbildning och universitetsforskning	2,4	2,8	1,0	-1,1	-0,8
varav sedan VÅP25		*0,1*	*4,6*	*-0,9*	*-0,9*
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	-0,2	0,1	0,4	-0,3	-0,4
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,7*	*0,0*	*-0,2*
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	0,0	-3,0	-1,4	0,3	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*-0,4*	*0,3*	*0,0*
19 Regional utveckling	-0,2	0,3	0,6	-0,2	-0,4
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,2*	*0,7*	*-0,3*
20 Klimat, miljö och natur	-0,1	-3,1	3,1	-0,9	-1,4

Utgiftsområde	2024	2025	2026	2027	2028
varav sedan VÅP25		*0,0*	*2,1*	*1,8*	*0,8*
21 Energi	0,4	0,9	1,3	0,4	0,2
varav sedan VÅP25		*0,0*	*1,8*	*-0,9*	*0,7*
22 Kommunikationer	0,5	3,7	8,7	3,6	9,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,9*	*0,6*	*0,2*
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	-1,4	-0,4	0,7	0,7	-3,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*1,5*	*0,2*	*0,6*
24 Näringsliv	-2,0	-0,2	-0,6	-0,3	0,5
varav sedan VÅP25		*0,7*	*0,0*	*-0,3*	*0,1*
25 Allmänna bidrag till kommuner	14,3	-4,5	3,0	4,1	1,9
varav sedan VÅP25		*0,0*	*2,1*	*3,8*	*1,5*
26 Statsskuldsräntor m.m.	25,0	-25,0	0,0	0,0	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
27 Avgiften till Europeiska unionen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Summa utgiftsområden	**83,2**	**3,7**	**86,7**	**16,2**	**-31,9**
varav sedan VÅP25		*-6,4*	*84,6*	*16,7*	*-34,9*
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	-1,8	-0,1	-1,9	-1,8	0,3
varav sedan VÅP25		*0,0*	*0,0*	*0,1*	*0,3*
Takbegränsade utgifter	**56,4**	**28,6**	**84,8**	**14,4**	**-31,6**

Anm.: Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket ingår inte. Vidare ingår inte medel som i HÄB25 eller tidigare propositioner om ändringar i statens budget föreslås tillföras anslag till följd av förändringar i volym och makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag).

Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse väntas öka med 1,1 miljarder kronor 2026. Detta beror främst på ett tillskott för genomförande av allmänna val 2026, samt tillskott till Länsstyrelserna för energi-, klimat- och miljöinitiativ som föreslås i denna proposition, exempelvis omprövning av vattenkraften.

Utgifterna inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet beräknas öka under hela prognosperioden. Ökningen beror bl.a. på tidigare beslut om tillskott med anledning av Polismyndighetens och Kriminalvårdens tillväxt och förstärkningar av andra delar av rättsväsendet, exempelvis Sveriges Domstolar, Åklagarmyndigheten och Säkerhetspolisen. Ytterligare tillskott under samtliga år föreslås och beräknas i denna proposition avsättas till bl.a. Polismyndigheten och Kriminalvården.

Utgifterna inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap beräknas öka under hela prognosperioden bortsett från 2028. I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) och propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Ytterligare stöd till Ukraina tillfördes medel till den s.k. Ukrainaramen 2025. I propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina tas Ukrainaramen för 2025 i anspråk, vilket minskar de takbegränsade utgifterna för 2025 och belastar i stället statens budget för de kommande åren. Utgifterna för 2026 och 2027 beräknas öka med anledning av förslagen i denna proposition avseende ökade satsningar på det militära och civila försvaret och ytterligare medel till Ukrainaramen 2026 och 2027. Även tidigare beslut bidrar till utgiftsökningen t.ex. de s.k. läglighetsköpen, dvs. beställningar som kan göras där marknaden relativt snabbt kan möta krigsorganisationens behov, stöd till Ukraina och en gradvis höjning av den ekonomiska ramen för det militära och civila försvaret i enlighet med vad som anges i propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34). Utgifterna beräknas minska 2028, vilket huvudsakligen är en följd av att de tillskott som görs till Ukraina-

ramen sträcker sig t.o.m. 2027. Utgifterna för läglighetsköpen beräknas minska 2028, vilket också bidrar till utgiftsminskningen 2028.

Utgifterna inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd beräknas minska 2024–2026. Minskningen 2025 förklaras i huvudsak av att biståndsbudgeten i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1) sänktes till 56 miljarder kronor fr.o.m. 2023, ökade migrationsavräkningar och finansiering av tidigareläggning av folkbokföring för personer från Ukraina. I budgetpropositionen för 2025 minskade biståndsbudgeten ytterligare för 2026.

Utgifterna inom utgiftsområde 8 Migration beräknas öka 2025 och 2026. För 2025 består ökningen i första hand av tillskott till Migrationsverket till följd av mottagandet av personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet som har flytt från kriget i Ukraina. Utgiftsökningen 2026 förklaras främst av tillskotten till ökad frivillig återvandring, men också av flera andra åtgärder, såsom ökade medel för fler förvarsplatser. Utgifterna beräknas minska 2027 och 2028. För 2027 beror minskningen i huvudsak på minskade medel till ökad frivillig återvandring. Minskningen 2028 förklaras till stor del av att tillskotten till Migrationsverket har haft en tvåårig planeringshorisont.

Utgifterna inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg beräknas öka 2025 och 2026, men minska 2027 och 2028. Ökningen av utgifterna 2026 förklaras av stärkt högkostnadsskydd för tandvården, insatser för att korta vårdköerna, en förlängning av satsningen på vuxenpsykiatrin, samt civila försvarsatsningar för att stärka hälso- och sjukvården. År 2027 väntas utgifterna minska, eftersom medel från Statens institutionsstyrelse flyttas till Kriminalvården och tillfälliga satsningar på psykiatrin och cancerområdet löper ut. Utgifterna för 2028 minskar framför allt till följd av att tillfälliga satsningar för att korta vårdköerna löper ut, samt att den tillfälliga förstärkningen av stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet avslutas.

Utgifterna inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning ökade 2024. Utgiftsökningen berodde främst på tillskott till Försäkringskassan samt justeringar av åldersgränserna i pensionssystemet och angränsande trygghetssystem, vilka trädde i kraft 2023 och fick fullt genomslag 2024. Reformen innebar att den övre åldersgränsen för rätt till bl.a. sjukersättning och sjukpenning höjdes. Ersättningen för höga sjuklönekostnader upphörde vid utgången av juni 2024. Eftersom ersättningen betalas ut till arbetsgivarna året efter att sjuklönekostnaderna uppstått, medför beslutet om att avskaffa ersättningen en minskning av utgifterna 2025, med fullt genomslag 2026. Minskningen av utgifterna 2026 motverkas av att de pensionsrelaterade åldersgränserna knyts till riktåldern för pension, vilket innebär att åldersgränserna justeras upp ytterligare ett år. De höjda åldersgränserna ökar även utgifterna 2027. Utgifterna 2026 och 2027 ökar även till följd av de åtgärder som föreslås i denna proposition, bl.a. förslag om kvalificering till välfärden, AI-verkstad och medel för införande av administrativa sanktioner i socialförsäkringen.

Utgifterna inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn beräknas minska 2025 och 2027 och öka övriga år. Ökningen 2024 berodde på att den tillfälliga höjningen av bostadsbidraget till barnfamiljer, det s.k. tilläggsbidraget, förstärktes vid halvårsskiftet 2023. Den högre ersättningsnivån gällde även under hela 2024. För 2025 minskar utgifterna bl.a. på grund av att det tillfälliga tilläggsbidraget i bostadsbidraget för barnfamiljer förlängdes det första halvåret 2025, men med en lägre procentsats jämfört med 2024. För 2026 ökar utgifterna till följd av förslag i denna proposition, bl.a. om höjda bostadskostnadsgränser för bostadsbidrag. Det motverkas dock av att tilläggsbidraget i bostadsbidraget helt har fasats ut. För 2027 minskar utgifterna med anledning av förslagen i denna proposition, bl.a. på grund av att ikraftträdandet för

införande av månadsberäkning av bostadsbidraget har flyttats från den 1 januari 2026 till den 1 januari 2027.

Utgifterna inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet beräknas öka 2025, vilket förklaras av att antalet personer som blir kommunmottagna väntas öka till följd av förslagen i propositionen Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd (prop. 2023/24:151). Tillfälliga medel för utgifterna till följd av propositionen beräknades utifrån att massflyktsdirektivet gällde t.o.m. den 4 mars 2025, vilket förklarar att utgifterna minskar 2026. Även 2027 och 2028 minskar utgifterna, bl.a. med anledning av att tillfälliga satsningar löper ut.

Utgifterna inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv beräknas minska 2025, 2026 och 2028 på grund av beslutade och aviserade åtgärder. Minskningen är störst 2025 och beror främst på att subventionsnivåerna i nystartsjobben återgår till ordinarie nivåer och på begränsningar av nystartsjobben som infördes för att minska felaktiga utbetalningar. År 2027 ökar utgifterna, bl.a. eftersom Arbetsförmedlingen tillförs medel.

Utgifterna inom utgiftsområde 15 Studiestöd beräknas öka t.o.m. 2026 till följd av beslutade och aviserade åtgärder. Ökningen följer av en fortsatt upptrappning av omställningsstudiestödet t.o.m. 2026, då stödet har nått den fastställda nivån.

Utgifterna inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning beräknas öka 2025 och 2026, men minska fr.o.m. 2027, till följd av beslutade och aviserade åtgärder. För 2025 beror ökningen bl.a. på tidigare beslut om ett nytt samlat statsbidrag för personalförstärkning, en ytterligare förstärkning av Kunskapsbidraget, en förstärkning av regionalt yrkesvux samt tillskott med anledning av förslag i propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60). Ökningen förklaras också av förslagen i denna proposition om förstärkt statsbidrag för maxtaxa, en tillfällig förstärkning av Kunskapsbidraget samt satsning på kvalitetshöjande åtgärder i förskolan. Minskningarna fr.o.m. 2027 beror bl.a. på att tidigare beslutade satsningar på Kunskapsbidraget löper ut eller minskar. För 2027 motverkas minskningarna framför allt av tillskott med anledning av propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta.

Utgifterna inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik beräknas minska t.o.m. 2026. Det beror på att stödet för energieffektivisering av flerbostadshus samt investeringsstödet för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande är under avveckling.

Utgifterna inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur bedöms minska alla år under prognosperioden förutom 2026. Minskningarna 2025, 2027 och 2028 beror till största del på tidigare beslutade och aviserade åtgärder. Att utgifterna ökar 2026 beror huvudsakligen på ett tillskott till klimatklivet på 1,5 miljarder kronor per år under prognosperioden fr.o.m. 2026. I denna proposition föreslås även medel för förlängning av klimatpremien för lätta lastbilar för 2027 och 2028.

Utgifterna inom utgiftsområde 21 Energi ökar relativt mycket 2026. Ökningen förklaras av förslag i denna proposition, bl.a. om ett tillfälligt högkostnadsskydd för hushåll mot höga el- och gaspriser under 2026 och av ett tillskott till Kraftlyftet samt mer medel till energieffektivisering av småhus.

Utgifterna inom utgiftsområde 22 Kommunikationer beräknas öka under hela prognosperioden, främst till följd av tillskott efter förslag i propositionen Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera (prop. 2024/25:28).

Utgifterna inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel beräknas minska 2025 och 2028 jämfört med det närmast föregående året, medan de i stället beräknas öka 2026 och 2027. Minskningen 2028 förklaras av att den nuvarande programperioden för Sveriges strategiska plan för EU:s jordbrukspolitik 2023–2027 och för Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 avslutas 2027. I denna proposition föreslås bl.a. att medel tillförs för satsningar inom jordbruket och för att stärka det civila försvaret när det gäller beredskapslagring inom området livsmedel. Detta förklarar till stor del ökningarna 2026 och 2027.

Utgifterna inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner beräknas minska 2025, huvudsakligen som en följd av att tillfälliga förstärkningar av det generella statsbidraget upphör. År 2026–2028 beräknas utgifterna öka, till stor del beroende på förslag i denna proposition om ersättning enligt den kommunala finansieringsprincipen avseende bl.a. minskad administrativ börda för lärare, kommunala aktivitetskrav, civilt försvar och förbättrad elevhälsa.

Utgifterna för utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. ökade 2024 och beräknas minska med motsvarande belopp 2025. Det beror på det av riksdagen beslutade kapitaltillskottet till Riksbanken 2024.

Utgifterna inom ålderspensionssystemet beräknas minska fram till 2027 till följd av justerade åldersgränser i pensionssystemet och angränsande trygghetssystem. Reformen innebär att uttaget av allmän inkomstgrundad pension senareläggs. För 2027 och 2028 motverkas ökningen av förslaget i denna proposition om en gas i pensionssystemet.

Pris- och löneomräkning

Pris- och löneomräkningen baseras på utfallsstatistik och avspeglar pris- och löneförändringar i samhället med två års eftersläpning. Huvuddelen av de anslag som pris- och löneomräknas utgörs av myndigheternas förvaltningsanslag. Vid omräkningen av dessa används olika index som ska motsvara utvecklingen avseende löner, hyreskostnader och övriga förvaltningskostnader. Omräkningstalen för 2025 och 2026 redovisas i tabell 7.7. Omräkningstalet för löner motsvarar förändringen i ett arbetskostnadsindex för tjänstemän i tillverkningsindustrin, med avdrag för produktivitetsutvecklingen i den privata tjänstesektorn. Omräkningstalet för hyresindex beräknas enligt två olika metoder beroende på om avtalet för fastigheten i fråga kan omförhandlas under det kommande budgetåret eller inte.

Tabell 7.7 Omräkningstal i pris- och löneomräkningen av myndigheternas förvaltningsanslag

Procent

	2025	2026
Löneindex	1,15	1,73
varav arbetskostnadsindex	*2,74*	*2,86*
varav produktivitetsavdrag	*-1,59*	*-1,13*
Hyresindex	4,56	1,10
Index för övriga förvaltningsavgifter	8,55	2,84
Högskoleindex	3,43	1,84

Anm.: Omräkningstalet för lokalkostnader används i de fall myndigheter inte har hyresavtal som kan omförhandlas under aktuellt budgetår. För myndigheter med hyresavtal som kan omförhandlas används anslagsspecifika omräkningstal.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utöver myndigheternas förvaltningsanslag omfattar den årliga pris- och löneomräkningen även investeringsanslag inom utgiftsområdena 6 Försvar och samhällets

krisberedskap och 22 Kommunikationer. Den årliga pris- och löneomräkningen av anslag som används för förvaltnings- och investeringsändamål medför att de takbegränsade utgifterna beräknas öka med drygt 41 miljarder kronor 2025–2028 (se tabell 7.8). Ökningen är som högst 2025, för att därefter vara lägre de efterföljande åren. De stora utgiftsökningarna 2024 och 2025 beror till övervägande del på den höga inflationen 2022 och 2023.

Tabell 7.8 Förändring av utgifterna till följd av pris- och löneomräkning, jämfört med det närmast föregående året

Miljarder kronor

	2024	2025	2026	2027	2028
Takbegränsade utgifter	**22,0**	**16,5**	**8,6**	**7,0**	**8,9**
varav förvaltningsanslag	*7,5*	*7,7*	*4,6*	*3,9*	*5,3*
varav investeringsanslag	*14,5*	*8,9*	*4,0*	*3,1*	*3,7*

Anm.: Beloppen är avrundade och visar resultat av fastställd pris- och löneomräkning för 2024–2026 samt preliminär pris- och löneomräkning för 2027 och 2028. Delbeloppen för förvaltnings- respektive investeringsanslag är uppdaterade och kan därför avvika från tidigare års redovisade belopp. De totala takbegränsade utgifterna är oförändrade.

Källa: Egna beräkningar.

De fyra utgiftsområden där pris- och löneomräkningen leder till de beloppsmässigt största förändringarna är 4 Rättsväsendet, 6 Försvar och samhällets krisberedskap, 16 Utbildning och universitetsforskning samt 22 Kommunikationer. För utgiftsområdena 6 Försvar och samhällets krisberedskap och 22 Kommunikationer beror förändringarna främst på att pris- och löneomräkningen påverkar investeringsanslagen för försvarsmateriel respektive transportinfrastruktur.

Makroekonomiska förändringar

De statliga finanserna påverkas i hög grad av den makroekonomiska utvecklingen i Sverige och i omvärlden. Utgiftsutvecklingen påverkas t.ex. av förändringar i arbetslöshet, räntor, svenska kronans växelkurs och av att ersättningen inom flertalet transfereringssystem följer den allmänna pris- och löneutvecklingen med ett års eftersläpning. Sammantaget beräknas de takbegränsade utgifterna 2025–2028 öka med ca 74 miljarder kronor till följd av den makroekonomiska utvecklingen. I tabell 7.9 redovisas de utgiftsområden som påverkas av den makroekonomiska utvecklingen och områdena med störst beloppsmässiga förändringar kommenteras efter tabellen. Den makroekonomiska utvecklingen beskrivs närmare i avsnitt 4.

Tabell 7.9 Förändring av takbegränsade utgifter till följd av den makroekonomiska utvecklingen, jämfört med det närmast föregående året

Miljarder kronor

Utgiftsområde	2024	2025	2026	2027	2028
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1,1	0,5	0,1	0,0	0,3
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	0,3	0,3	0,1	0,0	0,0
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	4,9	2,2	1,2	0,9	2,0
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	6,9	-1,2	-1,2	-2,7	0,3
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	3,4	1,7	1,4	1,3	1,8
13 Integration och jämställdhet	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	9,8	4,1	-1,5	-3,0	-0,2
15 Studiestöd	2,4	2,0	0,7	0,3	0,6
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	1,3	-0,4	-0,4	-0,2	-0,1
Summa utgiftsområden	**30,3**	**9,1**	**0,3**	**-3,3**	**4,6**
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	9,3	20,8	11,9	15,7	14,6

Utgiftsområde	2024	2025	2026	2027	2028
Takbegränsade utgifter	**39,6**	**29,9**	**12,2**	**12,4**	**19,2**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.
Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning beräknas öka under hela prognosperioden till följd av den makroekonomiska utvecklingen. Det är i huvudsak utgifterna för sjukpenning och sjuk- och aktivitetsersättning som driver utgiftsutvecklingen över tid. Vad gäller sjuk- och aktivitetsersättningen ökar utgifterna framför allt till följd av den förväntade ökningen av prisbasbeloppet. Utgifterna för sjukpenning ökar till följd av ökade timlöner och prisbasbeloppet.

Utgifterna inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom påverkas främst av prisbasbeloppet, men även av inkomstindex. Den allmänna inkomstgrundande pensionen följer utvecklingen av inkomstindex. Ett högre inkomstindex innebär att den allmänna inkomstgrundande pensionen ökar och att utgifterna för bl.a. garantipension inom utgiftsområde 11 minskar. Samtidigt påverkas framför allt garantipensionen av utvecklingen av prisbasbeloppet. Påverkan på de totala utgifterna inom utgiftsområdet beror därför på vilken effekt som dominerar. Utgifterna för garantipension till följd av den makroekonomiska utvecklingen beräknas minska under prognosperioden, vilket beror på att inkomstindex ökar snabbare än prisbasbeloppet. För 2028 motverkas minskningen av utgifter för garantipension med en ökning av utgifterna för bostadstillägg till pensionärer. Denna ökning beror på den förväntade utvecklingen av boendekostnaderna. Därutöver sker en ökning av utgifterna för efterlevandepension till vuxna, som orsakas av utvecklingen av inkomstindex.

Utgifterna inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn beräknas öka under prognosperioden till följd av den makroekonomiska utvecklingen. Det beror huvudsakligen på att utgifterna för föräldraförsäkringen påverkas av timlöneutvecklingen och utvecklingen av prisbasbeloppet. Även utgifterna för omvårdnadsbidrag beräknas stiga med anledning av förväntade ökningar av prisbasbeloppet. Utgifterna för pensionsrätt för barnår beräknas öka på grund av stigande timlöner.

Utgifterna inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv påverkas till stor del av den makroekonomiska utvecklingen genom antalet personer som är arbetslösa. Det medförde att utgifterna ökade 2024 och även beräknas öka 2025, för att sedan minska i takt med att konjunkturen återhämtar sig 2026 och 2027.

Utgifterna inom utgiftsområde 15 Studiestöd påverkas främst av förväntade ökningar av prisbasbeloppet, som innebär att utgifterna för studiemedel beräknas öka.

Utgifterna i ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget påverkas av inkomstindex. Utvecklingen av inkomstindex medför att utgifterna för ålderspensionssystemet ökar 2025–2028.

Volymer

Med volymer avses antalet ersättningstagare i transfereringssystemen. I begreppet ingår också förändringar av styckkostnader i transfereringssystemen som varken kan kopplas direkt till den makroekonomiska utvecklingen eller är att betrakta som en åtgärd med budgeteffekter, t.ex. den genomsnittliga dagersättningen i sjukpenningen. Exempelvis kan den genomsnittliga styckkostnaden påverkas av att sammansättningen av mottagarna i ett transfereringssystem förändras.

År 2025–2028 beräknas de takbegränsade utgifterna sammantaget minska med ca 8 miljarder kronor till följd av volymrelaterade förändringar. I tabell 7.10 redovisas

utgiftsområden med volymrelaterade utgiftsförändringar. Efter tabellen kommenteras utgiftsområdena med störst förändringar. Utvecklingen av utvalda volymer i transfereringssystemen, uttryckt som antal personer, antal utbetalda dagar eller utbetalda timmar, redovisas i tabell 7.11. I de fall utvecklingen av en volym påverkas av politiska beslut redovisas den utgiftsförändring som direkt kan härledas till beslutet i tabell 7.6, medan den utgiftsförändring som kan härledas till resterande volymförändring redovisas i tabell 7.10.

Tabell 7.10 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med det närmast föregående året till följd av utvecklingen av volym

Miljarder kronor

Utgiftsområde	2024	2025	2026	2027	2028
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	0,3	0,0	0,1	0,2	0,1
8 Migration	-0,7	-1,1	-0,8	0,0	0,3
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	0,0	0,1	0,8	0,4	1,4
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	3,4	-1,3	-0,5	-0,9	-2,0
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	0,6	-0,7	-1,3	0,6	0,2
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-2,5	-1,9	1,2	-0,2	0,6
13 Integration och jämställdhet	1,3	0,1	0,8	-2,4	-0,8
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	0,3	0,0	0,0	-0,3	-0,1
15 Studiestöd	1,1	-0,3	0,2	0,0	0,1
22 Kommunikationer	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	0,0	0,1	0,1	-0,2	0,1
24 Näringsliv	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa utgiftsområden	**4,4**	**-5,0**	**0,6**	**-2,7**	**-0,1**
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	-2,5	-2,2	-1,7	1,6	1,3
Takbegränsade utgifter	**1,9**	**-7,2**	**-1,1**	**-1,1**	**1,2**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.
Källa: Egna beräkningar.

Utgifterna inom utgiftsområde 8 Migration beräknas minska under 2025 och 2026, vilket beror på att antalet asylsökande och tillfälligt skyddsbehövande personer från Ukraina bedöms fortsätta att minska. Utgifterna beräknas dock öka något 2028 till följd av ett ökat antal asylsökande, vilket är en följdeffekt av att massflyktsdirektivet upphör i början av mars 2027.

Utgifterna inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg beräknas öka 2025–2028. Detta beror framför allt på att fler omfattas av det statliga tandvårdsstödet på grund av den sänkta åldersgränsen för fri tandvård och på att referenspriserna årligen skrivs upp, vilket medför att fler äldre når upp till gränsen för högkostnadsskyddet. Utvecklingen över prognosperioden påverkas även av kostnaderna för den statliga assistansersättningen, där schablonbeloppet, antalet mottagare, samt antalet beviljade timmar per vecka beräknas öka.

Utgifterna inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom ökade tillfälligt 2024, men förväntas minska fr.o.m. 2025. De minskade utgifterna beror i huvudsak på att de volymrelaterade utgifterna för sjukersättningen minskar. Minskningarna motverkas till viss del av att den övre åldersgränsen för många av ersättningarna inom utgiftsområdet knyts till riktåldern för pension 2026, vilket innebär att personer kan motta förmånerna i ytterligare ett år.

Utgifterna inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom förväntas minska 2025 och 2026, för att sedan öka under prognosperiodens sista år. Minskningen 2026

beror bl.a. på ett färre antal ålderspensionärer med garantipension eftersom lägsta åldern för ersättningen höjs från 66 till 67 år. Därutöver är änkepensionssystemet under avveckling, vilket sänker utgifterna. Minskningen motverkas fr.o.m. 2027 av att antalet ålderspensionärer med bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ökar samt ett ökat medelbelopp för garantipensionen.

Utgifterna inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn beräknas minska totalt sett över hela prognosperioden, men öka under två enskilda år, 2026 och 2028. Minskningen över tid beror på att antalet barn i befolkningen beräknas minska, men denna effekt motverkas delvis av att antalet barn med diagnoser som kan medföra ett särskilt vård- och tillsynsbehov beräknas öka över prognosperioden, vilket speglas i utgifterna för omvårdnadsbidrag. Ökningen av utgifterna 2026 beror främst på retroaktiva utbetalningar av omvårdnadsbidrag orsakade av lång handläggningstid. Nyttjandet av föräldrapenningdagar ökar på grund av en regeländring från 2014 som innebär att föräldrar enligt huvudregeln kan ta ut föräldrapenning t.o.m. den dag som barnet fyller 12 år eller när barnet slutar årskurs 5 i grundskolan. Eftersom 2025 är det första året som föräldrar kan få föräldrapenning för en 11-åring beräknas utgifterna för föräldrapenningen öka detta år. År 2026 väntas regelförändringen nå full effekt. Utgiftsökningen 2028 beror framför allt på ett positivt regleringsbelopp för pensionsrätten för barnår.

Utgifterna inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet beräknas öka något under 2025 och 2026, bl.a. eftersom massflyktsdirektivet har förlängts t.o.m. den 4 mars 2027. Utgifterna väntas även sjunka under slutet av prognosperioden som en följd av att antalet kommunmottagna personer beräknas minska.

Utgifterna inom ålderspensionssystemet beräknas minska t.o.m. 2026, vilket beror på ett minskat antal personer med tilläggspension. För 2027 väntas utgifterna öka i och med att antalet personer med inkomstpension ökar.

Tabell 7.11 Volymer inom olika transfereringssystem

Utfall 2024, prognos 2025–2028

Utgiftsområde och volym	Andel kvinnor 2024	Andel män 2024	2024	2025	2026	2027	2028
8 Asylsökande och skyddsbehövande, genomsnittligt antal inskrivna per dygn	51%	49%	45 500	20 200	16 100	26 400	27 100
9 Antal personer med assistansersättning	44%	56%	13 300	13 300	13 400	13 400	13 400
9 Antal timmar assistans per vecka per beviljad brukare, genomsnitt	132 tim[1]	138 tim[1]	135	137	138	139	140
10 Antal sjukpenningdagar (netto)[2], miljoner	64%	36%	61,5	59,4	59,6	59,8	60,2
10 Antal personer med sjukersättning, medelantal	57%	43%	228 500	221 000	221 700	222 800	215 200
10 Antal personer med aktivitetsersättning, medelantal	47%	53%	36 700	37 200	38 100	39 100	40 300
10 Antal personer med sjuk- och aktivitetsersättning som erhåller bostadstillägg[3]	52%	48%	120 100	118 000	122 500	120 500	117 600
11 Antal personer med garantipension	71%	29%	1 228 200	1 194 400	1 126 800	1 054 300	1 026 400
11 Antal pensionärer som erhåller bostadstillägg	73%	27%	305 400	300 900	299 200	298 000	304 500
12 Antal barnbidrag[4]	63%	37%	1 912 900	1 890 000	1 862 300	1 828 500	1 807 600
12 Antal uttagna föräldrapenningdagar (netto)[2], miljoner	69%	31%	44,9	43,6	44,2	44,5	44,1
12 Antal uttagna tillfälliga föräldrapenningdagar (netto)[2], miljoner	62%	38%	8,1	7,7	7,5	7,4	7,3
12 Antal personer med omvårdnadsbidrag[5]	76%	24%	36 400	41 300	46 900	47 900	48 200
13 Genomsnittligt antal ensamkommande barn 0–17 år som kommunerna får ersättning för[6]	27%	73%	1 000	1 000	900	400	200
13 Genomsnittligt antal nyanlända som kommunerna får schablonersättning för[7]	55%	45%	24 300	43 700	41 300	12 900	8 000

Utgiftsområde och volym	Andel kvinnor 2024	Andel män 2024	2024	2025	2026	2027	2028
14 Antal deltagare i etableringsinsatser	62%	38%	9 100	11 000	9 100	5 400	4 100
15 Antal personer med studiehjälp	49%	51%	449 300	462 600	472 200	475 200	476 100
15 Antal personer med studiemedel	60%	40%	529 700	534 200	531 200	527 600	523 500
15 Antal personer med omställningsstudiestöd	64%	36%	12 400	20 400	21 900	19 400	18 100
ÅP[8] Antal personer med tilläggspension	53%	47%	1 649 900	1 569 000	1 488 300	1 407 400	1 326 500
ÅP[8] Antal personer med inkomstpension	51%	49%	2 057 000	2 103 300	2 137 400	2 184 500	2 236 000

Anm.: Volymuppgifter om antal personer avser årsgenomsnitt och är avrundade till närmaste hundratal om inte annat anges. Arbetslösheten och antal deltagare i arbetsmarknadspolitiska program är nära sammankopplade med den konjunkturella utvecklingen. De redovisas därför inte i denna tabell utan ingår i kategorin makroekonomiska förutsättningar.

[1] Könsfördelningen baseras på genomsnittligt antal timmar per brukare och inte summan.

[2] Antalet dagar med partiell ersättning är omräknat till hela dagar.

[3] Volymuppgifterna avser december.

[4] Könsfördelningen baseras på mottagarens kön.

[5] Bidraget kan erhållas på fyra nivåer: en fjärdedels, halvt, tre fjärdedelars eller helt omvårdnadsbidrag. Antalet mottagare är här omräknat till hur många mottagare av helt omvårdnadsbidrag den totala utgiften motsvarar.

[6] Könsfördelningen är en uppskattning som baseras på ett rullande fyraårigt genomsnitt för kommunmottagna ensamkommande barn och unga. Åldersspannet har justerat till 0–17 år till följd av att de könsuppdelade uppgifter som har redovisats tidigare år har avsett just åldersspannet 0–17 år.

[7] Könsfördelningen är en uppskattning som baseras på ett rullande treårigt genomsnitt för kommunmottagna nyanlända.

[8] Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

Den samlade volymen inom vissa stöd för ohälsa och arbetsmarknad

Volymerna mäts på olika sätt i olika stödsystem, t.ex. som utbetalda dagar eller som genomsnittligt antal personer som får ersättning. Omräkning till helårsekvivalenter är ett sätt att göra volymerna jämförbara mellan olika transfereringssystem och över tid. En helårsekvivalent motsvarar exempelvis två personer som under ett år är sjukskrivna på halvtid eller två personer som har heltidsersättning från arbetslöshetsförsäkringen ett halvår vardera. I tabell 7.12 redovisas volymerna i stödsystem kopplade till ohälsa och arbetsmarknad omräknade till helårsekvivalenter. Det samlade nyttjandet av de redovisade stödsystemen beräknas, bortsett från 2026, minska under prognosperioden

Tabell 7.12 Helårsekvivalenter inom vissa transfereringssystem

Tusental, andel av befolkningen 20–66 år i procent. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Sjukpenning[1]	243	239	241	243	245
Sjuk- och aktivitetsersättning	233	227	229	231	225
Arbetslöshetsersättning	98	107	104	95	94
Arbetsmarknadspolitiska program[2, 3, 4]	164	166	174	164	161
Subventionerad anställning[2, 3]	28	22	20	21	22
Summa	**767**	**761**	**767**	**753**	**747**
Ekonomiskt bistånd	74	78	78	76	73
Summa inkl. ekonomiskt bistånd[5]	**841**	**839**	**846**	**829**	**820**
Befolkning 20–66 år	6 202	6 220	6 211	6 228	6 249
Andel av befolkningen, procent	**14**	**13**	**14**	**13**	**13**

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

[1] Inklusive sjuklön som betalas av arbetsgivaren.

[2] I redovisade stöd på arbetsmarknadsområdet ingår inte stöd specifikt riktade till personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Antalet personer med den typen av stöd, t.ex. lönebidrag och offentligt skyddat arbete hos Samhall, är relativt stabilt över tid. Vidare används för arbetsmarknadspolitiska program och subventionerade anställningar statistik över kvarstående sökanden från Arbetsförmedlingen. Eftersom de allra flesta har åtgärden på heltid antas antalet personer vara samma som antalet helårsekvivalenter.

[3] Introduktionsjobb ingår i posten Subventionerad anställning.

[4] Deltagare i arbetsmarknadspolitiska program som får ersättning i form av rehabiliteringspenning ingår i sjukpenning.

[5] Summeringen innehåller dubbelräkningar då individer som ingår i andra ersättningssystem också kan vara berättigade till ekonomiskt bistånd.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tekniska justeringar

När en utgiftsförändring inte har samma nettoeffekt på den offentliga sektorns utgifter eller den offentliga sektorns finansiella sparande som på de takbegränsade utgifterna kan det motivera en teknisk justering av utgiftstaket. I tabell 7.5 framgår den samlade storleken på de utgiftsförändringar som, i förhållande till det närmast föregående året, motiverar en teknisk justering av utgiftstaket. Dessa utgiftsförändringar är i huvudsak hänförliga till ökningar eller minskningar av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner i samband med förändringar av skattesystemet som påverkar kommunernas skatteunderlag. I avsnitt 5.2 finns en detaljerad genomgång av bakgrunden till tekniska justeringar, inklusive de förslag i denna proposition som motiverar en teknisk justering.

Övriga utgiftsförändringar

Övriga utgiftsförändringar är sådana förändringar som inte förklaras av beslut om åtgärder, pris- och löneomräkning, makroekonomiska förändringar eller volymförändringar. Det kan exempelvis handla om utgiftsförändringar som uppstår när Sveriges avgift till EU justeras. Även tidsförskjutningar i olika program eller utbetalningar, t.ex. senarelagda investeringar i transportinfrastrukturen, kategoriseras som övriga utgiftsförändringar.

Vidare ingår den förändring av anslagsbehållningar per år som följer av skillnaden mellan beräknade anslagsnivåer och prognoser för de faktiska utgifterna. Att anvisade medel inte förbrukas fullt ut ett visst år, och att det därför uppstår en anslagsbehållning, kan ha olika förklaringar. Det handlar ofta om faktorer som är svåra att förutse, t.ex. att personal säger upp sig och att det är svårt att hitta ersättare, eller att antalet ansökningar till nya program och utlysningar blir färre än förväntat.

Övriga utgiftsförändringar beräknas medföra att utgifterna ökar alla år under prognosperioden (se tabell 7.5). Ökningen är störst för 2025 och beror i huvudsak på utvecklingen inom tre utgiftsområden. Inom utgiftsområde 6 förklaras ökningen av att utgifterna 2025 jämförs med faktiskt utfall 2024, som blev lägre än prognostiserat. Utgifterna inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur beräknas öka på grund av prognosjusteringar som har samband med att medel flyttas från klimatinvesteringar till Industriklivet. Även utgifterna inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen beräknas öka 2025 till följd av övriga utgiftsförändringar. Utgifterna inom utgiftsområdet varierar mellan olika år i huvudsak i förhållande till EU:s utgifter och Sveriges bruttonationalinkomst som andel av EU:s medlemsländers sammantagna inkomst. För perioden 2026–2028 bidrar till stor del EU-avgiften till den beräknade utgiftsökningen.

7.5 Uppföljning av utgifterna 2025

Utgiftsramarna för 2025 följer dels av det ursprungliga beslutet om statens budget för 2025, dels av de ändringar av ramarna som har beslutats av riksdagen efter detta. Därutöver föreslås ytterligare ändringar i propositionen Höständringsbudget för 2025 och i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina. I tabell 7.13 redovisas de ursprungligen beslutade utgiftsramarna och de ändringar av ramarna som därefter har beslutats och föreslagits. Sammantaget medför ändringarna ökade utgiftsramar för 2025 om 8,2 miljarder kronor. Totalt uppgår de anvisade och föreslagna medlen för 2025 till 1 449,8 miljarder kronor. Ändringarna består huvudsakligen av åtgärder som har vidtagits eller föreslagits med anledning av fortsatt stöd till Ukraina. Ändringarna består även av att ytterligare medel har anvisats för arbetsmarknadsrelaterade utgifter till följd av den ökade arbetslösheten.

Av tabell 7.13 framgår vidare att utgifterna inom budgetens utgiftsområden för 2025 beräknas uppgå till 1 424,9 miljarder kronor. De beräknade utgifterna för 2025 understiger därmed utgifterna i den ursprungligen beslutade budgeten med 6,1 miljarder kronor. Utgifterna understiger även de totalt anvisade och föreslagna medlen för 2025 med 24,9 miljarder kronor.

Tabell 7.13 Utgifter 2025

Miljarder kronor

Utgiftsområde	Urspr. budget[1]	Beslutade ändrings-budgetar[2, 3]	Förslag till ändrings-budget[3, 4]	Totalt anvisat[5]	Prognos	Differens prognos urspr. budget	Differens prognos totalt anvisat
1 Rikets styrelse	20,1	0,0	0,0	20,2	20,2	0,1	0,0
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	21,7	0,0	0,2	22,0	21,7	-0,0	-0,3
3 Skatt, tull och exekution	14,8	0,0		14,8	14,7	-0,1	-0,1
4 Rättsväsendet	86,8	0,5	0,1	87,4	86,2	-0,6	-1,2
5 Internationell samverkan	2,3	0,6		2,8	2,8	0,5	-0,0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	169,7	5,7	-6,6	168,8	168,3	-1,4	-0,5
7 Internationellt bistånd	44,5	0,2		44,7	45,8	1,3	1,1
8 Migration	11,9			11,9	11,6	-0,3	-0,3
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	120,3	0,2		120,5	117,9	-2,4	-2,6
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	123,1	0,1	0,2	123,4	120,6	-2,5	-2,8
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	62,9			62,9	62,4	-0,5	-0,5
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	104,5			104,5	101,4	-3,1	-3,1
13 Integration och jämställdhet	6,3	0,0		6,3	6,1	-0,2	-0,2
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	93,5	2,3	1,3	97,1	92,9	-0,7	-4,2
15 Studiestöd	33,8	0,2		34,0	30,8	-3,0	-3,2
16 Utbildning och universitetsforskning	103,8	0,9	0,1	104,9	101,7	-2,2	-3,2
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16,9	0,1		16,9	16,9	0,0	-0,0
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	3,2	-0,1	0,0	3,1	3,2	-0,0	0,1
19 Regional utveckling	4,3			4,3	3,6	-0,7	-0,7
20 Klimat, miljö och natur	16,4	0,0	0,0	16,5	17,5	1,0	1,0
21 Energi	6,6			6,6	5,9	-0,7	-0,7
22 Kommunikationer	94,4	0,7	0,0	95,1	92,2	-2,3	-2,9
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	21,7	0,1		21,8	21,7	0,0	-0,1
24 Näringsliv	8,3	1,2	0,0	9,5	8,9	0,6	-0,6
25 Allmänna bidrag till kommuner	173,1	0,1	0,0	173,2	173,2	0,1	-0,0

Utgiftsområde	Urspr. budget[1]	Beslutade ändrings-budgetar[2, 3]	Förslag till ändrings-budget[3, 4]	Totalt anvisat[5]	Prognos	Differens prognos urspr. budget	Differens prognos totalt anvisat
26 Statsskuldsräntor m.m.	28,8			28,8	30,6	1,8	1,8
27 Avgiften till Europeiska unionen	47,8			47,8	46,1	-1,6	-1,6
Summa utgiftsområden	**1 441,6**	**12,8**	**-4,6**	**1 449,8**			
Minskning av anslagsbehållningar	-10,6						
Summa utgifter	**1 431,0**				**1 424,9**	**-6,1**	**-24,9**
Summa utgifter exkl. statsskuldsräntor	**1 402,3**				**1 394,3**	**-8,1**	**-26,7**
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget	383,0				384,9	1,9	
Takbegränsade utgifter	**1 785,3**				**1 779,2**	**-6,1**	
Budgeteringsmarginal	70,7				76,8	6,1	
Utgiftstak för staten	**1 856**				**1 856**		

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan. Anslagen är fördelade till de utgiftsområden de tillhör i statens budget för 2025.

[1] Enligt den ursprungligen beslutade budgeten för 2025 (bet. 2024/25:FiU10, rskr. 2024/25:49).

[2] Inkluderar Extra ändringsbudget för 2025 – Stöd till Ukraina (prop. 2024/25:94, bet. 2024/25:FiU29, rskr. 2024/25:144 och 145), Extra ändringsbudget för 2025 – Ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2024/25:146, bet. 2024/25:FiU31, rskr. 2024/25:181 och 182), VÄB25 (prop. 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:252–263) samt Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion och Laboratorier AB (prop. 2024/25:185, bet. 2024/25:FiU33, rskr. 2024/25:281 och 282).

[3] Där 0,0 anges uppgår beloppet till totalt mindre än 50 miljoner kronor.

[4] Förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14) och i HÄB25 (prop. 2025/26:2).

[5] Summa av kolumnerna Urspr. budget, Beslutade ändringsbudgetar och Förslag till ändringsbudget.

Källa: Egna beräkningar.

Större skillnader mellan prognos och ursprunglig budget

I detta avsnitt presenteras skillnaden mellan den aktuella prognosen och ursprungligen anvisade medel för 2025 för de fem utgiftsområden där skillnaden är som störst.

Inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg har utgifterna minskat. Bland annat har medel för civilt försvar inom hälso- och sjukvård flyttats till utgiftsområde 24 med anledning av förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB (prop. 2024/25:185). Förändringarna beror även på att vissa statsbidrag inte har nyttjats i samma utsträckning som väntat. Detta gäller bl.a. bidrag till Äldreomsorgslyftet och andra äldresatsningar, högkostnadsskyddet för tandvård, samt vaccination mot covid-19. I december 2024 ingick staten och Sveriges Kommuner och Regioner en överenskommelse om statens bidrag till regionerna för kostnader för läkemedelsförmånerna. Bidraget enligt överenskommelsen är lägre än vad som föreslogs i budgetpropositionen för 2025, och prognosen är därmed nedreviderad.

Inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning har bl.a. utgifterna för sjukpenning reviderats ned till följd av en minskning av antalet startade sjukfall.

Inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn har utgifterna i stor utsträckning reviderats ned till följd av ett lägre antal uttagna föräldrapenningdagar än väntat. Detta gäller i synnerhet antalet uttagna dagar för 11-åringar, men också för 0- och 1-åringar.

Inom utgiftsområde 15 Studiestöd indikerar utgiftsprognosen för omställningsstudiestödet att utgifterna kommer att bli lägre än de anvisade medlen. Det beror framför allt på att antalet studerande med omställningsstudiestöd blivit lägre än beräknat.

Inom utgiftsområde 22 beror revideringen av utgifterna i huvudsak på att infrastrukturprojekt har senarelagts, vilket i stället ökar utgifterna för kommande år.

7.6 Förändring av utgiftsramar och takbegränsade utgifter sedan 2025 års ekonomiska vårproposition

I denna proposition föreslår regeringen utgiftsramar för 2026. Vidare presenteras beräkningar av utgiftsramarna för 2027 och 2028. I detta avsnitt jämförs dessa ramar och de takbegränsade utgifterna med beräkningen i 2025 års ekonomiska vårproposition. I tabell 7.14 redovisas förändringarna av utgiftsramarna 2026–2028 jämfört med beräkningen i vårpropositionen. För 2026 är förändringen fördelad på samma förklaringsfaktorer som i avsnitt 7.4.

Tabell 7.14 Förändring av utgiftsramar jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Total förändring 2026	*varav beslut om åtgärder*	*varav makro*	*varav volym*	*varav övrigt*	Total förändring 2027	Total förändring 2028
1 Rikets styrelse	1 190	*1 183*	*0*	*0*	*7*	539	418
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	125	*217*	*55*	*-147*	*0*	-185	-233
3 Skatt, tull och exekution	332	*332*	*0*	*0*	*0*	423	407
4 Rättsväsendet	1 525	*1 525*	*0*	*0*	*0*	3 712	7 602
5 Internationell samverkan	263	*263*	*0*	*0*	*0*	43	34
6 Försvar och samhällets krisberedskap	47 227	*47 227*	*0*	*0*	*0*	56 296	19 252
7 Internationellt bistånd	240	*-9*	*0*	*0*	*249*	-56	253
8 Migration	170	*360*	*0*	*-190*	*0*	715	1 332
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	11 054	*11 544*	*5*	*-495*	*0*	12 142	7 293
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	-1 232	*257*	*187*	*-1 676*	*0*	-2 215	-2 219
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	-125	*15*	*327*	*-467*	*0*	-2 037	-1 679
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	-2 217	*805*	*32*	*-3 054*	*0*	-2 585	-3 240
13 Integration och jämställdhet	1 651	*205*	*1*	*1 445*	*0*	751	137
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	-2 035	*0*	*-2 008*	*-28*	*0*	-3 399	-3 099
15 Studiestöd	-362	*-81*	*72*	*-402*	*49*	-772	-732
16 Utbildning och universitetsforskning	4 717	*4 711*	*0*	*0*	*0*	3 818	2 846
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	733	*733*	*0*	*0*	*0*	719	471
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	-385	*-385*	*0*	*0*	*0*	-102	-107
19 Regional utveckling	162	*162*	*0*	*0*	*0*	864	538
20 Klimat, miljö och natur	2 076	*2 076*	*0*	*0*	*0*	3 843	4 645
21 Energi	1 771	*1 771*	*0*	*0*	*0*	845	1 497
22 Kommunikationer	929	*929*	*0*	*0*	*0*	1 521	1 411
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	1 614	*1 542*	*72*	*0*	*0*	1 746	2 383
24 Näringsliv	738	*738*	*0*	*0*	*0*	467	523
25 Allmänna bidrag till kommuner	6 834	*2 072*	*0*	*0*	*4 762*	10 706	12 225
26 Statsskuldsräntor m.m.	-500	*0*	*0*	*0*	*-500*	6 714	9 107
27 Avgiften till Europeiska unionen	5 981	*0*	*0*	*0*	*5 981*	2 292	2 150
Summa utgiftsområden	**82 477**	***78 192***	***-1 258***	***-5 012***	***10 548***	**96 806**	**63 213**
Minskning av anslagsbehållningar	-11 601				*-11 601*	-473	-3 054
Summa utgifter	**70 876**	***78 192***	***-1 258***	***-5 012***	***-1 053***	96 333	60 159
Summa utgifter exkl. statsskuldsräntor[1]	**73 241**	***78 192***	***-1 258***	***-5 012***	***1 312***	89 619	51 052
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	596	*0*	*597*	*-1*	*0*	-383	-2 149
Takbegränsade utgifter	**73 837**	***78 192***	***-661***	***-5 013***	***1 312***	89 236	48 903

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.
[1] Summa utgifter exkl. utg.omr. 26 Statsskuldsräntor m.m. med tillhörande minskning av anslagsbehållning för statsskuldsräntor.
Källa: Egna beräkningar.

Sammantaget beräknas utgiftsramarna bli 82,5 miljarder kronor högre 2026, 96,8 miljarder kronor högre 2027 och 63,2 miljarder kronor högre 2028 än enligt bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition.

I de takbegränsade utgifterna ingår inte statsskuldsräntorna. Utöver förändringen av utgiftsramarna, exklusive statsskuldsräntor, påverkas de takbegränsade utgifterna av att posten Minskning av anslagsbehållningar och utgifterna i ålderspensionssystemet har reviderats. De takbegränsade utgifterna beräknas bli 73,8 miljarder kronor högre 2026, 89,2 miljarder kronor högre 2027 och 48,9 miljarder kronor högre 2028 än enligt bedömningen i vårpropositionen.

I tabell 7.15 redovisas förändringen jämfört med vårpropositionen fördelad på samma förklaringsfaktorer som i avsnitt 7.4, och raderna i tabellen kommenteras nedan. Den huvudsakliga orsaken till att de takbegränsade utgifterna bedöms bli högre än i vårpropositionen är de nya åtgärder som föreslås eller aviseras i denna proposition.

Tabell 7.15 Förändring av takbegränsade utgifter jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor

	2026	2027	2028
Takbegränsade utgifter i 2025 års ekonomiska vårproposition	**1 821,4**	**1 846,3**	**1 888,4**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	78,2	95,0	60,5
Reviderad pris- och löneomräkning	0,0	0,9	0,3
Makroekonomiska förändringar	-0,7	-5,7	-6,0
Volymförändringar	-5,0	-7,5	-10,1
Tekniska justeringar	4,7	4,8	4,8
Minskning av anslagsbehållningar	-9,7	-0,5	-3,1
Övriga utgiftspåverkande faktorer	6,4	2,3	2,5
Total utgiftsförändring	**73,8**	**89,2**	**48,9**
Takbegränsade utgifter i budgetpropositionen för 2026	**1 895,3**	**1 935,5**	**1 937,3**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.
Källa: Egna beräkningar.

Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder

De takbegränsade utgifterna bedöms på grund av beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder bli 78,2 miljarder kronor högre 2026, 95 miljarder kronor högre 2027 och 60,5 miljarder kronor högre 2028 än beräkningen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Dessa beslut, förslag och aviseringar sammanfattas per utgiftsområde i tabell 7.16. I huvudsak beror budgeteffekterna på förslagen och aviseringarna i denna proposition. I propositionen Höständringsbudget för 2025 lämnar regeringen förslag om ändrade anslagsnivåer för innevarande budgetår. Därutöver ingår förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina. I tabellen ingår vidare budgeteffekterna av de åtgärder som riksdagen har beslutat sedan vårpropositionen med anledning av propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB. Endast större anslagsförändringar och anslagsförändringar som påverkar flera år redovisas separat i anslutning till respektive utgiftsområde.

Tabell 7.16 Nu föreslagna och aviserade åtgärder

Miljoner kronor

Nu föreslagna och aviserade utgiftsförändringar	Anslag	2025	2026	2027	2028
1 Rikets styrelse		**8**	**1 183**	**525**	**432**
Ökade medel till Riksdagens ledamöter och partier m.m.	2:1		50	50	50
Ny myndighet för miljöprövning	5:1			-86	-181
Effektivare miljöprövning och tillsyn	5:1		15	65	43
Omprövning av vattenkraften (NAP)	5:1		110	110	110
Påskynda prövningen av våtmarksåtgärder	5:1		50	50	50
Civilt försvar: Förstärkning ny lagstiftning om skyddsrum	5:1		12	92	94
Genomförande av allmänna val 2026	6:1		674		
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning		**217**	**217**	**168**	**163**
Medel för att täcka kostnader kopplade till Europeiska investeringsbankens EGF[1]	1:13	217	96		
3 Skatt, tull och exekution			**332**	**415**	**415**
Medel till Skatteverket avseende AI-verkstad för offentlig förvaltning	1:1		100	100	100
Förbättrad folkbokföring genom folkräkning	1:1		35	130	130
Förstärkt kontrollverksamhet Tullverket	1:2		100	100	100
4 Rättsväsendet		**70**	**1 525**	**3 676**	**7 657**
Införande av kommunikationssystemet Rakel G2, Polismyndigheten	1:1		73		
Fler utbildningsplatser vid polisutbildningen	1:1		21	132	229
Projektering av anläggning, Polismyndigheten	1:1		89		
Inlösen av vissa halvautomatiska vapen	1:1		110	55	110
Administrativa sanktioner i socialförsäkringen	1:1, 1:3			-65	-130
Tillskott tfa skärpta regler om utvisning på grund av brott	Flera		69	233	233
Stärkt operativ förmåga Säkerhetspolisen	1:2		100	100	100
Åklagartillväxt	1:3			100	100
En ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd	Flera		17	44	71
Förkortad kvalifikationstid för särskilda utslussningsåtgärder	1:6			-130	-260
Hem- och områdesarrest som alternativ till häktning	1:6			-110	-220
Strafftidsförkortning för utvisningsdömda	1:6				-130
Bibehållen kapacitet i Kriminalvården	1:6				1 655
Anstaltsplatser utomlands	1:6		112	500	686
Ungdomsövervakning i fler fall	1:6		29	57	57
Frihetsberövande påföljder för unga (ungdomsfängelser)	1:6			70	210
Skärpta straffskalor	1:6		113	231	478
Skärpta straff för brott som har samband med kriminella nätverk	1:6		370	757	1 603
Avskaffad ungdomsreduktion för 18–20-åringar	1:6, 1:11		6	95	166
Sänkt straffbarhetsålder	1:6, 1:11		12	162	350
Utvidgat straffansvar för vissa osjälvständiga brottsformer	1:6, 1:11		40	224	396
Minskad ungdomsreduktion	1:6, 1:11		35	530	857
Skärpta regler för villkorlig frigivning	1:6, 1:8, 1:11		104	290	549
Ersättningsregler med brottsoffret i fokus	1:9, 1:10		65	65	65
Ökade medel för ersättning för skador på grund av brott[1]	1:10	70			
Justerad ram EU-fonder	1:17		112	143	231
5 Internationell samverkan			**263**	**42**	**34**
Höjda FN-avgifter	1:1		224		
6 Försvar och samhällets krisberedskap		**-6 568**	**47 227**	**55 589**	**18 519**

Nu föreslagna och aviserade utgiftsförändringar	Anslag	2025	2026	2027	2028
Ökade resurser till det militära försvaret	1:1, 1:3		9 500	13 300	15 000
Dagersättning till värnpliktiga	1:1		338	358	377
Omfördelning nationellt cybersäkerhetscenter	1:1, 2:6		-75	-75	-75
Stödpaket 18 till Ukraina	Flera		129	64	5
Stödpaket 19 till Ukraina	2:1, 2:4		8		
Stödpaket 20 till Ukraina[2]	Flera	-29	4 326	-421	724
Stödpaket 20 till Ukraina	Flera		220	12	3
Ianspråktagande av Ukrainaramen för finansiering av stödpaket 20 och av vissa stödåtgärder i stödpaket 18 och 19 som regeringen presenterat tidigare under 2025	1:14	-6 536			
Ianspråktagande av Ukrainaramen för inlösen av vissa halvautomatiska vapen	1:14		-275		
Stöd till Ukraina	1:14		31 500	40 000	
Förstärkt materielutvecklingsprogram	1:3		50	50	50
Civilt försvar: Civilplikt kommunal. räddningstjänst, lång grundutbildning.	1:6, 2:4, 2:6		49	84	108
Omfördelning nationellt cybersäkerhetscenter	1:8		105	105	105
Flytt av cyberverksamhet från Myndigheten för civilt försvar till Försvarets radioanstalt	2:6		-113	-225	-225
Flytt av cyberverksamhet från Myndigheten för civilt försvar till Försvarets radioanstalt	1:8		113	225	225
Förstärkning av Nationellt cybersäkerhetscenter vid Försvarets radioanstalt	1:8		50	100	150
Forskningsinfrastruktur till totalförsvaret	1:9		30	50	75
Förmågehöjning Kustbevakningen	2:1		100	250	300
Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel tågfärja	2:4				-55
Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel	2:4		-355	-970	-1 086
Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel skydd av civilbefolkningen	2:4		-87	-300	-500
Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel till kommuner och regioner	2:4		-271	-500	-500
Civilt försvar: Måltidsverksamhet	2:4			750	750
Civilt försvar: Kommuner och regioners grundläggande beredskap 2026	2:4		490		
Civilt försvar: Genomförande av förslag i utredning kommuner och regioners grundläggande beredskap	2:4			1 219	1 305
Civilt försvar: Ny lagstiftning om skyddsrum	2:4		69	200	400
Tillskott för flygande resurser vid skogsbrand	2:4		90		
Civilt försvar: Decentraliserad försörjningsberedskap	2:4		1 000	1 000	1 000
Effektivare tillstånd för ny kärnkraft	3:1		108	165	215
7 Internationellt bistånd			**-9**	**-9**	**-9**
8 Migration			**360**	**931**	**957**
Ekonomiska förutsättningar för omläggningen av migrationspolitiken	1:1			270	
Ökade kostnader för säkerhet och trygghet till följd av ny mottagandelag	1:1, 1:2		156	320	319
Genomförandet av miniminivåutredningens förslag, bl.a. ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar	1:1, 1:4		41	218	223
Begränsning av asylsökandes rätt till offentligt biträde och minskat behov av offentligt biträde på grund av färre asylsökande till Sverige	1:6		-159	-212	-214
Tillskott tfa skärpta regler om utvisning på grund av brott	1:7		15	117	117

Nu föreslagna och aviserade utgiftsförändringar	Anslag	2025	2026	2027	2028
EU-finansierade medel för genomförandet av migrations- och asylpakten	1:8		220	143	435
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg		**-700**	**11 544**	**12 977**	**8 371**
Flytt av medel till Socialstyrelsens förvaltningsanslag	1:1		55	55	55
Flytt av medel till Socialstyrelsens förvaltningsanslag	1:11		-66	-66	-66
Förstärkt högkostnadsskydd i tandvården	1:4, 1:6		809	909	1020
Medel till läkemedelsförmånerna	1:5		1 522	1 522	1 522
Medicinskt ansvarig för rehabilitering i kommuner	1:6		-161	-323	-323
Ersättning till narkolepsidrabbade	1:6		63	53	48
Ökade incitament för implementering av nationell vårdförmedling	1:6		125		
Stärkt vård för personer utsatta för sexuellt våld	1:6		200	200	200
Fortsatt arbete med bättre mödravård och flickors och kvinnors hälsa	1:6		1 000	1 000	
Avskaffande av särregler för avgifter för tandvård för asylsökande och vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd	1:6		100	100	100
Fortsatt satsning på stöd till nära vård i lands- och glesbygd	1:6		300	300	
Förstärkning av anslaget Bidrag till folkhälsa och sjukvård	1:6		450	450	450
Fortsatt satsning på cancerområdet	1:6		500		
Stärkt kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården	1:6		50		
Vattkoppsvaccination till alla barn under 18 år	1:6, 2:1		3	49	51
Avveckla bidrag för att motverka psykisk ohälsa hos nyanlända och asylsökande	1:8		-50	-50	-50
Förstärkning av ätstörningsvården	1:8		100	100	100
Bättre vård för personer med beroende och samsjuklighet	1:8		50	400	400
Förlängd satsning på vuxenpsykiatrin	1:8		1 500	1 500	1 200
Etablera en nationell digital infrastruktur och genomföra EHDS	1:10		262	369	323
Ny användning av prestationsbundna medel	1:11		1 000	1 000	1 000
Fortsatt satsning på kortare vårdköer	1:11		750	750	500
Arbete mot oseriösa och kriminella aktörer	1:12		95	144	193
Civilt försvar: Nationell införande av NAT-tester	1:14		160	160	160
Civilt försvar: Öka tillgången och driftsäkerheten i hälso- och sjukvården	1:14		500	750	1 000
Civilt försvar: Lagerhållningsskyldighet - Regioner	1:14		557		
Finansiering av kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB[3]	1:14	-700			
Omprioritering av medel från Stimulansbidraget och åtgärder på äldreområdet	4:5				-1 000
Förlängning av äldreomsorgslyftet och inkludering av LSS-verksamhet	4:5		100	1 800	
Frihetsberövande påföljder för unga	4:6			-106	-100
Stärkt kapacitet, kvalitet och befogenheter till Statens institutionsstyrelse	4:6		624	449	772
Statsbidrag för socialtjänstens arbete med avhoppare	4:7		100	100	100
Placeringsneutral subvention inom den sociala barn- och ungdomsvård	4:7		100	500	
Förstärkt och förlängd strategi mot hemlöshet	4:7		70	150	150
Förstärkning och förlängning av statsbidrag för skolsociala team	4:7		50	50	200
Jobbpremie för den som lämnar ekonomiskt bistånd	4:7		203	356	72
Civilt försvar: Lagerhållningsskyldighet - Kommuner	4:7		72		

Nu föreslagna och aviserade utgiftsförändringar	Anslag	2025	2026	2027	2028
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning		**249**	**257**	**498**	**514**
Tillskott arbetsskadeersättning[1]	1:4	204			
Kvalificering till välfärden	2:1			187	181
Administrativa sanktioner i socialförsäkringen	2:1		83	122	123
Stärkt högkostnadsskydd för tandvård	2:1		51	64	85
Medel till Försäkringskassan för AI-verkstad	2:1		100	100	100
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom			**15**	**22**	**-91**
Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet	1:1, 1:3			-18	-70
Kontroller, återkrav och robusta handläggningssystem till Pensionsmyndigheten	2:1		20	69	48
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn			**805**	**294**	**368**
Kvalificering till välfärden	1:1, 1:2, 1:6, 1:8			-93	-283
Utvidgade möjligheter till vård av barn	1:2		55	55	55
Justerat ikraftträdande av införande av månadsuppgifter i beräkningen av bostadsbidraget	1:8		100	-300	
Höjda bostadskostnadsgränser	1:8		655	602	566
13 Integration och jämställdhet			**205**	**262**	**292**
Kvalificering till välfärden	1:2			29	60
Kommuner och regioners arbete mot hedersrelaterat våld m.m.	3:1		100	100	100
14 Arbetsmarknad och arbetsliv		**1 250**	**0**	**20**	**465**
Effektivare matchning och kontroll hos Arbetsförmedlingen	1:1		100	200	300
Aktivitetskrav för mottagare av ekonomiskt bistånd	1:1		38	66	60
Avskaffat etableringstillägg och bostadsersättning	1:2		-65	-93	-79
Höjd etableringsersättning och individualiserat barntillägg	1:2		65	93	79
Förlängning av etableringsjobb	1:5		11	84	196
Omfördelning mellan år inom anslaget	1:7		29	-204	555
Ökade lönegarantiutbetalningar[1]	1:12	1 225			
Finansiering av reformer	1:13		-200	-150	-670
15 Studiestöd			**-81**	**-58**	**25**
Ytterligare effektivisering av det högre bidraget	1:2		-200	-220	-220
Ytterligare utbyggnad av Yrkeshögskolan	1:2, 1:4		63	131	218
16 Utbildning och universitetsforskning		**89**	**4 711**	**3 786**	**2 887**
Effektivisering av Skolverket	1:1		-20	-40	-60
Nytt betygssystem	1:1, 2:2		25	42	151
Förlängning av statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder inom skolväsendet	1:5		300		
Ökade medel för elevhälsopersonal	1:5		200	200	200
Införandebidrag för utökad insyn i enskilda huvudmän	1:5		88		
Förstärkning statsbidrag för läroböcker och lärarhandledningar	1:5				500
Förstärkning och förlängning av statsbidrag för skolsociala team	1:5		50	50	200
Inkomstfribelopp i maxtaxan	1:7		1 000	1 500	1 500
Förstärkning statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan	1:7		500	300	300
Tillfällig förstärkning av Kunskapsbidraget	1:15		1 802	840	-960
Förstärkningar av Regionalt Yrkesvux	1:17		150	50	50
Ytterligare utbyggnad av Yrkeshögskolan	1:19		118	230	373
Uppbyggnad och drift av medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap	2:2		88	95	137
Fortsatt satsning på korta kurser	2:65		50	50	50

Nu föreslagna och aviserade utgiftsförändringar	Anslag	2025	2026	2027	2028
Masterutbildning i offentlig förvaltning med EU-inriktning	2:65		30	60	60
Implementering av ny cybersäkerhetslag och NIS2-direktivet	2:65		50	50	50
Besparing på Vetenskapsrådets forskningsanslag för att finansiera ökat deltagande i ESA-program	3:1		-100	-100	-100
Ökat deltagande i ESA-program	3:4		100	100	100
Medfinansiering av den svenska AI-fabriken	3:1		80	80	80
Ökade utgifter för internationella forskningsinfrastrukturer	3:2	80			
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid			**733**	**716**	**473**
Förlängning av digitisering av statliga arkivhandlingar	5:1		20	40	50
Flytt av verksamheten till nya lokaler	5:1		75	41	59
Statsbidrag till simskola i utanförskapsområden	12:1		90	90	90
Satsning på idrottshallar och annan plats för idrott	12:6		250	250	
Tillskott för särskilt utbildningsstöd	13:4		36	50	50
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik		**9**	**-385**	**-103**	**-106**
Finansiering av tillskott till Norrlandsfonden	1:1		-380		
Finansiering av tillskott till Norrlandsfonden 2025	1:1			-80	-80
19 Regional utveckling			**162**	**864**	**538**
Omfördelning mellan år inom anslaget	1:1		83	389	15
Återflöde av EU-medel till små och medelstora företag	1:1		29	99	99
Omfördelning mellan år inom anslaget	1:3		52	378	426
20 Klimat, miljö och natur		**20**	**2 076**	**3 840**	**4 639**
Ny myndighet för miljöprövning	1:1			125	235
Implementering av naturrestaureringsförordningen	1:1, 1:2, 1:3, 1:11		82	208	223
Upprustning av vandringsleder	1:3		50	50	50
Skötsel av nationalparker och naturreservat	1:3		50	50	50
Utökade förvaltningsåtgärder för varg	1:3		81	125	132
Återvät nedlagd jordbruksmark	1:3		50	100	150
Arbete mot invasiva främmande arter	1:3, 1:11		25	50	60
Fortsatt arbete mot spridning av PFAS	1:4		85	110	135
Avgifter till internationella organisationer	1:7		53	63	41
Arbete mot övergödning, inkl. lokala vattenvårdsprojekt	1:11		250	250	250
Ersättning vid rådighetsinskränkningar	1:14			100	100
Tillskott till Klimatklivet	1:16		1 500	1 540	1 540
Förläng klimatpremien för lätta lastbilar	1:17			700	800
Omfördelning av medel mellan åren – sociala klimatfonden	1:21		-400	100	600
21 Energi			**1 771**	**845**	**1 498**
Energieffektivisering av småhus	1:2		300	300	300
Nya medel till Kraftlyftet	1:5		250	750	1 000
Justering av stödet för laddinfrastruktur	1:8			-305	
Elstöd till kommuner	1:12		137		
Högkostnadsskydd el- och gas för hushåll	1:12		1 000		
Subvention av räntan för utlåning till nya kärnkraftsreaktorer	1:13		50	50	150
22 Kommunikationer		**26**	**929**	**1 502**	**1 710**
Rättelse av inlägg infraprop: utveckling och vidmakthållande	1:1, 1:2		978	978	939
Rättelse av inlägg infraprop: Prisnivå omflytt förvaltningsmedel	1:3		50	50	50
Borttagande av medel för avbrutet objekt om nytt system för tågtrafikledning	1:1		-1 200		
Civilt försvar: Tågfärjetrafik mellan Sverige och Tyskland	1:1		55	55	55

Nu föreslagna och aviserade utgiftsförändringar	Anslag	2025	2026	2027	2028
Höjd miljökompensation för godstransporter på järnväg 2026–2030	1:2		335	335	335
Besparing Trafikverket	1:3		-300	-300	-300
Vidmakthållen sjö- och flygräddning	1:4		160	160	160
Ökat statligt bidrag till kommuner för driftstöd till icke-statliga flygplatser	1:6		318	318	318
Förändring anslagsnivå Trafikavtal	1:7		151	-131	-324
Årlig saldoneutral justering av trängselskatt i Stockholm	1:11		113	-80	381
Trafikanalys inordnas i Tillväxtanalys	1:13			-82	-83
Digg inordnas i PTS	2:6			-31	-29
Förstärkning av nationell medfinansiering för ett digitalt Europa	2:4		100	100	100
Statlig e-legitimation	2:7		65		
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel			**1 542**	**1 742**	**2 354**
Utökade förvaltningsåtgärder för varg	Flera		-54	-75	-75
En ny kontrollorganisation och stärkt kontroll i livsmedelskedjan	1:8, 1:14		95	144	168
Förstärkt djurvälfärdsersättning för mjölkkor på bete	1:12		282	282	
Underskott i tidigare slakterikontrollverksamheten	1:14		97		
Ökat nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige	1:17		110	110	110
Civilt försvar: Beredskapslagring livsmedel (investeringskostnader)	1:26		500	600	700
Civilt försvar: Beredskapslagring livsmedel	1:26		75	100	150
Omfördelning mellan år EU:s gemensamma jordbrukspolitik, medfinansiering	1:12		413	150	332
Omfördelning mellan år EU:s gemensamma jordbrukspolitik, EU-medel	1:13		72	309	695
Omfördelning mellan år inom ramen för EU-stöd till fiske och vattenbruk, medfinansiering	1:27				92
Omfördelning mellan år inom ramen för EU-stöd till fiske och vattenbruk, EU-medel	1:28		-67	56	101
24 Näringsliv		**711**	**738**	**464**	**518**
Tillskott Norrlandsfonden	1:5		380		
Trafikanalys inordnas i Tillväxtanalys	1:6			82	82
Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB[3]	1:17	700			
Justering av anslagsnivån korttidsarbete	1:22		-265	-265	-265
Utökning av de särskilda exportkreditgarantierna till Ukraina	2:3		88	105	105
Underskott i CIRR-systemet	2:7		319	286	334
25 Allmänna bidrag till kommuner		**36**	**6 834**	**10 706**	**12 225**
Utökad undervisningstid genomförs ej	1:1				-225
Drivkrafter för biståndsmottagare	1:1			-90	-162
Ytterligare höjning av beloppsgränsen i reseavdraget[4]	1:1		-620	-620	-620
Medicinskt ansvarig för rehabilitering i kommuner	1:1		161	323	323
Språkkrav i äldreomsorgen	1:1		90	165	150
Skattefrihet för förmån av laddel och avdrag för drivmedel[4]	1:1		70	130	130
Sänkt skatt på arbetsinkomster och pension[4]	1:1		3 890	3 890	3 890
Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag[4]	1:1		1 080	1 080	1 080
Genomförande NIS2-direktivet i kommuner och regioner	1:1		250	250	250
Genomförande av CER-direktivet i kommuner och regioner	1:1		75	75	75
Aktivitetskrav	1:1		1 141	2 282	2 282
Skärpta villkor för friskolesektorn	1:1		27	62	71
Fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas	1:1			470	470

Nu föreslagna och aviserade utgiftsförändringar	Anslag	2025	2026	2027	2028
Stärkt trygghet och studiero i skolan	1:1		120	118	118
Reglering av lärares undervisningstid	1:1			1 283	2 565
Civilt försvar: Lagerhållningsskyldighet - Regioner	1:1			721	721
Mobilförbud i skolan	1:1		95	100	100
Införande av stödundervisning	1:1				569
Justering av LSS-utjämningsbidrag på grund av ny prognos[4]	1:2		272	272	272
26 Statsskuldsräntor m.m.					
Summa anslagsförändringar		**-4 584**	**82 954**	**99 715**	**64 847**
Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget				**105**	**442**
Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet				105	442
Summa förändring av takbegränsade utgifter		**-4 584**	**82 954**	**99 820**	**65 289**
Anslagsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket			4 692	4 752	4 752
Förändring av takbegränsade utgifter exkl. utgiftsförändringar som motiverar teknisk justering av utgiftstaket		**-4 584**	**78 262**	**95 068**	**60 537**

Anm.: Endast större anslagsförändringar som uppgår till minst 50 miljoner kronor ett enskilt år redovisas separat inom varje utgiftsområde.

[1] Förslag i HÄB25 som främst avser regelstyrda transfereringsanslag till följd av ändrade volymer eller makroekonomiska förutsättningar utan att någon ny reform uppgår till sammanlagt 1,8 miljarder kronor.

[2] Avser utgifter som föreslås i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14).

[3] Avser utgifter som har beslutats av riksdagen enligt Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion och Laboratorier AB (2024/25:185, bet. 2024/25:FiU33, rskr. 2024/25:281 och 282).

[4] I enlighet med de tekniska justeringar som redovisas i tabell 7.15.

Källa: Egna beräkningar.

Reviderad pris- och löneomräkning

Mot bakgrund av prognoser för den makroekonomiska utvecklingen har de beräknade utgifterna, orsakade av pris- och löneomräkning av anslag för förvaltnings- och investeringsändamål, också reviderats. I denna proposition bedöms utgifterna till följd av pris- och löneomräkning bli högre för 2027 och 2028 än i beräkningen i 2025 års ekonomiska vårproposition (se tabell 7.15). Den förändrade makroekonomiska utvecklingen sedan vårpropositionen påverkar inte pris- och löneomräkningen för 2026, eftersom omräkningen fastställdes i samband med vårpropositionen och baseras på utfall för 2024.

Makroekonomiska förändringar

Den makroekonomiska bedömningen i denna proposition, som redovisas i avsnitt 4, beräknas för 2026 medföra något lägre utgifter jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition (se tabell 7.15). För 2027 och 2028 beräknas den nya makroekonomiska bedömningen sammantaget medföra lägre utgifter med 5,7 respektive 6,0 miljarder kronor.

De lägre utgifterna förklaras främst av utvecklingen inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Utöver nedrevideringen till följd av den makroekonomiska utvecklingen har de beräknade utgifterna reviderats ned till följd av lägre utfall än vad som tidigare har prognosticerats. För 2027 och 2028 förklaras de lägre utgifterna även av en sänkt prognos för prisbasbeloppet, vilket påverkar utgifterna inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning och utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

Volymer

Jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition medför volymförändringar att utgifterna beräknas bli lägre 2026–2028 (se tabell 7.15).

Inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning har utgifterna för sjukpenningen reviderats ned till följd av att utfallsdata visat på en minskning av antalet startade sjukfall.

Inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn har utgifterna för föräldrapenningen reviderats ned, eftersom antalet uttagna föräldrapenningdagar har varit lägre än vad som tidigare prognostiserats. Detta beror dels på ett lägre antal födda barn, dels på att 2025 är det första året då föräldrar kan ta ut föräldrapenning för en 11-åring. Föräldrapenningsuttaget för denna åldersgrupp har hittills varit lägre än förväntat.

För 2026 har utgifterna inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet reviderats upp till följd av EU:s senaste förlängning av massflyktsdirektivet som innebär att personer med tillfälligt skydd kommer att kunna folkbokföras även under 2026, och att de som redan har ett uppehållstillstånd kan få förlängning med ett år.

Tekniska justeringar

I avsnitt 5.2 redovisas de förslag i denna proposition som motiverar en teknisk justering av utgiftstaket. Den största utgiftsförändringen avser förslaget att statsbidragen till kommunerna ska höjas för att neutralisera effekten av den föreslagna skattesänkningen på arbetsinkomster och pension.

Minskning av anslagsbehållningar

Anslagsbehållningarna 2026–2028 bedöms sammantaget bli större än beräknat i 2025 års ekonomiska vårproposition. De negativa beloppen i tabell 7.15 innebär större anslagsbehållningar, eftersom posten är definierad som en minskning (Minskning av anslagsbehållningar). De större behållningarna är en konsekvens av att utgiftsprognoserna för 2026–2028 sedan vårpropositionen sammantaget inte har reviderats upp lika mycket som de totala anslagsnivåerna höjts.

Övriga utgiftsförändringar

Övriga utgiftsförändringar bidrar till att de takbegränsade utgifterna bedöms bli högre 2026–2028 jämfört med beräkningen i 2025 års ekonomiska vårproposition (se tabell 7.15).

Den huvudsakliga förklaringen till övriga utgiftsförändringar är att EU-avgiften har reviderats upp 2026–2028. Denna upprevidering hänförs till ett antal faktorer. I början av 2025 beslutades det om ändringar i metodberäkningen för plastavgiften, vilket har lett till ökade kostnader och en ökad EU-avgift för 2025 och framåt. För 2026 ökar betalningarna i och med att kommissionen har presenterat EU:s årsbudget för 2026 som visar högre betalningar än enligt vad som tidigare prognosticerats, samtidigt som betalningarna för innevarande år ökar. För 2026 har prognosen även reviderats då utbetalningstakten i ordinarie program väntas öka ytterligare i slutet av programperioden. Prognosen påverkas även av att Sveriges mervärdesskattebaserade avgift beräknas öka till följd av att Sveriges andel av EU:s sammanlagda mervärdesskattebas förväntas öka.

7.7 Utgifter som medger en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande

Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina kan tillskott till det militära och civila försvaret samt stöd till Ukraina

medge en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande under perioden 2026–2034. I detta avsnitt redovisas en sammanställning över hittills beslutade och föreslagna tillskott av detta slag.

Tillskott till försvaret

Tillskott av medel till det militära försvaret inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap som beslutas efter den försvarspolitiska propositionen hösten 2024 (prop. 2024/25:34) kan under perioden 2026–2034 medge en avvikelse från målet för det finansiella sparandet. Även tillskott i form av investeringar i fysisk infrastruktur och lagerhållning av livsmedel, läkemedel och drivmedel som en del av det civila försvaret kan medge en avvikelse under samma period. Tillskott av dessa slag får enligt överenskommelsen maximalt uppgå till 300 miljarder kronor. Av de 300 miljarder kronorna får maximalt 50 miljarder kronor avse investeringar i fysisk infrastruktur och lagerhållning av livsmedel, läkemedel och drivmedel som en del av det civila försvaret. Hittills har 237,3 miljarder kronor avsatts för tillskott som medger en avvikelse (se tabell 7.17).

Tabell 7.17 Tillskott till det militära och civila försvaret

Miljarder kronor

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	**Summa**
Beslutade tillskott sedan försvarspolitisk prop. (2024/25:34)[1]	**10,0**	**10,0**	**5,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**25,0**
varav militärt försvar	*10,0*	*10,0*	*5,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*25,0*
varav civilt försvar[2]	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Föreslagna tillskott i BP26	**12,1**	**16,2**	**18,1**	**25,9**	**23,9**	**25,3**	**26,2**	**26,0**	**25,1**	**199,0**
varav militärt försvar[3]	*10,0*	*13,9*	*15,6*	*25,2*	*23,2*	*24,6*	*25,5*	*25,3*	*24,4*	*187,8*
varav civilt försvar[2]	*2,1*	*2,4*	*2,5*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*11,1*
Beslutade/föreslagna tillskott	**22,1**	**26,2**	**23,1**	**25,9**	**23,9**	**25,3**	**26,2**	**26,0**	**25,1**	**224,0**
Summa tillskott[4]	**22,1**	**26,4**	**23,6**	**26,7**	**25,3**	**27,1**	**28,6**	**28,9**	**28,6**	**237,3**
varav militärt försvar[5]	*20,0*	*24,1*	*21,1*	*26,0*	*24,6*	*26,4*	*27,9*	*28,2*	*27,9*	*226,2*
varav civilt försvar[2]	*2,1*	*2,4*	*2,5*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*0,7*	*11,1*

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

[1] VÄB25 (prop. 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:252–263).

[2] Avser investeringar i fysisk infrastruktur och lagerhållning av livsmedel, läkemedel och drivmedel som en del av det civila försvaret.

[3] Tillskott är föreslagna på anslag som omfattas av pris- och löneområkning.

[4] Inklusive uppräkningsfaktor.

[5] För 2027 och framåt har en uppräkningsfaktor på 2 procent använts för att approximera pris-och löneområkningen.

Källa: Egna beräkningar.

Stöd till Ukraina

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har Sverige lämnat betydande militärt och civilt stöd till Ukraina. För att förstärka och öka långsiktigheten av det svenska stödet till Ukraina har en ram för det militära stödet till landet för 2024–2026 införts. Ramen uppgår till 75 miljarder kronor, fördelat på 25 miljarder kronor per år. Efter förslag i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Ytterligare stöd till Ukraina omfördelades 16,5 miljarder kronor från Ukrainaramen för 2026 till 2025. I denna proposition lämnas förslag om att Ukrainaramen för 2026 utökas till 40 miljarder kronor och förlängs t.o.m. 2027 (utg.omr. 6 avsnitt 4.6.14).

Genom förslagen i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina som lämnades till riksdagen den 11 september, har samtliga anslagna medel inom Ukrainaramen för 2025 tagits i anspråk. De olika stödpaketen till Ukraina har bl.a. inkluderat upphandling för donation, ekonomiska

donationer och donationer av befintlig försvarsmateriel. I de fall då stödet avser donationer av Försvarsmaktens befintliga försvarsmateriel är det utgifter för ersättningsanskaffningen som främst belastar statens budget. Eftersom leveranser av det som doneras till Ukraina samt leveranser av ersättningsanskaffningar kommer att ske framåt i tiden beräknas utgiftsbelastningen på statens budget fördelas över en lång tidsperiod (se tabell 7.18).

I denna proposition lämnas förslag om att vissa halvautomatiska vapen som har lämnats in till Polismyndigheten ska skänkas till Ukraina (utg.omr. 6, avsnitt 4.6.14 och utg.omr. 4, avsnitt 3.9.1). Detta förslag tar delar av Ukrainaramen för 2026 i anspråk.

Vilken typ av stöd som kommer att lämnas framöver är svårt att förutse. Av denna anledning har utgifter för ramen 2026 och 2027, som ännu inte omfattas av några skarpa förslag, budgeterats på dessa år enligt tabell 7.18. I takt med att ytterligare militära stödpaket beslutas kan den framtida belastningen på statens budget komma att ändras.

Utöver det militära stödet budgeteras även civilt stöd inom biståndsramen till Ukraina om minst 10 miljarder kronor per år för 2026 och 2027 och minst 10,5 miljarder kronor för 2028.

Tabell 7.18 Militärt och civilt stöd till Ukraina

Miljarder kronor

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	**Summa**
Tidigare beslutade stöd	3,1	3,0	4,9	3,6	1,4	2,8	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	**23,4**
Beslutade stöd inom ramen för 2024			4,8	3,0	5,4	4,5	3,6	2,1	1,5	0,1	0,0	**25,0**
Beslutade/föreslagna stöd inom ramen för 2025				22,3	12,9	2,8	2,0	0,7	0,8	0,0	0,0	**41,5**
Förslag i BP26 inom ramen för 2026					0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	**0,3**
Ej fördelat stöd inom ramen för 2026 och 2027					39,7	40,0						**79,7**
Totalt militärt Ukrainastöd	**3,1**	**3,0**	**9,7**	**28,9**	**59,7**	**50,1**	**10,2**	**2,8**	**2,3**	**0,1**	**0,0**	**169,9**
Civilt stöd inom biståndsramen[1]	2,1	2,6	4,7	9,0	10,0	10,0	10,5	0,0	0,0	0,0	0,0	**48,9**
Totalt stöd till Ukraina	**5,2**	**5,6**	**14,4**	**37,9**	**69,7**	**60,1**	**20,7**	**2,8**	**2,3**	**0,1**	**0,0**	**218,8**

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

[1] OECD-DAC rapporterat utfall för 2022–2024, varav 300 miljoner kronor för kapitaltillskott till Swedfund utbetalt 2024.

Källa: Egna beräkningar.

8 Statens budgetsaldo och statsskulden

I detta avsnitt lämnas förslag om att regeringen under 2026 ska bemyndigas att ta upp lån. Vidare lämnas förslag om Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen för 2026. Till grund för förslagen ligger en analys av utvecklingen av statens budgetsaldo, dvs. skillnaden mellan statens inkomster och utgifter. Därutöver presenteras beräkningar för statsskuldens utveckling som åtföljs av en jämförelse mellan den nuvarande prognosen för statens budgetsaldo och prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100) respektive budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1). Beräkningarna baseras på antagandet att inga ytterligare regel- eller anslagsändringar, utöver de som föreslås och aviseras i denna proposition, propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop. 2025/26:2) eller i Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14), genomförs under prognosperioden.

Sammanfattning

- Statens budget beräknas uppvisa ett underskott på i genomsnitt 141 miljarder kronor per år 2026–2028. De beräknade underskotten förklaras i huvudsak av reformer på inkomst- och utgiftssidan som lämnas i denna proposition, vilket även inkluderar de satsningar på försvaret och stöd till Ukraina som medger avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande.
- Budgetsaldot för 2025 beräknas uppvisa ett underskott på 111 miljarder kronor, vilket är en försämring med 56 miljarder kronor jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2025 och med 26 miljarder kronor jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårpropositionen. Försämringarna förklaras i båda fallen framför allt av nedreviderade inkomster.
- År 2024 var budgetunderskottet 104 miljarder kronor, vilket inkluderar ett kapitaltillskott till Riksbanken om 25 miljarder kronor.
- Utvecklingen för budgetsaldot bidrar till att den konsoliderade statsskulden som andel av BNP väntas öka från 17 procent 2024 till 18 procent 2025, och till 19 procent 2026. År 2027 och 2028 beräknas statsskulden uppgå till 21 procent av BNP.

8.1 Inledning

Alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov utgör budgetsaldot. Inkomsterna i statens budget, som redovisas i tabell 8.1 och beskrivs närmare i avsnitt 6, utgörs av statens skatteinkomster och övriga inkomster. Statens skatteintäkter beräknas genom att de skatter och avgifter som tillfaller EU, kommunala skatteintäkter och ålderspensionsavgifter avräknas från de totala skatteintäkterna. Därefter beräknas statens kassamässiga skatteinkomster genom att statens skatteintäkter justeras för periodiseringar. Till statens utgifter hör utgifterna inom utgiftsområde 1–25 och 27, som beskrivs närmare i avsnitt 7 och redovisas som utgifter exklusive statsskuldsräntor i tabell 8.1. Dessa poster utgör tillsammans med utgifterna inom utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m., Riksgäldskontorets nettoutlåning (se tabell 8.2) och en post för kassamässig korrigering av de utgifter som

påverkar statens budgetsaldo. Budgetsaldot motsvaras av lånebehovet med omvänt tecken.

8.2 Statens budgetsaldo

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ta upp lån enligt 5 kap. budgetlagen.

Beräkningen av Riksgäldskontorets nettoutlåning för 2026 enligt tabell 8.1 godkänns.

Beräkningen av den kassamässiga korrigeringen för 2026 enligt tabell 8.1 godkänns.

Skälen för regeringens förslag

För att finansiera löpande underskott i statens budget och i övrigt förvalta statsskulden bör regeringen bemyndigas att enligt 5 kap. 1 § budgetlagen (2011:203) ta upp lån för staten.

Enligt 3 kap. 3 § budgetlagen ska regeringens förslag till statens budget omfatta alla inkomster och utgifter samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov. Ett budgetöverskott är detsamma som ett negativt lånebehov för staten, dvs. en amorteringsmöjlighet, och därigenom minskar normalt statsskulden. Det motsatta förhållandet gäller vid ett budgetunderskott. För att statens budgetsaldo ska överensstämma med dess lånebehov redovisas Riksgäldskontorets nettoutlåning och en kassamässig korrigeringspost på utgiftssidan av statens budget.

Negativt budgetsaldo 2025–2028

Statens budget beräknas visa ett underskott på 111 miljarder kronor 2025 (tabell 8.1). För 2026, 2027 och 2028 beräknas ett underskott om 167 miljarder kronor, 181 miljarder kronor respektive 76 miljarder kronor. De beräknade underskotten beror huvudsakligen på reformer på inkomst- och utgiftssidan som lämnas i denna proposition. Reformerna inkluderar även de satsningar på försvaret och stöd till Ukraina som medger avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande.

Tabell 8.1 Statens budgetsaldo

Miljarder kronor

	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomster[1]	1 273	1 315	1 375	1 408	1 506
Utgifter m.m.	1 377	1 426	1 542	1 589	1 583
varav utgifter exkl. statsskuldsräntor[2]	*1 319*	*1 394*	*1 502*	*1 527*	*1 512*
varav statsskuldsräntor m.m.[3,4]	*45*	*31*	*25*	*32*	*43*
varav Riksgäldskontorets nettoutlåning	*-2*	*1*	*17*	*29*	*27*
varav kassamässig korrigering	*14*	*0*	*-2*	*0*	*0*
Statens budgetsaldo	**-104**	**-111**	**-167**	**-181**	**-76**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Summan av inkomsttyperna 1000–7000 (se avsnitt 6).

[2] Utgifterna inom utg.omr. 1–25 samt 27, inkl. förändring av anslagsbehållningar (se avsnitt 7).

[3] Avser utgifterna inom utg.omr. 26 Statsskuldsräntor m.m. I utg.omr. 26 ingår utöver statsskuldsräntor även oförutsedda utgifter, Riksgäldskontorets provisionskostnader samt för 2024 kapitaltillskott till Riksbanken.

[4] Ett kapitaltillskott till Riksbanken har försämrat statens budgetsaldo med 25 miljarder kronor 2024.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Budgetsaldot uppgick 2024 till −1,6 procent av BNP (se diagram 8.1) och inkluderar en effekt motsvarande −0,4 procent av BNP av kapitaltillskottet till Riksbanken.

Under 2025 och 2026 beräknas budgetsaldot uppgå till i genomsnitt −139 miljarder kronor per år eller −2,1 procent av BNP. Under denna period bedöms ekonomin vara i lågkonjunktur. År 2027 och 2028 bedöms budgetsaldot i genomsnitt uppgå till −128 miljarder kronor per år (motsvarande −1,8 procent av BNP), samtidigt som konjunkturen är i balans dessa år.

Diagram 8.1 Statens budgetsaldo

Utfall 1990–2024, prognos 2025–2028

Procent av BNP

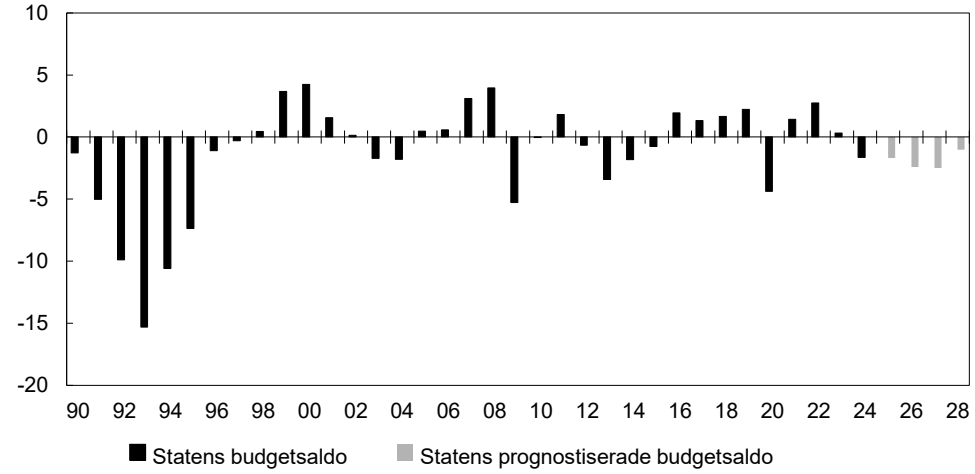

Anm.: Underskotten 2009 (5 procent av BNP eller 176 miljarder kronor) och 2013 (3 procent av BNP eller 131 miljarder kronor) var till stor del en konsekvens av Riksbankens preventiva förstärkningar av valutareserven i samband med finanskrisen (100 miljarder kronor) respektive eurokrisen (100 miljarder kronor).

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

Ett flertal faktorer påverkar statsskuldsräntorna

År 2025 beräknas utgifterna för räntor på statsskulden (dvs. statsskuldsräntor m.m. exklusive oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionskostnader) uppgå till 30 miljarder kronor, vilket är 2 miljarder kronor mer än ursprungligt anvisade medel och en ökning med 10 miljarder kronor jämfört med 2024, då utgifterna uppgick till 20 miljarder kronor. De högre ränteutgifterna förklaras av högre inhemska räntor, att Riksgäldskontoret emitterar obligationer till s.k. underkurs och valutaförluster.

År 2026 beräknas ränteutgifterna minska med 6 miljarder kronor och uppgå till 25 miljarder kronor. Förändringen förklaras i huvudsak av ett förbättrat räntenetto för den del av räntebetalningar på statsskulden som avser Riksgäldskontorets in-och utlåning till bl.a. myndigheter, valutavinster och överkurser vid emission av statsobligationer. Förändrade marknadsräntor får genomslag i takt med att utestående obligationer löper ut och statsskulden refinansieras, vilket innebär en förskjutning av marknadsräntornas påverkan med obligationernas återstående löptid.

För 2027 och 2028 beräknas ränteutgifterna öka jämfört med 2026. Sammantaget uppgår även utgifterna 2027 och 2028 till i genomsnitt 37 miljarder kronor per år. De högre nivåerna förklaras framför allt av högre inhemska räntor till följd av en växande statsskuld.

I en kostnadsmässig redovisning, där in- och utbetalningar fördelas över lånens löptider, speglar räntekostnaderna bättre statsskuldens storlek och marknadsräntelägget. Det medför oftast att räntekostnadernas profil är jämnare än i den utgiftsmässiga beräkningen. De kostnadsmässiga räntorna uppgår till i genomsnitt 23 miljarder kronor per år 2025–2028 (se utg.omr. 26 avsnitt 2).

Riksgäldskontorets nettoutlåning påverkas av Affärsverket svenska kraftnäts flaskhalsintäkter och investeringar

Riksgäldskontorets nettoutlåning är en post på budgetens utgiftssida som vid sidan om anslagsfinansierade utgifter påverkar budgetsaldot. Riksgäldskontoret lånar ut till, och ansvarar för inlåning från, bl.a. myndigheter och vissa bolag med statligt ägande samt fonder. Nettoutlåningen speglar den totala nettoförändringen av all in- och utlåning under en viss period. Ökad nettoutlåning kan därmed bero på ökad utlåning eller minskad inlåning under en given period. En större nettoutlåning medför ett större lånebehov samtidigt som statsskulden blir högre.

Nettoutlåningen omfattar både löpande statlig verksamhet, såsom in- och utbetalningar av studielån, och tillfälliga poster som ofta beslutas med kort varsel och som därför kan vara svåra att förutse. De tillfälliga posterna medför att nettoutlåningen kan variera kraftigt mellan olika år.

Tabell 8.2 Riksgäldskontorets nettoutlåning

Miljarder kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Premiepensionsmedel	2	1	1	1	1
Centrala studiestödsnämnden, studielån	14	16	13	14	14
Investeringslån till myndigheter	3	2	4	4	4
Myndigheternas räntekonton	-10	-6	0	0	0
Stabilitetsfonden	-2	-1	-1	-1	-1
Resolutionsreserven, avgifter	-4	-4	-4	0	-5
Resolutionsreserven, räntor	-2	-1	-1	-1	-1
Insättningsgarantin	10	0	0	0	0
Kärnavfallsfonden	1	0	0	0	0
Trafikverket, infrastrukturlån	8	3	2	2	2
Lån till Riksbanken[1]	3	3	1	1	1
Affärsverket svenska kraftnät	-8	-13	2	10	13
Exportkreditnämnden	-2	0	-1	-1	-1
Europeiska kommissionens betalningar	4	-1	-1	0	0
Lån till ny kärnkraft	0	0	1	1	3
Övrigt	-18	3	1	-1	-3
Summa nettoutlåning	**-2**	**1**	**17**	**29**	**27**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Avser lån Riksgäldskontoret tar upp med anledning av Riksbankens utlåning till IMF, i enlighet med 6 kap. 4 § lagen (2022:1568) om Sveriges riksbank.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

För 2025 beräknas nettoutlåningen uppgå till 1 miljard kronor, vilket är en ökning med 3 miljarder kronor jämfört med 2024. In- och utbetalningar av studielån, resolutionsavgiften och lån till Affärsverket svenska kraftnät har en betydande påverkan för nettoutlåningen 2025 och även för hela prognosperioden (se tabell 8.2). Utvecklingen av intäkterna från resolutionsavgiften är en konsekvens av ett regelverk som gör att avgiften slår till och från beroende på hur fonderade medel förhåller sig till en målnivå som rör sig med underlaget för avgiften. Utvecklingen av lånen till Affärsverket svenska kraftnät illustrerar ett minskat inflöde av flaskhalsintäkter samtidigt som investeringarna tar fart i senare delen av prognosperioden. Nettoutlåningen 2025 påverkas även av myndigheternas räntekonton. Från 2026 och framåt påverkas även nettoutlåningen av lån till ny kärnkraft. I denna proposition föreslås en låneram om 220 miljarder kronor i 2026 års prisnivå för investeringskostnader i ny kärnkraft under perioden 2026–2045 (se utg.omr. 21, avsnitt 2.9.13).

Sammantaget beräknas nettoutlåningen öka efter 2025 och uppgå till i genomsnitt 25 miljarder kronor 2026–2028. Förändringarna förklaras i huvudsak av utvecklingen med negativ nettoutlåning 2025 och positiv nettoutlåning 2026–2028 till Affärsverket svenska kraftnät.

Kassamässig korrigering

För att budgetsaldot ska överensstämma med skillnaden mellan in- och utbetalningar på statens centralkonto i Riksbanken görs en kassamässig korrigering. Detta behövs vid en tidsförskjutning mellan redovisning och betalning (alternativt redovisning och överföring av medel till räntekonton) samt vid transaktioner över statens centralkonto som inte har sin motsvarighet på anslag eller inkomsttitlar och omvänt. Utfallet av den kassamässiga korrigeringen räknas fram som en restpost.

För 2024 har bl.a. skillnader mellan redovisning och överföring av medel till Trafikverkets, Försvarsmaktens och Försvarets materielverks räntekonton gett upphov till kassamässiga korrigeringar. Även elstöd till företag och räntor på statsskulden har gett upphov till kassamässiga korrigeringar för 2024. Utgångspunkten för prognosåren är att det inte uppstår kassamässiga korrigeringar om de inte sker till följd av redan kända periodiseringar. Inbetalningar till statskassan med anledning av Post- och telestyrelsens auktioner och Mediemyndighetens lokalradioavgifter är exempel på periodiserade betalningar som ger upphov till kassamässiga korrigeringar under hela prognosperioden.

8.3 Statsskulden

Statens lånebehov, vilket motsvaras av budgetsaldot med omvänt tecken, beräknas uppgå till 111 miljarder kronor 2025, och den okonsoliderade statsskulden beräknas öka med 97 miljarder kronor (se tabell 8.3).

Tabell 8.3 Statsskuldens förändring

Miljarder kronor

	2024	2025	2026	2027	2028
Okonsoliderad statsskuld vid ingången av året	1 028	1 151	1 248	1 409	1 579
Förändring av okonsoliderad statsskuld	124	97	161	170	60
varav lånebehov[1]	*104*	*111*	*167*	*181*	*76*
varav skulddispositioner m.m.	*19*	*-14*	*-6*	*-11*	*-16*
Okonsoliderad statsskuld vid årets slut[2]	**1 151**	**1 248**	**1 409**	**1 579**	**1 639**
Eliminering av myndigheters innehav av statspapper	75	76	77	78	79
Förändring av konsoliderad statsskuld	107	96	160	169	59
Konsoliderad statsskuld vid årets slut[3]	**1 077**	**1 172**	**1 333**	**1 501**	**1 560**
Konsoliderad statsskuld, procent av BNP[3]	**17**	**18**	**19**	**21**	**21**

[1] Motsvarar statens budgetsaldo med omvänt tecken.

[2] I den okonsoliderade statsskulden ingår statliga myndigheters innehav av statspapper.

[3] I den konsoliderade statsskulden har statliga myndigheters innehav av statspapper räknats bort.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Anledningen till att statsskuldens utveckling inte helt följer lånebehovet är att posten skulddispositioner m.m. påverkar statsskulden, men inte budgetsaldot. Skulddispositionerna visar förändringen jämfört med det föregående året och består av valutakurseffekter, upplupen inflationskompensation, förändringar av Riksgäldskontorets förvaltningstillgångar och affärsdagsjusteringar m.m. (se tabell 8.4). Valutakurseffekterna utgörs av förändringen av utestående obligationer i utländsk valuta till följd av aktuell valutakurs jämfört med valutakursen vid upplåningstillfället.

Upplupen inflationskompensation är förändringen av inflationskompensationen avseende utestående reala statsobligationer jämfört med upplåningstillfället. En realobligation är en obligation med eller utan fast real ränta och med ersättning för inflation. Det innebär att den eventuella årliga räntan respektive det belopp som betalas tillbaka på förfallodagen räknas upp med inflationen. Förvaltningstillgångarna består av medel som tillfälligt placeras på penningmarknaden till dess att de används för att betala utgifter i statsbudgeten eller obligationer som löper ut. År 2024 var skulddispositionerna positiva som en följd av positiva affärsdagsjusteringar, valutaeffekter och upplupen inflationskompensation, även om dessa effekter delvis motverkades av minskade förvaltningstillgångar. Under 2025–2028 väntas skulddispositionerna i stället bli negativa, i huvudsak beroende på minskad inflationskompensation.

Tabell 8.4 Skulddispositioner m.m.

Miljarder kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Valutakurseffekter	2	-2	1	0	0
Upplupen inflationskompensation	6	-11	-8	-10	-17
Förvaltningstillgångar	-16	-1	0	0	0
Affärsdagsjustering m.m.[1]	27	0	0	0	0
Totala skulddispositioner	**19**	**-14**	**-6**	**-11**	**-16**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Affärsdagsjusteringen 2024 förklaras i huvudsak av en obligation om 25 miljarder kronor med förfall i januari 2024 där affärsdagen på förfallet var i december 2023. Riksgäldskontoret utvärderar för närvarande en metod för en mer rättvisande bild av statsskulden med interimskonton i statsskulden på motsvarande belopp och med motsatt tecken som affärsdagsjusteringen.

Källa: Riksgäldskontoret.

Statsskulden som andel av BNP har trendmässigt minskat sedan 1990-talet (se diagram 8.2). Den beräknade utvecklingen för budgetsaldot bidrar till att den konsoliderade statsskulden som andel av BNP väntas öka från 17 procent av BNP vid utgången av 2024 till 18 procent av BNP vid utgången av 2025 och vidare till 19 procent av BNP 2026. För 2027 och 2028 beräknas statsskulden uppgå till 21 procent av BNP.

Diagram 8.2 Statsskuldens utveckling

Utfall 1990–2024, prognos 2025–2028

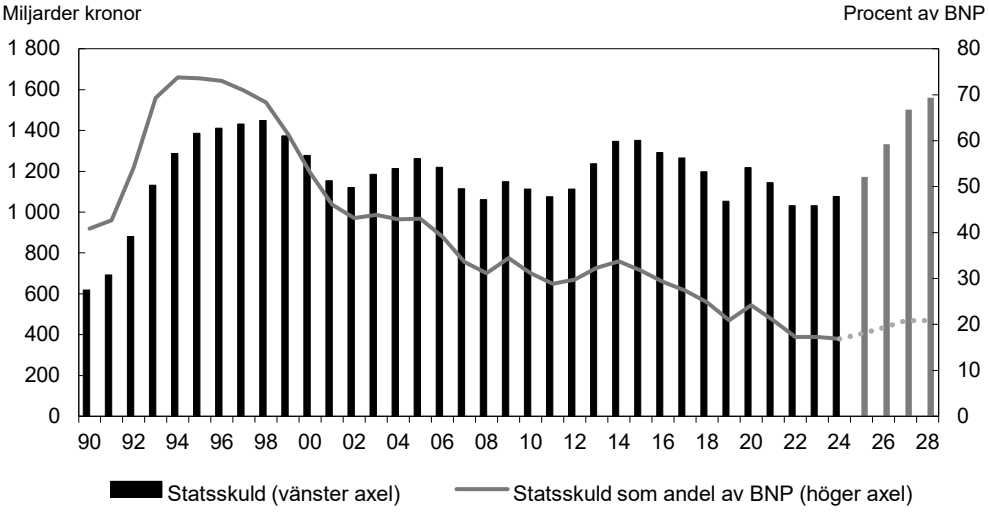

Anm.: I diagrammet redovisas den okonsoliderade statsskulden t.o.m. 2001. För åren därefter redovisas den konsoliderade statsskulden.

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

8.4 Uppföljning av statens budgetsaldo 2025

Jämfört med bedömningen i budgetpropositionen för 2025 har prognosen för budgetsaldot reviderats ned med 56 miljarder kronor för 2025. Jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition har prognosen reviderats ned med 26 miljarder kronor (se tabell 8.5). Både skillnaden jämfört med budgetpropositionen och skillnaden jämfört med vårpropositionen förklaras i huvudsak av lägre inkomster. En närmare uppföljning av statens inkomster och utgifter finns i avsnitt 6 respektive 7.

Tabell 8.5 Uppföljning av statens budgetsaldo 2025

Miljarder kronor

	BP25	VÅP25	Prognos 2025	Jfr med BP25	Jfr med VÅP25
Inkomster[1]	1 374	1 348	1 315	-58	-32
Utgifter m.m.	1 428	1 432	1 426	-2	-7
varav utgifter exkl. statsskuldsräntor[2]	*1 402*	*1 407*	*1 394*	*-8*	*-13*
varav statsskuldsräntor m.m.[3]	*29*	*29*	*31*	*2*	*1*
varav Riksgäldskontorets nettoutlåning	*-3*	*-4*	*1*	*4*	*5*
varav kassamässig korrigering	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Statens budgetsaldo	**-55**	**-85**	**-111**	**-56**	**-26**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Summan av inkomsttyperna 1000–7000 (se bilaga 1).

[2] Utgifterna inom utg.omr. 1–25 samt 27 (se bilaga 1), inkl. förändring av anslagsbehållningar (se avsnitt 7).

[3] Avser utgifterna inom utg.omr. 26 Statsskuldsräntor m.m.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

9 Den offentliga sektorns finanser

I detta avsnitt redovisas prognoser för den offentliga sektorns finanser, däribland finansiellt sparande, finansiell nettoförmögenhet och skuldutveckling. Redovisningen görs för såväl den totala konsoliderade offentliga sektorn som delsektorerna staten, ålderspensionssystemet och kommunsektorn. Att den offentliga sektorn är konsoliderad innebär att transfereringar mellan de olika delsektorerna har räknats av.

Avsnittet innehåller även en jämförelse mellan olika bedömares prognoser för det finansiella respektive det strukturella sparandet. Tabeller med prognosens innehåll i detalj redovisas i bilaga 2.

Regeringens prognoser för de offentliga finansernas utveckling baseras på prognosen för den makroekonomiska utvecklingen i avsnitt 4. Prognoserna för de offentliga finanserna inkluderar åtgärder som föreslås eller aviseras i denna proposition eller i propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop. 2025/26:2), propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14) samt tidigare beslutade och aviserade åtgärder. Bortom budgetåret baseras prognoserna på antagandet att inga ytterligare finanspolitiska regel- eller anslagsändringar genomförs. Prognoserna är baserade på publicerad statistik t.o.m. den 8 augusti 2025.

Sammanfattning

- Svensk ekonomi befinner sig i en utdragen lågkonjunktur. Den väntas fortsätta tynga de offentliga finanserna 2026, då intäkterna från bl.a. konsumtionsskatter bedöms växa i relativt svag takt. Samtidigt bedöms offentliga sektorns utgifter fortsätta att växa, om än i svagare takt, bl.a. till följd av eftersläpande effekter av de senaste årens höga inflation. Utgifterna stiger även till följd av de åtgärder som tidigare har genomförts och de som föreslås i denna proposition för att bl.a. stärka hushållen. Även stora satsningar för att stödja Ukraina och stärka Sveriges försvarsförmåga ökar utgifterna.
- Den offentliga sektorns finansiella sparande väntas vara negativt under hela prognosperioden. Underskottet prognostiseras minska mot slutet av perioden. Både staten och kommunsektorn väntas redovisa underskott under hela prognosperioden (2025–2028), medan ålderspensionssystemet bedöms redovisa ett överskott.
- Det strukturella sparandet bedöms bli negativt och avvika från överskottsmålet 2025 och 2026. Avvikelsen beror delvis på stöd till Ukraina och nya försvarsutgifter, vilket regeringen bedömer är motiverat utifrån den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina. Regeringen bedömer också att avvikelsen är motiverad ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv, eftersom svensk ekonomi bedöms befinna sig i lågkonjunktur båda dessa år.
- Det strukturella sparandet väntas vara fortsatt negativt 2027 och 2028 och avvika från det föreslagna balansmålet. Det strukturella sparandet, exklusive de utgifter som enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina får lånefinansieras, bedöms nå balansmålet 2028.
- Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld väntas växa under hela prognosperioden, främst till följd av de förslag och aviseringar som lämnas i denna proposition.

9.1 Inledning

Redovisningen av den offentliga sektorns finanser följer huvudsakligen principerna i nationalräkenskaperna (NR). I EU bygger NR på ENS 2010-manualen, som är en del av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 549/2013 av den 21 maj 2013 om det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet i Europeiska unionen. Skatter och statsbidrag redovisas dock i denna proposition enligt den ordning som gällde innan ENS 2010-manualen infördes. Genom att använda den tidigare redovisningsprincipen fås en högre grad av överensstämmelse med hur skatter och statsbidrag påverkar statens och kommunernas finanser enligt sektorernas egna redovisningar. Det finansiella sparandet för den offentliga sektorn och dess delsektorer påverkas inte av denna avvikelse. Redovisningen av inkomster och utgifter för den konsoliderade offentliga sektorn påverkas inte heller.

I samband med att NR fr.o.m. 2014 gick över till ENS 2010, ändrades benämningarna på flera sektorer i NR. I regeringens ekonomiska propositioner används dock de äldre, men vedertagna, benämningarna offentlig sektor (som i NR numera benämns offentlig förvaltning), stat (statlig förvaltning), ålderspensionssystem (sociala trygghetsfonder) och kommunsektor (kommunal förvaltning).

9.2 Den offentliga sektorns finanser

Underskott i de offentliga finanserna under hela prognosperioden

Efterfrågan i svensk ekonomi väntas vara fortsatt svag 2025. Det förväntas tynga de offentliga finanserna, och först under 2026 bedöms den ekonomiska tillväxten bidra till en viss förstärkning av finanserna. Detta medför, tillsammans med de omfattande åtgärder som tidigare har genomförts och de som föreslås och aviseras i denna proposition, att underskottet i finanserna i stort sett väntas vara oförändrat 2025 jämfört med 2024, för att sedan öka 2026 (se diagram 9.1). En återhållande effekt fås fr.o.m. 2025 av att det 2024 gjordes en engångsutbetalning av ett kapitaltillskott till Riksbanken, samtidigt som kostnaderna i kommunsektorn minskar i takt med att inflationen normaliseras.

Diagram 9.1 Den offentliga sektorns finansiella och strukturella sparande

Procent av BNP resp. potentiell BNP. Utfall för det finansiella sparandet 2000–2024, prognos 2025–2028

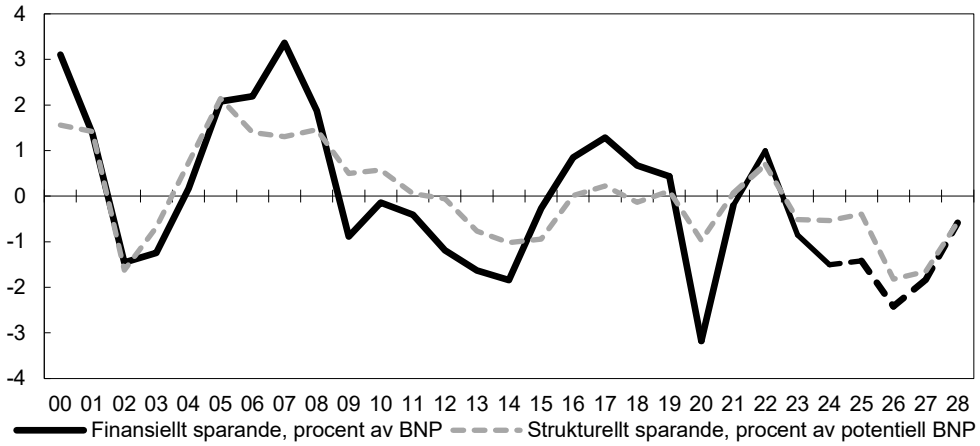

Anm.: För det strukturella sparandet utgör hela perioden en bedömning och utfall saknas.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Ekonomin väntas fortsätta återhämta sig under 2027, vilket i sig medför en förstärkning av de offentliga finanserna. Förstärkningen beror på att skatteintäkterna växer i

en snabbare takt samt att utgiftsökningarna dämpas när konjunkturläget stärks och effekterna av den tidigare höga inflationen avtar. Att prognosen baseras på principen att enbart beslutade och aviserade åtgärder inkluderas medför i sig att de offentliga finanserna förstärks 2027 och 2028 (se tabell 9.1). På grund av det förväntade underskottets omfattning under prognosperiodens inledning bedöms dock det finansiella sparandet vara negativt under hela prognosperioden.

Tabell 9.1 Den konsoliderade offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall för det finansiella sparandet 2000–2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomster	**3 054**	**3 134**	**3 246**	**3 394**	**3 575**
Procent av BNP	47,8	48,0	47,0	47,0	47,8
Skatter och avgifter	2 636	2 696	2 802	2 934	3 097
Kapitalinkomster	97	98	98	98	99
Övriga inkomster	321	340	346	363	380
Utgifter	**3 150**	**3 226**	**3 413**	**3 527**	**3 619**
Procent av BNP	49,3	49,4	49,4	48,9	48,3
Utgifter exkl. räntor	3 095	3 175	3 365	3 478	3 572
Räntor[1]	55	51	47	48	48
Finansiellt sparande	**-96**	**-93**	**-167**	**-133**	**-44**
Procent av BNP	-1,5	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6
Strukturellt sparande					
Procent av potentiell BNP	-0,5	-0,4	-1,8	-1,6	-0,6

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid med totalen.

[1] Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Det strukturella sparandet väntas försvagas 2026

Det strukturella sparandet är en uppskattning av vad det finansiella sparandet skulle vara om det inte påverkades av konjunkturläget eller av händelser som ger upphov till engångseffekter, t.ex. en större tillfällig inbetalning som stärker sparandet ett enskilt år. Eftersom det strukturella sparandet inte påverkas av konjunkturläget kan den direkta effekten av den aktiva finanspolitiken urskiljas tydligare i det strukturella sparandet än i det finansiella sparandet.

Det strukturella sparandet bedöms avvika från överskottsmålet 2024–2028. Som andel av potentiell BNP bedöms det strukturella sparandet vara relativt oförändrat mellan 2024 och 2025 på omkring 0,5 procent av potentiell BNP, för att försvagas till -1,8 procent 2026 (se tabell 9.2). Detta innebär en avvikelse från överskottsmålet både 2025 och 2026, som dock delvis beror på stöd till Ukraina och nya försvarsutgifter. Regeringen bedömer att avvikelsen är motiverad utifrån den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina. Även oaktat dessa utgifter avviker det strukturella sparandet från överskottsmålet. Regeringen bedömer dock att avvikelsen är motiverad ur ett stabiliseringspolitiskt perspektiv, eftersom svensk ekonomi bedöms befinna sig i lågkonjunktur båda dessa år.

Underskottet i det strukturella sparandet bedöms successivt minska fr.o.m. 2027. Minskningen är en följd av regeringens princip att endast inkludera aviserad eller beslutad finanspolitik i prognosen, vilket medför att den s.k. automatiska budgetförstärkningen delvis får effekt, dvs. att en stor del av de offentliga utgifterna är nominellt oförändrade medan skatteintäkterna normalt ökar i takt med BNP.

Den del av skillnaden mellan det finansiella och strukturella sparandet som beror på konjunkturen motsvaras i tabell 9.2 av raderna automatiska stabilisatorer och

skattebasernas sammansättning. Som exempel på automatiska stabilisatorer kan nämnas ersättningssystem eller skatteregler vars utformning gör att den samlade efterfrågan i ekonomin automatiskt dämpas vid en hög tillväxt och hålls uppe vid en låg tillväxt. Exempelvis minskar hushållens disponibla inkomster i mindre utsträckning än den ekonomiska aktiviteten generellt i en lågkonjunktur, eftersom ersättningarna för exempelvis arbetslöshet ökar. På så sätt stabiliseras efterfrågan automatiskt i ekonomin. De automatiska stabilisatorerna räknas av vid bedömningen av det strukturella sparandet, eftersom de varierar med konjunkturen. Därtill skiljer sig det finansiella och strukturella sparandet åt på grund av engångseffekter, post 4 i tabell 9.2 (om posterna 2–4 i tabell 9.2 subtraheras från post 1 fås post 5).

Svensk ekonomi bedöms vara i en lågkonjunktur, och BNP-gapet, som är ett samlat mått på resursutnyttjandet i ekonomin (beräknas som skillnaden mellan faktisk BNP och potentiell BNP relaterat till potentiell BNP), väntas vara negativt 2025 och 2026 (post 7 i tabellen). Det medför att de automatiska stabilisatorerna (post 2) bedöms påverka det finansiella sparandet negativt 2025–2027.

Tabell 9.2 Finansiellt och strukturellt sparande

Procent av BNP om inte annat anges

		2024	2025	2026	2027	2028
1	**Finansiellt sparande**	**-1,5**	**-1,4**	**-2,4**	**-1,8**	**-0,6**
2	Automatiska stabilisatorer	-0,1	-1,1	-0,5	-0,1	0,0
3	Skattebasernas sammansättning	-0,5	0,0	-0,1	-0,1	0,0
4	Engångseffekter	-0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
5	**Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP**	**-0,5**	**-0,4**	**-1,8**	**-1,6**	**-0,6**
6	BNP-gap, procent av potentiell BNP	-1,9	-2,2	-0,9	-0,1	0,0
7	BNP-gap i trendpriser, procent av potentiell BNP	-0,1	-2,0	-1,0	-0,2	0,0

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Skattebasernas sammansättning, som också räknas bort från det strukturella sparandet, bedöms 2025 vara neutral för den offentliga sektorns finansiella sparande (post 3). År 2024 försämrades det finansiella sparandet till följd av kapitaltillskottet till Riksbanken, vilket klassificeras som en engångseffekt (post 4). I övrigt bedöms det inte finnas någon engångseffekt som påverkar det finansiella sparandet fram t.o.m. 2028.

Vid beräkningarna av det strukturella sparandet används BNP-gapet som indikator för konjunkturutvecklingen i ekonomin, dvs. skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP i löpande trendpriser. Regeringen har valt att justera priseffekten genom att använda trendpriser vid bedömningen av potentiell BNP i löpande pris (se BNP-gap med eller utan trendpriser i posterna 7 och 6 i tabellen). Denna justering jämnar ut utvecklingen av det strukturella sparandet över tid. Utan denna justering skulle förändringarna av det strukturella sparandet vara kraftigare mellan enskilda år, till följd av variationer i prisutvecklingen. Justeringen bedöms därmed ge jämnare finanspolitiska förutsättningar mellan åren. För mer information, se Finansdepartementets rapport Metod för beräkning av strukturellt sparande i offentlig sektor, april 2024, på regeringen.se.

Finanspolitiken bedöms sammantaget vara expansiv 2026

I detta avsnitt redovisas en analys av hur finanspolitiken väntas påverka den allmänna efterfrågan i ekonomin de närmaste åren. Analyser av detta slag är dock osäkra och i avsnittet förutsätts alla finanspolitiska åtgärder få samma effekt på efterfrågan. I praktiken kan dock två finansiellt sett lika kostsamma åtgärder påverka efterfrågan på olika sätt.

Finanspolitikens effekt på efterfrågan i ekonomin mäts vanligen genom att analysera dess inriktning och ställning. Det finansiella sparandet kan användas för att analysera de offentliga finansernas totala effekter på efterfrågan, inklusive effekterna från de s.k. automatiska stabilisatorerna, och inte enbart effekten av finanspolitiska beslut. För att få en mer precis uppskattning av finanspolitikens effekt på efterfrågan används därför ofta det strukturella sparandet i dessa analyser. Finanspolitikens ställning mäts genom att jämföra det strukturella sparandets nivå med överskottsmålet och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan ett enskilt år i förhållande till ett genomsnitt. Finanspolitikens inriktning mäts som förändringen av strukturellt sparande och indikerar finanspolitikens effekt på efterfrågan i förhållande till föregående år.

I tabell 9.3 redovisas den årliga förändringen av det strukturella och det finansiella sparandet. Skillnaden mellan förändringen av dessa utgörs av nettoeffekten av de automatiska stabilisatorerna, dvs. konjunkturlägets effekter på sparandet, och skattebasernas sammansättning samt engångseffekter (posterna 8–10 i tabellen). År 2025 bedöms lågkonjunkturen fördjupas och resursutnyttjandet i ekonomin minska (post 17 i tabellen). De automatiska stabilisatorerna fortsätter därmed verka och belasta det finansiella sparandet (post 8 i tabellen). Skattebasernas sammansättning bedöms däremot bli mer gynnsamma för det finansiella sparandet 2025 (post 9 i tabellen). Frånvaron av engångseffekter bidrar också till att det finansiella sparandet 2025 stärks jämfört med 2024, eftersom 2024 belastades av kapitaltillskottet till Riksbanken (post 10 i tabellen).

Den årliga förändringen av det strukturella sparandet (post 11 i tabell 9.3) kan i sin tur fördelas på ett antal andra komponenter (posterna 12–16). En av dessa komponenter visar hur den aktiva finanspolitiken förändras från år till år (post 12). Den aktiva finanspolitiken ger ett negativt bidrag till det strukturella sparandet 2025. I tabell 9.4 redovisas den samlade budgeteffekten av aktiva finanspolitiska åtgärder i förhållande till föregående år, dvs. de sammanräknade inkomsterna och utgifterna för alla åtgärder som har beslutats av riksdagen samt föreslås eller aviseras i denna proposition samt i propositionen Höständringsbudget för 2025 och propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina.

Utvecklingen i kommuner och regioner väntas sammantaget bidra till att det strukturella sparandet förstärks 2025 (post 14 i tabell 9.3). Nettointäkterna från kapital väntas vara neutrala (post 13).

Om förändringen av det strukturella sparandet är nära noll indikerar det att finanspolitiken, utöver effekten av de automatiska stabilisatorerna, har en neutral effekt på resursutnyttjandet i ekonomin det aktuella året. Om det strukturella sparandet i stället ökar eller minskar indikerar det att finanspolitiken har en åtstramande respektive expansiv effekt på resursutnyttjandet. Finanspolitikens ställning bedöms i sin tur genom att ställa det strukturella sparandet i relation till överskottsmålet. För 2026 väntas det strukturella sparandet försvagas med 1,4 procentenheter (post 11). Den sammantagna finanspolitiken 2026 bedöms därmed vara expansiv (se även avsnitt 5.1 om finanspolitikens stabiliseringspolitiska effekt).

Tabell 9.3 Förändring av det strukturella sparandet

Procent av BNP respektive potentiell BNP

		2025	2026	2027	2028
7	**Förändring av finansiellt sparande**	**0,1**	**-1,0**	**0,6**	**1,3**
8	Förändring av automatiska stabilisatorer	-1,0	0,5	0,4	0,1
9	Förändring av skattebasernas sammansättning	0,5	-0,1	0,0	0,1
10	Förändring av engångseffekter	0,4	0,0	0,0	0,0
11	**Förändring av strukturellt sparande, procent av potentiell BNP**	**0,1**	**-1,4**	**0,2**	**1,1**

	2025	2026	2027	2028
12 varav aktiv finanspolitik	*-0,5*	*-1,9*	*-0,3*	*0,8*
13 varav kapitalnetto	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
14 varav kommunsektorns finanser	*0,6*	*-0,2*	*-0,1*	*-0,2*
15 varav ålderspensionssystemets finanser	*-0,1*	*0,1*	*0,0*	*0,0*
16 varav övrigt	*0,0*	*0,5*	*0,6*	*0,6*
17 BNP-gap, förändring i procentenheter	-0,4	1,3	0,8	0,2
18 BNP-gap i trendpriser, förändring i procentenheter	-2,0	1,1	0,8	0,2

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen. Posterna 7–10 redovisas som andel av BNP, posterna 11–16 redovisas som andel av potentiell BNP i trendpriser.

Källa: Egna beräkningar.

Posten Övrigt omfattar bl.a. effekten av en underliggande automatisk budgetförstärkning. Om inte nya aktiva finanspolitiska beslut fattas ökar normalt skatteintäkterna i ungefär samma takt som BNP i löpande priser, medan de statliga utgifterna ökar i långsammare takt. Anledningen till att utgifterna ökar långsammare än BNP är att bl.a. statliga bidrag inte automatiskt räknas upp i takt med att ekonomin växer. Anslagen till de statliga myndigheterna kompenseras inte heller fullt ut för att lönerna ökar, eftersom en viss produktivitetsökning förutsätts i pris- och löneomräkningssystemet. Utan nya aktiva beslut förstärks därför normalt de offentliga finanserna. Den automatiska budgetförstärkningen tenderar att variera mycket vid kraftiga konjunktursvängningar. Även inkomstförändringar som inte bedöms bero på konjunkturen ingår i posten Övrigt. De ovanstående faktorerna medför att posten Övrigt i genomsnitt bedöms uppgå till i genomsnitt 0,4 procent av potentiell BNP 2025–2028.

Tabell 9.4 Samlade budgeteffekter av tidigare beslut och nu aktuella förslag och aviseringar i förhållande till det närmast föregående året

Offentliga sektorns finansiella sparande. Miljarder kronor om inte annat anges

	2024	2025	2026	2027	2028
Förändring av takbegränsade utgifter[1]	56,4	28,6	84,8	14,4	-31,6
Kapitaltillskott till Riksbanken	25,0	-25,0	0,0	0,0	0,0
Justering för olika redovisningsprinciper i statens budget och nationalräkenskaperna	0,7	-1,0	-1,5	0,4	1,9
varav kapitaltillskott statliga bolag	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
varav lånefinansierade infrastrukturinvesteringar[2]	*-0,1*	*-0,6*	*-0,9*	*0,0*	*0,0*
Summa utgiftsförändringar[3]	**82,0**	**2,7**	**83,3**	**14,8**	**-29,7**
Skatter, brutto[4, 5]	-0,7	-26,3	-46,4	-3,5	27,7
Indirekta effekter av skatter[5]	-1,2	-1,1	0,9	-0,2	-1,0
Övriga inkomstreformer	-1,9	-1,6	-0,1	0,0	0,0
Summa inkomstförändringar, netto[3,6]	**-3,8**	**-29,0**	**-45,6**	**-3,7**	**26,7**
Utgifts- och inkomstförändringar, effekt på offentliga sektorns finansiella sparande[3]	**-85,8**	**-31,6**	**-128,9**	**-18,5**	**56,4**
Procent av BNP	-1,3	-0,5	-1,9	-0,3	0,8

[1] Avsnitt 7.3 innehåller en mer detaljerad genomgång av utvecklingen av de takbegränsade utgifterna. I tabell 7.4 redovisas budgeteffekterna per utgiftsområde.

[2] Posten visar förändringen av nettoupplåningen för väg- och järnvägsobjekt. Nettoupplåning utgör skillnaden mellan nyupplåning och amortering.

[3] För utgiftssidan innebär minustecken anslagsminskningar eller att temporära program upphör eller minskar i omfattning. För inkomstsidan innebär minustecken att skatteinkomsterna minskar. För den sammanlagda budgeteffekten av åtgärder på utgifts- och inkomstsidan innebär minustecken att de offentliga finanserna försvagas jämfört med det närmast föregående året.

[4] Se tabell 6.2. Förändrad kommunal utdebitering ingår i tabell 6.2 men ska inte ingå i tabell 9.4 eftersom den visar budgeteffekter av tidigare riksdagsbeslut och förslag från regeringen.

[5] För åtgärder på skatteområdet beskriver bruttoeffekten den statiskt beräknade förändringen i intäkterna från den skatt som regeländringen avser. En indirekt effekt kan uppkomma om regeländringen påverkar andra skattebaser eller konsumentprisindex (om konsumentprisindex påverkas består den indirekta effekten bl.a. av att utgiftsnivån i olika offentliga transfereringssystem påverkas via prisbasbeloppet).

[6] Exklusive indirekta effekter på inkomstsidan till följd av åtgärder på utgiftssidan.

Källa: Egna beräkningar.

Budgeteffekter av nya åtgärder sedan 2025 års ekonomiska vårproposition

Nedan följer en översiktlig redovisning av budgeteffekterna för de offentliga finanserna av nya finanspolitiska åtgärder i förhållande till 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:1). I redovisningen ingår de förslag för 2026 och aviserade förändringar för 2027 och 2028 som lämnas i denna proposition, samt förslagen i propositionen Höständringsbudget 2025. Vidare ingår budgeteffekterna av de åtgärder som riksdagen har beslutat om efter förslag från regeringen i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Kapitaltillskott till Apotek Produktion & Laboratorier AB (prop. 2024/25:185), samt budgeteffekterna av de åtgärder som regeringen har föreslagit i propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina. I tabell 9.5 ingår de förslag i propositionerna som avser nya åtgärder och finansiering.

Utgångspunkten för redovisningen är att beslutade, föreslagna och aviserade ökningar och minskningar av anslag fullt ut motsvaras av en förändring av den faktiska förbrukningen av utgifter på anslagen. Nivån på den offentliga sektorns inkomster och utgifter påverkas även av andra förändringar, som i detta sammanhang inte definieras som nya förslag. Exempel på sådana förändringar är variationer i volymer i rättighetsbaserade transfereringssystem eller förändrade makroekonomiska förutsättningar.

Sammantaget medför de beslutade, föreslagna och aviserade åtgärderna att den offentliga sektorns finanser stärks med 6,4 miljarder kronor 2025, jämfört med beräkningarna i vårpropositionen. För 2026 och 2027 väntas det finansiella sparandet försvagas med 132 miljarder kronor respektive 154 miljarder kronor. För 2028 väntas en försvagning om 94 miljarder kronor.

Tabell 9.5 Budgeteffekter av föreslagna och aviserade åtgärder sedan 2025 års ekonomiska vårproposition

Offentliga sektorns finansiella sparande. Miljarder kronor om inte annat anges

	2025	2026	2027	2028
Förändring av takbegränsade utgifter[1]	-6,4	78,3	95,1	60,5
Justering för olika redovisningsprinciper i statens budget och nationalräkenskaperna	0,0	1,4	2,4	4,3
Summa utgiftsförändringar	**-6,4**	**79,6**	**97,5**	**64,8**
Skatter, netto	0,0	-52,4	-56,1	-29,3
Övriga inkomstreformer	0,0	0,0	0,0	0,0
Summa inkomstförändringar, netto	**0,0**	**-52,4**	**-56,1**	**-29,3**
Förändring finansiellt sparande offentlig sektor	**6,4**	**-132,0**	**-153,6**	**-94,1**
Procent av BNP	0,1	-1,9	-2,1	-1,3

[1] Se avsnitt 7.6 och tabell 7.16 för en mer detaljerad genomgång per utgiftsområde av de förslag som påverkar budgetens utgiftssida. I tabell 9.5 ingår inte de budgeteffekter i tabell 7.16 om sammanlagt 1,8 miljarder kronor 2025 som avser förslag i HÄB25 om regelstyrda anslag och som följer av förändringar av volym och makroekonomiska förutsättningar.

Källa: Egna beräkningar.

I tabellen ingår inte medel som i propositionen Höständringsbudget för 2025 föreslås tillföras regelstyrda anslag 2025 som påverkas av förändringar i volym eller makroekonomiska förutsättningar (i första hand transfereringsanslag) utan att någon ny reform föreslås (se vidare i tabell 7.16). Dessa medför höjda anslagsnivåer om ca 1,8 miljarder kronor.

9.3 Statens finanser

I detta avsnitt redovisas statens finanser enligt NR. Prognoserna utgår från de prognoser för statens budgetsaldo som redovisas i avsnitt 8. Skillnaden mellan de båda redovisningarna består främst i att statens budgetsaldo visar statens lånebehov med omvänt tecken och därmed dess påverkan på statsskulden. Statens finansiella sparande visar i stället förändringen av statens finansiella förmögenhet, exklusive effekten av värdeförändringar.

Från budgetsaldo till statens finansiella sparande

Av tabell 9.6 framgår att det förekommer väsentliga skillnader mellan statens budgetsaldo enligt budgetredovisningen och det finansiella sparandet enligt NR. Det finansiella sparandet påverkas inte av försäljningar eller köp av finansiella tillgångar, t.ex. aktier, eller ökad utlåning eftersom sådana transaktioner inte förändrar den finansiella förmögenheten. Däremot påverkas budgetsaldot och statsskulden av sådana transaktioner.

Förutom denna skillnad avviker det finansiella sparandet också i flera andra avseenden från budgetsaldot. Bland annat redovisas budgetsaldot kassamässigt, medan det finansiella sparandet redovisas enligt NR:s principer som innebär en periodiserad redovisning. Denna skillnad påverkar framför allt redovisningen av skatteinkomster och ränteutgifter.

Tabell 9.6 Statens budgetsaldo och finansiella sparande

Miljarder kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Budgetsaldo	**-104**	**-111**	**-167**	**-181**	**-76**
Till finansiellt sparande					
Periodisering av skatter	24	13	-10	-2	-7

	2024	2025	2026	2027	2028
Räntor, periodisering, kursvinster/-förluster	-1	10	8	18	20
Köp och försäljning av aktier, extra utdelningar m.m.	-5	-10	-6	-5	-5
Övriga finansiella transaktioner m.m.	16	-2	-1	25	24
Finansiellt sparande	**-71**	**-100**	**-176**	**-144**	**-44**

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.
Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Faktorer under posten Övriga finansiella transaktioner m.m. medför att budgetsaldot enligt statsbudgetredovisningen var lägre 2024 än det finansiella sparandet enligt NR. Skattebetalningar beräknas ha blivit lägre enligt budgetredovisningen. Periodiseringar av räntebetalningar och extrautdelningar från Telia company AB medförde att budgetsaldot i stället förstärktes i förhållande till det finansiella sparandet. Övriga finansiella transaktioner m.m. försvagade budgetsaldot i förhållande till det finansiella sparandet. Dessa avser bl.a. myndighetsupplåning samt periodiserade betalningar från EU avseende faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF). I budgetredovisningen redovisas dessa betalningar kassamässigt när de genomförs, medan flödena periodiseras i NR så att intäkterna redovisas vid den tidpunkt då kostnaderna uppstår. Närmare hälften av dessa medel har betalats ut från EU 2025 och resterande del väntas betalas ut 2026 (se även avsnitt 9.9).

År 2025 och 2026 väntas budgetsaldot vara förhållandevis lika det finansiella sparandet, då posterna i tabell 9.6 i stor utsträckning tar ut varandra.

Ränteperiodiseringar och myndighetsupplåning bidrar däremot till att skillnaderna mellan budgetredovisningen och NR:s redovisning återigen ökar 2027 och 2028.

Den utlåning som väntas göras för kärnkraftsinvesteringar ökar lånebehovet något under slutet av perioden. Det är osäkert hur utlåningen kommer att bedömas av EU:s statistikkontor, och därmed även hur den kommer att redovisas enligt NR. På grund av den omfattande offentliga involveringen i investeringarna och finansieringen av dessa, kan EU:s statistikkontor komma att besluta att utbetalningar och återbetalningar av lånen ska redovisas som statliga utgifter respektive inkomster. Av försiktighetsskäl antar regeringen i denna proposition att utbetalningarna av dessa lån kommer att redovisas som offentliga utgifter och därmed belasta det finansiella sparandet.

Fortsatt ansträngda finanser i staten

Underskottet i statens finanser bedöms öka mellan 2024 och 2025 (se tabell 9.7). Vid sidan av effekterna i spåren av lågkonjunkturen, som bl.a. innebär att intäkter från konsumtionsskatter utvecklas svagt, medför också de satsningar som har genomförts och aviseras och föreslås i denna proposition att utgifterna ökar. Även eftersläpande effekter av tidigare års höga inflation medför att kostnadsutvecklingen i staten fortsätter att öka. En återhållande effekt fås dock av att det inte genomförs något ytterligare kapitaltillskott till Riksbanken 2025, vilket bidrar till att hålla nere underskottet i statens finanser.

Svag efterfrågan i svensk ekonomi tynger, tillsammans med åtgärder för att mildra dess effekt på bl.a. hushållens ekonomi, statens finanser 2026. Tillsammans med de omfattande åtgärder som tidigare har beslutats och de som aviseras i denna proposition för att bl.a. stötta Ukraina och stärka Sveriges försvarsförmåga medför det att underskottet i statens finanser fortsätter att växa.

Eftersom endast finanspolitik som hittills har beslutats, föreslagits eller aviserats är inkluderad i prognosen bedöms underskottet i statens finanser minska 2027 och 2028.

Det beror också på att den ekonomiska aktiviteten gradvis väntas stiga. Det finansiella sparandet väntas dock vara negativt under hela prognosperioden.

Tabell 9.7 Statens inkomster och utgifter

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomster	**1 579**	**1 602**	**1 645**	**1 715**	**1 830**
Procent av BNP	24,7	24,5	23,8	23,8	24,4
Skatter och avgifter	1 354	1 366	1 410	1 473	1 580
Kapitalinkomster	34	33	34	34	34
Övriga inkomster	191	202	201	209	216
Utgifter	**1 649**	**1 702**	**1 822**	**1 860**	**1 874**
Procent av BNP	25,8	26,0	26,4	25,8	25,0
Utgifter exkl. räntor	1 621	1 675	1 795	1 830	1 841
Procent av BNP	25,4	25,6	26,0	25,3	24,6
Ränteutgifter[1]	28	27	26	30	33
Finansiellt sparande	**-71**	**-100**	**-176**	**-144**	**-44**
Procent av BNP	-1,1	-1,5	-2,6	-2,0	-0,6

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

[1] Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

9.4 Ålderspensionssystemets finanser

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet bedöms uppgå till 0,4 procent av BNP 2025, vilket är något lägre än 2024. Försvagningen av sparandet beror på att pensionsutbetalningarna väntas öka mer än avgiftsinkomsterna, främst på grund av att inkomstindex bedöms öka i snabbare takt än lönesumman. Sparandet bedöms åter stärkas 2026 och i genomsnitt uppgå till 0,5 procent av BNP 2026–2028 (se tabell 9.8).

I ålderspensionssystemet väntas ett negativt avgiftsnetto samtliga år i prognosen, dvs. avgiftsinkomsterna väntas vara lägre än pensionsutbetalningarna. Avgiftsnettot bedöms dock stärkas 2026, då avgiftsinkomsterna väntas öka snabbare än pensionsutgifterna till följd av att lönesumman bedöms öka i snabbare takt än inkomstindex. Kapitalinkomsterna i ålderspensionssystemet väntas fortsatt bli högre än det negativa avgiftsnettot, vilket gör att det finansiella sparandet bedöms öka successivt fram till 2027.

Tabell 9.8 Ålderspensionssystemets inkomster och utgifter

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Avgifter	358	368	386	402	417
Pensioner	-364	-381	-389	-404	-420
Avgiftsnetto	**-6**	**-12**	**-3**	**-2**	**-3**
Räntor, utdelningar	41	43	44	46	47
Förvaltningsutgifter m.m.	-6	-6	-6	-6	-7
Finansiellt sparande	**29**	**25**	**35**	**38**	**37**
Procent av BNP	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utgifterna i ålderspensionssystemet bedöms öka de närmaste åren till följd av att pensionärerna väntas bli fler och att pensionerna i genomsnitt förväntas bli högre. År

2026–2028 bedöms pensionsutbetalningarna öka med i genomsnitt 3,3 procent per år. Avgiftsinkomsterna, som är starkt kopplade till lönesumman i ekonomin (summan av utbetalda löner inklusive företagarinkomster), bedöms öka i snabbare takt än pensionsutbetalningarna, i genomsnitt med 4,2 procent per år under samma period. De avgiftsinkomster som finansierar systemet är ålderspensionsavgiften från arbetsgivare och egenföretagare samt den allmänna pensionsavgiften (se tabell 9.9).

Det finansiella sparandet i ålderspensionssystemet väntas också förstärkas under prognosåren till följd av den s.k. riktåldersreformen, som bl.a. innebär att den lägsta åldern som ger rätt till allmän inkomstgrundad pension höjs 2026, efter att också ha höjts 2020 och 2023 (prop. 2018/19:133, bet. 2019/20:SfU5, rskr. 2019/20:10; prop. 2018/19:91, bet. 2018/19:AU12, rskr. 2018/19:276; prop. 2021/22:181, bet. 2021/22:SfU25, rskr. 2021/22:331). Även vissa åldersgränser i skatte- och socialavgiftssystemet följdjusterades 2023 och kommer även att följdjusteras 2026. År 2026 knyts flera av de ändrade åldersgränserna till riktåldern för pension, som då kommer att vara 67 år.

Regeringen har för avsikt att lämna förslag om regler om automatisk utdelning av överskott i pensionssystemet, en s.k. gas, som förstärker pensioner och pensionsrätter om balanstalet, dvs. tillgångarna i förhållande till skulderna, överstiger nivån 1,15. Dessa regler väntas träda i kraft den 1 januari 2027. Reformen försvagar det finansiella sparandet, men effekten bedöms bli liten de första åren efter införandet (se utg.omr. 11 avsnitt 1.8).

Tabell 9.9 Ålderspensionssystemets avgiftsinkomster

Miljarder kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Allmän pensionsavgift	161	165	174	181	188
Ålderspensionsavgift, arbetsgivare	165	173	181	190	197
Ålderspensionsavgift, egenföretagare	3	3	3	3	3
Statlig ålderspensionsavgift	28	27	27	28	28
Avgiftsinkomster	**358**	**368**	**386**	**402**	**417**

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

9.5 Kommunsektorns finanser

Kommunsektorns finanser regleras av balanskravet och kravet på en god ekonomisk hushållning i kommunallagen (2017:725). Enligt balanskravet får kommuners och regioners resultat som huvudregel inte vara negativt. Balanskravet anger en minimi-nivå, men för att uppnå god ekonomisk hushållning behöver resultatet i regel vara högre (se avsnitt 5.3). Skillnaden mellan kommunernas resultat och finansiella sparande förklaras till största delen av att investeringar ingår som utgifter i det finansiella sparandet, men inte avskrivningar. Avskrivningar ingår däremot i resultatet, men inte investeringar. Det kan även finnas periodiseringsskillnader för olika inkomster och utgifter mellan det finansiella sparandet och resultatet.

I regeringens prognos för kommunsektorns finanser antas utgifterna på sikt utvecklas på ett sätt som är förenligt med balanskravet. På några års sikt antas i normalfallet att kommunsektorn som helhet redovisar ett resultat som bedöms vara i linje med god ekonomisk hushållning. Vidare antas den genomsnittliga kommunalskattesatsen vara oförändrad. Prognosen grundar sig även på ett antagande om oförändrad politik utöver tidigare beslutade och nu föreslagna eller aviserade förändringar av stats-bidragen. När kommunsektorn antas redovisa ett resultat i linje med balanskravet och

god ekonomisk hushållning på några års sikt blir utvecklingen av skatteunderlaget styrande för prognosen för utgifterna.

Kommunsektorns resultat förbättras

Efter flera år med starka kommunala finanser redovisade kommunsektorn ett svagare resultat och finansiellt sparande under 2023 och 2024. Sektorn redovisade 2024 ett preliminärt resultat efter finansiella poster om ca 6 miljarder kronor, vilket var en minskning med ca 8 miljarder kronor jämfört med 2023. Resultatet var även lägre än genomsnittet för 2000–2022 (se tabell 9.10).

Det försämrade resultatet 2024 beror främst på ökade verksamhets- och pensionskostnader till följd av den höga inflationen. Kommunernas resultat efter finansiella poster 2024 var knappt 16 miljarder kronor, medan regionernas motsvarande resultat var ca -10 miljarder kronor. Det svagare resultatet i regionerna förklaras bl.a. av att de har drabbats hårdare av de ökade pensionskostnaderna då fler högavlönade personer arbetar i regionerna.

Enligt redovisningen i NR var kommunsektorns utgifter större än inkomsterna 2024, och sektorns finansiella sparande uppgick till ca -55 miljarder kronor, eller ca -0,9 procent av BNP. Jämfört med 2023 förbättrades det finansiella sparandet något 2024.

Utfall från NR 2024 visar att kommunsektorn, trots stigande kostnader, har prioriterat verksamhet framför resultat, då både konsumtion och investeringar ökade i reala termer. I takt med att inflationen har fallit tillbaka, och till följd av en jämförelsevis låg befolkningstillväxt, bedöms kommunsektorns finanser stärkas 2025. De kommunala konsumtionsutgifterna i löpande priser förväntas öka i en historiskt sett långsam takt 2025. Resultatet väntas därför stärkas och motsvara en nivå som är förenlig med god ekonomisk hushållning 2025–2028.

Även det finansiella sparandet förbättras jämfört med 2024, men förblir negativt under prognosperioden 2025–2028. År 2027 antas inkomster och utgifter växa i ungefär samma takt, vilket gör att det finansiella sparandet blir ungefär oförändrat. År 2028 försämras det finansiella sparandet något när sektorns inkomster från temporära statsbidrag faller bort.

Tabell 9.10 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Totala inkomster	**1 489**	**1 535**	**1 602**	**1 658**	**1 703**
Utveckling i procent	5,0	3,1	4,4	3,5	2,7
Skatter	928	965	1 008	1 060	1 101
Kommunal fastighetsavgift	24	25	26	27	28
Statsbidrag exkl. kompensation för mervärdesskatt	285	284	297	290	282
varav generella bidrag	*168*	*167*	*174*	*175*	*177*
varav riktade bidrag	*117*	*117*	*122*	*115*	*105*
Kapitalinkomster	23	22	20	18	18
Övriga inkomster[1]	228	239	251	263	275
varav kompensation för mervärdesskatt	*90*	*94*	*97*	*99*	*102*
Totala utgifter	**1 543**	**1 552**	**1 627**	**1 683**	**1 740**
Utveckling i procent	4,4	0,6	4,8	3,5	3,4
Konsumtion	1 240	1 251	1 315	1 363	1 421
Investeringar	179	177	178	182	186

	2024	2025	2026	2027	2028
Transfereringar	97	99	112	120	119
Övriga utgifter[2]	27	24	21	18	15
Finansiellt sparande	**-55**	**-17**	**-25**	**-26**	**-37**
Procent av BNP	-0,9	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5
Resultat efter finansiella poster	**6**	**40**	**40**	**43**	**31**
Procent av skatter och generella statsbidrag	0,5	3,5	3,4	3,5	2,5

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

[1] Kommunsektorns kompensation för mervärdesskatt är inkluderad i övriga inkomster men inte i statsbidragen.

[2] Inkluderar nettoköp av fastigheter. Eftersom försäljningen vanligtvis överstiger köp är denna nettopost negativ, vilket minskar de redovisade utgifterna med några miljarder kronor per år.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Kommunsektorns skatteinkomster väntas öka i snabbare takt från och med 2025

Kommunsektorns inkomster består framför allt av intäkter från skatt på arbete och statsbidrag. Till följd av en svag efterfrågan i svensk ekonomi ökade kommunernas skatteunderlag 2024 något långsammare än den genomsnittliga tillväxttakten de senaste tio åren. Även under 2025 bedöms kommunernas skatteinkomster öka i något långsammare takt än normalt. När konjunkturen stärks under 2026 och 2027 väntas skatteinkomsterna växa i något snabbare takt än genomsnittet.

Vid förändringar av skattelagstiftningen som påverkar det kommunala skatteunderlaget neutraliseras i regel effekterna av förändringarna genom att nivån på de generella statsbidragen höjs eller sänks (s.k. skattereglering). Enligt den nuvarande prognosen minskar de kommunala skatteinkomsterna, bl.a. på grund av förstärkningen av det förhöjda grundavdraget. För att regeländringarna ska vara neutrala för kommunsektorns finanser justeras de generella statsbidragen med motsvarande belopp.

Kommuner och regioner får bidrag från staten i form av dels generella, dels riktade statsbidrag. De generella statsbidragen antas öka under prognosåren i något långsammare takt än genomsnittet för 2000–2024. De riktade statsbidragen, som finansieras från ett flertal olika utgiftsområden, bedöms öka något 2026 till följd av satsningar inom bl.a. civilförsvar, utbildning samt vård och omsorg. Sammantaget väntas de totala statsbidragen öka 2026, men minska något 2027 och 2028. Minskningen beror på att tillfälliga stöd avvecklas, i kombination med prognosantagandet om att enbart inkludera nu beslutade eller aviserade statsbidragsändringar.

Kommunsektorns utgifter bedöms öka i långsammare takt

Av kommunsektorns totala utgifter utgör kommunal konsumtion den största delen, dvs. välfärdstjänster inom främst vård, skola och omsorg. Kommunerna och regionerna har därutöver huvudsakligen utgifter för investeringar och vissa transfereringar, t.ex. ekonomiskt bistånd.

Kommunernas konsumtionsutgifter väntas växa något långsammare framöver

Den kommunala konsumtionen fördelas mellan ett antal verksamhetsområden. Störst andel av konsumtionsutgifterna går till hälso- och sjukvård. Därefter följer utgifter för utbildning och omsorg. Den demografiska utvecklingen har stor betydelse för behovet av resurser inom olika välfärdstjänster. Om exempelvis antalet elever minskar kan kommunerna anställa färre lärare och dra ned på lokalytorna utan att lärartätheten och kvaliteten behöver minska. Befolkningstillväxten väntas gradvis avta 2025–2028 och bli betydligt lägre än genomsnittet sedan 2010. Detta förklaras både av ett lägre barna-

födande och en mindre nettoinvandring framöver. Samtidigt väntas antalet äldre fortsätta att öka betydligt snabbare än befolkningen i stort. De förväntade demografiska förändringarna kan komma att ställa stora krav på anpassning av kommunernas tjänsteutbud.

De kommunala konsumtionsutgifterna i fasta priser väntas växa långsammare än ett historiskt genomsnitt 2025, och svagare än under 2024 (se diagram 9.2). I löpande priser väntas konsumtionen öka betydligt långsammare än genomsnittet för 2000-talet. Det förklaras bl.a. av att pensionskostnaderna minskar efter några år med hög inflation och stora kostnadsökningar. Lägre pensionskostnader 2025 förbättrar de ekonomiska förutsättningarna i kommunsektorn och resultatet bedöms därför tydligt stärkas.

Diagram 9.2 Kommunala konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring. Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028

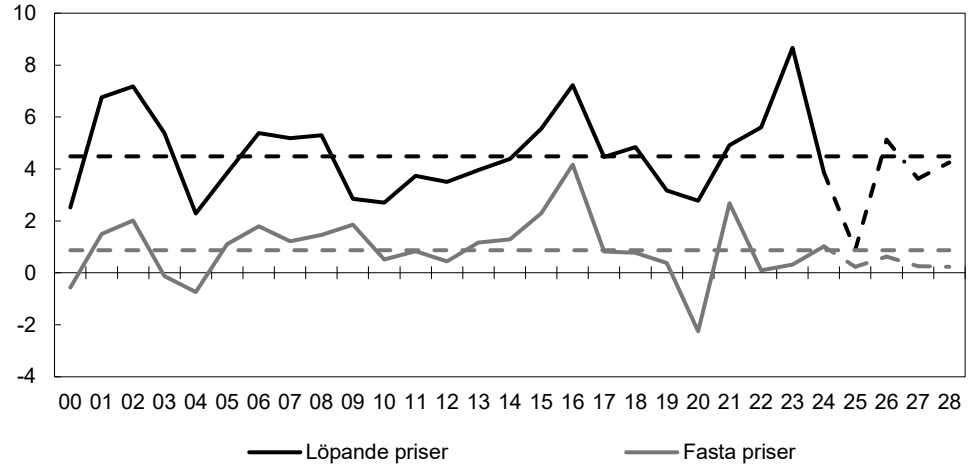

Anm.: Kommunal konsumtion i fasta priser mäts till största delen med s.k. volymindex. Dessa påverkas främst av demografiska faktorer och är inte nödvändigtvis detsamma som hur mycket resurser kommunsektorn lägger på verksamheten.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Under åren efter 2025 ökar den kommunala konsumtionen i fasta priser i långsammare takt än de senaste tio åren, då behovet av framför allt de tjänster som barn och ungdomar utnyttjar inom omsorg och utbildning i enlighet med vad som ovan har anförts bedöms minska av demografiska skäl.

Utgifter för investeringar, räntor och transfereringar bedöms öka i måttlig takt framöver

Kommunernas investeringsutgifter har ökat kraftigt sedan 2020, vilket till viss del förklaras av den höga inflationen. Samtidigt har många kommuner en växande äldre befolkning, vilket medför större behov inom sjukvården och äldreomsorgen. Äldre byggnader och infrastruktur behöver dessutom renoveras eller bytas ut. Investeringsutgifterna bedöms därför fortsätta att öka de närmaste åren, men ökningstakten väntas bli lägre än genomsnittet under 2000-talet.

Den höga investeringsnivån bidrar till att kommunsektorns skulder, där kommunerna står för den största andelen, bedöms öka då investeringarna till en viss del lånefinansieras. Investeringar som utförs av kommunala bolag, som enligt NR:s redovisning inte ingår i kommunsektorn, ökar till viss del också kommunsektorns skuldsättning. Det sker genom att kommunsektorn tar upp lån som vidareutlånas till dessa bolag. Ränteutgifterna, som har stigit det senaste året, antas minska gradvis under prognosperioden.

Cirka 6 procent av kommunsektorns utgifter består av transfereringar till staten, företag och hushåll. Denna andel har minskat något de senaste åren, men bedöms vara relativt oförändrad framöver. Transfereringarna till hushållen i form av ekonomiskt bistånd har minskat trendmässigt som andel av kommunsektorns utgifter de senaste 30 åren och utgör i dag mindre än 1 procent.

9.6 Den offentliga sektorns finansiella förmögenhet

Den offentliga sektorns nettoförmögenhet består av fasta produktionstillgångar och finansiella tillgångar, med avdrag för skulder. I detta avsnitt redovisas den finansiella förmögenheten, medan de reala tillgångarna redovisas i bilaga 2.

Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet är positiv, eftersom ålderspensionssystemets tillgångar i AP-fonderna överstiger de negativa ställningsvärden som staten och kommunsektorn tillsammans redovisar (se tabell 9.11). Den totala skulden inkluderar statens och kommunsektorns åtaganden för de förmånsbestämda tjänstepensionerna som har intjänats fr.o.m. 1998. De totala skulderna för de fonderade avgiftsbestämda tjänstepensionerna ingår inte i den offentliga sektorn, i likhet med premiepensionssystemet, utan redovisas i försäkringssektorn.

Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet väntas minska som andel av BNP mellan 2024 och 2027, främst till följd av statens underskott i det finansiella sparandet.

Tabell 9.11 Den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet

Procent av BNP. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Staten	0,4	-0,6	-2,1	-3,5	-3,3
Ålderspensionssystemet	33,9	34,2	33,5	33,2	33,1
Kommunsektorn	-5,4	-5,3	-5,1	-4,9	-4,9
Offentlig sektor	28,8	28,3	26,4	24,8	24,9
Förändring	1,3	-0,5	-1,9	-1,5	0,1
varav bidrag till förändringen					
varav finansiellt sparande	*-1,5*	*-1,4*	*-2,4*	*-1,8*	*-0,6*
varav värdeförändringar m.m.	*3,9*	*1,5*	*2,0*	*1,4*	*1,6*
varav nominell BNP-förändring	*-1,1*	*-0,6*	*-1,5*	*-1,2*	*-0,9*

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld väntas öka, men vara i nivå med skuldankaret

Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld, den s.k. Maastrichtskulden, definieras av EU-regler och är det skuldbegrepp som används vid bedömningen av medlemsstaternas offentliga finanser inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten. För Sverige innebär definitionen att skulden består av den konsoliderade statsskulden samt kommunsektorns och ålderspensionssystemets skulder på kapitalmarknaden, med avdrag för AP-fondernas innehav av statsobligationer.

Inför att Sverige den 1 januari 1995 blev medlem i EU uppgick Maastrichtskulden till närmare 70 procent av BNP (skuldkvoten). Sedan dess har skulden minskat kraftigt som andel av BNP och uppgick vid utgången av 2024 till knappt 34 procent av BNP (se diagram 9.3). Den svenska skulden som andel av BNP tillhör därmed en av de

lägsta i EU. Genomsnittet uppgick 2024 till 81 procent av BNP (Eurostat (2025-07-21).

Diagram 9.3 Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld

Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028

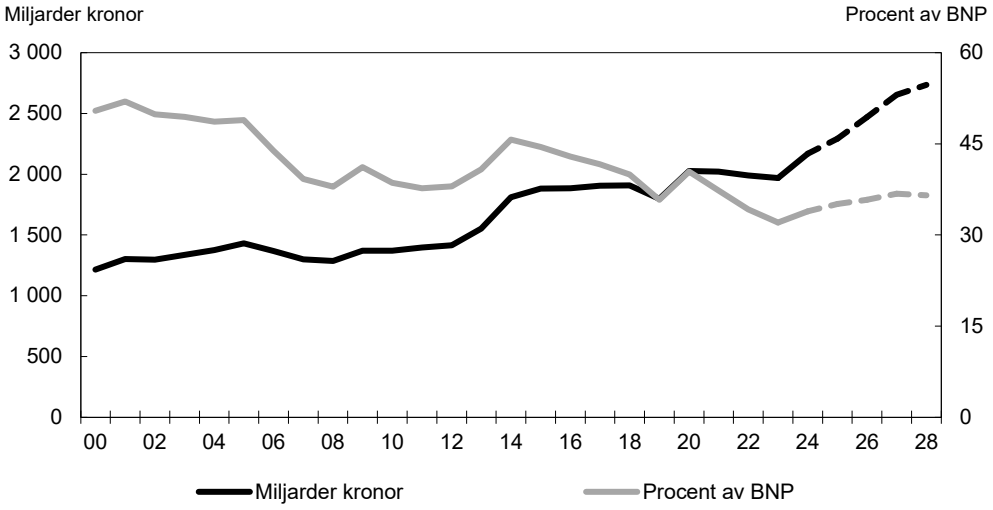

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Utvecklingen av den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld beror dels på det finansiella sparandet (som kan fördelas på primärt sparande och ränteutgifter), dels på faktorer som inte är kopplade till det finansiella sparandet. Det kan handla om periodiseringar och s.k. stock-flödesförändringar, som bl.a. utgörs av finansiella transaktioner i form av t.ex. köp och försäljning av finansiella tillgångar.

Bruttoskulden väntas under hela prognosperioden öka kraftigt, i miljarder kronor, i förhållande till 2024 års nivå (se tabell 9.12). Som andel av BNP väntas dock skulden öka relativt långsamt. Detta beror bl.a. på att prognoserna baseras på antagandet om att inkludera endast aviserad eller beslutad finanspolitik. Skuldkvoten bedöms ligga inom skuldankarets övre intervall under hela prognosperioden. Skuldankaret är ett riktmärke för hur stor den konsoliderade bruttoskulden ska vara på medellång sikt. Skuldankarets nivå är fastställt till 35 procent av BNP, med en tillåten avvikelse på 5 procent av BNP.

Tabell 9.12 Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld och bidrag till förändringen

Procent av BNP om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Miljarder kronor	**2 168**	**2 294**	**2 470**	**2 655**	**2 735**
Procent av BNP	33,9	35,1	35,8	36,8	36,5
Förändring	1,9	1,3	0,7	1,0	-0,3
Bidrag till förändringen					
Primärt finansiellt sparande	0,9	0,8	1,9	1,4	0,2
Ränteutgifter	0,6	0,6	0,5	0,5	0,4
Stock-flöde	1,6	0,6	0,1	0,7	0,5
varav periodisering av räntor och skatter	*0,4*	*0,2*	*-0,1*	*0,0*	*-0,1*
varav försäljning av aktier m.m.	*0,0*	*-0,1*	*-0,1*	*-0,1*	*-0,1*
varav övrigt	*1,2*	*0,5*	*0,4*	*0,8*	*0,6*
Nominell BNP-förändring	-1,2	-0,7	-1,9	-1,6	-1,3

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

9.7 Finansiellt sparande enligt olika bedömare

I detta avsnitt redovisas en jämförelse mellan de senaste prognoserna för det finansiella och strukturella sparandet gjorda av regeringen i denna proposition, Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Riksbanken och Europeiska kommissionen. Vid en jämförelse av de olika bedömningarna är det viktigt att beakta att de har gjorts vid olika tidpunkter och kan bygga på olika antaganden om den framtida politiken. Exempelvis gör Konjunkturinstitutet prognoser på aktiv finanspolitik för åren efter budgetåret, medan Ekonomistyrningsverket endast inkluderar beslutade och aviserade åtgärder, vilket kan försvåra prognosjämförelser.

Prognosjämförelse avseende det finansiella sparandet

Prognosen för den offentliga sektorns finansiella sparande 2025 är relativt samstämmig mellan samtliga bedömare (se tabell 9.13). Underskottet i de offentliga finanserna väntas i stort sett vara oförändrat i förhållande till 2024. Avvikelsen är något större mellan Konjunkturinstitutets och regeringens prognoser. Detta beror bl.a. på att myndigheten gör en försiktigare bedömning av hur statens utgifter utvecklas.

Eftersom varken Konjunkturinstitutet eller Ekonomistyrningsverket har kunnat beakta de åtgärder som föreslås och aviseras i denna proposition ökar prognosskillnaderna gentemot regeringens bedömning avseende 2026–2028. De olika antagandena om den aktiva finanspolitiken medför betydande skillnader av prognoserna dessa år. I övrigt är prognoserna av det finansiella sparandet relativt lika.

Även Europeiska kommissionens prognos för 2025 är förhållandevis väl i linje med regeringens, medan föreslagna och aviserade åtgärder i denna proposition medför att regeringen prognostiserar ett större underskott för 2026.

Tabell 9.13 Bedömningar av finansiellt sparande

Procent av BNP

	2025	2026	2027	2028
Regeringen	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6
KI inkl. åtgärder[1]	-1,2	-0,8	-0,1	0,1
ESV	-1,3	-0,6	0,2	0,4
Riksbanken	-1,2	-1,0	-0,7	–
Europeiska kommissionen	-1,5	-0,8	–	–

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2025-09-22, Konjunkturinstitutet (KI) 2025-06-17, uppdatering 2025-08-06 omfattar endast 2025 och 2026. Ekonomistyrningsverket (ESV) 2025-09-12, Riksbanken 2025-06-18 och Europeiska kommissionen 2025-05-19.

[1] KI räknar med åtgärder på 34, 25 resp. 8 miljarder kronor 2026–2028 utöver vad som har aviserats fram till beräkningarna i denna proposition.

Källor: Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Riksbanken, Europeiska kommissionen och egna beräkningar.

Prognosjämförelse avseende det strukturella sparandet

I tabell 9.14 redovisas olika bedömares prognoser för den offentliga sektorns strukturella sparande. Regeringens och andra bedömares prognoser för det strukturella sparandet kan, utöver skillnader i prognoserna för det finansiella sparandet, bero på skillnader i bedömningen av ekonomins potentiella BNP-nivå och i beräknings-metoder. En skillnad som framför allt kan få effekt på prognoserna enskilda år är att regeringen, vid bedömningen av potentiell BNP i löpande priser, även justerar för eventuella konjunktureffekter av prisnivån i ekonomin. Övriga bedömare justerar inte för denna priskomponent. Vid en jämförelse mellan Konjunkturinstitutets och regeringens beräkningar av det strukturella sparandet 2025 förklaras skillnaden delvis av hur just denna priskomponent behandlas. Denna skillnad minskar dock i betydelse fr.o.m. 2026.

Beroende på olika bedömningar av potentiella variabler blir skillnaden mellan Konjunkturinstitutets och regeringens prognos av det strukturella sparandet 2025 något större än skillnaderna i bedömningarna av det finansiella sparandet. I övrigt är det framför allt myndighetens försiktigare bedömning av utgiftsutvecklingen som förklarar skillnaden mellan prognoserna för det strukturella sparandet. För kommande år beror skillnaderna i stor utsträckning på olika antagandena beträffande finanspolitiska åtgärder.

Skillnaden mellan Ekonomistyrningsverkets och regeringens prognoser för det strukturella sparandet följer överlag de skillnader som kan ses vid jämförelsen av det finansiella sparandet, som i stor utsträckning förklaras av att myndigheten inte har kunnat beakta de åtgärder som presenteras i denna proposition och heller inte gör någon prognos avseende finanspolitiska åtgärder för 2026–2028.

I förhållande till Europeiska kommissionens är skillnaden mellan prognoserna för det strukturella sparandet motsvarande skillnaden som kan ses för det finansiella sparandet.

Tabell 9.14 Bedömningar av strukturellt sparande

Procent av potentiell BNP

	2025	2026	2027	2028
Regeringen	-0,4	-1,8	-1,6	-0,6
KI inkl. åtgärder[1]	0,2	-0,1	0,0	0,0
ESV	-0,7	-0,3	0,3	0,4
Europeiska kommissionen	-0,4	0,0	–	–

Anm.: Publiceringsdatum är för regeringen 2025-09-22, Konjunkturinstitutet (KI) 2025-06-17, uppdatering 2025-08-06 omfattar endast 2025 och 2026. Ekonomistyrningsverket (ESV) 2025-09-12 och Europeiska kommissionen 2025-05-19.

[1] KI räknar med åtgärder på 34, 25 resp. 8 miljarder kronor 2026–2028 utöver vad som har aviserats fram till beräkningarna i denna proposition.

Källor: Konjunkturinstitutet, Ekonomistyrningsverket, Europeiska kommissionen och egna beräkningar.

9.8 Uppföljning av offentliga sektorns finanser

Finansiellt sparande jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Den offentliga sektorn redovisade 2024 ett underskott på ca 96 miljarder kronor eller 1,5 procent av BNP (se tabell 9.15). Mellan 2024 och 2025 bedöms det finansiella sparandet vara relativt oförändrat, vilket är i linje med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Både inkomster och utgifter har reviderats ned i förhållande till föregående prognos, men inkomsterna har reviderats ned i en något större utsträckning. På inkomstsidan avser revideringarna huvudsakligen intäkter från kapitalskatter och mervärdesskatt. Utgiftsrevideringen avser förväntat lägre konsumtionsutgifter i framför allt kommunsektorn.

Det finansiella sparandet 2026–2028 har reviderats ned jämfört med prognosen i vårpropositionen. De åtgärder som aviseras och föreslås i denna proposition medför att inkomsterna från skatter väntas bli lägre jämfört med prognosen i vårpropositionen. Det är framför allt statens inkomster från skatt på arbete och mervärdesskatt som bedöms bli lägre. Samtidigt väntas utgifterna bli högre. Revideringarna avser främst utgifter för att stärka försvarsförmågan och stöd till Ukraina.

Tabell 9.15 Offentliga sektorns inkomster och utgifter. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Finansiellt sparande i 2025 års ekonomiska vårproposition	**-96**	**-86**	**-39**	**16**	**34**
Procent av BNP	-1,5	-1,3	-0,6	0,2	0,4
Förändringar					
Inkomster	**2**	**-36**	**-75**	**-81**	**-37**
Skatter	0	-38	-73	-79	-35
varav staten	*0*	*-31*	*-63*	*-69*	*-24*
varav ålderspensionssystemet	*0*	*-2*	*-2*	*-3*	*-3*
varav kommunsektorn	*1*	*-5*	*-8*	*-7*	*-8*
Övriga inkomster	1	3	-2	-2	-2
Utgifter	**2**	**-30**	**52**	**67**	**41**
Kommunal konsumtion	-2	-14	-6	-9	-3
Ålderspensioner	0	0	0	0	-2
Ränteutgifter[1]	0	-2	-3	-1	1
Övriga primära utgifter	3	-13	60	77	45
Finansiellt sparande	**0**	**-6**	**-127**	**-149**	**-78**
Procent av BNP	0,0	-0,1	-1,9	-2,1	-1,0
Staten	1	-16	-134	-158	-78
Ålderspensionssystemet	0	-4	-5	-5	-4
Kommunsektorn	-1	14	12	14	4
Finansiellt sparande i budgetpropositionen för 2026	**-96**	**-93**	**-167**	**-133**	**-44**
Procent av BNP	-1,5	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

[1] Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Konsoliderad bruttoskuld och den finansiella nettoförmögenheten jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Utfallet för den finansiella nettoförmögenheten har reviderats ned för 2024 i förhållande till det utfall som redovisades i 2025 års ekonomiska vårproposition (se tabell 9.16). Revideringen rör framför allt värdet på tillgångarna i pensionssystemet. Detta har även medfört att prognosen för nettoförmögenheten för 2025 reviderats ned. För kommande år tillkommer effekterna av den aktiva finanspolitiken som innebär att nettoförmögenheten minskar i förhållande till prognosen i vårpropositionen.

Maastrichtskulden bedöms vara relativt oförändrad 2025 jämfört med föregående prognos. Till följd av att BNP reviderats ned väntas skuldkvoten bli högre. Från och med 2026 medför den aktiva finanspolitiken att bruttoskulden ökar i förhållande till vårpropositionen.

Tabell 9.16 Offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet. Aktuell prognos och förändringar jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
2025 års ekonomiska vårproposition					
Finansiell nettoförmögenhet	**1 860**	**1 879**	**1 965**	**2 088**	**2 247**
Procent av BNP	28,9	28,0	28,0	28,4	29,5
Maastrichtskulden	**2 165**	**2 296**	**2 349**	**2 374**	**2 361**
Procent av BNP	33,6	34,3	33,4	32,4	31,0
Förändringar					
Finansiell nettoförmögenhet	-20	-30	-145	-296	-380
Konsoliderad skuld	3	-2	121	281	374
Budgetpropositionen för 2026					
Finansiell nettoförmögenhet	**1 840**	**1 848**	**1 820**	**1 792**	**1 867**
Procent av BNP	28,8	28,3	26,4	24,8	24,9
Maastrichtskulden	**2 168**	**2 294**	**2 470**	**2 655**	**2 735**
Procent av BNP	33,9	35,1	35,8	36,8	36,5

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Kommunsektorns finanser jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Enligt NR var kommunsektorns finansiella sparande 2024 mer eller mindre i linje med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition (se tabell 9.17). Även utfallet för kommunsektorns resultat var i linje med prognosen i 2025 års ekonomiska vårproposition.

I prognosen för 2025 har både inkomsterna och utgifterna reviderats ned jämfört med bedömningen i vårpropositionen. Inkomsterna från t.ex. skatter, statsbidrag samt kapitalinkomster bedöms öka något långsammare detta år. Även utgifterna för kommunal konsumtion och investeringar är lägre enligt denna bedömning jämfört med den som gjordes i vårpropositionen. Eftersom utgifterna bedöms minska mer än inkomsterna i förhållande till den tidigare prognosen väntas både det finansiella sparandet och resultatet bli starkare 2025 jämfört med vårpropositionen.

För 2026–2028 har inkomsterna reviderats upp, medan utgifterna bedöms bli marginellt lägre 2026 och 2027, och något högre 2028. De högre inkomsterna beror på att statsbidragen ökar i snabbare takt än vad som tidigare bedömts, medan skatter och övriga inkomster utvecklas något svagare. Även utgifterna för konsumtion har reviderats ned, medan övriga utgifter nu förväntas öka mer 2026–2028. Sammantaget leder en starkare inkomstutveckling och en svagare uppgång av kommunernas utgifter till ett starkare finansiellt sparande och resultat jämfört med bedömningen i 2025 års ekonomiska vårproposition. Sammantaget har bedömningen av det finansiella sparandet och resultatet reviderats upp i ungefär samma utsträckning.

Tabell 9.17 Kommunsektorns finanser. Förändringar jämfört med 2025 års ekonomiska vårproposition

Miljarder kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028

	2024	2025	2026	2027	2028
Totala inkomster	**1**	**-9**	**10**	**12**	**8**
Skatter	1	-5	-8	-7	-8
Statsbidrag, exkl. mervärdesskatt	0	-2	21	24	20
Övriga inkomster	0	-2	-4	-4	-4
Totala utgifter	**1**	**-22**	**-2**	**-2**	**4**
Konsumtion	-2	-14	-6	-9	-3
Investeringar	2	-3	0	0	-3
Övriga utgifter	1	-5	4	8	10
Finansiellt sparande	**-1**	**14**	**12**	**14**	**4**
Resultat	**0**	**11**	**11**	**13**	**1**

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid till totalen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

9.9 Sveriges återhämtningsplan inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens

Inkomster från faciliteten för återhämtning och resiliens

Inom ramen för RRF betalade Europeiska kommissionen den 18 juli 2025 totalt ut ca 1,65 miljarder euro till Sverige för genomförda mål och delmål i Sveriges återhämtningsplan. Totalt omfattar återhämtningsplanen 3,45 miljarder euro. Resterande belopp om 1,8 miljarder euro väntas betalas ut under 2026.

Prognoserna för statens inkomster från RRF redovisas i avsnitt 6.2 och specificeras i bilaga 1 (posten 6611 Bidrag från europeiska faciliteten för återhämtning och resiliens). Prognosen följer den indikativa plan för betalningsansökningar som specificeras i den operativa överenskommelsen. Den förväntade tidpunkten för utbetalningar har löpande reviderats i tidigare propositioner.

I NR redovisas intäkter och kostnader från RRF löpande, vilket innebär att utbetalningarna från EU periodiseras i efterhand. Grundprincipen är att själva tidpunkten för utbetalningen därmed inte påverkar reformutrymmet. Däremot påverkar en eventuell betalningsförskjutning lånebehovet enskilda år och därmed upplåningskostnaderna.

10 Statens investeringar och finansiella befogenheter

I detta avsnitt redovisar regeringen en investeringsplan med de samlade investeringarna i staten. Planen ska ge riksdagen en bild av de planerade totala investeringarna i staten för de kommande tre åren. Avsnittet innehåller även regeringens förslag till låneram för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet och regeringens förslag till räntekontokreditram för myndigheternas rörelsekapital. Vidare presenteras sammanställningar över alla förslag i denna proposition till övriga kontokrediter inom staten, låneramar för samhällsinvesteringar i staten, statlig utlåning, statliga garantier och beställningsbemyndiganden. Avslutningsvis innehåller avsnittet regeringens förslag till bemyndigande att överskrida anslag.

Sammanfattning

- Statens samlade investeringar, inklusive investeringar i forskning, beräknas uppgå till 283 miljarder kronor 2026. Investeringsvolymen beräknas till 295 miljarder kronor 2027 och till 314 miljarder kronor 2028.
- Låneramen för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet föreslås uppgå till 75 miljarder kronor 2026.
- Räntekontokreditramen för myndigheternas rörelsekapital föreslås uppgå till 23 miljarder kronor 2026.
- För 2026 föreslår regeringen låneramar för samhällsinvesteringar som uppgår till totalt 174 miljarder kronor och övriga kontokrediter som uppgår till 480 miljarder kronor.
- För 2026 föreslår regeringen ramar för statlig utlåning som uppgår till sammanlagt 948 miljarder kronor.
- För 2026 föreslår regeringen ramar för statliga garantier som uppgår till sammanlagt 1 666 miljarder kronor.
- För 2026 föreslår regeringen beställningsbemyndiganden som uppgår till sammanlagt 962 miljarder kronor.

10.1 En samlad investeringsplan för staten

I den samlade investeringsplanen redovisas investeringar som används i samhällets infrastruktur (samhällsinvesteringar) och i statens egen verksamhet (se tabell 10.1). Som samhällsinvesteringar räknas vägar och järnvägar, försvarsmateriel och krisberedskap, fastigheter och markanläggningar samt affärsverkens investeringar i elförsörjning, flygtrafikledning och sjöfart. För dessa investeringar presenterar regeringen investeringsplaner inom respektive utgiftsområde. Med investeringar som används i statens verksamhet avses investeringar i tillgångar som myndigheter använder för att utföra sina uppgifter. Dessa tillgångar finansieras med en låneram som riksdagen beslutar om samlat för alla myndigheter (se tabell 10.2). En övervägande del av investeringarna redovisas som anläggningstillgångar, medan resterande del redovisas som löpande kostnader i statens bokföring.

I nationalräkenskaperna klassificeras forskning som en investering. I den samlade investeringsplanen ingår därför en beräkning av statens investeringar i forskning.

Tabell 10.1 investeringsplan för staten

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**119 455**	**149 078**	**172 947**	**178 815**	**188 799**	**540 560**
Vägar och järnvägar[1]	34 919	35 329	41 460	40 700	47 622	129 783
Försvarsmateriel och krisberedskap[2]	53 254	62 812	75 030	84 701	90 560	250 291
Fastigheter och markanläggningar[3]	9 062	19 302	20 689	16 119	15 984	52 792
Elförsörjning, flygtrafikledning, sjöfart (affärsverk)[4]	7 697	8 490	11 222	15 675	14 468	41 365
Statens egen verksamhet[5]	14 523	23 144	24 546	21 619	20 165	66 329
varav investeringar i anläggningstillgångar	*109 513*	*132 548*	*147 976*	*146 855*	*158 628*	*453 459*
Finansiering av nyanskaffning	**119 455**	**149 078**	**172 947**	**178 815**	**188 799**	**540 560**
Anslag	78 384	91 418	110 827	120 186	132 937	363 950
Låneram för samhälls-investeringar (nyupplåning)	17 285	23 151	22 976	17 559	17 523	58 058
Lån i RGK för statens egen verksamhet (nyupplåning)	13 537	21 817	23 222[7]	20 688	19 362	63 272
Bidrag/medfinansiering	3 798	6 558	7 392	7 787	7 414	22 594
Förskotteringslån	1 169					
Egna medel (affärsverk)	703	793	646	505	291	1 443
Övrig finansiering	4 580	5 341	7 883	12 089	11 271	31 244
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**43 544**	**51 086**	**61 025**	**65 452**	**72 787**	**199 264**
Vägar och järnvägar[1]	8 724	10 806	11 361	10 401	11 892	33 653
Försvarsmateriel och krisberedskap[2]	25 511	27 067	32 966	36 157	39 537	108 660
Fastigheter och markanläggningar[3]	5 724	7 747	8 608	8 688	8 518	25 814
Elförsörjning, flygtrafikledning, sjöfart (affärsverk)[4]	3 586	5 465	8 090	10 206	12 841	31 136
varav investeringar i anläggningstillgångar	*14 023*	*27 555*	*31 483*	*33 439*	*38 050*	*102 973*
Finansiering av vidmakthållande	**43 544**	**51 086**	**61 025**	**65 452**	**72 787**	**199 264**
Anslag	33 283	37 443	44 791	46 289	52 520	143 601
Låneram för samhälls-investeringar (nyupplåning)	3 143	4 915	5 265	5 497	5 349	16 111
Bidrag/medfinansiering	29	65	39	55	57	151
Egna medel (affärsverk)	1 808	2 083	2 553	2 824	2 754	8 132
Övrig finansiering	5 281	6 579	8 376	10 786	12 107	31 269
Summa investeringar i nyanskaffning och vidmakthållande	**162 999**	**200 164**	**233 972**	**244 267**	**261 586**	**739 825**
varav investeringar i anläggningstillgångar	*123 536*	*160 102*	*179 460*	*180 294*	*196 678*	*556 432*
Statens investeringar i forskning[6]	**46 296**	**48 073**	**49 487**	**50 578**	**52 473**	**152 539**
Summa statens investeringar inklusive forskning	**209 295**	**248 236**	**283 459**	**294 845**	**314 059**	**892 363**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Investeringar hos Trafikverket.

[2] Investeringar hos Försvarsmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

[3] Investeringar hos Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket, Naturvårdsverket och Riksdagsförvaltningen.

[4] Investeringar hos Affärsverket svenska kraftnät, Luftfartsverket och Sjöfartsverket.

[5] Investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som finansieras med lån i Riksgäldskontoret (RGK) enligt 7 kap. 1 § budgetlagen (2011:203).

[6] Beräkningarna baseras på vissa antaganden. För anslagsfinansierad forskning baseras beräkningen på utfallet 2024 för anslagsmedel som användes till forskning som bedrivs i staten. Motsvarande andelar har applicerats på de beräknade anslagen för 2025–2028. För forskning som bedrivs i staten finansierad med externa bidrag har utfallet 2024 antagits gälla även för kommande år. För 2024 uppgår investeringsbeloppet i investeringsplanen till 46,3 miljarder kronor. Beloppet avser forskning som har bedrivits av statliga myndigheter, varav 34,2 miljarder kronor finansierats med anslag och 12,1 miljarder kronor med externa bidrag.

[7] Skillnaden mellan nyupplåning för 2026 i denna tabell och tabell 10.2 förklaras av att Riksdagsförvaltningen och Riksrevisionen inte ingår i tabell 10.2.

Källa: Egna beräkningar.

De sammanlagda investeringarna i staten i form av anskaffning och utveckling, vidmakthållande samt forskning beräknas i genomsnitt uppgå till 297 miljarder kronor per år och sammanlagt 892 miljarder kronor 2026–2028 (tabell 10.1 och diagram 10.1). Av de sammanlagda investeringarna i staten 2026–2028 avser 541 miljarder kronor anskaffning och utveckling, 199 miljarder kronor vidmakthållande och 153 miljarder kronor forskning (se tabell 10.1). Investeringarna beräknas till 69,9 procent finansieras med anslag, till 15,4 procent med lån i Riksgäldskontoret och till 14,7 procent på annat sätt. Andelen anslagsfinansiering har därmed ökat med 1 procentenhet och andelen lånefinansiering minskat med motsvarande procentandel, medan andelen övrig finansiering i stort sett är oförändrad jämfört med beräkningen för perioden 2025–2027 i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 9.1).

Fördelningen av investeringarna i anskaffning och utveckling samt vidmakthållande 2026–2028 är 49 procent på försvarsmateriel och krisberedskap, 22 procent på vägar och järnvägar och omkring 10 procent vardera på statens egen verksamhet, fastigheter och affärsverk. Jämfört med fördelningen i budgetpropositionen för 2025 har investeringarna i försvarsmateriel och krisberedskap ökat med drygt 2 procentenheter och investeringarna i vägar och järnvägar minskat med 1,6 procentenheter. I övrigt är förändringen marginell.

Investeringarna i anskaffning, utveckling och vidmakthållande beräknas sammantaget öka med 27,6 miljarder kronor (11,8 procent) i löpande priser mellan 2026 och 2028. Investeringarna i försvarsmateriel och krisberedskap väntas öka med 22,1 miljarder kronor (20,5 procent), medan investeringarna i affärsverken och i vägar och järnvägar beräknas öka med 8 miljarder kronor (41,4 procent) respektive 6,7 miljarder kronor (12,7 procent). Investeringarna i fastigheter och i statens egen verksamhet beräknas däremot minska med 4,8 miljarder kronor (16,4 procent) respektive 4,4 miljarder kronor (17,9 procent).

Diagram 10.1 Statens investeringar

Miljoner kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028

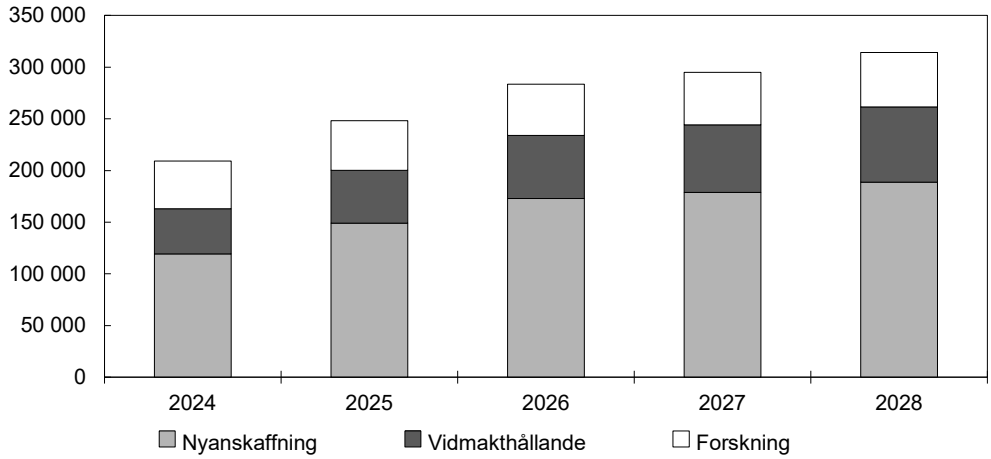

Källa: Egna beräkningar.

I jämförelse med investeringsplanen i budgetpropositionen för 2025 blev 2024 års utfall 2,9 miljarder kronor lägre än prognostiserat. Utfallet för investeringar i statens egen verksamhet och fastigheter blev 5,2 miljarder kronor respektive 2 miljarder kronor lägre 2024 än vad som prognostiserades i budgetpropositionen för 2025. Utfallet för investeringar i forskning blev 0,7 miljarder kronor lägre. Statens investeringar i vägar och järnvägar blev däremot 3,8 miljarder kronor högre än vad som prognostiserades i budgetpropositionen för 2025. Detsamma gäller investeringarna i affärsverken, som blev 0,7 miljarder högre, samt försvarsmateriel och krisberedskap som blev 0,5 miljarder kronor högre.

För 2025 beräknas de totala investeringarna öka med 9,4 miljarder kronor jämfört med vad som bedömdes i budgetpropositionen för 2025. Det beror främst på att investeringarna i fastigheter och vägar och järnvägar beräknas bli 5,9 miljarder kronor respektive 4,2 miljarder kronor högre än vad som tidigare prognostiserats, men även på att investeringarna i statens egen verksamhet beräknas bli 1,5 miljarder högre. Investeringarna i forskning och affärsverken beräknas däremot bli omkring 0,8 miljarder kronor lägre vardera än beräknat, medan investeringarna i försvarsmateriel och krisberedskap beräknas bli 0,7 miljarder kronor lägre.

För en mer utförlig analys av investeringarna hänvisas till de investeringsplaner som redovisas inom respektive utgiftsområde i denna proposition.

Statens investeringar i anläggningstillgångar över tid

Utfallet för statens investeringar i anläggningstillgångar för 2020–2024 och planerade investeringar i anläggningstillgångar för 2025–2028 (motsvarande posten varav investeringar i anläggningstillgångar i tabell 10.1) framgår av diagram 10.2. Statens investeringar i anläggningstillgångar som andel av BNP uppgick till 1,4–1,9 procent 2020–2024 och beräknas öka till 2,6 procent 2028.

Diagram 10.2 Statens investeringar i anläggningstillgångar

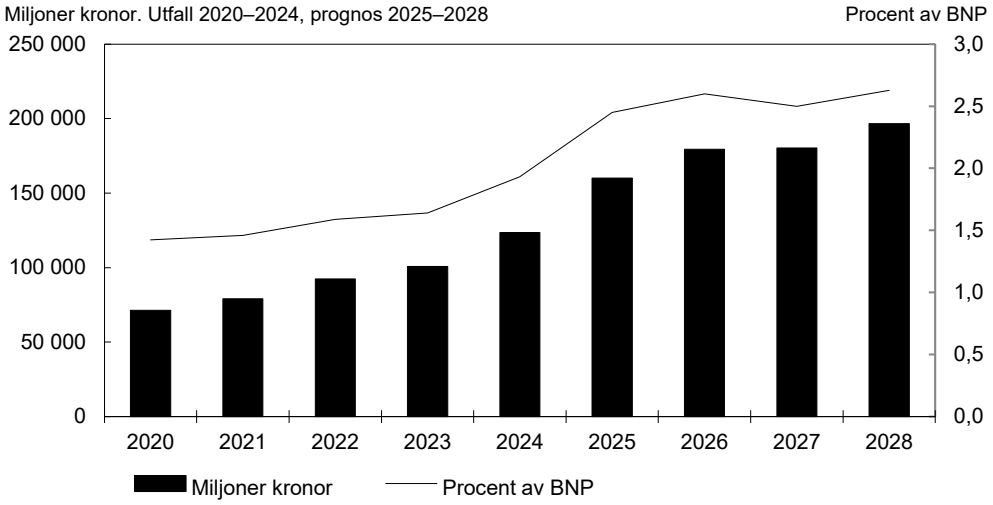

Källor: Årsredovisningar för staten för åren 2020–2024, not om investeringar till finansieringsanalysen och egna beräkningar.

10.2 Finansiering av anläggningstillgångar och rörelsekapital i statens verksamhet

10.2.1 Låneram för 2026

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 74 900 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 7 kap. 1 § budgetlagen (2011:203) får regeringen inom de låneramar som riksdagen har beslutat om för budgetåret besluta att anläggningstillgångar som används i statens verksamhet ska finansieras med lån i Riksgäldskontoret.

I tabell 10.2 redovisas regeringens förslag till låneram avseende investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet. Låneramen anger det högsta lånebeloppet, inklusive tidigare tagna lån, som myndigheterna och regeringen får ha i Riksgäldskontoret. Fördelningen på utgiftsområdesnivå är preliminär, eftersom regeringen normalt fastställer respektive myndighets låneram i samband med att regleringsbreven beslutas. Förslaget för 2026, om 74,9 miljarder kronor, är 8 miljarder kronor högre än innevarande års låneram. Låneramen har, inklusive förslaget för 2026, i genomsnitt ökat med 6,8 procent per år 2017–2026. Myndigheternas totala skuld avseende investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet uppgick den 31 december 2024 till 46,5 miljarder kronor. Regeringen eftersträvar en nyttjandegrad på omkring 80 procent. Myndigheternas (inklusive Riksdagsförvaltningen och Riksrevisionen) nyttjande av låneramen per den 31 december 2024 uppgick till 77 procent. Nyttjandegraden 2024 var 2 procentenheter lägre än 2023.

Den totala nyupplåningen beräknas uppgå till 23,1 miljarder kronor och utgör den huvudsakliga finansieringen av nya investeringar i statens egen verksamhet 2026, vilka framgår av tabell 10.1. Av den begärda låneramen kommer 0,3 miljarder kronor inledningsvis inte att fördelas till myndigheterna. Syftet med detta är att regeringen ska kunna hantera situationer då lånebehov uppstår till följd av oförutsedda händelser i myndigheternas verksamheter.

Tabell 10.2 Låneram för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens egen verksamhet

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Beslutad låneram 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutad låneram 2025[1]	Begärd låneram 2026[2]	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
1 Rikets styrelse[3]	2 933	2 023	2 909	3 543	493	1 253
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1 629	1 151	1 855	2 205	452	696
3 Skatt, tull och exekution	2 892	2 425	3 200	3 400	888	1 311
4 Rättsväsendet	14 679	12 986	17 923	22 271	4 006	7 868
5 Internationell samverkan	22	26	47	47	9	13
6 Försvar och samhällets krisberedskap	8 602	4 998	9 270	9 786	928	2 412
7 Internationellt bistånd	99	66	96	87	29	26
8 Migration	609	361	762	1 162	341	741
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	1 287	708	1 310	1 300	276	417
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktions-nedsättning	2 304	1 874	2 404	2 404	696	996
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	750	665	750	800	162	175
13 Integration och jämställdhet	21	11	16	49	7	29
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	927	805	1 078	1 294	214	432
15 Studiestöd	652	426	602	602	71	92
16 Utbildning och universitetsforskning	9 435	7 730	10 339	9 924	2 222	2 559
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	918	742	976	1 086	158	226
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	455	333	467	491	138	170
20 Klimat, miljö och natur	429	263	446	422	96	124
21 Energi	136	97	139	154	40	66
22 Kommunikationer	7 814	5 889	8 493	9 776	893	2 711
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	2 877	2 465	2 953	3 050	406	548
24 Näringsliv	558	425	583	717	160	256
Inte fördelat	523		281	332		
Summa	**60 550**	**46 470**	**66 900**	**74 900**	**12 686**	**23 121**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Riksdagen beslutar om den totala ramen, som framgår av summaraden. Regeringen beslutar om fördelningen per myndighet.

[3] Skillnaden mellan nyupplåning för 2026 i denna tabell och tabell 10.1 förklaras av att Riksdagsförvaltningen och Riksrevisionen inte ingår i denna tabell.

Källa: Egna beräkningar.

10.2.2 Räntekontokreditram för 2026

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om krediter för myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare utnyttjade krediter uppgår till högst 23 400 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 7 kap. 4 § budgetlagen får regeringen inom en kreditram som riksdagen har beslutat för budgetåret besluta att rörelsekapital i statens verksamhet ska finansieras med krediter i Riksgäldskontoret.

Myndigheterna placerar överskottslikviditet och finansierar sina behov av rörelsekapital via ett räntekonto med kredit i Riksgäldskontoret. Räntekontokreditramen nyttjas sammantaget i begränsad omfattning. Den säkerställer dock myndigheternas betalningsförmåga i de fall utbetalningar inte skulle infalla jämnt fördelade under året. Den beräknade kreditramen för 2026 redovisas fördelad per utgiftsområde i tabell 10.3. Regeringen föreslår att kreditramen för myndigheternas räntekonton uppgår till 23,4 miljarder kronor för 2026. Av den begärda kreditramen kommer inledningsvis 0,2 miljarder kronor inte att fördelas till myndigheterna. Syftet med detta är att regeringen ska kunna hantera situationer om likviditetsproblem uppstår till följd av oförutsedda händelser i myndigheternas verksamheter.

Tabell 10.3 Räntekontokreditram för rörelsekapital i statens verksamhet

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026[2]
1 Rikets styrelse[3]	1 174	105	1 222	1 332
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	841	252	1 141	1 121
3 Skatt, tull och exekution	919		942	942
4 Rättsväsendet	3 841	992	4 736	5 516
5 Internationell samverkan	4		7	7
6 Försvar och samhällets krisberedskap	4 586	238	4 594	5 228
7 Internationellt bistånd	34	6	34	38
8 Migration	250		250	250
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	544	274	677	730
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	504	281	504	504
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	425	138	540	540
13 Integration och jämställdhet	18	4	18	18
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	389	18	389	333
15 Studiestöd	77		77	77
16 Utbildning och universitetsforskning	630	33	609	604
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	467	164	497	655
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	239	159	261	262
20 Klimat, miljö och natur	114	1 053	124	124
21 Energi	32		32	32
22 Kommunikationer	3 680	33	3 490	3 692
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	1 075	924	1 091	1 097
24 Näringsliv	130	2	132	132

Utgiftsområde	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026[2]
Inte fördelat	129		135	169
Summa	**20 100**	**4 677**	**21 500**	**23 400**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Riksdagen beslutar om den totala ramen, som framgår av summaraden. Regeringen beslutar om fördelningen per myndighet.

[3] Exklusive Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän och Riksrevisionen.

Källa: Egna beräkningar.

10.3 Låneramar för samhällsinvesteringar och övriga kontokrediter

I detta avsnitt (se tabell 10.4 och tabell 10.5) sammanställs de låneramar och övriga kontokrediter som regeringen föreslår inom respektive utgiftsområde med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen. De föreslagna låneramarna för samhällsinvesteringar uppgår till 173,5 miljarder kronor och de föreslagna övriga kontokrediterna uppgår till 479,9 miljarder kronor.

Tabell 10.4 Låneramar för samhällsinvesteringar

Miljoner kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutade låneramar 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutade låneramar 2025[1]	Begärda låneramar 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
2	Fortifikationsverket	42 300	32 178	47 700	75 000	1 850	20 370
2	Statens fastighetsverk	15 200	12 090	15 200	15 200	1 496	1 846
6	Myndigheten för civilt försvar	1 300	1 137	1 300	1 200	197	135
9	Folkhälso-myndigheten	4 000	256	3 000	2 000	753	805
9	Socialstyrelsen	2 500	460	2 500	1 500	124	152
21	Affärsverket svenska kraftnät	1 650		1 650			
22	Luftfartsverket	1 500		1 500	1 500		
22	Sjöfartsverket	100		100	100		
22	Trafikverket	71 000	68 507	75 337	77 008	2 477	4 142
	Summa	**139 550**	**114 628**	**148 287**	**173 508**	**6 897**	**27 450**

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

Tabell 10.5 Övriga kontokrediter i statens verksamhet

Miljoner kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
2	Kammarkollegiets behov av likviditet för inrättande av nya myndigheter	250	43	250	250
2	Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet	100		100	100
2	Resolutionsreserven	100 000		100 000	100 000
2	Stabilitetsfonden	50 000	0	50 000	50 000
2	Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen	100	52	100	100
2	Statlig krigsförsäkring				200 000

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
6	Försvarets materielverks behov av rörelsekapital	34 500	15 659	44 500	37 000
6	Krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden	40 000		40 000	70 000
10	Försäkringskassans behov av likviditet i utbetalning av ersättning för vård i andra länder	170	151	170	170
11	Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar	20 000	9 133	20 000	20 000
22	Transportstyrelsens behov av rörelsekapital för transfereringar	2 050	2 051	1 800	2 300
	Summa	**247 170**	**27 090**	**256 920**	**479 920**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Egna beräkningar.

10.4 Statlig utlåning

Regeringen får enligt 6 kap. 3 § budgetlagen besluta om utlåning som finansieras med lån i Riksgäldskontoret för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat om. Den statliga utlåningen som helhet redovisas i skrivelsen Årsredovisning för staten 2024 (skr. 2024/25:101).

Vid utgången av 2024 uppgick statens lånefordran till ca 69 procent av de beslutade ramarna, vilket kan jämföras med utgången av 2023 då lånefordran uppgick till ca 60 procent. Det innebär att nyttjandegraden 2024 var 9 procentenheter högre än 2023.

Regeringens förslag till ramar för statlig utlåning under 2026 lämnas inom berörda utgiftsområden i denna proposition och sammanställs i tabell 10.6. De föreslagna utlåningsramarna uppgår till sammanlagt 948 miljarder kronor, vilket kan jämföras med 467 miljarder i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2025. Detta motsvarar en ökning med 103 procent. Ökningen beror främst på att ramar föreslås för utlåning till ny kärnkraft.

Tabell 10.6 Ramar för statlig utlåning

Miljoner kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad utlåningsram 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutad utlåningsram 2025[1]	Begärd utlåningsram 2026
15	Studielån	292 000	288 152	309 500	325 500
17	Stiftelsen Nordiska museet	77	41		100
17	Stiftelsen Skansen	80	57	80	80
17	Stiftelsen Tekniska museet	95	93	95	110
21	Delägarlån till bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier	550	278	500	500
21	Lån till företag som bedriver elnätsverksamhet enligt ellagen		111	700	700
21	Låneram för ny kärnkraft				220 000
21	Låneram för riskreserv för ny kärnkraft				220 000
22	Svensk-Danska Broförbindelsen Svedab AB	6 400	5 335	6 400	6 400
24	AB Svensk Exportkredit	125 000	0	150 000	175 000

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad utlåningsram 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutad utlåningsram 2025[1]	Begärd utlåningsram 2026
	Summa	**424 202**	**294 067**	**467 275**	**948 390**

Anm.: Tabellen omfattar endast ändamål för vilka förslag lämnas i budgetpropositionen för 2026.

[1] Av riksdagen beslutade ramar för statlig utlåning exkl. beslut om ändringar i statens budget.

Källor: Årsredovisning för staten 2024 och egna beräkningar.

10.5 Statliga garantier

Regeringen får enligt 6 kap. 3 § budgetlagen besluta om att ställa ut kreditgarantier och göra andra liknande åtaganden för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat om. Garantiverksamheten som helhet redovisas i skrivelsen Årsredovisning för staten 2024.

Vid utgången av 2024 uppgick utfärdade garantier, exklusive resolutionsreserven och stabilitetsfonden, till ca 33 procent av de beslutade ramarna, vilket kan jämföras med utgången av 2023 då motsvarande andel uppgick till ca 50 procent. Det innebär att nyttjandegraden 2024 var 17 procentenheter lägre än 2023.

Regeringens förslag till ramar för garantiverksamheten under 2026 lämnas inom respektive utgiftsområde i denna proposition och sammanställs i tabell 10.7. De begärda garantiramarna uppgår till sammanlagt 1 666,3 miljarder kronor, vilket kan jämföras med 2190,9 miljarder i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2025. Detta motsvarar en minskning med 24 procent. Minskningen beror främst på att någon ram inte föreslås för kreditgarantier för investeringar i ny kärnkraft.

Tabell 10.7 Ramar för statliga garantier

Miljoner kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
2	Resolutionsreserven garantiram	200 000	0	200 000	200 000
2	Stabilitetsfonden garantiram	750 000	0	750 000	750 000
7	Garantier inom biståndsverksamheten	26 000	14 430	30 000	34 000
18	Kreditgarantier för nybyggnad och ändring av bostäder m.m.	8 000	4 299	8 000	8 000
24	Exportkreditgarantier	475 000	317 237	500 000	650 000
24	Exportkreditgarantier för försvarsexport till den ukrainska staten				500
24	Exportkreditgarantier till Ukraina	333	0	888	1 776
24	Investeringsgarantier	10 000	47	10 000	10 000
24	Råvarugarantier	12 000	0	12 000	12 000
	Summa	**1 481 333**	**336 013**	**1 510 888**	**1 666 276**

Anm.: Tabellen omfattar endast ändamål för vilka förslag lämnas i budgetpropositionen för 2026.

[1] Av riksdagen beslutade ramar för statliga garantier exkl. beslut om ändringar i statens budget.

Källor: Årsredovisning för staten 2024 och egna beräkningar.

10.6 Beställningsbemyndiganden

Regeringen får enligt 6 kap. 1 § budgetlagen för det ändamål och intill det belopp som riksdagen har beslutat för budgetåret, beställa varor eller tjänster samt besluta om bidrag, ersättning, lån eller liknande som medför utgifter under senare år än det budgeten avser. Regeringens förslag till beställningsbemyndiganden lämnas inom respektive utgiftsområde i denna proposition.

I tabell 10.8 redovisas en sammanfattning av begärda bemyndiganden för 2026. I kolumnen Ekonomiska åtaganden vid årets början redovisas de åtaganden som staten vid ingången av 2026 beräknas ha till följd av beställningar av varor och tjänster samt beslut om bidrag m.m. I nästa kolumn redovisas nya ekonomiska åtaganden av denna typ som staten förväntas göra 2026. Kolumnen Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden visar åtaganden som regeringen har ingått tidigare år och som förväntas bli betalda 2026. Kolumnen Ekonomiska åtaganden vid årets slut utgör summan av ekonomiska åtaganden vid årets början och nya ekonomiska åtaganden, med avdrag för posten i kolumnen Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden. I kolumnen Begärda bemyndiganden redovisas omfattningen av de bemyndiganden som regeringen begär inom de olika utgiftsområdena i denna proposition.

Tabell 10.8 Sammanfattande redovisning av beställningsbemyndiganden för 2026

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Ekonomiska åtaganden vid årets början 2026	Nya ekonomiska åtaganden 2026	Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden 2026	Ekonomiska åtaganden vid årets slut 2026	Begärda bemyndiganden 2026
1 Rikets styrelse	1 054	1 196	1 054	1 196	1 196
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	100	100	100	100	100
4 Rättsväsendet	530	484	263	751	751
5 Internationell samverkan	225	136	99	261	261
6 Försvar och samhällets krisberedskap	299 334	116 370	76 186	339 519	341 052
7 Internationellt bistånd	96 829	29 967	31 797	95 000	95 000
8 Migration	800	1 022	365	1 457	1 457
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	6 086	4 809	2 281	8 615	8 615
13 Integration och jämställdhet	79	391	79	391	391
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	21 960	16 531	14 572	23 919	23 919
15 Studiestöd	4	4	4	4	4
16 Utbildning och universitetsforskning	63 895	37 498	29 537	71 856	71 856
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1 148	991	874	1 265	1 265
19 Regional utveckling	8 212	3 619	3 111	8 720	8 720
20 Klimat, miljö och natur	43 195	24 318	7 732	59 781	59 781
21 Energi	8 114	9 865	2 569	15 410	15 410
22 Kommunikationer	263 124	99 353	48 016	314 460	316 055
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	10 018	6 148	4 081	12 085	12 085
24 Näringsliv	4 086	2 123	2 189	4 019	4 019
25 Allmänna bidrag till kommuner	500	250	250	500	500
Summa	**829 293**	**355 178**	**225 160**	**959 310**	**962 438**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summan.

Källa: Egna beräkningar.

Av tabell 10.8 framgår att regeringen i denna proposition föreslår beställningsbemyndiganden som uppgår till totalt 962,4 miljarder kronor. Jämfört med beställningsbemyndiganden i den av riksdagen ursprungligen beslutade budgeten för 2025 innebär förslagen för 2026 sammantaget en ökning med 66,2 miljarder kronor, eller

7,4 procent. I förändringen ingår såväl minskningar som ökningar av enskilda bemyndiganden.

Regeringen begär vidare ett bemyndigande att under 2026 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2026 (se utg.omr. 27 avsnitt 2.8.1).

10.7 Bemyndigande att överskrida anslag

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026, med de begränsningar som följer av 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen, besluta att ett anslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut om ändring av anslaget inte hinner inväntas och överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen får regeringen efter riksdagens bemyndigande besluta att ett anslag får överskridas om det är nödvändigt för att i en verksamhet täcka särskilda utgifter som inte var kända då anslaget anvisades eller för att ett av riksdagen beslutat ändamål med anslaget ska kunna uppfyllas. För de flesta anslag kan oundvikliga utgiftsökningar i förhållande till anvisade medel rymmas inom den högsta tillåtna anslagskrediten om 10 procent som föreskrivs i 3 kap. 8 § första stycket budgetlagen. Det finns ytterst sällan behov av att överskrida anslag för förvaltningsändamål med mer än vad som ryms inom denna kredit. Något särskilt bemyndigande som ger regeringen befogenhet att besluta om överskridande av anslag som anvisats för förvaltningsändamål behöver därför inte inhämtas. Vid behov kommer regeringen i stället att föreslå ändringar i budgeten. När det gäller övriga anslag, exempelvis anslag som har anvisats för regelstyrd verksamhet och icke påverkbara EU-relaterade utgifter, kan så stora förändringar inträffa att utgifterna inte ryms inom den högsta tillåtna anslagskrediten. Regeringen avser i sådana fall att i första hand återkomma till riksdagen med förslag om ändrade anslag. Förändringarna kan dock inträffa snabbt, och betalningarna kan behöva göras utan dröjsmål. Regeringen bör därför bemyndigas att, om beslut om ändring i budgeten inte hinner inväntas, besluta om överskridande när de förutsättningar som anges i 3 kap. 8 § andra stycket budgetlagen är uppfyllda. Överskridandet får inte vara större än att det ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten. Bemyndigandet begärs för ett budgetår i taget. Regeringens avsikt är att, som tidigare skett, föreslå ändringar av berörda anslag som ersätter de medgivna överskridandena.

I skrivelsen Årsredovisning för staten 2024 redovisas de överskridanden som regeringen har medgivit 2024.

Under 2025 har regeringen hittills medgett följande överskridanden:

- anslaget 1:14 *Vissa garanti- och medlemsavgifter* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning
- anslaget 1:12 *Bidrag till lönegarantiersättning* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv
- anslaget 1:9 *Bekämpning av växtskadegörare* inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Regeringen föreslår i propositionen Höständringsbudget för 2025 att de ovan angivna anslagen tillförs medel som täcker de medgivna överskridandena (prop. 2025/26:2).

Ett eventuellt utnyttjande av bemyndigandet för 2025 senare under året kommer att redovisas i regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2025.

11 Granskning och ekonomisk styrning

I detta avsnitt redovisar regeringen sin bedömning av EU:s rekommendationer till Sverige inom ramen för den europeiska planeringsterminen och av Finanspolitiska rådets rekommendationer och bedömningar. Vidare innehåller avsnittet information om Riksrevisionens granskning och riksdagens behandling av skrivelsen Årsredovisning för staten 2024 (skr. 2024/25:101). I avsnittet lämnas även en redovisning av arbetet med att utveckla den ekonomiska styrningen i staten.

11.1 Den europeiska planeringsterminen och EU:s rekommendationer till Sverige

Inom ramen för den europeiska planeringsterminen lämnade Europeiska kommissionen den 4 juni 2025 sina förslag till landsspecifika rekommendationer till EU:s medlemsstater. Samtliga medlemsstater fick rekommendationer inom det finanspolitiska området, i år med särskilt fokus på försvarsfinansiering. Vidare rekommenderades samtliga medlemsstater att fortsätta genomförandet av sina återhämtningsplaner inom ramen för faciliteten för återhämtning och resiliens och andra EU-program inom sammanhållningspolitiken. Därutöver har medlemsstaterna fått rekommendationer på andra områden, utifrån de utmaningar som har identifierats av kommissionen. Rekommendationerna till Sverige vad gäller utbildning och arbetsmarknad var desamma som rekommendationerna 2024. Rekommendationerna till Sverige vad gäller klimat och energi samt bostadsmarknad och hushållens skuldsättning var i stort sett desamma som rekommendationerna 2024.

Rådet för ekonomiska och finansiella frågor godkände rekommendationerna den 8 juli 2025. Sverige rekommenderas vidta följande åtgärder:

1. Stärka de totala försvarsutgifterna och försvarsberedskapen i linje med Europeiska rådets slutsatser från den 6 mars 2025. Hålla fast vid den maximala ökningstakten för nettoutgifterna som rådet rekommenderade den 21 januari 2025.
2. Med beaktande av de tillämpliga tidsfristerna för ett snabbt slutförande av reformer och investeringar enligt förordning (EU) 2021/241, säkerställa ett effektivt genomförande av planen för återhämtning och resiliens, inbegripet REPowerEU-kapitlet. Påskynda genomförandet av de sammanhållningspolitiska programmen (Eruf, FRO, ESF+) och vid behov bygga vidare på de möjligheter som erbjuds genom halvtidsöversynen. Utnyttja EU:s instrument optimalt, bl.a. de möjligheter som erbjuds genom InvestEU och plattformen för strategisk teknik för Europa, för att förbättra konkurrenskraften.
3. Se till att målen för minskning av växthusgasutsläppen uppnås, särskilt genom att minska utsläppen från vägtransporter. Minska beroendet av fossila bränslen genom att påskynda utbyggnaden av förnybar energi, bl.a. genom att utvidga och uppgradera energiöverföringsnäten, och förbättra energieffektiviteten. Påskynda och rationalisera tillståndsförfarandena för utbyggnad av förnybar energi, särskilt för havs- och landbaserad vindkraft, och undvika att tillstånd upphävs.
4. Förbättra utbildningsresultaten, även för elever från mindre gynnade socioekonomiska grupper och elever med migrantbakgrund, genom att ta itu med den bestående bristen på kvalificerade lärare, säkerställa lika möjligheter till tillträde

till skolsystemet och ge ytterligare stöd för att elever ska kunna gå vidare till gymnasiet. Utveckla arbetskraftens kompetens, särskilt vad gäller personer från mindre gynnade socioekonomiska grupper och med migrantbakgrund, genom riktade politiska åtgärder och resurser för att underlätta deras integration på arbetsmarknaden.

5. Förbättra effektiviteten på bostadsmarknaden, bl.a. genom att införa reformer på hyresmarknaden. Stimulera investeringar i bostadsbyggande för att lindra de mest akuta bristerna. Ta bort strukturella hinder för att underlätta bostadsbyggande. Ta itu med riskerna i samband med hushållens höga skuldsättning genom att gradvis minska avdragsrätten för bolåneräntor eller höja den återkommande fastighetsskatten, samtidigt som man utvecklar lämpliga verktyg för att bättre bedöma och rikta politiken. Upprätthålla makrotillsynsåtgärder.

Regeringens bedömning av rekommendationerna

Regeringen delar kommissionens bedömning att det är av stor betydelse att upprustningen av försvaret sker i linje med Europeiska rådets slutsatser från den 6 mars 2025 och understryker samtidigt vikten av att inte äventyra medelfristig skuldhållbarhet.

Regeringen delar även bedömningen att det är viktigt att genomföra de åtgärder som ingår i återhämtnings-och resiliensplanen innan facilitetens slutdatum. Regeringen anser i likhet med kommissionen att det är angeläget att påskynda genomförandet av programmen inom sammanhållningspolitiken, så att investeringar kommer till stånd.

Regeringen instämmer i bedömningen att växthusgasutsläppen behöver minska och användningen av fossila bränslen fasas ut. Reduktionsplikten för bensin och diesel har höjts och flera styrmedel har införts för att främja ökad elproduktion, fler laddningsstationer och elektrifieringen av fordon. Regeringen instämmer i att tillståndsprocesser behöver effektiviseras och har vidtagit en rad åtgärder för att effektivisera tillståndsprövningen och ser över regelverken för tillståndsprövning.

Regeringens huvudprioriteringar på utbildningsområdet är att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i skolan. Regeringen instämmer i att vissa grupper är särskilt utsatta, och har mot denna bakgrund genomfört ett flertal stora satsningar för att stärka skolornas resurser, förstärka grundläggande färdigheter och utbilda fler lärare. Regeringen ser även över möjligheterna att införa nya gymnasiala yrkesutbildningar, nya utbildningsformer för vuxna, ett kompensatoriskt betygssystem, samt att stärka kunskaperna i svenska för invandrare och införa yrkeskurser på grundläggande nivå för personer med svaga kunskaper i svenska språket.

Regeringen delar kommissionens bedömning att det finns utmaningar på arbetsmarknaden kopplade till bl.a. kompetensförsörjning och har därför ökat antalet platser i regionalt yrkesvux och lämnat förslag för att förbättra förutsättningarna för informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner i fråga om arbetssökande i behov av utbildning inom komvux. Regeringen har även gett myndigheten i uppdrag att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning och antalet övergångar till utbildning. Arbetsförmedlingen ska dessutom förbättra matchningen och kontrollen av arbetssökande.

Regeringen delar kommissionens bedömning att det finns makroekonomiska risker kopplade till hushållens höga skuldsättning. För att motverka riskfylld skuldsättning har möjligheterna till avdrag för ränteutgifter för lån utan säkerhet begränsats. Dessutom har konsumentskyddet stärkts genom en ny modell för beräkningen av ränteskillnadsersättningen vid förtidsbetalning av bundna bostadslån. Regeringen arbetar också kontinuerligt för att förbättra bostadsmarknaden genom åtgärder såsom

planeringsstimulanser till kommuner för småhusbyggande, omvandling av lokaler till bostäder, nya regler för presumtionshyror vid nyproduktion och enklare regler för privatuthyrning. Det är i nuläget inte aktuellt att ändra fastighetsskatten eller möjligheterna till avdrag för ränteutgifter som härrör från lån med säkerheter.

11.2 Finanspolitiska rådets slutsatser

I maj 2025 publicerades Finanspolitiska rådets årliga rapport. I detta avsnitt redovisas de huvudsakliga bedömningar och rekommendationer som presenterades i rapporten och regeringens bedömning av dessa.

Det finanspolitiska ramverket

Rådet bedömer att avvikelsen från överskottsmålet i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) var rimlig, dels eftersom huvudanledningen till avvikelsen var stödet till Ukraina, som är föranlett av en exceptionell situation, dels eftersom avvikelsen bedöms vara tillfällig. Samtidigt anser rådet att regeringens plan för att återgå till målet bör vara mer innehållsrik och konkret än en framskrivning med oförändrad politik.

Rådet är kritiskt till att stödet till Ukraina har undantagits från den ordinarie budgetprövningen, och menar att hanteringen riskerar att undergräva principen att budgeten ska betraktas som en helhet där alla åtgärder ska ingå i en samlad prövning. Rådet menar att risken att skada budgetprocessens trovärdighet hade varit mindre om regeringen hade förankrat denna, enligt rådet oortodoxa budgethantering, med oppositionen och tydliggjort att det endast var ett tillfälligt avsteg från den normala processen.

Rådet anser vidare att utgiftstakets nivåer bör ändras så sällan som möjligt och bedömer att regeringen med fördel hade kunnat avstå från att höja nivåerna med anledning av stödet till Ukraina. Rådet menar att utrymmet under taket var tillräckligt för att rymma stödet.

Vad gäller finanspolitikens anpassning till konjunkturen bedömer rådet att den finanspolitiska ställningen, dvs. det strukturella sparandets nivå jämfört med överskottsmålet, i budgetpropositionen för 2025 i stort sett var neutral och att konjunkturläget 2025 hade kunnat motivera en mer expansiv ställning. Rådet tillägger att en högre efterfrågan också hade kunnat skapas med en mer expansiv penningpolitik. Rådet bedömer att finanspolitikens inriktning var något expansiv och att detta var rimligt i det rådande konjunkturläget givet hur konjunkturförloppet hade sett ut.

Rådet anser att regeringen tydligare än i dag behöver förklara och kommunicera hur finanspolitiken påverkar ekonomin. Rådet framhåller att en indikator för finanspolitikens inriktning som tar hänsyn till att effekten på ekonomin skiljer sig mellan åtgärder (vad rådet kallar en ”disaggregerad indikator”), kan vara ett led i att förtydliga kommunikationen.

Regeringen välkomnar att rådet delar bedömningen att det var rimligt att tillfälligt avvika från målnivån. Vad gäller återgången till målet så inkluderar regeringen bara aviserad och beslutad finanspolitik i sina prognoser. Av den anledningen kan framtida finanspolitik inte inkluderas i planen för återgång till målet.

Regeringen delar inte bedömningen att stödet till Ukraina har undantagits den ordinarie budgetprövningen, eftersom det finanspolitiska ramverket tillåter tillfälliga avvikelser från överskottsmålet om det är motiverat. I juni 2025 kom vidare samtliga riksdagspartier överens om att stödet till Ukraina tillfälligt ska lånefinansieras och hanteras genom en tillfällig avvikelse från målet för det finansiella sparandet.

Regeringen delar bedömningen att utgiftstaket endast bör justeras i ytterst sällsynta fall. Regeringen anser att det i det aktuella fallet var motiverat att höja utgiftstakets nivåer för att inte riskera att stödet till Ukraina tränger undan andra nödvändiga utgifter.

Regeringen konstaterar avslutningsvis att rådets bedömning av finanspolitikens ställning skiljer sig från den regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2025, vilket beror på att rådet, till skillnad från regeringen, antar att stödet till Ukraina inte påverkar efterfrågan i Sverige.

Finansiering av ökade försvarsutgifter

Rådet är av flera skäl kritiskt till att utökade försvarsutgifter inledningsvis lånefinansieras. Rådets grundsyn är att permanenta utgiftsökningar ska finansieras även på kort sikt, och anser att det vore fullt möjligt att utan ökad upplåning finansiera såväl en ökning till 3,5 procent som till 4 procent av BNP till 2030. Rådet har förståelse för att viss initial lånefinansiering kan vara nödvändig om en ännu snabbare upptrappning av försvarsutgifterna (t.ex. till 5 procent av BNP) skulle bli nödvändig, men menar att osäkerheten om den framtida nivån på försvarsutgifter i sig är ett skäl för att finansiering i form av prioriteringar av utgifter och skattejusteringar bör inledas direkt. Rådet framhåller också att finansieringsmodellen med initial lånefinansiering skulle frångå den parlamentariska överenskommelse om ett balansmål fr.o.m. 2027 som ingicks i november 2024. Om det finns en bred politisk konsensus kring att avsteg behövs, bör enligt rådet en ny överenskommelse träffas. Det är enligt rådet viktigt att en eventuell överenskommelse tydligt beskriver hur ramverket ska tillämpas fram till 2034 för att möjliggöra uppföljning och ansvarsutkrävande.

Regeringen delar inte rådets bedömning att ökningarna av försvarsutgifterna även på kort sikt bör finansieras fullt ut, då det skulle tränga undan andra viktiga investeringar, alternativt kräva snabba nedskärningar och skattehöjningar. Den 19 juni 2025 ingicks en parlamentarisk överenskommelse enligt vilken balansmålet ska införas som planerat, men att en avvikelse från målet för nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina medges under perioden 2026–2034. Senast 2030 ska en ny bedömning av det säkerhetspolitiska läget göras och en bana för återgång till balansmålet presenteras. Enligt överenskommelsen ska regeringen i den ekonomiska vårpropositionen och i budgetpropositionen redovisa hur nya försvarsutgifter och stöd till Ukraina påverkar det strukturella sparandet och därmed eventuella avvikelser från balansmålet. Överenskommelsen innehåller även ett tak på 300 miljarder kronor för hur mycket skuldsättningen får öka för att finansiera behovet av nya försvarsutgifter, samt anger att arbete för den långsiktiga finansieringen av försvaret behöver inledas omgående och successivt genomföras för att de offentliga finanserna ska vara i balans 2035.

Kommunsektorns ekonomi – lägesbild och framtid

Rådet bedömer att kommunerna generellt har haft goda ekonomiska resultat under de senaste decennierna och att balanskravet har uppnåtts i genomsnitt, men att det finns stora skillnader där små och krympande kommuner på landsbygden ofta har uppvisat svaga resultat trots att skatterna har höjts. Rådet anser att det finns tecken på att de generellt goda resultaten till viss del har uppnåtts genom att ambitionsnivån har sänkts inom äldreomsorgen. Rådet bedömer att det finns goda skäl för de förändringar i utjämningssystemet som nyligen föreslogs av en parlamentarisk kommitté (SOU 2024:50). Vidare bedömer rådet att det är lämpligt att genomföra insatser för att hjälpa små och krympande kommuner att anpassa sina verksamheter.

Enligt rådet har nästan alla regioner haft ekonomiska svårigheter, trots att skatterna har höjts under de senaste decennierna. Regionernas ökade kostnader förefaller i hög

grad bero på fler äldre i befolkningen och en ökad ambitionsnivå i sjukvården. Rådet bedömer att kostnadsutvecklingen även, åtminstone till viss del, kan bero på en svag effektivitetsutveckling och ser därför positivt på att regeringen har inrättat en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården, samt att Ekonomistyrningsverket (ESV) har fått i uppdrag att granska kostnaderna för bl.a. administration i regionerna.

Rådet bedömer att det framöver kan finnas behov av att höja ambitionerna i den kommunala och regionala verksamheten, och att det kan vara svårt att undvika kostnadsökningar, särskilt i regionerna. Att finansiera dessa med ökad skatt på arbete är enligt rådet förenat med större samhällsekonomiska kostnader än finansiering med skatter i allmänhet, vilket talar emot att ytterligare finansiering sker med högre kommunala och regionala skatter på arbete.

Regeringen delar rådets slutsatser angående utmaningarna för små och krympande kommuner och för regionerna generellt. Det pågår för närvarande ett arbete inom Regeringskansliet med att bereda förslagen från Utjämningskommittén (SOU 2024:50). I budgetpropositionen för 2025 konstaterade regeringen att många kommuner har utmaningar som minskande folkmängd och åldrande befolkning. För att stärka mindre kommuners kapacitet, och öka kunskapen om hur den kommunala kapaciteten utvecklas, har regeringen beslutat att ge kommunsamverkansorganisationerna Region 10 och Dalslandssamverkan 1,5 miljoner kronor vardera för att genomföra långsiktiga kapacitetsanalyser. Regeringen har även nyligen gett Statskontoret i uppdrag att analysera och föreslå regelförenklingar och försöksverksamheter som kan undanröja hinder för en effektiv kommunal verksamhet. Regeringen ser ett behov av att stödja regionerna i genomförandet av åtgärder för att hantera strukturella förändringar, stärka effektiviteten och förbättra situationen inom hälso- och sjukvården. Det var mot den bakgrunden som den tillfälliga effektivitetsdelegationen för hälso- och sjukvården inrättades och den särskilda granskningsfunktionen med uppdrag att utvärdera regionernas ekonomiska situation inrättades inom ESV.

Regeringen har även beslutat att tillsätta en särskild utredning som ska analysera hur statliga åtgärder som motverkar ökande skattesatser och statliga åtgärder som stimulerar skattesänkningar i kommuner och regioner kan utformas (dir. 2025:79). Utredaren ska också lämna förslag på sådana åtgärder. Syftet med utredningen är att analysera förutsättningarna för att införa åtgärder för att motverka att fler kommuner och regioner höjer den kommunala skattesatsen. Syftet är även att stimulera att fler kommuner och regioner ska välja att sänka skattesatsen. På så sätt kan de negativa effekterna av höga kommunala skattesatser motverkas. Uppdraget ska redovisas senast den 27 februari 2026.

EU:s nya finanspolitiska ramverk

Rådet bedömer att de finanspolitiska konsekvenserna av EU:s nya finanspolitiska ramverk är obetydliga för Sveriges del, eftersom det är osannolikt att finanspolitiken hamnar i konflikt med dessa minimikrav på EU-nivå, så länge som det svenska ramverket efterlevs. Rådet bedömer därför att målet för den offentliga sektorns sparande och skuldankaret som återfinns i det svenska finanspolitiska ramverket kommer fortsätta att vara kärnan i uppföljningen av finanspolitiken även framöver. Rådet bedömer att det var rätt att regeringen i medelfristplanen för perioden 2025–2028 valde att lägga nettoutgiftsbanan så högt som EU-reglerna tillåter och var tydlig med att det inte ska betraktas som en plan för hur politiken faktiskt kommer att bedrivas. Om utgiftsbanan i stället hade lagts för att efterlikna saldomålet hade det inneburit två operationella variabler där den ena följer ett komplicerat ramverk som få har förut-

sättningar att genomskåda. Rådet anser därför att regeringens strategi bidrar till att upprätthålla en hög transparens i systemet.

Rådet bedömer att ramverksreformen på EU-nivå sannolikt kommer innebära att Finanspolitiska rådet, i likhet med andra oberoende finanspolitiska institutioner inom EU, får i uppdrag att granska regeringens makroprognoser. Rådet har tagit fram en möjlig metod för detta och tillämpat den på tidigare prognoser av några centrala makroekonomiska variabler. Analysen visar att regeringens prognoser av BNP, arbetslöshet och sysselsättning det senaste decenniet inte skiljer sig markant från ett genomsnitt av andra bedömare, vilket indikerar att politiken har vilat på sakliga makroekonomiska bedömningar.

Rådet bedömer att de nya EU-reglerna ställer krav på regeringen att antingen följa rådets rekommendationer eller förklara varför man inte gör det. Rådet anser dock att regeringens svar på dess slutsatser och rekommendationer har varierat i kvalitet och ibland inte har innehållit någon saklig, relevant eller tillräcklig förklaring till varför man har gjort en annan bedömning än rådet.

Regeringen delar rådets bedömning om att det inhemska finanspolitiska ramverket innebär en mer stram reglering av de offentliga finanserna, vilket medför att det inte föreligger någon konflikt med EU:s minimikrav.

Regeringen behandlar sedan många år rådets rapport i budgetpropositionen. Därutöver frågas finansministern ut av finansutskottet i samband med rapportens publicering. Till följd av nya EU-direktiv kommer regeringens behandling av rådets rekommendationer att utvecklas (se avsnitt 5.5.7).

Vad är en reform?

Rådet anser att det är viktigt att beskrivningen av regeringens reformer inom ramen för reformutrymmet blir tydligare i så väl budgetpropositionen som i kommunikationen kring finanspolitiken. Rådet anser att tre principer skulle kunna främja ökad tydlighet: att tydligare belysa nettot för en utgifts- eller intäktspost när reformer beskrivs och presenteras, att tydligare belysa real utveckling när så är lämpligt, samt att tydligare belysa relativ utveckling när så är lämpligt.

Regeringen instämmer i att det är viktigt att redovisning och kommunikation kring reformer i de ekonomiska propositionerna är tydlig. I respektive budgetproposition sammanfattas samtliga reformer som regeringen föreslår för det kommande budgetåret och de två efterföljande åren. Att belysa nettoförändringar till följd av beslut i tidigare ekonomiska propositioner skulle innebära en kraftig utökning av redovisningen. Budgetpropositionens huvudsakliga funktion är vidare att vara ett beslutsunderlag för riksdagens beslut om anslagsnivåer för det kommande budgetåret. Regeringen vill avslutningsvis framhålla att budgeten redovisas i nominella belopp. Detta gäller såväl utgiftsökningar och utgiftsminskningar som det löpande lånebehovet. Utifrån detta finns det inte något direkt behov av utvidgningar av det slag som rådet efterfrågar

Konjunkturens effekter på individers ekonomi

Rådet bedömer att personer med lägst respektive högst inkomster påverkas mest av konjunkturvariationer. Vidare konstaterar rådet att den offentliga sektorn motverkar en betydande del av variationerna i arbetskraftsinkomsterna via skatte- och transfereringssystemen, dvs. de s.k. automatiska stabilisatorerna. I analysen dämpas dessa variationer med en fjärdedel för de med lägst inkomster, och för resterande inkomstgrupper med hälften. En orsak till att den lägsta inkomstgruppen inte får ett större skydd är att hushållstransfereringar, särskilt ekonomiskt bistånd och bostads-

bidrag, inte är inkluderade i analysen. Enligt rådet påverkas arbetsinkomsterna hos de som oftare drabbas av arbetslöshet i större utsträckning än andra av konjunktursvängningar, och att detta är speciellt tydligt för låginkomsttagare. Det kan i nuläget vara svårt för vissa låginkomsttagare, exempelvis timanställda, att kvalificera sig för arbetslöshetsförsäkringen. Rådet anser att det förslag som regeringen har lagt fram för en inkomstbaserad arbetslöshetsförsäkring stärker skyddet för dessa personer. Rådets analys visar på vikten av att individer är anslutna till den inkomstbaserade arbetslöshetsförsäkringen för att skyddet vid arbetslöshet ska bli starkt.

Regeringen konstaterar att rådets slutsatser om hur konjunkturvariationer påverkar individer med olika inkomstnivåer stämmer väl överens med den bild som bl.a. har framkommit i flera fördelningspolitiska redogörelser genom åren. Regeringen anser dock att det är nödvändigt att även ta hänsyn till hushållstransfereringar för att få en bra bild av hur i synnerhet individer i de lägre inkomstskikten påverkas av konjunkturvariationer.

Finanspolitikens inriktning: en ny indikator

Rådet har utvecklat vad det kallar en disaggregerad indikator för hur finanspolitiken påverkar ekonomin. Rådet menar att den disaggregerade indikatorn på ett bättre sätt fångar effekterna som finanspolitiken har på den ekonomiska utvecklingen, än att endast använda förändringen i strukturellt sparande som indikator (en aggregerad indikator), vilket är vad regeringen gör i sina budgetpropositioner. Rådet bedömer att en användning av den disaggregerade indikatorn som ett komplement till den aggregerade indikatorn bör minska risken för policymisstag. Enligt rådet innebär den disaggregerade indikatorn också att finanspolitikens effekter tydligare kan kommuniceras, och att detta är särskilt viktigt för samspelet mellan finans- och penningpolitiken.

Regeringen arbetar löpande med att utveckla sina analysmetoder och sin kommunikation kring finanspolitiken. Vad gäller kommunikationens vikt för samspelet mellan finans- och penningpolitik vill regeringen lyfta att det även förekommer möten mellan finansministern och riksbankschefen där också tjänstemän från de två organisationerna deltar.

Hållbarhetsberäkningar – metoder och användning

Rådet har analyserat regeringens, Konjunkturinstitutets och Europeiska kommissionens hållbarhetsberäkningar samt hur beräkningarna kan utformas för att vara användbara för ekonomisk-politisk analys. Rådet är tveksamt till vilken funktion regeringens hållbarhetsberäkningar fyller, bl.a. eftersom beräkningarna inte tar hänsyn till beslutade saldomål, och eftersom flera antaganden, enligt rådet, brister i realism. Rådet menar att regeringen generellt bör utgå från Konjunkturinstitutets antaganden, eftersom myndighetens beräkningar regelbundet ingår som underlag till statliga utredningar. Därtill har rådet identifierat ett antal områden där regeringens hållbarhetsanalys kan förbättras.

Regeringen delar inte bedömningen att hållbarhetsberäkningarna inte fyller någon funktion, eller att de endast bör göras utifrån Konjunkturinstitutets antaganden. Både budgetlagen (2011:203) och Europeiska kommissionen kräver att regeringen redovisar en egen bedömning av finanspolitikens hållbarhet. Regeringen anser att det är en styrka att denna typ av analys görs av tre oberoende institutioner, och att alla tre drar slutsatsen att finanspolitiken i Sverige är långsiktigt hållbar, delvis baserat på olika antaganden och metoder.

De långsiktiga framskrivningar av den offentliga sektorns inkomster och utgifter som hållbarhetsbedömningen baseras på kan göras på många olika sätt, och bygga på olika antaganden om framtiden. Regeringen menar att flera av de slutsatser som lyfts i rapporten kring alternativa antaganden och framskrivningsansatser kan vara intressanta att analysera vidare i alternativa scenarioframskrivningar. Att göra fler scenarier baserat på olika antaganden och beräkningsmetoder är dock resurskrävande och måste ställas mot annat arbete i Regeringskansliet.

11.3 Granskning av årsredovisning för staten 2024

Riksrevisionen har för årsredovisning för staten 2024 lämnat en revisionsberättelse utan reservation eller avvikande mening (Fi2025/00904). Enligt myndigheten har regeringen i alla väsentliga avseenden upprättat de finansiella delarna av årsredovisningen i enlighet med 10 kap. 5–10 §§ budgetlagen och även i övrigt lämnat information som är förenlig med årsredovisningens finansiella delar. Riksrevisionens uttalande omfattar, liksom tidigare år, inte avsnitt 1.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande.

I sin behandling av regeringens skrivelse Årsredovisning för staten 2024 har riksdagen beslutat att lägga skrivelsen till handlingarna (bet. 2024/25:FiU30, rskr. 2024/25:264).

11.4 Utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten

Utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten bedrivs med utgångspunkt i regeringens behov av att styra för att genomföra sin politik, kravet på att nå de av riksdagen beslutade målen för utgiftsområdena samt riksdagens behov av att följa upp statens verksamhet. Det ska därför finnas en ändamålsenlig styrning och uppföljning som svarar mot både regeringens och riksdagens behov. I syfte att stödja regeringen med att utveckla den ekonomiska styrningen i staten har ESV bl.a. i uppgift att utveckla och förvalta den statliga redovisningen, den finansiella styrningen och resultatstyrningen. Myndigheten har även i uppgift att utveckla och förvalta den interna styrningen och kontrollen samt internrevisionen i staten. Den 1 januari 2026 kommer Statskontorets uppgifter att inordnas i ESV. ESV kommer samtidigt att byta namn till Statskontoret. De uppgifter avseende den ekonomiska styrningen i staten som ESV sedan tidigare utför kommer inte att förändras med anledning detta.

Den ekonomiska styrningen angränsar till den statliga förvaltningspolitiken (se utg.omr. 2 avsnitt 4). Vid utvecklingen av den ekonomiska styrningen är målsättningen att värna myndigheternas kärnuppgifter samt beakta olikheter i förutsättningar och verksamheter.

Utveckling av styrningen av den avgiftsbelagda verksamheten

Regeringen har fortsatt arbetet med att förtydliga redovisningen och förbättra styrningen av den avgiftsbelagda verksamheten i staten. Detta arbete utförs på olika nivåer, bl.a. genom utveckling av avgiftstabellerna för varje myndighet i budgetpropositionen och genom uppdrag till ESV. Myndigheten fick t.ex. 2024 i uppdrag att utveckla avgiftstabellerna i myndigheternas regleringsbrev. Med utgångspunkt i förslagen som ESV lämnade i rapporten Utveckling av avgiftstabellerna i myndigheternas regleringsbrev (ESV 2025:14) har avgiftstabellerna i myndigheternas regleringsbrev utvecklats. Syftet med förändringarna är att avgiftstabellerna i regleringsbreven tydligare ska visa utfall för verksamheter med olika ekonomiska mål

och därmed utgöra ett bättre underlag för den uppföljning av avgiftsbelagd verksamhet som myndigheterna redovisar i sina årsredovisningar.

Intern styrning och kontroll samt internrevision

Intern styrning och kontroll är den process som syftar till att försäkra ledningen för en myndighet att den med rimlig säkerhet når målen för verksamheten och att den bedrivs enligt gällande rätt. Regeringens styrning för att myndigheterna ska ha fungerande processer för intern styrning och kontroll består av flera delar. Myndighetsledningarnas ansvar för intern styrning och kontroll framgår av myndighetsförordningen (2007:515). Därutöver har regeringen beslutat att de myndigheter som följer internrevisionsförordningen (2006:1228) även ska tillämpa förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll.

ESV har i uppgift att utveckla och förvalta den interna styrningen och kontrollen samt internrevisionen i staten. ESV lämnar varje år en rapport till regeringen i vilken myndigheten redovisar hur internrevisionen fungerar i staten som helhet, samt hur myndighetsledningarnas interna styrning och kontroll fungerar för de myndigheter under regeringen som omfattas av de utökade bestämmelserna om intern styrning och kontroll samt internrevision.

I rapporten Internrevision och intern styrning och kontroll 2025 – Redovisning avseende 2024 (ESV 2025:10) konstaterar ESV att myndigheterna i allt väsentligt har tillämpat bestämmelserna för intern styrning och kontroll och internrevision under 2024. ESV bedömer att internrevisionens arbete är till nytta för myndighetsledningarna i deras arbete med att förbättra myndighetens interna styrning och kontroll.

12 Lagförslag, skattefrågor

Regeringen har följande förslag till lagtext.

12.1 Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 1 § kupongskattelagen (1970:624)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 §[2]
Kupongskatt ska betalas enligt denna lag till staten för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229) på aktie i svenskt aktiebolag.	Kupongskatt ska betalas enligt denna lag till staten för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. *12 a och* 16 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) på aktie i svenskt aktiebolag.

Vad som i denna lag sägs om aktie i svenskt aktiebolag gäller även aktie i europabolag med säte i Sverige samt andel i svensk värdepappersfond och svensk specialfond.

I ärenden och mål om kupongskatt gäller bestämmelserna i skatteförfarandelagen (2011:1244) om

1. ersättning för kostnader för ombud, biträde eller utredning i 43 kap., 68 kap. 2 § och 71 kap. 4 §,
2. bevissäkring och betalningssäkring i 45 kap., 46 kap., 68 kap. 1 och 3 §§, 69 kap. och 71 kap. 1 §, samt
3. uppgifter och handlingar som ska undantas från kontroll i 47 kap. och 68 kap. 1 och 3 §§.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas på utdelning som lämnas efter den 31 december 2025.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:996.

[2] Senaste lydelse 2013:574.

12.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 § lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

2 kap.

10 §[1]

Vid beräkning av den statliga inkomstskatt som hänför sig till de utländska inkomsterna ska den del av den statliga inkomstskatten som hänför sig till de utländska förvärvsinkomsterna respektive den del som hänför sig till de utländska kapitalinkomsterna beräknas var för sig. Den statliga och kommunala inkomstskatt som hänför sig till de utländska förvärvsinkomsterna (intäktsposter efter avdrag för kostnadsposter) ska anses utgöra så stor del av den skattskyldiges hela statliga respektive kommunala inkomstskatt på förvärvsinkomst, beräknad utan avräkning, som de utländska förvärvsinkomsterna utgör av den skattskyldiges sammanlagda förvärvsinkomst före allmänna avdrag, grundavdrag och sjöinkomstavdrag. Motsvarande gäller i tillämpliga delar vid beräkning av den del av den statliga inkomstskatten som hänför sig till de utländska kapitalinkomsterna.

Vid tillämpning av första stycket ska, om den skattskyldige fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), sådan reduktion anses ha skett från kommunal och statlig inkomstskatt, statlig fastighetsskatt respektive kommunal fastighetsavgift med så stor del av reduktionen som respektive skatt eller avgift utgör av det sammanlagda beloppet av nämnda skatter och avgift före sådan reduktion. Skattereduktion enligt 67 kap. 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ inkomstskattelagen ska dock anses ha skett bara från kommunal inkomstskatt.

Vid tillämpning av första stycket *gäller följande:*

1. Om den skattskyldige *är en fysisk person som* fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) *ska* sådan reduktion anses ha skett från kommunal och statlig inkomstskatt, statlig fastighetsskatt respektive kommunal fastighetsavgift med så stor del av reduktionen som respektive skatt eller avgift utgör av det sammanlagda beloppet av nämnda skatter och avgift före sådan reduktion. Skattereduktion enligt 67 kap. 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ inkomstskattelagen ska dock anses ha skett bara från kommunal inkomstskatt.

2. Om den skattskyldige är en juridisk person som fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen ska sådan reduktion anses ha skett bara från statlig inkomstskatt.

Om en skattskyldig enligt 2 § första stycket 4 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel ska betala avkastningsskatt gäller följande. Vid beräkningen av spärrbeloppet ska, vid bestämmande enligt första stycket av den statliga inkomstskatt som hänför sig till de utländska inkomsterna, avkastningsskatt likställas med statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

[1] Senaste lydelse 2020:1165.

12.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §[1]	
Särskild inkomstskatt tas ut med *25* procent av skattepliktig inkomst. Särskild inkomstskatt tas dock ut med 15 procent av skattepliktig inkomst beträffande inkomster som avses i 5 § första stycket 12.	Särskild inkomstskatt tas ut med *22,5* procent av skattepliktig inkomst. Särskild inkomstskatt tas dock ut med 15 procent av skattepliktig inkomst beträffande inkomster som avses i 5 § första stycket 12.
Öretal som uppkommer vid beräkning av skatten bortfaller**.**	

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2025.

[1] Senaste lydelse 2017:1204.

12.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 12.3	*Föreslagen lydelse*
7 §[1]	
Särskild inkomstskatt tas ut med *22,5* procent av skattepliktig inkomst. Särskild inkomstskatt tas dock ut med 15 procent av skattepliktig inkomst beträffande inkomster som avses i 5 § första stycket 12.	Särskild inkomstskatt tas ut med *20* procent av skattepliktig inkomst. Särskild inkomstskatt tas dock ut med 15 procent av skattepliktig inkomst beträffande inkomster som avses i 5 § första stycket 12.
Öretal som uppkommer vid beräkning av skatten bortfaller**.**	

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.
2. Lagen tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2026.

[1] Senaste lydelse 2025:000.

12.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 11 a och 13 §§, 6 a kap. 1 och 2 a §§, 9 kap. 8 § och 11 kap. 3, 6, 9, 13 a och 17 §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
11 a §[1]	
I fråga om energiskatt och koldioxidskatt på bränslen samt energiskatt på elektrisk kraft förstås med stödordning sådant statligt stöd enligt artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som utgörs av skattebefrielse för vart och ett av de ändamål som anges i följande bestämmelser i denna lag:	
1. 6 a kap. 1 § 8 och 11 a,	
2. 6 a kap. 1 § 11 b,	
3. 6 a kap. 2 a § första stycket 1,	
4. 6 a kap. 2 a § första stycket 2,	
5. 6 a kap. 2 c §,	
6. 7 kap. 3 a och 3 b §§,	
7. 7 kap. 4 §,	
8. 9 kap. 5 §,	
9. 11 kap. 9 § första stycket *6* och 14 §,	9. 11 kap. 9 § första stycket *7* och 14 §,
11. 11 kap. 9 § första stycket 8,	
12. 11 kap. 10 §,	
13. 11 kap. 12 §,	
14. 11 kap. 12 a §,	
15. 11 kap. 12 b §.	
13 §[2]	
Med uppgifter om stödmottagare avses uppgift om	
1. vilken typ av företag (små eller medelstora respektive stora) stödmottagaren hör till enligt bilaga I till den förordning som avses i 12 §,	
2. den region där stödmottagande företag är beläget på NUTS 2- nivå enligt bilaga 1 *i* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 av den 26 maj 2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (NUTS) i lydelsen enligt kommissionens förordning (EU) nr 868/2014 av den 8 augusti 2014 om ändring av bilagorna till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (Nuts), och	2. den region där stödmottagande företag är beläget på NUTS 2- nivå enligt bilaga 1 *till* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 av den 26 maj 2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (NUTS) i lydelsen enligt kommissionens förordning (EU) nr 868/2014 av den 8 augusti 2014 om ändring av bilagorna till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (Nuts), och
3. stödmottagande företags verksamhetsområde på Nace-gruppnivå enligt bilaga 1 *i* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006 av den	3. stödmottagande företags verksamhetsområde på Nace-gruppnivå enligt bilaga 1 *till* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006 av

[1] Senaste lydelse 2022:1781.

[2] Senaste lydelse 2023:435.

20 december 2006 om fastställande av den statistiska näringsgrensindelningen Nace rev. 2 och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3037/90*, i den ursprungliga lydelsen.*

den 20 december 2006 om fastställande av den statistiska näringsgrensindelningen Nace rev. 2 och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3037/90.

För den som bedriver yrkesmässig jordbruks- eller skogsbruksverksamhet och får stöd genom en stödordning som avses i 11 a § 3 och 13 avses med uppgifter om stödmottagare även uppgift om

1. huruvida stödmottagaren bedriver primär jordbruksproduktion i den mening som avses i artikel 2.9 i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, och

2. hur stor andel av bränsle- och elförbrukningen inom ramen för respektive stödordning som hänför sig till primär jordbruksproduktion.

Nuvarande lydelse

6 a kap.

1 §

Bränsle som används för nedan angivna ändamål, i förekommande fall med undantag för vissa bränsleslag, ska helt eller delvis befrias från skatt enligt följande, om inte annat anges.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
1. Förbrukning				
a) för annat ändamål än som motorbränsle eller som bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent
b) i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras eller bibehålls i skänkar eller liknande kärl		100 procent	100 procent	100 procent
c) i annat fall än som avses i a eller b, då bränslet i en och samma process används både som bränsle för uppvärmning och för annat ändamål än		100 procent	100 procent	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
som motorbränsle eller bränsle för uppvärmning				
2. Förbrukning i tåg eller annat spårbundet färdmedel	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
3. Förbrukning i skepp, när skeppet inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
4. Förbrukning i båt för vilken medgivande lämnats enligt 2 kap. 9 § eller för vilken fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787), när båten inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
5. Förbrukning i				
a) luftfartyg, när luftfartyget inte används för privat ändamål	Andra bränslen än flygfotogen (KN-nr 2710 19 21)	100 procent	100 procent	100 procent
b) luftfartygsmotorer i provbädd eller liknande anordning	Andra bränslen än flygbensin (KN-nr 2710 11 31) och flygfotogen	100 procent	100 procent	100 procent
6. Förbrukning vid framställning av energiprodukter eller andra produkter för vilka skatteplikt har inträtt för tillverkaren		100 procent	100 procent	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
7. Förbrukning för framställning av skattepliktig elektrisk kraft	Bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	–
8. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för annat ändamål än drift av motordrivna fordon vid tillverknings-processen i industriell verksamhet i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser	Bensin, råtallolja, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	–	100 procent	–
9. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning i sodapannor eller i lutpannor		–	–	100 procent
10. Förbrukning i processer för *framställning* av andra mineraliska *ämnen* än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras		100 procent	100 procent	100 procent
11. Om skatte-befrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för framställning av värme i en anläggning för vilken utsläpps-rätter ska överlämnas enligt 16 § lagen om	Råtallolja och bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b			

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
vissa utsläpp av växthusgaser				
a) i kraftvärme-produktion		–	100 procent	–
b) i annan värme-produktion		–	100 procent	–

Föreslagen lydelse

1 §[3]

Bränsle som används för nedan angivna ändamål, i förekommande fall med undantag för vissa bränsleslag, ska helt eller delvis befrias från skatt enligt följande, om inte annat anges.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
1. Förbrukning				
a) för annat ändamål än som motorbränsle eller som bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent
b) i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras eller *att dessa förändrade egenskaper* bibehålls i skänkar eller liknande kärl		100 procent	100 procent	100 procent
c) i annat fall än som avses i a eller b, då bränslet i en och samma process används både som bränsle för uppvärmning och för annat ändamål än		100 procent	100 procent	100 procent

[3] Senaste lydelse 2022:1775.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
som motorbränsle eller bränsle för uppvärmning				
2. Förbrukning i tåg eller annat spårbundet färdmedel	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
3. Förbrukning i skepp, när skeppet inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
4. Förbrukning i båt för vilken medgivande lämnats enligt 2 kap. 9 § eller för vilken fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787), när båten inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
5. Förbrukning i				
a) luftfartyg, när luftfartyget inte används för privat ändamål	Andra bränslen än flygfotogen (KN-nr 2710 19 21)	100 procent	100 procent	100 procent
b) luftfartygsmotorer i provbädd eller liknande anordning	Andra bränslen än flygbensin (KN-nr 2710 11 31) och flygfotogen	100 procent	100 procent	100 procent
6. Förbrukning vid framställning av energiprodukter eller andra produkter för vilka skatteplikt har inträtt för tillverkaren		100 procent	100 procent	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
7. Förbrukning för framställning av skattepliktig elektrisk kraft	Bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	–
8. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för annat ändamål än drift av motordrivna fordon vid tillverknings-processen i industriell verksamhet i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser	Bensin, råtallolja, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	–	100 procent	–
9. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning i sodapannor eller i lutpannor		–	–	100 procent
10. Förbrukning i processer för *tillverkning* av andra mineraliska *produkter* än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras		100 procent	100 procent	100 procent
11. Om skatte-befrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för framställning av värme i en anläggning för vilken utsläpps-rätter ska överlämnas enligt 16 § lagen om	Råtallolja och bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b			

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
vissa utsläpp av växthusgaser				
a) i kraftvärme-produktion		–	100 procent	–
b) i annan värme-produktion		–	100 procent	–

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

2 a §[4]

För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med 2 553 kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig

1. jordbruks- eller skogsbruksverksamhet, eller
2. vattenbruksverksamhet.

För sådan förbrukning som avses i första stycket ska även befrielse från energiskatt medges med 1 150 kronor per kubikmeter.

När det gäller skepp och båtar för vilka fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787) medges skattebefrielse enligt första stycket också för bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 a.

Befrielse från skatt enligt denna paragraf får dock högst uppgå till de skattebelopp som gäller vid skattskyldighetens inträde för det förbrukade bränslet.

9 kap.

8 §[5]

Rätt till återbetalning eller kompensation enligt 2, 3 och 6 §§ föreligger endast när ersättningen för ett kalenderkvartal uppgår till

1. minst 1 000 kronor i fall som avses i 2 eller 6 §, och
2. minst 500 kronor i fall som avses i 3 §.

Sådan återbetalning enligt 2 § som görs med stöd av 6 a kap. 2 a § *får dock göras när den sammanlagda ersättningen uppgår till minst 500 kronor per kalenderår.*

Rätt till sådan återbetalning enligt 2 § som görs med stöd av 6 a kap. 2 a § *föreligger dock endast när ersättningen för ett kalenderkvartal uppgår till minst 400 kronor.*

Rätt till återbetalning enligt 5 § föreligger endast för den del av den sammanlagda ersättningen som överstiger 2 000 kronor per kalenderkvartal och endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd, och
2. sökanden lämnar uppgifter om stödmottagare.

Kraven i tredje stycket 2 gäller endast uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom återbetalningen överstiger 50 000 euro under kalenderåret.

[4] Senaste lydelse 2024:1130. Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

[5] Senaste lydelse 2022:1781.

11 kap.

3 §[6]

Energiskatt ska betalas med *43,9* öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft.	Energiskatt ska betalas med *36,0* öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft.
För kalenderåret *2026* och efterföljande kalenderår ska skatt i stället för vad som anges i första stycket betalas med belopp som räknas om enligt tredje stycket. Regeringen fastställer varje år före november månads utgång det omräknade skattebelopp som enligt denna paragraf ska betalas för påföljande kalenderår.	För kalenderåret *2027* och efterföljande kalenderår ska skatt i stället för vad som anges i första stycket betalas med belopp som räknas om enligt tredje stycket. Regeringen fastställer varje år före november månads utgång det omräknade skattebelopp som enligt denna paragraf ska betalas för påföljande kalenderår.

Skattebeloppet räknas om genom att det belopp som gäller den 1 augusti det år då omräkningen sker multipliceras med ett jämförelsetal. Det omräknade skattebeloppet avrundas till hela tiondels ören.

Jämförelsetalet anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i juni månad det år då omräkningen sker och prisläget i juni månad närmast föregående år. Jämförelsetalet ska avrundas till fyra decimaler.

6 §[7]

Som frivilligt skattskyldig får godkännas den som beräknas förbruka mer än 10 gigawattimmar elektrisk kraft per kalenderår

1. i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak för kemisk reduktion eller i huvudsak för elektrolytiska processer,

3. vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar *har förändrats* kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur *har förändrats*, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter, *eller*	4. i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar *förändras* kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur *förändras eller att dessa förändrade egenskaper bibehålls i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter,
	5. *i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter, eller*
5. i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter.	*6.* i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter.

För ett sådant godkännande krävs att den sökande är lämplig som frivilligt skattskyldig med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt.

[6] Senaste lydelse 2025:99.

[7] Senaste lydelse 2022:1781.

Godkännande som frivilligt skattskyldig ska återkallas om förutsättningarna för godkännande inte längre finns eller om den frivilligt skattskyldige begär det. Ett beslut om återkallelse gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

9 §[8]

Den som är skattskyldig för energiskatt på elektrisk kraft får göra avdrag för skatt på elektrisk kraft som

1. förbrukats hos den skattskyldige i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak förbrukats hos den skattskyldige för kemisk reduktion eller i elektrolytiska processer,

3. förbrukats hos den skattskyldige vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. förbrukats hos den skattskyldige vid sådan överföring av elektrisk kraft på det elektriska nätet som utförs av den som ansvarar för förvaltningen av nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion,

5. förbrukats hos den skattskyldige i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av *2*,	5. förbrukats hos den skattskyldige i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats *eller att dessa förändrade egenskaper har bibehållits i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av *föregående punkter*,
	6. förbrukats hos den skattskyldige i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter,
6. förbrukats i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet hos den skattskyldige, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter,	*7*. förbrukats i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet hos den skattskyldige, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter,

8. förbrukats i kommuner som avses i 4 § för annat ändamål än

a) i industriell verksamhet,

b) i yrkesmässig jordbruks- eller skogsbruksverksamhet,

c) i yrkesmässig vattenbruksverksamhet,

d) som landström, eller

e) i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning.

Avdrag enligt första stycket *6* medges med skillnaden mellan den skattesats som gällde vid skattskyldighetens inträde och 0,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 medges med 9,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag	Avdrag enligt första stycket *7* medges med skillnaden mellan den skattesats som gällde vid skattskyldighetens inträde och 0,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 medges med 9,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag

[8] Senaste lydelse 2022:1781.

enligt första stycket 8 får endast medges i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter.	enligt första stycket 8 får endast medges i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter.

13 a §[9]

Efter ansökan från en förbrukare som inte är skattskyldig beslutar beskattningsmyndigheten om återbetalning av energiskatten på den elektriska kraft som denne förbrukat

1. i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak för kemisk reduktion eller i huvudsak för elektrolytiska processer,

3. vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av *2*.	4. i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats *eller att dessa förändrade egenskaper har bibehållits i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av *föregående punkter*, *eller*
	5. i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av föregående punkter.

Återbetalning får dock endast göras för den del som överstiger 2 000 kronor per kalenderår.

17 §[10]

Avdrag eller återbetalning enligt 9 § första stycket *6* eller 8 eller enligt 10, 12, 12 a, 12 b eller 14 § medges endast om	Avdrag eller återbetalning enligt 9 § första stycket *7* eller 8 eller enligt 10, 12, 12 a, 12 b eller 14 § medges endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd, och

2. den skattskyldige respektive sökanden lämnar uppgifter om stödmottagare och stödets fördelning mellan stödmottagare.

Kraven i första stycket 2 gäller endast uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom avdraget eller återbetalningen överstiger 50 000 euro under kalenderåret. För avdrag enligt 10 § och återbetalning enligt 12 eller 12 a § gäller kraven i första stycket 2 för uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom avdraget eller återbetalningen överstiger 10 000 euro under kalenderåret.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 1 kap. 13 § i den nya lydelsen tillämpas på uppgifter om stödmottagare som lämnas efter ikraftträdandet även för stödberättigande förbrukning som har skett före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser gäller i övrigt fortfarande för förbrukning som sker före ikraftträdandet.

[9] Senaste lydelse 2017:1208.

[10] Senaste lydelse 2023:436.

12.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 9 §, 2 kap. 1, 1 b och 2 §§, 6 a kap. 2 c § och 7 kap. 3 b och 4 §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 kap.

9 §[1]

Med biomassa förstås den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter från jordbruk (inklusive material av vegetabiliskt och animaliskt ursprung), skogsbruk och därmed förknippad industri, samt den biologiskt nedbrytbara delen av industriavfall och kommunalt avfall.

Med biogas förstås ett *vätskeformigt eller gasformigt* bränsle som framställts av biomassa och *vars energiinnehåll till övervägande del härrör från metan*.

Med biogasol förstås ett vätskeformigt eller gasformigt bränsle som framställts av biomassa och vars energiinnehåll till övervägande del härrör från propan eller butan.

Med biogas förstås ett bränsle som framställts av biomassa och *som vid en temperatur av 0 °C och ett tryck av 101,325 kilopascal befinner sig i gasform*.

Lydelse enligt SFS 2024:1145

2 kap.

1 §

Energiskatt och koldioxidskatt ska, om inte annat följer av andra stycket eller 1 b §, betalas för följande bränslen med angivna belopp:

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxid-skatt	Summa skatt
1.	2710 11 41, 2710 11 45 eller 2710 11 49	Bensin som uppfyller krav för			
		a) miljöklass 1			
		– motorbensin	1 kr 52 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 79 öre per liter
		– alkylatbensin	1 kr 04 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 31 öre per liter
		b) miljöklass 2	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter
2.	2710 11 31, 2710 11 51 eller 2710 11 59	Annan bensin än som avses under 1 eller 7	2 kr 63 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	5 kr 90 öre per liter

[1] Senaste lydelse 2020:1045. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxid-skatt	Summa skatt
3.	2710 19 21, 2710 19 25, 2710 19 41–2710 19 49 eller 2710 19 61–2710 19 69	Eldningsolja, dieselbrännolja, fotogen, m.m. som			
		a) har försetts med märk- och färgämnen eller ger mindre än 85 volymprocent destillat vid 350°C,	318 kr per m^3	3 642 kr per m^3	3 960 kr per m^3
		b) inte har försetts med märk- och färgämnen och ger minst 85 volymprocent destillat vid 350°C, tillhörig			
		miljöklass 1	1 150 kr per m^3	2 811 kr per m^3	3 961 kr per m^3
		miljöklass 2	1 572 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 383 kr per m^3
		miljöklass 3 eller inte tillhör någon miljöklass	1 791 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 602 kr per m^3
4.	2711 12 11–2711 19 00	Gasol m.m. som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*
		b) annat ändamål än som avses under a	*1 475 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*	*6 051 kr per 1 000 kg*
5.	2711 11 00, 2711 21 00	Naturgas som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 kr per 1 000 m^3*	*3 256 kr per 1 000 m^3*	*3 256 kr per 1 000 m^3*
		b) annat ändamål än som avses under a	*1 268 kr per 1 000 m^3*	*3 256 kr per 1 000 m^3*	*4 524 kr per 1 000 m^3*
6.	2701, 2702 eller 2704	Kol och koks	874 kr per 1 000 kg	3 784 kr per 1 000 kg	4 658 kr per 1 000 kg
7.	2710 11 31	Flygbensin med en blyhalt om högst 0,005 gram per liter	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

I fall som avses i 5 kap. 16 § 3 och 4 samt 6 kap. 10 § 3 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränslets olika användningssätt.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 a och b och 6 kap. 10 § 4 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar

1. skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats utan skatt,

2. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats med skatt,

3. skatten som gäller för annat bränsle enligt första stycket, om sådant bränsle i annat fall än som avses i 1 har förvärvats utan skatt,

4. skatten som gäller för det bränsle enligt första stycket som det använda bränslet anses likvärdigt med enligt 3 eller 4 §, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats utan skatt, och

5. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats med skatt som motsvarar skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 c tillämpas tredje stycket 1–3 avseende flygfotogen (KN-nr 2710 19 21).

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Energiskatt och koldioxidskatt ska, om inte annat följer av andra stycket eller 1 b §, betalas för följande bränslen med angivna belopp:

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxid-skatt	Summa skatt
1.	2710 11 41, 2710 11 45 eller 2710 11 49	Bensin som uppfyller krav för			
		a) miljöklass 1			
		– motorbensin	1 kr 52 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 79 öre per liter
		– alkylatbensin	1 kr 04 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 31 öre per liter
		b) miljöklass 2	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter
2.	2710 11 31, 2710 11 51 eller 2710 11 59	Annan bensin än som avses under 1 eller 7	2 kr 63 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	5 kr 90 öre per liter

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxid-skatt	Summa skatt
3.	2710 19 21, 2710 19 25, 2710 19 41–2710 19 49 eller 2710 19 61–2710 19 69	Eldningsolja, dieselbrännolja, fotogen, m.m. som			
		a) har försetts med märk- och färgämnen eller ger mindre än 85 volymprocent destillat vid 350 °C,	318 kr per m^3	3 642 kr per m^3	3 960 kr per m^3
		b) inte har försetts med märk- och färgämnen och ger minst 85 volymprocent destillat vid 350 °C, tillhörig			
		miljöklass 1	1 150 kr per m^3	2 811 kr per m^3	3 961 kr per m^3
		miljöklass 2	1 572 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 383 kr per m^3
		miljöklass 3 eller inte tillhör någon miljöklass	1 791 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 602 kr per m^3
4.	2711 12 11–2711 19 00	Gasol m.m. som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*
		b) annat ändamål än som avses under a	*12,1 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*43,1 öre per kWh*
5.	2711 11 00, 2711 21 00	Naturgas som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*
		b) annat ändamål än som avses under a	*12,1 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*43,1 öre per kWh*
6.	2701, 2702 eller 2704	Kol och koks	874 kr per 1 000 kg	3 784 kr per 1 000 kg	4 658 kr per 1 000 kg
7.	2710 11 31	Flygbensin med en blyhalt om högst 0,005 gram per liter	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

I fall som avses i 5 kap. 16 § 3 och 4 samt 6 kap. 10 § 3 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränslets olika användningssätt.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 a och b och 6 kap. 10 § 4 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar

1. skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats utan skatt,

2. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats med skatt,

3. skatten som gäller för annat bränsle enligt första stycket, om sådant bränsle i annat fall än som avses i 1 har förvärvats utan skatt,

4. skatten som gäller för det bränsle enligt första stycket som det använda bränslet anses likvärdigt med enligt 3 eller 4 §, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats utan skatt, och

5. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats med skatt som motsvarar skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 c tillämpas tredje stycket 1–3 avseende flygfotogen (KN-nr 2710 19 21).

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 b §[2]
För kalenderåret 2027 och efterföljande kalenderår ska energiskatt och koldioxidskatt betalas med belopp som räknas om enligt andra och fjärde styckena. Regeringen fastställer varje år före november månads utgång de skattebelopp som enligt denna paragraf ska betalas för påföljande kalenderår.	
För bränslen som avses i	
1. 1 § första stycket 3 a samt 4–6 ska beloppen för energiskatt och koldioxidskatt räknas om genom att de skattebelopp som gäller den 1 augusti det år då omräkningen sker multipliceras med ett jämförelsetal enligt tredje stycket,	
2. 1 § första stycket 1, 2, 3 b och 7 ska	
a) beloppen för koldioxidskatt räknas om genom att de skattebelopp som gäller den 1 augusti det år då omräkningen sker multipliceras med ett jämförelsetal enligt tredje stycket, och	
b) beloppen för energiskatt räknas om genom att de skattebelopp som gäller den 1 augusti det år då omräkningen sker multipliceras med ett jämförelsetal enligt tredje stycket, och produkten adderas med ett belopp beräknat som 0,02 multiplicerat med summan av de koldioxidskatte- och energiskattebelopp som gäller den 1 augusti det år då omräkningen sker.	
Jämförelsetalet anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i juni månad det år då omräkningen sker och prisläget i juni månad närmast föregående år. Jämförelsetalet ska avrundas till fyra decimaler.	
För bränslen som avses i 1 § första stycket 1, 2 och 7 avrundas beloppen enligt andra stycket var för sig till hela kronor och ören. För bränslen som avses i 1 § första stycket 3–6 avrundas beloppen enligt andra stycket var för sig till hela kronor.	För bränslen som avses i 1 § första stycket 1, 2 och 7 avrundas beloppen enligt andra stycket var för sig till hela kronor och ören. För bränslen som avses i 1 § första stycket 3 *och* 6 avrundas beloppen enligt andra stycket var för sig till hela kronor. *För bränslen som avses i 1 § första stycket 4 och 5 avrundas beloppen enligt andra stycket var för sig till hela tiondels ören.*

[2] Senaste lydelse 2025:99.

2 §[3]

För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 1–3 eller enligt 1 a § gäller angivna skattebelopp bränslets volym vid en temperatur av 15°C. Om en skattskyldig visar att bränslet när skattskyldigheten inträder har en annan temperatur får volymen räknas om till 15°C. *Om skattskyldighet inträder vid leverans till en köpare som inte är registrerad som skattskyldig för bränslen, får dock omräkning göras endast om detta särskilt avtalats mellan säljaren och köparen.*	För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 1*, 2,* 3 *eller 7* eller enligt 1 a § gäller angivna skattebelopp bränslets volym vid en temperatur av 15 °C. Om en skattskyldig visar att bränslet när skattskyldigheten inträder har en annan temperatur får volymen räknas om till 15 °C.
För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 5 skall de angivna skattebeloppen beräknas på volymen vid en temperatur av 0°C och ett tryck av 101,325 kilopascal.	

6 a kap.

2 c §[4]

För biogas *eller biogasol* som förbrukas som bränsle för uppvärmning medges befrielse från energiskatt med 100 procent och från koldioxidskatt med 100 procent.	För biogas*, och för den andel av ett annat bränsle som utgörs av biogas,* som förbrukas som bränsle för uppvärmning medges befrielse från energiskatt med 100 procent och från koldioxidskatt med 100 procent.
Första stycket gäller endast om *bränslet* vid skattskyldighetens inträde omfattas av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen.	Första stycket gäller endast om *biogasen, eller den beståndsdel av ett annat bränsle som utgörs av biogas,* vid skattskyldighetens inträde omfattas av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen.
Om bränslet förbrukas i en sådan anläggning som avses i 1 kap. 3 § andra stycket 2 lagen om hållbarhetskriterier för vissa bränslen, gäller första stycket dessutom endast om förbrukaren vid förbrukningstillfället innehar ett hållbarhetsbesked som omfattar *bränslet* enligt 3 kap. samma lag.	Om *biogasen, eller* bränslet *som till viss andel utgörs av biogas,* förbrukas i en sådan anläggning som avses i 1 kap. 3 § andra stycket 2 lagen om hållbarhetskriterier för vissa bränslen, gäller första stycket dessutom endast om förbrukaren vid förbrukningstillfället innehar ett hållbarhetsbesked som omfattar *biogasen, eller den beståndsdel som utgörs av biogas,* enligt 3 kap. samma lag.

7 kap.

3 b §[5]

För andra bränslen än biogas*, biogasol* eller de som anges i 2 kap. 1 § första stycket 1, 2 eller 3 får en skattskyldig som har förbrukat eller sålt bränslet som motorbränsle göra avdrag för	För andra bränslen än biogas eller de som anges i 2 kap. 1 § första stycket 1, 2 eller 3 får en skattskyldig som har förbrukat eller sålt bränslet som motorbränsle göra avdrag för

[3] Senaste lydelse 2006:1508. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

[4] Senaste lydelse 2025:577.

[5] Senaste lydelse 2020:1045.

1. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av motorbränslet som framställts av biomassa och som utgör fettsyrametylester (Fame) enligt KN-nr 3824 90 99,

2. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av ett motorbränsle för gnisttända motorer enligt KN-nr 3824 90 99 som framställts av biomassa och som utgör etanol, och

3. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av motorbränslet som utgörs av någon annan beståndsdel än som anges i 1 eller 2 och som framställts av biomassa.

4 §[6]

En skattskyldig får göra avdrag för energiskatt med 100 procent och för koldioxidskatt med 100 procent på biogas *och biogasol* som den skattskyldige har förbrukat eller sålt som motorbränsle.

En skattskyldig får göra avdrag för energiskatt med 100 procent och för koldioxidskatt med 100 procent på biogas som den skattskyldige har förbrukat eller sålt som motorbränsle.

Första stycket gäller endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd,

2. uppgift lämnas om avdragets fördelning på stödmottagare, och

3. biogasen *eller biogasolen* omfattas av ett hållbarhetsbesked enligt 3 kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen och av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. samma lag.

3. biogasen omfattas av ett hållbarhetsbesked enligt 3 kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen och av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. samma lag.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

[6] Senaste lydelse 2025:577.

12.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 6 a kap. 2 a § lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 12.5	*Föreslagen lydelse*
6 a kap.	
2 a §[1]	
För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med *2 553* kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig	För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med *1 930* kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig
1. jordbruks- eller skogsbruksverksamhet, eller	
2. vattenbruksverksamhet.	
För sådan förbrukning som avses i första stycket ska även befrielse från energiskatt medges med 1 150 kronor per kubikmeter.	
När det gäller skepp och båtar för vilka fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787) medges skattebefrielse enligt första stycket också för bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 a.	

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förbrukning som sker före ikraftträdandet.

[1] Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

12.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

Härigenom föreskrivs att 3 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 §[1]	
Allmän löneavgift tas ut med *11,62* procent av underlaget och tillfaller staten.	Allmän löneavgift tas ut med *12,62* procent av underlaget och tillfaller staten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på ersättning enligt 1 § som ges ut efter den 31 december 2025.

3. Bestämmelsen i 3 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst enligt 2 § som uppbärs efter den 31 december 2025. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2025 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

[1] Senaste lydelse 2023:749.

12.9 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)[1]

dels att 57 kap. 10 a, 12 a, 19 och 25–35 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 57 kap. 12, 25, 26, 27 och 32 §§ och rubriken närmast efter 57 kap. 25 § ska utgå,

dels att 11 kap. 34 §, 24 kap. 5 §, 38 a kap. 23 §, 48 kap. 18 b och 18 c §§, 48 a kap. 15 och 16 §§, 57 kap. 2, 3, 4, 5, 6, 7 b, 10–13, 15–17, 19 a, 20 c–21, 24 och 24 a §§, 67 kap. 21–26 §§ och rubrikerna närmast före 48 kap. 18 b § och 48 a kap. 15 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tio nya paragrafer, 11 kap. 36 a och 49 §§, 42 kap. 12 a §, 57 kap. 7 d, 16 a, 17 a och 20 e §§, 67 kap. 24 a, 25 a och 26 a §§, och närmast före 11 kap. 36 a och 49 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 kap.	
34 §[2]	
Följande ersättningar i samband med studier ska tas upp:	
1. ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF),	
2. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå, och	
3. omställningsstudiebidrag enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd.	
Studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) ska inte tas upp. Detta gäller också	
1. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för	
– kortare studier om funktionsnedsättning,	
– kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning, och	
– studier inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning,	
2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,	2. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, *eller*
3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden*, eller*	3. kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.
4. studiestartsstöd som betalas ut av Centrala studiestödsnämnden.	
	Jobbpremie
	36 a §
	En statlig ersättning till den som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) och som därefter får inkomst av anställning samt inte får försörjningsstöd (jobbpremie) ska inte tas upp.

[1] Lagen omtryckt 2008:803.
Senaste lydelse av
57 kap. 19 § 2013:960
57 kap. 34 § 2020:990.

[2] Senaste lydelse 2023:350.

Gåvor till godkända gåvomottagare

49 §

En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som intäkt av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.

24 kap.

5 §[3]

I inkomstslaget näringsverksamhet tillämpas bestämmelserna i inkomstslaget kapital om

– gåva till godkänd gåvomottagare i 42 kap. 12 a §,

– utnyttjande av företrädesrätt till teckning av vinstandelslån eller kapitalandelslån i 42 kap. 15 §,

– utdelning av andelar i dotterbolag i 42 kap. 16 §,

– utbetalningar vid minskning av aktiekapital, bunden överkursfond eller reservfond och liknande förfaranden i 42 kap. 17 §,

– tilldelning av inlösenaktier i 42 kap. 17 a §,

– utskiftning från ideella föreningar i 42 kap. 18 §,

– utskiftning och utbetalning från ekonomiska föreningar i 42 kap. 19–21 §§,

– emission i ekonomiska föreningar i 42 kap. 21 a §,

– utdelning från i utlandet delägarbeskattade juridiska personer och från utländska juridiska personer med lågbeskattade inkomster i 42 kap. 22 §,

– utdelning och utskiftning från dödsbon efter personer som var begränsat skattskyldiga vid dödsfallet i 42 kap. 23 §,

– skattetillgodohavanden i 42 kap. 24 §,

– spel i 42 kap. 25 §, och

– schablonintäkt i 42 kap. 43 §.

38 a kap.

23 §[4]

När det gäller beskattningen av ägare till andelar i det överlåtande företaget vid en partiell fission finns särskilda bestämmelser om

– beräkning av anskaffningsvärdet för andelar i det övertagande och det överlåtande företaget i 17 kap. 7 a §,

– utdelning i 24 kap. 7 § och 42 kap. 16 b §,

– beräkning av omkostnadsbeloppet för andelar i det övertagande och överlåtande företaget i 48 kap. 18 a och 18 c §§,

– turordning vid avyttring i 48 kap. 18 b §, och

– kvalificerade andelar i 57 kap. 7–*7 c*, *12 a,* 15, 20 b–*20 d*, 23 a, 24 och 24 a §§.

– kvalificerade andelar i 57 kap. 7–*7 d*, 15, 20 b–*20 e*, 23 a, 24 och 24 a §§.

42 kap.

12 a §

En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som utdelning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i

[3] Senaste lydelse 2023:789.

[4] Senaste lydelse 2018:1206.

fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.

48 kap.

Turordning vid avyttring m.m. av andelar i det övertagande företaget	*Turordning vid avyttring m.m. av vissa andelar*
18 b §	
Om en *ägare i det överlåtande företaget* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen *vid tidpunkten för den partiella fissionen* (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter den partiella fissionen (nya andelar), ska *avyttringar* anses *ske* i följande ordning: 1. gamla andelar, 2. mottagna andelar, 3. nya andelar.	Om en *person vid tidpunkten för den partiella fissionen redan* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter den partiella fissionen (nya andelar), ska *andelarna vid en avyttring, om inget annat anges i andra stycket,* anses *avyttrade* i följande ordning: 1. gamla andelar, 2. mottagna andelar, 3. nya andelar. *Om andelsinnehavet, helt eller delvis, utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid partiell fission ska andelarna vid en avyttring, i stället för vad som anges i första stycket, anses avyttrade i följande ordning:* *1. andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp,* *2. andelar till vilka det hör tjänstebelopp,* *3. andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.* *Om ett andelsinnehav som avses i andra stycket har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen separat för varje förvärv av sådana andelar. Andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar ska dock anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på.*
Bestämmelserna i *första stycket* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.	Bestämmelserna i *denna paragraf* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.
18 c §	
Om andelar som mottagits vid en partiell fission inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt *5* kap. 7–7 b §§ ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i *48 kap.* 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren.	Om andelar som mottagits vid en partiell fission inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt *57* kap. 7–7 b §§ ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren. *Första stycket gäller även andra andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst. Om sådana andelar har förvärvats genom utdelning enligt 42 kap. 16 §, ska dock andelarna vid tillämpning av genomsnitts-*

metoden inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas i det företag som den utdelade aktien avser.

48 a kap.

Turordning vid avyttring m.m. av andelar i det köpande företaget	*Turordning vid avyttring m.m. av vissa andelar*

15 §

Om *säljaren* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen *vid tidpunkten för andelsbytet* (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter andelsbytet (nya andelar), ska *avyttringar* anses *ske* i följande ordning:

1. gamla andelar,
2. mottagna andelar,
3. nya andelar.

Om *en person vid tidpunkten för andelsbytet redan* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter andelsbytet (nya andelar), ska *andelarna vid en avyttring, om inget annat anges i andra stycket,* anses *avyttrade* i följande ordning:

1. gamla andelar,
2. mottagna andelar,
3. nya andelar.

Om andelsinnehavet, helt eller delvis, utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte ska andelarna vid en avyttring, i stället för vad som anges i första stycket, anses avyttrade i följande ordning:

1. andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp,

2. andelar till vilka det hör tjänstebelopp,

3. andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.

Om ett andelsinnehav som avses i andra stycket har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen separat för varje förvärv av sådana andelar. Andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar ska dock anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på.

Bestämmelserna i *första stycket* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.

Bestämmelserna i *denna paragraf* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.

16 §

Om mottagna andelar inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 57 kap. 7–7 b §§, ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det köpande företaget som innehas av säljaren.

Första stycket gäller även andra andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst. Om sådana andelar har förvärvats genom utdelning enligt 42 kap. 16 §, ska dock andelarna vid tillämpning av genomsnittsmetoden inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas i det företag som den utdelade aktien avser.

57 kap.

2 §

Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska hos fysiska personer i den omfattning som anges i *20–22 §§* tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Som utdelning behandlas även vinst vid minskning av aktiekapital med indragning av aktier och vinst vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier.	Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska hos fysiska personer i den omfattning som anges i *detta kapitel* tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Som utdelning behandlas även vinst vid minskning av aktiekapital med indragning av aktier och vinst vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier.

Vid tillämpning av detta kapitel likställs med andelar andra delägarrätter i eller avseende företag och med utdelning ränta och annan inkomst på grund av innehav av sådana tillgångar. Vinstandelsbevis, kapitalandelsbevis och konvertibler ska behandlas som delägarrätter oavsett i vilken valuta de getts ut. Med andelar likställs även förpliktelser avseende optioner som avses i 44 kap. 31 § andra stycket.

3 §[5]

Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag gäller vid tillämpning av detta kapitel, utöver vad som sägs i 56 kap. 2–5 §§, följande.

Flera delägare ska anses som en enda delägare, om de själva eller genom någon närstående är eller under något av de *fem* föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i	Flera delägare ska anses som en enda delägare, om de själva eller genom någon närstående är eller under något av de *fyra* föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i

1. företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag,
2. ett företag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, äger företaget, eller
3. ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägs av ett sådant företag som avses i 2.

Om en delägare uppfyller villkoren i andra stycket och har ett bestämmande inflytande över en stiftelse eller en annan juridisk person utan delägare, som direkt eller indirekt äger andelar i företaget, ska delägaren anses äga den juridiska personens andelar i företaget. Vid tillämpning av detta stycke ska en fysisk person som direkt eller indirekt innehar sådana tillgångar eller förpliktelser i eller avseende företaget som likställs med andelar enligt 2 § andra stycket anses som en delägare.

Om flera delägare tillsammans har ett bestämmande inflytande över den juridiska personen och i övrigt uppfyller villkoren i tredje stycket, ska delägarna i lika delar anses äga den juridiska personens andelar i företaget.

4 §[6]

Med kvalificerad andel avses andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget,	1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget,
2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren har ägt	2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren har ägt

[5] Senaste lydelse 2021:1147.

[6] Senaste lydelse 2019:307.

andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, eller

3. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 1 eller 2.

Om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, ska villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.

andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, eller

3. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 1 eller 2.

Om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, ska villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.

Om ägaren till en kvalificerad andel dör, ska andelen anses kvalificerad även hos dödsboet. Delägare i dödsboet likställs då med närstående.

5 §[7]

Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och de *fem* föregående beskattningsåren beaktas.

Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och de *fyra* föregående beskattningsåren beaktas.

Med företag avses här det företag i vilket delägaren eller någon närstående varit verksam i betydande omfattning under den tid som anges i första stycket.

Ett företag ska anses ägt av utomstående utom till den del det ägs av fysiska personer som

1. äger kvalificerade andelar i företaget,

2. indirekt äger andelar i företaget som hade varit kvalificerade om de ägts direkt, eller

3. äger kvalificerade andelar i ett annat fåmansföretag som avses i 4 § eller andelar i ett fåmanshandelsbolag som avses i den paragrafen.

Vid tillämpning av tredje stycket ska sådana andelar som avses i 4 a § likställas med kvalificerade andelar.

6 §

[7] Senaste lydelse 2019:307.

Upphör ett företag att vara fåmansföretag, ska en andel anses kvalificerad under *fem* beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående	Upphör ett företag att vara fåmansföretag, ska en andel anses kvalificerad under *fyra* beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående

1. ägde andelen när företaget upphörde att vara fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller

2. har förvärvat andelen med stöd av en sådan andel som avses i 1.

Om en aktieägare överlåter en kvalificerad andel i ett aktiebolag till bolaget och bolaget därefter överlåter en egen aktie till honom, ska den från bolaget förvärvade aktien anses som en kvalificerad andel hos aktieägaren i det fall den till bolaget överlåtna andelen skulle ha varit kvalificerad om han fortfarande innehaft den.	Om en aktieägare överlåter en kvalificerad andel i ett aktiebolag till bolaget och bolaget därefter överlåter en egen aktie till honom *eller henne*, ska den från bolaget förvärvade aktien anses som en kvalificerad andel hos aktieägaren i det fall den till bolaget överlåtna andelen skulle ha varit kvalificerad om han *eller hon* fortfarande innehaft den.

7 b §

Om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, ska den anses kvalificerad. Detta gäller inte om bestämmelsen i 23 a § är tillämplig. En andel ska också anses kvalificerad om den *förvärvats* med stöd av en sådan kvalificerad andel.	Om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, ska den anses kvalificerad. Detta gäller inte om bestämmelsen i 23 a § är tillämplig. En andel ska också anses kvalificerad om den *förvärvas* med stöd av en sådan kvalificerad andel *och det inte lämnas någon ersättning för andelen eller ersättningen är lägre än andelens marknadsvärde.*

Det som sägs om en mottagen andel i 7 a § tillämpas även på en andel som anses kvalificerad enligt första stycket. Vad som sägs om mottagaren i 7 a § gäller i dessa fall den som erhållit andelen genom arv, testamente, gåva eller bodelning.

Det som sägs i första stycket om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § tillämpas också på en andel som blivit kvalificerad enligt första stycket.

7 d §

Om en andel som förvärvas är kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen och det till den andel som förvärvet av andelen grundas på hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 d § eller 48 a kap. 8 a och 8 b §§, ska tjänstebeloppen fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen.

Den del av tjänstebeloppen som enligt första stycket ska fördelas på den förvärvade andelen ska motsvara den minskning av marknadsvärdet som förfarandet medför för den andel som förvärvet grundas på.

10 §[8]

Gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar och är summan av	Gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar och är summan av
1. årets gränsbelopp, och	1. årets gränsbelopp, och
2. sparat utdelningsutrymme *uppräknat med statslåneräntan ökad med tre procentenheter.*	2. sparat utdelningsutrymme.
För tillgångar som avses i 2 § andra stycket ska det sparade utdelningsutrymmet i stället räknas upp med statslåneräntan ökad med en procentenhet.	

11 §[9]

Årets gränsbelopp är	Årets gränsbelopp *för en kvalificerad andel* är *summan av*
1. ett belopp som motsvarar *två och tre fjärdedels* inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget, *eller*	1. ett belopp som motsvarar *fyra* inkomstbasbelopp *(grundbeloppet)* fördelat med lika belopp på andelarna i företaget,
2. *summan av*	2. för andelar i fåmansföretag eller *andelar som fortsätter att vara kvalificerade enligt* 6 §, *ett* lönebaserat utrymme *beräknat* enligt 16–19 a §§, *och*
– *underlaget för årets gränsbelopp multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter, och*	*3. ränta på omkostnadsbeloppet beräknad enligt andra stycket.*
– för andelar i fåmansföretag eller *företag som avses i* 6 § lönebaserat utrymme enligt 16–19 a §§.	*Ränta på omkostnadsbeloppet beräknas för andelar av samma slag och sort, på den del av andelarnas sammanlagda omkostnadsbelopp enligt 12 § som överstiger 100 000 kronor. Räntesatsen uppgår till statslåneräntan ökad med nio procentenheter. Räntebeloppet ska fördelas med lika belopp på delägarens andelar av samma slag och sort.*
För tillgångar som avses i 2 § andra stycket ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet. *Bestämmelserna i första stycket 1 och i 16–19 a §§ gäller inte för sådana tillgångar.*	För tillgångar som avses i 2 § andra stycket *tillämpas inte första stycket 1 och 2. Vid tillämpningen av andra stycket på sådana tillgångar* ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet.

Årets gränsbelopp beräknas vid årets ingång och tillgodoräknas den som äger andelen vid denna tidpunkt. Om en andel förvärvas genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt, inträder förvärvaren i den tidigare ägarens situation i fråga om beräkning av årets gränsbelopp.

11 a §[10]

Den som äger andelar i flera företag får *beräkna årets gränsbelopp enligt 11 § första stycket 1 för andelar i endast ett av företagen.*	Den som äger andelar i flera företag får *vid beräkningen av årets gränsbelopp inte tillgodoräkna sig mer än ett grundbelopp. Om de belopp som enligt 11 § första stycket 1 har fördelats på en och samma delägares andelar i flera företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp, ska grundbeloppet i stället fördelas på delägarens andelar i dessa företag i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen.*

[8] Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

[9] Senaste lydelse 2013:960.

[10] Senaste lydelse 2011:1271.

12 §[11]

Underlaget för årets gränsbelopp *är det omkostnadsbelopp* som *skulle ha använts* om andelen hade avyttrats vid årets ingång.

Vid beräkning av omkostnadsbeloppet tillämpas 25–35 §§. Detta gäller dock inte för tillgångar som avses i 2 § andra stycket.

Vid beräkningen av årets gränsbelopp *ska omkostnadsbeloppet beräknas* som om andelen hade avyttrats vid årets ingång.

Omkostnadsbeloppet ska minskas med tillskott som gjorts i annat syfte än att varaktigt tillföra kapital till företaget. Omkostnadsbeloppet ska även minskas med anskaffningsutgift för andelen till den del sådant tillskott, direkt eller indirekt, har ökat värdet på andelen.

13 §[12]

Om utdelningen understiger gränsbeloppet, ska skillnaden (sparat utdelningsutrymme) föras vidare till nästa beskattningsår. Sparat utdelningsutrymme utgör dock gränsbelopp enligt 20 § om ytterligare utdelning sker under beskattningsåret. Sparat utdelningsutrymme utgör gränsbelopp enligt 20 § om utdelning sker på en mottagen andel under det beskattningsår då en partiell fission genomförs. Sparat utdelningsutrymme som beräknats vid utdelning under beskattningsåret utgör gränsbelopp vid kapitalvinstberäkning enligt 21 §.

Lämnar företaget inte någon utdelning, ska hela gränsbeloppet föras vidare som sparat utdelningsutrymme. *Om andelen mottagits vid en partiell fission under beskattningsåret, ska sparat utdelningsutrymme inte räknas upp enligt 10 § första stycket 2.* Sparat utdelningsutrymme ska föras vidare även om andelen under något år inte är kvalificerad.

Lämnar företaget inte någon utdelning, ska hela gränsbeloppet föras vidare som sparat utdelningsutrymme. Sparat utdelningsutrymme ska föras vidare även om andelen under något år inte är kvalificerad.

15 §

Om kvalificerade andelar avyttras genom ett andelsbyte, ska sparat utdelningsutrymme fördelas på de mottagna andelarna.

Om det vid en partiell fission finns sparat utdelningsutrymme enligt 13 § som hör till en andel i det överlåtande företaget, ska detta utrymme fördelas mellan de mottagna andelarna och andelen i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 48 kap. 18 a §.

Om andelar som är kvalificerade enligt 7, 7 a eller 7 b § avyttras till ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som säljaren direkt eller indirekt äger andel i, ska sparat utdelningsutrymme fördelas på säljarens andelar i fåmansföretaget som förvärvat andelarna direkt eller indirekt.

Om en andel som förvärvas är kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen, ska sparat utdelningsutrymme fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen på motsvarande sätt som tjänstebelopp fördelas enligt 7 d §.

16 §[13]

Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av löneunderlaget *enligt 17 och*

Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av *den del av delägarens andel av*

[11] Senaste lydelse 2011:1271. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

[12] Senaste lydelse 2008:1064.

[13] Senaste lydelse 2013:960.

18 §§ och fördelas med lika belopp på *andelarna* i företaget.

Om *en andel ägts under del av året före beskattningsåret, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid ingå i löneunderlaget vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den andelen.*

löneunderlaget *som överstiger åtta inkomstbasbelopp. Det lönebaserade utrymmet* fördelas med lika belopp på *delägarens andelar* i företaget.

Om *två delägare i samma företag är makar vid beskattningsårets ingång ska det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt för makarnas andelar och därefter fördelas med lika belopp på makarnas andelar i företaget.*

Det lönebaserade utrymmet för delägarens samtliga andelar får inte överstiga ett belopp som motsvarar 50 gånger sådan kontant ersättning som avses i 17 § första stycket och som delägaren eller någon närstående har fått från företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret.

16 a §

Om en andel har ägts under en del av året före beskattningsåret, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid ingå i löneunderlaget vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den andelen.

Om en sådan andel har mottagits genom ett andelsbyte, ska ersättning som har betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet också ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. För tiden före andelsbytet ska då den genom andelsbytet avyttrade andelen ligga till grund för beräkningen.

17 §

Löneunderlaget ska beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som hos arbetstagaren ska tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarna i företaget och i dess dotterföretag. Motsvarande ersättning som betalats ut till arbetstagare i utlandet räknas också in i löneunderlaget om företaget hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Som kontant ersättning avses även sådan ersättning som arbetstagare fått från företaget och som skulle tagits upp i inkomstslaget tjänst om inte undantag gällt enligt 3 kap. 9 § eller på grund av bestämmelse i skatteavtal. Som kontant ersättning avses inte

– kostnadsersättning, eller

– belopp som ska tas upp i inkomstslaget tjänst enligt detta kapitel.

Om ersättningen avser arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt, ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget. Om ett dotterföretag har ägts under del av det år som löneunderlaget avser, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid räknas med.

Av 16 a § andra stycket följer att ersättning som har betalats ut från ett företag eller från dess dotterföretag i vissa fall ska ingå i löneunderlaget, om andelar i företaget har avyttrats vid ett andelsbyte.

17 a §

Vid beräkningen av löneunderlaget ska ersättning till arbetstagare i företag som ägs genom en alternativ investeringsfond inte räknas med.

	Med alternativ investeringsfond avses en fond enligt 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder vars förvaltare omfattas av registrerings- eller tillståndsplikt enligt den lagen eller som skulle ha omfattats av sådan plikt om förvaltaren bedrivit sin verksamhet i Sverige.

19 a §[14]

Vid tillämpning av 16–19 §§ ska det med dotterföretag avses ett företag där moderföretagets andel, direkt eller indirekt genom ett annat dotterföretag, överstiger 50 procent av kapitalet i företaget. Om *företaget* är ett svenskt handelsbolag *eller en i utlandet delägarbeskattad juridisk person, ska det dock med dotterföretag avses ett företag där* samtliga andelar, direkt eller indirekt, ägs av moderföretaget.	Om *ett dotterföretag* är ett svenskt handelsbolag *får ersättningar till arbetstagare i handelsbolaget och i företag som helt eller delvis ägs av handelsbolaget bara räknas med vid beräkningen av löneunderlaget om* samtliga andelar *i handelsbolaget*, direkt eller indirekt, ägs av moderföretaget. *Vid tillämpning av denna paragraf likställs en i utlandet delägarbeskattad juridisk person med ett svenskt handelsbolag.*

20 c §[15]

Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § första stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.	Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § första stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket *eller 7 d §*, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket *har* tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten som fördelats enligt 48 kap. 18 e § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

20 d §[16]

Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket	Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket *eller 7 d §*, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra

[14] Senaste lydelse 2013:960.

[15] Senaste lydelse 2011:1271.

[16] Senaste lydelse 2011:1271.

tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

stycket *har* tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission som fördelats enligt 48 kap. 18 e § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

20 e §

Utdelning och kapitalvinst på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och vars tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyte eller vid partiell fission beräknats till noll kronor ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst. En sådan andel ska anses som kvalificerad under fyra beskattningsår efter det beskattningsår då andelsbytet eller den partiella fissionen genomfördes eller den kortare tid som följer av 4 §.

21 §[17]

Kapitalvinst på en kvalificerad andel till den del den överstiger gränsbeloppet ska tas upp i inkomstslaget tjänst. Kapitalvinst som motsvarar gränsbeloppet ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital.

Om kapitalvinst på en kvalificerad andel som anskaffats före år 1992 överstiger gränsbeloppet, ska den överskjutande delen upp till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan omkostnadsbeloppet beräknat enligt 25–35 §§ och omkostnadsbeloppet beräknat enligt 44 kap. 14 § i sin helhet tas upp i inkomstslaget kapital i stället för i inkomstslaget tjänst. Detta gäller inte för tillgångar som avses i 2 § andra stycket.

24 §

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyten avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyten avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, *7 d §*, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp

[17] Senaste lydelse 2008:1064. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

för utdelning vid andelsbyten beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

Bestämmelser om fördelning mellan inkomstslagen tjänst och kapital av ersättning i pengar vid andelsbyten finns i 48 a kap. 9 §.

24 a §

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § tredje stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § tredje stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, *7 d §*, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

67 kap.

21 §[18]

Med gåva avses vid tillämpningen av detta kapitel en gåva i pengar som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 200 kronor.

Med gåva avses vid tillämpningen av detta kapitel en gåva i pengar *som lämnas av*

1. en fysisk person och som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 200 kronor, *eller*

2. en juridisk person och som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 2 000 kronor.

22 §[19]

Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen understiger 2 000 kronor, görs ingen skattereduktion.

Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen *för en fysisk person* understiger 2 000 kronor, görs ingen skattereduktion.

23 §[20]

En begäran om skattereduktion för gåva ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats.

En begäran om skattereduktion för gåva *från en fysisk person* ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats.

En begäran om skattereduktion för gåva från en juridisk person ska göras i

[18] Senaste lydelse 2019:454.

[19] Senaste lydelse 2019:454.

[20] Senaste lydelse 2019:454.

inkomstdeklarationen som senast ska lämnas in efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats.

24 §[21]

Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran *de* som

1. vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år,
2. är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret, och
3. har haft utgifter för gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst.

Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran *fysiska personer* som

Sådan rätt till skattereduktion har efter begäran också de som är begränsat skattskyldiga enligt 3 kap. 18 § första stycket 1, 2 eller 3, om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige.

Även dödsbon har efter begäran rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats före dödsfallet.

24 a §

Rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§ har efter begäran juridiska personer som har lämnat en gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har lämnat gåvan har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion. Vad som avses med kommissionärsföretag, kommittentföretag och kommissionärsverksamhet framgår av 36 kap.

Den som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i 7 kap. har inte rätt till skattereduktion för gåva.

25 §[22]

Underlag för skattereduktion består av

1. utgifter för gåva som har betalats under beskattningsåret, och
2. värdet av gåva som ska tas upp som inkomst av den skattskyldige.

I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan.

Underlag för skattereduktion *för fysiska personer* består av

25 a §

Underlag för skattereduktion för juridiska personer består av värdet av gåva som har betalats under kalenderåret.

I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan.

[21] Senaste lydelse 2019:454.

[22] Senaste lydelse 2019:454.

26 §[23]

Skattereduktionen uppgår till 25 procent av underlaget. Skattereduktionen får dock uppgå till högst 3 000 kronor för ett beskattningsår.	Skattereduktionen *för fysiska personer* uppgår till 25 procent av underlaget. Skattereduktionen får dock uppgå till högst 3 000 kronor för ett beskattningsår.
	26 a §
	Skattereduktionen för juridiska personer uppgår till underlaget multiplicerat med procentsatsen enligt 65 kap. 10 §. Underlaget för skattereduktion får dock uppgå till högst 800 000 kronor för ett kalenderår.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

3. Äldre bestämmelser i 11 kap. 34 § gäller fortfarande för studiestartsstöd som avser tiden före ikraftträdandet.

4. Bestämmelserna i 11 kap. 49 §, 24 kap. 5 §, 42 kap. 12 a §, 67 kap. 21–26 a §§ tillämpas på gåvor som lämnas efter den 31 december 2025.

5. Bestämmelserna i 57 kap. 3, 4 och 5 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

6. De upphävda bestämmelserna i 57 kap. 12 § andra stycket, 21 § andra stycket och 25–35 §§ gäller dock för beskattningsår som börjar före den 1 januari 2029.

[23] Senaste lydelse 2021:1160.

12.10 Förslag till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 26 § och 3 kap. 13 § socialavgiftslagen (2000:980) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

2 kap.

26 §

Arbetsgivaravgifterna är *19,80* procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	3,55 %
2. föräldraförsäkringsavgift	*2,60* %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	*0,60* %
5. arbetsmarknadsavgift	2,64 %
6. arbetsskadeavgift	*0,20* %

Föreslagen lydelse

26 §[1]

Arbetsgivaravgifterna är *18,80* procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	3,55 %
2. föräldraförsäkringsavgift	*2,00* %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	*0,30* %
5. arbetsmarknadsavgift	2,64 %
6. arbetsskadeavgift	*0,10* %

Nuvarande lydelse

3 kap.

13 §

Egenavgifterna är *17,35* procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	3,64%
2. föräldraförsäkringsavgift	*2,60* %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	*0,60* %
5. arbetsmarknadsavgift	0,10 %
6. arbetsskadeavgift	*0,20* %

Föreslagen lydelse

13 §[2]

Egenavgifterna är *16,35* procent av avgiftsunderlaget och utgörs av

1. sjukförsäkringsavgift	3,64%
2. föräldraförsäkringsavgift	*2,00* %
3. ålderspensionsavgift	10,21 %
4. efterlevandepensionsavgift	*0,30* %
5. arbetsmarknadsavgift	0,10 %
6. arbetsskadeavgift	*0,10* %

[1] Senaste lydelse 2018:2085.

[2] Senaste lydelse 2018:2085

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelsen i 2 kap. 26 § i den nya lydelsen tillämpas på ersättning som ges ut efter den 31 december 2025.

3. Bestämmelsen i 3 kap. 13 § i den nya lydelsen tillämpas på inkomst som uppbärs efter den 31 december 2025. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2025 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

12.11 Förslag till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 §, 3 kap. 1 § och bilaga 2 till vägtrafikskattelagen (2006:227) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
2 §[1]	
Följande fordon, vars ålder, beräknad som skillnaden mellan fordonsåret och innevarande kalenderår, är trettio år eller äldre, är inte skattepliktiga (*veteranfordon*):	
1. motorcyklar, och	
2. bussar, lastbilar och personbilar som inte används i yrkesmässig trafik som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 av den 21 oktober 2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik och om upphävande av rådets direktiv 96/26/EG eller yrkestrafiklagen (2012:210) eller i taxitrafik enligt taxitrafiklagen (2012:211).	
Skattepliktiga enligt denna lag är inte heller	
1. personbilar, lätta bussar och lätta lastbilar som beskattas enligt lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt,	
2. traktorer, motorredskap eller tunga terrängvagnar som hör till skatteklass II enligt 17 §,	
3. släpvagnar som dras av tunga terrängvagnar som hör till skatteklass II eller av motorredskap som hör till skatteklass II eller beskattas enligt 19 §,	
4. påhängsvagnar med en skattevikt över 3 ton om de dras uteslutande av bilar som kan drivas med dieselolja eller av traktorer som avses i 16 § 5, och	
5. släpvagnar med en skattevikt av högst *750 kilogram*.	5. släpvagnar med en skattevikt av högst *3 ton*.
3 kap.	
1 §[2]	
Motorcyklar och bilar samt släpvagnar med skattevikt över *750 kilogram* är skattepliktiga för saluvagnsskatt om de får användas med stöd av en saluvagnslicens som har meddelats enligt lagen (2019:370) om fordons registrering och användning.	Motorcyklar och bilar samt släpvagnar med skattevikt över *3 ton* är skattepliktiga för saluvagnsskatt om de får användas med stöd av en saluvagnslicens som har meddelats enligt lagen (2019:370) om fordons registrering och användning.

1. Denna lag träder i kraft den 1 februari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för vägtrafikskatt som avser tid före ikraftträdandet.

3. För fordonsskatt som beslutats före ikraftträdandet gäller bestämmelserna om återbetalning i 5 kap. 13 och 14 §§.

4. För saluvagnsskatt som beslutats före ikraftträdandet gäller bestämmelsen om återbetalning i 5 kap. 12 § tredje stycket.

[1] Senaste lydelse 2012:222.

[2] Senaste lydelse 2019:375.

Nuvarande lydelse

Bilaga 2[3]

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grundbelopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1.	*Släpvagnar med skattevikt över 750 men högst 3 000 kilogram*	*751 – 2 000*	*360*	*0*
		2 001 – 3 000	*380*	*21*
2.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,			
	2.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
	2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
		13 001 –	1 480	0
	2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
		13 001 –	1 180	0
3.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
	3.1 styraxel för påhängsvagn,			

[3] Senaste lydelse 2024:294.

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
3.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
	5 001 – 8 000	2 190	107
	8 001 –	5 400	198
3.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42
	8 001 – 11 000	2 710	76
	11 001 – 14 000	4 990	114
	14 001 –	8 410	160
3.2 andra släpvagnar,			
3.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
3.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
3.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65

Fordonsslag		Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
			grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
4.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
	4.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
		8 001 –	2 800	120
	4.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
		8 001 – 11 000	1 550	50
		11 001 – 17 000	3 050	170
		17 001 –	13 250	250
	4.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
		11 001 – 14 000	2 150	40
		14 001 – 20 000	3 350	75
		20 001 – 25 000	7 850	105
		25 001 – 30 000	13 100	120
		30 001 –	19 100	45

Föreslagen lydelse

Bilaga 2

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grundbelopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,			
1.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
1.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
	13 001 –	1 480	0
1.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
	13 001 –	1 180	0
2. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
2.1 styraxel för påhängsvagn,			
2.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
	5 001 – 8 000	2 190	107
	8 001 –	5 400	198
2.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
	8 001 – 11 000	2 710	76
	11 001 – 14 000	4 990	114
	14 001 –	8 410	160
2.2 andra släpvagnar,			
2.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
2.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
2.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65
3. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
3.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
	8 001 –	2 800	120

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
3.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
	8 001 – 11 000	1 550	50
	11 001 – 17 000	3 050	170
	17 001 –	13 250	250
3.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
	11 001 – 14 000	2 150	40
	14 001 – 20 000	3 350	75
	20 001 – 25 000	7 850	105
	25 001 – 30 000	13 100	120
	30 001 –	19 100	45

12.12 Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin

Härigenom föreskrivs att lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin ska upphöra att gälla.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

12.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 4 kap. 5 § lagen (2011:1200) om elcertifikat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
2 §[1]	
I denna lag betyder	
1. *förnybar el*: elektricitet som produceras av förnybara energikällor eller torv,	
2. *förnybar energikälla*: biobränsle, geotermisk energi, solenergi, vattenkraft, vindkraft och vågenergi,	
3. *anläggning*: elproduktionsanläggning med en eller flera produktionsenheter bakom samma mätpunkt,	
4. *elcertifikat*: bevis som har utfärdats enligt denna lag eller av en annan stat enligt en sådan internationell överenskommelse som avses i 5 §, och som innehåller uppgift om att förnybar el har producerats,	
5. *kvotplikt*: skyldighet att inneha och annullera elcertifikat i förhållande till försäljning eller användning av el,	
6. *beräkningsår*: det kalenderår som föregår den annullering som enligt 4 kap. 11 § sker den 1 april,	
7. *elleverantör*: den som yrkesmässigt levererar el i en elanvändares uttagspunkt,	
8. *elintensiv industri*: företag eller del av ett företag som utgör en egen verksamhet eller verksamhetsgren, där det	
a) bedrivs och under de senaste tre åren har bedrivits industriell tillverkning i en process där det använts i genomsnitt minst 190 megawattimmar el för varje miljon kronor av förädlingsvärdet,	
b) bedrivs ny verksamhet med industriell tillverkning i en process där det används eller beräknas användas i genomsnitt minst 190 megawattimmar el för varje miljon kronor av förädlingsvärdet, eller	
c) bedrivs verksamhet för vilken avdrag eller återbetalning får göras för skatt på elektrisk kraft enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3 eller *5* eller 13 a § första stycket 2, 3 eller *4* lagen (1994:1776) om skatt på energi,	c) bedrivs verksamhet för vilken avdrag eller återbetalning får göras för skatt på elektrisk kraft enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3*, 5* eller *6* eller 13 a § första stycket 2, 3*, 4* eller *5* lagen (1994:1776) om skatt på energi,
9. *förädlingsvärde*: skillnaden mellan den elintensiva industrins	
– sammanlagda omsättning, det vill säga intäkter från försålda varor och utförda tjänster, inräknat egna uttag, som ingår i företagets normala verksamhet (nettoomsättningen), förändring av varulager, aktiverat arbete för egen räkning, övriga rörelseintäkter samt ränteintäkter, och	
– sammanlagda inköp, det vill säga alla rörelsekostnader, inräknat avskrivningar och nedskrivningar på tillgångar, samt räntekostnader dock inte personalkostnader, inräknat arbetsgivaravgifter och kostnader för inhyrd personal.	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med biobränsle i första stycket 2.	

[1] Senaste lydelse 2017:1234.

4 kap.

5 §[2]

Vid beräkning av kvotplikten beaktas inte el som

1. matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion (förlustel),

2. en elleverantör har levererat till en elanvändare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsersättning, om leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kilowatt (frikraft),

3. har använts i den industriella tillverkningsprocessen i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 a eller b,

4. får dras av eller återbetalas enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3 eller *5* eller 13 a § första stycket 2, 3 eller *4* lagen (1994:1776) om skatt på energi, om elen har använts i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 c,	4. får dras av eller återbetalas enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3*, 5* eller *6* eller 13 a § första stycket 2, 3*, 4* eller *5* lagen (1994:1776) om skatt på energi, om elen har använts i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 c,

5. en elanvändare själv har producerat och använt, i en anläggning som har en installerad effekt om högst 50 kilowatt,

6. har använts i produktionen av el (hjälpkraft), eller

7. en elanvändare själv har producerat och använt, om den använda mängden el inte uppgår till mer än 60 megawattimmar per beräkningsår.

Om kvotplikten för en elintensiv industri endast omfattar sådan el som inte ska beaktas enligt första stycket 3 eller 4 och övrig el inte överstiger 60 megawattimmar per år, beaktas inte heller den övriga elen vid beräkning av kvotplikten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

[2] Senaste lydelse 2017:1217.

12.14 Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 31 kap. 22 och 29 §§ och rubriken närmast före 31 kap. 29 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
31 kap.	
22 §	
Den som innehar en andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 7, 7 a eller 7 b § inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna	
1. besluta om kapitalbelopp enligt 48 a kap. 8 a § inkomstskattelagen,	
2. besluta om tjänstebelopp för utdelning och kapitalvinst	
a) vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § inkomstskattelagen, och	
b) vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § inkomstskattelagen, samt	
3. besluta om de tjänstebelopp som har fördelats enligt 48 kap. 18 e §, 48 a kap. 8 c § *och* 57 kap. 7 c § inkomstskattelagen.	3. besluta om de tjänstebelopp som har fördelats enligt 48 kap. 18 e §, 48 a kap. 8 c § *eller* 57 kap. 7 c *och 7 d §§* inkomstskattelagen.
Uppgifter om utdelning och kapitalvinst på andelarna ska också lämnas.	
Uppgifter som företagsledare och delägare ska lämna	*Uppgifter som den som innehar kvalificerade andelar ska lämna*
29 §	
En företagsledare och en delägare i fåmansföretag som avses i 27 § ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i *57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229).*	*Den som innehar andelar som är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229)* ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i *samma kapitel.*
Skyldigheten gäller för fem beskattningsår efter det att företaget har upphört att vara ett fåmansföretag.	

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

12.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
I 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) finns bestämmelser om	
– vissa definitioner och villkor för skattereduktion (20–22 §§),	
– begäran om skattereduktion (23 §),	
– vilka som kan få skattereduktion (24 §),	– vilka som kan få skattereduktion (24 *och 24 a §§*),
– underlag för skattereduktion (25 §), och	– underlag för skattereduktion (25 *och 25 a §§*), och
– skattereduktionens storlek (26 §).	– skattereduktionens storlek (26 *och 26 a §§*).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

12.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi ska utgå.

12.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:294) om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

Härigenom föreskrivs att bilaga 2 till vägtrafikskattelagen (2006:227) i stället för lydelsen enligt lagen (2024:294) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2024:294

Bilaga 2[1]

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1.	*Släpvagnar med skattevikt över 750 men högst 3 000 kilogram*	*751 – 2 000*	*360*	*0*
		2 001 – 3 000	*380*	*21*
2.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,			
	2.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
	2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
		13 001 –	1 480	0
	2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
		13 001 –	1 180	0

[1] Senaste lydelse 2014:1502.

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
3. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
3.1 styraxel för påhängsvagn,			
3.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
	5 001 – 8 000	2 190	107
	8 001 –	5 400	198
3.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42
	8 001 – 11 000	2 710	76
	11 001 – 14 000	4 990	114
	14 001 –	8 410	160
3.2 andra släpvagnar,			
3.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
3.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
3.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65
4. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
4.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
	8 001 –	2 800	120
4.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
	8 001 – 11 000	1 550	50
	11 001 – 17 000	3 050	170
	17 001 –	13 250	250
4.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
	11 001 – 14 000	2 150	40
	14 001 – 20 000	3 350	75
	20 001 – 25 000	7 850	105
	25 001 – 30 000	13 100	120
	30 001 –	19 100	45

Föreslagen lydelse

Bilaga 2

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grundbelopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,			
1.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
1.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
	13 001 –	1 480	0
1.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
	13 001 –	1 180	0
2. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
2.1 styraxel för påhängsvagn,			
2.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
	5 001 – 8 000	2 190	107
	8 001 –	5 400	198
2.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
	8 001 – 11 000	2 710	76
	11 001 – 14 000	4 990	114
	14 001 –	8 410	160
2.2 andra släpvagnar,			
2.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
2.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
2.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65
3. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
3.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
	8 001 –	2 800	120

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
3.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
	8 001 – 11 000	1 550	50
	11 001 – 17 000	3 050	170
	17 001 –	13 250	250
3.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
	11 001 – 14 000	2 150	40
	14 001 – 20 000	3 350	75
	20 001 – 25 000	7 850	105
	25 001 – 30 000	13 100	120
	30 001 –	19 100	45

12.18 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 67 kap. 1 och 2 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) i stället för lydelsen enligt lagen (2025:539) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:539	*Föreslagen lydelse*
67 kap.	
1 §	
I detta kapitel finns bestämmelser om skattereduktion för fysiska personer.	I detta kapitel finns bestämmelser om skattereduktion för fysiska personer *i 2–24, 25, 26 och 27–52 §§ och för juridiska personer i 2, 20, 21, 23, 24 a, 25 a och 26 a §§*.
Skattereduktion ska anges i hela krontal så att öretal faller bort.	
2 §	
Skattereduktion ska göras för sjöinkomst, allmän pensionsavgift, arbetsinkomst (jobbskatteavdrag), sjukersättning och aktivitetsersättning, förvärvsinkomst, boende i vissa områden (regional skattereduktion), underskott av kapital, hushållsarbete, installation av grön teknik, gåva och avgift till arbetslöshetskassa i nu nämnd ordning.	
Skattereduktion ska räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt som beräknats enligt 65 kap., mot statlig fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Skattereduktion enligt 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ ska dock räknas av endast mot kommunal inkomstskatt.	Skattereduktion ska räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt som beräknats enligt 65 kap., mot statlig fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Skattereduktion enligt 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ ska dock räknas av endast mot kommunal inkomstskatt. *Skattereduktion för en juridisk person ska räknas av endast mot statlig inkomstskatt.*

12.19 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:540) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 31 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244) i stället för lydelsen enligt lagen (2025:540) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:540	*Föreslagen lydelse*
31 kap.	
1 §	
I detta kapitel finns bestämmelser om	
– uppgifter som ska lämnas i samtliga inkomstdeklarationer (2 och 3 §§),	
– uppgifter som fysiska personer och dödsbon ska underrättas om och godkänna eller lämna (4 och 5 §§),	
– uppgift som ska lämnas om inkomstslaget tjänst (6 §),	
– uppgifter som ska lämnas om inkomstslaget näringsverksamhet (7–15 a §§),	
– uppgifter som ska lämnas om inkomstslaget kapital (16–19 c §§),	
– uppgift om tillkommande belopp (20 §),	
– uppgifter om vissa andelsavyttringar m.m. (21–24 §§),	
– uppgifter för beräkning av egenavgifter (25 och 26 §§),	
– uppgifter som fåmansföretag *samt företagsledare och delägare* ska lämna (27–29 §§),	– uppgifter som fåmansföretag *och den som innehar kvalificerade andelar* ska lämna (27–29 §§),
– uppgift om tillskott och uttag (30 §),	
– uppgift om betalning till utlandet (31 §),	
– uppgift som ekonomiska föreningar ska lämna (32 §),	
– uppgifter om skattereduktion (33 och 33 b–33 d §§), och	
– uppgifter om prissättningsbesked (34 §).	

13 Skattefrågor

I detta avsnitt redovisar regeringen åtgärder på skatte- och avgiftsområdet med effekter för budgetåret 2026 och framåt. Åtgärderna presenteras indelade i ett antal huvudgrupper. De olika huvudgrupperna är

- skatt på arbetsinkomster (skatter på förvärvsinkomster och socialavgifter m.m., avsnitt 13.1–13.7),
- skatt på kapitalägande (kapital- och egendomsskatter, avsnitt 13.8),
- skatt på kapitalanvändning (företagsskatter, avsnitt 13.9–13.11), och
- skatt på konsumtion m.m. (energi- och miljöskatter, övriga punktskatter och mervärdesskatt, avsnitt 13.12–13.23).

Därefter sammanfattas de offentligfinansiella effekterna av de skatte- och avgiftsförslag som lämnas eller aviseras i denna proposition (avsnitt 13.24), följt av en beskrivning av stöd eller utgifter som går via skattesystemet, s.k. skatteutgifter, som påverkar budgetens inkomstsida (avsnitt 13.25). De skatteutgifter som hör till respektive utgiftsområde redovisas i respektive utgiftsbilaga i denna proposition.

Avsnittet avslutas med en författningskommentar till lagförslagen (avsnitt 13.26).

För de åtgärder där förslag lämnas finns lagförslag i avsnitt 12. Beredningen av de olika förslagen inklusive granskning av Lagrådet redovisas i respektive delavsnitt.

Sammanfattning

- Skatten på arbetsinkomster, pension och sjuk- och aktivitetsersättning bör sänkas.
- Den s.k. jobbpremien ska vara skattefri.
- Den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta sänks.
- Skattefriheten för förmån av laddel på arbetsplatsen bör göras permanent och rätten till avdrag för drivmedelsutgifter vid tjänsteresor bör utvidgas.
- Beloppsgränsen för avdrag för bl.a. resor mellan bostad och arbetsplats bör höjas ytterligare.
- En tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna för 19–23-åringar bör införas.
- Nivåerna på vissa delavgifter inom socialavgifterna förändras.
- Skattereglerna för delägare i fåmansföretag görs enklare och bättre.
- Det införs en skattereduktion för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet.
- Reglerna om beskattning av skog bör förenklas och förbättras.
- Systemet med tonnagebeskattning bör förbättras.
- Energiskatten på el sänks.
- Den tillfälliga förstärkningen av jordbruksdieselnedsättningen förlängs.
- Energibeskattningen vid metallurgiska processer görs enhetlig.
- Beskattningen av gaser moderniseras.
- Fordonsskatten och saluvagnsskatten slopas för vissa släpvagnar.
- Alkoholskatten bör sänkas för drycker från oberoende småproducenter.
- Tobaksskatten bör höjas på vissa tobaksprodukter.
- Mervärdesskatten på livsmedel bör sänkas tillfälligt.
- Mervärdesskatten på tillträde till danstillställningar bör sänkas.
- Åtgärder mot mervärdesskattebedrägerier bör införas.

– Reglerna om fördelning av avdrag för mervärdesskatt bör ändras.

Skatt på arbetsinkomster – förvärvsinkomstbeskattning

13.1 Sänkt skatt på arbetsinkomster, pension och sjuk- och aktivitetsersättning

Regeringens bedömning

Det ordinarie jobbskatteavdraget bör förstärkas med 17,36 miljarder kronor. Samtidigt bör det förhöjda grundavdraget för personer som har fyllt 66 år förstärkas med 4,04 miljarder kronor. Därtill bör skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning förstärkas för att ta bort den skillnad i beskattning som nu finns mellan sådan ersättning och motsvarande arbetsinkomst.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2026.

Skälen för regeringens bedömning

Svensk ekonomi är i en utdragen lågkonjunktur med hög arbetslöshet. Svenska hushåll och den inhemska konsumtionen behöver stöttas för att lågkonjunkturen ska kunna brytas och återhämtningen återupptas. På lång sikt är det avgörande för svenskt välstånd och för de offentliga finanserna att den varaktiga sysselsättningen och antalet arbetade timmar i ekonomin ökar. Jobbskatteavdraget har en betydelsefull roll i detta sammanhang och bör därför förstärkas. För att åtgärden ska få avsedd effekt på arbetsutbud och sysselsättning bör skattesänkningen främst rikta sig till heltidsarbetande med låga och medelhöga inkomster.

För att den föreslagna förstärkningen av jobbskatteavdraget inte ska leda till en skillnad i beskattning mellan yngre med arbetsinkomster och äldre med pensionsinkomster bör det förhöjda grundavdraget förstärkas i motsvarande mån. En sådan förstärkning innebär en bred skattesänkning för äldre eftersom den gynnar såväl pensionärer som personer som har fyllt 66 år och fortsätter att arbeta.

Personer med varaktigt nedsatt arbetsförmåga kan få sjuk- eller aktivitetsersättning. Sedan en tid tillbaka finns en skillnad i beskattning av sjuk- och aktivitetsersättning och motsvarande arbetsinkomster. Skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning bör förstärkas för att ta bort denna skillnad i beskattning.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag under hösten. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2026. Ändringarna av bestämmelserna om jobbskatteavdraget, det förhöjda grundavdraget och skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning bör tillämpas på ersättning som ges ut efter den 31 december 2025.

De kommande förslagen bedöms få följande offentligfinansiella effekter. Förslaget att förstärka det ordinarie jobbskatteavdraget bedöms minska skatteintäkterna med 17,36 miljarder kronor 2026. Förslaget att förstärka det förhöjda grundavdraget bedöms minska skatteintäkterna med 4,04 miljarder kronor 2026. Förslaget att förstärka skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning bedöms minska skatteintäkterna med 0,46 miljarder kronor 2026.

13.2 Skattefrihet för jobbpremie

13.2.1 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade 2022 att tillsätta en särskild utredare som fick i uppdrag att utreda och föreslå åtgärder för att bryta långvarigt biståndsmottagande samt öka drivkrafter och möjligheter till egen försörjning för personer som får försörjningsstöd (dir. 2022:124). I uppdraget ingick bl.a. att undersöka möjligheten att införa en jobbpremie. Utredningen antog namnet Utredningen om drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (S 2022:16). I september 2024 gavs tilläggsdirektiv i vilket utredaren bl.a. fick i uppdrag att lämna författningsförslag som innebär att det införs en jobbpremie som ökar det ekonomiska utbytet för den som går från försörjningsstöd till arbete (dir. 2024:90). Utredningen överlämnade den 25 februari 2025 betänkandet Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare (SOU 2025:15). Rätt till jobbpremie förutsätter enligt utredningens förslag att den sökande inte får försörjningsstöd, att han eller hon har inkomst av anställning samt under kvalificeringsperioden har fått försörjningsstöd under sex månader i följd. Inkomst från anställning som erbjudits av kommunen eller från skyddat arbete föreslås inte utgöra inkomst som grundar rätt till jobbpremie.

Utredningen föreslår vidare att jobbpremien ska utgöra upp till 15 procent av bruttolönen och uppgå till maximalt 3 750 kronor per månad och utbetalas under högst 18 månader. Den ska enligt utredningen gälla i två år. Socialnämnden föreslås ansvara för att utreda, besluta om och betala ut premien. Ansökan ska ges in till sökandens folkbokföringskommun senast tre månader efter att rätt till premien uppstod. Socialnämndens uppgiftsskyldighet föreslås utökas med uppgift om personer som varit föremål för nämndens åtgärder i fråga om jobbpremie. Jobbpremien föreslås kunna återkrävas på samma villkor som ekonomiskt bistånd. Socialnämndens beslut om jobbpremie föreslås kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol. En ändring i inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, föreslås för att jobbpremien ska vara skattefri.

Inom Socialdepartementet har promemorian Jobbpremien – ett incitament för att öka drivkrafterna till självförsörjning tagits fram. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 6 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag, i relevanta delar, finns i *bilaga 6 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 6 avsnitt 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2025/00629).

Lagrådet

Förslaget i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

13.2.2 Jobbpremie ska vara skattefri

Regeringens förslag

En statlig ersättning till den som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen och som därefter får inkomst av anställning samt inte får försörjningsstöd (jobbpremie) ska inte tas upp till beskattning.

Promemorians förslag

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Skatteverket och *Försäkringskassan* lämnar förslag på tekniska justeringar av lagtexten. *Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet* ifrågasätter att jobbpremien ska vara skattefri samt efterfrågar ytterligare redogörelser för förslagets principiella grund och budgetära effekter.

Skälen för regeringens förslag

I denna proposition aviserar regeringen att det kommer att införas en jobbpremie under 2026. Jobbpremien ska vara en statlig ersättning till individer som har fått försörjningsstöd under en viss period och därefter övergår till anställning och blir självförsörjande (se utg.omr. 9, avsnitt 6).

Av 10 kap. 1 § IL framgår att till inkomstslaget tjänst räknas inkomster och utgifter på grund av tjänst, till den del de inte ska räknas till inkomstslaget näringsverksamhet eller kapital. Med tjänst avses enligt andra stycket bl.a. anställning. Huvudregeln enligt 11 kap. 1 § första stycket IL är att löner, arvoden, kostnadsersättningar, pensioner, förmåner och alla andra inkomster som erhålls på grund av tjänst ska tas upp som intäkt.

Det avgörande för att en inkomst ska anses vara skattepliktig i inkomstslaget tjänst är att det rör sig om ersättning för någon form av prestation. Så snart en ersättning har ett samband med tjänsten – dvs. har utbetalats på grund av tjänsten – ska den tas upp i inkomstslaget tjänst. I princip ska allt som en arbetstagare får från sin arbetsgivare tas upp som intäkt i inkomstslaget tjänst. Samma sak gäller när inkomsten betalas ut av någon annan men har ett sådant samband med tjänsten att den kan härledas från anställningen och inte har sin grund i annat än anställningen (jfr RÅ 1997 ref. 1).

En jobbpremie är tänkt att betalas för utfört arbete och beräknas som ett påslag på bruttolönen. En förutsättning för att få jobbpremien är således att personen har fått lön och en förutsättning för att få lön är i sin tur att personen har utfört arbete. Mot denna bakgrund kan jobbpremien anses ha ett sådant samband med personens prestation att ersättningen kan anses mottagen med anledning av tjänst och därmed ska tas upp som intäkt enligt huvudregeln i 11 kap. 1 § IL.

Jobbpremien ska vara skattefri

Syftet med jobbpremien är att öka drivkrafterna till arbete genom att öka det ekonomiska utbytet för den som går från försörjningsstöd till arbete och självförsörjning. Om jobbpremien inte undantas från beskattning ska den tas upp av mottagaren som inkomst av tjänst. En sådan ordning skulle riskera att medföra oönskade konsekvenser för vissa socialförsäkringsförmåner och avgifter. Exempelvis skulle nivån på bostadsbidraget eller förskoleavgiften kunna påverkas, vilket skulle minska effekten av satsningen.

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Umeå universitet ifrågasätter om det kan motiveras att jobbpremien ska vara skattefri. Vidare efterfrågar fakulteten ytterligare redogörelser för hur förslaget förhåller sig till målsättningen om ett enkelt skattesystem och bibehållande av en stabil skattebas samt för förslagets konsekvenser på budgetens intäktssida. Enligt regeringens mening skulle en beskattning av jobbpremien riskera att få en motverkande effekt, då det ekonomiska incitamentet för att gå från försörjningsstöd till arbete minskar. Den enskilde skulle vidare själv behöva bedöma jobbpremiens påverkan på andra socialförsäkringsförmåner och avgifter. Skattefrihet för jobbpremien ökar den disponibla inkomsten för individen samtidigt som förutsägbarheten ökar vad gäller ersättningens storlek. Att jobbpremien inte ska tas upp till beskattning bedöms inte öka komplexiteten i skattesystemet för den enskilde eller för Skatteverket. En jobbpremie i form av statlig ersättning som ges ut till den

som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) och som därefter får inkomst av anställning samt inte får försörjningsstöd bör därför inte tas upp till beskattning.

En bestämmelse om skattefrihet införs i inkomstskattelagen

Om jobbpremien ska vara skattefri behöver det införas en bestämmelse om skattefrihet i IL.

Som Skatteverket och Försäkringskassan påpekar regleras i 11 kap. IL vad som ska tas upp i inkomstslaget tjänst. Den föreslagna bestämmelsen om skattefrihet för jobbpremie ska därför anpassas språkligt så att den följer IL:s systematik.

Lagförslag

Förslaget medför införandet av 11 kap. 36 a § IL.

13.2.3 Ikraftträdande

Regeringens förslag

Den nya bestämmelsen ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Promemorians förslag

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt över förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Som anges i avsnitt 13.2.2 kommer jobbpremien att införas under 2026. Ändringen i IL bör därför träda i kraft den 1 januari 2026.

13.3 Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

13.3.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta tagits fram. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 7 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 7 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 7 avsnitt 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/01068).

Lagrådet

Förslaget i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

13.3.2 Gällande rätt

I svensk beskattningsrätt görs skillnad mellan obegränsat och begränsat skattskyldiga. Den som är bosatt eller stadigvarande vistas i Sverige, eller som har väsentlig anknytning till Sverige och som tidigare har varit bosatt här, är obegränsat skattskyldig

(3 kap. 3 § inkomstskattelagen [1999:1229], förkortad IL). Begränsat skattskyldig är i huvudsak den som inte är obegränsat skattskyldig (3 kap. 17 § IL).

Den som är obegränsat skattskyldig är skattskyldig för alla sina inkomster i Sverige och från utlandet, medan den som är begränsat skattskyldig är skattskyldig endast för vissa inkomster med anknytning till Sverige (3 kap. 8 och 18–19 a §§ IL).

Inkomster från arbete i Sverige och vissa andra inkomster som tas emot av fysiska personer som är bosatta utomlands (med undantag för artister och idrottsmän) beskattas enligt lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, förkortad SINK. Med bosatt utomlands avses en fysisk person som är begränsat skattskyldig enligt IL (2 § SINK).

Särskild inkomstskatt tas ut med 25 procent av de skattepliktiga inkomsterna, med undantag för sjöinkomst där skattesatsen är 15 procent (7 § SINK). Den skattskyldige får inte göra avdrag från inkomsterna. Inte heller får skattereduktion räknas av mot skatten. Den skattskyldige behöver inte deklarera inkomsterna, eftersom skatten är definitiv.

Det finns en möjlighet för den skattskyldige att begära att bli beskattad enligt IL i stället för enligt SINK (4 § SINK). Beskattning sker då enligt en för riket genomsnittlig kommunal skattesats (65 kap. 4 § andra stycket IL). Vid högre inkomster tillkommer även statlig inkomstskatt. Den skattskyldige har rätt till avdrag för kostnader i inkomstslaget tjänst enligt reglerna i IL. Om den skattskyldiges överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige har den skattskyldige dessutom rätt till s.k. personliga avdrag. Med personliga avdrag avses bland annat allmänna avdrag, grundavdrag och jobbskatteavdrag (62 kap. 9 §, 63 kap. 2 § och 67 kap. 5 § IL).

13.3.3 Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Regeringens förslag

Den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta sänks från 25 procent till 22,5 procent av skattepliktig inkomst, som inte utgör sjöinkomst, fr.o.m. den 1 januari 2026 och till 20 procent fr.o.m. den 1 januari 2027.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås att den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta sänks i ett steg från 25 procent till 20 procent av skattepliktig inkomst som inte utgör sjöinkomst från den 1 januari 2026.

Remissinstanserna

En majoritet av de remissinstanser som har yttrat sig tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. Bland dessa finns bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *Föreningen Svenskar i Världen*, *Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm*, *Pensionsmyndigheten*, *Skatteverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)*. TCO anser att förenklingsskäl talar för att SINK finns som alternativ till ordinarie inkomstbeskattning, inte minst för att minska risker för skatteundandragande. Eftersom skatten är en källskatt, där det inte går att göra några avdrag, anser TCO att det är rimligt att denna förenklade beskattning är något mer förmånlig. Föreningen Svenskar i Världen anser att förslaget ger utlandssvenskar ett ökat incitament att välja beskatt-

ning enligt SINK framför IL och att det innebär en mer rättvis behandling av dem som, trots att de betalar skatt i Sverige, har begränsad tillgång till det svenska social-försäkringssystemet.

Ekonomistyrningsverket anser att förslaget kan antas stärka skattesystemets neutralitet och minska administrationen men efterfrågar en djupare köns- och fördelningsanalys som visar vilka grupper som faktiskt gynnas av sänkningen.

Konjunkturinstitutet, som varken avstyrker eller tillstyrker förslaget, anser att analysen av förslaget saknar information om bedömningskriterierna för vad som är en önskad neutralitet mellan beskattning enligt SINK och IL och kan därför inte avgöra om förslaget uppnår sitt syfte.

Landsorganisationen i Sverige (LO) avstyrker förslaget och anser att det finns brister i promemorians konsekvensanalys då förslagets möjliga effekter på arbetsmarknaden inte nämns. Givet den föreslagna skattesatsen, anser LO att det finns en uppenbar risk för att förslaget leder till låglönepress och osund konkurrens. LO anser vidare att utgångspunkten att skattesatsen i SINK bör vara så låg att det endast undantagsvis är mer förmånligt att välja beskattning enligt IL, innebär att skatten för skattskyldiga med höga inkomster blir orimligt låg och att den föreslagna sänkningen gör skattesystemet orättvist och äventyrar legitimiteten i systemet. LO efterfrågar även en bred översyn av beskattningen av begränsat skattskyldiga för att belysa systemets ändamålsenlighet och konsekvenser.

Skälen för regeringens förslag

Skatt enligt SINK tas sedan 2018 ut med 25 procent av skattepliktiga inkomster som inte utgör sjöinkomst. Som framgår av avsnitt 13.3.2 behöver den skattskyldige inte deklarera inkomsterna vid en beskattning enligt SINK och några kostnadsavdrag får inte göras. Inte heller får t.ex. jobbskatteavdrag ges. Eftersom det i vissa fall kan vara till nackdel för den skattskyldige att beskattas enligt SINK finns det en möjlighet att i stället välja beskattning enligt IL.

De senaste åren har flera skattesänkande reformer genomförts i IL, bl.a. har jobbskatteavdraget förstärkts i olika omgångar. Det har därför blivit fördelaktigt för fler skattskyldiga att välja beskattning enligt IL i stället för enligt SINK. I denna proposition aviseras en ytterligare förstärkning av jobbskatteavdraget, avsnitt 13.1.

Syftet med SINK är bl.a. att underlätta för den skattskyldige (se prop. 1990/91:107 s. 25). Regeringen anser därför att det endast undantagsvis bör vara mer förmånligt för utomlands bosatta att välja beskattning enligt IL framför SINK. Flera remissinstanser ställer sig bakom detta, bl.a. *TCO* som anser att förenklingsskäl talar för att SINK finns som alternativ till ordinarie inkomstbeskattning och att det är rimligt att denna förenklade beskattning är något mer förmånlig.

Mot denna bakgrund anser regeringen, i likhet med bl.a. *Ekonomistyrningsverket* och *Föreningen Svenskar i Världen*, att det finns skäl att sänka den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta med skattepliktiga inkomster som inte utgör sjöinkomst i syfte att underlätta och förenkla för den skattskyldige och öka neutraliteten i beskattningen mellan IL och SINK. Därtill kommer att personer bosatta i utlandet inte använder samhällsfunktionerna i Sverige i samma utsträckning som personer bosatta här. Regeringen instämmer i bedömningen i promemorian att skattesatsen bör sänkas från 25 procent till 20 procent.

LO, som avstyrker förslaget, anser att den föreslagna skatten blir orimligt låg för höginkomsttagare och att sänkningen gör skattesystemet orättvist och äventyrar legitimiteten i systemet. Som konstateras i promemorian är det inte önskvärt att justera

skattesatsen i SINK så snart en skattesänkande ändring genomförs i IL. Den nu aktuella sänkningen bör därför göras med en viss marginal. Mot bakgrund härav och med beaktande av de reformer som har genomförts och aviserats i IL bedömer regeringen att en skattesats på 20 procent är rimlig. Av offentligfinansiella skäl bör sänkningen dock genomföras i två steg. Skattesatsen bör därför sänkas till 22,5 procent fr.o.m. den 1 januari 2026 och till 20 procent fr.o.m. den 1 januari 2027. När det gäller LO:s invändning om risk för låglönepress och osund konkurrens konstaterar regeringen att det fortsatt kommer att vara mer fördelaktigt att beskattas enligt IL upp till inkomster om drygt 400 000 kronor per år.

LO efterfrågar vidare en bred översyn av beskattningen av begränsat skattskyldiga. Denna fråga faller dock utanför detta lagstiftningsärende. Några remissinstanser har framfört synpunkter på förslagets effekter. Dessa synpunkter behandlas i konsekvensanalysen i avsnitt 13.3.5.

Lagförslag

Förslaget medför en ändring i 7 § SINK.

13.3.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Sänkningen av skattesatsen för den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta från 25 procent till 22,5 procent ska träda i kraft den 1 januari 2026 och tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2025. Sänkningen av skattesatsen från 22,5 procent till 20 procent ska träda i kraft den 1 januari 2027 och tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2026.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås att den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta sänks i ett steg från 25 procent till 20 procent av skattepliktig inkomst som inte utgör sjöinkomst den 1 januari 2026.

Remissinstanserna

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om denna fråga.

Skälen för regeringens förslag

Det är angeläget att förslaget träder i kraft så snart som möjligt. Som framgår av avsnitt 13.3.3 bör skattesänkningen dock, av offentligfinansiella skäl, genomföras i två steg. Sänkningen av skattesatsen från 25 procent till 22,5 procent bör träda i kraft den 1 januari 2026 och tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2025. Sänkningen från 22,5 procent till 20 procent bör träda i kraft först den 1 januari 2027 och tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2026.

13.3.5 Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i relevanta delar av 7 § förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Syftet med det aktuella förslaget är som tidigare nämnts att öka neutraliteten i beskattningen av utomlands bosatta. Mot bakgrund av de senaste årens skattesänkningar vid beskattning enligt IL menar regeringen, till skillnad från *Konjunkturinstitutet*, att det är tydligt att neutraliteten ökar med förslaget. Någon utvärdering av om förslaget uppnår sitt syfte bedöms därför inte vara nödvändig.

Offentligfinansiella effekter

Enligt statistik från Skatteverket beskattas i genomsnitt runt 90 000 personer varje år enligt SINK, varav knappt 2 000 personer har sjöinkomst. Skatteintäkterna från de utan sjöinkomst har de senaste två kompletta åren uppgått till knappt 3,4 miljarder kronor. En sänkning av skattesatsen med 5 procentenheter till 20 procent bedöms minska skatteintäkten med 680 miljoner kronor årligen. År 2026, när skattesatsen blir 22,5 procent blir den offentligfinansiella effekten -340 miljoner kronor.

Effekter för enskilda

Förslaget innebär sänkt skatt för knappt 90 000 utomlands bosatta personer årligen. Fullt genomfört minskar skatten för dessa personer med fem procent av inkomsten som beskattas enligt SINK. Den genomsnittliga skattesänkningen för de som berörs beräknas då till cirka 7 700 kronor per år. År 2026 blir effekterna hälften så stora.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslaget att sänka den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta bedöms medföra endast en marginell förändring för Skatteverket, vilken kommer att ingå i den anpassning som årligen görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Eventuella tillkommande kostnader för Skatteverket ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

För de allmänna förvaltningsdomstolarna bedöms förslaget inte få någon budgetpåverkan.

Fördelningseffekter

Förslaget påverkar runt 90 000 utomlands boende bosatta personer årligen. Cirka 55 000 av dessa betalar SINK på pensionsersättning. Den genomsnittliga inkomsten som SINK-beskattas uppgår till drygt 150 000 kronor per år. *Ekonomistyrningsverket* efterfrågar en djupare köns- och fördelningsanalys. Det saknas dock uppgifter om personernas totala inkomster. Någon analys av fördelningseffekter är därför inte möjlig.

Effekter för den ekonomiska jämställdheten

Förslaget innebär sänkt skatt för cirka 53 000 män och 33 000 kvinnor. Männen som berörs har också i genomsnitt högre inkomster som SINK-beskattas, vilket innebär att knappt 75 procent av skattesänkningen beräknas tillfalla män.

Övriga effekter

Förslaget kan ha en positiv effekt på svensk konkurrenskraft. Regeringen delar inte LO:s oro att förslaget riskerar att leda till låglönepress från utländsk arbetskraft. En lägre beskattning för utomlands bosatta gör det visserligen möjligt för företag att erbjuda samma nettolön som tidigare till en lägre bruttolön. För låga löner kommer detta dock inte vara relevant då det fortsatt är mer fördelaktigt att beskattas enligt IL. Förslaget bedöms i övrigt inte ha några direkta effekter för företag, kommuner och regioner, sysselsättningen eller miljön.

13.4 Permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter

Regeringens bedömning

Skattefriheten för förmån av elektricitet för laddning av personbil klass I, lätt lastbil, motorcykel, moped eller cykel vid en laddningspunkt eller ett eluttag som tillhandahålls av arbetsgivaren i anslutning till arbetsplatsen bör gälla tills vidare.

Rätten till avdrag för utgifter för drivmedel förenade med tjänsteresor bör utvidgas till att omfatta den som har en laddhybrid som förmånsbil och laddar den med elektricitet som arbetsgivaren tillhandahåller i anslutning till arbetsplatsen utan att betala för elektriciteten.

De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 juli 2026. Den utvidgade avdragsrätten för drivmedelsutgifter för tjänsteresor med förmånsbil bör tillämpas första gången på utgifter för drivmedel som är förenade med tjänsteresor efter ikraftträdandet.

Skälen för regeringens bedömning

Som en del i den gröna omställningen infördes den 1 juli 2023 en tillfällig skattefrihet för förmån av elektricitet för laddning av vissa fordon. Skattefriheten innebär att laddning av personbil klass I, lätt lastbil, motorcykel, moped och cykel vid en laddningspunkt eller ett eluttag som tillhandahålls av arbetsgivaren i anslutning till arbetsplatsen kan ske utan att den anställde förmånsbeskattas för elförbrukningen. Motivet för införandet var att underlätta omställningen till en fossilfri fordonsflotta och gynna arbetsresor med laddbara fordon framför andra, mindre hållbara, alternativ. Åtgärden bedömdes vid införandet också kunna minska den administrativa bördan för både arbetsgivare och anställda som redovisningen av denna förmån är förenad med (prop. 2022/23:84). Den tillfälliga skattefriheten för förmån av laddel på arbetsplatsen upphör att gälla den 1 juli 2026. Regeringen anser dock att det även fortsatt är angeläget att underlätta omställningen till en fossilfri fordonsflotta. Skattefriheten bör därför gälla tills vidare. Ett undantag från förmånsbeskattning av laddel kan även fortsättningsvis i viss uträckning minska den administrativa bördan som redovisning av denna, annars skattepliktiga, förmån är förenad med.

För att en arbetstagare som använder sin förmånsbil för tjänsteresor ska ha rätt till avdrag för utgifter för drivmedel vid inkomstbeskattningen, eller få skattefri drivmedelsersättning från arbetsgivaren, krävs enligt gällande regler att arbetstagaren har betalat samtliga utgifter för drivmedel som är förenade med resorna. Om en arbetstagare med en laddbar förmånsbil laddar bilen kostnadsfritt på arbetsplatsen inför en tjänsteresa förlorar arbetstagaren rätten till avdrag för utgifter för drivmedel förenade med tjänsteresorna och arbetsgivaren har inte heller möjlighet att betala ut skatte- och avgiftsfri drivmedelsersättning till arbetstagaren. Detta trots att

arbetstagaren, om han eller hon har en laddhybrid som har laddats på arbetsplatsen, ändå i många fall kommer att behöva köra en del av tjänsteresan på bensin eller diesel som han eller hon själv har bekostat. Avdragsrätten för utgifter för drivmedel som är förenade med tjänsteresor bör därför utvidgas så att den som har en laddhybrid som förmånsbil och laddar den med elektricitet som arbetsgivaren tillhandahåller i anslutning till arbetsplatsen utan att betala för elektriciteten har motsvarande avdragsrätt som den som har bekostat allt drivmedel själv. En sådan utvidgad avdragsrätt bedöms möjliggöra för arbetstagare med en laddhybrid som förmånsbil att i större utsträckning utnyttja bilens eldrift vid tjänstekörning och förenkla reglerna.

Finansdepartementet har remitterat promemorian Permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter. Regeringen avser att under 2025 återkomma till riksdagen med förslag. Förslagen bör träda i kraft den 1 juli 2026. Den utvidgade avdragsrätten för drivmedelsutgifter för tjänsteresor med laddhybrid som förmånsbil bör tillämpas första gången på utgifter för drivmedel som är förenade med tjänsteresor efter ikraftträdandet.

Det kommande förslaget om permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen bedöms minska skatteintäkterna med 130 miljoner kronor 2026 och med 260 miljoner kronor per år därefter. Det kommande förslaget om utvidgad rätt till avdrag för utgifter för drivmedel för tjänsteresor med förmånsbil bedöms inte påverka skatteintäkterna.

13.5 Ytterligare höjning av beloppsgränsen vid avdrag för resor till och från arbetet

Regeringens bedömning

Beloppsgränsen över vilken utgifter får dras av för arbetsresor, resor till och från utbildningsplatsen samt inställelseresor bör, till skillnad från vad regeringen tidigare har aviserat, höjas från 11 000 till 15 000 kronor.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2026.

Skälen för regeringens bedömning

Rätten till avdrag för utgifter för arbetsresor, resor till och från utbildningsplatsen samt inställelseresor är begränsad på så sätt att avdrag bara får göras till den del utgifterna sammanlagt överstiger 11 000 kronor. I budgetpropositionen för 2025 aviserade regeringen att beloppsgränsen över vilken utgifter får dras av för denna typ av resor bör höjas till 13 000 kronor den 1 januari 2026 (prop. 2024/25:1 Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor avsnitt 12.7).

Sedan den senaste höjningen av beloppsgränsen 2017 har både priserna för resor med lokaltrafik och det allmänna prisläget ökat med över 30 procent enligt konsumentprisindex. Även de schablonbelopp som får dras av för kostnader för arbetsresor med egen bil och förmånsbil har höjts vilket innebär att den sammanlagda körsträckan under ett år för att få reseavdrag för resor med egen bil minskat från knappt 600 till 440 mil per år (prop. 2022/23:18, bet. 2022/23:FiU1, rskr. 2022/23:51).

Prisökningen de senaste åren, liksom förhållandet i körsträcka som krävs för reseavdrag vid resor med egen bil, motiverar en höjning av beloppsgränsen till 15 000 kronor. Beloppsgränsen bör därför, till skillnad från det som tidigare har aviserats, höjas ytterligare till 15 000 kronor.

Finansdepartementet har med utgångspunkt i ovanstående remitterat promemorian Ytterligare höjd beloppsgräns vid avdrag för resor till och från arbetet (Fi2025/01685). Regeringen avser att under hösten återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2026.

Det kommande förslaget beräknas, i förhållande till den aviserade höjningen av beloppsgränsen i budgetpropositionen för 2025, öka skatteintäkterna med ca 0,61 miljarder kronor per år fr.o.m. 2026.

Skatt på arbetsinkomster – socialavgifter m.m.

13.6 Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar

Regeringens bedömning

Det bör införas en tillfällig nedsättning av det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift på ersättning till personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 23 år. Nedsättningen innebär att endast ålderspensionsavgiften och hälften av de övriga avgifterna ska betalas på ersättning upp till 25 000 kronor per kalendermånad.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 april 2026 och tillämpas på ersättning som ges ut under perioden den 1 april 2026 t.o.m. den 30 september 2027.

Skälen för regeringens bedömning

Under nuvarande lågkonjunktur har sysselsättningsgraden minskat mer för unga än för övriga åldersgrupper och den största minskningen av antal sysselsatta har skett inom handel och företagstjänster där många unga arbetar. För att stötta ungas möjligheter på arbetsmarknaden och samtidigt underlätta för företag som anställer unga att behålla och nyanställa personal bör en tillfällig nedsättning av det samlade uttaget av arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift införas på ersättning till personer som vid årets ingång har fyllt 18 men inte 23 år.

Nedsättningen bör utformas så att endast ålderspensionsavgiften och hälften av de övriga arbetsgivaravgifterna och den allmänna löneavgiften ska betalas. Det innebär en avgiftsnivå om sammantaget 20,81 procent (jämfört med normala 31,42 procent).

Nedsättningen bör begränsas till den del av lönen som inte överstiger 25 000 kronor per månad.

Det kommande förslaget bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 april 2026. Bestämmelserna bör tillämpas på ersättning som ges ut under perioden den 1 april 2026 t.o.m. den 30 september 2027.

Det kommande förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 6,05 miljarder kronor 2026 och 5,59 miljarder kronor 2027.

13.7 Förändrade nivåer för vissa delavgifter inom socialavgifterna inför 2026

13.7.1 Ärendet och dess beredning

I denna proposition behandlas ett förslag om förändrade nivåer för vissa delavgifter inom socialavgifterna inför 2026. Skatteverket har beretts tillfälle att lämna synpunkter

på förslaget om förändrade nivåer vars innehåll överensstämmer med förslaget i denna proposition.

Lagrådet

Förslagen om förändrade nivåer för socialavgifter är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

13.7.2 Förändrade nivåer för vissa delavgifter inom socialavgifterna

Regeringens förslag

Föräldraförsäkringsavgiften i arbetsgivaravgifterna och i egenavgifterna sänks till 2,00 procent. Efterlevandepensionsavgiften i arbetsgivaravgifterna och i egenavgifterna sänks till 0,30 procent. Arbetsskadeavgiften i arbetsgivaravgifterna och i egenavgifterna sänks till 0,10 procent. Detta leder sammantaget till att den allmänna löneavgiften höjs till 12,62 procent.

Skälen för regeringens förslag

Socialavgifterna tas ut för finansiering av bl.a. de sociala trygghetssystemen och betalas antingen som arbetsgivaravgifter eller som egenavgifter. Arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare, medan egenavgifter betalas av främst enskilda näringsidkare. Socialavgifterna består av ett antal delavgifter.

Av lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifterna framgår vilka kostnader inom de sociala trygghetssystemen som respektive delavgift ska finansiera. Med undantag för ålderspensionsavgiften bestäms delavgifterna genom en s.k. kalibrering där nivån sätts för att motsvara prognosen för de utgifter som avgiften ska finansiera. Den allmänna löneavgiften fungerar som ett ”dragspel” och justeras för att hålla det totala avgiftsuttaget oförändrat vid förändringar i socialavgifterna. Avgiften tas ut på samma avgiftsunderlag som arbetsgivaravgifter och egenavgifter.

För att de förväntade intäkterna från delavgifterna ska motsvara de förväntade utgifterna som avgifterna ska finansiera bör tre av delavgifterna justeras 2026. Föräldraförsäkringsavgiften bör sänkas till 2 procent, efterlevandepensionsavgiften bör sänkas till 0,30 procent och arbetsskadeavgiften bör sänkas till 0,10 procent. Sänkningen bör omfatta arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna. För att justeringen ska ske inom ett oförändrat avgiftsuttag bör den allmänna löneavgiften justeras i motsvarande omfattning. Det innebär att den allmänna löneavgiften bör uppgå till 12,62 procent.

Lagförslag

Förslagen föranleder ändringar i 2 kap. 26 § och 3 kap. 13 § socialavgiftslagen (2000:980), samt 3 § lagen (1994:1920) om allmän löneavgift.

13.7.3 Ikraftträdandebestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Bestämmelserna ska tillämpas på ersättning som ges ut och inkomster som uppbärs efter den 31 december 2025. Omfattar beskattningsåret tid såväl före som efter ikraftträdandet ska, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2025 som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

Skälen för regeringens förslag

För att föräldraförsäkringsavgiften, efterlevandepensionsavgiften och arbetsskadeavgiften ska kunna tas ut med en avgiftssats som innebär att de förväntade intäkterna från avgifterna motsvarar de förväntade utgifterna 2026 bör de föreslagna lagändringarna i socialavgiftslagen träda i kraft den 1 januari 2026. För att justeringen av delavgifterna ska ske inom ramen för ett oförändrat avgiftsuttag bör även ändringen i lagen om allmän löneavgift träda i kraft den 1 januari 2026.

De nya reglerna bör tillämpas på ersättning som ges ut och på inkomster som uppbärs efter ikraftträdandet. För enskilda näringsidkare och fysiska personer som är delägare i handelsbolag motsvaras normalt sett beskattningsåret av kalenderåret. Det kan dock förekomma att beskattningsåret av någon anledning, t.ex. vid nystartade verksamheter, omfattar delar av två kalenderår. En särskild övergångsbestämmelse behövs därför för det fall beskattningsåret omfattar tid såväl före som efter ikraftträdandet den 1 januari 2026. I dessa fall bör, om den avgiftsskyldige inte visar annat, så stor del av beskattningsårets inkomst anses hänförlig till tiden efter den 31 december 2025, som svarar mot förhållandet mellan den del av beskattningsåret som infaller under denna tid och hela beskattningsåret.

Skatt på kapitalägande – kapital- och egendomsskatter

13.8 Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag

13.8.1 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 25 maj 2022 att ge en kommitté i uppdrag att föreslå förenklingar av de särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag (dir. 2022:44). Genom tilläggsdirektiv den 26 januari 2023 fick kommittén i uppdrag att se över reglerna för att ytterligare främja entreprenörskap, särskilt för små och medelstora företag (dir. 2023:10). Med hänvisning till Skatteverkets hemställan Rätt löneunderlag vid andelsbyten (Fi2018/01797) gavs kommittén även uppdraget att analysera om, och i så fall på vilket sätt, reglerna om beräkning av löneunderlag vid andelsbyte behöver ändras. Genom tilläggsdirektiv den 7 september 2023 fick kommittén i uppdrag att analysera på vilket sätt reglerna kan ändras för att göra de särskilda bestämmelserna om lättnader i beskattningen av personaloptioner mer effektiva när det gäller att attrahera och behålla nyckelkompetens (dir. 2023:128).

Kommittén, som antog namnet Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag, överlämnade i juni 2024 sitt betänkande Förenkla och förbättra! (SOU 2024:36). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 8 avsnitt 1*. Betänkandets lagförslag finns i *bilaga 8 avsnitt 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8 avsnitt 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2024/01273).

Chefen för Finansdepartementet beslutade den 6 augusti 2024 att ge en utredare i uppdrag att se över den skattemässiga behandlingen av inkomster som härrör från särskild vinstandel och att föreslå bestämmelser som leder till en förutsägbar beskattning av sådana inkomster (Fi2024:E).

Utredaren överlämnade i januari 2025 promemorian Beskattning av viss avkastning från riskkapitalfonder. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 8 avsnitt 4*. Promemorians lagförslag i relevant del finns i *bilaga 8 avsnitt 5*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 8 avsnitt 6*. Remissvaren finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/00173).

I denna proposition behandlar regeringen delar av betänkandets förslag. Övriga förslag i betänkandet avser regeringen inte att gå vidare med. I propositionen behandlar regeringen även promemorians förslag om en begränsning av löneunderlaget i dotterföretag till en alternativ investeringsfond.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en uppföljning av förslaget om ändrade 3:12-regler (bet. 2013/14:FiU1 punkt 8, rskr. 2013/14:56). Tillkännagivandet behandlas i avsnitt 13.8.3. Tillkännagivandet är slutbehandlat.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 22 maj 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 8 avsnitt 7*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 8 avsnitt 8*. Regeringen har följt Lagrådets förlag. Lagrådets synpunkter behandlas i författningskommentaren. I förhållande till lagrådsremissen görs vissa språkliga och redaktionella ändringar.

13.8.2 Bakgrund och gällande rätt

I 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, finns särskilda regler för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag. Anledningen till de särskilda reglerna är Sveriges duala skattesystem, dvs. att förvärvsinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala och att kapitalinkomster beskattas med en proportionell skatt. Reglerna infördes i samband med 1990 års skattereform och avser att förhindra att högre beskattade förvärvsinkomster omvandlas till lägre beskattade kapitalinkomster i syfte att sänka den totala skatten på ersättning från ett fåmansföretag.

En delägare i ett fåmansföretag omfattas av de särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst om delägaren eller någon närstående är eller har varit verksam i betydande omfattning i företaget under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren. Delägarens andelar anses då kvalificerade. Reglerna anger hur utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska fördelas mellan inkomstslagen tjänst och kapital.

Utdelning på kvalificerade andelar upp till ett schablonmässigt beräknat gränsbelopp ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital. Det innebär att den beskattas proportionellt med 20 procent. Utdelning som överstiger gränsbeloppet tas upp i inkomstslaget tjänst med ett belopp som motsvarar maximalt 90 inkomstbasbelopp. Skattesatsen i inkomstslaget tjänst är progressiv och blir därför beroende av storleken på övriga tjänsteinkomster. Utdelning som överstiger 90 inkomstbasbelopp beskattas med 30 procent i inkomstslaget kapital.

Om en delägare inte tar någon utdelning, eller tar utdelning med ett belopp som understiger gränsbeloppet, får det outnyttjade utdelningsutrymmet föras vidare till nästa år som sparat utdelningsutrymme.

Gränsbeloppet utgörs av årets gränsbelopp samt sparat utdelningsutrymme uppräknat med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Årets gränsbelopp kan beräknas antingen enligt förenklingsregeln eller enligt huvudregeln. Vid tillämpning av förenklingsregeln uppgår årets gränsbelopp till 2,75 inkomstbasbelopp för året före beskattningsåret (221 650 kronor för 2026) fördelat med lika belopp på andelarna i företaget. Enligt huvudregeln beräknas årets gränsbelopp till summan av det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen avyttrats vid årets ingång multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter och ett lönebaserat utrymme.

Ett lönebaserat utrymme får beräknas av delägare som tar ut lön från företaget med ett visst belopp (löneuttagskravet) och har ett andelsinnehav som överstiger fyra procent av andelarna i företaget (kapitalandelskravet). Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av löneunderlaget och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. Det lönebaserade utrymmet för delägarens samtliga andelar får inte överstiga ett belopp som motsvarar 50 gånger sådan kontant ersättning som delägaren eller någon närstående har fått från företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret. Löneunderlaget beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som ska tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarna i företaget och i dess dotterföretag. Delägarens egen lön ingår i löneunderlaget.

För kapitalvinster gäller på liknande sätt som för utdelningar att kapitalvinst på kvalificerade andelar upp till gränsbeloppet beskattas proportionellt i inkomstslaget kapital med 20 procent. Kapitalvinst som överstiger gränsbeloppet beskattas i inkomstslaget tjänst upp till ett belopp som motsvarar maximalt 100 inkomstbasbelopp. Kapitalvinst däröver beskattas med 30 procent i inkomstslaget kapital.

13.8.3 Fåmansföretagsreglerna behöver förenklas och förbättras

Regeringens bedömning

De särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag bör förenklas och förbättras.

De föreslagna lagändringarna bedöms vara förenliga med de grundläggande friheterna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.

Kommitténs bedömning

Kommitténs bedömning stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot kommitténs bedömning. Det gäller bl.a. *Almega*, *Bolagsverket*, *FAR*, *Företagarförbundet*, *Företagarna*, *Ekonomistyrningsverket*, *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering*, *Konjunkturinstitutet*, *Lantbrukarnas riksförbund*, *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys)*, *Skatteverket*, *Småföretagarnas riksförbund*, *Sveriges advokatsamfund* och *Tillväxtverket*. Många av dessa remissinstanser delar kommitténs bedömning att regelverket är komplext och ser därför positivt på flertalet av förslagen eftersom dessa

leder till förenklingar, särskilt när det gäller förändringar av beräkningsreglerna. Flera remissinstanser påpekar också att förslagen kommer att minska den administrativa bördan. Några remissinstanser, bl.a. Företagarförbundet och Tillväxtanalys, anser att förslagen ökar incitamenten att starta och driva företag samt att anställa personal. Ingen av remissinstanserna invänder mot kommitténs bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Det är viktigt att den kreativitet och innovationskraft som finns hos Sveriges entreprenörer tas till vara. För att fler ska investera den tid och de resurser som krävs för att starta företag behöver företag och deras ägare ha goda skattemässiga villkor. På så sätt kan företagande, konkurrenskraft och tillväxt stimuleras, investeringar öka och nya arbetstillfällen skapas. Det är särskilt angeläget med goda villkor för små och växande företag eftersom framgångsrikt entreprenörskap skapar arbetstillfällen och tillväxt och är en förutsättning för välstånd i samhället. I det sammanhanget har utformningen av de särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag betydelse för incitamenten att starta, driva och utveckla företag. Samtidigt är det angeläget att skatter tas ut på ett effektivt sätt och att reglerna inte ökar incitamenten för en sådan inkomstomvandling som reglerna är avsedda att förhindra, bl.a. eftersom inkomstomvandling minskar skatteintäkterna, leder till lägre effektivitet i skattesystemet och undergräver reglernas legitimitet.

Sedan fåmansföretagsreglerna infördes har de genomgått flera förändringar. Den 1 januari 2006 reformerades regelverket med syftet att förbättra reglernas effekter på risktagande i näringslivet, samtidigt som reglernas preventiva funktion skulle behållas (se prop. 2005/06:40, Reformerade beskattningsregler för ägare i fåmansföretag). Även efter 2006 har reglerna ändrats vid flera tillfällen. Bland annat har schablonbeloppet i förenklingsregeln höjts stegvis och reglerna för beräkning av storleken på det lönebaserade utrymmet har gjorts generösare, exempelvis har löneuttagskravet sänkts. Flera ändringar som har syftat till att göra regelsystemet mer generöst har dock medfört ett behov av ytterligare regler för att motverka inkomstomvandling. Ett exempel på det är kravet på att delägaren måste äga andelar i företaget som motsvarar minst fyra procent av kapitalet för att få beräkna ett lönebaserat utrymme.

Det stora antalet förändringar som har gjorts av fåmansföretagsreglerna har bidragit till att öka reglernas komplexitet och göra dessa svåra att förstå och tillämpa. Det är viktigt med enkla, enhetliga och överskådliga regler eftersom det bidrar till att skattesystemet uppfattas som rättvist och rimligt. Regeringen anser därför att det är angeläget att så långt som möjligt förenkla och förbättra fåmansföretagsreglerna.

En mycket stor del av de förändringar av fåmansföretagsreglerna som har genomförts de senaste åren har avsett de beräkningsregler som används för att fastställa gränsbeloppet. Enligt nuvarande regelverk får årets gränsbelopp beräknas enligt två alternativa regler; förenklingsregeln eller huvudregeln. Redan det faktum att det finns två alternativa regler komplicerar regelverket eftersom de berörda delägarna behöver sätta sig in i hur båda reglerna fungerar, och ofta beräkna gränsbeloppet enligt båda reglerna för att sedan välja det mest förmånliga alternativet. Även för den som inte beräknar gränsbeloppet enligt båda reglerna kan valmöjligheten i sig bidra till en ökad komplexitet som kräver både tid och resurser att hantera. Detta eftersom det i efterhand kan visa sig att den andra regeln hade gett ett bättre utfall för delägaren. Enligt regeringens bedömning skulle det därför vara en tydlig förenkling för delägarna, men också för Skatteverkets hantering, att ersätta dagens två alternativa regler med en regel som ska användas av samtliga delägare. Genom att slå ihop dagens huvudregel och förenklingsregel till en gemensam regel minskas antalet handlingsalternativ och

beräkningsmoment och därmed den administrativa bördan. Den gemensamma regeln bör utformas så enkelt och förutsägbart som möjligt. Dessutom bör flertalet andra regler kopplade till både förenklingsregeln och huvudregeln samt andra delar av regelverket ses över och vid behov förändras. Ett förenklat regelverk är också ett bättre regelverk.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en uppföljning av förslaget om ändrade 3:12-regler (bet. 2013/14:FiU1 punkt 8, rskr. 2013/14:56). Av tillkännagivandet följer att regeringen noga ska följa utvecklingen och vid behov skyndsamt återkomma till riksdagen med förslag som ytterligare justerar regelverket (bet. 2013/14:FiU1 s. 166). I och med förslagen i avsnitt 13.8.4-13.8.14 anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

13.8.4 Ett grundbelopp ersätter dagens förenklingsregel

Regeringens förslag

Ett grundbelopp ska ersätta förenklingsregeln. Grundbeloppet ska uppgå till fyra inkomstbasbelopp och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget.

En delägare som äger andelar i flera företag ska bara få tillgodoräkna sig ett grundbelopp. Om de belopp som har fördelats på en och samma delägares andelar i flera företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp ska grundbeloppet vid beräkningen i stället fördelas på delägarens andelar i dessa företag i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Det gäller bl.a. *Almega*, *Företagarna*, *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association (SVCA)*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, *Skatteverket*, *Srf konsulterna*, *Sveriges advokatsamfund*, *Tillväxtverket*, *TCO* och *Praktikertjänst*. Flertalet av remissinstanserna anser att förslaget medför att reglerna blir enklare att tillämpa. *Företagarförbundet* och *Lantbrukarnas riksförbund (LRF)*, som ställer sig positiva till förslaget om ett grundbelopp, föreslår dock att detta höjs från fyra till fem inkomstbasbelopp. Företagarförbundet anser att ett högre grundbelopp behövs som incitament för att stimulera nyföretagande.

Flera remissinstanser, bl.a. Almega, *Baker Tilly Sverige*, Företagarna, NSD och Srf konsulterna, är kritiska till att grundbeloppet ska fördelas mellan delägarens samtliga andelar när denne äger andelar i flera olika företag. I stället förordas att delägaren själv ska kunna välja i vilket företag grundbeloppet ska beräknas.

Konjunkturinstitutet och *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)* är kritiska till den föreslagna nivån på grundbeloppet och anser att ett lägre belopp är att föredra eftersom det skulle minska möjligheterna till inkomstomvandling och enligt Konjunkturinstitutet även öka incitamenten att anställa. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* delar bedömningen att grundbeloppets nivå är för hög men anser också att en regel som baseras på ett schablonbelopp även fortsatt ska vara en alternativregel till dagens huvudregel. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Saco* anser att förslaget försvagar regelverkets koppling till dess

grundläggande syfte att motverka inkomstomvandling i fåmansföretag. *Småföretagarnas riksförbund* anser att dagens regler bör behållas men justeras i en mer generös riktning.

Skälen för regeringens förslag

Ett grundbelopp ska ersätta dagens förenklingsregel

Vid beräkningen av årets gränsbelopp får detta bestämmas med tillämpning av den s.k. förenklingsregeln. Det innebär att gränsbeloppet får, i stället för att enligt huvudregeln beräknas till summan av räntan på omkostnadsbeloppet och det lönebaserade utrymmet, bestämmas till 2,75 inkomstbasbelopp för året före beskattningsåret (221 650 kronor för 2026) fördelat med lika belopp på andelarna i företaget.

Förenklingsregeln infördes vid 2006 års reform av fåmansföretagsreglerna, när också det lönebaserade utrymmet fick ökad betydelse. Som skäl för att införa förenklingsregeln anförde regeringen att det inte är lämpligt att företagare, vars företag har ett litet kapital och ett fåtal anställda, ska tvingas att använda komplicerade regler som bara ger marginella effekter på deras ekonomiska förhållanden (prop. 2005/06:40 s. 54). Regeringen ansåg att regelverket därför borde kompletteras med en förenklingsregel med innebörden att gränsbeloppet kunde bestämmas utan att hänsyn togs till förhållandena i det enskilda företaget. Förutom små företag lyfte regeringen även fram nystartade företag som en målgrupp som kunde tänkas använda förenklingsregeln. Dessa skulle under en uppbyggnadsfas kunna bygga upp och spara utdelningsutrymmen med stöd av förenklingsregeln (prop. 2005/06:40 s. 55). Schablonbeloppet i förenklingsregeln har därefter höjts vid flera tillfällen. Beloppshöjningarna har motiverats av förenklingsskäl, för att fler delägare ska slippa göra de mer komplicerade beräkningarna enligt huvudregeln, men också för att stimulera nyföretagande (prop. 2006/07:1 Förslag till statsbudget för 2007, finansplan, skattefrågor och tilläggsbudget m.m. avsnitt 5.5.1.1, prop. 2008/09:65 och prop. 2011/12:1 Förslag till statens budget för 2012, finansplan och skattefrågor avsnitt 6.15.2.1).

För att förenkla och förbättra beräkningen av gränsbeloppet i fåmansföretagsreglerna bör dagens två beräkningsregler ersättas av en ny gemensam regel som ska användas av samtliga delägare, se avsnitt 13.8.3. De skäl som anfördes vid införandet av förenklingsregeln anser regeringen fortfarande är relevanta. I den nya beräkningsregeln bör det därför alltjämt finnas ett inslag av schablonisering för att förenkla beräkningen av gränsbeloppet. Det schabloniserade inslaget i den nya beräkningsregeln bör utformas som ett grundbelopp. Regeringen anser därför, i likhet med en majoritet av remissinstanserna men till skillnad från *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* och *Småföretagarnas riksförbund*, att förenklingsregeln bör ersättas av ett grundbelopp som ska ges till alla delägare i fåmansföretag som äger kvalificerade andelar.

Storleken på grundbeloppet

Storleken på grundbeloppet kommer, precis som dagens schablonbelopp i förenklingsregeln, att påverka möjligheten att ta ut ersättning från fåmansföretag som kapitalinkomst. Kommittén föreslår att grundbeloppet ska uppgå till fyra inkomstbasbelopp för året före beskattningsåret (322 400 kronor för 2026). Enligt kommitténs bedömning bör grundbeloppet sättas högre än schablonbeloppet i den nuvarande förenklingsregeln i syfte att kompensera för att de samlade gränsbeloppen minskar till följd av andra förenklingsförslag.

Flera remissinstanser, bl.a. Konjunkturinstitutet och *IFAU*, påpekar att om grundbeloppet sätts till en högre nivå än dagens schablonbelopp så ökar också risken för inkomstomvandling. Liknande synpunkter förs även fram av *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* och *Saco*. Regeringen har visserligen förståelse för remissinstansernas synpunkter, men anser att det är angeläget att förbättra villkoren för

delägare i fåmansföretag. Regeringen delar därför kommitténs bedömning att det är motiverat med ett högre grundbelopp än det nuvarande schablonbeloppet i förenklingsregeln. Till skillnad från bl.a. *Företagarförbundet* och *LRF* anser regeringen att kommitténs förslag är väl avvägt och föreslår därför att grundbeloppet bestäms till fyra inkomstbasbelopp.

Ett grundbelopp per företag och maximalt ett grundbelopp för varje delägare

Förenklingsregelns schablonbelopp är i dag kopplat till andelarna i ett företag, och vid beräkning av gränsbeloppet fördelas beloppet på företagets andelar och därmed också – i det fall ett företag ägs av flera personer – mellan delägarna utifrån ägarandel. En delägare som har andelar i flera företag får bara använda förenklingsregeln för beräkning av gränsbeloppet för andelsinnehavet i ett av företagen. Begränsningen till ett företag infördes i syfte att stoppa skatteplanering i form av att delägare startade flera nya företag och använde förenklingsregeln i alla dessa, i syfte att totalt sett tillskapa sig större gränsbelopp.

Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att det alltjämt behövs en begränsning av den schabloniserade delen av gränsbeloppet som en person totalt sett kan tillgodoräkna sig. Grundbeloppet bör därför, i likhet med förenklingsregeln, vara kopplat till en ägares andelsinnehav och utgöra ett fast belopp per företag, som fördelas med lika belopp på alla andelarna i företaget.

För att uppnå en så stor förenklingseffekt som möjligt bör förslaget utformas på ett sätt som innebär att beräkningen utgår från samma grundbelopp oavsett om den som ska beräkna gränsbeloppet äger kvalificerade andelar i ett eller flera företag. Om en delägare äger kvalificerade andelar i flera företag bör grundbeloppet fördelas enligt en fördelningsregel. En sådan fördelningsregel innebär dels att gränsbeloppet beräknas på ett likvärdigt sätt för delägarens samtliga andelar, oavsett om andelsinnehavet avser olika företag, dels en högre grad av förutsägbarhet än om delägaren själv får välja i vilket företag grundbeloppet ska användas. Det innebär också bättre förutsättningar för ett automatiserat förfarande. Delägarna bör alltså inte, som bl.a. *NSD* och *Företagarna* anser, själva få välja i vilket företag grundbeloppet ska beräknas.

För att det inte ska kunna uppstå situationer där gränsbelopp inte beräknas alls för vissa andelar i ett företag, samtidigt som ingen delägare sammantaget ska kunna få mer än ett helt grundbelopp, bör fördelningsregeln utformas så att grundbeloppet fördelas på delägarens andelar i de olika företagen i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen.

Regeringen föreslår därför att grundbeloppet om fyra inkomstbasbelopp beräknas för varje företag och fördelas på andelarna i företaget med lika belopp. I det fall en person är delägare i flera företag får denne vid beräkningen av årets gränsbelopp inte tillgodoräkna sig mer än ett grundbelopp. Om de belopp som har fördelats på delägarens andelar i flera olika företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp (dvs. fyra inkomstbasbelopp) ska beloppet i stället fördelas på delägarens andelar i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen. Denna fördelning påverkar inte andra delägares beräkningar av årets gränsbelopp.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 57 kap. 11 och 11 a §§ IL.

13.8.5 Ändrad beräkning av det lönebaserade utrymmet

Regeringens förslag

Delägare som äger kvalificerade andelar i fåmansföretag eller andelar som fortsätter att vara kvalificerade ska ha rätt att tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme vid beräkningen av gränsbeloppet.

Det lönebaserade utrymmet ska uppgå till 50 procent av den del av delägarens andel av löneunderlaget som överstiger åtta inkomstbasbelopp. Det lönebaserade utrymmet ska fördelas med lika belopp på delägarens andelar i företaget.

Om två delägare i samma företag är makar vid beskattningsårets ingång ska det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt för makarnas andelar och därefter fördelas med lika belopp på makarnas andelar i företaget.

Kraven på ett visst lägsta löneuttag (löneuttagskravet) och på ett andelsinnehav av en viss storlek för att få beräkna ett lönebaserat utrymme (kapitalandelskravet) ska tas bort.

Regeringens bedömning

Det lönebaserade utrymmet för delägarens samtliga andelar i företaget bör även fortsättningsvis maximalt kunna uppgå till 50 gånger egen eller närståendes lön.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer i huvudsak överens med regeringens. I betänkandet behandlas inte frågan om vid vilken tidpunkt som två delägare ska vara makar för att det lönebaserade utrymmet ska beräknas gemensamt.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslagen. Det gäller bl.a. *Almega*, *Bolagsverket*, *FAR*, *Företagarförbundet*, *Företagarna*, *Förvaltningsrätten i Malmö*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Lantbrukarnas riksförbund (LRF)*, *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association (SVCA)*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, *Skatteverket*, *Srf konsulterna*, *Tillväxtverket*, *Sveriges advokatsamfund*, och *Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)*. Flertalet av dessa remissinstanser framhåller särskilt att förslagen kommer att leda till förenklingar av regelsystemet vilket medför att det blir lättare att tillämpa. Flera remissinstanser, bl.a. *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)*, *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys)*, NSD, Skatteverket och Tillväxtverket, anser också att det är positivt att kapitalandelskravet och löneuttagskravet tas bort.

Flera av remissinstanserna, däribland *Baker Tilly Sverige*, Företagarna, LRF, NSD, Srf konsulterna och *White arkitekter*, är kritiska till förslaget att varje delägare vid beräkning av det lönebaserade utrymmet ska göra ett schablonmässigt löneavdrag med ett belopp som motsvarar åtta inkomstbasbelopp. Företagarna, Baker Tilly Sverige och White arkitekter anser att avdraget innebär att delägare i företag där delägarnas egna löner utgör en betydande del av löneunderlaget kommer att få en sämre skattesituation än i dagsläget. Företagarförbundet och Företagarna anser att löneavdraget inte bör vara högre än sex inkomstbasbelopp. LRF framför att förslaget medför en kraftig försämring för familjeföretag eftersom dagens regler medför att en persons löneuttag kan göra det möjligt för alla delägare i familjen att beräkna ett lönebaserat utrymme.

LRF anser därför att även barn bör inkluderas i det gemensamma avdraget som gäller för makar. NSD efterfrågar en ventil som lindrar eller undanröjer icke önskvärda effekter, t.ex. att passiva delägare inte ska behöva göra ett löneavdrag när den aktiva delägaren redan gjort detta. Srf konsulterna anför att det föreslagna löneavdraget kan upplevas som en försämring för de minsta företagen utan anställda samtidigt som delägarna inte längre behöver beakta om rätt lön tagits ut, vilket är en positiv förändring. Även *Saco* påpekar att utfallet blir mer förutsebart eftersom storleken på löneavdraget är känt på förhand.

Flera remissinstanser, däribland *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet* och Saco, är kritiska till ett slopat löneuttagskrav eftersom de anser att risken för inkomstomvandling ökar med det föreslagna löneavdraget. Uppsala universitet påpekar att det är viktigt för reglernas legitimitet att det i stället är delägarnas faktiska löneuttag som beaktas vid beräkningen. Göteborgs universitet för fram liknande invändningar. IFAU påtalar att vissa företagare kan välja att ta ut liten lön och högre utdelningar medan Stockholms universitet framhåller att de föreslagna reglerna innebär att ägare med höga löneunderlag kan få ett högt gränsbelopp trots små löneutbetalningar.

Några remissinstanser, bl.a. Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet, TCO och *Småföretagarnas riksförbund*, lämnar förslag på hur en alternativ utformning av beräkningen av det lönebaserade utrymmet skulle kunna se ut. Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet vill även se ändringar i utformningen av begränsningen avseende 50 gånger egen eller närståendes lön vid beräkning av det lönebaserade utrymmet. FAR påtalar att det hade varit en ytterligare förenkling om även styrelsearvode som ska beskattas i inkomstslaget tjänst skulle få tas med vid beräkningen av löneunderlaget.

Skatteverket efterfrågar ett förtydligande om vid vilken tidpunkt som två delägare ska vara makar för att en gemensam beräkning ska ske av lönebaserat utrymme.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Det lönebaserade utrymmet bör behållas

Reglerna om lönebaserat utrymme har ändrats åtskilliga gånger sedan de infördes. Vid 2006 års reform av fåmansföretagsreglerna utvidgades utrymmet för att beräkna kapitalbeskattad inkomst i relation till antalet anställda. Vid reformen betonades betydelsen av den ökade ekonomiska osäkerhet och risk som det innebär att anställa personal. Genom att kompensera för risktagandet var tanken att ge företagare incitament att anställa (prop. 2005/06:40 s. 38–42).

De anställdas arbetsinsatser bidrar till att öka avkastningen på det satsade kapitalet. Den delen av avkastningen har ansetts utgöra en kapitalavkastning för delägare, eftersom det inte är fråga om en avkastning som hänger samman med den egna arbetsinsatsen. Avkastningen i ett företag med många anställda och en stor lönesumma kan i högre utsträckning antas bero på de anställdas arbetsinsats och i mindre utsträckning på enskilda verksamma delägares arbetsinsats än i ett företag med få anställda utöver de verksamma delägarna. Med andra ord finns det goda skäl att anta att en större del av avkastningen i företaget utgör kapitalavkastning för delägarna när det finns fler anställda som inte är delägare i företaget. Risken för att vad som i realiteten är tjänsteinkomst tas ut som lägre beskattade kapitalinkomster är i motsvarande omfattning lägre.

Det lönebaserade utrymmet fyller en viktig funktion i systemet för att bestämma delägarens gränsbelopp. Regeringen anser, i likhet med flertalet remissinstanser, att

delägare även fortsatt bör få beräkna ett lönebaserat utrymme med utgångspunkt i lönesumman i företaget och dess dotterföretag och att detta ska fördelas mellan delägarna utifrån deras respektive ägarandelar. Precis som i dagens regelverk bör inte innehavare av andra delägarrätter än andelar få tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme.

Det bör införas ett schablonavdrag för delägares löner

Vid 2006 års reform ändrades löneunderlagsregeln så att även löner till delägare får räknas med i löneunderlaget. Ändringen motiverades av förenklingsskäl (prop. 2005/06:40 s. 45). När delägarnas egna löner ingår i löneunderlaget blir dock lönesumman ett mindre effektivt mått på vad som är kapitalavkastning i företaget. Det beror på att delägare som är verksamma i betydande omfattning och har en marknadsmässig lön som ligger över brytpunkten för statlig skatt får incitament att hålla nere den egna lönen för att i stället skapa utrymme för ökad utdelning. Löner till delägare som är verksamma i betydande omfattning i företaget kan inte heller sägas vara ett mått på delägarnas risktagande. Regeringen delar därför kommitténs bedömning att delägarnas egna löner som utgångspunkt inte längre bör ingå i löneunderlaget. Kommittén har övervägt ett avdrag för delägares faktiska lönekostnad men anser att det skulle komplicera beräkningen. I stället föreslås ett schabloniserat löneavdrag på åtta inkomstbasbelopp (644 800 kronor för 2026). Tanken är att det schabloniserade löneavdraget ska motsvara delägarens egen lön.

Remissinstanserna har i huvudsak ställt sig bakom förslaget om ett schabloniserat löneavdrag. Vissa remissinstanser, bl.a. *Baker Tilly Sverige*, *Företagarna*, *NSD* och *White arkitekter*, anser dock att förslaget får negativa effekter för vissa grupper av delägare. NSD föreslår att det bör införas ett undantag för situationer där delägare på grund av släktskap eller tidigare verksamhet ska göra ett sådant avdrag men själv inte är verksam i företaget.

Enligt regeringens bedömning skulle ett schabloniserat löneavdrag medföra betydande förenklingar eftersom det innebär färre beräkningsmoment än ett avdrag för delägares faktiska lönekostnad. Precis som *Saco* framhåller innebär ett schabloniserat löneavdrag också att avdragets storlek är känt på förhand vilket gör reglerna mer förutsägbara. Det innebär också bättre förutsättningar för ett automatiserat förfarande. Samtidigt kan förslaget uppfattas som en försämring för vissa delägare. I likhet med *Srf konsulterna* anser dock regeringen att de upplevda försämringarna bör vägas mot de förenklingar och förbättringar som förslagen i sin helhet innebär. Förslagen innebär sammantaget att den övervägande delen av delägarna får förbättrade skattemässiga villkor. Att som NSD föreslår införa undantag skulle däremot riskera att göra beräkningen av det schabloniserade löneavdraget mer komplicerad. Den förenkling som förslaget är tänkt att uppnå skulle därmed kunna gå förlorad. Något undantag från det schabloniserade löneavdraget för delägare som inte är verksamma i företaget bör därför inte införas.

Flera remissinstanser, bl.a. *IFAU*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet* och Saco, anser att risken för inkomstomvandling ökar när det föreslagna schabloniserade löneavdraget inte har någon koppling till delägarens faktiska löneuttag. Regeringen håller med remissinstanserna om att avsaknaden av koppling till ett faktiskt löneuttag skulle kunna medföra att vissa delägare väljer att sänka sin lön till förmån för större utdelningar. Regeringen anser dock att fördelarna i form av lägre administration och större förutsägbarhet, uppväger nackdelarna med den ökade risken för anpassade lönenivåer.

Regeringen föreslår alltså att det lönebaserade utrymmet ska beräknas genom att lönesumman i företaget och dess dotterföretag fördelas mellan delägarna utifrån deras respektive ägarandelar och att varje delägare därefter gör ett schabloniserat löneavdrag.

Kommittén föreslår inga ändringar i de bestämmelser som begränsar det lönebaserade utrymmet till 50 procent av löneunderlaget och till 50 gånger egen eller närståendes lön. Regeringen anser, i likhet med kommittén men i motsats till bl.a. Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet, att dessa bestämmelser bör behållas oförändrade.

FAR:s förslag om att vid beräkningen av löneunderlaget även ta med styrelsearvode som ska beskattas i inkomstslaget tjänst faller utanför ramen för detta lagstiftningsärende och behandlas därför inte vidare här.

Storleken på det schabloniserade löneavdraget

I föregående avsnitt föreslås att varje delägare ska göra ett schabloniserat löneavdrag. Frågan blir då vilken nivå avdraget bör uppgå till. Kommittén har föreslagit en nivå på åtta inkomstbasbelopp.

I dag sker en anpassning av löneuttagen bland delägare i fåmansföretag kring en inkomst som ungefär motsvarar åtta inkomstbasbelopp, men också vid en inkomstnivå som motsvarar det befintliga löneuttagskravet. Åtta inkomstbasbelopp motsvarar 2025 en årsinkomst om 644 800 kronor. Löneuttagskravet ligger i ett intervall mellan ca 500 000 kronor och 770 000 kronor. Delägare som har möjlighet verkar anpassa sina löneuttag efter nivån där inkomsten inte längre är pensionsgrundande, dvs. efter nivån 8,07 inkomstbasbelopp. Även brytpunkten för statlig inkomstskatt ligger i närheten av denna nivå. Skillnaderna i marginalskatt mellan inkomstslagen tjänst och kapital får större betydelse vid och omkring denna inkomstnivå. Gränsen för när inkomster är pensionsgrundande och effekten av andra skatteregler talar för att delägare även utan ett löneuttagskrav skulle anpassa sina tjänsteinkomster till denna nivå. Om löneavdraget bestäms till åtta inkomstbasbelopp är det därför rimligt att anta att löneavdraget vanligen ungefär kommer att motsvara delägarens faktiska lön. Det schabloniserade löneavdraget innebär att delägare med små lönebaserade utrymmen relativt sett gör ett större avdrag än delägare i företag med större lönebaserade utrymmen. Det kan t.ex. gälla delägare med små ägarandelar i större företag, eller som äger en större del av ett företag med få anställda. För att ta hänsyn till detta anser *Företagarna* att löneavdraget inte bör sättas högre än sex inkomstbasbelopp. Regeringen anser emellertid att kommitténs förslag är väl avvägt, särskilt med hänsyn till att löneunderlaget syftar till att stimulera anställning av personer som inte är delägare och föreslår därför att schablonavdraget bör uppgå till åtta inkomstbasbelopp.

Det innebär alltså att det lönebaserade utrymmet föreslås uppgå till 50 procent av den del av delägarens andel av löneunderlaget som överstiger åtta inkomstbasbelopp. Det lönebaserade utrymmet ska fördelas med lika belopp på delägarens andelar i företaget, dock högst 50 gånger egen eller närståendes lön. Beräkningen kan även uttryckas med formeln 0,5 × (löneunderlag × ägarandel – åtta IBB). Beloppet i parentesen kan inte vara negativt. Följande exempel kan illustrera tillämpningen.

Den fysiska personen A äger 70 procent av andelarna i företaget AB X och personen B äger resterande 30 procent. Det sammanlagda löneunderlaget i företaget uppgår till 4 miljoner kronor och inkomstbasbeloppet är 80 600 kronor. A:s andel av löneunderlaget är då 2,8 miljoner kronor och B:s är 1,2 miljoner kronor. A:s lönebaserade utrymme blir 1 077 600 kronor (= [2 800 000 – 644 800] × 0,50) och B:s blir 277 600 kronor (= [1 200 000 – 644 800] × 0,50).

Fördelning av löneavdraget mellan makar

När det gäller det schabloniserade löneavdraget är det en rimlig utgångspunkt att varje delägare ska göra ett avdrag. Det skulle innebära att delägare som är närstående till varandra inte ska behandlas mer förmånligt skattemässigt än delägare som inte är det. Samtidigt behandlar inte fåmansföretagsreglerna delägare som är närstående till varandra likformigt med delägare som inte är närstående. Exempelvis ska hänsyn tas till närstående vid bedömningen av om en andel är kvalificerad. En delägare får också enligt nuvarande regler ta hänsyn till närståendes löneuttag, t.ex. vid beräkningen av löneuttagskravet och taket för lönebaserat utrymme. Om hänsyn inte tas till närstående vid beräkningen av det schabloniserade löneavdraget skulle det kunna skapas incitament att samla ägandet hos en person, vilket skulle kunna få negativa effekter för den ekonomiska jämställdheten. Kommitténs bedömning är därför att det behövs regler för att ta hänsyn till närstående, men att beräkningen av förenklingsskäl inte bör avse en vidare krets än makar. *LRF* anser att även barn bör inkluderas i det gemensamma avdraget för makar eftersom det schabloniserade löneavdraget annars skulle innebära en kraftig försämring för familjeföretag.

Regeringen anser att det finns goda skäl för att makar ska få göra en gemensam beräkning av det schabloniserade löneavdraget. De viktigaste skälen för en sådan ordning är att motsvarande regler i dagens system medger en gemensam beräkning och att makar ofta kan ha en gemensam ekonomi. I likhet med kommittén anser regeringen att också förenklingsskäl talar för att kretsen för gemensam beräkning av löneavdraget bör begränsas till makar. Barn bör därför inte, som LRF föreslår, omfattas av den gemensamma beräkningen. Det lönebaserade utrymmet föreslås därmed beräknas gemensamt för makarnas andelar i företaget och därefter fördelas med lika belopp på andelarna. Det schabloniserade löneavdraget ska alltså fördelas mellan makarna i proportion till respektive makes ägarandel.

Skatteverket anser att det bör förtydligas vid vilken tidpunkt som två delägare ska vara makar för att en gemensam beräkning ska ske av lönebaserat utrymme. Ett sådant förtydligande bör enligt Skatteverket innebära att det anges att det är beräkningstidpunkten för gränsbeloppet som är avgörande. Det skulle innebära att det är relationsstatusen vid årets ingång som får betydelse för om det ska ske en gemensam beräkning eller inte. Regeringen delar Skatteverkets uppfattning. Det bör därför anges i lagtexten att det är förhållandet vid beskattningsårets ingång som är avgörande vid bedömningen av om två individer är makar eller inte i detta fall.

Löneuttagskravet bör tas bort

Löneuttagskravet innebär att delägaren eller närstående under beskattningsåret ska ha tagit ut lön från företaget och dess dotterföretag med minst 9,6 inkomstbasbelopp eller sex inkomstbasbelopp med tillägg för fem procent av företagets och dess dotterföretags sammanlagda löneutbetalningar för att få beräkna ett lönebaserat utrymme. Med dotterföretag avses företag i vilket moderföretaget innehar andelar som överstiger 50 procent av kapitalet i företaget. Syftet med löneuttagskravet är att säkerställa att delägare i fåmansföretag tar ut tjänstebeskattad ersättning som motsvarar den egna arbetsinsatsen (prop. 2005/06:40 s. 50).

Regeringen föreslår att ett schabloniserat löneavdrag ska göras vid beräkningen av en delägares lönebaserade utrymme. Avdraget föreslås uppgå till åtta inkomstbasbelopp (644 800 kronor för 2026) vilket ska anses motsvara delägarens egen lön. Förslaget möjliggör att en delägare med lägre lön än dagens löneuttagskrav kan beräkna ett lönebaserat utrymme, om företaget eller dess dotterföretag har andra anställda utöver delägaren.

Med hänsyn till att det schabloniserade löneavdraget antas motsvara delägarens egen lön saknas det enligt regeringens mening anledning att ställa upp ytterligare villkor för delägarens löneuttag. Löneuttagskravet bör därmed tas bort. Det innebär att delägare som inte har möjlighet att ta ut en lön i nivå med löneuttagskravet, men som har anställda, kan få del av ett lönebaserat utrymme. Förslaget ger således ett extra utdelningsutrymme till delägare i företag som tagit på sig de risker det innebär att anställa. Förslaget bedöms därför stärka incitamenten för fåmansföretagen att anställa och växa, och förbättrar de skattemässiga villkoren för delägare i små och medelstora företag som anställer.

Förslaget bedöms också innebära förenklade regler eftersom antalet beräkningsmoment minskar. Behovet av att beräkna och anpassa löneuttaget under året före beskattningsåret för att säkerställa att löneuttagskravet uppfylls försvinner när regeln tas bort. Även de negativa tröskeleffekterna förknippade med löneuttagskravet försvinner.

Kapitalandelskravet bör tas bort

Kapitalandelskravet innebär att lönebaserat utrymme bara ska beräknas om delägaren äger andelar som motsvarar minst fyra procent av kapitalet i företaget. Det infördes bl.a. för att förhindra att delägare i stora fåmansföretag med många delägare och många anställda fick beräkna stora lönebaserade utrymme trots en begränsad risknivå (prop. 2013/14:1, Förslag till statens budget för 2014, finansplan och skattefrågor avsnitt 6.13.3).

Regeringen föreslår att ett schabloniserat löneavdrag ska göras från delägarens andel av löneunderlaget. Avdraget anses motsvara delägarens faktiska lön. Vid en given nivå på företagets lönesumma innebär det schabloniserade löneavdraget att löneunderlagen påverkas mer för delägare med mindre ägarandelar än för delägare som äger hela eller en stor del av företaget. Detta beror på att löneavdraget är ett fast belopp samtidigt som löneunderlaget fördelas på de ägda andelarna. Genom att förändra beräkningen så att den leder till ett lägre lönebaserat utrymme för delägare med små ägarandelar kommer de avsedda effekterna vid införandet av kapitalandelskravet fortfarande att uppnås, samtidigt som förslaget inte innebär en lika markant tröskeleffekt som kapitalandelskravet. I likhet med flera remissinstanser, bl.a. IFAU, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet och NSD, anser regeringen även att det innebär en förenkling av regelverket att ta bort kapitalandelskravet och föreslår därför, i motsats till White arkitekter, att kapitalandelskravet tas bort. Att ta bort kapitalandelskravet innebär också, som *Tillväxtanalys* påpekar, att personer som förvärvat mindre ägarandelar genom personaloptioner ges förbättrade möjligheter att tillgodogöra sig ett lönebaserat utrymme.

Lagförslag

Förslaget medför upphävandet av 57 kap. 19 §, ändringar i 57 kap. 11 och 16 §§ samt införandet av den nya 57 kap. 16 a § IL.

13.8.6 Ändrad definition av dotterföretag vid beräkning av löneunderlaget

Regeringens förslag

Den särskilda definitionen av dotterföretag som gäller vid beräkning av löneunderlaget tas bort, förutom i den del som gäller svenska handelsbolag och i utlandet delägarbeskattade juridiska personer.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Det gäller bl.a. *Almega*, *Företagarförbundet*, *Företagarna* och *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig. Almega, Företagarförbundet, *Lantbrukarnas riksförbund (LRF)* och NSD, anser dock att möjligheten att tillgodoräkna sig löneunderlag från indirekt ägda företag bör utökas ytterligare.

Ingen remissinstans invänder mot att den särskilda dotterföretagsdefinitionen avseende handelsbolag bör behållas.

Skälen för regeringens förslag

I avsnitt 13.8.5 föreslås att löneunderlaget och det lönebaserade utrymmet även fortsättningsvis ska beräknas på ersättning som har lämnats till arbetstagare i företaget och dess dotterföretag. För ersättningar till arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget.

Av 57 kap. 19 a § IL framgår att vid beräkningen av löneunderlag och lönebaserat utrymme ska det med dotterföretag avses ett företag där moderföretagets andel, direkt eller indirekt genom ett annat dotterföretag, överstiger 50 procent av kapitalet i företaget. Denna dotterföretagsdefinition, som endast är tillämplig vid beräkningen av lönebaserat utrymme i fåmansföretag, infördes år 2014 i samband med lagstiftningen om kapitalandelskravet. Innan dess innehöll varken fåmansföretagsreglerna eller IL någon egen definition av vad som avses med ett dotterföretag. I stället tillämpades de definitioner som finns i den associationsrättsliga lagstiftningen, bl.a. i 1 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:551) och 1 kap. 4 § årsredovisningslagen (1995:1554). Enligt dessa regelsystem kan ett aktiebolag vara moderbolag och en annan juridisk person dotterföretag under flera olika förutsättningar. Det gäller t.ex. om moderbolaget innehar majoriteten av rösterna i dotterföretaget eller äger andelar och genom avtal förfogar över majoriteten av rösterna eller har rätt att utse mer än hälften av ledamöterna i styrelsen. Enligt de civilrättsliga definitionerna kan därför ett dotterföretag ha flera moderbolag och därmed dubbla koncerntillhörigheter.

Syftet med den särskilda definitionen i fåmansföretagsreglerna har varit att förhindra kringgående av kapitalandelskravet, dvs. kravet att en delägare måste inneha minst fyra procent av kapitalet i ett företag för att få beräkna ett lönebaserat utrymme. Genom definitionen hindras dotterföretag från att ha dubbel koncerntillhörighet vilket har varit tänkt att säkerställa att löneunderlaget i ett företag endast kan utnyttjas av delägare i företag som ingår i en och samma koncern (prop. 2013/14:1, Förslag till statens budget för 2014, finansplan och skattefrågor avsnitt 6.13.6.1).

I denna proposition föreslås att kapitalandelskravet ska tas bort (avsnitt 13.8.5). Den nuvarande dotterföretagsdefinitionen behövs därför inte längre för att förhindra kringgåenden. Regeringen delar därmed kommitténs och remissinstansernas bedömning att den särskilda definitionen av dotterföretag bör tas bort.

Förslaget innebär en återgång till tidigare rättsläge när det gäller dotterföretag som inte är handelsbolag eller i utlandet delägarbeskattade juridiska personer, dvs. att det är den civilrättsliga definitionen av dotterföretag som ska tillämpas vid beräkning av

löneunderlag från dotterföretag enligt fåmansföretagsreglerna. Av 2 kap. 2 § IL framgår att bestämmelsen även omfattar utländska motsvarigheter.

Några remissinstanser, bl.a. *Almega*, *Företagarförbundet*, *LRF* och *NSD* anser att möjligheten att tillgodoräkna sig löneunderlag från indirekt ägda företag bör utökas ytterligare. Almega och NSD framhåller att även vid ägarnivåer som är mindre än sådana som konstituerar ett dotterföretagsförhållande kan delägaren förutsättas ha ett betydande inflytande över företagets beslut om bl.a. investeringar och expansionssatsningar, och bär därtill en betydande del av företagets risker. Regeringen ser inte några tungt vägande skäl att i nuläget utvidga rätten att tillgodoräkna sig löneunderlag. Det nuvarande systemet får anses vara väl avvägt, med en rimlig koppling mellan inflytandet över anställningar i dotterföretag och möjligheten att tillgodogöra sig löneunderlag från dessa företag. Att återigen skapa en avvikande begreppsbildning inom skatterätten för dotterföretag hade dessutom motverkat den eftersträvade förenklingen som ligger i att återgå till den civilrättsliga dotterföretagsdefinitionen. Det hade också skapat nya och begränsande tröskelvärden, om än på en lägre nivå.

När det gäller dotterföretag som är handelsbolag eller i utlandet delägarbeskattade juridiska personer delar regeringen kommitténs bedömning att de fortfarande bör vara helägda, direkt eller indirekt, av moderföretaget för att ersättningar från dessa företag, och från företag som ägs av dessa företag, ska få räknas med i löneunderlaget.

Lagförslag

Förslaget medför ändring i 57 kap. 19 a § IL.

13.8.7 Begränsning av löneunderlaget i vissa fall

Regeringens förslag

Ersättning till arbetstagare i företag som ägs genom en alternativ investeringsfond ska inte räknas med vid beräkning av löneunderlaget.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. Promemorians förslag begränsas till delägare som anses vara verksamma i betydande omfattning på grund av en rätt till särskild vinstandel. Promemorians förslag omfattar också dotterföretag till förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Remissinstanserna

Flertalet remissinstanser har inte kommenterat förslaget särskilt. *FAR*, *Företagarna* och *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Svenskt Näringsliv*, *Svensk Försäkring* och *Stockholms Handelskammare* ansluter sig, jämför med motsvarande förslag i betänkandet Förenkla och förbättra! (SOU 2024:36) och föredrar, i valet mellan dessa två alternativ, promemorians förslag. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* anför att det är ett avsteg från likformighet i beskattningen att inte också andra fonder än alternativa investeringsfonder omfattas av promemorians förslag. *Kammarrätten i Stockholm* förespråkar en avgränsning av tillämpningsområdet vad gäller dotterföretag till förvaltare av alternativa investeringsfonder.

Sveriges advokatsamfund och *Swedish Private Equity & Venture Capital Association (SVCA)* avstyrker förslaget. Sveriges advokatsamfund anser att endast fonder som är eller förutsätts registreras eller inneha tillstånd från Finansinspektionen ska omfattas av de nya skattereglerna.

Skälen för regeringens förslag

Det finns ett behov av att i vissa fall begränsa löneunderlaget

I avsnitt 13.8.5 konstateras att det lönebaserade utrymmet fyller en viktig funktion i systemet för att bestämma delägarens gränsbelopp och att delägare även fortsatt bör få beräkna ett lönebaserat utrymme med utgångspunkt i lönesumman i företaget och dess dotterföretag. Som anges i samma avsnitt bidrar anställdas arbetsinsatser i regel till att öka vinsten i ett företag. Det finns därför skäl att anta att en större del av avkastningen i ett fåmansföretag utgör kapitalavkastning för delägarna när det finns anställda som inte är delägare i företaget. Att löneunderlaget även får beräknas på ersättning som lämnas till arbetstagare i ett företags dotterföretag syftar till att bestämmelserna ska vara neutrala med avseende på hur en näringsverksamhet är organiserad. Det ska inte spela någon roll om en verksamhet bedrivs i ett enda företag eller om den delas upp mellan flera företag inom en koncern.

I promemorian föreslås en begränsning av möjligheten att vid beräkningen av löneunderlaget räkna med ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en alternativ investeringsfond, och i dotterföretag till förvaltare av en sådan fond. Förslaget motiveras med att affärsidén i riskkapitalbranschen är att förvärva andelar i andra företag i syfte att avyttra andelarna inom ett antal år. Skälen för att löner i dotterföretag får räknas med vid beräkning av löneunderlaget, att bestämmelserna ska vara neutrala med avseende på organisation i ett eller flera företag, bedöms inte gälla för dotterföretag till riskkapitalfonder.

En investeringsfond tar emot kapital från ett antal investerare och investerar kapitalet till förmån för dessa investerare. Alla som investerar i fonden äger en andel av fondens tillgångar. Fondens medel kan investeras i olika värdepapper såsom räntebärande instrument och aktier. Fondens förvaltning leds av personer som ofta är anställda i ett externt förvaltarbolag, men de kan också vara anställda direkt av fonden. En fondförvaltare får ett arvode för sitt arbete. Arvodet kan vara fast eller rörligt, i det senare fallet ofta en viss procentsats av fondens kapital.

En investeringsfond som har bildats som ett aktiebolag kan vara moderföretag i förhållande till de företag som fonden investerar i. Ett förvaltarbolag kan också vara moderföretag i förhållande till en fond. Om förvaltarbolaget är ett fåmansföretag och de företag som fonden investerar i utgör dotterföretag till detta, kan delägare i förvaltarbolaget vid beräkningen av gränsbeloppet räkna med ersättning till arbetstagare i de företag som fonder investerar i. I dessa fall saknas det, enligt regeringens bedömning, en sådan koppling mellan å ena sidan de anställdas arbetsinsats i företagen som utgör fondens investering och å andra sidan avkastningen från förvaltarbolaget som motiverar bestämmelserna om beräkning av lönebaserat utrymme i dotterföretag. Till skillnad från *Sveriges advokatsamfund* och *SVCA* anser därför regeringen, i likhet med promemorian, att det är befogat att begränsa möjligheten att beräkna löneunderlag baserat på ersättning till arbetstagare i företag som ägs genom en investeringsfond.

Utformningen av begränsningsregeln

När det gäller vilka företag som bör omfattas av en begränsningsregel föreslås i promemorian att bestämmelsen ska gälla dotterföretag till alternativa investeringsfonder och dotterföretag till förvaltare av alternativa investeringsfonder. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* väcker frågan om även andra fonder än alternativa investeringsfonder bör omfattas av förslaget.

För investeringsfonder gäller en näringsrättslig reglering som är utformad på europeisk nivå. Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara

värdepapper (UCITS-direktivet) har implementerats i svenskt rätt genom lagen (2004:46) om värdepappersfonder, förkortad LVF. I LVF benämns en UCITS-fond som värdepappersfond. En värdepappersfond vänder sig till allmänheten. Av det skälet gäller särskilda placeringsbestämmelser som syftar till att tillvarata investerarnas behov av riskspridning. Placeringsbestämmelserna innebär begränsningar av vilka tillgångsslag fondens medel får placeras i och begränsningar av vilka riskkoncentrationer som fonden får ha. Av 5 kap. 20 § LVF följer att fondens förvaltare inte får förvärva aktier till en värdepappersfond med sådan rösträtt som gör det möjligt för förvaltaren att utöva ett väsentligt inflytande över ledningen av ett företag. Om ett fondbolag förvaltar flera värdepappersfonder, fondföretag, specialfonder eller andra alternativa investeringsfonder, gäller begränsningen det sammanlagda aktieinnehavet i fonderna och fondföretagen.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/61/EU om förvaltare av alternativa investeringsfonder reglerar juridiska personer vars normala verksamhet består i att förvalta en eller flera alternativa investeringsfonder. I direktivet definieras alternativa investeringsfonder något förenklat som företag för kollektiva investeringar som tar emot kapital från investerare för att till förmån för dessa investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy, och som inte omfattas av UCITS-direktivet. Direktivet har införts i svensk rätt genom lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder, förkortad LAIF. Definitionen av alternativ investeringsfond är bred och omfattar bl.a. specialfonder som i allt väsentligt motsvarar UCITS-fonder, hedgefonder och riskkapitalfonder.

I IL finns särskilda bestämmelser om beskattning av specialfonder och värdepappersfonder. Båda dessa typer av fonder är kontraktsrättsliga, vilket innebär att fonderna inte utgör juridiska personer. En värdepappersfond kan alltså inte vara ett fåmansföretag eftersom den inte kan vara ett aktiebolag eller en ekonomisk förening. En värdepappersfond kan däremot förvaltas av ett aktiebolag som utgör ett fåmansföretag. För att rätten att beräkna löneunderlag ska omfatta också värdepappersfondens investeringar skulle det krävas att dessa utgör dotterföretag till förvaltarbolaget. Med hänsyn till värdepappersfonders rättsliga status och de placeringsbestämmelser som gäller för dessa fonder bedömer regeringen att det inte är möjligt för delägare att tillgodoräkna sig löneunderlag från de företag som dessa fonder investerar i. Det saknas därför skäl att, som Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet efterfrågar, utvidga förslaget till andra fondtyper än alternativa investeringsfonder.

Sveriges advokatsamfund påpekar att det är viktigt att bestämmelsen inte riskerar att träffa fler delägare i fåmansföretag än vad som är avsikten. Definitionen i LAIF av en alternativ investeringsfond träffar enligt advokatsamfundet ett mycket stort antal företeelser som inte är att anse som alternativa investeringsfonder i egentlig mening och som inte heller träffas av regelverket, t.ex. holdingbolag som är undantagna enligt 1 kap. 13 § LAIF.

Enligt 1 kap. 2 § LAIF avses med alternativ investeringsfond ett företag som har bildats för kollektiva investeringar och som tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dessa investerare och som inte kräver auktorisation enligt artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag). AIF-förvaltare definieras som juridiska personer, vars normala verksamhet består i förvaltning av en eller flera alternativa investeringsfonder. LAIF reglerar främst förvaltare av alternativa investeringsfonder och endast i begränsad mån

själva fonderna. Lagen innehåller bestämmelser om tillståndsplikt, verksamhetskrav och tillsyn i fråga om AIF-förvaltare.

Regeringen har förståelse för advokatsamfundets synpunkt att definitionen av en alternativ investeringsfond inte får uppfattas som otydlig i förhållande till vad den avses omfatta. Regeringen föreslår därför att det förtydligas att fondens förvaltare ska omfattas av tillstånds- eller registreringskrav enligt LAIF för att bestämmelsen ska vara tillämplig. I 1 kap. 13 § LAIF anges bl.a. att lagen inte ska tillämpas på AIF-förvaltare i den utsträckning de förvaltar en eller flera alternativa investeringsfonder vars enda investerare är AIF-förvaltaren, på holdingbolag och på program för anställdas andelsägande eller sparande. Det innebär att om en förvaltare omfattas av något av undantagen i LAIF, t.ex. att det rör sig om ett holdingbolag, så aktualiseras inte den nu föreslagna begränsningsregeln vad gäller beräkning av löneunderlag.

Även delägare i fonder vars förvaltare bedriver sin verksamhet i andra länder och som därför inte omfattas av den svenska lagen, bör träffas av begränsningsregeln avseende beräkning av löneunderlag. Bestämmelsen bör därför även omfatta fonder vars förvaltare hade omfattats av den svenska lagens tillstånds- eller registreringsplikt, om förvaltaren bedrivit sin verksamhet i Sverige.

Kammarrätten i Stockholm anser att begränsningsregeln bör avgränsas så att den inte omfattar dotterföretag till förvaltare av alternativa investeringsfonder.

När den särskilda dotterföretagsdefinitionen i 57 kap. IL nu ändras (se avsnitt 13.8.6) ökar möjligheten att en förvaltare skulle kunna anses ha sådant inflytande över en fonds investeringar som innebär att investeringarna skulle kunna anses vara dotterföretag till förvaltaren. Om fonden i sig inte utgör en juridisk person kan investeringarna däremot inte anses vara dotterföretag till fonden. För att även den tänkbara situationen ska omfattas av begränsningsregeln föreslår regeringen att begränsningsregeln i stället för att omfatta dotterföretag till alternativa investeringsfonder ska omfatta företag som ägs genom en alternativ investeringsfond. Den i promemorian föreslagna begränsningen avseende dotterföretag till förvaltare av en alternativ investeringsfond kan då, som Kammarrätten i Stockholm föreslagit, utgå.

Sammanfattningsvis föreslår alltså regeringen att vid beräkningen av löneunderlag ska ersättning till arbetstagare i företag som ägs genom en alternativ investeringsfond inte räknas med. Med alternativ investeringsfond avses i detta sammanhang en fond enligt 1 kap. 2 § LAIF vars förvaltare antingen omfattas av registrerings- eller tillståndsplikt enligt den lagen, eller som skulle ha omfattats av sådan plikt om förvaltaren bedrivit sin verksamhet i Sverige.

Lagförslag

Förslaget medför införandet av 57 kap. 17 a § IL.

13.8.8 Ändrad beräkning av ränta på omkostnadsbeloppet

Regeringens förslag

Vid beräkningen av den del av årets gränsbelopp som har sin grund i ett omkostnadsbelopp ska ränta bara beräknas på den del av det sammanlagda omkostnadsbeloppet, för andelar av samma slag och sort, som överstiger 100 000 kronor.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget, däribland *Företagarna* och *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig. NSD anser dock att förslaget har ett begränsat förenklingsvärde.

Skälen för regeringens förslag

Omkostnadsbeloppet utgör ytterligare en parameter vid beräkningen av gränsbeloppet enligt huvudregeln och används för att fastställa en schabloniserad kapitalavkastning. Omkostnadsbeloppet motsvarar vad delägaren har betalat för andelen.

Fåmansföretagsreglerna har ändrats flera gånger genom åren. Ändringarna har medfört att omkostnadsbeloppet har minskat i betydelse för gränsbeloppens storlek på aggregerad nivå. Detta beror på att de flesta delägare som omfattas av fåmansföretagsreglerna har låga omkostnadsbelopp. Det vanligaste beloppet är 50 000 kronor per företag, vilket motsvarar kravet på lägsta aktiekapital under perioden 2010–2019. Vid en statslåneränta på en procent ökad med nio procentenheter motsvarar detta ett totalt gränsbelopp på 5 000 kronor. Den 1 januari 2020 sänktes kravet på aktiekapital till 25 000 kronor vilket kan förväntas leda till att delägare i nya aktiebolag framöver sannolikt kommer ha ännu lägre omkostnadsbelopp.

De flesta delägare i fåmansföretag med kvalificerade andelar använder i dag förenklingsregeln för att beräkna gränsbeloppet. För dessa påverkar omkostnadsbeloppet inte gränsbeloppets storlek. De delägare som tillämpar huvudregeln för att beräkna gränsbeloppet använder i och för sig omkostnadsbeloppet som underlag för beräkningen. För dem är det dock främst det lönebaserade utrymmet som påverkar gränsbeloppets storlek. För ungefär två tredjedelar av de som använder huvudregeln bedöms det lönebaserade utrymmet ge ett större bidrag till gränsbeloppet än vad omkostnadsbeloppet gör.

För det stora flertalet delägare ger alltså omkostnadsbeloppet i dagsläget bara marginella effekter på deras ekonomiska förhållanden. Det talar för att beräkningen av ränta på omkostnadsbeloppet av förenklingsskäl skulle kunna tas bort som en parameter vid beräkningen av årets gränsbelopp. Om räntan på omkostnadsbeloppet skulle tas bort för alla delägare skulle det dock kunna leda till en försämrad skattesituation för en enskild delägare som investerat stora belopp i ett företag. Detta skulle i sin tur kunna leda till ett minskat ekonomiskt engagemang i företag och i förlängningen påverka företagens möjligheter att attrahera kapital.

För att reglerna även fortsättningsvis ska ge incitament till större investeringar i fåmansföretag anser regeringen att ränta på omkostnadsbeloppet bör finnas kvar som en parameter vid beräkningen av gränsbeloppet för delägare med stora omkostnadsbelopp. Samtidigt bör komplicerade beräkningar för delägare med små omkostnadsbelopp undvikas. Med hänsyn till hur kravet på aktiekapital i aktiebolag och fåmansföretagsdelägarnas omkostnadsbelopp har utvecklats under senare år föreslår regeringen därför att ränta på omkostnadsbelopp bara ska beräknas för den del av omkostnadsbeloppet som överstiger 100 000 kronor för andelar av samma slag och sort.

Förslaget innebär att delägare som har omkostnadsbelopp under 100 000 kronor inte behöver tillämpa beräkningsreglerna för ränta på omkostnadsbeloppet. Enligt kommittén innebär den föreslagna beloppsnivån att beräkningen förenklas för 93 procent av delägarna. Regeringen anser därför, till skillnad mot vad *NSD* anför, att förenklingsvärdet är betydande. Samtidigt kan den skattemässiga situationen för de som har stora omkostnadsbelopp i stor utsträckning bibehållas.

För att undvika tröskeleffekter bör förslaget inte utformas så att en delägare får utöka sitt gränsbelopp med ränta på hela omkostnadsbeloppet när det överstiger beloppsgränsen på 100 000 kronor. En sådan utformning skulle skapa ett incitament för delägare att öka omkostnadsbeloppet endast av skatteskäl. Det föreslås därför i stället att regeln utformas så att ränta får beräknas på den del av omkostnadsbeloppet som överstiger beloppsgränsen.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 57 kap. 11 § IL.

13.8.9 Sparat utdelningsutrymme ska inte räknas upp med ränta

Regeringens förslag

Sparade utdelningsutrymmen ska föras vidare till senare beskattningsår utan ränteuppräkning.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inget att invända mot förslaget. Det gäller bl.a. *Ekonomistyrningsverket*, *FAR*, *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)*, *Konjunkturinstitutet*, *Lantbrukarnas riksförbund*, *Skatteverket* och *Srf konsulterna*. IFAU påpekar att tidigare, när den schablonmässigt bestämda avkastningen byggde på ekonomiska principer, var uppräkningen av ackumulerade outnyttjade gränsbelopp en viktig del av systemet. När dessa principer nu har frångåtts är det dock rimligt att slopa uppräkningsräntan.

Almega och *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, avstyrker förslaget och framhåller att ränteuppräkningen är väsentlig för att inflationsskydda regelverket. Förslaget kan enligt NSD inte heller motiveras av förenklingsskäl eftersom ränteuppräkningen är en enkel procentuell uppräkning, som normalt kan utföras automatiskt och därför inte utgör någon reell ökning av regelverkets komplexitet. *Företagarna* framför liknande synpunkter. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* påpekar att på aggregerad nivå står uppräkningsräntan för en stor del av ökningen av sparade utdelningsutrymmen.

Srf konsulterna anser att det behöver införas ett fastställelseförfarande för det sparade utdelningsutrymmet.

Skälen för regeringens förslag

När möjligheten att spara outnyttjat gränsbelopp som sparat utdelningsutrymme och ränteuppräkningen på det sparade utdelningsutrymmet infördes motiverades det med behovet att skapa skattemässig neutralitet mellan utdelning som lämnas i dag och utdelning som lämnas i framtiden. Utan en möjlighet att spara utdelningsutrymmen finns det risk för att företagen lämnar utdelningar som är större än vad som är optimalt sett ur företagets synvinkel, för att delägare inte ska gå miste om möjligheten till den lägre kapitalbeskattningen. Nivån på uppräkningsräntan påverkar incitamenten att hålla kvar vinstmedel i företaget, eftersom en hög ränta på sparade

utdelningsutrymmen minskar skattebördan på kvarhållna vinstmedel mätt i nuvärde (prop. 2005/06:40 s. 56 och 57).

De sparade utdelningsutrymmena ökar med drygt 100 miljarder kronor per år, eftersom de gränsbelopp som årligen genereras överstiger de gränsbelopp som kan utnyttjas för beskattning av utdelning och kapitalvinst. Sparat utdelningsutrymme räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter. Även räntepåräkningen bidrar med betydande belopp till gränsbeloppet, eftersom det beräknas på ett så stort underlag. Räntan bidrar därför också till ökningen av sparade utdelningsutrymmen. De sparade utdelningsutrymmena är ojämnt fördelade. Den procent av delägarna som har störst sparat utdelningsutrymme har ungefär hälften av det totala beloppet, medan de tio procent av delägarna som har störst utrymmen har ungefär 77 procent av det totala beloppet. Kommittén har bedömt att det är osannolikt att dessa stora sparade utdelningsutrymmen någonsin kommer att kunna nyttjas.

Enligt regeringens bedömning behöver det alltjämt finnas en möjlighet att spara utdelningsutrymmen till senare beskattningsår, för att systemet inte ska ge incitament att lämna större utdelningar än vad som är optimalt ur företagets synvinkel. Att behålla möjligheten att spara utdelningsutrymmen men att ta bort ränteuppräkningen på det sätt som kommittén föreslår, skulle dock kunna bidra till att begränsa ökningstakten så att nivåerna på de sparade utdelningsutrymmena inte framstår som omotiverat stora och av den anledningen riskerar att ses som ett legitimitetsproblem för regelsystemet. För ett sådant förslag talar enligt regeringen också det som *IFAU* anför om att när den schablonmässigt bestämda kapitalavkastningen byggde på ekonomiska principer var uppräkningen en viktig del av systemet. Nu har dessa principer i flera avseenden frångåtts (t.ex. genom införandet av förenklingsregeln) och det förefaller därför rimligt att ta bort uppräkningsräntan. *Almega* och *NSD* anser att ränteuppräkningen bör behållas eftersom den är väsentlig för att inflationsskydda regelverket. Regeringen har visserligen förståelse för den synpunkten men anser att skälen för att ta bort ränteuppräkningen väger tyngre. Precis som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* påpekar står uppräkningsräntan för en inte obetydlig del av ökningen av sparade utdelningsutrymmen och eftersom de gränsbelopp som uppstår varje år är större än de gränsbelopp som kan utnyttjas, kommer de sparade gränsbeloppen att växa över tid även om uppräkningsräntan tas bort. De gränsbelopp som genereras från uppräkningsräntan bedöms till stor del utgöras av gränsbelopp som delägarna ändå inte kan använda. Att ta bort uppräkningsräntan innebär också, till skillnad från vad *Företagarna* och NSD anser, en förenkling av regelverket eftersom såväl antalet beräkningsmoment som antalet parametrar som ingår i beräkningen av årets gränsbelopp blir färre. Sammanfattningsvis föreslår därför regeringen att ränteuppräkningen på sparade utdelningsutrymmen tas bort.

Det som *Srf konsulterna* för fram om behovet av att införa ett fastställelseförfarande för sparat utdelningsutrymme faller utanför ramen för det här lagstiftningsärendet och behandlas därför inte vidare här.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 57 kap. 10 och 13 §§ IL.

13.8.10 Index- och kapitalunderlagsreglerna tas bort

Regeringens förslag

Index- och kapitalunderlagsreglerna som används vid beräkningen av omkostnadsbeloppet för kvalificerade andelar som anskaffats före 1990 eller 1992 ska tas bort.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget, däribland *Företagarförbundet*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Konjunkturinstitutet*, *Lantbrukarnas riksförbund*, *Skatteverket*, *Srf Konsulterna*, *Sveriges advokatsamfund*, *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys)* och *Tillväxtverket*.

Almega och *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, har förståelse för förslaget men reserverar sig dock för att det kan innebära att delägare får en kraftigt förändrad beskattningssituation som inte framstår som legitim. Det bör i stället övervägas att låta reglerna kvarstå, eller på annat sätt kompensera för effekterna som kan uppstå. *Företagarna* lämnar liknande synpunkter men anser samtidigt att förslaget innebär en förenkling av regelverket.

Skälen för regeringens förslag

För den som använder huvudregeln för att beräkna årets gränsbelopp är underlaget det omkostnadsbelopp som skulle ha använts om andelen hade avyttrats vid årets ingång. Enligt 57 kap. 12 § andra stycket IL får dock omkostnadsbeloppet för andelar som förvärvats före 1990 respektive 1992 beräknas enligt särskilda regler i 57 kap. 25–35 §§ IL. Reglerna benämns index- och kapitalunderlagsreglerna.

Indexregeln i 57 kap. 25 § IL innebär att för aktier som förvärvats före 1990 får anskaffningsutgiften räknas upp med hänsyn till den allmänna prisutvecklingen från förvärvet fram till och med 1989, dock tidigast från och med 1970. Vid uppräkningen används omräkningstal som dåvarande Riksskatteverket fastställt för beräkning av kapitalvinster på fastigheter under beskattningsåret 1990. Syftet med regeln är att förhindra att inflationsvinster för tiden innan fåmansföretagsreglerna infördes beskattas i inkomstslaget tjänst (prop. 1990/91:54 s. 220).

Vid 1992 års taxering infördes ytterligare alternativregler, de s.k. kapitalunderlagsreglerna i 57 kap. 26–35 §§ IL. Reglerna innebär en möjlighet att i stället för anskaffningskostnaden för aktierna ta upp värdet på aktierna vid utgången av det beskattningsår som taxerades 1993. Syftet bakom kapitalunderlagsreglerna var att de skulle utgöra övergångsregler för aktier som hade förvärvats före 1992. Avsikten var inte att värdet skulle justeras årligen för i bolaget behållna vinstmedel (se prop. 1993/94:234 s. 83 och 84).

Såväl indexregeln som kapitalunderlagsreglerna har övergångskaraktär. Reglerna syftar till att beakta den allmänna prisutvecklingen från och med 1970 fram till 1990 respektive andelens värde vid utgången av det beskattningsår som taxerats 1993. När de särskilda reglerna om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag infördes skedde detta i en delvis annan skattemässig miljö, i en tid med

relativt hög inflation och där storleken på det investerade kapitalet i företaget hade större betydelse för beräkningen av gränsbeloppet.

Användningen av indexregeln och kapitalunderlagsreglerna har minskat över tid. Omkostnadsbeloppet genererar en liten del av de totala gränsbeloppen bland delägare generellt, även bland de delägare som använder index- eller kapitalunderlagsreglerna. Det beror på att det stora flertalet av de delägare som någon gång använt index- eller kapitalunderlagsreglerna under perioden 2011–2021 oftast använder förenklingsregeln för att beräkna gränsbeloppet, eller har ett lönebaserat utrymme i sitt gränsbelopp som är stort sett i relation till omkostnadsbeloppets bidrag. Det kan också bero på att delägare har slutat att bedriva verksamhet. Det kan därför antas att tillämpningen av reglerna fortsatt kommer att minska över tid. Med hänsyn till det minskande användandet av reglerna och det faktum att omkostnadsbeloppets betydelse för storleken på gränsbeloppet stadigt har minskat anser regeringen att det finns skäl att ta bort reglerna. Regeringen delar också *Företagarnas* uppfattning att förslaget att ta bort reglerna innebär en förenkling eftersom regelverket blir lättare att överblicka.

Eftersom reglerna får tillämpas efter benefika överlåtelser av andelar kan det dock komma att finnas ett fåtal delägare som får tillämpa reglerna under lång tid framöver. För att dessa delägare och andra som fortfarande tillämpar reglerna inte ska försättas i en orimlig beskattningssituation bör de genom övergångsbestämmelser få tid till anpassning. Därmed mildras också den effekt som *Almega* och *NSD* framhåller. Frågan om övergångsbestämmelser med anledning av att reglerna tas bort behandlas i avsnitt 13.8.14.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 57 kap. 12 och 21 §§ och upphävandet av 57 kap. 25–35 §§ IL.

13.8.11 Vissa tidsperioder förkortas med ett år

Regeringens förslag

Vissa tidsperioder vid tillämpningen av fåmansföretagsreglerna ska förkortas med ett år, från fem till fyra år. Det gäller tidsperioderna i den utvidgade fåmansföretags-definitionen, kvalificeringsreglerna, utomståenderegeln och karensregeln när ett företag upphör att vara ett fåmansföretag.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget, däribland *Företagarna*, *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, *Näringslivets Regelnämnd* och *Saco*. *Företagarna* anser att tiden kan kortas till tre år.

Skälen för regeringens förslag

Flera av reglerna om beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmans-företag i 57 kap. IL innehåller tidsperioder som innebär att olika bedömningar ska ske med hänsyn till förhållandena under beskattningsåret och ytterligare fem beskattnings-år. Syftet med att beakta en längre tidsperiod än beskattningsåret är bl.a. att det inte

ska vara möjligt att undvika beskattning enligt de särskilda reglerna för beskattning av utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag genom att upphöra med verksamheten och omedelbart, eller i vart fall under påföljande år, ta ut uppsamlade förvärvsinkomster som utdelning på onoterade, icke kvalificerade, andelar till 25 procents skatt.

Ytterligare ett syfte med en längre tidsperiod är att motverka att delägare rör sig in i och ut ur fåmansföretagsreglerna. Det finns därför regler som innebär att en kvalificerad andel i ett fåmansföretag förblir kvalificerad under en karenstid efter det att delägaren eller någon närstående upphört att vara verksamma i betydande omfattning. Det gäller såväl i det företag där andelarna är kvalificerade som i andra fåmansföretag som det direktägda fåmansföretaget, direkt eller indirekt, äger andelar i. Detsamma gäller också verksamhet i fåmansföretag som bedriver samma eller likartad verksamhet.

För att regelsystemet ska kunna motverka inkomstomvandling anser regeringen att omständigheterna under flera år även fortsättningsvis kommer att behöva beaktas. Utan sådana regler skulle det också vara möjligt att gå in i och ut ur fåmansföretagsreglerna mellan två beskattningsår. Regeringens bedömning är dock att förslagen om en förändrad beräkningsmodell för gränsbeloppet (se avsnitt 13.8.4–13.8.8), sammantaget med förkortade tidsperioder, skulle bidra till att minska inlåsningen av kapital. Förkortade tidsperioder bör också kunna minska den tid som delägare lägger på olika skattemässiga bedömningar vilket innebär en förenkling. Regeringen anser därför, i likhet med flera remissinstanser, att tidsperioderna bör förkortas. Vid en avvägning mellan fördelarna med förkortade tidsperioder och den ökade risken för skatteplanering och inkomstomvandling anser regeringen, i likhet med kommittén men till skillnad från *Företagarna*, att det är rimligt att förkorta perioden med ett år. Det innebär att hänsyn ska tas till förhållandena under beskattningsåret och de fyra föregående beskattningsåren eller, om ett företag upphör att vara fåmansföretag, under som mest fyra beskattningsår.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 57 kap. 3, 4, 5 och 6 §§ IL.

13.8.12 Utdelning och kapitalvinst på andelar som mottas i samband med andelsbyten och partiella fissioner

Andelsbyten och partiella fissioner

Framskjuten beskattning vid andelsbyte

I 48 a kap. IL finns bestämmelser om s.k. framskjuten beskattning vid andelsbyten. Reglerna bygger på bestämmelserna i rådets direktiv 2009/133/EG av den 19 oktober 2009 om ett gemensamt beskattningssystem för fusion, fission, partiell fission, överföring av tillgångar och utbyte av aktier eller andelar som berör bolag i olika medlemsstater samt om flyttning av ett europabolags eller en europeisk kooperativ förenings säte från en medlemsstat till en annan (fusionsdirektivet). Bestämmelserna innebär att en fysisk person kan avyttra andelar i ett företag (det avyttrade företaget) till ett annat företag (det köpande företaget) mot ersättning i form av andelar i det köpande företaget utan att beskattas i samband med bytet. Beskattning av den eventuella kapitalvinsten sker i stället först när de mottagna andelarna avyttras och säkerställs genom att omkostnadsbeloppet för de avyttrade andelarna förs över till de mottagna andelarna.

Den framskjutna beskattningen vid andelsbyten har ställt särskilda krav vid utformningen av fåmansföretagsreglerna. Bestämmelserna har utformats för att det inte ska vara möjligt att använda andelsbyten för att kringgå den särskilda

beskattningen, men också för att garantera att den framskjutna beskattningen, när den väl sker, är i enlighet med reglerna.

Om den avyttrade andelen i ett andelsbyte är kvalificerad ska bestämmelserna i 48 a kap. 8 a–8 c §§ IL tillämpas. Det ska då göras en beräkning av de belopp som skulle ha tagits upp i tjänst och kapital om reglerna om framskjuten beskattning vid andelsbyte inte varit tillämpliga. Det ska beräknas två olika tjänstebelopp, ett för utdelning och ett för kapitalvinst. Det beror på att det finns två olika takbelopp, ett för utdelning och ett för kapitalvinst.

Om mottagna andelar är kvalificerade bara på grund av att de avyttrade andelarna varit kvalificerade, ska den framskjutna beskattningen begränsas till dessa tjänstebelopp. Reglerna ska säkerställa att en delägare över tid inte blir beskattad för högre belopp i inkomstslaget tjänst än de belopp som räknas fram vid andelsbytet och som skulle ha beskattats enligt allmänna regler om inte reglerna om framskjuten beskattning hade varit tillämpliga. En eventuell värdestegring som sker efter andelsbytet avseende en mottagen andel som bara är kvalificerad på grund av att den avyttrade andelen var kvalificerad kommer genom denna metod inte att till någon del beskattas i inkomstslaget tjänst utan endast i inkomstslaget kapital (prop. 2002/03:15 s. 42 och 63 och prop. 2006/07:2 s. 91 och 92).

Beskattningen vid partiella fissioner

En partiell fission är i likhet med ett andelsbyte ett ombildningsförfarande som påverkar delägares andelsinnehav. Med en partiell fission avses en ombildning som uppfyller förutsättningarna i 38 a kap. 2 § IL och innebär förenklat att ett företag överlåter en eller flera verksamhetsgrenar till ett eller flera övertagande företag mot ersättning i form av andelar i det övertagande företaget. Ersättningen ska lämnas till andelsägarna i det överlåtande företaget. Resultatet av ombildningen blir att andelsägare i det överlåtande företaget kommer att äga andelar i två eller flera företag som vart och ett kommer att innehålla delar av den verksamhet som ursprungligen fanns i det överlåtande företaget. I likhet med reglerna om framskjuten beskattning vid andelsbyten är reglerna om partiella fissioner utformade med fusionsdirektivet som förebild och syftet är att omstruktureringen inte ska utlösa någon omedelbar beskattning.

Vid en partiell fission gäller att andelsägarna anses ta emot ersättningen, i form av andelar, som utdelning från det överlåtande företaget. Den uppskjutna beskattningen uppnås genom att värdet av de mottagna andelarna, dvs. utdelningen i form av andelar, inte behöver tas upp till beskattning (42 kap. 16 b § IL). Beskattningen hos andelsägaren sker i stället när de överlåtna andelarna avyttras eller när utdelning erhålls på dessa andelar.

Om andelarna i det överlåtande företaget är kvalificerade vid tidpunkten för den partiella fissionen ska bestämmelserna i 48 kap. 18 d och 18 e §§ IL tillämpas. På motsvarande sätt som vid andelsbyten ska det göras en beräkning av de belopp som skulle ha tagits upp i inkomstslaget tjänst (tjänstebelopp för utdelning respektive tjänstebelopp för kapitalvinst) om bestämmelserna om undantag från omedelbar beskattning vid partiella fissioner inte hade varit tillämpliga. Tjänstebeloppen säkerställer även i dessa fall att en delägare över tid inte blir beskattad för mer än de belopp som beräknades i samband med den partiella fissionen (prop. 2006/07:2 s. 81–85).

Särskilt kvalificerade andelar

Andelar som en andelsägare har mottagit vid andelsbyten eller partiella fissioner och där andelarna i det avyttrade eller det överlåtande företaget varit kvalificerade är ofta även de kvalificerade enligt de allmänna reglerna i 57 kap. IL. Det beror på att

andelsägaren ofta är eller har varit verksam i betydande omfattning även i det övertagande företaget eller att den verksamhet som har bedrivits i det överlåtande företaget har överförts till det övertagande företaget. För att fånga upp de fall där mottagna andelar inte blir kvalificerade enligt de allmänna reglerna och för att förhindra att en andelsägare kringgår den särskilda beskattningen i 57 kap. IL ska andelar som mottagits vid ett andelsbyte eller en partiell fission också anses vara kvalificerade (57 kap. 7 § första stycket IL). Sådana andelar, dvs. andelar som är kvalificerade på grund av att andelar i det avyttrade eller överlåtande företaget varit kvalificerade, brukar kallas särskilt kvalificerade andelar. Bestämmelserna om särskilt kvalificerade andelar innebär att en delägare kan inneha kvalificerade andelar som omfattas av 57 kap. IL trots att företaget inte är ett fåmansföretag. Kvalificerade andelar kan därför exempelvis innehas i ett aktiebolag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad och som i sig därför inte kan utgöra ett fåmansföretag.

Bestämmelserna om att andelar i vissa fall ska anses som kvalificerade efter ett andelsbyte eller en partiell fission har kompletterats med bestämmelser som är tänkta att säkerställa att reglerna om särskilt kvalificerade andelar inte kringgås genom olika förfaranden efter ett andelsbyte eller en partiell fission. De förfaranden som regleras är när särskilt kvalificerade andelar avyttras på nytt, när äganderätten benefikt överförs till annan, t.ex. genom gåva, samt när en ny andel förvärvas med stöd av en särskilt kvalificerad andel (57 kap. 7 a och 7 b §§ IL).

En andel kan samtidigt vara både särskilt kvalificerad och kvalificerad enligt de allmänna reglerna. En andel som bara är särskilt kvalificerad upphör att vara kvalificerad när tjänstebeloppet för utdelning tagits upp till beskattning (57 kap. 20 c och 20 d §§ IL).

Rätten till lönebaserat utrymme vid andelsbyte utökas

Regeringens förslag

Om en kvalificerad andel har mottagits genom ett andelsbyte ska även ersättning som betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. För tiden före andelsbytet ska den genom andelsbytet avyttrade andelen ligga till grund för beräkningen. Vid beräkningen av löneunderlaget ska i dessa fall kontant ersättning avse belopp som betalats ut från det avyttrade företaget och dess dotterföretag.

Efter ett andelsbyte ska det inte beräknas något gränsbelopp under beskattningsåret för en mottagen andel.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget, däribland *Almega*, *FAR*, *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, och *Skatteverket*. Ingen av remissinstanserna invänder mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Årets gränsbelopp ska beräknas vid årets ingång och tillgodoräknas den som äger andelen vid denna tidpunkt. Det innebär att en andelsägare som genomför ett

andelsbyte under ett kalenderår kommer att beräkna årets gränsbelopp för det år då andelsbytet görs på de avyttrade andelarna. Året efter andelsbytet beräknas gränsbeloppet på de genom andelsbytet mottagna andelarna.

Gränsbeloppet får i vissa fall utökas med ett lönebaserat utrymme. Detta beräknas utifrån sådan kontant ersättning som lämnats till arbetstagare i företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret (löneunderlaget). I löneunderlaget får endast ersättning som betalats ut under den tid som andelen har ägts räknas med (57 kap. 16 § andra stycket IL). Om ett dotterföretag har ägts bara under en del av det år som löneunderlaget avser, ska bara ersättning som betalats ut i dotterföretaget under den tid som dotterföretaget har ägts räknas med i löneunderlaget.

Om ett andelsbyte genomförs under ett kalenderår kommer bara sådan ersättning som betalats ut från företaget och dess dotterföretag under den tid som andelen har ägts att ingå i löneunderlaget och påverka beräkningen av gränsbeloppet året efter andelsbytet. Året efter andelsbytet tillfaller gränsbeloppet den mottagna andelen men det lönebaserade utrymmet kan enligt nuvarande bestämmelser endast beräknas på ersättningar som utbetalats efter andelsbytet. Nuvarande utformning av bestämmelserna i IL ger därför inte en delägare möjlighet att året efter andelsbytet tillgodoräkna sig löneunderlag som hör till den avyttrade andelen, dvs. löneunderlag avseende tiden före andelsbytet under det år då andelsbytet görs faller bort. Gränsbeloppet riskerar till följd av detta att bli lägre än om något andelsbyte inte hade genomförts.

Den nuvarande ordningen kan innebära en risk för att en delägares beskattning blir högre på grund av att delägaren har genomfört ett andelsbyte som omfattas av reglerna i 48 a kap. IL om framskjuten beskattning. Regeringen anser att reglerna bör ändras så att det lönebaserade utrymmet inte faller bort för tiden före andelsbytet för det år andelsbytet sker. Året efter andelsbytet bör löneunderlaget, som beräknas på ersättningar som har lämnats året före beskattningsåret, beräknas för en mottagen andel både för tiden före bytet (beräknat på de avyttrade andelarna) och för tiden efter bytet (beräknat på de mottagna andelarna). Detta uppnås förslagsvis genom en regel som anger att om en kvalificerad andel mottagits genom ett andelsbyte får även ersättning som har betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. För tiden före andelsbytet ska då den genom andelsbytet avyttrade andelen ligga till grund för beräkningen. För att ersättning som har betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet och som hör till de avyttrade andelarna ska kunna ingå i beräkningen av det lönebaserade utrymmet föreslås också en bestämmelse om att vid beräkning av löneunderlaget ska i dessa fall kontant ersättning avse belopp som betalats ut från det avyttrade företaget och dess dotterföretag.

Som tidigare har angetts ska gränsbeloppet beräknas utifrån förhållandena vid årets ingång. I dag finns dock bestämmelser som har införts för att förhindra att en andelsägare använder reglerna om andelsbyte för att under ett och samma beskattningsår beräkna flera gränsbelopp på samma andelar med anledning av utdelningar som lämnades efter ett andelsbyte. Eftersom årets gränsbelopp nu ska tillgodoräknas den som äger andelen vid årets ingång är det inte längre möjligt att beräkna flera gränsbelopp under ett och samma beskattningsår. Bestämmelsen i 57 kap. 10 a § IL har därför förlorat sin betydelse för beräkning av gränsbelopp efter andelsbyten och ska därför tas bort.

Lagförslag

Förslaget medför ändring i 57 kap. 17 §, införandet av en ny bestämmelse i 57 kap. 16 a § och slopandet av 57 kap. 10 a § IL.

Beskattningen när tjänstebeloppet har beräknats till noll kronor

Regeringens förslag

Om tjänstebeloppet för utdelning för en andel som mottas vid ett andelsbyte eller en partiell fission beräknas till noll kronor och andelen bara är särskilt kvalificerad ska andelen anses som kvalificerad under fyra beskattningsår efter andelsbytet eller den partiella fissionen, eller under den kortare tid som hade följt av de allmänna bestämmelserna om andelsbytet eller den partiella fissionen inte hade genomförts.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget, däribland *Almega*, *FA*R, *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, och *Skatteverket*. Ingen av remissinstanserna invänder mot förslaget.

Almega, FAR och NSD anser att det även bör införas en tidsgräns om ett tjänstebelopp som överstiger noll kronor beräknas vid bytestillfället så att den särskilda kvalifikationen kan upphöra efter en innehavstid som motsvarar karenstiden enligt de allmänna reglerna och att tjänstebeloppet i sådant fall bortfaller. Syftet med att införa en sådan tidsgräns skulle även då vara att uppnå en beskattning som om andelsbyte aldrig skett och uppnå en enhetlighet i beskattningen.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelserna om beskattning av utdelning och kapitalvinst efter ett andelsbyte eller en partiell fission reglerar bl.a. hur en utdelning ska minska de tjänstebelopp som hör till den mottagna andelen. Av bestämmelserna framgår också att en andel som bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 57 kap. 7–7 b §§ IL upphör att anses som kvalificerad när ett belopp som motsvarar tjänstebeloppet för utdelning har tagits upp i inkomstslaget tjänst (57 kap. 20 c och 20 d §§ IL). Nuvarande bestämmelser reglerar alltså bara den situationen att det till andelen hör ett tjänstebelopp för utdelning som kan minskas vid en framtida utdelning. De reglerar däremot inte när en andel upphör att vara kvalificerad om tjänstebeloppet för utdelning har beräknats till noll kronor vid ett andelsbyte eller en partiell fission.

Bestämmelserna om särskilt kvalificerade andelar och om beräkning av tjänstebelopp ska både säkerställa att ett andelsbyte eller en partiell fission inte leder till att fåmansföretagsreglerna kringgås och att andelsägarens beskattning inte blir högre än om ombildningen inte hade genomförts. I ett fall där tjänstebeloppet för utdelning vid ombildningen uppgår till noll kronor finns det ingen risk för att beskattningsreglerna kringgås. Att reglerna omfattar även en sådan andel beror i stället på att en andelsägare annars inte kan tillgodoräkna sig ett eventuellt sparat utdelningsutrymme som hör till avyttrade andelar och riskerar en högre beskattning än om ombildningen inte hade genomförts. Frågan om när en sådan andel ska upphöra att vara särskilt kvalificerad är dock oreglerad.

Det finns därför skäl att klargöra när en andel som bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 7–7 b §§ IL upphör att vara kvalificerad. För att säkerställa en beskattning som motsvarar den som hade skett om andelsbytet eller den partiella fissionen inte hade genomförts anser regeringen att det är rimligt att den särskilda kvalifikationen i

dessa fall upphör efter en innehavstid som motsvarar karenstiden enligt de allmänna reglerna. Det skulle ge andelsägaren samma möjlighet att tillgodoräkna sig ett eventuellt sparat utdelningsutrymme och beräkna nya gränsbelopp som andelsägaren hade haft om ombildningen inte hade genomförts, men då omständigheterna i övrigt hade varit desamma. I denna proposition föreslås att karenstiden ska sänkas från fem till fyra år. *FAR* och *NSD* anser att en motsvarande tidsgräns bör införas för andelar till vilka det hör ett tjänstebelopp för utdelning som beräknats till mer än noll kronor för att göra regelsystemet mer i överensstämmelse med EU-reglerna samt skapa en större enhetlighet i beskattningen. Den nuvarande modellen med tjänstebelopp är utformad för att säkerställa en beskattning i överensstämmelse med EU-reglerna. Regeringen ser därför inte att det finns skäl att lägga fram ett förslag om en generell tidsgräns för särskilt kvalificerade andelar.

Regeringen föreslår sammanfattningsvis att om tjänstebeloppet för utdelning på en andel som mottas vid ett andelsbyte eller en partiell fission beräknas till noll kronor och andelen bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 7–7 b §§ IL, dvs. bara är särskilt kvalificerad, ska andelen anses som kvalificerad under fyra beskattningsår därefter eller den kortare tid som hade följt av 57 kap. 4 § IL om andelsbytet eller den partiella fissionen inte hade genomförts.

Lagförslag

Förslaget medför införandet av 57 kap. 20 e § IL.

Beskattningen av andelar som erhållits med stöd av en andel som mottagits vid ett andelsbyte eller en partiell fission

Regeringens förslag

En andel som förvärvas med stöd av en särskilt kvalificerad andel ska bara anses kvalificerad om det inte lämnas någon ersättning vid förvärvet, eller om ersättningen är lägre än andelens marknadsvärde. Om det till den andel som förvärvet grundas på, hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission, ska tjänstebeloppen vid tidpunkten för förvärvet fördelas mellan den förvärvade andelen och den andel som förvärvet grundas på. Ett eventuellt sparat utdelningsutrymme ska fördelas på motsvarande sätt. Den del av tjänstebeloppen som ska fördelas till en förvärvad andel ska motsvara den förändring (minskning) av marknadsvärdet som förfarandet medför för den andel som förvärvet grundas på. När ett belopp som motsvarar tjänstebeloppet för utdelning har tagits upp till beskattning ska den förvärvade andelen, under förutsättning att den bara är särskilt kvalificerad, inte längre anses som kvalificerad.

När en delägare avyttrar andelar av samma slag och sort och andelsinnehavet helt eller delvis består av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission, ska avyttringen ske i en viss turordning. Andelar till vilka det hör tjänstebelopp ska anses avyttrade efter andelar som har förvärvats före dem och före andelar som har förvärvats efter dem. Om andelsinnehavet utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp och dessa har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen separat för varje förvärv av sådana andelar. Andelar som har förvärvats med stöd av andelar ska dock anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på.

Andelar som anses som särskilt kvalificerade för att de har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel som mottagits vid ett andelsbyte eller en partiell fission ska

vid tillämpning av genomsnittsmetoden för beräkning av omkostnadsbelopp inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som delägaren äger.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget, däribland *Almega*, *FAR*, *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, och *Skatteverket*. Ingen av remissinstanserna invänder mot förslaget.

Skatteverket har lagtekniska synpunkter på förslagen. Det gäller främst hur den föreslagna turordningsregeln ska tillämpas i vissa situationer. Enligt Skatteverket gäller det dels vilken plats i turordningen andelar som har förvärvats med stöd av gamla andelar har vid en ny- eller fondemission, dels vad som gäller om andelar som förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel i sin tur ligger till grund för ytterligare förvärv av andelar som blir särskilt kvalificerade, t.ex. genom en efterföljande fondemission. Enligt Skatteverkets uppfattning bör även en andel som har förvärvats med stöd i en sådan särskilt kvalificerad andel infogas i systemet för att undvika att bestämmelserna kommer i konflikt med EU-rätten.

Skälen för regeringens förslag

En andel som förvärvas med stöd av en särskilt kvalificerad andel ska bara anses kvalificerad i vissa fall och under viss tid

Enligt 57 kap. 7 b § första stycket tredje meningen IL ska en andel anses kvalificerad om den förvärvas med stöd av en särskilt kvalificerad andel. Bestämmelsen tar i första hand sikte på andelar som förvärvas genom en skattefri utdelning av andelar i det köpande företagets dotterföretag (en s.k. Lex ASEA-utdelning enligt 42 kap. 16 § IL). Den ska även tillämpas på andelar som förvärvas med stöd av en särskilt kvalificerad andel vid t.ex. nyemission och fondemission (prop. 2002/03:15 s. 66). Bestämmelsen syftar till att förhindra värdeöverföringar från de mottagna andelarna genom ett Lex ASEA-förfarande, en nyemission eller en fondemission. Bestämmelsen har getts en sådan formulering att samtliga fall av värdeöverföringar omfattas (prop. 2002/03:15 s. 44).

Trots att bestämmelsen ska förhindra att värden förs över till andelar som inte omfattas av tjänstebeskattning är tillämpningen av bestämmelsen inte begränsad till sådana förfaranden där förfarandet innebär en faktisk värdeöverföring. Bestämmelsen omfattar enligt sin lydelse alla andelar som förvärvas med stöd av särskilt kvalificerad andel.

Regeringen anser att kvalificeringen av andelar som har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel bör begränsas till andelar som förvärvas vid ett förfarande som innebär en risk för en värdeöverföring, dvs. ett förfarande som skulle kunna urholka värdet på de ursprungliga mottagna andelarna. Om det har lämnats en marknadsmässig ersättning för de andelar som har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel finns det ingen sådan risk för värdeöverföring. I dessa fall är det inte motiverat att andelarna ska omfattas av systemet för kvalificerade andelar.

Regeringen föreslår därför att den särskilda kvalificeringen vid förvärv av andelar med stöd av en särskilt kvalificerad andel begränsas till fall när andelsägaren inte har lämnat

någon ersättning för andelen, eller när ersättningen för andelen är lägre än andelens marknadsvärde.

I 57 kap. IL saknas bestämmelser som anger vid vilken tidpunkt som en särskilt kvalificerad andel som har förvärvats med stöd av en sådan andel upphör att vara kvalificerad. Det finns därmed inte heller någon egentlig begränsning av skatteuttaget i inkomstslaget tjänst. Frånvaron av sådana regler skapar en risk för en beskattning som inte är proportionerlig i förhållande till bestämmelsernas syfte. Det leder vidare till att en delägare kan komma att beskattas på ett mindre förmånligt sätt än vad som hade varit fallet om den tidigare ombildningen i form av t.ex. ett andelsbyte inte hade genomförts. Som kommittén anger innebär det att det också finns en risk för en beskattning i strid med fusionsdirektivet.

Regeringen anser därför att det bör införas bestämmelser som begränsar skatteuttaget i inkomstslaget tjänst och som leder till att andelarna upphör att vara kvalificerade när det saknas skäl för att upprätthålla den särskilda beskattningen. Metoden för att begränsa den framtida tjänstebeskattningen och den särskilda kvalificeringen bör följa den metod som utarbetats för fördelning av tjänstebelopp vid upprepade andelsbyten och partiella fissioner. Regeringen föreslår därför att om en andel har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel och det inte har lämnats någon ersättning för andelen, eller om ersättningen understiger andelens marknadsvärde, och det till den andel som förvärvet grundas på hör tjänstebelopp för utdelning och kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission ska tjänstebeloppen fördelas mellan den förvärvade andelen och den andel som förvärvet grundas på.

Fördelningen bör göras vid tidpunkten för när andelen förvärvas och motsvara den värdeminskning som Lex ASEA-utdelningen, ny- eller fondemissionen innebär för den ursprungliga andelen. Den del av tjänstebeloppen som fördelas på en förvärvad andel bör därför motsvara den förändring av marknadsvärdet som förvärvet medför för den andel som förvärvet grundas på. Fördelningen kan jämföras med den fördelning av tjänstebelopp som görs av beräknade tjänstebelopp vid en efterföljande partiell fission (jfr 48 kap. 18 e § IL). Det innebär att fördelningen ska göras på ett motsvarande sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 48 kap. 18 a § IL. Ett eventuellt sparat utdelningsutrymme som hör till den andel som förvärvet grundas på ska också fördelas på motsvarande sätt.

När ett belopp som motsvarar det tjänstebelopp för utdelning som har fördelats på andelen har tagits upp till beskattning ska den förvärvade andelen inte längre anses som kvalificerad. Därigenom säkerställs att delägaren inte kommer att beskattas på ett mindre förmånligt sätt än vad som hade varit fallet om andelsbytet eller den partiella fissionen inte hade genomförts.

En utökad turordningsregel vid avyttring av andelar till vilka det hör ett tjänstebelopp

Vid ett andelsbyte kan en andelsägare sedan tidigare inneha andelar av samma slag och sort i det köpande företaget (gamla andelar). Detsamma gäller vid en partiell fission men då i det övertagande företaget. Andelsägaren kan också förvärva ytterligare andelar av samma slag och sort i samma företag efter ombildningen (nya andelar). Om enbart vissa av dessa andelar avyttras tillämpas turordningsreglerna i 48 kap. 18 b § och 48 a kap. 15 § IL. Reglerna innebär att andelar av samma slag och sort ska anses avyttrade i viss ordning; gamla andelar, de vid andelsbytet eller den partiella fissionen mottagna andelarna och slutligen nya andelar. Med stöd av turordningen avgörs när de mottagna andelarna avyttras. Turordningsreglerna är därmed också en förutsättning för att veta dels när tjänstebelopp som hör till mottagna andelar ska tas upp till beskattning, dels när sådana mottagna andelar som bara är särskilt kvalificerade, ska

upphöra att vara kvalificerade (prop. 2002/03:15 s. 43 och 44 samt prop. 2006/07:2 s. 121).

Regeringen föreslår att i de fall en andel har förvärvats med stöd av en mottagen andel till vilken det hör tjänstebelopp för utdelning och kapitalvinst ska tjänstebeloppen fördelas mellan den mottagna andelen och den förvärvade andelen. Förslaget innebär också att den förvärvade andelen ska upphöra att vara särskilt kvalificerad när ett belopp som motsvarar det tjänstebelopp för utdelning som fördelats på andelen har tagits upp till beskattning i inkomstslaget tjänst. Det finns därför ett behov av turordningsregler som omfattar även en sådan andel. Turordningen ska göra det möjligt att särskilja den andel som förvärvats med stöd av den mottagna andelen från andelar av samma slag och sort som har förvärvats före eller efter det förvärvet som gjordes med stöd av en kvalificerad andel. Andelsägaren kan vid tidpunkten för avyttringen också fortsatt vara innehavare av den mottagna andel som förvärvet av den särskilt kvalificerade andelen grundats på. Om den andelen är av samma slag och sort som den förvärvade andelen måste även den andelen ingå i turordningen. Vid utformningen av en turordningsregel behöver det också tas hänsyn till att en andel kan förvärvas med stöd av en annan andel på flera olika sätt. Andelen kan förvärvas i samband med en ny- eller fondemission eller genom en skattefri utdelning av andelar i det köpande företagets dotterföretag (en s.k. Lex ASEA-utdelning enligt 42 kap. 16 § IL). Vid en ny- eller fondemission kan de förvärvade andelarna vara antingen av samma slag och sort eller av annat slag och sort som den mottagna andelen. Det senare är fallet om den andel som förvärvas avser en annan aktieserie i samma företag. En andel som förvärvas genom en Lex ASEA-utdelning är däremot aldrig av samma slag och sort som den mottagna andelen. Detta eftersom en sådan andel är en andel i ett dotterföretag till det företag som de mottagna andelarna avser. En andelsinnehavare som har förvärvat särskilt kvalificerade andelar genom en Lex ASEA-utdelning kan dock i det aktuella dotterföretaget, dvs. i det företag som de utdelade andelarna avser, också inneha eller komma att förvärva andelar av samma slag och sort som de utdelade andelarna. En turordningsregel bör därför kunna tillämpas även i den situationen.

En turordningsregel behöver vidare ta hänsyn till att en person samtidigt kan äga andelar av samma slag och sort till vilka det hör tjänstebelopp som har mottagits vid flera partiella fissioner eller andelsbyten, som har förvärvats med stöd av sådana mottagna andelar eller som har förvärvats med stöd av en andel som är kvalificerad av annan anledning. Varje sådant separat andelsinnehav med andelar till vilka det hör tjänstebelopp behöver särredovisas och särskiljas från andra andelar av samma slag och sort för att turordningsreglerna ska uppnå sitt syfte. Härigenom kan kapitalvinsten beräknas utifrån de separata andelsinnehavens omkostnadsbelopp (48 kap. 18 c § IL och 48 a kap. 16 § IL).

För att kunna omfatta samtliga nu nämnda situationer föreslår regeringen att de nuvarande turordningsreglerna som i dag tillämpas för mottagna andelar vid andelsbyte och partiell fission ges en delvis ny utformning. De bör kompletteras med en turordning som gör det möjligt att särskilja alla andelar till vilka det hör beräknade eller fördelade tjänstebelopp, oavsett om tjänstebeloppen hör till en mottagen andel eller till en andel som har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad mottagen andel eller på annat sätt. Bestämmelsernas innebörd bör vara att när en person äger andelar av samma slag och sort och en del av andelsinnehavet utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid partiell fission eller andelsbyte ska andelarna vid en avyttring anses avyttrade i följande ordning:

1. andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp,
2. andelar till vilka det hör tjänstebelopp,

3. andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.

En sådan turordning bör enligt regeringen komplettera den nuvarande turordningen som gäller vid avyttring av andelar som mottagits genom partiell fission i 48 kap. 18 b § IL respektive andelar som mottagits vid andelsbyte i 48 a kap. 15 § IL. Om andelar till vilka det hör ett tjänstebelopp har förvärvats vid olika tidpunkter, bör turordningen tillämpas separat för varje förvärv av sådana andelar. Om andelar till vilka det hör tjänstebelopp har förvärvats både genom partiell fission och andelsbyte följer turordningen samma mönster genom att dessa andelsinnehav infogas i turordningen med stöd av två likalydande paragrafer. Turordningsreglerna bör vidare, vilket *Skatteverket* har efterfrågat, utformas så att det är tydligt vilken plats i turordningen som ska ges till sådana andelar av samma slag och sort som förvärvats med stöd av andra andelar som ingår i turordningen. Om en andel förvärvas med stöd av en annan andel och det inte lämnas någon ersättning vid förvärvet, eller om ersättningen som lämnas är lägre än andelens marknadsvärde, innebär det att den ursprungliga andelens värde fördelas på båda andelarna, samtidigt som det sammanlagda värdet är detsamma. Det tjänstebelopp som har beräknats eller fördelats till den ursprungliga andelen ska fördelas på ett motsvarande sätt. Andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar av samma slag och sort bör därför i turordningen anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på. Den ursprungliga andelen anses alltså avyttrad först och den andel som har förvärvats med stöd av den ursprungliga andelen direkt därefter.

Särskild beräkning av omkostnadsbeloppet

När en andel avyttras ska som huvudregel det genomsnittliga omkostnadsbeloppet för samtliga delägarrätter av samma slag och sort som den avyttrade andelen användas vid beräkning av kapitalvinsten (48 kap. 7 § IL). Andelar som inte är marknadsnoterade eller som är kvalificerade på grund av ett andelsbyte eller partiell fission ska dock enligt 48 kap. 18 c § och 48 a kap. 16 § IL inte anses vara av samma slag och sort vid tillämpning av genomsnittsmetoden. Det innebär att omkostnadsbeloppet på mottagna andelar som är onoterade eller kvalificerade, ska beräknas för sig. Bestämmelserna innebär vidare att sådana andelar behöver särredovisas av andelsinnehavaren vid avyttring.

En andel som förvärvas med stöd av en mottagen andel ska enligt förslaget anses som särskilt kvalificerad när förvärvet inte har skett på marknadsmässiga villkor. Till en sådan andel ska det också fördelas tjänstebelopp från den mottagna andelen. Mot den bakgrunden finns det skäl att skilja redovisningen av detta andelsinnehav från andra andelsinnehav vid beräkning av omkostnadsbeloppet. För att åstadkomma detta bör inte heller sådana förvärvade andelar vid tillämpningen av 48 kap. 7 § IL anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas i det köpande företaget eller, om det avser Lex ASEA-andelar, i det företag som har varit det köpande företagets dotterföretag och som den utdelade andelen avser. Detta innebär att andelens omkostnadsbelopp inte ska beräknas med tillämpning av genomsnittsmetoden och andelens omkostnadsbelopp påverkas därmed inte av andelsförvärv som skett före eller som sker efter förvärvet. Regeringen föreslår att inte heller sådana andelar som har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel, vid tillämpningen av 48 kap. 7 § IL, ska anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas av andelsinnehavaren. För att göra detta möjligt bör tillämpningsområdet för bestämmelserna i 48 kap. 18 c § och 48 a kap. 16 § IL som reglerar undantag från genomsnittsmetoden utökas.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 48 kap. 18 b och 18 c §§, 48 a kap. 15 och 16 §§, 57 kap. 7 b, 15, 20 c, 20 d, 24 och 24 a §§ IL och 31 kap. 22 § skatteförfarandelagen (2011:1244) samt införandet av 57 kap. 7 d § IL.

13.8.13 Uppgiftsskyldighet för den som innehar kvalificerade andelar

Regeringens förslag

Den som innehar kvalificerade andelar ska i sin inkomstdeklaration lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på sådana andelar.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer delvis överens med regeringens. Kommittén föreslår att uppgiftslämnandet ska ske årligen.

Remissinstanserna

Almega, *Företagarna* och *Näringslivets Skattedelegation (NSD)*, till vars yttrande *Fastighetsägarna Sverige*, *Svenskt Näringsliv* och *Swedish Private Equity & Venture Capital Association* ansluter sig, avstyrker förslaget med hänvisning till att det kommer att innebära en påtagligt ökad administrativ börda för den enskilde delägaren. NSD framför att den stora merparten delägare med kvalificerade andelar redan i dag torde lämna in blankett K10 även om ingen utdelning eller kapitalvinst ska redovisas för beskattningsåret. Uppgifterna som ska lämnas på blankett K10 är dock inte av sådant slag som årligen fastställs. Vid felaktiga uppgifter i blanketten torde Skatteverket inte kunna fatta någon form av beslut annat än om dessa uppgifter används vid beskattningen. *Näringslivets Regelnämnd*, som för fram liknande synpunkter, anser att kommittén inte redovisar några tydliga skäl för denna utökade uppgiftsskyldighet. Företagarna befarar att förslaget kommer att leda till påtagliga ekonomiska effekter i form av skattetillägg för fåmansföretagare som lämnar uppgifter som Skatteverket anser vara oriktiga.

Skälen för regeringens förslag

I 31 kap. skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, finns regler om vad en inkomstdeklaration ska innehålla. Den uppgiftsskyldighet som företagsledare och delägare i fåmansföretag och tidigare fåmansföretag har regleras i 31 kap. 29 § SFL. Av denna bestämmelse följer att de ska lämna alla de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. IL.

I syfte att förenkla beräkningen av gränsbeloppet i fåmansföretagsreglerna föreslår regeringen i avsnitt 13.8.4 att förenklingsregeln ska ersättas av ett grundbelopp som ska fördelas med lika belopp på andelarna i företaget. En delägare som äger andelar i flera företag ska bara få tillgodoräkna sig ett grundbelopp. Om de belopp som har fördelats på en och samma delägares andelar i flera företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp ska grundbeloppet vid beräkningen i stället fördelas på delägarens andelar i dessa företag i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen. Denna proportionering ska göras utifrån samtliga kvalificerade andelar som en delägare innehar, oavsett företagets status.

Av bestämmelserna i 57 kap. IL följer att kvalificerade andelar kan finnas i andra företag än fåmansföretag, t.ex. i företag vars aktier är upptagna till handel på en reglerad marknad. Andelarna är i sådana fall kvalificerade på grund av att innehavet föregåtts av andelsbyte eller partiell fission. Den nuvarande regleringen i 31 kap. 29 § SFL omfattar inte andelsägare med den här typen av kvalificerade andelar. Med hänsyn till den föreslagna materiella regleringen för beräkning av årets gränsbelopp som beskrivits ovan finns skäl att ändra detta. Regeringen anser således, i likhet med kommittén, att den uppgiftsskyldighet som regleras i 31 kap. 29 § SFL även bör omfatta delägare med s.k. särskilt kvalificerade andelar i andra företag än fåmansföretag. Detta kan lämpligen ske genom att den uppgiftsskyldiga kretsen enligt bestämmelsen ändras från att avse företagsledare och delägare i fåmansföretag till att avse den som innehar kvalificerade andelar. Förslaget innebär med andra ord att den som innehar kvalificerade andelar ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på sådana andelar.

Kommittén föreslår att uppgifterna ska lämnas årligen, oavsett om utdelning eller kapitalvinst ska redovisas ett visst år. Flera remissinstanser, bl.a. *Almega*, *Företagarna* och *NSD*, avstyrker förslaget i denna del, bl.a. med hänvisning till den ökade administrativa bördan. Regeringen, som har förståelse för synpunkterna, går inte vidare med förslaget i denna del.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 31 kap. 1 och 29 §§ SFL.

13.8.14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026 och tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Ändringarna i inkomstskattelagen som innebär att en tidsperiod i en bakåtblickande bestämmelse förkortas från fem till fyra beskattningsår tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

De särskilda bestämmelserna av övergångskaraktär som avser beräkningen av omkostnadsbeloppet för kvalificerade andelar som anskaffats före 1990 eller 1992 (index- och kapitalunderlagsreglerna) ska fortsatt gälla för beskattningsår som börjar före den 1 januari 2029.

Kommitténs förslag

Kommitténs förslag stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna lämnar inte några synpunkter på ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna. *FAR* anser att övergångsregeln avseende tidsfrister i den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen och bestämmelsen om kvalificerade andelar inte bör införas eftersom det kan innebära att det behövs informationsinsatser samt rådgivning för vissa delägare i fåmansföretag som upphört att vara verksamma eller sålt sina indirekt ägda aktier. *Företagarna* anser att det finns skäl att överväga om den föreslagna övergångsperioden för tillämpning av de upphävda index- och kapitalunderlagsreglerna bör vara längre.

Skälen för regeringens förslag

De föreslagna ändringarna i IL bör träda i kraft så snart som möjligt, vilket bedöms vara den 1 januari 2026.

Förslagen avser regelverket för fysiska personer som är delägare i fåmansföretag och avser fördelningen av utdelning och kapitalvinst mellan inkomstslagen kapital och tjänst. Beskattningsåret för fysiska personer är kalenderåret (1 kap. 13 § IL). De nya bestämmelserna ska därmed tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter ikraftträdandet, dvs. efter den 31 december 2025. Det innebär i sin tur att bestämmelserna i dess äldre lydelse tillämpas för beskattningsår som börjar innan den 1 januari 2026.

Förslaget i avsnitt 13.8.11 innebär att vissa tidsgränser i regelverket sänks med ett år, från fem till fyra år. Tidsgränserna ändras i den utvidgande fåmansföretagsdefinitionen (57 kap. 3 § IL), i definitionen av kvalificerade andelar (57 kap. 4 § IL), i utomståenderegeln (57 kap. 5 § IL) och i regeln om karenstid (57 kap. 6 § IL). Bestämmelserna i 57 kap. 3, 4 och 5 §§ IL är bakåtblickande, dvs. de anger att hänsyn ska tas till omständigheter som förelegat under ett visst antal föregående beskattningsår. Karensregeln i 57 kap. 6 § IL är dock framåtblickande, dvs. den avser omständigheter som ska gälla i framtiden.

Utan några särskilda ikraftträdandebestämmelser innebär förslaget att bedömningen enligt 57 kap. 3, 4 och 5 §§ IL ska göras med utgångspunkt i delägarens eller en närståendes aktivitet under beskattningsåret 2026 och de fyra föregående beskattningsåren, dvs. 2022, 2023, 2024 och 2025. Rättsföljden kommer att inträda ett år tidigare jämfört med den äldre lydelsen och aktiviteten under 2021 kommer inte längre att ha någon betydelse för bedömningen. Det kan innebära att förutsättningarna ändras för en delägare eller närstående som har planerat för en viss skattemässig effekt med femårsperioden i åtanke. Eftersom det inte går att avgöra om en sådan förändring blir positiv eller negativ för den skattskyldige gör regeringen bedömningen att det bör införas särskilda ikraftträdandebestämmelser i dessa fall. Genom att skjuta fram tillämpningen ett år kommer den delägare vars tidsperiod har påbörjats fyra år före ikraftträdandet inte att behöva påverkas av ändringen. Den nya tidsperioden i 57 kap. 3, 4 och 5 §§ IL ska därför tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026. Regeringen delar således inte *FAR*:s uppfattning att behovet av eventuella informationsinsatser är ett skäl för att inte införa särskilda ikraftträdandebestämmelser. Karensregeln i 57 kap. 6 § IL har en framåtblickande utformning och bedöms bara bli tillämplig på andelar i företag som upphör att vara ett fåmansföretag efter ikraftträdandet. Att den tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025 följer av den allmänna ikraftträdandebestämmelsen i punkten 2. Det saknas därför skäl att införa en särskild ikraftträdanderegel för den sänkta tidsgränsen i den paragrafen.

Regeringen föreslår i avsnitt 13.8.10 att de särskilda bestämmelserna av övergångskaraktär som avser beräkningen av omkostnadsbeloppet för kvalificerade andelar som anskaffats före 1990 eller 1992 (de s.k. index- och kapitalunderlagsreglerna) ska tas bort. Delägare i fåmansföretag som beräknar sitt omkostnadsbelopp enligt dessa bestämmelser bör dock, som också anges i avsnitt 13.8.10, ges en rimlig tid att anpassa sig till förändringen. Kommittén anser att en rimlig tid är fram till och med det beskattningsår som börjar närmast före den 1 januari 2029, dvs. tre beskattningsår. *Företagarna* anser att det bör övervägas om anpassningstiden bör vara längre. Regeringen anser att kommitténs förslag är väl avvägt och föreslår därför att bestämmelserna i 57 kap. 12 § andra stycket, 21 § andra stycket och 25–35 §§ IL fortsatt bör gälla för beskattningsår som börjar före den 1 januari 2029.

De föreslagna lagändringarna i SFL bygger på regeringens förslag till ändringar i IL. Lagändringarna bör därför träda i kraft vid samma tidpunkt som ändringarna i IL, dvs. den 1 januari 2026. Ändringarna tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Vad gäller ändringen av 31 kap. 1 § SFL föreslås den genomföras genom ändringar i lagförslaget i prop. 2024/25:109 (bet. 2024/25:SkU17, rskr. 2024/25:199, SFS 2025:540), vilket ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Lagförslag

Förslaget medför införandet av punkterna 1–4 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till IL samt punkterna 1 och 2 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till SFL.

13.8.15 Konsekvensanalys

I propositionen föreslås förändringar av fåmansföretagsreglerna som har effekter för de offentliga finanserna. Regeländringarna rör fysiska personers beskattning och eventuella effekter som är av betydelse för företagens arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga och villkor i övrigt är därför indirekta effekter av hur företagens ägare påverkas av förslagen. Redogörelsen för förslagens effekter görs med beaktande av förordningen om konsekvensutredningar.

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen i betänkandet Förenkla och Förbättra! (SOU 2024:36) uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning och att samtliga delaspekter är godtagbart redovisade. Utgångspunkten för denna konsekvensanalys är att i den mån det är möjligt och relevant uppdatera och redovisa de uppgifter som beskrivs i kommitténs betänkande för de förslag som regeringen går vidare med.

Syfte och alternativa lösningar

Fåmansföretagsreglerna infördes i samband med skattereformen 1990/91 i syfte att förhindra att högre beskattade förvärvsinkomster omvandlas till lägre beskattade kapitalinkomster. År 2006 genomgick reglerna en större reform som bl.a. syftade till att förbättra reglernas effekter på risktagande i näringslivet. Numera har fåmansföretagsreglerna således dubbla syften, att motverka inkomstomvandling och att stimulera företagande och anställningar i fåmansföretag.

Syftet med kommitténs förslag är att förenkla och förbättra regelverket för delägare i fåmansföretag och samtidigt upprätthålla reglernas preventiva funktion. *Näringslivets regelnämnd* anser att flera av förslagen uppfyller målsättningen med förenkling men att det finns vissa brister i redovisningen av alternativa lösningar. Beträffande förslagen i denna proposition efterfrågar Näringslivets regelnämnd ytterligare analyser när det gäller förslaget att ta bort den särskilda definitionen av dotterföretag för aktiebolag och förslaget att ta bort ränteuppräkningen för sparat utdelningsutrymme. *Regelrådet* anser däremot att redovisningen av alternativa lösningar i betänkandet är godtagbar. Regeringen delar Regelrådets bedömning och anser också att analysen i första hand måste avse om de föreslagna regelförändringarna sedda tillsammans är i linje med syftet att förenkla och förbättra reglerna för beskattningen av delägare i fåmansföretag. Med hänsyn till de sammantagna effekterna av regelförändringarna bedömer regeringen att den föreslagna utformningen är den som bäst uppfyller det uppsatta målet om en bra balans mellan vikten av att ge delägare i små och medelstora företag goda skattemässiga villkor, som gör det möjligt för företagen att växa, anställa och attrahera kapital och syftet med reglerna att förhindra inkomstomvandling.

Om förslagen inte genomförs uteblir bl.a. den beräknade minskningen av den administrativa bördan för delägarna.

Regelrådet ser positivt på att kommittén själv tar upp behovet av att utvärdera de föreslagna reglerna. *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser* (Tillväxtanalys) framhåller betydelsen av att analysera och utvärdera effekterna av regelförändringar och av att ett sådant synsätt inkluderas redan i implementeringsprocessen. *Almega* och *Näringslivets Skattedelegation*, till vars yttrande *Swedish Private Equity & Venture Capital Association*, *Svenskt Näringsliv* och *Fastighetsägarna Sverige* ansluter sig, anser att det bör följas upp om förslagen leder till att delägare, genom sänkt löneuttag, får ett sämre skydd av de allmänna försäkringar som är kopplad till lönenivån. Regeringen bedömer att det är värdefullt att reformer följs upp och utvärderas. För att det ska vara möjligt att utvärdera förslagen behöver dock en viss tid ha förflutit efter det att de har trätt i kraft.

Offentligfinansiella effekter

För att analysera konsekvenserna av förslagen har Statistiska centralbyråns (SCB) företagsregister och individdatabas (FRIDA) använts. FRIDA är en registerbaserad databas som baseras på de K10-bilagor som delägare med kvalificerade andelar lämnar till Skatteverket som underlag för beskattningen. Bilagan används om delägaren tagit emot utdelning eller kapitalvinst, eller för att beräkna ett sparat utdelningsutrymme. FRIDA innehåller också bakgrundsinformation om delägarna såsom uppgifter om kön, ålder, utbildning och yrken. Merparten av analysen och beräkningsmetoden bygger på konsekvensanalysen i betänkandet. Konsekvensanalysen är anpassad till de förslag som genomförs. Kommittén hade tillgång till relevanta data t.o.m. 2021. Underlaget som ligger till grund för konsekvensanalysen har kompletterats med uppgifter för 2022 och 2023.

Vid ändrade skatteregler beräknas bruttoeffekten, nettoeffekten och den varaktiga effekten normalt utifrån antagandet om oförändrat beteende (se Finansdepartementets rapport Beräkningskonventioner 2025). Skälet är att det vanligtvis tar tid innan beteendeeffekter slår igenom. En s.k. statisk beräkning utgör därför ofta en god uppskattning av intäktsförändringen för införandeåret. Avsteg från de statiska beräkningarna kan dock göras exempelvis om efterfrågad och utbjuden kvantitet förväntas ändras i betydande utsträckning redan införandeåret. Vid ändringar i reglerna om beskattning av utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i fåmansföretag kan sådana betydande beteendeförändringar förväntas redan vid reglernas införande.

Det finns inga generellt utformade konventioner för beräkning av offentligfinansiella effekter vid förändringar av regelverket för delägare i fåmansföretag. I stället görs mikrobaserade simuleringar med hjälp av uppgifter i FRIDA för att räkna ut offentligfinansiella effekter av olika regelförändringar.

Ekonomistyrningsverket (ESV) framhåller att den offentligfinansiella effektberäkningen måste ses som mycket osäker. ESV anser att beräkningarna är väl underbyggda av tillgänglig statistik men att de också till stor del består av antaganden. Regeringen bedömer att de antaganden som kommittén gör är både väl motiverade och beskrivna. Effekterna av förändrade skatteregler för fåmansföretagsägare är svåra att bedöma och därmed också osäkra. Det beror dels på delägarnas möjligheter att snabbt förändra beteende och anpassa sina inkomster efter ett förändrat regelverk, dels på att det saknas beräkningskonventioner som är anpassade till de delar av regelverket där statiska effektberäkningar riskerar att bli missvisande.

Beräkningen av den offentligfinansiella effekten vid ikraftträdandet och den varaktiga effekten baseras på en linjär framskrivning av antalet personer som är delägare i fåmansföretag under perioden 2016–2023, samt en uppskattning av hur stora utdelningar och kapitalvinster som kan beskattas inom det gränsbelopp som följer av förslagen. Framskrivningen görs genom att de gränsbelopp, utdelningar och kapitalvinster, uttryckta i 2016–2023 års priser, som simulerats, räknas om till inkomstbasbelopp för respektive år. Det genomsnittliga antalet inkomstbasbelopp där beskattningen beräknas påverkas skrivs sedan fram till 2026 års priser och volymer med den prognosticerade utvecklingen av inkomstbasbeloppet.

Vad gäller förslaget om en ny modell för beräkning av gränsbeloppet kan det antas att delägare vars beskattning påverkas av förslagen är delägare som i dagsläget tar utdelning som överskrider gränsbeloppet och som därför tjänstebeskattas, eller som tar utdelning inom gränsbeloppet enligt dagens regler, men inte inom gränsbeloppet beräknat enligt förslaget. Det finns inget entydigt samband mellan den beräknade förändringen i gränsbeloppets storlek och den beräknade effekten på beskattningen. Det beror på att flertalet delägare inte använder hela sitt gränsbelopp enligt dagens regler och inte heller beräknas göra det med förslagen. Det gäller exempelvis delägare som inte tar ut någon ersättning från företaget i form av utdelning eller som tar utdelning med ett belopp som understiger gränsbeloppet. Förslaget om en ny modell för beräkning av gränsbeloppet beräknas leda till ökade skatteintäkter om 50 miljoner kronor vid ikraftträdandet samt efterföljande år, och 910 miljoner kronor varaktigt.

Även förslagen om att ta bort kraven på ett visst lägsta löneuttag och på ett andelsinnehav av en viss storlek för att få beräkna gränsbelopp utifrån löneunderlag påverkar de offentliga finanserna. Förslagen innebär att dagens löneuttagskrav och kapitalandelskrav tas bort, samtidigt som det införs ett schablonmässigt löneavdrag från delägarens andel av företagets löneunderlag. Slopandet av löneuttagskravet kan förväntas medföra beteendeförändringar som i sig kan få offentligfinansiella konsekvenser. Beräkningen av den offentligfinansiella effekten av att ta bort löneuttagskravet bygger därför på ett antagande om det antal delägare som kan anpassa sitt löneuttag när löneuttagskravet slopas. Dessa delägare antas ersätta en del av sin löneinkomst med utdelning. Det innebär dels att nivån på beskattningen blir en annan, dels att skatteintäkterna i stället för att avse kommunal inkomstskatt avser statlig kapitalinkomstskatt. Sammantaget bedöms det slopade löneuttagskravet leda till att skatteintäkterna minskar med knappt 1,1 miljarder kronor 2026. Effekten av att slopa kapitalandelskravet ingår i beräkningen av effekterna av att fler delägare beräknas få del av ett lönebaserat utrymme.

I avsnitt 13.8.7 föreslås att möjligheten att räkna med löner vid beräkningen av löneunderlaget i vissa fall begränsas. Förslaget innebär att ersättning till arbetstagare i företag som ägs genom en alternativ investeringsfond inte ska räknas med vid beräkning av löneunderlaget. *Swedish Private Equity & Venture Capital association (SVCA)* skriver i sitt remissvar att det finns argument för att förslaget ger upphov till en statsfinansiell inkomstförstärkning. Underlaget för att göra en offentligfinansiell bedömning av förslaget är knapphändigt. Som SVCA skriver förekommer det fondstrukturer i riskkapitalbranschen som medger att en delägare kan tillgodoräkna sig löneunderlaget i fondens investeringar vid beräkning av det lönebaserade utrymmet i gränsbeloppet. Majoriteten av de strukturer som finns på den svenska riskkapital-marknaden erbjuder emellertid inte denna möjlighet. Det finns även andra omständigheter som begränsar den krets personer som kan tillgodoräkna sig löneunderlag på detta sätt. Bedömningen är att ett 50-tal personer per år i dag har möjlighet att beräkna ett lönebaserat utrymme utifrån löneunderlag i en fonds investeringar. På sikt bedöms skatteintäkterna öka med ca 0,15 miljarder kronor till följd av förslaget. Förekomsten av sparade utdelningsutrymmen, som kan uppgå till

betydande belopp, innebär dock att det tar tid innan de ändrade reglerna ger upphov till högre skatteintäkter i praktiken. Den offentligfinansiella effekt som uppstår på sikt fasas därför in, se tabell 13.1.

I tabell 13.1 redovisas de beräknade offentligfinansiella effekterna av förslagen i propositionen. Förslagen beräknas sammantaget minska skatteintäkterna med 1,01 miljarder kronor vid ikraftträdandet. Brutto- och nettoeffekten av förslagen skiljer sig inte åt. Varaktigt beräknas förslagen minska skatteintäkterna med 0,02 miljarder kronor. Den varaktiga effekten ger ett mått på den bestående offentligfinansiella effekten utan koppling till ett visst år. Effekten av en förändrad beräkning av gränsbeloppet förväntas slå igenom gradvis eftersom delägarna som berörs har sparade utdelningsutrymmen vid ikraftträdandet. Den offentligfinansiella effekten ökar därför över tid, i takt med att sparade utrymmen förbrukas. Den varaktiga effekten av förslagen är osäker då denna påverkas av i vilken takt som sparade utdelningsutrymmen används av delägarna. Effekten kan dock antas vara något överskattad eftersom delägare i regel anpassar utdelningen efter storleken på gränsbeloppet. En del av de delägare som blir tjänstebeskattade i denna statiska beräkning hade eventuellt kunnat fördela om utdelningen mellan olika år för att undvika tjänstebeskattning. De delägare som får ett större gränsbelopp genom förslagen kan också antas öka utdelningen, vilket i så fall även ökar skatteintäkterna det år utdelningen tas ut och minskar dem det år utdelningen annars hade tagits ut.

Utöver förslagen som redovisas i tabell 13.1 föreslås en rad åtgärder i propositionen som inte bedöms påverka de offentliga finanserna alls eller endast marginellt. Dessa förslag rör ändrad definition av dotterföretag vid beräkning av löneunderlaget, att index- och kapitalunderlagsreglerna tas bort samt att vissa tidsperioder förkortas med ett år. Därutöver lämnas även förslag om en utökad rätt till lönebaserat utrymme vid andelsbyte, beskattningen när tjänstebeloppet uppgår till noll kronor samt beskattningen av andelar som erhållits med stöd av en andel som mottagits vid ett andelsbyte eller en partiell fission. Inte heller dessa förslag bedöms få effekt för de offentliga finanserna.

Tabell 13.1 Offentligfinansiella effekter av förslagen

Miljarder kronor, fasta priser och volymer

	Bruttoeffekt 2026	Nettoeffekt 2026	2027	2028	Varaktig effekt
Förslag ny modell för beräkning av gränsbelopp	0,05	0,05	0,05	0,05	0,91
Slopat löneuttagskrav	-1,08	-1,08	-1,08	-1,08	-1,08
Begränsning av möjligheten att tillgodoräkna sig löner i vissa fall	0,02	0,02	0,03	0,05	0,15
Offentligfinansiell effekt	**-1,01**	**-1,01**	**-1,00**	**-0,98**	**-0,02**

Källa: Egna beräkningar.

Effekter för kommuner och regioner

ESV efterfrågar en analys av hur olika skatter påverkas av förslagen. Exempelvis av hur mycket skatten på arbete minskar och skatten på kapital ökar till följd av förslagen. Förslagen beräknas leda till en minskning av kommunernas och regionernas intäkter från kommunalskatt med 1,08 miljarder kronor 2026. Den effekten beror på att kommunernas skatteintäkter minskar om delägarna tar ut mindre lön till följd av förslaget om att ta bort löneuttagskravet. Om inkomsten i stället tas ut som utdelning eller kapitalvinst tillfaller skatteintäkterna staten, i form av ökad bolagsskatt och skatt på kapitalinkomster. Förslagen påverkar därför kommunerna och regionerna genom att skattebasen för kommunal inkomstskatt minskar. Delägarna beräknas minska sina löneuttag med ca 3,34 miljarder kronor. Den beräkningen bygger på antagandet att

delägarna sänker lönen till 8,07 inkomstbasbelopp. I beräkningen antas vidare att delägarnas löner kommer att ligga över brytpunkten för statlig inkomskatt. Kommunernas och regionernas intäkter från kommunalskatt beräknas därför minska med 1,08 miljarder kronor (3,34 × 0,3237), statlig inkomstskatt beräknas minska med 0,67 miljarder kronor (3,34 × 0,20) och arbetsgivaravgifterna beräknas minska med ca 0,87 miljarder kronor. Delägarna antas höja sina utdelningar inom gränsbeloppet med ca 4,2 miljarder kronor (3,34 + 0,87) och företagen kommer därmed i stället att betala ca 0,87 miljarder kronor i bolagsskatt och delägarna ca 0,67 miljarder kronor i skatt på kapital.

För att motverka att förslagen påverkar kommunernas och regionernas förutsättningar bör kommunerna och regionerna kompenseras för minskade skatteintäkter genom en justering av de generella statsbidragen. I denna proposition föreslår regeringen att kommunsektorn tillförs medel för att kompensera för effekten på de kommunala skatteintäkterna (utg.omr. 25 avsnitt 2.8.1). Kommunsektorn som helhet blir därmed fullt kompenserad för minskade skatteintäkter på grund av förslaget.

Enligt *Sveriges Kommuner och Regioner* (SKR) är kommitténs förslag till kompensation (kommunerna och regionerna föreslås bli kompenserade med ca 1,06 miljarder kronor) inte tillräcklig och dessutom ökar det möjligheten till inkomstomvandling ytterligare med fortsatt erodering av den kommunala skattebasen som följd. Regeringens utgångspunkt är att den negativa effekten på kommunernas och regionernas skatteintäkter justeras genom höjda statsbidrag.

Effekter för enskilda

Tabell 13.2 visar antalet personer som är delägare i fåmansföretag under perioden 2021–2023. Antalet delägare har ökat stadigt under en längre tid, från ungefär 335 000 individer 2011 till ungefär 562 000 individer 2023. Personer som äger andelar i flera företag ska redovisa innehavet i en bilaga för varje företag. Antalet bilagor är därför större än antalet unika individer som är delägare.

Tabellen visar att ungefär 625 000 K10- och K10A-bilagor lämnades 2023. Antalet K10A-bilagor uppgår till färre än 100 årligen, och lämnas av personer som äger övriga kvalificerade delägarrätter. Materialet utgörs därmed nästan uteslutande av K10-bilagor. Uppgifterna är hämtade ur FRIDA-databasen och kompletteras vid behov med uppgifter från Skatteverkets statistikportal.

Tabell 13.2 Antal delägare i fåmansföretag 2021–2023

År	Totalt antal bilagor	Antal unika delägare	varav män	varav kvinnor	Andel kvinnor bland delägare
2021	572 392	515 561	373 399	142 155	28 %
2022	603 443	541 588	389 767	150 899	28 %
2023	625 495	562 146	417 772	156 894	27 %

Anm.: Ett fåtal bilagor lämnas in av personer för vilka uppgift om kön saknas. Det kan exempelvis handla om dödsbon. För en redovisning av en tidsserie som sträcker sig längre bak i tiden hänvisas till betänkandet Förenkla och Förbättra (SOU 2024:36).

Källa: FRIDA, Antalet män och kvinnor för 2023 hämtat från Skatteverkets statistikportal, hämtat 2025-03-13.

Samtliga delägare som har kvalificerade andelar berörs på något sätt av förslagen. Den förändrade beräkningen av gränsbeloppet påverkar samtliga delägare. Även kvalifikationsreglerna kan sägas angå samtliga delägare, eftersom alla behöver bedöma huruvida de omfattas av regelverket eller inte. De förslag som rör kvalifikationsreglerna avser förkortade tidsperioder.

I kapitel 6 i betänkandet finns en utförlig beskrivning av de aktiebolag som har delägare som berörs av fåmansföretagsreglerna. I kapitlet konstateras att såväl antalet

delägare i fåmansföretag som antalet företag ökat kraftigt över tid. Antalet aktiebolag med delägare som omfattas av regelverket har ökat från ungefär 240 000 aktiebolag 2011 till drygt 450 000 aktiebolag 2023. Fåmansföretagen har också ökat sett som andel av de privatägda aktiebolagen, från ungefär 59 procent år 2011 till ungefär 64 procent år 2023.

Av de drygt 562 000 delägare som omfattas av reglerna 2023 redovisade ca 220 000 delägare utdelning och knappt 14 000 delägare kapitalvinst medan ca 5 000 delägare redovisade både kapitalvinst och utdelning. Ca 333 000 delägare (58 procent av alla delägare) redovisar varken utdelning eller kapitalvinst. Det betyder att enligt 2023 års uppgifter saknar en stor del av delägarna sådana inkomster som påverkas av förslagen om förändrad beräkning av gränsbeloppet. Förslagen leder därför till en oförändrad skattesituation för majoriteten av delägarna i fåmansföretag, ca 488 000 eller 87 procent.

Näringslivets Skattedelegation (NSD) ifrågasätter vissa av de effekter som kommittén redovisar. Det gäller t.ex. den av kommittén redovisade effekten att de sammanlagda gränsbeloppen år 2021 skulle ha varit 15 procent högre med den föreslagna beräkningsmodellen. NSD har genomfört en analys av FRIDA-data för år 2021 och enligt analysen skulle gränsbeloppen endast ha varit tre procent högre år 2021. Det skulle betyda att andelen delägare som vinner på förslagen blir lägre än vad kommittén redovisat. Regeringen har kompletterat beräkningarna av förslagens effekter med uppgifter för 2022 och 2023 och samtidigt gjort vissa justeringar av beräkningarna som tar hänsyn till NSD:s synpunkter. I dessa justerade beräkningar ökar i genomsnitt de samlade gränsbeloppen med 24 miljarder kronor per år, eller med elva procent, relativt dagens nivå för perioden 2016–2023.

Tabell 13.3 redovisar fördelningen av den förändrade skattemässiga situationen för de delägare som påverkas av förslagen. Ca 64 000 delägare (elva procent) beräknas få sänkt skatt medan ca 9 500 delägare (två procent) beräknas få höjd skatt.

Tabell 13.3 Fördelning av förändrad beskattning med beaktande av slopat löneuttagskrav, percentil i skatteförändringen 2021–2023

Kronor

Percentil	Höjd skatt/person 2021	Höjd skatt/person 2022	Höjd skatt/person 2023	Sänkt skatt /person 2021	Sänkt skatt /person 2022	Sänkt skatt /person 2023
10:e	940	932	972	-47 712	-47 932	-48 427
25:e	2 491	2 286	2 613	-38 800	-36 943	-38 764
50:e	22 043	22 177	21 963	-23 500	-21 662	-22 551
75:e	36 409	36 991	37 299	-5 752	-4 733	-5 269
90:e	47 475	48 492	49 904	-1 433	-840	-1 477
Antal individer	8 175	9 225	9 549	56 437	61 088	64 088

Källor: FRIDA och egna beräkningar.

Effekter för företag

Fåmansföretagsreglerna avser beskattningen av utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar. De reglerar alltså delägarens beskattning och inte företagets. Indirekt påverkas dock också företagen eftersom delägarnas beskattning kan påverka incitamenten att anställa och investera i fåmansföretag. Konsekvensanalysen tar bara hänsyn till företagsformen aktiebolag. Övriga effekter när det gäller andra företagsformer bedöms vara försumbara. I tabell 13.4 nedan redovisas antal företag baserat på antal anställda samt hur stor andel dessa företag utgör av fåmansföretagen och övriga aktiebolag baserat på data för 2023.

Tabell 13.4 visar att ungefär hälften av fåmansföretagen hade minst en anställd 2023. Det motsvarar ungefär 220 000 fåmansföretag. Av företagen med anställda hade 73 procent 1–4 anställda medan 13 procent hade 5–9 anställda. Sammantaget hade 84 procent av fåmansföretagen med anställda färre än 10 anställda. Ungefär 16 000 fåmansföretag hade 10–19 anställda 2023, medan ungefär 9 000 företag hade 20–49 anställda. Det finns också drygt 500 fåmansföretag som har fler än 250 anställda. I denna beräkning har anställda i fåmansföretag som ingår i koncerner räknats samman, och i det fall företaget tillhör en koncern visar tabellen antalet anställda på koncernnivå.

Tabell 13.4 Antal företag efter antal anställda 2023, fåmansföretag respektive övriga privata aktiebolag

Antal anställda	Antal fåmansföretag	Andel av fåmansföretag	Andel av fåmansföretag med anställda	Antal övriga företag	Andel av övriga företag	Andel av övriga företag med anställda
0	229 484	51%	-	97 518	72%	-
1–4	160 730	36%	73%	21 263	16%	57%
5–9	28 731	6%	13%	6 253	5%	17%
10–19	16 437	4%	7%	4 367	3%	12%
20–49	9 437	2%	4%	2 954	2%	8%
50–99	2 558	1%	1%	1 125	1%	3%
100–250	1 233	0%	1%	827	1%	2%
>250	555	0%	0%	769	1%	2%
Totalt antal företag/koncerner	449 165			135 76		
varav med anställda	*219 681*			*37 558*		

Källor: FRIDA och egna beräkningar

Fåmansföretagsreglerna berör framför allt delägare som äger andelar i små företag, medan andelen delägare i medelstora och stora företag är lägre. Det innebär också att utformningen av fåmansföretagsreglerna har betydelse för små företag och för deras möjligheter att konkurrera med stora företag. Gruppen företag som är fåmansföretag är dock mycket heterogen sett till storleken på företagen, och det finns även stora företag med många verksamma delägare och många anställda som är fåmansföretag.

Förslagen bedöms sammantaget minska beskattningen på ägarnivå i mindre företag. Detta minskar kapitalkostnaderna för investeringar i sådana företag, och därigenom kan förslagen förbättra små företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga och villkor i övrigt i förhållande till större företag. Förslagen beräknas också medföra en betydande minskning av delägarnas administrativa kostnader. Även detta bedöms bidra till att stärka mindre företags konkurrensförmåga i förhållande till större företag.

I kapitlet visas också att fåmansföretagen utgör en betydande del av det privata näringslivet i Sverige. Sammantaget fanns ungefär 1,6 miljoner anställda i fåmansföretag 2021. Fåmansföretagen stod för ungefär 37 procent av den samlade omsättningen bland privatägda aktiebolag samma år, och för 50 procent av de samlade personalkostnaderna. Fåmansföretagens andel av den totala omsättningen, personalkostnaderna och antalet anställda bland de privata aktiebolagen har också ökat något under perioden 2011–2022.

Handel och tillverkningsindustri är de två största branscherna sett till antalet anställda i privatägda aktiebolag. Inom handeln finns ungefär hälften av de anställda i fåmansföretag, medan knappt 40 procent av de anställda inom tillverkningsindustrin finns i företag som är fåmansföretag. Högst andel anställda i fåmansföretag finns inom

byggverksamhet och hotell- och restaurangverksamhet, där ungefär 75 procent av de anställda i privata aktiebolag arbetar i ett företag som är fåmansföretag. Även inom verksamheter inom ekonomi, juridik, vetenskap och teknik finns många anställda som arbetar i fåmansföretag, liksom inom vård och omsorg och information och kommunikation. Inom dessa branscher finns också partnerbolag med många verksamma delägare.

Administrativa kostnader

Fåmansföretagsreglerna rör, som tidigare nämnts, delägarens beskattning och inte företagets beskattning. Strikt tolkat påverkar därför inte förslagen företagens administrativa kostnader utan delägarens. I ett fåmansföretag är dock företagets ägare ofta företagsledare och/eller anställda i företaget. Det innebär att delägarna själva lägger ner egen tid för att fullgöra företagets administrativa kostnader, eller är delaktiga i det fall någon annan sköter företagets administration. Det innebär i sin tur att administrativa kostnader som berör delägarens beskattning ändå kan sägas påverka företagens administrativa kostnader.

Kommittén har beräknat att den administrativa bördan av reglerna sammantaget minskar med omkring en tredjedel med anledning av deras förslag. En betydande del av förenklingen utgörs av förslaget om en ny modell för beräkning av gränsbeloppet. Eftersom regeringen inte avser att gå vidare med förslagen om uppgiftsskyldighet bedöms den administrativa bördan minska ytterligare utöver de förenklingar som kommitténs förslag leder till. Det är dock svårt att avgöra hur stor denna ytterligare minskning av den administrativa bördan är.

Sysselsättningseffekter och effekter på investeringar

Förslagen bedöms ha endast marginella effekter på sysselsättning och investeringar. Enligt kommittén visar forskningen att det stora flertalet av de personer som blir anställda i fåmansföretag är företagsledarna själva, och att dessa kommer från en annan anställning eller sysselsättning. Det är dock något vanligare att de personer som inte själva är delägare och som anställs i fåmansföretagen kommer från tidigare arbetslöshet. En ökad omfattning av företagande kan därför bidra till en ökad sysselsättning och vara särskilt viktig för grupper som har svårare att etablera sig på arbetsmarknaden. Forskning visar att skattesystemet utgör ett inträdeshinder som hämmar nya företag från att etablera sig på marknaden, men har mindre effekter för företag som är ett par år gamla. Forskningen visar också att mindre företag relativt sett har högre administrativa kostnader än större företag eftersom en stor del av kostnaderna är oberoende av företagets storlek. En minskad administrativ börda skulle kunna bidra till att fler väljer att starta företag. Förslagen bedöms dels minska den tid företagaren själv behöver lägga ner för att ta fram och beräkna uppgifter, dels minska företagens behov av ekonomisk och juridisk rådgivning. Detta kan förväntas leda till ett ökat intresse av att driva verksamhet i fåmansföretag, och en ökning av antalet sådana företag. Förslagen bedöms sammantaget minska beskattningen på ägarnivå i mindre företag. Detta minskar i sin tur kapitalkostnaderna för investeringar i sådana företag, vilket kan ge positiva effekter för viljan att investera i fåmansföretag.

Effekter för den ekonomiska jämställdheten

Skattereglerna är i sig inte diskriminerande utan alla inkomster beskattas lika oavsett om delägaren är kvinna eller man. Skatteregler kan dock indirekt påverka kvinnor och män olika genom att omfördela resurser mellan sektorer där kvinnor respektive män är överrepresenterade i termer av företagande, sysselsättning eller konsumtion. Förslagen kan därför indirekt påverka den ekonomisk jämställdheten. I kapitel 6 i

betänkandet finns statistik om delägare i fåmansföretag utifrån faktorer som kön, ålder och inkomstnivå.

Statistiken visar att knappt 30 procent av delägarna i fåmansföretag är kvinnor medan drygt 70 procent är män. Andelen kvinnor bland delägarna har ökat med någon procentenhet under perioden 2011–2023. Inkomsterna från fåmansföretag är dock mer ojämnt fördelade mellan könen än delägarskapen. Kvinnor har redovisat ungefär 17 procent av den totala utdelningen från fåmansföretag och 12–18 procent av de totala kapitalvinsterna under perioden 2011–2023. Ungefär 23 procent av de sparade utdelningsutrymmena innehas av kvinnor. Detta tyder på att kvinnor i genomsnitt äger andelar i mindre företag än män, eller äger färre andelar i företaget i det fall kvinnor och män är delägare i samma företag. Detta innebär att om fåmansföretagsreglerna görs mer generösa kan detta förväntas gynna män i högre utsträckning än kvinnor eftersom det är vanligare att män är delägare i fåmansföretag.

I förslaget till ny beräkningsmodell för gränsbeloppet slopas dagens löneuttagskrav för att få beräkna ett lönebaserat utrymme. Det är i dag vanligare att män uppfyller löneuttagskravet än att kvinnor gör det. Eftersom löneuttagskravet slopas kan detta komma att gynna kvinnor eftersom fler kvinnor, som i dag inte uppfyller löneuttagskravet, får del av ett lönebaserat utrymme. Samtidigt finns relativt sett fler kvinnor även i gruppen av delägare som har små lönebaserade utrymmen. Det beror på att kvinnor tenderar att äga färre andelar i de företag där både kvinnor och män är delägare. Förslaget att ersätta dagens löneuttagskrav och kapitalandelskrav med ett avdrag från löneunderlaget medför därför samtidigt att det också finns fler kvinnor som förlorar ett lönebaserat utrymme. Sammantaget bedöms förslagen som rör lönebaserat utrymme därför inte påverka könsfördelningen bland de delägare som har ett lönebaserat utrymme.

Enligt förslaget till ny beräkningsmodell får makar som äger andelar i samma fåmansföretag göra ett gemensamt löneavdrag där avdraget fördelas i förhållande till deras relativa ägarandelar i företaget. Utan en fördelningsregel för makar skulle närstående som driver en verksamhet tillsammans ha incitament att samla ägandet hos en person, i syfte att minimera det totala antalet löneavdrag som görs av de närstående delägarna. Denna risk bedöms vara störst i det fall delägarna också har gemensam ekonomi, och kan därför vara större mellan makar än mellan andra närstående. En sådan anpassning av ägandet skulle kunna medföra att ägandet koncentreras till personer som redan i utgångsläget äger fler andelar i företaget. Eftersom män är överrepresenterade bland delägarna och tenderar att äga fler andelar i företag som ägs gemensamt med andra, skulle en sådan anpassning kunna medföra att män i högre utsträckning än kvinnor skulle komma att vara delägare i företag som drivs av flera närstående.

Genom den föreslagna fördelningsregeln för makar kommer makar som båda är verksamma i betydande omfattning och som driver en verksamhet tillsammans i stället att gynnas jämfört med andra delägare som driver en verksamhet tillsammans, eftersom de gör ett gemensamt löneavdrag. Förslaget om en fördelningsregel för makar kan därför förväntas leda till en mer jämställd fördelning av ägandet i fåmansföretag som ägs gemensamt av makar.

Effekter för inkomstfördelningen

Kapitalinkomster är koncentrerade i toppen av inkomstfördelningen, och de personer som är delägare i fåmansföretag är också överrepresenterade bland de personer i samhället som har högst inkomster. Det innebär att förslag som rör fåmansföretagsreglerna främst påverkar personer som har relativt höga inkomster. Det beror dels på att dessa är överrepresenterade bland delägare i fåmansföretag, dels på att det framför

allt är de delägare som har högre inkomster som kan förväntas gynnas av att en större del av inkomsterna från fåmansföretaget beskattas som utdelning inom gränsbeloppet. För delägare med lägre inkomster är skillnaderna i de effektiva skattesatserna för inkomst av tjänst respektive inkomst av kapital mindre, vilket därför har mindre betydelse för de totala skattebetalningarna om inkomsterna beskattas som utdelning inom gränsbeloppet eller som lön i inkomstslaget tjänst. I den mån förslagen innebär en sänkt beskattning av delägarna kan dessa fördelar främst förväntas gagna personer med relativt höga inkomster.

Den största delen av den offentligfinansiella effekten för förslagen härrör från förslaget om att slopa löneuttagskravet för att få beräkna ett lönebaserat utrymme. Detta förslag innebär att personer som i dagsläget uppfyller löneuttagskravet kan välja att minska sitt löneuttag för att i stället öka utdelningen. Dessa delägare kan antas välja att ta ut inkomster i form av lön så att de maximerar sin allmänna pension. Detta innebär att inkomster över en inkomst av tjänst om 8,07 inkomstbasbelopp tas ut i form av utdelning. De delägare som har möjlighet att dra nytta av en sådan effekt finns också i toppen av inkomstfördelningen, i decil 9 och 10. Den potentiella skattesänkningen är dock störst bland personer i decil 10. Även de som har utdelning eller kapitalvinst från fåmansföretag och påverkas av en förändrad beräkning av gränsbeloppen är överrepresenterade i den övre delen av inkomstfördelningen. Utdelning inom gränsbeloppet är dock inte lika koncentrerad till den absoluta toppen av inkomstfördelningen.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslagen innebär att Skatteverket kommer att behöva utveckla nya verksamhetssystem till följd av att en ny beräkningsregel ersätter dagens förenklingsregel och huvudregel. Kostnaderna för detta tillsammans med andra justeringar av bl.a. formulär beräknas till 3,7 miljoner kronor. Kostnaderna ska hanteras inom Skatteverkets befintliga ekonomiska ramar.

Ansökningar om förhandsbesked som rör de särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag är vanliga hos Skatterättsnämnden och det finns ett stort antal avgöranden från Högsta förvaltningsdomstolen gällande sådana förhandsbesked. Även om regelverket förenklas bedöms antalet ansökningar av förhandsbesked ligga kvar på nuvarande nivåer med hänsyn till att det kan finnas behov av att klargöra rättsläget med nya regler. Även antalet prövade överklaganden i allmän förvaltningsdomstol bedöms oförändrat. Sammanfattningsvis bedöms förslagen inte påverka antalet mål i de allmänna förvaltningsdomstolarna mer än marginellt. Eventuella tillkommande kostnader för de allmänna förvaltningsdomstolarna bedöms därför kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Övriga effekter

Förslagen bedöms inte ha några effekter på miljön eller övriga effekter.

Skatt på kapitalanvändning – företagsskatter

13.9 Skattereduktion för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet

13.9.1 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 15 juni 2023 att tillsätta en särskild utredare för att utreda frågan om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet. Utredningen överlämnade i december 2024 delbetänkandet Skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (SOU 2024:90) till regeringen. Utredningens återstående frågor, som rör avdragsrätten för sponsring, kommer att behandlas i det slutbetänkande som ska redovisas senast i januari 2026.

En sammanfattning av delbetänkandet finns i *bilaga 9 avsnitt 1*. Delbetänkandets lagförslag finns i *bilaga 9 avsnitt 2*. Delbetänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 9 avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/00031).

I en hemställan från *Stiftelsen Chalmers Tekniska Högskola* efterfrågas en möjlighet till avdrag för bidrag som lämnas till universitet och högskolor för forskning och utveckling (Fi2025/00040). Hemställan behandlas i avsnitt 13.9.3.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 26 juni 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 9 avsnitt 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 9 avsnitt 5*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 13.9.3 och i författningskommentaren (avsnitt 13.26.9).

13.9.2 Gällande rätt

Avdrag för utgifter

Enligt huvudregeln i 16 kap. 1 § inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, ska utgifter i inkomstslaget näringsverksamhet för att förvärva och bibehålla inkomster dras av. Av 9 kap. 2 § IL framgår att den skattskyldiges levnadskostnader och liknande utgifter inte får dras av. Av bestämmelsens andra stycke följer att utgifter för gåvor räknas som sådana utgifter som inte får dras av. Det finns inte någon definition av gåva i IL. Både i praxis och doktrin har framhållits att den civilrättsliga definitionen av gåva bör ligga till grund för den inkomstskatterättsliga bedömningen. Definitionen kännetecknas av att tre rekvisit finns samtidigt, nämligen förmögenhetsöverföring, frivillighet och gåvoavsikt. Det är också den definitionen som ligger till grund för bedömningen av fysiska personers rätt till skattereduktion för gåva. Högsta förvaltningsdomstolen har i RÅ 2000 ref. 31 I uttalat att det, av den civilrättsliga definitionen av gåva, följer att det inte föreligger någon gåva i de fall då mottagaren utfört motprestationer och värdet av dessa svarat mot den lämnade ersättningen. Vad gäller motprestationerna bör hänsyn tas inte bara till direkta tjänster, exempelvis exponering av reklam som mottagaren står för enligt avtal, utan också till tjänster som mer indirekt kommer den betalande parten till godo.

Skattereduktion för fysiska personers gåvor till ideell verksamhet

Inledning

År 2019 infördes möjligheten för fysiska personer att få skattereduktion för gåvor som lämnas till en godkänd gåvomottagare, 67 kap. 20–26 §§ IL. Särskilda bestämmelser

om godkännande av gåvomottagare infördes då också genom lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva.

Enligt 67 kap. 2 § andra stycket IL ska en skattereduktion räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt, mot statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift. Vissa skattereduktioner räknas enbart av mot kommunal inkomstskatt, bl.a. jobbskatteavdraget. Juridiska personer betalar enligt 1 kap. 3 § andra stycket IL statlig inkomstskatt på inkomster i inkomstslaget näringsverksamhet, s.k. bolagsskatt.

Vilka som kan få skattereduktion

För rätt till skattereduktion krävs att den som har lämnat gåvan vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år, är obegränsat skattskyldig under någon del av beskattningsåret, och har haft utgifter för gåva som avser främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst (67 kap. 24 § IL).

Även begränsat skattskyldiga har rätt till skattereduktion om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige. Det är då fråga om de som äger en fastighet i Sverige eller de som har inkomster från en näringsverksamhet med fast driftställe i Sverige. Detsamma gäller för begränsat skattskyldiga som beskattas enligt IL i stället för enligt lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta eller lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m.fl.

Dödsbon har rätt till skattereduktion för gåva som den avlidne har lämnat före dödsfallet.

Av 31 kap. 33 § skatteförfarandelagen (2011:1244), förkortad SFL, framgår bl.a. att den som begär skattereduktion för gåva ska lämna uppgift om underlaget för skattereduktionen.

Gåvomottagaren

För att en gåva ska kunna ge rätt till skattereduktion måste gåvan ges till en i förväg godkänd gåvomottagare. Skatteverket har sammanställt en lista över godkända gåvomottagare som finns publicerad på Skatteverkets webbplats.

I lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva anges villkoren för en godkänd gåvomottagare och hur ansökan om att bli en godkänd gåvomottagare ska göras. I 6 § nämnda lag anges de grundläggande förutsättningarna för att svenska ideella föreningar, svenska stiftelser, svenska registrerade trossamfund och utländska motsvarigheter till dessa ska kunna godkännas som gåvomottagare. Samtliga krav måste vara uppfyllda för att ett godkännande ska kunna meddelas. Av bestämmelsen följer bl.a. att den sökande vid beslutet om slutlig skatt året före det år då ansökan görs måste vara inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § IL för att kunna godkännas som gåvomottagare. Enligt lagtexten ska den sökande också ha som ändamål att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning eller helt eller delvis bedriva sådan verksamhet. Med att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning avses här detsamma som i 7 kap. 4 § IL. För att bli godkänd måste gåvomottagaren även ha minst en auktoriserad eller godkänd revisor utsedd.

Av 8 § lagen om godkännande av gåvomottagare följer att en liknande bedömning ska göras för utländska sökande. Detta innebär att prövningen av skattskyldigheten och skattskyldighetens omfattning enligt 6 § ska göras utifrån att förhållandena är sådana att den sökande skulle ha blivit och skulle komma att bli inskränkt skattskyldig enligt 7 kap. 3 § IL om den sökande skulle beskattas i Sverige. Den utländska sökanden ska

höra hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, eller i en stat med vilken Sverige har ingått ett skatteavtal som innehåller en artikel om informationsutbyte eller ett avtal om informationsutbyte i skatteärenden. För att den utländska sökanden ska kunna godkännas som gåvomottagare gäller dessutom att ett skriftligt åtagande enligt 23 kap. 7 § och 38 kap. 1 § SFL ska ha kommit in till Skatteverket. Åtagandet medför en skyldighet för gåvomottagaren att lämna kontrolluppgift för mottagna gåvor enligt 22 kap. 22 § SFL.

Skattereduktionens storlek

Skattereduktionen uppgår till 25 procent av underlaget, dock högst 3 000 kronor per år. Det betyder att underlaget för skattereduktion högst kan uppgå till 12 000 kronor per år. En gåva måste uppgå till minst 200 kronor vid ett och samma gåvotillfälle. Om det sammanlagda gåvounderlaget understiger 2 000 kronor för året ges ingen skattereduktion. Gåvounderlaget består av utgifter för gåva som har betalats under beskattningsåret och värdet av gåva som ska tas upp som inkomst av den skattskyldige (67 kap. 25 § första stycket 1 och 2 IL). Med värdet som ska tas upp som inkomst avses t.ex. en skattepliktig förmån från arbetsgivaren eller en gåva från ett aktiebolag som en aktieägare ska utdelningsbeskattas för. Endast gåvor i pengar kan ingå i gåvounderlaget (67 kap. 21 § IL).

Kontrolluppgifter

Kontrolluppgift ska lämnas för gåvor som avses i 67 kap. 20 och 21 §§ IL om den som har lämnat gåvan är känd (22 kap. 22 § SFL). Kontrolluppgiften ska lämnas för den som har gett gåvan av den som tagit emot gåvan. Kontrolluppgiftsskyldigheten innebär att den som är godkänd som gåvomottagare ska lämna kontrolluppgift om gåvor som kan ge rätt till skattereduktion. Skyldigheten att lämna kontrolluppgift gäller alltså om gåvan vid ett och samma tillfälle uppgår till minst 200 kronor. Skyldigheten att lämna kontrolluppgift omfattar också gåvor som ska tas upp av en arbetstagare som löneförmån eller en gåva från ett aktiebolag för vilken en aktieägare ska beskattas (jfr 67 kap. 25 § IL).

Kontrolluppgifter ska lämnas för varje kalenderår och ska ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari närmast följande kalenderår (24 kap. 1 § SFL).

Beskattning av andelsägare vid en värdeöverföring från en juridisk person

Värdeöverföringar mellan juridiska personer kan medföra beskattningseffekter inte bara för de juridiska personerna i fråga utan även för andelsägarna. Av praxis framgår att en förmögenhetsöverföring från ett aktiebolag till ett annat aktiebolag som inte är affärsmässigt motiverad kan innebära ett sådant förfogande över det överförda värdet som ska behandlas som utdelning till aktieägarna i det överlåtande bolaget (RÅ 2004 ref. 1 och RÅ 1996 not. 177). Detsamma gäller vid en förmögenhetsöverföring som inte var affärsmässigt motiverad från aktiebolag till en stiftelse (RÅ 2007 not. 161). Beskattning av aktieägare aktualiseras också när aktieägaren avstår från att ta ut utdelning och i stället låter bolagsstämman besluta att bolaget ska ge en gåva till allmännyttiga ändamål (se bl.a. HFD 2023 not. 10).

Om ett företag överlåter en tillgång utan ersättning och överlåtelsen inte är affärsmässigt motiverad kan uttagsbeskattning aktualiseras (22 kap. 3 § IL). Enligt 42 kap. 1 § IL ska utdelningar tas upp som intäkt i inkomstslaget kapital, om det inte finns något särskilt angivet undantag. Om överlåtelsen uppfyller kriterierna för att vara en underprisöverlåtelse ska den dock inte medföra att någon som direkt eller indirekt äger andel i företaget, eller är medlem i föreningen, ska ta upp skillnaden mellan marknadsvärdet och ersättningen som utdelning (23 kap. 11 § IL).

Beskattningen av juridiska personer görs alltid i inkomstslaget näringsverksamhet, även vad gäller t.ex. inkomster på grund av innehav av tillgångar (13 kap. 1 och 2 §§ IL). En utdelning kan vara skattefri, exempelvis om det är fråga om utdelning på näringsbetingade andelar (24 kap. 31–42 §§ IL).

Om den som är utdelningsberättigad är begränsat skattskyldig ska kupongskatt enligt kupongskattelagen (1970:624) som utgångspunkt betalas på utdelning från ett svenskt aktiebolag. Kupongskatt är en definitiv källskatt på 30 procent. I vissa skatteavtal framgår dock att Sverige endast får ta ut källskatt med en lägre procentsats än 30 procent.

13.9.3 Skatteincitament för gåvor från juridiska personer i form av skattereduktion

Regeringens förslag

Juridiska personer har efter begäran rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats till en godkänd gåvomottagare för att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning. Om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har lämnat gåvan har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion. En juridisk person som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i 7 kap. IL har inte rätt till skattereduktion för gåva.

Skattereduktionen ska räknas av endast mot statlig inkomstskatt.

Begäran om skattereduktion ska göras i den inkomstdeklaration som senast ska lämnas in efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats.

Vid avräkning av utländsk skatt ska skattereduktion för gåva som lämnats av en juridisk person anses ha skett bara mot statlig inkomstskatt.

Utredningens förslag

Förslaget i utredningen stämmer i huvudsak överens med regeringens förslag. Utredningens förslag omfattar inte avräkning av utländsk skatt.

Remissinstanserna

Chalmers tekniska högskola AB och *Näringslivets skattedelegation* (till vars uttalande *Föreningen Svenskt Näringsliv* ansluter sig) förespråkar ett skatteincitament i form av ett avdrag i stället för en skattereduktion. Chalmers tekniska högskola AB och *FAR* anser att skattereduktionen borde få räknas av mot fastighetsskatt och fastighetsavgift. Flera remissinstanser, däribland *Giva Sverige*, *Sveriges Kommuner och Regioner* och *Trossamfundet Svenska Kyrkan* anser att gåvor till fler allmännyttiga ändamål bör omfattas av förslaget. *Karolinska institutet* önskar en utvidgning av vilka organisationer som kan godkännas som gåvomottagare. *Skatteverket* önskar ett förtydligande om vad som gäller vid avräkning. Skatteverket framför också att praxis innebär att det kan vara delägaren av eller medlemmen i den juridiska personen som ska anses ha haft utgiften för en gåva som lämnas från den juridiska personen. Skatteverket föreslår därför att rätten till en skattereduktion kopplas till värdeöverföringar snarare än att den juridiska personen har haft en utgift för gåva.

Skälen för regeringens förslag

Ett skatteincitament som bidrar till samhällsnyttan

Ett skatteincitament som uppmuntrar juridiska personer att ge mer till allmännyttiga ändamål kan frigöra mer resurser till samhällsnyttig verksamhet. Ett ökat givande kan ske genom att antalet givare blir fler eller att beloppen på gåvorna ökar. Regeringen bedömer att ett skatteincitament av detta slag bidrar till samhällsnyttan.

Med hänsyn till den grundläggande inkomstskatterättsliga principen om förbud mot avdrag för gåvor anser regeringen att ett nytt skatteincitament för juridiska personers gåvor till allmännyttiga ändamål bör utformas som en skattereduktion. Några remissinstanser, såsom *Chalmers tekniska högskola AB* och *Näringslivets skattedelegation*, förespråkar ett skatteincitament i form av ett avdrag i stället för en skattereduktion, bl.a. eftersom det bättre skulle överensstämma med ett företagsekonomiskt synsätt. Med hänsyn till att gåvor från juridiska personer kan lämnas på olika sätt (se vidare nästa avsnitt) och att ett skatteincitament i form av en skattereduktion överensstämmer med dagens regler om skattereduktion för gåvor från fysiska personer gör regeringen bedömningen att ett skatteincitament i form av en skattereduktion till på förhand godkända gåvomottagare är mest ändamålsenligt.

Definitionen av gåva

En gåva är en benefik rättshandling, vilket bl.a. innebär att gåvomottagaren inte utför någon motprestation. Som anges i avsnitt 13.9.2 saknas en definition av gåva i IL. I praxis och doktrin har ledning hämtats från den civilrättsliga definitionen av gåva som innebär krav på förmögenhetsöverföring, frivillighet och gåvoavsikt.

Regeringen anser att det ska vara avgörande för rätten till skattereduktion att den juridiska personen faktiskt har lämnat en gåva. Det innebär t.ex. att förmögenhetsöverföringen – mot bakgrund av förbudet mot avdrag för gåvor i 9 kap. 2 § IL – inte är en utgift som får dras av. Det rör sig inte heller om en gåva om den juridiska personen kompenseras för värdeöverföringen genom en motprestation. Exempel på en gåva som kan ge rätt till skattereduktion är en gåva till allmännyttigt ändamål som beslutats i ett aktiebolag enligt 17 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551), förkortad ABL. Rätten till skattereduktion bör emellertid inte i lag avgränsas till att enbart avse vissa på förhand definierade värdeöverföringar som gåvor, t.ex. sådana som har beslutats enligt aktiebolagslagens regler eller enligt motsvarande bestämmelser i lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar. Rätten till skattereduktion bör inte vara utesluten om gåvan exempelvis definieras som ett bidrag redovisningsmässigt. Som framgår av avsnitt 13.9.6 ska gåvomottagaren lämna kontrolluppgift för gåvor som lämnats av en juridisk person. Förekomsten av en sådan kontrolluppgift indikerar att den mottagande organisationen har uppfattat att det är fråga om en gåva. En bedömning av om förutsättningarna för skattereduktion är uppfyllda ska göras i det enskilda fallet, och bedömningen bör utgå från de civilrättsliga rekvisiten för gåva.

Skatteverket föreslår att rätten till skattereduktion bör kopplas till att värdeöverföringar avseende gåva har skett från den juridiska personen. Skatteverkets förslag syftar till att klargöra reglernas tillämpning då en delägare eller medlem kan anses ha förfogat över förmögenhetsöverföringen. Regeringen noterar att rätt till skattereduktion bl.a. är avsedd att omfatta gåvor som beslutas av bolagsstämman eller styrelsen enligt t.ex. 17 kap. 5 § ABL. Begreppet värdeöverföring används i 17 kap. ABL och i 12 kap. lagen om ekonomiska föreningar för bl.a. vinstutdelningar och nämnda gåvor. För att klargöra tillämpningen av bestämmelserna föreslår regeringen att rätt till skattereduktion ska kunna föreligga för juridiska personer som ”har lämnat” en gåva. Med det avses t.ex. att den juridiska personen har haft en utgift som inte får dras av enligt 9 kap. 2 § IL för att den är en gåva, men också andra förmögenhetsöverföringar som

inte nödvändigtvis ska ses som en utgift hos den juridiska personen, t.ex. värdeöverföring i form av gåva till allmännyttiga ändamål enligt 17 kap. 5 § ABL.

Skattereduktionen räknas av mot statlig inkomstskatt

Av 2 kap. 3 § IL framgår att bestämmelserna om juridiska personer i IL inte ska tillämpas för vissa juridiska personer, bl.a. svenska handelsbolag och dödsbon. Även om svenska handelsbolag inte omfattas av definitionen av juridiska personer i IL skulle en skattereduktion för gåvor från juridiska personer till allmännyttiga ändamål kunna utformas på ett sätt som ger också handelsbolag m.fl. rätt till skattereduktion (jämför t.ex. med rätt till skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el). Regeringen anser emellertid att det inte är lämpligt att svenska handelsbolag och andra delägarbeskattade juridiska personer som inte betalar bolagsskatt ska kunna omfattas av det nu föreslagna regelverket. Det skulle kräva komplicerade regler för fördelning av skattereduktion mellan delägarna, samt försvåra bedömningen av om en skattemässig gåva föreligger. För att reglerna inte ska missgynna svenska handelsbolag och andra delägarbeskattade juridiska personer som inte betalar bolagsskatt, om de exkluderas från rätt till skattereduktion, föreslås att skattereduktionen för juridiska personers gåvor ska avräknas endast mot statlig inkomstskatt, och alltså inte mot statlig fastighetsskatt och kommunal fastighetsavgift. Det innebär att enbart sådana juridiska personer som betalar statlig inkomstskatt kommer att kunna utnyttja skattereduktionen.

Chalmers tekniska högskola AB och FAR anser att skattereduktionen även borde få räknas av mot fastighetsskatt och fastighetsavgift. Som beskrivits ovan anser regeringen att övervägande skäl talar emot en sådan lösning, och skattereduktionen bör därför enbart göras mot statlig inkomstskatt.

Med anledning av att skattereduktionen endast ska räknas av mot statlig inkomstskatt bör, som Skatteverket påpekat, detta framgå i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt.

Gåva till social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning

Regeringen anser att det är lämpligt att reglerna avseende gåvomottagare är desamma för juridiska personer som för fysiska personer. Det innebär att en förutsättning för rätt till skattereduktion ska vara att gåvans ändamål är att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till på förhand godkända gåvomottagare. Det finns redan ett regelverk som anger hur dessa gåvomottagare ska avgränsas, vilket redogörs närmare för i avsnitt 13.9.2.

Flera remissinstanser såsom *Giva Sverige*, *Sveriges Kommuner och Regioner* och *Trossamfundet Svenska Kyrkan*, framför synpunkter på att rätten till skattereduktion borde utvidgas till att omfatta fler allmännyttiga ändamål än social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. Därtill efterfrågar *Karolinska Institutet* en utvidgning av vilka organisationer som kan godkännas som gåvomottagare. Regeringen anser, trots synpunkterna, att den föreslagna skattereduktionen för juridiska personer bör utgå ifrån befintliga regler i så stor utsträckning som möjligt. Det bedöms därför inte lämpligt att tillsammans med införandet av nya regler för skattereduktion för gåvor från juridiska personer också föreslå en rätt till skattereduktion för gåvor som lämnas till andra allmännyttiga ändamål än vetenskaplig forskning och social hjälpverksamhet, eller till ej godkända mottagare med t.ex. andra organisationsformer.

Stiftelsen Chalmers Tekniska Högskola har i en hemställan till Finansdepartementet efterfrågat att bidrag till universitet och högskolor för forskning och utveckling ska få dras av i inkomstslaget näringsverksamhet. Såsom konstaterats ovan anser regeringen att ett skatteincitament för gåvor och bidrag till allmännyttiga ändamål bör utformas

som en skattereduktion, inte som ett avdrag. Regeringen anser också att de nya reglerna bör bygga på befintliga regler för fysiska personers skattereduktion för gåvor, bl.a. i fråga om vilka juridiska personer som kan vara gåvomottagare. Stiftelsens förslag om ett nytt avdrag i näringsverksamhet kommer därför inte att tas vidare.

Gåva i kommissionärsförhållande

Ett kommissionärsförhållande innebär att ett företag (kommissionärsföretaget) bedriver näringsverksamhet i eget namn för ett eller flera andra företags (kommittentföretaget) räkning. Bestämmelser om kommissionärsförhållanden finns i 36 kap. IL. Om näringsverksamhet bedrivs av ett kommissionärsföretag för ett kommittentföretags räkning får kommittentföretaget ta upp överskottet av kommissionärsverksamheten eller, om det uppkommer ett underskott, dra av detta, om förutsättningarna i 36 kap. IL är uppfyllda. Resultatet av kommissionärsverksamheten ska hos kommittentföretaget behandlas som om företaget självt har bedrivit näringsverksamheten.

Om en gåva har lämnats till en godkänd gåvomottagare från ett kommissionärsföretag för någon annans räkning kommer det inte finnas någon skatt att reducera hos kommissionärsföretaget. Regeringen anser därför att kommittentföretaget ska ha rätt till skattereduktionen. Bedömningen om förutsättningarna för skattereduktion är uppfyllda ska göras hos kommittentföretaget som om kommittentföretaget självt hade lämnat gåvan.

Gåva från juridiska personer som omfattas av 7 kap. IL

Juridiska personer bedriver i huvudsak näringsverksamhet och beskattas i detta inkomstslag för alla sina inkomster. I 7 kap. IL finns bestämmelser om undantag från skattskyldighet för vissa stiftelser, ideella föreningar, registrerade trossamfund och andra juridiska personer.

Flera av de juridiska personer som omfattas av 7 kap. IL, t.ex. stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund, kan bedriva både skattepliktig och inte skattepliktig verksamhet. För dessa organisationer kan det uppkomma svåra bedömningsfrågor när det ska avgöras om en gåva hänför sig till den skattepliktiga verksamheten eller till verksamheten som är undantagen från skatteplikt. Det kan eventuellt även bli fråga om att gåvan måste delas upp mellan verksamheterna.

Regeringen anser att juridiska personer som enligt bestämmelserna i 7 kap. IL är helt eller delvis undantagna från skattskyldighet inte bör ha rätt till skattereduktion för gåvor. Eftersom sådana juridiska personer redan är skattegynnade till olika grad saknas starka skäl till ytterligare skattelättnader för gåvor som lämnas av dessa subjekt.

Gåva från dödsbo

Dödsbon är juridiska personer. Ett oskiftat dödsbo är ett självständigt skattesubjekt fr.o.m. året efter dödsfallet. Förslaget om skattereduktion avser juridiska personer. Bestämmelserna om juridiska personer i IL ska däremot inte tillämpas på dödsbon (2 kap. 3 § IL). Dödsbon har enligt nuvarande regler efter begäran rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats före dödsfallet (67 kap. 24 § tredje stycket IL). Rätten till skattereduktion omfattar i dagsläget inte testamentsgåvor. Eftersom dödsbon är juridiska personer är frågan om dödsbon ska få rätt till skattereduktion för gåvor som lämnas även efter dödsfallet. Ett dödsbo kan ge en gåva antingen genom beslut från dödsbodelägarna, eller genom att det finns ett testamente eller annat förordnande.

Regelsystematiken som avser dödsbon syftar till att få till stånd ett skifte så att dödsboet kan upplösas. Syftet med den nuvarande skattereduktionen är att stimulera

att gåvor lämnas under den fysiska personens livstid, dvs. ett skatteincitament som främjar aktivitet av den fysiska personen. Att införa ett incitament för en juridisk person, vars syfte är att upplösas, blir motsägelsefullt.

Regeringen anser därmed, likt utredningen, att dödsbon inte ska ha rätt till skattereduktion för gåvor som lämnas efter dödsfallet. Enligt vad *Lagrådet* har påpekat bör, för att undvika missförstånd, dödsbons rätt till skattereduktion för gåvor som har lämnats före dödsfallet lyftas fram i författningskommentarerna.

Begäran om skattereduktion

För att en juridisk person ska få skattereduktion för en gåva är det naturligt att den juridiska personen ska begära skattereduktionen. Till skillnad från vad som gäller för fysiska personer och dödsbon omfattas inte andra juridiska personer av Skatteverkets skyldighet att underrätta om kontrolluppgifter och andra uppgifter som utgör underlag till beslut om slutlig skatt (jfr 31 kap. 4 § SFL). De får därför ingen underrättelse och måste alltid själva fylla i samtliga uppgifter i inkomstdeklarationen.

Regeringen föreslår att begäran om skattereduktion ska göras i den inkomstdeklaration som senast ska lämnas in efter utgången av det kalenderår som gåvan har lämnats. Med senast ska lämnas in avses det senaste datum som deklarationen ska ha kommit in vid elektronisk deklarationsinlämning enligt 32 kap. 2 § SFL. Det beror på att kontrolluppgifter som ska lämnas av gåvomottagare avser kalenderår, oberoende av vilket beskattningsår som den juridiska personen har (se vidare avsnitt 13.9.4 angående beräkning av underlaget för skattereduktion och avsnitt 13.9.6 angående kontroll-uppgifter). Begäran ska innehålla uppgift om underlaget för skattereduktionen (jfr 31 kap. 33 § SFL).

Lagförslag

Förslagen medför ändringar i 67 kap. 1, 2, 23 och 24 §§ IL, 2 kap. 10 § lagen om avräkning av utländsk skatt och 2 § lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva, och införande av en ny paragraf, 67 kap. 24 a §, i IL.

13.9.4 Skattereduktionens utformning

Regeringens förslag

Med gåva som kan ge en juridisk person rätt till skattereduktion avses en gåva i pengar som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 2 000 kronor.

Skattereduktionen beräknas på ett underlag som består av värdet av gåva som har betalats under kalenderåret. I underlaget räknas inte omkostnader i samband med gåvan.

Utredningens förslag

Förslaget i utredningen stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Skatteverket noterar att det kan innebära oklarheter om vem som ska anses vara givare samt medföra tröskeleffekter t.ex. om flera gåvor under 2 000 kronor skänks under samma år. Vissa remissinstanser, däribland *Näringslivets skattedelegation*, anser att rätten till skattereduktion inte bör begränsas till penninggåvor.

Skälen för regeringens förslag

Gåva i pengar

Regeringen anser att juridiska personers skattereduktion bör omfatta samma typ av gåvor som gäller för fysiska personer, dvs. enbart penninggåvor i svenska kronor eller i en annan valuta (prop. 2018/19:92 s. 51). *Näringslivets skattedelegation* anser att rätten till skattereduktion inte bör begränsas till penninggåvor. Regeringen konstaterar att genom att utesluta gåvor i form av varor och tjänster undviks problematik med att värdera underlaget för skattereduktionen. Gåvor i pengar gör det också möjligt för den mottagande organisationen att använda medlen utifrån dess egna behov. Regeringen anser därför att det är lämpligt att avgränsa skattereduktionen till penninggåvor.

Storlek på gåvan

För fysiska personer ska gåvor som vid ett gåvotillfälle understiger 200 kronor inte räknas med i underlaget för skattereduktion. Juridiska personers beteende skiljer sig sannolikt från fysiska personers på så sätt att juridiska personer inte i samma utsträckning ger mindre belopp månadsvis. Regeringen anser mot denna bakgrund att gränsen för vilka gåvor som får räknas med i underlaget för juridiska personers skattereduktion ska sättas högre. Eftersom gåvor från juridiska personer sannolikt lämnas vid färre tillfällen framstår det som lämpligt att det lägsta gåvobeloppet sätts till den lägsta gräns som gäller för fysiska personers sammanlagda underlag. Endast en gåva som uppgår till minst 2 000 kronor vid ett och samma gåvotillfälle ska därför räknas in i underlaget. Det underlättar även administrationen för gåvomottagarna.

Regeringen instämmer i *Skatteverkets* bedömning att det kan uppstå tröskeleffekter kopplat till beloppsgränsen. Regeringen anser däremot att det av praktiska skäl är motiverat att ha en tydlig beloppsgräns som inte är alltför låg.

Underlaget för skattereduktion

Regeringen föreslår att underlaget för skattereduktion ska bestå av värdet av de gåvor som har betalats under kalenderåret. Detta innebär att den juridiska personens utgifter för gåva ska ingå i underlaget. I underlaget för skattereduktion ska också ingå andra förmögenhetsöverföringar som inte nödvändigtvis ses som utgifter hos den juridiska personen, t.ex. värdeöverföring i form av gåva till allmännyttiga ändamål enligt 17 kap. 5 § ABL.

Underlaget för skattereduktion knyts till de gåvor som har betalats under kalenderåret, och inte under den juridiska personens beskattningsår. Detta bedöms underlätta Skatteverkets kontroller men också förenkla för gåvomottagarna, eftersom skyldigheten att lämna kontrolluppgifter avser kalenderår precis som för fysiska personer (se avsnitt 13.9.6). I avsnitt 13.9.3 föreslås att en begäran om skattereduktion ska göras i den inkomstdeklaration som lämnas efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats. För juridiska personer med brutet räkenskapsår kan skattereduktionen bli förskjuten om en gåva har lämnats under ett kalenderår som avslutas efter utgången av beskattningsåret. En förskjutning kan också uppstå vid förlängda och förkortade räkenskapsår. Följande exempel kan illustrera hur bestämmelsen ska tillämpas av juridiska personer med brutet räkenskapsår.

Ett aktiebolag har räkenskapsår som slutar 30 april år 1. Deklaration för detta räkenskapsår ska lämnas i november eller december år 1. Om gåvor har lämnats från aktiebolaget till godkända gåvomottagare både i mars år 1 och i november år 1, kommer kontrolluppgift för de båda gåvorna att lämnas i januari år 2. Gåvan i mars år 1 har lämnats under aktiebolagets räkenskapsår som slutar 30 april år 1. Gåvan i november år 1 har däremot lämnats under räkenskapsåret som slutar 30 april år 2.

Eftersom gåvorna har lämnats under kalenderåret år 1 ingår de båda två i aktiebolagets underlag för skattereduktion för kalenderåret år 1. Skattereduktionen ska begäras i den deklaration som lämnas senast i november eller december år 2.

I underlaget för fysiska personers skattereduktion för gåvor räknas inte omkostnader i samband med gåvan in (67 kap. 25 § IL). Regeringen anser att motsvarande bör gälla för juridiska personers underlag för skattereduktion.

Underlaget för skattereduktionen för fysiska personers gåvor omfattar även värdet av gåva som ska tas upp som inkomst av den skattskyldige. Så kan t.ex. vara fallet om en arbetsgivare ger en gåva till en godkänd gåvomottagare som en skattepliktig löneförmån för en arbetstagare, då kan denna gåva ingå i arbetstagarens underlag för skattereduktion (prop. 2018/19:92 s. 35). En gåva som en anställd lönebeskattas för ska inte ingå i den juridiska personens underlag för skattereduktion (jfr vad som anges i avsnitt 13.9.3). Om en juridisk person enligt nuvarande förslag får rätt till skattereduktion för gåva ska andelsägaren inte ta upp gåvans värde till beskattning (se avsnitt 13.9.7). Det innebär att gåvan inte kan ingå i andelsägarens underlag för skattereduktion.

Lagförslag

Förslagen medför ändringar i 67 kap. 21, 22 och 25 §§ och införande av en ny paragraf, 67 kap. 25 a §, i IL.

13.9.5 Skattereduktionens storlek

Regeringens förslag

Skattereduktionen uppgår till underlaget multiplicerat med bolagsskattesatsen. Underlaget för skattereduktion får dock uppgå till högst 800 000 kronor för ett kalenderår.

Utredningens förslag

Förslaget i utredningen skiljer sig från regeringens förslag. Utredningen föreslår att skattereduktionen ska medges med två olika procentsatser: 25 procent upp till 200 000 kronor och 5 procent mellan 200 000 kronor upp till 400 000 kronor och uppgå till högst 60 000 kronor för ett kalenderår.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser, däribland *Cancerfonden*, *Frälsningsarmén*, *Företagarna* och *Karolinska Institutet*, anser att man bör överväga att höja beloppsgränser och procentsatser för att främja gåvor av större karaktär. *Skatteverket* anser att skattereduktionens storlek upp till underlaget 200 000 kronor bör motsvaras av inkomstskatten för företag (20,6 procent).

Skälen för regeringens förslag

I tidigare avsnitt har det angetts vilka gåvor som ska ingå i underlaget samt att gåvan måste uppgå till minst 2 000 kronor vid ett och samma gåvotillfälle. Regeringen anser även att en övre beloppsgräns bör bestämmas för hur stor skattereduktion som ska kunna ges till en juridisk person under ett år. Fysiska personer kan få skattereduktion för gåvor med högst 3 000 kronor. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att gränsen för skattereduktion för gåvor från juridiska personer bör sättas högre. Regeringen föreslår att skattereduktionen ska beräknas med en och samma

procentsats på hela underlaget. Som *Skatteverket* har påpekat finns det goda skäl att beräkna skattereduktionens storlek utifrån samma procentsats som gäller för bolagsskatten i 65 kap. 10 § IL, dvs. 20,6 procent. Det blir tydligare för företagen och passar väl in i den skatterättsliga systematiken.

För att öka incitamentet till större gåvor föreslår regeringen att underlaget för skattereduktion som högst får uppgå till 800 000 kronor. Skattereduktionen för en juridisk person kan därmed som mest uppgå till 164 800 kronor (20,6 % x 800 000) för ett kalenderår.

Lagförslag

Förslagen medför ändringar i 67 kap. 26 § och införande av en ny paragraf, 67 kap. 26 a §, i IL.

13.9.6 Kontrolluppgift från godkänd gåvomottagare

Regeringens bedömning

Skyldigheten för en godkänd gåvomottagare att lämna kontrolluppgift om sådana gåvor som kan ge rätt till skattereduktion, om den som har lämnat gåvan är känd, omfattar efter föreslagna ändringar av 67 kap. IL även gåvor från juridiska personer.

Utredningens förslag

Förslaget i utredningen stämmer överens med regeringens bedömning. Utredningen benämner sin bedömning förslag, dock utan att lämna något lagförslag om kontrolluppgiftsskyldigheten.

Remissinstanserna

Chalmers tekniska högskola AB anser att den ökade administrationen för kontrolluppgifter inte är motiverad.

Skälen för regeringens bedömning

Förekomsten av kontrolluppgifter innebär ökade kontrollmöjligheter för Skatteverket genom att gåvobeloppen tydliggörs. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det är viktigt att det finns en skyldighet att som godkänd gåvomottagare lämna kontrolluppgifter även för gåvor som lämnas av juridiska personer.

Enligt 22 kap. 22 § SFL ska kontrolluppgift lämnas för gåvor som avses i 67 kap. 20 och 21 §§ IL om den som har lämnat gåvan är känd. Kontrolluppgift ska lämnas för den som har gett gåvan av den som tagit emot gåvan. Kontrolluppgiftsskyldigheten innebär att den som är godkänd som gåvomottagare ska lämna kontrolluppgift om gåvor som kan ge rätt till skattereduktion. Kontrolluppgift ska lämnas för varje kalenderår och ska ha kommit in till Skatteverket senast den 31 januari närmast följande kalenderår.

Skyldigheten att lämna kontrolluppgifter kommer genom de ändringar av 67 kap. IL som föreslås i avsnitt 13.9.3, 13.9.4 och 13.9.5 att omfatta också sådana gåvor som lämnas av juridiska personer som kan ha rätt till skattereduktion för gåva till allmännyttiga ändamål. Eftersom skyldigheten att lämna kontrolluppgift endast omfattar gåvor som kan ge rätt till skattereduktion kommer kontrolluppgift att behöva lämnas om gåvor i pengar från juridiska personer som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 2 000 kronor. Gåvomottagarens skyldighet att lämna kontrolluppgifter avser enbart gåvor som lämnas av juridiska personer som kan ha rätt till

skattereduktion för gåva. I avsnitt 13.9.3 behandlas vilka juridiska personer som har rätt till skattereduktion.

Juridiska personer kan ha annat beskattningsår än kalenderår om de har ett s.k. brutet räkenskapsår. Deklarationstidpunkten påverkas av när beskattningsåret går ut. Kontrolluppgifter lämnas för kalenderår, oavsett vilket beskattningsår den juridiska personen har. Regeringen bedömer att denna ordning fortsatt ska gälla. Det bedöms underlätta den administrativa bördan för gåvomottagarna.

En utländsk gåvomottagare ska samtidigt med ansökan om att bli godkänd gåvomottagare lämna in ett åtagande om att lämna kontrolluppgift för gåvor (8 och 9 §§ lagen om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva samt 23 kap. 7 § SFL). Genom att kontrolluppgift ska lämnas även för gåvor från juridiska personer innebär det att de utländska gåvomottagarnas åtagande även omfattar kontrolluppgifter för gåvor från juridiska personer.

13.9.7 Undantag från beskattning av andelsägare eller medlem

Regeringens förslag

En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion ska inte tas upp till beskattning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen. Inte heller kupongskatt ska betalas vid en sådan gåva.

Utredningens förslag

Förslaget i utredningen stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

FAR anser att de föreslagna reglerna kan tolkas som att beskattning alltid ska ske av de första 2 000 kronorna. *Företagarna* anser att ett generellt undantag från utdelningsbeskattning vid gåvor till allmännyttiga organisationer, oavsett ändamål, hade varit önskvärt.

Skälen för regeringens förslag

Undantag från inkomstbeskattning

Som anges i avsnitt 13.9.2 kan en förmögenhetsöverföring från en juridisk person i vissa situationer medföra beskattning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.

Regeringen föreslår, i likhet med utredningen, att en gåva som lämnas från en juridisk person till en godkänd gåvomottagare i vissa situationer inte ska medföra beskattning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen. Undantaget från beskattning bör endast aktualiseras för gåvor som ger juridiska personer rätt till skattereduktion. Det innebär bl.a. att endast gåvor i pengar kan undantas från beskattning. Gåvor som inte ger den juridiska personen rätt till skattereduktion, t.ex. för att de understiger 2 000 kronor eller har lämnats till en organisation som inte är godkänd gåvomottagare, ska inte omfattas av undantaget. Om underlaget för skattereduktion är större än 800 000 kronor ska undantaget från beskattning av andelsägare eller medlem inte tillämpas på den del som överstiger 800 000 kronor. Om den juridiska personen

som lämnat gåvan däremot har rätt till skattereduktion men inte kan utnyttja skattereduktionen, exempelvis för att det inte har funnits tillräckligt med inkomstskatt att reducera, ska andelsägare eller medlem inte ta upp någon intäkt. På samma sätt bör undantaget för beskattning av en delägare eller medlem inte vara avhängigt att den juridiska personen de facto begär en skattereduktion som den juridiska personen har rätt till i sin inkomstdeklaration.

FAR anser att de föreslagna reglerna kan tolkas som att beskattning alltid ska ske av de första 2 000 kronorna. Regeringen konstaterar att undantagen är knutna till företagets rätt till skattereduktion. Gåvor som understiger 2 000 kronor ger inte rätt till skattereduktion men gåvor över 2 000 kronor ska kunna ge rätt till skattereduktion om övriga förutsättningar är uppfyllda. Följande exempel kan illustrera hur undantaget är tänkt att tillämpas.

Ett aktiebolag lämnar en gåva i pengar om 4 000 kronor till en godkänd gåvomottagare för att främja social hjälpverksamhet. Gåvan förutsätts vara den enda gåva som aktiebolaget lämnar under kalenderåret och den överstiger det lägsta gåvobeloppet på 2 000 kronor. Aktiebolaget har rätt till skattereduktion för hela gåvobeloppet om 4 000 kronor. Det innebär att aktiebolagets ägare inte ska beskattas för någon del av gåvan i inkomstslaget tjänst, kapital eller näringsverksamhet.

Om aktiebolaget i stället lämnar en gåva i pengar om 1 000 000 kronor till en godkänd gåvomottagare har aktiebolaget enbart rätt till skattereduktion för ett underlag om 800 000 kronor. Det innebär att aktiebolagets ägare inte ska beskattas för gåvan upp till 800 000 kronor, som aktiebolaget har rätt till skattereduktion för, som utdelning, lön eller inkomst av näringsverksamhet. Den överskjutande delen av gåvan om 200 000 kronor (1 000 000 – 800 000) omfattas inte av det föreslagna undantaget från beskattning av den som direkt eller indirekt äger aktiebolaget, då aktiebolaget inte har rätt till skattereduktion för denna del.

Om ägaren skänker bort rätten till utdelning från bolaget innan den har kunnat disponeras, omfattas situationen inte av reglerna om skattereduktion för juridiska personer. Undantaget blir därför inte aktuellt i dessa fall.

Företagarna efterfrågar ett generellt undantag från utdelningsbeskattning vid gåvor till allmännyttiga organisationer. Regeringen konstaterar att en sådan utvidgning av regelverket inte är del av detta lagstiftningsarbete och därmed inte kommer att behandlas vidare här.

Undantag från kupongskatt

Om den som har rätt till utdelningen på en eller flera aktier i ett svenskt aktiebolag är begränsat skattskyldig ska kupongskatt enligt kupongskattelagen som utgångspunkt betalas för utdelning på aktier i nämnda bolag. Det innebär att kupongskatt kan aktualiseras för den som äger andelar i ett aktiebolag om aktiebolaget lämnar en gåva till en godkänd gåvomottagare, och en sådan gåva ska ses som en utdelning. Regeringen anser inte att någon kupongskatt ska tas ut i de fall aktiebolaget lämnar en gåva som ger rätt till skattereduktion för aktiebolaget. Därför föreslås att samma principer ska gälla för undantag av delägarbeskattningen som för inkomstslagen kapital och näringsverksamhet som beskrivs ovan.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 24 kap. 5 § IL och 1 § kupongskattelagen och införande av två nya paragrafer, 11 kap. 49 § och 42 kap. 12 a §, i IL.

13.9.8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

De föreslagna bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2026. Skattereduktionen gäller för gåvor som lämnats efter den 31 december 2025.

Utredningens förslag

Förslaget i utredningen stämmer överens med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om denna fråga.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen bedömer att tidigast möjliga ikraftträdandedatum är den 1 januari 2026. Förslagen tillämpas på gåvor som lämnas från och med ikraftträdandet.

13.9.9 Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i relevanta delar av 7 § förordningen om konsekvensutredningar.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Regelrådet bedömer att konsekvensutredningen uppfyller kraven i 6 och 7 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning (som numera är upphävd och ersatt av förordningen om konsekvensutredningar). *Ekonomistyrningsverket* avstyrker förslaget då en skattereduktion innebär en skatteutgift som undgår riksdagens årliga budgetprövning och som därför bör begränsas. Regeringen instämmer i att nya skatteutgifter noga bör övervägas och att förslaget leder till en ny skatteutgift som inte prövas årligen på samma sätt som stöd på budgetens utgiftssida. Däremot redovisas skatteutgifter årligen i samband med att regeringen lämnar vårbudgeten till riksdagen. Enligt de skattepolitiska riktlinjerna (2024 års ekonomiska vårproposition [prop. 2023/24:100]) bör även stöd på budgetens inkomstsida, dvs. skatteutgifter, regelbundet omprövas.

Offentligfinansiella effekter

Den totala offentligfinansiella effekten av både förslaget om skattereduktion för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet och förslaget om undantag från beskattning av andelsägare eller medlem uppgår till −140 miljoner kronor 2026 och därefter −140 miljoner kronor årligen. Regeringens förslag skiljer sig från utredningens förslag, vad gäller storlek på skattereduktion och gåvobelopp, men innebär samma offentligfinansiella effekt som utredningens förslag. Utredningen föreslår att gåvor upp till 200 000 kronor ges en skattereduktion med 25 procent, och för

gåvobelopp över 200 000 kronor och upp till 400 000 kronor ges en skattereduktion med 5 procent. Regeringen föreslår en skattereduktion med 20,6 procent, motsvarande bolagsskattesatsen, för gåvobelopp upp till 800 000 kronor.

Skattereduktion för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet

Att införa skattereduktion för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet beräknas minska skatteintäkterna med ca 100 miljoner kronor 2026 och därefter med 100 miljoner kronor årligen. Regeringen delar de bedömningar och antaganden som utredningen gjort vid beräkning av den offentligfinansiella effekten. Utredningen antar att juridiska personer anpassar sitt givande på så sätt att gåvans storlek minus skattereduktionen är lika stor som gåvan var innan reformen infördes, men antalet juridiska personer som ger gåvor antas vara oförändrat.

Eftersom det saknas underlag om specifikt juridiska personers gåvor har utredningen utgått från uppgifter från Skatteverket, Svensk Insamlingskontroll samt från tre godkända gåvomottagare (Svenska Röda Korset, Cancerfonden och Stockholms Stadsmission). Skatteverket har en förteckning över ideella organisationer som är godkända som gåvomottagare. Denna förteckning uppdateras löpande på Skatteverkets webbplats. Svensk Insamlingskontroll har lämnat uppgifter om totala gåvointäkter till godkända gåvomottagare som har 90-konto.

Tabell 13.5 visar utredningens uppskattade storlek av antal företag och företagens genomsnittliga gåvor inom vissa gåvobelopp. Tabellen visar även beräkning av skattebortfall vid de olika gåvobeloppen. I tabellen framgår att det är vanligast att företag (oavsett företagsform) lämnar gåvor under 50 000 kronor. Skattebortfallet är också högst för dessa företags gåvor. Ingen skattereduktion ges för gåvor under 2 000 kronor. Alla juridiska personer antas betala tillräckligt med statlig inkomstskatt för att kunna nyttja hela skattereduktionen.

Tabell 13.5 Skattebortfall och antal företag fördelat vid olika gåvobelopp uttryckt i 2026 års priser och volymer

Gåvobelopp, kronor	Ny gåva, genomsnitt, kronor	Antal företag	Skattebortfall, miljarder kronor
1–1 999	800	2 100	-
2 000–49 999	10 900	17 500	-0,05
50 000–99 999	57 500	900	-0,01
100 000–199 999	115 900	200	-0,01
200 000–499 999	227 400	200	-0,01
500 000-	1 236 600	100	-0,02
Totalt		21 000	-0,10

Anm.: Nya gåvor baseras på antaganden i utredningen om genomsnittlig storlek på gåvor från aktiebolag och ekonomiska föreningar till godkända gåvomottagare med 90-konto, 2023, se tabell 8.2 i SOU 2024:90. Med företag avses här aktiebolag och ekonomiska föreningar. Antal företag har beräknats genom en uppräkning av antalet gåvogivare till Cancerfonden, Svenska Röda Korset och Stockholms stadsmission.

Källor: Utredningens och egna beräkningar.

Undantag från beskattning av andelsägare eller medlem

Förslaget om undantag från beskattning av andelsägare eller medlem medför två effekter på de offentliga finanserna. Den första effekten kommer av att andelsägare eller medlem i en ideell förening inte längre behöver beskattas för utdelningen med anledning av att bolaget eller den ideella föreningen har lämnat en gåva för allmännyttiga ändamål. Det innebär att skatteintäkter från beskattning av utdelning minskar med 100 miljoner kronor 2026. Den andra effekten kommer av att en gåva som enligt förslaget undantas från utdelningsbeskattning inte längre ska ligga till grund för skattereduktion hos andelsägare i egenskap av fysiska personer. Det innebär att

skattereduktionen för gåvor från fysiska personer bedöms minska med ca 60 miljoner kronor vilket innebär ökade skatteintäkter med samma belopp.

De totala skatteintäkterna bedöms således minska med 40 miljoner kronor 2026 och därefter med 40 miljoner kronor årligen. Det är alltså den sammantagna effekten på de offentliga finanserna av att skatteintäkter från beskattning av utdelning minskar med 100 miljoner kronor och att statens utgifter för skattereduktionen för fysiska personer minskar med 60 miljoner kronor (100 − 60 = 40).

I huvudsak bedöms kostnaden falla på staten genom minskade skatteintäkter. Kommunerna bedöms påverkas marginellt, med ca 3 miljoner kronor, till följd av att skattebasen minskar något. För att motverka att förslagen påverkar kommunernas och regionernas förutsättningar bör kommunerna och regionerna kompenseras för minskade skatteintäkter genom en justering av de generella statsbidragen.

Regeringen delar utredningens bedömningar och antaganden vid beräkning av den offentligfinansiella effekten. I beräkningen av den offentligfinansiella effekten av att andelsägare eller medlem i en ideell förening inte längre behöver beskattas för utdelningen görs ett förenklat antagande om att samtliga andelar i berörda fåmansföretag är kvalificerade. För andelsägare i fåmansföretag och ekonomiska föreningar innebär förslaget därmed att gåva undantas från beskattning av andelsägare med 20 procent på den del av gåvan som ger rätt till skattereduktion och som ligger inom ett beräknat gränsbelopp. Över detta gränsbelopp beskattas utdelning som tjänst upp till ett takbelopp och över taket med 30 procent. I beräkningarna antas en genomsnittlig skattesats på 23 procent på utdelning som baseras på en beräkning i betänkandet Förenkla och förbättra (SOU 2024:36) och där det även framgår att 80 procent av utdelningarna ligger inom gränsbeloppet. Den del som undantas beskattning i inkomstslaget tjänst bedöms vara mycket liten och antas här utgöra under 10 procent. För övriga onoterade aktiebolag innebär förslaget att gåva undantas från beskattning av andelsägare med 25 procent på den del av gåvan som medger skattereduktion.

Beräkningen bygger i övrigt på samma genomsnittliga gåvobelopp som utredningen beräknade, se tabell 8.3 i SOU 2024:90. Av förenklingsskäl antas att gåvan med gällande regler skulle ha beskattats enligt reglerna för fysiska personer, dvs. i inkomstslaget kapital och tjänst och inte enligt reglerna för juridiska personer, dvs. i inkomstslaget näringsverksamhet.

Det saknas uppgifter om antal andelsägare som kommer att omfattas av förslaget genom att de inte längre ska ligga till grund för skattereduktion hos andelsägare i egenskap av fysiska personer. Därför görs ett förenklat antagande som utgår från att flertalet aktiebolag och ekonomiska föreningar endast har ett fåtal andelsägare. I SOU 2024:36 framgår att runt 75 procent av fåmansföretagen har en ägare, 20 procent har två andelsägare med kvalificerade andelar och 3 procent har tre andelsägare med kvalificerade andelar. Hur det ser ut bland övriga onoterade aktiebolag är oklart. Mycket förenklat antas därför att onoterade aktiebolag har ett fåtal andelsägare, enligt samma mönster som fåmansföretag. Andelsägare som berörs av utredningens förslag kan därmed uppskattas till 24 600, i totalt 18 900 aktiebolag och ekonomiska föreningar som lämnar gåvor.

För majoriteten andelsägare (60 procent) beräknas skattereduktionen minska med 3 000 kronor. Det beror dels på att de flesta aktiebolag som lämnar en gåva antas ha endast en ägare, dels på att företagens gåvobelopp i genomsnitt överstiger 12 000 kronor. Skattereduktionen beräknas minska med 3 000 kronor för 15 000 andelsägare, med 1 750 kronor för 7 000 andelsägare och med 1 200 kronor

för 2 600 andelsägare. Baserat på dessa antaganden beräknas statens utgifter för skattereduktion för gåvor från fysiska personer minska med ca 60 miljoner kronor.

Effekter för företag och gåvomottagare

Det finns närmare 770 000 aktiebolag och ekonomiska föreningar i Sverige. Hur många av dessa som kommer att beröras av förslaget är oklart. I beräkningen har utredningen uppskattat antalet aktiebolag och ekonomiska föreningar som lämnar gåvor till 21 000, varav 18 900 som ger 2 000 kronor eller mer. Regeringen gör samma bedömning.

Det kan finnas flera anledningar till att företag väljer att skänka pengar till ideell verksamhet. Som framgår av kartläggningen i utredningen kan givandet påverkas av exempelvis skattesystemets utformning, krissituationer i omvärlden, stora kapitaltillgångar och internationella influenser. Det är rimligt att anta att en del företag kommer ändra sitt gåvomönster till följd av skattereduktionen och det är också rimligt att anta att vissa företag som inte tidigare har lämnat en gåva till godkända gåvomottagare kommer ge en gåva om skattereduktionen införs.

Som förslaget är utformat finns ett incitament att ge 2 000 kronor eller mer. Eftersom förslaget innebär undantag från utdelningsbeskattning kommer det bli mer skattemässigt förmånligt att lämna en gåva genom företaget än som privatperson. Utredningen bedömer därför att en viss omfördelning kommer att följa med förslaget, dvs. att andelsägare till ett aktiebolag kommer välja att ge en gåva genom företaget framför att ge gåvan som privatperson, i den utsträckning det finns utrymme för sådan värdeöverföring i företaget.

Skattereduktionen är utformad som en andel av gåvobeloppet, vilket innebär att skattereduktionen blir lika stor för alla juridiska personer, givet samma gåvobelopp och förutsatt att det finns tillräckligt med statlig inkomstskatt som skattereduktionen kan avräknas mot. Procentuellt sett gynnas mindre företag i högre grad än större företag, eftersom skattereduktionens storlek som andel av skatteunderlaget blir större för ett mindre företag än för ett större företag. I övrigt bedömer utredningen att förslaget inte kommer ha någon direkt påverkan på konkurrensförhållandena mellan företag. En gåva är ett frivilligt åtagande som inte påverkar företagets förutsättningar i konkurrensen med andra företag, annat än möjligen genom goodwill.

Det är svårt att uppskatta eventuella administrativa kostnader som kan uppkomma för företagen till följd av förslagen. Den administrativa kostnaden som kan tänkas uppstå bör vara kopplad till utformningen av skattereduktionen, dvs. till graden av komplexitet och tidsåtgång vid redovisning och begäran av skattereduktionen. Regeringen bedömer liksom utredningen att tillkommande kostnader av detta slag är relativt begränsade.

Ett ökat givande kommer godkända gåvomottagare till godo. I utredningen framgår att antal godkända gåvomottagare som har 90-konto är 147. Utredningen uppskattar att 93 gåvomottagare får gåvointäkter från företag. Inga dynamiska effekter har antagits vid beräkningen av den offentligfinansiella effekten, annat än att företagen antas anpassa gåvans storlek till reduktionen, så att nettoeffekten för företagen blir noll. Ett sådant antagande beräknas öka godkända gåvomottagares gåvointäkter med ca 100 miljoner kronor årligen.

Ett ökat givande kan gynna redan godkända och etablerade gåvomottagare på bekostnad av gåvomottagare som antingen saknar resurser att hantera den administration som krävs för att bli godkänd som gåvomottagare eller som verkar inom andra ändamålsområden än social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning.

Godkända gåvomottagare ska lämna kontrolluppgift för gåvor som lämnas av juridiska personer. Framför allt kan det bli en kostsam uppgift för mindre gåvomottagare.

Det finns risk för att snedvridande effekter uppstår till förmån för ändamålen social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning framför andra ändamålsområden. Ideella organisationer som exempelvis verkar inom idrott och kultur och som vanligen stöttas av lokalt förankrade företag kan komma att missgynnas om företag i stället väljer att skänka gåvor till godkända gåvomottagare som inte har samma lokala förankring. En regional förskjutning av gåvomedel kan uppstå genom att hjälporganisationer i storstadsregioner och större orter gynnas på bekostnad av lokalt förankrade föreningar inom icke godkända ändamål. Utredningen bedömer vidare att denna konsekvens ytterligare kan förstärkas av att ett undantag från utdelningsbeskattning införs. Det blir då extra skattemässigt gynnsamt att lämna gåvor till godkända ändamål och godkända gåvomottagare. *Konjunkturinstitutet* delar utredningens slutsats om undanträngning och snedfördelning.

Utredningens kartläggning visar att antalet godkända gåvomottagare har ökat kraftigt sedan skattereduktionen för gåvor från fysiska personer infördes 2012. Många mindre organisationer arbetar aktivt med företag och får relativt stora intäkter från företagsgåvor. Det är därför möjligt att en skattereduktion som riktas till juridiska personers gåvor kommer motivera fler ideella organisationer att ansöka om att bli godkända gåvomottagare. Konjunkturinstitutet anser att utredningen inte tillräckligt underbyggt visar att givandet av gåvor till ideella organisationer skulle öka vid ett införande av en skattereduktion för juridiska personer. Regeringen delar delvis Konjunkturinstitutets synpunkter men kan konstatera att utredningens bedömningar baseras på fler analyser än den metod som Konjunkturinstitutet hänvisar till i sitt remissvar.

Utredningen bedömer att det även är möjligt att lärosätesanknutna stiftelser bildas liksom att lärosäten sätter upp ideella föreningar som uppfyller kraven för att bli godkända gåvomottagare. Det kan medföra viss ökad administrativ kostnad för ideella organisationer som ska hantera mottagna gåvor och lämna kontrolluppgifter.

Konjunkturinstitutet påpekar att om en större andel av organisationernas intäkter kommer från gåvor från företag skulle det innebära en större konjunkturkänslighet. Myndigheten saknar därför en diskussion om hur donationer ska säkras under ekonomiskt sämre tider. Regeringen instämmer i Konjunkturinstitutets synpunkt men kan samtidigt konstatera att företagens gåvor utgör en mycket liten andel av organisationernas finansiering vilket innebär att en sådan effekt inte bör vara betydande.

Regeringen gör samma bedömningar som utredningen vad gäller effekter för företag och gåvomottagare, trots viss justering i regeringens förslag i relation till utredningens.

Övriga effekter

Förslaget bedöms inte nämnvärt påverka sysselsättningen, inflationen, den ekonomiska jämställdheten eller inkomstfördelningen.

Effekter för Skatteverket och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslaget innebär att Skatteverket behöver anpassa formulär, informationsmaterial och it-system. Dessa kostnader beräknas till cirka 650 000 kronor och ingår i den anpassning som görs årligen på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Förslaget kan leda till att fler gåvomottagare kommer ansöka om godkännande och innebära att

kostnaderna för den löpande hanteringen av skattereduktionen ökar något. Eventuella tillkommande kostnader kan hanteras inom Skatteverkets befintliga ekonomiska ramar.

Skattereduktion för gåvor kan innebära något fler ärenden för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Eventuellt tillkommande kostnader kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

13.10 Förbättrat regelverk om beskattning av skog

Regeringens bedömning

Nya bestämmelser bör införas som förenklar och förbättrar skattereglerna som rör skog m.m., ökar incitamenten till formell naturvårdsavsättning, anpassar reglerna till EU-rätten och underlättar möjligheten till kontroll av vissa skattemässiga justeringar kopplade till skog m.m.

De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 april 2026.

Skälen för regeringens bedömning

Regeringen anser att det är angeläget att förenkla och förbättra skattereglerna som rör skog m.m., öka incitamenten till formell naturvårdsavsättning, anpassa reglerna till EU-rätten och underlätta möjligheten till kontroll av vissa skattemässiga justeringar kopplade till skog m.m. Regeringen avser därför att föreslå regler för ett mer ändamålsenligt sätt att beskatta intrångsersättning och löseskilling som ges för naturvårdande ändamål. Vidare bör en enskild näringsidkare som får ersättning för naturvårdsavtal, under vissa förutsättningar, ha möjlighet att periodisera beskattningen av sådan ersättning. Källskatten som i dag betalas på ränta på skogskontomedel m.m. bedöms minska incitamenten till en rationell skötsel och avverkning av skog. Lagen (1990:676) om skatt på ränta på skogskontomedel m.m. bör därför slopas. Regeringen avser också att föreslå en översyn av skattereglerna som rör beskattning av skog m.m. för att anpassa de svenska reglerna till EU-rätten, bl.a. bör möjligheten till skogsavdrag utvidgas till att omfatta fastigheter inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Finansdepartementet har remitterat promemorian Förbättrat regelverk om beskattning av skog. Regeringen avser att under 2025 återkomma till riksdagen med ett förslag. Förslaget bör träda i kraft den 1 april 2026.

Det kommande förslaget bedöms varaktigt minska skatteintäkterna med cirka 50 miljoner kronor.

13.11 Förbättrade regler för svensk tonnagebeskattning

Regeringens bedömning

Det bör genomföras förbättringar av systemet med tonnagebeskattning som möjliggör för fler företag och fartyg att kunna omfattas. Vidare bör göras vissa anpassningar och förtydliganden för att regelverket bättre ska överensstämma med EU:s statsstödsregler.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 20 juli 2026 och tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

Skälen för regeringens bedömning

I syfte att stärka svensk sjöfarts konkurrenskraft bör det genomföras förbättringar av systemet med tonnagebeskattning som möjliggör för fler företag och fartyg att kunna omfattas. De föreslagna förbättringarna innebär bl.a. att systemet utvidgas till att omfatta vissa verksamheter inom specialsjöfart. Vidare bör möjligheterna att inom ramen för tonnagebeskattad verksamhet hyra ut kvalificerade fartyg utan besättning utökas. Det bör också ske vissa ändringar i förutsättningarna för att ett fartyg ska vara kvalificerat. Bland annat bör kravet på internationell fart tas bort och ersättas med ett krav på att fartyget används i trafik som är utsatt för internationell konkurrens på sjöfartsmarknaden. Ett lägre krav på bruttodräktighet bör gälla för fartyg inom specialsjöfarten.

Därutöver bör det genomföras vissa anpassningar och förtydliganden för att regelverket bättre ska överensstämma med EU:s statsstödsregler.

Finansdepartementet har remitterat promemorian Förbättrade regler för svensk tonnagebeskattning. Regeringen avser att under våren 2026 återkomma till riksdagen med ett förslag. Innan det aviserade förslaget kan träda i kraft måste det anmälas till och godkännas av Europeiska kommissionen. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 20 juli 2026 och tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

Det kommande förslaget beräknas minska skatteintäkterna med 60 miljoner kronor år 2027 och 110 miljoner kronor per år från år 2028 då förslaget bedöms få full effekt.

Skatt på konsumtion m.m. – energi- och miljöskatter

13.12 Sänkt energiskatt på el

13.12.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Sänkt energiskatt på el tagits fram. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 10 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 10 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 10 avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/01060).

Lagrådet

Förslaget i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

13.12.2 Sänkt energiskatt på el

Regeringens förslag

Skattesatsen på energiskatt på el för 2026 ska vara 36,0 öre per kilowattimme.

Ändringen träder i kraft den 1 januari 2026. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. I promemorian föreslås att skattesatsen ska vara 41,1 öre per kilowattimme.

Remissinstanserna

De allra flesta remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot att förslaget genomförs. *Energiföretagen Sverige* framhåller att förslaget bidrar till att dämpa kostnadsutvecklingen för hushåll och företag där det har varit stora indexuppräkningar de senaste åren. *Villaägarnas Riksförbund* anser att förslaget innebär ett historiskt trendbrott gentemot en lång historik av stigande energiskatt. *Näringslivets skattedelegation,* vars yttrande *Svenskt Näringsliv* ansluter sig till, uttrycker att en skattesänkning dämpar ökade priser på el vilket gynnar konkurrenskraften för företag i Sverige och ökar incitamenten avseende den gröna omställningen.

Flera instanser, däribland *Fortum Sverige AB* och Villaägarnas Riksförbund anser dock att skattesänkningen borde vara större än promemorians förslag. Exempelvis *Drivkraft Sverige*, *Mobility Sweden, Trafikanalys* och *Transportföretagen* anser att skattesänkningen i promemorians förslag är för liten för att ha några reella effekter på elektrifieringen av fordonsflottan och transportsektorn.

Naturskyddsföreningen och *Naturvårdsverket* avstyrker promemorians förslag och betonar att förslaget minskar incitamenten till energieffektivisering. Naturvårdsverket och *Statens Energimyndighet* tar upp att energiskatten är ett viktigt styrmedel för att nå EU:s mål om energieffektivitet.

Företagarna, *Lantbrukarnas Riksförbund*, Näringslivets Skattedelegation m.fl. för fram att förslaget bör kombineras med att permanent slopa den årliga indexeringen av skattesatsen. Lantbrukarnas Riksförbund anser att beslut avseende höjningar och sänkningar av skattesatser ska fattas löpande av en aktiv riksdag och inte genom årliga automatiska ändringar. *Ekonomistyrningsverket* avstyrker promemorians förslag och betonar att det är mindre motiverat att göra avsteg från indexeringsprincipen mot bakgrund av att inflationen har dämpats och skatten förväntas öka i en mer måttlig takt under de kommande åren.

Utöver promemorians förslag är det flera remissinstanser som efterfrågar större riktade skattesänkningar för specifika ändamål. Näringslivets skattedelegation, med stöd från flera andra instanser, föreslår att all företagsförbrukning borde ligga på EU:s minimiskattenivå för yrkesmässig användning. Näringslivets skattedelegation, Mobility Sweden och Transportföretagen föreslår att el för laddning av tunga fordon bör beskattas på EU:s minimiskattenivå. Energiföretagen Sverige, *E.ON Sverige AB*, Fortum Sverige AB och *Vattenfall* förslår samma sak i fråga om el som förbrukas för värmeproduktion i fjärrvärmenätet. *Fastighetsägarna* och *Svensk Solenergi* efterfrågar att all egenproducerad solel ska skattebefrias.

Skälen för regeringens förslag

I regeringens proposition Energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105) anges att Sveriges konkurrenskraft och välfärd bygger på tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Även för hushållens ekonomi är det angeläget att den sammanlagda elkostnaden kan hållas nere.

Regeringen arbetar intensivt för att stärka energiförsörjningen på kort, medellång och längre sikt. Det handlar bland annat om att möjliggöra att ny kärnkraft ska kunna byggas i Sverige, öka incitamenten för ny landbaserad vindkraft och att värna vattenkraften.

En stärkt energiförsörjning kan bidra till att sänka energipriserna. Ytterligare ett sätt att minska energikostnaderna för företag och hushåll är att sänka energiskatten på el. Då energiskatten ökar priset på el i förbrukningsledet är en sänkning av skattesatsen en träffsäker åtgärd för att snabbt minska elkostnaderna hos hushåll och företag. En sänkning av energiskattesatsen på el till en nivå som överskrider minimiskattenivåerna i direktiv 2003/96/EG av den 27 oktober 2003 om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet, kallat energiskattedirektivet, bedöms vara förenlig med nämnda direktiv och EU-rätten i övrigt.

Energiskatten på el ska enligt 11 kap. 3 § lagen (1994:1776) om skatt på energi, förkortad LSE, årligen räknas om på basis av faktiska förändringar i konsumentprisindex, förkortat KPI. Regeringen ska vidare före november månads utgång fastställa den omräknade skattesatsen inför 2026. Baserat på KPI-utvecklingen bedöms skattesatsen enligt gällande indexeringsregler uppgå till 44,2 öre per kilowattimme 2026. De nu gällande indexeringsreglerna beslutades av riksdagen tidigare i år och trädde i kraft den 1 juli 2025 (prop. 2024/25:33, bet. 2024/25:SkU7, rskr. 2024/25:138). Därmed kan det, med anledning av vad Lantbrukarnas Riksförbund för fram angående riksdagens roll i att besluta om skatter, förtydligas att det är riksdagen som har beslutat att energiskatten årligen ska indexeras av regeringen och i detalj reglerat hur det ska gå till.

I fråga om indexering är det flera remissinstanser som förordar att den årliga indexeringen av elskatten slopas permanent. Regeringen anser i nuläget att det mest prioriterade är att sänka skattesatsen för att få ner kostnaderna för el. Nästa indexering kommer att utgå från den lägre föreslagna skattesatsen.

Som framgår ovan är det flera remissinstanser som efterfrågar att viss elförbrukning skattebefrias helt eller beskattas enligt energiskattedirektivets minimiskattenivå för yrkesmässig användning. Regeringen anser, i likhet med bl.a. Drivkraft Sverige, Mobility Sweden, Trafikanalys och Transportföretagen, att en större skattesänkning än promemorians förslag kan vara nödvändig för att stimulera elektrifieringen av transportsektorn. Regeringen anser emellertid att en bred sänkning av normalskattenivån för företag, hushåll, kommuner och regioner är mer önskvärd än större riktade skattesänkningar till ett fåtal specifika användningsområden. Som utgångspunkt är en så enhetlig skatt som möjligt att föredra. Att införa nya särregler och undantag i beskattningen riskerar att skapa gränsdragningsproblem, snedvrida konkurrensen, öka den administrativa bördan för myndigheter och företag samt att förvärra regelkrånglet. En sänkning av skattesatsen minskar energikostnaderna för hushåll och företag, och bidrar ytterligare till att stärka incitamenten för överflyttning från fossila energikällor till eldrift i samtliga sektorer.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen en större sänkning än vad som föreslogs i promemorians förslag och att denna sänkning riktas till alla. Genom ett sådant förslag tillmötesgår regeringen även de remissinstanser, exempelvis Fortum Sverige AB och Villaägarnas Riksförbund, som anser att skattesänkningen borde vara större än enligt promemorians förslag.

Regeringen föreslår därför att elskatten sänks till 36,0 öre per kilowattimme, vilket är en sänkning med 8,2 öre jämfört med den omräknade nivån som annars skulle gälla.

Det bedöms vara lämpligt att de föreslagna förändringarna träder i kraft samma dag som den indexomräknade skattesatsen skulle börja tillämpas om förslaget inte skulle genomföras. Förslaget föreslås därmed träda i kraft den 1 januari 2026. Äldre bestämmelser ska dock gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

13.12.3 Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i tillämpliga delar av 7 § förordningen om konsekvensutredningar. Regelrådet bedömer att konsekvensanalysen uppfyller kraven i förordningen.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Förslagets konsekvenser bedöms inte vara av sådan omfattning att en större utvärdering är nödvändig. Efter ikraftträdandet kan förslaget utvärderas genom en uppföljning av Regeringskansliet tillsammans med exempelvis relevanta myndigheter eller branschorganisationer för att verifiera att syftet uppnåtts och för att oförutsedda konsekvenser av förslaget ska kunna uppdagas.

Offentligfinansiella effekter

Förslaget beräknas minska skatteintäkterna med 6,52 miljarder kronor 2026.

Regeringen delar inte Trafikanalys invändning att bristen på dynamik i beräkningarna av den offentligfinansiella effekten är en brist. På kort sikt bedöms efterfrågan på el vara relativt oelastisk varför en statisk beräkning ger en god uppfattning om förslagets påverkan på offentliga finanser på kort sikt. Detta är också i linje med beräknings-konventionerna. Skattesänkningens effekt på elanvändning på längre sikt diskuteras i andra delar av konsekvensanalysen.

I den mån efterfrågan på el ökar till följd av förslaget kan det, allt annat lika, medföra att elpriset på marginalen ökar något. Det skulle innebära att minskningen av skatteintäkterna blir något lägre än den statiska analysen ger vid handen. Det skulle också ge något lägre kostnadssänkande effekt för enskilda och företag än vad som redovisas nedan.

Förslaget innebär att skatteutgiften för nedsatt energiskatt på el inom industrin samt jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna minskar.

Effekter för företagen

Förslaget bedöms innebära minskade skattekostnader för elanvändning i tjänste-företag, liksom för den el som används i industrin utanför tillverkningsprocessen. Skattesänkningen per kilowattimme blir lika stor för den elanvändning som sker i vissa kommuner i norra Sverige och för vilka energiskatten på el är nedsatt med 9,6 öre per kilowattimme, som för fullbeskattad elanvändning i övriga delar av landet.

En generell sänkning av normalskattenivån bedöms påverka samtliga företag och förslaget leder således till skattesänkningar för många olika typer och storlekar av företag. I princip påverkar förslaget all elanvändning i företag utom den elanvändning som har nedsatt energiskatt till 0,6 öre per kilowattimme och sådan elanvändning som är helt skattebefriad.

Sammantaget beräknas förslaget beröra en årlig elanvändning på cirka 18 terawattimmar och innebära att de samlade skattekostnaderna under 2026 minskar

med 1,17 miljarder kronor för berörda företag. Eftersom nivån på energiskatten på el normalt förändras varje år bedöms förslaget inte medföra någon märkbar förändring av företagens administrativa börda vid ikraftträdandetillfället. Skattesänkningen bedöms således inte heller medföra någon betungande administration, eller annan negativ påverkan, som skulle kunna väntas innebära problem för mindre företag. Förslaget bedöms totalt sett gynna konkurrenskraften för företag i Sverige.

Regeringen anser i likhet med Konjunkturinstitutet att sänkt energiskatt på el kan leda till en viss ökning av priset och att det påverkar företag vars elförbrukning inte omfattas av skattesänkningen. Förslaget kan, på längre sikt, öka efterfrågan på el och därmed påverka elpriset. Elförbrukning som beskattas med 0 eller 0,6 öre, påverkas inte av förslaget, det gäller till exempel el som förbrukas i industriella tillverkningsprocesser. Företag där en stor del av elförbrukningen beskattas på lägsta nivån kan därför, få ökade elkostnader till följd av förslaget.

Energiföretagen saknar en analys av förslagets påverkan på effekterna på värmemarknaden och för energisystemet. Förslaget innebär att kostnaden för el sänks samtidigt som skattekostnaden för andra energislag inte sänks. Detta påverkar konkurrensförhållanden mellan olika energislag och stärker eldrift relativt andra bränslen och fjärrvärme.

Effekter för enskilda

För enskilda elkonsumenter innebär förslaget att skattenivån på el blir 8,2 öre lägre 2026 än vad den skulle ha varit annars. Med mervärdesskatt inräknat innebär det en skattesänkning om 10,25 öre per kilowattimme. För ett hushåll i en villa med en årlig elförbrukning på 20 000 kilowattimmar per år (villa med elvärme) beräknas förslaget, allt annat lika, minska kostnaden för el med 2 050 kronor 2026 (inklusive mervärdesskatt). Sammantaget bedöms hushållens skattekostnader (avseende energiskatt på el inklusive mervärdesskatt) minska med 4,64 miljarder kronor 2026.

Effekter för miljön

Energiskatten på el har traditionellt betraktats som en i första hand fiskal skatt, dvs. en skatt som primärt syftar till att generera skatteintäkter på ett kostnadseffektivt sätt. Samtidigt kan den elprishöjande effekt som energiskatten ger upphov till förväntas påverka hur elanvändningen utvecklas. Skattens resursstyrande egenskaper innebär att den kan kopplas till målsättningarna för effektivare energianvändning. Regeringen delar Energiföretagens synpunkt att förslaget påverkar på Sveriges möjligheter att nå energisparbetinget enligt EU:s direktiv om energieffektivitet. En sänkning av energiskatten på el kan leda till minskade incitament att effektivisera elanvändningen för de elanvändare som påverkas av förslaget. Förslaget kan därför bidra till en högre användning av el. På kort sikt är efterfrågan på el relativt inelastisk men på längre sikt ökar priskänsligheten. Då elpriserna varierar kraftigt, mellan tidsperioder och elområden, utgör elskatten en varierande andel av det totala priset. Det är därför svårt att uppskatta hur mycket förslaget kommer öka elförbrukningen.

Förslaget kan samtidigt leda till minskade utsläpp av växthusgaser om det leder till en överflyttning från fossila energikällor till eldrift t.ex. genom att elektrifierade fordon i högre grad väljs framför fordon som drivs av förbränningsmotorer. Denna effekt är svår att kvantifiera, men bedöms som begränsad i förhållande till de samlade utsläppen.

Effekter för myndigheter och domstolar

Förslaget bedöms endast medföra marginella förändringar för Skatteverket avseende information. Några särskilda informationsinsatser bedöms inte vara nödvändiga. Förändringarna bör kunna ingå i den anpassning som regelbundet görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Eventuella tillkommande kostnader bedöms kunna hanteras inom Skatteverkets befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna eller andra myndigheter.

Övriga effekter

Förslaget bedöms inte nämnvärt påverka den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män eller sysselsättningen. Förslaget bedöms dock stimulera den allmänna efterfrågan i ekonomin, vilket kan leda till en höjd prisnivå. Påverkan på inflation och eventuella andra makroekonomiska effekter av förslaget beaktas sammantaget med övriga finanspolitiska åtgärder i regeringens prognoser.

13.13 Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel och vissa ändrade villkor för återbetalning

13.13.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel och vissa ändrade villkor för återbetalning tagits fram. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 11 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 11 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 11 avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/00299).

I denna proposition behandlas promemorians förslag. Vidare föreslås en ändring av en hänvisning till en EU-förordning i lagen (1994:1776) om skatt på energi, förkortad LSE. Svenskt Näringsliv och Skatteverket har beretts tillfälle att lämna synpunkter på ett förslag om ändrad hänvisning vars innehåll överensstämmer med förslaget i denna proposition. De synpunkter som har lämnats finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/01046).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 5 juni 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 11 avsnitt 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 11 avsnitt 5*. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

13.13.2 Bakgrund och gällande rätt

Diesel och andra bränslen som används i arbetsmaskiner och i skepp och vissa båtar i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet kallas ofta förenklat för jordbruksdiesel. I 6 a kap. 2 a § LSE, finns bestämmelser om befrielse från koldioxidskatt respektive energiskatt för sådan bränsleanvändning.

Efter förslag i budgetpropositionen för 2005 infördes en nedsättning av koldioxidskatt på jordbruksdiesel i syfte att stärka jord- och skogsbrukets internationella konkurrenskraft (prop. 2004/05:1 Förslag till statsbudget för 2005, finansplan, skattefrågor och tilläggsbudget m.m. avsnitt 8.4.2). Skattenedsättningens storlek har varierat under åren. Nedsättningen har tillfälligt utökats genom dels ändrade

återbetalningsbelopp för koldioxidskatt, dels genom återbetalning även av energiskatt (se bl.a. prop. 2021/22:269, bet. 2021/22:FiU49, rskr. 2021/22:459 respektive prop. 2021/22:270, bet. 2021/22:FiU50, rskr. 2021/22:471). Den senaste tillfälliga utökningen gäller t.o.m. den 31 december 2025.

Befrielse från energi- och koldioxidskatt på jordbruksdiesel medges genom avdrag för den som är skattskyldig eller genom återbetalning för den som inte är skattskyldig. Ansökan om återbetalning ska omfatta en period om ett kalenderkvartal (9 kap. 7 § första stycket LSE). Rätt till återbetalning föreligger dock när den sammanlagda ersättningen uppgår till minst 500 kronor per kalenderår (9 kap. 8 § andra stycket LSE).

Befrielse från skatt på förbrukad jordbruksdiesel får högst uppgå till de skattebelopp som gäller vid skattskyldighetens inträde för det förbrukade bränslet.

Nedsättningen av skatten på bränsle som förbrukas i arbetsmaskiner och i skepp och vissa båtar i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet är statliga stöd som ryms inom tillämpningsområdet för kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget, förkortad GBER. För att nedsättningen ska vara förenlig med GBER får nedsättningen bl.a. inte vara större än att stödmottagarna betalar minst den minimiskattenivå som föreskrivs i bilaga I till energiskattedirektivet.

13.13.3 Den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på jordbruksdiesel ska förlängas och beloppsgränsen för återbetalning av sådan skatt ska ändras

Regeringens förslag

Den tillfälligt utökade nedsättningen av koldioxid- och energiskatt på diesel som används i arbetsmaskiner, skepp och vissa båtar i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet förlängs till att omfatta förbrukning som sker under 2026.

För sådan förbrukning som sker under 2026 ska nedsättning av koldioxidskatt medges med 2 553 kronor per kubikmeter och nedsättning av energiskatt medges med 1 150 kronor per kubikmeter.

Beloppsgränsen för kvartalsvis återbetalning av skatt på jordbruksdiesel ändras från att vara ett belopp per kalenderår till att vara ett belopp per kalenderkvartal. Rätt till återbetalning av skatt för förbrukad jordbruksdiesel ska föreligga när ersättningen för kvartalet uppgår till minst 400 kronor.

Den s.k. begränsningsregeln, som reglerar att återbetalning inte kan medges med ett större belopp än den skatt som belastat bränslet, tas bort.

Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2026. Äldre bestämmelser ska dock fortfarande gälla för förbrukning som sker före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser, däribland *Energimarknadsinspektionen*, *Förvaltningsrätten i Falun*, *Kommerskollegium*, *Konkurrensverket*, *Myndigheten för samhällsskydd och beredskap*,

Naturvårdsverket, *Statens jordbruksverk*, *Statskontoret* och *Sveriges Åkeriföretag*, har inga synpunkter på förslaget.

Lantbrukarnas riksförbund, *Skatteverket*, *Småföretagarnas riksförbund*, *Svenska bioenergiföreningen* och *Svenskt Näringsliv* tillstyrker förslaget. Lantbrukarnas riksförbund yrkar därutöver att den s.k. Styrmedelsutredningen ska få ett tilläggsuppdrag att utreda ett jordbruksavdrag. Svenskt Näringsliv anser att regeringen bör vidta åtgärder för att främja övergången till fossilfrihet t.ex. genom att avskaffa den årliga indexeringen av skattesatsen på el.

Remissinstanserna *2030-sekretariatet*, *Drivkraft Sverige*, *Ekonomistyrningsverket (ESV)*, *Företagarna*, *Konjunkturinstitutet*, *Maskinentreprenörerna*, *Naturskyddsföreningen*, *Skogsentreprenörerna*, *Skogsstyrelsen*, *Statens energimyndighet (Energimyndigheten)* och *Tillväxtanalys* avstyrker förslaget. Av dessa anför 2030-sekretariatet, Maskinentreprenörerna, Naturskyddsföreningen, Skogsentreprenörerna, Skogsstyrelsen och Energimyndigheten att regeringen bör överväga andra alternativ än fortsatt skattenedsättning som t.ex. ett jordbruksavdrag eller en klimatpremie.

Därutöver anför 2030-sekretariatet att försörjningstryggheten inte stärks av ett fortsatt beroende av importerade fossila drivmedel, utan av ökad egen produktion och användning av förnybara drivmedel och framför också att det inte framgår vilka alternativa åtgärder som har övervägts.

Ett flertal remissinstanser, bl.a. Drivkraft Sverige, Energimyndigheten, Konjunkturinstitutet och Tillväxtanalys, understryker att förslaget bromsar omställningen till fossilfria alternativ till fossil diesel samt att det är viktigt att bibehålla incitament för att ersätta användningen av fossil diesel med hållbara alternativ.

Konjunkturinstitutet framför att upprepade temporära skattenedsättningar sannolikt inte leder till en långsiktigt förbättrad försörjningsberedskap. Företagarna anser att drivmedelsbeskattningen bör utformas mer långsiktigt och att tillfälliga skattesänkningar bör undvikas och påpekar att förenklingsskäl talar för att beloppsgränsen för den kvartalsvisa återbetalningen bör tas bort.

ESV anser att riktade insatser i första hand bör hanteras på budgetens utgiftssida, snarare än som särregleringar i skattelagstiftningen. ESV ifrågasätter också om sänkt drivmedelsskatt är den mest ändamålsenliga åtgärden när bränslepriserna har minskat tydligt sedan den tidigare utökade nedsättningen infördes.

Skogsentreprenörerna påpekar att stöd i form av skattenedsättning på bränsle i praktiken tillfaller den välmående skogsindustrin i stället för entreprenörerna som utför arbetet åt industrins företag. Skogsstyrelsen framhåller att skogsbruket är lönsamt och att det saknas underlag som visar att det skulle finnas behov av skattenedsättningar för skogsbruket. Drivkraft Sverige efterfrågar ett förtydligande av om ökad försörjningsberedskap verkligen är önskvärd i samtliga sektorer som omfattas av förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tillfälligt utökad nedsättning förlängs under 2026

En tillfälligt utökad nedsättning av koldioxid- och energiskatt på s.k. jordbruksdiesel infördes under 2022 och har förlängts till att gälla för förbrukning som skett under 2023, 2024 och 2025. Den tillfälligt utökade nedsättningen motiverades ursprungligen av att priset på flera viktiga insatsvaror inom jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamheterna ökat kraftigt, inte minst på grund av kriget i Ukraina (prop. 2021/22:270, bet. 2021/22:FiU50, rskr. 2021/22:471). Åtgärden motiverades också av att upprätthålla och stärka svensk livsmedelsproduktion under den extraordinära

situation som rådde på grund av händelserna i omvärlden. I förslaget till förlängningen 2023 bedömde regeringen att dessa förhållanden kvarstod. Som skäl för att fortsätta den utökade nedsättningen av skatt på jordbruksdiesel under 2024 och 2025 anförde regeringen att konkurrenskraften inom svensk livsmedelsproduktion måste förbättras och att Sveriges försörjningsberedskap inom viktiga samhällsfunktioner, som produktionen av livsmedel, bygger på att företag verksamma inom de aktuella näringarna är livskraftiga. Regeringen bedömde också åtgärden som träffsäker, då de flesta näringsidkare inom de berörda näringarna är beroende av dieseldrivna maskiner och att åtgärden var ändamålsenlig eftersom den gick att få på plats relativt snabbt. Under 2025 beslutade regeringen även om Livsmedelsstrategin 2.0 som fokuserar på stärkt lönsamhet, konkurrenskraft och ökad produktion i livsmedelskedjan.

Efter år av hög inflation och svag ekonomisk utveckling befinner sig Sveriges ekonomi fortfarande i en lågkonjunktur men återhämtningen har påbörjats. Samtidigt är den ekonomiska återhämtningen utdragen bl.a. till följd av den stora osäkerhet som världsekonomin befinner sig i. Det är därför angeläget att fortsätta stärka Sveriges försörjningsberedskap. Ett sätt att bidra till detta är att förlänga den tillfälligt utökade skattenedsättningen så att den även gäller förbrukning under 2026.

Flera remissinstanser ifrågasätter om en temporär förlängning av den tillfälligt utökade skattenedsättningen är den mest ändamålsenliga åtgärden för att stärka försörjningsberedskapen samt om försörjningsberedskapen verkligen behöver förstärkas i alla de branscher som den tillfälliga utvidgade nedsättningen omfattar. Regeringen instämmer i att det är främst verksamheter inom jord- och vattenbruk som är i behov av stöd, eftersom produktionen av livsmedel och försörjningsberedskapen inom dessa sektorer är angelägen att värna. Att förändra reglerna så att endast förbrukning i jordbruks- och vattenbruksverksamhet omfattas skulle emellertid innebära dels att en förstärkning inte kan genomföras lika skyndsamt, dels att den administrativa bördan och risken för felaktig beskattning ökar vid blandad verksamhet. Regeringen anser, i likhet med flera remissinstanser, att det är viktigt att föreslagna åtgärder inte i större utsträckning än motiverat riskerar att bromsa branschens omställning till fossilfria bränslen. Därför anser regeringen att det är viktigt att en utökning av nedsättningen bör vara tillfällig. En tillfälligt utökad nedsättning av skatten på jordbruksdiesel är en åtgärd för att tillfälligt stärka företagens ekonomi. Ett fortsatt stöd till bl.a. jordbruket behöver på sikt ses över och ersättas med något som inte gynnar specifikt fossil bränsleanvändning. Det är dock viktigt att på kort sikt förstärka försörjningsberedskapen. Regeringen anser, i likhet med bl.a. *ESV*, att det skulle vara möjligt att stärka försörjningsberedskapen även genom andra åtgärder, t.ex. genom riktade bidrag på utgiftssidan till jordbruket. Ett sådant förslag kan dock inte genomföras utan ytterligare analyser och överväganden vilket begränsar möjligheterna att genomföra förslaget på kort sikt. En översyn av den ordinarie nedsättningen av den skatt på bränsle som förbrukas i jordbruk, skogsbruk eller vattenbruk, som t.ex. *Konjunkturinstitutet* och *Skogsindustrierna* förespråkar, skulle inte bidra på kort sikt och är därför inte aktuellt som ett alternativ till en temporär förlängning av en utökad jordbruksdieselnedsättning. Regeringen bedömer vidare att inte heller ett jordbruksavdrag, som efterfrågas av bl.a. *LRF* och *Naturskyddsföreningen*, eller en förändrad indexering av skatten på elektricitet, som *Svenskt Näringsliv* föreslår, skulle resultera i ett motsvarande stöd för den avsedda målgruppen på kort sikt. Dessa åtgärder är därför i dagsläget inte aktuella som en ersättning för den aktuella åtgärden. Regeringen anser därför, till skillnad mot Konjunkturinstitutet, *Drivkraft Sverige*, ESV, *Företagarna* och *Skogsindustrierna*, att en fortsatt tillfällig utvidgning av skattenedsättningen är den mest lämpliga åtgärden för att skyndsamt förstärka försörjningsberedskapen.

För att nedsättningen av skatten på diesel som förbrukas i arbetsmaskiner, skepp och vissa båtar i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet ska utgöra tillåtet statsstöd inom ramen för GBER får skatten på sådan diesel inte understiga minimiskattenivån enligt energiskattedirektivet. Minimiskattenivån för jordbruksdiesel är 21 euro per 1 000 liter. För medlemsstater som inte har antagit euron beräknas växelkursen för euro i nationell valuta vid beräkning av skattenivåerna på basis av den växelkurs som gäller den första arbetsdagen i oktober året innan. Då den växelkurs som ska tillämpas för 2026 ännu inte är känd bör en bedömning av om skatten efter nedsättningen riskerar att understiga minimiskattenivån göras utifrån en antagen växelkurs med en säkerhetsmarginal för växelkursens utveckling. En fortsatt utökad nedsättning med samma nedsättningsbelopp som gäller vid utgången av 2025 bedöms innebära att skatten sätts ner mot energiskattedirektivets minimiskattenivå utan att underskrida den.

Regeringen föreslår därför att den tillfälligt utökade nedsättningen av skatten på jordbruksdiesel ska gälla även för sådan förbrukning som sker under 2026.

En kvartalsvis beloppsgräns införs för kvartalsvis återbetalning

Dagens regler, där en ansökan om återbetalning av skatt för jordbruksdiesel görs per kalenderkvartal men där beloppsgränserna för återbetalningen bestäms efter kalenderår, medför att de rättsliga förutsättningarna för handläggningen av återbetalningsärenden är otydliga när ärendena avser mindre belopp.

En ansökan som omfattar mindre än 500 kronor kan endast bifallas av Skatteverket om den som har skickat in ansökan sedan tidigare har ansökt om återbetalning med belopp som tillsammans med den aktuella ansökan gör att gränsbeloppet för året har uppnåtts. Ansökningar som avser belopp under 500 kronor avslås alltså, om det inte finns tidigare ansökningar som gör att 500-kronorsgränsen för kalenderåret uppnås. Om det efter ett sådant avslagsbeslut kommer in en ansökan för ytterligare ett kvartal samma år, varigenom 500-kronorsgränsen för kalenderåret uppnås, omprövar Skatteverket på eget initiativ det tidigare avslagsbeslutet och bifaller ansökan om återbetalning, om övriga villkor för återbetalning är uppfyllda. Handläggningen av dessa ärenden blir därför onödigt kostsam och tidskrävande eftersom Skatteverket genom omprövningen av ett tidigare avslagsbeslut i praktiken handlägger ärendet två gånger. Hanteringen skapar också onödig tidsåtgång och möjliga negativa likviditetseffekter för den sökande, genom att den återbetalningen kommer den sökande tillhanda först när 500-kronorsgränsen är uppnådd sett över ett kalenderår.

En systemvårdande anpassning av bestämmelserna om återbetalning, där beloppsgränserna för återbetalning bestäms efter kalenderkvartal i stället för som i dag efter kalenderår, skulle bidra till en effektivare och mer rättssäker hantering av dessa ärenden, vilket kommer att gynna den som ansöker om återbetalning. Den sökande får i vissa fall också en snabbare hantering av sitt ärende eftersom Skatteverket får en möjlighet att hantera ansökningarna per kvartal. För att göra förfarandet för återbetalning av skatt på förbrukad jordbruksdiesel mer rättssäkert och effektivt föreslås därför att beloppsgränsen för återbetalning av skatt på jordbruksdiesel bestäms efter kalenderkvartal. En övergång till en beloppsgräns per kvartal bedöms vara förenlig med EU-rätten.

Nivån på återbetalningsgränsen anpassas för kvartalsvis återbetalning

Övergången från en årsvis beloppsgräns för återbetalningen av skatt på jordbruksdiesel till en kvartalsvis beloppsgräns medför ett behov av att överväga vilken beloppsnivå som är lämplig. Befrielse från skatt för förbrukad jordbruksdiesel lämnas till den som bedriver yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- eller

vattenbruksverksamhet. Möjligheten till skattebefrielse omfattar alltså inte förbrukning som sker i icke-yrkesmässig verksamhet.

I dag får återbetalning av skatt på förbrukad jordbruksdiesel medges när den sammanlagda ersättningen uppgår till minst 500 kronor per år. Vid ordinarie nedsättning av skatten på jordbruksdiesel motsvarar det en förbrukning om ca 260 liter diesel per år, vilket i sin tur bedöms motsvara ungefär en dryg traktortank per år. Vid en tillfälligt utökad nedsättning av skatten under 2026 skulle beloppsgränsen på 500 kronor per år motsvara en förbrukning om ca 135 liter. Det kan ifrågasättas om verksamhetsutövare som har en sådan begränsad förbrukning av diesel på årsbasis i normalfallet bedriver verksamheten yrkesmässigt. En förändrad beloppsgräns bör därför bättre samspela med övriga villkor för återbetalningen.

En beloppsgräns som skulle bestämmas efter kalenderkvartal i stället för efter kalenderår, och som sätts alltför högt, riskerar att stänga ute näringsidkare som i dag omfattas av befrielsen från skatt men som bedriver en relativt liten verksamhet. En beloppsgräns som sätts alltför lågt medför i stället problem med att även aktörer som inte bedriver yrkesmässig verksamhet kan komma att försöka utnyttja möjligheten till befrielse från skatt. Det för i sin tur med sig att Skatteverket kan komma att behöva genomföra fördjupade granskningar av ansökningar som omfattar relativt små belopp för att säkerställa att återbetalning inte lämnas till sökande som inte bedriver yrkesmässig verksamhet. En sådan ordning skulle orsaka ett merarbete för Skatteverket och sökanden som inte står i proportion till de belopp som ansökningarna avser. Utifrån detta resonemang anser regeringen inte heller att det är aktuellt att slopa beloppsgränsen helt, som föreslås av Företagarna, och bedömer att den förenkling ett borttagande skulle medföra är begränsad.

Det finns vidare yrkesmässiga verksamheter där förbrukningen är ojämnt fördelad över året varför en ny beloppsgräns per kalenderkvartal också måste beakta denna grupp av förbrukare. En beloppsgräns om 400 kronor per kvartal bedöms innebära en rimlig avvägning mellan att å ena sidan erbjuda även relativt små jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamheter med varierade verksamhetsförhållanden befrielse från skatt för förbrukad jordbruksdiesel och å andra sidan begränsa risken för att andra än de som bedriver yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- eller vattenbruksverksamhet felaktigt kommer i fråga för återbetalning av skatt. När den sammanlagda ersättningen uppgår till minst beloppsgränsen medges återbetalning från första kronan.

Mot denna bakgrund föreslås att rätt till sådan återbetalning av skatt för jordbruksdiesel ska föreligga när ersättningen för kalenderkvartalet uppgår till minst 400 kronor.

Begränsningsregeln för återbetalning av skatt på jordbruksdiesel tas bort

Genom begränsningsregeln i 6 a kap. 2 a § LSE klargörs att befrielse från skatt högst får uppgå till de skattebelopp som gäller vid skattskyldighetens inträde för det förbrukade bränslet. Även utan begränsningsregeln bör befrielse från skatt på visst bränsle inte ges med högre skattebelopp än som belastat bränslet. Bestämmelsen infördes under 2022 då skillnaden mellan skattesatser och nedsättningsbelopp under vissa perioder 2022 och 2023 medförde en förhöjd risk för att återbetalning kunde medges med ett större belopp än den skatt som belastat bränslet. För att förhindra att s.k. negativ skatt uppstår infördes därför begränsningsregeln (prop. 2021/22:270 s. 15).

Befrielse från skatt på förbrukad jordbruksdiesel har sin grund i artikel 15.3 i energiskattedirektivet. Befrielsen utgör statligt stöd och måste uppfylla de villkor som följer av GBER. Sedan Europeiska kommissionen den 23 juni 2023 antagit en ny

version av GBER följer numer av artikel 44 i förordningen att en stödmottagare som får en skattenedsättning med stöd av artikel 15.3 i energiskattedirektivet måste betala minst den minimiskattenivå som följer av bilaga I till energiskattedirektivet. För jordbruksdiesel är denna minimiskattenivå 21 euro per 1 000 liter. Sedan den 1 juli 2023 är därför nedsättningsbeloppens storlek i 6 a kap. 2 a § LSE anpassade för att beskattningen inte ska underskrida denna minimiskattenivå (prop. 2022/23:112). Någon risk för negativ skatt finns således inte längre i praktiken och begränsningsregeln i 6 a kap. 2 a § LSE har därmed förlorat sin betydelse. Som en systemvårdande åtgärd föreslås därför att den tas bort.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den föreslagna förlängningen av förstärkningen av skattenedsättningen på jordbruksdiesel avses gälla under 2026 och därför föreslår regeringen att ändringarna träder i kraft den 1 januari 2026 och upphör att gälla den 31 december 2026. Ett ikraftträdande den 1 januari 2026 medför också att det inte blir något mellanrum mellan den nu gällande utökade skattenedsättningen och den föreslagna förlängningen av utökningen.

Regeringen föreslår vidare att äldre bestämmelser ska gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet. För återbetalning innebär det att rätten till återbetalningen för förbrukning av jordbruksdiesel som sker före ikraftträdandet prövas mot äldre bestämmelser, dvs. först när den sammanlagda ersättningen uppgår till 500 kronor per kalenderår. Rätten till återbetalning för sådan förbrukning som sker efter ikraftträdandet prövas mot den nya lydelsen.

Lagförslag

Förslaget medför ändring i 6 a kap. 2 a § och 9 kap. 8 § andra stycket LSE. Förslaget innebär också att lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi utgår.

13.13.4 Dynamisk hänvisning till EU-förordningen om Nace-koder

Regeringens förslag

Hänvisningen i lagen om skatt på energi till EU-förordningen om Nace-koder ändras till att avse förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen (s.k. dynamisk hänvisning).

Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2026. Den nya lydelsen ska gälla för uppgifter om stödmottagare som lämnas efter ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag

En dynamisk hänvisning till EU-förordningen om NACE-koder bör införas

En förutsättning för statligt stöd i form av skattebefrielse på energiskatteområdet är att uppgifter om stödmottagare lämnas. I 1 kap. 13 § LSE regleras vad som avses med uppgifter om stödmottagare. Med uppgifter om stödmottagare avses bl.a. det stödmottagande företagets verksamhetsområde på Nace-gruppnivå. Nace är EU:s standardklassificeringssystem för att kategorisera företag efter näringsgrenar.

Sett från den enskilda stödmottagarens perspektiv skulle uppgiftslämnandet kunna uppfattas som en onödig administrativ pålaga, men det handlar om Sveriges möjlighet att lämna statligt stöd och alltså att sökanden över huvud taget ska kunna få skattebefrielse. Uppgiftsinsamlingen motiveras av de rapporteringskrav som Sverige är

skyldigt att tillgodose enligt vissa förordningar och beslut på statsstödsområdet. De uppgifter som ska samlas in bör således överensstämma med de uppgifter som ska rapporteras vidare. När det gäller indelningen i Nace-gruppnivå görs därför en direkt hänvisning i LSE till EU-förordningen. När dessa regler infördes 2016 ansågs det lämpligt att hänvisa till rättsakten i en viss angiven lydelse, s.k. statisk hänvisning.

Genom beslut i en delegerad akt har nu Nace-koderna ändrats i den aktuella EU-förordningen. Ändringarna innebär bl.a. att vissa verksamheter får nya koder men med samma innehåll som i dag. Ändringarna innebär även att vissa koder delas upp och att delar av innehållet flyttas till andra koder. Definitionen i LSE om vilka uppgifter om stödmottagare som ska lämnas behöver uppdateras för att följa de nya koderna.

Lagstiftaren har av tydlighetsskäl tidigare valt att ha en statisk hänvisning till EU-rättsakten (prop. 2015/16:159 s. 56). Problemet med statiska hänvisningar är att den nationella lagstiftningen behöver ändras när de underliggande rättsakterna ändras. Det finns en risk att den nationella lagstiftningsprocessen tar lång tid och att nationella regler därför inte finns på plats vid den tidpunkt som EU-rättsakten ska börja tillämpas. En dynamisk hänvisning medför att ändringar i de underliggande rättsakterna blir gällande direkt även i nationell rätt. En dynamisk hänvisning ställer dock högre krav på enskilda och myndigheter som ska tillämpa reglerna. En dynamisk hänvisning bör inte innebära några stora problem i praktiken eftersom relevant version av gällande EU-förordning är allmänt tillgänglig. Skatteverket bör även kunna underlätta för enskilda genom att informera om vilken version som är relevant.

Ett alternativ till att direkt reglera i lag genom statisk eller dynamisk hänvisning till en EU-rättsakt är att regeringen eller en myndighet under regeringen i lag bemyndigas att utfärda föreskrifter om vilken version av den underliggande EU-rättsakten som ska gälla. En förändring genom att regeringen utfärdar en förordning eller en myndighet ändrar i sina föreskrifter medför i regel en snabbare hantering än vad ändringar i lagstiftning innebär. En sådan reglering skulle dock fortfarande medföra att de nationella reglerna är statiska och hänvisar till en viss version av den underliggande rättsakten vilket kräver uppdateringar när Europeiska kommissionen ändrar sina rättsakter. Kommissionen efterfrågar nämligen alltid uppgifter enligt senaste versionen.

Både *Skatteverket* och *Svenskt Näringsliv* tillstyrker att en ändring görs i lagen om skatt på energi så att hänvisningen görs till EU-förordningen med de uppdaterade Nace-koderna. Skatteverket föredrar dock en statisk men uppdaterad utformning av hänvisningen eftersom myndigheten menar att en statisk hänvisning undviker otydlighet kring vilka uppgifter som ska lämnas. Svenskt Näringsliv ser inga betydande nackdelar med att gå över till en dynamisk hänvisning ur ett företagsperspektiv. Svenskt Näringsliv har då beaktat att Skatteverket bör kunna lämna information till stödmottagare om vilka uppgifter som är aktuella att lämna. Då behöver inte det stödmottagande företaget ha detaljkunskaper om vilken den aktuella EU-förordningen är utan kunna inhämta informationen via Skatteverket.

Regeringen föreslår med beaktande av ovanstående att hänvisningen i LSE inte längre ska göras till EU-förordningen i en viss version, utan att uppgifterna om stödmottagande företagens verksamhetsområde på Nace-gruppnivå ska lämnas utifrån den vid varje tidpunkt gällande lydelsen av förordningen, dvs. genom en dynamisk hänvisning.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att ändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026. Vidare föreslås att uppgifter om stödmottagare i den nya lydelsen ska gälla för uppgifter i deklarationer, ansökningar om återbetalningar eller begäran om omprövningar som

lämnas fr.o.m. den 1 januari 2026. Det gäller oavsett när förbrukningen av bränslet eller elen skett.

Lagförslag

Förslaget medför ändring i 1 kap. 13 § LSE.

13.13.5 Lagen om lagerskatt på flygbensin upphävs

Regeringens förslag

Lagen om lagerskatt på flygbensin upphävs.

Lagen om upphävande av lagen om lagerskatt på flygbensin träder i kraft den 1 januari 2026. Den upphävda lagen gäller dock för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser, däribland *Drivkraft Sverige*, *Skatteverket*, *Svenskt Näringsliv* och *Transportföretagen Flyg*, tillstyrker förslaget. Övriga remissinstanser lämnar inte några synpunkter på förslaget.

Skälen för regeringens förslag

Lagen om lagerskatt på flygbensin har förlorat sin betydelse

Reglerna för beskattning av flygbensin ändrades 2008 för att anpassas till EG-rätten. Ändringen innebar införandet av beskattning av flygbränsle som förbrukas i flygfartyg för privat ändamål. För att förhindra att stora obeskattade lager av flygbensin byggdes upp infördes en särskild lag om lagerskatt på flygbensin vid samma tidpunkt. Enligt lagen skulle sådana lager av obeskattad flygbensin deklareras senast den 26 augusti 2008. Enligt då gällande regler skulle också skatten vara betald samma dag. Lagen har numera förlorat sin betydelse och föreslås därför upphävas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringen föreslår att ändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026. Den upphävda lagen ska dock gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Lagförslag

Förslaget innebär att lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin upphävs.

13.13.6 Konsekvensanalys

Förslaget i avsnitt 13.13.4 innebär en ändrad hänvisning till följd av att en EU-förordning ändrats. Förslaget bedöms endast medföra försumbara konsekvenser för företag och myndigheter och därför redovisas inte några effekter i detta avsnitt. Förslaget i avsnitt 13.13.5 avser endast en systemvårdande åtgärd som inte bedöms ha några effekter att redovisa. I detta avsnitt redogörs för förslaget i avsnitt 13.13.3 och dess effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i relevanta delar av 7 § förordningen om konsekvensutredningar.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Förslagets konsekvenser bedöms inte vara av sådan omfattning att en större utvärdering är nödvändig. Efter ikraftträdandet kan förslaget utvärderas genom en uppföljning av Regeringskansliet tillsammans med exempelvis relevanta myndigheter eller branschorganisationer för att verifiera att syftet uppnåtts och för att oförutsedda konsekvenser av förslaget ska kunna uppdagas.

Offentligfinansiella effekter

En fortsatt tillfälligt utökad nedsättning av skatten på jordbruksdiesel beräknas minska skatteintäkterna med 560 miljoner kronor under 2026.

Åtgärden innebär en ökad skatteutgift under 2026 avseende diesel som drivmedel till arbetsmaskiner och fartyg inom jordbruks-, skogsbruk- och vattenbruksnäringarna.

De offentligfinansiella effekterna till följd av en förändring av beloppsgränsen är svårbedömda på grund av osäkerheten i hur justeringen kommer att påverka antalet verksamheter som söker om återbetalning och beviljas nedsättning. Utifrån antagandet att ca 700 färre företag inkommer med ansökan om återbetalning under 2026 om en totalt förbrukad volym på ca 200 kubikmeter diesel uppskattas skatteintäkterna öka med drygt en halv miljon kronor under 2026. Därefter uppskattas justeringen av beloppsgränsen leda till att skatteintäkterna ökar med knappt 2 miljoner kronor årligen.

Effekter för företagen

Uppskattningsvis omfattas i dag ca 25 000 företag inom jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna av nedsättningen. Främst mindre företag bedöms omfattas av nedsättningen.

Skattelättnaden bedöms underlätta för svenska företag inom berörda näringar och väntas bidra till livsmedelsstrategins mål om ökad produktion och stärkt lönsamhet i livsmedelskedjan. Förslaget innebär att skatten på diesel som används för berörda ändamål sänks med ytterligare 1 773 kronor per kubikmeter (totalt med 3 703 kronor per kubikmeter) under 2026.

I tabellen nedan illustreras hur stor besparingen blir till följd av förslaget med tre olika typexempel som bedöms motsvara ungefär övre kvartilen, median samt undre kvartilen i förbrukning. I beräkningarna bortses från eventuella effekter via bolagsskatten.

Tabell 13.6 Besparing för olika typföretag som använder jordbruksdiesel

Besparing i kronor

	Förbrukad volym per år, (m3)	Årlig ytterligare besparing, (kr)
Företag 1	15	26 595
Företag 2	5	8 865
Företag 3	2	3 546

Källa: Egna beräkningar

Återbetalning av skatten på jordbruksdiesel får endast göras om den sammanlagda ersättningen uppgår till minst beloppsgränsen. Hur stor förbrukad volym diesel som krävs för att komma över beloppsgränsen varierar därför beroende på storleken på den aktuella skattenedsättningen av jordbruksdieseln.

Den nuvarande beloppsgränsen på 500 kronor per kalenderår motsvarar en ungefärlig förbrukning på 260 liter jordbruksdiesel per år vid ordinarie nedsättning på 1 930 kronor per kubikmeter diesel. Med förslaget om den utökade nedsättningen av skatten på jordbruksdiesel under 2026, motsvarar beloppsgränsen på 500 kronor en ungefärlig förbrukning på 135 liter per år. Den föreslagna justeringen av beloppsgränsen till 400 kronor per kvartal skulle i stället motsvara en förbrukning på ca 200 liter jordbruksdiesel per kvartal vid den ordinarie nedsättningen, vilket ungefär uppskattas motsvara storleken på en vanlig traktortank. Vid den tillfälligt utökade nedsättning av skatten som föreslås under 2026, skulle en beloppsgräns på 400 kronor per kvartal motsvara en förbrukning på ca 100 liter.

En justering av beloppsgränsen till 400 kronor per kvartal påverkar framför allt förbrukare av små volymer jordbruksdiesel och bedöms bidra till att minska risken för att skatt på privat förbrukning återbetalas. Förslaget bidrar även till att förbrukare som tidigare inte kom upp till den årsvisa beloppsgränsen under ett enskilt kvartal kommer att kunna få en snabbare hantering av sitt ärende eftersom Skatteverket kommer att hantera ansökningarna kvartalsvis.

Utifrån statistik över de som ansökte om återbetalning av jordbruksdiesel under 2023 och under antagandet att förbrukningen av jordbruksdiesel fördelar sig relativt jämnt över året, uppskattas justeringen av beloppsgränsen (under en tillfälligt utökad nedsättning av skatten på jordbruksdiesel 2026) leda till att omkring 700 färre verksamheter inkommer med ansökan om återbetalning till Skatteverket 2026. Under samma antaganden uppskattas justeringen av beloppsgränsen att därefter, vid den ordinarie nedsättning av skatten på jordbruksdiesel, leda till att omkring 2 000 färre verksamheter årligen inkommer med ansökan om återbetalning till Skatteverket. Dessa uppskattningar är sannolikt något överskattade då det kan finnas företag som har sin förbrukning av jordbruksdiesel koncentrerad till ett fåtal kvartal och därmed kommer över beloppsgränsen under dessa kvartal.

För de företag som har sin förbrukning koncentrerad till ett kvartal leder justeringen av beloppsgränsen, från 500 kronor per år till 400 kronor per kvartal, i praktiken till en sänkning av den bränslevolym som krävs för att komma över beloppsgränsen. För vissa av dessa förbrukare som tidigare inte nådde upp till beloppsgränsen på 500 kronor kommer detta möjliggöra att de nu kommer över den kvartalsvisa beloppsgränsen på 400 kronor. Justeringen skulle därför även kunna leda till att ytterligare några aktörer kan få nedsättning av skatten. Hur många det rör sig om är dock svårt att uppskatta.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

En förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatten på jordbruksdiesel bedöms medföra marginella förändringar för Skatteverket avseende information. Några särskilda informationsinsatser bedöms inte nödvändiga utan förändringarna bedöms kunna ingå i den anpassning som årligen görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning.

En justering av beloppsgränsen, från 500 kronor per år till 400 kronor per kvartal, bedöms bidra till en effektivare och mer rättssäker hantering av de ansökningar som inkommer till Skatteverket. Förslaget förväntas även leda till att Skatteverket behöver

hantera färre ansökningar manuellt och därmed behövs färre fördjupade granskningar, vilket minskar Skatteverkets kostnader något. Eventuella tillkommande kostnader ska hanteras inom Skatteverkets befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna eller andra myndigheter.

Effekter för miljön

En tillfälligt utökad nedsättning av skatten på jordbruksdiesel kan ha effekter på miljön som ser olika ut bl.a. beroende på användningsområde.

Inom skogsbruket kan tillfälligt lägre drivmedelskostnader på marginalen leda till tidigarelagd avverkning som har en negativ påverkan på både den biologiska mångfalden och klimatet.

Inom jordbruket bedöms förslaget bidra till att bibehålla konkurrenskraften för svenskt jordbruk och minskar därmed risken att klimat- och miljöpåverkan ökar i andra länder till följd av svensk livsmedelsimport. Svensk livsmedelsproduktion är vid en internationell jämförelse relativt klimatvänlig och jämfört med andra länder finns även andra mervärden med svensk livsmedelsproduktion. Exempel på det är en låg användning av antibiotika, strängare krav för växtskyddsmedel än i många andra länder och betande djur som bidrar till biologisk mångfald.

Arbetsmaskiner drivs i dag i stor utsträckning av fossila drivmedel och det finns på kort sikt färre alternativ än för lättare fordon, där elektrifieringen har fått större genomslag. Det medför att dieselanvändningen i de berörda sektorerna varit stabil över tid och att aktörerna på kort sikt är relativt prisokänsliga.

Att aktörerna är prisokänsliga innebär att de använder diesel i stor utsträckning trots prisförändringar. Effekten av det lägre pris på diesel som den föreslagna åtgärden innebär bedöms därför endast leda till en temporär mindre ökning av förbrukningen under 2026. Inom de segment av marknaden för arbetsmaskiner där det finns eldrivna alternativ kan förslaget leda till att elektrifieringen försenas, då incitamenten att välja eldrift framför fossila motsvarigheter minskar. I viss mån motverkas detta av det förslag om sänkt energiskatt på el som föreslås gälla fr.om. 1 januari 2026, se avsnitt 13.12.

Regeringen vill med detta förslag stärka försörjningsberedskapen genom att sänka kostnaderna i bl.a. jordbruksverksamhet. Som flera remissinstanser påpekar, däribland 2030-sekretariatet och Drivkraft Sverige, är även biobränslen som exempelvis HVO ett alternativ till fossil diesel som används i arbetsmaskiner. Även utan den utökade nedsättningen är biobränslen dock relativt sett dyrare. Att inte genomföra förslaget skulle visserligen göra biobränslen relativt sett mer attraktiva, men det skulle samtidigt innebära en högre kostnad för berörda aktörer.

Sett isolerat uppskattas förslaget leda till att de territoriella utsläppen av fossil koldioxid ökar med drygt 20 000 ton 2026, motsvarande ca 0,1 procent av 2024 års totala utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter och arbetsmaskiner. Det motsvarar en ökning med ca 2 procent av de berörda näringarnas utsläpp från dieselanvändning i arbetsmaskiner. Att förbrukningen ökar bedöms även ge högre utsläpp av övriga luftföroreningar, såsom partiklar och kväveoxider och förslaget kan också påverka incitamenten att ställa om till förnybart eller eldrift. Sammantaget kan detta medföra något sämre möjligheter för Sverige att nå det nationella etappmålet inom den s.k. icke-handlande sektorn till 2030 samt Sveriges åtagande under Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/842 av den 30 maj 2018 om medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden

2021–2030 som bidrar till klimatåtgärder för att fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av förordning (EU) nr 525/2013 (ESR) mot EU till 2030.

Övriga effekter

Fler män än kvinnor är sysselsatta inom jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna och män bedöms således påverkas mer av förslaget. I den mån förslaget medför lägre priser, kan hushållens kostnader påverkas. Effekten på hushållens kostnader bedöms dock begränsad och förväntas därför inte påverka fördelning eller den ekonomiska jämställdheten i någon större utsträckning. Därutöver kan sysselsättningen i branschen påverkas. Denna effekt bedöms dock som liten. Förslagets temporära karaktär sammantaget med det förhållande att sysselsatta inom jordbruket inte anses ha en svag ställning på arbetsmarknaden, innebär att förslaget inte bedöms ha någon påverkan på sysselsättningen i ekonomin som helhet.

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för enskilda eller kommuner och regioner.

Förslaget bedöms inte nämnvärt påverka inflationen.

13.14 Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer

13.14.1 Ärendet och dess beredning

Svenskt Näringsliv, Jernkontoret och Svenska Gjuteriföreningen har i en skrivelse (Fi2022/02913) till regeringen uttryckt önskemål om att LSE ändras på så sätt att skattebefrielsen för el som förbrukas i metallurgiska processer utvidgas till att omfatta förbrukning i skänkar och liknande kärl.

Inom Finansdepartementet har promemorian Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer tagits fram. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 12 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 12 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 12 avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/00298).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 28 maj 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 12 avsnitt 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 12 avsnitt 5*. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

13.14.2 Bakgrund och gällande rätt

Energiskattedirektivet

Energiskattedirektivet är ett unionsgemensamt ramverk för hur medlemsstaterna ska utforma sin nationella beskattning av bränslen (energiprodukter) och el. Enligt artikel 2.4 b ska direktivet inte tillämpas på bl.a. dubbel användning av energiprodukter. En energiprodukt har dubbel användning när den används både som bränsle för uppvärmning och för andra ändamål än som motorbränsle och bränsle för uppvärmning. Användning av energiprodukter i kemisk reduktion, elektrolys och i metallurgiska processer ska anses som dubbel användning. Av skäl 22 i direktivet framgår att det är i överensstämmelse med skattesystemets natur och logik att inte låta reglerna omfatta dubbel användning av energiprodukter och användning av sådana till annat än bränsle samt mineralogiska processer. Det framgår också att elektricitet som används på liknande sätt bör behandlas likvärdigt.

Lagen om skatt på energi

På nationell nivå regleras energibeskattningen i LSE. Energiskattedirektivet har genomförts i LSE.

Bränslen beskattas med energiskatt och koldioxidskatt samt i vissa fall svavelskatt. Av 6 a kap. 1 § 1 b LSE framgår dock att skattebefrielse medges med 100 procent av dessa skatter för samtliga skattepliktiga bränslen som förbrukas i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras eller bibehålls i skänkar eller liknande kärl.

Beskattningen av el regleras i 11 kap. LSE. Enligt 11 kap. 9 § första stycket 5 LSE får den som är skattskyldig för energiskatt på elektrisk kraft göra avdrag för skatt på elektrisk kraft som förbrukats hos den skattskyldige i metallurgiska processer eller vid tillverkning av mineraliska produkter under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats. Om elektrisk kraft har förbrukats för motsvarande ändamål av någon som inte själv är skattskyldig så kan förbrukaren enligt 11 kap. 13 a § första stycket 4 LSE ansöka om återbetalning av energiskatten.

Skatteverkets ställningstagande

Skatteverket publicerar ställningstaganden som innehåller myndighetens uppfattning i rättsliga frågor. Informationen är styrande för medarbetare som arbetar inom Skatteverkets verksamhetsområden, och möjliggör för privatpersoner och företag att på ett enkelt sätt få tillgång till information om Skatteverkets ståndpunkt i rättsliga frågor på ett samlat sätt.

Skatteverket har i ett ställningstagande redogjort för myndighetens bedömning att bestämmelserna i 11 kap. 9 § första stycket 5 respektive 13 a § första stycket 4 LSE om skattebefrielse av el som förbrukas i metallurgiska processer inte omfattar el som förbrukats i skänkar eller liknande kärl för att bibehålla en kemisk förändring eller en förändrad inre fysikalisk struktur i det ingående materialet (Skatteverkets ställningstagande Metallurgisk process – elförbrukning i skänkar och liknande kärl, den 18 augusti 2022, dnr: 8-1772676).

Bedömningen motiveras av att bestämmelserna i LSE om skattebefrielse för bränsle respektive el som förbrukas i metallurgiska processer har olika lydelser.

Vidare anger Skatteverket att ”till skillnad från bestämmelserna avseende el anges i bestämmelserna avseende bränsle att skattebefrielse medges även för förbrukning i skänkar eller liknande kärl för att bibehålla de förändringar det ingående materialet genomgått i ugnsprocessen. Av förarbetena går inte att utläsa något skäl till varför bestämmelserna avseende bränsle utformades annorlunda jämfört med bestämmelserna avseende el.”

Skatteverket hänvisar till den jämförelse som i förarbetena till bestämmelserna avseende bränsle görs med de då befintliga bestämmelserna avseende el och gör följande bedömning:

”Där uttalas att genom en enhetlig tillämpning av det skattebefriade området för bränslen och el uppnås en konkurrensneutralitet mellan valet av energikälla. Senare i samma avsnitt uttalas att ”för bränslebeskattningens del” bör dock även bibehållandet av de aktuella materialförändringarna rymmas i det skattefria området för den metallurgiska processen. Vidare uttalas att lagtexten därför bör utformas så att skattefriheten för bränslen i de metallurgiska processerna också omfattar värmning av skänkar och liknande kärl. De sistnämnda uttalandena talar enligt Skatteverket tydligt

för att det skattefria området inom den metallurgiska processen är avsett att vara mer begränsat för el jämfört med för bränsle. Skatteverket gör bedömningen att det förstnämnda uttalandet om en enhetlig tillämpning endast syftar på att definitionen av begreppet metallurgiska processer ska vara densamma för bränsle och för el och inte på att det skattefria området inom den metallurgiska processen ska vara detsamma.”

En skrivelse med begäran om lagändring

Svenskt Näringsliv, Jernkontoret och Svenska Gjuteriföreningen har i en skrivelse (Fi2022/02913) till regeringen uttryckt önskemål om att LSE ändras på så sätt att skattebefrielsen för el som förbrukas i metallurgiska processer utvidgas till att omfatta förbrukning i skänkar och liknande kärl. Enligt ingivarna skapar den nuvarande skillnaden i beskattningen ojämlika konkurrensvillkor beroende på val av energikälla och hämmar utvecklingen av fossilfria alternativ.

13.14.3 Utvidgad skattebefrielse för elförbrukning i metallurgiska processer

Regeringens förslag

Skattebefrielsen för el som förbrukas i metallurgiska processer ska omfatta förbrukning för uppvärmning av skänkar och liknande kärl.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Remissinstanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget.

Flera instanser, bl.a. *Energiföretagen Sverige*, *Företagarna*, *Konjunkturinstitutet* och *Konkurrensverket*, lyfter särskilt fram att förslaget leder till en enhetlig beskattning och teknikneutralitet. Exempelvis *Jernkontoret*, *Statens energimyndighet* och *Näringslivets skattedelegation* menar att förslaget bidrar till elektrifiering och minskat fossilberoende.

Kommerskollegium bedömer att förslaget inte aktualiserar EU:s anmälningsprocedur för varor och tjänster, som myndigheten administrerar.

Skälen för regeringens förslag

Uttrycket metallurgiska processer har använts länge inom energiskatteområdet. Den nuvarande lydelsen av bestämmelsen om skattebefrielse för förbrukning av el i metallurgiska processer trädde i kraft den 1 juli 2004 och infördes i samband med att beskattningen av industriell verksamhet anpassades till energiskattedirektivet, se prop. 2003/04:144. Av förarbetena framgår att möjligheterna till skattebefrielser enligt artikel 2.4 b i energiskattedirektivet är inriktade på energiintensiva processer. Den nödvändiga energitillförseln är oftast bränslebaserad, men det finns också eldrivna ugnar som används för att nå de höga temperaturer som behövs i vissa metallurgiska eller mineralogiska processer. I nämnda proposition anges att skattebefrielsen skulle begränsas till elintensiva ugnsprocesser i vilka kemiska eller inre fysikaliska materialförändringar äger rum.

Den 1 januari 2007 genomfördes vissa anpassningar av bränslebeskattningen till energiskattedirektivet, se prop. 2006/07:13. I propositionen hänvisas till att den närmare innebörden av uttrycket metallurgiska processer, för motsvarande befrielse

från energiskatten på el, har behandlats i samband med anpassningen till gemenskapsrätten som gjordes på detta område den 1 juli 2004.

Angående skänkarna och deras funktion i den metallurgiska processen angavs följande (prop. 2006/07:13 s. 86).

”Skänkar används inom de metallurgiska processerna för att föra över stålet/metallen/legeringen från en processutrustning till nästa. Det vanligast förekommande är från smältugn eller färdigställningsugn till gjutprocessen. I regel sker skänkvärmningen med olja, gasol eller naturgas. […]

Skänken förvärms före användningen för att säkerställa att metallsmältan bibehåller en jämn temperatur så att stelningsförloppet blir homogent och metallens struktur därmed blir korrekt efter avgjutning och svalning. Dessutom är det numera vanligt att slutjustering av metallanalysen sker i skänken, vilket kräver tillförsel av energi. Vid större energibehov används el för värmning av stålet i skänken. För gjuteriernas del är det dessutom viktigt med en konstant temperatur vid avgjutningen för att säkerställa en god och enhetlig formfyllning.

Ett teoretiskt alternativ till skänkvärmningen vore att överhetta metallen i smältugnen. Härigenom flyttar man energianvändningen till smältugnen som värms med el, gasol eller koks. El och koks är redan i dag skattebefriade. I praktiken är detta emellertid inte genomförbart eftersom överhettningen av metallen kraftigt skulle påverka den slutliga strukturen hos den färdiga produkten. Kalla skänkar kan inte heller användas av säkerhetsskäl eftersom de kan orsaka explosioner.”

Av nämnda proposition framgår vidare att det är rimligt att tillämpa samma definition av uttrycket metallurgiska processer för el- respektive bränslebeskattningen. Genom en enhetlig tillämpning av det skattebefriade området för bränslen och el skulle konkurrensneutralitet mellan valet av energikälla uppnås. I propositionen beskrivs dock vissa skillnader mellan el- och bränsleförbrukningen, vilka inverkade på förslaget om bränslebeskattningen (prop. 2006/07:13 s. 86).

”För bränslebeskattningens del bör dock även bibehållandet av en kemisk förändring eller en förändrad inre fysikalisk struktur i det ingående godset rymmas inom det skattefria området för den metallurgiska processen. Vad som avses är värmning av skänkar, skänkugnar, gjutlådor, blygrytor och liknande kärl. Även uppvärmning av kärl som används vid smältelektrolys bör behandlas på samma sätt. […]

Skänkvärmningen ingår således som en viktig del i den metallurgiska processen eftersom den har en avgörande betydelse för materialutbytet och metallens struktur. Lagtexten för bränslebeskattningens del bör därför utformas så att skattefriheten för bränslen i de metallurgiska processerna också omfattar värmning av skänkar och liknande kärl.”

Det har under senare år utvecklats skänkar som värms med el i stället för bränslen. För att uppnå teknikneutralitet mellan sådana skänkar och skänkar som värms med bränslen bör nu därför skattebefrielsen från energiskatt på elförbrukning i metallurgiska processer utvidgas så att den får samma omfattning som vid bränsle-förbrukning. Denna enhetlighet i beskattningen välkomnas av många remissinstanser. Förändringen kommer dessutom att främja elektrifieringen av de aktuella processerna, vilket även flera remissinstanser för fram. En sådan utvidgning av skattebefrielsen bedöms vara i linje med energiskattedirektivet då bränsleförbrukning i metallurgiska processer inte beskattas enligt direktivet och då det av skäl 22 i direktivet framgår att elektricitet som används på liknande sätt bör behandlas likvärdigt.

Av rådets och kommissionens uttalanden till rådets protokoll i samband med antagandet av energiskattedirektivet (Addendum till not om energibeskattning, ADD 1, 13253/03, FISC 139, 7.10.2003) framgår att rådet och kommissionen, i syfte att minska den rättsliga osäkerhet som orsakas av tillämpningen av bestämmelserna för statligt stöd, är eniga om bl.a. följande:

”Energiprodukter bör i huvudsak omfattas av en gemenskapsram när de används som bränsle för uppvärmning eller som motorbränsle. Det kan anses att det är i överensstämmelse med skattesystemets natur och logik att inte låta reglerna omfatta dubbel användning av energiprodukter och användning av sådana till annat än bränsle samt mineralogiska processer. Medlemsstaterna kan därefter välja om de vill beskatta dessa användningar eller ej eller om de vill beskatta varje användning helt eller delvis. Elektricitet som används på liknande sätt bör behandlas likvärdigt. Sådana undantag från det allmänna systemet eller de differentieringar inom systemet som är motiverade av skattesystemets natur eller allmänna uppläggning innefattar inte statligt stöd.”

Därmed bedömer regeringen att en utvidgning av den aktuella skattebefrielsen så att el- och bränsleförbrukning likabehandlas inte påverkar den tidigare bedömningen att skattebefrielse för metallurgiska processer inte utgör ett statligt stöd. Sammantaget bedöms en sådan utvidgning vara förenligt med EU-rätten.

Av ovanstående skäl föreslår regeringen att befrielse från energiskatt på elektrisk kraft ska medges för förbrukning i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats eller att dessa förändrade egenskaper har bibehållits i skänkar eller liknande kärl.

Förslaget medför vissa redaktionella följdändringar i lagtexten. För att skapa en mer enhetlig och tydligare lagtext bör även ordalydelsen avseende skattebefrielsen för bränsle som används i metallurgiska processer ändras. Någon ändring i sak är dock inte avsedd i fråga om bränslebeskattningen. I samband med dessa förändringar omformuleras även ordalydelserna i fråga om skattebefrielserna för mineralogiska processer så att förbrukning av el och bränslen får en mer enhetlig lydelse för dessa ändamål för att förtydliga att någon skillnad i beskattning av el och bränslen inte är avsedd.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 1 kap 11 a §, 6 a kap. 1 § och 11 kap. 6, 9, 13 a och 17 §§ LSE och i 1 kap. 2 § och 4 kap. 5 § lagen (2011:1200) om elcertifikat.

13.14.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Ändringarna träder i kraft den 1 januari 2026.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås att ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Remissinstanserna

De flesta instanserna tillstyrker eller har inte några invändningar mot förslaget.

Jernkontoret, *Näringslivets skattedelegation*, *Svenska gjuteriföreningen* och *Svenskt näringsliv* menar att förslaget bör träda i kraft tidigare än 1 juli 2026.

Skälen för regeringens förslag

Det är önskvärt att förändringarna kan träda i kraft så fort som möjligt men det är samtidigt viktigt att företag och Skatteverket får rimlig tid för förberedelser för att underlätta genomförandet. Med tanke på att förslaget är relativt begränsat bör det inte krävas några större ändringar i företagens rutiner eller i Skatteverkets information, blanketter och e-tjänster. Regeringen föreslår därför, i likhet med bl.a. *Jernkontoret*, *Svenska gjuteriföreningen* och *Svenskt näringsliv*, att förändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Äldre bestämmelser föreslås gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet. Detta innebär exempelvis att när skattskyldighet inträder före ikraftträdandet så ska skatt redovisas med de belopp som gällde vid tiden för skattskyldighetens inträde

13.14.5 Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i relevanta delar av 7 § i förordningen om konsekvensutredningar. Regelrådet bedömer att konsekvens-utredningen uppfyller kraven i förordningen.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Utvärderingar är viktiga, bl.a. för kunskapsuppbyggnad och för att granska att de önskvärda konsekvenserna av reformer uppnås. Utvärderingar är också resurskrävande. En plan för utvärdering bör därför stå i proportion till förslagets omfattning och effekter. Förslagets konsekvenser bedöms inte vara av sådan omfattning att en större utvärdering är nödvändig. Efter ikraftträdandet kan förslaget utvärderas genom en uppföljning av Regeringskansliet tillsammans med exempelvis relevanta myndigheter eller branschorganisationer för att verifiera att syftet uppnåtts och för att oförutsedda konsekvenser av förslaget ska kunna uppdagas.

Offentligfinansiella effekter

I dag sker den största delen av skänkuppvärmning med bränslen, men en viss andel el används i skrotbaserade stålverk. Den årliga elanvändningen i skänkar uppskattas till 40 GWh för skrotbaserade stålverk. Nuvarande elanvändning för skänkuppvärmning i annan metallindustri och gjuterier bedöms som begränsad. Givet antagandet att eluppvärmning främst sker i skotbaserade stålverk beräknas förslaget minska skatte-intäkterna med 0,02 miljarder kronor årligen. På längre sikt kan den offentligfinansiella kostnaden bli högre, dels då förslaget i sig kan öka incitamenten att använda el för

skänkuppvärmning, dels om utvecklingen inom stålindustrin går mot ökad elektrifiering även vad gäller skänkar.

Effekter för företagen

Järn- och stålindustrin sysselsätter över 16 000 anställda. Inom järn- och stålindustrin är det främst skrotbaserade stålverk som använder eluppvärmda skänkar och därmed bedöms direkt påverkas av förslaget genom att de får lägre elkostnader. Det finns i dag elva skrotbaserade stålverk och dessa ägs av stora företag.

Skänkuppvärmning förekommer också i gjuteriindustrin. Det finns i dag strax under 70 företag med företagskoden för järn- och metallgjuterier i Sverige. Av dessa är en dryg tredjedel mikroföretag och övriga räknas som små företag med färre än 200 anställda. Merparten av dessa har i dag inte eluppvärmda skänkar.

Förslaget förbättrar lönsamheten för anläggningar med eluppvärmda skänkar. Företag med bränslevärmda skänkar bedöms däremot inte påverkas. Detta beror på att stålmarknaden är global och svensk ståltillverkning är inte prissättande, så förslaget kommer inte att påverka priset på insatsvaror eller slutprodukter.

Förslaget innebär teknikneutral beskattning för skänkuppvärmning vilket kan påverka framtida investeringsbeslut.

Utvidgningen av nedsättningsmöjligheterna gäller även små företag varför någon särskild hänsyn till små företag inte tagits. Vidare bedöms kostnadsbesparingen för skattefrihet överväga kostnaden för eventuell administration oavsett företagsstorlek.

Förslaget bedöms, vilket även *Jernkontoret* och *Svenska gjuteriföreningen* för fram, leda till minskad administration för företagen då reglerna blir enhetliga och tydliga.

Effekter för miljön

Om förslaget leder till att företag väljer el för uppvärmning i stället för fossila bränslen innebär det minskade växthusgasutsläpp från dessa verksamheter. Det är osäkert i vilken omfattning skattebefrielse för eluppvärmning av skänkar kommer påverka stålindustrins investeringsbeslut, och effekten kommer sannolikt först på längre sikt.

Effekter för myndigheter och domstolar

Förslaget bedöms endast medföra marginella förändringar för Skatteverket avseende information. Några särskilda informationsinsatser bedöms inte vara nödvändiga. Förändringarna bör kunna ingå i den anpassning som regelbundet görs på grund av ny eller förändrad lagstiftning. Eventuella tillkommande kostnader bedöms kunna hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för de allmänna förvaltningsdomstolarna eller andra myndigheter.

Övriga effekter

Förslaget bedöms inte påverka hushållen, sysselsättning, fördelning eller den ekonomiska jämställdheten. Förslaget har heller ingen påverkan på kommuner och regioner.

13.15 Moderniserad beskattning av gaser

13.15.1 Ärendet och dess beredning

Tre olika skrivelser har inkommit där det efterfrågas ändringar av beskattningen av gaser. Skrivelserna kommer från Energigas Sverige (Fi2017/04743 och Fi2022/03521) och Meva Energy AB (Fi2024/01275).

Inom Finansdepartementet det med anledning av skrivelserna tagits fram promemorian Moderniserad beskattning av gaser. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 13 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 13 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 13 avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/00297).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 5 juni 2025 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 13 avsnitt 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 13 avsnitt 5*. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

13.15.2 Gällande rätt

Energiskattedirektivet

Energiskattedirektivet är ett unionsgemensamt ramverk för hur medlemsstaterna ska utforma sin nationella beskattning av bränslen och el.

De bränslen som omfattas av energiskattedirektivet svarar för den övervägande delen av den totala bränsleförbrukningen inom EU. Det rör sig om alla drivmedel, såväl fossila som sådana som har framställts av biomassa. I fråga om uppvärmningsbränslen omfattar energiskattedirektivet främst fossila bränslen men även vissa biobränslen, t.ex. vegetabiliska och animaliska oljor och fetter samt biogas och gasol som framställts av biomassa. I fråga om bränslen för uppvärmning anges i energiskattedirektivet även att alla andra kolväten än torv ska beskattas.

Utgångspunkten är att medlemsstaternas nationella beskattning av bränslen ska uppfylla vissa minimiskattenivåer som föreskrivs i direktivet. Skattepliktiga bränslen som inte har en egen minimiskattenivå ska enligt artikel 2.3 i energiskattedirektivet beskattas i nivå med likvärdigt bränsle för vilket en minimiskattenivå är angiven i direktivet. Samtidigt innehåller direktivet krav på obligatorisk skattebefrielse i vissa situationer samt möjligheter för medlemsstaterna att ge skattenedsättning eller skattebefrielse i andra situationer. Sverige har i varierande utsträckning utnyttjat dessa möjligheter. Ett exempel är skattebefrielserna för biogas och biogasol, som grundar sig på artikel 16 i direktivet. Där framgår det bl.a. att medlemsstaterna under vissa förutsättningar får tillämpa skattebefrielse för produkter som framställts av biomassa.

Lagen om skatt på energi

På nationell nivå regleras energibeskattningen i LSE. Energiskattedirektivet har genomförts i LSE. I lagen definieras de flesta bränslen genom hänvisningar till KN-nummer. Med KN-nummer menas nummer i Kombinerade nomenklaturen enligt kommissionens förordning (EG) nr 2031/2001 av den 6 augusti 2001 om ändring av bilaga I till rådets förordning (EEG) nr 2658/87 om tulltaxe- och statistiknomenklaturen och om gemensamma tulltaxan. Uppdateringar av hänvisningarna till tulltaxan för sådana varor som omfattas av lagen sker genom genomförandebeslut fattade av Europeiska kommissionen (1 kap. 2 a § LSE). De svenska energi- och koldioxidskattebeloppen för de flesta fossila bränslen som t.ex. bensin, diesel, naturgas

och flytande gasol finns i 2 kap. 1 § LSE. Skatten beräknas utifrån de enheter som följer av lagtexten. Andra skattepliktiga bränslen beskattas i nivå med likvärdigt bränsle för vilket en minimiskattenivå är angiven i direktivet (2 kap. 3 och 4 §§ LSE).

För biogas och biogasol finns uttryckliga skattebefrielser i LSE. När biogas eller biogasol förbrukas som bränsle för uppvärmning medges enligt 6 a kap. 2 c § LSE, under vissa villkor, befrielse från energiskatt med 100 procent och från koldioxidskatt med 100 procent. För biogas och biogasol som en skattskyldig har förbrukat eller sålt som motorbränsle får, med vissa villkor, avdrag göras enligt 7 kap. 4 § LSE för energiskatt med 100 procent och för koldioxidskatt med 100 procent.

EU:s regler om statligt stöd

Både energiskatten och koldioxidskatten är att anse som miljörelaterade skatter. Skatteåtgärder kan vara utformade så att de definitionsmässigt utgör statligt stöd enligt reglerna i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, förkortat EUF-fördraget. I artikel 26 i energiskattedirektivet klargörs att nedsättningar av eller befrielser från skatt som inte är obligatoriska kan omfattas av EU:s regler om statligt stöd. Eftersom skattebefrielse för biobränslen är en möjlighet och inte en skyldighet enligt energiskattedirektivet omfattas denna skattebefrielse av EU:s regler om statligt stöd. Kommissionen har i sitt meddelande Riktlinjer för statligt stöd till klimat, miljöskydd och energi 2022 (EUT C 80, 18.2.2022, s. 1–89), förkortade CEEAG, angett villkoren för när stöd för energi- och miljöändamål kan anses vara förenliga med artikel 107.3 c i EUF-fördraget.

Kommissionen har under 2024 genomfört ett s.k. formellt granskningsförfarande avseende Sveriges skattebefrielser för biogas och biogasol som används för motordrift (SA.56908) och för uppvärmning (SA.56125). Den 23 oktober 2024 beslutade kommissionen (EUT L, 2025/62, 17.1.2025, s. 1–33) att godkänna de två stödordningarna t.o.m. den 31 december 2030.

13.15.3 Enhetligare skatteregler för biobaserade gaser

En ny bredare definition av biogas

Regeringens förslag

En ny bredare definition av biogas införs i lagen om skatt på energi. Med biogas ska det avses ett bränsle som framställts av biomassa och befinner sig i gasform vid en temperatur av 0 grader Celsius och ett tryck av 101,325 kilopascal.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer delvis överens med regeringens. I promemorian föreslås en annan ordalydelse av definitionen.

Remissinstanserna

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget att bredda definitionen av biogas till fler bränslen än biometan.

Skatteverket avstyrker dock ordalydelsen i förslaget med hänvisning till att den nuvarande definitionens uttryckliga uppdelning i vätskeformigt respektive gasformigt bränsle bör behållas. Flera andra instanser, bl.a. *Energigas Sverige*, *Jernkontoret* och *Näringslivets skattedelegation* efterfrågar att det uttryckligen framgår av lagtexten att definitionen även omfattar gaser som komprimerats till vätska. Det föreslås av bl.a.

Energigas Sverige att det bör hänvisas till gasens normaltillstånd vid 0 grader Celsius och ett tryck av 101,325 kilopascal, i stället för till rumstemperatur.

Naturvårdsverket instämmer i promemorians förslag om en definition som bättre överensstämmer med andra regelverk, i synnerhet det s.k. förnybartdirektivet.

Avfall Sverige motsätter sig förslaget att slå samman begreppen biogas och biogasol eftersom biogasbranschen sedan länge har upparbetat varumärken kring begreppet biogas, i bemärkelsen metan, och de värden som är kopplade till biogas. Organisationen föreslår därvid att ett bredare samlingsbegrepp skulle kunna vara biogena gaser. Även *2030-sekretariatet* tar upp risken för begreppsförvirring med tanke på att det mångåriga bruket av ordet biogas endast har avsett biogen metan.

Några instanser, däribland Energigas Sverige och *Vätgas Sverige*, bedömer att även vätgas som framställts av biomassa omfattas av den föreslagna definitionen, vilket de ser som positivt. I fråga om vätgas är det många remissinstanser, bl.a. Energigas Sverige, *Mobility Sweden* och Näringslivets skattedelegation, som begär att det införs skattebefrielse för vätgas, även sådan som inte framställts av biomassa, och som förbrukas i förbränningsmotorer.

Kommerskollegium ser positivt på att det i promemorian har analyserats hur de föreslagna bestämmelserna förhåller sig till EU-rätten. Myndigheten har inga invändningar mot slutsatserna kring detta och avslutningsvis bedöms att promemorians förslag inte aktualiserar EU:s anmälningsprocedurer för varor och tjänster, som Kommerskollegium administrerar.

Skälen för regeringens förslag

Den nuvarande definitionen är snäv

Den 1 januari 2011 infördes en definition av biogas i LSE. Definitionen av biogas är ”ett vätskeformigt eller gasformigt bränsle som framställts av biomassa och vars energiinnehåll till övervägande del härrör från metan”. När definitionen infördes övervägdes i förarbetena en vidare definition, där bl.a. kolvätena propan och butan samt bränslen som uppkom genom termisk förgasning av biomassa skulle omfattas. Regeringen bedömde att det för närvarande inte fanns skäl att utvidga definitionen på så sätt, men avsåg att följa den framtida utvecklingen på området (prop. 2009/10:144 s. 20). Den 1 januari 2021 infördes även en definition av biogasol, nämligen ”ett vätskeformigt eller gasformigt bränsle som framställts av biomassa och vars energiinnehåll till övervägande del härrör från propan eller butan”.

Utvecklingen av nya bränslen medför behov av en bredare definition

Utvecklingen av biobränslen går ständigt framåt och nya produkter introduceras på marknaden. Utöver biogas, biogasol och exempelvis bio-DME ökar förekomsten av biobaserad s.k. syngas, eller syntetisk gas. Detta är en gas som framställs genom en ofullständig förbränning (även kallat förgasning) av exempelvis fast biomassa. I de fall råvaran är biogen är syngasen en form av biogas. Gasen som uppkommer i processen kan lagras och därefter levereras till en slutförbrukare. Syngasen används bl.a. som uppvärmningsbränsle i tillverkningsindustrin. Den biobaserade syngasens energiinnehåll härrör inte till övervägande del från metan. Följaktligen omfattas den inte av biogasdefinitionen i LSE, trots att den kan vara baserad på biomassa. Inte heller omfattas den av definitionen av biogasol.

Energigas Sverige framför i en skrivelse (Fi2022/03521) önskemål om att det ska införas en definition av bio-DME i lagen om skatt på energi och att bränslet ska undantas från skatt när det blandas in i gasol och används som ett bränsle för uppvärmning. DME (dimetyleter) är en förening av två metanolmolekyler. Dess

egenskaper liknar gasolens och den hanteras på liknande sätt. Bio-DME härrör från biomassa.

Meva Energy AB, som producerar syngas, framför i en skrivelse (Fi2024/01275) önskemål om att definitionen av biogas i LSE ändras på så sätt att alla gasformiga bränslen som producerats av biomassa omfattas.

En bredare definition och dess förhållande till andra regelverk

De befintliga definitionerna av biogas och biogasol, som inte omfattar exempelvis biobaserad syngas, leder till att olika biogena gaser riskerar att få olika skattemässiga förutsättningar. En sådan skillnad är inte önskvärd och det är därför lämpligt att se över definitionerna. För att tillkommande skattepliktiga biogena gaser ska ges samma skattemässiga förutsättningar som biogas och biogasol är ett alternativ att löpande införa nya definitioner av dessa tillkommande produkter i LSE. Ett annat alternativ är att införa en generell definition för biogena gaser som kan tillämpas på fler produkter. En generell definition är att föredra eftersom en sådan skulle innebära en förenkling av lagtexten som även kan tillämpas på framtida utvecklade produkter och inte förutsätter återkommande lagändringar.

I annan lagstiftning på klimat- och energiområdet tillämpas en bredare definition av termen biogas än den i LSE. I Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (förnybartdirektivet) definieras biogas som ”gasformiga bränslen som framställs av biomassa”. Samma definition finns i kommissionens riktlinjer för statligt stöd till klimat, miljöskydd och energi 2022, kallade CEEAG. I de nämnda regelverken ingår således samtliga ovan beskrivna produkter, inklusive bio-DME och biobaserad syngas, i definitionerna av biogas.

Även i kommissionens beslut (EU) 2025/62 om statsstödsgodkännande för Sveriges skattebefrielser för biogas och biogasol anges denna generella definition. Det framgår av beslutet att stödordningarna omfattar alla befintliga konkurrerande tekniker för framställning av gas från hållbar biomassa. Vidare anges att Sverige har bekräftat att marknadsutvecklingen regelbundet kommer att följas upp och vid behov kommer reglerna för stödberättigande att ses över för att säkerställa att varje begränsning av stödberättigandet fortfarande kan motiveras om nya tekniker eller metoder utvecklas eller om fler uppgifter blir tillgängliga.

I promemorian anges att i dessa andra nämnda regelverk är det underförstått att definitionen inkluderar även gas som har komprimerats till vätskeform. I promemorian hänvisas till propositionen Hållbarhetskriterier – genomförande av det omarbetade förnybartdirektivet där följande framgår: ”Med gasformiga biobränslen avses att bränslet i rumstemperatur och normalt lufttryck uppträder i gasform. Med gasformiga biobränslen avses därmed även gaser som komprimerats till vätskeform” (prop. 2020/21:185 s. 61).

En fördel med promemorians föreslagna definition är att ordalydelsen är enhetlig med definitionerna i exempelvis förnybartdirektivet, något som *Naturvårdsverket* välkomnar. Flera remissinstanser för dock fram att de föredrar att det framgår uttryckligen av lagtexten att vätskeformiga gaser omfattas av definitionen. *Skatteverket* avstyrker promemorians förslag där vätskeformiga gaser ingår i definitionen av gasformiga bränslen och påpekar att en sådan ändring kan få effekter på tillämpningen av andra bestämmelser i LSE där ordet gasformig används, exempelvis i den s.k. gröngas-principen i 2 kap. 2 a § LSE. Regeringen anser att vid en sammanvägd bedömning av de redovisade för- och nackdelarna överväger skälen för att i skattelagstiftningen ha en mer detaljerad och därmed tydligare definition.

I likhet med vad flera remissinstanser, bl.a. *Energigas Sverige*, har fört fram bör definitionen utgå ifrån gasens aggregationsform i normaltillstånd, dvs. vid 0 grader Celsius och ett tryck av 101,325 kilopascal. En sådan formulering medför att såväl gasformiga gaser som gaser som har förtätats till vätska omfattas. Samtidigt medför en sådan specificering att det inte bör råda något tvivel om att när ordet gasformig uttryckligen används i andra bestämmelser i LSE så är det specifikt gaser som befinner sig i gasform som avses.

Sveriges skattebefrielser grundar sig på artikel 16.1 i energiskattedirektivet. Enligt denna artikel får medlemsstaterna tillämpa skattebefrielse eller nedsatt skattesats för skattepliktiga bränslen om de består av eller innehåller någon av ett antal uppräknade produkter, varav en är produkter som framställts av biomassa. Det finns alltså varken i statsstödsbeslutet eller i energiskattedirektivet några hinder mot att ändra definitionen av biogas så att den omfattar fler gaser från hållbar biomassa. En sådan utvidgning bedöms därmed vara förenlig med EU-rätten.

Vad *Avfall Sverige* och *2030-sekretariatet* för fram om att ordet biogas sedan länge har avsett biogen metan leder inte till någon ändring av förslaget. Av andra nämnda EU-regelverk och exempelvis Sveriges statsstödsgodkännande för skattebefrielse för biogas är det tydligt att andra gaser än metan omfattas. Det finns därför skäl att ha samma term i den svenska lagstiftningen som i statsstödsbeslutet.

Vätgas, som oftast inte är skattepliktig, kan omfattas av definitionen

Vätgas är hänförlig till KN-nr 2804 10 00 och är därmed inte en energiprodukt enligt 1 kap. 3 § LSE och inte en av de produkter som omfattas av skatteplikt enligt 2 kap. 1, 1 a eller 3 § LSE. Skatt ska under vissa förutsättningar betalas även för en produkt som definitionsmässigt inte är en energiprodukt. Så är exempelvis fallet för en produkt som är avsedd att förbrukas, säljs eller förbrukas som bränsle för uppvärmning och innehåller annat kolväte än torv (se 2 kap. 4 § första stycket 2 LSE). Den sistnämnda förutsättningen bedöms inte vara uppfylld för vätgas och vätgasen är därför inte skattepliktig när den förbrukas för uppvärmningsändamål.

I fråga om vätgas för motordrift har Skatteverket i ställningstagandet Beskattning av vätgas som förbrukas i motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg den 22 februari 2021 (dnr 8-790631) gjort bedömningen att naturgas är det bränsle som är likvärdigt med vätgasen, i den mening som avses i 2 kap. 4 § andra stycket LSE, när vätgas förbrukas som bränsle i en förbränningsmotor för drift av ett motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg. Skatt för vätgasen ska därmed betalas enligt den energiskattesats och den koldioxidskattesats som gäller för naturgas som används för drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg. Skatteverket anser att vätgas som förbrukas i bränslecellerna i ett motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg inte förbrukas som motorbränsle enligt 2 kap. 4 § första stycket 1 LSE. Den vätgasen är därmed inte skattepliktig.

Ett antal remissinstanser, bl.a. Energigas Sverige, *Mobility Sweden* och *Vätgas Sverige*, begär att det införs skattebefrielse för vätgas som förbrukas i förbränningsmotorer. Instanserna understryker att dagens beskattning leder till konkurrenssnedvridning och bristande teknikneutralitet. Dessutom förs det fram att det är ologiskt att beskatta vätgas, som bara består av två väteatomer, med koldioxidskatt.

Lagreglerna som Skatteverket hänvisar till i sitt ställningstagande följer av motsvarande regler i energiskattedirektivet. Enligt regeringens bedömning finns det inte någon uttrycklig möjlighet i direktivet att undanta vätgas som förbrukas som bränsle för motordrift från beskattning. Det finns inte någon möjlighet att inom ramen för detta lagstiftningsärende införa en generell skattebefrielse för vätgas för detta ändamål.

Däremot gör regeringen bedömningen, som delas av flera remissinstanser, att en bredare biogasdefinition som inte begränsas till metan omfattar sådan vätgas som framställts av biomassa och som på den grunden kan skattebefrias med stöd av artikel 16 i energiskattedirektivet.

En ny bredare definition av biogas föreslås

Med anledning av ovanstående föreslår regeringen att en ny bredare definition av biogas införs i LSE med innebörden att med biogas avses ett bränsle som har framställts av biomassa och som vid en temperatur av 0 grader Celsius och ett tryck av 101,325 kilopascal befinner sig i gasform. Som en följd av detta blir särregleringar om biogasol överflödiga i lagtexten och tas därför bort.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 1 kap. 9 §, 6 a kap. 2 c § och 7 kap. 3 b och 4 §§ LSE

Skattebefrielse för biogas som blandas in i andra bränslen

Regeringens förslag

Skattebefrielse ska medges för biogasandelen av ett annat bränsle när bränslet förbrukas för uppvärmning.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. Promemorians lagförslag har en delvis annan ordalydelse.

Remissinstanserna

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Skatteverket har dock synpunkter på lagtextens utformning i fråga om kraven på hållbarhetsbesked.

Flera instanser tar upp frågan om hur andelen biogas i blandningen ska fastslås. *Drivkraft Sverige* för fram att det inte går att ange exakt hur stor andel av en viss utmatad volym av gasol eller naturgas som består av biogasol respektive biogas och att detta bör kunna hanteras genom någon form av massbalansering. Även *Energigas Sverige*, *Gasum* m.fl. påpekar att det bör förtydligas att ordalydelsen ”utgörs av biogas” avser skattemässigt fördelad biogas och att den skattskyldige ska få fördela samlagrad eller samdistribuerad biogas mellan olika kunder och användningsområden via avtal och hållbarhetscertifikat baserat på massbalansprincip. *Näringslivets skattedelegation* och *Jernkontoret* för liknande resonemang.

Skälen för regeringens förslag

Biogas har sedan länge varit skattebefriad i Sverige, såväl för uppvärmning som för motordrift. Den 1 januari 2021 infördes skattebefrielse även för biogasol för uppvärmning. I samband med att skattebefrielsen för biogasol för uppvärmning infördes gjorde regeringen bedömningen (prop. 2020/21:1 Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor, avsnitt 13.23) att någon uttrycklig skattebefrielse för bio-DME för uppvärmning inte var nödvändig: ”Dimetyleter (DME) är en förening av två metanolmolekyler. Dess egenskaper liknar gasolens och den hanteras på liknande sätt. Bio-DME härrör från biomassa. Produkten DME är hänförlig till KN-nr 2909 19 00 oavsett om den är framställd av fossil råvara eller av biobaserad råvara. DME är

därmed inte en energiprodukt enligt 1 kap. 3 § LSE och därför inte skattepliktig enligt 2 kap. 3 § LSE. Skatt ska under vissa förutsättningar betalas även för en produkt som definitionsmässigt inte är en energiprodukt. Så är exempelvis fallet för en produkt som är avsedd att förbrukas, säljs eller förbrukas som bränsle för uppvärmning och innehåller annat kolväte än torv (se 2 kap. 4 § första stycket 2 LSE). Den sistnämnda förutsättningen bedöms inte vara uppfylld för DME. När DME används som motorbränsle beskattas bränslet, även bio-DME, i enlighet med 2 kap. 4 § första stycket 1 LSE, med de skattebelopp som gäller för likvärdigt bränsle enligt 2 kap. 1 § LSE."

Upp till 20 procent bio-DME kan blandas in i gasol utan att större ändringar av infrastrukturen är nödvändig. Av skrivelsen från Energigas Sverige (Fi2022/03521) framgår att när bio-DME blandas in i gasol så klassificeras hela blandningen som gasol och därmed beskattas hela blandningen som fossil gasol. Energigas Sverige begär därför att bio-DME ska undantas från skatt när den blandas in i gasol och används som ett bränsle för uppvärmning.

Situationen som beskrivs av Energigas Sverige innebär att även med den bredare definitionen av termen biogas som föreslås i föregående avsnitt skulle bio-DME inte omfattas av skattebefrielsen för biogas när den blandas in i fossil gasol och används för uppvärmning. För att främja inblandning av biogaser i andra bränslen, dvs. i normalfallet i naturgas eller gasol, och för att skapa en skattemässig likabehandling mellan biogaser som förbrukas i ren form och biogaser som blandas in i ett annat bränsle föreslås därför att skattebefrielserna för biogas utvidgas till att omfatta biogas som utgör en beståndsdel i ett annat bränsle som används för uppvärmning.

Skattebefrielsen för biogas baseras, som beskrivits ovan, på artikel 16 i energiskattedirektivet. Av artikel 16.1 framgår att medlemsstaterna får tillämpa skattebefrielse eller nedsatt skattesats för skattepliktiga produkter om de består av eller innehåller en eller flera av ett antal uppräknande produkter, bl.a. produkter som framställts av biomassa, vilket omfattar biogas. Följaktligen tillåts medlemsstaterna att tillämpa skattebefrielse för ett biobränsle även när biobränslet utgör en beståndsdel i ett annat bränsle.

Kommissionen poängterar i sitt beslut (EU) 2025/62 om statsstödsgodkännande för Sveriges skattebefrielser för biogas och biogasol, med hänvisning till artikel 16.2 i energiskattedirektivet, att skattebefrielsen eller skattenedsättningen begränsas till den del av produkten som faktiskt härrör från biomassa, vilket är fallet enligt stödordningarna. Av beslutet framgår även att de svenska myndigheterna har bekräftat att vid blandning av biogas och biopropan med andra slag av gaser eller bränslen är skattebefrielserna endast tillämpliga på den förnybara beståndsdelen i dessa blandningar.

Med stöd av ovanstående bedöms förslaget vara förenligt med EU-rätten.

Ett krav för skattebefrielse är i vissa fall att biogasen omfattas av ett hållbarhetsbesked. *Skatteverket* efterfrågar att det anges tydligare att kravet på hållbarhetsbesked gäller även när bränslet som till viss andel utgörs av biogas förbrukas i en sådan anläggning som anges i lagtexten. Det behöver också anges att hållbarhetsbeskedet ska omfatta biogasen, dvs. inte hela bränslet. Regeringen delar Skatteverkets bedömning och utformar därför lagförslaget delvis annorlunda än vad som föreslås i promemorian. Villkoren för skattebefrielse, i fråga om krav på hållbarhetsbesked respektive anläggningsbesked, ska gälla även i de fall biogasen förbrukas som en andel av ett annat bränsle.

När det gäller frågan, som bl.a. *Energigas Sverige* och *Gasum* tar upp, om att uttrycka i lagtexten att andelen som utgörs av biogas skattemässigt ska kunna fördelas genom någon form av massbalansprincip gör regeringen följande bedömning. Beskattningen enligt energiskattedirektivet och enligt LSE baseras som utgångspunkt på bränslenas KN-nummer. Det är KN-numret som styr vilken skattesats ett visst bränsle har. Olika gaser har olika KN-nummer och i fallet med exempelvis biogas så skiljer sig KN-numret dessutom åt beroende på om gasen är i flytande form eller gasform.

Högsta förvaltningsdomstolen har konstaterat att utgångspunkten vid beskattningen är det faktiska innehållet i det bränsle som levereras (HFD 2022 not. 31). För gasformiga bränslen som levereras via rörledning gäller dock, enligt 2 kap. 2 a § LSE, att om både biogas och t.ex. naturgas levereras på det sättet får skatten fördelas mellan olika användningsområden utifrån exempelvis avtal eller i förhållande till den andel av respektive bränsle som den skattskyldige har tillfört rörledningen. När dessa regler infördes angavs som skäl att vid handel med gas som överförs genom rörledning är det svårt att spåra det fysiska flödet av gasen (prop. 2009/10:144 s. 16).

Bakgrunden till det nu aktuella förslaget är en skrivelse från Energigas Sverige där det anges att när bio-DME blandas in i gasol så klassificeras hela blandningen som gasol och därmed beskattas hela blandningen som fossil gasol. Energigas Sverige begär därför att bio-DME ska undantas från skatt när den blandas in i gasol och används som ett bränsle för uppvärmning. Det är den situationen som främst ska lösas genom regeringens förslag, även om tillämpningsområdet i praktiken vidgas till följd av den föreslagna bredare definitionen av biogas. Förslaget, där termen ”utgörs av biogas” förekommer, avser endast bränsle som förbrukas för uppvärmning.

Att, så som bl.a. Energigas Sverige och *Näringslivets skattedelegation* föreslår, införa någon form av generell gröngasprincip genom massbalansering även för flytande gaser ligger utanför detta lagstiftningsärende. Ett sådant förslag skulle behöva beredas på nytt eftersom en sådan ändring skulle kräva mer analys för att säkerställa förenlighet med bl.a. energiskattedirektivet och statsstödsregelverket. Som framgår ovan uttrycker kommissionen i Sveriges senaste statsstödsgodkännande att stöd endast ges till den del av produkten som faktiskt härrör från biomassa.

Därutöver skulle det behöva analyseras om och hur en generell gröngasprincip kan kombineras med massbalansreglerna i förnybartdirektivet och det kommande införandet av ursprungsgarantier för gaser (se prop. 2021/22:147 s. 9 och 10). Det är också avgörande att säkerställa att en utökad tillämpning inte äventyrar den nuvarande gröngasprincipen.

Sammanfattningsvis överensstämmer regeringens förslag i sak med promemorians förslag, dvs. att skattebefrielse för biogas som förbrukas som bränsle för uppvärmning ska medges även för den andel av ett annat bränsle som utgörs av biogas.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 6 a kap. 2 c § LSE.

Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i relevanta delar av 7 § förordningen om konsekvensutredningar. *Regelrådet* bedömer att konsekvensutredningen uppfyller kraven i förordningen.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner.

Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och skattebaser och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av ändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Efter ikraftträdandet kan förslaget utvärderas genom en uppföljning av Regeringskansliet tillsammans med exempelvis relevanta myndigheter eller branschorganisationer för att i relation till syftet med förslaget analysera effekter och för att oförutsedda konsekvenser av förslaget ska kunna uppdagas.

Offentligfinansiella effekter

Den justerade definitionen av biogas innebär att fler biogena gaser kommer att omfattas av den befrielse från energi- och koldioxidskatt som nu gäller för biogas och biogasol. Att utvidga skattebefrielsen för biogas som förbrukas för uppvärmning till att omfatta även biogas som utgör en beståndsdel i ett annat bränsle gör att ytterligare användning av biogaser kan omfattas av skattebefrielse. De bränslen som i dagsläget inte alltid omfattas av möjligheten till skattebefrielse men som kommer att omfattas är framför allt bio-DME och biobaserad syngas. Användningen av dessa produkter är i dag dock så liten att inga betydande offentligfinansiella effekter förväntas uppstå på kort sikt till följd av att de med förslaget omfattas av skattebefrielse. På längre sikt kan den justerade definitionen leda till att användningen av dessa produkter ökar, eller att andra produkter som faller inom den justerade biogasdefinitionen etableras på marknaden, vilket kan leda till ett större skattebortfall.

Förslaget kan ha viss påverkan på skatteutgiften energiskattebefrielse för biobränsle m.m. för uppvärmning.

Effekten för företag

Förslagen innebär att vissa biogena gaser som i dag beskattas som det fossila bränsle som de ersätter kommer att omfattas av den skattebefrielse som i dag endast gäller för biogaser i form av metan, propan eller butan. Skattebefrielsen kommer sannolikt att till stor del, men kanske inte helt, övervältras på priset för dessa biogaser. Därigenom gynnar förslaget både de företag som producerar och säljer de aktuella bränslena och de företag som använder dessa i verksamheter där bränsleanvändningen är beskattad. I dagsläget är det endast några få företag som säljer respektive använder bio-DME eller biobaserad syngas. På sikt kan dock användningen av dessa bränslen, liksom framtida bränslen som ryms inom den nya biogasdefinitionen, komma att växa och förslaget kan därmed på längre sikt komma att beröra fler företag än i dag.

De biogaser som med förslaget kommer att omfattas av skattebefrielsen för biogas kommer i huvudsak att kunna ersätta gasol eller naturgas för uppvärmningsändamål. Det är dock bara en del av användningen av naturgas och gasol som omfattas av energibeskattning. Enligt SCB skedde 2022 ungefär hälften av gasolanvändningen och en femtedel av naturgasanvändningen inom industrin i järn- och stålverk, vilket är verksamheter som i den utsträckning de ryms inom termen metallurgiska processer är undantagna från energibeskattning. Stål- och metallindustrins användning av bio-DME, biobaserad syngas eller andra biogaser som kan ersätta gasol eller naturgas förväntas därför inte påverkas i någon större utsträckning av förslaget om utvidgad biogasdefinition. Naturgas och gasol som används som råvara, t.ex. inom kemiindustrin, omfattas inte heller av energibeskattning, och användningen av de aktuella bränslena inom företag i kemiindustrin eller i raffinaderier förväntas därför inte påverkas av förslaget.

Användning av beskattad gasol förväntas huvudsakligen ske inom massa-, pappers- och pappersvaruindustrin för torkning, inom livsmedelsindustrin, för tillverkning av kemikalier och kemiska produkter, inom metallvarutillverkning samt inom järn- och stålindustrin. Det är därmed främst företag i dessa sektorer som genom förslaget kan få lägre kostnader för användning av biogaser som kan blandas in i och ersätta fossil gasol. För biogaser som kan ersätta naturgas, såsom biobaserad syngas, förväntas det framför allt vara inom massa-, pappers- och pappersvaruindustrin samt livsmedelsindustrin som förslaget kan ge incitament till ökad användning av biogaser. Utöver industrin finns en viss användning av naturgas och gasol i hushålls- och servicesektorn, exempelvis i form av naturgas för uppvärmning av fastigheter och gasol för matlagning. Företag som använder naturgas och gasol för dessa ändamål kan också komma att dra nytta av att fler biogaser kan omfattas av skattebefrielsen.

Biogas som används som uppvärmningsbränsle och som beskattas som naturgas kan antas kosta ca 15 000–20 000 kronor per 1 000 kubikmeter inklusive skatter. Förslaget minskar kostnaden för detta bränsle med 4 524 kronor vid full övervältring av skattesänkningen på priset för varje 1 000 kubikmeter. Biogas som används som uppvärmningsbränsle och som beskattas som gasol kan antas kosta ca 50 kronor per kilogram. Förslaget minskar kostnaden med drygt 6 kronor per kilogram vid full övervältring.

Förslaget främjar även användning av vätgas som framställts av biomassa och förbrukas i förbränningsmotorer, exempelvis i vägfordon, eftersom användningen av sådan vätgas med förslaget omfattas av skattebefrielse.

Effekter för miljön

Förslaget om ny biogasdefinition samt skattebefrielse för biogaser som blandas in i andra bränslen som förbrukas för uppvärmning innebär sammantaget att fler biogena gaser än i dag kommer att omfattas av nedsatt energibeskattning. Därigenom ökar incitamenten att ersätta användning av fossila uppvärmningsbränslen med biobaserade dito i verksamheter med beskattad energianvändning.

I den utsträckning som dessa biogaser ersätter användning av fossila bränslen i den industri som ingår i handeln med utsläppsrätter innebär förslaget att skattelagstiftningen inte längre missgynnar användningen av biogaser som huvudsakligen består av andra gaser än metan, propan eller butan. Detta ger möjlighet att åstadkomma utsläppsminskningar till en lägre samhällsekonomisk kostnad än om förslaget inte genomförs.

Lägre utsläpp inom den svenska industrin bidrar till en omställning till nettonollutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast 2045. I den utsträckning dessa biobränslen ersätter användning av fossila bränslen inom de sektorer som berörs av Sveriges EU-åtagande inom ESR kan förslaget även innebära utsläppsminskningar som gör att Sverige lättare når sitt ESR-åtagande. På kort sikt bedöms dock effekterna på utsläppen av växthusgaser av förslaget vara små och inte möjliga att beräkna. Utsläpp av övriga luftföroreningar såsom partiklar och kväveoxider förväntas inte minska i någon betydande omfattning.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslaget bedöms medföra kostnader för Skatteverket och Tullverket för att tillgodose företagens informationsbehov vid de ändrade reglerna. Några särskilda informationsinsatser bedöms inte nödvändiga utan bedöms kunna ingå i den anpassning som regelbundet görs på grund av ny eller ändrad lagstiftning. Eventuellt tillkommande kostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Förslaget bedöms inte påverka antalet mål eller på annat sätt påverka arbetsbelastningen i de

allmänna förvaltningsdomstolarna och inte heller medföra några ökade kostnader för andra myndigheter.

Övriga effekter

Förslaget förväntas inte få några effekter för enskilda, några fördelningseffekter eller effekter för den ekonomiska jämställdheten. Förslaget bedöms inte heller få några särskilda konsekvenser för kommuner och regioner, sysselsättning, arbetslöshet och löner.

13.15.4 Skattesatser för gaser

Beskattning av gaser utifrån energiinnehåll

Regeringens förslag

Skattesatserna som anges i lagtexten för naturgas, gasol och andra gaser ska uttryckas som ören och tiondels ören per kilowattimme.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. I promemorian föreslås inte någon följdändring i fråga om indexomräkning.

Remissinstanserna

De flesta instanserna, bl.a. *2030-sekretariatet*, *Avfall Sverige*, *Energiföretagen Sverige*, *Energigas Sverige*, *Jernkontoret*, *Kammarrätten i Sundsvall*, *Konkurrensverket*, *Lantbrukarnas riksförbund*, *Statens energimyndighet* och *Svenska bioenergiföreningen (Svebio)* tillstyrker eller har inga invändningar mot förslaget.

Skatteverket har inga invändningar i sig mot att skattesatserna ändras så att gaser beskattas utifrån energiinnehåll, men avstyrker att förslaget genomförs innan det har klargjorts hur man ska bestämma värmevärdet för respektive typ av gas, när detta behövs för att skatten för respektive gasmängd ska kunna beslutas utifrån gasens energiinnehåll.

Drivkraft Sverige tillstyrker förslaget, men anser att det mot bakgrund av komplexiteten i beskattningen av gaser bör införas någon form av säkerhetsventil för de fall bränslenas energiinnehåll inte kan bestämmas på ett tillförlitligt sätt. Exempelvis skulle skatten kunna beräknas utifrån vad som är skäligt på motsvarande sätt som anges i fråga om beskattningen av el (jfr 11 kap. 8 § LSE).

Energigas Sverige framhåller att det finns tydliga och säkra metoder för att mäta och fastställa energiinnehållet i den skattepliktiga gasen och noterar att energiinnehållet är ett mer exakt mått att använda som skattebas än volym som används i dag. Därutöver förklarar Energigas Sverige att det blir mer korrekt att basera en balans mellan inmatning och uttag i gasnätet på energiinnehåll än på volym.

Flera instanser, bl.a. Energiföretagen Sverige, Lantbrukarnas riksförbund och *Näringslivets skattedelegation*, betonar att förslaget medför en mer rättvisande beskattning av gaser. Konkurrensverket understryker att förslaget leder till att samtliga kostnadskomponenter i naturgasnätet, såväl pris och nätavgifter som skatt, tas ut enligt samma princip vilket bedöms innebära en regelförenkling.

Naturvårdsverket bedömer att förslaget ger incitament till att fortsätta öka andelen förnybar gas i det västsvenska gasnätet och hos andra leverantörer av fordonsgas runt om i landet. Även 2030-sekretariatet, Avfall Sverige och *Klimatkommunerna* m.fl.

framhåller att förslaget främjar biogena gaser som de anser har missgynnats skattemässigt.

Bland andra Energiföretagen Sverige och Energigas Sverige betonar att en övergång till beskattning utifrån energiinnehåll är en särskilt positiv ändring för beskattningen av vätgas då denna har mycket lägre energiinnehåll än naturgas.

Skälen för regeringens förslag

Naturgas och biogas samdistribueras i gasledningar

Naturgas har använts i Sverige sedan 1985. Sverige har ingen egen naturgasutvinning, utan naturgasen i det västsvenska gasnätet förs in via ett havsförlagt rör från Dragör i Danmark. Naturgasnätet sträcker sig från Trelleborg i söder till Stenungssund i norr samt i en dragning österut genom Småland. Gasnätet når därmed ett trettiotal kommuner i sydvästra Sverige. Förutom det västsvenska gasnätet finns ett stads- och fordonsgasnät i Stockholmsområdet samt några små lokala gasnät. Nätverksamheten är ett reglerat monopol. Företag som bedriver överföring, förgasning eller lagring av naturgas får inte bedriva handel med gas.

Biogas och naturgas har i princip samma egenskaper och kan därför distribueras i samma rörledningssystem. I västsvenska gasnätet blandas naturgas med biogas som har bildats vid rötning i avfallsanläggningar, vid deponier eller i förgasnings-anläggningar. Innan biogasen matas ut på naturgasnätet måste den uppgraderas för att få bort koldioxid ur gasen och få en metanhalt som är mer jämförbar med naturgasens. Vid uppgraderingen tillsätts gasol för att höja biogasens energiinnehåll. Trots denna uppgradering har dock biogas som injiceras i naturgasnätet ett lägre energiinnehåll per volymenhet än den naturgas som redan finns i nätet. Biogas och naturgas samdistribueras i det västsvenska gasnätet vilket innebär att köparna av naturgas via gasnätet i realiteten tar emot en blandning av naturgas och biogas. Detta innebär att biogasens lägre energiinnehåll påverkar hur stor volym gas som köparna av naturgas behöver för ett givet energibehov. Eftersom beskattning sker per volymenhet varierar därmed beskattningen per energienhet beroende på sammansättningen av den gas som levererats.

Energigas Sverige har kommit in med en skrivelse (Fi2017/04743) med en begäran om att ändra beskattningen av bränslen så att naturgas beskattas utifrån energiinnehåll i stället för volym. Enligt Energigas Sverige finns det flera argument för sådan förändring. Som exempel nämns att beskattning utifrån volym medför en snedvriden konkurrens mellan gasförbrukare beroende på var i gasnätet de får sin gas levererad. Vidare medför dagens beskattning att biogas spetsas med gasol, vilket enligt Energigas Sverige bl.a. minskar biogasens trovärdighet som förnybart bränsle.

Nuvarande beskattning som inte följer energiinnehållet medför oönskad snedvridning

Skattesatserna för bränslen anges som belopp per volymenhet eller per viktenhet beroende på vilka produkter som avses. Energiskatten för direkt skattepliktiga uppvärmningsbränslen är proportionell mot energiinnehållet och motsvarar ca 11,4 öre per kilowattimme 2025 med undantag för lågbeskattad olja. Omräkningarna baseras på att värmevärdet är 11 000 kilowattimmar per 1 000 kubikmeter för naturgas och 12 800 kilowattimmar per ton för gasol (jfr prop. 2009/10:41 s. 150–152). Värmevärdet på 11 000 kilowattimmar per 1 000 kubikmeter för naturgas är det värmevärde som användes av SCB och Statens energimyndighet vid tiden för prop. 2009/10:41.

Energiinnehållet i naturgas är dock inte homogent. Det kan variera både över tid och från plats till plats beroende på tryck, temperatur, ursprung och gasens sammansättning. Så länge som i princip all naturgas som användes i Sverige hade sitt ursprung

från de danska naturgasfälten var också energiinnehållet i naturgasen i Sverige relativt stabilt kring 11 000 kilowattimmar per 1 000 kubikmeter. Med en ökad användning av naturgas från andra källor, både i form av vätskeformig naturgas (LNG) och via import genom gasnätet, har naturgasen fått ett mer varierat och i genomsnitt lägre värmevärde. I gasnäten är dessutom energiinnehållet i den totala gassammansättningen lägre ju mer biogas som blandningen innehåller, vilket även innebär att energiinnehållet är lägre i närheten av inmatningspunkterna av biogas om inte propanisering sker.

Användningen av LNG ökar i Sverige. I och med att LNG har introducerats på den svenska marknaden finns nu naturgas att tillgå i stora delar av landet. LNG (och i vissa fall vätskeformig biogas, LBG) används i dag bl.a. inom industrin, som bränsle för tunga transporter och som fartygsbränsle.

Vid en och samma energiförbrukning hos gaskunden kommer den underliggande gasvolymen att variera eftersom energiinnehållet i gasen varierar. Ett lägre energiinnehåll medför att en större volym gas behövs för att leverera samma mängd energi. Med dagens beskattning som utgår från volymen kan därmed två gasförbrukare med samma energiförbrukning få olika skattekostnad beroende på hur nära en biogasinmatning som förbrukningen sker, dvs. hur stor andel biogas respektive förbrukare har i sin gasblandning som tas ut från nätet.

Regeringen anser, i likhet med *Energiföretagen Sverige* och *Energigas Sverige*, att en övergång till beskattning utifrån energiinnehåll är en särskilt positiv ändring för beskattningen av vätgas då denna har mycket lägre energiinnehåll än naturgas. Som framgår av avsnitt 13.15.3 ovan är vätgas för de flesta förbrukningsändamål dock inte en skattepliktig produkt.

Sammanfattningsvis innebär gasernas varierande energiinnehåll att dagens volym- eller viktbeskattning medför en beskattning som inte motsvarar den förbrukade energimängden. Detta kan anses leda till en orättvis beskattning och en oönskad konkurrenssnedvridning. Det finns därför skäl att se över vilka enheter som ligger till grund för beskattningen.

Gasmarknadens aktörer har övergått till handel utifrån energiinnehåll

I stället för att handla gas utifrån ett schablonmässigt energiinnehåll har gasbranschens aktörer under de senaste ca tio åren övergått till en handel i gasnätet som utgår från ett varierande energiinnehåll. I arbetet med att ta fram en metod för hur detta skulle gå till deltog alla nätföretag, gasleverantörer, balansansvariga och systembalansansvariga som var ansluta till det västsvenska transmissionsnätet. Metoden beskrivs i Energigas Sveriges dokument Branschgemensamma metoder för bestämning av värmevärde (version 170118). Enligt dokumentet ska debitering och avräkning av gas baseras på levererad energimängd och överförd gasvolym.

Enligt den branschgemensamma metoden delar respektive distributionsnätsföretag in sitt gasnät i s.k. värmevärdesområden, inom vilket energiinnehållet ska vara ett och samma för alla kunder. Storleken på värmevärdesområdena beror på nätens olika förutsättningar och kan innefatta allt från ett stort antal kunder till några enstaka kunder. Nätföretaget beräknar det slutliga månatliga värmevärdet för respektive värmevärdesområde. Beräkningarna görs utifrån uppmätta värmevärden i respektive område. Gasleverantören får genom nätföretagens meddelande- och mätvärdesrapportering kännedom om gällande värmevärdesområden och var en anläggning (uttagspunkt) är belägen. Utöver detta får de uppgifter om volym och värmevärde för att möjliggöra fakturering av respektive anläggning.

Metoden innebär att för ett nät där två eller flera gaser med olika energiinnehåll blandas beräknas ett volymviktat värmevärde med hjälp av ingående gasers värmevärde och gasflöden enligt ett samband som beskrivs i en formel.

Energimarknadsinspektionens mätföreskrifter utgår från energiinnehåll

Den 10 juli 2020 remitterade Energimarknadsinspektionen (Ei) ett förslag om att genomföra metoden som beskrivs i föregående avsnitt i Ei:s mätföreskrifter. Eftersom syftet med metoden är att säkerställa att den fakturerade och verkliga mängden överförd energi till kunden överensstämmer, var Ei positiv till en metod som vid avräkning och debitering tar hänsyn till varierande värmevärden i ett värmevärdesområde. I konsekvensutredningen till förslaget gör Ei bedömningen att metoden möjliggör för företagen att debitera gas med bättre hänsyn till dess energiinnehåll. Den 1 november 2020 trädde ändringarna i kraft i de numera upphävda Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd (EIFS 2014:8) om mätning, beräkning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar. Genom ändringen infördes regler om bestämning av värmevärde i värmevärdesområden i föreskrifterna. Motsvarande regelverk återfinns nu i Energimarknadsinspektionens föreskrifter och allmänna råd (EIFS 2022:6) om mätning och rapportering av överförd naturgas samt anmälan om leverans och balansansvar.

I konsekvensutredningen till förslaget anför Ei sammanfattningsvis att avsikten med förändringen är att fastställa en redan existerande praxis på naturgasområdet. De huvudsakliga skäl som angavs för denna förändring har relevans även för att föreslå förändringar i beskattningen.

Nuvarande beskattning bör i likhet med branschpraxis och andra regelverk utgå från energiinnehåll

Som framgår ovan harmonierar inte nuvarande skattesystem, där skatten tas ut per förbrukad volymenhet, med övriga system som gasbranschens aktörer rapporterar till. Enligt skrivelsen från Energigas Sverige (Fi2017/04743) sker branschens övriga myndighetsrapporteringar övervägande i energimått, exempelvis bränslestatistiken till SCB och miljörapportering till Naturvårdsverket. Sedan 2015 utgår tillsynsavgiften som betalas till Energimarknadsinspektionen och försörjningstrygghetsavgiften som betalas till Energimyndigheten från energiinnehåll i stället för volym, se vidare i förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet. Att skattehanteringen avviker från handeln och den övriga rapporteringen medför en onödig administrativ börda för de berörda företagen. I likhet med vad exempelvis Konkurrensverket och Statens energimyndighet för fram bör därför även beskattningen av gaserna av förenklingsskäl utgå ifrån energimängder.

Beskattning utifrån energiinnehåll minskar incitamenten för att propanisera biogas med fossil gasol

Uppgraderad biogas (biometan) förs i dag in både på transmissionsnätet och på distributionsnäten. Biogas, även uppgraderad sådan, har ett lägre energiinnehåll än naturgas. För att biogas ska uppnå liknande energiinnehåll som naturgas tillsätts i de flesta fall gasol innan biogasen förs in på näten, s.k. propanisering.

Propanisering har historiskt varit nödvändigt för att upprätthålla ett stabilt energiinnehåll i hela gasnätet då branschens tekniska och ekonomiska system inte varit utformade för att hantera varierande energiinnehåll på gasen. Utan tillsatsen av gasol hade gasförbrukarna debiterats än mer skilda belopp för samma energimängd beroende på var och när de förbrukade gasen. Eftersom gasmarknadens aktörer numera handlar gas utifrån energimängd, och tekniska modifieringar har gjort näten bättre anpassade till varierande energiinnehåll, har skälen för propanisering minskat.

Så länge skatten tas ut per volymenhet anses det dock fortfarande finnas skäl till propanisering för att upprätthålla ett jämnare energiinnehåll och därmed ett jämnare skatteuttag per energienhet. *Statens energimyndighet* framhåller att beskattning av gaser utifrån energiinnehåll minskar incitamenten för propanisering i naturgasnätet. För att möjliggöra en utfasning av fossila bränslen och nå Sveriges mål om nettonollutsläpp 2045 behöver andelen biogas i gasnäten öka för att så småningom helt kunna ersätta dagens användning av naturgas och fossil gasol. Skattelagstiftningen bör enligt regeringen därför inte vara utformad på ett sådant sätt att den ger incitament att tillsätta fossil gasol i gasnätet.

Energiskattedirektivet tillåter att skatt tas ut efter energiinnehåll

Utgångspunkten i energiskattedirektivet är att medlemsstaternas nationella beskattning av bränslen ska uppfylla vissa minimiskattenivåer som föreskrivs i direktivet. Dessa framgår av artiklarna 7–10 med hänvisningar till bilaga I till direktivet. För naturgas uttrycks minimiskattenivåerna i enheten euro per gigajoule bruttovärmevärde. För gasol och vissa andra gasformiga kolväten uttrycks nivåerna i euro per 1 000 kilogram.

Enligt artikel 12.1 i direktivet får medlemsstaterna uttrycka sina nationella skattenivåer i andra enheter än de som anges i artiklarna 7–10 under förutsättning att motsvarande skattenivåer, efter omvandling till dessa enheter, inte är lägre än de angivna miniminivåerna. Att uttrycka skattesatserna för naturgas, gasol och andra gaser som belopp per energienhet bedöms därför vara förenligt med EU-rätten.

Någon särskild regel om mätning eller skälighetsbedömning är inte nödvändig

Regeringen bedömer, till skillnad från *Skatteverket*, att det inte är lämpligt att i lagtexten ange exakt hur värmevärdet ska bestämmas i olika situationer. Precis som Skatteverket anger i sitt remissvar går det inte att använda schabloner eftersom värmevärdena för de olika gastyperna inte är stabila. Att använda schabloner skulle dessutom motverka syftet med förslaget.

Regeringen anser därmed, i likhet med *Energigas Sverige*, att då det inte regleras i LSE hur den volym eller vikt som i dag ligger till grund för beskattningen ska mätas, så saknas det anledning att i lagen reglera en särskild metod för mätning enbart för att skatten baseras på energiinnehåll.

Som framgår ovan finns det i gasnätet en branschgemensam praxis för fastställande av energiinnehåll. När det gäller andra distributionsformer, exempelvis när det handlar om flytande gaser, så bör det i normalfallet vara ett mindre varierande energiinnehåll än i gasnätet vilket bör underlätta hanteringen. Avsikten med förslaget är att det redovisade energivärdet så långt som möjligt ska spegla det verkliga värdet. I de fall en omvandling görs från volym eller vikt till energiinnehåll så är det upp till den skattskyldige att visa vilken omvandlingsfaktor som har använts i redovisningen.

Regeringen anser att det i praktiken kommer att innebära en form av skälighets-bedömning som inte behöver uttryckas i lagtexten på det sättet som *Drivkraft Sverige* föreslår. När det gäller Drivkraft Sveriges hänvisning till motsvarande regel i elbeskattningen är det en skillnad att energiskatten på el som huvudregel uttryckligen ska bestämmas utifrån mätning av energiinnehållet. Eftersom det inte föreslås att skatterna på gas uttryckligen ska baseras på mätning så saknas det enligt regeringen behov av en kompletteringsregel. Energimarknadsinspektionen har i en skrivelse (Fi2018/02648) föreslagit ändringar såväl i LSE som i skatteförfarandelagen (2011:1244) i syfte att regler om mätning, redovisning och betalning av punktskatter på naturgas och biogas mer ska likna de regler som gäller för energiskatt på el. Regeringen avser inte att vidta några åtgärder med anledning av skrivelsen.

Gröngasprincipen ska utgå från energiinnehåll

Skatteverket anger att det i promemorian inte berörs hur man ska bestämma hur mycket av energimängden som vid tillämpningen av fördelningsbestämmelserna i 2 kap. 2 a § LSE (den s.k. gröngasprincipen) skattemässigt ska anses härröra från respektive typ av gas som för den skattskyldiges räkning har tillförts gasnätet.

Enligt regeringen bör principen ovan, dvs. att beskattningen ska utgå från energiinnehåll, gälla såväl vid produktion och inmatning i gasnäten som uttag från näten. På samma sätt som att inmatade och uttagna volymer i ett gasnät ska stämma överens så bör inmatade och uttagna energimängder också stämma överens. Som framgår ovan torde skatten som baseras på inmatade och uttagna energimängder genom förslaget stämma överens med affärspartnernas fakturerade mängder, vilket inte är fallet med dagens regler.

Synsättet bekräftas av Energigas Sverige som betonar att det blir mer korrekt att basera en balans mellan inmatning och uttag i gasnätet på energiinnehåll än på volym. Om exempelvis 10 GWh biogas matas in på nätet så är det 10 GWh som säljs via avtal någon annanstans i gasnätet (eftersom gasen i dag faktureras i energi). Däremot är det enligt Energigas Sverige inte lika självklart att volymerna överensstämmer mellan inmatning och uttag.

Regeringen anser därför inte att det behövs några ändringar i lagförslaget med anledning av Skatteverkets invändningar.

Även innehavare av små anläggningar bedöms kunna hantera administrationen

Skatteverket påpekar att det i promemorian inte anges vilka mät- eller analyskrav som ska ställas på aktörerna för att man ska kunna bestämma energiinnehållet i gas som inte samdistribueras med annan gas. Det gäller exempelvis om det ska krävas analys av gasinnehållet i varje enskild gasbehållare som förs in till eller ut från Sverige, och vilka mät- eller analyskrav som ska ställas på en biogasproducent som själv löpande förbrukar den biogas som framställs på en avfallsanläggning eller ett jordbruk.

Energigas Sverige konstaterar att det med tillräckligt hög noggrannhet i de allra flesta fall går att fastställa energimängden producerad eller använd gas även på biogasanläggningar. Även om det i några få biogasanläggningar för egenproduktion av el och värme skulle finnas mätare med sämre noggrannhet, eller om det i något enstaka fall skulle saknas gaskvalitetsmätare och energiinnehållet i stället behöver uppskattas, är det enligt Energigas Sverige inte ett tillräckligt skäl till att inte övergå till beskattning utifrån energiinnehåll. Vidare anges att då skattebefrielse tillämpas för all denna biogas, oavsett om gasmängden mäts som volym eller energimängd, har viss osäkerhet i enstaka anläggningar ingen ekonomisk betydelse för företagen.

Regeringen anser, i likhet med Energigas Sverige, att det bör var möjligt även för mindre anläggningar att på ett tillförlitligt sätt uppskatta energiinnehållet i de fall där mätning inte finns. Inte heller i dessa fall finns det i dag några specifika regler om hur volymer ska mätas eller uppskattas. Som anges ovan bör det, oavsett hur detaljerad lagstiftningen är i fråga om specifika mätmetoder, vara möjligt för en skattskyldig eller återbetalningsberättigad att vid en kontroll visa Skatteverket hur redovisade värden har tagits fram.

Skattesatserna för gaser föreslås anges i ören per kilowattimme

En övergång från beskattning per volymenhet till beskattning per energienhet bör gälla oavsett i vilken form som gasen förekommer och oavsett om den distribueras i ett gasnät eller på annat sätt. Ett alternativ hade varit att överväga att ändringen enbart ska gälla för gasformiga bränslen som distribueras i gasnätet, eftersom det är i den

situationen som energiinnehållet varierar mest, och det är främst för gasnäten som branschpraxisen har överförts till andra regelverk. Av förenklingsskäl och för enhetlighetens skull bedömer dock regeringen att en bredare tillämpning är mer lämplig.

Med anledning av ovanstående föreslår regeringen att LSE ändras så att beskattningen av naturgas utgår från gasens energiinnehåll. För att skapa en så enhetlig hantering som möjligt av olika gaser, särskilt som de i vissa fall distribueras i gemensamma gasnät, föreslås att samma sak ska gälla flytande gasol och andra skattepliktiga gaser.

Då branschpraxis och andra regelverk utgår från energiinnehåll uttryckt i kilowattimmar föreslår regeringen att den enheten används även i LSE, trots att den enhet som anges i energiskattedirektivet i fråga om naturgas är gigajoule.

Regeringens förslag är därmed att skattesatserna som anges i 2 kap. 1 § första stycket 4 och 5 LSE för bl.a. naturgas och flytande gasol uttrycks i ören och tiondels ören per kilowattimme. I enlighet med reglerna om beskattning av vissa andra produkter som likvärdigt bränsle (2 kap. 3 och 4 §§ LSE) kommer de uttryckta skattebeloppen i förekommande fall tillämpas även på vissa andra gaser. Detta gäller exempelvis gasformig biogas och gasformig gasol, vilka båda har KN-nummer 2711 29 00, samt i förekommande fall vätgas.

Regeringen föreslår även en följdändring i bestämmelserna som avser den årliga omräkningen av energi- och koldioxidskatt på bränslen (2 kap. 1 b § LSE). Innebörden av förslaget är att vid omräkningen av skattesatserna på de aktuella gaserna ska beloppen avrundas till tiondels ören.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 2 kap. 1 och 1 b §§ LSE.

Skattesatserna för gaser

Regeringens förslag

Energiskattebeloppet för naturgas och flytande gasol m.m. som används för drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg ska vara 0 öre per kilowattimme. Koldioxidskattebeloppet för motsvarande ändamål ska vara 31,0 öre per kilowattimme.

Energiskattebeloppet för naturgas och flytande gasol m.m. som används för annat ändamål ska vara 12,1 öre per kilowattimme. Koldioxidskattebeloppet för motsvarande andra ändamål ska vara 31,0 öre per kilowattimme.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer i huvudsak överens med regeringens. Promemorian innehåller ytterligare förslag om att ändra omräkningsreglerna avseende vissa flytande bränslens temperatur.

Remissinstanserna

Remissinstanserna lämnar inga synpunkter på de föreslagna skattesatserna.

Drivkraft Sverige avstyrker promemorians förslag om att ändra omräkningsreglerna avseende vissa flytande bränslens temperatur med motiveringen att en sådan förändring skulle medföra en orimlig administrativ börda och kräva stora investeringar

i temperaturmätare, ändring av it-system etc. Däremot tillstyrks förslaget att flygbensin läggs till i bestämmelsens tillämpningsområde.

Skälen för regeringens förslag

I propositionen Vissa punktskattefrågor med anledning av budgetpropositionen för 2010 (prop. 2009/10:41) anges att energiskatten på naturgas beräknades utifrån ett energiinnehåll på 11 000 kilowattimmar per 1 000 kubikmeter. Det verkliga energiinnehållet i gasnätet har dock historiskt varit lägre och fluktuerat. Detta har inneburit att också skattebeloppet per energienhet har varierat, både över tid och mellan platser i gasnätet. Ett värde på 10 500 kilowattimmar per 1 000 kubikmeter bedöms ligga närmare det faktiska genomsnittliga energiinnehållet i den naturgas som i dag används i Sverige. För att bibehålla den genomsnittliga beskattningen för naturgasanvändarna vid en övergång till beskattning utifrån energiinnehåll bör skattebeloppet för naturgas beräknas genom att energi- och koldioxidskattebeloppen för 2026 divideras med 10 500 och uttrycks i öre per kilowattimme avrundat till en decimal.

Mot bakgrund av det ovanstående föreslås att energiskattebeloppet för naturgas som används för drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg ska vara 0 öre per kilowattimme respektive 12,1 öre per kilowattimme för naturgas som används för andra förbrukningsändamål. Vidare föreslås att koldioxidskattebeloppet för naturgas ska vara 31,0 öre per kilowattimme.

I gasnätet kan flera gaser blandas, bl.a. naturgas, biogas och gasol. Av förenklingsskäl, och för att ha en enhetlig beskattning när olika gaser blandas, föreslås att skatten för flytande gasol m.m. ska tas ut per kilowattimme vid samma skattenivå som naturgas. Detta innebär en något högre energiskatt för gasol än om energiskattesatsen i stället skulle ha beräknats genom att energiskattebeloppet per kilogram för 2026 hade dividerats med gasolens energiinnehåll. Samtidigt får flytande gasol en lägre koldioxidskattesats jämfört med om koldioxidskattebeloppet per 1 000 kilogram för 2026 skulle ha dividerats med gasolens energiinnehåll. Sammantaget blir summan av energi- och koldioxidskatt något lägre för flytande gasol till följd av ändringen.

I enlighet med reglerna om beskattning av vissa andra produkter som likvärdigt bränsle (2 kap. 3 och 4 §§ LSE) kommer de uttryckta skattebeloppen i förekommande fall tillämpas även på vissa andra gaser. Detta gäller exempelvis gasformig biogas och gasformig gasol samt i förekommande fall vätgas.

Med anledning av att skattebeloppen för naturgas föreslås anges per energienhet i stället för per volymenhet behövs inte den volymomräkningsregel som i dag finns i 2 kap. 2 § andra stycket LSE. En följdändring är således nödvändig och stycket föreslås därför tas bort.

Skatteverket har tidigare konstaterat att det särskilda villkoret för volymomräkning inte är tillämpligt då uppskovsbränsle tas ut från ett skatteupplag utan att en flyttning enligt ett uppskovsförfarande påbörjas, för att levereras till en köpare som inte är registrerad som skattskyldig för bränsle. Att bränsle levereras till en köpare som inte är registrerad som skattskyldig för bränsle saknar betydelse för skattskyldighetens inträde. Bränslets volym när det lämnar skatteupplaget får alltså räknas om till volymen vid 15 C utan att detta särskilt har avtalats mellan säljaren och köparen (se Skatteverkets ställningstagande Volymomräkning av bränsle enligt 2 kap. 2 § lagen om skatt på energi – villkor för omräkning är inte tillämpligt i vissa fall, den 16 april 2024, dnr. 8-2828610). I promemorians lagförslag ändras paragrafen med anledning av att villkoret ansågs överflödigt.

Drivkraft Sverige har invändningar mot det förslaget och menar att delar av det som stryks i promemorians förslag bör vara kvar. Regeringens avsikt är inte att omräkningsregeln för flytande bränslen ska ändras i praktiken och anpassar därför lagförslaget i enlighet med Drivkraft Sveriges önskemål.

Däremot föreslår regeringen, i likhet med promemorians förslag, att flygbensin läggs till i omräkningsregelns tillämpningsområde eftersom flygbensin är ett flytande bränsle som bör omfattas av samma omräkningsregler som vissa andra flytande bränslen.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 2 kap. 1 och 2 §§ LSE.

Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i relevanta delar av 7 § förordningen om konsekvensutredningar. *Regelrådet* bedömer att konsekvensutredningen uppfyller kraven i förordningen.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och skattebaser och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av ändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Efter ikraftträdandet kan förslaget utvärderas genom en uppföljning av Regeringskansliet tillsammans med exempelvis relevanta myndigheter eller branschorganisationer för att i relation till syftet med förslaget analysera effekter och för att oförutsedda konsekvenser av förslaget ska kunna uppdagas.

Offentligfinansiella effekter

Den offentligfinansiella effekten uppgår till de skatteintäkter som uteblir när förslaget genomförs. All användning av naturgas och gasol är inte fullt beskattad med både energi- och koldioxidskatt. Till exempel är förbrukning i metallurgiska processer befriad från såväl energi- som koldioxidskatt och uppvärmningsbränslen som används i industrianläggningar som omfattas av EU:s handel med utsläppsrätter (EU ETS) är undantagna från koldioxidskatt. År 2026 bedöms ca 266 miljoner kubikmeter naturgas, motsvarande ca 2,790 TWh, bli belagd med energiskatt och ca 159 miljoner kubikmeter, motsvarande ca 1,68 TWh, bli belagd med koldioxidskatt. För gasol bedöms år 2026 ca 122 tusen ton, motsvarande 1,56 TWh, bli belagd med energiskatt och ca 106 tusen ton, motsvarande 1,36 TWh, bli belagd med koldioxidskatt.

Beräkningarna av skattebaserna baseras bl.a. på Energimyndighetens senaste kortsiktsprognos. Beräkningarna av de offentligfinansiella effekterna utgår vidare från de skattesatser som riksdagen har fastslagit för naturgas och gasol som ska gälla från den 1 januari 2026. Den offentligfinansiella effekten för 2026 är baserad på en halvårseffekt och uppgår till -0,02 miljarder kronor netto. Från 2027 uppgår den offentligfinansiella nettoeffekten till -0,04 miljarder kronor. På grund av förslagets konstruktion härrör den negativa offentligfinansiella effekten i princip enbart från gasolskattebasen.

För att det totala skatteuttaget ska förbli oförändrat för naturgaskollektivet när skatten tas ut efter energiinnehåll måste de nuvarande skattesatserna divideras med ett

energiinnehåll som ligger nära det verkliga värmevärdet. Det får följden att de nya skattesatserna, uttryckta per energienhet, är högre jämfört med om de nuvarande skattesatserna i stället divideras med det tidigare antagna högre värmevärdet. Eftersom energiskatten på naturgas jämförs med normen för uppvärmningsbränslen genom att den uttrycks i ören per kilowattimme innebär förslaget att nya skatteutgifter och skattesanktioner uppstår. Övergången till beskattning av naturgas utifrån energiinnehåll synliggör alltså att det antagande om genomsnittligt energiinnehåll som energiskatten för naturgas har baserats på har skilt sig från det verkliga energiinnehållet. Härigenom kommer en skattesanktion att uppstå för energiskatt (och på samma sätt för koldioxidskatt) för naturgas även om det inte görs någon reell ändring i skatteuttag. Den sänkta koldioxidskatten på gasol innebär att en skatteutgift för gasol som används för uppvärmning uppstår. Den höjda energiskatten för gasol innebär samtidigt att en skattesanktion för gasol uppstår.

Effekter för företagen

Att skatten på naturgas och gasol uttrycks per energienhet i stället för per volymenhet innebär att samtliga kostnadskomponenter i naturgasnätet, såväl pris och nätavgifter som skatt, tas ut enligt samma princip. Förslaget om skatt utifrån energiinnehåll innebär därmed en regelförenkling för de företag som handlar med naturgas och biogas i gasnätet. Förändringen innebär också att kunder som tar ut gas på olika platser i gasnätet, med varierande värmevärde, får samma skattekostnad för den energi de köper. Skattelagstiftningen kommer därmed inte längre att snedvrida konkurrensförhållandena mellan företag som är lokaliserade på olika platser längs med gasnätet. En ökad inmatning av biogas i nätet kommer därmed heller inte att leda till att skattekostnaden för kunder i närheten av inmatningspunkten ökar.

Skattesatserna per energienhet i förslaget är utformade för att naturgasanvändarna som kollektiv inte ska få ändrade kostnader. Däremot kommer skattekostnaden att minska för de företag som i dag använder naturgas med ett lägre energiinnehåll medan skattekostnaden kommer att öka för de företag som i dag använder naturgas med ett högre energiinnehåll. Förslaget innebär att, uttryckt i ören per kilowattimme, energiskatten på gasol ökar något medan koldioxidskatten på gasol minskar. Sammantaget går skatten på gasol ned. Den del av industrins gasolanvändning som är belagd med koldioxidskatt är även belagd med energiskatt. Eftersom koldioxidskatten minskar mer än energiskatten ökar, innebär detta minskade kostnader för dessa företag med ungefär 50 miljoner kronor räknat på årsbasis. Koldioxidbeskattad användning av gasol antas framför allt ske i livsmedelsbranschen men till viss del också inom tillverkning av kemikalier och kemiska produkter och metallvarutillverkning. För de företag som endast betalar energiskatt ökar kostnaderna i stället marginellt. Huvuddelen av sådan användning antas ske i företag som är verksamma inom massa- och pappersvarutillverkning och järn- och stålindustrin.

Naturgas levereras även i förvätskad form utan inblandning av biogas, s.k. LNG. Energiinnehållet i den naturgas som levereras som LNG är visserligen något högre per kilogram än den blandning av naturgas och biogas som levereras via västsvenska naturgasnätet, men per volymenhet är energiinnehållet i LNG snarlikt det i naturgasnätet, dock med viss variation beroende på ursprung. Att beskatta naturgas som levereras förvätskad per energienhet med den skattesats som föreslås bedöms därför inte påverka skattebelastningen jämfört med dagens situation för den genomsnittlige användaren av LNG.

Förslaget innebär att skatten för vätgas kommer att minska avsevärt uttryckt i kronor per energienhet eftersom energiinnehållet per volymenhet är lågt. Detta gynnar företag som i dag använder vätgas som är beskattad, exempelvis i vätgaslastbilar med

förbränningsmotor. Sådan användning bedöms i dag vara marginell men kan öka till följd av förslaget.

Effekter för miljön

En beskattning efter energiinnehåll minskar behovet av att spetsa biogasen med fossil gasol för att öka dess värmevärde. Minskad användning av fossil gasol kan leda till något lägre fossila växthusgasutsläpp. Skatten på gasol sänks något jämfört med nuvarande regelverk vilket kan öka användningen av fossil gasol och därmed utsläppen av fossila växthusgaser något. Sammantaget bedöms miljöeffekterna vara små.

Sverige har statsstödsgodkännanden som innebär att biogas och biogasol som används som uppvärmnings- eller motorbränsle får skattebefrias fram t.o.m. 2030. I en hypotetisk framtida situation där biogas eller biogasol inte längre är skattebefriade, innebär förslaget att dessa bränslen inte längre missgynnas skattemässigt på grund av deras lägre energiinnehåll per volym- eller viktenhet.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

Förslaget förväntas medföra vissa kostnader för Skatteverket och Tullverket för att ändra blanketter och tillgodose företagens informationsbehov vid de ändrade reglerna. Några särskilda informationsinsatser bedöms inte nödvändiga utan bedöms kunna ingå i den anpassning som regelbundet görs på grund av ny eller ändrad lagstiftning. Eventuellt tillkommande kostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar. Förslaget bedöms inte påverka antalet mål eller på annat sätt påverka arbetsbelastningen i de allmänna förvaltningsdomstolarna och inte heller medföra några ökade kostnader för andra myndigheter.

Övriga effekter

Förslaget förväntas inte få några effekter för enskilda, några fördelningseffekter eller några konsekvenser för den ekonomiska jämställdheten. Förslaget bedöms inte heller få några särskilda konsekvenser för kommuner och regioner, sysselsättning, arbetslöshet och löner.

13.15.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Ändringarna träder i kraft den 1 juli 2026.

Äldre bestämmelser ska gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslagen i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

De flesta av remissinstanserna lämnar inga synpunkter på promemorians förslag.

Meva Energy anser att ny lagstiftning som syftar till att förbättra för miljön ska beredas skyndsamt och att ändringen av definitionen av biogas innebär en mindre ändring av lagtexten som Skatteverket och andra berörda bör kunna anpassa sig till på kort tid, förslagsvis till den 1 januari 2026.

Skatteverket för fram att en stor andel av de godkända lagerhållarna har kalenderår som redovisningsperiod. Den föreslagna ikraftträdandetidpunkten innebär att dessa lagerhållare i deklarationen för år 2026 ska redovisa skatt både enligt nuvarande skattesatser och enligt skattesatser som utgår från gasernas energiinnehåll. Det skulle vara mycket resurskrävande för Skatteverket att utveckla deklarationsformulär och systemstöd som på ett bra sätt stödjer en sådan redovisning. För att underlätta redovisningen för de skattskyldiga i samband med lagändringen och minska Skatteverkets utvecklingsbehov, anser Skatteverket att en sådan ändring av skattesatserna bör träda i kraft vid ett kalenderårsskifte.

Skälen för regeringens förslag

Det är önskvärt att ändringarna kan träda i kraft så snart som möjligt men det är samtidigt viktigt att berörda företag och myndigheter får rimlig tid för förberedelser. Skatteverket behöver tid för ändringar av blanketter, it-system etc. Även skattskyldiga och återbetalningsberättigade behöver tid för att uppdatera rutiner och redovisningssystem.

Regeringen anser, avseende *Meva Energys* synpunkter, att samtliga förslag bör träda i kraft vid ett och samma tillfälle och att det därför behövs viss tid för anpassning med tanke på att vissa delar av förslagen är relativt komplexa.

Att skjuta fram ikraftträdandet till ett senare helårsskifte, så som *Skatteverket* förordar i syfte att underlätta myndighetens hantering av helårsdeklarationer, skulle medföra att regeringen redan i den här budgetpropositionen för 2026 föreslår skattesatser, även för exempelvis bensin och diesel, som ska gälla från och med den 1 januari 2027. I ett sådant förslag måste kommande indexeringar prognosticeras.

Regeringen bedömer att ca ett halvår mellan riksdagsbeslut och ikraftträdande är en rimlig tid för anpassning, såväl för Skatteverket som för näringslivet. Även om det innebär ökade utvecklingskostnader för Skatteverket och viss ökad administration för de som har kalenderår som redovisningsperiod föreslår regeringen, vid en sammanvägd bedömning, därför att ändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Äldre bestämmelser föreslås gälla för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet. Detta innebär exempelvis att när skattskyldighet för en gas inträder före ikraftträdandet så ska skatt redovisas med de belopp och för de måttenheter som gällde vid tiden för skattskyldighetens inträde. Även i det fall någon i efterhand ansöker om återbetalning av skatt på ett bränsle, ska ansökan avse skatten på bränslet utifrån de skattebelopp och de måttenheter som gällde när skattskyldigheten inträdde för det aktuella bränslet.

Skatt på konsumtion m.m. – övriga punktskatter

13.16 Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar

13.16.1 Ärendet och dess beredning

Inom Finansdepartementet har promemorian Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar tagits fram. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 14 avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 14 avsnitt 2*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 14 avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Finansdepartementet (Fi2025/01061).

Lagrådet

Förslaget i propositionen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Regeringen har därför inte inhämtat Lagrådets yttrande.

13.16.2 Bakgrund och gällande rätt

En släpvagn definieras i 2 § lagen (2001:559) om vägtrafikdefinitioner som ett släpfordon på hjul eller band som är inrättat för att dras av ett motorfordon, en traktor eller ett motorredskap. I samma paragraf anges att släpvagnar, i likhet med övriga släpfordon, delas in i lätta och tunga släpfordon. Ett lätt släpfordon är ett släpfordon som väger högst 750 kilogram, alternativt väger mer än 750 kilogram men ingår i en kombination av släpvagn och dragfordon där kombinationen har en sammanlagd totalvikt som inte överstiger 3,5 ton. I bägge dessa fall följer det av 2 kap. 5 § körkortslagen (1998:488) att redan ett B körkort ger behörighet att använda släpvagnen när dragfordonet är en personbil eller lätt lastbil.

Det förekommer även att andra fordonskategorier än de ovan nämnda används för att fastställa när olika krav på t.ex. släpvagnar är tillämpliga. Så sker på nationell nivå bl.a. i Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om bilar och släpvagnar som dras av bilar och som tas i bruk den 1 juli 2010 eller senare (TSFS 2016:22). Av föreskrifterna framgår såvitt nu är av betydelse att släpvagnar vars högsta vikt inte överstiger 750 kilogram tillhör kategori O_1, medan släpvagnar med en högsta vikt som överstiger 750 kilogram men inte 3,5 ton tillhör kategori O_2.

Som exempel på släpvagnar kan nämnas husvagnar.

I vägtrafikskattelagen (2006:227), förkortad VSL, finns bestämmelser om vägtrafikskatt i form av fordonsskatt och saluvagnsskatt för bl.a. släpvagnar.

Fordonsskatt

I Sverige tillämpas för närvarande två system för fordonsskatt, det koldioxidbaserade systemet och det viktbaserade systemet. Inom det viktbaserade systemet gäller att skattens storlek i huvudsak är differentierad utifrån vikt och fordonsslag. Även andra egenskaper, t.ex. vilket slags drivmedel som fordonet kan drivas med, kan dock vara av betydelse.

Fordonsskatt för släpvagnar tas ut inom ramen för det viktbaserade systemet i bilaga 2 till VSL. Det är då släpvagnens skattevikt som ligger till grund för beskattningen. Vad som avses med skattevikt anges i 1 kap. 6 § VSL. Av bestämmelsen följer att uttryckets innebörd varierar mellan olika fordonsslag. För de släpvagnar som berörs av detta förslag är skattevikt dock i praktiken detsamma som totalvikt eller, om släpvagnen är en påhängsvagn, den del av totalvikten som vilar på släpvagnens fasta axel eller fasta axlar.

Av 2 kap. 2 § andra stycket 3 och 5 VSL framgår att släpvagnar i vissa fall är undantagna från fordonsskatteplikt. Detta gäller dels om släpvagnens skattevikt uppgår till som mest 750 kilogram. Även släpvagnar som är tyngre än 750 kilogram kan undantas från skatteplikt om släpvagnens dragfordon är ett motorredskap eller en tung terrängvagn, förutsatt att dragfordonet tillhör skatteklass II. Vidare kan släpvagnen undantas om dragfordonet är ett motorredskap som varken tillhör skatteklass I eller II och därför beskattas enligt 2 kap. 19 § VSL. Dessa undantag från skatteplikt tar främst sikte på vilket slags transporter som dragfordonet används för, men andra faktorer som tjänstevikt eller vikt på lasten kan i vissa fall också leda till att släpvagnen undantas.

För skattepliktiga släpvagnar med skattevikt mellan 751 och 2 000 kilogram tas fordonsskatt ut med ett enhetligt belopp. Mellan 2 001 och 3 000 kilogram är detta belopp högre och det tillkommer ett tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram som vikten överstiger 2 001 kilogram.

För släpvagnar med skattevikt över 3 ton tillkommer ett antal ytterligare egenskaper som fordonsskatten differentieras utifrån. Om släpvagnens dragfordon är en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn i skatteklass I tas skatt för släpvagnen ut med olika belopp beroende på dess vikt och antal axlar. Detsamma gäller om dragfordonet är en bil som inte kan drivas med diesel. Om dragfordonet är en bil som kan drivas med diesel beror skattens storlek, utöver vikt och antal axlar, på om släpvagnen är en styraxel för påhängsvagn eller ej. Vidare differentieras skatten utifrån olika viktintervall beroende på vilken kategori av släpvagn det är fråga om.

Saluvagnsskatt

Saluvagnsskatt regleras i 3 kap. VSL. Av kapitlets bestämmelser följer bl.a. att släpvagnar med skattevikt över 750 kilogram är saluvagnsskattepliktiga om de får användas med stöd av en saluvagnslicens som har meddelats enligt lagen (2019:370) om fordons registrering och användning. Det är innehavaren av saluvagnslicensen som är skattskyldig för saluvagnsskatt. Skatten tas ut med ett enhetligt belopp för varje fordon som licenshavaren samtidigt önskar använda med stöd av licensen.

13.16.3 Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar

Regeringens förslag

Viktgränserna för undantag från fordonsskatteplikt respektive för saluvagnsskatteplikt höjs så att samtliga släpvagnar vars skattevikt inte överstiger 3 ton undantas från fordonsskatt och saluvagnsskatt.

Ändringarna ska träda i kraft den 1 februari 2026.

Promemorians förslag

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens. Promemorians övergångsbestämmelse har en delvis annan utformning.

Remissinstanserna

Trafikverket, Drivkraft Sverige, *Mobility Sweden, Skattebetalarnas Förening, Småföretagarnas Riksförbund, Svenskt Näringsliv, Sveriges Åkeriföretag, Lantbrukarnas Riksförbund* och *Transportföretagen* tillstyrker förslaget.

Husvagns- och Husbilsbranschens Riksförbund, Släpvagnsbranschens Riksförbund, Riksförbundet M Sverige, Företagarna, Motorbranschens Riksförbund, *SCR Svensk Camping* och *Visita* är positiva till förslaget men anser att viktgränsen bör dras vid 3,5 ton i stället för 3 ton, eftersom samtliga släpvagnar i fordonskategorierna O_1 och O_2 i så fall omfattas av förslaget. Husvagns- och Husbilsbranschens Riksförbund och SCR Svensk Camping anser, tvärtemot promemorians slutsats, att en sådan gränsdragning leder till mindre fragmentering av fordonsskattesystemet och förenklingar för både företagen och hushållen.

Kommerskollegium, Konsumentverket, *Naturvårdsverket* och *Statens väg- och transportforsknings-institut* har inga synpunkter på förslaget. Kommerskollegium anser att analysen av even-

tuella EU-rättsliga aspekter borde utvecklas något men bedömer att förslaget inte aktualiserar EU:s anmälningsprocedurer för varor och tjänster.

Skatteverket har inte några synpunkter på förslaget. Enligt myndighetens bedömning bör dock övergångsbestämmelserna ges en något annorlunda utformning, eftersom det i vägtrafikregistret saknas tillräckliga uppgifter för att saluvagnsskatten ska kunna återbetalas enligt promemorians förslag. Skatteverket anser att saluvagnsskatten i stället bör återbetalas enligt 5 kap. 12 § tredje stycket VSL, där det anges att ett överskjutande belopp ska återbetalas till den skattskyldige efter ansökan och sedan utlämnad saluvagnsskylt har återställts.

Transportstyrelsen anser, på samma sätt som Skatteverket, att saluvagnsskatt bör återbetalas enligt 5 kap. 12 § tredje stycket VSL. Vidare förordar Transportstyrelsen ett ikraftträdande den 1 februari 2027 i stället för den 1 februari 2026, eftersom myndigheten vid ett senare ikraftträdande kan fokusera på att utveckla dess nya it-plattform och då kan genomföra nödvändiga ändringar med anledning av förslaget direkt i den nya plattformen i stället för i det nuvarande, gamla systemet.

Trafikanalys bedömer att förslaget medför en viss negativ effekt för den övergripande transportpolitiska måluppfyllelsen i den del som avser samhällsekonomisk effektivitet eftersom det leder till att internaliseringen av vägtrafikens negativa externa effekter minskar, samt att kostnaden för förslaget är hög i förhållande till nyttan för målgruppen och träffsäkerheten är begränsad. Om förslaget genomförs anser Trafikanalys att undantaget från fordons- och saluvagnsskatt inte bör omfatta samtliga släpvagnar upp till 3 ton, utan att undantaget bör begränsas till husvagnar. Myndigheten menar också att det på längre sikt, med ett växande antal släpvagnar, finns en risk för att skattebortfallet blir högre än vad som framgår av promemorian.

Skälen för regeringens förslag

Den 1 februari 2025 togs malus bort för husbilar vilket minskade kostnaderna för de hushåll som använder nyare husbilar. Regeringen anser att fordonsskatten för vissa släpvagnar, däribland husvagnar, bör avskaffas som ett led i arbetet med att underlätta för hushållen. Av förenklingsskäl bör detta gälla för samtliga släpvagnar med skattevikt på maximalt 3 ton. Därigenom minskar även de administrativa kostnader som är förknippade med skatteuppbörden. En höjning av viktgränsen för undantag från fordonsskatteplikt från 750 kilogram till 3 ton innebär att i princip alla släpvagnar som är möjliga att dra med en personbil eller lätt lastbil blir undantagna från fordonsskatt. I denna grupp av fordon ingår utöver husvagnar bl.a. släp för hästtransporter, båttrailrar, släpvagnar med flak och skåp samt öppna släpvagnar.

För fordonsskattepliktiga släpvagnar med skattevikt på maximalt 3 ton är skatten i dag endast differentierad utifrån vikt. En höjning av viktgränsen som omfattar samtliga dessa fordon påverkar enligt regeringens bedömning inte fordonsskattesystemets grundläggande systematik. Den stora majoriteten av släpvagnarna med en totalvikt mellan 750 kilogram och 3 ton har en totalvikt under 1,5 ton (82 procent) och ytterst få har en totalvikt över 2 ton (5 procent). Att sätta viktgränsen någonstans mellan 1,5 ton och 3 ton i stället för vid 3 ton får därför en marginell offentligfinansiell effekt.

Husvagns- och Husbilsbranschens Riksförbund, Släpvagnsbranschens Riksförbund, Riksförbundet M Sverige, Företagarna, Motorbranschens Riksförbund, *SCR Svensk Camping* och *Visita* anser att viktgränsen bör dras vid 3,5 ton i stället för 3 ton, eftersom samtliga släpvagnar i fordonskategorierna O_1 och O_2 i så fall omfattas av förslaget.

Det huvudsakliga syftet med förslaget är att förenkla och underlätta för hushåll. De släpvagnar som ägs av hushållen består nästan uteslutande av släp med en skattevikt

understigande tre ton. Då endast en mycket liten andel, ca 10 procent, av släpvagnarna med en totalvikt mellan 3 och 3,5 ton ägs av hushållen anser regeringen att den föreslagna viktgränsen är väl avvägd och därmed mer ändamålsenlig för att underlätta hushållens ekonomiska situation än en höjning av viktgränsen till 3,5 ton.

För att undvika fragmentering av fordonsskattesystemet bör inte heller förslaget, så som *Trafikanalys* fört fram, begränsas till att endast omfatta husvagnar. Sammantaget är en höjning av viktgränsen till 3 ton för samtliga släpvagnar välavvägd.

Även för saluvagnsskatten gäller i dag att släpvagnar vars skattevikt uppgår till som mest 750 kilogram inte beskattas. Den gränsen infördes samtidigt som viktgränsen för undantag från fordonsskatteplikt och motiverades då med hänvisning till det sistnämnda undantaget (se prop. 2005/06:65 s. 97 f.). Som en följd av den föreslagna höjningen av viktgränsen för undantag från fordonsskatteplikt bedömer regeringen att även viktgränsen för saluvagnsskatteplikt bör höjas till 3 ton.

Kommerskollegium anser att analysen av eventuella EU-rättsliga aspekter borde utvecklas något. Regeringen instämmer i myndighetens bedömning att förslaget inte aktualiserar EU:s anmälningsprocedurer för varor och tjänster. Vidare anser regeringen att förslaget är förenligt med fordonsskattebestämmelserna i Europaparlamentets och rådets direktiv 1999/62/EG av den 17 juni 1999 om avgifter för fordon för användningen av väginfrastrukturer samt att förslaget inte i övrigt ger upphov till någon särskild EU-rättslig frågeställning.

Regeringen anser, även med beaktande av vad *Transportstyrelsen* fört fram om att ett ikraftträdande under 2027 vore att föredra, att ändringarna bör träda i kraft tidigt under 2026. Eftersom myndigheternas implementering av ändringarna underlättas om ändringarna inte träder i kraft vid ett årsskifte bör ikraftträdandet bestämmas till den 1 februari 2026. Förslaget innebär att släpvagnar vars skattevikt inte överstiger 3 ton varken kommer att vara fordonsskattepliktiga eller saluvagnsskattepliktiga fr.o.m. den dagen. Äldre bestämmelser föreslås dock fortsatt gälla för tid före ikraftträdandet.

I 5 kap. 12–14 §§ VSL finns bestämmelser om återbetalning av fordonsskatt och saluvagnsskatt i vissa fall, bl.a. vid ändringar av skattenivåerna. Enligt promemorians förslag ska 13 och 14 §§, som avser de återbetalningsfall där fordonsskatt ska tas ut med ett annat belopp på grund av ändringar i VSL, tillämpas både på fordonsskatten och saluvagnsskatten.

Skatteverket har dock fört fram att det i vägtrafikregistret inte finns några uppgifter om vilka saluvagnsskyltar som avser släpvagnar med vikt mellan 751 kilogram och 3 ton, vilket enligt myndighetens bedömning innebär att en automatisk återbetalning enligt de angivna bestämmelserna inte är möjlig. Skatteverket anser att saluvagnsskatten i stället bör återbetalas enligt 5 kap. 12 § tredje stycket, där det anges att ett överskjutande belopp ska återbetalas till den skattskyldige efter ansökan och sedan utlämnad saluvagnsskylt har återställts. Även Transportstyrelsen anser att saluvagnsskatten bör återbetalas på detta sätt. Regeringen instämmer i myndigheternas bedömning att 5 kap. 12 § tredje stycket bör tillämpas vid återbetalning av saluvagnsskatten och att övergångsbestämmelserna därför bör ges en något annorlunda utformning än vad som föreslagits i promemorian.

Lagförslag

Förslaget medför ändringar i 2 kap. 2 §, 3 kap. 1 § och bilaga 2 till VSL.

13.16.4 Konsekvensanalys

I detta avsnitt redogörs för förslagets effekter i den omfattning som bedöms lämpligt i det aktuella lagstiftningsärendet och med utgångspunkt i tillämpliga delar av 7 § förordningen om konsekvensutredningar.

De offentligfinansiella effekterna till följd av ändrade skatte- och avgiftsregler beräknas i enlighet med Finansdepartementets beräkningskonventioner. Beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer och utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringarna i skattereglerna. Antagandet om oförändrat beteende ger en god uppskattning av åtgärdernas effekt på kort och medellång sikt. På längre sikt, och för att analysera andra konsekvenser än de offentligfinansiella effekterna, kan ett mer dynamiskt synsätt behöva användas, där skattebaser tillåts påverkas av regeländringen.

Regeringen bedömer att förslagets konsekvenser inte är av sådan omfattning att en utvärdering är motiverad.

Offentligfinansiella effekter

De offentligfinansiella effekterna nedan baseras på uppgifter om antalet släpfordon i trafik vid årsskiftet 2023/24. Som *Trafikanalys* påpekar finns det släpvagnar, i synnerhet husvagnar, som är avställda i december månad men som är i trafik, och därmed betalar fordonsskatt, under delar av året. Samtidigt har sannolikt några av de släpvagnar som var i trafik vid årsskiftet varit avställda, och därmed inte varit fordonsskattepliktiga, under andra delar av året. Sammantaget bedöms antalet släpvagnar i trafik vid ett årsskifte ge en rimlig uppfattning om antalet släpvagnar som är fordonsskattepliktiga under ett kalenderår. Antalet släpfordon i de aktuella viktklasserna har varit relativt konstant de senaste åren vilket gör att antalet släp vid årsskiftet 2023/24 bedöms vara en rimlig bedömning av skattebasen även 2026. Sett över en lite längre tidsperiod har dock antalet släp i fordonsflottan ökat och om denna utveckling fortsätter kan skattebortfallet bli något högre på längre sikt. Som Trafikanalys påpekar i sitt remissvar har antalet släpfordon i de aktuella viktklasserna ökat med 13 procent sedan 2015.

För släpfordon som ägs av hushållen uppgår den offentligfinansiella kostnaden av förslaget till de skatteintäkter som uteblir när viktgränsen för fordonsskatteplikt höjs. För släpfordon som ägs av företag uppstår även en bolagsskatteeffekt då borttagen fordonsskatt antas leda till högre vinster hos företagen, vilket minskar den offentligfinansiella kostnaden något.

Intäkterna från saluvagnsskatten uppgick 2024 till knappt 10 miljoner kronor, vilket inkluderar intäkter från samtliga saluvagnsskattepliktiga fordon (dvs. från bilar, motorcyklar och släpvagnar). Den andel av intäkterna som kommer specifikt från släpvagnar kan antas vara relativt liten. Att höja viktgränsen för saluvagnsskatteplikt från 750 kilogram till 3 ton för släpvagnar bedöms få försumbara offentligfinansiella effekter.

Förslaget beräknas sammantaget minska skatteintäkterna med 190 miljoner kronor under 2026. Därefter beräknas förslaget minska skatteintäkterna med 220 miljoner kronor årligen. Den lägre offentligfinansiella effekten 2026 beror dels på att förslaget träder i kraft den 1 februari, dels på att förutbetald fordonsskatt inte återbetalas för belopp under 100 kronor.

Effekter för företag och privatpersoner

Omkring 650 000 släpvagnar berörs av förslaget, varav ungefär 60 procent ägs av privatpersoner och ungefär 40 procent är företagsägda. De fem vanligaste SNI-koderna för de företagsägda släpvagnarna är kopplade till verksamheter inom skogsförvaltning (16 procent), jordbruk (7 procent), mark och grundarbeten (4 procent), byggande (4 procent) och byggnadssnickeriarbeten (3 procent). Husvagnar utgör ca en fjärdedel av de släpvagnar som berörs av förslaget och är till största del privatägda.

Tabellen nedan visar antalet släpvagnar i olika viktklasser upp till 3 000 kilogram och storleken på fordonsskatten för dessa. Om släpvagnens vikt är mellan 751 och 2 000 kilogram uppgår fordonsskatten till ett enhetligt belopp om 360 kronor per år. Mellan 2 001 och 3 000 kilogram är skatten 380 kronor, med ett tilläggsbelopp på 21 kronor för varje helt hundratal kilogram som vikten överstiger 2 001 kilogram.

Tabell 13.7 Släpvagnar i olika viktklasser

Antal släpvagnar samt fordonsskatt i kr/år

Totalvikt i kg	Antal släpvagnar	varav husvagnar	Fordonsskatt
0–750	611 820	4 611	0
751–1 500	528 279	117 285	360
1 501–2 000	81 560	40 240	360
2 001–2 500	12 190	3 675	380–464
2 501–3 000	24 095	1 608	485–569

Källa: Trafikanalys Fordon 2024

Förslaget innebär en skattelättnad på mellan 360–569 kronor per år för de berörda släpvagnarna. Eftersom det rör sig om så pass låga belopp bedöms förslaget få försumbara effekter för såväl privatpersoner som företag. I de fall en privatperson eller ett företag äger många släpvagnar skulle dock skattesänkningen kunna ge en något större effekt för de berörda. *Regelrådet* saknar en beskrivning av förslagets effekter på företagens intäkter och konkurrenssituationen för berörda företag. Några sådana effekter bedöms inte uppkomma. Även om de släpvagnar som berörs av förslaget till ca 80 procent ägs av män bedöms förändringen, till följd av de små beloppen, inte märkbart påverka den ekonomiska jämställdheten.

För släpvagnar som omfattas av saluvagnsskatt uppgår skatten till 200 kronor per år och släpvagn. Även i detta fall bedöms effekten av skattelättnaden vara försumbar.

Effekter för statliga myndigheter och de allmänna förvaltningsdomstolarna

De ändringar som behöver göras för att anpassa Transportstyrelsens it-system till förslaget bedöms innebära initiala, men begränsade, utvecklingskostnader. Därutöver behöver Skatteverket och Transportstyrelsen uppdatera informationsmaterial. Tillkommande kostnader ska hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Förslaget bedöms varken påverka antalet mål eller arbetsbelastningen i övrigt i de allmänna förvaltningsdomstolarna. Vidare bedöms förslaget inte heller medföra ökade kostnader för andra myndigheter.

Övriga effekter

Förslaget bedöms inte medföra några konsekvenser för kommuner och regioner. Förslaget bedöms inte nämnvärt påverka miljön, inflationen eller sysselsättningen.

13.17 Sänkt alkoholskatt för drycker från oberoende småproducenter

Regeringens bedömning

Det bör införas ett system med nedsatt alkoholskatt för drycker från oberoende småproducenter, motsvarande det som finns för öl från oberoende småbryggerier.

Ändringen bör träda i kraft den 1 juli 2026.

Skälen för regeringens bedömning

Den 1 juli 2025 ändrades reglerna för alkoholskatt så att öl från oberoende småbryggerier får nedsatt skatt. Producenterna som omfattas av nedsättning delas in i fem olika kategorier utifrån sin årsproduktion. Öl från producenter i kategorin med lägst produktion ges skattenedsättning med 50 procent. Nedsättningen minskar sedan stegvis med 10 procentenheter per kategori.

Regeringen anser att en motsvarande nedsättning bör införas även för övriga alkoholhaltiga drycker som produceras av oberoende småproducenter. De drycker som omfattas är vissa typer av andra jästa drycker (exempelvis cider och mjöd), vin, sprit och s.k. mellanklassprodukter (exempelvis portvin och sherry). Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag om detta. De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 juli 2026.

Åtgärden beräknas minska skatteintäkterna med omkring 10 miljoner kronor 2026 (delårseffekt på grund av ikraftträdande 1 juli 2026) och därefter med omkring 20 miljoner kronor per år.

13.18 Höjd skatt på vissa tobaksprodukter

Regeringens bedömning

Tobaksskatten på cigaretter, cigarrer, cigariller, röktobak, tuggtobak och övrig tobak bör höjas med ca 3–4 procent utöver den årliga indexeringen den 1 januari 2027.

Skälen för regeringens bedömning

Ett övergripande mål för samhället och regeringen är att främja folkhälsan. Pris- och beskattningsåtgärder lyfts i Världshälsoorganisationens ramkonvention om tobakskontroll fram som viktiga och effektiva medel för att sänka tobakskonsumtionen. Den totala tobakskonsumtionen tenderar att minska när priset ökar. Vid förändringar i skatten på tobak måste dock hänsyn tas till eventuella effekter på den oregistrerade delen av tobakskonsumtion (resandeinförsel och smuggling). En för stor prisökning kan leda till ökad resandeinförsel och smuggling. Senast tobaksskatten ändrades utöver de årliga indexomräkningarna var den 1 november 2024, då skatten på cigaretter, cigarrer, cigariller, röktobak och övrig tobak höjdes med ca 9 procent och skatten på tobakssnus sänktes med ca 20 procent. Regeringen bedömer att det fortsatt finns ett visst behov av att öka skatten på cigaretter, cigarrer, cigariller, röktobak, tuggtobak och övrig tobak. Det bedöms finnas utrymme för en höjning på omkring 3–4 procent utöver den årliga indexeringen. För att minska påverkan på den oregistrerade tobakskonsumtionen bör dock höjningen inte träda i kraft förrän den 1 januari 2027. Regeringen avser återkomma till riksdagen med ett förslag om detta.

Åtgärden beräknas öka skatteintäkterna med omkring 320 miljoner kronor per år fr.o.m. 2027.

Skatt på konsumtion m.m. – mervärdesskatt

13.19 Tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel

Regeringens bedömning

Mervärdesskattesatsen på livsmedel bör sänkas tillfälligt från 12 procent till 6 procent.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 april 2026 och gälla t.o.m. den 31 december 2027.

Skälen för regeringens bedömning

Svensk ekonomi befinner sig i en utdragen lågkonjunktur. Hushållens köpkraft har urholkats till följd av den tidigare höga inflationen. För att stötta hushållen ekonomiskt bör mervärdesskatten på livsmedel sänkas tillfälligt. Åtgärden träffar samtliga hushåll och slår sannolikt igenom nästintill fullt ut på priserna relativt direkt efter sänkningen. Åtgärden bedöms bidra till återhämtningen i svensk ekonomi.

Åtgärden bör vara tillfällig då den syftar till att tillfälligt stötta hushållens ekonomi genom lågkonjunkturen. Mervärdesskatten är därtill en effektiv skatt som bör värnas som intäktskälla för staten. Därutöver är det mer osäkert hur prisgenomslaget på livsmedel ser ut på längre sikt.

En viktig del i åtgärden är att prisgenomslaget följs upp av relevanta myndigheter för att säkerställa att sänkningen får avsedd effekt.

Regeringen avser att under hösten 2025 återkomma till riksdagen med förslag med utgångspunkt i ovanstående. Sänkningen bör träda i kraft den 1 april 2026 och gälla t.o.m. den 31 december 2027. Det kommande förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 15,94 miljarder kronor 2026 och med 21,25 miljarder kronor 2027.

13.20 Sänkt mervärdesskatt på tillträde till danstillställningar

Regeringens bedömning

Mervärdesskattesatsen på tillträde till danstillställningar bör sänkas från 25 procent till 6 procent.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 juli 2026.

Skälen för regeringens bedömning

Mervärdesskatten är en effektiv skatt och bör värnas som intäktskälla för staten. När mervärdesskatten sänks på ett område finns risk för att det uppstår gränsdragnings-problem och konkurrenssnedvridningar i förhållande till andra varor och tjänster. Utgångspunkten bör därför vara enhetlig mervärdesskatt och tillämpning av normalskattesatsen på 25 procent.

När det gäller tillträde till vissa evenemang och tillställningar inom kulturområdet görs dock sedan lång tid tillbaka avsteg från denna utgångspunkt genom tillämpning av en lägre skattesats i syfte att gynna kulturlivet. Tillträde till kulturella evenemang som konserter, cirkus-, teater-, opera- och balettföreställningar eller liknande föreställningar beskattas därför med 6 procent mervärdesskatt. Även viss idrottslig verksamhet som innefattar dans beskattas med 6 procent mervärdesskatt. Tillträdet eller entréavgiften till danstillställningar beskattas dock med 25 procent mervärdesskatt. För att främja dans och kultur i Sverige bör skattesatsen för danstillställningar sänkas från 25 procent till 6 procent mervärdesskatt. En danstillställning är i det här sammanhanget ett arrangemang där besökarna ges möjlighet att dansa till musik.

Förslaget bedöms minska skatteintäkterna med 0,22 miljarder kronor 2026 (halvårseffekt). Därefter bedöms skatteintäkterna minska med 0,44 miljarder kronor per år.

Finansdepartementet har remitterat en promemoria med utgångspunkt i ovanstående. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med ett förslag. Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 juli 2026.

13.21 Åtgärder mot mervärdesskattebedrägerier

Regeringens bedömning

I syfte att förhindra mervärdesskattebedrägerier och det skatteundandragande som följer med sådana bör det införas nya regler som ger Skatteverket större möjligheter till kontroll i samband med registrering för mervärdesskatt, möjlighet att neka registrering eller avregistrera en person från mervärdesskatt samt möjlighet att besluta att ett registreringsnummer ska visas som ogiltigt i VAT Information Exchange System (VIES). Vidare bör Skatteverket få möjlighet att besluta att överskjutande ingående mervärdesskatt inte ska tillgodoräknas i vissa fall då risk för skatteundandragande föreligger.

De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 juli 2026.

Skälen för regeringens bedömning

Skatteundandraganden genom mervärdesskattebedrägerier är ett stort problem vid gränsöverskridande handel inom EU. För att minimera den förlust sådana bedrägerier innebär för staten bör regler som ger Skatteverket större kontrollmöjligheter införas. Skatteverket bör också ges möjlighet att besluta att ett registreringsnummer ska visas som ogiltigt i VIES. Syftet med förslagen är att begränsa möjligheten för de som har avsikt att begå bedrägerier att få tillgång till mervärdesskattesystemet. För att förhindra att den som är inblandad i mervärdesskattebedrägerier ska kunna tillgodogöra sig överskjutande ingående mervärdesskatt bör Skatteverket ges möjlighet att besluta att sådan mervärdesskatt under en viss tid inte ska tillgodoräknas skattekontot.

De kommande förslagen bedöms medföra en samlad offentligfinansiell effekt om 0,04 miljarder kronor ikraftträdandeåret. Åtgärderna bedöms få fullt genomslag efter tre år, då den offentliga effekten uppskattas till 0,24 miljarder kronor.

Betänkandet Åtgärder mot mervärdesskattebedrägerier (SOU 2024:32) har remitterats och bereds för närvarande inom Finansdepartementet. De kommande förslagen bör träda i kraft den 1 juli 2026.

13.22 Ändrade regler om fördelning av avdrag för mervärdesskatt

Regeringens bedömning

Reglerna om fördelning av avdrag för mervärdesskatt bör ändras så att omsättningsmetoden införs som uttrycklig huvudregel för fördelningen vid förvärv som är gemensamma för skattepliktiga och undantagna transaktioner. Det bör också införas regler om att andra metoder ska användas i vissa fall där det ger en mer rättvisande bild av i vilken utsträckning de förvärvade varorna och tjänsterna faktiskt används för att genomföra skattepliktiga transaktioner.

Det kommande förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2027.

Skälen för regeringens bedömning

I mervärdesskattelagen (2023:200), förkortad ML, finns en bestämmelse om hur avdrag ska fördelas när det bara delvis finns rätt till avdrag. Utgångspunkten i ML är att avdrag endast får göras för mervärdesskatten som hänför sig till den del av förvärvet eller importen som är avdragsgill respektive hänför sig till en verksamhet där transaktionerna medför avdragsrätt när inköp avser både skattepliktiga och undantagna transaktioner (blandad verksamhet). Om det inte är möjligt att fastställa den delen ska fördelningen av den ingående skatten göras efter skälig grund (13 kap. 29 § ML).

I Rådets direktiv 2006/112/EG av den 28 november 2006 om ett gemensamt system för mervärdesskatt (mervärdesskattedirektivet) är huvudregeln att avdrag för ingående skatt avseende gemensamma kostnader vid blandad verksamhet ska beräknas utifrån den del av den beskattningsbara personens omsättning som kan hänföras till transaktioner som medför rätt till avdrag respektive inte medför rätt till avdrag. Det anges därutöver ett antal alternativa metoder för beräkningen som är frivilliga för medlemsstaterna att införa. En av dessa är att göra avdraget på grundval av användningen (artiklarna 173 och 174). EU-domstolen har uttalat att detta är ett undantag från huvudregeln om att omsättningsmetoden ska tillämpas och att det därför inte är tillåtet för medlemsstaterna att införa en lagstiftning som rent allmänt avviker från huvudregeln.

Högsta förvaltningsdomstolen har i en dom om fördelning av ingående skatt i blandad verksamhet funnit att det inte framgår av ML:s bestämmelser att omsättningsmetoden ska användas som huvudregel och att det inte heller anges i vilka fall en annan metod ska eller får användas. Högsta förvaltningsdomstolen anser att den svenska regleringen inte på ett korrekt sätt genomför de relevanta bestämmelserna i mervärdesskattedirektivet. Av domen framgår också att direktivets regler kan tillämpas med direkt effekt (HFD 2023 ref. 45). Den som ska fördela ett avdrag får på grund av domen i nuläget välja att använda omsättning, dvs. direktivets huvudregel, som grund för fördelningen oavsett om det ger ett skäligt resultat eller inte. Det kan medföra att det uppkommer situationer där avdraget blir betydligt högre än vad som är motiverat utifrån omfattningen av de förvärvade varornas och tjänsternas faktiska användning för skattepliktiga ändamål.

Mot denna bakgrund bör reglerna om fördelning av avdrag för mervärdesskatt ändras så att omsättningsmetoden införs som uttrycklig huvudregel för fördelningen vid förvärv som är gemensamma för skattepliktiga och undantagna transaktioner. Vidare bör det införas regler om andra metoder för fördelningen i vissa fall där det ger en

mer rättvisande bild av i vilken utsträckning de förvärvade varorna och tjänsterna faktiskt används för att genomföra skattepliktiga transaktioner.

Det kommande förslaget bedöms medföra en offentligfinansiell effekt om 1,0 miljarder kronor ikraftträdandeåret.

Förslaget bör träda i kraft den 1 januari 2027.

13.23 Tillkännagivande om omvandling av lokaler till bostäder

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att skyndsamt se över skattelagstiftningen i syfte att säkerställa att den inte i onödan minskar incitamenten att omvandla lokaler eller kontor till bostäder (bet. 2021/22:SkU16 punkt 5, rskr. 2021/22:236). Av tillkännagivandet följer att reglerna för mervärdesskatt vid omvandling från lokaler eller kontor till hyresfastigheter är ofördelaktiga, t.ex. genom att möjligheten att göra avdrag för byggkostnader är sämre vid omvandling till bostad än vid fortsatt användning som lokal. Utskottet anser att det är uppenbart att större flexibilitet behövs i regelverket för att det ska bli enklare att ställa om det befintliga fastighetsbeståndet efter vad som efterfrågas (bet. 2021/22:SkU16 s. 27).

En annan omständighet som försvårar omvandling av lokaler till bostäder är att de avdrag för ingående mervärdesskatt som har gjorts för exempelvis en renovering av en lokal i vissa fall kan behöva betalas tillbaka (justeras) om lokalen omvandlas till en bostad.

De negativa effekter som nämns i tillkännagivandet är en direkt effekt av att uthyrning av bostäder inte är skattepliktig för mervärdesskatt och att avdrag inte får göras för ingående mervärdesskatt som hänför sig till stadigvarande bostad. Även justeringen av tidigare gjorda avdrag är direkt kopplad till att uthyrning av bostäder inte är skattepliktig för mervärdesskatt. Effekterna kan inte åtgärdas på något annat sätt än att göra uthyrning av bostäder skattepliktig och slopa avdragsbegränsningen. Att göra uthyrning av bostäder skattepliktig för mervärdesskatt bedöms dock inte vara en träffsäker eller kostnadseffektiv åtgärd för att stimulera omvandling av lokaler till bostäder. Åtgärden skulle dessutom innebära stora risker för kringgående och skattefusk, vilket ger konkurrensmässiga nackdelar för seriösa aktörer och minskar legitimiteten för systemet som helhet. Reglerna skulle även riskera att bli komplexa och administrativt betungande. Sammantaget anser regeringen att nackdelarna med en sådan ändring överväger fördelarna och avser därför inte att genomföra några åtgärder med anledning av tillkännagivandet. Tillkännagivandet är därmed slutbehandlat.

Till Finansdepartementet har det vidare inkommit skrivelser som rör beskattning av vissa bostäder samt slopande av avdragsbegränsningen för stadigvarande bostad (Fi2013/02371, Fi2014/01877, Fi2015/05469, Fi2015/05662, Fi2016/02965, Fi2018/03410 och Fi2018/03774). Som framgår ovan anser regeringen att det finns nackdelar med att införa skatteplikt för uthyrning av bostäder. Att slopa avdragsbegränsningen för stadigvarande bostad skulle också innebära risk för kringgående och skattefusk. Det skulle även innebära många komplicerade bedömningar och gränsdragningar. Regeringen vidtar därför inte någon åtgärd med anledning av skrivelserna.

13.24 Offentligfinansiella effekter – en sammanfattning

I tabell 13.8 redovisas de offentligfinansiella effekterna av de förändringar i skatte-och avgiftsreglerna som presenteras i denna proposition. För mer utförliga beskrivningar av konsekvenserna av de olika skatteåtgärderna hänvisas till tidigare avsnitt.

I tabellen redovisas tre olika offentligfinansiella effekter: bruttoeffekt för 2026, nettoeffekter för 2026–2028 och varaktig effekt. Bruttoeffekten beskriver den direkta förändringen av intäkterna från den skatt som regeländringen avser. Referens-alternativet vid tolkningen av bruttoeffekten är de förväntade skatteintäkterna i frånvaro av regeländringar. Utöver den direkta effekten kan en regeländring ge upphov till indirekta effekter på de offentliga finanserna av olika slag. Indirekta effekter uppstår om skatteändringen påverkar underlaget för andra skatter och därigenom påverkar de offentliga finanserna. I de offentligfinansiella effekt-beräkningarna tas normalt hänsyn till indirekta effekter i form effekter av förändringar i bolagsskatt och inkomstskatt om vinster och näringsinkomster påverkas av skatteändringen och förändringar i mervärdesskatten om skatteändringen antas övervältras på priserna. Den offentligfinansiella nettoeffekten utgörs av summan av bruttoeffekten och de indirekta effekterna. Vid bedömningen av hur en skatteförändring påverkar den offentliga sektorns finansiella sparande på kort sikt, är den offentligfinansiella nettoeffekten den mest relevanta.

Den offentligfinansiella effekten av en regelförändring förväntas i vissa fall vara olika stor för olika år. Det kan bero på att åtgärden är tillfällig eller på att åtgärdens indirekta effekter inte uppkommer omedelbart. Den varaktiga effekten är ett mått på den bestående årliga effekten av en skatteändring och möjliggör jämförelser av regeländringar vars nettoeffekter fördelas olika över tiden.

De offentligfinansiella effekterna utgår vanligtvis från att beteendet hos individer och företag inte ändras till följd av förändringar i skattereglerna. De efterfrågade och utbjudna kvantiteterna av varor och tjänster antas därmed opåverkade och aktivitetsnivån i ekonomin oförändrad. Undantag från antagandet om oförändrat beteende kan göras om utbud och efterfrågan bedöms ändras i stor utsträckning eller om substitution mot utländsk konsumtion förväntas ske i betydande omfattning. De offentligfinansiella beräkningarna görs i ikraftträdandeårets priser och volymer med utgångspunkt i den prognos för den ekonomiska utvecklingen och de offentliga finanserna som presenteras i denna proposition. Effekterna redovisas i periodiserade termer, vilket innebär att effekten hänförs till det år den skattepliktiga händelsen inträffar, oavsett när uppbörden av skatten sker. Slutligen avser de offentligfinansiella effekterna i tabell 13.8 effekten på den konsoliderade offentliga sektorns finansiella sparande. För en detaljerad beskrivning av metodfrågor kopplade till de offentligfinansiella effektberäkningarna hänvisas till Finansdepartementets publikation Beräkningskonventioner, som publiceras på regeringen.se.

Tabell 13.8 Offentligfinansiella effekter av förslag och aviseringar om ändrade skatte- och avgiftsregler i denna proposition

Miljarder kronor

	Effekt från	Bruttoeffekt 2026	Nettoeffekt 2026	Nettoeffekt 2027	Nettoeffekt 2028	Varaktig effekt
Sänkt skatt på arbetsinkomster, pension och sjuk- och aktivitetsersättning	2026-01-01	-21,86	-21,86	-21,86	-21,86	-21,86
varav förstärkning av jobbskatteavdraget		*-17,36*	*-17,36*	*-17,36*	*-17,36*	*-17,36*

	Effekt från	Bruttoeffekt 2026	Nettoeffekt 2026	Nettoeffekt 2027	Nettoeffekt 2028	Varaktig effekt
varav förstärkning av det förhöjda grundavdraget		*-4,04*	*-4,04*	*-4,04*	*-4,04*	*-4,04*
varav förstärkning av skattereduktionen för sjuk- och aktivitetsersättning		*-0,46*	*-0,46*	*-0,46*	*-0,46*	*-0,46*
Skattefrihet för jobbpremie	2026-01-01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta	2026-01-01	-0,34	-0,34	-0,68	-0,68	-0,68
Permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter	2026-07-01	-0,14	-0,13	-0,26	-0,26	-0,26
Ytterligare höjning av beloppsgränsen vid avdrag för resor till och från arbetet	2026-01-01	0,61	0,61	0,61	0,61	0,61
Tillfälligt nedsatta arbetsgivaravgifter för 19–23-åringar	2026-04-01	-7,14	-6,05	-5,59		
Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag	2026-01-01	-1,01	-1,01	-1,00	-0,98	-0,02
Skattereduktion för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet	2026-01-01	-0,14	-0,14	-0,14	-0,14	-0,14
Förbättrat regelverk om beskattning av skog	2026-04-01	-0,02	-0,02	-0,03	-0,03	-0,05
Förbättrade regler för svensk tonnagebeskattning	2027-01-01			-0,06	-0,11	-0,11
Sänkt energiskatt på el	2026-01-01	-5,89	-6,52	-6,60	-6,68	-6,68
Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel och vissa ändrade villkor för återbetalning	2026-01-01	-0,71	-0,56			-0,01
Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer	2026-01-01	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02
Moderniserad beskattning av gaser	2026-07-01	-0,03	-0,02	-0,04	-0,04	-0,04
Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar	2026-02-01	-0,21	-0,19	-0,22	-0,22	-0,22
Sänkt alkoholskatt för drycker från oberoende småproducenter	2026-07-01	-0,01	-0,01	-0,02	-0,02	-0,02
Höjd skatt på vissa tobaksprodukter	2027-01-01			0,32	0,32	0,32
Tillfälligt sänkt mervärdesskatt på livsmedel	2026-04-01	-15,94	-15,94	-21,25		-0,24
Sänkt mervärdesskatt på tillträde till danstillställningar	2026-07-01	-0,22	-0,22	-0,44	-0,44	-0,44
Åtgärder mot mervärdesskattebedrägerier	2026-07-01	0,04	0,04	0,16	0,24	0,23
Ändrade regler om fördelning av avdrag för mervärdesskatt	2027-01-01			1,00	1,00	1,00
Summa		**-53,03**	**-52,38**	**-56,12**	**-29,31**	**-28,63**

Källa: Egna beräkningar.

13.25 Skatteutgifter

Samhällets stöd till företag och hushåll sker i huvudsak i form av utgifter i statens budget. Men det finns också stöd som går via skattesystemet i form av s.k. skatteutgifter som påverkar statsbudgetens inkomstsida. Skatteutgifter kan ses som de effekter på skatteintäkterna som uppstår till följd av särregleringar i skattelagstiftningen.

Budgetlagen (2011:203) föreskriver att regeringen varje år ska lämna en redovisning av skatteutgifter till riksdagen (10 kap. 4 §). I regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98), redogörs för beräknade och prognostiserade skatteutgifter för åren 2024–2026. Skrivelsen överlämnades till riksdagen i samband med överlämnandet av 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100). En delmängd av skatteutgifterna redovisas även i utgiftsbilagorna i budgetpropositionen.

Det finns i huvudsak två syften med att redovisa skatteutgifter. Det första och mest centrala syftet är att synliggöra de stöd till företag och hushåll som finns på budgetens inkomstsida och som helt eller delvis kan ha samma funktion som stöd på budgetens utgiftssida. Många av skatteutgifterna har införts, mer eller mindre uttalat, som medel inom specifika utgiftsområden såsom bostad, miljö, arbetsmarknad och näringsliv i syfte att stötta dessa områden. De skatteutgifter som i skrivelsen hänförts till en särskild utgiftsbilaga redovisas därför i motsvarande utgiftsbilaga i budgetpropositionen. Det finns också skatteutgifter som uppkommit till följd av den praktiska hanteringen i skattesystemet. Det kan vara av administrativa skäl såsom enkelhet, legitimitet eller för att undvika oacceptabla konsekvenser för den enskilde. I sådana fall betraktas skatteutgiften som skatteteknisk motiverad. Även om de skatteteknisk motiverade skatteutgifterna i vissa fall innebär ett stöd för grupper eller verksamheter, saknar de tydlig koppling till något av budgetens utgiftsområden.

Det andra syftet med redovisningen av skatteutgifter är att belysa graden av enhetlighet i skattesystemet. Genom att minska enhetligheten och öka komplexiteten i skattesystemet, kan skatteutgifter sägas gå emot principen om att skattereglerna ska vara generella och tydliga. Att bedöma graden av enhetlighet kräver, liksom synliggörandet av stöden, att en jämförelsenorm för skatteuttaget definieras. Jämförelsenormen som ligger till grund för redovisningen av skatteutgifterna härstammar från SOU 1995:36 (Förmåner och sanktioner – en samlad redovisning) och utgår från principen om enhetlig beskattning.

En skatteutgift uppstår om skatteuttaget för en viss grupp eller en viss kategori av skattebetalare är lägre än vad som är förenligt med jämförelsenormen. Ett exempel är den reducerade mervärdesskattesatsen på livsmedel som är 12 procent. Jämförelsenormen är i detta fall 25 procent och skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan 25 procent och 12 procent multiplicerat med underlaget.

Om en skatteutgift slopas leder det i normalfallet till högre skatteintäkter och därmed till en budgetförstärkning för offentlig sektor på samma sätt som om en utgift på statsbudgetens utgiftssida slopas. Beräkningarna av skatteutgifter ger dock inte någon exakt uppskattning på den möjliga intäktsförstärkningen om en skatteutgift slopas. Detta beror bl.a. på att beräkningarna inte tar hänsyn till indirekta effekter på andra skatter.

13.26 Författningskommentar

13.26.1 Förslaget till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

1 §

I paragrafen anges lagens innehåll och att kupongskatt ska betalas i vissa fall.

Ändringarna i *första stycket* är en följd av att ett undantag från beskattning av utdelning införs i 42 kap. 12 a § inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL. Ändringarna innebär ett undantag från när kupongskatt ska betalas och gäller i de fall den juridiska person som betalar utdelningen har rätt till skattereduktion enligt 67 kap. IL. För närmare information se kommentaren till 42 kap. 12 a § IL.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.7.

13.26.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt

2 kap.

10 §

I paragrafen anges hur beräkningen av statlig inkomstskatt som hänför sig till utländska inkomster ska göras.

Andra stycket delas upp i en numrerad lista. Innehållet i *första punkten* handlar om skattereduktion för fysiska personer och är oförändrat i förhållande till nuvarande lydelse. Innehållet i *andra punkten* är nytt. Eftersom skattereduktion för juridiska personers gåvor enbart får räknas av mot statlig inkomstskatt ska inte sådan skattereduktion anses ha skett mot statlig fastighetsskatt eller kommunal fastighetsavgift vid tillämpning av denna bestämmelse.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.3.

13.26.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

7 §

I paragrafen anges vilka skattesatser som gäller för särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.

Ändringen i *första stycket* innebär att den särskilda inkomstskatten sänks från 25 procent till 22,5 procent för skattepliktiga inkomster som inte utgör sjöinkomst.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.3.

13.26.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

7 §

I paragrafen anges vilka skattesatser som gäller för särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.

Ändringen i *första stycket* innebär att den särskilda inkomstskatten sänks från 22,5 procent till 20 procent för skattepliktiga inkomster som inte utgör sjöinkomst.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.3.

13.26.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

1 kap.

11 a §

I paragrafen anges vad som avses med stödordning.

Ändringen i *första stycket 9* är en följdändring med anledning av att punktuppställningen i 11 kap. 9 § numreras om.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

13 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som avses med uppgifter om stödmottagare som ska lämnas för att en stödmottagare ska kunna få skattenedsättning.

Ändringen i *första stycket 2* är en språklig ändring.

Ändringen i *första stycket 3* innebär att orden ”i den ursprungliga lydelsen” tas bort så att hänvisningen till EU-förordningen i paragrafen är utformad på så sätt att den avser förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen, s.k. dynamisk hänvisning. Därutöver görs en språklig ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.4.

6 a kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka ändamål som ger skattebefrielse vid bränslebeskattning, vilket bränsle som kan komma i fråga för skattebefrielse och hur stor skattebefrielsen är.

Ordalydelserna beträffande metallurgiska processer i *punkt 1 b* och mineralogiska processer i *punkt 10* ändras språkligt så att de bättre överensstämmer med föreslagna lydelser av bestämmelserna om beskattning av el i 11 kap. Vad som avses med metallurgiska processer behandlas i prop. 2006/07:13 s. 84–86 och vad som avses med mineralogiska processer behandlas på s. 87–90. Några ändringar i sak är inte avsedda.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

2 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om befrielse från koldioxidskatt och energiskatt på bl.a. omärkt diesel som förbrukas i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet.

Ändringen innebär att *fjärde stycket* tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.3.

9 kap.

8 §

I paragrafen regleras beloppsgränser och andra villkor för bl.a. återbetalning.

Ändringen i *andra stycket* innebär att rätt till sådan återbetalning enligt 2 § som görs med stöd av 6 a kap. 2 a § endast föreligger när ersättningen för ett kalenderkvartal uppgår till minst 400 kronor.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.3.

11 kap.

3 §

I paragrafen anges energiskattesatsen på el och hur den årligen ska räknas om.

Ändringen i *första stycket* innebär att skattebeloppet för kalenderåret 2026 sänks till 36,0 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft.

Ändringen i *andra stycket* innebär att skattebeloppet för 2027 och efterföljande kalenderår beräknas enligt tredje stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 13.12.2.

6 §

I paragrafen regleras vem som får godkännas som frivilligt skattskyldig för energiskatt på elektrisk kraft.

Ändringen i *första stycket 4* innebär att omfattningen av förbrukningsändamålet utvidgas till att inkludera el som förbrukats för uppvärmning av skänkar och liknande kärl. En förutsättning för detta är att de förändrade egenskaper som det ingående materialet har fått genom tidigare uppvärmning i ugnar bibehålls i de aktuella kärlen.

Bestämmelser om mineralogiska processer flyttas till en ny *punkt 5*. Ordalydelsen ändras även språkligt. Ändringen är ett förtydligande och någon ändring i sak är inte avsedd.

Efterföljande punkt numreras om.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

9 §

I paragrafen anges för vilken förbrukning av elektrisk kraft som en skattskyldig får göra avdrag och med vilka belopp avdrag får göras.

Ändringen i *första stycket 5* innebär att omfattningen av skattebefrielsen för förbrukning i metallurgiska processer utvidgas till att inkludera el som förbrukats för uppvärmning av skänkar och liknande kärl. En förutsättning för skattebefrielse är att de förändrade egenskaper som det ingående materialet har fått genom tidigare uppvärmning i ugnar har bibehållits i de aktuella kärlen.

Bestämmelser om mineralogiska processer flyttas till en ny *punkt 6*. Ordalydelsen ändras även språkligt. Ändringen är ett förtydligande och någon ändring i sak är inte avsedd.

Efterföljande punkt numreras om.

Ändringen i *andra stycket* är en följdändring med anledning av omnumreringen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

13 a §

Av paragrafen följer en rätt till återbetalning av energiskatt på el som har förbrukats för vissa ändamål vilket motsvarar skattskyldiga förbrukares avdragsrätt enligt 9 §. Möjligheten till återbetalning kan användas av de som inte kan få nedsättning genom ett avdrag eftersom de inte är skattskyldiga.

Ändringen i *första stycket 4* innebär att omfattningen av skattebefrielsen för förbrukning i metallurgiska processer utvidgas till att inkludera el som förbrukats för uppvärmning av skänkar och liknande kärl. En förutsättning för skattebefrielse är att de förändrade egenskaper som det ingående materialet har fått genom tidigare uppvärmning i ugnar har bibehållits i de aktuella kärlen.

Bestämmelser om mineralogiska processer flyttas till en ny *punkt 5*. Ordalydelsen ändras även språkligt. Ändringen är ett förtydligande och någon ändring i sak är inte avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa villkor för avdrag och återbetalning av energiskatt på elektrisk kraft.

Ändringen i *första stycket* är en följdändring med anledning av omnumreringen i 9 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2026.

Av *andra punkten* framgår att uppgifter om stödmottagare i 1 kap. 13 § i den nya lydelsen ska gälla för uppgifter i deklarationer, ansökningar om återbetalningar eller begäran om omprövningar som lämnas från och med den 1 januari 2026. Det gäller oavsett när förbrukningen av bränslet eller elen skett.

Av *tredje punkten* framgår att i övrigt gäller äldre bestämmelser för förbrukning som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

13.26.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

1 kap.

9 §

I paragrafen finns definitioner av termerna biomassa och biogas.

Ändringen i *andra stycket* innebär att definitionen av biogas utvidgas till att omfatta fler gaser som har framställts av biomassa. Bestämmelsen omfattar bränslen som uppträder i gasform om de befinner sig i 0 grader Celsius och ett tryck av 101,325 kilopascal. Med biogas avses därmed även gaser som har komprimerats till vätskeform.

Tredje stycket tas bort. Definitionen av biogasol är överflödig då de produkter som definierats som biogasol omfattas av den nya definitionen av biogas.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.3.

2 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om energi- och koldioxidskattebelopp för vissa bränslen, däribland gasol och naturgas.

Ändringarna i *första stycket 4* och *5* innebär att skattebeloppen för gaser anges som ören och tiondels ören per kilowattimme i stället för kronor per vikt- respektive volymenheter.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.4.

1 b §

I paragrafen anges hur energi- och koldioxidskattebeloppen för bränslen i 2 kap. 1 § ska räknas om.

Ändringarna i *fjärde stycket* är följdändringar med anledning av att skattesatserna på gaser i 2 kap. 1 § första stycket 4 och 5 ändras. Ändringarna innebär att vid omräkningen av skatt på sådana gaser avrundas beloppen enligt andra stycket var för sig till hela tiondels ören.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.4.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att angivna skattebelopp för vissa bränslen gäller bränslets volym vid en temperatur av 15°C.

Ändringarna i *första stycket* innebär dels att flygbensin läggs till i paragrafens tillämpningsområde, dels att den sista meningen stryks.

Andra stycket tas bort som en följd av att naturgas inte längre beskattas utifrån volym.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.4.

6 a kap.

2 c §

I paragrafen regleras befrielse från energiskatt och koldioxidskatt för biogas som förbrukas som bränsle för uppvärmning.

I *första stycket* görs dels en följdändring med anledning av att produkter som definierats som biogasol omfattas av den nya definitionen av biogas som finns i 1 kap. 9 §, dels en ändring som innebär att skattebefrielsen utvidgas till att omfatta även den andel av ett annat bränsle som utgörs av biogas, dvs. biogasandelen i en blandning av bränslen.

Ändringen i *andra stycket* tydliggör att det är biogasen, eller den beståndsdel av ett annat bränsle som utgörs av biogas, som ska omfattas av ett anläggningsbesked. Det är därmed biogasen som ska omfattas av ett anläggningsbesked, även om den innan förbrukningstillfället blandas in i ett annat bränsle.

Ändringarna i *tredje stycket* klargör att villkoren i bestämmelsen gäller även när biogasen ingår i ett annat bränsle. I dessa fall är det den beståndsdelen som utgörs av biogas som ska omfattas av ett hållbarhetsbesked.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.3.

7 kap.

3 b §

I paragrafen regleras avdrag som en skattskyldig får göra för den beståndsdel som framställs av biomassa och som ingår i vissa motorbränslen.

I *första stycket* görs en följdändring med anledning av att produkter som definierats som biogasol omfattas av den nya definitionen av biogas som finns i 1 kap. 9 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.3.

4 §

I paragrafen regleras avdrag som en skattskyldig får göra för biogas som denne har förbrukat eller sålt som motorbränsle.

I *första stycket* och *andra stycket 3* görs följdändringar med anledning av att produkter som definierats som biogasol omfattas av den nya definitionen av biogas som finns i 1 kap. 9 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.15.3.

13.26.7 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

6 a kap.

2 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om befrielse från koldioxidskatt på bl.a. omärkt diesel som förbrukas i yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet.

Ändringen i *första stycket* innebär att befrielsen från koldioxidskatt begränsas till 1 930 kronor per kubikmeter för förbrukning som sker från och med den 1 januari 2027, vilket medför att ordinarie nedsättning av koldioxidskatten på s.k. jordbruksdiesel åter gäller fr.o.m. den 1 januari 2027.

Ändringen innebär att *andra stycket*, som reglerat den tillfälliga nedsättningen av energiskatt, tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 januari 2027.

Av *andra punkten* framgår att äldre bestämmelser fortfarande gäller för förbrukning som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.3.

13.26.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:1920) om allmän löneavgift

3 §

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om med vilken procentsats som den allmänna löneavgiften ska tas ut.

Ändringen innebär att den allmänna löneavgiften fr.o.m. den 1 januari 2026 kommer att uppgå till 12,62 procent.

Övervägande finns i avsnitt 13.7.2.

13.26.9 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

11 kap.

34 §

I paragrafen anges vilka ersättningar i samband med studier som ska tas upp respektive inte ska tas upp i inkomstslaget tjänst.

Ändringen innebär att *andra stycket 4* tas bort som en följd av att studiestartsstödet avskaffas.

Övervägandena finns i utgiftsområde 15 Studiestöd, avsnitt 3.11.4.

36 a §

Paragrafen, som är ny, reglerar att jobbpremie inte ska tas upp till beskattning. För att det inte ska råda någon tvekan om vad som utgör en jobbpremie anges att det ska vara frågan om en statlig ersättning som ges ut till den som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) och som därefter får inkomst av anställning samt inte får försörjningsstöd.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.2.

49 §

Paragrafen, som är ny, innehåller ett undantag från beskattning i inkomstslaget tjänst.

Av paragrafen framgår att gåva som ger juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. inte ska tas upp som intäkt av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen. Under vissa förutsättningar kan en förmögenhetsöverföring från en juridisk person leda till beskattning i inkomstslaget tjänst för en andelsägare eller en medlem. Andelsägaren eller medlemmen anses i dessa fall ha förfogat över det överförda värdet. Bestämmelsen syftar till att förmögenhetsöverföringar som ger juridiska personer rätt till skattereduktion enligt 67 kap. inte ska medföra beskattning i tjänst för någon som direkt eller indirekt äger en andel eller är medlem i den juridiska personen. Om det sammanlagda gåvobeloppet ett kalenderår överstiger den högsta gränsen för underlag för skattereduktion är bestämmelsen inte tillämplig på belopp över 800 000 kronor. Detta eftersom gåvor som överstiger detta belopp inte ger den juridiska personen rätt till skattereduktion, vilket följer av 67 kap. 26 a §. Detsamma gäller gåvor som vid ett och samma gåvotillfälle understiger 2 000 kronor, enligt 67 kap. 21 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.7.

24 kap.

5 §

I paragrafen anges vilka bestämmelser i inkomstslaget kapital som ska tillämpas i inkomstslaget näringsverksamhet.

Ändringarna innebär att en ny paragraf, 42 kap. 12 a §, om undantag från beskattning av utdelning läggs till som en första strecksats i bestämmelsens uppräkning. Undantaget gäller gåvor som ger juridiska personer rätt till skattereduktion enligt 67 kap. (jfr kommentaren till 42 kap. 12 a §).

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.7.

38 a kap.

23 §

I paragrafen finns hänvisningar till bestämmelser om beskattning av ägare till andelar i det överlåtande företaget vid en partiell fission.

I *femte strecksatsen* ändras hänvisningar till 57 kap. till följd av att nya paragrafer införs i det kapitlet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

42 kap.

12 a §

Paragrafen, som är ny, innehåller ett undantag från beskattning av utdelning.

Av paragrafen framgår att gåva som ger juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. inte ska tas upp som utdelning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen. Under vissa förutsättningar kan en förmögenhetsöverföring från en juridisk person medföra beskattning i inkomstslaget kapital för en andelsägare eller medlem. Andelsägaren eller medlemmen anses i dessa fall ha förfogat över det överförda värdet. Bestämmelsen syftar till att förmögenhetsöverföringar som ger juridiska personer rätt till skattereduktion enligt 67 kap. inte ska tas upp som utdelning för någon som direkt eller indirekt äger en andel eller är medlem i den juridiska personen. Om det sammanlagda gåvobeloppet ett kalenderår överstiger den högsta gränsen för underlag för skattereduktion är bestämmelsen inte tillämplig på belopp över 800 000 kronor. Detta eftersom gåvor som överstiger detta belopp inte ger den juridiska personen rätt till skattereduktion, vilket följer av 67 kap. 26 a §. Detsamma gäller gåvor som vid ett och samma gåvotillfälle understiger 2 000 kronor, enligt 67 kap. 21 §.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.7.

48 kap.

18 b §

I paragrafen finns turordningsregler vid avyttring av andelar av samma slag och sort när någon av andelarna har förvärvats vid en partiell fission.

Ändringarna i *första stycket* innebär i huvudsak att turordningen i detta stycke bara tillämpas när den turordning som anges i andra stycket inte ska tillämpas. Det kan t.ex. röra sig om innehav av onoterade andelar där en del av andelsinnehavet har mottagits vid en partiell fission. Övriga ändringar är redaktionella.

I de nya bestämmelserna i *andra stycket* anges att när hela eller delar av andelsinnehavet utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid partiell fission ska andelarna vid en avyttring, i stället för vad som anges i första stycket, anses avyttrade i den ordning som anges i detta stycke. Andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp ska anses avyttrade först,

därefter andelar till vilka det hör tjänstebelopp och slutligen andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.

Denna turordningsregel tillämpas under samma förutsättningar som den turordning som anges i första stycket, dvs. det ska vara fråga om en person som har förvärvat andelar vid en partiell fission och som har förvärvat andelar av samma slag och sort i samma företag antingen före eller efter den partiella fissionen. Skillnaden är att turordningen utgår från tidpunkten när andelarna har förvärvats och inte från tidpunkten för den partiella fissionen.

Andelarna av samma slag och sort vars avyttring ska turordnas kan ägas i det övertagande företaget vid den partiella fissionen eller i ett annat företag. De ägs i ett annat företag än det övertagande företaget om andelarna har förvärvats genom en skattefri utdelning av andelar i det övertagande företagets dotterföretag enligt 42 kap. 16 §, en s.k. Lex ASEA-utdelning. I ett sådant fall blir bestämmelsen tillämplig vid avyttring av andelar av samma slag och sort i det företag som den utdelade andelen avser. Den person som är ägare av andelarna kan vara samma person som den som ursprungligen förvärvat andelarna men också en person som förvärvat andelarna genom en benefik överlåtelse.

Med andelar av samma slag och sort avses andelar i samma företag som representerar samma rätt i företaget (samma serie). Det innebär att uttrycket samma slag och sort har samma innebörd som vid tillämpningen av genomsnittsmetoden i 7 §, se 18 c § och kommentaren till den paragrafen.

Förutom de allmänna villkor för tillämpningen som följer av första stycket gäller att denna turordningsregel tillämpas när hela eller delar av andelsinnehavet avser andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid partiell fission. Den nya turordningsregeln gäller alltså när det i andelsinnehavet finns en andel till vilken det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst, dvs. inte bara när det finns tjänstebelopp som beräknats på en mottagen andel. Bestämmelsen omfattar därmed dels andelar som mottagits vid en partiell fission och på vilka det beräknats tjänstebelopp vid utdelning och kapitalvinst, dels andelar till vilka beräknade tjänstebelopp har fördelats med anledning av en händelse som inträffat efter den partiella fissionen. Andelar till vilka det har fördelats tjänstebelopp är sådana som har förvärvats med stöd av en andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 7–7 b §§. Andelar kan förvärvas med stöd av en andel på olika sätt. Ett sådant förvärv kan exempelvis ske genom en fondemission, en split eller genom en Lex ASEA-utdelning. Andelar till vilka det hör ett tjänstebelopp vid partiell fission kan också ha förvärvats genom en benefik överlåtelse.

Ett tjänstebelopp ska anses ha beräknats och höra till en andel även när tjänstebeloppet uppgår till noll kronor.

I *tredje stycket*, som är nytt, anges det i första meningen att om ett sådant andelsinnehav som avses i andra stycket (dvs. ett innehav där det till någon andel hör ett tjänstebelopp vid partiell fission) har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen i andra stycket separat för varje förvärv av sådana andelar. En person kan samtidigt äga kvalificerade andelar av samma slag och sort som mottagits vid flera partiella fissioner, som har förvärvats med stöd av sådana mottagna andelar eller som har förvärvats med stöd av en andel som är kvalificerad av annan anledning eller genom ett benefikt förvärv. Varje sådant separat andelsinnehav med andelar till vilka det hör tjänstebelopp ska särredovisas från andra andelar av samma slag och sort. Vid avyttring av andelen ska kapitalvinsten beräknas utifrån de separata andelsinnehavens omkostnadsbelopp, se 18 c § och kommentaren till den paragrafen. Att turordningen också gäller för andelsinnehav där andelarna har förvärvats vid både en partiell fission

och ett andelsbyte följer av att turordningen tillämpas för respektive förvärv och att en identisk turordning gäller för andelar som har förvärvats vid andelsbyten, se 48 a kap. 15 §.

Följande exempel kan visa hur tillämpningen ska ske:

A äger 50 andelar i det onoterade företaget X. Vid en partiell fission år 1 förvärvar A ytterligare 50 andelar i företaget X (mottagna andelar). Vid den partiella fissionen beräknas tjänstebelopp på de mottagna andelarna. År 2 förvärvar A ytterligare 30 andelar i företaget och slutligen, år 4, sker ytterligare en partiell fission vid vilken A förvärvar 20 andelar i X. Även vid denna ombildning beräknas tjänstebelopp på de förvärvade andelarna. Samtliga andelar är av samma slag och sort, dvs. de representerar samma rätt i företaget. År 5 avyttrar A 80 andelar. 50 av dessa andelar är förvärvade före den första partiella fissionen och ska anses avyttrade först. Kapitalvinsten på dessa andelar beräknas utifrån ett omkostnadsbelopp beräknat enligt genomsnittsmetoden. De övriga 30 andelarna som avyttras anses vara andelar mottagna vid den första partiella fissionen. Kapitalvinsten på dessa andelar beräknas separat, utifrån deras särredovisade omkostnadsbelopp (18 c §). År 6 avyttrar A de kvarvarande 70 andelarna. 20 av dessa har mottagits vid den första partiella fissionen, 30 har förvärvats genom köp och 20 har förvärvats vid den andra partiella fissionen. Eftersom andelsinnehavet utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp och som har förvärvats vid olika tidpunkter ska turordningen tillämpas separat för varje förvärv av sådana andelar. I första hand ska turordningen tillämpas utifrån den första partiella fissionen. Det innebär att de 20 andelar som mottagits vid den första partiella fissionen anses avyttrade först. Därefter anses de 30 andelar som har förvärvats genom köp och till vilka det inte hör något tjänstebelopp avyttrade. Eftersom andelsinnehavet som avyttras består av andelar till vilka det hör tjänstebelopp och dessa har förvärvats vid en annan tidpunkt ska turordningen också bedömas utifrån detta senare förvärv. En sådan bedömning ger samma resultat, dvs. de andelar som har förvärvats före den andra partiella fissionen ska anses avyttrade före de andelar som har mottagits vid den andra partiella fissionen och till vilka det hör tjänstebelopp.

I andra meningen anges att andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar ska anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på. Följande exempel kan visa hur tillämpningen ska ske:

A äger 50 andelar i det onoterade företaget X. Vid en partiell fission år 1 förvärvar A ytterligare 50 andelar i företaget (mottagna andelar). Vid den partiella fissionen beräknas ett tjänstebelopp på de mottagna andelarna. År 2 sker en fondemission genom vilken A förvärvar 20 andelar med stöd av de andelar som han då äger (100). Eftersom tio av dessa 20 andelarna förvärvas med stöd av de mottagna andelarna fördelas delar av det tjänstebelopp som vid den partiella fissionen beräknades på de mottagna andelarna på dessa andelar. Slutligen, år 3, förvärvar A ytterligare 20 andelar i X. Samtliga andelar är av samma slag och sort, dvs. de representerar samma rätt i företaget. År 4 avyttrar A 100 av sina totalt 140 andelar i X. Vid avyttringen äger A andelar som är förvärvade före den partiella fissionen, andelar som är förvärvade vid den partiella fissionen och andelar som har förvärvats vid fondemissionen. Två av förvärven avser andelar till vilka det hör tjänstebelopp. Vid fondemissionen har andelar förvärvats både med stöd av andelar som A förvärvade före den partiella fissionen och med stöd av andelar som mottogs vid den partiella fissionen. De emitterade andelarna får en plats i turordningen direkt efter de andelar som de har förvärvats med stöd av. I första hand tillämpas turordningen med utgångspunkt från den partiella fissionen. Det innebär att vid avyttringen anses 60 (50 + 10) andelar vara förvärvade före de andelar till vilka det hör ett tjänstebelopp. Kapitalvinsten på dessa andelar beräknas utifrån ett omkostnadsbelopp beräknat enligt genomsnittsmetoden.

Därefter anses avyttringen avse 40 av de 60 (50 + 10) andelar till vilka det hör tjänstebelopp. Kapitalvinsten på dessa 40 andelar beräknas för sig utifrån deras särredovisade omkostnadsbelopp. Efter avyttringen har A kvar 40 andelar. År 5 avyttrar A hela sitt andelsinnehav. De tio mottagna andelarna till vilka det hör ett tjänstebelopp anses avyttrade först. Därefter de tio andelarna som förvärvades med stöd av de mottagna andelarna. Kapitalvinsten beräknas utifrån respektive innehavs särredovisade omkostnadsbelopp. Slutligen beräknas kapitalvinst på de 20 sist förvärvade andelarna. Till dessa andelar hör inga tjänstebelopp och kapitalvinsten får därför beräknas enligt genomsnittsmetoden.

Fjärde stycket motsvarar i huvudsak nuvarande andra stycket. I stycket görs en ändring som innebär att hänvisningen till bestämmelserna i övriga delar av paragrafen ändras på grund av att den nu har fyra stycken.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

18 c §

I paragrafen finns bestämmelser om att vissa andelar som mottagits vid en partiell fission, vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 7 §, inte ska anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren.

Ändringarna i *första stycket* är redaktionella.

I *andra stycket*, som är nytt, anges att bestämmelserna i första stycket även gäller andra andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst. Om sådana andelar har förvärvats genom en sådan utdelning som avses i 42 kap. 16 § (Lex ASEA-utdelning), ska andelarna inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas av mottagaren i det företag som den utdelade aktien avser. Andelar som är kvalificerade enligt 57 kap. 7 b § har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel utan att det har lämnats någon ersättning för andelen eller mot en ersättning som är lägre än andelens marknadsvärde. Bestämmelsen i andra stycket innebär att inte heller sådana andelar ska, vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 7 §, anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av säljaren.

Första meningen tillämpas på andelar som innehas av säljaren i det övertagande företaget, dvs. samma företag som säljaren innehar de mottagna andelarna i. Det som avses är alltså andelar som har förvärvats genom exempelvis ny- eller fondemission och som avser andelar i samma företag. Enligt andra meningen kan dock tillämpningen även avse andelar i ett annat företag än det övertagande företaget. Så är fallet när andelarna har förvärvats med stöd av en mottagen andel genom en Lex ASEA-utdelning av andelar i det övertagande företagets dotterföretag. För de andelar som omfattas av paragrafen gäller inte genomsnittsmetoden i 7 § vid beräkningen av omkostnadsbeloppet. Det ska i stället beräknas separat för de olika slagen av andelar.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

48 a kap.

15 §

I paragrafen finns turordningsregler vid avyttring av andelar av samma slag och sort när någon av andelarna har förvärvats genom ett andelsbyte. Ändringarna i paragrafen motsvarar de som görs i 48 kap. 18 b §, se författningskommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att vissa andelar som har mottagits vid ett andelsbyte, vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 §, inte ska anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det köpande företaget som innehas av säljaren.

Andra stycket, som är nytt, motsvarar lydelsen av det nya andra stycket i 48 kap. 18 c §, se författningskommentaren till den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

57 kap.

2 §

I paragrafen finns huvudreglerna för beskattning av utdelning och kapitalvinst i fåmansföretag.

Hänvisningen i *första stycket* ändras till hela 57 kap. i stället för till enskilda paragrafer i kapitlet.

3 §

I paragrafen anges vad som, utöver vad som sägs i 56 kap. 2–5 §§, gäller vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag vid tillämpning av detta kapitel.

Ändringen i *andra stycket* innebär att den tidsperiod under vilken det ska beaktas om delägaren eller någon närstående har varit verksam i betydande omfattning förkortas med ett år, från fem till fyra år.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.11.

4 §

I paragrafen anges under vilka förutsättningar en andel i eller avseende ett fåmansföretag ska anses vara kvalificerad.

Ändringarna i *första och andra styckena* innebär att vid bedömningen av om en andel är kvalificerad ska förhållandena under beskattningsåret och de fyra föregående beskattningsåren beaktas i stället för de fem föregående beskattningsåren. Ändringen innebär att den tidsperiod som har betydelse för om en andel är kvalificerad eller inte förkortas med ett år.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.11.

5 §

I paragrafen finns den s.k. utomståenderegeln som innebär att om en utomstående i betydande omfattning äger del i företaget, ska en andel anses vara kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och tidigare beskattningsår beaktas.

Ändringen i *första stycket* innebär att den tidsperiod som ska beaktas förkortas med ett år, från fem till fyra år.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.11.

6 §

I paragrafen finns den s.k. karensregeln. Ändringen i första stycket innebär att den tidsperiod som en andel under vissa förutsättningar fortsätter att vara kvalificerad efter att ett företag upphört att vara ett fåmansföretag förkortas med ett år, från fem till fyra beskattningsår.

Ändringarna i *andra stycket* är redaktionella.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.11.

7 b §

I paragrafen anges dels vad som gäller om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, dels vad som gäller när en andel förvärvas med stöd av en sådan andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § eller som fortsätter att vara kvalificerad efter en sådan överlåtelse som anges i första meningen.

Ändringen i *första stycket* innebär att det görs ett tillägg till bestämmelsen om att en andel också ska anses kvalificerad om den förvärvas med stöd av en sådan andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § eller som fortsätter att vara kvalificerad efter en sådan överlåtelse som anges i första meningen. Tillägget innebär att en förutsättning för att en sådan andel ska anses vara kvalificerad är att det inte lämnas någon ersättning för andelen eller att ersättningen är lägre än andelens marknadsvärde. Det kan exempelvis handla om förvärv genom emissioner till underkurs.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

7 d §

I paragrafen, som är ny, anges vad som ska gälla i vissa fall när en andel har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel till vilken det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission. De fall som avses är när den förvärvade andelen är kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen, dvs. när andelen har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel. För att den förvärvade andelen också ska anses kvalificerad krävs att det inte lämnas någon ersättning för andelen, eller att ersättningen är lägre än andelens marknadsvärde.

Enligt *första stycket* ska tjänstebeloppen för utdelning och för kapitalvinst som hör till den andel som förvärvet grundar sig på fördelas mellan den andel som förvärvet av andelen grundar sig på och den förvärvade andelen. Det gäller både när tjänstebeloppen har beräknats för den andel som förvärvet grundas på och när tidigare beräknade tjänstebelopp har fördelats till den andelen.

I *andra stycket* anges att den del av tjänstebeloppen som ska fördelas på den förvärvade andelen ska motsvara den minskning av marknadsvärdet som förfarandet medför för den ursprungliga andelen. Det innebär att värdeförändringen ska återspeglas i tjänstebeloppens fördelning.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

10 §

I paragrafen anges vad som avses med gränsbelopp.

Ändringen i *första stycket 2* innebär att den årliga ränteuppräkningen av det sparade utdelningsutrymmet tas bort. Sparat utdelningsutrymme ska alltså inte längre räknas upp med statslåneräntan ökad med tre procentenheter.

Nuvarande *andra stycket* tas bort till följd av att den årliga ränteuppräkningen av det sparade utdelningsutrymmet inte längre ska göras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.9.

11 §

I paragrafen finns bestämmelser om hur och när årets gränsbelopp ska beräknas samt vem som ska tillgodoräknas gränsbeloppet.

Första stycket ändras på så sätt att de nuvarande alternativa beräkningsreglerna i 1 (förenklingsregeln) och 2 (huvudregeln) ersätts av en beräkningsregel i tre steg. Årets gränsbelopp för en kvalificerad andel utgörs av summan av grundbeloppet, det lönebaserade utrymmet och ränta på omkostnadsbeloppet.

Bestämmelser om grundbeloppet finns i *punkt 1*. Grundbeloppet uppgår till fyra inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget. Enligt 9 § är det inkomstbasbeloppet året före beskattningsåret som ska användas, vilket innebär att grundbeloppet för 2026 uppgår till 322 400 kronor. Grundbeloppet ska fördelas med lika belopp på samtliga andelar i företaget. Delägarnas beräkning ska utgå från ett grundbelopp per företag och inte ett per delägare. Ett exempel kan illustrera hur fördelningen ska göras.

Anta att det finns 100 aktier i ett företag. Grundbeloppet fördelas med 3 224 kronor per aktie. Om två delägare äger hälften var av företaget, dvs. 50 aktier, får delägarna ett grundbelopp vardera som sammanlagt uppgår till 161 200 kronor. Hänsyn ska inte tas till om andelarna är av samma eller olika slag och sort.

Eftersom årets gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar (se 10 §) innebär det att grundbelopp även kan komma att fördelas på andelar i företag som inte är fåmansföretag.

Ett lönebaserat utrymme får enligt *punkt 2* beräknas för andelar i fåmansföretag eller andelar som fortsätter att vara kvalificerade enligt 6 §. Det innebär exempelvis att ett lönebaserat utrymme inte får beräknas för andelar i ett företag som inte är ett fåmansföretag och som bara är kvalificerade enligt 7, 7 a eller 7 b § (särskilt kvalificerade andelar). Det lönebaserade utrymmet beräknas enligt 16–19 a §§.

Enligt *punkt 3* ska årets gränsbelopp också ökas med ränta på omkostnadsbeloppet beräknad enligt andra stycket.

I *andra stycket*, som är nytt, finns bestämmelser om hur ränteberäkningen enligt första stycket 3 ska gå till. Ränta får bara beräknas för andelar av samma slag och sort och bara på den del av andelarnas sammanlagda omkostnadsbelopp, beräknat enligt 12 §, som överstiger 100 000 kronor. Det överskjutande beloppet, dvs. den del av det sammanlagda omkostnadsbeloppet för delägarens andelar av samma slag och sort som överstiger 100 000 kronor, ska multipliceras med en räntesats som uppgår till statslåneräntan ökad med nio procentenheter. Räntebeloppet ska fördelas med lika belopp på delägarens andelar av samma slag och sort i företaget. Följande exempel kan illustrera tillämpningen.

Anta att en person ensam äger samtliga aktier i ett aktiebolag. Personen förvärvade aktierna för 500 000 kronor vid bildandet av bolaget. För beskattningsåret 2026 får

personen vid beräkningen av årets gränsbelopp lägga till en ränta på omkostnadsbeloppet med 45 520 kronor ([500 000 – 100 000] × [0,0238 + 0,09]).

Om en delägare i ett och samma företag äger andelar av olika slag och sort ska räntan på omkostnadsbeloppet beräknas separat för de olika andelssorterna. Det sammanlagda omkostnadsbeloppet för varje slag och sort måste överstiga 100 000 kronor för att ränta ska få beräknas. Med andelar av samma slag och sort avses andelar i samma företag som representerar samma rätt i företaget (samma serie). Det innebär att uttrycket samma slag och sort har samma innebörd som vid tillämpningen av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 §. Följande exempel visar på skillnaden jämfört med det ovan angivna exemplet.

Anta att aktiebolaget har 200 röststarka A-aktier och 800 B-aktier. Omkostnadsbeloppet för samtliga aktier är de 500 000 kronor som tillfördes vid bildandet av bolaget (dvs. 500 kronor per aktie). Personen X äger samtliga A-aktier och 300 B-aktier. Eftersom A- och B-aktierna inte är av samma slag och sort måste X göra två ränteberäkningar. För beskattningsåret 2026 får X vid beräkningen av årets gränsbelopp lägga till en ränta på omkostnadsbeloppet med 5 690 kronor ([(200 × 500) – 100 000] × [0,0238+ 0,09]) + ([(300 × 500) – 100 000] × [0,0238+ 0,09]). I detta fall får X ingen ränta på omkostnadsbeloppet för A-aktierna eftersom det inte överstiger 100 000 kronor.

I *tredje stycket*, som delvis motsvarar det nuvarande andra stycket, finns bestämmelser om hur årets gränsbelopp ska beräknas för sådana andra delägarrätter som enligt 2 § andra stycket ska likställas med andelar vid tillämpningen. Exempel på sådana delägarrätter är vinstandelsbevis och konvertibler. För dessa tillgångar gäller att bestämmelserna om grundbeloppet i första stycket inte ska tillämpas. Det innebär dels att det på sådana tillgångar inte ska beräknas något grundbelopp eller lönebaserat utrymme, dels att sådana tillgångar inte påverkar beräkningen av grundbeloppet och det lönebaserade utrymmet för andra kvalificerade andelar.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.4, 13.8.5 och 13.8.8.

11 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beräkning av årets gränsbelopp för den som äger andelar i flera fåmansföretag.

Ändringen innebär att den nuvarande bestämmelsen, som avser förenklingsregeln, ersätts med villkor för beräkningen av grundbeloppet när en och samma delägare äger andelar i flera företag.

Den som äger kvalificerade andelar i flera företag får totalt sett inte tillgodoräkna sig mer än ett grundbelopp. Om de grundbelopp som har fördelats på en och samma delägares andelar i flera företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp (dvs. fyra inkomstbasbelopp) måste det göras en fördelning av grundbeloppet mellan delägarens samtliga andelar. Fördelningen ska göras med utgångspunkt i storleken på andelsinnehaven i de olika företagen. Den som äger andelar i flera företag på vilka det sammanlagt har fördelats ut grundbelopp som inte överstiger fyra inkomstbasbelopp behöver inte göra någon proportionering. Med storleken på andelsinnehavet avses delägarens andel av kapitalet i företaget. Följande exempel kan tydliggöra tillämpningen.

En person äger andelar som motsvarar 25 procent av kapitalet i företag X och andelar som motsvarar 100 procent av kapitalet i företag Y. Utan någon begränsning skulle personens totala grundbelopp uppgå till fem inkomstbasbelopp (IBB), fördelat på ett IBB i företag X (25 procent av fyra IBB) och fyra IBB i företag Y (100 procent av fyra

IBB). För att delägarens totala grundbelopp inte ska överstiga fyra IBB proportioneras detta belopp mellan företagen. Delägarens grundbelopp i företag X uppgår därmed till 0,8 IBB (= 25/125 × 4) medan grundbeloppet i företag Y uppgår till 3,2 IBB (= 100/125 × 4).

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.4.

12 §

I paragrafen finns bestämmelser om underlaget för årets gränsbelopp och beräkningen av omkostnadsbeloppet.

Ändringarna av *första stycket* är redaktionella.

Nuvarande *andra stycket* tas bort till följd av att de beräkningsbestämmelser i 25–35 §§ som det hänvisas till också tas bort. Nuvarande tredje stycket blir i stället andra stycket.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.10.

13 §

I paragrafen finns bestämmelser om sparat utdelningsutrymme. Sparat utdelningsutrymme beräknas när utdelningen är mindre än gränsbeloppet och uppgår till skillnaden mellan gränsbeloppet och utdelningen. I paragrafen anges även hur sparat utdelningsutrymme ska föras vidare till kommande beskattningsår.

Den nuvarande andra meningen i *andra stycket* tas bort till följd av att ränteuppräkningen av sparat utdelningsutrymme tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.9.

15 §

I paragrafen finns bestämmelser om fördelningen av sparat utdelningsutrymme på mottagna andelar efter ett andelsbyte eller en partiell fission.

I *fjärde stycket*, som är nytt, anges att sparat utdelningsutrymme ska fördelas när en andel anses kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen, dvs. när andelen har förvärvats med stöd av en särskilt kvalificerad andel. I ett sådant fall fördelas det sparade utdelningsutrymmet mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen på motsvarande sätt som tjänstebelopp fördelas enligt 7 d §. Det innebär att fördelningen ska ske utifrån den värdeförändring som förvärvet av den nya andelen ger upphov till hos den andel som förvärvet grundas på.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

16 §

I paragrafen anges hur beräkningen av det lönebaserade utrymmet ska göras.

Ändringarna i *första stycket* innebär att det lönebaserade utrymmet uppgår till 50 procent av den del av delägarens andel av löneunderlaget som överstiger åtta inkomstbasbelopp. Beräkningen kan också uttryckas med formeln 0,5 × (löneunderlag × ägarandel – åtta IBB). Beloppet i parentesen kan inte vara negativt. Enligt 9 § är det inkomstbasbeloppet året före beskattningsåret som ska användas. Följande exempel illustrerar tillämpningen.

Den fysiska personen A äger 70 procent av andelarna i företaget AB X och personen B äger resterande 30 procent. Det sammanlagda löneunderlaget i företaget uppgår till 4 miljoner kronor och inkomstbasbeloppet är 76 200 kronor. A:s andel av löneunderlaget är då 2,8 miljoner kronor och B:s är 1,2 miljoner kronor. A:s lönebaserade utrymme blir 1 095 200 kronor (= [2 800 000 – 609 600] × 0,50) och B:s blir 295 200 kronor (= [1 200 000 – 609 600] × 0,50).

Bestämmelser om beräkning av löneunderlaget finns i 16 a–18 §§. När det lönebaserade utrymmet har beräknats ska det fördelas med lika belopp på delägarens andelar i företaget. Sådana andelar som avses i 2 § andra stycket ska dock inte beaktas vid fördelningen, se 11 § tredje stycket och författningskommentaren till den paragrafen.

Det nuvarande *andra stycket* flyttas till 16 a § första stycket. I andra stycket införs ett undantag för makar vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet. När två delägare i samma företag är makar vid beskattningsårets ingång ska det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt för makarnas andelar. Därefter fördelas det gemensamma lönebaserade utrymmet med lika belopp på respektive makes andelar i företaget. Det innebär att makar som är delägare i samma företag har rätt att göra ett gemensamt schablonavdrag på åtta inkomstbasbelopp.

Med make eller maka avses också en sådan person som enligt 2 kap. 20 § jämställs med make eller maka, dvs. sambor som tidigare har varit gifta med varandra eller som har eller har haft gemensamma barn. Följande exempel visar hur undantaget ska tillämpas.

I ett fåmansföretag finns totalt 100 andelar. Två makar äger 75 procent av andelarna i företaget fördelat med 25 procent på den ena maken och 50 procent på den andra maken. Löneunderlaget i företaget uppgår till totalt 2 000 000 kronor och inkomstbasbeloppet uppgår till 76 200 kronor. Det gemensamma lönebaserade utrymmet efter avdrag på åtta inkomstbasbelopp uppgår till 890 400 kronor [= 2 000 000 × (0,25 + 0,50) – 8 × 76 200]. Därefter kvoteras detta belopp till 50 procent, dvs. till 445 200 kronor. Slutligen beräknas det lönebaserade utrymmet per andel till 5 936 kronor (= 445 200 kronor/75). Den ena makens lönebaserade utrymme uppgår då till 148 400 kronor (= 25 × 5 936 kronor) och den andra makens till 296 800 kronor (= 50 × 5 936 kronor).

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.5.

16 a §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om hur det lönebaserade utrymmet ska beräknas när en andel har ägts under del av året före beskattningsåret.

Första stycket motsvarar nuvarande 16 § andra stycket.

Av *andra stycket* framgår att för andelar som har ägts under en del av året före beskattningsåret och som mottagits genom ett andelsbyte ska även ersättning som betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. För den tiden ska den genom andelsbytet avyttrade andelen ligga till grund för beräkningen. Det innebär att det lönebaserade utrymmet för andelar som ingått i ett andelsbyte ska beräknas på ersättningar som har lämnats året före beskattningsåret, både för tiden före andelsbytet (beräknat på de avyttrade andelarna) och för tiden efter andelsbytet (beräknat på de mottagna andelarna). För att bestämmelserna ska tillämpas krävs att den mottagna andelen behålls till och med den 1 januari året efter andelsbytet, när årets gränsbelopp beräknas. Rätten att beräkna lönebaserat utrymme på en avyttrad

andel som bytts bort inom ramen för andelsbytet ska korrespondera med den mottagna andelen, eller del av en sådan andel, enligt de villkor som gällt för andelsbytet. Ett exempel kan illustrera hur andelsbytet ska gå till.

Om t.ex. andelsbytet innebär att 100 andelar i det avyttrade företaget byts mot en andel i det förvärvande företaget, ska löneunderlaget beräknas som om den mottagna andelen vore 100 andelar i det avyttrade företaget.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

17 §

I paragrafen finns bestämmelser om hur löneunderlaget ska beräknas.

I tredje stycket, som är nytt, lämnas en upplysning om att det av 16 a § andra stycket följer att även ersättning som har betalats ut från ett annat företag än det företag som andelsägaren vid tidpunkten för beräkningen äger andelar i vissa fall också kan ingå i beräkningen. Det gäller när andelarna under året före beskattningsåret mottagits genom ett andelsbyte i enlighet med reglerna i 48 a kap. om framskjuten beskattning vid andelsbyten. Ett sådant andelsbyte innebär att en fysisk person avyttrar andelar i ett företag (det avyttrade företaget) till ett annat företag (det köpande företaget) mot ersättning i form av andelar i det köpande företaget utan att beskattas i samband med bytet. Om det har genomförts ett sådant andelsbyte gäller enligt 16 a § andra stycket att även ersättning som har betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet ska ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. Sådan ersättning ska således anses som kontant ersättning vid beräkning av löneunderlaget.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

17 a §

I paragrafen, som är ny, finns en bestämmelse om hur löneunderlaget ska beräknas i vissa fall.

I *första stycket* anges att om ett företag ägs genom en alternativ investeringsfond ska ersättning till arbetstagare i företaget inte räknas med vid beräkningen av löneunderlaget. En delägare i fonden får alltså inte räkna med löner till arbetstagare i de företag som fonden har investerat i. Att företaget i fråga ska ägas genom en alternativ investeringsfond innebär att fonden i sig inte omfattas av bestämmelsen. Löner till arbetstagare i en alternativ investeringsfond får räknas med vid beräkningen av löneunderlaget, om förutsättningarna för det i övrigt är uppfyllda.

I *andra stycket* anges vad som avses med en alternativ investeringsfond. Med alternativ investeringsfond avses enligt 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder, förkortad LAIF, ett företag som har bildats för kollektiva investeringar och som tar emot kapital från ett antal investerare för att investera det i enlighet med en fastställd investeringspolicy till förmån för dess investerare, och inte kräver auktorisation enligt artikel 5 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/65/EG av den 13 juli 2009 om samordning av lagar och andra författningar som avser företag för kollektiva investeringar i överlåtbara värdepapper (fondföretag), senast ändrad genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/61/EU. Som en ytterligare förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig ska också fondens förvaltare omfattas av tillstånds- eller registreringsplikt enligt lagen. I 1 kap. 13 § LAIF anges bl.a. att lagen inte ska tillämpas på AIF-förvaltare i den utsträckning de förvaltar en eller flera alternativa investeringsfonder vars enda investerare är AIF-förvaltaren,

på holdingbolag och på program för anställdas andelsägande eller sparande. Det innebär att om en förvaltare omfattas av något av undantagen i LAIF, t.ex. att det rör sig om ett holdingbolag, så aktualiseras inte heller begränsningsregeln i IL.

För förvaltare som bedriver sin verksamhet utomlands gäller att förvaltaren skulle ha omfattats om tillstånds- eller registreringsplikt enligt lagen, om förvaltaren bedrivit sin verksamhet i Sverige.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.7.

19 a §

I paragrafen finns den särskilda definitionen av dotterföretag som gäller vid tillämpning av 16–19 §§.

Ändringen innebär att första meningen i paragrafen tas bort. Bedömningen av om ett företag är ett dotterföretag ska i stället göras med stöd av civilrättsliga regler. För aktiebolag gäller t.ex. den koncerndefinition som finns i 1 kap. 11 ABL och i 1 kap. 4 § årsredovisningslagen. Bestämmelsen som gäller dotterföretag som är ett svenskt handelsbolag eller en i utlandet delägarbeskattad juridisk person kvarstår dock. Ersättningar till arbetstagare i sådana dotterföretag och i företag som dotterföretaget direkt eller indirekt äger andelar i, får bara ingå i löneunderlaget om handelsbolaget är helägt av moderföretaget.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.6.

20 c §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beskattning av utdelning på en andel som bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 7, 7 a eller 7 b §, dvs. en särskilt kvalificerad andel, och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten.

Ändringarna i *första stycket* är en följd av införandet av den nya 7 d §. Ett tjänstebelopp för utdelning kan fördelas även enligt bestämmelserna i den paragrafen. I övrigt görs en redaktionell ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

20 d §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beskattning av utdelning på en andel som bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 7, 7 a eller 7 b §, dvs. en särskilt kvalificerad andel, och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission.

Ändringarna i *första stycket* är en följd av införandet av den nya 7 d §. Ett tjänstebelopp för partiell fission kan fördelas även enligt bestämmelserna i den paragrafen. I övrigt görs en redaktionell ändring.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

20 e §

I paragrafen, som är ny, finns bestämmelser om beskattning av utdelning och kapitalvinst på en andel som bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 7, 7 a eller 7 b §, dvs. en särskilt kvalificerad andel, och vars tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyte eller partiell fission har beräknats till noll kronor. Utdelning och kapitalvinst på en sådan andel ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst. En sådan andel ska vidare anses som kvalificerad under högst fyra beskattningsår efter det år då andelsbytet eller den partiella fissionen genomfördes. Om andelen ska anses som kvalificerad under en kortare tid vid tillämpning av de allmänna reglerna i 4 § ska den tiden gälla i

stället. Det innebär att om andelsägaren t.ex. har upphört att vara verksam i betydande omfattning i företaget före andelsbytet eller den partiella fissionen, och det vid tidpunkten för andelsbytet eller den partiella fissionen bara återstår tre år på karenstiden, så gäller i stället tre år enligt denna prövning.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beskattning av kapitalvinst på en kvalificerad andel.

Ändringen innebär att *andra stycket* tas bort. Ändringen är en följd av att index- och kapitalunderlagsreglerna i 25–35 §§ tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.10.

24 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beskattning av kapitalvinst på en andel som bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 7, 7 a eller 7 b §, dvs. en särskilt kvalificerad andel, och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyten.

Ändringarna i *första stycket* är en följd av införandet av den nya 7 d §. Ett tjänstebelopp för utdelning kan fördelas även enligt bestämmelserna i den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

24 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om beskattning av kapitalvinst på en andel som bara är kvalificerad enligt bestämmelserna i 7, 7 a eller 7 b §, dvs. en särskilt kvalificerad andel, och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission.

Ändringarna i *första stycket* är en följd av införandet av den nya 7 d §. Ett tjänstebelopp för partiell fission kan fördelas även enligt bestämmelserna i den paragrafen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

67 kap.

21 §

Paragrafen anger vad som avses med en gåva som kan ge rätt till skattereduktion.

Första stycket delas upp i en numrerad lista. Innehållet i *första punkten* handlar om beloppsgräns för gåvor från fysiska personer och är oförändrat i förhållande till nuvarande lydelse. Innehållet i *andra punkten* är nytt och anger att med gåva som kan ge rätt till skattereduktion för juridiska personer avses gåva i pengar som uppgår till minst 2 000 kronor vid gåvotillfället. Det innebär t.ex. att om en juridisk person lämnar två gåvor om 1 500 kronor vardera under ett kalenderår räknas ingen av gåvorna in i underlaget. Vilka juridiska personer som har rätt till skattereduktionen framgår av 24 a §.

Med att en juridisk person har lämnat en gåva avses exempelvis gåva till allmännyttigt ändamål enligt 17 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551).

En grundläggande förutsättning för att en gåva ska kunna ge rätt till skattereduktion är att det inte handlar om en avdragsgill utgift, jfr 9 kap. 2 §. En förmögenhetsöverföring

som inte är affärsmässigt motiverad kan medföra beskattning av andelsägare eller, i fråga om ideella föreningar, medlemmar. Undantag från beskattning av en andelsägare eller medlem till följd av en förmögenhetsöverföring som ger den juridiska personen rätt till skattereduktion regleras i 11 kap. 49 §, 24 kap. 5 § och 42 kap. 12 a §.

Av 2 kap. 3 § första stycket framgår att IL:s bestämmelser om juridiska personer inte ska tillämpas på dödsbon. Dödsbon kan dock efter begäran ha rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats före dödsfallet, vilket följer av 67 kap. 24 § tredje stycket. För sådana gåvor gäller de bestämmelser som avser skattereduktion för gåva från fysiska personer, såsom punkt 1 i denna bestämmelse.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.4.

22 §

I paragrafen anges att det sammanlagda underlaget för skattereduktion minst måste uppgå till 2 000 kronor för att rätt till skattereduktion ska finnas.

Ändringarna är en följd av att rätten till skattereduktion för gåva även ska omfatta juridiska personer och innebär ett förtydligande att de villkor som framgår i paragrafen gäller för fysiska personer. Det följer av 67 kap. 24 § tredje stycket att villkoren även gäller för dödsbon där gåva har lämnats före dödsfallet.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.4.

23 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om när en begäran om skattereduktion för gåva ska göras.

Ändringarna i *första stycket* är en följd av att rätten till skattereduktion för gåva även ska omfatta juridiska personer och innebär ett förtydligande att de villkor som framgår i första stycket gäller för fysiska personer. Det följer av 67 kap. 24 § tredje stycket att det som gäller för fysiska personer även gäller för dödsbon där gåva har lämnats före dödsfallet.

Av *andra stycket*, som är nytt, framgår när en juridisk person ska begära skattereduktion för gåva. En sådan begäran ska göras i inkomstdeklarationen som senast ska lämnas in efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats. I 32 kap. 2 § skatteförfarandelagen (2011:1244) anges att sista tidpunkten för inlämning av inkomstdeklarationen beror på när räkenskapsåret avslutas, samt att den som lämnar inkomstdeklarationen elektroniskt får lämna deklaration en månad senare. Det är denna senare tidpunkt, för elektronisk inlämning, som avses med begreppet senast ska lämnas in i andra stycket. Juridiska personer kan ha annat beskattningsår än kalenderår. Skattereduktion begärs dock alltid för gåvor som har lämnats under ett kalenderår, även om den juridiska personen har brutet räkenskapsår.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.3.

24 §

I paragrafen anges vilka fysiska personer som kan få skattereduktion.

Ändringarna i *första stycket* är en följd av att rätten till skattereduktion för gåva även ska omfatta juridiska personer. Ändringarna innebär ett förtydligande att de villkor som framgår i paragrafen gäller för fysiska personer.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.3.

24 a §

Paragrafen, som är ny, anger vilka juridiska personer som har rätt till skattereduktion.

I *första stycket* anges att juridiska personer som har lämnat en gåva för att främja social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare efter begäran har rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§, om inte sådan rätt uttryckligen undantas i andra eller tredje stycket. Av 2 kap. 3 § framgår att bestämmelser om juridiska personer i IL inte ska tillämpas för vissa juridiska personer, bl.a. svenska handelsbolag och dödsbon. Det innebär att de i den bestämmelsen uppräknade personerna inte har rätt till den nya skattereduktionen. Av 67 kap. 24 § tredje stycket framgår dock att dödsbon där gåva har lämnats före dödsfallet kan ha rätt till skattereduktion enligt de regler som gäller för fysiska personer.

I *andra stycket* anges att när det är fråga om kommissionärsverksamhet är det i stället kommittentföretaget som har rätt till skattereduktion. Rätten till skattereduktion ska därför bedömas hos kommittentföretaget som om förmögenhetsöverföringen hade gjorts direkt från kommittentföretaget, jfr 36 kap. 1 §. Vad som avses med kommissionärsföretag, kommittentföretag och kommissionärsverksamhet framgår av 36 kap.

Enligt *tredje stycket* har de juridiska personer som är undantagna från skattskyldighet enligt bestämmelserna i 7 kap. inte rätt till skattereduktion. Undantaget omfattar alla juridiska personer som är undantagna från skattskyldighet enligt någon av bestämmelserna i 7 kap, bl.a. staten, kommuner, vissa stiftelser, vissa ideella föreningar och vissa registrerade trossamfund.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.3.

25 §

I paragrafen anges hur underlaget för skattereduktion ska beräknas.

Av *första stycket* framgår att underlaget för skattereduktionen för fysiska personer består av utgifter för gåva som har betalats under ett beskattningsår, och värdet av gåva som ska tas upp som inkomst av den skattskyldige. Ändringarna i bestämmelsen är en följd av att rätten till skattereduktion för gåva även ska omfatta juridiska personer och innebär ett förtydligande att de villkor som framgår i paragrafen gäller för fysiska personer. Det följer av 67 kap. 24 § tredje stycket att bestämmelsen även gäller för dödsbon där gåva har lämnats före dödsfallet.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.4.

25 a §

Paragrafen, som är ny, anger hur underlaget för skattereduktion ska beräknas för juridiska personer.

Av *första stycket* framgår att underlaget består av värdet av gåva som har betalats under ett kalenderår. Det innebär att underlaget omfattar den juridiska personens utgifter för gåva, men också andra förmögenhetsöverföringar som inte behandlas som en utgift hos den juridiska personen, t.ex. värdeöverföring i form av gåva till allmännyttiga

ändamål enligt 17 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551). Att det bara är gåva i pengar som ska räknas med i underlaget för skattereduktion framgår av 22 §. En gåva som en anställd lönebeskattas för ska inte ingå i den juridiska personens underlag för skattereduktion.

Underlaget för skattereduktionen avser kalenderår. Skattereduktionen för den juridiska personen begärs i inkomstdeklarationen som ska lämnas efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats, jfr 23 §. För juridiska personer med brutet räkenskapsår kan skattereduktionen bli förskjuten om en gåva har lämnats under ett kalenderår som avslutas efter utgången av beskattningsåret. En förskjutning kan också uppstå vid förlängda och förkortade räkenskapsår. I 26 a § framgår att en juridisk person kan få skattereduktion för gåvor upp till totalt 800 000 kronor under ett kalenderår, om övriga förutsättningar är uppfyllda.

I *andra stycket* anges att det i underlaget inte räknas in omkostnader i samband med gåvan.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.4.

26 §

Paragrafen reglerar skattereduktionens storlek.

Ändringarna är en följd av att rätten till skattereduktion även ska omfatta juridiska personer. Av ändringarna framgår att bestämmelsen avser skattereduktionens storlek för fysiska personer. Det följer av 67 kap. 24 § tredje stycket att bestämmelsen även gäller för dödsbon där gåva har lämnats före dödsfallet.

Paragrafen utformas enligt *Lagrådets* förslag.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.5.

26 a §

Paragrafen, som är ny, behandlar skattereduktionens storlek för juridiska personer.

Av paragrafen framgår att juridiska personers skattereduktion beräknas till underlaget multiplicerat med den procentsats som anges i 65 kap. 10 §, dvs. bolagsskattesatsen. Hur underlaget beräknas framgår av 25 a §. Underlaget för skattereduktion får dock som högst uppgå till 800 000 kronor för ett kalenderår.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2026.

I *andra punkten* anges att lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025. Det innebär i sin tur att de ändrade bestämmelserna i dess äldre lydelse tillämpas för beskattningsår som börjar innan den 1 januari 2026. Denna allmänna tillämpningsbestämmelse gäller dock inte för de fall som anges i fjärde, femte och sjätte punkten.

I *tredje punkten* anges att äldre bestämmelserna i 11 kap. 34 § fortfarande gäller för studiestartsstöd som avser tiden före ikraftträdandet.

I *fjärde punkten* anges att bestämmelserna i 11 kap. 49 §, 24 kap. 5 §, 42 kap. 12 a §, 67 kap. 21–26 a §§ tillämpas på gåvor som lämnas efter den 31 december 2025.

Av *femte punkten* framgår att bestämmelserna i 57 kap. 3, 4 och 5 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

Det innebär att den förkortade tidsperioden i de angivna paragraferna tillämpas första gången ett år efter att lagen träder i kraft. Genom att skjuta fram tillämpningen ett år kommer inte den delägare vars tidsperiod påbörjats fyra år före ikraftträdandet att påverkas av ändringen.

I *sjätte punkten* anges att de upphävda bestämmelserna i 57 kap. 12 § andra stycket, 21 § andra stycket och 25–35 §§ fortfarande gäller för beskattningsår som börjar före den 1 januari 2029. Det innebär att omkostnadsbeloppet under en övergångsperiod om högst tre beskattningsår får beräknas enligt index- och kapitalunderlagsreglerna.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.14, 13.9.8 och utgiftsområde 15 Studiestöd, avsnitt 3.11.5.

13.26.10 Förslaget till lag om ändring i socialavgiftslagen (2000:980)

2 kap.

26 §

I paragrafen finns bestämmelser om avgifterna och efter vilka procentsatser som de ska betalas.

Ändringen innebär att föräldraförsäkringsavgiften i arbetsgivaravgifterna sänks till 2 procent, efterlevandepensionsavgiften till 0,30 procent och arbetsskadeavgiften till 0,10 procent. De sammanlagda arbetsgivaravgifterna uppgår därmed till 18,80 procent fr.o.m. den 1 januari 2026.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.2.

3 kap.

13 §

I paragrafen finns bestämmelser om avgifterna och efter vilka procentsatser som de ska betalas.

Ändringen innebär att föräldraförsäkringsavgiften i egenavgifterna sänks till 2 procent, efterlevandepensionsavgiften till 0,30 procent och arbetsskadeavgiften till 0,10 procent. De sammanlagda egenavgifterna uppgår därmed till 16,35 procent fr.o.m. den 1 januari 2016.

Övervägandena finns i avsnitt 13.7.2.

13.26.11 Förslaget till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

2 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka fordon som är undantagna från fordonsskatteplikt.

Ändringen i *andra stycket 5* innebär att viktgränsen för undantag från fordonsskatteplikt höjs från 750 kilogram till 3 ton för släpvagnar.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.3.

3 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilka fordon som är saluvagnsskattepliktiga.

Ändringen innebär att viktgränsen för saluvagnsskatteplikt höjs från 750 kilogram till 3 ton för släpvagnar.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.3.

Bilaga 2

Bilaga 2 innehåller bestämmelser om fordonsskattens storlek för olika kategorier av fordon.

Ändringarna innebär att fordonsskattebelopp tas bort för de fordon som genom ändringen i 2 kap. 2 § VSL undantas från fordonsskatteplikt, samt att vissa redaktionella ändringar genomförs som en följd av detta.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna innehåller bestämmelser om den nya lagens ikraftträdande, om fortsatt tillämpning av äldre föreskrifter samt om återbetalning till följd av lagändringarna.

Av *första punkten* framgår att lagen träder i kraft den 1 februari 2026.

Av *andra punkten* framgår att äldre bestämmelser gäller för fordonsskatt och saluvagnsskatt som avser tid före ikraftträdandet.

Av *tredje punkten* framgår att bestämmelserna om återbetalning i 5 kap. 13 och 14 §§ VSL gäller när ett fordon till följd av de höjda viktgränserna inte längre ska beskattas men fordonsskatt enligt äldre bestämmelser redan har beslutats för fordonet före ikraftträdandet. Innebörden är att betald skatt som avser tid efter ikraftträdandet ska återbetalas, om beloppet att återbetala inte understiger 100 kronor. Om skatten ännu inte har betalats ska den utestående skatten i stället sättas ned.

Av *fjärde punkten* framgår att bestämmelsen om återbetalning i 5 kap. 12 tredje stycket VSL gäller när ett fordon till följd av de höjda viktgränserna inte längre ska beskattas men saluvagnsskatt enligt äldre bestämmelser redan har beslutats för fordonet före ikraftträdandet. Innebörden är att det överskjutande saluvagnsskattebeloppet ska återbetalas efter ansökan från den skattskyldige. Beloppet återbetalas efter att saluvagnsskyltarna har lämnats tillbaka till den skattskyldige.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.3.

13.26.12 Förslaget till lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin

Lagen innebär att lagen om lagerskatt på flygbensin upphör att gälla.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Enligt *första punkten* i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna träder lagen i kraft den 1 januari 2026.

Enligt *andra punkten* gäller den upphävda lagen dock fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.5.

13.26.13 Förslaget till lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat

1 kap.

2 §

I paragrafen finns definitioner av ord och uttryck som används i lagen.

I *första stycket 8 c* görs följdändringar i hänvisningarna till 11 kap. 9 och 13 a §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi med anledning av uppdelningen av en punkt i respektive paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

4 kap.

5 §

I paragrafen finns bestämmelser om vilken el som inte ska beaktas när kvotplikten för elcertifikat beräknas.

I *första stycket 4* görs följdändringar i hänvisningarna till 11 kap. 9 och 13 a §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi med anledning av uppdelningen av en punkt i respektive paragraf.

Övervägandena finns i avsnitt 13.14.3.

13.26.14 Förslaget till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

31 kap.

22 §

I paragrafen finns bestämmelser om vilka uppgifter som ska lämnas i inkomstdeklarationen av den som innehar en andel som anses kvalificerad efter andelsbyte eller partiell fission.

Ändringen i *första stycket 3* är en följd av att det införs en ny bestämmelse i IL om fördelning av tidigare beräknade tjänstebelopp.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.12.

29 §

I paragrafen regleras vilka uppgifter som ska lämnas i inkomstdeklarationen av den som innehar andelar som är kvalificerade enligt 57 kap. IL.

Ändringen innebär att den uppgiftsskyldiga kretsen ändras från att avse företagsledare och delägare i fåmansföretag till att avse den som innehar kvalificerade andelar. Skyldigheten att lämna uppgifter omfattar därmed inte bara den som är delägare i fåmansföretag eller tidigare fåmansföretag och som innehar andelar som är kvalificerade på grund av de allmänna reglerna i 57 kap. IL, utan även den som innehar andelar i företag som inte är fåmansföretag men där andelarna är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. 7, 7 a eller 7 b §, dvs. särskilt kvalificerade andelar. För denna krets innebär bestämmelsen en skyldighet att lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar. Det innebär bl.a. att andelsägaren är skyldig att

lämna de uppgifter som behövs för att beräkna andelens gränsbelopp. Ändringen medför även att andra stycket tas bort.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.13.

13.26.15 Förslaget till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva

2 §

Paragrafen innehåller hänvisningar till IL:s bestämmelser om skattereduktion för gåva.

Ändringarna i paragrafen är en följd av de nya bestämmelserna, 24 a, 25 a och 26 a §§, om juridiska personers rätt till skattereduktion för gåva i IL.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.3.

13.26.16 Förslaget till lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Förslaget innebär att lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi ska utgå. Detta betyder att den planerade återgången till det ordinarie nedsättningsbeloppet för s.k. jordbruksdiesel inte kommer ske den 1 januari 2026, vilket är det datum då ändringarna skulle ha trätt i kraft.

Övervägandena finns i avsnitt 13.13.3.

13.26.17 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:294) om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

Bilaga 2 innehåller bestämmelser om fordonsskattens storlek för olika kategorier av fordon.

Ändringarna innebär att fordonsskattebelopp tas bort för de fordon som genom ändringen i 2 kap. 2 § VSL undantas från fordonsskatteplikt, samt att vissa redaktionella ändringar genomförs som en följd av detta.

Övervägandena finns i avsnitt 13.16.3.

13.26.18 Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

67 kap.

1 §

I paragrafen anges kapitlets innehåll.

Ändringarna är en följd av de nya bestämmelserna om juridiska personers rätt till skattereduktion för gåva.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.3.

2 §

Paragrafen innehåller en uppräkning av i vilken ordning skattereduktioner ska räknas av, och mot vilka skatter avräkning ska göras.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att skattereduktion för en juridisk person ska räknas av endast mot den juridiska personens statliga inkomstskatt.

Övervägandena finns i avsnitt 13.9.3.

13.26.19 Förslaget till lag om ändring i lagen (2025:540) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

31 kap.

1 §

Av paragrafen framgår kapitlets innehåll.

Ändringen i *nionde strecksatsen* görs till följd av att den uppgiftsskyldiga kretsen i 29 § ändras.

Övervägandena finns i avsnitt 13.8.13.

Bilaga 1

Specifikation av budgetens utgifter och inkomster 2026

Innehållsförteckning

1 Specifikation av budgetens utgifter för 2026 2

2 Specifikation av budgetens inkomster för 2026 15

I denna bilaga sammanställs budgetens utgifter och inkomster för 2026. Utgifterna är uppdelade på 27 utgiftsområden och inkomsterna på inkomsttyper och inkomsttitlar.

1 Specifikation av budgetens utgifter för 2026

Tabell 1.1 Specifikation av budgetens utgifter för 2026

Tusental kronor

Utgiftsområde		
1	**Rikets styrelse**	**21 614 324**
	1 Statschefen	**190 457**
	1 Kungliga hov- och slottsstaten	190 457
	2 Riksdagen och dess myndigheter	**3 297 634**
	1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	1 182 565
	2 Riksdagens förvaltningsanslag	1 205 607
	3 Riksdagens fastighetsanslag	340 000
	4 Riksdagens ombudsmän (JO)	170 059
	5 Riksrevisionen	399 403
	3 Sametinget och samepolitiken	**66 987**
	1 Sametinget	66 987
	4 Regeringskansliet m.m.	**10 722 886**
	1 Regeringskansliet m.m.	10 722 886
	5 Länsstyrelserna	**4 418 384**
	1 Länsstyrelserna m.m.	4 418 384
	6 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	**1 647 354**
	1 Allmänna val och demokrati	921 940
	2 Justitiekanslern	101 298
	3 Integritetsskyddsmyndigheten	226 336
	4 Valmyndigheten	173 740
	5 Stöd till politiska partier	169 200
	6 Institutet för mänskliga rättigheter	54 840
	7 Nationella minoriteter	**159 271**
	1 Åtgärder för nationella minoriteter	159 271
	8 Medier	**1 074 980**
	1 Mediestöd	977 119
	2 Mediemyndigheten	97 861
	9 Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	**36 371**
	1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	36 371
2	**Samhällsekonomi och finansförvaltning**	**22 038 701**
	1 Kammarkollegiet	179 196
	2 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	33 050
	3 Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443
	4 Statliga tjänstepensioner m.m.	17 279 000
	5 Finanspolitiska rådet	12 360
	6 Konjunkturinstitutet	76 622
	7 Statskontoret	325 130
	8 Statistiska centralbyrån	711 961

Utgiftsområde		
	9 Bidragsfastigheter	515 000
	10 Finansinspektionen	893 410
	11 Riksgäldskontoret	400 432
	12 Bokföringsnämnden	15 028
	13 Vissa garanti- och medlemsavgifter	264 626
	14 Statens servicecenter	913 560
	15 Finansmarknadsforskning	33 353
	16 Upphandlingsmyndigheten	125 311
	17 Utbetalningsmyndigheten	258 219
3	**Skatt, tull och exekution**	**15 511 898**
	1 Skatteverket	9 434 848
	2 Tullverket	3 441 754
	3 Kronofogdemyndigheten	2 538 296
	4 Kostnader som betalas av staten i konkurser	97 000
4	**Rättsväsendet**	**94 743 980**
	1 Polismyndigheten	48 375 533
	2 Säkerhetspolisen	3 047 500
	3 Åklagarmyndigheten	2 891 903
	4 Ekobrottsmyndigheten	1 218 883
	5 Sveriges Domstolar	8 452 927
	6 Kriminalvården	24 204 721
	7 Brottsförebyggande rådet	316 670
	8 Rättsmedicinalverket	716 787
	9 Brottsoffermyndigheten	80 859
	10 Ersättning för skador på grund av brott	281 953
	11 Rättsliga biträden m.m.	4 404 007
	12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	79 487
	13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	20 174
	14 Bidrag till brottsförebyggande arbete	158 157
	15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd	48 032
	16 Domarnämnden	14 387
	17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	432 000
5	**Internationell samverkan**	**2 547 401**
	1 Avgifter till internationella organisationer	1 691 967
	2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	187 545
	3 Inspektionen för strategiska produkter	185 134
	4 Svenska institutet	148 984
	5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser	333 771
6	**Försvar och samhällets krisberedskap**	**225 022 485**
	1 Försvar	**214 262 333**
	1 Förbandsverksamhet och beredskap	77 066 828
	2 Försvarsmaktens insatser internationellt	15 306 336
	3 Anskaffning av materiel och anläggningar	71 191 794
	4 Forskning och teknikutveckling	1 463 905
	5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	15 781
	6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk	522 014
	7 Officersutbildning m.m.	381 980

Utgiftsområde		
	8 Försvarets radioanstalt	3 425 329
	9 Totalförsvarets forskningsinstitut	796 361
	10 Nämnder m.m.	9 236
	11 Försvarets materielverk	4 248 967
	12 Försvarsunderrättelsedomstolen	14 981
	13 Myndigheten för Totalförsvarsanalys	93 821
	14 Stöd till Ukraina	39 725 000
	2 Samhällets krisberedskap	**10 105 060**
	1 Kustbevakningen	2 031 678
	2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	506 850
	3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	27 580
	4 Krisberedskap	4 040 508
	5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	454 671
	6 Myndigheten för civilt försvar	2 017 449
	7 Statens haverikommission	67 141
	8 Myndigheten för psykologiskt försvar	159 794
	9 Rakel Generation 2	799 389
	3 Strålsäkerhet	**655 092**
	1 Strålsäkerhetsmyndigheten	655 092
7	**Internationellt bistånd**	**43 652 932**
	1 Internationellt utvecklingssamarbete	**43 652 932**
	1 Biståndsverksamhet	41 536 657
	2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 805 277
	3 Nordiska Afrikainstitutet	18 488
	4 Folke Bernadotteakademin	217 119
	5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50 000
	6 Utvärdering av internationellt bistånd	25 391
8	**Migration**	**13 524 360**
	1 Migrationsverket	5 512 282
	2 Ersättningar och bostadskostnader	4 223 000
	3 Migrationspolitiska åtgärder	1 600 013
	4 Domstolsprövning i utlänningsmål	915 461
	5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	160 800
	6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	107 602
	7 Utresor för avvisade och utvisade	340 202
	8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	665 000
9	**Hälsovård, sjukvård och social omsorg**	**127 707 301**
	1 Hälso- och sjukvårdspolitik	**81 630 358**
	1 Socialstyrelsen	1 033 151
	2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	99 354
	3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	218 442
	4 Tandvårdsförmåner	12 785 668
	5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	40 975 000
	6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	9 602 639
	7 Sjukvård i internationella förhållanden	705 408
	8 Bidrag till psykiatri	4 732 393
	9 Läkemedelsverket	247 799
	10 E-hälsomyndigheten	551 394

Utgiftsområde		
	11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	6 632 200
	12 Inspektionen för vård och omsorg	1 052 386
	13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	45 024
	14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	2 949 500
	2 Folkhälsopolitik	**1 905 606**
	1 Folkhälsomyndigheten	570 323
	2 Insatser för vaccinberedskap	153 500
	3 Bidrag till WHO	62 665
	4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	121 802
	5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	105 316
	6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	792 000
	7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	100 000
	3 Funktionshinderspolitik	**281 653**
	1 Myndigheten för delaktighet	72 911
	2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	208 742
	4 Politik för sociala tjänster	**42 794 398**
	1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	67 607
	2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	789 714
	3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	264 237
	4 Kostnader för statlig assistansersättning	27 432 553
	5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	6 319 740
	6 Statens institutionsstyrelse	3 060 246
	7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	4 860 301
	5 Barnrättspolitik	**114 734**
	1 Barnombudsmannen	40 973
	2 Barnets rättigheter	73 761
	6 Forskningspolitik	**980 552**
	1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	59 049
	2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	921 503
10	**Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning**	**121 994 196**
	1 Ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning	**110 643 158**
	1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	51 559 676
	2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	53 674 700
	3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 440 000
	4 Arbetsskadeersättningar m.m.	2 494 000
	5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	38 082
	6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	1 436 700
	2 Myndigheter	**11 351 038**
	1 Försäkringskassan	11 271 917
	2 Inspektionen för socialförsäkringen	79 121
11	**Ekonomisk trygghet vid ålderdom**	**59 321 791**
	1 Ersättning vid ålderdom	**58 480 700**
	1 Garantipension till ålderspension	29 757 600
	2 Efterlevandepensioner till vuxna	7 446 600
	3 Bostadstillägg till pensionärer	13 855 700
	4 Äldreförsörjningsstöd	1 625 800
	5 Inkomstpensionstillägg	5 795 000
	2 Myndigheter	**841 091**

Utgiftsområde		
	1 Pensionsmyndigheten	841 091
12	**Ekonomisk trygghet för familjer och barn**	**104 228 329**
	1 Barnbidrag	31 659 197
	2 Föräldraförsäkring	49 640 665
	3 Underhållsstöd	2 780 875
	4 Adoptionsbidrag	9 784
	5 Barnpension och efterlevandestöd	1 148 200
	6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	7 645 098
	7 Pensionsrätt för barnår	7 671 200
	8 Bostadsbidrag	3 673 310
13	**Integration och jämställdhet**	**5 866 226**
	1 Integration	**4 491 471**
	1 Integrationsåtgärder	101 825
	2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	4 389 646
	2 Diskriminering	**281 356**
	1 Diskrimineringsombudsmannen	170 437
	2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	110 919
	3 Jämställdhet	**918 399**
	1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	682 039
	2 Jämställdhetsmyndigheten	188 197
	3 Bidrag för kvinnors organisering	48 163
	4 Utanförskap	**175 000**
	1 Åtgärder mot utanförskap	175 000
14	**Arbetsmarknad och arbetsliv**	**91 162 652**
	1 Arbetsmarknad	**89 887 641**
	1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 821 683
	2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser	45 973 112
	3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	6 073 822
	4 Lönebidrag och Samhall m.m.	20 212 263
	5 Nystartsjobb och etableringsjobb	2 153 201
	6 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	132 554
	7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	1 864 000
	8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	52 809
	9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	86 510
	10 Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen	66 560
	11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303
	12 Bidrag till lönegarantiersättning	2 292 000
	13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd	3 150 824
	2 Arbetsliv	**1 275 011**
	1 Arbetsmiljöverket	1 010 926
	2 Arbetsdomstolen	38 613
	3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	43 722
	4 Medlingsinstitutet	69 750
	5 Regional skyddsombudsverksamhet	112 000
15	**Studiestöd**	**35 787 594**
	1 Studiehjälp	4 571 331
	2 Studiemedel	19 788 041

Utgiftsområde		
	3 Omställningsstudiestöd	7 339 000
	4 Statens utgifter för räntor på studielån	2 816 050
	5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	63 150
	6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000
	7 Centrala studiestödsnämnden	1 163 526
	8 Överklagandenämnden för studiestöd	19 496
16	**Utbildning och universitetsforskning**	**106 936 696**
	1 Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning	**38 889 752**
	1 Statens skolverk	1 406 011
	2 Statens skolinspektion	676 633
	3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	894 052
	4 Sameskolstyrelsen	68 698
	5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	5 493 885
	6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	293 837
	7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	5 760 000
	8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	206 720
	9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	130 582
	10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	1 109 526
	11 Skolforskningsinstitutet	47 910
	12 Praktiknära skolforskning	36 043
	13 Bidrag till lärarlöner	4 875 000
	14 Särskilda insatser inom skolområdet	173 418
	15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	9 364 600
	16 Bidrag till vissa studier	17 525
	17 Statligt stöd till vuxenutbildning	3 712 422
	18 Myndigheten för yrkeshögskolan	202 724
	19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	4 420 166
	2 Universitet och högskolor	**56 784 692**
	1 Universitetskanslersämbetet	166 446
	2 Universitets- och högskolerådet	320 330
	3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 207 888
	4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 619 766
	5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 572 678
	6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 748 425
	7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 543 214
	8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 941 779
	9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 091 947
	10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 978 453
	11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 694 535
	12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 349 615
	13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 895 241
	14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 199 667
	15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	859 998
	16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 973 459
	17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 435 827
	18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 207 400
	19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	832 619

Utgiftsområde	
20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	530 237
21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	824 443
22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	311 502
23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 283 484
24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	429 188
25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	966 377
26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	356 479
27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	672 410
28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	311 638
29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 148 114
30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	330 179
31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	746 278
32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	309 021
33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	317 252
34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	119 201
35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	235 787
36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 704
37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	131 447
38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	40 885
39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	611 787
40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	119 515
41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	513 590
42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	120 821
43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	564 285
44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	128 297
45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	497 394
46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	115 343
47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	484 014
48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	108 153
49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	386 068
50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	74 265
51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	456 387
52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	104 446
53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	196 524
54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	25 943
55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	76 756
56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	15 839
57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	156 768
58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	26 092
59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	509 279
60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	140 575
61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	47 704
62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	56 667
63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	4 415 760

Utgiftsområde		
	64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	991 719
	65 Särskilda medel till universitet och högskolor	983 700
	66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	3 039 108
	67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	50 980
	3 Forskning	**11 112 028**
	1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	8 072 296
	2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	420 061
	3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	212 500
	4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 477 356
	5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	55 379
	6 Institutet för rymdfysik	65 811
	7 Kungl. biblioteket	509 048
	8 Polarforskningssekretariatet	75 359
	9 Sunet	49 183
	10 Överklagandenämnden för etikprövning	5 809
	11 Etikprövningsmyndigheten	58 495
	12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	16 091
	13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	89 495
	14 Genteknikнämnden	5 145
	4 Vissa gemensamma ändamål	**150 224**
	1 Internationella program	81 589
	2 Avgift till Unesco och ICCROM	32 186
	3 Kostnader för Svenska Unescorådet	11 906
	4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24 543
17	**Kultur, medier, trossamfund och fritid**	**17 337 204**
	1 Kulturområdesövergripande verksamhet	**2 578 029**
	1 Statens kulturråd	83 206
	2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	501 582
	3 Skapande skola	226 464
	4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	44 153
	5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 753
	6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 692 255
	7 Myndigheten för kulturanalys	20 616
	2 Teater, dans och musik	**1 523 188**
	1 Bidrag till Operan och Dramaten	802 500
	2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	358 244
	3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249 098
	4 Statens musikverk	113 346
	3 Litteraturen, läsandet och språket	**463 906**
	1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	233 678
	2 Myndigheten för tillgängliga medier	151 335
	3 Institutet för språk och folkminnen	78 893
	4 Konstnärernas villkor	**595 832**
	1 Konstnärsnämnden	25 302
	2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	570 530
	5 Arkiv	**618 945**
	1 Riksarkivet	618 945

Utgiftsområde		
	6 Kulturmiljö	**1 139 141**
	1 Riksantikvarieämbetet	341 359
	2 Bidrag till kulturmiljövård	299 782
	3 Kyrkoantikvarisk ersättning	490 000
	4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000
	7 Museer, arkitektur, bild och form	**2 141 556**
	1 Centrala museer: Myndigheter	1 612 476
	2 Centrala museer: Stiftelser	284 714
	3 Bidrag till vissa museer	82 218
	4 Forum för levande historia	65 842
	5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80
	6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 518
	7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet	53 708
	8 Trossamfund	**82 000**
	1 Stöd till trossamfund	82 000
	9 Film	**555 444**
	1 Filmstöd	555 444
	10 Medier	**57 305**
	1 Sändningar av TV Finland	9 574
	2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 592
	3 Avgift till europeiska audiovisuella observatoriet	733
	4 Stöd till taltidningar	43 406
	11 Ungdomspolitik	**330 213**
	1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	87 533
	2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	240 680
	3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	2 000
	12 Politik för det civila samhället	**2 803 518**
	1 Stöd till idrotten	2 152 811
	2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164
	3 Stöd till friluftsorganisationer	109 785
	4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000
	5 Insatser för den ideella sektorn	223 758
	6 Stöd till plats för idrott	250 000
	13 Folkbildning	**4 343 272**
	1 Statsbidrag till studieförbund	1 496 023
	2 Statsbidrag till folkhögskolor	2 521 760
	3 Bidrag till tolkutbildning	57 331
	4 Särskilt utbildningsstöd	268 158
	14 Tillsyn över spelmarknaden	**104 855**
	1 Spelinspektionen	104 855
18	**Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik**	**1 775 128**
	1 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	**1 469 133**
	1 Bostadspolitisk utveckling	123 000
	2 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	4 000
	3 Boverket	320 063
	4 Statens geotekniska institut	58 872
	5 Lantmäteriet	963 198

Utgiftsområde		
	2 Konsumentpolitik	**305 995**
	1 Konsumentverket	197 867
	2 Allmänna reklamationsnämnden	68 041
	3 Fastighetsmäklarinspektionen	36 963
	4 Bidrag till miljömärkning av produkter	3 124
19	**Regional utveckling**	**4 874 201**
	1 Regionala utvecklingsåtgärder	2 167 337
	2 Transportbidrag	455 864
	3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027	2 251 000
20	**Klimat, miljö och natur**	**19 625 341**
	1 Miljöpolitik	**18 345 654**
	1 Naturvårdsverket	787 432
	2 Miljöövervakning m.m.	407 714
	3 Åtgärder för värdefull natur	1 803 335
	4 Sanering och återställning av förorenade områden	813 818
	5 Miljöforskning	93 825
	6 Kemikalieinspektionen	340 325
	7 Avgifter till Internationella organisationer	329 431
	8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn	100 000
	9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	336 986
	10 Klimatanpassning	89 500
	11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 388 565
	12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	163 450
	13 Internationellt miljösamarbete	57 400
	14 Skydd av värdefull natur	1 185 500
	15 Havs- och vattenmyndigheten	373 373
	16 Klimatinvesteringar	4 490 000
	17 Klimatpremier	2 703 000
	18 Industriklivet	653 000
	19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	115 000
	20 Driftstöd för bio-CCS	1 714 000
	21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden	400 000
	2 Miljöforskning	**1 279 687**
	1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	139 279
	2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 140 408
21	**Energi**	**7 939 815**
	1 Statens energimyndighet	602 028
	2 Insatser för energieffektivisering	327 000
	3 Energiforskning	1 527 723
	4 Energimarknadsinspektionen	234 451
	5 Energiplanering	1 195 000
	6 Avgifter till internationella organisationer	33 328
	7 Elsäkerhetsverket	89 285
	8 Laddinfrastruktur	605 000
	9 Biogasstöd	1 035 000
	10 Energiberedskap	398 000
	11 Elberedskap	705 000

Utgiftsområde		
	12 Energistöd	1 137 000
	13 Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer	50 000
	14 Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer	1 000
22	**Kommunikationer**	**106 704 772**
	1 Transportpolitik	**104 311 757**
	1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	46 386 804
	2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	40 327 971
	3 Trafikverket	6 531 201
	4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	353 808
	5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	85 284
	6 Ersättning avseende flygplatser	662 013
	7 Trafikavtal	1 055 000
	8 Viss internationell verksamhet	30 557
	9 Statens väg- och transportforskningsinstitut	88 896
	10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	1 000 000
	11 Trängselskatt i Stockholm	2 024 325
	12 Transportstyrelsen	2 704 834
	13 Trafikanalys	80 268
	14 Trängselskatt i Göteborg	939 330
	15 Sjöfartsstöd	1 600 000
	16 Internationell tågtrafik	65 000
	17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst	346 000
	18 Lån till körkort	466
	19 Obemannad luftfart	30 000
	2 Politiken för informationssamhället	**2 393 015**
	1 Post- och telestyrelsen	318 763
	2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	106 278
	3 Grundläggande betaltjänster	25 037
	4 Informationsteknik och telekommunikation	153 844
	5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	1 323 814
	6 Myndigheten för digital förvaltning	295 385
	7 Digital förvaltning	169 894
23	**Areella näringar, landsbygd och livsmedel**	**22 566 654**
	1 Skogsstyrelsen	642 197
	2 Insatser för skogsbruket	574 373
	3 Statens veterinärmedicinska anstalt	243 865
	4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	158 824
	5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933
	6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349
	7 Ersättningar för viltskador m.m.	57 778
	8 Statens jordbruksverk	937 527
	9 Bekämpning av växtskadegörare	18 000
	10 Gårdsstöd m.m.	7 681 572
	11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	194 333
	12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	3 257 312
	13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027	2 204 200
	14 Livsmedelsverket	727 547

Utgiftsområde		
	15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	131 160
	16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	57 413
	17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	531 000
	18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	34 830
	19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116
	20 Åtgärder på fjällägenheter	1 529
	21 Främjande av rennäringen m.m.	131 915
	22 Sveriges lantbruksuniversitet	2 421 487
	23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	848 164
	24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177
	25 Slakterikontroll	168 053
	26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	1 071 000
	27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	104 000
	28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	200 000
24	**Näringsliv**	**8 955 115**
	1 Näringspolitik	**7 623 878**
	1 Verket för innovationssystem	309 753
	2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 439 255
	3 Institutens strategiska kompetensmedel	812 668
	4 Tillväxtverket	489 278
	5 Näringslivsutveckling	619 542
	6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	76 910
	7 Turismfrämjande	114 613
	8 Sveriges geologiska undersökning	390 747
	9 Geovetenskaplig forskning	5 923
	10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000
	11 Bolagsverket	228 281
	12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	12 327
	13 Konkurrensverket	234 589
	14 Konkurrensforskning	10 804
	15 Upprustning och drift av Göta kanal	39 910
	16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	38 850
	17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag	11 000
	18 Avgifter till vissa internationella organisationer	16 860
	19 Finansiering av rättegångskostnader	18 000
	20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	269 472
	21 Patent- och registreringsverket	371 096
	22 Stöd vid korttidsarbete	100 000
	2 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	**1 331 237**
	1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	37 082
	2 Kommerskollegium	130 363
	3 Exportfrämjande verksamhet	568 367
	4 Investeringsfrämjande	107 772
	5 Avgifter till internationella handelsorganisationer	23 517
	6 Bidrag till standardiseringen	45 136
	7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	419 000
25	**Allmänna bidrag till kommuner**	**180 723 354**

Utgiftsområde		
	1 Kommunalekonomisk utjämning	174 096 852
	2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	6 364 352
	3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	8 650
	4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner	250 000
	5 Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn	3 500
26	**Statsskuldsräntor m.m.**	**26 955 200**
	1 Permanenta anslag	**26 955 200**
	1 Räntor på statsskulden	26 800 000
	2 Oförutsedda utgifter	10 000
	3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145 200
27	**Avgiften till Europeiska unionen**	**54 199 851**
	1 Avgiften till Europeiska unionen	54 199 851
	Summa anslag	**1 543 317 501**

2 Specifikation av budgetens inkomster för 2026

Tabell 2.1 Specifikation av budgetens inkomster för 2026

Tusentals kronor

Inkomsttyp			
Skatt på arbete			**1 623 019 841**
1100	**Direkta skatter på arbete**		**808 992 341**
1110	*Inkomstskatter*		*1 077 516 749*
	1111	Statlig inkomstskatt	69 132 050
	1115	Kommunal inkomstskatt	1 008 384 699
1120	*Allmän pensionsavgift*		*173 521 706*
	1121	Allmän pensionsavgift	173 521 706
1130	*Artistskatt*		*0*
	1131	Artistskatt	0
1140–1160	*Skattereduktioner*		*-442 046 114*
	1141	Allmän pensionsavgift	-172 938 108
	1143	Arbetslöshetskassa	-1 603 564
	1144	Fastighetsavgift	-506 606
	1151	Sjöinkomst	-40 609
	1153	Jobbskatteavdrag	-226 138 393
	1154	Avdrag för hushållsarbete	-21 244 997
	1155	Gåvor till ideell verksamhet	-512 458
	1156	Övriga skattereduktioner	0
	1157	Skattereduktion för boende i vissa områden	-1 369 063
	1158	Skattereduktion sjuk- och aktivitetsersättning	-4 729 070
	1159	Skattereduktion för förnybar el	0
	1161	Skattereduktion för installation av grön teknik	-3 518 594
	1162	Skattereduktion för förvärvsinkomster	-9 444 653
1200	**Indirekta skatter på arbete**		**814 027 500**
1210	*Arbetsgivaravgifter*		*800 382 003*
	1211	Sjukförsäkringsavgift	88 080 837
	1212	Föräldraförsäkringsavgift	49 623 007
	1213	Arbetsskadeavgift	2 481 150
	1214	Ålderspensionsavgift	263 434 925
	1215	Efterlevandepensionsavgift	7 443 451
	1216	Arbetsmarknadsavgift	64 818 528
	1217	Allmän löneavgift	313 121 173
	1218	Ofördelade avgifter	0
	1219	Nedsatta avgifter	11 378 932
1240	*Egenavgifter*		*11 968 194*
	1241	Sjukförsäkringsavgift	73 342
	1242	Föräldraförsäkringsavgift	673 878
	1243	Arbetsskadeavgift	62 595
	1244	Ålderspensionsavgift, netto	4 743 312
	1245	Efterlevandepensionsavgift	193 842
	1246	Arbetsmarknadsavgift	1 317
	1247	Allmän löneavgift	4 286 124

Inkomsttyp		
1248	Ofördelade avgifter	0
1249	Nedsatta avgifter	1 933 784
1260	*Avgifter till premiepensionssystemet*	*-55 271 066*
1261	Avgifter till premiepensionssystemet	-55 271 066
1270	*Särskild löneskatt*	*69 701 943*
1271	Pensionskostnader, företag	61 995 446
1272	Pensionskostnader, staten	6 426 555
1273	Förvärvsinkomster	616 223
1274	Egenföretagare	663 719
1275	Övrigt	0
1280	*Nedsättningar*	*-13 312 716*
1282	Arbetsgivaravgifter	-11 378 932
1283	Egenavgifter, generell nedsättning	-1 864 829
1284	Egenavgifter, regional nedsättning	-68 955
1290	*Tjänstegruppliv*	*559 142*
1291	Tjänstegruppliv	559 142
1300	**Skatt på kapital**	**441 787 610**
1310	*Skatt på kapital, hushåll*	*101 352 289*
1311	Skatt på kapital	131 670 700
1312	Skattereduktion kapital	-30 447 266
1313	Expansionsmedelsskatt	128 855
1320	*Skatt på företagsvinster*	*233 081 999*
1321	Skatt på företagsvinster	233 221 999
1322	Skattereduktioner	-140 000
1330	*Kupongskatt*	*10 730 504*
1331	Kupongskatt	10 730 504
1340	*Avkastningsskatt*	*32 581 714*
1341	Avkastningsskatt, hushåll	592 430
1342	Avkastningsskatt, företag	31 317 593
1343	Avkastningsskatt på individuellt pensionssparande	671 692
1350	*Fastighetsskatt*	*44 920 230*
1351	Fastighetsskatt, hushåll	917 743
1352	Fastighetsskatt, företag	17 786 427
1353	Kommunal fastighetsavgift, hushåll	20 856 992
1354	Kommunal fastighetsavgift, företag	5 359 068
1360	*Stämpelskatt*	*12 398 180*
1361	Stämpelskatt	12 398 180
1390	*Riskskatt för kreditinstitut*	*6 722 695*
1391	Riskskatt för kreditinstitut	6 722 695
1400	**Skatt på konsumtion och insatsvaror**	**729 183 664**
1410	*Mervärdesskatt*	*602 172 481*
1411	Mervärdesskatt	602 172 481
1420	*Skatt på alkohol och tobak*	*31 438 745*
1421	Skatt på tobak	12 519 629
1422	Skatt på etylalkohol	5 646 744
1423	Skatt på vin	7 112 624
1424	Skatt på mellanklassprodukter	150 518
1425	Skatt på öl	5 388 154

Inkomsttyp			
	1426	Privatinförsel av alkohol och tobak	2 190
	1427	Skatt på vissa nikotinhaltiga produkter	618 885
1430–1460		**Skatt på energi och miljö**	**65 446 500**
1430		*Energiskatt*	*36 062 816*
	1431	Skatt på elektrisk kraft	26 977 160
	1432	Energiskatt bensin	3 586 859
	1433	Energiskatt oljeprodukter	5 293 387
	1434	Energiskatt övrigt	205 410
1440		*Koldioxidskatt*	*24 387 496*
	1441	Koldioxidskatt bensin	8 880 853
	1442	Koldioxidskatt oljeprodukter	15 199 199
	1443	Koldioxidskatt övrigt	307 444
1450–1460		*Övriga skatter på energi och miljö*	*4 996 189*
	1451	Svavelskatt	5 204
	1452	Skatt på råtallolja	129 682
	1453	Särskild skatt mot försurning	54 046
	1454	Skatt på bekämpningsmedel	151 220
	1456	Avfallsskatt	495 211
	1457	Avgifter till Kemikalieinspektionen	54 295
	1458	Övriga skatter	76 845
	1459	Intäkter från EU:s handel med utsläppsrätter	1 424 143
	1461	Kemikalieskatt	2 527 543
	1462	Skatt på flygresor	0
	1463	Skatt på avfallsförbränning	0
	1464	Skatt på plastbärkassar	0
	1465	Intäkter från handel med Elcertifikat	78 000
	1467	Flaskhalsintäkter	0
1470		*Skatt på vägtrafik*	*21 400 145*
	1471	Fordonsskatt	14 333 693
	1472	Vägavgifter	1 591 830
	1473	Trängselskatt	2 671 000
	1474	Skatt på trafikförsäkringspremier	2 803 622
1480		*Övriga skatter*	*8 725 792*
	1481	Systembolaget AB:s överskott	394 809
	1482	Inlevererat överskott från Svenska Spel AB	1 967 774
	1483	Skatt på spel	6 157 709
	1485	Spelavgifter	59 500
	1486	Skatt på annonser och reklam	0
	1491	Avgifter för telekommunikation	146 000
1500		**Skatt på import**	**8 848 821**
	1511	Tullmedel	8 848 821
	1512	Sockeravgifter	0
1600		**Restförda och övriga skatter**	**7 601 784**
1610		*Restförda skatter*	*-15 030 790*
	1611	Restförda skatter, hushåll	-5 207 102
	1612	Restförda skatter, företag	-9 823 689
1620		*Övriga skatter, hushåll*	*7 228 772*
	1621	Omprövningar aktuellt beskattningsår	173 465

Inkomsttyp			
	1622	Omprövningar äldre beskattningsår	1 912 335
	1623	Anstånd	500 000
	1624	Övriga skatter	4 282 680
	1625	Skattetillägg	158 795
	1626	Förseningsavgifter	201 498
1630	*Övriga skatter företag*		*-905 292*
	1631	Omprövningar aktuellt beskattningsår	-1 800 000
	1632	Omprövningar äldre beskattningsår	-500 000
	1633	Anstånd	-500 000
	1634	Övriga skatter	-10 000
	1635	Skattetillägg	1 491 205
	1636	Förseningsavgifter	413 503
1640	*Intäkter som förs till fonder*		*7 465 803*
	1641	Insättningsgarantiavgifter	2 414 180
	1644	Batteriavgifter	1 716
	1645	Kväveoxidavgifter	614 114
	1647	Resolutionsavgift	4 435 793
1650	*Avgifter till public service*		*8 843 293*
	1651	Avgifter till public service	8 843 293
Totala skatteintäkter			**2 810 441 720**
1700	**Avgående poster, skatter till EU**		**-8 848 821**
1710	*EU-skatter*		*-8 848 821*
	1711	EU-skatter	-8 848 821
Offentliga sektorns skatteintäkter			**2 801 592 899**
1800	**Avgående poster, skatter till andra sektorer**		**-1 392 172 280**
1810	*Skatter till andra sektorer*		*-1 392 172 280*
	1811	Kommunala skatter	-1 034 055 944
	1812	Avgifter till AP-fonder	-358 116 336
Statens skatteintäkter			**1 409 420 620**
1900	**Periodiseringar**		**10 170 030**
1910	*Uppbördsförskjutningar*		*17 919 078*
	1911	Uppbördsförskjutningar	17 919 078
1920	*Betalningsförskjutningar*		*-14 249 048*
	1921	Kommuner och regioner	-995 775
	1922	Ålderspensionssystemet	3 591 032
	1923	Företag och hushåll	-15 782 676
	1924	Kyrkosamfund	-1 064 139
	1925	EU	2 509
1930	*Anstånd*		*6 500 000*
	1931	Anstånd	6 500 000
1000	**Statens skatteinkomster**		**1 419 590 649**
2100	**Rörelseöverskott**		**493 133**
2110	*Affärsverkens inlevererade överskott*		*195 000*
	2114	Luftfartsverkets inlevererade överskott	0
	2116	Affärsverket svenska kraftnäts inlevererade utdelning och inleverans av motsvarighet till statlig skatt	195 000
	2118	Sjöfartsverkets inlevererade överskott	0
2120	*Övriga myndigheters inlevererade överskott*		*298 133*

Inkomsttyp			
	2124	Inlevererat överskott av Riksgäldskontorets garantiverksamhet	98 133
	2126	Inlevererat överskott av statsstödd exportkredit	0
	2127	Inlevererat överskott av övriga myndigheter	200 000
2130	*Riksbankens inlevererade överskott*		*0*
	2131	Riksbankens inlevererade överskott	0
2200	**Överskott av statens fastighetsförvaltning**		**915 000**
2210	*Överskott av fastighetsförvaltning*		*915 000*
	2215	Inlevererat överskott av statens fastighetsförvaltning	915 000
2300	**Ränteinkomster**		**5 160 498**
2320	*Räntor på näringslån*		*96*
	2314	Ränteinkomster på lån till fiskerinäringen	0
	2322	Räntor på övriga näringslån	96
	2323	Räntor på övriga näringslån	0
	2324	Ränteinkomster på lokaliseringslån	0
2340	*Räntor på studielån*		*35 000*
	2342	Ränteinkomster på allmänna studielån	35 000
2390	*Övriga ränteinkomster*		*5 125 402*
	2391	Ränteinkomster på markförvärv för jordbrukets rationalisering	0
	2394	Övriga ränteinkomster	25 312
	2397	Räntor på skattekonto m.m., netto	5 100 090
2400	**Inkomster av statens aktier**		**22 400 000**
2410	*Inkomster av statens aktier*		*22 400 000*
	2411	Inkomster av statens aktier	22 400 000
2500	**Offentligrättsliga avgifter**		**13 787 611**
	2511	Expeditions- och ansökningsavgifter	1 230 000
	2525	Finansieringsavgift från arbetslöshetskassor	5 184 000
	2527	Avgifter för statskontroll av krigsmaterieltillverkning	51 500
	2528	Avgifter vid bergsstaten	51 400
	2529	Avgifter vid patent- och registreringsväsendet	662 000
	2531	Avgifter för registrering i föreningsregister m.fl.	2 836
	2532	Avgifter vid Kronofogdemyndigheten	1 671 050
	2534	Avgifter vid Transportstyrelsen	1 876 000
	2537	Miljöskyddsavgifter	290 000
	2548	Avgifter för Finansinspektionens verksamhet	831 000
	2551	Avgifter från kärnkraftverken	307 000
	2552	Övriga offentligrättsliga avgifter	750 000
	2553	Registreringsavgift till Fastighetsmäklarinspektionen	33 000
	2558	Avgifter för årlig revision	0
	2559	Avgifter för etikprövning av forskning	30 878
	2561	Efterbevaknings- och tillsynsavgifter	21 947
	2562	CSN-avgifter	795 000
2600	**Försäljningsinkomster**		**50 040**
	2624	Inkomster av uppbörd av felparkeringsavgifter	50 040
	2627	Offentlig lagring, försäljningsintäkter	0
2700	**Böter m.m.**		**2 249 547**
	2711	Restavgifter och dröjsmålsavgifter	75 100
	2712	Bötesmedel	1 696 000
	2713	Vattenföroreningsavgift m.m.	5 000

Inkomsttyp			
	2714	Sanktionsavgifter m.m.	450 932
	2717	Kontrollavgifter vid särskild skattekontroll	22 515
2800	**Övriga inkomster av statens verksamhet**		**5 500 000**
	2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	5 500 000
	2812	Ersättning för uppbördskostnader tull PCO	0
2000	**Inkomster av statens verksamhet**		**50 555 829**
3100	**Inkomster av försålda byggnader och maskiner**		**0**
3120	*Statliga myndigheters inkomster av försålda byggnader och maskiner*		*0*
	3125	Fortifikationsverkets försäljning av fastigheter	0
3200	**Övriga inkomster av markförsäljning**		**0**
	3211	Övriga inkomster av markförsäljning	0
3300	**Övriga inkomster av försåld egendom**		**5 000 000**
	3311	Inkomster av statens gruvegendom	0
	3312	Övriga inkomster av försåld egendom	5 000 000
3000	**Inkomster av försåld egendom**		**5 000 000**
4100	**Återbetalning av näringslån**		**841**
4120	*Återbetalning av jordbrukslån*		*0*
	4123	Återbetalning av lån till fiskerinäringen	0
4130	*Återbetalning av övriga näringslån*		*841*
	4136	Återbetalning av övriga näringslån	841
	4137	Återbetalning av övriga näringslån, Statens jordbruksverk	0
	4138	Återbetalning av tidigare infriade statliga garantier	0
	4139	Återbetalning av lokaliseringslån	0
4300	**Återbetalning av studielån**		**367 156**
	4312	Återbetalning av allmänna studielån	156
	4313	Återbetalning av studiemedel	367 000
4500	**Återbetalning av övriga lån**		**131 550**
	4525	Återbetalning av lån för svenska FN-styrkor	26 280
	4526	Återbetalning av övriga lån	105 270
4000	**Återbetalning av lån**		**499 547**
5100	**Avskrivningar och amorteringar**		0
5120	*Avskrivningar på fastigheter*		*0*
	5121	Amortering på statskapital	0
5200	**Statliga pensionsavgifter**		**24 411 000**
	5211	Statliga pensionsavgifter	24 411 000
5000	**Kalkylmässiga inkomster**		**24 411 000**
6100	**Bidrag från EU:s jordbruksfonder**		**9 906 000**
6110	*Bidrag från Europeiska garantifonden för jordbruket*		*7 706 000*
	6111	Gårdsstöd	7 512 000
	6113	Övriga interventioner	194 000
	6114	Exportbidrag	0
	6115	Djurbidrag	0
	6116	Offentlig lagring	0
	6119	Övriga bidrag från Europeiska garantifonden för jordbruket	0
6120	*Bidrag från EU till landsbygdsutvecklingen*		*2 200 000*
	6124	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2007–2013	0
	6125	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2014–2020	0

Inkomsttyp			
	6126	Bidrag från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling 2021–2027	2 200 000
6200	**Bidrag från EU till fiskenäringen**		**170 000**
	6214	Bidrag från Europeiska havs- och fiskerifonden 2014–2020	0
	6215	Bidrag från Europeiska havs- och fiskerifonden 2021–2027	170 000
6300	**Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden**		**2 251 000**
	6314	Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020	0
	6315	Bidrag från Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027	2 251 000
6400	**Bidrag från Europeiska socialfonden**		**1 864 000**
	6414	Bidrag från Europeiska socialfonden 2014–2020	0
	6415	Bidrag från Europeiska socialfonden 2021–2027	1 864 000
6500	**Bidrag till transeuropeiska nätverk**		**726 000**
	6511	Bidrag till transeuropeiska nätverk	726 000
6600	**Bidrag från Europeiska faciliteten för återhämtning och resiliens**		**19 788 428**
	6611	Bidrag från Europeiska faciliteten för återhämtning och resiliens	19 788 428
6900	**Övriga bidrag från EU**		**1 000 000**
	6911	Övriga bidrag från EU	1 000 000
6000	**Bidrag m.m. från EU**		**35 705 428**
7100	**Tillkommande skatter**		**14 973 632**
7110	*EU-skatter*		*8 846 312*
	7112	Tullmedel	8 846 312
	7113	Jordbrukstullar och sockeravgifter	0
7120	*Kommunala utjämningsavgifter*		*6 127 321*
	7121	Utjämningsavgift för LSS-kostnader	6 127 321
7200	**Avräkningar**		**-175 825 425**
7210	*Intäkter som förs till fonder*		*-7 465 803*
	7211	Intäkter som förs till fonder	-7 465 803
7220	*Kompensation för mervärdesskatt*		*-159 667 385*
	7221	Avräknad mervärdesskatt, statliga myndigheter	-64 417 249
	7222	Kompensation för mervärdesskatt, kommuner	-95 250 136
7230	*Övriga avräkningar*		*-8 692 237*
	7231	Avgifter till public service	-8 614 237
	7232	Intäkter från handel med elcertifikat	-78 000
7000	**Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet**		**-160 851 793**
8000	**Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto**		**0**
	8127	Stöd vid korttidsarbete	0
9000	**Löpande redovisade skatter m.m.**		**0**
Summa inkomster			**1 374 910 661**

Anm.: Beloppen är avrundade och stämmer därför inte alltid överens med summeringarna.

Bilaga 2

Tabellsamling makroekonomisk utveckling och offentliga finanser

Innehållsförteckning

1 Den makroekonomiska utvecklingen 2

2 Den offentliga sektorns finanser 9

I denna bilaga specificeras prognoserna för den makroekonomiska utvecklingen och den offentliga sektorns finanser. Dessa prognoser beskrivs i avsnitt 4 och 9. Prognoserna är baserade på de regelverk för skatter och transfereringar och de anslagsnivåer som har beslutats av riksdagen och som har föreslagits eller aviserats av regeringen.

1 Den makroekonomiska utvecklingen

Tabell 1.1 Internationella variabler

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
BNP, euroområdet	1,6	-6,0	6,3	3,5	0,6	0,9	1,2	1,0	1,4	1,3
BNP, USA	2,6	-2,2	6,1	2,5	2,9	2,8	1,8	1,7	2,0	2,0
BNP, Kina	6,1	2,3	8,6	3,1	5,4	5,0	4,8	4,1	3,9	3,9
BNP i världen, PPP-vägd[1]	2,9	-2,7	6,6	3,6	3,5	3,3	3,0	2,9	3,1	3,2
BNP i världen, KIX-vägd[2]	2,2	-4,7	6,6	3,5	1,5	1,7	1,8	1,5	1,8	1,8
Inflation, euroområdet[3]	1,2	0,3	2,6	8,4	5,4	2,4	2,0	1,8	2,0	2,0
Inflation, USA[4]	1,8	1,2	4,7	8,0	4,1	2,9	2,8	2,8	2,3	2,3
Dagslåneränta, euroområdet[5]	-0,5	-0,5	-0,6	0,0	3,2	3,6	2,2	1,7	1,8	1,9
Styrränta, USA[6]	2,3	0,5	0,3	1,8	5,2	5,3	4,4	3,9	3,6	3,1
Råoljepris[7]	64,4	41,8	70,7	100,8	82,5	80,5	70,4	67,2	66,9	67,2

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04.

[1] BNP sammanviktad med köpkraftsjusterade (PPP) BNP-vikter enligt Internationella valutafonden.

[2] BNP sammanviktad med KIX-vikter, ett mått på respektive lands betydelse för svensk utrikeshandel. De senast beräknade vikterna används för 2025 och därefter skrivs de fram med trenden från de föregående fem åren.

[3] Harmoniserat konsumentprisindex (HIKP).

[4] Konsumentprisindex (KPI).

[5] Procent, årsgenomsnitt. Avser estr, dvs. den referensränta som ska återspegla kostnader mellan banker i euroområdet för osäkrade lån från en bankdag till nästa.

[6] Procent, årsgenomsnitt. Federal funds ränta.

[7] Brent, US-dollar per fat. Prognos avser 10-dagars genomsnitt för terminsprissättningen 2025-08-04.

Källor: Bureau of Economic Analysis, Eurostat, Europeiska centralbanken, Federal Reserve, Macrobond, U.S. Bureau of Labor Statistics och egna beräkningar.

Tabell 1.2 Finansiella variabler

Procent, årsgenomsnitt, om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Styrränta	-0,25	0,00	0,00	0,75	3,46	3,62	2,11	1,75	1,75	1,75
Statsobligationsränta 10 år	0,1	0,0	0,3	1,5	2,5	2,2	2,4	2,5	2,6	2,7
Statsobligationsränta 5 år	-0,4	-0,3	0,0	1,6	2,6	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5
Växelkurs, kronindex KIX[1]	122,1	118,5	114,3	121,1	127,5	125,9	120,4	118,6	117,4	116,4
Växelkurs SEK per EUR	10,6	10,5	10,1	10,6	11,5	11,4	11,1	11,0	10,8	10,7
Växelkurs SEK per USD	9,5	9,2	8,6	10,1	10,6	10,6	9,9	9,3	9,1	8,9

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04.

[1] 18 november 1992 = 100.

Källor: Riksbanken, Macrobond och egna beräkningar.

Tabell 1.3 Försörjningsbalans, fasta priser

Procentuell förändring i fasta priser om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2024[1]	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
BNP	**6 392**	**2,6**	**-1,9**	**5,2**	**1,3**	**-0,2**	**1,0**	**0,9**	**3,1**	**2,6**	**1,3**
Hushållens konsumtion	2 894	0,8	-3,0	5,7	2,8	-1,6	0,6	0,9	3,5	3,0	1,9
Offentlig konsumtion	1 695	0,0	-1,6	3,4	0,7	1,0	1,3	0,5	1,9	-0,2	0,5
varav stat	*454*	*-1,1*	*0,4*	*5,6*	*2,3*	*3,0*	*1,9*	*1,2*	*5,3*	*-1,3*	*1,1*
varav kommunsektor[2]	*1 240*	*0,4*	*-2,3*	*2,7*	*0,1*	*0,3*	*1,0*	*0,2*	*0,6*	*0,3*	*0,2*
Fasta bruttoinvesteringar	1 604	0,1	1,7	6,8	0,2	0,1	0,2	-2,1	5,0	3,7	1,9
varav i näringslivet	*1 268*	*-0,5*	*0,7*	*9,1*	*1,2*	*-1,4*	*-0,6*	*-3,3*	*5,0*	*4,0*	*1,4*
– bostadsinvesteringar	*194*	*-6,6*	*3,1*	*9,4*	*0,4*	*-25,3*	*-15,0*	*-0,8*	*8,7*	*6,3*	*3,5*
varav i offentliga myndigheter	*330*	*2,6*	*5,4*	*-2,5*	*-3,1*	*6,6*	*3,3*	*2,2*	*5,1*	*2,6*	*4,0*
– stat	*175*	*3,7*	*15,5*	*-0,1*	*0,8*	*5,2*	*3,1*	*6,6*	*8,8*	*4,9*	*7,5*
– kommunsektor	*156*	*1,6*	*-3,4*	*-5,0*	*-7,2*	*8,3*	*3,6*	*-2,7*	*0,6*	*-0,4*	*-1,0*
Lagerinvesteringar[3]	23	-0,1	-0,7	0,4	1,2	-1,5	0,4	-0,4	0,0	0,0	0,0
Export	3 463	7,0	-5,4	11,6	6,1	2,6	2,0	3,9	2,6	3,9	2,9
Import[4]	3 287	2,0	-6,3	13,4	9,8	-0,6	2,2	1,7	3,3	3,6	3,4
Nettoexport[5]	176	2,3	0,2	-0,3	-1,4	1,7	-0,1	1,2	-0,3	0,3	-0,2
BNP per invånare[6]	**0,6**	**1,6**	**-2,6**	**4,6**	**0,6**	**-0,7**	**0,7**	**0,6**	**3,1**	**2,6**	**1,1**

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna (NR) benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.

[1] Löpande priser, miljarder kronor. År 2024 är referensår för prognosen för försörjningsbalansen i fasta priser.

[2] Konsumtionsvolymen i kommunsektorn mäts till största delen med s.k. volymindex vilka främst påverkas av demografiska faktorer och inte nödvändigtvis är detsamma som hur mycket resurser kommunsektorn lägger på verksamheten.

[3] Bidrag till BNP-tillväxten, förändring i procent av BNP föregående år.

[4] I summering av BNP utgör importen en avdragspost.

[5] Export minus import, uttryckt som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).

[6] BNP per person i totala befolkningen.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 1.4 Försörjningsbalans, fasta priser, kalenderkorrigerad

Procentuell förändring i fasta priser om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2024[1]	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
BNP	**6 392**	**2,6**	**-2,2**	**5,1**	**1,3**	**0,0**	**1,0**	**1,1**	**2,8**	**2,3**	**1,5**
Hushållens konsumtion	2 894	0,8	-3,1	5,6	2,8	-1,5	0,6	1,0	3,5	2,9	2,0
Offentlig konsumtion	1 695	0,0	-1,9	3,3	0,7	1,3	1,3	0,9	1,5	-0,5	0,8
varav stat	*454*	*-1,1*	*0,2*	*5,5*	*2,3*	*3,2*	*1,9*	*1,4*	*5,0*	*-1,5*	*1,3*
varav kommunsektor[2]	*1 240*	*0,4*	*-2,7*	*2,5*	*0,1*	*0,7*	*1,1*	*0,7*	*0,2*	*-0,1*	*0,6*
Fasta bruttoinvesteringar	1 604	0,1	1,5	6,6	0,2	0,4	0,2	-1,9	4,8	3,5	2,2
varav i näringslivet	*1 268*	*-0,5*	*0,5*	*8,9*	*1,2*	*-1,2*	*-0,5*	*-3,0*	*4,6*	*3,7*	*1,7*
– bostadsinvesteringar	*194*	*-6,6*	*3,1*	*9,4*	*0,4*	*-25,2*	*-15,0*	*-0,7*	*8,7*	*6,3*	*3,6*
varav i offentliga myndigheter	*330*	*2,6*	*5,5*	*-2,5*	*-3,1*	*6,5*	*3,3*	*2,2*	*5,2*	*2,7*	*3,9*
– stat	*175*	*3,7*	*15,7*	*0,0*	*0,8*	*5,0*	*3,1*	*6,5*	*8,9*	*5,0*	*7,4*
– kommunsektor	*156*	*1,6*	*-3,1*	*-4,9*	*-7,2*	*8,0*	*3,6*	*-2,7*	*0,7*	*-0,3*	*-1,1*
Lagerinvesteringar[3]	23	-0,1	-0,8	0,4	1,1	-1,4	0,5	-0,3	0,0	0,0	0,0
Export	3 463	7,0	-5,8	11,3	6,1	3,0	2,0	4,3	2,2	3,5	3,2
Import[4]	3 287	2,0	-6,7	13,2	9,8	-0,2	2,2	2,0	2,9	3,3	3,7
Nettoexport[5]	176	1,9	0,3	-0,3	-1,2	0,8	-0,4	1,3	-0,3	0,3	-0,1

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna (NR) benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.

[1] Löpande priser, miljarder kronor. Beloppen är inte kalenderkorrigerade. År 2024 är referensår för prognosen för försörjningsbalansen i fasta priser.

[2] Konsumtionsvolymen i kommunsektorn mäts till största delen med s.k. volymindex vilka främst påverkas av demografiska faktorer och inte nödvändigtvis är detsamma som hur mycket resurser kommunsektorn lägger på verksamheten.

[3] Bidrag till BNP-tillväxten, förändring i procent av BNP föregående år.

[4] I summering av BNP utgör importen en avdragspost.

[5] Export minus import, uttryckt som bidrag till BNP-tillväxt (procentenheter).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 1.5 Försörjningsbalans, löpande priser

Procentuell förändring i löpande priser om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2024[1]	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
BNP	**6 392**	**5,1**	**-0,2**	**8,1**	**7,4**	**5,6**	**4,1**	**2,2**	**5,6**	**4,6**	**3,7**
Hushållens konsumtion	2 894	2,9	-2,2	8,0	9,7	5,0	3,4	3,6	5,2	5,0	4,2
Offentlig konsumtion	1 695	3,1	2,6	5,7	6,2	8,4	4,4	1,9	6,3	2,8	4,4
varav stat	*454*	*2,9*	*2,1*	*8,1*	*7,8*	*7,6*	*5,9*	*4,8*	*9,5*	*0,8*	*4,7*
varav kommunsektor	*1 240*	*3,2*	*2,8*	*4,9*	*5,6*	*8,7*	*3,9*	*0,9*	*5,1*	*3,6*	*4,3*
Fasta bruttoinvesteringar	1 604	1,8	2,7	10,6	9,4	4,9	2,8	-0,3	6,8	5,6	3,7
varav i näringslivet	*1 268*	*1,1*	*2,0*	*12,5*	*10,0*	*3,3*	*2,0*	*-1,5*	*6,8*	*6,0*	*3,1*
– bostadsinvesteringar	*194*	*-6,2*	*6,6*	*14,1*	*5,0*	*-24,2*	*-14,7*	*0,9*	*11,9*	*9,9*	*7,0*
varav i offentliga myndigheter	*330*	*4,8*	*5,4*	*3,1*	*8,1*	*11,4*	*6,0*	*5,0*	*8,0*	*5,4*	*6,8*
– stat	*175*	*5,5*	*15,2*	*5,9*	*11,9*	*9,6*	*5,8*	*9,3*	*11,6*	*7,6*	*10,4*
– kommunsektor	*156*	*4,3*	*-3,1*	*0,3*	*4,0*	*13,5*	*6,1*	*0,2*	*3,5*	*2,5*	*1,9*
Export	3 463	10,5	-8,4	15,9	22,8	7,3	2,1	0,4	2,0	4,9	3,9
Import[2]	3 287	5,1	-9,8	17,3	29,9	4,9	2,1	-0,6	2,5	5,0	4,7
BNI	**6 676**	**6,2**	**0,5**	**8,3**	**7,7**	**5,8**	**4,2**	**2,5**	**5,3**	**4,5**	**3,6**
Bytesbalans, procent av BNP[3]		**4,8**	**5,6**	**5,8**	**3,7**	**5,5**	**5,4**	**6,4**	**5,7**	**5,6**	**5,2**

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04. Med begreppet kommunsektor avses det som i nationalräkenskaperna (NR) benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.

[1] Miljarder kronor.

[2] I summering av BNP utgör importen en avdragspost.

[3] Baserat på statistik från NR.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 1.6 Hushållens ekonomi

Procentuell förändring för hushållens inkomster. Andel av disponibel inkomst för hushållens sparande. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2024[1]	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Hushållens inkomster											
Real disponibel inkomst[2]		2,3	-0,6	4,4	1,3	-1,0	0,7	1,6	2,0	0,9	0,8
Prisindex[3]		2,1	0,8	2,2	6,7	6,7	2,8	2,7	1,6	1,9	2,3
Nominell disponibel inkomst	3 090	4,5	0,3	6,7	8,1	5,6	3,5	4,3	3,6	2,8	3,1
Lönesumma[4]	2 528	4,0	0,8	5,9	6,8	5,2	4,1	3,9	4,7	4,5	4,0
Övriga faktorinkomster[5]	259	3,6	-7,0	-3,2	0,8	29,2	9,0	4,5	4,0	3,7	3,4
Räntor och utdelningar, netto[6]	210	0,3	-1,4	2,9	1,4	-1,1	-0,4	0,4	0,4	-0,1	0,0
Offentliga transfereringar	804	2,4	5,5	2,1	4,9	2,2	4,1	2,9	0,9	1,5	2,5
varav pensioner	*461*	*3,0*	*3,8*	*1,9*	*5,6*	*6,3*	*3,6*	*3,7*	*1,2*	*2,8*	*3,6*
varv sjukdom	*132*	*-1,2*	*2,0*	*0,1*	*4,2*	*6,0*	*7,8*	*1,2*	*2,3*	*1,7*	*1,3*
varav arbetsmarknad	*43*	*0,2*	*41,7*	*-0,6*	*-21,6*	*3,1*	*24,5*	*10,9*	*-8,4*	*-8,7*	*0,0*
varav familjer och barn	*83*	*2,7*	*2,3*	*0,9*	*-0,4*	*-0,8*	*0,0*	*-1,7*	*2,9*	*0,9*	*1,1*
varav studier	*22*	*11,3*	*10,3*	*5,0*	*-6,0*	*4,0*	*11,3*	*2,5*	*-0,5*	*-0,5*	*1,5*
varav övrigt	*66*	*4,9*	*9,0*	*6,4*	*28,2*	*-20,1*	*-6,2*	*1,5*	*0,4*	*0,0*	*0,4*
Privata transfereringar[7]	213	2,2	7,7	10,9	10,1	7,3	7,0	3,8	0,6	2,8	2,9
Skatter och avgifter	-924	0,7	1,0	6,9	3,0	1,5	5,4	2,2	4,1	5,9	4,4
Hushållens sparande[8]											
Nettosparande, exklusive sparande i avtalspensioner	196	5,9	8,2	7,1	5,7	6,3	6,3	7,0	5,6	3,6	2,5
Nettosparande i avtals-pensioner (inklusive pps[9])	336	10,1	8,0	9,3	8,5	9,5	10,9	9,5	9,7	9,8	9,9
Totalt nettosparande[10]	532	14,5	15,0	15,0	13,1	14,4	15,5	15,0	13,9	12,2	11,2
Finansiellt sparande	**455**	**12,1**	**12,0**	**11,6**	**9,7**	**12,7**	**14,7**	**14,3**	**12,8**	**10,8**	**9,7**

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08. Skillnaden mellan begreppen nettosparande och finansiellt sparande är framför allt att kapitalförslitning på hushållens kapitalstock utgör en avdragspost vid beräkningen av nettosparandet, medan investeringsutgifter är en avdragspost vid beräkning av det finansiella sparandet. Om netto-investeringar överstiger kapitalförslitningen blir det finansiella sparandet lägre än nettosparandet.

[1] Löpande priser, miljarder kronor.

[2] Hushållens reala disponibla inkomst beräknas genom att den nominella inkomsten korrigeras för prisförändringar enligt implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

[3] Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

[4] Totala lönesumman för arbetsgivare i Sverige och i utlandet till svenska hushåll.

[5] Består bl.a. av egenföretagares inkomster.

[6] Vid räntor och utdelningar anges nettobidraget i procentuell volymförändring.

[7] Består främst av utbetalda privatfonderade avtalspensioner.

[8] Procentuell andel av disponibel inkomst.

[9] Premiepensionssparande.

[10] Total sparkvot = nettosparande inklusive sparande i avtalspensioner (inklusive premiepensionssparande) / (disponibel inkomst + nettosparande i avtalspensioner [inklusive premiepensionssparande]).

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 1.7 Produktivitet och arbetsmarknad

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2024[1]	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Produktivitet[2]	664	3,1	1,3	2,8	-1,6	-1,0	1,4	0,9	1,5	1,3	1,0
i näringslivet[2]	*729*	*3,5*	*3,0*	*3,4*	*-2,4*	*-1,3*	*1,6*	*1,2*	*2,5*	*1,5*	*1,5*
i offentlig sektor[2]	*515*	*1,0*	*-3,3*	*0,3*	*0,4*	*0,2*	*1,0*	*0,1*	*-1,6*	*0,0*	*-0,5*
Arbetade timmar[3]	8 619	-0,2	-3,8	2,3	3,1	1,6	-0,3	0,1	1,2	1,0	0,5
varav näringslivet[3]	*6 127*	*0,0*	*-4,9*	*2,4*	*4,1*	*1,5*	*-1,0*	*-0,2*	*0,7*	*1,5*	*0,2*
varav offentlig sektor[3]	*2 312*	*-0,8*	*-1,1*	*2,3*	*0,6*	*1,9*	*1,6*	*0,7*	*2,6*	*-0,1*	*1,4*
Medelarbetstid[4]	1 644	-0,9	-2,3	1,6	0,0	0,2	0,3	-0,3	0,5	0,0	0,0
Sysselsatta, 15–74 år	5 241	0,7	-1,6	0,7	3,1	1,4	-0,5	0,4	0,8	1,0	0,5
Kvinnor	*2 497*	*0,3*	*-2,3*	*0,5*	*3,1*	*2,1*	*0,0*	*0,2*	*0,7*		
Män	*2 744*	*1,0*	*-1,0*	*0,8*	*3,0*	*0,8*	*-1,0*	*0,5*	*0,8*		
Sysselsatta, näringslivet[5]	3 776	0,6	-1,7	1,4	4,4	1,2	-0,7	-0,5	0,4	1,5	0,2
Sysselsatta, offentlig sektor[5]	1 549	0,7	-0,2	1,2	1,4	1,2	0,7	0,9	1,7	-0,1	1,4
varav stat[5]	*307*	*1,2*	*1,6*	*2,6*	*3,3*	*3,1*	*2,1*	*2,1*	*4,2*	*-2,3*	*1,4*
varav kommunsektor[5]	*1 241*	*0,6*	*-0,6*	*0,8*	*0,9*	*0,7*	*0,3*	*0,6*	*1,1*	*0,4*	*1,4*
Sysselsättningsgrad 15–74 år[6]		68,1	66,8	67,1	68,8	69,4	69,0	69,0	69,4	70,0	70,2
Kvinnor[6]		*65,7*	*64,0*	*64,2*	*65,9*	*67,0*	*66,8*	*66,7*	*67,1*		
Män[6]		*70,5*	*69,5*	*69,9*	*71,6*	*71,8*	*71,0*	*71,3*	*71,7*		
Sysselsättningsgrad 20–64 år[6]		81,7	80,2	80,4	82,0	82,6	81,9	81,9	82,3	82,9	83,1
Arbetslösa, 15–74 år	480	8,1	23,5	5,7	-14,5	4,4	9,3	3,8	-4,1	-5,3	-2,0
Arbetslöshet, 15–74 år[7]		6,9	8,5	8,9	7,5	7,7	8,4	8,7	8,3	7,8	7,6
Kvinnor[7]		*7,1*	*8,5*	*9,2*	*7,9*	*7,9*	*8,5*	*8,7*	*8,3*		
Män[7]		*6,7*	*8,5*	*8,6*	*7,1*	*7,5*	*8,3*	*8,6*	*8,3*		
Arbetskraft, 15–74 år	5 722	1,1	0,1	1,1	1,5	1,6	0,2	0,7	0,3	0,5	0,3
Kvinnor	*2 730*	*1,0*	*-0,7*	*1,2*	*1,7*	*2,0*	*0,7*	*0,4*	*0,3*		
Män	*2 991*	*1,2*	*0,9*	*1,0*	*1,3*	*1,2*	*-0,2*	*0,9*	*0,4*		
Arbetskraftsdeltagande, 15–74 år[8]		73,2	73,0	73,6	74,4	75,2	75,3	75,5	75,7	76,0	76,0
Kvinnor[8]		*70,7*	*70,0*	*70,7*	*71,6*	*72,8*	*73,1*	*73,0*	*73,1*		
Män[8]		*75,5*	*75,9*	*76,5*	*77,1*	*77,6*	*77,4*	*78,0*	*78,2*		
Befolkning, total[9]	10 570	1,0	0,7	0,6	0,7	0,5	0,3	0,3	0,0	0,0	0,2
Befolkning, 15–74 år	7 600	0,6	0,3	0,2	0,5	0,5	0,2	0,4	0,1	0,1	0,3
Kvinnor	*3 737*	*0,6*	*0,3*	*0,2*	*0,4*	*0,4*	*0,2*	*0,5*	*0,1*		
Män	*3 863*	*0,7*	*0,4*	*0,2*	*0,5*	*0,5*	*0,1*	*0,2*	*0,1*		

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04.

[1] Nivå, avser tusental om inte annat anges.

[2] Produktivitet mätt som förädlingsvärde till baspris per arbetad timme, kalenderkorrigerat.

[3] Enligt nationalräkenskaperna (NR). Nivå avser miljoner timmar, kalenderkorrigerat.

[4] Avser antal arbetade timmar per år enligt NR (kalenderkorrigerat) dividerat med årsmedeltal för antal sysselsatta enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU).

[5] Sysselsättning enligt NR. Näringslivet och offentlig sektor summerar inte till totalt antal sysselsatta enligt AKU. Med begreppet kommunsektor avses det som i NR benämns kommunala myndigheter. Kommunsektorn innefattar både kommuner och regioner.

[6] Sysselsatta som andel av befolkningen i den aktuella åldersgruppen.

[7] Arbetslösa som andel av arbetskraften i den aktuella åldersgruppen.

[8] Arbetskraften som andel av befolkningen i den aktuella åldersgruppen.

[9] Utfall för 2024 är ett beräknat årsmedelvärde.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 1.8 Potentiella variabler och resursutnyttjande

Procentuell förändring om inte annat anges

	2024[1]	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Potentiell BNP[2]	6 516	1,9	1,8	1,7	1,7	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Potentiell produktivitet	750	1,0	0,9	0,8	0,7	0,6	0,6	0,7	0,8	1,0	1,2
Potentiellt arbetade timmar	8 685	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	0,7	0,6	0,4	0,3
Potentiell sysselsättning	5 290	1,1	1,0	1,0	1,0	0,9	0,7	0,6	0,5	0,4	0,3
Jämviktsarbetslöshet[3]		7,3	7,4	7,5	7,5	7,5	7,5	7,6	7,6	7,6	7,6
Potentiell BNP i löpande pris[4]	6 398	4,6	5,2	5,5	5,5	5,1	4,9	4,3	4,5	3,7	3,5
BNP-gap[5]		1,3	-2,7	0,5	0,1	-1,4	-1,9	-2,2	-0,9	-0,1	0,0
Produktivitetsgap[5]		0,2	1,0	2,9	0,4	-1,8	-1,1	-0,9	-0,1	0,1	0,0
Timgap[5]		1,1	-3,6	-2,3	-0,3	0,4	-0,8	-1,4	-0,8	-0,2	0,0
Sysselsättningsgap[5]		0,8	-1,9	-2,2	-0,2	0,3	-0,9	-1,1	-0,8	-0,2	0,0

Anm.: Fasta priser, referensår 2024, kalenderkorrigerade värden, om inte annat anges. Med potentiell avses den nivå på respektive variabel som skulle uppnås vid ett balanserat konjunkturläge. Potentiella variabler går inte att observera utan bedöms utifrån statistiska modeller och indikatorer.

[1] Nivå. Avser miljarder kronor för potentiell BNP, förädlingsvärde till marknadspris per timme för potentiell produktivitet, miljoner timmar för potentiellt arbetade timmar och tusental för potentiell sysselsättning.

[2] Potentiell BNP till marknadspris.

[3] Andel av potentiell arbetskraft.

[4] Beräknad som potentiell BNP till marknadspris (fasta priser, referensår 2024, ej kalenderkorrigerade värden) multiplicerad med en filtrerad BNP-deflator, som är ett filtrerat prisindex för producerade varor och tjänster. För en närmare beskrivning av metoden för att beräkna potentiell BNP, se Finansdepartementets rapport Metod för beräkning av potentiella variabler november 2022 på regeringen.se.

[5] Skillnaden mellan den faktiska och potentiella nivån i respektive variabel i procent av den potentiella nivån.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 1.9 Löner och priser

Procentuell förändring om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2024[1]	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Lönesumma[2]	2 528	4,0	0,8	5,9	6,8	5,2	4,1	3,9	4,7	4,5	4,0
Timlön enligt NR[3]		4,0	4,7	3,2	3,2	3,3	3,9	3,5	3,5	3,5	3,5
Timlön enligt KL[4]		2,6	2,1	2,6	2,7	3,7	4,1	3,6	3,6	3,5	3,5
Reallön[5]		0,8	1,6	0,5	-5,6	-4,9	1,2	2,9	2,9	1,5	0,7
KPI[6]		1,8	0,5	2,2	8,4	8,5	2,8	0,7	0,6	2,0	2,7
KPIF[7]		1,7	0,5	2,4	7,7	6,0	1,9	2,7	1,3	1,9	2,6
KPIF exkl. energi		1,6	1,3	1,4	5,9	7,5	2,6	2,8	1,4	1,9	2,6
KPI-KS[8]		1,7	0,5	2,2	8,7	8,6	2,9	0,8	1,2	2,1	2,1
HIKP[9]		1,7	0,7	2,7	8,1	5,9	2,0	2,5	1,0	1,8	2,6
BNP-deflator		2,4	1,8	2,7	6,0	5,8	3,0	1,3	2,5	2,0	2,4
Prisbasbelopp[10]		46,5	47,3	47,6	48,3	52,5	57,3	58,8	59,2	59,3	60,6

Anm.: Baserad på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-04.

[1] Nivå, avser miljarder kronor.

[2] Totala lönesumman för arbetsgivare i Sverige och i utlandet till svenska hushåll.

[3] Nominell löneutveckling enligt nationalräkenskaperna (NR), kalenderkorrigerad. Timlönen enligt NR mäts som lönesumman dividerat med anställdas arbetade timmar.

[4] Nominell löneutveckling enligt konjunkturlönestatistiken (KL). År 2024 avser prognos.

[5] Reallön beräknas som timlön enligt KL korrigerad för prisförändringar enligt konsumentprisindex.

[6] Konsumentprisindex.

[7] KPI med fast ränta.

[8] KPI med konstanta skatter.

[9] Harmoniserat index för konsumentpriser.

[10] Tusental kronor.

Källor: Medlingsinstitutet, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

2 Den offentliga sektorns finanser

Tabell 2.1 Den konsoliderade offentliga sektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomster	**2 454**	**2 432**	**2 649**	**2 874**	**2 951**	**3 054**	**3 134**	**3 246**	**3 394**	**3 575**
Procent av BNP	48,9	48,5	48,9	49,4	48,0	47,8	48,0	47,0	47,0	47,8
Skatter och avgifter	2 156	2 131	2 330	2 484	2 554	2 636	2 696	2 802	2 934	3 097
Procent av BNP	42,9	42,5	43,0	42,7	41,6	41,2	41,3	40,6	40,6	41,4
Kapitalinkomster	73	64	64	102	89	97	98	98	98	99
Övriga inkomster[1]	224	236	256	288	308	321	340	346	363	380
Utgifter	**2 432**	**2 591**	**2 660**	**2 816**	**3 003**	**3 150**	**3 226**	**3 413**	**3 527**	**3 619**
Procent av BNP	48,4	51,7	49,1	48,4	48,9	49,3	49,4	49,4	48,9	48,3
Transfereringar och subventioner	846	968	961	979	993	1 034	1 080	1 128	1 155	1 146
Hushållen	670	708	721	758	775	807	830	838	851	873
Näringslivet m.m.[2]	96	167	143	127	124	129	133	144	156	162
Utlandet	81	93	97	94	94	99	117	147	148	112
Konsumtion	1 300	1 334	1 410	1 497	1 623	1 695	1 727	1 837	1 889	1 972
Investeringar m.m.[3]	255	265	265	297	330	365	367	400	434	453
Ränteutgifter[4]	30	24	23	41	56	55	51	47	48	48
Finansiellt sparande	**22**	**-159**	**-11**	**58**	**-52**	**-96**	**-93**	**-167**	**-133**	**-44**
Procent av BNP	0,4	-3,2	-0,2	1,0	-0,8	-1,5	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6
Staten	66	-144	-35	21	-7	-71	-100	-176	-144	-44
Ålderspensionssystemet	8	-8	0	21	16	29	25	35	38	37
Kommunsektorn	-52	-7	25	16	-60	-55	-17	-25	-26	-37
Strukturellt sparande, procent av potentiell BNP	**0,1**	**-1,0**	**0,1**	**0,7**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,4**	**-1,8**	**-1,6**	**-0,6**
Finansiell ställning										
Konsoliderad bruttoskuld	**1 797**	**2 027**	**2 022**	**1 990**	**1 969**	**2 168**	**2 294**	**2 470**	**2 655**	**2 735**
Procent av BNP	35,8	40,4	37,3	34,2	32,1	33,9	35,1	35,8	36,8	36,5
Nettoställning	**1 356**	**1 324**	**1 774**	**1 697**	**1 690**	**1 840**	**1 848**	**1 820**	**1 792**	**1 867**
Procent av BNP	27,0	26,4	32,7	29,2	27,5	28,8	28,3	26,4	24,8	24,9

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

[1] Utgörs av bl.a. tillräknade inkomster som bruttoförs i NR, t.ex. kapitalförslitningen av investeringar.

[2] Inklusive övriga ofördelade utgifter.

[3] Investeringarna inkluderar även köp av mark och fastigheter, netto.

[4] Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 2.2 Statens finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomster	**1 285**	**1 251**	**1 406**	**1 533**	**1 538**	**1 579**	**1 602**	**1 645**	**1 715**	**1 830**
Skatter och avgifter	1 122	1 076	1 225	1 308	1 324	1 354	1 366	1 410	1 473	1 580
Kapitalinkomster	26	30	25	50	31	34	33	34	34	34
Övriga inkomster[1]	137	145	156	175	183	191	202	201	209	216
Utgifter	**1 219**	**1 395**	**1 441**	**1 512**	**1 546**	**1 649**	**1 702**	**1 822**	**1 860**	**1 874**
Transfereringar privat sektor[2]	450	550	533	545	544	580	606	633	636	612
Bidrag till kommunsektorn	279	336	363	357	351	377	380	397	393	388
Ålderspensionsavgifter	23	26	27	27	27	28	27	27	28	28
Konsumtion	331	338	366	394	425	450	472	517	521	546
Investeringar m.m.[3]	115	129	137	158	166	185	190	221	251	267
Ränteutgifter[4]	22	17	15	30	33	28	27	26	30	33
Finansiellt sparande	**66**	**-144**	**-35**	**21**	**-7**	**-71**	**-100**	**-176**	**-144**	**-44**
Procent av BNP	1,3	-2,9	-0,7	0,4	-0,1	-1,1	-1,5	-2,6	-2,0	-0,6
Budgetsaldo	**112**	**-221**	**78**	**164**	**19**	**-104**	**-111**	**-167**	**-181**	**-76**
Procent av BNP	2,2	-4,4	1,4	2,8	0,3	-1,6	-1,7	-2,4	-2,5	-1,0
Statsskuld (okonsoliderad)	1 113	1 280	1 204	1 093	1 028	1 151	1 248	1 409	1 579	1 639
Procent av BNP	22,2	25,5	22,2	18,8	16,7	18,0	19,1	20,4	21,9	21,9
Statsskuld (konsoliderad)	**1 054**	**1 218**	**1 145**	**1 031**	**970**	**1 077**	**1 172**	**1 333**	**1 501**	**1 560**
Procent av BNP	**21,0**	**24,3**	**21,1**	**17,7**	**15,8**	**16,8**	**17,9**	**19,3**	**20,8**	**20,8**

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

[1] Utgörs av bl.a. tillräknade inkomster som bruttoförs i NR, t.ex. kapitalförslitningen av investeringar.

[2] Inklusive övriga ofördelade utgifter.

[3] Investeringarna inkluderar även köp av mark och fastigheter, netto.

[4] Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 2.3 Ålderspensionssystemets finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomster	**330**	**326**	**340**	**376**	**383**	**403**	**416**	**435**	**454**	**471**
Socialförsäkringsavgifter	268	270	277	302	314	330	341	358	374	389
Statliga ålderspensionsavgifter m.m.	23	26	27	27	27	28	27	27	28	28
Räntor, utdelningar m.m.	39	30	36	47	42	45	48	50	52	54
Utgifter	**322**	**334**	**340**	**355**	**368**	**374**	**391**	**400**	**417**	**434**
Pensioner m.m.	317	329	335	349	363	368	386	394	410	427
Övriga utgifter[1]	5	5	5	6	5	6	6	6	6	7
Finansiellt sparande	**8**	**-8**	**0**	**21**	**16**	**29**	**25**	**35**	**38**	**37**
Procent av BNP	**0,2**	**-0,2**	**0,0**	**0,4**	**0,3**	**0,5**	**0,4**	**0,5**	**0,5**	**0,5**

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

[1] Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 2.4 Kommunsektorns finanser

Miljarder kronor om inte annat anges. Utfall 2019–2024, prognos 2025–2028

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Inkomster	**1 150**	**1 227**	**1 304**	**1 360**	**1 417**	**1 489**	**1 535**	**1 602**	**1 658**	**1 703**
Skatter	748	766	806	853	893	928	965	1 008	1 060	1 101
Kommunal fastighetsavgift	19	19	21	21	22	24	25	26	27	28
Statsbidrag	202	258	284	272	259	285	284	297	290	282
Skatter och statsbidrag, procent av BNP	19,3	20,8	20,5	19,7	19,1	19,4	19,4	19,2	19,0	18,7
Kapitalinkomster	10	7	6	10	21	23	22	20	18	18
Övriga inkomster	171	177	186	204	222	228	239	251	263	275
varav kompensation för mervärdesskatt	*74*	*76*	*77*	*83*	*88*	*90*	*94*	*97*	*99*	*102*
Utgifter	**1 202**	**1 234**	**1 279**	**1 344**	**1 478**	**1 543**	**1 552**	**1 627**	**1 683**	**1 740**
Transfereringar till hushåll	48	49	50	44	49	51	53	54	55	56
Övriga transfereringar	41	50	53	51	47	46	46	58	65	62
Konsumtion	965	992	1 041	1 099	1 194	1 240	1 251	1 315	1 363	1 421
Investeringar[1]	140	136	128	139	164	179	177	178	182	186
Ränteutgifter[2]	8	8	8	11	24	27	24	21	18	15
Finansiellt sparande	**-52**	**-7**	**25**	**16**	**-60**	**-55**	**-17**	**-25**	**-26**	**-37**
Procent av BNP	-1,0	-0,1	0,5	0,3	-1,0	-0,9	-0,3	-0,4	-0,4	-0,5
Ekonomiskt resultat	**26**	**55**	**69**	**43**	**13**	**6**	**40**	**40**	**43**	**31**

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

[1] Investeringarna inkluderar även köp och försäljningar av fastigheter, netto.

[2] Inklusive utgifter för kapitalavkastning på pensionsskulden.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 2.5 Strukturellt sparande

Procent av potentiell BNP om annat inte anges. Utfall för det finansiella sparandet 2019–2024, prognos 2025–2028

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Finansiellt sparande, miljarder kronor	**22**	**-159**	**-11**	**58**	**-52**	**-96**	**-93**	**-167**	**-133**	**-44**
Finansiellt sparande, procent av BNP	0,4	-3,2	-0,2	1,0	-0,8	-1,5	-1,4	-2,4	-1,8	-0,6
Justering för BNP-gap	-0,6	1,9	0,7	-0,1	-0,3	0,0	1,0	0,5	0,1	0,0
Justering för arbetslöshetsgap	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Justering för skattebasernas sammansättning	0,3	0,2	-0,6	-0,2	0,7	0,5	0,0	0,1	0,1	0,0
Justering för engångseffekter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	0,0	0,0
Strukturellt sparande	**0,1**	**-1,0**	**0,1**	**0,7**	**-0,5**	**-0,5**	**-0,4**	**-1,8**	**-1,6**	**-0,6**
BNP-gap, trendpriser[1]	1,3	-3,8	-1,4	0,2	0,7	-0,1	-2,0	-1,0	-0,2	0,0
BNP-gap[1]	1,3	-2,7	0,5	0,1	-1,4	-1,9	-2,3	-1,0	-0,2	0,0

Anm.: Beräkningarna är baserade på publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

[1] Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i procent av potentiell BNP.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Tabell 2.6 Den offentliga sektorns okonsoliderade tillgångar och skulder samt nettoförmögenhet, 2024

	Miljarder kronor	Procent av BNP
Tillgångar	**12 622**	**197,5**
Finansiella tillgångar	5 977	93,5
varav aktier	*3 166*	*49,5*
Kapitalstock	6 644	103,9
varav mark	*1 202*	*18,8*
Skulder	**4 137**	**64,7**
varav Maastrichtskuld[1]	*2 168*	*33,9*
varav pensionsskuld	*675*	*10,6*
varav övrigt	*1 294*	*20,2*
Nettoförmögenhet	**8 485**	**132,7**
Staten[2]	2 427	38,0
Ålderspensionssystemet	2 164	33,9
Kommunsektorn	3 894	60,9
Finansiell nettoförmögenhet	**1 840**	**28,8**
Statens nettoförmögenhet inkl. löneskatt på kommunsektorns pensionsskuld[3]	**2 531**	**39,6**

Anm.: Utfall i enlighet med publicerad statistik t.o.m. 2025-08-08.

[1] Posten Övrigt inkluderar konsolideringsfaktorn mellan staten, ålderspensionssystemet och kommunsektorn samt skillnader mellan marknadsvärdet och den nominellt värderade Maastrichtskulden.

[2] Inkl. reala tillgångar i pensionssystemet på 2 163 miljoner kronor.

[3] Statens nettoförmögenhet redovisad med löneskatt på kommunsektorns pensionsskuld är i enlighet med redovisningen i årsredovisningen för staten.

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Bilaga 3

Ekonomisk jämställdhet

Innehållsförteckning

1 Inledning ... 3
1.1 Data och begrepp ... 3

2 Kvinnors och mäns inkomster ... 4
2.1 Ökad disponibel inkomst men liten förändring av gapet ... 4
2.2 Inkomstgapet varierar över livscykeln ... 6
2.3 Disponibel inkomst 2023 ... 9
2.4 Förändringar i befolkningens sammansättning påverkar inkomstgapet ... 12

3 Kvinnor och män på arbetsmarknaden ... 15
3.1 Kvinnor har i genomsnitt lägre arbetsinkomster än män ... 16
3.2 Kvinnors sysselsättningsgrad är lägre än mäns ... 16
3.3 Förvärvsarbetande kvinnor arbetar i genomsnitt färre timmar än män ... 20
3.4 Kvinnor har lägre genomsnittliga löne- och näringsinkomster än män ... 21
3.5 Skillnaden i arbetsinkomster är större bland äldre kvinnor och män ... 23
3.6 Självförsörjning ... 24

4 Effekter av regeringen politik ... 29
4.1 Effekter på kvinnors och mäns ekonomiska resurser till följd av reformer under mandatperioden ... 30
4.2 Effekter på ekonomiska drivkrafter till arbete ... 32

Årets bilaga om ekonomisk jämställdhet består av fyra avsnitt. Efter en inledning beskrivs i avsnitt 2 utvecklingen av och skillnaden mellan kvinnors och mäns individuella disponibla inkomst sedan mitten av 1990-talet. I avsnitt 3 redovisas kvinnors och mäns arbetsinkomster och hur dessa har påverkats av skillnader mellan kvinnor och män på arbetsmarknaden. Avslutningsvis analyseras i avsnitt 4 hur de reformer som genomförts under mandatperioden har påverkat fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män, samt hur reformerna har påverkat drivkrafterna till arbete.

Sammanfattning

- År 2023 var skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män i genomsnitt 20 procent i åldersgruppen 20–65 år och 26 procent i åldersgruppen 66 år och äldre. Skillnaden vid medianen (det mittersta värdet) av disponibel inkomst var lägre: 14 procent i åldersgruppen 20–65 år och 16 procent i åldersgruppen 66 år och äldre.
- Både kvinnors och mäns reala disponibla inkomster sjönk under 2022 och 2023 till följd av den höga inflationen dessa år. Mäns disponibla inkomst sjönk något mer än kvinnors, vilket fick till följd att inkomstskillnaderna minskade. Detta gällde främst i åldersgruppen 66 år och äldre. I åldersgruppen 20–65 år minskade kvinnors och mäns disponibla inkomst ungefär lika mycket.
- I åldersgruppen 20–65 år var den genomsnittliga skillnaden mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst i stort sett oförändrad mellan 2013 och 2023, medan skillnaden vid medianen minskade med 3 procentenheter. I åldersgruppen 66 år och äldre minskade den genomsnittliga skillnaden med 2 procentenheter och medianen med 3 procentenheter.
- Kapitalinkomsternas ökade betydelse bidrog till att skillnaden i genomsnittlig disponibel inkomst minskade mindre än medianen. Detta beror på att fler män än kvinnor har höga kapitalinkomster. En liten grupp med höga kapitalinkomster ökar medelvärdet betydligt, samtidigt som det inte påverkar medianen.
- Vid en analys av tio inkomstgrupper (där inkomstgrupp 1 är den tiondel av kvinnorna respektive männen med lägst disponibel inkomst och inkomstgrupp 10 är den tiondel med högst disponibel inkomst) ökade kvinnors disponibla inkomst mer än mäns i inkomstgrupp 2–9 mellan 2013 och 2023. Trots att det genomsnittliga inkomstgapet varit oförändrat de senaste tio åren har gapet alltså minskat i åtta av tio inkomstgrupper.
- Kvinnor och män arbetar till stor del i olika yrken och näringsgrenar, och lönerna i kvinnodominerade yrken ofta är lägre än i mansdominerade. Detta bidrar till kvinnors lägre arbetsinkomster. Eftersom arbetsinkomsterna också till stor del ligger till grund för inkomstbaserade transfereringar såsom föräldrapenning, sjukpenning och inkomstgrundade pensioner påverkar skillnaden i arbetsinkomster skillnaden i disponibel inkomst både direkt via arbetsinkomsten och indirekt via andra inkomster.
- Skillnaden mellan kvinnors och mäns arbetsinkomst i åldersgruppen 20–65 år minskade från i genomsnitt 27 procent 2013 till 23 procent 2023. Under samma period minskade skillnaden vid medianen från 25 procent till 20 procent.
- De minskade skillnaderna i arbetsinkomst mellan 2013 och 2023 kan framför allt tillskrivas minskande skillnader i lön per timme. De minskade löneskillnaderna beror i sin tur till stor del på att uppdelningen mellan kvinnor och män inom olika yrken har blivit mindre. Skillnaden i arbetsinkomster minskade också något

till följd av att skillnaden mellan kvinnors och mäns faktiskt arbetade tid minskade.
- Förändringar i befolkningens sammansättning har påverkat inkomstgapet. Andelen äldre, utrikes födda och andelen som har en eftergymnasial utbildning ökade mellan 2008 och 2023. En ökad andel äldre och utrikes födda fick till följd att skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män minskade marginellt, medan den ökade utbildningsnivån bidrog till att minska skillnaden i disponibel inkomst relativt mycket. Det beror främst på att andelen med eftergymnasial utbildning ökat mer bland kvinnor än bland män, och att sysselsättningsgraden bland kvinnor med högre utbildningsnivå är högre än bland kvinnor med lägre utbildningsnivå.
- Andelen självförsörjande kvinnor är lägre än andelen självförsörjande män. Detta beror främst på att kvinnor studerar i högre utsträckning än män och på att kvinnors sysselsättningsgrad är lägre än mäns.
- Regeringens föreslagna reformer av skatter och transfereringar bedöms sammantaget öka kvinnors disponibla inkomst och köpkraft procentuellt mer än mäns under mandatperioden. Satsningar på välfärdstjänster under mandatperioden bedöms tillfalla kvinnor i högre utsträckning än män.
- Drivkrafterna till arbete har stärkts för både kvinnor och män under mandatperioden. Det ekonomiska utbytet av att arbeta mer för de som redan har ett arbete har ökat, liksom det ekonomiska utbytet av att gå från arbetslöshet till arbete.

1 Inledning

I enlighet med ett beslut i riksdagen har regeringen sedan 1988 redovisat fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män som en del av budgetpropositionen (prop. 1987/88:105, bet. 1987/88:AU17, rskr. 1987/88:364).

Riksdagens övergripande mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Fördelningen av ekonomiska resurser är en central del av detta mål. Delmålet om ekonomisk jämställdhet innebär att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut, se skrivelsen Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid (skr. 2016/17:10). Vidare inbegriper delmålet att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och förutsättningar i fråga om tillgång till arbete och samma möjligheter och villkor i fråga om såväl anställnings- och lönevillkor och andra arbetsvillkor som utvecklingsmöjligheter i arbetet. Målet har ett livscykelperspektiv som innebär att det avlönade arbetet ska ge ekonomisk trygghet och självständighet även under pensionsåren.

1.1 Data och begrepp

Analyserna av kvinnors och mäns inkomster grundar sig i huvudsak på Sveriges officiella inkomstfördelningsstatistik som fr.o.m. 2013 baseras på Totalräknad inkomstfördelningsstatistik (TRIF) och innan dess på Hushållens ekonomi (HEK). För 2013–2021 grundas analyserna på ett urval från TRIF, benämnt Statistiskt analysregister (STAR). Datamaterial, modeller, metoder, begrepp och definitioner beskrivs närmare i Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Ekonomisk jämställdhet september 2025, som finns på regeringen.se. Analyserna av kvinnors och mäns situation på arbetsmarknaden baseras huvudsakligen på Statistiska centralbyråns

(SCB) arbetskraftsundersökningar (AKU). Definitioner och förklaringar av begrepp som används i AKU finns på scb.se.

Individuell disponibel inkomst är relevant ur ett jämställdhetsperspektiv

Ur ett jämställdhetsperspektiv är det relevant att analysera hur stora resurser individen direkt förfogar över. Ekonomisk självständighet är en viktig aspekt av den ekonomiska jämställdheten. Kvinnors och mäns ekonomiska välfärd påverkas även av de ekonomiska förhållandena i hushållet. Kvinnomaktutredningen menade dock att ekonomisk välfärd inte bara är en fråga om konsumtionsnivå, utan att rätten till egna inkomster är en väsentlig del av den ekonomiska välfärden, se betänkandet Kvinnor, män och inkomster – Jämställdhet och oberoende (SOU 1997:87). Därför beskriver denna bilaga kvinnors och mäns individuella inkomster från marknaden respektive välfärdsstaten.

Individuell disponibel inkomst (i fortsättningen disponibel inkomst) består av summan av individens inkomst från löner, näringsverksamhet, kapital och transfereringar minus direkt skatt. Transfereringar som går till hushållet, t.ex. bostadsbidrag, delas vid beräkningen av disponibel inkomst lika mellan sammanboende par.

Offentligt subventionerade individuella välfärdstjänster, som t.ex. skola och hälso- och sjukvård, står för en stor del av den offentliga sektorns utgifter. Värdet av dessa tjänster ingår inte i den disponibla inkomsten, men är en väsentlig del av de ekonomiska resurser som kvinnor och män kan ta del av. Därför beaktas effekterna av satsningar på välfärdstjänster i den analys av effekterna av regeringens politik som avslutar denna bilaga.

2 Kvinnors och mäns inkomster

I detta avsnitt beskrivs utvecklingen av kvinnors och mäns disponibla inkomst, vilket utgör summan av löner, inkomst från näringsverksamhet, kapitalinkomst och olika transfereringar minus direkt skatt. Avsnittet beskriver utvecklingen sedan 1995 med fokus på den senaste tioårsperioden för vilken det finns tillgänglig inkomststatistik, 2013–2023. I avsnittet redogörs också för hur olika inkomstslag har bidragit till inkomstgapet mellan kvinnor och män över tid. Eftersom sammansättningen av disponibel inkomst varierar över livet redovisas utvecklingen separat för åldersgrupperna 20–65 år samt 66 år och äldre i stora delar av avsnittet.[1] I den yngre åldersgruppen är de flesta aktiva på arbetsmarknaden och i den äldre har de flesta lämnat arbetslivet.

2.1 Ökad disponibel inkomst men liten förändring av gapet

År 2023 uppgick den genomsnittliga disponibla inkomsten bland kvinnor 20 år och äldre till 309 000 kronor, och till 396 000 kronor bland män (se diagram 2.1). Den senaste tioårsperioden för vilka data finns tillgängliga, 2013–2023, ökade både kvinnors och mäns disponibla inkomst med i genomsnitt 14 procent. Eftersom både

[1] I tidigare bilagor om ekonomisk jämställdhet redovisades utvecklingen separat för åldersgrupperna 20–64 år och 65 år och äldre. Vissa åldersgränser i pensionssystemet och i angränsande trygghets- och skattessystem höjdes från 65 till 66 år 2023. Av denna anledning ändras också åldersgränserna till 20–65 år och 66 år och äldre. I syfte att kunna göra jämförelser mellan olika år ändras åldersgränserna även övriga år.

kvinnors och mäns reala disponibla inkomst ökade lika mycket var inkomstgapet (skillnaden mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst) för den genomsnittliga disponibla inkomsten densamma 2023 som den var 2013, 22 procent. Om jämförelsen i stället görs mellan kvinnors och mäns medianinkomst (den mittersta kvinnan och mannen i kvinnors respektive mäns inkomstfördelning), framträder en annan bild av inkomstgapet mellan kvinnor och män. Inkomstgapet för medianinkomsten var knappt 18 procent 2023. Sedan 2013 har inkomstgapet vid medianinkomsten minskat med 3 procentenheter.

Diagram 2.1 Disponibel inkomst och inkomstgap i åldersgruppen 20 år och äldre

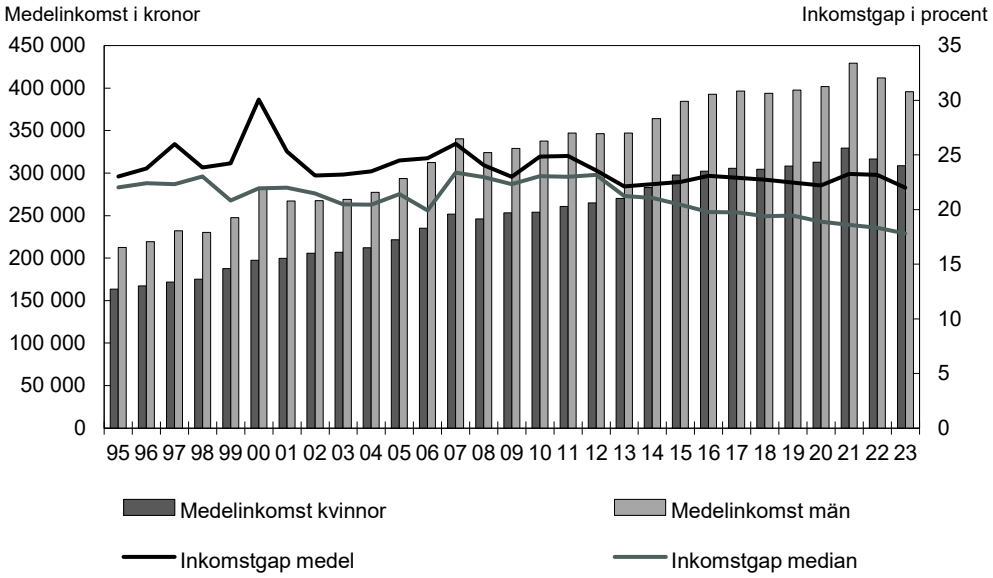

Anm.: Inkomsterna anges i 2023 års priser.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

Inkomstgapet störst bland kvinnor och män med hög disponibel inkomst

Inkomstgapet mellan kvinnor och män varierar i olika grupper och beror på nivån på deras disponibla inkomst. När kvinnor och män delas upp i inkomstgrupper är inkomstgapet minst för kvinnor och män med låg disponibel inkomst och störst för kvinnor och män med hög disponibel inkomst (se diagram 2.2).[2]

[2] Indelningen i inkomstgrupper görs separat för kvinnor respektive män. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 1 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har lägst disponibel inkomst och de 10 procent män som har lägst disponibel inkomst. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 10 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har högst disponibel inkomst och de 10 procent män som har högst disponibel inkomst.

Diagram 2.2 Genomsnittligt inkomstgap i inkomstgrupper

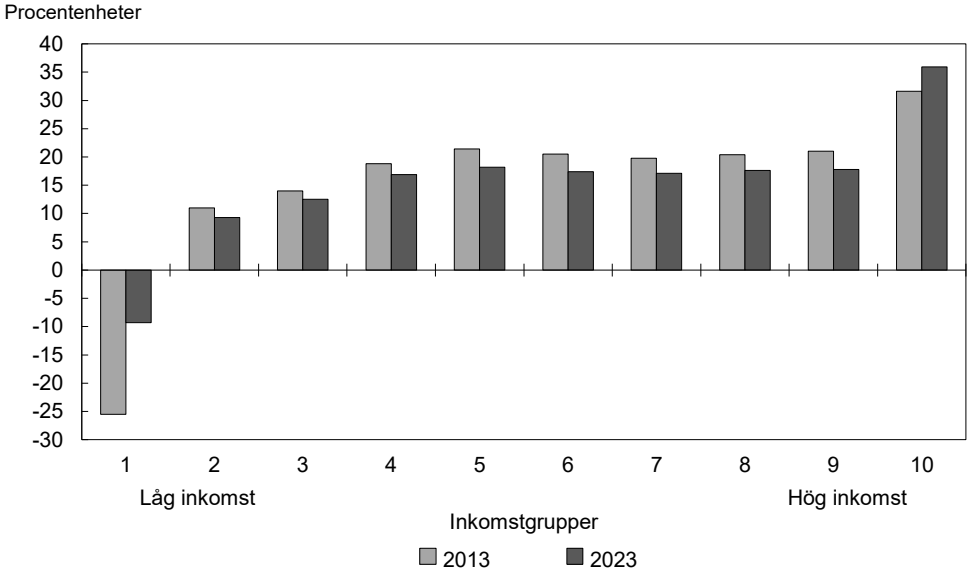

Anm.: Indelningen i inkomstgrupper görs separat för kvinnor respektive män. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 1 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har lägst disponibel inkomst och de 10 procent män som har lägst disponibel inkomst. Inkomstgapet mellan kvinnor och män i inkomstgrupp 10 avser skillnaden mellan de 10 procent kvinnor som har högst disponibel inkomst och de 10 procent män som har högst disponibel inkomst.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

År 2023 hade kvinnor lägre disponibel inkomst än män i samtliga inkomstgrupper förutom i inkomstgrupp 1, den tiondel av kvinnorna respektive männen med lägst disponibel inkomst. Kvinnors högre disponibla inkomst i inkomstgrupp 1 berodde i huvudsak på att kvinnors transfererings- och pensionsinkomster var högre än mäns i denna grupp. I inkomstgrupp 10, inkomstgruppen med de högsta disponibla inkomsterna, var inkomstgapet dubbelt så stort som gapet i inkomstgrupperna 2–9. Inkomstgapet i den högsta inkomstgruppen förklaras främst av att mäns kapitalinkomster var betydligt högre än kvinnors. I inkomstgrupperna 1–9 var kapitalinkomsternas betydelse för gapet obetydlig i förhållande till övriga inkomster, och gapet i inkomstgrupp 2–9 berodde främst på mäns högre arbetsinkomster.

Mellan 2013 och 2023 ökade kvinnors disponibla inkomst mer än mäns i inkomstgrupp 2–9. I inkomstgrupp 1 och 10 ökade i stället mäns disponibla inkomst mer än kvinnors. Trots att det genomsnittliga inkomstgapet varit oförändrat de senaste 10 åren har gapet alltså minskat i åtta av tio inkomstgrupper.

Eftersom den disponibla inkomsten i inkomstgrupp 10 var högre än i andra inkomstgrupper, och inkomstskillnaden mellan kvinnor och män i kronor betydligt större i inkomstgrupp 10 än i övriga inkomstgrupper, hade detta stor påverkan på det genomsnittliga inkomstgapet. De ökade inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män i den högsta inkomstgruppen bidrog till att det genomsnittliga inkomstgapet i stort sett var detsamma 2023 som 2013.

Inkomsterna i toppen av fördelningen påverkar dock inte medianvärdet, som mäter det mittersta värdet i fördelningen. Det är denna skillnad som förklarar skillnaden i nivå och utveckling av det genomsnittliga inkomstgapet och inkomstgapet vid medianen.

2.2 Inkomstgapet varierar över livscykeln

Det genomsnittliga inkomstgapet mellan kvinnor och män kan delas upp på de inkomstslag som bildar disponibel inkomst. Därigenom kan varje enskilt inkomstslags

bidrag till gapet beräknas. Ett positivt värde innebär att mäns inkomster av inkomstslaget är högre än kvinnors, och bidrar därmed till att öka inkomstgapet, medan ett negativt värde innebär det motsatta.

I diagram 2.3 redovisas det genomsnittliga inkomstgapet, inkomstgapet vid medianen och inkomstslagens bidrag till det genomsnittliga inkomstgapet i ettårsklasser 2023.

Av diagrammet framgår att det genomsnittliga inkomstgapet mellan kvinnor och män hade en tydlig åldersprofil. Fram till omkring 35 års ålder ökade inkomstgapet, från omkring 5–10 procent i 20-årsåldern till ca 20 procent i 35-årsåldern. I 45-årsåldern ökade inkomstgapet igen, och var i 55-årsåldern ca 25 procent. Vid 65 års ålder ökade inkomstgapet ytterligare för att i 75-årsåldern uppgå till ca 30 procent. Inkomstgapet minskade därefter med stigande ålder.

Inkomstgapet vid medianen var mindre än det genomsnittliga inkomstgapet i de flesta åldrar 2023, och åldersprofilen var flackare. Inkomstgapet vid medianen ökade till 25–30-årsåldern och låg på ungefär samma nivå till 60–65 årsåldern, då inkomstgapet åter ökade. Vid 70-årsåldern började inkomstgapet vid medianen minska igen.

Diagram 2.3 Inkomstgap och inkomstslagens bidrag till det genomsnittliga inkomstgapet efter ålder, 2023

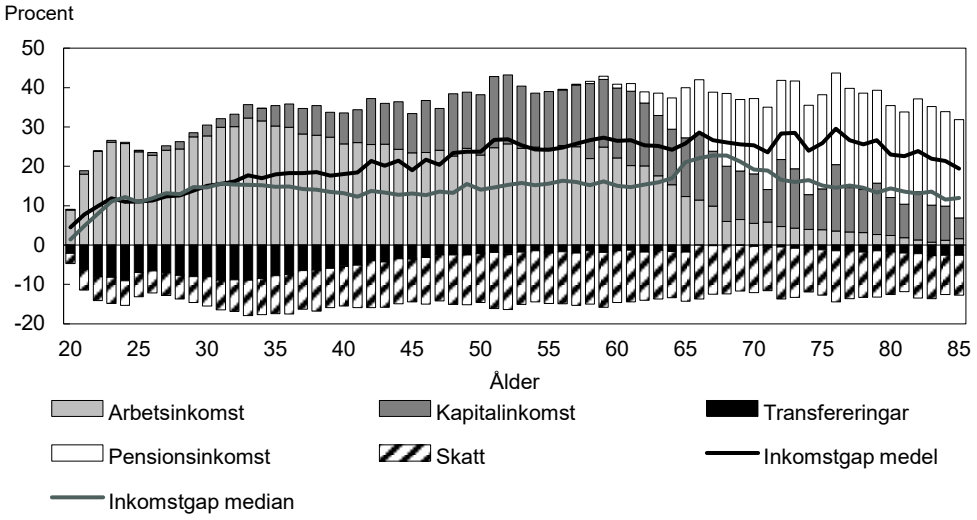

Anm.: Bidraget från ett enskilt inkomstslag till det totala inkomstgapet beräknas som 100 (mäns genomsnittliga inkomst från inkomstslaget – kvinnors genomsnittliga inkomst från inkomstslaget) / mäns genomsnittliga disponibla inkomst. Bidragen från de olika inkomstslagen summerar till det totala inkomstgapet.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

De olika inkomstslagens påverkan på det genomsnittliga inkomstgapet varierade över livscykeln 2023. Fram till omkring 35 års ålder ökade arbetsinkomstens betydelse för inkomstgapet successivt. Skatter och transfereringar verkade i motsatt riktning, medan kapitalinkomster spelade en relativt liten roll för inkomstgapet bland de yngre. Från 35 till 45 års ålder minskade arbetsinkomstens betydelse för inkomstgapet. Samtidigt ökade kapitalinkomsternas betydelse med stigande ålder, och den utjämnande effekten från olika transfereringar avtog. Uppgången i inkomstgapet mellan 45- och 55-årsåldern orsakades främst av att kapitalinkomsternas betydelse för inkomstgapet ökade. Pensionsinkomsternas betydelse för inkomstgapet ökade från 60- till 75-årsåldern. Vid 70 års ålder avtog kapitalinkomsternas betydelse för gapet, vilket fick till följd att inkomstgapet minskade i åldersgruppen 75–85 år.

Runt 65-årsåldern minskade arbetsinkomsternas betydelse för inkomstgapet, och i stället ökade pensionsinkomsternas betydelse. Av bl.a. detta skäl är det befogat att analysera åldersgrupperna 20–65 år och 66 år och äldre var för sig.

Arbetsinkomsterna bidrar mest till inkomstgapet i åldersgruppen 20–65 år, men betydelsen har minskat över tid

Arbetsinkomster utgör det största inkomstslaget i åldersgruppen 20–65 år. Det är också detta inkomstslag som bidrar mest till det genomsnittliga inkomstgapet (se diagram 2.4). Bidraget från arbetsinkomster har dock minskat samtidigt som kapitalinkomsternas bidrag till gapet har ökat under en längre period. Sedan 2013 har det sammanlagda bidraget från arbetsinkomster och kapitalinkomster varit i princip oförändrat. Den utjämnande effekten av skatter och transfereringar har inte förändrats sedan 2013.

Kvinnors disponibla inkomst har ökat mer än mäns i större delen av fördelningen, men på samma sätt som för hela befolkningen 20 år och äldre (se diagram 2.2) har mäns disponibla inkomst i den översta inkomstgruppen ökat mer än kvinnors i åldersgruppen 20–65 år. Detta får till följd att det genomsnittliga inkomstgapet var nära nog detsamma 2023 som det var 2013 i åldersgruppen 20–65 år, medan inkomstgapet vid medianen minskade med 2–3 procentenheter mellan 2013 och 2023.

Diagram 2.4 Inkomstgap och inkomstslagens bidrag till det genomsnittliga inkomstgapet i åldersgruppen 20–65 år

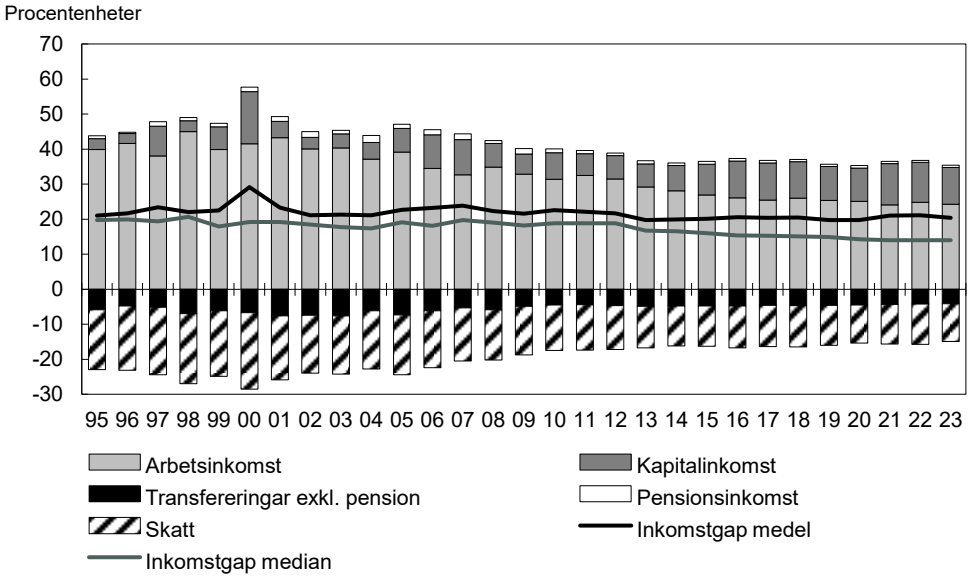

Anm.: Staplarna visar inkomstslagens bidrag till det genomsnittliga inkomstgapet. Ett positivt värde innebär att mäns inkomster av inkomstslaget är högre än kvinnors, och därmed bidrar till att öka inkomstgapet, medan ett negativt värde innebär det motsatta.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

Pensionsinkomster bidrar mest till inkomstgapet för de äldre, men betydelsen har minskat över tid

I åldersgruppen 66 år och äldre är pensionsinkomster det största inkomstslaget. Eftersom mäns pensionsinkomster i genomsnitt är högre än kvinnors bidrar detta inkomstslag mest till det genomsnittliga inkomstgapet mellan kvinnor och män, även om betydelsen har minskat sedan 2013 (se diagram 2.5). Under samma period har den utjämnande effekten av skatter och transfereringar minskat. Utvecklingen speglar kvinnors ökade arbetskraftsdeltagande sedan 1970-talet. Kvinnor i den yngre delen av åldersgruppen 66 år och äldre har förvärvsarbetat i högre utsträckning än de äldre i gruppen, vilket har bidragit till att kvinnors inkomstrelaterade pensioner har ökat över tid. Denna utveckling har minskat behovet av andra transfereringar och likaså minskat skillnaden i skatteinbetalningar mellan kvinnor och män.

Arbetsinkomsternas bidrag till inkomstgapet är relativt litet i åldersgruppen och har minskat sedan 2013. Samtidigt har kapitalinkomsternas betydelse ökat.

I åldersgruppen 66 år och äldre uppgick det genomsnittliga inkomstgapet till 26 procent 2023, medan gapet vid medianen uppgick till 16 procent. Både det genomsnittliga inkomstgapet och inkomstgapet vid medianen var relativt oförändrat mellan 2013 och 2022. År 2023 minskade dock gapen relativt kraftigt eftersom garantipensionen höjdes detta år till följd av den höga inflationen. Detta fick till följd att det genomsnittliga inkomstgapet minskade med 2 procentenheter mellan 2013 och 2023, medan gapet vid medianen minskade med 3 procentenheter.

Diagram 2.5 Inkomstgap och inkomstslagens bidrag till det genomsnittliga inkomstgapet i åldersgruppen 66 år och äldre

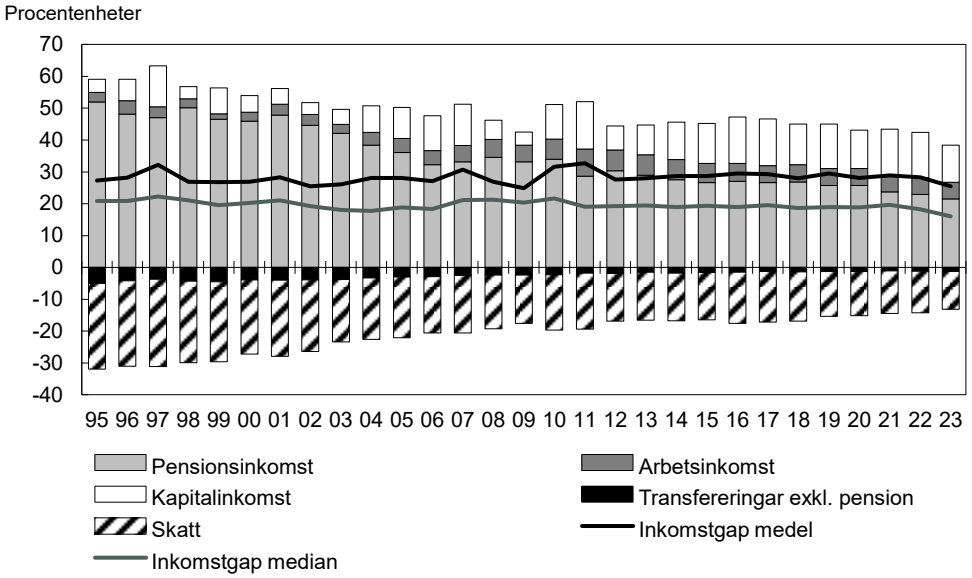

Anm.: Staplarna visar inkomstslagens bidrag till det genomsnittliga inkomstgapet. Ett positivt värde innebär att mäns inkomster av inkomstslaget är högre än kvinnors, och bidrar därmed till att öka inkomstgapet, medan ett negativt värde innebär det motsatta.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK och TRIF) och egna beräkningar.

2.3 Disponibel inkomst 2023

Kvinnors marknadsinkomster är lägre än mäns men transfereringar och skatter utjämnar inkomsterna i åldersgruppen 20–65 år

I åldersgruppen 20–65 år hade män i genomsnitt högre arbets- och kapitalinkomster (tillsammans bildar arbetsinkomster och kapitalinkomster marknadsinkomster) och betalade därför också mer i skatt än kvinnor 2023, medan kvinnor i genomsnitt mottog högre transfereringar än män.

År 2023 uppgick kvinnors genomsnittliga arbetsinkomster till 77 procent av mäns (se tabell 2.1). Detta berodde på att kvinnors sysselsättningsgrad var lägre än mäns, att förvärvsarbetande kvinnor i genomsnitt arbetar färre timmar än män och att kvinnors löner per arbetad timme var lägre än mäns. För en mer utförlig beskrivning av orsaker till skillnader mellan kvinnors och mäns arbetsinkomster, se avsnitt 3.

Kvinnors kapitalinkomster uppgick i genomsnitt till 39 procent av mäns 2023.[3] Kvinnors lägre kapitalinkomster berodde till viss del på att färre kvinnor än män hade kapitalinkomster, men främst på att kvinnors kapitalinkomster i genomsnitt var lägre

[3] Kapitalinkomsterna är mycket ojämnt fördelade i befolkningen. En liten andel kvinnor och män har mycket höga kapitalinkomster, vilket ökar medelvärdet. De allra flesta har kapitalinkomster som är betydligt lägre än genomsnittet.

än mäns. Det var främst finansiella kapitalvinster, t.ex. vinster vid försäljning av aktier m.m., men även utdelningar från fåmansbolag, som bidrog till att männens kapitalinkomster var högre än kvinnornas.

Eftersom mäns arbetsinkomster och kapitalinkomster i genomsnitt var högre än kvinnors var mäns marknadsinkomster i genomsnitt högre än kvinnors 2023.

Skatter och transfereringar bidrog till att minska de ekonomiska skillnaderna mellan kvinnor och män 2023. Både löne- och försörjningsrelaterade transfereringar var i genomsnitt högre för kvinnor än för män.[4]

Kvinnors lönerelaterade transfereringar var i genomsnitt 42 procent högre än mäns 2023. Skillnaden berodde till stor del på att kvinnor var sjukskrivna i högre utsträckning än män, och på att kvinnor tog ut en större andel av föräldrapenningen än män.

Kvinnors försörjningsrelaterade transfereringar var i genomsnitt 77 procent högre än mäns 2023. Fler kvinnor än män hade försörjningsrelaterade transfereringar. Detta berodde främst på att det var vanligare att kvinnor var ensamstående föräldrar med hemmavarande barn och att flera försörjningsrelaterade transfereringar, såsom bostadsbidrag till barnfamiljer och underhållsstöd, i stor utsträckning går till ensamstående föräldrar. Det var också fler kvinnor än män som studerade och fick studiestöd.

Eftersom kvinnors inkomster i genomsnitt var lägre än mäns och skatten på förvärvsinkomster är progressiv, betalade kvinnor mindre skatt än män. Kvinnornas skatteinbetalningar uppgick 2023 i genomsnitt till 67 procent av männens, vilket bidrog till att minska skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män. Sammantaget uppgick kvinnors disponibla inkomst till 80 procent av mäns i åldersgruppen 20–65 år.

Tabell 2.1 Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst, 20–65 år, 2023

Medelinkomst i tusental kronor och andel i procent

	Medelinkomst för samtliga			Andel med inkomst		Medelinkomst för de med inkomster		
	Kvinnor	Män	Kvinnors andel av mäns inkomst	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnors andel av mäns inkomst
Arbetsinkomster	328	427	77	88	89	373	478	78
Kapitalinkomster	27	70	39	80	80	34	88	39
Marknadsinkomster	**355**	**497**	**71**	**94**	**94**	**380**	**526**	**72**
Lönerelaterade transfereringar	31	22	142	43	34	74	66	112
Försörjningsrelaterade transfereringar	18	10	177	62	55	29	18	157
Pensioner	8	11	78	8	7	107	150	71
Samtliga inkomster före skatt	**413**	**540**	**76**	**99**	**98**	**418**	**549**	**76**
Skatt	88	132	67	95	95	92	138	67
Disponibel inkomst	**325**	**409**	**80**	**100**	**100**	**326**	**410**	**80**

Anm.: Inkomsterna anges i 2023 års priser.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

[4] Lönerelaterade transfereringar har till uppgift att ersätta inkomstbortfall under arbetslivet när individen inte kan förvärvsarbeta på sitt ordinarie arbete på grund av t.ex. sjukdom eller vård av barn, såsom sjukpenning och föräldrapenning. Även arbetslöshetsersättning ingår i de lönerelaterade transfereringarna.

Försörjningsrelaterade transfereringar är transfereringar vars syfte bl.a. är att utjämna skillnader i försörjningsansvar, såsom barnbidrag, bostadsbidrag, underhållsstöd och studiestöd. Även ekonomiskt bistånd ingår i de försörjningsrelaterade transfereringarna.

Inkomstrelaterade pensioner bidrar till inkomstgapet men skatter, grundskydd och transfereringar jämnar ut skillnaderna i åldersgruppen 66 år och äldre

I åldersgruppen 66 år och äldre utgör pensionsinkomster den största inkomstkällan för både kvinnor och män (se tabell 2.2). Mäns inkomstgrundade allmänna pension och tjänstepension var högre än kvinnors 2023. Båda dessa typer av pension baseras på tidigare arbetsinkomster, och eftersom mäns arbetsinkomster varit högre än kvinnors slår detta igenom på de inkomstgrundade pensionerna. De pensioner som inte baseras på tidigare arbetsinkomster (t.ex. garantipension och inkomstpensionstillägg) var däremot högre för kvinnor än för män. Sammanlagt var mäns pensionsinkomster högre än kvinnors, och 2023 uppgick kvinnors pensionsinkomster i genomsnitt till 76 procent av mäns.

Även mäns arbetsinkomster var 2023 i genomsnitt högre än kvinnors i åldersgruppen 66 år och äldre. Kvinnors arbetsinkomster uppgick i genomsnitt till 55 procent av mäns, vilket främst berodde på att fler män än kvinnor förvärvsarbetade efter 65 års ålder, men också på att mäns arbetsinkomster var högre än kvinnors bland de som förvärvsarbetade.

Likaså var mäns kapitalinkomster högre än kvinnors i åldersgruppen 66 år och äldre 2023. Detta berodde främst på att mäns finansiella kapitalvinster och utdelningar från fåmansbolag var högre än kvinnors.

De lönerelaterade transfereringarna var relativt låga och förhållandevis jämnt fördelade mellan kvinnor och män 2023. Kvinnors inkomster från försörjningsrelaterade transfereringar var däremot i genomsnitt mer än dubbelt så höga som mäns. Detta berodde på att fler kvinnor än män fick bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd, som en följd av att fler kvinnor än män hade låga pensioner.

Skatterna bidrog till att jämna ut skillnaderna i disponibel inkomst mellan kvinnor och män. Sammantaget uppgick kvinnors disponibla inkomster till 74 procent av mäns i åldersgruppen 66 år och äldre 2023.

Tabell 2.2 Från marknadsinkomst till individuell disponibel inkomst, 66 år och äldre, 2023

Medelinkomst i kronor och andel i procent

	Medelinkomst för samtliga			Andel med inkomst		Medelinkomst för de med inkomster		
	Kvinnor	Män	Kvinnors andel av mäns inkomst	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnors andel av mäns inkomst
Arbetsinkomster	22	41	55	20	31	110	132	84
Kapitalinkomster	56	98	57	88	87	63	112	57
Pensioner	236	313	76	99	99	239	317	75
Lönerelaterade transfereringar exkl. pensioner	0	0	71	1	1	49	50	97
Försörjningsrelaterade transfereringar exkl. pensioner	9	4	203	21	11	45	43	104
Samtliga inkomster före skatt	**324**	**457**	**71**	**100**	**100**	**325**	**458**	**71**
Skatt	59	100	59	99	99	59	101	59
Disponibel inkomst	**266**	**357**	**74**	**100**	**100**	**266**	**357**	**74**

Anm.: Inkomsterna anges i 2023 års priser.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

2.4 Förändringar i befolkningens sammansättning påverkar inkomstgapet

Sveriges befolkning förändras kontinuerligt. Under de senaste decennierna har andelen äldre ökat, liksom utbildningsnivån i befolkningen. Även andelen kvinnor och män födda utanför Sverige har ökat. Eftersom medelinkomsten, liksom inkomstgapet mellan kvinnor och män, varierar inom olika grupper har befolkningens sammansättning betydelse för storleken på inkomstgapet i hela befolkningen. Ett exempel på att medelinkomsten och inkomstgapet varierar mellan olika grupper är att den disponibla inkomsten i genomsnitt är lägre för yngre än för medelålders, dvs. det finns skillnader i medelinkomsten *mellan* dessa båda grupper. Det är också så att inkomstskillnaderna mellan kvinnor och män är större inom gruppen medelålders än inom gruppen yngre, dvs. det finns skillnader i storleken på inkomstgapet mellan kvinnor och män *inom* de båda åldersgrupperna. Det innebär att om andelen medelålders personer ökar i befolkningen tenderar det att bidra till att inkomstgapet för hela befolkningen ökar, även om det inte skett någon förändring av skillnaden i medelinkomst mellan åldersgrupperna, och inkomstgapet inom respektive åldersgrupp varit oförändrat.

I detta avsnitt redovisas hur förändringar i befolkningens sammansättning vad gäller ålder, utbildningsnivå och födelseregion påverkat inkomstgapet mellan kvinnor och män mellan 2008 och 2023.[5] Fokus ligger uteslutande på effekterna av förändrade relativa befolkningsandelar, medan skillnaderna i inkomstnivå mellan grupper och inkomstgapet inom grupper hålls konstant.[6] Metoden som används kan med andra ord indikera ett svar på frågan vad inkomstgapet mellan kvinnor och män skulle vara om befolkningsstrukturen avseende ålder, utbildningsnivå och födelseregion var densamma som 2008 men allt annat, såsom inkomstnivån i olika grupper och skillnader mellan kvinnor och mäns disponibla inkomst inom grupper, var densamma som 2023.[7]

Befolkningens sammansättning har förändrats de senaste decennierna

Det har skett relativt stora förändringar i befolkningens sammansättning mellan 2008 och 2023 vad gäller ålder, födelseregion och utbildningsnivå. Under perioden höjdes utbildningsnivån, och andelen födda utanför Europa samt andelen äldre ökade (se diagram 2.6). Förändringarna gick i samma riktning för kvinnor och män, men det fanns skillnader i storleken på förändringarna. Till exempel ökade både andelen kvinnor och män med längre eftergymnasial utbildning mellan 2008 och 2023, men andelen kvinnor ökade mer än andelen män.

Perioden 2008–2023 minskade andelen i åldern 35–65 år i befolkningen, ungefär lika mycket för kvinnor och män. Under samma period ökade i stället andelen 66 år och

[5] Demografiska förändringar går långsamt, och det krävs i de flesta fall en längre tidperiod för att det ska ske några större förändringar i befolkningen. Därför redovisas betydelsen av förändringar i befolkningens sammansättning under en längre period än enbart under den senaste tioårsperioden. Startåret 2008 väljs i denna analys då det är första året med jämförbara data.

[6] Den metod som används i detta avsnitt för att kvantifiera bidraget från förändringar i befolkningens sammansättning till det förändrade inkomstgapet mellan kvinnor går i korthet ut på följande: Befolkningen i datamaterialet 2023 viktas om för att replikera åldersstrukturen, utbildningsnivån och andelen födda i olika födelseregioner i 2008 års datamaterial. Omviktningen görs separat för kvinnor och män. De genomsnittliga inkomsterna och inkomstgapet i respektive åldersgrupp hålls dock konstanta på 2023 års nivå. Inkomstgapet mellan kvinnor och män beräknas därefter på nytt utifrån det omviktade datamaterialet. Skillnaden mellan inkomstgapet i det omviktade och det ursprungliga datamaterialet för 2023 tillskrivs förändringar i befolkningsstrukturen. Se mer detaljerad information i den tekniska bilagan.

[7] I avsnittet redovisas enbart effekter på det genomsnittliga inkomstgapet. Effekten på inkomstgapet vid medianen går i samma riktning som det genomsnittliga inkomstgapet.

äldre. Andelen äldre män ökade mer än andelen äldre kvinnor, vilket berodde på att mäns medelålder ökade mer än kvinnors.

Mellan 2008 och 2023 ökade andelen utrikes födda kvinnor och män i befolkningen. Medan andelen kvinnor och män födda i Sverige och övriga Norden minskade, ökade andelen kvinnor och män födda i övriga Europa, Afrika och Asien samt övriga världen. Den ökade andelen kvinnor och män födda i Afrika och Asien berodde till stor del på att flyktinginvandringen var förhållandevis hög från några länder på dessa kontinenter under perioden.

Utbildningsnivån i den vuxna befolkningen ökade mellan 2008 och 2023. Andelen kvinnor och män med högst förgymnasial och gymnasial utbildning minskade medan andelen med eftergymnasial utbildning ökade, särskilt andelen med lång eftergymnasial utbildning. Andelen kvinnor med högst förgymnasial och kort gymnasial utbildning minskade mer än andelen män med motsvarande utbildning. Det motsatta gäller andelen med eftergymnasial utbildning, där andelen kvinnor ökade mer än andelen män. En förklaring till att andelen med förgymnasial och gymnasial utbildning minskade är att äldre födelsekohorter, där en hög andel hade kortare utbildning, avled mellan 2008 och 2023. Samtidigt tillkom yngre födelsekohorter, där en högre andel hade eftergymnasial utbildning.

Diagram 2.6 Förändrad andel av hela befolkningen 20 år och äldre mellan 2008 och 2023. Kvinnor och män uppdelade efter ålder, födelseregion och utbildningsnivå.

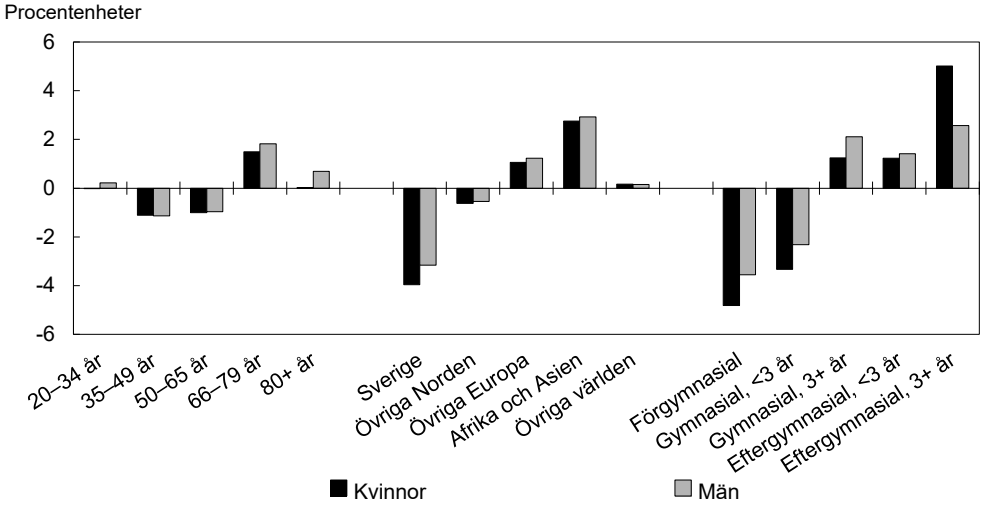

Anm.: Vid omviktningen (se fotnot 6) används en finare indelning än den som redovisas i diagrammet. För att ge en överskådlig bild av befolkningsförändringarna redovisas i diagrammet en grövre indelning.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Disponibel inkomst och inkomstgapet varierar i olika grupper

Det finns skillnader mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst i alla delar av befolkningen. Även om nivån på skillnaderna varierar i olika grupper, är mönstret tydligt: män har i genomsnitt högre disponibel inkomst än kvinnor. I de flesta fall, men inte alla, är inkomstgapet större ju högre den disponibla inkomsten i gruppen är i genomsnitt (se diagram 2.7).

När kvinnor och män delas in i grupper efter ålder ökar den genomsnittliga disponibla inkomsten med stigande ålder fram till åldersgruppen 66–79 år, då den minskar. Inkomstgapet mellan kvinnor och män följer ett liknande mönster, dvs. gapet ökar med stigande ålder till den äldsta åldersgruppen, då det sjunker.

Den disponibla inkomsten är i genomsnitt högst för kvinnor och män födda i Sverige, följt av kvinnor och män födda i övriga Norden, övriga världen och övriga Europa. Kvinnor och män födda i Afrika och Asien har i genomsnitt lägst disponibel inkomst. Inkomstgapet är störst mellan kvinnor och män födda i Sverige och i övriga Norden, medan det är lägre mellan kvinnor och män födda i övriga Europa, Afrika och Asien samt övriga världen.

Kvinnor och män med högre utbildningsnivå har i genomsnitt högre disponibel inkomst än de med lägre utbildning. Inkomstgapet är dock störst mellan kvinnor och män med lång eftergymnasial utbildning, följt av kvinnor med högst förgymnasial och kortare gymnasial utbildning. Det senare beror främst på att skillnaden i förvärvsfrekvens mellan kvinnor och män med högst förgymnasial och kortare gymnasial utbildning är större än mellan kvinnor och män med högre utbildningsnivå. Inom gruppen kvinnor och män med lång eftergymnasial utbildning finns en stor andel med höga inkomster. Som visades i diagram 2.2 var inkomstgapet störst bland kvinnor och män med höga inkomster, vilket återspeglas i gruppen med lång eftergymnasial utbildning.

Diagram 2.7 Genomsnittlig inkomst och inkomstgap 2023. Kvinnor och män uppdelade efter ålder, födelseregion och utbildningsnivå

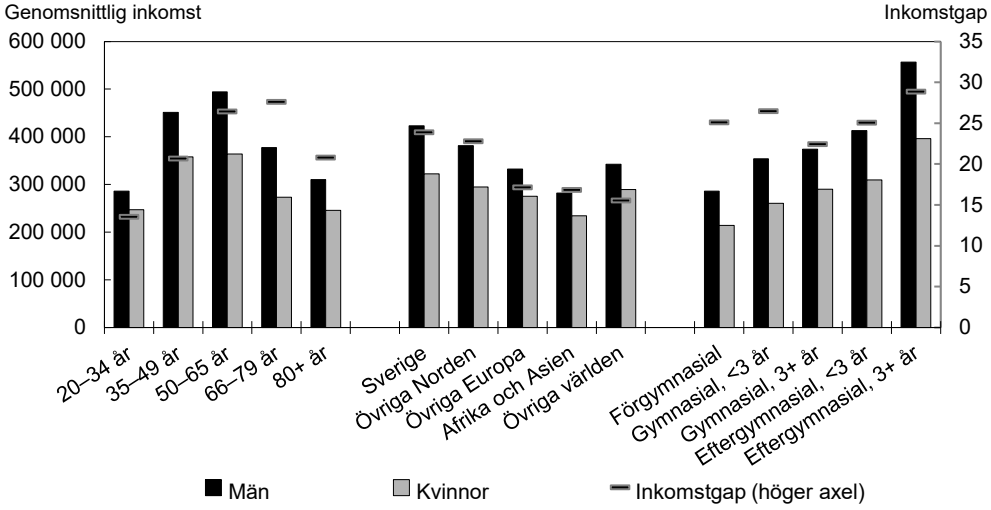

Anm.: Vid omviktningen (se fotnot 6) används en finare indelning än den som redovisas i diagrammet. För att ge en överskådlig bild av befolkningsförändringarna redovisas i diagrammet en grövre indelning.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Förändringar i befolkningens sammansättning har bidragit till att minska inkomstgapet

Mellan 2008 och 2023 minskade inkomstgapet mellan kvinnor och män från 23,5 procent till 22,8 procent.[8] Sammantaget bidrog förändringar i åldersstrukturen, utbildningsnivån och andelen födda i olika födelseregioner till att minska inkomstgapet mer än vad inkomstgapet minskade totalt. Medan inkomstgapet minskade med 0,7 procentenheter bidrog förändringar i åldersstrukturen, utbildningsnivån och andelen födda i olika födelseregioner till att minska inkomstgapet med 3,5 procentenheter. Detta innebär att det finns andra förändringar som verkat i riktning mot att öka inkomstgapet. Vilka dessa är ligger dock utanför denna analys.

Den ökade utbildningsnivån bland kvinnor och män bidrog under perioden 2008–2023 till att minska inkomstgapet med 2,6 procentenheter. Detta kan förklaras med att

[8] Beräkningarna är gjorda på ett annat datamaterial än det som ligger till grund för resultaten i avsnitt 2.1 och 2.2. Nivån och förändringen i Inkomstgapet avviker därför något mellan dessa och detta avsnitt.

andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning ökade mer än andelen män med eftergymnasial utbildning. Dessutom minskade andelen kvinnor med förgymnasial utbildning mer än andelen män med motsvarande utbildning. Eftersom sysselsättningsgraden bland kvinnor med förgymnasial utbildning var lägre än bland män med förgymnasial utbildning bidrog även denna förändring till att minska inkomstgapet.

Kvinnor och män födda utanför Sverige, särskilt de födda utanför Europa, har i genomsnitt lägre disponibel inkomst än kvinnor och män födda i Sverige. Detta får till följd att med en ökad andel av befolkningen som var född utanför Europa ökade andelen med en förhållandevis låg disponibel inkomst mellan 2008 och 2023. Eftersom både kvinnors och mäns disponibla inkomster är förhållandevis låga är inkomstgapet mellan kvinnor och män födda utanför Europa mindre än inkomstgapet mellan kvinnor och män födda i Sverige. Den sammantagna effekten av en ökad befolkningsandel född utanför Europa blev att inkomstgapet mellan kvinnor och män minskade med 0,5 procentenheter.

Förändringar i åldersstrukturen mellan 2008 och 2023 ledde till att inkomstgapet mellan kvinnor och män minskade något. Detta berodde främst på att andelen äldre män ökat mer än andelen äldre kvinnor, särskilt i åldersgruppen 80 år och äldre. Eftersom den disponibla inkomsten i genomsnitt är lägre bland både kvinnor och män i äldre åldersgrupper än i yngre åldersgrupper fick detta till följd att andelen män med förhållandevis låg disponibel inkomst ökade, vilket minskade inkomstgapet med 0,5 procentenheter.

Diagram 2.8 Bidrag från förändringar i befolkningens sammansättning till inkomstgapet 2008–2023

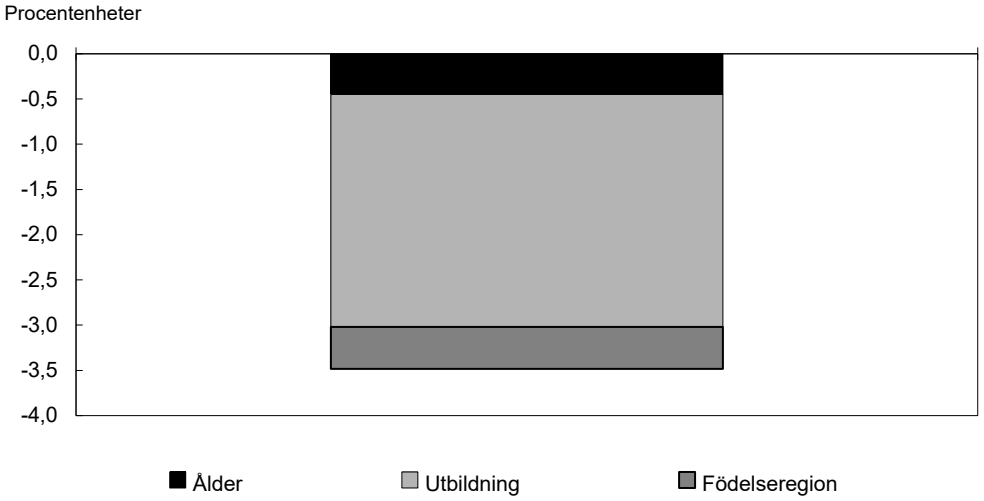

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

3 Kvinnor och män på arbetsmarknaden

För de allra flesta i åldrarna 20–65 år utgör inkomster från arbete dvs. lön och inkomst av näringsverksamhet den största inkomstkällan. Arbetsinkomsten ligger också till stor del till grund för inkomstbaserade transfereringar såsom föräldrapenning, sjukpenning och inkomstgrundade pensioner. En hög arbetsinkomst ökar även möjligheten till sparande, vilket på sikt kan bidra till kapitalinkomster.

Kvinnors arbetsinkomster är i genomsnitt lägre än mäns. Skillnaden beror delvis på att en lägre andel av kvinnorna förvärvsarbetar och att förvärvsarbetande kvinnor i genomsnitt arbetar färre timmar än män. Dessutom är kvinnors lön per arbetad timme i genomsnitt lägre än mäns, och kvinnors inkomst av näringsverksamhet är lägre än mäns. I detta avsnitt redovisas utvecklingen av kvinnors och mäns arbetsinkomster, skillnaden mellan kvinnors och mäns arbetsinkomster och faktorer som bidrar till skillnaden.

3.1 Kvinnor har i genomsnitt lägre arbetsinkomster än män

Kvinnors arbetsinkomster är i genomsnitt lägre än mäns (se diagram 3.1). Skillnaden har dock minskat sedan en längre tid. Under den senaste tioårsperioden för vilken data finns tillgänglig har kvinnors arbetsinkomst i åldersgruppen 20–65 år ökat med i genomsnitt 15 procent medan mäns har ökat med 10 procent. Skillnaden i genomsnittlig arbetsinkomst mellan kvinnor och män, det s.k. arbetsinkomstgapet, har därför minskat från 27 procent till 23 procent. Om skillnaden i stället beräknas vid medianen har gapet minskat från 25 procent till 20 procent under samma period. Skillnaden mellan kvinnor och mäns genomsnittliga arbetsinkomster är således något större än skillnaden i medianarbetsinkomsterna. Det beror på att det finns fler män än kvinnor med höga arbetsinkomster, vilket påverkar genomsnittet men inte medianen.

Diagram 3.1 Arbetsinkomst och arbetsinkomstgap i åldersgruppen 20–65 år

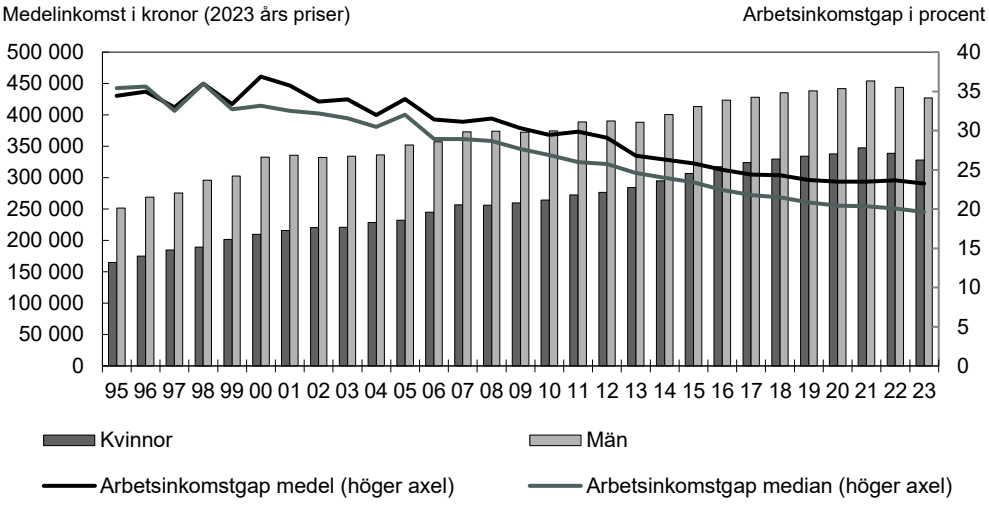

Anm.: Arbetsinkomstgapet beräknas som skillnaden mellan kvinnors respektive mäns genomsnittliga arbetsinkomst som andel av mäns genomsnittliga arbetsinkomst i åldersgruppen 20–65 år, oberoende av om de har arbetsinkomst eller inte. Arbetsinkomstgapet vid medianen beräknas på motsvarande sätt för medianvärdet.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK) och egna beräkningar.

3.2 Kvinnors sysselsättningsgrad är lägre än mäns

En orsak till kvinnors lägre arbetsinkomster är att kvinnors sysselsättningsgrad är lägre än mäns (se diagram 3.2). Kvinnors sysselsättningsgrad i åldersgruppen 20–65 år har under de senaste tio åren varit 4–6 procentenheter lägre än mäns. Sedan 2022 har dock skillnaden minskat med drygt två procentenheter.

Diagram 3.2 Sysselsättningsgrad och skillnad i sysselsättningsgrad i åldersgruppen 20–65 år

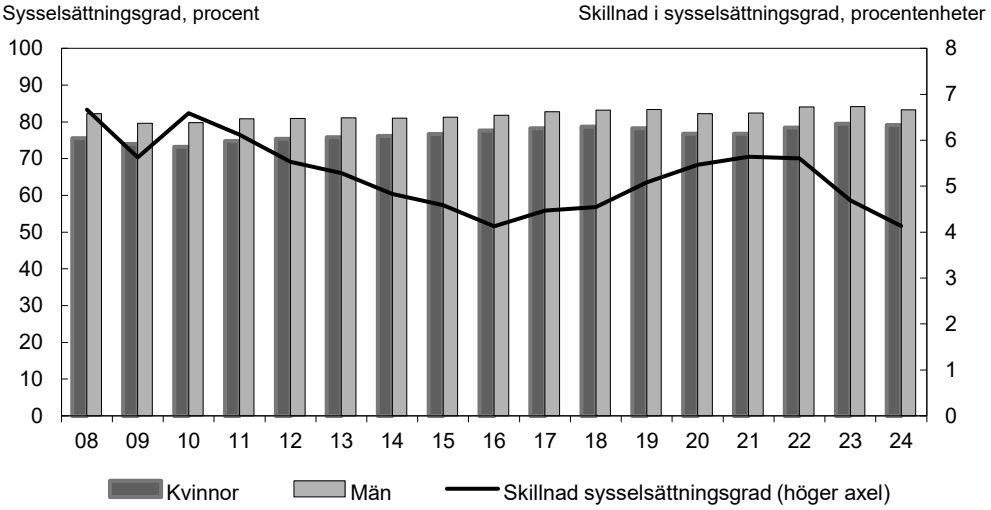

Anm.: Sysselsättningsgrad beräknas som andel kvinnor eller män av befolkningen i en viss åldersgrupp som är sysselsatta.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Jämfört med andra medlemsstater i EU är dock Sverige ett av de länder där kvinnor har högst sysselsättningsgrad. Skillnaden mellan kvinnors och mäns sysselsättningsgrad är också liten i Sverige jämfört med andra medlemsstater.[9]

Kvinnors och mäns sysselsättningsgrad varierar mellan olika grupper i befolkningen.[10] Sysselsättningsgraden är förhållandevis hög bland män födda i Sverige, bland män födda i övriga Europa och bland kvinnor födda i Sverige. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män födda i Sverige är relativt liten. Däremot är skillnaden mellan utrikes födda kvinnors och mäns sysselsättningsgrad stor, både bland de födda inom Europa och för de födda utanför Europa.

Sysselsättningsgraden varierar också med utbildningsnivån. Bland kvinnor och män med högst förgymnasial utbildning är sysselsättningsgraden relativt låg. Det gäller särskilt för kvinnor, och skillnaden i sysselsättningsgrad är därför relativt stor i denna grupp. Bland kvinnor och män med gymnasial eller eftergymnasial utbildning är sysselsättningsgraden däremot hög och skillnaden mellan kvinnor och män är relativt liten.

Liten skillnad i arbetslöshet mellan kvinnor och män

Den lägre sysselsättningsgraden bland kvinnor kan inte förklaras av att arbetslösheten är högre bland kvinnor än bland män. Skillnaden i arbetslöshet mellan kvinnor och män är relativt liten, och under den senaste tioårsperioden har arbetslösheten bland kvinnor varit både högre och lägre än arbetslösheten bland män (se diagram 3.3). Det finns inte heller några större skillnader i andelen latent arbetssökande kvinnor och män.[11]

[9] Se European Institute for Gender Equality, Gender Equality Index 2024, 2024.

[10] För utförligare beskrivning av sysselsättningsgrad efter härkomst, se prop. 2021/22:1 bilaga 3 avsnitt 2.2.

[11] Latent arbetssökande definieras i AKU som personer som velat och kunnat ta arbete men som inte har sökt arbete.

Diagram 3.3 Arbetslöshet och skillnad i arbetslöshet i åldersgruppen 20–65 år

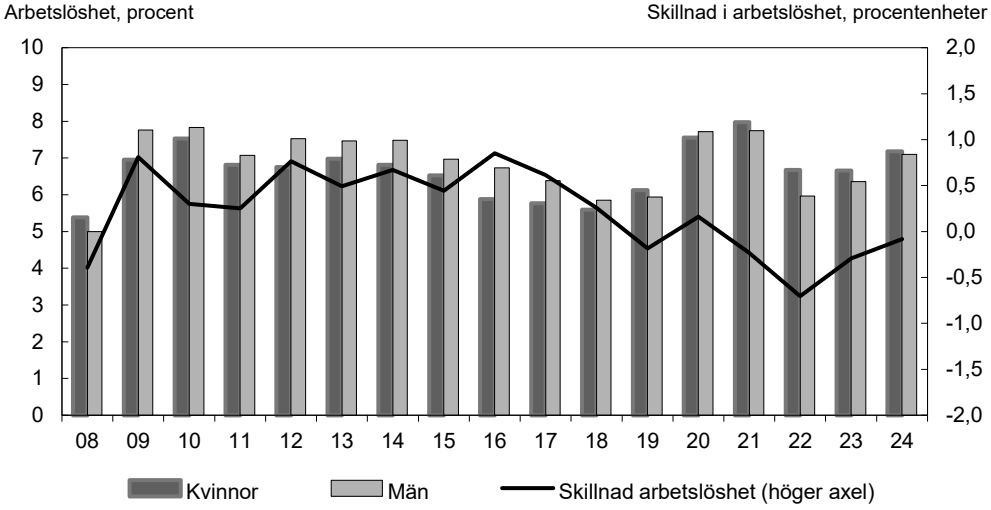

Anm.: Arbetslöshet beräknas som andel kvinnor eller män av arbetskraften i en viss åldersgrupp som är arbetslösa. Skillnaden i arbetslöshet beräknas som mäns arbetslöshet minus kvinnors arbetslöshet.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Kvinnor deltar i lägre utsträckning i arbetskraften

Kvinnors lägre sysselsättningsgrad förklaras i stället av att färre kvinnor än män deltar i arbetskraften (se diagram 3.4). Kvinnors arbetskraftsdeltagande i åldersgruppen 20–65 år har under de senaste tio åren varit 4–6 procentenheter lägre än mäns. Sedan 2020 har dock skillnaden minskat med två procentenheter. De två främsta orsakerna till att kvinnor i högre utsträckning än män stod utanför arbetskraften 2024 var att de i högre utsträckning var heltidsstuderande eller sjuka.[12]

Diagram 3.4 Arbetskraftsdeltagande och skillnad i arbetskraftsdeltagande i åldersgruppen 20–65 år

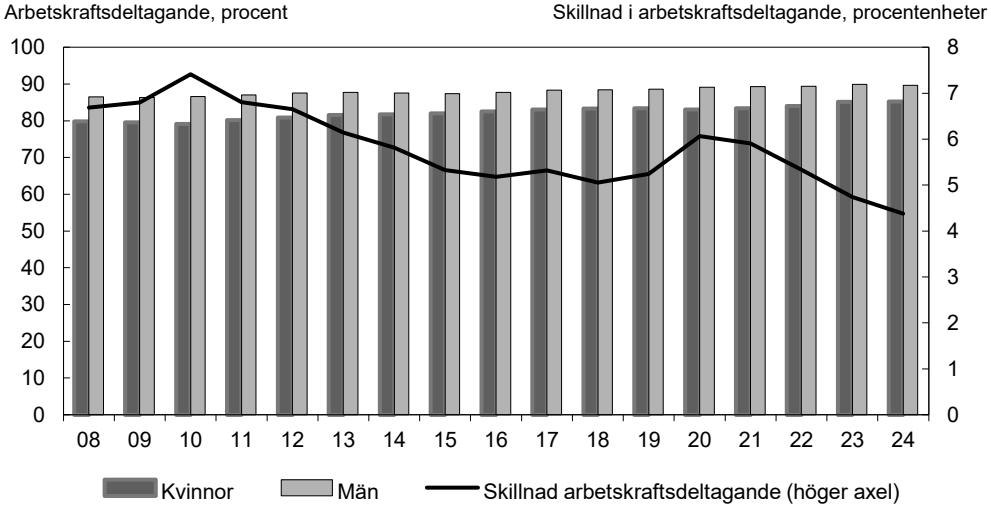

Anm.: Arbetskraftsdeltagande beräknas som andel kvinnor eller män av befolkningen i en viss åldersgrupp som deltar i arbetskraften.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

[12] Se Statistiska centralbyrån (AKU).

Fler kvinnor har tidsbegränsade anställningar

Förutom att färre kvinnor än män förvärvsarbetar, är kvinnor i högre utsträckning än män tidsbegränsat anställda (se diagram 3.5).[13] Tidsbegränsade anställningar kan tjäna som en språngbräda till en mer fast förankring på arbetsmarknaden, men en stor del av de tidsbegränsat anställda har en osäker arbetsmarknadssituation under en längre period.[14]

Tidsbegränsade anställningar kan påverka inkomstgapet mellan kvinnor och män på flera sätt. Tidsbegränsat anställda förvärvsarbetar färre timmar än kvinnor och män med tillsvidareanställningar. År 2024 var den faktiska arbetstiden bland tidsbegränsat anställda kvinnor i åldern 20–65 år i genomsnitt 25,3 timmar och 28,8 timmar bland män. Detta kan jämföras med 28,9 timmar bland tillsvidareanställda kvinnor och 32,7 timmar bland tillsvidareanställda män. Det finns också tecken på att tidsbegränsat anställda i lägre utsträckning än tillsvidareanställda får del av kompetensutveckling på arbetsplatsen,[15] vilket i förlängningen kan påverka löneutvecklingen.

Andelen kvinnor och män med tidsbegränsade anställningar minskade under perioden 2014–2024, från 16 procent till 11 procent bland kvinnor och från 13 procent till 10 procent bland män. Eftersom andelen kvinnor med tidsbegränsad anställning minskade mer än andelen män, minskade skillnaden mellan kvinnor och män, från knappt 4 procentenheter till knappt 2 procentenheter.

Diagram 3.5 Andel tidsbegränsat anställda som andel av anställda i åldersgruppen 20–65 år

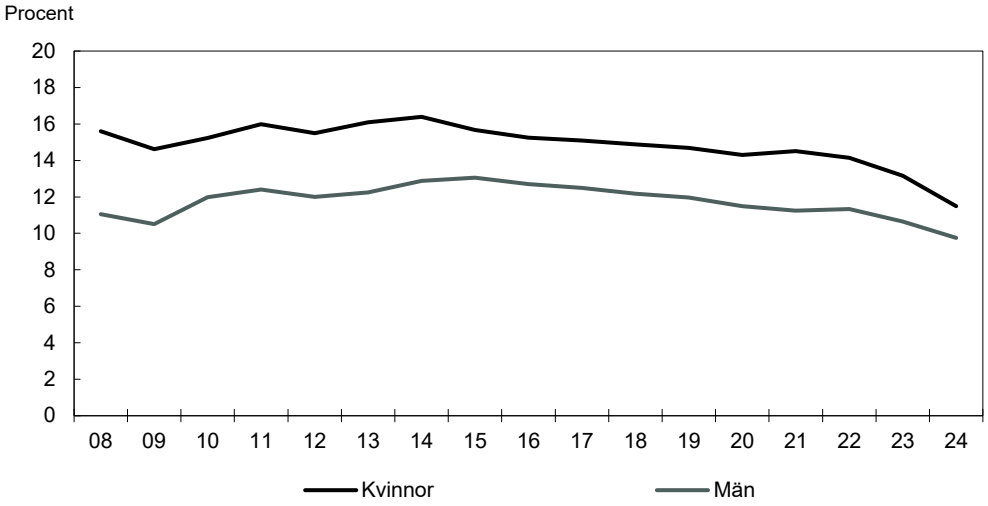

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Det finns flera orsaker till att en högre andel kvinnor än män har tidsbegränsade anställningar. Kvinnor arbetar i högre utsträckning i näringsgrenar där tidsbegränsade anställningar och deltidsarbete är vanligare, vilket påverkar deras möjlighet att få fasta anställningar. Det kan också finnas strukturella faktorer och normer som påverkar

[13] Tidsbegränsad anställning omfattar olika former av tillfälliga anställningar. Den vanligaste formen 2024 var timanställningar med överenskommet schema. Vikariat och prov- eller praktikanställningar var också vanliga. Anställningsformer skiljer sig dock mellan kvinnor och män. Vikariat var betydligt vanligare bland kvinnor, medan prov- eller praktikanställningar var relativt vanligare bland män.

[14] Berglund m.fl. Tidsbegränsat anställdas framtida arbetssituation, Arbetsmarknad & Arbetsliv, 23 (2), 2017.

[15] Se Adolfsson m.fl., Temporary employment, employee representation, and employer-paid training: a comparative alanysis, European Sociological Review, 38, 2022, och referenser i denna.

arbetsgivares anställningsbeslut, vilket kan leda till att kvinnor oftare erbjuds tidsbegränsade anställningar.[16]

Tidsbegränsade anställningar är vanligare i grupper där många har en svag anknytning till arbetsmarknaden. Bland unga personer, kvinnor och män med högst förgymnasial utbildning, samt bland kvinnor och män födda utanför Europa har en högre andel kvinnor och män en tidsbegränsad anställning. I dessa grupper är också skillnaden mellan andelen kvinnor och män med tidsbegränsad anställning större än i övriga befolkningen.

3.3 Förvärvsarbetande kvinnor arbetar i genomsnitt färre timmar än män

Förutom att kvinnors sysselsättningsgrad är lägre än mäns förvärvsarbetar sysselsatta kvinnor i genomsnitt färre timmar än sysselsatta män. År 2024 var sysselsatta kvinnors faktiska medelarbetstid i åldersgruppen 20–65 år 29 timmar per vecka, vilket kan jämföras med 33 timmar per vecka för män (se diagram 3.6). Skillnaden i kvinnors och mäns medelarbetstid har minskat under en längre tid, men sedan 2020 har det inte skett någon större förändring av skillnaden i medelarbetstid.

Diagram 3.6 Medelarbetstid och skillnad i medelarbetstid i åldersgruppen 20–65 år

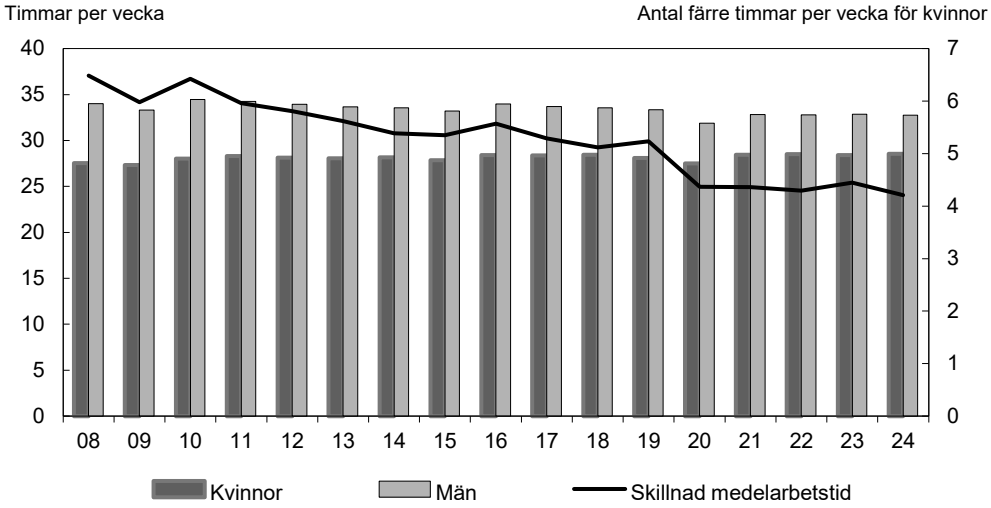

Anm. Statistiken avser faktisk medelarbetstid per vecka för sysselsatta i åldersgruppen 20–65 år.
Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Den viktigaste orsaken till att förvärvsarbetande kvinnor i genomsnitt arbetar färre timmar än förvärvsarbetande män är att de i högre utsträckning arbetar deltid.[17] En annan viktig orsak är kvinnors högre frånvaro från arbetet till följd av sjukfrånvaro. Kvinnor tar också ut fler dagar med föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning vid vård av sjukt barn (vab).[18]

[16] Håkansson, Språngbräda eller segmentering? En longitudinell studie av tidsbegränsat anställda, IFAU Forskningsrapport 2001:1 och Aronsson m.fl., Anställningsformer, arbetsmiljö och hälsa i ett centrum-periferiperspektiv, Arbetslivsinstitutet, 2000.

[17] För utförligare beskrivning av hur deltidsarbete skiljer sig åt mellan kvinnor och män, se prop. 2024/25:1 bilaga 3 avsnitt 3.3.

[18] För en utförligare beskrivning av skillnader i frånvaro från arbetet mellan kvinnor och män se prop. 2024/25:1 bilaga 3 avsnitt 3.3.

3.4 Kvinnor har lägre genomsnittliga löne- och näringsinkomster än män

Lönegapet mellan kvinnor och män kvarstår

Skillnader i arbetsinkomst mellan kvinnor och män beror inte bara på skillnader i sysselsättningsgrad och arbetad tid, utan även på ersättningen per arbetad timme. För anställda mäts denna ersättning ofta genom det s.k. lönegapet – ett mått som jämför kvinnors och mäns månadslöner, justerade till heltidsarbete. Lönegapet ger en bild av hur mycket anställda kvinnor och män i genomsnitt tjänar per arbetad timme, och bidrar till skillnaden mellan kvinnors och mäns arbetsinkomster.

Under perioden 2014–2024 minskade lönegapet från 13,2 procent till 10,2 procent. Lönegapet har dock varit i stort sett oförändrat sedan 2019 (se diagram 3.7). Det standardvägda lönegapet fångar den kvarstående löneskillnaden mellan kvinnor och män efter att hänsyn har tagits till skillnader i ålder, utbildning, sektor, yrke och avtalad arbetstid. Det standardvägda lönegapet är lägre än det observerade lönegapet. Detta innebär att en stor del av, men inte hela, löneskillnaden mellan kvinnor och män kan tillskrivas de faktorer som standardvägningen tar hänsyn till. År 2024 uppgick det standardvägda lönegapet till 4,6 procent, och har varit i det närmaste oförändrat sedan 2015. Att lönegapet minskat medan det standardvägda lönegapet varit oförändrat speglar att den minskade skillnaden mellan kvinnors och mäns heltidslöner beror på minskade skillnader i ålder, utbildning, avtalad arbetstid, sektor och yrke.

Den löneskillnad som kvarstår efter standardvägningen visar dock att det finns andra faktorer som påverkar löneskillnaderna än de faktorer som ingår i standardvägningen. Det kan finnas både sakliga och osakliga orsaker till den kvarstående skillnaden mellan kvinnors och mäns löner, såsom skillnader i arbetsuppgifter inom samma yrke, diskriminering och förutsättningar inom olika sektorer, såsom marknadslöneläget.[19]

Diagram 3.7 Lönegap och standardvägt lönegap

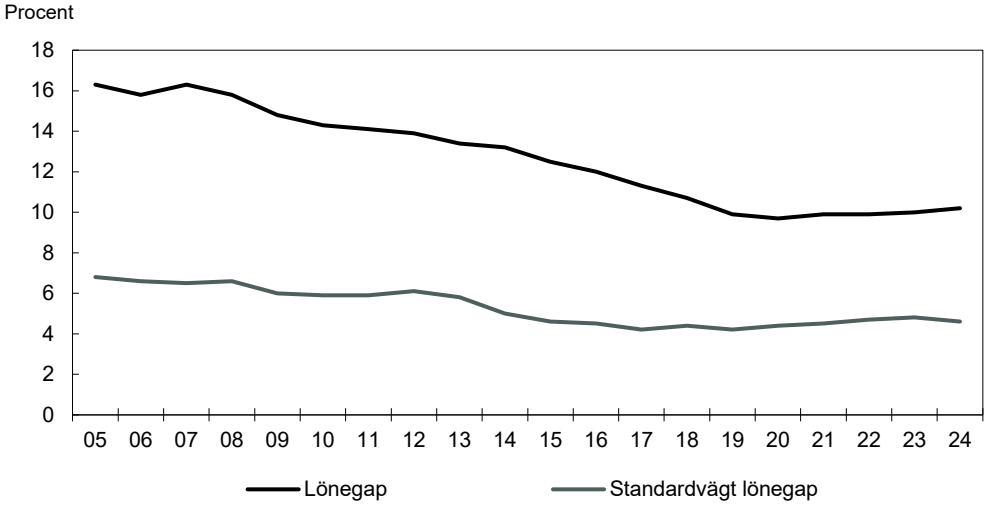

Anm.: Lönegapet mäter procentuell skillnad mellan kvinnors och mäns månadslöner uppräknade till heltid. Det standardvägda lönegapet är det lönegap som kvarstår när hänsyn tagits till att kvinnor och män har olika ålder, utbildning och arbetstid samt arbetar inom olika yrken och sektorer. Det standardvägda lönegapet är beräknat med standard för svensk yrkesklassificering (SSYK12 nivå 4).

Källa: Medlingsinstitutet.

[19] Se utförligare diskussion om den kvarstående löneskillnaden i Medlingsinstitutet, Löneskillnader mellan kvinnor och män 2024, 2025.

Skillnader i lön både mellan och inom yrken påverkar lönegapet

En viktig orsak till det observerade lönegapet är att kvinnor och män i stor utsträckning arbetar inom olika yrken, och att kvinnodominerade yrken i genomsnitt har lägre löner än mansdominerade. Kvinnor är också underrepresenterade bland chefer. Andelen kvinnor i chefsposition varierar mellan olika sektorer, men andelen kvinnor i chefsposition är genomgående lägre än andelen anställda kvinnor.

Skillnaderna i yrkes- och befattningsstruktur beror i hög grad på skillnader i kvinnors och mäns utbildningsinriktning och utbildningslängd. Kvinnor har sedan slutet av 1970-talet varit överrepresenterade inom högre utbildning och över tid har allt fler kvinnor valt traditionellt mansdominerade högskoleutbildningar. Motsvarande tendens finns, men är inte lika tydlig, bland män. De förändringar som skett i könsfördelningen inom olika utbildningar har successivt slagit igenom på arbetsmarknaden. Könsuppdelningen är därför ofta större i äldre än i yngre åldersgrupper.[20]

Mellan 2014 och 2024 ökade andelen kvinnor i 78 av 99 mansdominerade yrken, samtidigt som andelen män ökade i 46 av 75 kvinnodominerade yrken. Andelen kvinnor ökade också i 26 av 41 könsbalanserade yrken.[21] Mellan 2014 och 2024 minskade även SCB:s segregeringsindex, från 54,0 till 49,6.[22] Eftersom manligt dominerade yrken ofta har ett högre löneläge kan denna utveckling vara en förklaring till att löneskillnaden mellan kvinnor och män har minskat.[23]

Men det finns även löneskillnader mellan kvinnor och män inom samma yrke, vilket bidrar till lönegapet.[24] Det kan finnas flera olika förklaringar till detta. En förklaring kan vara arbetsplatssortering där kvinnor oftare arbetar i s.k. familjevänliga arbeten jämfört med män inom samma yrkesgrupp.[25] Dessa arbeten erbjuder ofta mer utbytbarhet mellan arbetstagare. Män däremot har i större utsträckning än kvinnor arbeten med låg utbytbarhet och med högre krav på tillgänglighet vilket ofta innebär att fler arbetade timmar ökar avkastningen per arbetad timme och i sin tur bidrar till att lönegapet varierar även mellan olika yrken. Den här arbetsplatssorteringen och dess effekter på lönegapet uppstår i stor utsträckning i samband med första barnet.[26] Det finns även forskning som visar på att andra faktorer bidrar till löneskillnader inom yrken, t.ex. att män får högre ersättning än kvinnor för samma observerade egenskaper.[27]

Mäns inkomst från egen bedriven näringsverksamhet är högre än kvinnors

Skillnaden i arbetsinkomst mellan kvinnor och män beror inte enbart på löneinkomster, utan även på inkomst från egen bedriven näringsverksamhet. Män har i genomsnitt högre inkomster av näringsverksamhet än kvinnor, vilket beror på att fler män än kvinnor bedriver näringsverksamhet, och på att män som bedriver

[20] Halldén och Stenberg, Fritt valt arbete? Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, 2023:6.

[21] Medlingsinstitutet, Löneskillnader mellan kvinnor och män 2024, 2025.

[22] Indexet visar andelen män, alternativt kvinnor, som måste byta yrke för att en jämn yrkesfördelning mellan könen ska uppnås. Indexet kan variera mellan 0 (fullständigt jämn könsfördelning) och 100 (alla anställda kvinnor och män arbetar i helt olika yrken). Se Statistiska centralbyråns webbplats scb.se.

[23] Medlingsinstitutet, Löneskillnader mellan kvinnor och män 2024, 2025.

[24] För utförligare beskrivning av löneskillnader inom samma yrke, se prop.2024/25:1 bilaga 3 avsnitt 3.4.

[25] Hotz m.fl., Parenthood, family friendly workplaces, and the gender gaps in early work careers, National Bureau of Economic Research, No. w24173, 2018.

[26] Kleven m.fl., Child penalties across countries: Evidence and explanations, AEA Papers and Proceedings, vol. 109, 2019 samt Azmat, m.fl., Familjebildning och karriär – konsekvenser av oförutsägbar frånvaro, IFAU Rapport 2020:11.

[27] Albrecht m.fl., Karriärutveckling för högutbildade kvinnor och män i Sverige, IFAU Rapport 2018:8.

näringsverksamhet i genomsnitt har högre inkomster av näringsverksamhet än kvinnor.[28]

År 2023 hade 90 000 kvinnor och 211 000 män sin huvudsakliga arbetsinkomst från en egen bedriven näringsverksamhet, vilket innebar att ca 30 procent av näringsidkarna var kvinnor. I denna grupp uppgick mäns inkomst från näringsverksamhet i genomsnitt till 416 000 kronor och kvinnors till 325 000 kronor, vilket motsvarar en skillnad på 22 procent. [29]

Liksom anställda arbetar kvinnliga och manliga näringsidkare i hög utsträckning i olika näringsgrenar och yrken, där kvinnodominerade näringsgrenar ofta är mindre lönsamma. Detta ger upphov till en del av skillnaden i inkomster från egen bedriven näringsverksamhet mellan kvinnor och män.[30]

3.5 Skillnaden i arbetsinkomster är större bland äldre kvinnor och män

Skillnaden i genomsnittlig arbetsinkomst mellan kvinnor och män (arbetsinkomstgapet) i åldersgruppen 66–74 år uppgick 2023 till 37 procent (se diagram 3.8). Det innebär att skillnaden i genomsnittlig arbetsinkomst är större i åldersgruppen 66–74 år än i åldersgruppen 20–65 år.

Diagram 3.8 Arbetsinkomst och arbetsinkomstgap i åldersgruppen 66–74 år

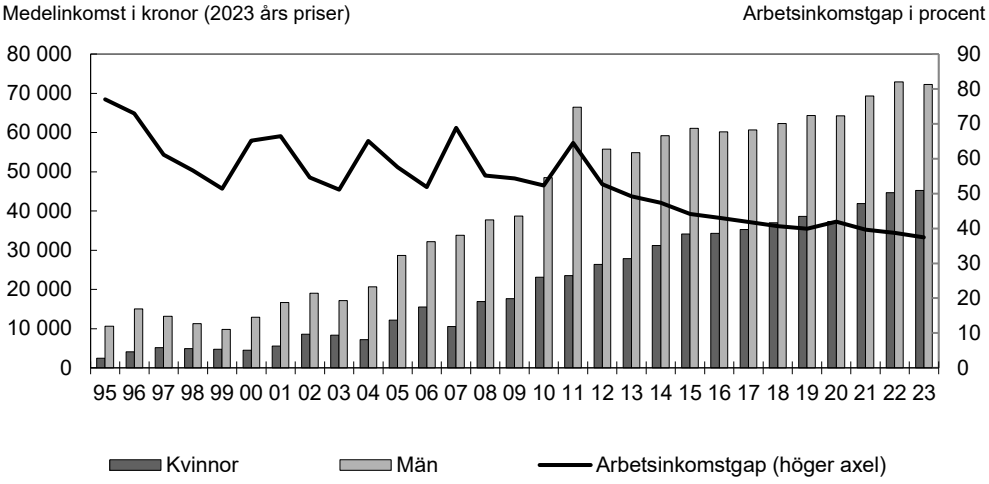

Anm.: Arbetsinkomstgapet beräknas som skillnaden mellan kvinnors och mäns genomsnittliga arbetsinkomst som andel av mäns genomsnittliga arbetsinkomst i åldersgruppen 20–65 år oberoende av om de har arbetsinkomst eller inte. Medianarbetsinkomstgapet redovisas inte eftersom både kvinnors och mäns medianinkomst i denna åldersgrupp är noll.

Källor: Statistiska centralbyrån (HEK) och egna beräkningar.

Både kvinnors och mäns genomsnittliga arbetsinkomster i åldersgruppen 66–74 år har ökat över tid, men från låga nivåer. Kvinnors arbetsinkomster har ökat mer än mäns. Under den senaste tioårsperioden ökade kvinnors arbetsinkomst i åldersgruppen 66–

[28] Följande redovisning begränsas till individer mellan 20 och 65 år vars huvudsakliga arbetsinkomst utgör inkomst av aktiv näringsverksamhet eller inkomst av tjänst från eget fåmansföretag. Att ha inkomster från en egen bedriven näringsverksamhet som huvudsaklig arbetsinkomst innebär att positiv inkomst från aktiv näringsverksamhet respektive delägares inkomst av tjänst från fåmansbolag är högre än eventuell annan löneinkomst.

[29] Det finns särskilda skatteregler för delägare i fåmansföretag som innehar kvalificerade andelar. De inkomster som redovisas här avser lön samt sådan utdelning från fåmansföretag som enligt skattereglerna ska beskattas som inkomst av tjänst.

[30] Tillväxtverket, Kvinnors företagande – Tre decennier av framsteg och utmaningar, rapport 0460, 2023

Det finns studier som visar att om man kontrollerar för branschtillhörighet eller riskpreferenser försvinner skillnader i företagens omsättning, se Holmquist, Kvinnors företagande – En sammanställning av relevant forskning som rör hinder för kvinnors företagande, Tillväxtverket rapport 0461, 2023 samt Carranza m.fl., Female entrepreneurs: How and why are they different? World Bank, 2018.

74 år i genomsnitt med 62 procent medan mäns ökade med 32 procent. Som en följd av detta minskade arbetsinkomstgapet från 49 procent till 37 procent.

En viktig anledning till äldre kvinnors lägre genomsnittliga arbetsinkomst har varit att kvinnors sysselsättningsgrad varit lägre än mäns (se diagram 3.9). Kvinnors sysselsättningsgrad i åldersgruppen 66–74 år har under de senaste tio åren legat 6–11 procentenheter lägre än mäns. År 2024 var kvinnors sysselsättningsgrad i åldersgruppen 14 procent och mäns 22 procent.

Diagram 3.9 Sysselsättningsgrad och skillnad i sysselsättningsgrad i åldersgruppen 66–74 år

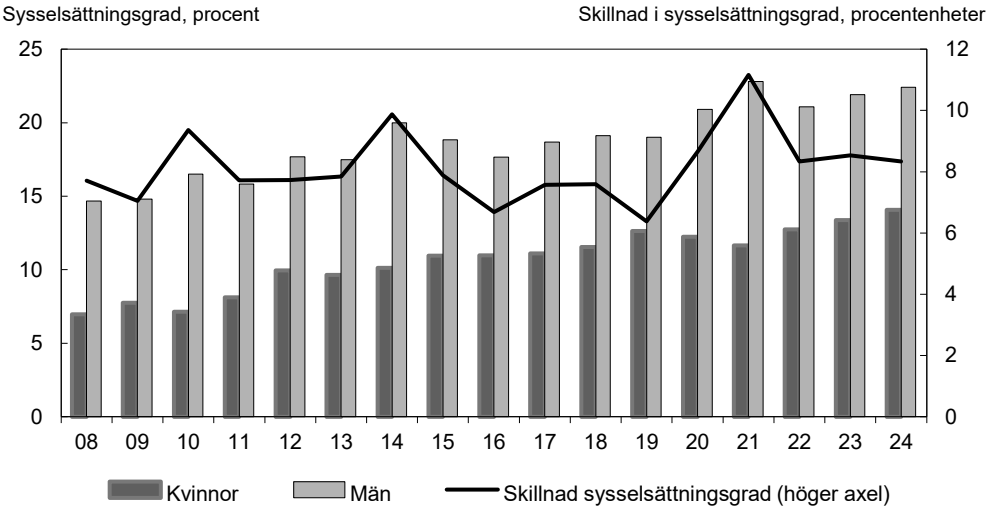

Anm.: Sysselsättningsgrad beräknas som andel kvinnor eller män av befolkningen som är sysselsatta i en viss åldersgrupp.

Källor: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

3.6 Självförsörjning

Regeringen har tagit fram ett mått som syftar till att mäta hur stor andel av befolkningen som har en inkomst som är tillräcklig för att kunna försörja sig själv, ett självförsörjningsmått. Måttet ska användas som ett komplement till dagens sysselsättningsmått och kunna följas över tid. Självförsörjningsmåttet mäter hur stor andel av kvinnorna och männen i åldern 20–65 år som under ett år har en inkomst av arbete, kapital och vissa arbetsrelaterade inkomster, såsom sjuk- och föräldrapenning, över 3 inkomstbasbelopp, vilket 2023 motsvarade en årsinkomst på 222 900 kronor, eller i genomsnitt 18 775 kronor per månad.[31]

Andelen självförsörjande har ökat

De flesta, 72 procent av kvinnorna och 78 procent av männen, arbetade eller hade annan egen inkomst i sådan omfattning att de var självförsörjande 2023 (se tabell 3.3). Runt 6 procent av kvinnorna och 4 procent av männen var heltidsstuderande,[32] och resterande 22 procent av kvinnorna och 18 procent av männen var inte självförsörjande eller heltidsstuderande.

Det finns flera orsaker till att andelen självförsörjande kvinnor är lägre än andelen självförsörjande män. En orsak är att andelen heltidsstuderande kvinnor är högre än andelen heltidsstuderande män. En annan orsak är att sysselsättningsgraden är lägre

[31] Se prop. 2023/24:100 bilaga 2 för en mer utförlig beskrivning av måttet.

[32] I gruppen heltidsstuderande ingår också värnpliktiga.

bland kvinnor och att andelen kvinnor som arbetar deltid är högre än andelen deltidsarbetande män.

Tabell 3.3 Självförsörjningsstatus 2023

	Andel kvinnor, procent	Andel män, procent	Skillnad kvinnor och män
Självförsörjande	71,5	78,0	-6,5
Heltidsstuderande	6,3	4,0	2,2
Ej självförsörjande	**22,2**	**18,0**	**4,2**

Anm.: Beräkningarna avser individer 20–65 år som är bosatta i Sverige hela året. År 2023 motsvarade gränsen för självförsörjning på tre inkomstbasbelopp en inkomst på 222 900 kronor. Kategorin Heltidsstuderande utgörs av personer som uppbär studiemedel för heltidsstudier minst 20 veckor per år eller är värnpliktiga, och som inte är självförsörjande.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Andelen självförsörjande har, med undantag för en kortvarig nedgång 2020 i samband med utbrottet av covid-19, ökat kontinuerligt de senaste tio åren bland både kvinnor och män (se diagram 3.10). Sedan 2014 har andelen självförsörjande ökat ungefär lika mycket bland kvinnor och män, vilket får till följd att andelen självförsörjande kvinnor ligger 6–7 procent under andelen självförsörjande män under perioden 2014–2023.

Det finns flera faktorer som ligger bakom ökningen. En delförklaring är att sysselsättningsgraden i åldersgruppen 20–65 år ökade mellan 2013 och 2023 bland både kvinnor och män, vilket i sin tur hade en positiv effekt på andelen självförsörjande. En annan förklaring är att andelen deltidsarbetande kvinnor minskade mellan 2013 och 2023. Det har bidragit till att fler kvinnor blivit självförsörjande.

Diagram 3.10 Andel självförsörjande

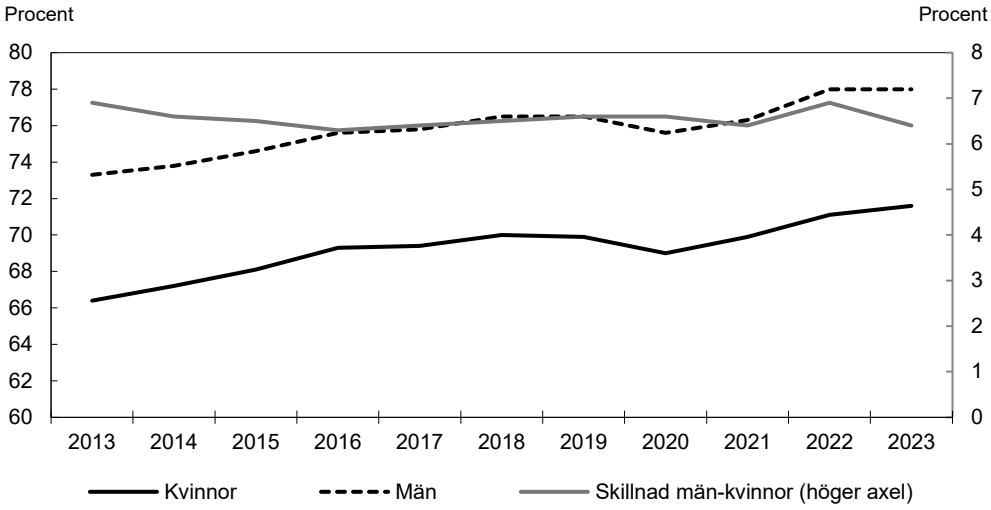

Anm.: Beräkningarna avser individer 20–65 år som är bosatta i Sverige hela året. År 2023 motsvarade gränsen för självförsörjning på tre inkomstbasbelopp en inkomst på 222 900 kronor. Kategorin Heltidsstuderande utgörs av personer som uppbär studiemedel för heltidsstudier minst 20 veckor per år eller är värnpliktiga, och som inte är självförsörjande.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Andelen självförsörjande följer ett tydligt livscykelmönster (se diagram 3.11). Bland unga (20–29 år) är andelen självförsörjande relativt låg. Det är en period i livet då många studerar och ännu inte har etablerat sig på arbetsmarknaden. Eftersom fler kvinnor än män i denna åldersgrupp studerar är andelen självförsörjande kvinnor lägre än andelen män, men andelen som inte är självförsörjande eller heltidsstuderande är ungefär lika hög bland kvinnor som bland män. Andelen ej självförsörjande minskar med stigande ålder och var 2023 som lägst i åldersgrupperna 45–54 år för att sedan öka, vilket bl.a. beror på att sysselsättningsgraden sjunker i äldre åldersgrupper.

Andelen ej självförsörjande kvinnor är högre än motsvarande andel bland män i alla åldersgrupper. Skillnaden är störst i åldersgrupperna 30–39 år och 60–65 år, vilket beror på att skillnaden mellan andelen deltidsarbetande kvinnor och män är som störst i dessa åldersgrupper.

Diagram 3.11 Andel självförsörjande, heltidsstuderande respektive ej självförsörjande efter ålder 2023

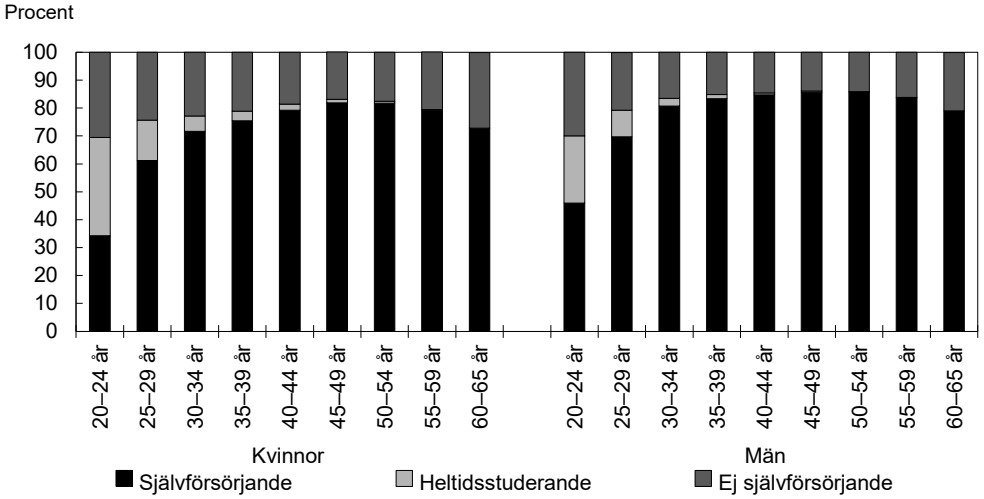

Anm.: År 2023 motsvarade gränsen för självförsörjning på tre inkomstbasbelopp en inkomst på 222 900 kronor. Kategorin Heltidsstuderande utgörs av personer som uppbär studiemedel för heltidsstudier minst 20 veckor per år eller är värnpliktiga, och som inte är självförsörjande.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Andelen självförsörjande är högst bland kvinnor och män födda i Sverige

Kvinnor och män födda utanför Europa är en grupp där färre är etablerade på arbetsmarknaden jämfört med andra grupper, och där en större andel inte är självförsörjande. År 2023 var 41 procent av kvinnorna och 32 procent av männen födda utanför Europa i åldern 20–65 år inte självförsörjande (se diagram 3.12). Bland kvinnor och män födda i Sverige var andelen som inte var självförsörjande avsevärt lägre, 17 procent av kvinnorna och 14 procent av männen och. Bland kvinnor och män födda i Europa, exklusive Sverige, var 31 procent av kvinnorna och 25 procent av männen inte självförsörjande.

Andelen ej självförsörjande kvinnor är högre än motsvarande andel bland män oavsett födelseregion. Skillnaden är störst mellan kvinnor och män födda utanför Europa och minst mellan kvinnor och män födda i Sverige. Detta beror främst på att skillnaden i sysselsättningsgrad är minst mellan kvinnor och män födda i Sverige och störst mellan kvinnor och män födda utanför Europa.

Diagram 3.12 Andelen självförsörjande, heltidsstuderande respektive ej självförsörjande efter födelseregion 2023

Procent

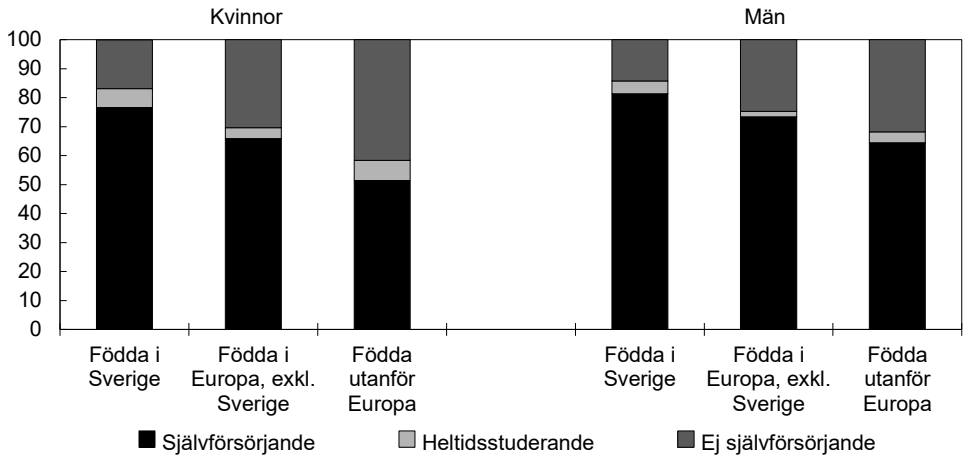

Anm.: Beräkningarna avser individer 20–65 år som är bosatta i Sverige hela året. År 2023 motsvarade gränsen för självförsörjning på tre inkomstbasbelopp en inkomst på 222 900 kronor. Kategorin Heltidsstuderande utgörs av personer som uppbär studiemedel för heltidsstudier minst 20 veckor per år eller är värnpliktiga och som inte är självförsörjande.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Utrikes födda är en heterogen grupp. Gruppen rymmer allt ifrån arbetskrafts-invandrare från de nordiska länderna, med en sysselsättningsgrad i nivå med inrikes födda, till flyktingar med betydligt lägre sysselsättningsgrad. Andelen självförsörjande varierar därför mycket mellan olika grupper av utrikes födda kvinnor och män. Exempelvis är både sysselsättningsgraden och andelen självförsörjande lägre bland kvinnor och män som har bott en kort tid i Sverige än de som har bott i landet en längre tid (se diagram 3.13).

Skillnaden mellan andelen självförsörjande kvinnor och män är störst bland de med kort vistelsetid. Därefter ökar andelen självförsörjande kvinnor snabbare än motsvarande andel bland män, men även i gruppen som befunnit sig i Sverige 20 år eller längre är andelen självförsörjande män högre än den bland kvinnor. Detta gäller både bland kvinnor och män födda i och utanför Europa. Orsaken till detta är främst att utrikes föddas kvinnors etablering på arbetsmarknaden i regel tar längre tid än mäns. Den senare etableringen på arbetsmarknaden beror i sin tur på att det finns skillnader mellan kvinnor och män vad gäller grund för bosättning, samt att låg utbildningsnivå och familjesituationen påverkar kvinnor och män olika.[33]

[33] För en utförligare beskrivning om utrikes föddas förutsättningar för etablering på arbetsmarknaden, se prop. 2023/24:1 bilaga 3 avsnitt 2.6.

Diagram 3.13 Andelen självförsörjande, heltidsstuderande respektive ej självförsörjande bland utrikes födda efter födelseregion och antal år i Sverige, 2023

Procent

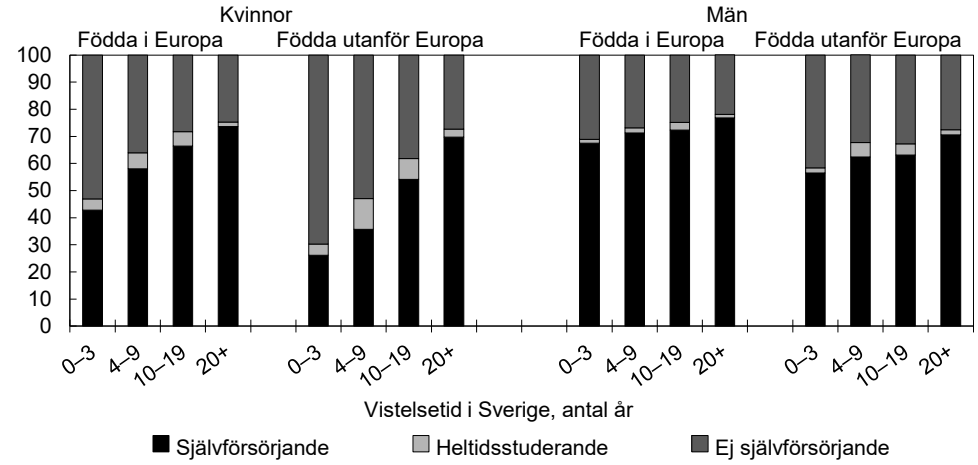

Anm.: Beräkningarna avser individer 20–65 år som är bosatta i Sverige hela året. År 2023 motsvarade gränsen för självförsörjning på tre inkomstbasbelopp en inkomst på 222 900 kronor. Kategorin Heltidsstuderande utgörs av personer som uppbär studiemedel för heltidsstudier minst 20 veckor per år eller är värnpliktiga och som inte är självförsörjande.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Ej självförsörjande är en heterogen grupp

År 2023 var 640 000 kvinnor och 540 000 män i åldern 20–65 år varken självförsörjande eller heltidsstuderande. Detta är en heterogen grupp, och förutsättningarna att bli självförsörjande varierar. Några saknar eller har låg självförsörjningsgrundande inkomst under kortare perioder till följd av t.ex. arbetslöshet eller tillfällig sjukdom. För andra handlar det om ett mer permanent tillstånd, som kan vara av både frivillig och ofrivillig karaktär. Exempelvis bedöms de kvinnor och män som har beviljats sjukersättning stadigvarande ha nedsatt arbetsförmåga i på hela arbetsmarknaden.

Genom att dela in kvinnor och män i grupper efter huvudsaklig inkomstkälla ges en överblick över orsakerna till att de inte är självförsörjande (se diagram 3.14). En hög andel, 38 procent av kvinnorna och 42 procent av männen, av de som 2023 inte klassificerades som självförsörjande eller heltidsstuderande hade sin huvudsakliga inkomst från de inkomstslag som räknas som självförsörjningsgrundande inkomst (löneinkomst, inkomst från kapital m.m.).[34] Bland dessa var en majoritet yngre än 40 år, och unga 20–24 år var särskilt överrepresenterade.

En stor del av de kvinnor och män som varken var självförsörjande eller heltidsstuderande hade någon ekonomisk transferering eller bidrag som huvudsaklig inkomstkälla. Den största gruppen, ca 16 procent av både kvinnorna och männen, hade sjuk- eller aktivitetsersättning. Äldre individer (50–65 år) var tydligt överrepresenterade i denna grupp. En annan stor grupp hade någon form av arbetslöshetsersättning som huvudsaklig inkomst. Detta var vanligare bland män än bland kvinnor. Det motsatta gällde gruppen som hade föräldrapenning som största inkomstkälla, vilket var vanligare bland kvinnor än bland män. Omkring 6 procent av ej självförsörjande kvinnor och 10 procent av ej självförsörjande män saknade helt

[34] För de flesta handlade det om inkomst från arbete. Endast en liten andel hade inkomst från kapital som huvudsaklig inkomst.

inkomster. Den övervägande delen av denna grupp, ca 70 procent, var födda utanför Sverige.

Diagram 3.14 Ej självförsörjande kvinnor och män efter huvudsaklig inkomstkälla 2023

Andel av ej självförsörjande kvinnor och män, procent

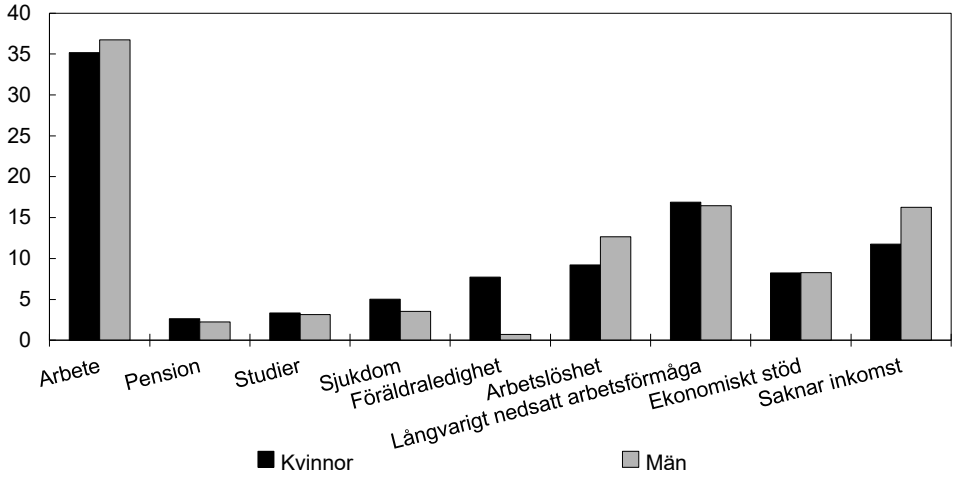

Anm.: Med huvudsaklig inkomstkälla avses det inkomstslag som står för den största delen av en individs inkomster. I Övrig inkomst ingår bl.a. barnbidrag, underhållsstöd, ej inkomstgrundad pension och olika bostadsersättningar.
Källa: Statistiska centralbyrån.

4 Effekter av regeringen politik

I detta avsnitt redovisas först hur regeringens reformer i skatte-, transfererings- och avgiftssystemen i denna och tidigare propositioner under mandatperioden bedöms påverka fördelningen av de ekonomiska resurserna mellan kvinnor och män 2026. De reformer som har beaktats finns redovisade i tabellbilagan (se tabell a.1). Effekterna har beräknats med hjälp av mikrosimuleringsmodellen Fasit. Hänsyn har enbart tagits till de åtgärder som är möjliga att beräkna med den använda metodiken. I beräkningarna beaktas dels åtgärder som påverkar individernas disponibla inkomster, dels förslag som påverkar kvinnors och mäns ekonomi genom förändrad köpkraft till följd av förändrade priser. Beräkningarna avser 2026, vilket får till följd att temporära reformer som endast inverkat på kvinnors och mäns ekonomiska situation under tidigare år inte påverkar resultatet. Detta gäller t.ex. de elstöd som betalades ut under 2023.

En stor del av den offentliga sektorns utgifter består av kostnader för individuella välfärdstjänster som skola, omsorg samt hälso- och sjukvård. Värdet av välfärdstjänster ingår inte i den disponibla inkomsten, men har betydelse för kvinnors och mäns tillgång till ekonomiska resurser. För att ge en mer fullständig bild av hur regeringens reformer påverkar fördelningen av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män görs därför också en analys av effekter av välfärdssatsningar. Den totala omfattningen av välfärdssatsningarna, uppdelat på olika områden, redovisas i tabellbilagan (se tabell a.2).

Beräkningarna är statiska i den meningen att de inte beaktar beteendeförändringar som kan uppkomma till följd av förslagen. Det innebär t.ex. att beräkningarna inte tar hänsyn till de förändringar av sysselsättning och arbetade timmar, och de därav följande effekterna på disponibel inkomst, som reformerna kan medföra.

I det avslutande avsnittet beskrivs hur drivkrafterna till arbete har utvecklats för kvinnor respektive män under mandatperioden. Detta görs genom att först beskriva hur det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att vara arbetslös har förändrats för kvinnor och män under mandatperioden. Därefter beskrivs förändringen av det ekonomiska utbytet av att öka sitt arbetsutbud för personer som arbetar.

4.1 Effekter på kvinnors och mäns ekonomiska resurser till följd av reformer under mandatperioden

I denna del redovisas hur kvinnors och mäns ekonomiska resurser påverkas av reformer under mandatperioden. Sammantaget bedöms kvinnors ekonomiska resurser öka procentuellt mer än mäns till följd av reformerna. Kvinnors disponibla inkomst och köpkraft ökar något mer än mäns och en större andel av satsningarna på välfärdstjänster går till kvinnor till följd av reformer under mandatperioden.

Reformer som påverkar disponibel inkomst

Kvinnors och mäns disponibla inkomster beräknas öka med ca 50 miljarder kronor till följd av regeringens reformer under mandatperioden. Av detta belopp står förslagen i denna proposition för ca 23 miljarder kronor. Reformerna bedöms sammantaget öka kvinnors disponibla inkomst något mer än mäns (se diagram 4.15). Kvinnors disponibla inkomst beräknas i genomsnitt öka med ca 1,6 procent, medan mäns beräknas öka med ca 1,4 procent. Skillnaden beror främst på den pausade uppräkningen av skiktgränsen för statlig inkomstskatt 2024, eftersom fler män än kvinnor har inkomster över skiktgränsen. Övriga reformer beräknas procentuellt öka kvinnors och mäns disponibla inkomst ungefär lika mycket.

Diagram 4.15 Effekter på disponibel inkomst 2026 till följd av förslag och aviseringar under mandatperioden

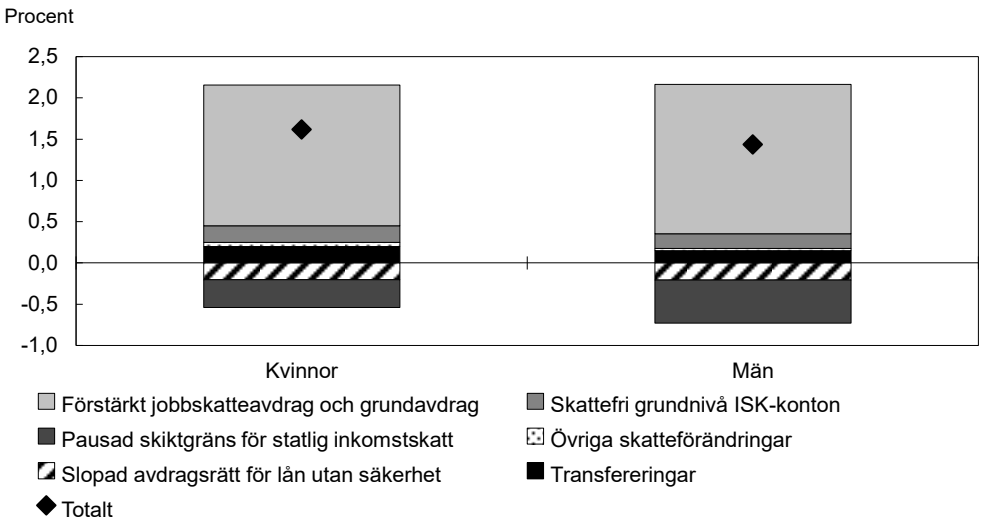

Anm.: Beräkningarna avser åldersgruppen 20 år eller äldre.
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Förändrade indirekta skatter, ändrade avgifter och sänkt reduktionsplikt påverkar kvinnors och mäns köpkraft

Regeringen har under mandatperioden genomfört förändringar av indirekta skatter och andra åtgärder som inte påverkar den disponibla inkomsten, men som har inverkan på kvinnors och mäns ekonomiska situation genom att köpkraften förstärks.

Förändringarna av indirekt beskattning, främst till följd av sänkt skatt på bensin och diesel samt sänkt mervärdesskatt på livsmedel, sänkt reduktionsplikt samt fribelopp i barnomsorgsavgiften inom ramen för maxtaxan, höjt tak i högkostnadsskyddet för läkemedel och ändrade subventioner för tandvård bedöms påverka priser och avgifter och sammantaget stärka köpkraften.[35] I beräkningarna antas skatte- och avgiftsförändringarna övervältras på priserna fullt ut och öka individernas konsumtionsmöjligheter.[36]

I diagram 4.16 redovisas effekterna på kvinnors och mäns köpkraft till följd av förändringarna i indirekt beskattning, avgifter och sänkt reduktionsplikt.[37] Som framgår av diagrammet bidrar främst sänkt mervärdesskatt på livsmedel, sänkt skatt på bensin och diesel samt sänkt reduktionsplikt till att öka kvinnors och mäns köpkraft. Kvinnors köpkraft beräknas i genomsnitt öka med 1,5 procent till följd av dessa förslag, vilket kan jämföras med 1,2 procent för män. Skillnaden beror främst på att den sänkta mervärdesskatten på livsmedel ökar kvinnors köpkraft procentuellt mer än mäns. Övriga reformer beräknas procentuellt öka kvinnors och mäns köpkraft ungefär lika mycket.

Diagram 4.16 Förändrat konsumtionsutrymme till följd av ändrad indirekt beskattning, ändrade avgifter och sänkt reduktionsplikt 2026 till följd av förslag och aviseringar under mandatperioden

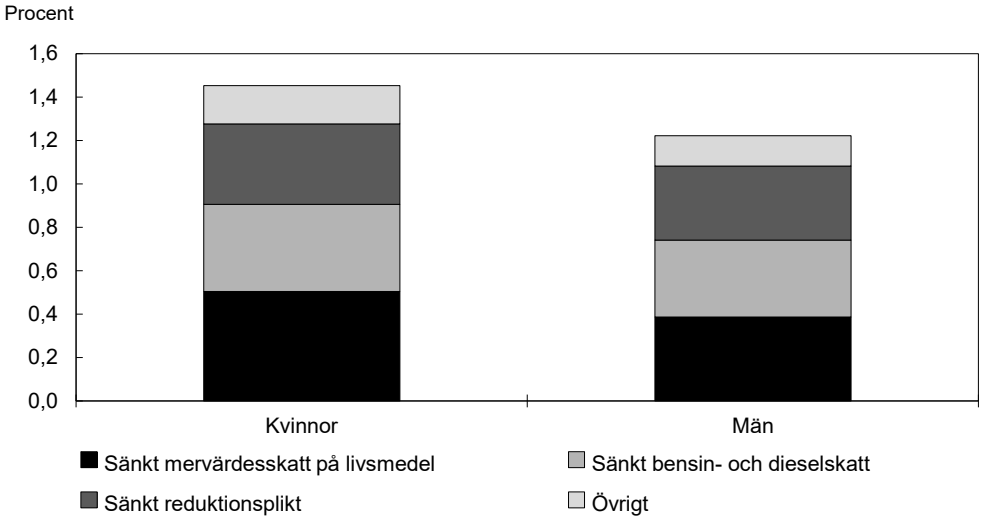

Anm.: Beräkningarna avser åldersgruppen 20 år eller äldre.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Effekter av välfärdssatsningar

Utöver de reformer som påverkar den disponibla inkomsten och köpkraften påverkas kvinnors och mäns levnadsvillkor av reformer som har inverkan på resurstilldelningen till individuella välfärdstjänster som vård, skola och omsorg.[38] Regeringen har under mandatperioden genomfört betydande satsningar på individuella välfärdstjänster.

[35] Höjt tak i högkostnadsskyddet för läkemedel, sänkt subvention för yngre och höjd för äldre för tandvård och fribelopp i barnomsorgsavgiften inom ramen för maxtaxan ökar sammantaget både kvinnors och mäns köpkraft och de offentliga nettoutgifterna för välfärdstjänster. Effekterna av de nämnda reformerna redovisas därför både i avsnittet om köpkraft och avsnittet om välfärdssatsningar.

[36] I beräkningarna antas att kvinnors och mäns konsumtionsmönster inte förändras till följd av prisförändringarna. Vid lägre priser minskar då den del av den disponibla inkomsten som behöver reserveras för att betala den aktuella varan eller tjänsten, vilket ökar konsumtionsutrymmet.

[37] Kostnaden för att uppfylla reduktionsplikten beräknas uppgå till ca 13 öre per liter, exklusive mervärdesskatt, för varje procentenhet reduktionsplikt (prop. 2023/24:28). I beräkningarna antas att priseffekterna i dess helhet förs över på priset för konsumenterna, vilket är ett mycket osäkert antagande.

[38] Höjt tak i högkostnadsskyddet för läkemedel, sänkt subvention för yngre och höjd för äldre för tandvård och fribelopp i barnomsorgsavgiften inom ramen för maxtaxan ökar sammantaget både kvinnors och mäns köpkraft och de offentliga nettoutgifterna för välfärdstjänster. Effekterna av de nämnda reformerna redovisas därför både i avsnittet om köpkraft och avsnittet om välfärdssatsningar.

Under perioden 2023–2026 beräknas dessa satsningar ha medfört ökade anslag till välfärdstjänster med 41 miljarder kronor. Av detta belopp står förslagen i denna proposition för 9 miljarder kronor. Satsningarna på välfärdstjänster under mandatperioden bedöms tillfalla kvinnor i högre utsträckning än män. Av satsningarna beräknas 54 procent tillfalla kvinnor och 46 procent tillfalla män (se diagram 4.17). Skillnaden beror främst på höjda anslag till hälso- och sjukvård samt utbildning, eftersom kvinnor nyttjar dessa tjänster i högre utsträckning än män.

Diagram 4.17 Andel av välfärdssatsningar under mandatperioden som tillfaller kvinnor respektive män

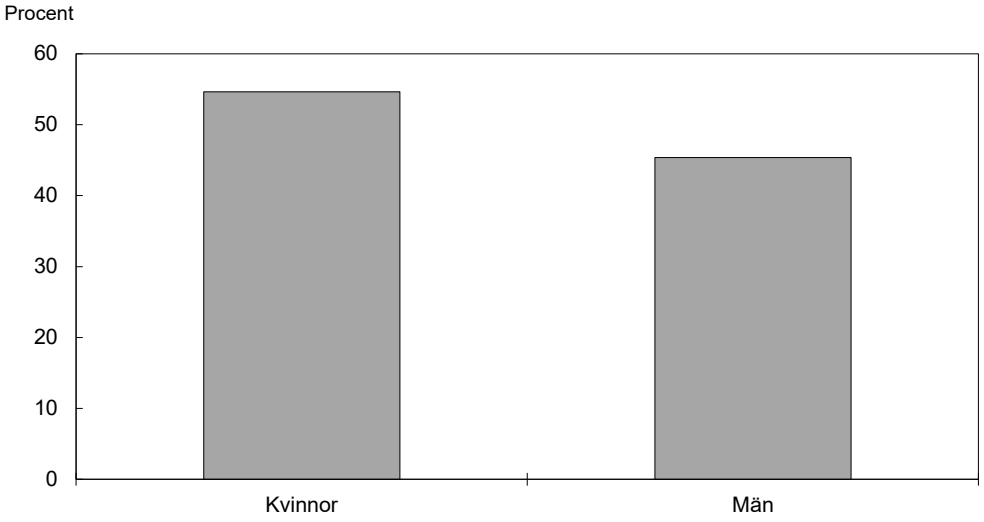

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

4.2 Effekter på ekonomiska drivkrafter till arbete

I detta avsnitt beskrivs först hur det ekonomiska utbytet av att arbeta jämfört med att vara arbetslös har förändrats för kvinnor och män under mandatperioden. Därefter beskrivs förändringen av det ekonomiska utbytet av att öka sitt arbetsutbud för personer som arbetar.

Mer lönsamt att arbeta jämfört med att vara arbetslös

Det ekonomiska utbytet av att arbeta i förhållande till att vara arbetslös brukar ofta mätas med ersättningsgraden. Ersättningsgraden beräknas i detta avsnitt som kvoten mellan ett hushålls totala disponibla inkomst när en individ i hushållet är arbetslös hela året och hushållets totala disponibla inkomst när individen i stället arbetar heltid hela året.[39] Ju lägre ersättningsgrad, desto större är det ekonomiska utbytet av att gå från arbetslöshet till arbete.

År 2026 bedöms kvinnors genomsnittliga ersättningsgrad vid arbetslöshet uppgå till 72,0 procent och mäns till 65,9 procent (se tabell 4.4). Att kvinnor i genomsnitt har en högre ersättningsgrad än män förklaras till största delen av att kvinnor i genomsnitt har lägre inkomster än män och att en mindre andel av kvinnors inkomster därmed

[39] Den ersättning som individer får vid arbetslöshet kan omfatta allt från inkomstrelaterad ersättning från arbetslöshetsförsäkringen till behovsprövade ersättningar på hushållsnivå. Utöver ersättning från de offentliga systemen har många som är etablerade på arbetsmarknaden också rätt till kompletterande ersättningar via kollektivavtal och från inkomstförsäkringar som ingår i medlemsavgiften till de flesta fackförbund. Dessa ersättningar beaktas i beräkningarna. Den disponibla hushållsinkomsten inkluderar både individens egna inkomster och hushållets alla andra inkomster, t.ex. övriga hushållsmedlemmars arbetsinkomster. Beräkningsmetoden beskrivs närmare i Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Ekonomisk jämställdhet september 2025 på regeringen.se.

överstiger ersättningstaket i arbetslöshetsförsäkringen.[40] Ersättningsgraden bedöms sjunka för både kvinnor och män under innevarande mandatperiod, vilket innebär det ekonomiska utbytet av att gå från arbetslöshet till arbete förstärks.

Tabell 4.4 Genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet

Ersättningsgrader i procent och förändringar i procentenheter

	Kvinnor	Män
Genomsnittlig ersättningsgrad 2022	74,5	67,6
Genomsnittlig ersättningsgrad 2026	72,0	65,9
Total förändring 2022–2026	-2,5	-1,7
Förändring till följd av regeringens reformer	-0,8	1,1

Anm.: Ersättningsgrader har beräknats med Fasit-modellen för individer 20–64 år som har varit sysselsatta eller arbetssökande och som varit bosatta i landet under hela analysåret. Ersättningsgrader har inte beräknats för personer med företagarinkomster.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Med hjälp av Fasit-modellen kan ersättningsgradens förändring delas upp i en komponent som visar den förändring som beror på regeländringar i skatte- och transfereringssystemen, och en komponent som beror på andra faktorer (hushållens inkomstutveckling, demografiska förändringar etc.). Av tabell 4.4 framgår att regeringens reformer under mandatperioden bedöms bidra till att den genomsnittliga ersättningsgraden 2026 blir lägre för kvinnor och högre för män än vad den skulle ha blivit utan reformerna. Förstärkningarna av jobbskatteavdraget bidrar till att sänka ersättningsgraden för både kvinnor och män. Förändringar i arbetslöshetsförsäkringen verkar i motsatt riktning, och mer för män än för kvinnor. Detta beror till stor del på att fler män än kvinnor berörs av att taket i arbetslöshetsförsäkringen höjts under mandatperioden samt på att kvinnor och män arbetar i olika sektorer med olika kollektivavtal.

Stärkta ekonomiska drivkrafter för personer som arbetar

För personer som har ett arbete mäts ofta de ekonomiska drivkrafterna till ett ökat arbetsutbud med marginaleffekten. Marginaleffekten definieras som den del av en marginell inkomstökning som inte tillfaller hushållet på grund av ökade skatter och avgifter samt minskade transfereringar. Ju högre marginaleffekten är desto mindre blir individens nettobehållning av en extra arbetsinsats. Exempel på skatte-, avgifts- och transfereringssystem som kan ge upphov till marginaleffekter är inkomstskatter, bostadsbidrag, barnomsorgsavgift, ekonomiskt bistånd och återbetalning av studielån.

Den genomsnittliga marginaleffektens utveckling över tid bestäms inte bara av ändrade regler i skatte- och transfereringssystemen. Den påverkas även av den ekonomiska utvecklingen. Exempelvis leder stigande sysselsättning till att antalet personer med inkomstprövade bidrag minskar, vilket i sin tur sänker den genomsnittliga marginaleffekten. Om ökade inkomster leder till att fler betalar statlig inkomstskatt tenderar i stället den genomsnittliga marginaleffekten att öka.

År 2026 bedöms den marginaleffekt som kvinnor i genomsnitt möter uppgå till 29,2 procent och mäns till 32,5 procent, dvs. marginaleffekten väntas bli 3,3 procentenheter lägre för kvinnor än för män (se tabell 4.5). Att kvinnor i genomsnitt har en lägre marginaleffekt än män förklaras främst av att kvinnor i

[40] Att ersättningsgraden definieras utifrån hushållets disponibla inkomst bidrar också till att kvinnor i genomsnitt har högre ersättningsgrad än män. Sammanboende har i regel högre ersättningsgrad än ensamstående, då partnerns inkomster fungerar som ett ytterligare försäkringsskydd för sammanboende. Eftersom män i genomsnitt har högre inkomst än kvinnor innebär det att det extra försäkringsskydd som den sammanboende partnern bidrar med är starkare för kvinnor än för män.

genomsnitt har lägre löneinkomst än män, och att marginalskatten därmed i genomsnitt är lägre för kvinnor än för män.

Tabell 4.5 Genomsnittlig marginaleffekt

Marginaleffekter i procent och förändringar i procentenheter

	Kvinnor	Män
Genomsnittlig marginaleffekt 2022	31,4	34,7
Genomsnittlig marginaleffekt 2026	29,2	32,5
Total förändring 2022–2026	-2,2	-2,2
Förändring till följd av regeringens reformer	-0,9	-0,4

Anm.: Marginaleffekter har beräknats med Fasit-modellen för personer i åldrarna 20–64 år som har haft någon löneinkomst under analysåret. Marginaleffekter har inte beräknats för personer med företagarinkomster eller för personer som inte befunnit sig i Sverige under hela analysåret. Beräkningen görs för varje individ genom att löneinkomsten ökas med 1 000 kronor per år. Därefter beräknas hur mycket hushållets disponibla inkomst förändras efter att skatter, avgifter och transfereringar justerats till följd av den ökade löneinkomsten.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Det förstärkta jobbskatteavdraget under mandatperioden och den slopade avtrappningen av jobbskatteavdraget 2025 bidrar till att sänka marginaleffekten. Den pausade uppräkningen av skiktgränsen för statlig inkomstskatt 2024 verkar i motsatt riktning. Sammantaget bedöms reformerna under mandatperioden bidra till att den genomsnittliga marginaleffekten 2026 blir lägre än vad den skulle ha blivit utan reformerna för både kvinnor och män. Effekten av reformerna är större för kvinnor än för män. Skillnaden i reformeffekt mellan kvinnor och män förklaras främst av att fler män än kvinnor berörs av den pausade uppräkningen av skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Tabellbilaga

Tabell a.1 Reformer som beaktas vid beräkning av politikens effekter på disponibel inkomst och köpkraft

Transfereringar och direkta skatter	Indirekta skatter, avgifter och reduktionsplikt
Förstärkt jobbskatteavdrag	Sänkt skatt på bensin och diesel
Förstärkt jobbskatteavdrag för äldre	Sänkt reduktionsplikt
Förstärkning av det förhöjda grundavdraget (sänkt skatt för pensionärer)	Sänkt mervärdesskatt på livsmedel
Slopad avtrappning i jobbskatteavdraget, jobbskatteavdraget för äldre och i det förhöjda grundavdraget	Sänkt elskatt
Höjd åldersgräns för jobbskatteavdrag för äldre från 65 till 66 år	Höjd alkoholskatt
Skattefri grundnivå för sparande på investeringssparkonto och i kapitalförsäkring	Ändrad tobaksskatt
Pausad uppräkning av skiktgränsen för statlig inkomstskatt	Ändrad malus för husbilar
Sänkt public service-avgift	Höjt tak i högkostnadsskyddet för läkemedel*
Ändrade beloppsregler för räntefördelning	Sänkt subvention för yngre och höjd för äldre för tandvård*
Skattereduktion för förnybar el slopas	Fribelopp i barnomsorgsavgiften inom ramen för maxtaxan*
Skattereduktion för nätanslutet solcellssystem sänks	
Förändringar i reseavdraget	
Slopat ränteavdrag för lån utan säkerhet	
Ett nytt regelverk inom arbetslöshetsförsäkringen	
Höjd lärlingsersättning	
Borttaget flyktingundantag i sjuk- och aktivitetsersättningen	
Höjd sjuk- och rehabiliteringspenning i särskilda fall samt höjt boendetillägg	
Höjd etableringsersättning och borttagande av boendetillägg	
Jobbpremie för personer med ekonomiskt bistånd	
Höjda hyresgränser i bostadsbidraget	

* Höjt tak i högkostnadsskyddet för läkemedel, sänkt subvention för yngre och höjd för äldre för tandvård och fribelopp i barnomsorgsavgiften inom ramen för maxtaxan ökar sammantaget både kvinnors och mäns köpkraft och de offentliga nettoutgifterna för välfärdstjänster. Effekterna av de nämnda reformerna redovisas därför både i avsnittet om köpkraft och avsnittet om välfärdssatsningar.

Anm.: I tabellen redovisas de reformer under mandatperioden som beaktas i beräkningen av politikens effekter. Vissa skatter, som t.ex. jobbskatteavdraget för låg- och medelinkomsttagare och reduktionsplikten, har förändrats flera gånger under mandatperioden. I tabellen nämns dessa reformer endast en gång, och står för den sammantagna effekten av reformerna.

Tabell a.2 Fördelning av välfärdssatsningar på olika verksamhetsområden

Verksamhetsområde	Procent
Fritid och kultur	3
Hälso- och sjukvård	44
Socialt skydd	21
Utbildning	25
Barnomsorg	8
Totalt	**100**

Anm.: De totala satsningarna på individuella välfärdstjänster under mandatperioden beräknas uppgå till 41 miljarder kronor. Reformer som är av mer generell karaktär, såsom det generella statsbidraget till kommuner, fördelas i enlighet med det konsumtionsmönster som gäller för välfärdstjänsterna totalt.

Bilaga 4

Klimatredovisning

Innehållsförteckning

1 Inledning ... 3
1.1 Sveriges klimatmål och åtaganden ... 3

2 Den historiska utsläppsutvecklingen ... 5
2.1 Sveriges territoriella utsläpp ... 6
2.2 Utsläppsutvecklingen inom EU:s utsläppshandelssystem (ETS 1) ... 9
2.2.1 Industrin ... 9
2.2.2 El- och fjärrvärmeproduktion ... 11
2.2.3 Inrikes flyg ... 12
2.3 Utsläppsutvecklingen under ansvarsfördelningsförordningen (ESR) ... 12
2.3.1 Inrikes transporter (exklusive inrikes flyg) ... 13
2.3.2 Jordbruk ... 15
2.3.3 Arbetsmaskiner ... 16
2.3.4 Bostäder och lokaler ... 16
2.3.5 Produktanvändning inklusive lösningsmedel ... 16
2.3.6 Avfall ... 17
2.4 Utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) ... 17
2.5 Utveckling av utsläpp som inte ingår i klimatmålen ... 18
2.5.1 Utsläpp från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart ... 18
2.5.2 Konsumtionsbaserade utsläpp ... 20
2.5.3 Exportens klimateffekt ... 20

3 Scenarier och utsläppsgap i förhållande till målen ... 20
3.1 Utsläppsgap till 2045-målet ... 22
3.2 Utsläppsgap ESR-sektorn ... 22
3.3 Utsläppsgap till 2030 – LULUCF-sektorn ... 25
3.4 Scenarier för den handlande sektorn ... 27
3.5 Kvantifierade effekter i 2025-scenariot ... 28
3.6 Ej kvantifierade beslut som kan påverka utsläppsutvecklingen framöver ... 28
3.7 Sammanfattning av gapen ... 29

4 Ytterligare åtgärder och aviserad politik som har potential att sluta utsläppsgapet ... 29
4.1 Denna proposition ... 30
4.1.1 Förslag med direkta utsläppseffekter ... 31
4.1.2 Förslag som bedöms kunna påverka förutsättningarna för klimatomställningen ... 31
4.2 Utredningar och uppdrag som är relevanta för klimatomställningen ... 32
4.3 Förslag på internationell nivå ... 33

5 Förutsättningar för klimatomställningen ... 34
5.1 Infrastruktur ... 35
5.2 Humankapital ... 38

5.3 Beslut som påverkar förutsättningarna för omställningen 40

6 Uppföljning av genomförda åtgärder från klimathandlingsplanen 41

7 Klimatpolitiska rådets rapport 43
7.1 Kommentarer om rådets bedömningar och rekommendationer 43
Besluta om nya och skärpta styrmedel för att nå Sveriges 2030-mål 43
7.2 Kommentarer om årets tema: jordbrukets bidrag till klimatomställningen 46

1 Inledning

Sveriges klimatpolitiska ramverk beslutades av riksdagen 2017. Det omfattar klimatmål, klimatlagen (2017:720) och det klimatpolitiska rådet (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). Enligt klimatlagen ska regeringen varje år lämna en klimatredovisning till riksdagen i budgetpropositionen. Syftet med klimatredovisningen är att underlätta för uppföljning och bedömning av de samlade klimateffekterna.

Klimatredovisningen ska omfatta

1. en redovisning av utsläppsutvecklingen
2. en redovisning av de viktigaste besluten inom klimatpolitiken under året och vad de besluten kan betyda för utvecklingen av växthusgasutsläppen
3. en bedömning om det finns behov av ytterligare åtgärder och när och hur beslut om sådana åtgärder i så fall kan fattas.

Strukturen i denna klimatredovisning följer i huvudsak ordningen i klimatlagens krav. I avsnitt 2 redovisas den historiska utsläppsutvecklingen. I avsnitt 3 redovisas de viktigaste besluten under året och vad de kan betyda för utvecklingen av växthusgaser, en prognos för utsläppsutvecklingen och gap mot klimatmålen samt en bedömning av om ytterligare åtgärder kan behövas för att nå klimatmålen. I avsnitt 4 redovisas förslag på åtgärder i denna proposition och på internationell nivå samt en preliminär bedömning av hur dessa kan bidra till klimatmålen. I avsnitt 5 redovisas utvecklingen av arbetet med åtgärder som skapar de förutsättningar som behöver finnas på plats för att genomföra klimatomställningen. I avsnitt 6 redovisas en uppföljning av genomförda åtgärder från regeringens klimathandlingsplan. I avsnitt 7 redovisas regeringens kommentarer på bedömningarna och rekommendationerna i Klimatpolitiska rådets rapport 2025. Klimatredovisningen har tagits fram med stöd av underlag som Naturvårdsverket lämnade till regeringen i april 2025.

1.1 Sveriges klimatmål och åtaganden

Det svenska klimatarbetet syftar till att nå de mål och åtaganden som har fastslagits på EU-nivå för att EU ska nå sina åtaganden under Parisavtalet samt de klimatmål som har fastslagits av riksdagen inom det klimatpolitiska ramverket som också utgör en del av systemet för miljökvalitetsmål. Klimatarbetet bidrar också till att nå generationsmålet inom miljökvalitetsmålssystemet och målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030.

I juli 2021 trädde EU:s klimatlag[1] i kraft. Klimatlagen slår fast att EU senast 2050 ska vara klimatneutral och till 2030 ska minska sina nettoutsläpp med minst 55 procent jämfört med 1990. Hur EU ska nå klimatmålen till 2030 regleras huvudsakligen i tre rättsakter: EU:s system för handel med utsläppsrätter[2] (ETS 1) som reglerar utsläpp från industri, el- och värmeproduktion, flyg och sjöfart; ansvarsfördelningsförordningen[3] (ESR) som reglerar utsläpp från jordbruk, inrikes transporter (exklusive flyg), arbetsmaskiner, bostäder och lokaler, avfall och mindre industri; samt LULUCF-

[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 (europeisk klimatlag).

[2] Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG.

[3] ESR står för Effort Sharing Regulation, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/857 av den 19 april 2023 om ändring av förordning (EU) 2018/842 om medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden 2021–2030 som bidrar till klimatåtgärder för att fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av förordning (EU) 2018/199.

förordningen[4] som reglerar utsläpp och upptag från markanvändning. I mars 2023 antog EU ett lagstiftningspaket kallat Fit for 55. I paketet ingick bl.a. införandet av ett nytt utsläppshandelssystem (ETS 2) för vissa utsläpp inom ESR samt en revidering av ESR-förordningen och LULUCF-förordningen som innebär en skärpning av Sveriges EU-åtaganden inom dessa sektorer.

Sveriges ESR-åtagande är följande:

– Sveriges utsläpp inom ESR-sektorn ska ha minskat med 50 procent 2030 jämfört med 2005 och utsläppen ska följas upp mot årliga mål. De årliga målen skapar tillsammans en utsläppsbudget för perioden 2021–2030.

Sveriges åtaganden för nettoupptag inom LULUCF-sektorn följs upp i två perioder.

– Under den första åtagandeperioden 2021–2025 gäller förenklat att de bokförda utsläppen inte får vara högre än de bokförda upptagen. Upptag och utsläpp ska bokföras i förhållande till en referensnivå per markkategori, vilket för den volymmässigt viktigaste kategorin, skogsmark, baseras på hur skogsbruket bedrevs 2000–2009.
– Under den andra åtagandeperioden 2026–2029 ska Sveriges nettoupptag öka enligt en linjär målbana och 2030 ska nettoupptaget ha ökat med ca 4 miljoner ton jämfört med 2016–2018.

Sverige är ett av de länder som har fått de största betingen till 2030 inom ESR och LULUCF. EU-åtagandena tillåter, i begränsad utsträckning, flexibilitet bl.a. i form av flytt av utsläppsutrymme över tid, mellan åtaganden för olika sektorer och mellan medlemsstater. För perioden 2021–2025 kommer eventuella underskott i förhållande till LULUCF-åtagandet att dras automatiskt från ESR-sektorn.

Diagram 1.1 Åtaganden inom ESR-förordningen för olika medlemsstater

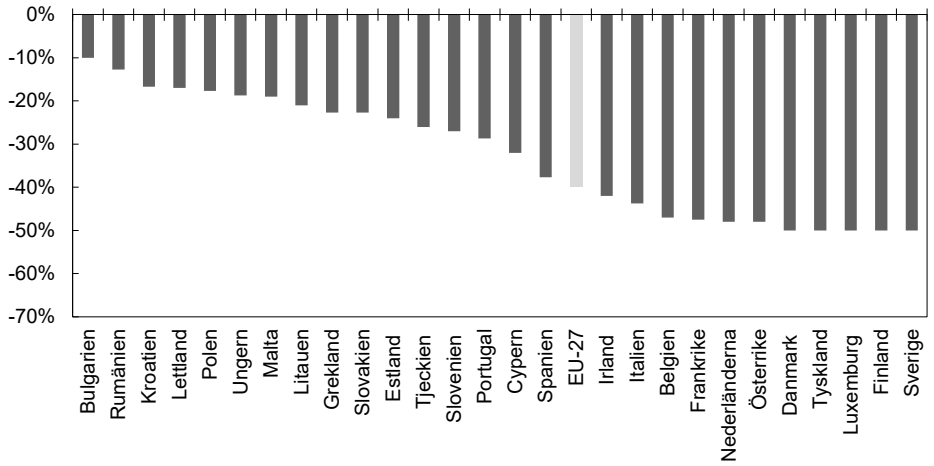

Källa: Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/857 av den 19 april 2023 om ändring av förordning (EU) 2018/842 om medlemsstaternas bindande årliga minskningar av växthusgasutsläpp under perioden 2021–2030 som bidrar till klimatåtgärder för att fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av förordning (EU) 2018/199. Bilaga 1.

Målen inom det nationella klimatpolitiska ramverket utgörs av:

– Ett långsiktigt klimatmål som innebär att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium exklusive LULUCF-

[4] LULUCF står för Land Use, Land-Use Change and Forestry, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/839 av den 19 april 2023 om ändring av förordning (EU) 2018/841 vad gäller tillämpningsområdet, förenkling av reglerna för rapportering och efterlevnadskontroll och fastställande av medlemsstaternas mål för 2030 och av förordning (EU) 2018/1999 vad gäller förbättrad övervakning, rapportering, uppföljning av framsteg och översyn.

sektorn ska vara minst 85 procent lägre senast 2045 jämfört med 1990. Så kallade kompletterande åtgärder kan användas för att få ned utsläppen till nettonoll och kompensera för möjliga kvarvarande utsläpp 2045. Därefter kommer kompletterande åtgärder behöva öka över tid för att uppnå nettonegativa utsläpp.
– Etappmål till 2030 och 2040 som omfattar utsläpp av växthusgaser i ESR-sektorn. Målen fastställer att utsläppen bör vara minst 63 respektive 75 procent lägre än utsläppen 1990 senast 2030 respektive 2040. Av utsläppsminskningen till 2030 respektive 2040 kan 8 respektive 2 procentenheter ersättas av kompletterande åtgärder.
– Ett sektorsspecifikt etappmål till 2030 som omfattar utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter, exklusive inrikes flyg. Målet är att utsläppen ska minska med minst 70 procent 2030 jämfört med 2010.

Tre typer av kompletterande åtgärder är utpekade i det klimatpolitiska ramverket: ökat nettoupptag av växthusgaser i LULUCF-sektorn, avskiljning och lagring av koldioxid med biogent ursprung (s.k. bio-CCS) samt verifierade utsläppsminskningar utanför Sverige.

I januari 2025 fick Miljömålsberedningen i uppdrag att se över de nationella klimatmålen till 2030 (dir. 2025:33). I uppdraget ingår att analysera hur effektiviteten av styrningen mot de svenska etappmålen till 2030 påverkas av EU:s Fit for 55-paket och lämna förslag på hur svenska etappmål till 2030 kan utformas för att bättre överensstämma med Sveriges åtaganden inom EU och styra effektivt mot det långsiktiga målet om att inte ha några nettoutsläpp senast 2045 för att därefter uppnå negativa utsläpp.

Diagram 1.2 Utsläpp av växthusgaser i Sverige 1990–2024 uppdelat mellan ESR och ETS 1-sektorerna från 2005, målet om nettonollutsläpp 2045 samt Sveriges preliminära tilldelning inom ESR 2021–2030

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

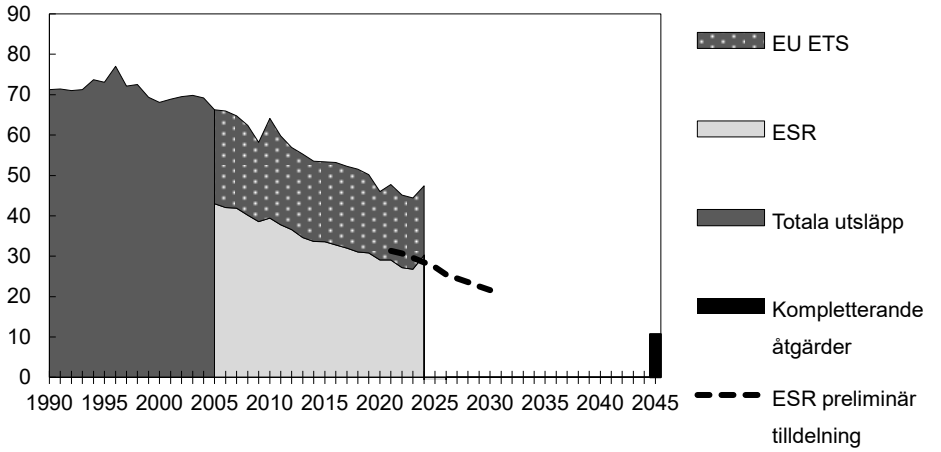

Anm.: Det långsiktiga målet till 2045 kan till 15 procentenheter uppfyllas av kompletterande åtgärder, vilket motsvarar ca 11 miljoner ton koldioxidekvivalenter och visas med den svarta stapeln.

Källa: Naturvårdsverket.

2 Den historiska utsläppsutvecklingen

I avsnittet redogörs för den historiska utsläppsutvecklingen i Sverige, inklusive en förklaring av vilka styrmedel och åtgärder som har särskild betydelse för utsläppsutvecklingen samt indikatorer för omställningen inom industri, el- och värmetillförsel

och transportsektorn. Redovisningen fokuserar främst på utvecklingen av de territoriella utsläppen i Sverige och de sektorer som ingår i etappmålen och EU-åtaganden och baseras på officiell slutlig utsläppsstatistik t.o.m. 2023 och preliminär statistik för 2024. Slutlig statistik för 2024 presenteras i december 2025.

I avsnittet beskrivs även utvecklingen av utsläpp från internationella transporter, konsumtionsbaserade utsläpp och exportens klimatnytta.

2.1 Sveriges territoriella utsläpp

Sveriges framsteg mot de nationella klimatmålen mäts i territoriella utsläpp, dvs. utsläpp som sker inom landets gränser. Sveriges utsläpp har minskat kontinuerligt sedan 1970-talet. År 2023 uppgick Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser, exklusive LULUCF, till 44,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter vilket är en minskning med ca 2 procent jämfört med 2022. År 2024 ökade utsläppen enligt preliminär statistik med ca 7 procent till 47,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Sverige har bland de lägsta territoriella utsläppen per capita inom EU.

Ungefär en tredjedel av utsläppen i Sverige kommer från inrikes transporter, en tredjedel från industrin och en tredjedel från övriga sektorer, främst jordbruk, el- och fjärrvärmeproduktion och arbetsmaskiner.

Diagram 2.1 Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser fördelat på olika sektorer 2024

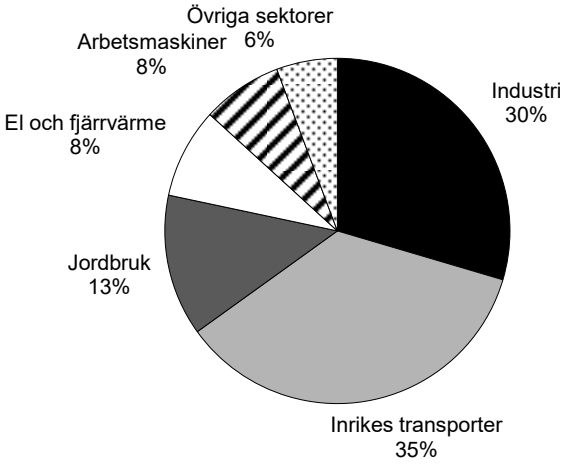

Källa: Naturvårdsverket.

Sveriges utsläpp har minskat kontinuerligt sedan 1970-talet

Sveriges utsläpp ökade fram till 1970-talet och översteg då 100 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. Det berodde framför allt på en ökad industrialisering och ökad bilism, vilket ledde till att kol och sedan olja användes i allt större utsträckning. Sveriges energitillförsel 1970 utgjordes till nästan 80 procent av olja.

Diagram 2.2 Sveriges territoriella utsläpp av växthusgaser 1900–2024 (exkl. LULUCF)

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

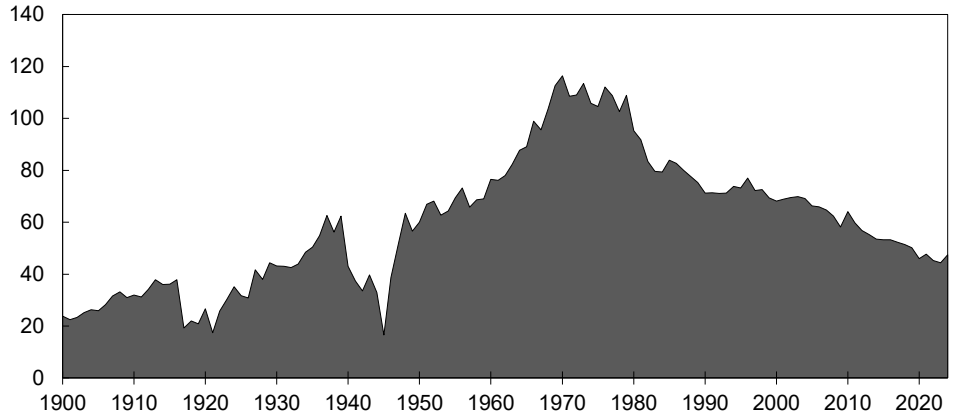

Anm.: Data för åren 1900–1989 är inte officiell statistik. För åren 1990–2024 har Naturvårdsverkets officiella statistik använts.

Källor: Potsdam Institute for Climate Impact Research och Naturvårdsverket.

Sedan oljekriserna på 1970-talet har utsläppen mer än halverats och oljans roll i energisystemet drastiskt minskat, främst tack vare utbyggnaden av kärnkraft 1972–1985, men även tack vare en fortsatt utbyggnad av annan fossilfri elproduktion som vattenkraft, en övergång från oljeeldning till biobränslebaserad fjärrvärme och värmepumpar samt omfattande energieffektiviseringsåtgärder. Utbyggnaden av fossilfri elproduktion innebär att av den el som produceras i Sverige i dag är ca 98 procent fossilfri.

Den ökade tillgången på el ledde till att en lång rad industriprocesser elektrifierades, varpå samhällets behov av fossila bränslen minskade.

Diagram 2.3 Procentuell förändring av territoriella utsläpp (exkl. LULUCF) per medlemsstat 1990–2023

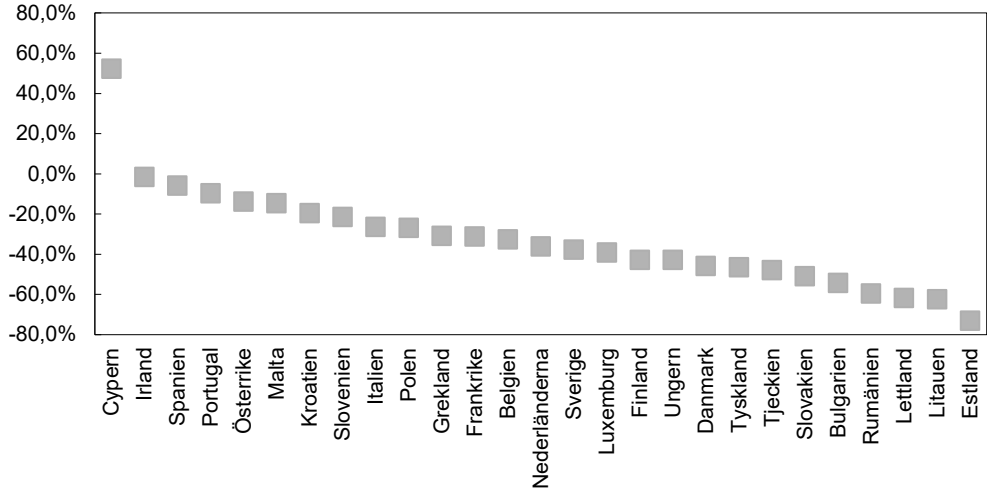

Källa: European Environment Agency.

Mellan 1990 och 2023 har Sveriges territoriella utsläpp minskat med 38 procent, vilket är mer än genomsnittet i EU för samma period, och sedan 2010 med knappt 31 procent. Den största delen av utsläppsminskningen sedan 1990 kan härledas till uppvärmning av bostäder och lokaler där oljeeldade värmepannor ersatts av fjärrvärme med en allt större andel förnybar energi, och värmepumpar. Även utsläpp från avfallssektorn har minskat stadigt sedan 1990, framför allt till följd av att

deponering av organiskt avfall upphörde i början av 2000-talet. Sverige har nu, jämfört med andra länder, små utsläpp från avfallssektorn, el- och fjärrvärmeproduktion samt från egen uppvärmning.

År 2023 var utsläppen 4,8 ton per person i Sverige vilket är betydligt lägre än genomsnittet i världen, som ligger på ca 6,6 ton. Det är även bland de lägsta utsläppen i EU.

Diagram 2.4 Territoriella utsläpp per capita 2024 för ett antal utvalda länder

Ton koldioxidekvivalenter

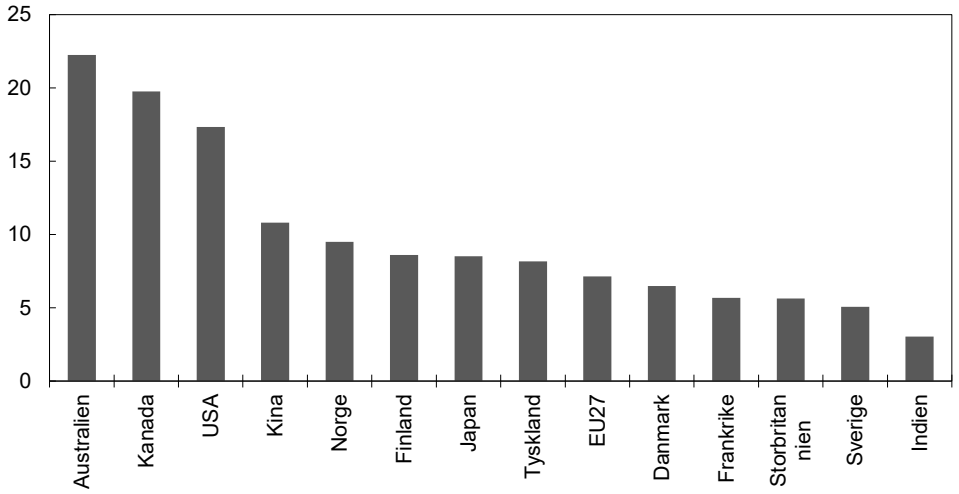

Anm.: Statistik för territoriella utsläpp per capita i diagrammet skiljer sig avseende metod från officiella räkenskaper.
Källa: The Emissions Database for Global Atmospheric Research (EDGAR), 2025 års rapport.

Industrins utsläpp påverkas i större utsträckning av konjunktur än andra sektorer, men trots en stark konjunkturutveckling under större delen av 2010-talet har utsläppen minskat sedan 2010. Under 2023 minskade industrins utsläpp med 3 procent jämfört med föregående år, främst till följd av minskad produktion i mineralindustrin samt järn- och stålindustrin. Den generella utsläppsminskningen sedan 2010 kan förklaras av en ökad användning av el och biobränslen i form av restprodukter från skogsindustrin, samt energieffektivisering. Kvarvarande utsläpp inom industrin kommer till största delen från produktionsprocesser.

Inom el- och fjärrvärmeproduktion har utsläppen minskat på grund av en snabb övergång från kol och olja till avfall och biobränslen, främst i form av avverkningsrester och restprodukter från skogsindustrin. Inom transportsektorn har en ökad användning av biodrivmedel och effektivare fordon, samt under senare år även en ökad andel laddbara fordon, bidragit till minskade utsläpp trots ett ökat trafikarbete[5].

[5] Trafikarbete är den sammanlagda mängden fordonskilometer på svenska vägar.

Diagram 2.5 Statistik över utsläpp och upptag av växthusgaser 1990–2024 fördelat per sektor (exkl. LULUCF)

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

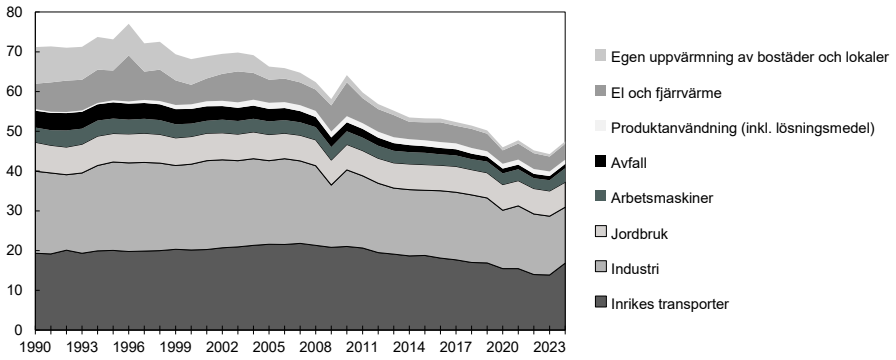

Källa: Naturvårdsverket.

2.2 Utsläppsutvecklingen inom EU:s utsläppshandelssystem (ETS 1)

EU:s system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser (ETS 1) omfattar utsläpp från större industrianläggningar, el- och värmesektorn, och flyg mellan destinationer inom det europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), samt sjöfart som gradvis har inkluderats från 2024. Från 2026 ska sjöfarten ingå fullt ut i ETS 1. Då kommer systemet att omfatta utsläpp från fartyg inom EU, och 50 procent av utsläppen för fartyg som lämnar eller ankommer till EU från tredje land.

Cirka 40 procent av Sveriges territoriella utsläpp omfattas av ETS 1. År 2024 uppgick utsläppen från svenska anläggningar inom ETS 1 till ca 17 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det är en minskning med ca 2 procent jämfört med 2023. Den största minskningen skedde inom järn- och stålindustrin samt i mineralindustrin, vilket kan förklaras av bl.a. inbromsningen av konjunkturen och den fortsatt låga efterfrågan från byggsektorn.

Priset på utsläppsrätter inom ETS 1 skapar incitament för kostnadseffektiva utsläppsminskningar, eftersom det bidrar till att aktörer minskar utsläppen där det är som billigast. Utöver ETS 1 finns även en rad andra styrmedel, både på nationell nivå och på EU-nivå, som i olika utsträckning stärker incitamenten och underlättar för anläggningar som omfattas av ETS 1 att vidta utsläppsminskande åtgärder. Framför allt handlar det om långsiktig tydlighet som klimatmål, stöd till forskning, utveckling och demonstration, investeringsstödet Industriklivet och EU:s innovationsfond.

2.2.1 Industrin

Nästan hela den svenska industrisektorns utsläpp, över 90 procent, ingår i ETS 1. Utsläppen kommer framför allt från ett fåtal större industrianläggningar inom järn- och stålindustri, gruv- och mineralindustri, kemi- och raffinaderiindustri och övrig metallindustri.

Industrisektorns samlade utsläpp uppgick till 14,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023, vilket är en minskning med ca 28 procent jämfört med 1990 och ca 3 procent lägre än 2022. Minskningen är en följd av flera faktorer, bl.a. att EU:s utsläppshandelssystem lett till utsläppsminskningar men också den rådande lågkonjunkturen. Enligt preliminär statistik uppgick utsläppen från industrin till 14,0 miljoner ton 2024, vilket är en minskning med 5 procent jämfört med 2023. Minskningen beror framför

allt på grund av underhållsstopp inom järn- och stålindustrin samt minskad efterfrågan på cement. Den långsiktiga trenden mot lägre utsläpp i industrisektorn beror delvis på att användningen av biobränsle har ökat och oljeanvändningen minskat, framför allt inom massa- och pappersindustrin, men även på energieffektivisering och att ny processteknik har införts inom exempelvis kemiindustrin. Raffinaderisektorns utsläpp har däremot ökat sedan 1990 till följd av ökad produktion.

Utsläppsminskningen har varit större för industrianläggningar som inte ingår i ETS 1 än för anläggningarna som ingår i handelssystemet. Mellan 2010 och 2023 minskade utsläppen från de industri-, el- och fjärrvärmeanläggningar som inte ingår i ETS 1 med 58 procent tack vare konverteringar från fossila bränslen till förnybar energi och värmepumpar samt energieffektiviseringsåtgärder. Minskningen är nästan dubbelt så stor som för industrianläggningar inom ETS 1 vilka under samma period minskade utsläppen med 30 procent. Användningen av fossila bränslen i industrin utanför utsläppshandeln träffas, med vissa undantag, av koldioxid- och energiskatter. Utsläppsminskningen under det senaste decenniet sammanfaller med utfasningen av nedsättningen av koldioxidskatten för dessa verksamheter som skedde 2011–2018. Priset på utsläppsrätter inom ETS 1 är nu lägre än de energi- och koldioxidskatter som gäller för industrianläggningar utanför ETS 1.

Diagram 2.6 Utsläpp av växthusgaser från industrin (inkl. industri utanför ETS 1) 1990–2024 fördelat på undersektorer

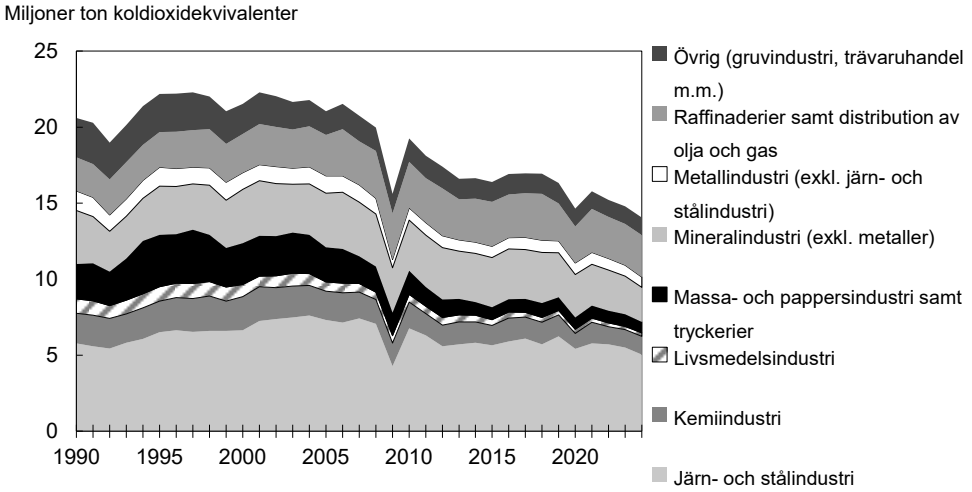

Källa: Naturvårdsverket.

Indikatorer för industrins omställning

Naturvårdsverket genomför sedan några år tillbaka en årlig undersökning med större industriföretag i Sverige, vilka svarar för en betydande del av industrins totala utsläpp av växthusgaser. Studien som genomfördes till årets underlag omfattade 13 företag som tillsammans står för drygt 80 procent av industrisektorns totala utsläpp.

Naturvårdsverket har bl.a. frågat företagen i vilken fas i omställningen som verksamheten befinner sig. Undersökningen visar att 64 procent av sektorns totala utsläpp befinner sig i de senare omställningsfaserna (tillståndsprövning och genomförande). Det ligger i linje med förra årets resultat.

I avsnitt 5 redovisas indikatorer för åtgärder som kan bidra till att skapa förutsättningar för klimatomställningen.

2.2.2 El- och fjärrvärmeproduktion

Utsläppen från el- och fjärrvärmeproduktion stod för ca 9 procent av Sveriges utsläpp 2023, vilket motsvarar 3,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Jämfört med 2022 minskade utsläppen från el- och fjärrvärmeproduktionen 2023 med 5 procent, trots att 2023 var ett kallare år. Sedan 1990 har utsläppen inom sektorn minskat med 41 procent. Utsläppen kommer till stor del från avfallsförbränning inom kraftvärme- och värmeproduktion som har ökat under 2000-talet. Utsläppen från Sveriges elproduktion har däremot minskat och var till 98,5 procent fossilfri 2023.

Under 2023 minskade framför allt utsläppen från förbränning av avfall och olja. En orsak var att den fossilbaserade elproduktionen sjönk till följd av lägre elpriser som försämrade lönsamheten. Sämre tillgång och högre priser på biobränslen bidrog också till den lägre elproduktionen från kraftvärmen. Elanvändningen 2023 var den lägsta sedan 1990, vilket sannolikt beror på konjunkturen och att åtgärder för att minska elanvändning har vidtagits. Fjärrvärmeleveranserna ökade 2023 på grund av kallare väder än året innan. Enligt preliminär statistik uppgick utsläppen från sektorn till 4 miljoner ton 2024, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med 2023. Ökningen beror framför allt på ökad avfallsförbränning, men även en mindre ökning av fossila bränslen.

Utvecklingen till lägre utsläpp förklaras i grunden av att fossila bränslen ersatts av biobaserade. Vatten-, kärn- och vindkraft står för en dominerande del av elproduktionen samtidigt som större delen av kraftvärmen är biobränslebaserad. De utsläpp från biobränslen som redovisas i el- och fjärrvärmesektorn motsvarar utsläpp från flytande och gasformiga biobränslen, såsom biodiesel och biogas. Utsläpp från förbränning av fasta biobränslen (främst avverkningsrester och restprodukter från skogsindustrin) redovisas i LULUCF-sektorn för att undvika dubbelräkning. Förbränningen av avfall har ökat markant vilket har resulterat i mer än en tredubbling av de fossila utsläppen från avfallsförbränning inom kraftvärme- och värmeproduktion sedan 1990. Bränsletillförseln för el- och fjärrvärmeproduktion är dubbelt så stor jämfört med 1990 samtidigt som utsläppen har minskat. Det förklaras med att fossila bränslen har ersatts med biobränslen och avfall av biogent ursprung i både befintliga och nya anläggningar.

Diagram 2.7 Utsläpp av växthusgaser från el- och fjärrvärmeproduktion 1990–2023 fördelat på undersektorer

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

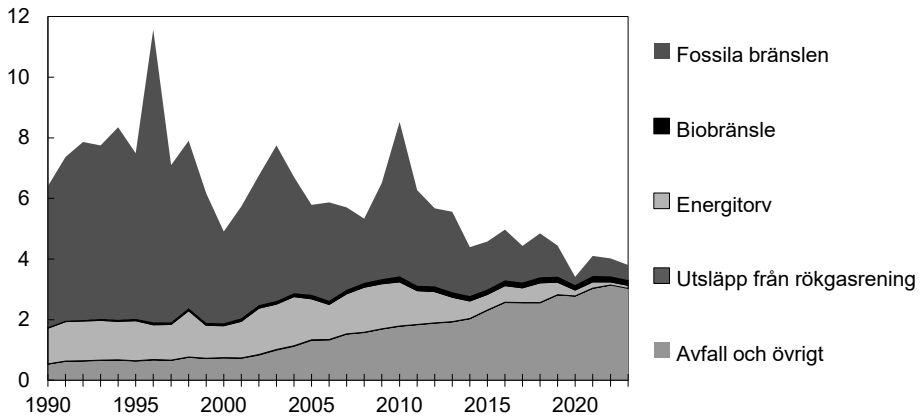

Källa: Naturvårdsverket.

Utvecklingen till att återanvända och materialåtervinna plast går långsamt. År 2020 gick ca 87 procent av all plast som sattes på marknaden till energiutvinning och endast

ca 10 procent till materialåtervinning. I december 2024 antog EU en förordning om förpackningar och förpackningsavfall[6] som syftar till att minska förpackningsavfallet, öka högkvalitativ återvinning samt skapa en marknad för återvunnet material. Detta väntas bidra till att minska utsläppen från sektorn.

Indikatorer för el- och fjärrvärmeproduktionens omställning

Den årliga undersökningen som Naturvårdsverket gör inom industrisektorn har i år utvidgats till att omfatta de åtta största utsläpparna inom el- och fjärrvärmesektorn. Dessa stod tillsammans för ca 50 procent av sektorns totala växthusgasutsläpp 2023. I undersökningen kategoriseras företagens anläggningar utifrån var de befinner sig i en omställningsprocess. Underlaget visar att anläggningar motsvarande 32 procent av sektorns utsläpp befinner sig i de senare omställningsfaserna (tillståndsprövning och genomförande).

Intresset för att minska förbränningen av fossilt avfall och öka utsorteringen av plast har ökat under senare år. Naturvårdsverkets studie visar att verksamhetsutövarna i sektorn har ett intresse att fånga in och lagra koldioxid. Inom detta område sker mycket utveckling vad gäller avskiljning och lagring av fossila växthusgasutsläpp, s.k. CCS.

I avsnitt 5 redovisas indikatorer för åtgärder som kan bidra till att skapa förutsättningar för klimatomställningen.

2.2.3 Inrikes flyg

De territoriella utsläppen omfattar utsläpp från inrikes flyg. År 2023 uppgick utsläppen från inrikes flyg till ca 0,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter, eller ca 0,9 procent av de territoriella utsläppen. Det motsvarar en minskning med knappt 49 procent sedan 1990. Jämfört med 2022 ökade utsläppen med ca 33 procent till följd av att antalet passagerare fortsatt återhämtar sig efter pandemin. Antalet har inte kommit upp i samma nivå som före pandemin.

ETS 1 omfattar utsläpp från flyg inom EES-området, inklusive merparten av Sveriges kommersiella inrikesflyg. Enligt ETS 1 är vissa av operatörerna berättigade fri tilldelning av utsläppsrätter vilket kommer att upphöra 2026. Detta förväntas öka incitamenten för branschen att minska sina utsläpp. Genom EU:s Fit for 55-paket beslutades därtill att införa en gradvis inblandning av hållbara flygbränslen i fossilt flygbränsle. Till följd av detta har regeringen beslutat att slopa den nationella reduktionsplikten för flygfotogen fr.o.m. den 1 juli 2025.

2.3 Utsläppsutvecklingen under ansvarsfördelningsförordningen (ESR)

Utsläpp från inrikes transporter (exklusive inrikes flyg) är den största källan inom ESR-sektorn. Därefter följer jordbruk, arbetsmaskiner, uppvärmning av bostäder och lokaler, avfallsbehandling samt industri- och energianläggningar utanför ETS 1. Utsläppen i ESR-sektorn uppgick till 26,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023. Det motsvarar en minskning med ca 1,5 procent jämfört med 2022. Utsläppen har minskat med ca 42 procent jämfört med 1990 och med 36 procent sedan 2005. Utsläppsminskningar har skett inom alla delsektorer.

[6] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2025/40 av den 19 december 2024 om förpackningar och förpackningsavfall, om ändring av förordning (EU) 2019/1020 och direktiv (EU) 2019/904 och om upphävande av direktiv 94/62/EG.

År 2023 var utsläppen 2,8 miljoner ton lägre än Sveriges tilldelade utsläppsutrymme i ESR. Eftersom även utsläppen 2021 och 2022 underskred Sveriges ESR-utrymme har Sverige nu ett preliminärt utsläppsöverskott på sammanlagt 8,6 miljoner ton som kan användas för att kompensera eventuella överskridanden gentemot ESR-åtagandet senare under perioden. Enligt preliminär statistik uppgick utsläppen från ESR-sektorn till 30,3 miljoner ton 2024. Det är en ökning med 13 procent jämfört med 2023 och 1,8 miljoner ton högre än den preliminära tilldelningen, vilket främst beror på att reduktionsplikten under en period sänktes till 6 procent.

Diagram 2.8 Utsläpp av växthusgaser från ESR-sektorn 2005–2024 fördelat på undersektorer

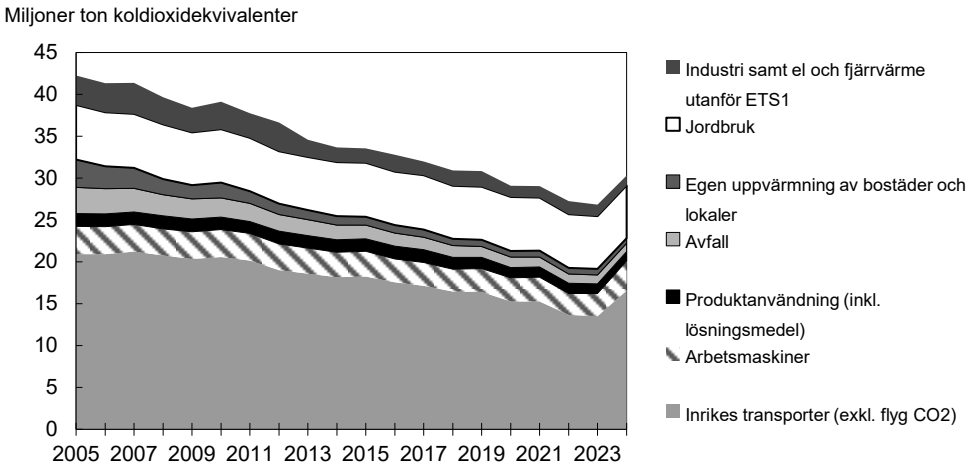

Källa: Naturvårdsverket.

År 2027 startar EU:s nya utsläppshandelssystem, ETS 2. ETS 2 omfattar, med vissa undantag, utsläpp av koldioxid från förbränning av bränslen inom vägtransport, förbränning av bränslen i hushåll och kommersiella byggnader och förbränning av bränslen inom energi- och tillverkningsindustrin som inte omfattas av ETS 1. Det innebär att en stor del av utsläppen inom ESR-sektorn kommer att omfattas av handelssystemet. Regeringen har i sitt förslag till genomförande valt att tillämpa ETS 2 på ett mer ambitiöst sätt än vad som föreskrivs på EU-nivå genom att redan från systemets start inkludera fler sektorer än vad som är obligatoriskt (prop. 2023/24:142). Det innebär att i princip all förbränning av fossila bränslen i Sverige som ligger utanför ETS 1 kommer att omfattas. Regeringen bedömer att ett sådant upplägg innebär en starkare styrning mot klimatmålen, samtidigt som kostnadseffektiviteten ökar och administrationen underlättas.

2.3.1 Inrikes transporter (exklusive inrikes flyg)

Utsläppen från inrikes transporter uppgick till 13,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023. Det är en minskning med 34 procent jämfört med 2010 och med 28 procent jämfört med 1990. Utsläppen var under 2023 en procent lägre än 2022, detta trots att trafikarbetet ökade. Enligt preliminär statistik uppgick utsläppen från sektorn till 16,5 miljoner ton 2024, vilket är en ökning med 22 procent jämfört med 2023, framför allt på grund av att reduktionsplikten under en period sänktes till 6 procent.

Inrikes transporter (exklusive inrikes flyg) står för ungefär en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser och ungefär hälften av utsläppen i ESR-sektorn. Vägtrafiken står för den största delen, nästan 95 procent av utsläppen inom inrikes transporter (exklusive inrikes flyg). Av dessa står personbilar för drygt 60 procent av utsläppen medan lätta och tunga lastbilar tillsammans står för drygt 30 procent av

utsläppen. Sjöfarten står för majoriteten av de resterande 5 procenten av utsläppen inom inrikes transporter (exklusive inrikes flyg).

Perioden 1990 till 2023 har utsläppen för inrikes transporter minskat med 28 procent i Sverige, medan utsläppen från sektorn ökat med 18 procent på EU-nivå under samma period. På EU-nivå minskade utsläppen med 1 procent mellan 2022 och 2023.

Diagram 2.9 Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter (exklusive inrikes flyg) 1990–2024 fördelat per transportslag

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

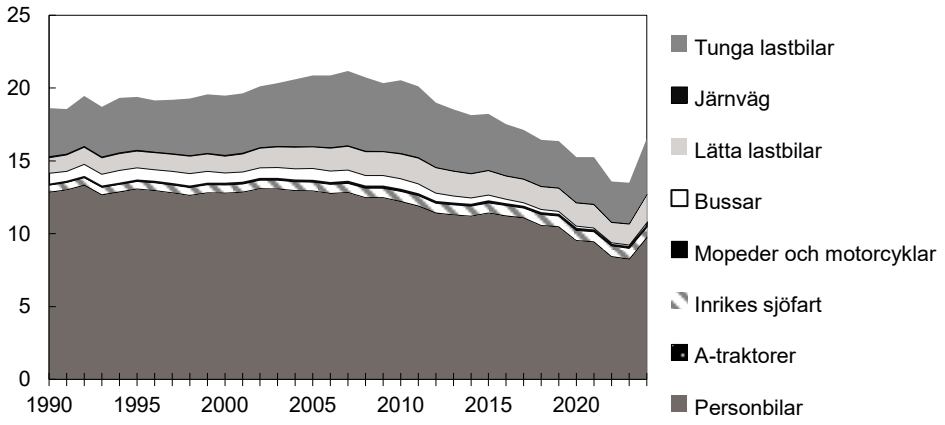

Källa: Naturvårdsverket.

Indikatorer för vägtransportsektorns omställning

År 2024 uppgick laddbara bilar till drygt 13,5 procent av svenska personbilar i trafik. Det är en ökning med 2,5 procentenheter sedan 2023. Nyregistreringen av laddbara personbilar utgjorde 57,0 procent av den totala nyregistreringen av personbilar 2024, varav elbilar stod för 34,2 procent. Andelen nyregistrerade elbilar minskade med 3,6 procentenheter jämfört med 2023. De senaste åren har antalet nyregistrerade personbilar minskat i Europa, bl.a. till följd av en försämrad konjunktur, så även i Sverige.

Koldioxidutsläppen från nya personbilar minskade från 61 gram/km 2023 till 59 gram/km 2024. De genomsnittliga utsläppen från nya personbilar har minskat från 112 gram/km år 2020. Detta mått är standardiserat och tar inte hänsyn till bilarnas tankning.

Även sett till hela personbilsflottan, med hänsyn till bilarnas tankning, har de genomsnittliga utsläppen minskat över tid. År 2024 var utsläppen 142 gram/km, jämfört med 231 gram/km 1990. Under 2024 ökade dock de genomsnittliga utsläppen med 16 gram/km jämfört med 2023, vilket framför allt beror på den sänkta reduktionsplikten.

Försäljningen av laddbara lätta lastbilar har stigit och utgjorde 21,4 procent av nyregistreringen 2024. Än så länge finns det få tunga lastbilar med eldrift i trafik även om antalet ökar långsamt. De utgjorde 7,1 procent av nyregistreringen 2024. Bland de tunga lastbilarna är det i stället lastbilar som kan drivas på fordonsgas som ökat något mer under de senaste åren. Sedan 2015 har nyregistreringen av elbussar ökat; de stod för drygt 28 procent av nyregistreringen 2024 medan gasdrivna bussar utgjorde 1,5 procent av nyregistreringarna.

Både styrmedel inom EU och på nationell nivå har betydelsefulla effekter på utsläppsutvecklingen i transportsektorn. På EU-nivå är det främst koldioxidkraven på nya lätta och tunga vägfordon som har drivit på både en ökad introduktion av elfordon och en ökad bränsleeffektivitet bland fordon med förbränningsmotor. I Sverige finns ett flertal styrmedel för att ställa om vägtransportsektorn. Bland annat har vissa miljöanpassade bilar såsom elbilar och laddhybrider nedsatta förmånsvärden, fordonsskatten för nyare lätta fordon är differentierad utifrån fordonets utsläppsvärde så att fordon med höga koldioxidutsläpp betalar en högre fordonsskatt och för lätta och tunga lastbilar samt bussar finns klimatpremier vid inköp av miljöfordon. Därutöver finns reduktionsplikten samt energi- och koldioxidbeskattning på de flesta bränslen som används för motordrift.

2.3.2 Jordbruk

Jordbrukssektorns utsläpp består främst av metan och lustgas från djurens fodersmältning, gödselhantering och kväveomvandling i mark. År 2023 var utsläppen av växthusgaser från jordbrukssektorn 6,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket innebär en minskning med 1,5 procent jämfört med 2022. Minskningen under året beror främst på låga skördar, vilket gav lägre mängd skörderester. När skörderester bränns eller lämnas på åkern bryts de ned och frigör koldioxid och lustgas. Utsläppen har legat på ungefär samma nivå sedan 2005 men minskat med ca 13 procent sedan 1990. Det beror främst på ökad effektivitet i produktionen och minskad djurhållning av framför allt mjölkkor och grisar. Enligt preliminär statistik för 2024 minskade utsläppen i jordbrukssektorn med 0,4 procent jämfört med 2023 och uppgick till 6,3 miljoner ton.

Utsläpp från användning av fossila drivmedel i traktorer och andra arbetsmaskiner, fossila bränslen till uppvärmning i lokaler samt kolförrådsförändringar på grund av markanvändning redovisas i andra sektorer.

Insatser som leder till minskade utsläpp av både ammoniak och växthusgaser från jordbruket kan bidra till att nå Sveriges EU-åtaganden, inte minst då utsläppen ofta kommer från samma källor eller från sammanlänkade processer. Regeringen har under 2025 beslutat om investeringsstödet Kväveklivet för att stödja jordbrukets insatser med att minska avgången av ammoniak och kväveföreningar och bidra till en omställning till ett mer hållbart jordbruk och minskad klimatpåverkan.

Diagram 2.10 Utsläpp av växthusgaser från jordbruket 1990–2024 fördelat per utsläppskälla

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

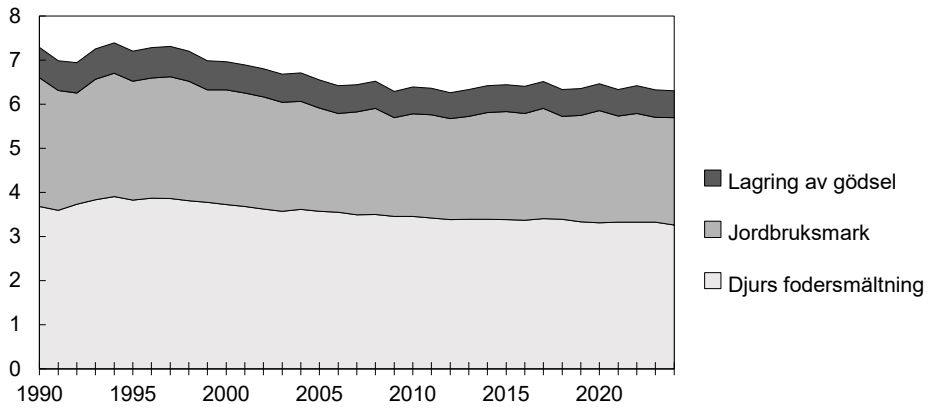

Källa: Naturvårdsverket.

2.3.3 Arbetsmaskiner

Med arbetsmaskiner avses bränsledrivna fordon som inte är avsedda för vägtrafik, samt arbetsredskap som används bl.a. för bygge och underhåll av vägar, bostäder och lokaler, men även för arbete inom industri, jord- och skogsbruk och fiske. Utsläppen från arbetsmaskiner var 2,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023. Jämfört med 2022 har utsläppen ökat med 5 procent, främst till följd av att inblandningen av biobränsle i diesel har minskat med 3 procent under samma period. Enligt preliminär statistik uppgick sektorns utsläpp till 3,6 miljoner ton under 2024, vilket motsvarar en ökning med 32 procent jämfört med 2023. Ökningen berodde främst på en lägre inblandning av biodrivmedel i diesel till följd av den tillfälligt sänkta reduktionsplikten.

Merparten av det drivmedel som används i arbetsmaskiner omfattas av energi-beskattning och reduktionsplikt. En tillfälligt utökad nedsättning av skatt på diesel som används i arbetsmaskiner i jordbruks-, skogs- och vattenbruksverksamheter gäller sedan juli 2022. En viss elektrifiering av arbetsmaskiner har inletts. Sedan 2020 finns en klimatpremie för elektriska arbetsmaskiner i Sverige som har utvidgats i flera steg till att även omfatta andra miljövänliga arbetsmaskiner. Trafikverket och storstads-kommunerna samarbetar kring utvecklingen av gemensamma miljökrav för entreprenader som kommer att skärpas stegvis med målsättning att all energi som används i arbetsmaskiner och fordon ska vara förnybar 2030.

2.3.4 Bostäder och lokaler

Sektorn omfattar växthusgasutsläpp från egen förbränning av bränslen för uppvärmning och varmvatten i bostäder och lokaler, inklusive lokaler i jordbruk och skogsbruk. Under 2023 minskade utsläppen av växthusgaser från bostäder och lokaler till 0,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är en minskning med 0,1 miljoner ton jämfört med 2022. Det innebär en minskning med 92 procent sedan 1990.

Den stora utsläppsminskningen ägde i huvudsak rum under 1990-talet och beror på att egen uppvärmning med olja ersatts av främst fjärrvärme och värmepumpar, bl.a. till följd av energi- och koldioxidskatter. Även olje- och elprisutvecklingen samt den faktiska tillgången till alternativ i form av framför allt värmepumpar, fjärrvärme och pelletspannor har på ett avgörande sätt bidragit till utvecklingen. Vid sidan av energiskatter påverkas sektorn även av styrmedel för ökad energieffektivitet främst i form av byggregler och produktkrav. Teknikupphandling av t.ex. värmepumpar och andra tekniker för ökad energieffektivitet har också haft betydelse liksom stöd till energieffektivisering både för nyproduktion av bostäder och i det befintliga i bostadsbeståndet. Direktivet om byggnaders energiprestanda[7] har haft påverkan på det svenska byggnadsbeståndets energiprestanda sedan 2002. Sedan 2015 har även stöd inom Klimatklivet gått till investeringar i bränslekonverteringar och i viss mån energieffektivisering i sektorn. För jordbrukets lokaler finns även investeringsstöd inom ramen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

2.3.5 Produktanvändning inklusive lösningsmedel

Användning av att fluorerade gaser, s.k. f-gaser, och annan produktanvändning ledde till utsläpp av växthusgaser motsvarande 1,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023, vilket är en minskning med 0,1 miljoner ton jämfört med 2022. Den största utsläpps-källan är användningen av f-gaser i kylsystem, värmepumpar och luftkonditionerings-

[7] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda (omarbetning) (EPBD).

anläggningar. Enligt preliminär statistik uppgick utsläppen från sektorn till ca 1,1 miljon ton 2024, vilket är en minskning med 5 procent jämfört med 2023.

Utsläppen från sektorn är mer än dubbelt så stora jämfört med 1990, framför allt på grund av att f-gaser har ersatt ozonnedbrytande ämnen som började fasas ut efter att Montrealprotokollet trädde i kraft år 1989. Sedan 2017 har utsläppen minskat med 25 procent. Det beror framför allt på EU:s f-gasförordning[8] som infördes 2006 och sedan har skärpts både 2015 och 2023.

2.3.6 Avfall

Utsläppen från avfallsbehandling uppgick 2023 till ca 1,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är en ökning med ca 0,2 miljoner ton jämfört med 2022. Sedan 1990 har dock sektorns utsläpp minskat med 75 procent och sedan 2010 med 54 procent. Detta inkluderar inte förbränning av avfall som redovisas under el- och fjärrvärmesektorn (se avsnitt 2.2.2). Majoriteten av utsläppen från avfallsbehandling kommer från avfallsdeponier. Enligt preliminär statistik uppgick utsläppen från sektorn till ca 1 miljon ton 2024, vilket är en minskning med 4 procent jämfört med 2023.

Utsläppsminskningen beror framför allt på att deponerat organiskt avfall har minskat till låga nivåer på grund av deponiförbudet som infördes i början av 2000-talet samtidigt som metanåtervinningen vid deponierna har fortsatt och ökat i omfattning. Andra styrmedel som har bidragit till att minska utsläppen är regler om producentansvar för vissa varor samt stöd från Klimatklivet och Industriklivet för bl.a. omställning till en cirkulär ekonomi.

2.4 Utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF)

Utsläpp och upptag från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF) utgörs framför allt av skillnaden mellan inlagring av koldioxid (biomassatillväxt) och avgång (vid avverkning för t.ex. produktion av träprodukter och naturlig avgång). Koldioxidutsläpp från förbränning av biomassa (främst avverkningsrester och restprodukter inom skogsindustrin) redovisas inte i t.ex. energisektorn, utan redovisas i stället vid avverkning i LULUCF-sektorn. På så vis undviks dubbelrapportering. Utsläpp från biobränslen inom LULUCF rapporteras i det land där biomassan produceras. Det innebär att utsläpp från biobränsle som används i Sverige, men som producerats i ett annat land, redovisas i det landets växthusgasstatistik. Det största nettoupptaget sker genom inlagring av koldioxid i mineraljord och levande biomassa. Storleken på nettoupptaget påverkas framför allt av den årliga tillväxten i skogen och avverkningsvolymen samt den naturliga avgången, vilket inkluderar olika typer av störningar som exempelvis torka, stormar och insektsangrepp.

Den svenska skogen uppvisar sedan lång tid tillbaka ett stort nettoupptag av koldioxid, bland de största i EU, vilket beror på att tillväxten har varit större än avgången. Under senare år har dock trenden visat en lägre tillväxttakt, högre avverkningsnivå och naturlig avgång. Ökningen i naturlig avgång är till stor del en följd av ökade antal insektsangrepp som i sin tur bl.a. påverkas av torrår. En del av denna nedgång har kompenserats av ökad nettoinlagring i avverkade träprodukter och

[8] Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2024/573 av den 7 februari 2024 om fluorerade växthusgaser, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om upphävande av förordning (EU) nr 517/2014.

i död ved. Under de senaste åren har dock tillväxten återhämtat sig samtidigt som avverkningsnivån under 2023 och 2024 fallit tillbaka.

Det rapporterade totala nettoupptaget inom hela markanvändningssektorn var 31 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023, vilket är 28 miljoner ton lägre än 1990. Under perioden 1990–2023 har nettoupptaget i genomsnitt uppgått till ungefär 55 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. Den statistiska osäkerheten är större för LULUCF-sektorn än för andra sektorer, och siffrorna bör därför läsas med viss försiktighet. Detta gäller särskilt de senast årens resultat som baseras på icke fullständiga inventeringar.

Diagram 2.11 Nettoutsläpp och nettoupptag från LULUCF-sektorn 1990–2023 per markkategori samt från avverkade träprodukter

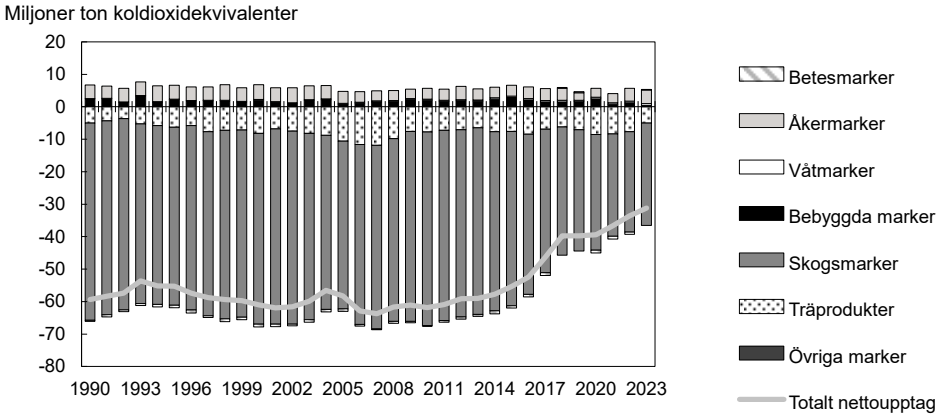

Källa: Naturvårdsverket.

2.5 Utveckling av utsläpp som inte ingår i klimatmålen

Enligt klimatlagen ska regeringen bedriva ett klimatpolitiskt arbete som syftar till att förhindra farlig störning i klimatsystemet. Det innebär att även utsläpp som inte omfattas av klimatmålen men bidrar till Sveriges globala klimatpåverkan bör följas upp. I detta avsnitt redogörs därför kortfattat för utsläpp från utrikes flyg och sjöfart, konsumtionsbaserade utsläpp samt om exportens klimatnytta.

2.5.1 Utsläpp från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart

Utsläppen från utrikes flyg och sjöfart omfattas inte av nationella åtaganden om utsläppsminskningar, utan omfattas av globala klimatåtaganden inom de internationella flyg- respektive sjöfartsorganisationerna under FN:s Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) och Internationella sjöfartsorganisationen (IMO). Utsläpp från utrikes flyg och sjöfart omfattas även i viss omfattning av regelverk på EU-nivå, såsom EU:s utsläppshandel (EU ETS).

Utsläppen från användning av bränsle som har tankats i Sverige av internationellt flyg och internationell sjöfart uppgick till 7,6 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023, vilket är ungefär 15 procent lägre än föregående år men en fördubbling sedan 1990. Utsläppen från utrikes sjöfart minskade kraftigt 2023 samtidigt som utsläppen från utrikes flyg ökade med 9 procent. Utsläppen från utrikes flyg är dock fortfarande ca 25 procent lägre än innan pandemin. Det är vanligt att utsläppen från utrikes sjöfart varierar mellan åren.

Utsläppsökningen inom internationell sjöfart sedan 1990 förklaras delvis av att godstransporter till sjöss har ökat, men även av att bunkringen i Sverige har ökat. Det beror bl.a. på att svenska leverantörer av fartygsbränsle var tidiga med att kunna erbjuda lågsvavligt bränsle. Utsläpp från flyg inom EES omfattas sedan 2012 av ETS 1 vilket har begränsat utsläppsökningen inom utrikes flyg.

Diagram 2.12 Utsläpp av växthusgaser från tankning i Sverige till utrikes flyg och sjöfart 1990–2023

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

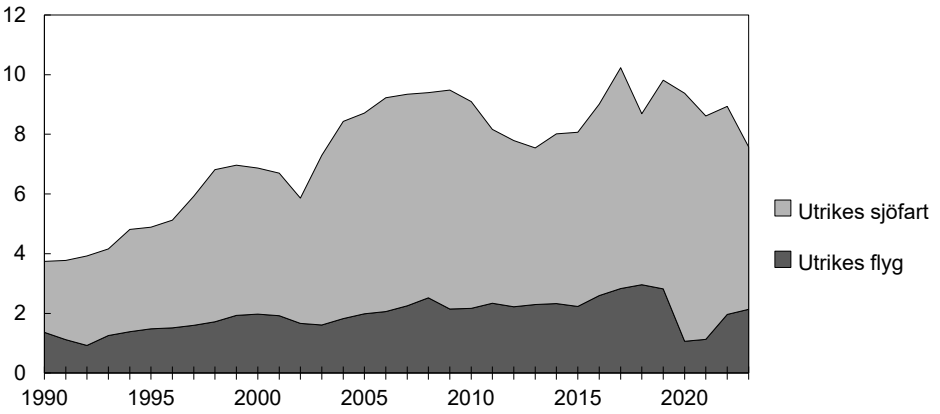

Källa: Naturvårdsverket.

ICAO har sedan 2022 ett mål om nettonoll koldioxidutsläpp från den globala luftfarten senast 2050, samt har enats om en vision att alternativa bränslen ska bidra till utsläppsminskningar om 5 procent 2030. Sedan tidigare finns under ICAO klimatstyrmedlet CORSIA som innebär att flygbolag måste kunna redovisa utsläppskrediter motsvarande tillväxten över en definierad baslinje motsvarande 85 procent av flygets koldioxidutsläpp 2019.

IMO enades 2023 om en uppdaterad växthusgasstrategi för internationell sjöfart. Strategin omfattar bl.a. ett mål om nettonollutsläpp av växthusgaser till eller omkring 2050, med indikativa kontrollpunkter vid 2030 och 2040. Till 2030 finns även ett mål om att 5–10 procent av energin som används ska komma från tekniker och energikällor med noll eller nära noll utsläpp av växthusgaser. I april 2025 godkände IMO:s medlemsländer ett nytt styrmedelspaket som en uppföljning till växthusgasstrategin. Styrmedelspaketet inkluderar en prissättningsmekanism för utsläpp från internationell trafik för stora fartyg.

I EU:s Fit for 55-paket ingår en skärpning av ETS 1 som bl.a. innebär att den fria tilldelningen av utsläppsrätter till flyget kommer att upphöra 2026. Enligt EU-förordningen ReFuelEU Aviation[9] finns även krav på att inblandning av hållbara flygbränslen succesivt ska öka. Från och med 2024 omfattar ETS 1 även större fartyg som används för transporter inom och mellan EU:s medlemsstater. Hälften av alla transporter med fartyg till och från EU ingår. Sjöfarten kommer också att omfattas av krav på minskad växthusgasintensitet från den energi som används ombord genom EU-förordningen FuelEU Maritime[10] och krav på utbyggnad av infrastruktur för

[9] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2405 av den 18 oktober 2023 om säkerställande av lika villkor för hållbar lufttransport (ReFuelEU Aviation).

[10] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1805 av den 13 september 2023 om användning av förnybara och koldioxidsnåla bränslen för sjötransport och om ändring av direktiv 2009/16/EG.

alternativa bränslen och landström genom EU-förordningen AFIR[11]. Över tid har både flygplan och fartyg blivit energieffektivare och beläggningsgraden har ökat.

2.5.2 Konsumtionsbaserade utsläpp

I statistiken över de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser ingår utsläpp som uppstår både i Sverige och utomlands till följd av svensk konsumtion. Utsläpp och upptag inom LULUCF-sektorn ingår inte. Beräkningarna av de konsumtionsbaserade utsläppen är förknippade med större osäkerheter än de territoriella utsläppen.

Utsläppen från svensk konsumtion ligger årligen på en högre nivå än de territoriella utsläppen. År 2022 uppgick utsläppen till 88 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Detta är på samma nivå som 2021, men en minskning med ca 19,5 procent sedan 2008. Utvecklingen av de konsumtionsbaserade utsläppen redovisas inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt 3.5.

2.5.3 Exportens klimateffekt

De produkter och tjänster som exporteras från Sverige har i snitt ett lägre klimatavtryck än motsvarande produkter i andra länder. Det beror bl.a. på att Sverige har en mycket låg användning av fossila bränslen i el- och värmeproduktionen. Dessutom kan svenska biobaserade alternativ ersätta fossilbaserade produkter producerade utomlands, t.ex. inom förpackningsområdet. Klimatnytta från export kan därmed uppstå till följd av att svensk export tränger undan annan produktion.

Regeringen har tidigare gett Statistiska centralbyrån (SCB) i uppdrag att med stöd av Naturvårdsverket och i dialog med andra berörda aktörer ta fram ett mått på klimatavtrycket från exporterade produkter jämfört med andra motsvarande utländska produkter. I uppdraget ingick även att vidareutveckla ett mått på klimatavtryck av svenska produkter avsedda för inhemsk konsumtion[12]. I budgetpropositionen för 2025 redovisades slutsatser från uppdraget. Statistiken som togs fram till följd av uppdraget visade att svensk export bidrar till potentiellt undvikna utsläpp i andra länder, givet ett antagande om perfekt substitution. Det finns stora osäkerheter i statistik och beräkningar av exportens klimatnytta. Resultaten ska därför tolkas med försiktighet.

Regeringen fortsätter att arbeta för att förbättra mätbarheten av exportens klimatnytta. I regleringsbrevet för budgetåret 2025 fick SCB i uppdrag att vidareutveckla ett mått på exportens effekt på de globala utsläppen med utgångspunkt i tidigare uppdrag om exportens klimatnytta. Uppdraget ska redovisas senast den 30 april 2026.

3 Scenarier och utsläppsgap i förhållande till målen

I detta avsnitt redovisas Sveriges utsläppsgap i förhållande till de klimatpolitiska målen baserat på scenarier för utsläppsutvecklingen. Scenarierna redovisas i förhållande till etappmålen 2030, 2040 och 2045 såväl som gentemot Sveriges åtaganden inom ESR och LULUCF till 2030. På så sätt blir det tydligt hur stort utsläppsgapet är för respektive klimatmål och om det finns ett behov av ytterligare åtgärder. Scenarierna

[11] Europaparlamentets och rådets förordning (eu) 2023/1804 av den 13 september 2023 om utbyggnad av infrastruktur för alternativa drivmedel och om upphävande av direktiv 2014/94/EU.

[12] Regeringsuppdrag – exportens klimateffekter SCB dnr 2024/0286.

visar även den väntade beslutade mängden kompletterande åtgärder i form av negativa utsläpp genom bio-CCS, verifierade utsläppsminskningar genom investeringar utomlands (s.k. artikel 6-krediter) och ökat nettoupptag av växthusgaser i skog och mark som får användas mot etappmålen, samt den väntade mängden flexibilitet som avses användas mot EU-åtagandena.

De tre scenarierna bygger på Naturvårdsverkets underlag till klimatredovisningen. Därefter redovisas ytterligare effektberäkningar för åtgärder som har vidtagits efter att underlaget lämnades.

– Ett 2024-scenario, som är det scenario som redovisades i förra årets klimatredovisning. Scenariot inkluderar effekter av relevanta politiska beslut och aviseringar fattade före den 1 juli 2024.
– Ett 2025-scenario med beslutade styrmedel som, utöver de beslut som ingår i 2024-scenariot, även inkluderar effekter av relevanta politiska beslut som har tagits mellan den 1 juli 2024 och den 1 juli 2025. Detta scenario syftar till att visa utsläppseffekten av regeringens politik det senaste året. Scenariot innehåller också uppdaterade omvärldsfaktorer och investeringsbeslut inom industrisektorn. För LULUCF-sektorn, där osäkerheterna är särskilt stora, beskrivs utvecklingen utifrån två scenarioalternativ med medeltillväxt respektive lägre tillväxt.
– Ett BP26-scenario som, utöver det som är inkluderat i 2025-scenariot, också inkluderar preliminära beräkningar av effekter av åtgärder i denna proposition för åren fram t.o.m. 2030. Effekterna av åtgärderna som föreslås i denna proposition redovisas i avsnitt 4.1. Effekter redovisas endast till 2030 då osäkerheterna i effektbedömningar av ny politik därefter bedöms för stora.

I juni 2025 presenterade Naturvårdsverket preliminär utsläppsstatistik för 2024. Till följd av att utsläppen i framför allt transportsektorn visade sig bli högre än väntat har myndigheten uppdaterat 2025-scenariot för att ta hänsyn till den preliminära statistiken. Scenarierna för de totala territoriella utsläppen och ESR-sektorn skiljer sig därmed från de som presenterades i Naturvårdsverkets underlag till klimatredovisningen i april 2025.

Antaganden

Scenarierna bygger på effektbedömningar av nya beslut men också på antaganden som har gjorts vad gäller exempelvis ekonomisk utveckling, prisutveckling på fossila bränslen, och prisutveckling inom ETS 1 och ETS 2. Antagandena beskrivs i Naturvårdsverkets underlag. Flera av antagandena är förknippade med betydande osäkerhet.

Det är investeringsbeslut från näringslivet, omvärldsfaktorer och styrmedel som i första hand driver utsläppsutvecklingen enligt modellerna. Samtliga scenarier utgår därmed från att förutsättningarna för omställningen finns på plats, vilket är en begränsning i metoden. Det innebär t.ex. att man antar att det kommer att byggas tillräckligt med fossilfri och leveranssäker elproduktion och elnätskapacitet för att möta det förväntade ökade behovet av el och effekt, att det finns tillgång till arbetskraft med rätt kompetens, att effektiva tillståndsprocesser finns på plats i en takt som möjliggör och inte bromsar den antagna utvecklingen och att utbyggnaden av infrastruktur är tillräcklig. För att dessa förutsättningar ska komma på plats krävs beslut om förutsättningsskapande åtgärder. Det finns omfattande utmaningar på det här området och regeringen bedriver mycket arbete i syfte att säkerställa förutsättningar för klimatomställningen (se avsnitt 5).

3.1 Utsläppsgap till 2045-målet

Utifrån 2025-scenariot beräknas utsläppen 2045 vara 20,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket därmed också är gapet till målet om nettonollutsläpp 2045 om kompletterande åtgärder inte beaktas. Utsläppen förväntas minska med 71 procent till 2045, jämfört med 1990. Därtill förväntas ca 1,2 miljoner ton bio-CCS kunna tillgodoräknas som kompletterande åtgärder,[13] varvid utsläpp om ca 19,6 miljoner ton väntas återstå 2045.

Den totala utsläppsminskningen i scenarierna till 2045 beror på antaganden om en ökad elektrifiering av inrikes transporter efter 2030, framför allt vägtransporter. Genomförandet av EU:s skärpta koldioxidkrav på lätta vägfordon har störst betydelse för resultatet, men även EU:s skärpta koldioxidkrav på tunga vägfordon har betydelse. Även genomförandet av RefuelEU Aviation och FuelEU Maritime bidrar till utsläppsminskningen genom användning av fossilfria bränslen inom flyg och sjöfart. I maj 2025 beslutade EU om lättnader i målen för koldioxidkrav på nya lätta fordon vilket kan komma att påverka elektrifieringstakten i scenarierna framöver (se tabell 3.3).

Regeringen bedömer att större delen av gapet till nettonollutsläpp 2045 kan komma att slutas till följd av beslutade styrmedel, såsom ETS 1, i takt med att omställningsplaner utvecklas inom industrin och bland anläggningar för avfallsförbränning. Regeringen bedömer dock att ytterligare åtgärder kommer att behövas både på nationell nivå och inom EU för att säkerställa att det långsiktiga målet till 2045 kan nås, samtidigt som konkurrenskraften stärks och välfärden värnas. Såväl åtgärder med direkta utsläppseffekter som kompletterande åtgärder och åtgärder som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen behövs. Ytterligare åtgärder som har potential att bidra till att sluta utsläppsgapet beskrivs i avsnitt 4.

Diagram 3.1 Scenarier över Sveriges territoriella utsläpp till 2045

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

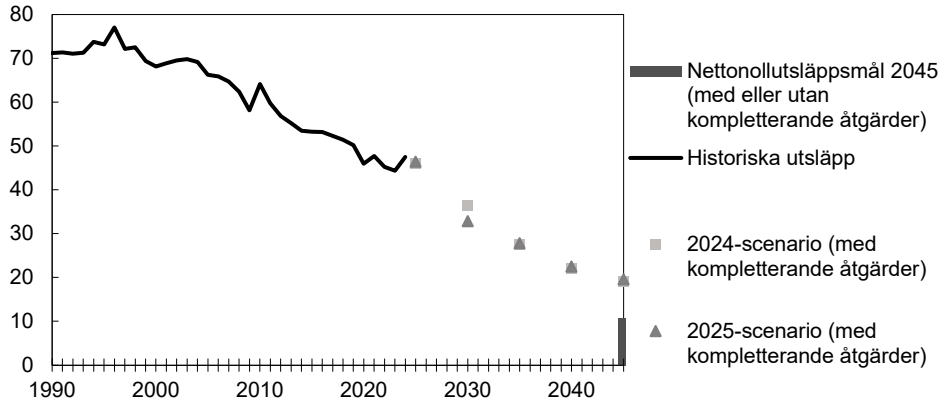

Källa: Naturvårdsverket.

3.2 Utsläppsgap ESR-sektorn

Utifrån 2025-scenariot beräknas utsläppen i ESR-sektorn 2030 och 2040 vara 24,5 respektive 15,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Jämfört med 2024-scenariot beräknas utsläppen i 2025-scenariot öka med ca 0,3 miljoner ton 2030 och 2040, om

[13] Naturvårdsverket har tidigare räknat med att bio-CCS kan ge ett upptag på 1,4 miljoner ton per år från 2030. På grund av förskjutningar av tidsplanen för storskaliga projekt för bio-CCS minskar dock Energimyndighetens möjlighet att genomförda omvända auktioner. Konsekvensen blir att den totala mängden permanenta upptag väntas bli ca 0,2 miljoner per år mindre än vad som framgick i Naturvårdsverkets underlag.

kompletterande åtgärder inte beaktas. Den relativa ökningen av utsläppen i 2025-scenariot jämfört med 2024-scenariot beror främst på högre utsläpp i slutlig och preliminär statistik för 2023 och 2024, att antaganden om elektrifieringstakten reviderats ned på grund av bl.a. lågkonjunkturen, samt vissa metodförbättringar. Utsläppen beräknas fortfarande minska över tid i 2025-scenariot och i en snabbare takt till 2030 jämfört med 2024-scenariot, till följd av höjningen av reduktionsplikten fr.om. 1 juli 2025, men från en högre nivå.

EU-åtagandet inom ESR-sektorn 2030

Under åren 2021–2023 var utsläppen i ESR-sektorn lägre än det utsläppsutrymme som har tilldelats Sverige. Det ackumulerade överskottet från dessa år uppgår sammanlagt till ca 8,6 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Detta utsläppsutrymme kan sparas och användas kommande år. Mellan 2024–2030 väntas Sverige ha ett årligt underskott.

För att sluta ESR-gapet avser Sverige att utnyttja den s.k. ETS-flexibiliteten fullt ut, vilket ger ett ökat utsläppsutrymme inom ESR på 5,2 miljoner ton koldioxidekvivalenter. ETS-flexibiliteten är en mekanism inom ESR-förordningen som möjliggör för vissa medlemsstater, som har åtaganden över EU-snittet och över sin potential för kostnadseffektiva utsläppsminskningar, att föra över ett begränsat utsläppsutrymme från ETS 1 till ESR. För Sverige innebär det att ESR-åtagandet blir lägre samtidigt som utsläppsrätter från Sveriges auktionsvolym inom ETS 1 annulleras. Det innebär att det totala utsläppsutrymmet inom ETS 1 minskar för alla medlemsstater.

Diagram 3.2 Scenarier över utsläpp för Sveriges ESR-åtagande till 2030, oaktat LULUCF

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

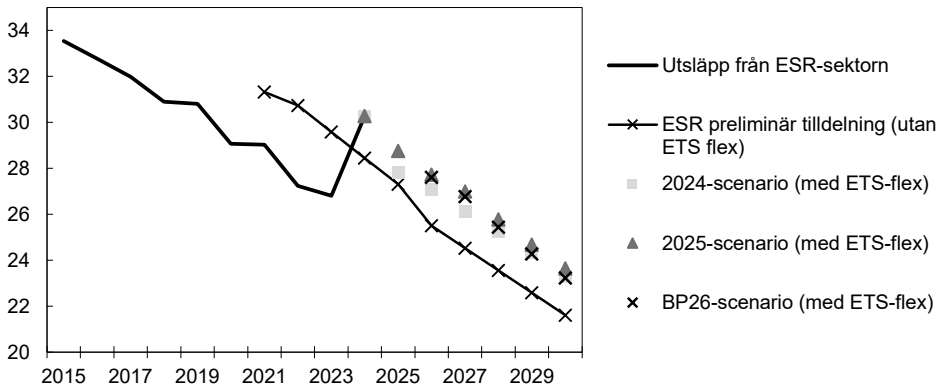

Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

I förra årets klimatredovisning förväntades Sverige uppnå ett överskott på ca 2 miljoner ton koldioxidekvivalenter mot ESR-åtagandet 2030, oaktat utvecklingen i LULUCF-sektorn. I 2025-scenariot förväntas resultatet bli ett ackumulerat underskott om ca 5,8 miljoner ton, med ETS-flexibiliteten beaktad. Resultatet illustreras i diagram 3.3, där en negativ siffra innebär att det finns ett ackumulerat underskott jämfört med ESR-åtagandet, medan en positiv siffra innebär att det finns ett ackumulerat överskott jämfört med ESR-åtagandet. Ett ackumulerat överskott innebär att ESR-åtagandet, oaktat LULUCF, bedöms kunna nås.

Diagram 3.3 Ackumulerat överskott/underskott jämfört med Sveriges ESR-åtagande till 2030, oaktat LULUCF

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

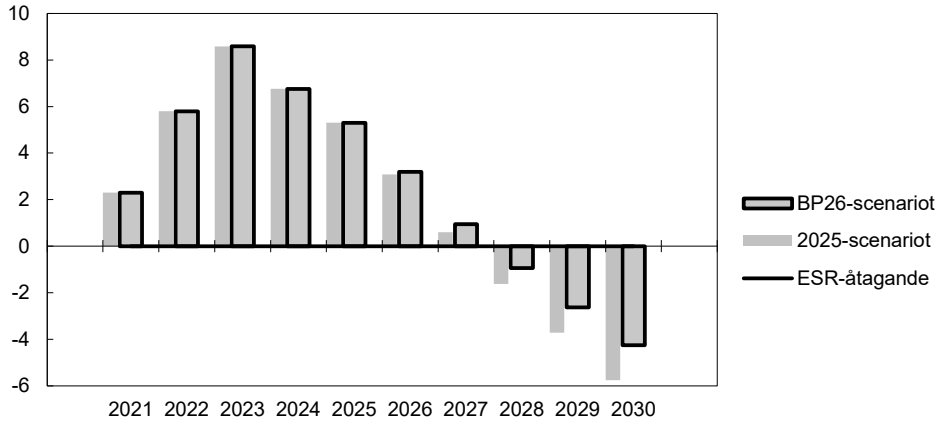

Anm.: Diagrammet visar ackumulerat överskott/underskott utan hänsyn tagen till eventuella tillskott enligt artikel 9, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/842.

Källa: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

Regeringen bedömer att det behövs ytterligare åtgärder för att nå ESR-åtagandet till 2030. Det inkluderar både åtgärder med direkta utsläppseffekter och åtgärder som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen. Regeringen har tillsatt en utredning (dir. 2024:98) om Styrmedel för att bidra till en utfasning av fossila bränslen och att nå Sveriges klimatåtaganden i EU. Uppdraget ska redovisas i maj 2026. Preliminära beräkningar visar att regeringens föreslagna och aviserade reformer i denna proposition sammantaget minskar utsläppen inom ESR-sektorn med ca 1,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter under perioden 2026–2030, se avsnitt 4.1.

De nationella etappmålen till 2030 och 2040

Enligt 2025-scenariot väntas utsläppen inom ESR-sektorn vara 47 procent lägre 2030 och 66 procent lägre 2040, jämfört med 1990. Utöver det kan kompletterande åtgärder bidra med ca 1,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter från bio-CCS och internationella klimatinsatser år 2030 och med ca 1,2 miljoner ton från bio-CCS till 2040. Enligt det klimatpolitiska ramverket får dock kompletterande åtgärder användas för endast 2 procentenheter av etappmålet år 2040, vilket motsvarar ca 0,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Därmed förväntas kompletterande åtgärder bidra med motsvarande 4 procentenheter år 2030 och 2 procentenheter år 2040.

Till skillnad från Sveriges EU-åtagande för ESR-sektorn så är de nationella etappmålen formulerade som punktmål 2030. Utsläppen följs alltså inte upp kumulativt enligt årliga budgetmål. Det finns i stället indikativa målbanor som används för att utvärdera om Sverige är på väg att nå de nationella etappmålen, där den ena inkluderar kompletterande åtgärder och den andra inte gör det. Under 2023 låg utsläppen ungefär på den indikativa målbana som nyttjar kompletterande åtgärder fullt ut. Gapet mot den utsläppsbana som inte nyttjar några kompletterande åtgärder var ca 2 miljoner ton. Från 2024 till 2030 väntas utsläppen hamna ca 4 miljoner ton respektive ca 7 miljoner ton över de indikativa målbanorna.

Gapen till de nationella etappmålen 2030 och 2040 beräknas till ca 7 respektive 4 miljoner ton koldioxidekvivalenter utan kompletterande åtgärder och ca 6 respektive 3 miljoner ton med beslutade kompletterande åtgärder enligt 2025-scenariot. Förslagen i denna proposition bedöms preliminärt minska gapet till 2030-målet med

ca 0,4 miljoner ton (se avsnitt 4.1). BP26-scenariot inkluderar preliminära beräkningar av effekter av åtgärder i denna proposition för åren fram t.o.m. 2030. Det går därför inte att säga hur mycket gapet till 2040-målet minskar utifrån BP26-scenariot. Ytterligare åtgärder behövs för att de nationella målen 2030 och 2040 ska kunna nås.

Utsläppsgap för inrikes transporter till 2030

År 2023 var utsläppen från inrikes transporter 13,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Utsläppen från sektorn väntas minska fr.o.m. 2025. År 2030 väntas utsläppen vara ca 41 procent lägre än 2010.

Jämfört med förra årets scenario antas i år en lägre elektrifieringstakt fram till 2030 till följd av en justering för lägre försäljning av elbilar under 2023 och 2024.

Gapet till målet för inrikes transporter är ca 6,0 miljoner ton koldioxidekvivalenter enligt 2025-scenariot. Ytterligare åtgärder behövs för att målet ska kunna nås. Förslagen i denna proposition bedöms bidra till att minska utsläppen i transportsektorn med ca 0,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter (se avsnitt 4.1). Gapet enligt BP26-scenariot skulle därmed kunna minska till 5,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter.

3.3 Utsläppsgap till 2030 – LULUCF-sektorn

Upptag och utsläpp från markanvändningssektorn innefattar större osäkerheter än för övriga sektorer, både avseende de faktiska kolflödena och hur dessa fångas i statistiken. För LULUCF-sektorn presenteras därför två scenarier med olika antaganden om skogens framtida tillväxt som resulterar i betydande skillnader i utfall. Scenarioalternativen kallas lägre tillväxt respektive medeltillväxt. I båda alternativen antas nivån på den årliga avverkningen öka.

Sverige har bland de högsta nettoupptagen av koldioxid i skogsmark i EU. De senaste årens trend är att nettoupptaget för skogsmark har minskat, bl.a. till följd av att skogens tillväxt har avtagit. Statistik från Riksskogstaxeringen som publicerades i maj 2025 visar dock att tillväxttakten i skogen har vänt uppåt och att avverkningen har minskat. Till 2030 hamnar det totala nettoupptaget på mellan 29 och 35 miljoner ton koldioxidekvivalenter beroende på scenario. Till 2045 minskar nettoupptaget till mellan 16 och 25 miljoner ton koldioxidekvivalenter beroende på scenario. De redan stora osäkerheterna i scenarierna ökar ytterligare på längre sikt. Prognoserna beaktar inte heller Riksskogstaxeringens senaste redovisade data över tillväxt och avverkning.

Det finns stora svårigheter med att nå LULUCF-åtagandet, vilket delvis har att göra med att det är en sektor med stora inneboende osäkerheter. Tillväxten i skogen påverkas i stor utsträckning av faktorer kopplade till klimatförändringarna såsom torka och angrepp av skadegörare, exempelvis granbarkborren. Detta är inte unikt för Sverige, utan många medlemsstater i EU har de senaste åren sett att klimatförändringarna har drabbat skogstillväxten. Även Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och sanktioner mot rysk virkeshandel har ökat efterfrågan på virke inom Östersjöregionen för att förse Europas länder med förnybar skogsråvara, vilket har bidragit till ökad avverkning. EU behöver även beakta bioekonomins centrala roll i klimatomställningen och skapa förutsättningar för en långsiktigt ökad och hållbar produktion av livsmedel, fossilfria material och bioenergi från jord- och skogsbruket med bevarad biologisk mångfald.

Sverige har bland den största LULUCF-sektorn av EU:s medlemsstater. Sverige har även en relativt stor LULUCF-sektor i förhållande till sin ESR-sektor, jämfört med andra medlemsstater. Detta begränsar Sveriges möjlighet att nyttja flexibiliteten att

kompensera för underskott i LULUCF-sektorn med ytterligare åtgärder i ESR-sektorn.

Diagram 3.4 Scenarier över Sveriges nettoupptag från LULUCF-sektorn till 2030

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

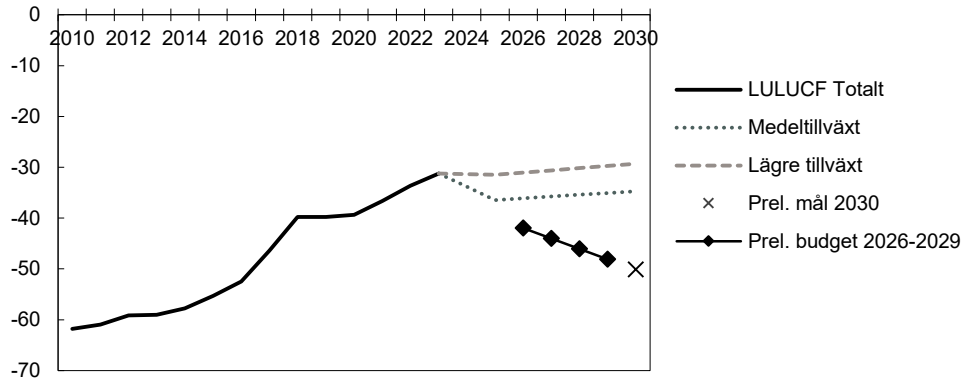

Källa: Naturvårdsverket.

Utsläppsgap för perioden 2021–2025

Under den första åtagandeperioden 2021–2025 gäller att de bokförda utsläppen inte får vara högre än de bokförda upptagen. Sammantaget bedöms Sveriges ackumulerade underskott för LULUCF-sektorn till 63–71 miljoner ton koldioxidekvivalenter för perioden 2021–2025.

Den absolut största delen av underskottet, 52–59 miljoner ton koldioxidekvivalenter, kommer från markkategorin brukad skogsmark. Underskottet beror till största delen på att nettoupptaget i levande biomassa minskat kraftigt de senaste åren. Enligt EU:s bokföringsregler ska nettoutsläppen och nettoupptagen från brukad skogsmark jämföras med en referensnivå för skog. Enligt LULUCF-förordningen ska tekniska korrigeringar av referensnivån ske. Den 31 mars 2025 redovisade Sveriges lantbruksuniversitet sitt regeringsuppdrag där tekniska korrigeringar förbereddes.[14] Underskottet är uträknat med den preliminärt tekniskt korrigerade referensnivån. Den slutliga korrigeringen av referensnivån för skog kommer att fastställas 2027.

Gällande de andra markkategorierna väntas Sverige under perioden 2021–2025 bokföra ett underskott på ca 10 miljoner ton koldioxidekvivalenter för avskogad mark och ett underskott på ca 1 miljon ton koldioxidekvivalenter för beskogad mark. För brukad åkermark och brukad betesmark väntas Sverige bokföra ett underskott på 0,8 miljoner ton respektive ett överskott på ca 0,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter under samma period.

Måluppfyllelsen inom LULUCF under perioden 2021–2025 påverkar Sveriges åtagande inom ESR eftersom eventuella underskott i LULUCF 2021–2025 per automatik förs över till ESR-sektorn.

Utsläppsgap för perioden 2026–2030

I scenariot med medeltillväxt väntas underskottet till punktmålet 2030 bli ca 15 miljoner ton. I scenariot med lägre tillväxt väntas underskottet bli ca 21 miljoner

[14] Redovisning av regeringsuppdrag LI2024/02202, Tekniska korrigeringar av referensnivån för skog för perioden 2021–2025.

ton koldioxidekvivalenter. Den slutgiltiga bedömningen av om åtagandet uppfylls sker först när 2030 års statistik finns och har granskats 2032.

Utöver punktmålet 2030 gäller för perioden 2026–2029 att Sverige ska uppnå en bestämd budget för ackumulerade nettoupptag under perioden. Storleken på budgeten bestäms preliminärt 2025 genom en beräkning som utgår från att nettoupptaget ska öka linjärt mellan genomsnittet för åren 2021–2023 och punktmålet för 2030 för varje medlemsstat. Sveriges ackumulerade underskott gentemot budgetmålet väntas bli 38–59 miljoner ton koldioxidekvivalenter beroende på scenario. Även det slutliga uppfyllandet av budgetmålet bedöms först 2032.

Det sammanlagda underskottet i LULUCF-sektorn för hela perioden 2026–2030 beräknas preliminärt uppgå till 53–79 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Scenarierna för LULUCF-sektorn visar att utvecklingen av det framtida nettoupptaget i sektorn är mycket osäkert.

Regeringen bedömer att det behövs ytterligare åtgärder för att nå LULUCF-åtagandena. I denna proposition föreslår regeringen åtgärder som tillsammans väntas bidra till att öka nettoupptaget med 0,16 miljoner ton fram till 2030.

3.4 Scenarier för den handlande sektorn

Det finns inget separat mål för de svenska anläggningarna inom ETS 1 till åren 2030 och 2040 men dessa utsläpp ingår som en del i det långsiktiga klimatmålet till 2045. Utsläppen inom ETS 1 utgjorde ca 40 procent av de territoriella utsläppen i Sverige 2023. Enligt regelverket ska handelssystemet som helhet uppnå utsläppsminskningar om 62 procent 2030 jämfört med 2005.

I 2025-scenariot väntas utsläppen minska med 57 procent till 2045 jämfört med 2023. Utsläppen från inrikes flyg beräknas minska med ca 42 procent till 2045 jämfört med 2023. Utsläppen väntas minska snabbare i 2025-scenariet jämfört med takten i 2024-scenariet. Det beror framför allt på att planerade teknikskiften antas genomföras runt 2030 i stället för 2035, bl.a. övergången till vätgasbaserad produktion i järn- och stålindustrin samt införandet av CCS-teknik i cementindustri och raffinaderier. Bidragande anledningar är skärpningen av ETS 1 till 2030 i kombination med stöd från t.ex. Industriklivet, Fonden för en rättvis omställning och EU:s innovationsfond.

Diagram 3.5 Scenarier över Sveriges utsläpp inom ETS 1 till 2045

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

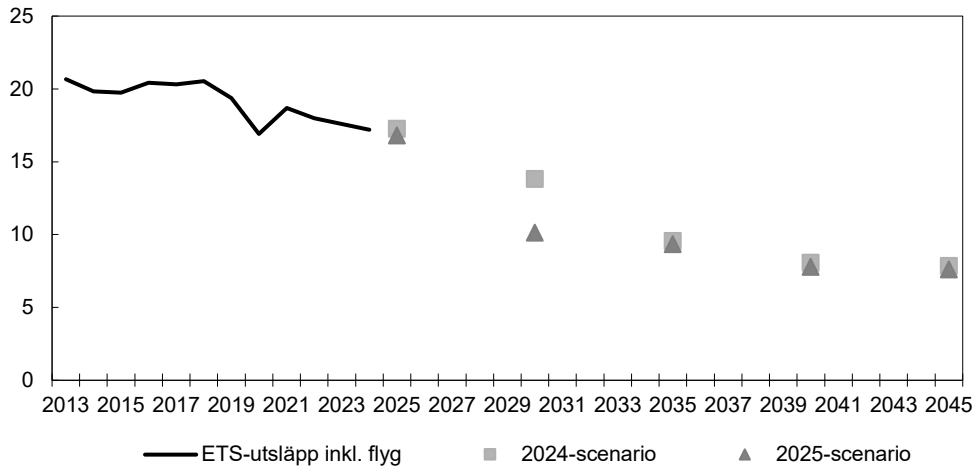

Källa: Naturvårdsverket.

3.5 Kvantifierade effekter i 2025-scenariot

I detta avsnitt sammanfattas kvantitativa effektbedömningar av nya och ändrade beslut under perioden 1 juli 2024 till 1 juli 2025. Dessa beslut, tillsammans med förändrade omvärldsfaktorer, samt ny statistik och metodförbättringar, förklarar skillnaden mellan 2024-scenariot och 2025-scenariot. En stor del av ökningen av utsläppen i 2025-scenariot beror på högre utsläpp i preliminär statistik för 2024 till följd av sänkningen av reduktionsplikten.

Effekter som redovisas för styrmedel gäller förändringar av styrmedlet och inte styrmedlets totala effekt. I vissa fall när det finns betydande samband mellan styrmedel redovisas den sammanlagda effekten av en grupp med styrmedelsförändringar i stället för effekten av varje enskild förändring. Effektbedömningarna ska ses som en uppskattning av de kvantitativa effekterna av styrmedelsförändringarna i Naturvårdsverkets 2025-scenario. Effekten av enskilda beslut beskrivs i mer detalj i Naturvårdsverket underlag. Effekten av förslag och aviseringar som finns med i denna proposition redovisas i avsnitt 4.1.

Tabell 3.1 Kvantifierade effektbedömningar för nya och ändrade beslut och antaganden inom ESR-sektorn från juli 2024 till juli 2025

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Beslut/styrmedelsförändring	Ackumulerad effekt 2025–2030
Ökad reduktionsplikt där el från publika laddningsstationer ingår, samt skattesänkningar på bensin och diesel	-2,7
Förstärkning och förlängning av Klimatklivet[1]	-0,3
Lägre elektrifieringstakt	+0,5–1
Beslut om förlängning av skattenedsättning på diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk under 2025	Beslutet antas leda till mindre temporära ökningar av utsläppen under 2025, samt att utfasningen av de fossila bränslena i de aktuella sektorerna försenas. Effekt år 2030 är svårbedömd.

[1] Inkluderar åtgärder i budgetpropositionen för 2025 och vårändringsbudgeten 2025.

Anm.: Effektbedömningarna motsvarar inte den exakta påverkan styrmedelsförändringar haft i scenarierna då metoder för scenariframtagande och effektbedömningar av enskilda styrmedel i klimatredovisningen skiljer sig åt. Vissa effektbedömningar har uppdaterats sedan förra årets klimatredovisning. Notera att förutsättningsskapande åtgärder redan är intecknade i scenarierna (se avsnitt 5).

Källor: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

Tabell 3.2 Kvantifierade effektbedömningar för nya och ändrade beslut inom ETS-sektorn från juli 2024 till juli 2025

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

Beslut/styrmedelsförändring	Effekt år 2030	Ackumulerad effekt 2025–2030
Avskaffad flygskatt (effekten inkluderar endast utsläpp inom ETS-sektorn, utsläpp från resor utanför ETS samt höghöjds-effekter för samtliga resor är inte inkluderade)	+0,1	+0,5

Källa: Egna beräkningar från regeringens klimatredovisning i budgetpropositionen för 2025.

3.6 Ej kvantifierade beslut som kan påverka utsläppsutvecklingen framöver

Tabell 3.3 Beslut som fattats mellan juli 2024 och juli 2025 som kan påverka utsläppsutvecklingen framåt, men som inte varit möjliga att kvantifiera eller vars effekt bedöms så liten att den inte påverkar scenarierna

Beslut	Effekt
Ersättning för vallodling (ändring av Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken)	Förslaget väntas ha en marginell positiv effekt på markupptaget i LULUCF-sektorn.

Beslut	Effekt
Införande av investeringsstödet Kväveklivet	Främst en åtgärd för att minska luftföroreningar, men som kan leda till små utsläppsminskningar i ESR-sektorn beroende på vilka åtgärder som genomförs.
Produktionsstöd för biogas	Beslutet bedöms endast påverka volymen använd biogas i transportsektorn i mindre omfattning fram till 2030, vilket antas ha en marginell utsläppsminskande effekt i ESR-sektorn.
Förlängd miljökompensation för godstransporter på järnväg	Beslutet antas ha en marginell utsläppsminskande effekt på utsläppen i ESR-sektorn.
Paket med åtgärder för vägtransporter (ändrad malus för husbilar och vissa alternativbränsle-fordon, samt skärpta krav på myndigheters fordon)	Beslutet antas leda till marginella utsläppsminskningar i ESR-sektorn.
EU:s förpackningsförordning	Förordningen syftar till att minska förpacknings-avfallet, öka högkvalitativ återvinning samt skapa en marknad för återvunnet material. Detta ska bl.a. styra förpackningssektorn mot klimat-neutralitet.
Ändring av EU:s mål för koldioxidutsläpp från nya lätta fordon	Ändringens effekter för elektrifieringstakten har inte kvantifierats men kommer att läggas till i scenarierna för ESR-sektorn kommande år.

3.7 Sammanfattning av gapen

I tabell 3.4 sammanfattas gapen till de nationella klimatmålen och Sveriges EU-åtaganden enligt 2025-scenariot, dvs. oaktat de beslut som föreslås i denna proposition.

Tabell 3.4 Utsläppsgap till Sveriges nationella klimatmål och EU-åtaganden enligt 2025-scenariot

Nationella mål eller EU-åtaganden	Mål	Utsläppsgap inkl. flexibiliteter och beslutade kompletterande åtgärder
Nationellt 2045-mål	Nettonoll	19,6 miljoner ton
Nationellt etappmål 2030	-63% jmf. 1990	12 procentenheter
Nationellt transportmål 2030	-70% jmf. 2010	29 procentenheter
Nationellt etappmål 2040	-75% jmf. 1990	7 procentenheter
ESR-åtagande 2021–2030	Utsläppsbudget 2021–2030	5,8 miljoner ton
	-50% 2030 jmf. 2005	6 procentenheter
LULUCF-åtaganden 2021–2030	Utsläppsbudget 2021–2025	63–71 miljoner ton
	Utsläppsbudget 2026–2029	38–59 miljoner ton
	Mål 2030	15–21 miljoner ton

Anm.: Nationella klimatmål inkluderar kompletterande åtgärder medan EU-åtaganden inkluderar viss flexibilitet över tid, mellan sektorer och medlemsstater samt s.k. ETS-flexibilitet. Gapen till LULUCF-åtagandena redovisas utan flexibilitet. Redovisningen i tabellen beaktar ej eventuell automatisk överföring av underskott från LULUCF-åtagandet 2021–2025 till ESR-åtagandet för perioden 2021–2030.

Källor: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

4 Ytterligare åtgärder och aviserad politik som har potential att sluta utsläppsgapet

I takt med att styrningen på EU-nivå har ökat och blivit alltmer ambitiös förändras rollen för den nationella politiken. Mer fokus hamnar nationellt på att skapa rätt

förutsättningar för omställningen, medan beslut om styrmedel för minskade utsläpp till stor del utvecklas på EU-nivå.

I det 2025-scenario som presenteras i avsnitt 3 framgår att Sverige med beslutade styrmedel förväntas ha ett utsläppsgap mot samtliga klimatmål och EU-åtaganden. Regeringen bedömer att ytterligare åtgärder kommer att behövas både nationellt och på EU-nivå för att klimatmålen ska kunna nås. Detta inkluderar både åtgärder med direkta utsläppseffekter, kompletterande åtgärder och åtgärder som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen.

Utfallet av EU:s förhandlingar om det föreslagna målet till 2040 kommer ha stor betydelse för Sveriges möjligheter att nå klimatmålet till 2045, likaså utvecklingen av styrmedel, samt hur utsläppshandelssystemen ETS 1 och ETS 2 fortsätter att utvecklas efter 2030. När de övergripande styrmedlen finns på plats för kostnadseffektiva utsläppsminskningar i alla utsläppssektorer kommer fokus i klimatpolitiken i allt högre grad att handla om hur en samhällseffektiv strukturomvandling kan skapas inom ramen för ett allt mindre utsläppsutrymme, med ökat eller bibehållet välstånd.

Regeringen redogör i detta avsnitt för ytterligare åtgärder och aviserad politik som ännu inte har beslutats men som framöver har potential att leda till utsläppsminskningar och ökat nettoupptag. I de fall åtgärder som föreslås i propositionen väntas leda till utsläppsökningar eller minskat nettoupptag redovisas även det. Regeringen avser återkomma med bedömningar av aviserade styrmedel och åtgärders klimateffekter när dessa har beslutats.

4.1 Denna proposition

Sverige är som alla medlemsstater i EU bundna av EU:s ESR-förordning och regeringen verkar för att Sverige ska leva upp till sitt ESR-åtagande. Regeringen bedömer att det behövs ytterligare åtgärder för att nå ESR-åtagandet 2030. Det inkluderar både åtgärder med direkta utsläppseffekter och åtgärder som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen. Därför föreslår regeringen åtgärder i denna proposition som väntas bidra till att minska utsläppen i ESR-sektorn till 2030. Preliminära beräkningar visar att regeringens föreslagna och aviserade reformer i denna proposition sammantaget minskar utsläppen inom ESR-sektorn med ca 1,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter under perioden 2026–2030. Gapet till ESR-åtagandet förväntas därmed minska till ca 4,3 miljoner ton, oaktat utvecklingen i LULUCF-sektorn. Regeringen lämnar förslag som möjliggör införandet av en elbilspremie riktad till glesbygden och som finansieras av EU:s sociala klimatfond. Vidare föreslår regeringen en förstärkning av Klimatklivet, att klimatpremierna för lätta lastbilar förlängs, och en förstärkning av miljökompensationen för godstransporter på järnväg.

Regeringen föreslår även åtgärder för att öka nettoupptaget från markanvändningssektorn, bl.a. genom satsningar på rådgivning till skogsägare och våtmarksåtgärder för att öka upptaget av koldioxid i skog och mark. Preliminära beräkningar visar att regeringens föreslagna och aviserade reformer i denna proposition sammantaget ökar nettoupptaget från markanvändningssektorn med ca 0,16 miljoner ton.

Regeringen föreslår i denna proposition ytterligare åtgärder som inte bedöms ha några direkta utsläppseffekter men som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen och möjligheten att nå klimatmålet till 2045. Det handlar t.ex. om förslag för att stötta elektrifieringen av fordonsflottan och för att förbättra tillgången på fossilfri el för att kunna möta den stora efterfrågan som klimatomställningen kommer att innebära.

4.1.1 Förslag med direkta utsläppseffekter

I tabell 4.1 redogörs preliminära beräkningar av direkta utsläppseffekter av förslag och aviseringar i denna proposition som bedöms vara betydande och inte redan inkluderade i 2025-scenariot. Beräkningar av enskilda åtgärders effekter och sammanlagda effekter kan skilja sig i det kommande underlaget till nästa års klimatredovisning som tas fram av statistikansvariga myndigheter.

Tabell 4.1 Preliminära beräkningar av utsläppseffekter som bedöms vara betydande och inte redan inkluderade i 2025-scenariot

Tusentals ton koldioxidekvivalenter

Förslag/avisering	Effekt år 2026	Effekt år 2030	Ackumulerad effekt 2026–2030
ESR-sektorn			
Riktad elbilspremie i Sociala klimatfonden	-42	-167	-604
Miljökompensation för järnvägstransporter	-20	-18	-95
Förlängd klimatpremie för lätta lastbilar	0	-39	-135
Förstärkning av Klimatklivet	-49	-190	-661
Summa ESR	**-111**	**-414**	**-1 496**
LULUCF-sektorn			
Återvätning av nedlagd jordbruksmark	-5	-60	-155
Summa LULUCF	**-5**	**-60**	**-155**

Anm.: Beräkningarna i tabellen är preliminära. Beräkningar av enskilda åtgärders effekter och sammanlagda effekter kan skilja sig i det kommande underlaget till nästa års klimatredovisning som tas fram av statistikansvariga myndigheter. Utöver de åtgärder som nämns i tabellen ovan innehåller denna proposition ett förslag om förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel 2026. Förslaget väntas leda till en tillfällig utsläppsökning i ESR-sektorn om ca 20 tusen ton koldioxidekvivalenter 2026. Effekten av förslaget är redan inkluderad i 2025-scenariot och ingår därmed inte i BP26-scenariot.

Källor: Naturvårdsverket och egna beräkningar.

4.1.2 Förslag som bedöms kunna påverka förutsättningarna för klimatomställningen

I tabell 4.2 redogörs för effekter av förslag och aviseringar i denna proposition som inte har kunnat kvantifieras eller som inte väntas ha några direkta utsläppseffekter men som bedöms kunna påverka förutsättningarna för klimatomställningen.

Tabell 4.2 Förslag i denna proposition som bedöms kunna påverka förutsättningarna för klimatomställningen

Förslag/avisering	Effekt
Låneramar och anslag för lånesubvention avseende lån till ny kärnkraft, samt bemyndigande att teckna differenskontrakt och anslag för utgifter till följd av differenskontrakt.	Regeringen budgeterar för och bemyndigas ingå avtal med företag om de första kärnkraftsprojekten som får statligt stöd vilket kan bidra till att tillgodose framtidens elbehov och nå de klimat- och energipolitiska målen.
Energieffektivisering av småhus	Förlängd och utvecklad satsning för energi- och effekteffektivisering av småhus för att realisera ytterligare energieffektiviseringsåtgärder. Aktörers kunskap och kompetens om energieffektiviserings-åtgärder förbättras.
Nya medel till Kraftlyftet	Medel tillförs för att främja investeringar i elsystemet för höjd förmåga för planerbarhet och därmed stärkt leveranssäkerhet, så att elnäten kan nyttjas mer effektivt och ytterligare kapacitet kan tilldelas, vilket i sin tur skapar bättre förutsättningar för en hög konkurrenskraft i den gröna omställningen (elektrifieringen).

Förslag/avisering	Effekt
Sänkt energiskatt på el	För att minska energikostnaderna för hushåll och företag, och för att ytterligare bidra till att stärka incitamenten för överflyttning från fossila energikällor till eldrift, föreslås att energiskatten på el sänks.
Permanent skattefrihet för förmån av laddel på arbetsplatsen och utvidgad rätt till avdrag för drivmedelsutgifter	Förslaget syftar bl.a. till att fortsatt underlätta omställningen till en fossilfri fordonsflotta och att gynna arbetsresor med laddbara fordon framför andra, mindre hållbara, alternativ.
Ge information och rådgivning för ökat kolupptag och biologisk mångfald	Skogsstyrelsen tillförs förvaltningsmedel för att ge information och rådgivning till skogsägare för ökat kolupptag och biologisk mångfald.
Påskynda prövningen av våtmarksåtgärder	Länsstyrelserna tillförs förvaltningsmedel tillförs för att påskynda prövningen av våtmarksåtgärder, vilket är viktigt för att kunna genomföra regeringens befintliga satsning på återvätning fullt ut.
Det gröna kreditgarantiprogrammet begränsas fr.o.m. 2026 till avtal som redan är ingångna vid utgången av 2025.	Det statliga kreditgarantiprogrammet för stora gröna industriinvesteringar infördes för att bidra till att möjliggöra långsiktiga investeringar för utvecklingen av hållbar storskalig industriteknik, exempelvis inom energisektorn. Kreditgarantiprogrammet bör utvärderas med hänsyn till investeringarnas långsiktighet och för att säkerställa en väl gjord avvägning mellan statens risk och den förväntade samhällsnyttan.

4.2 Utredningar och uppdrag som är relevanta för klimatomställningen

Beslut om uppdrag till myndigheter och direktiv till statliga offentliga utredningar är centrala för att inleda lagstiftningsprocessen, konkretisera aviserad politik och ge viktiga underlag för grundligt analyserade och konsekvensutredda beslut om åtgärder och styrmedel. Nedan redogörs för ett urval av utredningar som har tillsatts och uppdrag som getts till myndigheter under perioden 1 juli 2024-1juli 2025 och som väntas bidra med underlag för beslut som ytterligare kan minska utsläppen.

- Uppdrag till Skatteverket och Naturvårdsverket att göra en översyn och analys av skatten på avfall (Fi2025/01415).
- Uppdrag att främja tillgången till hållbara, fossilfria och koldioxidsnåla drivmedel för sjöfart och luftfart (LI2025/01033).
- Uppdrag till Affärsverket svenska kraftnät att utvidga transmissionsnätet i norra Norrbottens län (KN2025/01074).
- Uppdrag till Affärsverket svenska kraftnät att analysera förutsättningarna för att ändra den svenska elområdesindelningen (KN2025/01072).
- Uppdrag till Vinnova att öka innovationskraft och innovationsförmåga längs hela batterivärdekedjan (KN2025/00885).
- Uppdrag till Trafikverket att ta fram förslag till nationell plan för transportinfrastrukturen och möjlighet för länsplaneupprättarna att ta fram länsplaner för regional transportinfrastruktur (LI2025/00640).
- Åtgärder för att begränsa klimateffekterna av odlingstorv (dir. 2025/29).
- Uppdrag till Trafikverket att analysera och redovisa förutsättningarna för stationär laddning på Trafikverkets rastplatser (LI2025/00546).
- Uppdrag till Länsstyrelsen i Gävleborgs län att bereda ansökan om tillstånd för Bothnia Offshore Sigma och Bothnia Offshore Lambda North vindkraftparker (KN2024/02508 (delvis), KN2024/02509 (delvis)).

- Uppdrag till Statens energimyndighet att analysera och föreslå hur stöd för att främja sjöfartens och luftfartens omställning till fossilfrihet kan utformas (KN2025/00082).
- Utredning för genomförande av två EU-direktiv för att främja en mer hållbar konsumtion (dir. 2025:13).
- Uppdrag till Naturvårdsverket att lämna förslag till kompletteringar av EU:s förpackningsförordning i svensk rätt (KN2024/02627, KN2025/00532).
- Uppdrag till Naturvårdsverket och Statens energimyndighet att analysera gränsdragningen mellan Klimatklivet och Industriklivet (KN2025/00083).
- Tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen (M 2010:04) om utformningen av svenska etappmål till 2030 (dir. 2025:3).
- Uppdrag att uppdatera regelverk och metoder för utformning och integrering av intermittent elproduktion i elsystemet (KN2024/02495).
- Uppdrag till Statens energimyndighet om styrmedel och finansiering för att genomföra direktivet om byggnaders energiprestanda (KN2024/02515).
- Utredning för att utveckla och stärka det svenska internationella klimatarbetet (dir. 2024:108).
- Utredning om styrmedel för att bidra till en utfasning av fossila bränslen och att nå Sveriges klimatåtaganden i EU (dir. 2024:98).
- Uppdrag till Tillväxtverket att genomföra insatser för industrins konkurrenskraft och gröna omställning (KN2024/01855).
- Uppdrag till Statens energimyndighet att förbättra förutsättningarna för flexibilitet i elsystemet (KN2024/01432)
- Uppdrag till Naturvårdsverket att utveckla planeringsförutsättningar och arbetssätt med tillståndsprocesser för etablering av ny kärnkraft (KN2024/01682).
- Uppdrag till Statens energimyndighet om effektivare stöd för laddinfrastruktur (KN2024/01680).

4.3 Förslag på internationell nivå

I tabell 4.3 beskrivs pågående arbete på internationell nivå som bedöms påverka förutsättningarna för klimatomställningen, det gäller framför allt förhandlingar som pågår inom EU.

Tabell 4.3 Förslag på internationell nivå som bedöms kunna påverka förutsättningarna för klimatomställningen

Förslag	Effekt
Internationell nivå	
Nya klimatplaner enligt Parisavtalet	Alla parter under Parisavtalet ska presentera nya nationellt fastställda bidrag (NDC) inför COP30 i november 2025. De nya bidragen bör innehålla ambitiösa mål som omfattar alla växthusgaser och alla ekonomiska sektorer.
Förhandling om ett globalt avtal mot plastföroreningar[1]	Avtalet kan leda till ökad materialåtervinning och en minskning av andelen fossil plast som går till förbränning vilket minskar utsläppen. Avtalet kan också förbättra resurseffektiviteten för plastmaterial, vilket förbättrar förutsättningarna för omställningen eftersom det minskar trycket på utvinning och produktion av nya produkter som i sin tur medför utsläpp.
Klimatkrav för internationell sjöfart	Den internationella sjöfartsorganisationen (IMO) väntas under hösten anta ett nytt klimatpaket för stora fartyg. Paketet reglerar hur mycket växthusgaser som får släppas ut från de drivmedel som fartygen använder samt ålägger en kostnad vid överträdelse.

Förslag	Effekt
EU-nivå	
Klimatmål för 2040	Europeiska kommissionen har presenterat ett förslag på reviderad klimatlag inklusive ett nytt klimatmål till 2040. En höjd klimatambition till 2040 förutsätter skärpta styrmedel på EU-nivå, t.ex. ETS 1 och ETS 2.
Given för en ren industri[2]	En övergripande färdplan för att både stärka den europeiska industrins konkurrenskraft och påskynda dess gröna omställning. Ett flertal konkreta lagstiftningsförslag och strategier kommer att presenteras inom ramen för initiativet under de närmaste åren.
Ny flerårig budgetram	Europeiska kommissionen har presenterat ett förslag till EU:s nya fleråriga budgetram. Utfallet av förhandlingen av förslaget kan påverka det offentliga investeringsutrymmet för klimatomställning.
Cirkularitetskrav för fordonskonstruktion och om hantering av uttjänta fordon[3]	Förslaget kan göra hanteringen av uttjänta fordon mer hållbar och motverka bedrägerier som innebär att bilvrak säljs och dumpas illegalt inom och utanför Europa.
Förenklingspaket för hållbarhetsrapportering och mekanismen för koldioxidjustering[4]	Förenklingar och lättnader i hållbarhetsrelaterade regelverk i syfte att minska den administrativa bördan för företag och öka de europeiska företagens konkurrenskraft.
Reglering av gröna påståenden[5]	Förslaget att reglera företags miljöpåståenden och därmed förenkla för konsumenter att kunna göra miljömässigt informerade val samtidigt som grönmålning motverkas.

[1] UNEA Resolution 5/14: “End plastic pollution: Towards an international legally binding instrument”.

[2] COM(2025) 85 final.

[3] COM(2023) 451 final.

[4] COM(2025) 80 final, COM(2025) 81 final och COM(2025) 87 final.

[5] COM(2023) 166 final.

5 Förutsättningar för klimatomställningen

Staten har en avgörande roll i att säkerställa att grundläggande förutsättningar för klimatomställningen finns på plats. Det handlar bl.a. om att säkerställa tillräcklig elproduktion, elnät, infrastruktur för elfordon och koldioxidavskiljning och lagring, effektiva tillståndsprocesser, tydliga regelverk, och kompetensförsörjning. Utan rätt förutsättningar blir det svårare för företagen och hushållen att fatta de beslut som krävs för att genomföra omställningen och nödvändiga utsläppsminskningar, som t.ex. beslut om att välja elfordon eller investera i fossilfri teknik inom industrin.

Effekten av att skapa rätt förutsättningar för omställningen är svår att mäta i antal miljoner ton koldioxidekvivalenter. Regeringen har därför påbörjat ett arbete med att analysera indikatorer som kan vara relevanta för att följa utvecklingen av förutsättningsskapande åtgärder i relation till omställningen. Syftet är att redovisa utvecklingen av åtgärder som inte står i direkt relation till utsläppsminskningar men som är förutsättningar för att utsläppsminskningar ska kunna ske. De förutsättningar som presenteras i detta avsnitt kan därför inte direkt kopplas till kvantitativa indikatorer för växthusgasutsläpp eller till den samlade effekten på omställningen. I stället ger indikatorerna underlag för diskussion om styrmedel som kan skynda på samhällets omställning för att på längre sikt kunna nå klimatmålen.

De scenarier som redovisas i avsnitt 3 utgår från att förutsättningarna för omställningen redan finns på plats och reflekterar därför inte regeringens arbete med detta. Regeringen bedömer dock att det förutsättningsskapande arbetet kommer vara minst lika viktigt för att Sverige ska nå målen och bli konkurrenskraftigt i klimatomställningen. För att kunna beskriva utvecklingen inom det här området har ett antal

indikatorer valts ut, främst baserat på de antaganden som görs i modellerna mot nettonoll. Urvalet av indikatorer har därefter gjorts utifrån bedömningar om deras förklaringsgrad samt tillgång på relevant data. Det är viktigt att notera att inga definitiva slutsatser kan dras utifrån de presenterade måtten, eftersom förklaringsgraden inte är fullständig och vissa variabler är svåra att kvantifiera eller mäta på ett heltäckande sätt. Regeringen avser att fortsätta utveckla indikatorer för förutsättningsskapande åtgärder inför kommande års klimatredovisningar.

Tabell 5.1 Valda områden för indikatorer samt mått för respektive indikator

Områden	Infrastruktur	Humankapital
Indikatorer	Infrastruktur för elfordon	Utbildning
	Tillräcklig och fossilfri elproduktion	Social acceptans
	Underhåll och investeringar i järnväg	
	Miljöprövning	

5.1 Infrastruktur

Infrastruktur för elfordon

Transportsektorn står för en betydande andel av Sveriges utsläpp av växthusgaser, där vägtransporterna står för merparten. Genom utbyggnad av infrastruktur för elfordon kan utsläppen minska. Detta kräver bl.a. investeringar som möjliggör och förenklar användningen av elfordon i Sverige. För att analysera utvecklingen kan mått såsom antal laddpunkter och nyregistrerade elfordon som andel av det totala antalet nyregistreringar ge en bild av omställningen av vägtransporterna.

Tabell 5.2 Totalt antal publika laddpunkter

	2022	2023	2024
Antal laddpunkter	18 219	33 001	45 159

Källa: Power Circle.

För att skapa förutsättningar för utbyggnaden av laddinfrastruktur behövs dock fortsatt satsningar för att undanröja hinder, exempelvis långa tillståndsprocesser och otillräcklig nätkapacitet, på nationell, regional och lokal nivå. Med hänsyn till att laddinfrastrukturen påverkas av flera olika faktorer är det svårt att dra någon definitiv slutsats av förutsättningarna för laddinfrastruktur.

Samtidigt indikerar den märkbara ökningen av laddpunkter förbättrade förutsättningar för elfordon. Regeringen har gett ett uppdrag till Energimyndigheten att lämna förslag på hur stödgivningen för laddinfrastruktur kan administreras, samlas och utvecklas för att på ett bättre sätt kunna främja en snabb, samordnad och samhällsekonomiskt effektiv utbyggnad av ändamålsenlig laddinfrastruktur som möjliggör eldrivna transporter i hela landet (KN2024/01680). Energimyndigheten delredovisade sitt uppdrag till regeringen i februari 2025. Regeringen har också tillsatt en särskild utredare med uppdrag att analysera och föreslå vissa åtgärder för att påskynda elektrifieringen av transportsektorn. Utredningen överlämnade sitt slutbetänkande Mot en effektiv elektrifiering av transportsystemet i januari 2025 (SOU 2024:97).

Regeringen stödjer även utbyggnaden av laddinfrastruktur genom Klimatklivet. Enligt Naturvårdsverket beviljades mer stöd till laddinfrastruktur 2024 än något föregående år. Totalt beviljades ca 1,5 miljarder kronor i stöd till nästan 50 000 laddpunkter över hela landet. Regeringen stödjer också utbyggnad av laddinfrastruktur för tunga godstransporter genom de regionala elektrifieringspiloterna.

Andelen laddbara bilar (elbilar och laddhybrider) av antalet nyregistrerade personbilar har ökat markant de senaste åren. Under 2024 utgjorde elbilar ca 57 procent av alla nyregistreringar, vilket motsvarar nästan en fördubbling jämfört med andelen år 2020.

Tabell 5.3 Andel nyregistrerade laddbara bilar av totalt antal nyregistrerade personbilar

Procent

	2020	2021	2022	2023	2024
Andel laddbara bilar	31	43	54	58	57

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tillräcklig och fossilfri elproduktion

För att möjliggöra en ökad elektrifiering behöver den fossilfria elproduktionen öka. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att underlätta utbyggnaden av ny kärnkraft. Genom den nya lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft som trädde i kraft den 1 augusti 2025 finns de grundläggande förutsättningarna och formerna på plats för statligt stöd till företag för investeringar i nya kärnkraftsreaktorer. Regeringen har även genom förordningen (2025:808) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft infört bestämmelser som reglerar vilka uppgifter en ansökan om stöd för investeringar i nya kärnkraftsreaktorer ska innehålla.

Vidare har regeringen gett Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) i uppdrag att kartlägga den svenska värdekedjan för ny kärnkraft (KN2025/01438). Boverket och Strålsäkerhetsmyndigheten har kartlagt gällande regler vid uppförande av nya kärnkraftverk inom respektive myndighets ansvarsområde (KN2025/01357 och KN2025/01180).

Regeringen har även gett Energimyndigheten i uppdrag att genomföra en rad åtgärder för att stärka fjärr- och kraftvärmen (KN2025/01566). Fjärr- och kraftvärmen är central i vårt energisystem och avlastar det lokala elsystemet. Utan denna produktion skulle ca 10 GW ny eleffekt behöva tillföras.

Omprövningen av vattenkraften återupptogs den 1 juli 2025. Under pausen har regeringen beslutat om flera nya bestämmelser i syfte att säkerställa att omprövningarnas påverkan på vattenkraften blir acceptabel ur ett elsystemperspektiv. Regeringen har även gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att i enlighet med de nya bestämmelserna se över de s.k. HARO-värdena samt att ta fram en vägledning för hur intresset av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel ska beaktas inom ramen för vattenförvaltningsarbetet (KN2025/01118).

Energimyndigheten har tillsammans med länsstyrelserna i Dalarna och Värmlands län samt Naturvårdsverket och Försvarsmakten i ett pilotprojekt arbetat med regionala analyser för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Planeringsunderlagen från länen visar att det finns potential för vindkraftsetablering, men med ojämn geografisk fördelning.

Energimyndigheten har kartlagt Sveriges territorium och ekonomiska zon för att identifiera områden med potential för fossilfri energiproduktion och tillhörande energidistribution (KN2024/00663). Kartläggningen visar att det sammantaget finns stora möjligheter att möta ett ökat behov av fossilfri el till 2050. Landbaserad och havsbaserad vindkraft, kärnkraft, fossilfria drivmedel, vätgas, solenergi och kraftvärme är de energislag med störst potential att bygga ut. Inom utgiftsområde 21 Energi, avsnitt 2.5, redovisas resultatindikatorer på energiområdet mot de övergripande målen för energipolitiken; försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet.

Underhåll och investeringar i järnväg

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Järnvägstrafik är ett klimatvänligt transportalternativ, dels på grund av att tåg är energisnåla, dels för att de flesta tåg på den svenska järnvägen drivs av fossilfri el. En förutsättning för ett väl fungerande järnvägssystem är att alla de ingående delsystem som bygger upp anläggningen uppfyller sin funktion och håller en god kvalitet och driftsäkerhet. För detta krävs bl.a. satsningar i vidmakthållande (underhåll), stationskapacitet och tillgänglighet. Sverige har ett eftersatt underhåll på järnväg. Trafikverket bedömer att underhållsskulden för järnväg uppgår till 91 miljarder kronor i 2023 års priser. Järnvägsanläggningens tillstånd har under lång tid försämrats. Det beror på att den stora anläggningsmassa som uppfördes under 1990-talet har börjat uppnå sin tekniska livslängd och inte åtgärdats i den takt som nedbrytningen sker. Dessutom ökar mängden trafik. Mellan åren 2003 och 2024 ökade antalet tågkilometer på järnvägen med 34 procent.

I tabell 5.4 visas underhållsåtgärder mellan åren 2020–2024 i antal miljoner kronor övergripande över kategorierna underhållsåtgärder och reinvesteringsåtgärder summerat till verksamhetsvolym för drift och underhåll av järnväg. Verksamhetsvolymen för drift och underhåll av järnväg ökade 2024 jämfört med 2023 vilket innebär att fler underhållsåtgärder kunde genomföras.

Tabell 5.4 Åtgärder för underhåll och investeringar i järnväg 2020–2024

Miljoner kronor

	2020	2021	2022	2023	2024
Underhållsåtgärder	5589	6281	6904	7557	9138
Reinvesteringsåtgärder	3432	3492	3929	4867	5154
Summa verksamhetsvolym för drift och underhåll järnväg	12 500	11 783	13 016	14 968	16 928

Källa: Trafikverket.

Inom utgiftsområde 22 Kommunikationer redovisas fler resultatindikatorer för transportsektorn där järnvägssystem ingår.

Regeringen föreslog i propositionen Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera (prop. 2024/25:28) att 210 miljarder kronor i 2025 års priser avsätts till drift, underhåll och reinvesteringar av statliga järnvägar. Detta motsvarar den nivå som Trafikverket bedömer att de har kapacitet för att genomföra under planperioden. Trafikverket har fått i uppdrag att ta fram ett förslag till en trafikslagsövergripande nationell plan för transportinfrastrukturen för perioden 2026–2037(LI2025/00640). Regeringen har även beslutat om årliga byggstarter för en rad infrastrukturprojekt runt om i landet. Beslutet innebär att flera viktiga objekt kommer att kunna börja byggas. Det rör bl.a. delar av Norrbotniabanan och Malmbanan (LI2024/01680).

Miljöprövning

En tillståndsprövning är en prövning av en verksamhet eller en åtgärd som kan komma att påverka miljön om den får påbörjas. Prövningen syftar till att på ett rättssäkert sätt pröva verksamheter som påverkar omgivningen, för att säkerställa ett godtagbart skydd för bl.a. människors hälsa, klimatet och miljön.

Tiden för en aktör att få ett tillstånd beror på flera orsaker. Den centrala delen innefattar en prövning hos en tillståndsmyndighet som handlägger ansökan. En annan orsak är tiden som det tar för verksamheten att inleda arbetet med tillstånd med

exempelvis förstudier och samråd. Tiden beror även på vilken typ av verksamhet det rör sig om.

För att Sverige ska kunna genomföra klimatomställningen och säkra näringslivets konkurrenskraft krävs effektiva, förutsebara och ändamålsenliga tillståndsprocesser utan att miljöskyddet försämras. Medianen för handläggningstiden från inkommen ansökan till dom eller beslut avseende tillstånd i mark- och miljödomstol var 474 dagar 2024, en ökning från 428 dagar 2023.

Tabell 5.5 Handläggningstid för ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet

Antal dagar

År	Antal mål	Median	75-percentil	90-percentil
2020	43	421	568	794
2021	44	501	700	909
2022	52	474	743	1013
2023	39	428	622	1033
2024	55	474	581	926

Anm.: Antal avgjorda mål i första instans för ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet samt handläggningstid (i dagar) hos mark- och miljödomstolarna under 2020–2023.

Källor: Domstolsverket och Naturvårdsverket.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra och effektivisera tillståndsprocesser, bl.a. genom att ge medel och uppdrag till myndigheter. I budgetpropositionen för 2025 fick Naturvårdsverket, domstolarna och länsstyrelserna ökade medel för arbete med effektivare tillståndsprövningar. Sedan den 1 januari 2025 har giltighetstiden för tillstånd förlängts med tre år, vilket kan ge en verksamhetsutövare mer tid att avsluta den tillståndspliktiga verksamheten eller få ett nytt tillstånd (KN2024/00986). Miljötillståndsutredningen (KN 2023:02) redovisade i januari 2025 sitt betänkande En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). I januari fick Miljötillståndsutredningen även ett tilläggsdirektiv (dir. 2025:2) som bl.a. innebär att utreda om tidsåtgången för vissa prövningar kan förkortas.

5.2 Humankapital

Utbildning

För att omställningen ska ske krävs att det finns personer med efterfrågad kompetens, på avsedd plats vid avsedd tidpunkt som kan genomföra den. Förutsättningar för det är relevant utbildning, annan kompetensutveckling och rörlighet på arbetsmarknaden. Att individerna på arbetsmarknaden utvecklar sin kompetens i takt med att omvärlden förändras är centralt för att en omställning ska ske. Kompetensutveckling påverkar även rörligheten på arbetsmarknaden. Eftersom mått på kompetensutveckling gäller för hela marknaden är det svårt att göra en bedömning för kompetensutveckling för klimatomställningen.

Däremot finns mer specifika data för antalet STEM-utbildade (utbildningar inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik). Fler personer med STEM-utbildning leder i sig inte till klimatomställning, men stora delar av omställningen kräver kompetens inom naturvetenskap och teknik och därför kan det användas som en indikation på förutsättning inom arbetskraft och kompetens.

Tabell 5.6 Antal STEM-utbildade, eftergymnasial utbildning 3 år eller mer, 16–74 år

	2019	2020	2021	2022	2023
Antal utbildade	389 003	402 821	418 828	436 505	449 321
varav kvinnor	*123 030*	*128 841*	*135 583*	*142 346*	*148 173*
varav män	*265 973*	*273 980*	*283 245*	*294 159*	*301 148*

Källa: Statistiska centralbyrån.

Antalet utbildade inom STEM-ämnena ökar stadigt, 2023 var det 16 procent fler som utbildades inom STEM-ämnena jämfört med 2019, men med ett större antal män än kvinnor. Sverige bör fortsätta vara en ledande kunskapsnation där både kvinnors och mäns potential tas till vara. Regeringen har tagit flera initiativ för att stärka kvinnors representation inom STEM-yrkena. Regeringen har bl.a. gett uppdrag till Skolverket att utreda hur fler unga med goda kunskaper i matematik kan motiveras att välja naturvetenskapsprogrammet eller teknikprogrammet inom gymnasieskolan eller motsvarande utbildning inom kommunal vuxenutbildning (komvux). Skolverket ska också analysera hur utbildningen i gymnasieskolan och komvux kan väcka och upprätthålla mäns och kvinnors intresse för vidare studier i eftergymnasiala STEM-utbildningar. Därtill har regeringen gett universitet och högskolor i uppdrag att se över hur basårsutbildningar kan utvecklas. Uppdraget syftar bl.a. till att öka rekryteringen av kvinnor till naturvetenskapliga och tekniska utbildningar.

Regeringen antog i februari 2024 en STEM-strategi för att ytterligare stärka kompetens inom STEM-ämnena (dir. 2025:11). I strategin presenterar regeringen de åtgärder som har vidtagits och pekar ut riktningen för det fortsatta arbetet med att stärka utbildningsystemets förutsättningar att utbilda fler inom naturvetenskap och teknik. Att få fler utbildade inom naturvetenskap och teknik sker inte enbart genom kortsiktiga insatser utan kräver ett långsiktigt arbete där denna strategi är en del av det arbetet. Regeringen har därför även tillsatt en STEM-delegation som ska verka för att fler ska utbildas inom dessa ämnen.

Acceptans för klimatomställningen

Utöver att vissa förutsättningar som arbetskraft, elproduktion, elnät och övrig infrastruktur behöver finnas på plats behöver omställningen också accepteras av befolkningen för att kunna genomföras. Acceptans hos befolkningen blir allt viktigare att följa och beakta vid utformning och utvärdering av styrmedel för omställningen.

Under det senaste året har ett flertal studier publicerats som syftar till att undersöka acceptansen för klimatomställningen hos befolkningen. I en ESO-rapport från 2025[15] görs en uppdelning mellan faktorer som påverkar hur medborgare ser på klimatpolitiska styrmedel. Rapporten analyserar också olika strategier för att öka acceptansen av klimatpolitiska styrmedel. I forskningen kring vad som skapar legitimitet och acceptans för klimatpolitiska styrmedel lyfts framför allt upplevd rättvisa och effektivitet fram som viktiga faktorer. Andra viktiga faktorer är upplevelsen av hur effektiva klimatåtgärderna är och människors oro för klimatförändringarna. Acceptansen för klimatstyrmedel kan även skilja sig mellan olika grupper av individer. Enligt en rapport av Kungliga tekniska högskolan, beställd av Naturvårdsverket[16], värderar exempelvis kvinnor miljöfrågor högre än män.

Undersökningsorganisationen SOM vid Göteborgs universitet gör årligen undersökningar om allmänhetens åsikter. På klimatområdet har organisationen bl.a. undersökt åsikter om målsättningen för Sverige att senast 2045 inte ha några

[15] 2025:1 Minsta möjliga motstånd – en ESO-rapport om acceptans för klimatpolitiska styrmedel, Expertgruppen för Studier i Offentlig ekonomi (ESO) 2025.

[16] Så hänger jämställdhet och jämlikhet ihop med miljömålen, KTH 2018.

nettoutsläpp av växthusgaser.[17] Resultatet visar att en majoritet är positiva till 2045-målet. Samtidigt visar en enkätundersökning utförd av Naturvårdsverket att omkring hälften av respondenterna tror att en höjning av bensin- och dieselpriset vid pump med 1,50 kronor per liter kommer att minska klimatutsläppen i Sverige i någon utsträckning. Eftersom den upplevda rättvisan eller förväntade effektiviteten hos ett klimatstyrmedel är betydelsefulla faktorer i människors attityd gentemot klimatpolitiska styrmedel är acceptanshöjande insatser viktiga för klimatomställningen.

Som ett exempel kan nämnas att reduktionsplikten och dess nivåer inte utformades med tillräcklig hänsyn tagen till den snabba ökningen av elbilar i nybilsförsäljningen och effekterna av andra tänkbara styrmedel. Inte heller beaktades i tillräcklig omfattning de samhällsekonomiska konsekvenserna av att de föreslagna reduktionsnivåerna väntades ge avsevärt högre priser på drivmedel i Sverige jämfört med andra länder och därigenom påverka tillgängligheten och näringslivets konkurrenskraft. Sveriges generella välfärdspolitik är verktyget för arbetet med fördelning och lika möjligheter. Utöver den generella välfärdspolitiken tar Sverige del av EU:s mekanism för en rättvis omställning, bl.a. Fonden för en rättvis omställning som i Sverige används till investeringar i ny teknik, forskning och utveckling samt kompetensutveckling i industrier med höga koldioxidutsläpp. Sverige kommer också att ta del av EU:s sociala klimatfond. Den sociala klimatfonden syftar till att klimat-omställningen ska genomföras på ett sätt som befolkningen upplever som rättvist genom att finansiera åtgärder som riktar sig till grupper som särskilt skulle kunna missgynnas av införandet av det nya utsläppshandelssystemet ETS 2.

Regeringen har under året tagit flera initiativ i syfte till att öka acceptansen för olika styrmedel på klimatområdet. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2025 ett stöd till kommunerna baserat på fastighetsskatten för vindkraftsanläggningar. Regeringen har också aviserat intentionen att införa tre förslag i betänkandet Värdet av vinden (SOU 2023:18) för ersättning till lokalsamhällen i närheten av vindkraftverk. En bristande lokal acceptans kan innebära att kommuner inte tillstyrker projekt eller överklaganden, vilket leder till långa tillståndsprocesser som i slutändan innebär att elproduktionen inte byggs ut i den takt och utsträckning som krävs för att säkerställa förutsättningarna för klimatomställningen.

I december 2024 redovisade Energimyndigheten ett uppdrag att utreda hur Sverige ska genomföra energieffektiviseringsdirektivets bestämmelser om energifattigdom samt hur begreppet ska mätas och följas upp i Sverige. Slutsatserna bidrar till Sveriges genomförande av EU-direktiven om energieffektivitet[18] och byggnaders energi-prestanda[19], samt en mindre del i direktivet om förnybar energi[20].

I oktober redovisade Konjunkturinstitutet ett uppdrag att analysera hur ETS 2 kommer att påverka hushåll och mikroföretag i Sverige (Fi2024/01484). Analysen är ett underlag till den sociala klimatplan som regeringen beslutade den 26 juni 2025.

5.3 Beslut som påverkar förutsättningarna för omställningen

Nedan listas ett urval av de beslut som har tagits mellan 1 juli 2024 och 1 juli 2025 och som inte har effektberäknats eftersom de saknar direkta utsläppseffekter men bidrar

[17] Klimatkris - attityder och agerande, SOM-institutet 2024.

[18] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1791 av den 13 september 2023 om energieffektivitet och om ändring av förordning (EU) 2023/955 (omarbetning)

[19] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda (omarbetning).

[20] Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/2001 av den 11 december 2018 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor (omarbetning).

positivt till förutsättningarna för klimatomställningen. Notera att utredningar och uppdrag som tillsatts under året redovisas i avsnitt 4.2.

- Finansiering och riskdelning vid investeringar i ny kärnkraft (prop. 2024/25:150).
- Effektivare tillståndsprocesser, medel till länsstyrelserna, Naturvårdsverket och domstolarna (prop. 2024/25:1).
- Kontaktpunkter för tillståndsprocesser enligt förordningen om nettonoll-industrin[21] och förordningen om kritiska råmaterial (prop. 2024/25:1).
- Sprida och implementera modell för effektivare samråd i tillståndsprocesser (prop. 2024/25:1).
- Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning (prop. 2023/24:152).
- Insatser för att möjliggöra utbyggnad av ny kärnkraft (prop. 2024/25:1).
- Havsbaserad vindkraft – snabb och effektiv beredning av tillstånd (prop. 2024/25:1).
- Vindkraft – genomförande av förslag från Värdet av vinden (SOU 2023:18): 1) intäktsdelning för närboende, 2) rätt till inlösen för fastighetsägare intill en ny vindkraftspark och 3) finansieringsvillkor för lokalsamhällets utveckling (prop. 2024/25:1).
- Incitament till kommunerna för vindkraftsutbyggnad (prop. 2024/25:1).
- Åtgärder för utfasning av fossil plast (prop. 2024/25:1).
- Investeringsstöd för att stärka leveranssäkerheten i elsystemet (prop. 2024/25:1).
- Ökad ambitionsnivå för utbyggnaden av laddinfrastruktur (prop. 2024/25:1).
- Nya medel till energiforskning inför energiforskningspropositionen (prop. 2024/25:1).
- Erkännande av strategiska tillverksprojekt enligt förordningen om nettonoll-industrin (prop. 2024/25:1).
- Regelutveckling och erkännande av strategiska CCS-projekt enligt förordningen om nettonollindustrin (prop. 2024/25:1).
- Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60).
- Inrättande av en unionsram för certifiering av permanenta kolupptag, kolinlagrande markanvändning och kollagring i produkter[22].

6 Uppföljning av genomförda åtgärder från klimathandlingsplanen

Den 21 december 2023 presenterades Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) i enlighet med klimatlagen. Den klimatpolitiska handlingsplanen innehåller ett 70-tal konkreta förslag för utsläppsminskningar inom samtliga sektorer som antingen genomförs eller påbörjas under mandatperioden. Nedan listas de åtgärder som presenterades i klimathandlingsplanen och redan är genomförda.

- En svensk EU-position till EU:s 2040-mål inklusive en preliminär svensk position om en harmoniserad, träffsäker och kostnadseffektiv styrning inom jordbruket är framtagen.
- En notifiering är inskickad gällande överföring av utsläppsutrymme från EU:s utsläppshandelssystem till ESR.

[21] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724.

[22] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/3012 av den 27 november 2024 om inrättande av en unionsram för certifiering av permanenta kolupptag, kolinlagrande markanvändning och kollagring i produkter.

- Beslut har fattats om tidigt deltagande i det nya utsläppshandelssystemet ETS 2 och att förbränning av bränslen i ytterligare sektorer, utöver de som obligatoriskt omfattas, ska inkluderas.
- Förändringar i systemet för miljöprövning för att möjliggöra kortare, mer förutsebara och effektivare tillståndsprocesser har beslutats.
- Lagändringar har beslutats för kortare, effektivare och mer förutsebara tillståndsprocesser för utbyggnad av elnätet.
- Utvecklade metoder för att mäta exportens klimateffekt har tagits fram genom ett uppdrag till SCB. Ett nytt uppdrag har getts till SCB för att vidareutveckla deras metoder.
- Boverket har analyserat hur klimatdeklarationerna av byggnader bör utvidgas.
- Energimyndigheten har analyserat ytterligare styrmedel för CCS samt avskiljning och användning av koldioxid (CCU).
- Sverige har ingått bilaterala överenskommelser om export av koldioxid för permanent lagring med fyra nordeuropeiska länder.
- En strategi för nyindustrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län har beslutats.
- Trafikverket har fått i uppdrag att samordna myndigheters arbete för transportsektorns klimatomställning.
- Energimyndigheten har fått i uppdrag att samordna frågor om laddinfrastruktur för transporter.
- En skrotningspremie har införts.
- Ett stöd för marknadsintroduktion av eldrivna lätta lastbilar har införts.
- En fortsatt analys om ändrad viktgräns för körkortsbehörighet B för fordon som drivs på el, biogas eller vätgas har genomförts av Transportstyrelsen.
- Fortsatt arbete för fordonsmärkning utifrån effektivitet och livscykelutsläpp pågår vid Energimyndigheten.
- Transportstyrelsen har fått i uppdrag att analysera hinder för åtkomst till mark för laddstationer med syfte att förbättra förutsättningarna för att få marktillgång.
- Trafikverket har fått i uppdrag att föreslå hur villkoren för statlig medfinansiering av samhällsekonomiskt lönsamma och kostnadseffektiva åtgärder i steg 1 och steg 2 av fyrstegsprincipen kan förtydligas.
- Trafikverkets uppdrag som nationell samordnare för inrikes sjöfart och närsjöfart har förlängts och förtydligats.
- Sverige har verkat för att medlemsstaterna ska kunna tillgodoräkna sig bio-CCS inom EU:s klimatlagstiftning och för att incitament ska skapas för bio-CCS även på EU-nivå.
- Förstärkt satsning på återvätning av utdikade våtmarker i skogs- och jordbruksmark har beslutats.
- Medel har avsatts till metodutveckling för att mäta klimateffekter i praktisk jordbruksproduktion.
- Boverket har fått i uppdrag att analysera nationella åtgärder som bör införas i syfte att främja byggande i trä.
- Naturvårdsverket har fått i uppdrag att analysera behovet av att främja ladd- och tankinfrastruktur för arbetsmaskiner samt underlätta förutsättningarna för byte och transport av batterier till arbetsmaskiner.
- Förutsättningarna för länsstyrelserna att kunna samordna, stödja och vägleda arbetet med energi- och klimatomställningen i kommuner och regioner har förbättrats genom utvecklad energiplanering genom budgetsatsningar och uppdrag till myndigheter inklusive länsstyrelserna.
- En förordning för driftstöd till icke-statliga flygplatser som omfattar klimatkrav vid stödgivning har beslutats.

- Tillväxtverket har fått i uppdrag att analysera möjligheterna att tillgängliggöra befintlig finansiering för företags klimatinvesteringar.
- Trafikverket har fått i uppdrag att utreda förutsättningarna för stationär laddning av fordon på rastplatser längs vägarna.
- Statens energimyndighet har fått i uppdrag att analysera och föreslå hur stöd för att främja sjöfartens och luftfartens omställning till fossilfrihet kan utformas.
- Tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen om utformningen av svenska etappmål till 2030 och ett utvidgat uppdrag till klimatpolitiska rådet har beslutats.
- En utredning om styrmedel för att bidra till en utfasning av fossila bränslen och att nå Sveriges klimatåtaganden i EU har tillsatts.
- Arbetet med att genomföra EU:s sociala klimatfond genomförs genom att införa en elbilspremie riktad till grupper i behov av stöd, t.ex. i glesbygd.
- Den första omvända auktionen för bio-CCS har genomförts.
- Ändrade körkortsregler för ellastbilar under 4,25 ton har beslutats.

7 Klimatpolitiska rådets rapport

Det klimatpolitiska rådet har i uppdrag att utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med klimatmålen. Rådet lämnade sin årliga rapport i mars 2025. Klimatpolitiska rådet har i årets rapport särskilt fokuserat på jordbrukets bidrag till klimatmålen. I detta avsnitt kommenterar regeringen Klimatpolitiska rådets bedömningar och rekommendationer.

7.1 Kommentarer om rådets bedömningar och rekommendationer

Besluta om nya och skärpta styrmedel för att nå Sveriges 2030-mål

Klimatpolitiska rådet gör följande bedömning och ger följande rekommendationer:

- Regeringens nuvarande klimatpolitik räcker inte för att nå Sveriges klimatmål och EU-åtaganden till 2030. Vissa beslutade och aviserade insatser under 2024 var steg i rätt riktning, men de uppväger inte andra beslut under mandatperioden som har bidragit till ökade utsläpp, framför allt i transportsektorn.
- Besluta under 2025 om ett åtgärdspaket som ökar nettoupptaget av växthusgaser i skog och mark. Miljömålsberedningens betänkande är ett viktigt underlag men dess förslag är otillräckliga för att nå Sveriges LULUCF-åtagande. Ytterligare och förstärkta åtgärder inom markanvändningssektorn bör tas fram med hänsyn tagen till andra miljö- och samhällsmål.
- Besluta under 2025 om insatser för att minska utsläppen inom ESR-sektorn. Skärpt reduktionsplikt och högre skatter på fossila drivmedel är de åtgärder som kan bidra till störst utsläppsminskningar på kort sikt. Insatserna kan kombineras med fördelningspolitiska åtgärder som fördelar vinster och kostnader och skyddar utsatta grupper.
- Regeringen bör sikta på ytterligare utsläppsminskningar för att överträffa Sveriges ESR-åtagande och kunna överföra utsläppsutrymme till LULUCF-sektorn.

Regeringen bedriver en effektiv och ambitiös klimatpolitik för att minska utsläppen och nå våra klimatmål. Sverige är som alla medlemsstater i EU bundna av EU:s ESR-förordning och regeringen verkar för att Sverige ska leva upp till sitt ESR-åtagande.

Utöver den nya reduktionsplikten innehöll budgetpropositionen för 2025 bl.a. en förstärkning och förlängning av Klimatklivet och ett nytt stöd till produktion av biogas i jordbruket. I vårändringsbudgeten 2025 föreslog regeringen att höja bemyndigandet för Klimatklivet. I denna proposition föreslår regeringen ytterligare åtgärder som sammantaget minskar utsläppen inom ESR-sektorn med ca 1,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter under perioden 2026–2030. Dessa beskrivs i avsnitt 4.1. Regeringen har också tillsatt en utredning om Styrmedel för att bidra till en utfasning av fossila bränslen och att nå Sveriges klimatåtaganden i EU (dir. 2024:98) som har i uppdrag att ta fram förslag på styrmedel som ser till att vi når ESR-målet till 2030 samtidigt som acceptansen för klimatpolitiken värnas.

Under LULUCF:s första åtagandeperiod 2021–2025 sker en automatisk överföring av ett eventuellt underskott från LULUCF till ESR-budgeten. Detta är särskilt utmanande för Sverige vars LULUCF-sektor är stor relation till vår ESR-sektor jämfört med andra medlemsländer. Det finns utöver detta stora svårigheter med att nå LULUCF-åtagandet, vilket delvis har att göra med att det är en sektor med stora inneboende osäkerheter. Att prognoserna nu visar på ett underskott beror i stor utsträckning på faktorer vi inte kan styra över, så som torka och angrepp av skadegörare, exempelvis granbarkborren. Detta är inte unikt för Sverige, utan många medlemsstater i EU har de senaste åren sett att klimatförändringarna drabbat skogstillväxten. Även Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och sanktioner mot rysk virkeshandel har ökat efterfrågan på virke inom Östersjöregionen för att förse Europas länder med förnybar skogsråvara, vilket bidragit till ökad avverkning. EU behöver beakta bioekonomins centrala roll i klimatomställningen och skapa förutsättningar för en långsiktigt ökad och hållbar produktion av livsmedel, fossilfria material och bioenergi från jord- och skogsbruket. I februari 2025 lämnade Miljömålsberedningen ett förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från LULUCF-sektorn till 2030 (SOU 2025:21). I denna proposition föreslår regeringen att genomföra åtgärder som tillsammans bidrar till att öka nettoupptaget med ca 0,16 miljoner ton fram till 2030.

Bidra offensivt till EU:s ledande roll i den globala klimatpolitiken

Klimatpolitiska rådet ger följande rekommendationer:

– Verka för att 55 %-paketet upprätthålls och genomförs så som fastställts, så att EU och Sverige kan nå sina klimatmål.
– Ge ovillkorat stöd för ett ambitiöst och konkret klimatmål till 2040. Involvera relevanta myndigheter i en bred process för att vidareutveckla förslag till EU-lagstiftning och styrmedel bortom 2030.

EU:s Fit for 55-paket är en central komponent i den stora strukturomvandling som krävs för att EU ska kunna leva upp till sina klimatmål på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Det bidrar även till ett effektivt uppfyllande av Sveriges 2045-mål. Omställningen kräver stora investeringar som till övervägande del behöver ske med privat kapital. För detta krävs förutsägbara spelregler och ramverk. Det är därför viktigt att EU håller fast vid målen i det överenskomna Fit for 55-paketet när den framtida klimatpolitiken förhandlas och att ansträngningar från industrin för klimatomställningen inte undermineras.

I juli 2025 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till reviderad klimatlag med ett mål att minska utsläppen med 90 procent till 2040 jämfört med 1990. Kommissionen föreslår en flexibilitet som innebär att motsvarande 3 procentenheter högkvalitativa internationella utsläppskrediter, i enlighet med Parisavtalets artikel 6,

ska kunna räknas av från unionens utsläppsmål. Kommissionen föreslår även det skapas incitament för permanenta negativa utsläpp i EU:s klimatramverk och att flexibiliteten att flytta utsläppsutrymme mellan sektorer utökas. Regeringen anser att EU bör anta ett klimatmål för 2040 som innebär att nettoutsläppen minskar med 90 procent till 2040, under förutsättning att genomförandet bedöms vara realistiskt.

Naturvårdsverket har ett löpande regeringsuppdrag att bistå med analyser kopplat till EU:s klimatpolitik. Inom ramen för detta arbete samverkar Naturvårdsverket med berörda myndigheter, t.ex. Energimyndigheten, Jordbruksverket, Skogsstyrelsen, Konjunkturinstitutet, Tullverket och Tillväxtanalys. Framöver kommer detta arbete att behöva fördjupas med fler analyser inför och efter att nya lagstiftningspaket för klimatpolitiken väntas presenteras 2026.

Stärk politiken för att nå noll nettoutsläpp 2045

Klimatpolitiska rådet gör följande bedömning:

- Genomför snarast en bred konsekvensanalys av olika vägar för Sveriges elektrifiering som omfattar samtliga fossilfria elproduktionstekniker samt möjligheter till flexibilitet i elnäten och energilagring. Samtidigt behöver goda förutsättningar för ny förnybar elproduktion i närtid snabbt återställas.
- Fortsätt att utveckla politiken för att stödja industrins klimatomställning, inte minst genom förbättrade tillståndsprocesser, stärkt offentlig infrastruktur, kompetensförsörjning och utökade finansieringsmöjligheter.
- Besluta om ett åtgärdspaket för att minska transportsektorns och arbetsmaskinernas utsläpp genom snabbare elektrifiering, ökad andel fossilfria drivmedel och ett mer transporteffektivt samhälle. Skärp befintliga styrmedel, överväg att införa redan utredda förslag och dra lärdomar från andra länder.

Scenarioanalyser av framtida svenskt el- och energisystem genomförs med jämna mellanrum av myndigheterna, främst av Energimyndigheten och Affärsverket svenska kraftnät. Några exempel är Energimyndighetens kortsiktiga prognoser och långsiktiga scenarier samt Affärsverket svenska kraftnäts kort- respektive långsiktiga marknadsanalyser. Regeringen bedömer att flexibiliteten i elsystemet behöver öka för att systemet ska kunna nyttjas mer effektivt. Berörda myndigheter på energiområdet bedriver redan ett aktivt arbete i frågan där de bl.a. tagit fram en gemensam handlingsplan. Förslag från elmarknadsutredningen om en utvecklad elmarknad bereds just nu i Regeringskansliet. Vad gäller åtgärder för att öka utbyggnadstakten i elsystemet presenterade regeringen ett antal förslag i budgetpropositionen för 2025. Sverige behöver en kraftfull utbyggnad av ny fossilfri elproduktion och regeringen vill skapa goda förutsättningar för alla fossilfria energislag. Vindkraften kan på kort sikt stå för majoriteten av tillkommande elproduktion. Regeringen arbetar därför med att ta fram ett vindkraftspaket som ska förbättra förutsättningarna att bygga ut landbaserad och kustnära vindkraft. I budgetpropositionen för 2025 föreslog regeringen ett stöd till kommunerna baserat på fastighetsskatten för vindkrafts-anläggningar. Därutöver förbereder regeringen förslag om kompensation till närboende och närsamhälle.

Regeringen arbetar intensivt för att få förutsättningar på plats för att Sverige ska nå nettonoll utsläpp till 2045. Det är positivt att Klimatpolitiska rådet uppmärksammar detta arbete. För att Sverige ska kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft behövs förutsebara och moderna tillstånds-processer som avgörs i rimlig tid. I december 2024 beslutade regeringen om effektivare miljöprövningsprocesser för försvarets verksamheter och tog emot ett betänkande om miljötillstånd för havsbaserad vindkraft. I januari 2025 tog regeringen

emot Miljötillståndsutredningens förslag för snabbare tillståndsprocesser. Dessutom presenterades ett delbetänkande från Kärnkraftsprövningsutredningen som lämnade förslag på hur ansökningsprocesserna för ny kärnkraft kan effektiviseras. I januari 2025 trädde även lagförslagen från propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning i kraft (prop. 2023/24:152) som i ett första steg ska förenkla och effektivisera miljöprövningen. Regeringen har därtill gett uppdrag till ett flertal myndigheter för att effektivisera arbetet med miljötillstånd.

I syfte att förbättra förutsättningar för industrins omställning har regeringen presenterat en infrastrukturproposition med historiskt stora satsningar på underhållet för det svenska väg- och järnvägsnätet, en forsknings- och innovationspolitisk proposition (prop. 2024/25:60) med fokus på bl.a. banbrytande teknik, batterier och bioekonomi, samt satsningar för att stärka arbetet med kompetensförsörjningen. Regeringen har även förstärkt Industriklivet för 2025 för att ytterligare påskynda tekniksprång som kan ta industrin och Sverige närmare målet om nettonollutsläpp. Regeringen har beslutat om historiskt stora satsningar på Klimatklivet och stöd till laddinfrastruktur för att öka takten i elektrifieringen. Regeringen satsar också på klimatpremier, ett marknadsintroduktionsstöd för lätta ellastbilar, elbussar, tunga lastbilar samt miljöarbetsmaskiner, som både bidrar till att påskynda omställningen och minska utsläppen. Klimatutsläppen från arbetsmaskiner är i princip lika stora som utsläppen från tunga lastbilar. För att minska arbetsmaskinernas klimatutsläpp krävs insatser på EU-nivå för att skynda på omställningen. I Sverige samarbetar Trafikverket med flera myndigheter och kommuner för att ta fram miljökrav för arbetsmaskiner och från 2025 skärps miljökraven för att ytterligare styra mot en ökad användning av miljöarbetsmaskiner. På uppdrag av regeringen lämnade Naturvårdsverket i februari 2025 flera förslag till åtgärder för att främja ladd- och tankinfrastruktur för arbetsmaskiner samt för att underlätta förutsättningarna för byte och transport av batterier till arbetsmaskiner. Förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet. För att påskynda omställningen av transportsektorn har regeringen även tillsatt en utredning om Styrmedel för att bidra till en utfasning av fossila bränslen och att nå Sveriges klimatåtaganden i EU, den s.k. Styrmedelsutredningen (dir. 2024:98).

7.2 Kommentarer om årets tema: jordbrukets bidrag till klimatomställningen

Den nuvarande politiken stimulerar inte kostnadseffektiva klimatåtgärder

Klimatpolitiska rådet gör följande bedömning:

– Nuvarande politik i Sverige och EU har hittills bara lett till små minskningar av jordbrukets klimatpåverkan och politiken förväntas fortsatt ha begränsad effekt. Det saknas en tydlig målbild för jordbrukets bidrag till klimatomställningen liksom tillräckliga incitament för kostnadseffektiva klimatåtgärder.

De utsläpp som är svårast att minska i jordbruket är metan och lustgas, där de historiska minskningarna främst skett genom effektiviseringar. Övriga utsläpp är delvis enklare att minska. Exempelvis har utsläppen från fossil energi minskat genom reduktionsplikt och en omfattande omställning till fossilfri uppvärmning i bl.a. växthus.

Jordbrukets utsläpp väntas vara en del av EU:s 2040-ramverk som väntas presenteras 2026. Ramverket bör utformas på ett sätt som inte snedvrider konkurrensen på livsmedelsmarknaden, skapar läckage av utsläpp eller hämmar livsmedels-produktionen.

Utvecklad styrning

Klimatpolitiska rådet ger följande rekommendationer:

– Ta fram en målbild och en strategi för jordbrukets klimatomställning i nära samverkan med jordbrukare och aktörer från hela livsmedelskedjan, civilsamhälle, forskare och myndigheter. Utforma en strategi som ger långsiktiga förutsättningar för sektorn och utgå från aktuell kunskap om potentialen i möjliga åtgärder.
– Förtydliga hur livsmedelsstrategins mål om ökad livsmedelsproduktion ska uppnås inom ramen för klimatmålen.

Det pågår ett ständigt arbete med att se över och uppdatera åtgärderna för att främja jordbrukets klimatomställning utifrån bl.a. ändrade mål, kunskap, teknik och metoder. Det gäller både branschens eget arbete och statens insatser. Det kan vara relevant att diskutera hur regeringen får en bättre helhetsbild av det arbetet.

Sverige kan och ska bidra till en klimatsmart livsmedelsförsörjning. Genom att Sveriges livsmedelsproduktion har låga klimatavtryck per producerad enhet så kan en ökning av den svenska livsmedelsproduktionen både gynna klimatet, jobb och tillväxt i Sverige samt en robust livsmedelsförsörjning. Om Sverige inte producerar den mat som vi behöver ökar behovet av import vilket för vissa livsmedel skulle öka miljö- och klimatpåverkan av vår livsmedelsförsörjning.

En aktiv roll i EU-samarbetet

Klimatpolitiska rådet ger följande rekommendationer:

– Verka för att reformera stödstrukturen inom den gemensamma jordbruks-politiken (CAP) för att leverera kostnadseffektiva utsläppsminskningar. Ge relevanta myndigheter i uppdrag att ta fram förslag i linje med detta inför nästa programperiod.
– Fortsätt verka för att det snarast ska bli obligatoriskt för alla EU:s medlemsstater att inkludera fossila utsläpp från jordbruket i den kommande utsläppshandeln (EU ETS 2).
– Driv på för att införa gemensamma och samhällsekonomiskt effektiva klimatstyrmedel på EU-nivå för jordbrukets metan- och lustgasutsläpp, exempelvis ett utsläppshandelssystem.

I mars 2025 gav regeringen ett uppdrag till Jordbruksverket att genomföra en analys av styrkor, svagheter, möjligheter och hot (s.k. swot-analys) inför arbetet med att utforma den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2027. Den svenska utgångspunkten i arbetet är att den kommande reformen ska leda till lönsamhet, konkurrenskraft och förenkling, samtidigt som politiken bidrar till uppfyllandet av gemensamt beslutade miljö- och klimatåtaganden.

Utsläpp från jordbrukets arbetsmaskiner och jordbrukets uppvärmning av lokaler är inte en obligatorisk del av det nya utsläppshandelssystemet ETS 2. Sverige har dock beslutat att dessa sektorer ska ingå i det nationella genomförandet, eftersom det har bedömts öka effektiviteten i systemet och underlätta administrationen. Frågan kan komma att bli aktuell inom ramen för översynen av ETS som väntas 2026. Sverige kommer inom ramen för ETS-översynen att arbeta för att det ska bli obligatoriskt för alla medlemsstater att inkludera fossila utsläpp från jordbruket i EU ETS 2, vilket skulle förenkla administrationen och jämna ut spelplanen inom EU.

Allt eftersom den tekniska utvecklingen förbättrar möjligheterna att minska utsläppen från jordbrukssektorn bör Sverige verka för att på EU-nivå införa en harmoniserad, träffsäker och kostnadseffektiv styrning mot minskade utsläpp. Regeringen följer den tekniska utvecklingen och det arbete som pågår inom EU, särskilt vad gäller hur dessa utsläpp kommer att styras inom ramen för genomförandet av EU:s 2040-mål i ett klimatramverk efter 2030.

Nationell styrmedelsmix

Klimatpolitiska rådet ger följande rekommendationer:

- Förstärk och effektivisera stöd till samhällsekonomiskt effektiva klimatåtgärder för jordbruket som i dag inte är företagsekonomiskt lönsamma. Utveckla stöden med hänsyn till andra samhällsmål.
- Utforma riskdelningssystem där staten tar en del av risken förknippad med större klimatinvesteringar i jordbruket.
- I avsaknad av ett klimatstyrmedel i EU, överväg att införa prissättning av jordbrukets utsläpp av metan- och lustgas som beaktar jordbrukarnas lönsamhet, t.ex. genom återbetalning.
- Verka för en snabb utfasning av skattenedsättningar av fossil diesel. Kompensera jordbrukarna på lämpligt sätt för att undvika negativ påverkan på lönsamheten i jordbruket.
- Genomför åtgärder som bidrar till att styra om efterfrågan till hälsosamma livsmedel med låga klimatutsläpp, exempelvis genom förstärkta informationsinsatser, differentierad mervärdesskatt och upphandling av offentliga måltider.

På nationell nivå och genom EU:s gemensamma jordbrukspolitik finns flera befintliga styrmedel och stöd för att bidra till att minska jordbrukets utsläpp. Dessutom har flera åtgärder vidtagits för att öka kolinbindningen i jordbruksmarken vilket bidrar till att minska nettoutsläpp från jordbruksmarken. Dessa styrmedel ses över regelbundet i syfte att öka effektiviteten. De befintliga stöden är bland andra Klimatklivet, Kväveklivet, kompetensutvecklingsåtgärder såsom Greppa Näringen, innovationsstöd inom det europeiska innovationspartnerskapet, klimatpremier, återvätningsstöd, investeringsstöd och miljöersättningar inom EU:s gemensamma jordbrukspolitik, samt stöd till biogasproduktion från gödsel.

Redan i dag finns flera investeringsstöd att tillgå för jordbruket, både kopplade direkt till klimateffektiva investeringar genom t.ex. Klimatklivet, och indirekt via t.ex. investeringsstöd i EU:s gemensamma jordbrukspolitik för att främja produktivitet och användning av bättre teknik och metoder.

Sverige bör verka för att på EU-nivå införa en harmoniserad, träffsäker och kostnadseffektiv styrning mot minskade utsläpp. Regeringen bedömer att det är svårt att minska utsläppen från jordbruket eftersom de är knutna till biologiska processer. Åtgärder som minskar dessa utsläpp utvecklas fortlöpande. Nationella styrmedel för att minska jordbrukets utsläpp måste ta hänsyn till kostnadseffektivitet, sektorns konkurrenskraft och risken för att produktion flyttas till andra länder. Regeringens bedömning är att det inte är effektivt att rikta styrning mot svenskt jordbruk som minskar den svenska jordbruksproduktionen till förmån för import av livsmedel eftersom svensk livsmedelsproduktion har låga utsläpp i förhållande till producerad enhet jämfört med många andra länder.

Skattesänkning för jordbruksdiesel är en åtgärd för att bl.a. värna konkurrenskraften hos jordbruksföretagen. Det finns flera andra styrmedel som syftar till att minska utsläppen från jordbrukets arbetsmaskiner. Jordbrukets dieselanvändning omfattas av

reduktionsplikten och jordbruket kommer därmed också att omfattas av den nya högre reduktionsplikten som infördes under 2025 vilket kommer leda till minskade utsläpp från jordbrukets arbetsmaskiner. Det finns dessutom klimatpremier vid inköp av eldrivna arbetsmaskiner och miljöarbetsmaskiner som både bidrar till att påskynda omställningen och minska utsläppen.

Regeringen anser att det ska vara upp till var och en att fatta beslut om sina val av livsmedel, samtidigt som det är viktigt att stödja en hälsosam livsmedelskonsumtion med låg klimatpåverkan och en stark svensk produktion av livsmedel.

Förbättrade förutsättningar

Klimatpolitiska rådet ger följande rekommendationer:

– Ge relevanta myndigheter i uppdrag att förstärka arbetet med metodutveckling och dataunderlag för att kunna kvantifiera effekten av samtliga klimatåtgärder inom jordbruket.
– Förstärk analyskapaciteten och samarbetet mellan Jordbruksverket, Naturvårdsverket och andra myndigheter som arbetar för jordbrukets klimatomställning.
– Fortsätt att stödja och vidareutveckla rådgivningen om klimatåtgärder i jordbruket och säkerställ att den når jordbrukare i hela landet.

I budgetpropositionen för 2024 tillförde regeringen medel för att utveckla metoder för att mäta upptag och utsläpp av växthusgaser från skogs- och jordbruksmark.

Regeringen analyserar ett förslag om förstärkt analyskapacitet och samarbete mellan Jordbruksverket, Naturvårdsverket och andra myndigheter som arbetar för jordbrukets klimatomställning.

Den statligt understödda rådgivningen sker i första hand genom Greppa näringen. Greppa näringen drivs av Jordbruksverket tillsammans med Lantbrukarnas riksförbund (LRF) och finns i hela Sverige. De utvecklar ständigt både rådgivningsmoduler och beräkningsverktyg för att utveckla rådgivningen.

Bilaga 5

Ändringar i det finanspolitiska ramverket

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av betänkandet 2

2 Betänkandets lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 5

4 Rådets direktiv 2024/1265/EU av den 29 april 2024 om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk 6

5 Rådets direktiv 2011/85/EU av den 8 november 2011 om krav på medlemsstaternas budgetramverk 15

1 Sammanfattning av betänkandet

Den parlamentariska kommittén för översyn av målet för den offentliga sektorns finansiella sparande föreslår förändringar i det finanspolitiska ramverket för att anpassa det till aktuella förhållanden och förändringar av Europeiska unionens finanspolitiska regler. Kommittén föreslår bland annat följande förändringar av ramverket.

- Överskottsmålet för den offentliga finansiella sparande ändras från dagens målnivå om en tredjedels procent av BNP till ett balansmål, där inkomster och utgifter är lika stora i genomsnitt över en konjunkturcykel. Den nya målnivån föreslås gälla tills vidare fr.o.m. den 1 januari 2027, men ska ses över under den mandatperiod som följer efter den mandatperiod då förändringarna träder i kraft.
- Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande anpassas till terminologin i nationalräkenskaperna enligt ENS2010. I budgetlagen (2011:203) och regeringens skrivelse till riksdagen om det finanspolitiska ramverket ändras uttrycket offentlig sektor till offentliga förvaltning. Samtidigt föreslås att termen överskottsmål stryks ur budgetlagen. Dessa förslag ändrar ingenting i ramverkets funktion, utan är endast en anpassning till nya nivån på målet och rådande redovisningsprinciper.
- Finanspolitiska rådet får fler uppgifter och en något förändrad roll i enlighet med direktiv 2024/1265/EU.

2 Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i budgetlagen (2011:203)

Härigenom föreskrivs[1] i fråga om budgetlagen (2011:203) att 2 kap. 1 och 1 a §§, 9 kap. 3 och 5 §§, 10 kap. 6 § och rubriken närmast före 2 kap. 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
Mål för den offentliga *sektorns* finansiella sparande	**Mål för den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande**
	1 §
Regeringen ska till riksdagen lämna förslag till mål för den offentliga sektorns finansiella sparande (*överskottsmål*).	Regeringen ska till riksdagen lämna förslag till mål för den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande.
	1 a §[2]
Om riksdagen har beslutat om ett sådant överskottsmål som avses i 1 §, ska regeringen vid minst två tillfällen under året för riksdagen redovisa hur målet uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.	Om riksdagen har beslutat om ett sådant mål som avses i 1 §, ska regeringen vid minst två tillfällen under året för riksdagen redovisa hur målet uppnås. Regeringen ska då beakta effekterna av beslutade och för riksdagen presenterade budgetpolitiska åtgärder.
Regeringen ska vid en bedömd avvikelse från målet även redogöra för hur en återgång till målet ska ske.	
	9 kap.
	3 §[3]
Regeringen ska i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över den makroekonomiska utvecklingen, statens inkomster och utgifter, statens lånebehov, utgifterna under utgiftstaket och den offentliga *sektorns* inkomster, utgifter och skulder.	Regeringen ska i budgetpropositionen och den ekonomiska vårpropositionen redovisa prognoser över den makroekonomiska utvecklingen, statens inkomster och utgifter, statens lånebehov, utgifterna under utgiftstaket och den offentliga *förvaltningens delsektorers* inkomster, utgifter och skulder.
Prognoserna ska omfatta det innevarande budgetåret och de tre därpå följande åren och baseras på väl specificerade förutsättningar.	
	Regeringen ska i budgetpropositionen jämföra prognoser över den makroekonomiska utvecklingen och budgetprognoser med Europeiska kommissionens senaste prognoser och förklara väsentliga skillnader mellan prognoserna.

[1] Jfr rådets direktiv 2011/85/EU av den 8 november 2011 om krav på medlemsstaternas budgetramverk, i lydelsen enligt rådets direktiv (EU) 2024/1265.

[2] Senaste lydelse 2014:866.

[3] Senaste lydelse 2013:1015.

5 §[4]

Regeringen ska *regelbundet redovisa* en utvärdering av de prognoser som anges i 3 §.	Regeringen ska *säkerställa att* en utvärdering av de prognoser som anges i 3 § *första stycket genomförs regelbundet*.

10 kap.

6 §

Årsredovisningen för staten ska innehålla

1. en uppföljning av riksdagens beslut om den offentliga *sektorns* finansiella sparande (*överskottsmålet*), utgiftstaket och andra övergripande budgetpolitiska mål,	1. en uppföljning av riksdagens beslut om den offentliga *förvaltningens* finansiella sparande, utgiftstaket och andra övergripande budgetpolitiska mål,

2. utfallet på budgetens inkomsttitlar och anslag samt av statens lånebehov,

3. en redovisning av hur regeringen har utnyttjat bemyndiganden som den fått med stöd av 6 kap. 1 § första stycket och 6 kap. 3 §,

4. en resultaträkning, en balansräkning, en finansieringsanalys och noter,

5. en redovisning av utvecklingen av statsskulden,

6. upplysningar om förväntade förluster och väsentliga risker i statens utlåning och utställda garantier som beslutats enligt 6 kap. 3 §,

7. en samlad redovisning av vilka åtgärder regeringen vidtagit med anledning av Riksrevisionens iakttagelser,

8. en resultaträkning och en balansräkning avseende EU-medel samt en kassamässig redovisning av anslag och inkomsttitlar avseende in- och utbetalningar till och från EU, samt

9. ett uttalande av regeringen om huruvida

– räkenskaperna enligt 8 har upprättats enligt god redovisningssed och ger en rättvisande bild, och

– det finns regler och system som syftar till att skapa en betryggande intern styrning och kontroll av EU-medel.

Regeringen ska i anslutning till redovisningen enligt första stycket 2 förklara väsentliga skillnader mellan budgeterade belopp och utfallet.

Denna lag träder i kraft den 31 december 2025.

[4] Senaste lydelse 2013:1015.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden kommit in från Ekonomistyrningsverket, Finanspolitiska rådet, Konjunkturinstitutet, Landsorganisationen i Sverige, Lunds universitet, Pensionsmyndigheten, Riksgäldskontoret, Riksrevisionen, Statistiska centralbyrån, Stockholms universitet, Svenska institutet för europapolitiska studier, Svenskt näringsliv, Sveriges akademikers centralorganisation, Sveriges kommuner och regioner, Sveriges riksbank, Tjänstemännens centralorganisation och Örebro universitet.

Yttranden har dessutom kommit in från Akavia, Nätverket MMT för Sverige, Skattebetalarnas förening, Svensk kollektivtrafik och Sveriges lärare.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Arbetsförmedlingen, Centrum för penningpolitik och finansiell stabilitet, Finansinspektionen, Göteborgs universitet, Handelshögskolan i Stockholm, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Institutet för näringslivsforskning, Kommuninvest i Sverige Aktiebolag, Statskontoret, Umeå universitet och Uppsala universitet.

4 Rådets direktiv 2024/1265/EU av den 29 april 2024 om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk

Europeiska unionens officiella tidning

SV
L-serien

2024/1265

30.4.2024

RÅDETS DIREKTIV (EU) 2024/1265

av den 29 april 2024

om ändring av direktiv 2011/85/EU om krav på medlemsstaternas budgetramverk

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 126.14 tredje stycket,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande ([1]),

med beaktande av Europeiska centralbankens yttrande ([2]), och

av följande skäl:

(1) För att säkerställa att medlemsstaterna fullgör sina skyldigheter enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) på budgetpolitikens område och i synnerhet undviker alltför stora offentliga underskott fastställs i rådets direktiv 2011/85/EU ([3]) närmare regler för hur medlemsstaternas budgetramverk ska vara utformade.

(2) För att ta tillvara erfarenheterna av Ekonomiska och monetära unionen sedan direktiv 2011/85/EU trädde i kraft är det nödvändigt att ändra kraven i det direktivet vad gäller de regler och förfaranden som utgör medlemsstaternas budgetramverk.

(3) I sin särskilda rapport nr 22/2019 med titeln *EU:s krav på nationella budgetramverk: kraven behöver skärpas och tillämpningen övervakas bättre* granskade Europeiska revisionsrätten unionens krav på nationella budgetramverk och rekommenderade kommissionen att se över kraven med beaktande av internationella standarder och bästa praxis. Europeiska revisionsrätten föreslog särskilda åtgärder för att förbättra de nationella budgetramverkens omfattning och ändamålsenlighet, i synnerhet vad gäller budgetramverk på medellång sikt och oberoende finanspolitiska institutioner.

(4) I sitt meddelande av den 5 februari 2020 med titeln *Översyn av den ekonomiska styrningen, rapport om tillämpningen av förordningarna (EU) nr 1173/2011, 1174/2011, 1175/2011, 1176/2011, 1177/2011, 472/2013 och 473/2013 och om ändamålsenligheten hos rådets direktiv 2011/85/EU* framhöll kommissionen att det skett betydande men ojämna framsteg i utvecklingen av nationella budgetramverk eftersom unionsrätten endast fastställer minimikrav samt att tillämpningen och efterlevnaden av nationella bestämmelser har varierat avsevärt. I meddelandet beaktades även i vilken utsträckning ramverket skulle kunna svara mot ekonomiska, miljömässiga och socialpolitiska behov i samband med omställningen till en klimatneutral, resurseffektiv och digital europeisk ekonomi och därmed utgöra ett komplement till den centrala roll som regelverk och strukturreformer har i detta sammanhang.

(5) I sitt meddelande av den 11 december 2019 med titeln *Den europeiska gröna given* efterlyste kommissionen större användning av *gröna budgeteringsverktyg* för att styra om offentliga investeringar, konsumtion och beskattning till gröna prioriteringar och bort från skadliga subventioner. I Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 ([4]) fastställs ett unionsomfattande mål om att uppnå klimatneutralitet senast 2050 och unionens institutioner och medlemsstaterna åläggs att öka sin anpassningsförmåga. Kommissionen åtog sig att samarbeta med

([1]) Yttrande av den 23 april 2024 (ännu inte offentliggjort i EUT).
([2]) EUT C 290, 18.8.2023, s. 17.
([3]) Rådets direktiv 2011/85/EU av den 8 november 2011 om krav på medlemsstaternas budgetramverk (EUT L 306, 23.11.2011, s. 41).
([4]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet och om ändring av förordningarna (EG) nr 401/2009 och (EU) 2018/1999 (*europeisk klimatlag*) (EUT L 243, 9.7.2021, s. 1).

medlemsstaterna för att granska och jämföra metoder för grön budgetering. I sitt meddelande av den 24 februari 2021 med titeln *Att bygga upp ett klimatresilient Europa – den nya EU strategin för klimatanpassning* framhöll kommissionen klimatförändringarnas relevans ur ett makroekonomiskt perspektiv och behovet av att stärka unionens resiliens mot klimatförändringarnas konsekvenser. Den europeiska planeringsterminen utgör ytterligare ett ramverk för att stödja sådana insatser och praktiskt stöd för deras genomförande erbjuds genom instrumentet för tekniskt stöd, inrättat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/240 ([5]).

(6) I sitt meddelande av den 9 november 2022 om riktlinjer för en reform av EU:s ramverk för ekonomisk styrning framhöll kommissionen vikten av att stärka skuldhållbarheten, minska höga offentliga skuldkvoter och främja en hållbar och inkluderande tillväxt i samtliga medlemsstater. Huvudsyftena med riktlinjerna är att stärka det nationella ägarskapet, förenkla ramverket och i större utsträckning anlägga en medelfristig inriktning, tillsammans med ett skärpt och mer enhetligt genomförande av efterlevnad.

(7) För att förbättra efterlevnaden av bestämmelserna i EUF-fördraget, och i synnerhet förebygga uppkomsten av alltför stora underskott i den offentliga sektorns finanser i den mening som avses i artikel 126 i EUF-fördraget, bör det i enlighet med kommissionens meddelande av den 9 november 2022 om riktlinjer för en reform av EU:s ramverk för ekonomisk styrning finnas särskilda bestämmelser i medlemsstaternas lagstiftning för att stärka det nationella ägarskapet, utöver de bestämmelser som för närvarande krävs enligt direktiv 2011/85/EU. På grundval av uppgifter om genomförandet av det direktivet bör ändringarna även omfatta bestämmelser om transparens, statistik, prognoser och medelfristig budgetering för att åtgärda brister som konstaterats under genomförandet.

(8) Detta ändringsdirektiv ingår i ett paket tillsammans med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1263 ([6]) och rådets förordning (EU) 2024/1264 ([7]). Tillsammans reformerar dessa tre lagstiftningsakter (*reformen av ramverket för ekonomisk styrning*) unionens ramverk för ekonomisk styrning och införlivar därvid i unionsrätten innehållet i avdelning III (Finanspolitisk överenskommelse) i fördraget om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen ([8]) av den 2 mars 2012 (*SSS-fördraget*), i enlighet med artikel 16 i det fördraget. Med utgångspunkt i medlemsstaternas erfarenheter av att genomföra SSS-fördraget behålls finanspaktens medelfristiga perspektiv i reformen av ramverket för ekonomisk styrning som ett verktyg för att uppnå budgetdisciplin och främja tillväxt. I reformen av ramverket för ekonomisk styrning förstärks den landsspecifika dimensionen i syfte att stärka det nationella ägarskapet genom att bland annat bibehålla de oberoende finanspolitiska institutionernas rådgivande roll, huvudsakligen på grundval av de i finanspakten omnämnda gemensamma principer för nationella finanspolitiska korrigeringsmekanismer som föreslagits av kommissionen i dess meddelande av den 20 juni 2012 i enlighet med artikel 3.2 i SSS-fördraget. Den analys av utgifter med avdrag för diskretionära åtgärder på inkomstsidan som behövs för att göra en samlad bedömning av efterlevnaden i enlighet med finanspakten beskrivs i förordning (EU) 2024/1263. Precis som i finanspakten är tillfälliga avvikelser från den medelfristiga planen endast tillåtna i enlighet med förordning (EU) 2024/1263. På liknande sätt som i finanspakten bör, vid betydande avvikelser från den medelfristiga planen, åtgärder vidtas för att korrigera avvikelserna under en fastställd tidsperiod. Genom reformen av ramverket för ekonomisk styrning stärks finanspolitisk övervakning och förfarandena för efterlevnadskontroll i syfte att fullgöra åtagandet om att främja sunda och hållbara offentliga finanser och en hållbar och inkluderande tillväxt. I reformen av ramverket för ekonomisk styrning behålls därmed finanspaktens grundläggande mål om budgetdisciplin och skuldhållbarhet.

(9) Heltäckande och tillförlitlig offentlig bokföringspraxis inom alla offentliga delsektorer är en förutsättning för att medlemsstaterna ska kunna ta fram jämförbar statistik av hög kvalitet. Tillgången till och kvaliteten på statistik enligt det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet (*ENS*) är av avgörande betydelse för att säkerställa att unionens ramverk för finanspolitisk övervakning fungerar korrekt. ENS 2010 bygger på uppgifter som lämnas enligt periodiseringsprincipen. Det är därför önskvärt att insamlingen av periodiserade uppgifter och den information som krävs för att ta fram periodiserad statistik förbättras på ett sätt som är heltäckande och konsekvent för alla delsektorer av offentlig förvaltning.

([5]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/240 av den 10 februari 2021 om inrättande av ett instrument för tekniskt stöd (EUT L 57, 18.2.2021, s. 1).

([6]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1263 av den 29 april 2024 om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och om multilateral budgetövervakning samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 (EUT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([7]) Rådets förordning (EU) 2024/1264 av den 29 april 2024 om ändring av förordning (EG) nr 1467/97 om påskyndande och klargörande av genomförandet av förfarandet vid alltför stora underskott (EUT L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).

([8]) https://www.consilium.europa.eu/media/20399/st00tscg26_en12.pdf.

(10) Tillgången till detaljerade uppgifter är avgörande för att upptäcka mönster som kräver en noggrannare övervakning och att förbättra kvaliteten på budgetprognoser. Medlemsstaterna och kommissionen (Eurostat) bör offentliggöra kvartalsvisa uppgifter om underskott och skulder med tillämpning av definitionerna i artikel 2 i protokoll (nr 12) om förfarandet vid alltför stora underskott, fogat till fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och EUF-fördraget. För att stärka det nationella ägarskapet bör offentliggörande av mer detaljerade budgetuppgifter som är särskilt anpassade till nationella budgetdefinitioner fastställas på grundval av nationella transparenskrav och användarbehov.

(11) Vinklade och orealistiska makroekonomiska prognoser och budgetprognoser kan väsentligt minska den finanspolitiska planeringens effektivitet och därmed försvaga budgetdisciplinen. För att förbättra basantagandena bör medlemsstaterna jämföra sina makroekonomiska prognoser och budgetprognoser med de mest uppdaterade prognoserna från kommissionen och, om så är lämpligt, med andra oberoende organs prognoser.

(12) För att förbättra kvaliteten på makroekonomiska prognoser och budgetprognoser för årlig och flerårig budgetplanering för offentlig förvaltning bör dessa regelbundet bli föremål för objektiva och omfattande utvärderingar som utförs i efterhand av ett oberoende organ eller andra organ som är funktionellt oberoende av medlemsstaternas budgetmyndigheter och som inte är detsamma som det organ som utarbetar prognosen. Dessa utvärderingar bör innefatta granskning av ekonomiska antaganden, jämförelser med andra institutioners prognoser och utvärdering av tidigare prognosutfall.

(13) Oberoende organ med uppdrag att följa upp medlemsstaternas offentliga finanser är en effektiv beståndsdel i budgetramverk. Enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 473/2013 ([9]) måste medlemsstater som har euron som valuta ha oberoende finanspolitiska institutioner som har i uppdrag att godkänna eller framställa makroekonomiska prognoser och i förordningen fastställs särskilda skyddsåtgärder för att säkra deras oberoende och tekniska kapacitet. Utan att det påverkar kraven i denna förordning bör de oberoende finanspolitiska institutionernas uppgift att utarbeta, bedöma eller godkänna makroekonomiska prognoser i enlighet med detta direktiv, ta hänsyn till etablerade nationella förfaranden och praxis i medlemsstaterna, inbegripet dem som avser tidpunkten för uppgiftens genomförande.

(14) För att stärka ansvaret för finanspolitiken bör oberoende finanspolitiska institutioner ha ett betydande operativt oberoende, nödvändiga resurser för att kunna fullgöra sitt uppdrag och i tid få omfattande tillgång till nödvändig information. Medlemsstaterna får inrätta mer än en oberoende finanspolitisk institution och var och en av dem får utföra en eller flera av de uppgifter som fastställs i detta direktiv, förutsatt att det finns en tydlig ansvarsfördelning och att det inte finns några överlappningar mellan dem. En alltför stor institutionell spridning av uppföljningsuppgifterna bör undvikas. Vid utformningen av dessa kontrollorgan bör hänsyn tas till den berörda medlemsstatens befintliga institutionella och administrativa ramar.

(15) För att förbättra budgetplaneringen bör vederbörlig uppmärksamhet i möjligaste mån ägnas de makroekonomiska risker som klimatförändringarna medför, inbegripet deras miljö- och fördelningseffekter. Det är mycket viktigt att förstå genom vilka potentiella kanaler klimatrelaterade chocker påverkar de offentliga finanserna för att kunna utforma nationella strategier som begränsar och hanterar de finanspolitiska risker som härrör från klimatförändringar och klimatrelaterade katastrofer.

(16) Även om godkännandet av den årliga budgetlagstiftningen är ett viktigt steg i budgetprocessen för demokratiskt ansvarsutkrävande är en budgetplanering som sker utifrån ett ettårsperspektiv begränsad som grundval för en sund finanspolitik, eftersom de flesta åtgärder har konsekvenser som sträcker sig över betydligt längre tid än den årliga budgetcykeln. En effektiv medelfristig finanspolitisk planering stärker därför finanspolitikens trovärdighet och tar samtidigt hänsyn till skuldhållbarheten. Den bör bygga på en tydlig och samstämmig definition av de nationella budgetmål på medellång sikt som läggs fram i de nationella medelfristiga planerna för den offentliga förvaltningen. För att förstärka det fleråriga budgetperspektivet bör planeringen av den årliga budgetlagstiftningen vara förenlig med nationella budgetmål på medellång sikt.

([9]) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 473/2013 av den 21 maj 2013 om gemensamma bestämmelser för övervakning och bedömning av utkast till budgetplaner och säkerställande av korrigering av alltför stora underskott i medlemsstater i euroområdet (EUT L 140, 27.5.2013, s. 11).

(17) För att effektivt främja budgetdisciplin och hållbara offentliga finanser bör budgetramverket omfatta de offentliga finanserna som helhet. Särskild uppmärksamhet bör av detta skäl ägnas offentliga organ och medel som inte ingår i de ordinarie budgetarna men som ingår i offentlig förvaltning, inbegripet i delsektorer, och som direkt eller på medellång sikt påverkar medlemsstaternas budgetställningar. Medlemsstaterna bör även offentliggöra data avseende dessa organs och medels samlade inverkan på offentliga saldon och skulder. Närmare uppgifter om hur skatteutgifter påverkar inkomster bör offentliggöras.

(18) Gröna budgeteringsverktyg kan bidra till att styra om offentliga inkomster och utgifter till gröna prioriteringar. Regelbunden rapportering av relevant information förbättrar i detta avseende budgetöverläggningar. Medlemsstaterna kan offentliggöra information om hur relevanta delar av deras budgetar bidrar till att fullgöra nationella och internationella klimat- och miljöåtaganden samt om den metod som används. Medlemsstaterna bör offentliggöra uppgifter och beskrivande information separat för utgifts-, skatteutgifts- och inkomstposter. Medlemsstaterna kan offentliggöra information om budgetpolitikens fördelningseffekter och ta hänsyn till sysselsättningsaspekter, sociala aspekter och fördelningsaspekter vid utvecklingen av grön budgetering som avses i förordning (EU) nr 473/2013 och i meddelandet från kommissionen av den 28 september 2022 med rubrik *Bättre bedömning av fördelningseffekter av medlemsstaternas politik*.

(19) Vederbörlig uppmärksamhet bör även ägnas ansvarsförbindelser. Ansvarsförbindelser omfattar möjliga förpliktelser som kan uppstå beroende på om en osäker framtida händelse inträffar, eller aktuella förpliktelser där betalning sannolikt inte kommer att ske eller beloppet för den förmodade betalningen inte kan mätas på ett tillförlitligt sätt. De omfattar till exempel offentliga garantier, nödlidande lån, skulder som härrör från offentliga bolags verksamhet samt, så långt det är möjligt, katastrof- och klimatrelaterade ansvarsförbindelser.

(20) Naturkatastrofer och extrema väderhändelser har drabbat de flesta medlemsstater och sådana händelser förväntas på grund av klimatförändringarna inträffa oftare och öka i intensitet. Stater investerar i klimatanpassningsåtgärder och ingriper för att täcka kostnaderna för krishjälp, återhämtning och återuppbyggnad, samt träder i vissa fall in som försäkringsgivare i sista hand (*lender of last resort*). Med tanke på de nuvarande och framtida utmaningarna för de offentliga finansernas hållbarhet bör särskild uppmärksamhet ägnas förpliktelser för staten och risker för de offentliga finanserna som är en följd av naturkatastrofer och klimatrelaterade chocker, till att börja med genom insamling och offentliggörande av information om offentligfinansiella kostnader för tidigare händelser, så långt det är möjligt.

(21) Rapporteringen om makroekonomiska risker som är en följd av klimatförändringarna, klimatrelaterade ansvarsförbindelser och offentligfinansiella kostnader för katastrofer håller på att förbättras, men den befinner sig fortfarande i en uppstartsfas, och metoder och indikatorer för sådan rapportering håller fortfarande på att utvecklas. Genomförandet av sådan rapportering kommer att kräva betydande insatser från de offentliga förvaltningarnas sida. Rapporteringen på dessa områden bör med beaktande av dessa utmaningar och så långt det är möjligt genomföras och utvecklas parallellt med sådana metodframsteg.

(22) Kommissionen bör fortsätta att regelbundet följa upp genomförandet av direktiv 2011/85/EU. Bästa praxis för genomförandet av det direktivet bör identifieras och utbytas.

(23) Direktiv 2011/85/EU bör därför ändras i enlighet med detta.

(24) Med tanke på den befintliga fristen enligt stabilitets- och tillväxtpakten, bör detta direktiv skyndsamt träda i kraft samma dag som det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Direktiv 2011/85/EU ska ändras på följande sätt:

1. Artikel 2 ska ändras på följande sätt:

   a) I första stycket ska andra meningen ersättas med följande:

"Definitionen av den offentliga förvaltningens delsektorer i bilaga A till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 549/2013 (*) ska gälla.

(*) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 549/2013 av den 21 maj 2013 om det europeiska national- och regional räkenskapssystemet i Europeiska unionen (EUT L 174, 26.6.2013, s. 1.)"

b) Andra stycket ska ändras på följande sätt:

i) Led a ska ersättas med följande:

"a) redovisningssystem för offentlig sektor och offentlig statistisk rapportering,"

ii) Led c ska ersättas med följande:

"c) landsspecifika numeriska finanspolitiska regler som bidrar till att medlemsstaternas finanspolitik stämmer överens med deras respektive skyldigheter enligt EUF-fördraget och som uttrycks i form av en indikator på budgetutfallet, exempelvis det offentliga budgetunderskottet, upplåningen, skulderna eller någon av deras huvudkomponenter,".

iii) Led e ska ersättas med följande:

"e) budgetramverk på medellång sikt som en särskild del av den nationella budgetprocessen för att ge finanspolitiken ett längre tidsperspektiv än årsbudgetarnas, inklusive fastställandet av politiska prioriteringar och nationella budgetmål på medellång sikt,".

iv) Följande led ska läggas till:

"h) oberoende finanspolitiska institutioner i form av organ som är strukturellt oberoende eller organ som är funktionellt självständiga gentemot medlemsstaternas budgetmyndigheter och som inrättats genom nationella rättsliga bestämmelser i enlighet med artikel 8a."

2. Artikel 3 ska ersättas med följande:

"Artikel 3

1. När det gäller nationella system för offentliga räkenskaper ska medlemsstaterna ha inrättat offentliga räkenskapssystem som heltäckande och konsekvent omfattar den offentliga sektorns alla delsektorer samt innehåller nödvändig information för att ta fram data med syftet att framställa uppgifter baserade på det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet. Dessa offentliga räkenskapssystem ska vara föremål för interna kontroller och oberoende revision.

2. Medlemsstaterna ska se till att budgetuppgifter punktligt och regelbundet offentliggörs för den offentliga sektorns alla delsektorer som anges i förordning (EU) nr 549/2013*. Medlemsstaterna ska för statlig förvaltning, delstatlig förvaltning, kommunal förvaltning och sociala trygghetsfonder särskilt offentliggöra uppgifter om skuldsättning en gång i kvartalet och, såvida de inte har inrättat integrerade, heltäckande och nationellt harmoniserade system för periodiserad redovisning, uppgifter om underskott separat, före slutet av påföljande kvartal eller efter det att kommissionen (Eurostat) offentliggjort relevanta uppgifter.

3. Kommissionen (Eurostat) ska var tredje månad offentliggöra kvartalsstatistik över de offentliga finanserna i enlighet med tabellerna 25, 27 och 28 i bilaga B till förordning (EU) nr 549/2013."

3. Artikel 4 ska ändras på följande sätt:

a) Punkt 1 ska ersättas med följande:

"1. Medlemsstaterna ska säkerställa att årlig och flerårig finanspolitisk planering grundar sig på realistiska makroekonomiska prognoser och budgetprognoser baserade på de mest aktuella uppgifterna. Budgetplaneringen ska baseras på det mest sannolika makroekonomiska scenariot eller på ett försiktigare scenario. De makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna ska jämföras med kommissionens senast uppdaterade prognoser och, när så är lämpligt, med andra oberoende organs prognoser. Signifikanta skillnader mellan medlemsstatens makroekonomiska prognoser och budgetprognoser och kommissionens prognoser ska förklaras, till exempel om nivån eller ökningstakten för variabler i externa antaganden avviker signifikant från värdena i kommissionens prognoser."

b) Punkt 4 ska utgå.

c) Punkterna 5 och 6 ska ersättas med följande:

"5. Medlemsstaterna ska ange vilken institution som är ansvarig för utarbetandet av makroekonomiska prognoser och budgetprognoser och offentliggöra de officiella makroekonomiska prognoser och budgetprognoser som utarbetats för finanspolitisk planering. Medlemsstaterna och kommissionen ska minst en gång om året föra en teknisk dialog om de antaganden som ligger till grund för utarbetandet av de makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna.

6. Makroekonomiska prognoser och budgetprognoser för årlig och flerårig finanspolitisk planering ska genomgå en regelbunden, objektiv och fullständig utvärdering i efterhand av ett oberoende organ eller andra organ som är funktionellt oberoende av medlemsstaternas budgetmyndigheter och som skiljer sig från den myndighet som utarbetar prognosen. Resultaten av denna utvärdering ska offentliggöras och på lämpligt sätt beaktas i framtida makroekonomiska prognoser och budgetprognoser. Om det vid utvärderingen upptäcks en signifikant systematisk avvikelse som har påverkat de makroekonomiska prognoserna under minst fyra år i rad ska den berörda medlemsstaten vidta de åtgärder som krävs och offentliggöra dessa."

d) Punkt 7 ska utgå.

4. Artikel 5 ska ersättas med följande:

"Artikel 5

Varje medlemsstat ska fastställa specifika numeriska finanspolitiska regler för att effektivt främja uppfyllande av sina skyldigheter enligt EUF-fördraget i fråga om budgetpolitik över en flerårig period för den offentliga förvaltningen som helhet. Dessa regler ska särskilt främja

a) iakttagande av referensvärdena för och bestämmelserna om underskott och skuldsättning som fastställts i artikel 1 i protokoll (nr 12) om förfarandet vid alltför stora underskott, fogat till EU-fördraget och EUF-fördraget,

b) beslut om finanspolitisk planering på medellång sikt som är i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1263 (*).

(*) Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1263 av den 29 april 2024 om en effektiv samordning av den ekonomiska politiken och om multilateral budgetövervakning samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1466/97 (EUT L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj)."

5. Artikel 6 ska ändras på följande sätt:

a) Punkt 1 b ska ersättas med följande:

"b) Effektiv och punktlig övervakning av hur reglerna iakttas, baserad på en tillförlitlig och oberoende analys utförd av oberoende finanspolitiska institutioner som inrättats i enlighet med artikel 8a eller andra organ som är funktionellt oberoende av medlemsstaternas budgetmyndigheter,"

b) Punkt 2 ska ersättas med följande:

"2. Om de numeriska finanspolitiska reglerna innehåller undantagsklausuler ska det i dessa klausuler anges ett begränsat antal särskilda omständigheter i överensstämmelse med medlemsstaternas skyldigheter enligt EUF-fördraget och förordning (EU) 2024/1263."

6. Artikel 7 ska ersättas med följande:

"Artikel 7

Medlemsstaternas årliga budgetlagstiftning ska återspegla deras landsspecifika gällande numeriska finanspolitiska regler."

7. Artikel 8 ska utgå.

8. Titeln på kapitel V ska ersättas med "OBEROENDE FINANSPOLITISKA INSTITUTIONER".

9. Följande artikel ska införas i kapitel V:

"Artikel 8a

1. Medlemsstaterna ska säkerställa att oberoende finanspolitiska institutioner inrättas genom nationella lagar och andra författningar.

2. Medlemsstaterna får inrätta mer än en oberoende finanspolitisk institution.

3. De oberoende finanspolitiska institutionerna ska bestå av medlemmar som nominerats och utsetts på grundval av sin erfarenhet och kompetens inom offentliga finanser, makroekonomi eller budgetförvaltning enligt transparenta förfaranden.

4. De oberoende finanspolitiska institutionerna ska

a) inte ta emot instruktioner från den berörda medlemsstatens budgetmyndigheter eller från andra offentliga eller privata organ,

b) ha kapacitet att utan onödigt dröjsmål kommunicera sina bedömningar och synpunkter offentligt,

c) ha tillräckliga och stabila medel för att kunna fullgöra sina uppgifter på ett effektivt sätt, inbegripet utföra alla typer av analyser som ingår i dessa uppgifter,

d) utan onödigt dröjsmål få tillräcklig tillgång till den information som de behöver för att fullgöra sina uppgifter.

e) regelbundet vara föremål för externa utvärderingar som utförs av oberoende utvärderare.

5. Utan att det påverkar de uppgifter och funktioner som tilldelas de medlemsstater som har euron som valuta enligt förordning (EU) nr 473/2013, ska alla medlemsstater säkerställa att en av de oberoende finanspolitiska institutionerna utför följande uppgifter:

a) Utarbeta, bedöma eller godkänna årliga och fleråriga makroekonomiska prognoser.

b) Övervaka efterlevnaden av landsspecifika numeriska finanspolitiska regler om inte detta görs av andra organ i enlighet med artikel 6.

c) Utföra uppgifter i enlighet med artiklarna 11, 15,3 och 23 i förordning (EU) 2024/1263 och artikel 3.5 i förordning (EC) nr 1467/97 (*).

d) Bedöma om det nationella budgetramverket är konsekvent, sammanhängande och effektivt.

e) Delta i regelbundna utfrågningar och debatter i det nationella parlamentet efter inbjudan.

6. Oberoende finanspolitiska institutioner ska utfärda bedömningar inom ramen för sina uppgifter enligt punkt 5 a, b, c eller d i denna artikel utan att det påverkar de uppgifter och funktioner som tilldelats i enlighet med förordning (EU) nr 473/2013. Medlemsstaterna ska iaktta bedömningarna, eller, alternativt, förklara varför de inte följer dem. Förklaringen ska vara offentlig och läggas fram två månader från det att bedömningarna utfärdades.

(*) Rådets förordning (EG) nr 1467/97 av den 7 juli 1997 om påskyndande och förtydligande av tillämpningen av förfarandet vid alltför stora underskott (EGT L 209, 2.8.1997, s. 6)."

10. Artikel 9 ska ändras på följande sätt:

a) Punkt 1 ska ersättas med följande:

"1. Medlemsstaterna ska inrätta ett trovärdigt och effektivt nationellt budgetramverk på medellång sikt som tryggar införande av en finanspolitisk planeringshorisont på minst tre år för att säkerställa att den nationella finanspolitiska planeringen har ett fleråriget perspektiv."

b) Punkt 2 ska ändras på följande sätt:

i) Inledningen ska ersättas med följande:

"2. De nationella budgetramverken på medellång sikt ska innehålla förfaranden för upprättande av följande:"

ii) Led a ska ersättas med följande:

"a) Övergripande och transparenta nationella budgetmål på medellång sikt enligt artikel 2 andra stycket e i detta direktiv för offentliga underskott, skuldsättning och andra finanspolitiska indikatorer, t.ex. utgifter, samt säkerställa att dessa överensstämmer med landsspecifika numeriska finanspolitiska regler enligt kapitel IV i detta direktiv och relevanta bestämmelser i förordning (EU) 2024/1263".

iii) Leden c och d ska ersättas med följande:

"c) En beskrivning av planerade politiska åtgärder, inbegripet investeringar och reformer, på medellång sikt som påverkar de offentliga finanserna och en hållbar och inkluderande tillväxt, fördelade på större utgifts- och inkomstposter, som visar hur korrigeringen i riktning mot de nationella budgetmål på medellång sikt som avses i artikel 2 andra stycket e uppnås jämfört med prognoser vid oförändrad politik."

"d) En utvärdering av hur de planerade åtgärderna, i ljuset av deras direkta medel- och långsiktiga effekter på de offentliga finanserna, förväntas påverka de offentliga finansernas medel- och långfristiga hållbarhet samt en hållbar och inkluderande tillväxt. Bedömningen ska så långt det är möjligt beakta makroekonomiska risker som är en följd av klimatförändringarna och deras miljö- och fördelningseffekter."

c) Punkt 3 ska utgå.

11. Artiklarna 10 och 11 ska ersättas med följande:

"Artikel 10

Årlig budgetlagstiftning ska överensstämma med de nationella budgetmål på medellång sikt som avses i artikel 2 andra stycket e. Varje avvikelse ska vederbörligen förklaras.

Artikel 11

Detta direktiv ska inte hindra en medlemsstat, vid tillsättning av en ny regering, från att uppdatera sin medelfristiga budgetplan för att ta hänsyn till dess nya politiska prioriteringar. Medlemsstaten ska i ett sådant fall ange skillnaderna mellan den föregående och den nya medelfristiga budgetplanen."

12. Titeln på kapitel VI ska ersättas med: "INSYN I OFFENTLIGA FINANSER".

13. Artikel 12 ska ersättas med följande:

"Artikel 12

Medlemsstaterna ska säkerställa att åtgärder som vidtagits för iakttagande av kapitlen II, III och IV är konsekventa för och täcker alla offentliga delsektorer. Medlemsstaterna ska för detta ändamål särskilt ha konsekventa redovisningsregler och redovisningsförfaranden för offentlig förvaltning och ska säkerställa att bakomliggande insamlings- och bearbetningssystem för datauppgifter är tillförlitliga."

14. Artikel 14 ska ersättas med följande:

"Artikel 14

1. Inom ramen för de årliga och fleråriga budgetförfarandena ska medlemsstaterna offentliggöra information om organ och medel som inte ingår i de ordinarie budgetarna men som ingår i offentlig förvaltning, inbegripet i offentliga delsektorer. Medlemsstaterna ska även offentliggöra belopp avseende dessa organs och medels samlade inverkan på offentliga saldon och skulder.

2. Medlemsstaterna ska offentliggöra närmare uppgifter om hur skatteutgifter påverkar inkomster.

3. För alla offentliga delsektorer ska medlemsstaterna offentliggöra relevanta uppgifter om ansvarsförbindelser med potentiellt stor påverkan på offentliga budgetar, inklusive offentliga garantier, nödlidande lån och skulder som härrör från offentliga bolags verksamhet, inklusive deras omfattning. Medlemsstaterna ska så långt det är möjligt även offentliggöra uppgifter om katastrof- och klimatrelaterade ansvarsförbindelser. De uppgifter som offentliggörs ska i den mån det är möjligt beakta uppgifter om offentligfinansiella kostnader till följd av katastrof- och klimatrelaterade chocker. Medlemsstaterna ska offentliggöra information om den offentliga förvaltningens ägande i privata och offentliga bolag avseende belopp som är ekonomiskt signifikanta."

15. Artikel 16 ska ersättas med följande:

”Artikel 16

1. Senast den 31 december 2025, och därefter vart femte år ska kommissionen rapportera om det aktuella läget vad gäller följande:

a) Redovisningen för den offentliga sektorn från den offentliga förvaltningen inom unionen, varvid hänsyn ska tas till de framsteg som har gjorts sedan dess bedömning 2013 av hur ändamålsenliga de internationella redovisningsstandarderna för offentlig sektor är för medlemsstaterna.

b) Kapaciteten hos och uppgifter för oberoende finanspolitiska institutioner i unionen, med beaktande av de framsteg som gjorts sedan detta direktiv trädde i kraft, på grundval av resultaten från kommissionens databas för finanspolitisk styrning och samråd med berörda parter, för att utreda minimistandarder.

2. Senast den 31 december 2030 och därefter vart femte år ska kommissionen offentliggöra en översyn av hur ändamålsenligt detta direktiv är.”

Artikel 2

1. Medlemsstaterna ska senast den 31 december 2025 sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv.

2. När en medlemsstat antar dessa bestämmelser och andra författningar ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

3. Medlemsstaterna uppmuntras att för egen del och i unionens intresse upprätta egna jämförelsetabeller som så långt det är möjligt visar överensstämmelsen mellan detta direktiv och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa.

4. Medlemsstaterna ska underrätta kommissionen om texten till de centrala bestämmelser i nationell rätt som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

5. Kommissionen ska på grundval av relevant information från medlemsstaterna utarbeta en interimsrapport om genomförandet av de viktigaste bestämmelserna i detta direktiv som ska överlämnas till Europaparlamentet och rådet senast den 30 juni 2025.

Artikel 3

Detta direktiv träder i kraft samma dag som det offentliggörs i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 4

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Luxemburg den 29 april 2024.

På rådets vägnar

D. CLARINVAL

Ordförande

5 Rådets direktiv 2011/85/EU av den 8 november 2011 om krav på medlemsstaternas budgetramverk

23.11.2011 SV Europeiska unionens officiella tidning L 306/41

II

(Icke-lagstiftningsakter)

DIREKTIV

RÅDETS DIREKTIV 2011/85/EU

av den 8 november 2011

om krav på medlemsstaternas budgetramverk

EUROPEISKA UNIONENS RÅD HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, särskilt artikel 126.14 tredje stycket,

med beaktande av Europeiska kommissionens förslag,

med beaktande av Europaparlamentets yttrande [1],

med beaktande av Europeiska centralbankens yttrande [2], och

av följande skäl:

(1) Det finns ett behov av att utgå från erfarenheterna från den ekonomiska och monetära unionens första årtionde. Den senaste tidens ekonomiska utveckling har skapat nya utmaningar för det finanspolitiska arbetet över hela unionen och särskilt belyst behovet av ett större nationellt egenansvar och enhetliga krav på reglerna och förfarandena i medlemsstaternas budgetramverk. Särskilt viktigt är det att ange vad nationella myndigheter måste göra för att följa bestämmelserna i protokoll (nr 12) om förfarandet vid alltför stora underskott, fogat till fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) och till fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget), särskilt artikel 3.

(2) Medlemsstaternas regeringar och offentliga undersektorer har offentliga redovisningssystem, med bokföring, interna kontroller, finansiell rapportering och revision. Dessa system bör särskiljas från statistiska uppgifter, som avser de offentliga finansernas utfall enligt statistiska metoder, och från prognoser eller budgetering som avser de offentliga finansernas framtid.

(3) Heltäckande och tillförlitlig offentlig bokföringspraxis inom alla offentliga undersektorer är en förutsättning för att medlemsstaterna ska kunna ta fram jämförbar statistik av hög kvalitet. Interna kontroller bör säkerställa att de gällande bestämmelserna genomdrivs i alla offentliga undersektorer. Oberoende granskningar som genomförs av offentliga organ, såsom revisionsmyndigheter eller privata revisionsfirmor, bör främja bästa internationella praxis.

(4) Tillgången till uppgifter om de offentliga finanserna är avgörande för att unionens ram för budgetövervakning ska kunna fungera väl. Kontinuerlig tillgång till aktuella och tillförlitliga uppgifter om de offentliga finanserna är nyckeln till korrekt övervakning vid rätt tidpunkt, vilket i sin tur gör det möjligt att snabbt agera vid en oväntad utveckling av de offentliga finanserna. Ett viktigt inslag vid kvalitetssäkring av uppgifter om de offentliga finanserna är öppenhet och insyn, vilket måste innebära att sådana uppgifter offentliggörs regelbundet.

(5) För framställning av europeisk statistik för att utforma, tillämpa, övervaka och bedöma unionens politik infördes lagstiftning om statistik genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 223/2009 av den 11 mars 2009 om europeisk statistik [3]. I den förordningen föreskrevs också principer för utveckling, framställning och spridning av europeisk statistik: yrkesmässigt oberoende, opartiskhet, objektivitet, tillförlitlighet, statistisk konfidentialitet och kostnadseffektivitet, med exakta definitioner av alla dessa principer. Kommissionens befogenheter att granska statistiska uppgifter för förfarandet vid alltför stora underskott stärktes genom rådets ändrade förordning (EG) nr 479/2009 av den 25 maj 2009, om tillämpningen av det protokoll om förfarandet vid alltför stora underskott som är fogat till fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen [4].

[1] Europaparlamentets yttrande av den 28 september 2011 (ännu ej offentliggjort i EUT).
[2] EUT C 150, 20.5.2011, s. 1.
[3] EUT L 87, 31.3.2009, s. 164.
[4] EUT L 145, 10.6.2009, s. 1.

(6) Definitionerna av begreppen *offentlig*, *underskott* och *investering* fastställs i protokollet (nr 12) om förfarandet vid alltför stora underskott genom en hänvisning till det europeiska nationalräkenskapssystemet (ENS), som har ersatts av det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet i gemenskapen, antaget genom rådets förordning (EG) nr 2223/96 av den 25 juni 1996 om det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet i gemenskapen ([1]) (ENS 95).

(7) Tillgången till och kvaliteten på ENS 95-data är av avgörande betydelse när det gäller att se till att unionens ram för budgetövervakning fungerar på rätt sätt. ENS 95 är beroende av uppgifter som lämnas i intäkts- och kostnadsmässig redovisning. Denna redovisning är emellertid beroende av en tidigare sammanställning av uppgifter enligt kontantmetoden eller motsvarande. Dessa kan spela en viktig roll för att främja budgetövervakning vid rätt tidpunkt så att man undviker att betydande fel i budgeten upptäcks sent. Tidsserier med uppgifter enligt kontantmetoden om budgetutvecklingen kan visa på mönster som bör övervakas närmare. Budgetuppgifterna enligt kontantmetoden (eller motsvarande uppgifter från de offentliga räkenskaperna om uppgifter enligt kontantmetoden inte är tillgängliga) som ska offentliggöras bör som minimum innefatta ett samlat bokslut, totala intäkter och totala utgifter. I motiverade fall, till exempel där det finns ett stort antal kommunala organ, kan man för att kunna offentliggöra uppgifterna i tid använda sig av lämpliga uppskattningsmetoder som grundar sig på ett urval av organen, med efterföljande revidering med användning av de fullständiga uppgifterna.

(8) Vinklade och orealistiska makroekonomiska prognoser och budgetprognoser kan väsentligt minska den finanspolitiska planeringens effektivitet och därmed försvaga budgetdisciplinen, medan transparens och diskussioner om prognosmetoder väsentligt kan öka kvaliteten på makroekonomiska prognoser och budgetprognoser för finanspolitisk planering.

(9) Öppenhet och insyn är avgörande för att säkerställa att de prognoser som används för budgetpolitiken är realistiska, vilket bör innebära allmän tillgång inte endast till de officiella makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna som utarbetas för den finanspolitiska planeringen, utan även till de metoder, antaganden och relevanta parametrar som dessa prognoser bygger på.

(10) Känslighetsanalys och motsvarande budgetprognoser som komplement till det mest sannolika makroekonomiska scenariot gör det möjligt att analysera hur de viktigaste finanspolitiska variablerna skulle utvecklas vid olika antaganden om tillväxt och räntor och skulle således väsentligt minska riskerna för att budgetdisciplinen äventyras av prognosfel.

([1]) EGT L 310, 30.11.1996, s. 1.

(11) Kommissionens prognoser och information om de modeller som de baserar sig på kan ge medlemsstaterna ett användbart riktmärke för deras mest sannolika makroekonomiska scenario och stärker validiteten i de prognoser som används i budgetarbetet. Emellertid kommer den utsträckning i vilken medlemsstaterna kan förväntas jämföra de prognoser som används i budgetarbetet med kommissionens prognoser att variera, beroende på tidsplanen för prognosförberedelserna samt på hur jämförbara prognosmetoderna och antagandena är. Prognoser från andra oberoende organ kan också vara värdefulla för avstämning.

(12) Signifikanta skillnader mellan det valda makroekonomiska scenariot och kommissionens prognos bör beskrivas och skäl till dessa skillnader bör anges, särskilt om antaganden om nivån eller ökningstakten för externa variabler avviker signifikant från värdena i kommissionens prognoser.

(13) Med tanke på kopplingarna mellan medlemsstaternas budgetar och unionens budget bör kommissionen, som ett stöd till medlemsstaterna när de upprättar sina budgetprognoser, tillhandahålla prognoser för unionens utgifter, baserade på den planerade utgiftsnivån i det fleråriga budgetramverket.

(14) För att underlätta utarbetandet av de prognoser som används för budgetplaneringen och förklara skillnader mellan medlemsstaternas och kommissionens prognoser, bör medlemsstaterna varje år ges möjlighet att med kommissionen diskutera de antaganden som ligger till grund för utarbetandet av de makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna.

(15) De offentliga makroekonomiska prognosernas och budgetprognosernas kvalitet höjs på ett avgörande sätt genom regelbunden, objektiv och omfattande utvärdering på grundval av objektiva kriterier. En grundlig utvärdering inbegriper en noggrann undersökning av ekonomiska antaganden, jämförelser med andra institutioners prognoser och utvärdering av tidigare prognosers utfall.

(16) Med tanke på att medlemsstaternas regelbaserade budgetramverk visat sig effektivt förstärka det nationella ansvarstagandet avseende unionens finanspolitiska regler för att främja budgetdisciplin, bör en hörnsten för unionens förstärkta ram för budgetövervakning vara kraftfulla landsspecifika numeriska finanspolitiska regler som överensstämmer med unionens budgetmål. Kraftfulla numeriska finanspolitiska regler bör förses med noga angivna

måldefinitioner, i förening med mekanismer för effektiv övervakning vid rätt tidpunkt. Dessa regler bör grundas på en tillförlitlig och oberoende analys utförd av oberoende organ eller organ som är funktionellt oberoende av medlemsstaternas fiskala myndigheter. Dessutom har politiska erfarenheter visat att för att numeriska finanspolitiska regler ska fungera effektivt måste bristande efterlevnad få konsekvenser där kostnaderna kan handla om enbart anseende.

(17) Enligt protokollet (nr 15) om vissa bestämmelser angående Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland fogat till EU-fördraget och till EUF-fördraget, är de i protokollet (nr 12) om förfarandet vid alltför stora underskott som är fogat till de fördragen omnämnda referensvärdena inte direkt bindande för Förenade kungariket. Därför bör Förenade kungariket inte omfattas av skyldigheten att tillämpa numeriska finanspolitiska regler som effektivt främjar iakttagande av de specifika referensvärdena för det alltför stora underskottet och den därmed sammanhängande skyldigheten att de fleråriga målen i budgetramverken på medellång sikt ska överensstämma med dessa regler.

(18) Medlemsstaterna bör undvika konjunkturförstärkande finanspolitik och budgetkonsolideringsinsatserna bör vara större under ekonomiskt goda tider. Noga angivna numeriska finanspolitiska regler främjar dessa mål och bör återspeglas i medlemsstaternas årliga budgetlagstiftning.

(19) För att den nationella finanspolitiska planeringen ska överensstämma med både den preventiva och den korrigerande aspekten av stabilitets- och tillväxtpakten måste den vara flerårig och särskilt ha som mål att nå budgetmålen på medellång sikt. Budgetramverk på medellång sikt är nödvändiga för att se till att medlemsstaternas budgetramverk överensstämmer med unionslagstiftningen. Stabilitets- och tillväxtpaktens preventiva och korrigerande aspekter bör inte betraktas var för sig, vilket är andan i rådets förordning (EG) nr 1466/97 av den 7 juli 1997 om förstärkning av övervakningen av de offentliga finanserna samt övervakningen och samordningen av den ekonomiska politiken [1] samt rådets förordning (EG) nr 1467/97 av den 7 juli 1997 om påskyndande och förtydligande av tillämpningen av förfarandet vid alltför stora underskott [2].

(20) Även om godkännandet av den årliga budgetlagstiftningen är nyckelfasen i den budgetprocess där viktiga budgetbeslut fattas i medlemsstaterna, så får flertalet finanspolitiska åtgärder budgeteffekter som går långt utöver den årliga budgetprocessen. Ett ettårsperspektiv är därför en dålig grund för sund budgetpolitik. För att bygga in ett flerårigt budgetperspektiv i unionens ram för budgetövervakning, bör planeringen av årlig budgetlagstiftning grundas på flerårig finanspolitisk planering med budgetramverket på medellång sikt som utgångspunkt.

(21) Detta budgetramverk på medellång sikt bör bland annat innefatta prognoser för varje större utgifts- och inkomstpost för innevarande och senare budgetår, vid oförändrad politik. Varje medlemsstat bör på lämpligt sätt kunna fastställa vilken politik som förblir oförändrad och offentliggöra detta tillsammans med de antaganden som gjorts, metoder som använts och andra relevanta parametrar.

(22) Detta direktiv bör inte hindra en ny regering i en medlemsstat från att uppdatera det medelfristiga budgetramverket så att det återspeglar dess egna prioriteringar. I detta fall bör den nya regeringen lyfta fram skillnaderna i förhållande till det föregående medelfristiga budgetramverket.

(23) Bestämmelserna i EUF-fördragets ramverk för budgetövervakning, och särskilt i stabilitets- och tillväxtpakten, är tillämpliga på hela den offentliga sektorn med undersektorerna stat, delstater, kommuner och socialförsäkring enligt definitionen i förordning (EG) nr 2223/96.

(24) Flera medlemsstater har genomgått en omfattande decentralisering där budgetbefogenheter har delegerats till regionala och lokala myndigheter. Därmed har dessa myndigheter fått en betydligt större roll för att se till att stabilitets- och tillväxtpakten följs. Det bör särskilt säkerställas att den offentliga sektorns alla undersektorer omfattas av skyldigheterna och förfarandena i det nationella budgetramverket i synnerhet, men inte bara i dessa medlemsstater.

(25) För att effektivt främja budgetdisciplin och hållbara offentliga finanser bör budgetramverket omfatta de offentliga finanserna som helhet. Särskild uppmärksamhet bör av detta skäl ägnas den offentliga sektorns organ och medel som inte ingår i de ordinarie budgetarna på undersektorsnivå som direkt eller på medellång sikt påverkar de offentliga finansernas ställning i medlemsstaterna. Deras samlade inverkan på den offentliga sektorns saldon och skulder bör läggas fram inom ramen för de årliga budgetförfarandena och budgetplanerna på medellång sikt.

[1] EGT L 209, 2.8.1997, s. 1.
[2] EGT L 209, 2.8.1997, s. 6.

(26) Vidare bör förekomsten av ansvarsförbindelser också ägnas ordentlig uppmärksamhet. Närmare bestämt innefattar ansvarsförbindelser skyldigheter som kan uppstå beroende på om en eventuell framtida händelse inträffar, eller aktuella skyldigheter där betalning troligen inte kommer att ske eller beloppet för den troliga betalningen inte kan mätas på ett tillförlitligt sätt. Det gäller exempelvis relevant information om statliga garantier, förväntade förluster på lån och ansvarsförbindelser som uppkommit i samband med offentliga företags verksamhet, inbegripet, när så är lämpligt, sannolikheten för att en ansvarsförbindelse kommer att behöva lösas in samt eventuellt datum för detta. Marknadens känslighet bör beaktas på lämpligt sätt.

(27) Kommissionen bör regelbundet följa genomförandet av detta direktiv. Bästa praxis avseende bestämmelserna i detta direktiv som handlar om de olika aspekterna av nationella budgetramverk bör fastställas och spridas.

(28) Eftersom målet för detta direktiv, nämligen enhetligt iakttagande av budgetdisciplin i enlighet med EUF-fördraget, inte i tillräcklig utsträckning kan uppnås av medlemsstaterna och de därför bättre kan uppnås på unionsnivå, kan unionen vidta åtgärder i enlighet med subsidiaritetsprincipen i artikel 5 i EU-fördraget. I enlighet med proportionalitetsprincipen i samma artikel går detta direktiv inte utöver vad som är nödvändigt för att uppnå detta mål.

(29) I enlighet med punkt 34 i det interinstitutionella avtalet om bättre lagstiftning [1] uppmuntras medlemsstaterna att för egen del och i unionens intresse upprätta egna tabeller som så långt det är möjligt visar överensstämmelsen mellan detta direktiv och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dessa tabeller.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I

SYFTE OCH DEFINITIONER

Artikel 1

I detta direktiv fastställs närmare regler för hur budgetramverken i medlemsstaterna ska vara utformade. Dessa regler är nödvändiga för att säkerställa att medlemsstaterna uppfyller sina åtaganden enligt EUF-fördraget för att undvika alltför stora offentliga underskott.

Artikel 2

I detta direktiv ska definitionerna av *offentlig, underskott* och *investering* i artikel 2 i protokollet (nr 12) om förfarandet vid alltför stora underskott som är fogat till EU-fördraget och till EUF-fördraget gälla. Definitionen av den offentliga sektorns undersektorer i punkt 2.70 i bilaga A till förordning (EG) nr 2223/96 ska också gälla.

Dessutom gäller följande definition:

budgetramverk: den uppsättning mekanismer, förfaranden, regler och institutioner som den offentliga sektorns budgetpolitik vilar på, särskilt

a) system för budgeträkenskaper och statistisk rapportering,

b) regler och förfaranden för utarbetandet av prognoser för budgetplaneringen,

c) landsspecifika numeriska finanspolitiska regler, som bidrar till att medlemsstaternas finanspolitik stämmer överens med deras respektive skyldigheter enligt EUF-fördraget i form av en summerande indikator på budgetutfallet, exempelvis det offentliga budgetunderskottet, upplåningen, skulderna eller någon av deras huvudkomponenter,

d) budgetförfaranden som innehåller regler för att underbygga budgetprocessens alla faser,

e) budgetramverk på medellång sikt som ingår i den nationella budgetprocessen och ger finanspolitiken ett längre tidsperspektiv än årsbudgetarnas, inklusive fastställandet av politiska prioriteringar och budgetmål på medellång sikt,

f) mekanismer för oberoende övervakning och analys för att öka öppenheten och insynen i delar av budgetprocessen,

g) mekanismer och regler för budgetrelationer mellan myndigheter inom den offentliga sektorns olika undersektorer.

KAPITEL II

RÄKENSKAPER OCH STATISTIK

Artikel 3

1. När det gäller nationella system för offentliga räkenskaper ska medlemsstaterna ha inrättat offentliga räkenskapssystem som heltäckande och konsekvent omfattar den offentliga sektorns alla undersektorer samt innehåller nödvändig information för att ta fram bokföringsuppgifter med syftet att framställa uppgifter baserade på ENS 95. Dessa offentliga räkenskapssystem ska vara föremål för interna kontroller och oberoende revision.

[1] EUT C 321, 31.12.2003, s. 1.

2. Medlemsstaterna ska se till att budgetuppgifter punktligt och regelbundet offentliggörs för alla den offentliga sektorns undersektorer enligt definitionen i förordning (EG) nr 2223/96. Medlemsstaterna ska särskilt offentliggöra

a) budgetuppgifter enligt kontantmetoden (eller likvärdiga uppgifter från de offentliga räkenskaperna om uppgifter enligt kontantmetoden inte är tillgängliga) enligt följande tidsintervall:

— månatligen per undersektor för staten, delstatsregeringar och socialförsäkringarna, före följande månads utgång, och

— kvartalsvis för den kommunala sektorn, före slutet av det följande kvartalet,

b) en detaljerad jämförelsetabell som visar metoden för övergång mellan uppgifter enligt kontantmetoden (eller motsvarande uppgifter ur de offentliga räkenskaperna om uppgifter enligt kontantmetoden inte är tillgängliga) och uppgifter baserade på ENS 95-standarden.

KAPITEL III

PROGNOSER

Artikel 4

1. Medlemsstaterna ska se till att finanspolitisk planering grundar sig på realistiska makroekonomiska prognoser och budgetprognoser, baserade på de mest aktuella uppgifterna. Budgetplaneringen ska baseras på det mest sannolika makroekonomiska scenariot eller på ett försiktigare scenario. De makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna ska jämföras med kommissionens senast uppdaterade prognoser och, när så är lämpligt, med andra oberoende organs prognoser. Signifikanta skillnader mellan det valda makroekonomiska scenariot och kommissionens prognos ska motiveras, särskilt om nivån eller ökningstakten för variabler i externa antaganden avviker signifikant från värdena i kommissionens prognoser.

2. Kommissionen ska offentliggöra de metoder, antaganden och relevanta parametrar som ligger till grund för dess makroekonomiska prognoser och budgetprognoser.

3. Som stöd till medlemsstaterna när de upprättar sina budgetprognoser ska kommissionen tillhandahålla prognoser för unionens utgifter, baserat på den planerade utgiftsnivån i det fleråriga budgetramverket.

4. Inom ramen för en känslighetsanalys ska de makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna innefatta undersökningar av de viktigaste finanspolitiska variablernas utveckling vid olika antaganden om tillväxt och räntor. De olika antaganden som används i makroekonomiska prognoser och budgetprognoser ska vägledas av utfallet av tidigare prognoser och i största möjliga utsträckning ta hänsyn till relevanta riskscenarier.

5. Medlemsstaterna ska ange vilken institution som är ansvarig för utarbetandet av makroekonomiska prognoser och budgetprognoser och offentliggöra de officiella makroekonomiska prognoser och budgetprognoser som utarbetats för finanspolitisk planering, inklusive metoder, antaganden och relevanta parametrar som ligger till grund för dessa prognoser. Medlemsstaterna och kommissionen ska minst en gång om året hålla en teknisk dialog om de antaganden som ligger till grund för utarbetandet av de makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna.

6. De makroekonomiska prognoserna och budgetprognoserna för finanspolitisk planering ska genomgå en regelbunden, objektiv och fullständig utvärdering på grundval av objektiva kriterier, inklusive utvärdering i efterhand. Resultaten av den utvärderingen ska offentliggöras och på lämpligt sätt beaktas i framtida makroekonomiska prognoser och budgetprognoser. Om det vid utvärderingen upptäcks en signifikant systematisk avvikelse som har påverkat de makroekonomiska prognoserna under minst fyra år i rad ska den berörda medlemsstaten vidta de åtgärder som krävs och offentliggöra dessa.

7. Kommissionen (Eurostat) ska var tredje månad offentliggöra medlemsstaternas underskotts- och skuldnivåer per kvartal.

KAPITEL IV

NUMERISKA FINANSPOLITISKA REGLER

Artikel 5

Medlemsstaterna ska tillämpa numeriska finanspolitiska regler som är specifika för dem och som effektivt främjar att de uppfyller sina skyldigheter enligt EUF-fördraget på budgetpolitikens område inom ramen för en flerårig horisont för den offentliga sektorn som helhet. Dessa regler ska särskilt främja

a) iakttagande av referensvärdena för underskott och skulder som fastställts i enlighet med EUF-fördraget,

b) beslut om flerårig finanspolitisk planering, inklusive iakttagande av medlemsstaternas budgetmål på medellång sikt.

Artikel 6

1. Utan att det påverkar EUF-fördragets bestämmelser om unionens ram för budgetövervakning ska följande specificeras i de landsspecifika numeriska finanspolitiska reglerna:

a) Måldefinition och tillämpningsområde för reglerna.

b) Effektiv och punktlig övervakning av hur reglerna iakttas, baserad på en tillförlitlig och oberoende analys utförd av oberoende organ eller organ som är funktionellt oberoende av medlemsstaternas budgetmyndigheter.

c) Konsekvenser om reglerna inte iakttas.

2. Om de numeriska finanspolitiska reglerna innehåller undantagsklausuler, ska det i dessa klausuler anges ett begränsat antal särskilda omständigheter i överensstämmelse med medlemsstaternas skyldigheter enligt EUF-fördraget på budgetpolitikens område samt strikta förfaranden där tillfälliga avvikelser från reglerna medges.

Artikel 7

Medlemsstaternas årliga budgetlagstiftning ska återspegla deras landsspecifika gällande numeriska finanspolitiska regler.

Artikel 8

Artiklarna 5–7 ska inte gälla Förenade kungariket.

KAPITEL V

BUDGETRAMVERK PÅ MEDELLÅNG SIKT

Artikel 9

1. Medlemsstaternas ska inrätta ett trovärdigt och effektivt budgetramverk på medellång sikt, som tryggar införande av en finanspolitisk planeringshorisont på minst tre år för att se till att den nationella finanspolitiska planeringen har ett flerårsperspektiv.

2. Budgetramverken på medellång sikt ska innehålla förfarandena för upprättande av följande:

a) Övergripande och transparenta fleråriga budgetmål för offentliga underskott, skulder och andra sammanfattande finanspolitiska indikatorer, t.ex. utgifter, för att se till att dessa överensstämmer med gällande numeriska finanspolitiska regler enligt kapitel IV.

b) Prognoser för den offentliga sektorns alla större utgifts- och inkomstposter med närmare detaljer för den statliga nivån och socialförsäkringsnivån, för innevarande och senare budgetår, vid oförändrad politik.

c) En beskrivning av planerade politiska åtgärder på medellång sikt som påverkar den offentliga sektorns finanser, fördelade på större utgifts- och inkomstposter, som visar hur korrigeringen i riktning mot budgetmålen på medellång sikt ska uppnås i förhållande till prognoser vid oförändrad politik.

d) En utvärdering av hur de planerade åtgärderna, i ljuset av deras långsiktiga effekter för den offentliga sektorns finanser, förväntas påverka de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet.

3. Prognoser som godkänts i samband med budgetramverket på medellång sikt ska utgå från realistiska makroekonomiska prognoser och budgetprognoser enligt kapitel III.

Artikel 10

Årlig budgetlagstiftning ska överensstämma med bestämmelserna i budgetramverket på medellång sikt. Framtagandet av den årliga budgeten ska särskilt grunda sig på de inkomst- och utgiftsprognoser och prioriteringar som utgår från budgetramverket på medellång sikt enligt artikel 9.2. Varje avvikelse från dessa bestämmelser ska vederbörligen förklaras.

Artikel 11

Ingen bestämmelse i detta direktiv ska hindra en ny regering i en medlemsstat från att uppdatera det medelfristiga budgetramverket så att det återspeglar dess egna prioriteringar. I detta fall ska den nya regeringen ange skillnaderna i förhållande till det föregående medelfristiga budgetramverket.

KAPITEL VI

INSYN I DEN OFFENTLIGA SEKTORNS FINANSER OCH HELTÄCKANDE BUDGETRAMVERK

Artikel 12

Medlemsstaterna ska se till att åtgärder som vidtagits för iakttagande av kapitlen II, III och IV är konsekvent för, och täcker alla, offentliga undersektorer. Detta ska särskilt förutsätta att redovisningsregler och redovisningsförfaranden är konsekventa och att bakomliggande insamlings- och bearbetningssystem för datauppgifter är tillförlitliga.

Artikel 13

1. Medlemsstaterna ska införa lämpliga samordningsmekanismer för den offentliga sektorns undersektorer för att se till att samtliga undersektorer på ett heltäckande och konsekvent sätt omfattas av finanspolitisk planering, landsspecifika numeriska finanspolitiska regler, framtagning av budgetprognoser och införande av flerårsplanering i enlighet med det fleråriga budgetramverket.

2. För att främja ansvar på finanspolitikens område ska det klart anges vilket budgetansvar offentliga myndigheter inom olika offentliga undersektorer har.

Artikel 14

1. Inom ramen för de årliga budgetförfarandena ska medlemsstaterna identifiera och presentera den offentliga sektorns alla organ och medel som inte ingår i de ordinarie budgetarna på undersektorsnivå, tillsammans med annan relevant information. Den samlade inverkan på den offentliga sektorns saldon och skulder av dessa organ och medel inom den offentliga sektorn ska presenteras inom ramen för de årliga budgetförfarandena och budgetplanerna på medellång sikt.

2. Medlemsstaterna ska offentliggöra närmare uppgifter om hur skatteutgifter påverkar inkomster.

3. För alla offentliga undersektorer ska medlemsstaterna offentliggöra relevanta uppgifter om ansvarsförbindelser med potentiellt stor påverkan på offentliga budgetar, inklusive offentliga garantier, förväntade förluster på lån och ansvarsförbindelser i samband med offentliga företags verksamhet, inklusive deras omfattning. Medlemsstaterna ska också offentliggöra information om den offentliga sektorns ägande i privata och offentligägda företag avseende belopp som är ekonomiskt signifikanta.

KAPITEL VII

SLUTBESTÄMMELSER

Artikel 15

1. Medlemsstaterna ska sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 31 december 2013. De ska till kommissionen genast överlämna texten till dessa bestämmelser. Rådet uppmanar medlemsstaterna att, för egen del och i unionens intresse, upprätta egna jämförelsetabeller som så långt det är möjligt illustrerar korrelationen mellan direktivet och införlivandeåtgärderna samt att offentliggöra dem.

2. När medlemsstater antar dessa bestämmelser ska de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen ska göras ska varje medlemsstat själv utfärda.

3. Kommissionen ska på grundval av relevant information från medlemsstaterna utarbeta en interimsrapport om genomförandet av de viktigaste bestämmelserna i detta direktiv som ska överlämnas till Europaparlamentet och rådet senast den 14 december 2012.

4. Medlemsstaterna ska till kommissionen överlämna texten till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 16

1. Senast den 14 december 2018 ska kommissionen offentliggöra en översyn av hur ändamålsenliga detta direktiv är.

2. I översynen ska bland annat följande punkter utvärderas:

a) Statistikkraven för den offentliga sektorns samtliga undersektorer.

b) Utformningen av och ändamålsenlighet hos medlemsstaternas numeriska finanspolitiska regler.

c) Den allmänna transparensen hos medlemsstaternas offentliga finanserna.

3. Senast den 31 december 2012 ska kommissionen utvärdera hur ändamålsenliga de internationella standarderna för offentlig redovisning är för medlemsstaterna.

Artikel 17

Detta direktiv träder i kraft den tjugonde dagen efter det att det har offentliggjorts i *Europeiska unionens officiella tidning*.

Artikel 18

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 8 november 2011.

På rådets vägnar
J. VINCENT-ROSTOWSKI
Ordförande

Bilaga 6

Skattefrihet för jobbpremie

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 4

Bilaga till avsnitt 13.2

1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Jobbpremie – ett incitament för att öka drivkrafterna till självförsörjning, lämnas förslag om en ny tidsbegränsad statlig ersättning (jobbpremie) till den som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2001:453) och som därefter får inkomst av anställning och inte längre får försörjningsstöd. Syftet med jobbpremien är att öka de ekonomiska drivkrafterna till arbete och självförsörjning. I promemorian föreslås att premien regleras i en ny förordning om statlig jobbpremie. Försäkringskassan ska, efter ansökan, pröva och betala ut jobbpremien. Premien beräknas på den sökandes bruttolön, dock som högst till 3 750 kronor per månad i maximalt 18 månader under en tvåårsperiod. Förordningen (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet föreslås ändras för att göra det möjligt för Skatteverket att lämna ut uppgifter från beskattningsdatabasen till Försäkringskassan i den utsträckning det behövs för Försäkringskassans beräkning och kontroll av ersättning enligt förordningen om statlig jobbpremie. Jobbpremien föreslås vara skattefri enligt inkomstskattelagen (1999:1229). Ändringen i inkomstskattelagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Förordningsändringarna föreslås träda i kraft den dag som regeringen bestämmer.

2 Promemorians lagförslag

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs det i inkomstskattelagen (1999:1229) ska införas en ny paragraf, 11 kap. 36 a § och närmast före 11 kap. 36 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	11 kap.
	Jobbpremie
	36 a § *En statlig ersättning till den som under viss tid har fått försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (2025:000) och som därefter får inkomst av anställning samt inte får försörjningsstöd (jobbpremie) är skattefri.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av promemorian Jobbpremie – ett incitament för att öka drivkrafterna till självförsörjning, har yttranden kommit in från Arbetsförmedlingen, Arvika kommun, Barnombudsmannen, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Eksjö kommun, Enköpings kommun, Eskilstuna kommun, Funktionsrätt Sverige, Föreningen Sveriges Socialchefer, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Malmö, Göteborgs kommun, Halmstads kommun, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Integritetsskyddsmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Sundsvall, Konjunkturinstitutet, Landsorganisationen i Sverige, Lunds universitet, Länsstyrelsen i Gävleborg, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Östergötland, Malmö kommun, Motala kommun, Myndigheten för delaktighet, Norrköpings kommun, Gotlands kommun, Ronneby kommun, Saco, Skatteverket, Socialstyrelsen Sollentuna kommun, Stockholms kommun, Sveriges Kommuner och Regioner, Trelleborgs kommun, Umeå universitet, Utbetalningsmyndigheten, Älmhults kommun, Örebro kommun och Örnsköldsviks kommun.

Yttrande har även inkommit från Akademikerförbundet SSR.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Alingsås kommun, Borgholms kommun, Båstads kommun, Falu kommun, Förvaltningsrätten i Härnösand, Hässleholms kommun, Kalix kommun, Riksdagens ombudsmän, Sandvikens kommun, Strömsunds kommun, Sveriges stadsmissioner, Umeå kommun och Västra Götalandsregionen.

Bilaga 7

Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 4

Bilaga till avsnitt 13.3.

1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta föreslås att skattesatsen för den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta ska sänkas från 25 procent till 20 procent av skattepliktig inkomst som inte utgör sjöinkomst.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026 och tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2025.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 §[1]	
Särskild inkomstskatt tas ut med *25* procent av skattepliktig inkomst. Särskild inkomstskatt tas dock ut med 15 procent av skattepliktig inkomst beträffande inkomster som avses i 5 § första stycket 12.	Särskild inkomstskatt tas ut med *20* procent av skattepliktig inkomst. Särskild inkomstskatt tas dock ut med 15 procent av skattepliktig inkomst beträffande inkomster som avses i 5 § första stycket 12.
Öretal som uppkommer vid beräkning av skatten bortfaller.	

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas på inkomster som tas emot efter den 31 december 2025.

[1] Senaste lydelse 2017:1204.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av promemorian Sänkt särskild inkomstskatt för utomlands bosatta har yttranden kommit in från Arbetsförmedlingen, Ekonomistyrningsverket, Föreningen Svenskar i Världen, Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Konjunkturinstitutet, Landsorganisationen i Sverige, Pensionsmyndigheten, Skatteverket, Svenskt Näringsliv, Tillväxtverket och Tjänstemännens centralorganisation.

Yttrande har även inkommit från Skattebetalarnas Förening.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Företagarförbundet Fria Företagare, Näringslivets Skattedelegation, Pensionärernas riksorganisation, Sveriges akademikers centralorganisation och Sveriges Kommuner och Regioner.

Bilaga 8

Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av betänkandet (SOU 2024:36) 2

2 Betänkandets lagförslag 6

3 Förteckning över remissinstanserna 25

4 Sammanfattning av promemorian 26

5 Promemorians lagförslag i relevant del 27

6 Förteckning över remissinstanserna 28

7 Lagrådsremissens lagförslag 29

8 Lagrådets yttrande 43

1 Sammanfattning av betänkandet (SOU 2024:36)

En ny modell för beräkning av gränsbelopp

Kommittén föreslår en ny modell för beräkning av gränsbeloppet för delägare i fåmansföretag. I den nya modellen ersätts dagens förenklingsregel och huvudregel med en gemensam regel som ska användas av samtliga delägare. I modellen införs ett grundbelopp och dagens löneuttagskrav och kapitalandelskrav ersätts med ett schabloniserat avdrag för egen lön, ett s.k. löneavdrag. Alla som har investerat mer än 100 000 kronor i företaget får även tillgodoräkna sig en ränta på den överskjutande investeringen i företaget vid beräknandet av gränsbeloppet. Räntan på sparade utdelningsutrymmen slopas.

Ett högre grundbelopp ersätter dagens förenklingsregel

Kommittén föreslår att ett grundbelopp liknande det som finns i dagens förenklingsregel ska utgöra ett golv för gränsbeloppet och uppgå till fyra inkomstbasbelopp per företag. Det motsvarar 304 800 kronor vid 2024 års inkomstbasbelopp. Grundbeloppet ska fördelas på andelarna i företaget. Delägare som äger andelar i mer än ett företag ska fördela grundbeloppet mellan företagen om det totala beloppet annars skulle överstiga fyra inkomstbasbelopp. Fördelningen mellan företagen ska ske i proportion till ägd andel i respektive företag.

Ett löneavdrag ersätter dagens löneuttagskrav och kapitalandelskrav

Kommittén föreslår att dagens löneuttagskrav och kapitalandelskrav slopas, vilket medför att alla delägare kan få möjlighet att tillgodoräkna sig ett lönebaserat utrymme vid beräkning av gränsbeloppet. Det lönebaserade utrymmet utgör 50 procent av den del av löneunderlaget som fördelas på delägarens andelar i företaget och som överstiger ett löneavdrag på åtta inkomstbasbelopp. Det lönebaserade utrymmet fördelas med lika belopp på delägarens andelar i företaget. Avdraget på åtta inkomstbasbelopp (motsvarande 609 600 kronor vid 2024 års inkomstbasbelopp) ersätter löneuttagskravet och kapitalandelskravet i nuvarande regler, och syftar också till att på ett schabloniserat sätt undanta delägarnas egna löner från företagets löneunderlag.

Genom att ta bort kapitalandelskravet bedömer kommittén att de särskilda bestämmelserna om lättnader i beskattningen av personaloptioner görs mer effektiva när det gäller att attrahera och behålla nyckelkompetens i växande företag. De som förvärvar andelar med stöd av de särskilda reglerna om personaloptioner uppfyller i normalfallet inte kapitalandelskravet och har då inte möjlighet att ta del av ett lönebaserat utrymme. Med förslaget kan de däremot ta del av ett lönebaserat utrymme om företaget växer och anställer, och därför har en hög lönesumma då optionen nyttjas för att förvärva andelar.

Det lönebaserade utrymmet kommer även fortsättningsvis att begränsas till maximalt 50 gånger delägarens eller närståendes lön.

Om två makar är delägare i samma företag ska det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt för makarnas andelar och därefter fördelas med lika belopp på makarnas andelar i företaget.

Ränta på omkostnadsbelopp

Kommittén föreslår att alla delägare ska få öka gränsbeloppet med en ränta motsvarande statslåneräntan ökad med nio procentenheter på den del av andelarnas omkostnadsbelopp som överstiger 100 000 kronor. Kravet på att investeringen ska överstiga 100 000 kronor medför att bestämmelsen gynnar de som gör större investeringar, utan att komplicera beräkningarna för de som endast gjort mindre investeringar. Nivån på grundbeloppet har valts delvis för att även kompensera för detta avdrag.

Kommittén föreslår även att index- och kapitalunderlagsreglerna slopas från och med den 1 januari 2026. Bestämmelserna får dock genom en övergångsregel tillämpas för beskattningsår som avslutas före den 1 januari 2029.

Ingen uppräkningsränta på sparade utdelningsutrymmen

Kommittén föreslår att ränteuppräkningen på sparade utdelningsutrymmen tas bort av förenklingsskäl.

Den nuvarande dotterföretagsdefinitionen avskaffas för aktiebolag

Kommittén föreslår även att den nuvarande dotterföretagsdefinitionen avskaffas till den del som avser aktiebolag. Detta innebär att bedömningen av om ett företag är ett dotterföretag i stället ska göras enligt civilrättsliga regler. Kommittén föreslår dock att dotterbolagsdefinitionen för handelsbolag och i utlandet delägarbeskattade juridiska personer ska finnas kvar eftersom det annars skulle vara oklart hur löneunderlaget i dessa ska fördelas.

Kommittén föreslår också en regel som begränsar möjligheterna att beräkna löneunderlag på löner i vissa dotterföretag där det aktiekapital som moderföretaget innehar representerar en mindre del av det totala kapitalet i dotterföretaget. Om externa investerare tillfört kapital till dotterföretaget på annat sätt än genom aktier, till exempel genom aktieägartillskott eller genom andra delägarrätter, och detta kapital överstiger aktiekapitalet och 25 miljoner kronor, får ersättningar till arbetstagare i det dotterföretaget inte räknas med vid beräkning av löneunderlaget. Vid den prövningen ska det bortses från sådana kapitaltillskott som lämnats av samtliga ägare i dotterföretaget i proportion till deras andel i dotterföretagets aktiekapital.

Ett gemensamt takbelopp för utdelning och kapitalvinst införs

Kommittén föreslår även att det införs ett gemensamt takbelopp för tjänste-beskattning för kapitalvinster och utdelningar. Förslaget innebär att dagens två olika takbelopp slås ihop till ett gemensamt belopp. Enligt förslaget ska takbeloppet uppgå till 90 inkomstbasbelopp (vilket i dag gäller för utdelning) och avse både utdelningar

och kapitalvinster som beskattats som tjänsteinkomster under beskattningsåret samt de två föregående beskattningsåren. Takbeloppet ska gälla utdelningar och kapitalvinster som betalas till delägaren och dennes närstående.

Närståendebegreppet i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) begränsas

Kommittén föreslår även att det införs ett snävare närståendebegrepp som ska gälla för 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229). Den föreslagna definitionen innebär att syskonkretsen inte ska betraktas som närstående.

Karensregeln och vissa andra tidsgränser sänks med ett år

Kommittén föreslår att dagens tidsgränser genomgående ska sänkas med ett år, till beskattningsåret och de fyra föregående eller efterföljande beskattningsåren. Detta har betydelse för flera olika delar av fåmansföretagsreglerna. Framför allt har det betydelse för bedömningen av hur länge en andel ska anses kvalificerad efter att en andelsägare har slutat att vara verksam i betydande omfattning i företaget eller för bedömningen av bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet.

Kommittén föreslår att vid tillämpningen av dessa regler ska endast förhållandena under beskattningsåret och de fyra föregående beskattningsåren ha betydelse för bedömningen. Enligt dagens regler ska förhållanden under beskattningsåret och de fem föregående beskattningsåren beaktas. Förslaget innebär t.ex. att det endast kommer vara de fyra föregående beskattningsåren som kommer att ha betydelse vid bedömningen av om andelsägaren eller någon närstående har varit verksam i betydande omfattning i företaget.

Vidare ska en andel endast anses kvalificerad fyra beskattningsår efter att ett företag har upphört att vara ett fåmansföretag. Även bedömningen av om utomståenderegeln är tillämplig påverkas av hur lång tid som ska beaktas. Genom att en kortare tidsperiod ska läggas till grund för de olika skattemässiga bedömningarna kan tillämpningen av reglerna förenklas. Kommittén föreslår dock att effekterna av en kortare karenstid bör utvärderas fem år efter att förslaget har trätt i kraft.

Utomståenderegeln

Kommittén föreslår att kravet på utomstående ägande i betydande omfattning bör preciseras i lagtexten. Detta krav bör uttryckligen anges uppgå till minst 30 procent. Enligt kommitténs beräkningar borde nivån egentligen ligga högre, men kommittén anser att den nivå som har etablerats i praxis och som företagen därför har inrättat sig efter inte bör ändras. Dessutom kan denna säkerhetsmarginal motivera införandet av en skarp gräns utan undantag. Kommittén anser inte att utomståenderegeln bör ändras i något annat avseende. Därigenom kommer den praxis som har utvecklats på området även fortsättningsvis vara tillämplig.

Bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet

Kommittén har även analyserat om bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet kan förändras för att villkoren för små och medelstora företag ska förbättras, särskilt i fråga om deras möjlighet att växa, anställa och attrahera kapital. Kommittén anser dock inte att bestämmelserna om samma eller likartad verksamhet bör ändras. Därigenom kommer den praxis som har utvecklats på området även

fortsättningsvis vara tillämplig. Även bestämmelsen om samma eller likartad verksamhet kommer dock att påverkas av förslagen om ett förändrat närståendebegrepp och en förkortad karenstid.

Uppdraget att underlätta ägarskiften i fåmansföretag

Kommittén har även haft i uppdrag att analysera på vilket sätt de särskilda reglerna för utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag kan förenklas för att underlätta ägarskiften, både mellan närstående och till personal. Kommittén har också haft i uppdrag att analysera om beskattningen vid ägarskiften mellan närstående och till personal är neutral i förhållande till avyttring av kvalificerade andelar till andra subjekt och, om så inte är fallet, hur reglerna kan förändras för att beskattningen ska bli mer neutral. Kommittén bedömer att de förslag om kortare tidsgränser och ändrat närståendebegrepp genom ett uteslutande av syskonkretsen, som kommittén föreslår i vissa fall kommer att underlätta ägarskiften till flera barn (som är syskon) och mellan syskon. Kommittén bedömer också att beskattningen vid ägarskiften mellan närstående och till anställda är neutral i förhållande till avyttring av kvalificerade andelar till andra subjekt, och att fåmansföretagsreglerna därför inte bör förändras ytterligare för att underlätta ägarskiften.

Uppdraget att se över reglerna om beräkning av löneunderlag vid andelsbyten

Kommittén har vidare haft i uppdrag att se över reglerna om beräkning av löneunderlag vid andelsbyten. Som Skatteverket har uppmärksammat kan nuvarande regler i vissa situationer innebära att löneunderlag som hör till en avyttrad andel delvis kan falla bort året efter ett andelsbyte. För att denna effekt inte ska uppkomma föreslår kommittén att även ersättning som betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet ska ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. Därigenom säkerställs att ett andelsbyte inte medför att beskattningen påverkas av att ett andelsbyte har skett.

När det införs ett gemensamt takbelopp för utdelning och kapitalvinst ökar möjligheterna att förenkla reglerna för beräkning av tjänste- och kapitalbelopp vid andelsbyten och partiella fissioner. Kommittén föreslår därför att dagens två tjänstebelopp, för utdelning och kapitalvinst, ersättas med ett gemensamt tjänstebelopp.

Ikraftträdande

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

2 Betänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)[1][2]

dels att 48 a kap. 8 b § och 57 kap. ska upphöra att gälla,

dels att nuvarande 48 kap. 18 c–18 e §§ ska betecknas 18 d–18 f §§,

dels att 2 kap. 1 §, 23 kap. 19 och 23 a §§, 38 a kap. 23 §, 41 kap. 4 §, 42 kap. 3 och 20 §§, 48 kap. 18 c–18 f §§, 48 a kap. 8 a, 8 c och 16 §§, 65 kap. 9 § samt rubrikerna närmast före 48 kap. 18 d § och 48 a kap. 8 a § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 57 kap. och två nya paragrafer, 48 kap. 18 c § och 48 a kap. 15 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

2 kap.

1 §[3]

I detta kapitel finns definitioner av vissa begrepp samt förklaringar till hur vissa termer och uttryck används i denna lag. Det finns definitioner och förklaringar också i andra kapitel.

Bestämmelser om betydelsen av följande begrepp, termer och uttryck samt förklaringar till hur vissa termer och uttryck används finns i nedan angivna paragrafer:

---

kooperativ förening i 39 kap. 2 §

kvalificerad andel i 57 kap. *4–7* §§ kvalificerad andel i 57 kap. *7–16* §§

---

23 kap.

19 §[4]

Om överlåtaren och förvärvaren är företag och om någon andel i det överlåtande företaget är kvalificerad, ska minst samma andel av andelarna i det förvärvande företaget vara kvalificerade som andelen kvalificerade andelar i det överlåtande företaget. Med kvalificerad andel avses i denna paragraf inte en sådan

Om överlåtaren och förvärvaren är företag och om någon andel i det överlåtande företaget är kvalificerad, ska minst samma andel av andelarna i det förvärvande företaget vara kvalificerade som andelen kvalificerade andelar i det överlåtande företaget. Med kvalificerad andel avses i denna paragraf inte en sådan

[1] Omtryckt 2008:803.

[2] Senaste lydelse av

57 kap. 3 § 2021:1147
57 kap. 3 a § 2021:1147
57 kap. 4 § 2019:307
57 kap. 4 a § 2019:307
57 kap. 5 § 2019:307
57 kap. 5 a § 2021:1147
57 kap. 8 § 2016:1239
57 kap. 9 § 2010:1277
57 kap. 11 § 2013:960
57 kap. 11 a § 2011:1271
57 kap. 12 § 2011:1271
57 kap. 13 § 2008:1064
57 kap. 16 § 2013:960
57 kap. 19 § 2013:960
57 kap. 19 a § 2013:960
57 kap. 20 b § 2011:1271
57 kap. 20 c § 2011:1271
57 kap. 20 d § 2011:1271
57 kap. 21 § 2008:1064
57 kap. 22 § 2011:1271
57 kap. 34 § 2020:990.

[3] Senaste lydelse 2022:1753.

[4] Senaste lydelse 2008:1063.

marknadsnoterad andel i ett överlåtande företag som anses kvalificerad enligt 57 kap. *7*, *7 a* eller *7 b* §.	marknadsnoterad andel i ett överlåtande företag som anses kvalificerad enligt 57 kap. *14*, *15* eller *16* §.

23 a §

Vid tillämpningen av 18, 19 och 22 §§ ska en andel i ett förvärvande företag som är kvalificerad bara enligt 57 kap. *7*, *7 a* eller *7 b* § inte anses som en kvalificerad andel. Sådana andelar ska dock anses kvalificerade vid tillämpning av 19 § till den del som andelarna i det överlåtande företaget är kvalificerade bara enligt 57 kap. *7*, *7 a* eller *7 b* §.	Vid tillämpningen av 18, 19 och 22 §§ ska en andel i ett förvärvande företag som är kvalificerad bara enligt 57 kap. *14*, *15* eller *16* § inte anses som en kvalificerad andel. Sådana andelar ska dock anses kvalificerade vid tillämpning av 19 § till den del som andelarna i det överlåtande företaget är kvalificerade bara enligt 57 kap. *14*, *15* eller *16* §.

38 a kap.

23 §[5]

När det gäller beskattningen av ägare till andelar i det överlåtande företaget vid en partiell fission finns särskilda bestämmelser om

– beräkning av anskaffningsvärdet för andelar i det övertagande och det överlåtande företaget i 17 kap. 7 a §,

– utdelning i 24 kap. 7 § och 42 kap. 16 b §,

– beräkning av omkostnadsbeloppet för andelar i det övertagande och överlåtande företaget i 48 kap. 18 a och *18 c* §§,	– beräkning av omkostnadsbeloppet för andelar i det övertagande och överlåtande företaget i 48 kap. 18 a och *18 d* §§,
– turordning vid avyttring i 48 kap. 18 b §, och	– turordning vid avyttring i 48 kap. 18 b *och 18 c* §§, och
– kvalificerade andelar i 57 kap. *7–7 c*, *12 a, 15, 20 b–20 d, 23 a, 24* och *24 a* §§.	– kvalificerade andelar i 57 kap. *14–18*, *28* och *38–42* §§.

41 kap.

4 §

Utdelningar och kapitalvinster på delägarrätter i företag som är eller har varit fåmansföretag eller därmed likställt företag räknas enligt 57 kap. *2* § i viss utsträckning till inkomstslaget tjänst.	Utdelningar och kapitalvinster på delägarrätter i företag som är eller har varit fåmansföretag eller därmed likställt företag räknas enligt 57 kap. *3* § i viss utsträckning till inkomstslaget tjänst.

Kapitalvinster på andelar i svenska handelsbolag räknas enligt 50 kap. 7 § i viss utsträckning till inkomstslaget tjänst.

42 kap.

3 §

Bestämmelser om att en fastighet som överlåts till en juridisk person eller ett svenskt handelsbolag i vissa fall anses avyttrad finns i 8 kap. 2 § andra stycket.

Bestämmelser om kapitalvinster och kapitalförluster finns i 44–54 kap. och 57 kap. *21* och *22* §§.	Bestämmelser om kapitalvinster och kapitalförluster finns i 44–54 kap. och 57 kap. *35* och *36* §§.

Bestämmelser om insättningsgaranti och investerarskydd finns i 55 kap.

Bestämmelser om värdering av inkomster i annat än pengar finns i 61 kap.

20 §

Vid ombildning av en svensk ekonomisk förening till ett svenskt aktiebolag ska aktier i bolaget som skiftas ut till medlemmen inte behandlas som utdelning, om

[5] Senaste lydelse 2018:1206.

1. den utskiftande föreningen inte är ett sådant fåmansföretag som avses i 56 kap. 2 § eller 57 kap. *3* §,

1. den utskiftande föreningen inte är ett sådant fåmansföretag som avses i 56 kap. 2 § eller 57 kap. *4 eller 5* §,

2. föreningen äger samtliga aktier i bolaget,

3. samtliga aktier i bolaget skiftas ut, och

4. värdet av vad medlemmarna får utöver aktierna inte överstiger fem procent av aktiernas kvotvärde.

Vad som utöver aktierna skiftas ut till medlemmen ska i sin helhet behandlas som utdelning.

I 48 kap. 9 § finns bestämmelser om anskaffningsutgift för de utskiftade aktierna.

48 kap.

18 c §

Om en ägare i det överlåtande företaget, med stöd av en mottagen andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 14, 15 eller 16 §, förvärvar en andel som enligt 57 kap. 16 § också ska anses kvalificerad gäller i stället för vad som står i 18 b § följande.

Om ägaren vid tidpunkten för förvärvet äger andelar av samma slag och sort som den förvärvade andelen (gamla andelar som förvärvats före den partiella fissionen och mottagna andelar) eller förvärvar sådana andelar efter förvärvet (nya andelar) ska avyttringar anses ske i följande ordning:

1. gamla andelar,

2. mottagna andelar,

3. andelar som förvärvats med stöd av en mottagen andel,

4. nya andelar.

Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.

18 c §

Om andelar som mottagits vid en partiell fission inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 57 kap. *7–7 b §§* ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren.

18 d §[6]

Om andelar som mottagits vid en partiell fission inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 57 kap. *14, 15 eller 16* § ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren.

Bestämmelserna i första stycket tillämpas på motsvarande sätt på andelar som är kvalificerade enligt 57 kap. 16 § och som av mottagaren har förvärvats med stöd av en sådan mottagen andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 14, 15 eller 16 §.

Om en sådan andel som avses i andra stycket har förvärvats genom utdelning som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats ska andelen inte anses vara av samma

[6] Senaste lydelse av tidigare 18 c § 2007:1419.

	slag och sort som andra andelar som innehas av mottagaren i det företag som den utdelade aktien avser i stället för i det övertagande företaget.
Beräkning av tjänstebelopp för utdelning och tjänstebelopp för kapitalvinst	*Beräkning av tjänstebelopp*
18 d § Om andelen i det överlåtande företaget vid en partiell fission är en kvalificerad andel, ska det beräknas ett tjänstebelopp för utdelning *enligt andra stycket och ett tjänstebelopp för kapitalvinst enligt tredje stycket.* Ett belopp lika med *värdet på den mottagna andelen minskat med det sparade utdelningsutrymme som hör till andelen i det övertagande företaget* utgör ett *tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission* för den mottagna andelen. *Ett belopp lika med vad som skulle ha tagits upp i inkomstslaget tjänst om den mottagna andelen hade avyttrats mot en marknadsmässig ersättning omedelbart efter att den mottagits utgör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission för den mottagna andelen.*	*18 e §*[7] Om andelen i det överlåtande företaget vid en partiell fission är en kvalificerad andel, ska det beräknas ett tjänstebelopp för utdelning *och kapitalvinst.* Ett belopp lika med *vad som skulle ha tagits upp i inkomstslaget tjänst om den mottagna andelen hade avyttrats mot en marknadsmässig ersättning omedelbart efter att den mottagits* utgör ett *tjänstebelopp vid partiell fission* för den mottagna andelen.
18 e § Om andelen i det överlåtande företaget bara är kvalificerad enligt 57 kap. *7*, *7 a* eller *7 b* § och om det tidigare har beräknats ett tjänstebelopp enligt *18 d* § eller 48 a kap. *8 b* § som hör till andelen, tillämpas andra *och tredje styckena* i stället för *18 d* §. Tjänstebelopp *för utdelning* ska minskas med utdelning som tagits upp i inkomstslaget tjänst efter det att tjänstebeloppet beräknats och fördelas mellan de mottagna andelarna och andelarna i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 18 a §. *Tjänstebelopp för kapitalvinst ska fördelas mellan de mottagna andelarna och andelarna i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 18 a §.*	*18 f §*[8] Om andelen i det överlåtande företaget bara är kvalificerad enligt 57 kap. *14*, *15* eller *16* § och om det tidigare har beräknats ett tjänstebelopp enligt *18 e* § eller 48 a kap. *8 a* § som hör till andelen, tillämpas andra *stycket* i stället för *18 e* §. Tjänstebelopp ska minskas med utdelning som tagits upp i inkomstslaget tjänst efter det att tjänstebeloppet beräknats och fördelas mellan de mottagna andelarna och andelarna i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 18 a §.
48 a kap. 8 a §	
Om den avyttrade andelen var en kvalificerad andel ska det göras en beräkning av de belopp som skulle ha tagits upp i inkomstslaget kapital	Om den avyttrade andelen var en kvalificerad andel ska det göras en beräkning av de belopp som skulle ha tagits upp i inkomstslaget kapital

[7] Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket i tidigare 18 d § tas bort.

[8] Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket i tidigare 18 e § tas bort.

(*kapitalbeloppet*) och i inkomstslaget tjänst om bestämmelserna om framskjuten beskattning inte varit tillämpliga.	(*kapitalbelopp vid andelsbyte*) och i inkomstslaget tjänst *(tjänstebelopp vid andelsbyte)* om bestämmelserna om framskjuten beskattning inte varit tillämpliga.
	8 c §[9]
Om den avyttrade andelen bara är kvalificerad enligt 57 kap. *7*, *7 a* eller *7 b* § och det tidigare har beräknats ett tjänstebelopp enligt *8 b* § eller 48 kap. *18 d* § som hör till andelen, tillämpas andra *och tredje styckena* i stället för *8 b* §. Tjänstebelopp *för utdelning* ska minskas med utdelning som tagits upp i inkomstslaget tjänst efter det att tjänstebeloppet beräknats och fördelas på de mottagna andelarna. *Tjänstebelopp för kapitalvinst ska minskas med kapitalvinst som tagits upp i inkomstslaget tjänst och fördelas på de mottagna andelarna.*	Om den avyttrade andelen bara är kvalificerad enligt 57 kap. *14*, *15* eller *16* § och det tidigare har beräknats ett tjänstebelopp enligt *8 a* § eller 48 kap. *18 e* § som hör till andelen, tillämpas andra *stycket* i stället för *8 a* §. *Tjänstebeloppet* ska minskas med utdelning *och kapitalvinst* som tagits upp i inkomstslaget tjänst efter det att tjänstebeloppet beräknats och fördelas på de mottagna andelarna.
	15 a § *Om säljaren med stöd av en mottagen andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 14, 15 eller 16 § förvärvar en andel som enligt 57 kap. 16 § också ska anses kvalificerad gäller i stället för vad som står i 15 § följande.* *Om säljaren vid tidpunkten för förvärvet äger andelar av samma slag och sort som den förvärvade andelen (gamla andelar som förvärvats före andelsbytet och mottagna andelar) eller förvärvar sådana andelar efter förvärvet (nya andelar) ska avyttringar anses ske i följande ordning:* *1. gamla andelar,* *2. mottagna andelar,* *3. andelar som förvärvats med stöd av en mottagen andel,* *4. nya andelar.* *Bestämmelserna i första och andra styckena tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.*
	16 §
Om mottagna andelar inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 57 kap. *7–7 b §§*, ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det köpande företaget som innehas av säljaren.	Om mottagna andelar inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 57 kap. *14, 15 eller 16* §, ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det köpande företaget som innehas av säljaren. *Bestämmelserna i första stycket tillämpas på motsvarande sätt på andelar som är kvalificerade*

[9] Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

enligt 57 kap. 16 § och som av säljaren har förvärvats med stöd av en sådan mottagen andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 14, 15 eller 16 §.

Om en sådan andel som avses i andra stycket har förvärvats genom utdelning som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats ska andelen inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas av säljaren i det företag som den utdelade aktien avser i stället för i det köpande företaget.

57 kap. Utdelning och kapitalvinst på andelar i fåmansföretag

Innehåll

1 § I detta kapitel finns bestämmelser om utdelningar, räntor, andra inkomster samt kapitalvinster på tillgångar och förpliktelser i eller avseende fåmansföretag och tidigare fåmansföretag.

Av 14–16 §§ framgår att bestämmelserna i vissa fall även gäller andelar, optioner och förpliktelser i andra företag än fåmansföretag.

Definition av närstående

2 § Med närstående avses i detta kapitel inte syskon, syskons make eller syskons avkomling.

Huvudregler

3 § Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska hos fysiska personer i den omfattning som anges i 35, 36 och 38–41 §§ tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Som utdelning behandlas även vinst vid minskning av aktiekapital med indragning av aktier och vinst vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier.

Vid tillämpning av detta kapitel likställs med andelar andra delägarrätter i eller avseende företag och med utdelning ränta och annan inkomst på grund av innehav av sådana tillgångar. Vinstandelsbevis, kapitalandelsbevis och konvertibler ska behandlas som delägarrätter oavsett i vilken valuta de getts ut. Med andelar likställs även förpliktelser avseende optioner som avses i 44 kap. 31 § andra stycket.

Den utvidgade fåmansföretagsdefinitionen

4 § Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag gäller vid tillämpning av detta kapitel, utöver vad som sägs i 56 kap. 2–5 §§, följande.

Flera delägare ska anses som en enda delägare, om de själva eller genom någon närstående är eller under något av de fyra föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i

1. företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag,
2. ett företag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, äger företaget, eller
3. ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägs av ett sådant företag som avses i 2.

Andelar som ägs av juridiska personer utan delägare

5 § Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag gäller vid tillämpning av detta kapitel utöver vad som sägs i 4 § också följande.

Om en delägare uppfyller villkoren i 4 § andra stycket och har ett bestämmande inflytande över en stiftelse eller en annan juridisk person utan delägare, som direkt eller indirekt äger andelar i företaget, ska delägaren anses äga den juridiska personens andelar i företaget. En fysisk person som direkt eller indirekt innehar sådana tillgångar eller förpliktelser i eller avseende företaget som likställs med andelar enligt 3 § andra stycket anses som en delägare.

Om flera delägare tillsammans har ett bestämmande inflytande över den juridiska personen och i övrigt uppfyller villkoren i andra stycket, ska delägarna i lika delar anses äga den juridiska personens andelar i företaget.

6 § En delägare anses ha ett bestämmande inflytande enligt 5 § över en stiftelse eller en annan juridisk person utan delägare, om delägaren eller någon närstående till denne, ensam eller de tillsammans, direkt eller indirekt, utövar kontroll över stiftelsen eller den juridiska personen utan delägare

1. till följd av föreskrifter i förordnande, stadgar, avtal eller liknande handling,
2. genom att vara representerad i styrelsen eller ett annat organ, eller
3. på något annat sätt.

Första stycket gäller på motsvarande sätt om det är fråga om flera delägare eller flera närstående.

Kvalificerade andelar

Huvudregler

7 § Med *kvalificerad andel* avses andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget,
2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, eller
3. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 1 eller 2.

Om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de fyra föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, ska villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.

Andelar som övergår till ett dödsbo

8 § Om ägaren till en kvalificerad andel dör, ska andelen anses kvalificerad även hos dödsboet. Delägare i dödsboet likställs då med närstående.

Ägarskiften mellan närstående

9 § En andel i ett fåmansföretag ska inte anses kvalificerad enligt 7 § första stycket enbart på grund av att någon annan närstående än andelsägarens make har varit verksam

i betydande omfattning i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett sådant fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 7 § första stycket (*den aktiva närstående* respektive *verksamhetsföretaget*) under förutsättning att

1. det fåmansföretag som andelsägaren äger andelar i, direkt eller indirekt, har överlåtit en andel i ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, en rörelse eller en verksamhetsgren,

2. andelsägaren eller dennes make varken direkt eller indirekt har ägt andelar i verksamhetsföretaget under beskattningsåret,

3. andelsägaren eller någon annan närstående än den aktiva närstående under minst fem av de sju beskattningsåren närmast före det beskattningsår då överlåtelsen sker har varit verksam i betydande omfattning i verksamhetsföretaget eller i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som har bedrivit samma eller likartad verksamhet som verksamhetsföretaget, och

4. det inte finns särskilda skäl för att andelen ändå ska anses kvalificerad.

Utomstående ägande

10 § Om utomstående, direkt eller indirekt, äger minst 30 procent av andelarna i företaget och, direkt eller indirekt, har minst motsvarande rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen, ska förhållandena under beskattningsåret och de fyra föregående beskattningsåren beaktas.

Med företag avses det företag i vilket delägaren eller någon närstående varit verksam i betydande omfattning under den tid som anges i första stycket.

11 § Ett företag ska anses ägt av utomstående utom till den del det ägs av fysiska personer som

1. äger kvalificerade andelar i företaget,

2. indirekt äger andelar i företaget som hade varit kvalificerade om de ägts direkt, eller

3. äger kvalificerade andelar i ett annat fåmansföretag som avses i 7 § eller andelar i ett fåmanshandelsbolag som avses i den paragrafen.

Sådana andelar som avses i 9 § ska vid tillämpning av första stycket likställas med kvalificerade andelar.

12 § Vid tillämpning av 10 och 11 §§ ska ett företag anses ägt av utomstående utom till den del

1. företaget direkt eller indirekt ägs av en stiftelse eller en annan juridisk person utan delägare, och

2. fysiska personer som avses i 11 § första stycket eller deras närstående enligt stadgar, avtal eller liknande handling kan få en väsentlig del av

a) medel som betalas ut från den juridiska personen och värdet av förmåner som ges ut av denna person, eller

b) den avkastning som är hänförlig till den juridiska personens andelar i företaget.

Andelar i företag som upphör att vara fåmansföretag

13 § Upphör ett företag att vara fåmansföretag, ska en andel anses kvalificerad under fyra beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 7 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående

1. ägde andelen när företaget upphörde att vara fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller

2. har förvärvat andelen med stöd av en sådan andel som avses i 1.

Om en aktieägare överlåter en kvalificerad andel i ett aktiebolag till bolaget och bolaget därefter överlåter en egen aktie till honom, ska den från bolaget förvärvade

aktien anses som en kvalificerad andel hos aktieägaren i det fall den till bolaget överlåtna andelen skulle ha varit kvalificerad om han fortfarande innehaft den.

Andelar mottagna vid andelsbyten och partiella fissioner

14 § Om en kvalificerad andel avyttras genom ett andelsbyte, ska mottagna andelar anses kvalificerade hos andelsägaren. En andel som har mottagits vid en partiell fission anses kvalificerad om mottagaren omedelbart före den partiella fissionen ägt en kvalificerad andel i det överlåtande företaget.

Om mottagaren vid en partiell fission även innehar andelar i det överlåtande företaget som inte är kvalificerade, ska samma andel av mottagna andelar vara kvalificerade som mottagarens andel kvalificerade andelar i det överlåtande företaget utgör av mottagarens samtliga andelar i detta.

Om optioner och förpliktelser som avses i 3 § andra stycket avser andelar som är kvalificerade enligt denna paragraf eller enligt 15 eller 16 §, ska optionerna och förpliktelserna anses kvalificerade.

15 § Om en sådan mottagen andel som avses i 14 § direkt eller genom ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag avyttras till ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som mottagaren direkt eller indirekt äger andel i, ska mottagarens andelar i det fåmansföretag som direkt eller indirekt förvärvat andelarna anses kvalificerade.

16 § Om en andel som är kvalificerad enligt 14 eller 15 § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, ska den anses kvalificerad. Detta gäller inte om bestämmelsen i 42 § är tillämplig. En andel ska också anses kvalificerad om den förvärvats med stöd av en sådan kvalificerad andel och det inte har lämnats någon ersättning för andelen, eller om ersättningen understiger andelens marknadsvärde.

Det som sägs om en mottagen andel i 15 § tillämpas även på en andel som anses kvalificerad enligt första stycket. Vad som sägs om mottagaren i 15 § gäller i dessa fall den som erhållit andelen genom arv, testamente, gåva eller bodelning.

Det som sägs i första stycket om en andel som är kvalificerad enligt 14 eller 15 § tillämpas också på en andel som blivit kvalificerad enligt första stycket.

17 § Om det vid en sådan avyttring som avses i 15 § finns ett sådant tjänstebelopp vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 a § och som hör till andelarna i det avyttrade företaget, ska det minskas med utdelning och kapitalvinst som tagits upp i inkomstslaget tjänst och fördelas på mottagarens andelar i det fåmansföretag som direkt eller indirekt förvärvat andelarna.

18 § Om en andel förvärvats med stöd av en andel som är kvalificerad enligt 14, 15 eller 16 § och är kvalificerad enligt 16 §, och det till den andel som förvärvet grundas på hör ett sådant tjänstebelopp vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 a § ska tjänstebeloppet fördelas mellan den förvärvade andelen och den andel som förvärvet grundas på.

Den del av tjänstebeloppet som enligt första stycket ska fördelas på den förvärvade andelen ska motsvara den minskning av marknadsvärdet som förfarandet medför för den andel som förvärvet grundas på.

Definitioner för utdelning och kapitalvinst

Statslåneränta

19 § Med statslåneränta avses i detta kapitel statslåneräntan vid utgången av november året före beskattningsåret. Statslåneräntan ska dock som lägst anses vara 0 procent.

Inkomstbasbelopp

20 § Med inkomstbasbelopp avses inkomstbasbeloppet enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för året före beskattningsåret.

Gränsbelopp

21 § Gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar och är summan av

1. årets gränsbelopp, och
2. sparat utdelningsutrymme.

Årets gränsbelopp

22 § Årets gränsbelopp beräknas vid årets ingång och tillgodoräknas den som äger andelen vid denna tidpunkt. Om en andel förvärvas genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt, inträder förvärvaren i den tidigare ägarens situation i fråga om beräkning av årets gränsbelopp.

23 § Årets gränsbelopp är summan av

1. ett belopp som motsvarar fyra inkomstbasbelopp (grundbeloppet), fördelat med lika belopp på andelarna i företaget, och
2. för andelar i fåmansföretag eller andelar som fortsätter att vara kvalificerade enligt 13 §, ett lönebaserat utrymme beräknat enligt 29–34 §§.

Om en delägares andelar av samma slag och sort har ett sammanlagt omkostnadsbelopp, beräknat enligt 25 §, som överstiger 100 000 kronor, ska det överskjutande beloppet, multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter, fördelat med lika belopp på andelarna, läggas till årets gränsbelopp.

För tillgångar som avses i 3 § andra stycket gäller inte bestämmelserna i första stycket. Vid tillämpning av andra stycket på sådana tillgångar ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet.

24 § Den som äger andelar i flera företag får vid beräkningen av årets gränsbelopp inte tillgodoräkna sig mer än ett grundbelopp. Om de belopp som enligt 23 § första stycket 1 har fördelats på en och samma delägares andelar i flera företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp, ska grundbeloppet vid beräkningen i stället fördelas på delägarens andelar i dessa företag i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen.

25 § Vid beräkningen av årets gränsbelopp ska omkostnadsbeloppet beräknas som om andelen hade avyttrats vid årets ingång.

Omkostnadsbeloppet ska minskas med tillskott som gjorts i annat syfte än att varaktigt tillföra kapital till företaget. Omkostnadsbeloppet ska även minskas med anskaffningsutgift för andelen till den del sådant tillskott, direkt eller indirekt, har ökat värdet på andelen.

Sparat utdelningsutrymme

26 § Om utdelningen understiger gränsbeloppet, ska skillnaden (sparat utdelningsutrymme) föras vidare till nästa beskattningsår. Sparat utdelningsutrymme utgör dock gränsbelopp enligt 35 § om ytterligare utdelning sker under beskattningsåret. Sparat utdelningsutrymme utgör gränsbelopp enligt 35 § om utdelning sker på en mottagen andel under det beskattningsår då en partiell fission genomförs. Sparat utdelningsutrymme som beräknats vid utdelning under beskattningsåret utgör gränsbelopp vid kapitalvinstberäkning enligt 35 §.

Lämnar företaget inte någon utdelning, ska hela gränsbeloppet föras vidare som sparat utdelningsutrymme. Sparat utdelningsutrymme ska föras vidare även om andelen under två beskattningsår inte är kvalificerad.

27 § Om en kvalificerad andel övergår till en ny ägare genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt, tar förvärvaren över den tidigare ägarens sparade utdelningsutrymme.

28 § Om kvalificerade andelar avyttras genom ett andelsbyte, ska sparat utdelningsutrymme fördelas på de mottagna andelarna.

Om det vid en partiell fission finns sparat utdelningsutrymme enligt 26 § som hör till en andel i det överlåtande företaget, ska detta utrymme fördelas mellan de mottagna andelarna och andelen i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 48 kap. 18 a §.

Om andelar som är kvalificerade enligt 14, 15 eller 16 § avyttras till ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som säljaren direkt eller indirekt äger andel i, ska sparat utdelningsutrymme fördelas på säljarens andelar i fåmansföretaget som förvärvat andelarna direkt eller indirekt.

Om en andel förvärvats med stöd av en andel som är kvalificerad enligt 14, 15 eller 16 § och därför är kvalificerad enligt 16 §, ska sparat utdelningsutrymme fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen på motsvarande sätt som tjänstebelopp fördelas enligt 18 §.

Lönebaserat utrymme

29 § Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av den del av löneunderlaget som fördelas på delägarens andelar i företaget och som överstiger 8 inkomstbasbelopp. Det lönebaserade utrymmet fördelas med lika belopp på delägarens andelar i företaget.

Om två makar är delägare i samma företag ska det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt för makarnas andelar och därefter fördelas med lika belopp på makarnas andelar i företaget.

Löneunderlaget beräknas enligt 32–34 §§ och fördelas med lika belopp på andelarna i företaget.

30 § Om en andel ägts under del av året före beskattningsåret, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den andelen.

Om en sådan andel mottagits genom ett andelsbyte, får dock ersättning som betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet också ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. För tiden före andelsbytet ska då den genom andelsbytet avyttrade andelen ligga till grund för beräkningen.

31 § Det lönebaserade utrymmet för delägarens samtliga andelar i företaget får inte överstiga ett belopp som motsvarar 50 gånger sådan kontant ersättning som avses i 32 § första stycket och som delägaren eller någon närstående har fått från företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret.

32 § Löneunderlaget ska beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som hos arbetstagaren ska tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarna i företaget och i dess dotterföretag. Motsvarande ersättning som betalats ut till arbetstagare i utlandet räknas också in i löneunderlaget om företaget hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Som kontant ersättning avses även sådan ersättning som arbetstagare fått från företaget och som skulle tagits upp i inkomstslaget tjänst om inte undantag gällt enligt 3 kap. 9 § eller på grund av bestämmelse i skatteavtal. Som kontant ersättning avses inte

– kostnadsersättning, eller

– belopp som ska tas upp i inkomstslaget tjänst enligt detta kapitel.

Om ersättningen avser arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt, ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget.

Om ett dotterföretag har ägts under del av det år som löneunderlaget avser, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid räknas med.

Av 30 § andra stycket framgår att med kontant ersättning kan även avses vad som utbetalats från ett företag och dess dotterföretag i vilket andelar avyttrats vid ett andelsbyte.

33 § Vid beräkningen av löneunderlaget ska ersättningar som täcks av statliga bidrag för lönekostnader inte räknas med.

34 § Vid beräkningen av löneunderlaget enligt 32 § ska ersättningar till arbetstagare i företagets dotterföretag inte räknas med om dotterföretagets verksamhet finansierats genom aktieägartillskott eller kapital som grundar sig i sådana tillgångar som likställs med andelar enligt 3 § andra stycket, och det sammanlagda beloppet av sådana kapitaltillskott överstiger aktiekapitalet i dotterföretaget och 25 miljoner kronor.

Vid tillämpningen av första stycket ska det bortses från sådana kapitaltillskott som lämnats av samtliga ägare i dotterföretaget i proportion till deras andel i dotterföretagets aktiekapital.

Om villkoren enligt första stycket är uppfyllda ska inte dotterföretagets andelar i andra företag räknas med vid beräkningen av löneunderlaget.

Om ett dotterföretag är ett svenskt handelsbolag eller en i utlandet delägarbeskattad juridisk person får ersättningar till arbetstagare i det dotterföretaget räknas med vid beräkning av löneunderlaget endast om samtliga andelar, direkt eller indirekt, ägs av moderföretaget.

Utdelning och kapitalvinst

Huvudregel

35 § Utdelning och kapitalvinst på en kvalificerad andel ska tas upp i inkomstslaget tjänst till den del de sammanlagt överstiger gränsbeloppet. Utdelning och kapitalvinst upp till gränsbeloppet ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital.

Takbelopp för tjänstebeskattning

36 § Utdelning och kapitalvinst ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst till den del det skulle medföra att den skattskyldige under beskattningsåret och de två föregående beskattningsåren från ett företag sammanlagt i inkomstslaget tjänst tagit upp utdelning eller kapitalvinst till ett högre belopp än som motsvarar 90 inkomstbasbelopp (takbeloppet) enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken för beskattningsåret. Vid denna bedömning får den skattskyldige även beakta utdelning och kapitalvinst från företaget som närstående har tagit upp i inkomstslaget tjänst under de två föregående beskattningsåren eller skulle ha tagit upp under beskattningsåret utan beaktande av takbeloppet.

Om den skattskyldige uppnår takbeloppet med beaktande av närståendes utdelning eller kapitalvinst ska den skattskyldiges del av det takbelopp som återstår för beskattningsåret beräknas i proportion till den skattskyldiges del av de sammanlagda inkomster som den skattskyldige och dess närstående skulle ha tagit upp i inkomstslaget tjänst under beskattningsåret, utan beaktande av takbeloppet.

Om en närstående är eller har varit bosatt i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och där tagit upp utdelning eller kapitalvinst, ska även detta belopp beaktas enligt första stycket, om beskattningen av utdelningen eller kapitalvinsten motsvarar den beskattning som skulle ha skett om den närstående varit bosatt i Sverige.

37 § Bestämmelserna i 35 och 36 §§ gäller inte om kapitalvinsten på grund av andelsavyttringen ska tas upp som överskott av passiv näringsverksamhet enligt 49 a kap.

Utdelning och kapitalvinst efter andelsbyte eller partiell fission

38 § Vid en partiell fission ska vid tillämpning av detta kapitel utdelning i form av andelar i det övertagande företaget, som enligt 42 kap. 16 b § inte ska tas upp, värderas till noll kronor.

39 § Utdelning och kapitalvinst på en andel som är kvalificerad bara enligt 14, 15 eller 16 § och till vilken det hör ett tjänstebelopp vid andelsbyten ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet enligt 48 a kap. 8 a § eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 17 eller 18 §, 48 kap. 18 f § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket har tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp vid andelsbyten som fördelats enligt 48 kap. 18 f § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

Bestämmelser om fördelning mellan inkomstslagen tjänst och kapital av ersättning i pengar vid andelsbyten finns i 48 a kap. 9 §.

40 § Utdelning och kapitalvinst på en andel som är kvalificerad bara enligt 14, 15 eller 16 § och till vilken det hör ett tjänstebelopp vid partiell fission ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet enligt 48 kap. 18 e § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 17 eller 18 §, 48 kap. 18 f § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket har tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp vid partiell fission som fördelats enligt 48 kap. 18 f § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

41 § Utdelning och kapitalvinst på en andel som är kvalificerad bara enligt 14, 15 eller 16 § och vars tjänstebelopp vid andelsbyte eller vid partiell fission beräknats till noll kronor ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst.

En sådan andel som avses i första stycket ska anses som kvalificerad under fyra beskattningsår efter det beskattningsår då andelsbytet eller den partiella fissionen genomfördes eller den kortare tid som följer av 7 §.

42 § Övergår äganderätten till en andel som är kvalificerad enligt 14, 15 eller 16 § genom gåva eller testamente till en juridisk person eller ett svenskt handelsbolag, ska andelen anses avyttrad för en ersättning som motsvarar marknadsvärdet.

Skatteberäkning inom familjen

43 § Om andelsägarens make i betydande omfattning under beskattningsåret eller under något av de fyra föregående beskattningsåren har varit verksam i ett fåmansföretag som avses i 7 §, gäller följande. Understiger andelsägarens beskattningsbara förvärvsinkomst, bortsett från vad som enligt detta kapitel ska tas upp i inkomstslaget tjänst (tjänsteintäkten), makens beskattningsbara förvärvsinkomst, ska skatten på tjänsteintäkten beräknas enligt 65 kap. 5 § som om andelsägarens beskattningsbara

förvärvsinkomst, bortsett från tjänsteintäkten, motsvarade makens beskattningsbara förvärvsinkomst.

Det som sägs om make i första stycket ska, om andelsägaren fyller högst 18 år under beskattningsåret, i stället avse dennes föräldrar.

Som makar anses vid tillämpning av denna paragraf de som ska behandlas som makar under större delen av beskattningsåret.

65 kap.

9 §[10]

Bestämmelser om skatteberäkning inom familjen i fåmansföretags-förhållanden finns i 57 kap. *36* §.

Bestämmelser om skatteberäkning inom familjen i fåmansföretags-förhållanden finns i 57 kap. *43* §.

Bestämmelser om särskild skatteberäkning i vissa fall för inkomst som hänför sig till minst två beskattningsår finns i 66 kap.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025, om inte något annat anges i punkterna 3–15.

3. Bestämmelsen i 57 kap. 2 § tillämpas första gången för förhållanden som hänför sig till tiden efter ikraftträdandet.

4. Bestämmelsen i 57 kap. 13 § tillämpas första gången på en andel i ett företag som upphör att vara ett fåmansföretag efter den 31 december 2025.

5. Den upphävda bestämmelsen i 57 kap. 6 § tillämpas på en andel i ett företag som upphör att vara ett fåmansföretag före den 1 januari 2026.

6. Vid tillämpningen av de nya bestämmelserna i 57 kap. 4 och 7 §§ ska, vid bedömningen av om förutsättningarna i bestämmelserna är uppfyllda vid 2026 års beskattning, de fem föregående beskattningsåren beaktas i stället för att de fyra föregående beskattningsåren beaktas.

7. De nya bestämmelserna i 48 kap. 18 e och 18 f §§, 48 a kap. 8 a och 8 c §§ samt 57 kap. 17, 39, 40 och 41 §§ tillämpas första gången på andelar som mottagits med anledning av ett andelsbyte eller en partiell fission som genomförs efter ikraftträdandet.

8. Om det lämnas utdelning på en kvalificerade andel till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning enligt äldre bestämmelser i 48 kap. 18 d § andra stycket eller 48 a kap. 8 b § första stycket eller till vilken det hör ett tjänstebelopp som har fördelats enligt de äldre bestämmelserna i 48 kap. 18 e §, 48 a kap. 8 c § andra stycket eller den upphävda bestämmelsen i 57 kap. 7 c § första stycket gäller följande. Den del av utdelningen som ska tas upp i inkomstslaget tjänst ska inte överstiga tjänstebeloppet för utdelning eller det tjänstebelopp för utdelning som har fördelats. Det sagda gäller inte om andelen är kvalificerad enligt 57 kap. 7 eller 13 §.

9. Om en kvalificerad andel till vilken det hör tjänstebelopp för kapitalvinst enligt äldre bestämmelser i 48 kap. 18 d § tredje stycket och 48 a kap. 8 b § andra stycket eller tjänstebelopp för kapitalvinst som har fördelats enligt äldre bestämmelser i 48 kap. 18 e § tredje stycket, 48 a kap. 8 c § tredje stycket eller den upphävda bestämmelsen i 57 kap. 7 c § andra stycket avyttras eller upphör att existera gäller följande. Den del av en kapitalvinst som ska tas upp i inkomstslaget tjänst ska inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst eller det tjänstebelopp för kapitalvinst som har fördelats. Det sagda gäller inte om andelen är kvalificerad enligt 57 kap. 7 eller 13 §.

10. Vid tillämpning av 57 kap. 15 § gäller följande. Om en kvalificerad andel till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning eller kapitalvinst enligt äldre regler avyttras enligt 57 kap. 15 § tillämpas de upphävda bestämmelserna i 57 kap. 7 c § innebärande att tjänstebelopp beräknade enligt äldre bestämmelser i 48 kap. 18 d § andra och tredje stycket och 48 a kap. 8 b § första och andra stycket ska minskas med utdelning

[10] Senaste lydelse 2009:197.

respektive kapitalvinst som tagits upp i tjänst och fördelas på mottagarens andelar i fåmansföretaget.

11. Vid tillämpning av 48 kap. 18 e § och 48 a kap. 8 c § på en kvalificerad andel till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning och ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission som beräknats enligt äldre bestämmelser i 48 kap. 18 d § eller 48 a kap. 8 b § ska dessa belopp minskas med utdelning respektive kapitalvinst som tagits upp i tjänst och fördelas på mottagna andelar.

12. De upphävda bestämmelserna i 57 kap. 20 c, 20 d, 24 och 24 a §§ om utdelning efter andelsbyte och partiell fission respektive kapitalvinst efter andelsbyte och partiell fission tillämpas fortfarande på andelar som mottagits med anledning av ett andelsbyte eller en partiell fissionen som genomförts före ikraftträdandet.

13. De nya bestämmelserna i 48 kap. 18 d § andra och tredje styckena, 48 a kap. 16 § andra och tredje styckena samt 57 kap. 16 § första stycket tredje meningen, 18 § och 28 § fjärde stycket ska tillämpas första gången på en andel som förvärvas med stöd av en andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 14, 15 eller 16 § efter ikraftträdandet.

14. De upphävda bestämmelserna i 57 kap. 21 § andra stycket och 25–35 §§ ska tillämpas för beskattningsår som avslutas före den 1 januari 2029. De upphävda bestämmelserna i 25–35 §§ ska då tillämpas vid beräkningen av omkostnadsbeloppet enligt 57 kap. 25 §. Detta gäller dock inte för tillgångar som avses i 57 kap. 3 § andra stycket.

15. Bestämmelserna i 57 kap. 34 § första–tredje styckena tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs i fråga om skatteförfarandelagen (2011:1244),

dels att rubriken närmast efter 31 kap. 26 § ska utgå,

dels att 22 kap. 1 §, 30 kap. 1 §, 31 kap. 22, 24, 27 och 29 §§ och rubriken närmast före 31 kap. 29 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 22 kap. 28 §, och närmast före den en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
22 kap.	
1 §[1]	
I detta kapitel finns bestämmelser om skyldighet att lämna kontrolluppgift om	
– överlåtelse av privatbostadsrätt och andelar i vissa bostadsföretag (2 och 3 §§),	
– samfällighet (5 och 6 §§),	
– räntebidrag (7 §),	
– pensionsförsäkringar och pensionssparkonton (8 och 9 §§),	
– avskattning av pensionsförsäkring (10 §),	
– tjänstepensionsavtal (11 §),	
– underlag för avkastningsskatt på livförsäkringar och sparande i en PEPP-produkt (12 §),	
– skattereduktion för förmån av hushållsarbete (13 §),	
– elcertifikat (14 §),	
– utsläppsrätter, utsläppsminskningsenheter och certifierade utsläppsminskningar (15 §),	
– schablonintäkt vid innehav av ett investeringssparkonto (16 §),	
– schablonintäkt vid innehav av andelar i värdepappersfonder, fondföretag, specialfonder och utländska specialfonder (17–21 §§),	
– gåva (22 §),	
– investeraravdrag (23 och 24 §§),	
– skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el (25 §),	
– utnyttjande av vissa personaloptioner (26 §), *och*	– utnyttjande av vissa personaloptioner (26 §),
– avgift till arbetslöshetskassa (27 §).	– avgift till arbetslöshetskassa (27 §)*, och*
	– andelsinnehav i fåmansföretag (28 §).
	Andelsinnehav i fåmansföretag
	28 §
	Kontrolluppgift ska lämnas om andelsinnehav i fåmansföretag. Vid tillämpningen av denna paragraf gäller 57 kap. 4 § andra stycket och 5 § andra stycket inkomstskattelagen (1999:1229).
	Kontrolluppgift ska lämnas för fysiska personer och dödsbon.
	I kontrolluppgiften ska uppgift lämnas om
	1. antalet andelar som den fysiska personen eller dödsboet äger vid beskattningsårets ingång,

[1] Senaste lydelse 2022:1760.

2. hur stor del av det totala antalet andelar i företaget som den fysiska personen eller dödsboet äger vid beskattningsårets ingång, och

3. förändringar av den fysiska personens eller dödsboets andelsinnehav under beskattningsåret.

30 kap.

1 §[2]

En fysisk person ska lämna en inkomstdeklaration, om

1. intäkterna i inkomstslagen tjänst och näringsverksamhet i annat fall än som avses i 2 har uppgått till sammanlagt minst 42,3 procent av prisbasbeloppet under beskattningsåret,

2. sådan intäkt i inkomstslaget tjänst som avses i 11 kap. 45 §, 50 kap. 7 § samt 57 kap. *20 och 21* §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller intäkt av passiv näringsverksamhet har uppgått till sammanlagt minst 100 kronor under beskattningsåret,

2. sådan intäkt i inkomstslaget tjänst som avses i 11 kap. 45 §, 50 kap. 7 § samt 57 kap. *35* § inkomstskattelagen (1999:1229) eller intäkt av passiv näringsverksamhet har uppgått till sammanlagt minst 100 kronor under beskattningsåret,

3. intäkterna i inkomstslaget kapital, med undantag för sådan ränta, utdelning eller annan avkastning som kontrolluppgift ska lämnas om enligt 17 eller 19 kap. och för sådan schablonintäkt som kontrolluppgift har lämnats om enligt 22 kap. 16 § eller 17–21 §§, har uppgått till sammanlagt minst 200 kronor under beskattningsåret,

4. han eller hon är begränsat skattskyldig och den skatte- eller avgiftspliktiga intäkten har uppgått till sammanlagt minst 100 kronor under beskattningsåret,

5. underlag för statlig fastighetsskatt, kommunal fastighetsavgift, avkastningsskatt på pensionsmedel eller särskild löneskatt på pensionskostnader ska fastställas, eller

6. uppgift om skalbolag enligt 31 kap. 14 § ska lämnas.

31 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

– uppgifter som ska lämnas i samtliga inkomstdeklarationer (2 och 3 §§),

– uppgifter som fysiska personer och dödsbon ska underrättas om och godkänna eller lämna (4 och 5 §§),

– uppgift som ska lämnas om inkomstslaget tjänst (6 §),

– uppgifter som ska lämnas om inkomstslaget näringsverksamhet (7–15 a §§),

– uppgifter som ska lämnas om inkomstslaget kapital (16–19 b §§),

– uppgift om tillkommande belopp (20 §),

– uppgifter om vissa andelsavyttringar m.m. (21–24 §§),

– uppgifter för beräkning av egenavgifter (25 och 26 §§),

– uppgifter som fåmansföretag *samt företagsledare och delägare* ska lämna (27–29 §§),

– uppgifter som fåmansföretag *och den som innehar kvalificerade andelar* ska lämna (27–29 §§),

– uppgift om tillskott och uttag (30 §),

– uppgift om betalning till utlandet (31 §),

– uppgift som ekonomiska föreningar ska lämna (32 §),

– uppgifter om skattereduktion (33–33 d §§), och

– uppgifter om prissättningsbesked (34 §).

22 §

Den som innehar en andel som är kvalificerad enligt 57 kap. *7*, *7 a* eller *7 b* §

Den som innehar en andel som är kvalificerad enligt 57 kap. *14*, *15* eller *16* §

[2] Senaste lydelse 2012:835.

inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna	inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna
1. besluta om kapitalbelopp enligt 48 a kap. 8 a § inkomstskattelagen,	
2. besluta om tjänstebelopp *för utdelning och kapitalvinst*	2. besluta om tjänstebelopp
a) vid partiell fission enligt 48 kap. *18 d* § inkomstskattelagen, och	a) vid partiell fission enligt 48 kap. *18 e* § inkomstskattelagen, och
b) vid andelsbyten enligt 48 a kap. *8 b* § inkomstskattelagen, samt	b) vid andelsbyten enligt 48 a kap. *8 a* § inkomstskattelagen, samt
3. besluta om de tjänstebelopp som har fördelats enligt 48 kap. *18 e* §, 48 a kap. 8 c § *och* 57 kap. *7 c* § inkomstskattelagen.	3. besluta om de tjänstebelopp som har fördelats enligt 48 kap. *18 f* §, 48 a kap. 8 c § *eller* 57 kap. *17 eller 18* § inkomstskattelagen.
Uppgifter om utdelning och kapitalvinst på andelarna ska också lämnas.	
24 §	
Om äganderätten till andelar som är kvalificerade enligt 57 kap. *7*, *7 a* eller *7 b* § inkomstskattelagen (1999:1229) har övergått till någon annan genom arv, testamente, bodelning eller gåva, ska förvärvaren lämna	Om äganderätten till andelar som är kvalificerade enligt 57 kap. *14*, *15* eller *16* § inkomstskattelagen (1999:1229) har övergått till någon annan genom arv, testamente, bodelning eller gåva, ska förvärvaren lämna
1. uppgift om antalet andelar som har förvärvats,	
2. uppgift om tjänstebeloppet för varje andel, och	
3. nödvändiga identifikationsuppgifter för den som andelarna har övergått från.	
Förvärvaren ska årligen lämna de uppgifter som är av betydelse för om tjänstebeloppet ska tas upp till beskattning.	
Uppgifter som fåmansföretag ska lämna	***Uppgifter som fåmansföretag ska lämna***
27 §	
Ett fåmansföretag ska lämna	
1. nödvändiga identifikationsuppgifter för delägarna och närstående till dem, samt	
2. uppgifter om varje delägares andelsinnehav och innehavets röstvärde.	
Uppgifter enligt första stycket 1 behöver inte lämnas för en närstående som inte har tagit emot ersättning från företaget eller träffat avtal med eller företagit någon annan rättshandling med företaget.	
Vid tillämpningen av denna paragraf gäller 57 kap. *3* § andra stycket inkomstskattelagen (1999:1229).	Vid tillämpningen av denna paragraf gäller 57 kap. *4* § andra stycket *och 5 § andra stycket* inkomstskattelagen (1999:1229).
Uppgifter som företagsledare och delägare ska lämna	***Uppgifter som den som innehar kvalificerade andelar ska lämna***
29 §	
En företagsledare och en delägare i fåmansföretag som avses i 27 § ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. inkomstskattelagen *(1999:1229)*.	*Den som innehar andelar som är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229)* ska *årligen* lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i 57 kap. inkomstskattelagen.

Skyldigheten gäller för fem beskattningsår efter det att företaget har upphört att vara ett fåmansföretag.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

3. Bestämmelsen i 31 kap. 22 § i den äldre lydelsen gäller dock för den som innehar en andel till vilken det hör tjänstebelopp för utdelning respektive för kapitalvinst som beräknats enligt äldre bestämmelser.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet Förenkla och förbättra! lämnats av Almega, Arbetsförmedlingen, Bokföringsnämnden, Bolagsverket, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, FAR, Fastighetsägarna Sverige, Företagarförbundet, Företagarna, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet, Kammarrätten i Stockholm, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Kronofogdemyndigheten, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Näringslivets regelnämnd (NNR), Näringslivets Skattedelegation (NSD), Regelrådet, Skatteverket, Småföretagarnas riksförbund, SRF Konsulterna, Statskontoret, Svenska Riskkapitalföreningen (Swedish Private Equity & Venture Capital Association, SVCA), Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Tillväxtverket och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Yttranden har även kommit in från Byggföretagen, Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet, Praktikertjänst AB, White arkitekter AB, Baker Tilly Sverige och en privatperson.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Almi AB, Business Sweden, Handelshögskolan i Stockholm, Landsorganisationen i Sverige (LO), Nationalekonomiska institutionen vid Uppsala universitet och Produktivitetskommissionen.

4 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Beskattning av viss avkastning från riskkapitalfonder lämnas förslag som syftar till att säkerställa att de delägare som är aktiva inom riskkapitalbranschen och som genom innehav av andelar eller av andra värdepapper som enligt 57 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229), förkortad IL, likställs med andelar mottar särskild vinstandel omfattas av regelverket om beskattning av delägare av fåmansföretag. Det föreslås att rekvisitet verksam i betydande omfattning i 57 kap. IL ges en särskild innebörd för sådana delägare. En andelsägare ska anses verksam i betydande omfattning i ett företag om företaget direkt eller indirekt har rätt till del av vinst i eller avseende en sådan alternativ investeringsfond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder, LAIF, om rätten mer än obetydligt överstiger företagets andel av utfäst kapital till fonden och om företagets möjlighet att få dessa inkomster har samband med andelsägarens eller närståendes anställning, uppdragsförhållande eller annat arbete. Detsamma ska gälla om företaget i fråga utgör en alternativ investeringsfond.

Det föreslås också ett antal bestämmelser för innehav som omfattas av den föreslagna regleringen. Det föreslås att den s.k. utomståenderegeln i 57 kap. 5 och 5 a §§ IL inte ska vara tillämplig i dessa fall. Vidare föreslås att, när det gäller prövningen av om en andel i ett fåmansföretag är kvalificerad eller inte, det ska beaktas huruvida andelsägaren eller närstående till andelsägaren har varit verksam i betydande omfattning i företaget under beskattningsåret eller något av de senaste tio beskattningsåren. Samma tidsperiod ska också beaktas om fåmansföretaget direkt eller indirekt har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag där andelsägaren eller närstående till andelsägaren varit verksam i betydande omfattning, eller om andelsägaren eller närstående varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som bedriver samma och likartad verksamhet som det företag som prövningen avser. Det föreslås vidare att om ett företag upphör att vara fåmansföretag ska en andel anses kvalificerad under tio beskattningsår efter det att företaget upphört att vara ett fåmansbolag, om andelsägaren eller någon närstående ägde andelen när företaget upphörde att vara ett fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller om andelen förvärvats med stöd av en kvalificerad andel. Slutligen föreslås att ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en alternativ investeringsfond eller till en förvaltare av en sådan fond inte ska få räknas med vid beräkningen av löneunderlag.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

5 Promemorians lagförslag i relevant del

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)[1] att det ska införas fyra nya paragrafer, 57 kap. 37–40 §§, och närmast före dessa paragrafer en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	57 kap.
	39 § *För en andelsägare som avses i 37 § ska, vid beräkning av löneunderlaget enligt 17 §, ersättning till arbetstagare i dotterföretag till en sådan fond som avses i 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder inte räknas med. Detsamma gäller ersättning till arbetstagare i dotterföretag till förvaltare av en sådan fond.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

[1] Lagen omtryckt 2008:803.

6 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över promemorian Beskattning av viss avkastning från riskkapitalfonder lämnats av Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Ekonomistyrningsverket, FAR, Finansinspektionen, Finansbolagens förening, Fondbolagens förening, Företagarna, Förvaltningsrätten i Stockholm, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet, Kammarrätten i Stockholm, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Landsorganisationen i Sverige (LO), Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Näringslivets Skattedelegation (NSD), Regelrådet, Revisorsinspektionen, Skatteverket, Stockholms Handelskammare, Svenska Riskkapitalföreningen (Swedish Private Equity & Venture Capital Association, SVCA), Svensk Försäkring, Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund och Tillväxtverket.

Yttranden har även kommit in från Nordic Angels, PAI Partners AB, Skattebetalarnas Förening, Sprit & Vinleverantörsföreningen, Sveriges Bryggerier och Visita.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Almi AB, Bokföringsnämnden, Föreningen Svensk Värdepappersmarknad, Handelshögskolan i Stockholm, Institutet för näringslivsforskning (IFN), Näringslivets regelnämnd (NNR), Svenska Bankföreningen, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Swedish Incubators & Science Parks (SISP) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

7 Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)[1]

dels att 57 kap. 10 a, 12 a, 19 och 25–35 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubrikerna närmast före 57 kap. 12, 25, 26, 27 och 32 §§ samt rubriken närmast efter 57 kap. 25 § ska utgå,

dels att 38 a kap. 23 §, 48 kap. 18 b och 18 c §§, 48 a kap. 15 och 16 §§, 57 kap. 2, 3, 4, 5, 6, 7 b, 10–13, 15–17, 19 a, 20 c–21, 24 och 24 a §§ samt rubrikerna närmast före 48 kap. 18 b § och 48 a kap. 15 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 57 kap. 7 d, 16 a, 17 a och 20 e §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
38 a kap.	
23 §[2]	
När det gäller beskattningen av ägare till andelar i det överlåtande företaget vid en partiell fission finns särskilda bestämmelser om	
– beräkning av anskaffningsvärdet för andelar i det övertagande och det överlåtande företaget i 17 kap. 7 a §,	
– utdelning i 24 kap. 7 § och 42 kap. 16 b §,	
– beräkning av omkostnadsbeloppet för andelar i det övertagande och överlåtande företaget i 48 kap. 18 a och 18 c §§,	
– turordning vid avyttring i 48 kap. 18 b §, och	
– kvalificerade andelar i 57 kap. 7–*7 c*, *12 a,* 15, 20 b–*20 d*, 23 a, 24 och 24 a §§.	– kvalificerade andelar i 57 kap. 7–*7 d*, 15, 20 b–*20 e*, 23 a, 24 och 24 a §§.
48 kap.	
Turordning vid avyttring m.m. av andelar i det övertagande företaget	*Turordning vid avyttring m.m. av vissa andelar*
18 b §	
Om en *ägare i det överlåtande företaget* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen *vid tidpunkten för den partiella fissionen* (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter den partiella fissionen (nya andelar), ska *avyttringar* anses *ske* i följande ordning:	Om en *person vid tidpunkten för den partiella fissionen redan* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter den partiella fissionen (nya andelar), ska *andelarna vid en avyttring, om inget annat anges i andra stycket,* anses *avyttrade* i följande ordning:
1. gamla andelar,	1. gamla andelar,
2. mottagna andelar,	2. mottagna andelar,
3. nya andelar.	3. nya andelar.

[1] Lagen omtryckt 2008:803.
Senaste lydelse av
57 kap. 19 § 2013:960
57 kap. 34 § 2020:990.

[2] Senaste lydelse 2018:1206.

	Om andelsinnehavet, helt eller delvis, utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid partiell fission ska andelarna vid en avyttring, i stället för vad som anges i första stycket, anses avyttrade i följande ordning: *1. andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp,* *2. andelar till vilka det hör tjänstebelopp,* *3. andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.* *Om ett andelsinnehav som avses i andra stycket har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen separat för varje förvärv av sådana andelar. Andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar ska dock anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på.*
Bestämmelserna i *första stycket* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.	Bestämmelserna i *denna paragraf* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.
18 c §	
Om andelar som mottagits vid en partiell fission inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 5 kap. 7–7 b §§ ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i *48 kap.* 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren.	Om andelar som mottagits vid en partiell fission inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt *57* kap. 7–7 b §§ ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det övertagande företaget som innehas av mottagaren. *Vad som sägs i första stycket gäller även andra andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst. Om sådana andelar har förvärvats genom utdelning enligt 42 kap. 16 §, ska dock andelarna vid tillämpning av genomsnittsmetoden inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas i det företag som den utdelade aktien avser.*
48 a kap.	
Turordning vid avyttring m.m. av andelar i det köpande företaget	*Turordning vid avyttring m.m. av vissa andelar*
15 §	
Om *säljaren* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen *vid tidpunkten för andelsbytet* (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter andelsbytet (nya andelar), ska *avyttringar* anses *ske* i följande ordning: 1. gamla andelar, 2. mottagna andelar, 3. nya andelar.	Om *en person vid tidpunkten för andelsbytet redan* äger andelar av samma slag och sort som den mottagna andelen (gamla andelar) eller förvärvar sådana andelar efter andelsbytet (nya andelar), ska *andelarna vid en avyttring, om inget annat anges i andra stycket,* anses *avyttrade* i följande ordning: 1. gamla andelar,

2. mottagna andelar,

3. nya andelar.

Om andelsinnehavet, helt eller delvis, utgörs av andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte ska andelarna vid en avyttring, i stället för vad som anges i första stycket, anses avyttrade i följande ordning:

1. andelar som har förvärvats före andelarna till vilka det hör tjänstebelopp,

2. andelar till vilka det hör tjänstebelopp,

3. andelar som har förvärvats efter andelarna till vilka det hör tjänstebelopp.

Om ett andelsinnehav som avses i andra stycket har förvärvats vid olika tidpunkter, tillämpas turordningen separat för varje förvärv av sådana andelar. Andelar som har förvärvats med stöd av andra andelar ska dock anses avyttrade direkt efter de andelar som förvärvet grundar sig på.

Bestämmelserna i *första stycket* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.

Bestämmelserna i *denna paragraf* tillämpas på motsvarande sätt när äganderätten övergår till någon annan på annat sätt än genom avyttring.

16 §

Om mottagna andelar inte är marknadsnoterade eller är kvalificerade enligt 57 kap. 7–7 b §§, ska de vid tillämpning av genomsnittsmetoden i 48 kap. 7 § inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar i det köpande företaget som innehas av säljaren.

Vad som sägs i första stycket gäller även andra andelar till vilka det hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst. Om sådana andelar har förvärvats genom utdelning enligt 42 kap. 16 §, ska dock andelarna vid tillämpning av genomsnittsmetoden inte anses vara av samma slag och sort som andra andelar som innehas i det företag som den utdelade aktien avser.

57 kap.

2 §

Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska hos fysiska personer i den omfattning som anges i *20–22 §§* tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Som utdelning behandlas även vinst vid minskning av aktiekapital med indragning av aktier och vinst vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier.

Utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar ska hos fysiska personer i den omfattning som anges i *detta kapitel* tas upp i inkomstslaget tjänst i stället för i inkomstslaget kapital. Som utdelning behandlas även vinst vid minskning av aktiekapital med indragning av aktier och vinst vid överlåtelse till ett aktiebolag av dess egna aktier.

Vid tillämpning av detta kapitel likställs med andelar andra delägarrätter i eller avseende företag och med utdelning ränta och annan inkomst på grund av innehav av sådana tillgångar. Vinstandelsbevis, kapitalandelsbevis och konvertibler ska behandlas som delägarrätter oavsett i vilken valuta de getts ut. Med andelar likställs även förpliktelser avseende optioner som avses i 44 kap. 31 § andra stycket.

3 §[3]

Vid bedömningen av om ett företag är ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag gäller vid tillämpning av detta kapitel, utöver vad som sägs i 56 kap. 2–5 §§, följande.

Flera delägare ska anses som en enda delägare, om de själva eller genom någon närstående är eller under något av de *fem* föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i

Flera delägare ska anses som en enda delägare, om de själva eller genom någon närstående är eller under något av de *fyra* föregående beskattningsåren har varit verksamma i betydande omfattning i

1. företaget eller i ett av företaget helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägt fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag,

2. ett företag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, äger företaget, eller

3. ett annat fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som helt eller delvis, direkt eller indirekt, ägs av ett sådant företag som avses i 2.

Om en delägare uppfyller villkoren i andra stycket och har ett bestämmande inflytande över en stiftelse eller en annan juridisk person utan delägare, som direkt eller indirekt äger andelar i företaget, ska delägaren anses äga den juridiska personens andelar i företaget. Vid tillämpning av detta stycke ska en fysisk person som direkt eller indirekt innehar sådana tillgångar eller förpliktelser i eller avseende företaget som likställs med andelar enligt 2 § andra stycket anses som en delägare.

Om flera delägare tillsammans har ett bestämmande inflytande över den juridiska personen och i övrigt uppfyller villkoren i tredje stycket, ska delägarna i lika delar anses äga den juridiska personens andelar i företaget.

4 §[4]

Med kvalificerad andel avses andel i eller avseende ett fåmansföretag under förutsättning att

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget,

2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, eller

3. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 1 eller 2.

1. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i företaget,

2. företaget, direkt eller indirekt, under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren har ägt andelar i ett annat fåmansföretag eller i ett fåmanshandelsbolag och andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i detta fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag, eller

3. andelsägaren eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren varit verksam i betydande omfattning i ett fåmansföretag eller ett fåmanshandelsbolag som bedriver samma eller likartad verksamhet som ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som avses i 1 eller 2.

[3] Senaste lydelse 2021:1147.

[4] Senaste lydelse 2019:307.

Om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de *fem* föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, ska villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.	Om en sådan andel i ett fåmansföretag som inte ska anses vara kvalificerad enligt bestämmelserna i första stycket förvärvats under beskattningsåret eller något av de *fyra* föregående beskattningsåren genom sådan utdelning på en kvalificerad andel i ett annat fåmansföretag som på grund av bestämmelserna i 42 kap. 16 § inte har beskattats, ska villkoren i första stycket tillämpas som om det företag som den utdelade aktien avser vore det företag som delat ut aktien.

Om ägaren till en kvalificerad andel dör, ska andelen anses kvalificerad även hos dödsboet. Delägare i dödsboet likställs då med närstående.

5 §[5]

Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och de *fem* föregående beskattningsåren beaktas.	Om utomstående, direkt eller indirekt, i betydande omfattning äger del i företaget och, direkt eller indirekt, har rätt till utdelning, ska en andel anses kvalificerad bara om det finns särskilda skäl. Vid bedömningen ska förhållandena under beskattningsåret och de *fyra* föregående beskattningsåren beaktas.

Med företag avses här det företag i vilket delägaren eller någon närstående varit verksam i betydande omfattning under den tid som anges i första stycket.

Ett företag ska anses ägt av utomstående utom till den del det ägs av fysiska personer som

1. äger kvalificerade andelar i företaget,

2. indirekt äger andelar i företaget som hade varit kvalificerade om de ägts direkt, eller

3. äger kvalificerade andelar i ett annat fåmansföretag som avses i 4 § eller andelar i ett fåmanshandelsbolag som avses i den paragrafen.

Vid tillämpning av tredje stycket ska sådana andelar som avses i 4 a § likställas med kvalificerade andelar.

6 §

Upphör ett företag att vara fåmansföretag, ska en andel anses kvalificerad under *fem* beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående	Upphör ett företag att vara fåmansföretag, ska en andel anses kvalificerad under *fyra* beskattningsår därefter eller den kortare tid som följer av 4 §. Detta gäller dock bara om andelsägaren eller någon närstående

1. ägde andelen när företaget upphörde att vara fåmansföretag och andelen då var kvalificerad, eller

2. har förvärvat andelen med stöd av en sådan andel som avses i 1.

Om en aktieägare överlåter en kvalificerad andel i ett aktiebolag till bolaget och bolaget därefter överlåter en egen aktie till honom, ska den från bolaget förvärvade aktien anses som en kvalificerad andel hos aktieägaren i det fall den till bolaget överlåtna andelen	Om en aktieägare överlåter en kvalificerad andel i ett aktiebolag till bolaget och bolaget därefter överlåter en egen aktie till honom *eller henne*, ska den från bolaget förvärvade aktien anses som en kvalificerad andel hos aktieägaren i det fall den till bolaget överlåtna andelen

[5] Senaste lydelse 2019:307.

skulle ha varit kvalificerad om han fortfarande innehaft den.	skulle ha varit kvalificerad om han *eller hon* fortfarande innehaft den.
7 b §	
Om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, ska den anses kvalificerad. Detta gäller inte om bestämmelsen i 23 a § är tillämplig. En andel ska också anses kvalificerad om den *förvärvats* med stöd av en sådan kvalificerad andel.	Om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, ska den anses kvalificerad. Detta gäller inte om bestämmelsen i 23 a § är tillämplig. En andel ska också anses kvalificerad om den *förvärvas* med stöd av en sådan kvalificerad andel *och det inte lämnas någon ersättning för andelen eller ersättningen är lägre än andelens marknadsvärde.*

Det som sägs om en mottagen andel i 7 a § tillämpas även på en andel som anses kvalificerad enligt första stycket. Vad som sägs om mottagaren i 7 a § gäller i dessa fall den som erhållit andelen genom arv, testamente, gåva eller bodelning.

Det som sägs i första stycket om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § tillämpas också på en andel som blivit kvalificerad enligt första stycket.

	7 d §
	Om en andel förvärvas med stöd av en andel som är kvalificerad enligt 7, 7 a eller 7 b § och därför är kvalificerad enligt 7 b §, och det till den andel som förvärvet grundas på hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 d § eller 48 a kap. 8 a och 8 b §§, ska tjänstebeloppen fördelas mellan den förvärvade andelen och den andel som förvärvet grundas på.
	Den del av tjänstebeloppen som enligt första stycket ska fördelas på den förvärvade andelen ska motsvara den minskning av marknadsvärdet som förfarandet medför för den andel som förvärvet grundas på.
10 §[6]	
Gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar och är summan av	Gränsbelopp beräknas för kvalificerade andelar och är summan av
1. årets gränsbelopp, och	1. årets gränsbelopp, och
2. sparat utdelningsutrymme *uppräknat med statslåneräntan ökad med tre procentenheter.*	2. sparat utdelningsutrymme.
För tillgångar som avses i 2 § andra stycket ska det sparade utdelningsutrymmet i stället räknas upp med statslåneräntan ökad med en procentenhet.	
11 §[7]	
Årets gränsbelopp är	Årets gränsbelopp är *summan av*

[6] Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

[7] Senaste lydelse 2013:960.

1. ett belopp som motsvarar *två och tre fjärdedels* inkomstbasbelopp fördelat med lika belopp på andelarna i företaget, *eller*

2. *summan av*

– *underlaget för årets gränsbelopp multiplicerat med statslåneräntan ökad med nio procentenheter, och*

– för andelar i fåmansföretag eller *företag som avses i* 6 § lönebaserat utrymme enligt 16–19 a §§.

1. ett belopp som motsvarar *fyra* inkomstbasbelopp *(grundbeloppet)* fördelat med lika belopp på andelarna i företaget,

2. för andelar i fåmansföretag eller *andelar som fortsätter att vara kvalificerade* enligt 6 §, *ett* lönebaserat utrymme *beräknat* enligt 16–19 a §§, *och*

3. ränta på omkostnadsbeloppet beräknad enligt andra stycket.

Ränta på omkostnadsbeloppet beräknas för andelar av samma slag och sort, på den del av andelarnas sammanlagda omkostnadsbelopp enligt 12 § som överstiger 100 000 kronor. Räntesatsen uppgår till statslåneräntan ökad med nio procentenheter. Räntebeloppet ska fördelas med lika belopp på delägarens andelar av samma slag och sort.

För tillgångar som avses i 2 § andra stycket ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet. *Bestämmelserna i första stycket 1 och i 16–19 a §§ gäller inte för sådana tillgångar.*

För tillgångar som avses i 2 § andra stycket *gäller inte bestämmelserna i första stycket 1 och 2. Vid tillämpningen av andra stycket på sådana tillgångar* ska statslåneräntan i stället ökas med en procentenhet.

Årets gränsbelopp beräknas vid årets ingång och tillgodoräknas den som äger andelen vid denna tidpunkt. Om en andel förvärvas genom arv, testamente, gåva, bodelning eller på liknande sätt, inträder förvärvaren i den tidigare ägarens situation i fråga om beräkning av årets gränsbelopp.

11 a §[8]

Den som äger andelar i flera företag får *beräkna årets gränsbelopp enligt 11 § första stycket 1 för andelar i endast ett av företagen.*

Den som äger andelar i flera företag får *vid beräkningen av årets gränsbelopp inte tillgodoräkna sig mer än ett grundbelopp. Om de belopp som enligt 11 § första stycket 1 har fördelats på en och samma delägares andelar i flera företag sammanlagt överstiger ett grundbelopp, ska grundbeloppet i stället fördelas på delägarens andelar i dessa företag i förhållande till storleken på andelsinnehaven i företagen.*

12 §[9]

Underlaget för årets gränsbelopp *är det omkostnadsbelopp* som *skulle ha använts* om andelen hade avyttrats vid årets ingång.

Vid beräkning av omkostnads-beloppet tillämpas 25–35 §§. Detta gäller dock inte för tillgångar som avses i 2 § andra stycket.

Vid beräkningen av årets gränsbelopp *ska omkostnadsbeloppet beräknas* som om andelen hade avyttrats vid årets ingång.

Omkostnadsbeloppet ska minskas med tillskott som gjorts i annat syfte än att varaktigt tillföra kapital till företaget. Omkostnadsbeloppet ska även minskas med anskaffningsutgift för andelen till den del sådant tillskott, direkt eller indirekt, har ökat värdet på andelen.

[8] Senaste lydelse 2011:1271.

[9] Senaste lydelse 2011:1271. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

13 §[10]

Om utdelningen understiger gränsbeloppet, ska skillnaden (sparat utdelningsutrymme) föras vidare till nästa beskattningsår. Sparat utdelningsutrymme utgör dock gränsbelopp enligt 20 § om ytterligare utdelning sker under beskattningsåret. Sparat utdelningsutrymme utgör gränsbelopp enligt 20 § om utdelning sker på en mottagen andel under det beskattningsår då en partiell fission genomförs. Sparat utdelningsutrymme som beräknats vid utdelning under beskattningsåret utgör gränsbelopp vid kapitalvinstberäkning enligt 21 §.

Lämnar företaget inte någon utdelning, ska hela gränsbeloppet föras vidare som sparat utdelningsutrymme. *Om andelen mottagits vid en partiell fission under beskattningsåret, ska sparat utdelningsutrymme inte räknas upp enligt 10 § första stycket 2.* Sparat utdelningsutrymme ska föras vidare även om andelen under något år inte är kvalificerad.

Lämnar företaget inte någon utdelning, ska hela gränsbeloppet föras vidare som sparat utdelningsutrymme. Sparat utdelningsutrymme ska föras vidare även om andelen under något år inte är kvalificerad.

15 §

Om kvalificerade andelar avyttras genom ett andelsbyte, ska sparat utdelningsutrymme fördelas på de mottagna andelarna.

Om det vid en partiell fission finns sparat utdelningsutrymme enligt 13 § som hör till en andel i det överlåtande företaget, ska detta utrymme fördelas mellan de mottagna andelarna och andelen i det överlåtande företaget på det sätt som omkostnadsbeloppet fördelas enligt 48 kap. 18 a §.

Om andelar som är kvalificerade enligt 7, 7 a eller 7 b § avyttras till ett fåmansföretag eller fåmanshandelsbolag som säljaren direkt eller indirekt äger andel i, ska sparat utdelningsutrymme fördelas på säljarens andelar i fåmansföretaget som förvärvat andelarna direkt eller indirekt.

Om en andel förvärvas med stöd av en andel som är kvalificerad enligt 7, 7 a eller 7 b § och därför är kvalificerad enligt 7 b §, ska sparat utdelningsutrymme fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen på motsvarande sätt som tjänstebelopp fördelas enligt 7 d §.

16 §[11]

Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av löneunderlaget *enligt 17 och 18 §§ och* fördelas med lika belopp på *andelarna* i företaget.

Om *en andel ägts under del av året före beskattningsåret, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid ingå i löneunderlaget vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den andelen.*

Det lönebaserade utrymmet är 50 procent av *den del av delägarens andel av* löneunderlaget *som överstiger åtta inkomstbasbelopp. Det lönebaserade utrymmet* fördelas med lika belopp på *delägarens andelar* i företaget.

Om *två delägare i samma företag är makar vid beskattningsårets ingång ska det lönebaserade utrymmet beräknas gemensamt för makarnas andelar och därefter fördelas med lika belopp på makarnas andelar i företaget.*

Det lönebaserade utrymmet för delägarens samtliga andelar får inte överstiga ett belopp som motsvarar 50 gånger sådan kontant ersättning som avses i 17 § första stycket och som delägaren eller någon närstående har fått från företaget och dess dotterföretag under året före beskattningsåret.

[10] Senaste lydelse 2008:1064.

[11] Senaste lydelse 2013:960.

16 a §

Om en andel har ägts under en del av året före beskattningsåret, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid ingå i löneunderlaget vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den andelen.

Om en sådan andel har mottagits genom ett andelsbyte, ska ersättning som har betalats ut under den del av året som föregick andelsbytet också ingå vid beräkningen av det lönebaserade utrymmet för den mottagna andelen. För tiden före andelsbytet ska då den genom andelsbytet avyttrade andelen ligga till grund för beräkningen.

17 §

Löneunderlaget ska beräknas på grundval av sådan kontant ersättning som hos arbetstagaren ska tas upp i inkomstslaget tjänst och som under året före beskattningsåret har lämnats till arbetstagarna i företaget och i dess dotterföretag. Motsvarande ersättning som betalats ut till arbetstagare i utlandet räknas också in i löneunderlaget om företaget hör hemma i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Som kontant ersättning avses även sådan ersättning som arbetstagare fått från företaget och som skulle tagits upp i inkomstslaget tjänst om inte undantag gällt enligt 3 kap. 9 § eller på grund av bestämmelse i skatteavtal. Som kontant ersättning avses inte

– kostnadsersättning, eller

– belopp som ska tas upp i inkomstslaget tjänst enligt detta kapitel.

Om ersättningen avser arbetstagare i ett dotterföretag som inte är helägt, ska så stor del av ersättningen räknas med som motsvarar moderföretagets andel i dotterföretaget. Om ett dotterföretag har ägts under del av det år som löneunderlaget avser, ska bara ersättning som betalats ut under denna tid räknas med.

Av 16 a § andra stycket framgår att med kontant ersättning avses i vissa fall vad som utbetalats från ett företag och dess dotterföretag vars andelar har avyttrats vid ett andelsbyte.

17 a §

Vid beräkningen av löneunderlaget ska ersättning till arbetstagare i företag som ägs genom en alternativ investeringsfond inte räknas med.

Med alternativ investeringsfond avses en fond enligt 1 kap. 2 § lagen (2013:561) om förvaltare av alternativa investeringsfonder vars förvaltare omfattas av registrerings- eller tillståndsplikt enligt den lagen eller som skulle ha omfattats av sådan plikt om förvaltaren bedrivit sin verksamhet i Sverige.

19 a §[12]

Vid tillämpning av 16–19 §§ ska det med dotterföretag avses ett företag där moderföretagets andel, direkt eller indirekt genom ett annat dotterföretag, överstiger 50 procent av kapitalet i

Om *ett dotterföretag* är ett svenskt handelsbolag *får ersättningar till arbetstagare i handelsbolaget och i företag som helt eller delvis ägs av handelsbolaget bara räknas med vid*

[12] Senaste lydelse 2013:960.

företaget. Om *företaget* är ett svenskt handelsbolag *eller en i utlandet delägarbeskattad juridisk person, ska det dock med dotterföretag avses ett företag där* samtliga andelar, direkt eller indirekt, ägs av moderföretaget.	*beräkningen av löneunderlaget om* samtliga andelar *i handelsbolaget*, direkt eller indirekt, ägs av moderföretaget. *Vid tillämpning av denna paragraf likställs en i utlandet delägarbeskattad juridisk person med ett svenskt handelsbolag.*

20 c §[13]

Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § första stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.	Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § första stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket *eller 7 d §*, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket *har* tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten som fördelats enligt 48 kap. 18 e § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

20 d §[14]

Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.	Utdelning på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission ska inte längre tas upp i inkomstslaget tjänst när ett belopp lika med tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § första stycket *eller 7 d §*, 48 kap. 18 e § andra stycket eller 48 a kap. 8 c § andra stycket *har* tagits upp i inkomstslaget tjänst för beskattningsåret och tidigare beskattningsår. Därefter ska andelen inte anses kvalificerad.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission som fördelats enligt 48 kap. 18 e § andra stycket beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

	20 e § *Utdelning och kapitalvinst på en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och vars tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyte eller vid partiell fission beräknats till noll kronor*

[13] Senaste lydelse 2011:1271.

[14] Senaste lydelse 2011:1271.

ska inte tas upp i inkomstslaget tjänst. En sådan andel ska anses som kvalificerad under fyra beskattningsår efter det beskattningsår då andelsbytet eller den partiella fissionen genomfördes eller den kortare tid som följer av 4 §.

21 §[15]

Kapitalvinst på en kvalificerad andel till den del den överstiger gränsbeloppet ska tas upp i inkomstslaget tjänst. Kapitalvinst som motsvarar gränsbeloppet ska tas upp till två tredjedelar i inkomstslaget kapital.

Om kapitalvinst på en kvalificerad andel som anskaffats före år 1992 överstiger gränsbeloppet, ska den överskjutande delen upp till ett belopp som motsvarar skillnaden mellan omkostnadsbeloppet beräknat enligt 25–35 §§ och omkostnadsbeloppet beräknat enligt 44 kap. 14 § i sin helhet tas upp i inkomstslaget kapital i stället för i inkomstslaget tjänst. Detta gäller inte för tillgångar som avses i 2 § andra stycket.

24 §

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyten avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid andelsbyten avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § andra stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, *7 d §,* 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid andelsbyten ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid andelsbyten beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

Bestämmelser om fördelning mellan inkomstslagen tjänst och kapital av ersättning i pengar vid andelsbyten finns i 48 a kap. 9 §.

24 a §

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d §

Om en andel som är kvalificerad bara enligt 7, 7 a eller 7 b § och till vilken det hör ett tjänstebelopp för kapitalvinst vid partiell fission avyttras eller upphör att existera, ska den del av kapitalvinsten som tas upp i inkomstslaget tjänst inte överstiga tjänstebeloppet för kapitalvinst vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d §

[15] Senaste lydelse 2008:1064. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

tredje stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.	tredje stycket eller det tjänstebelopp som har fördelats enligt 7 c § andra stycket, *7 d §,* 48 kap. 18 e § tredje stycket eller 48 a kap. 8 c § tredje stycket. Mer än tjänstebeloppet för utdelning vid partiell fission ska inte tas upp som utdelning och kapitalvinst i inkomstslaget tjänst.

Vid tillämpning av första stycket ska utdelning på en andel i ett företag som varit överlåtande företag vid en partiell fission och till vilken andel det hör ett tjänstebelopp för utdelning vid partiell fission beaktas bara om utdelningen erhållits efter den partiella fissionen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

3. Bestämmelserna i 57 kap. 3, 4 och 5 §§ i den nya lydelsen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2026.

4. De upphävda bestämmelserna i 57 kap. 12 § andra stycket, 21 § andra stycket och 25–35 §§ gäller dock för beskattningsår som börjar före den 1 januari 2029.

Förslag till lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 31 kap. 22 och 29 §§ och rubriken närmast före 31 kap. 29 § skatteförfarandelagen (2011:1244) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
31 kap.	
22 §	
Den som innehar en andel som är kvalificerad enligt 57 kap. 7, 7 a eller 7 b § inkomstskattelagen (1999:1229) ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna	
1. besluta om kapitalbelopp enligt 48 a kap. 8 a § inkomstskattelagen,	
2. besluta om tjänstebelopp för utdelning och kapitalvinst	
a) vid partiell fission enligt 48 kap. 18 d § inkomstskattelagen, och	
b) vid andelsbyten enligt 48 a kap. 8 b § inkomstskattelagen, samt	
3. besluta om de tjänstebelopp som har fördelats enligt 48 kap. 18 e §, 48 a kap. 8 c § *och* 57 kap. 7 c § inkomstskattelagen.	3. besluta om de tjänstebelopp som har fördelats enligt 48 kap. 18 e §, 48 a kap. 8 c § *eller* 57 kap. 7 c *och 7 d §§* inkomstskattelagen.
Uppgifter om utdelning och kapitalvinst på andelarna ska också lämnas.	
Uppgifter som företagsledare och delägare ska lämna	*Uppgifter som den som innehar kvalificerade andelar ska lämna*
29 §	
En företagsledare och en delägare i fåmansföretag som avses i 27 § ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i *57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229).*	*Den som innehar andelar som är kvalificerade enligt bestämmelserna i 57 kap. inkomstskattelagen (1999:1229)* ska lämna de uppgifter som Skatteverket behöver för att kunna tillämpa bestämmelserna om utdelning och kapitalvinst på kvalificerade andelar i *samma kapitel.*
Skyldigheten gäller för fem beskattningsår efter det att företaget har upphört att vara ett fåmansföretag.	

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

Förslag till lag om ändring i lagen (2025:000) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244)

Härigenom föreskrivs att 31 kap. 1 § skatteförfarandelagen (2011:1244) i stället för lydelsen enligt lagen (2025:000) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt bet. 2024/25:SkU17	*Föreslagen lydelse*
31 kap.	
1 §	
I detta kapitel finns bestämmelser om	
– uppgifter som ska lämnas i samtliga inkomstdeklarationer (2 och 3 §§),	
– uppgifter som fysiska personer och dödsbon ska underrättas om och godkänna eller lämna (4 och 5 §§),	
– uppgift som ska lämnas om inkomstslaget tjänst (6 §),	
– uppgifter som ska lämnas om inkomstslaget näringsverksamhet (7–15 a §§),	
– uppgifter som ska lämnas om inkomstslaget kapital (16–19 c §§),	
– uppgift om tillkommande belopp (20 §),	
– uppgifter om vissa andelsavyttringar m.m. (21–24 §§),	
– uppgifter för beräkning av egenavgifter (25 och 26 §§),	
– uppgifter som fåmansföretag *samt företagsledare och delägare* ska lämna (27–29 §§),	– uppgifter som fåmansföretag *och den som innehar kvalificerade andelar* ska lämna (27–29 §§),
– uppgift om tillskott och uttag (30 §),	
– uppgift om betalning till utlandet (31 §),	
– uppgift som ekonomiska föreningar ska lämna (32 §),	
– uppgifter om skattereduktion (33 och 33 b–33 d §§), och	
– uppgifter om prissättningsbesked (34 §).	

8 Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-06-12

Närvarande: F.d. justitieråden Eskil Nord och Sten Andersson samt justitierådet Marie Jönsson

Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag

Enligt en lagrådsremiss den 22 maj 2025 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
2. lag om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244),
3. lag om ändring i lagen (2025:000) om ändring i skatteförfarandelagen (2011:1244).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Niklas Lindeberg, rättssakkunniga Elin Sedin och departementssekreteraren Stina Pettersson.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen

Allmänt

För att förhindra att inkomster som är arbetsinkomster behandlas som kapitalinkomster vid beskattningen ska delägare i fåmansföretag i vissa fall beskattas för utdelningar och kapitalvinster enligt särskilda regler (57 kap.). Reglerna är komplicerade och svåra att överblicka. Regelverket har förändrats vid upprepade tillfällen sedan det infördes i början på 1990-talet vilket ofta ökat komplexiteten. Nu föreslås vad som i lagrådsremissen beskrivs som enklare och bättre regler. Även om reglerna i viss mån förenklas så kvarstår komplexiteten i systemet och det är därför svårt att överblicka konsekvenserna av förslagen.

57 kap. 7 b §

Delägarnas andelar i fåmansföretag som omfattas av den särskilda beskattningen benämns kvalificerade andelar. För att förhindra att andelar som är kvalificerade omvandlas till icke kvalificerade andelar och därmed undgår att bli beskattade enligt de särskilda reglerna ska andelar som mottagits vid ett andelsbyte eller en partiell fission också anses vara kvalificerade även om de mottagna andelarna inte är andelar i ett fåmansföretag (7 § första stycket). Sådana andelar, dvs. andelar som är kvalificerade på grund av att andelar i det avyttrade eller överlåtande företaget varit kvalificerade, brukar kallas särskilt kvalificerade andelar. Bestämmelserna om särskilt kvalificerade andelar innebär att en delägare kan inneha kvalificerade andelar som omfattas av den särskilda beskattningen trots att andelarna innehas i ett företag som inte är ett fåmansföretag. De mottagna andelarna kan i vissa fall även fortsätta att vara kvalificerade vid en avyttring (7 a §).

Av första stycket första meningen i förevarande paragraf framgår att om en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § övergår till någon annan genom arv, testamente, gåva eller bodelning, ska den anses kvalificerad. I tredje meningen anges att en andel också ska anses kvalificerad om den förvärvas med stöd av en *sådan* (Lagrådets kursivering) kvalificerad andel. I lagrådsremissen föreslås ett tillägg i tredje meningen med innebörd att andelen ska anses kvalificerad om det inte lämnas någon ersättning för andelen eller ersättningen är lägre än andelens marknadsvärde.

Lagrådet har inte någon invändning mot tillägget men konstaterar att det är otydligt vad som avses med en *sådan* kvalificerad andel som andelen ska vara förvärvad med stöd av för att den förvärvade andelen ska anses kvalificerad. Ordet sådan kan syfta på en andel som är kvalificerad enligt 7 eller 7 a § eller på en andel som fortsätter att anses vara kvalificerad efter en benefik överlåtelse. Enligt Lagrådets uppfattning torde det dock vara så att en andel som förvärvas med stöd av en andel som är särskilt kvalificerad enligt såväl 7, 7 a som 7 b § första stycket första meningen ska anses vara kvalificerad enligt tredje meningen. Ett förtydligande bör övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet och i vart fall bör det framgå av författningskommentaren vilka situationer som avses.

57 kap. 7 d §

Paragrafen innehåller bestämmelser om fördelning av tjänstebelopp mellan en andel som förvärvas med stöd av en särskilt kvalificerad andel och den andel som förvärvet grundas på. Enligt Lagrådets uppfattning har paragrafens första stycke fått en onödigt omfattande och svårläst utformning. Lagrådet förordar att stycket i stället får följande lydelse.

Om en andel som förvärvas är kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen och det till den andel som förvärvet av andelen grundas på hör tjänstebelopp för utdelning och för kapitalvinst vid andelsbyte eller partiell fission som avses i 48 kap. 18 d § eller 48 a kap. 8 a och 8 b §§, ska tjänstebeloppen fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen.

57 kap. 11 §

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om hur årets gränsbelopp ska beräknas. I lagrådsremissen föreslås vissa förändringar av beräkningen. För en kvalificerad andel är, enligt första stycket, årets gränsbelopp summan av tre belopp; (1) ett belopp som motsvarar fyra inkomstbasbelopp (grundbeloppet) fördelat med lika belopp på andelarna i företaget, (2) för andelar i fåmansföretag eller andelar som fortsätter att vara kvalificerade enligt 6 §, ett lönebaserat utrymme beräknat enligt 16–19 a §§, och (3) ränta på omkostnadsbeloppet beräknad enligt andra stycket. Av tredje stycket framgår att för tillgångar som avses i 2 § andra stycket tillämpas inte bestämmelserna i bl.a. första stycket 1.

Av 2 § andra stycket framgår att vid tillämpningen av 57 kapitlet ska med andelar likställas andra delägarrätter i eller avseende företag samt att även förpliktelser avseende vissa optioner ska likställas med andelar. Innebörden av 11 § tredje stycket är att för sådana likställda andelar ska det i årets gränsbelopp inte ingå något grundbelopp eller lönebaserat löneutrymme. Enligt Lagrådets uppfattning är det dock oklart om sådana andelar ska räknas med när grundbeloppet fördelas på andelarna i företaget enligt första stycket 1. Motsvarande otydlighet finns även i lagtextens nuvarande lydelse.

Även om bestämmelserna i det avseendet nu inte ändras skulle det underlätta förståelsen av det även i övrigt krångliga och svårtillämpade regelverket om oklarheter undanröjes. Ett förtydligande bör därför övervägas i det fortsatta lagstiftningsarbetet och i vart fall bör det framgå av författningskommentaren vad som avses med andelarna i företaget.

57 kap. 15 § fjärde stycket

Paragrafen innehåller bestämmelser om fördelning av sparat utdelningsutrymme i vissa fall. Fjärde stycket reglerar fördelning av sparat utdelningsutrymme mellan en andel som förvärvas med stöd av en särskilt kvalificerad andel och den andel som förvärvet

grundas på. Av samma skäl som tidigare angetts i fråga om fördelning av tjänstebelopp förordar Lagrådet att fjärde stycket får följande lydelse.

Om en andel som förvärvas är kvalificerad enligt 7 b § första stycket tredje meningen, ska sparat utdelningsutrymme fördelas mellan den andel som förvärvet grundas på och den förvärvade andelen på motsvarande sätt som tjänstebelopp fördelas enligt 7 d §.

57 kap. 17 § tredje stycket

Paragrafen innehåller sedan tidigare bestämmelser om hur löneunderlaget ska bestämmas när det lönebaserade utrymmet beräknas (jfr 57 kap. 16 §). I förslaget tillförs paragrafen ett nytt tredje stycke av följande lydelse ”Av 16 a § andra stycket framgår att med kontant ersättning avses i vissa fall vad som utbetalats från ett företag och dess dotterföretag vars andelar har avyttrats vid ett andelsbyte.”

Vid föredragningen har upplysts att det föreslagna nya stycket enbart är avsett att utgöra en erinran om vad som följer redan av 16 a § andra stycket. Det som sägs i det nya stycket motsvarar dock inte helt ordalydelsen i 16 a § andra stycket. Ordet ”framgår ”i förslaget framstår med hänsyn till det som mindre lämpligt. Även i övrigt bör, enligt Lagrådets mening, ordalydelsen av det nya stycket jämkas något.

Lagrådet har följande förslag.

Av 16 a § andra stycket följer att ersättning som har betalats ut från ett företag eller från dess dotterföretag i vissa fall ska ingå i löneunderlaget, om andelar i företaget har avyttrats vid ett andelsbyte.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar övriga lagförslag utan erinran.

Bilaga 9

Skattereduktion för gåvor juridiska personer

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av delbetänkandet (SOU 2024:90) 2

2 Delbetänkandets lagförslag 7

3 Förteckning över remissinstanserna 13

4 Lagrådsremissens lagförslag 14

5 Lagrådets yttrande 21

1 Sammanfattning av delbetänkandet (SOU 2024:90)

Utredningens uppdrag

Utredningens uppdrag har haft två delar: att kartlägga juridiska personers gåvor till ideell verksamhet och utforma ett förslag till skatteincitament för juridiska personers gåvor i syfte att öka juridiska personers givande.

Utgångspunkten är att ett ökat skatteincitament för gåvor till ideell verksamhet kan få positiva effekter för samhällsnyttan, genom att mer resurser tillförs den ideella verksamheten, vetenskaplig forskning främjas och det gemensamma engagemanget och ansvaret för samhällsutvecklingen stärks.

Kartläggning av juridiska personers gåvor till ideell verksamhet

Den första delen i uppdraget har varit att kartlägga hur juridiska personer ger gåvor till ideell verksamhet och den samhällsnytta det medför. Kartläggningen ska ligga till grund för hur ett skatteincitament för juridiska personers gåvor ska utformas. I direktiven framgår vidare att ett skatteincitament i den mån det är lämpligt ska bygga på det befintliga systemet med godkända gåvomottagare som gäller för fysiska personer, vilket i korthet innebär följande. Skatteincitamentet är utformat som en skattereduktion. Endast gåvor i pengar till gåvomottagare som är godkända av Skatteverket kan bli föremål för skattereduktion. En förutsättning är att dessa godkända gåvomottagare verkar eller stöttar inom de allmännyttiga ändamålen social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. Gåvor till andra allmännyttiga ändamål som t.ex. idrott och kultur kan inte bli föremål för skattereduktion. Gåvomottagare är ideella organisationer, dvs. stiftelser, ideella föreningar och registrerade trossamfund.

Underlaget för att kartlägga gåvor till ideell verksamhet är relativt begränsad. Det underlag som har använts i kartläggningen kommer från olika källor, som inte är helt jämförbara. Kartläggningen har ytterligare komplicerats av att den statistik som har funnits tillgänglig inte kan avgränsas till den specifika grupp som skatteincitamentet avser att träffa, dvs. juridiska personer som skänker gåvor till gåvomottagare, vilka stöttar eller verkar inom de allmännyttiga ändamålen social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. När det i kartläggningen refereras till företag omfattas vanligtvis både juridiska personer och enskilda näringsidkare som skattemässigt jämställs med fysiska personer. Det går därför inte att belysa hur specifikt juridiska personer lämnar gåvor till ideell verksamhet. För att få en uppfattning om hur företag generellt lämnar gåvor till godkända gåvomottagare har utredningen utgått från godkända gåvomottagare som har s.k. 90-konto enligt Svensk Insamlingskontrolls registersystem. De flesta godkända gåvomottagare har 90-konto.

Kartläggningen visar att en stor del av ideella organisationers intäkter kommer från gåvor och bidrag. Enligt uppgifter från inkomstdeklarationer avseende beskattningsåret 2021 fick t.ex. ideella föreningar intäkter från gåvor och bidrag för drygt 35 miljarder kronor. Det motsvarade närmare 60 procent av dessa organisationers totala intäkter under samma år. I stor utsträckning handlar det om offentliga bidrag till ideella organisationer som inte är godkända gåvomottagare.

Ideella organisationer som bedriver allmännyttig verksamhet får inkomster från privata gåvor och bidrag, där inte minst gåvor från privatpersoner utgör en viktig inkomstkälla. Gåvointäkter från företag utgör däremot en relativt liten del av de totala inkomsterna. Enligt uppgifter från Svensk Insamlingskontroll fick organisationer med 90-konto knappt två miljarder kronor i gåvointäkter från företag under 2023. Det kan jämföras med cirka tio miljarder kronor som lämnades av privatpersoner och drygt tre miljarder kronor av andra ideella organisationer. Av totala företagsgåvor till organisationer med 90-konto gick närmare en miljard kronor till godkända gåvomottagare.

Baserat på olika källmaterial och kontakter med aktörer, däribland flera godkända gåvomottagare, framkommer följande bild av företagsgåvor. Det går inte att fastställa hur många av Sveriges cirka 1,8 miljoner företag som lämnar gåvor till ideell verksamhet. Men flertalet företag bedöms inte ge gåvor till ideell verksamhet. Det saknas uppgifter om antalet juridiska personer som lämnar gåvor, på gåvornas storlek och om de har ett annat gåvomönster än t.ex. enskilda näringsidkare. Den generella bild som framträder är att företag (oavsett företagsform) vanligtvis ger en relativt liten gåva och att mindre företag sannolikt ger mindre belopp än stora företag. En övervägande majoritet av de företag som lämnar gåvor bedöms ge under 100 000 kronor, varav flertalet ger mellan 2 000 och 50 000 kronor. Bara ett fåtal företag bedöms skänka över 100 000 kronor. Det sammanlagda värdet av ett fåtal företags stora gåvobelopp bedöms dock utgöra en relativt stor andel av gåvomottagarnas totala gåvointäkter från företag.

Även om mycket tyder på att företagens gåvor till allmännyttig verksamhet är relativt blygsamma, finns ett växande samhällsengagemang bland företag som yttrar sig på många olika sätt. Det kan handla om allt från samverkansprojekt med organisationer, pro-bono tjänster till frigörelse av kapital i form av t.ex. riskkapital och lånegarantier, pengar som kanaliseras via företagsetablerade stiftelser och sociala företag som drivs i aktiebolagsform. Denna utveckling kan ha flera förklaringar, exempelvis att politiken men även anställda och konsumenter ställer högre krav på att företag tar ett större samhällsansvar. En annan förklaring kan vara att företag vill ha större frihet att påverka samhällsutvecklingen.

Det är enligt utredningen svårt att bedöma vilka effekter ett skatteincitament kan få på givandet. Juridiska personers beslut att ge gåvor till ideell verksamhet kan bero på många olika faktorer, där skattesystemet är en faktor. Skatteincitamentets storlek har sannolikt också betydelse för effekten, liksom utvecklingen i samhället och omvärlden i stort. Samhällsnyttan av att införa ett skatteincitament till juridiska personer kan bl.a. beskrivas med att nya resurser kan tillföras allmännyttig verksamhet och att gåvomottagare får en bredare finansieringsbas, vilket ökar deras oberoende gentemot det offentliga. Det kan medföra ett ökat samhällsengagemang bland juridiska personer som utöver kapital kan tillföra den ideella sektorn ny kunskap, entreprenörskap och kontakter. I utformningen av ett skatteincitament har utredningen, utöver kostnadsaspekten, beaktat andra faktorer, bl.a. ökad risk för fusk och missbruk, snedvridande effekter till följd av att endast gåvor till vissa allmännyttiga ändamål medger en skattelättnad och skatteincitament i andra länder.

Utredningens förslag

Den andra delen i uppdraget har varit att utforma ett förslag till skatteincitament för juridiska personers gåvor. Utredningens förslag är uppdelat i två delar. Utredningens första förslag innebär att ett skatteincitament för juridiska personer utformas som en skattereduktion motsvarande det förfarande som gäller för fysiska personer. Uppdraget omfattar inte att lämna förslag om utvidgning av nuvarande regler

avseende vilka organisationer som kan godkännas som gåvomottagare eller om ändringar på mervärdesskatteområdet.

Vägledande för utredningen har varit att utforma ett förslag som är enkelt och tydligt. Utredningen har gjort avvägningar vad gäller vilka juridiska personer som ska omfattas av förslaget samt om sådana avgränsningar har varit lämpliga bl.a. med hänsyn till reglerna om statligt stöd.

Det har varit viktigt att bestämma rimliga beloppsgränser som antas kunna stimulera juridiska personer att skänka mer pengar till allmännyttiga ändamål, men som samtidigt inte medför alltför stora skattebortfall och risker för ökat fusk och manipulation av skattesystemet.

Fysiska personer kan i dag få skattereduktion med som lägst 500 kronor, vilket innebär att gåvorna sammanlagt måste uppgå till minst 2 000 kronor under året, och maximalt 3 000 kronor för gåvor som lämnas upp till 12 000 kronor. Kartläggningen visar att en mycket stor andel av de juridiska personer som lämnar gåvor bedöms ge upp till 50 000 kronor under ett år. En övre beloppsgräns om 50 000 kronor skulle därför räcka för att innefatta dessa gåvor. Eftersom syftet är att uppmuntra till gåvogivande, både bland majoriteten juridiska personer som i dag ger mindre gåvobelopp och bland det färre antal juridiska personer som ger stora gåvobelopp, finns skäl att beloppsgränsen sätts högre för juridiska personer än för fysiska personer. Därför föreslår utredningen två nivåer med beloppsgränser där två olika reduktionssatser tillämpas inom de olika intervallerna.

- En första gräns sätts till 200 000 kronor och innebär att en skattereduktion medges med motsvarande 25 procent av underlaget mellan 2 000 kronor och upp till 200 000 kronor. Det betyder att skattereduktionen för gåvor upp till detta belopp som mest kan uppgå till 50 000 kronor.
- För gåvobelopp över 200 000 kronor upp till 400 000 kronor föreslås en skattereduktion med 5 procent. Det innebär att en juridisk person som ger en gåva upp till 400 000 kronor kommer få en skattereduktion som maximalt kan uppgå till 60 000 kronor.

Nivån på den första beloppsgränsen bedöms vara rimlig eftersom de flesta företag lämnar gåvor som understiger 200 000 kronor. Skattereduktionen kan dels stimulera fler juridiska personer att ge en gåva, dels stimulera redan befintliga gåvogivare att ge mer. Den högre skattereduktionen för gåvor mellan 200 000 och upp till 400 000 kronor ska främja juridiska personer som vill lämna en större gåva. Vidare föreslås att en lägsta nivå sätts för skattereduktion för juridiska personers gåvor för att bl.a. minska den administrativa bördan för godkända gåvomottagare som ska lämna kontrolluppgift för gåvorna. En gåva ska uppgå till minst 2 000 kronor för att ingå i juridiska personers underlag för skattereduktion. På samma sätt som gäller fysiska personer föreslås skattereduktionen endast omfatta penninggåvor. Skattereduktionen ska avräknas enbart mot statlig inkomstskatt.

Utredningens andra förslag avser ett undantag från beskattning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller, i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen. Under utredningens arbete har det framkommit att beskattning av andelsägare eller medlem i många fall kan innebära ett hinder för juridiska personer som vill lämna gåvor till ideell verksamhet. Enligt utredningen utgör ett förslag som även får effekter på beskattningen av andelsägare eller medlem sannolikt ett verkningsfullt skatteincitament för att främja gåvor. I uppdraget att ta fram ett skatteincitament för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet har utredningen därför valt att se över utformningen av ett undantag från beskattning av andelsägare eller medlem och även lämna ett förslag i den delen. Förslaget innebär att

en gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion inte ska tas upp till beskattning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen. Det betyder att gåvan ska uppgå till minst 2 000 kronor och gåvobeloppet som ska undantas från beskattning av andelsägare eller medlem kan uppgå till högst 400 000 kronor.

Om den som har rätt till utdelningen är begränsat skattskyldig ska kupongskatt som utgångspunkt betalas för utdelning på aktie i svenska aktiebolag. Samma förfarande ska gälla i dessa fall, dvs. kupongskatt ska inte betalas på utdelningen.

Reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Skattereduktionen gäller för gåvor som lämnats efter den 31 december 2025.

Konsekvensanalys

En utmaning vid konsekvensanalys av att införa skattereduktion för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet är svårigheterna att uppskatta underlaget för att beräkna skattereduktionen p.g.a. att det saknas uppgifter om dessa gåvor. Det är också svårt att bedöma långtgående effekter i form av exempelvis volymförändringar. Det beror till stor del på att det är svårt att förutse beteendeförändringar hos juridiska personer till följd av förslaget. Beräkningarna och bedömningarna bör därför tolkas med försiktighet.

Utredningen bedömer att den offentligfinansiella kostnaden av att införa skattereduktion för gåvor uppgår till cirka 100 miljoner kronor under införandeåret 2026, givet att juridiska personer inte antas ändra sitt beteende till följd av att skattereduktionen införs. Däremot antas de anpassa sitt givande på så sätt att gåvans storlek minus skattereduktionen är lika stor som gåvan var innan reformen infördes, men antalet juridiska personer som ger gåvor antas vara oförändrat. Antal juridiska personer som beräknas få skattereduktion uppskattas till runt 20 000. Flertalet bedöms lämna gåvor i storleksklassen 2 000–50 000 kronor per år och får i genomsnitt cirka 3 500 kronor i skattereduktion. Ett mindre antal juridiska personer bedöms ge mer än 400 000 kronor och därmed få maximalt 60 000 kronor i skattereduktion. I beräkningen av den offentligfinansiella brutto- och nettoeffekten bedöms inga indirekta effekter uppstå. Den varaktiga nettoeffekten bedöms bli lika stor som den årliga nettobudgeteffekten utifrån antagande om att en ny långsiktig jämvikt nås på denna nivå. Kommuner och regioner påverkas inte av förslaget. I kartläggningen framgår att cirka 30 procent av tillfrågade företag kan tänka sig att ge mer pengar till ideell verksamhet om ett skatteincitament införs (avsnitt 4.5.3). Ett räkneexempel visar att om 30 procent av de företag som i dag uppskattas ge gåvor i intervallet 2 000–50 000 kronor dubblerar sitt givande beräknas skattebortfallet i stället uppgå till 120 miljoner kronor.

Utredningens andra förslag om ett undantag från beskattning av andelsägare eller medlem beräknas medföra en offentligfinansiell kostnad på cirka 40 miljoner kronor. I huvudsak bedöms kostnaden falla på staten genom minskade skatteintäkter. Kommunerna bedöms påverkas marginellt, till följd av att skattebasen minskar något.

Sammantaget beräknas den offentligfinansiella kostnaden av båda förslagen uppgå till cirka 140 miljoner kronor.

Om regeringen anser att kostnaden bör finansieras kan det göras genom en höjning av riskskatten för kreditinstitut. Baserat på utredningens antaganden kommer förslaget till skattereduktion för juridiska personers gåvor medföra att godkända gåvomottagare får ökade resurser med runt 100 miljoner kronor. I det fall stiftelser och andra organisationer skänker gåvor som kan ge skattereduktion blir skattebortfallet högre. Ett ökat givande gynnar främst redan godkända och etablerade gåvomottagare, på

bekostnad av gåvomottagare som antingen saknar resurser att hantera den administration som krävs för att bli godkänd som gåvomottagare eller som verkar inom andra ändamålsområden än social hjälpverksamhet och vetenskaplig forskning. Under utredningens arbete har det blivit tydligt att en begränsning av ändamål till social hjälpverksamhet och främjande av vetenskaplig forskning även kan få konsekvenser i form av gränsdragningsproblem för Skatteverket och gåvomottagare. Utredningen ser därför att det finns ett behov av en översyn av vilka ändamål som bör omfattas av ett skatteincitament för gåvor.

2 Delbetänkandets lagförslag

Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 1 § kupongskattelagen (1970:624)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 §[2]
Kupongskatt ska betalas enligt denna lag till staten för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229) på aktie i svenskt aktiebolag.	Kupongskatt ska betalas enligt denna lag till staten för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. *12 a och* 16 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) på aktie i svenskt aktiebolag.

Vad som i denna lag sägs om aktie i svenskt aktiebolag gäller även aktie i europabolag med säte i Sverige samt andel i svensk värdepappersfond och svensk specialfond.

I ärenden och mål om kupongskatt gäller bestämmelserna i skatteförfarandelagen (2011:1244) om

1. ersättning för kostnader för ombud, biträde eller utredning i 43 kap., 68 kap. 2 § och 71 kap. 4 §,
2. bevissäkring och betalningssäkring i 45 kap., 46 kap., 68 kap. 1 och 3 §§, 69 kap. och 71 kap. 1 §, samt
3. uppgifter och handlingar som ska undantas från kontroll i 47 kap. och 68 kap. 1 och 3 §§.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas på utdelning som lämnas efter den 31 december 2025.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:996.

[2] Senaste lydelse 2013:574.

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)[1]

dels att 24 kap. 5 §, 67 kap. 1, 2 samt 21–26 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 11 kap. 49 §, 42 kap. 12 a §, 67 kap. 24 a §, 25 a § samt 26 a § och närmast före 11 kap. 49 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	11 kap.
	Gåva till godkänd gåvomottagare
	49 §
	Gåva som ger juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som intäkt av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.
	24 kap.
	5 §[2]
I inkomstslaget näringsverksamhet tillämpas bestämmelserna i inkomstslaget kapital om	
	– gåva till godkänd gåvomottagare i 42 kap. 12 a §,
– utnyttjande av företrädesrätt till teckning av vinstandelslån eller kapitalandelslån i 42 kap. 15 §,	
– utdelning av andelar i dotterbolag i 42 kap. 16 §,	
– utbetalningar vid minskning av aktiekapital, bunden överkursfond eller reservfond och liknande förfaranden i 42 kap. 17 §,	
– utskiftning från ideella föreningar i 42 kap. 18 §,	
– utskiftning och utbetalning från ekonomiska föreningar i 42 kap. 19–21 §§,	
– emission i ekonomiska föreningar i 42 kap. 21 a §,	
– utdelning från i utlandet delägarbeskattade juridiska personer och från utländska juridiska personer med lågbeskattade inkomster i 42 kap. 22 §,	
– utdelning och utskiftning från dödsbon efter personer som var begränsat skattskyldiga vid dödsfallet i 42 kap. 23 §,	
– skattetillgodohavanden i 42 kap. 24 §,	
– spel i 42 kap. 25 §, och	
– schablonintäkt i 42 kap. 43 §.	
	42 kap.
	12 a §
	Gåva som ger juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som utdelning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.

[1] Lagen omtryckt 2008:803.

[2] Senaste lydelse 2020:990.

67 kap.

1 §[3]

I detta kapitel finns bestämmelser om skattereduktion för fysiska personer i 2–52 §§ och för juridiska personer i 2 och 27–33 §§.

I detta kapitel finns bestämmelser om skattereduktion för fysiska personer i 2–52 §§ och för juridiska personer i 2*, 20, 21, 23, 24 a, 25 a, 26 a* och 27–33 §§.

Skattereduktion ska anges i hela krontal så att öretal faller bort.

2 §[4]

Skattereduktion ska göras för sjöinkomst, allmän pensions-avgift, arbetsinkomst (jobbskatteavdrag), sjukersättning och aktivitetsersättning, förvärvsinkomst, boende i vissa områden (regional skattereduktion), underskott av kapital, hushållsarbete, installation av grön teknik, gåva, mikroproduktion av förnybar el och avgift till arbetslöshetskassa i nu nämnd ordning.

Skattereduktion ska räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt som beräknats enligt 65 kap., mot statlig fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Skattereduktion enligt 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ ska dock räknas av endast mot kommunal inkomstskatt.

Skattereduktion ska räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt som beräknats enligt 65 kap., mot statlig fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Skattereduktion enligt 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ ska dock räknas av endast mot kommunal inkomstskatt. *Skattereduktion för en juridisk person enligt 20, 21, 23, 24 a, 25 a och 26 a §§ ska räknas av endast mot statlig inkomstskatt.*

21 §[5]

Med gåva avses vid tillämpningen av detta kapitel en gåva i pengar som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 200 kronor.

Med gåva avses vid tillämpningen av detta kapitel en gåva i pengar *från en fysisk person* som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 200 kronor. *Detsamma gäller för ett dödsbo där gåvan har lämnats före dödsfallet.*

För en juridisk person avses en gåva i pengar som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 2 000 kronor.

22 §[6]

Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen understiger 2 000 kronor, görs ingen skattereduktion.

Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen *för en fysisk person eller ett dödsbo där gåvan har lämnats före dödsfallet* understiger 2 000 kronor, görs ingen skattereduktion.

[3] Senaste lydelse 2022:445.

[4] Senaste lydelse 2022:445.

[5] Senaste lydelse 2019:454.

[6] Senaste lydelse 2019:454.

23 §[7]

En begäran om skattereduktion för gåva ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats.

En begäran om skattereduktion för gåva *för en fysisk person eller ett dödsbo där gåvan har lämnats före dödsfallet* ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats.

En begäran om skattereduktion för gåva för en juridisk person ska göras i inkomstdeklarationen som ska lämnas efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats.

24 §[8]

Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran *de* som

1. vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år,
2. är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret, och
3. har haft utgifter för gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst.

Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran *fysiska personer* som

1. vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år,
2. är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret, och
3. har haft utgifter för gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst.

Sådan rätt till skattereduktion har efter begäran också de som är begränsat skattskyldiga enligt 3 kap. 18 § första stycket 1, 2 eller 3, om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige.

Även dödsbon har efter begäran rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats före dödsfallet.

24 a §

Rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§ har efter begäran juridiska personer som har haft utgifter för gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har haft sådana utgifter har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion.

Den som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i kap. har inte rätt till skattereduktion för gåva.

25 §[9]

Underlag för skattereduktion består av

Underlag för skattereduktion *för fysiska personer eller dödsbon där gåvan har lämnats före dödsfallet* består av

1. utgifter för gåva som har betalats under beskattningsåret, och

[7] Senaste lydelse 2019:454.

[8] Senaste lydelse 2019:454.

[9]

2. värdet av gåva som ska tas upp som inkomst av den skattskyldige.

I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan.

25 a §

Underlag för skattereduktion för juridiska personer består av utgifter för gåva som har betalats under kalenderåret.

I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan.

26 §[10]

Skattereduktionen uppgår till 25 procent av underlaget. Skattereduktionen får dock uppgå till högst 3 000 kronor för ett beskattningsår.

Skattereduktionen *för fysiska personer eller dödsbon där gåvan har lämnats före dödsfallet* uppgår till 25 procent av underlaget. Skattereduktionen får dock uppgå till högst 3 000 kronor för ett beskattningsår.

26 a §

Skattereduktionen för juridiska personer uppgår till 25 procent av underlaget. För underlag som överstiger 200 000 kronor upp till 400 000 kronor uppgår skattereduktionen till 5 procent av underlaget. Skattereduktionen får uppgå till högst 60 000 kronor för ett kalenderår.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas på gåvor som lämnas efter den 31 december 2026.

[10] Senaste lydelse 2021:1160.

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva att 2 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 §
I 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) finns bestämmelser om – vissa definitioner och villkor för skattereduktion (20–22 §§), – begäran om skattereduktion (23 §), – vilka som kan få skatte-reduktion (24 §), – underlag för skattereduktion (25 §), och – skattereduktionens storlek (26 §).	I 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) finns bestämmelser om – vissa definitioner och villkor för skattereduktion (20–22 §§), – begäran om skattereduktion (23 §), – vilka som kan få skatte-reduktion (24 och *24 a* §§), – underlag för skattereduktion (25 och *25 a* §§), och – skattereduktionens storlek (26 och *26 a* §§).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av betänkandet Skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (SOU 2024:90) har yttranden kommit in från Bokföringsnämnden, Cancerfonden, Chalmers tekniska högskola AB, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, FAR, Forum, Frälsningsarmén, Företagarna, Förvaltningsrätten i Malmö, Förvaltningsrätten i Stockholm, Giva Sverige, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Stockholm, Karolinska institutet, Konjunkturinstitutet, Linnéuniversitetet, Näringslivets skattedelegation, Regelrådet, Skatteverket, Stockholms universitet, Föreningen Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner och Trossamfundet Svenska Kyrkan.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: Equmeniakyrkan, ForumCiv, Fremia, Funktionsrätt Sverige, Hjärt-Lungfonden, Knut och Alice Wallenbergs Stiftelse, Landsorganisationen i Sverige (LO), Reumatikerförbundets kansli, Kungliga tekniska Högskolan, Riksidrottsförbundet, Rädda Barnen, Röda Korset, SOS-Barnbyar, Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT), Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (Mistra), Stockholms Stadsmission, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) och Tjänstemännens Centralorganisation (TCO).

Därutöver har yttranden inkommit från Djurens Rätt, Djurskyddet Sverige, Svensk Insamlingskontroll, Srf konsulternas förbund, Stiftelsen Friends, Stiftelsen Läxhjälpen, Sverok, Svensk scenkonst, Världsnaturfonden WWF och Insamlingsstiftelsen War Child.

4 Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624)

Härigenom föreskrivs att 1 § kupongskattelagen (1970:624)[1] ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	1 §[2]
Kupongskatt ska betalas enligt denna lag till staten för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229) på aktie i svenskt aktiebolag.	Kupongskatt ska betalas enligt denna lag till staten för utdelning av annat slag än som avses i 42 kap. *12 a och* 16 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) på aktie i svenskt aktiebolag.

Vad som i denna lag sägs om aktie i svenskt aktiebolag gäller även aktie i europabolag med säte i Sverige samt andel i svensk värdepappersfond och svensk specialfond.

I ärenden och mål om kupongskatt gäller bestämmelserna i skatteförfarandelagen (2011:1244) om

1. ersättning för kostnader för ombud, biträde eller utredning i 43 kap., 68 kap. 2 § och 71 kap. 4 §,
2. bevissäkring och betalningssäkring i 45 kap., 46 kap., 68 kap. 1 och 3 §§, 69 kap. och 71 kap. 1 §, samt
3. uppgifter och handlingar som ska undantas från kontroll i 47 kap. och 68 kap. 1 och 3 §§.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas på utdelning som lämnas efter den 31 december 2025.

[1] Senaste lydelse av lagens rubrik 1974:996.

[2] Senaste lydelse 2013:574.

Förslag till lag om ändring i lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 § lagen (1986:468) om avräkning av utländsk skatt ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

2 kap.

10 §[1]

Vid beräkning av den statliga inkomstskatt som hänför sig till de utländska inkomsterna ska den del av den statliga inkomstskatten som hänför sig till de utländska förvärvsinkomsterna respektive den del som hänför sig till de utländska kapitalinkomsterna beräknas var för sig. Den statliga och kommunala inkomstskatt som hänför sig till de utländska förvärvsinkomsterna (intäktsposter efter avdrag för kostnadsposter) ska anses utgöra så stor del av den skattskyldiges hela statliga respektive kommunala inkomstskatt på förvärvsinkomst, beräknad utan avräkning, som de utländska förvärvsinkomsterna utgör av den skattskyldiges sammanlagda förvärvsinkomst före allmänna avdrag, grundavdrag och sjöinkomstavdrag. Motsvarande gäller i tillämpliga delar vid beräkning av den del av den statliga inkomstskatten som hänför sig till de utländska kapitalinkomsterna.

Vid tillämpning av första stycket *ska,* om den skattskyldige fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229)*,* sådan reduktion anses ha skett från kommunal och statlig inkomstskatt, statlig fastighetsskatt respektive kommunal fastighetsavgift med så stor del av reduktionen som respektive skatt eller avgift utgör av det sammanlagda beloppet av nämnda skatter och avgift före sådan reduktion. Skattereduktion enligt 67 kap. 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ inkomstskattelagen ska dock anses ha skett bara från kommunal inkomstskatt.

Vid tillämpning av första stycket *gäller följande:*

1. Om den skattskyldige *är en fysisk person som* fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) *ska* sådan reduktion anses ha skett från kommunal och statlig inkomstskatt, statlig fastighetsskatt respektive kommunal fastighetsavgift med så stor del av reduktionen som respektive skatt eller avgift utgör av det sammanlagda beloppet av nämnda skatter och avgift före sådan reduktion. Skattereduktion enligt 67 kap. 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ inkomstskattelagen ska dock anses ha skett bara från kommunal inkomstskatt.

2. Om den skattskyldige är en juridisk person som fått skattereduktion enligt 67 kap. inkomstskattelagen ska sådan reduktion anses ha skett bara från statlig inkomstskatt.

Om en skattskyldig enligt 2 § första stycket 4 lagen (1990:661) om avkastningsskatt på pensionsmedel ska betala avkastningsskatt gäller följande. Vid beräkningen av spärrbeloppet ska, vid bestämmande enligt första stycket av den statliga inkomstskatt som hänför sig till de utländska inkomsterna, avkastningsskatt likställas med statlig inkomstskatt på förvärvsinkomst.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Lagen tillämpas första gången för beskattningsår som börjar efter den 31 december 2025.

[1] Senaste lydelse 2020:1165.

Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs i fråga om inkomstskattelagen (1999:1229)[1]

dels att 24 kap. 5 § och 67 kap. 21–26 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas fem nya paragrafer, 11 kap. 49 §, 42 kap. 12 a §, 67 kap. 24 a, 25 a och 26 a §§, och närmast före 11 kap. 49 § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	11 kap.
	Gåvor till godkända gåvomottagare
	49 §
	En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som intäkt av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.
	24 kap.
	5 §[2]
I inkomstslaget näringsverksamhet tillämpas bestämmelserna i inkomstslaget kapital om	
	– gåva till godkänd gåvo-mottagare i 42 kap. 12 a §,
– utnyttjande av företrädesrätt till teckning av vinstandelslån eller kapitalandelslån i 42 kap. 15 §,	
– utdelning av andelar i dotterbolag i 42 kap. 16 §,	
– utbetalningar vid minskning av aktiekapital, bunden överkursfond eller reservfond och liknande förfaranden i 42 kap. 17 §,	
– tilldelning av inlösenaktier i 42 kap. 17 a §,	
– utskiftning från ideella föreningar i 42 kap. 18 §,	
– utskiftning och utbetalning från ekonomiska föreningar i 42 kap. 19–21 §§,	
– emission i ekonomiska föreningar i 42 kap. 21 a §,	
– utdelning från i utlandet delägarbeskattade juridiska personer och från utländska juridiska personer med lågbeskattade inkomster i 42 kap. 22 §,	
– utdelning och utskiftning från dödsbon efter personer som var begränsat skattskyldiga vid dödsfallet i 42 kap. 23 §,	
– skattetillgodohavanden i 42 kap. 24 §,	
– spel i 42 kap. 25 §, och	
– schablonintäkt i 42 kap. 43 §.	
	42 kap.
	12 a §
	En gåva som ger en juridisk person rätt till skattereduktion enligt 67 kap. ska inte tas upp som utdelning av någon som direkt eller indirekt äger en andel i den juridiska personen, eller i

[1] Lagen omtryckt 2008:803.

[2] Senaste lydelse 2023:789.

fråga om ideella föreningar någon som är medlem i föreningen.

67 kap.

21 §[3]

Med gåva avses vid tillämpningen av detta kapitel en gåva i pengar som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 200 kronor.

Med gåva avses vid tillämpningen av detta kapitel en gåva i pengar *som lämnas av*

1. en fysisk person och som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 200 kronor*, eller*

2. en juridisk person och som vid ett och samma gåvotillfälle uppgår till minst 2 000 kronor.

Vad som anges för en fysisk person i första stycket gäller även för ett dödsbo när gåvan har lämnats före dödsfallet.

22 §[4]

Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen understiger 2 000 kronor, görs ingen skattereduktion.

Om det sammanlagda underlaget för skattereduktionen *för en fysisk person eller ett dödsbo där gåvan har lämnats före dödsfallet* understiger 2 000 kronor, görs ingen skattereduktion.

23 §[5]

En begäran om skattereduktion för gåva ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats.

En begäran om skattereduktion för gåva *från en fysisk person eller ett dödsbo där gåvan har lämnats före dödsfallet* ska göras i inkomstdeklarationen för det beskattningsår då gåvan har lämnats.

En begäran om skattereduktion för gåva från en juridisk person ska göras i inkomstdeklarationen som senast ska lämnas in efter utgången av det kalenderår då gåvan har lämnats.

24 §[6]

Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran *de* som

Rätt till skattereduktion enligt 25 och 26 §§ har efter begäran *fysiska personer* som

1. vid beskattningsårets utgång har fyllt 18 år,

2. är obegränsat skattskyldiga under någon del av beskattningsåret, och

3. har haft utgifter för gåva avseende främjande av social hjälp-verksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare eller ska ta upp värdet av sådan gåva som inkomst.

Sådan rätt till skattereduktion har efter begäran också de som är begränsat skattskyldiga enligt 3 kap. 18 § första stycket 1, 2 eller 3, om deras överskott av förvärvsinkomster i Sverige och i andra länder, uteslutande eller så gott som uteslutande, utgörs av överskott av förvärvsinkomster i Sverige.

[3] Senaste lydelse 2019:454.

[4] Senaste lydelse 2019:454.

[5] Senaste lydelse 2019:454.

[6] Senaste lydelse 2019:454.

Även dödsbon har efter begäran rätt till skattereduktion för gåva som har lämnats före dödsfallet.

24 a §

Rätt till skattereduktion enligt 25 a och 26 a §§ har efter begäran juridiska personer som har lämnat en gåva avseende främjande av social hjälpverksamhet eller vetenskaplig forskning till en godkänd gåvomottagare om inte annat följer av andra eller tredje stycket.

Om ett kommissionärsföretag i kommissionärsverksamhet har lämnat gåvan har i stället kommittentföretaget rätt till skattereduktion. Vad som avses med kommissionärsföretag, kommittentföretag och kommissionärsverksamhet framgår av 36 kap.

Den som omfattas av bestämmelserna om undantag från skattskyldighet i 7 kap. har inte rätt till skattereduktion för gåva.

25 §[7]

Underlag för skattereduktion består av

Underlag för skattereduktion *för fysiska personer eller för dödsbon om gåvan har lämnats före dödsfallet* består av

1. utgifter för gåva som har betalats under beskattningsåret, och
2. värdet av gåva som ska tas upp som inkomst av den skattskyldige.

I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan.

25 a §

Underlag för skattereduktion för juridiska personer består av värdet av gåva som har betalats under kalenderåret.

I underlaget räknas inte in omkostnader i samband med gåvan.

26 §[8]

Skattereduktionen uppgår till 25 procent av underlaget. Skattereduktionen får dock uppgå till högst 3 000 kronor för ett beskattningsår.

Skattereduktionen *för fysiska personer eller för dödsbon om gåvan har lämnats före dödsfallet* uppgår till 25 procent av underlaget. Skattereduktionen får dock uppgå till högst 3 000 kronor för ett beskattningsår.

26 a §

Skattereduktionen för juridiska personer uppgår till underlaget multiplicerat med procentsatsen enligt 65 kap. 10 §. Underlaget för skattereduktion får dock uppgå till högst 800 000 kronor för ett kalenderår.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Lagen tillämpas på gåvor som lämnas efter den 31 december 2025.

[7] Senaste lydelse 2019:454.

[8] Senaste lydelse 2021:1160.

Förslag till lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §	
I 67 kap. inkomstskattelagen (1999:1229) finns bestämmelser om	
– vissa definitioner och villkor för skattereduktion (20–22 §§),	
– begäran om skattereduktion (23 §),	
– vilka som kan få skattereduktion (24 §),	– vilka som kan få skattereduktion (24 *och 24 a* §§),
– underlag för skattereduktion (25 §), och	– underlag för skattereduktion (25 *och 25 a* §§), och
– skattereduktionens storlek (26 §).	– skattereduktionens storlek (26 *och 26 a* §§).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026

Förslag till lag om ändring i lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)

Härigenom föreskrivs att 67 kap. 1 och 2 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) i stället för lydelsen enligt lagen (2025:539) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:539	*Föreslagen lydelse*
67 kap.	
1 §	
I detta kapitel finns bestämmelser om skattereduktion för fysiska personer.	I detta kapitel finns bestämmelser om skattereduktion för fysiska personer *i 2–24, 25, 26 och 27–52 §§ och för juridiska personer i 2, 20, 21, 23, 24 a, 25 a och 26 a §§*.
Skattereduktion ska anges i hela krontal så att öretal faller bort.	
2 §	
Skattereduktion ska göras för sjöinkomst, allmän pensionsavgift, arbetsinkomst (jobbskatteavdrag), sjukersättning och aktivitetsersättning, förvärvsinkomst, boende i vissa områden (regional skattereduktion), underskott av kapital, hushållsarbete, installation av grön teknik, gåva och avgift till arbetslöshetskassa i nu nämnd ordning.	
Skattereduktion ska räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt som beräknats enligt 65 kap., mot statlig fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Skattereduktion enligt 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ ska dock räknas av endast mot kommunal inkomstskatt.	Skattereduktion ska räknas av mot kommunal och statlig inkomstskatt som beräknats enligt 65 kap., mot statlig fastighetsskatt enligt lagen (1984:1052) om statlig fastighetsskatt samt mot kommunal fastighetsavgift enligt lagen (2007:1398) om kommunal fastighetsavgift. Skattereduktion enligt 5–9 d, 34, 35 och 46–48 §§ ska dock räknas av endast mot kommunal inkomstskatt. *Skattereduktion för en juridisk person ska räknas av endast mot statlig inkomstskatt*.

5 Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-08-25

Närvarande: Justitieråden Svante O. Johansson, Johan Danelius och Linda Haggren

Skattereduktion för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet

Enligt en lagrådsremiss den 26 juni 2025 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i kupongskattelagen (1970:624),
2. ag om ändring i lag (1986:468) om avräkning av utländsk skatt,
3. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229),
4. lag om ändring i lagen (2019:453) om godkännande av gåvomottagare vid skattereduktion för gåva,
5. lag om ändring i lagen (2025:539) om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av departementssekreterarna Malin Börestam och Jonatan Vesterman.

Förslagen föranleder följande yttrande.

Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen

67 kap.

21 §

I paragrafen föreslås ett nytt andra stycke enligt vilket det som anges för en fysisk person i första stycket ska gälla även för ett dödsbo när gåvan har lämnats före dödsfallet. Enligt Lagrådet innebär den nya bestämmelsen ett slags dubbelreglering i förhållande till bestämmelsen i 24 § tredje stycket. Av den bestämmelsen följer att dödsbon har rätt till skattereduktion under samma förutsättningar som fysiska personer, om gåvan har lämnats före dödsfallet.

Lagrådet förordar därför att det föreslagna nya andra stycket i förevarande paragraf utgår och att det i stället i författningskommentaren erinras dels om att lagens bestämmelser om juridiska personer enligt 2 kap. 3 § första stycket inte ska tillämpas på dödsbon, dels om att dödsbon enligt 24 § tredje stycket i förevarande kapitel har rätt till skattereduktion under samma förutsättningar som fysiska personer, om gåvan har lämnats före dödsfallet.

22, 23, 25 och 26 §§

Om den ändring som Lagrådet har förordat i 21 § genomförs, bör också det som sägs i förevarande paragrafer om dödsbon kunna utgå ur lagtexten. Vad som gäller i fråga om dödsbon bör i stället, på motsvarande sätt som har föreslagits i fråga om 21 §, kunna klargöras i författningskommentarerna.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar övriga lagförslag utan erinran.

Bilaga 10

Sänkt energiskatt på el

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 4

Bilaga till avsnitt 13.12

1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Sänkt energiskatt på el föreslås att energiskatten på el sänks genom att skattesatsen för 2026 fastställs till 41,1 öre per kilowattimme.

Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 11 kap. 3 § lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2025:99	*Föreslagen lydelse*
11 kap.	
3 §	
Energiskatt ska betalas med *43,9* öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft.	Energiskatt ska betalas med *41,1* öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft.
För kalenderåret *2026* och efterföljande kalenderår ska skatt i stället för vad som anges i första stycket betalas med belopp som räknas om enligt tredje stycket. Regeringen fastställer varje år före november månads utgång det omräknade skattebelopp som enligt denna paragraf ska betalas för påföljande kalenderår.	För kalenderåret *2027* och efterföljande kalenderår ska skatt i stället för vad som anges i första stycket betalas med belopp som räknas om enligt tredje stycket. Regeringen fastställer varje år före november månads utgång det omräknade skattebelopp som enligt denna paragraf ska betalas för påföljande kalenderår.

Skattebeloppet räknas om genom att det belopp som gäller den 1 augusti det år då omräkningen sker multipliceras med ett jämförelsetal. Det omräknade skattebeloppet avrundas till hela tiondels ören.

Jämförelsetalet anger förhållandet mellan det allmänna prisläget i juni månad det år då omräkningen sker och prisläget i juni månad närmast föregående år. Jämförelsetalet ska avrundas till fyra decimaler.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av promemorian Sänkt energiskatt på el har yttranden kommit in från Affärsverket svenska kraftnät, Drivkraft Sverige, Ekonomistyrningsverket, Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, Fastighetsägarna, Företagarna, Konjunkturinstitutet, Lantbrukarnas riksförbund, Mobility Sweden, Naturvårdsverket, Näringslivets skattedelegation, Regelrådet, Skatteverket, Småföretagarnas riksförbund, Statens energimyndighet, Svenskt näringsliv, Tillväxtverket, Trafikanalys, Trafikverket, Transportföretagen och Villaägarnas riksförbund.

Yttranden har även kommit in från E.ON Sverige AB, Einride, Ellevio Sverige AB, Fortum Sverige AB, Green Power Sweden, Naturskyddsföreningen, Skattebetalarnas förening, Svensk solenergi och Vattenfall AB.

Följande remissinstanser har inte svarat: Sveriges konsumenter och Sveriges åkeriföretag.

Bilaga 11

Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel m.m.

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 7

4 Lagrådsremissens lagförslag 8

5 Lagrådets yttrande 13

Bilaga till avsnitt 13.13

1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel och vissa ändrade villkor för återbetalning föreslås att den tillfälligt utökade nedsättningen av skatt på s.k. jordbruksdiesel förlängs även under 2026. I promemorian föreslås även att beloppsgränsen för kvartalsvis återbetalning ändras.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 6 a kap. 2 a § och 9 kap. 8 § lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2024:1130 *Föreslagen lydelse*

6 a kap.

2 a §

För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med 2 553 kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig

1. jordbruks- eller skogsbruksverksamhet, eller
2. vattenbruksverksamhet.

För sådan förbrukning som avses i första stycket ska även befrielse från energiskatt medges med 1 150 kronor per kubikmeter.

När det gäller skepp och båtar för vilka fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787) medges skattebefrielse enligt första stycket också för bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 a.

Befrielse från skatt enligt denna paragraf får dock högst uppgå till de skattebelopp som gäller vid skattskyldighetens inträde för det förbrukade bränslet.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

9 kap.

8 §[1]

Rätt till återbetalning eller kompensation enligt 2, 3 och 6 §§ föreligger endast när ersättningen för ett kalenderkvartal uppgår till

1. minst 1 000 kronor i fall som avses i 2 eller 6 §, och
2. minst 500 kronor i fall som avses i 3 §.

Sådan återbetalning enligt 2 § som görs med stöd av 6 a kap. 2 a § får dock göras när den samman-lagda ersättningen uppgår till minst 500 kronor per kalenderår.

Rätt till sådan återbetalning enligt 2 § som görs med stöd av 6 a kap. 2 a § föreligger dock endast när ersättningen för ett kalenderkvartal uppgår till minst 400 kronor.

Rätt till återbetalning enligt 5 § föreligger endast för den del av den sammanlagda ersättningen som överstiger 2 000 kronor per kalenderkvartal och endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd, och
2. sökanden lämnar uppgifter om stödmottagare.

Kraven i tredje stycket 2 gäller endast uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom återbetalningen överstiger 50 000 euro under kalenderåret.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse 2022:1781.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi ska utgå.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 6 a kap. 2 a § lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1	*Föreslagen lydelse*
6 a kap.	
2 a §	
För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med *2 553* kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig	För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med *1 930* kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig
1. jordbruks- eller skogsbruksverksamhet, eller	
2. vattenbruksverksamhet.	
För sådan förbrukning som avses i första stycket ska även befrielse från energiskatt medges med 1 150 kronor per kubikmeter.	

När det gäller skepp och båtar för vilka fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787) medges skattebefrielse enligt första stycket också för bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 a.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förbrukning som sker före ikraftträdandet.

Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin

Härigenom föreskrivs att lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin ska upphöra att gälla.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av promemorian Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel och vissa ändrade villkor för återbetalning har yttranden kommit in från 2030-sekretariatet, Drivkraft Sverige, Ekonomistyrningsverket, Energimarknads-inspektionen, Företagarna, Förvaltningsrätten i Falun, Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Lantbrukarnas riksförbund, Maskinentreprenörerna, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket, Regelrådet, Skatteverket, Skogsentreprenörerna, Skogsstyrelsen, Småföretagarnas riksförbund, Statens energimyndighet, Statens jordbruksverk, Statskontoret, Svenska bioenergiföreningen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Åkeriföretag och Transportföretagen Flyg.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Energiföretagen Sverige, Energigas Sverige, KSAK Motorflygförbundet, Lantmännen, Mellanskog, Norra skog, Skattebetalarnas förening, Skogsindustrierna, Sveriges Jordägareförbund, Sveriges Spannmålsodlarförening, Sveriges Kommuner och Regioner, Swedavia och Södra Skogsägarna.

4 Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 13 §, 6 a kap. 2 a § och 9 kap. 8 § lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
13 §[1]	
Med uppgifter om stödmottagare avses uppgift om	
1. vilken typ av företag (små eller medelstora respektive stora) stödmottagaren hör till enligt bilaga I till den förordning som avses i 12 §,	
2. den region där stödmottagande företag är beläget på NUTS 2- nivå enligt bilaga 1 *i* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 av den 26 maj 2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (NUTS) i lydelsen enligt kommissionens förordning (EU) nr 868/2014 av den 8 augusti 2014 om ändring av bilagorna till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (Nuts), och	2. den region där stödmottagande företag är beläget på NUTS 2- nivå enligt bilaga 1 *till* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 av den 26 maj 2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (NUTS) i lydelsen enligt kommissionens förordning (EU) nr 868/2014 av den 8 augusti 2014 om ändring av bilagorna till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1059/2003 om inrättande av en gemensam nomenklatur för statistiska territoriella enheter (Nuts), och
3. stödmottagande företags verksamhetsområde på Nace-gruppnivå enligt bilaga 1 *i* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006 av den 20 december 2006 om fastställande av den statistiska näringsgrensindelningen Nace rev. 2 och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3037/90, *i den ursprungliga lydelsen*.	3. stödmottagande företags verksamhetsområde på Nace-gruppnivå enligt bilaga 1 *till* Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1893/2006 av den 20 december 2006 om fastställande av den statistiska näringsgrensindelningen Nace rev. 2 och om ändring av rådets förordning (EEG) nr 3037/90.
För den som bedriver yrkesmässig jordbruks- eller skogsbruksverksamhet och får stöd genom en stödordning som avses i 11 a § 3 och 13 avses med uppgifter om stödmottagare även uppgift om	
1. huruvida stödmottagaren bedriver primär jordbruksproduktion i den mening som avses i artikel 2.9 i kommissionens förordning (EU) nr 651/2014 av den 17 juni 2014 genom vilken vissa kategorier av stöd förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, och	
2. hur stor andel av bränsle- och elförbrukningen inom ramen för respektive stödordning som hänför sig till primär jordbruksproduktion.	

[1] Senaste lydelse 2023:435.

Lydelse enligt SFS 2024:1130 *Föreslagen lydelse*

6 a kap.

2 a §[2]

För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med 2 553 kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig

1. jordbruks- eller skogsbruksverksamhet, eller
2. vattenbruksverksamhet.

För sådan förbrukning som avses i första stycket ska även befrielse från energiskatt medges med 1 150 kronor per kubikmeter.

När det gäller skepp och båtar för vilka fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787) medges skattebefrielse enligt första stycket också för bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 a.

Befrielse från skatt enligt denna paragraf får dock högst uppgå till de skattebelopp som gäller vid skattskyldighetens inträde för det förbrukade bränslet.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

9 kap.

8 §[3]

Rätt till återbetalning eller kompensation enligt 2, 3 och 6 §§ föreligger endast när ersättningen för ett kalenderkvartal uppgår till

1. minst 1 000 kronor i fall som avses i 2 eller 6 §, och
2. minst 500 kronor i fall som avses i 3 §.

Sådan återbetalning enligt 2 § som görs med stöd av 6 a kap. 2 a § får dock göras när den sammanlagda ersättningen uppgår till minst 500 kronor per kalenderår.

Rätt till sådan återbetalning enligt 2 § som görs med stöd av 6 a kap. 2 a § föreligger dock endast när ersättningen för ett kalenderkvartal uppgår till minst 400 kronor.

Rätt till återbetalning enligt 5 § föreligger endast för den del av den sammanlagda ersättningen som överstiger 2 000 kronor per kalender-kvartal och endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd, och
2. sökanden lämnar uppgifter om stödmottagare.

Kraven i tredje stycket 2 gäller endast uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom återbetalningen överstiger 50 000 euro under kalenderåret.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Bestämmelserna i 1 kap. 13 § i den nya lydelsen tillämpas på uppgifter om stödmottagare som lämnas efter ikraftträdandet även för stödberättigande förbrukning som har skett före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser gäller i övrigt fortfarande för förbrukning som sker före ikraftträdandet

[2] Ändringen innebär att fjärde stycket tas bort.

[3] Senaste lydelse 2022:1781.

Förslag till lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi ska utgå.

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 6 a kap. 2 a § lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt lagförslag 2.1	*Föreslagen lydelse*
6 a kap.	
2 a §[1]	
För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med *2 553* kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig	För drift av skepp och båtar utan medgivande enligt 2 kap. 9 § samt andra motordrivna fordon än personbilar, lastbilar och bussar medges befrielse från koldioxidskatt med *1 930* kronor per kubikmeter bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b, om det förbrukas i yrkesmässig
1. jordbruks- eller skogsbruksverksamhet, eller	
2. vattenbruksverksamhet.	
För sådan förbrukning som avses i första stycket ska även befrielse från energiskatt medges med 1 150 kronor per kubikmeter.	

När det gäller skepp och båtar för vilka fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787) medges skattebefrielse enligt första stycket också för bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 a.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förbrukning som sker före ikraftträdandet.

[1] Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Förslag till lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin

Härigenom föreskrivs att lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin ska upphöra att gälla.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

5 Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-06-12

Närvarande: F.d. justitieråden Annika Brickman och Ingemar Persson samt justitierådet Johan Danelius

Förlängd tillfälligt utökad nedsättning av skatt på jordbruksdiesel och vissa ändrade villkor för återbetalning

Enligt en lagrådsremiss den 5 juni 2025 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,

2. lag om ändring i lagen (2023:362) om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,

3. lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,

4. lag om upphävande av lagen (2008:205) om lagerskatt på flygbensin.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Tina Svensson.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Bilaga 12

Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 15

4 Lagrådsremissens lagförslag 16

5 Lagrådets yttrande 28

Bilaga till avsnitt 13.14

1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer föreslås att skattebefrielse för energiskatt på el som förbrukas i metallurgiska processer utvidgas till att omfatta även uppvärmning av skänkar och liknande kärl.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 11 a §, 6 a kap. 1 § och 11 kap. 6, 9, 13 a och 17 §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 kap.

11 §[1]

I fråga om energiskatt och koldioxidskatt på bränslen samt energiskatt på elektrisk kraft förstås med stödordning sådant statligt stöd enligt artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som utgörs av skattebefrielse för vart och ett av de ändamål som anges i följande bestämmelser i denna lag:

1. 6 a kap. 1 § 8 och 11 a,
2. 6 a kap. 1 § 11 b,
3. 6 a kap. 2 a § första stycket 1,
4. 6 a kap. 2 a § första stycket 2,
5. 6 a kap. 2 c §,
6. 7 kap. 3 a och 3 b §§,
7. 7 kap. 4 §,
8. 9 kap. 5 §,
9. 11 kap. 9 § första stycket *6* och 14 §, 9. 11 kap. 9 § första stycket *7* och 14 §,
11. 11 kap. 9 § första stycket 8,
12. 11 kap. 10 §,
13. 11 kap. 12 §,
14. 11 kap. 12 a §,
15. 11 kap. 12 b §.

Nuvarande lydelse

6 a kap.

Bränsle som används för nedan angivna ändamål, i förekommande fall med undantag för vissa bränsleslag, ska helt eller delvis befrias från skatt enligt följande, om inte annat anges.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
1. Förbrukning				
a) för annat ändamål än som motorbränsle eller som bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent

[1] Senaste lydelse 2022:1781.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
b) i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras eller bibehålls i skänkar eller liknande kärl		100 procent	100 procent	100 procent
c) i annat fall än som avses i a eller b, då bränslet i en och samma process används både som bränsle för uppvärmning och för annat ändamål än som motorbränsle eller bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent
2. Förbrukning i tåg eller annat spårbundet färdmedel	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
3. Förbrukning i skepp, när skeppet inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
4. Förbrukning i båt för vilken medgivande lämnats enligt 2 kap. 9 § eller för vilken fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787),	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
när båten inte används för privat ändamål				
5. Förbrukning i				
a) luftfartyg, när luftfartyget inte används för privat ändamål	Andra bränslen än flygfotogen (KN-nr 2710 19 21)	100 procent	100 procent	100 procent
b) luftfartygsmotorer i provbädd eller liknande anordning	Andra bränslen än flygbensin (KN-nr 2710 11 31) och flygfotogen	100 procent	100 procent	100 procent
6. Förbrukning vid framställning av energiprodukter eller andra produkter för vilka skatteplikt har inträtt för tillverkaren		100 procent	100 procent	100 procent
7. Förbrukning för framställning av skattepliktig elektrisk kraft	Bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	–
8. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för annat ändamål än drift av motordrivna fordon vid tillverkningsprocessen i industriell verksamhet i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser	Bensin, råtallolja, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	–	100 procent	–

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
9. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning i sodapannor eller i lutpannor		–	–	100 procent
10. Förbrukning i processer för *framställning* av andra mineraliska *ämnen* än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras		100 procent	100 procent	100 procent
11. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för framställning av värme i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen om vissa utsläpp av växthusgaser	Råtallolja och bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b			
a) i kraftvärme-produktion		–	100 procent	–
b) i annan värme-produktion		–	100 procent	–

Föreslagen lydelse

1 §[2]

Bränsle som används för nedan angivna ändamål, i förekommande fall med undantag för vissa bränsleslag, ska helt eller delvis befrias från skatt enligt följande, om inte annat anges.

[2] Senaste lydelse 2022:1775.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
1. Förbrukning				
a) för annat ändamål än som motorbränsle eller som bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent
b) i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras eller *att dessa förändrade egenskaper* bibehålls i skänkar eller liknande kärl		100 procent	100 procent	100 procent
c) i annat fall än som avses i a eller b, då bränslet i en och samma process används både som bränsle för uppvärmning och för annat ändamål än som motorbränsle eller bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent
2. Förbrukning i tåg eller annat spårbundet färdmedel	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
3. Förbrukning i skepp, när skeppet inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
4. Förbrukning i båt för vilken medgivande lämnats enligt 2 kap. 9 § eller för vilken fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787), när båten inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
5. Förbrukning i				
a) luftfartyg, när luftfartyget inte används för privat ändamål	Andra bränslen än flygfotogen (KN-nr 2710 19 21)	100 procent	100 procent	100 procent
b) luftfartygsmotorer i provbädd eller liknande anordning	Andra bränslen än flygbensin (KN-nr 2710 11 31) och flygfotogen	100 procent	100 procent	100 procent
6. Förbrukning vid framställning av energiprodukter eller andra produkter för vilka skatteplikt har inträtt för tillverkaren		100 procent	100 procent	100 procent
7. Förbrukning för framställning av skattepliktig elektrisk kraft	Bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	–
8. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för annat ändamål än drift av	Bensin, råtallolja, bränsle som avses i 2 kap.	–	100 procent	–

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
motordrivna fordon vid tillverkningsprocessen i industriell verksamhet i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser	1 § första stycket 3 b			
9. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning i sodapannor eller i lutpannor		–	–	100 procent
10. Förbrukning i processer för *tillverkning* av andra mineraliska *produkter* än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras		100 procent	100 procent	100 procent
11. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för framställning av värme i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen om vissa utsläpp av växthusgaser	Råtallolja och bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b			
a) i kraftvärme-produktion		–	100 procent	–
b) i annan värme-produktion		–	100 procent	–

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

11 kap.

6 §[3]

Som frivilligt skattskyldig får godkännas den som beräknas förbruka mer än 10 gigawattimmar elektrisk kraft per kalenderår

1. i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak för kemisk reduktion eller i huvudsak för elektrolytiska processer,

3. vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar *har förändrats* kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter, *eller*	4. i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar *förändras* kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur *förändras eller att dessa förändrade egenskaper bibehålls i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter,
	5. i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter, eller
5. i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter.	*6.* i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter.

För ett sådant godkännande krävs att den sökande är lämplig som frivilligt skattskyldig med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Godkännande som frivilligt skattskyldig ska återkallas om förutsättningarna för godkännande inte längre finns eller om den frivilligt skattskyldige begär det. Ett beslut om återkallelse gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

9 §[4]

Den som är skattskyldig för energiskatt på elektrisk kraft får göra avdrag för skatt på elektrisk kraft som

1. förbrukats hos den skattskyldige i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak förbrukats hos den skattskyldige för kemisk reduktion eller i elektrolytiska processer,

3. förbrukats hos den skattskyldige vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. förbrukats hos den skattskyldige vid sådan överföring av elektrisk kraft på det elektriska nätet som utförs av den som ansvarar för förvaltningen av nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion,

5. förbrukats hos den skattskyldige i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har	5. förbrukats hos den skattskyldige i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre

[3] Senaste lydelse 2022:1781.

[4] Senaste lydelse 2022:1781.

förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av 2,

fysikaliska struktur har förändrats *eller att dessa förändrade egenskaper har bibehållits i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av *föregående punkter*,

6. förbrukats hos den skattskyldige i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter,

6. förbrukats i tillverknings-processen i industriell verksamhet hos den skattskyldige, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter,

7. förbrukats i tillverknings-processen i industriell verksamhet hos den skattskyldige, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter,

8. förbrukats i kommuner som avses i 4 § för annat ändamål än

a) i industriell verksamhet,

b) i yrkesmässig jordbruks- eller skogsbruksverksamhet,

c) i yrkesmässig vattenbruksverksamhet,

d) som landström, eller

e) i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning.

Avdrag enligt första stycket *6* medges med skillnaden mellan den skattesats som gällde vid skattskyldighetens inträde och 0,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 medges med 9,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 får endast medges i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter.

Avdrag enligt första stycket *7* medges med skillnaden mellan den skattesats som gällde vid skattskyldighetens inträde och 0,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 medges med 9,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 får endast medges i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter.

13 a §[5]

Efter ansökan från en förbrukare som inte är skattskyldig beslutar beskattningsmyndigheten om återbetalning av energiskatten på den elektriska kraft som denne förbrukat

1. i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak för kemisk reduktion eller i huvudsak för elektrolytiska processer,

3. vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av 2.

4. i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats *eller att dessa förändrade egenskaper har bibehållits i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av *föregående punkter, eller*

5. i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under

[5] Senaste lydelse 2017:1208.

förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av föregående punkter.

Återbetalning får dock endast göras för den del som överstiger 2 000 kronor per kalenderår.

17 §[6]

Avdrag eller återbetalning enligt 9 § första stycket *6* eller 8 eller enligt 10, 12, 12 a, 12 b eller 14 § medges endast om

Avdrag eller återbetalning enligt 9 § första stycket *7* eller 8 eller enligt 10, 12, 12 a, 12 b eller 14 § medges endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd, och

2. den skattskyldige respektive sökanden lämnar uppgifter om stödmottagare och stödets fördelning mellan stödmottagare.

Kraven i första stycket 2 gäller endast uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom avdraget eller återbetalningen överstiger 50 000 euro under kalenderåret. För avdrag enligt 10 § och återbetalning enligt 12 eller 12 a § gäller kraven i första stycket 2 för uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom avdraget eller återbetalningen överstiger 10 000 euro under kalenderåret.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

[6] Senaste lydelse 2023:436.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 4 kap. 5 § lagen (2011:1200) om elcertifikat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

1 kap.

2 §[1]

I denna lag betyder

1. *förnybar el:* elektricitet som produceras av förnybara energikällor eller torv,

2. *förnybar energikälla:* biobränsle, geotermisk energi, solenergi, vattenkraft, vindkraft och vågenergi,

3. *anläggning:* elproduktionsanläggning med en eller flera produktionsenheter bakom samma mätpunkt,

4. *elcertifikat:* bevis som har utfärdats enligt denna lag eller av en annan stat enligt en sådan internationell överenskommelse som avses i 5 §, och som innehåller uppgift om att förnybar el har producerats,

5. *kvotplikt:* skyldighet att inneha och annullera elcertifikat i förhållande till försäljning eller användning av el,

6. *beräkningsår:* det kalenderår som föregår den annullering som enligt 4 kap. 11 § sker den 1 april,

7. *elleverantör:* den som yrkesmässigt levererar el i en elanvändares uttagspunkt,

8. *elintensiv industri:* företag eller del av ett företag som utgör en egen verksamhet eller verksamhetsgren, där det

a) bedrivs och under de senaste tre åren har bedrivits industriell tillverkning i en process där det använts i genomsnitt minst 190 megawattimmar el för varje miljon kronor av förädlingsvärdet,

b) bedrivs ny verksamhet med industriell tillverkning i en process där det används eller beräknas användas i genomsnitt minst 190 megawattimmar el för varje miljon kronor av förädlingsvärdet, eller

c) bedrivs verksamhet för vilken avdrag eller återbetalning får göras för skatt på elektrisk kraft enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3 eller *5* eller 13 a § första stycket 2, 3 eller *4* lagen (1994:1776) om skatt på energi,	c) bedrivs verksamhet för vilken avdrag eller återbetalning får göras för skatt på elektrisk kraft enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3, *5* eller *6* eller 13 a § första stycket 2, 3, 4 eller *5* lagen (1994:1776) om skatt på energi,

9. *förädlingsvärde:* skillnaden mellan den elintensiva industrins

– sammanlagda omsättning, det vill säga intäkter från försålda varor och utförda tjänster, inräknat egna uttag, som ingår i företagets normala verksamhet (nettoomsättningen), förändring av varulager, aktiverat arbete för egen räkning, övriga rörelseintäkter samt ränteintäkter, och

– sammanlagda inköp, det vill säga alla rörelsekostnader, inräknat avskrivningar och nedskrivningar på tillgångar, samt räntekostnader dock inte personalkostnader, inräknat arbetsgivaravgifter och kostnader för inhyrd personal.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med biobränsle i första stycket 2.

4 kap.

5 §[2]

Vid beräkning av kvotplikten beaktas inte el som

[1] Senaste lydelse 2017:1234.

[2] Senaste lydelse 2017:1217.

1. matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion (förlustel),

2. en elleverantör har levererat till en elanvändare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsersättning, om leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kilowatt (frikraft),

3. har använts i den industriella tillverkningsprocessen i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 a eller b,

4. får dras av eller återbetalas enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3 eller 5 eller 13 a § första stycket 2, 3 eller *4* lagen (1994:1776) om skatt på energi, om elen har använts i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 c,	4. får dras av eller återbetalas enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3, *5* eller *6* eller 13 a § första stycket 2, 3, *4* eller *5* lagen (1994:1776) om skatt på energi, om elen har använts i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 c,

5. en elanvändare själv har producerat och använt, i en anläggning som har en installerad effekt om högst 50 kilowatt,

6. har använts i produktionen av el (hjälpkraft), eller

7. en elanvändare själv har producerat och använt, om den använda mängden el inte uppgår till mer än 60 megawattimmar per beräkningsår.

Om kvotplikten för en elintensiv industri endast omfattar sådan el som inte ska beaktas enligt första stycket 3 eller 4 och övrig el inte överstiger 60 megawattimmar per år, beaktas inte heller den övriga elen vid beräkning av kvotplikten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av promemorian Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer har yttranden kommit in från Affärsverket svenska kraftnät, Energiföretagen Sverige, Energimarknadsinspektionen, Drivkraft Sverige, Företagarna, Jernkontoret, Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Naturvårdsverket, Näringslivets skattedelegation, Regelrådet, Skatteverket, Statens energimyndighet, Svenska gjuteriföreningen, Svenskt näringsliv och Tillväxtverket.

Yttrande har även inkommit från Svemin.

4 Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 11 a §, 6 a kap. 1 § och 11 kap. 6, 9, 13 a och 17 §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 kap.

11 a §[1]

I fråga om energiskatt och koldioxidskatt på bränslen samt energiskatt på elektrisk kraft förstås med stödordning sådant statligt stöd enligt artikel 107.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som utgörs av skattebefrielse för vart och ett av de ändamål som anges i följande bestämmelser i denna lag:

1. 6 a kap. 1 § 8 och 11 a,
2. 6 a kap. 1 § 11 b,
3. 6 a kap. 2 a § första stycket 1,
4. 6 a kap. 2 a § första stycket 2,
5. 6 a kap. 2 c §,
6. 7 kap. 3 a och 3 b §§,
7. 7 kap. 4 §,
8. 9 kap. 5 §,
9. 11 kap. 9 § första stycket *6* och 14 §, 9. 11 kap. 9 § första stycket *7* och 14 §,
11. 11 kap. 9 § första stycket 8,
12. 11 kap. 10 §,
13. 11 kap. 12 §,
14. 11 kap. 12 a §,
15. 11 kap. 12 b §.

Nuvarande lydelse

6 a kap.

1 §

Bränsle som används för nedan angivna ändamål, i förekommande fall med undantag för vissa bränsleslag, ska helt eller delvis befrias från skatt enligt följande, om inte annat anges.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
1. Förbrukning				
a) för annat ändamål än som motorbränsle eller som bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent

[1] Senaste lydelse 2022:1781.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
b) i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras eller bibehålls i skänkar eller liknande kärl		100 procent	100 procent	100 procent
c) i annat fall än som avses i a eller b, då bränslet i en och samma process används både som bränsle för uppvärmning och för annat ändamål än som motorbränsle eller bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent
2. Förbrukning i tåg eller annat spårbundet färdmedel	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
3. Förbrukning i skepp, när skeppet inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
4. Förbrukning i båt för vilken medgivande lämnats enligt 2 kap. 9 § eller för vilken fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt fiskelagen (1993:787), när båten inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
5. Förbrukning i				
a) luftfartyg, när luftfartyget inte används för privat ändamål	Andra bränslen än flygfotogen (KN-nr 2710 19 21)	100 procent	100 procent	100 procent
b) luftfartygsmotorer i provbädd eller liknande anordning	Andra bränslen än flygbensin (KN-nr 2710 11 31) och flygfotogen	100 procent	100 procent	100 procent
6. Förbrukning vid framställning av energiprodukter eller andra produkter för vilka skatteplikt har inträtt för tillverkaren		100 procent	100 procent	100 procent
7. Förbrukning för framställning av skattepliktig elektrisk kraft	Bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	–
8. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för annat ändamål än drift av motordrivna fordon vid tillverkningsprocessen i industriell verksamhet i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser	Bensin, råtallolja, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	–	100 procent	–
9. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning i sodapannor eller i lutpannor		–	–	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
10. Förbrukning i processer för *framställning* av andra mineraliska *ämnen* än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras		100 procent	100 procent	100 procent
11. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för framställning av värme i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen om vissa utsläpp av växthusgaser	Råtallolja och bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b			
a) i kraftvärme-produktion		–	100 procent	–
b) i annan värme-produktion		–	100 procent	–

Föreslagen lydelse

1 §[2]

Bränsle som används för nedan angivna ändamål, i förekommande fall med undantag för vissa bränsleslag, ska helt eller delvis befrias från skatt enligt följande, om inte annat anges.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
1. Förbrukning				
a) för annat ändamål än som motorbränsle eller		100 procent	100 procent	100 procent

[2] Senaste lydelse 2022:1775.

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
som bränsle för uppvärmning				
b) i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras eller *att dessa förändrade egenskaper* bibehålls i skänkar eller liknande kärl		100 procent	100 procent	100 procent
c) i annat fall än som avses i a eller b, då bränslet i en och samma process används både som bränsle för uppvärmning och för annat ändamål än som motorbränsle eller bränsle för uppvärmning		100 procent	100 procent	100 procent
2. Förbrukning i tåg eller annat spårbundet färdmedel	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
3. Förbrukning i skepp, när skeppet inte används för privat ändamål	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent
4. Förbrukning i båt för vilken medgivande lämnats enligt 2 kap. 9 § eller för vilken fiskelicens som inte är begränsad till fiske enbart i enskilt vatten meddelats enligt	Bensin, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
fiskelagen (1993:787), när båten inte används för privat ändamål				
5. Förbrukning i				
a) luftfartyg, när luftfartyget inte används för privat ändamål	Andra bränslen än flygfotogen (KN-nr 2710 19 21)	100 procent	100 procent	100 procent
b) luftfartygsmotorer i provbädd eller liknande anordning	Andra bränslen än flygbensin (KN-nr 2710 11 31) och flygfotogen	100 procent	100 procent	100 procent
6. Förbrukning vid framställning av energiprodukter eller andra produkter för vilka skatteplikt har inträtt för tillverkaren		100 procent	100 procent	100 procent
7. Förbrukning för framställning av skattepliktig elektrisk kraft	Bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	100 procent	100 procent	–
8. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för annat ändamål än drift av motordrivna fordon vid tillverkningsprocessen i industriell verksamhet i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser	Bensin, råtallolja, bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b	–	100 procent	–
9. Om skattebefrielse inte följer av tidigare		–	–	100 procent

Ändamål	Bränsle som inte ger befrielse	Befrielse från energiskatt	Befrielse från koldioxidskatt	Befrielse från svavelskatt
punkter, förbrukning i sodapannor eller i lutpannor				
10. Förbrukning i processer för *tillverkning* av andra mineraliska *produkter* än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras		100 procent	100 procent	100 procent
11. Om skattebefrielse inte följer av tidigare punkter, förbrukning för framställning av värme i en anläggning för vilken utsläppsrätter ska överlämnas enligt 16 § lagen om vissa utsläpp av växthusgaser	Råtallolja och bränsle som avses i 2 kap. 1 § första stycket 3 b			
a) i kraftvärme-produktion		–	100 procent	–
b) i annan värme-produktion		–	100 procent	–

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

11 kap.

6 §[3]

Som frivilligt skattskyldig får godkännas den som beräknas förbruka mer än 10 gigawattimmar elektrisk kraft per kalenderår

1. i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak för kemisk reduktion eller i huvudsak för elektrolytiska processer,

3. vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har *förändrats*

4. i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar *förändras* kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur

[3] Senaste lydelse 2022:1781.

kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur *har förändrats*, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter, *eller*	*förändras eller att dessa förändrade egenskaper bibehålls i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter, *5. i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar förändras kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur förändras, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter, eller*
5. i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter.	*6.* i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet, i den utsträckning förbrukningen inte omfattas av föregående punkter.

För ett sådant godkännande krävs att den sökande är lämplig som frivilligt skattskyldig med hänsyn till sina ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt.

Godkännande som frivilligt skattskyldig ska återkallas om förutsättningarna för godkännande inte längre finns eller om den frivilligt skattskyldige begär det. Ett beslut om återkallelse gäller omedelbart, om inte något annat anges i beslutet.

9 §[4]

Den som är skattskyldig för energiskatt på elektrisk kraft får göra avdrag för skatt på elektrisk kraft som

1. förbrukats hos den skattskyldige i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak förbrukats hos den skattskyldige för kemisk reduktion eller i elektrolytiska processer,

3. förbrukats hos den skattskyldige vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. förbrukats hos den skattskyldige vid sådan överföring av elektrisk kraft på det elektriska nätet som utförs av den som ansvarar för förvaltningen av nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion,

5. förbrukats hos den skattskyldige i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av 2,	5. förbrukats hos den skattskyldige i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats *eller att dessa förändrade egenskaper har bibehållits i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av *föregående punkter*, *6. förbrukats hos den skattskyldige i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter,*
6. förbrukats i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet hos den skattskyldige, i den utsträckning	*7.* förbrukats i tillverkningsprocessen i industriell verksamhet hos den skattskyldige, i den utsträckning

[4] Senaste lydelse 2022:1781.

avdragsrätt inte följer av föregående punkter,	avdragsrätt inte följer av föregående punkter,

8. förbrukats i kommuner som avses i 4 § för annat ändamål än

a) i industriell verksamhet,

b) i yrkesmässig jordbruks- eller skogsbruksverksamhet,

c) i yrkesmässig vattenbruksverksamhet,

d) som landström, eller

e) i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning.

Avdrag enligt första stycket *6* medges med skillnaden mellan den skattesats som gällde vid skattskyldighetens inträde och 0,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 medges med 9,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 får endast medges i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter.	Avdrag enligt första stycket *7* medges med skillnaden mellan den skattesats som gällde vid skattskyldighetens inträde och 0,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 medges med 9,6 öre per förbrukad kilowattimme elektrisk kraft. Avdrag enligt första stycket 8 får endast medges i den utsträckning avdragsrätt inte följer av föregående punkter.

13 a §[5]

Efter ansökan från en förbrukare som inte är skattskyldig beslutar beskattningsmyndigheten om återbetalning av energiskatten på den elektriska kraft som denne förbrukat

1. i tåg eller annat spårbundet transportmedel eller för motordrift eller uppvärmning i omedelbart samband med sådan förbrukning,

2. i huvudsak för kemisk reduktion eller i huvudsak för elektrolytiska processer,

3. vid sådan framställning av produkter som avses i 6 a kap. 1 § 6,

4. i metallurgiska processer *eller vid tillverkning av mineraliska produkter* under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av 2.	4. i metallurgiska processer under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats *eller att dessa förändrade egenskaper har bibehållits i skänkar eller liknande kärl*, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av *föregående punkter, eller* *5. i processer för tillverkning av andra mineraliska produkter än metaller under förutsättning att det ingående materialet genom uppvärmning i ugnar har förändrats kemiskt eller dess inre fysikaliska struktur har förändrats, i den utsträckning rätt till återbetalning inte följer av föregående punkter.*

Återbetalning får dock endast göras för den del som överstiger 2 000 kronor per kalenderår.

17 §[6]

Avdrag eller återbetalning enligt 9 § första stycket *6* eller 8 eller enligt 10, 12, 12 a, 12 b eller 14 § medges endast om	Avdrag eller återbetalning enligt 9 § första stycket *7* eller 8 eller enligt 10, 12, 12 a, 12 b eller 14 § medges endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd, och

[5] Senaste lydelse 2017:1208.

[6] Senaste lydelse 2023:436.

2. den skattskyldige respektive sökanden lämnar uppgifter om stödmottagare och stödets fördelning mellan stödmottagare.

Kraven i första stycket 2 gäller endast uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom avdraget eller återbetalningen överstiger 50 000 euro under kalenderåret. För avdrag enligt 10 § och återbetalning enligt 12 eller 12 a § gäller kraven i första stycket 2 för uppgifter om stödmottagare vars sammanlagda nedsättning inom stödordningen genom avdraget eller återbetalningen överstiger 10 000 euro under kalenderåret.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 2 § och 4 kap. 5 § lagen (2011:1200) om elcertifikat ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

1 kap.

2 §[1]

I denna lag betyder

1. *förnybar el:* elektricitet som produceras av förnybara energikällor eller torv,

2. *förnybar energikälla:* biobränsle, geotermisk energi, solenergi, vattenkraft, vindkraft och vågenergi,

3. *anläggning:* elproduktionsanläggning med en eller flera produktionsenheter bakom samma mätpunkt,

4. *elcertifikat:* bevis som har utfärdats enligt denna lag eller av en annan stat enligt en sådan internationell överenskommelse som avses i 5 §, och som innehåller uppgift om att förnybar el har producerats,

5. *kvotplikt:* skyldighet att inneha och annullera elcertifikat i förhållande till försäljning eller användning av el,

6. *beräkningsår:* det kalenderår som föregår den annullering som enligt 4 kap. 11 § sker den 1 april,

7. *elleverantör:* den som yrkesmässigt levererar el i en elanvändares uttagspunkt,

8. *elintensiv industri:* företag eller del av ett företag som utgör en egen verksamhet eller verksamhetsgren, där det

a) bedrivs och under de senaste tre åren har bedrivits industriell tillverkning i en process där det använts i genomsnitt minst 190 megawattimmar el för varje miljon kronor av förädlingsvärdet,

b) bedrivs ny verksamhet med industriell tillverkning i en process där det används eller beräknas användas i genomsnitt minst 190 megawattimmar el för varje miljon kronor av förädlingsvärdet, eller

c) bedrivs verksamhet för vilken avdrag eller återbetalning får göras för skatt på elektrisk kraft enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3 eller *5* eller 13 a § första stycket 2, 3 eller *4* lagen (1994:1776) om skatt på energi,	c) bedrivs verksamhet för vilken avdrag eller återbetalning får göras för skatt på elektrisk kraft enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3, *5* eller *6* eller 13 a § första stycket 2, 3, *4* eller *5* lagen (1994:1776) om skatt på energi,

9. *förädlingsvärde:* skillnaden mellan den elintensiva industrins

– sammanlagda omsättning, det vill säga intäkter från försålda varor och utförda tjänster, inräknat egna uttag, som ingår i företagets normala verksamhet (nettoomsättningen), förändring av varulager, aktiverat arbete för egen räkning, övriga rörelseintäkter samt ränteintäkter, och

– sammanlagda inköp, det vill säga alla rörelsekostnader, inräknat avskrivningar och nedskrivningar på tillgångar, samt räntekostnader dock inte personalkostnader, inräknat arbetsgivaravgifter och kostnader för inhyrd personal.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad som avses med biobränsle i första stycket 2.

4 kap.

5 §[2]

Vid beräkning av kvotplikten beaktas inte el som

[1] Senaste lydelse 2017:1234.

[2] Senaste lydelse 2017:1217.

1. matats in på det elektriska nätet i syfte att upprätthålla nätets funktion (förlustel),

2. en elleverantör har levererat till en elanvändare utan ersättning i enlighet med ett avtal om intrångsersättning, om leveransen sker vid en lägre effekt än 50 kilowatt (frikraft),

3. har använts i den industriella tillverkningsprocessen i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 a eller b,

4. får dras av eller återbetalas enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3 eller *5* eller 13 a § första stycket 2, 3 eller *4* lagen (1994:1776) om skatt på energi, om elen har använts i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 c,	4. får dras av eller återbetalas enligt 11 kap. 9 § första stycket 2, 3, *5* eller *6* eller 13 a § första stycket 2, 3, *4* eller *5* lagen (1994:1776) om skatt på energi, om elen har använts i en registrerad sådan elintensiv industri som avses i 1 kap. 2 § första stycket 8 c,

5. en elanvändare själv har producerat och använt, i en anläggning som har en installerad effekt om högst 50 kilowatt,

6. har använts i produktionen av el (hjälpkraft), eller

7. en elanvändare själv har producerat och använt, om den använda mängden el inte uppgår till mer än 60 megawattimmar per beräkningsår.

Om kvotplikten för en elintensiv industri endast omfattar sådan el som inte ska beaktas enligt första stycket 3 eller 4 och övrig el inte överstiger 60 megawattimmar per år, beaktas inte heller den övriga elen vid beräkning av kvotplikten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

5 Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-06-04

Närvarande: Justitierådet Svante O. Johansson, f.d. justitierådet Ella Nyström och justitierådet Linda Haggren

Enhetlig energibeskattning vid metallurgiska processer

Enligt en lagrådsremiss den 28 maj 2025 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi,

2. lag om ändring i lagen (2011:1200) om elcertifikat.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Henrik Kjellberg.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Bilaga 13

Moderniserad beskattning av gaser

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 10

4 Lagrådsremissens lagförslag 11

5 Lagrådets yttrande 18

Bilaga till avsnitt 13.15

1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Moderniserad beskattning av gaser föreslås en ändrad energiskattemässig definition av biogas, skattebefrielse för biogas som blandas in i andra bränslen i vissa fall och beskattning av gasformiga bränslen utifrån energiinnehåll.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 9 §, 2 kap. 1 och 2 §§, 6 a kap. 2 c § och 7 kap. 3 b och 4 §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
9 §[1]	
Med biomassa förstås den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter från jordbruk (inklusive material av vegetabiliskt och animaliskt ursprung), skogsbruk och därmed förknippad industri, samt den biologiskt nedbrytbara delen av industriavfall och kommunalt avfall.	
Med biogas förstås ett *vätskeformigt eller* gasformigt bränsle som framställts av biomassa *och vars energiinnehåll till övervägande del härrör från metan.*	Med biogas förstås ett gasformigt bränsle som framställts av biomassa.
Med biogasol förstås ett vätskeformigt eller gasformigt bränsle som framställts av biomassa och vars energiinnehåll till övervägande del härrör från propan eller butan.	
Lydelse enligt SFS 2024:1145	
2 kap.	
1 §	
Energiskatt och koldioxidskatt ska, om inte annat följer av andra stycket eller 1 b §, betalas för följande bränslen med angivna belopp:	

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
1.	2710 11 41, 2710 11 45 eller 2710 11 49	Bensin som uppfyller krav för			
		a) miljöklass 1			
		– motorbensin	1 kr 52 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 79 öre per liter
		– alkylatbensin	1 kr 04 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 31 öre per liter
		b) miljöklass 2	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

[1] Senaste lydelse 2020:1045. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
2.	2710 11 31, 2710 11 51 eller 2710 11 59	Annan bensin än som avses under 1 eller 7	2 kr 63 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	5 kr 90 öre per liter
3.	2710 19 21, 2710 19 25, 2710 19 41–2710 19 49 eller 2710 19 61–2710 19 69	Eldningsolja, dieselbrännolja, fotogen, m.m. som			
		a) har försetts med märk- och färgämnen eller ger mindre än 85 volymprocent destillat vid 350°C,	318 kr per m^3	3 642 kr per m^3	3 960 kr per m^3
		b) inte har försetts med märk- och färgämnen och ger minst 85 volymprocent destillat vid 350°C, tillhörig			
		miljöklass 1	1 150 kr per m^3	2 811 kr per m^3	3 961 kr per m^3
		miljöklass 2	1 572 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 383 kr per m^3
		miljöklass 3 eller inte tillhör någon miljöklass	1 791 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 602 kr per m^3
4.	2711 12 11–2711 19 00	Gasol m.m. som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*
		b) annat ändamål än som avses under a	*1 475 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*	*6 051 kr per 1 000 kg*
5.	2711 11 00, 2711 21 00	Naturgas som används för			

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 kr per 1 000 m³*	*3 256 kr per 1 000 m³*	*3 256 kr per 1 000 m³*
		b) annat ändamål än som avses under a	*1 268 kr per 1 000 m³*	*3 256 kr per 1 000 m³*	*4 524 kr per 1 000 m³*
6.	2701, 2702 eller 2704	Kol och koks	874 kr per 1 000 kg	3 784 kr per 1 000 kg	4 658 kr per 1 000 kg
7.	2710 11 31	Flygbensin med en blyhalt om högst 0,005 gram per liter	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

I fall som avses i 5 kap. 16 § 3 och 4 samt 6 kap. 10 § 3 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränslets olika användningssätt.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 a och b och 6 kap. 10 § 4 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar

1. skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats utan skatt,

2. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats med skatt,

3. skatten som gäller för annat bränsle enligt första stycket, om sådant bränsle i annat fall än som avses i 1 har förvärvats utan skatt,

4. skatten som gäller för det bränsle enligt första stycket som det använda bränslet anses likvärdigt med enligt 3 eller 4 §, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats utan skatt, och

5. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats med skatt som motsvarar skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 c tillämpas tredje stycket 1–3 avseende flygfotogen (KN-nr 2710 19 21).

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Energiskatt och koldioxidskatt ska, om inte annat följer av andra stycket eller 1 b §, betalas för följande bränslen med angivna belopp:

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
1.	2710 11 41, 2710 11 45 eller 2710 11 49	Bensin som uppfyller krav för			
		a) miljöklass 1			
		– motorbensin	1 kr 52 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 79 öre per liter
		– alkylatbensin	1 kr 04 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 31 öre per liter
		b) miljöklass 2	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter
2.	2710 11 31, 2710 11 51 eller 2710 11 59	Annan bensin än som avses under 1 eller 7	2 kr 63 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	5 kr 90 öre per liter
3.	2710 19 21, 2710 19 25, 2710 19 41–2710 19 49 eller 2710 19 61–2710 19 69	Eldningsolja, dieselbrännolja, fotogen, m.m. som			
		a) har försetts med märk- och färgämnen eller ger mindre än 85 volymprocent destillat vid 350°C,	318 kr per m^3	3 642 kr per m^3	3 960 kr per m^3
		b) inte har försetts med märk- och färgämnen och ger minst 85 volymprocent destillat vid 350°C, tillhörig			
		miljöklass 1	1 150 kr per m^3	2 811 kr per m^3	3 961 kr per m^3
		miljöklass 2	1 572 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 383 kr per m^3

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
		miljöklass 3 eller inte tillhör någon miljöklass	1 791 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 602 kr per m^3
4.	2711 12 11–2711 19 00	Gasol m.m. som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*
		b) annat ändamål än som avses under a	*12,1 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*43,1 öre per kWh*
5.	2711 11 00, 2711 21 00	Naturgas som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*
		b) annat ändamål än som avses under a	*12,1 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*43,1 öre per kWh*
6.	2701, 2702 eller 2704	Kol och koks	874 kr per 1 000 kg	3 784 kr per 1 000 kg	4 658 kr per 1 000 kg
7.	2710 11 31	Flygbensin med en blyhalt om högst 0,005 gram per liter	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

I fall som avses i 5 kap. 16 § 3 och 4 samt 6 kap. 10 § 3 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränslets olika användningssätt.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 a och b och 6 kap. 10 § 4 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar

1. skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats utan skatt,

2. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats med skatt,

3. skatten som gäller för annat bränsle enligt första stycket, om sådant bränsle i annat fall än som avses i 1 har förvärvats utan skatt,

4. skatten som gäller för det bränsle enligt första stycket som det använda bränslet anses likvärdigt med enligt 3 eller 4 §, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats utan skatt, och

5. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats med skatt som motsvarar skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 c tillämpas tredje stycket 1–3 avseende flygfotogen (KN-nr 2710 19 21).

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 §[2]	
För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 1–3 eller enligt 1 a § gäller angivna skattebelopp bränslets volym vid en temperatur av 15°C. Om en skattskyldig visar att bränslet när skattskyldigheten inträder har en annan temperatur får volymen räknas om till 15°C. *Om skattskyldighet inträder vid leverans till en köpare som inte är registrerad som skattskyldig för bränslen, får dock omräkning göras endast om detta särskilt avtalats mellan säljaren och köparen.*	För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 1–3 *eller 7* eller enligt 1 a § gäller angivna skattebelopp bränslets volym vid en temperatur av 15°C.
För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 5 skall de angivna skattebeloppen beräknas på volymen vid en temperatur av 0°C och ett tryck av 101,325 kilopascal.	

6 a kap.

2 c §[3]	
För biogas *eller biogasol* som förbrukas som bränsle för uppvärmning medges befrielse från energiskatt med 100 procent och från koldioxidskatt med 100 procent.	För biogas, *och för den andel av ett annat bränsle som utgörs av biogas*, som förbrukas som bränsle för uppvärmning medges befrielse från energiskatt med 100 procent och från koldioxidskatt med 100 procent.
Första stycket gäller endast om *bränslet* vid skattskyldighetens inträde omfattas av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen.	Första stycket gäller endast om *biogasen* vid skattskyldighetens inträde omfattas av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen.
Om *bränslet* förbrukas i en sådan anläggning som avses i 1 kap. 3 a § lagen om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen, gäller första stycket dessutom endast om förbrukaren vid förbrukningstillfället innehar ett hållbarhetsbesked som omfattar bränslet enligt 3 kap. samma lag.	Om *biogasen* förbrukas i en sådan anläggning som avses i 1 kap. 3 a § lagen om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen, gäller första stycket dessutom endast om förbrukaren vid förbrukningstillfället innehar ett hållbarhetsbesked som omfattar bränslet enligt 3 kap. samma lag.

[2] Senaste lydelse 2006:1508. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

[3] Senaste lydelse 2021:669.

7 kap.

3 b §[4]

För andra bränslen än biogas, *biogasol* eller de som anges i 2 kap. 1 § första stycket 1, 2 eller 3 får en skattskyldig som har förbrukat eller sålt bränslet som motorbränsle göra avdrag för	För andra bränslen än biogas eller de som anges i 2 kap. 1 § första stycket 1, 2 eller 3 får en skattskyldig som har förbrukat eller sålt bränslet som motorbränsle göra avdrag för

1. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av motorbränslet som framställts av biomassa och som utgör fettsyrametylester (Fame) enligt KN-nr 3824 90 99,

2. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av ett motorbränsle för gnisttända motorer enligt KN-nr 3824 90 99 som framställts av biomassa och som utgör etanol, och

3. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av motorbränslet som utgörs av någon annan beståndsdel än som anges i 1 eller 2 och som framställts av biomassa.

4 §

En skattskyldig får göra avdrag för energiskatt med 100 procent och för koldioxidskatt med 100 procent på biogas *och biogasol* som den skattskyldige har förbrukat eller sålt som motorbränsle.	En skattskyldig får göra avdrag för energiskatt med 100 procent och för koldioxidskatt med 100 procent på biogas som den skattskyldige har förbrukat eller sålt som motorbränsle.

Första stycket gäller endast om

1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd,

2. uppgift lämnas om avdragets fördelning på stödmottagare, och

3. biogasen *eller biogasolen* omfattas av ett hållbarhetsbesked enligt 3 kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen och av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. samma lag.	3. biogasen omfattas av ett hållbarhetsbesked enligt 3 kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och biobränslen och av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. samma lag.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

[4] Senaste lydelse 2020:1045.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av promemorian Moderniserad beskattning av gaser har yttranden kommit in från Drivkraft Sverige, Energiföretagen Sverige, Energigas Sverige, Energimarknadsinspektionen, Företagarna, Förvaltningsrätten i Falun, Kammarrätten i Sundsvall, Kommerskollegium, Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket, Lantbrukarnas riksförbund, Meva Energy AB, Naturvårdsverket, Näringslivets skattedelegation, Regelrådet, Skatteverket, Statens energimyndighet, Svenska bioenergiföreningen, Svenskt näringsliv, Sveriges åkeriföretag, Tillväxtverket och Tullverket.

Yttranden har även kommit in från 2030-sekretariatet, Avfall Sverige, Gasum, Jernkontoret, Klimatkommunerna, Lhyfe, Mobility Sweden, Nordion Energi och Vätgas Sverige.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna några synpunkter: IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sverige samt Swedegas AB.

4 Lagrådsremissens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 9 §, 2 kap. 1 och 2 §§, 6 a kap. 2 c § och 7 kap. 3 b och 4 §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse *Föreslagen lydelse*

1 kap.

9 §[1]

Med biomassa förstås den biologiskt nedbrytbara delen av produkter, avfall och restprodukter från jordbruk (inklusive material av vegetabiliskt och animaliskt ursprung), skogsbruk och därmed förknippad industri, samt den biologiskt nedbrytbara delen av industriavfall och kommunalt avfall.

Med biogas förstås ett *vätskeformigt eller gasformigt* bränsle som framställts av biomassa och *vars energiinnehåll till övervägande del härrör från metan.*

Med biogasol förstås ett vätskeformigt eller gasformigt bränsle som framställts av biomassa och vars energiinnehåll till övervägande del härrör från propan eller butan.

Med biogas förstås ett bränsle som framställts av biomassa och *som vid en temperatur av 0 °C och ett tryck av 101,325 kilopascal befinner sig i gasform.*

Lydelse enligt SFS 2024:1145

2 kap.

1 §

Energiskatt och koldioxidskatt ska, om inte annat följer av andra stycket eller 1 b §, betalas för följande bränslen med angivna belopp:

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
1.	2710 11 41, 2710 11 45 eller 2710 11 49	Bensin som uppfyller krav för			
		a) miljöklass 1			
		– motorbensin	1 kr 52 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 79 öre per liter
		– alkylatbensin	1 kr 04 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 31 öre per liter
		b) miljöklass 2	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

[1] Senaste lydelse 2020:1045. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket tas bort.

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
2.	2710 11 31, 2710 11 51 eller 2710 11 59	Annan bensin än som avses under 1 eller 7	2 kr 63 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	5 kr 90 öre per liter
3.	2710 19 21, 2710 19 25, 2710 19 41–2710 19 49 eller 2710 19 61–2710 19 69	Eldningsolja, dieselbrännolja, fotogen, m.m. som			
		a) har försetts med märk- och färgämnen eller ger mindre än 85 volymprocent destillat vid 350°C,	318 kr per m^3	3 642 kr per m^3	3 960 kr per m^3
		b) inte har försetts med märk- och färgämnen och ger minst 85 volymprocent destillat vid 350°C, tillhörig			
		miljöklass 1	1 150 kr per m^3	2 811 kr per m^3	3 961 kr per m^3
		miljöklass 2	1 572 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 383 kr per m^3
		miljöklass 3 eller inte tillhör någon miljöklass	1 791 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 602 kr per m^3
4.	2711 12 11–2711 19 00	Gasol m.m. som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*
		b) annat ändamål än som avses under a	*1 475 kr per 1 000 kg*	*4 576 kr per 1 000 kg*	*6 051 kr per 1 000 kg*
5.	2711 11 00, 2711 21 00	Naturgas som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 kr per 1 000 m^3*	*3 256 kr per 1 000 m^3*	*3 256 kr per 1 000 m^3*
		b) annat ändamål än som avses under a	*1 268 kr per 1 000 m^3*	*3 256 kr per 1 000 m^3*	*4 524 kr per 1 000 m^3*

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
6.	2701, 2702 eller 2704	Kol och koks	874 kr per 1 000 kg	3 784 kr per 1 000 kg	4 658 kr per 1 000 kg
7.	2710 11 31	Flygbensin med en blyhalt om högst 0,005 gram per liter	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

I fall som avses i 5 kap. 16 § 3 och 4 samt 6 kap. 10 § 3 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränslets olika användningssätt.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 a och b och 6 kap. 10 § 4 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar

1. skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats utan skatt,

2. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats med skatt,

3. skatten som gäller för annat bränsle enligt första stycket, om sådant bränsle i annat fall än som avses i 1 har förvärvats utan skatt,

4. skatten som gäller för det bränsle enligt första stycket som det använda bränslet anses likvärdigt med enligt 3 eller 4 §, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats utan skatt, och

5. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats med skatt som motsvarar skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 c tillämpas tredje stycket 1–3 avseende flygfotogen (KN-nr 2710 19 21).

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §

Energiskatt och koldioxidskatt ska, om inte annat följer av andra stycket eller 1 b §, betalas för följande bränslen med angivna belopp:

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
1.	2710 11 41, 2710 11 45 eller 2710 11 49	Bensin som uppfyller krav för			
		a) miljöklass 1			
		– motorbensin	1 kr 52 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 79 öre per liter

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
		– alkylatbensin	1 kr 04 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 31 öre per liter
		b) miljöklass 2	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter
2.	2710 11 31, 2710 11 51 eller 2710 11 59	Annan bensin än som avses under 1 eller 7	2 kr 63 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	5 kr 90 öre per liter
3.	2710 19 21, 2710 19 25, 2710 19 41–2710 19 49 eller 2710 19 61–2710 19 69	Eldningsolja, dieselbrännolja, fotogen, m.m. som			
		a) har försetts med märk- och färgämnen eller ger mindre än 85 volymprocent destillat vid 350 °C,	318 kr per m^3	3 642 kr per m^3	3 960 kr per m^3
		b) inte har försetts med märk- och färgämnen och ger minst 85 volymprocent destillat vid 350 °C, tillhörig			
		miljöklass 1	1 150 kr per m^3	2 811 kr per m^3	3 961 kr per m^3
		miljöklass 2	1 572 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 383 kr per m^3
		miljöklass 3 eller inte tillhör någon miljöklass	1 791 kr per m^3	2 811 kr per m^3	4 602 kr per m^3
4.	2711 12 11–2711 19 00	Gasol m.m. som används för			
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*
		b) annat ändamål än som avses under a	*12,1 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*43,1 öre per kWh*
5.	2711 11 00, 2711 21 00	Naturgas som används för			

	KN-nr	Slag av bränsle	Skattebelopp		
			Energiskatt	Koldioxidskatt	Summa skatt
		a) drift av motordrivet fordon, fartyg eller luftfartyg	*0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*
		b) annat ändamål än som avses under a	*12,1 öre per kWh*	*31,0 öre per kWh*	*43,1 öre per kWh*
6.	2701, 2702 eller 2704	Kol och koks	874 kr per 1 000 kg	3 784 kr per 1 000 kg	4 658 kr per 1 000 kg
7.	2710 11 31	Flygbensin med en blyhalt om högst 0,005 gram per liter	1 kr 56 öre per liter	3 kr 27 öre per liter	4 kr 83 öre per liter

I fall som avses i 5 kap. 16 § 3 och 4 samt 6 kap. 10 § 3 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränslets olika användningssätt.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 a och b och 6 kap. 10 § 4 tas skatt ut med ett belopp som motsvarar

1. skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats utan skatt,

2. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt första stycket 3 a har förvärvats med skatt,

3. skatten som gäller för annat bränsle enligt första stycket, om sådant bränsle i annat fall än som avses i 1 har förvärvats utan skatt,

4. skatten som gäller för det bränsle enligt första stycket som det använda bränslet anses likvärdigt med enligt 3 eller 4 §, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats utan skatt, och

5. skillnaden mellan de skattebelopp som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a respektive bränsle enligt första stycket 3 b, om bränsle enligt 3 eller 4 § har förvärvats med skatt som motsvarar skatten som gäller för bränsle enligt första stycket 3 a.

I fall som avses i 5 kap. 16 § 6 c tillämpas tredje stycket 1–3 avseende flygfotogen (KN-nr 2710 19 21).

Nuvarande lydelse

För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 1–3 eller enligt 1 a § gäller angivna skattebelopp bränslets volym vid en temperatur av 15°C. Om en skattskyldig visar att bränslet när skattskyldigheten inträder har en annan temperatur får volymen räknas om till 15°C. *Om skattskyldighet inträder vid leverans till en köpare som inte är registrerad som skattskyldig för bränslen, får dock omräkning*

Föreslagen lydelse

2 §[2]

För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 1, *2*, *3 eller 7* eller enligt 1 a § gäller angivna skattebelopp bränslets volym vid en temperatur av 15 C. Om en skattskyldig visar att bränslet när skattskyldigheten inträder har en annan temperatur får volymen räknas om till 15 C.

[2] Senaste lydelse 2006:1508. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

göras endast om detta särskilt avtalats mellan säljaren och köparen.

För bränslen som beskattas enligt 1 § första stycket 5 skall de angivna skattebeloppen beräknas på volymen vid en temperatur av 0°C och ett tryck av 101,325 kilopascal.

Lydelse enligt SFS 2025:577	*Föreslagen lydelse*
6 a kap.	
2 c §	
För biogas *eller biogasol* som förbrukas som bränsle för uppvärmning medges befrielse från energiskatt med 100 procent och från koldioxidskatt med 100 procent.	För biogas, *och för den andel av ett annat bränsle som utgörs av biogas*, som förbrukas som bränsle för uppvärmning medges befrielse från energiskatt med 100 procent och från koldioxidskatt med 100 procent.
Första stycket gäller endast om *bränslet* vid skattskyldighetens inträde omfattas av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen.	Första stycket gäller endast om *biogasen, eller den beståndsdel av ett annat bränsle som utgörs av biogas*, vid skattskyldighetens inträde omfattas av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen.
Om bränslet förbrukas i en sådan anläggning som avses i 1 kap. 3 § andra stycket 2 lagen om hållbarhetskriterier för vissa bränslen, gäller första stycket dessutom endast om förbrukaren vid förbrukningstillfället innehar ett hållbarhetsbesked som omfattar *bränslet* enligt 3 kap. samma lag.	Om *biogasen, eller* bränslet *som till viss andel utgörs av biogas*, förbrukas i en sådan anläggning som avses i 1 kap. 3 § andra stycket 2 lagen om hållbarhetskriterier för vissa bränslen, gäller första stycket dessutom endast om förbrukaren vid förbrukningstillfället innehar ett hållbarhetsbesked som omfattar *biogasen, eller den beståndsdel som utgörs av biogas*, enligt 3 kap. samma lag.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
7 kap.	
3 b §[3]	
För andra bränslen än biogas, *biogasol* eller de som anges i 2 kap. 1 § första stycket 1, 2 eller 3 får en skattskyldig som har förbrukat eller sålt bränslet som motorbränsle göra avdrag för	För andra bränslen än biogas eller de som anges i 2 kap. 1 § första stycket 1, 2 eller 3 får en skattskyldig som har förbrukat eller sålt bränslet som motorbränsle göra avdrag för

1. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av motorbränslet som framställts av biomassa och som utgör fettsyrametylester (Fame) enligt KN-nr 3824 90 99,
2. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av ett motorbränsle för gnisttända motorer enligt KN-nr 3824 90 99 som framställts av biomassa och som utgör etanol, och
3. energiskatt med 100 procent och koldioxidskatt med 100 procent på den andel av motorbränslet som utgörs av någon annan beståndsdel än som anges i 1 eller 2 och som framställts av biomassa.

[3] Senaste lydelse 2020:1045.

Lydelse enligt SFS 2025:577	*Föreslagen lydelse*
4 §	
En skattskyldig får göra avdrag för energiskatt med 100 procent och för koldioxidskatt med 100 procent på biogas *och biogasol* som den skattskyldige har förbrukat eller sålt som motorbränsle.	En skattskyldig får göra avdrag för energiskatt med 100 procent och för koldioxidskatt med 100 procent på biogas som den skattskyldige har förbrukat eller sålt som motorbränsle.
Första stycket gäller endast om	
1. stödmottagaren inte är ett företag utan rätt till statligt stöd,	
2. uppgift lämnas om avdragets fördelning på stödmottagare, och	
3. biogasen *eller biogasolen* omfattas av ett hållbarhetsbesked enligt 3 kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen och av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. samma lag.	3. biogasen omfattas av ett hållbarhetsbesked enligt 3 kap. lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för vissa bränslen och av ett anläggningsbesked enligt 3 a kap. samma lag.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

5 Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2025-06-11

Närvarande: Justitierådet Svante O. Johansson, f.d. justitierådet Ella Nyström och justitierådet Linda Haggren

Moderniserad beskattning av gaser

Enligt en lagrådsremiss den 5 juni 2025 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1994:1776) om skatt på energi.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Henrik Kjellberg.

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Bilaga 14

Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 16

Bilaga till avsnitt 13.16

1 Sammanfattning av promemorian

I promemorian Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar föreslås att viktgränsen för undantag från fordonsskatteplikt höjs från 750 kilogram till 3 ton för släpvagnar. Som en följdändring höjs samtidigt gränsen för saluvagnsskatteplikt för släpvagnar från 750 kilogram till 3 ton. Ändringarna innebär att varken fordonsskatt eller saluvagnsskatt kommer att behöva betalas för släpvagnar vars vikt inte överstiger 3 ton.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2026.

2 Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 2 §, 3 kap. 1 § och bilaga 2 till vägtrafikskattelagen (2006:227) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
2 kap.	
2 §[1]	
Följande fordon, vars ålder, beräknad som skillnaden mellan fordonsåret och innevarande kalenderår, är trettio år eller äldre, är inte skattepliktiga (veteranfordon):	
1. motorcyklar, och	
2. bussar, lastbilar och personbilar som inte används i yrkesmässig trafik som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1071/2009 av den 21 oktober 2009 om gemensamma regler beträffande de villkor som ska uppfyllas av personer som bedriver yrkesmässig trafik och om upphävande av rådets direktiv 96/26/EG eller yrkestrafiklagen (2012:210) eller i taxitrafik enligt taxitrafiklagen (2012:211).	
Skattepliktiga enligt denna lag är inte heller	
1. personbilar, lätta bussar och lätta lastbilar som beskattas enligt lagen (2006:228) med särskilda bestämmelser om fordonsskatt,	
2. traktorer, motorredskap eller tunga terrängvagnar som hör till skatteklass II enligt 17 §,	
3. släpvagnar som dras av tunga terrängvagnar som hör till skatteklass II eller av motorredskap som hör till skatteklass II eller beskattas enligt 19 §,	
4. påhängsvagnar med en skattevikt över 3 ton om de dras uteslutande av bilar som kan drivas med dieselolja eller av traktorer som avses i 16 § 5, och	
5. släpvagnar med en skattevikt av högst *750 kilogram*.	5. släpvagnar med en skattevikt av högst *3 ton*.
3 kap.	
1 §[2]	
Motorcyklar och bilar samt släpvagnar med skattevikt över *750 kilogram* är skattepliktiga för saluvagnsskatt om de får användas med stöd av en saluvagnslicens som har meddelats enligt lagen (2019:370) om fordons registrering och användning.	Motorcyklar och bilar samt släpvagnar med skattevikt över *3 ton* är skattepliktiga för saluvagnsskatt om de får användas med stöd av en saluvagnslicens som har meddelats enligt lagen (2019:370) om fordons registrering och användning.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 februari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för vägtrafikskatt som avser tid före ikraftträdandet.

3. För vägtrafikskatt som beslutats före ikraftträdandet gäller bestämmelserna om återbetalning i 5 kap. 13 och 14 §§.

[1] Senaste lydelse 2012:222.

[2] Senaste lydelse 2019:375.

Nuvarande lydelse

Bilaga 2[3]

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1.	*Släpvagnar med skattevikt över 750 men högst 3 000 kilogram*	*751 – 2 000*	*360*	*0*
		2 001 – 3 000	*380*	*21*
2.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,			
	2.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
	2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
		13 001 –	1 480	0
	2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
		13 001 –	1 180	0
3.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
	3.1 styraxel för påhängsvagn,			

[3] Senaste lydelse 2014:1502.

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
3.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
	5 001 – 8 000	2 190	107
	8 001 –	5 400	198
3.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42
	8 001 – 11 000	2 710	76
	11 001 – 14 000	4 990	114
	14 001 –	8 410	160
3.2 andra släpvagnar,			
3.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
3.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
3.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65

Fordonsslag		Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
			grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
4.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
	4.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
		8 001 –	2 800	120
	4.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
		8 001 – 11 000	1 550	50
		11 001 – 17 000	3 050	170
		17 001 –	13 250	250
	4.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
		11 001 – 14 000	2 150	40
		14 001 – 20 000	3 350	75
		20 001 – 25 000	7 850	105
		25 001 – 30 000	13 100	120
		30 001 –	19 100	45

– –

Föreslagen lydelse

Bilaga 2

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,		
	1.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
	1.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
		13 001 –	1 480	0
	1.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
		13 001 –	1 180	0
2.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
	2.1 styraxel för påhängsvagn,			
	2.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
		5 001 – 8 000	2 190	107
		8 001 –	5 400	198
	2.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42
		8 001 – 11 000	2 710	76
		11 001 – 14 000	4 990	114
		14 001 –	8 410	160

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
2.2 andra släpvagnar,			
2.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
2.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
2.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65
3. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
3.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
	8 001 –	2 800	120
3.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
	8 001 – 11 000	1 550	50
	11 001 – 17 000	3 050	170

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
	17 001 –	13 250	250
3.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
	11 001 – 14 000	2 150	40
	14 001 – 20 000	3 350	75
	20 001 – 25 000	7 850	105
	25 001 – 30 000	13 100	120
	30 001 –	19 100	45

Förslag till lag om ändring i lagen (2024:294) om ändring i vägtrafikskattelagen (2006:227)

Härigenom föreskrivs att bilaga 2 till vägtrafikskattelagen (2006:227) i stället för lydelsen enligt lagen (2024:294) om ändring i den lagen ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2024:294

Bilaga 2[1]

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1.	*Släpvagnar med skattevikt över 750 men högst 3 000 kilogram*	*751 – 2 000*	*360*	*0*
		2 001 – 3 000	*380*	*21*
2.	Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,			
	2.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
	2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
		13 001 –	1 480	0
	2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
		13 001 –	1 180	0

[1] Senaste lydelse 2014:1502.

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
3. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
3.1 styraxel för påhängsvagn,			
3.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
	5 001 – 8 000	2 190	107
	8 001 –	5 400	198
3.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42
	8 001 – 11 000	2 710	76
	11 001 – 14 000	4 990	114
	14 001 –	8 410	160
3.2 andra släpvagnar,			
3.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
3.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
3.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65
4. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
4.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
	8 001 –	2 800	120
4.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
	8 001 – 11 000	1 550	50
	11 001 – 17 000	3 050	170
	17 001 –	13 250	250
4.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
	11 001 – 14 000	2 150	40
	14 001 – 20 000	3 350	75
	20 001 – 25 000	7 850	105
	25 001 – 30 000	13 100	120
	30 001 –	19 100	45

Bilaga 2

Fordonsskatt

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
D	**Släpvagnar**		
1. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som inte kan drivas med dieselolja,			
1.1 med en hjulaxel	3 001 –	580	11
1.2 med två hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	9
	13 001 –	1 480	0
1.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 13 000	580	6
	13 001 –	1 180	0
2. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en bil som kan drivas med dieselolja, om det är fråga om			
2.1 styraxel för påhängsvagn,			
2.1.1 med en hjulaxel	3 001 – 5 000	630	78
	5 001 – 8 000	2 190	107
	8 001 –	5 400	198
2.1.2 med två eller flera hjulaxlar	3 001 – 8 000	610	42

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
	8 001 – 11 000	2 710	76
	11 001 – 14 000	4 990	114
	14 001 –	8 410	160
2.2 andra släpvagnar,			
2.2.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	320	36
	8 001 –	2 120	64
2.2.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	310	23
	8 001 – 11 000	1 460	38
	11 001 – 14 000	2 600	58
	14 001 – 17 000	4 340	76
	17 001 –	6 620	84
2.2.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	300	14
	11 001 – 17 000	1 420	30
	17 001 – 25 000	3 220	50
	25 001 –	7 220	65
3. Släpvagnar med skattevikt över 3 000 kilogram, som dras av en traktor, ett motorredskap eller en tung terrängvagn skatteklass I,			
3.1 med en hjulaxel	3 001 – 8 000	550	45
	8 001 –	2 800	120

Fordonsslag	Skattevikt, kilogram	Skatt, kronor	
		grund-belopp	tilläggsbelopp för varje helt hundratal kilogram över den lägsta vikten i klassen
3.2 med två hjulaxlar	3 001 – 8 000	550	20
	8 001 – 11 000	1 550	50
	11 001 – 17 000	3 050	170
	17 001 –	13 250	250
3.3 med tre eller flera hjulaxlar	3 001 – 11 000	550	20
	11 001 – 14 000	2 150	40
	14 001 – 20 000	3 350	75
	20 001 – 25 000	7 850	105
	25 001 – 30 000	13 100	120
	30 001 –	19 100	45

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss av promemorian Slopad fordonsskatt och saluvagnsskatt för vissa släpvagnar har yttranden kommit in från Drivkraft Sverige, Företagarna, Husvagns- och Husbilsbranschens Riksförbund, Kommerskollegium, Konsumentverket, Mobility Sweden, Motorbranschens Riksförbund, Naturvårdsverket, Regelrådet, Riksförbundet M Sverige, SCR Svensk camping, Skatteverket, Släpvagnsbranschens Riksförbund, Småföretagarnas Riksförbund, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Svenskt Näringsliv, Sveriges Åkeriföretag, Trafikanalys, Trafikverket, Transportföretagen, Transportstyrelsen och Visita.

Därutöver har yttranden inkommit från Skattebetalarnas Förening och Lantbrukarnas Riksförbund.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att yttra sig: Caravan Club of Sweden, Naturskyddsföreningen, Näringslivets Transportråd, Svensk Handel, Sveriges Kommuner och Regioner och Sveriges Konsumenter.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 18 september 2025

Närvarande: statsminister Kristersson, ordförande, och statsråden Busch, Svantesson, Edholm, Waltersson Grönvall, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottner, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestrand, Bohlin, Carlson, Rosencrantz, Dousa, Larsson, Britz, Mohamsson, Lann

Föredragande: statsminister Kristersson och statsråden Busch, Svantesson, Edholm, Waltersson Grönvall, Strömmer, Forssmed, Tenje, Forssell, Slottner, Wykman, Malmer Stenergard, Kullgren, Liljestrand, Bohlin, Carlson, Rosencrantz, Dousa, Larsson, Britz, Mohamsson, Lann

---

Regeringen beslutar proposition 2025/26:1
Budgetpropositionen för 2026

Utgiftsområde 1

Rikets styrelse

Utgiftsområde 1 – Rikets styrelse

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 5

2 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse 7
2.1 Utgiftsområdets omfattning 7
2.2 Utgiftsutveckling 7
2.3 Mål för utgiftsområdet 8
2.3.1 Sametinget och samepolitiken 8
2.3.2 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter 8
2.3.3 Nationella minoriteter 8
2.3.4 Medier 9
2.4 Resultatredovisning 9
2.5 Politikens inriktning 9
2.6 Den årliga revisionens iakttagelser 9

3 Statschefen 11
3.1 Budgetförslag 11
3.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten 11

4 Riksdagsförvaltningen 15
4.1 Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet 15
4.1.1 Riksdagsförvaltningens uppgift 15
4.1.2 Riksdagsstyrelsens uppdrag till förvaltningen 15
4.2 Resultatredovisning 16
4.3 Riksdagsstyrelsens bedömning av uppdragsuppfyllelsen 18
4.4 Budgetförslag 19
4.4.1 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m. 19
4.4.2 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag 21
4.4.3 2:3 Riksdagens fastighetsanslag 24

5 Riksdagens ombudsmän 29
5.1 Uppdrag och övergripande mål 29
5.2 Resultatredovisning 29
5.3 Riksdagens ombudsmäns (JO) bedömning av måluppfyllelsen 29
5.4 Budgetförslag 30
5.4.1 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO) 30

6 Riksrevisionen 33
6.1 Riksrevisionen 33
6.2 Mål för Riksrevisionen 33
6.3 Resultatredovisning 33
6.4 Budgetförslag 35
6.4.1 2:5 Riksrevisionen 35

7 Sametinget och samepolitiken 37
7.1 Mål för området 37
7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 37
7.3 Resultatredovisning 37
7.3.1 Insatser för samiskt inflytande och delaktighet 37
7.3.2 Insatser för utveckling av det samiska språkets användning och ställning 39
7.3.3 Insatser för att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv 39
7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 39

7.5 Politikens inriktning ... 40
7.6 Budgetförslag ... 40
7.6.1 3:1 Sametinget ... 40

8 Regeringskansliet m.m. ... 43
8.1 Budgetförslag ... 43
8.1.1 4:1 Regeringskansliet m.m. ... 43

9 Länsstyrelserna ... 47
9.1 Mål för området ... 47
9.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 47
9.3 Resultatredovisning ... 47
9.3.1 Sektorsövergripande, samordnande och samverkande arbete ... 47
9.3.2 Främjande av länets utveckling ... 48
9.3.3 Utveckling och utmaningar inom tillsynsarbetet ... 48
9.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 49
9.5 Politikens inriktning ... 49
9.6 Den årliga revisionens iakttagelser ... 51
9.7 Budgetförslag ... 52
9.7.1 5:1 Länsstyrelserna m.m. ... 52

10 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter ... 57
10.1 Mål för demokratipolitiken ... 57
10.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 57
10.3 Resultatredovisning ... 57
10.3.1 Allmänna val ... 57
10.3.2 En mer motståndskraftig demokrati ... 59
10.3.3 Värna det demokratiska samtalet mot hot och hat ... 60
10.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 65
10.5 Politikens inriktning ... 66
10.5.1 Allmänna val 2026 ... 66
10.5.2 Insatser för ett högt och jämlikt valdeltagande ... 66
10.5.3 Hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser ... 66
10.6 Mål för politiken för mänskliga rättigheter ... 66
10.7 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 66
10.8 Resultatredovisning ... 67
10.8.1 Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan ... 67
10.8.2 Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna ... 68
10.8.3 Ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet ... 69
10.8.4 Ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet ... 71
10.9 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 72
10.10 Politikens inriktning ... 72
10.11 Budgetförslag ... 73
10.11.1 6:1 Allmänna val och demokrati ... 73
10.11.2 6:2 Justitiekanslern ... 74
10.11.3 6:3 Integritetsskyddsmyndigheten ... 75
10.11.4 6:4 Valmyndigheten ... 76
10.11.5 6:5 Stöd till politiska partier ... 77
10.11.6 6:6 Institutet för mänskliga rättigheter ... 78

11 Nationella minoriteter ... 79
11.1 Mål för området ... 79
11.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 79

11.3 Resultatredovisning ... 80
11.3.1 Det övergripande arbetet inom politikområdet ... 80
11.3.2 Diskriminering och utsatthet ... 81
11.3.3 Inflytande och delaktighet ... 81
11.3.4 Språk och kulturell identitet ... 82
11.3.5 Romsk inkludering ... 84
11.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 84
11.5 Politikens inriktning ... 84
11.6 Budgetförslag ... 85
11.6.1 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter ... 85

12 Medier ... 87
12.1 Budgetförslag ... 87
12.1.1 8:1 Mediestöd ... 87
12.1.2 8:2 Mediemyndigheten ... 88

13 Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet ... 91
13.1 Omfattning ... 91
13.2 Resultatredovisning ... 91
13.2.1 Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier ... 91
13.2.2 Resultat avseende EU-information ... 92
13.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 93
13.3.1 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för Svenska institutet för europapolitiska studier ... 93
13.3.2 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för EU-information ... 94
13.4 Politikens inriktning ... 94
13.4.1 Svenska institutet för europapolitiska studier ... 95
13.4.2 Ökad kunskap och delaktighet i EU-relaterade frågor ... 95
13.4.3 Rekrytering till EU:s institutioner ... 95
13.5 Budgetförslag ... 95
13.5.1 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information ... 95

Bilaga 1 Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Riksdagsstyrelsens förslag:

3. Riksdagen bemyndigar Riksdagsförvaltningen att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 140 000 000 kronor (avsnitt 4.4.2).
4. Riksdagen godkänner investeringsplanen för 2026–2028 för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* som en riktlinje för Riksdagsförvaltningens fastighetsinvesteringar (avsnitt 4.4.3).
5. Riksdagen bemyndigar Riksdagsförvaltningen att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 3 200 000 000 kronor (avsnitt 4.4.3).
6. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse, när det gäller anslag som står till Riksdagsförvaltningens disposition, enligt tabell 1.1.

Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag:

7. Riksdagen beslutar att Riksdagens ombudsmän (JO) för 2026 får anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet (avsnitt 5.4.1).
8. Riksdagen anvisar ett anslag för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse för Riksdagens ombudsmän (JO) enligt tabell 1.1.

Riksrevisionens förslag:

9. Riksdagen bemyndigar Riksrevisionen att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 30 000 000 kronor (avsnitt 6.4.1).
10. Riksdagen anvisar ett anslag för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse för Riksrevisionen enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	190 457
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	1 182 565
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	1 205 607
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	340 000
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	170 059
2:5 Riksrevisionen	399 403
3:1 Sametinget	66 987
4:1 Regeringskansliet m.m.	10 722 886
5:1 Länsstyrelserna m.m.	4 418 384
6:1 Allmänna val och demokrati	921 940
6:2 Justitiekanslern	101 298
6:3 Integritetsskyddsmyndigheten	226 336
6:4 Valmyndigheten	173 740
6:5 Stöd till politiska partier	169 200
6:6 Institutet för mänskliga rättigheter	54 840
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	159 271
8:1 Mediestöd	977 119
8:2 Mediemyndigheten	97 861
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	36 371
Summa anslag inom utgiftsområdet	**21 614 324**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
6:5 Stöd till politiska partier	169 200	2027
8:1 Mediestöd	1 027 119	2027
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**1 196 319**	

2 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar avsnitten Statschefen, Riksdagsförvaltningen, Riksdagens ombudsmän, Riksrevisionen, Sametinget och samepolitiken, Regeringskansliet m.m., Länsstyrelserna, Demokratipolitik och mänskliga rättigheter, Nationella minoriteter, Medier och Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Statschefen	**160**	**190**	**190**	**190**	**193**	**192**
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	160	190	190	**190**	193	192
Riksdagen och dess myndigheter	**2 903**	**3 084**	**3 450**	**3 298**	**3 298**	**3 345**
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	1 082	1 114	1 123	**1 183**	1 194	1 207
2:2 Riksdagens förvaltningsanslag	1 053	1 100	1 141	**1 206**	1 199	1 222
2:3 Riksdagens fastighetsanslag	248	340	641	**340**	340	340
2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)	135	139	144	**170**	159	162
2:5 Riksrevisionen	385	391	401	**399**	406	415
Sametinget och samepolitiken	**59**	**71**	**72**	**67**	**68**	**69**
3:1 Sametinget	59	71	72	**67**	68	69
Regeringskansliet m.m.	**9 512**	**10 442**	**10 236**	**10 723**	**10 895**	**11 093**
4:1 Regeringskansliet m.m.	9 512	10 442	10 236	**10 723**	10 895	11 093
Länsstyrelserna	**3 859**	**4 197**	**4 199**	**4 418**	**4 504**	**4 435**
5:1 Länsstyrelserna m.m.	3 859	4 197	4 199	**4 418**	4 504	4 435
Demokratipolitik och mänskliga rättigheter	**1 336**	**915**	**904**	**1 647**	**930**	**943**
6:1 Allmänna val och demokrati	735	201	199	**922**	190	190
6:2 Justitiekanslern	139	96	95	**101**	102	104
6:3 Integritetsskyddsmyndigheten	180	225	220	**226**	236	242
6:4 Valmyndigheten	61	171	166	**174**	177	181
6:5 Stöd till politiska partier	168	169	169	**169**	169	169
6:6 Institutet för mänskliga rättigheter	53	54	54	**55**	56	57
Nationella minoriteter	**202**	**158**	**143**	**159**	**159**	**136**
7:1 Åtgärder för nationella minoriteter	202	158	143	**159**	159	136
Medier	**944**	**1 081**	**956**	**1 075**	**1 127**	**1 079**
8:1 Mediestöd	870	991	862	**977**	1 027	977
8:2 Mediemyndigheten	74	90	94	**98**	100	102
Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	**30**	**34**	**34**	**36**	**37**	**37**
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	30	34	34	**36**	37	37
Äldreanslag	**18**					
2024 7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	18					
Totalt för utgiftsområde 1 Rikets styrelse	**19 024**	**20 172**	**20 185**	**21 614**	**21 212**	**21 331**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**20 131**	**20 131**	**20 131**
Pris- och löneomräkning[2]	347	613	955
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 119	451	227
varav BP26[3]	*1 183*	*525*	*432*
Överföring till/från andra utgiftsområden	10	10	10
Övrigt	7	7	8
Ny utgiftsram	**21 614**	**21 212**	**21 331**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	2 449
Verksamhetsutgifter[2]	19 183
Investeringar[3]	-18
Summa utgiftsram	**21 614**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har för utgiftsområdet beslutat om mål inom följande delområden.

2.3.1 Sametinget och samepolitiken

– Samepolitikens övergripande mål är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2000/01:1 utg.omr. 23, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86).

2.3.2 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

– Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1 utg.omr. 1, bet. 2017/18:KU1, rskr. 2017/18:74).
– Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62).

2.3.3 Nationella minoriteter

– Målet för politiken för nationella minoriteter är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83).

2.3.4 Medier

– Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

2.4 Resultatredovisning

Resultat för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

För avsnittet Medier redovisas resultat samlat inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om dels en årlig uppföljning, dels en utvärdering av det nya mediestödet (bet. 2023/24:KU3 punkt 7, rskr. 2023/24:24). Av tillkännagivandet följer bl.a. att regeringen årligen i budgetpropositionen bör redovisa hur regleringen har tillämpats och hur utfallet blivit (bet. 2023/24:KU3 s. 19). Regeringen lämnar en sådan redovisning inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 12.3. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

För avsnittet Sametinget och samepolitiken redovisas resultat om rennäring och andra näringar inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

2.5 Politikens inriktning

Politikens inriktning för utgiftsområdet redovisas i förekommande fall på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

För avsnittet Medier redovisas politikens inriktning samlat inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

2.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Länsstyrelsen i Västra Götalands län (se avsnitt 9.6).

3 Statschefen

3.1 Budgetförslag

3.1.1 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tabell 3.1 Anslagsutveckling 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tusental kronor

2024	Utfall	160 458	Anslagssparande	
2025	Anslag	190 463[1]	Utgiftsprognos	190 463
2026	**Förslag**	**190 457**		
2027	Beräknat	193 341[2]		
2028	Beräknat	191 722[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 190 456 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 185 351 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att täcka utgifter för statschefens officiella funktioner inklusive utgifter för kungafamiljen samt för Kungliga hovstatens och Kungliga slottsstatens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för Kungl. Maj:ts Ordens förvaltningsutgifter.

Resultatredovisning

Kungliga hovstaten (Hovstaten) och Kungliga slottsstaten (Slottsstaten) har till uppgift att bistå statschefen och övriga medlemmar av kungafamiljen i deras officiella plikter. I uppgiften ingår även att vårda och att visa det kungliga kulturarvet.

Verksamheten inom Hovstaten

Kungens konstitutionella, statsceremoniella och officiella uppgifter utgör kärnan i Hovstatens årliga verksamhet. I dessa uppgifter ingår bl.a. öppnande av riksmötet, ordförandeskap i Utrikesnämnden, konseljer, audienser, statsbesök, officiella besök, representation samt möten med företrädare för den offentliga och den privata sektorn och med företrädare för det civila samhället. Kungen stöds i sitt uppdrag av kungafamiljen. Till Hovstaten hör Riksmarskalksämbetet, Hovmarskalksämbetet och Informationsavdelningen.

Av Kungliga hov- och slottsstatens verksamhetsberättelse för 2024 framgår att 33 utländska ambassadörer ackrediterades och 14 ambassadörer avtackades vid avskedsaudienser. Under året genomfördes statsbesök från Danmark, Finland och Frankrike. Vidare genomfördes statsbesök till Mexiko och Singapore. Kungen tog därutöver, efter inbjudan från statsministern, emot fem statschefer i en ny form av officiella besök med ceremoniell inramning. Kronprinsessparet genomförde bl.a. ett officiellt besök i USA där kronprinsessan invigde ett nytt generalkonsulat i San Francisco. Antalet förfrågningar om kungligt deltagande uppgick till knappt 1 800, vilket i princip motsvarar antalet förfrågningar som inkom 2023. Under 2024 genomförde kungen och kungafamiljen 1 001 programpunkter, vilket var en ökning med 19 programpunkter jämfört med 2023.

Inom ramen för ett nytt offentligt belöningssystem delade kungen under 2024 ut utmärkelser inom de kungliga riddarordnarna vid en nyinrättad statsceremoni.

Verksamheten inom Slottsstaten

Slottsstatens verksamhet omfattar huvudsakligen vård och underhåll av det kungliga kulturarvet samt utställnings- och visningsverksamhet. Organisatoriskt ansvarar Ståthållarämbetet för den löpande skötseln och tillsynen av de elva kungliga slotten med tillhörande byggnader och parker. Husgerådskammaren med Bernadottebiblioteket svarar för förvaltning, underhåll och vård av det statliga lösöret på de kungliga slotten. Till Ståthållarämbetet hör även Kungliga Djurgårdens Förvaltning, som finansieras med de intäkter som förvaltningen av Kungliga Djurgården genererar.

I samarbete med Statens fastighetsverk bedrivs fortsatt ett flertal underhålls- och renoveringsprojekt vid de kungliga slotten, bl.a. den omfattande renoveringen av Stockholms slotts fasader. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget har ett antal säkerhetshöjande insatser genomförts och ett it-säkerhetsråd inrättats.

Av besparingsskäl var ett antal kungliga besöksmål stängda under delar av eller hela 2024. Antalet besök vid de kungliga besöksmålen minskade till knappt 1,2 miljoner 2024, vilket kan jämföras med knappt 1,3 miljoner besök 2023. Intresset för att besöka slottsparkerna var fortsatt stort.

Hovstatens ekonomi

I enlighet med den överenskommelse som träffats mellan regeringen och Riksmarskalksämbetet, vars huvudsakliga innehåll återges nedan under Skälen för regeringens förslag, består den ekonomiska redovisningen av Hovstatens verksamhet av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter. Redovisningen följer vedertagna principer som tillämpas för Slottsstaten. Riksmarskalksämbetet har därutöver åtagit sig att öka öppenheten kring fördelningen av anslaget genom att fr.o.m. 2021 redogöra för hur anslaget fördelas till statschefen och till andra medlemmar av den kungliga familjen som utfört officiella uppdrag som åligger statschefen eller anknyter till statschefsämbetet (prop. 2021/22:232 s. 4).

De anslagsmedel som avsåg Hovstaten uppgick 2024 till 86,2 miljoner kronor. Medlen ska användas för att finansiera kostnader för representation, resor, transporter, personal m.m. samt levnadsomkostnader som är direkt kopplade till statschefens funktion. År 2024 utgjorde anslagsmedlen 86 procent av verksamhetens intäkter. Övriga intäkter, som framför allt utgörs av kostnadsersättningar för tjänster som utförs åt bl.a. Slottsstaten och Kungliga Djurgårdens Förvaltning, uppgick till 13,8 miljoner kronor.

Hovstatens kostnader minskade från 105,8 miljoner kronor 2023 till 99,1 miljoner kronor 2024. Detta var främst en följd av lägre driftskostnader.

Verksamhetsutfallet för Hovstaten var positivt för 2024 och uppgick till 1 miljon kronor, vilket kan jämföras med resultatet för 2023 som uppgick till -8,9 miljoner kronor.

Slottsstatens ekonomi

Slottsstaten har som tidigare år lämnat en årsredovisning enligt gängse utformning. Slottsstatens verksamhet finansieras med anslag, hyres- och arrendeintäkter, intäkter från visningar av de kungliga slotten och intäkter från försäljning i slottsbodarna.

Slottsstatens intäkter från avgifter och andra ersättningar ökade från 128,1 miljoner kronor 2023 till 137,6 miljoner kronor 2024, vilket främst var en följd av ökade entré- och visningsintäkter efter genomförda prisjusteringar. Verksamhetens kostnader minskade samtidigt från 225,1 miljoner kronor 2023 till 209,4 miljoner kronor 2024. Såväl

kostnader för personal som övriga driftskostnader minskade. Minskningen förklaras dels av vidtagna besparingsåtgärder, dels av att 2023 var ett jubileumsår med kostnader för särskilda utställningar och aktiviteter.

Verksamhetsutfallet för Slottsstaten var positivt 2024 och uppgick till 12,1 miljoner kronor, vilket kan jämföras med ett negativt resultat om 10,8 miljoner kronor 2023.

Anställda inom Kungliga hov- och slottsstaten

Omräknat till heltid motsvarade de tillsvidareanställda 275 årsarbetskrafter 2024, vilket var en minskning jämfört med 2023, då antalet anställda motsvarade 279 årsarbetskrafter. De visstidsanställda motsvarade 71 årsarbetskrafter, vilket var en minskning jämfört med 2023 då de motsvarade 76 årsarbetskrafter.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Hovstatens programverksamhet var fortsatt omfattande 2024. Antalet representativa uppdrag och programpunkter ökade något jämfört med 2023. Fler statsbesök genomfördes och en ny statsceremoni etablerades för utdelning av utmärkelser inom de kungliga riddarordnarna. Ökningen av anslaget 2024 och de besparingsåtgärder som vidtogs i verksamheten resulterade sammantaget i en positiv kapitalförändring. Efterfrågan på kungligt deltagande väntas vara hög även framöver.

Under 2024 var ett antal av de kungliga besöksmålen stängda, men i övrigt bedrev Slottsstaten en fortsatt omfattande utställnings- och visningsverksamhet. Fler investeringar i säkerhetshöjande åtgärder har genomförts. Minskade kostnader och ökade entré- och visningsintäkter gav sammantaget ett positivt ekonomiskt resultat. Intresset för att besöka de kungliga besöksmålen och slottsparkerna var stort även 2024 och kan väntas vara fortsatt högt kommande år.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Kungliga hov- och slottsstaten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**190 463**	**190 463**	**190 463**
Pris- och löneomräkning[2]	3 994	6 939	10 678
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-4 000	-4 061	-9 418
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**190 457**	**193 341**	**191 722**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Kungliga hov- och slottsstaten ska enligt överenskommelse med regeringen årligen lämna en berättelse över den samlade verksamheten (prop. 1996/97:1 utg.omr. 1 avsnitt 4). Verksamhetsberättelsen ligger till grund för regeringens bedömning av medelsbehovet. Av det totala anslaget tillförs Hovstaten 51 procent medan Slottsstaten tillförs 49 procent. Anslagsmedlen som avser Hovstaten disponeras av Kammarkollegiet och betalas ut engångsvis efter rekvisition till H.M. Konungens hovförvaltning. Anslagsmedel som avser Slottsstaten utbetalas månadsvis i lika stora delar. Anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten grundar sig på relationen mellan deras faktiska kostnader 1996. Kostnadsfördelningsnyckeln ska gälla långsiktigt

och inte justeras till följd av smärre förändringar i organisationen eller verkliga kostnadsutfall.

Regeringen och Riksmarskalksämbetet har sedermera kommit överens om att större organisatoriska förändringar mellan dem ska redovisas i verksamhetsberättelsen för det budgetår då förändringen sker. Redovisningen ska utgöra en grund för en eventuell framtida ändring av anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten. Anslagets fördelning på de olika verksamhetsområdena ska dessutom bli föremål för en kontinuerlig diskussion mellan Riksmarskalksämbetet och Regeringskansliet (prop. 2005/06:1 utg.omr. 1 avsnitt 6).

Enligt tidigare överenskommelse har tyngdpunkten i verksamhetsberättelsen legat på en redovisning av hur tilldelade medel använts när det gäller Slottsstaten. Regeringen och Riksmarskalksämbetet enades dock 2013 om att den ekonomiska redogörelsen för Hovstaten ska utgöras av en uppställning som liknar den redogörelse som tidigare lämnats för Slottsstaten. Detta innebär att uppställningen ska bestå av resultat- och balansinformation samt kommentarer i form av tilläggsupplysningar och noter (prop. 2013/14:1 utg.omr. 1 avsnitt 4).

Av förarbetena till regeringsformen framgår att Hovstaten står utanför den statliga förvaltningsorganisationen (prop. 1973:90 s. 176). Den verksamhet som Hovstaten bedriver omfattas inte av lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Hovstaten omfattas inte heller av anslagsförordningens (2011:223) bestämmelser om bl.a. prövning av anslagssparande och indragning av anslag, eller andra delar av det ekonomiadministrativa regelverket för myndigheter under regeringen.

Regeringen har, i enlighet med de riktlinjer som riksdagen har antagit (prop. 2021/22:232, bet. 2021/22:KU39, rskr. 2021/22:393), beslutat förordningen (2022:1800) om Sveriges främsta utmärkelser. Genom förordningen har ett nytt offentligt belöningssystem inrättats i Sverige fr.o.m. den 1 februari 2023. Kungl. Maj:ts Orden, som är en från Kungliga hov- och slottsstaten fristående juridisk person, bereder nomineringar till ordensutmärkelser. Anslaget 1:1 *Kungliga hov- och slottsstaten* används för utgifter för dessa uppgifter. Anslagsmedlen disponeras av Kammarkollegiet och betalas ut engångsvis efter rekvisition till Kungl. Maj:ts Orden. I övrigt fortsätter den ovan nämnda anslagsfördelningen mellan Hovstaten och Slottsstaten att gälla.

Regeringen föreslår att 190 457 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kungliga hov- och slottsstaten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 193 341 000 kronor respektive 191 722 000 kronor.

4 Riksdagsförvaltningen

4.1 Utgångspunkter för Riksdagsförvaltningens verksamhet

Riksdagen har som det främsta demokratiska statsorganet konstitutionellt fastställda uppgifter i det svenska statsskicket. Riksdagen med dess ledamöter har som folkets främsta företrädare också en central roll i opinionsbildningen och en skyldighet att verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Riksdagen har även uppgifter som följer av internationella åtaganden och av medlemskapet i Europeiska unionen.

Riksdagens arbete bedrivs i enlighet med bestämmelserna i regeringsformen, riksdagsordningen och särskilda riksdagsbeslut om arbetets inriktning.

4.1.1 Riksdagsförvaltningens uppgift

Riksdagsförvaltningen är riksdagens förvaltningsmyndighet. Förvaltningens verksamhet regleras i riksdagsordningen och i lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen samt i annan lagstiftning och i föreskrifter på riksdagsområdet.

Riksdagsförvaltningen har endast en verksamhetsgren: Stöd till den parlamentariska processen.

Riksdagsförvaltningen har till uppgift att stödja riksdagens arbete. Förvaltningen ska se till att kammaren, utskotten, EU-nämnden, ledamöterna och övriga riksdagsorgan får det stöd och den service de behöver. Förvaltningen ska också informera allmänheten om riksdagens arbete och om EU-frågor samt handlägga ärenden som rör riksdagens internationella kontakter. Dessutom ansvarar förvaltningen för att vårda riksdagens byggnader och samlingar samt för myndighets- och förvaltningsuppgifter.

4.1.2 Riksdagsstyrelsens uppdrag till förvaltningen

Riksdagsförvaltningen ska skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete genom att

- svara för ett väl fungerande stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
- svara för ett väl fungerande stöd och service till ledamöter och partikanslier
- främja kunskapen om riksdagen och riksdagens arbete
- vårda och bevara riksdagens byggnader och samlingar
- vara en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

Dessa uppdrag utgör grunden för de fem uppdragsområden som verksamheten bedrivs utifrån:

A. Stöd till arbetet i kammare och utskott m.m.
B. Stöd och service till ledamöter och partikanslier
C. Kunskap om riksdagen och riksdagens arbete
D. Vård och bevarande av byggnader och samlingar
E. Myndighet och arbetsgivare

Med utgångspunkt i uppdraget fastställer riksdagsstyrelsen en strategisk plan för Riksdagsförvaltningen varje valperiod. Den 14 december 2022 beslutade riksdagsstyrelsen om en strategisk plan för Riksdagsförvaltningen för perioden 2023–2027 (dnr 663-2022/23).

4.2 Resultatredovisning

Riksdagsförvaltningen har arbetat för att skapa bästa möjliga förutsättningar för riksdagens och ledamöternas arbete. Nedan följer en sammanfattning av Riksdagsförvaltningens resultat sedan januari 2024.

Riksdagsförvaltningen har

- givit kammare och utskott stöd och svarat för att riksdagens ledamöter har kunnat utöva sitt uppdrag och fatta beslut som planerat. Riksdagen har behandlat omfattande och komplexa propositioner. Antalet interpellationsdebatter har ökat, likaså den tid som kammaren har sammanträtt. Med undantag för ett fåtal incidenter har de it-tjänster som används i kammare och utskott fungerat stabilt. Förberedelser inför att tekniskt modernisera kammarsystemet har påbörjats och flera digitala tjänster för att underlätta den parlamentariska processen och ledamöternas arbete är under utveckling. Riksdagsförvaltningen har bistått riksdagens talman, vice talmän och ledamöter vid en rad olika internationella, besök och resor inklusive deltagande i internationella parlamentariska församlingar och i samband med ledamöternas uppdrag som valobservatörer i andra länder. Förvaltningen har gett stöd till den svenska delegationen till Natos parlamentariska församling som i och med att Sverige upptogs som fullvärdig medlem har fått utökade åtaganden. Det nya omvärldsläget har lett till ett ökat fokus på arbetet med beredskap för kris och krig, med bland annat övningar i krishantering.
- genomfört åtgärder för att förbättra servicen till ledamöter och partikanslier. Med utgångspunkt i resultatet av ledamotsundersökningen som genomfördes sommaren 2023 har ett stort antal aktiviteter genomförts eller påbörjats i förvaltningen. Fokus har legat på aktiviteter som syftar till att förbättra stödet och servicen till ledamöterna. För att tillgodose behov av modernare digitala tjänster har ett införande av en plattform för digitalt samarbete påbörjats. Förbättringar och service kring arbetsplatser, sammanträdesrum och övernattningsbostäder har skett löpande. System för lokalbokning och besöksanmälan är implementerat. De säkerhetshöjande åtgärder som vidtogs kopplat till terrorhotnivåhöjningen 2023 har legat kvar och ytterligare åtgärder har vidtagits. Förvaltningen har löpande följt och analyserat utvecklingen av säkerhetsläget och hur det kan påverka riksdagen och förvaltningen och om ytterligare säkerhetshöjande åtgärder behöver vidtas.
- givit externa målgrupper möjlighet att få information och kunskap om riksdagens arbete och beslut. Riksdagsförvaltningen har bland annat säkerställt att externa målgrupper har fått möjlighet att få information om riksdagens arbete och beslut genom att tillhandahålla information och tjänster på webbplatsen riksdagen.se, svarat på faktafrågor om riksdagen och EU samt handlagt pressackrediteringar. I syfte att underlätta för allmänheten och medier att ta del av förvaltningens allmänna handlingar, har ett utlämnanderum ställts i ordning. Förvaltningen har arbetat med att analysera och stärka hanteringen av Öppna data. Kunskapshöjande aktiviteter som visnings- och skolverksamhet, Riksdagsbiblioteket och evenemang har bidragit till en ökad kunskap om riksdagens funktion, arbetssätt och historia. En ny demokrativerkstad med bättre

tillgänglighet har inrättats och budgeten för resebidrag som gymnasieskolor kan ansöka om vid långväga besök till riksdagen höjts.

– fortsatt genomföra och planera inför stora byggprojekt såsom renovering av kvarteret Cephalus, renovering av Villa Bonnier, en ny extern godsmottagning och ett lokalt varuintag. Förvaltningen har bl.a. genomfört en del lokalanpassningar och arbetat med uppgradering av inredning och möbler. Arbetet med att utveckla en strategisk lokalförsörjning i historiskt och kulturellt betydelsefulla fastigheter har pågått. Som en del av detta har en översyn av fastighetsverksamheten inklusive projektverksamheten genomförts och resulterat i en ny organisation från och med den 1 januari 2025. Arbetet med att vårda, bevara och tillgängliggöra riksdagens biblioteksamlingar har fortsatt som planerat.
– för att uppnå effektivare arbetsformer, bland annat beslutat om en ny organisationsföreskrift med syfte att förenkla och förtydliga styrningen av Riksdagsförvaltningen och att göra innehållet mer lättillgängligt. Anskaffningen av ett systemstöd för planering, uppföljning och budgetering har genomförts och implementering av systemet pågår. It-tjänsterna har bibehållit en hög nivå av tillgänglighet och support. Åtgärder för att förbättra it-stödet har vidtagits och modellen för systemförvaltning har stärkts. Riksdagsförvaltningen har drivit ett par pilotaktiviteter inom AI och även jobbat med vägledande principer inom it-området, inklusive AI. För att säkerställa kompetensförsörjningen har en modell och en process för strategisk kompetensförsörjning beslutats samt en gemensam kompetensförsörjningsplan utarbetats. Riksdagsförvaltningens miljöarbete har fortlöpt i enlighet med fastställda mål och handlingsplaner.

I tabellen nedan framgår Riksdagsförvaltningens intäkter, kostnader och transfereringar för verksamhetsgrenen Stöd till den parlamentariska processen.

Tabell 4.1 Intäkter, kostnader och transfereringar

Miljoner kronor

	2022	2023	2024
Intäkter av anslag	1 700	1 911	1 995
Intäkter av avgifter och andra ersättningar[1]	41	46	55
Summa intäkter	1 741	1 957	2 050
Kostnader	-2 169	-2 305	-2 252
Verksamhetsutfall	-428	-348	-202
Medel från statsbudgeten för finansiering av bidrag	539	535	564
Transfereringar	-539	-535	-564
Totalt[2]	**-428**	**-348**	**-202**

[1] I andra ersättningar ingår finansiella intäkter samt bidragsintäkter.

[2] Alla belopp i tabellen redovisas i miljoner kronor. Till följd av detta kan summeringsdifferenser förekomma.

De totalt sett minskade kostnaderna jämfört med 2023 beror främst på förändringen på avsättningar för ledamöters avgångsförmåner samt pensioner. Samtidigt har kostnaderna ökat för löner, räntekostnader för lån i Riksgälden, avskrivningar, arvoden, utbetalda pensioner, bevakning och lokalhyror.

Minskade avsättningar för ledamöters avgångsförmåner samt pensioner har påverkat verksamhetsutfallet och årets kapitalförändring.

För en mer utförlig redogörelse hänvisas till Riksdagsförvaltningens årsredovisning för verksamhetsåret 2024 (2024/25:RS1) samt utskottens egna verksamhetsberättelser.

Konstitutionsutskottet kommer under hösten 2025 att behandla Riksdagsförvaltningens årsredovisning för 2024. Vid behandlingen av årsredovisningen för 2023 (bet. 2024/25:KU1) hade utskottet inget att invända och riksdagen lade årsredovisningen till handlingarna.

4.3 Riksdagsstyrelsens bedömning av uppdragsuppfyllelsen

Sammanfattningsvis har Riksdagsförvaltningen genomfört sina uppdrag med ett tillfredsställande resultat.

Perioden har präglats av en hög aktivitetsgrad i den parlamentariska processen och förändringar i omvärlden. Sverige blev under året medlem i Nato och med detta följde en ny uppgift för Riksdagsförvaltningen: att bidra med stöd i den parlamentariska dimensionen av Natosamarbetet. Stödet till krigsdelegationen och det övriga kontinuitetsarbete som har utförts bedöms ha stärkt riksdagens och förvaltningens förmåga att upprätthålla den parlamentariska processen vid incidenter samt i kris, krig och krigsfara.

Riksdagen har behandlat omfattande och komplexa propositioner och antalet interpellationsdebatter har ökat, vilket medfört ett behov av mer stöd från Riksdagsförvaltningen. Riksdagsförvaltningen har givit kammare och utskott ett väl fungerande stöd och svarat för att riksdagens ledamöter har kunnat utöva sitt uppdrag och fatta beslut som planerat.

Med ökad kunskap om ledamöters komplexa uppdrag och vardag stärker Riksdagsförvaltningen förutsättningarna för att utföra sitt uppdrag. 2024 inventerade förvaltningen ledamöters servicebehov närmare och föreslog förbättringar inom serviceområdet för att underlätta för ledamöterna i deras uppdrag. Förbättringsområden i fokus har varit stöd i samband med möten och konferenser, administrativt stöd, service gällande arbetsrum och övernattningsbostad.

Den sammantagna bedömningen är att riksdagen har fått ett fullgott stöd i att utföra sina konstitutionella uppgifter och att servicen till ledamöter och partikanslier har fungerat väl.

En god säkerhet är en förutsättning för att kunna ha en öppen riksdag. En del i öppenheten är att främja insynen i och kunskapen om riksdagens funktion. Genom det arbete som har bedrivits är bedömningen att Riksdagsförvaltningen har säkerställt att externa målgrupper har fått möjlighet att få information och kunskap om riksdagen.

Riksdagens historiskt och kulturellt betydelsefulla fastigheter är i behov av renovering för att fungera för framtida behov. Förvaltningen möter utmaningar i sina roller som fastighetsägare och byggherre då kraven och behoven inom fastighetsområdet successivt har ökat. En förändrad organisation inom fastighetsverksamheten förväntas bättre kunna svara upp mot framtida utmaningar. Bedömningen är att Riksdagsförvaltningen har vårdat och bevarat riksdagens byggnader och samlingar på ett systematiskt sätt.

En övergripande prioritering i Riksdagsförvaltningens strategiska plan är att ta till vara nyttan av digitaliseringen. En allt större andel moderna it-tjänster levereras endast som molntjänst. Riksdagsförvaltningen kommer att behöva förbereda för ett ökat användande av molntjänster framöver. AI är ett område där utvecklingen går fort framåt. Den nya tekniken kan komma att nyttjas och integreras i en rad befintliga funktioner.

En god kompetensförsörjning är en förutsättning för att Riksdagsförvaltningen ska klara sitt uppdrag. Nya områden och verksamheter ställer krav på ny kompetens, inte minst inom it-området. Bedömningen är att Riksdagsförvaltningen har varit en väl fungerande myndighet och arbetsgivare.

4.4 Budgetförslag

4.4.1 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	1 082 452	Anslagssparande	25 876
2025	Anslag	1 114 343[1]	Utgiftsprognos	1 123 065
2026	**Förslag**	**1 182 565**		
2027	Beräknat	1 194 142[2]		
2028	Beräknat	1 207 427[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 182 565 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 182 565 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för kostnader för

- ersättningar som riksdagens ledamöter enligt lag har rätt till inom ramen för sitt ledamotsuppdrag
- stöd till riksdagsledamöternas och partigruppernas arbete i riksdagen
- talmannens verksamhet, resor och representation
- utskottens utgående besök samt utrikes och inrikes resor och utfrågningar
- internationellt och interparlamentariskt samarbete samt bidrag till interparlamentariskt samarbete
- bidrag till föreningar i riksdagen
- bidrag till Stiftelsen Sveriges Nationaldag
- språkutbildning till riksdagens ledamöter
- klimatkompensation.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Tabell 4.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 114 343**	**1 114 343**	**1 114 343**
Pris- och löneomräkning[2]	11 186	22 205	34 849
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	57 036	57 594	58 235
varav BP26[3]	*60 470*	*60 470*	*60 470*
– Stödet till politiska sekreterare	*10 470*	*10 470*	*10 470*
– Förstärkning av anslaget	*50 000*	*50 000*	*50 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 182 565**	**1 194 142**	**1 207 427**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Stödet till politiska sekreterare

Stödet till partigrupperna i riksdagen för politiska sekreterare till riksdagens ledamöter regleras i 3 kap. lagen (2016:1109) om stöd till partigrupperna för riksdagsledamöternas arbete i riksdagen och riksdagsstyrelsens föreskrift (RFS 2016:6) om tillämpningen av lagen. Stödet är avsett att täcka kostnaderna för handläggarhjälp åt riksdagens ledamöter och beräknas efter normen en politisk sekreterare per riksdagsledamot. Schablonbeloppet för stödet till politiska sekreterare räknas upp med ca 3,4 procent från nuvarande 73 400 kronor till 75 900 kronor fr.o.m. den 1 januari 2026. Det innebär att anslaget behöver ökas med 10 470 000 kronor fr.o.m. 2026.

Förstärkning av anslaget

Normalt sett ökar kostnaderna för Riksdagsförvaltningen på ledamotsanslaget under ett valår och än mer året därefter, för att sedan minska fram till nästa valår. Kostnaderna är dock svåra att beräkna, dels då kostnaderna varierar över valperioden, dels då det finns flera osäkra faktorer. Historiskt har variationer mellan åren kunnat finansieras av upparbetat anslagssparande, men de senaste åren har anslaget behövt höjas. För 2026 förväntas kostnaderna öka för främst arvoden, pensioner samt avgångsförmåner. Kostnaderna för 2026 bedöms överstiga beräknad anslagsnivå, och kan inte heller täckas med anslagssparande. Mot denna bakgrund ökas anslaget med 50 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Sammanfattning av riksdagsstyrelsens förslag

Enligt riksdagsstyrelsens överväganden ökas anslaget fr.o.m. 2026 med 60 470 000 kronor.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär samtidigt att anslagsnivån minskas med 3 434 000 kronor 2026.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 1 182 565 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 194 142 000 kronor respektive 1 207 427 000 kronor.

4.4.2 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor

2024	Utfall	1 053 032	Anslagssparande	50 992
2025	Anslag	1 100 317[1]	Utgiftsprognos	1 140 981
2026	**Förslag**	**1 205 607**		
2027	Beräknat	1 199 183[2]		
2028	Beräknat	1 221 696[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 181 497 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 181 497 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksdagsförvaltningens förvaltningsutgifter, bidrag till föreningar i riksdagen och resebidrag till skolor. Anslaget får också användas för kostnader för stipendier till skolungdomar och kostnader för nämnder och riksdagsorgan enligt lagen (2011:745) med instruktion för Riksdagsförvaltningen.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Riksdagens förvaltningsanslag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 100 317**	**1 100 317**	**1 100 317**
Pris- och löneomräkning[2]	21 740	38 536	59 917
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	83 550	60 330	61 462
varav BP26[3]	*83 150*	*61 480*	*61 480*
– Utökad ledamotsservice	*9 925*	*9 125*	*9 125*
– Säkerhet och beredskap	*20 585*	*15 490*	*15 490*
– Valet 2026	*15 400*		
– Byggherrerollen	*21 625*	*22 250*	*22 250*
– Digitaliseringsarbete	*10 485*	*9 485*	*9 485*
– Hyresrelaterade kostnader m.m.	*4 130*	*4 130*	*4 130*
– Resebidrag till skolor	*1 000*	*1 000*	*1 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 205 607**	**1 199 183**	**1 221 696**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Utökad ledamotsservice

Riksdagsförvaltningen ska tillhandahålla stöd och service till riksdagens ledamöter i deras riksdagsuppdrag. Förutsättningarna för att utföra uppdraget har förändrats över tid. Detta ställer krav på förändrade arbetssätt men har också inneburit att administrativa rutiner har tagit alltmer av ledamöternas tid i anspråk. Det sker ofta på bekostnad av uppdraget som folkvald representant. För att förbättra förutsättningarna för riksdagens ledamöter att fullgöra sitt uppdrag och tillmötesgå önskemål om ambitionshöjande insatser för att stärka ledamotskapet, har Riksdagsförvaltningen

behov av resursförstärkning. Det handlar om att kunna tillhandahålla ett förbättrat stöd till ledamöterna i samband med tjänsteresor, när de tar emot besökare i riksdagens lokaler och resursförstärkning avseende barnverksamheten. Löpande renovering behövs av möbler i vissa lokaler som används vid representation m.m.

Mot bakgrund av ovanstående ökas anslaget med 9 925 000 kronor för 2026. Fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 9 125 000 kronor.

Säkerhet och beredskap

Riksdagsförvaltningen ska skydda och säkerställa det stöd som krävs för att upprätthålla den parlamentariska processen oavsett situation, även vid incidenter, i kris samt i krig och krigsfara. Arbetet är högt prioriterat i förvaltningen, involverar alla avdelningar och dimensioneras utifrån terrorhotet, underrättelsehotet och även utifrån totalförsvarets krav sedan den återupptagna totalförsvarsplaneringen.

Det säkerhetspolitiska hotet har under det senaste året förvärrats ytterligare och säkerhetsläget i såväl Sveriges närområde som globalt präglas av instabilitet och oförutsägbarhet.

En viktig del i säkerhets- och beredskapsarbetet är förvaltningens operativa förmåga att tillsammans med andra myndigheter säkerställa skyddet av den parlamentariska processen. Riksdagsförvaltningen har höjt ambitionen och ökar redan 2025 den operativa förmågan, ett arbete som fortsätter under 2026 och framåt. Detta kräver också en resursförstärkning. Bevakningskostnaderna ökar och i syfte att öka säkerheten och tryggheten för ledamöterna ökar förvaltningen även tillsynen av riksdagens fastigheter samt övernattningsbostäder ytterligare.

Därutöver tillkommer investeringar. Det behövs även en resursförstärkning för bl.a. säkerhet och organisering av ny godsmottagning och logistikverksamhet. Beredskapshöjande åtgärder behöver göras vilket också kräver utökade resurser. Utökade resurser krävs för att möta kraven för förvaltningens arbete med it-säkerhet.

Mot bakgrund av ovanstående ökas anslaget med 20 585 000 kronor för 2026. Fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 15 490 000 kronor.

Valet 2026

Arbetet med förberedelser inför kommande val till riksdagen har påbörjats. I förvaltningens arbete ingår att ta emot och introducera nya ledamöter i riksdagsarbetet samt ge service till ledamöter som lämnar riksdagen efter valet. Vid ett valår ökar kostnaderna för Riksdagsförvaltningen, där exempel på ökade kostnader är utbyte av ledamöternas tekniska utrustning, inredning samt kommunikationsinsatser.

Med anledning av valet 2026 ökas anslaget med 15 400 000 kronor för 2026.

Byggherrerollen

En översyn av fastighetsverksamheten under 2024 visade på behov av att resurs- och kompetensmässigt förstärka byggherrerollen. Detta för att ge fastighetsverksamheten bättre förutsättningar att nå målen, bättre nå en överensstämmelse mellan resurser och omfattningen av uppdraget samt för att stärka och säkra fastighetsverksamhetens samlade förmåga.

En god förvaltning av fastigheterna är en viktig del i att kunna garantera och utveckla säkerhetsskyddet i och kring fastigheterna. En delvis förändrad omvärld med nya hotbilder ställer krav på att fastigheterna är anpassade för att ge förutsättningar att bedriva det parlamentariska arbetet även under förändrade förhållanden.

Kontinuitet i resurshanteringen är nödvändig både för förvaltningens underhållsarbeten och för att långsiktigt utveckla fastighetsbeståndet. Renovering av fastigheter som är skyddsobjekt kräver en särskild hantering i form av rutiner, nätverk, programvaror, mötesrum, resurser m.m. Riksdagsförvaltningen fortsätter att utveckla och förvalta it-miljöer för att säkerställa skydd av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och säkerhetskänslig verksamhet. Det krävs ytterligare resursförstärkningar för att möta kraven och sköta drift och förvaltning. Utöver det behöver kompetensen förstärkas, arbetssätten förfinas och utveckling ske av de processer som används för styrning och uppföljning av Riksdagsförvaltningens fastighetsverksamhet. Resursförstärkning krävs även inom områdena fastighetsekonomi, inköp och upphandling.

Vidare finns ett eftersatt underhåll som kan leda till högre förvaltningskostnader, minskad effektivitet och risker kopplade till fastighetsägaransvaret om inget görs. Således behövs mer resurser för att möjliggöra en ökad takt för verksamheten och skapa en väl anpassad förmåga att hantera akuta underhållsåtgärder, planerat underhåll, större renoveringsåtgärder samt fastighetsutveckling.

Mot bakgrund av ovanstående ökas anslaget med 21 625 000 kronor för 2026. Fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 22 250 000 kronor.

Digitaliseringsarbete

Arbetet fortsätter med moderniseringen av tjänster för digitala möten och digitalt stöd, för att underlätta arbetet för riksdagsledamöterna och myndighetens arbete. Resursförstärkning behövs även inom området för att stärka kravkompetensen. Ett digitalt stöd behövs också för att effektivisera verksamhetsplaneringen. Utöver detta tillkommer ett resursbehov för vidareutveckling av Öppna data.

Mot bakgrund av ovanstående ökas anslaget med 10 485 000 kronor för 2026. Fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 9 485 000 kronor.

Hyresrelaterade kostnader m.m.

Kostnaderna för förnyade och befintliga hyresavtal ökar. Med anledning av detta ökas anslaget med 4 130 000 kronor fr.o.m. 2026.

Resebidrag till skolor

För att fler gymnasieklasser med resekostnader skulle kunna göra studiebesök i riksdagen höjdes resebidraget till skolor från 2025. För att möjliggöra att ännu fler skolor ska kunna få del av resebidraget och göra studiebesök föreslås att ytterligare 1 000 000 kronor avsätts för resebidrag till skolor.

Det innebär att beloppet för resebidrag totalt kommer att uppgå till 6 500 000 kronor. Anslaget ökas mot bakgrund av detta med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Sammanfattning av riksdagsstyrelsens förslag

Enligt riksdagsstyrelsens överväganden ökas anslaget med 83 150 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 61 480 000 kronor respektive år.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär samtidigt att anslagsnivån ökas med 400 000 kronor 2026.

Riksdagsstyrelsen föreslår att 1 205 607 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Riksdagens förvaltningsanslag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 199 183 000 kronor respektive 1 221 696 000 kronor.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsförvaltningen bemyndigas att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 140 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

För 2026 beräknas investeringar i anläggningstillgångar uppgå till ca 45 000 000 kronor.

De investeringar som är planerade för 2026 gällande myndighetens verksamhet ryms inom nuvarande låneram.

4.4.3 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tusental kronor

2024	Utfall	248 051	Anslagssparande	382 751
2025	Anslag	340 000[1]	Utgiftsprognos	641 065
2026	**Förslag**	**340 000**		
2027	Beräknat	340 000		
2028	Beräknat	340 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för kostnader för särskilt beslutat underhåll i Riksdagsförvaltningens egna fastigheter och bostadsrätter. Det får också användas för kostnader för renoverings- och underhållsåtgärder, evakueringslokaler i samband med renoveringsarbeten, markskötsel och utemiljö, konst, fast inredning samt kostnader för it-system kopplade till denna verksamhet. Anslaget får även användas för att täcka kostnader för räntor och avskrivningar för ovanstående. Anslaget får också användas för kostnader för stipendier till vetenskaplig forskning om Masreliez-rummen samt sprida kunskap om dessa.

Anslaget får också användas för kostnader för förvärv av mark för framtida byggnation av en extern godsmottagning samt för kostnader för fastighetsförvärv i samband med Framtidens riksdagshus.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Riksdagens fastighetsanslag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**340 000**	**340 000**	**340 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**340 000**	**340 000**	**340 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Riksdagsförvaltningen vårdar och bevarar riksdagens byggnader och samlingar. En övergripande långsiktig planering för att förvalta och utveckla fastigheterna som kallas Framtidens riksdagshus togs fram 2020 och utgör grunden till de större fastighetsprojekten för riksdagsbyggnaderna. Detta övergripande och strategiska program innehåller planeringen för kommande ombyggnader och utveckling av riksdagens fastigheter och beräknas pågå till 2040-talet. Varje fastighet har dessutom en fastställd underhållsplan som uppdateras löpande.

Som aviserades i propositionen Vårändringsbudget för 2025 planeras ett förvärv av fastigheten Havssvalget 5 under 2025 (prop. 2024/25:99, s. 12–13). Som ett led i att säkra lokalbehovet kan det bli aktuellt med ytterligare fastighetsförvärv framöver.

Det finns ett stort underhållsbehov i fastighetsbeståndet och omfattande renoveringsarbeten beräknas pågå framöver. Detta påverkar resursbehovet, kostnaderna för avskrivningar och räntor och medför på sikt behov av högre låneram. I väntan på att respektive fastighet ska totalrenoveras hanteras planerat underhåll inom varje byggnad.

Cephalus står inför en totalrenovering och arbeten inför renoveringen pågår. Den tidiga planeringen inför renoveringen av Östra riksdagshuset och Riksplan pågår samt en utredning om framtida kraftförsörjning för riksdagens fastigheter. Renovering av fastigheter som är skyddsobjekt kräver en särskild hantering, både i form av rutiner, nätverk, programvaror, mötesrum, resurser m.m. Även fastigheter som inte är skyddsobjekt behöver särskild hantering utifrån ett säkerhetsperspektiv.

Planeringen för ny extern godsmottagning och lokala varuintag pågår.

En övergripande renoveringsplan med en höjd ambitionsnivå för renoveringen genomförs av riksdagens övernattningsbostäder inklusive dess interiörer. Flera av bostadsfastigheterna har eftersatt underhåll. Renovering av Ormsaltaren pågår och planeringen inför renovering och grundförstärkning av Aurora initieras. Efter Aurora planeras renovering av fastigheten Milon. Som en följd av dessa renoveringar kommer evakueringskostnaderna fortsatt att vara höga. Behov av ersättningsboenden gör att det är svårt att renovera flera bostadsfastigheter samtidigt.

Exempel på andra större renoveringar är Kungliga trädgården, där JO är hyresgäst, och Villa Bonnier. Det pågår också ett antal löpande underhållsprojekt och verksamhetsanpassningar av riksdagens byggnader och lokaler. Exempelvis yttre renovering av Mercurius, renovering av avlopp i Västra riksdagshuset samt underhåll av fogar och fasader på Östra riksdagshuset följt av Västra riksdagshuset.

Projekt ny godsmottagning

Riksdagsstyrelsen fattade beslut om att starta programarbete för ny godsmottagning i maj 2020. Styrelsen beslutade i februari 2022 att undersöka ett förvärv i samband med detta.

Förvärv av mark planerades till 2024 och uppgick uppskattningsvis till ca 50 000 000 kronor. Förvärvet har senarelagts och en sondering efter lämplig fastighet för godsmottagningen pågår. Så snart ett förvärv är klart påbörjas programarbete och inom ramen för det görs en kalkyl för projektet.

Projekt renovering Ormsaltaren

Investeringsprojektet omfattar bl.a. renovering av lägenheter, stambyten, fönsterbyten etc. Kostnaden har ökat med anledning av yttre renoveringsbehov och tillkommande säkerhetshöjande åtgärder. Renoveringen beräknas pågå fram till och med 2027 och bedöms uppgå till ca 90 000 000 kronor.

Projekt Cephalus

Systemhandlingen levererades i november 2024 och ligger till grund för en kostnadskalkyl för det kommande arbetet och en gemensam första riktpriskostnad tillsammans med samverkansentreprenör. Komplettering av systemhandling förväntas vara klar hösten 2025. Bygghandling levereras under hösten 2026 och ligger då till grund för en andra riktpriskostnad tillsammans med samverkansentreprenör.

Riksdagsstyrelsen har vid riksdagsstyrelsens sammanträde 11 juni 2025 beslutat att uppdra åt riksdagsdirektören att starta produktion för projekt Cephalus. Projekt Cephalus bedrivs som ett säkert fastighetsprojekt. Det innebär att projektet i genomförande av både projektering och produktion behöver bedriva arbetet annorlunda än ett generellt byggprojekt.

Totalkostnaden för projektet beräknas till ca 3 150 000 000 kronor och inkluderar en beställarreserv. Kostnadsökningen är bl.a. hänförlig till säkerhetsåtgärder och arbetssätt.

Produktion planeras starta i augusti 2025 förutsatt att avtal med entreprenör avseende produktion tecknas. Produktion planeras färdigställas 2029, med planerad möjlighet till inflytt 2030.

Projekt Villa Bonnier

Renovering av Villa Bonnier beräknas pågå mellan 2026 och 2027. Under tiden renoveringen pågår behöver Villa Bonnier vara helt stängd för verksamhet. Kostnaden bedöms till ca 80 000 000 kronor.

Projekt Kungliga trädgården

Renovering och ombyggnad av Kungliga trädgården beräknas starta 2026 och pågå i ca två år. Kostnaden har initialt bedömts uppgå till ca 200 000 000 kronor. Under tiden behöver Riksdagens ombudsmän (JO) evakueras till andra lokaler.

Restaurangkök Västra riksdagshuset

Renovering av delar av restaurangköket i Västra riksdagshuset planeras under två kommande somrar. Kostnaden bedöms uppgå till ca 35 000 000 kronor.

Projekt Mercurius yttre renovering

Projektet, som påbörjas under 2025, överstiger nu enligt beräkningarna 20 000 000 kronor. Yttre renovering av fönster, tak och fasad på Mercurius planeras genomföras under 2025 och 2026. Kostnaden bedöms uppgå till ca 35 000 000 kronor.

Fysisk säkerhet Västra riksdagshuset

Som ett led i att öka tryggheten i riksdagshusen förbättras säkerheten i Västra riksdagshuset. Under 2024 har flera olika åtgärder genomförts och arbetet planeras att fortsätta under 2025 och 2026. Kostnaden bedöms uppgå till ca 36 000 000 kronor.

Renovering av fogar och fasader, riksbyggnaderna

Renoveringen av fogar och fasader gällande Östra och Västra riksdagshusen fortsätter och beräknas färdigställas 2027. Investeringen pågår under flera år och syftar till att bevara riksbyggnaderna och ska därmed anslagsfinansieras enligt lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter.

Sammanfattning av riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsstyrelsen föreslår att 340 000 000 kronor anvisas under 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 340 000 000 kronor för respektive år.

Investeringsplan

Riksdagsstyrelsens förslag

Investeringsplanen för 2026–2028 för anslaget 2:3 *Riksdagens fastighetsanslag* godkänns som en riktlinje för Riksdagsförvaltningens fastighetsinvesteringar (tabell 4.8)

Tabell 4.8 Investeringsplan för Riksdagsförvaltningen

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar		**354**	**3**	**5**	**80**	**88**
Förvärv av fastigheten Havssvalget 5		300				
Projekt ny godsmottagning		54	3	5	80	88
varav investeringar i anläggningstillgångar		*354*	*3*	*5*	*80*	*88*
– byggnader, mark och annan fast egendom		*354*	*3*	*5*	*80*	*88*
Finansiering av anskaffning och utveckling		**354**	**3**	**5**	**80**	**88**
Anslag 2:3 Riksdagens fastighetsanslag		350				
Låneram för fastighetsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)		4	3	5	80	88
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**213**	**521**	**856**	**1 017**	**906**	**2 779**
Underhåll och renoveringsplan	32	64	93	127	121	341
Projekt renovering Ormsaltaren	1	20	65	5		70
Projekt Cephalus	152	393	590	700	700	1 990
Projekt Villa Bonnier		3	30	40	10	80
Projekt Kungliga trädgården		4	25	100	75	200
Restaurangkök Västra riksdagshuset			20	15		35
Projekt Mercurius yttre renovering		17	18			18
Trafikbegränsande åtgärder	20					
Fysisk säkerhet Västra riksdagshuset	1	10	5	20		25
Renovering av fogar och fasader, riksbyggnaderna	7	10	10	10		20
varav investeringar i anläggningstillgångar	*213*	*521*	*856*	*1 017*	*906*	*2 779*
– byggnader, mark och annan fast egendom	*213*	*521*	*856*	*1 017*	*906*	*2 779*
Finansiering vidmakthållande	**213**	**521**	**856**	**1 017**	**906**	**2 779**
Anslag 2:3 Riksdagens fastighetsanslag	7	10	10	10		20
Låneram för fastighetsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	206	511	846	1 007	906	2 759
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**213**	**875**	**859**	**1 022**	**986**	**2 867**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**213**	**875**	**859**	**1 022**	**986**	**2 867**

Nivån på investeringar som föreslås för perioden 2026–2028 baserar sig på nuvarande beslutade och planerade underhålls- och renoveringsåtgärder av Riksdagsförvaltningens fastigheter.

Låneram

Riksdagsstyrelsens förslag

Riksdagsförvaltningen bemyndigas att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och tekniska anläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 3 200 000 000 kronor.

Skälen för riksdagsstyrelsens förslag

De investeringar som är planerade för 2026 ryms inte inom nuvarande låneram. Därför föreslås en ökning av låneramen för 2026 med 700 000 000 kronor till 3 200 000 000 kronor. Ökningen av låneramen beror främst på projekt Cephalus. Då renoveringarna av riksdagens fastigheter kommer att pågå under flera år framöver kommer låneramen att behöva utökas.

Tabell 4.9 Låneram för fastighetsinvesteringar

Tusental kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutad låneram 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutad låneram 2025[1]	Begärd låneram 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
1	Riksdags-förvaltningen	2 200 000	1 868 489	2 500 000	3 200 000	76 719	849 300
	Summa	**2 200 000**	**1 868 489**	**2 500 000**	**3 200 000**	**76 719**	**849 300**

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

5 Riksdagens ombudsmän

5.1 Uppdrag och övergripande mål

Riksdagens ombudsmäns (JO) uppgift är att utöva tillsyn över tillämpningen i offentlig verksamhet av lagar och andra författningar. Ombudsmännen ska särskilt se till att domstolar och förvaltningsmyndigheter i sin verksamhet följer regeringsformens föreskrifter om saklighet och opartiskhet och att det inte görs intrång i enskildas grundläggande fri- och rättigheter i den offentliga verksamheten. Ombudsmännen ska också verka för att brister i lagstiftningen avhjälps.

JO fullgör vidare de uppgifter som ett nationellt besöksorgan har enligt det fakultativa protokollet den 18 december 2002 till Förenta nationernas konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (Opcat).

Ett övergripande syfte med verksamheten är att främja rättssäkerheten och höja den rättsliga kvalitetsnivån i myndighetsutövningen.

Närmare bestämmelser om JO:s verksamhet finns i 13 kap. 6 § regeringsformen och lagen (2023:499) med instruktion för Riksdagens ombudsmän (JO).

5.2 Resultatredovisning

Resultatet av JO:s verksamhet redovisas i myndighetens årsredovisning, i den årliga ämbetsberättelsen, i den årliga Opcat-rapporten samt i temarapporter.

JO bedöms genom sin verksamhet ha främjat rättssäkerheten och bidragit till ökad rättslig kvalitet i myndighetsutövningen samt till att förebygga risker för tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. JO har belyst viktiga rättssäkerhetsaspekter i besvarandet av lagstiftningsremisser.

Under 2024 ökade antalet klagomål med 11 procent eller cirka 1 200 ärenden, den största ökningen i myndighetens historia. Under januari–juli 2025 har antalet ökat med 29 procent jämfört med motsvarande period 2024. Störst antalsmässig ökning står, liksom föregående år, klagomål rörande kriminalvården för. JO har under 2024 avgjort fler ärenden än någonsin tidigare (800 fler än under 2023) och har färre äldre ärenden i balans än vid utgången av 2023. Den stora tillströmningen av klagomål har dock fått effekter på bl.a. handläggningstider i utredda ärenden, detta trots att JO löpande effektiviserar verksamheten. Tyngdpunkten i verksamheten har fortsatt legat på hanteringen av de klagomålsärenden som kommit in. Inspektioner har genomförts, både genom fysiska besök på plats och på annat sätt.

5.3 Riksdagens ombudsmäns (JO) bedömning av måluppfyllelsen

JO hade inför 2024 satt upp ett antal övergripande mål och ett antal mer specifika verksamhetsmål rörande bl.a. tillsynsverksamhetens handläggningstider och inspektionsverksamheten. De övergripande målen bedöms i huvudsak ha uppnåtts. De flesta specifika verksamhetsmål har också uppnåtts.

5.4 Budgetförslag

5.4.1 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tabell 5.1 Anslagsutveckling 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tusental kronor

2024	Utfall	134 864	Anslagssparande	1 503
2025	Anslag	138 625[1]	Utgiftsprognos	143 625
2026	**Förslag**	**170 059**		
2027	Beräknat	158 697[2]		
2028	Beräknat	161 853[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 156 060 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 156 059 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksdagens ombudsmäns (JO) förvaltningsutgifter och anskaffningar av anläggningstillgångar.

Skälen för Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag

Tabell 5.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Riksdagens ombudsmän (JO)

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**133 625**	**133 625**	**133 625**
Pris- och löneomräkning[2]	2 434	4 733	7 485
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	34 000	20 339	20 743
varav BP26[3]	*34 000*	*20 000*	*20 000*
– Personalförstärkning	*11 000*	*11 000*	*11 000*
– Tidigare beslutad personalförstärkning	*6 000*	*6 000*	*6 000*
– Ökade kostnader IT-drift	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Verksamhetsställe i Göteborg	*1 000*	*1 000*	*1 000*
– Nytt intranät	*500*		
– Evakuering i samband med renovering	*13 500*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**170 059**	**158 697**	**161 853**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Inför 2026 bedöms förstärkningar behöva göras. Prognoser rörande fortsatt klagomålsökning pekar på att JO redan under 2025 kommer att ta emot ca 14 500 klagomål, jämfört med drygt 11 500 under 2024 och ca 10 500 under 2023, dvs. en ökning med 40 procent under två år. En fortsatt ökning är att vänta, framför allt i fråga om kriminalvårdsärenden (JO:s största ärendegrupp) mot bakgrund av Kriminalvårdens prognos att antalet platser kommer att öka drastiskt under de närmaste 10 åren. JO arbetar intensivt med att effektivisera verksamheten men dessa insatser är inte tillräckliga för att fullt ut möta pågående ökning av klagomål. Till det kommer JO:s bedömning att det är nödvändigt att genomföra fler inspektioner inom Opcat-verksamheten. För att säkerställa en fortsatt effektiv tillsynsverksamhet behövs

förstärkningar, bl.a. med ytterligare byråchefer, rättssakkunniga, sakkunniga till Opcat-enheten och inom administrationen. JO:s anslag bör med hänsyn till dessa tjänster förstärkas med 11 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

JO har under senare år kunnat förstärka vissa funktioner utan att begära höjning av anslaget. Kostnaden har till stor del tillfälligt finansierats med anslagssparande. Fr.o.m. 2026 bör dessa tjänster anslagsfinansieras och JO:s anslag bör höjas med ytterligare 6 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Kostnaderna för it-drift, som är JO:s största kostnadspost förutom löne- och lokalkostnader, har ökat med över 20 procent årligen de två senaste åren. Kostnadsökningen var inte känd vid tidpunkten för budgetförslaget för 2025. Till det kommer att fler medarbetare i sig medför ökade it-driftskostnader och att utvecklingsarbete rörande möjligheterna till automatisk expediering av vissa beslut planeras till 2026. JO:s anslag för it-kostnader bör med hänsyn till det nu sagda förstärkas med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Som tidigare nämnts avser JO, i syfte att säkerställa sin kompetensförsörjning, lokalisera viss verksamhet till Göteborg. Det bedöms medföra ökade kostnader om 1 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Vidare behöver JO byta ut plattformen för sitt intranät. En väl fungerande medarbetarkommunikation är central för en modern och effektiv myndighet, och intranätets betydelse ökar när verksamhet bedrivs på fler än ett ställe. Anslaget bör tillfälligt förstärkas med 500 000 kronor under 2026.

JO behöver ytterligare en tillfällig förstärkning av anslaget. En förstudie rörande renovering av den fastighet på Västra Trädgårdsgatan som JO hyr har presenterats. Beslutar fastighetsägaren (Riksdagsförvaltningen) om en sådan renovering kommer den sannolikt att inledas hösten 2026. Enligt förstudien kommer huset att behöva evakueras under renoveringen. JO behöver kunna hyra andra lokaler för sin verksamhet under den tid som en sådan renovering pågår. I förstudien anges två år som en uppskattad tid för arbetet. För JO:s del kommer det att innebära en ökad hyreskostnad samt andra tillkommande kostnader kopplade till en tillfällig evakuering. Den totala kostnadsökningen för evakueringen uppskattas i det här läget till som högst 13 500 000 kronor för 2026. Sammantaget innebär de bedömningar som nu redovisats att JO kommer att behöva en permanent förstärkning av anslaget med 20 000 000 kronor och en tillfällig förstärkning med 14 000 000 kronor under 2026.

Riksdagens ombudsmän (JO) föreslår att 170 059 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Riksdagens ombudsmän (JO)* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 158 332 000 kronor respektive 161 283 000 kronor.

Anslagsfinansiering av anläggningstillgångar

Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag

Riksdagens ombudsmän (JO) får för 2026 anslagsfinansiera anläggningstillgångar som används i myndighetens verksamhet.

Skälen för Riksdagens ombudsmäns (JO) förslag

Enligt 4 kap. lagen (2016:1091) om budget och ekonomiadministration för riksdagens myndigheter ska anläggningstillgångar – med vissa särskilt angivna undantag – finansieras med lån i Riksgäldskontoret, om inte riksdagen beslutar att finansiering ska ske på annat sätt. JO har hittills fått använda anslagsmedel för att finansiera sina anläggningstillgångar, bl.a. med hänsyn till att dessa investeringar normalt är av ringa omfattning. JO bedömer att denna ordning bör gälla även under 2026.

6 Riksrevisionen

6.1 Riksrevisionen

Riksrevisionen är en myndighet under riksdagen med huvudsaklig uppgift att granska genomförandet och resultatet av det statliga åtagandet, att statliga insatser är effektiva och att god ordning råder i den statliga redovisningen.

Riksrevisionen har även i uppdrag att företräda Sverige som det nationella revisionsorganet samt att bedriva internationellt utvecklingssamarbete.

Närmare bestämmelser om Riksrevisionens verksamhet finns bl.a. i 13 kap. 7–9 §§ regeringsformen, lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. och lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen.

6.2 Mål för Riksrevisionen

Riksrevisionens verksamhet ska främja god förvaltning. Med detta avses att statens verksamhet ska bedrivas med hög effektivitet och enligt regelverk, att den redovisas på ett tillförlitligt sätt samt att god hushållning av statens resurser iakttas.

Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete ska bidra till att stärka de nationella revisionsorganens kapacitet och förmåga att bedriva revision enligt internationella standarder samt till stärkt revision inom multilaterala organisationer.

6.3 Resultatredovisning

Resultatet av Riksrevisionens verksamhet redovisas i myndighetens årsredovisning, i den årliga rapporten och i uppföljningsrapporten. Riksrevisionen rapporterar om resultatet av det internationella utvecklingssamarbetet till riksdagen vart fjärde år. En resultatrapport lämnades till riksdagen i oktober 2022.

Den årliga revisionen har under 2024 genomförts med ett gott resultat vad gäller omfattning, kostnad och kvalitet. Den årliga revisionen bidrar till en god statlig förvaltning. Under 2024 slutförde Riksrevisionen granskningen av myndigheternas årsredovisningar för räkenskapsåret 2023. Totalt lämnades 226 revisionsberättelser för myndigheter och andra organisationer som ingår i Riksrevisionens mandat, samtliga i tid. För räkenskapsåret 2023 fick 17 myndigheter eller organisationer en modifierad revisionsberättelse. Skälen till att myndigheterna fick en modifierad revisionsberättelse 2023 varierar. Det vanligaste skälet till modifiering 2023 var att myndigheten hade överskridit en eller flera bemyndiganderamar. Riksrevisionens uppföljning visar att myndigheterna eller regeringen helt eller delvis har vidtagit åtgärder för samtliga modifieringar inom ett år från att revisionsberättelsen lämnades.

Effektivitetsrevisionen uppvisade under 2023 ett skiftande resultat vad gäller produktion, kostnad och kvalitet. Antalet publicerade rapporter var förhållandevis lågt, och kostnaderna per rapport var fortfarande relativt höga, medan kvaliteten på rapporterna alltjämt bedöms vara goda. Riksrevisionens målgrupp anser att granskningsrapporterna håller god kvalitet. Totalt publicerades 25 effektivitets-rapporter under 2024. De publicerade granskningsrapporterna är väl fördelade över riksdagens utskott. Riksrevisionen har genomfört granskningar inom samtliga utskottsområden utom konstitutions-, försvars-, skatte-, civil- och näringsutskottets områden. Riksrevisionens uppföljning visar att åtgärderna i de flesta fall har lett till

förbättringar i den granskade och uppföljda verksamheten, även om det finns brister som inte åtgärdats.

Riksrevisionens internationella verksamhet omfattar två delar, dels internationell samverkan, dels internationellt utvecklingssamarbete.

Riksrevisionens internationella samverkan har genomförts som planerat under 2024. Året har präglats av en hög aktivitetsnivå och av nya åtaganden med anledning av medlemskapet i Nato och att Riksrevisionen valts in i styrelsen för European Organisation of Supreme Audit Institutions (Eurosai) där myndigheten även fortsatt ansvarat för kapacitetsutvecklingsfrågorna i organisationen. Inom ramen för International Organisation of Supreme Audit Institutions (Intosai), EU och det nordiska samarbetet har Riksrevisionen samverkat i enlighet med vad som planerats. Riksrevisionens fokus i arbetet inom Intosai har varit det nya åtagandet som vice ordförande i Intosais underkommitté för standarder för finansiell revision och redovisning. Under året har Riksrevisionen även deltagit i en kollegial granskning av Europeiska revisionsrätten.

Det internationella utvecklingssamarbetet har under 2024 genomförts med god kvalitet och hög aktivitetsnivå. Flera nya samarbeten har inletts och Riksrevisionens inriktning att arbeta långsiktigt med en bred ansats har tillämpats. Riksrevisionen bedrev verksamhet i fem regionala och åtta bilaterala samarbetsprojekt. De regionala samarbetsprojekten omfattade insatser riktade till 62 nationella revisionsmyndigheter, exempelvis inom ramen för samarbeten med African Organisation of English Supreme Audit Institutions (Afrosai-E) och i västra Balkan. Under 2024 har Riksrevisionens samarbete med revisionsmyndigheten i Kosovo utvärderats. Resultatet av utvärderingen visar att samarbetet varit framgångsrikt och lett till flera tydliga positiva resultat. Riksrevisionens globala utvecklingssamarbete sker inom ramen för Intosais kapacitetsutvecklingskommitté (Capacity Building Committee, CBC) där Riksrevisionen är vice ordförande. Riksrevisionen leder via CBD ett projekt för revisionsmyndigheter i bräckliga stater och ett projekt för revisionsmyndigheters granskning av biståndsmedel i det egna landet.

Tabell 6.1 Verksamhetens nettokostnader 2024

Tusental kronor

Verksamhetsgren	Belopp
Årlig revision	185 313
Effektivitetsrevision	183 246
Internationell verksamhet	66 751
Summa	435 310

Anm.: Tabellen visar verksamhetens nettokostnader. Kostnader och lämnade bidrag (transfereringar) minus andra intäkter än av anslag.

6.4 Budgetförslag

6.4.1 2:5 Riksrevisionen

Tabell 6.2 Anslagsutveckling 2:5 Riksrevisionen

Tusental kronor

2024	Utfall	385 015	Anslagssparande	9 869
2025	Anslag	390 897[1]	Utgiftsprognos	400 766
2026	**Förslag**	**399 403**		
2027	Beräknat	406 339[2]		
2028	Beräknat	414 523[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 399 403 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 399 403 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksrevisionens förvaltningsutgifter utom för Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete som finansieras inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Skälen för Riksrevisionens förslag

Tabell 6.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:5 Riksrevisionen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**390 897**	**390 897**	**390 897**
Pris- och löneomräkning[2]	8 506	15 442	23 626
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**399 403**	**406 339**	**414 523**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Riksrevisionen bedömer att anvisat anslag det kommande året endast bör påverkas av pris- och löneomräkning.

Riksrevisionen föreslår att 399 403 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Riksrevisionen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 406 339 000 kronor respektive 414 523 000 kronor.

Låneram

Riksrevisionens förslag

Riksrevisionen bemyndigas att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i anläggningstillgångar som används i verksamheten som inklusive tidigare gjord upplåning uppgår till högst 30 000 000 kronor.

Skälen för Riksrevisionens förslag

Investeringsbehovet är oförändrat och en låneram 30 000 000 kronor bedöms som tillräcklig. Därför föreslår Riksrevisionen att myndighetens nuvarande ram behålls.

Tabell 6.4 Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Lån i Riksgäldskontoret					
IB lån i Riksgäldskontoret	19 826	18 786	20 002	23 187	24 966
Nyupplåning	4 730	7 060	9 600	9 600	9 600
Amorteringar	-5 770	-5 844	-6 415	-7 821	-9 180
UB lån i Riksgäldskontoret	**18 786**	**20 002**	**23 187**	**24 966**	**25 386**
Beslutad/föreslagen låneram	**25 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**	**30 000**
Ränteutgifter	725	873	972	722	755
Summa av Amorteringar och Ränteutgifter	**-6 495**	**-6 717**	**-7 387**	**-8 543**	**-9 935**
Finansiering av räntor och avskrivningar					
Anslag 2:5 Riksrevisionen	6 495	6 717	7 387	8 543	9 935
Summa finansiering	**6 495**	**6 717**	**7 387**	**8 543**	**9 935**

Investeringsplan

Tabell 6.5 Verksamhetsinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Immateriella investeringar						
Balanserade utgifter för utveckling	2 534	6 000	6 000	6 000	6 000	18 000
Materiella investeringar						
Förbättringsutgifter på annans fastighet	0	0	100	100	100	300
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	2 250	1 060	3 500	3 500	3 500	10 500
Övriga verksamhetsinvesteringar	0	0	0	0	0	0
Summa utgifter för investeringar	**4 784**	**7 060**	**9 600**	**9 600**	**9 600**	**28 800**
Finansiering						
Lån i Riksgäldskontoret (2 kap. 1 § kapitalförsörjningsförordningen	4 784	7 060	9 600	9 600	9 600	28 800
Summa finansiering	**4 784**	**7 060**	**9 600**	**9 600**	**9 600**	**28 800**

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.6 Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Uppdragsverksamhet						
Internationella uppdrag	736	0	220	220	0	736

Den internationella uppdragsverksamheten har avsett revision av verksamheten inom Östersjöstaternas råd (Council of the Baltic Sea States, CBSS). Intäkterna disponeras av Riksrevisionen.

Överskott avses fortsatt disponeras av Riksrevisionen för att kunna användas i samband med framtida uppdrag.

7 Sametinget och samepolitiken

7.1 Mål för området

Det övergripande målet för samepolitiken är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar (prop. 2000/01:1 utg.omr. 23, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86).

7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom Sametinget och samepolitiken utgår från följande bedömningsgrunder:

- insatser för samiskt inflytande och delaktighet
- insatser för utveckling av det samiska språkets användning och ställning
- insatser för att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv.

7.3 Resultatredovisning

Samepolitiken ingår i flera utgiftsområden: 1 Rikets styrelse, 13 Jämställdhet, 16 Utbildning och universitetsforskning, 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, 20 Allmän miljö- och naturvård och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Statskontoret lämnade den 24 november 2023 rapporten Självbestämmande på pappret men inte i praktiken? Analys av ledningen, styrningen och uppföljningen av Sametinget 2023:17 till regeringen (Ku2023/01233). Under 2024 har arbetet med att omhänderta de förslag till åtgärder som finns i rapporten fortsatt.

7.3.1 Insatser för samiskt inflytande och delaktighet

Den 18 maj 2025 genomfördes val till Sametinget. Den 14 juli upphävde Valprövningsnämnden valet till Sametinget och förordnade att omval skulle ske. Valmyndigheten beslutade efter samråd med Länsstyrelsen i Norrbottens län och Sametingets valnämnd att omval ska hållas den 5 oktober 2025. Sametinget har tilldelats medel för utgifter i samband med förberedelser och genomförande av val och omval till Sametinget. Medlen har bl.a. använts till att informera om valet, upprätta röstlängd, ordna vallokaler och utbilda röstmottagare.

Lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket innebär skyldigheter för regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, regioner och kommuner att konsultera Sametinget innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

Sametinget har en viktig roll som remissinstans i ärenden med koppling till den samiska kulturen, inklusive språk, rennäringen och andra samiska intressen. Myndigheten deltar också i samråd på lokal, regional och nationell nivå.

Tabell 7.1 Genomförda och avböjda konsultationer enligt lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket samt besvarade remisser, Sametinget, 2021–2024

Antal

	2021	2022	2023	2024
Konsultationsförfrågningar	-	110	296	325
Avslutade konsultationer[1]	-	5	9	34
Avböjda konsultationer	-	77	202	281
Besvarade remisser[2]	265	264	326	310

Anm.: Information om antal genomförda samråd utelämnas på grund av förändrad ärendehantering som försvårar årsvisa jämförelser.

[1] Med avslutade konsultationer avses konsultationer som Sametinget deltagit i och som avslutats under respektive år. Observera att konsultationer kan inkomma under ett år men besvaras under nästkommande år vilket försvårar årsvisa jämförelser.

[2] Med remisser avses antal remisser som besvarats under respektive år.

Källa: Sametinget.

Tabell 7.2 Avsändare av konsultationsförfrågningar som inkommit till Sametinget under respektive år, 2022–2024

Antal

	2022	2023	2024
Regeringen	3	2	7
Övriga förvaltningsmyndigheter	107	294	267
Regioner			3
Kommuner			32

Källa: Sametinget.

Av tabell 7.1 framgår att antalet konsultationer enligt lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket ökat mellan 2023 och 2024. Utöver de redovisade konsultationsförfrågningarna har Sametinget, i egenskap av företrädare för det samiska folket, själva initierat konsultation i tre fall under 2024. Sametinget har valt att avstå konsultation i majoriteten av konsultationsförfrågningarna. Anledningen är liksom tidigare år att dessa förfrågningar främst rör ärenden av lokal karaktär som berör en eller flera samebyar. Av tabell 7.2 framgår att antalet konsultationsförfrågningar till Sametinget från regeringen har ökat mellan 2023 och 2024. Då kommuner och regioner från och med mars 2024 omfattas av lagen, redovisas även uppgifter om detta i tabellen. De förvaltningsmyndigheter som inkommit med flest förfrågningar om konsultation under år 2024 är Länsstyrelsen i Jämtlands län (61), Skogsstyrelsen (63), Energimarknadsinspektionen (48) och Lantmäteriet (28). Vid sidan av konsultationer med Sametinget genomförs även konsultationer med samebyar och samiska organisationer vilket inte ingår i denna redovisning.

Regeringen har haft samråd med samiska företrädare om genomförandet av minoritetspolitiken (se avsnitt 11).

Sanningskommissionen för det samiska folket (dir. 2021:103) arbetar fortsatt med att kartlägga och granska den politik som förts gentemot samerna i ett historiskt perspektiv och dess konsekvenser för det samiska folket.

Sverige har följt och aktivt deltagit i arbetet med att främja urfolks rättigheter internationellt, t.ex. i FN:s permanenta urfolksforum (UNPFII) 24:e session, som är ett högnivåmöte för världens urfolk och ett rådgivande organ underställt FN:s ekonomiska och sociala råd. Sverige verkar även aktivt för att urfolks traditionella kunskaper och rättigheter respekteras och beaktas i förhandlingarna inom ramen för

Klimatkonventionen och Konventionen om biologisk mångfald och att relevanta bestämmelser och överenskommelser inom ramen för dessa konventioner tillämpas nationellt.

7.3.2 Insatser för utveckling av det samiska språkets användning och ställning

Regeringen har under 2024 fortsatt stödja Sámi Giellagáldu som är ett samarbetsorgan inrättat av sametingen i Sverige, Norge och Finland. Vid Sámi Giellagáldu bedrivs verksamhet som syftar till en harmoniserad språkutveckling över landgränserna av de samiska språken. Även under 2024 har insatser för att stärka samiska språk genomförts inom ramen för handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken (Ku2022/00886, se även avsnitt 11).

7.3.3 Insatser för att ta del av och utöva ett mångfaldigt samiskt kulturliv

Under 2024 fördelade Sametinget ca 17,3 miljoner kronor till verksamhetsbidrag och projektbidrag för att stötta samiskt kulturliv genom medel avsatta inom utgiftsområde 17, anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*. Av dessa fördelades ca 14,7 miljoner kronor som verksamhetsbidrag i syfte att bidra till ett livskraftigt samiskt samhälle. Av 63 inkomna ansökningar beviljades 57 bidrag från anslaget. De största enskilda bidragsmottagarna var Giron Sámi Teáhter med 6 miljoner kronor och Sámi Duodji (Sameslöjdstiftelsen) med 1,4 miljoner kronor.

Syftet med projektbidragen är att främja ett rikt och varierat konst- och kulturliv. Sametinget fördelade 2024 drygt 2 miljoner kronor i projektbidrag, vilket är mer än 2023 då drygt 1 miljon kronor fördelades. Av 75 ansökningar beviljades 29 bidrag med medel från anslaget.

Regeringen beslutade att tilldela Giron Sámi Teáhter två miljoner kronor under 2024 i syfte att stärka verksamheten (Ku2024/00105). Medlen har använts för att utveckla teaterns rikstäckande verksamhet. Teatern har även tilldelats medel för 2025 för att fortsätta sitt arbete (Ku2025/00143).

Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag att genomföra en informationsinsats om möjligheten för organisationer som företräder de nationella minoriteterna, inklusive urfolket samerna, att söka bidrag för processer som syftar till återlämnande av mänskliga kvarlevor och föremål. Samtidigt har regeringen avsatt upp till 1 miljon kronor som myndigheten kan fördela i bidrag till den mottagande parten i sådana processer. Riksantikvarieämbetet ska även erbjuda vägledning till aktörer i samband med återlämnandeprocesser (Ku2024/01303).

7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de insatser som genomförts med statliga medel har bidragit till uppfyllelse av målet för politikområdet men att flera utmaningar kvarstår när det gäller att verka för en levande samisk kultur.

Lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket bedöms kunna främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter. Det ökande antalet konsultationsförfrågningar till Sametinget sedan lagen trädde i kraft talar för att kännedomen om lagens innebörd har ökat.

De medel som tillförts inom ramen för handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken bedöms ha förbättrat förutsättningarna för att språkens ställning stärks.

7.5 Politikens inriktning

Den särskilda ställning som det samiska folket har som urfolk ska respekteras och efterlevnaden av de rättigheter som tillkommer dem ska säkerställas. Samisk kultur ska fortsatt främjas och regeringen föreslår därför att stödet till samisk kultur ska öka (se anslag 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete*, avsnitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet i utgiftsområde 17). Det är även viktigt att Sametinget kan vara en aktiv part i frågor om återlämnande av samiska kvarlevor och föremål. Regeringen föreslår därför att Sametinget tillförs medel för detta ändamål.

7.6 Budgetförslag

7.6.1 3:1 Sametinget

Tabell 7.3 Anslagsutveckling 3:1 Sametinget

Tusental kronor

2024	Utfall	59 362	Anslagssparande	2 927
2025	Anslag	70 721[1]	Utgiftsprognos	72 060
2026	**Förslag**	**66 987**		
2027	Beräknat	67 851[2]		
2028	Beräknat	69 022[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 66 987 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 66 987 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sametingets och Nationellt samiskt informationscentrums förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Samefonden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:1 Sametinget

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**70 721**	**70 721**	**70 721**
Pris- och löneomräkning[2]	1 383	2 313	3 573
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 117	-5 183	-5 272
varav BP26[3]	*1 000*	*1 000*	*1 000*
– Arbete med återlämnande av samiska kvarlevor och föremål	*1 000*	*1 000*	*1 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**66 987**	**67 851**	**69 022**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för 2026 för att stärka Sametingets arbete med återlämnande av samiska kvarlevor och föremål. För 2027 och 2028 beräknas anslaget ökas med 1 000 000 kronor årligen för samma ändamål.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 5 117 000 kronor för 2026 till följd av att tidsbegränsade medel för förberedelser och genomförande av val till Sametinget upphör.

Regeringen föreslår att 66 987 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Sametinget* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 67 851 000 kronor respektive 69 022 000 kronor.

8 Regeringskansliet m.m.

8.1 Budgetförslag

8.1.1 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tabell 8.1 Anslagsutveckling 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	9 512 423	Anslagssparande	565 492
2025	Anslag	10 441 970[1]	Utgiftsprognos	10 235 663
2026	**Förslag**	**10 722 886**		
2027	Beräknat	10 894 756[2]		
2028	Beräknat	11 093 336[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 10 745 077 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 10 745 077 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Regeringskansliets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för utrikesrepresentationen, kommittéväsendet och gemensamma ändamål (hyror, kapitalkostnader m.m.).

Skälen för regeringens förslag

I följande tabell redovisas viss resultatinformation för Regeringskansliet.

Tabell 8.2 Viss resultatinformation för Regeringskansliet

Antal (om inte annat anges)

	2020	2021	2022	2023	2024
Tjänstgörande (inkl. politiskt tillsatta)	4 623	4 715	4 782	4 931	4 906
varav andel kvinnor/män	*61/39*	*61/39*	*62/38*	*62/38*	*61/39*
Politiskt tillsatta	204	193	167	187	207
varav andel kvinnor/män	*51/49*	*51/49*	*50/50*	*45/55*	*47/53*
Andel kvinnor/män som är chefer	54/46	53/47	55/45	55/45	54/46
Sjukfrånvaro (andel av arbetstid)	2,5	2,1	2,5	2,3	2,3
varav bland kvinnor/män	*3,0/1,6*	*2,6/1,5*	*3,1/1,5*	*2,8/1,4*	*2,7/1,6*
Diarieförda ärenden	64 882	59 793	50 919	50 087	43 412
Regeringsärenden	5 183	5 313	5 699	4 924	5 021
Propositioner och skrivelser	210	228	251	159	183
Författningsärenden	1 301	1 337	1 867	947	1 368
Kommitté- och tilläggsdirektiv	143	117	143	182	127
Regleringsbrev och ändringsbeslut	821	847	764	710	690
SOU-serien	83	104	72	103	98
Ds-serien	30	35	28	34	35
Interpellationssvar	422	673	386	521	682
Frågesvar till riksdagen	2 498	3 134	1 450	1 194	1 314
Brevsvar till enskilda	16 322	13 814	7 486	7 890	3 531
Resdagar i Sverige (med övernattning)	1 944	2 149	4 478	6 914	6 398
Resdagar utomlands (med övernattning)	6 999	7 599	23 767	34 038	27 172

	2020	2021	2022	2023	2024
Faktapromemorior till EU-nämnden	121	114	130	126	41
Registrerade internationella handlingar	13 152	13 914	16 037	17 335	32 355
Utlandsstationerade	548	559	590	604	566
varav andel kvinnor/män	*55/45*	*54/46*	*54/46*	*54/46*	*55/45*

Källa: Regeringskansliets årsböcker.

Regeringskansliet, kommittéerna och utlandsmyndigheterna hade i genomsnitt 4 906 tjänstgörande 2024 (exklusive lokalt anställda vid utlandsmyndigheterna). Av dessa var ca 4,2 procent politiskt tillsatta. Andelen kvinnor som tjänstgör i Regeringskansliet och andelen kvinnor som är chefer minskade något jämfört med 2023. Andelen kvinnor som är utlandsstationerade ökade något. Bland politiskt tillsatta ökade andelen kvinnor jämfört med 2023. Sjukfrånvaron minskade något för kvinnor och ökade något för män. Sjukfrånvaron är fortsatt låg i förhållande till staten i övrigt.

Ytterligare redovisning av Regeringskansliets arbete finns i Regeringskansliets årsbok för 2024 och på regeringen.se.

Utrikesrepresentationen

Sverige har diplomatiska förbindelser med i stort sett alla självständiga stater i världen. Utrikesrepresentationen bestod per den 1 augusti 2025 av 104 utlandsmyndigheter (88 beskickningar, 7 delegationer vid internationella organisationer, 9 karriärkonsulat) och 8 Stockholmsbaserade sändebud som täcker 31 länder. Vidare har Sverige ca 300 honorärkonsulat.

Från den 1 januari 2000 till den 1 augusti 2025 har regeringen beslutat att öppna 29 beskickningar, 1 delegation och 8 karriärkonsulat. För samma period har regeringen beslutat att stänga 27 beskickningar och 9 karriärkonsulat.

Anslagsförändringar

Tabell 8.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:1 Regeringskansliet m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**10 431 470**	**10 431 470**	**10 431 470**
Pris- och löneomräkning[2]	205 629	353 804	550 388
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	78 500	102 094	103 954
varav BP26[3]	*16 500*	*18 000*	*18 000*
– Tillsättande av lantbruksråd	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Flytt av Försvarsmaterieldirektör	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Anstaltsplatser utomlands	*1 500*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt[4]	7 287	7 389	7 523
Förslag/beräknat anslag	**10 722 886**	**10 894 756**	**11 093 336**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

[4] Justeringar till följd av ändrade växelkurser och lokalkostnader utomlands.

Av propositionen Vårändringsbudget för 2025 framgår att regeringen avser tillsätta lantbruksråd för att främja livsmedelsexporten och bistå svenska livsmedelsföretag när det gäller etablering och tillväxt (prop. 2024/25:99 utg.omr. 1, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:253). För detta ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel minskas med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

I promemorian Sveriges försvarsmaterieldirektör – En ny inriktning (Ds 2025:3) föreslås att rollen som försvarsmaterieldirektör flyttas från Försvarets materielverk till Regeringskansliet. Regeringen avser att gå vidare med förslaget. Anslaget bör därför ökas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Ökningen finansieras genom att anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Med anledning av regeringens avtalsförslag om att hyra anstaltsplatser utomlands 2026–2031 ökas anslaget med 1 500 000 kronor 2026. För 2027–2030 beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor. För 2031 beräknas anslaget öka med 1 500 000 kronor.

Regeringen föreslår att 10 722 886 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 10 894 756 000 kronor respektive 11 093 336 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 8.4 Avgiftsbaserad verksamhet vid Regeringskansliet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras	**0**	**0**	**255 000**	**255 000**	**0**	**0**
Offentligrättslig verksamhet	0	0	255 000	255 000	0	0
varav expeditions- och ansökningsavgifter m.m.	*0*	*0*	*255 000*	*255 000*	*0*	*0*
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag	**-**	**-**	**3 200**	**-**	**-**	**-**
Uppdragsverksamhet	-	-	3 200	-	-	-
varav näringslivsfrämjande tjänster	*-*	*-*	*3 200*	*-*	*-*	*-*

Inkomsterna från expeditionsavgifter och ansökningsavgifter för viseringar m.m., som redovisas på inkomsttitel, beräknas till 255 000 000 kronor för 2026. Verksamheten utförs i huvudsak vid utlandsmyndigheterna.

Avgifterna för näringslivsfrämjande tjänster, vilka går utöver en utlandsmyndighets grundläggande uppdrag, beräknas till 3 200 000 kronor för 2026. Med näringslivsfrämjande tjänster avses tjänster för främjande av svensk export och främjande av investeringar och turism i Sverige.

9 Länsstyrelserna

9.1 Mål för området

Det saknas ett riksdagsbundet mål för området som helhet. I avsaknaden av ett sådant är regeringens mål för området att nationella mål ska få genomslag i länen, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Länsstyrelsen är den myndighet som samlat företräder staten i respektive län.

9.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Varken resultatindikatorer eller bedömningsgrunder används i detta avsnitt. Länsstyrelserna har uppgifter som syftar till att uppfylla många nationella mål, fördelade på ett stort antal utgiftsområden. Flera av dessa mål är riksdagsbundna. Måluppfyllelsen för dessa uppgifter redovisas under respektive utgiftsområde. De resultat som redovisas i detta avsnitt utgår från de uppgifter som länsstyrelserna har enligt 2 § förordningen (2017:868) med länsstyrelseinstruktion, närmare bestämt att arbeta sektorsövergripande, samordna olika samhällsintressen och inom sin verksamhet främja samverkan mellan kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer i länet samt att främja länets utveckling och ansvara för tillsyn.

9.3 Resultatredovisning

Regeringen ser över möjligheterna att koncentrera vissa verksamheter till ett färre antal länsstyrelser. Under 2024 genomfördes en förändring som innebär att ansvaret för vissa koncentrerade verksamheter flyttades från sju länsstyrelser till sex länsstyrelser. Den nya ansvarsfördelningen motsvarar den geografiska struktur som följer av förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning. Förändringen förväntas bidra till en tydligare statsförvaltning på regional nivå.

Regeringen ser vidare över om länsstyrelsernas uppdrag bör avgränsas och arbetsuppgifter renodlas mellan länsstyrelserna och andra myndigheter. Inom ramen för detta arbete har regeringen tagit initiativ till att flytta ansvaret för vissa nationella uppgifter från länsstyrelserna till andra statliga myndigheter. Exempelvis kommer vissa av Länsstyrelsen i Östergötlands läns uppgifter inom ramen för Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck att överföras till Jämställdhetsmyndigheten (A2024/01395). Vidare har regeringen gett Länsstyrelsen i Stockholms län i uppdrag att förbereda och genomföra en överföring av verksamheten inom minoritetspolitiken från länsstyrelsen till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) (Ku2024/00625). Regeringen har även gett MUCF i uppdrag att förbereda och genomföra inordnandet av den verksamhet inom minoritetspolitiken som länsstyrelsen ansvarar för (Ku2024/01003).

9.3.1 Sektorsövergripande, samordnande och samverkande arbete

Länsstyrelserna fortsatte under 2024 att inom ramen för sitt ansvarsområde samverka med och främja samverkan mellan lokala, regionala och nationella aktörer i syfte att uppnå nationella mål inom en rad utgiftsområden. I frågor om exempelvis kris-

beredskap, totalförsvar, brottsförebyggande arbete, jämställdhet, integration, samhällsplanering, energi samt klimat och miljö har länsstyrelserna utifrån ett statligt helhetsperspektiv samlat representanter från kommuner, regioner, statliga myndigheter, näringsliv och civilsamhälle i olika samverkansgrupper. Flera länsstyrelser har etablerade strukturer för samverkan mellan olika aktörer i syfte att regelbundet skapa mötesplatser och forum för att diskutera olika frågor och hitta lösningar på samhällsutmaningar i länet. Ett stort antal länsstyrelser har även ett nära samarbete med kommunerna och regionerna i regionala utvecklingsfrågor.

Under 2024 har samverkan inom arbetet med beredskap, totalförsvar och civilt försvar varit i särskilt fokus. Länsstyrelserna har etablerat och utvecklat strukturer för samverkan inom krisberedskap, t.ex. genom samverkansråd. I syfte att öka krishanteringsförmågan i länen har länsstyrelserna samlat myndigheter och aktörer från näringslivet för att diskutera beredskapsfrågor. De civilområdesansvariga länsstyrelserna har tillsammans med Försvarsmaktens militärregioner fortsatt att utveckla samverkansstrukturer på högre regional nivå, för att skapa en mer enhetlig inriktning för totalförsvaret.

9.3.2 Främjande av länets utveckling

Länsstyrelserna har samverkat och genomfört gemensamma insatser tillsammans med kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra aktörer i syfte att främja respektive läns utveckling och hållbara tillväxt inom flera områden. Länsstyrelserna fokuserade under 2024 särskilt på civilt försvar och krisberedskap, energi och klimat, samhällsplanering, infrastruktur samt grön omställning. I det regionala utvecklingsarbetet har länsstyrelserna kontinuerligt samarbetat med regionerna. Samarbetet har skett i strukturerade former, t.ex. genom samverkansråd, regelbundna möten eller gemensamma projekt.

Länsstyrelserna har under 2024 förbättrat arbetet med att hantera målkonflikter i tillväxtfrågor genom att utveckla nya arbetssätt och stärka samverkan i frågor som är betydelsefulla för länets utveckling, t.ex. i frågor om energiförsörjning. Länsstyrelserna arbetar också gemensamt med att förenkla för företag. Exempelvis har en digital guide lanserats som beskriver processen för samråd inför ansökan om miljötillstånd för verksamheter med betydande miljöpåverkan. Den digitala guidens syfte är att tydliggöra alla steg i tillståndsprocessen. Länsstyrelserna har även på regeringens uppdrag utvecklat den analys av överklagade beslut som ändras i högre instans som redovisas i årsredovisningen (Fi2025/00057). Under 2024 överklagades 1,3 procent av länsstyrelsernas beslut. Av de ärenden som prövas i högre instans så står sig länsstyrelsernas beslut i drygt 80 procent.

Genom regelbunden samverkan på regional och lokal nivå har länsstyrelserna följt tillståndet i länen, identifierat områden med utvecklingsbehov och samverkat för att hitta lösningar på lokala eller regionala utmaningar. Länsstyrelserna har vidare följt tillståndet i sina län genom bostadsmarknadsanalyser.

9.3.3 Utveckling och utmaningar inom tillsynsarbetet

Länsstyrelserna bedrev under 2024 tillsyn inom ett stort antal områden. Tillsynen omfattade bl.a. miljö, naturvård, djurskydd, veterinärverksamhet, livsmedel, jakt och fiske, rennäring, kulturmiljö, samhällsplanering samt kommunernas arbete inom alkohol-, narkotika- och tobaksområdet.

Under 2024 har länsstyrelserna arbetat med att utveckla gemensamma arbetssätt för att effektivisera tillsynsprocessen, göra arbetet mer enhetligt och uppnå samsyn i bedömningar. Bland annat har gemensamma arbetsrutiner, arbets-

instruktioner, samarbetsytor, analysverktyg och e-tjänster utvecklats. För att effektivisera tillsynsarbetet arbetar länsstyrelserna även med att utveckla de interna processerna, t.ex. genom samordnade tillsynsbesök som berör flera tillsynsområden. Vidare samarbetar länsstyrelserna med andra statliga myndigheter och aktörer för att förbättra och utveckla tillsynsarbetet. Länsstyrelserna bedriver också förebyggande arbete inom tillsynsområdet. Exempelvis arbetar de med proaktiva informationsinsatser.

Det finns fortsatt utmaningar i länsstyrelsernas tillsynsverksamhet. Inom vissa områden har länsstyrelserna inte utfört tillsyn i den omfattning som förväntas. Hot, våld och försök till otillbörlig myndighetspåverkan förekommer riktat mot såväl länsstyrelserna som mot enskilda anställda, exempelvis inom djurskyddsområdet. Detta är förenat med stora utmaningar sett till såväl arbetsmiljön som effektiv resursanvändning.

Flera länsstyrelser har behövt prioritera viss tillsynsverksamhet framför annan för att nyttja de resurser som finns på bästa sätt. Under 2024 har flera länsstyrelser arbetat med att förbättra strukturerna för att låna personal av varandra för att effektivt kunna stötta varandra vid arbetstoppar.

9.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att länsstyrelserna har bidragit till att nationella mål kunnat nås i länen genom att inom sina ansvarsområden ha arbetat sektorsövergripande och utifrån ett statligt helhetsperspektiv samordnat olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Länsstyrelserna har genom samverkan med aktörer i sina respektive län skapat goda förutsättningar för ett utvecklat samarbete i aktuella frågor för att främja länens utveckling. Myndigheterna har genomfört insatser som främjar tillväxt, bl.a. genom att förenkla tillståndsprocessen för företag. Regeringen bedömer att länsstyrelserna i sitt arbete har tagit hänsyn till regionala förhållanden och förutsättningar.

Vad gäller tillsyn har länsstyrelserna utmaningar med att nå upp till regeringens förväntningar, främst avseende omfattningen. Regeringen ser dock positivt på att länsstyrelserna arbetar med prioriteringar när resurserna inte räcker till för att nå samtliga mål. Även om arbetet med att effektivisera tillsynen har gett resultat, behöver arbetet fortsätta att utvecklas och genomföras för att öka effektiviteten och enhetligheten.

9.5 Politikens inriktning

Länsstyrelserna säkerställer en statlig regional delaktighet i länens utveckling och företräder staten på regional nivå inom flera områden som är av vikt för den regionala utvecklingen. Länsstyrelserna ska verka för att nationella mål ska kunna nås på regional nivå, samtidigt som hänsyn tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Regeringen avser att fortsätta utveckla styrningen av länsstyrelserna utifrån följande utvecklingsområden:

- Länsstyrelsernas roll på regional nivå ska vara tydlig och möjliggöra att de i sin verksamhet kan främja tillväxt och balansera olika samhällsintressen.
- Länsstyrelserna ska ha en effektiv och förtroendeingivande handläggning.
- Den samlade styrningen och finansieringen av länsstyrelserna ska skapa förutsättningar för en effektiv och ändamålsenlig verksamhet.

Länsstyrelsernas roll på regional nivå och möjligheterna att balansera olika samhällsintressen

Regeringen avser att fortsatt arbeta för att länsstyrelserna i sin verksamhet har förutsättningar att balansera olika samhällsintressen och därigenom bidra till tillväxt och en hållbar omställning i hela landet. I juli 2024 fick en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag på hur den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken ska inriktas och utformas för att stärka möjligheterna att uppnå målen för dessa områden (dir. 2024:69). Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 juni 2026. Utredaren ska bl.a. lämna förslag på hur regeringen kan styra och organisera den regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken på ett sätt som innebär att länsstyrelsernas möjligheter att inom sin verksamhet även beakta ett tillväxtorienterat perspektiv kan stärkas.

Länsstyrelserna har en viktig roll att inom sitt ansvarsområde samordna statliga myndigheters insatser och främja samverkan mellan aktörer på olika förvaltningsnivåer. Regeringen har i propositionen Offentlig förvaltning för demokrati, delaktighet och tillväxt uttalat att länsstyrelserna ska vara statens primära kontaktlänk gentemot kommunerna (prop. 2009/10:175 s. 78). Det är viktigt att regeringens styrning skapar förutsättningar för att länsstyrelsernas samverkan och dialog med kommuner och regioner ska vara väl fungerande och ändamålsenlig.

Länsstyrelsernas roll på regional nivå ska vara tydlig. Regeringen ser över om länsstyrelsernas breda uppdrag bör avgränsas och arbetsuppgifter renodlas mellan länsstyrelserna och andra myndigheter. Omprövning av uppgifter och uppdrag som länsstyrelserna ska ansvara för bör ske med vägledning av de principer som redovisades i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 1 avsnitt 10.5). Regeringen bedömer vidare att koncentration av vissa verksamheter till ett färre antal länsstyrelser som huvudregel ska utgå från den geografiska struktur som följer av förordningen om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning. Detta för att bidra till en högre grad av tydlighet och enhetlighet i statens regionala indelning.

Länsstyrelserna bör inom det geografiska områdesansvaret för det civila försvaret fortsätta att utveckla samarbetet och dialogen med Försvarsmakten, beredskapsmyndigheterna samt kommuner och regioner i syfte att inom ramen för den befintliga beredskapsstrukturen för civilt försvar och samhällets krisberedskap fortsätta arbeta med att öka förmågan inom totalförsvaret. Länsstyrelserna bör genomföra åtgärder för att stärka skyddet för civilbefolkningen under höjd beredskap. Parallellt behöver samtliga länsstyrelsers förmåga att verka i krigsorganisationen utvecklas, bl.a. genom beredskapsplanering. Ökade resurser till länsstyrelserna ska skapa förutsättningar för ett stärkt civilt försvar.

Länsstyrelserna bör utveckla stödet till de som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck i hela landet. Samtidigt föreslås permanenta medel till ett nytt statsbidrag som avses fördelas av länsstyrelserna under 2026. Bidraget ska gå till kommuner och regioner för att bl.a. utveckla arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive regionala resurscentrum.

Länsstyrelserna ska ha en effektiv och förtroendeingivande handläggning

För att upprätthålla allmänhetens förtroende, förenkla för företag och främja tillväxt i hela landet behöver länsstyrelserna utforma sin myndighetsutövning på ett sätt som medför effektiva och smidiga processer för enskilda. För att motverka omotiverade regionala skillnader och utveckla förutsättningarna för en rättssäker myndighetsutövning, samt öka effektiviseringsvinsterna inom verksamheterna, behöver länsstyrelserna fortsatt arbeta för en ökad samverkan sinsemellan. Bland annat bör arbetet

med att skapa en mer enhetlig tillsyns- och prövningsverksamhet fortsätta. Den statliga värdegrunden ger förutsättningar för en effektiv och rättssäker statsförvaltning. Regeringen kommer därför fortsatt att följa hur länsstyrelserna utvecklar sitt arbete för en god förvaltningskultur.

Regeringen avser att med ledning av de kriterier som redovisades i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 1 avsnitt 9.5) fortsätta att se över möjligheterna att koncentrera vissa verksamheter till ett färre antal länsstyrelser. Syftet är att skapa förutsättningar för en högre effektivitet, en mer rationell användning av ekonomiska och personella resurser samt en väl fungerande rättssäkerhet, samtidigt som hänsyn tas till myndigheternas behov av regional närhet.

Regeringen ser allvarligt på förekomsten av hot, våld och trakasserier mot statsanställda och avser därför att rikta fokus mot och följa utvecklingen i frågan.

Regeringens styrning och finansiering ska skapa förutsättningar för en effektiv och ändamålsenlig verksamhet

Finansieringen och styrningen av länsstyrelserna ska kännetecknas av en helhetssyn. För den finansiella styrningen innebär det bl.a. att den bör ge goda förutsättningar för länsstyrelserna att planera sin verksamhet samt fullgöra samtliga uppgifter och uppdrag. En bristande balans mellan finansiering och uppdrag och uppgifter inom ett verksamhetsområde innebär försämrade förutsättningar att fullgöra uppgifter och uppdrag inom andra verksamhetsområden.

Prövning av om länsstyrelserna ska ansvara för nya uppgifter och uppdrag bör även fortsättningsvis ske med vägledning av de principer som redovisades i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 1 avsnitt 10.5).

9.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har för 2024 lämnat en revisionsberättelse med reservation för Länsstyrelsen i Västra Götalands län.

Reservationen lämnades eftersom länsstyrelsen sedan flera år ackumulerat ett överskott i avgiftsområdet resurssamordning. Den resurssamordning som myndigheten tar ut avgifter för, bedrivs med stöd av 4 § avgiftsförordningen (1992:191). Det ekonomiska målet för avgifter är upp till full kostnadstäckning. Sådana avgifter ska enligt 15 § anslagsförordningen (2011:223) redovisas mot anslag, vilket myndigheten inte har gjort. Det innebär att utgifter på anslag är för högt redovisade. Regeringen har i regleringsbrevet för 2025 förtydligat att länsstyrelserna får ta ut avgifter gällande resurssamordning och att det ekonomiska målet för denna verksamhet är full kostnadstäckning.

9.7 Budgetförslag

9.7.1 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tabell 9.1 Anslagsutveckling 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	3 859 209	Anslagssparande	85 928
2025	Anslag	4 196 845[1]	Utgiftsprognos	4 199 077
2026	**Förslag**	**4 418 384**		
2027	Beräknat	4 504 391[2]		
2028	Beräknat	4 435 082[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 4 440 059 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 4 292 178 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för de 21 länsstyrelsernas förvaltningsutgifter samt för ersättningar till regioner och Gotlands kommun för de uppgifter som dessa övertagit från länsstyrelserna. Anslaget får användas för regeringens behov av vissa mindre utvecklingsinsatser och visst europeiskt samarbete. Anslaget får även användas för utgifter för den svenska offentliga medfinansieringen av tekniskt stöd i vissa av de territoriella programmen samt delfinansiering av förvaltningsorganisationen för Laponiatjuottjudus.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 9.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 5:1 Länsstyrelserna m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 180 845**	**4 180 845**	**4 180 845**
Pris- och löneomräkning[2]	80 040	146 105	228 101
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	157 500	177 448	26 145
varav BP26[3]	*242 000*	*302 500*	*207 500*
– Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck	*-19 000*	*-26 000*	*-29 000*
– Tillsyn av kommunalt avfall	*11 000*	*11 000*	*11 000*
– En ny kontrollorganisation i livsmedelskedjan		*1 500*	*2 000*
– Effektivare miljöprövning och tillsyn	*15 000*	*65 000*	*42 500*
– Omprövning av vattenkraften (NAP)	*110 000*	*110 000*	*110 000*
– Ny myndighet för miljöprövning		*-85 500*	*-181 000*
– Utökade befogenheter att ingripa enligt säkerhetsskyddslagen		*4 500*	
– Översyn nationell fysisk planering	*10 000*	*5 000*	
– Regelförenkling och snabbare tillståndsprocesser för EU-rättsakter			*19 000*
– Effektiva miljötillstånd för ny kärnkraft - paket	*10 000*	*15 000*	*15 000*
– Uppskalning av regionala resurscentrum mot HRV	*15 000*	*15 000*	*15 000*
– Etableringsboendelagen		*12 000*	*12 000*
– Finansiering av etableringsboendelagen		*-30 000*	*-30 000*
– LULUCF-paket: Påskynda prövningen av våtmarksåtgärder	*50 000*	*50 000*	*50 000*
– Civilt försvar: Genomförande av förslag i utredning		*30 000*	*40 000*

	2026	2027	2028
– Civilt försvar: Förstärkning ny lagstiftning om skyddsrum m.m.	*12 000*	*92 000*	*94 000*
– Skärpt kontroll vid utländska fastighetsförvärv	*28 000*	*28 000*	*28 000*
– Civilt försvar: Stärkt beredskap för biologisk krigsföring/pandemi		*5 000*	*9 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 418 384**	**4 504 391**	**4 435 082**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneområkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneområkning. Pris- och löneområkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneområkning.

Den 1 januari 2026 överförs uppgifter enligt förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck från Länsstyrelsen i Östergötlands län till Jämställdhetsmyndigheten (A2024/01395 och A2024/01396). Anslaget minskas därför med 19 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas minska med 26 000 000 kronor för 2027, med 29 000 000 kronor för 2028 och med 31 000 000 kronor fr.o.m. 2029. Anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet ökas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 11 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera vissa av förslagen om tillsyn över kommunalt avfall i promemorian Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi (KN2024/02249).

För att genomföra en effektivare och mer likvärdig kontroll i livsmedelskedjan beräknas anslaget öka med 1 500 000 kronor för 2027 och med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

För att länsstyrelserna fortsatt ska bidra till effektiva tillståndsprocesser enligt miljöbalken och för att förenkla en snabb grön omställning ökas anslaget med 15 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 65 000 000 kronor för 2027 och med 42 500 000 kronor för 2028.

Anslaget ökas med 110 000 000 kronor för 2026 för arbete med miljökvalitetsnormer och ett effektivt genomförande av den nationella planen för moderna miljövillkor. För 2027–2039 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget beräknas minska med 85 500 000 kronor för 2027 och med 181 000 000 kronor fr.o.m. 2028 med anledning av att vissa uppgifter flyttas från länsstyrelserna till en ny myndighet för miljöprövning.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om utökade befogenheter att ingripa enligt säkerhetsskyddslagen (SOU 2025:42) beräknas anslaget öka med 4 500 000 kronor för 2027.

För arbetet med översyn av nationell fysisk planering ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor.

För att förenkla och samordna tillståndsprocesser samt för att möta de krav avseende inrättande av kontaktpunkter för tillståndsprocesser som ställs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724 samt i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av

förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020 beräknas anslaget öka med 19 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

För att länsstyrelserna ska bidra till snabbare tillståndsprocesser för etablering av ny kärnkraft ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För att utveckla regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck för att de som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck ska få likvärdigt stöd och skydd i hela landet ökas anslaget med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att finansiera nya uppgifter för länsstyrelserna som en följd av förslagen i betänkandet Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35) beräknas anslaget öka med 12 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Anslaget beräknas minska med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2027 på grund av minskat medelsbehov med anledning av genomförandet av förslag i betänkandet Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35).

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor för 2026 för att påskynda prövningen av våtmarksåtgärder. För 2027–2030 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För kostnader med anledning av kommande förslag om kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor för 2027. Anslaget beräknas öka med 40 000 000 kronor för 2028 och med 60 000 000 kronor fr.o.m. 2029. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap beräknas minska med motsvarande belopp.

För kostnader med anledning av kommande förslag om ett stärkt skydd för civilbefolkningen vid höjd beredskap (SOU 2022:57) ökas anslaget med 12 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 92 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 94 000 000 kronor. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med 12 000 000 kronor för 2026 och beräknas minska med 92 000 000 kronor för 2027 och med 94 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

Anslaget ökas med 28 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera nya uppgifter som länsstyrelserna får med anledning av kommande förslag om skärpt kontroll av utländska fastighetsförvärv (SOU 2024:84).

För att bidra till det civila försvaret och stärka beredskapen mot hälsohot och pandemier avser regeringen genomföra förslag som medför kostnader avseende länsstyrelsernas beredskap för tillsynsansvar (SOU 2025:48). Anslaget beräknas med anledning av detta öka med 5 000 000 kronor för 2027 och med 9 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

Regeringen föreslår att 4 418 384 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 504 391 000 kronor respektive 4 435 082 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid länsstyrelserna

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024[1]	Resultat 2025	Verksamhet-ens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav 2394 Övriga ränteinkomster	*19*	*0*	*0*	*0*	*0*	*19*
varav 2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	*-41 031*	*-15 676*	*37 999*	*53 353*	*-15 354*	*-72 061*
varav 2528 Avgifter vid bergsstaten	*-114*	*-20*	*0*	*20*	*-20*	*-154*
varav 2537 Miljöskyddsavgift	*113 239*	*14 929*	*195 770*	*182 841*	*12 929*	*141 097*
varav 2552 Övriga offentligrättsliga avgifter	*12 299*	*1 715*	*17 470*	*14 962*	*2 508*	*16 522*
varav 2711 Restavgifter och dröjsmålsavgifter	*0*	*0*	*4 800*	*300*	*4 500*	*4 500*
varav 2714 Sanktionsavgifter m.m.	*65 927*	*60 440*	*-150*	*50*	*-200*	*126 167*
varav 2811 Övriga inkomster av statens verksamhet	*18 386*	*421*	*60 450*	*310*	*60 140*	*78 947*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	*-25 793*	*-4682*	*36 009*	*40 735*	*-4 726*	*-35 201*
varav Reg. avgifter för jaktområden	*-923*	*-256*	*1 898*	*2 164*	*-266*	*-1 445*
varav Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	*-37 560*	*-3 390*	*12 712*	*16 086*	*-3 375*	*-44 325*
varav Delgivning	*1 305*	*-1 405*	*4 719*	*6 124*	*-1 405*	*-1 505*
varav Övrig offentligrättslig verksamhet	*11 385*	*369*	*16 681*	*16 361*	*320*	*12 074*
Uppdragsverksamhet	**81 411**	**-23 488**	**693 465**	**728 460**	**-34 995**	**22 928**

[1]Ackumulerat resultat för verksamheter där intäkterna inte disponeras avser intäkter fr.o.m. 2022.

Källa: Länsstyrelserna.

De avgiftsintäkter som disponeras utgörs bl.a. av intäkter från avgifter inom djur- och lantbruksområdet, avgifter för delgivning och registreringsavgifter för jaktområden. Uppdragsverksamheten avser till största delen resurssamordningen med anledning av den länsstyrelsegemensamma it-enhet som är placerad vid Länsstyrelsen i Västra Götalands län (se tabell 9.3).

10 Demokratipolitik och mänskliga rättigheter

10.1 Mål för demokratipolitiken

Målet för demokratipolitiken är en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika (prop. 2017/18:1, utg.omr. 1, bet. 2017/18:KU1, rskr. 2017/18:74).

10.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom demokratipolitiken utgår från följande bedömningsgrunder:

- utvecklingen av valdeltagandet i det senaste allmänna valet
- omfattningen av medborgerligt engagemang i demokratiska processer
- förtroendet för demokratin i allmänhet och för demokratins institutioner, såsom regeringen, riksdagen och EU:s institutioner
- omfattning och konsekvenser av hot, våld och trakasserier mot centrala aktörer i det demokratiska samtalet, t.ex. förtroendevalda och journalister.

10.3 Resultatredovisning

10.3.1 Allmänna val

Valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2024

Den 9 juni 2024 genomfördes val till Europaparlamentet. Valdeltagandet i Sverige uppgick till 53,4 procent, vilket innebar en minskning med 1,9 procentenheter jämfört med 2019 års val.

Insatser för ett högt och mer jämlikt valdeltagande

I regeringens arbete för ett högt och mer jämlikt valdeltagande i Europaparlamentsvalet 2024 har flera insatser genomförts. Utgångspunkten i arbetet har varit att öka medvetenheten om rösträttens betydelse och intresset för deltagande i valet 2024. Insatserna har främst riktats mot grupper av röstberättigade med lågt deltagande i tidigare val såsom unga, utrikes födda, personer med funktionsnedsättning och boende i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen gav bl.a. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att genomföra skolval och fördelade särskilda medel till de politiska partierna för informationsinsatser.

Skolval 2024

I maj 2025 redovisade Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) uppdraget att genomföra skolval 2024 i samband med Europaparlamentsvalet (Ku2025/00549). Skolvalet riktar sig till elever i gymnasieskolan och grundskolans årskurs 7–9, inklusive anpassade grundskolan och anpassade gymnasieskolan. I skolvalet 2024 deltog 366 skolor från 139 kommuner. Valdeltagandet i skolvalet uppgick till 55,3 procent, vilket är en ökning jämfört med tidigare EU-skolval, och totalt röstade cirka 86 000 elever. Under 2024 hade myndigheten särskilt fokus på att tillgängliggöra skolval för skolor i socioekonomiskt svaga områden och för anpassade

grundskolan och anpassade gymnasieskolan. Deltagandet i dessa grupper ökade med 1,5 procentenheter i EU-skolvalet 2024 jämfört med EU-skolvalet 2019.

Medel till riksdagspartierna för informationsinsatser

Under 2024 fördelades medel till riksdagspartierna för särskilda informationsinsatser inför Europaparlamentsvalet 2024 (Ku2023/01315). Avsikten med medlen är att ge partierna ökade möjligheter att nå ut till grupper av röstberättigade med lågt deltagande i tidigare val. De riksdagspartier som erhållit medel har genomfört insatser riktade mot grupper med lågt deltagande i tidigare val såsom unga, utrikes födda och personer med funktionsnedsättning. Många har riktat insatser särskilt mot unga.

Webbplats med lättläst valinformation

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) har haft uppdraget att driva webbplatsen Alla väljare, allavaljare.se, med lättläst valinformation i samband med Europaparlamentsvalet 2024. Myndigheten publicerade under året drygt 70 artiklar taggade med EU-valet 2024 och publicerade även den lättlästa boken Dags att rösta – EU-valet 2024 med fördjupad kunskap om politik, partier och hur valet går till, vilken laddades ner nästan 6 000 gånger.

Studie av valdeltagandet i de allmänna valen 2022

I maj 2025 redovisade Statistiska centralbyrån (SCB) uppdraget att genomföra en studie om valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2024 (Ku2025/00581). SCB:s analyser visar att andelen röstande varierar mellan olika grupper i befolkningen. I 2024 års val minskade valdeltagandet i de flesta åldersgrupper, mest för personer 30–49 år där valdeltagandet minskade med nästan fyra procentenheter. Bland unga under 25 år, samt bland personer 80 år och äldre ökade däremot valdeltagandet. Bland förstagångsväljare är valdeltagandet högre hos de som har en pågående utbildning jämfört med de som har avslutat sin gymnasieutbildning.

Stärkta möjligheter till deltagande och delaktighet mellan valen

Befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin har följts upp

För att öka kunskapen om hur demokratin mellan valen utvecklas har regeringen gett SOM-institutet vid Göteborgs universitet i uppdrag att redovisa indikatorer som följer utvecklingen över tid (Ku2025/00590). Redovisningen avseende 2024 redogör för befolkningen från 16 år och uppåt och visar att 62 procent är mycket eller ganska intresserade av politik. Det politiska intresset i Sverige har därmed sjunkit något men ligger fortsatt på en hög nivå sedan 2014. En större andel män än kvinnor uppger att de är intresserade av politik, 70 procent jämfört med 56 procent. Intresset för politik är också större i storstäderna än på landsbygden, 70 procent jämfört med 58 procent. Intresset för politik ökar med stigande ålder. I åldersgruppen 16–29 år är 49 procent intresserade av politik jämfört med 72 procent i åldersgruppen som är över 65 år. Andelen som är intresserade av politik är också större bland personer med hög utbildning jämfört med personer med lägre utbildning och större bland personer uppvuxna i Sverige jämfört med personer uppvuxna utanför landet, 64 procent jämfört med 55 procent.

Enligt rapporten anser 28 procent av befolkningen som fyllt 16 år att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut på kommunal nivå, 27 procent kvinnor och 29 procent män. På nationell nivå anser 25 procent att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka, 24 procent kvinnor och 27 procent män (tabell 10.1). Nio procent av befolkningen anser att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut som fattas på EU-nivå. Andelen som upplever att de kan påverka politiska beslut har under 2024 ökat på samtliga nivåer sedan föregående

år och är tillbaka på den uppåtgående trend som varit stadig sedan början av 2000-talet. Andelen som anser att de har möjlighet att påverka politiska beslut är genomgående högre bland personer med hög utbildning jämfört med personer med låg utbildning. När det gäller politiska beslut på den nationella nivån är andelen som anser att de har möjlighet att påverka lägre bland personer bosatta på landsbygden än bland den övriga befolkningen. Andelen som ser positivt på sina möjligheter att påverka politiska beslut i kommunen är något högre bland personer uppvuxna utanför Sverige. Gällande möjligheten att påverka beslut på EU-nivå är siffran högre bland personer uppvuxna i Sverige än utanför Sverige.

Tabell 10.1 Möjligheter att påverka politiska beslut i EU, Sverige och i den egna kommunen, 2000–2022

Andel i befolkningen (procent), 16–90 år, som svarar att de har mycket eller ganska goda möjligheter att påverka beslut

		2000	2005	2010	2015	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Goda möjligheter påverka beslut i EU	Kvinnor	2	2	3	4	9	5	7	7	6	9
	Män	3	3	5	5	9	6	7	7	6	9
	Totalt	2	2	3	5	9	5	7	7	6	9
Goda möjligheter påverka beslut i Sverige	Kvinnor	7	10	15	20	24	21	26	28	23	24
	Män	10	14	17	19	22	22	25	28	21	27
	Totalt	9	12	15	19	23	22	26	28	22	25
Goda möjligheter påverka beslut i den egna kommunen	Kvinnor	14	16	23	25	26	25	29	29	25	27
	Män	18	20	23	26	28	29	29	31	27	29
	Totalt	17	18	23	26	27	27	29	30	26	28

Källa: Göteborgs universitet, SOM-institutet 2024.

Det europeiska medborgarinitiativet för ökat medborgardeltagande

För att öka möjligheten till delaktighet på EU-nivå har EU-medborgare sedan 2012 möjlighet att genom ett s.k. medborgarinitiativ uppmana Europeiska kommissionen att lägga fram lagförslag. Valmyndigheten är nationell kontaktpunkt och behörig myndighet för kontroll och intygande av antalet giltiga stödförklaringar som undertecknats i Sverige. Under 2024 har Valmyndigheten inte utfärdat något intyg avseende medborgarinitiativ.

10.3.2 En mer motståndskraftig demokrati

Förtroendet för demokratin fortsatt stort

En majoritet, 78 procent, av befolkningen i åldern 16–85 år är ganska eller mycket nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige. Kvinnor och män är lika nöjda. Andelen som är nöjda med demokratin är lägre bland personer med låg utbildning jämfört med personer med hög utbildning och andelen nöjda är lägre bland personer bosatta på landsbygden och i mindre tätorter jämfört med i större tätorter och storstäder. Andelen som har en medelhög eller hög mellanmänsklig tillit ligger på 88 procent. Detta framgår av den rapport som SOM-institutet vid Göteborgs universitet tagit fram på uppdrag av regeringen och som redovisar uppgifter insamlade under 2024 (Ku2025/00590). I redovisningen kommenteras skillnader mellan könen i de fall där det finns statistiskt säkerställda skillnader.

Andelen av befolkningen som har ett mycket eller ganska stort förtroende för regeringen har ökat sedan 2023 och uppgår till 38 procent. Andelen kvinnor med stort förtroende är något lägre än andelen män. Andelen som har förtroende för regeringen är större bland högutbildade än bland lågutbildade personer och bland personer

bosatta i storstäder jämfört med personer bosatta på landsbygden. Andelen med förtroende är något större bland personer uppväxta utanför Sverige jämfört med personer uppväxta i Sverige.

Även andelen i befolkningen med mycket eller ganska stort förtroende för riksdagen har ökat med 3 procentenheter sedan 2023 och uppgår till 41 procent. En något större andel kvinnor än män har förtroende för riksdagen, i övrigt liknar skillnaderna mellan olika befolkningsgrupper det som gäller förtroendet för regeringen. Andelen i befolkningen som har förtroende för kommunstyrelserna är 25 procent och andelen som har mycket eller ganska stort förtroende för Europaparlamentet och EU-kommissionen uppgår båda till 28 procent, vilket är en ökning jämfört med 2023.

Främja hågkomst av Förintelsen och motverka antisemitism, antiziganism och andra former av rasism

Regeringen har fortsatt att finansiera hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser och aviserade i samband med Förintelsens minnesdag den 27 januari 2025 att medlen avsatta för ändamålet ska öka från sex miljoner kronor till åtta miljoner kronor per år fr.o.m. 2025. Av dessa är en miljon kronor öronmärkta för hågkomstresor och utbildningsinsatser för skolor i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen beslutade den 27 februari 2025 att tilldela Svenska kommittén mot antisemitism 4,5 miljoner kronor och Voksenåsen AS 500 000 kronor (dnr Ku2024/01349 och dnr Ku2024/01348) samt den 26 juni 2025 att tilldela Svenska kommittén mot antisemitism 1,5 miljoner kronor och Voksenåsen AS 500 000 kronor för arbete med utbildningsinsatser och hågkomstresor (dnr Ku2025/00633 och Ku2025/00631). Forum för levande historia har haft i uppdrag att främja hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser och har i det arbetet bl.a. genomfört hågkomstresor för lärare och annan personal inom skolan till minnesplatser för folkmordet på romer under Förintelsen och till Förintelsens minnesplatser i Norge. Vid genomförandet av uppdraget har myndigheten prioriterat att nå skolor med särskilt behov av insatserna.

Forum för levande historia ansvarar för det årliga minneshållandet av Förintelsens minnesdag den 27 januari. Regeringen gav den 16 december 2024 myndigheten i uppdrag att genomföra en bred kunskapshöjande insats för hågkomst av Förintelsen (Ku2024/01346) med utgångspunkt i budskapet i boken ” … om detta må ni berätta … En bok om Förintelsen 1933–1945” (Bruchfeld & Levine, 1998). Vidare har myndigheten genomfört insatser som syftar till att främja hågkomst av Förintelsen och motverka antisemitism, antiziganism och andra former av rasism, bl.a. inom ramen för den nationella planen mot rasism-, liknande former av fientlighet och hatbrott (utg.omr. 13 avsnitt 4). Tillsammans med Statens skolverk har Forum för levande historia fortsatt arbetet med att vidareutveckla och följa upp verktyget Demokratistegen, och arbetat för att nå fler förskolor och skolor.

10.3.3 Värna det demokratiska samtalet mot hot och hat

Hot och hat mot förtroendevalda

Regeringen har sedan 2016 beviljat Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) medel för att stödja och utveckla kommuners och regioners systematiska arbete med att förebygga och hantera hot och hat mot förtroendevalda. Under åren 2022–2024 har särskilt fokus varit att belysa skillnader i utsatthet mellan förtroendevalda kvinnor och män (Ku2022/00065). Uppdraget slutredovisades i februari 2025 (Ku2025/00244). Av redovisningen framgår att SKR fortsatt utveckla olika former av metodstöd till kommuner och regioner att nyttja utifrån behov och att kunskapen om trygghet och säkerhet ökat. SKR konstaterar att det finns en ökad medvetenhet om förekomsten av hot och hat och att fler kommuner och regioner, om än i olika grad, tar ansvar för de

förtroendevaldas trygghet. SKR har under 2024 genomfört utbildningar och seminarier riktade mot bl.a. tjänstepersoner som arbetar med trygghet och säkerhet samt mot förtroendevalda i ledande roller. Totalt har deltagare från 96 kommuner och 11 regioner deltagit vid träffarna. Det stödmaterial som togs fram 2023 om hot och hat av sexistisk karaktär har idag licenser tecknade hos 25 kommuner och 9 regioner. SKR har även utvecklat tre metodstöd för att möta behov av att polisanmäla hot och hat.

Sedan arbetet påbörjades 2016 har idag samtliga kommuner och regioner deltagit i någon aktivitet som SKR har erbjudit. Under perioden 2022–2024 har 247 kommuner och 18 regioner deltagit.

Förebygga hot och hat mot journalister

Linnéuniversitetet har sedan 2017 genom Medieinstitutet Fojo haft i uppdrag att stärka det förebyggande arbetet mot hat och hot mot journalister bl.a. genom sin utbildningsverksamhet och sina kurser för journalister. Sedan 2022 har uppdraget haft särskilt fokus på skillnader i utsatthet mellan kvinnliga och manliga journalister.

Under 2024 har Fojo bl.a. arbetat med att förbereda för både en ny säkerhetsutbildning och en handledarutbildning och tagit fram en bok om nättrakasserier. Fojo har även fortsatt arbetet med att implementera ett säkerhetsperspektiv på merparten av sin svenska kursverksamhet. Fojo arrangerade tillsammans med Reportrar utan gränser ett större event vid Pressfrihetsdagen den 3 maj 2025 med fokus på hot och hat mot journalister (Ku2025/00452).

Insatser för att stärka arbetet med journalisters säkerhet

Brottsofferjouren (BOJ) fick i maj 2024 en ansökan beviljad om att bygga upp en kontaktpunkt för journalister i behov av stöd på grund av utsatthet till följd av sin yrkesutövning. Arbetet under 2024 har till stor del handlat om att utveckla och anpassa sitt ärendesystem för att kunna använda det för ändamålet. BOJ har också tillsammans med Reportrar utan gränser tagit fram ett utbildningsmaterial att användas internt för att utbilda i de specifika frågor som krävs för att ge rätt stöd till målgruppen journalister. En särskild nationell stödjargrupp har utvecklats bestående av stödjare med medie- eller journalistisk erfarenhet med geografisk spridning över landet. En särskild webbsida är också under utveckling och stödfunktionen är planerad att lanseras officiellt under 2025.

Vid samma tidpunkt fick Mediemyndigheten i uppgift att följa frågan om journalisters säkerhet i Sverige och samla relevanta aktörer till dialog. Under 2024 har myndigheten hållit sju dialogmöten med ett 30-tal olika aktörer såsom mediebolag, bransch- och intresseorganisationer samt rättsvårdande myndigheter. Myndigheten har även tagit fram en forskningsrapport i samverkan med en forskare från Lunds universitet.

Insatser på det rättsliga området för att värna det demokratiska samtalet

Den 1 juli 2025 trädde en lagändring i kraft som syftar till att stärka skyddet mot hot och hat för förtroendevalda. Ändringen innebär att det införs en skyldighet för kommuner och regioner att förebygga att bl.a. kommunal- och regionråd utsätts för ohälsa eller olycksfall till följd av hot och våld och motsvarar det ansvar som kommuner och regioner har för sina arbetstagare enligt arbetsmiljölagen i fråga om hot och våld.

Förebyggande arbete och åtgärder mot våldsbejakande extremism

Åtgärder för att göra samhället mer motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att det bör utvecklas metoder och redskap för kommuner för att identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna eftersom de inte lever upp till grundläggande demokratiska värderingar (bet. 2015/16:KU4 punkt 5, rskr. 2015/16:137).

Riksdagen har också tillkännagett för regeringen att den ska utarbeta en strategi för att säkerställa att verksamheter eller åtgärder som riskerar att stödja radikalisering, våldsbejakande extremism eller terrorism inte tilldelas statliga eller kommunala medel (bet. 2016/17:KU23 punkt 5, rskr. 2016/17:294).

Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför dels om behovet av avhopparverksamhet och om att regeringen bör överväga statlig avhopparverksamhet, dels om behovet av ökad kunskap hos kommunerna, skolan och andra aktörer (bet. 2016/17:KU23 punkt 8, rskr. 2016/17:294). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska verka för att öka kunskapen hos kommuner, skolan och andra aktörer om det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och om hur radikalisering kan upptäckas samt om hur kommunerna bör arbeta med återvändare (bet. 2016/17:KU23 s. 66).

Nedan redovisas samlat åtgärder kopplade till de tre tillkännagivandena.

I regleringsbrevet för 2018 fick Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som myndigheten har vidtagit avseende myndighetens bidragshantering mot bakgrund av de förslag som Statskontoret redovisat i rapporten Myndighetsanalys av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor 2017:13 (U2017/03808). Uppdraget redovisades den 28 september 2018. MUCF konstaterar att många av de åtgärder som Statskontoret har föreslagit redan var påbörjade eller genomförda när rapporten kom eller har effektiviserats.

Trossamfundsutredningen överlämnade i mars 2018 betänkandet Statens stöd till trossamfund i ett mångreligiöst Sverige (SOU 2018:18) till regeringen. I betänkandet föreslås att ett förtydligat demokratikriterium utformas på så sätt att det exkluderar trossamfund som agerar i strid med särskilt skyddsvärda grundläggande värderingar i det svenska samhället. Betänkandet har remissbehandlats.

I september 2018 överlämnade 2017 års arvsfondsutredning betänkandet En arvsfond i takt med tiden (SOU 2018:70) till regeringen. I betänkandet föreslås bl.a. att det i lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden ska införas ett demokrativillkor som föreskriver att stöd inte ska få lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare främjar, uppmanar till eller försvarar terrorism, eller i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter. Betänkandet har remissbehandlats.

I juni 2019 överlämnade Demokrativillkorsutredningen betänkandet Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället (SOU 2019:35) till regeringen. I betänkandet lämnas förslag som syftar till att säkerställa att allmänna medel går till verksamheter som är förenliga med samhällets grundläggande värderingar såsom de formuleras i regeringsformen och i de internationella konventionerna om mänskliga rättigheter. Betänkandet har remissbehandlats.

Under beredningen av Trossamfundsutredningens, 2017 års arvsfondsutredning och Demokrativillkorsutredningens betänkanden konstaterades att det finns behov av att

analysera frågor om personuppgiftsbehandling och sekretess i ärenden om stöd till det civila samhället, inklusive trossamfunden, samt frågan om det bör inrättas en stödfunktion som ska kunna bistå med samråd för fördjupade granskningar vid bidragsgivning. I augusti 2021 överlämnade Utredningen om granskning av stöd till civilsamhället delbetänkandet Rätt mottagare – Demokrativillkor och integritet (SOU 2021:66) angående personuppgiftsbehandling och sekretess till regeringen. Delbetänkandet har remissbehandlats. Ett sakråd som kompletterar remitteringen genomfördes i oktober 2021 med civilsamhällets organisationer. I december 2021 överlämnades slutbetänkandet Rätt mottagare – Granskning och integritet (SOU 2021:99) till regeringen. Betänkandet har remissbehandlats.

Regeringen lämnade den 2 augusti 2022 propositionen Statens stöd till trossamfund samt demokrativillkor vid stöd till civilsamhället (prop. 2021/22:272) till riksdagen. Den 10 november 2022 beslutade regeringen att återkalla propositionen (skr. 2022/23:14). Ett sakråd (Ku2022/01808) genomfördes den 13 december 2022 med civilsamhällesorganisationer och trossamfund i syfte att ge inbjudna organisationer tillfälle att framföra synpunkter avseende förslag till demokrativillkor som fanns i propositionen inför att regeringen beredde frågan vidare.

I juni 2024 beslutade riksdagen om propositionen Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor (prop. 2023/24:119, bet. 2023/24:KrU7, rskr. 2023/24:271). I propositionen föreslås att en ny lag om statsbidrag till trossamfund ska införas. Vidare föreslås att ett demokrativillkor ska gälla för stöd ur Allmänna arvsfonden enligt lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden och för stöd till trossamfund enligt den nya lagen om statsbidrag till trossamfund och enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. Den nya lagen och lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2025. Arbete pågår i Regeringskansliet för att komplettera befintliga bidragsförordningar med dessa villkor.

I propositionen lämnas inga förslag om metoder och redskap för kommuner att identifiera samfund och organisationer som inte bör få stöd från det allmänna. Vad gäller kommunal bidragsgivning uttrycker regeringen i propositionen (s. 69):

> Demokrativillkorsutredningen har inte haft i uppdrag att föreslå ett demokrativillkor för den kommunala bidragsgivningen. Utredningen har dock ansett att det finns skäl för kommuner och regioner att verka för att tydliga och likalydande demokrativillkor ställs i den kommunala bidragsgivningen gällande såväl demokratisk uppbyggnad som organisationens verksamhet. Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska utarbeta en strategi för att säkerställa att verksamheter eller åtgärder som riskerar att stödja radikalisering, våldsbejakande extremism eller terrorism inte ska få statliga eller kommunala medel (bet. 2016/17:KU23 punkt 5, rskr. 2016/17:294). Regeringen förväntar sig att de demokrativillkor som föreslås för den statliga bidragsgivningen kommer att vara normerande även för kommuners och regioners bidragsgivning. Om det visar sig att så inte blir fallet, kan det bli aktuellt för regeringen att återkomma i frågan.

Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) har enligt regleringsbrev för 2020–2024, utifrån vad som framkommit under den fortlöpande dialogen med de bidragsberättigade trossamfunden om förutsättningarna för stödet, särskilt redovisat hur de bidragsberättigade trossamfunden arbetar för att bidra till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på. SST ska enligt regleringsbrev för 2025 inkomma med motsvarande redovisning.

MUCF har enligt regleringsbrev för 2021, 2023 och 2024 redovisat hur myndigheten säkerställer att de statsbidrag som den utbetalar går till verksamheter som uppfyller demokrativillkoren i statsbidragsförordningarna. Efter förslag i budgetpropositionen

för 2025 förstärktes MUCF:s förvaltningsanslag med fyra miljoner kronor för myndighetens arbete med att vara ett stöd för bidragsgivande aktörer och civilsamhällesaktörer i bidragsgivningen (prop. 2024/25:1 utg.omr. 17 avsnitt 16.5 s. 162, bet. 2024/25:KrU1, rskr. 2024/25:82). MUCF ska enligt regleringsbrev för 2025 redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att stödja bidragsgivande aktörer och civilsamhällesaktörer i bidragsgivningen. Myndigheten ska vidare lämna en analys av hur bidragsgivande aktörer har tillämpat det nya demokrativillkoret och bestämmelser för att motverka felaktiga utbetalningar samt redogöra för eventuella behov av ytterligare åtgärder för att stärka regelverk inom bidragsgivningen och för att säkerställa att demokrativillkoret efterlevs och felaktiga utbetalningar motverkas.

Den 3 oktober 2024 beslutade regeringen förordningen (2024:699) om vissa fördjupade granskningar som utförs av Brottsförebyggande rådet samt ändringar i förordningen (2016:1201) med instruktion för Brottsförebyggande rådet och offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641). Den nya regleringen innebär bl.a. att Center mot våldsbejakande extremism ska vara kontaktpunkt för myndigheter och andra beslutsorgan som inom ramen för sina respektive myndighetsuppdrag fördelar offentliga medel eller på annat sätt granskar offentligt finansierade verksamheter. Inom ramen för uppgiften som kontaktpunkt ska centrumet, i fall som regleras särskilt, bistå med fördjupade granskningar av verksamheter som kan antas ha kopplingar till våldsbejakande extremism eller andra antidemokratiska miljöer. Även kommunala myndigheter som fördelar offentliga medel ges möjlighet att vända sig till centrumet. Den nya förordningen och förordningsändringarna trädde i kraft den 1 mars 2025.

I propositionen Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor (prop. 2023/24:119) gör regeringen bedömningen att ett likalydande demokrativillkor som det som föreslås för stöd ur Allmänna arvsfonden bör gälla för övrig statlig bidragsgivning som riktar sig till civilsamhället. I Regeringskansliet pågår utifrån denna bedömning en översyn av de omkring 70 statsbidragsförordningar för bidrag som riktar sig till civilsamhället. Hittills har ändringar förts in och beslutats i omkring 25 förordningar. Att ändringarna ännu inte förts in i alla förordningar riskerar att skapa en otydlighet för såväl civilsamhället som för de myndigheter som hanterar förordningarna, detta arbete är därför av stor vikt.

Regeringen har beslutat om flera uppdrag till Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen om att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i olika avseenden (Ju2019/02027, Ju2021/03331, Ju2022/01537, Ju2024/00195). Sedan den 1 oktober 2022 har Polismyndigheten det nationella samordnande ansvaret för det myndighetsgemensamma arbetet med avhopparverksamhet (Ju2022/01537, Ju2022/01578).

I oktober 2024 gav regeringen samma myndigheter i uppdrag att bl.a. öka fokus på barn och unga i arbetet samt analysera och lämna förslag i ett antal angelägna frågor (Ju2024/00195 m.fl.). Regeringen har därefter, den 21 augusti 2025, beslutat ett uppdrag till Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse om att tillhandahålla ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare från organiserad brottslighet (Ju2025/01696). Länsstyrelserna ska enligt uppdraget stödja den lokala nivån och bidra till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet. I uppdraget ingår även att Polismyndigheten ska inrätta en nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet samt att Socialstyrelsen ska verka för att stödet till avhoppare utvecklas utifrån avhoppares vårdbehov och stödja kommuners arbete med boendeinsatser till avhoppare. I myndigheternas uppdrag ingår att löpande integrera resultaten av utvecklingsarbetet i sina ordinarie verksamheter.

Det har från och med 2025 avsatts 12 miljoner kronor årligen till länsstyrelserna i permanenta medel för att stödja den lokala nivån och bidra till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet (prop. 2024/25:1).

Den 28 maj 2025 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om förtydligat ansvar för stöd till avhoppare och förstärkt kontroll av externa aktörer som bedriver avhopparverksamhet (dir. 2025:53). Syftet är att säkerställa att avhoppare får stöd och insatser som är ändamålsenliga och av god kvalitet samt att förhindra att offentliga medel går till oseriösa och kriminella aktörer. I uppdraget ingår bl.a. även att analysera och ta ställning till om insatsen skyddat boende bör regleras särskilt för målgruppen avhoppare. Uppdraget ska redovisas senast den 6 november 2026. Sammantaget har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att skapa förutsättningar för ett effektivt och likvärdigt stöd till avhoppare där det behövs i landet.

Regeringen avser att fortsätta genomföra insatser mot våldsbejakande extremism med utgångspunkt i Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera (skr. 2023/24:56), och anser mot bakgrund av genomförda och redovisade åtgärder att de tre tillkännagivandena är tillgodosedda och slutbehandlade.

10.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Andelen röstande minskade i Europaparlamentsvalet 2024 jämfört med 2019 års val. Valdeltagandet följer i princip samma mönster som vid tidigare val.

Regeringen bedömer att de insatser som görs för ett högt och jämlikt valdeltagande är viktiga för att både upprätthålla och stärka intresset för och kunskapen om den demokratiska valprocessen. Intresset för skolor att delta i skolval ökar vilket är positivt och indikerar ett ökat intresse bland unga för samhällsfrågor och politik.

Undersökningar som visar trender i befolkningens deltagande och delaktighet i demokratin är viktiga verktyg för att följa utvecklingen över tid. Befolkningens upplevda möjlighet att påverka politiska beslut följer en uppåtgående trend sett över tid och de insatser som regeringen tillsammans med andra aktörer gör för att främja deltagande och medborgerligt engagemang i demokratiska processer bedöms ha varit ändamålsenliga.

Hågkomstresor har bidragit till att elever och skolpersonal får genomgå utbildningsinsatser och besöka Förintelsens minnesplatser i syfte att nå fördjupad kunskap om Förintelsen, de mekanismer som ledde fram till den och den nazistiska regimens förbrytelser mot judar, romer och andra grupper. Dessa kunskaper är viktiga, när antisemitismen åter ökar i vår samtid.

Regeringen bedömer att de insatser som genomförts för att värna det demokratiska samtalet mot hot och hat har bidragit till att uppfylla målen på området men att det krävs fortsatt arbete för att målet ska uppnås. Redovisningar visar att utsattheten för både förtroendevalda och journalister fortsatt är hög. Kunskapshöjande, stödjande och förebyggande insatser bidrar till att stärka kunskapen om omfattningen och konsekvenser av hot, hat och trakasserier som riktas mot förtroendevalda och journalister. Detta bidrar i sin tur till att stärka motståndskraften och tilliten till demokratin som styrelseskick.

10.5 Politikens inriktning

10.5.1 Allmänna val 2026

Val till riksdagen, region- och kommunfullmäktige kommer äga rum den 13 september 2026. Regeringen föreslår att Valmyndigheten, länsstyrelserna och kommunerna tillförs medel för genomförande av de allmänna valen 2026.

10.5.2 Insatser för ett högt och jämlikt valdeltagande

Ett högt valdeltagande är av stor betydelse för det demokratiska systemets legitimitet och den politiska jämlikheten. Regeringen avser därför att genomföra valdeltagande-insatser för att främja valdeltagandet i de allmänna valen 2026. Dessa insatser syftar till att öka intresset och höja kunskapen om demokratiska processer och då särskilt de allmänna valens betydelse. Insatserna riktas främst till grupper med traditionellt sett lägre valdeltagande såsom unga, utrikes födda, personer med funktionsnedsättning, unga personer med låg utbildning samt boende i områden där utanförskapet är stort. Regeringen föreslår bl.a. att Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor tillförs medel för att genomföra skolval i samband med de allmänna valen 2026. Skolvalen ger elever praktisk erfarenhet av röstningsprocessen och ger skolorna tillfälle att diskutera demokratiska system och principer med elever. Därutöver föreslår regeringen att riksdagspartierna tillförs medel för särskilda informationsinsatser inför de allmänna valen. Dessa medel ger partierna ökade möjligheter att nå ut till väljarna, särskilt till grupper med traditionellt sett lägre valdeltagande. Regeringen avser också att ge Statistiska centralbyrån i uppdrag att utföra en studie om valdeltagandets utveckling bland olika väljargrupper och att Myndigheten för tillgängliga medier får i uppgift att driva webbplatsen Alla väljare med lättlästa nyheter och information om politik.

10.5.3 Hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser

Sverige har i samband med Malmö internationella forum för hågkomst av Förintelsen och bekämpande av antisemitism och inom International Holocaust Remembrance Alliance åtagit sig att bevara och föra vidare minnet av Förintelsen samt främja utbildning för att förebygga antisemitism och rasism. Hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser kan bidra till att ge elever och skolpersonal ökad förståelse för anti-semitism, antiziganism och andra former av rasism och intolerans både historiskt och idag. Det är angeläget att fler får ta del av hågkomstresorna och att statens stöd på området präglas av långsiktighet. Regeringen föreslår därför att den pågående satsningen förstärks och att medlen för ändamålet permanentas.

10.6 Mål för politiken för mänskliga rättigheter

Målet för politiken för mänskliga rättigheter är att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter (prop. 2015/16:1 utg.omr. 1, bet. 2015/16:KU1, rskr. 2015/16:62). Målet är sektorsövergripande och ska genomsyra all politik.

10.7 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Sverige har åtagit sig att respektera och skydda de mänskliga rättigheterna både genom nationell lagstiftning och genom internationella överenskommelser. Generellt sett rankas Sverige högt i olika internationella mätningar när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna. Enligt den oberoende organisationen Freedom House har

Sverige 99 av totalt 100 poäng i den globala rankingen. Olika rapporter och internationella granskningar påvisar dock behovet av kontinuerligt arbete för att nå målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Bedömningen av utvecklingen och redovisningen av resultat av arbetet med att uppnå målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter görs utifrån strukturen i strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) enligt nedan:

– ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna
– ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet
– ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet.

Resultatet redovisas utifrån bedömning av

– synpunkter och rekommendationer som Sverige får i internationella granskningar
– uppdragsredovisningar och utredningsbetänkanden
– Institutet för mänskliga rättigheters årsrapport
– andra rapporter och initiativ.

Dessa utgör viktiga underlag i arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

10.8 Resultatredovisning

Resultaten redovisas med utgångspunkt i beslutade propositioner, kommittédirektiv, uppdrag och andra insatser. Redovisning sker också i förhållande till de 12,5 miljoner kronor som 2024 fanns på anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för insatser för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Resultaten redovisas ibland kortfattat med en hänvisning till ett annat politikområde för närmare detaljer.

10.8.1 Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan

Synpunkter och rekommendationer från internationella granskningsorgan är inte juridiskt bindande men ger en vägledning i arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Som en del av granskningen av Sverige i FN:s allmänna ländergranskning, Universal Periodic Review (UPR) lämnade Sverige den 27 januari 2025 in en nationell rapport till Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Rapporten beskriver situationen för mänskliga rättigheter i Sverige på ett stort antal områden och följer upp de rekommendationer Sverige accepterade vid förra granskningen i UPR som skedde 2020. Rapporten följdes av en granskning den 5 maj 2025. Sverige fick vid granskningen totalt 315 rekommendationer av 101 stater och accepterade 203 av dessa.

Europarådets kommission mot rasism och intolerans (ECRI) publicerade en rapport om Sverige den 17 juni 2025 inom ramen för sin övervakning av situationen i medlemsländerna. I rapporten lämnades ett flertal rekommendationer inom främst följande områden: likabehandlingsorgan, utbildning, migration, hbtqi-jämlikhet, hatretorik, hatmotiverat våld, rasprofilering och diskrimineringsfall.

FN:s specialrapportör för sanning, rättvisa, gottgörelse och garantier för icke-upprepning presenterade sin rapport den 10 september 2024 för FN:s råd för mänskliga rättigheter. I rapporten lämnades ett flertal rekommendationer som bl.a. rör Sanningskommissionen för det samiska folket och Sannings- och försoningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset och implementering av kommissionernas förslag.

10.8.2 Ett starkt rättsligt och institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna

Stärkt rättsligt skydd

Arbetet med att bryta isolering för intagna barn i häkte har varit högt prioriterat för Kriminalvården och myndigheten noterar en viss positiv utveckling under 2024. Detta ökade fokus på barnens rätt till minst fyra timmars isoleringsbrytande åtgärder varje dag har samtidigt inneburit att andra klientgrupper i vissa fall fått mindre tid i gemensamhet. Regeringen har beslutat om en ny förordning (2023:797) med instruktion för Kriminalvården där det nu framgår att häktesorganisationen ska vara utformad så att den tillgodoser intagnas rättigheter och olika behov av sysselsättning. Förordningen trädde i kraft den 1 januari 2024.

Den 24 april 2025 beslutade regeringen om propositionen Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (prop. 2024/25:165). I syfte att stärka skyddet för demokratin föreslår regeringen i propositionen att det ska bli svårare att ändra grundlag. Det handlar bl.a. om att kvorumregler ska gälla vid samtliga beslut om grundlagsändringar och att ett krav på kvalificerad majoritet ska gälla när riksdagen slutligt antar en grundlagsändring. Vidare föreslås att förslag till grundlag om grundläggande fri- och rättigheter ska omfattas av Lagrådets granskningsområde. I syfte att skapa ett stärkt långsiktigt skydd för domstolarnas och domarnas oberoende föreslår regeringen att frågor om domstolar och domare i större utsträckning regleras på grundlags- och lagnivå. Regeringen föreslår också att det i regeringsformens första kapitel införs en bestämmelse om att rättskipningen utövas av oberoende domstolar. Det föreslås även ändringar i regeringsformen som syftar till att minska risken för politisk styrning av den centrala domstolsadministrationen, bl.a. genom att den myndighet som ansvarar för administrationen av domstolarna ska ledas av en styrelse där en majoritet av ledamöterna är domare. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2027.

Protokoll nr 16 till den europeiska konventionen den 4 november 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (tilläggsprotokoll 16 till Europakonventionen) innebär en möjlighet för konventionsstaterna att låta de högsta domstolarna få begära rådgivande yttranden från Europadomstolen i principiella frågor som rör tolkningen eller tillämpningen av de mänskliga fri- och rättigheterna såsom de definieras i Europakonventionen och dess tillhörande protokoll. För att förbättra Sveriges förutsättningar att upprätthålla skyddet för mänskliga rättigheter beslutade regeringen i juni 2024 propositionen Tilläggsprotokoll 16 till Europakonventionen – en möjlighet för de högsta domstolarna att begära rådgivande yttrande från Europadomstolen (prop. 2023/24:161). I propositionen föreslogs bl.a. att riksdagen godkänner tilläggsprotokoll 16 och antar vissa ändringar i lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Efter riksdagens godkännande ratificerade Sverige tilläggsprotokollet i december 2024. Lagändringarna trädde i kraft den 1 april 2025. Genom ändringarna gäller tilläggsprotokollet som svensk lag samtidigt som en ny lag om rådgivande yttrande från Europadomstolen har införts. Den nya lagen innebär att Arbetsdomstolen, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen, Mark- och miljööverdomstolen och Migrationsöverdomstolen

samt Svea hovrätt i hyresmål fått rätt att begära rådgivande yttranden från Europadomstolen.

2023 års fri- och rättighetskommitté har överlämnat betänkandet Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2). I betänkandet föreslår kommittén bl.a. att en rätt till abort och en rätt till domstolsprövning ska skyddas i grundlag, genom ändringar i 2 kap. regeringsformen. Kommitténs betänkande har remitterats. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet.

Stärkt institutionellt skydd av de mänskliga rättigheterna

Institutet för mänskliga rättigheter (IMR) ska i enlighet med lagen (2021:642) om Institutet för mänskliga rättigheter bl.a. följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige. Institutet ska även fullgöra de uppgifter som en oberoende nationell mekanism har enligt artikel 33.2 i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Den 31 mars 2025 överlämnade Institutet för mänskliga rättigheter sin årsrapport i enlighet med nämnda lag (A2025/00381). Av årsrapporten framgår bl.a. myndighetens iakttagelser och rekommendationer gällande situationen för mänskliga rättigheter i Sverige. I rapporten gör IMR bedömningen att kunskaper om vad de mänskliga rättigheterna innebär i praktiken brister hos både allmänheten och aktörer som har skyldighet att upprätthålla mänskliga rättigheter på olika sätt. IMR pekar i sin rapport vidare på utmaningar inom vissa områden t.ex. när det gäller rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Utifrån ett rättighetsperspektiv redogör IMR vidare för synpunkter på ett stort antal lagförslag som regeringen lagt fram. Rapporten innehåller också en temadel med fokus på äldre personers rättigheter och ett antal rekommendationer gällande äldre personers rättigheter.

10.8.3 Ett samordnat och systematiskt arbete med mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet

Insatser för att höja kunskapen om mänskliga rättigheter

Av Forum för levande historias rapport om arbetet med att genomföra kunskapshöjande insatser om olika former av rasism framgår att genomförda utbildningsinsatser har bidragit till att öka kunskapen om rasism hos skolpersonal och andra yrkesverksamma. Myndigheten bedömer vidare att både utbildningsinsatser och nya stödmaterial har gett de nämnda målgrupperna konkreta verktyg för att både identifiera och motverka rasism (utg.omr. 13 avsnitt 4).

Uppsala universitet har ett fortsatt uppdrag att bedriva uppdragsutbildning om mänskliga rättigheter för statligt anställda (Ku2017/00254, Ku2017/00961, Ku2021/02357). Sedan juni 2021 har Uppsala universitet även i uppdrag att vända sig till berörd personal i kommuner och regioner med utbildningsinsatserna (Ku2021/01552 [delvis], Ku2021/01558). I uppdraget ingår för 2024 även att genomföra utbildningsinsatser om barnets rättigheter och att vidta åtgärder för att fler i målgruppen ska nås av utbildningsinsatserna. Av universitetets utvärdering av insatserna framgår bl.a. att utbildningarna har hög relevans för deltagarnas yrkesutövning. När det gäller de verksamhetsanpassade utbildningsinsatserna är deltagandet högt och möjligheten att arbeta med verksamhetsnära exempel uppskattas särskilt av deltagarna (A2025/00233). I rapporten gör Uppsala universitet också bedömningen att det finns ett fortsatt stort behov av kompetenshöjande insatser inom mänskliga rättigheter.

Av Folkhälsomyndighetens redovisning av uppdraget att samordna och ge stöd till de hbtqi-strategiska myndigheterna framgår att arbetet har stärkts under perioden 2021–

2024 hos flertalet myndigheter. Dialogen med det civila samhället har under perioden bidragit positivt till myndigheternas arbete liksom det myndighetsnätverk för hbtqi-frågor som Folkhälsomyndigheten sammankallar för dialog och erfarenhetsutbyte mellan de hbtqi-strategiska myndigheterna (utg.omr. 13 avsnitt 4).

I Folkhälsomyndighetens redovisning av uppdraget att sammanställa kunskapsläget när det gäller jämlika förutsättningar till hälsa samt livsvillkor för hbtqi-personer indikerar resultatet att hbtqi-personer har sämre hälsa, livsvillkor och levnadsvanor jämfört med övrig befolkning. Hbtqi-personer utgör en heterogen grupp och den kunskap som finns om hbtqi-personers hälsa, livsvillkor och levnadsvanor är inte generaliserbar för gruppen som helhet (utg.omr. 13 avsnitt 4).

I skrivelse 2024/25:9 redovisade regeringen sin bedömning av de iakttagelser och slutsatser samt rekommendationer som Riksrevisionen lämnat i sin granskningsrapport Statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen – höga ambitioner men otillräckligt genomförande (RiR 2024:5). Regeringen delar i huvudsak Riksrevisionens övergripande slutsats om att statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen inte har varit tillräckligt effektiva dvs. att insatserna för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen har skapat förutsättningar för genomförandet av barnkonventionen men att den i vissa avseenden inte har nått full effektivitet. I skrivelsen lyftes även ett antal åtgärder som regeringen tagit vidare. Bland annat har Barnombudsmannen fått i uppdrag att kartlägga och analysera vilka behov offentliga aktörer har av ytterligare vägledning för tolkning och tillämpning av barnkonventionen. Vidare har Statskontoret fått i uppdrag att följa upp regeringens strategiska arbete som genomförts med anledning av Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige och ge förslag på en mer effektiv styrning av barnrättspolitiken på statlig, regional och kommunal nivå (S2025/00065) (utg.omr. 9 avsnitt 7).

Riksrevisionen har även lämnat granskningsrapporten Från vision till verklighet – sektorsansvaret i funktionshinderspolitiken (RiR 2024:22). I skrivelse 2024/25:147 anger regeringen att rapporten utgör ett viktigt bidrag i regeringens fortlöpande arbete för att Sverige ska uppfylla de åtaganden som ratificeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning innebär (utg.omr. 9 avsnitt 5).

Integrering av mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet

Av Forum för levande historias redovisning av arbetet med att genomföra fortbildningsinsatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag riktade till olika yrkesgrupper inom offentlig sektor framgår att insatserna under året exempelvis riktats mot socialarbetare, kommunanställda och yrkesgrupper som når barn och unga utanför skolan. Dessa fortbildningsinsatser har fokuserats på metodologiska aspekter av arbetet mot rasism. Forum för levande historias bedömning är att detta har bidragit till att kursdeltagarna har fått bättre förmåga att integrera arbetet mot rasism, andra former av fientlighet och hatbrott i sitt arbete (utg.omr. 13 avsnitt 4).

Av Forum för levande historias redovisning av uppdraget att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott framgår att medlemmarna i det statliga myndighetsnätverket mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott under året har fått tillgång till fortbildning, omvärldsbevakning och träffar för utbyte av erfarenheter. Utvärderingar visar att nätverket stärker de deltagande myndigheternas samverkan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott (utg.omr. 13 avsnitt 4).

Länsstyrelserna har redovisat uppdraget att stödja kommuner och regioner i deras arbete med mänskliga rättigheter (Fi2023/00435 m.fl.). Stödet har bl.a. innefattat att

sprida kunskap och metoder inom området och att främja erfarenhetsutbyte. I uppdraget ingick även att redogöra för hur arbetet mot olika former av rasism, däribland antisemitism, kan inkluderas i arbetet. Av länsstyrelsernas uppdragsredovisning (A2025/00259) framgår att länsstyrelserna under 2024 har arbetat med att stärka befintliga interna strukturer för samverkan och även i större utsträckning arbetat för att samordna sig internt mellan olika uppdrag. Syftet med samordningen är att underlätta för kommuner och regioner att ta emot och implementera stödinsatser som länsstyrelserna bidrar med. Av redovisningen framgår att aktivitetsnivån i kommunernas arbete har varierat i omfattning. Av rapporten framgår vidare att de insatser som genomförts under året har haft goda effekter i form av bl.a. fördjupad samverkan, ökad kunskap och ett stärkt rättighetsperspektiv för både länsstyrelserna och kommuner och regioner. Att kontinuerligt arbeta med lägesbilder är ett sätt att följa upp statusen för olika rättighetsfrågor.

Samtliga länsstyrelser har genomfört en kartläggning av kommuners och regioners förutsättningar och behov av stöd i arbetet mot rasism i sina län. Svarsfrekvensen för kommuner var 57,6 procent (167 av 290 kommuner) och för regioner 90,5 procent (19 av 21 regioner). Av kartläggningen framgår att kommuner och regioner har olika förutsättningar baserat på t.ex. geografiskt läge, demografi, näringsliv och infrastruktur. De olika förutsättningarna medför olika utmaningar i arbetet med att förebygga och motverka rasism.

10.8.4 Ett starkt stöd för arbete med mänskliga rättigheter inom det civila samhället och inom näringslivet

Dialog med det civila samhället om hur Sverige följer internationella konventioner

Inför rapportering till och dialogmöten med internationella granskningsorgan hålls regelmässigt sakråd med civilsamhällesorganisationer. Barnrättsdelegationen, som är ett forum för dialog mellan regeringen och civilsamhällesorganisationer i Sverige där även ungdomsorganisationer ingår, bidrar med fördjupad kunskap, erfarenheter och perspektiv i olika frågor som rör barnets rättigheter och barnkonventionen. Regeringen har även ett samordningsorgan för funktionshinderspolitiken, Funktionshindersdelegationen, som är ett forum för överläggningar och ömsesidig information om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Under 2025 hölls bl.a. ett sakråd med civilsamhället inför dialog med rasdiskrimineringskommittén (CERD) och om handlingsplanen mot rasism och hatbrott. Även Institutet för mänskliga rättigheter och Forum för levande historia deltog i mötet.

I 2025 års högnivåmöte i Commission on the Status of Women (CSW69), även kallat FN:s kvinnokommission, ingick företrädare från 10 civilsamhällesorganisationer i den svenska delegationen. Fokus för CSW69 var en femårsöversyn och utvärdering av Pekingplattformen.

Inför granskningen av Sverige i FN:s allmänna ländergranskning hölls två samråd med civilsamhället, där även Institutet för mänskliga rättigheter samt Barnombudsmannen deltog. Ett tredje samråd med civilsamhället hölls efter granskningstillfället, inför beslut om vilka rekommendationer från granskningen som skulle accepteras.

Handlingsplan för företagande och mänskliga rättigheter

Genomförandet av handlingsplanen för företagande och mänskliga rättigheter har fortsatt med informations- och kompetenshöjande insatser, bl.a. genom möten och aktiviteter med representanter för näringslivsorganisationer, företag och civilsamhället

liksom berörda myndigheter och svenska ambassader. Det har också vidtagits åtgärder för att stärka den svenska nationella kontaktpunkten (NKP) för OECD:s riktlinjer för multinationella företag i enlighet med rekommendationer från OECD:s arbetsgrupp för ansvarsfullt företagande genom en frivillig granskning av NKP i december 2021. NKP har fortsatt haft regelbundna möten med civilsamhälle och akademi samt har ökat tillgängligheten på information och vägledningar.

Business Sweden (Sveriges export- och investeringsråd) har under 2024 fortsatt arbetet med att etablera Team Sweden-regionala hållbarhetscentra för att stärka stödet till företag på svåra marknader, som bl.a. inkluderar företagande och mänskliga rättigheter. Sida har bidragit till måluppfyllelsen och genomförandet i utvecklingssamarbetet, t.ex. genom att stödja partnerländer i Afrika och Asien att genomföra och följa FN:s vägledande principer för företagande och mänskliga rättigheter.

10.9 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter går framåt. Institutet för mänskliga rättigheter bidrar till det systematiska arbetet med mänskliga rättigheter bl.a. genom att institutet utifrån ett helhetsperspektiv kan följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas. Regeringen bedömer att institutet har en central roll för att uppfylla målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter.

Insatser som har vidtagits inom ramen för strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter och insatser inom andra politikområden har bidragit till ökade kunskaper om mänskliga rättigheter och fortsatt integrering av mänskliga rättigheter inom offentlig verksamhet. Myndighetsrapporter och internationella granskningar utgör viktiga underlag i regeringens fortlöpande arbete med att ytterligare stärka efterlevnaden av de mänskliga rättigheterna och säkerställa att Sverige lever upp till sina internationella åtaganden.

10.10 Politikens inriktning

Arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter är ständigt pågående och ska genomsyra olika politikområden. Den oroande utvecklingen globalt ställer krav på robusta strukturer för att skydda de mänskliga rättigheterna. Generellt sett rankas Sverige högt i olika internationella mätningar när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna.

Det långsiktiga och strukturerade arbetet i enlighet med strategin för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (skr. 2016/17:29) ska bidra till att uppfylla målet om att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Sedan strategin beslutades har regeringen vidtagit ett flertal åtgärder för att bidra till uppfyllelse av målet, men mer arbete återstår.

En strategi ska vara långsiktig och relevant. Den ska följas upp och utvärderas för att anpassas till ändrade förutsättningar och för att säkerställa att den fortsätter att vara aktuell och ändamålsenlig. Institutet för mänskliga rättigheter rekommenderar regeringen, i sin Årsrapport 2024, att följa upp och utvärdera den nationella strategin för mänskliga rättigheter i dess helhet. Regeringen har gett Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera regeringens strategi för det nationella arbetet med mänskliga rättigheter (A2025/00856).

Det är viktigt att det samordnade och systematiska arbetet för mänskliga rättigheter fortsätter inom såväl den offentliga sektorn som inom näringslivet. Det civila samhället kan spela en viktig roll i att öka kunskapen och medvetenheten om mänskliga rättigheter. De rapporter som tas fram, av både internationella och nationella aktörer, och som regeringen har tagit del av visar att arbetet med mänskliga rättigheter har stärkts i vissa delar men att fortsatta och långsiktiga insatser behövs. Institutet för mänskliga rättigheter spelar en central roll i arbetet genom att utifrån ett helhetsperspektiv följa, undersöka och rapportera om hur de mänskliga rättigheterna respekteras och förverkligas i Sverige.

10.11 Budgetförslag

10.11.1 6:1 Allmänna val och demokrati

Tabell 10.2 Anslagsutveckling 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

2024	Utfall	735 053	Anslagssparande	5 987
2025	Anslag	200 640[1]	Utgiftsprognos	199 242
2026	**Förslag**	**921 940**		
2027	Beräknat	189 840		
2028	Beräknat	189 840		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för val, åtgärder för att främja, förankra och försvara demokratin samt åtgärder för främjande av de mänskliga rättigheterna på nationell nivå. Anslaget får användas för administrationskostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:1 Allmänna val och demokrati

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**198 640**	**198 640**	**198 640**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	713 300	-18 800	-18 800
varav BP26	*701 000*	*8 000*	*8 000*
– Genomförande av allmänna val 2026	*674 000*		
– Hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser	*2 000*	*8 000*	*8 000*
– Valdeltagarinsatser inför allmänna valen 2026	*25 000*		
Överföring till/från andra anslag	10 000	10 000	10 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**921 940**	**189 840**	**189 840**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 674 000 000 kronor för 2026 för kostnader för genomförande av allmänna val. Av dessa medel avser 77 000 000 kronor länsstyrelsernas kostnader och 330 000 000 kronor kommunernas kostnader för genomförande av allmänna val 2026.

Vidare ökas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026 för att stärka förutsättningarna för hågkomstresor till Förintelsens minnesplatser. Från och med 2027 beräknas anslaget ökas med 8 000 000 kronor för samma ändamål.

Anslaget ökas också med 25 000 000 kronor för 2026 för valdeltagarinsatser i syfte att stimulera ett högt och mer jämlikt valdeltagande.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 22 300 000 kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 921 940 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 189 840 000 kronor respektive 189 840 000 kronor.

10.11.2 6:2 Justitiekanslern

Tabell 10.4 Anslagsutveckling 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

2024	Utfall	139 109	Anslagssparande	16 641
2025	Anslag	95 967[1]	Utgiftsprognos	95 051
2026	**Förslag**	**101 298**		
2027	Beräknat	102 359[2]		
2028	Beräknat	104 033[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 101 299 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 101 298 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Justitiekanslerns förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:2 Justitiekanslern

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**95 967**	**95 967**	**95 967**
Pris- och löneomräkning[2]	2 027	3 053	4 673
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 304	3 339	3 393
varav BP26[3]	*28 500*	*28 500*	*28 500*
– Fortsatta tvistkostnader	*23 000*	*23 000*	*23 000*
– Förstärkning	*2 500*	*2 500*	*2 500*
– Ersättningsregler med brottsoffret i fokus	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**101 298**	**102 359**	**104 033**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För uppdraget att bevaka statens rätt med anledning av en underrättelse om tvist i enlighet med Sveriges bilaterala investeringsskyddsavtal med Kina (I2021/00036) ökas

anslaget med 23 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att stärka myndighetens förmåga att hantera den fortsatt ökade mängden och komplicerade rättegångar där Justitiekanslern företräder staten ökas anslaget med 2 500 000 kronor fr.o.m. 2026.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag om utvidgade möjligheter till jämkning av frihetsberövandeersättning ökas anslaget med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:12 *Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet minskas med 3 750 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 101 298 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Justitiekanslern* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 102 359 000 kronor respektive 104 033 000 kronor.

10.11.3 6:3 Integritetsskyddsmyndigheten

Tabell 10.6 Anslagsutveckling 6:3 Integritetsskyddsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	179 876	Anslagssparande	10 283
2025	Anslag	225 119[1]	Utgiftsprognos	220 484
2026	**Förslag**	**226 336**		
2027	Beräknat	235 921[2]		
2028	Beräknat	242 475[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 232 243 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 234 173 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Integritetsskyddsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:3 Integritetsskyddsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**219 119**	**219 119**	**219 119**
Pris- och löneomräkning[2]	4 217	7 754	12 134
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 000	9 048	11 222
varav BP26[3]	*3 000*	*9 000*	*11 000*
– Användning av AI för ansiktsigenkänning i realtid		*3 000*	*3 000*
– AI-verkstad för offentlig förvaltning	*3 000*	*6 000*	*8 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**226 336**	**235 921**	**242 475**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag som gör det möjligt att använda AI-system för ansiktsigenkänning och annan biometrisk fjärridentifiering i

realtid på allmän plats för brottsbekämpande ändamål (Ds 2025:7) beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För att myndigheten ska fortsätta utveckla sin regulatoriska sandlåda för AI ökas anslaget med 3 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 226 336 000 kronor anvisas under anslaget 6:3 *Integritetsskyddsmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 235 921 000 kronor respektive 242 475 000 kronor.

10.11.4 6:4 Valmyndigheten

Tabell 10.8 Anslagsutveckling 6:4 Valmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	60 957	Anslagssparande	2 253
2025	Anslag	170 715[1]	Utgiftsprognos	165 853
2026	**Förslag**	**173 740**		
2027	Beräknat	177 067[2]		
2028	Beräknat	180 807[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 173 740 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 173 740 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Valmyndighetens verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:4 Valmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**170 715**	**170 715**	**170 715**
Pris- och löneomräkning[2]	3 025	6 352	10 092
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**173 740**	**177 067**	**180 807**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 173 740 000 kronor anvisas under anslaget 6:4 *Valmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 177 067 000 kronor respektive 180 807 000 kronor.

10.11.5 6:5 Stöd till politiska partier

Tabell 10.10 Anslagsutveckling 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

2024	Utfall	167 977	Anslagssparande	1 223
2025	Anslag	169 200[1]	Utgiftsprognos	169 200
2026	**Förslag**	**169 200**		
2027	Beräknat	169 200		
2028	Beräknat	169 200		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till politiska partier. Enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier lämnas stöd till politiskt parti som deltagit i val till riksdagen dels som ett partistöd, dels som ett kanslistöd för ett år i taget räknat fr.o.m. den 15 oktober. Partistödet lämnas som ett mandatbidrag.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**169 200**	**169 200**	**169 200**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**169 200**	**169 200**	**169 200**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 169 200 000 kronor anvisas under anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 169 200 000 kronor respektive 169 200 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 169 200 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

När Riksdagsförvaltningen beslutar om bidrag till politiska partier medför det utgifter året efter budgetåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 6:5 *Stöd till politiska partier* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 169 200 000 kronor 2027.

Tabell 10.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:5 Stöd till politiska partier

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	126 044	125 800	169 200	
Nya ekonomiska åtaganden	125 800	169 200	169 200	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-126 044	-125 800	-169 200	-169 200
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	125 800	169 200	169 200	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**169 200**	**169 200**	**169 200**	

10.11.6 6:6 Institutet för mänskliga rättigheter

Tabell 10.13 Anslagsutveckling 6:6 Institutet för mänskliga rättigheter

Tusental kronor

2024	Utfall	52 868	Anslagssparande	443
2025	Anslag	53 851[1]	Utgiftsprognos	53 916
2026	**Förslag**	**54 840**		
2027	Beräknat	55 644[2]		
2028	Beräknat	56 682[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 54 840 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 54 840 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för mänskliga rättigheters förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.14 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:6 Institutet för mänskliga rättigheter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**53 851**	**53 851**	**53 851**
Pris- och löneomräkning[2]	989	1 793	2 831
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**54 840**	**55 644**	**56 682**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 54 840 000 kronor anvisas under anslaget 6:6 *Institutet för mänskliga rättigheter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 55 644 000 kronor respektive 56 682 000 kronor.

11 Nationella minoriteter

11.1 Mål för området

Målet för politikområdet är att ge skydd för de nationella minoriteterna och stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja de historiska minoritetsspråken så att de hålls levande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 1, bet. 2008/09:KU1, rskr. 2008/09:83).

De nationella minoriteterna i Sverige är judar, romer, samer, sverigefinnar och tornedalingar och de nationella minoritetsspråken är jiddisch, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

Målet ska följas upp inom följande delområden (prop. 2008/09:158, bet. 2008/09:KU23, rskr. 2008/09:272):

- diskriminering och utsatthet
- inflytande och delaktighet
- språk och kulturell identitet.

Regeringens mål för strategin för romsk inkludering är att den rom som fyller 20 år 2032 ska ha lika möjligheter i livet som den som är icke-rom.

Regeringens målsättningar i strategin för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige är följande:

- Det ska finnas god kunskap om judiskt liv i samhället och personer som tillhör den judiska minoriteten ska ha goda möjligheter att lära sig judiska språk.
- Det ska finnas ett levande svensk-judiskt kulturarv och goda möjligheter att ta del av judiskt kulturliv.
- Judar i Sverige ska kunna leva öppet, tryggt och säkert.

11.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom området nationella minoriteter utgår från följande indikatorer och bedömningsgrunder:

- kommuner och regioner som antagit mål och riktlinjer
- informations- och kunskapshöjande insatser
- arbete mot diskriminering och utsatthet
- andelen kommuner som uppger att nationella minoriteter haft inflytande över beslut
- språk- och kulturaktiviteter för och av de nationella minoriteterna
- elever som deltar i modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk
- antalet utbildningar som anordnats i minoritetsspråk eller om minoriteters kultur
- andelen kommuner som uppger att de tillhandahåller äldreomsorg på minoritetsspråk.

11.3 Resultatredovisning

11.3.1 Det övergripande arbetet inom politikområdet

Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget (uppföljningsmyndigheterna) har i uppgift att följa upp tillämpningen av lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen) och publicerar årligen en rapport om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Av årets rapport, Minoritetspolitikens utveckling år 2024 (Ku2025/00458), som fortsättningsvis benämns Uppföljningsrapport 2024, framgår att myndigheterna under åren 2023–2024 har haft särskilt fokus på utvecklingen inom delområdet språk och kulturell identitet samt på de insatser kommuner och regioner genomfört under åren 2023 och 2024. Regeringen gav den 28 maj 2025 Länsstyrelsen i Stockholms län och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) i uppdrag att förbereda och genomföra en flytt av den verksamhet inom minoritetspolitiken som Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för till MUCF. Verksamheten ska vara överförd och inordnad den 1 januari 2026 (dnr. Ku2025/00625, Ku2024/01003). Riksrevisionen har granskat statens främjande av de nationella minoritetsspråken. Riksrevisionens övergripande slutsats är att statens insatser inte är tillräckliga för att nå målet om att hålla de nationella minoritetsspråken levande (dnr Ku2025/00644).

Utvecklingen på kommunal och regional nivå

Enligt minoritetslagen ska kommuner och regioner anta mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete. Av diagram 11.1 framgår att antalet kommuner och regioner som har mål och riktlinjer har ökat sedan 2019. Det finns dock fortsatt kommuner och regioner där det saknas. Det senare gäller särskilt kommuner och regioner som inte ingår i något förvaltningsområde. Kommuner och regioner som ingår i ett förvaltningsområde har särskilda skyldigheter gällande finska, meänkieli och samiska.

Diagram 11.1 Antal kommuner och regioner som antagit mål och riktlinjer för sitt minoritetspolitiska arbete

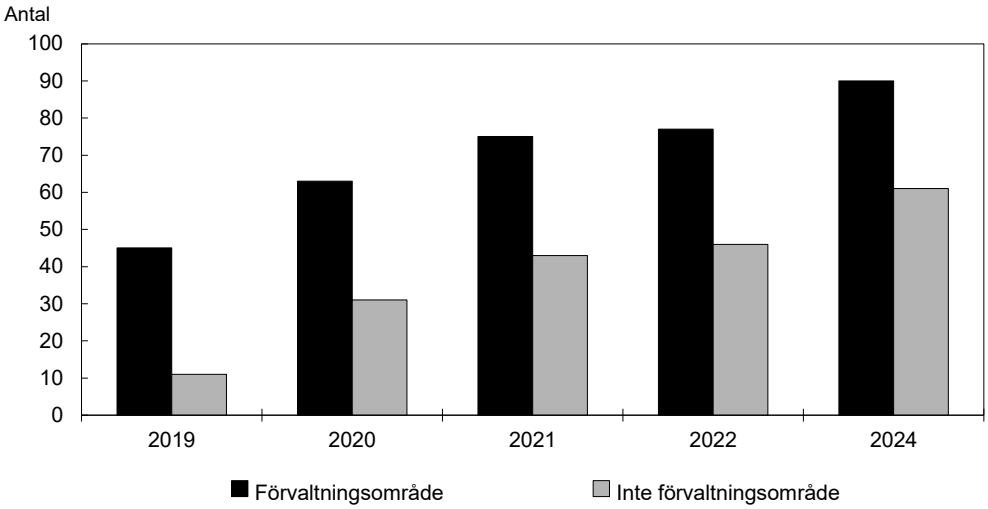

Källa: Uppföljningsrapport 2024, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

Av de 89 kommuner som ingår i förvaltningsområden har 66 under åren 2023 och 2024 kartlagt vilka behov som finns av åtgärder till stöd för användningen av finska, meänkieli och samiska vilket är en ökning från tidigare år. En tredjedel av kommunerna bedömer att servicenivån är otillräcklig inom förskolan och något fler att den är otillräcklig inom äldreomsorgen. Möjligheten att använda finska, meänkieli och samiska i kontakt med regioner och kommuner utanför förvaltningsområden är

mycket begränsad. Sedan den 1 januari 2025 ingår Piteå kommun i förvaltningsområdet för samiska.

Försoningsprocess för tornedalingar, kväner och lantalaiset

Regeringen har genomfört dialoger med företrädare för minoriteten om det fortsatta arbetet med försoningsprocessen och förslagen i slutbetänkandet Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset (SOU 2023:68). Regeringen har fördelat medel till minoritetsorganisationer (Ku2025/00062, Ku2024/00673) och Forum för levande historia har tagit fram en populärversion av slutbetänkandet (Ku2024/00888).

Nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige och andra åtgärder för att stärka judiskt liv

Den 15 maj 2025 beslutade regeringen en nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige (Ku2025/00578). Strategin omfattar perioden 2025–2034 och syftar till att skapa en struktur för det nationella arbetet med att stärka judiskt liv och motverka antisemitism. Strategin utgår bl.a. från betänkandet Ett starkt judiskt liv för framtida generationer Nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige 2025–2034 (SOU 2024:3) och regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott (A2024/01394). Ett antal myndigheter har fått i uppdrag att under 2025 bidra till att uppmärksamma 250-årsjubileet av judiskt liv i Sverige.

Informations- och kunskapshöjande insatser stärker medvetenheten om de nationella minoriteternas rättigheter

Webbutbildningen Grundutbildning i minoritetslagstiftningen har sedan den lanserats 2022 genomförts av 1 359 personer. Webbplatsen minoritet.se är fortsatt det viktigaste navet för informationsspridning och antalet besökare har fortsatt att öka under året.

11.3.2 Diskriminering och utsatthet

I rapporten Antisemitism i Sverige efter den 7 oktober Upplevelser och konsekvenser från Segerstedtinstitutet vid Göteborgs universitet som publicerades i september 2024 framgår att judar i Sverige upplever en växande känsla av otrygghet. Vidare visar en sammanställning från Brottsförebyggande rådet (Brå) ett kraftigt ökat antal anmälda hatbrott med antisemitiska motiv efter Hamas terrorattack mot Israel den 7 oktober 2023. Samtidigt framgår i Uppföljningsrapport 2024 att få kommuner och regioner har ett riktat arbete för att motverka diskriminering och utsatthet. Forum för levande historia har, inom ramen för uppdraget om kunskapshöjande insatser om historiska skeenden som påverkat de nationella minoriteterna i Sverige, bl.a. tagit fram ett digitalt faktamaterial (Ku2025/00159). Arbetet inom regeringens arbetsgrupp för samverkan om förutsättningarna för den judiska minoriteten i Sverige (Samling för judiskt liv) fortsätter. Under 2024 låg arbetsgruppens huvudsakliga fokus på utbildning och säkerhet. Gruppen träffades vid fyra tillfällen och samverkade och förde dialog om förebyggande åtgärder och insatser som stärker förutsättningarna för judiskt liv och förebygger och motverkar antisemitism.

11.3.3 Inflytande och delaktighet

Uppföljningsrapport 2024 visar att andelen förvaltningsmyndigheter som informerar om de nationella minoriteternas rättigheter har ökat något jämfört med 2022, men att stora brister kvarstår. Bland annat är det endast cirka hälften av kommunerna som informerar om nationella minoriteters rättigheter i förskola, grundskola och gymnasieskola. Skillnaderna är fortsatt mycket stora mellan kommuner och regioner som ingår i

förvaltningsområden och de som inte gör det. Av de kommuner och regioner som ingår i förvaltningsområden anger 84 procent att nationella minoriteters inflytande har påverkat verksamhetens inriktning och beslut. För kommuner och regioner utanför förvaltningsområde är motsvarande siffra 5 procent. Som framgår av diagram 11.2 är det främst inom språk och kultur som minoriteterna har haft inflytande på verksamhetens inriktning och beslut.

Diagram 11.2 Andelen kommuner och regioner som uppger att minoriteters inflytande haft påverkan på beslut och inriktning 2024

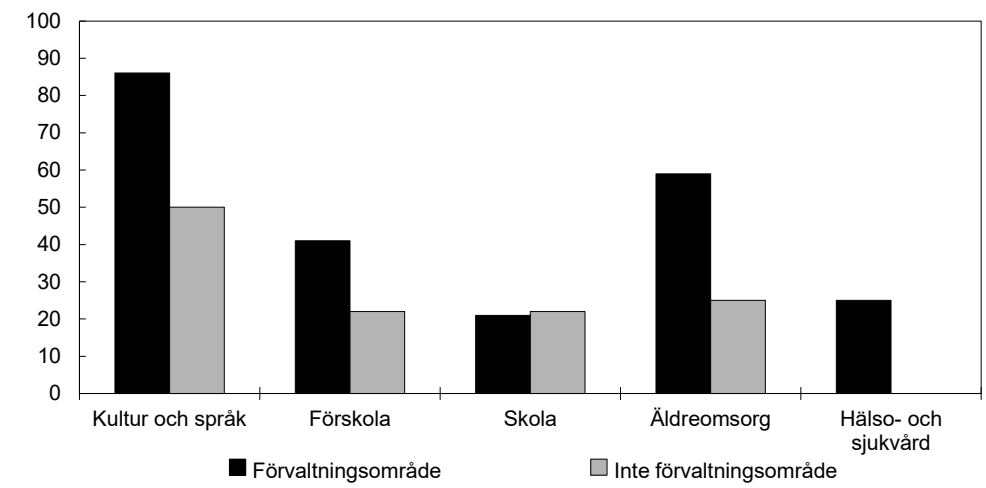

Källa: Uppföljningsrapport 2024, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget.

11.3.4 Språk och kulturell identitet

Handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken avslutades 2024. Inom ramen för handlingsprogrammet har flera uppdrag i syfte att stärka och utveckla arbetet med att främja och bevara de nationella minoritetsspråken genomförts, bl.a. av Folkbildningsrådet, Statens kulturråd, Sametinget, Socialstyrelsen samt några universitet och högskolor. Institutet för språk och folkminnen (Isof) och Sametinget har fortsatt att utveckla språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Isof har inom ramen för det ansvaret även redovisat förslag till indikatorer för finska, jiddisch, meänkieli och romska (Ku2025/00284) för att göra det möjligt att följa minoritetsspråkens utveckling över tid. Sametinget har lämnat motsvarande redovisning för samiska (Ku2025/00531).

Minskning av elever som deltar i modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk

Som framgår av diagram 11.3 ligger andelen elever som deltar i modersmålsundervisning i minoritetsspråken fortsatt på en låg nivå. Mer än hälften av de som är berättigade till modersmålsundervisning väljer att inte delta. I Uppföljningsrapport 2024 framgår att det är strukturella hinder i form av brist på lärare, undermåligt undervisningsmaterial och att undervisningen ges efter skoltid som är de främsta anledningarna till detta.

Diagram 11.3 Antal elever som deltar i modersmålsundervisning på minoritetsspråk samt andelen av berättigade elever som deltar i undervisning i minoritetsspråk i förhållande till andra modersmål

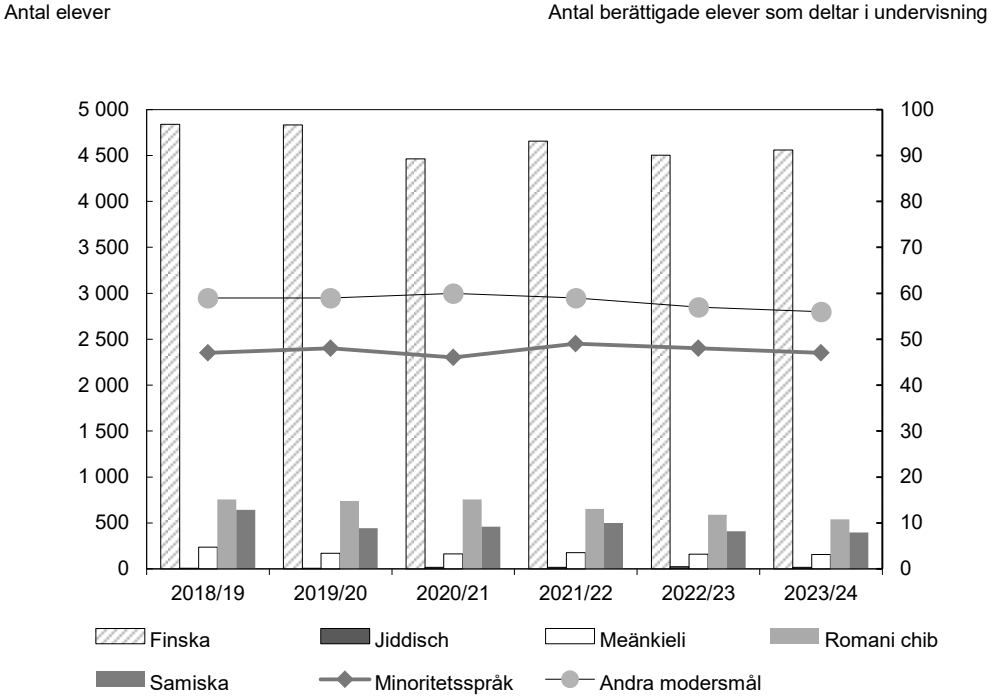

Källa: Uppföljningsrapport 2024, Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget, samt Statens skolverk.

Intresset för att söka högskoleutbildningar på minoritetsspråk och om nationella minoriteters kultur är generellt gott och under våren 2024 var totalt 1 709 studenter antagna till någon utbildning i nationella minoritetsspråk och kulturer på högskolenivå. Som framgår av diagram 11.4 är utbildningar i finska och finsk kultur vanligast förekommande.

Diagram 11.4 Antal högskoleutbildningar som anordnats i minoritetsspråk eller om minoriteters kultur

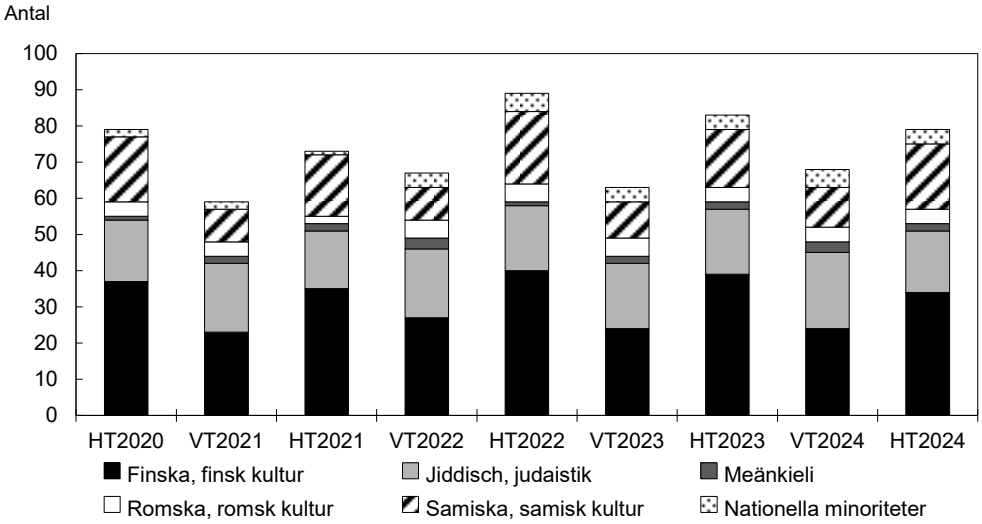

Källa: Universitets- och högskolerådet.

Brist på språkkunnig personal ett hinder i förskolan och äldreomsorgen

Brist på språkkunnig personal utgör ett hinder för kommunerna att tillgodose rätten till förskola och äldreomsorg på nationella minoritetsspråk. I en enkätundersökning som uppföljningsmyndigheterna har genomfört uppger en majoritet av kommunerna

och regionerna som ingår i förvaltningsområde att de informerar om rätten till förskola på finska, meänkieli och samiska. Samtidigt är det flera kommuner som ingår i förvaltningsområde som inte tillhandahåller förskoleverksamhet i enlighet med sina lagstadgade skyldigheter. År 2023 tillhandahöll 74 procent av kommuner i förvaltningsområde äldreomsorg på finska, meänkieli eller samiska. Bland övriga kommuner var andelen 8 procent.

11.3.5 Romsk inkludering

Arbetet med romsk inkludering är enligt Länsstyrelsen i Stockholms län fortfarande lågt prioriterat i kommuner och regioner, bl.a. på grund av brist på ekonomiska resurser, personal och kunskap om den nationella minoriteten (Ku2025/00459). I slutredovisningen av uppdraget att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens konstaterar Skolverket och Socialstyrelsen att det har varit svårt att få deltagare till utbildningarna (Ku2025/00245). Arbetsförmedlingen har inom ramen för sitt uppdrag om romsk inkludering bl.a. genomfört kompetenshöjande insatser och tagit fram nya indikatorer för uppföljning (Ku2025/00444). Forum för levande historia har i uppdrag att ta fram ett kunskapshöjande material riktat till skolväsendet om den nationella minoriteten romer och antiziganism (Ku2024/01345). I juni 2025 redovisade MUCF statsbidraget för hälsofrämjande insatser (S2025/00962). Projektägarna bedömde att insatserna bidrog till ökad kunskap om och intresse för hälsa, kost och fysisk aktivitet samt ledde till förändrat beteende i form av regelbunden motion och hälsosammare matvanor. Under 2024 har 14 kommuner tilldelats statsbidrag, bl.a. för kunskapshöjande aktiviteter om romers rättigheter och minoritetslagstiftningen.

11.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att insatserna under året har bidragit till att uppfylla målet för politikområdet, men att det fortfarande finns utmaningar och att det krävs ett fortsatt arbete för att målet ska uppnås. Handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken samt de insatser som genomförts inom ramen för handlingsprogrammet har bidragit till att skapa en grundläggande infrastruktur för språkens revitalisering och bättre förutsättningar för minoritetsspråkens fortlevnad. Det behövs ett fortsatt arbete hos bl.a. kommuner för att rätten till modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk, förskola och äldreomsorg på de nationella minoritetsspråken ska tillgodoses.

Ett första steg har tagits i regeringens arbete med försoningsprocessen med tornedalingar, kväner och lantalaistet. En fortsatt nära dialog med minoriteten är viktig i arbetet. Regeringen bedömer att den nationella strategin för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige kommer att vara ett viktigt verktyg för att påskynda utvecklingen av arbetet med att stärka judiskt liv och motverka antisemitism. Arbetet med strategin för romsk inkludering behöver fortsätta för att nå strategins mål. Flera insatser har bidragit till att skapa bättre förutsättningar för måluppfyllelsen för strategin för romsk inkludering, bl.a. statsbidraget till kommuner.

11.5 Politikens inriktning

Arbetet med att nå målet för politikområdet behöver fortgå. Det visar inte minst Riksrevisionens granskning av statens insatser för att hålla minoritetsspråken levande. Insatserna för att främja och bevara de nationella minoritetsspråken och minoriteternas kultur är viktiga. De bidrar till att målet för politikområdet kan nås och behöver fortsätta.

Det huvudsakliga syftet med en överflyttning av verksamheten inom minoritetspolitiken till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) är att stärka efterlevnaden av de nationella minoriteternas rättigheter. Regeringen har bedömt att MUCF har goda förutsättningar att ta över detta ansvar.

Målsättningen med den nationella strategin för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige är att lägga grunden för ett mer målinriktat och samordnat arbete samt att skapa bättre förutsättningar för judiskt liv i Sverige. Ett antal åtgärder som syftar till att uppnå detta är redan på plats, men regeringen överväger fler åtgärder. Regeringen avser också att tillsätta en nationell samordnare för strategin.

Regeringens arbetsgrupp Samling för judiskt liv kommer att fortsätta samverka och föra dialog om förebyggande åtgärder och insatser som stärker förutsättningarna för judiskt liv och förebygger och motverkar antisemitism.

Regeringen är mån om att försoningsprocessen med tornedalingar, kväner och lantalaiset fortsätter i nära dialog med minoriteten.

Mer än halva tiden för den tjugoåriga strategin för romsk inkludering har passerat och arbete kvarstår för att nå målet. Regeringen arbetar vidare för att förverkliga strategin och bedömer fortsatt att områdena arbetsmarknad, utbildning och jämställdhet bör prioriteras. Under 2025 förnyades förordnandet av Regeringskansliets romska referensgrupp (Ku2025/00755). Gruppen ska bidra till att romer får möjlighet att vara delaktiga och ha inflytande i genomförandet av strategin för romsk inkludering. Referensgruppen fungerar också som dialogpart genom att bl.a. stötta med att identifiera behov hos den romska minoriteten och ge förslag på insatser.

11.6 Budgetförslag

11.6.1 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tabell 11.1 Anslagsutveckling 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

2024	Utfall	201 944	Anslagssparande	5 826
2025	Anslag	157 771[1]	Utgiftsprognos	143 265
2026	**Förslag**	**159 271**		
2027	Beräknat	159 271		
2028	Beräknat	136 271		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för de nationella minoriteterna enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk (minoritetslagen), språklagen (2009:600) samt Sveriges internationella åtaganden inom området. Anslaget får även användas för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors och Sametingets utgifter för det nationella samordningsansvaret för minoritetspolitiken samt för uppföljning enligt minoritetslagen. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner inom förvaltningsområdena för finska, meänkieli och samiska samt för utgifter för statsbidrag för verksamhet som främjar regeringens minoritetspolitik. Anslaget får vidare användas för utgifter för utvecklingsarbete och samordning för att främja den nationella minoriteten romers rättigheter och livsvillkor. Anslaget får även användas för utgifter för utbildnings- och arbetsmarknadsåtgärder för den nationella minoriteten romer samt för statsbidrag för

att främja romsk inkludering. Anslaget får även användas för utgifter för samordning och uppföljning av strategin för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 11.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:1 Åtgärder för nationella minoriteter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**157 771**	**157 771**	**157 771**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 500	1 500	-21 500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**159 271**	**159 271**	**136 271**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 500 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av en fortsatt försoningsprocess med tornedalingar.

Regeringen föreslår att 159 271 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 159 271 000 kronor respektive 136 271 000 kronor.

12 Medier

12.1 Budgetförslag

12.1.1 8:1 Mediestöd

Tabell 12.1 Anslagsutveckling 8:1 Mediestöd

Tusental kronor

2024	Utfall	870 465	Anslagssparande	139 654
2025	Anslag	991 119[1]	Utgiftsprognos	862 348
2026	**Förslag**	**977 119**		
2027	Beräknat	1 027 119		
2028	Beräknat	977 119		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till mediestöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 12.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 8:1 Mediestöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**991 119**	**991 119**	**991 119**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-14 000	36 000	-14 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**977 119**	**1 027 119**	**977 119**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 14 000 000 kronor för 2026 för att tidsbegränsade satsningar löper ut.

Regeringen föreslår att 977 119 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Mediestöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 027 119 000 kronor respektive 977 119 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 8:1 *Mediestöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 027 119 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Med ett beställningsbemyndigande kan Mediestödsnämnden besluta om mediestöd före årsskiftet och därmed ge stödmottagarna bättre planeringsförutsättningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 8:1 *Mediestöd* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 027 119 000 kronor 2027.

Tabell 12.3 Beställningsbemyndigande för anslaget 8:1 Mediestöd

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	8 579	874 500	884 500	
Nya ekonomiska åtaganden	874 500	884 500	1 027 119	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-7 000	-874 500	-884 500	-1 027 119
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-1 579			
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	874 500	884 500	1 027 119	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**991 119**	**977 119**	**1 027 119**	

12.1.2 8:2 Mediemyndigheten

Tabell 12.4 Anslagsutveckling 8:2 Mediemyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	73 594	Anslagssparande	7 801
2025	Anslag	90 182[1]	Utgiftsprognos	94 065
2026	**Förslag**	**97 861**		
2027	Beräknat	100 220[2]		
2028	Beräknat	102 067[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 98 813 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 98 814 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Mediemyndighetens förvaltningsutgifter samt för utgifter för avveckling av Statens medieråd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 12.5 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 8:2 Mediemyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**88 182**	**88 182**	**88 182**
Pris- och löneomräkning[2]	1 679	2 958	4 638
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	8 000	9 080	9 247
varav BP26[3]	*11 000*	*14 000*	*14 000*
– Stärkt motståndskraft mot desinformation genom AI-kunskap	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Nya uppgifter enligt lag och EU-förordningar	*9 000*	*12 000*	*12 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**97 861**	**100 220**	**102 067**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 2 000 000 kronor årligen för 2026–2028 för att Mediemyndigheten ska fortsätta arbeta med en nationell satsning för stärkt medie- och informationskunnighet i en tid av AI och desinformation. Vidare ökas anslaget med 9 000 000 kronor för 2026 och beräknas ökas med 12 000 000 kronor fr.o.m. 2027 för nya och utökade uppgifter såsom tillsyn, bedömningar av koncentrationer på mediemarknaden, databas över medieägande m.m. till följd av tvingande EU-rättslig reglering och kompletterande bestämmelser till EU:s mediefrihetsförordning och EU:s förordning om politisk reklam.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 3 000 000 för 2026 för att tidsgränsade satsningar löper ut.

Regeringen föreslår att 97 861 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Mediemyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 100 220 000 kronor respektive 102 067 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 12.6 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Mediemyndigheten

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksam-hetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat år 2026	Ack. Resultat utgående år
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
avgifter för analog kommersiell radio (inkomsttitel 2811)	-	-	*95 083*	-	-	-
särskild avgift och viten (inkomsttitel 2712)	-	-	-	-	-	-
Verksamhet där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Offentligrättslig verksamhet						
avgifter för ansökan om att sända tv och digital kommersiell radio	*-146*	*1 050*	*0*	*-1 015*	*-1015*	*-111*
utgivningsbevis för webbplatser m.m. [1]	***-1 769***	***798***	***1 600***	***-805***	***795***	***-176***

[1] Avser 35 procent av kostnaderna, eftersom det ekonomiska målet är 35 procents kostnadstäckning. Ackumulerat resultat är beräknat från 2014.

Källa: Mediemyndighetens årsredovisning.

Under hösten 2017 beslutade Myndigheten för press, radio och tv (nuvarande Mediemyndigheten) om tre nationella och 35 lokala eller regionala tillstånd att bedriva analog kommersiell radio fr.o.m. den 1 augusti 2018. Tillståndshavarna betalade sammanlagt ca 1 306 000 000 kronor engångsvis i förskott för hela tillståndsperioden (2018–2026). De inkomna avgifterna periodiseras i statsredovisningen med lika stora belopp under tillståndsperioden, ca 163 000 000 kronor årligen. Tillstånden löper ut den 31 juli 2026. Det föreslagna nya regelverket för kommersiell radio (prop. 2024/25:164) innebär att en årlig sändningsavgift ska betalas. Avgiften ska beräknas utifrån den kommersiella radions samlade reklamintäkter under året. Utlysning av tillstånd planeras att ske under slutet av 2025 enligt det föreslagna nya regelverket. Cirka 3 000 000 kronor beräknas betalas in i ansökningsavgifter för nya tillstånd och överlåtelser av tillstånd under året. Avgifterna ska täcka myndighetens kostnader för hanteringen av tillståndsprocessen som kommer att pågå under såväl 2025 som våren 2026.

Mediemyndigheten ansvarade för inkassering och eventuell indrivning av särskild avgift enligt radio- och tv-lagen (2010:696). Under 2024 inkasserades sammanlagt 340 000 kronor i särskilda avgifter (budget för dessa avgifter redovisas inte i tabell 12.6).

Mediemyndigheten ansvarar för att utfärda utgivningsbevis för webbplatser m.m. Sedan 2025 ansvarar myndigheten även för utgivningsbevis för periodiska skrifter. Verksamheten är delvis avgiftsfinansierad. Under 2024 betalades 486 000 kronor in i ansökningsavgifter medan kostnaderna var 889 000 kronor. Målet att avgifterna ska täcka 35 procent av kostnaderna för verksamheten uppfylldes därmed för 2024, då avgifterna täckte ca 55 procent av kostnaderna. Prognosen för 2026 är att intäkterna kommer att vara på ungefär samma nivå som under 2025 (ca 1 600 000 kronor) och att ca 70 procent av myndighetens kostnader härigenom kommer att täckas, vilket innebär att det ackumulerade underskottet minskar.

13 Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet

13.1 Omfattning

Delområdet omfattar myndigheten Svenska institutet för europapolitiska studiers (Sieps) verksamhet samt informations- och kommunikationsinsatser som gäller samarbetet inom EU.

Tabell 13.1 Utgiftsutveckling inom Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Sieps samt insatser för att stärka delaktigheten i EU-arbetet	**30**	**34**	**34**	**36**	**37**	**37**
9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information	30	34	34	**36**	37	37

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

13.2 Resultatredovisning

13.2.1 Resultat avseende Svenska institutet för europapolitiska studier

Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) ska bl.a. utarbeta forskningsbaserade analyser och annat underlag i frågor om utvecklingen av Europeiska unionen och Sveriges europapolitik, samt göra dessa tillgängliga för regeringen och övriga aktörer i den politiska beslutsprocessen i Sverige. Sieps ska även bidra till en allsidig belysning av aktuella europapolitiska frågor och delta i internationellt forskningsutbyte. Myndigheten ska tillhandahålla utbildningar i ämnen som rör EU, som ett led i kompetensförsörjningen inom offentlig verksamhet. Myndigheten hade 11,67 årsarbetskrafter under 2024.

Analyser och spridning

Sieps gav under 2024 totalt ut 42 publikationer (40 procent kvinnliga författare, 60 procent manliga författare) och arrangerade 24 öppna seminarier och webbseminarier (51 procent av talarna var kvinnor och 49 procent män). Därtill publicerades 23 poddavsnitt (37 procent av podcasttalarna var kvinnor och 63 procent män).

Antalet publikationer ökade jämfört med föregående år och antalet nedladdningar av publikationer ökade betydligt. Analysverksamheten fokuserade på valet till Europaparlamentet och den efterföljande processen, utvidgningen och dess betydelse för unionen samt den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina. Andra ämnen var bl.a. migrationspakten, EU:s nya finanspolitiska ramverk, CBAM (gränsjusteringsmekanismen för koldioxid) och reglering av hälsodata.

Sieps podcast hade knappt 19 000 uppspelningar. Antalet poddavsnitt och antalet uppspelningar ökade något i jämförelse med 2023. Det mest lyssnade avsnittet, med drygt 900 nedladdningar, handlade om asylsökandes rättigheter och EU:s asylpolitik.

Antalet genomförda seminarier och webbseminarier ökade något i förhållande till föregående år. Även antalet deltagare ökade, vilket delvis kan förklaras av ett ökat antal samarrangemang med andra aktörer. Kostnaderna för spridning och tillgänglighet ökade under året.

Under 2024 genomförde Sieps ett regeringsuppdrag om erfarenheter från Sveriges ordförandeskap i Europeiska unionens råd under första halvåret av 2023. Uppdraget omfattade intervjuer med nyckelaktörer och resulterade i en sammanställning av lärdomar med syfte att stärka Sveriges agerande inom unionen.

Sieps deltar aktivt i ett internationellt forskningsutbyte och under 2024 anlitades 22 forskare (varav 12 kvinnor och 10 män) verksamma utanför Sverige som författare till publikationer. Flera av dessa medverkade även som talare vid Sieps seminarier. Under året anordnades en heldagskonferens om utvidgningen.

EU-relaterad kompetensförsörjning

Under 2024 deltog 465 personer i 24 utbildningstillfällen. Könsfördelningen bland deltagarna var densamma som 2023, med 65 procent kvinnor och 35 procent män. Bland föreläsarna var fördelningen 70 procent kvinnor och 30 procent män. Antalet utbildningstillfällen var färre år 2024 än både 2023 och rekordåret 2022 då myndigheterna genomförde en omfattande utbildningssatsning inför Sveriges ordförandeskap i Europeiska unionens råd. Under 2024 valde fler myndigheter att avboka eller avstå från att beställa utbildningar, delvis till följd av minskade anslag. Samtidigt ökade efterfrågan på skräddarsydda utbildningar för mindre grupper, detta utgjorde drygt 40 procent av de genomförda utbildningstillfällena under året.

I början av 2022 inrättade Sieps ett EU-nätverk för nationella myndigheter. Nätverket fungerar som en plattform där myndighetspersonal som arbetar med EU-frågor kan mötas och diskutera aktuella frågor. Sedan starten har nätverket mötts fyra gånger per år, och vid utgången av 2024 ingick 62 myndigheter i nätverket.

13.2.2 Resultat avseende EU-information

Ökad delaktighet i EU-relaterade frågor

Universitets- och högskolerådet (UHR) fortsatte sitt uppdrag att genomföra fortbildningen Skolambassadör för EU. I utbildningen, som ges för lärare och skolledare, ingick EU-kunskap och en studieresa till Bryssel. Totalt deltog 67 lärare och skolledare i utbildningen, varav 63 procent kvinnor och 37 procent män.

Regeringen samråder med det civila samhället, arbetsmarknadens parter och andra samhällsaktörer samt på regional och lokal nivå för att stärka dialogen och få kunskap och perspektiv om olika EU-frågor. Under året genomfördes sju samråd, bl.a. om konsekvenser av EU-initiativ och den europeiska terminen. Under 2024 inrättade regeringen en ny form av samråd, så kallade EU-arbetsgrupper, för att samla in kunskap och insikter från centrala aktörer som näringsliv och arbetsmarknadens parter om nya lagförslag.

Rekrytering till EU:s institutioner

UHR har i uppdrag att informera om möjligheter till arbete och praktik inom EU:s institutioner, byråer och organ. Myndigheten genomförde flera marknadsförings- och informationsinsatser samt utbildningsinsatser bl.a. som ett led i att bidra till att minska underrepresentationen av svenskar anställda i EU:s institutioner.

UHR ordnade 47 informationsträffar om karriärmöjligheter i EU:s institutioner för anställda vid Regeringskansliet, myndigheter och lärosäten. För att stödja svenska

sökande genom hela urvalsprocessen för fasta tjänster höll UHR digitala träningstillfällen inför skriftliga uttagningsprov. Under 2024 ökade antalet personer som deltog i myndighetens informations- och träningsaktiviteter och totalt deltog 3 183 personer (1 398 män och 1 785 kvinnor) vid informationsträffarna och 514 personer (354 kvinnor och 160 män) vid träningstillfällena.

Insatserna bidrog till att antalet sökande till EU-praktikantprogram ökade från 1 036 år 2023 till 1 280 år 2024 och att antalet svenska EU-praktikanter ökade från 74 till 84 under samma period (54 kvinnor och 30 män). Även antalet sökande inom urvalsförfarandet för fasta tjänster inom EU:s institutioner ökade under perioden, från 241 till 385 (216 kvinnor och 169 män).

Studier vid College of Europe har visat sig vara en effektiv väg till anställning i EU:s institutioner och regeringen beslutade inför 2024 om utökade stipendier med 2 miljoner kronor för högre europapolitiska studier där. Det bidrog till att tio svenska studenter (5 kvinnor och 5 män) studerade vid College of Europe under läsåret 2024–2025, vilket kan jämföras med tre svenskar under det föregående läsåret.

13.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

13.3.1 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för Svenska institutet för europapolitiska studier

Analyser och spridning

Regeringen bedömer att Sieps verksamhet håller hög kvalitet. Myndigheten har gjort viktiga insatser för att belysa för Sverige viktiga aktuella frågor, liksom teman med långsiktig strategisk betydelse. Därigenom har Sieps bidragit till att fördjupa kunskaperna om centrala EU-frågor. Det är positivt att Sieps fortsätter att utveckla spridningen av och tillgängligheten till myndighetens analyser, bl.a. at genom att utnyttja digitala format och genom medverkan i konferenser och andra externa sammanhang. Regeringen gav Sieps i uppdrag att under 2024 redovisa erfarenheter från Sveriges ordförandeskap i Europiska unionens råd första halvåret 2023. Regeringens bedömning är att uppdraget genomfördes framgångsrikt och utgjorde ett värdefullt bidrag till arbetet med att utveckla det svenska EU-förhandlingsarbetet. Regeringen bedömer vidare att det internationella forskningsutbyte som Sieps deltar i är av stor vikt. Det är betydelsefullt för Sverige att Sieps regelbundet bjuds in att medverka i forum där tankesmedjor, universitet och andra organisationer diskuterar EU:s framtida utveckling. Det är även positivt att antalet samarrangemang har fortsatt öka jämfört med tidigare år, vilket bidrar till stärkt genomslag och resurseffektivitet.

EU-relaterad kompetensförsörjning

Sieps bidrar till den EU-relaterade kompetensförsörjningen inom offentlig verksamhet. Sieps har breddat utbildningsutbudet och har även kunnat skräddarsy utbildningar utifrån beställarens verksamhetsområde. Regeringen noterar att efterfrågan på utbildningar har minskat. Sieps EU-nätverk fyller en viktig funktion för kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte inom offentlig förvaltning. Det finns potential att vidareutveckla nätverket för att ytterligare stärka myndigheternas EU-kompetens inom sina respektive ansvarsområden.

13.3.2 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen för EU-information

Ökad delaktighet i EU-relaterade frågor

Regeringen bedömer att de genomförda åtgärderna har bidragit till ökad kunskap om EU bland skolelever och i civilsamhället. UHR har på ett framgångsrikt sätt fortsatt att stärka och utbilda lärare och skolledare i EU-kunskap i fortbildningen Skolambassadör för EU.

Rekrytering till EU:s institutioner

Det är positivt att UHR utvecklade spridningen av information om möjligheter till arbete och praktik och att myndigheten ökade stödet till svenska sökande i urvalsförfarandet för fasta tjänster i EU:s institutioner. Satsningen på utökade stipendier för studier vid College of Europe gav resultat och bidrog till att kraftigt öka antalet svenska studenter.

Sverige är fortsatt underrepresenterat när det gäller anställda i EU:s institutioner, byråer och organ och det krävs ett långsiktigt och målmedvetet arbete för att öka rekryteringen av svenskar. Förutsättningarna under 2024 fortsatte att vara utmanande även om fler uttagningsprov för fasta tjänster genomfördes i EU jämfört med 2023.

För att fler svenskar ska se EU:s institutioner som en attraktiv arbetsplats är det viktigt att information når ut till universitets- och högskolestudenter samt till anställda i Regeringskansliet och andra myndigheter. UHR har en viktig roll i detta arbete och det är viktigt att myndigheten fortsätter att utveckla sin verksamhet för att utgöra ett effektivt stöd till svenskar som vill arbeta för EU:s institutioner, byråer och organ.

13.4 Politikens inriktning

Det europeiska samarbetet är viktigare än någonsin – för Sveriges säkerhet, tillväxt och konkurrenskraft, klimatarbete och globala inflytande. EU är en värdegemenskap, förankrad i rättsstatens principer, och en viktig säkerhetspolitisk aktör för att värna fred och frihet i Europa. Den snabba och ofta oförutsägbara utvecklingen i omvärlden – med ett försämrat säkerhetsläge och ökade geopolitiska spänningar – tillsammans med långsiktiga utmaningar såsom klimatförändringar, gränsöverskridande kriminalitet och strukturella förändringar som påverkar Europas konkurrenskraft understryker behovet av ett enat, starkt och handlingskraftigt EU. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har ytterligare tydliggjort vikten av att värna frihet, demokrati och internationell rätt. Dessa förändringar påverkar inriktningen på det europeiska samarbetet, dess finansiering och hur makten inom EU ska fördelas.

Under de kommande åren kommer EU-samarbetet att behöva utvecklas för att möta ett förändrat omvärldsläge och hantera de gemensamma utmaningarna. För att Sverige ska kunna agera effektivt och påverka utvecklingen av ett handlingskraftigt EU finns fortsatt behov av att tidigt identifiera och analysera frågor som är centrala för denna utveckling. För regeringen innebär detta ett behov av kunskapsunderlag, analyser och rekommendationer för att kunna fatta välgrundade beslut i EU-relaterade frågor. Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps) har en viktig roll i detta arbete.

Det är även av stor vikt att EU:s institutioner har en representativ personalstyrka som speglar den breda bas av kunskap, kompetens och erfarenhet som finns i hela unionen. Sverige är underrepresenterat och insatserna för att öka andelen svenska medborgare i EU:s institutioner behöver därför intensifieras.

13.4.1 Svenska institutet för europapolitiska studier

Sieps är en central aktör i att tillgodose det växande behovet av kvalificerade analyser och beslutsunderlag för att möta de strategiska utmaningar som det framtida EU-samarbetet innebär. För att regeringen och övriga aktörer i den politiska beslutsprocessen ska kunna fatta välgrundade beslut krävs relevanta analyser och underlag av hög kvalitet, som också kan bidra till att sprida kunskap och främja det offentliga samtalet om aktuella EU-relaterade frågor. Verksamheten bör utformas så att den är till nytta för regeringens EU-arbete. Det internationella forskningsutbytet med andra europeiska tankesmedjor och nätverk är viktigt och bör fortsatt prioriteras.

13.4.2 Ökad kunskap och delaktighet i EU-relaterade frågor

Det finns fortsatt behov av ökad kunskap för att stärka förutsättningarna för medborgarnas delaktighet i beslut som fattas i EU-relaterade frågor.

Regeringen prioriterar utbildningen Skolambassadör för EU, som tillhandahålls av Universitets- och högskolerådet. Det är en av de viktiga kunskapshöjande insatser om EU som erbjuds lärare och skolledare.

Regeringen avser fortsatt att prioritera arbetet med samråd och EU-arbetsgrupper för att inhämta kunskap och främja en välgrundad svensk ståndpunkt i EU:s beslutsprocesser.

13.4.3 Rekrytering till EU:s institutioner

Sverige är kraftigt underrepresenterat i EU:s institutioner särskilt på lägre nivåer och regeringen prioriterar att öka nyrekryteringen av svenska medborgare. Regeringen avser att vidta ytterligare åtgärder för att fler svenskar ska söka sig till och anställas i EU:s institutioner. Unga personer som är intresserade av att praktisera eller arbeta inom EU:s institutioner utgör en viktig målgrupp för förstärkta informationsinsatser. Målsättningen med åtgärderna är att stärka den svenska närvaron i EU:s institutioner, myndigheter och organ.

13.5 Budgetförslag

13.5.1 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tabell 13.2 Anslagsutveckling 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor

2024	Utfall	30 006	Anslagssparande	2 072
2025	Anslag	33 736[1]	Utgiftsprognos	34 396
2026	**Förslag**	**36 371**		
2027	Beräknat	36 831[2]		
2028	Beräknat	37 442[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 36 371 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 36 370 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Svenska institutet för europapolitiska studier. Anslaget får användas för utbildnings- och kommunikationsinsatser på EU-området. Anslaget får användas för att medfinansiera medel från EU. Vidare får anslaget användas för att främja rekrytering av svenska medborgare till tjänster inom EU:s institutioner, byråer och organ.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 13.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 9:1 Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**33 736**	**33 736**	**33 736**
Pris- och löneomräkning[2]	635	1 076	1 661
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 000	2 019	2 045
varav BP26[3]	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Fler stipendier och delfinansiering av ny högre utbildning	*2 000*	*2 000*	*2 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**36 371**	**36 831**	**37 442**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att stärka den svenska närvaron i EU:s institutioner (se även utg.omr. 16 avsnitt 5.6.3).

Regeringen föreslår att 36 371 000 kronor anvisas under anslaget 9:1 *Svenska institutet för europapolitiska studier samt EU-information* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 36 831 000 kronor respektive 37 442 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Sieps har möjlighet att ta ut avgifter för utbildningsverksamhet som myndigheten bedriver.

Tabell 13.4 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Svenska institutet för europapolitiska studier

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet						
Utbildningsverksamhet	-	-	-	-	-	-

Sieps får ta ut avgifter upp till full kostnadstäckning för uppdragsverksamheten vid myndigheten samt disponera intäkterna i verksamheten.

Bilaga 1

Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud

Innehållsförteckning

1 Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud 2
1.1 Utlandsmyndigheter 2
1.1.1 Beskickningar 2
1.1.2 Delegationer vid internationella organisationer 4
1.1.3 Karriärkonsulat 4
1.1.4 Stockholmsbaserade sändebud 4

1 Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud

Förteckning över Sveriges utlandsmyndigheter och Stockholmsbaserade sändebud per den 1 augusti 2025.

1.1 Utlandsmyndigheter

Utlandsmyndigheter är beskickningar, delegationer vid internationella organisationer och karriärkonsulat.

En beskickning benämns ambassad eller legation. En delegation vid en internationell organisation benämns delegation eller representation. Ett karriärkonsulat är ett konsulat som leds av en utsänd tjänsteman. Sidoackrediteringar anges inom parentes.

1.1.1 Beskickningar

- Abu Dhabi (Kuwait, Manama)
- Abuja (Accra, Yaoundé)
- Addis Abeba (Djibouti, Juba)
- Alger
- Amman
- Ankara
- Astana
- Athen
- Bagdad
- Baku
- Bangkok (Yangon, Phnom Penh, Vientiane)
- Beirut
- Belgrad (Podgorica)
- Berlin
- Bern (Vaduz)
- Bogotá D.C. (Caracas, Quito)
- Brasilia
- Budapest (Ljubljana)
- Buenos Aires (Asunción, Montevideo)
- Bukarest
- Canberra (Apia, Funafuti, Nuku`alofa, Suva, Honiara, Port Vila, Södra Tarawa, Yaren, Wellington)
- Chisinau
- Damaskus
- Dar es Salaam
- Dhaka
- Doha
- Dublin
- Guatemala (San Salvador, Tegucigalpa, San José, Managua, Panamà)
- Haag
- Hanoi
- Harare (Lilongwe, Port Louis)
- Havanna (Santo Domingo)
- Helsingfors

- Islamabad
- Jakarta (Dili, Port Moresby)
- Jerevan
- Kairo
- Kampala (Bangui, N'Djamena)
- Khartoum
- Kiev
- Kigali (Bujumbura)
- Kinshasa (Brazzaville, Libreville, Malabo)
- Kuala Lumpur
- Köpenhamn
- La Paz
- Lissabon (Bissau, Praia, Sao Tomé)
- London
- Lusaka
- Madrid (Andorra la Vella)
- Manila
- Maputo (Antananarivo, Mbabane)
- Mexico
- Minsk
- Monrovia (Freetown)
- Moskva
- Nairobi (Moroni, Victoria)
- New Delhi (Colombo, Kathmandu, Thimphu, Malé)
- Nicosia
- Oslo
- Ottawa
- Paris (Monaco)
- Peking (Ulan Bator)
- Prag
- Pretoria (Gaborone, Maseru, Windhoek)
- Pristina
- Pyongyang
- Rabat
- Reykjavik
- Riga
- Riyadh (Muscat, Sana'a)
- Rom (San Marino)
- Santiago de Chile (Lima)
- Sarajevo
- Seoul
- Singapore (Bandar Seri Bagawan)
- Skopje
- Tallinn
- Tbilisi
- Teheran
- Tel Aviv
- Tirana
- Tokyo (Ngerulmud, Majuro, Palikir)
- Tunis (Tripoli)
- Vilnius
- Warszawa

- Washington
- Wien (Bratislava)
- Zagreb.

1.1.2 Delegationer vid internationella organisationer

- Sveriges ständiga representation vid Europeiska unionen, EU, i Bryssel
- Sveriges ständiga representation vid Nordatlantiska fördragsorganisationen, Nato, i Bryssel
- Sveriges ständiga representation vid Förenta nationerna, FN, i New York
- Sveriges ständiga representation vid de internationella organisationerna i Genève
- Sveriges delegation vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, och Förenta nationernas organisation för utbildning, vetenskap och kultur, Unesco, i Paris
- Sveriges ständiga representation vid Europarådet i Strasbourg
- Sveriges ständiga delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, i Wien.

1.1.3 Karriärkonsulat

- Bryssel
- Hongkong
- Istanbul
- Jerusalem
- Mariehamn
- Mumbai
- New York
- San Fransisco
- Shanghai.

1.2 Stockholmsbaserade sändebud

Ett Stockholmsbaserat sändebud fullgör uppgifter som Sveriges beskickning i ett visst land:

- SBS Angola
- SBS Belgien och Luxemburg
- SBS Bulgarien
- SBS Centralasien (Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan, Uzbekistan)
- SBS Eritrea
- SBS Malta och Heliga Stolen
- SBS Karibien (Antigua och Barbuda, Bahamas, Barbados, Belize, Dominica, Grenada, Guyana, Haiti, Jamaica, St Kitts och Nevis, St Lucia, St Vincent och Grenadinerna, Surinam, Trinidad och Tobago)
- SBS Västafrika (Benin, Elfenbenskusten, Gambia, Guinea, Senegal, Togo).

Utgiftsområde 2

Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområde 2 – Samhällsekonomi och finansförvaltning

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 5

2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ... 7
- 2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 7
- 2.2 Utgiftsutveckling ... 8
- 2.3 Mål för utgiftsområdet ... 10
  - 2.3.1 Finansmarknadsområdet ... 10
  - 2.3.2 Statlig förvaltningspolitik ... 11
  - 2.3.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030 ... 11
  - 2.3.4 Korrekta utbetalningar från välfärdssystemen ... 11
- 2.4 Resultatredovisning ... 11
- 2.5 Politikens inriktning ... 11
- 2.6 Den årliga revisionens iakttagelser ... 11

3 Finansmarknad och internationella finansiella institutioner ... 13
- 3.1 Mål för området ... 13
- 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 13
- 3.3 Resultatredovisning ... 14
  - 3.3.1 Stabilitet, högt förtroende och säkerställande av viktiga samhällsfunktioner ... 14
  - 3.3.2 Tillgång till finansiella tjänster och medverkan till hållbar utveckling ... 17
  - 3.3.3 Väl fungerande marknader med konkurrens och starkt konsumentskydd ... 20
  - 3.3.4 Statlig finansförvaltning ... 23
  - 3.3.5 Resultat för internationella finansiella institutioner ... 25
- 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 26
  - 3.4.1 Det finansiella systemet är stabilt ... 26
  - 3.4.2 De finansiella företagen tillgodoser behovet av finansiella tjänster och medverkar till hållbar utveckling ... 27
  - 3.4.3 De finansiella marknaderna fungerar väl ... 27
  - 3.4.4 Statens finansförvaltning bedrivs effektivt ... 28
- 3.5 Politikens inriktning ... 28
  - 3.5.1 Värna finansiell stabilitet ... 28
  - 3.5.2 Motverka brottslighet ... 29
  - 3.5.3 Utveckla kapitalmarknader ... 29
  - 3.5.4 Motverka överskuldsättning och medverka till en hållbar utveckling ... 30
- 3.6 Budgetförslag ... 30
  - 3.6.1 1:2 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter ... 30
  - 3.6.2 1:10 Finansinspektionen ... 31
  - 3.6.3 1:11 Riksgäldskontoret ... 34
  - 3.6.4 1:13 Vissa garanti- och medlemsavgifter ... 39
  - 3.6.5 1:15 Finansmarknadsforskning ... 40

4 Statlig förvaltningspolitik, statliga arbetsgivarfrågor och Agenda 2030 ... 43
- 4.1 Mål för området ... 43
- 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 43
- 4.3 Resultatredovisning ... 44
  - 4.3.1 Statlig förvaltningspolitik ... 44
  - 4.3.2 Statliga arbetsgivarfrågor ... 52
  - 4.3.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030 ... 62

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 62
4.4.1 Statlig förvaltningspolitik 62
4.4.2 Statliga arbetsgivarfrågor 63
4.4.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030 63
4.5 Politikens inriktning 64
4.5.1 Statlig förvaltningspolitik och arbetsgivarfrågor 64
4.5.2 Sveriges genomförande av Agenda 2030 68
4.6 Budgetförslag 69
4.6.1 1:1 Kammarkollegiet 69
4.6.2 1:3 Arbetsgivarpolitiska frågor 72
4.6.3 1:4 Statliga tjänstepensioner m.m. 72
4.6.4 1:7 Statskontoret 74
4.6.5 1:14 Statens servicecenter 76

5 Fastighetsförvaltning 79
5.1 Mål för området 79
5.2 Resultatindikationer och andra bedömningsgrunder 79
5.3 Resultatredovisning 80
5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 87
5.5 Politikens inriktning 88
5.6 Förvärv av fast egendom 89
5.6.1 Utvecklingen av totalförsvaret ställer särskilda krav vid förvärv av fastigheter 89
5.6.2 Förvärv av fastigheterna Sigtuna Märsta 25:5 och Sigtuna Norslunda 1:31 91
5.7 Budgetförslag 91
5.7.1 Fortifikationsverket 91
5.7.2 Statens fastighetsverk 93
5.7.3 1:9 Bidragsfastigheter 95

6 Prognoser, redovisning, statistik och uppföljning 97
6.1 Mål för området 97
6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 97
6.3 Resultatredovisning 97
6.3.1 Statistiska centralbyrån 98
6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 100
6.5 Politikens inriktning 101
6.6 Budgetförslag 101
6.6.1 1:5 Finanspolitiska rådet 101
6.6.2 1:6 Konjunkturinstitutet 102
6.6.3 1:8 Statistiska centralbyrån 103
6.6.4 1:12 Bokföringsnämnden 104

7 Offentlig upphandling 107
7.1 Mål för området 107
7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 107
7.3 Resultatredovisning 107
7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 110
7.5 Politikens inriktning 111
7.6 Budgetförslag 113
7.6.1 1:16 Upphandlingsmyndigheten 113

8 Korrekta utbetalningar från välfärdssystemen 115
8.1 Mål för området 115
8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 115
8.3 Resultatredovisning 116
8.3.1 Andelen upptäckta felaktiga utbetalningar var oförändrad 116

8.3.2 Antalet återkrav var oförändrat medan det totala beloppet för återkrav ökade ... 118
8.3.3 Antalet polisanmälningar ökade 2024 ... 119
8.3.4 Andelen av befolkningen som anser att det är lätt att göra rätt är oförändrad ... 122
8.3.5 Andelen av befolkningen med tillåtande attityder till bidragsbrott är oförändrad ... 123
8.3.6 Den upplevda upptäcktsrisken vid bidragsbrott är oförändrad ... 124
8.3.7 Regeringens arbete mot felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot välfärdssystemen har stärkts ... 124
8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 126
8.5 Politikens inriktning ... 127
8.5.1 Arbetet mot felaktiga utbetalningar stärks ... 127
8.6 Budgetförslag ... 128
8.6.1 1:17 Utbetalningsmyndigheten ... 128

Bilaga 1 Statsförvaltningens utveckling

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner målen för finansmarknadsområdet (avsnitt 2.3.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Krigsförsäkringsnämndens behov av likviditet vid utbetalning av ersättning från försäkringar som har meddelats av nämnden som uppgår till högst 200 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.2).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 för stabilitetsfonden besluta om en kreditram på högst 50 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 750 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 för resolutionsreserven besluta om en kreditram på högst 100 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 200 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.3).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättandet av nya myndigheter som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor (avsnitt 4.6.1).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor (avsnitt 4.6.1).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor (avsnitt 4.6.3).
8. Riksdagen godkänner att regeringen under 2026–2029 får besluta om avsteg från principen om affärsmässighet vid förvärv av fastigheter som ska ingå i det slutna beståndet av försvarsanläggningar även om de har ett betydande värde, under förutsättning att det krävs för genomförandet av beslut om totalförsvaret (avsnitt 5.6.1).
9. Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 förvärvar fastigheterna Sigtuna Märsta 25:5 och Sigtuna Norslunda 1:31 för sammanlagt högst 552 000 000 kronor (avsnitt 5.6.2).
10. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2026–2028 som en riktlinje för Fortifikationsverkets investeringar (avsnitt 5.7.1).
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 75 000 000 000 kronor (avsnitt 5.7.1).
12. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2026–2028 som en riktlinje för Statens fastighetsverks investeringar (avsnitt 5.7.2).
13. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor (avsnitt 5.7.2).
14. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning enligt tabell 1.1.

15. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Kammarkollegiet	179 196
1:2 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	33 050
1:3 Arbetsgivarpolitiska frågor	2 443
1:4 Statliga tjänstepensioner m.m.	17 279 000
1:5 Finanspolitiska rådet	12 360
1:6 Konjunkturinstitutet	76 622
1:7 Statskontoret	325 130
1:8 Statistiska centralbyrån	711 961
1:9 Bidragsfastigheter	515 000
1:10 Finansinspektionen	893 410
1:11 Riksgäldskontoret	400 432
1:12 Bokföringsnämnden	15 028
1:13 Vissa garanti- och medlemsavgifter	264 626
1:14 Statens servicecenter	913 560
1:15 Finansmarknadsforskning	33 353
1:16 Upphandlingsmyndigheten	125 311
1:17 Utbetalningsmyndigheten	258 219
Summa anslag inom utgiftsområdet	**22 038 701**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:9 Bidragsfastigheter	100 000	2027
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**100 000**	

2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning omfattar den statliga förvaltningspolitiken, politiken för finansmarknaden och arbetet för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen. I utgiftsområdet ingår följande områden:

– finansmarknad och internationella finansiella institutioner
– statlig förvaltningspolitik, statliga arbetsgivarfrågor och Agenda 2030
– fastighetsförvaltning
– prognoser, redovisning, statistik och uppföljning
– offentlig upphandling
– korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.

Delområdet finansmarknad omfattar åtgärder för ett stabilt finansiellt system som präglas av ett högt förtroende och har förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner. Delområdet omfattar även åtgärder för att de finansiella företagen ska tillgodose hushållens och företagens behov av finansiella tjänster och medverka till en hållbar utveckling. Därtill omfattas åtgärder för att de finansiella marknaderna ska vara väl fungerande med konkurrens och ett starkt konsumentskydd, samt en effektiv statlig finansförvaltning. I delområdet ingår Finansinspektionen, Riksgäldskontoret och Krigsförsäkringsnämnden.

Delområdet internationella finansiella institutioner omfattar exempelvis årliga medlemsavgifter till tankesmedjan Bruegel, European Institute of Public Administration och Europarådets utvecklingsbank, samt garantier till sex internationella finansieringsinstitut.

Delområdet statlig förvaltningspolitik omfattar styrning, ledning, organisation och utveckling av de statliga myndigheterna samt vissa övergripande frågor om relationen mellan stat och kommun, inklusive regional ansvarsfördelning. Delområdet omfattar även myndigheterna Kammarkollegiet, Statens servicecenter, Statskontoret och delar av Ekonomistyrningsverkets (ESV) verksamhet.

Delområdet statliga arbetsgivarfrågor omfattar statliga personal- och lönepolitiska frågor, såsom löneutveckling, pensionsvillkor, arbets- och anställningsvillkor avseende offentliga anställningar, statlig arbetsrätt och kompetensförsörjning inom staten samt frågor om arbetsmiljö och hälsa, jämställdhet, mångfald och värdegrundsarbete inom staten. Delområdet omfattar Arbetsgivarverket, Offentliga sektorns särskilda nämnd, Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor, Statens ansvarsnämnd, Statens tjänstepensionsverk, Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd, Statens överklagandenämnd och Trygghetsstiftelsen – en kollektivavtalsstiftelse.

Delområdet Sveriges genomförande av Agenda 2030 omfattar uppföljning av regeringens politik för att genomföra agendan.

Området fastighetsförvaltning omfattar förvaltning av fastigheter som av försvarspolitiska, kulturhistoriska eller andra skäl har ansetts lämpliga att förvaltas av staten. Området omfattar myndigheterna Fortifikationsverket och Statens fastighetsverk.

Området prognoser, redovisning, statistik och uppföljning omfattar myndigheterna Bokföringsnämnden, ESV, Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Finanspolitiska rådet, Konjunkturinstitutet och Statistiska centralbyrån. Området omfattar vidare verksamhet som ska bidra till att det finanspolitiska ramverket följs, att politiska beslut och prioriteringar är välgrundade samt verksamhet som ska bidra till transparens vid redovisningen av den ekonomiska politiken.

Området offentlig upphandling omfattar flera lagar med bestämmelser som syftar till att upphandlande myndigheter och enheter ska göra effektiva offentliga inköp. Området omfattar Upphandlingsmyndigheten och den del av Konkurrensverkets verksamhet som avser tillsyn över den nämnda lagstiftningen.

Området korrekta utbetalningar från välfärdssystemen omfattar den samlade styrningen och uppföljningen av arbetet mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Det innefattar bl.a. att samordna och stödja berörda myndigheters arbete inom området och samlat återrapportera detta till regeringen. Området omfattar Utbetalningsmyndigheten.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Kammarkollegiet	123	176	142	**179**	191	192
1:2 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter	24	26	26	**33**	33	33
1:3 Arbetsgivarpolitiska frågor	2	2	2	**2**	2	2
1:4 Statliga tjänstepensioner m.m.	16 571	17 295	17 097	**17 279**	17 490	17 942
1:5 Finanspolitiska rådet	11	12	12	**12**	13	13
1:6 Konjunkturinstitutet	77	75	75	**77**	78	79
1:7 Statskontoret	221	224	216	**325**	319	318
1:8 Statistiska centralbyrån	635	687	682	**712**	723	736
1:9 Bidragsfastigheter	365	445	442	**515**	265	265
1:10 Finansinspektionen	824	847	834	**893**	930	949
1:11 Riksgäldskontoret	382	393	394	**400**	411	410
1:12 Bokföringsnämnden	14	15	13	**15**	15	16
1:13 Vissa garanti- och medlemsavgifter	235	398	407	**265**	168	168
1:14 Statens servicecenter	905	937	928	**914**	877	895
1:15 Finansmarknadsforskning	56	31	31	**33**	35	35
1:16 Upphandlingsmyndigheten	102	104	104	**125**	133	138
1:17 Utbetalningsmyndigheten	163	198	192	**258**	409	421
Äldreanslag						
2025 1:1 Statskontoret	112	113	108			
Totalt för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	**20 824**	**21 977**	**21 705**	**22 039**	**22 091**	**22 611**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utgiftsområdets sammanlagda utgifter uppgick 2024 till 20,82 miljarder kronor. Prognosen för utfallet för 2025 är 21,7 miljarder kronor, vilket är 272 miljoner kronor mindre än de anvisade medlen. Den föreslagna anslagsnivån för utgiftsområdet för 2026 uppgår till 22,1 miljarder kronor, vilket är en ökning med totalt 62miljoner kronor. Anslagsförändringarna redovisas detaljerat under respektive delområde.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**21 734**	**21 734**	**21 734**
Pris- och löneomräkning[2]	72	130	204
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	246	29	23
varav BP26[3]	*217*	*168*	*163*
Makroekonomisk utveckling	109	94	415
Volymer	-125	101	232
Överföring till/från andra utgiftsområden	3	2	2
Övrigt			
Ny utgiftsram	**22 039**	**22 091**	**22 611**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	17 479
Verksamhetsutgifter[2]	4 559
Investeringar[3]	1
Summa utgiftsram	**22 039**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Utgifter för transfereringar utgör 79 procent av den anslagsfinansierade verksamheten och utbetalningar sker främst från anslaget 1:5 *Statliga tjänstepensioner m.m.* Verksamhetsutgifter för 11 myndigheter utgör 21 procent av utgiftsområdets anslagsmedel.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Nedan redovisas de av riksdagen beslutade målen för vissa verksamheter inom utgiftsområdet.

2.3.1 Finansmarknadsområdet

Regeringens förslag

Målen för finansmarknadsområdet är följande:

– Det finansiella systemet ska vara stabilt, präglas av ett högt förtroende och sund konkurrens och ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner.

– De finansiella företagen ska tillgodose hushållens och företagens behov av finansiella tjänster, ta sitt ansvar för ett starkt skydd för konsumenter och medverka till en hållbar utveckling.

– De finansiella marknaderna ska vara väl fungerande.

– Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.

Skälen för regeringens förslag

Riksdagen har beslutat om följande mål för finansmarknadsområdet (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2, bet. 2023/24:FiU2, rskr. 2023/24:111):

– Det finansiella systemet ska vara stabilt, präglas av ett högt förtroende och ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner.
– De finansiella företagen ska tillgodose hushållens och företagens behov av finansiella tjänster och medverka till en hållbar utveckling.
– De finansiella marknaderna ska vara väl fungerande med konkurrens och ett starkt skydd för konsumenter.
– Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.

I denna proposition föreslås att målen revideras i förtydligande syfte. För att tydliggöra att hela det finansiella systemet ska präglas av sund konkurrens flyttas skrivningen om konkurrens från det tredje till det första målet. För att understryka de finansiella företagens ansvar för ett starkt konsumentskydd revideras skrivningen om konsumentskydd och flyttas från det tredje till det andra målet. Det sista målet om statens finansförvaltning kvarstår oförändrat.

Förtydligat ansvar i mål för området

Att det finansiella systemet är stabilt betyder att det kan upprätthålla sina grundläggande funktioner, även vid störningar. Det finansiella systemet ska kännetecknas av att konsumenter har ett högt förtroende för företag som erbjuder finansiella produkter till konsumenter. Förtroendet ska också vara högt mellan marknadsaktörer. Sund konkurrens bör prägla hela systemet och bidra till ett brett, ändamålsenligt och kostnadseffektivt utbud av finansiella tjänster. Det är viktigt att betona att konkurrensen ska vara sund, eftersom konkurrens kan stå i konflikt med andra mål på området, såsom finansiell stabilitet, starkt konsumentskydd och högt förtroende.

De finansiella företagens ansvar för att säkerställa ett starkt konsumentskydd när de erbjuder finansiella produkter bör förtydligas i målformuleringen. Finansiella produkter och tjänster är en viktig del av konsumenters vardag, bl.a. betaltjänster, bostadslån, försäkringar och pensionssparande, och behövs för att som konsument fungera i samhället. Många beslut om finansiella produkter och tjänster har en

avgörande betydelse för konsumentens ekonomi samtidigt som konsumenter generellt befinner sig ett informationsunderläge gentemot de finansiella företagen. Det är därför viktigt att finansiella företag tar ansvar för ett starkt konsumentskydd. Det innebär att dessa inte bara ska erbjuda konsumenter ändamålsenliga och kostnadseffektiva tjänster och produkter, utan också ta ansvar för att det finansiella systemet inte missbrukas och t.ex. motverka bedrägerier. Konsumenterna ska kunna ha förtroende för att de finansiella företagen tar ansvar och utgår från konsumenternas individuella behov och förutsättningar i sin verksamhet och att de därmed tar tillvara kundens intresse. Detta kommer bl.a. till uttryck i sund kreditgivning, god försäkringsstandard, skydd mot bedrägerier i betaltjänster, och att konsumentens bästa intresse beaktas vid tex. rådgivning och i fondförvaltning. Regeringen och myndigheterna disponerar flera olika medel för arbetet med att nå målet, bl.a. i form av reglering och tillsyn.

2.3.2 Statlig förvaltningspolitik

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315).

2.3.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030

Målet för Sveriges genomförande av Agenda 2030 är att Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

2.3.4 Korrekta utbetalningar från välfärdssystemen

Målet för området korrekta utbetalningar från välfärdssystemen är att de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen och den brottslighet som riktas mot dessa system ska minska (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2, bet. 2024/25:FiU2, rskr. 2024/25:120).

2.4 Resultatredovisning

Resultat för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

2.5 Politikens inriktning

Politikens inriktning för utgiftsområdet redovisas i förekommande fall på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

2.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat revisionsberättelser utan reservationer för samtliga myndigheter inom utgiftsområde 2.

3 Finansmarknad och internationella finansiella institutioner

3.1 Mål för området

Riksdagen har beslutat om följande mål för finansmarknadsområdet (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2, bet. 2023/24:FiU2, rskr. 2023/24:111):

- Det finansiella systemet ska vara stabilt, präglas av ett högt förtroende och ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner.
- De finansiella företagen ska tillgodose hushållens och företagens behov av finansiella tjänster och medverka till en hållbar utveckling.
- De finansiella marknaderna ska vara väl fungerande med konkurrens och ett starkt skydd för konsumenter.
- Statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt.

I denna proposition föreslås en ändring av de beslutade målen (se avsnitt 2.3.1).

Statsskuldsförvaltningen, som också är en del av den statliga finansförvaltningen, redovisas inom utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. Arbetet med att uppnå målen delas mellan regeringen, Finansinspektionen och Riksgäldskontoret. Även andra myndigheter, bl.a. Riksbanken och AP-fonderna, har uppgifter inom området, men omfattas formellt inte av målen. Detsamma gäller de internationella finansiella institutioner som Sverige är medlem i. Måluppfyllelsen påverkas dessutom av faktorer i omvärlden, eftersom svenska finansmarknader är integrerade med andra, inte minst de i närområdet. Regelutvecklingen drivs därför i huvudsak i EU och i olika standardsättande organ.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatindikatorerna används som stöd för att visa om målen uppfylls. En helhetsbedömning redovisas utifrån flera indikatorer. De mest centrala indikatorerna är

- storbankernas kapitaltäckning och likviditetsreserver (stabilitet och högt förtroende)
- de icke-finansiella företagens skulder (stabilitet, tillgodose behov av finansiella tjänster och väl fungerande marknader)
- avbrott i de finansiella infrastruktursystemen (säkerställa viktiga samhällsfunktioner, tillgodose behov av finansiella tjänster och väl fungerande marknader)
- företagens finansieringsmöjligheter (tillgodose behov av finansiella tjänster och väl fungerande marknader)
- hushållens skulder och tillgångar (stabilitet, tillgodose behov av finansiella tjänster, väl fungerande marknader och konsumentskydd)
- indexerad utveckling av certifierade gröna obligationer (hållbar utveckling)
- betalningsbedrägerier (högt förtroende, väl fungerande marknader och konsumentskydd)

– marknadsandelar i utlåning (konkurrens)
– fondavgifter (väl fungerande marknader, konkurrens och konsumentskydd)
– styckkostnad per statlig betalning (effektiv finansförvaltning).

De moderniserade målen för finansmarknadsområdet som gäller sedan 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2, bet. 2023/24:FiU2, rskr. 2023/24:111) medför ett antal ändringar av resultatindikatorerna för området, i syfte att anpassa och modernisera resultatuppföljningen. Måttet storbankernas kapitaltäckning kompletteras med likviditetsreserver. För att mäta tillgänglighet i infrastrukturen, hur väl viktiga samhällsfunktioner kunnat upprätthållas och marknadens funktionssätt införs indikatorn avbrott i de finansiella infrastruktursystemen. Indikatorn volym gröna obligationer och lån utgår eftersom det finns svårigheter kopplade till definitionen av certifierade gröna lån. Den ersätts med en indikator som enbart täcker emitteringen av certifierade gröna obligationer, vilken ger en bild av den generella utvecklingen på hållbarhetsområdet. Bedrägerier i samband med användningen av betaltjänster tillkommer för att mäta marknadens funktion, konsumentskydd och förtroendet. Även bankernas marknadsandelar i utlåningen till allmänheten har tillkommer för att redovisa utvecklingen av konkurrensen inom en del av bankmarknaden. Fondavgifter ersätter kundnöjdhet i syfte att mäta kostnadsnivån i fondsektorn och bättre reflektera om marknaden erbjuder konsumenter kostnadseffektiva, konkurrenskraftiga och finansiella produkter och tjänster som uppfyller ett starkt konsumentskydd.

3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Stabilitet, högt förtroende och säkerställande av viktiga samhällsfunktioner

Fortsatt motståndskraft i banksektorn

Under 2024 har Sverige befunnit sig i en lågkonjunktur med hög arbetslöshet, vilket bidragit till en ökad risk för kreditförluster och lägre efterfrågan på krediter för de svenska storbankerna. Svenska banker har dock hög motståndskraft och kan möta en försämrad utveckling, eftersom deras kapitalbuffertar fortsatt är höga, se diagram 3.1. För att täcka risken för förluster i samband med utlåning och övrig verksamhet finns regler för hur mycket kapital som banker ska ha. I syfte att öka motståndskraften ytterligare fattade regeringen under 2024 beslut om nya krav i förordningen (2014:993) om särskild tillsyn och kapitalbuffertar, på hur mycket kapital bankerna ska ha. De nya reglerna trädde i kraft den 1 januari 2025. Bankverksamhet bygger på förtroende och en välkapitaliserad bank med god tillgång till likviditet löper låg risk att få problem. Även bankernas likviditetsbuffertar visar på god motståndskraft, diagram 3.1. Rapporten Motståndskraft i bankernas likviditetsreserver och säkerhetsmassor visar på att de svenska bankerna har en god förmåga att hantera ekonomiska chocker och marknadsvolatilitet genom att hålla tillräckligt stora likviditetsreserver med hög kreditkvalitet (Finansinspektionen 2024).

Diagram 3.1 Svenska storbankers kapitaltäckning och likviditetsreserver

Procent

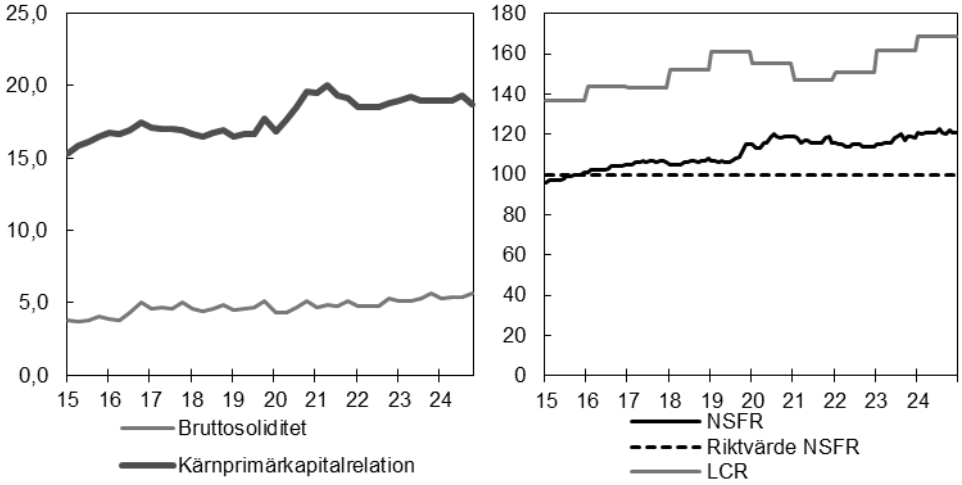

Anm.: Genomsnitt för de tre svenska storbankerna (Handelsbanken, SEB och Swedbank). Kärnprimärkapitalrelationen avser bankernas kapital i förhållande till riskvägda tillgångar. Bruttosoliditeten avser bankernas kapital i förhållande till totala (ej riskvägda) tillgångar. Vilket kapital som får räknas in skiljer sig något i de olika kapitalmåtten. För perioden 2013–2018 har kärnprimärkapitalrelationen räknats om i enlighet med en teknisk justering av metoden för riskviktsgolvet för bolån som trädde i kraft 2018. LCR (Liquidity Coverage Ratio) avser likviditetstäckningsgraden. NSFR (Net Stable Funding Ratio) avser bankernas stabila nettofinansieringskvot, som något förenklat innebär att banker kan finansiera tillgångar vars löptid överstiger ett år med skulder vars löptid också överstiger ett år, eller som av annat skäl bedöms vara stabila.

Källa: Finansinspektionen.

De icke-finansiella företagen anpassar sin finansiering

Både bankutlåningen och marknadsbaserad finansiering till icke-finansiella företag fortsatte att minska under 2024 och totalt sett var deras skuldkvot lägre vid utgången av 2024 än under 2023, se diagram 3.2.

Diagram 3.2 De icke-finansiella företagens skulder

Procent av BNP

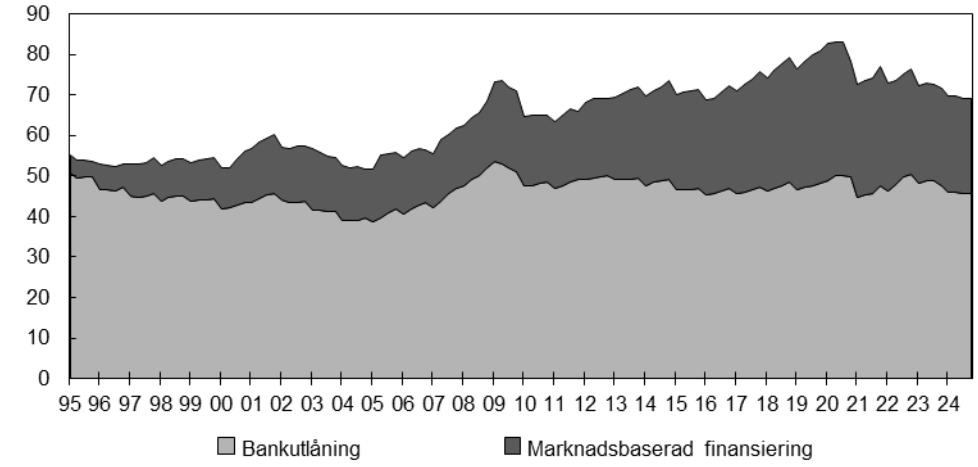

Anm.: Avser skulder i förhållande till BNP. Jämfört med budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 3.3.1) är de icke-finansiella företagens skulder uppdelade på bankutlåning och marknadsbaserad finansiering för att kunna kommentera företagens finansieringskällor.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Höga räntor har pressat högt skuldsatta fastighetsföretag de senaste åren. Riksbankens räntesänkningar 2024 bidrog dock till dämpad oro för fastighetsföretagens skuldsättning och bidrog till lägre kreditriskpremier för sektorn på obligationsmarknaden. Trots lägre marknadsräntor och att många företag återigen kunde finansiera sig på obligationsmarknaderna pressades många fastighetsföretag av fortsatt stigande räntekostnader. Det beror på att stora lån som finansierades under lågräntemiljön löpte ut

under 2024, vilka behövde refinansieras till högre räntenivåer. Fortsatt stora refinansieringsbehov framöver och låga räntetäckningsgrader gör att flera fastighetsföretag fortfarande är pressade och känsliga för ränteförändringar.

Livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagen är stabila

Livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagens förmåga att fullgöra sina åtaganden mäts genom solvenskvoten, dvs. kapitalbasen i förhållande till kapitalkravet. Företag ska ha en solvenskvot på minst 1,0. För livförsäkringsföretag som tillämpar Solvens II-regelverket sjönk solvenskvoten under 2022 men har sedan dess varit relativt stabil, om än lägre än genomsnittet de senaste åren, se diagram 3.3. För tjänstepensionsföretag var den genomsnittliga solvenskvoten 2024 fortsatt stabil.

Diagram 3.3 Genomsnittlig solvenskvot för livförsäkrings- och tjänstepensionsföretag

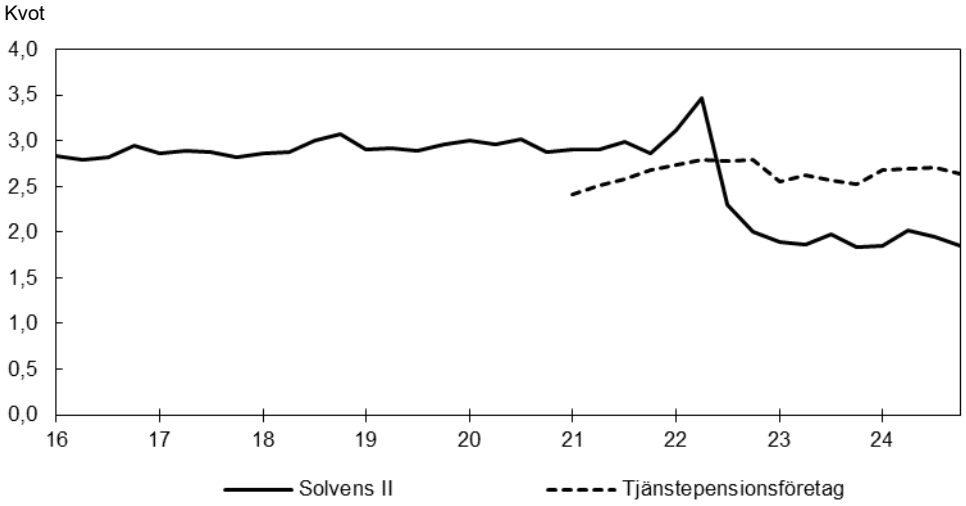

Anm.: Kvoterna beräknas enligt Solvens II-regelverket som kapitalbas dividerat med solvenskapitalkrav och för tjänstepensionsföretagen som kapitalbas dividerat med riskkänsligt kapitalkrav. Från och med 2023 ingår alla tjänstepensionsföretag i urvalet, men de 5 största utgör i stort sett hela kvoten.

Källa: Finansinspektionen.

Nya regler för försäkringsföretag utreds

I augusti 2024 beslutade regeringen att utreda hur det nya EU-direktivet om återhämtning och resolution av försäkrings- och återförsäkringsföretag samt ändringar i Solvens II-direktivet ska genomföras i svensk rätt (dir. 2024:77). Det nya EU-direktivet syftar till att skapa en gemensam ram inom EU för att hantera finansiella kriser inom försäkringssektorn, liknande den som finns för banker och centrala motparter. Ändringarna i Solvens II-direktivet syftar till att öka proportionaliteten och minska den administrativa bördan för försäkringsföretag. Uppdraget ska redovisas i september 2025.

Färre avbrott i den finansiella infrastrukturen

Under 2024 var den procentuella andelen avbrott av total tillgänglighet i den finansiella strukturen 0,14 procentenheter lägre än 2023. Den procentuella andelen avbrott av total tillgänglighet var även lägre än de senaste åren, se diagram 3.4. De avbrott som skett har inte fått några betydande konsekvenser för den finansiella stabiliteten (Riksbanken, Finansiell stabilitetsrapport 2025:1).

Diagram 3.4 Avbrott i de finansiella infrastruktursystemen

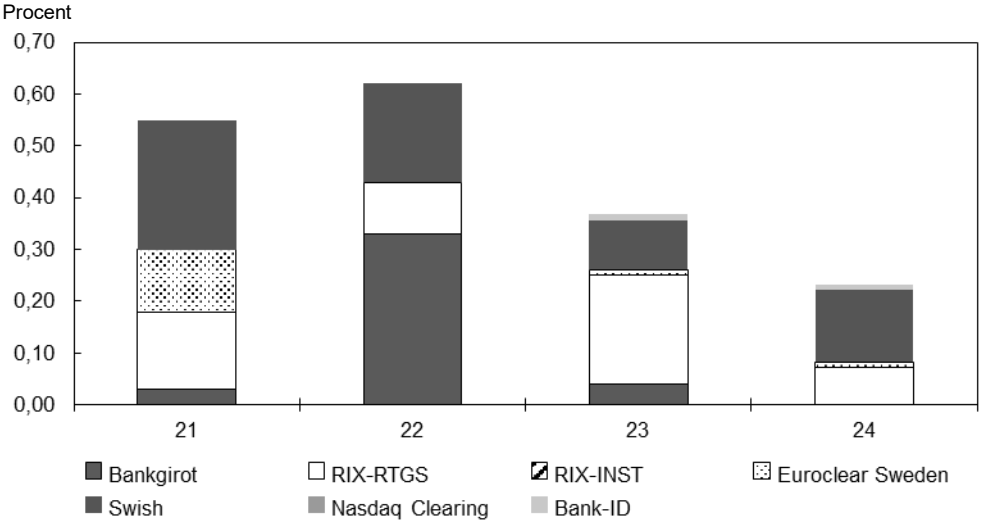

Anm. Avbrott avser procentuell andel av total tillgänglighet. 0 procent innebär full tillgänglighet. 0,2 procent innebär ungefär fem timmars avbrott under ett år. För Swish, Bank-ID, RIX-INST avser 0,2 procent 17,5 timmar då tjänsterna är tillgängliga alla dagar dygnet runt. RIX-INST lanserades 2024. Data för Bank-ID avser 2023 och 2024.

Källa: Riksbanken.

Nya verktyg för att stärka digital motståndskraft

Genom EU:s förordning om digital operativ motståndskraft för finanssektorn har det införts nya krav på företag inom den finansiella sektorn. Detta innebär krav på företagens riskhantering när det gäller informations- och kommunikationsteknik, incidentrapportering, hantering av utlagd verksamhet och testning av digital operativ motståndskraft. EU:s förordning började tillämpas den 17 januari 2025 och samtidigt trädde en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU-förordningen i kraft (prop. 2024/25:44, bet. 2024/25:FiU13, rskr. 2024/25:96). Genom det nya regelverket får Riksbanken och Finansinspektionen nya verktyg för att stärka den operativa digitala motståndskraften i den finansiella sektorn. Det innebär att Finansinspektionen får befogenhet att kontrollera att finansiella företag följer EU-förordningen och att Finansinspektionen och Riksbanken blir ansvariga myndigheter för att testa vissa företags digitala motståndskraft mot cyberattacker.

Åtgärder för att stärka samhällets krisberedskap och civilt försvar

Finansinspektionen är sektorsansvarig myndighet för beredskapssektorn Finansiella tjänster, där även Riksgäldskontoret ingår. Riksgäldskontoret ingår även i beredskapssektorn Ekonomisk säkerhet. Arbetet inom beredskapssektorerna beskrivs i utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap avsnitt 5.3.1. Ett väl fungerande betalningssystem har stor betydelse för hur samhället fungerar, inte minst ur ett beredskapsperspektiv. Det är viktigt att inte göra sig beroende av enskilda betalningsalternativ, exempelvis sådana som kräver tillgång till elektricitet och datakommunikation. Mot bakgrund av det fick en utredare i uppdrag att se över möjligheterna att betala med kontanter och tillgången till kontanter. Kontantutredningen redovisades den 19 december 2024 (Fi2024/00068). Förslagen har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

3.3.2 Tillgång till finansiella tjänster och medverkan till hållbar utveckling

Förbättrade finansieringsmöjligheter för företagen

Bankerna och kapitalmarknaderna bidrar till företagens tillgång till finansiering. Det emitterades rekordstora volymer på den svenska företagsobligationsmarknaden 2024,

till följd av stora refinansieringsbehov och lägre marknadsräntor i och med Riksbankens sänkningar av reporäntan och pressade riskpremier. I Konjunkturbarometern minskade andelen företag som uppgav att det var svårare eller avsevärt svårare än normalt att finansiera sin verksamhet från 29 procent 2023 till 21 procent 2024, se diagram 3.5.

Diagram 3.5 Företagens finansieringsmöjligheter

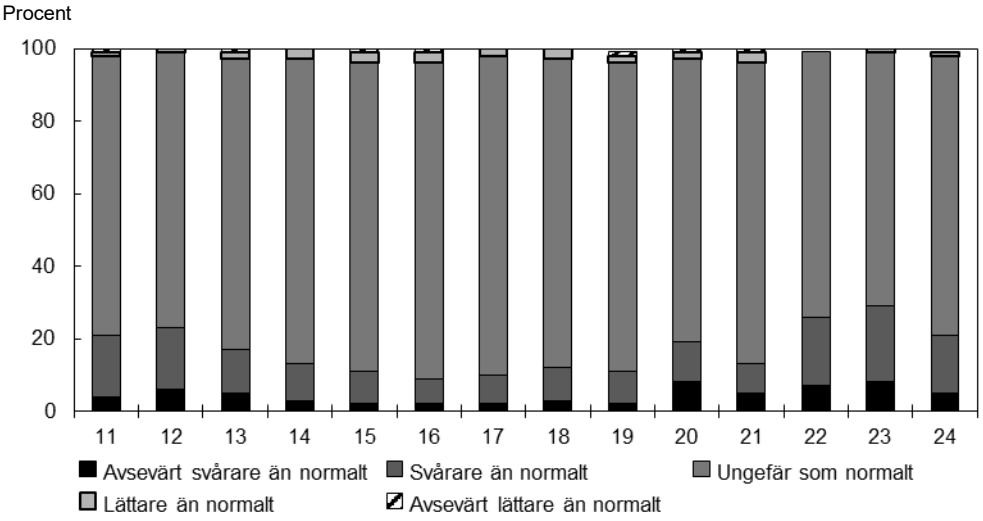

Anm.: Konjunkturbarometern per det fjärde kvartalet varje år. Företagens finansieringsmöjligheter redovisades även i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 3.3.2) men inte i diagram.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Hushållens tillgång till krediter och sparande

För att hushållen ska kunna köpa och äga bostäder är det viktigt att de finansiella företagen tillgodoser behovet av en lånemarknad. Som en följd av ökade räntekostnader (räntekvot) och minskad efterfrågan på krediter har hushållens skulder minskat sedan 2022. Minskningen föregicks emellertid av två decenniers tillväxt, se diagram 3.6. Alltför höga skulder gör hushållens konsumtion känslig för ekonomiska störningar. För att kunna bredda beslutsunderlaget för den ekonomiska politiken behöver hushållens ekonomiska ställning belysas. Mot bakgrund av det har Statistiska centralbyrån i enlighet med regeringsuppdrag (Fi2022/03071, Fi2024/01529) lämnat förslag på hur stickprovsinsamling av sådana uppgifter kan ske. Vidare redovisade Kommittén om översyn av låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder sitt uppdrag den 4 november 2024 i betänkandet Reglering av hushållens skulder (SOU 2024:71). Betänkandet innebär en översyn av låntagarbaserade makrotillsynsåtgärder, som bl.a. syftar till att minska en alltför hög kredittillväxt. Arbetet med frågan har fortsatt i Regeringskansliet och en promemoria med förslag på utveckling av makrotillsynsområdet har skickats på remiss.

Det är också viktigt att de finansiella företagen tillgodoser hushållens behov av finansiella produkter och tjänster för sitt sparande. År 2022 minskade hushållens nysparande till följd av ökade kostnader som pressade hushållens ekonomi, men hushållens sparande i förhållande till disponibel inkomst (sparkvot) och BNP har sedan dess ökat, och närmar sig de höga nivåerna 2020 och 2021, se diagram 3.6.

Diagram 3.6 Hushållens skulder och tillgångar

Procent

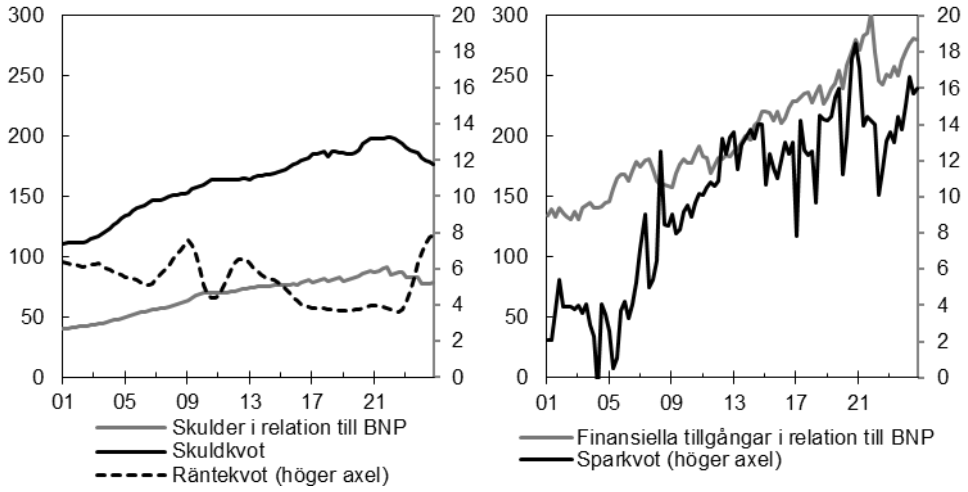

Anm.: Hushållens skuld- och sparkvot visar skulder respektive sparande i förhållande till disponibla inkomster. Hushållens räntekvot visar ett glidande medelvärde de fyra senaste kvartalen för räntebetalningar, brutto, i förhållande till disponibla inkomster.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Flera åtgärder för att bekämpa kriminellas missbruk av betalmarknaden

Alternativa betalningssystem som existerar parallellt med traditionella betalningssystem har i ökad utsträckning kommit att missbrukas av kriminella i finansieringssyfte. För att försvåra för kriminella, har det införts krav på att bl.a. flertalet betaltjänster ska omfattas av tillståndsplikt i stället för registreringsplikt, vilket ger Finansinspektionen bättre förutsättningar att kontrollera verksamhet med alternativa betalningssystem (prop. 2024/25:67, bet. 2024/25:FiU27, rskr. 2024/25:165). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025. Därtill har förslag lämnats i en promemoria att det ska vara kriminellt att bedriva finansiell verksamhet utan Finansinspektionens tillstånd eller registrering (Fi2024/01905). Promemorian har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

Kryptotillgångar används bl.a. som betalningsmedel, vilket också inneburit att det använts för att tvätta brottsvinster eller återinvestera brottsvinster i kriminell verksamhet. Finansinspektionens tillsynsbefogenheter har utökats när det gäller handel med kryptotillgångar. Den 30 december 2024 trädde lagändringar i kraft som innebär att tillsynsbefogenheter för Finansinspektionen införs gentemot företag som bedriver verksamhet som omfattas av EU:s förordning om marknader för kryptotillgångar (prop. 2024/25:43, bet. 2024/25:FiU12, rskr. 2024/25:61).

De finansiella företagen medverkar till en hållbar utveckling

De finansiella företagen bidrar till omställningen till en hållbar utveckling genom att identifiera, mäta och prissätta de möjligheter och risker som omställningen medför. Genom att olika risker och möjligheter återspeglas i räntor, tillgångspriser och försäkringspremier skapas förutsättningar för en allsidig riskhantering och för att sparande effektivt kanaliseras till rätt investeringar. De finansiella företagen kan dessutom bidra till omställningen genom sina investeringsbeslut.

Utvecklingen av emitteringen av certifierade gröna obligationer ger en bild av den generella utvecklingen på hållbarhetsområdet genom att avspegla intresset hos offentliga aktörer och privata företag att söka finansiering för projekt som är avsedda att bidra till den gröna omställningen och som uppfyller de uppställda kraven. Emitteringen av certifierade gröna obligationer från företag, inklusive finansiella

företag, har under perioden 2015–2024 ökat stadigt medan de från offentliga aktörer fluktuerat något, se diagram 3.7.

Diagram 3.7 Indexerad utveckling av certifierade gröna obligationer

Index, år 2015=100

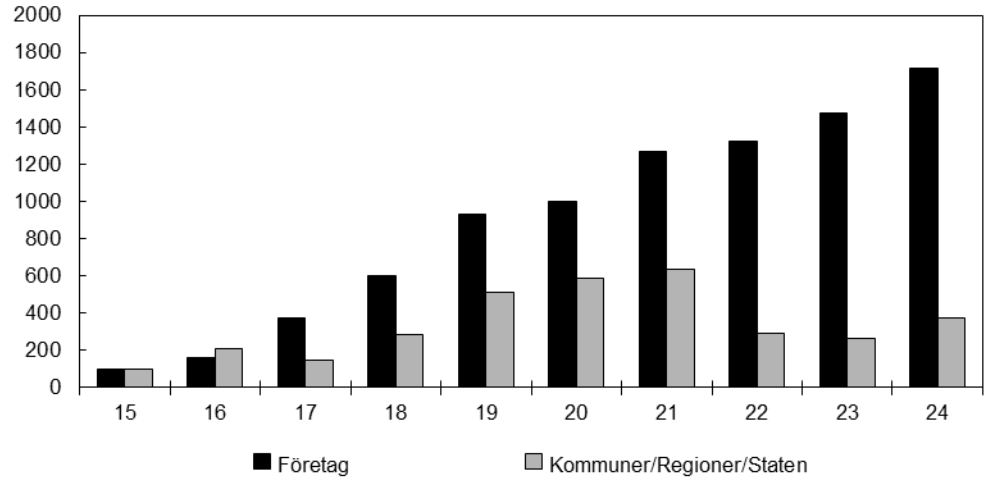

Anm.: Volym av emitterade gröna obligationer som klassas som CBI-Aligned eller CBI-certified. Datan är indexerad för att ge en tydlig bild av utvecklingen. Med certifierade gröna obligationer avses obligationer som klassas som CBI-Aligned eller CBI-certified, efter standarden som arbetats fram av Climate Bonds Initiative, en internationell organisation som arbetar för att mobilisera globalt kapital till klimatarbetet. CBI-certifiering är väl etablerad på marknaden och syftar till att ge emittenter en oberoende och vetenskapligt baserad standard för att visa på hållbarheten i deras gröna obligationsprojekt. Till skillnad från budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 3.3.4) innehåller statistiken endast vad dataleverantören LSEG workspace definierar som CBI-Aligned eller CBI-Certified obligationer då dataleverantören LSEG workspace uppdaterar data retroaktivt och det är svårt att avgöra vad de definierar som "gröna lån".

Källa: Finansinspektionen.

Under 2024 beslutade regeringen skrivelsen Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97) som bl.a. betonar vikten av frågan för finansmarknaden, och särskilt för försäkringsföretagen.

Ny standard för gröna obligationer i syfte för att förhindra grönmålning

Att förhindra s.k. grönmålning, vilket innebär att den som bedriver miljöfarlig verksamhet ändå försöker beskriva sin verksamhet som miljövänlig, är en viktig del i arbetet för en hållbar utveckling. Som ett led i detta arbete har en ny EU-förordning om europeiska gröna obligationer antagits av Europaparlamentet och rådet, vilket innebär en frivillig standard för gröna obligationer. Lagen (2024:1085) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om europeiska gröna obligationer trädde i kraft den 21 december 2024 (prop. 2024/25:21, bet. 2024/25:FiU7, rskr. 2024/25:33).

3.3.3 Väl fungerande marknader med konkurrens och starkt konsumentskydd

Tillgång till information bidrar till att upptäcka och förhindra penningtvätt

För att bekämpa kriminella inslag på finansmarknaden är det viktigt att banker och polisen får tillgång till information om betalningar som kan härröra från kriminell verksamhet. Sådan information kan bidra till att förebygga, förhindra och upptäcka penningtvätt och annan relaterad brottslighet. I juli 2024 remitterades en promemoria som innehåller förslag som innebär att clearingbolag ska vara skyldiga att övervaka transaktioner, lämna uppgifter om misstänkta transaktioner till banker och rapportera misstänkt penningtvätt eller finansiering av terrorism till Polismyndigheten (Fi2024/01527). Lagändringarna trädde i kraft 1 juli 2025 (prop. 2024/25:134, bet. 2024/25:FiU38, rskr. 2024/25:223). Det är även viktigt att Finansinspektionen

har verktyg för att motverka att det finansiella systemet missbrukas av kriminella. Under 2024 fattade regeringen beslut om ändring i förordningen (1999:1134) om belastningsregister som trädde i kraft den 1 januari 2025. Syftet är att ge Finansinspektionen utökad tillgång till belastningsregistret vid myndighetens lämplighetsprövningar. Finansinspektionen har också i enlighet med regeringsuppdrag (Fi2024/01097) lämnat rapporten Utveckling av Finansinspektionens penningtvättstillsyn (Finansinspektionen 2024). I rapporten lyfter Finansinspektionens fram att ökade resurser har lett att tillsynen har utvecklats och ökat i omfattning genom åren.

Arbete med att stärka svenska finansmarknaders konkurrenskraft

Kapitalmarknader är centrala för jobb, tillväxt och omställning, samtidigt som de ger avkastning till hushållen genom bl.a. privat sparande och pensionssystemet. Inom ramen för regeringens arbete för fördjupat samråd och samarbete med näringsliv och organisationer om EU-frågor som är särskilt viktiga för Sveriges konkurrenskraft tog finansmarknadsministern under 2024 initiativ till två informella rundabordssamtal. Ett sådant branschråd var om hållbarhetsreglering på finansmarknaden och ett för att diskutera marknaden för värdepapperisering.

Något minskad dominans bland kreditgivare i utlåningen

Att hushåll och företag kan göra aktiva val på bankmarknaden och har möjlighet att söka bättre villkor är angeläget, inte minst i ett läge där deras ekonomi är pressad av höga räntor. Den svenska bankmarknaden är koncentrerad och tillsammans står sju banker för mer än 80 procent av utlåningen till allmänheten i Sverige. De tre storbankerna har dock över tid tappat marknadsandelar till fördel för framför allt bolånebankerna, se diagram 3.8.

Diagram 3.8 Marknadsandelar i utlåning

Procent

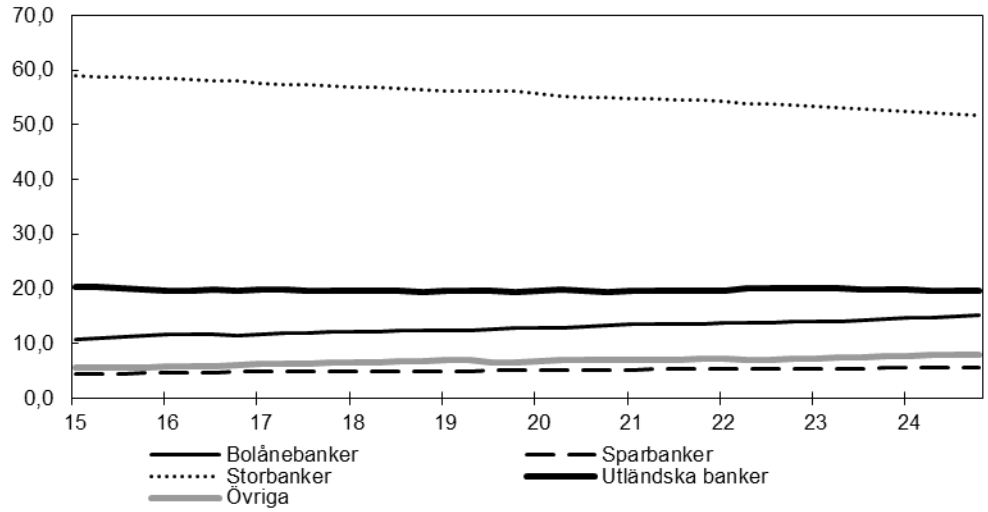

Anm.: Avser andel av total utlåning till allmänheten i Sverige inkl. utländska bankers utlåning.

Källa: Finansinspektionen.

Flera åtgärder mot överskuldsättningen

En bidragande orsak till problem med överskuldsättning bland vissa svenska hushåll är att marknaden för konsumtionslån har vuxit i snabb takt under de senaste åren. Tendensen drivs på av den tekniska utvecklingen. Ökad tillgänglighet till lån över internet har ökat under senare år och bidrar till att skapa osunda konsumtionsmönster. Den 21 maj 2025 antog riksdagen regeringens förslag om att bara banker ska få driva

näringsverksamhet som har till ändamål att lämna eller förmedla krediter till konsumenter (prop. 2024/25:138, bet. 2024/25:FiU37, rskr. 2024/25:216). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025. Den 27 november 2024 antogs även skärpta regler om bl.a. ränte- och kostnadstak och möjligheten att förlänga löptiden för en kredit (prop. 2024/25:17, bet. 2024/25:CU5, rskr. 2024/25:62 och 63). Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2025. Vidare har konsumtionslån som tas utan säkerhet ökat, t.ex. har blancolånen nästan fördubblats i storlek de senaste tio åren. Ränteutgifter har kunnat dras av, vilket har gjort det billigare att ta sådana lån. Efter förslag i propositionen Avtrappat ränteavdrag för lån utan säkerhet har riksdagen beslutat att begränsa rätten till avdrag för ränteutgifter på lån utan säkerhet (prop. 2024/25:26, bet. 2024/25:FiU1, rskr. 2024/25:49). Lagändringen trädde i kraft den 1 januari 2025. För ytterligare åtgärder för att motverka överskuldsättning, se utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik avsnitt 4.

Lägre avgifter för fonder

Finansiella produkter och tjänster är en viktig del av konsumenters vardag, bl.a. dagliga betaltjänster, bostadslån och sparande. Svenska hushåll har en högre andel av sitt sparande i fonder och andra finansiella produkter jämfört med hushåll i andra EU-länder och fondsparande är en viktig del av pensionssparandet. Eftersom avgifter i fondsparandet påverkar den långsiktiga värdetillväxten är det viktigt att svenska hushåll inte betalar för mycket i avgifter på sitt fondsparande. Sedan 2020 har de genomsnittliga fondavgifterna minskat något, se tabell 3.1.

Tabell 3.1 Utveckling fondavgifter

Procent

Fondkategori	2020	2021	2022	2023	2024
Aktiefond	1,17	1,16	1,16	1,17	1,15
Räntefond	0,41	0,41	0,38	0,39	0,39
Blandfond	0,84	0,89	0,88	0,70	0,69
Indexfond	0,31	0,31	0,31	0,31	0,30

Anm.: Avser volymviktade medelvärden för årliga förvaltningsavgifter uttryckta som andel av förvaltat kapital för svenska värdepappersfonder och specialfonder. Indexfonder omfattar även samtliga s.k. börshandlade fonder.
Källa: Finansinspektionen.

Bedrägeribeloppen minskade under 2024

Att motverka brottslighet är en av regeringens högst prioriterade frågor. Det gäller även brottslighet i det finansiella systemet. Det stora flertalet bedrägerier förutsätter att kriminella missbrukar produkter och tjänster som tillhandahålls av bankerna. Sedan 2020 har bedrägeribeloppen via betaltjänster ökat kraftigt och mer än fördubblats medan antalet rapporterade bedrägerier inte haft samma kraftiga utveckling. Det framgår av statistik från Finansinspektionen som baseras på rapportering från betaltjänstleverantörer under tillsyn. Statistiken visar dock på ett trendbrott för bedrägeribeloppen och det har skett en minskning under 2024, se diagram 3.9. Även antalet anmälda investeringsbedrägerier har ökat de senaste åren och brottsvinsterna beräknades utgöra 30 procent av brottsvinsterna från bedrägerier 2023 (Finansinspektionen 2024). Som ett led i arbetet mot bedrägerier höll regeringen möten med företrädare för bankerna och Polismyndigheten under 2024. Syftet var bl.a. att diskutera hur bankerna kunde ta ett större ansvar för att förhindra bedrägerier och hur samarbetet mellan bankerna och Polismyndigheten kunde stärkas. Bankerna presenterade då ett åtgärdspaket för att stärka kundskyddet som skulle implementeras under 2024 och 2025. Regeringen följer löpande upp att bankernas åtgärder genomförs och får effekt.

Diagram 3.9 Utveckling av bedrägerier via betaltjänster

Anm.: Antal bedrägerier som rapporterats från betaltjänstleverantörer under tillsyn redovisas på vänstra axeln i tusental och bedrägeribelopp till höger i miljoner kronor.

Källa: Finansinspektionen.

Riksdagens tillkännagivanden om flytt av tjänstepension

Riksdagen har i två tillkännagivanden tillkännagett för regeringen dels att regeringen bör utreda hur flytt av tjänstepension kan underlättas, dels att regeringen bör utreda om det är möjligt att ta bort kravet på underskrift av tidigare arbetsgivare vid flytt av tjänstepension (bet. 2021/22:FiU36 punkt 2 och 3, rskr. 2021/22:304). Som en följd av tillkännagivandena gav regeringen i regleringsbrevet för 2023 Finansinspektionen i uppdrag att genomföra en kartläggning av hur flytt av individuell tjänstepensionsförsäkring mellan och inom försäkringsföretag och tjänstepensionsföretag ser ut och hur rörligheten har utvecklats under de senaste fem åren. Myndigheten skulle också identifiera eventuella legala och praktiska hinder för flytt av individuell tjänstepensionsförsäkring och föreslå åtgärder för att undanröja dem. Uppdraget redovisades den 15 september 2023 i rapporten Flytt av individuell tjänstepensionsförsäkring (Fi2023/02498). I rapporten analyseras kravet på underskrift av tidigare arbetsgivare vid flytt av tjänstepension. Finansinspektionen föreslår inte några lagändringar. Regeringen instämmer i Finansinspektionens slutsatser och bedömer att det inte bör vidtas några lagstiftningsåtgärder. Regeringen anser att tillkännagivandena mot denna bakgrund är tillgodosedda och därmed slutbehandlade.

3.3.4 Statlig finansförvaltning

För att statens finansförvaltning ska kunna bedrivas på ett effektivt sätt krävs att de regelverk, avtal och kontostrukturer som utgör statens betalningsmodell och modellen för statens garanti- och utlåningsverksamhet är ändamålsenliga. Riksgäldskontoret ansvarar, i sin roll som statens internbank, för att förvalta och utveckla den statliga betalningsmodellen samt för att tillhandahålla den infrastruktur som de statliga myndigheterna behöver för att genomföra sina betalningar och för att de ska få tillgång till anslagsmedel och lån.

Styckkostnaden per statlig betalning har ökat

Under 2024 var den genomsnittliga kostnaden för en statlig betalning 1,25 kronor, vilket är en ökning med 17 öre jämfört med 2023, se tabell 3.2. Priserna är högre i de ramavtal som började tillämpas under 2023 än i föregående ramavtal. Merparten av myndigheterna gick över till de nya ramavtalen i maj 2023, vilket innebär att prisökningen slog igenom fullt ut på genomsnittspriset först under 2024. Begränsad

konkurrens och vissa inlåsningseffekter genom att enskilda banker har utvecklat lösningar som är unika för staten kan ha bidragit till prisökningen. Bankernas arbete med förändringar kopplat till ny betalinfrastruktur och regelkrav har troligen också bidragit till de ökade kostnaderna. Styckkostnaden redovisas inte heller justerad för inflationen.

Tabell 3.2 Styckkostnad per betalning

Kronor

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Styckkostnad	0,55	0,51	0,59	0,62	0,59	0,56	0,57	0,59	1,08	1,25

Anm.: Löpande priser som inte är justerade för inflationen. Snittkostnaden för 2023 har reviderats från 0,96 kr till 1,08 kr per betalning jämfört med budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 3.3.5), eftersom tidigare uppgifter från en av ramavtalsbankerna innehöll vissa dubbelräkningar av antalet transaktioner och tillhörande kostnad. Från och med maj 2023 ingår inte heller kortinlösen i den genomsnittskostnad som redovisas i diagrammet.

Källa: Riksgäldskontoret.

Centraliserade valutabetalningar medför besparingar

Centraliserade valutabetalningar inom valutakoncernkontomodellen (VKK) ger en effektivare valutahantering för staten, eftersom valutabetalningar från myndigheter nettas mot valutabetalningar i statsskuldsförvaltningen. Vid utgången av 2024 var 21 myndigheter anslutna till VKK. Riksgäldskontoret uppskattar att besparingen för att växla valuta inom VKK blev 13 miljoner kronor under 2024 jämfört med om växlingarna hade gjorts till marknadskurs.

Minskade utestående garantier men ökad utlåning till låntagare

Riksgäldskontorets garantiverksamhet uppvisade 2024 ett större överskott jämfört med föregående år, tabell 3.3. Det beror till största delen på att de förväntade framtida avgifterna för förväntad förlust ökade. Saldot på reservkontot ökade till följd av avgiftsbetalningar för nya garantier. Nuvärdet av de förväntade förlusterna i garantiverksamheten ökade också, framför allt på grund av nytillkomna garantiåtaganden. Kreditrisken i portföljen 2024 ligger i stort sett i nivå med föregående år.

Tabell 3.3 Utestående garantier, reservtillgångar och förväntade förluster

Miljoner kronor

	2020	2021	2022	2023	2024
Utestående garantier	**24 218**	**20 043**	**18 893**	**16 128**	**13 252**
Reservtillgångar	1 180	1 403	1 497	1 482	1 983
Reservkonto	470	706	1 429	1 418	1 486
Värdering fordringar	620	658	12	35	18
Förväntade framtida avgifter för förväntad förlust	90	39	57	29	479
Förväntade förluster	1 174	1 123	826	816	1 163
Skillnad mellan tillgångar och förväntade förluster	**5**	**280**	**672**	**666**	**820**

Källa: Riksgäldskontoret.

Vid utgången av 2024 visade Riksgäldskontorets utlåningsverksamhet ett överskott på omkring 650 miljoner kronor som utgörs av skillnaden mellan reservtillgångar och förväntade förluster, se tabell 3.4. Lånet till SAS har reglerats via bidrag, vilket innebär att Riksgäldskontoret inte längre har någon förväntad förlust. Detta har bidragit till att utlåningsverksamheten vid utgången av 2024 visade ett överskott.

Tabell 3.4 Utestående lån till låntagare utanför staten, reservtillgångar och förväntade förluster

Miljoner kronor

	2020	2021	2022	2023	2024
Utestående lån	**15 414**	**15 724**	**7 422**	**7 701**	**5 668**
Reservtillgångar	617	579	604	626	650
Reservkonto	614	579	604	626	650
Förväntade framtida avgifter för förväntad förlust	3	0,6	0	0	0
Förväntade förluster	1	0,1	1 350	1 350	0
Skillnad mellan tillgångar och förväntade förluster	**604**	**579**	**-746**	**-724**	**650**

Källa: Riksgäldskontoret.

3.3.5 Resultat för internationella finansiella institutioner

Regeringen redogör för verksamheten i Asiatiska banken för infrastrukturinvesteringar (AIIB), Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), Europeiska investeringsbanken (EIB), Internationella valutafonden (IMF), Nordiska investeringsbanken (NIB) och Världsbanksgruppen i återkommande skrivelser till riksdagen (se t.ex. skr. 2024/25:82). Verksamheten för Europarådets utvecklingsbank (CEB) redovisas i den återkommande skrivelsen om verksamheten inom Europarådets ministerkommitté m.m. (se t.ex. skr. 2023/24:94).

Tankesmedjan Bruegel

Bruegel är en oberoende europeisk tankesmedja med fokus på internationell ekonomiskpolitisk forskning. Tankesmedjans mål är att bidra till ökad kvalitet inom ekonomisk politik genom faktabaserad analys och diskussion. Genom det svenska medlemskapet finns en möjlighet att lämna synpunkter på tankesmedjans forskningsområden och att delta vid seminarier som anordnas för medlemmar. Under 2024 producerade Bruegel 175 publikationer och arrangerade 79 event om bl.a. världsekonomin, handelspolitik, digitalisering och offentliga finanser i EU.

Garantier till vissa internationella finansiella institutioner

Sverige har medlemsåtaganden i elva internationella finansiella institutioner. Medlemskapen kan likställas med delägande, eftersom varje medlemsland bidrar med en andel av institutionernas egna kapital. Det egna kapitalet består av inbetalt kapital och garantikapital. Genom garantikapitalet förbinder sig medlemsländerna att, utöver det inbetalda kapitalet, under vissa omständigheter tillskjuta ytterligare ett bestämt kapitalbelopp till institutionerna.

Riksdagen har tidigare godkänt att garantikapital till internationella finansiella institutioner inte ska hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen, där riskavspeglande avgifter sätts in på ett konto i Riksgäldskontoret (prop. 2001/02:1 Förslag till statsbudget, reviderad finansplan m.m. avsnitt 7.2.3, bet. 2001/02:FiU2, rskr. 2001/02:129). Eventuella infrianden ska i stället belasta anslag. Infrianden av garantikapital till AIIB, CEB, EBRD, EIB, NIB och Världsbanksgruppen ska belasta anslaget 1: 13 *Vissa garanti- och medlemsavgifter*. De utestående garantiåtagandena gentemot dessa institutioner, vilka har redovisats i skrivelsen Årsredovisning för staten 2024 (skr. 2024/25:101), uppgick vid utgången av 2024 till ca 164 miljarder kronor.

Riksdagen har vidare godkänt två garantiprogram som inte hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen, och där infrianden i stället belastar anslag (prop. 2019/20:181, bet. 2019/20:FiU61, rskr. 2019/20:351). Det är dels fråga om en garanti

om högst 863 337 362 euro till en garantifond till EIB för stöd till i första hand företag i ekonomiska svårigheter orsakade av utbrottet av covid-19, dels en garanti om högst 848 537 250 euro till Europeiska unionen för ett europeiskt instrument för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation till följd av utbrottet av covid-19 (SURE). Vid årsskiftet 2024/25 hade EIB:s garantifond beslutat att ställa ut garantier motsvarande 23,5 miljarder euro. Dessa garantier förväntas möjliggöra 188,5 miljarder euro i investeringar. Den förväntade nettoförlusten är 14 procent. Fram t.o.m. den 31 mars 2025 hade garantiinfrianden motsvarande 54,7 miljoner kronor belastat anslaget.

Perioden för det temporära instrumentet SURE löpte ut den 31 december 2022, och det är inte längre möjligt att ansöka om stöd från instrumentet. Stöd från SURE har beviljats till 19 av EU:s medlemsstater till ett belopp om 98,4 miljarder euro. För att finansiera lånen har Europeiska kommissionen emitterat obligationer för motsvarande belopp. Risken för ett garantiinfriande bedöms vara låg, bl.a. eftersom låntagarna är stater. Vid en betalningsinställelse av en sådan stat ska EU-budgeten användas i första hand.

Under 2022 godkände riksdagen ytterligare två garantiprogram som inte hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen, och där infrianden belastar anslag. Programmen avser dels en garanti till Internationella återuppbyggnads- och utvecklingsbanken om högst 44,7 miljoner euro plus ränta för bankens kompletterande lån till Ukraina (prop. 2021/22:152, bet. 2021/22:FiU45, rskr. 2021/22:190), dels en garanti till Europeiska unionen för ett makrofinansiellt stöd till Ukraina om högst ca 136,6 miljoner euro (prop. 2022/23:2, bet. 2022/23:FiU11, rskr. 2022/23:52). Eventuella infrianden av garantierna kommer att kunna klassificeras som internationellt bistånd enligt den definition som används av OECD:s biståndskommitté DAC och avses därmed finansieras från anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Bidrag till EU för räntekostnader för makrofinansiellt stöd till Ukraina

Under 2023 godkände riksdagen ett avtal med Europeiska kommissionen om bidrag till EU för räntekostnader och kostnader för likviditetsförvaltning som avser ett makrofinansiellt stöd i form av lån till Ukraina under 2023 (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254) och bemyndigade regeringen att under 2024–2027 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd besluta om bidrag enligt avtalet på sammanlagt högst ca 1 153,5 miljoner kronor. I maj 2025 hade ca 272 miljoner kronor i bidrag betalats ut till EU.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att uppfyllelsen av målen för finansmarknadsområdet har varit god, men ser samtidigt att bl.a. arbetet med att motverka bedrägerier behöver fortsätta.

3.4.1 Det finansiella systemet är stabilt

Höga genomsnittliga räntekostnader för företag har lett till att sårbarheterna med hög skuldsättning låg kvar på höga nivåer under 2024, inte minst för fastighetsföretag, men det svenska finansiella systemet har varit stabilt. Bankerna fortsätter att visa upp höga kapital- och likviditetsbuffertar samt låga kreditförluster, trots att Sverige befinner sig i en lågkonjunktur och att bankerna är särskilt exponerade mot den kommersiella fastighetssektorn. Försäkringssektorns motståndskraft bedöms fortsatt vara god. Försäkrings- och tjänstepensionsföretagen har trots sina stora tillgångar, såsom aktier,

fastigheter och olika typer av obligationer, visat sig kunna hantera osäkerheten på de finansiella marknaderna.

Samhällsviktiga funktioner har kunnat upprätthållas i en betryggande utsträckning, trots att ett försämrat säkerhetsläge ökar risken för angrepp mot det finansiella systemet. Tillgängligheten i den finansiella infrastrukturen har varit god 2024 och den procentuella andelen avbrott har sjunkit jämfört med tidigare år.

3.4.2 De finansiella företagen tillgodoser behovet av finansiella tjänster och medverkar till hållbar utveckling

Villkoren för de finansiell företagen bedöms vara utformade så att de kan bidra till att behovet av finansiella tjänster kan tillgodoses. Som ett resultat av det är både bankernas utbud av krediter till de svenska hushållen och hushållens tillgång till finansiella produkter och tjänster för sparande fortsatt god. Svenska hushåll har höga skulder, samtidigt som hushållen har visat motståndskraft när räntorna legat på högre nivåer än för några år sedan. En viktig del av hushållens ekonomiska motståndskraft kommer också från att de har sparade tillgångar. Företagens finansieringsmöjligheter förbättrades under 2024.

Systemet för att genomföra betalningar har fortsatt att tillgodose behovet av betalningar, även om betalningsområdet genomgår en omfattande struktur-omvandling. Det finns utmaningar på området och kräver ett fortsatt arbete. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att motverka att betalningssystemet missbrukas av de kriminella.

Utvecklingen avseende emitteringen av certifierade gröna obligationer visar att volymen fortsätter att öka, vilket innebär att projekt som bidrar till omställningen är fortsatt attraktiva. Finansiella företag fortsätter att integrera klimatrelaterade risker i sin verksamhet och använder EU:s gröna taxonomi och omställningsplaner som strategiska verktyg för grön finansiering och hållbarhetsarbete. Regeringen arbetar aktivt inom EU för att göra EU:s regelverk tydligare och mer användbart, vilket ökar möjligheterna för de finansiella företagen att medverka till en hållbar utveckling.

3.4.3 De finansiella marknaderna fungerar väl

Arbetet mot penningtvätt och finansiering av terrorism är ett prioriterat område för regeringen som kräver förebyggande arbete inom flera områden, t.ex. har ökade resurser till tillsynen de senaste åren lett till att tillsynen har utvecklats och ökat i omfattning. Under 2024 har ytterligare förslag lämnats där clearingbolag blir en viktig aktör i att förebygga, förhindra och upptäcka penningtvätt och annan relaterad brottslighet.

Överskuldsättning är ett allvarligt problem som drabbar många hushåll, men även samhället i stort. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att motverka överskuld-sättning, men ser samtidigt att ytterligare åtgärder och långsiktigt arbete krävs för att få effekt.

Sverige har i förhållande till många EU-länder välfungerande finansiella marknader och ett högt och aktivt deltagande från konsumenter. Regeringen är därför drivande i arbetet för att utveckla EU:s finansmarknader och stärka tillgången till privat kapital genom ökat konsumentdeltagende. Aktiva konsumenter bidrar också till att öka konkurrensen på de finansiella marknaderna. Ett mått på det är bankernas brutto-marginal på bolån som har stigit något under 2024 men sjunkit på lång sikt. Också avgifterna för fondsparande fortsatte att minska under 2024, även om stora skillnader finns mellan olika sparprodukter.

3.4.4 Statens finansförvaltning bedrivs effektivt

Styckkostnaden per statlig betalning 2024 har ökat jämfört med föregående år. Samtidigt har myndigheternas fortsatta deltagande i statens valutakoncernkonto medfört en besparing på kostnaden för valutaväxlingar. Regeringen bedömer sammantaget att uppfyllelsen av målet att statens finansförvaltning ska bedrivas effektivt har varit god utifrån de givna förutsättningarna, men det är viktigt att det kontinuerliga arbetet för en god måluppfyllelse fortsätter.

3.5 Politikens inriktning

Regeringens arbete på finansmarknadsområdet fokuserar på att värna finansiell stabilitet, motverka brottslighet och överskuldsättning, utveckla kapitalmarknader, samt se till att de finansiella företagen tar sitt ansvar för ett starkt konsumentskydd och medverkar till en hållbar utveckling.

3.5.1 Värna finansiell stabilitet

Det finansiella systemet ska vara stabilt och ha förmåga att säkerställa viktiga samhällsfunktioner. Med ett försämrat säkerhetsläge ökar risken för allvarliga driftsstörningar som kan få negativa effekter för den finansiella sektorn, och i förlängningen påverka den finansiella stabiliteten med konsekvenser för stora delar av samhället. För att stärka förmågan att hantera en allvarlig driftsstörning i den finansiella sektorns digitala infrastruktur har ett förslag om att inrätta en ny funktion för operativ krishantering vid en sådan driftsstörning remitterats (Fi2025/01510). Ärendet kommer därefter beredas vidare inom Regeringskansliet. Det remitterade förslaget innebär att Riksbanken ska få uppdraget att leda den nya krishanteringsfunktionen. Det allvarliga säkerhetsläget understryker vikten av att även stärka myndigheternas förmåga. För det förmågehöjande arbetet inom ramen för det civila försvaret föreslås att Finansinspektionen tilldelas ytterligare medel och att en tidigare satsning på att säkerställa Riksgäldskontorets verksamhet förlängs för att bibehålla upparbetad förmåga.

Omvärldsläget präglas av stor osäkerhet, med ett allvarligt säkerhetspolitiskt läge och pågående handelskonflikter. Väl rustade finansiella företag och hushåll som har god motståndskraft vid ekonomiska störningar, till följd av olika händelser i omvärlden, är viktigt för den finansiella stabiliteten. Arbetet med att utveckla makrotillsynen, som syftar till att värna den finansiella stabiliteten, fortsätter. I syfte att bredda beslutsunderlaget för bl.a. makrotillsynen fortsätter också arbetet med att bättre kunna belysa hushållens ekonomiska ställning. För ändamålet tilldelas Statistiska centralbyrån ökade medel, se avsnitt 6.6.3.

Ett väl fungerande finansiellt system är avgörande för finansiell stabilitet och en stark samhällsekonomi. Finansinspektionen har i uppdrag att övervaka den finansiella sektorn, granska att företagen följer reglerna och att de kan hantera risker. För att stärka tillsynen, inte minst i syfte att stärka förmågan att motverka den kriminella ekonomin genom exempelvis utvecklad penningtvättstillsyn, tilldelas Finansinspektionen ytterligare medel fr.o.m. 2026.

I början av covid-19-pandemin 2020 uppstod problem på företagsobligationsmarknaden och i fonder som investerar i företagsobligationer. Omsättningen för företagsobligationer och certifikat sjönk tillfälligt och riskpremierna ökade kraftigt samtidigt som fonder som investerat i dessa hade stora utflöden. För att hantera likviditetsobalansen tvingades fonder sälja sina tillgångar, vilket ökade stressen ytterligare. För att minska känsligheten för denna typ av störningar pågår ett arbete med att stärka fondmarknaden genom att bl.a. införa effektiva verktyg för att motverka likviditetsrisker i fonder och se över reglerna för inlösensfrekvens. Det

pågår också arbete med att se över och stärka den svenska företagsobligations-marknaden.

Resolutionsregelverken är i hög utsträckning gemensamma inom EU och utvecklas kontinuerligt i syfte att stärka arbetet med att förebygga och hantera finansiella kriser. EU:s nya regelverk för resolution av försäkringsföretag ska införlivas i svensk rätt.

3.5.2 Motverka brottslighet

Att bekämpa brottslighet i det finansiella systemet, såsom bedrägerier, penningtvätt och terrorismfinansiering är fortsatt en högt prioriterad fråga för regeringen. EU:s nya regelverk för att bekämpa penningtvätt och finansiering av terrorism kommer att införlivas i svensk rätt. EU:s nya penningtvättsdirektiv ska i huvudsak ha genomförts till juli 2027. Vid samma tidpunkt börjar EU:s penningtvättsförordning tillämpas. En av åtgärderna som följer med det nya regelverket är att det ställs ökade krav på att medlemsstaternas register över verkliga huvudmän och konto- och värdefackssystem. För utveckling av registret över verkliga huvudmän och föreslår regeringen ökade medel till Bolagsverket, se utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.7.11. Inom EU pågår också uppbyggnaden av den nya EU-myndigheten för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (Amla), som också kommer att förstärka penningtvättstillsynen.

Det krävs fortsatta insatser från de finansiella företagen för att motverka både betal- och investeringsbedrägerier, även om bedrägeribeloppen via betaltjänster har minskat något från höga nivåer. Regeringen kommer att ha en fortsatt dialog med såväl ansvariga finansiella företag som Finansinspektionen, för att följa upp arbetet mot bedrägerier. Förhandlingarna fortsätter om EU:s regelverk för betaltjänster, som innehåller flera nya inslag med syfte att bekämpa bedrägerier på betalningsmarknaden.

3.5.3 Utveckla kapitalmarknader

En väl fungerade finansmarknad kan bidra till att stärka både Sveriges och EU:s konkurrenskraft. På finansmarknadsområdet kommer regeringen därför att fortsätta bjuda in till informella branschråd för att samla berörda aktörer och identifiera frågor som är viktiga för att stärka svensk konkurrenskraft och andra vitala intressen. För att stärka den svenska marknadens konkurrenskraft pågår nationellt arbete, bl.a. genom Fondmarknadsutredningen som syftar till att modernisera den svenska fondlag-stiftningen och se över hur den kan anpassas till marknadens behov (dir. 2023:163).

Europeiska finansmarknader ska fungera väl och vara konkurrenskraftiga. Den fortsatta utvecklingen av EU:s finansmarknader är en prioriterad fråga på EU-nivå och den nya kommissionen har som mål att skapa en sparande- och investeringsunion (SIU), där både bank- och kapitalmarknader ingår. Arbetet med att fördjupa den inre marknaden och ytterligare integrera EU:s kapitalmarknader handlar bl.a. om att ta bort hinder för gränsöverskridande verksamheter och att minska regelbördor och administrativa kostnader. Regeringen avser därför att fortsätta verka för att kapital-marknaderna utvecklas med en marknadsbaserad ansats som främjar konkurrens och öppenhet mot tredjeland.

Tillgång till information om aktörer på EU:s marknader bidrar till att ytterligare integrera finansiella tjänster inom EU och främja gränsöverskridande investeringar. En ny EU-förordning innebär att all information som lämnas ska ingå i en gemensam europeisk kontaktpunkt för finansiell och icke-finansiell information (Esap). Regeringen föreslår därför att Finansinspektionen tillförs medel.

Företagsobligationsmarknaden har en betydande roll för företagens finansiering. Det är därför av stor vikt att denna fungerar väl både normalt och i stressade marknads-

situationer. Finansdepartementet har gett en utredare i uppdrag att analysera behovet av lagstiftningsåtgärder på företagsobligationsmarknaden, bl.a. när det gäller agenters roll och likabehandling av investerare. Syftet är såväl att skapa tydligare förutsättningar för investerare, emittenter och andra aktörer såväl som att ge staten bättre verktyg för att hantera marknadsstörningar.

3.5.4 Motverka överskuldsättning och medverka till en hållbar utveckling

Överskuldsättning innebär stora kostnader för enskilda och är ett stort samhällsproblem. Åtgärder som har vidtagits för att motverka överskuldsättning, såsom införande av ränte- och kostnadstak samt krav på att vara bank eller kreditmarknadsinstitut för att få lämna och förmedla krediter till konsumenter, följs upp av nya åtgärder. Eftersom överskuldsättning är ett komplext problem behöver åtgärder vidtas inom olika områden. En del av problematiken är att det finns ett stort antal personer som har varit föremål för indrivning av skulder under lång tid men som trots det inte lyckas ta sig ur sin situation. En särskild utredare har därför fått i uppdrag att överväga åtgärder för att motverka överskuldsättning med fokus på evighetsgäldenärer (dir. 2025:37), se vidare i utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik avsnitt 4.

Finansiella företag har ansvar för att de tjänster och produkter de erbjuder passar konsumenters individuella behov och förutsättningar såväl som att de inte missbrukas, exempelvis för att begå bedrägerier. Konsumenter bör ha tillgång till produkter och tjänster till rimliga kostnader. I ett långsiktigt sparande urholkar höga avgifter värdet på sparandet. Ytterst handlar det om konsumenternas förtroende. Regeringen fortsätter därför att arbeta med sparandefrågor både på EU-nivå och nationellt, bl.a. med att se om redovisningen av kostnader kan förbättras för att stärka konkurrensen i olika led på sparandemarknaderna.

För att Sverige ska kunna uppnå sina mål inom hållbarhetsområdet, inklusive klimat- och miljömål, behöver de finansiella företagen aktivt medverka till en hållbar utveckling och omställningen fortsätta i den finansiella sektorn. De flesta regelverk som ingår i EU:s ramverk för hållbar finansiering har nu trätt i kraft. Under 2025 påbörjades en översyn av stora delar av regelverket på området i syfte att förenkla och därmed lätta den administrativa bördan för företagen. Sverige fortsätter att engagera sig i EU:s regelutveckling på området för att regelverket ska bli mer användarvänligt och effektivt, samtidigt som det fortsätter att uppfylla sitt syfte. Det är viktigt att verksamheter som ännu inte bedöms som gröna men har ambition att ställa om kan få tillgång till finansiering som underlättar omställningen. Det är även fortsatt viktigt att finansiella aktörer bidrar till att minska klimatpåverkan och beaktar klimatförändringens effekter i sin verksamhet. De behöver bland annat fortsätta att hantera sina hållbarhetsrelaterade risker och bidra till att ta fram trovärdiga omställningsplaner för de företag de är exponerade mot.

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:2 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:2 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter

Tusental kronor

2024	Utfall	24 253	Anslagssparande	957

2025	Anslag	25 550[1]	Utgiftsprognos	26 133
2026	**Förslag**	**33 050**		
2027	Beräknat	33 050		
2028	Beräknat	33 050		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter Europeiska bankmyndigheten, Europeiska försäkrings- och tjänstepensionsmyndigheten samt Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**25 550**	**25 550**	**25 550**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	7 500	7 500	7 500
varav BP26	*7 000*	*7 000*	*7 000*
– Avgift till Europeiska bankmyndigheten (Eba)	*7 000*	*7 000*	*7 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**33 050**	**33 050**	**33 050**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att ta över hela betalningsansvaret för Sveriges avgift till Europeiska bankmyndigheten (Eba) från Riksbanken och för att ta höjd för fluktuerande valutakurser ökas anslaget med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 33 050 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Finansinspektionens avgifter till EU:s tillsynsmyndigheter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 33 050 000 kronor per år.

3.6.2 1:10 Finansinspektionen

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:10 Finansinspektionen

Tusental kronor

2024	Utfall	824 273	Anslagssparande	-10 847
2025	Anslag	846 586[1]	Utgiftsprognos	833 952
2026	**Förslag**	**893 410**		
2027	Beräknat	929 845[2]		
2028	Beräknat	949 227[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 913 543 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 913 929 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Finansinspektionens förvaltningsutgifter och för Krigsförsäkringsnämndens verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Finansinspektionen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**846 586**	**846 586**	**846 586**
Pris- och löneomräkning[2]	16 051	31 444	49 368
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	30 773	51 815	53 273
varav BP26[3]	*62 500*	*82 700*	*83 100*
– Förstärkt tillsyn	*49 000*	*49 000*	*49 000*
– Teknisk utveckling	*15 000*	*30 000*	*30 000*
– Utökade befogenheter att ingripa enligt säkerhetsskyddslagen		*3 200*	*1 600*
– Finansiering av Amla	*-2 500*	*-2 500*	*-2 500*
– Civilt försvar: sektorsansvarig beredskapsmyndighet	*1 000*	*3 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**893 410**	**929 845**	**949 227**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027 och 2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att förstärka tillsynen, bl.a. för att motverka den kriminella ekonomin genom exempelvis utvecklad penningtvättstillsyn, ökas anslaget med 49 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att finansiera teknisk utveckling enligt kommande EU-regelverk ökas anslaget med 15 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor.

För att finansiera kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om utökade befogenheter att ingripa enligt säkerhetsskyddslagen (SOU 2025:42) beräknas anslaget öka med 3 200 000 kronor för 2027 och med 1 600 000 kronor för 2028.

För att finansiera den nya EU-myndigheten för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (Amla) minskas anslaget med 2 500 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att Finansinspektionen ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som beredskapsmyndighet och sektorsansvarig myndighet ökas anslaget med 1 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 893 410 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Finansinspektionen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 929 845 000 kronor respektive 949 227 000 kronor.

Övrig kontokredit för statlig krigsförsäkring

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Krigsförsäkringsnämndens behov av likviditet vid utbetalning av ersättning från försäkringar som har meddelats av nämnden som uppgår till högst 200 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Krigsförsäkringsnämnden har i fredstid i uppdrag att ta fram och å statens vägnar ingå beredskapsavtal för statlig krigsförsäkring. Dessa avtal innebär ekonomiska åtaganden för staten eftersom staten åtar sig att vid en händelse av krig ta över vissa löpande försäkringar. Även Krigsförsäkringsnämndens verksamhet om Sverige är i krig eller befinner sig i krigsfara, bl.a. att meddela vissa typer av skadeförsäkringar på transportområdet, innebär ekonomiska åtaganden för staten. Krigsförsäkringsnämnden har fortsatt arbetet med att ta fram nya beredskapsavtal. Utifrån vad som framkommit bör dessa åtaganden lämpligen tryggas med en kontokredit och inte, som hittills gällt, en garantiram. Försäkringsersättning ska i första hand utgå från inbetalda premier. I den mån inbetalda premier inte räcker till behövs en övrig kontokredit för att tillgodose ett tillfälligt likviditetsbehov så att försäkringsersättning kan betalas ut i enlighet med ingångna försäkringsavtal.

En övrig kontokredit för statlig krigsförsäkring bör omfatta dels ingångna beredskapsavtal (krigsutbrottsavtal och återförsäkringsavtal), dels den försäkringsverksamhet som Krigsförsäkringsnämnden ska bedriva om Sverige är i krig eller befinner sig i krigsfara, bl.a. att meddela vissa skadeförsäkringar på transportområdet. Det maximala försäkringsvärdet för denna samlade verksamhet bedöms uppgå till 200 000 000 000 kronor. En övrig kontokredit för statlig krigsförsäkring föreslås som högst få uppgå till detta belopp.

Tabell 3.8 Övrig kontokredit för statlig krigsförsäkring

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
2	Statlig krigsförsäkring				200 000 000
	Summa				**200 000 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.9 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Finansinspektionen

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-18 202	18 202	1 250 600	900 500	350 100	0

	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. Resultat utgående 2026
varav årliga avgifter	*-18 202*	*18 202*	*900 500*	*900 500*	*0*	*0*
varav förseningsavgifter och straffavgifter			*350 100*		*350 100*	
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-25 896	12 000	152 000	145 000	7 000	-6 896
varav tillståndsavgifter (SFS 2001:911)	*-25 896*	*12 000*	*152 000*	*145 000*	*7 000*	*-6 896*
Verksamhet där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	1 300	1 300	0	0
varav Bokföringsnämnden	*0*	*0*	*1 000*	*1 000*	*0*	*0*
Uppdragsverksamhet	0	0	300	300	0	0
varav finansiella företags uppgifter till Riksgäldskontoret	*0*	*0*	*300*	*300*	*0*	*0*

Källa: Finansinspektionen.

Finansinspektionen tar i huvudsak ut två slag av avgifter, dels avgifter för tillstånd m.m. som regleras i förordningen (2001:911) om avgifter för prövning av ärenden hos Finansinspektionen, dels avgifter för Finansinspektionens anslagsfinansierade verksamhet enligt förordningen (2007:1135) om årliga avgifter för finansiering av Finansinspektionens verksamhet. Avgifterna fastställs i syfte att uppnå full kostnadstäckning över tid. De årliga avgifterna har en konstruktion som innebär att en höjning av anslaget är saldoneutralt för den avgiftsfinansierade verksamheten, eftersom motsvarande belopp tas upp på inkomstsidan. I beloppen för intäkter till inkomsttitel ingår även straffavgifter som företagen under tillsyn betalar vid överträdelser.

3.6.3 1:11 Riksgäldskontoret

Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:11 Riksgäldskontoret

Tusental kronor

2024	Utfall	382 266	Anslagssparande	7 095
2025	Anslag	392 878[1]	Utgiftsprognos	394 233
2026	**Förslag**	**400 432**		
2027	Beräknat	410 515[2]		
2028	Beräknat	409 929[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 404 372 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 396 306 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksgäldskontorets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Riksgäldskontoret

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**392 878**	**392 878**	**392 878**
Pris- och löneomräkning[2]	5 921	11 979	19 630
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 633	5 658	-2 579
varav BP26[3]	*11 500*	*13 500*	*3 500*
– Finansiering av Amla	*-2 500*	*-2 500*	*-2 500*
– Civilt försvar: beredskapsmyndighet	*10 000*	*10 000*	
– Paket: Genomförande av kärnkraftsprövningsutredningens förslag	*4 000*	*6 000*	*6 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**400 432**	**410 515**	**409 929**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027 och 2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att finansiera den nya EU-myndigheten för bekämpning av penningtvätt och finansiering av terrorism (Amla) minskas anslaget med 2 500 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att Riksgäldskontoret ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som beredskapsmyndighet ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor för 2026 för nya uppgifter att bistå Strålsäkerhetsmyndigheten vad gäller granskning av den sökandes finansiella förutsättningar vid ansökningar av nya kärntekniska anläggningar, vilket föreslås i betänkandet Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter (SOU 2025:7) (se vidare utg.omr. 6 avsnitt 6.4). Anslaget beräknas öka med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 400 432 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Riksgäldskontoret* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 410 515 000 kronor respektive 409 929 000 kronor.

Ramar till stabilitetsfonden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 för stabilitetsfonden besluta om en kreditram på högst 50 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 750 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

I samband med genomförandet i svensk rätt av EU:s krishanteringsdirektiv, som framför allt avser banker, ändrades reglerna för stabilitetsfonden. I samband med detta beslutades att riksdagen årligen ska fastställa kredit- och garantiramar för stabilitetsfonden. För ytterligare bakgrundsinformation om stabilitetsfonden, se budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 2 avsnitt 3.6.3). Från och med den 12 augusti 2022 kan stabilitetsfonden även användas för finansiering av krishantering av centrala motparter (prop. 2021/22:169 s. 94–97 och 100–101).

Stabilitetsfonden kan komma att användas för att finansiera åtgärder enligt lagen (2015:1017) om förebyggande statligt stöd till kreditinstitut och om stabilitetsfonden, EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter och lagen (2022:739) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om återhämtning och resolution av centrala motparter. Åtgärderna innefattar kapital- eller likviditetsstöd till livskraftiga banker och centrala motparter. Stabilitetsfonden är ett konto i Riksgäldskontoret. Stabilitetsfondens behållning uppgick vid utgången av 2024 till ca 43 miljarder kronor. Regeringen bedömer att medlen utgör en betydande resurs för att vidta eventuella krisinsatser, dvs. förebyggande statligt stöd till banker och centrala motparter, statligt stöd under resolution till centrala motparter eller användning av statliga stabiliseringsverktyg i fråga om banker och centrala motparter. Stabilitetsfonden kan också komma att användas till att betala ut kompensation till en central motparts aktieägare, clearingmedlemmar och andra borgenärer i de fall dessa har fått ett sämre ekonomiskt utfall vid resolution än vid konkurs eller likvidation. Fonden kan med regeringens godkännande även komma att användas till finansiering av resolutionsåtgärder eller likvärdiga åtgärder som gäller en central motpart i utlandet. Det program som inrättades vid finanskrisen 2008 hade ett fastställt belopp om högst 50 miljarder kronor, vilket var det sammanlagda kapitaltillskott som staten kunde medge. Samma belopp utgör för närvarande utgångspunkt för stabilitetsfondens lånemöjligheter och föreslås gälla även för 2026. Beloppet bedöms även kunna täcka eventuella lånebehov i fråga om centrala motparter. I dag finns det endast en central motpart i Sverige – Nasdaq Clearing Aktiebolag.

Garantiramen för stabilitetsfonden bör bestämmas utifrån det faktum att i första hand generella stödåtgärder i form av garantiprogram till samtliga banker kan komma att bli aktuella vid en allvarlig störning i det finansiella systemet. Garantiramen för stabilitetsfonden bör vara på ett högre belopp än den ram som gäller för resolutionsreserven, eftersom det här blir fråga om generella stödåtgärder till samtliga banker. Den ram som fanns i garantiförordningen från 2008 uppgick inledningsvis till 1 500 miljarder kronor och var baserad på de svenska bankernas upplåning under en viss period. Det beslutades 2010 att sänka ramen till 750 miljarder kronor även om utnyttjandet aldrig var över 400 miljarder kronor. Samma belopp utgör för närvarande ramen för stabilitetsfondens möjlighet att medge garantier och föreslås även gälla för 2026. Beloppet bedöms även kunna täcka eventuella behov av att ställa ut garantier i fråga om centrala motparter.

Tabell 3.12 Övrig kontokredit för stabilitetsfonden

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
2	Stabilitetsfonden	50 000 000	157[2]	50 000 000	50 000 000
	Summa	**50 000 000**	**157**	**50 000 000**	**50 000 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Den nyttjade kontokrediten för 2024 beror till största delen på att räntekontot för stabilitetsfonden inte hade täckning för en enskild månad under året.

Tabell 3.13 Garantiram för stabilitetsfonden

Tusental kronor.

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
2	Stabilitetsfonden garantiram	750 000 000		750 000 000	750 000 000
	Summa	**750 000 000**		**750 000 000**	**750 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Ramar till resolutionsreserven

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 för resolutionsreserven besluta om en kreditram på högst 100 000 000 000 kronor och en garantiram på högst 200 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

I samband med genomförandet i svensk rätt av EU:s krishanteringsdirektiv, som framför allt avser banker, inrättades en ny fond för finansiering av krishanteringsåtgärder, resolutionsreserven. I samband med inrättandet beslutades att riksdagen årligen ska fastställa kredit- och garantiramar för resolutionsreserven. För ytterligare bakgrundsinformation om resolutionsreserven, se budgetpropositionen för 2017 (prop. 2016/17:1 utg.omr. 2 avsnitt 3.6.3).

Resolutionsreserven kan komma att användas för att finansiera åtgärder inom ramen för ett resolutionsförfarande i fråga om banker, vilket innefattar åtgärder för att stötta rekonstruktion av systemviktiga banker som i utgångsläget inte bedöms som livskraftiga. Resolutionsreserven uppgick vid utgången av 2024 till ca 68 miljarder kronor. När det gäller resolutionsreservens kreditram bör den främst bli aktuell i fråga om olika återkapitaliseringsåtgärder efter det att nedskrivning av vissa av företagets skulder skett. Därutöver kan resolutionsreservens kreditram komma att användas till att betala ut kompensation till företagets ägare och borgenärer i de fall dessa fått ett sämre ekonomiskt utfall vid resolution än vid konkurs eller likvidation. Kreditramen, som för närvarande uppgår till 100 miljarder kronor, motiveras därför av att den bör ha åtminstone samma förmåga till återkapitaliseringsåtgärder som kreditramen till stabilitetsfonden, dvs. 50 miljarder kronor, samt dessutom innehålla utrymme för att hantera eventuella kompensationsfall. Kreditramen på 100 miljarder kronor föreslås därför även gälla under 2026.

Garantiramen för resolutionsreserven kan användas om banker i resolution initialt behöver stöd för sin finansiering (likviditet). Garantier kan ges till banken själv eller till Riksbanken. Att uppskatta likviditetsbehov i en krissituation är svårt, men bedömningen är att likviditetsstöd till flera av Sveriges storbanker skulle behöva uppgå till minst 100 miljarder kronor. Det kan finnas en negativ signaleffekt i att under ett krisförlopp behöva justera garantiramen. Därför föreslår regeringen att garantiramen för resolutionsreserven även under 2026 sätts till 200 miljarder kronor.

Tabell 3.14 Övrig kontokredit för resolutionsreserven

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
2	Resolutionsreserven	100 000 000		100 000 000	100 000 000
	Summa	**100 000 000**		**100 000 000**	**100 000 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 3.15 Garantiram för resolutionsreserven

Tusental kronor.

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
2	Resolutionsreserven garantiram	200 000 000		200 000 000	200 000 000
	Summa	**200 000 000**		**200 000 000**	**200 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.16 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Riksgäldskontoret

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-19 764	-2 190	29 143	-29 700	-557	-22 511
varav insättningsgaranti och investerarskydd	*-21 053*	*-1 984*	*23 038*	*-23 300*	*-262*	*-23 299*
varav prövning och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor	*1 289*	*-206*	*6 105*	*-6 400*	*-295*	*788*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	20 485	-1 300	12 800	-25 400	-12 600	6 585
varav prövning av ansökningar om tillstånd att reducera kvalificerade skuldinstrument	*0*	*0*	*500*	*-500*	*0*	*0*
varav garanti- och utlåningsverksamhet, administration	*20 485*	*-1 300*	*12 300*	*-24 900*	*-12 600*	*6 585*

Anm.: Prognostiserade värden för intäkter består av löpande avgiftsintäkter. Tabellen redovisar värden utifrån de objekt som fanns i garantiportföljen per 2025-06-30 – vilka kan variera stort mellan åren p.g.a. oförutsägbara ändringar i omvärlden.

Källa: Riksgäldskontoret.

Garanti- och utlåningsverksamhet

Avgifter tas ut för verksamheterna inom områdena garantier och utlåning, bankstöd, för prövning av ansökningar om tillstånd att reducera kvalificerade skuldinstrument, insättningsgaranti och investerarskydd samt för prövning av och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. De riskavspeglande garanti- och kreditavgifterna finansieras av garanti- respektive låntagarna eller genom anslag via statens budget. I enlighet med budgetlagen (2011:203) ska ränta eller avgift tas ut motsvarande statens förväntade kostnad för lånet eller åtagandet, om inte riksdagen för ett visst lån eller åtagande beslutat annat. Vidare föreskrivs att om lån- eller garantitagaren ska betala en ränta eller avgift som inte täcker kostnaderna, ska regeringen föreslå riksdagen hur mellanskillnaden ska finansieras. Dessa avgifter, samt återvinningar från tidigare infrianden, placeras på räntebärande konton hos Riksgäldskontoret och ska finansiera eventuella infrianden i myndighetens garanti- och kreditverksamhet. De administrativa avgifter som tas ut disponeras av Riksgäldskontoret för att täcka de administrativa kostnaderna i verksamheten. Målet är att avgifterna ska täcka infrianden och administrationskostnaderna sett över en längre tid. Modellen ska vara finansiellt självbärande och tydligt visa vad kostnaderna för statens garanti- och kreditgivning uppgår till.

Prövning av ansökningar om tillstånd att reducera kvalificerade skuldinstrument

Vid en kris kan ett finansiellt företag försättas i resolution i stället för i likvidation eller konkurs och det är ägarna och borgenärerna, inte skattebetalarna, som ska bära förlusterna i ett sådant företag. Det sker i huvudsak genom att kapital och skulder får skrivas ned eller konverteras i resolution. Nedskrivning eller konvertering av skulder får också ske utanför resolution. För att det ska finnas kapital och skulder att skriva ned eller konvertera ska företagen uppfylla ett krav på kapitalbas och kvalificerade skulder. Av EU:s tillsynsförordning följer att Riksgäldskontoret, i egenskap av

resolutionsmyndighet, ska hantera ansökningar om tillstånd för återköp m.m. av kvalificerade skuldinstrument. Riksgäldskontoret får ta ut avgifter för prövningen av sådana ansökningar (se lagen [2015:1016] om resolution). Avgifterna disponeras av myndigheten.

Insättningsgaranti och investerarskydd

Verksamheten insättningsgaranti och investerarskydd finansieras genom Riksgäldskontorets förvaltningsanslag. Administrationskostnaden för denna verksamhet avräknas från efterföljande årsavgifter och redovisas mot inkomsttitel 2552 *Övriga offentligrättsliga avgifter*. Resterande avgifter placeras på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i skuldförbindelser utfärdade av staten. Avgifter för insättningsgaranti och investerarskydd betalas av de institut, bolag och AIF-förvaltare som är anslutna till garantin respektive skyddet.

Prövning och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor

Riksgäldskontoret har uppgifter inom prövning av och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Riksgäldskontoret får ta ut avgifter när det gäller prövning av och tillsyn över ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

3.6.4 1:13 Vissa garanti- och medlemsavgifter

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:13 Vissa garanti- och medlemsavgifter

Tusental kronor

2024	Utfall	234 578	Anslagssparande	-10 363
2025	Anslag	398 122[1]	Utgiftsprognos	406 953
2026	**Förslag**	**264 626**		
2027	Beräknat	167 619		
2028	Beräknat	167 619		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget för 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges årliga medlemsavgifter, avgifter eller statsbidrag till Bruegel, European Institute of Public Administration (EIPA) samt Europarådets utvecklingsbank (CEB).

Anslaget får även användas för utgifter för infrianden av garantier till vissa internationella finansieringsinstrument.

Anslaget får även användas för infrianden av statens åtaganden i enlighet med avtalen om Europeiska investeringsbankens garantifond för stöd till i första hand företag i ekonomiska svårigheter orsakade av utbrottet av covid-19 och avtalet med Europeiska kommissionen om en garanti för ett europeiskt instrument för tillfälligt stöd för att minska risken för arbetslöshet i en krissituation till följd av utbrottet av covid-19 (SURE).

Anslaget får även användas för kapitalhöjningar i Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD) till den del som inte utgör bistånd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.18 Förändring av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Vissa garanti- och medlemsavgifter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**170 458**	**170 458**	**170 458**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	94 168	-2 839	-2 839
varav BP26	*95 800*		
– För att täcka garantiinfrianden för EIB:s EGF	*95 800*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**264 626**	**167 619**	**167 619**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budgetförslaget baseras på antagandet om oförändrade eller svagt nominellt ökande utgifter för Bruegel, EIPA och CEB, motsvarande 146 000 euro, 55 000 euro respektive 31 550 euro 2026–2028.

Inga medel beräknas behövas för infrianden av garantier som är del av ägarkapitalet i de internationella finansiella institutioner som behandlas i detta avsnitt.

För att täcka garantiinfrianden av statens åtaganden i enlighet med avtalen om EIB:s garantifond för stöd till i första hand företag i ekonomiska svårigheter orsakade av utbrottet av covid-19 (EGF) ökas anslaget med 95 800 000 kronor för 2026.

Vad gäller de garantiprogram som inte hanteras inom ramen för den statliga garantimodellen beräknas inga utgifter för 2026–2028 för infrianden av statens åtaganden i enlighet med avtalen för SURE.

Regeringen föreslår att 264 626 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Vissa garanti- och medlemsavgifter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 167 619 000 kronor per år.

3.6.5 1:15 Finansmarknadsforskning

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:15 Finansmarknadsforskning

Tusental kronor

2024	Utfall	55 567	Anslagssparande	3 786
2025	Anslag	30 753[1]	Utgiftsprognos	30 753
2026	**Förslag**	**33 353**		
2027	Beräknat	35 353		
2028	Beräknat	35 353		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för finansmarknadsforskning och högst 2 procent av anslaget får användas för programanknutna förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:15 Finansmarknadsforskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**30 753**	**30 753**	**30 753**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 600	4 600	4 600
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**33 353**	**35 353**	**35 353**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 33 353 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Finansmarknadsforskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 35 353 000 kronor per år.

4 Statlig förvaltningspolitik, statliga arbetsgivarfrågor och Agenda 2030

4.1 Mål för området

Målet för den statliga förvaltningspolitiken är en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet, och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete (prop. 2009/10:175, bet. 2009/10:FiU38, rskr. 2009/10:315).

Arbetsgivarpolitiken är en del av förvaltningspolitiken. Regeringens mål för arbetsgivarfrågor är en samordnad statlig arbetsgivarpolitik som säkerställer att myndigheterna har kompetens för att fullgöra sina uppgifter. Detta mål utgår från den långtgående delegeringen av arbetsgivarpolitiken i staten som utgör en viktig komponent i regeringens styrning av statsförvaltningen och beslutades av riksdagen 1994 (prop. 1993/94:77, bet. 1993/94:KU19, rskr. 1993/94:264, bet. 1994/95:KU3, rskr. 1994/95:7 och 8). Regeringen har satt upp följande delmål för de statliga arbetsgivarna:

- Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande.
- En jämn könsfördelning på ledande befattningar i staten ska eftersträvas.
- Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska.
- Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer.
- Arbetsmiljön i staten ska vara god.
- De statsanställda ska ha kunskap om och förståelse för grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd.

Målet för Sveriges genomförande av Agenda 2030 är att Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att redovisa resultaten inom området statlig förvaltningspolitik:

- allmänhetens förtroende för bl.a. regeringen, enligt redovisningen i OECD Trust Survey 2024, och
- organisationen Transparency Internationals jämförelse av världens länder avseende korruption i den offentliga sektorn.

De indikatorer som används för att analysera statsförvaltningen i ett internationellt perspektiv presenteras med olika intervaller. Resultaten redovisas utifrån redovisningen i OECD Trust Survey 2024 eftersom denna innehåller de mest aktuella uppgifterna. OECD Trust Survey publiceras nästa gång 2026. I resultatredovisningen beaktas också särskilda åtgärder som vidtagits på området och den generella

utvecklingen i statsförvaltningen. Statsförvaltningens resultat inom enskilda områden redovisas inom respektive utgiftsområde. Vissa övergripande frågor om relationen mellan stat och kommun redovisas inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

För att följa upp utvecklingen inom delområdet statliga arbetsgivarfrågor i förhållande till regeringens mål och delmål används i huvudsak följande indikatorer:

– kompetensförsörjningsläget i staten
– utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden
– andelen kvinnor och män på ledande befattningar i staten
– löneskillnaden mellan kvinnor och män i staten
– andelen anställda med utländsk bakgrund på olika nivåer i staten
– den genomsnittliga sjukfrånvaron i staten
– utvecklingen av nybeviljad sjukersättning och aktivitetsersättning för anställda i staten
– utvecklingen av antalet anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet (PSA)
– arbetsmiljöundersökningar (genomförs vartannat år).

I *bilagan* till utgiftsområdet ges en övergripande redovisning av personalstrukturen m.m. inom staten och kompletterande information om uppföljningen av regeringens delmål för de statliga arbetsgivarna.

I regeringens skrivelse till riksdagen om Sveriges genomförande av Agenda 2030 från 2024 (skr. 2024/25:66) redovisas det nationella genomförandet av Agenda 2030.

4.3 Resultatredovisning

4.3.1 Statlig förvaltningspolitik

Uppföljning av det förvaltningspolitiska målet

Redovisningen av den statliga förvaltningspolitiken omfattar dels mått för statsförvaltningens utveckling och resultat som helhet, dels mått som beskriver hur regeringens insatser inom utgiftsområdet har bidragit till att det förvaltningspolitiska målet har uppnåtts.

Statskontoret har, på regeringens uppdrag, redovisat förslag på indikatorer för att följa upp det förvaltningspolitiska målet (Fi2021/03576). Förslagen kommer att beredas vidare inom Regeringskansliet. Den fortsatta beredningen sker tillsammans med beredningen av de organisatoriska förändringarna inom utgiftsområdet. Regeringen avser att ta fram kompletterande indikatorer som är hållbara över tid och som redovisar resultat gentemot flera delar av målet för den statliga förvaltningspolitiken.

Fokus på motståndskraft mot korruption och en effektiv och ändamålsenligt organiserad statsförvaltning

Allmänhetens förtroende för förvaltningen

Rapporten OECD Trust Survey bygger på en undersökning av allmänhetens förtroende för offentliga institutioner i 30 av OECD:s medlemsländer under 2023. Undersökningen har tidigare genomförts vid ett tillfälle, 2021. Enligt rapporten har drygt 40 procent av de tillfrågade hög eller mycket hög tillit till den statliga förvaltningen i Sverige. Resultatet är något högre än 2021, men lägre än i t.ex. Danmark, Finland och Norge. Av rapporten framgår att ca 40 procent av de tillfrågade anser att det är troligt att en offentligt anställd skulle vägra att ta emot en muta. Resultatet är något lägre än 2021, och är fortsatt lägre än i övriga nordiska länder.

Transparency International tar fram Corruption Perception Index, som är ett sammansatt index som mäter uppfattningar om korruption i den offentliga sektorn. Ett högt indextal visar på en låg upplevd korruption. Sveriges index uppvisar en fortsatt fallande trend (se diagram 4.1). År 2024 sjönk Sveriges index jämfört med 2023. Sverige placerade sig på en åttondeplats, vilket kan jämföras med en sjätteplats 2023.

Diagram 4.1 Index och Sveriges placering enligt Corruption Perception Index

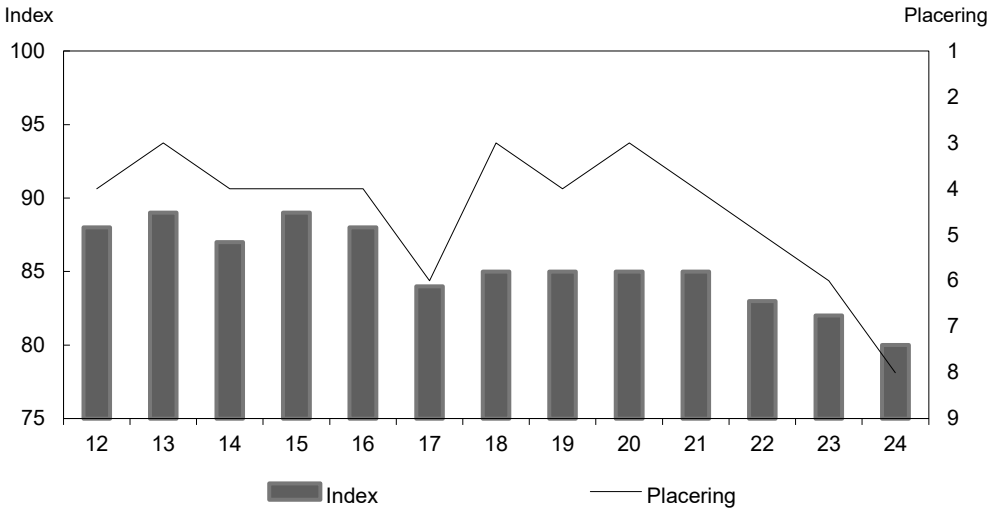

Källa: Transparency International, Corruption Perception Index 2024.

Regeringen stärker motståndskraften mot korruption och otillåten påverkan

Mot bakgrund av bl.a. den uppföljning som Statskontoret har gjort av arbetet mot korruption kan konstateras att mycket är välfungerande i myndigheternas arbete mot korruption, men att flera utmaningar kvarstår (Statskontoret 2023:20). Samtidigt har nya hot kopplade till organiserad brottslighet och otillåten påverkan växt fram som ställer nya krav på det förebyggande arbetet.

Under 2024 fortsatte arbetet med att främja en god förvaltningskultur och motverka korruption och otillåten påverkan, bl.a. inom ramen för en ny handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan 2024–2027. Åtgärderna i handlingsplanen riktar sig till hela den offentliga förvaltningen och syftar till att möta bredden i de utmaningar som finns när det gäller korruption och otillåten påverkan. Handlingsplanen innehåller åtgärder inom följande områden: fortsatt utvecklad samverkan mellan myndigheter med expertis på området och fortsatt utvecklad uppföljning av myndigheternas arbete mot korruption och otillåten påverkan; en ändamålsenlig straffrättslig lagstiftning; ökad transparens när det finns risk för intressekonflikter; effektiva åtgärder mot otillåten påverkan; en god förvaltningskultur och stärkt korruptionsbekämpning i statliga myndigheter; stärkta förutsättningar för korruptionsbekämpning i kommuner och regioner samt effektiva verktyg för att motverka korruption i samband med offentliga inköp.

Handlingsplanen mot korruption och otillåten påverkan var en av de åtgärder som lyftes fram av Europarådets antikorruptionsorgan Greco i samband med att en utvärdering av Sveriges arbete mot korruption avslutades i mars 2025. Utvärderingen riktades mot den högsta verkställande politiska nivån och Polismyndigheten och kunde avslutas efter att tillräckligt många av Grecos rekommendationer bedömdes ha uppfyllts.

OECD ska utvärdera handlingsplanen mot korruption och otillåten påverkan inom ramen för en s.k. Integrity Review. OECD:s utvärdering planeras publiceras under hösten 2025.

Regeringen omprövar statlig verksamhet och har vidtagit åtgärder för en ändamålsenligt organiserad förvaltning

Statskontoret redovisar årligen översiktliga uppgifter om den statliga myndighetsstrukturen i rapporten Statsförvaltningen i korthet. Av den senaste redovisningen framgår att det den 1 januari 2025 fanns 367 myndigheter under regeringen. Antalet myndigheter är detsamma som 1 januari 2024. Bland dessa finns en betydande variation avseende både uppgifter och storlek. Av de 367 myndigheterna är t.ex. 82 olika typer av domstolar och 31 universitet och högskolor. Myndigheterna under regeringen har i nuläget 262 000 årsarbetskrafter. Diagram 4.2 visar hur myndigheternas storlek sett till antal årsarbetskrafter varierar.

Diagram 4.2 Antal myndigheter under regeringen indelade efter antal årsarbetskrafter 2025

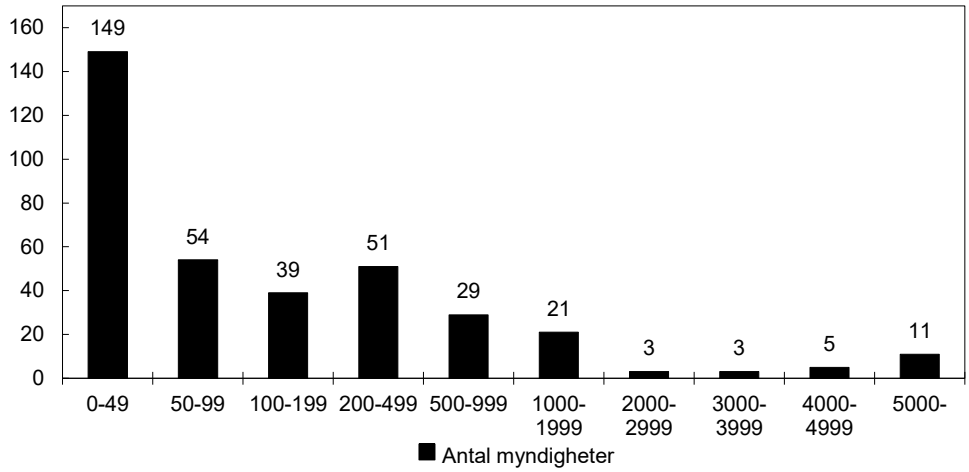

Källa: Statskontoret.

Antalet årsarbetskrafter i statsförvaltningen ökar årligen. I rapporten Ännu färre, ännu större – Utvecklingen av myndigheternas storlek och förvaltningens struktur 2011–2023 konstaterar Statskontoret att myndigheterna under 2011–2023 har blivit större men färre (Statskontoret 2024). Statskontoret bedömer att utvecklingen kan göra staten mer överblickbar och förenkla samverkan, samtidigt som det också kan innebära att förvaltningen blir mer svårstyrd. Antalet årsarbetskrafter har ökat inom alla verksamhetsområden, men orsakerna varierar. Inom t.ex. samhällsskydd och försvar är ökningen i huvudsak en följd av politiska satsningar. Statskontoret bedömer att det under den analyserade perioden inte har gjorts några större omprövningar av det statliga åtagandet utan att uppgifter i stället främst har tillkommit, vilket bidragit till att myndigheter har vuxit och i vissa fall fått bredare uppdrag.

Regeringen har tidigare bedömt att arbetet med strukturförändringar och omprövningar av det statliga åtagandet och av statsförvaltningens organisering har gått för långsamt (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 4). Under 2024 har regeringen därför fortsatt det påbörjade arbetet med att se över myndighetsstrukturen och att ompröva den statliga verksamheten. Arbetet syftar till att åstadkomma en mer ändamålsenlig organisering av statliga myndigheter och därmed säkerställa en mer sammanhållen, effektiv och mindre fragmenterad statlig förvaltning. Över 100 myndigheter omfattas sammantaget av den översyn som regeringen har låtit genomföra.

Den 10 februari 2025 överlämnade Utredningen om en översyn av mindre myndigheters uppgifter och organisering (Fi 2023:08) betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) till regeringen. Utredningen analyserade mindre myndigheters verksamhet, uppgifter och organisering och analys- och utvärderingsmyndigheternas organisering. Utredningens uppdrag innebar att 50 myndigheters verksamhet, uppgifter och organisering analyserades. Utredningen bedömde att samtliga 50 myndigheters uppgifter och verksamheter är motiverade statliga åtaganden, men lämnar flera förslag till förändrad organisering av myndigheterna. Utredningen föreslår även att statliga myndigheter som utgångspunkt bör vara anslutna till statliga funktioner för resurssamverkan och att statlig resurssamverkan, efter uppdrag till ansvariga myndigheter om att utreda förutsättningar och behov, utvidgas till att omfatta fler stödverksamheter. Det kan t.ex. utgöras av tjänster rörande e-arkiv och kompetensstöd i säkerhetsfrågor. Betänkandet har remitterats.

Arbetet med att analysera Statskontorets förslag i rapporten En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (Statskontoret 2024:11) pågår i Regeringskansliet. Rapporten innehåller flera förslag om organisationsförändringar avseende nämndmyndigheter. Regeringen har bl.a. gett Statskontoret i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur de 24 lokala övervakningsnämnderna kan organiseras på ett mer ändamålsenligt sätt (Ju2025/01106). Nämnden för hemslöjdsfrågor och Statens kulturråd har fått i uppdrag att förbereda för att Nämnden för hemslöjdsfrågors uppgifter ska inordnas i Statens kulturråd (Ku2025/00369 och Ku2025/00370).

Arbetet fortsätter med att förbereda de sammanslagningar av Statskontoret och Ekonomistyrningsverket (ESV), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Myndigheten för stöd till trossamfund samt Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap, i enlighet med vad som angavs i budgetproposition för 2025 (prop. 2024/25:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.2). Därutöver har Statens maritima och transporthistoriska museer och Statens försvarshistoriska museer haft i uppdrag att lämna förslag på hur Statens försvarshistoriska museers uppgifter kan överföras till och inordnas i Statens maritima och transporthistoriska museer (Ku2024/01225). Uppdraget redovisades den 24 mars 2025 och redovisningen har remitterats (Ku2025/00416). Myndigheterna fick den 3 juli 2025 i uppdrag att förbereda för att överföra och inordna uppgifter i Statens maritima och transporthistoriska museer samt att förbereda avveckling av Statens försvarshistoriska museer (Ku2025/00760 och Ku2025/00762). Post- och telestyrelsen (PTS) och Myndigheten för digital förvaltning fick den 5 december 2024 i uppdrag att lämna förslag på hur Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter kan överföras till och inordnas i PTS (Fi2024/02416). Uppdraget redovisades den 14 mars 2025 (Fi2025/00654) och förslaget har remitterats (se även utg.omr. 22 avsnitt 4.5). Regeringen har även vidtagit åtgärder för att minska antalet AP-fonder i syfte att effektivisera och skapa en mer ändamålsenligt organiserad förvaltning. Vid utgången av 2025 ska Första AP-fondens verksamhet och tillgångar föras över till Tredje och Fjärde AP-fonden och Sjätte AP-fondens verksamhet och tillgångar föras över till Andra AP-fonden (prop. 2024/25:133, bet. 2024/25:FiU36, rskr. 2024/25:204).

I promemorian Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design föreslås att uppgifterna vid Statens centrum för arkitektur och design och Statens konstråd ska inordnas i Moderna museet (Ds 2025:2). Promemorian har remitterats och myndigheterna har fått i uppdrag att förbereda överföring och inordnande av uppgifter i Moderna museet samt att avveckla Statens centrum för arkitektur och design och Statens konstråd (Ku2025/00624, Ku2025/00626 och Ku2025/00623).

Ett effektivt resursutnyttjande i staten

Statskontoret ska på uppdrag av regeringen analysera verksamheter och myndigheter ur ett effektivitetsperspektiv, redovisa effekter av statliga åtgärder samt ta fram underlag för omprövning och effektivisering. Under 2024 redovisade myndigheten 31 sådana uppdrag. Uppdragen har bl.a. bestått av myndighetsanalyser av Folkhälsomyndigheten (Statskontoret 2024:10) och Jämställdhetsmyndigheten (Statskontoret 2024:12), analys av Naturvårdsverket (Statskontoret 2024:15), analyser av effektiviteten i Arbetsförmedlingens användning av förvaltningsmedel (Statskontoret 2024:2) samt förslag till en mer effektiv myndighetsfunktion för statsstöd (Statskontoret 2024:6). Regeringen har också gett ESV och Statskontoret i uppdrag att ta fram och redovisa metoder för analyser som ska kunna utgöra underlag för regeringens omprövning av statliga utgifter och verksamheter (Fi2025/00515). Uppdraget syftar bl.a. till att regeringen ska få tillgång till ännu bättre underlag för omprövning och förbättrad styrning av statlig och statligt finansierad verksamhet.

För att bättre kunna följa myndigheters informations- och kommunikationsverksamhet har regeringen gett 32 myndigheter ett återrapporteringskrav i regleringsbreven för 2025 att redovisa kostnaderna för den verksamheten. Redovisningen ska bl.a. omfatta hur verksamheten bidragit till myndigheternas förmåga att uppfylla sina kärnuppgifter.

Myndigheters lokalkostnader utgör en betydande del av myndigheternas förvaltningskostnader. År 2024 ökade myndigheternas lokalkostnader till 29,6 miljarder kronor, jämfört med 27,9 miljarder kronor 2023 (skr. 2024/25:101). Regeringen har gett ESV i uppdrag att analysera och ta fram underlag för att stärka förutsättningarna för en effektiv lokalanvändning i staten (Fi2024/01718). I rapporten Förbättrad uppföljning av statens lokalanvändning lämnade ESV bl.a. förslag till utvecklade nyckeltal för att jämföra och bedöma effektiviteten i staten (ESV 2025:20). ESV har även tagit fram ett jämförelseverktyg för hyreskostnader. I rapporten konstaterades vidare att staten har effektiviserat lokalanvändningen totalt sett under den undersökta perioden 2010–2024. Underlagen kan fungera som viktiga verktyg för myndigheterna vid beslut om anskaffning och användning av lokaler. Riksrevisionen har under året granskat statens användning och anskaffning av kontorslokaler. I rapporten Kostsam kvadratjakt – statens användning och anskaffning av kontorslokaler konstaterar Riksrevisionen att både användning och anskaffning av kontorslokaler kan bli mer effektiv, där särskilt en effektivare användning av kontorslokaler kan leda till lägre kostnader (RiR 2025:17). Regeringen kommer att återkomma till riksdagen med anledning av Riksrevisionens iakttagelser. Därutöver aktualiserar möjligheter till distansarbete och digitala arbetssätt frågor om hur lokaler kan nyttjas mer effektivt. Riksrevisionens granskning Distansarbete vid statliga myndigheter (RiR 2024:20) behandlas vidare i avsnitt 4.3.2.

Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) har slutredovisat uppdraget att inrätta och vara värdmyndighet för en kontorsgemenskap i Härnösand (Fi2025/01214). Regeringen avser inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av rapporten, men de erfarenheter av samarbetet som myndigheten redovisat är värdefulla i regeringens fortsatta arbete med att underlätta för myndigheters samverkan.

ESV har under 2024 arbetat med att ta fram vägledning, utbildning och metodstöd till de som ska ta fram konsekvensutredningar enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Viss vägledning och stöd har publicerats på ESV:s hemsida och ytterligare material kommer att publiceras allt eftersom arbetet fortlöper. Det nya regelverket syftar till att förbättra förutsättningarna för myndigheter, kommittéer och särskilda utredare att ta fram kostnadseffektiva och samhällsekonomiskt motiverade förslag.

Utvecklingen av de samordnade tjänsterna fortsätter

Statens servicecenter har till uppgift att efter överenskommelse tillhandahålla administrativt stöd åt myndigheter under regeringen. Statens servicecenter tillhandahöll vid utgången av 2024 administrativa tjänster till 170 anslutna myndigheter. Det kan jämföras med 167 anslutna myndigheter 2023. Andelen statligt anställda som omfattas av myndighetens lönetjänster uppgick till 45 procent vid utgången av 2024, vilket var samma andel som 2023.

Kostnadseffektiviteten, mätt som antal lönespecifikationer och leverantörsfakturor per årsarbetare, har legat stabilt på en hög nivå, med en viss minskning vad gäller lönespecifikationer och en viss ökning avseende leverantörsfakturor 2024 (se diagram 4.3).

Diagram 4.3 Antal leverantörsfakturor och lönespecifikationer per årsarbetare

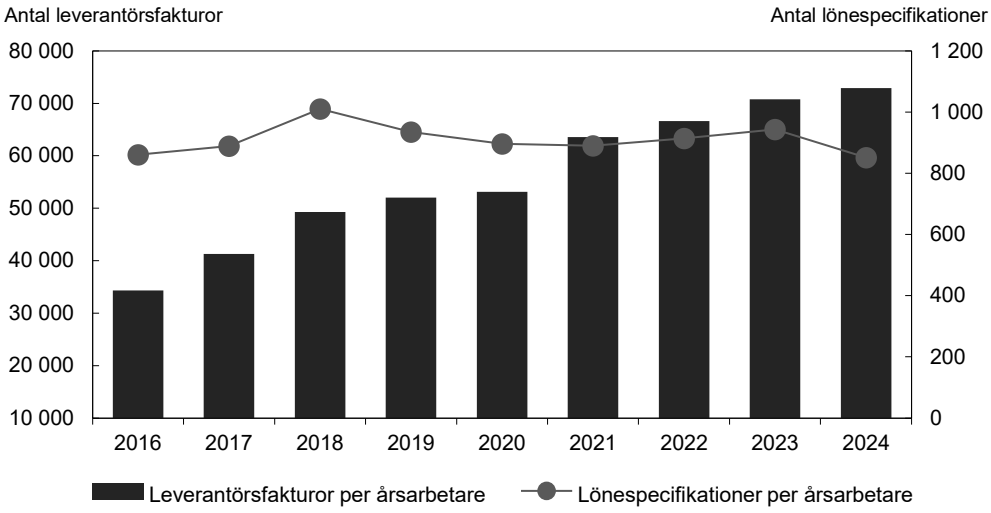

Anm.: Beräkningsgrunden för nyckeltalet för totalt antal leverantörsfakturor per årsarbetare ändrades 2018 i jämförelse med tidigare år. Antalet lönespecifikationer per årsarbetare för 2023 är enligt myndigheten för högt redovisade till följd av en ofullständig redovisning i ett av myndighetens lönesystem.

Källa: Statens servicecenters årsredovisningar.

Statens servicecenter redovisade ett överskott om 29 miljoner kronor för 2024 i den avgiftsfinansierade delen för administrativa tjänster. Det ackumulerade utgående resultatet för verksamheten förbättrades genom överskottet 2024 och uppgick vid årets slut till -100 miljoner kronor. Regeringens mål är sedan tidigare att Statens servicecenter ska uppnå ekonomisk balans 2030.

Statens servicecenter är en beredskapsmyndighet enligt förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap. Under 2024 har ett flertal åtgärder genomförts för att stärka förmågan såsom utveckling av ledningsstruktur inklusive beredskapsstab, beslut om krigsorganisation och krigsplacering av medarbetare, ökad förmåga gällande säkra sambandsmedel samt utbildnings- och övningsinsatser. Vidare har strategisk systemförsörjning varit i särskilt fokus under året för att säkerställa tillgången till robusta och ändamålsenliga administrativa system över tid. Myndigheten vidtar även åtgärder för att höja verksamhetens förmåga att hantera löner och betalningar av fakturor vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap.

Kammarkollegiets tjänster och service bidrar till effektivitet

Kammarkollegiet har i uppgift att tillhandahålla service inom det statliga området, främst avseende ekonomi, juridik, kapitalförvaltning, riskhantering och administration. Kammarkollegiet tillhandahåller kapitalförvaltning, inklusive redovisning och andra administrativa tjänster, för myndigheter, stiftelser eller fonder inom det statliga eller kyrkliga området. Marknadsvärdet för det kapital som förvaltas av Kammarkollegiet

ökade med ca 13 miljarder kronor 2024 jämfört med 2023, och uppgick vid slutet av 2024 till ca 249 miljarder kronor. Regeringen beslutade i februari 2025 om ändringar i förordningen (1987:778) om placering av fondmedel under Kammarkollegiets förvaltning som bl.a. innebär att fondmedel som myndigheten förvaltar får placeras i sådana aktier, förlagsbevis, konvertibler och teckningsoptioner som är inregistrerade vid en reglerad marknad. Ändringarna trädde i kraft den 19 mars 2025.

Försäkringsverksamheten vid Kammarkollegiet syftar till att tillgodose behovet av försäkringsskydd och stöd i riskhantering för statliga myndigheter och stiftelser med statlig anknytning. Intäkterna i verksamheten ökade till 336 miljoner kronor 2024, vilket var en ökning med drygt 3 procent jämfört med 2023. Myndighetens mål att driftkostnaderna i försäkringsverksamheten i förhållande till premieintäkterna högst ska uppgå till 20 procent uppnåddes 2024, då driftkostnaderna uppgick till 16 procent.

Omsättningen av de varor och tjänster som avropades från Kammarkollegiets ramavtal uppgick till knappt 17 miljarder kronor 2024, vilket var en minskning med drygt 1 miljard kronor jämfört med 2023. Minskningen avsåg bl.a. ramavtalsområdena programvaror och tjänster samt möbler och inredning. Den sistnämnda minskningen berodde på att det under första halvåret 2024 saknades avtal inom flera delområden. Statliga myndigheters avrop stod för 80 procent av den totala omsättningen 2024. Resterande 20 procent utgjordes av avrop från kommuner och regioner. Vid utgången av 2024 fanns 2 237 ramavtal tecknade med 771 unika leverantörer inom 48 ramavtalsområden, uppdelade på 1 919 delområden. Utvecklingen av digitala tjänster har fortsatt i syfte att förenkla och effektivisera processer såväl för myndigheten som för avropande myndigheter och ramavtalsleverantörer. Kammarkollegiet redovisade i mars 2025 uppdraget att öka möjligheterna till digitalt stöd vid avrop från ramavtal (Fi2025/00784). Av redovisningen framgår att myndigheten bedömer att en digital lösning behöver vara användarvänlig, pedagogisk och skapa nytta åt användarna. Myndigheten genomför successivt åtgärder för att möjliggöra digitala avrop. Arbetet med digitala avrop har inletts inom området managementtjänster och avsikten är att varor och tjänster inom fler ramavtalsområden ska digitaliseras framöver.

De totala utbetalade statsbidragen 2024 från Kammarkollegiet uppgick till 147,9 miljarder kronor, vilket var en ökning med 36,9 miljarder kronor jämfört med 2023. Antalet utbetalningar minskade dock från 3 484 utbetalningar 2023 till 3 070 utbetalningar 2024, bl.a. till följd av att ansvaret för utbetalningar avseende statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället övergick till Myndigheten för stöd till trossamfund fr.o.m. den 1 januari 2024.

Service och tillgänglighet i statsförvaltningen

Lokal statlig service åt medborgare och företag

Statens servicecenter har fortsatt att utveckla den lokala statliga servicen åt medborgare och företag. Vid utgången av 2024 omfattade verksamheten 148 servicekontor, med totalt 907 medarbetare inom verksamhetsområdet. Under året hade servicekontoren ca 2,8 miljoner besökare, vilket var något högre än antalet besök 2023. Servicekontoren hanterade under året drygt 3,3 miljoner ärenden för Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Pensionsmyndigheten och Skatteverket, vilket var en ökning med 4 procent jämfört med 2023. Antalet ärenden var något högre än antalet besök, eftersom en besökare kan ha fler än ett ärende per besök. Styckkostnaderna per besök och ärende mellan 2023 och 2024 minskade med 3 respektive 4 procent. Under 2024 genomförde Statens servicecenter kundundersökningar på 30 av servicekontoren. Myndigheten uppnådde ett nöjd-kund-index om 93 av 100. Undersökningarna indikerar att besökarna i något större utsträckning utgörs av män än av kvinnor, 51 procent respektive 49 procent. Enligt

undersökningen är vidare 95 procent av kunderna som helhet nöjda med servicekontoren. Kvinnor är något mer nöjda med besöken än män, men skillnaderna är små. Undersökningarnas resultat bör tolkas med försiktighet då de genomförts på ett begränsat antal kontor under en avgränsad tidsperiod.

I budgetpropositionen för 2025 aviserades en minskning av Statens servicecenters anslag och att myndigheten i högre grad ska få bestämmanderätt över frågan om var servicekontoren ska finnas etablerade (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.6). Mot denna bakgrund gav regeringen Statens servicecenter i uppdrag att redovisa en plan för en ny organisering av servicekontorsnätet (Fi2024/02222). Statens servicecenter lämnade i januari 2025 en delredovisning av uppdraget som redogör för utgångspunkter och principer för organiseringen. Av delredovisningen framgår att myndigheten preliminärt bedömer att besparingen kommer att innebära att 35 servicekontor behöver avvecklas under 2025–2027.

Statens servicecenter och Migrationsverket har lämnat in en gemensam hemställan om ändring i förordningen (2019:214) om viss gemensam offentlig service (Fi2024/00870). För att förtydliga de rättsliga förutsättningarna för samverkan samt möjliggöra en ändamålsenlig utveckling av de statliga servicekontoren och deras tjänsteutbud föreslår myndigheterna bl.a. att ett generellt mandat att utföra enklare förvaltningsuppgifter som innefattar myndighetsutövning ska införas i förordningen. Hemställan har remitterats och regeringen beslutade den 4 september 2025 om ändring i förordningen om viss gemensam offentlig service.

Samarbete och digitalisering bidrar till en innovativ och samverkande statsförvaltning

I syfte att förbättra samarbetet mellan statliga myndigheter och mellan staten och kommunerna prövar regeringen i vilken utsträckning det är möjligt för fler statliga myndigheter att omfattas av den gemensamma regionala indelning för statliga myndigheter som framgår av förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning.

In- och utlån av personal kan vara en del i arbetet med att myndigheterna ska samverka och stödja varandra. Länsstyrelserna har inom ramen för uppdraget att redovisa hur samarbetet vid arbetstoppar har utökats tagit fram en gemensam struktur och riktlinjer för att stödja varandra genom personallån. Regeringen har även lämnat ett uppdrag till beredskapsmyndigheterna att förstärka sin beredskap för att kunna använda personallån mellan myndigheter (Fö2025/00670). Regeringens arbete med in- och utlån av personal redovisas närmare i avsnitt 4.3.2.

Den digitala utvecklingen innebär stora möjligheter till effektivisering i den offentliga verksamheten. Myndigheten för digital förvaltnings uppföljning av statliga myndigheters digitalisering 2023 visar att de mindre myndigheterna har gjort större förbättringar avseende digitaliseringen än större myndigheter i förhållande till året innan. Samtidigt har skillnaden i digital mognad mellan olika myndigheter ökat jämfört med 2022. Under 2024 genomförde Myndigheten för digital förvaltning en utvärdering av statliga myndigheters arbete med datadriven förvaltning och användning av AI i verksamheten. Myndigheten för digital förvaltnings bedömning är att datamognaden hos de statliga myndigheterna är låg, vilket påverkar förutsättningarna för AI-användning på ett hållbart och systematiskt sätt. Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen redovisas närmare inom utgiftsområde 22 Kommunikationer avsnitt 4.

4.3.2 Statliga arbetsgivarfrågor

En samordnad statlig arbetsgivarpolitik

Arbetsgivarpolitiken utvecklas i samverkan med alla statliga myndigheter som har anställda och samordnas av Arbetsgivarverket. Nedan redovisas hur myndigheterna inom området och Trygghetsstiftelsen har bidragit till regeringens mål att den statliga arbetsgivarpolitiken ska vara samordnad, och hur detta mål förhåller sig till det förvaltningspolitiska målet.

Arbetsgivarverkets samordning av den statliga arbetsgivarpolitiken

Arbetsgivarverket genomför varje år en medlemsundersökning för att redovisa medlemmarnas samlade bedömning av myndighetens verksamhet. Resultat från 2024-års undersökning visar på ett högt omdöme vad gäller Arbetsgivarverket som arbetsgivarorganisation. Arbetsgivarverkets medlemsaktiviteter är ett viktigt led i arbetet för att samordna den statliga arbetsgivarpolitiken. Aktiviteterna syftar till att förbättra dialogen och erfarenhetsutbytet mellan medlemmarna i arbetsgivarfrågor. År 2024 anordnades 156 medlemsaktiviteter. Antalet deltagare i möten och aktiviteter minskade från 5 748 personer 2023 till 3 321 personer 2024. Det beror på att färre öppna webbinarier anordnades. År 2024 fokuserade myndigheten särskilt på insatser för att stödja medlemmarna i säkerhetsrelaterade frågor. Därutöver har Arbetsgivarverket och Sveriges Kommuner och Regioner lämnat in en hemställan till regeringen om att utreda en möjlighet att i vissa fall kunna drogtesta offentligt anställda (Fi2024/02101). Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

För att tillgodose medlemmarnas behov av kompetensutveckling tillhandahåller Arbetsgivarverket utbildningar, varav vissa genomförs digitalt. Under 2024 genomfördes sammanlagt 20 utbildningar vid 49 tillfällen med totalt 1 107 deltagare.

Arbetsgivarverket erbjuder vidare rådgivning och information till sina medlemmar. Enligt myndigheten var behovet av rådgivning och information fortsatt stort, även om efterfrågan på stöd minskade jämfört med 2023. Stöd har särskilt efterfrågats vid verksamhetsförändringar.

Kompetensförsörjningen i staten

Staten ska vara en attraktiv och föredömlig arbetsgivare. I regeringens mål för arbetsgivarpolitiken ingår att myndigheterna ska ha kompetens att fullgöra sina uppgifter. På uppdrag av Arbetsgivarverket genomför Konjunkturinstitutet två gånger per år en enkätundersökning benämnd Kompetensbarometern för den statliga sektorn. I undersökningen tillfrågas samtliga medlemmar hos Arbetsgivarverket om sin kompetensförsörjning och ekonomi. I maj 2025 svarade 94 procent av medlemmarna på enkäten. Uppföljningen av utvecklingen i staten redovisas enligt den internationella klassifikationen Classification of the Functions of Government, COFOG.

Antalet sysselsatta i staten fortsätter att öka och uppgick till knappt 299 000 personer det första kvartalet 2025, vilket motsvarar ca 5,5 procent av de anställda på den svenska arbetsmarknaden. Antalet anställda har ökat främst inom försvar och rättsväsendet.

Andelen arbetsgivare i den statliga sektorn som uppgav att de hade brist på personal uppgick våren 2025 till 53 procent. Det var en stor minskning jämfört med de två närmast föregående åren, då andelarna uppgick till 75 procent (våren 2024) respektive 88 procent (våren 2023). I likhet med de senaste fem åren var personalbristen störst inom it-verksamhet (39 procent).

I undersökningen från våren 2024 uppgav endast 6 procent av de statliga arbetsgivarna att det fanns svårigheter att behålla personal. Det var en minskning med

36 procentenheter jämfört med våren 2024, då andelen uppgick till 42 procent. Att personalomsättningen i staten har minskat kraftigt kan delvis förklaras av att användningen av konsulter har minskat.

Av de statliga arbetsgivarna i undersökningen uppgav 33 procent att de hade sagt upp personal. Det var en ökning med 17 procentenheter jämfört med våren 2024. Av arbetsgivarna bedömde 25 procent att de kommer ha övertalighet det kommande året, vilket är en minskning med 4 procentenheter jämfört med 2024.

Statliga tjänstepensioner och andra avtalsförsäkringar

Statens tjänstepensionsverk (SPV) bidrar till en samordnad statlig arbetsgivarpolitik genom att administrera de statliga tjänstepensionerna och andra avtalsförsäkringar och ge service och information till arbetsgivarna, de anställda, före detta anställda och pensionärerna. Under 2024 fortsatte SPV att arbeta med att sprida information och utveckla den information som ges. Myndigheten arbetar för att öka kunskapen om tjänstepensionen. Myndigheten har bl.a. utvecklat en ny digital ansökningstjänst och anslutit den till Uttagsplaneraren på minPension. Detta är en digital tjänst för personer som har tjänat in till pension i Sverige. Tjänsten drivs genom ett samarbete mellan staten och pensionsbolagen.

SPV följer löpande hur nöjda de som kontaktar myndigheten eller använder dess tjänster är med informationen och servicen. Uppföljningen 2024 visade att nöjdheten fortsatte att vara hög och dessutom var något högre än föregående år. Skillnaderna i nöjdhet mellan kvinnor och män var fortsatt små.

SPV:s verksamhet finansieras med avgifter. Området Statlig pensionsverksamhet m.m. ska bedrivas med full kostnadstäckning över tid. Området Pensionsverksamhet på uppdrag, där SPV:s administration av premiebestämda pensioner ingår, har ett långsiktigt avkastningskrav på minst 6 procent. Som nyckeltal för att mäta effektiviteten används kostnaden per försäkrad. Resultaten för 2017–2024 redovisas i tabell 4.1.

Tabell 4.1 Effektiviteten i hanteringen av statliga avtalsförsäkringar

Kronor

Kostnad per försäkrad	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Förmånsbestämd pension	373,4	394,8	386,2	391,9	406,7	384,5	398,3	372,9
Premiebestämd pension	44,5	47,5	50,5	51,2	53,9	49,4	57,0	55,7

Anm.: Antalet försäkrade inom premiebestämd pension 2022 och 2023 har justerats på grund av en uppdatering av metoden, vilket innebär att kostnaden per försäkrad 2022 och 2023 skiljer sig något i förhållande till vad som redovisades i budgetpropositionen för 2025.
Källa: Statens tjänstepensionsverk.

Trygghetsstiftelsen

Trygghetsstiftelsen, för vilken regeringen är en av stiftarna, hanterar det statliga avtalet om omställning som gäller för alla statliga myndigheter och ger stöd till arbetstagare som blir uppsagda eller vars tidsbegränsade anställning löper ut. Trygghetsstiftelsen har också i uppdrag att ge stöd till anställda som vill bredda sin kompetens eller byta spår i arbetslivet. År 2024 anmälde arbetsgivarna 2 291 personer till stiftelsen enligt avtal om omställning, vilket kan jämföras med 2 184 anmälda 2023. Därutöver fick drygt 1 000 statligt anställda stöd av stiftelsen i form av t.ex. rådgivning eller yttrande till Centrala studiestödsnämnden med anledning av ansökan om omställningsstudiestöd. Verksamheten finansieras genom avgifter från statliga myndigheter och andra arbetsgivare som kan omfattas av avtalet om omställning. Avgifterna fastställs genom centrala kollektivavtal. De totala avgiftsintäkterna uppgick till sammanlagt 436 miljoner kronor 2024, vilket motsvarade 0,3 procent av arbetsgivarnas lönesummor (samma andel som 2023).

Måluppfyllelsen mäts bl.a. genom andelen personer som får ett nytt jobb eller påbörjar en längre utbildning, och mätningar görs vid olika tidpunkter. Stiftelsen når målen för anställda som tidigare haft tidsbegränsade anställningar, men inte för anställda som tidigare haft en tillsvidareanställning. Måluppfyllelsen för de som lämnade Trygghetsstiftelsen låg på en lägre nivå 2024 än 2023. Den försvagade arbetsmarknaden och att rekryteringsprocesser tenderar att ta längre tid kan bidra till utfallet. Trygghetsstiftelsen tillämpar även ett mål om att minst 80 procent av kunderna ska ha upplevt att de haft nytta av stödet för att hitta ett nytt jobb. Under 2024 ansåg 76 procent att de haft nytta av stiftelsens stöd.

Uppföljningen av regeringens delmål för de statliga arbetsgivarna

Nedan redovisas uppfyllelsen av respektive delmål för de statliga arbetsgivarna. Kompletterande information lämnas i bilagan till utgiftsområdet.

Den statliga sektorn ska totalt sett inte vara löneledande

Den svenska lönebildningsmodellen baseras på att den internationellt konkurrensutsatta sektorn är lönenormerande (se även utg.omr. 14 avsnitt 4). Lönekostnadsutvecklingen inom staten som helhet ska på sikt inte överstiga den konkurrensutsatta sektorn. Arbetsgivarverket, som ingår kollektivavtal på statens vägnar, har tolkat detta som att staten inte ska förhandla före den konkurrensutsatta sektorn inför en ny avtalsperiod.

Som underlag för uppföljningen av delmålet används utvecklingen av de genomsnittliga lönerna i olika sektorer.

Diagram 4.4 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden

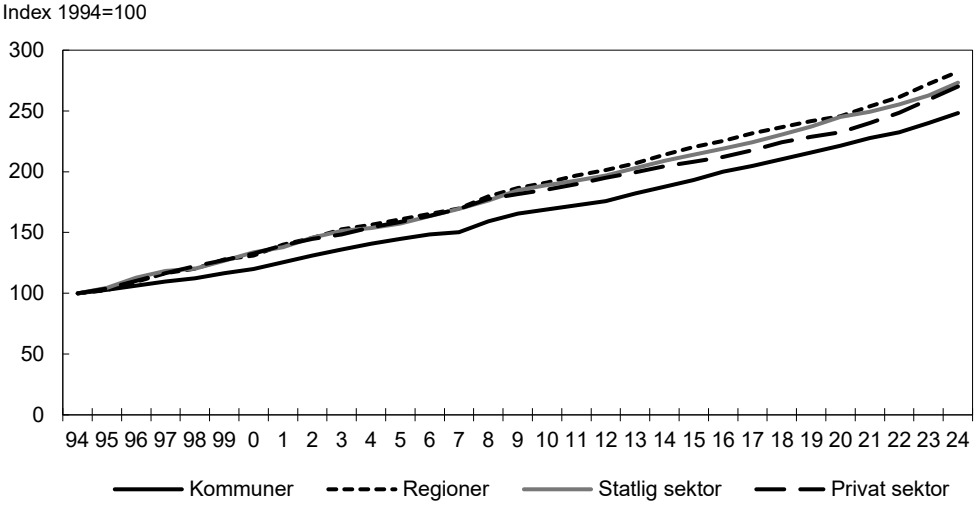

Anm.: Uppgifter avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Sedan ramanslagsreformen 1994 har löneutvecklingen i staten relativt väl följt löneutvecklingen på arbetsmarknaden i stort (se diagram 4.4). Mellan 1994–2024 ökade lönerna inom den statliga sektorn med 273,2 procent, inom regionerna med 282,3 procent, inom kommunerna med 248,3 procent och inom den privata sektorn med 270,1 procent. Inom den privata sektorn ökade lönen med 281 procent för tjänstemän och med 244,4 procent för arbetare.

En jämn könsfördelning på ledande befattningar i staten ska eftersträvas

Som underlag för uppföljningen av delmålet att en jämn könsfördelning på ledande befattningar i staten ska eftersträvas används i första hand statistik över andelen kvinnor respektive män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet och som har personalansvar (ledningskompetens).

Av diagram 4.4 framgår dels den totala fördelningen av kvinnor och män på ledande befattningar 2015–2024.

Andelen kvinnor och män på ledande befattningar i staten är jämn. Sett över en tioårsperiod har andelen kvinnor på sådana befattningar ökat årligen.

Den totala andelen kvinnor på ledande befattningar uppgick till 48,0 procent 2024, vilket kan jämföras med 47,7 procent 2023.

Diagram 4.4 Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera myndighetens verksamhet på olika nivåer

Procent

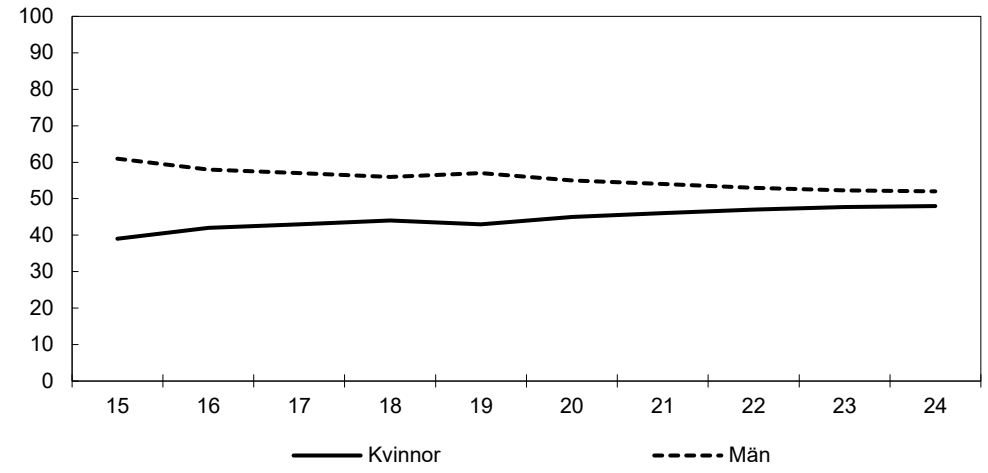

Källa: Arbetsgivarverket.

År 2024 anställde regeringen totalt 35 myndighetschefer, varav 17 (49 procent) var kvinnor och 18 (51 procent) var män. Förändringar i myndighetsstrukturen kan påverka det totala antalet myndighetschefer som regeringen anställer. Av tabell 4.2 framgår fördelningen av kvinnor och män bland de myndighetschefer som anställts av regeringen. Den 30 juni 2025 var könsfördelningen bland myndighetscheferna jämn. Andelen kvinnor bland myndighetscheferna uppgick till 47 procent, vilket var oförändrat jämfört med föregående år.

Tabell 4.2 Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetscheferna som anställs av regeringen

Antal

	Kvinnor	Män	Totalt
Generaldirektörer	47	63	110
Landshövdingar	15	6	21
Rektorer[1]	12	19	31
Överintendenter	6	3	9
Övriga titlar[2]	13	16	29
Myndighetschefer totalt[3]	93	107	200

[1] Regeringen anställer rektorer vid statliga universitet och högskolor efter förslag från lärosätets styrelse.

[2] Här ingår myndighetschefer med andra eller unika titlar såsom direktörer, ordförande och rikspolischef.

[3] Inklusive vikarierande myndighetschefer.

Löneskillnaderna mellan kvinnor och män i staten ska minska

Som underlag för uppföljningen av delmålet att löneskillnaderna mellan kvinnor och män ska minska används den partsgemensamma statistiken.

I diagram 4.5 redovisas den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män i staten och den oförklarade löneskillnaden under de senaste tio åren. Statistiken omfattar myndigheter under regeringen.

Diagram 4.5 Genomsnittlig löneskillnad mellan kvinnor och män i staten och den oförklarade löneskillnaden

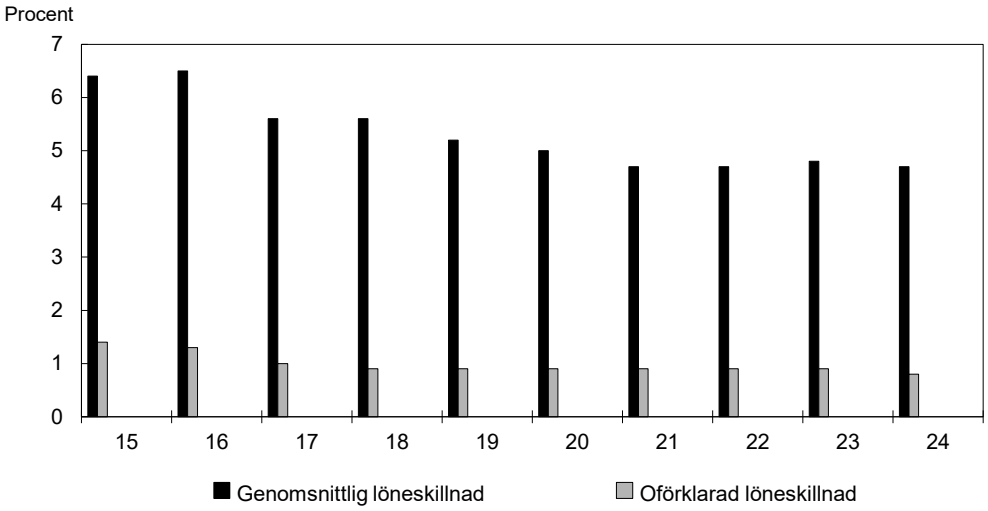

Källa: Arbetsgivarverket.

Arbetsgivarverket har i sin årliga löneskillnadsrapport till regeringen redogjort för löneskillnaden mellan kvinnor och män i staten 2024 (Arbetsgivarverket 2025). Rapporten visar att löneskillnaden mellan könen har minskat. Beräknat på månadslön eller heltidslön hade män inom staten i genomsnitt 4,7 procent högre lön än kvinnor, vilket var en marginell minskning med drygt 0,1 procentenheter jämfört med 2023. Löneskillnaderna kan till stor del förklaras av strukturella faktorer. Den faktor som påverkar lönen mest är arbetsuppgifternas komplexitet och självständighet. Komplexitet och självständighet mäts genom grupperingsnivå i BESTA, som är ett klassificeringssystem för att dela in statliga befattningar efter arbetsuppgifternas innehåll och grupperingsnivå. Övriga faktorer som påverkar lönen är arbetsområde, utbildningsinriktning, utbildningsnivå och erfarenhet. När hänsyn tas till dessa mätbara faktorer kvarstår en skillnad som inte kan förklaras av tillgänglig information i statistiken, den s.k. oförklarade löneskillnaden. Den skillnaden uppgick 2024 till 0,8 procent.

Andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer

Som underlag för uppföljningen av delmålet att andelen anställda i staten med utländsk bakgrund ska öka på alla nivåer används statistik över hur stor andel av de statsanställda som har utländsk bakgrund. Med utländsk bakgrund avses enligt Statistiska centralbyrån (SCB) personer som är utrikes födda och personer som är födda i Sverige vars båda föräldrar är utrikes födda.

Av diagram 4.7 framgår andelen med utländsk bakgrund bland de anställda i staten totalt, respektive bland nyanställda.

Andelen anställda med utländsk bakgrund i staten och uppgick 2024 till 21,2 procent, vilket var en marginell ökning med 0,1 procentenheter jämfört med 2023. Andelen anställda kvinnor i staten med utländsk bakgrund uppgick 2024 till 21,5 procent. Motsvarande andel för män var 20,9 procent. Det innebar en ökning med 0,1 procentenheter för kvinnor och 0,2 procentenheter för män. Andelen nyanställda med utländsk bakgrund i staten uppgick till 27,4 procent 2024. Det var en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med 2023. Andelen med utländsk bakgrund ökade inom samtliga kompetenskategorier, dvs. inom ledningskompetens, kärnkompetens och stödkompetens.

Diagram 4.76 Andel med utländsk bakgrund för staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 20–64 år och för befolkningen i arbetsför ålder

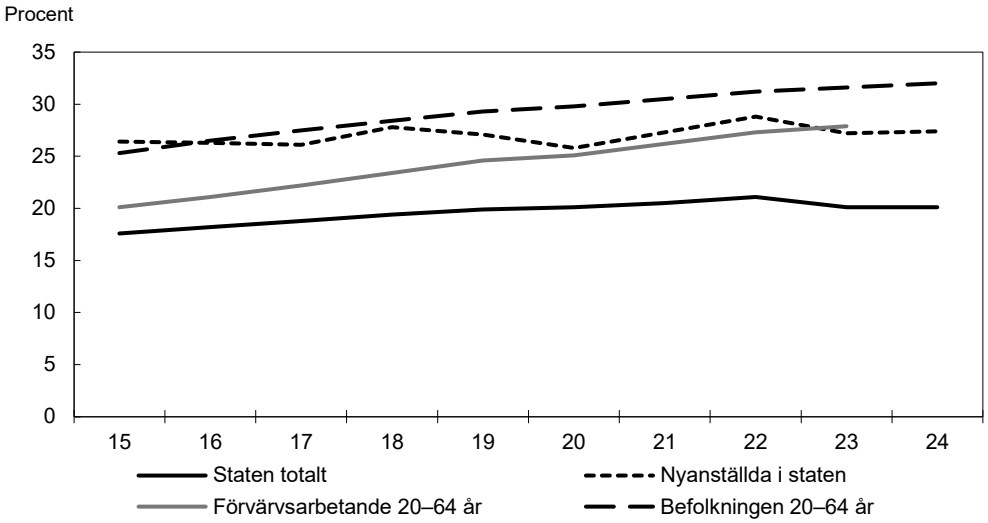

Anm.: Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket, numera inklusive Polismyndigheten. Statistiken är därmed omräknad för samtliga år. Timavlönade m.fl. ingår inte. Som nyanställda räknas individer som inte varit anställda i staten föregående år samt individer som bytt anställningsmyndighet sedan föregående år. I statistiken för förvärvsarbetande 20–64 år, ingår egna företagare och personer vars arbetstidsomfattning är minst en timme per vecka. Statistik för 2024 avseende förvärvsarbetande 20–64 år är ännu inte tillgänglig.

Källor: Arbetsgivarverket och Statistiska centralbyrån.

Arbetsmiljön i staten ska vara god

Som underlag för uppföljningen av delmålet att arbetsmiljön i staten ska vara god används uppgifter om sjukfrånvaro, sjukpension enligt det statliga tjänstepensionsavtalet och anmälningar enligt avtal om ersättning vid personskada (PSA) samt uppgifter från arbetsmiljöundersökningar.

Sjukfrånvaron i staten uppgick 2024 till 3,6 procent av den ordinarie arbetstiden. Det var en marginell minskning jämfört med 2023, då sjukfrånvaron uppgick till 3,7 procent. Sjukfrånvaron minskade under 2024 både för män och kvinnor. Bland anställda kvinnor i staten uppgick sjukfrånvaron till 4,6 procent och bland män 2,5 procent. Både för kvinnor och män minskade sjukfrånvaron med 0,1 procentenhet. Förändringarna framgår av diagram 4.7.

Diagram 4.7 Sjukfrånvaron totalt och uppdelat på kön

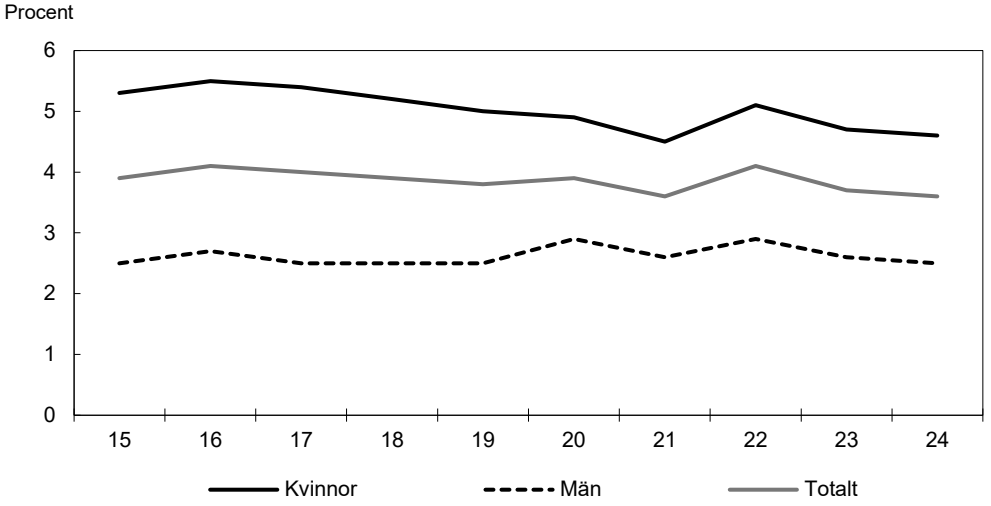

Källa: Arbetsgivarverket.

Statligt anställda som beviljas sjukersättning eller aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken har rätt till sjukpension enligt det statliga tjänstepensionsavtalet. År 2024 nybeviljades 172 sjukpensioner, vilket kan jämföras med 168 sjukpensioner 2023 och 108 sjukpensioner 2022. År 2024 var 33 procent av de som beviljades sjukpension män och 67 procent kvinnor. Av de som nybeviljades sjukpension 2023 var 73 procent kvinnor och 27 procent män. Av de som nybeviljades sjukpension under 2022 var 76 procent kvinnor och 24 procent män. År 2021 var motsvarande andelar 68 procent respektive 32 procent.

Om en statligt anställd drabbas av en personskada som bedöms vara en arbetsskada har personen rätt till ersättning enligt PSA. Med arbetsskada avses arbetsolycksfall, färdolycksfall, vålds- eller misshandelsfall, smittskada eller särskild utlandsskada. Antalet anmälningar av arbetsskador har minskat de senaste åren. Under 2024 gjordes 4 482 anmälningar, vilket kan jämföras med 4 673 anmälningar 2023 och 4 498 anmälningar 2022. Av anmälningarna 2024 avsåg 47,6 procent kvinnor och 52,4 procent män. Sett över en treårsperiod har antalet anmälningar från kvinnor ökat och antalet anmälningar från män minskat.

Flest arbetsskador 2022–2024 anmäldes vid Polismyndigheten, följt av Försvarsmakten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Trafikverket.

SCB genomför på uppdrag av Arbetsmiljöverket vartannat år en undersökning av hela arbetsmarknaden med utgångspunkt från de anställdas upplevelse av sin arbetsmiljö och vartannat år en undersökning av besvär till följd av arbetet i den sysselsatta befolkningen. Undersökningarna används för att följa upp politiken inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. Från och med 2024 har arbetsmiljöundersökningen genomgått en större förändring, med borttagna och nya frågor, vilket innebär att fullständiga jämförelser över tid inte kan göras.

Arbetsgivarverket sammanställer ett urval från rapporten som belyser arbetsmiljön i den statliga sektorn. De senaste uppgifterna avser arbetsmiljön 2024 och finns publicerade på arbetsgivarverket.se.

Sammanfattningsvis visar undersökningen att en hög andel av de statligt anställda är nöjda med arbetet i stort (90 procent) och bedömer arbetet som meningsfullt (93 procent). Det är något högre än för arbetsmarknaden i stort. Av undersökningen framgår även anställdas uppfattning om arbetsmiljöbrister åtgärdas, introduktion vid

nytt jobb, kompetensutveckling och om den tekniska utvecklingens påverkan, se diagram 4.8.

Diagram 4.8 Statligt anställdas uppfattning av sin arbetsmiljö, urval från arbetsmiljöundersökningen 2024

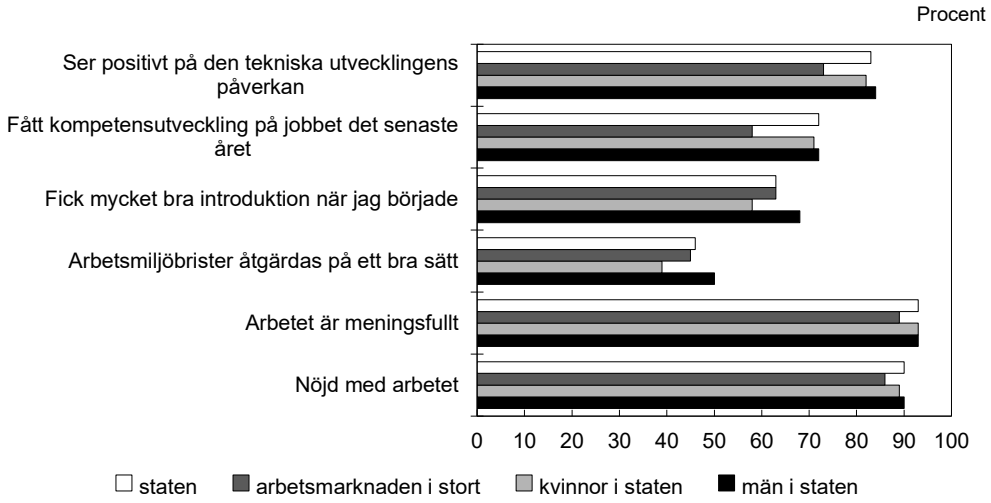

Källa: Arbetsgivarverkets bearbetning av rapporten Arbetsmiljön 2024 (Arbetsmiljöverket 2025:01).

Bland de statligt anställda är andelen kvinnor som uppger att de utsatts för kränkande särbehandling eller sexuella trakasserier på arbetsplatsen högre än andelen män. Vad gäller utsatthet för hot och våld respektive diskriminering syns inga skillnader mellan män och kvinnor i staten. Andelen anställda i staten som uppgett att de utsatts för diskriminering eller hot och våld vid något eller några tillfällen det senaste året är något högre än på arbetsmarknaden som helhet. Det är lägre andel i staten än på arbetsmarknaden i stort som uppger att de utsatts för kränkande särbehandling eller sexuella trakasserier. Utsattheten för kränkande särbehandling, hot och våld, diskriminering och sexuella trakasserier utifrån arbetsmiljöundersökningen 2024 framgår av diagram 4.9 Skillnaden mellan sektorer samt mellan könen är i flera fall små och bör tolkas med försiktighet.

Diagram 4.9 Utsatthet för hot och våld, kränkande särbehandling, diskriminering och trakasserier, urval från arbetsmiljöundersökningen 2024

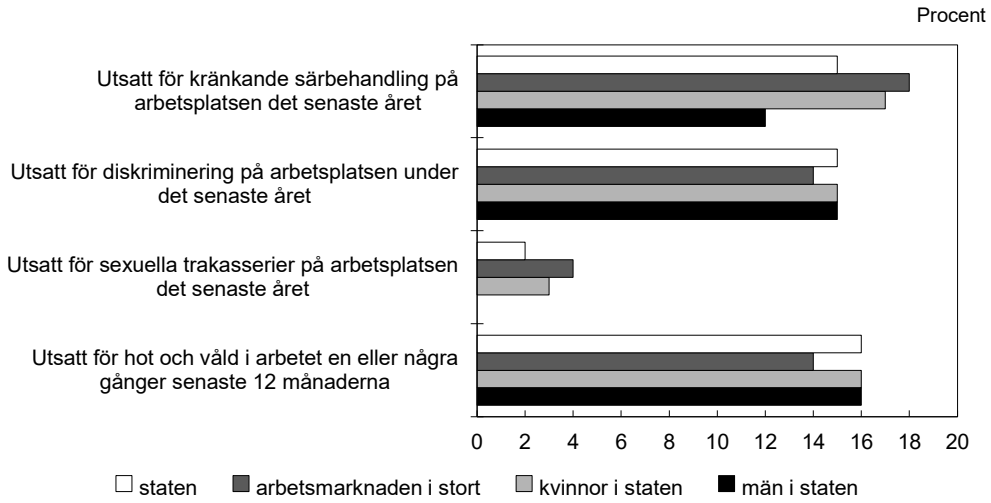

Källa: Arbetsgivarverkets bearbetning av rapporten Arbetsmiljön 2024 (Arbetsmiljöverket 2025:01).

Grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd

Som underlag för delmålet om grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd redovisas nedan utvecklingen av antalet ärenden vid myndigheternas personalansvarsnämnder.

Myndigheternas personalansvarsnämnder handlägger ärenden som rör disciplinansvar, åtalsanmälan, avstängning och skiljande från anställning på grund av personliga förhållanden när det gäller statligt anställda. Nämnderna har viktiga funktioner när det gäller att upprätthålla allmänhetens förtroende för den statliga förvaltningen och tillgodose arbetstagarnas intresse av en korrekt handläggning av ärendena.

De statliga myndigheterna hanterade totalt 505 personalansvarsärenden 2024, vilket var en betydande ökning med 152 ärenden jämfört med 2023. Av diagram 4.10 framgår utvecklingen av antalet ärenden 2015–2024.

Diagram 4.10 Antal personalansvarsärenden och antal ärenden som lett till åtgärd

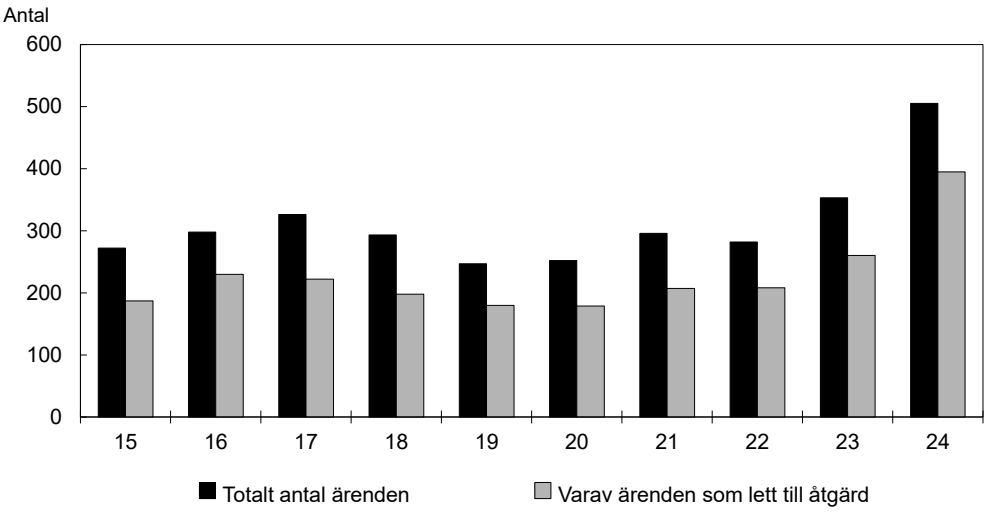

Källa: Arbetsgivarverket.

Antalet ärenden vid personalansvarsnämnderna har ökat i stort sett inom alla åtgärdskategorierna jämfört med 2023 (se tabell 4.3). Framför allt har antalet ärenden som lett till uppsägning, åtalsanmälan och avskedande ökat. Antalet personalansvarsärenden har ökat de senaste åren och kan bero på ett ökat fokus på säkerhetsfrågor vid myndigheter.

Tabell 4.3 Personalansvarsärenden, typ av ärende och utfall

Antal ärenden som lett till åtgärd

Typ av ärende	2022	2023	2024
Uppsägning	20	28	61
Avskedande	30	35	55
Varning	73	90	104
Löneavdrag	49	71	93
Åtalsanmälan	36	41	68
Avstängning	0	0	0
Totalt[1]	208	260	395

[1] Diskrepansen mellan del- och totalsumman i tabellen beror på att vissa ärenden lett till mer än en åtgärd.

Källa: Arbetsgivarverket.

För att främja delmålet om grundläggande värden i statsförvaltningen och rollen som statsanställd tillhandahåller Statskontoret sedan den 1 juli 2023 en webbaserad

introduktionsutbildning för statsanställda. Minst 16 000 statsanställda har genomfört utbildningen under 2024.

Aktuella frågor inom den statliga arbetsgivarpolitiken

In- och utlån av personal mellan myndigheter

I promemorian En hjälpande hand – ökade möjligheter till in- och utlån av personal mellan myndigheter (Ds 2022:26) konstateras att det finns goda möjligheter för statliga myndigheter att låna personal av varandra, men att denna möjlighet är relativt outnyttjad. Alla statliga myndigheter ska verka för att genom samarbete med myndigheter och andra ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda samt för staten som helhet. Personallån mellan myndigheter kan utgöra ett sådant samarbete. In- och utlån av personal kan även vara en del i myndigheternas arbete med att samverka och stödja varandra vid en fredstida krissituation enligt förordningen om statliga myndigheters beredskap. Som anges i avsnitt 4.3.1 gav regeringen i april 2025 beredskapsmyndigheterna i uppdrag att förstärka sin beredskap för att kunna använda personallån mellan myndigheter. Vid uppdragets genomförande kan myndigheterna använda sig av stöd från Arbetsgivarverket.

Ökad förekomst av distansarbete vid statliga myndigheter har ingen påtaglig påverkan på effektiviteten

Förekomsten av distansarbete vid statliga myndigheter har ökat efter covid-19-pandemin (se även avsnitt 4.3.1). Riksrevisionen har därför granskat om statens hantering av möjligheten för anställda att arbeta på distans bidrar till att myndigheternas verksamhet bedrivs effektivt. Resultatet av granskningen redovisas i rapporten Distansarbete vid statliga myndigheter (RiR 2024:20). Riksrevisionens övergripande bedömning är att de anställdas möjlighet att arbeta på distans inte har haft någon påtaglig påverkan på om myndigheternas verksamhet bedrivs effektivt. Distansarbetet bedöms ha medfört vissa positiva konsekvenser för myndigheternas verksamheter, t.ex. när det gäller förutsättningarna att rekrytera och behålla personal samt medarbetarnas upplevda hälsa och nöjdhet. Andra aspekter av arbetsmiljön bedöms dock ha påverkats negativt för flera myndigheter. Riksrevisionen bedömer att det finns anledning att fortsätta följa hur distansarbetet tillämpas i statliga myndigheter samt vilka konsekvenser det får för myndigheternas effektivitet och arbetsmiljö. I en skrivelse till riksdagen med anledning av rapporten anger regeringen att den delar Riksrevisionens bedömning att det är viktigt att fortsätta följa hur distansarbete tillämpas i statliga myndigheter samt vilka konsekvenser det får för myndigheternas effektivitet och arbetsmiljö (skr. 2024/25:95).

Ny utbildning om otillåten påverkan

Regeringen har vidtagit ytterligare åtgärder för att stödja myndigheternas arbete mot otillåten påverkan som riktas mot offentliganställda. Statskontoret fick i regleringsbrevet för 2025 i uppdrag att ta fram en webbaserad utbildning om otillåten påverkan i den offentliga förvaltningen. Den ska rikta sig till anställda i myndigheter under regeringen, och ska även kunna användas av anställda i kommuner och regioner. Utbildningen ska omfatta praktiskt tillämpbar kunskap om otillåten påverkan och dess konsekvenser, samt hur påverkansförsök kan förebyggas, identifieras och hanteras.

Rapport om utvärderingen av den arbetsgivarpolitiska delegeringen

Regeringen gav i november 2019 Statskontoret i uppdrag att utvärdera hur den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten har utvecklats sedan mars 2002, då den senaste utvärderingen genomfördes (Fi2019/03818). Statskontoret redovisade i november 2020 uppdraget i rapporten Utvärdering av den arbetsgivarpolitiska delegeringen i staten (Statskontoret 2020:20). Statskontorets övergripande slutsats är att delegeringen

överlag fungerar väl och att utvecklingen av arbetsgivarpolitiken sedan 2002 har varit positiv. Regeringen ser kontinuerligt i samband med budgetprocessen och den årliga myndighetsdialogen över hur uppföljningen och redovisningen av den statliga arbetsgivarpolitiken kan utvecklas. Statskontorets utvärdering är ett värdefullt inslag i det fortsatta arbetet.

4.3.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030

Under 2024 var Sverige ordförande i den nordiska expertgruppen för hållbar utveckling som bistått i genomförandet och uppföljningen av den nordiska visionen Vår vision 2030 samt det tvärgående arbetet med hållbar utveckling inom Nordiska ministerrådet. Eftersom perspektivet är väl integrerat i alla led av Nordiska ministerrådets arbete beslutade länderna att expertgruppens mandat inte behövde förnyas när det löpte ut den 31 december 2024.

Den 22–25 april 2024 deltog Sverige i FN:s forum för utvecklingsfinansiering (FfD) för att följa upp genomförandet av Addis Ababa Action Agenda (AAAA). Sverige deltog därefter under året vid de förberedande mötena inför FN:s fjärde konferens om utvecklingsfinansiering (FfD4) 2025 för att granska och följa upp genomförandet av AAAA och bidra till slutdokumentet för FfD4. Sveriges prioriteringar tar sin utgångspunkt i reformagendan för biståndet och utrikeshandelsstrategin. Vid FN:s politiska högnivåforum för hållbar utveckling (HLPF) stod Sverige, tillsammans med övriga nordiska länder, värd för lanseringen av en första nordisk frivillig subregional granskningsrapport av Agenda 2030. Sverige medverkade även vid FN:s Framtidstoppmöte där FN:s medlemsländer antog den s.k. Framtidspakten med åtaganden inom bl.a. Agenda 2030 och utvecklingsfinansiering.

SCB är nationell kontaktpunkt för den globala indikatoruppföljningen och deltar i det internationella statistiksamarbetet om Agenda 2030 samt bidrar, tillsammans med andra myndigheter, med statistik till den globala uppföljningen av Agenda 2030.

Regeringen ska i en skrivelse till riksdagen redovisa arbetet med Sveriges genomförande av Agenda 2030 vartannat år, i linje med ett tidigare tillkännagivande från riksdagen (bet. 2020/21:FiU28 punkt 2, rskr. 2020/21:154). Regeringen överlämnade den 5 december 2024, för andra gången, en skrivelse med en samlad redovisning av genomförandet och måluppfyllelsen av Agenda 2030 (skr. 2024/25:66).

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

4.4.1 Statlig förvaltningspolitik

Regeringen bedömer att målet i stora delar är uppfyllt, men konstaterar samtidigt att det finns områden som behöver utvecklas.

För att uppnå rättssäkerhet och effektivitet krävs att statsförvaltningen är motståndskraftig mot korruption. Regeringen bedömer utifrån de internationella indikatorerna Transparency International Corruption Perception Index och OECD Trust Survey, och utifrån Statskontorets uppföljning av myndigheternas arbete mot korruption, att utmaningar kvarstår i arbetet mot korruption i den offentliga förvaltningen, men att det i stora delar är välfungerande.

Regeringen har hittills under mandatperioden tagit flera initiativ som innebär att organiseringen av myndigheter ses över och som omprövar det statliga åtagandet och myndigheternas uppgifter. Åtgärderna förväntas sammantaget bidra till en mer fokuserad och ändamålsenligt organiserad statsförvaltning med högre kostnadseffektivitet. Regeringen bedömer att det finns behov av att fortsätta analysera statsförvaltningens organisering samt att mer sammanhållna analyser av olika delar av

den offentliga förvaltningens funktionssätt, effektivitet, organisering och utveckling kan bidra till bättre måluppfyllelse. Mot bakgrund av förslagen om statlig resurssamverkan i betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) och att flera remissinstanser uttrycker att det finns behov av förvaltningsgemensamma lösningar bedömer regeringen att det finns potential i sådana lösningar för att öka effektiviteten och kvaliteten i statsförvaltningen.

Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen har fortsatta utmaningar och kan bedrivas mer effektivt. Många statliga myndigheter presterar bra, men det finns skillnader i servicenivåer. Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen redovisas närmare inom utgiftsområde 22 Kommunikationer avsnitt 4.

Det är positivt att statliga myndigheter omfattas av den gemensamma regionala indelningen som framgår av förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning. Detta ger bättre förutsättningar för samverkan mellan statliga myndigheter och mellan staten, kommuner och regioner.

Regeringen bedömer att det är positivt att fler statliga myndigheter har anslutit sig till Statens servicecenter på eget initiativ samt att myndigheten uppvisar ett starkt ekonomiskt resultat för 2024. Det är vidare positivt att kostnadseffektiviteten inom leverantörsfakturahanteringen fortsätter att stärkas samtidigt som det är angeläget att myndigheten ytterligare förmår att öka kostnadseffektiviteten inom lönehanteringen. Myndighetens arbete med att stärka verksamhetens förmåga att genomföra sina uppgifter vid fredstida krissituationer och vid höjd beredskap bedöms bidra till att även stärka förmågan hos de myndigheter som är anslutna till Statens servicecenters tjänster.

Regeringen bedömer att de åtgärder som Statens servicecenter har vidtagit och avser vidta för att åstadkomma ett mer kostnadseffektivt servicekontorsnät är angelägna och ser positivt på att styckkostnaderna per besök och ärende sjönk 2024 jämfört med 2023. Myndighetens kundundersökningar tyder samtidigt på att den service som erbjuds vid kontor fortsatt håller mycket hög kvalitet. De steg som tagits mot en långsiktig servicesamverkan mellan Statens servicecenter och Migrationsverket ökar möjligheten att utnyttja statens samlade resurser på ett mer effektivt sätt, samtidigt som enskildas kontakter med statliga myndigheter kan underlättas.

4.4.2 Statliga arbetsgivarfrågor

Regeringen noterar att utvecklingen är fortsatt positiv för merparten av de delmål som ställts upp för staten som arbetsgivare och där utvecklingen följs upp med resultatindikatorer. En stor del av de statligt anställda är nöjda med sin arbetsmiljö, sjukfrånvaron har minskat och bristen på personal har minskat kraftigt jämfört med det senaste året.

När det gäller det övergripande målet har Arbetsgivarverket i hög grad bidragit till att samordna och utveckla den statliga arbetsgivarpolitiken. Regeringen bedömer att SPV:s administration av den statliga tjänstepensionen fungerar väl. Kompetensförsörjningen i staten är överlag välfungerande. Personalbristen minskade kraftigt våren 2025 och uppgick till de lägsta nivåerna sedan mätningen infördes. Trots detta fortsatte en del statliga arbetsgivare att ha svårt att hitta rätt kompetens, vilket speglar utvecklingen på arbetsmarknaden i sin helhet.

4.4.3 Sveriges genomförande av Agenda 2030

I regeringens skrivelse om Sveriges genomförande av Agenda 2030 från 2024 (skr. 2024/25:66) konstaterar regeringen att Sverige har goda förutsättningar att nå de globala målen, men att flera utmaningar kvarstår. En rad samhällsproblem har dock

över tid växt sig starkare eller inte förbättrats, vilket hotar möjligheten att nå agendans mål. Arbetet med att genomföra övriga riksdagsbundna mål är avgörande för genomförandet av agendan.

Genom utrikes-, biståndS- och handelspolitiken bidrar Sverige till verksamhet som syftar till att möjliggöra det globala genomförandet av Agenda 2030. Sverige verkar för att stärka synergierna mellan utvecklingssamarbetet, handelspolitiken och företagsfrämjandet, med fokus på hållbar tillväxt, utvecklingseffektivitet samt mobilisering av privata investeringar och ett starkare partnerskap med näringslivet. Samtidigt betonar regeringen varje lands ansvar och ägarskap för att skapa förutsättningar att gå från fattigdom till välstånd.

Den globala utvecklingen har lett till stora bakslag i det globala genomförandet av Agenda 2030. Regeringen bedömer att Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och det säkerhetspolitiska läget i omvärlden påverkar måluppfyllelsen negativt för Sveriges genomförande av Agenda 2030. Även ökad protektionism och ekonomisk osäkerhet har bidragit till försämrade förutsättningar för genomförandet av Agenda 2030.

4.5 Politikens inriktning

4.5.1 Statlig förvaltningspolitik och arbetsgivarfrågor

Statsförvaltningen bör effektiviseras och bli mer ändamålsenligt organiserad

Regeringens styrning av statsförvaltningen ska vara resultatinriktad, verksamhetsanpassad, strategisk, sammanhållen och medborgarorienterad (prop. 2009/10:175 s. 72, 96, 98 och 99). För att nå målen om bl.a. rättssäkerhet, service och tillgänglighet är det viktigt att uppföljningen utvecklas. Det ger underlag för att utveckla regeringens styrning av statsförvaltningen och därmed bättre förutsättningar att nå det förvaltningspolitiska målet.

Regeringen verkar för en smalare och vassare statsförvaltning. Det innebär att åtgärder behöver vidtas för att öka effektiviteten i den statligt finansierade verksamheten. Vidare behöver statsförvaltningen bli mer ändamålsenligt organiserad och mindre fragmenterad, antalet myndigheter och därmed organisatoriska gränser bör minska och myndigheternas kärnuppgifter behöver prioriteras i regeringens styrning. Medborgarnytta, effektivitet och förenkling ska fortsatt vara ledord för all statlig verksamhet. En utgångspunkt är att detaljstyrning och onödig administration fortsatt ska undvikas, att nytillkomna uppgifter i huvudsak ska utföras av befintliga myndigheter samt att ansvars- och uppgiftsfördelningen mellan myndigheter ska vara tydlig. Varje skattekrona ska användas klokt och statligt finansierad verksamhet ska ständigt vara föremål för omprövning och prioritering. Detta är inte minst viktigt för att omfördela resurser, finansiera nya reformer och för att säkerställa att statsförvaltningen är organiserad för att effektivt kunna förverkliga den politik som regering och riksdag beslutat.

Det finns strukturer för att skapa ett effektiviseringstryck inom statlig verksamhet. Produktivitetsavdraget i den årliga pris- och löneomräkningen av myndigheternas anslag utgör ett incitament som förstärker och förtydligar de krav som ställs på myndigheterna om att eftersträva hög effektivitet och god hushållning (skr. 2021/22:241). Det finns dock behov av stärkta förutsättningar för regeringens omprövning av befintliga utgifter och verksamheter. Av bl.a. detta skäl bedömde regeringen i budgetpropositionen för 2025 att Statskontoret och ESV bör slås samman under det gemensamma namnet Statskontoret och att utgångspunkten är att organisationsförändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.6.1). Statskontoret förbereder en överföring av uppgifter och

avveckling av myndigheten (Fi2025/00267). Den sammanslagna myndigheten ska få en stärkt uppgift att förse regeringen med underlag för omprövning av befintliga utgifter och verksamheter, och Statskontoret och ESV har i uppdrag att ta fram och redovisa metoder för analyser som kan ligga till grund för detta (Fi2025/00515). Analyserna kommer att förbättra regeringens förutsättningar att löpande ompröva statens utgifter och statlig verksamhet. Regeringen kommer att följa behovet av att utveckla ytterligare strukturer för att säkerställa kontinuerlig omprövning.

Regeringen avser även att ge det nya Statskontoret i uppdrag att definiera och kartlägga myndigheters administrativa kostnader och redovisa dessa i förhållande till kostnaderna för myndigheternas kärnuppgifter.

Den sammanslagna myndigheten kommer liksom nuvarande Statskontoret att ha en central roll i genomförandet av förvaltningspolitiken. Den kommer bl.a. ge regeringen underlag för effektivisering, utveckling och uppföljning av olika delar av den offentliga förvaltningen och arbeta med att främja en god förvaltningskultur och motverka korruption.

Regeringen avser att genomföra förslagen om ett breddat uppdrag för Upphandlingsmyndigheten (se avsnitt 7) och inordnande av Trafikanalys i Tillväxtanalys (se utg.omr. 22 avsnitt 3 och utg.omr. 24 avsnitt 3), som föreslås i betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13). Regeringen avser vidare att överföra och inordna Bokföringsnämndens uppgifter i Revisorsinspektionen (se utg.omr. 2 avsnitt 6 och utg.omr. 24 avsnitt 3). Utöver de åtgärder som redan har vidtagits bereds de förslag om organisationsförändringar avseende nämndmyndigheter som Statskontoret har redovisat i rapporten En form för kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (Statskontoret 2024:11). Fler initiativ för att åstadkomma en mer ändamålsenligt organiserad statsförvaltning beskrivs inom andra utgiftsområden (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1, utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid avsnitt 3.7 och utg.omr. 22 Kommunikationer avsnitt 4.5.

Vidare avser regeringen att pröva:

- om myndighetsstrukturen för områdena tillsyn, analys och utvärdering av vård och omsorg är ändamålsenlig och hur den kan effektiviseras
- organisationsformerna för Expertgruppen för biståndsanalys respektive Delegationen för migrationsstudier samt hur framtida styrning och organisering av verksamheterna kan möta behoven av underlag inom respektive område
- uppgifter och verksamhet vid Myndigheten för kulturanalys samt hur verksamhet kan föras över till Statens kulturråd
- överlapp och möjliga synergier mellan verksamhet vid Svenska institutet och Visit Sweden samt pröva hur Svenska institutets verksamhet kan inordnas i Visit Sweden.

Regeringen anser fortsatt att myndigheternas informations- och kommunikationsverksamhet bör omprövas. Regeringen följer hur myndigheterna löpande och kritiskt prövar behovet av informations- och kommunikationsinsatser. Det är särskilt viktigt att myndigheterna är transparenta med verksamhetens kostnader och resultat.

Myndigheterna ska utveckla samarbetet och bli mer innovativa

Myndigheterna behöver bli ännu bättre på att vara innovativa och samarbeta för att ta till vara de fördelar som kan vinnas för enskilda och för staten som helhet. Det är avgörande för att myndigheterna ska kunna genomföra sina uppgifter på ett effektivt och ändamålsenligt sätt samt möta medborgarnas förväntningar. Regeringen väl-

komnar det goda samarbete som finns mellan myndigheter och de samarbetsinitiativ som vidtas för att lösa samhällsutmaningarna. Regeringen förväntar sig att myndigheterna fortsätter att utveckla sin samarbetsförmåga och samarbetar i den utsträckning som krävs för att hantera de uppgifter och uppdrag som regeringen har beslutat.

Regeringen följer löpande vilka behov som finns av förvaltningsgemensamma lösningar i den offentliga förvaltningen, och hur styrningen vid behov kan utformas för att underlätta och möjliggöra sådana lösningar. Det är t.ex. viktigt att säkerställa att statliga myndigheter använder lokaler på ett effektivt sätt utifrån både sin verksamhet och ekonomi, vilket aktualiserats av bl.a. nya möjligheter till distansarbete och digitala arbetssätt. Regeringen anser att samverkan kring lokaler kan leda till effektivare lokallösningar och därmed minskade kostnader för myndigheter och för staten som helhet. Regeringen avser att förtydliga förutsättningarna för myndigheter att samverka kring lokaler. Regeringen avser även att närmare analysera de förslag som lämnades i betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) om förvaltningsgemensamma lösningar tillsammans med remissinstansernas svar för att identifiera lämpliga åtgärder som kan effektivisera och öka kvaliteten i statsförvaltningen.

I ett förvaltningssystem med många organisatoriska gränser är det särskilt viktigt att det finns goda förutsättningar för samarbete, samordning och samverkan mellan olika förvaltningsnivåer och myndigheter. En gemensam regional indelning för statliga myndigheter i enlighet med förordningen (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning kan underlätta samordningen inom staten och samverkan mellan staten, kommunerna och regionerna. Regeringen kommer därför att pröva i vilken utsträckning det är möjligt för fler statliga myndigheter att omfattas av den gemensamma regionala indelningen.

Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen är viktig för att ge bättre service till medborgarna och öka tillgängligheten i hela landet. Regeringen har höga förväntningar på att de statliga myndigheterna tar ett stort ansvar för arbetet med digitalisering i sitt utvecklingsarbete. Det gäller särskilt arbetet med att tillvarata möjligheterna att effektivisera verksamheten med hjälp av artificiell intelligens. Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen redovisas närmare inom utgiftsområde 22 Kommunikationer avsnitt 4.

En effektivare statlig närvaro och service

Statlig närvaro och service i hela landet är viktigt för att förenkla för enskilda och öka medborgarnyttan. Statlig närvaro upprätthåller statsförvaltningens legitimitet och förtroende. Det är angeläget att följa spridningen av de statliga arbetstillfällena i landet.

Regeringen har i uppdrag till Statens servicecenter om att redovisa en plan för ny organisering av servicekontorsnätet angett att statlig service på sikt ska tillhandahållas i samtliga s.k. funktionella analysregioner (Fi2024/02222). Vidare anser regeringen att fler mobila och flexibla kontorslösningar kan bidra till en stärkt statlig närvaro och service till enskilda och företag på fler platser i landet. Regeringen tillför därför medel för att säkra en effektiv medborgarservice. Regeringen avser därför inte att vidta ytterligare åtgärder med anledning av de skrivelser som inkommit som en följd av avvecklingen av servicekontor (Fi2023/03044 och Fi2025/0550). Ett utökat samarbete om tjänster vid de statliga servicekontoren liksom fler anslutna myndigheter till verksamheten vid de statliga servicekontoren kan bidra till att nyttja statens samlade resurser på ett mer effektivt sätt, samtidigt som tillgängligheten till service från statliga myndigheter förbättras på fler platser i landet. Vägledande vid prövningen av vilka av myndigheternas tjänster och vilken service som servicekontoren ska

tillhandahålla bör enligt regeringens mening ske enligt de utgångspunkter som redovisades i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1).

Regeringens arbete mot korruption och otillåten påverkan fortsätter

Motståndskraften mot korruption och otillåten påverkan måste stärkas i hela den offentliga förvaltningen. Regeringen avser att kontinuerligt följa såväl genomförandet av åtgärderna i den nya handlingsplanen mot korruption och otillåten påverkan 2024–2027 som utvecklingen på området i övrigt. Det inkluderar de rekommendationer till det fortsatta arbetet som OECD kan förväntas lämna under hösten 2025 inom ramen för sin utvärdering av handlingsplanen mot korruption och otillåten påverkan samt de förslag till åtgärder som de myndigheter som ingår i forumet för samverkan mot korruption har getts i uppdrag att redovisa senast i december 2025 (Fi2024/01534).

Regeringen fortsätter att främja det förebyggande arbetet i förvaltningen, i linje med den nya handlingsplanen, bl.a. genom uppdraget till Statskontoret att ta fram en utbildning om otillåten påverkan som gavs i regleringsbrevet för 2025. Utbildningen, som ska rikta sig till anställda i myndigheter under regeringen och kunna användas av kommuner och regioner, är ett viktigt led i att stärka förvaltningens kunskap och dess förmåga att effektivt förebygga och motverka sådan påverkan.

Regeringen fortsätter också att arbeta aktivt mot hot, våld och trakasserier som riktas mot statsanställda. Sådana företeelser ska aldrig tolereras och regeringen följer noga utvecklingen. Enligt Arbetsgivarverkets rapport Med samverkan som motkraft uppmärksammar myndigheterna allt oftare problematiken med hot, våld, trakasserier och otillåten påverkan, och den framstår som alltmer komplex (Arbetsgivarverket 2025). En stärkt motståndskraft mot sådana angrepp är viktig för statens kompetensförsörjning, effektivitet, attraktivitet och för att värna om de demokratiska principer som styr statsförvaltningen.

En statlig arbetsrätt som kan möta nya utmaningar

Otillåten påverkan, korruption och annat som hotar eller hindrar statliga myndigheters verksamheter utmanar integriteten inom förvaltningen och riskerar att påverka förtroendet för den offentliga förvaltningen i stort. Den statliga arbetsrätten ska utgöra ett ändamålsenligt regelverk som ger statliga arbetsgivare förutsättningar att kunna möta nya utmaningar.

Regeringen beslutade i september 2025 propositionen Regler om avstängning av statligt anställda som innehåller förslag om att nya regler om avstängning av statligt anställda ska föras in i lagen (1994:260) om offentlig anställning (prop. 2024/25:204). Det är viktigt att det finns ett högt förtroende för och en hög tillit till dem som arbetar inom statsförvaltningen. I propositionen föreslås att en statlig arbetsgivare ska kunna stänga av en arbetstagare från arbetet om arbetstagaren har betett sig på ett sätt som kan antas leda till en uppsägning eller ett avskedande och det finns en konkret risk för att fortsatt arbete skadar förtroendet för myndigheten, hindrar verksamhetens behöriga gång eller försvårar den fortsatta utredningen av beteendet. Det föreslås även att arbetsgivaren ska kunna stänga av en arbetstagare från arbetet om arbetsgivaren har gjort en åtalsanmälan för brott som vid fällande dom kan antas leda till uppsägning eller avskedande. En utökad möjlighet att stänga av arbetstagare ger myndigheterna bättre förutsättningar att utföra sina uppgifter.

Goda möjligheter till in- och utlån av personal mellan myndigheter är viktigt inom den statliga arbetsgivarpolitiken. Personallån kan t.ex. vara en del i myndigheternas arbete med att samverka och stödja varandra vid en fredstida krissituation.

Arbetsgivaravgifterna ska synliggöras

Att skattesystemet är transparent är viktigt såväl ur ett demokratiskt perspektiv som för legitimiteten i systemet. Skatter och avgifter som en arbetsgivare betalar in för en arbetstagare bör redovisas på ett samlat, tydligt och öppet sätt. Regeringen har därför i juni 2025 beslutat om förordningen (2025:728) om statliga myndigheters skyldighet att informera anställda om arbetsgivaravgifter och allmän löneavgift som innebär att anställda vid myndigheter under regeringen ska informeras om de arbetsgivaravgifter och den allmänna löneavgift som arbetsgivaren betalar till följd av anställningen. Myndigheterna under regeringen är arbetsgivare för ca 295 000 anställda och kan föregå med gott exempel för andra offentliga och privata arbetsgivare.

4.5.2 Sveriges genomförande av Agenda 2030

I regeringens senaste skrivelse om Sveriges genomförande av Agenda 2030 (skr. 2024/25:66) konstateras att Sverige fortsatt har goda möjligheter att nå målen i Agenda 2030. Samtidigt har flera samhällsutmaningar över tid vuxit sig starkare, vilket försvårar genomförandet av agendan såväl nationellt som internationellt. Kampen mot den organiserade brottsligheten kräver extraordinära åtgärder under mycket lång tid. Sverige behöver återupprätta en stark kunskapsskola, öka den fossilfria elproduktionen och förbättra transportinfrastrukturen. Regeringen arbetar med att lösa dessa utmaningar. Regeringen avser fortsätta att stärka synergier mellan utvecklingssamarbete, företagsfrämjande och handelspolitik. Svenskt utvecklingssamarbete ska bidra till att mobilisera ytterligare resurser för hållbar tillväxt, bl.a. genom att främja inhemsk resursmobilisering i partnerländer samt genom att skapa förutsättningar för investeringar och engagemang från andra aktörer, inklusive den privata sektorn.

Regeringens övergripande arbete med Agenda 2030 vägleds av det riksdagsbundna målet för genomförandet av Agenda 2030 (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154). Sverige ska genomföra Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt. Genomförandet ska präglas av agendans princip att ingen ska lämnas utanför. Arbetet för att uppnå redan beslutade riksdagsbundna mål är avgörande för genomförandet av agendan.

Regeringen kommer att fortsätta arbeta för en ambitiös gemensam ansats från EU när det gäller genomförandet av Agenda 2030, både inom och utanför EU:s gränser. EU:s globala ledarskap bör bygga på trovärdighet och kräver således kraftfullt och ambitiöst agerande inom EU.

Enligt den första nordiska frivilliga subregionala granskningsrapporten för Agenda 2030 som lanserades i juli 2024 är majoriteten av de 169 delmålen i Agenda 2030 beroende av ett aktivt engagemang från lokala och regionala myndigheter. Kommuner, regioner och statliga myndigheter med relevanta uppgifter är således centrala aktörer i genomförandet av Agenda 2030 på regional och lokal nivå.

Regeringen gör bedömningen att det fortfarande inte finns förutsättningar för att nå målen i Agenda 2030 globalt utan ytterligare resursmobilisering, såväl på nationell nivå som genom privat sektor, som understödjer genomförandet. För att åstadkomma en hållbar utveckling globalt är det därför helt nödvändigt att demokratin och handeln stärks, att företag kan växa, att privata investeringar kommer på plats, att fattigdom fortsatt bekämpas, att kvinnors och flickors rättigheter värnas, att hälsoinsatser för de allra mest utsatta görs, och att miljö- och klimatutmaningarna hanteras. Regeringen betonar varje lands ansvar för sin egen utveckling och för att säkerställa grundläggande förutsättningar för investeringar och ekonomisk utveckling, inklusive

starka demokratiska och ekonomiska institutioner, rättsstatsprinciper och ett starkt och oberoende civilsamhälle. Detta ansvar inkluderar även nationella reformer för mänskliga rättigheter, jämställdhet och antikorruptionsåtgärder, där regeringen fortsätter att stödja Sveriges partnerländer.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 1:1 Kammarkollegiet

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 1:1 Kammarkollegiet

Tusental kronor

2024	Utfall	123 241	Anslagssparande	38 627
2025	Anslag	175 671[1]	Utgiftsprognos	141 519
2026	**Förslag**	**179 196**		
2027	Beräknat	190 514[2]		
2028	Beräknat	191 666[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 187 770 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 185 449 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kammarkollegiets förvaltningsutgifter och för förvaltningsutgifter för vissa nämnder. Anslaget får även användas för att bevaka statens rätt och andra allmänna intressen samt utbetalning av vissa mindre skadeståndsersättningar. Anslaget får även användas för vissa insatser riktade till myndigheternas ledning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Kammarkollegiet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**165 671**	**165 671**	**165 671**
Pris- och löneomräkning[2]	3 325	5 798	8 996
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	7 700	16 509	14 415
varav BP26[3]	*7 700*	*16 400*	*14 000*
– Medel för regeringens chefsprogram	*6 700*	*6 700*	*6 700*
– Förvaltningskostnader för en ny resegarantifond	*1 000*	*1 000*	*1 000*
– Ändring i insynslagen och ny lag om insyn i påverkanskommunikation		*8 700*	*6 300*
Överföring till/från andra anslag	2 500	2 537	2 584
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**179 196**	**190 514**	**191 666**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för de nya uppgifter som följer av förslagen i lagrådsremissen Ett förbättrat resegarantisystem (Fi2025/01524). I lagrådsremissen föreslås ändringar i resegarantilagen (2018:1218) som bl.a. innebär att en resegarantifond inrättas, vilket kommer att leda till nya uppgifter för Kammarkollegiet

avseende förvaltning av fonden och handläggning av ärenden kopplade till fonden. Ökningen finansieras genom att anslaget 2:2 *Allmänna reklamationsnämnden* inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik minskas med motsvarande belopp.

För de statliga myndigheternas ledning tillhandahålls vissa arbetsgivarpolitiska insatser, bl.a. regeringens chefsprogram. Kostnaderna för dessa insatser har tidigare finansierats från det gamla anslaget för Statskontoret. Anslaget 1:1 *Kammarkollegiet* bör framöver användas för att finansiera de arbetsgivarpolitiska insatserna. Ändamålet för anslaget bör därför utvidgas så att anslaget även får användas för vissa insatser riktade till myndigheternas ledning. Anslaget bör vidare ökas med 6 700 000 kronor fr.o.m. 2026 för dessa insatser. Anslaget 1:7 *Statskontoret* minskas med motsvarande belopp.

I betänkandet Ökad insyn i politiska processer (SOU 2025:52) av 2023 års insynskommitté lämnas förslag om dels ändring i lagen (2018:90) om insyn i finansiering av partier, dels en lag om insyn i kommunikation med syfte att påverka politiska beslut. Betänkandet har remitterats (Ju2025/01117). Förslagen bedöms innebära kostnadsökningar för Kammarkollegiet om de genomförs. Anslaget beräknas därför öka med 8 700 000 kronor för 2027. Från och med 2028 beräknas anslaget öka med 6 300 000 kronor.

Regeringen föreslår att 179 196 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 190 514 000 kronor respektive 191 666 000 kronor.

Kredit avseende nya myndigheter

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättandet av nya myndigheter som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

I avvaktan på ett riksdagsbeslut om anslag för ändamålet bör tillgångar och övriga utgifter för nya myndigheters räkning tillfälligt finansieras med en kredit hos Kammarkollegiet. När en myndighet har bildats bör anskaffningen av tillgångar eller övriga utgifter, inklusive ränta, regleras genom betalning av krediten. Under 2024 har 43 270 000 kronor av krediten utnyttjats. För vilka nya myndigheter som krediten behöver utnyttjas 2026, och i vilken utsträckning, är svårt att bedöma. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i samband med inrättandet av nya myndigheter som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 250 000 000 kronor.

Tabell 4.6 Kredit avseende nya myndigheter

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
2	Kammarkollegiets behov av likviditet för inrättande av nya myndigheter	250 000	43 270	250 000	250 000
	Summa	**250 000**	**43 270**	**250 000**	**250 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Kredit avseende det statliga försäkringssystemet

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Det behövs en kredit för att finansiera enstaka stora skador eller anhopningar av skador som hanteras inom det statliga försäkringssystemet. En utnyttjad kredit ska återbetalas inom ramen för systemet. Om den sammanlagda försäkringsersättningen som Kammarkollegiet ska betala för en enskild skadehändelse överstiger 50 000 000 kronor, ska dock regeringen besluta om hur det överstigande beloppet ska finansieras utanför det statliga försäkringssystemet. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Tabell 4.7 Kredit avseende det statliga försäkringssystemet

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
2	Kammarkollegiets behov av likviditet i det statliga försäkringssystemet	100 000		100 000	100 000
	Summa	**100 000**		**100 000**	**100 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kammarkollegiet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Stiftelserätt, tolkar och översättare	-256 240	-26 090	3 800	30 378	-26 578	-309 088
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet						
Fordringsbevakning, idéburen välfärd, kapitalförvaltning, registrering av trossamfund och samordnade ramavtal	58 718	-15 108	250 754	263 872	-13 118	30 493

Källa: Kammarkollegiet.

4.6.2 1:3 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 1:3 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tusental kronor

2024	Utfall	2 319	Anslagssparande	124
2025	Anslag	2 443[1]	Utgiftsprognos	2 426
2026	**Förslag**	**2 443**		
2027	Beräknat	2 443		
2028	Beräknat	2 443		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för sådana uppgifter som Arbetsgivarverket utfört åt regeringen eller Regeringskansliet och som inte ingår i Arbetsgivarverkets uppgifter som medlemsorganisation, samt för regeringens behov av underlag och biträde inom det arbetsgivarpolitiska området. Anslaget får även användas för förvaltningsuppgifter avseende vissa nämnder inom det arbetsgivarpolitiska området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Arbetsgivarpolitiska frågor

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 443**	**2 443**	**2 443**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 443**	**2 443**	**2 443**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 443 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Arbetsgivarpolitiska frågor* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 443 000 kronor per år.

4.6.3 1:4 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 1:4 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	16 570 639	Anslagssparande	141 361
2025	Anslag	17 295 000[1]	Utgiftsprognos	17 097 000
2026	**Förslag**	**17 279 000**		
2027	Beräknat	17 490 400		
2028	Beräknat	17 941 800		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statliga tjänstepensionsförmåner, avgångsförmåner, grupplivförmåner och personskadeersättningar samt liknande förmåner

som följer av anställningar med statliga villkor. Därtill får anslaget användas för utgifter för räntor avseende sådana förmåner.

Vidare får anslaget användas för utgifter för löneskatt enligt lagen (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster respektive enligt lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader samt för premieskatt enligt lagen (1990:1427) om särskild premieskatt för grupplivförsäkring m.m. Anslaget får även användas för löneavgifter enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift och arbetsgivaravgifter enligt socialavgiftslagen (2000:980).

Anslaget får dessutom användas för förvaltningsutgifter vid Statens tjänstepensionsverk för biträde vid handläggningen av pensionsärenden avseende lärare m.fl. som överförts från statligt reglerade anställningar genom riksdagens beslut om kommunalt huvudmannaskap för lärare m.fl.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Statliga tjänstepensioner m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**17 295 000**	**17 295 000**	**17 295 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling	109 000	94 400	414 800
Volymer	-125 000	101 000	232 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**17 279 000**	**17 490 400**	**17 941 800**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

En stor del av de utbetalningar som belastar anslaget är hänförliga till redan beviljade förmåner. I posten Makroekonomisk utveckling i tabell 4.12 ingår bl.a. effekten av att vissa förmåner som belastar anslaget årligen indexeras med prisbasbeloppets förändring. I posten Volymer avspeglas antalet förmåner som nybeviljas under budgetperioden och storleken på dessa förmåner.

Regeringen föreslår att 17 279 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Statliga tjänstepensioner m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 17 490 400 000 kronor respektive 17 941 800 000 kronor.

Kredit avseende SPV:s pensionshantering

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

SPV får bedriva uppdragsverksamhet när det gäller pensionshanteringen. I sådan uppdragsverksamhet hanteras väsentliga penningflöden avseende premier för premiebestämda pensioner och pensionsutbetalningar för uppdragsgivares räkning. Enbart flödet för premier för premiebestämda pensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet omsätter ca 900 000 000 kronor varje månad och faktureras

med kort tid för betalning. Skulle t.ex. betalningen för de två största fakturorna utebli en månad motsvarar det ett belopp och en räntekontobelastning på ca 300 000 000 kronor. SPV har därför ett behov av ett rörelsekapital i form av en kredit i Riksgäldskontoret.

År 2024 utnyttjade SPV ca 52 000 000 kronor av en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose behovet av likviditet i pensionshanteringen. Under den senaste femårsperioden har krediten utnyttjats med mellan ca 41 000 000 kronor och ca 52 000 000 kronor. För att minimera risken för övertrassering av likvida medel bör därför regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose SPV:s behov av likviditet i pensionshanteringen som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Tabell 4.12 Kredit avseende SPV:s pensionshantering

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
2	Statens tjänstepensionsverks behov av likviditet i pensionshanteringen	100 000	51 531	100 000	100 000
	Summa	**100 000**	**51 531**	**100 000**	**100 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.13 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens tjänstepensionsverk

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet[1]	53 818	5 210	304 600	305 848	-1 248	21 307

[1] Regeringen har i ändring av regleringsbrev för budgetåret 2025 avseende Statens tjänstepensionsverk (Fi2025/00602) beslutat att SPV från området Pensionsverksamhet på uppdrag ska inleverera 36 473 000 kronor, som ska redovisas mot inkomsttitel 2811 *Övriga inkomster av statens verksamhet*, vilket påverkar ackumulerat resultat utgående 2026.

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

För området Statlig pensionsverksamhet m.m. disponerar SPV för administrationskostnader det belopp från inkomsttiteln 5211 *Statliga pensionsavgifter* som anges i myndighetens regleringsbrev. För 2025 uppgår detta belopp till 203 200 000 kronor. Därutöver fastställer regeringen årligen de administrationsavgifter som de myndigheterna m.fl. som skuldför sina pensionsåtaganden ska betala till SPV. För 2024 uppgick dessa avgifter till sammanlagt ca 6 100 000 kronor. Resterande intäkter avser främst området Pensionsverksamhet på uppdrag. År 2024 uppgick intäkterna inom det området till ca 112 700 000 kronor.

4.6.4 1:7 Statskontoret

Tabell 4.14 Anslagsutveckling 1:7 Statskontoret

Tusental kronor

2024	Utfall	332 929[1]	Anslagssparande	5 295[2]
2025	Anslag	337 505[3]	Utgiftsprognos	324 422[4]
2026	**Förslag**	**325 130**		

2027	Beräknat	318 706[5]
2028	Beräknat	318 025[6]

[1] Av utfallet för 2024 på 332 929 tkr avsåg 220 909 tkr ESV och 112 021 tkr Statskontoret.

[2] Av anslagssparandet för 2024 på 5 295 tkr avsåg 4 383 tkr ESV och 912 tkr Statskontoret.

[3] Av anslaget för 2025 på 337 505 tkr avser 224 363 ESV och 113 142 tkr Statskontoret. Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[4] Av utgiftsprognosen för 2025 på 324 422 tkr avser 215 935 tkr ESV och 108 487 tkr Statskontoret.

[5] Motsvarar 313 852 i 2026 års prisnivå.

[6] Motsvarar 307 309 i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statskontorets förvaltningsutgifter och för regeringens behov av vissa förvaltningspolitiska insatser. Anslaget får även användas för verksamhetsstöd för den statliga budgetprocessen samt för utgifter för avveckling av den tidigare myndigheten med samma namn.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Statskontoret

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**224 363**	**224 363**	**224 363**
Pris- och löneomräkning[2]	4 372	7 900	12 333
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	116 856	107 223	102 507
varav BP26[3]	*-14 700*	*-17 700*	*-17 700*
– Finansiering av inordnandet vissa arbetsuppgifter från ESV till UBM	*-6 000*	*-6 000*	*-6 000*
– Medel för regeringens chefsprogram	*-6 700*	*-6 700*	*-6 700*
– Medel för försöksverksamhet i kommunsektorn	*3 000*		
– Teknisk justering	*-5 000*	*-5 000*	*-5 000*
Överföring till/från andra anslag[4]	-20 461	-20 780	-21 178
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**325 130**	**318 706**	**318 025**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget. Beloppet visar anvisat anslag för ESV.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

[4] Inför inrättandet av Utbetalningsmyndigheten fanns medel parkerade på Ekonomistyrningsverkets anslag. Dessa medel förs över till anslag 1:17 *Utbetalningsmyndigheten*.

Den 1 januari 2026 slås ESV och Statskontoret samman under det gemensamma namnet Statskontoret. Detta sker genom att Statskontorets befintliga uppgifter överförs och inordnas i ESV (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.6.1). I samband med avvecklingen av tidigare Statskontoret och inordnandet av myndighetens uppgifter i ESV förs anslagsmedlen över till anslaget 1:7 *Statskontoret*.

I samband med att uppgifterna enligt 3–5 och 7–14 §§ förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen inordnas i Utbetalningsmyndigheten januari 2026 minskas anslaget med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:17 *Utbetalningsmyndigheten* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 6 700 000 kronor fr.o.m. 2026 och anslaget 1:1 *Kammarkollegiet* ökas med motsvarande belopp. Medlen används för vissa insatser riktade till myndigheternas ledning.

Anslaget ökas med 3 000 000 kronor 2026 för stöd för försöksverksamhet i kommuner och regioner. Anslaget 1:5 *Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner minskas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av en teknisk justering.

Regeringen föreslår att 325 130 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Statskontoret* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 318 706 000 kronor respektive 318 025 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.16 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statskontoret

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet						
Ekonomisk styrning			7 100			
varav avgift för samråd enligt 7 § avgiftsförordningen	*649*	*30*	*1 700*	*1 700*	*0*	*679*
Tjänsteexport	1 049	0	0	0	0	1 049

Uppdragsverksamheten avser områdena ekonomisk styrning och tjänsteexport. Den ekonomiska styrningen är i sin tur uppdelad i uppdrag och utbildningar respektive avgifter för samråd. Från och med 2024 får avgifter för den del av den ekonomiska styrningen som avser uppdrag och utbildningar bestämmas upp till full kostnadstäckning.

4.6.5 1:14 Statens servicecenter

Anslagsutveckling 1:14 Statens servicecenter

Tusental kronor

2024	Utfall	905 396	Anslagssparande	67 485
2025	Anslag	937 147[1]	Utgiftsprognos	927 914
2026	**Förslag**	**913 560**		
2027	Beräknat	877 299[2]		
2028	Beräknat	894 806[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 866 169 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 868 110 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens servicecenters förvaltningsutgifter i den mån de inte finansieras med avgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Statens servicecenter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**937 147**	**937 147**	**937 147**
Pris- och löneomräkning[2]	17 450	29 716	46 806
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-41 037	-89 564	-89 147
varav BP26[3]	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Medel för att säkra effektiv medborgarservice	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**913 560**	**877 299**	**894 806**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

I syfte att säkra effektiv medborgarservice ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 913 560 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Statens servicecenter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 877 299 000 kronor respektive 894 806 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.2218Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens servicecenter

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas år 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet						
varav tillhandahållande av administrativt stöd till andra myndigheter	-100 300	4 900	600 200	583 200	17 000	-78 400

Anm.: Intäkterna avser avgifter för tillhandahållande av administrativt stöd åt myndigheter. Statens servicecenter disponerar även intäkter i verksamhet avseende lokal statlig service. Intäkterna består främst av ersättning från AP-fonder och premiepensionssystemet samt ersättning från Skatteverket för hantering av id-kort vid servicekontoren. Under 2026 beräknas intäkterna uppgå till 96 000 tkr. Dessa intäkter redovisas inte i tabellen ovan.

Källa: Statens servicecenter.

5 Fastighetsförvaltning

5.1 Mål för området

Med utgångspunkt i de riktlinjer som riksdagen har beslutat inom lokalförsörjnings- och fastighetsområdet (prop. 1991/92:44, bet. 1991/92:FiU8, rskr. 1991/92:107) är regeringens mål för området en kostnadseffektiv statlig fastighetsförvaltning med rimligt risktagande samt med likvärdig avkastning och service i jämförelse med andra alternativ.

Regeringen har preciserat följande delmål för de fastighetsförvaltande myndigheterna Fortifikationsverket (Fortv) och Statens fastighetsverk (SFV) inom ramen för det ovan nämnda målet och de nationella miljökvalitetsmålen:

- Fastigheterna ska förvaltas så att god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet uppnås.
- Fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.
- Hyresgästerna ska ges ändamålsenliga och konkurrenskraftiga lokaler, markområden och anläggningar.
- Myndigheterna ska uppfattas som kompetenta och serviceinriktade hyresvärdar.
- Myndigheterna ska inom sitt område verka för att uppfylla de nationella miljökvalitetsmålen.
- Hänsynen till miljö- och kulturmiljövärden ska i tillämpliga delar motsvara vad som gäller för andra stora fastighetsförvaltare.

Fortv:s förvaltning av fastigheter avsedda för försvarsändamål och utveckling av detta fastighetsbestånd ska vara ändamålsenlig och stärka den operativa förmågan i Försvarsmakten i enlighet med det försvarspolitiska inriktningsbeslutet 2020 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:136).

Det finns ett riksdagsbundet mål för arkitektur, form och design. I enlighet med detta ska bl.a. Fortv och SFV, utifrån sina respektive förutsättningar, agera föredömligt för hållbara och tillgängliga gestaltade livsmiljöer inom staten (se utg.omr. 17).

5.2 Resultatindikationer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp utvecklingen inom verksamhetsområdet i förhållande till målen används i huvudsak följande indikatorer:

- driftkostnad i kronor per kvadratmeter
- underhållskostnad i kronor per kvadratmeter
- hyresintäkt i kronor per kvadratmeter
- driftnetto i kronor per kvadratmeter
- vakansgrad
- kundnöjdhet
- energianvändning
- myndigheternas miljöledningsarbete.

Såväl Fortv som SFV ska, i enlighet med sina respektive regleringsbrev för 2025, uppnå ett resultat som efter finansiella poster motsvarar en avkastning om

4,54 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för samhällsinvesteringar i Riksgäldskontoret.

Fastigheterna i SFV:s fastighetsbestånd delas in i tre kategorier: fastigheter med en marknadsmässig hyressättning (marknadshyresfastigheter), fastigheter med en kostnadsbaserad hyressättning (kostnadshyresfastigheter) och fastigheter där hyresintäkterna inte långsiktigt kan täcka kostnaderna (bidragsfastigheter). Regeringens ambition är att intäkterna från bidragsfastigheterna på sikt ska öka och att kostnaderna för dem ska minska. För fastigheter med kostnadshyra gäller att hyresgästen betalar en hyra som över tid motsvarar kostnaderna för drift, underhåll, administration och kapitalkostnader.

5.3 Resultatredovisning

Fortv och SFV är de två största fastighetsförvaltande myndigheterna. De förvaltar bl.a. ett stort antal försvarsanläggningar med tillhörande byggnader samt kulturhistoriskt värdefulla byggnader, stora markområden samt produktionsskog och skog med höga naturvärden.

5.3.1 Fastigheternas värde

Tabell 5.1 Myndigheternas byggnader, mark och fast egendom

Bokfört värde i miljoner kronor

	2020	2021	2022	2023	2024
Staten	47 105	50 156	55 727	59 036	65 169
– varav Fortv	*12 563*	*14 585*	*18 424*	*20 300*	*25 367*
– varav SFV	*16 720*	*16 651*	*16 650*	*18 033*	*18 224*
Fortv:s och SFV:s andel	**62,2%**	**62,3%**	**62,9%**	**64,9%**	**66,9%**

Källor: Årsredovisningar för staten 2020–2024.

I tabell 5.1 redovisas Fortv:s och SFV:s fastighetsvärden. Uppgifterna bör bedömas med viss försiktighet, bl.a. då vissa tillgångar med kulturhistoriskt värde inte tas upp i balansräkningen. Andra myndigheter som förvaltar fast egendom är bl.a. Affärsverket svenska kraftnät, Kammarkollegiet, Luftfartsverket, Naturvårdsverket, Riksdagsförvaltningen, Sjöfartsverket, Sveriges lantbruksuniversitet och Trafikverket. Värdet av statens innehav av fast egendom och byggnader ökade 2024. Fortv:s och SFV:s investeringstakt bedöms vara fortsatt hög under de kommande åren.

Antalet inkomna beställningar av investeringar i form av ny- och ombyggnationer till Fortv uppgick till 286, vilket är en ökning med 29 procent jämfört med 2023. Det uppskattade värdet på beställningarna uppgår till sammanlagt 28 miljarder kronor, vilket är en ökning med 115 procent jämfört med 2023, då det sammanlagda värdet bedömdes till 13 miljarder kronor.

Under perioden 2020–2024 minskade den totala lokalarean som förvaltas av SFV (se tabell 5.2). Minskningen beror på försäljningar samt överföringar av förvaltningsansvaret för fastigheter under 2024. Lokalarean för marknadsfastigheter ökade under perioden, vilket delvis förklaras av att bidragsfastigheter klassificerades om till marknadsfastigheter. Uppgifterna om Fortv:s lokalarea omfattar enbart uthyrningsbar yta i det öppna beståndet, dvs. objekt som används av fredsorganisationen och som inte är av hemlig natur, såsom garnisoner och skjutfält. Fortv:s uthyrningsbara bruttoarea ökade 2024 med över 100 000 kvadratmeter jämfört med 2023.

Tabell 5.2 Omfattningen av de fastighetsförvaltande myndigheternas lokalbestånd

Lokalarea (1 000 m^2)

	2020	2021	2022	2023	2024
Fortv	2 785	2 814	2 867	2 994	3 080
SFV	1 631	1 628	1 628	1 603	1 602
– varav marknadshyresfastigheter	*1 167*	*1 170*	*1 171*	*1 146*	*1 173*
– varav kostnadshyresfastigheter	*98*	*98*	*98*	*98*	*96*
– varav bidragsfastigheter	*366*	*360*	*359*	*359*	*333*

Anm.: Försvarsanläggningar redovisas normalt som bruttoarea. Omräkningsfaktor till lokalarea, som är ett vanligare jämförelsetal, är 0,83. Uppgifterna om Fortv:s lokalarea omfattar enbart uthyrningsbar yta i det öppna beståndet. Intäkter och kostnader för 2021–2024 har justerats i tabellen för att anpassas till villkor i regleringsbrevet för 2025.

Källor: Fortifikationsverkets och Statens fastighetsverks årsredovisningar 2020–2024.

Fortv:s resultat före dispositioner uppgick 2024 till 281 miljoner kronor (se tabell 5.3), vilket var 98 miljoner kronor högre än vad som hade prognosticerats. Detta berodde framför allt på lägre räntor och senarelagda lån, vilket påverkade utfallet inom förvaltningsverksamheten. En högre takt i avverkningen av skog än beräknat var också en bidragande orsak till resultatet. Fortv har, i enlighet med avkastningskravet för 2024 på 3,62 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för samhällsinvesteringar i Riksgäldskontoret, betalat in 287 miljoner kronor till statens centralkonto. Efter dispositioner redovisar Fortv ett negativt resultat på 12 miljoner kronor.

Tabell 5.3 Uppgifter om det ekonomiska utfallet för Fortv

Miljoner kronor

	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026
Totala intäkter	4 384	4 877	5 937	6 467	7 453	9 278
Totala kostnader	4 291	4 706	5 834	6 186	7 086	8 409
Resultat	93	171	103	281	367	869

Källa: Fortifikationsverket.

För 2024 uppgick SFV:s resultat före fastighetsförsäljningar till 727 miljoner kronor (se tabell 5.4), vilket var högre än avkastningskravet. De generellt höga marknadspriserna och indexregleringar av hyresavtal har påverkat resultatet positivt de senaste åren. SFV har, i enlighet med avkastningskravet för 2024 på 3,62 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för investeringar i fastigheter och anläggningar i Riksgäldskontoret, betalat in 133 miljoner kronor till statens centralkonto.

Tabell 5.4 Uppgifter om det ekonomiska utfallet för SFV

Miljoner kronor

	Utfall 2021	Utfall 2022	Utfall 2023	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026
Totala intäkter	3 313	3 414	3 637	3 788	3 376	3 377
Totala kostnader	2 485	2 839	2 876	3 061	2 632	2 658
Resultat	828	575	762	727	744	719

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2021–2024 och budgetunderlag för 2026–2028.

5.3.2 Resultatindikationer

Fortv och SFV förvaltar olika typer av fastighetsbestånd. Myndigheterna har inte samma marknadsförutsättningar för sina bestånd. Sammantaget medför detta att det i flera fall är missvisande att jämföra myndigheternas nyckeltal med varandra. Syftet med indikatorerna och nyckeltalen är därför framför allt att redovisa respektive myndighets utveckling över tid. SFV har utöver de tre verksamhetsgrenar som

redovisas i tabellerna nedan även verksamhetsgrenen mark som innefattar jord, skog, kronoholmar och tomträtter.

Hyresintäkt i kronor per kvadratmeter

Fortv:s hyresintäkter per kvadratmeter ökade 2024 med 85 kronor jämfört med 2023 (se tabell 5.5). Ökningen beror framför allt på en ökning av kapitalkostnaderna till följd av investeringar i fastigheter, att ett antal större fastighetsförvärv genomförts och en högre kalkylränta. Även underhålls- och driftskostnaderna ökade 2024.

Tabell 5.5 Utveckling av hyresintäkter för Fortv

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Fortv	772	806	891

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisning 2024.

SFV:s totala hyresintäkter per kvadratmeter ökade 2022–2024 (se tabell 5.6). Ökningen berodde främst på omförhandlade och tillkommande avtal samt index-uppräkningar av hyror.

Tabell 5.6 Utveckling av hyresintäkter för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Marknadshyresfastigheter	2 025	2 210	2 285
Kostnadshyresfastigheter	1 545	1 615	1 770
Bidragsfastigheter	241	252	259
Totalt	**1 711**	**1 848**	**1 950**

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2022–2024.

Driftkostnad i kronor per kvadratmeter

Fortv:s driftkostnad per kvadratmeter ökade från 44 kronor 2023 till 49 kronor 2024 (se tabell 5.7). Ökningen beror framför allt på införandet av ett nytt fastighetssystem, vilket är en tillfällig kostnad.

Tabell 5.7 Utveckling av driftkostnader för Fortv

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Fortv	41	44	49

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2022–2024.

SFV hade högre driftkostnader 2024 jämfört med 2023, vilket bl.a. berodde på ökade kostnader för fjärrvärme, vatten och avlopp samt driftavtal (se tabell 5.8).

Tabell 5.8 Utveckling av driftkostnader för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Marknadshyresfastigheter	367	401	399
Kostnadshyresfastigheter	351	386	376
Bidragsfastigheter	248	267	288
Totalt[1]	**360**	**389**	**395**

[1] Inklusive driftkostnader för verksamhetsgrenen mark som saknar uthyrningsbar area. Inkluderar bl.a. kostnader för fastighetsskötsel, teknisk service, service- och driftavtal samt mediaförsörjning.

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2022–2024.

Underhållskostnad i kronor per kvadratmeter

Fortv:s underhållskostnader ökade 2024 jämfört med 2023. Fler beställningar av underhållsåtgärder från Försvarsmakten förklarar den ökade underhållskostnaden jämfört med föregående år (se tabell 5.9). Den tillfälliga ökningen 2022 berodde på utökad verksamhet hos hyresgästerna, vilket medförde fler underhållsåtgärder.

Tabell 5.9 Utveckling av underhållskostnader för Fortv

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Fortv	90	69	82

Källa: Fortifikationsverkets årsredovisning 2024.

Även SFV:s underhållskostnader ökade 2024 (se Tabell 5.10). Myndighetens underhållskostnader är relativt höga jämfört med branschen i övrigt, vilket beror på att underhållsåtgärder på kulturfastigheter ofta är mer resurskrävande än motsvarade åtgärder på andra fastigheter. Underhållskostnaderna för bidragsfastigheter var högre 2024 än 2023, vilket berodde på att fler underhållsåtgärder kunde vidtas till följd av ökade anslagsmedel. Exempel på sådana åtgärder är upprustning av murverk på Bohus fästning, Kungälv och Nya Älvsborgs fästning i Göteborg, fyrunderhåll på Rödkallen i Luleå och utredning av underhållsbehovet för Kronobergs slottsruin i Växjö.

Tabell 5.10 Utveckling av underhållskostnader för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Marknadshyresfastigheter	214	236	243
Kostnadshyresfastigheter	167	163	187
Bidragsfastigheter	669	566	775
Totalt	**326**	**305**	**350**

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2022–2024.

Driftnetto i kronor per kvadratmeter

Driftnettot motsvarar intäkter minus kostnader före avskrivningar och räntor. Det redovisade driftnettot beräknas för det öppna beståndet och speglar resultatet i den normala förvaltningsverksamheten.

Driftnettot för Fortv ökade 2024 jämfört med 2023. Det beror på ett stort antal tillträden till fastigheter och genomförda förvärv, vilket medför en högre kapitalersättning. I driftnettot redovisas intäkter för kapital (avskrivningar och räntor) men motsvarande sker inte på kostnadssidan där kostnader för avskrivningar och räntor inte ingår i redovisningen. (se tabell 5.11). Definitionen för driftnetto har justerats från 2023, beloppen för jämförelseåret 2022 har därför uppdaterats.

Tabell 5.11 Utveckling av driftnetto för Fortv

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Fortv	404	414	482

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2022–2024.

För SFV minskade driftnettot inom verksamhetsområdet kostnadshyresfastigheter 2024 jämfört med 2023 (se tTabell 5.12). Det beror på att kostnaderna ökade, främst till följd av att kostnader för den förstudie för en renovering av operabyggnaden i Stockholm som genomfördes 2015, bokfördes under 2024.

Tabell 5.12 Utveckling av driftnetto för SFV

Kronor per kvadratmeter

	2022	2023	2024
Marknadshyresfastigheter	1 046	1 284	1 385
Kostnadshyresfastigheter	858	887	-418
Bidragsfastigheter	108	98	160

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2022–2024.

Förändringarna av lokalytornas vakansgrad varierar

I statens fastighetsbestånd finns vissa lokalytor som inte är uthyrda, vilket brukar beskrivas som en fastighetsförvaltares vakansgrad.

För Fortv var vakansgraden fortsatt låg 2024 (3 procent).

Det finns ytor i SFV:s bestånd som är svåra att hyra ut eller som kräver större renoveringar och därför är vakanta. Vakanta ytor i SFV:s bestånd finns inom flera verksamhetsgrenar. Två exempel är armébatteriet Bomyrberget i Jokkmokk och Centralposthuset i Stockholm. SFV:s vakansgrad minskade från 5,8 procent 2023 till 5,6 procent 2024.

Undersökning av kundnöjdhet sker regelbundet

Fortv och SFV genomför regelbundet kundundersökningar som kan användas för att bedöma om myndigheterna tillhandahåller det kunderna efterfrågar och hur kunderna uppfattar dem som hyresvärdar. Kundundersökningarna mäts mot myndigheternas egna uppsatta mål. Från och med 2024 genomför SFV kundundersökningar varje år, i stället för vartannat år. Resultatet för SFV visar på en högre kundnöjdhet än vid den senaste mätningen och uppfyller de mål som myndigheten satt upp.

Utvecklingen av energianvändningen varierar

Fortv och SFV har fortsatt fokus på miljö- och kulturmiljövärden och hållbar utveckling. Arbetet med att upprätta vårdprogram för alla statliga byggnadsminnen och vidta åtgärder för en ökad energieffektivisering fortsätter.

Under 2024 ökade energianvändningen för de byggnader som SFV förvaltar med 1,6 procent. Detta berodde främst på att flera större byggnader åter togs i drift.

Den totala energianvändningen i Fortv:s byggnader ökade 2024 jämfört med 2023 (se tabell 5.13). Att förbrukningen av el, inklusive för uppvärmning ökade berodde främst på försvarets expansion och att antalet värnpliktiga ökat. Fortv har i likhet med föregående år verkat för en effektivare energianvändning, men tillväxten i försvarssektorn ökade i högre takt än genomförandet av energieffektiviseringsåtgärderna. Energianvändningen ökade därför från 167 kWh/m² 2023 till 171 kWh/m² 2024.

Tabell 5.13 Utveckling av energianvändningen för Fortv

Energianvändning i GWh

	2022	2023	2024
Fortv	409	432	471

Källor: Fortifikationsverkets årsredovisningar 2022–2024.

SFV minskade sin användning av köpt energi 2022–2024 (se tabell 5.14). Användningen för 2024 var på samma nivå som för 2023.

Tabell 5.14 Utveckling av energianvändningen för SFV

Total energianvändning i GWh

	2022	2023	2024
Sverige	198	195	196
Utrikes	20	19	19
Totalt[1]	**218**	**215**	**215**

[1] Bidragsfastigheter ingår i tabellen ovan men ingår inte i uppdraget att minska energianvändningen.

Källor: Statens fastighetsverks årsredovisningar 2022–2024.

Myndigheternas miljöledningsarbete fortsätter

I Naturvårdsverkets rapport Miljöledning i staten för 2024 finns Fortv på listan över de tio myndigheter som har störst utsläpp av koldioxid per årsarbetskraft från bilresor. Fortv befinner sig i en stark tillväxt, vilket medför behov av fler resor. Både Fortv och SFV arbetar aktivt med att sänka koldioxidutsläppen från bil- och flygresor samt att öka antalet resefria och digitala möten. Båda myndigheterna har dock ett behov av att använda större arbetsfordon. En del av SFV:s verksamhet bedrivs vidare utomlands och på andra kontinenter, t.ex. vid Sveriges ambassader, varför en del flygresor är nödvändiga.

SFV arbetar systematiskt med sitt miljöarbete, är certifierade enligt ISO 14001 och har tillhörande miljö- och hållbarhetspolicyer.

År 2024 fortsatte Fortv och SFV att arbeta med uppdragen om att, i den utsträckning det är förenligt med myndigheternas grunduppdrag, anlägga och restaurera våtmarker (Fi2023/03284 [delvis]). Uppdragen redovisades till Regeringskansliet i december 2024. Under 2024 har SFV utfört 12 åtgärder på totalt 32 hektar i egen regi samt en åtgärd i samverkan med annan aktör på totalt 36 hektar. Fortv har genomfört tre våtmarksprojekt under 2024 på myndighetens övnings- och skjutfält.

Fortv fortsätter att stärka den operativa försvarsförmågan

Den fortifikatoriska infrastrukturen möjliggör för Försvarsmakten att kunna bedriva sin verksamhet dygnet runt, året om, samt bidrar till att stärka den samlade totalförsvarsförmågan. År 2024 låg kostnaderna för Fortv:s investeringar i infrastruktur och åtgärder för vidmakthållande på den högsta nivån någonsin. Fortv har 2024 gemensamt med Försvarsmakten och Försvarets materielverk fortsatt arbetet med att utveckla effektiva och ändamålsenliga arbetssätt med syfte att korta ledtider och säkerställa en koordinerad förmågetillväxt.

Sveriges medlemskap i Nato ställer ytterligare krav på försvarsinfrastrukturen. Fortv har tillsammans med Försvarsmakten och Försvarets materielverk påbörjat förberedelser för att kunna genomföra programmet för säkerhetsinvesteringar (NSIP). Utöver inträdet i Nato har Fortv varit aktiva i Sveriges förberedelser inför genomförandet av försvarssamarbetsavtalet med USA (DCA).

Myndigheternas större investeringar

Fortv och SFV har i regleringsbreven för 2024 fått i uppdrag att redovisa utvecklingen i pågående och nyligen avslutade investeringar som är beslutade av regeringen (se tabellerna 5.15 och 5.16).

Tabell 5.15 Investeringar i öppna beståndet beslutade av regeringen för Fortv

Miljoner kronor

Investering	Nybyggnad/ Ombyggnad	Beslutsår	Beslutat belopp	Prognos totalt	Utfall t.o.m. 2024	Färdigt år
Berga	O	2024	350	350	14,5	2033
Eksjö storkök	O	2023	80	4	67	2025
Eksjö utbildningsanläggning	N	2022	115	110	35	2025
Gotland Tofta etapp 2	N	2022	1 600	1 022	272	2025
Gotland Tofta, Kasern 2		2024	300	250	10	2026
Göteborg örlogshamn	O	2022	230	176	8,5	2027
Halmstad hangar luftvärn	N	2022	1 300	1 001	101	2026
Halmstad kasern	O	2022	160	126	47	2025
Halmstad Om- tillbyggnad skolbyggnad MHS	O	2024	318	228	29	2027
Karlberg	N	2024	490	478	64	2028
Karlberg Solna Nytomta 3 (förvärv)	N	2022	2 900	2 840	2	2025
Karlsborg hangarer	N	2021	725	718	316	2025
Karlsborg flygplats	N	2023	400	59	338	2025
Karlsborg Vanäs (förvärv)	N	2023	76	70	70	2024
Karlskrona bunkringsanläggning	N	2021	150	132	31	2026
Karlskrona Najaden	O	2023	130	122	115	2023
Karlskrona ubåtskaj	N	2022	222	175	7	2025
Karlskrona kajer	O	2023	1 560	1 074	21	2027
Karlskrona Flottans skeppsbro	O	2023	145	120	10	2026
Kungsängen teknikhall	N	2023	160	133	10	2025
Muskö renovering kanslibyggnad	O	2023	170	145	19	2026
Revingehed kontor	N	2022	150	128	88	2024
Revingehed utbildningscentrum	N	2019	180	128	128	2023
Revingehed Camp Gripen	N	2019	150	95	95	2023
Ronneby platta 3 och 4	O	2023	260	217	5	2025
Skredsvik huvudförläggning	N	2022	95	70	34	2025
Skredsvik infrastruktur	O	2022	250	166	16	2025
Skövde uppställningsplats	O	2022	85	74	15	2025
Solna Skogskarlen	O	2022	500	450	10	2026
Stockholm Färöarna 1 (förvärv)	N	2023	316	316	316	2023
Umeå CBRN träningsanläggning	N	2021	220	248	189	2025
Umeå Skyddscentrum Inomhustränings-anläggning	N	2024	265	264	231	2025

Källa: Fortifikationsverkets avvikelserapport avseende investeringsplan för fastigheter 2025–2028.

Tabell 5.16 Investeringar beslutade av regeringen för SFV

Miljoner kronor

Investering	Nybyggnad/ Ombyggnad	Beslutsår	Beslutat belopp	Prognos totalt	Utfall t.o.m. 2024	Färdigt år
Ambassadbyggnaden, Helsingfors	O	2022	300	206	76	2025
Ambassadbyggnaden, Peking	O	2023	200	169	100	2026
Ambassadbyggnaden, Tokyo	O	2025	925	770	46	2027
Amiralitetshuset, Stockholm	O	2023	49	41	39	2025
Blåsenhus, Trädgårdsvillan, Uppsala	O	2020	47	44	44	2024
Generalkonsulatet, New York	O	2021	96	85	71	2025
Gustavianum, Uppsala	O	2021	110	59	59	2024
Kv. Johannes Större, Stockholm	O	2023	62	47	32	2025
Kv. Lejonet, Stockholm[1]	O	2021	250	1 650	35	2029
Kv. Lejonet, delprojekt byte kylmaskiner[2]	O	2021	40	40	23	2025
Kv. Rosenbad, Stockholm	O	2022	2 350	1 917	1 917	2024
Kungshuset, Lund	O	2022	80	80	75	2024
Lunds universitet, växthus och orangerier	O	2023	70	62	34	2026
Manillaskolan, Stockholm	O	2023	137	92	23	2027
Moderna museet, Stockholm	O	2024	90	66	23	2025
Naturhistoriska riksmuseet, Stockholm	O	2022	180	166	156	2025
Operabyggnaden, Stockholm, fasad och tak	O	2022	133	133	23	2025
Operabyggnaden, Stockholm, projektering[3]	O	2024	325	2 500[4]	40	2032
Skeppsholmen, Stockholm, Kajer och dykdalber	O	2024	376	313	124	2028
Skeppsholmen, Stockholm, Kasern III	O	2024	175	145	72	2025
Universitetshuset, Lund	O	2022	55	322	22	2028
Yttre Riddarholmen, Stockholm	O	2018	165	180	79	2030
Östra och västra gymnasiehusen, Stockholm	O	2022	146	112	89	2025

[1] Prognosen bygger på en hemställan från SFV.

[2] Ingår i projekt kv. Lejonet, Stockholm.

[3] Inklusive en förstudie för en renovering av operabyggnaden i Stockholm.

[4] Prognosen bygger på en hemställan från SFV. Frågan om en renovering av operabyggnaden i Stockholm bereds i Regeringskansliet.

Källa: Statens fastighetsverks avvikelserapport avseende investeringsplan för fastigheter 2025–2028.

5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen anser att Fortv och SFV har genomfört sina uppdrag tillfredsställande och att myndigheterna till stora delar har uppfyllt sina mål.

Att kostnaderna för bl.a. material, energi och transporter har ökat de senaste åren ställer ökade krav på Fortv och SFV för att kunna uppnå delmålet om god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet. Vidare bedriver Fortv och SFV verksamheter i branscher med stora upphandlingar och omsätter betydande värden, vilket medför en ökad risk för korruption. En god förvaltningskultur är viktig för att uppnå god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet. För Fortv är det av särskild vikt att den interna styrningen och kontrollen säkerställs, parallellt med en snabb förstärkning av den operativa förmågan då myndigheten befinner sig i en tillväxtfas, med stora fastighetsförvärv och investeringar inom försvarsområdet, som medför betydande risker och har stora finansiella effekter för staten. I den redovisning som Myndigheten för totalförsvarsanalys lämnade till regeringen den 2 december 2024 bedöms Fortv:s investeringar göras med rimlig kostnadseffektivitet och god kostnadskontroll. Den svaga produktivitetsutvecklingen och en delvis svag konkurrens i byggbranschen är dock en utmaning för kostnadseffektiviteten. Regeringen bedömer att Fortv:s och SFV:s fastighetsförvaltning under året har genomförts i enlighet med delmålet om god resurshushållning och hög ekonomisk effektivitet, trots de förändrade säkerhetspolitiska och ekonomiska förutsättningarna.

Ökningen av SFV:s anslag för 2024 möjliggjorde att fler åtgärder kunde genomföras på de bidragsfastigheter som SFV förvaltar. Det bidrog till att de totala underhållskostnaderna ökade. Regeringen bedömer att åtgärderna har bidragit till delmålet om att bevara fastigheternas värden för ägaren och brukaren på en långsiktigt lämplig nivå.

Intäkterna påverkas av omfattningen av den yta som myndigheterna hyr ut och förvaltar. Efterfrågan på Fortv att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler ökar kraftigt på grund av omvärldsutvecklingen. Omfattningen av Fortv:s fastighetsbestånd fortsätter att öka och är nu på den högsta nivån någonsin. Fortv:s tillväxttakt medför fördyrningar per kvadratmeter. Det förklaras framför allt av ett stort antal tillträden till fastigheter och att flertalet större fastighetsförvärv genomförts som medför ett ökat lånebehov och en högre kalkylränta. Att energianvändningen ökar är en naturlig följd av försvarets expansion som bl.a. innebär att fler värnpliktiga ska utbildas. Regeringen bedömer att Fortv under 2024 med god hushållning och med tillräcklig kostnadseffektivitet har bidragit till den operativa försvarsförmågan.

5.5 Politikens inriktning

De riktlinjer som beslutats av riksdagen inom lokalförsörjnings- och fastighetsområdet ligger fast. Detta innebär bl.a. att statens fastighetsförvaltning bör vara skild från brukandet av lokaler och mark, att förvaltningen bör bedrivas med ett avkastningskrav som i så stor utsträckning som möjligt är marknadsmässigt, samt att de fastigheter som av historiska eller andra skäl är olämpliga att föra över till bolag bör koncentreras i en samordnad förvaltning som bedrivs i myndighetsform. De fastighetsförvaltande myndigheterna ska bl.a. förvalta fastigheterna så att en god hushållning och en hög ekonomisk effektivitet uppnås. Fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå. Fortv och SFV ska också, i den utsträckning som det är förenligt med myndigheternas grunduppdrag, verka för att uppfylla de nationella miljömålen, bl.a. vad gäller energieffektivitet och begränsning av klimatpåverkan, samt att bevara och nyttja biologisk mångfald på ett hållbart sätt.

Som beskrivs i regeringens nationella säkerhetsstrategi (skr. 2023/24:163) ska totalförsvaret tillmätas stor betydelse när avvägningar och prioriteringar mellan olika samhällsintressen görs.

Tillväxten av det militära försvaret ställer höga krav på att Fortv:s fastighetsbestånd utvecklas för att tillmötesgå Försvarsmaktens och övriga totalförsvarsmyndigheters

ökande behov. Den höga investeringstakten behöver fortsätta för att målet om att stärka totalförsvaret ska kunna uppnås. Fortv har med sin fortifikatoriska kunskap en viktig roll i arbetet med att öka Försvarsmaktens operativa förmåga. Att ändamålsenliga och effektiva arbetssätt, regler och processer utvecklas inom infrastrukturförsörjningen är mycket viktigt för att Sveriges försvarsförmåga ska kunna öka snabbt. Det är angeläget att Fortv arbetar för att utveckla effektiva och ändamålsenliga arbetssätt, regler och processer inom myndigheten och mellan myndigheten, Försvarsmakten och Förvarets materielverk i syfte att förkorta ledtider, säkerställa helhetssyn och koordinera förmågetillväxten. Krigs- och grundorganisationens behov ska vara styrande för infrastrukturförsörjningen.

Regeringen anser att kostnadshyresmodellen som tillämpas för huvudbyggnaderna för Historiska museet, Kungliga Dramatiska teatern AB, Kungliga Operan AB, Nationalmuseum och Naturhistoriska riksmuseet inte längre ska tillämpas. Efter remittering av promemorian Efter kostnadshyra – Ändamålsenlig hyresmodell för fem centrala kulturinstitutioner (Ds 2024:32) fick SFV i september 2025 i uppdrag av regeringen att påbörja omförhandlingar av hyresavtalen för vissa kulturinstitutioner (Fi2025/01679). Uppdraget ska delredovisas senast den 15 januari 2026 och slutredovisas senast den 1 februari 2031 (se utg.omr. 17 avsnitt 4.3). Regeringen avser även att stärka uppföljningen av åtgärder för att öka planerbarheten för underhållet av vissa fastigheter där statliga kulturinstitutioner är hyresgäster.

Regeringens ambition för bidragsfastigheterna är att intäkterna ska öka samtidigt som kostnaderna ska minska, för att på sikt minska underskottet. SFV:s utvecklingsarbete med att löpande pröva och anpassa innehavet av bidragsfastigheter samt med myndighetens avyttringsplan bör fortsätta.

5.6 Förvärv av fast egendom

5.6.1 Utvecklingen av totalförsvaret ställer särskilda krav vid förvärv av fastigheter

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner att regeringen under 2026–2029 får besluta om avsteg från principen om affärsmässighet vid förvärv av fastigheter som ska ingå i det slutna beståndet av försvarsanläggningar även om de har ett betydande värde, under förutsättning att det krävs för genomförandet av beslut om totalförsvaret.

Skälen för regeringens förslag

Efter förslag i budgetpropositionen för 2022 godkände riksdagen att regeringen under 2022–2025 får besluta om avsteg från principen om affärsmässighet vid förvärv av fastigheter som ska ingå i det slutna beståndet av försvarsanläggningar även om de har ett betydande värde, under förutsättning att det krävs för genomförandet av beslut om totalförsvaret (prop. 2021/22:1, bet. 2021/22:FiU2, rskr. 2021/22:119).

Riksdagen beslutade den 17 december 2024 om ett övergripande mål för totalförsvaret, nya mål för det militära respektive civila försvaret samt inriktningen för Försvarsmaktens krigsorganisation (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114).

Den säkerhetspolitiska utvecklingen, totalförsvarets fortsatta utveckling och Natomedlemskapet medför behov av omfattande investeringar, i såväl befintlig som ny infrastruktur. Vikten av att över tid säkerställa en effektiv, hållbar och robust infrastruktur som tillgodoser Försvarsmaktens behov ökar i takt med utvecklingen av den

militära förmågan. I krigsorganisationen nyttjas en mängd olika anläggningar, bl.a. ledningscentraler, flygbaser och bergrum för lagring av drivmedel och ammunition. Dessa är lokaliserade och utformade utifrån den funktion de ska fylla i försvaret av Sverige. Verksamheten i och den närmare lokaliseringen av denna typ av anläggningar är i många fall förknippad med sekretess.

Det försämrade omvärldsläget under senare år innebär även nya och ökade behov för det militära försvaret. För att mobiliseringsorganisationen ska kunna fungera måste Sverige ha en nödvändig infrastruktur. Utbyggnaden av totalförsvaret medför även behov av skyndsamhet vid fastighetsförvärv.

Bestämmelser om förvärv och försäljning av egendom finns i budgetlagen (2011:203). Enligt 8 kap. 7 § budgetlagen ska både förvärv genom köp eller byte och försäljning av egendom genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det. Det innebär att priset ska vara så fördelaktigt som möjligt för staten, att förvärv inte ska ske till överpris och att ovidkommande hänsyn inte ska tas vid förvärvet (prop. 2010/11:40 s. 153). Motsvarande bestämmelse fanns i den lag som föregick budgetlagen, lagen (1996:1059) om statsbudgeten, men avsåg då endast försäljning av egendom. Av förarbetena till den senare lagen framgår att en restriktiv bedömning är påkallad vid prövningen av om det finns särskilda skäl att frångå kravet på affärsmässighet och att egendomens värde ska tillmätas betydelse vid bedömningen. Vidare anges att avsteg från principen om affärsmässighet inte bör göras utan riksdagens godkännande vid försäljning av egendom som har ett betydande värde (prop. 1995/96:220 s. 104).
I budgetpropositionen för 2022 uttalade regeringen att värden upp till den beloppsgräns som tillämpas för när riksdagens bemyndigande behöver inhämtas vid försäljning av fast egendom enligt 8 kap. 2 § budgetlagen, för närvarande 75 miljoner kronor, aldrig bör anses vara betydande (prop. 2021/22:1 utg.omr. 2 avsnitt 5.6.1). Det innebär att regeringen för sådana objekt får besluta om avsteg från kravet på affärsmässighet, vid såväl försäljning som förvärv, om det finns särskilda skäl.

Förvärv av fastigheter för försvarsändamål genomförs ofta under särskilda förutsättningar. Med hänsyn till dessa förutsättningar, och de speciella fastigheter som förvärven avser, kan det vara svårt att värdera de aktuella objekten. Det medför att ett pris som något överstiger det bedömda marknadsvärdet i dessa fall kan bedömas vara förenligt med kravet på affärsmässighet.

I vissa fall kan köpeskillingen avvika från marknadsvärderingen i sådan grad att villkoren inte kan anses vara affärsmässiga, trots att man från statens sida verkat för att få det mest fördelaktiga priset. Det gäller fastigheter där kraven på fastigheterna innebär att det saknas likvärdiga alternativ. Förvärvet ryms dock fortfarande inom den av riksdagen godkända investeringsplanen och inom beslutade finansiella ramar. Mot bakgrund av att det enligt beslut från riksdagen om totalförsvaret finns behov av att förvärva dessa objekt, och det förhållandet att det kan behöva ske skyndsamt, anser regeringen att det i dessa fall kan finnas särskilda skäl att avvika från kravet på affärsmässigheten. Detta är dock en bedömning som får göras i varje enskilt fall.

Som redovisats framgår av förarbetena till den lag som föregick budgetlagen att regeringen, i fråga om försäljning av egendom, angett att avsteg från kravet på affärsmässighet inte bör göras utan riksdagens godkännande, trots att särskilda skäl finns, i de fall då egendomen är av betydande värde. I budgetpropositionen för 2022 uttalade regeringen att detta förhållningssätt även bör tillämpas vid förvärv. För förvärv som ska ingå i Fortifikationsverkets slutna bestånd finns det dock svårigheter med att inhämta riksdagens bemyndigande i varje enskilt fall på grund av den sekretess som omgärdar dessa objekt. I stället bör riksdagens beslut om totalförsvaret vara styrande för förvärven och riksdagen hållas informerad på det sätt som gäller för sekretessbelagd information. Riksdagen bör därför godkänna att regeringen under

2026–2029 får besluta om avsteg från principen om affärsmässighet vid förvärv av fastigheter som ingår i det slutna beståndet av försvarsanläggningar, även om fastigheten har ett betydande värde, under förutsättning att det krävs för genomförande av beslut om totalförsvaret.

5.6.2 Förvärv av fastigheterna Sigtuna Märsta 25:5 och Sigtuna Norslunda 1:31

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 förvärvar fastigheterna Sigtuna Märsta 25:5 och Sigtuna Norslunda 1:31 för sammanlagt högst 552 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Fastigheterna Sigtuna Märsta 25:5 och Sigtuna Norslunda 1:31 ligger i Brista verksamhetsområde i Märsta och är värderade till sammanlagt 478 000 000 kronor. Det är av stor vikt att säkra tillgången till fastigheten för att tillgodose Försvarsmaktens behov av lagerytor.

Förvärv genom köp eller byte och försäljning ska enligt 8 kap. 7 § budgetlagen genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det. Mot bakgrund av riksdagens beslut om totalförsvaret (prop. 2024/25:335, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114) behöver fastigheterna skyndsamt förvärvas.

Förvärvet avses därför genomföras utan att objektet kommer ut till försäljning på marknaden. Det pris staten betalar kan därmed komma att överstiga marknadsvärdet. En annan faktor som kan påverka priset när staten köper en fastighet är att säljaren som en del av köpeskillingen kan komma att kräva ersättning för den skatt som ska betalas till följd av överlåtelsen.

Statens behov av fastigheterna utgör enligt regeringen skäl att förvärva dessa till ett pris som kan överstiga marknadsvärdet. Eftersom fastigheternas värde är betydande, och det är fråga om ett belopp som kan överstiga fastigheternas beräknade marknadsvärde, bör riksdagens godkännande av förvärvet inhämtas.

Regeringen anser mot denna bakgrund att riksdagen bör godkänna att regeringen under 2026 förvärvar fastigheterna Sigtuna Märsta 25:5 och Sigtuna Norslunda 1:31 för sammanlagt högst 552 000 000 kronor.

5.7 Budgetförslag

5.7.1 Fortifikationsverket

Fortv:s huvuduppgift är att förvalta en viss del av statens fasta egendom, främst fastigheter avsedda för försvarsändamål, s.k. försvarsfastigheter. Myndighetens förvaltning av fastigheter avsedda för försvarsändamål och utvecklingen av detta fastighetsbestånd ska vara ändamålsenlig i förhållande till totalförsvarets (det militära och civila försvarets) behov så att den operativa förmågan i Försvarsmakten kan stärkas. Fastigheterna ska förvaltas så att en god hushållning och en hög ekonomisk effektivitet uppnås, att ändamålsenliga mark-, anläggnings- och lokalresurser kan tillhandahållas på för brukaren konkurrenskraftiga villkor samt så att fastigheternas värden bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.

Fortv ansvarar också för att etablera, förvalta och avyttra byggnader och anläggningar för försvarets behov i samband med internationella fredsbevarande och humanitära insatser. I myndighetens uppdrag ingår också att bedriva fortifikatoriskt utvecklings-

arbete så att den kompetens som behövs för det svenska samhällets behov inom skydds- och anläggningsteknik kan utvecklas och säkerställas. Fortv:s verksamhet finansieras främst genom hyresintäkter samt genom lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och anläggningstillgångar.

Infrastrukturella frågor och fastighetsförvaltning är centrala förutsättningar för att förstärka det militära försvarets förmåga. Regeringen redogör för den försvarspolitiska inriktningen i utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

Investeringsplan

Regeringens förslag

Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2026–2028 godkänns som en riktlinje för Fortifikationsverkets investeringar (se tabell 5.17).

Tabell 5.17 Investeringsplan för Fortifikationsverket

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**7 374**	**17 690**	**19 417**	**15 266**	**15 091**	**49 774**
Byggnader och markanläggningar	2 415	4 069	5 650	5 838	6 103	17 591
Fastighetsförvärv	3 769	11 486	9 384	4 249	3 100	16 733
Försvarsanläggningar	1 191	2 135	4 383	5 179	5 888	15 450
varav investeringar i anläggningstillgångar	*7 374*	*17 690*	*19 417*	*15 266*	*15 091*	*49 774*
– byggnader, mark och annan fast egendom	*7 374*	*17 690*	*19 417*	*15 266*	*15 091*	*49 774*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**7 374**	**17 690**	**19 417**	**15 266**	**15 091**	**49 774**
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	6 897	16 892	17 749	13 317	13 096	44 162
Övrig finansiering	478	798	1 668	1 949	1 995	5 612
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**2 679**	**3 730**	**3 850**	**3 969**	**3 817**	**11 636**
Byggnader och markanläggningar	1 792	2 590	2 856	2 859	2 729	8 444
Försvarsanläggningar	887	1 140	994	1 110	1 088	3 192
varav investeringar i anläggningstillgångar	*2 147*	*3 250*	*3 290*	*3 409*	*3 247*	*9 946*
– byggnader, mark och annan fast egendom	*2 147*	*3 250*	*3 290*	*3 409*	*3 247*	*9 946*
Finansiering vidmakthållande	**2 679**	**3 730**	**3 850**	**3 969**	**3 817**	**11 636**
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	1 805	2 719	2 621	2 600	2 381	7 602
Övrig finansiering	875	1 011	1 229	1 369	1 436	4 034
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**10 054**	**21 420**	**23 267**	**19 235**	**18 908**	**61 410**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**9 521**	**20 940**	**22 707**	**18 675**	**18 338**	**59 720**

Vissa justeringar har gjorts jämfört med föregående års investeringsplan. Det beror t.ex. på tillkommande förvärv och investeringar mot bakgrund av riksdagens beslut med anledning av propositionen Totalförsvaret 2021–2025, ändrade kostnads-

bedömningar och tidsförskjutningar (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135 och 136). Pågående och nyligen avslutade investeringar som är beslutade av regeringen redovisas separat (se tabell 5.15).

Låneram för samhällsinvesteringar

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Fortifikationsverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 75 000 000 000 kronor (se tabell 5.18).

Skälen för regeringens förslag

Fortv disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2025 om 58 000 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar. Den redovisade planen för investeringar bygger på de investeringsbehov som har angetts av brukarna. Låneramen bör, med hänsyn till tidigare upplåning och det behov som brukarna angett, ökas från föregående år. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta att Fortv får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 75 000 000 000 kronor.

Tabell 5.18 Låneram för samhällsinvesteringar

Tusental kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutade låneramar 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutade låneramar 2025[1]	Begärda låneramar 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
2	Fortifikations-verket	42 300 000	32 178 000	58 000 000	75 000 000	1 850 000	20 370 000
	Summa	**42 300 000**	**32 178 000**	**58 000 000**	**75 000 000**	**1 850 000**	**20 370 000**

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

5.7.2 Statens fastighetsverk

SFV ansvarar för att förvalta en viss del av statens fasta egendom. Det övergripande målet för myndigheten är att förvaltningen ska ske på ett sätt som innebär en god resurshushållning och en hög ekonomisk effektivitet, samtidigt som fastigheternas värden i vid mening ska bevaras och utvecklas. Myndigheten ska inom sitt uppdrag bidra till ett hållbart byggande och en hållbar förvaltning. Förvaltningen av fastigheter ska tillgodose hyresgästernas behov av ändamålsenliga och konkurrenskraftiga lokaler.

SFV:s verksamhet finansieras med hyresintäkter samt med lån hos Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och anläggningstillgångar. SFV disponerar även anslaget 1:9 *Bidragsfastigheter* för att finansiera underhållskostnader och löpande driftunderskott avseende bidragsfastigheterna.

Investeringsplan

Regeringens förslag

Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2026–2028 godkänns som en riktlinje för Statens fastighetsverks investeringar (se tabell 5.19).

Tabell 5.19 Investeringsplan för Statens fastighetsverk

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**64**	**107**	**118**	**197**	**162**	**477**
Summa marknadshyresfastigheter nyanskaffning	**38**	**63**	**71**	**129**	**115**	**315**
Summa mark nyanskaffning	**26**	**44**	**47**	**68**	**47**	**162**
varav investeringar i anläggningstillgångar	*64*	*107*	*118*	*197*	*162*	*477*
– byggnader, mark och annan fast egendom	*64*	*107*	*118*	*197*	*162*	*477*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**64**	**107**	**118**	**197**	**162**	**477**
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	64	107	118	197	162	477
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**1 716**	**2 284**	**2 488**	**2 288**	**2 421**	**7 197**
Summa marknadshyresfastigheter vidmakthållande	**1 252**	**1 675**	**1 828**	**1 774**	**1 587**	**5 189**
Summa kostnadshyresfastigheter vidmakthållande	**156**	**199**	**206**	**321**	**653**	**1 180**
Summa bidragsfastigheter vidmakthållande	**258**	**332**	**388**	**140**	**137**	**665**
Summa mark vidmakthållande	**50**	**78**	**66**	**53**	**44**	**163**
varav investeringar i anläggningstillgångar	*1 121*	*1 578*	*1 728*	*1 820*	*1 992*	*5 540*
– byggnader, mark och annan fast egendom	*1 121*	*1 578*	*1 728*	*1 820*	*1 992*	*5 540*
Finansiering vidmakthållande	**1 716**	**2 284**	**2 488**	**2 288**	**2 421**	**7 197**
Anslag 1:9 Bidragsfastigheter	258	332	388	140	137	665
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	1 121	1 578	1 728	1 820	1 992	5 540
Övrig finansiering	337	374	372	328	292	992
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**1 781**	**2 391**	**2 606**	**2 485**	**2 583**	**7 674**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**1 185**	**1 685**	**1 846**	**2 017**	**2 154**	**6 017**

Investeringsplanen för 2026–2028 omfattar SFV:s planerade investeringar. Exempel på stora projekt i investeringsplanen är renoveringen av ambassadanläggningen i Helsingfors, ombyggnaden av kajer på Skeppsholmen, renoveringen av tak och fasader på Manillaskolan i Stockholm och renoveringen av fasader på Stockholms slott. Pågående och nyligen avslutade investeringar som är beslutade av regeringen redovisas separat (se tabell 5.16).

Låneram för samhällsinvesteringar

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Statens fastighetsverk får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor (se tabell 5.20).

Skälen för regeringens förslag

SFV disponerar en låneram i Riksgäldskontoret för 2025 om 15 200 000 000 kronor för investeringar i fastigheter och markanläggningar. Den redovisade planen för investeringar bygger på de investeringsbehov som har angetts av brukarna. Låneramen bör, med hänsyn till tidigare upplåning och det behov som brukarna har angett, ligga kvar på samma nivå som föregående år. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta att SFV får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i fastigheter och markanläggningar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 15 200 000 000 kronor.

Tabell 5.20 Låneram för samhällsinvesteringar

Tusental kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutade låneramar 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutade låneramar 2025[1]	Begärda låneramar 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
2	Statens fastighetsverk	15 200 000	12 089 651	15 200 000	15 200 000	1 496 000	1 846 000
	Summa	**15 200 000**	**12 089 651**	**15 200 000**	**15 200 000**	**1 496 000**	**1 846 000**

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

5.7.3 1:9 Bidragsfastigheter

Tabell 5.21 Anslagsutveckling 1:9 Bidragsfastigheter

Tusental kronor

2024	Utfall	365 000	Anslagssparande	
2025	Anslag	445 000[1]	Utgiftsprognos	441 899
2026	**Förslag**	**515 000**		
2027	Beräknat	265 000		
2028	Beräknat	265 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhåll av och löpande driftsunderskott för de bidragsfastigheter som SFV förvaltar. Anslaget får användas för utgifter för insatser för att utveckla bidragsfastigheter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Bidragsfastigheter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**440 000**	**440 000**	**440 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	75 000	-175 000	-175 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**515 000**	**265 000**	**265 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 515 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bidragsfastigheter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 265 000 000 kronor per år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:9 *Bidragsfastigheter* ingå avtal för underhåll av bidragsfastigheter som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Vården och underhållet av de statliga fastigheter som utgör en del av det svenska kulturarvet förutsätter att fleråriga ekonomiska åtaganden kan göras. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:9 *Bidragsfastigheter* ingå avtal för underhåll av bidragsfastigheter som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 100 000 000 kronor 2027.

Tabell 5.23 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Bidragsfastigheter

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	52 303	49 531	100 000	
Nya ekonomiska åtaganden	48 676	100 000	100 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-47 505	-49 531	-100 000	-100 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-3 943			
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	49 531	100 000	100 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**100 000**	**100 000**	**100 000**	

6 Prognoser, redovisning, statistik och uppföljning

6.1 Mål för området

I linje med det riksdagsbundna målet för den statliga förvaltningspolitiken (se avsnitt 2.3) har regeringen beslutat om följande mål för området prognoser, redovisning, statistik och uppföljning:

– Prognoser samt analyser och uppföljningar av den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen ska vara tillförlitliga och väldokumenterade.
– Statistiken ska vara av god kvalitet och tillgänglig för användarna. Kostnaden för uppgiftslämnarna ska minska, statistikproduktionen ska vara effektiv och samordningen av statistiken ska utvecklas.

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målet att producera statistik av god kvalitet mäts bl.a. genom punktlighet i publicering, nöjdkundindex och allmänhetens förtroende. Tillgängligheten till statistiken mäts bl.a. genom antal tabeller i och uttag från Statistiska centralbyråns (SCB) statistikdatabas på myndighetens webbplats. Resultatindikatorn antalet besök på webbplatsen har utgått på grund att det inte finns något tillförlitligt sätt att mäta antalet besök på webbplatsen. Det beror bl.a. på att användarna behöver acceptera kakor för att besök ska registreras. SCB har påbörjat ett arbete för att hitta ett nytt sätt att mäta antalet besök. Kostnaden för uppgiftslämnarna mäts genom uppgiftslämnarnas totala kostnader och kostnadsförändringen jämfört med föregående år. Effektiviteten i statistikproduktionen mäts genom produktivitetsförändringen jämfört med föregående år.

6.3 Resultatredovisning

6.3.1 Konjunkturinstitutet

Konjunkturinstitutet analyserar årligen sina prognosfel för en rad makroekonomiska variabler, såsom BNP-tillväxt, arbetslöshet, inflation och offentligfinansiellt sparande. Prognosfelen för åtta nyckelvariabler jämförs med totalt 17 andra prognosmakares motsvarande fel, däribland regeringens. Jämförelsen av prognoser görs för innevarande och nästkommande års utfall, och för två olika utvärderingsperioder: senaste utfallsåret, dvs. 2024, respektive utfallsåren 2015–2024.

Konjunkturinstitutets prognoser för 2024 stod sig mycket väl i jämförelse med andra prognosmakares. För nästan samtliga undersökta prognosvariabler hade Konjunkturinstitutet högre träffsäkerhet än genomsnittet av alla jämförda prognosmakare. Jämfört med andra prognosmakare hade Konjunkturinstitutet den sammantaget högst rankade träffsäkerheten för prognoser över innevarande och nästkommande år 2015–2024.

6.3.2 Ekonomistyrningsverket

Ekonomistyrningsverket (ESV) redovisar varje år en uppföljning av sina prognoser för föregående år. Myndigheten analyserar prognoserna för BNP-tillväxt, den offentliga sektorns finansiella sparande, skatteintäkter, statens inkomster och utgifter samt jämför, så långt det är möjligt, sina prognoser med regeringens och andra prognosmakares. Prognoserna för 2024 justerades kraftigt under den period som följs upp (september 2022-november 2024). ESV överskattade BNP-tillväxten vid de första prognostillfällena, innan inflationen tagit fart och räntorna börjat stiga, precis som regeringen och de flesta andra prognosmakare också gjorde. Därefter reviderade ESV ned prognosen för BNP-tillväxten succesivt och hamnade något under utfallet. Myndighetens prognoser för det finansiella sparandet var också för höga vid de första prognostillfällena men reviderades ned successivt och hamnade vid sista prognostillfället något under utfallet. ESV:s nedrevideringar av prognoserna för det finansiella sparandet beror främst på att prognoserna för utgifterna reviderades upp, både till följd av att regeringen fattade beslut om utgiftsökningar och av att utgifterna blev högre till följd av högre inflation. ESV reviderade samtidigt upp prognoserna för skatteintäkterna, främst till följd av högre utfall för intäkter på skatt på kapital, men inte lika mycket som utgifterna.

Arbetet med att förbereda en sammanslagning av Statskontoret och ESV, i enlighet med vad som angavs i budgetproposition för 2025 (prop. 2024/25:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.2) fortsätter. ESV och Statskontoret har fått i uppdrag att förbereda ett inordnande respektive en avveckling (Fi2025/00260 och Fi2025/00267).

6.3.3 Finanspolitiska rådet

Finanspolitiska rådet publicerade i maj 2025 sin årliga rapport Svensk finanspolitik. Rapportens huvudsakliga bedömningar och rekommendationer samt regeringens bedömningar av dessa redovisas i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 11.2.

6.3.4 Statistiska centralbyrån

Statistisk av god kvalitet

Punktligheten i SCB:s statistikpublicering enligt den av myndigheten fastställda tidplanen var fortsatt hög och uppgick till 97 procent 2024, vilket är på samma nivå som föregående år (se tabell 6.1). Överensstämmelsen mellan utlovad och faktisk publiceringsdag var under året 99 procent för månadsstatistiken, 99 procent för kvartalsstatistiken och 90 procent för årsstatistiken. Jämfört med 2023 uppvisar månadsstatistiken en liten nedgång med 1 procentenhet. Antalet korrigeringar av publicerad statistik ökade och det gjordes 71 korrigeringar, vilket är 20 fler jämfört med 2023. Ingen korrigering bedömdes vara allvarlig. En aktuell kvalitetsdeklaration ska finnas för all officiell statistik, vilket vid 2024 års slut uppfylldes för 96 procent av SCB:s statistikprodukter. Detta innebar en ökning med 4 procent jämfört med 2023.

Under 2024 har kundnöjdheten undersökts i två olika undersökningar: SOM-undersökningen och Kundernas förtroende. I SOM-undersökningen undersöker SOM-institutet vid Göteborgs universitet allmänhetens syn på och kännedomen om SCB. Den senaste undersökningen visade att 48 procent av allmänheten hade stort eller mycket stort förtroende för SCB, vilket var en nedgång med 2 procentenheter jämfört med 2023 års undersökning, men fortsatt på en hög nivå. Bland de svarande var det endast 5 procent som uppgav att de hade ett litet eller mycket litet förtroende för SCB. I undersökningen Kundernas förtroende, som utförts av myndigheten,

uppgick medelbetyget till 4,7 på en femgradig skala avseende faktorerna service och användbarhet, vilken var på en något lägre nivå jämfört med 2023.

Tabell 6.1 Resultatindikatorer avseende statistik

	2022	2023	2024
Antal tabeller i statistikdatabasen	4 749	4 898	5 058
Antal uttag ur statistikdatabasen (1 000-tal)	1 511	2 144	2 267
Punktlighet i publicering (procent)	98	97	97
Kundnöjdhet i avgiftsfinansierad verksamhet mätt som kundernas förtroende (5-gradig skala)	4,7	4,8	4,7
Allmänhetens förtroende (procenttalen mycket stort eller ganska stort förtroende)	46	50	48
Kostnad för uppgiftslämnandet (mnkr)	510	473	470
Uppgiftslämnarnas kostnader (förändring jämfört med föregående år, i mnkr)	42	-37	-3,8
Produktivitetsförändring (procent)	5,3	-0,8	1,7

Källa: Statistiska centralbyrån.

Tillgänglighet till statistik

Resultatindikatorn antalet besök på webbplatsen har utgått (se avsnitt 6.2). För att beskriva flödet av webbtrafiken har myndigheten i stället använt sökdata från Google. Större delen av besöken på scb.se börjar via sökning i Google. SCB visades över 100 miljoner gånger i sökresultat under 2024 som totalt genererade nästan 6 miljoner besök. De mest efterfrågade ämnesområdena är priser och inflation, lönestatistik och befolkningsstatistik.

SCB har talespersoner tillgängliga för media och genomslaget för dessa är fortsatt högt. Totalt publicerades 91 artiklar, analyser eller pressmeddelanden, utöver de publiceringar av sedvanliga statistiknyheter som gjordes i samband med offentliggörande av statistik. Under 2024 publicerade SCB 365 statistiknyheter. Det innebar en ökning med nio statistiknyheter jämfört med föregående år. SCB handlägger årligen ca 500 mikrodatautlämnanden för forsknings- och statistikändamål samt för övriga ändamål. Antalet utlämnanden har fortsatt att öka under de senaste åren. De flesta mikrodatautlämnanden genomförs för forskningsändamål och då främst på uppdrag av forskare vid universitet och högskolor.

Kostnaden för uppgiftslämnandet

Den totala kostnaden för uppgiftslämnandet uppgick 2024 till 470 miljoner kronor, varav 386 miljoner kronor avsåg kostnaderna för företag och organisationer, 3 miljoner kronor kostnaderna för statliga myndigheter och 81 miljoner kronor kostnaderna för kommuner och regioner. Kostnaden för uppgiftslämnandet minskade under 2024 med 0,8 procentenheter. SCB arbetar kontinuerligt för att förenkla för uppgiftslämnarna. Merparten av SCB:s företagsundersökningar använder ett webbinsamlingsverktyg. Svarstiden i undersökningarna minskade främst på grund av digitalisering, användning av nya datakällor och utökad sekundäranvändning av data som ersätter direktinsamling. Graden av digitalisering ökade även hos uppgiftslämnarna, vilket underlättar uppgiftslämnandet och minskar svarstiden.

Den totala produktiviteten inom SCB beräknas ha ökat med 1,7 procent 2024. Utvecklingen av produktiviteten kan variera mellan enskilda år på grund av kalendereffekter och andra tillfälliga orsaker. Under perioden 2020–2024 ökade produktiviteten med i genomsnitt 1,8 procent per år och för perioden 2015–2024

uppgick ökningen till 2,5 procent per år. Målet i regleringsbrevet för budgetåret 2024 om att öka produktiviteten med i genomsnitt 3 procent per år uppfylldes därmed inte. För att SCB ska kunna utveckla och anpassa statistiken till nya EU-krav, användarnas behov eller förändrade förutsättningar gjordes vissa besparingar och omprioriteringar i verksamheten.

Under 2024 ersatte SCB i undersökningen Omsättningsstatistik tjänster direktinsamlade data med uppgifter som hämtades från mervärdesskattdeklarationer, vilket effektiviserade datainsamlingen och minskade uppgiftslämnandet för företagen. Myndigheten ökade också användningen av direktinsamlade data i undersökningen Anställningar, vilket även detta minskade uppgiftslämnandet för företagen.

SCB samordnar den officiella statistiken

Ansvaret för officiell statistik är gemensamt för de 29 statistikansvariga myndigheterna och systemet samordnas av SCB. Den totala kostnaden för den officiella statistiken beräknas för 2024 ha uppgått till 1 189 miljoner kronor. Den totala kostnaden för EU-reglerad statistik uppgick till 636 miljoner kronor eller ca 53 procent av den totala kostnaden, vilket är en minskning med två procent jämfört med 2023 (55 procent). Det totala antalet årsarbetskrafter som arbetade med officiell statistik under året var något över 760, vilket var 20 fler jämfört med föregående år. Under 2024 tog SCB fram en publiceringsplan för det kommande året. Planen omfattar all svensk officiell statistik och finns tillgänglig på myndighetens webbplats. SCB ansvarar även för ett register över samtliga statistikprodukter som ingår i den officiella statistiken. En viktig fråga när det gäller systemet för den officiella statistiken är hur det höga förtroendet för den officiella statistiken ska bevaras och stärkas i en omvärld som kännetecknas av nya tekniska möjligheter, kriser, osäkerhet och desinformation. Under 2024 gjorde SCB i samarbete med övriga statistikansvariga myndigheter en översyn av målet för den officiella statistiken. Det nya målet gäller fr.o.m. 2025 och syftar till att stärka systemet för den officiella statistiken. SCB har även inom ramen för sitt samordningsansvar tillgängliggjort it-verktyg för användning i statistikproduktionen för andra statistikansvariga myndigheter. Inom ramen för sitt samordningsansvar bistår SCB också med stöd och råd i frågor om den officiella statistikens kvalitet och om uppgiftslämnande.

6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de prognoser samt analyser och uppföljningar av den samhällsekonomiska och statsfinansiella utvecklingen som Konjunkturinstitutet, ESV och Finanspolitiska rådet publicerar uppfyller målet om att de ska vara tillförlitliga och väldokumenterade. Både Konjunkturinstitutet och ESV beskriver sina prognosmetoder väl och förklarar revideringar av prognoserna och deras analyser är väl förankrade i nationalekonomisk teori och empiri. Analyserna som Konjunkturinstitutet, ESV och Finanspolitiska rådet publicerar håller hög kvalitet och är väl genomarbetade.

Statistiken som SCB utvecklar, framställer och sprider används som underlag i prognoser, forskning, utredningsverksamhet, samhällsdebatt och beslutsfattande. Genom en fortsatt hög punktlighet i publiceringen och goda resultat vad gäller kundnöjdhet och förtroende bedöms målet att statistiken ska vara av god kvalitet i stor utsträckning ha uppnåtts. Tillgängligheten till statistiken för användarna bedöms ha varit god, och det ökade antalet uttag från statistikdatabasen visar på ett fortsatt stort intresse för statistiskt material under 2024. Kostnaderna för uppgiftslämnarna minskade något även 2024. Myndighetens fortlöpande arbete för att förenkla för uppgiftslämnarna bl.a. genom artificiell intelligens (AI) och genom maskininläsning är viktigt för en fortsatt god måluppfyllelse. Målet att öka produktiviteten med i genom-

snitt 3 procent per år har inte uppfyllts. Sett över en femårsperiod är den genomsnittliga produktivitetsutvecklingen positiv, men resultatet för 2024 visar att det finns behov av fortsatta effektiviseringar. Avslutningsvis bedöms samverkan mellan de statistikansvariga myndigheterna under SCB:s ledning ha bidragit till att samordningen av statistiken utvecklats.

6.5 Politikens inriktning

Den officiella statistiken ska utgöra ett faktabaserat underlag för beslutsfattande och stöd till forskning samt bidra till den allmänna debatten och medborgarnas möjlighet till insyn. För att statistiken ska kunna bidra till samhällsnytta och samhällsekonomisk effektivitet krävs att den är relevant, tillgänglig, opartisk, pålitlig och av god kvalitet. De statistikansvariga myndigheternas arbete med att upprätthålla kvaliteten är avgörande för att säkerställa förtroendet för den officiella statistiken. Det är även centralt att den officiella statistiken fortsatt är lättillgänglig och relevant för medborgarna, samt att arbetsbördan för uppgiftslämnarna inte ökar. Det är viktigt att statistiken gör det möjligt att följa långsiktiga trender där så är relevant.

SCB:s uppgift är att ge samhället användbar statistik att lita på. Ökade krav på statistik av hög kvalitet som belyser nya områden behöver främst mötas med löpande omprioriteringar och en ökad effektivitet i produktionen av statistik. Fortsatt digitalisering bedöms kunna möjliggöra såväl minskade kostnader för uppgiftslämnarna som ökad effektivitet i statistikproduktionen.

Tillgång till data är en grundförutsättning för utvecklingen och användningen av AI, vilket bl.a. framhålls i digitaliseringsstrategin för 2025–2030 (Fi2025/01181) och i betänkandet AI-kommissionens färdplan för Sverige (SOU 2025:12). Regeringen avser därför ge SCB och Myndigheten för digital förvaltning i uppdrag att förbereda inrättandet av en vägledande funktion, en s.k. data-steward. En sådan funktion ska främja god datahantering i offentlig förvaltning och komplettera det befintliga och kommande nationella arbetet med datahantering (se vidare utg.omr. 22 avsnitt 4.5).

Regeringen bedömde i budgetpropositionen för 2025 att Statskontoret och ESV bör slås samman under det gemensamma namnet Statskontoret och att utgångspunkten är att organisationsförändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.6.1). ESV förbereder ett inordnande av Statskontorets uppgifter i myndigheten (Fi2025/00260). Frågan om sammanslagningen av myndigheterna behandlas i avsnitt 4.5.1 och 4.6.4.

Som en del av regeringens arbete med att se över statsförvaltningens organisation och ompröva statlig verksamhet föreslås att Bokföringsnämndens uppgifter överförs till och inordnas i Revisorsinspektionen (se vidare utg.omr. 24 avsnitt 3.6).

6.6 Budgetförslag

6.6.1 1:5 Finanspolitiska rådet

Tabell 6.2 Anslagsutveckling 1:5 Finanspolitiska rådet

Tusental kronor

2024	Utfall	11 330	Anslagssparande	641
2025	Anslag	12 133[1]	Utgiftsprognos	11 718
2026	**Förslag**	**12 360**		
2027	Beräknat	12 552[2]		

2028	Beräknat	12 793[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 12 360 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 12 360 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Finanspolitiska rådets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.3 Förändring av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Finanspolitiska rådet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**12 133**	**12 133**	**12 133**
Pris- och löneomräkning[2]	227	419	660
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**12 360**	**12 552**	**12 793**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 12 360 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Finanspolitiska rådet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 12 552 000 kronor respektive 12 793 000 kronor.

6.6.2 1:6 Konjunkturinstitutet

Tabell 6.4 Anslagsutveckling 1:6 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

2024	Utfall	77 452	Anslagssparande	2 933
2025	Anslag	74 837[1]	Utgiftsprognos	75 470
2026	**Förslag**	**76 622**		
2027	Beräknat	77 880[2]		
2028	Beräknat	79 408[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 76 622 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 76 622 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konjunkturinstitutets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.5 Förändring av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Konjunkturinstitutet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**74 837**	**74 837**	**74 837**
Pris- och löneomräkning[2]	1 785	3 043	4 571

	2026	2027	2028
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**76 622**	**77 880**	**79 408**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 76 622 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Konjunkturinstitutet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 77 880 000 kronor respektive 79 408 000 kronor.

6.6.3 1:8 Statistiska centralbyrån

Tabell 6.6 Anslagsutveckling 1:8 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor

2024	Utfall	635 249	Anslagssparande	7 134
2025	Anslag	687 238[1]	Utgiftsprognos	682 085
2026	**Förslag**	**711 961**		
2027	Beräknat	722 704[2]		
2028	Beräknat	735 535[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 711 469 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 710 398 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statistiska centralbyråns förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Statistiska centralbyrån

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**687 238**	**687 238**	**687 238**
Pris- och löneomräkning[2]	14 023	25 097	38 836
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	10 700	10 369	9 461
varav BP26[3]	*6 200*	*4 700*	*4 700*
– Data-steward inrättas vid SCB	*4 000*	*4 000*	*4 000*
– Statistik om hushållens skulder	*5 000*	*2 000*	*2 000*
– Flytt av ansvar för viss näringslivsstatistik	*-300*	*-300*	*-300*
– Förslag från Skolinformationsutredningen genomförs ej	*-2 500*	*-1 000*	*-1 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**711 961**	**722 704**	**735 535**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera arbetet med att förbereda och inrätta en vägledande funktion för god datahantering, en s.k. data-steward.

För att finansiera SCB:s uppgift att ta fram statistik om hushållens skulder ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 2 000 000 kronor.

Anslaget minskas med 300 000 kronor fr.o.m. 2026 eftersom Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser tar över visst statistikansvar från SCB inom ämnesområdet näringsverksamhet och utrikeshandel. Anslaget 1:6 *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser* inom utgiftsområde 24 Näringsliv ökas med motsvarande belopp.

Efter förslag i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 2, bet. 2023/24:FiU2, rskr. 2023/24:111) ökades anslaget för att möjliggöra genomförandet av förslag med anledning av Skolinformationsutredningens delbetänkande (SOU 2023:21). Regeringen avser inte att genomföra Skolinformationsutredningens förslag när det gäller vissa förändringar för uppgiftsinsamling. Anslaget minskas därför med 2 500 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget minska med 1 000 000 kronor per år.

Regeringen föreslår att 711 961 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Statistiska centralbyrån* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 722 704 000 kronor respektive 735 535 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.8 Avgiftsbelagd verksamhet vid Statistiska centralbyrån

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Uppdragsverksamhet	19 431	0	485 000	485 000	0	19 431

Källa: Statistiska centralbyrån

6.6.4 1:12 Bokföringsnämnden

Tabell 6.9 Anslagsutveckling 1:12 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

2024	Utfall	14 076	Anslagssparande	1 269
2025	Anslag	14 752[1]	Utgiftsprognos	13 214
2026	**Förslag**	**15 028**		
2027	Beräknat	15 282[2]		
2028	Beräknat	15 586[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 15 028 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 15 028 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Bokföringsnämndens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Bokföringsnämnden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**14 752**	**14 752**	**14 752**
Pris- och löneomräkning[2]	276	530	834
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**15 028**	**15 282**	**15 586**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär

Regeringen föreslår att 15 028 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Bokförings-nämnden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 15 282 000 kronor respektive 15 586 000 kronor.

7 Offentlig upphandling

7.1 Mål för området

Utifrån det riksdagsbundna målet för den statliga förvaltningspolitiken har följande mål preciserats för den offentliga upphandlingen: Den offentliga upphandlingen ska vara effektiv, rättssäker och ta tillvara konkurrensen på marknaden, samtidigt som innovativa lösningar främjas samt miljöhänsyn och sociala hänsyn beaktas (prop. 2014/15:1 utg.omr. 2 avsnitt 6).

7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande resultatindikatorer används vid resultatbedömningen mot det förvaltningspolitiska målet:

- andel överprövade upphandlingar
- andel överprövningar med helt eller delvis bifall i förvaltningsrätten
- antal anbudsgivare eller antal anbud per upphandling
- andel kontrakt som tilldelats små företag.

Indikatorn andel kontrakt som tilldelats små företag redovisas för första gången i denna proposition. Den ger en indikation på utvecklingen av konkurrensen i offentliga upphandlingar och i vilken utsträckning upphandlingar utformas på ett sätt som främjar deltagande av små företag (dvs. företag med färre än 50 anställda).

I delar av resultatbedömningen beaktas även vissa andra resultat, exempelvis information i rapporter från Upphandlingsmyndigheten.

7.3 Resultatredovisning

7.3.1 Andelen överprövade upphandlingar ökar medan antalet bifall minskar

Diagram 7.1 Överprövade upphandlingar och bifall i förvaltningsrätten

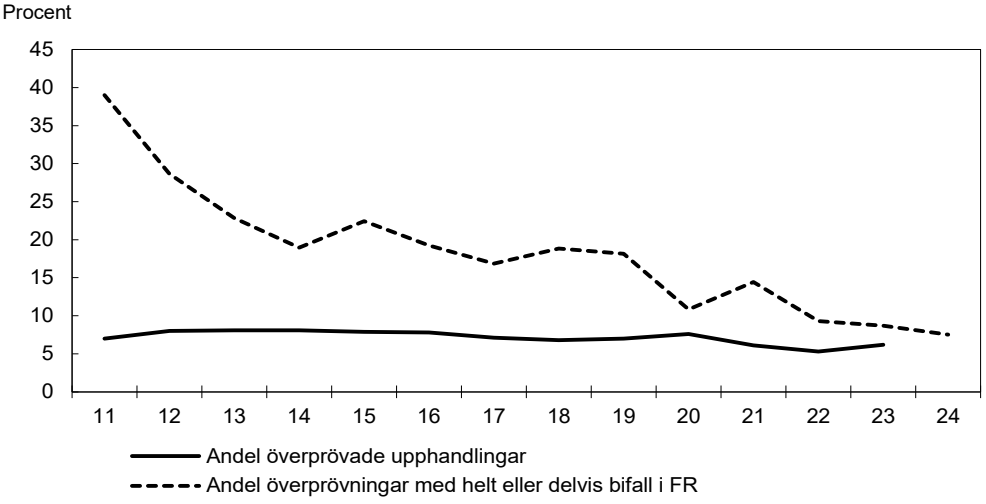

Källor: Upphandlingsmyndigheten och Domstolsverket.

Möjligheten till överprövning är en viktig del av rättssäkerheten vid offentliga upphandlingar. Samtidigt kan överprövningar bidra till osäkerhet och förseningar. Det är därför svårt att fastställa en optimal nivå för överprövningarna. År 2023 annonserades 17 025 upphandlingar och av dem överprövades 1 055. Det motsvarar 6,2 procent av alla annonserade upphandlingar 2023, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med 2022. Uppgift för 2024 saknas eftersom den publiceras på hösten 2025. Den nedåtgående trenden för andelen överprövningar som får bifall i förvaltnings-rätten fortsatte 2023. Andelen överprövningar som fick helt eller delvis bifall i förvaltningsrätten sjönk från 8,7 procent 2023 till 7,5 procent 2024 (se diagram 7.1).

Åtgärder för att stärka rättssäkerheten i offentliga upphandlingar

Riksdagen beslutade den 7 maj 2025 att anta förslagen till ändringar i upphandlingslagstiftningen i propositionen EU:s IPI-förordning och upphandlingslagstiftningen (prop. 2024/25:116, bet. 2024/25:FiU18, rskr. 2024/25:188). Ändringarna innebär ett tydliggörande av leverantörers rätt till domstolsprövning vid felaktig tillämpning av unionsrättsliga bestämmelser om offentlig upphandling. Det klargörs också att upphandlande myndigheter och enheters tillämpning av bestämmelser om upphandling i IPI-förordningen ingår i Konkurrensverkets tillsynsområde. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025.

7.3.2 Konkurrensen i den offentliga upphandlingen har förbättrats men kriminaliteten har spridit sig till fler branscher

Det genomsnittliga antalet anbudsgivare eller anbud per upphandling och andelen kontrakt som tilldelats små företag ger en indikation på utvecklingen av konkurrensen i offentliga upphandlingar och i vilken utsträckning upphandlingar utformas på ett sätt som främjar deltagande av små företag.

Diagram 7.2 Genomsnittligt antal anbudsgivare eller antal anbud per upphandling och andel kontrakt som tilldelats små företag

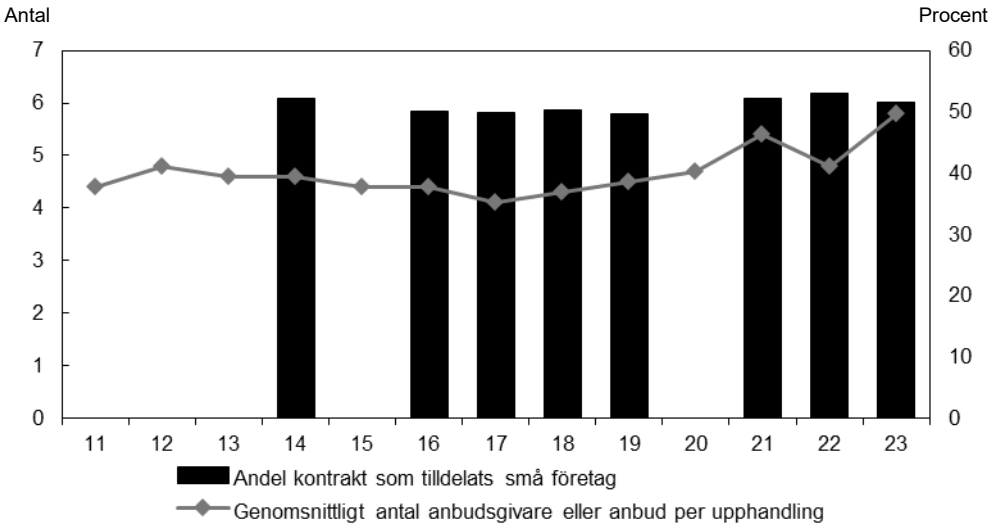

Anm.: Fram t.o.m. 2020 avser statistiken antal anbudsgivare. Från och med 2021 avser den antal anbud per upphandling. Det saknas uppgifter för 2011, 2012, 2013, 2015 och 2020.

Källa: Upphandlingsmyndigheten.

År 2023, vilket är de senaste uppgifterna, ökade det genomsnittliga antalet anbud per upphandling till 5,8 vilket är en ökning med ett anbud per upphandling jämfört med 2022 (se diagram 7.2). År 2023 uppgick andelen upphandlingar med enbart ett eller två anbud till 37,9 procent, vilket är en minskning med 4,7 procentenheter. I Nationella upphandlingsrapporten 2023 konstaterar Upphandlingsmyndigheten att det finns stora

skillnader mellan hur stora och små företag upplever deltagande i offentliga upphandlingar. Ju mindre företagen är, desto svårare upplevs det att delta (Upphandlingsmyndigheten 2023:1). Av de ca 1,2 miljoner företag som var registrerade i Sverige 2023 utgjorde 99 procent små företag. Andelen kontrakt som tilldelats små företag var 51 procent 2023. Resultatet har varit stabilt över tid och varierat mellan 50 och 53 procent per år under perioden 2014–2023 (se diagram 7.2).

Åtgärder för att underlätta deltagande i offentliga upphandlingar och idéburet offentligt partnerskap

I regleringsbrevet för 2023 fick Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att följa upp och analysera i vilken utsträckning små företag och idéburna aktörer deltar i offentliga upphandlingar. Uppdraget redovisades i mars 2025 i rapporten Små aktörer, stora möjligheter (Fi2025/00788). I rapporten anges att små företag och idéburna organisationer upplever brist på information om kommande upphandlingar och direktupphandlingar samt att kraven i upphandlingarna är oförutsägbara och för höga. Det försvårar deras möjligheter att delta. Regeringen gav i januari 2025 bl.a. Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att stödja socialtjänstens omställning (S2025/00116). Myndigheten ska genomföra insatser för att öka kommunernas kunskap om hur idéburna aktörers mervärde kan tas tillvara för att tillhandahålla socialtjänstinsatser av god kvalitet, t.ex. genom ett bedömningsstöd som omfattar vilka samverkansformer som finns att tillgå och vad som är lämpligt i olika fall.

Arbetslivskriminaliteten sprider sig till fler branscher

I regleringsbrevet för 2023 fick Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att genomföra insatser för att öka upphandlande myndigheters och enheters kunskaper om hur styrningen och organiseringen av inköpsarbetet kan utvecklas, inklusive hur det strategiska inköpsarbetet kan bidra till att motverka arbetslivskriminalitet särskilt inom bygg- och anläggningssektorn. Myndigheten delredovisade uppdraget i maj 2024 i rapporten Utveckling av det strategiska inköpsarbetet med fokus på arbetslivskriminalitet i upphandling (Fi2025/00915). Av rapporten framgår att arbetslivskriminaliteten tidigare främst snedvridit konkurrensen inom bygg- och anläggningsbranschen. Kriminaliteten har sedan spridit sig till fler branscher, framför allt städ- och persontransportbranscherna. Under de senaste åren har kriminaliteten spridit sig till vård- och omsorgstjänster som utförs direkt till enskilda patienter och brukare. Myndigheten pekar särskilt på vissa områden där de upphandlande myndigheterna och enheterna behöver utveckla sitt arbete för att motverka kriminaliteten, t.ex. avtalsuppföljning samt kontroll av underleverantörer och utländsk arbetskraft.

7.3.3 Utveckling av den interna styrningen, samordningen och digitaliseringen av de offentliga affärerna

Stöd för utveckling av intern styrning och kontroll av inköpsverksamheten

I regleringsbrevet för 2023 fick Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att bl.a. utveckla stöd om hur myndighetens analysverktyg kan användas i den interna styrningen av inköpens miljö- och klimatpåverkan. Myndigheten redovisade uppdraget i januari 2025 i rapporten Uppdrag om de offentliga inköpens miljö- och klimatpåverkan (Fi2025/00188). Av rapporten framgår att Upphandlingsmyndigheten har utvecklat ett webbstöd för hur myndighetens verktyg kan användas vid analyser av de inköpens miljö- och klimatpåverkan, s.k. miljöspendanalys, som kan ligga till grund för prioriteringar. För att ytterligare stödja utvecklingen av den interna styrningen och kontrollen av den offentliga inköpsverksamheten gav regeringen i oktober 2024

Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att främja kategoristyrning vid inköp i offentlig sektor (Fi2024/01912). Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2025.

Digitaliseringen av de offentliga inköpen går långsamt

Av Ekonomistyrningsverkets (ESV) uppföljning av det ekonomiadministrativa regelverket framgår att drygt hälften av myndigheterna hanterade mindre än 30 procent av sina beställningar digitalt 2024, vilket var en försämring med 1 procentenhet jämfört med 2023 (ESV 2024:48). Regeringen gav i regleringsbrevet för 2024 Statens servicecenter i uppdrag att bl.a. öka användningen av digitala beställningar. Myndigheten redovisade uppdraget i februari 2025 i rapporten Ökad användning av digitala beställningar och stärkt förmåga till inköpsanalys i statsförvaltningen (Fi2025/00467). Av redovisningen framgår att myndigheten har utvecklat och testat en pilotutbildning i digitala inköp och att testet bedömdes vara framgångsrikt.

Åtgärder för att motverka särkrav inom den offentliga upphandlingen

I skrivelsen Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) bedömde regeringen att kravställningen i den offentliga upphandlingen behöver bli mer tydlig, enhetlig och långsiktig för att näringslivet ska ges goda förutsättningar att möta det offentligas efterfrågan på produkter och tjänster. Det kan öka förutsägbarheten för leverantörerna och minska deras investeringsrisker vid kommersialisering av nya lösningar. Regeringen beslutade därför den 12 december 2024 om ett tilläggsdirektiv till utredningen Initiativet Fossilfritt Sverige (dir. 2024:121). Enligt tilläggsdirektivet gavs den särskilda utredaren i uppdrag att bl.a. främja ökad efterfrågan på fossilfria och resurseffektiva produkter och tjänster, exempelvis genom samordnad kravställning i den offentliga upphandlingen. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2026.

7.3.4 Efterfrågan på Upphandlingsmyndighetens stöd fortsätter att öka men myndigheten har sänkt ambitionsnivån för operativt stöd

Antalet besök på Upphandlingsmyndighetens webbplats har ökat med 39 procent mellan 2022–2024. Besöken på myndighetens frågeportal, där myndigheten samlar svar på frågor som inkommit till myndigheten, har ökat med 29 procent mellan 2022–2024 och översteg 400 000 besök 2024. I sin årsredovisning för 2024 bedömer dock Upphandlingsmyndigheten att kvaliteten på myndighetens operativa upphandlingsstöd har försämrats från god till tillfredsställande. Myndigheten har kortat öppettiderna i tjänsten Frågeservice, lanserat och uppdaterat färre kriterier och dessutom pausat verksamheten inom områdena livsmedel samt vård och omsorg. Stöden i två av tolv förvaltningsområden har inte uppdaterats utifrån relevanta omvärldshändelser. En av orsakerna som anges är att myndigheten omprioriterat resurser från operativt till strategiskt upphandlingsstöd, i form av bl.a. utveckling av upphandlingsstatistiken.

7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Ökad konkurrens i de offentliga affärerna bidrar till lägre priser och en ökad produktivitet både i offentliga organisationer och i samhället i stort. Att anbuden har ökat med i genomsnitt ett anbud per upphandling indikerar att konkurrensen har förbättrats. Att många upphandlingar endast får ett eller två anbud innebär att det fortfarande finns potential att förbättra konkurrensen. Små företag tilldelas kontrakt i en lägre andel av upphandlingarna jämfört med hur stor andel av företagen de utgör. Mot bakgrund av att andelen kontrakt som tilldelats små företag har varit näst intill oförändrad mellan 2014–2023 bedömer regeringen att de åtgärder som vidtagits för att

underlätta för små företag under perioden inte har fått önskad effekt. De rapporter som Upphandlingsmyndigheten lämnat 2024 bidrar med viktig kunskap om orsakerna till små företags och idéburna organisationers låga deltagande i offentliga upphandlingar.

Att kriminella och oseriösa företag har etablerat sig på den offentliga marknaden är allvarligt. Det påverkar kvaliteten, effektiviteten och konkurrensen i de offentliga affärerna negativt. Upphandlingsmyndighetens rapport avseende uppdraget om att bl.a. motverka arbetslivskriminalitet ger ny kunskap om problemens omfattning och vägledning om vad upphandlande myndigheter och enheter kan göra för att motverka dem. Det som myndigheten bedömer är viktigast är att öka avtalsuppföljningen.

I budgetpropositionen för 2025 bedömde regeringen att det finns brister i den interna styrningen och kontrollen av de offentliga inköpen och att ett av de största hindren för de upphandlande myndigheterna och enheterna att genomföra den nationella upphandlingsstrategin är att resurssättningen av inköpsverksamheterna inte styrs av strategiska prioriteringar (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 4.4 och 7.4). Upphandlingsmyndighetens utvecklade stöd inom miljöspendanalys bedöms bidra till att underlätta för upphandlande myndigheter och enheter att utveckla sin kategoristyrning och besluta om prioriteringar för miljö- och klimatarbetet. Att myndigheten prioriterat ned operativa stödinsatser till förmån för strategiska stödinsatser, bl.a. insatser som stödjer strategiska prioriteringar för inköpskategorier, bedöms bidra till att säkerställa den fortsatta utvecklingen av den interna styrningen och kontrollen av de offentliga inköpsverksamheterna.

Takten i digitaliseringen av de statliga myndigheternas inköp går långsamt. Majoriteten av myndigheterna bedöms inte uppfylla kraven på att hantera beställningar digitalt. De positiva effekterna av digitala inköp, såsom ökad produktivitet och intern kontroll samt bättre analysmöjligheter, bedöms endast uppnås av ett fåtal myndigheter.

Andelen överprövningar som får helt eller delvis bifall i förvaltningsrätterna fortsätter att minska. Det kan tala för att upphandlande myndigheter och enheter tillämpar upphandlingsreglerna på ett mer korrekt sätt. Det krävs dock en mer ingående analys för att kunna redogöra för orsakerna till nedgången. Att fler tar del av Upphandlingsmyndighetens stöd har sannolikt bidragit till utvecklingen.

7.5 Politikens inriktning

De offentliga affärerna behöver bli mer attraktiva för alla leverantörer, inklusive för små och medelstora företag samt idéburna organisationer. Det är också av stor vikt att behovet av varor och tjänster kan tillgodoses vid kris eller, i yttersta fall, krig. Samtidigt måste det säkerställas att endast seriösa leverantörer som följer avtal och gällande regelverk tilldelas offentliga kontrakt. För att förbättra förutsättningarna för att genomföra den nationella upphandlingsstrategin och därigenom uppnå målet för den offentliga upphandlingen är det viktigt att de upphandlande myndigheterna och enheterna lever upp till kraven på att säkerställa en betryggande intern styrning och kontroll av inköpsverksamheten samt på att digitalisera inköpsprocessen. Samordningen av de offentliga affärerna behöver främja utvecklingen av nya lösningar, minska trösklarna för leverantörer och bidra till att optimera användningen av offentliga resurser. Upphandlingsmyndigheten har en viktig roll att främja och följa upp utvecklingen.

Regeringen fortsätter arbetet för att öka effektiviteten i den offentligt finansierade verksamheten. Varje skattekrona ska användas klokt och statligt finansierad verksamhet ska ständigt vara föremål för omprövning och prioritering. I enlighet med

förslagen i betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) avser regeringen därför att överföra uppgiften att upphandla samordnade ramavtal från Kammarkollegiet till Upphandlingsmyndigheten. Överföringen bedöms kunna ske så att uppgiften inordnas i Upphandlings-myndigheten den 1 januari 2027. Regeringen avser även att överföra vissa uppgifter inom området elektronisk inköpsprocess, inklusive uppgifter kopplade till e-faktura och den europeiska infrastrukturen för elektroniska inköp (Peppol) från Myndigheten för digital förvaltning till Upphandlingsmyndigheten. Överföringen bedöms kunna ske så att uppgifterna inordnas i Upphandlingsmyndigheten den 1 juli 2026.

Brott mot välfärden är en lukrativ inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Det handlar bl.a. om att kriminella aktörer på felaktiga grunder systematiskt tillskansar ersättningar och att de själva driver välfärdsverksamhet för att komma åt offentliga medel. Problemen bedöms vara särskilt allvarliga inom kommunsektorn. Kriminella och oseriösa aktörer måste uteslutas från den offentliga marknaden och avtal med kriminella företag måste hävas. Regeringen avser därför att ge Upphandlings-myndigheten i uppdrag att stödja kommunerna i arbetet med att motverka arbetslivs- och välfärdskriminalitet inom de offentliga affärerna.

Den idéburna sektorns roll, särart och potential i den svenska välfärden behöver tydliggöras. Regeringen avser därför att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att utreda hur den idéburna sektorns andel av den offentliga marknaden kan mätas och synliggöras. Eftersom en betydande andel av idéburna aktörer är små organisationer som drivs av kvinnor, skulle detta kunna främja jämställdhet och socialt hållbara offentliga affärer. Det finns olika sätt för upphandlande myndigheter och enheter att samverka med idéburna aktörer vid utförande av välfärdstjänster. Idéburet offentligt partnerskap (IOP) är ett sådant sätt. Eftersom kommuner och regioner upplever osäkerhet kring den rättsliga statusen för samverkansformen avser regeringen att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att ta fram förslag på en lag för samverkans-formen IOP.

Det är vidare angeläget att vidta åtgärder för att öka digitaliseringen av inköpen. En majoritet av de statliga myndigheter som enligt regelverket ska hantera sina beställningar digitalt, gör det endast i mycket begränsad utsträckning. Det försvårar kostnadskontroll, minskar transparensen i inköpsprocesserna och förhindrar effektiv resursanvändning. Regeringen har därför givit Statskontoret i uppdrag att föreslå åtgärder för att öka digitaliseringen av statens inköp (Fi2025/01246).

Regeringen har även gett en sakkunnig i uppdrag att se över om de svenska upphandlingslagarna är förenliga med LOU-direktivet[1] och LUF-direktivet[2] avseende tredjelandsleverantörers tillträde till upphandlingsförfaranden samt möjligheten för upphandlande myndigheter och enheter att beakta leverantörers nationalitet eller ursprung och därigenom kunna välja bort vissa leverantörer från upphandlingar.

Det pågår en översyn av EU:s direktiv om offentlig upphandling (LOU-direktivet, LUF-direktivet, LUFS-direktivet[3] och LUK-direktivet[4]). Europeiska kommissionen har aviserat att förslag till ett reviderat regelverk kommer att lämnas i slutet av 2026.

[1] Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling och om upphävande av direktiv 2004/18/EG.

[2] Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/25/EU av den 26 februari 2014 om upphandling av enheter som är verksamma på områdena vatten, energi, transporter och posttjänster och om upphävande av direktiv 2004/17/EG.

[3] Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/23/EU av den 26 februari 2014 om tilldelning av koncessioner.

[4] Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG av den 13 juli 2009 om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggentreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsområdet och om ändring av direktiven 2004/17/EG och 2004/18/EG.

Upphandlingsmyndigheten, Kammarkollegiet, Konkurrensverket och Kommerskollegium kommer att ha viktiga roller i detta arbete.

7.6 Budgetförslag

7.6.1 1:16 Upphandlingsmyndigheten

Tabell 7.1 Anslagsutveckling 1:16 Upphandlingsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	101 942	Anslagssparande	1 342
2025	Anslag	103 508[1]	Utgiftsprognos	104 119
2026	**Förslag**	**125 311**		
2027	Beräknat	132 993[2]		
2028	Beräknat	137 568[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 130 908 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 132 839 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Upphandlingsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:16 Upphandlingsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**103 508**	**103 508**	**103 508**
Pris- och löneomräkning[2]	2 053	3 734	5 811
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	19 750	25 751	28 249
varav BP26[3]	*19 750*	*25 500*	*27 500*
– Lagstiftning om IOP	*4 000*		
– Satsning mot välfärdskriminalitet offentliga affärer kommunerna	*12 000*	*18 000*	*20 000*
– Verksamhet från Digg inordnas i UHM	*3 750*	*7 500*	*7 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**125 311**	**132 993**	**137 568**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att utreda hur den idéburna sektorns andel av den offentliga marknaden kan mätas och synliggöras och ta fram förslag på en lag för samverkansformen IOP ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2026.

För att stödja kommunerna i deras arbete mot arbetslivs- och välfärdskriminalitet i de offentliga affärerna ökas anslaget med 12 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 18 000 000 kronor respektive 20 000 000 kronor.

Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter inom området elektronisk inköpsprocess, e-faktura och Peppol föreslås överföras till Upphandlingsmyndigheten.

Anslaget ökas med 3 750 000 kronor för 2026 för detta ändamål. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 7 500 000 kronor. Anslaget 2:6 *Myndigheten för digital förvaltning* inom utgiftsområde 22 Kommunikationer minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 125 311 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Upphandlingsmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 132 993 000 kronor respektive 137 568 000 kronor.

8 Korrekta utbetalningar från välfärdssystemen

8.1 Mål för området

Målet för området är att de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen och den brottslighet som riktas mot dessa system ska minska (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2, bet. 2024/25:FiU2, rskr. 2024/25:120).

8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen avser 2024. Därför sker redovisning och bedömning i förhållande till det tidigare målet för området korrekta utbetalningar från välfärdssystemen.

Det tidigare målet för att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen var att utbetalningarna från dessa system ska vara korrekta, andelen felaktiga utbetalningar ska minska och fel ska motverkas (prop. 2020/21:1 utg.omr. 2, bet. 2020/21:FiU2, rskr. 2020/21:150). Regeringen angav i budgetpropositionen för 2025 som skäl för att införa ett nytt mål att det fanns anledning att förenkla och komplettera målet. Regeringen angav vidare att målet bör ha ett tydligare fokus på att de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen ska minska och att en del av målet bör vara att brottslighet som riktar sig mot välfärdssystemen ska minska.

Måluppfyllelsen inom området redovisas utifrån följande resultatindikatorer:

- upptäckta felaktigt utbetalda belopp i förhållande till de totala utbetalningarna
- antal återkrav och belopp som återkrävs
- antal polisanmälningar
- andelen i befolkningen som anser att det är lätt att göra rätt vid ansökan om bidrag
- andelen i befolkningen med tillåtande attityder till olika former av bidragsbrott
- andelen i befolkningen som upplever att risken för att bli ertappad med bidragsbrott är låg.

Den första indikatorn syftar till att följa upp de delar av målet som avser att utbetalningarna ska vara korrekta och att andelen felaktiga utbetalningar ska minska. Indikatorerna antal återkrav och belopp som återkrävs samt antal polisanmälningar syftar till att följa upp i vilken omfattning som fel motverkas. För indikatorn antal återkrav redovisas även belopp som återkrävs för att bättre spegla det resultat som redovisas. De tre sista indikatorerna syftar till att följa upp attityder hos befolkningen till bl.a. olika former av bidragsbrott. Attityderna har betydelse för målet att utbetalningar ska vara korrekta och fel ska motverkas.

En grundläggande förutsättning för att förebygga felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen är att det ska vara lätt att göra rätt vid ansökan om bidrag och ersättningar. Allmänhetens attityder till bl.a. bidragsbrott och myndigheternas kontroller har också betydelse för omfattningen av de felaktiga utbetalningarna.

Tröskeln för att begå bidragsbrott kan antas vara lägre om omgivningen anser att det är acceptabelt. Den upplevda upptäcktsrisken vad gäller bidragsbrott kan vidare antas

påverka benägenheten att begå bidragsbrott och därigenom omfattningen av felaktiga utbetalningar.

Regeringen avser att inför budgetpropositionen för 2027 se över resultatindikatorerna, för att säkerställa att redovisningen av resultaten svarar mot det nya målet.

8.3 Resultatredovisning

8.3.1 Andelen upptäckta felaktiga utbetalningar var oförändrad

Med felaktiga utbetalningar avses i denna resultatredovisning sådana utbetalningar från välfärdssystemen som sker trots att villkoren för att ta del av ersättningen inte är uppfyllda. Felaktiga utbetalningar kan bl.a. upptäckas genom information från den enskilde, vid handläggning av enskilda ärenden, genom kontroller eller genom underrättelser från en annan myndighet eller aktör än den utbetalande.

Tabell 8.1 Upptäckta felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen

Miljoner kronor och procentuell andel av de totala utbetalningarna

	2020	2021	2022	2023	2024
Arbetsförmedlingen	63	80	120	107	133
Arbetslöshetskassorna	189	252	212	217	260
CSN	628	727	397	442	551
Försäkringskassan[1]	1 720	1 685	2 768	2 141	2 182
Migrationsverket[2]	6	7	28	22	15
Pensionsmyndigheten	94	130	174	244	358
Totalt belopp	**2 700**	**2 880**	**3 697**	**3 172**	**3 499**
Arbetsförmedlingen	0,4	0,5	0,8	0,7	0,9
Arbetslöshetskassorna	0,8	1,2	1,5	1,4	1,2
CSN	1,5	1,6	0,9	1,0	1,1
Försäkringskassan[1]	0,7	0,7	1,2	0,9	0,9
Migrationsverket[2]	1,3	2,2	4,6	3,7	3,6
Pensionsmyndigheten	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Totalt, procentuell andel	**0,4**	**0,4**	**0,5**	**0,4**	**0,4**

[1] Redovisningen skiljer sig från budgetpropositionen för 2025 bl.a. eftersom upptäckta felaktiga utbetalningar för bostadsbidraget vid slutavstämningen tidigare inte har redovisats.

[2] Redovisningen skiljer sig från budgetpropositionen för 2025 eftersom Migrationsverket registrerar upptäckta felaktiga utbetalningar året då den felaktiga utbetalningen sker, vilket medför ett stort antal registreringar i efterhand.

Källor: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2024 (ESV 2025:15) och Migrationsverkets årsredovisning för 2024.

Det sammanlagda beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar har ökat 2024 jämfört med 2023 (se tabell 8.1), och en minskning har endast rapporterats av Migrationsverket. Samtidigt är den totala andelen upptäckta felaktiga utbetalningar i förhållande till de totala utbetalningarna oförändrad. Centrala studiestödsnämnden (CSN) och Pensionsmyndigheten stod för de beloppsmässigt största ökningarna av upptäckta felaktiga utbetalningar. I CSN:s fall berodde ökningen enligt myndigheten till stor del på att efterkontrollen av inkomster inom studiestödet återupptogs under 2024. Ökningen vid Pensionsmyndigheten berodde enligt myndigheten främst på en ändrad omräkning av tjänstepensionen gällande bostadstillägget.

Försäkringskassan står fortsatt för den beloppsmässigt största delen av de upptäckta felaktiga utbetalningarna. Det totala beloppet för upptäckta felaktiga utbetalningar har ökat inom aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen, etableringsersättningen och assistansersättningen. Inom assistansersättningen kan enskilda kontrollutredningar

leda till stora återkrav. Samtidigt har de upptäckta felaktiga beloppen minskat inom aktivitetsersättningen, bostadsbidraget och sjukersättningen. För aktivitetsersättningen och sjukersättningen beror minskningen på att färre kontroller har genomförts. Assistansersättningen och bostadsbidraget är även några av de förmåner där upptäckta felaktiga utbetalningar uppgår till högst belopp. Till skillnad från tidigare år ingår för 2024 även de felaktiga utbetalningar som har upptäckts vid slutavstämningen av bostadsbidraget.

Arbetsförmedlingen upptäckte felaktiga utbetalningar till ett högre belopp 2024 jämfört med 2023. Det beror på att myndigheten har lagt mer resurser på kontrollarbetet under året samt att de ärenden som har hanterats under året generellt har varit mer omfattande och komplexa.

År 2024 minskade de upptäckta felaktiga utbetalningarna vid Migrationsverket med ca 6 miljoner kronor, eller 30 procent jämfört med 2023. Migrationsverket registrerar dock upptäckta felaktiga utbetalningar året då den felaktiga utbetalningen ägde rum, vilket kan innebära att beloppet för 2024 är underskattat. Det går inte att bedöma om de upptäckta felaktiga utbetalningarna har minskat 2024 innan de slutliga registreringarna har gjorts.

De upptäckta felaktiga utbetalningarnas andel av de totalt utbetalda beloppen är oförändrad 2024 jämfört med 2023 (se tabell 8.1). Den största ökningen var vid Arbetsförmedlingen och särskilt inom den subventionerade anställningen nystartsjobb, där andelen upptäckta felaktiga utbetalningar ökade från 1,1 procent 2023 till 2,0 procent 2024. Utvecklingen förklaras av att myndigheten har prioriterat utredning av mer komplexa ärenden, vilket kan leda till att felaktiga utbetalningar upptäcks som uppgår till större belopp.

Andelen upptäckta felaktiga utbetalningar av de totalt utbetalda beloppen vid Migrationsverket är väsentligt högre än den vid övriga myndigheter och arbetslöshetskassorna. För att minska felaktiga utbetalningar har Migrationsverket bl.a. genomfört utbildningsinsatser och arbetat med utveckling av ett delvis automatiserat system för kontroller och beslutsförslag rörande dagersättning till asylsökande.

De upptäckta felaktiga utbetalningarnas andel av de totalt utbetalda beloppen var fortsatt hög inom bostadsbidraget och uppgick till 13,2 procent 2024, vilket är en minskning med 1,3 procentenheter jämfört med året innan. Den höga andelen bedöms bero på förmånens konstruktion som innebär att beslutet fattas utifrån en förväntad inkomst som stäms av mot årsinkomsten efter årets slut.

Myndigheternas kostnader för kontroller utanför ordinarie handläggning kan i viss mån förklara om förändringen av upptäckta felaktiga utbetalningar beror på förändringar i kontrollarbetet eller på förändringar i de faktiska felaktiga utbetalningarna. De kontroller som avses syftar till att upptäcka felaktiga utbetalningar, och kostnaderna för kontrollerna är därför lämpliga att jämföra med förändringen av antalet upptäckta felaktiga utbetalningar. Kostnaden för Försäkringskassans kontroller utanför myndighetens ordinarie handläggning minskade med 4 procent 2024, från 190 miljoner kronor 2023 till 182 miljoner kronor 2024. Upptäckta felaktiga utbetalningar vid Försäkringskassan ökade marginellt samma period. Även vid arbetslöshetskassorna minskade kostnaderna för kontroller utanför ordinarie handläggning, men de upptäckta felaktiga utbetalningarna ökade. Motsvarande kostnader vid Pensionsmyndigheten var i princip oförändrade, men de upptäckta felaktiga utbetalningarna ökade kraftigt. Arbetsförmedlingens kostnader för kontroller utanför ordinarie handläggning minskade med ca 8 procent under samma period, samtidigt som de upptäckta felaktiga utbetalningarna ökade med 24 procent.

De upptäckta felaktiga utbetalningarna per krona i kostnad för kontrollarbetet har ökat för alla myndigheter och arbetslöshetskassorna. Försäkringskassans ökning förklaras enligt myndigheten av att det inte har varit några nyanställningar, vilket har frigjort tid för befintliga kontrollutredare eftersom dessa inte har behövt lägga tid på att introducera nyanställda i arbetet. Detta har inneburit att kontrollutredarna har kunnat upptäcka fler felaktiga utbetalningar. Enligt Pensionsmyndigheten beror den ökade upptäckten per krona inom myndigheten på förbättrade arbetsmetoder och bättre utbildad personal.

Det faktum att upptäckta felaktiga utbetalningar per krona i kontrollarbetet har ökat för alla myndigheter och arbetslöshetskassorna, samtidigt som beloppen för upptäckta felaktiga utbetalningar har ökat skulle kunna innebära att kontrollarbetet bedrivs mer effektivt.

Den 1 januari 2024 inrättades Utbetalningsmyndigheten. Under 2024 utvecklade Utbetalningsmyndigheten tre modeller för dataanalyser och urval för att identifiera felaktiga utbetalningar inom förmånerna sjukpenning, studiemedel och garantipension. Modellerna kan användas för att upptäcka och utreda individer som felaktigt har fått sjukpenning trots att de samtidigt har haft arbetsinkomster, studiemedel trots att de har haft inkomster överstigande fribeloppet och garantipension trots att de är bosatta utomlands. Utbetalningsmyndigheten skickade de första underrättelserna om felaktiga utbetalningar till myndigheterna under slutet av 2024. Sammanlagt skickade myndigheten ca 370 underrättelser. Underrättelserna kommer att bidra till att fler felaktiga utbetalningar upptäcks.

8.3.2 Antalet återkrav var oförändrat medan det totala beloppet för återkrav ökade

När en felaktig utbetalning upptäcks utreds om beloppet ska återkrävas. Vid bedömningen tas i många fall hänsyn till det utbetalda beloppet, vem som har orsakat felet och om det finns skäl att efterge kravet. Olika regelverk och rutiner för återkrav och eftergift gäller för de berörda myndigheterna och arbetslöshetskassorna, vilket påverkar antalet ärenden och storleken på de belopp som återkrävs samt hur beloppen fördelar sig mellan år. De återkrävda beloppen kan också vara större än de upptäckta felaktiga utbetalningarna ett år, vilket bl.a. kan bero på att återkraven och de upptäckta felen inte avser samma period.

Det totalt återkrävda beloppet ökade 2024 jämfört med 2023, medan det totala antalet beslut om återkrav var i princip oförändrat samma period (se tabell 8.2).

Tabell 8.2 Återkrävda belopp och antal återkrav

Miljoner kronor och antal

	2020	2021	2022	2023	2024
Arbetsförmedlingen	83	114	110	93	115
Arbetslöshetskassorna	189	252	211	217	260
CSN	628	633	307	336	448
Försäkringskassan	1 517	1 483	2 534	1 939	2 027
Pensionsmyndigheten	73	122	162	197	278
Totalt belopp	**2 490**	**2 603**	**3 324**	**2 782**	**3 128**
Arbetsförmedlingen	4 396	6 090	4 986	3 346	2 785
Arbetslöshetskassorna	36 323	45 048	36 598	37 249	43 550
CSN[1]	69 639	54 741	43 458	45 417	50 188
Försäkringskassan	53 005	65 554	185 823	139 401	127 676
Pensionsmyndigheten	3 578	3 682	4 603	5 103	5 595

	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt antal	**166 941**	**175 115**	**275 468**	**230 516**	**229 794**

Anm.: Migrationsverket saknar lagstöd för att återkräva felaktigt utbetalda dagersättningar. Antal återkrav kan avse beslut om återkrav eller återkravsärenden.

[1] CSN redovisar antal studenter med återkrav.

Källa: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2024 (ESV 2025:15).

Både Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen redovisade ett minskat antal återkrav, men ökade återkrävda belopp. I Försäkringskassans fall ökade de återkrävda beloppen främst inom aktivitetsstödet, utvecklingsersättningen, etableringsersättningen och assistansersättningen. Ökningen av återkrävda belopp inom dessa ersättningar beror enligt Försäkringskassan på att myndighetens kontrollutredningar har resulterat i att felaktiga utbetalningar har upptäckts som uppgår till högre belopp 2024 än 2023. Inom majoriteten av Försäkringskassans förmåner har dock både antalet återkrav och storleken på återkrävda belopp minskat 2024 jämfört med 2023. Enligt myndigheten beror utvecklingen på färre resurser i arbetet med återkrav. När det gäller Arbetsförmedlingen beror minskningen i antalet återkrav respektive ökningen av återkrävda belopp enligt myndigheten på att ärendena generellt sett var mer komplexa och att bl.a. samverkan mot organiserad brottlighet och arbetslivskriminalitet har bidragit till att beloppsmässigt större felaktiga utbetalningar har upptäckts och återkrävts.

Antalet beslut om återkrav samt återkrävda belopp ökade hos arbetslöshetskassorna, CSN och Pensionsmyndigheten. Enligt Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF) har återkrav av stora belopp ökat vid arbetslöshetskassorna, vilket bl.a. beror på att arbetslöshetskassorna har utökat kontrollerna mot arbetsgivardeklarationer som lämnats till Skatteverket och att ersättningsnivåerna i försäkringen har höjts. Dessa kontroller leder ofta till återkrav avseende betydligt större belopp än andra återkravsärenden hos arbetslöshetskassorna. Enligt CSN beror ökningen av beslut om återkrav och återkrävda belopp vid myndigheten på ökade resurser och att efterkontroller återupptogs under 2024. Pensionsmyndigheten har angett att en prioriterad handläggning av återkrav och fler inkomna underrättelser har lett till en utvecklad förmåga för myndigheten att göra ett urval av ärenden där möjligheterna till stora återkrävda belopp är som störst.

När ett beslut om återkrav har fått laga kraft ska beloppet återbetalas. Återbetalda medel visar till viss del i vilken grad felaktiga utbetalningar faktiskt återbetalas. År 2024 återbetalades totalt 2 315 miljoner kronor i felaktigt utbetald ersättning. Det är en minskning jämfört med 2023 då 2 577 miljoner kronor återbetalades. Försäkringskassan redovisade en minskning av återbetalda medel med 372 miljoner kronor, eller 19 procent, jämfört med 2023, vilket enligt myndigheten delvis beror på färre resurser inom arbetet med återbetalningar. Totalt återbetalades 1 581 miljoner kronor till myndigheten under 2024. Försäkringskassans totala fordran för obetalda återkrav minskade också från 7 334 miljoner kronor till 7 131 miljoner kronor under samma period. Återbetalningarna minskade även vid Arbetsförmedlingen med 3,7 miljoner kronor. Vid arbetslöshetskassorna, CSN och Pensionsmyndigheten ökade återbetalningarna med totalt 113 miljoner kronor.

8.3.3 Antalet polisanmälningar ökade 2024

I de fall upptäckta felaktiga utbetalningar misstänks bero på att en enskild person avsiktligt eller av grov oaktsamhet har lämnat felaktiga uppgifter eller inte har anmält ändrade förhållanden ska en polisanmälan göras. Myndigheternas polisanmälningar handlar främst om misstänkta bidragsbrott, men anmälningarna kan även avse andra brottsmisstankar, exempelvis misstänkt urkundsförfalskning.

Antalet polisanmälningar gjorda av samtliga myndigheter och arbetslöshetskassor ökade 2024 jämfört med 2023. Ökningen var något större för de anmälningar som avsåg män än för de som avsåg kvinnor (se tabell 8.3). Endast Migrationsverket rapporterade ett minskat antal polisanmälningar jämfört med 2023. Minskningen motsvarade 25 anmälningar, eller ca 12 procent. Enligt Migrationsverket kan minskningen bero på att fler personer var inskrivna i mottagningssystemet under 2023 än under 2024.

Försäkringskassan står fortsatt för majoriteten av det totala antal polisanmälningar som görs av myndigheterna och arbetslöshetskassorna. Försäkringskassans polisanmälningar har främst ökat inom förmånerna barnbidrag och sjukpenning, och kan enligt myndigheten förklaras av förbättrade arbetsprocesser vid urval av ärenden och förbättrade initiala bedömningar av inkomna indikationer på felaktiga utbetalningar. Enligt myndigheten har detta sammantaget lett till ett mer träffsäkert urval av ärenden som granskas närmare. Den kraftiga ökningen av polisanmälningar vid Pensionsmyndigheten berodde enligt myndigheten på att hanteringen av polisanmälningar har effektiviserats genom en översyn av myndighetens uppsåtsbedömning, en utökad samverkan mot mer strategiskt informationsutbyte och en digitaliserad hantering av polisanmälningar. Ökningen vid arbetslöshetskassorna bedöms av IAF bero på ett ökat antal mottagare av arbetslöshetsersättning, ett ökat antal underrättelser om felaktigheter från andra myndigheter och ett större fokus på kontroller och felaktiga utbetalningar.

Det totala antalet polisanmälningar vid arbetslöshetskassorna och de myndigheter som redovisar könsuppdelad statistik fördelar sig näst intill lika mellan män och kvinnor, vilket även var fallet föregående år. Precis som tidigare år skiljer sig dock fördelningen åt mellan myndigheter. Vid Försäkringskassan avsåg fler polisanmälningar kvinnor än män, vilket bl.a. kan bero på att fler kvinnor än män uppbär olika typer av förmåner och ersättningar från myndigheten, t.ex. barnbidrag, bostadsbidrag och underhållsstöd. Inom föräldrapenning avsåg dock fler polisanmälningar män. Antalet polisanmälningar som avsåg män var även högre i förmåner som riktar sig till deltagare i arbetsmarknadspolitiska program vid Arbetsförmedlingen.

Tabell 8.3 Polisanmälningar

Antal polisanmälningar fördelat på kvinnor respektive män och totalt

	2020	2021	2022	2023	2024
Arbetsförmedlingen	83	137	101	188	192
varav kvinnor	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
varav män	*-*	*-*	*-*	*-*	*-*
Arbetslöshetskassorna	976	1 501	1 539	1 340	1 777
varav kvinnor	*-*	*-*	*284*	*496*	*664*
varav män	*-*	*-*	*581*	*714*	*1 113*
CSN	591	390	495	675	854
varav kvinnor	*214*	*112*	*136*	*221*	*335*
varav män	*377*	*278*	*359*	*454*	*519*
Försäkringskassan	5 661	5 886	8 100	8 022	8 526
varav kvinnor	*2 153*	*2 908*	*4 228*	*4 276*	*4 572*
varav män	*2 281*	*2 934*	*3 840*	*3 731*	*3 951*
Migrationsverket[1]	200	97	56	201	176
varav kvinnor	*54*	*47*	*18*	*96*	*97*
varav män	*146*	*50*	*38*	*105*	*79*
Pensionsmyndigheten	93	116	141	176	381
varav kvinnor	*-*	*-*	*66*	*81*	*167*

	2020	2021	2022	2023	2024
varav män	*-*	*-*	*75*	*95*	*214*
Totalt kvinnor	2 421	3 067	4 732	5 170	5 835
Totalt män	2 804	3 262	4 893	5 099	5 876
Totalt	**7 604**	**8 127**	**10 432**	**10 602**	**11 906**

Anm.: Tecknet ”-” anges då könsuppdelad statistik saknas. Antalet kvinnor och män summerar inte till totalen, eftersom könsuppdelad statistik saknas för vissa myndigheter och år.

[1] Migrationsverket rapporterar fr.o.m. 2022 antalet personer som polisanmäls.

Källa: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2024 (ESV 2025:15).

Antalet anmälda bidragsbrott minskade något 2024

Myndigheternas och arbetslöshetskassornas polisanmälningar utgår från ärenden, inte enskilda utbetalningar. Statistiken över anmälda brott omfattar däremot alla händelser som har anmälts och registrerats som brott enligt bidragsbrottslagen (2007:612). Det innebär att utvecklingen över antalet polisanmälningar och antalet anmälda brott inte nödvändigtvis behöver följas åt. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning inte bedöms som bidragsbrott. Eftersom varje enskild utbetalning enligt praxis räknas som ett bidragsbrott är det inte ovanligt att ett och samma ärende avser flera brottsmisstankar. Det innebär t.ex. att en enskild person kan ge upphov till ett stort antal anmälda brott.

Diagram 8.1 Anmälda brott enligt bidragsbrottslagen

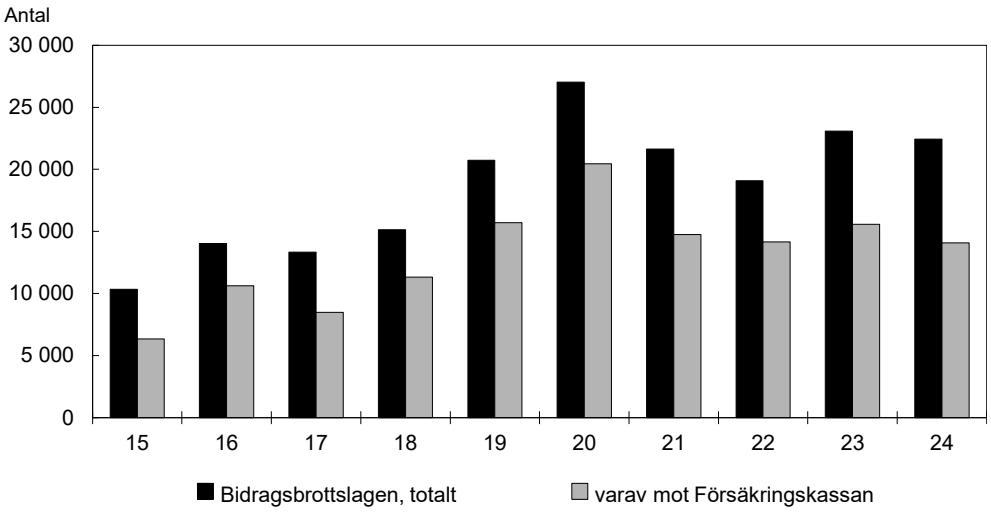

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas.

Källa: Brottsförebyggande rådet.

Antalet anmälda brott minskade 2021 och 2022 för att återigen öka 2023. Under 2024 minskade antalet något, men låg kvar på ungefär samma nivå som föregående år (se diagram 8.1). Brott inom bidrags- och ersättningssystem som Försäkringskassan ansvarar för utgör den största andelen av de anmälda brotten. Under 2024 skedde den procentuellt sett största ökningen av anmälda brott bland brott som riktade sig mot Pensionsmyndigheten, CSN och Migrationsverket.

Antalet personuppklarade brott minskade marginellt 2024 jämfört med 2023

Personuppklarade brott är sådana brott där en misstänkt person har lagförts för brottet genom att åtal har väckts, strafföreläggande har utfärdats eller åtalsunderlåtelse har meddelats. Det innebär att det för alla personuppklarade brott finns minst en registrerad misstänkt person och att det har bedrivits en utredning.

Under 2021 och 2022 minskade antalet personuppklarade brott för att åter öka under 2023. Under 2024 minskade dock antalet personuppklarade brott marginellt och antalet kvarstår på ungefär samma nivå som föregående år (se diagram 8.2). Andelen personuppklarade brott låg 2024 på 46 procent av samtliga utredda bidragsbrott. Andelarna var högst avseende brott som riktade sig mot bidrags- och ersättningssystem som Försäkringskassan ansvarade för (47 procent) samt brott som riktade sig mot ersättningssystem som arbetslöshetskassorna och Arbetsförmedlingen ansvarar för (51 procent).

Diagram 8.2 Personuppklarade brott enligt bidragsbrottslagen

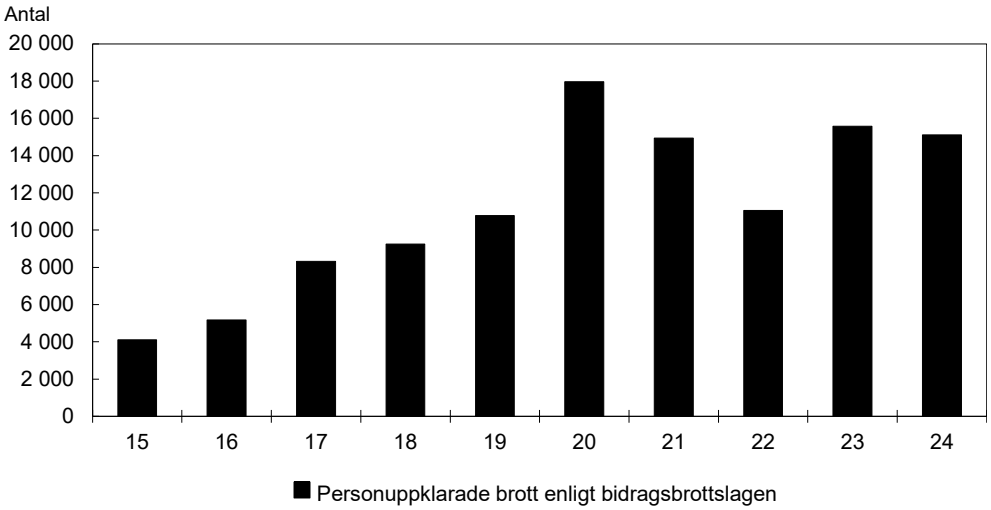

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas.
Källa: Brottsförebyggande rådet.

Antal lagföringsbeslut med bidragsbrott som huvudbrott har ökat under senare år

Antalet lagföringsbeslut, dvs. antalet domslut, strafföreläggande och åtalsunderlåtelser, med bidragsbrott som huvudbrott ökade från 289 beslut 2016 till 1 875 beslut 2024. Av lagföringsbesluten 2024 avsåg 821 beslut kvinnor och 1 054 beslut män. Det går inte att göra direkta jämförelser mellan lagföringsbesluten och anmälda eller personuppklarade brott, då statistiken bl.a. hämtas från olika system och tas fram på olika sätt. Under 2024 var villkorlig dom i domslut den vanligaste huvudpåföljden för lagföringsbeslut med bidragsbrott som huvudbrott (1 439 beslut), följt av strafföreläggande (238 beslut), böter (114 domslut), skyddstillsyn (26 domslut), åtalsunderlåtelse (19 beslut) och fängelse (27 domslut). Den genomsnittliga längden på fängelsestraffet uppgick till 18 månader.

8.3.4 Andelen av befolkningen som anser att det är lätt att göra rätt är oförändrad

Ekonomistyrningsverket (ESV) har varje år sedan 2022 genomfört undersökningar av allmänhetens inställning till bl.a. bidragsbrott. Resultaten från dessa undersökningar redovisas i tabell 8.4, tabell 8.5 och tabell 8.6. Resultaten från 2022 är, till skillnad från resultaten från 2023–2025, inte viktade och därmed inte direkt jämförbara med resultaten från de senare åren.

Andelen som instämmer i påståendet att det är lätt att göra rätt 2025 är oförändrad jämfört med 2023 och 2024. En betydande högre andel positiva svar registrerades 2023, 2024 och 2025, jämfört med 2022. ESV gjorde dock 2023 bedömningen att den högre andelen positiva svar i första hand berodde på förändringar i hur frågorna hade

formulerats, snarare än på en förändrad inställning. Kvinnor instämde 2023 och 2024 i högre utsträckning än män i påståendet att det är lätt att göra rätt. I 2025 års undersökning instämde kvinnor i något lägre utsträckning än män i påståendet att det är lätta att göra rätt, men skillnaden är inte statistiskt säkerställd.

Tabell 8.4 Allmänhetens uppfattning om det är ”lätt att göra rätt” vid ansökan om bidrag

Andel i procent som instämmer i påståendet

	2022	2023	2024	2025
Det är lätt att göra rätt	16	45	44	45
varav kvinnor	*14*	*48*	*48*	*43*
varav män	*17*	*41*	*41*	*46*

Anm.: Andel i procent som anger 4 eller 5 på en 5-gradig skala, där 5 betyder instämmer helt. För attityderna fr.o.m. 2023 har underrepresenterade svarsgrupper viktats upp i resultatet, för att ge en så rättvisande bild som möjligt. De är därför inte direkt jämförbara med resultaten för 2022. Skillnaden mellan 2024 och 2025 års värden är inte statistiskt säkerställd. I undersökningen 2025 valde 24 procent svarsalternativet ”ingen åsikt”.

Källor: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2024 (ESV 2025:15). För 2022, 2023 och 2024 är uppgifterna hämtade från budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.3.4).

8.3.5 Andelen av befolkningen med tillåtande attityder till bidragsbrott är oförändrad

Attityderna till olika typer av bidragsbrott har i huvudsak varit oförändrade under de år som attityderna undersökts, vilket framgår av tabell 8.5. Att arbeta svart, och samtidigt ta emot studiebidrag eller ta studielån, är en typ av bidragsbrott där attityderna är mer tillåtande jämfört med attityderna till övriga bidragsbrott. Kvinnor anser i högre utsträckning än män att de uppräknade bidragsbrotten är allvarliga. Undantaget är attityderna till att arbeta svart och samtidigt få ersättning för sjukdom eller arbetslöshet, där könsfördelningen är jämn.

Tabell 8.5 Attityder till olika bidragsbrott

Andelen i procent som tycker att handlingen är allvarlig

	2022	2023	2024	2025
Att arbeta svart och samtidigt få ersättning för sjukdom eller arbetslöshet	91	90	87	87
varav kvinnor	*92*	*90*	*88*	*87*
varav män	*89*	*90*	*86*	*87*
Att arbeta svart och samtidigt ta ut studiebidrag eller studielån	78	68	71	71
varav kvinnor	*80*	*71*	*74*	*73*
varav män	*76*	*67*	*69*	*70*
Att ta ut tillfällig föräldrapenning (VAB) trots friska barn	86	84	82	83
varav kvinnor	*87*	*86*	*85*	*86*
varav män	*84*	*82*	*80*	*80*
Att inte anmäla ändrade förhållanden som skulle minska storleken på bidraget eller ersättningen	86	80	78	78
varav kvinnor	*89*	*81*	*80*	*81*
varav män	*84*	*78*	*76*	*75*
Att inte meddela att man bor ihop med någon för att få ut mer ersättning än man har rätt till	85	79	78	76
varav kvinnor	*85*	*82*	*81*	*79*
varav män	*84*	*76*	*75*	*74*
Att uppge felaktig inkomst för att få ut mer ersättning	93	89	88	87
varav kvinnor	*94*	*91*	*88*	*89*
varav män	*91*	*87*	*86*	*86*

Anm.: Andel i procent som anger 4 eller 5 på en 5-gradig skala, där 5 betyder mycket allvarligt.

Källor: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2024 (ESV 2025:15). För 2022, 2023 och 2024 är uppgifterna hämtade från budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.3.4).

8.3.6 Den upplevda upptäcktsrisken vid bidragsbrott är oförändrad

Knappt hälften av de svarande upplevde att det var troligt att myndigheterna skulle upptäcka om de fuskade med bidrag (se tabell 8.6). Enkätfrågan ska spegla resultatindikatorn andelen i befolkningen som upplever att risken för att bli ertappad med bidragsbrott är låg. En högre andel kvinnor än män upplevde att upptäcktsrisken var hög. Totalt instämde 11 procent i påståendet att myndigheterna var överdrivet noggranna i sina kontroller.

Tabell 8.6 Risk för att bli upptäckt för bidragsbrott

Andel i procent som anser att påståendet är troligt

	2022	2023	2024	2025
Myndigheterna skulle upptäcka om den svarande eller någon i dess omgivning fuskade med bidrag	36	41	43	42
varav kvinnor	*40*	*48*	*45*	*48*
varav män	*33*	*37*	*39*	*36*

Anm.: Andel i procent som anger 4 eller 5 på en 5-gradig skala, där 5 betyder instämmer helt. För attityderna fr.o.m. 2023 har underrepresenterade svarsgrupper viktats upp i resultatet, för att ge en så rättvisande bild som möjligt. De är därför inte direkt jämförbara med resultaten för 2022.

Källor: Rapporten Målet att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen – en samlad analys av måluppfyllelsen för 2024 (ESV 2025:15). För 2022, 2023 och 2024 är uppgifterna hämtade från budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.3.4).

8.3.7 Regeringens arbete mot felaktiga utbetalningar och brottslighet riktad mot välfärdssystemen har stärkts

Efter förslag i propositionen Utökade skyldigheter att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten har riksdagen beslutat om lagändringar som innebär att skyldigheten att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten utökas (prop. 2024/25:45, bet. 2024/25:FiU19, rskr. 2024/25:133). Lagändringarna väntas stärka Utbetalningsmyndighetens arbete mot felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2025.

Lagen (2025:170) om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna trädde i kraft den 1 april 2025 (prop. 2024/25:65, bet. 2024/25:JuU9, rskr. 2024/25:148). Lagen ger ett antal statliga myndigheter, kommuner, regioner och skolor en skyldighet att både på begäran och på eget initiativ lämna uppgifter till Polismyndigheten och andra brottsbekämpande myndigheter.

Efter förslag i propositionen Uppgifter som ska lämnas i samband med arbetsgivardeklarationen har riksdagen beslutat om lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2025 och som syftar till att stärka kontrollen av föräldrapenningförmåner (prop. 2024/25:36, bet. 2024/25:SfU9, rskr. 2024/25:97).

Regeringen har beslutat propositionen Ökat informationsutbyte mellan myndigheter – en ny sekretessbrytande bestämmelse (prop. 2024/25:180) som innehåller förslag om att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas en ny sekretessbrytande bestämmelse. Enligt bestämmelsen ska sekretess till skydd för enskilda som utgångspunkt inte hindra att uppgifter lämnas mellan myndigheter om det behövs för att förebygga, förhindra eller upptäcka brottslig verksamhet, utreda brott, eller för att förebygga, förhindra, upptäcka eller utreda felaktiga utbetalningar, fusk och olika typer av överträdelser. Den föreslagna lagändringen bedöms förbättra möjligheterna för

myndigheter att samverka och bl.a. motverka missbruk av offentliga medel. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 december 2025.

Vidare har regeringen beslutat propositionen Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag (prop. 2024/25:187) som innehåller förslag om en ny straffrättslig reglering som omfattar statliga företagsstöd. Därutöver föreslås att en ny lag om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar av statligt företagsstöd ska införas. Det föreslås vidare att lagen (2008:206) om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen ska utvidgas så att även regionerna ska omfattas av underrättelseskyldigheten till viss del. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Regeringen har även sedan tidigare inlett ett arbete med att säkerställa att förordningar om bidrag till civilsamhället ska innehålla ett demokrativillkor och att de även i andra avseenden är utformade på ett sätt som minskar risken för felaktiga utbetalningar och brottslighet (prop. 2024/25:1 utg.omr. 2 avsnitt 8.5.1).

Därtill har regeringen beslutat propositionen Bättre verktyg för kontroll – uppgiftslämning inom socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd (prop. 2024/25:179) som innehåller förslag om bättre verktyg för kontroll inom socialförsäkringen och ekonomiskt bistånd genom utökade utredningsbefogenheter och uppgiftsskyldigheter. Syftet är att ge Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten och kommunernas socialnämnder bättre förutsättningar att fatta korrekta beslut och förhindra felaktiga utbetalningar. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 december 2025.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att ta ställning till vilka statliga utbetalningar som skulle kunna anslutas till Utbetalningsmyndighetens verksamhet utöver de som i dag omfattas, samt om det bör vidtas andra åtgärder för att säkerställa korrekta statliga utbetalningar (dir. 2025:60). Syftet är att stärka arbetet med att motverka felaktiga utbetalningar. Uppdraget ska redovisas senast den 11 juni 2027.

Regeringen har också gett en särskild utredare i uppdrag att utreda vilka åtgärder som bör vidtas för att förhindra brottslighet inom assistansersättningen (dir. 2025:40). Syftet är att värna de personliga assistansens långsiktiga hållbarhet och legitimitet. Uppdraget ska redovisas senast den 8 januari 2027. Därtill har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att utreda vilka insatser som behövs för att stärka patient-säkerheten och motverka välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården (dir. 2025:41). Uppdraget ska redovisas senast den 12 oktober 2026.

Dessutom har regeringen gett Statskontoret i uppdrag att kartlägga och analysera hur vissa reformer har förändrat myndigheternas arbete och samarbete mot felaktiga utbetalningar (Fi2024/02051). Uppdraget ska redovisas senast den 17 december 2025.

Vidare har regeringen gett Arbetsförmedlingen, CSN, Försäkringskassan, IAF, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten i uppdrag att genomföra omfattnings-studier av felaktiga utbetalningar av vissa ersättningar samt att analysera orsakerna till felaktiga utbetalningar (Fi2024/01861 och Fi2024/02405). Myndigheterna ska redovisa sitt arbete senast den 5 oktober 2026.

Regeringen har också gett Arbetsförmedlingen, Bolagsverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Pensionsmyndigheten, Polismyndigheten och Skatteverket i uppdrag att gemensamt kraftsamla mot organiserad brottslighet och den kriminella ekonomin i välfärden (S2025/01085). Myndigheterna ska intensifiera arbetet med att motverka organiserad brottslighet i hälso- och sjukvården, tandvården, socialtjänst- och LSS-verksamheterna, social-försäkringen samt inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten. Uppdraget ska slutredovisas före utgången av september 2027.

ESV lämnade 2024 en rapport med förslag på åtgärder som syftar till att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (ESV 2024:43). Förslagen i rapporten avser bl.a. möjligheter till informationsutbyte. Regeringen har vidtagit flera åtgärder på dessa områden. Bland annat trädde lagen om skyldighet att lämna uppgifter till de brottsbekämpande myndigheterna i kraft den 1 april 2025. Regeringen avser inte att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av rapporten, men den kommer att vara ett värdefullt underlag inför det fortsatta arbetet på området.

8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att målet att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta, att andelen felaktiga utbetalningar ska minska och att fel ska motverkas endast delvis har uppnåtts.

Utvecklingen av upptäckta respektive återkrävda felaktiga utbetalningar skiljer sig åt mellan myndigheter. Sammantaget ökade dock de totala återkrävda beloppen och antalet polisanmälningar 2024 jämfört med 2023. Myndigheterna har också utrett mer omfattande och komplexa ärenden. Det bedrivs vidare ett arbete vid myndigheterna och arbetslöshetskassorna, vilket bidrar positivt till målet. Mot bakgrund av den verksamhet som har bedrivits anser regeringen att den del av målet som innebär att fel ska motverkas får anses vara uppfyllt.

Andelen felaktiga utbetalningar av de totala utbetalningarna som upptäcktes av myndigheterna har inte förändrats jämfört med 2023. Att andelen inte har förändrats nämnvärt över tid kan bero på att de felaktiga utbetalningarnas andel inte har förändrats, men orsaken är svårbedömd mot bakgrund av att de totala utbetalningarna varierar över tid.

Trots att det totala antalet återkrav är oförändrat 2024 jämfört med 2023 har antalet återkrav ökat hos flera myndigheter liksom arbetslöshetskassorna. Även om det totala beloppet för återbetalda medel minskar, har det ökat för vissa myndigheter. Måluppfyllelsen är således svårbedömd.

Antalet polisanmälningar har ökat varje år de senaste fyra åren. I likhet med tidigare år anmäls ungefär lika många män som kvinnor, även om fördelningen skiljer sig åt mellan myndigheter och förmåner. Trots att antalet anmälda bidragsbrott minskade något 2024 jämfört med föregående år är antalet brott fortsatt på höga nivåer. Eftersom antalet anmälda bidragsbrott i hög grad är beroende av myndigheters riktlinjer och kontrollsystem bedömer regeringen att det finns anledning att tro att förändringar i antalet anmälda brott i hög grad beror på myndigheternas arbete, snarare än på förändringar i den faktiska brottsligheten. Regeringen bedömer att goda möjligheter till informationsutbyte mellan myndigheter och arbetslöshetskassor kan bidra positivt till att minska de felaktiga utbetalningarna.

Under 2024 började Utbetalningsmyndigheten lämna underrättelser till de beslutande myndigheterna. Regeringen bedömer att myndigheten har en viktig roll för att nå målet om att minska de felaktiga utbetalningarna från välfärdssystemen.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder under 2024 i syfte att stärka arbetet mot felaktiga utbetalningar. Här kan nämnas inrättandet av Utbetalningsmyndigheten den 1 januari 2024 och införandet av lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet som trädde i kraft den 1 juli 2024. Därtill har regeringen infört en ny dataskyddsreglering för Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten som trädde i kraft den 15 februari 2024. Regleringen har gett Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten utökade möjligheter att bl.a. behandla personuppgifter i

kontrollsyfte. Regeringen anser dock att det är för tidigt att bedöma effekten av dessa åtgärder.

Attityderna till bidragsbrott har varit förhållandevis stabila 2022–2025, och jämfört med föregående år är de centrala resultatindikatorerna oförändrade. Allmänheten anser fortfarande att olika typer av bidragsbrott är allvarliga och drygt 40 procent tror att det är sannolikt att de skulle bli upptäckta eller dömda för bidragsbrott om de fuskade med bidrag. Trots att resultatet inte skiljer sig nämnvärt mellan åren bedömer regeringen att måluppfyllelsen skulle påverkas negativt om fler har tillåtande attityder mot välfärdsbrottslighet. Förtroendet för välfärdsmyndigheterna har stärkts något, och fler bedömer att myndigheternas kontroller är mer effektiva jämfört med 2023 och 2024. En sådan tendens skulle, om den fortsätter utvecklas i samma riktning, potentiellt kunna bidra till en förbättrad måluppfyllelse. Samtidigt bedöms förändringar mellan enstaka år inte ha någon större påverkan på omfattningen av de felaktiga utbetalningarna.

Regeringen bedömer sammantaget att det är svårt att med säkerhet slå fast att omfattningen av faktiska felaktiga utbetalningar vid de berörda myndigheterna har ökat på ett sätt som skulle förklara det ökade beloppet av upptäckta felaktiga utbetalningar. Regeringens samlade bedömning är därför att de delar av målet som innebär att utbetalningarna från välfärdssystemen ska vara korrekta och att andelen felaktiga utbetalningar ska minska inte har uppfyllts.

8.5 Politikens inriktning

8.5.1 Arbetet mot felaktiga utbetalningar stärks

Brott mot välfärden är en lukrativ inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Det handlar om att kriminella aktörer på felaktiga grunder systematiskt tillskansar sig bidrag och ersättningar, men även att de själva bedriver välfärdsverksamhet för att komma åt offentliga medel. Att förhindra otillbörligt nyttjande av offentliga medel, förhindra att företag och andra juridiska personer används som brottsverktyg och öka återtagandet av brottsvinster är därför prioriterade frågor för regeringen.

Regeringen avser att effektivisera arbetet mot felaktiga utbetalningar genom att samla kunskap och kompetens hos Utbetalningsmyndigheten, vars uppgift är att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Utbetalningsmyndigheten kommer därför att överta ESV:s uppgifter enligt förordningen (2021:663) om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen fr.o.m. den 1 januari 2026. Utbetalningsmyndigheten har fått i uppdrag att förbereda för att inordna ESV:s uppgifter enligt förordningen (Fi2024/02407).

För att skapa en samlad kontroll för offentlig sektor som gör det möjligt att motverka fel som i dag är svåra att upptäcka föreslår regeringen att arbetet med att ansluta vissa kommunala bidragsutbetalningar till Utbetalningsmyndighetens verksamhet ska påbörjas (utg.omr. 25 avsnitt 2.7.3). Regeringen föreslår därför att Utbetalningsmyndigheten tillförs medel för en successiv anslutning av kommunerna.

Det är angeläget att felaktiga utbetalningar och bidragsbrott leder till en snabbare och effektivare reaktion från samhällets sida. Regeringen avser därför att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen med ledning av förslagen i promemorian Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8). Regeringen föreslår att flera myndigheter, däribland Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten, tillförs medel för att hantera denna nya uppgift (utg.omr. 10 avsnitt 3.8 och utg.omr. 11 avsnitt 2.8).

Regeringen vill stänga ute kriminella och oseriösa leverantörer från att delta i valfrihetssystem. Konkurrensverket har därför getts i uppdrag att lämna förslag som motverkar kriminella och oseriösa leverantörer i valfrihetssystem (Fi2025/01465). Leverantörskontrollutredningen har i betänkandet En samordnad registerkontroll för upphandlande myndigheter och enheter bl.a. föreslagit att uteslutningsgrunderna för leverantörer i valfrihetssystem och offentliga upphandlingar i hög grad ska harmoniseras (SOU 2023:43). Betänkandet har remitterats och förslagen bereds i Regeringskansliet. Regeringen avser att ge Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att stödja kommunerna i deras arbete mot arbetslivs- och välfärdskriminalitet i de offentliga affärerna (utg.omr. 2 avsnitt 7.5). Ekobrottsmyndigheten föreslås bistå Upphandlingsmyndigheten i detta arbete (utg.omr. 4 avsnitt 3.9.4).

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att se över behovet av och förutsättningarna för att göra bakgrundskontroller i såväl offentlig som privat sektor (dir. 2025:83). Syftet är att ge verksamheter ändamålsenliga verktyg inför och under anställning m.m. för att kunna förebygga de risker som förekomsten av personer med brottsliga eller andra skadliga intentioner innebär på arbetsplatser, som t.ex. infiltration och annan otillbörlig påverkan. Det är av vikt att säkerställa möjligheten att göra noggranna bakgrundskontroller där det finns legitima behov och att frågan utreds sektorsövergripande.

Regeringen arbetar med att säkerställa att förordningar om bidrag till civilsamhället ska vara utformade på ett sätt som minskar risken för felaktiga utbetalningar och brottslighet. Regeringen har också inlett ett arbete med att säkerställa att även förordningar om stöd till företag ska vara utformade på ett sådant sätt. Vidare pågår ett arbete inom Regeringskansliet för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1640 av den 31 maj 2024 om de mekanismer som medlemsstaterna ska inrätta för att förhindra att det finansiella systemet används för penningtvätt eller finansiering av terrorism, om ändring av direktiv (EU) 2019/1937 och om ändring och upphävande av direktiv (EU) 2015/849. Av direktivet följer att fler uppgifter om juridiska personer, inklusive ideella föreningar, ska finnas i registret över verkliga huvudmän vid Bolagsverket. Det kan underlätta kontrollen för bidragsutbetalande myndigheter och organisationer samt förebygga brottslighet som riktas mot offentliga stöd.

I syfte att bl.a. minska felaktiga utbetalningar inom bostadsbidraget avser regeringen att föreslå att beräkningen av bostadsbidrag ska baseras på uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen för att beräkna inkomst av tjänst. Det innebär även att CSN, Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten tillförs medel (utg.omr. 12 avsnitt 3.8).

8.6 Budgetförslag

8.6.1 1:17 Utbetalningsmyndigheten

Tabell 8.7 Anslagsutveckling 1:17 Utbetalningsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	163 306	Anslagssparande	-2 209
2025	Anslag	197 619[1]	Utgiftsprognos	191 953
2026	**Förslag**	**258 219**		
2027	Beräknat	408 974[2]		
2028	Beräknat	420 709[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 404 656 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 409 523 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Utbetalningsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 8.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:17 Utbetalningsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**197 619**	**197 619**	**197 619**
Pris- och löneomräkning[2]	4 557	6 714	10 079
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	36 000	184 384	192 421
varav BP26[3]			
– Finansiering av inordnandet vissa arbetsuppgifter från ESV till UBM	6 000	6 000	6 000
– Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndigheten	5 000	20 000	25 000
Överföring till/från andra anslag	20 043	20 257	20 590
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**258 219**	**408 974**	**420 709**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor för 2026 för att påbörja arbetet med en successiv anslutning av vissa kommunala utbetalningar till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. För 2027 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 25 000 000 kronor. Anslaget beräknas öka med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2029.

I samband med att uppgifterna enligt 3–5 och 7–14 §§ förordningen om arbetet med att säkerställa korrekta utbetalningar från välfärdssystemen inordnas i Utbetalningsmyndigheten i januari 2026 ökas anslaget med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:7 *Statskontoret* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 258 219 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Utbetalningsmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 408 974 000 kronor respektive 420 709 000 kronor.

Bilaga 1

Statsförvaltningens utveckling

Innehållsförteckning

1 Inledning ... 3

2 Personalstrukturen i staten ... 3
2.1 Anställda i staten ... 4
2.1.1 Utbildningsbakgrund bland de anställda ... 5
2.1.2 Åldersstrukturen ... 5
2.1.3 Nybeviljade ålderspensioner ... 6
2.1.4 Nybeviljade delpensioner ... 7
2.1.5 Könsfördelningen på ledande befattningar ... 8
2.1.6 Anställda med utländsk bakgrund ... 10
2.1.7 Personalrörligheten ... 12
2.2 Uppsägningar i staten ... 12
2.3 Sjukfrånvaro i staten ... 12
2.3.1 Sjukfrånvaron vid statliga myndigheter ... 12
2.3.2 Sjukfrånvaron i staten jämfört med andra sektorer ... 14
2.3.3 Nybeviljande sjukpensioner ... 15
2.3.4 Anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet ... 16
2.4 Lönenivåer och löneutveckling ... 17
2.4.1 Löneutvecklingen i staten ... 17
2.4.2 Utvecklingen av genomsnittliga löner ... 17
2.4.3 Löneskillnader mellan män och kvinnor ... 17
2.4.4 Genomsnittlig löneutveckling ... 18
2.4.5 Ett partsgemensamt arbete ... 18
2.4.6 Närmare om grupperingsnivån (svårighetsgrad) ... 19

Tabellförteckning

Tabell 2.1 Antal anställda med månadslön 67 år eller äldre fördelade efter kompetenskategori ... 6
Tabell 2.2 Fördelningen den 30 juni 2025 av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställs av regeringen ... 9
Tabell 2.3 Andelen kvinnor respektive män med utländsk bakgrund inom staten totalt och per kompetenskategori ... 11
Tabell 2.4 Andelarna kvinnor och män i procent med utländsk bakgrund fördelade på COFOG-grupper 2024 jämfört med 2023 ... 11
Tabell 2.5 Sjukfrånvaro inom olika COFOG-grupper fördelat på kön ... 13
Tabell 2.6 BESTA-klassificering efter grupperingsnivå, medarbetare (anställda exklusive chefer), 2024 ... 19

Diagramförteckning

Diagram 2.1 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt 2024, andel fast anställda av de sysselsatta i arbetskraften ... 6
Diagram 2.2 Anställda som beviljats ålderspension 2015–2024 ... 7
Diagram 2.3 Nybeviljade delpensioner 2015–2024 ... 8

Diagram 2.4 Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer 9
Diagram 2.5 Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställts av regeringen 10
Diagram 2.6 Andel med utländsk bakgrund för staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 20–64 år och för befolkningen i arbetsför ålder 10
Diagram 2.7 Personalrörlighet fördelad på kompetenskategorier, ålder och kön 12
Diagram 2.8 Sjukfrånvaron totalt och uppdelat på kön 13
Diagram 2.9 Förändring i sjukfrånvaron vid statliga myndigheter mellan 2023 och 2024 14
Diagram 2.10 Sjukfrånvaron i procent enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar 15
Diagram 2.11 Anställda som har beviljats sjukpension 2015–2024 16
Diagram 2.12 Anmälningar enligt PSA 16
Diagram 2.13 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden 17

1 Inledning

I denna bilaga lämnas en mer detaljerad redogörelse av personalstrukturen inom staten och kompletterande information om uppföljningen av regeringens delmål för de statliga arbetsgivarna.

2 Personalstrukturen i staten

Ansvaret för den statliga arbetsgivarpolitiken har till stor del delegerats till de statliga myndigheterna. Den långtgående delegeringen innebär att myndigheterna, utifrån sina uppgifter, har en betydande frihet bl.a. när det gäller kompetensförsörjning, kompetensutveckling, löne- och andra anställningsvillkor, arbetsmiljö och arbetet med den statliga värdegrunden.

För att regeringen ska kunna följa utvecklingen av kompetensförsörjningen lämnar myndigheterna varje år sedan 1997 en redovisning av sin kompetensförsörjning till regeringen. Från och med 2003 sker denna redovisning i myndigheternas årsredovisningar.

Myndigheterna ska genom sin kompetensförsörjning säkerställa att relevant kompetens finns för att fullgöra sina uppgifter och för att tillgodose sina behov på både kort och lång sikt. Myndigheterna ska vidare systematiskt analysera vilken kompetens som behövs för att de ska klara sina nuvarande och framtida uppgifter.

I det följande redovisas all individbaserad statistik uppdelad på kön, i den mån sådana uppgifter är tillgängliga. Följande definitioner används för redovisningen:

- Ledningskompetens avser personal med ett formellt personalansvar som har till uppgift att planera och leda en myndighets verksamhet på olika nivåer, oavsett om uppgifterna avser kärn- eller stödkompetens.
- Kärnkompetens avser personal med sakområdeskompetens inom myndighetens verksamhetsområde.
- Stödkompetens avser personal med en stödfunktion åt personal med ledningseller kärnkompetens inom myndighetens verksamhetsområde.
- Personer med utländsk bakgrund avser, i enligt med Statistiska centralbyråns (SCB) definition, personer som är utrikes födda eller personer som är födda i Sverige och vars båda föräldrar är utrikes födda.

Uppföljningen av utvecklingen i staten redovisas fr.o.m. 2008 enligt den internationella klassifikationen Classification of the Functions of Government (COFOG) och syftar till att redovisa sektorns uppgifter efter deras funktion och ändamål.

2.1 Anställda i staten

Anställda i staten september 2024

Siffrorna inom parentes avser september 2019.

Antalet anställda i staten uppgick till 292 459 (262 821), vilket innebar en ökning med 6 961 jämfört med 2023. Bland månadsavlönade statsanställda hade 96 procent av kvinnorna och 96 procent av männen en heltidsanställning. Andelarna var oförändrade jämfört med 2023. Heltidsanställning är således norm inom statsförvaltningen. Staten är den sektor som har jämnast könsfördelning på arbetsmarknaden. Andelen kvinnor uppgick till 53 procent. Det var samma andel som 2023. Andelen tillsvidareanställningar med månadslön uppgick till 82 procent (78). Av kvinnorna hade 84 procent (80 procent) en tillsvidareanställning. Motsvarande andel för männen var 80 procent (75 procent). Av de anställda var 15 procent (17 procent) visstidsanställda med månadslön. Av kvinnorna hade 13 procent (15 procent) en visstidsanställning med månadslön. Motsvarande andel var 17 procent (18 procent) bland männen. Omkring 3 procent (5 procent) av de anställda hade en anställning med betings-, dag- eller timavlöning. Bland kvinnorna var andelen med en sådan anställning 3 procent (5 procent) och bland männen 3 procent (6 procent).

Nedan redovisas fördelningen av de statsanställda totalt per kompetenskategori och könsfördelningen inom respektive kategori (procent). Siffrorna inom parentes avser 2019:

- ledningskompetens 8 (8), varav kvinnor 48 (43) och män 52 (57)
- kärnkompetens 66 (68), varav kvinnor 51 (51) och män 49 (49)
- stödkompetens 26 (23), varav kvinnor 60 (62) och män 40 (38)
- oklassade 1 (1), varav kvinnor 47 (48), varav kvinnor 53 (52).

Totalt sett överensstämde fördelningen 2024 i stort med 2023.

Den till antalet största ökningen av anställda mellan september 2023 och september 2024 stod Polismyndigheten för, med 2 810 anställda (8 procent). Den näst största ökningen stod Kriminalvården för, som växte med 2 096 anställda (13 procent), följt av Försvarsmakten som växte med 1 845 anställda (7 procent). Likt 2023 stod Försäkringskassan för den största minskningen med 1 001 personer (-7 procent), följt av Arbetsförmedlingen som stod för en minskning med 723 anställda (-7). Även Skatteverket har minskat i personal med 453 anställda (-4 procent). Detta inkluderar även timanställda i beräkningen.

I september 2024 hade 6 myndigheter (motsvarande 3 procent av 208 inräknade myndigheter) mer än 10 000 anställda, 42 (20 procent) 1 000–9 999 anställda, 75 (36 procent) 200–999 anställda, 51 (25 procent) 50–199 anställda och 34 (16 procent) färre än 50 anställda.

Flest anställda fanns i COFOG-gruppen Utbildning (27,1 procent), och därefter i fallande ordning i grupperna Samhällsskydd och rättskipning (23,7 procent), Socialt skydd m.m. (13,6 procent), Försvar (12,9 procent), Allmän offentlig förvaltning (10,6 procent) Näringslivsfrågor (11,3 procent) och Fritidsverksamhet, kultur och religion (mindre än 1 procent).

Tidsbegränsade anställningar inom staten grundar sig till stor del på arbetets karaktär eller förutsättningar och ska ha stöd i lag, förordning eller kollektivavtal. Som exempel kan nämnas universitet och högskolor, som har både författningsreglerade och kollektivavtalsreglerade meriteringsanställningar, och soldater och sjömän, vars

anställningar regleras i både lag och kollektivavtal, samt notariernas författningsreglerade anställningar inom Sveriges Domstolar. Bland de tidsbegränsade anställda ingår bl.a. de som har en provanställning, de som fått möjligheten till tjänstledighet för att prova en annan statlig anställning och chefer för myndigheter som anställs av regeringen för en bestämd tid.

Andelen tidsbegränsade anställningar skiljer sig åt mellan olika myndigheter. Den högsta andelen tidsbegränsat anställda finns inom universiteten och högskolorna. Även andelen visstidsanställningar med timavlöning skiljer sig åt mellan myndigheterna.

2.1.1 Utbildningsbakgrund bland de anställda

Av de som 2024 var anställda inom den statliga sektorn hade ca 80 procent eftergymnasial utbildning. Både inom staten och på arbetsmarknaden i stort är andelen kvinnor med eftergymnasial utbildning högre än motsvarande andel för män. För befolkningen som helhet i åldern 16–74 år uppgick andelen med eftergymnasial utbildning till ca 40 procent 2024.

Bland de anställda i staten har kvinnor sedan åtta år tillbaka en något högre genomsnittlig utbildningsnivå än män. Det beror på att fler kvinnor än män anställts i staten de senaste åren och att nyanställda generellt sett har en hög utbildningsnivå.

Det finns fortsatt skillnader mellan män och kvinnor när det gäller vilka utbildningsområden som är vanligast. Inom kategorin eftergymnasial utbildning är juridik och rättsvetenskap, företagsekonomi samt handel och administration vanligast bland statsanställda kvinnor. Bland statsanställda män med eftergymnasial utbildning är polisutbildning och militärutbildning vanligast.

2.1.2 Åldersstrukturen

Åldersstrukturen i staten 2024 var på det stora hela oförändrad jämfört med 2019.

Åldersgruppen under 35 år utgjorde 24 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgick till 23 respektive 25 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen 35–44 år utgjorde 25 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgick till 26 respektive 25 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen 45–54 år utgjorde 26 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgick till 27 respektive 25 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen 55–65 år utgjorde 23 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgick till 22 respektive 23 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Åldersgruppen över 65 år utgjorde 2 procent av det totala antalet anställda. Andelen kvinnor och andelen män i åldersgruppen uppgick till 2 procent av det totala antalet kvinnor respektive män i staten.

Genomsnittsåldern ökade något för statligt månadsavlönade och uppgick 2024 till 45 år. Medelåldern var 45 år för kvinnor och 44 år för män. Genomsnittsåldrarna för de olika kompetenskategorierna var 50 år för ledningskompetens, 43 år för kärn-

kompetens och 47 år för stödkompetens. Inom grupperna ledningskompetens och stödkompetens har genomsnittsåldern ökat något.

Antalet anställda som har månadslön och är 67 år eller äldre fortsatte att öka och uppgick till 3 482 anställda 2024. Det var en ökning med 7 procent jämfört med 2023. Fördelningen efter kompetenskategori redovisas i tabell 2.1.

Tabell 2.1 Antal anställda med månadslön 67 år eller äldre fördelade efter kompetenskategori

Antal

	2022	2023	2024
Ledningskompetens	156	169	176
Kärnkompetens	1 994	2 311	2 465
Stödkompetens	465	569	663
Oklassade	237	210	178
Summa	**2 852**	**3 259**	**3 482**
varav kvinnor	*1 097*	*1 280*	*1 315*
varav män	*1 755*	*1 979*	*2 167*

Källa: Arbetsgivarverket.

Staten har ett något äldre personalstyrka än arbetsmarknaden i övrigt (se diagram 2.1). I åldersgrupperna, 55–65 och 65–74 år, har andelen statligt anställda ökat 2024 i förhållande till arbetsmarknaden i övrigt.

Diagram 2.1 Åldersstrukturen i staten och på arbetsmarknaden totalt 2024, andel fast anställda av de sysselsatta i arbetskraften

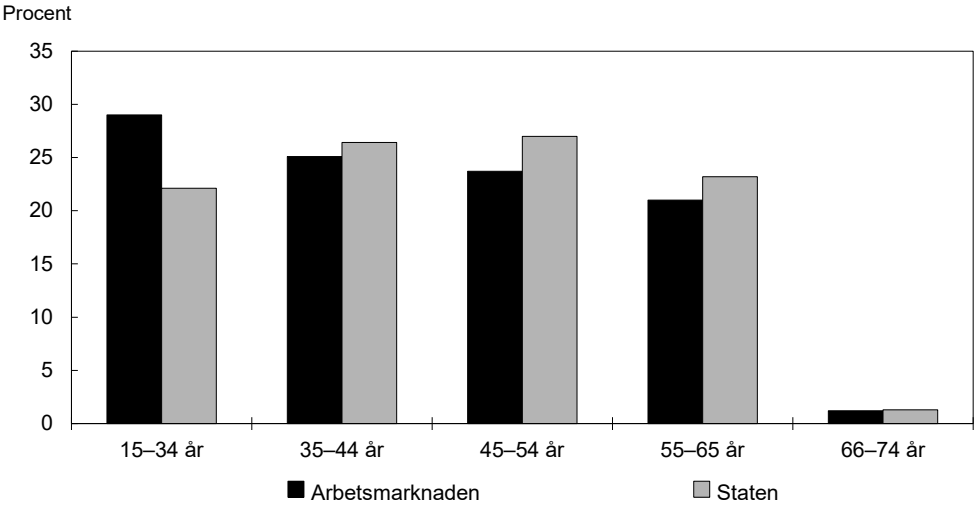

Anm.: Eftersom arbetskraftsundersökningarna (AKU) är en urvalsundersökning är samtliga uppskattningar behäftade med osäkerhet. Skattningen av utfallet i åldersgruppen 66–74 år uppgår till ca 1,1 procent utifrån en skattning för totalen då antalet svarande inom staten är få och osäkerheten anses vara hög.

Källa: Statistiska centralbyrån.

2.1.3 Nybeviljade ålderspensioner

År 2024 nybeviljades 3 762 personer förmånsbestämda ålderspensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet. Det var något färre än 2023 (se diagram 2.2). Antalet ålderspensioner har minskat successivt sedan 2016, men ökade 2021 och 2022.

Diagram 2.2 Anställda som beviljats ålderspension 2015–2024

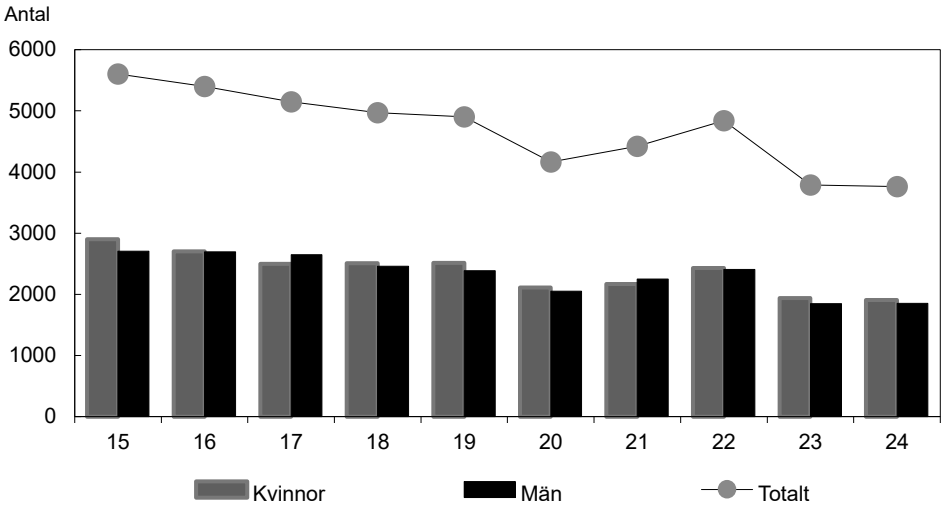

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

Antalet nybeviljade ålderspensioner minskade 2024 jämfört med 2023 bland både kvinnor och män. Det var något fler kvinnor än män som tog ut ålderspension 2023, vilket följer utvecklingen över de senaste tio åren. Allt fler av de statsanställda tar ut pension från 66 år eller senare. För anställda med 65 år som ålder för beräkning av målpension enligt det statliga tjänstepensionsavtalet är trenden att andelen som tar ut ålderspension före den månad då de fyller 65 år minskar. Av de anställda som fick sin första utbetalning av ålderspension 2024 tog nästan två tredjedelar, 66 procent, ut den efter att de fyllt 65 år.

Kvinnor med anställningar som har 65 år som ålder för beräkning av målpension tar i högre utsträckning än män ut ålderspension före månaden då de fyller 65 år, och i mindre utsträckning efter denna månad. År 2024 var det 27 procent bland kvinnorna som påbörjade sitt uttag före denna månad och 65 procent som påbörjade uttaget efter. Bland männen var motsvarande andelar 24 procent respektive 68 procent.

Det är fortsatt relativt stora skillnader mellan de olika COFOG-grupperna när det gäller uttag av pension för personer som har haft anställningar med 65 år som ålder för beräkning av målpension. Under 2024 valde 40 procent av de statsanställda i gruppen Samhällsskydd och rättskipning att påbörja uttaget före månaden då de fyllde 65 år, medan 54 procent påbörjade sitt uttag efter denna månad. Bland statsanställda i gruppen Utbildning påbörjade 13 procent sitt uttag före denna månad och 80 procent efter.

För statligt anställda kompenserar tjänstepensionen för det intjänandetak som finns i den allmänna pensionen för inkomster som överstiger 7,5 inkomstbasbelopp. Av de som 2024 påbörjade uttag av ålderspension, efter att ha haft en anställning med 65 år som pensionsålder, var det 53 procent av männen och 35 procent av kvinnorna som hade ett pensionsunderlag som översteg intjänandetaket.

2.1.4 Nybeviljade delpensioner

År 2024 nybeviljades 954 delpensioner enligt avtalet om delpension för arbetstagare hos staten. Det är något färre än 2023 (se diagram 2.3).

Diagram 2.3 Nybeviljade delpensioner 2015–2024

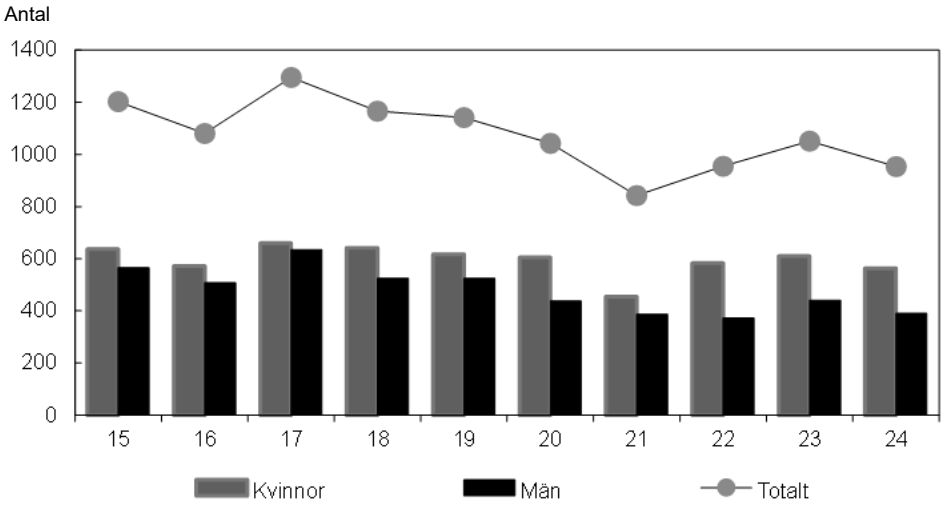

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

De senaste tio åren har fler kvinnor än män beviljats delpension. De flesta kvinnor och män beviljas delpension upp till 20 procent. Männen har sedan delpensionsavtalet infördes 2003 i högre utsträckning beviljats den högsta omfattningen av delpension, som är 50 procent. År 2019 och 2020 var dock fördelningen nästintill densamma bland kvinnor och män. Skillnaden mellan män och kvinnor har minskat över tid.

Det är vanligare att anställda i COFOG-gruppen Utbildning beviljas delpension på 50 procent jämfört med anställda inom de övriga COFOG-grupperna. Av de som i denna grupp beviljades delpension 2008–2024 beviljades 27 procent delpension på 50 procent. För övriga COFOG-grupper var genomsnittet 10 procent.

Delpensionsavtalet upphör 2024 med undantag för att nya delpensioner kan beviljas för anställda födda innan 1966, vilket innebär att dessa kan beviljas delpension t.o.m. 2040 då födda 1965 fyller 65 år.

2.1.5 Könsfördelningen på ledande befattningar

Andelen kvinnor och män på ledande befattningar i staten är jämn. Den totala andelen kvinnor på ledande befattningar uppgick till 48,0 procent 2024, vilket kan jämföras med 47,7 procent 2023. Antalet kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer uppgick 2024 till 21 787, varav 10 458 var kvinnor och 11 329 var män.

Av diagram 2.4 framgår den totala fördelningen av kvinnor och män på ledande befattningar 2015–2024.

Diagram 2.4 Fördelningen av kvinnor och män med uppgift att planera och leda myndighetens verksamhet på olika nivåer

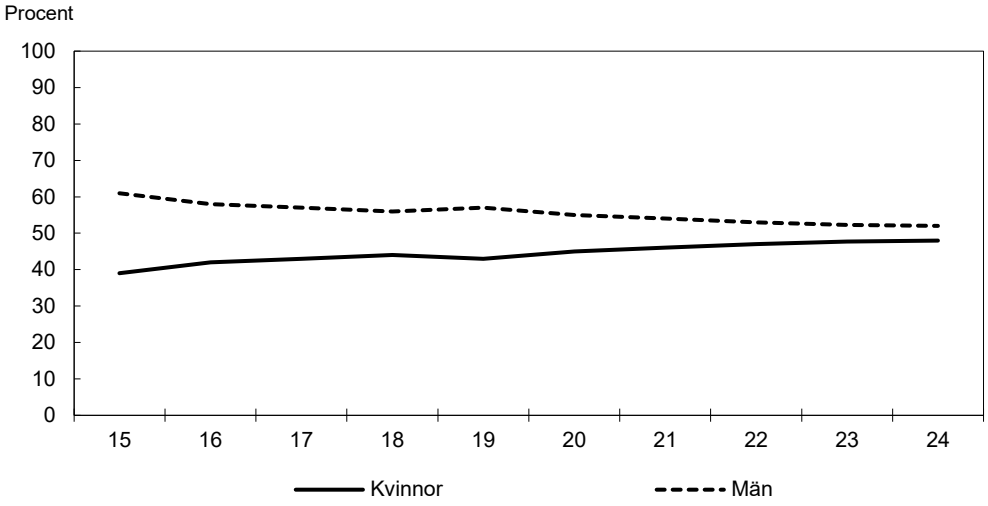

Källa: Arbetsgivarverket.

Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställs av regeringen

År 2024 anställde regeringen totalt 35 myndighetschefer, varav 17 (49 procent) var kvinnor och 18 (51 procent) var män. Förändringar i myndighetsstrukturen kan påverka det totala antalet myndighetschefer som regeringen anställer. I tabell 2.2 framgår fördelningen av kvinnor och män bland de myndighetschefer som anställts av regeringen. Den 30 juni 2025 var könsfördelningen bland myndighetscheferna jämn. Andelen kvinnor bland myndighetscheferna uppgick till 47 procent, vilket var oförändrat i förhållande till föregående år.

Tabell 2.2 Fördelningen den 30 juni 2025 av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställs av regeringen

Antal

	Kvinnor	Män	Totalt
Generaldirektörer	47	63	110
Landshövdingar	15	6	21
Rektorer[1]	12	19	31
Överintendenter	6	3	9
Övriga titlar[2]	13	16	29
Myndighetschefer totalt[3]	**93**	**107**	**200**

[1]Regeringen anställer rektorer vid statliga universitet och högskolor efter förslag från lärosätets styrelse.

[2] Här ingår myndighetschefer med andra eller unika titlar såsom direktörer, ordförande och rikspolischef.

[3] Inklusive vikarierande myndighetschefer.

Av diagram 2.5 framgår fördelningen av kvinnor och män bland de myndighetschefer som anställdes av regeringen 2006–2025.

Diagram 2.5 Fördelningen av kvinnor och män bland myndighetschefer som anställts av regeringen

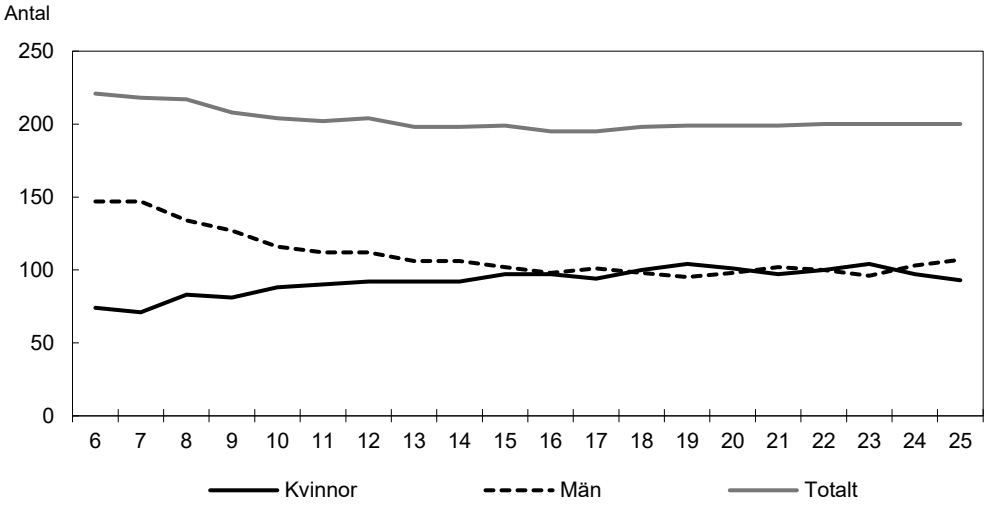

2.1.6 Anställda med utländsk bakgrund

Andelen med utländsk bakgrund i staten fortsätter att öka och uppgick 2024 till 21,2 procent. Det var en marginell ökning med 0,1 procentenhet jämfört med 2023. Bland de nyanställda i staten hade 27,4 procent utländsk bakgrund 2024, vilket var en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med 2023. År 2024 uppgick den andel av de anställda kvinnorna som hade utländsk bakgrund till 26,9, vilket var en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med 2023. Bland männen uppgick motsvarande andel till 27,9 procent, vilket var en minskning med 0,4 procentenheter.

Av diagram 2.6 framgår andelen med utländsk bakgrund bland anställda i staten totalt, respektive nyanställda. Statistiken omfattar numera anställda vid Polismyndigheten.

Diagram 2.6 Andel med utländsk bakgrund för staten totalt, nyanställda, förvärvsarbetande 20–64 år och för befolkningen i arbetsför ålder

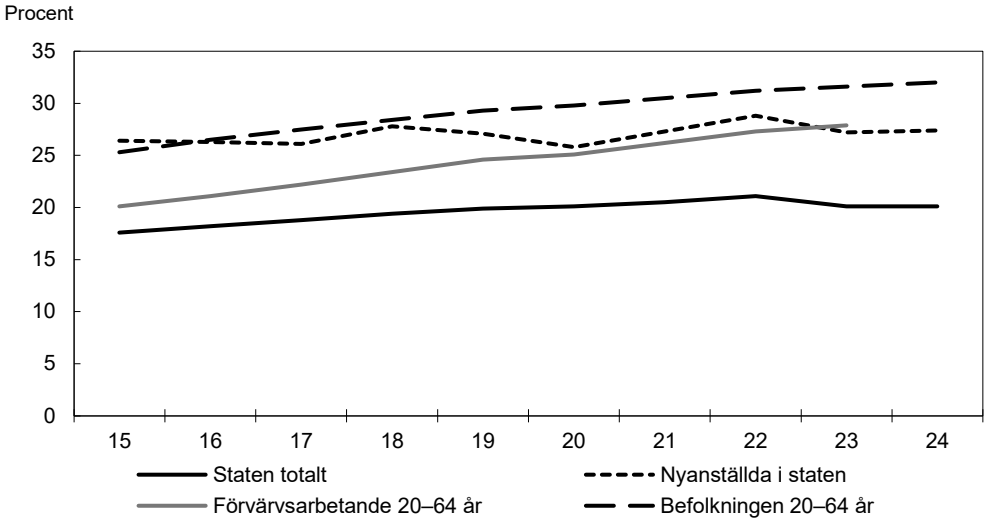

Anm.: Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket, numera inklusive Polismyndigheten. Statistiken är därmed omräknad för samtliga år. Timavlönade m.fl. ingår inte. Som nyanställda räknas individer som inte varit anställda i staten föregående år samt individer som bytt anställningsmyndighet sedan föregående år. I statistiken för förvärvsarbetande 20–64 år, ingår egna företagare och personer vars arbetstidsomfattning är minst en timme per vecka. Statistik för 2024 avseende förvärvsarbetande 20–64 år är ännu inte tillgänglig.

Källor: Arbetsgivarverket och Statistiska centralbyrån.

Statsanställda med utländsk bakgrund inom olika kompetenskategorier fördelat på kön

Andelen anställda med utländsk bakgrund varierar mellan olika delar av statsförvaltningen, bl.a. beroende på verksamhetens karaktär och krav på svenskt medborgarskap som följer av viss lagstiftning, t.ex. lagen (1994:260) om offentlig anställning. I tabell 2.3 redovisas andelen anställda med utländsk bakgrund fördelat på COFOG-grupper och kön. Andelen anställda med utländsk bakgrund inom kompetenskategorierna ledningskompetens och kärnkompetens ökade med 0,2 procentenheter 2024 jämfört med 2023. Inom kompetenskategorin stödverksamhet ökade andelen med en procentenhet.

Tabell 2.3 Andelen kvinnor respektive män med utländsk bakgrund inom staten totalt och per kompetenskategori

	2015		2024		Jämfört med 2023	
	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män
Staten totalt	17,9	17,2	21,5	20,9	+0,1	+0,2
Ledningskompetens	9,2	7,2	12,1	11,6	0	+0,5
Kärnkompetens	19,8	20,2	24,4	23,8	+0,2	+0,2
Stödkompetens	15,1	12,6	17,6	15.9	0	+0,3

Anm.: Staten totalt avser individer med månadsavlönad anställning hos obligatoriska medlemmar i Arbetsgivarverket. Timavlönade m.fl. ingår inte.

Källa: Arbetsgivarverket.

Tabell 2.4 Andelarna kvinnor och män i procent med utländsk bakgrund fördelade på COFOG-grupper 2024 jämfört med 2023

	2024		2023	
	Kv.	Män	Kv.	Män
Allmän offentlig förvaltning	16,5	14,3	16,5	14,3
Försvar	9,1	6,2	8,9	6,3
Samhällsskydd och rättskipning	14,1	15,7	13,8	14,8
Näringslivsfrågor	14,3	13,8	13,8	13,5
Fritidsverksamhet, kultur och religion	19,7	18,0	18,1	17,0
Utbildning	33,2	39,6	32,6	38,7
Socialt skydd m.m.	26,1	32,9	25,9	32,2
Totalt	**21,5**	**20,9**	**21,4**	**20,7**

Anm.: Uppgifterna i tabellen baseras på alla anställda med månadsavlönad anställning hos Arbetsgivarverkets obligatoriska medlemmar. Timavlönade m.fl. ingår inte.

Källa: Arbetsgivarverket.

Av tabell 2.4 framgår att den högsta andelen anställda med utländsk bakgrund finns inom gruppen Utbildning (36 procent). Det är också denna grupp som har flest antal anställda. Inom gruppen finns också flest nyanställda med utländsk bakgrund (54,1 procent). Universitetens och högskolornas verksamheter karakteriseras av internationellt samarbete inom både forskning och utbildning, och rekryteringar internationellt. Det förklarar den relativt höga andelen anställda med utländsk bakgrund inom den gruppen.

Andelen anställda med utländsk bakgrund ökade i stort sett inom alla COFOG-grupper 2024 jämfört med 2023. Inom gruppen Allmän offentlig förvaltning var andelen med utländsk bakgrund dock oförändrad. En minskning kan noteras av andelen män med utländsk bakgrund inom Samhällsskydd och rättskipning. Inom flera av COFOG-grupperna bl.a. Försvar och Samhällsskydd och rättskipning finns det befattningar som förutsätter svenska medborgarskap. Detta krav kan antas påverka andelen anställda med utländsk bakgrund inom dessa grupper.

2.1.7 Personalrörligheten

Mellan september 2023 och september 2024 uppgick personalrörligheten i staten till ca 10 procent. Det innebär att rörligheten minskade med 2 procentenheter jämfört med perioden september 2022 och september 2023. Med personalrörlighet avses här nyanställningar och avgångar, oavsett om det skett inom staten eller i förhållande till andra arbetsmarknadssektorer.

Diagram 2.7 Personalrörlighet fördelad på kompetenskategorier, ålder och kön

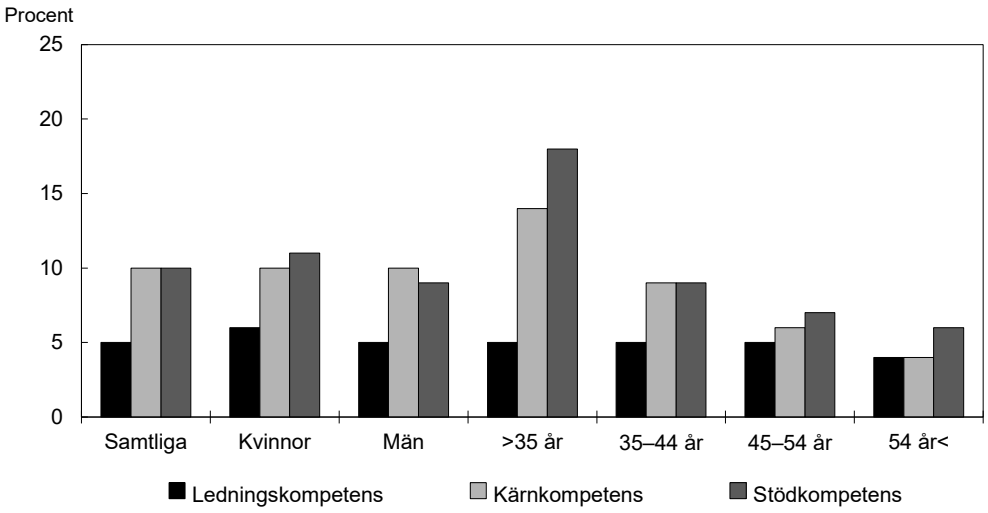

Källa: Arbetsgivarverket.

I likhet med tidigare år var personalrörligheten högre bland anställda under 35 år, för att sedan avta med stigande ålder (se diagram 2.7). Personalrörligheten fortsätter att vara högre inom kompetenskategorierna kärn- och stödkompetens än inom kategorin ledningskompetens.

2.2 Uppsägningar i staten

År 2024 anmäldes 2 291 personer till Trygghetsstiftelsen enligt avtal om omställning, vilket var 107 fler än 2023. Av de anmälda 2024 var 54 procent kvinnor och 46 procent män, vilket kan jämföras med 51 procent kvinnor 2023 och 50 procent kvinnor 2022. Av de anmälda hade 67 procent en tidsbegränsad anställning, och övriga en tillsvidareanställning. Under 2024 var det i likhet med förgående år universiteten och högskolorna som anmälde flest medarbetare till Trygghetsstiftelsen – 70 procent av de anmälda kom från denna sektor. År 2024 lämnade 2 070 personer den verksamhet som stiftelsen tillhandahåller, vilket var något fler än 2023. Av de som lämnade verksamheten 2024 hade 62 procent fått ett nytt arbete, vilket kan jämföras med 68 procent 2023. Snittåldern på de som lämnade stiftelsen 2024 var 39 år. År 2023 var snittåldern 40 år. Trots den svaga arbetsmarknaden 2024 fick drygt 1 300 anmälda ett nytt arbete. Det var något fler än under 2023. Majoriteten av de som fick ett nytt arbete, 57 procent, fortsatte att arbeta inom statsförvaltningen.

2.3 Sjukfrånvaro i staten

2.3.1 Sjukfrånvaron vid statliga myndigheter

Arbetsgivarverket har gjort en sammanställning av sjukfrånvaron i staten utifrån myndigheternas årsredovisningar för 2024.

Enligt sammanställningen uppgick sjukfrånvaron i staten till 3,6 procent av den ordinarie arbetstiden 2024, vilket var en minskning med 0,1 procentenheter jämfört med 2023 (se diagram 2.8). Av 202 statliga myndigheter hade lite mer än hälften, 106 myndigheter, en lägre sjukfrånvaro 2024 än 2023, medan 67 hade en högre sjukfrånvaro. Sjukfrånvaron var oförändrad för 29 av myndigheterna.

Sjukfrånvaron uppgick 2024 till 4,6 procent för kvinnor och 2,5 procent för män, vilket innebar en minskning med 0,1 procentenhet för kvinnor respektive män jämfört med 2023. Sjukfrånvaron minskade även inom alla åldersgrupper. För anställda i åldersgruppen yngre än 30 år uppgick sjukfrånvaron till 2,8 procent av gruppens sammanlagda ordinarie arbetstid. I åldersgruppen 30–49 år var sjukfrånvaron 3,4 procent och i gruppen 50 år och äldre var sjukfrånvaron 4,2 procent.

Diagram 2.8 Sjukfrånvaron totalt och uppdelat på kön

Procent

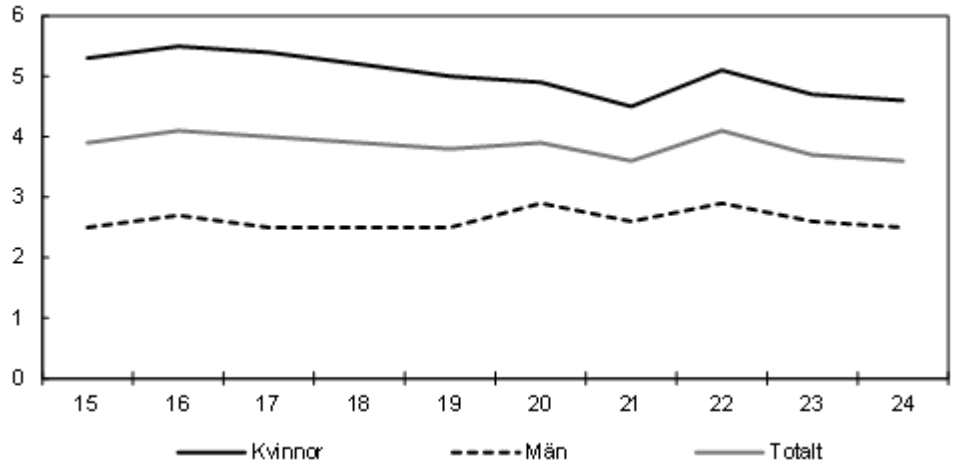

Källa: Arbetsgivarverket.

I tabell 2.5 redovisas sjukfrånvaron inom de olika COFOG-grupperna. Sjukfrånvaron minskade inom samtliga COFOG-grupper förutom Socialt skydd m.m. Myndigheterna inom gruppen Fritidsverksamhet, kultur och religion hade den största minskningen på 0,4 procentenheter. Myndigheter inom grupperna Försvar och Utbildning hade den lägsta totala sjukfrånvaron på 2,3 procent respektive 2,7 procent. Myndigheter inom gruppen Socialt skydd m.m. uppvisade den högsta sjukfrånvaron på 5,8 procent.

Tabell 2.5 Sjukfrånvaro inom olika COFOG-grupper fördelat på kön

Procent

COFOG-grupp	2022		2023		2024	
	Kv.	Män	Kv.	Män	Kv.	Män
Allmän offentlig förvaltning	4,8	2,6	4,5	2,4	4,4	2,4
Försvar	4,2	2,4	3,7	1,9	3,6	1,8
Samhällsskydd och rättskipning	6,0	3,9	5,5	3,4	5,2	3,2
Näringslivsfrågor	4,8	2,9	4,6	2,6	4,3	2,3
Fritidsverksamhet, kultur och religion	4,3	3,4	4,3	3,3	3,9	2,7
Utbildning	3,8	1,8	3,6	1,7	3,5	1,6
Socialt skydd m.m.	6,5	4,8	6,1	4,4	6,6	4,5
Totalt	**5,1**	**2,9**	**4,7**	**2,6**	**4,6**	**2,5**

Källa: Arbetsgivarverket.

Av diagram 2.9 framgår att bland myndigheter med 1 000 årsarbetskrafter eller fler hade 18 av 202 myndigheter en lägre sjukfrånvaro 2024 än under 2023. Sjukfrånvaron minskade för 77 myndigheter med minst 50 men färre än 1 000 årsarbetskrafter. Bland myndigheter med färre än 50 årsarbetskrafter hade 11 myndigheter en minskad sjukfrånvaro.

Diagram 2.9 Förändring i sjukfrånvaron vid statliga myndigheter mellan 2023 och 2024

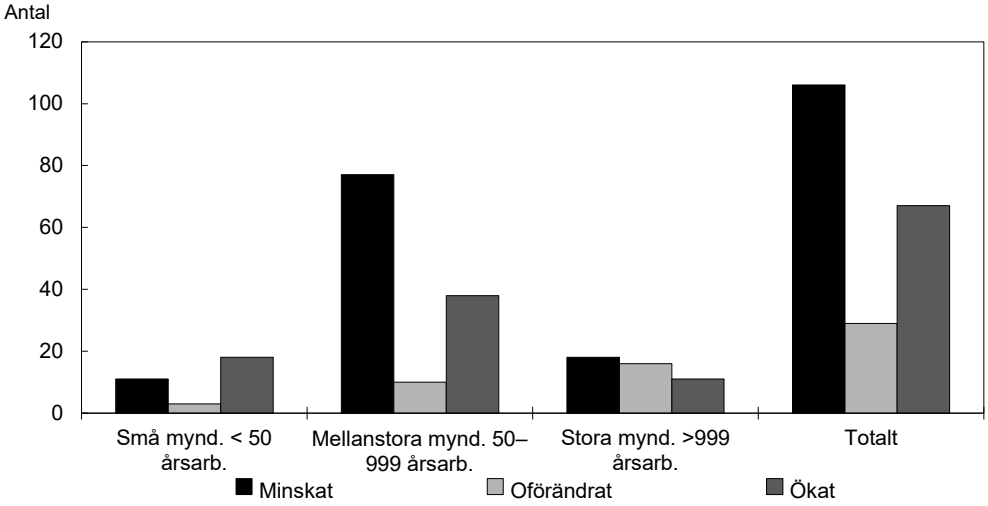

Anm.: Enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag ska uppgift om sjukfrånvaro inte lämnas om antalet anställda är färre än tio.

Källa: Arbetsgivarverket.

2.3.2 Sjukfrånvaron i staten jämfört med andra sektorer

I SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) jämförs sjukfrånvaron i olika arbetsmarknadssektorer. Definitioner och mätmetoder skiljer sig mellan AKU och sjukfrånvarouppgifterna i myndigheternas årsredovisningar, som Arbetsgivarverket sammanställer. Av den anledningen är uppgifterna enligt AKU inte jämförbara med Arbetsgivarverkets redovisning. I diagram 2.10 redovisas den genomsnittliga sjukfrånvaron i den kommunala, den privata och den statliga sektorn enligt AKU uppdelad på kvinnor och män.

Diagram 2.10 Sjukfrånvaron i procent enligt Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar

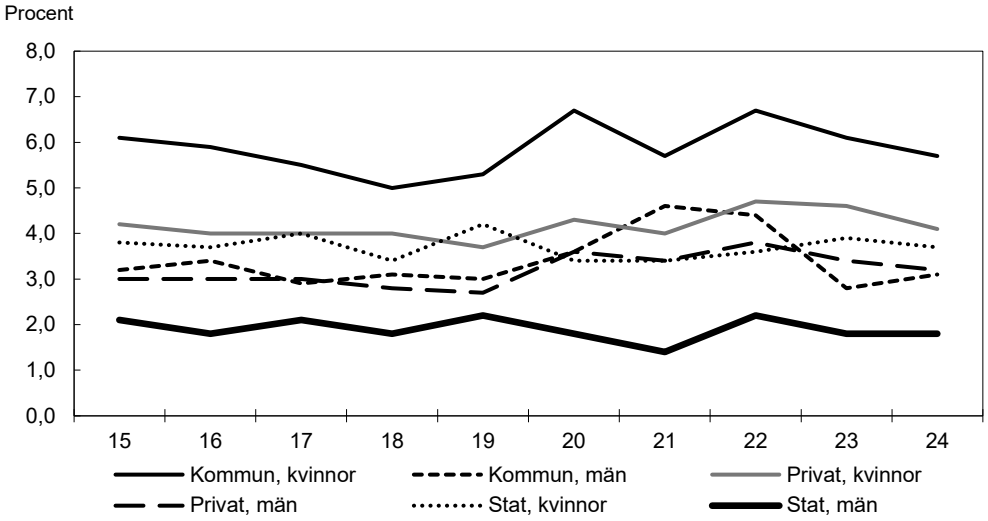

Anm.: AKU är en urvalsundersökning och det s.k. osäkerhetstalet påverkas av urvalens storlek. Staten är den minsta sektorn på arbetsmarknaden och har därmed störst osäkerhetstal.

Källa: Arbetsgivarverket utifrån underlag från Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar.

AKU visar att den genomsnittliga sjukfrånvaron minskade inom samtliga arbetsmarknadssektorer 2024. Inom den kommunala sektorn ökade dock sjukfrånvaron med 0,3 procentenheter för männen. Sjukfrånvaron för kvinnor minskade dock inom den kommunala sektorn med 0,4 procent. Trenderna i hur sjukfrånvaron minskar eller ökar mellan åren följer respektive sektor snarare än kön. Den genomsnittliga sjukfrånvaron under perioden inom de olika sektorerna var högre för kvinnor än män. I likhet med tidigare år hade den statliga sektorn under den aktuella perioden totalt en lägre genomsnittlig sjukfrånvaro jämfört med övriga arbetsmarknadssektorer. Det kan förklaras av att staten har en större andel anställda med tjänstemannayrken.

2.3.3 Nybeviljande sjukpensioner

Sjukpension är en förmån enligt det statliga tjänstepensionsavtalet som kan beviljas om Försäkringskassan har beslutat om sjukersättning eller aktivitetsersättning med omfattningen 25–100 procent. År 2024 nybeviljades 172 sjukpensioner enligt det statliga tjänstepensionsavtalet, vilket var något fler än 2023. För en tioårsöversikt över utvecklingen av nybeviljande sjukpensioner, se diagram 2.11.

Det finns en tydlig skillnad mellan könen beträffande antalet nybeviljade sjukpensioner. År 2024 var en tredjedel av de som beviljades sjukpension män och två tredjedelar var kvinnor.

Diagram 2.11 Anställda som har beviljats sjukpension 2015–2024

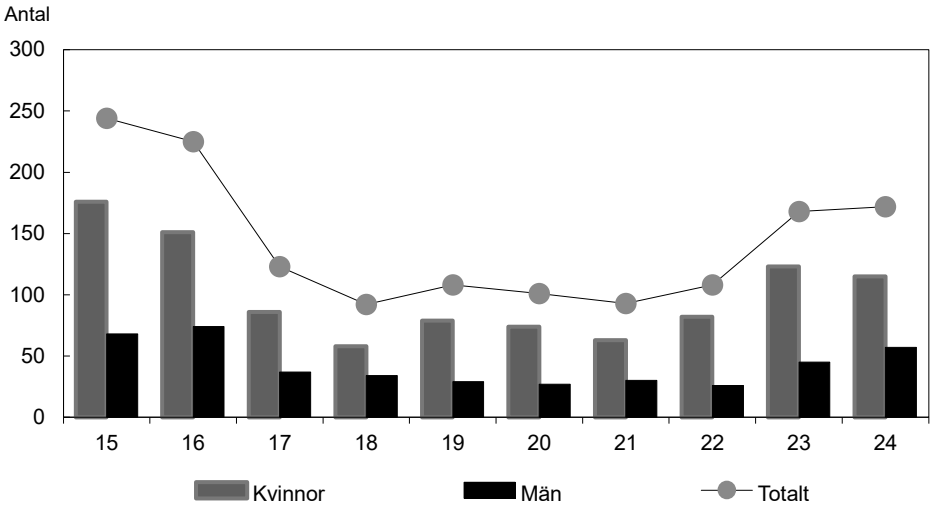

Källa: Statens tjänstepensionsverk.

Över hälften, 57 procent, av de nya sjukpensionerna 2024 var på heltid. Det har sedan 1998, då den aktuella statistiken redovisades för första gången, varit fler kvinnor än män som beviljats sjukpension. Det är dock en större andel män än kvinnor som beviljas sjukpension på heltid, vilket är ett mönster som noterats nästan alla år sedan 2003.

Medianåldern för att beviljas sjukpension var 59 år och 3 månader 2024. Kvinnor hade 2014–2023 en lägre medianålder vid beviljad sjukpension än män. År 2024 var männens medianålder 61 år och 2 månader och kvinnornas medianålder 57 år och 8 månader.

2.3.4 Anmälningar enligt det statliga personskadeavtalet

Antalet anmälningar enligt personskadeavtalet (PSA) minskade med ca 4 procent 2024 jämfört med 2023 (se diagram 2.12.). Andelen som avsåg män uppgick 2024 till 52,4 procent, vilket var en minskning med 2,7 procentenheter jämfört med 2023.

Diagram 2.12 Anmälningar enligt PSA

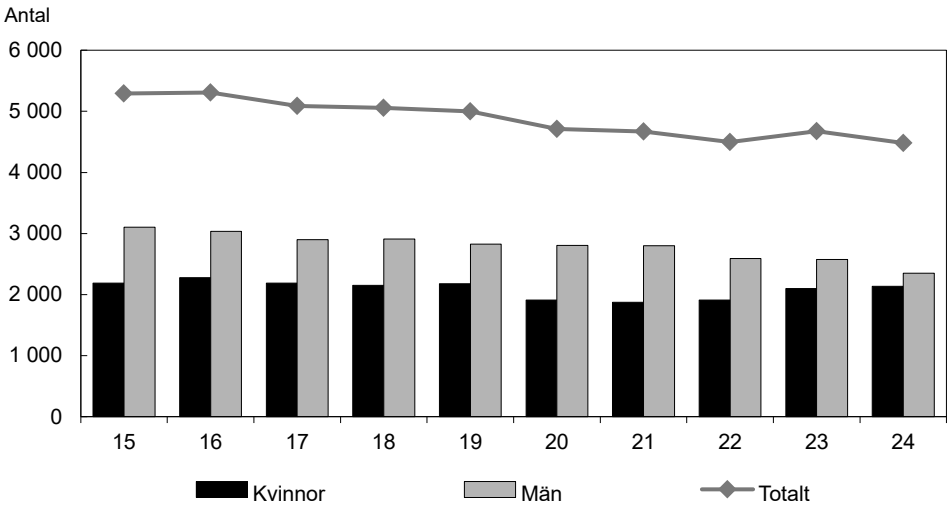

Källa: Arbetsgivarverket.

2.4 Lönenivåer och löneutveckling

2.4.1 Löneutvecklingen i staten

Arbetsgivarverket ingår som arbetsgivarpart avtal på statens vägnar med de fackliga parterna Offentliganställdas Förhandlingsråds förbundsområden inom det statliga förhandlingsområdet sammantagna (OFR/S,P,O), Sveriges Akademikers Centralorganisation Staten (Saco-S) samt Seko, service- och kommunikationsfacket (Seko).

Nuvarande ramavtal om löner m.m. för arbetstagare inom det statliga avtalsområdet (RALS) gäller tills vidare med Saco-S. Arbetsgivarverket har med OFR/S,P,O respektive med Seko slutit avtal som omfattar tiden fr.o.m. den 1 oktober 2023 t.o.m. den 30 september 2025.

2.4.2 Utvecklingen av genomsnittliga löner

Sedan ramanslagsreformen 1994 ha löneutvecklingen i staten relativt väl följt löneutvecklingen på arbetsmarknaden i stort (se diagram 2.13).

Diagram 2.13 Utvecklingen av genomsnittliga löner i olika sektorer på arbetsmarknaden

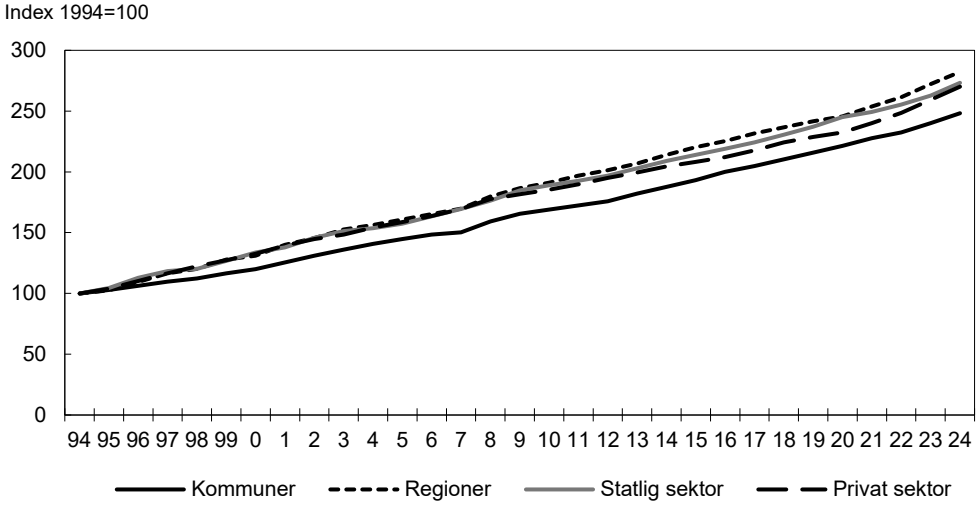

Anm.: Uppgifter avser nominella löner och är rensade med hänsyn till strukturella förändringar i utbildningsnivå, ålder och kön.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Mellan 1994–2024 ökade lönerna inom den statliga sektorn med 273,2 procent, inom regionerna med 282,3 procent, inom kommunerna med 248,3 procent och inom privat sektorn med 270,1 procent. Inom den privata sektorn ökade lönen med 281 procent för tjänstemän och med 244,4 procent för arbetare.

2.4.3 Löneskillnader mellan män och kvinnor

Beräknat på heltidslön hade män inom staten i genomsnitt 4,7 procent högre lön än kvinnor, vilket var en marginell minskning med drygt 0,1 procentenheter jämfört med 2023. Löneskillnaderna kan till stor del förklaras av strukturella faktorer. Den faktor som påverkar lönen mest är arbetsuppgifternas komplexitet och självständighet. Komplexitet och självständighet mäts genom grupperingsnivå i BESTA, som är ett klassificeringssystem för att dela in statliga befattningar efter arbetsuppgifternas innehåll och grupperingsnivå. När hänsyn tas till dessa mätbara faktorer kvarstår en skillnad som inte kan förklaras av tillgänglig information i statistiken, den s.k.

oförklarade löneskillnaden. Den skillnaden uppgick till 0,8 procent i september 2024, vilket var en minskning med ca 0,1 procentenhet jämfört med 2024.

I regressionsanalysen av den partsgemensamma lönestatistiken, som syftar till att analysera vilka faktorer som kan förklara löneskillnaderna mellan män och kvinnor, ingår alla myndigheter under regeringen. Arbetsgivarverkets frivilliga medlemmar eller myndigheter som sorterar under riksdagen ingår inte i det statistiska materialet. Materialet omfattar samtliga anställda som har en månadslön och som arbetar minst 40 procent. Myndighetschefer, vars löner beslutas av regeringen, har dock uteslutits.

För statsanställda var medellönen ca 43 900 kronor i september 2024, vilket innebar en ökning med drygt 2 000 kronor jämfört med september 2023.

För kvinnor uppgick den genomsnittliga månadslönen till 42 900 kronor och för män 45 000 kronor. Den faktor som har störst påverkan på den totala löneskillnaden är fortsatt att kvinnor och män i olika omfattning arbetar med olika arbetsuppgifter och på olika nivåer i myndigheterna.

2.4.4 Genomsnittlig löneutveckling

Arbetsgivarverkets medlemmar hade vid mättillfället i september 2024 genomfört lönerevisionen enligt RALS 2023–2025 och slutfört den årliga lönerevisionen för motsvarande period i Saco-S tillsvidareavtal. De flesta medlemmar hade en revisionsperiod om 12 månader och den genomsnittliga revisionsperioden för hela staten var 11,9 månader. Löneutvecklingen under 2024 uppgick till 4,3 procent för kollektivet inom det statliga avtalsområdet (beräknad som årstakt). Det innebar en ökning med 1,8 procentenheter jämfört föregående år. Under 2024 var löneutvecklingen för försvaret samt samhällsskydd och rättsskipning högst på 7 procent respektive 5,7 procent. För identiska individer, dvs. individer som varit anställda vid samma myndighet vid båda mättillfällena.

För statsanställda var den genomsnittliga löneutvecklingen i årstakt för identiska individer, 5,3 procent 2024. Att löneutvecklingen för identiska individer kan vara större än den kollektiva löneutvecklingen beror framför allt på att individer som avslutar sin anställning oftare har en högre lönenivå än individer som börjar sin anställning. Den genomsnittliga löneutvecklingen (exklusive chefer) för kvinnor uppgick till 5,1 procent och för män till 5,4 procent. Löneutvecklingen för identiska individer som var chefer var 5,8 procent för kvinnor och 5,9 procent för män.

Antalet överenskommelser där anställda ges möjlighet att få individanpassade villkorslösningar har fortsatt ökat. Den största ökningen stod avståenden från högre lön till avsättning till tjänstepension för, och det var vanligast i åldersgruppen 50 år eller äldre.

2.4.5 Ett partsgemensamt arbete

Parterna på det statliga avtalsområdet har på alla nivåer ett gemensamt ansvar för att utjämna och förhindra skillnader i löner och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män, som utför arbete som är att betrakta som lika eller likvärdigt. Parterna ska också främja alla medarbetares lika möjligheter att på sakliga grunder påverka sin löneutveckling. Parterna ska även beakta principerna om att utjämna och förhindra skillnader i löner och andra anställningsvillkor mellan kvinnor och män avseende medarbetare som under viss tid inte befinner sig i arbete, t.ex. föräldralediga.

De centrala parterna på det statliga avtalsområdet träffade i september 2023 en överenskommelse om att fortsatt bedriva fyra utvecklingsområden inom rådet för partsgemensamt stöd inom det statliga avtalsområdet, Partsrådet. Arbetsområdena är:

Arbetsmiljö ur ett partsperspektiv, Partsgemensamt arbetsområde ett hållbart arbetsliv, Centrala parters stöd till samverkan på lokal nivå och Centrala parters stöd till lokal lönebildning. Arbetet med utvecklingsområden ska fortgå t.o.m. den 31 december 2025.

2.4.6 Närmare om grupperingsnivån (svårighetsgrad)

För att bättre kunna analysera lönestatistiken i staten har parterna på det statliga avtalsområdet kommit överens om BESTA-systemet, som utgör en indelning av arbetsuppgifter i 64 arbetsområden och på olika grupperingsnivåer. För medarbetare finns det sex grupperingsnivåer (1–6), som anger arbetsuppgifternas omfång och komplexitet. Nivån ska också återspegla det ansvar, den självständighet, de kunskaper och de erfarenheter som krävs för att utföra arbetsuppgifterna (desto högre nivå ju större ansvar och krav på bl.a. självständighet).

År 2024 uppgick antalet anställda vid de statliga myndigheterna som klassificerades som medarbetare till 261 288. Detta exkluderar anställda chefer. Sammantaget uppgick antalet klassificerade chefer till 21 404. Antalet anställda som inte var klassificerade minskade från 12 234 år 2023 till 9 767 år 2024.

Tabell 2.6 BESTA-klassificering efter grupperingsnivå, medarbetare (anställda exklusive chefer), 2024

Antal och procent

Grupperingsnivå	Antal	Andel kvinnor	Andel män
Nivå 1	26 363	43	57
Nivå 2	41 103	57	43
Nivå 3	94 895	57	43
Nivå 4	71 205	54	46
Nivå 5	22 433	49	51
Nivå 6	5 289	34	66

Källa: Arbetsgivarverket.

Utgiftsområde 3

Skatt, tull och exekution

Utgiftsområde 3 – Skatt, tull och exekution

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution ... 5
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
2.2 Utgiftsutveckling ... 5
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 6
2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 6
2.5 Resultatredovisning ... 7
2.5.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn ... 7
2.5.2 Bidra till ett väl fungerande samhälle ... 10
2.5.3 Motverka brottslighet ... 14
2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 17
2.6.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn ... 17
2.6.2 Bidra till ett välfungerande samhälle för allmänhet och företag ... 17
2.6.3 Motverka brottslighet ... 18
2.7 Den årliga revisionens iakttagelser ... 18
2.8 Politikens inriktning ... 19
2.8.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn ... 19
2.8.2 Bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag ... 19
2.8.3 Motverka brottslighet ... 20
2.9 Budgetförslag ... 22
2.9.1 1:1 Skatteverket ... 22
2.9.2 1:2 Tullverket ... 24
2.9.3 1:3 Kronofogdemyndigheten ... 25
2.9.4 1:4 Kostnader som betalas av staten i konkurser ... 27

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Skatteverket	9 434 848
1:2 Tullverket	3 441 754
1:3 Kronofogdemyndigheten	2 538 296
1:4 Kostnader som betalas av staten i konkurser	97 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**15 511 898**

2 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution omfattar huvuduppgifterna att besluta om och ta in skatter, tullar och avgifter. Nära knutet till och starkt integrerat med huvuduppgifterna finns verksamheter som folkbokföring, id-kort, gränsskydd och verkställighet av betalningsanspråk. Inom skatte-, tull- och exekutionsområdet ingår också att förebygga och motverka brott. Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten är förvaltningsmyndigheter inom respektive område.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 03 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Skatteverket	8 645	9 214	9 068	**9 435**	9 526	9 698
1:2 Tullverket	2 916	3 174	3 201	**3 442**	3 536	3 606
1:3 Kronofogdemyndigheten	2 183	2 459	2 418	**2 538**	2 587	2 635
1:4 Kostnader som betalas av staten i konkurser				**97**	201	201
Äldreanslag						
2024 1:4 Kompensation förhöjt grundavdrag födda 1957	3 179		50			
Totalt för utgiftsområde 03 Skatt, tull och exekution	**16 924**	**14 847**	**14 737**	**15 512**	**15 851**	**16 140**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 03 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**14 812**	**14 812**	**14 812**
Pris- och löneomräkning[2]	307	544	838
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	393	495	490
varav BP26[3]	*332*	*415*	*415*
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**15 512**	**15 851**	**16 140**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Utgiftsområdets sammanlagda utgifter ökade 2024 med ca 3,5 miljarder kronor. Det berodde på beslutade förstärkningar till Skatteverket, Tullverket och utbetalningar från anslaget för kompensation till personer födda 1957. Prognosen för utfallet 2025 är lägre utgifter än föregående år eftersom det sistnämnda anslaget inte längre omfattar 3,5 miljarder kronor utan har blivit äldreanslag 2025. Samtidigt förväntas utgifterna

öka med ca 1 miljard kronor eftersom myndigheternas förvaltningsanslag ökats, i huvudsak beroende på föreslagna och aviserade åtgärder i budgetpropositionen för 2025. Förslagen i denna budgetproposition innebär tillsammans med pris- och löneomräkning att anslagen ökas med 640 miljoner kronor. Kronofogdemyndigheten kommer att disponera det anslag för kostnader som betalas av staten i konkurser som tillkommer i utgiftsområdet fr.o.m. 2026.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn och bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag samt motverka brottslighet (prop. 2017/18:1, bet. 2017/18:SkU1, rskr. 2017/18:78).

2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Till stöd för resultatbedömningen är bl.a. respektive myndighets årsredovisning samt utvärderingar, rapporter och Riksrevisionens iakttagelser. Antalet resultatindikatorer och bedömningsgrunder har begränsats för att det ska bli tydligare vilka som är centrala för resultatbedömningen. Resultatindikatorer och bedömningsgrunder som beskriver resultatet för verksamhet som bidrar till att målet för utgiftsområdet uppnås är

- totalt inbetalda skatter, tullar, avgifter och indrivna belopp
- uppbördsförlustens storlek
- Skatteverkets analyser inför bedömningen 2025 av skattefelets storlek och utveckling, samt Tullverkets bedömning av skattefelets storlek och utveckling
- folkbokföringsfelets storlek och utveckling
- fastställda fordringar och skuldsanering
- myndigheternas rankning och resultat i kvalitets- och anseendemätningar
- samhällsnytta beräknad utifrån beslag av narkotika och dopningsmedel, alkohol- och tobaksbeslag
- vapenbeslag
- utmätt belopp i arbetet med att förebygga och motverka brott.

Resultatindikatorn om skattefelet har förändrats eftersom regeringen sedan 2023 har ändrat kravet till att Skatteverket ska bedöma skattefelet vart fjärde år. Däremellan redovisas resultatet av genomförda analyser för att utöka underlaget för kommande bedömningar av skattefelet.

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn

Tabell 2.3 Totalt inbetalade skatter, tullar, avgifter och indrivna belopp

Miljarder kronor

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Inbetalda skatter och avgifter till Skatteverket, brutto	1 936,2	1 992,7	2 089,2	2 116,4	2 073,2	2 264,4	2 409,2	2 489,9	2 599,6
- inbetalda skatter och avgifter till Skatteverket, netto[1]	*1 172,9*	*1 188,7*	*1 261,4*	*1 256,3*	*1 190,0*	*1 382,5*	*1 1472,2*	*1 454,2*	*1 521,6*
Inbetalda tullar, skatter och avgifter till Tullverket[2]	6,8	7,0	7,8	7,7	7,1	8,2	10,8	19,3	9,3
Indrivet belopp av Kronofogdemyndigheten	10,6	11,6	11,9	12,6	11,8	12,6	14,7	14,9	16,8
Totalt inbetalda skatter, tullar, avgifter och indrivet belopp, brutto	1 953,6	2 011,3	2 108,9	2 136,7	2 092,1	2 285,2	2 434,7	2 524,1	2 625,7

[1] I nettot avgår utbetalning av kommunalskattemedel och kompensation för mervärdesskatt till kommuner och regioner.

[2] Inbetald uppbörd som Tullverket redovisar mot inkomsttitel.

Källa: Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten.

Under 2024 ökade inbetalda skatter och avgifter till Skatteverket med 4,4 procent jämfört med 2023, vilket motsvarade ca 110 miljarder kronor. Alla skatteslag ökade och fördelningen av inbetalda skatter framgår av diagram 2.1. Efter utbetalningar av kommunalskattemedel m.m. var nettouppbörden 4,6 procent högre än 2023. Förändringen i inbetalda skatter berodde främst på förändringar av skatteregler, löner, priser och konjunkturläge. Vid årsskiftet uppgick de tillfälliga anstånden med skatteinbetalningar till 27,7 miljarder kronor jämfört med 43,3 miljarder kronor vid förra årsskiftet och 34,1 miljarder kronor vid årsskiftet dessförinnan.

Diagram 2.1 Inbetalda skatter fördelat på skatteslag

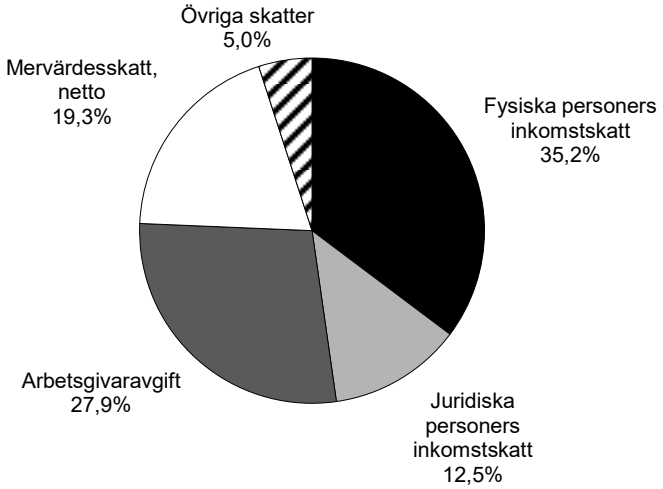

Källa: Skatteverket.

De tullar, skatter och avgifter som betalades in till Tullverket 2024 minskade till tidigare års nivåer. Under 2023 debiterade Tullverket nästan 10 miljarder kronor skatt i ett enskilt ärende. Debiterad tull ökade jämfört med föregående år, vilket var en konsekvens av att importvärdet ökade. Textilvaror var fortsatt den dominerande varugruppen och tullar för textilvaror var generellt sett höga, vanligtvis 12 procent av varornas värde. Sedan 2022 har debiterad tull på textilvaror minskat både värdemässigt

och andelsmässigt medan andra varugrupper, exempelvis maskiner och apparater samt fordon, har ökat. En bidragande orsak till nedgången för textilvaror var en kombination av lågkonjunktur och att en stor andel kläder som privatimporteras var tullfria på grund av det låga värdet. När det gäller handel med de länder som har störst påverkan på den tull som debiterades, var det fortfarande Kina som toppade listan följt av Norge och USA. Drygt hälften av den debiterade tullen kunde kopplas till varuimport från Kina.

Tullverket intensifierade under 2024 arbetet med att kontrollera efterlevnaden av EU:s sanktioner mot Ryssland och Belarus. Flera sanktionspaket lanserades under året, och myndigheten hade ett tydligare fokus på sådana åtgärder som motverkade kringgående av sanktionerna. Tullverket informerade bl.a. företag som exporterade till länder i Rysslands närhet för att uppmärksamma företagen på risker med kringgående. Tullverket fortsatte att utveckla, underhålla och använda olika it-system som används för att utbyta uppgifter mellan olika tullmyndigheter och med kommissionen samt för lagring av sådan information.

Indrivet belopp av Kronofogdemyndigheten ökade med 13 procent jämfört med 2023. Av det indrivna beloppet hänfördes 8,2 miljarder kronor till statliga fordringsägare samt till kommuner och regioner, en ökning med 890 miljoner kronor. Till enskilda borgenärer drevs det in 7,5 miljarder kronor, det högsta beloppet någonsin, vilket är en ökning med 386 miljoner kronor jämfört med 2022. Egna inbetalningar från gäldenärer och löneutmätning utgjorde den största andelen av indrivet belopp. Av de som hade skulder för indrivning var två av tre män.

Befarade förluster kopplade till de tillfälliga anstånden med inbetalning av skatt bidrog till uppbördsförlusterna

Uppbördsförlusten är den andel av fastställda skatter respektive tullar och avgifter som inte har betalats till Skatteverket respektive Tullverket.

Tabell 2.4 Uppbördsförluster och preskriberat belopp

Procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel fastställda skatter och avgifter som inte betalats till Skatteverket	0,24	0,29	0,23	0,24	0,48	0,71	0,57	0,52	0,63
Andel fastställda skatter och avgifter som inte betalats till Tullverket	0,23	0,21	0,18	0,30	0,44	0,20	0,42	0,21	0,21
Andel preskriberat belopp till stat, kommuner och regioner	i.u.	11,53	12,27	13,26	8,63	7,69	6,30	5,21	4,68

Källa: Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten.

För Skatteverket var uppbördsförlusterna 16,5 miljarder kronor 2024 vilket var 26,5 procent högre än 2023. Drygt 4 miljarder kronor av uppbördsförlusten var kopplade till anstånd med betalning av skatt som restfördes för att företag försattes i konkurs under 2024. Resterande belopp avsåg, likt tidigare år, i huvudsak några omfattande skatteutredningar om gränsöverskridande undandragande av mervärdesskatt. Tullverkets uppbördsförluster var 2024 på samma nivå som föregående år. De förluster som ändå uppstod berodde på fyra enskilda fall av obetalda tullar vars totala värde var ca 11 miljoner kronor.

Kunskapen om skattefelet ökade

Skattefelet är skillnaden mellan de teoretiskt riktiga och de fastställda beloppen för skatter, tullar och avgifter. Skatteverket ska bedöma skattefelets storlek och utveckling vart fjärde år. Skatteverkets nästa bedömning kommer att finnas i årsredovisningen för 2025. Åren däremellan genomför Skatteverket fördjupade analyser av delar av skattefelet för att förbättra underlaget för bedömningen av skattefelet.

Under 2024 genomförde Skatteverket flera analyser, bl.a. av skattefelet för kryptovalutor och svarta arbetsinkomster. Skattefelet för kryptovalutor beräknades till 1,5 miljarder kronor, vilket motsvarade 90 procent av den teoretiskt beräknade skatten för överskott från försäljning av kryptovalutor. Svarta arbetsinkomster uppskattades till 97 miljarder kronor per år, eller 1,9 procent av Sveriges BNP. För perioden 2010–2016 uppskattade Skatteverket att svarta arbetsinkomster var 2,3 procent av Sveriges BNP. För att få underlag för bedömningen av skattefelet inom punktskatteområdet genomförde Skatteverket en utredning om möjligheten att bedöma skattefelet för fler punktskatter. Arbetet med att utveckla en svensk makromodell för mervärdesskattefelet fortsatte, liksom arbetet med att utveckla en makroekonomisk modell för att bedöma storleken på den dolda ekonomin i sin helhet. Det sistnämnda arbetet finansieras av EU och görs i samarbete med IMF.

Skatteverkets arbete med vägledning, ärendehantering, kontroll, verksamhetsutveckling och attitydpåverkan resulterade i att skatt och avgifter fastställdes och betalades. Det bidrog till att skattefelet och uppbördsförlusterna begränsades. Skatteverket ökade användningen av robotar i beskattningsverksamheten vilket bidrog till att andelen ärenden som krävde manuell hantering fortsatte att minska. Robotar användes bl.a. för att hantera uteblivna mervärdesskatte- och arbetsgivardeklarationer, kontakta företag som missade att deklarera och hantera tillfälliga anstånd som förföll till betalning. Skatteverket skickade ut 8,4 miljoner förifyllda deklarationer och drygt 92 procent av dessa lämnades sedan digitalt. Det bidrog bl.a. till att avsiktliga fel minskade. Den digitala hanteringen innebar också att 4,4 miljoner deklaranter fick slutskattebesked i april och ytterligare 3,7 miljoner deklaranter fick slutskattebesked i juni. Under 2024 slutade Skatteverket att skicka ut mervärdesskattedeklarationer på pappersblanketter. Om ett företag vill ha pappersblankett behöver den beställas. Det innebar en besparing om ca 9 miljoner kronor och fler lämnade mervärdesskattedeklarationer via e-tjänsten.

I kontrollverksamheten hanterade Skatteverket de flesta av de högst värderade riskerna. Möjlighet till återrekrytering var begränsad, det var brist på erfarna utredare inom vissa områden och inslag av manuell hantering gjorde att utrymmet för kontroll begränsades. Det innebar att det högt värderade risker inom vissa områden fanns inte togs omhand. Fler kontroller genomfördes på ett automatiserat sätt. Vid t.ex. kontroll av avdrag under inkomst av tjänst avseende resor till och från arbetet kunde Skatteverket med hjälp av AI utföra automatiserad kontroll. Kassaregister- och personalliggarbesök minskade planenligt med över 35 procent vilket gjorde att Skatteverket kunde fördubbla antalet skrivbordskontroller och bibehålla antalet revisioner jämfört med 2023. Fler kontroller genomfördes även av nyregistrerade företag. Genomförda kontroller hade hög ändringsfrekvens och ledde t.ex. till fler återkrav och återkallelser av F-skatt. Det ledde också till brottsanmälningar och anmälningar om felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet. I en rapport som Skatteverket publicerade 2024 framgick att arbetet med den s.k. Panamaläckan 2017–2024 ledde till att beslut om skatt fattades för ett hundratal personer och företag. Inkomstskatten för dessa höjdes med sammanlagt ca 3 miljarder kronor.

Tullverket ska bedöma skattefelets storlek, dvs. i vilken utsträckning varor som ska deklareras faktiskt deklarerats samt hur skattefelet har utvecklats. Tullverket avgränsar redovisningen av skattefelet till tullmedel som är den största delen av inbetalda tullar,

skatter och avgifter. Skattefelet beräknades uppgå till 210–260 miljoner kronor vilket är ca 2,5 procent av den totala uppbörden som betalats in till Tullverket. Under 2024 hanterade Tullverket ca 17,2 miljoner tulldeklarationer, vilket var en ökning med drygt 2 miljoner jämfört med 2023. Av dessa kontrollerades 95,6 procent automatiskt och resterande manuellt. Tullverket genomförde under 2024 ca 100 000 fysiska kontroller, vilket var en liten minskning jämfört med föregående år. Antalet kontrolltimmar ökade dock något jämfört med 2023.

2.5.2 Bidra till ett väl fungerande samhälle

Identitetskontrollen förbättrades och fler personer avregistrerades från folkbokföringen

Att uppgifterna i folkbokföringen speglar befolkningens bosättning, identitet och familjerättsliga förhållanden är en förutsättning för att samhällsfunktioner ska ha ett korrekt underlag för beslut och åtgärder. Folkbokföringsfelet är förekomsten av fel i förhållande till lagstiftningens krav. Metodutveckling innebär att Skatteverkets uppskattning av folkbokföringsfelets storlek för 2016 till 2022 inte kan jämföras med tidigare redovisade uppskattningar.

Tabell 2.5 Folkbokföringsfelet 2016–2022

Antal individer och procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totalt antal individer	**190 900**	**194 300**	**197 300**	**213 400**	**200 700**	**207 500**	**232 300**
- varav kvinnor	*79 700*	*80 600*	*80 200*	*85 800*	*80 500*	*83 200*	*90 200*
- varv män	*111 200*	*113 700*	*117 100*	*127 700*	*120 200*	*124 100*	*142 100*
Andel av befolkningen	**1,9**	**1,9**	**1,9**	**2,1**	**1,9**	**2,0**	**2,2**
- varav kvinnor	*1,6*	*1,6*	*1,6*	*1,7*	*1,6*	*1,6*	*1,7*
- varav män	*2,2*	*2,3*	*2,3*	*2,5*	*2,3*	*2,4*	*2,7*

Källa: Skatteverket.

Antalet individer som ingår i folkbokföringsfelet ökade med ca 25 000 personer. Av dem som var felaktigt folkbokförda var ca 40 procent kvinnor och 60 procent män. Det var fortsatt felaktig adress som förklarade största delen av folkbokföringsfelet. Fler än hälften av individerna hade felaktig adress. Övriga delar av folkbokföringsfelet avsåg individer som är folkbokförda men inte ska vara det och individer som inte är folkbokförda men ska vara det. Det var främst personer med samordningsnummer som haft inkomster under två efterföljande år, och därmed sannolikt ska vara folkbokförda, som ökat sett över tid. I Nationell lägesbild över befolkningen 2025 uppskattade Skatteverket att nästan 80 000 folkbokförda personer borde avregistreras som utflyttade eftersom de inte längre kan antas bo i Sverige, och att ca 116 000 personer är folkbokförda på fel adress (Fi2025/01379). Årets lägesbild beskriver också de risker och konsekvenser som är kopplade till dessa grupper mer detaljerat än förra årets lägesbild.

Resultatutvecklingen inom folkbokföringen var fortsatt positiv under 2024. Riskbaserat arbete var underlag för prioritering i större omfattning och många fler kontroller utfördes. Skatteverket gjorde 20 000 fler bosättningsutredningar än vad som var möjligt före regeringens satsning för förbättrad folkbokföring genom folkräkning. Under 2024 genomfördes 3 744 kontrollbesök, vilket motsvarade ca 70 besök per vecka. Kontrollerna resulterade i att nästan 20 000 personer avregistrerades som utflyttade utan att personen själv anmält detta. Det var fall där Skatteverket, till följd av riskurval eller anmälningar om misstänkt felaktig folkbokföring, genomfört en utredning och kunnat konstatera att personen ska avregistreras utan att personen

medverkat i ärendet. En noterbar mängd av dessa fall var utredningar som gjorts efter informationsutbyte med Migrationsverket som resultat av ett uppdrag i regleringsbrevet 2023 om analys och ökad samverkan för ett effektivare återvändandearbete.

Under året lanserade Skatteverket en tjänst som innebär att en person som är folkbokförd aviseras om att någon anmält flytt till dennes adress och ges möjlighet att verifiera uppgiften. Tjänsten skickade ca 235 000 aviseringar och Skatteverket fick över 7 400 svar om eventuell felaktig folkbokföring. Svaren ledde i hög grad till att anmälan nekades eller att den ursprungliga anmälan justerades. Tjänsten innebär att felaktigheter i ärendehandläggningen därmed kunde förhindras tidigare. Vidare infördes möjlighet för individer att anmäla flytt till Sverige eller ansöka om samordningsnummer digitalt två veckor innan personen reser till Sverige. Därmed startade handläggningstiden tidigare vilket underlättade för individer men samtidigt innebar längre handläggningstider än tidigare år.

Identitetskontrollerna inför folkbokföring eller tilldelning av samordningsnummer efter styrkt identitet stärktes när Skatteverket i juni 2024 började använda teknisk utrustning som möjliggör biometrisk jämförelse vid identitetskontroll. Den tekniska utrustningen finns vid 58 servicekontor. Allt fler samordningsnummer tilldelades efter att identiteten styrkts vid ett personligt besök där biometri kontrollerades. Totalt var 485 000 samordningsnummer aktiva vid årets slut varav 14 procent var tilldelade efter styrkt identitet. Det är dessa nummer som med störst tillit kan användas i samhället. I juni 2025 redovisades ett regeringsuppdrag till nio myndigheter att säkerställa att informationen från folkbokföringen och informationen om samordningsnummer används ändamålsenligt (Fi2024/02213 och Fi2025/01361). Flera myndigheter har fortfarande utmaningar med att kunna ta emot och tillgodogöra sig informationen om samordningsnummer. Några avgörande gemensamma hinder i regelverk finns dock inte utan det handlar om att öka kompetensen, anpassa it-system och se över arbetssätt och rutiner.

Skatteverket registrerar, förvarar och lämnar ut kopior av bouppteckningar. Efter flera års negativ resultatutveckling uppnåddes ett tillfredsställande resultat under 2024. Vid årets slut var det färre antal dödsbon som väntade på att få en bouppteckning registrerad. Fler ärenden avslutades och ca 93 procent av bouppteckningarna registrerades inom nio veckor jämfört med 2023 då färre än hälften av bouppteckningarna registrerades inom samma tid.

Den totala skulden fortsatte att öka och handläggningstiden för betalningsföreläggande, verkställighet och skuldsanering var lång

Tabell 2.6 Den totala skuldens utveckling

Miljarder kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Total skuld[1]	105,0	106,3	106,6	124,4	144,6	172,6	221,7	242,2
- varav privatpersoner skulder	*78,7*	*119,1*	*82,7*	*87,3*	*94,4*	*101,5*	*119,1*	*138,0*
- varav kvinnor	*19,4*	*19,9*	*20,1*	*21,7*	*23,0*	*24,8*	*30,3*	*35,4*
- varav män	*59,3*	*61,6*	*62,5*	*65,6*	*71,5*	*76,7*	*88,8*	*102,6*
- varav 18–30 år	*4,3*	*5,0*	*4,9*	*5,7*	*6,2*	*7,3*	*8,0*	*8,7*
- varav skulder till stat, kommuner och regioner	*40,0*	*39,1*	*36,1*	*41,3*	*50,7*	*62,5*	*78,5*	*96,4*
- varav skulder till enskilda	*64,4*	*67,2*	*70,5*	*83,1*	*93,9*	*110,1*	*143,3*	*145,8*

[1] Inkluderar skulder som juridiska personer har hos Kronofogdemyndigheten. I de fall det finns ett solidariskt betalningsansvar har hela skulder tagits upp för samtliga betalningsansvariga.

Källa: Kronofogdemyndigheten.

Under 2024 ökade antalet fysiska personer med skulder hos Kronofogdemyndigheten till 437 000 personer, vilket var en ökning med 20 000 personer jämfört med 2023. Av dessa var ca 33 procent kvinnor och 67 procent män. Antalet juridiska personer ökade med 7 procent till drygt 76 000. Vid utgången av 2024 hade den totala skulden ökat med 9 procent jämfört med 2023. Väntetiderna i telefonkö till kundservice var periodvis upp till 40–45 minuter, eftersom färre medarbetare arbetade med att ta emot samtal. Kronofogdemyndigheten utredde 92 procent av gäldenärerna inom nio månader, vilket var 4 procentenheter lägre än 2023. Det var främst tiden från ansökan till handläggningens början som ökade eftersom myndigheten styrde handläggningen mot att avsluta ärenden. Avslutade ärenden per årsarbetskraft ökade med 265 ärenden till 4 380 ärenden under 2024. En förklaring till ökningen var att personalomsättningen i hela myndigheten minskade från 14,6 procent 2023 till 7,9 procent 2024. Antalet gäldenärer som väntade på utredning av tillgångar ökade med 45 procent till 37 763 gäldenärer jämfört med 2023.

Tabell 2.7 Betalningsföreläggande och handräckning

Personer, utslag och dagar

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ansökningar mot fysiska personer	426 722	416 534	422 733	390 042	400 642	421 573	442 231
- varav kvinnor	*186 962*	*182 517*	*182 854*	*168 732*	*170 556*	*179 205*	*186 660*
- varav män	*239 760*	*234 071*	*239 879*	*221 310*	*230 086*	*242 368*	*255 571*
Antal beslut om utslag	612 485	529 839	650 191	620 680	592 816	669 590	717 461
- varav kvinnor	*i.u.*	*i.u.*	*i.u.*	*249 722*	*244 636*	*268 198*	*281 607*
- varav män	*i.u.*	*i.u.*	*i.u.*	*320 487*	*314 961*	*338 154*	*367 674*
Tid från ansökan till utslag	67	74	123	106	96	93	98

Källa: Kronofogdemyndigheten.

Under 2024 inkom ca 1,5 miljoner ansökningar om betalningsföreläggande och handräckning vilket var en ökning med 6 procent jämfört med 2023 och det högsta antalet någonsin. Av ansökningarna gällde 97 procent krav på betalning. Den grupp privatpersoner som ökade mest var över 64 år. Vid slutet av 2024 bestod gruppen av ca 56 000 personer, varav 43 procent var kvinnor och 57 procent var män. Gruppen över 64 år ökade med 9 procent jämfört med 2023 då andelen kvinnor och män var 44 procent respektive 56 procent. Även om produktiviteten ökade med 14 procent jämfört med 2023 ökade handläggningstiden med 5 dagar till 98 dagar från ansökan till utslag i ärendet. Kronofogdemyndigheten bedömde att det berodde på det ökade inflödet av ansökningar.

En ansökan om betalningsföreläggande kan också omfatta betalningsfastställelse ur viss egendom. I dessa ärenden har sökanden pant i den egendom som ska realiseras för att betala skulden. Dessa ansökningar ökade med 70 procent till 3 000 ansökningar jämfört med 2023. Bakgrunden torde vara det ekonomiska läget med hög inflation vilket medfört att fler personer inte har kunnat betala sina bolån.

Tabell 2.8 Ansökan om skuldsanering

Antal ansökningar, personer och procent

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal ansökningar om skuldsanering	18 237	21 603	30 555	30 399	27 918	34 015	33 490
- varav kvinnor	*8 266*	*9 856*	*13 875*	*13 653*	*12 220*	*14 993*	*14 972*
- varav män	*9 971*	*11 747*	*16 680*	*16 674*	*15 698*	*19 022*	*18 518*
Andel beslut om skuldsanering[1]	58	52	43	36	35	35	32
- varav kvinnor	*63*	*57*	*47*	*40*	*38*	*38*	*34*
- varav män	*54*	*48*	*40*	*34*	*33*	*33*	*30*

[1] Andel beslut om skuldsanering under året inkluderar ansökningar som inkommit tidigare år.
Källa: Kronofogdemyndigheten.

De flesta ansökningarna om skuldsanering gjordes av personer i åldersgruppen 35–44 år. Andelen som beviljades skuldsanering fortsatte att sjunka jämfört med de föregående åren. Många unga som använde e-tjänsten för att ansöka om skuldsanering uppfyllde inte kraven för skuldsanering då skulderna inte var så stora att de inte kunde betalas inom en överskådlig tid. En ny version av e-tjänsten lanserades 2024 med syftet att ge sökanden ytterligare stöd för att kunna bedöma om man kan komma i fråga för skuldsanering. Det är för tidigt att dra några slutsatser om vilka effekter den nya versionen av e-tjänsten har fått. Genom skuldsaneringsbesluten sanerades 6,9 miljarder kronor bort vilket var i nivå med 2023. De 1,6 miljarder kronor som återstår ska betalas av under skuldsaneringsperioden. Fler ärenden kom in än som kunde avslutas vilket ledde till att antalet ärenden som väntar på beslut ökade med 31 procent till 5 231 ärenden jämfört med 2023. Medelväntetiden från ansökan till beslut om skuldsanering ökade från 209 dagar 2023 till 290 dagar 2024. Antalet personer med pågående skuldsanering minskade med 4 800 till 46 200.

Konkursansökningarna ökade under 2024 med 2 100 ärenden till 11 700, det högsta antalet sedan 1996. Kronofogdemyndigheten föreslog i tillsynen över konkursförvaltarna nedsättning av förvaltararvodet i 235 av ca 8 800 ärenden som avslutades under året, vilket var en liten minskning jämfört med 2023. Kronofogdemyndigheten föreslog att arvodena skulle sättas ned med ca 48 miljoner kronor och domstolarna beslutade om nedsättning med 15,7 miljoner kronor, jämfört med 16,9 miljoner 2023.

Sammantaget ökat förtroende för myndigheterna

Tabell 2.9 Förtroendet för myndigheterna

Indexvärde

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Skatteverket	49	50	52	50	53	54	58
Tullverket	40	35	39	40	39	44	47
Kronofogdemyndigheten	42	42	42	47	43	50	48

Källa: Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten.

Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten fick goda resultat i förtroendeundersökningar. I Verians anseendemätning 2024 – som är ett index från 0 till 100 – placerades myndigheterna över genomsnittligt index. Ett anseendeindex över 55 är högt för myndigheter i Sverige. Medelvärdet var 42 för de 48 myndigheter som ingick i mätningen.

En del i myndigheternas arbete för att bibehålla högt förtroende är att tillhandahålla behovsanpassad, lättillgänglig och kvalificerad information och service till allmänhet och företag. Trots långa väntetider i skatteupplysningen och svarstid för e-post för privatpersoner visade uppföljningen att privatpersoner och företag var nöjda med bemötandet. Av privatpersonerna ansåg sju av tio att de fick ett svar inom rimlig tid och mer än 80 procent att de fick den information de behövde, vilket var lägre än 2023. I kontakten med företag var resultatutvecklingen positiv genom att exempelvis väntetiderna i skatteupplysningen minskade. I Skatteverkets attitydundersökning tyckte fler företagare att det var enkelt att lämna uppgifter om olika skatter samt att det var enkelt att komma i kontakt med Skatteverket.

Tullverket använder sig av måttet andel klagomål på bemötande som en indikator på hur företag och allmänhet upplever kontakten med myndigheten, och endast en dryg promille av de fysiska kontrollerna ledde till någon form av klagomål. Tullverket

förbättrade under året dialogen med näringslivet i syfte att underlätta för företagen, bl.a. genom kommunikationsinsatser och olika samrådsforum.

Kronofogdemyndigheten fortsatte under 2024 att utveckla digitala självbetjäningstjänster för att underlätta för dem som t.ex. behöver få detaljerad information om sina ärenden. Tjänster på Mina sidor kan nu användas även av företag och inte bara privatpersoner vilket särskilt gynnade små och medelstora företag.

2.5.3 Motverka brottslighet

Under 2023 tog regeringen tillsammans med myndigheterna fram en gemensam målbild för att intensifiera myndigheternas arbete mot den kriminella ekonomin. Myndigheterna har förstärkt arbetet för att förebygga och motverka brottslighet och uppnått goda resultat.

Fortsatt hög samhällsnytta

Tullverket beräknar samhällsnyttan av beslagtagen narkotika och dopningsmedel respektive beslagtagen och omhändertagen alkohol och tobak. Beslagen av narkotika och dopningsmedel beräknas till ett samhällsekonomiskt värde motsvarande kostnaden för missbruk. Ju farligare ett preparat är, desto högre samhällsnyttovärde ges ett beslag av det preparatet. Samhällsnyttan gällande alkohol- och tobaksbeslag motsvaras av skattebortfallet.

Tabell 2.10 Samhällsnytta beräknad på beslag och beslagens storlek

Miljarder kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Samhällsnytta beräknad på beslag av narkotika och dopningsmedel	3 001	2 655	2 487	3 368	3 528	5 149	10 371	9 473
Skattebortfall alkohol- och tobaksbeslag	164	84	123	110	89	36	37	37

Källa: Tullverket.

Samhällsnyttan varierar över enskilda år bl.a. beroende på vilka preparat som beslagtas. Samhällsnyttan beräknad utifrån Tullverkets beslag av narkotika och dopningsmedel sjönk med ca 9 procent jämfört med 2023. Huvuddelen av samhällsnyttan, ca 95 procent, kunde hänföras till beslagen av cannabis, amfetamin och kokain. Ett stort beslag av kokain under året stod för ca 28 procent av den totala samhällsnyttan.

Tabell 2.11 Ett urval av narkotikabeslagens storlek

Kilo där ej annat anges

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Heroin	37	71	60	22	1	8	11	3
Opium	4	6	34	10	13	21	11	4
Amfetamin	368	198	334	221	332	549	1 170	798
Kokain	97	488	43	216	261	822	1 303	1 577
Cannabis	2 396	926	1 115	3 888	3 299	2 304	7 252	6 069
Övrig narkotika inkl. narkotiska läkemedel (antal tabletter)	2 197 933	1 167 254	2 815 276	1 869 289	1 805 150	3 739 991	2 129 009	4 711 021

Källa: Tullverket.

Mängden beslagtagen narkotika minskade totalt jämfört med föregående år, men både kokain och narkotiska läkemedel i tablettform ökade jämfört med 2023. Ökningen av beslagtaget kokain berodde på ett mycket stort beslag i Norviks hamn.

Mängden beslagtagen alkohol sjönk med 6,6 procent till 54 800 liter. Beslagtaget vin ökade dock med 50 procent under 2024. Antalet beslagtagna cigaretter minskade kraftigt, från drygt 13,5 miljoner cigaretter 2023 till ca 8,2 miljoner 2024. Mängden beslagtagen övrig tobak, framför allt vattenpiptobak, fördubblades från ca 2,2 ton 2023 till ca 4,6 ton 2024.

Tabell 2.12 Beslag av vapen och explosiva varor

Antal

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Skjutvapen	61	41	58	142	85	64	41	55
Start- och gasvapen			23	50	30	23	22	30
Vapendelar			307	247	165	120	48	187
Explosiva varor			5 888	10 528	22 138	48 940	42 912	23 777

Källa: Tullverket.

Flest beslag av skjutvapen gjordes vid husrannsakningar i samband med brottsutredningar, medan något fler beslag av start- och gasvapen gjordes i post- och kurirflödet. De flesta beslagtagna vapnen hade sitt ursprung i främst Turkiet samt Österrike, Tyskland, Polen och västra delarna av Balkan.

Tullverkets arbete mot organiserad brottslighet bidrog till att 48 kriminella nätverk identifierades och 28 kriminella nätverk slogs ut eller skadades allvarligt under 2024, vilket var en ökning jämfört med föregående år. Majoriteten av såväl utslagna som identifierade kriminella nätverk ägnade sig främst åt narkotikasmuggling.

Under 2024 fattade tullåklagare 1 091 beslut om strafföreläggande, vilket var en minskning med 4 procent jämfört med 2023. Av strafföreläggandena gällde 12 procent kvinnor och 88 procent män, vilket var ungefär samma andel som tidigare år.

Tullverket har under året fortsatt sitt internationella samarbete. Ett framgångsrikt exempel inom området avfallsbrottslighet var när den danska Miljöstyrelsen, med hjälp av gemensamt underrättelsearbete mellan svensk och dansk tullmyndighet, stoppade en container med 25 ton svenskt avfall som skulle föras in i Danmark.

Utmätt belopp ökade något

Genom jourverksamheten säkerställer och utmäter Kronofogdemyndigheten tillgångar som påträffas utanför ordinarie arbetstid bl.a. hos gäldenärer som misstänks för eller har samröre med organiserad brottslighet.

Tabell 2.13 Utmätt belopp i arbetet med att förebygga och motverka brott

Miljoner kronor

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Utmätt belopp i jourverksamheten	4,9	5,0	6,7	4,7	6,5	7,4	7,3	32,7	93,0	115,0
Utmätt belopp i samverkansinsatser	43,0	51,0	53,0	48,0	44,0	35,0	40,0	73,0	79,0	78,0
Säkrat belopp i samverkansinsatser	34,0	24,8	42,0	9,2	18,5	24,4	38,0	36,0	54,0	21,0
Utmätt belopp i egeninitierade samverkansinsatser						25,0	25,0	35,0	27,0	40,0
Totalt utmätt och säkrat belopp	81,9	80,8	101,7	61,9	69,0	91,4	110,3	176,7	253,0	254,0

Källa: Kronofogdemyndigheten och Polismyndigheten.

Arbetet med utmätning på distans förbättrades ytterligare under 2024 och höjde kvaliteten i handläggningen. Kronofogdemyndigheten fokuserade på att motverka att

företag används som brottsverktyg genom att fördjupa utredningarna av näringsidkare. Kronofogdemyndigheten lämnade 11 850 underrättelser om felaktig folkbokföring till Skatteverket jämfört med 8 000 under 2023.

Inom den summariska processen stoppades ogrundade ansökningar till ett värde av 988 miljoner kronor jämfört med 113 miljoner kronor föregående år. Ökningen berodde på ett ärende med en fordran på 795 miljoner kronor. Kronofogdemyndigheten har möjlighet att ansöka om att obetalda böter förvandlas till fängelse. Det gjorde myndigheten avseende 69 personer som tillsammans hade 753 obetalda böter, 14 procent av personerna var kvinnor och 86 procent var män. Av dessa valde 1 kvinna och 10 män att betala totalt 340 000 kronor i stället för att få sina böter förvandlade till fängelse.

Skatteverket förhindrade att företag och identiteter användes som brottsverktyg

Skatteverket avslutade fler brottsutredningar under 2024 jämfört med 2023 och myndigheten avslutade lika många särskilt krävande ärenden. Dessa ärenden var i stor utsträckning brottsutredningsärenden kopplade till organiserad och annan allvarlig brottslighet. Vidare ökade antalet utredningar och brottsanmälningar som avsåg allvarligt skatteundandragande. Kontrollerna mot allvarligt skatteundandragande innebar bl.a. att Skatteverket förhindrade flera företag från att användas som brottsverktyg genom att avregistrera dem från bl.a. mervärdesskatt och arbetsgivaravgifter samt besluta om återkallelse av F-skatt. Även flera återbetalningar av mervärdesskatt där misstanken för bedrägerier var stor och konstaterade mervärdesskattebedrägerier stoppades. Däremot uppnådde Skatteverket inte fullt ut önskat kontrollresultat i arbetet mot oredovisad arbetskraft.

Under 2024 prioriterade Skatteverket kontroller av oriktiga identiteter som misstänktes användas i kriminellt syfte. Arbetet ledde till att 166 identiteter avregistrerades som falska, jämfört med endast 9 identiteter föregående år. Anmälda folkbokföringsbrott fördubblades nästan till 1 148 jämfört med 2023. Skatteverket har tillsammans med Migrationsverket och Polismyndigheten haft i uppdrag att utveckla det operativa samarbetet för att motverka identitetsmissbruk (Fi2024/02214). Inom ramen för arbetet har myndigheterna vidtagit omedelbara åtgärder i syfte att motverka identitetsmissbruk och annan identitetsrelaterad brottslighet, bl.a. inrättande av en funktion för kontakterna mellan myndigheterna och forum för att i det operativa arbetet dela kunskap (Fi2025/01362). I rapporten beskrivs också att en central åtgärd som identifierats är inrättandet av ett nationellt ID-center. I ett parallellt regeringsuppdrag om att stärka samarbetet för att upprätthålla och sprida kompetens om identitetsfrågor analyseras hur en sådan funktion kan bidra till en sammanhållen identitetsförvaltning (Fi2024/02215).

I det myndighetsgemensamma arbetet mot organiserad brottslighet deltog Skatteverket i att öka kunskapen om t.ex. avfallsbrottslighet, kriminalitet i vård samt i ideella föreningar och stiftelser. Arbetet hade förebyggande fokus men ledde också till utredningar och kontroller. I samverkansprojekten deltog Skatteverket i arbetet mot bl.a. arbetslivkriminalitet i infrastruktursatsningar i norra Sverige, hamnproblematik tillsammans med Tullverket och internationella skattebrott. För andra året i rad fördubblades Skatteverkets deltagande i myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet. Lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet gjorde det möjligt för Skatteverket att lämna datadrivna tips och riktade urval till arbetslivskriminalitetscentren. Skatteverket ledde en myndighetsgemensam urvalsgrupp och

stärkte tillsammans med Ekobrottsmyndigheten möjligheterna till informationsutbyte i syfte att upptäcka brottslighet som rörde utländsk arbetskraft.

2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Måluppfyllelsen är god och myndigheternas insatser bidrar i hög grad till att uppfylla målet för utgiftsområdet.

2.6.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn

Myndigheternas verksamhet och resultat följer samhällsutvecklingen och konjunkturläget vilket t.ex. kan noteras i att skatteintäkterna och det belopp som Kronofogdemyndigheten drev in har ökat. Uppbördsförlusterna var fortsatt högre än före 2020, vilket berodde på befarade förluster kopplat till de tillfälliga anstånden med inbetalning av skatt och ett fåtal större ärenden.

Regeringen noterar att Skatteverket uppskattat de oredovisade arbetsinkomsterna 2017–2022 till 1,9 procent av Sveriges BNP, vilket är en minskning i förhållande till vad Skatteverket uppskattade för perioden 2010–2016. Den nya kunskapen kommer att bidra till uppskattningen av skattefelets storlek som presenteras i årsredovisningen för 2025 och berika myndighetens riskbaserade urval i arbetet med att minska skattefelet. Utifrån den modell för beräkning av skattefelet som Tullverket använder bedöms skattefelets storlek ha ökat jämfört med föregående år. Regeringen konstaterar att osäkerheten i Tullverkets uppskattning är stor och välkomnar att Tullverket avser att justera den metod som används för beräkning av skattefelet baserat på kvalitetsmätning av importdeklarationer från 2026. Regeringen bedömer att de informations- och kunskapsinsatser samt kontroller som Skatteverket och Tullverket har genomfört bidrog till att begränsa skattefelet. Skatteverket genomförde fler beskattningskontroller jämfört med tidigare år och de flesta av högt värderade risker togs omhand.

2.6.2 Bidra till ett välfungerande samhälle för allmänhet och företag

Utgiftsområdets myndigheter bidrar i flera fall med information som ligger till grund för andra myndigheters beslut om bidrag och utbetalningar. Folkbokföringsverksamhetens resultat var tillfredsställande och resultatutvecklingen var fortsatt positiv. Regeringens satsning för förbättrad folkbokföring genom folkräkning innebar att Skatteverket kunde genomföra 20 000 fler bosättningskontroller och 70 kontrollbesök i veckan. Kontrollerna resulterade i att felaktig folkbokföring ändrades och att nästan 20 000 personer avregistrerades som utvandrade utan att personen själv anmält detta.

Viktiga förutsättningar kom på plats under 2024 såsom teknisk utrustning för att kunna kontrollera biometrisk information vid identitetskontroller. Det finns dock fortsatt behov av att förbättra resultatet och arbetet med att hitta, utreda och åtgärda fel har ännu inte påverkats fullt ut av förbättrade möjligheter till analys och urval. Av totalt aktiva samordningsnummer behöver en större andel vara tilldelade efter styrkt identitet eftersom det är dessa nummer som med störst tillit kan användas i samhället. Regeringen kan konstatera att lägesbilden över befolkningen 2025 är den bästa bild av befolkningen som funnits i modern tid. Kunskapen om vilka som finns och verkar i Sverige har ökat. Lägesbilden kommer kunna användas som viktigt underlag för regeringen och myndigheternas fortsatta åtgärder för att motverka riskerna och konsekvenserna av den felaktiga folkbokföring som redovisas.

Efter flera års negativ resultatutveckling var resultatet för Skatteverkets hantering av bouppteckningsärenden åter tillfredsställande. Regeringen kan konstatera att vidtagna åtgärder förbättrat handläggningstiderna och fler ärenden avslutades jämfört med föregående år. Handläggningstiderna hos Kronofogdemyndigheten för betalningsföreläggande och beslut om skuldsanering ökade och färre gäldenärers tillgångar utreddes inom 9 månader. Den negativa utvecklingen innebar att det generellt sett tog längre tid för borgenärer att få betalt för sina fordringar och för sökandena att bli befriade från betalningsskyldigheten för skulder som ingår i ett skuldsaneringsförfarande.

Allmänhetens och företagens förtroende för myndigheterna inom utgiftsområdet har historiskt sett varit högt. Regeringens bedömning utifrån myndigheternas rankning i kvalitets- och anseendemätningar är att förtroendet fortsatt är högt och att samtliga myndigheter bedriver ett positivt och långsiktigt arbete för att behålla och stärka allmänhetens och företagens förtroende. Regeringen bedömer att myndigheternas insatser för att tillhandahålla behovsanpassad information och service till allmänhet och företag, inte minst genom digitala tjänster, har bidragit till att bibehålla förtroendet.

2.6.3 Motverka brottslighet

Skatteverkets, Tullverkets och Kronofogdemyndighetens insatser för att slå mot den kriminella ekonomin gör skillnad. Det visar myndigheternas positiva resultatutveckling både enskilt och i arbetet inom den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet. Regeringen konstaterar att myndigheternas arbete med att motverka brottslighet har gett tillfredsställande resultat i linje med regeringens styrning om att kraftsamla mot den kriminella ekonomin.

Regeringen bedömer att Tullverkets underrättelsebaserade arbetssätt gjorde att beslagen av vapen ökade under året, och att det därmed var en bidragande orsak till att motverka brottslighet. Arbetet med att upptäcka och förhindra brottslighet i ärenden som handläggs av Kronofogdemyndigheten visade fortsatt positivt resultat. Fler utmätningar på distans har minskat möjligheten för den organiserade brottsligheten att återinvestera brottsvinster i ny brottslighet. Skatteverkets arbete med att motverka att företag och identiteter används som brottsverktyg har utvecklats fördelaktigt. Nya regler för informationsutbyte mellan myndigheter i arbetet med att motverka arbetslivskriminalitet och felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen innebar att Skatteverket kunde lämna datadrivna tips och riktade urval till andra myndigheter.

Regeringen konstaterar att myndigheternas resultat har utvecklats positivt men inte har nått tillräckligt långt. Exempelvis behöver myndigheterna säkerställa effektiva former för informationsdelning mellan myndigheterna så att de nya regelverken får förväntad effekt på brottsbekämpningen. Regeringen följer detta särskilt i ett uppdrag till 14 myndigheter om att samordna utvecklingen av effektiv informationsdelning i arbetet mot brott (Fi2025/01460).

2.7 Den årliga revisionens iakttagelser

I revisionsberättelse för Skatteverket 2024 har Riksrevisionen lämnat ett uttalande med reservation (Fi2025/00733). Grunden för uttalandet är att Skatteverket redovisat felaktiga belopp i not 12 i avsnittet Lämnade bidrag till företag och enskilda personer. Beloppen är felaktiga för både 2024 och 2023 vilket inte är förenligt med 2 kap. 5 och 6 §§ förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Myndigheten har redovisat korrekta uppgifter i statens redovisningssystem och den 14 mars 2025 lämnade Skatteverket en rättelse av Skatteverkets årsredovisning 2024 till regeringen (Fi2025/00438).

2.8 Politikens inriktning

Allmänhetens och företagens förtroende för Skatteverket, Tullverket och Kronofogdemyndigheten påverkar myndigheternas möjligheter att bidra till målen för utgiftsområdet. Skatteverkets, Tullverkets och Kronofogdemyndighetens verksamheter bidrar till mål inom flera politikområden och det är därför betydelsefullt att samverkan med berörda myndigheter vidareutvecklas och förbättras.

2.8.1 Säkerställa finansieringen av den offentliga sektorn

Goda villkor för företagande är centralt för ekonomisk tillväxt. Regelbördan och de administrativa kostnaderna behöver minska för företagen. De regelverk och rutiner som myndigheterna själva förfogar över ska därför vara så enkla som möjligt. Samtidigt behöver de vara utformade så att de hindrar att företag används som brottsverktyg. Skatteverket ska förenkla processen att avveckla företag genom utveckling av verksamt.se.

Skattefusk och skatteundandragande skadar en fri och rättvis konkurrens och samhället går miste om stora inkomster. Därför är myndigheternas arbete med att motverka skattefusk och felaktigt redovisade tullar och avgifter fortsatt viktigt.

Det totala belopp som Kronofogdemyndigheten drivit in har ökat från år till år. Det är viktigt att Kronofogdemyndigheten upprätthåller rimliga handläggningstider så att de som ska betala gör det och de som ska få betalt får det inom rimlig tid. Regeringen förstärker Kronofogdemyndigheten för att hantera ökat ärendeinflöde. Ärendeinflödet förväntas öka bl.a. mot bakgrund av förslagen i proposition Utvidgade möjligheter att meddela näringsförbud på grund av brott (prop. 2024/25:201).

2.8.2 Bidra till ett väl fungerande samhälle för allmänhet och företag

Myndigheterna ska bidra till ett väl fungerande samhälle där det är enkelt att göra rätt och arbeta förebyggande i syfte att upprätthålla viljan hos enskilda och företag att göra rätt för sig. De digitala tjänsterna för allmänhet och företag ska anpassas till olika behov och förutsättningar så att allmänhet och företag kan lämna uppgifter digitalt i första hand. Skatteverket ska tillsammans med Försäkringskassan etablera en AI-verkstad för att ge aktörer inom den offentliga förvaltningen stöd att använda AI (se utg.omr. 10 avsnitt 3.8 och utg.omr. 22 avsnitt 4.5).

Folkbokföringen är en förutsättning för ett väl fungerande samhälle och informationen om dem som är bosatta i Sverige eller har samordningsnummer behöver vara korrekt. Felaktig folkbokföring och identitetsstölder används som verktyg inom organiserad brottslighet och bidragsbrottslighet. För att motverka detta är det viktigt att veta vem som bor var och vilka som befinner sig i Sverige. Därför genomförs nu en omfattande folkräkning. Kontrollverksamheten i folkbokföringen har ökat avsevärt och behöver bibehållas på en hög nivå. Den nationella lägesbilden över befolkningen 2025 innehåller flera viktiga resultat och slutsatser. Det är allvarligt att många personer är folkbokförda i Sverige men inte bor här. Skatteverket behöver arbeta vidare med att avregistrera personer från folkbokföringen och vilandeförklara samordningsnummer som inte ska vara aktiva. Åtgärderna i folkräkningen är inte av sådan karaktär att de genomförs vid ett tillfälle och sedan kan arbetet anses vara avslutat utan kontroller och andra insatser behöver utföras kontinuerligt. Regeringen föreslår därför ökade medel till Skatteverket när de tillfälliga medlen upphör. Folkbokföringskontroller kan då kontinuerligt fortsätta och en lägesbild över befolkningen kan lämnas årligen. En förbättrad folkbokföring bidrar till att minska felaktiga utbetalningar eftersom uppgifterna ofta utgör en viktig del av beslutande myndigheters beslutsunderlag.

Folkbokföringen och Skatteverkets id-kortsverksamhet är en del i svensk identitetsförvaltning som ska vara tillförlitlig och solid, och inte kunna utnyttjas för olika former av missbruk och brottslighet. En hörnsten i en sammanhållen identitetsförvaltning är att ansvariga myndigheter kan använda biometriska uppgifter (t.ex. ansiktsbild) i högre utsträckning än idag. Regeringen avser att lämna förslag om att Skatteverket ska få utökade befogenheter att hantera biometriska uppgifter inom folkbokföringsverksamheten. Regeringen har även under våren 2025 tillsatt en utredning för att förbättra stödet till myndigheter vid identitetskontroller (dir. 2025:22). Utredningen är en del av arbetet med att stoppa identitetsmissbruk och är viktig för att information om biometriuppgifter ska kunna stärka fler myndigheters arbete med identitetskontroller. Samverkan mellan myndigheter behöver utvecklas för att identifiera och motverka identitetsmissbruk och säkerställa god nationell kompetens vad gäller identitetsfrågor.

Regeringen förstärker Tullverket för nya uppgifter inom ramen för ett förenklat införselförfarande avseende vapen.

Kraven och ambitionerna inom totalförsvaret har ökat till följd av omvärldsläget och Sveriges medlemskap i Nato. Skatteverket och Tullverket ska fortsatt bidra till att höja nivån i det civila försvaret.

2.8.3 Motverka brottslighet

Skatteverkets, Tullverkets och Kronofogdemyndighetens arbete med att förebygga och motverka brottslighet är viktigt och gör skillnad. Myndigheternas insatser enskilt och tillsammans med andra myndigheter behöver fortsätta med oförminskad styrka. Regeringen fortsätter att kraftsamla mot den kriminella ekonomin eftersom pengar är den organiserade brottslighetens drivkraft och föreslår förstärkningar till myndigheterna för att ytterligare intensifiera arbetet mot den kriminella ekonomin.

Skatteverket har en central roll i att motverka organiserad brottslighet. Det är viktigt att Skatteverket fortsätter insatserna för att motverka penningtvätt, hindra att företag används som brottsverktyg och stärka s.k. grindsvaktsfunktioner som finns inom t.ex. beskattningen eftersom det kan bidra till att hindra aktörer i den kriminella ekonomin. Skatteverket ska stärka myndighetens arbete enskilt och i samverkan med andra aktörer t.ex. vid finansiellt underrättelsecentrum som sedan 2025 finns vid Polismyndigheten.

Tullverkets arbete mot den organiserade brottsligheten är en helhet där arbetet med underrättelser, kontroller, spaning och utredning måste gå hand i hand. Regeringen ökar Tullverkets resurser för att stärka hela kedjan. Det förväntas leda till ännu bättre resultat när det handlar om att strypa den kriminella ekonomin. Regeringen tar även krafttag mot internationella stöldligor. Sedan den 1 september 2025 finns det nya brottet utförselhäleri som innebär att utförsel av stöldgods kriminaliseras. Ökade medel föreslås för att förstärka Tullverkets kontrollverksamhet bl.a. till följd av de nya befogenheterna. Kommande förslag om kontroll av kontanta medel vid den inre gränsen förutsätter fler kontroller. Kontrollverksamheten ska stärkas med personal och teknisk utrustning, t.ex. fler skannrar, och görs bl.a. mot bakgrund av de alltmer omfattande sanktionerna mot Ryssland och systemet med centraliserad klarering.

Regeringen förstärker Kronofogdemyndigheten för att kunna hantera fler ärenden avseende distansutmätning, när möjligheten utvidgas till Ekobrottsmyndigheten, Tullverket och Kustbevakningen. Förslag om detta lämnas i betänkandet En ny organisation av ekobrottsbekämpningen (SOU 2025:81) som bereds i Regeringskansliet.

2.9 Budgetförslag

2.9.1 1:1 Skatteverket

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:1 Skatteverket

Tusental kronor

2024	Utfall	8 644 925	Anslagssparande	-147 235
2025	Anslag	9 214 087[1]	Utgiftsprognos	9 067 566
2026	**Förslag**	**9 434 848**		
2027	Beräknat	9 526 178[2]		
2028	Beräknat	9 697 935[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 9 374 443 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 9 361 104 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Skatteverkets förvaltningsutgifter inklusive vissa nämnder och bidrag till vissa internationella organisationer inom skatteområdet samt maximalt 30 000 000 kronor i ersättningsbelopp enligt vissa lagar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Skatteverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**9 184 087**	**9 184 087**	**9 184 087**
Pris- och löneomräkning[2]	175 456	326 949	512 231
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	75 305	15 142	1 617
varav BP26[3]	*166 000*	*255 000*	*255 000*
– Finansiellt underrättelsecentrum	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– AI-verkstad för offentlig förvaltning	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– Förbättrad folkbokföring genom folkräkning	*35 000*	*130 000*	*130 000*
– Förstärkning i arbetet mot organiserad brottslighet	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Förenkla processen att avveckla företag	*6 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 434 848**	**9 526 178**	**9 697 935**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

Skatteverket anslag ökas med 35 miljoner kronor för folkbokföringskontroller och för att kontinuerligt fortsätta det viktiga arbetet med folkräkningen. Anslaget beräknas öka med 130 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

För att etablera en AI-verkstad för offentlig förvaltning ökas Skatteverkets anslag med 100 miljoner kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 100 miljoner kronor från 2027 t.o.m. 2030.

För att förstärka arbetet mot den organiserade brottsligheten och den kriminella ekonomin ökas anslaget med 20 miljoner kronor fr.o.m. 2026. Anslaget ökas även med 5 miljoner kronor fr.o.m. 2026 för Skatteverkets deltagande i finansiellt underrättelsecentrum.

Anslaget ökas med 6 miljoner kronor 2026 för att förenkla processen att avveckla företag genom utveckling av verksamt.se.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

Tidigare beslutade anslagsförändringar för arbete med civilt försvar, för att finansiera en svensk uppkoppling till det EU gemensamma it-systemet e-Codex och inrättandet av finansiellt underrättelsecentrum innebär sammantaget att anslaget ökas planenligt med 4,5 miljoner kronor för 2025.

I budgetpropositionen för 2023 ökades anslaget för förbättrad folkbokföring genom folkräkning. Satsningen minskas planenligt med 75 miljoner kronor 2026. Därtill upphör bl.a. tillfälliga medel för tidigarelagd folkbokföring för personer med tillfälligt skydd, utlandssvenskars möjlighet att rösta, hantering av ärenden med anledning av försvarssamarbetet med USA samt samordnad statlig it-drift. Sammantaget minskas anslaget planenligt med ca 20 miljoner kronor 2026.

Regeringen föreslår att 9 434 848 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Skatteverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 9 526 178 000 kronor respektive 9 697 935 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.16 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Skatteverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat år 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav förhandsbesked i taxeringsfrågor m.m.			250	250		
varav äktenskapsregistret			6 000	6 000		
varav europeiskt arvsintyg			700	700		
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav ID-kort	0	0	60 000	60 000	0	0
varav namnärenden	-3 646	-2 400	17 000	17 000	0	-6 046
varav övriga avgifter[1]	0	0	1 700	1 700	0	0
Uppdragsverksamhet	3 384	9 519	896 851	911 542	-14 691	-1 788

[1] Avser prissättningsbesked och särskilt uppskattningsvärde på fastighet.

[2] Avser administration av ålderspension med ersättning från AP-fonderna och premiepensionssystemet, ersättning från Kronofogdemyndigheten respektive Utbetalningsmyndigheten för verksamhetsstöd, samordnad och säker statlig it-drift, SPAR, tjänsteexport och aviseringssystemet för folkbokföringen.

Källa: Skatteverket

2.9.2 1:2 Tullverket

Tabell 2.17 Anslagsutveckling 1:2 Tullverket

Tusental kronor

2024	Utfall	2 915 871	Anslagssparande	-14 608
2025	Anslag	3 174 486[1]	Utgiftsprognos	3 201 037
2026	**Förslag**	**3 441 754**		
2027	Beräknat	3 536 364[2]		
2028	Beräknat	3 605 972[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 3 484 120 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 3 487 019 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Tullverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utbetalning till annat medlemsland i Europeiska unionen till följd av kostnader för centraliserad tullklarering.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Tullverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 174 486**	**3 174 486**	**3 174 486**
Pris- och löneomräkning[2]	81 768	130 596	192 848
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	185 500	231 282	238 638
varav BP26[3]	*130 000*	*125 000*	*125 000*
– En ny vapenlag	*30 000*	*25 000*	*25 000*
– Förstärkt kontrollverksamhet	*100 000*	*100 000*	*100 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 441 754**	**3 536 364**	**3 605 972**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

För att Tullverket ska kunna öka kontrollverksamheten ökas anslaget med 100 miljoner kronor fr.o.m. 2026. Vidare ökas anslaget med 30 miljoner kronor 2026 för att Tullverket ska kunna hantera nya uppgifter som kommer av förändringar i vapenlagstiftningen. Anslaget beräknas öka med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

Tidigare beslutade anslagsförändringar för att motverka den kriminella ekonomin och för att myndigheten ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret innebär sammantaget att anslaget ökas planenligt med 55 miljoner kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 3 441 754 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Tullverke*t för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 536 364 000 kronor respektive 3 605 972 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.19 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Tullverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat år 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav Dröjsmålsränta	74 245	90	90	0	90	74 425
varav Avgift för tullkontroll eller annan tillämpning av lagen	43	0	0	0	0	43
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Uppdragsverksamhet						
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Uppdragsverksamhet	-153	10	35	25	10	-133

Källa: Tullverket

2.9.3 1:3 Kronofogdemyndigheten

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:3 Kronofogdemyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	2 183 353	Anslagssparande	32 630
2025	Anslag	2 458 825[1]	Utgiftsprognos	2 418 448
2026	**Förslag**	**2 538 296**		
2027	Beräknat	2 587 379[2]		
2028	Beräknat	2 635 444[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 550 403 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 550 403 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kronofogdemyndighetens förvaltningsutgifter samt för forskning inom exekutionsområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Kronofogdemyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 453 825**	**2 453 825**	**2 453 825**
Pris- och löneomräkning[2]	49 771	86 068	133 251
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	34 700	47 486	48 368
varav BP26[3]	*-60 800*	*-166 000*	*-166 000*
– En effektivare konkurshantering	*-97 000*	*-201 000*	*-201 000*
– Utökade möjligheter till utmätning på distans	*15 000*	*15 000*	*15 000*
– Förstärkning för ökat ärendeinflöde	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Ersättningsregler med brottsoffret i fokus	*1 200*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 538 296**	**2 587 379**	**2 635 444**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

För att bibehålla takten i ärendehandläggningen och utöva tillsyn i ärenden om näringsförbud på grund av brott ökas anslaget med 20 miljoner kronor fr.o.m. 2026.

Anslaget ökas med 15 miljoner kronor fr. o. m 2026 med anledning av kommande lagförslag att fler myndigheter ska få biträda Kronofogdemyndigheten vid utmätning på distans.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag om frivilliga betalningar av brottsskadestånd ökas anslaget med 1,2 miljoner kronor 2026. Anslaget 1:12 *Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet minskas med 1,5 miljoner kronor 2026.

Anslaget minskas för att finansiera ett nytt anslag. År 2026 minskas anslaget med 97 miljoner kronor. Anslaget beräknas minska med 201 miljoner kronor fr.o.m. 2027. Anslaget 1:4 *Kostnader som betalas av staten i konkurser* ökas med motsvarande belopp.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

För att Kronofogdemyndigheten ska ta över arbetsuppgifter i konkursförfarandet från domstolarna ökas anslaget planenligt med 19,5 miljoner kronor för 2026.

I budgetpropositionen för 2025 ökades anslaget för att ytterligare öka ambitionen i det brottsmotverkande och brottsförebyggande arbetet. Anslaget minskas planenligt med 17,5 miljoner kronor så att satsningen totalt omfattar 82,5 miljoner kronor fr.o.m. 2026. För att finansiera uppdraget att utveckla en svensk uppkoppling till det EU-gemensamma it-systemet e-Codex (Ju2024/01093) minskas anslaget planenligt med 1,5 miljoner kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 2 538 296 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Kronofogdemyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 587 379 000 kronor respektive 2 635 444 000 kronor.

Tabell 2.22 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kronofogdemyndigheten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack resultat t.o.m. 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat år 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav Kronofogdemyndighetens avgifter[1] [2]	-12 293	0	1 698 073	1 761 143	-63 070	-75 363
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet[3]	-2 611	4 673	9 743	11 703	-1 960	102

[1] Kronofogdemyndigheten ska fortsättningsvis hantera andra avgifter än ansökningsavgift rörande ansökan om konkurs respektive företagsrekonstruktion, såsom tillsynsavgift. Avgiftsintäkterna beräknas öka med 11,8 miljoner kronor från och med 1 juli 2026.

[2] Avgiftsintäkterna beräknas minska med 1,5 miljoner kronor från och med 2026 med anledning av förslag i betänkandet Ersättningsregler med brottsoffret i fokus (SOU 2025:23).

[3] Avser administration av ålderspension med ersättning från AP-fonderna och premiepensionssystemet samt tjänsteexport.

Källa: Kronofogdemyndigheten.

2.9.4 1:4 Kostnader som betalas av staten i konkurser

Tabell 2.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Kostnader som betalas av staten i konkurser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]			
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	97 000	201 000	201 000
varav BP26	*97 000*	*201 000*	*201 000*
– En effektivare konkurshantering	*97 000*	*201 000*	*201 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**97 000**	**201 000**	**201 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förvaltararvoden och andra kostnader som ska betalas av staten i konkurser enligt konkurslagen (1987:672).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Kostnader som betalas av staten i konkurser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]			
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	97 000	201 000	201 000
varav BP26	*97 000*	*201 000*	*201 000*
– En effektivare konkurshantering	*97 000*	*201 000*	*201 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**97 000**	**201 000**	**201 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen har i propositionen Ett nytt konkursförfarande föreslagit att Kronofogdemyndigheten fr.o.m. den 1 juli 2026 tar över uppgiften att betala ut kostnader som betalas av staten i konkurser (prop. 2024/25:135). I budgetpropositionen 2025 fördes medel från anslag 1:11 *Rättsliga biträden m.m.* inom utgiftsområde 4 till anslag 1:3 *Kronofogdemyndigheten*. Medlen förs nu från anslag 1:3 *Kronofogdemyndigheten* till anslag 1:4 *Kostnader som betalas av staten i konkurser*.

Regeringen föreslår att 97 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Kostnader som betalas av staten i konkurser* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 201 000 000 kronor respektive 201 000 000 kronor.

Utgiftsområde 4

Rättsväsendet

Utgiftsområde 4 – Rättsväsendet

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Lagförslag ... 6
2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken ... 6
2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister ... 7
2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ... 8
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet ... 9
2.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ... 10
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet ... 12
2.7 Förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585) ... 13
2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning ... 14
2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ... 15

3 Rättsväsendet ... 17
3.1 Utgiftsområdets omfattning ... 17
3.2 Utgiftsutveckling ... 18
3.3 Mål för utgiftsområdet ... 19
3.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 19
3.5 Resultatredovisning ... 20
3.5.1 Utvecklingen av brottsligheten, tryggheten och förtroendet för rättsväsendet ... 20
3.5.2 Organiserad brottslighet ... 28
3.5.3 Flödet i brottmålsprocessen ... 31
3.5.4 Dömande verksamhet, exklusive migrationsmål och brottmål ... 40
3.5.5 Hot mot Sveriges säkerhet ... 41
3.5.6 Brottsförebyggande arbete ... 44
3.5.7 Stöd till brottsoffer ... 48
3.5.8 Utvecklingen av rättsväsendets kostnader ... 50
3.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 51
3.6.1 Brottsutvecklingen, organiserad brottslighet och flödet i brottmålsprocessen ... 51
3.6.2 Dömande verksamhet ... 53
3.6.3 Hot mot Sveriges säkerhet ... 53
3.6.4 Brottsförebyggande arbete ... 53
3.6.5 Stöd till brottsoffer ... 54
3.7 Tillkännagivanden ... 55
3.8 Politikens inriktning ... 67
3.8.1 Fortsatta förstärkningar till rättsväsendet ... 67
3.8.2 Åtgärder för att stärka det brottsförebyggande arbetet ... 69
3.8.3 Brottsutsatta i fokus ... 70
3.8.4 Skärpta straff och effektivare verktyg för det brottsbekämpande arbetet ... 72
3.9 Budgetförslag ... 74
3.9.1 1:1 Polismyndigheten ... 74
3.9.2 1:2 Säkerhetspolisen ... 76
3.9.3 1:3 Åklagarmyndigheten ... 77
3.9.4 1:4 Ekobrottsmyndigheten ... 79
3.9.5 1:5 Sveriges Domstolar ... 80

3.9.6 1:6 Kriminalvården ... 82
3.9.7 1:7 Brottsförebyggande rådet ... 86
3.9.8 1:8 Rättsmedicinalverket ... 87
3.9.9 1:9 Brottsoffermyndigheten ... 89
3.9.10 1:10 Ersättning för skador på grund av brott ... 90
3.9.11 1:11 Rättsliga biträden m.m. ... 91
3.9.12 1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m. ... 94
3.9.13 1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar ... 95
3.9.14 1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete ... 96
3.9.15 1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd ... 97
3.9.16 1:16 Domarnämnden ... 98
3.9.17 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering ... 99
3.10 Namnbyte för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ... 100
3.10.1 Ärendet och dess beredning ... 100
3.10.2 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden blir Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd ... 101
3.10.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 102
3.11 Författningskommentar ... 102
3.11.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken ... 102
3.11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister ... 102
3.11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ... 103
3.11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet ... 103
3.11.5 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ... 103
3.11.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet ... 104
3.11.7 Förslaget till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585) ... 104
3.11.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning ... 104
3.11.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ... 104

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken (avsnitt 2.1).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister (avsnitt 2.2).
3. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott (avsnitt 2.3).
4. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet (avsnitt 2.4).
5. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (avsnitt 2.5).
6. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet (avsnitt 2.6).
7. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585) (avsnitt 2.7).
8. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning (avsnitt 2.8).
9. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder (avsnitt 2.9).
10. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt tabell 1.1.
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Polismyndigheten	48 375 533
1:2 Säkerhetspolisen	3 047 500
1:3 Åklagarmyndigheten	2 891 903
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 218 883
1:5 Sveriges Domstolar	8 452 927
1:6 Kriminalvården	24 204 721
1:7 Brottsförebyggande rådet	316 670
1:8 Rättsmedicinalverket	716 787
1:9 Brottsoffermyndigheten	80 859
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	281 953
1:11 Rättsliga biträden m.m.	4 404 007
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	79 487
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	20 174
1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete	158 157
1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd	48 032
1:16 Domarnämnden	14 387
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	432 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**94 743 980**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	751 000	2027–2029
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**751 000**	

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 27 kap. 9 a § rättegångsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
27 kap.	
9 a §[1]	
Om det kan befaras att det skulle medföra en fördröjning av väsentlig betydelse för utredningen att inhämta rättens förordnande enligt 9 §, får ett sådant förordnande beslutas av åklagaren. När en försändelse har hållits kvar på grund av åklagarens förordnande, ska befordringsföretaget utan dröjsmål anmäla detta till åklagaren. Åklagaren ska omedelbart pröva om försändelsen ska tas i beslag.	
Om åklagaren har beslutat ett förordnande enligt första stycket, ska han eller hon utan dröjsmål skriftligt anmäla beslutet till rätten. I anmälan ska skälen för åtgärden anges. Rätten ska skyndsamt pröva ärendet. Om rätten finner att det inte finns skäl för åtgärden, ska den upphäva förordnandet.	
Om ett förordnande om att hålla kvar en försändelse har upphört att gälla innan rätten har prövat ett ärende enligt andra stycket, ska åklagaren anmäla åtgärden till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.	Om ett förordnande om att hålla kvar en försändelse har upphört att gälla innan rätten har prövat ett ärende enligt andra stycket, ska åklagaren anmäla åtgärden till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden *vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd.*

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

[1] Senast lydelse 2014:1419.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

6 §[1]

Personuppgifter ur belastningsregistret ska lämnas ut om det begärs av

1. Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Integritetsskyddsmyndigheten eller *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden* för deras tillsynsverksamhet,	1. Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Integritetsskyddsmyndigheten eller *Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd* för deras tillsynsverksamhet,

2. Säkerhetspolisen, Skatteverket, Tullverket, Kustbevakningen, en åklagarmyndighet eller allmän domstol för sådan verksamhet som avses i 2 § första stycket 1–3,

3. allmän förvaltningsdomstol för prövning enligt 2 § första stycket 4, eller

4. en myndighet i övrigt i den utsträckning regeringen för vissa slag av ärenden föreskriver det eller för ett särskilt fall ger tillstånd till det.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om att en myndighet som avses i första stycket får ha direktåtkomst till registret.

Uppgifter som har förts in i registret med stöd av 4 a § och som avser en gärning som inte motsvarar brott enligt svensk lag eller en gärning som någon har begått innan han eller hon har fyllt 15 år, får dock endast lämnas ut till dem som anges i första stycket 1 och endast om uppgifterna behövs där för tillsynen över Polismyndighetens personuppgiftsbehandling enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

[1] Senaste lydelse 2020:1111.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

Härigenom föreskrivs att 6 b § lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 b §[1]	
När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a eller 1 c § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om beslutet.	När rätten har beslutat i frågor om tvångsmedel enligt 1 a eller 1 c § ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden *vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd* om beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

[1] Senaste lydelse 2024:560.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[1]	
Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden) ska utöva tillsyn över	*Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd (nämnden)* ska utöva tillsyn över

1. brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel och kvalificerade skyddsidentiteter,

2. brottsbekämpande myndigheters användning av andra tvångsmedel enligt lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott än de som avses i 1, om inte den som åtgärden utförts hos eller annars riktats mot har närvarat vid åtgärden,

3. Säkerhetspolisens användning av hemliga tvångsmedel vid särskild kontroll av vissa utlänningar, och

4. därmed sammanhängande verksamhet.

Nämnden ska även utöva tillsyn över den behandling av personuppgifter som utförs av Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Ekobrottsmyndigheten enligt brottsdatalagen (2018:1177) och lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område för de syften som anges i 1 kap. 1 § i den sistnämnda lagen, och lagen (2019:1182) om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter. Tillsynen ska särskilt avse behandling enligt 2 kap. 11 § brottsdatalagen och 2 kap. 9 § lagen om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter.

Nämnden ska också utöva tillsyn över Polismyndighetens och Säkerhetspolisens tillämpning av lagen (2019:547) om förbud mot användning av vissa uppgifter för att utreda brott.

Tillsynen ska särskilt syfta till att säkerställa att verksamhet enligt första–tredje styckena bedrivs i enlighet med lag eller annan författning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

[1] Senaste lydelse 2024:563.

2.5 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

dels att 1 kap. 7 § och 42 kap. 5–8 §§ samt rubriken till 42 kap. och rubriken närmast före 42 kap. 5 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken till 42 kap. ska lyda ”Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd och undersökningskommissioner, m.m.”.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 kap.	
7 §[1]	
Den sjätte avdelningen innehåller särskilda bestämmelser om sekretess som gäller vissa organ. Dessa bestämmelser avser	
– riksdagen och regeringen (41 kap.),	
– Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden*, undersökningskommissioner, m.m. (42 kap.), samt	– Riksdagens ombudsmän, Justitiekanslern, *Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd*, undersökningskommissioner, m.m. (42 kap.), samt
–- domstolar m.m. (43 kap.).	
42 kap.	
Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden	***Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd***
5 §	
Sekretess gäller hos *Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden i dess* tillsynsverksamhet enligt lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet endast i den utsträckning som följer av 6–8 §§.	Sekretess gäller hos *Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd* i tillsynsverksamhet enligt lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet endast i den utsträckning som följer av 6–8 §§.
6 §	
Får *nämnden* i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en enskild, gäller sekretess	Får *myndigheten* i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en enskild, gäller sekretess
1. enligt 15 kap. endast om det kan antas att riket lider betydande skada om uppgiften röjs, och	
2. enligt 18 kap. endast om det kan antas att verksamhet för att förebygga eller beivra brott allvarligt motverkas om uppgiften röjs.	
Får *nämnden* i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en enskild och skulle en sekretessbestämmelse till skydd för enskilds personliga förhållanden ha varit tillämplig på uppgiften hos den myndighet som ärendet får anses avse, blir den	Får *myndigheten* i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en enskild och skulle en sekretessbestämmelse till skydd för enskilds personliga förhållanden ha varit tillämplig på uppgiften hos den myndighet som ärendet får anses avse, blir den

[1] Senaste lydelse 2009:1020.

sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos *nämnden*.	sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos *myndigheten*.
	7 §
Får *nämnden* i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation och skulle en sekretessbestämmelse ha varit tillämplig på uppgiften hos den myndighet som ärendet får anses avse, blir den sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos *nämnden*.	Får *myndigheten* i verksamhet som avses i 5 § en uppgift från en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation och skulle en sekretessbestämmelse ha varit tillämplig på uppgiften hos den myndighet som ärendet får anses avse, blir den sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos *myndigheten*.
	8 §
Får *nämnden* i verksamhet som avses i 5 § från en myndighet en sekretessreglerad uppgift, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos *nämnden*.	Får *myndigheten* i verksamhet som avses i 5 § från en *annan* myndighet en sekretessreglerad uppgift, blir sekretessbestämmelsen tillämplig på uppgiften även hos *myndigheten*.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	5 §[1]
Den ansökande myndigheten ska underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om ett beslut om inhämtning av uppgifter enligt denna lag. Underrättelsen ska lämnas senast en månad efter det att ärendet om inhämtning avslutades.	Den ansökande myndigheten ska underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden *vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd* om ett beslut om inhämtning av uppgifter enligt denna lag. Underrättelsen ska lämnas senast en månad efter det att ärendet om inhämtning avslutades.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

[1] Senaste lydelse 2019:499.

2.7 Förslag till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 19 § säkerhetsskyddslagen (2018:585) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
19 §	
En uppgift som har kommit fram vid en registerkontroll eller särskild personutredning får lämnas ut för säkerhetsprövning endast om uppgiften i det enskilda fallet kan antas ha betydelse för prövningen enligt 3 kap. 2 §. För att en uppgift som gäller den kontrollerades make eller sambo ska lämnas ut krävs därutöver att utlämnandet är absolut nödvändigt.	
Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden beslutar om huruvida uppgifter som kommit fram vid en registerkontroll och särskild personutredning ska lämnas ut för säkerhetsprövning.	*Registerkontrolldelegationen vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd* beslutar om huruvida uppgifter som kommit fram vid en registerkontroll och särskild personutredning ska lämnas ut för säkerhetsprövning.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

Härigenom föreskrivs att 21 § lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	21 §
När rätten har beslutat i frågor om hemlig dataavläsning ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden om beslutet.	När rätten har beslutat i frågor om hemlig dataavläsning ska den skyndsamt underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden *vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd* om beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

Härigenom föreskrivs att 9 § lagen (2024:326) hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

9 §[1]

I fråga om hemlig dataavläsning ska följande bestämmelser i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning tillämpas:

– 11 § om förbud mot hemlig dataavläsning,

– 12 och 13 §§ om tillträdestillstånd,

– 16 § om offentligt ombud och sammanträde,

– 18 § om tillståndets innehåll,

– 20 § om verkställbarhet och upphävande av beslutet,

– 21 § om underrättelse till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden,	– 21 § om underrättelse till Säkerhets- och integritets-skyddsnämnden *vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd,*

– 22–26 §§ om genomförande av hemlig dataavläsning,

– 32 § om tystnadsplikt, och

– 34 § om dokumentation.

Det som i bestämmelserna sägs om den misstänkte ska i stället avse den eftersökte.

Denna lag träder i kraft den 1 mars 2026.

[1] Senaste lydelse 2025:125.

3 Rättsväsendet

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Huvuddelen av resurserna inom utgiftsområdet avser kriminalpolitiskt inriktad verksamhet. I övrigt är rättsväsendets verksamhet inriktad på att avgöra rättsliga tvister mellan enskilda och mellan enskilda och det allmänna samt att handlägga olika typer av ärenden. Den kriminalpolitiskt inriktade verksamheten syftar till att öka tryggheten, upprätthålla allmän ordning och säkerhet, förebygga brott, utreda brott, se till att den som begått brott lagförs, verkställa påföljder och rättsliga anspråk och ge stöd och upprättelse till dem som drabbats av brott. Utgiftsområdet innefattar myndigheter inom polisen och åklagarväsendet, Sveriges Domstolar samt Kriminalvården. Dessutom ingår Rättsmedicinalverket, Brottsförebyggande rådet (Brå), Brottsoffermyndigheten, Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden[8] och Domarnämnden.

Under 2024 fördelade sig kostnaderna mellan myndigheterna inom rättsväsendet enligt diagram 3.1.

Diagram 3.1 Kostnad per myndighet inom rättsväsendet 2024

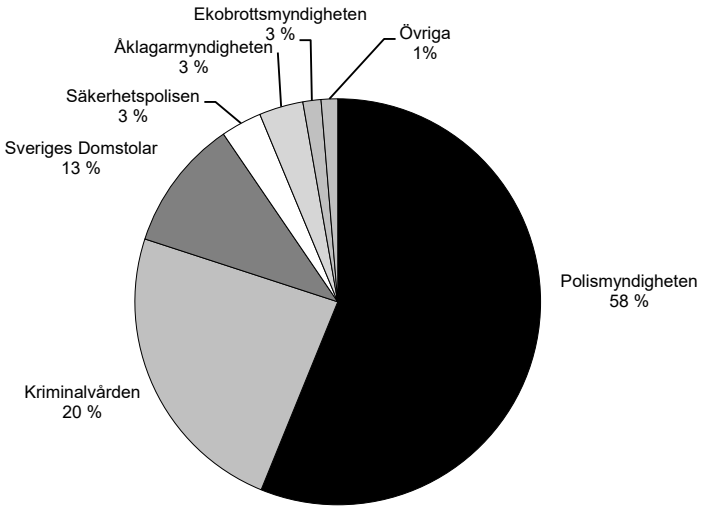

Källa: Årsredovisningar för rättsväsendets myndigheter 2024.

[8] Myndigheten Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens namn föreslås ändras till Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd den 1 mars 2026 (avsnitt 3.10).

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 04 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Polismyndigheten	41 381	45 212	44 863	**48 376**	51 935	53 058
1:2 Säkerhetspolisen	2 400	2 757	2 751	**3 048**	3 182	3 243
1:3 Åklagarmyndigheten	2 588	2 788	2 788	**2 892**	3 091	3 145
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 062	1 140	1 186	**1 219**	1 252	1 283
1:5 Sveriges Domstolar	7 708	8 177	8 133	**8 453**	8 820	9 003
1:6 Kriminalvården	17 571	20 916	20 283	**24 205**	28 580	31 506
1:7 Brottsförebyggande rådet	251	309	302	**317**	321	327
1:8 Rättsmedicinalverket	614	665	647	**717**	720	736
1:9 Brottsoffermyndigheten	57	63	63	**81**	88	90
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	195	292	290	**282**	282	282
1:11 Rättsliga biträden m.m.	4 011	4 306	4 276	**4 404**	4 613	4 614
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	95	91	87	**79**	81	81
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	21	19	19	**20**	21	21
1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete	119	145	144	**158**	158	158
1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd	37	43	42	**48**	57	58
1:16 Domarnämnden	11	14	14	**14**	13	13
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	176	453	350	**432**	458	383
Totalt för utgiftsområde 04 Rättsväsendet	**78 298**	**87 390**	**86 237**	**94 744**	**103 673**	**108 001**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 04 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**86 792**	**86 792**	**86 792**
Pris- och löneomräkning[2]	1 559	2 838	4 444
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	6 403	14 053	16 776
varav BP26[3]	*1 525*	*3 676*	*7 657*
Överföring till/från andra utgiftsområden	-10	-10	-10
Övrigt			
Ny utgiftsram	**94 744**	**103 673**	**108 001**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 3.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	4 968
Verksamhetsutgifter[2]	88 672
Investeringar[3]	1 105
Summa utgiftsram	**94 744**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten t.ex. hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och att öka människors trygghet. Målet för rättsväsendet är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Rättssäkerhet innebär att rättskipning och annan myndighetsutövning ska vara förutsebar och enhetlig samt bedrivas med hög kvalitet. Med rättstrygghet avses att enskilda personer och andra rättssubjekt ska vara skyddade mot brottsliga angrepp på liv, hälsa, frihet, integritet och egendom.

Målen är beslutade av riksdagen (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:JuU1, rskr. 1997/98:87).

Regeringens arbete ska även främja målen om jämställda, fredliga och inkluderande samhällen i linje med Agenda 2030 (prop. 2019/2020:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

3.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma måluppfyllelsen avseende riksdagens mål för kriminalpolitiken – minskad brottslighet och ökad trygghet – används följande indikatorer:

- upplevelse av trygghet enligt Nationella trygghetsundersökningen
- antal anmälda brott inom olika brottskategorier
- självrapporterad utsatthet för brott enligt Nationella trygghetsundersökningen
- antalet konstaterade fall av dödligt våld, varav antal med skjutvapen.

Rättsväsendets mål, den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet, rör komplexa begrepp som är svåra att fånga i enskilda indikatorer. Såväl rättssäkerheten som rättstryggheten förutsätter dock ett välutvecklat och välfungerande rättsväsende, vilket kan belysas med information som mäter kvaliteten och effektiviteten i rättsväsendet. Sådan information redovisas också i resultatredovisningen. En viktig del av rättsväsendets resultat är att följa upp hur de brott som anmäls hanteras av rättsväsendets myndigheter. Sådan information, tillsammans med information om brottsförebyggande arbete och stöd till brottsoffer, redovisas också. Rättssäkerheten och rättstryggheten är beroende av människors förtroende för rättsväsendet. Förtroendet är en viktig förutsättning för att människor ska anmäla brott, delta i brottsutredningar och ställa upp som vittnen. För att mäta förtroendet för rättsväsendet används följande indikator:

– förtroende för rättsväsendet enligt Nationella trygghetsundersökningen.

Nationella trygghetsundersökningen (NTU) är en frågeundersökning som sedan 2006 genomförs årligen av Brottsförebyggande rådet (Brå). Undersökningen riktar frågor om utsatthet för brott, upplevelse av trygghet samt förtroende för och erfarenheter av rättsväsendet till ett slumpmässigt urval av personer mellan 16 och 84 år i befolkningen. År 2017 reviderades undersökningens metod, flera nya brottstyper infördes och urvalet utökades från 20 000 till 200 000 personer. För att möjliggöra jämförelser över tid har Brå genomfört nya beräkningar av resultat som publicerats före 2017, utefter en uppskattning av vad resultatet hade fått för nivåer med den nya metoden. För motsvarande resultat före omräkningen, se tidigare NTU-publikationer. Den statistik som är individbaserad redovisas uppdelat på kön när sådan statistik finns och det inte finns särskilda skäl som talar emot det.

3.5 Resultatredovisning

3.5.1 Utvecklingen av brottsligheten, tryggheten och förtroendet för rättsväsendet

Otryggheten och oron över brottsligheten i samhället har minskat något

Att öka tryggheten är ett kriminalpolitiskt mål som rättsväsendets myndigheter och även andra samhällsaktörer bidrar till. Nationella trygghetsundersökningen (NTU) mäter flera olika aspekter av otrygghet, exempelvis otrygghet vid utevistelse en sen kväll i det egna bostadsområdet, oro över brottsligheten i samhället och om man avstått från någon aktivitet på grund av oro för att utsättas för brott. År 2024 uppgav 24 procent av befolkningen att de var otrygga vid utevistelse sent på kvällen, vilket är 2 procentenheter mindre än 2023. Otryggheten har minskat med 1 eller 2 procentenheter årligen sedan 2020 då 30 procent uppgav sig vara otrygga. Som framgår av diagram 3.2 upplever kvinnor generellt sett betydligt större otrygghet än män. År 2024 uppgav 31 procent av kvinnorna att de känner sig otrygga vid utevistelse en sen kväll i det egna bostadsområdet, att jämföra med 17 procent av männen.

Diagram 3.2 Indikatorer på otrygghetens utveckling 2007–2024

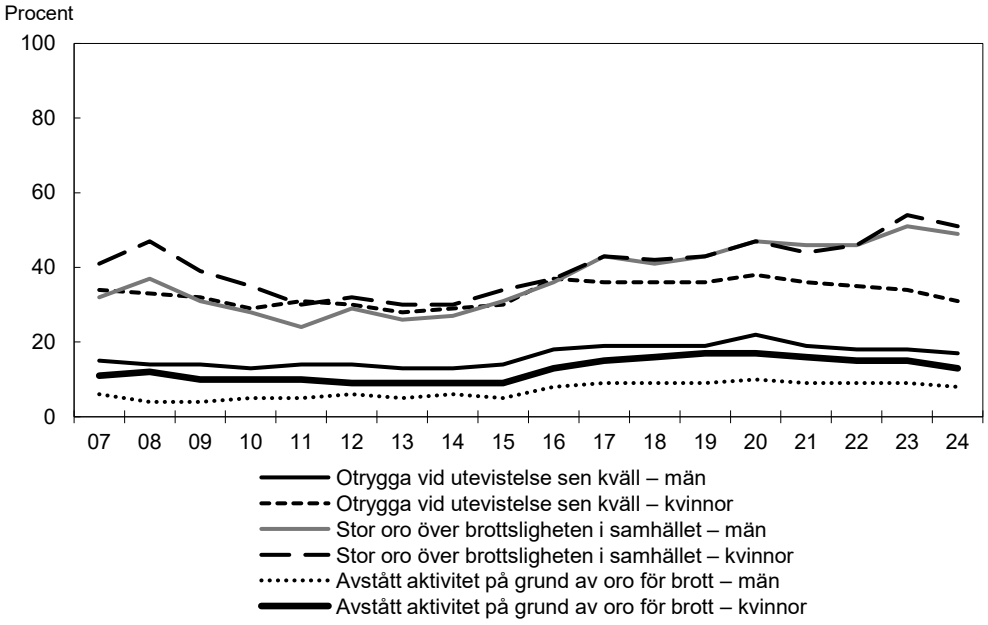

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Oron över brottsligheten i samhället har visat en ökande trend den senaste tioårsperioden. År 2023 uppgav mer än hälften av befolkningen, 53 procent, att de i stor utsträckning oroar sig över brottsligheten i samhället. År 2024 minskade andelen något till 50 procent. Som framgår av diagram 3.2 ovan är skillnaden mellan könen relativt liten.

NTU visar även att otryggheten får konsekvenser. Bland kvinnorna upplever 13 procent att oron för att utsättas för brott har påverkat dem att mycket eller ganska ofta avstå från någon aktivitet under det senaste året, exempelvis gå på en promenad eller besöka en restaurang, jämfört med 8 procent av männen. Det finns därför skäl att särskilt uppmärksamma kvinnors otrygghet. Otryggheten i samhället är ojämnt fördelad även på andra sätt. Exempelvis visar resultaten att andelen otrygga är högre i de yngsta och äldsta åldersgrupperna jämfört med personer i medelåldern. Även faktorer som utbildningsnivå, familjetyp och bostadstyp påverkar otryggheten och oron över brottsligheten.

Brå redovisar sedan 2022 även NTU-statistik för områden med socioekonomiska utmaningar enligt Statistiska centralbyråns definition. I områden med socioekonomiska utmaningar uppgav 40 procent att de känner sig mycket eller ganska otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet, vilket är en minskning med 3 procentenheter jämfört med 2023. Totalt 48 procent av kvinnorna och 32 procent av männen i områden med socioekonomiska utmaningar uppgav att de var otrygga vid utevistelse 2024 (NTU 2024).

Anmälda brott minskade men narkotikabrotten ökade kraftigt

År 2024 anmäldes ca 1,49 miljoner brott, vilket är en minskning med ca 23 000 brott eller 1 procent jämfört med 2023. Förändringar av antalet anmälda brott över tid behöver inte betyda att det begås fler eller färre faktiska brott, men det ger en bild av vilka volymer som rättsväsendet har att hantera.

Utvecklingen av antalet anmälda brott över tid har i hög grad påverkats av att antalet anmälda bedrägerier har ökat kraftigt. Ökningen av anmälda bedrägeribrott beror enligt Brå sannolikt i hög grad på ökad internetanvändning i samhället och den tekniska utvecklingen, som bidrar till nya metoder och möjligheter att begå bedrägeribrott. Antalet anmälda bedrägerier ökade stadigt mellan 2006 och 2018, men minskade därefter 2019–2021. Under 2022 var antalet anmälda bedrägeribrott oförändrat jämfört med 2021 och under 2023 ökade antalet anmälda bedrägeribrott återigen. Under 2024 minskade bedrägeribrotten med drygt 3 procent jämfört med 2023. Minskningen beror främst på en minskning av anmälda kortbedrägerier, som utgör en stor del av det totala antalet anmälda bedrägerier, ca 42 procent.

De anmälda tillgreppsbrotten (stöld, rån m.m.) utgör en antalsmässigt stor del av samtliga anmälda brott. Med undantag för 2022, då tillgreppsbrotten ökade marginellt, har antalet anmälda tillgreppsbrott minskat kontinuerligt under en längre tid. Under 2024 minskade stöld- och tillgreppsbrott med 9 procent jämfört med 2023. Några av de brottstyper som minskade mest inom kategorin var stöld ur och från motordrivet fordon samt butiksstölder.

Skadegörelsebrotten utgör också en betydande andel av de anmälda brotten. Mängden skadegörelsebrott som registreras varierar beroende på berörda aktörers rutiner vid rapportering och registrering av brott. Ett exempel är att skadegörelsebrott som har skett vid olika tidpunkter ofta anmäls vid ett och samma tillfälle, vilket innebär att brotten i dessa fall kan härröra från tidigare år. Under de senaste tio åren har antalet anmälda brott varierat men med en uppåtgående trend. År 2024 minskade antalet anmälda skadegörelsebrott med 9 procent jämfört med 2023.

Narkotikabrott är ett ingripandebrott där myndigheternas arbete har stor betydelse för hur många brott som anmäls. Över tid har antalet anmälda narkotikabrott ökat kraftigt. Under 2024 ökade antalet anmälda narkotikabrott återigen kraftigt efter en viss minskning under 2023. Ökningen uppgick till 16 procent, och kan kopplas till att ändringar i postlagen har medfört en ökad rapportering av misstänkta brott om försök till innehav av narkotika.

De anmälda sexualbrotten ökade under 2024 med knappt 7 procent jämfört med 2023, efter att ha minskat under de två föregående åren. Innan dess ökade anmälningarna kontinuerligt mellan 2016 och 2021. Ökningen 2024 avsåg antalsmässigt främst sexuellt ofredande (+6 procent). Antalet anmälda sexualbrott har mer eller mindre kontinuerligt ökat sedan millennieskiftet. Enligt Brå (2017:5, 2019:5, 2020:6 och 2025:6) kan en stor del av ökningen av anmälda sexualbrott tolkas mot bakgrund av en ökande benägenhet att anmäla sexualbrott till polisen, och till viss del även de stora förändringarna i lagstiftningen under 2000-talet som innebär att våldtäktsbegreppet har utvidgats. Ökad tillgång till internet och smarta mobiltelefoner kan enligt Brå i viss mån även ha bidragit till att öka förutsättningarna för förövare att begå vissa typer av sexualbrott. (Se även utg.omr. 13 avsnitt 5.3.6.)

Antalet anmälda fall av misshandel ökade med drygt 3 procent jämfört med 2023. Ökningen var något större av anmälda misshandelsbrott mot kvinnor (+5 procent) än mot män (+2 procent).

Tabell 3.4 Anmälda brott 2024 och procentuell utveckling sedan 2015 respektive 2023

	Antal anmälda brott 2024	Procentuell förändring sedan 2015	Procentuell förändring sedan 2023
Skadegörelsebrott	198 979	2,0	-9,0
Tillgrepp	348 551	-34,2	- 8,5
Bedrägeri	230 330	24,0	-3,4
Brott mot trafikbrottslagen	63 548	-20,6	-3,0
Misshandel	89 317	5,0	3,3
Sexualbrott	25 879	43,3	6,6
Brott mot narkotikastrafflagen	130 297	38,6	16,0
Samtliga brott	**1 489 319**	**-0,9**	**-1,5**

Källa: Officiell kriminalstatistik.

Långt ifrån alla brott anmäls och benägenheten att anmäla kan variera över tid och mellan olika brottskategorier. Antalet anmälda brott är följaktligen ingen tillförlitlig indikator på brottslighetens utveckling. Exempelvis är nivån på antalet anmälda trafik-, sexköps- och narkotikabrott i stor utsträckning ett resultat av polisens spanings- och ingripandeverksamhet. Frågeundersökningar som NTU är därför ett viktigt komplement för att kunna bedöma brottsutvecklingen.

Självrapporterad utsatthet för brott var oförändrad medan egendomsbrott mot hushåll fortsatte minska

Nationella trygghetsundersökningen omfattar självrapporterad utsatthet för tretton vanliga brottstyper som drabbar enskilda personer och hushåll. I NTU 2024, som avser utsatthet för brott under 2023, uppgav strax över 20 procent av de svarande att de utsatts för något brott mot enskild person. Det är oförändrat jämfört med 2022, och bland den lägsta andelen som uppmätts sedan den sammanslagna kategorin brott mot enskild person började mätas i sin nuvarande sammansättning 2017 (gällande utsatthet 2016). Bland kvinnor var det 21 procent som uppgav att de utsattes för brott

mot enskild person under 2023 och bland män 19 procent, vilket är i princip samma resultat som 2022.

I undersökningen är utsattheten störst för hot, följt av försäljningsbedrägeri och trakasserier. Utsattheten skiljer sig dock åt mellan kvinnor och män. Män uppger i större utsträckning än kvinnor att de har utsatts för misshandel, personrån, hot, bedrägerier och nätkränkning, medan en betydligt större andel kvinnor än män uppger att de har utsatts för sexualbrott och trakasserier. När det gäller fickstöld är andelen utsatta ungefär lika stor bland män och kvinnor. Det är också vanligare att kvinnor uppger att de har utsatts för brott av en partner eller före detta partner.

I uppföljningsintervjuerna för NTU 2024 uppgav de kvinnor som under 2023 utsatts för misshandel att gärningspersonen i 28 procent av fallen var en partner eller före detta partner. Motsvarande andel bland män var 6 procent. Brå har även haft i uppdrag att genomföra en kartläggning av våld i nära relation (Brå 2024:4). Den genomförda kartläggningen, som avsåg utsatthet under 2022, visar att totalt 13,6 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år uppgav att de blivit utsatta för någon form av våld i nära relation under 2022. Det är en större andel kvinnor än män som uppger att de blivit utsatta; 15,2 procent av kvinnorna respektive 11,7 procent av männen. Störst andel utsatta finns i åldersgruppen 20–24 år.

Utsattheten för försäljningsbedrägeri ökade tydligt, från 6,1 procent 2022 till 6,9 procent 2023. Det har varit en uppåtgående trend sedan 2016, som är det första året med resultat för denna brottstyp. Även andelen som utsatts för kort- eller kreditbedrägeri ökade, från 3,7 procent 2022 till 4,3 procent 2023. Denna andel ökade något även under 2022, efter att ha minskat sedan 2019. Utsattheten för nätkränkning och fickstöld var i princip oförändrad mellan 2022 och 2023 (en minskning med 0,1 procentenheter vardera).

Tabell 3.5 Andel utsatta för brott mot person 2023

Procent

	Samtliga	Män	Kvinnor
Hot	7,4	7,6	7,2
Försäljningsbedrägeri	6,9	7,4	6,4
Kort-/kreditbedrägeri	4,3	4,5	4,0
Sexualbrott	3,8	1,0	6,3
Misshandel	2,7	3,2	2,2
Nätkränkning	2,2	2,5	1,9
Fickstöld	1,4	1,5	1,3
Personrån	1,0	1,6	0,4
Något brott mot enskild person	**20,1**	**19,1**	**21,0**

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Sexualbrott i NTU innefattar ett brett spektrum av brott, från straffrättsligt lindrigare händelser såsom kränkande sexuella kommentarer, till mycket allvarliga brott såsom våldtäkt. Mellan 2014 och 2017 ökade den självrapporterade utsattheten för sexualbrott påtagligt, särskilt bland kvinnor men även bland män. Utsattheten visade därefter en minskande trend 2018–2021 som avbröts med en liten ökning 2022. År 2023 fortsatte den minskande trenden. Totalt 3,8 procent uppgav att de utsattes för sexualbrott 2023 vilket var en minskning från 4,7 procent, men andelen utsatta är fortsatt betydligt högre än för tio år sedan. Unga kvinnor är markant mer utsatta (se diagram 3.3). Utsattheten för allvarliga sexualbrott är betydligt mindre och har legat på en relativt stabil nivå över tid.

Efter några år på lägre nivåer ökade utsattheten för misshandel enligt NTU mellan 2015 och 2019, från 2,3 procent till 3,6 procent. År 2020 minskade dock utsattheten för misshandel till 2,8 procent och den har legat kvar på liknande nivå sedan dess, 2023 uppgick den till 2,7 procent. Det är unga män som är mest utsatta för misshandel. Andelen utsatta män är högst i åldersgruppen 16–24 år men minskade 2023 jämfört med 2022, från 9,7 till 8,6 procent, och är fortsatt mindre än 2016–2019.

Diagram 3.3 Andel unga kvinnor och män (16–24 år) utsatta för misshandel och sexualbrott 2006–2023

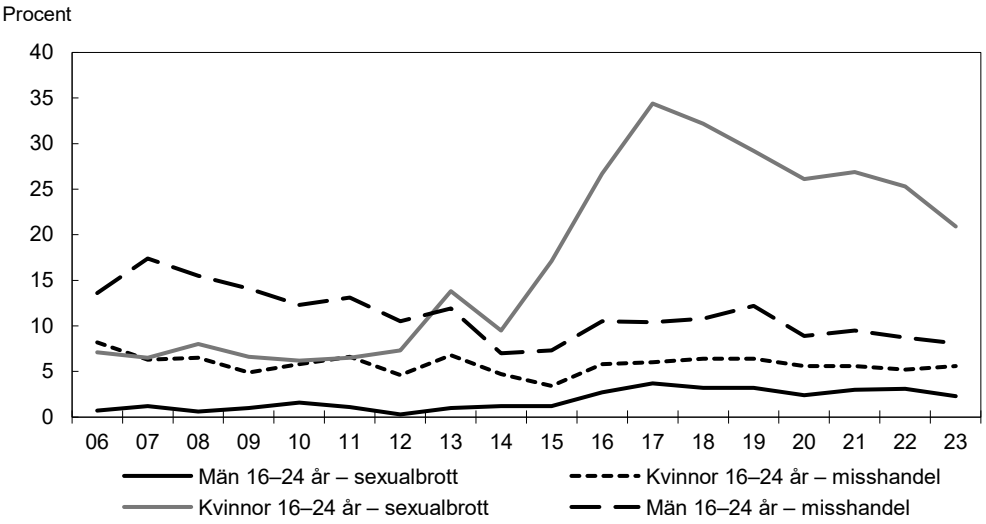

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

NTU mäter också egendomsbrott mot hushåll. Dessa har minskat sedan mätningarna startade 2006, vilket beror på att de fordonsrelaterade brotten har blivit färre över tid. Andelen utsatta för egendomsbrott minskade från 12,7 till 12,1 procent mellan 2022 och 2023. Utsattheten minskade främst för cykelstöld, som också är det vanligaste egendomsbrottet mot hushåll. Under 2023 uppgav 9,4 procent att de utsattes för cykelstöld, jämfört med 10,0 procent 2022. Utsattheten minskade även något för fordonsrelaterade brott, medan utsattheten för bostadsinbrott var oförändrad.

Utsattheten för de brott mot enskild person som omfattas av NTU (se tabell 3.5) är generellt störst bland unga. Exempelvis uppger 32,5 procent i åldersgruppen 20–24 år och 28,1 procent i åldersgruppen 16–19 år att de utsatts för brott mot enskild person under 2023. Detta kan jämföras med 7,5 procent i åldersgruppen 75–84 år. Enligt Brå är dock många äldre av åldersrelaterade skäl särskilt sårbara för exempelvis vissa typer av bedrägerier och stölder i hemmet (Brå 2018:7). Därtill visar NTU 2024 att en särskilt utsatt grupp är ensamstående föräldrar, där 29,1 procent uppger att de utsatts för något brott mot enskild person under 2023. Ensamstående kvinnor med barn är utsatta i större utsträckning än ensamstående män med barn (30,9 procent jämfört med 25,9 procent).

Som tidigare nämnts är otryggheten betydligt högre i områden med socioekonomiska utmaningar än i landet som helhet. Däremot går det inte att skönja några betydande skillnader mellan dessa områden och riket som helhet avseende utsattheten för de brott som omfattas av NTU.

Hälften av ungdomarna uppgav att de deltagit i brott

Brå har i uppdrag att minst vart tredje år genomföra Skolundersökningen om brott (SUB), i vilken elever i årskurs nio i grundskolan tillfrågas om utsatthet för och delaktighet i brott. Enligt senaste SUB (2023) uppgav drygt hälften (51,3 procent) av

eleverna att de begått något brott (stöldbrott, våldsbrott, skadegörelse eller provat narkotika) vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna. Det är något högre än vid den föregående mätningen 2021, då andelen uppgick till 50,2 procent, men på ungefär samma nivå som mätningarna 2017 och 2019. Pojkar och flickor uppger i lika stor utsträckning att de har varit delaktiga i brott (51,3 respektive 51,2 procent). Av de brottstyper som ingår i undersökningen är det bland både pojkar och flickor vanligast med stöldbrott. Andelen ungdomar som uppger att de utsatts för brott ökade något, från 44,8 procent 2021 till 45,3 procent 2023, men är fortfarande på en lägre nivå än övriga år i mätperioden. Totalt sett är utsatthet för brott något högre bland flickor än bland pojkar, och strukturen skiljer sig åt mellan könen. Bland pojkar är stöld den vanligaste brottstypen, följt av misshandel. Bland flickor är det också vanligast att ha blivit utsatt för stöld, följt av sexualbrott. I händelser som rörde mindre grov misshandel var gärningspersonen en vän eller bekant för 45,6 procent av pojkarna och 30,4 procent av flickorna. Bland 1,2 procent av pojkarna och 5,2 procent av flickorna var gärningspersonen en person som de hade en pågående kärleksrelation med eller någon de dejtade. För 0,8 procent av flickorna var gärningspersonen en före detta kärleksrelation eller dejt. Ingen pojke uppgav det senare. (Se även utg.omr. 13 avsnitt 5.3.6.)

Dödligt våld minskade tydligt

År 2024 konstaterades enligt Brås officiella kriminalstatistik totalt 92 fall av dödligt våld, varav 23 fall mot flickor eller kvinnor och 69 fall mot pojkar eller män. Det är 29 fall färre än under 2023 och det lägsta antalet sedan 2014. Statistiken över dödligt våld har tagits fram sedan 2002. Efter en period av stora svängningar sjönk antalet fall av dödligt våld fram till 2012, för att därefter öka och stabilisera sig på en högre nivå fr.o.m. 2015 och framåt. Över tid har vissa typer av dödligt våld minskat, medan andra har ökat. Det som framför allt har drivit på den totala ökningen är det dödliga skjutvapenvåldet, som mellan 2011 och 2022 mer än trefaldigades från 17 till 63 fall, för att därefter minska till 53 fall 2023 och 45 fall 2024. Majoriteten av dessa fall rör män eller pojkar.

Förändringar i den kriminella miljön har påverkat utvecklingen av det ökande skjutvapenvåldet de senaste decennierna. En mer fragmenterad kriminell miljö där de tidigare mer hierarkiska organisationerna inte är lika centrala för skjutvapenvåldet längre har också medfört ett ökat antal unga som involverats i grova våldsbrott (Brå 2024:7). De senaste två åren har det dock skett en minskning av antalet fall av dödligt skjutvapenvåld, som 2024 uppgick till 45 fall. Sammantaget visar olika studier att det dödliga våldet mot barn och unga samt alkoholrelaterat dödligt våld har minskat sedan 1990, även om dödligt våld mot tonårspojkar och det alkoholrelaterade dödliga våldet har ökat de senaste åren (Brå 2024:6). Även det dödliga våldet mot kvinnor har minskat under de senaste decennierna. Särskilt tydligt är detta i förhållande till befolkningsutvecklingen. Dödligt våld mot närstående i en parrelation uppgick till 13 fall under 2024, vilket var 3 fall fler än 2023. I 11 fall av dödligt våld i parrelation var offret av kvinnligt kön, och i 2 fall var offret av manligt kön (Brå, Konstaterade fall av dödligt våld 2024).

Diagram 3.4 Antal konstaterade fall av dödligt våld, totalt och uppdelat på om skjutvapen använts eller inte 2011–2024

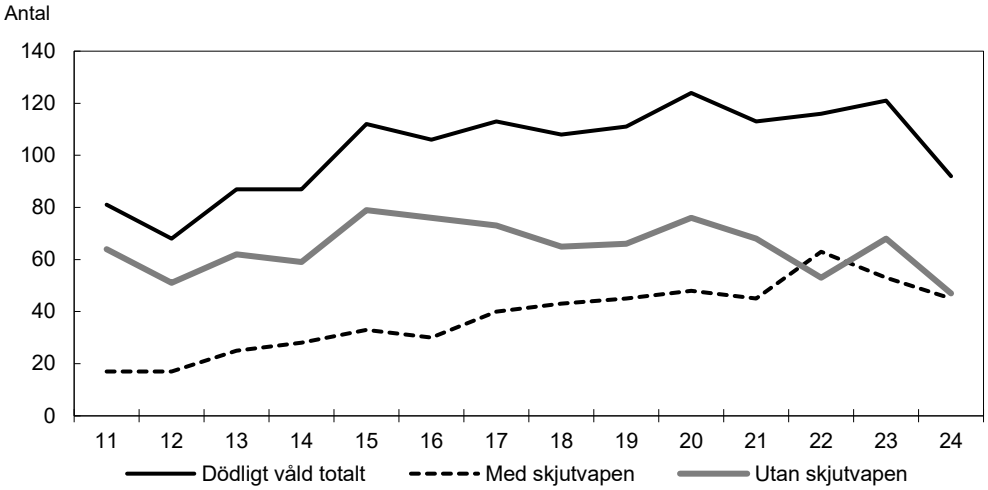

Källa: Officiell kriminalstatistik.

Från och med 2023 redovisar Brå även konstaterade fall av dödligt knivvåld. Uppgiften redovisas retroaktivt fr.o.m. 2019. Under perioden 2019 till 2023 varierade antalet konstaterade fall av dödligt våld med kniv mellan 35 och 52 fall per år, utan någon tydlig trend. År 2024 konstaterades en tydlig minskning avseende fall av dödligt våld med kniv, som minskade från 41 fall till 25 fall (6 kvinnor och 19 män), vilket också var den lägsta siffran under mätperioden.

Förtroendet för rättsväsendet ökade

Efter att ha ökat under flera år minskade förtroendet för rättsväsendet 2023 jämfört med året innan. År 2024 ökade förtroendet igen till samma nivå som 2022 och 53 procent uppgav att de hade ganska eller mycket stort förtroende för rättsväsendet som helhet. Det är den högsta nivå som har uppmätts. Kvinnor har fortsatt något högre förtroende för rättsväsendet än vad män har (se diagram 3.5). Det är också något vanligare att personer i medelåldern och äldre har högt förtroende för rättsväsendet än unga. Personer födda i Sverige med minst en inrikes född förälder har ett högre förtroende för rättsväsendet som helhet än utrikes födda personer, som i sin tur har ett högre förtroende än personer som är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar.

Diagram 3.5 Förtroende för rättsväsendet 2007–2024

Andel med mycket eller ganska stort förtroende

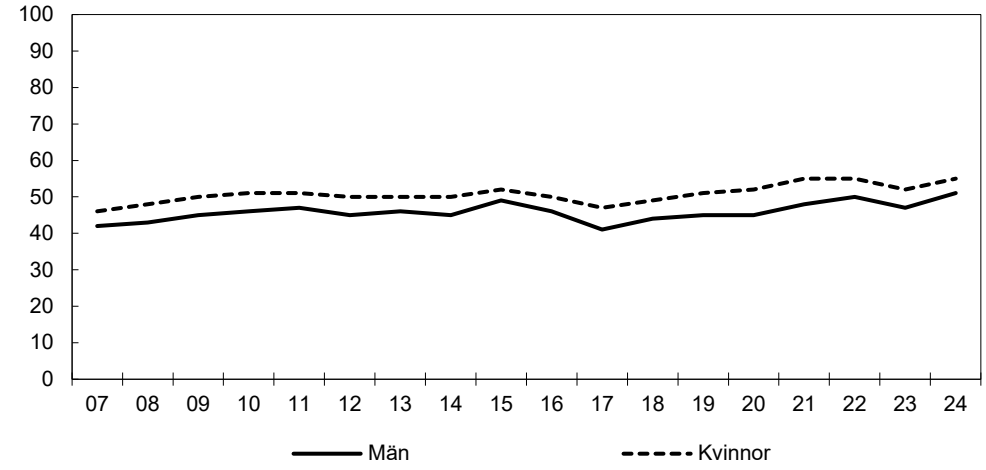

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Nivån på medborgarnas förtroende för olika myndigheter i rättsväsendet skiljer sig åt, vilket delvis kan bero på deras olika uppgifter och roller. År 2024 ökade förtroendet för samtliga myndigheter som omfattas av NTU, med undantag för Kriminalvården (se diagram 3.6 nedan).

De skillnader i förtroende för rättsväsendet som helhet mellan kön, inrikes/utrikes bakgrund och ålder som beskrivits ovan gäller på det stora hela även för de enskilda myndigheterna, med undantaget att förtroendet för Kriminalvården är större i de yngre än i de äldre åldersgrupperna och att det inte finns någon nämnvärd skillnad mellan kvinnor och män avseende domstolarna.

Diagram 3.6 Förtroende för myndigheter i rättsväsendet 2007–2024

Andel med mycket eller ganska stort förtroende

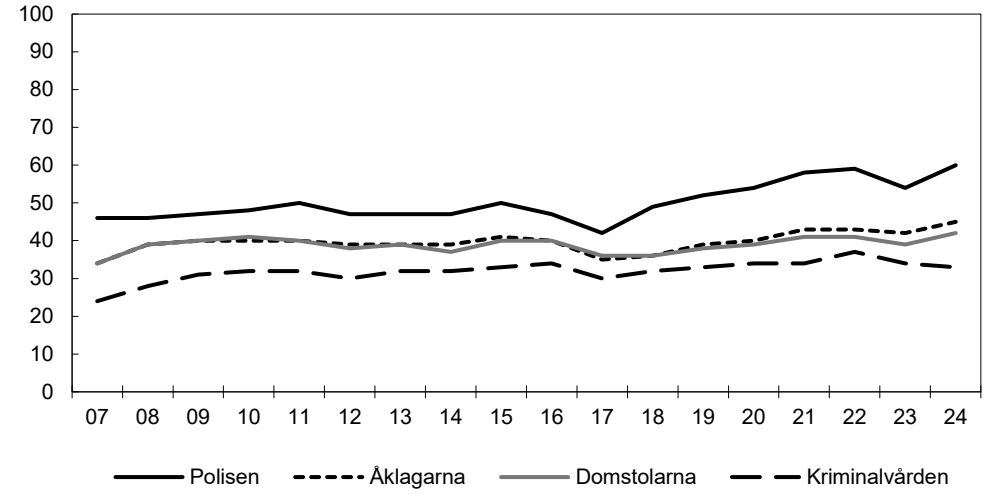

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Polismyndigheten fortsätter att växa

Regeringen har sedan regeringsförklaringen 2022 uttalat att Polismyndigheten ska växa med målet att polistätheten, dvs. antalet poliser per 100 000 invånare, åtminstone ska motsvara genomsnittet i EU. Enligt de senaste uppgifterna från Eurostat är den genomsnittliga polistätheten i EU 341 poliser per 100 000 invånare. Polistätheten i Sverige var 225 poliser per 100 000 invånare i december 2024, en ökning från 218 i december 2023 och 209 i december 2022. Det är den högsta noteringen sedan 1980.

Antalet poliser ökade med 864 under förra året och uppgick totalt till 23 844 i december 2024. Nettotillväxten av antal poliser var lägre än 2023 då den var 999 poliser, men högre än 2022 då nettotillväxten var 595.

En förutsättning för en ökad polistäthet är att attraktiviteten till polisyrket ökar och fler påbörjar polisutbildningen. Under 2024 påbörjade 1 695 personer polisutbildningen vid något av de fem lärosäten som tillhandahåller polisutbildningen, vilket är något färre än 2023 som var ett rekordår. I budgetpropositionen för 2025 aviserade regeringen en satsning på polisaspiranternas villkor, vilken resulterade i en överenskommelse parterna emellan om en höjning av aspirantlönerna fr.o.m. 2025, den första sedan 2002. Regeringen aviserade även ett förslag som innebär att de som studerar vid polisutbildningen höstterminen 2024 eller senare, under vissa förutsättningar och villkor, kommer få sina studielån återbetalda eller avskrivna. Regeringen har i mars 2025 gett en utredare i uppdrag att ta ställning till på vilket sätt de som studerar vid polisutbildningen ska få sin utbildning betald (Ju2025/00764).

3.5.2 Organiserad brottslighet

Dödligt våld i gängmiljö fortsatte att minska men det grova våldet är kvar på jämförelsevis höga nivåer

Antalet fall av dödligt skjutvapenvåld, där gärningspersonen vanligen är del av eller har koppling till kriminella nätverk, ökade under en längre tid kraftigt. På senare tid har även utomstående, utan egen koppling till nätverkens konflikter, skadats eller dödats i skjutningar. År 2022 nåddes en ny högstanivå med 63 fall av dödligt skjutvapenvåld. Sedan dess har antalet minskat och under 2024 fick 45 skjutningar dödlig utgång (se diagram 3.4). Trots en minskning i jämförelse med såväl 2022 som 2023 ligger Sverige på en fortsatt hög nivå i relation till andra jämförbara länder. Även antalet skjutningar minskade 2024 jämfört med 2023, från 368 till 296 stycken (Polismyndigheten). Utförarna av skjutningarna är inte sällan unga förövare, på uppdrag av äldre anstiftare. Polismyndigheten uppger att antalet unga som avviker från HVB- och SiS-hem kvarstår på en hög nivå och att dessa i många fall utför grova våldsuppdrag. Andelen unga under 18 år misstänkta för skjutvapenmord bedömdes av Polismyndigheten uppgå till ca 30 procent under 2024 (Polismyndighetens årsredovisning 2024). Enligt officiell kriminalstatistik var 67 barn i åldrarna 15–17 år misstänkta för mord med skjutvapen 2024. Under den senaste tioårsperioden har antalet årligen uppgått till mellan 4 och 19 barn. År 2023 uppgick antalet misstänkta till 40 barn i åldrarna 15–17 år.

Under 2024 anmäldes 377 fall av allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning, varav 152 avsåg fullbordat brott (se diagram 3.7 nedan). Det är på ungefär samma nivå som 2023 då nivån var den högsta sedan officiell kriminalstatistik över dessa brott började publiceras (2018 för fullbordade och försöksbrott m.m. sammantaget och 2021 för fullbordade brott). Enligt preliminär statistik för 2025 var antalet fullbordade sprängningar under januari de högsta noterade för en enskild månad sedan officiell kriminalstatistik över dessa brott började publiceras 2018. Polismyndigheten noterade under 2024 ett förändrat tillvägagångssätt där pyroteknik som explosivt material blivit allt vanligare jämfört med tidigare år då framför allt civila sprängmedel använts.

Diagram 3.7 Anmälda sprängningar, totalt 2018–2024 samt varav fullbordade 2021–2024

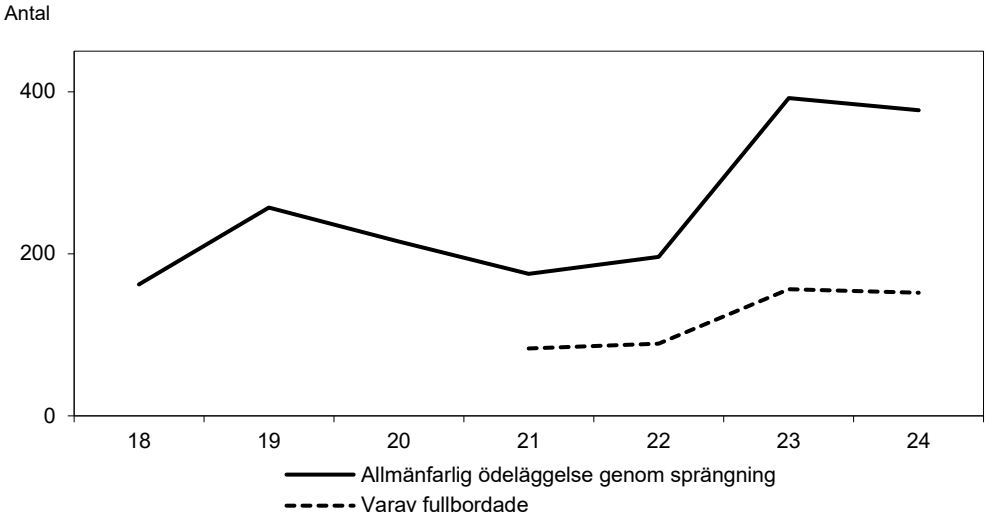

Anm.: Officiell kriminalstatistik för allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning finns sedan 2018 och är uppdelad mellan försök och fullbordade brott sedan 2021.

Källa: Officiell kriminalstatistik.

Fullbordade sprängningar är enligt Polismyndigheten svårutredda eftersom teknisk bevisning i hög grad förstörs vid brottstillfället. Utredningsresultaten för brott avseende allmänfarlig ödeläggelse genom sprängning förbättrades fortsatt 2024 jämfört med 2023. Antalet ärenden redovisade till åklagare ökade med 47 procent (vilket motsvarar 28 fler ärenden) jämfört med 2023.

Polismyndigheten bedömer att man under 2024 avvärjde minst 170 potentiella våldsdåd. Även våldsdåd mot anhöriga till kriminella förekom under 2024, om än i något lägre grad än 2023. Trots att det var färre genomförda våldsdåd 2024 jämfört med föregående år så var konfliktläge och våldsnivåer i kriminella miljöer fortsatt höga (Polismyndighetens årsredovisning 2024).

Komplexa gränsöverskridande brottsupplägg ställer krav på samverkan

På uppdrag av regeringen (Ju2023/01941) lämnade Polismyndigheten 2024 en lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige. Det totala antalet personer som var aktiva i kriminella nätverk bedömdes uppgå till omkring 14 000. Av dessa var andelen män 95 procent och andelen kvinnor 5 procent. Därutöver bedömdes omkring 48 000 personer ha koppling till kriminella nätverk. I den kategorin var andelen män 81 procent och andelen kvinnor 19 procent.

Av en kartläggning som Polismyndigheten genomförde 2024 framgick att många av de aktörer i kriminella nätverk som anstiftade såväl skjutningar som sprängningar i Sverige befann sig i andra länder. Med anledning av detta har Polismyndigheten arbetat med att utveckla metodik och samarbetet med länder utanför EU med fokus på centrala kriminella aktörer, samt stärkt det operativa samarbetet med andra polismyndigheter inom Norden.

För att ytterligare förstärka arbetet mot svenska kriminella aktörer som uppehåller sig utomlands och fortsätter anstifta och påverka den organiserade brottsligheten i Sverige gav regeringen i oktober 2024 i uppdrag till Ekobrottsmyndigheten, Kriminalvården, Polismyndigheten, Skatteverket, Tullverket och Åklagarmyndigheten att förstärka det internationella arbetet mot organiserad brottslighet (Ju2024/02041). Syftet är att öka lagföringen av kriminella kopplade till organiserad brottslighet, som

anstiftar eller begår brott i Sverige, men befinner sig i andra länder, samt att reducera deras möjligheter att utöva sin brottsliga verksamhet från utlandet.

Samverkan mellan Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten särskilt avseende kriminella nätverk utvecklades på såväl strategisk som operativ nivå under 2024. Åklagarmyndighetens inrättande av s.k. områdesteam för effektiv hantering av allvarlig brottslighet är en viktig åtgärd för att öka den myndighetsgemensamma förmågan. Under 2024 stärktes samarbetet och samverkan mellan myndigheterna avseende HVB-verksamheter som bedrivs av kriminella. Arbetet mot oseriösa hem genererade insatser vid de regionala underrättelsecentren, som omfattade operativa insatser där Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Polismyndigheten samverkade. Kopplat till detta bedrevs också ett stärkt arbete under 2024 utifrån det regeringsuppdrag som riktades till IVO att i samverkan med Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten stärka tillsynen av stödboenden och HVB som tar emot barn och unga (S2024/01643). Även Skatteverket deltog i det arbetet.

Falska och utnyttjade identiteter används som medel för finansiella transaktioner, penningtvätt, att placera kriminella i bolag, falska anställningar, myndighetskontakter och bedrägerier. I den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet, som pågått på regeringens uppdrag sedan 2009, riktades särskilt fokus mot falska och utnyttjade identiteter under 2024. Felaktiga utbetalningar har på så sätt kunnat förhindras och brottslighet har kunnat förebyggas och förhindras (Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2024).

Otillåten påverkan från systemhotande aktörer kan få stora konsekvenser

Brå har haft i uppdrag att studera otillåten påverkan som utövas av systemhotande aktörer och grupperingar i Sverige, vilket avser organiserad brottslighet och våldsbejakande extremistmiljöer. Det är aktörer som har antagonistiska motiv eller på andra sätt utmanar samhällets skyddsvärden och som besitter ett s.k. kollektivt skrämselkapital. I studien beskriver Brå att påverkansförsök från systemhotande aktörer förekommer, men att det är svårt att dra några säkra slutsatser om omfattning och utveckling (Brå 2025:4).

Sett över hela den studerade perioden utsätts årligen minst var tionde förtroendevald för hot, våld eller skadegörelse av en systemhotande aktör. Riksdagsledamöter är mest utsatta totalt sett, men kommunpolitiker är mer utsatta för påverkansförsök från personer med kopplingar till organiserad brottslighet. Vanligast på alla nivåer är dock påverkansförsök från extremistmiljöerna. Brå lyfter även att kommunanställda och kommunpolitiker är sårbara för påverkansförsök eftersom påverkarna ofta är nära och stödet och skyddet mot otillåten påverkan inte är så utvecklat på den lokala nivån. I de fall påverkansförsök leder till att förtroendevalda eller kommunanställda ändrar beslut eller ställningstaganden eller frångår rutiner och arbetssätt, får de systemhotande aktörerna inflytande i beslutsprocesser, kommunala verksamheter och samhällsfrågor. Av oro för att utsättas föregriper ibland kommunanställda och förtroendevalda påverkansförsök genom självcensur, vilket kan leda till allvarliga konsekvenser. Brå konstaterar att i längden riskerar otillåten påverkan att skada förtroendet för rättsstaten och demokratin (Brå 2025:4). För att stötta arbetet har Brå tagit fram en handbok med verktyg och strategier för att förebygga och hantera påverkansförsök.

Regeringen har även gett Statskontoret och Brå i uppdrag att stödja arbetet mot otillåten påverkan i den offentliga förvaltningen (Fi2024/01456). Brå har också haft i uppdrag att studera vad s.k. möjliggörare har för roll och funktion för brottslig verksamhet som begås av kriminella nätverk (Brå 2024:2). Studien visar att möjliggörare används för att bl.a. underlätta logistik i den kriminella verksamheten,

skapa legitima fasader, få gynnsamma tillstånd och beslut och få tillgång till sekretessbelagd information.

Beloppen för förverkat brottsutbyte ökade inom satsningen mot organiserad brottslighet medan utdömda fängelseår låg kvar på samma nivåer

Arbetet i den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet har under 2024 särskilt fokuserat på åtgärder mot våldsbejakande extremism och terrorism, penningtvätt samt brott mot välfärdssystemen. Myndigheterna rapporterar om förbättrade resultat kopplat till s.k. administrativa åtgärder, dvs. åtgärder inom förvaltningsprocessen på några områden.

Beloppen för förverkat brottsutbyte ökade 2024 i förhållande till 2023. Värdet uppgick 2024 till 46 miljoner kronor, att jämföra med 16 miljoner 2023 (denna skillnad bör dock ställas mot att värdet för 2022 uppgick till 51 miljoner). Det totala antalet tingsrättsdomar med beslut om förverkat brottsutbyte var relativt stort jämfört med övriga år.

Jämfört med 2023 noterades under 2024 ett mindre belopp avseende beslagtagna kontanter och andra tillgångar kopplat till arbetet i satsningen. Det högsta rapporterade beloppet under 2024 avsåg beslag av kontanter till ett värde av drygt 5,6 miljoner kronor i en deloperation under ledning av Polismyndigheten/NOA inom den nationella insatsen Freja, som har koppling till våldsvågen, vilket kan jämföras med 18 miljoner kronor 2023.

Antalet utdömda fängelseår som kan kopplas till arbetet inom satsningen låg 2024 kvar på ungefär samma nivå som föregående år. Grova och synnerligen grova narkotikabrott samt grova våldsbrott bidrog mest till den utdömda fängelsetiden. Mellan 2020 och 2024 ökade antalet grova narkotikabrott och grova våldsbrott med fällande dom från 55 stycken 2020 till 97 stycken 2024.

Migrationsverkets arbete inom satsningen ledde 2024 till det hittills största antalet beslut i ärenden, drygt 2 800 administrativa åtgärder i ärendehandläggning och över 400 ärenden rörande missbruk av regelsystemen (Myndigheter i samverkan mot den organiserade brottsligheten 2024).

3.5.3 Flödet i brottmålsprocessen

En viktig del i bedömningen av rättsväsendets resultat är att följa upp hur de brott som anmäls hanteras av rättsväsendets myndigheter. I detta avsnitt redovisas statistik över anmälda brott, utredning, lagföring, antalet inkomna, avgjorda och balanserade brottmål till domstolarna samt verkställighet av utdömda påföljder. Verksamhet som inte rör ärendeflödet i brottmålsprocessen, exempelvis brottsförebyggande arbete och stöd och information till brottsoffer, ingår inte i denna beskrivning utan redogörs för separat.

Komplexa ärenden på en fortsatt hög nivå

Enligt den officiella kriminalstatistiken anmäldes ca 1,49 miljoner brott i Sverige 2024, vilket är ca 1 procent eller ca 22 500 brott fler än 2023 (ordningsböter som utfärdas av polis ingår inte i denna statistik).

Under 2024 minskade antalet inkomna ärenden till Polismyndigheten med 2 procent medan antalet inkomna ärenden till åklagarväsendet ökade med 8 procent (ett ärende som inkommer till en brottsbekämpande myndighet innehåller ett eller flera anmälda

brott). Störst procentuell ökning uppvisade Ekobrottsmyndigheten (+19 procent jämfört med 2023).

Den komplexa brottsligheten med särskilt resurskrävande brott som för rättsväsendet är tidskrävande att utreda och lagföra ligger fortsatt på en hög nivå. Enligt Polismyndighetens analys av ärenden redovisade till åklagare minskade andelen ärenden av enkel karaktär 2024 medan andelen ärenden som kräver fler utredningsåtgärder ökade. Gruppen med de mest komplexa och resurskrävande ärendena utgjorde 0,8 procent av de ärenden som myndigheten redovisade till åklagare samtidigt som dessa ärenden tog ca 25 procent av resurserna för redovisade ärenden i anspråk.

Av Ekobrottsmyndighetens årsredovisning 2024 framgår att de mest komplexa och särskilt krävande ärendena utgjorde 2,8 procent av det totala antalet avslutade ärenden vid myndigheten, samtidigt som dessa ärenden stod för 37 procent av myndighetens samlade kostnader för utredning och lagföring. Antalet brottsmisstankar som inkom till Åklagarmyndigheten som avsåg särskilt resurskrävande brott minskade med 2 procent 2024 jämfört med föregående år, men var fortfarande på en hög nivå med drygt 36 000 brottsmisstankar. De särskilt resurskrävande brotten, t.ex. grovt vapenbrott och dödligt våld, återfanns i ca 10 procent av alla avslutade ärenden. Dessa ärenden beräknades av Åklagarmyndigheten ta ca 40 procent av den totala resursåtgången i anspråk, vilket visar på det inte helt enkla förhållandet mellan verksamhetsvolymer och resursbehov.

I domstol (tingsrätt och hovrätt) har avgjorda större mål fluktuerat över tid men har totalt sett ökat i både antal och huvudförhandlingstid jämfört med 2015 (se vidare s. 37). Antalet häktningsförhandlingar fortsatte att öka i jämförelse med 2023. En bidragande orsak kan vara att minimistraffet för obligatorisk häktning sänktes från två år till ett och ett halvt år i juli 2023. De senaste årens ökning av inflödet till häkte fortsatte under 2024. Andelen häktningar som pågått fyra månader eller längre fortsatte också att öka. Även den genomsnittliga häktestiden har fortsatt att öka och var 98 dagar, en ökning med ca 8 procent (Kriminalvården KOS 2025). De allt fler mycket omfattande och komplicerade utredningarna kan vara en trolig förklaring.

Antalet personuppklarade brott, misstänkta personer och lagföringsbeslut har ökat

I diagram 3.8 nedan illustreras den procentuella utvecklingen av antalet skäligen misstänkta personer, antalet ärenden som Polismyndigheten redovisat till åklagare, antalet lagföringsbeslut vid Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten samt antalet personuppklarade brott sedan 2007. Ärenden som Polismyndigheten redovisar till åklagare är färdigutredda ärenden som redovisas till åklagare för beslut i åtalsfrågan. Lagföringsbeslut avser beslut som åklagare har fattat om att åtala eller på annat sätt lagföra en person (en person kan därmed räknas flera gånger i statistiken om den fått fler än ett lagföringsbeslut under ett år). Med personuppklarade brott avses brott för vilka åklagare har beslutat om åtal, meddelat åtalsunderlåtelse eller utfärdat strafföreläggande, dvs. brott till vilka det har knutits en eller flera gärningspersoner.

Det generella mönstret för dessa resultatmått kännetecknas av tydliga ökningar åren efter 2007 följt av markanta minskningar fram t.o.m. 2016. Särskilt tydligt minskade antalet ärenden redovisade från Polismyndigheten till åklagare under den senare delen av den perioden. Mellan 2017 och 2020 ökade återigen antalet ärenden redovisade till åklagare och antalet personuppklarade brott. Därefter skedde dock en minskning inom samtliga områden 2021, som även fortsatte under 2022, medan andelen åter ökade under 2023. Antalet misstänkta personer och det totala antalet lagföringsbeslut hos åklagare ökade mellan 2023 och 2024 (med 8 respektive 2 procent).

År 2024 personuppklarades ca 188 400 brott, vilket är en ökning med 3 procent i förhållande till 2023. Jämfört med 2014, det första året för vilket det finns jämförbara uppgifter, var antalet personuppklarade brott 12 procent lägre.

Diagram 3.8 Procentuell utveckling sedan 2007 av antalet skäligen misstänkta personer, ärenden redovisade till åklagare, personuppklarade brott och lagföringsbeslut hos Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten

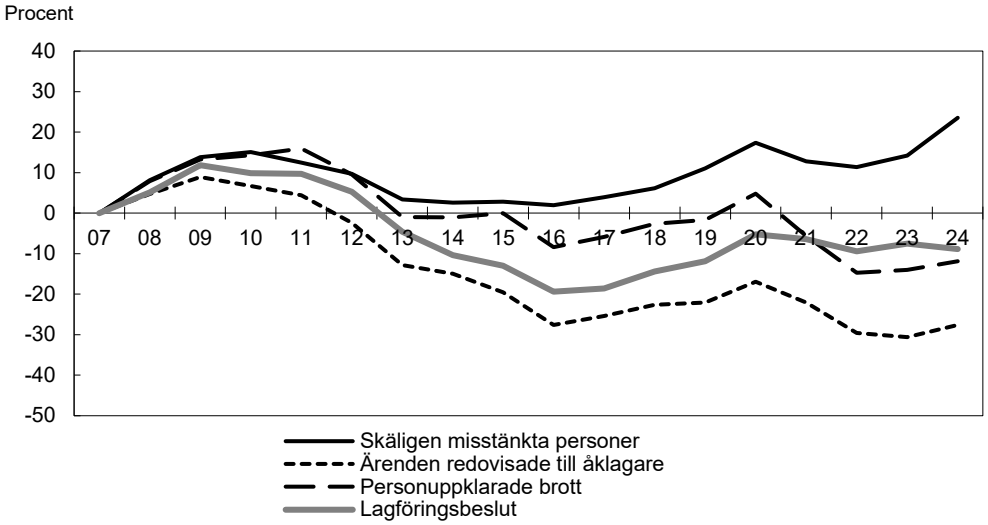

Anm.: Definitionen av personuppklarade brott förändrades något i och med en revidering av statistiken 2014. Detta medförde en generell nivåhöjning av antalet personuppklarade brott. Jämförelser mellan perioden 2007–2013 och perioden 2014–2024 ska därför göras med försiktighet. Observera också att den procentuella förändringen 2014–2024 i diagram 3.8 är i relation till nivån 2007, som är beräknad enligt den tidigare definitionen av personuppklarade brott. Uppgiften lagföringsbeslut hos Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten benämndes fram t.o.m. BP24 som lagförda personer. Uppgiften har dock även tidigare avsett antalet beslut. En person kan ge upphov till flera beslut.

Källa: Officiell kriminalstatistik samt Polismyndighetens, Ekobrottsmyndighetens och Åklagarmyndighetens årsredovisningar.

Antalet ärenden redovisade till åklagare ökade med sammanlagt 4 procent 2024. En särskilt stor ökning syns när det gäller bedrägeribrott, där ärenderedovisningen ökade med 45 procent. Ärenden redovisade till åklagare rörande våld, hot eller kränkningar mot kvinnor ökade med 13 procent. En kategorisering som Polismyndigheten har gjort av ärendena utifrån parametrar som mäter hur resurskrävande de är att utreda visar att antalet redovisade ärenden ökade med 0,5 procent i gruppen enkla ärenden (exempelvis enklare former av narkotikabrott, olovlig körning och tillgrepp i butik). Denna kategori ärenden motsvarade knappt 73 procent av de redovisade ärendena. För resterande ärenden, dvs. sådana som är mer komplicerade och tidskrävande, ökade redovisningen till åklagare med sammantaget 24 procent. Bland dessa ärenden ökade redovisningen av de allra mest resurskrävande ärendena med 29 procent. Under en treårsperiod (2022–2024) har redovisningen av de mest resurskrävande ärendena ökat med 49 procent.

En faktor som troligtvis har bidragit till att ärenderedovisningen över tid har sjunkit är ökad användning av förundersökningsbegränsning (förundersökningsbegränsning innebär att polis eller åklagare begränsar en brottsutredning till att enbart omfatta de mest väsentliga delarna, eller att vissa brott inte alls utreds). Mellan 2018 och 2023 ökade antalet förundersökningsbegränsade ärenden vid Polismyndigheten med 86 procent. Under 2024 minskade antalet med 2 procent i förhållande till 2023 års nivå. Motivet till förundersökningsbegränsning är vanligtvis att Polismyndigheten prioriterar att utreda de brott som har störst potential att leda till lagföring och som kan förväntas ha betydelse för påföljden för den misstänkte. En grov uppskattning som Brå har gjort är att en ökning av andelen förundersökningsbegränsade ärenden med 3 procentenheter leder till att redovisningsandelen sjunker med 1,5 procentenheter (Brå 2023:2). En annan faktor som kan ha bidragit till den över tid

minskade ärenderedovisningen är att enkla trafikbrott i större utsträckning lagförs genom ordningsbot.

Antalet brottsmisstankar med lagföringsbeslut ökade med 2 procent vid Åklagarmyndigheten. Samtidigt minskade andelen brottsmisstankar med lagföringsbeslut med 1 procentenhet, vilket berodde på en förskjutning av ärendesammansättningen till en större andel mer svårutredda brott. Antalet lagförda personer vid Åklagarmyndigheten ökade med 5 procent och antalet personer lagförda för mord och dråp (inklusive försöksbrott) ökade med 12 procent.

Som framgår av diagram 3.9 nedan har andelen personuppklarade brott, av samtliga handlagda brott, tidigare minskat över tid men under 2024 ökade andelen något. Att andelen ärenden som Polismyndigheten redovisar till åklagare av avslutade ärenden har minskat på ett liknande sätt indikerar att minskningarna kan härledas redan till detta led. Även här ökade andelen något 2024. Andelen ärenden som redovisas till åklagare av bearbetade ärenden, dvs. av ärenden där Polismyndigheten inlett förundersökning eller annan utredning, uppvisar en liknande utveckling med en successiv minskning över tid men även dessa ökade något under 2024 jämfört med föregående år. Andelen är högst i de brottskategorier som helt eller till stor del består av s.k. ingripandebrott – narkotikabrott, trafikbrott och tillgrepp i butik.

Diagram 3.9 Andelen ärenden redovisade till åklagare av avslutade ärenden, andelen ärenden redovisade till åklagare av bearbetade ärenden samt andelen personuppklarade brott av samtliga handlagda brott 2007–2024

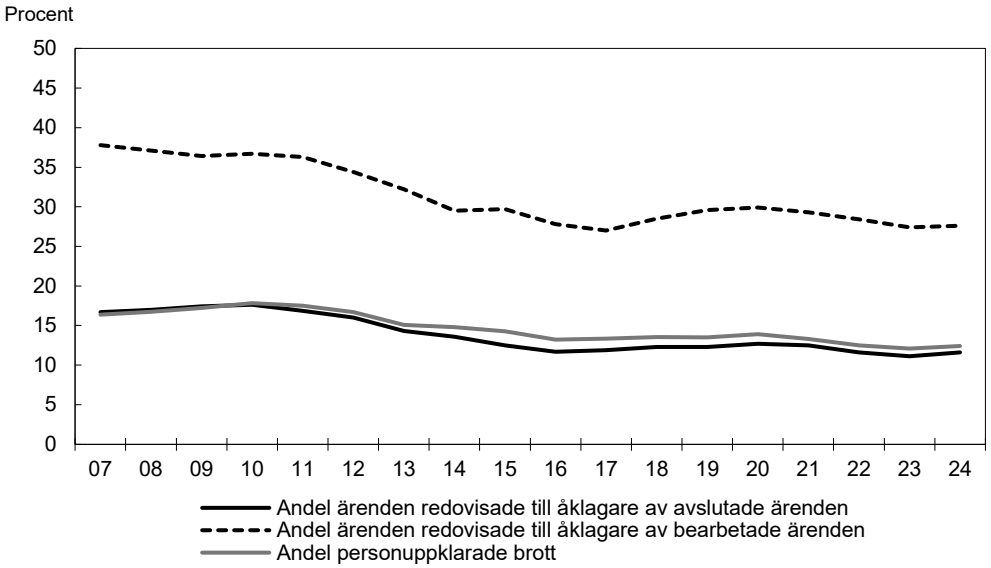

Anm.: Från och med 2014 redovisas en justerad personuppklaringsprocent. Målet är i princip konstruerat på samma sätt som tidigare, men med den skillnaden att det beräknas på de handlagda brotten i stället för på de anmälda brotten. Justeringen har en marginell påverkan på resultatet. Det är därför möjligt att jämföra den totala personuppklaringsprocenten för att studera utvecklingen över tid. På motsvarande sätt redovisas fr.o.m. 2015 andelen ärenden redovisade till åklagare av avslutade ärenden, i stället för som tidigare andelen ärenden redovisade till åklagare av inkomna ärenden.

Källa: Officiell kriminalstatistik och Polismyndighetens årsredovisningar.

Ordningsbot är en typ av böter som får utfärdas direkt på plats av bl.a. polis. Antalet utfärdade ordningsböter är en indikator på hur aktiv polisen har varit med att ingripa mot olika förseelser, exempelvis i trafiken. En tydlig ökning av antalet utfärdade ordningsböter syntes 2020 och 2021. Ökningen berodde på att hanteringen effektiviserades genom införande av digital ordningsbot och på att Polismyndigheten till följd av pandemin kunde lägga mer tid på hastighetskontroller. Under 2022 minskade antalet utfärdade ordningsböter för att sedan återigen öka 2023 och 2024. Ökningen 2024 uppgick till 21 procent i förhållande till föregående år. Sedan 2019 har

antalet utfärdade ordningsböter för trafikbrott ökat medan antalet brottmålsärenden avseende trafikbrott har minskat.

Diagram 3.10 Utfärdade ordningsböter 2010–2024

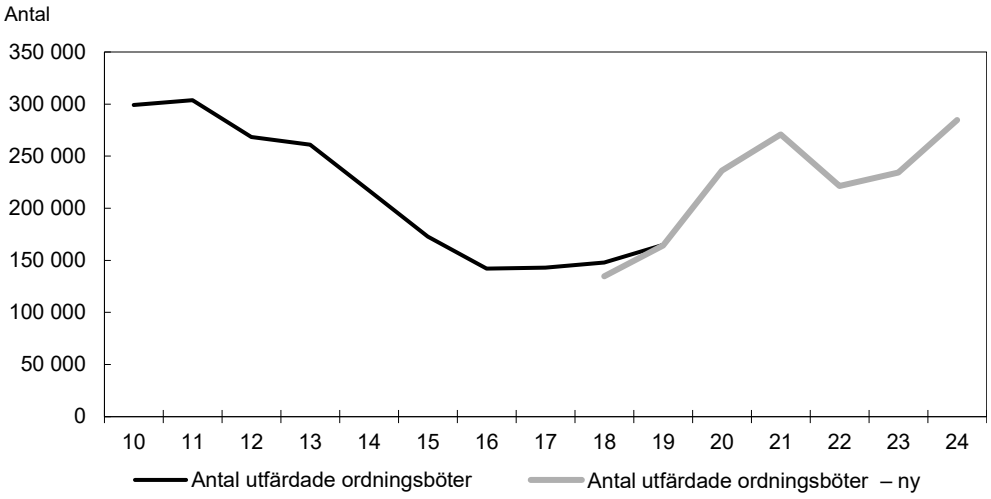

Anm.: Från och med 2020 hämtas statistiken för ordningsbot från en ny statistikkälla där även digitala ordningsböter ingår. Den nya statistikkällan omfattar data fr.o.m. oktober 2017 och redovisas därför fr.o.m. 2018 (se grafen antal utfärdade ordningsböter – ny). En skillnad mellan de två graferna är också att statistiken för 2018–2022 avser antalet unika ordningsböter medan uppgifterna från 2010–2019 återger antalet förseelser som bestraffas med ordningsbot (en ordningsbot kan innehålla flera förseelser). Ordningsböter till följd av fasta fartkameror ingår ej i statistiken.
Källa: Polismyndigheten.

Möjligheten till ekonomisk vinning är en stark drivkraft till brottslighet. Genom att kombinera arbetet med utredning och lagföring med insatser för att ta brottsvinster från kriminella genom förverkande kan rättsväsendet minska incitamenten att begå brott. Under 2024 framställdes 2 776 förverkandeyrkanden genom åklagare till ett belopp om totalt 498 miljoner kronor. Det var en ökning med 54 miljoner kronor jämfört med föregående år. Beloppen kan variera betydligt mellan åren beroende på enskilda ärenden som omfattar stora belopp. Antalet förverkandeyrkanden ökade med 25 procent jämfört med 2023.

Vidare lagfördes 5 002 personer för penningtvättsbrott, vilket är en ökning med 1 752 personer jämfört med året innan. Med lagföring avses här beslut om åtal, strafföreläggande, åtalsunderlåtelse och företagsbot.

Det totala antalet lagföringsbeslut och antalet domslut har ökat

I linje med utvecklingen av antalet ärenden redovisade till åklagare och antalet personuppklarade brott ökade antalet lagföringsbeslut fram t.o.m. 2009, varefter utvecklingen vände. Med lagföringsbeslut avses här fällande dom i tingsrätt, godkänt strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse. Under perioden 2009–2017 minskade antalet lagföringsbeslut varje år, för att därefter återigen öka år 2018–2021 och minska något 2022. Under 2023 ökade åter antalet lagföringsbeslut och ökningen har fortsatt under 2024. Under 2024 fattades 115 820 lagföringsbeslut, vilket är ca 2 000 fler beslut än 2023. Av samtliga lagföringsbeslut 2024 avsåg ca 19 procent kvinnor och 81 procent män, en fördelning som varit likartad de senaste tio åren.

Antalet sakprövade brottmål i tingsrätt och antalet fällande domslut i sådana mål följer en liknande utveckling. Efter att ha ökat tydligt mellan 2007 och 2010 minskade dessa fram t.o.m. 2016. Sedan 2017 ökar dock antalet domslut i tingsrätt igen. År 2024 ökade antalet domslut med ca 4 procent jämfört med 2023, till drygt 83 000 domslut. Som framgår av diagram 3.11 nedan utgjordes ökningen i antalet domslut fram till början på 2010-talet huvudsakligen av enklare mål där påföljden bestämdes till böter.

Under 2024 utgjordes dock ökningen av andra påföljder medan bötespåföljderna ökade marginellt.

Diagram 3.11 Domslut i tingsrätt fördelat på påföljderna fängelse, böter och övriga domslut 2007–2024

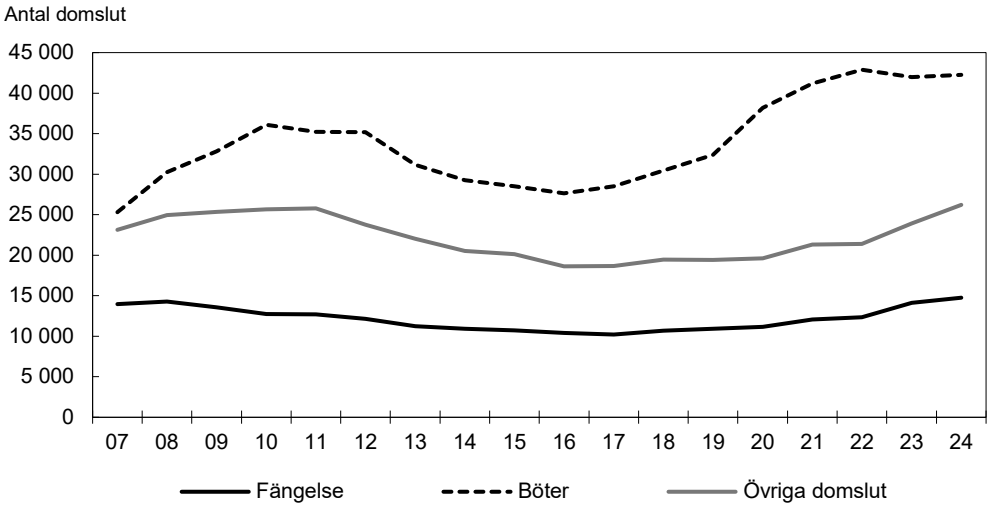

Källa: Officiell kriminalstatistik.

Fler inkomna och avgjorda brottmål

Antalet inkomna brottmål i tingsrätt ökade under 2024 till nästan 138 000, vilket motsvarar en ökning med 9 procent jämfört med föregående år. Bortsett från 2022, då antalet inkomna brottmål minskade något, följer detta en trend som pågått sedan 2016. Antalet avgjorda brottmål vid tingsrätterna ökade till drygt 136 000, vilket motsvarar en nästan lika stor ökning som den för inkomna mål. Antalet balanserade brottmål i tingsrätt var under 2024 ca 48 000, vilket innebär en ökning med 3 procent från föregående år.

Antalet inkomna och avgjorda brottmål ökade också i hovrätt under 2024. Inkomna mål uppgick till ca 15 900, vilket innebär en ökning med 9 procent och en fortsättning på den trend som pågått de senaste sju åren. Antalet avgjorda mål ökade till ca 16 100, vilket innebär en ökning med drygt 14 procent. Antalet balanserade brottmål var ca 5 800, vilket också innebär en minskning med drygt 3 procent.

I Högsta domstolen ökade antalet inkomna brottmål till ca 4 800, vilket innebär en ökning med ca 12 procent jämfört med föregående år.

Diagram 3.12 Inkomna, avgjorda och balanserade brottmål i tingsrätt och hovrätt 2015–2024

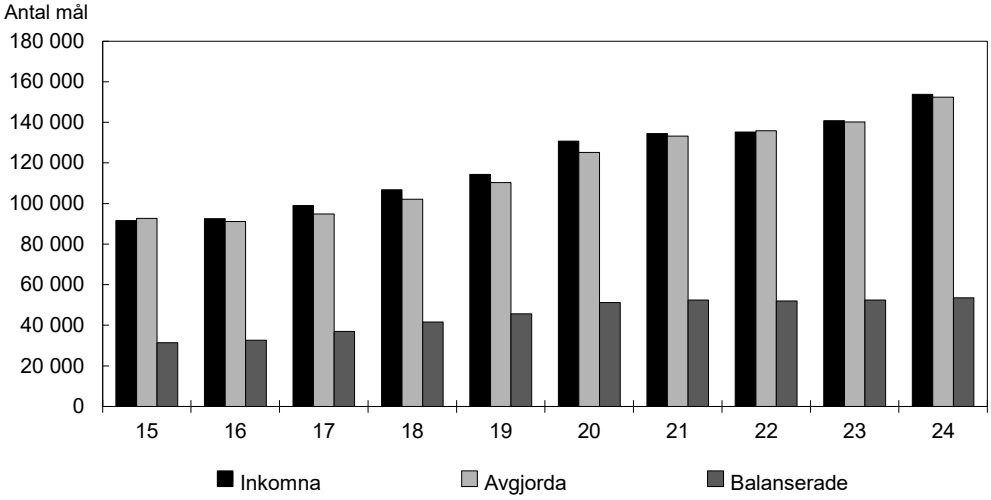

Anm.: I diagrammet exkluderas brottmål från Högsta domstolen.
Källa: Domstolsverket.

Av brottmålen i tingsrätterna 2024 avgjordes ca 42 procent efter huvudförhandling. Dessa mål anses vara mer resurskrävande än de som avgörs utan att någon förhandling ägt rum. Antalet avgjorda brottmål med huvudförhandling i tingsrätterna har ökat med ca 32 procent sedan 2015, samtidigt som andelen sjunkit med 5 procentenheter. Antalet huvudförhandlingstimmar ökade mellan 2023 och 2024 med ca 7 500 till ca 112 600, vilket motsvarar ca 7 procent. Med undantag för 2022, då antalet huvudförhandlingstimmar minskade, följer ökningen en trend sedan 2018. Antalet mål med huvudförhandling över 18 timmar minskade under 2022, men ökade under 2023 och ökningen har fortsatt under 2024 till det högsta antalet under 2000-talet. Den genomsnittliga tiden för en huvudförhandling var under 2024 strax över två timmar, vilket ungefärligt motsvarar nivån de senaste tio åren.

Diagram 3.13 Antal avgjorda brottmål i tingsrätt med huvudförhandling och antal huvudförhandlingstimmar för dessa mål 2015–2024

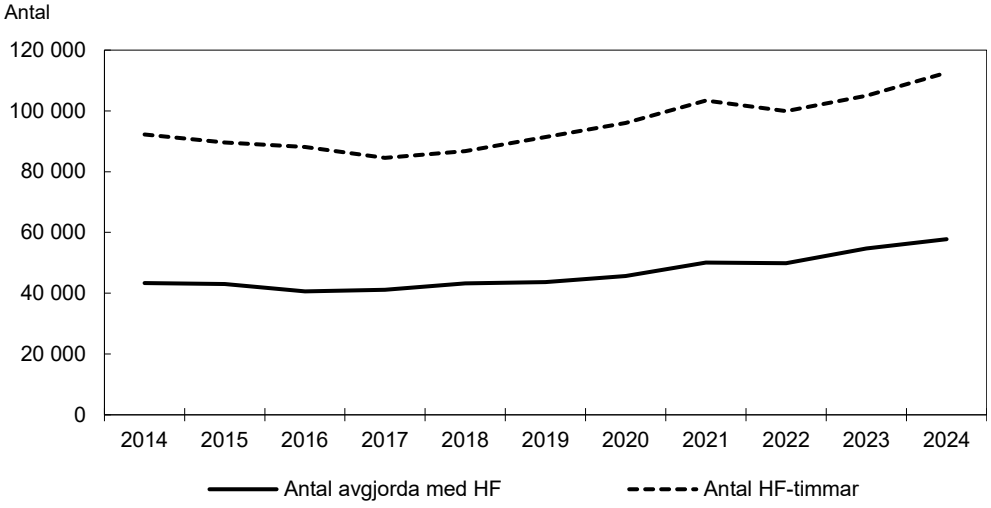

Källa: Domstolsverkets årsredovisning för 2024, rapporten Framtida verksamhetsvolymer i rättskedjan 2026–2027 samt Domstolsverket.

I hovrätt låg den genomsnittliga tiden för huvudförhandling på 4,6 timmar 2015 för att 2024 ha minskat till 3,9 timmar. Den högsta nivån under tioårsperioden, 4,9 timmar, uppnåddes 2018. Mellan 2023 och 2024 ökade den totala huvudförhandlingstiden från ca 37 500 till ca 42 000 timmar.

Huvudförhandlingar som pågick över 18 timmar utgjorde ca 14 procent av den totala förhandlingstiden för brottmål i tingsrätt 2015. År 2024 hade denna andel ökat till 17 procent. I hovrätt var samma siffra 26 procent 2015 och 25 procent 2024. Antal avgjorda mål med huvudförhandlingstid över 18 timmar har i tingsrätt och hovrätt fluktuerat under de senaste tio åren, men har totalt sett ökat. Detsamma gäller förhandlingstiden för dessa mål.

Ökning av utdömda fängelseår och fortsatt ökad beläggning i Kriminalvården

Sett ur ett längre tidsperspektiv har antalet domslut med påföljden fängelse minskat. Antalet domslut med påföljden fängelse ökade 2018 för första gången på tio år, en ökning som fortsatte under 2019–2024. År 2024 utdömdes 14 754 påföljder med fängelse som huvudpåföljd, vilket är ca 700 fler än året innan men något lägre än i mitten av 00-talet och tydligt lägre än slutet av 1980-talet. De flesta intagna i anstalt är män. Av de som påbörjade en fängelseverkställighet 2024 var 9 procent kvinnor, vilket är en liten ökning i jämförelse med föregående år. Straffmassan, dvs. den totala utdömda fängelsetiden under ett kalenderår, minskade under andra halvan av 00-talet och början av 10-talet men ökade tydligt 2018–2024, särskilt under 2023 och 2024. Ökningen beror både på en ökning av antalet fängelsedomar och en ökning av den genomsnittliga strafftiden. Mellan 2018 och 2024 ökade den genomsnittliga strafftiden från 10,6 månader till 15,0 månader. Mellan 2023 och 2024 ökade den genomsnittliga strafftiden från 14,2 månader till 15,0 månader, vilket motsvarar 6 procent.

Diagram 3.14 Utdömd straffmassa i antal fängelseår samt medelbeläggning i anstalt 2007–2024

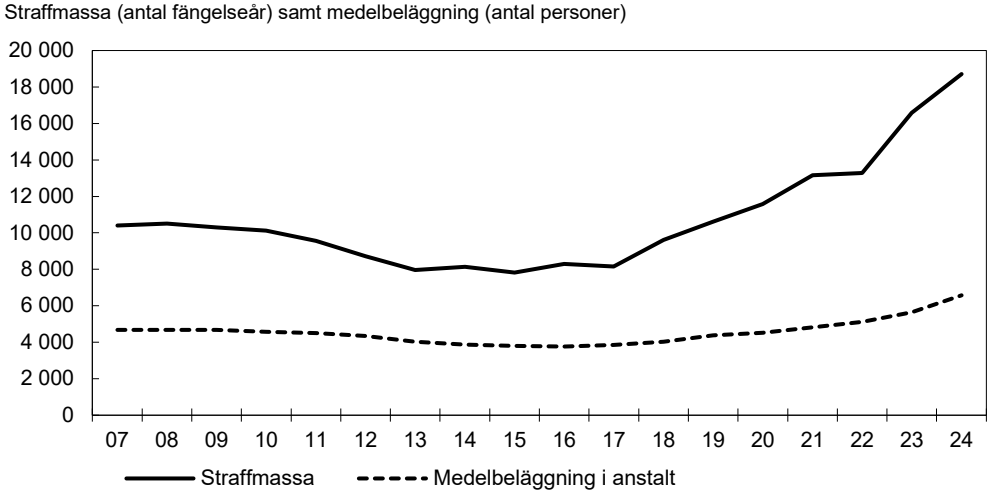

Källa: Officiell kriminalstatistik samt Kriminalvård och statistik/Kriminalvårdens årsredovisning.

Den ökning av medelbeläggningen i anstalt och häkte respektive medelantalet klienter i frivården som skett sedan 2018 fortsatte även under 2024. Mellan 2023 och 2024 var ökningen sammantaget 15 procent i anstalt och häkte. Det är en större ökning än tidigare år. I frivården ökade antalet klienter med 10 procent. Ökningen är i nivå med föregående år. Under 2024 var den genomsnittliga beläggningsgraden i anstalt 98 procent och i häkte 97 procent. Kriminalvården har hanterat det ökade behovet av platser genom ny- och ombyggnation, men framför allt genom ökad

dubbelbeläggning. Platsbristen och kapacitetsutökningen bidrar bl.a. till ett ansträngt säkerhetsläge i myndigheten.

Mellan 2018 och 2024 har medelbeläggningen i anstalt och häkte ökat med ca 4 000 intagna, vilket är en ökning med ca 69 procent. Medelbeläggningen i anstalt har ökat något kraftigare för kvinnor än för män. I frivården har medelantalet klienter ökat med ca 6 300 under samma period, vilket är en ökning med 63 procent. Utvecklingen i frivården förklaras bl.a. av fler villkorligt frigivna och ändrad lagstiftning som bl.a. innebär att fler står under övervakning längre tid än tidigare. Den ökade beläggningen i anstalt beror enligt Kriminalvården på både ett ökat inflöde av klienter och längre strafftider.

Andelen som återfaller i brott är oförändrad

Statistiken över återfall i brott visar hur vanligt det är att personer lagförs på nytt efter frigivning eller annan tidigare lagföring. Den senaste slutliga statistik från Brå som finns tillgänglig är från 2017 medan preliminär statistik finns från 2022. Återfallsproblematiken är särskilt tydlig bland män, ca 25 procent av männen återfaller i något nytt brott inom ett år. Motsvarande andel för kvinnor ligger på 16 procent, enligt preliminär statistik från 2022. Störst är risken för återfall bland dem som är mest brottsbelastade sedan tidigare. Bland dem som friges efter en fängelsepåföljd återfaller 42 procent inom ett år, enligt preliminär statistik från 2022. Detta kan jämföras med 41 procent 2021.

Över tid är trenden dock positiv. Enligt preliminär statistik återföll 54 procent av dem som frigavs från fängelse 2003 inom ett år, jämfört med 42 procent bland dem som frigavs 2022. En jämförelse av återfallen mellan 2003 och 2022 visar att minskningen är särskilt tydlig bland dem som dömts till fängelsestraff på mellan 6 månader och 2 år (en minskning med 21 procentenheter). Enligt både Kriminalvården (2018) och Brå (kortanalys 4/2017) kan den minskande andelen återfall i brott efter frigivning från anstalt från början av 2000-talet till mitten av 2010-talet delvis förklaras av en förändrad klientsammansättning vad gäller exempelvis ålder, tidigare brottsbelastning och typ av brott.

Diagram 3.15 Andel frigivna från anstalt som återfaller i brott inom ett år 2004–2022

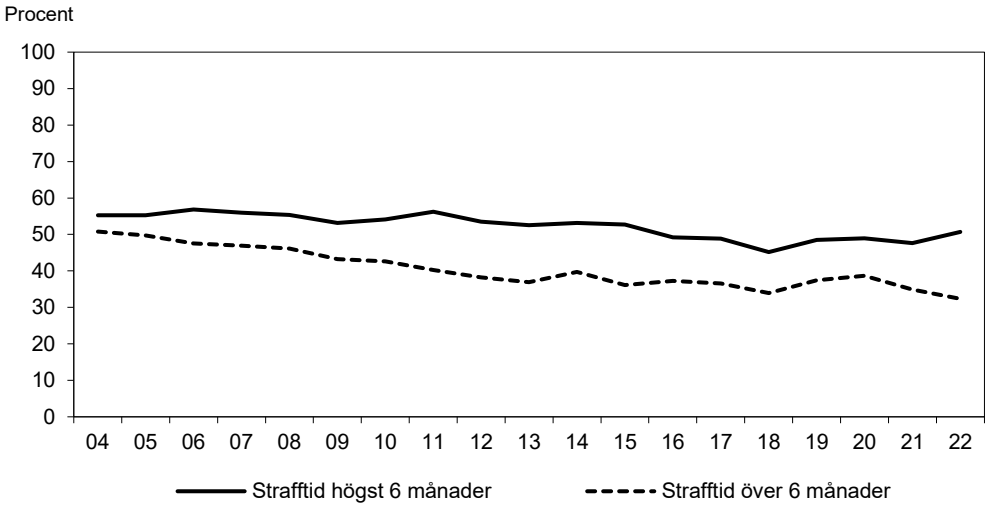

Källa: Officiell kriminalstatistik (preliminära siffror).

Det är svårt att med säkerhet säga i vilken utsträckning Kriminalvårdens återfallsförebyggande insatser har påverkat den över tid positiva utvecklingen av andelen återfall även om den återfallsförebyggande verksamheten inom myndigheten

vilar på vetenskaplig grund. Den hårda belastningen och svårigheterna att kompetensförsörja den snabbt växande verksamheten utmanar Kriminalvårdens arbete med insatser som syftar till att minska risken för återfall i brott. Genom bl.a. effektivare arbetssätt och metoder har myndigheten dock kunnat bibehålla arbetet på föregående års nivåer. Andelen intagna som har kunnat erbjudas studier under tiden i anstalt var på samma nivå som föregående år och andelen intagna och klienter i frivård som fullföljt ett behandlingsprogram under verkställigheten fortsatte att öka. Även andelen intagna som frigavs med någon av de i fängelselagen (2010:610) reglerade särskilda utslussningsåtgärderna fortsatte att öka under året. Resultatutvecklingen gäller både män och kvinnor.

Kortare genomströmningstider i brottmålsprocessen

Brå har under senare år utvecklat statistik över genomströmningstider i brottmålsprocessen för handläggningen av skäliga brottsmisstankar från registrering till beslut i åtalsfrågan. Den statistik som finns tillgänglig avser genomströmningstider under 2015–2023. För samtliga brottsmisstankar registrerade under 2023 var mediantiden från registrering till beslut i åtalsfrågan 51 dagar. Sedan 2015 och fram till 2021 låg den totala mediantiden för samtliga brottskategorier ganska stabilt och varierade mellan 64 och 69 dagar, för att 2022 minska till 56 dagar.

Mediantiderna skiljer sig åt mellan olika brottsmisstankar. Kortast mediantid från registrering till beslut i åtalsfrågan 2023 hade tillgreppsbrott (25 dagar) och längst mediantid hade brott mot liv och hälsa (120 dagar). Genomströmningstiderna 2023 var generellt sett längre för brottsmisstankar mot barn 15–17 år än för personer 18 år och äldre (83 respektive 48 dagar). Mediantiden från registrering till beslut i åtalsfrågan för brottsmisstankar mot barn minskade med en dag jämfört med 2022. Jämfört med 2015 har mediantiden dock ökat med 10 dagar.

Nya informationsutbyten inom ramen för Rättsväsendets digitalisering

Rättsväsendets digitalisering är ett samverkansarbete mellan elva myndigheter med huvudsakligt fokus på informationsförsörjning inom brottmålsprocessen. Under 2024 har arbetet bl.a. resulterat i nya informationsutbyten och viktigt förutsättningsskapande arbete för framtida integrationer. Två av de planerade utvecklingsinsatserna har dock fått stå tillbaka, bl.a. på grund av arbetet med att ta fram ett informationsutbyte kopplat till den förverkandelagstiftning som trädde i kraft i november 2024 (Årsredovisning 2024 för Rättsväsendets digitalisering).

3.5.4 Dömande verksamhet, exklusive migrationsmål och brottmål

Ökning av inkomna tvistemål

Mål som inte utgör brottmål och migrationsmål, t.ex. tvistemål, skattemål, socialförsäkringsmål, mål enligt socialtjänstlagen och övriga mål, utgjorde under 2024 ca 68 procent av de inkomna målen i den dömande verksamheten totalt sett. Under 2024 var antalet inkomna mål ca 343 000, vilket innebär en ökning med 4,8 procent jämfört med föregående år. Antalet ökade även under 2023, men minskade under 2022.

När det gäller tvistemålen i tingsrätterna ökade de med 8 procent mellan 2023 och 2024. Enligt Domstolsverkets bedömning beror detta sannolikt på det fortsatt ansträngda ekonomiska läget i landet. Familjemålen fortsatte under 2024 att ligga på en låg nivå. I hovrätterna ökade inkomna tvistemål till ca 3 200, vilket motsvarar

2 procent. I Högsta domstolen minskade antalet tvistemål till ca 250, vilket motsvarar en minskning med 11 procent.

Vid förvaltningsrätterna ökade antalet inkomna mål i jämförelse med 2023, till ca 105 600, en ökning med ca 3 procent. Ökningen innebär att en minskande trend brutits. Antalet avgjorda mål sjönk under 2024 till runt 103 700, vilket motsvarar en minskning med 6 procent. Att antalet avgjorda mål understeg de inkomna målen bidrog till att balanserna hos förvaltningsrätterna ökade.

Inflödet till kammarrätterna ökade under 2024 till ca 23 300, vilket motsvarar 2 procent. De avgjorda målen hos kammarrätterna minskade något. Antalet inkomna mål hos Högsta förvaltningsdomstolen minskade under 2024 med ca 7 procent, medan antalet avgjorda mål ökade med knappt 1 procent. Ärendebalanserna hos Högsta förvaltningsdomstolen minskade väsentligt under året med ca 33 procent.

Diagram 3.16 Inkomna, avgjorda och balanserade mål 2015–2024

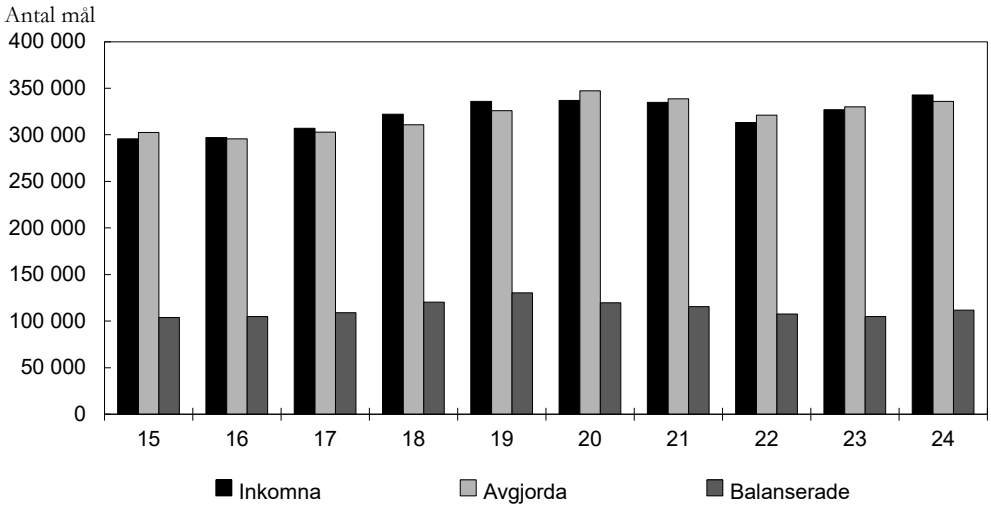

Källa: Domstolsverket.

3.5.5 Hot mot Sveriges säkerhet

Det oroliga omvärldsläget har i hög grad påverkat Sveriges inre säkerhet såväl när det gäller hotet från främmande makt som från våldsbejakande extremism, terrorism och organiserad brottslighet. Politiska skeenden och samhällskriser – både nationellt och internationellt – återspeglas i hotbilden. Säkerhetspolisen har sett säkerhetshotande aktiviteter inom alla myndighetens verksamhetsområden dvs. kontraspionage, säkerhetsskydd, personskydd samt kontraterrorism och författningsskydd.

Förändrad hotbild

Säkerhetspolisen bedömer att främmande makt agerar alltmer offensivt och att tröskeln för att agera har sänkts. Den säkerhetshotande verksamheten mot Sverige bedrivs brett. Det handlar om allt från anskaffning av teknik, cyberangrepp, attentatsplaner mot personer och platser, kartläggning av oppositionella till påverkan mot svenskt beslutsfattande. Säkerhetspolisens hotreducerande åtgärder har inneburit en begränsning av främmande makts handlingsutrymme.

Det allvarliga säkerhetsläget ställer också krav på Sveriges motståndskraft. Detta är centralt bl.a. i samband med Sveriges nya roll som Natomedlem och stärkandet av totalförsvaret där nya sårbarheter kan uppstå. Säkerhetspolisen bedömer att medvetenheten om vikten av säkerhetsskydd ökar och allt fler verksamheter anmäler

att de bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Därutöver innebär det svenska Natointrädet att fler verksamhetsutövare behöver förhålla sig till nya skyddsvärden och regelverk.

Samtidigt kvarstår utmaningar för många verksamhetsutövare i att åstadkomma ett adekvat säkerhetsskydd. Säkerhetsläget innebär dessutom att nya krav ställs på Säkerhetspolisens personskyddsverksamhet. Under 2024 har Säkerhetspolisens personskydd rest med sina skyddspersoner till aktiva krigszoner såsom Ukraina och vissa delar av Mellanöstern. För att säkerställa skyddet av den centrala statsledningen också under väsentligt sämre förhållanden än de som råder i dag har Säkerhetspolisen vidtagit olika typer av åtgärder för att öka den operativa förmågan.

Terrorhotnivån i Sverige har under 2024 legat kvar på ett bedömt högt hot. Sverige har inte som föregående år haft samma fokus i internationella terrororganisationers propaganda men hotbilden har i stället diversifierats. Säkerhetspolisen har rapporterat om att Iran anstiftat personer att begå våldsdåd i Sverige. Flera europeiska länder har enligt Säkerhetspolisen pekat ut Ryssland som ansvarigt för sabotageverksamhet och incidenter såsom mordbränder och skadegörelse.

Enligt helårsbedömningen för 2025 från Nationellt centrum för terrorhotbedömning (NCT) kan avsikten att begå terrorattentat ofta härledas till en viss händelse eller omständighet, verklig eller upplevd, som fungerar som en utlösande faktor. Konspirationsteorier, påverkanskampanjer eller ökad polarisering kan därmed påverka terrorhotet mot Sverige och svenska intressen utomlands. Under 2024 har ett antal våldsdåd genomförts av minderåriga men utan att något tydligt motiv har framkommit. Gemensamt för många radikaliserade minderåriga är dels att de är pojkar och delar en fascination för våld, dels att den ideologiska övertygelsen och kunskapen tenderar att vara grund i jämförelse med radikaliserade vuxna. Samtidigt kan det finnas sammanhang, ofta digitala, som erbjuder unga personer ett ramverk och en förklaringsmodell som legitimerar och uppmanar till våld. Säkerhetsläget och hotbilden har över kort tid förändrats i negativ riktning vilket har skapat särskilda utmaningar i skolmiljön.

Ett uthålligt, långsiktigt och strategiskt arbete för att möta hoten

I januari 2024 fick Brottsförebyggande rådet (Brå) genom Center mot våldsbejakande extremism (CVE), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Polismyndigheten och Säkerhetspolisen i uppdrag att vidta åtgärder för att införliva strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera (skr. 2023/24:56) i sina respektive verksamheter. Delredovisningen visar att de fyra myndigheterna har utvecklat både sin gemensamma samverkan samt samverkan med andra aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Myndigheterna sprider information, kunskap och arbetssätt samt samlar olika aktörer inom ramen för respektive myndighets samverkansforum och nätverk, men de har också utvecklat nya samverkansforum och samarbete om nya frågor.

CVE har t.ex. utvecklat en samverkansstruktur med länsstyrelserna. Samverkansrådet mot terrorism där 17 myndigheter ingår har ett samarbete om strategisk kommunikation med myndigheternas kommunikatörer. Säkerhetspolisens samverkan med Europol är t.ex. av stor betydelse i såväl frågor om terrorfinansiering som i arbetet med att förhindra spridning av terrorisminnehåll online.

CVE har undersökt den lokala nivåns behov av stöd från den nationella nivån. Kommunerna lyfter fram att det i regel saknas gränsöverskridande åtgärder och en helhetssyn om strategins fyra områden såväl mellan myndigheter som inom de kommunala verksamheterna. Enligt CVE behöver detta utvecklas ytterligare och vara

prioriterat. CVE har som ambition att i högre grad erbjuda behovsanpassad utbildning och kontinuerlig kunskapsutveckling till de kommunala samordnare som i dag finns i majoriteten av kommunerna.

Som ett led i genomförandet av strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism har CVE sedan den 1 mars i år två nya uppgifter. CVE är kontaktpunkt för myndigheter och andra som fördelar offentliga medel eller på annat sätt granskar offentligt finansierade verksamheter. CVE ger också behovsanpassat stöd till kommuner, myndigheter och andra aktörer när det finns en oro i verksamheten för att en eller flera personer ska genomföra en skolattack.

Polismyndigheten och Säkerhetspolisen har förstärkt och utvecklat sin samverkan inom underrättelse- och planeringsarbetet. Förbättrade informationsflöden har bidragit till en ökad anpassningsförmåga och kapacitet att hantera komplexa händelser. De två myndigheterna har stärkt och vidareutvecklat sitt eget arbete och sin samverkan som syftar till att begränsa hotdrivande aktörers handlingsfrihet i Sverige. En central utgångspunkt är att aktuella aktörer förutom att ägna sig åt våldsbejakande extremism även begår brott eller aktiviteter som polisen har förmåga att agera mot.

Polismyndigheten har utvecklat och utbildat relevant personal i riskfaktorer för att bedöma ärenden som rör hot om skolattacker. Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och CVE vid Brå har fortsatt utveckla samarbetet i syfte att bättre kunna hantera oro samt genomföra riskbedömningar av individer som uppvisar ett tecken på våldsbejakande extremism eller intresse för att genomföra en skolattack. Samarbetet tar sin form genom att Redex, samarbetet mellan Säkerhetspolisen och Polismyndigheten samt CVE, har kontinuerliga lägesbildsmöten. Samarbetet handlar också om att, vid särskild hög oro, anordna samverkansmöten tillsammans med kommuner, skolor samt andra relevanta aktörer, i syfte att arbeta effektivt tillsammans för att minska risken för exempelvis en skolattack. Samarbetet har bl.a. underlättat riskbedömningen av individen, samt möjliggjort informationsdelning i specifika ärenden där sekretessbrytande bestämmelser kan tillämpas. De samlade erfarenheterna från samarbetet ska kunna utgöra en grund för liknande samverkansinsatser på andra håll i landet.

Polismyndigheten har, som behörig myndighet i Sverige för att hantera ärenden i enlighet med EU:s förordning om åtgärder mot spridning av terrorisminnehåll online (TCO), förstärkt arbetet och bl.a. inrättat en särskild enhet, en s.k. Internet Referral Unit (IRU). Myndigheten har fördjupat sin samverkan med flera större onlineplattformar, vilket har bidragit till att dessa vid flera tillfällen har avlägsnat innehåll som bl.a. uppmanar till grova våldsbrott. Sedan februari 2024 tillämpas också EU:s förordning om en inre marknad för digitala tjänster (Digital Service Act – DSA). Genom DSA får onlineplattformar en större skyldighet att hantera olagligt innehåll, bl.a. ska de tillhandahålla mekanismer för anmälan av misstänkt olagligt innehåll. Både TCO och DSA innebär att det nu finns ett starkare regelverk och nya verktyg för Polismyndigheten och andra aktörer i att motverka spridningen av olagligt innehåll online.

CVE har tillsammans med aktörer inom civilsamhället, myndigheter och spelbranschen etablerat ett dataspelsnätverk med syftet att värna barns och ungas säkerhet i den digitala världen och särskilt på de spelangränsande plattformarna som hör till de största och viktigaste mötesplatserna för barn och unga.

Enligt strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism ska samhällets beredskap hålla jämna steg med utvecklingen av tillvägagångssätten för attentat. För att hantera risker i skolmiljön har MSB, i samarbete med CVE, Skolverket, Socialstyrelsen, Polismyndigheten och Sveriges Kommuner och Regioner, utvecklat

ett omfattande stödmaterial. En del av detta material finns tillgängligt på den gemensamma webbplatsen skolattack.se. Arbetet inkluderar också utvecklingen av en gemensam webbutbildning som fokuserar på både förebyggande insatser och skyddsåtgärder.

Civilsamhällets förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism

Brå fördelade under 2024 ca 10 miljoner kronor enligt förordningen (2021:1282) om statsbidrag för förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism. Myndigheten har prioriterat att fördela bidrag till fyra organisationer som under året har bedrivit verksamheter som arbetar för att hjälpa individer i behov av avhopparverksamhet och anhörigstöd, samt som arbetar långsiktigt för att förhindra inträde i våldsbejakande extremism.

3.5.6 Brottsförebyggande arbete

Bättre förutsättningar i och med lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete

Brå publicerar sedan 2017 årligen rapporten Det brottsförebyggande arbetet i Sverige. I den senaste rapporten beskriver Brå bl.a. i vilken utsträckning kommunerna arbetar i enlighet med lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete som trädde i kraft den 1 juli 2023 (Ju2025/00749). Enligt Brå verkar lagen ha gett effekt när det gäller att skapa förutsättningar för att vidta kunskapsbaserade brottsförebyggande åtgärder. Enligt lagen ska kommunerna bl.a. ta fram en lägesbild över den lokala brottsligheten och utifrån lägesbilden ta fram en åtgärdsplan. Lägesbilden ska uppdateras och åtgärdsplanen följas upp minst vartannat år. Andelen som uppfyller lagens krav på lägesbild har nästan fördubblats mellan 2022 och 2024, från ca två av tio kommuner till ca fyra av tio kommuner. Fyra av tio kommuner (38 procent) uppgav att de beslutat om en åtgärdsplan. Men endast var fjärde kommun (24 procent) hade valt åtgärder utifrån sin lägesbild. Enligt lagen behövde kommuner dock inte besluta om en åtgärdsplan förrän den 1 juli 2024.

Brå och länsstyrelserna har haft i uppdrag att utveckla ett mer behovsanpassat och praktiknära stöd till kommunerna (Ju2023/00472, Ju2023/00475). Enligt Brås slutredovisning av uppdraget har implementeringen av lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete prioriterats genom olika typer av kommunikations-, utbildnings- och stödinsatser. Under 2024 har Brå tillsammans med länsstyrelserna gett behovsanpassat och praktiknära stöd till 52 kommuner, varav insatsen har slutförts i 29 kommuner. Ett genomsnittligt stöd till en kommun omfattar ca 60 timmar. Brå och länsstyrelserna har kunnat möta kommunernas behov av stöd i mycket stor eller ganska stor utsträckning (Ju2025/00757). Rapporten Det brottsförebyggande arbetet i Sverige visar också att andelen kommuner som har vänt sig till Brå (75 procent) och länsstyrelserna (86 procent) för att få stöd, har ökat i jämförelse med föregående år. Enligt länsstyrelsernas slutredovisning finns nu en upparbetad grund att fortsätta arbeta vidare med utifrån de behov som kommunerna även fortsättningsvis har (Ju2025/00777).

Sedan 2023 fördelar regeringen statsbidrag till kommuner via Brå i enlighet med förordningen (2023:442) om statsbidrag till kommuner för brottsförebyggande åtgärder. Syftet är att stärka det brottsförebyggande arbetet på lokal nivå och främja utvecklingen av kunskapsbaserade brottsförebyggande åtgärder. Under 2024 inkom 182 kommuner med en ansökan och 97 kommuner beviljades ekonomiskt stöd (Ju2025/00459, Ju2025/01228).

Allt fler aktörer involveras i det brottsförebyggande arbetet

Det brottsförebyggande arbetet präglas av samverkan. Enligt Brås rapport Det brottsförebyggande arbetet i Sverige är det dock nästan bara samverkan mellan kommun och polis som är formaliserad till skillnad från samverkan med t.ex. näringsliv, civilsamhälle och hälso- och sjukvård. Under 2024 fick Brå i uppdrag att, genom att ge stöd till kommuner, utveckla samverkan med civilsamhället (Ju2024/01492) och näringslivet (Ju2025/00227) i det brottsförebyggande arbetet.

Enligt Brås rapport Det brottsförebyggande arbetet i Sverige arbetar fler myndigheter brottsförebyggande, men det finns skäl att se över och utveckla myndigheters uppdrag så att de matchar nya behov på området. I mars 2024 beslutade regeringen skrivelsen Barriärer mot brott – en socialpreventiv strategi mot kriminella nätverk och annan brottslighet (skr. 2023/24:68). Strategin anger riktning för det sociala brottsförebyggande arbetet och har en bred socialpreventiv ansats men med ett särskilt fokus på att bryta rekryteringen till kriminella nätverk, att förebygga att barn och unga involveras och utnyttjas i kriminalitet och att få personer som begår brott att upphöra med det.

För att öka kunskapen om kriminella nätverk i digitala miljöer har regeringen beslutat två nya uppdrag. Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) har fått i uppdrag att öka kunskapen om hur en kriminell livsstil marknadsförs i sociala medier och andra digitala miljöer samt hur detta kan påverka barns och ungas attityder till våld och kriminalitet (Ju2025/00157). Brå har fått i uppdrag att öka kunskapen om hur kriminella nätverk rekryterar barn och unga i sociala medier och andra digitala miljöer för att begå brott (Ju2025/00155). Under 2024 har regeringen även beslutat om uppdrag för att ytterligare myndigheter ska involveras i det brottsförebyggande arbetet. I december 2024 fick 24 myndigheter i uppdrag att bidra till att utveckla det brottsförebyggande arbetet (Ju2024/02612).

För brottsförebyggande insatser inom andra utgiftsområden se t.ex. socialtjänsten (utg.omr. 9 avsnitt 6), hälso- och sjukvården (utg.omr. 9 avsnitt 3), barnrättspolitik (utg.omr. 9 avsnitt 7), forskning om insatser, metoder och åtgärder (utg.omr. 16 avsnitt 6), korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (utg.omr. 2 avsnitt 8), utanförskap (utg.omr. 13 avsnitt 6.3) samt våldsförebyggande arbete inom jämställdhetspolitiken (utg.omr. 13 avsnitt 5).

Myndigheter utvecklar gemensamt det återfallsförebyggande arbetet

Regeringen fortsätter att vidta åtgärder avseende återfallsförebyggande arbete. I februari 2025 delredovisade Brå, Polismyndigheten och Kriminalvården uppdraget att fortsätta stödja befintliga etableringar av gruppvåldsintervention (GVI), vilket är en strategi mot grovt våld i kriminella miljöer (Ju2024/00221). Myndigheternas stöd har under 2024 fokuserat på att möjliggöra mer involvering från lokalsamhället i arbetet samt att öka förmågan till egenuppföljning (Ju2025/00516).

I oktober 2024 beslutade regeringen om ett uppdrag till Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen om ökat fokus på barn och unga och ett antal andra utvecklingsbehov i arbetet med stöd till avhoppare (Ju2024/00195 m.fl.). Myndigheterna redovisade uppdraget i februari 2025 och lämnade bl.a. förslag om att Polismyndigheten inom ramen för sitt uppdrag att samordna det myndighetsgemensamma arbetet med avhoppare ska inrätta en nationell kontaktpunkt för yrkesverksamma, möjliga avhoppare och deras anhöriga. I augusti 2025 beslutade regeringen ett uppdrag till samma myndigheter om ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare (Ju2025/01696). I det nya uppdraget

ingår också länsstyrelserna, som sedan 2025 har i uppdrag att bidra med regionalt stöd och samordning i arbetet med stöd till avhoppare.

Trygghetsberedningen överlämnade i augusti 2024 sitt slutbetänkande Vägar till ett tryggare samhälle – åtgärder för att motverka återfall i brott (SOU 2024:54) till regeringen. Med grund i förslagen har regeringen beslutat om uppdrag till Kriminalvården att vidareutveckla myndighetens åtgärder för att motverka återfall i brott (Ju2024/01770) och till Konsumentverket och Kriminalvården att motverka överskuldsättning bland kriminalvårdsklienter i anstalt och häkte (Ju2024/01770). Övriga förslag bereds inom Regeringskansliet.

Den lokala polisnärvaron ökar alltjämt

Antalet poliser i yttre uniformerad tjänst vid myndigheten indikerar utvecklingen av myndighetens samlade synliga polisiära närvaro. Under 2024 ökade antalet poliser i yttre uniformerad tjänst med 716 poliser (8 procent) jämfört med 2023. Polismyndigheten bedömer att arbetet med att öka antalet uniformerade poliser i yttre tjänst har förbättrat förutsättningarna för myndighetens brottsförebyggande arbete.

Den lokala polisiära närvaron redovisas genom Polismyndighetens brottsförebyggande- och ingripandeverksamhet (BF/IGV) och områdes- och kommunpolisverksamheten. Under 2024 ökade antalet anställda i brottsförebyggande- och ingripandeverksamheten med 467 anställda (6 procent) jämfört med 2023 då ökningen var 223 anställda (3 procent). Ökningen har skett i samtliga polisregioner utom i polisregion Bergslagen som minskade något. Totalt arbetade 8 580 personer inom BF/IGV under 2024 i myndigheten.

Antalet områdespoliser, vars huvuduppdrag är att bl.a. arbeta brottsförebyggande och trygghetsskapande i ett utpekat geografiskt ansvarsområde, ökade under 2024 med 13 procent vilket motsvarar 168 anställda, jämfört med 2023 då ökningen endast var marginell (1 procent). Kommunpolisers huvuduppdrag är att driva och samordna lokalpolisområdenas brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete tillsammans med kommunen och andra lokala aktörer. Antalet kommunpoliser har under flera år legat på ungefär samma nivå. Under 2024 arbetade totalt 249 kommunpoliser vid myndigheten, en ökning med 9 poliser jämfört med 2023 (Polismyndighetens årsredovisning 2024).

Polismyndighetens förmåga att förebygga brott har stärkts

En bättre samordning av resursförstärkningar inom Polismyndigheten i arbetet mot dödligt våld i kriminella miljöer under året bedöms ha mildrat belastningen på myndighetens övriga verksamheter, inklusive det brottsförebyggande arbetet jämfört med 2023. Arbete pågår fortsatt med att genomföra Polismyndighetens strategi för det brottsförebyggande arbetet. Myndigheten har bl.a. stärkt analysförmågan för att identifiera lokala problembilder och infört regionala åtgärdsplaner för att arbeta mot kriminell påverkan i lokalsamhället. En gemensam handledning för områdespolisverksamheten har tagits fram till stöd för ett långsiktigt brottsförebyggande arbete samt en digital områdespolisutbildning som kommer att finnas tillgänglig 2025.

Åtgärder för att förebygga mäns våld mot kvinnor har enligt Polismyndigheten bidragit till att minska det systematiska våldet mot kvinnor i det korta perspektivet. Myndigheten har bl.a. kartlagt närmare 700 individer som högriskaktörer för att kunna genomföra våldsreducerande insatser för att förhindra grovt våld mot kvinnor. Polismyndigheten har utvecklat samverkan med andra samhällsaktörer för att förebygga och förhindra att barn utsätts för eller begår våldsbrott. Arbete pågår även

med att identifiera indikatorer på riskfaktorer för barn och unga som riskerar att hamna i grov kriminalitet.

Polismyndigheten uppskattar att de avvisningar och återreseförbud som genomförts och utfärdats av myndigheten under 2024 mot utländska brottsaktiva kommer att kunna förhindra ca 11 000 brott per år under de närmaste fem åren. Brott som enligt myndighetens prognoser annars skulle begås av internationella brottsnätverk. Polismyndighetens arbete med stöd av lagen (2023:474) om polisiära befogenheter i gränsnära områden har enligt myndigheten underlättat bekämpandet av gränsöverskridande organiserad brottslighet och även effektiviserat arbetet med att förhindra irreguljär migration.

Fortsatt utveckling av det förebyggande arbetet mot ekonomisk brottslighet

Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har fortsatt att utveckla det förebyggande arbetet mot ekonomisk brottslighet. Under 2024 har Polismyndigheten utvecklat samverkan med andra myndigheter och aktörer med särskilt fokus på den kriminella ekonomin, exempelvis bedrägerier och penningtvätt. I december 2024 gav regeringen också Polismyndigheten i uppdrag att inrätta ett finansiellt underrättelsecentrum. Syftet är att fördjupa samverkan mellan Polismyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Skatteverket och privata aktörer för att effektivt bekämpa den kriminella ekonomin (Ju2024/02646).

Polismyndigheten har under 2024 arbetat förebyggande mot bedrägerier genom bl.a. samverkan med bankerna, vilka har genomfört säkerhetshöjande åtgärder och anpassningar av produktutbudet, och genom internationell samverkan. Ett positivt resultat av arbetet är att brottsvinsterna från telefonbedrägerier minskade med 40 procent, och från bedrägerier totalt med 16 procent, under 2024 jämfört med 2023. Polismyndigheten har fortsatt arbeta förebyggande mot penningtvätt i syfte att reducera sårbarheter i det finansiella systemet och att motverka att brottsvinster tillfaller kriminella. Antalet rapporter från verksamhetsutövare till finanspolisen om misstänkta transaktioner eller aktiviteter har fortsatt öka under året.

Ekobrottsmyndighetens brottsförebyggande arbete är i huvudsak inriktat på samverkan med andra myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv och organisationer som har möjlighet att vidta brottsförebyggande åtgärder. Myndighetens brottsförebyggande kompetens efterfrågas i allt högre grad. För att möta denna efterfrågan och för att insatserna ska få störst effekt görs strategiska prioriteringar för vilka samarbeten som myndigheten ska delta i. Efterfrågan från näringslivet har ökat, vilket har lett till fördjupad samverkan och kunskapsutveckling om ekonomisk brottslighet inom den privata sektorn. Dessutom arbetar Ekobrottsmyndigheten för att synliggöra och motverka s.k. möjliggörare inom ekonomisk brottslighet genom samarbete med branschorganisationer, t.ex. för revisorer och banktjänstemän.

Kriminella använder företag för att skapa en legal fasad och dölja ekonomisk brottslighet. För att motverka detta behöver upphandlande aktörer veta vilka krav de kan ställa vid upphandling och hur avtal kan utformas och följas upp. Ekobrottsmyndigheten har genomfört många kunskapshöjande insatser och samarbetat med olika aktörer, inklusive kommuner, regioner och privata aktörer, för att sprida kunskap och utveckla rutiner. För att minska möjligheterna att använda fastigheter för kriminell verksamhet har Ekobrottsmyndigheten inlett samarbeten med bl.a. samhällsbyggnadskontoren inom ett antal kommuner och Lantmäteriet. Regeringen ser också att kunskapen behöver öka om hur bolag används som

brottsverktyg av aktörer i den kriminella miljön och har därför gett Brå i uppdrag att studera detta (Ju2024/00843).

Efterfrågan från regionerna på samverkan med Ekobrottsmyndigheten har ökat, särskilt inom hälso- och sjukvården. Myndigheten har fördjupat och utvidgat sitt samarbete med flera regioner samt bidragit med föreläsningar och kunskapshöjande insatser. Myndigheten har också tillsammans med Skatteverket och Göteborgs kommun fortsatt att arbeta med att motverka att bidrag och utbetalningar till ideella föreningar utnyttjas av kriminella. Samarbetet har bl.a. medfört att uppgifter har framkommit som har gett anledning att hittills inleda åtta förundersökningar och väcka åtal i fyra fall.

Samverkan har även fortsatt inom ramen för det myndighetsgemensamma arbetet i samordningsfunktionen för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism. Samordningsfunktionen har ett kansli vid Polismyndigheten, och i arbetet deltar 16 myndigheter, både brottsbekämpande och administrativa. Samarbetet har bl.a. resulterat i framtagandet av en nationell riskbedömning beträffande s.k. neobanker.

3.5.7 Stöd till brottsoffer

Brottsutsattas upplevelser av kontakterna med rättsväsendet har förbättrats något

Av NTU 2024 framgår att 30 procent av befolkningen har stort förtroende för att rättsväsendet som helhet behandlar brottsutsatta på ett bra sätt, vilket är marginellt högre än 2023 (29 procent). Kvinnor har något högre förtroende än män (31 respektive 29 procent). Män i den yngsta åldersgruppen (16–19 år) har högre förtroende än kvinnor i samma åldersgrupp, 41 respektive 34 procent.

Diagram 3.17 Brottsutsattas erfarenhet av polisen

Andel mycket nöjda eller ganska nöjda (procent)

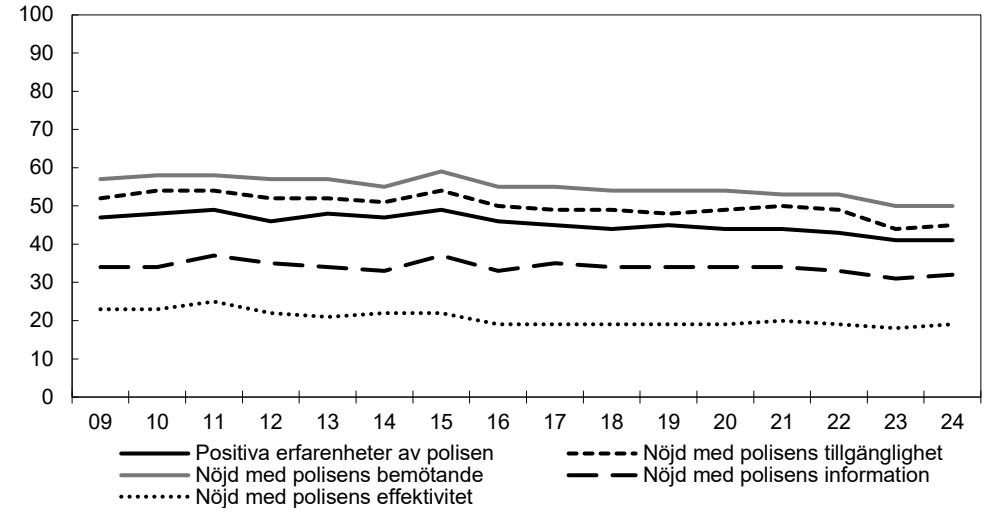

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Av de personer som har utsatts för brott och anmält brottet till polisen under de senaste tre åren har 41 procent en sammantagen positiv erfarenhet, vilket är oförändrat jämfört med 2023. Andelen har gradvis minskat något under en tioårsperiod men låg på en relativt jämn nivå på 43–45 procent mellan 2017 och 2022. En högre andel kvinnor än män har en positiv erfarenhet, 45 jämfört med 38 procent 2024.

Andelen brottsutsatta som har en positiv upplevelse av polisens tillgänglighet, bemötande, information samt effektivitet och förmåga att utreda och klara upp brott har ökat något eller var oförändrat 2024 jämfört med 2023. Under 2023 minskade nivåerna något efter att ha legat på en i stort sett oförändrad nivå de fem föregående åren (se diagram 3.17). Kvinnor är i större utsträckning än män nöjda med polisens tillgänglighet, bemötande, effektivitet och information.

Resultat för hur brottsutsatta upplever bemötandet av åklagare, domstol och målsägandebiträde finns för 2018–2024. För såväl åklagare som domstol och målsägandebiträde har andelen med positiva erfarenheter varierat under mätperioden, och ökade mellan 2023 och 2024. Andelen brottsutsatta som under de tre senaste åren har varit i kontakt med en åklagare och som har positiva erfarenheter av kontakten ökade från 41 procent 2023 till 43 procent 2024. Andelen var oförändrad för män men ökade för kvinnor och nivån är något högre för kvinnor än för män.

Även bland de personer som varit i kontakt med domstol de senaste tre åren har andelen som har positiva erfarenheter ökat något jämfört med 2023. Under 2024 var andelen som uppger sig vara nöjda med det bemötande som de fått i domstolen 57 procent, en ökning med 4 procentenheter jämfört med 2023. Kvinnor är mer nöjda med bemötandet i domstol än män, 62 jämfört med 53 procent. Men andelen som har positiva erfarenheter ökade mellan 2023 och 2024 för både kvinnor och män.

Andelen som har positiva erfarenheter av målsägandebiträde har ökat från 64 procent 2023 till 71 procent 2024. Andelen ökade bland både kvinnor och män, och i likhet med erfarenheten av polis, åklagare och domstol har kvinnor i högre grad än män positiva erfarenheter av målsägandebiträde, 76 jämfört med 64 procent.

Myndigheternas åtgärder för att öka brottsutsattas rättssäkerhet och stöd fortsätter

Brottsoffermyndigheten har tillsammans med Domstolsverket i uppdrag att verka för att det ska finnas tillgång till vittnesstöd i samtliga tingsrätter och hovrätter. Närmare 30 000 personer fick stöd av vittnesstödsverksamheten under 2024, vilket är detsamma som föregående år. Brottsoffermyndigheten har vidare haft i uppdrag att genomföra en informations- och utbildningsinsats för att stärka rättsväsendets kunskap om barnets rättigheter och barns våldsutsatthet, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck (S2025/01208). Uppdraget redovisades den 13 juni 2025. I november 2024 gav regeringen Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket i uppdrag att arbeta för att säkerställa att brottsoffer och vittnen får tillräcklig information och stöd, samt ett gott bemötande under rättsprocessen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 januari 2026 (Ju2024/02472). I syfte att stärka stödet till brottsoffer har Brottsoffermyndigheten fått i uppdrag att vara nationell strategisk samordnare för brottsofferfrågor (Ju2021/0375). I uppdraget ingår bl.a. ansvar för att samordna brottsofferarbetet på en nationell och strategisk nivå. Uppdraget ska redovisas senast den 26 september 2025.

Polismyndigheten har under 2024 fortsatt att arbeta med att förbättra informationen till brottsutsatta. Under 2024 lanserades e-tjänsten ”Mina sidor” där en brottsutsatt kan ta del av polisanmälan, följa ärendets gång och de beslut som fattats samt få information om brottsutsattas rättigheter och kontaktuppgifter till brottsofferstöd. Polismyndigheten har tagit fram ett systemstöd för en effektivare förmedling av brottsofferinformation till brottsofferstödjande verksamheter. Stödet driftsattes i februari 2025. Myndigheten har under 2024 arbetat utifrån ett anpassat stöd till personal vid polisens kontaktcenter för att säkerställa att brottsutsatta får information om möjligheterna till brottsofferstöd och till att få information om beslut under ärendets gång. Polismyndigheten har också breddat kompetensen bland polisanställda

att hålla förhör med barn och ett stödmaterial har tagits fram för ärenden där en person riskerar att, mot sin vilja, föras utomlands eller hållas kvar utomlands eller återvänder från en ofrivillig utlandsvistelse, s.k. hedersrelaterade bortföranden.

Åklagarmyndigheten arbetade under året tillsammans med Polismyndigheten för att förbättra utredningar som rör särskilt utsatta brottsoffer genom att bl.a. tidigt prioritera förundersökningsarbetet på de brottsmisstankar som bedöms kunna leda till en snabb lagföring. Åklagarmyndigheten omarbetade under 2024 metodstödet för brott mot särskilt utsatta brottsoffer och kompletterade med nya rättsliga vägledningar som avser överträdelse av kontaktförbud (2024:5), sexualbrott mot vuxna och barn (2024:9–11) och brott i nära relation och olaga förföljelse (2024:2).

Fortsatt fler brottsskadeansökningar och ökad utbetald brottsskadeersättning

Den genomsnittliga handläggningstiden vid Brottsoffermyndigheten uppgick 2024 till 81 dagar, vilket är en ökning med ca 17 procent jämfört med 2023. Antalet inkomna brottsskadeärenden 2024 uppgick till drygt 13 000, vilket är ca 9 procent fler än föregående år. Under året avgjordes knappt 13 000 ärenden, vilket är en ökning med ca 6 procent jämfört med 2023. Myndigheten har aldrig tidigare fått in eller avgjort så många ansökningar som 2024. Ärendebalansen uppgår nu till knappt 3 000 ärenden vilket är en ökning med ca 37 procent jämfört med föregående år. Under 2024 utbetalades knappt 195 miljoner kronor i brottsskadeersättning, vilket är en ökning med knappt 30 procent jämfört med 2023. Det huvudsakliga skälet var de ändringar i skadeståndslagen som trädde i kraft den 1 juli 2022 och som under 2024 fick fullt genomslag i brottsskadeersättningen. Ändringarna har medfört närmast fördubblade ersättningsnivåer för kränkning.

Minskade intäkter från regressverksamheten samt en ökad registreringsbalans

Intäkterna från regressverksamheten, dvs. den verksamhet där staten kräver gärningspersonen på den brottsskadeersättning som Brottsoffermyndigheten i deras ställe har betalt till brottsoffret, uppgick till drygt 54 miljoner kronor, vilket är ca 7 procent lägre än föregående år. Regressintäkterna motsvarade under 2024 knappt 30 procent av statens utgifter för brottskadeersättningen. Balansen av ännu icke inregistrerade ärenden till regressen ökade under året.

Fortsatt ökade intäkter i Brottsofferfonden samtidigt som antalet inkomna ansökningar minskar

Under 2024 uppgick Brottsofferfondens intäkter till knappt 73 miljoner kronor, vilket är en ökning med ca 17 procent jämfört med föregående år. Knappt 58 miljoner kronor fördelades under året ur fonden till olika brottsofferinriktade projekt och verksamheter. En mycket stor del av fondens medel går fortsatt till Brottsofferjouren Sverige och de lokala brottsofferjourerna. Vidare beviljades ca 28 procent av fondens fördelade medel till brottsofferinriktade forskningsprojekt. Antalet inkomna ansökningar till fonden minskade med ca 9 procent jämfört med 2023.

3.5.8 Utvecklingen av rättsväsendets kostnader

År 2024 uppgick de totala kostnaderna för rättsväsendet till drygt 75 miljarder kronor. Det är en ökning med ca 8 miljarder kronor (12,3 procent) jämfört med 2023.

Myndigheternas kostnader för det brottsförebyggande arbetet uppgick till drygt 17 miljarder kronor 2024. Det är en ökning med ca 1,7 miljarder kronor (11,1 procent)

jämfört med föregående år. Merparten av ökningen har sin grund i de ökade resurserna vid Polismyndigheten.

Myndigheternas kostnader för arbete med utredning och lagföring (inkl. häktesverksamheten) uppgick 2024 till drygt 32 miljarder kronor, vilket är ca 3,7 miljarder kronor (13 procent) mer än föregående år. Även här förklaras kostnadsökningen huvudsakligen av Polismyndighetens ökade resurser.

Kostnaderna för den dömande verksamheten, anslaget Sveriges Domstolar och statens kostnader för rättsliga biträden, uppgick till nästan 12 miljarder kronor under 2024. Ökningen motsvarar 590 miljoner kronor (5,3 procent) sedan 2023. Förändringen förklaras främst av fler anställda i domstolarna och utvecklingen av antal förordnanden som offentlig försvarare i brottmål.

Kostnaderna för arbetet med verkställighet har ökat med 2 450 miljoner kronor (22,4 procent) sedan 2023 och uppgår nu till 13,4 miljarder kronor. Kostnadsökningen förklaras av fler intagna i anstalt samt fler klienter i frivården.

Verkställighet omfattar verksamhet inom frivården, anstalter och Kriminalvårdens transportverksamhet för såväl nationella som internationella transporter. Internationella transporter inom migrationsområdet redovisas under utgiftsområde 8 Migration.

Mot bakgrund av de stora resurstillskotten är det angeläget för regeringen att få ett fördjupat underlag avseende ändamålsenlighet och effektivitet i Polismyndighetens resursstyrning. I redovisningen av regeringsuppdraget att genomföra en fördjupad analys av Polismyndighetens resursstyrning (Ju2024/02221) drar Ekonomistyrningsverket slutsatsen att Polismyndighetens resursfördelning i stort möjliggör en ändamålsenlig och effektiv resursanvändning. Samtidigt finns det förbättringsområden. I regleringsbrevet för 2025 har regeringen därför förtydligat sin styrning av myndigheten.

3.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

3.6.1 Brottsutvecklingen, organiserad brottslighet och flödet i brottmålsprocessen

Regeringen bedömer att de övergripande målen för kriminalpolitiken och rättsväsendet är på väg att uppnås och att den verksamhet som bedrivits inom området har bidragit till detta. Samtidigt finns det kvarvarande problem inom flera områden och det kommer att ta tid innan målen är fullt uppnådda, inte minst relaterat till den organiserade brottsligheten och mäns våld mot kvinnor. Brottslighetens omfattning är svår att beskriva på ett heltäckande sätt och brottsutvecklingen uppvisar olika trender. Det har över tid varit en negativ och mycket allvarlig utveckling vad gäller organiserad brottslighet och det grova våldet i Sverige. Antalet sprängningar låg på en fortsatt hög nivå under 2024. Det dödliga skjutvapenvåldet, liksom antalet skjutningar, fortsatte minska under 2024 jämfört med 2023 och 2022, och antalet skadade i skjutningar var betydligt färre 2024 jämfört med 2022. De kriminella nätverken påverkar rättsstaten och den offentliga förvaltningen genom bl.a. hot och infiltration och den bakomliggande brottsligheten som nätverken ägnar sig åt har utvecklats och blivit mer komplex. Den stora andelen unga, främst pojkar, både gärningspersoner och offer, som är inblandade i det dödliga våldet är särskilt oroande liksom att utomstående, utan egen koppling till konflikterna, faller offer för våldet. Däremot har enligt NTU andelen utsatta för brott mot person legat på en lägre nivå

de senaste fyra åren än under åren dessförinnan och andelen hushåll som utsatts för egendomsbrott har haft en minskande trend såväl över tid som under de senaste åren.

Det grova våldet och konflikter kopplade till organiserad brottslighet och kriminella nätverk drabbar inte bara de inblandade själva, utan påverkar hela samhället. Det handlar inte enbart om risken för att drabbas av våldet utan också den otrygghet som närvaron av kriminaliteten skapar i det offentliga rummet. Även om andelen fortsatte att minska något under 2024 känner sig en knapp fjärdedel av befolkningen otrygg vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet. Oron för brottsligheten i samhället generellt minskade något efter en längre tids uppgång men fortfarande uppger hälften av befolkningen att man är orolig över brottsligheten. Regeringen ser allvarligt på detta och på att otryggheten fortsätter vara särskilt utbredd bland kvinnor och i områden med socioekonomiska utmaningar.

Allmänhetens förtroende är avgörande för att rättsväsendets myndigheter på ett effektivt sätt ska kunna förebygga, bekämpa och lagföra brott. Under 2024 ökade förtroendet för rättsväsendets myndigheter återigen efter att ha minskat något föregående år. Ökningen var tydligast beträffande Polismyndigheten, som fortsatt har högst förtroende av de myndigheter som ingår i NTU och som också uppvisat tydligast ökning av förtroendet sedan 2017. Det är positivt att förtroendet för såväl rättsväsendet som helhet som för flera av dess delar 2024 låg på den högsta uppmätta nivån.

Brottsligheten och tryggheten påverkas av många faktorer. Rättsväsendets förutsättningar att hantera brottsligheten påverkas vidare av inflödet av ärenden, vilka resurser som tillförs myndigheterna och hur effektivt dessa resurser används. Antalet personuppklarade brott 2024 ökade något jämfört med 2023 och även antalet redovisade ärenden från polis till åklagare ökade under året. Ökningen av redovisade ärenden är särskilt påtaglig när det gäller mer komplex brottslighet. Vidare ökade antalet avgjorda brottmål 2024 jämfört med 2023 vilket regeringen ser positivt på, särskilt utifrån de ökade resurser som myndigheterna inom rättsväsendet har tilldelats.

Regeringen har de senaste åren tillfört betydande resurser för att förstärka bl.a. Polismyndigheten. Polismyndigheten har vuxit och polistätheten har ökat. Antalet poliser och polistätheten nådde 2024 den högsta noteringen i modern tid. Under 2024 har det skett en förbättring av utredningsresultaten, både generellt och sett till olika angelägna brottsområden, såsom bedrägerier och våld mot kvinnor. Polismyndigheten har även vidtagit åtgärder för att säkerställa en effektiv organisering, styrning och uppföljning av verksamheten. Regeringen bedömer att utvecklingen går åt rätt håll, men med de växande resurserna följer samtidigt förväntningar om successiva resultatförbättringar.

Platsbristen i Kriminalvården är fortsatt påtaglig trots myndighetens åtgärder för att utöka platskapaciteten på såväl kort som lång sikt. Det långvariga höga beläggningsläget har inneburit en stor utmaning för myndigheten att kunna ta emot häktade och dömda och samtidigt upprätthålla säkerheten och det återfallsförebyggande arbetet. Det är därför positivt att myndigheten redovisat ett över lag stabilt säkerhetsläge och bibehållna nivåer i det återfallsförebyggande arbetet. Regeringen konstaterar dock att även om åtgärderna för att öka kapaciteten har varit nödvändiga har de inte fullt ut kunnat möta det faktiska behovet. Det visar på att Kriminalvårdens arbete med att utöka kapaciteten fortsatt är mycket angeläget.

Arbetet mot organiserad brottslighet

Organiserad brottslighet är till sin natur gränsöverskridande och behöver därför bekämpas tillsammans med andra länder, på strategisk och operativ nivå. I den

nationella strategin mot organiserad brottslighet är inriktningen från regeringen att kriminell verksamhet som är en del av, eller som bidrar till, den gränsöverskridande organiserade brottslighet som riktas mot Sverige ska förhindras. Det är därför positivt att myndigheternas internationella samarbete och samarbete med tredjeländer avseende organiserad brottslighet har stärkts under 2024.

De komplexa brottsupplägen ställer också tydliga krav på myndigheter, regioner, kommuner och privata aktörer att samverka i så stor utsträckning som möjligt utifrån de förutsättningar som finns. Den samverkan mellan exempelvis Polismyndigheten och banker som har utvecklats under året är ett bra exempel på det. Arbetet kommer att förstärkas ytterligare genom det finansiella underrättelsecentrum som har inrättats. Regeringen konstaterar dock att den kriminella ekonomin, vid sidan av det grova våldet, fortsätter att utmana och driva den organiserade brottsligheten. Arbetet som Polismyndigheten, IVO och Ekobrottsmyndigheten bedriver mot HVB-verksamheter som drivs av grovt kriminella visar på hur brottsligheten och aktörerna hittar nya vägar och nya inkomstkällor, och samarbetet har lett till att flera sådana verksamheter kunnat stängas ned under 2024.

Vidare noterar regeringen de goda operativa resultat som uppnåtts inom den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet, där 14 myndigheter arbetar tillsammans på regeringens uppdrag. Resultaten i form av administrativa åtgärder visar bl.a. på hur administrativa verktyg kan användas för att motverka organiserad brottslighet från flera håll, och inte bara genom brottsutredning och rättsprocessen. Under 2024 beslutade regeringen att Utbetalningsmyndigheten skulle delta fullt ut som samverkande myndighet, vilket väntas stärka satsningen ytterligare.

3.6.2 Dömande verksamhet

Regeringen konstaterar att antalet inkomna mål till domstolarna har fortsatt att öka inom flera kategorier under 2024. När det gäller brottmål ökade antalet medan omloppstiderna i domstol för dessa minskade i de allra flesta fall. Regeringen bedömer att domstolarnas situation är fortsatt ansträngd samt att frågor kring domstolarnas kompetensförsörjning är särskilt viktiga att följa, men bedömer samtidigt att domstolarna arbetar för att avgöra mål och ärenden i rimlig takt och därmed minska målbalanserna. Detta har bidragit till målet om den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet.

3.6.3 Hot mot Sveriges säkerhet

Regeringen bedömer att Säkerhetspolisen som nationell säkerhetstjänst tillsammans med andra samverkande myndigheter på ett effektivt sätt har förebyggt och reducerat säkerhetshot mot Sverige och landets mest skyddsvärda verksamheter. Säkerhetspolisen, Polismyndigheten, Brå genom CVE och MSB har med den nationella strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism (skr. 2023/24:56) som utgångspunkt utvecklat arbetet på nationell, regional och lokal nivå. Regeringen bedömer att myndigheterna både har vidtagit åtgärder och initierat nya samarbeten som innebär att arbetet med att förebygga, avvärja och hantera hot mot Sveriges säkerhet, trots det allvarliga säkerhetsläget, har utvecklats i positiv riktning.

3.6.4 Brottsförebyggande arbete

Regeringen bedömer att det kunskapsbaserade arbetet i kommunerna och det stöd som kommunerna erbjuds har utvecklats. Det är positivt att lagen (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete verkar har gett effekt när det gäller att skapa förutsättningar för att vidta kunskapsbaserade brottsförebyggande åtgärder på lokal nivå. Samtidigt ser regeringen att det finns ett fortsatt utvecklingsbehov vad

gäller kommunernas kunskapsbaserade arbete och det myndighetsstöd som kommunerna erbjuds. Det gäller även det återfallsförebyggande arbetet som fortsätter att utvecklas. Regeringen har också vidtagit åtgärder för att fler aktörer ska involveras i det brottsförebyggande arbetet på lokal, regional och nationell nivå. Det är ett arbete som regeringen följer utvecklingen av på nära håll.

Regeringen ser positivt på att Polismyndighetens lokala polisiära närvaro har ökat under 2024, inte minst att antalet områdespoliser har ökat. Regeringen bedömer att den fortsatta ökningen av antalet uniformerade poliser i yttre tjänst under 2024 har gett myndigheten bättre förutsättningar att öka den lokala polisära närvaron och stärka det brottsförebyggande arbetet. Regeringen ser även positivt på att myndigheten har förstärkt sin förmåga att förebygga brott inom flera olika områden, vilket bl.a. bedöms ha bidragit till ett minskat antal skjutningar och sprängningar, liksom till minskad utsatthet för tillgreppsbrott som begås i Sverige av internationella brottsnätverk.

Det är positivt att Polismyndigheten och Ekobrottsmyndigheten har fortsatt att utveckla det förebyggande arbetet mot ekonomisk brottslighet. De sjunkande brottsvinsterna från bedrägerier, särskilt telefonbedrägerier, visar på betydelsen av det förebyggande och aktiva säkerhetsarbete som har bedrivits inom banksektorn i dialog med Polismyndigheten. Regeringen bedömer att efterfrågan på Ekobrottsmyndighetens brottsförebyggande kompetens har ökat och ser positivt på att myndigheten har gjort förstärkningar av verksamheten och därmed ökat sin förmåga att arbeta brottsförebyggande. Regeringen bedömer att Ekobrottsmyndighetens arbete har bidragit till ökad kunskap om hur ekonomisk brottslighet kan motverkas inom de olika områden där myndigheten har verkat.

3.6.5 Stöd till brottsoffer

Brottsskadeersättning är en ersättning från staten som brottsoffer kan ha rätt till om gärningspersonen inte kan betala skadestånd. Antalet ansökningar om brottsskadeersättning har ökat jämfört med föregående år liksom handläggningstiden för en ansökan om ersättning. Vidare har summan av utbetald brottsskadeersättning ökat kraftigt mot bakgrund av ändringar i skadeståndslagen. Regeringen bedömer att målen för verksamheten har uppnåtts.

Att staten kräver dömda gärningspersoner på den brottsskadeersättning som Brottsoffermyndigheten, i deras ställe, betalat ut till brottsoffer är en viktig signal från samhället. Intäkterna från regressverksamheten har minskat samtidigt som registreringsbalansen har ökat jämfört med föregående år. Regeringen bedömer att målen för regressverksamheten delvis har uppnåtts.

Intäkterna till Brottsofferfonden har fortsatt öka och har stor betydelse för finansieringen av det brottsofferarbete som utförs av det civila samhällets organisationer samt viktimologisk forskning. Antalet ansökningar till fonden har dock minskat något. Bidragen från Brottsofferfonden når fortsatt många olika verksamheter som gagnar brottsoffer och regeringen bedömer att målen för Brottsofferfonden har uppnåtts.

Brottsoffermyndighetens kunskapscentrums arbete med information, utbildning och kunskapsspridning har sammantaget bidragit till ökad kunskap och förbättrat samarbete när det gäller brottsofferfrågor. Regeringen följer fortsatt noga myndighetens pågående utvecklingsarbete på området och bedömer att målen för kunskapscentrum delvis har uppnåtts. Regeringen bedömer vidare att Polismyndighetens förbättringsarbete har stärkt brottutsattas möjligheter ytterligare till att få den information som de behöver under ett ärendes gång.

3.7 Tillkännagivanden

Nationellt exitprogram eller avhopparprogram

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att införa ett nationellt exitprogram (bet. 2018/19:JuU13 punkt 3, rskr. 2018/19:192). Riksdagen har också tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att införa ett nationellt avhopparprogram (bet. 2021/22:JuU25 punkt 5, rskr. 2021/22:246).

Regeringen har beslutat om flera uppdrag till Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen om att förstärka och utveckla arbetet med stöd till avhoppare i olika avseenden (Ju2019/02027, Ju2021/03331, Ju2022/01537, Ju2024/00195). Sedan den 1 oktober 2022 har Polismyndigheten det nationella samordnande ansvaret för det myndighetsgemensamma arbetet med avhopparverksamhet (Ju2022/01537, Ju2022/01578). Regeringskansliet har också låtit en utredare analysera och lämna förslag i frågan om ett nationellt exitprogram (Ju2021/03348). Enligt utredaren är en förändring av rollerna mellan stat och kommun i arbetet med stöd till avhoppare varken effektiv eller möjlig. Ett nationellt exitprogram med mer enhetliga och likvärdiga insatser kan däremot uppnås genom en nationell samordning med stöd från de statliga myndigheterna till kommunerna avseende exempelvis metod- och kunskapsstöd, utveckling av behandlingsmetoder och verktyg för uppföljning. I slutredovisningen av uppdraget att utveckla och förstärka arbetet med stöd till avhoppare i januari 2024 bedömde Polismyndigheten, Kriminalvården, Statens institutionsstyrelse och Socialstyrelsen att det nu finns en grundläggande nationell struktur för arbetet med stöd till avhoppare men att det finns fortsatt behov av stöd och samordning (Ju2024/00195). I oktober 2024 gav regeringen samma myndigheter i uppdrag att bl.a. öka fokus på barn och unga i arbetet samt analysera och lämna förslag i ett antal angelägna frågor (Ju2024/00195 m.fl.). Regeringen har därefter, den 21 augusti 2025, beslutat ett uppdrag till Polismyndigheten, Kriminalvården, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse om att tillhandahålla ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare från organiserad brottslighet (Ju2025/01696). Länsstyrelserna ska enligt uppdraget stödja den lokala nivån och bidra till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet. I uppdraget ingår även att Polismyndigheten ska inrätta en nationell kontaktpunkt för avhopparverksamhet samt att Socialstyrelsen ska verka för att stödet till avhoppare utvecklas utifrån avhoppares vårdbehov och stödja kommuners arbete med boendeinsatser till avhoppare. I myndigheternas uppdrag ingår att löpande integrera resultaten av utvecklingsarbetet i sina ordinarie verksamheter.

Det har avsatts 12 miljoner kronor årligen till länsstyrelserna för att stödja den lokala nivån och bidra till regional samordning av arbetet med stöd till avhoppare från organiserad brottslighet (prop. 2024/25:1 utg.omr. 4 avsnitt 2.9.14).

Den 28 maj 2025 beslutade regeringen att tillsätta en utredning om förtydligat ansvar för stöd till avhoppare och förstärkt kontroll av externa aktörer som bedriver avhopparverksamhet (dir. 2025:53). Syftet är att säkerställa att avhoppare får stöd och insatser som är ändamålsenliga och av god kvalitet samt att förhindra att offentliga medel går till oseriösa och kriminella aktörer. I uppdraget ingår bl.a. även att analysera och ta ställning till om insatsen skyddat boende bör regleras särskilt för målgruppen avhoppare. Uppdraget ska redovisas senast den 6 november 2026.

Sammantaget har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att skapa förutsättningar för ett effektivt och likvärdigt stöd till avhoppare där det behövs i landet. Med hänsyn till

de åtgärder som vidtagits och redovisas anser regeringen att tillkännagivandena är tillgodosedda och slutbehandlade.

Barnahus

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att ta fram en nationell plan för barnahusens verksamhet i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn oavsett var i landet man bor (bet. 2019/20:JuU29, punkt 34, rskr. 2019/20:233). Riksdagen har därefter tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om barnahus (bet. 2020/21:JuU27 punkt 38, rskr. 2020/21:345). Av tillkännagivandet följer att regeringen skyndsamt bör presentera en sådan nationell plan för barnahusens verksamhet som ska innehålla förebyggande åtgärder samt åtgärder när ett barn blivit utsatt. Planen ska tydliggöra vilket ansvar alla aktörer har, och när det finns brister ska förbättringar föreslås (bet. 2020/21:JuU27 s. 72). Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om barnahus (bet. 2021/22:JuU26 punkt 34, rskr. 2021/22:293). Enligt det tillkännagivandet bör riksdagen göra ännu ett tillkännagivande till regeringen i frågan om en nationell plan för barnahusens verksamhet (bet. 2021/22:JuU26 s. 69).

Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om barnahus (bet. 2020/21:JuU16 punkt 2, rskr. 2021/22:244). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör säkerställa att verksamheten vid barnahusen blir mer enhetlig, håller hög kvalitet och är tillgänglig för alla utsatta barn och unga, i enlighet med rekommendationen i Riksrevisionens rapport RiR 2021:25 (bet. 2021/22:JuU16 s. 13).

En särskild utredare har haft i uppdrag att lämna förslag på en strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inkluderat hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2021:29). I uppdraget ingick att lämna förslag på hur barnahusverksamheterna kan utvecklas, exempelvis vad gäller att ge likvärdig tillgång till stöd till barn under hela brottmålsprocessen samt genom nationell samordning. Utredningen överlämnades den 18 januari 2023 genom betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70).

Mot bakgrund av bl.a. utredningens förslag beslutade regeringen den 24 juli 2025 att ge Brottsoffermyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell plan för barnahusverksamheten och att samordna barnahusen i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn oavsett var i landet de bor (S2025/01366). I uppdraget ingår även att ge stöd till och följa utvecklingen avseende våldsutsatta barn som deltar i en brottsutredning. Uppdraget ska slutredovisas senast den 28 januari 2028.

Mot bakgrund av bl.a. utredningens förslag beslutade regeringen även den 24 juli 2025 att ge Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Socialstyrelsen och Rättsmedicinalverket i uppdrag att revidera de gällande nationella riktlinjerna för samverkan vid misstanke om att barn har utsatts för våldsbrott och kriterierna för barnahusverksamheten (S2025/01365). I uppdraget ingår bl.a. att analysera och lämna förslag på vilken målgrupp av barn och vilka professioner som ska ingå i samverkan samt om en annan benämning än riktlinjer bör användas. Vidare ingår att redovisa aspekter såsom likvärdighet, tillgång till insatser, barns delaktighet, information till barn och vårdnadshavare, medhörning, medicinsk undersökning, stöd och behandling, dokumentation och utbyte av information samt utvärdering. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 februari 2027.

Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits och redovisas anser regeringen att de fyra tillkännagivandena är tillgodosedda och slutbehandlade.

Brottsofferportal

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att en brottsofferportal ska inrättas (bet. 2020/21:JuU14 punkt 3, rskr. 2020/21:262).

I april 2022 gav regeringen Brottsoffermyndigheten i uppdrag (Ju2022/01343) att utreda förutsättningarna för ett kostnadseffektivt inrättande av en nationell s.k. brottsofferportal. Uppdraget redovisades den 26 maj 2023 (Ju2023/01296). Av redovisningen framkom att det i nuläget inte är möjligt att inrätta en nationell brottsofferportal. I redovisningen lämnades förslag på alternativa åtgärder. Mot bakgrund av detta beslutade regeringen den 20 december 2023 om ett uppdrag till Brottsoffermyndigheten att utveckla de avsnitt i Brottsofferguiden som innehåller information till de som utsatts för bedrägeri. Inom ramen för uppdraget ska myndigheten bl.a. utveckla webbplatsen med mer information om olika tillvägagångssätt för bedrägerier och mer specifik information riktad till juridiska personer. Uppdraget redovisades den 31 mars 2025 (Ju2025/00773).

Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits och redovisas bedömer regeringen att tillkännagivandet får anses tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Tillsyn av skjutbanor

Riksdagen har vid två tillfällen tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att låta utreda tillsynsansvaret för skjutbanor (bet. 2020/21:JuU30 punkt 18, rskr. 2020/21:398) och det som utskottet anför om tillsyn av skjutbanor (bet. 2021/22:JuU28 punkt 12, rskr. 2021/22:275). Av tillkännagivandena följer att det med hänsyn till polisens bristande resurser kan ifrågasättas om tillsynen och tillståndsprövningen av skjutbanor verkligen behöver skötas av Polismyndigheten, att en utredning bör tillsättas med uppdrag att överväga om ansvaret för tillsyn och tillståndsprövning för skjutbanor ska flyttas till en annan myndighet och att det därvid ska övervägas om den nya jakt- och viltmyndigheten ska åläggas detta ansvar (bet. 2020/21:Ju30 s. 40 och bet. 2021/22:JuU28 s. 37).

Den 6 juli 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av fördelningen av de uppgifter som de statliga förvaltningsmyndigheterna ansvarar för inom jakt- och viltvårdsområdet (dir. 2023:108). I uppdraget ingick bl.a. att föreslå en ny jakt- och viltvårdsmyndighet och att utreda om ansvaret för tillsyn och tillståndsprövning av skjutbanor ska flyttas från Polismyndigheten till den nya myndigheten. Utredningen redovisade den 7 maj 2025 betänkandet En ny nationell myndighet för viltförvaltning (SOU 2025:50). I betänkandet föreslås bl.a. att Polismyndighetens uppgift att besiktiga och besluta om tillstånd för civila skjutbanor ska föras över till länsstyrelserna samt att Viltförvaltningsmyndigheten ska ta över Polismyndighetens rätt att utfärda föreskrifter om skjutbanornas säkerhet. Betänkandet har remitterats och remisstiden går ut den 25 september 2025.

Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits och redovisas anser regeringen att tillkännagivandena är tillgodosedda och slutbehandlade.

Samrådsmyndighetens handläggningstid

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om tidsbegränsning av samrådsmyndighetens handläggningstid (bet. 2020/21:JuU10 punkt 2, rskr. 2020/21:79). Av tillkännagivandet följer att det bör införas en särskild bestämmelse i säkerhetsskyddslagen om tidsbegränsning av samrådsmyndigheterna handläggningstid vid ärenden om överlåtelser av säkerhetskänslig verksamhet (bet. 2020/21:JuU10 s. 14).

Regeringen gav den 15 februari 2024 tillsynsmyndigheterna på säkerhetsskyddsområdet i uppdrag att redovisa hur arbetet med tillsyn inom området har bedrivits. I uppdraget ingick bl.a. att redovisa uppgifter om handläggningstider för genomförda samråd enligt säkerhetsskyddslagstiftningen. Uppdraget redovisades den 1 oktober 2024. Av redovisningarna framgår att handläggningstiden för samråd enligt lagstiftningen varierar. Flera ärenden avgörs på mycket kort tid, såsom någon vecka eller ett fåtal månader.

Regeringen anser att tillsynsmyndigheternas redovisningar visar att den gällande regleringen fungerar väl och att det inte finns tillräcklig anledning att vidta de lagstiftningsåtgärder som följer av tillkännagivandet. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Snabb och tydlig reaktion när barn och unga begår brott

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att inrätta särskilda ungdomsdomstolar (bet. 2019/20:JuU30 punkt 10, rskr. 2019/20:177). Av tillkännagivandet följer att det är viktigt att reaktionen på ett brott som begås av en ung person är tydlig och snabb, och för att säkerställa detta bör man överväga att införa särskilda ungdomsdomstolar som ska döma i LVU-mål och i mål där barn och unga under 18 år är åtalade för brott (bet. 2019/20:JuU30 s. 30). Riksdagen har också tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om jourdomstolar (bet. 2020/21:JuU28 punkt 16, rskr. 2020/21:396.). Av tillkännagivandet följer att ungdomsdomstolarna bör få en jourfunktion (bet. 2020/21:JuU28 s. 42).

Den 1 juli 2023 trädde ändringar i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare i kraft. Ändringarna syftar till att förbättra regelverket för utredningar mot barn som misstänks för brott och säkerställa att en hög grad av rättssäkerhet och effektivitet upprätthålls i dessa utredningar.

Regeringen beslutade den 7 juli 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera och föreslå införandet av en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder (dir.2022:106). Uppdraget syftade till att åstadkomma tydligare åtgärder när barn och unga hamnat i en kriminell bana och möjliggöra tidiga, tillräckliga och mer samordnade insatser för att förebygga fortsatt kriminalitet. Utredningen överlämnade den 8 maj 2024 betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30). I betänkandet föreslås en reform med statligt huvudmannaskap, där staten får ansvar för att gripa in, besluta om och följa upp brottsförebyggande åtgärder för barn och unga som riskerar att begå allvarlig brottslighet. Betänkandet har remitterats och remisstiden löpte ut den 23 september 2024.

Sedan 2019 pågår en försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål för unga lagöverträdare under 18 år. Försöksverksamheten har genom flera regeringsuppdrag till Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården och Domstolsverket successivt byggts ut och förlängts i tid. Det senaste uppdraget beslutades av regeringen den 30 maj 2024 och innebär att myndigheterna i etapper ska bygga ut försöksverksamheten så att den under 2026 omfattar samtliga polisregioner i landet. Den utbyggda och fortsatta försöksverksamheten ska pågå till och med den 31 december 2026 (Ju2023/00846, Ju2024/00345, Ju2024/00592). I samband med redovisningen den 31 mars 2026 ska myndigheterna även lämna förslag på hur försöksverksamheten kan permanentas.

Sammantaget har regeringen övervägt och vidtagit en rad åtgärder för att skapa förutsättningar för en snabb och tydlig reaktion på barns och ungas brottslighet. Med

hänsyn till de åtgärder som vidtagits och redovisas bedömer regeringen att tillkännagivandena får anses vara tillgodosedda och därmed slutbehandlade.

Antalet poliser

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om antalet poliser (bet. 2021/22:JuU22 punkt 8, rskr. 2021/22:270). Av tillkännagivandet följer att det finns skäl att införa ett nytt polismål som grundar sig på polistäthet snarare än ett bestämt antal poliser vid en viss angiven tidpunkt. En rimlig utgångspunkt skulle kunna vara 300 poliser per 100 000 invånare, vilket är ungefär i linje med det nuvarande genomsnittet i EU. I enlighet med detta behöver åtgärder vidtas för att antalet poliser ska öka och uppgå till 30 000 så snart som möjligt (bet. 2021/22:JuU22 s. 26 och 27).

Tillkännagivandet ligger i linje med det målmedvetna arbete som regeringen bedriver för att öka antalet poliser. Polismyndigheten har under en rad år tillförts mer resurser för detta.

Sedan regeringsförklaringen 2022 har regeringen angett att polisen ska växa mot målet att polistätheten åtminstone ska motsvara genomsnittet i EU. Vid tillfället var den genomsnittliga polistätheten i EU 333 poliser per 100 000 invånare och i Sverige 209. Polistätheten i Sverige har ökat sedan dess och uppgick till 237 i juni 2025. Vid samma tidpunkt uppgick antalet poliser till ca 25 100, vilket kan jämföras med ca 22 000 poliser när regeringen tillträdde i oktober 2022.

Regeringens styrning mot fler poliser har varit tydlig. I december 2022 fick Polismyndigheten i uppdrag att redovisa vilka åtgärder som behöver vidtas för att nå målet om en ökad polistäthet. I regleringsbrevet för 2024 gav regeringen Polismyndigheten i uppdrag att säkerställa att minst dåvarande tillväxttakt i antal poliser skulle fortsätta efter utgången av 2024. Polismyndigheten skulle också vidta åtgärder för att öka antalet lämpade polisstuderande. I regleringsbrevet för 2025 fick Polismyndigheten ett återrapporteringskrav om att redovisa hur myndigheten har arbetat med och vilka resultat som har uppnåtts i fråga om att växa mot målet att polistätheten minst ska motsvara genomsnittet i EU.

Genom budgetpropositionen för 2025 tillförde regeringen ytterligare resurser för fortsatt tillväxt, mot målet att polistätheten åtminstone ska motsvara genomsnittet i EU. Regeringen avsatte också medel för att stärka polisaspiranternas villkor för att öka attraktiviteten till polisutbildningen och polisyrket. Detta resulterade i en överenskommelse mellan parterna om en höjning av aspirantlönerna fr.o.m. 2025, den första sedan 2002.

Därtill har regeringen, i mars 2025, gett en utredare i uppdrag att lämna ett förslag om en betald polisutbildning. De medel som satts av för att stärka polisaspiranternas villkor, och aviseringen om en betald polisutbildning, väntas bidra till att öka attraktiviteten till polisyrket och ge incitament för fler att söka till och genomföra polisutbildningen. Polismyndigheten fick därför, i april 2025, i uppdrag av regeringen att undersöka förutsättningarna att utöka antalet platser vid polisutbildningen. Polismyndigheten redovisade uppdraget den 1 september 2025 (Ju2025/01752). Uppdraget har innefattat att undersöka förutsättningarna för att såväl etablera polisutbildningen vid ytterligare ett lärosäte, som att utöka antalet utbildningsplatser vid befintliga lärosäten. Regeringen har den 18 september 2025 fattat beslut om att medge att Uppsala universitet får bedriva polisutbildning (U2025/01793).

I denna budgetproposition tillför regeringen medel så att polisutbildningen kan etableras vid ytterligare ett lärosäte fr.o.m. vårterminen 2027.

Med hänsyn till de åtgärder som vidtagits och redovisas anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Det brottsutredande arbetet kring våld i nära relationer

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om det brottsutredande arbetet kring våld i nära relationer (bet. 2020/21:JuU:27 punkt 1, rskr. 2020/21:345). Enligt tillkännagivandet är arbetet för att motverka våld i nära relation inte tillräckligt effektivt. Brott i nära relation ska hanteras av de brottsutredande myndigheterna på samma sätt och med samma prioritet, resurser och noggrannhet som annan grov och allvarlig brottslighet. Uppklaringsprocenten när det gäller dessa brott måste öka, och hanteringen och uppklaringen får inte skilja sig åt beroende på var i landet brottet äger rum. Specialistkompetens måste därför finnas i hela landet. En nollvision för våld och förtryck i nära relationer, samt för sexualiserat våld, ska gälla i hela landet (bet. 2020/21:JuU:27 s. 26).

Brott i nära relation hanteras inom Polismyndigheten vid specialiserade enheter för brott i nära relation som organisatoriskt ligger på polisområdesnivå. Även vid Åklagarmyndigheten hanteras den här typen av ärenden av personal med specialistkunskaper på området. Myndigheterna samarbetar nära både operativt och i metodutvecklingsfrågor, och bedriver myndighetsgemensamma aktiviteter och utbildningar.

Förutsättningarna för att brott ska klaras upp beror på flera olika faktorer. Det handlar både om omständigheterna i det enskilda fallet och kapaciteten i brottsutredande myndigheters utredningsarbete. Det är dock bara det sistnämnda som brottsutredande myndigheter kan påverka. De bevissvårigheter som ofta finns i den här typen av ärenden leder till att en stor andel av brottsmisstankarna läggs ned. Det går därför inte att på förhand ange hur hög uppklaringen av brott ska vara eller tydligt värdera vilken uppklaringsnivå som motsvarar de förväntningar som är rimliga att ställa på utredningsverksamheten. Samtidigt är det viktigt att brottsutredande myndigheter tar ansvar för att säkerställa att det egna arbetet bedrivs på ett effektivt, enhetligt och korrekt sätt, och att de ärenden klaras upp som har förutsättningar för det. I Åklagarmyndighetens metodstöd för brott mot särskilt utsatta brottsoffer (RäV 2023:6) poängteras att en snabb lagföring är viktig. Förundersökningsarbetet ska tidigt prioriteras på de brottsmisstankar som bedöms kunna leda till en snabb lagföring.

Regeringen har i Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens regleringsbrev återkommande gett myndigheterna i uppdrag att redovisa hur förmågan att förebygga och utreda våld i nära relationer har utvecklats. Av redovisningarna framgår att Polismyndigheten har uppdaterat metodstödet med tillhörande checklistor, som används vid utredningar av brott mot barn, våld i nära relation och sexualbrott mot vuxna, i syfte att bl.a. omhänderta lagändringar och förtydliga behovet av brottsplatsundersökningar och annat forensiskt arbete. Vidare har Polismyndigheten ökat sitt fokus på våldsutövarna, strävat efter att förbättra utredningsresultaten och fokuserat på ett mer aktivt utredningsarbete för att skapa robustare utredningar. Polismyndigheten har även förstärkt arbetet med initiala utredningsåtgärder för att öka kvaliteten på utredningar om våld mot kvinnor så att fler ärenden kan gå till åtal. Dessutom har Polismyndigheten arbetat mer aktivt med att leda och styra utredningar för att tidigt kunna vidta rätt åtgärder. För att skapa förutsättningar för kontinuitet i brottsutredningar i nära relation har myndigheten också i ökad utsträckning säkrat resurser för att utreda dessa brott. Polismyndigheten redovisar för 2024 att antalet ärenden till åklagare avseende våld mot kvinnor har ökat i så gott som samtliga underkategorier jämfört med de senaste åren. Antalet misstänkta som redovisats till åklagare för våldtäkt har ökat med en tredjedel jämfört med 2023 och har varit högre

än något tidigare år. För misshandelsbrotten har redovisningen legat på den högsta nivån sedan 2015, och för överträdelse av kontaktförbud har fler misstänkta redovisats än något tidigare år.

Åklagarmyndigheten arbetade under 2024 tillsammans med Polismyndigheten för att förbättra utredningarna genom att bl.a. tidigt prioritera förundersökningsarbetet på de brottsmisstankar som bedöms kunna leda till en snabb lagföring. Åklagarmyndigheten har under året även vidtagit flera åtgärder för att säkerställa en ökad operativ förmåga i utredning och lagföring genom att kraftsamla kring utredningarna och säkerställt kunskapsspridningen om myndighetens rättsliga vägledningar. Detta arbete har skett i nära samverkan med polisen. Vidare har metodstödet för brott mot särskilt utsatta brottsoffer under 2024 kompletterats med ett flertal nya rättsliga vägledningar för brott i nära relation, sexualbrott och kontaktförbud som publicerades under året.

I juni 2024 beslutade regeringen om ett nytt åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, annat våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck 2024–2026. I åtgärdsprogrammet ingår ett antal åtgärder som rör Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten som syftar till att stärka det brottsutredande arbetet kring våld i nära relationer, bl.a. ett uppdrag till Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården och Socialstyrelsen att stärka den operativa samverkan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen följer frågan och enligt Polismyndighetens regleringsbrev för 2025 ska myndigheten redovisa hur utredning av mäns våld mot kvinnor har utvecklats i förhållande till brottsutvecklingen. Polismyndigheten ska också redovisa vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att säkerställa en effektiv förmåga att förebygga och utreda mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt människohandel. Åklagarmyndigheten ska enligt regleringsbrevet för 2025 fortsatt redovisa hur myndigheten har säkerställt en ökad operativ förmåga i arbetet med att bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vidare ska Åklagarmyndigheten redogöra för vidtagna åtgärder i arbetet med en mer proaktiv brottsbekämpning för att förebygga att fler brott begås.

Sammantaget har regeringen vidtagit flertalet åtgärder i syfte att stärka det brottsutredande arbetet kring våld i nära relationer. Av Polismyndighetens och Åklagarmyndighetens redovisningar framgår att myndigheterna å sin sida har vidtagit åtgärder för att möjliggöra effektivare utredningar. Mot bakgrund av vad som har redovisats ovan anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Barnförhörsledare

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om barnförhörsledare (bet. 2021/22:JuU16 punkt 3, rskr. 2021/22:244). Av tillkännagivandet följer att det behöver vidtas skyndsamma åtgärder för att fler förhörsledare som arbetar med barn ska anses ha slutfört relevant utbildning för detta (bet. 2021/22:JuU16 s. 13).

Regeringen delar riksdagens uppfattning att det är viktigt med utbildad och kvalificerad personal inom Polismyndigheten, inte minst i frågor som avser barn och unga. Enligt 18 § förundersökningskungörelsen (1947:948) bör förhör med någon som är under 18 år hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften. Regeringen har övervägt om kravet bör ändras till *ska*. Regeringen bedömde dock i propositionen Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott att det även fortsättningsvis måste finnas möjlighet att låta någon annan person förhöra barnet, t.ex. om förhöret

brådskar och någon särskilt utbildad förhörsledare inte finns att tillgå vid tillfället (prop. 2022/23:78 s. 30). Ett obligatoriskt krav på viss kompetens skulle behöva förenas med undantag, vilket inte bedöms innebära någon större skillnad i förhållande till den nuvarande regleringen.

I regleringsbrevet för 2024 angav regeringen att Polismyndigheten skulle redovisa vilket arbete som bedrivs för att säkerställa att personal som förhör barn i så stor utsträckning som möjligt har särskild utbildning för uppgiften. Av redovisningen framgår att Polismyndigheten har stärkt de initiala åtgärderna i utredningar om brott mot barn och breddat förmågan bland polisanställda att hålla förhör med barn. Polismyndigheten har utvecklat checklistor för initiala utredningsåtgärder där barn är involverade med delar om barn som misstänks för brott. Myndigheten har också tagit fram praktisk vägledning när det gäller att planera och genomföra förhör med barn och unga under 18 år som är målsägande, misstänkt eller vittne. Den innehåller även vägledning för vilka anpassningar som behöver göras om barnet har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller ska förhöras i ärenden med digital bevisning i internetrelaterade ärenden.

För att öka andelen utredare med rätt kompetens för att hålla förhör med barn har Polismyndigheten tagit fram en ny utbildning som ersätter den tidigare barnförhörsledarutbildningen och utbildningen för ungdomsbrottsutredare. Den nya utbildningen togs i drift hösten 2021 och riktar sig till alla utredare som utreder brott där barn, dvs. personer i ålder upp till 18 år, förekommer som målsägande, vittne eller misstänkt. Under perioden 2022 t.o.m. april 2025 har totalt 515 personer genomgått den nya utbildningen. Polismyndigheten bedömer att så gott som alla medarbetare som har funktionsbenämningen *barnutredare* har genomgått barnförhörsledarutbildning.

För att öka kvaliteten i barnförhör vidtar Polismyndigheten också andra åtgärder. Exempelvis uppdateras förhörshandledningen för barnförhör, bl.a. med en vägledning gällande förhör med barn som är misstänkta för brott. Vidare tas det fram checklistor särskilt riktade mot personal i yttre tjänst och jourmiljö som t.ex. omfattar situationer då yttre personal behöver hålla initiala förhör med barn på en brottsplats.

Det är angeläget att Polismyndigheten fortsätter sitt arbete med rekrytering och utbildning av personal som utreder brott mot barn utifrån de ramar och förutsättningar som finns för verksamheten. Eftersom det arbetet måste bedrivas på myndighetsnivå bedöms det inte vara aktuellt med ytterligare åtgärder från regeringens sida i nuläget. I och med detta och mot bakgrund av de åtgärder som har vidtagits och redovisats anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Handläggningen av utredningar vid brott mot barn

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om handläggningen av utredningar vid brott mot barn (bet. 2021/22:JuU26 punkt 43, rskr. 2021/22:293). Av tillkännagivandet följer att de som arbetar med brottsutredningar där barn är brottsoffer ska ha särskilda specialistkunskaper och att tidsfristen för handläggning av brott mot barn inte överskrids utan att det är motiverat. Det bör vidare göras en översyn av den sammanlagda tiden för utredning och brottmålsprocess i barnärenden och av möjligheten att ge barn stöd- och rehabiliteringsinsatser även under tiden för brottsutredning och brottmålsprocess (bet. 2021/22:JuU26 s. 70).

När ett barn misstänks vara utsatt för brott innebär det vanligtvis att flera myndigheter involveras, med uppdrag att både utreda själva brottet och de behov som barnet har med anledning av detta. I första hand involveras och samverkar socialtjänst, polis och åklagare, samt barnmedicinsk och barnpsykiatrisk hälso- och sjukvård. I vissa fall finns

även behov av en rättsmedicinsk utredning. Ofta bedrivs samverkan i gemensamma lokaler, s.k. barnahus.

Polis och åklagare som arbetar med att utreda brott mot barn tillhör i allmänhet särskilda enheter för brott i nära relation och har särskild kompetens på området. Behovet av specialistkompetens är föreskrivet i författning, där det av 18 § förundersökningskungörelsen (1947:948) framgår att förhör med någon som är under 18 år bör hållas av en person med särskild kompetens för uppgiften. Enligt 2 a § förundersökningskungörelsen ska ärendena hanteras skyndsamt. Om brottet riktats mot målsägandens liv, hälsa, frihet eller frid och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader ska förundersökningen vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan så snart det kan ske och inom tre månader efter den tidpunkt då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Tidsfristen får överskridas endast om det är motiverat med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

I regleringsbrevet för 2024 angav regeringen att Polismyndigheten skulle redovisa vilket arbete som bedrivs för att säkerställa att personal som förhör barn i så stor utsträckning som möjligt har särskild utbildning för uppgiften och att tidsfristen för handläggning av brott mot barn inte överskrids utan att det är motiverat. Av redovisningen framgår att Polismyndigheten har stärkt de initiala åtgärderna i utredningar om brott mot barn och breddat förmågan bland polisanställda att hålla förhör med barn. Polismyndigheten har utvecklat checklistor för initiala utredningsåtgärder där barn är involverade med delar om barn som misstänks för brott. Myndigheten har även tagit fram praktisk vägledning när det gäller att planera och genomföra förhör med barn och unga under 18 år som är målsägande, misstänkt eller vittne. Den innehåller även vägledning för vilka anpassningar som behöver göras om barnet har en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller ska förhöras i ärenden med digital bevisning i internetrelaterade ärenden. Tidsfrister med anledning av att målsägaren är under 18 år överskrids oftare än tidsfrister för unga lagöverträdare, men andelen överskridna frister har ökat för alla typer av frister. Andelen redovisade utredningar där tidsfristen överskridits har ökat från 36 procent 2022 till 46 procent 2024. För att minska mängden överskridna tidsfrister vid utredning av brott där barn är involverade har Polismyndigheten bl.a. kontinuerligt utbildat nya utredare i att utreda brott mot barn och unga, utvecklat ledning och uppföljning av utredningar av brott där barn är involverade och börjat tillämpa arbetssättet snabbare lagföring i större utsträckning för vissa typer av brott begångna av barn, t.ex. narkotikabrott, tillgrepp i butik och olovlig körning. Rikspolischefen gav i december 2024 myndighetens it-avdelning i uppdrag att säkerställa att det finns tekniska möjligheter för att i relevanta system följa förordningsstyrda tidsfrister i ärenden om brott mot barn och brott av unga (LUL- och FuK-frister). Polismyndigheten har därmed vidtagit ett antal åtgärder för att förbättra förutsättningarna för att hålla tidsfristerna och det är ett arbete som fortgår.

Åklagare är alltid förundersökningsledare för brott mot barn under 15 år. I dessa förundersökningar arbetar Åklagarmyndigheten tätt tillsammans med Polismyndigheten. Utvecklingen av Åklagarmyndighetens operativa förmåga att utreda brott mot barn har under 2024 varit positiv. Antalet inkomna brottsmisstankar har ökat samtidigt som andelen brottsmisstankar som lett till lagföring ligger på samma nivå som förra året. En bibehållen andel lagförda personer, samtidigt som antalet inkomna brottsmisstankar har ökat, innebär sammantaget en förbättrad lagföring. Vidare visar det att kvaliteten på arbetet och utredningarna är fortsatt god. Åklagarmyndighetens arbete under 2024 med att införa rättsliga vägledningar i samverkan med Polismyndigheten bedöms ha bidragit till denna positiva utveckling.

Sedan 2018 publicerar Brottsförebyggande rådet statistik över genomströmningstider i brottmålsprocessen. I nuläget omfattas den utredande och lagförande delen av brottmålsprocessen, från registrering av brottsmisstanke till beslut i åtalsfrågan. Det pågår ett förberedande arbete för att utveckla statistiken så att den även ska inkludera den dömande verksamheten.

Enligt förarbetena till den nya socialtjänstlagen har socialtjänsten ett ansvar för att stödja och hjälpa alla dem som utsatts för brott och att det bör bedrivas ett aktivt arbete i detta hänseende (prop. 2024/25:89 s. 360). Detta ansvar gäller oavsett om brottet är polisanmält eller inte.

Mot bakgrund av vad som redovisats ovan och med hänsyn till att myndigheterna har ett pågående arbete som syftar till att minska tidsfristerna bedömer regeringen att tillkännagivandet får anses tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Oberoende utredning av de s.k. påskuppploppen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en oberoende utredning av de s.k. påskuppploppen (bet. 2021/22:JuU51, rskr. 2021/22:455). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör tillsätta en oberoende granskningskommission för att granska och utvärdera Polismyndighetens och regeringens agerande i samband med påskuppploppen. Eftersom både regeringen och polisledningen kommer att bli föremål för granskning och utvärdering anser riksdagen att det inte är tillräckligt med den utredning som Polismyndigheten redan tillsatt. Riksdagen specificerar vidare vad en sådan oberoende kommission närmare bör få i uppdrag att granska (bet. 2021/22:JuU51 s. 6).

Efter upploppen tillsatte Polismyndigheten en extern utvärdering av händelserna. Genomlysningen genomfördes tillsammans med myndighetens arbetstagarorganisationer, skyddsorganisationen, externa forskare och företrädare från dansk och nederländsk polis. Samverkan har också skett med Institutionen för polisiärt arbete vid Linnéuniversitetet. Utvärderingen redovisades i december 2022 och innehöll 55 förslag varav de flesta avsåg utrustning och taktik.

Med denna grund har Polismyndigheten initierat bl.a. utbildningsinsatser, metodutveckling och inköp av utrustning. En nationell förmågehöjning genomförs perioden 2022–2026. Som exempel kan nämnas att Polismyndigheten har vidtagit åtgärder för att säkerställa tillgången till adekvat skyddsutrustning och genomfört en utbildningsinsats för spridning av förmågan till särskild polistaktik, vilken är metoden för kontroll av folkmassor, till samtliga polisregioner. Samtliga regioner har nu den förmågan. Vidare pågår åtgärder avseende särskilt anpassade fordon och vapensystem. Ett nytt våldshjälpmedel i form av gummiprojektil har exempelvis införts inom den särskilda polistaktiken, vilket ger utökade möjligheter att ingripa mot våldsamma folksamlingar. Parallellt med detta arbete har också ett nordiskt samarbete relaterat till folksamlingar bedrivits, vilket har resulterat i en ny förmåga att samarbeta vid resurskrävande insatser.

Polismyndighetens hantering av större och uppmärksammade våldshändelser bör utvärderas kontinuerligt. Det finns alltid lärdomar att dra som har bäring på stora insatser generellt, framför allt när flera olika samhällsaktörer har hanterat en händelse. Den 12 juni 2025 beslutade regeringen om ett uppdrag till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) att utvärdera hanteringen av masskjutningen på Campus Risbergska i Örebro den 4 februari 2025. I uppdraget ingår att beskriva och analysera de berörda samhällsaktörernas hantering av händelsen. Utifrån analysen ska MSB dra slutsatser som kan vara ändamålsenliga för framtida hantering av liknande händelser. Uppdraget ska redovisas senast den 12 juni 2026.

Polismyndigheten har genomfört eller genomför flertalet av förslagen från den externa utvärdering som gjordes efter påskuppploppen och genomför en nationell förmågehöjning på området under perioden 2022–2026. En oberoende granskningskommission likt den riksdagen anmodar skulle inte ha något mervärde eftersom händelserna redan är utvärderade, lärdomar dragna och åtgärder för att förhindra och hantera liknande upplopp har vidtagits eller pågår. Inte heller en utvärdering av regeringens agerande skulle ha något mervärde eftersom det är Polismyndigheten och inte regeringen som hanterar operativa händelser. Det är också Polismyndigheten som beslutar om bl.a. utbildning och resurssättning för att kunna hantera upplopp.

Mot bakgrund av vad som redovisats ovan anser regeringen att ytterligare åtgärder från regeringens sida i nuläget inte är påkallat. I och med detta anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Stärkt vittnesskydd

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att arbetet med vittnesskydd bör förstärkas (bet. 2018/19:JuU12 punkt 28, rskr. 2018/19:169). Av tillkännagivandet följer att skyddsåtgärder bör utvecklas och sättas in i fler fall än i dag, befintliga skyddsåtgärder bör utvärderas, att behov finns av förbättrad information till vittnen samt utveckling av polisens arbete med risk- och hotbedömningar (bet. 2018/19:JuU12 s. 67).

Riksdagen har också tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att stärka skyddet av vittnen (bet. 2020/21:JuU25 punkt 34, rskr. 2020/21:289). Av tillkännagivandet följer att polisen ska ges möjlighet att inte bara stå för personskyddet utan att även, under en begränsad tid, ta över ansvaret för den utsatte på ett mer övergripande sätt. Ansvaret för denna ibland mycket kvalificerade säkerhetsuppgift ligger i dag på kommunerna. Vidare bör möjligheterna till vittnesskydd utökas och förbättras, vittnesskyddsprogrammet behöver byggas ut och omsättas på europeisk nivå samt att det ska bli enklare att vittna från annan ort (bet. 2020/21:JuU25 s. 78 och 79).

Därefter har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att snarast vidta åtgärder för att stärka skyddet av vittnen i enlighet med det som riksdagen tidigare har gett regeringen tillkänna i denna fråga (bet. 2021/22:JuU24 punkt 31, rskr. 2021/22:216). Av tillkännagivandet följer att möjligheterna till vittnesskydd måste utökas och förbättras samt att Utredningen om en stärkt rättsprocess och en ökad lagföring (Ju 2019:11) inte har lämnat några förslag som rör Polismyndighetens arbete med skydd för förhörspersoner vilket motiverar ett förnyat tillkännagivande från riksdagen (bet. 2021/22:JuU24 s. 70 och 71).

Utredningen om en stärkt rättsprocess och en ökad lagföring, som redovisade sitt betänkande 2021 (SOU 2021:35) bedömde dock att de regelverk som ger Polismyndigheten förutsättningar att skydda förhörspersoner var utformade på ett ändamålsenligt sätt. Utredningen såg inte behov av att göra några förändringar eller kompletteringar av dessa regelverk.

När det gäller att vittna från annan ort, får rätten sedan tidigare besluta att den som ska delta i ett sammanträde inför rätten får delta genom ljudöverföring eller ljud- och bildöverföring. Vid bedömningen ska rätten särskilt beakta bl.a. om det är nödvändigt av säkerhetsskäl (5 kap. 10 § rättegångsbalken). Det är vanligt att förhörspersoner deltar via länk från annan ort, och det är inte heller ovanligt med deltagande från hemlig ort.

Regeringen har sedan den tillträdde hösten 2022 vidtagit en rad åtgärder för att stärka skyddet av vittnen, dels genom ny lagstiftning som ger mer effektiva och utökade skyddsåtgärder, dels genom uppdrag till flera statliga myndigheter om att bl.a. stärka stödet till vittnen och brottsoffer och främja en säker hantering av skyddade personuppgifter.

Regeringen beslutade den 26 september 2024 propositionen Anonyma vittnen (prop. 2024/25:20), med förslag om att införa möjligheten för vittnen att höras anonymt under en förundersökning och i brottmål i domstol. Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2025 och syftar till att stärka skyddet för vittnen, bryta tystnadskulturen inom och runt de kriminella gängen och därigenom förbättra förmågan att utreda och klara upp brott.

Den 13 mars 2025 beslutades propositionen Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer (prop. 2024/25:123). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025 och innebär bl.a. att kontaktförbud får meddelas för att skydda målsägande och vittnen i en rättsprocess.

Sedan den 1 april 2024 är skyddat boende reglerat i socialtjänstlagen som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp. I det enskilda fallet kan insatsen vara aktuell som en skyddsåtgärd exempelvis för vittnen eller målsägande som riskerar att hotas eller utsättas för våld.

När det gäller skyddade personuppgifter har Skatteverket på regeringens uppdrag etablerat en nationell samverkansstruktur för en mer enhetlig, säker och effektiv hantering av skyddade personuppgifter. Vidare har Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att samordna och följa upp myndigheters arbete med skyddade personuppgifter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2027. Därtill har regeringen gett Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket, i myndigheternas respektive regleringsbrev för 2025, i uppdrag att redogöra för hur myndigheterna i sin verksamhet har säkerställt en säker hantering av skyddade personuppgifter.

Vidare beslutade regeringen i november 2024 att ge Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Domstolsverket i uppdrag att stärka arbetet med stöd till brottsoffer och vittnen för att säkerställa att brottsoffer och vittnen får tillräcklig information, stöd samt ett gott bemötande under rättsprocessen. Uppdraget ska redovisas senast den 30 januari 2026 (Ju2024/02472).

Polismyndigheten arbetar löpande med att stärka sin brottsoffer- och personsäkerhetsverksamhet, inom vilket vittnesskyddet ingår. Polismyndigheten gavs, i regleringsbrevet för 2025, i uppdrag att bl.a. redovisa vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att stärka sin personsäkerhetsverksamhet och bedöma om befintliga skyddsåtgärder är tillräckliga. Uppdraget redovisades den 19 maj 2025. Av Polismyndighetens redovisning framgår bl.a. att myndigheten har infört en effektivare och förbättrad ärendehantering i fråga om hot- och riskbedömningar samt bedömningar av eventuella skyddsbehov. Myndigheten har resursförstärkt personsäkerhetsverksamheten i flera polisregioner, utökat beredskapen för att kunna omhänderta det ökade inflödet av ärenden samt utvecklat metoden riskreducerande insatser för att förmå hotaktörer att upphöra med sitt brottsliga beteende. Polismyndigheten bedömer att det inom myndigheten fortsatt finns behov av att förbättra personsäkerhetsverksamheten, inte minst på det tekniska området. Polismyndigheten har även en etablerad samverkan med andra europeiska länder samt inom Norden i personsäkerhetsärenden.

För att öka samordningen av stödinsatser och skyddsåtgärder mellan centrala aktörer som har ansvar för skyddet av hotade personer, bl.a. Polismyndigheten och kommunerna, avser regeringen att i september 2025 ge Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Skatteverket och Socialstyrelsen i uppdrag att lämna förslag för att stärka samhällets samlade skydd för hotade personer. Särskild uppmärksamhet ska läggas på barn och unga som brottsoffer och vittnen, barn och unga involverade i kriminella nätverk samt anhöriga till personer med koppling till kriminella nätverk, vilka är målgrupper som riskerar särskilt att utsättas för hot och våld om de medverkar i rättsprocesser. Uppdraget ska genomföras i samverkan med Brottsoffermyndigheten och Jämställdhetsmyndigheten.

Mot bakgrund av vad som redovisats ovan och Polismyndighetens löpande förbättringsarbete för att stärka personsäkerhetsverksamheten anser regeringen att de tre tillkännagivandena är tillgodosedda och därmed slutbehandlade.

3.8 Politikens inriktning

Organiserad brottslighet och kriminella nätverk utgör, tillsammans med andra staters alltmer offensiva agerande mot Sverige och den förhöjda terrorhotnivån, allvarliga hot mot det fria och öppna samhället. Regeringens plan för att trycka tillbaka den organiserade brottsligheten ligger fast: slå hårt mot gängens grova våld, strypa den kriminella ekonomin och bryta utnyttjandet och rekryteringen av barn och unga in i gängen.

Regeringen genomför en omfattande omläggning av svensk kriminalpolitik. Omläggningen har sin utgångspunkt i ett grundläggande perspektivskifte. Det handlar om ett perspektivskifte från gärningsman till brottsoffer och samhällets berättigade behov av skydd samt om tidigare och tydligare insatser för barn och unga som begår, eller riskerar att begå, brott för att hindra att barn och unga utvecklar ett kriminellt beteende. En helt central del i det är skärpta straff. Den som avtjänar ett fängelsestraff förhindras att begå brott i och mot det omgivande samhället och har större möjlighet att nås av återfallsförebyggande åtgärder.

Regeringen har vidtagit åtgärder för att snabbt ge de brottsbekämpande myndigheterna effektivare verktyg, t.ex. anonyma vittnen, ökat informationsflöde till brottsbekämpningen, utökade möjligheter till kamerabevakning för myndigheter, utökade möjligheter att använda biometri i brottsbekämpningen, preventiva tvångsmedel och vistelseförbud. Samtidigt gör regeringen stora satsningar på brottsförebyggande åtgärder för att trycka tillbaka brottsligheten.

Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck ska bekämpas med samma kraft som gängkriminaliteten, för varje individs frihet, säkerhet och trygghet. Samhället måste stå upp för dem som utsätts för sådan allvarlig brottslighet.

Regeringen föreslår fortsatta åtgärder som syftar till att stärka rättsväsendets brottsbekämpande och brottsförebyggande förmåga samt förstärka samhällets reaktion på brott genom bl.a. mer resurser till rättsväsendet, nya verktyg till brottsbekämpningen och skärpta straff. Skyddet för den nationella säkerheten behöver också stärkas, liksom myndigheternas förmåga inom det civila försvaret.

3.8.1 Fortsatta förstärkningar till rättsväsendet

Fler brott ska förebyggas, utredas och lagföras och brottsvinster återtas. Under mandatperioden har en viktig prioritering för kriminalpolitiken varit ett effektivt rättsväsende som med kraft bekämpar brottsligheten. Regeringen fortsätter att tillföra

stora resurser för att stärka förmågan hos rättsväsendets myndigheter för att utföra sina uppgifter och för att bekämpa brottsligheten och regeringen vidtar åtgärder för att följa upp dessa förstärkningar och reformer.

Fler poliser och ökad lokal polisiär närvaro

Det behövs fler poliser och en ökad polisiär närvaro i hela landet för att trycka tillbaka brottsligheten. Regeringen har satsat stora resurser på polistillväxten, med målet att polistätheten minst ska motsvara genomsnittet i EU. Satsningarna innebär att Polismyndighetens anslag ökar markant 2026 och 2027. De medel som satts av för att stärka polisaspiranternas villkor, och aviseringen om en betald polisutbildning, väntas bidra till att öka attraktiviteten till polisyrket och ge incitament för fler att söka till och genomföra polisutbildningen. För att fler poliser ska kunna utbildas tillför regeringen medel så att polisutbildningen kan etableras vid ytterligare ett lärosäte fr.o.m. vårterminen 2027.

Polismyndigheten tillförs också medel för förberedelser inför införandet av ett nytt kommunikationssystem för samhällsviktiga aktörer, Rakel Generation 2. Vidare ska Polismyndigheten undersöka förutsättningarna för att utveckla en anläggning där polisen kan öva, utbildas och samverka under säkra former. Därtill tillförs Polismyndigheten medel med anledning av förslagen i betänkandet Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott (SOU 2025:54) som bedöms leda till ökade kostnader för att verkställa fler utvisningar, se vidare utg.omr. 8 avsnitt 2.7.

Polismyndighetens övergripande förändringsarbete ska fortsätta. Det innebär att förstärka arbetet med en lokalt synlig och trygghetsskapande polis och en god service till medborgarna, att förbättra resultaten i utredningsverksamheten så att fler brott kan klaras upp, samt att säkerställa en effektiv styrning, användning och uppföljning av myndighetens växande resurser.

Fortsatt förstärkning av Säkerhetspolisen

Sveriges säkerhet påverkas av en orolig omvärld. Det handlar både om främmande makts agerande och ett förhöjt terrorhot. Under det senaste året har de ryska säkerhets- och underrättelsetjänsterna agerat alltmer offensivt gentemot länder i Europa, vilket även påverkar säkerhetsläget i Sverige. Ett ideologiskt motiverat hot från våldsbejakande extremism finns alltjämt kvar. Samtidigt bedömer Säkerhetspolisen att det finns tendenser till ett diversifierat terrorhot där nya aktörer som drivs av utvecklingen i omvärlden eller fascineras av våld kan vara utförare. Sammantaget fortsätter kraven på Säkerhetspolisen som nationell säkerhetstjänst att öka. Regeringen föreslår därför att Säkerhetspolisen tillförs medel.

Fortsatt satsning på åklagarväsendet

Antalet åklagarledda förundersökningar av svårutredda brott förväntas fortsätta öka. Satsningen på fler poliser samt utökade möjligheter att använda tvångsmedel och andra utredningsåtgärder kräver fortsatt utökad kapacitet hos åklagarväsendet. Effektiviteten i brottmålsprocessen behöver upprätthållas. Ekobrottsmyndighetens brottsförebyggande arbete behöver förstärkas, bl.a. för att förhindra att välfärdssystemen utsätts för brottslighet. Vidare ska Ekobrottsmyndigheten stärka myndighetens arbete enskilt och i samverkan med andra aktörer vid Finansiellt underrättelsecentrum vid Polismyndigheten. Regeringen föreslår därför att Ekobrottsmyndigheten och Åklagarmyndigheten tillförs medel.

Rättsmedicinalverket stärks

Rättsmedicinalverkets analyser och utlåtanden är av stor vikt i många förundersökningar och kan vara avgörande som bevisning i brottmål. Regeringen föreslår att Rättsmedicinalverket tillförs ytterligare medel för att stärka förmågan att göra analyser och utredningar, bl.a. genom teknikinvesteringar, samt öka myndighetens skydd mot säkerhetshot och kriser.

Fortsatt utbyggnad av Kriminalvården

Inflödet av klienter till häkte, anstalt och frivård fortsätter att öka. Samtidigt är en fortsatt expansion av Kriminalvården en förutsättning för att regeringens kriminalpolitik ska kunna förverkligas och tryggheten i samhället återupprättas. Myndigheten har på senare år tillskapat ett betydande antal platser på anstalt och häkte. Prognoser visar dock på en fortsatt ökning av antalet klienter i Kriminalvårdens verksamheter och myndigheten står inför en kraftig expansion. I syfte att ge Kriminalvården förutsättningar för den fortsatta expansionen av platser, även på längre sikt, föreslår regeringen ökade medel till myndigheten. För att frigöra anstaltsplatser och minska kostnaderna för Kriminalvården samt förebygga återfall har regeringen i augusti 2025 lämnat förslag på lagändringar som syftar till att möjliggöra att fler kan avtjäna sina fängelsestraff med elektronisk övervakning (Utökade möjligheter att verkställa fängelsestraff med elektronisk övervakning, prop. 2024/2025:202). Regeringen avser även bl.a. att låta utreda strafftidsförkortning för utvisningsdömda i syfte att fler ska lämna landet samt hemarrest som alternativ till häktning.

Den grova brottsligheten kryper nedåt i åldrarna samtidigt som regeringen har aviserat flera straffskärpningar. Det är därför sannolikt att fler unga kommer att dömas till längre frihetsberövande påföljder än i dag. En trygg och säker miljö under ett frihetsberövande är av grundläggande betydelse för att försäkra barn och unga deras rätt till skydd och stöd. Institutioner där barn befinner sig behöver också vara speciellt anpassade för barn och barnets rättigheter ska tillgodoses enligt barnkonventionen.

Särskilda ungdomsfängelser för barn som begår allvarliga brott ska inrättas som Kriminalvården ska vara huvudman för. Kriminalvården och kommunerna tillfördes medel i förra årets budgetproposition med anledning av förslagen. Regeringen konstaterar att ytterligare medel behöver tillföras och föreslår att Kriminalvården och anslaget Allmänna bidrag till kommunerna (se utg.omr. 25 avsnitt 2.8.1) tillförs ökade medel fr.o.m. 2026.

För att mildra platsbristen i svensk kriminalvård har ett avtal med Estlands regering förhandlats fram och undertecknats. Avtalet innebär att Sverige får hyra upp till 600 anstaltsplatser av Estland. Regeringen föreslår därför att medel tillförs Kriminalvården och Regeringskansliet.

3.8.2 Åtgärder för att stärka det brottsförebyggande arbetet

Brottsförebyggande insatser är en central del av kampen mot den organiserade brottsligheten. Det handlar bl.a. om att bryta rekryteringen och socialiseringen in i kriminella nätverk, förebygga att barn och unga involveras och utnyttjas i kriminalitet och förhindra återfall i brott. Det är viktigt att det brottsförebyggande arbetet bedrivs på ett kunskapsbaserat sätt, dvs. att rätt brottsförebyggande åtgärder vidtas i förhållande till de problem med brottslighet som har identifierats och att arbetet följs upp.

Åtgärder för barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott

Utnyttjandet av barn och unga i grov brottslighet kryper allt längre ned i åldrarna. Med ett utvecklat samarbete, inte minst på lokal nivå, ökar förutsättningarna för att ändamålsenliga åtgärder ska sättas in för individer i målgruppen. Regeringen föreslår därför ytterligare medel till pågående arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott med koppling till organiserad brottslighet, för att förbättra länsstyrelsernas förutsättningar att stödja det lokala arbetet.

Det brottsförebyggande arbetet ska breddas och fördjupas

Utmaningarna relaterade till kriminalitet och inte minst organiserad brottslighet har blivit både allvarligare och mer omfattande. Det ställer krav på fortsatt utveckling, innovation och effektivitet i det brottsförebyggande arbetet, samt ökat fokus på tidigare och tydligare insatser för barn och unga som begår, eller riskerar att begå, brott för att hindra att barn och unga utvecklar ett kriminellt beteende. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för att både bredda och fördjupa myndigheters brottsförebyggande arbete avseende såväl social som situationell prevention. Regeringen föreslår också att Brå tillförs medel för att sprida kunskap och ge stöd till olika aktörer som arbetar med trygghet och brottsförebyggande åtgärder i den byggda miljön. Vidare föreslår regeringen medel för fortsatt statsbidrag för förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism. För brottsförebyggande satsningar inom andra utgiftsområden se t.ex. socialtjänsten (utg.omr. 9 avsnitt 6), hälso- och sjukvården (utg.omr. 9 avsnitt 3), barnrättspolitik (utg.omr. 9 avsnitt 7), korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (utg.omr. 2 avsnitt 8), skolväsendet (utg.omr. 16 avsnitt 3), den byggda miljön (utg. omr. 18 avsnitt 3) samt våldsförebyggande arbete inom jämställdhetspolitiken (utg.omr. 13 avsnitt 5).

3.8.3 Brottsutsatta i fokus

Med regeringens politik flyttas fokus från gärningsmännen till brottsoffret och det omgivande samhällets behov av skydd. Detta innebär ett perspektivskifte i synen på brott och straff. Det stora arbetet med att reformera det straffrättsliga systemet pågår.

Bättre stöd och stärkt rätt till ersättning

Regeringen föreslår att Brottsoffermyndigheten inrättar en nationell samordningsfunktion som ska stödja och hjälpa brottsoffer som drabbats av terroristbrottslighet eller annan allvarlig brottslighet som exempelvis innefattat förstörelse av bostad. För att möjliggöra detta föreslår regeringen att Brottsoffermyndigheten tillförs ökade medel.

Antalet ansökningar om brottsskadeersättning och regressärenden har ökat kraftigt de senaste åren. För att säkerställa att brottsoffer får den ersättning de har rätt till utan onödiga väntetider föreslår regeringen en ytterligare satsning på Brottsoffermyndigheten.

Regeringen tillsatte i juni 2023 en utredning i syfte att stärka brottsoffers ställning och minska skadeverkningarna av brott. I betänkandet föreslås bl.a. att brottsoffer ska kunna få brottsskadeersättning redan när en dom på skadestånd får laga kraft och att möjligheterna att jämka frihetsberövandeersättning utvidgas (SOU 2025:23). Med anledning av förslagen föreslår regeringen att Brottsoffermyndigheten, Justitiekanslern och anslaget Ersättning för skador på grund av brott tillförs ökade medel fr.o.m. 2026, och att Kronofogdemyndigheten tillförs ökade medel år 2026 (se utg.omr. 3 avsnitt 2.9.3).

Förbättrad kostnadskontroll och stärkt rätt till målsägandebiträde

Utredningen om rättsliga biträden och rättegångskostnader har i uppdrag att föreslå åtgärder för att skapa en mer ändamålsenlig kostnadskontroll över statens utgifter för rättsliga biträden. I uppdraget ingår också att föreslå hur rätten till målsägandebiträde kan stärkas, bl.a. för målsägande i överrätt och för äldre brottsoffer (dir. 2024:39). Uppdraget ska redovisas senast den 17 november 2025 (dir. 2025:71).

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck

Mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck utgör allvarlig brottslighet som tidigare inte prioriterats tillräckligt. Ingen ska behöva leva i rädsla för våld, kränkningar eller förtryck. Allt våld och förtryck som drabbar kvinnor och barn måste mötas med kraft och precision i lagstiftningen, oavsett hur det kommer till uttryck.

Regeringen har därför vidtagit flera åtgärder för att skärpa lagstiftningen på området. Kontaktförbudslagstiftningen har skärpts så att sådana förbud ska kunna användas i fler fall, omfatta större områden och i fler fall än i dag kunna förenas med elektronisk övervakning, så kallad fotboja. Även det hyresrättsliga skyddet för våldsutsatta har stärkts, och en utredning om bodelningar för att motverka att en make försvårar eller fördröjer en bodelning i syfte att utöva påtryckningar eller makt vid separationer har tillsatts.

I maj 2025 remitterade regeringen ett utkast till lagrådsremiss med förslag om att införa en särskild straffbestämmelse för psykiskt våld. Enligt förslaget ska det bli straffbart att upprepat utsätta en annan person för kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning, om kränkningarna sammantagna varit ägnade att allvarligt skada personens självkänsla. Förslaget omfattar bl.a. kriminalisering av omvändelseförsök under hot eller att på annat sätt tvinga någon att försöka förändra sin sexuella läggning. Förslaget kan även gälla tvång i fråga om att bära slöja eller annan religiös klädsel. Det kan också vara fråga om exempelvis tvång kopplat till krav på att vara kvar i en relation eller i ett äktenskap. Regeringen avser att gå vidare med förslagen och föreslår därför att Kriminalvården och anslaget Rättsliga biträden m.m. tillförs ökade medel fr.o.m. 2026.

I maj 2025 överlämnade Utredningen om förstärkta åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck ett betänkande med förslag som syftar till en skärpt syn på hedersrelaterat våld och förtryck (SOU 2025:59). Utredningen föreslår bl.a. att det straffbara området för äktenskapstvång och vilseledande till äktenskapsresa utvidgas samt att straffen för dessa brott och barnäktenskapsbrott skärps. Regeringen avser att gå vidare med förslagen och föreslår därför att Kriminalvården och anslaget Rättsliga biträden m.m. tillförs ökade medel fr.om. 2026.

Även flera av de förslag som Kriminalvården tillförs medel för fr.o.m. 2026, som lämnats av Straffreformutredningen (SOU 2025:66) och Utredningen om påföljder, återfall och verkställighet (SOU 2024:48), syftar till att skärpa straffen och stärka skyddet mot bl.a. mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld.

Uppdrag om hatbrott

Hatbrott är aldrig acceptabelt oavsett vem som utsätts. Regeringen avser därför att ge Brå i uppdrag att ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag om hatbrott, om såväl hatbrott som riktas mot minoriteter som mot den svenska majoritetsbefolkningen. Brå ska bl.a. utifrån ny och befintlig kunskap belysa erfarenheter av utsatthet för hatbrott och dess konsekvenser. Brå ska även belysa de skäl som finns till att hatbrott inte

anmäls och lämna rekommendationer för hur arbetet för att minska mörkertalet skulle kunna utvecklas.

3.8.4 Skärpta straff och effektivare verktyg för det brottsbekämpande arbetet

En mer effektiv brottsbekämpning är en nödvändighet för att långsiktigt säkra förutsättningarna för ett fritt och öppet samhälle. Regeringen arbetar därför för att ge de brottsbekämpande myndigheterna kraftigt förbättrade möjligheter att förebygga, förhindra och utreda brott. Staten har vidare en skyldighet att skydda sina medborgare från brott, och därmed en skyldighet att vidta lämpliga åtgärder för att uppnå detta. Det är också viktigt att straffen motsvarar brottens allvar och att påföljderna som döms ut ska framstå som rimliga och rättvisa.

Skärpta straffskalor och skärpta straff för brott i kriminella nätverk

Straffreformutredningen har i sitt betänkande En straffreform (SOU 2025:66) lämnat förslag om skärpta straffskalor och att det ska införas en särskild straffskärpningsbestämmelse som kan innebära dubbla straff för brott som har samband med kriminella nätverk. Regeringen avser att gå vidare med dessa förslag, varför det föreslås att Kriminalvården tillförs medel fr.o.m. 2026.

Andra förslag i betänkandet En straffreform

Regeringen avser att under mandatperioden även gå vidare med övriga förslag i betänkandet En straffreform (SOU 2025:66). Det handlar bl.a. om avskaffad fängelsepresumtion, slopade s.k. billighetsskäl, skärpt straffmätning genom en särskild regel som tar sikte på att hela straffskalan ska komma till användning och skärpt straffmätning för flerfaldig brottslighet som innebär att utgångspunkten ska vara att straffen för de tre svåraste brotten ska mätas fullt ut. De permanenta kostnaderna för förslagen beräknas för Kriminalvården uppgå till mellan 35–40 miljarder kronor årligen. I nuläget bedöms inte tidpunkten när Kriminalvården kommer att ha uppnått nödvändig kapacitet för att genomföra reformen kunna fastställas med tillräcklig säkerhet. Detta har sin bakgrund bl.a. i Kriminalvårdens kraftiga expansion och andra lagändringar som påverkar myndigheten. För att säkerställa att de steg som kommer att tas faktiskt också kan hanteras av Kriminalvården bör lagändringarna träda i kraft den dag som regeringen bestämmer. Ikraftträdandet bör ske med beaktande av vikten av förutsebarhet för enskilda och av framförhållning för berörda myndigheter.

Ett ändamålsenligt samhällsskydd

I juli 2024 överlämnade Utredningen om påföljder, återfall och verkställighet sitt betänkande (SOU 2024:48). Med utgångspunkt i utredningens förslag och ett internt framtaget utkast till lagrådsremiss föreslås bl.a. att den kvotdel som ska avtjänas i anstalt innan villkorlig frigivning kan aktualiseras ska höjas från två tredjedelar till tre fjärdedelar för dem som har dömts till sex års fängelse eller mer, att tröskeln för att skjuta upp villkorlig frigivning vid misskötsamhet under anstaltsvistelsen ska sänkas och att den villkorliga frigivningen ska skjutas upp i vissa fall om det finns en risk för att den dömde återfaller i brottslighet av allvarligt slag. Förslagen, bl.a. om en presumtion för övervakning samt förlängd övervakning, förväntas sammantaget kunna bidra till positiva konsekvenser för det återfallsförebyggande arbetet, vilket i sin tur kan medföra färre återfall i brott. Det bedöms kunna bidra till att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Lagändringarna föreslås huvudsakligen träda i kraft den 1 januari 2026.

Utredningen har också lämnat förslag på en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd som föreslås kunna dömas ut där behovet av samhällsskydd kan anses väga särskilt tungt på grund av en hög risk för återfall i allvarlig brottslighet. Rättsmedicinalverket har i uppdrag att förbereda verksamheten för de åtgärder som kan komma att krävas med hänsyn till regeringens avsikt att, med förbehåll för riksdagens godkännande, införa den nya påföljden (Ju2025/01198).

Regeringen avser att gå vidare med förslagen och föreslår därför att Kriminalvården, Rättsmedicinalverket och anslaget Rättsliga biträden m.m. tillförs ökade medel fr.o.m. 2026 och att Sveriges Domstolar tillförs ökade medel fr.o.m. 2027.

Skärpta regler för unga lagöverträdare

I juni 2024 respektive januari 2025 överlämnade Utredningen om skärpta regler för unga lagöverträdare del- och slutbetänkanden (SOU 2024:39 och SOU 2025:11). Utredningen föreslår bl.a. att ungdomsreduktionen för unga myndiga ska avskaffas och att den ska reduceras kraftigt för lagöverträdare under 18 år. Det föreslås också att straffbarhetsåldern under en femårsperiod ska sänkas till 14 år för brott med minimistraff fängelse i fyra år. Utredningen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. Regeringen avser att remittera ett utkast till lagrådsremiss med förslag om att tillfälligt sänka straffbarhetsåldern till 13 år. Avsikten är att gå vidare med förslagen. Med anledning av förslagen om skärpta regler för unga lagöverträdare föreslår regeringen att Kriminalvården och anslaget Rättsliga biträden m.m. tillförs ökade medel fr.o.m. 2026.

En översyn av de osjälvständiga brottsformerna

I september 2024 överlämnades betänkandet En översyn av 23 kap. brottsbalken (SOU 2024:55). Utredningen föreslår bl.a. att bestämmelsen om försök till brott ändras i syfte att komma till rätta med de begränsningar som Högsta domstolens dom ”Vapenattrappen” har inneburit för de brottsbekämpande myndigheterna. Utredningen föreslår vidare att det straffbara området för förberedelse och stämpling till brott utvidgas. Regeringen avser att gå vidare med förslagen och föreslår därför att Kriminalvården och anslaget Rättsliga biträden m.m. tillförs ökade medel fr.o.m. 2026.

Straffrättsliga åtgärder mot tjänstefel

Utredningen om straffrättsliga åtgärder mot korruption och tjänstefel har i sitt betänkande (SOU 2025:87) bl.a. lämnat förslag om ett utvidgat tjänstefelsansvar. Regeringen avser att gå vidare med förslaget om ett utvidgat tjänstefelsansvar och föreslår därför att Kriminalvården och anslaget Rättsliga biträden m.m. tillförs medel fr.o.m. 2026.

3.9 Budgetförslag

3.9.1 1:1 Polismyndigheten

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:1 Polismyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	41 381 436	Anslagssparande	-26 221
2025	Anslag	45 211 735[1]	Utgiftsprognos	44 863 361
2026	**Förslag**	**48 375 533**		
2027	Beräknat	51 934 684[2]		
2028	Beräknat	53 057 643[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 51 130 302 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 51 252 182 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende Polismyndighetens verksamhet. Anslaget får också användas för bidrag till organisationer som hjälper personer att lämna ett liv i kriminalitet (avhopparverksamhet).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Polismyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**45 211 735**	**45 211 735**	**45 211 735**
Pris- och löneomräkning[2]	873 762	1 598 860	2 497 240
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 290 036	5 124 089	5 348 668
varav BP26[3]	*356 000*	*305 000*	*397 000*
– Tillståndsprövning för skjutvapen	*4 000*		
– Administrativa sanktioner i socialförsäkringen		*-60 000*	*-120 000*
– Införande av Rakel G2	*73 000*		
– Fler utbildningsplatser	*21 000*	*132 000*	*229 000*
– Projektering	*89 000*		
– Inlösen av vissa halvautomatiska vapen	*110 000*	*55 000*	*110 000*
– Höjd avgift till Interpol	*-1 000*	*-2 000*	*-2 000*
– Tillskott p.g.a. skärpta regler om utvisning p.g.a. brott	*60 000*	*180 000*	*180 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**48 375 533**	**51 934 684**	**53 057 643**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att stärka och utveckla arbetet med tillståndsprövning för skjutvapen ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2026. Anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp.

För minskade kostnader till följd av införandet av ett system med administrativa sanktioner i socialförsäkringen beräknas anslaget minska med 60 000 000 kronor för 2027 och med 120 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

För att påbörja införande av ett nytt kommunikationssystem för samhällsviktiga aktörer, Rakel Generation 2, ökas anslaget med 73 000 000 kronor för 2026.

För att skapa fler utbildningsplatser genom att etablera polisutbildningen vid ytterligare ett lärosäte ökas anslaget med 21 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 132 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 229 000 000 kronor.

För projektering av en anläggning där polisen kan öva, utbildas och samverka under säkra former ökas anslaget med 89 000 000 kronor för 2026.

För inlösen av vissa halvautomatiska vapen ökas anslaget med 110 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 55 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 110 000 000 kronor. De halvautomatiska vapnen ska doneras till Ukraina varför anslaget 1:14 *Stöd till Ukraina* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med 275 000 000 kronor för 2026.

För att finansiera en höjd avgift till Interpol minskas anslaget med 1 000 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget minska med 2 000 000 kronor. Anslaget 1:13 *Avgifter till vissa internationella sammanslutningar* ökas med motsvarande belopp.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om skärpta regler om utvisning på grund av brott ökas anslaget med 60 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 180 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 48 375 533 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Polismyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 51 934 684 000 kronor respektive 53 057 643 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Polismyndigheten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-	-	93 300	-	-	-
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-462 574	20 000	1 010 100	942 400	67 700	-374 874
varav passhantering	*-412 696*	*40 600*	*752 600*	*675 900*	*76 700*	*-295 396*
varav nationella id-kort	*-49 878*	*-20 600*	*257 500*	*266 500*	*-9 000*	*-79 478*
Uppdragsverksamhet	3 640	1 000	7 152	7 152	0	4 640
Verksamhet där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Offentligrättslig verksamhet	-	-	36 800	-	-	-
Uppdragsverksamhet	-	-	5 976	-	-	-

Källa: Polismyndigheten.

Intäkterna i verksamheten passhantering har ökat efter att regeringen beslutat att fr.o.m. den 1 maj 2024 höja ansökningsavgiften för vanliga pass och extra pass från 400 kronor till 500 kronor. Efterfrågan på pass har dock varit, och bedöms fortsatt vara, lägre än vad som tidigare beräknats. Det medför att det ackumulerade underskottet i verksamheten inte minskar i den takt som tidigare beräknats, trots minskade kostnader i verksamheten.

Även efterfrågan på id-kort har varit lägre än vad som tidigare beräknats. Det har medfört att verksamheten nationella id-kort redovisar negativa resultat. Behovet av säkra identitetshandlingar, bl.a. till följd av krav från bankerna, förväntas medföra en ökning av antalet ansökningar om nationellt id-kort, men för 2026 bedöms verksamheten redovisa ett negativt resultat.

Det ackumulerade överskottet i uppdragsverksamhet där intäkterna disponeras beräknas öka till följd av ett positivt resultat 2025 i verksamheten Forensisk undersökning.

Polismyndigheten redovisade den 28 november 2024 regeringsuppdraget om att öka kostnadskontrollen och effektiviteten i den avgiftsfinansierade verksamheten (Ju2024/02501). Enligt uppdraget skulle myndigheten bl.a. redogöra för vilka åtgärder som myndigheten har vidtagit och avser att vidta med anledning av Ekonomistyrningsverkets fördjupade analys av Polismyndighetens avgiftsfinansierade verksamhet (Ju2023/02451). Åtgärderna bedöms enligt Polismyndigheten ha bidragit till att öka kostnadskontrollen och effektiviteten. Effektiviseringsarbetet fortgår i myndighetens passhantering och i verksamheten för nationella id-kort, och syftar till att frigöra tid och resurser i verksamheten genom att digitalisera delar av ansökningsförfarandet. Syftet är att göra det enklare för medborgarna i samband med ansökan samt att effektivisera handläggningen vid det fysiska besöket.

3.9.2 1:2 Säkerhetspolisen

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:2 Säkerhetspolisen

Tusental kronor

2024	Utfall	2 399 580	Anslagssparande	59 074
2025	Anslag	2 757 388[1]	Utgiftsprognos	2 750 697
2026	**Förslag**	**3 047 500**		
2027	Beräknat	3 182 428[2]		
2028	Beräknat	3 243 493[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 3 133 153 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 3 133 153 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Säkerhetspolisens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Säkerhetspolisen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 757 388**	**2 757 388**	**2 757 388**
Pris- och löneomräkning[2]	52 112	96 297	151 054
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	238 000	328 743	335 051
varav BP26[3]	*70 000*	*90 000*	*90 000*
– Omfördelning nationellt cybersäkerhetscenter	*-30 000*	*-30 000*	*-30 000*
– Stärkt operativ förmåga	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– Säkerhetspolisens informationshantering		*20 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 047 500**	**3 182 428**	**3 243 493**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För omfördelning av medel avseende nationellt cybersäkerhetscenter minskas anslaget med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap ökas med motsvarande belopp.

För stärkt operativ förmåga ökas anslaget med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor för 2027–2029.

Regeringen föreslår att 3 047 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Säkerhetspolisen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 182 428 000 kronor respektive 3 243 493 000 kronor.

3.9.3 1:3 Åklagarmyndigheten

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Åklagarmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	2 588 165	Anslagssparande	114 308
2025	Anslag	2 788 478[1]	Utgiftsprognos	2 787 916
2026	**Förslag**	**2 891 903**		
2027	Beräknat	3 091 474[2]		
2028	Beräknat	3 145 107[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 3 041 245 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 3 034 297 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Åklagarmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Åklagarmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 788 478**	**2 788 478**	**2 788 478**
Pris- och löneomräkning[2]	50 525	97 414	154 203
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	52 900	205 582	202 426
varav BP26[3]	*3 000*	*112 000*	*108 000*
– Administrativa sanktioner i socialförsäkringen		*-5 000*	*-10 000*
– Civilt försvar: beredskapsmyndighet		*4 000*	*5 000*
– Åklagartillväxt		*100 000*	*100 000*
– Tillskott p.g.a. skärpta regler om utvisning p.g.a. brott	*3 000*	*13 000*	*13 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 891 903**	**3 091 474**	**3 145 107**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av införandet av ett administrativt sanktionssystem i socialförsäkringen beräknas anslaget minska med 5 000 000 kronor för 2027. Anslaget beräknas minska med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

För att Åklagarmyndigheten ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som beredskapsmyndighet beräknas anslaget öka med 4 000 000 kronor för 2027. Anslaget beräknas öka med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2028. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

För att öka den operativa förmågan genom utredning, lagföring och återtagande av brottsvinster behöver antalet medarbetare fortsatt öka. Anslaget beräknas därför öka med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott ökas anslaget med 3 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 13 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 2 891 903 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Åklagarmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 091 474 000 kronor respektive 3 145 107 000 kronor.

3.9.4 1:4 Ekobrottsmyndigheten

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:4 Ekobrottsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	1 061 949	Anslagssparande	45 147
2025	Anslag	1 139 882[1]	Utgiftsprognos	1 186 360
2026	**Förslag**	**1 218 883**		
2027	Beräknat	1 252 442[2]		
2028	Beräknat	1 283 211[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 236 656 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 245 100 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Ekobrottsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.14 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Ekobrottsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 139 882**	**1 139 882**	**1 139 882**
Pris- och löneomräkning[2]	25 901	40 782	61 584
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	53 100	71 778	81 745
varav BP26[3]	*24 000*	*28 000*	*29 000*
– Finansiellt underrättelsecentrum	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Satsning mot välfärdskriminalitet offentliga affärer kommunerna	*3 000*	*4 000*	*5 000*
– Förstärkning av det brottsförebyggande arbetet	*16 000*	*16 000*	*16 000*
– Tillskott p.g.a. skärpta regler om utvisning p.g.a. brott		*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 218 883**	**1 252 442**	**1 283 211**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att förstärka och utveckla verksamheten vid Finansiellt underrättelsecentrum ökas anslaget med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att bistå med expertkunskap i arbetet mot arbetslivs- och välfärdskriminalitet ökas anslaget med 3 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 4 000 000 kronor för 2027 och 5 000 000 kronor för 2028.

För att förstärka det brottsförebyggande arbetet ökas anslaget med 16 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 1 218 883 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ekobrottsmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 252 442 000 kronor respektive 1 283 211 000 kronor.

3.9.5 1:5 Sveriges Domstolar

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Sveriges Domstolar

Tusental kronor

2024	Utfall	7 708 444	Anslagssparande	46 976
2025	Anslag	8 176 880[1]	Utgiftsprognos	8 132 927
2026	**Förslag**	**8 452 927**		
2027	Beräknat	8 820 213[2]		
2028	Beräknat	9 002 932[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 8 680 159 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 8 690 777 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende de allmänna domstolarnas, de allmänna förvaltningsdomstolarnas, hyres- och arrendenämndernas, Rättshjälpsmyndighetens, Rättshjälpsnämndens, Notarienämndens, Överklagandenämnden för nämndemannauppdrags samt Domstolsverkets verksamhet. Vidare får anslaget användas för utgifter avseende den regionala avdelningen vid den enhetliga patentdomstolen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Sveriges Domstolar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 178 880**	**8 178 880**	**8 178 880**
Pris- och löneomräkning[2]	141 047	275 289	439 882
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	133 000	366 044	384 170
varav BP26[3]	*-10 000*	*41 000*	*40 000*
– Administrativa sanktioner i socialförsäkringen	*12 000*	*8 000*	*4 000*
– Civilt försvar: beredskapsmyndighet		*4 000*	*5 000*
– Ökat antal anställningsärenden	*-2 000*		
– Ett ställföreträdarskap att lita på	*-25 000*	*-25 000*	*-25 000*
– Effektiva miljötillstånd för ny kärnkraft - paket	*4 000*	*8 000*	*10 000*
– En ny tidsobestämd frihetsberövade påföljd		*6 000*	*6 000*
– Fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas		*25 000*	*25 000*
– Tillskott p.g.a. skärpta regler om utvisning p.g.a. brott	*1 000*	*15 000*	*15 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**8 452 927**	**8 820 213**	**9 002 932**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Införandet av ett administrativt sanktionssystem i socialförsäkringen medför fler ärenden hos domstolarna. Anslaget ökas därför med 12 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas ökas med 8 000 000 kronor för 2027 och med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

För att Domstolsverket ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som beredskapsmyndighet ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2027. Anslaget beräknas öka med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

För att finansiera förstärkningen av Domarnämnden minskas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026. Anslaget 1:16 *Domarnämnden* ökas med motsvarande belopp.

Regeringen avser att lämna en proposition med förslag på nya regler i fråga om ställföreträdarskap. Förslagen innebär bl.a. en ändrad ansvarsfördelning mellan domstolarna, överförmyndare och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (SOU 2021:36). Anslaget minskas med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 4:1 *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg ökas med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommunerna ökas med 60 000 000 kronor fr.o.m. 2026 och minskas med motsvarande belopp till följd av besparingar som förslagen medför för kommunerna.

För att domstolarna ska bidra till en effektiv tillståndsprövning av nya kärntekniska anläggningar enligt miljöbalken (utg.omr. 20 avsnitt 3.22) ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 8 000 000 kronor för 2027 och med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (S 2022:D) beräknas anslaget öka med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2027 (utg.omr. 9 avsnitt 6.5).

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott ökas anslaget med 1 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Anslaget beräknas minska med 55 000 000 kronor fr.o.m. 2029 med anledning av att vissa uppgifter flyttas från domstol till en ny myndighet för miljöprövning (utg.omr. 20 avsnitt 3.22).

Regeringen föreslår att 8 452 927 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 8 820 213 000 kronor respektive 9 002 932 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.17 Offentligrättslig verksamhet vid Sveriges Domstolar

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Ansökningsavgifter m.m.[1]			170 000			
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Uthyrning av lokaler m.m.			22 750			

[1] Domstolsverket och Sveriges Domstolar ska fortsättningsvis hantera avgifterna för ansökan om konkurs respektive företagsrekonstruktion, men inga andra avgifter i sådana ärenden som i stället hanteras av Kronofogdemyndigheten. Avgiftsintäkterna minskar därmed fr.o.m. den 1 juli 2026. Avgiftsintäkterna beräknas minska med ca 11,8 miljoner kr.

Källa: Domstolsverket.

För 2026 prognosticeras Sveriges Domstolars avgifter, framför allt ansökningsavgifter, medföra intäkter motsvarande 170 000 000 kronor. Avgifterna för bl.a. uthyrning av lokaler prognosticeras till 22 750 000 kronor.

3.9.6 1:6 Kriminalvården

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:6 Kriminalvården

Tusental kronor

2024	Utfall	17 571 127	Anslagssparande	125 172
2025	Anslag	20 916 298[1]	Utgiftsprognos	20 282 667
2026	**Förslag**	**24 204 721**		
2027	Beräknat	28 579 582[2]		
2028	Beräknat	31 505 856[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 28 176 961 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 30 500 262 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kriminalvårdens förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för utgifter för

- förhyrning av anstaltsplatser utomlands,
- övervakningsnämnderna,
- övervakare, biträdande övervakare, förtroendemän och
- statsbidrag till organisationer inom kriminalvårdens område.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Kriminalvården

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**20 432 298**	**20 432 298**	**20 432 298**
Pris- och löneomräkning[2]	378 923	676 294	1 065 069
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 393 500	7 470 990	10 008 489
varav BP26[3]	*819 400*	*2 759 800*	*6 560 700*
– Bibehållen kapacitet			*1 655 000*
– Anstaltsplatser utomlands	*112 000*	*500 000*	*686 000*
– Kriminalisering av deltagande i kriminella sammanslutningar		*22 000*	*44 000*
– En ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd	*4 000*	*27 000*	*54 000*
– Avskaffad ungdomsreduktion för 18–20-åringar	*6 000*	*94 000*	*165 000*
– Minskad ungdomsreduktion	*34 000*	*528 000*	*855 000*
– Sänkt straffbarhetsålder	*11 000*	*159 000*	*347 000*
– Ungdomsövervakning i fler fall	*29 000*	*57 000*	*57 000*
– Vuxenpåföljd när den dömde fyllt 18 år	*2 000*	*5 000*	*7 000*
– Frihetsberövande påföljder för unga		*70 000*	*210 000*
– Utvidgat straffansvar för vissa osjälvständiga brottsformer	*35 000*	*215 000*	*387 000*
– Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck	*3 300*	*16 400*	*32 700*
– Tillskott p.g.a. skärpta regler om utvisning p.g.a. brott	*4 000*	*6 000*	*6 000*
– Straffbestämmelse för psykiskt våld	*4 500*	*15 200*	*30 800*
– Straffrättsliga åtgärder mot tjänstefel	*1 600*	*8 200*	*8 200*
– Strafftidsförkortning för utvisningsdömda			*-130 000*
– Hem- och områdesarrest som alternativ till häktning		*-110 000*	*-220 000*
– Förkortad kvalifikationstid för särskilda utslussningsåtgärder		*-130 000*	*-260 000*
– Skärpta regler för villkorlig frigivning	*90 000*	*289 000*	*545 000*
– Skärpta straffskalor	*113 000*	*231 000*	*478 000*
– Skärpta straff för brott som har samband med kriminella nätverk	*370 000*	*757 000*	*1 603 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**24 204 721**	**28 579 582**	**31 505 856**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Kriminalvården tillförs medel för att bibehålla kapacitet. Från 2028 till 2034 beräknas anslaget öka med 1 655 000 000 kronor.

Med anledning av regeringens avtalsförslag om att hyra anstaltsplatser utomlands 2026–2031 ökas anslaget med 112 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 500 000 000 kronor, för 2028–2030 med 686 000 000 kronor per år och för 2031 med 343 000 000 kronor.

För kommande lagförslag om kriminalisering av deltagande i kriminella sammanslutningar beräknas anslaget öka med 22 000 000 kronor år 2027. Från och med 2028 beräknas anslaget öka med 44 000 000 kronor.

Med anledning av en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd ökas anslaget med 4 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anlaget öka med 27 000 000 kronor respektive 54 000 000 kronor. Anslagshöjningen beräknas därefter öka successivt till 684 000 000 kronor år 2042.

Med anledning av förslaget om avskaffad ungdomsreduktion för 18–20-åringar ökas anslaget med 6 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 94 000 000 kronor respektive 165 000 000 kronor. Fullt genomslag uppnås 2029 med 173 000 000 kronor.

Med anledning av förslaget om minskad ungdomsreduktion ökas anslaget med 34 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 528 000 000 kronor respektive 855 000 000 kronor. Fullt genomslag uppnås 2030 med 1 478 000 000 kronor.

Med anledning av förslaget om sänkt straffbarhetsålder ökas anslaget med 11 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 159 000 000 kronor respektive 347 000 000 kronor. Fullt genomslag uppnås 2030 med 634 000 000 kronor. Från 2031 t.o.m. 2035 kommer anslaget dock att minskas successivt eftersom förslaget om sänkt straffbarhetsålder föreslås vara tidsbegränsat och gälla i fem år.

Med anledning av förslaget om ungdomsövervakning i fler fall ökas anslaget med 29 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 57 000 000 kronor.

Med anledning av förslaget om vuxenpåföljd när den dömde fyllt 18 år ökas anslaget med 2 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor och med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2028 då fullt genomslag uppnås.

Med anledning av förslaget om skärpta regler för undanröjande av ungdomspåföljder ökas anslaget med 4 000 000 kronor 2029. Från och med 2030 beräknas anslaget öka med 7 900 000 kronor då fullt genomslag uppnås.

Genom budgetpropositionerna för 2024 och 2025 har anslaget tillförts medel för införandet av särskilda ungdomsfängelser. Regeringen avser att lämna en proposition med ett sådant förslag till riksdagen och konstaterar att ytterligare medel behöver tillföras. För 2027 beräknas anslaget öka med 70 000 000 kronor och för 2028 beräknas det öka med 210 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget justeras ytterligare fram till fullt genomslag år 2029 och till den permanenta nivån 300 000 000 kronor utöver tidigare beräknad nivå.

Med anledning av kommande förslag om bl.a. ett utvidgat straffansvar för försök och förberedelse till brott ökas anslaget med 35 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 215 000 000 kronor, för 2028 med 387 000 000 kronor och för 2029 med 452 000 000 kronor. Från och med 2030 beräknas anslaget öka med 524 000 000 kronor.

Med anledning av kommande lagförslag om en skärpt syn på hedersrelaterat våld och förtryck ökas anslaget med 3 300 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 16 400 000 kronor och fr.o.m. 2028 med 32 700 000 kronor.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Med anledning av kommande lagförslag om en särskild straffbestämmelse för psykiskt våld ökas anslaget med 4 500 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med

15 200 000 kronor, för 2028 med 30 800 000 kronor och fr.o.m. 2029 med 31 600 000 kronor.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag om straffrättsliga åtgärder mot tjänstefel ökas anslaget med 1 600 000 kronor. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 8 200 000 kronor.

För kommande lagstiftningsförslag om strafftidsförkortning för utvisningsdömda beräknas anslaget minska med 130 000 000 kronor för 2028. Från och med 2029 beräknas anslaget minska med 260 000 000 kronor.

För kommande lagstiftningsförslag om hem- och områdesarrest beräknas anslaget minska med 110 000 000 kronor för 2027. Från och med 2028 beräknas anslaget minska med 220 000 000 kronor.

För kommande lagstiftningsförslag om förkortad kvalifikationstid för särskilda utslussningsåtgärder beräknas anslaget minska med 130 000 000 kronor för 2027. Från och med 2028 beräknas anslaget minska med 260 000 000 kronor.

Med anledning av skärpta regler för villkorlig frigivning ökas anslaget med 90 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 289 000 000 kronor och för 2028 med 545 000 000 kronor. Därefter beräknas anslagshöjningen öka successivt till 2 583 000 000 kronor år 2045.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om skärpta straffskalor ökas anslaget med 113 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 231 000 000 kronor respektive 478 000 000 kronor. Anslagshöjningen beräknas därefter öka successivt till 1 235 000 000 kronor år 2032.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om skärpta straff för brott som har samband med kriminella nätverk ökas anslaget med 370 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 757 000 000 kronor respektive 1 603 000 000 kronor. Anslagshöjningen beräknas därefter öka successivt till 8 205 000 000 kronor år 2045.

Regeringen föreslår att 24 204 721 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Kriminalvården* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 28 579 582 000 kronor respektive 31 505 856 000 kronor.

Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 samt därefter till följd av föreslagna åtgärder under 1:6 Kriminalvården

Tusental kronor

	2026	2027	2028	Anslagsnivå vid fullt genomslag	Slutår / År för fullt genomslag
– En ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd	*4 000*	*27 000*	*54 000*	*684 000*	*2042*
– Avskaffad ungdomsreduktion för 18–20-åringar	6 000	94 000	165 000	173 000	2029
– Minskad ungdomsreduktion	34 000	528 000	855 000	1 478 000	2030
– Sänkt straffbarhetsålder	*11 000*	*159 000*	*347 000*	*634 000*	*Slutår 2035*
– Frihetsberövande påföljder för unga		*70 000*	*210 000*	*300 000*	*2029*
– Utvidgat straffansvar för vissa osjälvständiga brottsformer	*35 000*	*215 000*	*387 000*	*524 000*	*2030*
– Strafftidsförkortning för utvisningsdömda			*-130 000*	*-260 000*	*2029*
– Skärpta regler för villkorlig frigivning	*90 000*	*289 000*	*545 000*	*2 583 000*	*2045*
– Skärpta straffskalor	*113 000*	*231 000*	*478 000*	*1 235 000*	*2032*
– Skärpta straff för brott som har samband med kriminella nätverk	*370 000*	*757 000*	*1 603 000*	*8 205 000*	*2045*

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.21 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kriminalvården

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	4 000	4 000	0	0
varav intensivövervakning	0	0	4 000	4 000	0	0
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	7 345	0	158 000	158 000	0	7 345

Källa: Kriminalvården.

Under 2026 beräknas avgifterna för intensivövervakning för Kriminalvården medföra intäkter motsvarande 4 000 000 kronor. Klienterna betalar avgiften till Kriminalvården som vidarebefordrar den till Brottsoffermyndigheten.

Därutöver väntas uppdragsverksamheten uppgå till totalt 158 000 000 kronor för 2026.

3.9.7 1:7 Brottsförebyggande rådet

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:7 Brottsförebyggande rådet

Tusental kronor

2024	Utfall	251 138	Anslagssparande	3 005
2025	Anslag	308 695[1]	Utgiftsprognos	301 523
2026	**Förslag**	**316 670**		
2027	Beräknat	321 159[2]		
2028	Beräknat	327 052[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 316 671 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 316 670 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Brottsförebyggande rådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för verksamheten vid ett nationellt centrum för det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och för bidrag till projekt eller verksamhet som bedrivs utanför myndigheten som syftar till att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Brottsförebyggande rådet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**308 695**	**308 695**	**308 695**
Pris- och löneomräkning[2]	6 165	10 628	16 488
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 810	1 836	1 869
varav BP26[3]	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Nationellt kunskapscentrum för trygghet och säkerhet i den byggda miljön	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**316 670**	**321 159**	**327 052**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att Brottsförebyggande rådet ska sprida kunskap och ge stöd till aktörer som arbetar med trygghet och brottsförebyggande åtgärder i den byggda miljön ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. För 2027–2029 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 316 670 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Brottsförebyggande rådet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 321 159 000 kronor respektive 327 052 000 kronor.

3.9.8 1:8 Rättsmedicinalverket

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:8 Rättsmedicinalverket

Tusental kronor

2024	Utfall	614 070	Anslagssparande	6 766
2025	Anslag	664 682[1]	Utgiftsprognos	647 456
2026	**Förslag**	**716 787**		
2027	Beräknat	719 795[2]		
2028	Beräknat	736 028[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 709 005 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 711 518 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Rättsmedicinalverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för bidrag till forskning av relevans för Rättsmedicinalverkets uppgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Rättsmedicinalverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**664 682**	**664 682**	**664 682**
Pris- och löneomräkning[2]	28 105	38 648	51 969
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	24 000	16 465	19 377
varav BP26[3]	*24 000*	*16 100*	*18 700*
– Förstärkning		*7 000*	*7 000*
– En ny tidsobestämd frihetsberövade påföljd	*11 000*	*7 000*	*7 000*
– Utredningsfunktion för suicid		*1 500*	*1 500*
– Skärpta regler för villkorlig frigivning	*13 000*	*600*	*3 200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**716 787**	**719 795**	**736 028**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att stärka myndighetens förmåga att göra analyser och utredningar, bl.a. genom teknikinvesteringar, samt öka myndighetens skydd mot säkerhetshot och kriser beräknas anslaget öka med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd och Rättsmedicinalverkets uppdrag att ta fram riskutredningar till grund för bedömningen av återfallsrisken vid domstillfället och inför påföljdens upphörande, alternativt påföljdens förlängning, ökas anslaget med 11 000 000 kronor för 2026. År 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 7 000 000 kronor och fr.o.m. 2029 beräknas anslaget öka med 13 000 000 kronor.

För kostnader kopplade till en nationell funktion för att utreda suicid beräknas anslaget öka med 1 500 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om skärpta regler för villkorlig frigivning beträffande uppdraget att ta fram riskutredningar till grund för bedömningen av återfallsrisken inför Kriminalvårdens beslut om att skjuta upp den villkorliga frigivningen ökas anslaget med 13 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 600 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 3 200 000 kronor. Därefter beräknas anslaget ökas successivt upp till 24 200 000 kronor 2033. Permanent effekt om ca 23 100 000 kronor beräknas inträda 2034.

Regeringen föreslår att 716 787 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Rättsmedicinalverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 719 795 000 kronor respektive 736 028 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.26 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Rättsmedicinalverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
Uppdragsverksamhet						
Summa uppdragsverksamhet	4 769	-2 552	138 541	139 734	-1 193	1 023

Källa: Rättsmedicinalverket.

Rättsmedicinalverket bedriver avgiftsbelagd verksamhet inom rättsgenetik, delar av rättskemi samt inom rättsmedicin vad gäller utfärdande av rättsintyg. Rättsmedicinalverket tar även ut avgifter för rättsmedicinska åldersbedömningar. Rättsmedicinalverket har sammantaget ett ackumulerat överskott i de avgiftsbelagda verksamheterna. I syfte att uppnå ekonomisk balans inom respektive verksamhet ser Rättsmedicinalverket regelbundet över avgifternas storlek.

3.9.9 1:9 Brottsoffermyndigheten

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:9 Brottsoffermyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	56 817	Anslagssparande	1 169
2025	Anslag	62 700[1]	Utgiftsprognos	63 424
2026	**Förslag**	**80 859**		
2027	Beräknat	88 057[2]		
2028	Beräknat	89 710[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 86 771 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 86 772 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Brottsoffermyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.28 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Brottsoffermyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**62 700**	**62 700**	**62 700**
Pris- och löneomräkning[2]	1 340	2 289	3 509
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	16 819	23 068	23 501
varav BP26[3]	*18 000*	*23 000*	*23 000*
– Samordningsfunktion för vissa brottsoffer	*10 000*	*15 000*	*15 000*
– Förstärkning	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Ersättningsregler med brottsoffret i fokus	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**80 859**	**88 057**	**89 710**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För inrättande av en nationell samordningsfunktion för att stödja och hjälpa brottsoffer som utsatts för terroristbrottslighet eller annan allvarlig brottslighet som innefattat förstörelse av bostad ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor.

För förstärkning av Brottsoffermyndighetens ärendehantering ökas anslaget med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Med anledning av kommande lagförslag i fråga om utbetalning av brottsskadeersättning ökas anslaget med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:12 *Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.* minskas med 6 250 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 80 859 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Brottsoffermyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 88 057 000 kronor respektive 89 710 000 kronor.

3.9.10 1:10 Ersättning för skador på grund av brott

Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:10 Ersättning för skador på grund av brott

Tusental kronor

2024	Utfall	194 587	Anslagssparande	27 366
2025	Anslag	291 953[1]	Utgiftsprognos	289 918
2026	**Förslag**	**281 953**		
2027	Beräknat	281 953		
2028	Beräknat	281 953		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättningar för skador på grund av brott i enlighet med bestämmelserna i brottsskadelagen (2014:322).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.30 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Ersättning för skador på grund av brott

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**221 953**	**221 953**	**221 953**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	60 000	60 000	60 000
varav BP26	*60 000*	*60 000*	*60 000*
– Ersättningsregler med brottsoffret i fokus	*60 000*	*60 000*	*60 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**281 953**	**281 953**	**281 953**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Med anledning av kommande lagförslag i fråga om utbetalning av brottsskadeersättning ökas anslaget med 60 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 281 953 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Ersättning för skador på grund av brott* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 281 953 000 kronor respektive 281 953 000 kronor.

3.9.11 1:11 Rättsliga biträden m.m.

Tabell 3.31 Anslagsutveckling 1:11 Rättsliga biträden m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	4 011 368	Anslagssparande	56 989
2025	Anslag	4 305 857[1]	Utgiftsprognos	4 275 851
2026	**Förslag**	**4 404 007**		
2027	Beräknat	4 613 257		
2028	Beräknat	4 614 457		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för rättsliga biträden som enligt 21 kap. 10 § rättegångsbalken, lagen (1988:609) om målsägandebiträde och rättshjälpslagen (1996:1619) ska betalas av allmänna medel. Anslaget får vidare användas för utgifter som enligt lagen (1996:1620) om offentligt biträde ska betalas av allmänna medel, exklusive utgifter som avser offentligt biträde i ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) och lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar. Anslaget får även användas för utgifter för medlare enligt 6 kap 18 a § och 21 kap. 13 § andra stycket föräldrabalken samt rättegångsbiträde enligt 20 kap 2 b § föräldrabalken. Anslaget får användas för utgifter för särskilda företrädare för barn enligt 12 § lagen (1999:997) om särskild företrädare för barn samt för utgifter för bevisning, parter, tolk, översättning och god man, förvaltararvoden m.m. i konkurser samt ersättning till likvidatorer och bouppteckningsförrättare. Dessutom får anslaget användas för utgifter som hänför sig till internationellt straff- och civilrättsligt samarbete och som inte ska betalas av annan myndighet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.32 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Rättsliga biträden m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 305 857**	**4 305 857**	**4 305 857**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	98 150	307 400	308 600
varav BP26	*18 650*	*59 900*	*61 100*
– Genomförande av ändringsdirektivet till människohandelsdirektivet		*2 100*	*2 200*
– Stärkt rätt till målsägandebiträde		*48 400*	*48 400*
– Kostnadsdämpande åtgärder		*-48 400*	*-48 400*
– Kriminalisering av deltagande i kriminella sammanslutningar		*1 100*	*1 700*
– En ny tidsobestämd frihetsberövade påföljd	*2 000*	*4 000*	*4 000*
– Avskaffad ungdomsreduktion för 18–20-åringar	*400*	*800*	*800*
– Minskad ungdomsreduktion	*1 200*	*2 300*	*2 300*
– Sänkt straffbarhetsålder	*1 350*	*2 700*	*2 700*
– Skärpta regler om undanröjande av ungdomspåföljder	*300*	*600*	*600*
– Utvidgat straffansvar för vissa självständiga brottsformer	*4 500*	*9 100*	*9 100*
– Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck	*4 300*	*14 700*	*15 200*
– Tillskott p.g.a. skärpta regler om utvisning p.g.a. brott	*1 000*	*16 000*	*16 000*
– Straffbestämmelse för psykiskt våld	*1 500*	*3 100*	*3 100*
– Straffrättsliga åtgärder mot tjänstefel	*1 400*	*2 700*	*2 700*
– Skärpta regler för villkorlig frigivning	*700*	*700*	*700*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 404 007**	**4 613 257**	**4 614 457**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För kostnader med anledning av kommande förslag om genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1712 av den 13 juni 2024 om ändring av direktiv 2011/36/EU om förebyggande och bekämpande av människohandel och om skydd av dess offer beräknas anslaget öka med 2 100 000 kronor för 2027. Anslaget beräknas öka med 2 200 000 kronor fr.o.m. 2028.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag om stärkt rätt till målsägandebiträde beräknas anslaget öka med 48 400 000 kronor fr.o.m. 2027.

Med anledning av kommande kostnadsdämpande förslag från utredningen om rättsliga biträden och rättegångskostnader (dir.2024:39) beräknas anslaget minska med 48 400 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om kriminalisering av deltagande i kriminella sammanslutningar beräknas anslaget öka med 1 100 000 kronor för 2027 och 1 700 000 kronor fr.o.m. 2028.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd ökas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om avskaffad ungdomsreduktion för 18–20 åringar ökas anslaget med 400 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 800 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om minskad ungdomsreduktion ökas anslaget med 1 200 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 2 300 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om sänkt straffbarhetsålder ökas anslaget med 1 350 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 2 700 000 kronor fr.o.m. 2027 t.o.m. 2031. Förslaget är tidsbegränsat och gäller i fem år.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om skärpta regler om undanröjande av ungdomspåföljder ökas anslaget med 300 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 600 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag om bl.a. ett utvidgat straffansvar för försök och förberedelse till brott ökas anslaget med 4 500 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 9 100 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag om en skärpt syn på hedersrelaterat våld och förtryck ökas anslaget med 4 300 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 14 700 000 kronor för 2027 och med 15 200 000 kronor fr.o.m. 2028.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott ökas anslaget med 1 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 16 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För ökade kostnader med anledning av kommande lagförslag om en särskild straffbestämmelse för psykiskt våld ökas anslaget med 1 500 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 3 100 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagförslag om straffrättsliga åtgärder mot tjänstefel ökas anslaget med 1 400 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 2 700 000 kronor fr.o.m. 2027.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om skärpta regler för villkorlig frigivning ökas anslaget med 700 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 4 404 007 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Rättsliga biträden m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 613 257 000 kronor respektive 4 614 457 000 kronor.

3.9.12 1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.

Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	94 709	Anslagssparande	-3 722
2025	Anslag	90 987[1]	Utgiftsprognos	86 657
2026	**Förslag**	**79 487**		
2027	Beräknat	80 987		
2028	Beräknat	80 987		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter som uppkommer för staten i samband med vissa skaderegleringar samt för utgifter för ersättning till vissa ombuds- och rättegångskostnader. Anslaget får även användas för utgifter i samband med statens skadeståndsansvar om den enhetliga patentdomstolen överträder EU-rätten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.34 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**90 987**	**90 987**	**90 987**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-11 500	-10 000	-10 000
varav BP26	*-11 500*	*-10 000*	*-10 000*
– Ersättningsregler med brottsoffret i fokus	*-11 500*	*-10 000*	*-10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**79 487**	**80 987**	**80 987**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Med anledning av kommande lagförslag om utvidgade möjligheter till jämkning av frihetsberövandeersättning minskas anslaget med 11 500 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget minska med 10 000 000 kronor. Anslaget 6:2 *Justitiekanslern* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse ökas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026, anslaget 1:9 *Brottsoffermyndigheten* ökas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026 och anslaget 1:3 *Kronofogdemyndigheten* inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution ökas med 1 200 000 kronor 2026.

Regeringen föreslår att 79 487 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 80 987 000 kronor respektive 80 987 000 kronor.

3.9.13 1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

Tusental kronor

2024	Utfall	20 629	Anslagssparande	45
2025	Anslag	19 174[1]	Utgiftsprognos	19 007
2026	**Förslag**	**20 174**		
2027	Beräknat	21 174		
2028	Beräknat	21 174		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till årsavgifter och bidrag till vissa internationella sammanslutningar, internationellt samarbete och forskning med anknytning till rättsväsendets område.

Kompletterande information

Vidare får bidrag till vissa andra internationella sammanslutningar samt internationellt samarbete och forskning med anknytning till Justitiedepartementets område betalas från anslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.36 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**19 174**	**19 174**	**19 174**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 000	2 000	2 000
varav BP26	*1 000*	*2 000*	*2 000*
– Höjd avgift till Interpol	*1 000*	*2 000*	*2 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**20 174**	**21 174**	**21 174**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera höjd avgift till Interpol ökas anslaget med 1 000 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 2 000 000 kronor. Anslaget 1:1 *Polismyndigheten* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 20 174 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Avgifter till vissa internationella sammanslutningar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 21 174 000 kronor respektive 21 174 000 kronor.

3.9.14 1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete

Tabell 3.37 Anslagsutveckling 1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete

Tusental kronor

2024	Utfall	119 442	Anslagssparande	1 715
2025	Anslag	145 157[1]	Utgiftsprognos	144 145
2026	**Förslag**	**158 157**		
2027	Beräknat	158 157		
2028	Beräknat	158 157		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter i syfte att stärka det brottsförebyggande och brottsofferstödjande arbetet, inklusive det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för brottsförebyggande åtgärder och administration av dessa, för statsbidrag för åtgärder mot våldsbejakande extremism samt för utvärderingar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.38 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**138 157**	**138 157**	**138 157**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	30 000	30 000	30 000
varav BP26	*30 000*	*30 000*	*30 000*
– Myndighetssamverkan för barn och unga i organiserad brottslighet	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Statsbidrag till förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Förstärkning av det brottsförebyggande arbetet	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag	-10 000	-10 000	-10 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**158 157**	**158 157**	**158 157**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att förbättra länsstyrelsernas förutsättningar att stödja det lokala arbetet i den s.k. bob-strukturen, med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott med koppling till organiserad brottslighet, ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor.

För statsbidrag till förebyggande insatser mot våldsbejakande extremism ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För förstärkning av det brottsförebyggande och brottsofferstödjande arbetet ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Tidigare beslutade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 158 157 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Bidrag till brottsförebyggande arbete* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 158 157 000 kronor respektive 158 157 000 kronor.

3.9.15 1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd[9]

Tabell 3.39 Anslagsutveckling 1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd

Tusental kronor

2024	Utfall	36 874	Anslagssparande	-528
2025	Anslag	42 660[1]	Utgiftsprognos	41 838
2026	**Förslag**	**48 032**		
2027	Beräknat	56 672[2]		
2028	Beräknat	57 688[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 55 927 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 55 927 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för Myndigheten för säkerhet och integritetsskydds förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.40 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**42 660**	**42 660**	**42 660**
Pris- och löneomräkning[2]	872	1 452	2 243
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 500	12 560	12 785
varav BP26[3]	*3 000*	*11 000*	*11 000*
– Justering datalagring och åtkomst till elektronisk information	*-3 000*	*-3 000*	*-3 000*
– Säkerhetspolisens informationshantering		*8 000*	*8 000*
– Säkerhetshöjande åtgärder	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Förstärkning	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**48 032**	**56 672**	**57 688**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För justering av vilken myndighet som ska vara kontrollorgan för nationell säkerhetslagring i kommande lagförslag om datalagring och tillgång till elektronisk information minskas anslaget med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:12

[9] Anslagsnamnet föreslås ändras från Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden till Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd i samband med myndighetens namnbyte den 1 mars 2026 (avsnitt 3.10).

Försvarsunderrättelsedomstolen inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap ökas med motsvarande belopp fr.o.m. 2026.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter (SOU 2025:49) beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För att vidta säkerhetshöjande åtgärder ökas anslaget med 3 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att myndigheten fortsatt ska kunna bedriva en effektiv verksamhet framför allt till följd av ändringar i lagstiftningen om hemliga tvångsmedel ökas anslaget med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 48 032 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 56 672 000 kronor respektive 57 688 000 kronor.

3.9.16 1:16 Domarnämnden

Tabell 3.41 Anslagsutveckling 1:16 Domarnämnden

Tusental kronor

2024	Utfall	11 226	Anslagssparande	875
2025	Anslag	14 153[1]	Utgiftsprognos	13 902
2026	**Förslag**	**14 387**		
2027	Beräknat	12 577[2]		
2028	Beräknat	12 816[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 12 387 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 12 387 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Domarnämndens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.42 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:16 Domarnämnden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**12 153**	**12 153**	**12 153**
Pris- och löneomräkning[2]	234	424	663
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 000	0	0
varav BP26[3]	*2 000*		
– Ökat antal anställningsärenden	*2 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**14 387**	**12 577**	**12 816**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Domarnämnden förstärks för att hantera ökningen av inkomna anställningsärenden. Anslaget ökas därför med 2 000 000 kronor för 2026. Anslaget 1:5 *Sveriges Domstolar* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 14 387 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Domarnämnden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 12 577 000 kronor respektive 12 816 000 kronor.

3.9.17 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering

Tabell 3.43 Anslagsutveckling 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering

Tusental kronor

2024	Utfall	176 445	Anslagssparande	155 549
2025	Anslag	453 000[1]	Utgiftsprognos	349 547
2026	**Förslag**	**432 000**		
2027	Beräknat	458 000		
2028	Beräknat	383 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter avseende verksamhet som bedrivs inom ramen för fonden för inre säkerhet och fonden för integrerad gränsförvaltning, instrumentet för gränsförvaltning och visering, samt för administration av bägge.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.44 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**416 000**	**416 000**	**416 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	16 000	42 000	-33 000
varav BP26	*112 000*	*143 000*	*231 000*
– Justerad ram	*112 000*	*143 000*	*231 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**432 000**	**458 000**	**383 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att justera anslagsnivån efter beräknade utbetalningar ökas anslaget med 112 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 143 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 231 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 432 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 458 000 000 kronor respektive 383 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska antaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:17 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 751 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Verksamheten inom fonden för inre säkerhet respektive instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik inom fonden för integrerad gränsförvaltning omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:17 *Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 751 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 3.45 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	431 290	477 215	530 000			
Nya ekonomiska åtaganden	195 378	303 684	484 367			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-149 453	-250 899	-263 367	-378 084	-292 891	-80 025
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	477 215	530 000	751 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**596 000**	**530 000**	**751 000**			

3.10 Namnbyte för Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden

3.10.1 Ärendet och dess beredning

Förslaget har utarbetats inom Justitiedepartementet och beretts under hand med Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.

Lagrådet

Lagförslagen är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse. Lagrådets yttrande har därför inte inhämtats.

3.10.2 Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden blir Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd

Regeringens förslag

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska, med anledning av att myndigheten ändrar ledningsform, byta namn till Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Det nya namnet motiverar ändringar i ett antal lagar som i huvudsak går ut på att hänvisningar till ”Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden” ersätts eller kompletteras med ”Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd”.

Skälen för regeringens förslag

Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden inrättades 2008 och är en förvaltningsmyndighet under regeringen som leds av en nämnd. Den nämnd som utgör myndighetens ledning är också ett tillsynsorgan, vars sammansättning och uppgifter regleras i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Enligt lagen ska nämnden utöva tillsyn över bl.a. brottsbekämpande myndigheters användning av hemliga tvångsmedel, kvalificerade skyddsidentiteter samt Polismyndighetens, Säkerhetspolisens och Ekobrottsmyndighetens behandling av personuppgifter. Nämnden är fristående och självständig i förhållande till de myndigheter vars verksamheter tillsynen avser.

Regeringen avser att ändra Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens ledningsform från nämndmyndighet till enrådighetsmyndighet. Skälet till ändringen är att ledningsformen inte längre bedöms vara ändamålsenlig. Myndigheten har vuxit avsevärt sedan den inrättades och förväntas växa ytterligare framöver. Tillväxten påverkar förutsättningarna för nämnden att leda myndigheten på ett effektivt sätt. Nämnden har i takt med att myndigheten vuxit fått ett ökat administrativt ansvar som är svårt att förena med en växande tillsynsverksamhet. För att komma till rätta med dessa utmaningar bör ledningsformen ändras så att ansvaret för att leda myndigheten läggs på en myndighetschef, samtidigt som nämndens roll som tillsynsorgan renodlas. Tillsynsverksamheten ligger kvar hos nämnden, som blir ett särskilt beslutsorgan vid myndigheten som självständigt i förhållande till myndighetens ledning ansvarar för sina beslut inför regeringen och som behåller namnet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden (nämnden). Myndighetens roll i fråga om nämndens tillsynsverksamhet blir bl.a. att tillhandahålla resurser och stöd och biträda nämnden när den begär det. Regeringen avser att närmare reglera myndighetens uppgifter i förhållande till nämnden och övriga beslutsorgan i dess instruktion.

Den ändrade ledningsformen innebär att nämnden inte längre utgör myndighetsledning. I övrigt ändras inte nämndens uppgifter eller funktion. Nämndens sammansättning och uppgifter kommer på samma sätt som tidigare att vara reglerad i lag. På samma sätt som tidigare är nämnden också fristående och självständig i förhållande till de myndigheter vars verksamheter tillsynen avser.

Eftersom Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden behåller sitt namn som tillsynsorgan måste myndigheten få ett nytt namn. Det nya namnet föreslås bli Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd, som bedöms avspegla verksamheten vid myndigheten på ett lämpligt sätt. Förslaget om att myndigheten ska byta namn motiverar ändringar i ett antal författningar. Namnet förekommer bl.a. i rättegångsbalken, lagen om belastningsregister, lagen om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott, lagen om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet, offentlighets- och sekretesslagen, lagen om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet, säkerhetsskyddslagen, lagen om hemlig dataavläsning och lagen om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa

frihetsberövande påföljder. I bestämmelser där Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden avser Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden som myndighet föreslås myndighetsnamnet bytas ut mot Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. I bestämmelser som avser verksamhet vid myndighetens beslutsorgan föreslås i stället att Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd läggs till benämningen av beslutsorganet. Ändringarna är inte avsedda att medföra någon ändring i sak.

Förslaget bedöms leda till marginella kostnadsökningar och mindre utgifter för myndigheten av engångskaraktär i direkt anslutning till bytet av namn och ledningsform. Kostnaderna kan hanteras inom myndighetens befintliga ekonomiska ramar.

3.10.3 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 mars 2026.

Regeringens bedömning

Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Lagändringarna bör träda i kraft samtidigt som myndigheten byter ledningsform, dvs. den 1 mars 2026.

Några övergångsbestämmelser bedöms inte behövas.

3.11 Författningskommentar

3.11.1 Förslaget till lag om ändring i rättegångsbalken

27 kap.

9 a §

I paragrafen föreskrivs en interimistisk beslutanderätt för åklagaren i fråga om tvångsmedlet kvarhållande av försändelse.

Genom ändringen i *tredje stycket* förtydligas att tillsynsorganet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden finns vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

6 §

Paragrafen reglerar tillgången till personuppgifter i belastningsregistret.

Ändringen i *första stycket första punkten* innebär att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden till följd av myndighetens namnbyte ändras till Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:979) om åtgärder för att förhindra vissa särskilt allvarliga brott

6 b §

I paragrafen regleras en skyldighet för domstol att underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid vissa beslut i frågor om tvångsmedel.

Genom ändringen i *första stycket* förtydligas att tillsynsorganet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden finns vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2007:980) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet

1 §

I paragrafen anges Säkerhets- och integritetsskyddsnämndens tillsyn.

Genom ändringen i *första stycket* förtydligas att tillsynsorganet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden finns vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.5 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

1 kap.

7 §

Paragrafen

upplyser om innehållet i lagens sjätte avdelning.

Ändringen i *andra strecksatsen* innebär att Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden till följd av myndighetens namnbyte ändras till Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

42 kap.

5–8 §§

I paragraferna föreskrivs vilken sekretess som ska gälla för uppgift hos Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd i tillsynsverksamhet enligt lagen (2007:900) om tillsyn över viss brottsbekämpande verksamhet. Samtliga ändringar är en följd av att tillsynsorganet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden ska finnas vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Sekretesskyddet för de aktuella uppgifterna är avsett att förbli oförändrat.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.6 Förslaget till lag om ändring i lagen (2012:278) om inhämtning av uppgifter om elektronisk kommunikation i de brottsbekämpande myndigheternas underrättelseverksamhet

5 §

Paragrafen reglerar underrättelseskyldigheten till Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.

Genom ändringen förtydligas att tillsynsorganet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden finns vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.7 Förslaget till lag om ändring i säkerhetsskyddslagen (2018:585)

3 kap.

19 §

I paragrafen finns bestämmelser om utlämnande av uppgifter för säkerhetsprövning.

Genom ändringen i *andra stycket* förtydligas att det är beslutsorganet registerkontrolldelegationen som fattar de aktuella besluten och vid vilken myndighet detta beslutsorgan finns. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.8 Förslaget till lag om ändring i lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning

21 §

I paragrafen föreskrivs en skyldighet för domstol att underrätta Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden vid beslut i frågor om hemlig dataavläsning.

Genom ändringen förtydligas att tillsynsorganet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden finns vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

3.11.9 Förslaget till lag om ändring i lagen (2024:326) om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder

9 §

Paragrafen anger vilka bestämmelser i lagen om hemlig dataavläsning som ska tillämpas i fråga om hemlig dataavläsning enligt lagen.

Genom ändringen i *första stycket, sjätte strecksatsen* förtydligas att tillsynsorganet Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden finns vid Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd. Ingen ändring i sak är avsedd.

Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

Utgiftsområde 5

Internationell samverkan

Utgiftsområde 5 – Internationell samverkan

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan ... 5
- 2.1 Mål för utgiftsområdet ... 5
- 2.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 6
- 2.3 Resultatredovisning ... 8
  - 2.3.1 Sverige har fått genomslag för svenska prioriteringar i internationella organisationer ... 8
  - 2.3.2 Regeringen har bidragit med resurser för stärkt säkerhet och för stärkt kunskapsbas om utrikes- och säkerhetspolitik ... 15
  - 2.3.3 Regeringen har säkerställt en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av strategiska produkter ... 19
  - 2.3.4 Intresset, förtroendet och kännedomen om Sverige i omvärlden har ökat ... 20
  - 2.3.5 Regeringen har värnat och främjat svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen genom strategiska insatser och samarbeten ... 22
- 2.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 26
- 2.5 Politikens inriktning ... 27
  - 2.5.1 Få genomslag för svenska politiska prioriteringar i internationella organisationer ... 27
  - 2.5.2 Bidra med resurser för stärkt säkerhet och stärka kunskapsbasen om utrikes- och säkerhetspolitik ... 30
  - 2.5.3 Säkerställa en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av strategiska produkter ... 31
  - 2.5.4 Öka intresset, förtroendet och kännedomen om Sverige i omvärlden ... 31
  - 2.5.5 Värna och främja svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen genom strategiska insatser och samarbeten ... 32
- 2.6 Budgetförslag ... 33
  - 2.6.1 1:1 Avgifter till internationella organisationer ... 33
  - 2.6.2 1:2 Freds och säkerhetsfrämjande verksamhet ... 34
  - 2.6.3 1:3 Inspektionen för strategiska produkter ... 36
  - 2.6.4 1:4 Svenska institutet ... 38
  - 2.6.5 1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser ... 39

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Avgifter till internationella organisationer	1 691 967
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	187 545
1:3 Inspektionen för strategiska produkter	185 134
1:4 Svenska institutet	148 984
1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser	333 771
Summa anslag inom utgiftsområdet	**2 547 401**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	20 000	2027–2030
1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser	241 000	2027–2032
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**261 000**	

2 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

2.1 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet Internationell samverkan är att säkerställa Sveriges intressen i förbindelserna med andra länder (prop. 2008/09:1 utg.omr. 5, bet. 2008/09:UU1, rskr. 2008/09:122).

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 05 Internationell samverkan

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Avgifter till internationella organisationer	1 595	2 001	2 001	**1 692**	1 472	1 472
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	140	185	172	**188**	189	192
1:3 Inspektionen för strategiska produkter	124	163	155	**185**	194	191
1:4 Svenska institutet	135	136	139	**149**	144	138
1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser		344	341	**334**	334	334
Äldreanslag						
2024 1:3 Nordiskt samarbete	14					
2024 1:4 Ekonomiskt bistånd till enskilda utomlands samt diverse kostnader för rättsväsendet	3					
2024 1:6 Forskning, utredningar och andra insatser rörande säkerhetspolitik, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning	82					
2024 1:7 Bidrag till Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI)	28					
2024 1:8 Bidrag till Utrikespolitiska institutet (UI)	19					
2024 1:10 Information om Sverige i utlandet	15					
2024 1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	165					
Totalt för utgiftsområde 05 Internationell samverkan	**2 321**	**2 830**	**2 810**	**2 547**	**2 333**	**2 326**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 05 Internationell samverkan

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 278**	**2 278**	**2 278**
Pris- och löneomräkning[2]	8	14	21
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	261	41	26
varav BP26[3]	*263*	*42*	*34*
Överföring till/från andra utgiftsområden		0	0
Övrigt			
Ny utgiftsram	**2 547**	**2 333**	**2 326**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	2 036
Verksamhetsutgifter[2]	508
Investeringar[3]	4
Summa utgiftsram	**2 547**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Utrikesutskottet har i tidigare betänkanden konstaterat att det övergripande målet för utgiftsområde 5 är allmänt formulerat och att det därmed inte definierar vad som avses med Sveriges intressen. I budgetpropositionen för 2025 föreslog regeringen en förändrad anslagsstruktur inom utgiftsområdet i syfte att skapa bättre förutsättningar för effektiv resursanvändning och en mer samlad uppföljning. Utrikesutskottet framförde att en sådan struktur ställer högre krav på resultatredovisningen, särskilt när ett anslag kan omfatta flera typer av mottagare och insatser. Mot denna bakgrund har regeringen under året genomfört ett arbete för att vidareutveckla resultatredovisningen och tydliggöra sambanden mellan mål, insatser och resultat.

Politiken för internationell samverkan redovisas nu genom fem inriktningar kopplade till respektive anslag. Inriktningarna tydliggör regeringens prioriteringar och belyser de huvudsakliga verksamhetsområden inom utgiftsområdet som tillsammans bidrar till att främja Sveriges utrikes- och säkerhetspolitiska intressen. Syftet är att ge riksdagen en tydligare och mer överskådlig bild av insatsernas syfte, innehåll och resultat, oavsett aktör inom respektive anslag. Detta förbättrar riksdagens möjligheter att följa upp och utvärdera regeringens arbete över tid.

Sveriges intressen uppnås genom att

1. få genomslag för svenska politiska prioriteringar i internationella organisationer
2. bidra med resurser för stärkt säkerhet och för att stärka kunskapsbasen om utrikes- och säkerhetspolitik
3. säkerställa en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av strategiska produkter
4. öka intresset, förtroendet och kännedom om Sverige i omvärlden
5. värna och främja svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen genom strategiska insatser och samarbeten.

Regeringen har vid utformningen av resultatredovisningen gjort en avvägning mellan krav på uppföljning och de särskilda förutsättningar som råder för utgiftsområdet. Målet spänner över svårmätbara processer inom diplomati, internationella relationer, multilaterala organisationer och strategiska samarbeten. För flera av dessa områden saknas i dag kvantitativa indikatorer som med tillräcklig precision speglar resultat. Resultatbedömningen inom utgiftsområdet är därför ofta baserat på kvalitativa faktorer som relaterar till utvecklingen i omvärlden. Internationell samverkan kräver att regeringen snabbt kan anpassa sig till globala förändringar och prioritera resurser utifrån aktuella händelser. Regeringen har i arbetet med att se över resultat-redovisningen prövat möjligheterna att utveckla nya kvantitativa indikatorer för flera av utgiftsområdets ansvarsområden. Efter en samlad bedömning har regeringen funnit att det i dagsläget endast finns en kvantitativ indikator som med tillräcklig precision och relevans kan spegla resultat inom området.

Regeringen har mot denna bakgrund fastställt Nation Brands Index (NBI) som resultatindikator för det Sverigefrämjande arbetet. NBI bedöms ge en ändamålsenlig bild av internationella attityder till Sverige. Indikatorn bygger på en metodologisk, robust och internationellt vedertagen undersökning, vilket möjliggör jämförelser över tid och mellan länder. Därmed uppfyller den flera krav som regeringen ställer på användbara indikatorer, dvs. tydlig koppling till mål, externa jämförelser, transparens i metod samt relevans över tid.

Utöver NBI används andra bedömningsgrunder såsom uppföljningar, utvärderingar och externa rapporter för att belysa resultat inom utgiftsområdet. Regeringen avser att fortsatt utveckla resultatredovisningen och undersöka möjligheterna att identifiera ytterligare indikatorer. Resultatet av detta arbete redovisas i kommande budgetpropositioner.

2.3 Resultatredovisning

Den resultatredovisning som lämnas utgör en uppföljning av regeringens politiska inriktning i budgetpropositionen för 2024 och bygger huvudsakligen på resultat som avser 2024.

För att ge riksdagen en god bild av vad som åstadkommits inom ramen för målet att säkerställa svenska intressen redovisas resultaten av verksamheten utifrån fem inriktningar som tillsammans bidrar till uppfyllelsen av det övergripande målet. Inriktningarna baseras på vägledande principer och politiska prioriteringar för utgiftsområdet. Dessa omfattar bland annat demokrati och mänskliga rättigheter, rättsstatens principer, det transatlantiska samarbetet, nordiskt samarbete, medlemskapen i EU, respektive Nato och FN, stöd till Ukraina, fred och säkerhet samt jämställdhet. Dessa principer kommer även till uttryck inte minst i regeringens årliga utrikesdeklaration. Av tabell 2.4 framgår vilka andra utgiftsområden som bidrar till finansieringen och därmed till uppfyllelse av det övergripande målet.

Tabell 2.4 Andra utgiftsområden som bidrar till finansiering av verksamhet inom UO 5

Inriktning		Finansiering från anslag inom övriga utgiftsområden
1	Få genomslag för svenska politiska prioriteringar i internationella organisationer	UO 1, UO 7, UO 24
2	Bidra med resurser för stärkt säkerhet och för att stärka kunskapsbasen om utrikes- och säkerhetspolitik	UO 6, UO 7
3	Säkerställa en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av strategiska produkter	UO 24
4	Öka intresset, förtroendet och kännedom om Sverige i omvärlden	UO 6, UO 7
5	Värna och främja svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen genom strategiska insatser och samarbeten	UO 6, UO 7

Regeringen lämnar också särskilda resultatskrivelser till riksdagen avseende ett antal verksamheter. Redogörelser från dessa tas som regel inte upp i resultatredovisningen. Under 2024 och 2025 har följande skrivelser lämnats:

Strategisk exportkontroll – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden 2024 (skr. 2024/25:114)

Verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under helåret 2022 och första halvåret 2023 (skr. 2023/24:35)

Nordiskt samarbete (skr. 2023/24:90)

2.3.1 Sverige har fått genomslag för svenska prioriteringar i internationella organisationer

I syfte att säkerställa Sveriges intressen i förbindelser med andra länder är Sverige engagerat i ett antal internationella organisationer. Arbetet är inriktat på bred internationell samverkan och samarbete som möjliggör genomslag för rikets utrikes- och säkerhetspolitik samt utgör en effektiv plattform för sakpolitiska prioriteringar. Sverige ska vara en drivande, konstruktiv och engagerad medlem i dessa organisationer och verka för att få genomslag för svenska prioriteringar.

Sverige är medlem i bland annat Förenta nationerna (FN), Nordiska ministerrådet, Europarådet (CoE), Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) samt Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). Sverige blev medlem i Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato) den 7 mars 2024.

Tabell 2.5 Utgifter för obligatoriska avgifter till internationella organisationer 2024–2021

Tusental kronor

Organisation	2024	2023	2022	2021
FN	644 743	745 412	991 942	532 686
Nordiska ministerrådet	498 259	462 492	390 533	373 892
Europarådet	95 791	90 056	69 458	68 169
Nato	173 396	-	-	-
OSSE	52 296	50 997	71 577	75 914
OECD	68 505	65 713	55 614	51 959
Övriga organisationer	62 118	48 418	42 667	41 976

EU är Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform

Sverige verkade under 2024 för en fortsatt utveckling och effektivisering av EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp). EU:s Gusp-budget utgör en del av EU:s fleråriga budgetram (MFF) och finansieras därmed genom den svenska avgiften till EU under utgiftsområde 27. Merparten av Gusp-budgeten finansierar EU:s civila krishanteringsinsatser inom ramen för den gemensamma säkerhets- och försvarspolitiken (GSFP). En mindre del av Gusp-budgeten finansierar bland annat EU:s särskilda representanter och stödåtgärder för icke-spridnings- och nedrustningsprojekt. Svenskt deltagande i GSFP-insatser sker huvudsakligen genom personalbidrag finansierade under utgiftsområdena 5 Internationell samverkan, utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap och utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. Sverige bidrog under utgiftsområde 5 till EU:s institut för säkerhetsstudier (EUISS) och EU:s satellitcentrum (SatCen). Det senare har bland annat resulterat i en hög produktionsnivå av underrättelseprodukter som stöttat EU:s institutioner, medlemsstater och tredje länder såsom Ukraina.

Sverige har under 2024 verkat för att stärka EU som säkerhets- och försvarspolitisk aktör bland annat genom fortsatt genomförande av den strategiska kompassen. Under 2024 har skräddarsydda partnerskap inom säkerhet och försvar undertecknats med sex länder. Sverige har även verkat för att värna den transatlantiska länken och för ett närmare samarbete mellan EU och Nato.

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina inleddes har den europeiska fredsfaciliteten (EPF) använts som EU:s huvudsakliga instrument för att kanalisera militärt stöd till Ukraina. EPF finansieras från utgiftsområde 6. Instrumentet har under 2024 till stor del använts för leveranser av militär utrustning, dödlig och icke-dödlig, till Ukraina samt utbildning för de ukrainska väpnade styrkorna genom den militära träningsinsatsen EUMAM Ukraina.

Se regeringens skrivelse 2024/25:115, för ytterligare redogörelse av verksamheten i EU under 2024.

Nato – Sveriges viktigaste försvarspolitiska arena

Nato utgör grunden för Sveriges och det euroatlantiska områdets säkerhet. Alliansens främsta syfte är att värna medlemsländernas suveränitet och territoriella integritet samt att garantera deras frihet och säkerhet. Kärnan i det nordatlantiska fördraget är det

kollektiva försvaret, vilket innebär att medlemsländerna har ömsesidiga försvarsförpliktelser och gemensam försvarsplanering. Med Sveriges inträde i Nato har alliansen blivit Sveriges viktigaste försvarspolitiska arena.

Den 7 mars 2024 blev Sverige medlem i Nato. Det markerade ett paradigmskifte i svensk utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Genom medlemskapet har Sverige stärkt sin egen säkerhet och samtidigt bidragit till stabilitet i hela det euroatlantiska området. Att Sverige är en del av alliansen innebär i sig en förstärkning av Natos avskräckning och försvar. Vårt solidariska agerande inom Nato – genom finansiella bidrag till alliansens gemensamfinansiering samt genom nationella försvarsinvesteringar och förmågor – stärker det kollektiva försvaret och därmed säkerheten i vårt närområde och för hela alliansen.

Som medlem omfattas Sverige av ömsesidiga försvarsförpliktelser enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Sverige har därmed också åtaganden gentemot samtliga övriga allierade. Sverige ska vara en trovärdig, pålitlig och solidarisk allierad som över tid bidrar till hela Natos säkerhet, i enlighet med alliansens 360-gradersperspektiv på säkerhet och försvar.

Under 2024 har Sverige aktivt bidragit till Natos tre kärnuppgifter: avskräckning och försvar, krishantering och förebyggande samt säkerhetssamarbete. Att Sverige fullt ut deltagit i Natos kommittéer och arbetsgrupper under 2024 har lett till att svenska prioriteringar fått genomslag. Särskilt har Sverige drivit på för ett utökat stöd från Nato och dess medlemmar till Ukraina och vid toppmötet i Washington gjorde Nato ett åtagande om långsiktigt stöd till Ukraina på 40 miljarder euro för perioden 2024–2025 – ett mål som därefter har överträffats.

Sverige har även, genom sin kunskap och sina bedömningar om Ryssland, bidragit till att Nato utvecklat sin politik för att motverka rysk maktexpansion och dess förmåga att orsaka skada.

FN – en viktig arena för svensk utrikes- och säkerhetspolitik

FN är en av de främsta förvaltarna av en regelbaserad världsordning samt global fred och säkerhet. Det är en viktig arena för svensk utrikes- och säkerhetspolitik, inte minst för att driva i FN prioriterade frågor som mänskliga rättigheter, demokrati, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), miljö och klimat och jämställdhet. FN-samarbetet främjar även biståndspolitiska intressen, särskilt vad gäller att uppnå resultat på landnivå.

Sverige har drivit sina prioriteringar med tydliga krav på resultat, styrning och uppföljning, hållbarhet, budgetrestriktivitet, transparens, ansvarsutkrävande samt nolltolerans mot korruption och andra oegentligheter. Detta har bland annat skett i budgetförhandlingar där Sverige, inom ramen för EU-samarbetet, verkat för ett effektivare FN. Exempelvis fastställdes budgetarna för FN:s fredsbevarande insatser på en lägre nivå än vad generalsekreteraren föreslagit, mot bakgrund av identifierade besparingar.

Sverige har även bidragit till FN:s reformarbete genom en överenskommelse om att systemet för FN:s landchefer från och med 2025 ska finansieras via FN:s reguljära budget, vilket skapar bättre förutsättningar för ett effektivt FN på landnivå. Sverige har dessutom varit ordförande i förhandlingarna om översynen av FN-sekretariatets internrevision (Office of Internal Oversight Services, OIOS) och därigenom bidragit till stärkt transparens och ansvarsutkrävande.

FN är också en viktig plattform för dialog, förhandlingar och prioriterade frågor, såsom det internationella stödet för Ukraina. Sverige har konsekvent försvarat

Ukrainas rätt till självbestämmande, territoriell integritet och suveränitet i enlighet med FN-stadgan, och verkat för brett stöd bland medlemsstaterna. Generalförsamlingen antog en resolution om nukleär säkerhet med fokus på situationen i Ukraina och kärnkraftverket Zaporizjzja (ZNPP), där Sverige ingick i den grupp av stater som lade fram resolutionen. Den fördömer Rysslands anfallskrig, attacker mot civila och den illegala annekteringen av ZNPP.

Under 2024 har Sverige, tillsammans med EU, stöttat arbetet inom ramen för ”New Agenda for Peace” för att utveckla och anpassa FN:s fredsinsatser till nya och komplexa utmaningar. Det omfattar hantering av konflikters regionala karaktär, strategisk kommunikation, bekämpning av mis- och desinformation samt ökat fokus på digitalisering. Arbetet har bland annat resulterat i särskilda informationskampanjer för att motverka social oro och desinformation, exempelvis inom ramen för United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL).

Sverige har fortsatt att arbeta aktivt med genomförandet av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet – inom FN, EU, OSSE, Nato och på nationell nivå. Under 2024 har Sverige också fortsatt sitt engagemang i Action Coalition on Economic Justice and Rights (EJR) inom UN Womens initiativ Generation Equality, vilket har bidragit till att lyfta vikten av kvinnors ekonomiska egenmakt. EJRs arbete har under året resulterat i konkreta insatser, däribland över 300 policyinitiativ och nära 900 program, bland annat inom omsorgsekonomin.

Nordiska ministerrådet – ett centralt forum för ett starkare nordiskt samarbete

Under 2024 var Sverige ordförande i Nordiska ministerrådet, de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. De nordiska statsministrarnas vision om att Norden ska vara världens mest integrerade och hållbara region 2030 är styrande för arbetet i ministerrådet. Som ordförandeland ledde Sverige de tolv rådskonstellationerna och var drivande i arbetet mot visionen. Sammanlagt 14 nya sektorsprogram med tydliga mål och prioriteringar för perioden 2025–2030 antogs.

Arbetet med att avlägsna gränshinder i Norden är centralt för att uppnå visionen och var särskilt prioriterat under det svenska ordförandeskapet. Bland annat antogs ett nytt program för fri rörlighet för perioden 2025–2030 och en deklaration på statsministernivå som betonar betydelsen av gränshinderarbetet på det digitala området. Sverige främjar även gränshinderarbetet bilateralt. Under 2024 togs viktiga steg, såsom det reviderade dubbelbeskattningsavtalet mellan Danmark och Sverige liksom Finlands och Sveriges beslut om att förbättra rutinerna för utbyte av folkbokföringsuppgifter.

Sverige bidrog under ordförandeskapet till att utveckla och stärka det nordisk-baltiska samarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet.

Regeringen redogör mer ingående för de resultat som uppnåtts inom samarbetet mellan de nordiska regeringarna under 2024, med huvudsaklig inriktning på verksamheten i Nordiska ministerrådet, i skrivelsen Nordiskt samarbete (skr. 2024/25:90).

Europarådet bedriver ett viktigt arbete för att främja mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer

Sveriges medlemskap i Europarådet är viktigt för att kunna påverka och stärka det europeiska samarbetet kring grundläggande värden som demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Under 2024 har Sverige fortsatt att prioritera ansvarsutkrävande för Rysslands folkrättsbrott och verkat för att hålla fokus på rättvisa för Ukraina. Sverige har stöttat Europarådets insatser för att dokumentera och återföra tvångsförflyttade ukrainska barn, samt varit med och grundat skaderegistret för Ukraina, som dokumenterar skador orsakade av Ryssland. Registret har under året tagits i bruk och utgör ett konkret steg mot framtida upprättelse. Sverige har även gett sitt stöd till det pågående arbetet med att inrätta en särskild tribunal för aggressionsbrottet mot Ukraina. Frågan har under året avancerat på den politiska dagordningen, och i maj 2025 välkomnade Sverige att en formell begäran om detta överlämnades till Europarådet. Sverige har också under året deltagit i rådsgruppen för ukrainska barn (Consultation Group for the children of Ukraine) inom områden som psykosocialt stöd och ensamkommande ukrainska barn i Sverige.

Sverige har verkat för att stärka Europarådets övervakningssystem, utveckla Reykjaviksprinciperna för demokrati och övervaka att medlemsstaterna följer sina åtaganden. Det svenska engagemanget har bidragit till att dessa principer nu börjar omsättas i konkret uppföljning. Sverige har aktivt verkat för att Europarådet ska fortsätta stärka sitt arbete för hbtqi-personers möjligheter att fullt ut åtnjuta sina mänskliga rättigheter. Inom ministerkommittén har Sverige deltagit i uppföljningen av Europadomstolens domar, bland annat i ärenden som rör Turkiet. Arbetet med frågor om försvunna personer och egendom på Cypern har också fortsatt.

Sverige har fortsatt att driva på för EU:s anslutning till Europakonventionen och deltagit i framtagandet av en ny konvention till skydd för advokatyrket. Konventionen öppnades för undertecknande i maj 2025 och har mottagits positivt av flera medlemsstater. Inom medie- och kulturpolitiken har Sverige engagerat sig i frågor kopplade till AI, yttrandefrihet och informationspåverkan samt deltagit i arbetet för journalisters säkerhet.

OSSE – Europas säkerhetspolitiska forum för ansvarsutkrävande med utgångspunkt i den europeiska säkerhetsordningen

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) är världens största regionala säkerhetspolitiska samarbetsorganisation. OSSE är hemvist för Helsingforsslutakten och andra dokument som ligger till grund för den europeiska säkerhetsordningen. Organisationens breda säkerhetsbegrepp omfattar mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och demokrati, samt militärpolitiska, ekonomiska, miljö- och klimatfrågor.

Rysslands aggression mot Ukraina har påverkat OSSE:s arbetssätt, funktion och institutionella stabilitet. Sedan den fullskaliga invasionen 2022 bedrivs verksamheten inte enligt ordinarie former, utan med starkt fokus på ansvarsutkrävande gentemot Ryssland. Under 2024 har regeringen prioriterat att motverka och begränsa Rysslands inflytande inom OSSE samt tydligt stödja Ukraina. Detta bedöms ha stärkt OSSE:s förmåga att bidra till en regelbaserad europeisk säkerhetsordning.

Regeringen har särskilt främjat OSSE:s breda säkerhetsbegrepp, där demokrati och mänskliga rättigheter kopplas till fred och säkerhet – såväl internt som externt. Sverige har varit pådrivande i att aktivera mekanismer för att följa upp och kräva svar från Ryssland och Belarus angående kränkningar av mänskliga rättigheter. Regeringen har även fortsatt sitt ledarskap i den vängrupp som stödjer ett demokratiskt Belarus och motverkar auktoritära regimer. Detta har bidragit till, och skapat ytterligare tillfällen för, politiskt ansvarsutkrävande, samt till att den allvarliga repressionen i de båda länderna fortsatt att stå högt på dagordningen i OSSE. Sverige har aktivt medverkat till att aktivera en granskning av Georgien genom Wienmekanismen med anledning av

det försämrade läget efter valet i oktober 2024 och det efterföljande våldet mot fredliga demonstranter och journalister.

Betydande arbete har lagts på förberedelser inför det svenska ordförandeskapet i OSSE:s Human Dimension Committee 2025, vilket bedöms ge Sverige ökade möjligheter att främja demokratiska värden.

Sverige har haft en framträdande roll i EU:s arbete inom OSSE om medie- och yttrandefrihet, jämställdhet och FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Det svenska engagemanget har bidragit till en tydlig EU-linje i dessa frågor.

Sverige har också värnat de militärpolitiska instrument inom OSSE som syftar till förtroende och säkerhet. Inom Natosamrådet samordnade och framförde Sverige Natokretsens anförande vid ministerrådsmötet på Malta. Dessa åtgärder har främjat svenska säkerhetspolitiska intressen och kompletterat stödet till Ukraina samt det bredare EU- och Natoarbetet för att värna den europeiska säkerhetsordningen.

OECD – en råd- och normgivande analysorganisation till stöd för vår policyutveckling

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) är ett samarbetsorgan vars verksamhet omfattar analys, normgivning och policyutveckling inom en rad samhällsområden. I fokus står bland annat att främja multilateral regelbaserad handel, ekonomisk tillväxt, grön omställning, hållbar och robust livsmedelsproduktion, digitalisering, innovation och AI, utbildning, arbetsmarknad, hållbar miljö och hållbart klimat, energisäkerhet och energiomställning samt integration av utrikes födda och social välfärd. För Sverige är OECD en viktig aktör för att främja politikutveckling och ett regelbaserat förhållningssätt inom centrala samhällsområden, samt för att de internationella konventioner, standarder och rekommendationer som organisationen utarbetar får global spridning.

Genom sitt medlemskap i OECD har Sverige under året bidragit till att stärka organisationens roll i den geoekonomiska och regelbaserade multilaterala världsordningen. Sverige har också bidragit till grön omställning, ökat fokus på klimatfrågor och digitalisering samt verkat för ökad transparens, jämställdhet, inkludering och effektivitet i OECD:s arbete. Sverige har också bidragit till utveckling och harmonisering av regelverk för ny kärnkraft inom OECD. Sveriges insatser har lett till ökat fokus inom OECD på grundorsaker till marknadsineffektivitet och hinder för global handel, stärkta förutsättningar för ett effektivt genomförande av Parisavtalet samt till initiativet ”Better Regulation in the Digital Age” (BRIDGE), som syftar till att stödja styrning av digitala aktiviteter såsom AI.

Sverige har fortsatt att främja stöd till Ukraina, bland annat genom att bidra till OECD:s landprogram för Ukraina, som syftar till att stödja landets reform- och återuppbyggnadsarbete. Som näst största bidragsgivare till programmet har Sverige bland annat bidragit till att resultat uppnåtts inom 23 av programmets 31 områden, med särskilt fokus på att förbättra företagsklimatet, främja privata investeringar, genomföra skattereformer samt etablera ett antikorruptionsramverk – samtliga insatser med sikte på ett framtida ukrainskt EU-medlemskap.

Konsulära och civilrättsliga frågor en efterfrågestyrd verksamhet

Det konsulära stödet till svenskar utomlands är en kärnuppgift för utrikesförvaltningen. Det konsulära stödet är efterfrågestyrt och omvärldsberoende. Arbetet har bedrivits i enlighet med det svenska konsulära regelverkets krav och påverkas bland annat av svenskars resmönster och vad som sker i omvärlden.

De konsulära ärendena vad gäller dödsfall, nödställda och frihetsberövade har legat på en relativt stabil men hög nivå de senaste åren. För tidigare år saknas könsuppdelad statistik. Antalet familjerelaterade tvångsärenden och ärenden gällande bortförda barn har ökat det senaste året.

Tabell 2.6 Antal konsulära individärenden 2024

Ärendekategori	Totalt antal ärenden	Män/pojkar	Kvinnor/flickor	Ej angivet kön
Dödsfall	1 432	863	475	94
Nödställda	562	319	164	79
Frihetsberövade	457	348	55	54
Familjerelaterat tvång	74 ärenden (134 individer)	39	95	-
Barnskyddsärenden (Centralmyndigheten)	272 ärenden (436 individer)	204	222	10
Bortförda barn (Centralmyndighetsärenden och icke-konventionsärenden)	114 ärenden (198 barn)	102	91	5

För att ytterligare stärka det konsulära arbetet med familjerelaterade tvångsärenden och personer med psykisk ohälsa har Utrikesdepartementet (UD) anordnat en konsulär konferens för utlandsmyndigheterna i Mellanöstern och Nordafrika under hösten 2024. UD har därtill deltagit i ett antal externa utbildningsinsatser på hedersområdet, bland annat för socialtjänsten, i syfte att stärka samarbetet och förbättra förutsättningarna i ärenden gällande personer som förts bort eller kvarhålls utomlands i en heders- eller kontext. Vid utgången av mars 2025, kunde det konstateras att i 37 av de totalt 74 nyinkomna ärendena från 2024, har UD kunnat bekräfta att personen eller personerna har kommit hem till Sverige igen. Dessa innefattade 72 individer, av vilka 24 var myndiga och 48 var barn.

UD har i rollen som svensk centralmyndighet för ett antal internationella konventioner och en EU-förordning på civilrättens område, upprätthållit goda och täta förbindelser med andra länder, både genom löpande dialog och samarbete med andra länders centralmyndigheter i enskilda ärenden och genom aktivt deltagande vid internationella och bilaterala möten.

Konsulär krisberedskap

Regeringen har under året upprätthållit och utvecklat den konsulära krisberedskapen och samtidigt verkat för ökad allmän kännedom om UD:s reseinformation och innebörden av en reseavrådan. Under året har UD exempelvis genomfört en informationskampanj med målgrupp unga resenärer inför sommaren 2024. I ett flertal intervjuer och artiklar har regeringen och UD informerat om innebörden av reseavrådan och resenärens egna ansvar när den enskilde väljer att resa mot en avrådan. Frågan fick särskild uppmärksamhet i anslutning till de ökade oroligheterna i Libanon under sommaren 2024. Konsulär krisberedskap har ingått i UD:s olika utbildningsprogram och ett antal utlandsmyndigheter har deltagit i övningar under året.

Under 2024 har UD fortsatt med det konsulära krisarbetet kopplat till kriget mellan Israel och Hamas. UD har bistått över 600 svenskar (könsuppdelad statistik saknas) och personer med uppehållsrätt i Sverige att lämna Gaza, varav merparten lämnade under 2023. Under 2024 kunde omkring 70 personer (varav 17 kvinnor, 21 flickor, 6 män och 20 pojkar) lämna Gaza via gränsövergången vid Rafah till Egypten där de togs emot av ett svenskt team från ambassaden i Kairo, som förstärkts med extra

personal från bland annat utrikesförvaltningen, Polismyndigheten och Migrationsverket.

2.3.2 Regeringen har bidragit med resurser för stärkt säkerhet och för stärkt kunskapsbas om utrikes- och säkerhetspolitik

Sveriges intresse av fred och säkerhet gäller såväl i det egna närområdet som globalt. Den regelbaserade världsordningen befinner sig under tryck. Detta är en i grunden farlig utveckling för freden och stabiliteten i världen samt effektiviteten i det internationella systemet och måste motverkas. Stödet till Ukraina står här i särställning. Sverige har under 2024 deltagit med personal i internationella civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser, företrädesvis inom ramen för internationella organisationer som EU, FN, OSSE och Nato. Syftet har varit att stärka svensk, europeisk och global säkerhet, att hantera grundorsakerna till konflikter samt skapa förutsättningar för stabilitet och fredlig utveckling. Det säkerhetspolitiska läget ställer ökade krav på nationell kapacitet för kunskap och analys. Regeringen har därför fortsatt att stödja relevanta aktörer för att bidra till ett bättre kunskapsläge om säkerheten i omvärlden.

Personalbidrag till internationella insatser

Verksamheten finansieras från anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan, anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap samt från anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd. I detta avsnitt redogörs övergripande för det svenska deltagandet i internationella freds- och säkerhetsfrämjande insatser, finansierade under alla tre utgiftsområden, och för relaterade sekonderingar och aktiviteter. För mer information om de internationella insatserna som finansieras inom utgiftsområde 6, se avsnitt 4.3.5.

Svenska myndigheter har under 2024 bidragit med utsänd personal till drygt 30 civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser under ledning av EU, FN, OSSE och Nato. Personalbidragen omfattade insatser i Östeuropa och Västra Balkan, Mellanöstern och Nordafrika, Afrika söder om Sahara, Asien och Latinamerika. Därutöver har Sverige sekonderat personal till högkvarter vid EU, FN, OSSE och Nato samt deltagit i kapacitetshöjande verksamhet inom ramen för insatserna eller kopplat till dessa organisationers freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet.

De svenska personalbidragen har i stor utsträckning varit inriktade på strategiska befattningar, tjänster med påverkan på policy- och metodutveckling och verksamhet som syftade till att genomföra insatsernas operativa uppdrag. Den utsända personalen har därmed bidragit till såväl insatsernas operativa resultat och mandatuppfyllnad, som stärkt effektivitet och förbättrade arbetssätt.

Tabell 2.7 Antal årsarbetskrafter för utsända i civila och militära krishanterings- och fredsfrämjande insatser samt andra internationella koalitioner 2024, fördelat på region

Geografisk region	Årsarbetskrafter civila insatser	Årsarbetskrafter militära insatser	Summa
Europa och Centralasien	68,87 (45,7 % kvinnor, 54,3 % män)	4	72,87
Mellanöstern och Nordafrika	24,62 (38 % kvinnor, 62 % män)	5	29,62
Afrika söder om Sahara	41 (47,4 % kvinnor, 52,6 % män)	9	50
Asien	0,9 (100 % kvinnor)	12	12,9
Nord- och Latinamerika	5 (28 % kvinnor, 72 % män)	0	5

Ukraina, övriga Östeuropa och Västra Balkan

Under 2024 har stödet till Ukraina haft fortsatt hög prioritet. Sverige har bidragit med personal till EU:s civila rådgivande insats i Ukraina (EUAM Ukraina). Insatsen stödjer kapacitetsuppbyggnad och reformer av landets civila säkerhetssektor och ger stöd till ukrainska myndigheter för att underlätta utredning och lagföring av internationella brott, exempelvis krigsförbrytelser. Den svenska personalen bidrog till ett effektivt genomförande av insatsens verksamhet samt till förbättrade arbetssätt. I samverkan med EUAM Ukraina gav Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tillsammans med Kustbevakningen expertstöd inom maritim säkerhet, vilket har bidragit till att stärka Ukrainas maritima säkerhetssektor. Sverige har under 2024 även utbildat de ukrainska väpnade styrkorna genom EU:s militära träningsinsats EUMAM Ukraina. Totalt utbildades cirka 30 000 personer genom insatsen under 2024. Könsuppdelad statistik saknas.

Genom svenska personalbidrag till OSSE i Wien har OSSE kunnat förbättra sina säkerhetsstrukturer för fältverksamheten i Ukraina.

Sverige har under 2024 fortsatt att bidra med personal till EU:s civila krishanteringsinsatser i Armenien, Moldavien och Georgien. I EUM Armenien, som syftar till ökad säkerhet vid den armeniska gränsen till Azerbajdzjan, har svensk personal bland annat genomfört sjukvårdsutbildningar och genom sitt arbete bidragit till stärkt säkerhetsförmåga och -medvetande i insatsen. EUMM Georgien övervakar avtalet om eldupphör mellan Ryssland och Georgien från 2008. Svensk personal i insatsen har bidragit till insatsens nya rutiner för ökad och systematisk bevakning av hybridhot i Georgien och den bredare Svartahavsregionen. EUPM Moldavien syftar till att stärka Moldaviens motståndskraft mot hybridhot, inklusive cybersäkerhet och otillbörlig informationspåverkan. Svensk personal har utbildat moldaviska myndigheter i strategisk kommunikation så att de har fått metoder och verktyg anpassade till nationella behov.

Sverige har under 2024 fortsatt att bidra till EU:s insats till stöd för rättsstatsreformer i Kosovo, EULEX Kosovo, och till EU:s militära insats i Bosnien och Hercegovina, EUFOR ALTHEA. I EULEX Kosovo har Polismyndighetens utsända bland annat arbeta med att utveckla dialogpolisverksamhet hos den kosovanska polisen. Svensk personal deltog även i Natos insats i Kosovo (KFOR).

Mellanöstern

Under 2024 har det svenska personalstödet till EU:s civila insats till stöd för polis- och rättsstatsreformer i Palestina (EUPOL COPPS) fortsatt. Trots de försämrade omständigheterna på Västbanken kunde insatsens arbete fortgå. Svensk personal har deltagit i bland annat i rådgivning, vägledning och utbildningar som bidrog till ökad kapacitet och förbättrad operativ förmåga hos den palestinska polisen och andra brottsbekämpande och rättsvårdande myndigheter. EUPOL COPPS är ett konkret verktyg i EU:s fortsatta stöd för en tvåstatslösning på konflikten mellan Israel och Palestina.

Sveriges breda och långsiktiga engagemang i Irak har fortsatt under 2024. Svensk personal deltog bland annat i EU:s civila rådgivningsinsats EUAM Irak, vilket bland annat innebar att utsända experter utbildade och gav stöd på området ledarskap och personalhantering till irakiska ministerier. Genom Polismyndigheten har Sverige även bidragit med flera utredare till FN:s bevisinsamlingsmekanism för brott begångna av Daesh i Irak (UNITAD), som samlar in och bevarar bevis. Sverige har även deltagit med personal i utbildningsinsatsen OIR i Irak och Natos rådgivande kapacitetsbyggande insats (NMI) i Irak.

Sverige har under 2024 fortsatt att bidra med militärobservatörer till FN:s organisation för övervakning av vapenstillestånd i Mellanöstern (United Nations Truce Supervision Organization).

Afrika

Sverige har under 2024 sekonderat personal till EU:s civila och militära insatser i Somalia. Insatserna syftar bland annat till att stärka Somalias statsbyggande som en del av EU:s långsiktiga engagemang på Afrikas horn. Svensk personal i den civila insatsen EUCAP Somalia arbetade bland annat med säkerhetshöjande åtgärder för insatsen och utbildade lokal kustbevakning, vilket har bidragit till deras stärkta förmåga att arbeta självständigt med maritim säkerhet i enlighet med internationella standarder. Sverige bidrog även med svensk personal till den militära insatsen EUTM Somalia samt den militära marina insatsen Operation Atalanta, vars huvuduppgift är att skydda matleveranser och verka avskräckande mot piratverksamhet i Adenviken och västra Indiska Oceanen. Svensk personal var också verksam i FN-insatsen UNSOM i Somalia, som stängde i november 2024.

I februari 2024 initierades EU:s militära insats EUNAVFOR ASPIDES för att bidra till ökad sjösäkerhet i Röda havet. Sverige har bidragit med stabspersonal och sjukvårdspersonal.

I FN-insatsen MONUSCO (Demokratiska republiken Kongo) har svensk polis bidragit till att stärka landets polisstyrka i hanteringen av könsrelaterat och sexuellt våld. Polismyndigheten sekonderade även personal till FN:s insats UNMISS i Sydsudan, där de genomförde ledarskapsutbildning och jämställdhetsstödjande åtgärder för sydsudanesisk polis. Kriminalvårdens utsända i MINUSCA (FN:s insats i Centralafrikanska republiken) genomförde förhandlarutbildning för anstaltspersonal.

Asien

Sverige har under 2024 fortsatt att bidra med militärobservatörer till FN:s militära observatörsgrupp i Indien och Pakistan (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan) vars uppgift är att övervaka vapenvilan mellan Indien och Pakistan längs stilleståndslinjen.

Stärkt och evidensbaserad kunskap om fred och säkerhet

De kunskapsunderlag som tas fram av Utrikespolitiska institutet (UI), Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI) och Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) är viktiga källor för regeringen. Forskningsverksamheten vid SIPRI bidrar även till att höja kunskapsnivån både i samhället och globalt. Under 2024 ökade efterfrågan på SIPRI:s data, analyser och rekommendationer. SIPRI:s årsbok fortsatte att vara en globalt betrodd källa till information om rustning, nedrustning, militärutgifter och internationell säkerhet. Genom tillhandahållande av globala databaser, analyser och policyevenemang – såsom Stockholm Forum för fred och utveckling – samt samarbeten med bland andra FN, EU och Nato, har SIPRI utövat globalt inflytande inom kritiska områden för fred och säkerhet. Detta har bidragit till att befästa fakta och kunskap i en tid av tilltagande desinformation, och utgör samtidigt ett värdefullt underlag för regeringen i arbetet med att driva svenska intressen.

Vid den av SIPRI arrangerade Stockholms säkerhetskonferens (SSC24) belystes exempelvis hur Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina påverkar Europas säkerhetsarkitektur samt frågor om avskräckning och rustningskontroll. Ett annat exempel är det sidoevenemang om exportkontroll som SIPRI arrangerade vid FN:s generalförsamlings första utskott, vilket bidrog till en balanserad debatt om staters skyldigheter att möjliggöra tekniköverföring för fredliga ändamål och samtidigt förhindra oönskad spridning.

UI har under 2024 fortsatt att bidra i sin roll som källa till kunskap om internationella förhållanden. Forskningsverksamheten har vuxit, och det internationella engagemanget har breddats med nya infallsvinklar i forskning och analys. Det förändrade säkerhetsläget – inklusive Rysslands invasion av Ukraina och Sveriges Nato-anslutning – har lett till ökad efterfrågan på UI:s expertis. Institutets deltagande i prestigefyllda säkerhetspolitiska evenemang, såsom Nato Public Forum i Washington DC, har ytterligare befäst dess inflytande och skapat betydande mervärden för svenska intressen. Policyrekommendationer har lämnats inom flera områden, bland annat Belarus. Verksamheten vid UI:s två kunskapscentra, med fokus på Östeuropa respektive Kina, har under 2024 bidragit med fördjupad kunskap och analysunderlag till regeringen inom två prioriterade områden.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) tillfördes 9,5 miljoner kronor i budgetpropositionen för 2024 för att säkerställa regeringens tillgång till policyrelevant stöd inom rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Tillskottet har möjliggjort fortsatt kontinuitet och hög kvalitet i FOI:s stöd till regeringen och Utrikesdepartementet på området.

Under 2024 har FOI bidragit med underlag till regeringen om kärnvapen, biologiska och kemiska vapen samt rymd- och missilfrågor. Myndigheten har deltagit med expertis i internationella förhandlingar på dessa områden samt vid möten inom ramen för icke-spridningsfördraget för kärnvapen (NPT), provstoppsavtalet (CTBT), kemvapenkonventionen (CWC) och konventionen om förbud mot biologiska och toxinvapen (BTWC). FOI har även bidragit med expertis vid internationella möten om rymdsäkerhet, multilateral exportkontroll och samordning av stödinsatser för CBRN-säkerhet.

2.3.3 Regeringen har säkerställt en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av strategiska produkter

Kontroll av export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden är nödvändig för att uppfylla Sveriges nationella målsättningar och internationella åtaganden. Därför är en strikt, effektiv och modern exportkontroll en prioriterad fråga.

Strategisk exportkontroll

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) och Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM) är ansvariga myndigheter inom exportkontrollområdet. Exportkontroll ska ske i enlighet med gällande regelverk, svenska säkerhetsintressen och internationella åtaganden. ISP:s verksamhet finansieras via anslag 1:3 Inspektionen för strategiska produkter, medan SSM:s arbete inom området finansieras inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Regeringen lämnar årligen en skrivelse till riksdagen om resultatet av den svenska exportkontrollen: Strategisk exportkontroll – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden 2024 (skr. 2024/25:114).

Tillståndsärendena hos ISP har blivit fler och mer komplexa. Under 2024 avgjorde ISP 2 644 ärenden om krigsmateriel (en ökning med 18 procent jämfört med 2023) och 927 ärenden om produkter med dubbla användningsområden (en ökning med 12 procent jämfört med 2023). Exportkontrollrådet (EKR) är ett samrådsorgan i exportkontrollfrågor med ledamöter från riksdagspartierna. Under 2024 höll rådet fem sammanträden och behandlade sex ärenden för samråd, samtliga rörande krigsmateriel. Samråden bidrar till bred politisk förankring i utvecklingen av exportkontrollen.

Tillsynsbesök är en viktig del av ISP:s arbete för att förebygga och åtgärda brister i företags exporthantering. Under 2024 genomförde ISP 36 tillsynsbesök – en ökning med 64 procent jämfört med 2023. Andelen av ISP:s bedömningar där aktören haft bristande kunskaper eller rutiner var 50 procent för krigsmateriel och 19 procent för produkter med dubbla användningsområden.

Regeringen deltar fortsatt aktivt i arbetet för att öka anslutningen till och genomförandet av vapenhandelsfördraget ATT. Under 2024 anslöt sig ytterligare tre länder till ATT. Samstämmigheten mellan medlemsländerna i tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport har lett till att rådet i april 2025 antog ändringar i den gemensamma ståndpunkten om fastställande av regler för kontroll av export av militär teknik och krigsmateriel. Alla medlemsländer är bundna att beakta ståndpunktens åtta kriterier vid tillståndsprövning av krigsmaterielexport.

Sveriges medlemskap i Nato påverkar förutsättningarna för krigsmaterielexport inom det nationella regelverket. Det finns säkerhetspolitiska skäl att medge export av krigsmateriel till allierade. Regeringen har tagit emot betänkandet Ett modernt och anpassat regelverk för krigsmateriel (SOU 2024:77), som innehåller förslag till ytterligare anpassning av det svenska regelverket med anledning av Natomedlemskapet.

Investeringsgranskning

ISP ansvarar för en robust och välfungerande investeringsgranskning i enlighet med lagen om granskning av utländska direktinvesteringar och tillhörande förordning. Handels- och investeringsfrågor behandlas i UO24.

2.3.4 Intresset, förtroendet och kännedomen om Sverige i omvärlden har ökat

Insatser inom Sverigefrämjande genomförs av utlandsmyndigheterna med finansiering från anslaget 1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser samt av Svenska institutet, vars främjandeverksamhet huvudsakligen finansieras från anslaget 1:4 *Svenska institutet*. Detta avsnitt behandlar även verksamhet utförd av Svenska institutet som finansieras inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, 16 Utbildning och universitetsforskning och 24 Näringsliv då verksamhet som finansieras inom dessa utgiftsområden är av betydelse för Sverigefrämjandet.

Den Sverigefrämjande verksamheten syftar till att få genomslag för svenska intressen, stärka svenska företags globala konkurrenskraft och öka motståndskraften i utlandet mot vilseledande information om Sverige. Verksamheten utgör en integrerad del av utlandsmyndigheternas långsiktiga arbete med att stärka svenska intressen runt om i världen. Arbetet genomförs nära integrerat med inte minst näringslivsfrämjandet och i samverkan med Team Sweden-aktörer och lokala partners. Svenska institutets verksamhet utgör stöd för utlandsmyndigheternas Sverigefrämjande.

Det Sverigefrämjande arbetet ska grundas i kunskap om hur Sverige uppfattas internationellt för att öka möjligheten för Regeringskansliet, berörda myndigheter och utlandsmyndigheter att agera strategiskt och motverka desinformation.

Resultatindikator: Sveriges position i förhållande till andra länder ger en bild av Sveriges anseende i världen

Sverige rankas, tillsammans med några av världens starkaste ekonomier, mycket högt i internationella undersökningar som mäter både perception och prestation. En majoritet i de flesta länder har en positiv uppfattning om Sverige. Under 2024 rankades Sverige på plats 8 av 50 länder i Nation Brands Index (jämfört med plats 10 under 2023) och på plats 11 (jämfört med plats 11 under 2023) i Global Soft Power Index av 175 länder.

Tabell 2.8 Sveriges rankning per område i Nation Brands Index 2024

Område	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
NBI övergripande	10	10	10	10	9	9	8	9	9	10	8
Samhällsstyre	4	3	3	3	3	3	3	3	4	3	2
Talang och investeringar	8	7	7	7	7	6	5	4	4	4	4
Befolkning	8	7	8	7	7	5	8	5	5	6	6
Export	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	7
Turism	13	13	13	13	13	13	14	13	13	13	13
Kultur	15	15	15	15	13	14	14	14	13	14	12

Källa: Svenska institutet/Anholt Nation.

Placeringarna är i linje med hur Sverige rankats tidigare år, vilket visar att Sveriges nationsvarumärke är stabilt över tid. Bilden av Sverige har fortsatt att vara positiv. Sveriges styrkor återfinns inom områdena samhälle och samhällsstyre, miljö och klimat och internationellt bidrag till förbättrad fred och säkerhet samt fattigdomsbekämpning. SI:s studier visar att de som tagit del av Sverige genom besök, svenska produkter eller information om Sverige har en mer positiv bild vilket skapar motståndskraft mot vilseledande information.

Bilden av Sverige är mest positiv i västländerna och något mindre positiv i Brics-länderna (ursprungligen Brasilien, Ryssland, Indien, Kina, Sydafrika, senare utökade med Egypten, Etiopien, Förenade Arabemiraten och Iran).

Business Swedens Business Climate Survey 2024 visar att 82 procent av 1 700 tillfrågade svenska företag på 24 utlandsmarknader anser att det svenska varumärket är gynnsamt för affären.

Tabell 2.9 Kostnadsfördelning av Sverigefrämjandeverksamhet 2022–2024

Områden	2024	2023	2022
SI	135 328 tkr	132 371 tkr	131 629 tkr
Övrigt	15 475 tkr	15 475 tkr	15 475 tkr
Totalt	**150 803 tkr**	**147 846 tkr**	**147 104 tkr**

Anm: Kategorin Övrigt utgörs av finansiering av information om Sverige i utlandet.

Sverigefrämjande och synergier mellan utvecklingssamarbetet, främjandet och handelspolitiken

Regeringens beslut den 9 april 2024 att ersätta Nämnden för Sverigefrämjande i utlandet, som huvudsakligen bestod av statliga aktörer, med ett nationellt råd för varumärket Sverige och en bred Team Sweden-grupp under ledning av Svenska institutet har lett till breddat engagemang bland svenska aktörer som påverkar och påverkas av Sverigebilden, inklusive det svenska näringslivet. Det möjliggjorde för 300 företrädare för näringsliv, lärosäten, myndigheter och intresseorganisationer att bidra tillframtagandet av en ny strategi för att stärka Sverigebilden i utlandet, vilken lanserades under 2025. Bilden av Sverige är viktig för talangattraktion – något som är centralt för att attrahera och behålla konkurrenskraften inom både näringslivet och vid universitet och högskolor.

Av utlandsmyndigheternas resultatredovisning för främjandearbetet framgår att Sverigefrämjandet har genomförts med utgångspunkt i svenska intressen och att efterfrågan på samarbete med Sverige som partner för grön och digital omställning har ökat i flera länder.

Utlandsmyndigheternas Sverigefrämjande har bedrivits i över 100 länder i nära samarbete med SI, myndigheter och institutioner inom kultursektorn, svenska företag, lärosäten och andra aktörer. Det har handlat om relationsbyggande insatser med svenska alumner och prioriterade målgrupper, strategiska kommunikationsinsatser, utställningar, student- och talangrekrytering samt insatser för att tillgängliggöra svensk kultur för internationella målgrupper och stödja de kulturella och kreativa branscherna. Fler utlandsmyndigheter än tidigare har genomfört aktiviteter kopplade till talangattraktion. Utlandsmyndigheternas möjlighet att marknadsföra svenska lösningar har stärkts genom de branschpaket som SI tagit fram i samarbete med Business Sweden. Branschpaketen har haft en hög efterfrågan hos utlandsmyndigheterna och andra aktörer som arbetar internationellt med över 1 000 nedladdningar under de sex första månaderna fördelat på områdena energi, batteri, digital teknologi, livsvetenskap och transport.

Ambitionen att tillvarata synergierna mellan utvecklingssamarbetet, främjandet och handelspolitiken har bland annat resulterat i att SI:s stipendier och ledarskapsprogram fokuserats till länder där det, utöver utvecklingsbehovet, finns ett tydligt svenskt intresse av att fördjupa relationer och där det finns efterfrågan på svenska erfarenheter och företagslösningar. Ett exempel är SI:s biståndsfinansierade program Impact Pioneers, som tagits fram i nära samverkan med Team Sweden-aktörer. Genom programmet får deltagare möjlighet att ta del av svenska samhälls- och företagslösningar som en del av ett ömsesidigt kunskaps- och erfarenhetsutbyte. Deltagarnas uppfattning om Sverige som ett innovativt land har stärkts.

SI:s resultat

SI har bidragit till måluppfyllelsen bland annat genom att följa och analysera bilden av Sverige, producera och tillhandahålla Sverigefrämjande kommunikationsmaterial till vidareförmedlare samt genom proaktiv kommunikation i Sverigekanalerna på sociala medier. Arbetet har skett i nära samarbete med utlandsmyndigheter och externa aktörer, där SI:s insatser utgör en del av en större helhet som påverkar hur svenska intressen får genomslag runt om i världen.

Inom sitt uppdrag att bevaka och analysera bilden av Sverige utomlands har SI tagit fram sex fördjupade studier om Sverigebilden i Japan, MENA-regionen, Asien, Turkiet, Nigeria och Sydafrika. Därtill har SI utvecklat sin förmåga att snabbt ta fram dagsaktuella lägesrapporter till Regeringskansliet. SI bidrar även till att identifiera nya tendenser i informationsflöden och desinformation. Kommunikationen i Sverigekanalerna utgår från prioriterade ämnen och når ut brett med en sammanlagd räckvidd på runt 104 miljoner under 2024 (engelska, ryska och arabiska).

SI:s kommunikationsmaterial på webbplattformen Sharing Sweden möter utlandsmyndigheternas behov. Exempelvis ligger nöjdheten på 91 procent. Uppdateringen och vidareutvecklingen av webbplattformen sharingsweden.se har lett till ökad användning av kommunikationsmaterialet Pioneer the Possible har nått över 100 miljoner unika användare. Materialet på Sharing Sweden bidrar till att kommunikation om Sverige effektivt når ut till miljontals människor. Exempel från 2024: Eurovision 3,8 miljoner, OS och Paralympics 3,4 miljoner.

SI har fortsatt att stärka Sveriges internationella inflytande genom strategiska kulturutbyten samt ökat intresset för svensk kultur, svenska kulturaktörer och svenska kulturella och kreativa företag genom insatser i flera länder, såsom Sydkorea och USA. Vid Svenska institutet i Paris har ett arbete med privata donationer och sponsring resulterat i en breddad finansiering. Tillsammans med utlandsmyndigheter och lärosäten har SI samlat in över 37 000 nya kontakter med intresse för studier i Sverige. Andra insatser till stöd för talangattraktion samt för kulturella och kreativa branscher redovisas under UO 24 avsnitt 4.3.

2.3.5 Regeringen har värnat och främjat svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen genom strategiska insatser och samarbeten

Regeringen arbetar för att motverka konflikter och bidra till fred och säkerhet i närområdet och världen i stort. Sveriges utrikes- och säkerhetspolitiska insatser ska bidra konstruktivt till det internationella samfundets strävanden för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning. Regeringens intressen präglas av betydelsen av Sveriges egen säkerhet och ett förebyggande perspektiv med fokus på stabilisering och grundorsaker till konflikt i omvärlden.

Tabell 2.10 Insatsfördelning per område 2024–2022

Tusental kronor

Områden	2024	2023	2022
Säkerhetsfrämjande insatser	35 105	28 522	34 443
Insatser för rustningskontroll, nedrustning och icke spridning	21 876	25 850	25 274
Fredsfrämjande insatser	47 866	55 054	1 138 172[1]
Insatser för demokrati och mänskliga rättigheter med fokus på Ryssland	81 425	81 786	82 207
Östersjösamarbete	72 812	74 197	74 758
Insatser för samarbete inom Norden	16 001	12 332	12 727
Totalt	**154 237**	**155 983**	**1 320 411**

[1] Varav 1 077 700 000 kronor i extraordinärt stöd till Ukraina med anledning av Rysslands invasion

Insatser inom rustningskontroll, nedrustning och icke spridning

Den globala nedrustnings- och icke-spridningsarkitekturen var även under 2024 fortsatt under stark press, främst till följd av Rysslands agerande.

Sverige har genom en aktiv politik och god teknisk expertis fortsatt att arbeta för rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning inom FN, EU, Nato, OSSE och i bilaterala sammanhang. Stödet till Alva Myrdal-centrum för kärnvapennedrustning och till Totalförsvarets forskningsinstitut har bidragit till att stärka den vetenskapliga kompetensen. Arbetet inom Stockholmsinitiativet för kärnvapennedrustning har fortsatt under året. Initiativet samlar 14 icke-kärnvapenstater, inklusive Natomedlemmar, för att genom en konstruktiv och pragmatisk ansats samt gemensamma tematiska arbetspapper och budskap verka för konkreta nedrustningsfrämjande steg, stärka icke-spridningsfördraget (NPT) och minska polariseringen bland statsparterna.

Inom FN-systemet har Sverige under 2024 bidragit med både tekniskt och finansiellt stöd till det internationella övervakningssystemet IMS, inom ramen för det fullständiga provstoppsavtalet för kärnvapen (CTBT). Sverige har samtidigt värnat det internationella atomenergiorganet IAEA:s uppdrag att motverka spridning av kärnvapen samt främja strålsäkerhet och nukleärt säkerhetsskydd – inklusive vid kärnkraftverket i Zaporizjzja i Ukraina, som illegalt kontrolleras av Ryssland.

Sverige har även lämnat extrabudgetära bidrag till IAEA:s frivilligfonder för att stödja arbetet med Irans kärntekniska program och beredskap för nya insatser i Nordkorea. Den finansierade verksamheten stärker de diplomatiska ansträngningarna för att lösa krisen kring Irans kärntekniska program och förbättra insynen i den infrastruktur som ligger bakom Nordkoreas kärnvapenprogram – en infrastruktur som skulle behöva frysas vid en eventuell överenskommelse om denuklearisering av Koreanska halvön.

Även det globala förbudet mot kemiska vapen stod inför stora utmaningar efter användning av kemvapen i Syrien och nya rapporterade fall i Ukraina. Regeringens arbete för att främja genomförandet av kemvapenkonventionen och säkerställa ansvarsutkrävande har bland annat omfattat finansiellt stöd till fonden för särskilda Syrienuppdrag vid Organisationen för förbud mot kemiska vapen (OPCW). Fonden används för att finansiera tre grupper som utreder misstänkt användning av kemiska vapen, identifierar ansvariga för krigsförbrytelser med kemvapen och granskar omfattningen av Syriens kemvapenprogram.

Sverige har också aktivt deltagit i arbetet med att stärka konventionen om förbud mot biologiska och toxinvapen. Det handlar bland annat om att öka transparensen och verka för verifikationsmöjligheter. Under 2024 har Sverige fortsatt att stödja FN:s

generalsekreterares undersökningsmekanism för misstänkt användning av kemiska och biologiska vapen (UNSGM). FN:s medlemsstater som anser sig ha utsatts för en B- eller C-vapenattack kan vända sig till mekanismen, varefter generalsekreteraren kan besluta om att inleda en utredning. Sverige ingår i vängruppen för UNSGM och svenska experter står till förfogande vid en eventuell utredning.

Säkerhetspolitiska insatser

Regeringen har under året finansierat strategiska säkerhetspolitiska insatser och projekt som främjar regeringens utrikes- och säkerhetspolitiska prioriteringar. Det har inkluderat finansiellt stöd till tankesmedjor, lärosäten, forskningsinstitut och myndigheter för att genomföra särskilda studier, forskningsprojekt samt policy- och utvecklingsarbete. Insatserna har syftat till att ge analysstöd till regeringen och Regeringskansliet, skapa genomslag för svenska perspektiv inom EU och Nato samt hos viktiga internationella allierade och partners, liksom att bidra till kunskapsuppbyggnad och nätverksskapande kring strategiskt viktiga länder som Indien och Kina.

Under 2024 har prioriterade områden bland annat varit insatser i förhållande till hybridhot, cybersäkerhet, stöd till Ukraina, ny teknik och säkerhetspolitik, transatlantiska relationer samt sanktioner. Insatserna har bidragit till angelägen verksamhet till stöd för Ukraina via OSSE, till studier med ny policynära utrikespolitisk forskning i Sverige samt till att förmedla regeringens perspektiv på viktiga säkerhetspolitiska frågor i internationella policydiskussioner.

Insatserna har bland annat resulterat i att EU:s och Natos politik för att bemöta hybridhot har utvecklats, i ett flertal policydialoger om transatlantiska relationer samt i policyförslag om hur EU:s och Sveriges politik för tekniskt ledarskap inom nästa generations mobila kommunikation (6G) kan utvecklas. Därutöver har insatserna lett till ökad kunskap om genomförandet av sanktioner mot Ryssland med anledning av aggressionen mot Ukraina, samt till stöd för OSSE:s verksamhet för Ukraina, bland annat kring försvunna barn.

På Afrikas horn har Sverige lämnat finansiella bidrag till FN:s stödkontor i Somalia (UNSOS) samt till European Institute of Peace (EIP) till stöd för fred och stabilitet i norra Somalia. Stödet till UNSOS har bidragit till logistikstöd till Somalias säkerhetsstyrkor, vilket möjliggjort gemensamma insatser med AU-insatsen ATMIS mot al-Shabaab. Stödet till EIP har bland annat bidragit till arbetet med att ta fram en färdplan för fredssamtal mellan Somalias federala regering och regionerna Somaliland och SSC-Khatumo.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om relationerna med Ryssland (bet. 2021/22:UU11 punkt 1, rskr. 2021/22:187). Av tillkännagivandet följer att regeringen, mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina och brott mot den europeiska säkerhetsordningen, ska utarbeta ett nytt förhållningssätt gentemot Ryssland (bet. 2021/22:UU11 s. 19).

Förutsättningarna för svensk politik gentemot Ryssland förändrades med den fullskaliga ryska invasionen av Ukraina. Frågan om ett nytt svenskt förhållningssätt till Ryssland har beretts inom Regeringskansliet och behandlats inom ramen för Försvarsberedningen. Sveriges nya förhållningssätt till Ryssland – Sveriges Rysslandspolitik – är en samlad, långsiktig och strategisk politik för att hantera Ryssland enligt den organiserande principen motverkan. Motverkanspolitiken har som mål att hindra rysk maktexpansion genom att motverka Rysslands inflytande, handlingsfrihet och förmåga att göra skada. Regeringen har till riksdagen redogjort för sitt förhållningssätt gentemot Ryssland, bland annat i utrikesdeklarationen den 20 mars

2024 med anledning av Sveriges medlemskap i Nato och i utrikesdeklarationen den 12 februari 2025. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Insatser inom Östersjöregionen

Verksamheten styrs av Strategin för Svenska institutets verksamhet gällande samarbetet inom Östersjöregionen (UD2016/11388)) samt Strategin för stöd till demokrati, mänskliga rättigheter och miljö i Ryssland (UD2020/01513). Det övergripande målet är att förbättra relationer och samarbeten inom Östersjöregionen.

Insatserna syftar till att utveckla Sveriges förbindelser i regionen, främja samarbete och mellanfolkliga kontakter, stärka integrationen mellan EU:s Östersjöländer och EU:s östliga partnerskap, värna och sprida kunskap om demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och jämställdhet (hänvisning till UO13, kompletteras) samt bidra till ökad tillgång till oberoende information.

Regionalt samarbete

Sverige stod under 2024, tillsammans med Nordiska ministerrådet för fiske och akvakultur, jordbruk, livsmedel och skogsbruk (MR-FJLS), värd för EU:s Östersjöstrategis traditionsenliga årliga forum. Deltagarna bestod av politiker och tjänstemän från samtliga medlemsländer, på central och regional nivå, samt representanter för Europeiska kommissionen, näringslivet, civilsamhället samt universitet och högskolor.

Mot bakgrund av det globala säkerhetsläget fokuserade programmet på beredskap, robusthet, resiliens och stöd till Ukraina. Arbetet har lett till flera nya samarbeten, exempelvis inom utbildning av frivilliga sjukvårdare och stöd till lokal demokratiutveckling, där Sverige har bistått i uppbyggnaden av folkhögskolor.

Inom ramen för Arktiska rådet har Sverige fortsatt bidra till arbetet med klimat, miljö och hållbar utveckling. Rådets verksamhet pausades av de sju västliga medlemmarna i mars 2022 efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Under det norska ordförandeskapet har verksamheten återupptagits, men med omfattande begränsningar och praktiska utmaningar för både medlemsstater och urfolksorganisationer. Under 2024 kunde medlemsstaterna enas om att hålla virtuella möten på arbetsgruppsnivå för att återuppliva rådets arbete.

Arktiska rådet, Barentsrådet, Östersjöstaternas råd och Nordliga dimensionen har fortsatt att påverkas av Rysslands invasion, men på olika sätt. Regeringen har verkat för att Arktiska rådet ska kunna fortleva som det främsta forumet för internationellt samarbete i Arktis, inom ramar som inte strider mot Sveriges motverkanspolitik gentemot Ryssland. I Barentsrådet och Östersjöstaternas råd har dynamiken förändrats sedan Ryssland dragit sig ur båda organisationerna. Samarbetet inom Barentsrådet, Nordliga dimensionen och Östersjöstaternas råd (CBSS) har fortsatt under året utan rysk medverkan. Östersjöstaternas råd väntas få en ny roll, medan framtiden för Barentssamarbetet är under diskussion.

Demokrati, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer

Utvecklingen i Rysslands närområde har fortsatt att försämras under 2024. Sveriges stöd har inriktats på att säkerställa att civilsamhället och oberoende medier kan fortsätta verka och nå sina målgrupper.

Under 2024 uppgick det samlade svenska stödet avseende Ryssland till knappt 90 miljoner kronor. Finansieringen har gått till att stödja civilsamhället och projekt för oberoende medier.

Samarbete inom Norden

Utöver Nordiska ministerrådet, var Sverige under 2024 även ordförande i de informella utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetena, N5 och NB8. Regeringens huvudsakliga prioriteringar var närmare regionalt säkerhetspolitiskt samarbete och stödet till Ukraina. Bland annat lanserades en nordisk-baltisk expertgrupp för att stödja Ukrainas EU-anslutning vid NB8:s utrikesministermöte i Visby i april.

Sverige stödde även nordiskt samarbete genom bidrag till enskilda organisationer, bland annat Föreningen Norden och deras arbete med att öka engagemanget för nordiska frågor i företrädesvis Sverige. Till exempel erbjuder Föreningen Norden finansiellt stöd för verksamhet i lokalavdelningar och distrikt över hela landet för att stimulera mellanfolkligt utbyte på lokal, regional och nordisk nivå. Under 2024 beviljades medel till 18 projekt, varav flera lyfte fram isländsk kultur med anledning av att Island firade 80 år som självständig republik. Föreningen Norden instiftade och delade för första gången ut Nordens samarbetspris för att uppmärksamma samarbeten över de nordiska gränserna. Nordisk Journalistcenter tilldelades priset.

2.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Utrikesutskottet har tidigare lyft i sitt betänkande att verksamheten inom utgiftsområdet syftar till långsiktiga tillståndsförändringar i andra länder, främst genom Sveriges deltagande i multilaterala organisationer, och att detta gör det svårare att finna en koppling mellan mål, insatser, resultat och anslagens storlek. Regeringen delar utrikesutskottets syn kring utmaningarna, och gör följande bedömning av måluppfyllelsen. Regeringen bedömer att den verksamhet som har bedrivits inom utgiftsområdet har bidragit till att uppnå målet att säkerställa Sveriges intressen.

Sverige har fortsatt att vara en aktiv medlem av EU, FN, Nordiska ministerrådet, OSSE, Europarådet och OECD. Sverige har varit en aktiv partner till Nato och sedan den 7 mars 2024 medlem. Sveriges samlade internationella engagemang bygger på samarbete mellan stater, med det civila samhället och samverkan i internationella organisationer. Säkerhet byggs i samarbete med andra. Försvarsalliansen Nato verkar genom avskräckning för att bibehålla fred och säkerhet och undvika ett väpnat angrepp. Genom Sveriges Natomedlemskap har säkerhetssituationen i vårt närområde blivit mer förutsägbar. Sverige har blivit säkrare och Nato har blivit starkare i sin avskräckande förmåga. Regeringen bedömer att Sveriges engagemang i arbetet för att avlägsna gränshinder i Norden i Nordiska ministerrådet, Gränshinderrådet, bilateralt och nationellt har bidragit till att göra det enklare att flytta, pendla, studera och driva företag över landsgränserna.

Regeringen bedömer därför att Sveriges engagemang, genom diplomatiskt arbete, medling, fredsfrämjande och förtroendeskapande åtgärder har bidragit till att svenska politiska prioriteringar fått genomslag i internationella organisationer.

Regeringen bedömer att insatser och kunskapsutveckling har stärkt Sveriges kapacitet och internationella engagemang för fred och säkerhet. Sverige har fortsatt att bidra till internationella fredsinsatser och stärkt sin förmåga att hantera hot mot landets egen säkerhet och mot komplexa hot i omvärlden. Arbetet har byggt på långsiktighet, erfarenhetsutbyte och ett starkt internationellt nätverk.

Regeringen bedömer att verksamheten under 2024 har bidragit till att säkerställa en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av strategiska produkter – och därmed bidragit till att uppnå det övergripande målet för utgiftsområdet. Exportkontrollen har bedrivits i enlighet med svenska och internationella regelverk och har förstärkts ytterligare genom ökad ärendehantering, tillsyn och normutveckling. Investeringsgranskningen har etablerats som ett verkningsfullt skydd för svenska säkerhetsintressen. Sammantaget bedöms verksamheterna fortsatt ge Sverige en stark position internationellt.

Regeringen bedömer att Svenska institutets insatser tillsammans med utlandsmyndigheternas mer fokuserade Sverigefrämjande har bidragit till att öka kännedomen om och intresset och förtroendet för Sverige i omvärlden. Genom Sverigefrämjandet, som innefattar både Sverigebilden- och näringslivsfrämjandet, strategiska kommunikationsinsatser och kulturella utbyten har Sverigebilden fortsatt utvecklats i positiv riktning. Detta bekräftas även av utvecklingen i Nation Brands Index.

Regeringen bedömer att strategiska insatser och samarbeten under 2024 har bidragit till att värna och främja svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen och därmed till att uppnå det övergripande målet för utgiftsområdet. Svenska utrikespolitiska prioriteringar har omsatts i bilaterala och regionala dialoger, liksom i ett vidare internationellt samarbete. Genom flexibilitet och omvärldsanalys har Sverige kunnat agera snabbt och effektivt i en föränderlig geopolitisk kontext.

2.5 Politikens inriktning

Sverige befinner sig i en tid präglad av krig i Europa, ökade oroligheter i Mellanöstern, ökande geopolitisk rivalitet och allvarliga utmaningar mot den regelbaserade världsordningen. Den ryska fullskaliga invasionen av Ukraina har försatt Europa i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskrigets slut. Hoten mot fred, frihet, demokrati och mänskliga rättigheter ökar – liksom behovet av starkt internationellt samarbete.

Regeringen bedriver en utrikespolitik som förenar våra nationella säkerhetsintressen med våra demokratiska värderingar och folkrätten. Ett aktivt arbete inom EU, Sveriges medlemskap i Nato, FN och andra centrala organisationer såsom Europarådet, OSSE och Nordiska ministerrådet är centrala verktyg i detta arbete. Internationellt samarbete med likasinnade länder stärker vår motståndskraft och vårt inflytande i en alltmer oförutsägbar värld.

Regeringen prioriterar att stärka säkerheten i Sveriges närområde. Att långsiktigt stödja Ukraina, och att värna demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer samt respekten för folkrätten är centralt inte minst i ljuset av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Denna invasion visar ett flagrant förakt för folkrätten, FN-stadgans mest grundläggande regler och den europeiska säkerhetsordningen. Stödet till Ukraina är därför regeringens främsta utrikespolitiska uppgift. Genom att vara en aktiv och strategisk aktör i det multilaterala samarbetet stärker Sverige sitt inflytande och får större genomslag för svenska värderingar och intressen.

2.5.1 Få genomslag för svenska politiska prioriteringar i internationella organisationer

Sveriges medlemskap i internationella organisationer gör det möjligt att utöva ett aktivt aktörskap för vår utrikes- och säkerhetspolitik, och utgör en effektiv plattform

för att få gehör för svenska politiska prioriteringar. Sverige ska vara en drivande, konstruktiv och engagerad medlem i dessa organisationer.

EU

EU är en värdegemenskap förankrad i rättsstatens principer och Sveriges viktigaste utrikespolitiska plattform för vår tids och vår kontinents stora, gränsöverskridande frågor: kriget, kriminaliteten, klimatet och konkurrenskraften. Ett starkt, konkurrenskraftigt EU gör Sverige säkrare och ekonomiskt starkare. Genom EU stärker Sverige sin globala röst och möjlighet att effektivt påverka i multilaterala forum, vilket är särskilt viktigt i en orolig omvärld.

Regeringen kommer att fortsätta arbeta för att stärka EU:s roll som en trovärdig global utrikes-, säkerhets-, försvars- och handelspolitisk aktör. Detta görs bland annat genom att vidareutveckla EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska instrument, inklusive de civila och militära krishanteringsinsatserna, samt unionens förmåga att bemöta olika säkerhetsutmaningar. Regeringen ska fortsatt även driva på för effektiva, rättssäkra och trovärdiga sanktioner, samt enhetligt och effektivt genomförande av dem. Detta gäller inte minst sanktionerna med anledning av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Regeringen ska därtill värna ett starkt och långsiktigt stöd till Ukraina samt stöd till kandidatländerna. Regeringen kommer fortsatt att verka för att EU bedriver en öppen och regelbaserad handelspolitik som främjar tillväxt och konkurrenskraft.

Nato

Sveriges medlemskap i Nato innebär ett paradigmskifte för utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken. Sverige omfattas nu av ömsesidiga försvarsgarantier enligt artikel 5 i nordatlantiska fördraget. Sverige omfattas därmed också av skyldigheter gentemot samtliga övriga allierade. Sverige ska föra en solidarisk allianspolitik och bidra aktivt till Natos tre kärnuppgifter: avskräckning och kollektivt försvar, krishantering och säkerhetssamarbeten. Genom medlemskapet i Nato vill regeringen stärka Sveriges säkerhetspolitiska inflytande och vårt bidrag till säkerhet och stabilitet i vårt närområde, liksom i hela det euroatlantiska området.

I det allvarliga säkerhetspolitiska läge som råder i Europa ökar allierade sina försvars- och säkerhetsrelaterade utgifter. Även Natos gemensamfinansiering ökar under de kommande åren i enlighet med beslut fattade vid toppmötet i Madrid 2022. Utgifterna ökar också som ett resultat av det växande stödet till Ukraina. För att möta Sveriges ökade åtaganden till Natos gemensamma civila budget föreslår regeringen att anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer* förstärks med 7 miljoner kronor 2026, och därefter med 14 miljoner kronor årligen från och med 2027.

FN

Inom FN kommer regeringen fortsatt att stå upp för folkrätten, FN-stadgan, internationella normer och överenskommelser. Regeringen kommer att prioritera hanteringen av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, kris- och konflikthantering, mänskliga rättigheter, jämställdhet och demokrati samt möta globala hot och utmaningar. Regeringen avser att bevaka och agera på bland andra Kinas och Rysslands ambitioner att undergräva mänskliga fri- och rättigheter och omforma den regelbaserade världsordningen för sina egna syften.

Regeringen kommer inom ramen för den reformprocess som nyligen inletts att verka för ett reformerat FN som är mer effektivt, fokuserat, resultatorienterat och transparent. Regeringen kommer att verka för ett FN som levererar konkreta resultat

och som fokuserar på kärnuppgifter där organisationen gör mest nytta. Verksamheten på fältet behöver värnas. Alla former av oegentligheter inom FN-systemet ska motverkas.

Som följd av ökade avgifter för FN:s reguljära budget och FN:s fredsbevarande operationer föreslår regeringen att anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer* tillförs 224 miljoner kronor för 2026.

Europarådet

Regeringen prioriterar Europarådets kärnområden: mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, i syfte att bidra till en gemensam värdegrund och till en stark europeisk säkerhetsordning. Särskild vikt läggs vid arbetet med att i högre grad följa Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och av Europadomstolens domar, vilket är avgörande för konventionssystemets legitimitet.

Sverige bidrar till Europarådets arbete med ansvarsutkrävande för Rysslands aggression mot Ukraina, inklusive ett fortsatt stöd till skaderegistret för Ukraina och genom det fortsatta arbetet med den särskilda tribunal för aggressionsbrottet som inrättades i maj 2025.

OSSE

OSSE:s roll för dialog och ansvarsutkrävande baserat på folkrätten bidrar till arbetet med att försvara den europeiska säkerhetsordningen. OSSE:s breda säkerhetsbegrepp och kopplingen mellan säkerhet och respekt för demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer utgör alltjämt en viktig utgångspunkt för Sveriges engagemang. För regeringen är det prioriterat att värna den europeiska säkerhetsordningens grunder. Regeringen avser att verka för att OSSE förblir ett forum för att hålla Ryssland ansvarigt för aggressionen mot och överträdelser av folkrätten i Ukraina, samt värna de autonoma institutionernas mandat och verksamhet. Arbetet i Ukraina kommer fortsatt att prioriteras.

Nordiska ministerrådet

De nordiska statsministrarnas vision om att Norden ska vara världens mest integrerade och hållbara region 2030 är styrande för arbetet i Nordiska ministerrådet. Norden ska vara konkurrenskraftigt, socialt hållbart och ledande i den gröna omställningen. Det ska vara lätt att flytta, pendla, studera och driva företag över landsgränserna. Regeringen kommer fortsatt att verka för att ytterligare konkretisera och effektivisera gränshinderarbetet i Nordiska ministerrådet, Gränshinderrådet, bilateralt och nationellt. Samarbetet med de baltiska länderna blir allt viktigare också inom ramen för Nordiska ministerrådet. Regeringen avser att bidra till att skapa förutsättningar för ytterligare fördjupat och stärkt nordisk-baltiskt samarbete.

OECD

Regeringen avser att värna OECD:s centrala råd- och normgivande roll i det multilaterala systemet. Inom ramen för detta arbete ska regeringen särskilt verka för att OECD fokuserar på sin kärnverksamhet och bidra till öppen och regelbaserad global handel, att fortsätta stödja Ukraina, grön och hållbar omställning, klimatarbete, forskning, jämställdhet, innovation och framtidens arbetsmarknad.

Arktiska rådet

Arktiska rådet är det främsta forumet för internationellt samarbete i Arktis. Regeringen värnar rådets viktiga roll som instrument för Sveriges och de övriga arktiska staternas gemensamma styrning, utveckling och skydd av regionens känsliga miljö. I det allvarliga säkerhetspolitiska läget är det av största vikt att Arktiska rådet fortsätter fungera som ett livskraftigt och effektivt forum för fredligt samarbete i regionen. Under 2026 förbereder Sverige sitt ordförandeskap 2027–2029. Som ett led i förberedelserna och i ljuset av att Arktis säkerhetspolitiska betydelse har ökat, kommer regeringen att ta fram en ny Arktisstrategi. Regeringen avser att aktivt bidra till rådets arbete och stärka dess relevans och funktion.

Konsulär och civilrättslig verksamhet

Den konsulära och civilrättsliga verksamhetens omfattning har fortsatt ligga på en hög nivå. Regeringen avser upprätthålla och utveckla den konsulära krisberedskapen samt verka för ökad kännedom om UD:s reseinformation och innebörden av en reseavrådan. Regeringen avser vidare upprätthålla konsulärt stöd till enskilda och värna samarbetet som finns med andra länder i gränsöverskridande barnärenden och som hanteras med stöd av internationella regelverk på civilrättens område. En översyn för att göra det konsulära regelverket tydligare har påbörjats.

2.5.2 Bidra med resurser för stärkt säkerhet och stärka kunskapsbasen om utrikes- och säkerhetspolitik

Det pågår ett fullskaligt anfallskrig i Europa. Regeringen kommer att ge mesta möjliga stöd till det krigsdrabbade Ukraina – politiskt, ekonomiskt, humanitärt, militärt, och rättsligt – så länge det behövs. Inget framtida stöd är uteslutet.

Sveriges röst för mänskliga rättigheter, demokrati, jämställdhet samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter utgör en viktig del av svenskt deltagande i internationella fredsinsatser som ska bidra till hållbara resultat.

Det säkerhetspolitiska läget ställer höga krav på nationell kapacitet för kunskap och analys, och understryker även vikten av faktabaserade underlag globalt. Regeringen kommer därför att fortsätta ge stöd till Utrikespolitiska institutet (UI) och Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI). UI ska vara en relevant aktör som bistår regeringen med kunskap och analyser utifrån ett Sverigeperspektiv och svenskt intresse. SIPRI ska fortsatt bidra med kunskap om rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning samt bredare säkerhetspolitiska och fredsfrämjande frågor.

Folke Bernadotteakademien (FBA) ska bland annat bidra med kapacitetsutvecklingsstöd och kompetens till Nato och Natos partnerländer. I synnerhet inom Natos verksamhet för säkerhetssamarbete och motståndskraft mot hybrida hot.

Sverige kommer fortsatt att bidra till internationell civil och militär krishantering och fredsfrämjande insatser, företrädesvis inom ramen för internationella organisationer som EU, Nato, FN och OSSE. Det bidrar till vår egen säkerhet och till säkerhet, stabilitet och fred i andra delar av världen. Sveriges bidrag ska primärt utgöras av sekonderad personal till internationella krishanterings- och fredsfrämjande insatser, men även av kapacitetshöjande åtgärder utifrån svensk kompetens och svenska prioriteringar. Personalbidrag till insatser i närområdet kommer att prioriteras inom civil krishantering.

Regeringen har mottagit betänkandet från utredningen En reformerad underrättelseverksamhet (SOU 2025:78). Betänkandet har skickats ut på remiss med

svar senast den 17 september 2025. Betänkandet kommer därefter att beredas inom Regeringskansliet.

2.5.3 Säkerställa en rättssäker, effektiv och ändamålsenlig granskning av utländska direktinvesteringar och exportkontroll av strategiska produkter

Det allvarliga säkerhetsläget innebär att exportkontroll och investeringsgranskning blir allt viktigare instrument för den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken. Genomförandet av det restriktiva regelverket för export av krigsmateriel ska prioriteras, liksom genomförandet av regelverket om förstärkt kontroll av produkter med dubbla användningsområden samt investeringsgranskning. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) ska fortsatt ges ansvaret för investeringsgranskning samt det huvudsakliga ansvaret för tillämpningen av exportkontrollregelverken. När det gäller exportkontrollen för särskilt känsliga kärntekniska produkter ska även Strålsäkerhetsmyndigheten fortsatt ges ett ansvar. Regeringen kommer att verka för en ökad anslutning till och ett effektivt genomförande av vapenhandelsfördraget ATT. Sverige kommer att verka för att nå ökad samstämmighet mellan medlemsländerna i tillämpningen av EU:s gemensamma ståndpunkt om vapenexport. Utvecklingen inom framväxande känslig teknik påverkar exportkontrollen och ska uppmärksammas.

För att skydda svenska säkerhetsintressen föreslår regeringen att ISP tillförs 18 miljoner kronor under 2026 följt av 24 miljoner kronor permanent från 2027 för stärkt exportkontroll och investeringsgranskning.

2.5.4 Öka intresset, förtroendet och kännedomen om Sverige i omvärlden

Sverigebilden påverkar genomslaget för svenska intressen, svenska företags konkurrenskraft och motståndskraften i utlandet mot vilseledande information om Sverige. Genom Svenska institutet och utlandsmyndigheterna driver regeringen vidare arbetet med att positionera Sverige som en prioriterad partner för grön och digital omställning, och ekonomisk och demokratisk utveckling. Sverige är en global kunskapsnation och innovationsledare och ska uppfattas som ett attraktivt land för investeringar, besök och internationella talanger. Den Sverigefrämjande verksamheten ska bedrivas i nära samverkan med andra aktörer inklusive det svenska näringslivet. Arbetet sker i enlighet med regeringens strategi för utrikeshandel, investeringar och global konkurrenskraft (UD2023/01758) som slår fast att Sverigefrämjandet ska stödja export- och investeringsfrämjandet och utgå från svenska intressen. En annan central utgångspunkt är den nya strategin för att stärka Sverigebilden i utlandet som har tagits fram av Svenska institutet tillsammans med en bredd av aktörer från näringsliv, högskola och myndigheter. Regeringen prioriterar fortsatt satsningar på talangattraktion samt kulturella och kreativa branscher. Synergier mellan utvecklingssamarbetet så som SI:s arbete med alumner och biståndsfinansierade stipendie- och ledarskapsprogram och det bredare främjandearbetet ska tillvaratas för att skapa största möjliga genomslag.

Som en del av regeringens arbete för att öka effektiviteten i den offentligt finansierade verksamheten avser regeringen att pröva överlapp och möjliga synergier mellan verksamhet vid Svenska institutet och Visit Sweden samt pröva hur Svenska institutets verksamhet kan inordnas i Visit Sweden

2.5.5 Värna och främja svenska utrikes- och säkerhetspolitiska intressen genom strategiska insatser och samarbeten

Regeringens strategiska insatser och samarbeten inom utgiftsområdet ska värna Sveriges och EU:s utrikes- och säkerhetspolitiska intressen och värderingar. Verksamheten ska också bidra till att motverka och förebygga konflikter och bidra till fred och säkerhet i omvärlden. Insatserna ska vidare främja svenska intressen genom forskning, analys, dialog och utbyten. Detta ska ske inom områden som exempelvis transatlantiska relationer, policyutveckling inom Nato, rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning, hybridhot och säkerhet i närområdet, utvecklingen av EU:s utrikes- och säkerhetspolitik, sanktioner, cybersäkerhet, framväxande teknik samt kampen mot terrorism.

Sverige kommer att fortsatt värna Ickespridningsfördraget för kärnvapen (NPT) som en hörnsten i det internationella nedrustningsarbetet med särskilt fokus på NPT:s översynskonferens under 2026. Arbetet inom ramen för Stockholmsinitiativet för kärnvapennedrustning och Initiativet för Nukleär Riskreducering kommer att fortsätta som en del i denna förberedelse. Sverige kommer att främja provstoppsavtalet mot kärnvapen (CTBT) och verka för dess ikraftträdande, inte minst i rollen som ordförande för den så kallade Artikel XIV-processen från hösten 2025.

Sverige ska värna det internationella atomenergiorganet IAEA:s uppdrag att motverka spridning av kärnvapen liksom dess roll att främja strålsäkerhet och nukleärt säkerhetsskydd, inklusive vid Zaporizjzjas kärnkraftverk i Ukraina som illegalt kontrolleras av Ryssland. Det globala förbudet mot kemiska vapen står fortfarande inför stora utmaningar efter flera fall av konstaterad kemvapenanvändning. Regeringen avser därför att fortsatt främja konventionens genomförande och verka för att säkerställa ansvarsutkrävande. Sverige ska också bidra i arbetet med att stärka konventionen om förbud mot biologiska vapen. Sverige fortsätter engagemanget för ett ansvarsfullt uppträdande i rymden.

Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) ska fortsatt ges statligt stöd för myndighetens forskning inom rustningskontroll, nedrustning och icke-spridning med syfte att upprätthålla Sveriges expertis på området.

Asien och Oceanien är den region där den största ekonomiska tillväxten förväntas ske. Därtill blir säkerheten i Asien och Europa alltmer sammanlänkad. Kina är världens näst största ekonomi och en teknologisk ledarnation, samtidigt som landet har ett auktoritärt styre och växande geopolitiska ambitioner. Kinas möjliggörande av Rysslands anfallskrig mot Ukraina har en direkt, negativ effekt på Sveriges och Europas säkerhet. Kinas agerande mot Taiwan inger oro, och hot om militärt våld är oacceptabelt. Det förändrade globala maktläget ökar också behovet av fördjupad kunskap om andra aktörers geopolitik och strategiska avvägningar, såsom Indien och vissa andra medlemmar i Brics. Samarbete med indopacifiska partnerländer blir allt viktigare för att gemensamt bemöta utmaningar, upprätthålla stabilitet, försvara den regelbaserade världsordningen och säkra handelsflöden.

Mellanöstern förblir en volatil region med pågående konflikter. Utvecklingen präglas i hög grad av Hamas terroristattacker mot Israel den 7 oktober 2023 och det efterföljande kriget i Gaza. Iran bär ett stort ansvar för den negativa utvecklingen i Mellanöstern och för säkerhetsrisker i väst. Regeringen kommer inte att tolerera iranska aktioner för att destabilisera Sverige eller bedriva säkerhetshotande verksamhet här via ombud.

Afrika, som en del av Europas närområde, har stor geopolitisk och geoekonomisk betydelse. Kontinentens växande befolkningar, ekonomier och rika mineraltillgångar

skapar möjligheter till ökad handel och fördjupade samarbeten. Afrika är också en viktig aktör i det multilaterala systemet, vars stöd för en regelbaserad världsordning är av stor vikt. Samtidigt skapar konflikter och instabilitet i delar av kontinenten direkta utmaningar för såväl Sverige som EU, bland annat i frågor som rör säkerhet, fri sjöfart och migration. Att stödja den demokratiska utvecklingen i Afrika är avgörande för utvecklingen i regionen. Regeringen avser därför att fortsatt bidra till demokrati och en god samhällsutveckling på kontinenten bland annat genom kapacitetsutveckling samt säkerhetsfrämjande och stabiliserande insatser.

2.6 Budgetförslag

2.6.1 1:1 Avgifter till internationella organisationer

Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:1 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	1 595 106	Anslagssparande	4 448
2025	Anslag	2 001 274[1]	Utgiftsprognos	2 001 274
2026	**Förslag**	**1 691 967**		
2027	Beräknat	1 472 080		
2028	**Beräknat**	**1 471 880**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifterna avseende Sveriges medlemskap i internationella organisationer, främst Förenta nationerna (FN), Europarådet, Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), Nordiska ministerrådet och Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). Anslaget får även användas för utgifter för avgifter till Nordatlantiska fördragsorganisationens (Nato) civila budget.

Anslaget får även användas enligt lagen (2003:491) om konsulärt ekonomiskt bistånd för konsulära insatser vid en kris eller en katastrof utomlands enligt lagen (2010:813) om konsulära katastrofinsatser eller liknande händelser för höjd beredskap och initiala åtgärder vid en konsulär kris för insatser för bortförda och kvarhållna barn i utlandet samt utgifter för resor och andra utgifter som har till syfte att främja rätten till umgänge mellan barn och föräldrar i samband med rättegång inför internationell domstol eller liknande organ där svenska staten är part eller deltar på annat liknande sätt för särskilda informationsinsatser riktade till utlandsresenärer för ersättning enligt sjöförklaringskungörelsen (1967:294) till person som enligt sjölagen (1994:1009) tillsammans med svensk utlandsmyndighet deltar vid sjöförklaring och enligt sjöförklaringskungörelsen till annan än befälhavaren och medlem av besättningen för inställelse till förhör vid sjöförklaring inför svensk utlandsmyndighetför informations- och utbildningsinsatser som verkar inom familjekonfliktområdet med fokus på frågor om barn- och tvångsäktenskapför specifika tidsbegränsade insatser i enskilda konsulära ärenden avseende barn-och tvångsäktenskap.

Kompletterande information

Belastningen på anslaget påverkas såväl av valutafluktuationer som av antalet freds- och säkerhetsfrämjande insatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 449 774**	**1 449 774**	**1 449 774**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	242 193	22 306	22 106
varav BP26	*235 000*	*15 400*	*15 200*
– Höjda FN-avgifter	*224 000*		
– Höjd avgift för Natos civila budget	*7 000*	*14 000*	*14 000*
– Kostnader för Sveriges deltagande i internationell rättsprocess	*4 000*	*1 400*	*1 200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 691 967**	**1 472 080**	**1 471 880**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 224 000 000 kronor under 2026 som följd av höjda FN-avgifter. Anslaget ökas vidare med 7 000 000 kronor under 2026 följt av 14 000 000 kronor permanent från 2027 som följd av en höjd avgift för Natos civila budget. Anslaget ökas därutöver med 4 000 000 kronor under 2026 följt av 1 400 000 kronor under 2027 samt 1 200 000 kronor under 2028 för att finansiera ökade rättskostnader med anledning av Sveriges deltagande i en internationell rättsprocess.

Regeringen föreslår att 1 691 967 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Avgifter till internationella organisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 472 080 000 kronor respektive 1 471 880 000 kronor.

2.6.2 1:2 Freds och säkerhetsfrämjande verksamhet

Tabell 2.13 Anslagsutveckling 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	140 207	Anslagssparande	41 485
2025	Anslag	185 456[1]	Utgiftsprognos	172 490
2026	**Förslag**	**187 545**		
2027	Beräknat	189 439[2]		
2028	**Beräknat**	**191 512**[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 187 757 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 187 711 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja fred och säkerhet, demokrati samt förebygga konflikter. Det får ske genom stöd till projekt och andra särskilda insatser, seminarier, konferenser, utbildnings- och utredningsinsatser samt som statsbidrag till mellanstatliga eller enskilda organisationer och institutioner. Anslaget får även användas för utgifter för att ställa svensk personal till förfogande för fredsfrämjande-, säkerhetsfrämjande- och konfliktförebyggande verksamhet inom ramen för Förenta nationerna (FN), Europeiska unionen (EU), Organisationen för säkerhet och

samarbete i Europa (OSSE), Nato eller andra mellanstatliga eller enskilda organisationer.

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till stiftelsen Stockholms internationella fredsforskningsinstitut (SIPRI), Utrikespolitiska institutet, inklusive Nationellt kunskapscentrum för Kina och Centrum för Östeuropastudier.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.14 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**185 456**	**185 456**	**185 456**
Pris- och löneomräkning[2]	2 089	3 755	5 824
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag		228	232
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**187 545**	**189 439**	**191 512**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 187 545 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 189 439 000 kronor respektive 191 512 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 2.15 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet, Utgiftsområde 05 Internationell samverkan

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början		15 800				
Nya ekonomiska åtaganden	7 500		20 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-15 800		-10 000	-8 000	-2 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	8 300					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	15 800		20 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**44 000**	**58 000**	**20 000**			

Skälen för regeringens förslag

Anslaget används bland annat för statsbidrag till mellanstatliga eller enskilda organisationer och institutioner. Regeringen behöver i vissa fall ingå fleråriga ekonomiska åtaganden i förhållande till organisationer som får årligen återkommande strategiska stöd. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2027–2030

2.6.3 1:3 Inspektionen för strategiska produkter

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:3 Inspektionen för strategiska produkter

Tusental kronor

2024	Utfall	123 844	Anslagssparande	23 443
2025	Anslag	163 083[1]	Utgiftsprognos	155 400
2026	**Förslag**	**185 134**		
2027	Beräknat	193 768[2]		
2028	**Beräknat**	**190 978[3]**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 191 051 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 184 937 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för strategiska produkters (ISP) förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Inspektionen för strategiska produkter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**163 083**	**163 083**	**163 083**
Pris- och löneomräkning[2]	3 032	5 395	8 458
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	19 019	25 290	19 437
varav BP26[3]	*18 000*	*24 000*	*24 000*
– Granskning av utländska direktinvesteringar	*18 000*	*18 000*	*18 000*
– Exportkontroll av krigsmateriel		*6 000*	*6 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**185 134**	**193 768**	**190 978**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Inspektionen för strategiska produkter tillförs 12 000 000 kronor under 2026, följt av 18 000 000 kronor under 2027 samt 18 000 000 kronor permanent från 2028 för myndighetens granskning av utländska direktinvesteringar. Anslaget 1:5 *Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser* minskas med 5 000 000 kronor permanent från 2026 för att finansiera insatsen. Inspektionen för strategiska produkter tillförs vidare

6 000 000 kronor permanent från 2026 för myndighetens kostnader för exportkontroll av krigsmateriel.

Vissa delar av myndighetens verksamhetskostnader ska inte täckas av avgifter. Det gäller internationell verksamhet som inte är kopplad till tillstånds- och tillsynsarbetet, inklusive exportkontrollstöd utomlands. Det gäller också granskning av utländska direktinvesteringar samt genomförande av vissa internationella sanktioner.

Regeringen föreslår att 185 134 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Inspektionen för strategiska produkter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 193 768 000 kronor respektive 190 978 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Inspektionen för strategiska produkter tar ut avgifter i enlighet med förordning (2013:707) om kontroll av vissa skjutvapen, delar till skjutvapen och ammunition. Dessa intäkter får disponeras av myndigheten. Vidare tas avgifter ut i enlighet med bestämmelserna i förordningen (2008:889) om finansiering av verksamheten vid Inspektionen för strategiska produkter. Dessa intäkter disponeras inte av myndigheten.

Tabell 2.18 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	331	473	-142	1 778
varav tjänsteexport	*0*	*0*	*0*	
Prognos 2025	435	435	0	0
varav tjänsteexport	*0*	*0*	*0*	
Budget 2026	435	435	0	0
varav tjänsteexport	*0*	*0*	*0*	

Källa: ISP.

Tabell 2.19 Offentligrättslig verksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)
Utfall 2024	50 154	0	50 154	0
Prognos 2025	50 650	0	50 650	0
Budget 2026	51 150	0	51 150	0

Källa: ISP.

2.6.4 1:4 Svenska institutet

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:4 Svenska institutet

Tusental kronor

2024	Utfall	135 371	Anslagssparande	3 928
2025	Anslag	136 287[1]	Utgiftsprognos	139 238
2026	**Förslag**	**148 984**		
2027	Beräknat	143 891[2]		
2028	**Beräknat**	**138 036[3]**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 142 072 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 133 984 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Svenska institutets förvaltningsutgifter. Anslaget används även för Svenska institutets Sverigefrämjande uppgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Svenska institutet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**136 287**	**136 287**	**136 287**
Pris- och löneomräkning[2]	2 697	4 476	6 900
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	10 000	3 128	-5 151
varav BP26[3]	*15 000*	*8 000*	
– Flytt av medel för talangattraktion	*15 000*	*8 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**148 984**	**143 891**	**138 036**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För Svenska institutets arbete med talangattraktion ökas anslaget med 15 000 000 kronor under 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor. Anslaget 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* inom utgiftsområde 24 Näringsliv minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 148 984 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Svenska institutet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 143 891 000 kronor respektive 138 036 000 kronor.

2.6.5 1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser

Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	
2025	Anslag	343 771[1]	Utgiftsprognos	341 376
2026	**Förslag**	**333 771**		
2027	Beräknat	333 771		
2028	**Beräknat**	**333 771**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för samarbete, samverkan och integration inom Östersjöregionen. Anslaget får vidare användas för utgifter för insatser som rör Ryssland avseende miljö samt mänskliga rättigheter och demokrati, Svenska institutets Östersjösamarbete samt insatser i eller i nära anslutning till Östersjöområdet bland annat inom ramen för Östersjöstaternas råd, Nordliga dimensionen, Arktiska rådet och Barentsrådet. Anslaget får även användas för räntesubvention, inklusive administrativa kostnader, avseende bilateralt lån till Ukraina.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**343 771**	**343 771**	**343 771**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 000	-5 000	-5 000
varav BP26	*-5 000*	*-5 000*	*-5 000*
– Granskning av utländska direktinvesteringar	*-5 000*	*-5 000*	*-5 000*
Överföring till/från andra anslag	-5 000	-5 000	-5 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**333 771**	**333 771**	**333 771**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera ISP:s arbete med granskning av utländska direktinvesteringar minskas anslaget med 5 000 0000 kronor permanent från 2026.

Regeringen föreslår att 333 771 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 333 771 000 kronor respektive 333 771 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 241 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 2.24 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029-2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	119 331[1]	224 500			
Nya ekonomiska åtaganden	171 669	115 500			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-66 500	-99 000	-113 990	-95 000	-32 010
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	224 500	241 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**224 500**	**241 000**			

[1] Avser åtaganden som har överförts från det avvecklade anslaget 1:11 *Samarbete inom Östersjöregionen*.

Skälen för regeringens förslag

Sida, Svenska institutet och Regeringskansliet behöver besluta om bidrag i form av fleråriga stipendier, långsiktiga insatser på miljöområdet samt insatser inom mänskliga rättigheter och demokrati. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Utrikes- och säkerhetspolitiskt strategiska insatser* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 241 000 000 kronor 2027–2032.

Utgiftsområde 6

Försvar och samhällets krisberedskap

Utgiftsområde 6 – Försvar och samhällets krisberedskap

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 5

2 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap ... 7
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 7
2.2 Utgiftsutveckling ... 8
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 8

3 Totalförsvar ... 9
3.1 Mål för utgiftsområdet ... 9
3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 9
3.3 Resultatredovisning ... 9
3.3.1 Förmågan inom totalförsvaret har stärkts ... 9
3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 13
3.5 Politikens inriktning ... 14
3.6 Budgetförslag ... 17
3.6.1 Beredskapskredit för totalförsvaret ... 17

4 Militärt försvar ... 19
4.1 Mål för utgiftsområdet ... 19
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 19
4.3 Resultatredovisning ... 20
4.3.1 Säkerhetspolitisk utveckling ... 20
4.3.2 Sverige har fortsatt att lämna omfattande militärt stöd till Ukraina ... 21
4.3.3 Sverige som allierad och fortsatt integrering i Nato ... 22
4.3.4 Försvarsmaktens operativa förmåga ... 23
4.3.5 Försvarsmakten har deltagit i internationella insatser ... 30
4.3.6 Personalvolymerna ökar men det finns utmaningar för hela organisationen ... 31
4.3.7 Infrastrukturförsörjning ... 34
4.3.8 Materielförsörjning ... 34
4.3.9 Den årliga revisionens iakttagelser ... 38
4.3.10 Forskning, utveckling och innovation för stärkt militär förmåga ... 38
4.3.11 Samarbete med andra länder har gett stärkt förmåga ... 39
4.3.12 Fortsatt arbete med hållbarhet i uppbyggnaden av förmåga ... 41
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 41
4.4.1 Förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp ... 41
4.4.2 Förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt ... 42
4.4.3 Förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser ... 42
4.4.4 Förmåga att skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap ... 43
4.5 Politikens inriktning ... 43
4.6 Budgetförslag ... 48
4.6.1 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap ... 48
4.6.2 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt ... 52

4.6.3 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar 54
4.6.4 1:4 Forskning och teknikutveckling 59
4.6.5 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten 60
4.6.6 1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk 60
4.6.7 1:7 Officersutbildning m.m. 62
4.6.8 1:8 Försvarets radioanstalt 63
4.6.9 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut 64
4.6.10 1:10 Nämnder m.m. 66
4.6.11 1:11 Försvarets materielverk 67
4.6.12 1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen 69
4.6.13 1:13 Myndigheten för totalförsvarsanalys 70
4.6.14 1:14 Stöd till Ukraina 70
4.6.15 Övriga förslag 72

5 Civilt försvar och samhällets krisberedskap 73
5.1 Mål för utgiftsområdet 73
5.1.1 Civilt försvar 73
5.1.2 Krisberedskap och skydd mot olyckor 73
5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 74
5.2.1 Bedömningsgrunder 74
5.2.2 Resultatindikatorer 74
5.2.3 Underlag till grund för resultatredovisningen 76
5.3 Resultatredovisning 76
5.3.1 Civilt försvar 76
5.3.2 Krisberedskap och skydd mot olyckor 82
5.3.3 Internationella insatser och samarbeten i EU och Nato 87
5.3.4 Samhällets cybersäkerhet 89
5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 91
5.4.1 Fortsatt utveckling av det civila försvaret 91
5.4.2 Stärkt krisberedskap och utvecklat skydd mot olyckor 92
5.4.3 Stärkt förmåga genom det internationella arbetet 93
5.4.4 Samhällets cybersäkerhet 93
5.5 Politikens inriktning 94
5.5.1 Civilt försvar 94
5.5.2 Krisberedskap och skydd mot olyckor 97
5.5.3 Samhällets cybersäkerhet 98
5.6 Budgetförslag 99
5.6.1 2:1 Kustbevakningen 99
5.6.2 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor 100
5.6.3 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m. 102
5.6.4 2:4 Krisberedskap 102
5.6.5 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal 107
5.6.6 2:6 Myndigheten för civilt försvar 108
5.6.7 2:7 Statens haverikommission 112
5.6.8 2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar 112
5.6.9 2:9 Rakel generation 2 113

6 Strålsäkerhet 115
6.1 Mål för utgiftsområdet 115
6.2 Resultatredovisning 115
6.2.1 Nationellt arbete bidrar till ett strålsäkert samhälle 115
6.2.2 Sveriges arbete inom EU och internationellt bidrar till ett strålsäkert samhälle 117
6.2.3 Stärkt arbete med civilt försvar och beredskap 117
6.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 118

6.4 Politikens inriktning 118
6.5 Budgetförslag 120
6.5.1 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten 120

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden som uppgår till högst 70 000 000 000 kronor (avsnitt 3.6.1).
2. Riksdagen godkänner investeringsplanen för vidmakthållande av försvarsmateriel för 2026–2037 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar (avsnitt 4.6.1).
3. Riksdagen godkänner investeringsplanen för anskaffning av försvarsmateriel för 2026–2037 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar (avsnitt 4.6.3).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att ingå avtal med Lettland om upplåtelse av upp till fyra av Försvarsmaktens befintliga Archersystem och försäljning av 18 nytillverkade Archersystem (avsnitt 4.6.3).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 37 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.11).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att lokalisera Försvarsmaktens logistik från Stockholms kommun till Stockholms län (avsnitt 4.6.15).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Myndigheten för civilt försvar får ta upp lån i Riksgäldskontoret för samhällsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 200 000 000 kronor (avsnitt 5.6.6).
8. Riksdagen godkänner investeringsplanen för krisberedskap för 2026–2028 som en riktlinje för Myndigheten för civilt försvars samhällsinvesteringar (avsnitt 5.6.6).
9. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap enligt tabell 1.1.
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	77 066 828
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	15 306 336
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	71 191 794
1:4 Forskning och teknikutveckling	1 463 905
1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	15 781
1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk	522 014
1:7 Officersutbildning m.m.	381 980
1:8 Försvarets radioanstalt	3 425 329
1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	796 361
1:10 Nämnder m.m.	9 236
1:11 Försvarets materielverk	4 248 967
1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen	14 981
1:13 Myndigheten för totalförsvarsanalys	93 821
1:14 Stöd till Ukraina	39 725 000
2:1 Kustbevakningen	2 031 678
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	506 850
2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	27 580
2:4 Krisberedskap	4 040 508
2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	454 671
2:6 Myndigheten för civilt försvar	2 017 449
2:7 Statens haverikommission	67 141
2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar	159 794
2:9 Rakel Generation 2	799 389
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	655 092
Summa anslag inom utgiftsområdet	**225 022 485**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	42 000 000	2027–2035
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	5 077 200	2027–2030
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	288 854 000	2027–2037
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	750 000	2027–2032
2:4 Krisberedskap	3 146 000	2027–2032
2:9 Rakel Generation 2	925 000	2027–2032
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	300 000	2027–2032
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**341 052 200**	

2 Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap är uppdelat i tre områden med tillhörande myndigheter.

Totalförsvar (avsnitt 3)

Totalförsvaret inkluderar militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar). Utöver myndigheter som tillhör utgiftsområde 6 finns det även myndigheter inom andra utgiftsområden som har uppgifter inom totalförsvaret. Några exempel är länsstyrelserna (utg. omr. 1 Rikets styrelse), Fortifikationsverket (utg. omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning), Socialstyrelsen (utg. omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg), Försvarshögskolan (utg. omr. 16 Utbildning och universitetsforskning), Riksantikvarieämbetet (utg. omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid), Trafikverket, Luftfartsverket och Sjöfartsverket (utg. omr. 22 Kommunikationer) samt Livsmedelsverket och Jordbruksverket (utg. omr. 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel).

Militärt försvar (avsnitt 4)

- Försvarsmakten inklusive Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten
- Försvarets materielverk
- Försvarsunderrättelsedomstolen
- Försvarets radioanstalt
- Myndigheten för totalförsvarsanalys
- Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten
- Totalförsvarets forskningsinstitut
- Totalförsvarets plikt- och prövningsverk

Området omfattar även bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar, Svenska Röda Korset och vissa mindre nämnder.

Civilt försvar och samhällets krisberedskap (avsnitt 5)

- Kustbevakningen
- Myndigheten för psykologiskt försvar
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (förslag till nytt namn i prop. 2024/25:205 Myndigheten för civilt försvar – ett nytt namn för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap)
- Statens haverikommission
- Nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC)

Området omfattar också ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal.

Strålsäkerhet (avsnitt 6)

- Strålsäkerhetsmyndigheten

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Försvar	**120 983**	**159 702**	**159 459**	**214 262**	**221 327**	**195 004**
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	59 503	67 352	69 424	**77 067**	84 232	90 835
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	3 221	10 742	10 114	**15 306**	3 638	2 897
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	50 165	60 125	58 570	**71 192**	81 563	87 995
1:4 Forskning och teknikutveckling	1 101	1 252	1 255	**1 464**	1 642	1 852
1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten	13	16	16	**16**	16	16
1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk	379	450	431	**522**	595	614
1:7 Officersutbildning m.m.	315	355	353	**382**	396	412
1:8 Försvarets radioanstalt	2 290	2 859	2 780	**3 425**	3 954	5 028
1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	379	673	674	**796**	773	823
1:10 Nämnder m.m.	8	9	9	**9**	9	9
1:11 Försvarets materielverk	3 544	3 961	4 015	**4 249**	4 400	4 410
1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen	11	12	12	**15**	15	15
1:13 Myndigheten för totalförsvarsanalys	55	86	78	**94**	95	97
1:14 Stöd till Ukraina		11 810	11 728	**39 725**	40 000	
Samhällets krisberedskap	**6 676**	**8 532**	**8 236**	**10 105**	**11 975**	**11 397**
2:1 Kustbevakningen	1 771	1 972	2 005	**2 032**	2 250	2 308
2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor	507	507	503	**507**	507	507
2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.	99	63	62	**28**	28	28
2:4 Krisberedskap	1 858	2 586	2 579	**4 041**	5 672	5 944
2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal	457	445	445	**455**	462	467
2:6 Myndigheten för civilt försvar	1 729	2 052	2 087	**2 017**	1 918	1 902
2:7 Statens haverikommission	67	66	65	**67**	68	69
2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar	150	174	173	**160**	153	156
2:9 Rakel Generation 2	38	668	316	**799**	918	17
Strålsäkerhet	**518**	**583**	**590**	**655**	**723**	**800**
3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten	518	583	590	**655**	723	800
Totalt för utgiftsområde 06 Försvar och samhällets krisberedskap	**128 177**	**168 818**	**168 286**	**225 022**	**234 025**	**207 201**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagens beslutade mål för totalförsvaret, det militära försvaret, det civila försvaret och samhällets krisberedskap redovisas under respektive område, för att sedan följas av resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder. I slutet av 2024 antog riksdagen ett nytt försvarsbeslut för Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114). Propositionen innehåller bl.a. nya mål för totalförsvaret, det militära försvaret samt det civila försvaret och samhällets krisberedskap. De nya målen har trätt i kraft fr.o.m. 2025.

3 Totalförsvar

3.1 Mål för utgiftsområdet

Mål från och med 2025

Riksdagen har beslutat att det övergripande målet för totalförsvaret ska vara att ha förmåga att försvara Sverige och vår befolkning mot väpnat angrepp, hävda vårt lands självständighet, suveränitet och territoriella integritet samt medverka till försvaret av allierade. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet och i enlighet med Sveriges åtaganden som medlem i Nato (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114).

Mål till och med 2024

Föregående försvarsbeslutsperiod 2021–2025 var målet att ha förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp och värna vår säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Verksamhet inom totalförsvaret ska kunna bedrivas enskilt och tillsammans med andra, inom och utom landet (prop. 2020/21:30, bet. 2021/21:FöU4, rskr. 2020/21:136).

Notera att försvarsbeslutsperioden enligt ovan avslutades 2024 och att det nya målet gäller fr.o.m. 2025.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringens bedömning av resultaten utgår från utvecklingen inom följande områden:

- en sammanhängande planering för totalförsvaret
- samhällets cybersäkerhet
- säker och robust kommunikation inom totalförsvaret
- genomförandet av övningar med aktörer från både civilt och militärt försvar.

3.3 Resultatredovisning

Totalförsvaret består av det militära och det civila försvaret och är sådan verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. I detta avsnitt redovisas hur arbetet med att utveckla totalförsvaret har fortsatt sedan föregående års budgetproposition. Resultatredovisningen omfattar 2024 och i vissa fall berörs även händelser som inträffat under det första kvartalet 2025. Resultatredovisningen är en analys av resultatet i relation till det mål som gällde för 2024, se avsnitt 3.1 Mål för utgiftsområdet.

3.3.1 Förmågan inom totalförsvaret har stärkts

Arbetet med att stärka Sveriges totalförsvar i enlighet med propositionen Totalförsvaret 2021–2025 (prop. 2020/21:30) har gått framåt och förmågan har stärkts.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022 har tydligt påvisat behovet av ett starkt totalförsvar och vikten av att upprätthålla en stark försvarsvilja hos

befolkningen. De urskillningslösa attackerna som drabbar Ukrainas civilbefolkning och kritisk infrastruktur har lett till många civila dödsoffer, stor skada och mycket svåra umbäranden. Därtill har Rysslands fullskaliga invasion även satt den ukrainska ekonomin under en stark press.

Fortsatt arbete med en sammanhängande planering av totalförsvaret

Försvarsmakten och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har fortsatt arbetet med att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret. Regeringen beslutade den 19 december 2024 om gemensamma planeringsförutsättningar för utveckling av totalförsvaret 2025–2030.

Planeringsförutsättningarna riktar sig till såväl myndigheter inom det militära försvaret som till beredskapsmyndigheter, men kan även användas av övriga statliga myndigheter under regeringen, kommuner, regioner och övriga aktörer inom totalförsvaret. Planeringsförutsättningarna betonar bl.a. att det väpnade angreppet är dimensionerande för totalförsvaret och att myndigheterna ska förbereda och planera för att under minst tre månader kunna möta och hantera ett krig i Europa som leder till allvarliga konsekvenser för samhällets funktionalitet. Inom ramen för planeringsförutsättningarna har regeringen även beslutat att Försvarsmakten och MSB fortsatt ska främja och utveckla en samordnad planering inom totalförsvaret under perioden 2025–2030.

Den samlade förmågan inom totalförsvaret har utvecklats positivt

Under året har det skett en positiv utveckling av den samlade förmågan inom totalförsvaret. Läs mer i avsnitt 4.3.4 (militära försvaret) och avsnitt 5.3.1 (civila försvaret).

I oktober 2024 redovisade Försvarsmakten uppdraget Samverkan utifrån ny struktur för samhällets krisberedskap och civilt försvar (Fö2025/00272). Försvarsmakten har delat relevanta delar av operationsplaneringen till berörda aktörer på olika nivåer samt parallellt arbetat vidare med att tydliggöra myndighetens behov av stöd. De scenariobaserade diskussioner som genomförts där allierade förbands behov tydliggjorts har varit en framgångsfaktor för att uppnå ökad kunskap om, och förståelse för det militära förvarets behov samt civila aktörers förutsättningar och förmåga att tillhandahålla efterfrågat stöd. Enligt Försvarsmakten behöver denna kunskap dock i större utsträckning omsättas i åtgärder för att öka den faktiska förmågan.

Försvarsmakten och MSB har vidare fortsatt att stödja framdriften i arbetet för att statliga myndigheter, kommuner, regioner, näringsliv, civilsamhället och allmänhet ska stärka förmågan att hantera höjd beredskap och då ytterst krig. MSB har under året fortsatt att stödja arbetet med att utveckla det civila försvaret. Myndigheten har också gett stöd till aktörer inom samhällsplaneringen i syfte att öka kunskapsnivån om hur totalförsvarets behov kan tas omhand i samhällsplaneringens processer.

Arbetet med att stärka det civila försvaret beskrivs vidare i avsnitt 5.3 och arbetet inom de olika beredskapssektorerna i syfte att stärka förmågan inom totalförsvaret beskrivs närmare i avsnitt 5.3.1.

Exempel på åtgärder för att stärka det civila och militära försvarets förmåga inom ramen för totalförsvaret

I april 2024 redovisade MSB uppdraget om att göra en samlad bedömning av genomförbarheten av de åtgärder som föreslås i Försvarsberedningens delrapport Kraftsamling (Ds 2023/34) I MSB:s redovisning ingick för myndigheten att beakta de

bedömningar som sektorsansvariga och andra myndigheter sedan tidigare redovisat till regeringen. MSB:s redovisning låg därefter till grund för propositionen Totalförsvaret 2025–2030. Under 2024 har Försvarsmakten fortsatt att arbeta utifrån den vidareutvecklade metoden för att bedöma det civila försvarets förmåga att stödja det militära försvaret. Detta genom att beredskapsmyndigheter och försvarsmyndigheter har delgivits relevanta delar av försvarsplaneringen på militärstrategisk nivå och en övergripande beskrivning av Försvarsmaktens direkta behov av stöd vid höjd beredskap.

I slutet av maj 2024 redovisade Försvarsmakten och MSB gemensamt förslag på hur övningsverksamheten inom totalförsvaret kan utvecklas. Redovisningen var ett svar på ett regleringsbrevsuppdrag och innehöll konkreta förslag på hur myndigheterna gemensamt kan arbeta för att skapa bättre förutsättningar för långsiktighet i planering och effektivisering av övningsverksamhet. Enligt den senaste uppdateringen av den övningskalender som MSB tillsammans med Försvarsmakten tar fram genomfördes under 2024 ett 20-tal övningar under ledning av civila aktörer på regional nivå, inom någon beredskapssektor eller av MSB. Till det kommer åtta övningar under ledning av Försvarsmakten med deltagande av civila aktörer. Exempel på en sektorsövning som genomförts under året under ledning av sektorsansvarig beredskapsmyndighet är Telesamverkansövning (Telö) 24 och exempel på övningar på regional nivå är övningen Blodsten och Vilde. Exempel på internationella övningar på EU-nivå under året är övningen PACE och inom Nato anordnades Casualty Move (CAMO) 24. I anslutning till CAMO anordnades även en nationell samverkansövning (NSÖ) under ledning av MSB, Försvarsmakten och Socialstyrelsen.

Säker och robust kommunikation inom totalförsvaret

Försvarsmakten började under 2023 tillhandahålla ett nytt system för säkra talkommunikationer inom samhällskritisk verksamhet. Systemet kallas MGGI/7411 och är en robust, handhållen, kryptotelefon för talkommunikation avseende säkerhetsskyddsklassificerad information. Denna utrullning har fortsatt under 2024 och planeras pågå fram t.o.m. 2028.

MSB har under 2024 fortsatt arbetet så att samhällsviktiga aktörer, exempelvis beredskapsmyndigheter, kan kommunicera med säkra, tillgängliga och robusta kommunikationslösningar. MSB har bl.a. genomfört förstärkande åtgärder för Rakel, bistått till ökad anslutning till Swedish Secure Government Intranet (SGSI) samt implementerade anpassningar av Webbaserat informationssystem (WIS).

Försvarsunderrättelseverksamheten har stärkts

Under 2024 har försvarsunderrättelseverksamheten fortsatt präglats av Rysslands aggression mot Ukraina. Rysslands konventionella militära förmåga i Sveriges närområde kommer att vara begränsad så länge kriget i Ukraina pågår.

Även utvecklingen i Mellanöstern har påverkat underrättelseverksamheten. Mellanöstern är en region som redan innan Hamas terrorattack mot Israel i oktober 2023 präglades av risker för socioekonomisk och politisk instabilitet. Irans närmande till Ryssland har fortgått sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Behovet av att följa händelseutvecklingen avseende militär verksamhet och närvaro i Sveriges närområde har fortsatt varit hög. Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt (FRA) har under 2024 fortsatt att stärka förmågan att följa och analysera situationen i närområdet samt att i övrigt kartlägga yttre hot mot landet.

Militära säkerhetstjänsten har bidragit till ett stärkt säkerhetsskydd

Den militära säkerhetstjänsten har under året bidragit i arbetet med att stärka det militära försvaret och utvecklingen av totalförsvaret. Hotnivån avseende främmande underrättelseverksamhet mot Försvarsmakten har legat på en hög nivå och hotnivån avseende subversion på en förhöjd nivå. Försvarsunderrättelseverksamheten utgör en viktig del av Sveriges samlade förmåga till säkerhetspolitisk omvärldsanalys.

Medlemskapet i Nato innebär att den militära säkerhetstjänsten har arbetat med att integrera informationssäkerhetsarbetet med Natos regelverk för säkerhetsskydd. Arbetet genomförs i nära samarbete med bl.a. Säkerhetspolisen.

Stärkt förmåga att möta hybridhot

Att identifiera, motstå, avskräcka och bemöta hybridaktiviteter bygger på åtgärder och förmågor inom en bredd av sak- och verksamhetsområden i samhället. En betydande del, men inte alla, av dessa sak- och verksamhetsområden ingår i totalförsvaret. Under 2024 har försvars- och beredskapsmyndigheter stärkt förmågan att identifiera och möta hybridhot genom ökad rapportering och samverkan, bl.a. när det gäller händelser som rör undervattensinfrastruktur. Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) bidrar till en stärkt förmåga att hantera otillbörlig informationspåverkan som utgör en av de vanligaste formerna av hybridaktiviteter.

Rymden som strategisk och operativ domän

Samordning av rymdfrågor inom totalförsvaret har stärkts bl.a. genom att MSB har tilldelats ansvar för samordningen av rymdfrågor som rör den civila beredskapen. Arbetet med samlad förmåga till rymdunderrättelse och lägesbild över hoten i rymddomänen har påbörjats genom ett regeringsuppdrag till Försvarsmakten i samverkan med bland andra Säkerhetspolisen. Det har etablerats en arbetsgrupp som ska stödja regeringen i genomförandet av försvars- och säkerhetsstrategin för rymden.

Fortsatt fördjupat och målinriktat arbete inom cybersäkerhetsområdet

En hög nivå av cybersäkerhet är avgörande för det civila försvaret, nationell säkerhet och långsiktig konkurrenskraft. Därför har regeringen gjort en historiskt stor satsning på cybersäkerhet. Genom satsning på CERT-SE (Sveriges Computer Security Incident Response Team) stärks operativ förmåga. Det förebyggande arbetet har stärkts genom bl.a. satsningar på rådgivning, forskning, ökad cybermedvetenhet hos allmänheten och en nationell kartläggning av kommunernas tekniska cybersäkerhetsförmåga.

Satsningen på cybersäkerhetsområdet har även avsett en kraftfull stärkning av det nationella cybersäkerhetscentret (NCSC) som, inom ramen för FRA:s huvudmannaskap, kommer att utgöra navet för Sveriges cybersäkerhetsarbete och utgöra ansiktet utåt för cybersäkerhetsfrågor.

Arbetet med att skapa än starkare förutsättningar för NCSC:s verksamhet har fortgått under året. Regeringen har beslutat att NCSC fr.o.m. den 1 november 2024 ska finnas inom FRA samt att centrets chef ska utses av regeringen. I november 2024 tillsatte regeringen en utredning (dir. 2024:111) som bl.a. ska analysera och föreslå vilka uppgifter inom cybersäkerhetsområdet hos MSB som bör föras över till FRA. Regeringen har i mars 2025 även beslutat om en ny förordning (2025:237) gällande NCSC som tydliggör centrets uppdrag och ansvar.

NCSC har vidareutvecklat arbetet med lägesbilder till Regeringskansliet och öppna rapporter till externa målgrupper. Centret har även vidareutvecklat arbetet med informationsdelning och incidentkoordinering. Privat-offentlig samverkan har inriktats

mot finanssektorn och på ny samverkansetablering. NCSC har under året beslutat om fortsatt samordningsarbete i centret kring standardisering av cybersäkerhet inom elektroniska kommunikationer. NCSC har även påbörjat utredning om hur en nationell modell för systematiskt cybersäkerhetsarbete kan införas.

I mars 2025 beslutade regeringen om Sveriges nya nationella strategi för cybersäkerhet (rskr. 2024/25:121). Strategin bidrar till arbetet för ett motståndskraftigt Sverige med en hög nivå av cybersäkerhet, där samhällsviktig verksamhet kan upprätthållas även vid cybersäkerhetsincidenter. Strategin fungerar ömsesidigt förstärkande med strategin för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik inom cyberfrågor och digitala frågor (UD2024/16802).

Myndigheten för totalförsvarsanalys

Myndigheten för totalförsvarsanalys (MTFA) har en viktig roll i att följa upp och utvärdera utvecklingen inom totalförsvaret. Under 2024 har MTFA redovisat fyra uppdrag. Uppdragen avsåg Fortifikationsverkets investeringar i försvarsfastigheter, förslag på uppföljning och utvärdering av totalförsvarsbeslutet samt förslag på hur kommande anvisningar för en sammanhängande totalförsvarsplanering kan utformas. Vidare redovisades en uppföljning och utvärdering av implementeringen av civilområden som en del av den nya strukturen för civilt försvar och samhällets krisberedskap. Uppdragen har varit värdefulla underlag för att bedöma totalförsvarets resultat, skapa inriktande planeringsförutsättningar för utveckling av totalförsvaret 2025–2030 (under den nu aktuella försvarsbeslutsperioden) och utarbeta kommande styrning.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att utvecklingen av totalförsvaret fortsatt går framåt i relation till målet för totalförsvaret som angavs i försvarsbeslutet 2020. Arbetet med en sammanhängande planering för totalförsvaret har utvecklats i samverkan mellan MSB och Försvarsmakten, samt i dialog med ett stort antal aktörer inom beredskapssystemet. Även dialog, samverkan och samarbete med näringslivet har utvecklats.

Regeringens satsning på cybersäkerhet och framtagandet av en ny cybersäkerhetsstrategi pekar ut regeringens inriktning för arbetet med Sveriges cybersäkerhet och för en ökad förmåga på området. Regeringen har utsett FRA till huvudman för NCSC och tillsatt en utredning med uppdrag att föreslå överföring av uppgifter på cybersäkerhetsområdet från MSB till FRA. Sammantaget ger detta goda förutsättningar för ett mer sammanhållet och kraftsamlat arbete där NCSC utgör navet i Sveriges cybersäkerhetsarbete.

Inom området säker och robust kommunikation har förutsättningarna för säkra och robusta talkommunikationer inom totalförsvaret stärkts genom påbörjad etablering av Rakel Generation 2 samt införandet av kryptotelefonen MGGI/7411. Rakel G2 kommer att innebära helt nya möjligheter för robust användande av tal- och datakommunikationer för samverkan i hela det civila försvaret.

Regeringen bedömer att försvarsunderrättelsemyndigheterna, genom sin löpande verksamhet, har lämnat relevanta hotbilds-, policy- och beslutsunderlag som har bidragit till förmågan att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp samt till att värna Sveriges säkerhet, frihet, självständighet och handlingsfrihet. Regeringen gör vidare bedömningen att förmågan att möta ett väpnat angrepp har ökat genom den militära säkerhetstjänstens bidrag till stärkt säkerhetsskydd.

3.5 Politikens inriktning

Säkerhetsläget är fortsatt mycket allvarligt. Sverige, EU och Nato befinner sig i en långvarig, långtgående konfrontation med Ryssland. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har i grunden förändrat och försämrat säkerhetsläget i Europa. Den regelbaserade världsordningen är satt under press och omvärlden präglas av instabilitet och oförutsägbarhet. Läget kan snabbt försämras ytterligare med allvarliga konsekvenser för Sveriges och Europas säkerhet. Detta innebär sammantaget att upprustningen av totalförsvaret behöver fortsätta i ännu snabbare takt och förmågan skyndsamt stärkas. Det är fara i dröjsmål.

I händelse av krigsfara eller krig behöver totalförsvarets ansträngningar kraftsamlas till det militära försvaret, samtidigt som de viktigaste samhällsfunktionerna behöver säkerställas och civilbefolkningen skyddas. Att stärka samhällets motståndskraft är i första hand ett nationellt ansvar men också ett kollektivt åtagande inom Nato. Natos kollektiva försvarsåtaganden påverkar totalförsvaret såväl kvalitativt som kvantitativt. Som allierad är Sverige en del av alliansens samlade avskräckning och försvar. Sverige ska så långt som möjligt uppfylla Natos förmågemål samt de åtaganden som följer av Natos gemensamma operationsplanering samtidigt som nationella försvarsbehov säkerställs.

I det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget har även EU:s utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska betydelse för Sverige ökat. Sverige ska tillhöra de medlemsstater som driver och utvecklar EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik.

Regeringen genomför den största upprustningen av svenskt försvar sedan kalla krigets slut. Alla försvarsgrenar stärks, krigsorganisationen ökar i volym och ny materiel tillförs. Inriktningen bygger på försvarsbeslutet 2025–2030. Beslutet innebar resursökningar kommande år som då bedömdes ge försvarsutgifter om ca 2,6 procent av BNP 2028 enligt Natos sätt att räkna.

För att Sverige ska ha en trovärdig avskräckningsförmåga och ett totalförsvar som kan möta krigets krav krävs ett starkt, motståndskraftigt och uthålligt civilt försvar. Förmågan inom det civila försvaret måste därför skyndsamt stärkas och takten i förmågeuppbyggnaden fortsätta att öka.

I juni 2025 träffades en överenskommelse mellan alla riksdagens partier om att göra en historisk utbyggnad av försvaret för att nå Natos nya mål. Överenskommelsen möjliggör att Sverige kan nå Natos utökade mål för försvarsinvesteringar. Målen innebär att 3,5 procent av BNP ska läggas på militärt försvar och att 1,5 procent av BNP ska gå till försvarsrelaterade investeringar. Regeringens ambition är att målet för det militära försvaret ska uppnås senast 2030. Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina kan tillskott till det militära och civila försvaret samt stöd till Ukraina medge en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande under perioden 2026–2034. Tillskott till försvaret som tillfälligt lånefinansieras får maximalt uppgå till 300 miljarder kronor, varav maximalt 50 miljarder kronor får gå till investeringar i infrastruktur och försörjningsberedskap. En tillfällig lånefinansiering möjliggör en snabbare upprustning av svenskt försvar utan att andra utgifter trängs undan eller att större skattehöjningar görs. Före utgången av 2030 ska en ny bedömning av det säkerhetspolitiska läget göras och en plan presenteras för hur återgången till ett finansiellt sparande i balans i den offentliga sektorn ska kunna ske till senast 2035.

Regeringen kraftsamlar nu för att bygga ett starkt totalförsvar och skapa en bättre balans mellan det civila och militära försvaret. Arbetet med att rusta hela totalförsvaret behöver därför accelereras. Regeringen bedriver bland annat ett systematiskt arbete

för att snabba på tillväxten i totalförsvaret och avser att fortsätta se över lagar, förordningar och arbetssätt för att identifiera vilka förändringar som kan behövas för att undanröja hinder för tillväxt. Ett kraftfullt svenskt totalförsvar stärker både Sveriges och Europas säkerhet.

En utvecklad infrastruktur för totalförsvarets behov

Omvärldsutvecklingen och den sammanhängande tillväxten inom det militära och civila försvaret påverkar både de kort- och långsiktiga behoven av infrastruktur. Försvarsöverenskommelsen innebär att maximalt 50 av totalt 300 miljarder kronor får gå till investeringar i fysisk infrastruktur och lagerhållning av livsmedel, läkemedel och drivmedel som en del av det civila försvaret. En reservhamn till Visby i Kappelshamn på Gotland är ett angeläget infrastrukturprojekt inom totalförsvaret och förutsättningarna för ett genomförande utreds fortsatt. Det har stor betydelse för såväl den militära försvarsförmågan som för att möta det civila försvarets behov av alternativ till Visby hamn.

Utvecklad och stärkt motståndskraft mot hybridhot

Stater använder sig i större utsträckning av olika typer av antagonistiskt agerande som kan användas i stället för, i kombination med, eller som förberedelse till, konventionellt militärt våld. Undervattenskablar och rörledningar för telekommunikation och energiöverföring är exempel på infrastruktur som kan utgöra mål för antagonistiska angrepp. Regeringen anser att Sveriges samlade förmåga att identifiera, förvarna om, motstå och bemöta hybridhot i olika former behöver utvecklas och stärkas. Det förutsätter dels en förbättrad lägesuppfattning samt lednings- och beslutsförmåga, dels en förbättrad samverkan mellan olika sektorer och beslutsnivåer i samhället, mellan offentlig och privat sektor samt utvecklade internationella samarbeten. Skyddet av kritisk infrastruktur behöver också stärkas. Arbetet med att minska sårbarheter och stärka motståndskraften i samhället är en viktig del av förmågeuppbyggnaden. Samhällets medvetenhet om hotbilden är också av stor betydelse för den samlade motståndskraften mot hybridhot. Regeringen anser vidare att Sveriges internationella samverkan för att bemöta hybridhot behöver fortsatt stärkas. Medlemskapet i Nato och samarbetet inom EU utgör viktiga plattformar för detta arbete.

En hög nivå av cybersäkerhet

Cybersäkerhet är en fråga om nationell säkerhet, men även en viktig förutsättning för Sveriges konkurrenskraft och i förlängningen vårt ekonomiska välstånd. För att utveckla och upprätthålla en hög nivå av cybersäkerhet krävs ett fortsatt förstärkt cybersäkerhetsarbete och ett fördjupat och målinriktat samarbete mellan staten, näringslivet och akademin. Ett välfungerande nationellt cybersäkerhetscenter (NCSC) under FRA:s huvudmannaskap bidrar till att samordna samhällets arbete med att stärka den nationella cybersäkerhetsförmågan och kommer också sektorsansvariga myndigheter till gagn i deras arbete med att ta fram välanpassade krav. Ett förstärkt NCSC bidrar även till en ökad nationell förmåga att omhänderta de krav som ställs i EU-direktiv på cybersäkerhetsområdet. Ett motståndskraftigt Sverige med en hög nivå av cybersäkerhet bidrar till en robust bas för det civila försvaret, ett effektivt cyberförsvar samt till att stärka svenska företags position och konkurrenskraft.

En väl fungerande försvarsunderrättelseverksamhet och ökad förmåga att hantera antagonistiska hot

Den 13 juni 2025 överlämnades betänkandet En reformerad underrättelseverksamhet (SOU2025:78) till regeringen. Utredaren föreslår b.la. att en ny civil utrikes underrättelsetjänst med strategisk inriktning inrättas, samtidigt som en militär underrättelsetjänst fortsatt ska bedrivas av Försvarsmakten. Betänkandet har skickats ut på remiss med svar senast den 17 september 2025. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Folkförankring genom hemvärnet och de frivilliga försvarsorganisationerna

Det frivilliga engagemanget är en central del av såväl vårt demokratiska samhälle som den samlade försvarsförmågan och försvarsviljan i höjd beredskap och krig. De frivilliga försvarsorganisationerna (FFO) och hemvärnet bidrar till ett brett deltagande i totalförsvaret, bl.a. genom ungdomsverksamhet och utbildning av personal. FFO ökar även individens motståndskraft och kunskap i egenberedskap.

Allmänhetens intresse för att göra en insats inom hemvärnet och FFO fortsätter att öka och det är viktigt att detta engagemang omhändertas, såväl bland kvinnor som män, för att svara mot behovet.

Rymden som strategisk och operativ domän

Rymden är en strategisk och operativ domän med allt större betydelse för säkerhet och försvar. Beroendet av rymdtjänster ökar. Samtidigt påverkar hot och angrepp mot rymdinfrastruktur svensk tillgång till rymdtjänster vilket i förlängningen även påverkar förmågan inom totalförsvaret. Sverige ska vara en aktiv och ansvarstagande partner på den internationella rymdarenan och bidra till den gemensamma säkerheten. Sverige är en solidarisk medlem i Nato och EU och bidrar till samarbete och forskning såväl i Norden som med strategiska allierade. En stabil industribas och industriell förmåga till såväl produktion som utveckling är avgörande för att säkerställa försörjningssäkerhet. En sammanhållen och kunskapsbaserad rymdpolitik bidrar till utvecklingen av totalförsvaret.

Långsiktigt och uthålligt stöd till Ukraina

Parallellt med regeringens stora satsningar på totalförsvaret fortsätter ett substantiellt militärt och civilt stöd till Ukraina att genomföras. För att ytterligare förstärka Sveriges stöd till Ukraina och säkerställa en långsiktighet skapades en treårig ram för det militära stödet. Ramen bidrar till förutsägbarhet och effektivitet och är en viktig politisk signal till omvärlden. Regeringen konstaterar att behoven i Ukraina är stora och föreslår därför en ökad ram för stödet och en förlängning till 2027. Det svenska militära stödet inriktas alltmer mot upphandling av nytillverkad materiel från försvarsindustrin för donation till Ukraina. Även finansiella bidrag till olika internationella samarbeten som stödjer Ukraina kommer att vara en viktig del. Sveriges stöd till Ukraina är uthålligt och långsiktigt.

3.6 Budgetförslag

3.6.1 Beredskapskredit för totalförsvaret

Regeringens förslag

Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden som uppgår till högst 70 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen får under innevarande år nyttja en kredit i Riksgäldskontoret på högst 40 000 000 000 kronor. Regeringen anser att nivån på krediten bör ökas för 2026. Beredskapskrediten ska säkerställa att en nödvändig beredskapshöjning inte förhindras eller fördröjs därför att regeringen inte disponerar nödvändiga betalningsmedel.

Nivån för krediten har varit densamma sedan slutet av 90-talet. Vid en beredskapshöjning uppstår det snabbt kostnader och det finns risk för att i stunden tillgängliga medel då inte räcker för det samlade resursbehovet i totalförsvaret. För att motsvara hela totalförsvarets kortsiktiga behov och för att säkerställa regeringens kortsiktiga handlingsfrihet i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden bör därför beredskapskrediten för totalförsvaret justeras efter hur inflationen har påverkat värdet sedan 90-talet.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2026 utnyttja en kredit i Riksgäldskontoret som uppgår till högst 70 000 000 000 kronor i händelse av krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden. Om beredskapskrediten utnyttjas avser regeringen att återkomma till riksdagen med redovisning av behovet av medel för den fortsatta verksamheten.

Tabell 3.1 Övriga kontokrediter i statens verksamhet

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
6	Krig, krigsfara eller andra utomordentliga förhållanden	40 000 000		40 000 000	70 000 000
	Summa	**40 000 000**		**40 000 000**	**70 000 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

4 Militärt försvar

4.1 Mål för utgiftsområdet

Mål från och med 2025

Riksdagen har beslutat (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114) att målet för det militära försvaret ska vara att ha förmåga att

- försvara Sverige mot väpnat angrepp
- hävda Sveriges territoriella integritet
- värna rättigheter och nationella intressen utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt
- inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, uppfylla Sveriges åtaganden som medlem i Nato
- främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser
- skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap.

Mål till och med 2024

Riksdagen har beslutat (prop. 2020/21:30, bet. 2021/21:FöU4, rskr. 2020/21:136) att målet för det militära försvaret är att ha förmåga att

- försvara Sverige mot väpnat angrepp
- hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt
- främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser
- skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma måluppfyllelsen av riksdagens mål för det militära försvaret utgår regeringen från resultatutvecklingen inom följande områden:

- operativ förmåga
- cyberförsvarsförmågan och försvarsunderrättelseverksamheten
- deltagandet i internationella insatser
- personalförsörjning
- materiel- och logistikförsörjning
- forskning och utveckling
- internationella försvarssamarbeten.

4.3 Resultatredovisning

Resultatredovisningen omfattar 2024 och vissa händelser under det första kvartalet 2025.

4.3.1 Säkerhetspolitisk utveckling

Den avgörande faktorn för den försämring av säkerhetsläget som skett under de senaste åren utgörs av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina i februari 2022. För den ryska ledningen är kriget en del i en större konflikt med västvärlden som just nu utspelas med militära medel i Ukraina.

Trots att den ryska konventionella militära förmågan, framför allt i landdomänen, i vårt närområde för närvarande är nedsatt har Ryssland fortfarande förmågor inom exempelvis marin- och flygstridskrafter som kan användas i vårt närområde. Därtill kommer ytterligare förmågor kunna omdisponeras till vårt närområde. Rysslands krigföring i Ukraina minskar i intensitet. Förstärkningar i vårt närområde har hög prioritet för Ryssland, inte minst då Östersjön är av stor militärstrategisk betydelse för såväl Ryssland som Nato. För både Ryssland och Nato är det viktigt att ha kontroll över Östersjön vid risk för en militär konfrontation mellan Ryssland och Nato.

Betydelsen av Arktis ökar och området är av stor betydelse, särskilt för Rysslands strategiska kärnvapenförmåga. Kina verkar i allt större utsträckning i Arktis som en del av det närmare samarbetet mellan Ryssland och Kina.

Hotbilden i vårt närområde tillsammans med utvecklingen av Rysslands krig mot Ukraina är avgörande för Sveriges säkerhet. I en situation där Ryssland uppfattar att kriget avgjorts till sin egen fördel ökar risken för förnyad eller ytterligare rysk aggression, såväl mot Ukraina som mot andra länder i Rysslands närområde.

Stärkt avskräckning inom Nato, ytterligare förstärkning av totalförsvaret och omfattande och uthålligt militärt stöd till Ukraina liksom att begränsa Rysslands ekonomiska utrymme genom sanktioner är Sveriges främsta sätt att motverka Rysslands möjlighet till ytterligare aggression.

Mellanöstern förblir en volatil region med pågående konflikter. Utvecklingen präglas i hög grad av Hamas terroristattacker mot Israel den 7 oktober 2023 och det efterföljande kriget i Gaza och i förlängningen behovet av en framförhandlad tvåstatslösning. Konflikten i Jemen fortgår och har betydande konsekvenser för regional säkerhet. Maktskiftet i Syrien och den politiska utvecklingen i Libanon, liksom Irans minskade inflytande, innebär dock förbättrade förutsättningar för stabilisering. Gulfländerna tar i ökad utsträckning ansvar för den regionala utvecklingen, inklusive finansiellt.

Den snabbt föränderliga säkerhetspolitiska utvecklingen i den indopacifiska regionen är av stor betydelse för de globala maktförhållanden och stabiliteten. Säkerheten i de euroatlantiska och indopacifiska regionerna är idag starkt sammanlänkade.

Den senaste utvecklingen pekar ännu tydligare än tidigare på att de europeiska Natoländerna liksom Kanada behöver ta ytterligare ansvar för Europas försvar och säkerhet. I det ingår att bygga upp den egna försvarsförmågan och samtidigt skapa förutsättningar för en stark transatlantisk länk.

Sveriges säkerhetspolitiska läge påverkas även av hybridhot, cyberattacker och gränsöverskridande terrorism samt klimatförändringarnas effekter på fred och säkerhet.

4.3.2 Sverige har fortsatt att lämna omfattande militärt stöd till Ukraina

Sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022 har Sverige bidragit med ett omfattande militärt stöd till Ukraina. I och med stödpaket 19 som presenterades av regeringen den 31 mars 2025 uppgår det totala värdet av Sveriges militära stöd till Ukraina till ca 80 miljarder kronor. Det svenska militära stödet utmärker sig i både absoluta tal och som andel av BNP. Sverige är ett av de länder som lämnar mest omfattande stöd till Ukraina.

Det militära stödet utgår från Ukrainas behov och består av flera delar, bl.a. överlåtelser av materiel från Försvarsmakten, upphandling av nyproducerad materiel och utrustning för donation till Ukraina, finansiellt stöd via olika typer av multilaterala fonder och initiativ, utbildningsinsatser av olika karaktär samt stöd till Ukrainas förmåga att upphandla försvarsmateriel och att bedriva försvarsforskning. Flera svenska myndigheter lämnar stöd till Ukraina, däribland Försvarsmakten, Försvarets materielverk (FMV), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Försvarshögskolan (FHS). Stöd har också lämnats inom det civila försvaret av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Kustbevakningen och Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF), se avsnitt 5.3.3.

Under 2024 och i de två första stödpaketen för 2025 har stödet med materiel och utrustning som donerats från Försvarsmakten bl.a. omfattat stridslednings- och luftbevakningsflygplan ASC 890, pansarbandvagn 302, luftvärnssystem, Stridsbåt 90, jaktrobotar, terminaler med abonnemang för satellitkommunikation, granatgevär med ammunition, minröjningsutrustning, artilleriammunition och annan avancerad ammunition, sjuktransportfordon och sjukvårdsutrustning. Det svenska stödet omfattar även försörjning och underhåll av tidigare donerad materiel utgående från en princip att Sverige ska kunna bistå Ukraina med en heltäckande förmåga snarare än enskild materiel och utrustning.

Det militära stödet har successivt utvecklats från att i huvudsak avse donationer från Försvarsmaktens krigsorganisation till att i ökande utsträckning omfatta anskaffning av nyproducerad materiel för donation till Ukraina i syfte att möta Ukrainas behov. Under 2024 och i de två första stödpaketen för 2025 har det rört bl.a. anskaffning av större system, t.ex. Robot 70, Tridon Mk 2, Archerpjäser och artillerilokaliseringsradar Arthur samt mindre system som bl.a. drönare och materiel för minröjning. Nederländerna har anslutit sig till Sveriges och Danmarks gemensamma anskaffning av nyproducerade stridsfordon CV90 till Ukraina. På detta sätt kan Sverige förse Ukraina med efterfrågad materiel och utrustning och samtidigt bidra till att stärka svensk, europeisk och ukrainsk försörjningssäkerhet avseende försvarsmateriel.

Under året har Sverige även lämnat finansiella bidrag till fonder som syftar till att upphandla materiel och utrustning för att donera till Ukraina. Sverige har också bidragit till flera multilaterala finansieringsprojekt, bl.a. ett tjeckiskt initiativ som syftar till att anskaffa ammunition. Sverige har lämnat bidrag till den s.k. danska industrimodellen som finansierar ukrainska beställningar från den inhemska försvarsindustrin. Därigenom kan materiel tillföras Ukrainas försvar samtidigt som landets produktionskapacitet stärks. Ukraina producerar bl.a. långräckviddiga robotar, artilleripjäser och ammunition. Den danska modellen omfattar bl.a. kontroller av industri och leveranser.

Försvarsmakten har under året deltagit med instruktörer i ett antal multilaterala utbildningsoperationer. Det rör bl.a. utbildningsinsatsen Interflex som genomför grundutbildning av ukrainska värnpliktiga, minröjningsutbildningen NLETI i Litauen som syftar till att utbilda ukrainska minröjningsinstruktörer samt EU:s

utbildningsinsats till stöd för Ukraina (EUMAM) som genomför utbildningsaktiviteter för ukrainsk militär personal. Försvarsmakten har också bidrag med personal till Natos initiativ till stöd för Ukraina, NATO Security Assistance and Training for Ukraine (NSATU).

Slutligen har Sverige deltagit i särskilda samarbetsformat som upprättats för det militära stödet till Ukraina inom ramen för Ukraine Defence Contact Group (UDCG) där ett antal förmågesamarbeten etablerats. Syftet är att kraftsamla och koordinera stödet till Ukraina samt förenkla för Ukraina att ta emot och implementera det internationella stödet. Sverige deltar i sju specifika förmågesamarbeten för stödet: marin säkerhet, stridsflyg, mekaniserad strid, minröjning, drönare, it och artilleri.

4.3.3 Sverige som allierad och fortsatt integrering i Nato

Den 7 mars 2024 blev Sverige fullvärdig medlem i Nato efter att samtliga medlemsländer ratificerat Sveriges medlemskap. Sverige har sedan dess deltagit fullt ut i Natos beslutsfattande och bidrar därmed till att påverka alliansens inriktning. Svenska prioriteringar sedan medlemskapet har varit att stärka Natos kollektiva avskräcknings- och försvarsförmåga inte minst genom integreringen av Sverige i Natos planverk och strukturer samt genom konkreta bidrag till Natos aktiviteter, insatser och operationer. Sveriges bidrag har skett i linje med svenskt regionalt ansvarstagande. Integreringen i Nato, såväl militärt som politiskt, har under året skett i ett högt tempo. Vidare har Sverige prioriterat Natos stöd till Ukraina samt att Nato ska föra en samlad långsiktig och strategisk politik för att motverka Rysslands maktexpansion och möjligheter att göra skada.

Sveriges integrering i Natos operationsplaner har fortsatt under året och gjort konkreta framsteg. Den nationella operationsplaneringen har utvecklats med syfte att anpassas till Sverige som allierad. Operationsplaneringen med de nordiska länderna inom ramen för det nordiska försvarskonceptet (Nordic Defence Concept) har utvecklats och konsoliderats.

Året 2024 präglades av storskalig militär övningsverksamhet då Nato genomförde sin största övningsserie på flera decennier, Steadfast Defender 24. Övningsserien bestod av ett antal övningar under våren med tyngdpunkt på norra och östra Europa, med totalt deltagande om ca 90 000 soldater och sjömän från samtliga 32 allierade. Syftet var att öva och synliggöra Natos förmåga att förstärka försvaret av Europa genom tillförsel av styrkor, samt förmåga att genomföra komplexa operationer tillsammans. Flera av övningarna i serien – Nordic Response 24, Immediate Response 24 och Swift Response 24 – genomfördes till del på svenskt territorium och innebar goda möjligheter till att pröva nationell förmåga att genomföra värdlandsstöd.

Försvarsmakten har under året tillfört personal till Natos olika staber och ledningsstrukturer och under året fick Sveriges sin första Natogeneralstjänst. Regeringskansliet har tillfört flera civila sekunderingar (s.k. Voluntary National Contributions, VNC) till Nato. Sverige bidar även med drygt 15 civila experter inom olika beredskapssektorer till Natos pool av civila experter under Resilienskommittén.

Under 2024 upprättades en marin ledningsfunktion för Östersjön (Commander Task Force Baltic) i Tyskland, som Sverige genom Försvarsmakten bemannar tillsammans med andra allierade.

Under 2024 erhöll Sverige de första utkasten på nya förmågemål som senare fastställdes av Nato i samband med försvarsministermötet i juni 2025. Målen utgör underlag för den fortsatta planeringen av Sveriges militära förmåga.

Försvarsmakten bidrog till Natos koncept för avskräckning och försvar

Sverige har redan från start som Natomedlem bidragit substantiellt inom ramen för Natos koncept för avskräckning och försvar i det euroatlantiska området (Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area, DDA). Försvarsmakten deltog under 2024 med flyg till Natos luftrumsövervakning och incidentberedskap (NATO Air Policing) och i Natos olika avskräckningsaktiviteter (vigilance activities). Natos avskräckningsförmåga i vårt närområde bedöms ha stärkts genom det svenska Natomedlemskapet och att svenska förmågor nu deltar i Natos aktiviteter.

Under hösten 2024 genomfördes övningen Neptune Strike 24:2, som omfattade bl.a. bekämpning av markmål med stridsflyg, amfibieoperationer och försvar mot drönare. Försvarsmakten deltog med stridsflyg från Blekinge flygflottilj (F 17).

Under året anmälde Sverige in befintlig krigsorganisation till Natos styrkemodell (NATO Force Model, NFM). Vidare anmäldes förband till Natos stående operationer. Försvarsmakten genomförde en omfattande planeringsverksamhet kopplat till de styrkebidrag Sverige avser att ställa till Natos förfogande för aktiviteter inom ramen för DDA. Det svenska bidraget bestående av upp till 600 personer till den av Kanada ledda multinationella brigaden i Natos framskjutna närvaro i Lettland (Forward Land Forces, FLF) ställdes under Natobefäl i februari 2025. Planeringen fortsatte för fortsatta bidrag till Natos luftövervakning och bidrag till Natos stående marina styrkor.

Vid Natos toppmöte i Washington 2024 fattades beslut att etablera en framskjuten allierad närvaro i Finland. Sverige har åtagit sig ansvaret som ramverksnation. Åtagandet bekräftades av de allierade vid Natos försvarsministermöte i februari 2025. Försvarsmakten påbörjade redan under 2024 planeringen för Natos framskjutna närvaro i Finland.

Från januari 2025 har Försvarsmakten deltagit i operationen Baltic Sentry som syftar till att förstärka sjöövervakningen och avskräcka från sabotage riktade mot kritisk undervattensinfrastruktur i Östersjön. Sverige bidrar med korvetter, stödfartyg samt radarspanings- och ledningsflygplan där fartygen i perioder är ställda under direkt ledning av Nato.

4.3.4 Försvarsmaktens operativa förmåga

Förändrade förutsättningar har påverkat genomförandet av försvarsbeslutet 2020

Att försvara Sverige mot ett väpnat angrepp är det militära försvarets huvuduppgift och den dimensionerande utgångspunkten för uppbyggnaden av krigsorganisationen. Försvarsmakten genomgår sedan några år tillbaka en stor förändring i syfte att växa och åter dimensioneras mot huvuduppgiften. Regeringen behandlade inför försvarsbeslutet 2025 utgångsläget i krigsorganisationen (prop. 2024/25:34, bet 2022/25:FöU2, rskr. 2024/25:114). Regeringen konstaterade att uppbyggnaden av försvaret sker från en låg nivå och att startläget för uppbyggnaden i flera avseenden visat sig vara sämre än vad som tidigare framgått. Därtill har det försämrade omvärldsläget inneburit både anpassning av pågående verksamhet samt nya uppgifter för Försvarsmakten, t.ex. stöd till Ukraina. Övningsverksamheten har anpassats och en större andel av Försvarsmaktens resurser har använts för nationella operationer och att upprätthålla beredskap. Detta har varit nödvändiga prioriteringar men har samtidigt påverkat Försvarsmaktens förutsättningar att utveckla krigs- och grundorganisationen enligt försvarsbeslutet 2020. Som en konsekvens kommer inte

samtliga krigsförband och grundorganisationsenheter att vara färdigställda enligt den tidsplan som förutsågs i försvarsbeslutet 2020.

Försvarsmakten har utvecklat sina planer för mobilisering

Försvarsmakten har under året fortsatt sitt arbete med att stärka mobiliseringsförmågan. Den genomförda verksamheten bidrog till ökad samordning mellan svenska förband och Natoförband, vilket i sin tur stärkte både Sveriges försvarsförmåga och Natos kollektiva säkerhet. Samtidigt kan det konstateras att det fortfarande råder brister i förmågan att mobilisera hela krigsorganisationen inom beslutade tidsramar.

Armén har fortsatt öva inom ramen för brigad och division

Armén har fortsatt att öva inom ramen för brigad och division. Under 2024 upprätthöll armén nationell och internationell beredskap samt deltog i ett antal beredskapsoperationer.

Arméns utveckling av brigadförmågan fortsätter och så även förmågan att strida i divisions ram. Detta har skett genom tillsättning av personal för divisionsledning och genom övningar. Bland annat deltog en tillfälligt sammansatt brigad i övningen Nordic Response 24 under ledning av en finsk stab i Norge och Finland. I övningen Spring Strike 24 övades brigadstab och till del divisionsstab. Dessa övningar är steg i den fortsatta förmågeuppbyggnaden.

Armén har ur ett materiellt och personellt perspektiv behövt balansera förmågetillväxt i form av grundutbildning och uppbyggnad av nya förband. Denna situation förstärktes av arméns stöd till Ukraina, parallellt med nationella operationer. Brister i materiell tillgänglighet påverkade vidmakthållandet och utvecklingen av krigsförbanden.

Armémateriel

Materiellt sett befinner sig armén i ett skifte där produktionen av krigsförbanden sker med en stor del gammal materiel samtidigt som ny materiel tillförs, vilket ställer höga krav på att vidmakthålla äldre och sliten materiel.

Under året levererades granatkastarpansarbandvagn och olika typer av funktionspansarbandvagnar och renoverade stridsfordon. Tunga hjulfordon, hjullastare samt splitterskyddade bandvagnar levererades kontinuerligt under året. Ledningsstödsystem Mark, marktaktiskt samband och marktaktiskt ledningsstödsystem integrerades fortsatt i ledningsplatser och fordon. Fjärrstyrda flygfarkoster levererades löpande under året. Leveranser av nytt eldhandvapensystem påbörjades och kaliberbunden ammunition levererades kontinuerligt. Därutöver levererades materiel för signaturanpassning och maskering samt personlig skyddsutrustning.

Större beställningar till industrin under året var ersättningsanskaffning av stridsvagnar och stridsfordon för de som donerats till Ukraina, nyanskaffning av stridsvagnar, renovering och modifiering av samtliga Stridsvagn 122, samt ammunition till Luftvärnssystem 103 Patriot.

Hemvärnet

Totalt uppgick antalet hemvärnssoldater under 2024 till 22 274 personer (11 procent kvinnor och 89 procent män) varav 4 059 utgjordes av specialister utbildade av frivilliga försvarsorganisationerna (FFO) (under 2023 uppgick antalet hemvärnssoldater till 22 145 personer). Försvarsmaktens uppföljning visar att tidsbrist

angavs vara den största anledningen till att hemvärnssoldater avslutat sitt engagemang under 2024.

Förbandsproduktionen har genomförts som planerat. Beredskapsåtgärder, övningar och nationella operationer har genomförts. Hemvärnet har använts för skydd och bevakning exempelvis inför och under örlogsbesök samt vid övningar med internationella inslag.

Under året har mörkermateriel och sensorer tillförts vilket bl.a. har förbättrat hemvärnets förmåga att verka i mörker.

Hemvärnet har under 2024 fortsatt bidragit med instruktörer för att utbilda ukrainska rekryter inom ramen för Interflex i Storbritannien. Hemvärnsförbanden lämnade vidare stöd till andra myndigheter, primärt till Polismyndigheten för eftersökande av försvunna personer.

Marinens uppbyggnad av krigsorganisationen och beredskap samt arbete i Nato

Under 2024 har marinen fokuserat på att utveckla och vidmakthålla krigsorganisationen. Marinen har även genomfört kontinuerlig övervakning av svenskt sjöterritorium genom verksamhet till sjöss och har, i olika delar av Östersjön, lämnat stöd i samband med incidenter på kritisk undervattensinfrastruktur.

År 2024 var ett övningsintensivt år för de marina förbanden. Övningarna har bl.a. bidragit till att öka marinens strategiska och operativa integrering i Nato. Personal ur marinen bemannar olika befattningar i Natos marina högkvarter (Allied Maritime Command, MARCOM) och den regionala staben CTF Baltic i Rostock.

Under 2024 ryckte 1 040 individer in till grundutbildning med värnplikt varav 860 slutförde grundutbildningen under året. Marinen arbetar med ett särskilt projekt som har till syfte att stärka den marina professionen genom att attrahera, rekrytera, utveckla samt behålla personalen. Marinen bedömer resultatet som positivt men det finns fortfarande begränsningar inom vissa personalkategorier såsom tekniker, undervattens- och luftstridspersonal. Marinen behöver således flytta personal mellan olika arbetslag och besättningar med korta tidsförhållanden. Under 2024 anställdes det inte tillräckligt med civila arbetstagare vilket innebär att yrkesofficerare fortsatt hanterar vissa administrativa uppgifter i stället för att arbeta med sin huvudtjänst eller i operativ verksamhet.

Under 2024 fortsatte bl.a. utvecklingen av de marina basbataljonerna och marinens logistikkoncept.

På grund av pågående renoverings- och infrastrukturprojekt begränsades tillgängligheten på marinens hamn- och infrastruktur. Pågående arbeten med infrastrukturen syftar till att stärka marinens framtida förmågetillväxt.

Marinmateriel

Verksamheten inom marinmateriel har präglats av fortsatt tillväxt. Avseende tidigare beställd produktion följer merparten beslutad leveransplan. Det förekommer dock förseningar, vilket riskerar att påverka leveranser mot fastställda krav.

Under 2024 har flera leveranser mottagits såsom hamnbogserbåtar, gummibåtar för ingenjörsförband samt leveranser av IFF-transpondersystem. Därtill har marinen fortsatt mottagit leveranser av Torped 47. Röjdykarfartyget HMS Spårö överlämnades till Försvarsmakten under 2024 med restpunkter på ledningssystem.

Materiel som beställts hos industrin inkluderar bl.a. anskaffning av nya arbetsfartyg, ny fjärrstyrd undervattensfarkost, motorbåtar och undervattenssensorer. Därtill har återanskaffning skett av stridsbåtar som ska ersätta de båtar som Sverige skänkt till Ukraina samt anskaffning och modernisering av lastbilsburen Robot 15.

FMV har tecknat avtal om radarsystemet Sea Giraffe 1X till Försvarsmakten. Radarn kan användas på både stora och små fartyg samt på autonoma farkoster som är självstyrande. Den har bl.a. förmåga att upptäcka drönare. Dessa investeringar förväntas på sikt ge förutsättningar för ökad operativ förmåga för krigsförbanden.

Mer information om materielinvesteringar för marinstridskrafter återfinns i tabell 4.4.

Flygvapnet uppnår i huvudsak sina operativa krav – trots fortsatt brist inom ett antal personalkategorier

Flygvapnet har upprätthållit nationell och internationell beredskap samt över tid anpassat denna utifrån det försämrade säkerhetsläget. Under dygnets alla timmar och årets alla dagar har svenskt territorium övervakats. Vid behov har ingripanden mot kränkningar genomförts.

Sedan tredje kvartalet 2024 har flygvapnets incidentberedskap deltagit integrerat i Natos incidentberedskap (air policing) i Östersjöregionen.

Luftstridskrafterna har vid flera tillfällen deltagit i Natos aktiviteter för avskräckning och försvar. Även bi- och multilateralt samarbete med de nordiska länderna samt med USA, Storbritannien, Tyskland och Frankrike har genomförts. Den nationella och internationella övningsverksamheten, tillsammans med gemensamma aktiviteter med allierade har positivt bidragit till att utveckla krigsorganisationen och förmågan. Trots att insatser varit prioriterade före utveckling och utbildning så har krigsorganisationen utvecklats och vidmakthållits som planerat med enstaka undantag. Begränsningarna berodde i huvudsak på personalbrist inom nyckelkategorier såsom flygstridsledare, flygtekniker, räddningspersonal samt piloter. En omfattande översyn av hela personalområdet har genomförts för att behålla och rekrytera personal och ett antal åtgärder har identifierats, exempelvis kopplat till behovet av att behålla personal med flygteknisk kompetens.

Flygtidsproduktionen inom JAS 39-systemet utvecklas fortsatt positivt, om än långsamt, från nedgången 2022. Bristen inom olika personalkategorier har krävt fortsatta prioriteringar vad avser incidentberedskap och utbildning av piloter före utveckling av krigsförbanden.

De nordiska flygvapenchefernas gemensamma koncept för fördjupat samarbete mellan ländernas flygvapen, Nordic Air Power Concept (NAPC), har tagit steg framåt med gemensam planering och ledning av luftoperationer, samordnad utveckling och nyttjande av de nordiska flygbaserna, utökad gemensam situationsförståelse och gemensam utbildning samt träning och övningsverksamhet.

Flygvapnet har fortsatt att utveckla verksamheten inom rymddomänen med inriktning mot att bygga kompetens kring operationalisering av rymdförmågor, inklusive att producera och distribuera rymdlägesbild till övriga delar av Försvarsmakten.

Under augusti 2024 sköts Försvarsmaktens första satellit (GNA-3) upp. Projektet, omfattar prov- och försök för satellitkommunikation. Detta var ett viktigt steg i förmågeutvecklingen inom rymddomänen och ger kunskap för integreringen av nya plattformar i framtiden, bl.a. för att möjliggöra multinationella och gemensamma operationer Vidare påbörjades etablering av projektverksamhet rörande nationell uppskjutningsförmåga.

Under året etablerades ett experimentkontor vid Luftstridsskolan som en åtgärd för att stärka innovationskraften hos såväl personal som organisation. Ett första experiment rörande signaturreducering genomfördes framgångsrikt strax före årsskiftet.

Flygtidsproduktion

Likt tidigare år var behovet av flygtid större än produktionskapaciteten, vilket begränsade förmågeutvecklingen inom främst helikoptersystemen. Produktionskapaciteten och tillgängligheten begränsas främst av bristen på flygteknisk personal.

Efterfrågan på flygplan 100 var fortsatt stor avseende radarspaning och transportflygningar. Trots relativt få flygplan, brist på tekniker och problem med tillgänglighet på åldrad materiel producerades flygtid i nivå med efterfrågad nivå. En viktig åtgärd för detta var att underhållet utfördes av extern part samt att reservmaterielanskaffning anpassades.

Efterfrågan var fortsatt stor på transportflygningar. Tillgängligheten för statsflygskvadronen var lägre på det äldre flygplanet av typen Gulfstream IV. Viss anskaffning av reservdelar genomfördes för att undvika brister och åtgärder vidtogs för att kontraktera underhållsleverantörer närmare Sverige.

Transportflygsystem 84 är flygvapnets äldsta flygsystem, vilket påverkade tillgängligheten.

Tabell 4.1 Flygtimmar per flygplans- och helikoptertyp

Antal flygtimmar

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
JAS 39	10 974	10 622	10 233	9 624	11 308	11 727	10 364	11 092	11 256
SK 60	2 242	2 099	2 196	1 952	3 922	5 085	4 770	4 341	1 673
SK 40[1]	-	-	-	-	-	-	-	-	483
Tp 84	2 242	2 099	2 196	1 952	1 447	1 711	1 714	1 627	1 617
Fpl 100	1 495	1 647	1 602	1 693	1 304	1 025	864	1 019	1 028
Fpl 102	1 809	1 795	1 607	1 596	1 489	1 850	1 947	1 627	1 723
Helikopter 14	1 523	1 473	1 454	1 025	1 165	1 170	1 133	1 316	1 535
Helikopter 15	3 701	4 057	3 637	3 653	3 772	3 350	3 221	3 364	3 534
Helikopter 16	2 531	2 716	2 815	2 449	2 326	2 403	2 293	2 082	2 355

[1] Flygsystem SK 40 introducerades 2024.

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning för 2024.

Flygmateriel

Inom flygområdet fortsatte den materiella utvecklingen med blockuppdatering av JAS 39 C/D och leveranser av kvalificerad flygammunition i form av bomber (Mk-82, GBU-12, GBU-49) och jaktrobotar (IRIS-T, METEOR).

Leveranser omfattade även tre skolflygplan SK40, materiel till flygbasbataljonerna såsom flygunderhållsfordon, tankbilar, ammunitionsbilar, plogar samt sop- och blåsmaskiner.

Under året genomfördes beställningar av större materielprojekt. Exempel på dessa beställningar var effektbestämmande materiel till JAS 39, tolv helikopter 16, ett lednings- och radarspaningsflyg modell S106 (Global Eye), basplatta rymd, ytterligare tre skolflygplan SK40, sambands- och infrastruktur till flottiljer och flygbaser samt C-UAS-system. Dessa investeringar förväntas på sikt ge förutsättningar för ökad operativ förmåga för krigsförbanden.

Avtal för anskaffning av långräckviddig bekämpningsförmåga ingicks under året. Försvarsmakten genomförde verksamhet för framtida stridsflyg i konceptfasen (Vägval Stridsflyg), bl.a. genom att ta fram en uppdaterad planering för programmet t.o.m. 2030.

Vidmakthållandet av flygmaterielsystemen genomfördes i stort enligt plan. Inom stridsflyg JAS 39 fortsatte arbetet med att höja tillgängligheten avseende utbytesenheter och reservdelar, vilket givit positiva resultat. Personalbrist och längre leveranstid för bl.a. basmateriel och verktygssatser innebar begränsningar avseende förberedelser för införande av JAS 39E samt modifieringar av JAS 39C/D och uppbyggnad av flygverkstaden på F17.

Mer information om materielinvesteringar för flygstridskrafterna återfinns i tabell 4.4.

Specialförbanden fortsätter utvecklingen av en mer robust och interoperabel organisation

Specialförbanden har under 2024 fortsatt utvecklingen mot en mer robust organisation. Krigsorganisationen har till del omstrukturerats för att möta integreringen med Nato. Omstruktureringen av vissa förband ur armén i en specialoperativ kontext har fortsatt. Specialförbanden har säkerställt bemanning vid relevanta Natostaber vilket medför en ökad insyn, delaktighet och möjlighet att koordinera nationella planer med Natos planering av specialoperationer.

Förmågeutvecklingen har fortsatt i syfte att verka som ett militärt handlingsalternativ i hela konfliktskalan. Specialförbanden har fokuserat på att öka sin förmåga inom nationellt försvar och avseende interoperabilitet med Nato samt prioriterade partners, bl.a. genom omfattande övningsverksamhet.

Specialförbanden har genomfört ett flertal verksamheter inom ramen för Försvarsmaktens uppdrag och inom ramen för Natos kollektiva avskräckning. Specialförbanden har upprätthållit nationell och internationell beredskap enligt plan.

Specialförbanden är under kraftig tillväxt. Avsaknad av infrastruktur har i vissa fall begränsat önskad tillväxttakt under 2024.

Lednings- och underrättelseförband

Ledningsfunktionen upprätthöll under 2024 nationell och internationell beredskap. Deltagandet med lednings- och underrättelseförband i planerade och uppkomna operationer omfattade bidrag med förband och funktioner i syfte att bl.a. möjliggöra ledning, telekrig och motmedel mot obemannade flygande system, (Counter Unmanned Aeriel System, C-UAS). Funktionen har vidare stöttat krigsförband med ledningsträningsövningar och genom deltagande i nationella och internationella övningar har förutsättningarna för att utöva ledning på alla nivåer utvecklats.

Natointrädet innebär ett utvecklingsbehov inom ledningsstödsystemsområdet, exempelvis kopplat till roller, ackreditering och pågående teknikutveckling. Arbete påbörjades i ledningsfunktionen för att möta Natos förmågemål. Under året ökade ianspråktagandet av funktionens förband såväl i operationer som i övningar. Den internationella stabsövningen Cagey Kestrel genomfördes för första gången på divisionsnivå. Bland annat Danmark, Norge, Nederländerna och Finland deltog i övningen. Stödet till Ukraina har varit omfattande, framför allt vad avser språk- och tolkresurser samt sambands- och ledningssystemkompetens. Ledningsförbanden har i allt väsentligt utvecklats och vidmakthållits som planerat men bristande tillgång på erfaren personal kommer även fortsättningsvis att vara begränsande. Utbildning och krigsplacering av personal i krigsförbanden fortsatte under året. Krigsförband och

staber övades och tränades på ett sätt som ökade både den samlade operativa förmågan och interoperabiliteten med Nato. På så vis utvecklades lednings- och underrättelseförbandens krigsduglighet positivt. Operationerna bidrog till att uppnå fastställda mål för verksamheten.

Cyberförsvarsförmågan har fortsatt stärkts och utvecklats. Under 2024 fortsatte etableringen av ett andra it-försvarsförband (2. ITF). Försvarsmakten genomförde under året cyberoperationer till skydd och försvar av funktioner och system samtidigt som cyberförsvarsförmågan utvecklades. Ett antal nationella och internationella övningar har genomförts under året och interoperabiliteten inom ramen för Nato har stärkts.

Logistik och möjliggörande av militära operationer

Sveriges inträde i Nato innebar nya krav som följer av åtaganden inom ramen för kollektivt försvar och Sveriges integrering i Natos planverk. En central del i försvaret av Sverige och allierade är möjliggörande av militära operationer (enablement), vilket förutsätter såväl nationella resurser som förmåga inom områdena militär rörlighet, värdlandsstöd och logistik. Den omfattande övningsverksamheten i Sverige under året innebar tillfällen att pröva och utveckla förmågor av dessa slag.

En annan del i möjliggörandet av militära operationer inom ramen för kollektivt försvar är åtgärder som syftar till att säkerställa tillgänglighet av nödvändiga resurser t.ex. drivmedel och försvarsmateriel. Under året genomförde Försvarsmakten, i samverkan med allierade i detta avseende, ett arbete som fortsätter 2025. Defense Cooperation Agreement (DCA-avtalet) med USA, som trädde i kraft i augusti 2024, är på detta område förutsättningsskapande genom att möjliggöra förhandslagring av materiel i Sverige.

Den 1 augusti 2024 fattade regeringen beslut om Sveriges nationella plan för militär rörlighet. Med den nationella planen tydliggörs regeringens samlade målbilder för militär rörlighet, för att kunna skapa optimala förutsättningar för militära operationer inom rimliga tidsförhållanden. I samband med beslut om den nationella planen fick Försvarsmakten i uppdrag att tillsammans med berörda myndigheter senast den 31 januari 2025 redovisa förslag på åtgärder för att kunna uppnå målen.

Logistikfunktionen, inklusive försvarsmedicin, upprätthöll under året nationell och internationell beredskap, samtidigt som stödet till de nationella operationerna och Sveriges stöd till Ukraina ökade markant. Arbetet med logistik för ökad tillgänglighet och uthållighet inom Försvarsmakten fortsatte, där återanskaffning av reservmateriel var en central del. Även inom övriga delar av logistikområdet genomfördes anskaffningar och vidmakthållande, bl.a. inom områdena drivmedel, livsmedel, hälso- och sjukvårdssystem och personlig utrustning. Till exempel påbörjades leveransen av en ny stridsuniform, ett antal lättrörliga kirurgiska enheter samt traumaenheter anskaffades och ett omsättningslager för läkemedel upphandlades.

Under 2024 ökade produktionstimmarna vid markverkstäderna och arbetet med att etablera omlagringscentraler inleddes, liksom etableringen av fler mobiliserings- och ersättningsförråd.

Antalet värnpliktiga inom funktionen ökade, men trots det motsvarade inte 2024 års rekrytering planerad tillväxt.

Försvarsmakten anpassar beredskapen och vidtar åtgärder i den säkerhetspolitiska utvecklingen

För att värna Sveriges suveränitet och upprätthålla territoriell integritet, har Försvarsmakten en grundläggande beredskap dygnet runt, året om. Under 2024 genomfördes en rad aktiviteter och övningar nationellt och tillsammans med internationella partner inom ramen för avskräckning.

Svenskt territorium övervakades kontinuerligt och Försvarsmakten ingrep mot tre överträdelser av tillträdesförordningen (1992:118), två inom luftdomänen och en inom markdomänen. Det var lika många konstaterade överträdelser som under föregående år. Under 2024 har Försvarsmakten genomfört en oanmäld beredskapskontroll.

Försvarsmakten har lämnat stöd till civil verksamhet

Inom ramen för gällande lagar och förordningar och med befintlig förmåga och resurser har Försvarsmakten lämnat stöd till civil verksamhet vid 56 tillfällen under 2024 (51 tillfällen 2023), främst med explosivhantering, lägesbild samt teknisk kompetens. Myndigheten har också lämnat stöd till Utrikesdepartementet och svenska ambassaden i Beirut med förflyttning av ambassadpersonal från Libanon till Cypern med anledning av det försämrade säkerhetsläget. Försvarsmakten har vidare lämnat stöd vid utredningarna av kabelbrott på två undervattenskablar i Östersjön. Stöd lämnades till Polismyndigheten och Säkerhetspolisen vid 43 tillfällen och till övrig civil verksamhet vid 13 tillfällen.

Regeringen gav den 5 oktober 2023 Försvarsmakten och Polismyndigheten i uppdrag att omgående fördjupa samarbetet inom områden där samarbete mellan myndigheterna kan bidra positivt till att bekämpa den systemhotande brottsligheten och där Försvarsmakten kan lämna stöd till polisen i enlighet med befintligt regelverk (Ju2023/02208). En delredovisning lämnades den 2 april 2024 och uppdraget slutredovisades den 15 oktober 2024. Av slutredovisningen framgår att Försvarsmaktens och Polismyndighetens samarbete har fördjupats inom flera områden, t.ex. när det gäller den resurstunga hanteringen av sprängämnen och stöd med it-forensik.

Frivilliga försvarsorganisationer en del av arbetet med försvarsvilja

Frivilliga försvarsorganisationer (FFO) är en viktig del i arbetet med att stärka försvarsviljan. FFO har fortsatt sitt arbete med totalförsvarsupplysning, rekrytering och utbildning till såväl det militära försvaret som det civila försvaret. Deras arbete har bidragit till att öka folkförankringen och att stärka försvarsviljan i Sverige. Försvarsmakten har utbetalat organisationsstöd om totalt 86,6 miljoner kronor och 171,8 miljoner kronor i uppdragsersättning till FFO.

Det finns 18 FFO, vars huvudsakliga uppgift är att bidra till det svenska totalförsvaret genom rekrytering, utbildning, ungdomsverksamhet och totalförsvarsinformation. Med cirka 360 000 medlemmar (2024) bedriver FFO totalförsvarsinformation och försvarsupplysning mot egna medlemmar och den breda allmänheten. Av de 18 organisationerna har 13 under 2024 på beställning av Försvarsmakten rekryterat och utbildat specialister till hemvärnet. Regeringen konstaterar att möjligheten att rekrytera och utbilda specialister även till andra krigsförband än hemvärnet inte har prövats fullt ut.

4.3.5 Försvarsmakten har deltagit i internationella insatser

Försvarsmaktens deltagande i internationella insatser har bidragit till att utveckla och stärka relationerna i internationella organisationer såsom FN och EU och som allierad

i Nato. Inom FN har Försvarsmakten främst deltagit med militärobservatörer till några fredsbevarande insatser och erbjudit utbildningar. Deltagandet har bidragit till att inom vissa områden utveckla försvarsförmågan och interoperabiliteten med andra länder samt öka svensk personals förmåga, bl.a. att verka i multinationella staber och miljöer. För mer information om de internationella insatserna som finansieras inom utgiftsområdet för internationell samverkan, se utgiftsområde 5 avsnitt 1.3.

Deltagande i Natos insatser fortsatte under 2024 genom bidrag med personal till rådgivande befattningar i Kosovo force (KFOR) i Kosovo.

Försvarsmakten har vidare bidragit i olika befattningar till den militära utbildningsinsatsen Operation Inherent Resolve (OIR) i Irak. Försvarsmakten deltog även i Operation Gallant Phoenix i Jordanien under 2024. Försvarsmakten fortsatte under 2024 deltagandet i EU:s utbildningsinsatser i Somalia och bidrog med stabsbefattningar till EU:s marina insatser Operation Irini och Operation Atalanta samt med en stabsofficer till EUFOR Althea.

Som följd av attackerna mot internationell sjöfart i Röda Havet och närliggande områden inrättades i februari 2024 en marin militär insats, operation EUNAVFOR Aspides. Försvarsmakten deltog under 2024 med stabsofficerare i insatsen samt med en kvalificerad medicinsk traumaenhet om tolv stabsofficerare ombord på styrkans nederländska ledningsfartyg.

Försvarsmakten lämnade under 2024 stöd till arbetet för säkerhetssektorreform (SSR) i Ukraina, Georgien och Moldavien. På grund av omvärldsutvecklingen har begränsad verksamhet kunnat genomföras i Ukraina. I Moldavien har Försvarsmakten lämnat kapacitetsbyggande stöd inom områdena totalförsvar, strategisk kommunikation och värnplikt. I Georgien bidrog Försvarsmakten till språkstöd. Verksamheten i Georgien avbröts i slutet av året.

4.3.6 Personalvolymerna ökar men det finns utmaningar för hela organisationen

Drygt 7 300 värnpliktiga påbörjade sin grundutbildning under 2024, vilket innebär att målet för året om 7 000 värnpliktiga uppnåddes. Vanligtvis påbörjas grundutbildningen under ett år och slutförs påföljande år. Antalet anställda, både militära och civila, ökade under året och antalet avgångar var få. Rekordmånga sökte till officersprogrammet och den grundläggande officersutbildningen och antalet elever som påbörjade sina studier på en yrkes- eller reservofficersutbildning var även fler jämfört med 2023. Likt tidigare år var det emellertid svårt att rekrytera vissa kompetenser exempelvis inom it, logistik och teknik vilket påverkar utvecklingen negativt för bl.a. flygvapnet och marinen. Andelen kvinnor ökade i flera personalkategorier med undantag för kategorin värnpliktiga som genomförde grundutbildning. För att Försvarsmakten ska klara tillväxt- och jämställdhetsmålen, behöver antalet kvinnor som genomför grundutbildning med värnplikt öka. Under året vidtogs ett antal åtgärder i syfte att attrahera, rekrytera, utbilda och behålla personal.

Personalkostnaderna uppgick 2024 till ca 23,6 miljarder kronor vilket är en ökning med ca 2,9 miljarder kronor jämfört med föregående år.

Tabell 4.2 Personalförsörjningens utveckling 2022–2024

	Utfall 2022	Utfall 2023	Utfall 2024
Kontinuerligt anställda i Försvarsmakten	**25 011**	**26 195**	**27 734**
Andel kvinnor	23 %	24 %	25 %
Andel män	77 %	76 %	75 %
Officerare totalt	**9 507**	**9 636**	**9 952**
Andel kvinnor	9 %	10 %	11 %
Andel män	91 %	90 %	89 %
Civilanställd personal i Försvarsmakten	**9 573**	**10 226**	**10 876**
Andel kvinnor	39 %	40 %	41 %
Andel män	61 %	60 %	59 %
Antal kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän	**5 247**	**5 660**	**6 151**
Andel kvinnor	17 %	19 %	18 %
Andel män	83 %	81 %	82 %
Antal kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän som är tjänstlediga för officersutbildning	**676**	**672**	**755**
Antal reservofficerare	**6 837**	**7 086**	**7 139**
Andel kvinnor	4 %	5 %	5 %
Andel män	96 %	95 %	95 %
Antal tidvis anställda gruppbefäl, soldater och sjömän	**4 603**	**4 646**	**4 614**
Andel kvinnor	13 %	15 %	15 %
Andel män	87 %	85 %	85 %
Antal värnpliktiga som påbörjat grundutbildning	**5 475**	**6 320**	**7 343**
Andel kvinnor	24 %	19 %	17 %
Andel män	76 %	81 %	83 %
Antal värnpliktiga som slutfört grundutbildning	**5 195**	**5 047**	**5 765**
Andel kvinnor	21 %	24 %	19 %
Andel män	79 %	76 %	81 %
Antal värnpliktiga som avbrutit grundutbildningen	**406**	**414**	**505**
Andel kvinnor	25 %	21 %	17 %
Andel män	75 %	79 %	83 %
Antal mönstrade/prövade	**21 099**	**27 131**	**29 820**
Andel kvinnor	20 %	29%	29 %
Andel män	80 %	71 %	71 %
Hemvärns- och frivilligavtal	**21 488**	**22 145**	**22 274**
Andel kvinnor	12 %	11 %	11 %
Andel män	88 %	89 %	89 %

Källa: Försvarsmaktens årsredovisning 2024, Totalförsvarets plikt- och prövningsverks årsredovisning 2024.

Antalet kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän samt civila fortsätter att öka

Antalet kontinuerligt anställda gruppbefäl, soldater och sjömän (GSS/K) ökade med 574 anställda under 2024. Totalt 25 procent av de som påbörjade grundutbildning under 2023 var vid utgången av 2024 anställda som GSS/K. De civilanställda fortsatte att öka under det gångna året (650 nya anställda). Det finns fortsatta utmaningar i att attrahera efterfrågad kompetens inom logistik, it och teknik i konkurrens med den övriga arbetsmarknaden.

Antalet yrkesofficerare ökar

Under 2024 var nettoökningen av yrkesofficerare drygt 310, vilket är en stor ökning jämfört med de tre närmaste föregående åren. Ökningen förklaras av bl.a. att flera utnyttjat möjligheten att skjuta upp sitt pensionsuttag och med ett succesivt ökat antal platser vid yrkesofficersutbildningarna. Utflödet bland yrkesofficerarna minskade under året och berodde i huvudsak på avslut på egen begäran.

Inflödet till kategorin specialistofficerare är större än till kategorin officerare. Samtidigt är utflödet större för officerare. Det bidrar till att andelen officerare bland yrkesofficerarna minskar. Sammantaget är officerstillväxten och prognosen god men begränsas av höga pensionsavgångar fram till 2030. De kompetensområden som behöver öka bland officerarna är t.ex. teknik, ledningssystem och logistik.

Söktrycket till officersprogrammet vid FHS var högt 2024 och nära 300 kadetter som påbörjade utbildning, vilket innebär att måltalet för antalet kadetter nåddes. Det finns alltjämt ett ökat numerärt överskott av reservofficerare (RO).

Värnplikt utgör fortfarande den främsta rekryteringsbasen – grundutbildningskullarna är större än målsättningen

I januari 2024 skickade Totalförsvarets plikt- och prövningsverk (PPV) mönstringsunderlag till drygt 110 300 totalförsvarspliktiga födda 2006. De som bedömdes ha bäst förutsättningar att klara mönstringen kallades till mönstring. Inför grundutbildningsomgång 2025 och 2026 kallades 25 procent av årskullen till mönstring, av dessa var 30 procent kvinnor och 70 procent män. Under 2024 mönstrade och prövade PPV drygt 27 900 personer, vilket innebar en ökning med 3 500 personer.

Försvarsmaktens viktigaste rekryteringsbas till krigsorganisationen är grundutbildning med värnplikt. Målsättningen att 7 000 personer skulle påbörja grundutbildningen 2024 överträffades med cirka 300 personer. Under året påbörjade ca 4 570 personer grundutbildning inom armén, 1 040 personer inom marinen och 970 personer inom flygvapnet. De som slutförde grundutbildningen 2024 har krigsplacerats i krigsförbanden.

Andelen kvinnor som påbörjade grundutbildning 2024 minskade med två procentenheter jämfört med 2023. Den huvudsakliga bidragande faktorn är att muskelkraven till de olika befattningarna har blivit gränssättande och därmed påverkar andelen kvinnor som antas till grundutbildning negativt. Kravnivåerna ses över löpande för att det ska vara möjligt att skriva in den som är mest lämpad på rätt befattning. En annan orsak till nedgången är att intresset för att genomföra grundutbildning generellt var lägre bland kvinnor än män. För både officersprogrammet och specialistofficersutbildningen uppnåddes målen för 2024.

Andelen avbrott från grundutbildningen ligger fortsatt på en låg nivå jämfört med de sista åren innan värnpliktsutbildningen lades vilande. Till skillnad mot tidigare år kallades även 4 000 individer in till mönstring som var negativt inställda till värnplikt. Utvärderingen efter avslutad mönstring visade att inställningen påverkade mönstringsresultatet.

Under 2024 har 450 värnpliktiga fullgjort repetitionsutbildning och därmed fått förlängd krigsplacering i Försvarsmakten. Det är en minskning med 700 personer jämfört med 2023. En bidragande orsak till minskningen är att det inte har funnits tillräckligt många befattningar i övningsverksamheten för att repetitionsutbilda värnpliktiga.

Arbete återstår för att Försvarsmakten ska bli en jämställd arbetsplats

Försvarsmakten har fortsatt arbetet med utbildning av personal för att utbilda högre chefer, handläggare och stabsmedarbetare om jämställdhet och jämställdhetsanalys.

Försvarsmakten har under 2024 arbetat med att inkludera ett jämställdhetsperspektiv i försvarsplaneringen. Exempelvis inkluderades jämställdhetsperspektivet i planeringen inför Sveriges deltagande i Natos framskjutna närvaro i Lettland.

De finns fortsatt brister vad gäller jämställdhetsintegreringen av materiel. Försvarsmaktens och FMV:s samverkansprojekt inom detta område fortsätter. Försvarsmakten har fattat beslut om att en jämställdhetsanalys ska genomföras vid alla nya beställningar av försvarsmateriel.

Arbetet mot ovälkommet beteende fortsätter

Försvarsmakten har fortsatt arbetet mot det som myndigheten benämner ovälkommet beteende, ett samlingsnamn för kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och repressalier. Den rapporterade förekomsten av ovälkommet beteende sjönk med en procentenhet mellan åren 2022 och 2024 till sex procent av de svarande i medarbetarundersökningen. Det är den lägsta nivån sedan frågan introducerades i undersökningen 2018. Den vanligaste formen av ovälkommet beteende är kränkande särbehandling. Myndigheten konstaterar att det alltjämt finns ett behov av ytterligare åtgärder.

4.3.7 Infrastrukturförsörjning

Mängden infrastrukturella förvärv ökade markant under 2024 jämfört tidigare år. Försvarsmakten och Fortifikationsverket har fortsatt arbetet med att utveckla och anpassa lokalförsörjningen till kraven som följer av pågående förmågeuppbyggnad för det militära försvaret. Försvarsmakten påbörjade tillsammans med Fortifikationsverket och FMV en översyn av gällande infrastrukturöverenskommelser för infrastrukturområdet. Byggnader och anläggningar återförvärvades för att omedelbart få på plats mobiliseringsförråd och ersättningsförråd i hela landet. Under 2024 utvecklades även Försvarsmaktens arbete avseende strategisk planering för myndighetens miljöfarliga tillståndspliktiga verksamhet.

Försvarsmakten bedömer likt föregående år att den permanenta infrastrukturen för I 13 i Falun försenas och bedöms färdigställas först under perioden 2030–2032. Förseningen bedöms inte påverka förbandsproduktionen då tillfälliga lösningar i form av fortsatt interimistisk införhyrning av lokaler tillämpas. I övrigt redovisar Försvarsmakten inga avvikelser vad gäller produktionen av infrastruktur för de nya garnisonerna.

4.3.8 Materielförsörjning

Produktionen för materielanskaffning har haft en högre produktionstakt än 2023. Trots långa leveranstider ökade antalet beställningar och leveranser under 2024.

Regeringen bemyndigade Försvarsmakten att under 2024 beställa materiel för 128 miljarder kronor, varav merparten därefter beställts med hjälp av FMV. År 2024 beställde FMV försvarsmateriel för mer än 67,7 miljarder vilket är drygt tre gånger mer än 2021. Bland beställningar som lagts under 2024 fanns exempelvis Stridsvagn 123, stridsbåtar och S 106-flygplan. Några av dessa anskaffningar syftar till att ersätta materiel som donerats till Ukraina. Andra exempel på beställningar är nya stridsfordon, artilleri, drönare, ammunition och personlig utrustning.

Anskaffning för det militära försvarets behov präglades redan innan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina av utmaningar för att säkerställa en snabb materielförsörjning. Efter 2022 har efterfrågan på försvarsmateriel kraftigt ökat i omvärlden.

Resursbrister hos ansvariga myndigheter, industrins produktionskapacitet samt en ökad efterfrågan på marknaden har påverkat förmågan att leverera materiel till Försvarsmakten och föranlett förseningar av leveranser. Inom marinen finns det fortsatt vissa begränsningar rörande varvskapacitet, tillgänglighet och leveranstider, vilket påverkar materielproduktionen.

Försvarsmaktens materielförsörjning är alltjämt präglad av det rådande omvärldsläget som påverkar försvarsindustrin och därmed FMV:s förmåga att leverera beställd materiel till Försvarsmakten. Materielanskaffningen har även påverkats av det fortsatta stödet till Ukraina.

Utfall av ekonomiska åtaganden och riktlinjebeslut

Utfallet för de investeringar som belastar anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* uppgick totalt till ca 52 142 miljoner kronor 2024, jämfört med beräknad ram som uppgick till 50 056 miljoner kronor vilket är drygt 2 miljarder kronor mer än beräknat belopp i riksdagens riktlinjebeslut om investeringsplan (Prop. 2024/25:1 utg.omr.6).

Ökningen av utfallet i förhållande till beräknat beror på tillförda pengar med anledning av Ukrainastöd och nyttjande av de finansiella villkoren avseende sparande/kredit. Under 2024 har regeringen fattat beslut om att tillföra 1 549 miljoner kronor för anskaffning, främst kopplat till det militära stödet till Ukraina. De ekonomiska tillskotten har dock inte föranlett ändringar av investeringsplaner för anskaffning. Detta innebär att regeringens anslagstilldelning är 1 549 miljoner kronor över det värde som framgår av investeringsplanen i budgetpropositionen för 2025.

Produktionen inom anslag 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* har ökat i omfattning jämfört med föregående år vilket innebar ett ökat utfall med ca 20 617 miljoner kronor, från 30 298 miljoner kronor till 50 142 miljoner kronor. Anledningen till ökningen är en ökad ambition inom materielförsörjningen, tillväxten av Försvarsmakten och konkreta anskaffningar, t.ex. hjulfordon, bandvagnar, ledningssystem, soldatutrustning, samt ökade lagernivåer av beredskapsvaror. Utfallet för investeringar i vidmakthållande av förmåga, som belastar anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap*, uppgick till 24 716 miljoner kronor under 2024, vilket låg något över beräknat belopp på 23 585 miljoner kronor. Ökningen beror på bl.a. stöd till Ukraina, ökad förbandsverksamhet, högre inköpsvolymer och priser.

Tabell 4.3 Utfall av investeringar under 2024 (miljoner kronor) och utfall i relation till beslutad investeringsplan för 2024 (procent) fördelat på anskaffning och vidmakthållande

	Anskaffning			Vidmakthållande		
Objektsgrupp	Investeringsplan	Utfall mnkr	Utfall procent	Investeringsplan	Utfall mnkr	Utfall procent
Arméstridskrafter	16 956	15 208	90	4 258	4 158	98
Marinstridskrafter	6 145	5 567	91	3 478	3 528	101
Flygstridskrafter	16 858	21 204	126	5 136	5 667	110
Operativ ledning	2 962	2 880	97	5 259	5 158	99
Logistik	3 929	2 641	67	1 954	2 527	129
Stödfunktioner	3 205	4 642	145	3 501	3 678	105
Summa utgifter		**52 142**			**24 716**	

Källa: Försvarsmakten och Försvarsdepartementets beräkningar.

Investeringar i försvarsmateriel

Nedan redovisas status och ekonomiskt utfall för pågående större materielprojekt (se även avsnittet 4.3.4 avseende verksamhet och resultat inom försvarsgrenarna). Redovisningen i tabell 4.4 omfattar större materielobjekt där det finns beställningar till industrin eller leveranser har påbörjats. Beviljade anskaffningar som har påbörjats, men som ännu inte har beställts av industrin, redovisas om de är av större omfattning och sker i internationell samverkan eller i övrigt är av särskilt intresse.

Tabell 4.4 Redovisning av pågående materielinvesteringar

Materielobjekt	Beslutsår	Beställt (J/N)	Planerad slutredovisning	Ekonomiskt utfall mnkr[1]	Projekt-/leveransläge
Arméstridskrafter					
Medelräckviddigt luftvärn	2018	J	2025	10 033	Samtliga 4 eldenheter har levererats. Kompletteringsbeställning av robotar genomförd under 2024 via NSPA.
Brigadluftvärn	2024	J	2032	1	
Ledningsstödsystem Mark steg 1	2019/2020	J	2026	3 765	Genomförande påverkas av tillgång på plattformar som behövs för förbandsproduktion.
Anskaffning Stridsvagn 123	2024	J	2030	0	Nyanskaffning samt ersättningsanskaffning för stridsvagnar som donerats till Ukraina. Totalt 44.
Artillerisystem Archer, divisionsartilleri	2022	J	2032	848	Enligt plan, första leveranser 2026.
Eldhandvapensystem	2021	J	2034	827	Utökad omfattning beslutad 2024. Leveranser inledda.
Ersättningsanskaffning stridsfordon	2024	J	2034	156	Ersättningsanskaffning för de stridsfordon som donerats till Ukraina. Anskaffas i samverkan med Danmark.
Stridsfordons- och stridsvagnssystem	2016	J	2034	5 684	Uppgradering av Stridsvagn 122 och renovering av Stridsfordon 90. Omfattningen utökades 2024.
Marinstridskrafter					
Modifiering Ubåt typ Gotland	2022	J	2025	1 302	Modifiering pågår.
Ubåt typ Blekinge	2015	J	-	13 482	Byggnation pågår.
Livstidsförlängning Minröjningsfartyg typ Koster	2021	J	2029	386	Livstidsförlängning av fem fartyg.
Röjdykarfartyg typ Spårö	2020	J	2026	330	Förskjutning av slutleverans från 2025 till 2026 jämfört med regeringens tidigare beslut. Ett fartyg levererades under 2024 med restpunkt.
Ersättning lätt torped	2016	J	2024	1 743	Påbörjad delleverans under 2022 som fortgått under 2024.
HTM Kv Visby inkl Long lead Items	2022	J[2]	2030	626	Inom ramen för kommande halvtidsmodifiering av Visbyklassens korvetter har anskaffning av korträckviddigt luftvärnssystem påbörjats.
HTM korvett typ Gävle	2017	J	2021	1 552	Två halvtidsmodifierade fartyg levererades till Försvarsmakten under 2022 respektive 2023 med respunkter. Slutredovisning under 2024.
Tung kustrobot	2023	J	2029	103	Ersättning av äldre landbaserat sjömålsrobotsystem. Delleveranser av fordonsbaserade plattformar under 2024.
Anskaffning av sjömålsrobot	2017	J	2028	1 458	Pågående.
Artilleriplattform Amfibie	2023	J	2032	260	FMV genomförde industribeställning under 2023.
Arbetsfartyg	2023	J	2028	231	Anskaffning av nya arbetsfartyg.

Materielobjekt	Beslutsår	Beställt (J/N)	Planerad slutredovisning	Ekonomiskt utfall mnkr[1]	Projekt-/leveransläge
Flygstridskrafter					
Helikopter 14	2001	J	2025	8 172	18 av 18 beställda helikoptrar är levererade till Försvarsmakten.
Stridsflygplan JAS 39E	2013	J	2030	47 306	Pågående.
Kvalificerad ammunition (AMRAAM, Meteor, IRIS-T)	2022	J	2034	2 193	Utökad 2023.
Långräckviddig attackförmåga	2024	J	2033	378	Beställd.
Helikopter 16	2023	J	2033	2	Beställd.
Flygande spaningsradar	2021	J	2033	6 144	Utökad med ett tredje flygsystem.
Operativ ledning och logistikmateriel					
Sensorkedja	2019/2022	J	2033	1 592	Livstidsförlängande åtgärder under Fas 1 genomförda. Anskaffning under Fas 1 och 2 pågår.
Soldatutrustning	2016/2021	J	2035	1 779	Anskaffning av mängdmateriel pågår. Gemensam anskaffning med Danmark, Finland och Norge av Markstridsuniform 24 pågår.

[1] Ekonomiskt utfall av leverantörskostnader och projektkostnader vid FMV för materielobjektet.

[2] Delvis.

Källa: Försvarsmakten och Försvarets materielverk.

Investeringsutgifter inom stridsflyg- och undervattensområdena

Regeringen särredovisar objektsramar för stridsflyg- och undervattensområdet för perioden 2026–2037 för att tydliggöra investeringsutgifterna inom stridsflyg- och undervattensområdet.

De beräknade utgifterna för stridsflyg- och undervattenförmågorna framgår av tabell 4.5. Redovisningen baseras på Försvarsmaktens underlag.

Utgifterna kommer att belasta anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* samt, i mindre omfattning, anslagen 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap*, 1:4 *Forskning och teknikutveckling* och 1:11 *Försvarets materielverk*. Utgifter för personal- och lokalkostnader som belastar anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* är inte inkluderade.

Tabell 4.5 Investeringsutgifter inom stridsflyg- och undervattensområdet

Miljoner kronor (prisläge 2025)

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032–2037
Stridsflyg	12 161	14 524	16 655	10 981	10 522	10 704	42 338
Undervatten	2 635	2 575	1 870	1 616	2 611	2 124	9 009

Källa: Försvarsmakten.

En ökad efterfrågan på försvarsmateriel

Under 2024 har efterfrågan på försvarsmateriel ökat ytterligare, såväl nationellt som internationellt, vilket innebär en större konkurrens om försvarsindustrins tillgängliga kapacitet. FMV:s förmåga att ta emot uppdrag från Försvarsmakten och att lägga beställningar till industrin har ökat ytterligare under 2024.

Kundorderstocken är summan av värdet för alla uppdrag från Försvarsmakten till FMV. Mellan 2023 och 2024 har den totala kundorderstocken ökat med ca 80,2 miljarder kronor. År 2024 uppgår antalet upphandlade kontrakt till 2 869, vilket är i nivå med föregående år samtidigt som kontraktsvärdet ökat.

Leveransförmågan påverkas av begränsningar i industrins produktionskapacitet som inte har hunnit byggas ut i takt med den stora efterfrågeökningen. De främsta orsakerna till uppkomna leveransförseningar kan i stor utsträckning härledas till utmaningar inom försvarsindustrin.

FMV har vidtagit åtgärder för att motverka förseningar bl.a. genom ökad samverkan med industrin, intensifierad uppföljning gentemot industrin och med olika effektiviseringsåtgärder i materielförsörjningsprocessen.

4.3.9 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i granskningen av FMV:s årsredovisning för 2024 lämnat en revisionsberättelse med modifierat uttalande. Modifieringen har gjorts genom ett uttalande med reservation. Grunden för uttalandet är att FMV felaktigt har redovisat drygt 24 miljoner kronor mot utgiftsområde 6, anslag 1:3, anslagspost 1 Leverantörsutgifter för leveranser. Kostnaderna skulle ha redovisats mot utgiftsområde 6, anslag 1:2, anslagspost 5 Försvarets materielverks stöd till Ukraina. FMV har även ingått åtaganden om 874 miljoner kronor under 2024 som sträcker sig efter slutåret i beställningsbemyndigandet som vid tidpunkten var 2034.

Myndigheten har identifierat och vidtagit ett antal åtgärder för att förhindra att liknande situation uppstår igen.

4.3.10 Forskning, utveckling och innovation för stärkt militär förmåga

Erfarenheterna från kriget i Ukraina visar fortsatt på vikten av att snabbt kunna utveckla den militära förmågan, även i kris och krig. Detta ställer både krav på att relevanta myndigheter i Sverige hittar effektiva sätt att samverka och att industribasen breddas för att bl.a. dra nytta av ny civil teknikutveckling inom exempelvis maskininlärning.

Under 2024 har arbetet med regeringens försvarsinnovationsinitiativ fortsatt med utgångspunkt i regeringens strategiska inriktning för försvarsinnovation. Försvarsmakten och Verket för innovationssystem (Vinnova) har genomfört de första utlysningarna i innovationsprogrammet för civil-militära synergier med syfte att höja den militära förmågan. Medel har bl.a. beviljats till projekt där små- och medelstora företag som företrädesvis verkar på en civil marknad har getts möjlighet att utveckla innovationer som möter militära behov.

Regeringens försvarsinnovationsinitiativ har inneburit att relevanta myndigheter under året har utvecklat sina respektive roller samtidigt som de också samverkat med varandra i syfte att utveckla det svenska försvarsinnovationssystemet. Exempelvis har Försvarets materielverk arbetat vidare med att utveckla nya metoder för upphandling som främjar innovation. Totalförsvarets forskningsinstitut har bl.a. arbetat med sitt uppdrag om att vidareutveckla banbrytande teknik till nytta för försvar och säkerhet.

Sverige har deltagit i styrelsearbetet inom Natos Defence Accelerator for the North Atlantic (DIANA). Under året har fem svenska företag för första gången beviljats medel i DIANA:s årliga utlysning.

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen gör regeringen bl.a. satsningar på banbrytande tekniker och forskning.

4.3.11 Samarbete med andra länder har gett stärkt förmåga

Nordiskt försvarssamarbete bidrar till stärkt operativ förmåga

Det nordiska försvarssamarbetet har fortsatt fördjupats och kanaliserats, bl.a. genom det nordiska försvarssamarbetet Nordefco. Visionen för det nordiska försvarssamarbetet som utvecklades under det svenska ordförandeskapet i Nordefco 2023 antogs under 2024. Implementeringen av visionen har präglat verksamhetsåret.

Centralt för det nordiska försvarssamarbetet under 2024 är att Sverige blivit medlem i Nato, vilket innebär att alla nordiska länder nu är medlemmar i alliansen. Detta har medfört möjligheter till fördjupat samarbete avseende operations- och förmågeplanering. På militär nivå antogs det nordiska militära försvarskonceptet (NDC) som är en central del i att nå målen i Vision 2030 och möjliggöra förmågan att agera tillsammans över hela konfliktskalan. Vidare har koordinering av Natos förmågemål mellan de nordiska länderna möjliggjorts och arbete inom detta område har påbörjats.

Vid det nordiska försvarsministermötet i Köpenhamn den 20 november 2024 undertecknades en avsiktsförklaring om strategiska korridorer för militära transporter mellan de nordiska länderna. Avsiktsförklaringen innehåller områden såsom minskad administration vid gränsöverskridande militära transporter, samarbete om gemensamma resurser för förflyttning, informationsutbyte och synkronisering av infrastrukturprojekt. Ett arbete med implementering av avsiktsförklaringen pågår.

Samarbeten med andra europeiska länder

Under året har samarbetena med Estland, Lettland och Litauen följts upp. I november undertecknades en avsiktsförklaring om potentiella framtida samarbetsmöjligheter med Litauen och i februari 2025 undertecknades en avsiktsförklaring med Lettland.

Under 2024 fördjupades det bilaterala försvarssamarbetet med Storbritannien genom att nya samarbetsområden identifierades vid uppföljningen av det strategiska partnerskap som undertecknades på statsministernivå 2023. Operationaliseringen av Joint Expeditionary Force (JEF) har fortskridit genom övning och verkställande av gemensamma handlingsalternativ (Joint Reponse Operations). Kustbevakningen har involverats i relevanta JEF-aktiviteter i syfte att öka effekten av det svenska bidraget.

Den bilaterala avsiktsförklaringen om fördjupat försvarssamarbete mellan Sverige och Frankrike har följts upp och implementerats genom den vägkarta som tagits fram. Vid det franska statsbesöket i Sverige i januari 2024 undertecknades bl.a. ett förnyat strategiskt innovationspartnerskap samt en avsiktsförklaring rörande potentiella framtida samarbetsmöjligheter inom luftövervakning och luftförsvar, vilka följs upp under året. Sverige har haft en nära dialog med Frankrike om internationella insatser och andra strategiska frågor. Under 2024 uppdaterades det strategiska partnerskapet med Polen, vilket innebar en ambitionshöjning i det bilaterala försvarssamarbetet. Ett flertal högnivåbesök samt säkerhetspolitiska rundabordssamtal genomfördes under året. Även samarbetet med Tyskland stärktes under 2024 då nya samarbetsområden identifierades i samband med implementeringen av det strategiska innovationspartnerskapet.

USA

Det bilaterala samarbetet med USA har under 2024 fördjupats. Under 2024 blev Sverige medlem i U.S. Departement of Defense National Guards State Partnership Program (SPP) och matchades med New Yorks nationalgarde (NYNG). Ett antal

aktiviteter påbörjades inom ramen för utbytet. Defense Cooperation Agreement (DCA-avtalet) trädde i kraft den 15 augusti 2024 efter riksdagens godkännande i juni. Avtalet möjliggör för ett mer kontinuerligt samarbete genom att reglera förutsättningarna för amerikanska styrkor att verka i Sverige. Regeringen uppdrog under hösten åt Försvarsmakten att i samverkan med berörda myndigheter genomföra DCA-avtalet. Uppdraget innebär övergripande att Försvarsmakten har det sammanhållande ansvaret för att genomföra avtalet på myndighetsnivå i Sverige.

EU

EU-kommissionen och den europeiska utrikestjänsten har under 2024 tagit flera viktiga initiativ för att öka EU:s försvarsberedskap och stärka den europeiska försvarsteknologiska och industriella basen. Även EU:s stöd till Ukraina har präglat året.

Inom det permanenta strukturerade samarbetet (Pesco) leder Sverige ett projekt och deltar även aktivt i ett stort antal projekt, som deltagare och observatör t.ex. i det mellanstatliga samarbetet avseende militär rörlighet. Regeringen har fortsatt att proaktivt påverka kommissionens arbete med försvarsfrågor. Sverige har arbetat med att ta fram årliga arbetsprogram för Europeiska försvarsfonden (EDF). För Sverige är det viktigt att säkerställa att medlemsstaternas ägarskap över försvarsfrågorna kvarstår, varför arbetet i den Europeiska försvarsbyrån EDA betonas.

OSSE

Under 2024 har Försvarsmakten lämnat stöd med en militär rådgivare till Sveriges permanenta delegation vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE). Verksamheten har präglats av Rysslands aggression mot Ukraina. Bidrag med svensk policy har lämnats till Natos arbetsgrupp med koppling till konventionell rustningskontroll.

Asien

Under 2024 har en försvarspolitisk inriktning för samarbetet med partners i den indopacifiska regionen utarbetats och förankrats i Sverige och vid resor i den indopacifiska regionen. Genom detta har nya samarbetsområden identifierats vilka syftar till att bidra till fördjupade försvarspolitiska relationer, stärka svensk försvarsinnovation, stärkt säkerhet och ökad stabilitet.

Materielsamarbeten med andra länder

Det försämrade omvärldsläget och ökade försvarsanslag i flera länder har bidragit till ökat intresse för bilaterala samarbets- och anskaffningsavtal med Sverige, något som påverkar FMV:s exportverksamhet samtidigt som industrin efterfrågar stöd på området.

Under året har FMV bl.a. tecknat avtal med Ungern om förlängning av befintligt supportavtal liksom försäljning av ytterligare fyra JAS 39 C, utöver de 14 flygplan som landet tidigare anskaffat. Förhandlingar har även förts med Tjeckien och Thailand om modernisering och förlängning av befintliga avtal om support för JAS 39 samt med Filippinerna och Thailand om nyanskaffning av detsamma.

Storbritannien har anskaffat 14 Archer B från Sverige som interimslösning efter att ha donerat befintliga äldre artilleripjäser till Ukraina. Samtliga pjäser var överförda i april 2024. Utbildning av brittisk personal på Archer B har genomförts av Försvarsmakten.

Den brittiska anskaffningen är ett lyckat exempel på ett internationellt samarbete som kan leda till ytterligare samarbeten inom artilleriområdet.

FMV ser ett fortsatt stort intresse från svensk industri att delta i EDF. Myndigheten har genomfört informationsinsatser för att informera om EDF och projektansökningsprocessen, bl.a. en informationsdag om EDF som vände sig till företag, universitet, högskolor samt myndigheter.

FMV har även startat en seminarieserie där branschorganisationerna Säkerhets- och Försvarsföretagen (SOFF) och branschorganisationen för små och medelstora företag (SME-D) tillsammans med intresserade företag deltar.

4.3.12 Fortsatt arbete med hållbarhet i uppbyggnaden av förmåga

Försvarsmakten har under 2024 fortsatt arbeta i enlighet med den inriktning för hållbar utveckling som myndigheten antog i december 2022, med innebörd att den verksamhet som myndigheten genomför inte ska medföra att andra samhällsvärden förstörs eller försämras mer än nödvändigt. Försvarsmakten arbetar för en hållbar verksamhet där samtliga hållbarhetsdimensioner (social, miljömässig och ekonomisk) inkluderas i verksamheten. Myndigheten har gjort detta bl.a. genom att bedriva ett systematiskt och integrerat arbete gällande jämställdhet och likabehandling, samt att säkerställa en god och säker arbetsmiljö, att ta miljöhänsyn i fred genom att bedriva ett systematiskt miljöarbete som innebär att ha god kunskap om myndighetens påverkan på miljön och vidta åtgärder, liksom att hushålla väl med statens medel, arbeta med klimatanpassning och ställa hållbarhetskrav vid upphandling.

Under 2024 har arbetet med förorenade områden främst inriktats mot PFAS, även om efterbehandlingar av andra föroreningstyper också genomförts. Ett flertal områden har undersökts för eventuell påverkan av PFAS.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

4.4.1 Förmåga att försvara Sverige mot väpnat angrepp

Regeringen kan konstatera att medlemskapet i Nato har medfört att förmågan att försvara Sverige har ökat. Arbetet med att utveckla och stärka Sveriges försvarsförmåga har fortsatt. Arbetet med att utveckla och färdigställa krigsorganisationen har fortsatt vilket är avgörande för att nationella och allierade operationsplaner ska vara möjliga att genomföra. Regeringen bedömer att det fortsatt finns brister i tillgängligheten avseende personal, materiel och infrastruktur samt i samövningar av krigsförbanden, vilket påverkar måluppfyllnaden. Sverige har under året fortsatt integrerats i Natos operationsplanering, vilket stärkt svensk säkerhet. Regeringen bedömer vidare att myndighetens främsta bidrag till hållbar utveckling är Försvarsmaktens förmåga att verka krigsavhållande.

Övningsverksamhet har genomförts nationellt och med allierade. Regeringen bedömer att både föranmälda och oanmälda beredskapsoperationer har bidragit avskräckande och till stärkt förmåga. Bemanningen av krigs- och grundorganisationen har i huvudsak fortlöpt enligt plan och antalet anställda har fortsatt att stiga liksom antalet som slutför grundutbildning med värnplikt samt mönstrar. Regeringen bedömer att PPV på ett fullgott vis mönstrar och prövar individer för att öka kapaciteten i försvaret. Materielförsörjningen har anpassats utifrån det försämrade omvärldsläget. Anskaffningar har påskyndats och planering tidigarelagts. Regeringen bedömer att de

åtgärder Försvarsmakten och FMV har vidtagit i detta avseende bidrar till förmågan vid väpnat angrepp.

Regeringen konstaterar samtidigt att uppbyggnaden av försvaret sker från en låg nivå och att startläget för uppbyggnaden i flera avseenden visat sig vara sämre än vad som tidigare framgått. Därtill har det försämrade omvärldsläget medfört att Försvarsmakten och övriga försvarsmyndigheter fortsatt lämnar omfattande militärt stöd till Ukraina samtidigt som ökade krav behöver ställas på integration med Nato. Omvärldsutvecklingen innebär också att Försvarsmakten fortsatt behövt lägga resurser på att upprätthålla territoriell integritet och värna suveräna rättigheter. Detta har varit nödvändiga prioriteringar men har påverkat Försvarsmaktens förutsättningar att utveckla krigs- och grundorganisationen enligt försvarsbeslutet 2020. Uppbyggnaden av det svenska försvaret har därför inte utvecklats på det sätt som planerats i enlighet med försvarsbeslut 2020. Regeringen bedömer att det fortsatt finns begränsningar i förmågan att möta ett väpnat angrepp, bl.a. finns det behov av att stärka förmågan att mobilisera krigsorganisationen enligt ställda krav. Det finns personalbrister inom vissa nyckelkategorier, t.ex. piloter, tekniker och specialister. Mot bakgrund av det makroekonomiska läget i stort och den stora efterfrågan som råder på försvarsmateriel p.g.a. kriget i Ukraina finns risker i materielförsörjningen t.ex. rörande prisutveckling och osäkerheter i leverans. Omvärldsutvecklingen innebär även risker avseende infrastrukturförsörjningen bl.a. vad gäller prisutvecklingen och tillgång till byggmaterial.

4.4.2 Förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet samt värna suveräna rättigheter och nationella intressen i Sverige och utanför svenskt territorium i enlighet med internationell rätt

Regeringen bedömer att Försvarsmakten, tillsammans med berörda myndigheter inom det militära försvaret, har en god förmåga att hävda Sveriges territoriella integritet och värna suveräna rättigheter.

4.4.3 Förmåga att främja vår säkerhet samt förebygga och hantera konflikter och krig genom att i fredstid genomföra operationer på vårt eget territorium och i närområdet samt delta i internationella fredsfrämjande insatser

Regeringens bedömning är att de fördjupade internationella samarbetena under året bidragit till att främja Sveriges säkerhet i det försämrade säkerhetspolitiska läget. Sveriges medlemskap i Nato och deltagande i militära operationer för Natos avskräckning och försvar under året har ökat vår militära interoparabilitet med allierade. Sverige har integrerats i Natos försvarsplaner. Regeringen kan dock samtidigt konstatera att det fortfarande finns brister, t.ex. inom området för lednings- och sambandsförmåga på alla nivåer som behöver åtgärdas för att Sverige ska vara fullt ut integrerad i Nato. Samarbetet med allierade inom Nato har ytterligare stärkts och den bi- och multilaterala verksamheten har breddats och fördjupats. Det svensk-finska samarbetet, det nordiska samarbetet och samarbetet med andra europeiska länder samt USA, bedöms ha bidragit till Försvarsmaktens ökade förmåga att agera med andra. Samarbetet har utgjort en central del av Försvarsmaktens förmågeutveckling. Under 2024 har även samarbetet med länderna i den indopacifiska regionen stärkts.

4.4.4 Förmåga att skydda samhället och dess funktionalitet genom att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället såväl i fred som vid höjd beredskap

Stödet från Försvarsmakten till samhället har fortsatt varit betydande. Försvarsmaktens genomförda stöd till samhället under det gångna året har bidragit till Sveriges samlade lägesuppfattning, att tillgodose totalförsvarets uthållighet och att skydda samhällets strategiska funktionalitet. Stödet har genomförts enligt regeringens bedömning med goda resultat. Regeringen bedömer att Försvarsmakten har en god möjlighet att med befintlig förmåga och resurser bistå övriga samhället.

4.5 Politikens inriktning

Sverige genomför för närvarande den största upprustningen av svenskt försvar sedan kalla krigets slut. Alla försvarsgrenar stärks, krigsorganisationen ökar i volym och ny materiel tillförs. Inriktningen bygger på det försvarsbeslut som togs av Sveriges riksdag den 17 december 2024.

Ryssland är det dimensionerande hotet mot Sverige och Europa. Ryssland kan efter ett vapenstillestånd i Ukraina omdisponera militära resurser och därmed öka hotet i vårt närområde. Det gör att Nato behöver stärka sin försvarsförmåga för det kollektiva försvaret och att europeiska Natoländer kommer att behöva ta ett större ansvar för Europas säkerhet. Natoländerna har därför kommit överens om att öka försvarsutgifterna till 5 procent av BNP till 2035.

I juni träffades en överenskommelse mellan alla riksdagens partier om att göra en historisk utbyggnad av försvaret för att nå Natos nya mål. Målen innebär att 3,5 procent av BNP ska läggas på militärt försvar och att 1,5 procent av BNP ska gå till försvarsrelaterade investeringar. Regeringens ambition är att målet för det militära försvaret ska uppnås senast 2030. Enligt den parlamentariska överenskommelsen om finansiering av försvaret och stöd till Ukraina kan tillskott till det militära och civila försvaret samt stöd till Ukraina medge en avvikelse från målet för den offentliga sektorns finansiella sparande under perioden 2026–2034. Tillskott till försvaret som tillfälligt lånefinansieras får maximalt uppgå till 300 miljarder kronor, varav maximalt 50 miljarder kronor får gå till investeringar i infrastruktur och försörjningsberedskap. En tillfällig lånefinansiering möjliggör en snabbare upprustning av svenskt försvar utan att andra utgifter trängs undan eller att större skattehöjningar görs. Före utgången av 2030 ska en ny bedömning av det säkerhetspolitiska läget göras och en plan presenteras för hur återgången till ett finansiellt sparande i balans i den offentliga sektorn ska kunna ske till senast 2035.

Prioriterade åtgärder i överenskommelsen inkluderar behovet av ökad krigsduglighet i krigsförbanden, investeringar i personal, materiel, förnödenheter och infrastruktur samt ett stärkt civilt försvar. Med utgångspunkt i 2024 års försvarsbeslut ska den inledda uppbyggnaden av försvaret påskyndas och utökas. För områden som är särskilt prioriterade i försvarsbeslutet 2024, och som även bidrar till uppfyllandet av Natos förmågemål, ska åtgärder tidigareläggas och kompletteras, däribland förstärkning av olika slags luftvärn, markstridsförmåga och förmåga till långräckviddig bekämpning. Det är en styrka för Sverige att det finns en bred överenskommelse mellan riksdagens partier om tillskott, övergripande inriktning och det finansiella ramverket.

I linje med överenskommelsen lämnar regeringen förslag om fortsatt ökade resurser till det militära försvaret. Dessa redovisas i tabell 4.6. Sverige har tagit stora steg för att stärka totalförsvaret och har redan inlett arbetet med att öka försvarsutgifterna till 3,5 procent av BNP till 2030 utifrån Natos redovisningsprinciper. Regeringen föreslår i

denna budgetproposition kraftigt ökade resurser till det militära försvaret 2026–2035 som ett steg mot att Sverige ska uppnå Natos utgiftsmål för det militära försvaret senast 2030. Med förslagen i denna budgetproposition beräknas försvarsutgifterna som andel av BNP uppgå till 3,1 procent till 2030 enligt Natos sätt att räkna. En nivå på 3,5 procent av BNP bedöms med nuvarande förutsättningar innebära ytterligare ca 30 miljarder kronor 2030. Den nivån kommer att bero av bl.a. BNP-utveckling och hur Sverige och andra länder redovisar försvarsutgifter till Nato. Som försvarsutgifter ska räknas det som Natoregelverket tillåter. Regeringen avser att ta de ytterligare steg som krävs för att nå 3,5 procent till 2030 i kommande budgetpropositioner utifrån bl.a. fördjupade underlag från försvarsmyndigheterna och BNP-utveckling.

Tabell 4.6 Föreslagna tillskott till det militära försvaret och beräknade anslagsnivåer för anslag 1:1–1:13 för 2025–2035 (löpande priser)

Miljarder kronor

	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Föreslagna tillskott[1]		10,0	13,9	15,6	25,2	23,2	24,6	25,5	25,3	24,4	22,7
Beräknade anslagsnivåer[2]	147,9	174,5	181,3	195,0	202,0	210,1	216,7	224,7	234,2	242,3	251,0

[1] Avser tillskott som ett steg mot att uppnå Natos utgiftsmål för det militära försvaret senast 2030 inklusive övriga åtgärder.

[2] Utifrån de tillskott som regeringen har föreslagit har det gjorts omräkningar till beräknade anslagsnivåer i löpande priser. För 2027 och framåt baseras dessa på prognoser av pris- och löneomräkning, vilka uppdateras regelbundet.

Säkerhetsläget understryker att det är fara i dröjsmål. Försvarsmaktens krigsorganisation behöver stärkas och tillväxten i förmåga kommer att behöva ske snabbt. Regeringen avser att fortsätta se över lagar, förordningar och arbetssätt för att identifiera vilka förändringar som behöver göras för att undanröja hinder för uppbyggnaden av totalförsvaret. Innovativa och proaktiva arbetssätt kommer att krävas för att nå resultat. De infrastrukturella förutsättningarna bör tidigt beaktas som ett ingångsvärde vid planering av utveckling och vidmakthållande av militär förmåga så att utbyggnaden av den militära infrastrukturen inte försenas.

Regeringen avser att besluta om uppdrag till Försvarsmakten att redovisa överväganden och förslag om det militära försvarets utformning.

Krigsorganisationens utveckling

Krigsförbanden utgör kärnan i vår försvarsförmåga och de är vårt viktigaste bidrag som allierad. Målet är personellt och materiellt uppfyllda krigsförband som är samövade. Försvarsmaktens krigsorganisation fortsätter att stärkas, men ytterligare åtgärder krävs.

Försvarsbeslutet för perioden 2025–2030 är ett konkret steg som bidrar till en väsentligt ökad försvarsförmåga. Det handlar bl.a. om att fyra armébrigader i allt väsentligt ska vara färdigställda till 2030, fler värnpliktiga – till perioden 2032–2035 ska antalet värnpliktiga per år öka till 12 000 – ökad anskaffning av förnödenheter och särskilt ammunition samt ett flertal större materielanskaffningar.

Samtidigt kommer krigsorganisationen att behöva fortsätta stärkas mot bakgrund av säkerhetsläget och Natos förmågemål. Krigsdugligheten i organisationen måste öka för att uthålligt kunna bedriva väpnad strid mot en kvalificerad motståndare. Det finns därför ett omfattande behov av investeringar, utöver försvarsbeslutet för 2025–2030, i personal, materiel, förnödenheter och infrastruktur, i hela krigsorganisationen.

I enlighet med den försvarspolitiska överenskommelsen kommer en rad tidigare planerade åtgärder att behöva tidigareläggas och kompletteras. Den fortsatta tillväxten skapar nya förutsättningar för investeringar i bl.a. luftvärn, sensorer och förmåga till

långräckviddig bekämpning (raketartilleri) samt satsningar på obemannade system och motmedel mot dessa. Därtill behövs ökade investeringar för att stärka krigsorganisationens uthållighet genom bl.a. anskaffningar av mängdmateriel såsom ammunition av olika typer (från artilleriammunition till finkaliber), soldatutrustning och eldhandvapen. Sammantaget bidrar detta till ett starkare och mer uthålligt försvar samt till uppfyllandet av Natos förmågekrav.

Sverige i Nato

För våra grannar och allierade är Sverige nu en hörnsten i försvaret av Nordeuropa. Säkerhetsläget och behovet av ett ökat europeiskt ansvar inom Nato kommer att ställa ytterligare krav på Natos medlemsländer. Det gäller såväl operationer inom ramen för Natos avskräckning och försvar som Natos operationsplanering och förmågeutveckling.

Natos regionala planer är centrala för alliansens möjligheter att försvara sig vid ett väpnat angrepp. Genomförbarheten i de regionala planerna är beroende av att medlemsländerna ställer styrkor och resurser till alliansens förfogande. Styrkor och resurser bland allierade behöver vidare utvecklas i linje med de nya förmågemål som Nato antog vid försvarsministermötet i juni.

De nya förmågemålen ställer omfattande krav på kort och lång sikt och innebär en betydande ambitionshöjning i sin helhet och i synnerhet när det gäller t.ex. luftvärn och markförband. De förmågemål som har tilldelats Sverige ligger väl i linje med inriktningen i det försvarsbeslut som Sverige fattade i december 2024. Det behövs dock resursförstärkningar på nationell nivå från Sverige liksom från merparten av övriga allierade om förmågemålen ska kunna uppnås inom givna tidsramar. Nato antog i ljuset av detta i juni vid toppmötet i Haag beslut om en ny nivå för försvarsinvesteringar. Sverige har förbundit sig att uppnå den nivån.

Svenska bidrag till Natos avskräckning och försvar kommer fortsatt vara en viktig del i Natomedlemskapet. Det handlar till exempel om den mekaniserade bataljonen i Lettland och att som ramverksnation utveckla Natos framskjutna närvaro i Finland. Sverige kommer även att bidra till insatser i luft- och sjödomänerna.

Natos fokus på gemensamt försvar och omarbetningen av de operativa planerna ställer ökade krav på Natos ledningsstruktur (NCS) och därmed allierades styrkebidrag. Sverige kommer att ta ett större ansvar för ledningsstrukturer inom operationsområde nordväst. Inom Natos ledningsstruktur finns inom varje operationsområde en multinationell logistikledningsfunktion, ett s.k. Joint Logistics Support Group Headquarters (JLSG HQ) samt även en signalbataljon (4th NATO Signal Battallion). Logistikledningsfunktionen ansvarar för att planera, samordna och leda genomförandet av logistikstödet, inklusive värdlandsstöd, inom ett operationsområde. Regeringen har erbjudit Nato att placera JLSG HQ samt ett signalkompani, utgörande en del av Signal Battallion, för det nordvästra operationsområdet i Sverige.

Fortsatt stöd till Ukraina

Sveriges militära stöd till Ukraina är en central del av svensk säkerhets- och försvarspolitik. Det är både ett stöd till Ukrainas kamp och en investering i vår egen säkerhet. Sverige kommer att stötta Ukraina så länge som det krävs. Sverige har hittills fattat beslut om 20 militära stödpaket till Ukraina till ett sammanlagt värde av ca 90 miljarder kronor sedan den ryska fullskaliga invasionen inleddes den 24 februari 2022. Sverige är ett av de länder i världen som har bidragit med mest militärt stöd till Ukraina.

Riksdagen har efter förslag från regeringen beslutat att öka det svenska stödet under 2025 genom att tidigarelägga medel för att snabbt kunna möta Ukrainas behov. Det svenska militära stödet under 2025 kommer därmed att uppgå till ca 40 miljarder kronor. I denna proposition lämnar regeringen förslag som innebär att den ekonomiska ramen för det militära stödet till Ukraina ska uppgå till 40 miljarder kronor per år även för 2026 och 2027.

Sverige kan därmed fortsatt ge ett substantiellt militärt stöd till Ukraina. Långsiktigt stöd till Ukrainas förmågeuppbyggnad är centralt för att Ukraina ska kunna motstå, och avskräcka från, fortsatta ryska angrepp.

Fokus för det svenska militära stödet är att svara mot Ukrainas mest prioriterade behov. Sverige har hittills donerat en mängd kvalificerade vapensystem som t.ex. stridsvagnar, stridsfordon och stridsbåtar samt luftvärns- och artillerisystem och radarspanings- och ledningsflygplan.

Målsättningen är att Sveriges militära stöd till Ukraina ska utgöra en helhet som är hållbar över tid. Sverige donerar inte bara ett specifikt vapensystem, utan tillhandahåller även utbildning, ammunition, reservdelar och logistik. Försörjningslösningar för donerad svensk materiel kommer att vara en viktig del i stödet till Ukraina framöver för att säkerställa att den svenska materielen kan fortsätta att leverera operativ effekt på slagfältet.

Det svenska militära stödet inriktas alltmer mot upphandling av nytillverkad materiel från försvarsindustrin för donation till Ukraina. Under 2025 har upphandling för donation utgjort huvuddelen i de militära stödpaketen. Materiel upphandlas från såväl svensk och europeisk industri som från den allt större ukrainska industrin.

Genom att upphandla nytillverkad materiel kan Sverige stödja Ukraina och samtidigt förbättra europeisk försörjningstrygghet.

Regeringen kommer i det fortsatta arbetet även ha ökat fokus på hur Ukrainas försvarsförmåga kan stärkas, t.ex. genom att inkludera stärkt samarbete med ukrainsk försvarsindustri, fokus på innovation och innovativa produktionsmetoder samt att främja satsningar på ökad produktionskapacitet.

Personalförsörjning

En väl fungerande personalförsörjning är avgörande för försvarets fortsatta förmågetillväxt. Personalförsörjningen utvecklas huvudsakligen i positiv riktning, där både antalet värnpliktiga och anställda ökar enligt plan. Det finns dock utmaningar inom personalförsörjningen som måste åtgärdas om krigsorganisationen ska kunna fortsätta att växa och ha en tillräcklig redundans.

Nyckelkompetenser inom områden som teknik, ledningssystem och logistik måste säkerställas. Tillräckligt med officerare för att kunna handha ökande värnpliktskullar måste utbildas. Det behövs även åtgärder för att öka andelen kvinnor och ett mer effektivt utnyttjande av reservofficerare. Repetitionsutbildningen behöver skalas upp betydligt för att säkerställa förmågan i krigsförbanden.

Regeringen har under 2025 tagit emot en utredning med förslag för att stärka det militära försvarets personalförsörjning. Den innehåller bland annat förslag som gäller beredskapstjänstgöring, försvarets tillgång till nyckelkompetenser och villkor för totalförsvarspliktiga. Regeringen har även låtit analysera inrättandet av ett svenskt centrum för veteraner och frågan om dess etablering analyseras nu i Regeringskansliet. Regeringen tillför i denna budgetproposition medel för att höja dagersättning till värnpliktiga och kadetter. De ökade anslagen till det militära försvaret stärker

förutsättningarna för fler åtgärder för att kunna rekrytera och behålla nyckelkompetens, vilket kommer att vara avgörande för försvarets möjligheter att växa och stärkas.

Materielförsörjning, försvarsindustri och innovation

Krigsförband med en hög krigsduglighet kräver en väl fungerande materielförsörjning som ger förbanden tillgång till modern materiel. Den svenska försvarsindustrin utgör en viktig del i Sveriges försvarsförmåga och har en hög kapacitet att producera kvalificerade materielsystem. Helheten i materielförsörjningen och försvarsindustrin måste dock utvecklas. Trots att den samlade politikens inriktning stimulerar utbudet och trycket på försvarsindustrin är högt utgör produktionskapaciteten alltjämt en flaskhals.

Regeringen gick fram i propositionen Vårändringsbudget för 2025 med ett förslag om att använda 25 miljarder kronor för läglighetsköp. Det ökar handlingsutrymmet för myndigheterna att lägga omedelbara beställningar när möjlighet uppstår. Regeringen föreslår att möjligheten att utnyttja bemyndigandet för läglighetsköp förlängs t.o.m. 2026.

Det säkerhetspolitiska läget och behovet av försvarsmateriel gör att en ökad produktionskapacitet i försvarsindustrin är prioriterad. För första gången har regeringen därför presenterat en försvarsindustristrategi. Fokus ligger på snabbare innovation, ökad produktion och effektivare samarbete med industrin.

Strategin innebär ett nytt förhållningssätt till försvarsindustrin. Den betonar dess förmåga att leverera och underhålla kvalificerad försvarsmateriel oavsett konfliktnivå. Den fokuserar också på industrins roll som ett säkerhetspolitiskt instrument.

Regeringen tar också vidare arbetet med att implementera den beslutade strategiska inriktningen för försvarsinnovation, som tillsammans med forskning och teknikutveckling, är viktiga komponenter i materielförsörjningen.

Även verkställandet av försvars- och säkerhetsstrategin för rymden fortlöper. Sverige kommer fortsätta säkerställa försvars- och säkerhetsintressen i och genom rymden. Det inkluderar en sammanhållen utveckling och mobilisering av vetenskaplig, teknisk, militär och industriell kapacitet på rymdområdet till stöd för totalförsvaret och krisberedskapen.

EU kommer att spela en allt viktigare roll för att stärka försvarsindustrin. EU har inom ramen för vitboken om försvar, White Paper for European Defence Readiness 2030, och det försvarsindustriella programmet European Defence Industry Programme (EDIP) gått fram med viktiga förslag om att åtgärda kritiska förmågegap, göra regelförenklingar och utöka samarbetet med den ukrainska försvarsindustrin.

Försvarsindustrin är en viktig del av Sveriges försvarsförmåga och det ligger i statens intresse att det finns goda exportmöjligheter. En stark och innovativ försvarsindustri gör också Sverige till en intressant partner i internationella försvarssamarbeten.

Förutsättningar för snabbare tillväxt i försvaret

Den kommande tillväxten i försvarets ekonomi samt behovet att agera snabbt kommer att ställa extraordinära krav på myndigheterna att balansera hastighet och effektiv förmågeökning. Arbetet med att undanröja hinder i regelverk och administrativa processer ska fortsätta liksom arbetet med att utveckla den finansiella styrningen i linje med inriktningen i försvarsbeslutet 2024, i syfte att förbättra förutsättningarna för tillväxt i snabbare takt.

Regler som skulle kunna begränsa allierade försvarsmakters tillträde till Sveriges territorium och förutsättningar att bedriva verksamhet i Sverige behöver ses över. Dessutom kan regler för exempelvis miljöfarlig verksamhet, plan- och byggregler och regler om säkerhetsskydd behöva ses över i syfte att dessa anpassas så att de inte hindrar en snabb tillväxt av försvarsförmågan.

Stärkandet av den nationella säkerheten i rådande läge ska tillmätas stor betydelse när avvägningar mellan olika samhällsintressen måste göras. På EU-nivå drivs ett regelförenklingsarbete (försvarsomnibus) för att stärka EU:s försvarsberedskap och den försvarsindustriella basen. Det handlar bl.a. om att förenkla byggnations- och miljötillstånd för försvarsindustriella projekt, öka tillgång till finansiering och minska onödig inrapportering. EU-kommissionen har i juni 2025 presenterat ett förslag.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tabell 4.7 Anslagsutveckling 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tusental kronor

2024	Utfall	59 503 037	Anslagssparande	2 998 989
2025	Anslag	67 352 443[1]	Utgiftsprognos	69 423 735
2026	**Förslag**	**77 066 828**[4]		
2027	Beräknat	84 231 766[2]		
2028	Beräknat	90 835 436[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 82 340 246 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 87 319 684 tkr i 2026 års prisnivå.

[4] 236 395 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till 35 121 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utbildnings- och övningsverksamhet för utvecklingen av försvarsmaktsorganisationen, planering, nationella operationer och insatser och operationer och insatser under Natos ledning inom Natos eget territorium, under ledning av bilaterala och multilaterala samarbeten samt försvarsunderrättelseverksamhet. Anslaget får vidare användas till att finansiera åtgärder med avsikt att bibehålla materielens eller anläggningens tekniska förmåga eller prestanda samt åtgärder för att upprätthålla minsta bestånd av beredskapsvaror i lager. Anslaget får även användas för stöd till frivilliga försvarsorganisationer, till veteran- och anhörigorganisationer samt till organisationer som bidrar till att öka kunskapen om totalförsvaret. Även fasta kostnader för multinationella samarbeten får finansieras från detta anslag. Anslaget får vidare användas för det säkerhetsfrämjande samarbetet med andra länder samt till exportfrämjande åtgärder inom försvarssektorn.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**66 245 663**	**66 245 663**	**66 245 663**
Pris- och löneomräkning[2]	666 031	2 200 037	3 353 526
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	10 155 134	15 786 065	21 236 246
varav BP26[3]	*5 107 700*	*7 314 000*	*8 641 400*
– Omfördelning nationellt cybersäkerhetscenter	*-30 000*	*-30 000*	*-30 000*
– Ökade resurser till det militära försvaret	*4 750 000*	*6 650 000*	*7 500 000*
– Dagersättning till värnpliktiga	*338 000*	*358 000*	*377 000*
– Kadettersättning till officersaspiranter	*44 000*	*46 600*	*46 600*
– Stödpaket 20 till Ukraina[4]		*102 200*	
– Omfördelning anslag investering av tjänster	*115 900*	*205 600*	*314 000*
– Omfördelning anslag för stärkt vidmakthållande		*32 700*	*465 000*
– Omfördelning ersättningsanskaffning av materiel donerat till Ukraina	*-110 200*	*-51 100*	*-31 200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**77 066 828**	**84 231 766**	**90 835 436**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

[4] Avser utgifter som föreslås av regeringen i prop. Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14).

Anslaget minskas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för flytt av medel för det nationella cybersäkerhetscentret vid Försvarets radioanstalt. Anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* ökas med motsvarande belopp.

Sveriges försvarsutgifter som andel av BNP ska uppgå till 3,5 procent 2030. För att stärka det militära försvaret i linje med denna målsättning ökas anslaget med 4 750 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 6 650 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 7 500 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 12 300 000 000 kronor för 2029, med 11 300 000 000 kronor för 2030, med 12 000 000 000 kronor för 2031, med 12 400 000 000 kronor för 2032, med 12 300 000 000 kronor för 2033, med 11 850 000 000 kronor för 2034 och med 11 000 000 000 kronor fr.o.m. 2035.

För att finansiera en höjning av dagersättningen till värnpliktiga och hemvärnssoldater ökas anslaget med 338 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 358 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 377 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 377 000 000 kronor för 2029, med 397 000 000 kronor för 2030, med 397 000 000 kronor för 2031 och med 476 000 000 kronor fr.o.m. 2032.

För att finansiera en höjning av kadettersättningen till officersaspiranter ökas anslaget med 44 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 46 600 000 kronor fr.o.m. 2027.

Genom förslag i Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14) beräknas anslaget öka med 102 200 000 kronor för 2027.

För att möjliggöra ökade köp av tjänster ökas anslaget med 115 900 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 205 600 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 314 000 000 kronor. Anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* minskas med motsvarande belopp.

För att möjliggöra ökade utgifter avseende vidmakthållande beräknas anslaget öka med 32 700 000 kronor för 2027. För 2028 beräknas anslaget öka med 465 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 687 700 000 kronor för 2029, med 410 200 000 kronor för 2030, med 728 700 000 kronor för 2031 och med 60 800 000 kronor för 2032. Anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* minskas med motsvarande belopp.

För ersättningsanskaffning av materiel tidigare donerad till Ukraina minskas anslaget med 110 200 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 51 100 000 kronor och för 2028–2031 beräknas anslaget minska med 31 200 000 kronor. Anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 77 066 828 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 84 231 766 000 kronor respektive 90 835 436 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 42 000 000 000 kronor 2027–2035.

Skälen för regeringens förslag

I förslaget till bemyndigande för 2026 ingår sedan tidigare beställda objekt som kommer att belasta anslaget fr.o.m. 2027 (utestående åtaganden) och objekt som planeras beställas under 2026 (nya åtaganden). Anskaffningar inom anslaget hänför sig till vidmakthållande av tidigare investeringar i materiel och anläggningar. Bemyndigandet omfattar bl.a. underhåll av Försvarsmaktens materiel och anläggningar som inte är av löpande karaktär eller driftskaraktär. Vidmakthållandet bidrar således till att uppfylla målen för det militära försvaret, och säkerställa krigsförbandens krigsduglighet och genomförandet av försvarsbeslutet. Verksamheten bidrar därmed till att uppfylla målen för det militära försvaret och bibehålla krigsförbandens krigsduglighet. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 42 000 000 000 kronor 2027–2035.

Tabell 4.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	23 396 085	29 508 775	32 980 044			
Nya ekonomiska åtaganden	14 584 486	17 570 269	21 590 475			

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2035
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-10 173 386	-14 099 000	-12 801 215	-15 622 804	-11 152 792	-14 993 708
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	1 701 590					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	29 508 775	32 980 044	41 769 304			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**37 023 689**	**37 612 300**	**42 000 000**			

Investeringsplan

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner investeringsplanen för vidmakthållande av försvarsmateriel för 2026–2037 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar.

Skälen för regeringens förslag

Investeringsplanen är regeringens förslag till riktlinje för vidmakthållande av befintliga investeringar för åren 2026-2037. Investeringsplanen bygger på regeringens förslag till anslag 2026, beräknade anslag för åren 2027-2030 samt för åren 2031–2037. Beloppen per område är regeringens bedömning av investeringarnas omfattning och inriktning för den aktuella perioden.

Regeringen svarar för att riksdagen delges sådan information som är nödvändig för att riksdagen ska kunna utöva sin finansmakt. Osäkerheterna i verksamheten, vad avser bl.a. prissättning, inköp, produktion och leverans, innebär att förändringar av investeringsplanen, inom ramen för beslutat anslag och beställningsbemyndigande, kan förekomma.

Tabell 4.10 Investeringsplan för vidmakthållande av försvarsmateriel

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029	Beräknat 2030	Beräknat 2030–2037
Befintliga investeringar	**24 715**	**26 128**	**32 058**	**35 790**	**39 278**	**45 436**	**46 577**	**384 314**
Arméstridskrafter	4 158	4 512	5 696	5 551	6 134	6 161	6 524	52 455
Marinstridskrafter	3 528	3 394	3 232	3 405	3 687	3 840	4 078	34 927
Flygstridskrafter	5 667	5 477	5 376	6 265	6 702	6 938	7 290	55 333
Operativ ledning	5 158	5 794	5 898	6 212	6 764	7 078	7 365	67 220
Logistik	2 527	4 897	5 013	5 157	5 376	5 614	5 960	49 963
Stödfunktioner	3 678	2 053	2 093	2 438	2 888	3 124	3 425	31 162
Förstärkning för senare fördelning			4 750	6 762	7 727	12 681	11 935	93 254
varav anläggningstillgångar	*4 605*	*5 748*	*6 008*	*6 386*	*6 941*	*9 996*	*10 247*	*84 549*
Finansiering	**24 715**	**26 128**	**32 058**	**35 790**	**39 278**	**45 436**	**46 577**	**384 314**
varav anslag 1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	*22 397*	*23 728*	*29 258*	*32 490*	*35 778*	*41 786*	*42 727*	*355 814*
varav övrig finansiering	*2 318*	*2 400*	*2 800*	*3 300*	*3 500*	*3 650*	*3 850*	*28 500*

Budget för avgiftsfinansierad verksamhet

Tabell 4.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Försvarsmakten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m.2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras					
Uppdragsverksamhet			1 887 100		
varav försvarslogistik och verkstadsverksamhet			*376 800*		
varav transportverksamhet			*120 000*		
varav statsflyget			*7 000*		
varav övning och utbildning			*1 314 500*		
varav stöd till civil verksamhet			*8 800*		
varav övrigt			*60 000*		

Källa: Försvarsmakten.

4.6.2 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Tabell 4.12 Anslagsutveckling 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Tusental kronor

2024	Utfall	3 221 192	Anslagssparande	1 089 075
2025	Anslag	10 742 242[1]	Utgiftsprognos	10 114 021
2026	**Förslag**	**15 306 336**		
2027	Beräknat	3 638 039[2]		
2028	Beräknat	2 897 412[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 3 637 337 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 895 203 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för särutgifter för den verksamhet med förband utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av riksdag och regering. Anslaget får även användas för utgifter avseende avgifter och bidrag till Nordatlantiska fördragsorganisationens (Nato) militära verksamhet och andra bilaterala och multilaterala stöd utanför Nato. Vidare får anslaget användas för Sveriges del av de gemensamma kostnader som kan komma att uppstå i samband med EU-ledda insatser internationellt, som finansieras via den s.k. ATHENA-mekanismen. Anslaget får också användas för Sveriges del av de gemensamma kostnaderna för EU:s utombudgetära fond Europeiska fredsfaciliteten (EPF). Vidare får anslaget användas för särutgifter för Försvarsmaktens bidrag till insatser internationellt som inte innebär sändande av väpnad styrka till andra länder, förutom militärobservatörer, samt sekondering av personal till internationella stabsbefattningar kopplade till pågående insatser. Anslaget får även användas till att anskaffa materiel och utrustning i syfte att skänka till Ukraina. Anslaget får även användas för bidrag för att finansiera Sveriges del av projekt som beviljats medel inom Nato Security Investment Programme.

Skälen för relegeringens förslag

Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 799 759**	**2 799 759**	**2 799 759**
Pris- och löneomräkning[2]	3 344	4 200	6 037
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	12 503 233	834 080	91 616
varav BP26[3]	*4 623 503*	*-468 239*	*762 528*
– Stödpaket 18 till Ukraina	*28 100*	*1 100*	*5 400*
– Stödpaket 20 till Ukraina[4]	*4 300 492*	*-529 655*	*723 842*
– Stödpaket 20 till Ukraina	*184 711*	*9 216*	*2 086*
– Omfördelning ersättningsanskaffning av materiel donerat till Ukraina	*110 200*	*51 100*	*31 200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**15 306 336**	**3 638 039**	**2 897 412**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

[4] Avser utgifter som föreslås av regeringen i prop. Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14).

För utgifter med anledning av stödpaket 18 till Ukraina ökas anslaget med 28 100 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 1 100 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 5 400 000 kronor.

Genom förslag i Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14) ökas anslaget med 4 300 492 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 529 655 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 723 842 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 737 722 000 för 2029 och med 752 990 000 kronor för 2030.

För utgifter med anledning av stödpaket 20 till Ukraina ökas anslaget med 184 711 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 9 216 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 2 086 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 2 126 000 kronor för 2029 och med 2 170 000 kronor för 2030.

För ersättningsanskaffning av materiel tidigare donerad till Ukraina ökas anslaget med 110 200 000 för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 51 100 000 kronor och för 2028–2031 beräknas anslaget öka med 31 200 000 kronor. Anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 15 306 336 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 638 039 000 kronor respektive 2 897 412 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 077 200 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Anslaget används bl.a. till att utveckla och anskaffa materiel och utrustning i syfte att skänka denna till Ukraina. För att kunna skänka materiel och utrustning till Ukraina behövs ett bemyndigande att besluta om beställningar och utveckling av materiel och utrustning som medför ekonomiska åtaganden över flera år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Försvarsmaktens insatser internationellt* besluta om beställningar av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 077 200 000 kronor 2027–2030.

Tabell 4.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början		1 824 819	16 513 131			
Nya ekonomiska åtaganden	1 824 819	15 085 181	1 600 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-396 869	-13 035 931	-1 825 445	-1 523 842	-1 727 913
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 824 819	16 513 131	5 077 200			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 828 950**	**20 004 921**	**5 077 200**			

4.6.3 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tabell 4.15 Anslagsutveckling 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tusental kronor

2024	Utfall	50 164 899	Anslagssparande	-402 540
2025	Anslag	60 124 576[1]	Utgiftsprognos	58 569 772
2026	**Förslag**	**71 191 794**		
2027	Beräknat	81 562 526[2]		
2028	Beräknat	87 994 502[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 79 909 596 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 84 721 132 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utveckling, anskaffning, återanskaffning och avveckling av anslagsfinansierad materiel och anläggningar. Anslaget finansierar även åtgärder, avseende anslagsfinansierad materiel och anläggningar, där avsikten är att förändra teknisk förmåga eller prestanda inklusive förlängning av livstiden. Vidare får anslaget användas för finansiering av förstagångsanskaffning av beredskapsvaror samt anskaffning med syfte att öka minsta bestånd av beredskapsvaror i lager. Anslaget finansierar omställnings- och avvecklingskostnader som kan komma att uppstå inom ramen för pågående omstrukturering av logistik- och materielförsörjning samt forskning och utveckling.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**59 558 871**	**59 558 871**	**59 558 871**
Pris- och löneomräkning[2]	209 382	1 618 479	2 657 789
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	11 423 541	20 385 175	25 777 842
varav BP26[3]	*4 694 360*	*6 461 700*	*6 771 000*
– Ökade resurser till det militära försvaret	*4 750 000*	*6 650 000*	*7 500 000*
– Stödpaket 20 till Ukraina[4]	*10 260*		
– Omfördelning anslag investering av tjänster	*-115 900*	*-205 600*	*-314 000*
– Omfördelning anslag för stärkt vidmakthållande		*-32 700*	*-465 000*
– Förstärkt materielutvecklingsprogram	*50 000*	*50 000*	*50 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**71 191 794**	**81 562 526**	**87 994 502**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

[4] Avser utgifter som föreslås av regeringen i prop. Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14).

Sveriges försvarsutgifter som andel av BNP ska uppgå till 3,5 procent 2030. För att stärka det militära försvaret i linje med denna målsättning ökas anslaget med 4 750 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 6 650 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 7 500 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 12 300 000 000 kronor för 2029, med 11 300 000 000 kronor för 2030, med 12 000 000 000 kronor för 2031, med 12 400 000 000 kronor för 2032, med 12 300 000 000 kronor för 2033, med 11 850 000 000 kronor för 2034 och med 11 000 000 000 kronor fr.o.m. 2035.

Genom förslag i Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14) beräknas anslaget öka med 10 260 000 kronor för 2027.

För att möjliggöra ökade köp av tjänster minskas anslaget med 115 900 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 205 600 000 kronor och för 2028

beräknas anslaget minska med 314 000 000 kronor. Anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* ökas med motsvarande belopp.

För att möjliggöra ökade utgifter avseende vidmakthållande beräknas anslaget minska med 32 700 000 kronor för 2027. För 2028 beräknas anslaget minska med 465 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget minska med 687 700 000 kronor för 2029, med 410 200 000 kronor för 2030, med 728 700 000 kronor för 2031 och med 60 800 000 kronor för 2032. Anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för förstärkt materielutvecklingsprogram.

Regeringen föreslår att 71 191 794 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 81 562 526 000 kronor respektive 87 994 502 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* besluta om beställningar och avveckling av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 288 854 000 000 kronor 2027–2037.

Skälen för regeringens förslag

I förslaget till bemyndigande för 2026 ingår sedan tidigare beställda objekt och objekt som planeras beställas under 2026 (nya åtaganden). Försvarsmakten och Försvarets materielverk behöver besluta om anskaffning av materiel och anslagsfinansierade anläggningar som sträcker sig över flera år. Ett ökat beställningsbemyndigande möjliggör ökade anskaffningar av materiel och anläggningar. Anskaffningarna bidrar till att uppfylla målen för det militära försvaret och säkerställa krigsförbandens krigsduglighet och genomförande för försvarsbeslutet. Verksamheten omfattar även avveckling av tidigare investeringar i materiel samt utfasning av förbrukad eller utsliten materiel. Vidare omfattar bemyndigandet ett förlängt utnyttjande av s.k. läglighetsköp. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslag 1:3 *Anskaffning av materiel och anläggningar* besluta om beställningar och avveckling av materiel och anläggningar som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 288 854 000 000 kronor 2027–2037.

Tabell 4.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2037
Ekonomiska åtaganden vid årets början	110 655 290	146 456 391	246 312 293			
Nya ekonomiska åtaganden	67 294 783	151 301 447	89 264 151			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-37 166 694	-51 445 545	-48 025 371	-71 189 553	-55 198 809	-161 162 711
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	5 673 012					

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2037
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	146 456 391	246 312 293	287 551 073			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**195 658 368**	**272 451 786**	**288 854 000**			

Investeringsplan

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner investeringsplanen för anskaffning av försvarsmateriel för 2026–2037 som en riktlinje för Försvarsmaktens investeringar.

Skälen för regeringens förslag

Investeringsplanen är regeringens förslag till riktlinje för anskaffning av materielinvesteringar 2026–2037. Investeringsplanen bygger på regeringens förslag till anslag 2025, beräknade anslag för åren 2027–2030 samt totalt för åren 2031-2037. Beloppen per område är regeringens bedömning av investeringarnas omfattning och inriktning för den aktuella perioden.

Regeringen svarar för att riksdagen delges sådan information som är nödvändig för att riksdagen ska kunna utöva sin finansmakt. Osäkerheterna i verksamheten, vad avser bl.a. prissättning, inköp, produktion och leverans, innebär att förändringar av investeringsplanen, inom ramen för beslutat anslag och beställningsbemyndigande, kan förekomma.

Tabell 4.18 Investeringsplan för anskaffning och utveckling av försvarsmateriel

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029	Beräknat 2030	Beräknat 2030–2037
Nya investeringar	**52 142**	**61 691**	**73 868**	**84 247**	**90 182**	**86 115**	**88 678**	**676 782**
Arméstridskrafter	15 208	21 953	23 734	26 294	29 123	31 492	33 100	236 134
Marinstridskrafter	5 567	7 862	7 789	9 836	8 377	8 769	10 796	94 014
Flygstridskrafter	21 204	18 131	15 345	18 491	24 456	16 947	17 581	124 746
Operativ ledning	2 880	3 562	3 019	3 113	3 024	4 263	3 654	51 107
Logistik	2 641	5 998	5 210	5 573	7 110	6 340	4 771	36 343
Stödfunktioner	4 642	4 185	4 021	4 178	5 365	5 623	6 841	41 184
Läglighetsköp			10 000	10 000	5 000			
Förstärkning för senare fördelning			4 750	6 762	7 727	12 681	11 935	93 254
varav anläggningstillgångar	*44 223*	*47 190*	*51 094*	*53 988*	*61 964*	*58 747*	*61 394*	*541 426*
Finansiering	**52 142**	**61 691**	**73 868**	**84 247**	**90 182**	**86 115**	**88 678**	**676 782**
varav anslag 1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	*50 741*	*59 559*	*71 192*	*81 562*	*88 211*	*84 175*	*86 716*	*661 877*
varav anslag 1:11 Försvarets materielverk	*1 401*	*1 632*	*1 825*	*1 886*	*1 905*	*1 940*	*1 962*	*14 905*
varav övrig finansiering		*500*	*851*	*799*	*66*			

Redovisning av anskaffning

Förslaget till investeringsplan utgörs av samtliga pågående och planerade investeringar i investeringsplaneringsperioden. För att närmare visa på innehållet redovisas nedan ett urval av större anskaffningar som Försvarsmakten har beställt under 2025

alternativt avser att beställa under kommande budgetår eller närmsta tiden därefter (enligt nuvarande planering).

Tabell 4.19 Redovisning av större anskaffningar (exempel)

Materielområde	Beställning
Arméstridskrafter	
	Anskaffning brigadluftvärn
	Kompletteringsanskaffning Stridsfordon 90
	Anskaffning Taktisk UAV
	Anskaffning långräckviddig bekämpningsförmåga (Raketartilleri)
	Anskaffning ammunition för indirekt eld, stridsvagn och stridsfordon samt finkaliber
Marinstridskrafter	
	Anskaffning nytt ytstridsfartyg
	Ersättningsanskaffning Stridsbåt 90 för donerad materiel
Flygstridskrafter	
	Anskaffning ny långräckviddig attackförmåga
	Anskaffning statsflyg
	Anskaffning taktiskt transportflygsystem
Operativ ledning	
	Anskaffning taktisk datalänk
	Anskaffning materiel telekrig
Logistik	
	Anskaffning stabs- och förläggningstält
	Anskaffning drivmedelsmateriel

Källa: Försvarets materielverk.

Övriga bemyndiganden

Regeringens förslag

Riksdagen bemyndigar regeringen att ingå avtal med Lettland om upplåtelse av upp till fyra av Försvarsmaktens befintliga Archersystem och försäljning av 18 nytillverkade Archersystem.

Skälen för regeringens förslag

Lettland har önskemål om att ingå ett mellanstatligt samarbete med Sverige avseende anskaffning av artillerisystemet Archer. Dels önskar Lettland hyra fyra av Försvarsmaktens befintliga Archer-system, dels önskar Lettland köpa 18 nytillverkade system. En lettisk anskaffning av det svenska artillerisystemet bidrar till att vidmakthålla Sveriges långsiktiga industriella förmåga. Det innebär även stärkta möjligheter till framtida samarbete inom försvarsområdet, både operativt och genom utveckling av Archer-systemet.

Upplåtelse av fyra av Försvarsmaktens befintliga Archer-system skulle innebära att Lettland och Sverige bildar ett gemensamt förband med Archer-systemen som då bemannas och opereras av svensk och lettisk personal. Förbandet skulle då bli en del av NATO Enhanced Forward Presence i Lettland.

Riksdagen föreslås bemyndiga regeringen att ingå avtal med Lettland om upplåtelse av fyra av Försvarsmaktens befintliga Archersystem samt försäljning av 18 nytillverkade Archersystem. Det innebär att den svenska staten åtar sig att beställa och leverera

artillerisystem Archer och därtill hörande övrig verksamhet. Intäkterna från försäljningen ska täcka statens kostnader och bidra till lägre nationella kostnader för Archer-systemet.

4.6.4 1:4 Forskning och teknikutveckling

Tabell 4.20 Anslagsutveckling 1:4 Forskning och teknikutveckling

Tusental kronor

2024	Utfall	1 100 557	Anslagssparande	-25 652
2025	Anslag	1 251 905[1]	Utgiftsprognos	1 255 003
2026	**Förslag**	**1 463 905**		
2027	Beräknat	1 641 905		
2028	Beräknat	1 852 385		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera forskning och teknikutveckling. Anslaget får vidare finansiera det nationella flygtekniska forskningsprogrammet (NFFP), verksamhet vid luftstridssimuleringscentrum (FLSC) samt övrig flygteknisk forskning. Anslaget får också finansiera forsknings- och utvecklingsverksamhet som genomförs inom ramen för det svenska deltagandet i den europeiska försvarsbyrån (EDA).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Forskning och teknikutveckling

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 251 905**	**1 251 905**	**1 251 905**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	212 000	390 000	600 480
varav BP26	*5 000*	*7 000*	*10 000*
– Forskningsprogram underrättelseverksamhet	*5 000*	*7 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 463 905**	**1 641 905**	**1 852 385**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att genomföra forskningsprogram rörande underrättelseverksamhet ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 7 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 463 905 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Forskning och teknikutveckling* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 641 905 000 kronor respektive 1 852 385 000 kronor

4.6.5 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten

Tabell 4.22 Anslagsutveckling 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten

Tusental kronor

2024	Utfall	12 898	Anslagssparande	1 377
2025	Anslag	15 522[1]	Utgiftsprognos	15 829
2026	**Förslag**	**15 781**		
2027	Beräknat	16 021[2]		
2028	Beräknat	16 324[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 15 781 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 15 781 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten bedriver med att kontrollera försvarsunderrättelseverksamheten hos de myndigheter som bedriver sådan verksamhet, samt för att verkställa beslut om tillgång till signalbärare.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**15 522**	**15 522**	**15 522**
Pris- och löneomräkning[2]	259	499	802
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**15 781**	**16 021**	**16 324**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 15 781 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 16 021 000 kronor respektive 16 324 000 kronor.

4.6.6 1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk

Tabell 4.24 Anslagsutveckling 1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk

Tusental kronor

2024	Utfall	379 067	Anslagssparande	-2 442
2025	Anslag	450 310[1]	Utgiftsprognos	431 332
2026	**Förslag**	**522 014**		
2027	Beräknat	594 808[2]		
2028	Beräknat	613 736[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 586 168 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 593 714 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Totalförsvarets plikt- och prövningsverks förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för ersättningar för kost, resor och logi till totalförsvarspliktiga.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Totalförsvarets plikt- och prövningsverk

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**450 310**	**450 310**	**450 310**
Pris- och löneomräkning[2]	10 404	17 194	25 941
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	61 300	127 304	137 485
varav BP26[3]	*18 300*	*16 400*	*24 200*
– Informationssystem och begåvningstest	*4 500*	*10 400*	*9 000*
– Beredskapshöjande åtgärder	*13 500*	*5 000*	*15 000*
– Civilt försvar: Civilplikt kommunal räddningstjänst, lång grundutbildning	*300*	*1 000*	*200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**522 014**	**594 808**	**613 736**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att finansiera utvecklingen av ett nytt inskrivningsprov och nytt informationssystem för totalförsvarspliktiga ökas anslaget med 4 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 10 400 000 kronor och för åren 2028–2030 beräknas anslaget öka med 9 000 000 kronor.

För att genomföra beredskapshöjande åtgärder och en utbyggnad av civilplikten ökas anslaget med 13 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor.

För ökade kostnader med anledning av införande av civilplikt efter mönstring ökas anslaget med 300 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 200 000 kronor. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 522 014 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Totalförsvarets plikt- och prövningsverk* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 594 808 000 kronor respektive 613 736 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.26 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Totalförsvarets plikt- och prövningsverk

Tusental konor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	9 374	1 100	144 400	143 300	1 100	11 574
varav Försvarsmakten	*-1 479*	*800*	*13 900*	*13 100*	*800*	*121*
varav Försvarshögskolan	*-668*	*800*	*7 500*	*6 700*	*800*	*932*
varav Polismyndigheten	*13 934*	*-1 000*	*119 000*	*120 000*	*-1 000*	*11 934*
varav övriga civila	*-2 413*	*500*	*4 000*	*3 500*	*500*	*-1 413*

Källa: Totalförsvarets plikt- och prövningsverk.

4.6.7 1:7 Officersutbildning m.m.

Tabell 4.27 Anslagsutveckling 1:7 Officersutbildning m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	315 463	Anslagssparande	-8 937
2025	Anslag	355 466[1]	Utgiftsprognos	352 989
2026	**Förslag**	**381 980**		
2027	Beräknat	395 518[2]		
2028	Beräknat	411 907[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 390 518 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 399 647 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera det treåriga officersprogrammet och annan grundläggande officersutbildning vid Försvarshögskolan. Vidare får anslaget finansiera forskning och utveckling m.m. inom vissa av högskolans kompetensområden. Anslaget får även användas för att finansiera kurser inom ramen för Partnerskap för fred (PFF) samt viss forskning och analysstöd för regeringens behov.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.28 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Officersutbildning m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**351 266**	**351 266**	**351 266**
Pris- och löneomräkning[2]	7 049	11 637	18 041
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	23 665	32 615	42 600
varav BP26[3]	*10 042*	*7 013*	*7 020*
– Stödpaket 20 till Ukraina	*2 042*	*1 013*	*1 020*
– Officersprogrammet	*8 000*	*6 000*	*6 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**381 980**	**395 518**	**411 907**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För utgifter med anledning av stödpaket 20 till Ukraina ökas anslaget med 2 042 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 1 013 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 1 020 000 kronor.

För genomförande av officersutbildningen ökas anslaget med 8 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 381 980 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Officersutbildning m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 395 518 000 kronor respektive 411 907 000 kronor.

4.6.8 1:8 Försvarets radioanstalt

Tabell 4.29 Anslagsutveckling 1:8 Försvarets radioanstalt

Tusental kronor

2024	Utfall	2 290 090	Anslagssparande	26 120
2025	Anslag	2 859 348[1]	Utgiftsprognos	2 780 488
2026	**Förslag**	**3 425 329**		
2027	Beräknat	3 953 593[2]		
2028	Beräknat	5 027 801[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 3 937 104 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 4 943 256 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Försvarets radioanstalts förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.30 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Försvarets radioanstalt

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 859 348**	**2 859 348**	**2 859 348**
Pris- och löneomräkning[2]	54 328	66 530	104 161
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	511 653	1 027 715	2 064 292
varav BP26[3]	*267 500*	*430 000*	*480 000*
– Omfördelning nationellt cybersäkerhetscenter	*105 000*	*105 000*	*105 000*
– Flytt av cyberverksamhet från MCF till FRA	*112 500*	*225 000*	*225 000*
– Förstärkning av NCSC vid FRA	*50 000*	*100 000*	*150 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 425 329**	**3 953 593**	**5 027 801**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Medel för det nationella cybersäkerhetscentret flyttas till Försvarets radioanstalt. För detta ökas anslaget med 105 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:1 *Förbandsverksamhet och beredskap* minskas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2026, anslaget 2:6 *Myndigheten för civilt försvar* minskas med 45 000 000 kronor fr.o.m. 2026 och anslaget 1:2 *Säkerhetspolisen* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet minskas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att ytterligare stärka det nationella cybersäkerhetsarbetet fr.o.m. halvårsskiftet 2026 genomförs en överföring av uppgifter från Myndigheten för civilt försvar till Försvarets radioanstalt. Anslaget ökas därför med 112 500 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 225 000 000 kronor. Anslaget 2:6 *Myndigheten för civilt försvar* minskas med motsvarande belopp.

För att stärka cybersäkerhetsarbetet inom det nationella cybersäkerhetscentret ökas anslaget med 50 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 100 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 150 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 3 425 329 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 953 593 000 kronor respektive 5 027 801 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.31 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Försvarets radioanstalt

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader om ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	-65	0	3 000	3 000	0	-65

Källa: Försvarets radioanstalt.

4.6.9 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tabell 4.32 Anslagsutveckling 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

2024	Utfall	379 297	Anslagssparande	5 951
2025	Anslag	672 634[1]	Utgiftsprognos	673 780
2026	**Förslag**	**796 361**		
2027	Beräknat	773 145[2]		
2028	Beräknat	823 071[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 761 166 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 795 010 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera internationell verksamhet inom försvarsmateriel- och forskningsområdet samt åtgärder för att främja den svenska

försvarsindustrins exportverksamhet. Anslaget får också användas för att finansiera viss myndighetsförvaltning som inte kan täckas med avgifter. Anslaget får även finansiera forskning avseende skydd mot kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära stridsmedel (CBRN) samt forskning och analysstöd för regeringens behov och till stöd för totalförsvaret. Anslaget får vidare finansiera forskning med inriktning mot Polismyndighetens och Säkerhetspolisens verksamhetsområden. Anslaget får även användas för att lämna stöd till Ukraina.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.33 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**572 134**	**572 134**	**572 134**
Pris- och löneomräkning[2]	22 324	31 680	43 306
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	201 903	169 331	207 631
varav BP26[3]	*138 624*	*81 200*	*95 000*
– Stödpaket 18 till Ukraina	*76 000*	*11 200*	
– Stödpaket 20 till Ukraina	*16 624*		
– Etablering av försvarsinnovationsenhet	*6 000*	*10 000*	*10 000*
– Forskningsinfrastruktur	*30 000*	*50 000*	*75 000*
– Skyddsvärd banbrytande teknik	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**796 361**	**773 145**	**823 071**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För utgifter med anledning av stödpaket 18 till Ukraina ökas anslaget med 76 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 11 200 000 kronor.

För utgifter med anledning av stödpaket 20 till Ukraina ökas anslaget med 16 624 000 kronor för 2026.

För förstärkning av forskningsinfrastruktur ökas anslaget med 30 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 75 000 000 kronor.

För etablerandet av en försvarsinnovationsenhet ökas anslaget med 6 000 000 kronor för 2026. Fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för arbetet med skyddsvärd banbrytande teknik ur ett nationellt säkerhetsperspektiv.

Regeringen föreslår att 796 361 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Totalförsvarets forskningsinstitut* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 773 145 000 kronor respektive 823 071 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.34 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Totalförsvarets forskningsinstitut

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	42 887	30 000	1 780 000	1 810 000	-30 000	42 887
varav tjänsteexport	*-12 194*	*0*	*20 000*	*20 000*	*0*	*-12 194*

Källa: Totalförsvarets forskningsinstitut.

4.6.10 1:10 Nämnder m.m.

Tabell 4.35 Anslagsutveckling 1:10 Nämnder m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	7 728	Anslagssparande	58
2025	Anslag	8 786[1]	Utgiftsprognos	8 725
2026	**Förslag**	**9 236**		
2027	Beräknat	9 236		
2028	Beräknat	9 236		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som bedrivs av vissa mindre nämnder samt bidrag till exempelvis Svenska Röda Korset och Centralförbundet Folk och Försvar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.36 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Nämnder m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 786**	**8 786**	**8 786**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	450	450	450
varav BP26	*450*	*450*	*450*
– Folk och försvar	*450*	*450*	*450*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 236**	**9 236**	**9 236**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 450 000 kronor fr.o.m. 2026 för att möjliggöra ökad finansiering och förstärkning av de bidrag som lämnas via anslaget.

Regeringen föreslår att 9 236 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Nämnder m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 9 236 000 kronor respektive 9 236 000 kronor.

4.6.11 1:11 Försvarets materielverk

Tabell 4.37 Anslagsutveckling 1:11 Försvarets materielverk

Tusental kronor

2024	Utfall	3 543 942	Anslagssparande	91 892
2025	Anslag	3 961 446[1]	Utgiftsprognos	4 015 239
2026	**Förslag**	**4 248 967**		
2027	Beräknat	4 399 987[2]		
2028	Beräknat	4 410 134[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 4 344 538 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 4 279 062 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Försvarets materielverks förvaltningsutgifter. Vidare får anslaget användas för myndighetens samhällsinvesteringar. Anslaget får även användas till utgifter för Sveriges certifieringsorgan för it-säkerhet (CSEC) samt signatärskapet för Common Criteria Recognition Arrangement (CCRA).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.38 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Försvarets materielverk

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 963 946**	**3 963 946**	**3 963 946**
Pris- och löneomräkning[2]	83 397	134 917	207 076
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	201 624	301 125	239 111
varav BP26[3]	*5 800*	*6 900*	*1 000*
– Stödpaket 18 till Ukraina	*7 800*	*6 900*	
– Flytt av Försvarsmaterieldirektör	*-5 000*	*-5 000*	*-5 000*
– Etablerings- och samverkanskontor för försvarsindustri	*3 000*	*5 000*	*6 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 248 967**	**4 399 987**	**4 410 134**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För utgifter med anledning av stödpaket 18 till Ukraina ökas anslaget med 7 800 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 6 900 000 kronor.

Anslaget minskas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för inrättandet av en funktion för försvarsmaterieldirektören. Anslaget 4:1 *Regeringskansliet m.m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse ökas med motsvarande belopp.

För införandet av ett etablerings- och samverkanskontor för försvarsindustri och strategiskt kapital ökas anslaget med 3 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 4 248 967 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Försvarets materielverk* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 399 987 000 kronor respektive 4 410 134 000 kronor.

Rörelsekapital

Regeringens förslag

Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försvarets materielverks behov av rörelsekapital som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 37 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Försvarets materielverk behöver tillgång till rörelsekapital för att finansiera utestående förskott till industrin och för hantering av avtal inom försvarsexportområdet. Försvarets materielverk behöver även tillgång till rörelsekapital för att hantera övergången till en ändrad finansiell styrmodell inom materielförsörjningen.

Tabell 4.39 Övriga kontokrediter i statens verksamhet

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
6	Försvarets materielverks behov av rörelsekapital	34 500 000	15 659 123	44 500 000	37 000 000
	Summa	**34 500 000**	**15 659 123**	**44 500 000**	**37 000 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.40 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Försvarets materielverk

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2025	Resultat 2025	Verksam-hetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet			400	400		
varav nationell tillsyn för cybersäkerhetscertifiering			*400*	*400*		
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	173 726	100 000	7 403 000	7 403 000	0	73 726
varav Försvarsmakten vidmakthållande	*-9*	*0*	*4 600 000*	*4 600 000*	*0*	*-9*
varav Försvarsmakten, övrig verksamhet	*108 871*	*-100 000*	*1 300 000*	*1 300 000*	*0*	*8 871*
varav övriga kunder	*-60 260*	*0*	*1 400 000*	*1 400 000*	*0*	*-60 260*
varav evaluering och certifiering av it-produkter	*0*	*0*	*3 000*	*3 000*	*0*	*0*
varav tjänsteexport	*125 124*	*0*	*100 000*	*100 000*	*0*	*125 124*

Källa: Försvarets materielverk.

4.6.12 1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen

Tabell 4.41 Anslagsutveckling 1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen

Tusental kronor

2024	Utfall	10 584	Anslagssparande	1 053
2025	Anslag	11 786[1]	Utgiftsprognos	12 041
2026	**Förslag**	**14 981**		
2027	Beräknat	15 192[2]		
2028	Beräknat	15 471[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 14 981 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 14 981 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera den verksamhet som Försvarsunderrättelsedomstolen bedriver med att pröva frågor om tillstånd till signalspaning enligt lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.42 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Försvarsunderrättelsedomstolen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**11 786**	**11 786**	**11 786**
Pris- och löneomräkning[2]	195	364	587
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 000	3 042	3 098
varav BP26[3]	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Justering datalagring och åtkomst till elektronisk information	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**14 981**	**15 192**	**15 471**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för uppgiften att vara kontrollorgan avseende datalagring och tillgång till elektronisk information.

Regeringen föreslår att 14 981 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Försvarsunderrättelsedomstolen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 15 192 000 kronor respektive 15 471 000 kronor.

4.6.13 1:13 Myndigheten för totalförsvarsanalys

Tabell 4.43 Anslagsutveckling 1:13 Myndigheten för totalförsvarsanalys

Tusental kronor

2024	Utfall	54 529	Anslagssparande	14 805
2025	Anslag	85 518[1]	Utgiftsprognos	78 006
2026	**Förslag**	**93 821**		
2027	Beräknat	95 212[2]		
2028	Beräknat	96 997[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 93 822 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 93 821 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för totalförsvarsanalys förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.44 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Myndigheten för totalförsvarsanalys

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**85 518**	**85 518**	**85 518**
Pris- och löneomräkning[2]	1 303	2 590	4 242
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	7 000	7 104	7 237
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**93 821**	**95 212**	**96 997**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 93 821 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Myndigheten för totalförsvarsanalys* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 95 212 000 kronor respektive 96 997 000 kronor.

4.6.14 1:14 Stöd till Ukraina

Tabell 4.45 Anslagsutveckling 1:14 Stöd till Ukraina

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	
2025	Anslag	11 810 447[1]	Utgiftsprognos	11 728 145
2026	**Förslag**	**39 725 000**		
2027	Beräknat	40 000 000		
2028	Beräknat	0		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för direkt stöd till Ukraina i form av ekonomiska bidrag för att stödja Ukrainas försvarsförmåga. Anslaget får även användas för utgifter för infrianden av exportkreditgarantier för försvarsexport till den ukrainska staten.

Skälen för regeringens förslag

För att förstärka Sveriges stöd till Ukraina och säkerställa en långsiktighet har regeringen skapat en treårig ram för det militära stödet till Ukraina på sammanlagt 75 miljarder kronor för 2024–2026. Stödet till Ukraina hanteras i huvudsak med stödpaket för att kunna hålla ihop helheten och följa hur stor del av Ukrainaramen som är beslutad och vad som återstår. Medel på anslaget omfördelas till andra anslag när stödåtgärderna är kända och beslutade. Omfördelning sker i kommande budgetpropositioner, ordinarie ändringsbudget eller extra ändringsbudget. Beroende på vilken typ av stöd som kommer att användas kan ramen komma att belasta de offentliga finanserna under ett flertal år.

Genom riksdagens beslut om propositionen Extra ändringsbudget för 2025 – Ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2024/25:146, bet. 2024/25:FöU31, rskr. 2024/25:182) omfördelades 16,5 miljarder kronor från 2026 till 2025 av de medel som har beräknats för stöd till Ukraina. Därmed återstår 8,5 miljarder kronor för stöd under 2026. För att säkerställa en fortsatt ram om 40 miljarder kronor bör anslaget förstärkas med 31,5 miljarder kronor för 2026. Dessutom bör ramen förlängas med ett år.

Tabell 4.46 Hittills beslutat stöd till Ukraina inom Ukrainaramen

Miljoner kronor

	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	Summa
Anslag UO06										
1:1 Förbandsverksamhet och beredskap	1 354	1 391	219	279	181	245	250	49		3 967
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	2 199	8 899	13 086	1 453	731	740	755			27 864
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	1 206	2 763	4 588	5 427	4 712	1 842	1 250			21 787
1:7 Officersutbildning m.m.		4	2	1	1					8
1:9 Totalförsvarets forskningsinstitut	9	116	101	11						237
1:11 Försvarets materielverk	7	58	69	84	19	17		14	14	283
1:14 Stöd till Ukraina		11 810								11 810
2:1 Kustbevakningen		31	33	43						107
2:4 Krisberedskap		240	159	6						405
2:6 Myndigheten för civilt försvar		3	6	4						13
2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar	4	15								19
Anslag UO04										
1:1 Polismyndigheten			275							275
Summa[1]	**4 779**	**25 330**	**18 537**	**7 308**	**5 644**	**2 843**	**2 255**	**63**	**14**	**66 775**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 4.47 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Stöd till Ukraina

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**22 740 000**	**22 740 000**	**22 740 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	16 985 000	17 260 000	-22 740 000
varav BP26	*31 225 000*	*40 000 000*	
– Ökad ram för stöd till Ukraina	*31 500 000*	*40 000 000*	
– Ianspråktagande av Ukrainaramen för inlösen av vissa halvautomatisk	*-275 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**39 725 000**	**40 000 000**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att ytterligare förstärka Sveriges stöd till Ukraina ökas anslaget med 31 500 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 40 000 000 000 kronor.

För inlösen och donation till Ukraina av vissa halvautomatiska vapen minskas anslaget med 275 000 000 kronor för 2026. Anslaget 1:1 *Polismyndigheten* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet ökas med 110 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 55 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 110 000 000.

Regeringen föreslår att 39 725 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Stöd till Ukraina* för 2026. För 2027 beräknas anslaget till 40 000 000 000 kronor.

4.6.15 Övriga förslag

Bemyndigande att justera lokalisering av en organisationsenhet i Försvarsmakten

Regeringens förslag

Riksdagen bemyndigar regeringen att lokalisera Försvarsmaktens logistik från Stockholms kommun till Stockholms län.

Skälen för regeringens förslag

Enligt förordningen (2024:1333) med instruktion för Försvarsmakten, Bilaga 1 Organisationsenheter i Försvarsmakten (Grundorganisation), ska den aktuella verksamheten vara lokaliserad till Stockholms kommun i enlighet med riksdagens beslut om propositionen Försvarsmaktens grundorganisation (prop.2004/05:43, bet. 2004/05:FöU5, rskr 2004/05:143).

Försvarsmakten har i budgetunderlaget för 2026 informerat om att de önskar att flytta Försvarsmaktens logistik (FMLOG) från nuvarande lokalisering i Stockholm till en ny placering i Solna kommun senast under 2027. Försvarsmakten begär därför att FMLOG:s lokalisering ändras från Stockholms kommun till Stockholms län.

Regeringen delar Försvarsmaktens bedömning och anser att lokaliseringen av Försvarsmaktens logistik (FMLOG) bör ändras till Stockholms län.

5 Civilt försvar och samhällets krisberedskap

5.1 Mål för utgiftsområdet

5.1.1 Civilt försvar

Det civila försvaret omfattar den verksamhet som civila myndigheter, kommuner och regioner, privata företag och det civila samhället vidtar för att förbereda Sverige för krig. I fredstid utgörs verksamheten av beredskapsplanering och förmågehöjande åtgärder. Under höjd beredskap och ytterst krig utgörs verksamheten av nödvändiga åtgärder för att upprätthålla målet för civilt försvar.

Mål från och med 2025

Riksdagen har beslutat (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114) att målet för det civila försvaret ska vara att ha förmåga att

- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- inom ramen för Natos kollektiva försvar och uppgifter i övrigt, bidra till det militära försvarets förmåga,
- skydda civilbefolkningen,
- upprätthålla försvarsviljan och samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar.

Mål till och med 2024

Föregående försvarsbeslutsperiod 2021–2025 (prop. 2020/21:30, bet. 2020/21:FöU4, rskr. 2020/21:135) var målet att det civila försvaret skulle ha förmåga att

- värna civilbefolkningen,
- säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna,
- upprätthålla en nödvändig försörjning,
- bidra till det militära försvarets förmåga vid väpnat angrepp eller krig i vår omvärld,
- upprätthålla samhällets motståndskraft mot externa påtryckningar och bidra till att stärka försvarsviljan,
- bidra till att stärka samhällets förmåga att förebygga och hantera svåra påfrestningar på samhället i fred, och
- med tillgängliga resurser bidra till förmågan att delta i internationella fredsfrämjande och humanitära insatser.

5.1.2 Krisberedskap och skydd mot olyckor

Krisberedskap utgörs av samhällets förmåga att förebygga, motstå och hantera krissituationer, inklusive skydd mot olyckor.

Krisberedskap

De av regeringen angivna målen för krisberedskapen, som förtydligades i budgetpropositionen för 2015 (prop. 2014/15:1 utg.omr. 6, bet. 2014/15:FöU1, rskr.

2014/15:63) indelas i ett förebyggande perspektiv och ett hanterande perspektiv. Med dessa utgångspunkter är målen för krisberedskapen att

– minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet,
– värna människors liv och hälsa samt grundläggande värden som demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.

Krisberedskapen är inte dimensionerad för att hantera krig men utgör en utgångspunkt för det civila försvaret. En ökad förmåga i det civila försvaret bidrar i stor utsträckning till att stärka krisberedskapen.

Arbetet med krisberedskapen bör även bidra till att minska lidande och konsekvenser av allvarliga olyckor och katastrofer i andra länder.

Skydd mot olyckor

Riksdagens mål för skydd mot olyckor är enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor att i hela landet ge människors liv, hälsa, egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Det civila försvaret och krisberedskapen är ett tvärsektoriellt ansvar och en angelägenhet för hela samhället. Sveriges civila förmåga att förebygga och hantera fredstida kriser, krigsfara och ytterst krig är därför en gemensam uppgift.

Bedömningen av vilka resultat som har uppnåtts i förhållande till målen baseras huvudsakligen på aktiviteter, prestationer och åtgärder inom utgiftsområde 6. Återrapportering för andra utgiftsområden sker under respektive utgiftsområde. Privata aktörers verksamheter är centrala för Sveriges motståndskraft men omfattas inte av rapporteringen. Resultatredovisningen är en analys av resultatet i relation till det mål för civilt försvar som gällde för 2024, se avsnitt 5.1 Mål för utgiftsområdet.

5.2.1 Bedömningsgrunder

Redovisningen av resultaten inom områdena civilt försvar, samhällets krisberedskap och skydd mot olyckor samt samhällets cybersäkerhet utgår från följande bedömningsgrunder:

– samhällets förmåga att förebygga olyckor och kriser samt vidta förberedande åtgärder mot krig
– samhällets förmåga att hantera olyckor, kriser och krig.

5.2.2 Resultatindikatorer

För att beskriva utvecklingen används (när så är möjligt) resultatindikatorer enligt nedan. Det pågår ett arbete att identifiera en bredare grupp av indikatorer, särskilt inom området civilt försvar.

Tillsyn och kontroll av skyddsrum

Sveriges ca 64 000 skyddsrum utgör en viktig del av samhällets förmåga att skydda civilbefolkningen. I händelse av höjd beredskap och ytterst krig är det av stor

betydelse att skyddsrummens kvalitet och standard är god. Resultatet av tillsyner och kontroller ger nödvändig kunskap om skyddsrumsstandarden i landet.

Antal aktörer som har registrerat personal i den egna krigsorganisationen

Att aktörer inom det civila försvaret har en plan för bemannade krigsorganisationer som kan träda i kraft vid höjd beredskap och krig bidrar till målet för civilt försvar. Aktörernas krigsorganisation ska bygga på en analys av deras uppgifter i krig. Uppgifter om antalet organisationer, som med anställningsavtalet som grund har låtit registrera personal för den egna krigsorganisationen, ger en viss indikation i fråga om utvecklingen av personalförsörjningen av det civila försvaret.

Antal omkomna i bränder

Ett målinriktat och samordnat brandförebyggande arbete bör på sikt leda till ett minskat antal personer som omkommer eller skadas allvarligt vid bränder.

Antal utbildade brandmän

Utbildning av hel- och deltidsbrandmän samt brandbefäl är en avgörande förutsättning för förmågan inom området skydd mot olyckor och syftar till att säkerställa en likvärdig och grundläggande kompetens inom den kommunala räddningstjänsten i hela landet.

Medelsvarstid på 112-samtal

Tidsfaktorn vid alarmering är av avgörande betydelse för att nödställda personer snabbt och effektivt ska kunna få den hjälp som de behöver av samhällets hjälporgan.

Antal Rakelabonnemang

Radiokommunikationssystemet Rakel stödjer en skyddad och driftsäker kommunikation mellan samhällsviktiga organisationer vid en kris. Fler Rakelabonnemang är en indikator på att aktörernas möjlighet att kommunicera skyddat och driftsäkert har stärkts, vilket bidrar till en effektivare hantering av en uppkommen kris.

Inrapporterade it-incidenter

Statliga myndigheters rapportering av allvarliga it-incidenter ger information om hoten mot samhällets cybersäkerhet och underlag för att stärka förmågan att förebygga, upptäcka och hantera it-incidenter. Fler inrapporterade it-incidenter kan vara en indikator på minskat mörkertal och organisatorisk mognad inom rapporteringspliktiga verksamheter. Antalet och orsaken bakom inrapporterade it-incidenter kan även indikera trender inom cyberhotmiljön.

Antal civilpliktiga som har skrivits in och krigsplacerats

Civilplikten är den civila motsvarigheten till värnplikt och ska bidra till att säkerställa att viktiga delar av samhället fungerar vid höjd beredskap och då ytterst krig. Civilplikten har tidigare varit vilande, men regeringen inledde under 2024 ett arbete med att aktivera civilplikten. Antalet civilpliktiga visar det totala antalet personer som har skrivits in och krigsplacerats som civilpliktiga i Sverige under året.

Antal civilpliktiga som har utbildats under året

Antalet nya civilpliktiga som har utbildats under året ger en bild av hur arbetet med civilplikten utvecklas. I indikatorn ingår de som har genomgått repetitionsutbildning eller grundutbildning med civilplikt.

Försvarsvilja

Försvarsvilja handlar om viljan och beredskapen att skydda vårt land, våra värderingar och vår frihet mot hot utifrån. Försvarsvilja kan visa sig på flera olika sätt. Det kan exempelvis innebära att stötta landets försvarsmakt, delta aktivt i militära eller civila försvarsinsatser, eller att stå upp för Sveriges intressen och värderingar. I detta sammanhang mäts försvarsvilja genom att se till befolkningens vilja att delta i totalförsvaret utifrån sin förmåga och sina färdigheter med eller utan fara för eget liv.

5.2.3 Underlag till grund för resultatredovisningen

Underlag som ligger till grund för resultatredovisningen är bl.a. årsredovisningar, statistikuppföljningar och andra rapporter från berörda myndigheter. Övriga underlag består bl.a. av utredningar och uppföljningar av inträffade händelser, risk- och sårbarhetsanalyser, Riksrevisionens rapporter och länsstyrelsernas årsredovisningar.

5.3 Resultatredovisning

5.3.1 Civilt försvar

Det civila försvaret omfattar hela samhället och den pågående återuppbyggnaden berör därför flera utgiftsområden.

Stärkt förmåga inom det civila försvaret

Utifrån beredskapsmyndigheternas uppdaterade redovisningar av arbetet med civilt försvar sammanställde MSB i februari 2025 en samlad förmågebedömning av Sveriges civila försvar. MSB bedömer att beredskapsmyndigheter och andra centrala aktörer har ökat takten i beredskapsarbetet. Krigets krav som dimensionerande planeringsförutsättning för utvecklingen av det civila försvaret har fått ett stort genomslag. Förmågeutvecklingen sker på bred front, såväl kopplat till myndigheters interna organisationsberedskap som i den samhällsviktiga verksamheten. Utvecklingen måste dock intensifieras och takten öka.

MSB bedömer att det har skett framsteg inom det civila försvaret och att förmågan har utvecklats inom samtliga delar av målet för det civila försvaret och i samtliga sektorer, om än i varierande grad. MSB:s bedömning är också att det civila försvaret tagit relativt stora steg i riktningen att uppnå konkret förmåga, utöver att genomföra förutsättningsskapande åtgärder. Antalet direkt förmågehöjande åtgärder har ökat jämfört med tidigare år. Det handlar om allt från investeringar i robusthetshöjande åtgärder, utveckling och implementering av ny teknik till inköp av varor för beredskapslager, tecknande av avtal som gäller under höjd beredskap samt rekrytering, utbildning och övning av personal.

Vidare bedömer MSB att det civila försvaret har tagit stora steg framåt i utvecklingen mot ökat samarbete inom beredskapssektorerna och att denna utveckling bör vidmakthållas. Många sektorer har t.ex. tagit fram olika typer av gemensamma strategidokument och inriktningar, och det finns både gemensamma årsplaner och planer på längre sikt. MSB konstaterar vidare att civilområdesansvariga länsstyrelser tagit steg framåt i arbetet med att företräda den högre regionala nivån, vilket har

resulterat i ökad samverkan, analyser och kartläggningar samt viss planering. MSB konstaterar vidare att det är centralt att nå kommuner, regioner och privata företag inom sektorernas ansvarsområden samt andra aktörer som på annat sätt berörs av sektorernas arbete för att på så sätt öka graden av samverkan inom sektorn. Här har det bl.a. skett en tydlig utveckling i relation till privata aktörer som i ökad utsträckning har engagerats och aktivt deltagit i utvecklingen av det civila försvaret, jämfört med tidigare. Flera sektorer har stärkt och formaliserat sitt samarbete med privata företag, t.ex. inom transporter, elektroniska kommunikationer och post samt livsmedelsförsörjning och dricksvatten.

Det mycket allvarliga säkerhetspolitiska läget har bidragit till att allt fler aktörer ser behov av att säkerställa tillgång till och utveckling av ledningsplatser. MSB har under året fortsatt sitt arbete med bl.a. robusta system för informationsdelning och nationell samordning av ledningsplatsverksamheten inom det civila försvaret. Myndigheten har också fortsatt arbetet med rådgivning och lokaler för hantering av säkerhetsskyddsklassificerad information. Konceptet mobil ledningsplats är nu i skede där det prövas och myndigheten erbjuder hjälp till aktörer där förmåga behöver stärkas, bl.a. gällande utformning och fortifikatoriskt skydd.

MSB menar också att Natoperspektivet har integrerats i uppbyggnaden av det civila försvaret men detta arbete behöver fortsätta och intensifieras. Som ett led i att utveckla förmåga till värdlandsstöd har MSB tillsammans med Försvarsmakten organiserat en Natoutbildning inom värdlandsstöd. Utbildningen genomfördes med stöd från Nato, med ca 40 deltagare från beredskapsmyndigheter. MSB har vidare bedrivit verksamhet för att utveckla förmågan till värdlandsstöd för mottagande av internationella civila aktörer. Arbetet har bedrivits i nära samverkan med de civilområdesansvariga länsstyrelserna, Försvarsmakten och beredskapsmyndigheterna. Arbetet har hittills resulterat i planeringsstöd, två nationella scenarion, en webbutbildning och ett övningsstöd till berörda aktörer.

Ökad takt i arbetet med att utveckla beredskapsstrukturen

Under 2024 har MSB och de övriga beredskapsmyndigheterna samt Riksbanken ökat takten i arbetet med att stärka förmågan inom det civila försvaret. Arbetet inom beredskapssektorerna beskrivs även i andra utgiftsområden, se t.ex. utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, utgiftsområde 21 Energi, utgiftsområde 22 Kommunikationer och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Viktiga åtgärder har drivit på utveckling inom beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen

Som sektorsansvarig myndighet samordnar MSB berörda aktörers arbete i sektorn utifrån gemensamma prioriteringar. Under 2024 har de första 301 civilpliktiga inom räddningstjänst repetitionsutbildats. Vidare har 25 krigsräddningsenheter etablerats och materiel för räddningstjänst under höjd beredskap har upphandlats. Även 57 reservkraftverk har anskaffats.

Som stöd för att kunna utveckla kommunal räddningstjänst under höjd beredskap har en struktur utformats och avtal har tecknats med 25 räddningstjänstorganisationer där MSB bidragit med finansiella medel så att både planerings- och utbildningsresurser kunnat anställas inom räddningstjänstorganisationerna.

MSB har genomfört ett 60-tal slutbesiktningar av nyproducerade skyddsrum. Vidare har MSB genomfört cirka 1 600 kontroller (2023 genomfördes cirka 100 kontroller) och cirka 5 000 tillsyner (2023 genomfördes 4 600 tillsyner) av befintliga skyddsrum. 102 skyddsrum har fått nya filter. Nästan halva befolkningen uppger i en undersökning att de vet var deras närmaste skyddsrum finns. MSB har under året

hanterat mer än 9 000 frågor från fastighetsägare och allmänheten. Ett råd för befolkningsskydd har inrättats i vilket berörda myndigheter och andra aktörer ingår och vars syfte är att underlätta för samverkan och samordning inom området.

MSB har i samråd med Försvarsmakten och Polismyndigheten tagit fram föreskrifter och allmänna råd för planläggning för utrymning under höjd beredskap.

Vidare gav regeringen 2024 ett uppdrag till MSB och länsstyrelserna att göra en övergripande planering av skyddsåtgärder för att stärka skyddet av civilbefolkningen. De skyddsåtgärder som primärt avses är skyddsrum och utrymning samt tillhörande inkvartering.

Tydliga steg i rätt riktning inom övriga beredskapssektorer

I beredskapssektorn Ekonomisk säkerhet har myndigheterna genomfört ett antal åtgärder för att identifiera sårbarheter och stärka förmågan att upprätthålla samhällsviktiga funktioner. Myndigheterna har vidare arbetat med frågor som rör hur sektorns myndigheter ska arbeta med civilområden och länsstyrelser som har ett geografiskt områdesansvar.

I beredskapssektorn Elektroniska kommunikationer och post bedrivs verksamheten både av myndigheter och av näringslivets aktörer. Merparten av den samhällsviktiga infrastrukturen inom sektorn tillhandahålls och drivs av aktörer i den privata sektorn. Regeringens satsningar har möjliggjort ökade investeringar i en robust och redundant infrastruktur i sektorn, samt en förstärkt beredskapssektor. Post- och telestyrelsen har bl.a. kunnat öka arbetet med robusthetshöjande åtgärder, övningsverksamhet, samverkan med näringslivet och inom staten, samt stärkt funktionen tjänsteman i beredskap. Under 2024 genomfördes den återkommande sektorsövningen Telö 24 för första gången som en fältövning, där offentliga och privata aktörer deltog med materiella och personella resurser. I övningen deltog 190 experter från telekomsektorn.

I beredskapssektorn Energiförsörjning bedrivs verksamheten både av myndigheter och av andra aktörer. Kommersiella aktörer står för en stor del av den samhällsviktiga verksamheten. Samverkan och planering inom energiförsörjningssektorn är etablerad med fokus på robusthetshöjande åtgärder, särskilt inom området elförsörjning. Exempelvis genomförde Energimyndigheten under 2024 pilotprojektet Robust kommun för att stärka kommuners förmåga att hantera störningar i energiförsörjningen, där reservkraftslösningar har varit en viktig del. Svenska kraftnät har under 2024 bl.a. arbetat med att stärka elsystemets förmåga genom att t.ex. stärka sabotageskyddet för transformatorer och att stärka reservkraften för längre uthållighet i viktiga anläggningar.

I beredskapssektorn Finansiella tjänster bedrivs verksamheten både av myndigheter och privata aktörer. Under 2024 har myndigheterna under regeringen arbetat med att stärka sektorns robusthet genom att utveckla säkrare organisationer. Det handlar t.ex. om genomförda övningar där både myndigheterna och privata aktörer deltar, samarbeten för att utveckla samverkan samt förmågehöjande beredskapsarbete genom kompetenshöjande utbildningar för myndigheternas personal. Riksbanken, som formellt inte ingår i sektorn då det är en myndighet under riksdagen, deltar i arbetet på frivillig basis. Riksbanken har under 2024 bl.a. utarbetat planeringsförutsättningar som ett stöd för företagen i arbetet med att uppfylla kraven i Riksbankens föreskrifter om företag av särskild betydelse för genomförandet av betalningar under fredstida krissituationer och vid höjd beredskap.

I beredskapssektorn Försörjning av grunddata har myndigheterna höjt den gemensamma förmågan och etablerat samverkansformer. Samarbetet mellan sektorn

och civilområden intensifierades vilket har bidragit till en ökad förståelse för vad som krävs av sektorn under höjd beredskap och ytterst krig. Slutligen har arbetet pågått med anpassning till de krav som ställs som medlem i Nato. Riksarkivet blev beredskapsmyndighet och anslöt till sektorn under 2025.

I beredskapssektorn Hälsa, vård och omsorg har myndigheterna arbetat med att stärka samverkan och utveckling av förmågebedömning och planering. En viktig insats har varit arbetet med nyckeltalsberäkningar och dimensionerande målbilder för väpnade konflikter. Med stöd av planeringsunderlaget har regionerna kunnat uppskatta det regionala sjukvårdsbehovet i krig utifrån antal skadade och typ av skador, för både civilbefolkning och militära förband. Arbetet med att öka hälso- och sjukvårdens försörjningsberedskap för läkemedel, medicintekniska produkter och personlig skyddsutrustning, arbetet med blodförsörjning, riktade investeringar i sjukhusfastigheter i syfte att höja driftsäkerheten och förmåga att hantera masskadeutfall har fortsatt varit prioriterat, bl.a. genomfördes Katastrofmedicinsk beredskapsövning 2024, där landets samtliga regioner deltog. Den 18 april 2024 uppdrog regeringen åt Socialstyrelsen att stödja socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens arbete med krisberedskap och civilt försvar (S2024/00853).

I beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten har myndigheterna under 2024 arbetat med att planera gemensamma åtgärder för att öka Sveriges förmåga avseende livsmedels- och dricksvattenförsörjning under höjd beredskap. Myndigheternas arbete har omfattat samverkan med såväl övriga beredskapssektorer som med privata aktörer. Inom beredskapssektorn pågår även uppbyggnaden av program för stöd till investeringar som behövs för att klara livsmedels- och dricksvattenförsörjning, avlopp och avfallshantering vid störda förhållanden, men som företag och kommuner inte kan göra med befintliga resurser. I början av 2025 öppnade Jordbruksverket ansökan till det första stödet inom ramen för investeringsprogrammet, ett rådgivnings- och investeringsstöd för ökad robusthet inom primärproduktionen av livsmedel. Livsmedelsverket inledde även ett pilotprojekt för robusta livsmedelsbutiker.

I beredskapssektorn Ordning och säkerhet har myndigheterna fokuserat på att skapa samverkansstrukturer, gemensamma arbetssätt och informationsdelning. Bland annat har Polismyndigheten upprättat ett övningsnätverk, ett Rakelnätverk och en arbetsgrupp inom sektorn som utreder behovet av geografiska noder där ett par eller flera av beredskapssektorns myndigheter skulle kunna finnas i närheten av varandra för att upprätthålla den rättskedja som avser utredning och lagföring av brott. Polismyndigheten har även fördjupat samarbetet med Försvarsmakten genom ökad informationsdelning, ett arbete kring sektorns bidrag till lägesbilder samt samverkansövningar och gemensamma aktiviteter. Anslutningen till Nato har inneburit ökad analys, kunskapshöjning och informationsflöde.

I beredskapssektorn Transporter handlar det förmågehöjande arbetet om att möjliggöra samhällsviktiga transporter under alla beredskapsnivåer. Trafikverket har under året ingått en överenskommelse med Försvarsmakten om närmare samarbete mellan myndigheterna, bl.a. gällande militär rörlighet, infrastrukturplanering och informationsdelning. Vidare har Trafikverket ändrat sin regionindelning så att den överensstämmer med de sex civilområdena. Förmågehöjande åtgärder inom sektorn omfattar bl.a. tillfälliga broar och terrängfordon samt inköp av beredskapslivsmedel till anställda, reservkraft och reservdelar. Myndigheterna har även förbättrat robusta kommunikationer samt säkerheten inom it-området och anläggningar.

Personalförsörjning, civilplikt och krigsorganisation

I oktober 2024 beslutade regeringen att utöka civilplikten till att utöver repetitionsutbildning även omfatta s.k. kortare grundutbildning (Fö2024/01755). Skyldigheten att fullgöra grundutbildning med civilplikt gäller fr.o.m. den 19 december 2024. I enlighet med tidigare ändringar i förordningen (1995:238) om totalförsvarsplikt omfattar civilplikten fortsatt verksamhetsområdena räddningstjänst samt drift och underhåll inom elproduktion och nätverksamhet. Beslutet innebär att personer som redan har viss utbildning inom områdena elförsörjning och räddningstjänst kommer kunna utredas för och sedan skrivas in för en kompletterande utbildning. Efter avklarad utbildning kommer dessa personer att krigsplaceras med civilplikt. Regeringen har i januari 2025 gett MSB i uppdrag att genomföra förberedande åtgärder för att införa civilplikt efter mönstring inom kommunal räddningstjänst (Fö2025/00040). Uppdraget delredovisades den 28 mars 2025.

I januari 2025 överlämnades betänkandet Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6) till regeringen. Betänkandet innehåller förslag för att skapa en långsiktigt hållbar personalförsörjning av det civila försvaret. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet. I mars 2025 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra de förberedande åtgärder som behövs för att kunna använda civilplikt inom hälso- och sjukvården samt att bedöma behovet av och förutsättningarna för civilplikt inom tandvården.

Det totala antalet civilpliktiga som har skrivits in och krigsplacerats under 2024 är 1 955 personer. Det handlar om personer som sedan tidigare är utbildade inom området kommunal räddningstjänst och som därmed krigsplacerats direkt i samband med inskrivningen. Mot bakgrund av de förberedelser som genomförs i syfte att civilplikten ska utökas till fler områden förväntas antalet civilpliktiga öka kommande år.

Under 2024 har 301 personer deltagit i repetitionsutbildningar inom området kommunal räddningstjänst. Dessa utbildningsvolymer förväntas också öka kommande år.

Totalförsvarets plikt- och prövningsverk (PPV) redovisar kvartalsvis uppgifter om antalet organisationer som med anställningsavtalet som grund har låtit registrera personal för den egna krigsorganisationen. Antalet organisationer som har gjort sådana registreringar har successivt ökat i alla kategorier sedan 2021. I slutet av 2024 var antalet organisationer i kategorin myndigheter 61 (56), i kategorin länsstyrelser 21 (21), i kategorin regioner 19 (17) och i kategorin kommuner 163 (131). Siffrorna inom parentes anger motsvarande uppgifter för 2023.

Flera initiativ för stärkt försörjningsberedskap

Regeringens näringslivsråd för totalförsvar och krisberedskap sammanträdde tre gånger under 2024.

I december 2024 tog regeringen emot redovisningar för två regeringsuppdrag inom försörjningsberedskap som lämnats till MSB, Tillväxtverket och Socialstyrelsen. MSB och Socialstyrelsen föreslår bl.a. en modell för genomförande av försörjningsanalys av produkter som är kritiska för att säkerställa befolkningens överlevnad, samhällsviktig verksamhet eller det militära försvarets förmåga. Myndigheterna föreslår vidare en modell för en sammanhållen funktion för information till företag som kan stödja produktionsomställning avseende försörjningsviktiga varor och tjänster inför och vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Sverige och Finland har under året ingått en avsiktsförklaring med innebörden att inleda förberedelser för att initiera gemensam planering inom området försörjningsberedskap.

Regeringen tillsatte under 2024 en nationell rådgivare för stärkt privat-offentlig samverkan. Rådgivaren har i uppgift att stödja regeringens arbete med att stärka svensk försörjningsberedskap och stödja näringslivets beredskapsplanering.

Övning för samverkan

Under 2024 har MSB genomfört riktade dialoger med alla sektorsansvariga myndigheter och civilområdesansvariga länsstyrelser i syfte att informera om det stöd MSB erbjuder och säkerställa att det motsvarar aktörernas behov. MSB har även uppdaterat och anpassat sitt metodstöd för utbildning och övning. Exempel på övningar som MSB deltagit i under 2024 är Natos stabsövning Steadfast Deterrence (STDC24) tillsammans med Försvarsmakten. Tillsammans med Socialstyrelsen och Försvarsmakten genomförde MSB även en Nationell seminarieövning 2024 (NSÖ24) i anslutning till Natoövningen Casualty Move 2024 (CAMO 24). Inom ramen för Natosamarbetet deltog MSB under året i Cyber Coalition och inom EU-samarbetet i övningen Cyber Europe. MSB gav även stöd till Regeringskansliet både inför och under EU-övningen EU Integrated Resolve 2024 (PACE) och tillsammans med Försvarshögskolan i genomförandet av en övning med Näringslivsrådet. Övningarna har bl.a. bidragit till att förbättra förutsättningarna för ett nära samarbete och kontinuerligt informationsutbyte inom beredskapssystemet och att belysa det civila försvarets roll i fråga om värdlandsstöd vid militära operationer i Sverige. De har därmed bidragit till förmågeutveckling i totalförsvaret och till Sveriges Natoanpassning.

Ett starkare psykologiskt försvar

Myndigheten för psykologiskt försvar (MPF) har under sitt tredje verksamhetsår bedrivit förmågehöjande och operativ verksamhet för att stärka förmågan att upptäcka, analysera och bemöta antagonistiska påverkansaktiviteter i informationsmiljön.

I den operativa verksamheten har MPF arbetat för att stärka förmågan att identifiera, analysera och bemöta otillbörlig informationspåverkan. MPF hanterade under året ett flertal större händelser där statliga och icke-statliga aktörer bedrev otillbörlig informationspåverkan mot Sverige och svenska intressen. Bland dessa noteras särskilt Sveriges anslutningsprocess till Nato, svenskt stöd till Ukraina, valet till Europaparlamentet och finalen i Eurovision Song Contest som hölls i Malmö. Även arbetet med Samverkansrådet för psykologiskt försvar har fortlöpt under året.

Vidare har MPF under året lämnat stöd till ukrainska motparter och bl.a. genomfört utbildningar och övningar av ukrainska statstjänstemän samt lämnat stöd och rekommendationer avseende Ukrainas strategiska kommunikation till aktörer som verkar i försvaret av Ukraina.

Den förmågehöjande verksamheten har bedrivits med föreläsningar, seminarier, utbildningar och övningar. Myndigheten har även fortsatt utveckla arbetet med att beställa och förmedla forskning och annan kunskapsutveckling i frågor med bäring på psykologiskt försvar. Under året har även samverkan med civilsamhället, inkl. med ungdomar, fortsatt att utvecklas. Myndigheten har även bidragit till att höja kunskapen om hur utvecklingen inom sociala medier och AI påverkar frågor som rör psykologiskt försvar. Insatserna har sammantaget stärkt försvarsviljan.

En viktig del i ett väl fungerande civilt försvar är att det finns en försvarsvilja hos befolkningen. Försvarsvilja handlar kortfattat om viljan och beredskapen att skydda vårt land, våra värderingar och vår frihet mot hot utifrån. Det finns idag ingen fastställd definition av försvarsvilja. En viktig del av försvarsviljan handlar om viljan att delta i totalförsvaret.

I MPF:s rapport Opinion 2025 – halvårsmätning mäts bl.a. försvarsviljan. MPF:s övergripande bedömning är att försvarsviljan generellt sett är stark i Sverige, även om det går att se skillnader mellan olika grupper. Sett till enskilda mått kring viljan att delta i totalförsvaret är 78 (79) procent av befolkningen positiva till att delta i totalförsvaret utifrån sin förmåga och sina färdigheter utan fara för eget liv. Motsvarande siffra för att delta i totalförsvaret med fara för sitt liv är 66 (69) procent. Kvinnor samt yngre åldersgrupper är något mindre benägna än män och äldre åldersgrupper att delta i totalförsvaret. Siffrorna inom parentes visar motsvarande siffra för 2024.

Regeringen bedömer i prop. 2024/25:34 att de frivilliga försvarsorganisationerna utgör ett starkt bidrag till försvarsviljan. MSB redovisar i Rapporten Anslag 2:4 Krisberedskap – Uppföljning 2024 bl.a. bedömningen att de frivilliga försvarsorganisationerna har utvecklat sin kapacitet under 2024 genom rekrytering och utbildning av medlemmar. MSB bedömer vidare att organisationerna även har gjort viktiga insatser för den folkliga förankringen av totalförsvaret för att stärka försvarsviljan i landet.

5.3.2 Krisberedskap och skydd mot olyckor

Samhällets krisberedskap är resultatet av många aktörers förmåga att tillsammans kunna hantera större händelser i fred. Krisberedskapen förbättras kontinuerligt genom övningar och av insatser i verklig miljö, samt av lärande från erfarenheter av dessa. Krisberedskapens förmåga är också en viktig utgångspunkt för ett starkt civilt försvar.

Insatser för att stärka allmänhetens kunskap och beredskap

För att stärka allmänhetens kunskap och beredskap har MSB på regeringens uppdrag distribuerat en ny version av broschyren Om krisen eller kriget kommer till 4,9 miljoner hushåll med fysisk post, samt till 6,2 miljoner digitala brevlådor. Innehållet i broschyren är i högre grad anpassat för krigets krav, bl.a. genom information om utrymning och skydd mot luftangrepp och den innehåller även checklistor för hemberedskap. Broschyren finns i många anpassade versioner för att vara tillgänglig för så många som möjligt. Den finns översatt till 11 språk. För åttonde året i rad genomförde MSB beredskapsveckan som engagerade 254 kommuner och 177 organisationer. Jämfört med tidigare år hade veckan en bredare deltagande skara vilket återspeglar ett ökat engagemang för frågorna. Temat för året – Sätt igång! – var en uppmaning till att stärka egenberedskapen innan en kris eller ett krig hotar. Syftet med båda insatserna är att öka befolkningens motståndskraft, försvarsvilja och förmåga att hantera kris och krig.

Utbetalade medel från anslag 2:4 Krisberedskap

MSB har fördelat 1 819 miljoner kronor från anslaget 2:4 *Krisberedskap*, varav 45 procent till 50 myndigheter (inklusive länsstyrelser), 38 procent till kommunerna och 17 procent till regioner, forskning och frivilliga försvarsorganisationer. Fördelningen mellan olika aktörer är i stort sett samma som 2023.

Frivilliga försvarsorganisationer och andra ideella organisationer

De senaste åren har uppdragsmedlen till de frivilliga försvarsorganisationerna ökat för att kunna möta de ökade behoven hos offentliga aktörer och befolkningens ökande engagemang och intresse att bidra till totalförsvaret. Det har lett till en förmågehöjning i samhället. Under 2024 har MSB betalat uppdragsersättning till 16 av 18 frivilliga försvarsorganisationer. Medlen har använts för att höja krisberedskapen i samhället och främja totalförsvaret genom totalförsvarsupplysning, rekrytering samt till att utbilda medlemmar inom civilt försvar och krisberedskap. Bland annat har medlen använts för utbildning av frivilliga förstärkningsresurser till offentliga aktörer.

MSB har fördelat uppdragsersättning till 14 ideella organisationer för utbildningar som syftar till att öka stärka allmänhetens beredskap. Enligt MSB har såväl utbildning av frivilliga från de frivilliga försvarsorganisationerna som insatser för att utbilda allmänheten varit viktiga delar i att stärka beredskapen och motståndskraften i samhället.

Skydd mot olyckor

Utveckling av olycksförebyggande arbete

MSB bedömer att förmågan att förebygga bränder och andra olyckor samt att genomföra effektiva räddningsinsatser enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, generellt är tillfredsställande. Dock finns fortsatt stora variationer mellan kommuner

MSB har fortsatt arbetet med att stödja kommunal räddningstjänst med att begränsa miljöpåverkan i samband med räddningsinsatser, särskilt för att minska spridning av PFAS. I syfte att räddningstjänsterna ska kunna bidra till ett effektivt och kvalitetssäkrat arbete med efterbehandling av förorenade områden, har MSB tillsammans med Naturvårdsverket arbetat med att inrikta arbetet vad gäller stöd till räddningstjänsterna med fokus på Naturvårdsverkets metodik för inventering av förorenade områden. MSB har tillsammans med SMHI vidareutvecklat systemet med visualisering av brandrisker för förbättrade brandriskprognoser till stöd för MSB:s och övriga aktörers operativa verksamhet.

Flyg för skogsbrandsbevakning upptäckte 44 bränder i skog och mark vilket kan jämföras med 2023, då 119 bränder upptäcktes.

Under 2024 omkom 92 personer i brand, varav 27 kvinnor och 65 män, vilket är en minskning med 11 personer (uteslutande kvinnor) jämfört med 2023.

Diagram 5.1 Antal omkomna i bränder 2016–2024

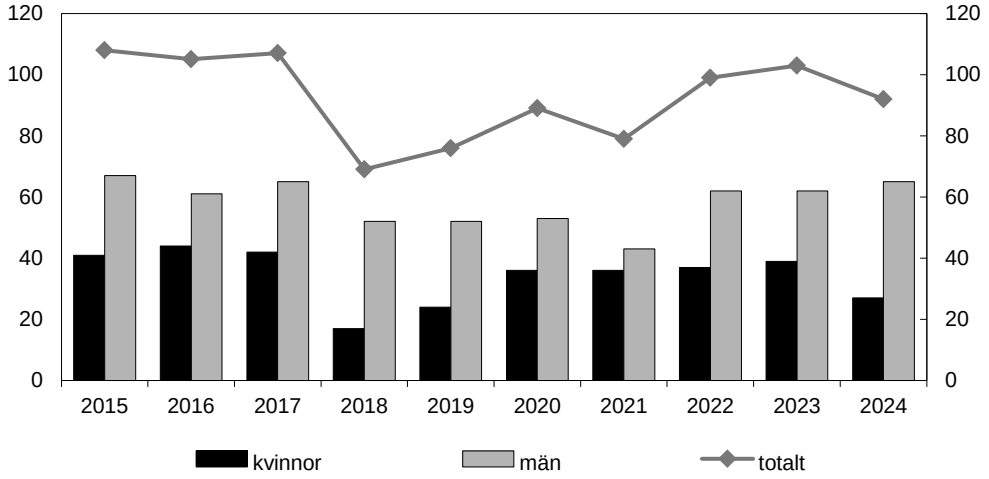

Källa: MSB:s insamling av uppgifter från kommunal räddningstjänst, sjukvård, Polismyndigheten och Trafikverket.

Stärkt operativ samverkan inom räddningstjänstområdet

Den kommunala räddningstjänsten larmades till ungefär 112 000 händelser och uppdrag. Av dessa var 90 900 inträffade eller befarade olyckor, varav drygt hälften, 46 700, var olyckor och tillbud. I de övriga fallen konstaterade räddningstjänsten att det handlade om en händelse utan risk för skada. Statliga myndigheter genomförde cirka 2 000 räddningsinsatser 2024.

Samtliga kommuner finns nu med i ett dokumenterat ledningssystem för räddningstjänst. Sedan 2023 genomför MSB tillsyn av samtliga räddningsledningssystem i landet med fokus på övergripande ledning. MSB gör bedömningen att den samlade förmågan till övergripande ledning har ökat och det finns etablerade samarbeten mellan många ledningssystem i landet. För några ledningssystem har MSB gjort bedömningen att det finns ett behov av att förbättra förutsättningarna för den person som innehar den centrala rollen driftchef, för att därmed öka ledningssystemens kapacitet. MSB beslutade i de fallen att förelägga om att berörda organisationer ska vidta åtgärder. Under året har även statliga myndigheters förmåga att genomföra räddningsinsatser enskilt och i förhållande till andra räddningsaktörer tydliggjorts.

De nationella förstärkningsresurserna har aktiverats vid 99 nationella olyckor och kriser – en minskning mot 182 insatser under 2023, då sommaren 2024 var relativt lugn på grund av längre perioder av blött och kallt väder som medförde lägre brandriskvärden. Flertalet av insatserna 2024 har utgjort stöd till kommunal räddningstjänst vid skogsbränder, sök- och räddning samt vid olyckor och händelser med skadliga kemikalier, allvarliga smittämnen, radioaktiva och nukleära ämnen (CBRN). Det vanligaste stödet har avsett flygande släckresurser. Det är en specialiserad resurs som är avgörande för kommunernas förmåga att hantera omfattande bränder.

Säkrare hantering av farliga ämnen

Mot bakgrund av att antalet sprängdåd de senaste åren ökat kraftigt i Sverige har arbetet inom ramen för Nationellt forum för sprängämnessäkerhet intensifierats. Genom forumet har aktörerna redovisat ett regeringsuppdrag (Uppdrag att intensifiera och utveckla arbetet med att stoppa illegala sprängningar, Fö2023/01615) i vilket 30 förslag på åtgärder lämnats.

I syfte att försvåra tillgången på sprängmedel för illegal användning har MSB utvecklat och infört ett nationellt register för tillstånd av explosiva varor som gör det möjligt för tillståndsmyndigheter, Polismyndigheten, Tullverket, m.fl. att kontrollera att ett tillstånd för explosiva varor är giltigt.

MSB har delat ut cirka 80 000 varningsmottagare för inomhusvarning kring kärnkraftverken. Utdelningen som beror på att beredskapszonerna vid kärnkraftverken fr.o.m. 2022 utökades, är nu att betrakta som slutförd.

Utbildning och personalförsörjning inom räddningstjänstområdet

Under 2024 har 1 859 personer examinerats från eller slutfört en utbildning inom räddningstjänstområdet, varav 16 procent kvinnor och 84 procent män. En översyn av utbildningen för skydd mot olyckor (SMO) har påbörjats för att kunna erbjuda fler platser. Tillhandahållandet av ledningsutbildning och grundutbildning för hel- och deltidsbrandmän är av stor betydelse för förmågan att kunna utföra räddningstjänst under höjd beredskap och tillkommande uppgifter. MSB har under 2024 påbörjat ett arbete med att utöka antal platser inom ledningsutbildningarna.

Av tabell 5.1 framgår antal utexaminerade från de tre större utbildningarna som tillhandahållits av MSB. Under 2024 har sammanlagt 190 personer examinerats från den tvååriga utbildningen skydd mot olyckor (heltidsbrandman). Andelen kvinnor på utbildningen fortsätter att öka och uppgår nu till 24 procent. Motsvarande siffra för 2023 var 208 personer (19 procent kvinnor och 81 procent män).

Tabell 5.1 Genomförd utbildning 2020–2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Heltidsbrandman	204	215	192	208	190
Deltidsbrandman[1]	534	537	484	537	580
Räddningsledare[2]	341	285	336	341	381

[1] Grundutbildning moment 1 av 2.

[2] Räddningsledning (gruppledare, styrkeledare, insatsledare, räddningschef samt larm- och ledningsoperatör).

Källa: MSB:s årsredovisningar 2020–2024.

En stor majoritet av de svenska räddningstjänsterna har svårt att rekrytera och/eller behålla sina deltidsbrandmän. Antal orter med rekryteringssvårigheter har minskat men är fortfarande 253 av 603 orter. För att stödja kommunerna avseende personalförsörjning har MSB under 2024 tagit fram stöd för dialog med huvudarbetsgivare. MSB:s sedan tidigare framtagna strategier, strategin för personalförsörjning av deltidsbrandmän respektive inriktning för ökad jämställdhet och mångfald i räddningstjänsten 2030 utgör ramen för MSB:s arbete inom området.

Förebyggande av naturolyckor

Med ett förändrat klimat följer en ökad risk för naturolyckor. Kommunerna är centrala i det förebyggande arbetet. MSB har fördelat 507 miljoner kronor till 22 kommuner för 28 olika förebyggandeåtgärder mot naturolyckor, varav 20 beslut var för nya åtgärder. Statens ersättning utgör högst 60 procent av kostnaden för hela åtgärden. 18 länsstyrelser mottog medel för sitt arbete enligt översvämningsförordningen. Beviljade medel avser främst åtgärder mot översvämning.

Väsentligt förbättrade svarstider för nödnumret 112

SOS Alarm hade drygt 3,7 miljoner inkommande anrop till nödnumret 112 vilket är en minskning med 12 procent från föregående år och den lägsta samtalsvolymen sedan 2018. Andelen samtal där hjälpbehov saknades minskade med drygt 12 procent.

Medelsvarstiden för det nationella nödnumret 112 för helåret var 6,6 sekunder (diagram 5.2). För första gången sedan 2012 uppnåddes målet enligt alarmeringsavtalet på åtta sekunder. Sjuktalen och personalomsättningen har minskat till 13 procent, vilket är hälften av motsvarande 2022.

Av MSB:s årliga tillsyn över och kontroll av att åtagandena i alarmeringsavtalet mellan staten och SOS Alarm framkommer att det kvarstår brister i möjligheten att fullgöra åtaganden under höjd beredskap och krig.

Diagram 5.2 SOS Alarms medelsvarstider på 112-samtal

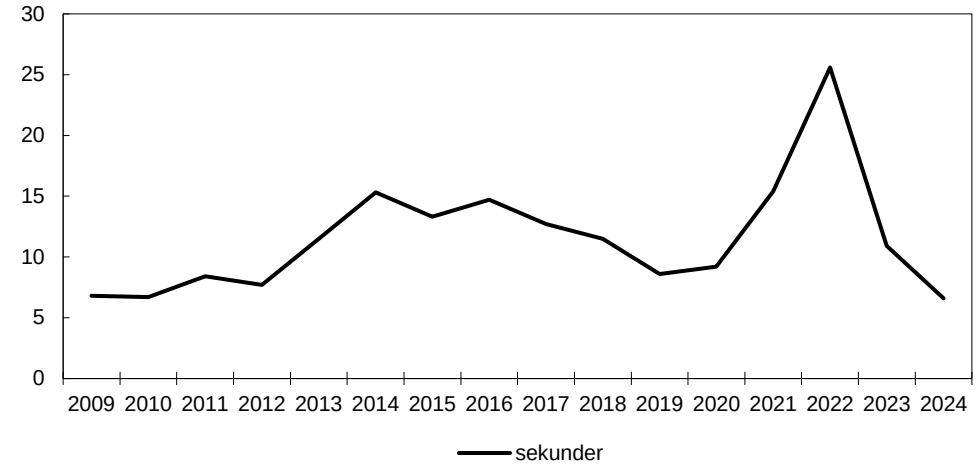

Källa: SOS Alarms årsredovisningar för aktuella år.

Antalet utfärdade viktigt meddelande till allmänheten (VMA) ökade till 37, vilket var nio fler än året innan. Den vanligaste orsaken var brand och rök (26).

Sjöövervakning och räddningstjänst till sjöss

Kustbevakningen har haft särskilt fokus på arbetet med sjöövervakning och sjölägesbild samt totalförsvar och Nato. Satsningar på sjöövervakning ska ses mot bakgrund av ökade miljörisker på grund av ryska oljetransporter – den s.k. skuggflottan, förändrade trafikmönster och ett flertal incidenter kopplade till undervattensinfrastruktur. Det har också skett en ökning av fartygstrafik på grundare vatten. Under året har Kustbevakningen medverkat till att stärka det civila försvaret genom att delta i planeringsarbetet i de sektorer där myndigheter ingår. Bland annat har myndigheten inom beredskapssektorn Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen ökat sina grundläggande kunskaper om Nato och hur man berörs av Natos response measures. Inom beredskapssektorn Ordning och säkerhet har Kustbevakningen medverkat i en kartläggning av drivmedel- och personalbehov i det civila försvaret.

Sveriges medlemskap i Nato kräver en anpassning av Försvarsmaktens operationsplaner. Som en del av Kustbevakningens stöd till Försvarsmakten har myndigheten följt utvecklingen av Försvarsmaktens harmonisering kring dessa planer för att bättre kunna anpassa stödet.

Kustbevakningens dykverksamhet har ställts inför nya utmaningar i det förändrade säkerhetspolitiska läget med ett ökat behov av att skydda samhällsviktig och känslig undervattensinfrastruktur. Kustbevakningen har därför stärkt dykberedskapen genom närmare samverkan med andra aktörer inom miljöräddning och brottsbekämpning och med Försvarsmakten för att stärka totalförsvarsförmågan.

Inom området miljöräddning genomfördes 26 insatser, vilket var något färre än föregående år. Åtta miljöräddningsoperationer rörde konstaterade utsläpp och övriga misstänkta utsläpp. Fartygsunderhåll i kombination med ansträngt bemanningsläge har påverkat miljöberedskapen negativt under delar av året och myndigheten bedöms därför inte ha uppnått målen inom området på helåret.

Utöver miljöräddningsinsatser har Kustbevakningen deltagit i 195 andra sjöräddningsinsatser, vilket var något färre än föregående år.

Kustbevakningen genomförde totalt 15 003 inspektioner inom sjöövervakning och ordningshållning. Detta inkluderar kontroller av lastsäkring, farligt gods, bemanning,

behörighet och fartygscertifikat. Myndigheten genomförde även självständigt 746 brottsutredningar, vilket ligger i linje med antalet föregående år.

Olycksutredningar för ett säkrare samhälle

Statens haverikommission har genomfört ett flertal utredningar av olyckor och incidenter som kan bidra till säkerhetshöjande åtgärder i samhället. Flera utredningar rör omfattande och komplexa händelser, exempelvis grundstötningen med ro-ro-passagerarfartyget Marco Polo i Blekinge skärgård, branden på Oceana Vattenvärld i Göteborg samt olyckan med en bygghiss i Sundbyberg.

Myndigheten har bedömt och avgjort 514 inkommande ärenden, publicerat 16 slutrapporter samt lämnat 43 säkerhetsrekommendationer.

Utvecklad, robust och säker kommunikation

Diagram 5.3 Antal Rakelabonnemang 2016–2024

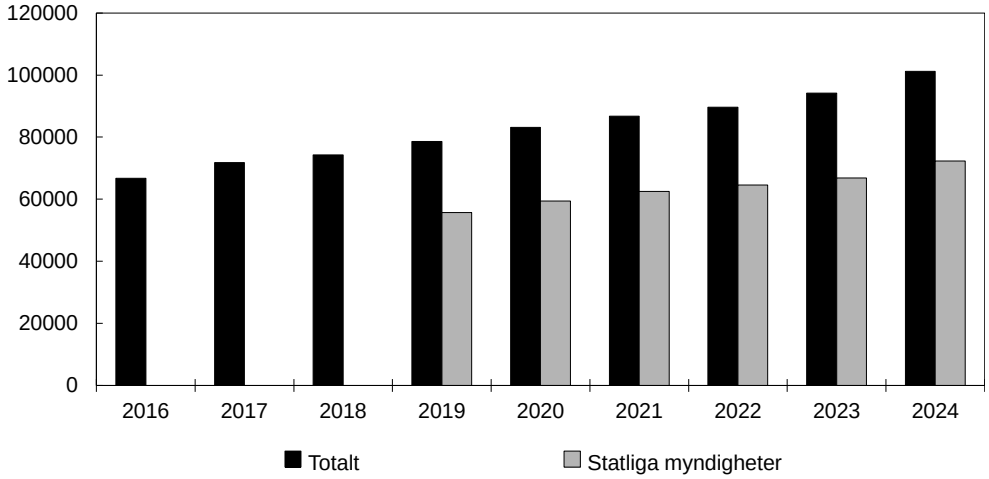

Statistik för antal abonnemang hos statliga myndigheter finns från och med 2019.
Källa: MSB.

Rakel är Sveriges nationella kommunikationssystem för aktörer inom samhällsviktig verksamhet och har ca 600 anslutna organisationer. Användarkretsen har fortsatt öka under 2024, främst genom ökat antal användare inom statliga myndigheter. Systemet har nu över 100 000 aktiva grundabonnemang. Tillgängligheten är fortsatt väldigt hög. Regeringen har gett MSB i uppdrag att etablera ett nytt kommunikationssystem för samhällsviktiga aktörer, s.k. Rakel generation 2. Införandet pågår och ett kommersiellt radioaccessnät har anskaffats och ansluts till kärnnätet som är utformat för att fungera på flera olika frekvensband. Under året har även användningen av WIS och SGSI ökat vilket innebär förstärka förutsättningarna för förmågan att samverka och leda vid olyckor, kriser och ytterst krig.

5.3.3 Internationella insatser och samarbeten i EU och Nato

Natos civila beredskapsarbete

Verksamhet har bedrivits inom Regeringskansliet och på myndighetsnivå i syfte att Sverige som allierad ska bidra fullt ut i Natos civila beredskapsarbete. MSB har genomfört aktiviteter för att öka beredskapssystemets kunskap om Natos processer och myndigheterna har tagit fram gemensamma strävansmål för Natoarbetet. MSB har redovisat hur arbetet i Natos planeringsgrupper under Resilienskommittén fortskrider samt hur arbetet utvecklar den svenska krisberedskapen och det civila försvaret. De svenska myndigheter som är utpekade att representera Sverige i planeringsgrupperna uppfattar generellt att samarbetet löper på bra. Tematiska frågor som behandlas i

Natostrukturen speglar överlag viktiga utvecklingsområden nationellt. Myndigheterna rapporterar om ett uttalat intresse för Sveriges totalförsvarskoncept, samtidigt som Sverige kan dra nytta av erfarenheter och lärdomar från Nato och de allierade, vilket stärker totalförsvarets uppbyggnad.

I mars 2024 stod Sverige, genom MSB, värd för ett seminarium i Stockholm, anordnat av Natos Civil Protection Group (CPG) på temat privat-offentlig samverkan, med ett brett deltagande från Natos internationella stab, allierade, svenska myndigheter och privat sektor, som bidragit till att stärka alliansen och Sveriges roll i densamma. MSB har vidare deltagit i uppbyggnaden av ett utbildnings- och övningscentrum i Polen (Joint Analysis Training and Education Centre, JATEC).

På uppdrag av regeringen (2023-05-17, II:2) har MSB i samverkan med Försvarsmakten och andra berörda myndigheter och aktörer genomfört en kunskapshöjande informationsinsats om Nato riktad till allmänheten. Informationsmaterial på olika språk (inklusive lättläst, syn- och teckentolkning) har publicerats på en webbsida. En särskild insats för unga 16–25 år genomfördes i sociala medier och på digitala informationstavlor på högskolor och universitet.

Ny Hagadeklaration för närmande i Norden

Alla nordiska länder är nu medlemmar i Nato. Det öppnar upp för närmare samarbete genom den tredje Hagadeklarationen för ett stärkt och samordnat krisberedskapssamarbete som omfattar ett allriskperspektiv, skydd av samhällsviktiga funktioner och en samlad ansats för hela samhället i linje med Natos och EU:s politik.

Ambitionen har höjts i det nordiska civil-militära samarbetet mellan Hagasamarbetet och Nordefco. Det syftar till att stödja den civila sektorns deltagande i värdnationens stödprocesser; gemensamma civil-militära aktiviteter i övningar, skydd av civilbefolkningen och kontinuitet i kritiska tjänster.

Internationella insatser

Stöd till Ukraina

MSB har genomfört eller varit fortsatt aktiv i 108 insatser kopplat till Ukraina med 38 sekonderade experter och 1 440 ton materiel, till ett värde av 136 miljoner kronor. Insatserna i Ukraina riktas i likhet med föregående år framför allt mot fyra prioriterade spår: minhantering, sjukvårdsberedskap, räddningstjänst och stöd till energisektorn. MSB har redovisat rapporten Erfarenheter från Ukraina: Lärdomar för det civila försvaret. Syfte med rapporten är att få en kunskapshöjning i beredskapssystemet om krigets krav och beredskapsbehoven för Sveriges civila försvar.

Internationella humanitära biståndsinsatser

MSB:s humanitära insatser har stärkt FN-organens kapacitet att rädda liv och lindra nöd i humanitära katastrofsituationer. MSB har genomfört 178 insatser med tyngdpunkt, utöver Ukraina, på de centrala och östra delarna av Afrika. Fokus för större insatser har legat på boende-, kontors- och logistikanläggningar för att stärka förutsättningarna för humanitära aktörers närvaro i exempelvis Etiopien och Haiti.

Kapacitetsstärkande insatser

MSB:s kapacitetsstärkande insatser och resiliensinsatser har bidragit till att stärka förmågan inom civilskydd och civil beredskap i en rad samarbetsländer. MSB har bidragit till att stärka EU:s civilskyddsmekanism och att stödja förutsättningarna för EU:s kandidatländer att närma sig EU via EU:s instrument för stöd inför anslutning till unionen (IPA). Bland slutförda insatser kan nämnas insatsen Prevention,

Preparedness and Response to natural and man-made disasters in Eastern Partnership countries som syftar till att utveckla civilskydd, katastrofriskreducering och regional samverkan med östliga partnerskapets länder Ukraina, Moldavien, Armenien, Azerbajdzjan och Georgien.

Internationell civil krishantering och fredsfrämjande

MSB:s fredsfrämjande verksamhet styrs av strategin för internationell civil krishantering och fredsfrämjande 2024–2028 och den inriktning som ges i årliga regleringsbrev från Utrikesdepartementet. Strategin är en del av Sveriges samlade biståndS-, utrikes- och säkerhetspolitik. MSB har haft 117 experter utsända inom den fredsfrämjande verksamheten (varav 72 experter inom strategin för internationell civil krishantering) i 12 samarbetsländer. Det största tematiska insatsområdet har varit akut omhändertagande och säkerhet. Inom ramen för EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik (GSFP) har MSB bl.a. genomfört sjukvårdsutbildningar inom insatsen EUAM (The European Union Advisory Mission Ukraine) i Ukraina. MSB har vidare stöttat FN i deras uppdrag med att upprätthålla och skapa förutsättningar för att bevara fred och säkerhet genom flertalet FN-organ.

Civilskyddsinsatser

MSB:s civilskyddsinsatser har åter präglats av svåra bränder och av översvämningar runtom i Europa. Inom ramen för de EU-gemensamma resurserna i rescEU är MSB värd för fyra skopande plan för brandsläckning. Med dessa har Sverige under sommaren 2024 bistått Bulgarien och Nordmakedonien. MSB stöttade Polen och Tjeckien med avfuktare och vattenreningskemikalier.

Internationella insatser och samarbete inom Kustbevakningens område

Kustbevakningen deltog i två Frontex-ledda operationer på Lampedusa, Italien, med uppdrag att övervaka EU:s yttre gräns och rädda liv. Totalt patrullerade besättningarna 1 453 timmar och deltog i 46 sjöräddningar. Tillsammans med Polismyndigheten deltog Kustbevakningen även i gränsövervakning i Medelhavet med fokus på att motverka gränsöverskridande brottslighet samt rädda liv. Myndigheten har därutöver deltagit i flera internationella övningar på miljöräddningsområdet, bl.a. i Norge, Tyskland, Litauen, Finland och Danmark.

Kustbevakningen var ordförande i det nordatlantiska kustbevakningsforumet NACGF, där temat var att öka medvetandet inom hållbarhet genom att lyfta observationer, goda exempel och gemensamma utmaningar från varje deltagande organisation.

5.3.4 Samhällets cybersäkerhet

Nationell strategi för cybersäkerhet 2025–2029

Regeringen har beslutat om en ny nationell strategi för cybersäkerhet, för åren 2025–2029. Genom den nya cybersäkerhetsstrategin tydliggörs regeringens ambition för cybersäkerhetsområdet och det utvecklingsarbete som pågår. Strategin utgår såväl från nationella behov som från allriskperspektivet i EU:s NIS 2-direktiv för att hantera en bredd av utmaningar.

Fördjupad samverkan inom det nationella cybersäkerhetscentret

Under året har arbetet med att skapa än starkare förutsättningar för NCSC:s verksamhet fortsatt, och regeringen har beslutat att NCSC fr.o.m. den 1 november 2024 ska finnas inom FRA. I mars 2025 beslutade regeringen även om en ny förordning gällande NCSC som tydliggör centrets uppdrag och ansvar.

Inom ramen för den fördjupade samverkan som NCSC utgör har NCSC fortsatt att utveckla sin verksamhet gällande informationsdelning, kommunikationsinsatser och övningar i privat-offentlig samverkan. Privat-offentlig samverkan har under 2024, utöver fortsatt samverkan inom finanssektorn, inriktats på ny samverkansetablering inom sex områden. De nya områdena är energisektorn, telekomsektorn, transportsektorn, branschorganisationen Säkerhets- och försvarsföretagen (SOFF), Svenskt näringsliv samt statliga bolags CIO-nätverk.

Under året har NCSC haft bemanning för stöd till Valmyndigheten inför valet till Europaparlamentet. NCSC har även samordnat resurser för att kunna ge stöd till Polismyndigheten under Eurovision Song Contest.

Minskat antal rapporterade it-incidenter

Antalet inkomna it-incidentrapporter minskade under 2024. Totalt rapporterades 319 it-incidenter in till MSB. Under 2024 rapporterades 170 incidenter från statliga myndigheter, vilket fortsätter en trend av ett minskat inrapporterade incidenter från statliga myndigheter som pågått sedan 2018. Under 2024 rapporterades 149 incidenter från NIS-leverantörer, d.v.s. leverantörer av samhällsviktiga tjänster och vissa digitala tjänster, vilket är en marginell ökning som fortsätter en ökande trend. MSB har under en längre tid bedömt att det förekommer ett stort mörkertal i it-incident-rapporteringen.

De vanligaste orsakerna till it-incidenter var under 2024 systemfel och misstag, som låg bakom 27 respektive 22 procent av incidenterna. Med undantag från 2023 har dessa orsaker varit de vanligaste även tidigare år. Angrepp stod för 20 procent av incidenterna, samtidigt som 21 procent hade en okänd orsak. Överbelastningsangrepp var den vanligast rapporterade angreppsmetoden under 2024.

Under 2024 beskrev totalt 51 procent av inkomna it-incidentrapporter att incidenten skett hos en leverantör. Det är en ökning i jämförelse med 2023 och 2022, då 44 respektive 35 procent av incidenterna rapporterades ha uppstått hos en leverantör.

Tabell 5.2 Rapporterade it-incidenter

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal rapporter från statliga myndigheter	297	296	286	261	231	189	170
Andel rapporterande myndigheter (%)	34	40	37	30	27	29	29
Antal rapporter från NIS-leverantörer	-	66[1]	88	82	99	145	149

[1] Omräknat till helårssiffra eftersom rapporteringen började först i mars.

Källa: MSB:s årsrapport om it-incidentrapportering 2024.

Under 2024 har flera stora sårbarheter i olika it-produkter påträffats, vilket bidragit till att antalet hanterade ärenden hos CERT-SE fortsatt att öka och uppgick till 17 500. Detta är en ökning jämfört med 14 700 och 12 000 under 2023 respektive 2022. CERT-SE har under året hanterat flera större cybersäkerhetsincidenter, inklusive utpressningsvirus- och överbelastningsangrepp mot svenska myndigheter, banker och samhällsaktörer samt riktade nätfiskekampanjer. Under året har CERT-SE även stärkt förmågan att hantera it-incidenter inom Sverige och förmågan till automatiserad omvärldsbevakning, exempelvis genom funktionen för Automatiska Notifieringar av Tekniska Sårbarheter (ANTS). Under 2024 skickades 37 500 notifieringar till ANTS-anslutna organisationer.

Ökat fokus på det systematiska cybersäkerhetsarbetet

Under 2024 har MSB fortsatt att utveckla möjligheten att få en samlad bedömning av det systematiska informationssäkerhetsarbetet i samhället med hjälp av verktyget Cybersäkerhetskollen, som består av Infosäkkollen och It-säkkollen. Den samlade bedömningen är liksom föregående år att stora delar av den offentliga förvaltningen fortsatt har stora brister i sitt systematiska informationssäkerhetsarbete. Endast åtta av 120 myndigheter nådde det samlade resultat som MSB har definierat som en indikation över huruvida en organisation uppfyller kraven ur MSB:s föreskrifter om informationssäkerhet för statliga myndigheter (MSBFS 2020:6). Myndigheterna presterar trots detta lite bättre än regionerna, följt av kommunerna med marginellt lägst resultat. Särskilt låga resultat syns på områdena kring ledningens styrning och kontroll. Regeringen gav mot bakgrund av detta ett återrapporteringskrav avseende cybersäkerhetsarbetet i totalt 120 myndigheters regleringsbrev för 2025, inklusive merparten av de sektors- och beredskapsansvariga myndigheterna, och samtliga högskolor och universitet.

I mars 2024 överlämnade Utredningen om genomförande av NIS2- och CER-direktiven delbetänkandet Nya regler om cybersäkerhet (SOU 2024:18) till regeringen. Betänkandet har därefter remissbehandlats och förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Förbättrad kompetensförsörjning

Kompetens- och kunskapsbrist om cybersäkerhet är en stor utmaning i samhället, både i Sverige och globalt. Cybercampus Sverige invigdes i februari 2024 på KTH och har fokus på forskning, innovation och utbildning inom cybersäkerhet och cyberförsvar.

Det nationella samordningscentret för forskning och innovation inom cybersäkerhet (NCC-SE) har under året bl.a. informerat om aktuella EU-utlysningar, gett rådgivning vid ansökningar samt stärkt Cybernoden, som utgör den svenska kompetensgemenskapen. Under året har Cybernoden vuxit och har ca 300 medlemmar.

Regeringen har också tagit fram en ny förordning som möjliggör för MSB att dela ut ekonomiskt stöd till tredje part för åtgärder inom cybersäkerhet (förordning 2024:664 om stöd till åtgärder för cybersäkerhet inom näringsliv, teknik och forskning). Den första utlysningen av det slaget riktade sig till små och medelstora företag för projekt som kan bidra till att stärka Sveriges kapacitet och infrastruktur inom cybersäkerhet.

5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

5.4.1 Fortsatt utveckling av det civila försvaret

Regeringen bedömer att förmågan inom det civila försvaret har fortsatt att stärkas. Antalet vidtagna direkt förmågehöjande åtgärder har ökat. Beredskapsmyndigheter och aktörer har inom deras ansvarsområden ökat takten i sitt beredskapsarbete. Krigets krav som dimensionerande planeringsförutsättning för utvecklingen av det civila försvaret har fått ett stort genomslag och nyutgåvan av MSB:s broschyr ”Om krisen eller kriget kommer” har bidragit till en ökad medvetenhet om hemberedskap hos allmänheten.

Vidare har kunskapen om, och förståelse för, det militära försvarets behov ökat hos aktörer inom det civila försvaret. Näringslivet har i ökad omfattning engagerats och aktivt deltagit i utvecklingen av det civila försvaret.

Det kraftigt försämrade säkerhetspolitiska läget och erfarenheterna från kriget i Ukraina har skapat en betydligt större medvetenhet om behovet av ett motståndskraftigt samhälle och ett starkt civilt försvar. Regeringen understryker vikten av att förmågan inom det civila försvaret fortsatt behöver stärkas och att det är fara i dröjsmål.

Statens samarbete med näringslivet har stärkts då formerna för regeringens näringslivsråd för totalförsvar och krisberedskap har fortsatt utvecklats och den nationella rådgivaren för stärkt privat-offentlig samverkan inom totalförsvaret inlett sitt arbete. Det finns ett stort intresse från näringslivets aktörer att bidra i arbetet med att stärka det civila försvaret. Likaså finns det stort intresse från andra länder, framför allt nordiska, att samarbeta med Sverige i frågor om försörjningsberedskap. Regeringens bedömning är att MSB:s och andra myndigheters arbete med att stärka försörjningsberedskap och samverkan med näringslivet har bidragit till ett starkare civilt försvar.

Erfarenheter från kriget i Ukraina har tydliggjort räddningstjänstens viktiga roll och inte minst tillkommande uppgifter under höjd beredskap vilket bidragit till en kunskapshöjning inom området. Civilplikten inom räddningstjänst är grundläggande för att snabbt stärka kommunernas förmåga till räddningstjänst under höjd beredskap. Den påbörjade repetitionsutbildningen av totalförsvarspliktiga som har tillräcklig utbildning för att kunna fullgöra civilplikt inom räddningstjänst är ett första viktigt steg. MSB:s intensifierade arbete inom skyddsrumsområdet skapar förutsättningar för vidmakthållande och nyproduktion av skyddsrum.

Under året har det genomförts flera insatser som har bidragit till att utveckla det civila försvarets personalförsörjning. Det fortsatta arbetet med att införa civilplikt inom kommunal räddningstjänst och elförsörjningsområdet bidrar till att stärka förmågan inom dessa verksamhetsområden vid höjd beredskap och ytterst krig. Ännu fler aktörer, framför allt fler kommuner, har under året sett över sin krigsorganisation och registrerat personal hos PPV. Regeringens bedömning är att de samlade åtgärderna inom området är viktiga för att stärka Sveriges totalförsvar.

Regeringen bedömer att MPF har uppvisat en god måluppfyllelse. Omvärldsutvecklingen har ställt stora krav på myndighetens operativa verksamhet, och har kunnat mötas med gott resultat. Samtidigt har myndigheten arbetat ambitiöst med förmågehöjande verksamhet och har, både när det gäller forskningsverksamhet och övnings- och utbildningsinsatser, bidragit till att stärka det psykologiska försvaret och försvarsviljan. Regeringen bedömer att försvarsviljan generellt sett är hög bland befolkningen, bl.a. sett till att en majoritet av befolkningen är villiga att delta i totalförsvaret vid ett militärt angrepp.

5.4.2 Stärkt krisberedskap och utvecklat skydd mot olyckor

Det är viktigt med utbildningar och informationsinsatser om krisberedskap till allmänheten och vad man som individ kan bidra med i samhället. Beredskapsveckan bidrar till stärkt förmåga på lokal nivå. Även de frivilliga försvarsorganisationerna och ideella organisationer har en viktig roll att utbilda, rekrytera och stärka såväl krisberedskapen som det civila försvaret. De medel som organisationerna har fått har bidragit till att höja samhällets beredskap för både kris och krig och till ökad försvarsvilja.

Utvecklat skydd mot olyckor

Regeringen anser att samhällets förmåga att genomföra räddningsinsatser under fredstid är tillfredställande, men att det alltjämt finns skillnader i landet. MSB har

genom fortsatt stöd inom området ledning och samverkan samt med nationella förstärkningsresurser bidragit till samhällets ökade förmåga att hantera omfattande bränder och andra olyckor.

Regeringen ser positivt på att MSB har utvecklat ett nationellt tillståndsregister för explosiva varor samt tillgängliggjort detta register för berörda aktörer. Registret bedöms vara ett effektivt verktyg för att hindra att explosiva varor kommer i orätta händer. Det ger även en god överblick bl.a. över vilka aktörer som har tillstånd som avser explosiva varor och vad tillstånden innefattar.

SOS Alarms åtgärder för att minska personalomsättningen och sänka svarstiderna har varit effektiva. Målet för svarstider uppnås för första gången sedan 2012. Det återstår dock arbete med att stärka uthållighet och förmåga att agera under höjd beredskap.

Ersättning till kommunerna från anslag 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* har bidragit till fler olycksförebyggande åtgärder vilket också bidrar till att genomföra regeringens klimatanpassningsstrategi och genomförande av nationella säkerhetsstrategin.

Kustbevakningens intensifierade arbete med totalförsvar genom bl.a. stärkt sjöövervakning och Natoanpassning har bidragit till Sveriges samlade totalförsvarsförmåga. Den förbättrade förmågan har varit viktig i samband med hanteringen av olika incidenter kopplade till undervatteninfrastruktur, där Kustbevakningen har spelat en framträdande roll och haft nära samarbete med Försvarsmakten och myndigheterna inom rättsväsendet. Regeringen konstaterar emellertid att beredskapen för miljöräddningstjänst alltjämt inte fullt ut kunnat upprätthållas över året vilket är allvarligt.

Statens haverikommissions olycksutredningar syftar till att besvara tre frågor: Vad har hänt, varför hände det samt hur ska liknande händelser undvikas i framtiden. Utredningar som slutförts under 2024 har klarlagt händelseförlopp och orsaker samt presenterat relevanta säkerhetsrekommendationer. Myndigheten har på så vis bidragit till att säkerheten i samhället kan öka.

5.4.3 Stärkt förmåga genom det internationella arbetet

Regeringen konstaterar att arbetet i EU om stärkt motståndskraft i hela samhället i samband med civilskydd har utvecklats positivt och bidrar till en förbättrad förmåga i unionen. Regeringens insatser inom området internationell civil krishantering har fortsatt att utvecklas för att förebygga och mildra konflikter i olika delar av världen. Sverige har genom deltagande i olika humanitära och fredsfrämjande insatser bidragit med expertis, fysisk närvaro, materiellt bistånd och stöd till drabbade människor och samhällen vid kris och humanitära katastrofer på flera håll i världen, med tyngdpunkt på Ukraina och Afrika.

5.4.4 Samhällets cybersäkerhet

Regeringen bedömer att myndigheternas arbete med cybersäkerhet har bidragit till att uppnå målen för samhällets krisberedskap respektive civilt försvar, som innebär att ha förmåga att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna. Dock återstår ett omfattande utvecklingsarbete framför allt när det gäller det systematiska cybersäkerhetsarbetet. Regeringen ser positivt på MSB:s verktyg och rådgivningstjänster för att stödja aktörer i deras utvecklingsarbete, exempelvis Cybersäkerhetskollen.

Regeringen konstaterar att viktiga steg har tagits under FRA:s ledarskap för att stärka och bygga ut NCSC, även om arbete kvarstår vad gäller förmågeutvecklingen hos

centret. Regeringen ser positivt på den verksamhet som bedrivits för att stärka kompetensförsörjningen inom cybersäkerhetsområdet, exempelvis genom Cybercampus Sverige vid Kungl. Tekniska högskolan (KTH).

Regeringen välkomnar vidare den utveckling som skett med ökat antal anslutna till såväl Rakel, som till SGSI och WIS, vilket bedöms höja förmågan till säker och robust kommunikation inom krishantering och civilt försvar. Rakel har sedan tidigare ett mycket stort antal anslutna aktörer inom den civila beredskapen och det är därför särskilt positivt med den ökade efterfrågan även på tjänsterna SGSI och WIS.

5.5 Politikens inriktning

5.5.1 Civilt försvar

För att Sverige enskilt och som en del av Nato ska ha förmåga att verka avskräckande är det av yttersta vikt att det civila försvaret återuppbyggs och stärks i en snabbare takt. Allvarstid kräver enighet och handlingskraft. Det är därför en stor styrka att samtliga partier i Sveriges riksdag i juni 2025 ställde sig bakom en unik överenskommelse om en historisk upprustning av Sveriges totalförsvar. Överenskommelsen innebär en avvikelse från det finanspolitiska ramverket för det militära och civila försvaret på maximalt 300 miljarder kronor Av dessa får högst 50 miljarder kronor användas för investeringar i fysisk infrastruktur och lagerhållning av livsmedel, läkemedel och drivmedel som en del av det civila försvaret. Detta innebär en unik satsning för starkare och mer robust försörjningsberedskap och infrastruktur, såväl på kort som på längre sikt. Utöver detta tillför regeringen ytterligare medel inom ramen för budgetpropositionen för 2026 för breda satsningar inom det civila försvaret.

Förstärkning av den ekonomiska planeringsramen för det civila försvaret

I budgetpropositionen för 2025 aviserade regeringen stora tillskott till det civila försvaret, upp till 15 miljarder kronor från 2028 och framåt. I budgetpropositionen för 2026 utökas den ekonomiska planeringsramen för det civila försvaret med ytterligare medel inom flera viktiga områden. Denna utökning av planeringsramen utgörs av nya medel avseende generella förstärkningar inom det civila försvaret men också av medel som härrör från den blocköverskridande överenskommelse som innebär ytterligare medel för investeringar inom fysisk infrastruktur och försörjningsberedskap. De nya medlen innebär bland annat viktiga satsningar inom sektorerna hälsa, vård och omsorg och livsmedelsförsörjning och dricksvatten. I denna budgetproposition avsätts medel inom planeringsramen för kommande satsningar inom civilt försvar i budgetpropositionen för 2025. Dessa medel intecknas i denna budgetproposition genom att medel avsätts till flera viktiga områden såsom kommuner och regioner, civilplikt inom kommunal räddningstjänst, förstärkt arbete med skyddsrum m.m. och medel till beredskapsmyndigheter. I tabell 5.3 finns en samlad redovisning av satsningar för att stärka det civila försvaret, varav huvuddelen av de generella förstärkningarna avser permanenta åtgärder. Särskilda förstärkningar inom försörjningsberedskap och fysisk infrastruktur genomförs inom en avgränsad tidsperiod för respektive insats. En mer detaljerad beskrivning av medlen för civilt försvar som ligger inom andra utgiftsområden återfinns i respektive utgiftsområdes-bilaga.

Tabell 5.3 Satsningar inom den ekonomiska planeringsramen för det civila försvaret

Miljoner kronor

Sektor/område	2026	2027	2028
Generella förstärkningar			
Hälsa, vård och omsorg (UO9, UO25)	683	1 667	1 917
Kommuner och regioner (UO1, UO6)	490	1 249	1 345
Livsmedelsförsörjning och dricksvatten (UO23)	75	100	150
Räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen (UO1, UO6)	146	399	628
Övriga områden (UO2, UO4, UO6, UO8, UO17, UO18, UO20, UO21, UO22, UO24)	177	222	248
Omfördelning av sedan tidigare parkerade medel inom UO06[1]	-719	-1 778	-2 151
Särskilda förstärkningar avseende investeringar inom försörjningsberedskap och fysisk infrastruktur			
Decentraliserad försörjningsberedskap livsmedel, läkemedel och drivmedel (UO6)	1 000	1 000	1 000
Hälsa, vård och omsorg: Lagerhållning sjukvårdsprodukter (UO9)	629	0	0
Kommuner och regioner: Måltidsverksamhet (UO6)	0	750	750
Livsmedelsförsörjning och dricksvatten: Beredskapslagring (UO23)	500	600	700
Summa	**2 981**	**4 209**	**4 587**

[1] Omfördelning av medel som avsattes för civilt försvar i budgetpropositionen för 2025.

Åtgärder för att stärka samhällets robusthet och ökad totalförsvarsförmåga

Regeringen konstaterar att aktörerna i beredskapssystemet i allt högre grad går från planeringsstadiet till att vidta konkreta åtgärder som bygger faktisk förmåga här och nu. För att planeringen och utvecklingen av det civila försvaret ska genomföras på ett samordnat och koordinerat sätt stärker regeringen Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps (MSB:s) förutsättningar att fungera som det centrala navet som samordnar aktörer i det civila försvaret på nationell nivå. I syfte att stärka beredskapssystemet prioriteras medel till flertalet beredskapsmyndigheter inom den ekonomiska planeringsramen för civilt försvar för detta ändamål.

MSB utgör en grundpelare i arbetet med att säkerställa att samhället är förberett för kris, höjd beredskap och då ytterst krig. För att ytterligare understryka myndighetens centrala roll i det civila försvaret föreslås att MSB fr.o.m. den 1 januari 2026 byter namn till Myndigheten för civilt försvar (MCF). Myndighetens verksamhet när det gäller skydd mot olyckor och åtgärder inom befolkningsskydd kommer fortsättningsvis att bedrivas inom en egen del av myndigheten med en av regeringen utsedd chef. Myndighetens generaldirektör kommer dock fortsatt att ha det samlade ansvaret över myndigheten.

Det är fortsatt viktigt att beredskapshänsyn tas i all samhällsplanering och helst redan i planeringsstadiet för att stärka samhällets robusthet och minimera framtida kostnader. Kunskapen och förståelsen för att krigets krav ska vara dimensionerande och att totalförsvarets behov utgår från den premissen behöver fördjupas för att stärka en beredskapskultur och ett proaktivt förhållningssätt hos alla beslutsfattare i såväl offentlig som privat verksamhet.

En prioriterad uppgift för det civila försvaret är att bidra till det militära försvarets förmåga vid höjd beredskap och då ytterst krig. Verksamheter och resurser inom det civila försvaret ska ha förmåga att stödja det militära försvaret och våra allierade.

Beredskapsmyndigheter och sektorsansvariga myndigheter för beredskapssektorer har ett särskilt ansvar i den planeringen.

Förstärkt skydd av civilbefolkningen

Att värna civilbefolkningen är en central uppgift för det civila försvaret och avgörande för vår samlade försvarsvilja och motståndskraft. Erfarenheterna från Ukraina visar inte bara på vikten av att räddningstjänsten kan verka under höjd beredskap utan även på att det måste finnas en långsiktig uthållighet. För att stärka grundförmågan inom den kommunala räddningstjänsten vid höjd beredskap behövs även åtgärder för att öka takten i uppbyggnaden av personalförstärkningar, dels genom repetitionsutbildning av civilpliktiga som redan har relevant kompetens, dels genom att införa civilplikt efter mönstring och lång grundutbildning. Medel prioriteras inom den ekonomiska planeringsramen för civilt försvar för införandet av lång grundutbildning.

En lagrådsremiss med utgångspunkt i förslagen från Utredningen om civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap (SOU 2022:57) utarbetas inom Regeringskansliet. Regeringens ambition är att författningsändringarna kan träda i kraft under våren 2026. Att rusta upp och modernisera skyddet av civilbefolkningen är ett långsiktigt arbete. Det är angeläget att arbetet fortskrider och att kontroller samt upprustning av skyddsrum fortsatt prioriteras. Parallellt med detta behöver arbetet med planering av utrymning och tillhörande inkvartering ske. Medel avsätts inom den ekonomiska planeringsramen för civilt försvar för detta ändamål.

Ytterligare medel för förstärkt försörjningsberedskap

En robust försörjningsberedskap utgör en grundpelare i den gemensamma försvarsansträngningen och det är tillsammans med näringslivet som detta arbete måste ske. Säkerställandet av en fungerande försörjningsberedskap kräver, förutom privat-offentlig samverkan, bibehållna globala handelsflöden, nationell samordning, förutsättningar för produktionsomställning och en ändamålsenlig beredskapslagring. Möjligheterna att upprätthålla eller ställa om produktion samt skydda, transportera och distribuera nödvändiga varor och tjänster måste därför förbättras. Försvarsbeslutet 2025–2030 aviserade en ökad ambitionsnivå inom området och regeringen vidtar nu en rad konkreta åtgärder. Den försvarsöverenskommelse samtliga partier i Sveriges riksdag i juni 2025 ställde sig bakom möjliggör på kort sikt flera investeringar. Under åren 2026–2028 kan 1 miljard kronor per år gå till investeringar i decentraliserad försörjningsberedskap, vilket bland annat möjliggör att köpa in materiel för det civila försvarets räkning, som bl.a. ska kunna användas av kommuner och regioner. Dessutom läggs inom ramen för överenskommelsen medel på lagerhållning av sjukvårdsprodukter inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg och på beredskapslagring inom livsmedelskedjan inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (se tabell 5.3 ovan). På medellång sikt kommer försvarsöverenskommelsen innebära stora robusthetshöjande åtgärder för att möjliggöra en accelererad uppbyggnad av försörjningsberedskapen inom sektorerna energi, livsmedel och dricksvatten samt sjukvård. Regeringen kommer att återkomma i frågan.

För att stärka MSB:s förutsättningar att verka som samordnare i det civila försvaret avsätts medel inom den ekonomiska planeringsramen för civilt försvar för detta ändamål.

Regeringen har även fattat beslut om att införa de två nya beredskapssektorerna Industri, byggande och handel samt Utrikeshandel.

Stärka den grundläggande beredskapen hos kommuner och regioner

Kommuner och regioner är centrala för att förebygga, motstå och hantera händelser, såväl vid fredstida förhållanden som i händelse av krigshandlingar på svenskt territorium. Det är kommuners och regioners ansvar att säkerställa att deras samhällsviktiga uppgifter kan upprätthållas genom hela hotskalan. I kommuners och regioners arbete med civilt försvar är arbetet med skydd av kritisk infrastruktur en särskilt viktig del. Den nu rådande lagstiftningen för kommuner och regioner är inte anpassad till höjd beredskap och då ytterst krig och därför är det angeläget att omhänderta förslagen i betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65). Regeringen föreslår därför att medel avsätts inom den ekonomiska planeringsramen för civilt försvar för detta ändamål. Detta skapar förutsättningar för kommuner och regioner att höja den förmåga som den nya lagstiftningen kräver.

Därutöver har länsstyrelserna en viktig roll i att utifrån sitt geografiska områdesansvar stödja den lokala och regionala nivån i deras arbete med att utveckla sin beredskap. Vidare föreslår regeringen att tillföra permanenta medel till kommuner och regioner för deras arbete med genomförandet av CER-direktivet (Directive on the resilience of critical entities). CER-direktivet är ett EU-direktiv som syftar till att stärka motståndskraften i samhällsviktig verksamhet.

Starkare förmåga att möta hoten i den maritima miljön

Regeringen anser att det är angeläget att Kustbevakningen (KBV) kan utveckla sin förmåga att möta det försämrade säkerhetspolitiska läget. Den ryska skuggflottan och hybridhotbilden gör det än viktigare att myndigheten stärks. Därför föreslår regeringen en ökad tilldelning av medel som bl.a. möjliggör för KBV att rekrytera fler personer och genomföra nödvändiga investeringar för moderniseringar av och underhåll på myndighetens fartyg och flygplan. Det inkluderar bl.a. ett utökat självskydd på sjögående plattformar.

Försvarsvilja och egenberedskap

I takt med det allt försämrade omvärldsläget växer också behovet av att öka allmänhetens kunskap om och förståelse för det civila försvaret och att varje enskild individ är en del av totalförsvaret. Ideella organisationer ger utbildningar som syftar till att öka den enskildes förmåga att förebygga och hantera olyckor, allvarliga händelser och kriser och ytterst krig.

5.5.2 Krisberedskap och skydd mot olyckor

Sverige ska ha en robust beredskap i hela hotskalan. Förmågan att förebygga, motstå och hantera kriser och olyckor utgör en bottenplatta för samhällets motståndskraft, och främjar en hög försvarsvilja. Med kriget som det dimensionerande hotet och ökande behov av att hantera klimatförändringarnas effekter ställs samtidigt högre krav på alla samhällets aktörer, vilket förutsätter en kulturförändring där handlingskraft premieras. Möjligheten att förebygga och hantera fredstida kriser förbättras även av en sammanhållen totalförsvarsplanering.

EU-samarbete inom beredskap och krishantering

Beredskap och krishantering har fått ett allt större fokus inom EU-samarbetet i linje med Beredskapsstrategin, handlingsplanen för kabelsäkerhet samt lagerhållningsstrategin som publicerats 2025. Ett förstärkt arbete med beredskap och krishantering inom EU stärker motståndskraften i medlemsstaterna och bidrar till utvecklingen av det civila försvaret i Sverige.

En robust 112-tjänst

SOS Alarm behöver kunna säkerställa att samhällets alarmeringstjänst upprätthålls i hela hotskalan. För att stärka förmågan att verka under höjd beredskap krävs bl.a. investeringar i fortifikatoriskt skydd och informationssäkerhet. Därför föreslår regeringen att ersättningen till bolaget för arbetet med civilt försvar bör ökas permanent. Medel prioriteras inom den ekonomiska planeringsramen för civilt försvar för detta ändamål.

Förebyggande av naturolyckor

Med ett förändrat klimat följer en ökad risk för naturolyckor. Kommunerna är centrala i det förebyggande arbetet. Regeringen anser därför att ersättningen för deras arbete med förebyggande åtgärder mot naturolyckor bör ligga kvar på en hög nivå. Det möjliggör även samordningsvinster med kommunernas övriga beredskapsarbete.

Flygande resurser vid skogsbrand

Det är viktigt att kunna hantera skogsbränder. Tidiga insatser med flygande resurser minskar risken för svårsläckta skogsbränder. Risken för storbränder ökar i ett varmare och torrare klimat. Regeringen föreslår därför att MSB tillförs medel för att kunna vidmakthålla statens stödjande förmåga med flygplan och helikoptrar vid räddningsinsatser i samband med skogsbränder.

5.5.3 Samhällets cybersäkerhet

Cyberhoten mot Sverige och svenska intressen är omfattande och tilltagande. Sveriges säkerhet och beredskap förutsätter en grundläggande cybersäkerhet inom såväl det privata näringslivet som den offentliga förvaltningen och det är därför angeläget att myndighets- och företagsledningar prioriterar cybersäkerhetsarbetet. I mars presenterade regeringen Nationell strategi för cybersäkerhet 2025–2029 (skr. 2024/25:121) som utgår från nationella behov och från NIS 2-direktivet och dess allriskperspektiv för att hantera en bredd av utmaningar. Cybersäkerhetsstrategin, med dess tillhörande handlingsplan, ger en tydlig inriktning för att höja Sveriges förmåga att förebygga, upptäcka och hantera cyberhot samt it-incidenter och markerar därmed en omläggning av Sveriges arbete på området.

Det nationella cybersäkerhetscentret (NCSC) ska utgöra navet i det nationella cybersäkerhetsarbetet och har en väsentlig roll inom flertalet av målområdena i cybersäkerhetsstrategin. För att kunna höja cybersäkerhetsförmågan avser regeringen öka tilldelningen av medel till NCSC, framför allt personella resurser. En ny chef för NCSC har nyligen utsetts. Utredningen om ett stärkt nationellt cybersäkerhetscenter överlämnade sitt betänkande till regeringen den 1 juli 2025 (dir. 2024:111). Utredaren föreslår att cybersäkerhetsarbetet kraftsamlas genom att MSB:s uppdrag på cybersäkerhetsområdet flyttas till Försvarets radioanstalt genom en verksamhetsövergång den 1 juli 2026.

Analyser av MSB:s verktyg Cybersäkerhetskollen visar på stora brister i offentliga aktörers arbete med cybersäkerhet. och att dessa är mer omfattande i kommuner och regioner än i statliga myndigheter. En del i att stärka den offentliga sektorns cybersäkerhetsarbete är genomförandet av NIS 2-direktivet. Regeringen beslutade den 12 juni lagrådsremissen Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag (Fö2025/01006), som genomför direktivet. Lagrådsremissen innehåller förslag om att verksamhetsutövare inom flera sektorer ska vidta åtgärder för att höja sin cybersäkerhet och förslagen berör såväl kommuner som regioner. Till följd

av den nya lagen föreslår regeringen ersättning till kommuner och regioner genom en höjning av de generella statsbidragen.

5.6 Budgetförslag

5.6.1 2:1 Kustbevakningen

Tabell 5.4 Anslagsutveckling 2:1 Kustbevakningen

Tusental kronor

2024	Utfall	1 770 628	Anslagssparande	47 628
2025	Anslag	1 971 822[1]	Utgiftsprognos	2 005 377
2026	**Förslag**	**2 031 678**		
2027	Beräknat	2 250 371[2]		
2028	Beräknat	2 307 843[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 222 786 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 240 505 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kustbevakningens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för att lämna stöd till Ukraina.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Kustbevakningen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 890 822**	**1 890 822**	**1 890 822**
Pris- och löneomräkning[2]	41 746	65 729	99 829
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	99 110	293 820	317 192
varav BP26[3]	*133 110*	*293 000*	*300 000*
– Stödpaket 18 till Ukraina	*15 000*	*43 000*	
– Stödpaket 19 till Ukraina	*5 110*		
– Stödpaket 20 till Ukraina	*13 000*		
– Förmågehöjning	*100 000*	*250 000*	*300 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 031 678**	**2 250 371**	**2 307 843**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För utgifter med anledning av stödpaket 18 till Ukraina ökas anslaget med 15 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 43 000 000 kronor.

För utgifter med anledning av stödpaket 19 till Ukraina ökas anslaget med 5 110 000 kronor för 2026.

För utgifter med anledning av stödpaket 20 till Ukraina ökas anslaget med 13 000 000 för 2026.

För att skapa förmågehöjning inom Kustbevakningen och bl.a. möjliggöra fler rekryteringar samt nödvändiga investeringar för modernisering och underhåll på myndighetens fartyg och flygplan ökas anslaget med 100 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 250 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 300 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 031 678 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Kustbevakningen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 250 371 000 kronor respektive 2 307 843 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5.6 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Kustbevakningen

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet			2 090	2 090		
varav vattenföroreningsavgift			*300*	*300*		
varav ersättning för kostnader för räddningstjänst			*1 700*	*1 700*		
varav avgift för marinvetenskaplig forskning			*90*	*90*		
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	11		6 000	6 000		11

Källa: Kustbevakningen.

5.6.2 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tabell 5.7 Anslagsutveckling 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tusental kronor

2024	Utfall	506 850	Anslagssparande	
2025	Anslag	506 850[1]	Utgiftsprognos	503 318
2026	**Förslag**	**506 850**		
2027	Beräknat	506 850		
2028	Beräknat	506 850		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera ersättning till kommuner för åtgärder som vidtas för att förebygga jordskred och andra naturolyckor. Anslaget får även användas för finansiering av vissa åtgärder för att stärka samhällets förmåga att bedöma och hantera översvämningsrisker.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**506 850**	**506 850**	**506 850**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**506 850**	**506 850**	**506 850**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 506 850 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 506 850 000 kronor respektive 506 850 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behöv av framtida anslag på högst 750 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet avser fleråriga beslut om bidrag till kommunernas verksamhet att förebygga jordskred och andra naturolyckor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 750 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 5.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Förebyggande åtgärder mot jordskred och andra naturolyckor

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	528 847	433 654	730 766			
Nya ekonomiska åtaganden	170 596	486 432	322 138			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-265 769	-189 320	-302 904	-231 000	-238 000	-281 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-20					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	433 654	730 766	750 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**700 000**	**750 000**	**750 000**			

5.6.3 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.

Tabell 5.10 Anslagsutveckling 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	98 956	Anslagssparande	29 724
2025	Anslag	62 580[1]	Utgiftsprognos	62 144
2026	**Förslag**	**27 580**		
2027	Beräknat	27 580		
2028	Beräknat	27 580		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att, i enlighet med lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, finansiera vissa ersättningar till följd av uppkomna kostnader vid genomförda räddningsinsatser och finansiera insatser för att bekämpa olja m.m. till sjöss. Anslaget får även användas för att finansiera vissa kostnader för stöd från andra länder till Sverige avseende räddningstjänst eller för beredskapsåtgärder för sådant stöd. Anslaget får också användas för bidrag för skogsbrandsbevakning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Ersättning för räddningstjänst m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**27 580**	**27 580**	**27 580**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**27 580**	**27 580**	**27 580**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utfallet på anslaget varierar mellan åren eftersom det varken går att förutsäga antalet eller omfattningen av olyckor som kräver räddningsinsatser samt konsekvenserna av dessa.

Regeringen föreslår att 27 580 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Ersättning för räddningstjänst m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 27 580 000 kronor respektive 27 580 000 kronor.

5.6.4 2:4 Krisberedskap

Tabell 5.12 Anslagsutveckling 2:4 Krisberedskap

Tusental kronor

2024	Utfall	1 858 313	Anslagssparande	11 130
2025	Anslag	2 586 208[1]	Utgiftsprognos	2 578 934
2026	**Förslag**	**4 040 508**		
2027	Beräknat	5 672 208		
2028	Beräknat	5 943 708		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera åtgärder som stärker samhällets samlade beredskap och förmåga att hantera allvarliga kriser och deras konsekvenser. Anslaget får också i viss utsträckning finansiera åtgärder för att kunna ge stöd till och ta emot stöd från andra länder vid en allvarlig kris eller inför en möjlig allvarlig kris. Anslaget får även i viss utsträckning finansiera åtgärder som syftar till att skapa eller vidmakthålla förmågan till höjd beredskap för det civila försvaret. Anslaget får även i viss utsträckning användas för att finansiera offentliga aktörers kostnader i samband med extraordinära händelser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Krisberedskap

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 391 608**	**2 391 608**	**2 391 608**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 648 900	3 280 600	3 552 100
varav BP26	*952 900*	*1 427 600*	*1 367 100*
– Stödpaket 19 till Ukraina	*3 000*		
– Civilt försvar: beredskapsmyndighet	*-6 000*	*-8 000*	*-10 000*
– Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel kommuner och regioner	*-271 000*	*-500 000*	*-500 000*
– Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel skydd av civilbefolkningen	*-87 000*	*-300 000*	*-500 000*
– Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel	*-355 000*	*-970 000*	*-1 086 000*
– Stödpaket 20 till Ukraina[2]	*14 900*	*6 000*	
– Civilt försvar: Måltidsverksamhet		*750 000*	*750 000*
– Civilt försvar: FOI medel till konferens IISS	*5 000*		
– Civilt försvar: Kommuner och regioners grundläggande beredskap 2026	*490 000*		
– Civilt försvar: Genomförande av förslag i utredning		*1 219 000*	*1 305 000*
– Civilt försvar: Omfördelning beräknade medel tågfärja			*-55 000*
– Civilt försvar: Förstärkning ny lagstiftning om skyddsrum m.m.	*69 000*	*200 000*	*400 000*
– Flygande resurser vid skogsbrand, flygplan	*75 000*		
– Flygande resurser vid skogsbrand, helikoptrar	*15 000*	*15 000*	*15 000*
– Civilt försvar: Decentraliserad försörjningsberedskap	*1 000 000*	*1 000 000*	*1 000 000*
– Civilt försvar: Civilplikt kommunal räddningstjänst, lång grundutbildning		*15 600*	*48 100*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 040 508**	**5 672 208**	**5 943 708**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Avser utgifter som föreslås av regeringen i prop. Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14).

Anslaget ökas med 3 000 000 kronor för 2026 för utgifter med anledning av stödpaket 19 till Ukraina.

I budgetpropositionen för 2025 beräknades och avsattes medel för civilt försvar inom kulturarvsområdet på anslaget. Dessa medel fördelas nu genom att anslaget minskas

med 6 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 8 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 10 000 000 kronor. Anslag 6:1 *Riksantikvarieämbetet* inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid ökas med motsvarande belopp.

I budgetpropositionen för 2025 avsattes medel för civilt försvar avseende kommuner och regioner på anslaget. Dessa medel fördelas nu för genomförande av förslag i betänkandet om Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) genom att anslag 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* under utgiftsområdet 1 Rikets styrelse 2027 beräknas öka med 30 000 000 kronor och 2028 beräknas anslaget öka med 40 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslag 5:1 *Länsstyrelserna* m.m. öka med 60 000 000 kronor. Vidare sker en omfördelning inom anslag 2:4 *Krisberedskap* med 271 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas 470 000 000 kronor omfördelas och för 2028 beräknas 460 000 000 kronor omfördelas. Från och med 2029 omfördelas 440 000 000 kronor. Dessa medel fördelas inom anslaget genom att delvis finansiera kommuners och regioners grundläggande beredskap 2026. För 2027 och 2028 finansieras inom anslaget delvis genomförande av förslag i betänkandet om Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65).

I budgetpropositionen för 2025 beräknades och avsattes medel på anslaget för kommande insatser för räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. Medlen fördelas nu för att säkerställa implementeringen av ny lagstiftning inom området skydd av civilbefolkningen. Anslaget minskas med 87 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 300 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 500 000 000 kronor. Anslag 2:6 *Myndigheten för civilt försvar* ökas med 6 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor. Anslag 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse ökas med 12 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 92 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 94 000 000 kronor. Resterande medel omfördelas inom anslaget. För skyddsrum och utrymning samt tillhörande inkvartering omfördelas 69 000 000 kronor för 2026 inom anslaget. För 2027 beräknas 200 000 000 omfördelas och fr.o.m. 2028 beräknas 400 000 000 kronor omfördelas.

I budgetpropositionen för 2025 beräknades och avsattes medel för civilt försvar på anslaget. Dessa medel fördelas nu genom att anslaget minskas med 355 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 970 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget minska med 1 086 000 000 kronor. Anslag 1:3 *Boverket* under utgiftsområdet 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik ökas med 6 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor. Anslag 1:3 *Åklagarmyndigheten* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet beräknas för 2027 öka med 4 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor. Anslag 1:4 *Tillväxtverket* inom utgiftsområde 24 Näringsliv ökas med 20 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 24 500 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 27 500 000 kronor. Anslag 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* inom utgiftsområde 24 Näringsliv ökas med 9 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 11 500 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 13 500 000 kronor. Anslag 2:2 *Kommerskollegium* inom utgiftsområde 24 Näringsliv ökas med 13 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 16 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor. Anslag 5:1 *Riksarkivet* inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid ökas med 6 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med

10 000 000 kronor. Anslag 1:10 *Finansinspektionen* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med 1 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor. Anslag 1:1 *Migrationsverket* inom utgiftsområde 8 Migration ökas med 6 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor. Anslag 2:6 *Myndigheten för civilt försvar* ökas med 59 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 77 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 75 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslaget öka med 290 000 000 kronor. Anslag 1:6 *Plikt- och prövningsverket* ökas med 300 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 200 000 kronor. Anslag 2:5 *Ersättning till SOS Alarm Sverige AB* för alarmeringstjänst enligt avtal ökas med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 17 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslaget öka med 22 000 000 kronor. Anslag 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* inom utgiftsområde 22 Kommunikationer beräknas 2027 öka med 29 000 000 kronor. Genomförandet av förslag i betänkandet Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65) finansieras delvis inom anslaget med 219 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas 749 000 000 kronor finansieras inom anslaget och för 2028 beräknas 845 000 000 kronor finansieras inom anslaget. Från och med 2029 beräknas 470 000 000 kronor finansieras via anslaget. För genomförande av en konferens avseende civilt försvar finansieras inom anslaget 5 000 000 kronor för 2026. För ett införande av civilplikt som kan aktiveras efter mönstring med lång grundutbildning inom kommunal räddningstjänst beräknas 15 600 000 kronor för 2027 och 48 100 000 kronor för 2028 finansieras inom anslaget. För 2029 finansieras 214 800 000 kronor inom anslaget och fr.o.m. 2030 finansieras 213 800 000 kronor inom anslaget.

Genom förslag i Extra ändringsbudget för 2025 – Försvarsmateriel och ytterligare stöd till Ukraina (prop. 2025/26:14) ökades anslaget med 14 900 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor.

För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 750 000 000 kronor i syfte att stärka kommuner och regioner avseende civilt försvar och måltidsverksamhet inom ramen för genomförande av förslag i betänkandet om Kommuners och regioners grundläggande beredskap inför kris och krig (SOU 2024:65).

I samband med budgetpropositionen 2026 beräknades och avsattes medel för civilt försvar avseende transportsektorn. Delar av dessa medel fördelas nu genom att anslaget beräknas minskas med 55 000 000 kronor årligen för 2028–2031.

Anslaget ökas med 75 000 000 kronor för 2026 för att kunna vidmakthålla statens stödjande förmåga med flygplan vid räddningsinsatser i samband med skogsbränder.

Anslaget ökas med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att kunna vidmakthålla statens stödjande förmåga med helikoptrar vid räddningsinsatser i samband med skogsbränder.

I syfte att stärka försörjningsberedskapen inom områdena livsmedel, läkemedel och drivmedel ökas anslaget med 1 000 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 1 000 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 1 000 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 4 040 508 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Krisberedskap* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 5 672 208 000 kronor respektive 5 943 708 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:4 *Krisberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 146 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet avser åtaganden för åtgärder som stärker det civila försvaret och samhällets krisberedskap. Vidare avser bemyndigandet bidrag för åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap. Bemyndigandet avser också de forskningsmedel som Myndigheten för civilt försvar och Myndigheten för psykologiskt försvar fördelar. För att kunna finansiera åtgärder och forskning avseende det civila försvaret och samhällets krisberedskap behöver beslut kunna fattas som medför behov av medel kommande år. Bemyndigandet avser också åtaganden för att kunna ge stöd till annat land vid en allvarlig kris. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:4 *Krisberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 146 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 5.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:4 Krisberedskap

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	814 847	2 457 977	2 482 198			
Nya ekonomiska åtaganden	2 040 311	1 456 615	2 509 456			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-371 957	-1 432 394	-1 845 654	-1 574 802	-1 095 094	-476 104
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-25 224					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 457 977	2 482 198	3 146 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 750 000**	**3 161 900**	**3 146 000**			

5.6.5 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

Tabell 5.15 Anslagsutveckling 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

Tusental kronor

2024	Utfall	456 671	Anslagssparande	
2025	Anslag	444 671[1]	Utgiftsprognos	444 671
2026	**Förslag**	**454 671**		
2027	Beräknat	461 671		
2028	Beräknat	466 671		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera ersättning från staten till SOS Alarm Sverige AB enligt avtal.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:5 Ersättning till SOS Alarm Sverige AB för alarmeringstjänst enligt avtal

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**444 671**	**444 671**	**444 671**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	10 000	17 000	22 000
varav BP26	*10 000*	*15 000*	*20 000*
– Civilt försvar: Förstärkning av SOS-alarm	*10 000*	*15 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**454 671**	**461 671**	**466 671**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att SOS Alarm ska kunna höja förmågan avseende civilt försvar ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslaget öka med 25 000 000 kronor. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med motsvarande belopp för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med motsvarande belopp och för 2028 beräknas anslaget 2:4 *Krisberedskap* minska med 17 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslag 2:4 *Krisberedskap* minska med 22 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 454 671 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Ersättning till SOS Alarm Sverige AB* för alarmeringstjänst enligt avtal för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 461 671 000 kronor respektive 466 671 000 kronor.

5.6.6 2:6 Myndigheten för civilt försvar

Tabell 5.17 Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för civilt försvar

Tusental kronor

2024	Utfall	1 729 179	Anslagssparande	30 252
2025	Anslag	2 051 760[1]	Utgiftsprognos	2 087 364
2026	**Förslag**	**2 017 449**		
2027	Beräknat	1 917 579[2]		
2028	Beräknat	1 902 463[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 893 137 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 847 446 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera Myndigheten för civilt försvars förvaltningsutgifter.

Anslaget får finansiera verksamhet avseende skydd mot olyckor, krisberedskap, civilt försvar samt beredskap och indirekta kostnader för internationella räddnings- och katastrofinsatser samt andra internationella insatser inom ramen för EU-samarbetet och Nato/PFF.

Vidare får anslaget finansiera verksamhet för att upprätthålla beredskap samt indirekta kostnader beträffande Myndigheten för civilt försvars förmåga att stödja utlandsmyndigheter och nödställda i en situation då många svenska medborgare eller personer med hemvist i Sverige drabbas till följd av allvarlig olycka eller katastrof i utlandet.

Anslaget får även användas för bidrag till främjande av den enskilda människans förmåga. Anslaget får även finansiera utbildningsverksamhet inom området. Anslaget får även finansiera verksamhet med anledning av lagen (1999:381) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor.

Anslaget får även finansiera den verksamhet som Myndigheten för civilt försvar genomför inom områdena massmediernas beredskap, kunskapsspridning och information om säkerhetspolitik, information om försvar, samhällets krisberedskap och totalförsvar samt opinionsundersökningar. Anslaget får även finansiera drift och vidmakthållande av vissa reservfunktioner inom etermedia.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:6 Myndigheten för civilt försvar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 030 260**	**2 030 260**	**2 030 260**
Pris- och löneomräkning[2]	36 689	63 376	98 242
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-49 500	-176 057	-226 039
varav BP26[3]	*-76 500*	*-171 000*	*-179 000*
– Omfördelning nationellt cybersäkerhetscenter	*-45 000*	*-45 000*	*-45 000*
– Stödpaket 18 till Ukraina	*2 000*	*2 000*	
– Flytt av cyberverksamhet från MCF till FRA	*-112 500*	*-225 000*	*-225 000*
– Stödpaket 20 till Ukraina	*4 000*	*2 000*	

	2026	2027	2028
– Civilt försvar: Förstärkning ny lagstiftning om skyddsrum m.m.	*6 000*	*8 000*	*6 000*
– Civilt försvar: Utökad roll civilt försvar och försörjningsberedskap	*10 000*	*10 000*	*15 000*
– Flygande resurser vid skogsbrand, helikoptrar	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Civilt försvar: Civilplikt kom. räddningstjänst, lång grundutbildning	*49 000*	*67 000*	*60 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 017 449**	**1 917 579**	**1 902 463**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 45 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för flytt av medel för det nationella cybersäkerhetscentret (NCSC) vid Försvarets radioanstalt. Anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* ökas med motsvarande belopp.

För utgifter med anledning av stödpaket 18 till Ukraina ökas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 2 000 000 kronor.

För att ytterligare stärka det nationella cybersäkerhetsarbetet fr.o.m. halvårsskiftet 2026 genomförs en överföring av uppgifter från Myndigheten för civilt försvar till Försvarets radioanstalt. Anslaget minskas därför med 112 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 225 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 225 000 000 kronor. Anslaget 1:8 *Försvarets radioanstalt* ökas med motsvarande belopp.

För utgifter med anledning av stödpaket 20 till Ukraina ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 2 000 000 kronor.

För insatser som syftar till att öka skyddet av civilbefolkningen ökas anslaget med 6 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor. Anslag 2:4 *Krisberedskap* minskas med motsvarande belopp.

För att stärka Myndigheten för civilt försvars förutsättningar att verka som samordnare i det civila försvaret samt stärka myndighetens arbete med försörjningsberedskap ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att kunna vidmakthålla statens stödjande förmåga med helikoptrar vid räddningsinsatser i samband med skogsbränder.

Regeringen föreslår ett införande av civilplikt som kan aktiveras efter mönstring med lång grundutbildning inom kommunal räddningstjänst. För detta ökas anslaget med 49 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 67 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 60 000 000 kronor. Från och med 2029 beräknas anslaget öka med 270 000 000 kronor. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 2 017 449 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Myndigheten för civilt försvar* enligt avtal för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 917 579 000 kronor respektive 1 902 463 000 kronor

Samhällsinvesteringar

Regeringens förslag

Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Myndigheten för civilt försvar får ta upp lån i Riksgäldskontoret för samhällsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 200 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Det är främst infrastrukturen kopplat till kommunikationssystemet Rakel som genererar behov av lån och samhällsinvesteringar. Under perioden 2026–2028 kommer vissa reinvesteringar behöva göras i detta system. Vidare kommer befintliga investeringar i beredskapstillgångar att behöva vidmakthållas.

Tabell 5.19 Låneramar för samhällsinvesteringar

Miljoner kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutade låneramar 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutade låneramar 2025[1]	Begärda låneramar 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
6	Myndigheten för civilt försvar	1 300	1 137	1 300	1 200	197	135
	Summa	**1 300**	**1 137**	**1 300**	**1 200**	**197**	**135**

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Investeringsplan

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner investeringsplanen för krisberedskap för 2026–2028 som en riktlinje för Myndigheten för civilt försvars samhällsinvesteringar.

Skälen för regeringens förslag

Under perioden 2026–2028 kommer vissa reinvesteringar behöva göras i kommunikationssystemet Rakel. Investeringar som rör räddningstjänst under höjd beredskap kommer också att behöva göras. Vidare kommer befintliga investeringar i beredskapstillgångar att behöva vidmakthållas.

Tabell 5.20 Investeringsplan för Myndigheten för civilt försvar

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**366**	**243**	**205**	**262**	**233**	**700**
Rakel och Rakel generation 2	306	107	65	45	16	126
RUHB	61	136	140	217	217	574
varav investeringar i anläggningstillgångar	*366*	*243*	*205*	*262*	*233*	*700*
– maskiner, inventarier och installationer	*306*	*107*	*65*	*45*	*16*	*126*
– beredskapstillgångar	*61*	*136*	*140*	*217*	*217*	*574*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**366**	**243**	**205**	**262**	**233**	**700**

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anslag 2:4 Krisberedskap	61	136	140	217	217	574
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	154	107	65	45	16	126
Övrig finansiering	152					
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**51**	**171**	**129**	**175**	**207**	**511**
Beredskapstillgångar	51	171	129	175	207	511
varav investeringar i anläggningstillgångar	*51*	*171*	*129*	*175*	*207*	*511*
– beredskapstillgångar	*51*	*171*	*129*	*175*	*207*	*511*
Finansiering vidmakthållande	**51**	**171**	**129**	**175**	**207**	**511**
Anslag 2:4 Krisberedskap	39	64	59	105	137	301
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	11	107	70	70	70	210
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**417**	**413**	**334**	**437**	**440**	**1 211**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**417**	**413**	**334**	**437**	**440**	**1 211**

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 5.21 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Myndigheten för civilt försvar

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	3 038	0	6 615	-7 496	-881	2 157
varav intyg förare	*3 038*	*0*	*6 615*	*-7 496*	*-881*	*2 157*
Uppdragsverksamhet med bestämt ekonomiskt mål	115 300	-225 217	1 107 700	1 332 771	-225 071	-328 748
varav tekniska system	*-6 241*	*-6 647*	*50 200*	*-51 646*	*-1 446*	*-8 093*
varav tjänsteexport	*74*		*4 000*	*-4 000*		*74*
varav internationella insatser	*88*		*195 000*	*-195 000*		*88*
varav Rakel	*115 196*	*-217 070*	*812 500*	*-1 034 625*	*-222 125*	*-324 000*
varav uppdragsutbildning, kost och logi	*6 183*	*-1 500*	*46 000*	*-47 500*	*-1 500*	*3 183*
Övrig uppdragsverksamhet			12 000			
varav uppdragsutbildning utförare Försvarshögskolan			*12 000*			

Källa: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2025.

5.6.7 2:7 Statens haverikommission

Tabell 5.22 Anslagsutveckling 2:7 Statens haverikommission

Tusental kronor

2024	Utfall	67 128	Anslagssparande	1 347
2025	Anslag	65 802[1]	Utgiftsprognos	65 343
2026	**Förslag**	**67 141**		
2027	Beräknat	68 114[2]		
2028	Beräknat	69 379[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 67 141 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 67 141 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera Statens haverikommissions förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för myndighetens verksamhet med undersökningar enligt lagen (1990:712) om undersökning av olyckor och samverkan med berörda myndigheter i deras olycksförebyggande verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:7 Statens haverikommission

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**65 802**	**65 802**	**65 802**
Pris- och löneomräkning[2]	1 339	2 312	3 577
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**67 141**	**68 114**	**69 379**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 67 141 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Statens haverikommission*. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 68 114 000 kronor respektive 69 379 000 kronor.

5.6.8 2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar

Tabell 5.24 Anslagsutveckling 2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar

Tusental kronor

2024	Utfall	150 437	Anslagssparande	5 253
2025	Anslag	174 248[1]	Utgiftsprognos	173 034
2026	**Förslag**	**159 794**		
2027	Beräknat	152 971[2]		
2028	Beräknat	155 579[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 151 198 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 151 198 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för psykologiskt försvars förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för att lämna stöd till Ukraina.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:8 Myndigheten för psykologiskt försvar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**156 248**	**156 248**	**156 248**
Pris- och löneomräkning[2]	3 546	5 420	8 176
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-8 697	-8 845
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**159 794**	**152 971**	**155 579**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 159 794 000 kronor anvisas under anslaget 2:8 *Myndigheten för psykologiskt försvar* enligt avtal för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 152 971 000 kronor respektive 155 579 000 kronor.

5.6.9 2:9 Rakel generation 2

Tabell 5.26 Anslagsutveckling 2:9 Rakel Generation 2

Tusental kronor

2024	Utfall	37 668	Anslagssparande	12
2025	Anslag	668 481[1]	Utgiftsprognos	316 274
2026	**Förslag**	**799 389**		
2027	Beräknat	917 517[2]		
2028	Beräknat	17 208[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 910 537 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 16 849 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera förberedelser samt drifts- och investeringskostnader avseende Rakel Generation 2.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.27 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:9 Rakel Generation 2

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**668 481**	**668 481**	**668 481**
Pris- och löneomräkning[2]	14 908	20 147	29 489
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	116 000	228 889	-680 762
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**799 389**	**917 517**	**17 208**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 799 389 000 kronor anvisas under anslaget 2:9 *Rakel Generation 2* enligt avtal för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 917 517 000 kronor respektive 17 208 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:9 *Rakel Generation 2* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 925 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet avser anskaffning, etablering och drift av Rakel generation 2 och objekt som planeras beställas under 2026. Det omfattar bl.a. investeringar som krävs för att anskaffa system och tjänster och investering i radioaccessnät. Bemyndigandet behövs för att ingå fleråriga åtaganden kopplat till aktuella investeringar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:9 *Rakel Generation 2* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 925 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 5.28 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:9 Rakel Generation 2

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början		105 000			
Nya ekonomiska åtaganden	105 000	895 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-75 000	-840 000	-17 000	-68 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	105 000	925 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**700 000**	**925 000**			

6 Strålsäkerhet

6.1 Mål för utgiftsområdet

Målet för strålsäkerhetsområdet ska vara att kärnteknisk verksamhet och annan verksamhet med strålning bedrivs strålsäkert samt att det finns beredskap för olyckor och utsläpp av radioaktiva ämnen för att skydda människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av strålning.

Resultatredovisningen för miljökvalitetsmålet Säker strålmiljö finns i avsnitt 3.11 i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

6.2 Resultatredovisning

6.2.1 Nationellt arbete bidrar till ett strålsäkert samhälle

Ny och befintlig kärnkraft

Under 2024 har det omfattande arbetet med översynen av regelverk och processer för kärnkraften fortsatt, för att anpassa dessa för en snabb utbyggnad av ny kärnkraft i Sverige. Kärnkraftsprövningsutredningen (KN2023:04) lämnade i januari 2025 ett första delbetänkande med förslag för att möjliggöra en mer effektiv tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter för prövning av nya reaktorer (SOU 2025:7). Delbetänkandet remitterades under våren. Den interna utredningen i Regeringskansliet (KN2024/00929) om att modernisera lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet med tillhörande förordning har fortsatt sitt arbete.

Strålsäkerhetsmyndigheten har fortsatt arbetet för att stärka den egna kompetensen för strålsäker kärnkraft och för att stärka den nationella kompetensförsörjningen inom strålsäkerhetsområdet, vilket är en förutsättning för befintlig och ny kärnkraft. I budgetpropositionen för 2024 tilldelades myndigheten särskilda medel för utveckling av nationell kompetensförsörjning av dagens och framtidens behov inom myndighetens ansvarsområden, med särskilt fokus på kärnkraft. I budgetpropositionen för 2023 tilldelades Strålsäkerhetsmyndigheten särskilda medel t.o.m. 2025 för att stärka myndighetens kompetens inom ny kärnkraft och för att se över och utveckla regelverken och tillståndsprocesser för befintlig och ny kärnkraft. Detta har gett myndigheten förutsättningar att fortsätta utveckla regelverk och arbetsformer, tydliggöra tillståndsprocessen samt säkerställa och bygga upp kompetens för att hantera kommande tillståndsansökningar. Strålsäkerhetsmyndigheten redovisade t.ex. under 2024 hur myndigheten skulle kunna tillhandahålla en bedömning som föregår en tillståndsprövning i form av förhandsbesked. Strålsäkerhetsmyndigheten har under 2024 också tagit fram en handbok för tillståndsprövning och arbetar vidare med att ta fram granskningsplaner och aktualiserade processer för tillståndsprövning för en effektivare process.

Strålsäkerhetsmyndigheten fortsatte under 2024 att verka för att verksamheterna vid de befintliga kärntekniska anläggningarna bedrivs strålsäkert. Strålsäkerhetsmyndighetens samlade bedömning är att tillståndshavarna bedriver sin verksamhet på ett strålsäkert sätt. Inga allvarliga tillbud inträffade under året vid kärntekniska anläggningar i Sverige och dosgränserna vid verksamheter som använder strålning överskreds inte.

Kärntekniska restprodukter och radioaktivt avfall

Arbetet med ett system för omhändertagande av kärntekniska restprodukter vid etablering av nya kärnkraftsreaktorer har tagit flera steg under 2024. Riksgäldskontoret har t.ex. arbetat med ett regeringsuppdrag (KN2024/01133) om att analysera behovet av ändringar i regelverket för finansieringen av omhändertagande av kärntekniska restprodukter vid etablering av nya kärnkraftsreaktorer. Uppdraget kompletterar genomförandet av Kärnkraftsprövningsutredningens uppdrag om omhändertagande av avfall från ny kärnkraft. Riksgäldskontoret har också redovisat en första delredovisning om hinder i regelverken för kärnavfallsfinansiering vid etablering av nya reaktorer.

I december 2024 beslutade regeringen om nya kärnavfallsavgifter, i enlighet med Riksgäldskontorets förslag, med oförändrat drifttidsantagande för befintliga reaktorer, i enlighet med Riksgäldskontorets förslag. Kärnavfallsavgifterna ska säkerställa finansieringen av avvecklingen av kärnkraftsreaktorerna och slutförvaringen av kärnavfallet samt det använda kärnbränslet. Se utg. omr. 20 avsnitt 3.23.3 för mer information om kärnavfallsfonden.

I december 2024 fattade regeringen beslut om en ny förordning (2024:1316) om bidrag för hantering av historiskt radioaktivt avfall som inkluderar avfall från tidigare kärnvapenprogram, historiskt icke-kärntekniskt radioaktivt avfall och annat farligt avfall. Det statliga bidraget ska bidra till säkert omhändertagande och finansieras genom anslagspost från anslag 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* (utg. omr. 20).

Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) har tillstånd att utöka mellanlagringen av använt kärnbränsle i det centrala mellanlagret för använt kärnbränsle (Clab) upp till 11 000 ton. Strålsäkerhetsmyndigheten har under året beslutat att godkänna den förnyade säkerhetsredovisningen. Därmed har provdriften för den utökade verksamheten kunnat påbörjas. I juni 2024 beslutade Strålsäkerhetsmyndigheten att ge OKG AB tillstånd att uppföra ett nytt markförvar för mycket lågaktivt kärnavfall. Strålsäkerhetsmyndigheten har granskat den preliminära säkerhetsredovisningen inför utbyggnaden av slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall (SFR) och beslutade i november 2024 att godkänna säkerhetsredovisningen. Under året har Strålsäkerhetsmyndigheten beslutat om villkor för kärnbränsleförvarets kopparkapslar. Den stegvisa tillståndsprövningen av den europeiska forskningsanläggningen European Spallation Source i Lund fortsatte under 2024. Under året beviljades anläggningen tillstånd för provdrift av hela acceleratorn.

Forskning och kompetensförsörjning för strålsäkerhet

Under 2024 beviljades 52 nya forskningsprojekt inom områdena kärnkraftssäkerhet, strålskydd och kärnavfallshantering drygt 133 miljoner kronor från anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten*, fördelat över åren 2024–2029. Drygt hälften av den totala finansieringen går till kompetensstödjande forskning vid svenska lärosäten och den resterande delen till forskning till stöd för myndighetens verksamhet. Av årets beviljade projekt bedöms hälften vara relevanta för ny kärnkraft. Strålsäkerhetsmyndigheten anslöt sig under året till Euratoms partnerskap inom kärnavfallshantering (EURAD-II) och inom nukleära material (CONNECT-NM) och samverkan med Statens energimyndighet och andra relevanta samhällsaktörer fortsätter att intensifieras.

Statskontoret har på uppdrag av regeringen lämnat ett förslag till en ändamålsenlig och effektiv organisering av det tekniska stödet för kärnsäkerhet och strålskydd (KN2025/00089).

6.2.2 Sveriges arbete inom EU och internationellt bidrar till ett strålsäkert samhälle

Sverige har deltagit i flera internationella forum och granskningar vad gäller frågor om bl.a. standardisering och harmonisering inom strålsäkerhet och nukleär icke-spridning inom EU och internationellt. Sverige har även bidragit till internationella standarder i utveckling av internationell rätt och EU-lagstiftning och andra styrmedel inom strålsäkerhetsområdet. En ny förordning under Euratom om kärnämneskontroll har förhandlats under 2024. Den nya förordningen planeras träda i kraft under 2025. Strålsäkerhetsmyndigheten har under året utökat sina bilaterala avtal med internationella strålsäkerhetsmyndigheter för samordning och samarbete. Myndigheten deltar sedan tidigare i ett antal internationella grupper med fokus på ny kärnkraft.

Strålsäkerhetsmyndigheten ansvarar för genomförandet av ett stödprogram till IAEA inom området kärnämneskontroll. Stödprogrammet bidrar till att höja kompetensen hos IAEA:s inspektörer. Utvecklingssamarbetet omfattade under 2024 projekt i Ukraina, Moldavien, Georgien och Armenien. För 2024 fick Strålsäkerhetsmyndigheten ett ökat anslag för stöd till Ukraina. Strålsäkerhetsmyndigheten har arbetat med omfattande stödprojekt inom avfallsområdet i Georgien och Moldavien, finansierade av EU:s Instrument for Nuclear Safety Cooperation (INSC) och Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida). Strålsäkerhetsmyndigheten har ett väl inarbetat samarbete med de nordiska strålsäkerhetsmyndigheterna i Norge (DSA), Finland (STUK) och Danmark (DEMA) som stärkts genom ett fördjupat samarbete för att stödja Ukraina. Strålsäkerhetsmyndigheten har även ett etablerat samarbete med IAEA för att stödja Ukraina.

6.2.3 Stärkt arbete med civilt försvar och beredskap

Arbetet med att höja Strålsäkerhetsmyndighetens förmåga inom det civila försvaret har fortsatt med hög intensitet och arbetet präglas av det försämrade säkerhetsläget i omvärlden. Under 2024 fortsatte myndigheten arbetet för att främja och utveckla en sammanhängande planering för totalförsvaret och förslag till gemensamma grunder för en sammanhängande planering. Strålsäkerhetsmyndigheten har prioriterat stöd till Försvarsmakten och fortsatt arbetet med att skapa förutsättningar för att myndigheten ska kunna verka vid höjd beredskap. Det har främst skett genom åtgärder som syftar till att öka myndighetens robusthet och förmåga, i förhållande till såväl myndighetens ansvarsområde som den egna myndigheten. Strålsäkerhetsmyndigheten har redovisat flera åtgärdsförslag som bidrar till utvecklingen av det civila försvaret till regeringen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap inför den försvarspolitiska inriktningspropositionen.

Strålsäkerhetsmyndigheten fortsatte under 2024 att bistå regeringen med lägesbilder beträffande Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Myndigheten har fortsatt genomfört dos- och spridningsberäkningar för olika scenarier vid en eventuell radiologisk nödsituation i Ukraina.

Strålsäkerhetsmyndigheten har från 2021 fått ökade anslag för arbetet med civilt försvar. Medlen har använts för rekrytering av bl.a. utredare och inspektörer inom myndighetens verksamhetsområden och åtgärder för att öka krigsorganisationens förmåga att verka under höjd beredskap och krig, t.ex. materielanskaffning av olika slag. Utöver detta har personal kompetensutvecklats inom totalförsvarsfrågor. Myndigheten har även förstärkt sitt interna och externa säkerhetsskyddsarbete.

Strålsäkerhetsmyndighetens förmåga att beräkna strålningskonsekvenser av kärnvapenexplosioner har förbättrats genom utvecklingsarbete kopplat till

utredningen om strålskydd under höjd beredskap. Under 2024 införde myndigheten prioriteringar vid höjd beredskap i krigsorganisationen.

Strålsäkerhetsmyndigheten ingår i beredskapssektorerna energiförsörjning samt räddningstjänst och skydd av civilbefolkningen. Under året deltog Strålsäkerhetsmyndigheten i övning med totalförsvarstema, anskaffade skyddsutrustning, samt genomförde interna informationsinsatser och utbildningar om samhällsviktig verksamhet, krigsorganisation och krigsplacering för medarbetarna.

6.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens bedömning är att målet för strålsäkerhetsområdet nås. Arbetet behöver dock fortsätta för att upprätthålla strålsäkerhet och beredskap för att skydda människors hälsa och miljön mot skadlig verkan av strålning. Detta blir särskilt relevant i ljuset av det försämrade säkerhetsläget i omvärlden.

Strålsäkerhetsmyndighetens arbete med kompetensuppbyggnad och utvidgat internationellt samarbete med hjälp av särskilda medel från budgetpropositionen för 2023 har varit centralt för att myndigheten ska ha kompetens inom ny kärnkraft och kunna hantera tillståndsansökningar av nya kärnreaktorer på nya platser. Regeringen bedömer att en effektiv och förutsägbar prövning enligt lagen om kärnteknisk verksamhet och miljöbalken är en förutsättning för svensk konkurrenskraft och för att målet om fossilfrihet i den gröna omställningen ska nås.

Strålsäkerhetsmyndighetens arbete att följa, kontrollera och ställa krav på strålsäkerhet har bidragit till att verksamheterna vid kärntekniska anläggningar bedrivs strålsäkert. Myndighetens tillsynsarbete bedöms bidra till en god strålsäkerhet som ständigt utvecklas.

Den forskning inom strålsäkerhetsområdet som finansierats från Strålsäkerhetsmyndighetens anslag har bidragit till att bevara och stärka den nationella kompetensförsörjningen och kunskapsbasen som ligger till grund för att myndigheten ska kunna utföra sina uppgifter samt att gradvis minska osäkerheter i samband med strålningsverksamheter. Kompetensförsörjningsbehoven inom strålsäkerhetsområdet överlappar med behoven inom kärnkraftsindustrin, varför även satsningen på kärnkraftsforskning som genomförs inom utgiftsområde 21 Energi kan bidra till detta.

Sveriges arbete inom EU och internationellt bedöms bidra positivt till ett strålsäkert samhälle. Strålsäkerhetsmyndighetens utökade utvecklingssamarbete med stöd till Ukraina inom strålsäkerhetsområdet bedöms ha bidragit positivt till både Ukrainas och Sveriges strålsäkerhet.

Strålsäkerhetsmyndighetens förutsättningar att utföra sina uppgifter inom området civilt försvar har förbättrats genom att myndigheten fått långsiktiga medel för detta. Myndighetens insatser till följd av den fullskaliga invasionen av Ukraina bedöms också ha stärkt myndighetens och Sveriges förmåga att hantera både fredstida radiologiska nödsituationer samt radiologiska nödsituationer vid höjd beredskap. Sammantaget har insatserna under 2024 lett till en ökad förmåga för Strålsäkerhetsmyndigheten att utföra sina uppgifter under höjd beredskap och krig samt att krigsorganisationen har större förmåga till uthållighet. Det bidrar också till regeringens förmåga inom detta område.

6.4 Politikens inriktning

Kärnteknik och verksamhet med strålning har stor betydelse för samhällets välstånd. Potentialen är ännu större. Strålsäkerhetsarbetet syftar till att dra så stor nytta som

möjligt av kärnteknik och verksamhet med strålning utan att människor och miljön utsätts för oacceptabla risker. Det syftar också till att skydda människor från effekterna av naturligt förekommande strålning. Ändamålsenliga regler på området är en förutsättning för ett strålsäkert samhälle, vare sig det gäller medicinsk diagnostik och behandling, drift av kärnkraftverk eller andra tillämpningar. Ett starkt strålsäkerhetsarbete innefattar en effektiv tillsyn. Strålsäkerhetsarbetet är tydligt kopplat till flera politikområden däribland klimat och miljö, näringsliv, energi, hälso- och sjukvård, civilt försvar och krisberedskap.

Industrins klimatomställning och dess konkurrenskraft kräver en kraftig expansion av kraftsystemet. Att säkerställa leveranssäkerheten i ett expanderande kraftsystem, utan att priser blir så höga att människor och företag avstår från att använda el när de skulle behöva den, innebär ett behov av mer planerbar elproduktion. Grundpremissen att detta ska ske fossilfritt innebär att det i praktiken handlar om en expansion av kärnkraften (se utg. omr. 21). En central förutsättning för denna utveckling är en effektiv tillståndsprövning och att det nationella strålsäkerhetsarbetet fortlöpande anpassas och utvecklas.

Utbyggnaden av den svenska kärnkraften för att stärka en robust och stabil elförsörjning innebär mer arbete och nya uppgifter för en rad myndigheter, särskilt för Strålsäkerhetsmyndigheten. Strålsäkerhetsmyndigheten arbetar för att bygga upp kompetens och med förberedelser för att kunna hantera ansökningar av nya reaktorer, t.ex. genom kunskapshöjande dialoger med aktörer som kan vara intresserade av att bygga kärnkraftsreaktorer i Sverige (KN2024/02179).

Regeringen arbetar för att tillståndsprocessen för ny kärnkraft ska bli mer ändamålsenlig och effektiv. Ambitionen är att de aktörer som efterfrågar ett tidigt ställningstagande från regeringen ska ha möjlighet till det. Regeringen avser att sänka de ekonomiska trösklarna ytterligare genom mer ändamålsenliga och differentierade avgifter för ansökning och granskning av nya reaktorer, vilket också innebär en anpassning av avgiftsnivåerna till den utveckling som sker mot mindre reaktorer baserade på nya tekniker. Regeringen arbetar för att den nya tillståndsprocessen med mer ändamålsenliga avgifter ska vara på plats under 2026. Det är av stor vikt att berörda myndigheter har långsiktiga möjligheter att hantera ansökningar på ett effektivt sätt som kan möjliggöra utvecklingen av ny kärnkraft. Regeringen föreslår därför medel till Strålsäkerhetsmyndigheten och andra berörda myndigheter för att kunna hantera prövningen av nya ansökningar. Regeringen föreslår också medel för att säkerställa långsiktig kompetens och kapacitet vid Strålsäkerhetsmyndigheten vad gäller arbete med ny kärnkraft. Regeringen föreslår också att staten bidrar till att täcka vissa av de merkostnader som uppstår för prövning av de första ansökningarna av sitt slag.

Kärnkraftens regelverk, på såväl svensk som europeisk och internationell nivå, ska ge förutsättningar att effektivt nyttja kärnenergin oavsett reaktorers storlek, teknikval eller användningsområde. Internationellt samarbete är en viktig faktor i det fortsatta arbetet. Sverige har en betydelsefull roll att bidra till ökat samarbete och utveckling av standardisering och harmoniserade krav inom EU och i internationella forum. Strålsäkerhetsmyndigheten får nu långsiktiga förutsättningar för detta arbete. Att det långsiktigt finns en stark kompetens och nationell kompetensförsörjning inom strålsäkerhetsområdet är en förutsättning för både befintlig och ny kärnkraft samt för ett strålsäkert Sverige.

Säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall är en viktig förutsättning för strålsäker kärnkraft. Kärnkraftsprövningsutredningen och Riksgäldskontoret fortsätter arbetet med att ta fram underlag för anpassning och utveckling av regelverket för omhändertagandet och finansiering av det använda kärnbränslet och

avfallet från de nya reaktorerna. Regeringen fortsätter även arbetet med att utveckla formerna för omhändertagande av övrigt radioaktivt avfall.

Den väsentligt försämrade säkerhetspolitiska utvecklingen i världen understryker behovet av ett starkt totalförsvar. Arbetet med civilt försvar inom strålsäkerhetsområdet, bl.a. genom ett starkt skydd för civilbefolkningen samt en utvecklad energiberedskap, är särskilt relevant i ljuset av utvecklingen i Ukraina där kärnkraftverk hamnat i stridszonen. Kärnkraften har en avgörande roll för Sveriges energiförsörjning. Driften av kärnkraftverken behöver fungera även i tid av kris och under höjd beredskap. Regeringen gav därför i april 2025 Strålsäkerhetsmyndigheten och Svenska Kraftnät i uppdrag att utreda förutsättningarna för drift av kärnkraftverk under höjd beredskap (KN2025/00969). Även andra myndigheter ska bistå i uppdraget. Ryssland hotar också återkommande att använda kärnvapen, vilket innebär att Strålsäkerhetsmyndigheten fortsätter att bygga kapacitet för att stärka Sveriges civila försvar och förmågan att hantera radiologiska nödsituationer och stödja Försvarsmakten och andra myndigheter med exempelvis expertis kopplad till mätning av radioaktiva ämnen.

Rysslands invasion påverkar strålsäkerheten i Ukraina, bl.a. genom att kärnkraftverk, andra typer av kärntekniska anläggningar och sjukhus med radioaktiva källor har påverkats, vilket riskerar att leda till negativa konsekvenser för människor och miljön. Regeringen avser att fortsätta stödja Ukraina, även inom strålsäkerhetsområdet.

6.5 Budgetförslag

6.5.1 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tabell 6.1 Anslagsutveckling 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	517 782	Anslagssparande	13 540
2025	Anslag	583 208[1]	Utgiftsprognos	594 391
2026	**Förslag**	**655 092**		
2027	Beräknat	722 867[2]		
2028	Beräknat	799 516[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 714 111 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 777 306 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Strålsäkerhetsmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får användas för utgifter för grundläggande och tillämpad forskning för att utveckla nationell kompetens inom myndighetens verksamhetsområde och för att stödja och utveckla myndighetens tillsyn. Anslaget får även användas för statsbidrag till Internationella strålskyddskommissionen (ICPR). Anslaget får också användas för bidrag till andra myndigheter som bidrar till arbetet med att utveckla regelverk mm. för ny kärnkraft.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**583 208**	**583 208**	**583 208**
Pris- och löneomräkning[2]	10 490	17 769	27 454
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	61 394	121 890	188 854
varav BP26[3]	*108 000*	*165 000*	*215 000*
– Paket: Genomförande av kärnkraftsprövningsutredningens förslag	*108 000*	*165 000*	*215 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**655 092**	**722 867**	**799 516**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 108 000 000 kronor 2026 för arbete kopplat till ny kärnkraft och för att finansiera flera förslag från SOU 2025:7 *Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter*. Det innefattar i huvudsak medel för långsiktigt arbete på Strålsäkerhetsmyndigheten för att säkerställa kompetens och mottagningskapacitet vad gäller ny kärnkraft samt för myndighetens beräknade kostnader för prövning och granskning av ansökningar för nya kärntekniska anläggningar. Det inkluderar också medel så att staten bidrar till att täcka vissa av merkostnaderna som uppstår till följd av att det är den första ansökan av sitt slag samt för bidrag till andra myndigheters kostnader vad gäller utveckling av ny kärnkraft. Anslaget beräknas öka med 165 000 000 kronor 2027 och 215 000 000 kronor 2028. För 2029 beräknas anslaget öka med 200 000 000 kronor per år t.om. 2036. Fr.om. 2036 ökas anslaget med 50 000 000 kronor per år.

Anslaget har tidigare fått användas för bidrag till ideella miljöorganisationer. I och med att regeringen tydliggjort att det inte längre är möjligt med bidrag till ideella miljöorganisationer för arbete med kärnavfallsfrågor föreslår regeringen att anslagsändamålet ändras så det framgår att anslaget inte längre får användas för bidrag till ideella miljöorganisationer.

Regeringen föreslår att 655 092 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 722 867 000 kronor respektive 799 516 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Det behövs ett bemyndigande för myndighetens forskningsverksamhet och för att kunna hantera de utmaningar som myndigheten och industrin står inför när det gäller

den långsiktiga kompetensförsörjningen inom området strålsäkerhet. Bemyndigandet för 2026 föreslås vara oförändrat jämfört med 2025. Regeringen bör bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 6.3 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Strålsäkerhetsmyndigheten

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	123 423	204 748	210 416			
Nya ekonomiska åtaganden	133 126	97 946	189 277			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-51 383	-93 973	-99 693	-100 000	-100 000	-100 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-418	1 695				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	204 748	210 416	300 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**250 000**	**300 000**	**300 000**			

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.4 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Strålsäkerhetsmyndigheten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Kärnteknisk verksamhet	*40 573*	*-44 935*	*319 442*	*334 355*	*-14 913*	*-59 848*
Icke- kärnteknisk verksamhet	*-42 108*	*-253*	*20 700*	*20 700*	*0*	*-42 361*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Anmälningspliktig verksamhet	*-7 136*	*-1 715*	*7 463*	*8 900*	*-1 437*	*-10 288*
Övrig tillståndsprövning	*8 085*	*-5 800*	*27 000*	*27 300*	*-300*	*1 985*
Uppdragsverksamhet	-	-	1 100	-	-	-

Anm.: ”-” betyder att verksamheten saknar ekonomiskt mål på full kostnadstäckning och därför redovisas inte resultat.

Strålsäkerhetsmyndighetens verksamhet finansieras delvis via avgifter enligt förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten. En del av avgifterna disponeras av myndigheten. Det rör främst avgifter för anmälningspliktig verksamhet samt vissa ansökningsavgifter. Resterande avgifter får inte disponeras av myndigheten utan redovisas mot inkomsttitel. Majoriteten av dessa avgiftsintäkter är

för kärnteknisk verksamhet inom tillsyn, nukleär icke-spridningskontroll, forskning samt beredskap och en mindre del används även för beredskapsverksamhet vid länsstyrelser, Socialstyrelsen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Det ackumulerade överskottet för den kärntekniska verksamheten uppgick vid utgången av 2024 till 40,6 miljoner kronor. Det ackumulerade överskottet beräknas minska under 2025. Regeringen arbetar för att göra tillståndsprocessen och ansökningsavgifterna för nya reaktorer mer ändamålsenliga och att avgifterna ska differentieras efter termisk effekt. Avgifterna för ansökning och granskning föreslås bruttoredovisas framöver och får inte disponeras av myndigheten. I prognosen för 2026 finns uppskattade avgiftsintäkter med i tabellen för kärnteknisk verksamhet vad gäller ansökningar om nya reaktorer. Avgiftsintäkter kopplat till nya ansökningar beräknas till ca 25 miljoner kronor 2026. Intäkter och kostnader kopplat till ansökningar om nya reaktorer kan påverkas av när en ansökan lämnas in, vilken typ av reaktor som ansökan avser samt hur många ansökningar eller antal reaktorer ansökan omfattar.

Regeringen och myndigheten har under en tid arbetat för att uppnå en bättre balans i den avgiftsbelagda verksamheten särskilt vad gäller den kärntekniska verksamheten som tidigare haft ett historiskt ackumulerat överskott. Kostnaderna för den icke kärntekniska verksamheten har under tidigare år överstigit avgiftsintäkterna vilket byggt upp ett ackumulerat underskott. Det rör avgiftsbelagd verksamhet från tillståndshavare till tillståndspliktig verksamhet enligt strålskyddslagen (2018:396). Det ackumulerade underskottet uppgick vid utgången av 2024 till 42,1 miljoner kronor. Fram till 2028 strävar myndigheten mot att det ackumulerade underskottet inte ska öka ytterligare.

Volymerna för avgiftsintäkter för anmälningspliktig verksamhet, som myndigheten disponerar, varierar mellan åren eftersom anmälan gäller ett visst antal år, vilket påverkar resultatet specifika år. Avgifterna inom anmälningsplikten har höjts fr.o.m. 2023 för att en bättre balans ska uppnås mellan intäkter och kostnader. Det blev ett överskott för den anmälningspliktiga verksamheten under 2024. För 2025 och 2026 beräknas resultatet gå med mindre underskott vilket minskar det ackumulerade överskottet något. Intäkterna från anmälningsplikten varierar kraftigt från år till år samtidigt som kostnaderna bedöms vara på en mer konstant nivå.

Strålsäkerhetsmyndigheten bedriver uppdragsverksamhet för radonlaboratorium och mätningar vilket inte kräver full kostnadstäckning. Därför framgår inga kostnader eller resultat. Avgiftsintäkterna täcker endast delar av den direkta arbetskostnaden för mätningar inom de båda verksamheterna. Till största del är riksmätplatsen och radonlaboratoriet anslagsfinansierade.

Strålsäkerhetsmyndigheten har lämnat ett förslag på justeringar av avgiftsnivåerna i förordningen (2008:463) om vissa avgifter till Strålsäkerhetsmyndigheten för 2026 som bereds inom Regeringskansliet. Regeringen har för avsikt att göra ändringar i samma förordning med anledning av arbetet med tillståndsprövning för nya reaktorer. Kommande beslut från regeringen kan därför påverka prognoserna för 2026.

Utgiftsområde 7

Internationellt bistånd

Utgiftsområde 7 – Internationellt bistånd

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd ... 5
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
2.1.1 Budgeten för biståndet ... 5
2.2 Utgiftsutveckling ... 9
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 10
2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 10
2.5 Resultatredovisning ... 12
2.5.1 Fördelning av det svenska utvecklingssamarbetet ... 12
2.5.2 Ökat fokus på Ukraina och närområdet ... 18
2.5.3 Fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning ... 22
2.5.4 Förbättrad hälsa för de allra mest utsatta ... 24
2.5.5 Främja frihet och bekämpa förtryck ... 27
2.5.6 Utökat och effektiviserat klimatbistånd ... 29
2.5.7 Stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt ... 31
2.5.8 Stärka synergier mellan biståndS- och migrationspolitiken ... 33
2.5.9 Stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd ... 35
2.5.10 Reformering av regeringens styrning av internationellt bistånd ... 38
2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 40
2.6.1 Regeringen anser att genomförandet av utvecklingssamarbetet i huvudsak varit tillfredsställande ... 41
2.6.2 Måluppfyllelsen bedöms fortsatt kunna öka med en reformerad biståndspolitisk inriktning ... 43
2.7 Politikens inriktning ... 44
2.8 Den årliga revisionens iakttagelser ... 51
2.9 Budgetförslag ... 51
2.9.1 1:1 Biståndsverksamhet ... 51
2.9.2 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete ... 55
2.9.3 1:3 Nordiska Afrikainstitutet ... 56
2.9.4 1:4 Folke Bernadotteakademin ... 57
2.9.5 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete ... 58
2.9.6 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd ... 59

Bilaga Samarbetsstrategier

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 34 000 000 000 kronor (avsnitt 2.9.1).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 1 200 000 000 kronor varav högst 700 000 000 kronor för investeringar i Ukraina (avsnitt 2.9.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 600 000 000 kronor för ökade klimatinvesteringar (avsnitt 2.9.1).
4. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd enligt tabell 1.1.
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Riksrevisionens förslag:

6. Riksdagen anvisar ett anslag för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd som står till Riksrevisionens disposition enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Biståndsverksamhet	41 536 657
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 805 277
1:3 Nordiska Afrikainstitutet	18 488
1:4 Folke Bernadotteakademin	217 119
1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50 000
1:6 Utvärdering av internationellt bistånd	25 391
Summa anslag inom utgiftsområdet	**43 652 932**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Biståndsverksamhet	95 000 000	2027–2047
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**95 000 000**	

2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Inom utgiftsområdet Internationellt bistånd finns sex anslag: biståndsverksamhet, förvaltningsanslagen för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Nordiska Afrikainstitutet (NAI), Folke Bernadotteakademin (FBA), Riksrevisionens anslag för internationellt utvecklingssamarbete samt anslaget för utvärdering av internationellt bistånd.

2.1.1 Budgeten för biståndet

Biståndsbudgeten för 2026 föreslås uppgå till högst 53 miljarder kronor. Utgångspunkten är att svenskt bistånd klassificeras som Official Development Assistance (ODA) i enlighet med den definition som används av biståndskommittén (DAC) vid Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD). Majoriteten av kostnaderna återfinns under anslag inom detta utgiftsområde. Den föreslagna utgiftsramen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd uppgår till 43,7 miljarder kronor 2026.

I utgiftsområde 7 ingår också 5 miljoner kronor som avser förvaltningsutgifter för samarbete inom Östersjöregionen som inte klassificeras som bistånd enligt OECD-DAC.

Kostnader inom andra utgiftsområden som ingår i biståndsbudgeten

Kostnader för mottagandet av asylsökande och skyddsbehövande

Vissa kostnader för Sveriges mottagande av asylsökande och skyddsbehövande från låg- och medelinkomstländer under deras första år i Sverige belastar biståndsbudgeten. OECD-DAC:s riktlinjer anger att kostnaderna räknas som bistånd på humanitära grunder och för att spegla ett gemensamt ansvarstagande med låg- och medelinkomstländer, vilka är värdar för de flesta av världens flyktingar. Biståndskostnaderna omfattar kostnader inom utgiftsområde 8 Migration, utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet samt utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Inom utgiftsområde 8 används en s.k. kvotmodell. I tabell 2.1 presenteras de anslag inom utgiftsområde 8 som helt eller delvis räknas som bistånd (första kolumnen). Det prognostiserade utfallet på dessa anslag (andra kolumnen) multipliceras med andelen av det totala antalet inskrivna i mottagningssystemet som beräknas uppfylla OECD-DAC:s kriterier för bistånd (tredje kolumnen), vilket ger det prognostiserade biståndsutfallet (fjärde kolumnen). För att uppfylla OECD-DAC:s kriterier för bistånd ska en person ha en vistelsetid i mottagandesystemet på högst 12 månader, komma från ett låg- eller medelinkomstland, inte ha ansökt om och fått sitt asylärende prövat tidigare, inte ha ett asylärende som handläggs enligt Dublinförordningen och inte ha fått avslag på asylansökan i migrationsdomstol. Personer som överklagar avslag i migrationsdomstol till Migrationsöverdomstolen ingår inte i biståndsutfallet.

Tabell 2.1 Kostnadsprognos asylsökande och skyddsbehövande inom biståndet för utgiftsområde 8 Migration för 2025

Miljoner kronor och procent

	Prognos totalt	Prognos biståndsandel[1]	Prognos biståndsutfall
1:1 Migrationsverkets kostnader för mottagandet (förvaltningsanslag), exklusive indirekta administrationskostnader[1]	398	52 %	208
1:2 Ersättningar och boendekostnader, exklusive stöd till självmant återvändande[1]	4 160	52 %	2 170
1:2 Ersättningar och boendekostnader, stöd till självmant återvändande[2]	10	25 %	3
1:3 Migrationspolitiska åtgärder, återvandringsbidrag	1	25 %	0
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	63	6 %	4
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	130	16 %	20
1:7 Utresor för avvisade och utvisade[3]	17	30 %	5
Totalt	**4 779**		**2 409**

[1] Kvoten som används för att beräkna biståndskostnaderna på anslag 1:1 Migrationsverket och anslag 1:2 Ersättningar och bostadskostnader beräknas på antalet inskrivna som uppfyller biståndskriterierna och ingår i någon av kategorierna: har ett öppet grundärende hos Migrationsverket; har ett överklagandeärende hos Migrationsverket; har ett öppet mål i migrationsdomstol eller har ett uppehållstillstånd. Kvoten som används för att beräkna biståndskostnaderna på anslag 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål beräknas på antalet inskrivna som uppfyller biståndskriterierna och har ett överklagandeärende vid Migrationsverket eller har ett öppet mål i migrationsdomstol. Kvoten som används för att beräkna biståndskostnaderna på anslag 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden beräknas på antalet inskrivna som uppfyller biståndskriterierna och har ett öppet grundärende hos Migrationsverket.

[2] Kostnaderna avser återetableringsstöd för självmant återvändande personer som ska återvända till ett land där förutsättningarna för att kunna återetablera sig är begränsade på grund av säkerhetsläget.

[3] Omfattar endast kostnader för resor ut ur Sverige för de asylsökande som återtagit sin ansökan.

Källa: Migrationsverket.

Inom utgiftsområde 13 ingår i biståndsbudgeten prognostiserade kostnader för schablonersättning till kommuner för mottagandet av nyanlända som befunnit sig färre än 12 månader i Sverige inklusive tiden i Migrationsverkets mottagningssystem. I gruppen nyanlända ingår personer som beviljats uppehållstillstånd efter att ha varit asylsökande, vidarebosatta (kvotflyktingar) samt anhöriga till personer som beviljats asyl. Schablonersättningen avser att täcka kommunernas kostnader för bl.a. mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning samt grundläggande utbildning, inklusive språkträning, samhällsorientering och tolkning. Även ersättningar till kommuner för mottagandet av ensamkommande barn, inom 12 månader sedan ankomsten till Sverige, ingår i biståndsbudgeten. Samtliga nyanlända antas komma från låg- och medelinkomstländer. För vuxna antas schablonersättningen inledningsvis främst gå till mottagande och praktisk hjälp med bosättning samt till svenska för invandrare (sfi). För personer under 20 år antas medlen inledningsvis huvudsakligen gå till introduktionsinsatser inom skola och förskola samt kostnader för mottagandet.

I tabell 2.2 syns antalet personer för vilken respektive typ av ersättning utgår, genomsnittlig återstående tid av 12-månadersperioden och prognosen för biståndsutfallet.

Tabell 2.2 Kostnadsprognos ersättningar till kommuner för mottagande av nyanlända inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet för 2026

Miljoner kronor och procent

Kostnadstyp	Prognos antal personer	Prognos avräkningsbara månader	Prognos biståndsutfall
Schablonersättning för mottagandet av nyanlända[1]	3 500	8	308
Ersättning för mottagandet av ensamkommande barn[2]	50	4	8
Totalt			**317**

[1] För 2026 uppgår den s.k. mottagandeschablonen till 165 000 kronor per person t.o.m. 65 år och 92 600 kr per person som är 66 år eller äldre. Gruppen nyanlända utgörs av 1 600 personer som beviljats uppehållstillstånd efter att ha varit asylsökande, 900 kvotflyktingar samt 1 000 anhöriga till personer som beviljats asyl.

[2] Ersättningar till kommunerna för ensamkommande barn avser en schablonersättning om 1 000 kronor per barn och dygn, en engångsersättning om 30 000 kr per barn för god man m.m. samt en genomsnittlig ersättning om 3 000 kr per barn och dygn för vård som ges med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller med stöd av socialtjänstlagen (2025:400). För mottagandet av ensamkommande barn får kommunerna även den ordinarie s.k. mottagandeschablonen varför antalet ensamkommande barn ingår i de 3 500 personer som redovisas på raden ovan.

De kostnader inom utgiftsområde 14 som klassas som bistånd uppgår enligt prognos till totalt 138 miljoner kronor för 2026. Etableringsersättning (inklusive etableringstillägg och bostadsersättning) till före detta asylsökande uppgår till 35 miljoner kronor, för kvotflyktingar till 48 miljoner kronor, samt till 55 miljoner kronor för skyddsbehövande som är anhöriga till personer som beviljats asyl. De kostnader som räknas som bistånd avser utgifter under högst 12 månader sedan ankomsten till Sverige. För personer som beviljats uppehållstillstånd efter att ha varit asylsökande ingår tiden i Migrationsverkets mottagandesystem i 12-månadersperioden, vilket innebär att de månader som kvarstår efter att personerna lämnat Migrationsverkets mottagande räknas med. Före detta asylsökande som beviljats asyl, kvotflyktingar samt anhöriga till skyddsbehövande, antas komma från låg- och medelinkomstländer.

Kostnader för asylsökande och skyddsbehövande per år ska inte belasta biståndsbudgeten med mer än högst åtta procent eller ca 4,2 miljarder kronor. Totalt beräknas kostnader inom biståndet för asylsökande och skyddsbehövande uppgå till 2 864 miljoner kronor 2026 vilket motsvarar ca 5,4 procent av biståndsbudgeten.

EU-bistånd

I biståndsbudgeten ingår även kostnader för det svenska bidraget till den del av EU:s gemensamma internationella bistånd som finansieras genom EU:s reguljära budget. EU bedriver utvecklingssamarbete med nästan alla låg- och medelinkomstländer och inom ett stort antal sektorer. Allokering av resurser liksom utvecklingssamarbetets inriktning slås fast i s.k. externa finansiella instrument som har varierande geografiskt och tematiskt fokus. I rådet utarbetar Sverige tillsammans med övriga medlemsstater, Europeiska kommissionen och Europeiska utrikestjänsten (EEAS) EU:s gemensamma utvecklingspolitik. Sverige bidrar även till att påverka utformningen av EU:s bistånd i genomförandekommittéerna, expertgrupper och via berörda ambassader.

Med anledning av stöd till Ukraina via EU:s Ukrainafacilitet för åren 2024 till 2027 ingår under 2026 787 miljoner kronor av EU:s gemensamma bistånd i den svenska biståndsbudgeten (budgeterat belopp betalningar till EU-faciliteten för 2025, justerat med skillnad mellan utfall ODA 2024 och avsatt belopp EU-faciliteten för 2024). Sveriges bidrag till faciliteten betalas via utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen och avräknas biståndet med ett års eftersläpning. Avräkningarna ökar för år 2027 och 2028 så att samma totalbelopp för EU:s Ukrainafacilitet kvarstår. Faciliteten kommer att bidra till Ukrainas ekonomiska utveckling och välfärd genom bl.a. budgetstöd, som behövs för bl.a. finansiering av hälso- och sjukvård, skolor, statliga löner, pensioner och energisektorn. Faciliteten kommer även att användas för att stimulera ekonomisk utveckling och hållbar sysselsättning i Ukraina, inklusive ökad kapitaltillgång för ukrainska företag samt för grön och digital omställning. Medel från

faciliteten kommer också att avsättas för att främja Ukrainas EU-närmande genom att bidra till finansiering av lagstiftning och reformer inom rättsområdet, decentralisering, jordbruksreformer, åtgärder inom miljö och klimat samt för att stärka civilsamhällets roll och möjlighet till ansvarsutkrävande. Utfallet för Ukrainafaciliteten kommer justeras i den svenska biståndsbudgeten för 2027 då den faktiska skillnaden mellan prognos och utfall för 2025 väntas först 2026.

Kostnader inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen om ca 4 353 miljoner kronor, vilka inte omfattar Ukrainafaciliteten, som ingår i biståndsbudgeten 2026 utgörs av Sveriges del av de faktiska kostnaderna för biståndet inom den totala EU-budgeten 2024.

Utrikesförvaltningens förvaltningskostnader

I budgeten för biståndet ingår biståndsrelaterade förvaltningskostnader för utlandsmyndigheter och enheter i Stockholm. OECD-DAC:s riktlinjer lägger fast ett antal principer för vad som kan räknas som förvaltningsresurser för policyarbete och genomförande av bistånd. OECD-DAC:s regler omfattar lönekostnader för personal med biståndsrelaterat arbete vid huvudkontor och vid utlandsmyndigheter samt drift av berörda myndigheter, inklusive kostnader för lokaler, it, fordon m.m. De kostnader inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse om ca 506 miljoner kronor som ingår i biståndsbudgeten 2026 utgörs av 2024 års faktiska utfall för dessa verksamheter. Kostnadsberäkningen grundas på tidsåtgång för biståndsrelaterat arbete på respektive utlandsmyndighet och UD-enhet i Stockholm. Det handlar t.ex. om dialog och rapportering om utvecklingspolitiska frågor och om värdlandets roll i utvecklingspolitiken i multilaterala forum, såsom inom FN och EU.

Övriga kostnader inom andra utgiftsområden som ingår i biståndsbudgeten (organisationsbidrag, stipendiemedel m.m.)

I biståndsbudgeten ingår beredskapskostnader och indirekta kostnader för internationella insatser genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. De kostnader om ca 103 miljoner kronor som ingår i biståndsbudgeten 2026 utgörs av faktiskt utbetalt belopp 2024.

Vidare ingår i biståndsbudgeten bidrag via Svenska institutet till demokratiinsatser och stöd till högre utbildning i låg- och medelinkomstländer, som uppfyller OECD:s kriterier för officiellt statligt utvecklingsbistånd, om ca 44 miljoner kronor, inom ramen för utgiftsområde 5 Internationell samverkan.

I biståndsbudgeten inkluderas även den del av Sveriges bidrag till vissa FN-organ och andra internationella organisationers reguljära budget som belastar anslag inom andra utgiftsområden men som helt- eller delvis klassificeras som bistånd. Dessa organisationer är ILO, IOM, CITES, IAEA, IUCN, UNEP, WMU, FAO, UNIDO, WIPO, ITU, UPU, WHO, OSCE, UNDPKO, UNO, WMO, UNIDIR, UNESCO, WOAH, PMI, GGGI och UNFCCC. De kostnader om ca 634 miljoner kronor som ingår i biståndsbudgeten 2026 utgörs av faktiskt utbetalt belopp 2024 till dessa organisationer.

Från och med 2011 fördelas stipendiemedel till universitet och högskolor för stipendier för särskilt kvalificerade studieavgiftsskyldiga studenter. Stipendiemedel som avser studenter från länder som enligt OECD-DAC klassificeras som mottagarländer för bistånd inkluderas i biståndsbudgeten, i enlighet med OECD-DAC:s riktlinjer. De kostnader inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning om ca 53 miljoner kronor som ingår i biståndsbudgeten 2026, utgörs av 2024 års faktiska utfall.

Från och med år 2026 överförs 8,6 miljoner kronor till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avseende biståndsdelen av de obligatoriska avgifterna för medlemskap i internationella WHO, justeringen görs till följd av höjd medlemsavgift till WHO och en svagare kronkurs.

Tabell 2.3 Förändringar av utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	2024	2025[1]	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Budgeten för bistånd	56 000	56 000	**53 000**	53 000	53 000
Kostnader inom andra utgiftsområden	7 380	10 616	**9 352**	9 241	8 933
Varav					
– kostnader för mottagande av asylsökande och skyddsbehövande	*1 609*	*3 532*	***2 864***	*1 442*	*1 111*
– EU-bistånd exkl. EU:s Ukrainafacilitet	*4 409*	*4 182*	***4 353***	*4 353*	*4 353*
– EU-bistånd, EU:s Ukrainafacilitet		*1 500*	***787***	*2 157*	*2 157*
– utrikesförvaltningens förvaltningskostnader	*491*	*524*	***506***	*517*	*528*
– övrigt	*871*	*878*	***842***	*773*	*784*
Kostnader inom andra utgiftsområden som ingår i biståndsbudgeten men inte definieras som bistånd enligt OECD-DAC	82[2]	893[2]			
Kostnader inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	50 010	44 733[3]	43 648	43 759	44 067
Kostnader inom utgiftsområde 7 som inte finansieras från biståndsbudgeten och inte definieras som bistånd	5	5	**5**	5	5
Totalt för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	50 015	44 737	43 653	43 764	44 072

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i denna proposition. Netto tillfördes anslag 1:1 *Biståndsverksamhet* 233 miljoner kronor i vår ändringsbudget, 242 miljoner kronor ökade anslaget då kostnaderna för att ta emot asylsökande och skyddsbehövande blev lägre 2025 än prognostiserat, 4,6 miljoner kronor för att finansiera ett ökat förvaltningsanslag för Sida samt med 4 mnkr för ökade övriga avräkningar.

[2] 82 miljoner kronor 2024 och 893 miljoner kronor 2025 för att finansiera kostnader för förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd, som inte klassificeras som bistånd enligt OECD-DAC.

[3] Varav högst 150 miljoner kronor för att finansiera ökad global tillgång till vaccin mot covid-19 under 2025.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.4 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 07 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Internationellt utvecklingssamarbete	**49 604**	**44 738**	**45 814**	**43 653**	**43 764**	**44 072**
1:1 Biståndsverksamhet	47 669	42 654	43 744	**41 537**	41 620	41 891
1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)	1 638	1 777	1 764	**1 805**	1 828	1 860
1:3 Nordiska Afrikainstitutet	16	18	19	**18**	19	19
1:4 Folke Bernadotteakademin	208	213	213	**217**	221	226
1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete	50	50	50	**50**	50	50
1:6 Utvärdering av internationellt bistånd	23	25	25	**25**	26	26
Totalt för utgiftsområde 07 Internationellt bistånd	**49 604**	**44 738**	**45 814**	**43 653**	**43 764**	**44 072**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.5 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 07 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**44 500**	**44 500**	**44 500**
Pris- och löneomräkning[2]	44	71	108
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 047	-1 970	-1 971
varav BP26[3]	*-9*	*-9*	*-9*
Överföring till/från andra utgiftsområden		1	1
Övrigt	1 156	1 162	1 434
Ny utgiftsram	**43 653**	**43 764**	**44 072**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.6 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	37 3915
Verksamhetsutgifter[2]	6 253
Investeringar[3]	9
Summa utgiftsram	**43 653**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar

2.3 Mål för utgiftsområdet

Det riksdagsbundna målet för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck (prop. 2013/14:1 utg.omr. 7, bet. 2013/14:UU2, rskr. 2013/14:75).

2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I regeringens reformagenda Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt (UD2023/17726) lanserades ett arbete för att förenkla, förbättra och förtydliga regeringens resultatredovisning till riksdagen. Under 2024 presenterades även bl.a. Riksrevisionens rapport Sveriges internationella bistånd – uppföljning, utvärdering och rapportering (RiR 2024:4) och Expertgruppen för biståndsanalys rapport Det är resultatet som räknas: för en bättre resultatredovisning av biståndet (EBA 2023:04). Båda rapporterna uppmanar regeringen att utveckla resultatredovisningen till riksdagen. Regeringen har under 2024 inlett arbetet med att förenkla, förbättra och förtydliga resultatredovisningen i den årliga budgetpropositionen.

Resultatredovisningen avsnitt 2.5 inleds med en översikt av fördelningen av det svenska internationella biståndet. Därefter följer en redovisning per verksamhetsområde, utifrån regeringens prioriteringar i enlighet med reformagendan. För varje område redovisas ett resonemang om hur förändring kan uppnås (en

”verksamhetslogik”), därefter en beskrivning av utvecklingstrender, medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar samt slutligen ett urval av exempel på biståndets verksamhet och resultat. Resultatredovisningens omfång är begränsad och urvalet ska därmed ses som en illustration av det svenska biståndets bredd. De åtta prioriterade områdena är följande:

– Ukraina och närområdet
– fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning
– förbättrad hälsa för de allra mest utsatta
– främja frihet och bekämpa förtryck
– utökat och effektiviserat klimatbistånd
– stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt
– stärkta synergier mellan biståndS- och migrationspolitiken
– stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd.

Därtill redovisar regeringen, i avsnittet 2.5.10 Reformering av regeringens styrning av internationellt bistånd, några övergripande förändringar av styrningen av biståndet som har skett under 2024.

Resultatredovisningen baseras främst på årsredovisningar, uppföljningar, utvärderingar, analyser och studier från de genomförande myndigheterna, fristående utvärderingsmyndigheter, det gemensamma EU-biståndet och de multilaterala organisationerna. Inom varje område redovisas resultat från rapportering som avser 2024 eller som inkommit under 2024, om inget annat anges. För EU-biståndet är den senaste tillgängliga resultatinformationen från 2023.

Huvudansvaret för ett lands utveckling ligger på respektive regering och andra nationella aktörer. Sveriges stöd syftar till att bidra till partnerländernas egna utvecklingsansträngningar tillsammans med lokala aktörer. Resultaten inom det globala utvecklingssamarbetet uppnås därmed genom gemensamma ansträngningar av partner- och givarländer och påverkas av många samverkande faktorer. Utvecklingssamarbetets effekter behöver därför ses i ett brett och långsiktigt perspektiv.

Regeringen styr det svenska utvecklingssamarbetet och humanitära biståndet genom biståndsstrategier. Dessa är geografiska eller tematiska, fleråriga, tidsbegränsade och ger målstyrning av den biståndsfinansierade verksamheten. Biståndsstrategiernas genomförande har bidragit till det övergripande målet för biståndet, och utgör samtidigt en del av utrikespolitiken. Biståndet har därmed även bidragit till andra svenska prioriteringar i respektive kontext. I denna resultatredovisning redovisas resultat av verksamhet som styrs av biståndsstrategier i relation till mål för respektive område.

Baserat på rapportering från den största genomförande myndigheten Sida återfinns stapeldiagram per verksamhetsområde i syfte att kunna följa utveckling över tid. Insatserna inom ett verksamhetsområde utgör tillsammans en s.k. portfölj. Stapeldiagrammen visar Sidas bedömning av hur respektive portfölj är sammansatt för att bidra till förändring i linje med regeringens strategimål. De ger en bild av hur Sidas verksamhet på respektive område har utvecklats. Sidas bedömning av portföljens sammansättning av aktiviteter och insatser görs mot bakgrund av strategimål, utvecklingen i det aktuella sammanhanget i relation till den genomförda verksamhetens kontext och förväntade resultat. Portföljens sammansättning kan alltså bedömas vara ändamålsenlig också i en försämrad kontext. Ny styrning eller förändrade förutsättningar i den externa kontexten kan föra med sig att portföljen behöver kompletteras eller ändras, vilket då redovisas i en förändrad bedömning av portföljens sammansättning.

Sida valde i årsredovisning 2024 att redovisa analys av utvecklingstrender i beskrivande text i stället för diagram. Därför har det tidigare stapeldiagrammet om globala utvecklingstrender i innevarande redovisning ersatts med en beskrivning av globala utvecklingstrender per verksamhetsområde, utifrån regeringens reformagenda.

Denna redovisning redogör för hur biståndsverksamheten som finansieras av den svenska statsbudgeten har bidragit till det övergripande målet att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Begreppet ”stöd” i resultatredovisningen avser finansiellt stöd, om inte annat anges. Där så finns tillgängligt presenteras resultat även ur ett jämställdhetsperspektiv, och i förekommande fall med könsuppdelad statistik.

Redovisning av internationellt bistånd görs även inom andra utgiftsområden i budgetpropositionen. Inom utgiftsområde 1 redovisas utrikesförvaltningens förvaltningskostnader och Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete, inom utgiftsområde 5 redovisas resultaten av internationella krishanterings- och fredsfrämjande insatser, och inom utgiftsområde 8 och utgiftsområde 14 ingår kostnader för mottagande av asylsökande och skyddsbehövande från låg- och medelinkomstländer som definieras som biståndskostnader. Vissa FN-organ och andra internationella organisationer får bidrag från andra utgiftsområden i tillägg till utgiftsområde 7 och deras resultat redovisas inom dessa utgiftsområden.

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Fördelning av det svenska utvecklingssamarbetet

Riksdagen fastställde Sveriges biståndsbudget för 2024 till 56 miljarder kronor. Utfallet av biståndet som redovisades till OECD:s biståndskommitté DAC (OECD-DAC) uppgick till 52,9 miljarder kronor netto motsvarande 0,79 procent av senast tillgängliga BNI-uppgift för 2024. Den svenska biståndsvolymen överstiger därmed FN:s mål om ett bistånd på 0,7 procent av BNI och gör att Sverige, räknat i procent av BNI, är den tredje största biståndsgivaren bland OECD-DAC:s medlemsländer (enligt preliminära utfall från OECD-DAC för 2024). Att utfallet som rapporterades till OECD-DAC understiger biståndsbudgeten med 3,1 miljarder kronor beror framför allt på att nya lagda skuldsedlar, till bl.a. Världsbanken, rapporteras i sin helhet till OECD-DAC det år de deponeras, även om utbetalningar från en och samma skuldsedel kan vara fördelade över flera år. Utbetalningar på tidigare lagda skuldsedlar, som ingår i biståndsbudgeten, räknas inte med i utfallet till OECD-DAC för att undvika dubbelräkning. Skuldsedelutfallet blev ca 4,5 miljarder kronor lägre än de budgeterade utbetalningarna (2023 översteg jämförelsevis skuldsedelutfallet utbetalningarna med 5,2 miljarder kronor). Utfallet avseende EU:s gemensamma bistånd blev 1,0 miljarder kronor högre än budgeterat samt utfallet avseende biståndskostnader för mottagandet av asylsökande och skyddsbehövande från låg- och medelinkomstländer blev drygt 0,3 miljarder kronor lägre än budgeterat. En annan faktor som förklarar skillnaden mellan utfall till OECD-DAC och biståndsbudgeten är att utfallet till OECD-DAC redovisas netto, dvs. inkl. återbetalningar under 2024.

Merparten av det utfall för 2024 som redovisas till OECD-DAC utgörs av verksamhet inom utgiftsområde 7 (44 959 miljoner kronor). Dessutom ingår kostnader inom andra utgiftsområden, s.k. avräkningar, vilka räknas som bistånd enligt OECD-DAC:s regelverk. Dessa omfattar vissa kostnader för mottagande av asylsökande och skyddsbehövande från låg- och medelinkomstländer (1 367 miljoner kronor), EU:s gemensamma bistånd (5 421 miljoner kronor), utrikesförvaltningens förvaltningskostnader (506 miljoner kronor) samt bidrag till vissa FN-organ och andra

internationella organisationers reguljära budget och projekt inom andra utgiftsområden än utgiftsområde 7 (634 miljoner kronor).

Tabell 2.7 Utfall OECD-DAC: Avräkningar och övrig biståndsverksamhet

Tusental kronor

	2020	2021	2022	2023	2024
Avräkning	**5 690 000**	**5 219 000**	**9 424 609**	**8 026 727**	**7 927 243**
Asylkostnader	1 375 000	754 000	3 885 000	2 690 000	1 367 000
EU:s gemensamma bistånd	3 035 000	3 416 000	4 408 554	4 181 721	5 420 626
Utrikesförvaltningens förvaltningskostnader	473 000	471 000	490 997	524 100	506 083
Internationella organisationer	807 000	578 000	640 059	630 907	633 534
Utgiftsområde 7	**52 778 890**	**45 677 780**	**45 801 514**	**51 582 473**	**44 959 326**
Summa	**58 468 890**	**50 896 780**	**55 226 123**	**59 609 200**	**52 886 568**

Källa: Sveriges rapportering till OECD-DAC.

Utvecklingssamarbetet bidrar till att mobilisera finansiering från andra aktörer, inte minst från den privata sektorn, bl.a. genom den garantiverksamhet som hanteras av Sida. Genom att dela risk med långivare och investerare bidrar garantiverksamheten till att möjliggöra finansiering för målgrupper och branscher som marknaderna uppfattar som riskfyllda. Garantiverksamheten finansieras med avgifter som betalas av motparten. Vid behov kan Sida subventionera motpartens avgifter och det är bara i dessa fall som biståndsmedel tas i anspråk. Eventuella skadefall finansieras från den garantireserv som byggts upp med riskavspeglande avgifter och subventioner av avgifter över tid.

Vid utgången av 2024 hade Sida 48 avtalade garantier, som bidrog till att nå målen i 20 bilaterala, regionala och tematiska strategier. Garantiramen uppgick till 26 miljarder kronor 2024. Åtagandet inom ramen ökade från 15,7 miljarder kronor i slutet av 2023 till 19 miljarder kronor vid utgången av 2024, inkl. en valutakursbuffert på ca 4 miljarder kronor som säkerställer att Sida kan infria garantier utställda i andra valutor. Garantierna beräknas mobilisera ytterligare utlåning från Sidas garantitagare om ca 35 miljarder kronor under garantiernas löptid. Under 2024 avtalade Sida om fem nya garantier motsvarande 4,8 miljarder kronor i garanterat belopp, som förväntas mobilisera 2,9 miljarder kronor i utlåning från privata aktörer och därtill 5,1 miljarder kronor i ökad utlåning från multilaterala utvecklingsbanker.

Subventioner av garantiavgifter och administrativa kostnader uppgick till 63 miljoner kronor från anslag. Skadeutbetalningarna avseende fristående garantier uppgick till 60 miljoner kronor under året.

Swedfund International AB tilldelades 2024 ett kapitaltillskott om totalt 1,76 miljarder kronor. Återflöden från portföljen och kapitaltillskottet möjliggjorde 15 nya investeringar till ett värde av 2,7 miljarder kronor. Vid utgången av 2024 var värdet av Swedfunds totala investeringsportfölj 13 miljarder kronor, en ökning med tre miljarder kronor jämfört med 2023. Swedfund har mobiliserat privat kapital för hållbar utveckling genom saminvesteringar med privata aktörer. Under 2024 beräknas Swedfund ha mobiliserat privat kapital motsvarande 36 procent av avtalade investeringar, vilket motsvarar ca 0,972 miljarder kronor. Detta innebär en viss minskning i mobiliserat kapital från föregående år, men fortfarande över målnivån på 30 procent.

Diagram 2.1 visar det totala biståndets utfall genom Sida respektive UD och övriga myndigheter (som disponerar medel under anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet*) samt förvaltningsanslag för Sida och UD över tid. Ökningen av anslaget 1:1

Biståndsverksamhet under 2024 jämfört med 2023 berodde på minskade kostnader inom andra utgiftsområden som klassificeras som bistånd enligt OECD-DAC, främst kostnader för mottagande av asylsökande och skyddsbehövande.

Diagram 2.1 Bistånd genom myndigheter samt förvaltningsanslag för Sida och UD

Miljoner kronor

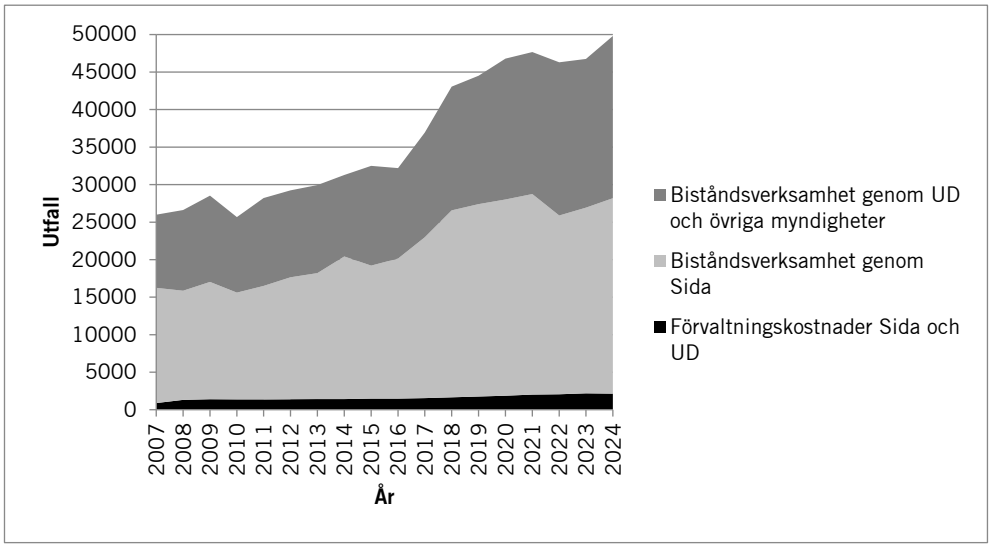

Källa: Respektive myndighets årsredovisningar samt egna beräkningar.

Tabell 2.8 Utfall: Utvecklingssamarbete genom Sida, UD samt myndigheter som disponerar medel under anslaget 1:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

	2022	2023	2024
Verksamhet genom Sida	**23 817 738**	**24 742 903**	**26 042 950**
Humanitära insatser	4 991 027	5 202 746	4 899 271
Informations- och kommunikationsverksamhet	102 049	19 129	-
Stöd genom svenska organisationer i det civila samhället	1 771 489	1 766 509	1 752 643
Regionala och bilaterala strategier för Asien	1 432 537	1 427 644	1 437 164
Bilaterala strategier för Latinamerika	569 984	570 096	587 205
Regionala och bilaterala strategier för Afrika	6 704 924	6 762 025	6 303 525
Regionala och bilaterala strategier för Mellanöstern och Nordafrika	1 148 717	1 021 364	1 018 122
Reformsamarbete med Ukraina, Östeuropa samt Västra Balkan och Turkiet	1 920 323	2 834 312	4 787 906
Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer	879 813	999 988	1 072 815
Hållbar utveckling	2 844 572	2 993 465	3 042 143
Fred och säkerhet	333 570	259 042	199 768
Kapacitetsutveckling	484 158	451 670	450 289
Forskningssamarbete	634 576	434 912	442 099
Migration, återvändande och frivillig återvandring	-	-	50 000
Verksamhet genom UD	**18 189 330**	**17 141 145**	**18 386 085**
Multilaterala utvecklingsbanker, fonder och skuldavskrivningar	4 208 865	4 432 630	6 326 670
Multilaterala och internationella organisationer och fonder	12 871 537	11 187 632	11 358 022
Strategiskt inriktade bidrag	1 084 797	1 493 295	675 741
Globalt utvecklingssamarbete	24 131	27 588	25 652
Verksamhet genom övriga myndigheter	**2 223 766**	**2 674 713**	**3 239 684**
Polismyndigheten	143 387	162 427	158 000
Kriminalvården	36 765	39 753	30 347
Åklagarmyndigheten	6 033	8 899	9 163
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	76 421	150 001	237 823
Domstolsverket	9 414	6 556	8 230
Folke Bernadotteakademin	164 546	162 767	166 372
Svenska institutet	253 142	242 311	315 267
Nordiska Afrikainstitutet	17 399	17 561	20 943
Kammarkollegiet (Business Sweden)	-	-	62 000
Kammarkollegiet (Swedfund)	1 294 000	1 645 000	2 018 000
Kommerskollegium	26 066	34 781	41 360
Vetenskapsrådet	182 485	179 932	120 020
Riksgäldskontoret	0	0	0
Strålsäkerhetsmyndigheten	14 108	24 725	29 049
Myndigheten för psykologiskt försvar	-	-	742
Migrationsverket	-	-	22 368
Summa totalt anslag 1:1 Biståndsverksamhet	**44 230 834**	**44 558 761**	**47 668 719**

Källa: Respektive myndighets årsredovisning samt egna beräkningar.

Bilateralt bistånd

Det bilaterala biståndet, exklusive avräkningar, uppgick 2024 till ca 33,3 miljarder kronor netto. Som bilateralt bistånd räknas enligt OECD-DAC allt bistånd som inte är kärnstöd till multilaterala och internationella organisationer. I det bilaterala biståndet ingår, förutom stöd till länder och regioner, också tematiska och globalt inriktade stöd samt humanitära projektstöd. Merparten eller ca 27,5 miljarder kronor av det bilaterala

biståndet 2024 hanterades av Sida. En del av det bilaterala biståndet utgörs av öronmärkt stöd via multilaterala organisationer, s.k. multi-bi-stöd, exempelvis till projekt i Sveriges samarbetsländer eller globala insatser inom prioriterade områden. Multi-bi-stöden uppgick 2024 till 14,1 miljarder kronor. En annan del kanaliseras genom organisationer i det civila samhället, vilka mottog 11,1 miljarder kronor. Övrigt bilateralt bistånd, exklusive avräkningar, såsom universitet och högskolor, tankesmedjor och forskningsinstitut, offentlig-privat-samverkan och via offentlig sektor uppgick till 8,1 miljarder kronor. Multi-bi-stöden har ökat 2024 jämfört med 2023 då nivån var 12,1 miljarder kronor. Stöden via andra genomförandekanaler är jämförbara med föregående år.

Tabell 2.9 visar områden i låg- och medelinkomstländer som mottagit svenskt stöd.

Tabell 2.9 Områdesmässig fördelning av bilateralt bistånd enligt inriktning reformagendan

Procent

Område	2022	2023	2024
Främja frihet och bekämpa förtryck	27 %	26 %	25 %
Stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd	20 %	19 %	18 %
Fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning	17 %	18 %	22 %
Utökat och effektiviserat klimatbistånd	15 %	16 %	18 %
Förbättrad hälsa för de allra mest utsatta	9 %	10 %	7 %
Stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt	7 %	7 %	6 %
Stärka synergier mellan biståndS- och migrationspolitiken	1 %	1 %	1 %
Övrigt	3 %	4 %	3 %
Summa	**100 %**	**100 %**	**100 %**
Totalt utbetalat, miljoner kronor	**30 852**	**32 268**	**33 288**

Källa: Sveriges CRS-rapportering till OECD-DAC, Sidas årsredovisning för 2024 och enligt UD:s uppskattningar. Det bilaterala utfallet är nettoutfall exklusive avräkningar. Utfallet inkluderar administrativa kostnader, dock ej utrikesförvaltningens förvaltningskostnader för biståndsarbete som avräknas.

Multilateralt bistånd

Det multilaterala biståndet, exklusive avräkningar för bl.a. Sveriges bidrag till EU:s gemensamma bistånd samt annat stöd via EU:s institutioner, uppgick 2024 till ca 10,9 miljarder kronor. Multilateralt bistånd definieras som det stöd som kanaliseras som kärnstöd till multilaterala och internationella organisationer, som FN:s fonder, program och fackorgan samt Världsbanksgruppen, regionala utvecklingsbanker, klimatfonder och utvecklingsfonder. Kärnstöd avser icke öronmärkt stöd direkt till organisationens centrala budget, bidrag som lämnas i samband med utvecklingsbankernas påfyllnadsförhandlingar, betalning av uttaxerat bidrag eller medlemsavgift.

Kärnstöd ges till multilaterala organisationer vars mål ligger i linje med regeringens mål och prioriteringar samt målet för utgiftsområdet, och som vidare bedöms bidra effektivt till dessa mål. Beslut om kärnstöd till multilaterala och internationella organisationer fattas av regeringen. De 15 organisationer som tagit emot mest svenskt kärnstöd 2024 återfinns i tabell 2.10.

Tabell 2.10 De 15 multilaterala organisationer som mottagit mest kärnstöd

Tusentals kronor

Organisation[1]	Totalt svenskt kärnstöd[2]	Svenskt multi-bi-stöd	Totalt svenskt stöd	Sveriges procentuella bidrag till organisationens totala kärnstödsinkomster	Sveriges ranking bland kärnstödsgivare
Världsbanken (VBG)[3]	4 888 823	1 614 605	6 503 428	3,1 %	8
Gröna klimatfonden (GCF)[4]	1 488 000	0	1 488 000	7,2 %	5
Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB)/Afrikanska utvecklingsfonden (AfDF)[5]	1 076 963	50 000	1 126 963	-	-
Världslivsmedelsprogrammet (WFP)[6]	969 000	898 556	1 867 556	19,9 %	1
FN:s flyktingkommissarie (UNHCR)	960 000	527 049	1 487 049	15,0 %	1
Globala fonden mot aids, tuberkulos och malaria (GFATM)[7]	850 000	0	850 000	1,6 %	8
FN:s fond för katastrofbistånd (CERF)	725 000	0	725 000	12,1 %	3
Globala miljöfonden (GEF)[8]	670 836	0	670 836	10,2 %	4
FN:s barnfond (Unicef)[9]	611 000	1 449 174	2 060 174	10,9 %	3
FN:s befolkningsfond (UNFPA)	479 750	753 786	1 233 536	12,0 %	3
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	413 000	1 444 732	1 857 732	6,6 %	7
FN:s hjälporganisation för palestinska flyktingar (UNRWA)[10]	400 000	51 000	451 000	5,9 %	4
Globala vaccinalliansen (Gavi)[11]	332 500	-23 707	308 793	2,0 %	11
Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)[12]	267 000	10 000	277 000	6,8 %	5
FN:s kontor för humanitärt bistånd (UNOCHA)	144 500	758 000	902 500	16,0 %	3
Summa	**14 276 372**	**7 533 196**	**21 809 568**	-	-
Övriga organisationer	**1 119 911**	**6 383 713**	**7 503 624**	-	-
Totalt utbetalt	**15 396 283**	**13 916 909**	**29 313 192**	-	-

[1] Utbetalningarna i tabellen, som är nettoutbetalningar, skiljer sig från utfallen som redovisas till OECD-DAC. Det beror på att redovisningen till OECD-DAC avser lagda skuldsedlar medan tabellen visar faktiska utbetalningar. Utbetalningarna inkluderar inte bidrag till EU:s institutioner och fonder eller avräkningar.

[2] En uppskattning av den områdesmässiga fördelningen av kärnstöden enligt inriktningen i reformagendan ingår i efterföljande avsnitt, baserat på Sveriges CRS-rapportering till OECD-DAC, de multilaterala organisationernas egen rapportering till OECD-DAC och enligt UD:s beräkningar.

[3] Världsbanken inkluderar bidrag till IDA och IBRD. Sveriges ranking och procentuella bidrag avser den tjugonde påfyllnaden i IDA. Sveriges procentuella bidrag till IDA motsvarar bördeandel (brutto).

[4] Sveriges procentuella bidrag till GCF samt ranking avser påfyllnaden GCF-2.

[5] Sverige bidrog under 2024 inte till den senaste, sextonde, påfyllnaden av AfDF. I den femtonde påfyllnaden var Sveriges bördeandel 5,1 %, motsvarande 8:e största givare.

[6] Procentsats och ranking är beräknad på icke öronmärkt stöd. Om rankingen skulle göras för flexibel finansiering där även mjukt öronmärkt stöd ingår, skulle Sverige hamna på en andraplats och den procentuella andelen vara 10,1 %.

[7] Globala Fonden rankar utifrån kumulativt bidrag (d.v.s. totalt sett). Räknat till slutet av 2024 står Sverige som 8:e största givare.

[8] Sveriges procentuella bidrag till GEF samt ranking avser den åttonde påfyllnaden (GEF-8). Bidraget ovan inkluderar inte stödet till Fonden för de minst utvecklade länderna.

[9] Procentsats och ranking är beräknade på Unicefs statliga finansiering. Därtill har organisationen intäkter från nationella kommittéer och skulle dessa medel räknas med skulle Sverige hamna på 8:e plats och stå för en mindre procentandel (3,6 %) av totalt kärnstöd.

[10] Sveriges procentuella bidrag till UNRWA samt ranking avser den s.k. programbudgeten.

[11] Sveriges procentuella bidrag och ranking till Gavi är inklusive finansieringsmekanismen IFFIm.

[12] Sveriges procentuella bidrag till IFAD samt ranking avser den tolfte påfyllnaden (IFAD12).

Källa: Sveriges CRS-rapportering till OECD-DAC och uppgifter från berörda organisationer.

EU-biståndet

Tillsammans är EU och dess medlemsstater världens största biståndsgivare. Sverige är tongivande inom EU:s utvecklingssamarbete och har drivit svenska prioriteringar på olika nivåer inom EU, tillsammans med övriga medlemsstater och med EU:s delegationer i partnerländer.

Det svenska bidraget till EU:s gemensamma bistånd uppgick 2024 till ca 5,6 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 2,6 procent av EU:s totala gemensamma biståndsbudget.

Utöver detta bidrog Sverige med knappt 0,5 miljarder kronor till Europeiska utvecklingsfonden (EDF). EU:s bistånd har bl.a. bidragit till att stödja Ukraina, inkl. genom den nya Ukrainafaciliteten, samt till att adressera globala konsekvenser av Rysslands fullskaliga invasion. EU:s bistånd har också finansierat humanitär verksamhet, och exempelvis bidragit till att hantera irreguljär migration och tvångsfördrivning runt om i världen.

Sverige deltar aktivt i programmeringsarbetet av instrumentet NDICI/Global Europe som finansierar EU:s utvecklingssamarbete. Under 2024 har Sverige bl.a. bidragit till halvtidsöversynen av NDICI/Global Europe genom att driva svenska prioriteringar såsom stöd till att hantera konsekvenserna av Rysslands fullskaliga invasion, bättre utnyttjande av synergier mellan handel och bistånd respektive migration och bistånd, samt större fokus på antikorruption. Sverige medverkar också i över 60 gemensamma biståndsinitiativ, s.k. Team Europa-initiativ, varav flera bidrar till genomförandet av EU:s konnektivitetsstrategi, Global Gateway. Inom ramen för Global Gateway har Sverige verkat för att främja handel och hållbar utveckling i partnerländer genom ökade investeringar från EU och europeiskt näringsliv.

I de följande avsnitten redovisas resultat från de prioriterade områdena i regeringens reformagenda. För varje område finns kortfattad bakgrund, en översikt över medelsfördelningen och utvalda resultatexempel.

2.5.2 Ökat fokus på Ukraina och närområdet

Att stödja Ukraina är regeringens främsta utrikespolitiska prioritering. Biståndsstrategin för Ukraina är den enskilt största landstrategin någonsin. Målsättningen för det svenska reformsamarbetet med länderna i Östeuropa, inkl. Ukraina, är att stödja EU-närmande. Detta är det mest effektiva sättet att uppnå målet att förbättra levnadsvillkoren för människor som lever i fattigdom och förtryck i regionen.

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina påverkar hela regionen

Ukrainas utveckling under 2024 och början av 2025 har fortsatt att präglas av Rysslands anfallskrig med attacker mot bl.a. befolkningscentra, civil infrastruktur och vårdinrättningar. Dessa attacker har haft svåra konsekvenser för Ukrainas folk och samhälle. Detta till trots har Ukrainas ekonomi visat tecken på återhämtning, vilket vittnar om Ukrainas imponerande motståndskraft och beslutsamhet. Ukraina har även gjort betydande framsteg inom EU-anslutningsprocessen, där reformarbetet intensifieras på alla områden.

Moldaviens utveckling försvåras fortsatt av ryska hybridattacker som syftar till att skapa politisk, ekonomisk och social destabilisering. Trots det har Moldavien gjort fortsatta framsteg inom EU-anslutningsprocessen. Ekonomin uppvisar vissa positiva signaler med bl.a. ökande investeringar. Under 2024 genomfördes presidentval och en folkomröstning om Moldaviens EU-närmande, där emellertid omfattande oegentligheter rapporterades.

Situationen i Georgien rörande demokrati och yttrandefrihet försämrades allvarligt under 2024. Internationella valobservatörer pekade på allvarliga brister i genomförandet av parlamentsvalet i oktober. Maktpartiet Georgiska drömmen vidtog allt hårdare åtgärder mot fredliga demonstranter, oppositionspolitiker, civilsamhällesaktivister och mediерepresentanter.

Situationen i Armenien är tudelad: dels präglas landet av spänningarna rörande Nagorno-Karabach och flyktingströmmarna därifrån, dels har landet fortsatt EU-

närmandet. Ekonomin har sett en positiv utveckling, men en fjärdedel av befolkningen lever fortsatt under den nationella fattigdomsgränsen. Belarus fortsätter att präglas av politisk repression och en ständigt försämrad situation sedan 2020.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar under 2024

Det bilaterala biståndet till Ukraina uppgick till 4 689 miljoner kronor under 2024 (inklusive 224 miljoner kronor för stöd till räntekostnader och 300 miljoner kronor i kapitaltillskott till Swedfund). För 2022 uppgick det bilaterala Ukraina-biståndet till 2 082 miljoner kronor och för 2023 uppgick siffran till 2 551 miljoner kronor. Av det bilaterala stödet för 2024 förmedlade Sida 3 250 miljoner kronor, inkl. ca 165 miljoner kronor via humanitärt bistånd. Av Sidas medel till Ukraina och närområdet gick störst andel till området fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning (40 procent), följt av utökat och effektiviserat klimatbistånd (29 procent) och främja frihet och bekämpa förtryck (24 procent).

Regeringskansliets utfall för 2024 uppgick till ca 831 miljoner kronor som bl.a. omfattade särskilt humanitärt bistånd, stöd till Ukrainas energiförsörjning, stöd till räntekostnader och till landets EU-närmande. För Folke Bernadotteakademin (FBA) uppgick det totala utfallet för Ukraina till ca 23 miljoner kronor och för Svenska institutet till ca 60 miljoner kronor.

Swedfund tilldelades 2024 ett kapitaltillskott om högst 300 miljoner kronor för att öka investeringar i ukrainska företag. Swedfund har inte genomfört någon investering i Ukraina under 2024. Investeringar i Ukraina är komplexa och tidskrävande. Under året har Swedfund arbetat upp en god mängd av investeringsmöjligheter i Ukraina och analys pågår inför investeringsbeslut. Parallellt har bolaget byggt kapacitet, inkl. lokal närvaro, för att möjliggöra framtida investeringar. För att stödja detta har regeringen 2024 beslutat att justera det ekonomiska målet för Swedfunds investeringar i Ukraina. Swedfund tilldelades även 240 miljoner kronor för förstudier, varav minst 90 miljoner kronor för verksamhet i Ukraina, i syfte att skapa hållbara samhällsviktiga projekt och affärsmöjligheter, inkl. för svenska företag.

Sverige satsade 2024 på att stärka fattigdomsbekämpning genom handel i Ukraina och invigde ett nytt handelskontor i Kiev, delvis finansierat med biståndsmedel. För att underlätta svensk export till Ukraina till stöd för uppbyggnad beslutade riksdagen om särskilda exportkreditgarantier, administrerade av Exportkreditnämnden, med en ram på högst 333 miljoner kronor för 2024, varav 300 miljoner kronor från utgiftsområde 7. Exportkreditgarantierna utnyttjades dock inte av något företag under 2024. Regeringen beslutade därför att förbättra villkoren genom ökad täckningsgrad och längre löptid.

Biståndet till Ukraina genom kärnstöd till multilaterala aktörer uppgick uppskattningsvis till 2 459 miljoner kronor 2023. Viktiga multilaterala aktörer i Ukraina är bl.a. Världsbanken, Europeiska banken för återuppbyggnad och utveckling (EBRD), Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco), Energy Communitys Ukraine Energy Support Fund, FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s flyktingkommissarie (UNHCR), FN:s barnfond (Unicef), FN:s befolkningsfond (UNFPA) och FN:s organ för utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation (Unesco).

Sverige har finansierat stöd till Ukraina via EU:s Ukrainafacilitet (1 068 miljoner kronor 2024, som avräknas biståndsbudgeten 2025) som hittills har utbetalat 3 400 miljoner euro i bidrag och 16 200 miljoner euro i lån i budgetstöd. Därtill stödjer Sverige Ukraina via EU:s övriga instrument såsom NDICI/Global Europe. NDICI/Global Europe är EU:s huvudsakliga finansiella instrument för grannskapet, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete.

Inom Strategin för reformsamarbete med Östeuropa 2021–2027 (UD2021/18788) betalade Sida ut totalt ca 1 300 miljoner kronor 2024 för insatser i Moldavien, Georgien, Armenien, Ukraina samt Belarus (varav ca 500 miljoner kronor gick till insatser för Ukraina), med det övergripande syftet att bidra till ländernas EU-närmande. Sverige har även bidragit till länderna i regionen genom Europeiska kommissionens grannskapsstöd.

Med anledning av den politiska utvecklingen i Georgien beslöt regeringen i oktober 2024 att pausa direkta myndighetssamarbeten med landet. Biståndet riktades om till civilsamhället i Georgien.

Verksamhet och resultat – Sverige bidrar till säkrad energiförsörjning

Den ryska förstörelsen av ukrainsk energiinfrastruktur har varit omfattande. Därför har särskilt stöd för uppbyggnad av förstörd energiinfrastruktur prioriterats. Under 2024 gick sammanlagt ca 1 750 miljoner kronor till stöd för Ukrainas energisektor, vilket utgör 37 procent av det totala bilaterala biståndet till Ukraina under 2024. En stor andel av energistödet har kanaliserats genom Ukraine Energy Support Fund som finansierar de mest akuta behoven hos ukrainska energiföretag. Detta inkluderar utrustning och tjänster från svenska leverantörer som behövs för att reparera infrastruktur och upprätthålla energi- och värmeförsörjningen i Ukraina. Sverige kunde genom energistödet utnyttja synergier mellan handel och bistånd för att förse Ukraina med efterfrågad utrustning i form av bl.a. gasturbiner – i linje med reformagendan för biståndet.

Fungerande energiförsörjning är en förutsättning för att det ukrainska samhället ska fungera. Svenskt stöd på området har bidragit till att stärka Ukrainas motståndskraft och rädda liv. Genom att säkra energiförsörjningen i Ukraina har det svenska stödet även gett Ukraina förutsättningar för att fortsätta sitt reformarbete, vilket utgör en viktig del av landets EU-närmande. Resultatet visar hur Sverige bidragit till långsiktig kapacitetsutveckling och ökad resiliens.

Svenskt stöd via EU:s Ukrainafacilitet har bidragit till Ukrainas statsbudget, näringslivsutveckling och EU-reformer. Ukrainafaciliteten bidrar bl.a. genom direkt budgetstöd genom lån och bidrag, garantier, stöd för privatsektorinvesteringar i större infrastruktur- och återuppbyggnadsprojekt på både nationell och kommunal nivå, samt stöd till Ukrainas reformarbete för EU-närmandet såsom digitalisering av skattesystemet, reformer inom banksektorn, grön omställning och stärkt kapacitet inom rättsväsendet för att arbeta mot korruption.

Sverige stärker kapacitet för EU-närmande

Svenskt stöd har varit till stor hjälp för Ukraina såväl som Moldavien inför framtida EU-förhandlingsstart. Ländernas EU-närmandearbete innefattar reformer som främjar såväl ekonomisk utveckling som grön omställning och EU:s grundläggande värden, såsom mänskliga rättigheter, jämställdhet och demokrati.

Efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har landets kommuner uppvisat en imponerande motståndskraft, bl.a. när det gäller att upprätthålla kommunal service. Det långvariga stödet till Ukrainas decentraliseringsreform genom Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har bl.a. bidragit starkt till detta, exempelvis genom effektivare styrning inom utbildningssektorn. Vidare har Svenska institutets stöd till Estonian School of Diplomacy bidragit till att stärka kapaciteten i den ukrainska förvaltningen hos exempelvis 390 regionala tjänstepersoner (260 kvinnor och 130 män) samt 281 diplomater (141 kvinnor och 140 män) i Ukraina, i syfte att främja landets EU-närmande.

Stärkt rättsväsende och korruptionsbekämpning är centrala delar av såväl Moldaviens motståndskraft mot rysk påverkan som landets EU-anslutningsprocess, och står därför också i fokus för Sveriges stöd till landet. Ett stort antal svenska myndigheter samarbetar med sina moldaviska motparter och stödjer långsiktig kapacitetsuppbyggnad inför EU-förhandlingar. Genom samarbete mellan Skatteverket och Moldaviens skattemyndighet har Moldavien godkänts av OECD att delta i informationsutbyte för att begränsa skatteflykt. Svenskt stöd till oberoende media har vidare bidragit till att motverka desinformation genom att stärka förutsättningarna för granskande journalistik i landet.

Motståndskraft mot rysk påverkan blir allt viktigare i hela Östeuropa. Sveriges stöd bidrar till att mildra de negativa effekterna av Rysslands anfallskrig i hela regionen och till att stärka motståndskraften bland dess länder. För att stötta motståndskraft mot rysk påverkan genom bl.a. hybridattacker i länderna i Östeuropa görs bl.a. insatser till stöd för civilsamhället. Genom bl.a. svenskt stöd har Moldavien etablerat ett nytt utbildningscenter inom cybersäkerhet.

Den negativa utvecklingen i Georgien avseende demokrati och yttrandefrihet under 2024 innebar att den förändringsteori som svenskt bistånd till Georgien har byggt på, nämligen att stöd till landet leder till ett fortsatt EU-närmande, fått omprövas. Stödet inriktas nu i stället på att stötta det georgiska folket genom insatser för stärkt demokratisk utveckling genom stöd till civilsamhället och för yttrandefrihet. Sverige stöttar Transparency International Georgien (TI) som utgör en viktig del av det självständiga civilsamhället i landet. Deras arbete har bl.a. resulterat i en regelbundet uppdaterad lista över misstänkta fall av korruption på högre samhällsnivå.

Dessa resultat visar hur Sverige har bidragit till långsiktig kapacitetsutveckling i närområdet, samt till minskad korruption och stärkt motståndskraft.

Sveriges reformsamarbete med västra Balkan utgår från ländernas EU-närmande som en central drivkraft för utveckling. Det svenska biståndet har bl.a. bidragit till att harmonisera ländernas regler och lagstiftning med EU:s regelverk, öka kapaciteten inom nationell och lokal administration samt stärka civilsamhället. Typiskt exempel är samarbetet mellan Statistiska Centralbyrån och dess lokala motsvarighet State Statistical Office (SSO) i Nordmakedonien som bl.a. har bidragit till ett tjänsteprisindex, vilket är ett krav för rapportering till Eurostat samt en färdplan för att utveckla myndighetens it-struktur.

Genom svenskt stöd till civilsamhället främjas mänskliga rättigheter och inkludering

Stödet till Armenien fokuserades bl.a. på särskilt utsatta grupper som inte kan tillgodogöra sig tillväxtens fördelar. Flyktingarna från Nagorno-Karabach har identifierats som en särskilt utsatt grupp bl.a. på grund av brist på försörjning. Deras integrering i samhället är central för landets fortsatta utveckling. Genom svenskt bistånd har 400 flyktingar från Nagorno-Karabach (324 kvinnor och 76 män), fått sysselsättnings- och utbildningsstöd, vilket resulterat i förbättrad anställningsbarhet hos dessa personer.

Stödet till Belarus är inriktat på aktörer som bedöms ha viljan och förutsättningar att verka för mänskliga rättigheter och demokratisk utveckling. Trots en svår kontext har svenskt bistånd kunnat stödja ett flertal olika civilsamhällesinitiativ med fokus på mänskliga rättigheter, vilket har bidragit till dessa organisationers överlevnad.

2.5.3 Fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning

Att länder själva har huvudansvaret för sin utveckling är en central utgångspunkt i biståndet. Svenskt bistånd ska bekämpa fattigdom och främja hållbar ekonomisk utveckling genom att stärka institutioner, näringslivsutveckling, handel, sysselsättning, digitalisering och utbildning i partnerländer. För att uppnå detta behöver inhemsk resursmobilisering öka och privat kapital för hållbara investeringar mobiliseras. Utbildning av god kvalitet är en viktig faktor för ekonomisk utveckling och demokrati. En hållbar ekonomisk utveckling förbättrar levnadsvillkoren för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Global handel, sysselsättning och utbildning möter utmaningar i en föränderlig värld

Den globala tillväxten för 2024 uppgick till 2,6 procent, vilket är lägre än innan pandemin. Den globala arbetslösheten sjönk till 5 procent, men informell sysselsättning har ökat vilket bromsar ekonomisk utveckling på grund av uteblivna skatteintäkter. Trots att låginkomstländer har ökat inhemsk finansiering till utbildningssektorn har de svårt att möta utbildningsbehov, vilket begränsar möjligheter till anställning och egenförsörjning. Globalt står 251 miljoner barn och ungdomar utanför skolan, varav 129 miljoner pojkar och 122 miljoner flickor, med högst andel i låg- och lägre medelinkomstländer. Den globala handeln uppskattas ha ökat med ca 3,7 procent under 2024, där vissa utvecklingsländer står för den högsta ökningen, men de minst utvecklade ländernas andel kvarstår stagnerad kring 1 procent. Globala kriser och ökad protektionism väntas påverka handeln negativt framöver.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar under 2024

Det bilaterala biståndet till området fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning uppgick till 7,2 miljarder kronor, varav Sida förmedlade 5,4 miljarder kronor. Störst andel av Sidas bistånd gick till privatsektorutveckling och finansiella system (39 procent), följt av produktiv sysselsättning och anständiga arbetsvillkor (32 procent) och utbildning (9 procent).

Det multilaterala biståndet genom kärnstöd uppgick uppskattningsvis till 4,5 miljarder kronor. Viktiga multilaterala aktörer på området är bl.a. Världsbanken, Unesco och Afrikanska och Asiatiska utvecklingsbankerna.

Sverige bidrog även genom EU:s gemensamma bistånd till ekonomisk utveckling, där stöd till utbildning, jobbskapande, digitalisering och handel har utgjort viktiga delar.

Inom forskningsstrategin bedömer Sida att 222 miljoner kronor utgör bidrag inom hållbar industri, innovationer och infrastruktur, inkl. i samarbete med svensk forskning.

Andra svenska aktörer inom området inkluderar bl.a. Swedfund och Kommerskollegium.

Verksamhet och resultat – svenskt stöd främjar fattigdomsbekämpning och hållbar ekonomisk utveckling genom ökad sysselsättning, digitalisering och inhemsk resursmobilisering

Sverige har genom stöd till Världsbankens institution för privatsektorutveckling, Internationella finansieringsbolaget (IFC), bidragit till investeringar direkt i företag, mobilisering av privata investerare, förmånliga lån och kapacitetsbyggande insatser

som stöttat 600 små och medelstora företag inom varierande sektorer i 50 låginkomstländer att växa. Detta har enligt Världsbanken skapat över 200 000 nya jobb (könsuppdelad statistik saknas). Resultatet visar på hur stöd via multilaterala organisationer bidragit till jobbskapande och mobilisering av privat kapital.

Projektet iPRIS, som genomförs i samarbete mellan bl.a. Sida, Post- och Telestyrelsen och Stockholms universitet, stödjer länders ansträngningar att ta fram regelverk som främjar framväxten av tillgänglig, säker och kostnadseffektiv uppkoppling. Projektet har stärkt kapaciteten hos 14 telekomregleringsmyndigheter i Afrika för att utveckla reglering som minskar digitala gap. Sveriges stöd till Afrikanska utvecklingsbankens fond för de fattigaste länderna (ADF) har bidragit till att ge 450 000 människor tillgång till elnätet och 1,3 miljoner människor förbättrad tillgång till it- och telekommunikationstjänster (könsuppdelad statistik saknas). Internetåtkomst möjliggör för individer och företag att koppla upp sig mot marknader, kunder, banker och varandra. Resultaten visar hur myndighetssamverkan och stöd till utvecklingsbanker kan bidra till att ge fler människor tillgång till säker infrastruktur, inkl. digital infrastruktur, vilket fungerar som en accelerator för ekonomisk utveckling.

Skatteverket genomförde kapacitetsstärkande insatser hos skattemyndigheter i Bosnien-Hercegovina, Liberia och Moldavien genom utbildning, tekniska lösningar och policystöd, i syfte att öka inhemsk resursmobilisering till gagn för samhällsutveckling. Kapacitetsstöd gavs även till Albaniens finansministerium, men på grund av bristande nationellt ägarskap och låg reformtakt pausades samarbetet. Insatsen visar på vikten av lokalt ägarskap för hållbar utveckling, samt utgör ett exempel på hur svenskt bistånd har ställt krav på partnerländer vad gäller reformvilja och resultat.

Swedfunds investeringar 2023 på 2,5 miljarder kronor har skapat lokala arbetstillfällen med anständiga arbetsvillkor. Nära hälften (48 procent) av portföljbolagen har ökat antalet anställda, och de bolag som Swedfund delfinansierar genom fonder sysselsatte drygt 421 000 personer (35 procent kvinnor och 65 procent män) år 2023, en ökning från föregående år. Resultaten visar på hur hållbara investeringar av svenska aktörer bidrar till jobbskapande i låg- och medelinkomstländer.

Sverige bidrar till ökat deltagande och integration i det globala handelssystemet

Genom ett nytt samarbetsavtal med Sida kunde Kommerskollegiums importfrämjande funktion bygga vidare på Sidas projekt inom marknad- och privatsektorsutveckling. Detta möjliggjorde importfrämjande insatser inom it-sektorn i Moldavien, samt att ukrainska livsmedelsföretag ingick kontrakt med svenska inköpare. Sida har via det offentlig-privata partnerskapet Global Alliance for Trade Facilitation (GATF) stöttat utvecklingsländer att förenkla handelsprocedurer och implementera Världshandelsorganisationens Trade Facilitation Agreement. Stöden exemplifierar hur synergier mellan handel, bistånd och främjande kan bidra till förbättrade förutsättningar för handel i partnerländer. Sida har även deltagit i ett Team Europe Initiative som stärkt hållbarheten i globala värdekedjor. Genom en EU HelpDesk gavs aktörer i utvecklingsländer stöd att följa EU:s hållbarhetsregler, vilket ökat länders möjlighet att exportera till EU, samt stärkt hållbarheten och diversifieringen i EU:s värdekedjor. Detta illustrerar hur Sveriges roll inom EU-samarbetet bidrar till ökat genomslag för regeringens prioriteringar kring handelsrelaterat bistånd.

Sverige bidrar till ökad tillgång till utbildning och yrkesutbildning

Sverige har genom Unesco bidragit till att 1,3 miljoner ungdomar (könsuppdelad statistik saknas) fått tillgång till yrkesutbildning. Av dessa har 860 000 (könsuppdelad

statistik saknas) fått teknisk utbildning i relevanta färdigheter och digital kompetens genom Global Skills Academy (GSA). Genom Sveriges bidrag till Världsbankens fond för de fattigaste länderna (IDA) har bl.a. 28 länder under 2023–2024 gjort storskaliga kartläggningar av elevers skolprestationer i syfte att jämföra de övergripande prestationsnivåerna mellan länder och utbildningssystem. Resultaten visar hur Sverige, genom multilaterala organisationer, har bidragit till att stärka individers anställningsbarhet och egenförsörjning, samt till att samla in data som synliggör länders utmaningar och behov, vilket är avgörande för att länder ska kunna utveckla och genomföra effektiva policyer.

Sverige har genom EBRD bidragit till energieffektivisering och renovering av skolor i Chernivtsi i Ukraina, vilket möjliggjort undervisning för 15 261 barn (7 390 pojkar och 7 871 flickor) varav 259 elever med funktionsnedsättning. Insatsen har finansierats av Nefco genom kontrakt med lokala företag, vilket skapat lokala jobb och intäkter. Resultatet visar på hur nordiska organisationer samverkat för hållbar utveckling i Ukraina, inkl. ökat tillgången till utbildning. I Jemen har Sverige genom Unicef bidragit till läromaterial till 1 233 177 barn (könsuppdelad statistik saknas), försett skolor i 10 provinser med 8 242 skolbänkar och återställt 4 157 klassrum.

Diagram 2.2 Fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning: Sidas portföljsammansättning

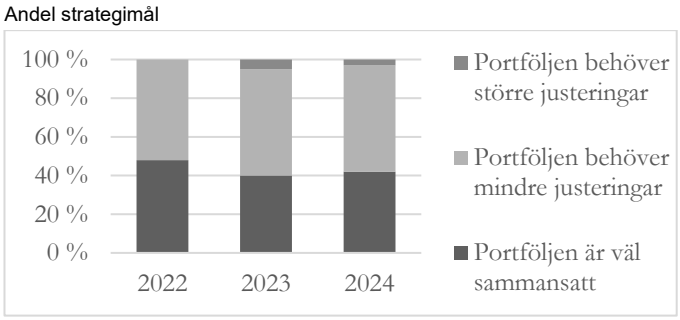

Källa: Sida.

Sidas bedömning av portföljens sammansättning visar en svag positiv trend där andelen av strategiportföljerna som bedöms vara väl sammansatt, för att bidra till förändring i linje med regeringens strategimål, har ökat från 40 till 42 procent sedan 2023. Andelen strategiportföljer som behöver mindre justeringar är fortsatt 55 procent. Enligt Sida behövs justeringar för att bl.a. bättre integrera miljö- och klimatanpassning och stärka samverkan mellan humanitära, utvecklings- och fredsbyggande insatser för att möta den föränderliga kontexten som påverkas av kriser, klimatchocker och konflikter.

2.5.4 Förbättrad hälsa för de allra mest utsatta

Svenskt bistånd inom hälsoområdet ska bl.a. bidra till att stärka hälso- och sjukvårdssystem, förhindra och bekämpa hälsohot, bidra till vaccinationer, verka för tillgång till vatten, sanitet och hygien, öka tillgången till preventivmedel, främja mödravård av god kvalitet, inkl. säker abort, samt motverka sexuellt och könsrelaterat våld. Genom hälsobiståndet främjas hälsa och välstånd och förutsättningarna stärks för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Hälsosystemen under press i redan utsatta länder

Fler länder behöver öka den inhemska finansieringen av hälsa inkl. hälsosystem för att på sikt stärka det nationella ägarskapet och minska biståndsberoendet. Hälsosituationen i världen 2024 påverkades samtidigt av fortsatt ökade geopolitiska

spänningar, konflikter och klimatförändringar. Omfattande mpox-utbrott skedde i centrala Afrika, liksom mässlings- och kolerautbrott. Risken för hälsohot i konfliktdrabbade sköra stater var stor på grund av otrygg livsmedelsförsörjning, undernäring och dålig tillgång till vatten, hygien och grundläggande hälso- och sjukvård. Antimikrobiell resistens (AMR) fortsatte att öka globalt under året, särskilt i låg- och medelinkomstländer. Motståndet mot kvinnor och flickors fulla åtnjutande av sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) fortsatte. Över 255 miljoner kvinnor och flickor i reproduktiv ålder saknar tillgång till moderna preventivmedelsmetoder. Även om hårda restriktioner kvarstår pågår en viss liberalisering av abortlagar på många håll, framför allt i Latinamerika men även i Asien och Afrika.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar 2024

Det bilaterala biståndet till området förbättrad hälsa för de allra mest utsatta uppgick till 2,2 miljarder kronor, varav Sida förmedlade ca 1,8 miljarder kronor. Störst andel av Sidas bistånd gick till SRHR (57 procent), följt av stärkt tillgång till hälso- och sjukvård (29 procent) och stöd till bättre förutsättningar för god hälsa (14 procent).

Det multilaterala biståndet på hälsoområdet genom kärnstöd uppgick uppskattningsvis till 2,0 miljarder kronor. Viktiga multilaterala aktörer på området är bl.a. Världshälsoorganisationen (WHO), Vaccinalliansen Gavi och Globala fonden för malaria, tuberkulos och hiv/aids.

Sverige bidrog vidare genom EU:s gemensamma bistånd till social utveckling, där stöd till verksamhet på hälsoområdet utgjorde en viktig del.

Viktigt på hälsoområdet är också forskningsstöd kring hälsa och det humanitära stödet, där hälsa, inkl. psykisk hälsa och psykosocialt stöd, utgör en stor del. Sverige satsade under 2024 ca 99 miljoner kronor på hälsoforskning i samarbete med bl.a. WHO och forskningsinstitut.

Verksamhet och resultat – systemstärkande åtgärder i fokus

Resultat visar hur Sverige har bidragit till förbättrad hälsa för de allra mest utsatta genom att skapa förutsättningar för god hälsa och alla individers fulla åtnjutande av SRHR, både via multilaterala organisationer och genom bilateralt stöd till partnerländer och civilsamhälle.

Genom stöd till Unicef har Sverige bidragit till att 30 miljoner människor fått tillgång till rent vatten, 26 miljoner människor till sanitet och 23 miljoner människor till hygien under 2024. Svenskt stöd till vaccinalliansen Gavi har bidragit till att 1 100 miljoner barn som lever i fattigdom vaccinerats mot allvarliga sjukdomar under perioden 2000–2023, varav 69 miljoner under 2023. Gavi-stödda vaccinationsinsatser riktas lika mycket till pojkar och flickor, frånsett HPV-vaccinationer som enbart ges till flickor. Genom stöd till Globala Fonden bidrog Sverige under 2023 till att 25 miljoner människor fick behandling mot hiv, 7,1 miljoner människor fick behandling mot tuberkulos samt till att 171 miljoner malariafall behandlades. Könsuppdelade data finns för en del av mottagarländerna. För hiv-behandling visar dessa att ca 60 procent av patienterna var kvinnor och 40 procent var män. För behandling mot tuberkulos var 40 procent av patienterna kvinnor och 60 procent var män. Flexibelt stöd till Unicefs landprogram i Bangladesh, DR Kongo och Uganda har bidragit till ökad vaccinationstäckning och minskad undernäring.

Med hjälp av svenskt stöd till en global givargemensam fond mot AMR kunde nio länder ta fram system och riktlinjer för ändamålsenlig användning av antibiotika i t.ex.

mjölkproduktion och svinuppfödning, samt för vårdpersonal om antibiotikaanvändning. Detta är ett exempel på ett innovativt stöd på landnivå i syfte att möta utmaningarna med antimikrobiell resistens.

Genom Sveriges bidrag till IDA på 4 681 miljoner kronor för 2024 har bl.a. över 140 miljoner kvinnor och barn fått tillgång till nödvändig hälsovård, inkl. över 20 miljoner kvinnor som har fått tillgång till säkra förlossningar med hjälp av utbildad förlossningspersonal. Genom stöd till UNFPA:s mödrahälsofond (MHTF) och Internationella barnmorskeförbundet (ICM) har Sverige bidragit till att förbättra såväl utbud som kvalitet på barnmorskeutbildning i länder som Zambia och Bangladesh. Svenskt stöd till Unicefs och UNFPA:s gemensamma program för att minska könsstympning i Afrika under 2023 har bidragit till att lokala samhällen har infört övervakningsmekanismer mot könsstympning, ett ökat antal domstolsprövningar i mål om kvinnlig könsstympning, samt att över 162 000 flickor hindrades från att könsstympas.

Genom samarbete med internationella organisationer och genom påverkansarbete har Sverige bidragit till lagstiftning som stärker kvinnors reproduktiva hälsa och rättigheter, i bl.a. Elfenbenskusten, i syfte att bl.a. minska mödradödlighet till följd av komplikationer av osäkra aborter. I Afrika har Unescos program O3, som bl.a. finansieras av Sverige, nått ca 23 miljoner elever (jämn könsfördelning) med allsidig sexualundervisning, inkl. information om hiv.

Svenskt stöd har gett kvinnor och flickor i Bangladesh ökad tillgång till SRHR-tjänster, inkl. abort och preventivmedelsrådgivning. En extern utvärdering av stödet visade dock att insatserna inte hade lyckats inkludera kvinnor med funktionsnedsättningar och hbtqi-personer i tillräcklig grad. Utvärderingen pekade också på att den finansiella hållbarheten kan ifrågasättas, då hälsosektorn är underfinansierad i den nationella budgeten. Denna typ av invändningar mot långsiktigheten och bärkraften i bilaterala insatser i projektform, såsom att dessa inte bidrar till bestående systemförändringar, har bl.a. lyfts fram i EBA:s antologi om global hälsa från 2024 (2024:09). Exempel ges från Zambia, Uganda och Bangladesh där hälsobiståndet, trots att Sverige haft långvariga samarbeten med länderna, präglats av kortsiktighet och inte har finansierat de största utgiftsposterna i systemet, som enligt EBA är avgörande för att bygga upp ett starkt hälsosystem. En annan EBA-studie av SRHR-biståndets effekter från 2023 (2023:01) drar slutsatsen av det svenska stödet är relativt spritt och rekommenderar en koncentration av resurser på färre länder för större effekt.

Diagram 2.3 Förbättrad hälsa för de allra mest utsatta: Sidas portföljsammansättning

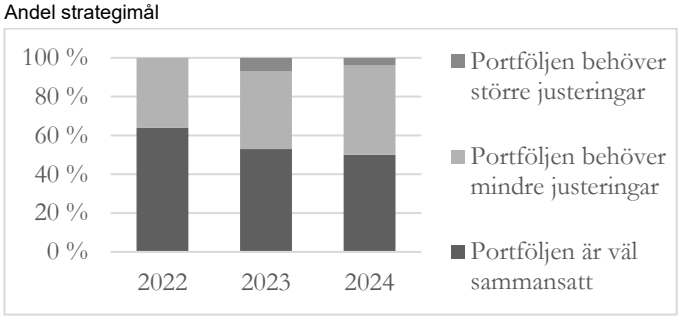

Källa: Sida.

Sidas bedömning av portföljens sammansättning visar en fortsatt negativ trend där andelen av strategiportföljerna som bedöms vara väl sammansatt har minskat från 53 till 50 procent sedan 2023. Andelen strategiportföljer som behöver mindre justeringar

har samtidigt ökat från 40 till 46 procent sedan 2023. Detta beror enligt Sida bl.a. på förändrade kontexter och nya strategimål.

2.5.5 Främja frihet och bekämpa förtryck

Svenskt bistånd på området syftar till att stärka demokrati och främja fria val, öka stödet till civilsamhället och försvarare av mänskliga fri- och rättigheter och demokrati, samt främja frihet på nätet. Stödet syftar också till att säkerställa att yttrandefriheten skyddas. Målsättningen är att stärka förutsättningar för att främja frihet och bekämpa förtryck, inkl. religionsfrihet och religiösa minoriteters rättigheter, rättigheter för kvinnor och flickor, barn och unga, hbtqi-personer och för personer med funktionsnedsättning, vilket förväntas resultera i bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Demokratisk tillbakagång, minskat utrymme för människorätts- och demokratiförsvarare samt försvagad frihet på nätet

Andelen människor i världen som lever i en demokrati med fria och rättvisa val har minskat till 30 procent, att jämföras med för tio år sedan då andelen var 52 procent. Mänskliga fri- och rättigheter och rättsstatens principer utmanas genom autokratiseringen. Trenden är dock vändbar – hälften av de länder som under de senaste trettio åren gått i autokratisk riktning har inlett demokratiseringsprocesser. Av dessa länder återupprättade 90 procent styrelseskicket till demokrati, eller förbättrade kvaliteten på demokratin.

Utrymmet för det civila samhället krympte under året, med inskränkningar i yttrande- och rörelsefrihet och ökad hotbild mot människorätts- och demokratiförsvarare. Mänskliga rättigheter utmanandes i den digitala världen där den globala internetfriheten minskade för fjortonde året i rad.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar 2024

Det bilaterala biståndet till området främja frihet och bekämpa förtryck uppgick till 8,2 miljarder kronor, varav Sida förmedlade 6,6 miljarder kronor. Störst andel av Sidas bistånd gick till att främja rättsstatens principer och demokratiska institutioner (38 procent), följt av ett stärkt livskraftigt civilsamhälle (25 procent) och konfliktförebyggande, fred och säkerhet (20 procent).

Det multilaterala biståndet genom kärnstöd uppgick uppskattningsvis till 2,0 miljarder kronor. Viktiga multilaterala aktörer på området är bl.a. FN:s utvecklingsprogram (UNDP), FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) och Unesco.

Sverige bidrog även genom EU:s gemensamma bistånd till verksamhet för god samhällsstyrning, institutionsbyggande och stöd till det civila samhället, inkl. för mänskliga rättigheter och demokrati.

Regeringen beslutade 2024 om tre strategier som styr delar av verksamheten: Strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer 2024–2028 (UD2024/01416), Strategi för särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer 2024–2027 (UD2023/18067) samt Strategin för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället 2025–2029 (UD2024/12355).

Verksamhet och resultat – fria val och ett livskraftigt civilsamhälle

Sveriges stöd till demokratiska institutioner, aktörer, partier och flerpartisystem, samt främjandet av förutsättningar för fria val och ett oberoende rättsväsende har spelat en

viktig roll när den stora trenden är att fler länder inleder autokratiseringsprocesser än demokratiseringsprocesser. Svenskt stöd har bidragit till positiva effekter i flera enskilda länder för att minska den demokratiska tillbakagången, och för att stötta redan inledda demokratiseringsprocesser. Sverige bidrog bl.a. genom UNDP till att 328 miljoner röstberättigade (könsuppdelad statistik saknas) registrerades för deltagande i 22 val. I en kompletterande insats bidrog Sverige genom FBA också med 184 valobservatörer (53 procent kvinnor och 47 procent män) till 14 valobservationsinsatser i 13 länder med fokus på närområdet. Dessa insatser visar på hur Sverige genom utvecklingssamarbetet bidrog till att öka individers möjligheter till politiskt inflytande och till att stärka demokratiska institutioner. Genom stöd till Internationella IDEA har Sverige medverkat till att samla valmyndigheter och valkommissioner, vilket har bidragit till utökat utbyte mellan aktörer som konkret arbetar med att säkerställa fria och rättvisa val.

Genom stöd till OHCHR:s funktion för beredskapsåtgärder, Emergency Response Teams, har Sverige stärkt högkommissariens förmåga att övervaka, förebygga och tidigt svara på allvarliga brott mot mänskliga rättigheter och humanitär rätt på landnivå, samt stärkt organisationens fältorientering och samarbete med humanitära aktörer. Stödet är ett gott exempel på hur FN:s normativa arbete kan omsättas till operativ verksamhet på landnivå med direkt bäring på människors möjligheter att åtnjuta sina mänskliga rättigheter.

Ett arbete inleddes under året för att öka andelen svenskt bistånd som når lokala civilsamhällesorganisationer i låg- och medelinkomstländer. Genom stöd till människorätts- och demokratiförsvarare bidrog Sverige vidare till att stärka lokala civilsamhällesorganisationers kapacitet och förutsättningar att verka. Stöd till organisationer som stöttar journalister och fria medier har också utgjort en viktig del.

Sverige har genom systematiska diplomatiska åtgärder stöttat politiska initiativ för yttrandefrihet på nätet som syftar till att främja ett öppet och säkert internet, där rätten till privatliv respekteras. Samtidigt har Sveriges stöd till Unesco bidragit till verksamhet som främjat yttrandefrihet och ökad säkerhet för journalister. Svenskstödda organisationer har också ökat medvetenheten om säkerhet och rättigheter på internet. Genom att konkreta biståndsinsatser kompletterar den politiska dialogen avseende mänskliga rättigheter på internet har förutsättningarna för genomslag av svenska prioriteringar ökat.

En rapport av EBA (2024:05) om biståndets roll i att bekämpa korruption i partnerländer, visar att Sverige och Sida sticker ut som föregångare bland andra givare och rekommenderar den svenska regeringen att bygga vidare på och utöka myndighetens unika expertis liksom stärka insatser mot korruption som utvecklingshinder.

Diagram 2.4 Främja frihet och bekämpa förtryck: Sidas portföljsammansättning

Andel strategimål

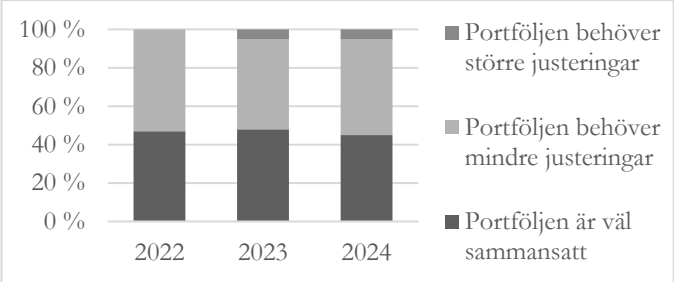

Källa: Sida.

Sidas bedömning av portföljens sammansättning visar en svag negativ trend där andelen av strategiportföljerna som bedöms vara väl sammansatt har minskat från 48 till 45 procent sedan 2023. Andelen strategiportföljer som behöver mindre justeringar har samtidigt ökat från 47 till 50 procent sedan 2023. Detta beror, enligt Sida, bl.a. på beslut om nya strategier och beslut om utfasning och att portföljerna inte har hunnit justeras. Förutsättningarna i samarbetsländerna har dessutom förändrats, ofta på grund av ökat förtryck, väpnad konflikt och politisk turbulens.

2.5.6 Utökat och effektiviserat klimatbistånd

Svenskt bistånd ska bidra till att påskynda den gröna globala omställningen och stärka anpassningsarbetet för att stödja genomförandet av Parisavtalet och Kunming-Montreal-ramverket om biologisk mångfald. Genom klimatbiståndet motverkas klimatförändringarna och deras inverkan, och förutsättningarna stärks för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Klimatförändringarnas allvarliga följder understryker behovet av stöd till den gröna omställningen

Klimatförändringarnas inverkan blir allt allvarligare. Torka, översvämningar och andra extremväder ökar i förekomst och styrka och förlusten av biologisk mångfald tilltar. Tydligast är de skadliga följderna i redan utsatta områden. Här hotar miljöpåverkan och klimatförändringarna leda till kraftigt ökade humanitära behov, otrygg livsmedelsförsörjning, ofrivillig migration och konflikt. Samtidigt avtar inte utsläppen i den takt som behövs. Den oberoende expertgruppen Independent High Level Expert Group on Climate Finance (IHLEG) uppskattar att 3 600–3 900 miljarder US-dollar kommer att behövas till år 2030 för att utvecklingsländer ska kunna uppnå sina klimat- och miljömål. FN:s klimatpanel IPCC menar att tekniken som behövs för att klara klimatomställningen finns tillgänglig.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar under 2024

Det bilaterala biståndet till området utökat och effektiviserat klimatbistånd uppgick till 6,1 miljarder kronor, varav Sida förmedlade omkring 5,0 miljarder kronor. Störst andel av Sidas bistånd gick till hållbara energisystem (36 procent), följt av ökad motståndskraft mot och anpassningsförmåga till klimatförändringar (31 procent) och skydd, restaurering och hållbart nyttjande av biologisk mångfald, ekosystem och naturresurser (27 procent).

Det multilaterala biståndet genom kärnstöd uppgick uppskattningsvis till 4,7 miljarder kronor, enligt metodik som används i rapporteringen till UNFCCC. Viktiga multilaterala aktörer på området är de globala klimatfonderna, framför allt Gröna klimatfonden (GCF) och Globala miljöfonden (GEF). 2024 förmedlade Sverige 2,2 miljarder kronor genom dessa. Sverige blev 2024 vald till medordförande i GCF:s styrelse och regeringen tillkännagav ett flerårigt bidrag om 8 miljarder kronor till GCF. Genom utvecklingsbankerna förmedlades vidare 2 miljarder kronor till verksamhet på klimat- och miljöområdet.

Sverige bidrog även genom EU:s gemensamma bistånd till verksamhet för miljö och klimat, inkl. inom ramen för andra tematiska områden där Europeiska kommissionen systematiskt integrerar ett miljöperspektiv.

Med hänsyn till de omfattande finansieringsbehoven har regeringen lagt stor vikt vid att främja ett ökat privatsektorsamarbete inom klimatbiståndet.

Verksamhet och resultat – stärkande av global klimatomställning och mobilisering av privat kapital

Även om många globala trender pekar i fel riktning har det svenska klimatbiståndet fortsatt att bidra till utsläppsminskningar i utvecklingsländer. GEF hade halvvägs in i programcykeln uppnått sitt utsläppsminskningsmål motsvarande 1,85 miljarder ton koldioxidekvivalenter. De nya godkända projekten 2024 i GCF förväntas bidra till liknande utsläppsminskningar och klimatanpassning som bidrar till motståndskraft för 200 miljoner människor. I närområdet har svenskt stöd till fjärrvärmeprojekt i Ukraina bidragit till utsläppsminskningar i ett dussintal städer i Ukraina, bl.a. i samarbete med Nefco.

Sveriges stöd till Afrikanska utvecklingsbankens fond för de fattigaste länderna (ADF) har bidragit till att ta fram utvecklingsplaner som väntas ge 390 000 ton fröer till klimatmotståndskraftiga grödor i Kamerun, Elfenbenskusten, Liberia, Sierra Leone och Zimbabwe. Denna typ av verksamhet utgör ett gott exempel på hur biståndet både kan bidra till klimatanpassning och samtidigt stärkta försörjningsmöjligheter.

Klimatfinansiering från fler källor behövs. Med hjälp av bl.a. garantier har biståndet bidragit till mobilisering av privat kapital till miljö- och klimatarbete. Sammanlagt mobiliserade Sidas insatser 2024 ca 3 000 miljoner kronor i privat kapital till klimatåtgärder. Sida ingick under året ett avtal med Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB) om en garanti i syfte att möjliggöra investeringar i Amazonasområdet i exempelvis skog, lantbruk och bioekonomi på mer än 450 miljoner US-dollar. Inom det multilaterala arbetet har GEF uppbådat privat kapital motsvarande 1–2 gånger varje krona fonden utbetalar. GCF:s privatsektorverksamhet mobiliserar 5 gånger det insatta offentliga kapitalet. Nordiska utvecklingsfonden (NDF) har bl.a. verkat för privatsektorfinansiering till klimatförsäkringar och annan klimatanpassning, av särskild vikt eftersom anpassningsarbetet över lag i världen har haft svårare att locka privat kapital än verksamhet för utsläppsminskningar.

Fortsatt metodutveckling behövs dock i att använda biståndet som hävstång för ytterligare klimatfinansiering, då verksamheten är både tids- och arbetskrävande. I vissa fall har avtal om garantiinsatser i slutändan inte kunnat ingås trots omfattande arbetsinsatser. Att utbyta erfarenheter med andra länder har därför varit värdefullt, exempelvis inom det nordisk-amerikanska kapitalmobiliseringssamarbetet Investment Mobilisation Collaboration Alliance (IMCA).

En grön omställning kräver ledarskap på olika nivåer. Genom Svenska institutets ledarskapsprogram har aktörer inom privat och offentlig sektor i ett antal låg- och medelinkomstländer deltagit i kapacitetsutvecklingsinsatser. Programmen har inriktats på områden där svenska företag har potential att bidra, exempelvis energi, transport och infrastruktur.

För att attrahera investeringar till en rättvis grön omställning stödjer Sverige, genom Sida, utvecklingen av nya marknader och affärsmodeller samt främjar innovation. Ett exempel är stöd till fonden Water and Energy for Food (WE4F) som hittills har mobiliserat kapital på över 2 miljarder kronor. Totalt har 172 innovatörer (könsuppdelad statistik saknas) i 42 länder i Asien, Mellanöstern och Afrika fått stöd av programmet. Detta har bidragit till att 17,6 miljarder liter vatten och 4,4 miljarder kWh sparats och att utsläppen har minskat med 2,5 miljoner ton koldioxid-ekvivalenter. Därtill har 13,7 miljoner ton mat producerats och över 5,5 miljoner småskaliga jordbrukare nåtts.

I slutändan kan det samlade klimatarbetets bärkraft bara säkras genom att alla länder fullföljer sin del. I ett effektivt klimatbistånd ingår att stärka länders egen förmåga att driva klimatomställningen. Under 2024 fortsatte Sida sitt finansiella stöd till Nationally

Determined Contributions Partnership (NDCP), som hjälper deltagande länder i att utveckla sina klimatomställningsplaner. Sverige stödde GCF:s kapacitetsutvecklingsprogram, som har bidragit till över 45 färdiga nationella anpassningsplaner och till 105 länders strategier för klimatanpassning.

Diagram 2.5 Utökat och effektiviserat klimatbistånd: Sidas portföljsammansättning

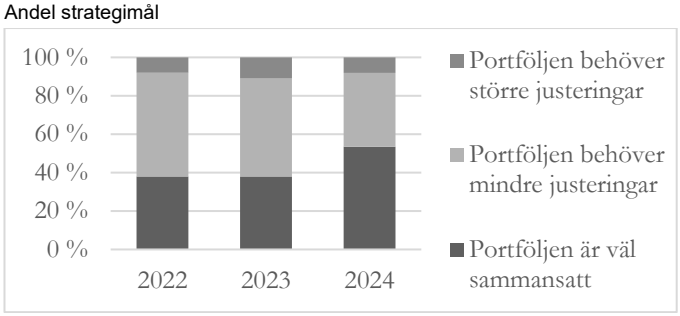

Källa: Sida.

Sidas bedömning av portföljens sammansättning visar en positiv trend där andelen av strategiportföljerna som bedöms vara väl sammansatt har ökat från 38 till 53 procent sedan 2023. Andelen strategiportföljer som behöver mindre justeringar har samtidigt minskat från 51 till 38 procent sedan 2023. Sida bedömer att justeringar behövs för att bl.a. anpassa portföljerna till den utveckling som skett inom området, exempelvis genom att använda garantiinstrumentet för att begränsa utsläpp av växthusgaser.

2.5.7 Stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt

Jämställdhet är en frihetsfråga och ett svenskt kärnvärde. Svenskt bistånd på området syftar till att främja kvinnors och flickors möjlighet att fritt bestämma över sina liv och kroppar samt stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt. På så sätt skapas förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Kvinnors och flickors frihet och egenmakt ifrågasätts

Det pågår en global tillbakagång inom jämställdhetsområdet där kvinnors och flickors frihet och egenmakt ifrågasätts. Internationellt finns ett växande motstånd mot jämställdhet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och hbtqi-personers rättigheter. Motståndet tar sig olika uttryck beroende på sammanhang och drivs på av auktoritära krafter och religiös extremism. Kvinnor och flickor är oproportionerligt drabbade av konfliktrelaterat sexuellt våld. I fråga om kvinnors ekonomiska egenmakt globalt är endast 63 procent av kvinnor i åldrarna 25–54 aktiva på arbetsmarknaden jämfört med nära 92 procent av männen. Trots den övergripande negativa utvecklingen har framsteg gjorts, bl.a. minskade andelen flickor som utsattes för barnäktenskap mellan 2003 och 2023 från 24 procent till 19 procent.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar under 2024

Det bilaterala biståndet till området stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt uppgick till 2,0 miljarder kronor, varav Sida förmedlade totalt 1,5 miljarder kronor. Störst andel av Sidas bistånd gick till stärkta förutsättningar för jämställdhet (35 procent), följt av sexuella och reproduktiva rättigheter (34 procent) och könsrelaterat våld (13 procent).

Det multilaterala biståndet genom kärnstöd uppgick uppskattningsvis till 0,9 miljarder kronor. Viktiga multilaterala aktörer på området är bl.a. FN:s befolkningsfond

(UNFPA) och UN Women. Sveriges var UNFPA:s tredje största bilaterala kärnstödsgivare med ett totalt stöd på 1 234 miljoner kronor 2024. Under 2024 var Sverige UN Women:s största bilaterala givare med ett totalt stöd på 437 miljoner kronor.

Sverige bidrog genom EU:s gemensamma bistånd till området social utveckling där jämställdhet utgör ett fokusområde. Europeiska kommissionen har jämställdhet som en genomgående prioritering.

Under 2024 har även tolv myndigheter påbörjat arbetet med genomförandet av Sveriges nya handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet 2024–2028.

Verksamhet och resultat – Sverige främjar motståndskraft i motvind och stärker kvinnors och flickors rätt att fritt bestämma över sina liv och kroppar

Svenskt bistånd stöttar verksamhet som motverkar könsrelaterat våld, skadliga normer och sedvänjor, främjar kvinnligt företagande liksom kvinnors och flickors tillgång till utbildning. Svenskt stöd till en regional insats mot könsstympning i Afrika bidrog till att ca 50 000 religiösa, lokala och traditionella ledare offentligt fördömde könsstympning som en skadlig sedvänja, vilket innebär en nära 60-procentig ökning av ledare som fördömde könsstympning sedan 2021. Detta visar på vikten av att arbeta med lokalt ledarskap och engagemang för att långsiktigt förändra normer som inskränker kvinnors och flickors frihet.

Ytterligare ett exempel på en framgångsrik insats med fokus på säkerhetssektorns roll är Polismyndighetens och FBA:s arbete i delstaten Puntland, Somalia. Svenskt stöd har bidragit till att funktionen Women's Situation Desks blivit en permanent funktion i den regionala polisiära verksamheten. Funktionen har bidragit till att öka den somaliska polisens kapacitet att hantera och motverka sexuellt och könsrelaterat våld. Att stärka lokala institutioner, inte minst inom säkerhetssektorn, är avgörande för att skydda och stödja kvinnor och flickor i utsatta situationer.

Sverige har genom sina bidrag och sitt partnerskap med UNFPA bidragit till att stärka kvinnors och flickors möjlighet att fritt bestämma över sina liv och kroppar. Globalt sett har UNFPA under 2023 avvärjt 273 500 könsstympningar av flickor, samt förhindrat 9,5 miljoner osäkra aborter genom de preventivmedel som UNFPA förmedlar. UNFPA:s påverkansarbete bidrog även till antagandet av nationella lagstiftningar om kriminalisering av sexuellt och könsrelaterat våld och andra förebyggande åtgärder.

Ekonomisk egenmakt är en förutsättning för att kvinnor fritt ska kunna påverka både sitt eget liv och samhället i stort. Sverige stödjer bl.a. garantier för att underlätta för kvinnliga företagare att få tillgång till finansiellt kapital. En garantifunktion som Sida stödjer i Asien, Impact Investment Exchange (IIX), arbetar med fem finansiella institut med en total lånestorlek på motsvarande drygt 20 miljoner US-dollar. I genomsnitt bidrog garantin till att kvinnliga låntagare ökade sin årsinkomst med ca 20 procent. Världsbanken har med svenskt stöd under 2024 genomfört betydande insatser globalt för att förbättra kvinnors liv. Sverige var en av de största givarna till Women Entrepreneurs Finance Initiative (We-Fi), som stödjer kvinnliga entreprenörer i utvecklingsländer. Under 2024 hjälpte We-Fi över 100 000 kvinnliga företagare att få tillgång till kapital, vilket har lett till skapandet av tusentals nya arbetstillfällen och ökad ekonomisk självständighet. Dessa resultat visar på hur finansiell inkludering kan bryta strukturella hinder och ge kvinnor möjlighet att förbättra sina ekonomiska förutsättningar.

Sveriges stöd via Världsbanken har även bidragit till bankens arbete med att kartlägga hinder mot kvinnors ekonomiska egenmakt. Exempelvis har Världsbankens arbete bidragit till att Azerbajdzjan och Jordanien avskaffat lagliga hinder för kvinnors arbete i industriella och fysiskt krävande yrken, vilket ökat kvinnors tillgång till arbete inom transport-, energi- och tillverkningssektorn. Under 2024 har Sverige genom styrelsearbetet även bidragit till framtagandet av Världsbankens nya jämställdhetsstrategi.

Diagram 2.6 Stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt: Sidas portföljsammansättning

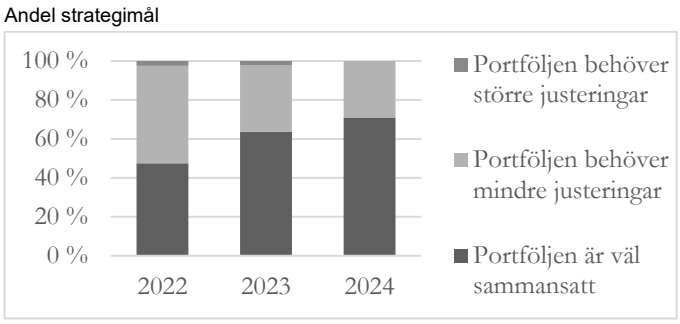

Källa: Sida.

Sidas bedömning av portföljens sammansättning visar en positiv trend där andelen av strategiportföljerna som bedöms vara väl sammansatt har ökat från 63 till 71 procent sedan 2023. Andelen strategiportföljer som behöver mindre justeringar har samtidigt minskat från 34 till 29 procent sedan 2023. Sida bedömer samtidigt att fler grupper i samhället kan nås. Genom att inkludera fler kategorier än kön synliggörs hur olika diskrimineringsgrunder ger olika förutsättningar och möjligheter för kvinnor och flickor att åtnjuta sina rättigheter.

2.5.8 Stärka synergier mellan biståndS- och migrationspolitiken

Regeringen fokuserar på att utveckla biståndspolitiken på migrationsområdet för att motverka irreguljär migration och dess grundorsaker och risker, främja återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering. Genom att motverka sårbarheter för värdsamhällen, migranter och flyktingar kan biståndsinsatser bidra till stärkta förutsättningar för förbättrade levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

Global otrygghet och väpnade konflikter driver fortsatt migration och tvångsfördrivning

Globala förändringar med förvärrade väpnade konflikter, ekonomisk tillbakagång, klimatförändringar, livsmedelskris samt försämringar inom demokrati och mänskliga rättigheter har lett till fortsatt irreguljär migration och ökad tvångsfördrivning. Av det totala antalet migranter som under 2024 stigit till 281 miljoner beräknas 43,7 miljoner vara flyktingar. Utöver detta uppskattas antalet internflyktingar till 72 miljoner. Enligt FN:s senaste mätning från 2024 är könsfördelningen av det totala antalet migranter fortsatt relativt jämn (48 procent kvinnor och 52 procent män). Data från Frontex visar samtidigt att antalet irreguljära gränspassager till EU minskade med 38 procent under 2024 och nådde den lägsta nivån sedan 2021. Minskningen beror huvudsakligen på en kraftig minskning i antalet inresor via den centrala Medelhavsrutten och den västra Balkanrutten, sannolikt efter regionala kapacitetsstärkande insatser och stärkt gränskontroll.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar under 2024

Det bilaterala biståndet till området stärka synergier mellan biståndS- och migrationspolitiken uppgick till 420 miljoner kronor, varav Sida förmedlade 350 miljoner kronor.

Det multilaterala biståndet genom kärnstöd uppgick uppskattningsvis till 293 miljoner kronor. Viktiga multilaterala aktörer på området är bl.a. FN:s migrationsorganisation (IOM) och FN:s flyktingorgan (UNHCR).

Sverige bidrog genom EU:s gemensamma bistånd till verksamhet som rör migration. Inom EU-samarbetet är det primära finansieringsinstrumentet NDICI/Global Europe. Av det totala anslaget på 79,5 miljarder euro under 2021–2027 ska preliminärt 10 procent användas till migrationsrelaterade aktiviteter. För perioden 2021–2023 var utfallet 15 procent.

Under 2024 beslutade regeringen om en ny tematisk strategi för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom migration, återvändande och frivillig återvandring 2024–2028 (UD2024/14340) som omfattar totalt 3 miljarder kronor.

För att stärka Migrationsverkets utvecklingssamarbete med tredje länder, i syfte att genom kapacitetsstärkande insatser bidra till en säker, ordnad och reguljär migration, tilldelades myndigheten under 2024 ett anslag om 25 miljoner kronor.

Verksamhet och resultat – samordnad migrationsstrategi stärker kapacitet och samarbete för hållbart återvändande

Antagandet av migrationsstrategin 2024 var ett resultat av regeringens målsättning att säkerställa samstämmighet mellan politikområdena migration och utveckling. Därmed främjas långsiktighet, effektivitet och resultat i biståndspolitiken och genomslag för svenska intressen ökar, såväl globalt som bilateralt. För att omhänderta den globala migrationsstrategin och andra strategier med migrationsmål har Sida genomfört en intern omställning för att stärka sin kapacitet och kunskap inom migrationsfrågor. Genom att integrera migrationsperspektivet i utvecklingssamarbetet kan myndigheten agera mer effektivt och långsiktigt för att uppnå målen i regeringens migrationsstrategi.

För 2024 utnyttjades hela strategibeloppet inom den nyligen beslutade strategin för migration och utveckling om 50 miljoner kronor genom öronmärkt stöd till UNHCR för kapacitetsstärkande insatser i Senegal, Mauretanien och Mali. Stödet bidrar på lång sikt till att hantera migrationsrelaterade utmaningar längs den utsatta Atlantrutten mot Europa.

Migrationsverket har parallellt etablerat närvaro i flera länder och samarbete med lokala migrationsmyndigheter. Detta har stärkt myndighetens expertis inom utvecklingssamarbetet, vilket är en viktig komponent för att säkerställa ett effektivt långsiktigt stöd till partners och en god samordning med Sida. Denna närvaro och expertis är nödvändig för att skapa lokalt förankrade lösningar som bidrar till säkra och hållbara återvändandeprocesser.

Svenskt stöd via Internationella organisationen för migration (IOM) i Irak har bidragit till att öka tillgången till civil identitetsdokumentation och rättigheter för internflyktingar och återvändande. Stödet, som har genomförts inom den regionala strategin för Mellanöstern och Nordafrika, har stärkt förutsättningar för återvändande, återtagande samt frivillig återvandring i linje med strategins migrationsmål liksom med den globala migrationsstrategins målsättningar. Stödet till Irak visar på goda resultat för ett säkert och ordnat återvändande, inte minst för de 1,1 miljoner internflyktingarna (könsuppdelad statistik saknas) i landet.

Under 2024 arbetade Sida bl.a. med uppföljning av situationen för flyktingar i Turkiet ur ett biståndsperspektiv, särskilt med avseende på EU:s stöd till utsatta grupper, skydd för flyktingar och migranter samt hållbara lösningar för återvändande och social integration. Sida samverkade även med Migrationsverket och stöttade under 2024 deltagande från Migrationsverkets experter i utbildningsinsatser för den turkiska migrationsmyndigheten.

Sidas portfölj för migrationsrelaterad verksamhet inom den regionala strategin för utvecklingssamarbete med Afrika har bestått av sex partnerskap som stödjer verksamhet som rör afrikansk arbetskraftsmigration, fri rörlighet, stöd genom IOM till utsatta migranter längs Afrikas östra migrationsrutt, stärkt flyktinghantering i Östafrika, förbättrad tillgång till migrationsstatistik av god kvalitet med stöd av SCB och remitteringar för utveckling genom FN:s kapitalutvecklingsfond UNCDF. Sverige har även bidragit till EU-samordningen av stödet för den regionala utvecklingsplanen med stöd från NDICI samt i utvecklingen av EU:s Global Gateway i regionen.

Sida bidrog genom IOM under 2024 med humanitär och livräddande hjälp längs den östra migrationsrutten. Över 8 500 irreguljära migranter (könsuppdelad statistik saknas) och återvändande i Djibouti och Etiopien fick livräddande hjälp i form av mat, vatten, skydd, icke-matvaror, medicinsk hjälp, rådgivning och vidare transport till ursprungssamhällena.

Diagram 2.7 Stärkta synergier mellan biståndsområdet och migrationspolitiken: Sidas portföljsammansättning

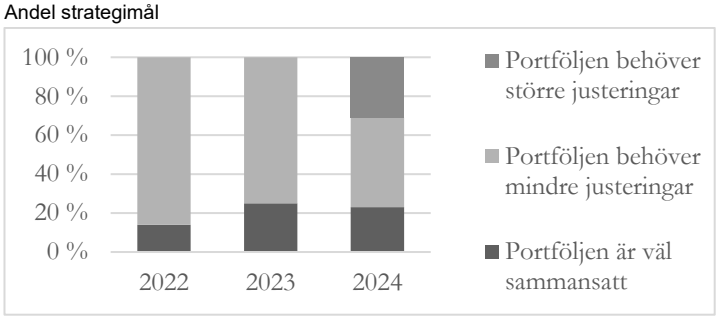

Källa: Sida.

Sidas bedömning av portföljens sammansättning visar en negativ trend där andelen av strategiportföljerna som bedöms vara väl sammansatt har minskat från 25 till 23 procent. Andelen strategiportföljer som behöver större justeringar har samtidigt ökat från 0 till 31 procent sedan 2023. Behoven för större justeringar återfinns, enligt Sida, i de strategier där nya strategimål tillkommit under 2024 och där det tematiska området i vissa fall är nytt. Sida eftersträvar därtill ökade synergier i samarbetet mellan landnivå, regionalt och globalt.

2.5.9 Stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd

Humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd räcker inte för att minska humanitära behov i utdragna eller cykliska kriser. Regeringen betonar det humanitära stödets kärnmandat med uppmaning till engagemang från andra aktörer för att säkerställa långsiktighet i insatserna. Genom att rädda liv, lindra nöd och upprätthålla mänsklig värdighet har det humanitära biståndet bidragit till målet om förbättrade levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Allvarliga utmaningar för det humanitära systemet: ökade behov men minskad internationell finansiering

Det humanitära systemet står inför allvarliga utmaningar med ökade humanitära behov och minskad finansiering globalt till den humanitära responsen. I slutet av 2024 rapporterade FN:s kontor för humanitärt bistånd (OCHA) att 305 miljoner människor behöver humanitär hjälp, vilket motsvarar en tredubbling sedan 2014. Civila drabbas i allt högre utsträckning av krig och konflikt och allt fler människor tvingas på flykt. Kvinnor och barn, särskilt flickor, men även personer som tillhör grupper som är särskilt utsatta, påverkas oproportionerligt av krig och konflikt. Brist på respekt för internationell humanitär rätt i kombination med förödande effekter av klimatförändringar gör att de humanitära behoven ökar i allt snabbare takt, inte minst hunger- och svältkriser. Minskat utvecklingsbistånd har satt ytterligare press på humanitära partner.

Medelsfördelning, aktörer och särskilda prioriteringar under 2024

Under 2024 uppgick det totala svenska humanitära stödet till 9,6 miljarder kronor och utgjorde ungefär 17 procent av Sveriges bistånd. Det humanitära biståndet är behovsbaserat och utgår från de humanitära principerna om opartiskhet, neutralitet, oberoende och humanitet samt internationell humanitär rätt.

Det bilaterala biståndet uppgick till 6,1 miljarder kronor, varav Sida förmedlade 4,9 miljarder kronor. Störst andel av Sidas bistånd gick till livräddande insatser och skydd för krisdrabbade människor (77 procent), följt av ökad kapacitet och effektivitet i det humanitära systemet (23 procent).

Det multilaterala biståndet genom kärnstöd uppgick uppskattningsvis till 3,3 miljarder kronor. Viktiga multilaterala aktörer på området är bl.a. OCHA, FN:s livsmedelsprogram (WFP), FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) och Internationella rödakorskommittén (ICRC).

Sverige bidrog även genom EU:s gemensamma bistånd till det humanitära arbetet. Detta stöd kanaliserades genom internationella organisationer som FN, Röda Korset och ickestatliga organisationer, inkl. europeiska civilsamhällesorganisationer för att säkerställa effektiv och rättvis hjälp till de mest utsatta.

Verksamhet och resultat – det humanitära tillträdet avgörande

Trots den negativa utvecklingstrenden 2024 har det svenska humanitära stödet nått ut, inkl. till de mest svårtillgängliga områdena. Samarbetet med lokala aktörer har ökat, i linje med regeringens prioriteringar om ett humanitärt bistånd som fördelas snabbt, träffsäkert och mer effektivt. Sveriges höga nivåer av humanitärt bistånd, inte minst i världens mest underfinansierade humanitära kriser som i Kamerun, Tchad och Venezuela, har bidragit till att rädda liv och att minska lindandet. För att öka det humanitära samfundets kapacitet att snabbt svara upp mot behov har flera civilsamhällesorganisationer tillgång till flexibla medel genom Sidas akuta snabbresponsmekanism. Sida har godkänt 79 sådana snabbinsatser fördelade över 28 länder under 2024.

Sidas strategiska partners arbetar kontinuerligt med att förhandla fram humanitärt tillträde, samverkar med lokala aktörer och vidtar andra nödvändiga åtgärder för att nå ut med bistånd till krisdrabbade människor. En lärdom har varit vikten av att stärka respekten och förståelsen för humanitärt tillträde, särskilt i länder där det humanitära systemet är pressat. Genom upprättande av mobila hälso- och skyddstjänster till tvångsfördrivna befolkningsgrupper nåddes exempelvis 26 572 personer (8 730 män och 17 842 kvinnor) i en enskild konfliktkontext med hjälp av allt från akut sjukvård,

kontantbaserat stöd till hur man skyddar sig från sexuellt våld. Resultatet visar på nytänkande och innovation i biståndet, vikten av samarbete med lokala organisationer och lokal förankring där Sverige bidragit till att rädda liv och lindra nöd.

För att öka effektiviteten riktade regeringen också särskilda insatser, bl.a. för tryggad livsmedelsförsörjning, akut sjuk- och mödravård och tak över huvudet genom mjuk öronmärkning bl.a. till FN-organen WFP, UNHCR, Unicef och UNFPA, samt till Internationella Rödakorskommittén ICRC. EU tillhandahöll över 3 000 elgeneratorer till Ukraina för att stödja energiförsörjningen, särskilt under vintermånaderna, som en del av sitt humanitära bistånd.

I flera kriser utgör skalan och intensiteten i det våld som riktas mot civila en del av krigsföringen, klara övergrepp mot internationell rätt, och är en källa till mänskligt lidande och ökade humanitära behov. I flera konfliktsituationer sker dessutom regelbundna attacker mot hälsokliniker, mödravård och sjukhus, skolor och annan infrastruktur. Trots detta nådde Sveriges partners fram och minskade risken för våld, hot och övergrepp genom att integrera skydd-, risk-, och säkerhetsaspekter i alla livräddande insatser. I Sudan visade Norska flyktingrådet (NRC) och UNHCR upp goda exempel, kopplat till kontantstöd och landrättigheter. Svenskstödda insatser genom FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) i Niger gjorde det möjligt för sårbara grupper att hantera spannmåls- och foderbristen samt stärka sina självförsörjningsmöjligheter för mat. Resultaten visar på Sverige som en principfast humanitär givare och hur Sverige leder arbetet i att integrera skyddsfrågor, oaktat sektor.

Påverkansarbetet för att bredda givarbasen och effektivisera det humanitära systemet stärktes under 2024. Det skedde bl.a. genom svenskt värdskap för rundabordssamtal mellan givare, FN och NGO:er samt genom att Sverige förhandlade fram den humanitära omnibusresolutionen, som antogs i generalförsamlingen och uppmanar alla medlemsstater att upprätta ett humanitärt finanseringsmål.

Diagram 2.8 Stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd: Sidas portföljsammansättning

Andel strategimål

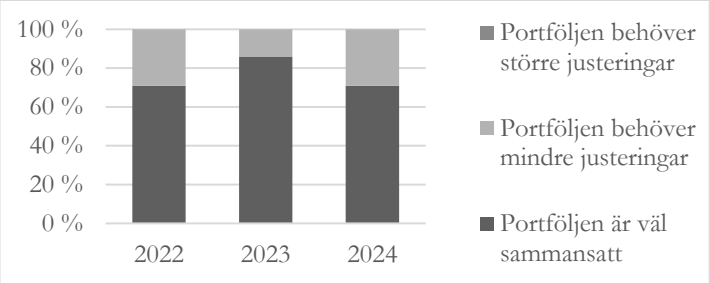

Källa: Sida.

Sidas bedömning av portföljens sammansättning visar en negativ trend där andelen av strategiportföljerna som bedöms vara väl sammansatt har minskat från 86 till 71 procent sedan 2023. Andelen strategiportföljer som behöver mindre justeringar har samtidigt ökat från 14 till 29 procent sedan 2023. Sida bedömer att justeringar behövs vad gäller målen om ökad effektivitet i det humanitära systemet och om det humanitära systemets kapacitet att säkra tillträde i kris- och konfliktpåverkade kontexter.

2.5.10 Reformering av regeringens styrning av internationellt bistånd

Regeringen har sedan 2023 genomfört en omfattande reformering av biståndet. Ökade synergier mellan biståndet och andra politikområden är en viktig del. Omvärldsläget med oändliga behov, men ändliga resurser, gör det än viktigare att prioritera och effektivisera biståndet. Reformagendan är styrande för det fortsatta arbetet. Under 2024 har regeringen genomfört ett antal större förändringar i syfte att säkerställa att verksamhet som finansieras av biståndsmedel genomsyras av reformagendans krav på effektivitet, långsiktighet och transparens.

Biståndet har stegvis blivit en alltmer integrerad del av den samlade svenska utrikespolitiken. Biståndsmyndigheter som genomför utvecklingssamarbetet har i ökande utsträckning fått del av relevant information om utrikes- och säkerhetspolitiska prioriteringar och överväganden för att bättre kunna anpassa verksamheten. Under året tog EBA fram en baslinjestudie (2024:08) för att framöver kunna följa och utvärdera reformagendans genomförande.

Stärkta synergier mellan bistånd, handel och främjande

Genom att ta tillvara synergier mellan bistånd, handel och främjande kan biståndet bli mer effektivt, fungera som en hävstång, och bättre mobilisera andra aktörers, inkl. den privata sektorns, engagemang och resurser för hållbar utveckling. Därmed kan även svenska företags lösningar och kompetenser, som efterfrågas i partnerländer, bättre tas tillvara i utvecklingssamarbetet.

Regeringen satsade 2024 särskilt på att stärka synergierna mellan utvecklingssamarbetet, främjandet och handelspolitiken. Ett tillfälligt sekretariat inrättades under 2024 på Utrikesdepartementet för att främja dessa synergier, och stärka samverkan inom Team Sweden, som bl.a. inkluderar Business Sweden, Swedfund, Exportkreditnämnden, Svensk exportkredit, Sida, Svenska institutet och Kommerskollegium, samt med den bredare svenska resursbasen. Detta har exempelvis bidragit till att öka konkret samarbete mellan myndigheter, och utarbeta nya arbetsmetoder och instrument, vilket har resulterat i flera gemensamma projekt i partnerländer, t.ex. i Tanzania. Sverige har också bidragit till EU:s konnektivitets-strategi Global Gateway för att mobilisera privat kapital till hållbara och strategiska investeringar i partnerländer. Sverige har presenterat flera potentiella flaggskeppsprojekt inom prioriterade sektorer.

Regeringen stärkte under 2024 Sveriges samlade insats inom Team Sweden för att arbeta mot biståndets mål. Swedfunds projektaccelerator, som genomför förstudier för hållbara infrastrukturprojekt, tilldelades 240 miljoner kronor (en ökning med 70 miljoner kronor) och Business Sweden tilldelades biståndsmedel för första gången om 62 miljoner kronor, varav 10 miljoner kronor var öronmärkta för Global Gateway. Svenska institutet tilldelades 321 miljoner kronor i biståndsmedel (en ökning med 80 miljoner kronor) och Kommerskollegium tilldelades 45 miljoner kronor (en ökning om 10 miljoner kronor).

Genom ökade resurser till projektacceleratorn kunde Swedfund under 2024 initiera 41 nya insatser inom kritisk infrastruktur, inkl. 15 projekt i Ukraina och tre i Moldavien. Projektacceleratorn spelar en viktig roll i att förbereda hållbara projekt som stärker investeringsmöjligheterna för privata aktörer och fungerar som en viktig brygga mellan svenska företag och affärer i utvecklingsländer.

Under 2024 har Business Sweden stärkt sin närvaro i låg-och medelinkomstländer, inkl. fattat ett beslut om ett nytt handelskontor i Västafrika, och vidareutvecklat regionala hållbarhetscentra i Bangkok, Bogota, Delhi, Manilla samt Nairobi, vilket

skapat bättre förutsättningar för Team Sweden och svenskt näringsliv att gemensamt bidra till biståndets mål.

Hållbar ekonomisk utveckling motverkas av bristande rättssäkerhet, omfattande korruption och bristande finansiering. Regeringen har tillsammans med Team Sweden vidareutvecklat olika metoder för att kombinera instrument och skapa förutsättningar för svenska företag att bidra till utvecklingsresultat. Ett exempel är Kenya, där Sida, FN:s organisation för industriell utveckling (UNIDO) och Energimyndigheten gemensamt har etablerat en ny plattform som underlättar för lokala företag att få tillgång till högkvalitativ teknologi och finansiering för energieffektivisering. Detta kombineras med arbete för att stärka mänskliga rättigheter i värdekedjan. Projektet syftar till att minska koldioxidutsläppen samt förbättra den lokala industrins konkurrenskraft och förutsättningarna för handel och investeringar i landet.

Effektivare styrning av biståndet

I syfte att uppnå en tydligare styrning med bl.a. färre styrdokument och färre mål genomför regeringen en effektivisering av styrningen av det internationella biståndet. Under 2024 fattade regeringen beslut om Uppdrag om genomförande och uppföljning av landstrategier och andra strategier inom biståndet (UD2024/17865) för att öka transparensen, främja kvaliteten och stärka effektiviteten i det svenska strategistyrda biståndet. Strategierna är, tillsammans med förordningar och regleringsbrev, grundläggande verktyg för regeringens styrning av svenskt bistånd.

Regeringen intensifierade arbetet för att minska antalet styrsignaler i strategierna. Reformagendans mål att minska antalet länder där Sverige bedriver bilateralt utvecklingssamarbete till högst 30 uppnåddes exempelvis under 2024. Ett nytt format för strategier togs fram, för att främja kortare och mer fokuserade strategier, med bl.a. färre och mindre överlappande mål samt färre prioriteringar.

Regeringen har avslutat utvecklingsbiståndet till några länder där samsyn med respektive regering har saknats. Det rör länder som exempelvis inte tillräckligt tydligt tagit avstånd från terrorism, odemokratiska länder, länder med otillräckliga ansträngningar för att förhindra korruption eller att landet har motarbetat en regelbaserad världsordning. Med några andra länder har det bilaterala utvecklingsbiståndet avslutats för att relationen i stället ska kunna vidareutvecklas med handel, politisk dialog och andra samarbeten.

Ny modell för stöd till civila samhället

Civilsamhällesorganisationer är viktiga partner i genomförandet av det svenska internationella biståndet. Regeringen har under 2024 beslutat om en ny biståndsstrategi för Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället 2025–2029 (UD2024/12355) med en tillhörande ny genomförandemodell som Sida ska tillämpa i genomförandet.

Modellen innebär en omfattande reform av samarbetet med det civila samhället och bidrar till att transparens, insyn och effektivitet stärks samtidigt som antalet transaktions- och avtalsled minskar. Genom den nya modellen får fler civilsamhällesorganisationer möjlighet att ingå direktavtal med Sida, som är ansvarig myndighet, samtidigt som svenska organisationers mervärde som partner värnas.

Transparensen i biståndet främjas

Under 2024 gav regeringen Sida ytterligare ett uppdrag om att öka transparensen i det svenska biståndet. Syftet är att säkerställa att medborgarna får ökad insyn i hur de

gemensamma skattemedlen används, inkl. för att möjliggöra extern utvärdering och stärkt ansvarsutkrävande. Uppdraget innefattar att vidareutveckla den digitala informationsplattformen OpenAid. Målet är att öka plattformens användarvänlighet och sökbarhet samt att integrera Sidas databas för stöd till det civila samhället för att ge en mer heltäckande bild av vart biståndet går och vilka resultat som uppnås. Relevant data och dokument ska också rapporteras till International Aid Transparency Initiative (IATI), och Sidas partners ska systematiskt publicera information i enlighet med IATI:s internationella standard. Vidare ska Sida stärka myndighetens processer och rutiner för att förhindra och förebygga jäv och korruption i biståndsförmedlingen. Sida har tagit fram en åtgärdsplan för att genomföra uppdraget.

Ny strategi för det multilaterala utvecklingssamarbetet

En regelbaserad världsordning och effektivt multilateralt samarbete är både ett svenskt kärnintresse och nödvändigt för att möta globala utmaningar. De multilaterala organisationerna utgör pelare för den regelbaserade världsordningen, verktyg för genomförande av bistånd, plattformar för påverkan och dialog samt resurspooler för kunskap och evidens. Under 2024 beslutade regeringen om en ny strategi som styr det bistånd som kanaliseras genom multilaterala organisationer, inkl. FN, utvecklingsbankerna och de tematiska fonderna: Strategi för multilateralt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd – Effektivitet, ansvarsutkrävande och resultat (UD2024/17361). Strategin konsoliderar styrningen av biståndet genom multilaterala organisationer genom att ange övergripande mål, principer och prioriteringar för Sveriges multilaterala bistånd, samt ange horisontella svenska prioriteringar i förhållande till de multilaterala organisationerna. Strategin lägger grunden för ett effektivt, långsiktigt och transparent multilateralt bistånd samt ett koherent och strategiskt svenskt agerande och därmed ökat genomslag för regeringens prioriteringar. Strategin gäller tills vidare. En översyn av strategin ska göras senast 31 december 2027.

2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Sveriges internationella bistånd genomförs i en förändrad och oroande global kontext, med bl.a. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, utmanade globala maktförhållanden och förändringar i den globala biståndsarkitekturen. Utvecklingen har lett till nya prövningar för biståndet. Regeringen bedömer den inledda moderniseringen av det svenska biståndet, genom reformagendan, som helt central och fortsatt relevant för att möta dessa och kommande utmaningar.

Regeringen bedömer att biståndsverksamheten har blivit mer ändamålsenlig och i huvudsak genomförts på ett tillfredsställande sätt. Samtidigt anser regeringen att måluppfyllelsen bör kunna öka ytterligare med en fortsatt reformerad inriktning.

Genom att ha stärkt styrningen för att främja synergier mellan utvecklingssamarbete, och andra politikområden bedömer regeringen att nya och nödvändiga partnerskap och innovativa arbetssätt har skapats. För att effektivare bidra till utgiftsområdets mål bedömer regeringen att biståndet framgent i högre grad bör verka katalytiskt, främja fattiga länders egen ekonomiska och demokratiska utveckling och mobilisera ytterligare resurser. Regeringen bedömer att det krävs ytterligare arbete för att öka biståndets effektivitet, flexibilitet och transparens.

2.6.1 Regeringen anser att genomförandet av utvecklingssamarbetet i huvudsak varit tillfredsställande

Genom regeringens omfattande reformer av biståndet har förutsättningarna stärkts för att kunna uppnå hållbara resultat, trots svåra utmaningar och en förändrad global kontext. Regeringen bedömer att Sveriges internationella bistånd under 2024 har bidragit till det övergripande målet att skapa förutsättningar för förbättrade levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck. Denna bedömning görs med utgångspunkt i de målsättningar och prioriteringar som styrde verksamheten vid ingången av 2024. Samtidigt visar resultaten att det finns behov av att fortsätta omställningen av biståndet i syfte att säkerställa en effektiv och transparent resursanvändning och att anpassa biståndet till de snabbt föränderliga globala förutsättningarna och därmed öka måluppfyllelsen.

Ukraina är fortsatt Sveriges enskilt största biståndsmottagarland. Regeringen bedömer att stödet har bidragit till att Ukraina, trots fortgående ryska attacker, intensifierat sitt reformarbete för EU-närmande samt lyckats upprätthålla ekonomisk stabilitet och förmåga att tillhandahålla livsviktiga samhällstjänster. Regeringens bedömning är vidare att ett uthålligt och starkt stöd till Ukraina är en förutsättning för att säkerställa att relationerna mellan europeiska stater bygger på respekt för folkrätten och för att upprätthålla Europas säkerhet. Genom att stärka Ukraina försvarar vi de grundläggande principerna för internationell rätt och investerar i europeisk och transatlantisk säkerhet. Svenskt stöd gör skillnad trots att Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina medför en fortsatt negativ utvecklingstrend.

Men enbart biståndsmedel kommer aldrig vara tillräckligt. Flera svenska myndigheter har givits biståndsfinansierade uppdrag som stärkt Ukrainas EU-närmande och exportmöjligheter för ukrainska företag. Regeringen bedömer att det är centralt att fortsatt verka för att möjliggöra privata satsningar i Ukraina, i synnerhet från svenskt näringsliv.

Det långsiktiga reformsamarbetet i Ukraina och andra länder i närområdet som drabbas av Rysslands anfallskrig är fortsatt prioriterat, och har bidragit starkt till Ukrainas och Moldaviens framsteg i EU-anslutningsprocessen. Även Armenien tar viktiga steg för att närma sig EU. Genom att bidra till Ukrainas, Moldaviens och Armeniens EU-närmande bedömer regeringen att Sverige uppnår viktiga biståndspolitiska, utrikes- och säkerhetspolitiska målsättningar såsom ökat välstånd och frihet i regionen, stärkta bilaterala relationer samt stärkt motståndskraft mot Rysslands militära hot, påverkansförsök och destabilisering.

Jobbskapande bidrar till ekonomisk utveckling och förblir en prioritet för regeringen. Regeringen bedömer att svenskt bistånd har bidragit till att förbättra försörjningsmöjligheter i partnerländer genom att öka tillgången till marknader, stötta företagande och entreprenörskap samt stärka lokalt näringsliv.

Regeringen bedömer att svenska biståndsinsatser har bidragit till att främja en fri och regelbaserad världshandel med färre handelshinder. Behovet av nya lösningar för att bidra till en hållbar utveckling är fortsatt stort, i synnerhet mot bakgrund av globala kriser och geopolitisk turbulens. Verksamhet för att främja inhemsk resursmobilisering har varit ändamålsenlig och främjat kapaciteter inom skatteadministration, förhindra skatteflykt samt internationell policy för bl.a. skattetransparens och finansiellt informationsutbyte.

Svenskt bistånd till utbildning har bidragit till måluppfyllelsen och är av stor vikt för att minska fattigdom. Regeringen bedömer att det är fortsatt viktigt att stödja en ökad tillgång till grundläggande utbildning och yrkesutbildning, särskilt för kvinnor och flickor, för att förbättra anställningsbarhet och egenförsörjning.

Under ett år av ihållande konflikter och smittoutbrott såsom mpox, mässling och kolera har Sverige bidragit till livräddande och förebyggande insatser, kapacitetsutveckling och stärkt skydd mot hälsohot, t.ex. genom ansvarsfull användning av antibiotika, tillgång till vatten och sanitet (WASH) och ökad vaccinationstäckning. Regeringen bedömer därmed att svenskt hälsobistånd effektivt har bidragit till människors liv och hälsa.

Svenska insatser inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) har bidragit till att motverka konsekvenserna av det växande globala motståndet mot SRHR. Det svenska biståndet har bidragit till att rädda liv genom att öka kvinnors och flickors tillgång till säker vård, kunskap och institutionellt skydd. Regeringen bedömer att svenskt stöd har bidragit till att förbättra kvinnors och flickors möjligheter att bestämma över sina liv och sina kroppar.

Regeringen ser med oro på den demokratiska tillbakagången i världen som förstärktes under 2024. Den tilltagande autokratiseringen innebär ett hot mot mänskliga fri- och rättigheter och får konsekvenser för civilsamhället, människorättsförsvarare och fria och oberoende medier. Regeringen bedömer att de insatser som gjorts, bl.a. för att stötta människorätts- och demokratiförsvarare, stärka förutsättningarna för fria val och för ett stärkt partiväsende samt oberoende journalistik, är värdefulla och av stor vikt för att motverka den negativa utvecklingen.

De globala följderna av klimatförändringar, förlust av biologisk mångfald och föroreningar blir allt allvarligare. Regeringen bedömer att klimatbiståndet har bidragit till ökad motståndskraft och anpassningsförmåga mot klimatförändringar, miljöpåverkan och naturkatastrofer samt till minskade utsläpp av växthusgaser och luftföroreningar.

Regeringen ser jämställdhet som en frihetsfråga och ett svenskt kärnvärde. Kvinnors och flickors frihet och egenmakt är både ett mål i sig och ett medel för att uppnå andra utvecklingsmål. Motstånd mot SRHR och hbtqi-personers rättigheter ökar. Regeringen bedömer trots detta att svenskt bistånd har stärkt kvinnors och flickors rättigheter genom riktade insatser som motverkar sexuellt och könsrelaterat våld samt främjar kvinnors ekonomiska egenmakt och rätten att bestämma över sina liv och kroppar.

Regeringen bedömer att svenskt bistånd bidragit till att främja internationella samarbeten för en ansvarsfull migration och motverkat grundorsaker till irreguljär migration och tvångsfördrivning. Samtidigt krävs fortsatt arbete för att ytterligare stärka synergierna mellan migrations- och biståndspolitiken och i ökad grad bidra till effektiva åtgärder för att motverka irreguljär migration och dess risker, främja återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering samt minska grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning. Det är även av vikt att säkerställa synergier mellan biståndsstrategier och projekt på bistånds- och migrationsområdet samt att dessa kompletterar varandra för en effektiv resursanvändning.

Regeringen konstaterar att det humanitära systemet står inför allvarliga utmaningar med ökade humanitära behov och globalt minskad finansiering till den humanitära responsen. Bristen på respekt för internationell humanitär rätt och humanitärt tillträde har drivit upp kostnaderna för humanitära insatser. Regeringens prioritering av principfast humanitärt bistånd, liksom ökat fokus på utvecklingsinsatser som långsiktigt syftar till att minska humanitära behov och pressen på det humanitära systemet har bidragit till att rädda liv, lindra nöd och skydda investeringar, inkl. i svårtillgängliga områden. Regeringen bedömer att Sverige genom sitt storskaliga

humanitära bistånd har bidragit till en mer effektiv humanitär respons i flera omfattande humanitära kriser.

Den bredare satsningen på att stärka synergier mellan utvecklingssamarbetet, främjandet och handelspolitiken har möjliggjort innovativa projekt som stärker förutsättningar för ökade investeringar och hållbar tillväxt. Genom att anpassa styrning och resurssättning har samverkan mellan berörda aktörer inom Team Sweden förbättrats, vilket regeringen bedömer bidragit till ett mer effektivt svenskt bistånd och en mer sammanhållen svensk politik i våra partnerländer.

2.6.2 Måluppfyllelsen bedöms fortsatt kunna öka med en reformerad biståndspolitisk inriktning

Genom avstamp i reformagendan har svenskt genomslag ökat i förhållande till både det multilaterala biståndet och till EU-biståndet. Reformagendan har legat till grund för vidareutvecklad styrning av berörda myndigheter som genomför biståndet, främst Sida och FBA, samt Swedfunds verksamhetsinriktning. Regeringens bedömning är att verksamheterna delvis har bidragit till att uppnå det riksdagsbundna målet och att måluppfyllelsen behöver ökas samt att det krävs fortsatta insatser för att öka biståndets relevans, effektivitet, flexibilitet och transparens. I det följande redogörs för hur några centrala genomförande aktörer inom biståndet har bidragit till biståndets resultat.

Regeringen bedömer att den verksamhet som Sida har genomfört i ökad grad har bidragit till att uppnå det riksdagsbundna målet. Genomförandet av geografiska och tematiska strategier har i ökande grad skett i samklang med utrikespolitiska prioriteringar. Myndigheten har visat på en ambition att ställa om i enlighet med reformagendans inriktning, något som dock inte har fått fullt genomslag på alla områden. Fokus på katalytisk finansiering, och på Ukraina och närområdet, har dock stärkts successivt under året. Verksamheten bedöms därmed i huvudsak ha genomförts på ett adekvat sätt.

Folke Bernadotteakademin (FBA) bedöms ha bidragit till stärkt motståndskraft och förbättrade förutsättningar för hållbar fred i konfliktdrabbade länder. Regeringen bedömer att myndigheten genom ett flexibelt arbetssätt har möjliggjort en snabb omställning till ett större fokus på EU:s närområde, inkl. Ukraina och Moldavien.

Regeringen bedömer att Swedfund har bidragit till att skapa arbetstillfällen, stärka kvinnors ekonomiska egenmakt och främja grön omställning genom investeringar i hållbara företag i låg- och medelinkomstländer. Swedfunds förstudieverksamhet, bl.a. i Ukraina och Moldavien, bidrar till att utveckla projekt inom samhällskritisk infrastruktur, såsom vattenförsörjning, avloppsrening och sjukvård.

Svenska institutets arbete bedöms ha stärkt kapacitet i partnerländer, särskilt i Ukraina och närområdet, samt främjat synergier mellan bistånd, främjande och handel. Nordiska Afrikainstitutets (NAI) forskning och samarbete med nordiska utrikesförvaltningar bedöms ha bidragit till en mer evidensbaserad bild av Afrikas globala roll. Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) har genomfört utvärderingar och analyser av både bilateralt och multilateralt bistånd i enlighet med sitt uppdrag. Verksamheten har haft relevans för styrning och lärande.

Regeringen bedömer att Sverige har bidragit till att stärka EU som biståndS- och utrikespolitisk aktör och haft stort inflytande över EU:s biståndspolitiska prioriteringar, både genom arbetet i rådet och genom medverkan i EU:s gemensamma Team Europa-initiativ för insatser i partnerländer. EU:s bistånd har bidragit till svenska prioriteringar, inkl. att mobilisera stöd till Ukraina och till humanitär

verksamhet. Ett aktivt samarbete med Europeiska kommissionen för att främja synergier mellan handel och hållbar utveckling i partnerländer inom ramen för EU:s konnektivitetsstrategi Global Gateway har varit en viktig del.

Regeringens bedömning är svenskt stöd till att utvecklingsbankerna, såsom Världsbanken, Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB), Afrikanska utvecklingsbanken, FN:s fond för jordbruksutveckling (IFAD) och Asiatiska utvecklingsbanken, inkl. fonderna för de fattigaste medlemmarna i bankerna, har bidragit till resultat inom fattigdomsbekämpning, inkl. inom förbättrad ekonomisk förvaltning, hälsa, utbildning, privatsektorutveckling, miljö och klimat.

Regeringen bedömer att svenskt stöd har spelat en viktig roll för FN:s arbete på landnivå, inkl. i Ukraina och i Mellanöstern. Svenskt stöd till FN har bidragit till att främja och försvara normer och värderingar såsom jämställdhet, demokrati och mänskliga fri- och rättigheter samt formulera och upprätthålla internationella överenskommelser och standards, inkl. på miljö- och klimatområdet.

Stödet till och genom multilaterala organisationer har varit betydelsefullt för resultat på samtliga tematiska områden och har samtidigt skapat förutsättningar att driva svenska prioriteringar globalt. Regeringen ser dock fortsatt förbättringspotential vad gäller kostnadsbesparingar, effektiviseringar av verksamheten och samordning inom det multilaterala systemet för maximal effekt av begränsade finansiella resurser. Regeringen har axlat det ansvar som följer av att vara en stor bidragsgivare och har höjt kraven på organisationerna gällande resultat, effektivitet, uppföljning och kontroll.

Regeringen bedömer sammantaget att de steg som har tagits i genomförandet av reformagendan har bidragit till att effektivisera och modernisera biståndsverksamheten. Genom de beslut som fattats under 2024 har regeringen förtydligat och effektiviserat styrningen av svenska myndigheter som genomför bistånd, och givit en tydligare riktning för svenskt agerande i EU och i multilaterala sammanhang. Samtidigt bedömer regeringen att ett fortsatt genomförande av reformagendan är en central förutsättning för att öka biståndets relevans och effektivitet samt måluppfyllelsen för det riksdagsbundna målet. Regeringen bedömer vidare att en viktig utgångspunkt för det fortsatta reformarbetet är ökad flexibilitet, som syftar till att möjliggöra snabb omprioritering av biståndet vid kriser och förändrade globala förhållanden. Vidare bedömer regeringen att ökad transparens, dvs. att information om biståndets användning och resultat görs mer tillgänglig, är av central betydelse för att stärka förtroendet för biståndet.

2.7 Politikens inriktning

Globala utmaningar i en ny tid

Den globala utvecklingen präglas av geopolitisk turbulens. Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina fortsätter att destabilisera Sveriges närområde och öka humanitära- och utvecklingsbehov i såväl Ukraina som i omvärlden. Krig och konflikter både i och utanför vårt närområde påverkar såväl humanitära- som utvecklingsbehov i världen och skapar grogrund för kriminalitet, extremism och irreguljär migration. Den demokratiska utvecklingen går bakåt och mänskliga rättigheter inskränks på många platser i världen. Vidare inskränks utrymmet för civilsamhället att verka. Inte minst har motståndet mot jämställdhet och flickors och kvinnors fri- och rättigheter ökat i många länder. Klimatförändringarna förvärrar fattigdom och otrygg livsmedelsförsörjning. Samtidigt som behoven ökar, inte minst i Afrika söder om Sahara, med ökande fattigdom, utdragna kriser, konflikter och klimatförändringar står världen inför en ny biståndspolitisk verklighet med krympande

biståndsbudgetar globalt. Sveriges roll som biståndsgivare och de svenska värderingar och prioriteringar som styr vårt bistånd är därför viktigare än någonsin. De målsättningar som presenteras i reformagendan Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt (UD2023/17726) utgör grunden för regeringens biståndspolitiska inriktning.

Att stödja Ukraina är Sveriges främsta utrikespolitiska prioritet. Biståndsstrategin för Ukraina är den enskilt största landstrategin någonsin. De humanitära, politiska och ekonomiska följderna av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina innebär att Sveriges stöd till Ukraina behöver vara flexibelt, långsiktigt och hållbart. Detsamma gäller andra länder i närområdet som också befinner sig i en utsatt situation. Det är i Sveriges och Europas intresse att fortsätta att stödja Ukraina så länge som det krävs.

Det geopolitiska läget gör att många länder tvingas göra stora omprioriteringar i sina budgetar. Det globala biståndet ser ut att minska betydligt kommande år. Även Sverige behöver fortsätta se över hur biståndet används så effektivt som möjligt för att hantera globala utmaningar och möta prioriteringarna i reformagenda för svenskt bistånd: Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt (UD2023/17726).

Prioriteringar för utvecklingssamarbetet

Biståndet är ett av de viktigaste utrikespolitiska verktygen för att möta de komplexa utmaningar som vi och världen står inför samt driva och värna svenska intressen. I en värld som snabbt förändras så måste biståndet utvecklas och moderniseras. Ett utökat fokus på vårt närområde krävs på grund av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Tillsammans med våra partners, särskilt EU, Norden och de baltiska länderna, kommer regeringen att arbeta integrerat mellan policyområden för att främja stabilitet och säkerhet i vårt närområde.

Svenskt bistånd är fortsatt generöst med en biståndsbudget för 2026–2028 om 53 miljarder kronor per år och ett tak för migrationsavräkningar för samma period på årligen högst 8 procent av biståndsbudgeten. Ett omfattande bistånd kräver en strategisk styrning med tydligt fokus på resultat, effektivitet, långsiktighet och transparens.

Det minskade biståndet globalt innebär ett omedelbart behov, och en möjlighet, att ytterligare effektivisera mandat, organisationer och insatser hos de stora multilaterala biståndsaktörerna, inklusive FN, så att begränsade resurser ytterligare fokuseras till våra viktigaste utvecklingsprioriteringar. I rådande världsläge blir det även än mer viktigt att öka ansträngningarna för att bredda givarbasen så att fler länder och aktörer bidrar till att möta globala utmaningar och utvecklingsbehov.

Geopolitisk turbulens kräver gränsöverskridande lösningar. Som påvisat i resultatredovisningen har Sverige verkat för ett större genomslag för svenska prioriteringar inom EU. Sverige är en stark, tongivande och viktig givare. Svenska prioriteringar ska fortsatt driva vårt arbete inom EU inklusive ett starkt fokus på EU:s effektiviseringsagenda. Sverige kommer fortsatt betona vikten av ökat stöd till Ukraina inom EU.

Det är viktigt att varje land tar ansvar för sin egen utveckling. Regeringen avser inte stödja länder eller aktörer som är icke-demokratiska, agerar i strid med FN-stadgan eller på annat sätt försöker utmana den regelbaserade världsordningen eller som bedriver eller stödjer antidemokratisk verksamhet, våldsbejakande extremism, islamism, antisemitism, terrorism, verksamhet som underminerar kvinnors och flickors rättigheter samt hatpropaganda riktad mot individer eller grupper. Sverige ska

även fortsätta arbeta aktivt för att minska korruption. När Sverige samarbetar med länder genom biståndsinsatser sker det med en tydlig förväntan om en ömsesidig konstruktiv samarbetsvilja. I de fall landets ledning saknar demokratisk reformvilja sker samarbetet i första hand via de aktörer, bl.a. i civilsamhället, som bidrar till Sveriges biståndspolitiska agenda. Att Sverige ger stöd till civilsamhället även i länder där utvecklingen går i fel riktning skapar förutsättningar för förändring.

Ett effektivt bistånd som ger goda resultat

Sveriges bistånd ska vara långsiktigt, transparent och effektivt. Regeringen strävar efter att få mer effekt genom att fokusera, effektivisera och höja kvaliteten på biståndet samt stärka resultatuppföljningen. Det är särskilt prioriterat i ljuset av de minskade biståndsflödena globalt. Det svenska utvecklingssamarbetet ska fungera flexibelt och som en hävstång för att öka partnerländernas inhemska resursmobilisering och mobilisera privata kapitalflöden för hållbara investeringar. Regeringen fortsätter att stärka synergierna mellan bistånd, handel och främjande för att öka Sveriges samlade bidrag inom utvecklingssamarbetet, samt samordningen med klimatpolitiken. Genom att fortsätta stärka samordningen inom Team Sweden kan den svenska resursbasens lösningar för hållbar utveckling och grön och digital omställning nyttjas mer effektivt. Därutöver fortsätter Sverige att bedriva ett strategiskt arbete för att öka svenska företags deltagande i multilaterala upphandlingar, med fokus på kvalitet och hållbarhet.

Genom satsningar på innovativa finansieringsverktyg och biståndsinstrument som genererar resurser från näringslivet görs mer resurser tillgängliga för fattigdomsminskning och ekonomisk utveckling.

Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) är en fristående kommitté som analyserar och utvärderar svenskt internationellt bistånd. I betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13), lämnas förslag om att EBA ska bli en ny myndighet. Regeringen avser att pröva organisationsformen för EBA samt hur framtida styrning och organisering av verksamheten kan möta behoven av underlag

Fortsatt fokus på Ukraina och närområdet

Stödet till Ukraina är regeringens främsta utrikespolitiska uppgift. Biståndsstrategin för Ukraina är den enskilt största landstrategin någonsin. Sverige står bakom Ukrainas rätt att försvara sin suveränitet och territoriella integritet, och säkra en rättvis och hållbar fred.

Den övergripande prioriteringen för Sveriges Ukrainabistånd är att stödja landets EU-integration, vilket återspeglas i Strategin för Sveriges uppbyggnads- och reformsamarbete med Ukraina 2023–2027 (UD2923/10149). Stödet till Ukrainas EU-integration inbegriper bl.a. att Sverige bidrar till Ukrainas demokrati samt samhälleliga och ekonomiska uppbyggnad, inklusive en säker digital och grön omställning, energiförsörjning, vård, jämställdhet och humankapital. Ukrainabiståndet, inbegripet det humanitära stödet, stärker landets motståndskraft, bidrar till att Ukraina och dess samhällskritiska funktioner fortsätter att fungera, räddar liv, minskar lidande och stärker våra bilaterala relationer inklusive ekonomiskt. Ukrainas behov för landets återhämtning, uppbyggnad och utveckling är enorma. Sveriges stöd gör skillnad.

Regeringen står också bakom EU:s stödprogram till Ukraina, inklusive Ukrainafaciliteten 2024–2027 och Sverige bidrar till faciliteten genom ordinarie avräkningar från biståndet. Under 2025 tillför regeringen därutöver EU:s Ukrainafaciliteten extra tillskott om 1 750 miljoner kronor.

Näringslivet spelar en nyckelroll för Ukrainas utveckling och uppbyggnad. Därför kommer regeringen att fortsätta att samverka nära med det svenska näringslivet för att dra nytta av fördelarna av samverkan mellan ukrainabiståndet och det bilaterala handels- och investeringsutbytet. Detta ökar den samlade effekten av Sveriges engagemang för Ukraina.

Regeringen kommer fortsätta att tydligt prioritera ett starkt, efterfrågestyrt och uthålligt stöd till Ukraina. Biståndet utgör en väsentlig del av detta. I budgetpropositionen 2025 aviserade regeringen sin avsikt att avsätta minst 5,6 miljarder kronor årligen 2025–2028 för Ukrainabiståndet. I denna budgetproposition aviserar regeringen ett ytterligare ökat Ukrainabistånd, till totalt minst 10 miljarder kronor årligen 2026–2027 och minst 10,5 miljarder kronor 2028. Stödet kommer fortsatt att ha fokus på EU-närmande och uppbyggnad. Sverige kommer även fortsätta att prioritera budgetstöd till Ukraina.

Ukrainabiståndet nyttjar och engagerar en bredd av svenska aktörer inklusive myndigheter, lärosäten och civilsamhället inom områden som särskilt efterfrågas av Ukraina. Detta är en särskild styrka i det svenska stödet till Ukraina. Genom en ram om 1 776 miljoner kronor 2026 för särskilda exportkreditgarantier för Ukraina ges svenska företag som avser exportera till Ukraina tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor och tjänster till landet och kan därmed bidra till uppbyggnad och hållbar samhälls- och ekonomisk utveckling i Ukraina. För att täcka eventuella förluster under garantiperioden 2026–2035 avsätts 800 miljoner kronor ytterligare från utgiftsområde 7 för 2026, som inklusive tidigare utfärdade garantier får uppgå till högst 1 776 miljoner kronor totalt under garantiperioden. Regeringen föreslår även kapitaltillskott till Swedfund under 2026 för investeringar i Ukraina på högst 700 miljoner kronor.

Regeringen avser att fortsätta stödet till Moldavien inom ramen för EU-anslutningsprocessen, samt till Armeniens fortsatta EU-närmande, vilket stärker demokratin och stabiliteten i närområdet. Sverige ser löpande över biståndet till Georgien, där läget avseende demokrati, yttrandefrihet och EU-närmandet fortsatt försämras, och är berett att vidta ytterligare anpassningsåtgärder. Stödet till oberoende aktörer som verkar för fritt och demokratiskt Belarus kommer fortsätta att vara starkt.

EU:s fortsatta utvidgning och samarbete med partner i vårt närområde har stor säkerhetspolitisk och ekonomisk betydelse. Regeringens reformstöd till länderna på västra Balkan i deras EU-närmandeprocesser fortsätter. Stödet är dock inte kravlöst, det är viktigt att reformframsteg sker i kandidatländerna.

Fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning

För att långsiktigt minska fattigdom krävs marknadsekonomisk utveckling. Regeringen avser därför att fortsätta stödja förbättrade förutsättningar för sysselsättning, näringslivs – och marknadsutveckling, handel, inhemsk resursmobilisering, skatteflykt, digitalisering och utbildning. Dessa faktorer är avgörande för en hållbar ekonomisk och social utveckling i partnerländer och för att minska beroendet av bistånd på sikt. Under 2025 fattade regeringen beslut om att införa ett nytt finansieringsinstrument för samhällsnyttiga projekt vars huvudsyfte är att bidra till samhällelig och ekonomisk utveckling och välstånd i länder som enligt OECD-DAC är berättigade att ta emot officiellt bistånd. Instrumentet innebär att biståndsmedel ska kunna beslutas och utbetalas i kombination med en exportkredit och en exportkreditgaranti. Under 2026 avser regeringen att ingå åtagande om framtida utbetalningar av biståndsmedel till högst 1,2 miljarder kronor under perioden 2026–2047 för exportaffärer kopplade till finansieringsinstrumentet.

Regeringen kommer fokusera på att stärka partnerländers kapacitet att delta i och dra nytta av en fri, hållbar och regelbaserad världshandel. För att bidra till individers ekonomiska egenmakt kommer stöd riktas till företagande, entreprenörskap och innovation. Regeringen avser också att främja ökad digitalisering och utbyggnad av säker och betrodd digital infrastruktur för att minska digitala klyftor och bidra till ekonomisk tillväxt. För att förbättra situationen för fattiga, fortsätter arbetet för en god, likvärdig och inkluderande utbildning och livslångt lärande, med fokus på flickor och kvinnor. För att stärka förutsättningar för anställning och egenförsörjning kommer stöd till yrkesutbildning riktas mot sektorer som är efterfrågade i den lokala ekonomin.

Förbättrad hälsa för de allra mest utsatta

Målet för svenskt hälsobistånd är förbättrad hälsa för de allra mest utsatta. Hälsobiståndet avser att stärka hälso- och sjukvårdssystem, förhindra och bekämpa hälsohot, främja alla individers fulla åtnjutande av SRHR med särskilt fokus på kvinnor och flickor, samt bidra till förbättrad tillgång till vatten, sanitet och hygien och ansvarsfull användning av antibiotika i världen. Regeringen prioriterar fortsatt arbetet med förbättrad tillgång till diagnostik, behandling, vaccination och vård samtidigt som särskilda insatser riktas mot att motverka antimikrobiell resistens och förebygga, hantera och motverka spridning av allvarliga smittoutbrott. SRHR ska främjas genom insatser som stärker särskilt utsatta personer samt kvinnors och flickors självbestämmande och ekonomiska egenmakt, ökar tillgången till sexuella och reproduktiva hälsotjänster och motverkar alla former av sexuellt och könsrelaterat våld.

Främja frihet och bekämpa förtryck

Utvecklingssamarbetet ska öka människors frihet och bekämpa förtryck. Demokrati är avgörande för frihet, fred och säkerhet och för att nå de globala hållbarhetsmålen. Grunden för demokrati är fria val. Sverige ska vara en stark aktör och röst för demokrati, de mänskliga fri- och rättigheterna och rättsstatens principer. Regeringen ska särskilt verka för att stärka mänskliga fri- och rättigheter, såsom yttrande- och religionsfrihet, inklusive rätten till frihet från religion, en sekulär lagstiftning och rättstillämpning, och religiösa minoriteters rättigheter, särskilt kristna som idag utgör en speciellt förföljd religiös grupp i världen. Svenskt bistånd ska främja sexuella och reproduktiva rättigheter, rättigheter för kvinnor och flickor, barn och unga, hbtqi-personer och för personer med funktionsnedsättning. Stöd till människorätts- och demokratiförsvarare, liksom fria och oberoende medier, utgör ett särskilt viktigt fokus i en tid av global demokratisk tillbakagång och ett minskat utrymme för civilsamhället. Ett livskraftigt, pluralistiskt och självständigt civilsamhälle, fria och oberoende medier och ett fritt och dynamiskt kulturliv är en förutsättning för ett demokratiskt samhälle. Uppbyggnad av effektivt fungerande institutioner och tillämpning av rättsstatens principer har direkt påverkan på mänskligt välbefinnande. God förvaltning är en av de enskilt viktigaste faktorerna för att utrota fattigdom, samt främja utveckling och ansvarsutkrävande. En förutsättning för fungerande institutioner, rättsstaten och god förvaltning är ett demokratiskt statsskick. Det svenska biståndet ska därför verka för demokrati, att minska korruption, stärka rättssystem, samt främja förutsättningarna för fria val.

Utökat och effektiviserat klimatbistånd

Ambitionsnivån måste öka i det bredare globala klimatarbetet, klimatfinansieringen inräknad. Det svenska klimatbiståndet ska utökas och effektiviseras till stöd för genomförandet av internationella överenskommelser som Parisavtalet och Kunming-

Montreal-ramverket för biologisk mångfald. Klimatbiståndet ska bidra till utsläppsminskningar, fossilfri energiomställning och energieffektivisering samt till klimatanpassning, värnande av biologisk mångfald och minskade föroreningar. Klimatbiståndets katalytiska verkan och koppling till grön omställning stärks genom ökad mobilisering av privat kapital, samspel mellan handel och innovationer, samt främjandet av investeringsklimat och inhemsk resursmobilisering. Regeringen ska bredda samarbetet med länder som har stora utsläpp, inklusive medelinkomstländer, och stöd prioriteras till klimatanpassning i utsatta länder, bland dem konfliktdrabbade länder. En utgångspunkt är att medel från biståndsbudgeten inte investeras i fossil verksamhet. I internationellt utvecklingssamarbete ska hänsyn till klimat- och miljöpåverkan tas där så är relevant. Den tredubbla planetära krisen gällande klimat, biologisk mångfald och föroreningar bör hanteras samlat i klimatbiståndet.

Stärka kvinnors och flickors frihet och egenmakt

Svenskt bistånd ska vara en tydlig kraft för jämställdhet. Regeringen ska arbeta aktivt för kvinnors och flickors frihet och egenmakt och möjligheter. Jämställdhet är ett kärnvärde i svensk utrikespolitik, både som ett mål i sig och ett medel för att uppnå andra mål. Utgångspunkten för regeringens arbete med jämställdhet är varje individs lika värde. Jämställdhet ska beaktas i alla relevanta insatser. Genom regeringens fokus på att främja kvinnors och flickors möjlighet att fritt bestämma över sina liv och kroppar och kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt ska Sverige bidra till att öka den individuella friheten samtidigt som den bredare samhällsutvecklingen gynnas och biståndsberoendet minskar. Det gäller särskilt i fråga om att stärka det fulla åtnjutandet av SRHR, motverka alla former av sexuellt och könsrelaterat våld, främja flickors utbildning samt att öka kvinnors politiska inflytande och deltagande. Arbete mot skadliga sedvänjor såsom barnäktenskap samt hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive sådant som riktas mot hbtqi-personer ska också prioriteras. Biståndet ska stärka kvinnors och flickors ekonomiska egenmakt och i digitala frågor bidra till att överbrygga klyftan mellan kvinnor och män, flickor och pojkar. Regeringen prioriterar även konsekvent framtagandet av köns- och åldersuppdelad statistik som en förutsättning för ett evidensbaserat jämställdhetsarbete.

Stärkta synergier mellan biståndS- och migrationspolitiken

Biståndet ska ytterligare fokuseras i syfte att motverka irreguljär migration och dess risker, främja återvändande, frivillig återvandring och hållbar återintegrering samt minska grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning. Regeringen fortsätter att använda utvecklingssamarbetet som en utrikespolitisk hävstång för att få till stånd förbättrade internationella samarbeten för en ansvarsfull migration. Regeringen avser att villkora delar av utvecklingssamarbetet i syfte att ge mottagarländerna incitament att följa den folkrättsliga skyldigheten att återta sina egna medborgare. Genom strategin för Sveriges globala utvecklingssamarbete inom migration, återvändande och frivillig återvandring avsätter regeringen för 2024–2028 totalt 3 miljarder kronor på att skapa förutsättningar för ökat återvändande och frivillig återvandring. Det sker bl.a. genom att stärka lokal kapacitet och infrastruktur samt motverka grundorsakerna till migration i prioriterade länder och längs migrationsrutter. Biståndet ska även skapa synergier mellan migration och utveckling som bidrar till effektiva åtgärder för att stödja värdsamhällen, stärka asyl- och migrationshantering i partnerländer med fokus på att motverka irreguljär migration samt stärka migranters och flyktingars åtnjutande av rättigheter i partnerländer.

Stärkt humanitärt stöd för att rädda liv och lindra nöd

Det humanitära biståndet är behovsbaserat och utgår från de humanitära principerna om humanitet, neutralitet, opartiskhet och oberoende samt internationell humanitär rätt. Givet utvecklingen i världen med ökade humanitära behov, minskad finansiering och bristande respekt för internationell humanitär rätt ska ett tydligare fokus läggas på det humanitära kärnmandatet – att rädda liv och lindra nöd. Regeringens ambition för det humanitära biståndet är att globalt minska den växande klyftan mellan behov och finansiering. Sveriges arbete fokuserar på tre övergripande områden: att minska de humanitära behoven, att utöka givarbasen för det humanitära biståndet och att stärka effektiviteten i genomförandet av humanitärt bistånd. Särskild vikt läggs vid nya partnerskap för en snabbare, effektivare och träffsäker humanitär respons i fält. Samarbetet med civilsamhällesorganisationer och lokala aktörer ska stärkas med målet att minst 25 procent av den humanitära finansieringen ska gå direkt eller via intermediär till lokala organisationer. Livräddande insatser är dock inte tillräckliga för att långsiktigt minska humanitära behov. Regeringen verkar därför för att utvecklingsaktörer som exempelvis FN, Världsbanken och de regionala utvecklingsbankerna stannar kvar för att bygga motståndskraft och upprätthålla grundläggande samhällsservice i sköra stater och konfliktdrabbade områden där humanitära kriser pågår. Kostnadseffektivitet, nytänkande, innovation är ledord för ett effektivt humanitärt bistånd som gör skillnad.

Kanaler och aktörer

EU är en central utvecklingspolitisk plattform och möjlig hävstång för Sveriges biståndspolitiska prioriteringar. Sverige ska aktivt delta i Team Europas arbete för att stärka EU som biståndsoch utrikespolitisk aktör, inklusive genom att främja synergier och samstämmighet mellan biståndet och andra politikområden i EU. Sverige ska också verka för bättre resultat, effektivitet och transparens i EU:s samlade bistånd. För att främja handel och utveckling ska Sverige bidra aktivt till EU:s konnektivitetsstrategi Global Gateway. Det ska bl.a. ske genom att stödja svenska aktörer i genomförandet. Sverige ska arbeta för att EU och dess näringsliv bidrar till att mobilisera privat kapital för hållbara och strategiska investeringar i låg- och medelinkomstländer.

Sverige är en aktiv och drivande ägare i, och stor givare till, de utvecklingsbanker och andra internationella finansiella institutioner vi är medlemmar i. För att öka effekten av vår utvecklingsfinansiering ska svenskt bistånd användas som hävstång för att mobilisera andra finansiella resurser genom dessa utvecklingsbanker. Utvecklingsbankernas förmåga till strukturella reformer ska utnyttjas i högre grad, och regeringen avser verka för att bankerna ska stärka sin relevans, effektivitet och finansiella hållbarhet. Bankernas stöd till Ukraina ska särskilt prioriteras.

FN har en särskilt viktig funktion i att genomföra svenskt bistånd som ger resultat på landnivå för att bidra till fred, säkerhet och stabilisering i konfliktländer. Regeringen betonar särskilt FN:s betydelse som plattform för att driva frågor såsom demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och jämställdhet, samt FN-systemets centrala roll i att upprätthålla de normer och överenskommelser som den regelbaserade världsordningen vilar på. För att öka genomslaget för regeringens prioriteringar skärper Sverige styrningen och fortsätter verka för reformer av det multilaterala systemet i syfte att stärka dess relevans, effektivitet och finansiella hållbarhet för att möta globala utmaningar med bibehållet fokus på fattigdomsbekämpning i partnerländerna. Sverige kommer fortsätta vara drivande i att förbättra ansvarsutkrävande, insyn och resultatuppföljning.

Regeringen avser att fortsätta arbeta för att öka andelen stöd till civilsamhället för att bidra till att skydda och stärka utrymmet för det civila samhället att verka i partnerländer. Svenska civilsamhällesorganisationer är en viktig del av den samlade svenska resursbasen. För att bidra till ett livskraftigt, pluralistiskt och fristående civilsamhälle ska regeringen arbeta för att svenskt bistånd i högre utsträckning når fram till lokala organisationer i partnerländer. Långsiktigt stöd ges i syfte att främja ett starkt lokalt ägarskap och inflytande i enlighet med subsidiaritetsprincipen. Även bistånd som kanaliseras via civilsamhällesorganisationer ska vara transparent, resultatorienterat och effektivt. Det krävs samverkan mellan offentlig och privat sektor för att möta globala utvecklingsbehov och få genomslag för Sveriges biståndsprioriteringar. Regeringen förbättrar samarbetet mellan offentlig och privat sektor för att biståndet ska verka katalytiskt och mobilisera fler resurser.

2.8 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbetes (Sida) årsredovisning 2024 lämnat ett uttalande med reservation. Grund för uttalandet med reservation är att Sida inte har redovisat ett ekonomiskt åtagande som uppgår till 8 miljarder kronor i bemyndiganderedovisningen vilket inte är förenligt med 6 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Utestående åtaganden vid årets slut ska vara 24 158 992 tusen kronor på utgiftsområde 7, anslag 1:1, anslagspost 31 Multilaterala och internationella organisationer och fonder. Efter Riksrevisionens avgivande av modifierad revisionsberättelse har myndigheten vidtagit kvalitetshöjande åtgärder såsom stärkta rutiner för kvalitetssäkring av utestående åtaganden i bemyndiganderedovisningen. Myndigheten ska införa kontroller av de rapporter som används vid upprättandet av bemyndiganderedovisningen för att undvika att felaktigheter i redovisning upprepas.

2.9 Budgetförslag

2.9.1 1:1 Biståndsverksamhet

Tabell 2.11 Anslagsutveckling 1:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	47 668 719	Anslagssparande	1 615 091
2025	Anslag	42 654 343[1]	Utgiftsprognos	43 743 715
2026	**Förslag**	**41 536 657**		
2027	Beräknat	41 619 668		
2028	Beräknat	41 891 277		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för internationellt bistånd. Medlen från anslaget får även användas för vissa kostnader för avvecklingen av Sida Partnership forum i Härnösand. Anslaget får även användas för att subventionera avgifter avseende garantigivning inom ramen för internationellt bistånd, till den del avgiften avser förväntad förlust. Anslaget får även användas för viss metodutveckling, studier, uppföljning, utvärderingar och revisioner samt temporär verksamhet inom avgränsade projekt. Anslaget får även användas för att bevilja gåvomedel till låg- och lägre medelinkomstländer i kombination med exportkrediter, som ges på marknadsmässiga villkor, när huvudsyftet med gåvomedlen är ekonomisk utveckling och välfärd i dessa

länder. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter, vilka beräknas uppgå till ca 340 miljoner kronor, vid de svenska myndigheter som genomför internationellt bistånd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**42 420 943**	**42 420 943**	**42 420 943**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 040 676	-1 963 676	-1 963 676
varav BP26	*-1 876*	*-1 876*	*-1 876*
– Kostnadsutveckling för lokaler vid UM	*-5 700*	*-5 700*	*-5 700*
– Justering för valutakurskompensation	*12 424*	*12 424*	*12 424*
– Bidrag till WHO	*-8 600*	*-8 600*	*-8 600*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	1 156 390	1 162 401	1 434 010
Förslag/beräknat anslag	**41 536 657**	**41 619 668**	**41 891 277**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 41 536 657 kronor anvisas under anslaget1:1 *Biståndsverksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 41 619 668 kronor respektive 41 891 277 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 95 000 000 000 kronor 2027–2047

Skälen för regeringens förslag

För att främja en högre grad av förutsägbarhet i biståndsgivningen behöver ekonomiska avtal inom biståndsverksamheten kunna ingås. Nya åtaganden beräknas uppgå till ca 30 miljarder kronor. Myndigheter som disponerar bemyndiganden under anslaget är bl.a. Regeringskansliet, Sida, Svenska institutet, Vetenskapsrådet, Nordiska Afrikainstitutet, Folke Bernadotteakademin, Strålsäkerhetsmyndigheten och Exportkreditnämnden. Det nya finansieringsinstrumentet som införts under 2025, består av exportkreditgaranti och exportkredit till fast ränta i kombination med beslut om bistånd. Utifrån utvecklingseffektivitet är det angeläget att biståndsmedel kan utbetalas under exportkrediternas hela löptid, därav behov av en utökad period för bemyndigandet till 2047. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 95 000 000 000 kronor 2027–2047.

Tabell 2.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Biståndsverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2047
Ekonomiska åtaganden vid årets början	81 841 169	66 878 471	96 829 394			
Nya ekonomiska åtaganden	21 023 188	56 514 149	29 967 424			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-29 361 554	-26 526 256	-31 796 818	-33 416 945	-27 048 731	-34 534 324
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-6 624 332	-36 970				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	66 878 471	96 829 394	95 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**105 000 000**	**99 985 600**	**95 000 000**			

Garantigivning

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 34 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet omfattar ett statligt garantiåtagande avseende Sidas garantigivning. Denna garantigivning innefattar garantier beviljade inom ramen för det nuvarande systemet med garantier för utvecklingssamarbete samt beviljade kreditgarantier kopplade till det tidigare systemet för u-krediter. Regeringen bedömer att garantiinstrumentet på ett kostnadseffektivt och katalytiskt sätt bidrar till att mobilisera andra finansiella resurser, inte minst privat kapital, för hållbar utveckling och fattigdomsminskning. Genom att dela risker med långivare och investerare kan garantier möjliggöra finansiering för målgrupper och sektorer som marknaderna annars bedömer för riskfyllda. Verksamheten finansieras med avgifter och användningen av biståndsmedel är begränsad till de fall då subvention av garantitagarens avgifter sker i enlighet med förordning (2018:2098) om garantier för utvecklingssamarbete. Regeringen ser potential i ökad användning av garantier för att bidra till hållbar ekonomisk tillväxt, klimatfinansiering och grön omställning samt kvinnors ekonomiska egenmakt. Sida har successivt stärkt och utvecklat garantiverksamheten internt på myndigheten. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 ställa ut statliga garantier för biståndsverksamhet som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 34 000 000 000 kronor.

Tabell 2.14 Ramar för statliga garantier

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Ram 2024[1]	Utestående åtaganden 2024-12-31	Ram 2025[1]	Föreslagna garantiramar 2026
7	Garantier inom biståndsverksamheten	26 000 000	14 430 473	30 000 000	34 000 000
	Summa	**26 000 000**	**14 430 473**	**30 000 000**	**34 000 000**

Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Swedfund International AB

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 1 200 000 000 kronor varav högst 700 000 000 kronor för investeringar i Ukraina.

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* besluta om kapitaltillskott till Swedfund International AB på högst 600 000 000 kronor för ökade klimatinvesteringar.

Skälen för regeringens förslag

Swedfund International AB:s (Swedfunds) uppdrag är att bidra till att uppnå det biståndspolitiska målet genom hållbara investeringar i den privata sektorn i låg- och medelinkomstländer. Swedfund medverkar till investeringar som inte kan genomföras med enbart kommersiell finansiering och mobiliserar samtidigt investeringar från privata aktörer. Swedfunds verksamhet är viktig för att genomföra regeringens reformagenda, särskilt avseende ekonomisk utveckling, utveckla hållbara företag i partnerländer, främja jobbskapande, stärka kvinnors ekonomiska egenmakt, utöka och effektivisera klimatbiståndet, samt stödja Ukraina. Behovet av investeringar som bidrar till hållbar ekonomisk tillväxt är stort och regeringen bedömer att Swedfund fortsatt har en viktig roll att spela i detta avseende.

Inom ramen för sitt uppdrag bidrar Swedfund till att stärka synergier mellan bistånd och handel. Detta sker framför allt genom Projektacceleratorn, vilket är en projektförberedande och projektunderstödjande verksamhet som Swedfund bedriver i syfte att stödja låg- och medelinkomstländer att utveckla hållbara projekt inom samhällskritisk infrastruktur. Inom Projektacceleratorn finns goda möjligheter till samarbete med svenska företag som erbjuder hållbara lösningar. Regeringen bedömer att verksamheten har tydliga synergier med och kompletterar Swedfunds investeringsverksamhet.

Regeringen bedömer att ytterligare kapitaltillskott 2026 ger Swedfund förutsättningar att öka sina investeringar och sitt bidrag till genomförandet av regeringens biståndspolitik. Swedfund har goda förutsättningar att öka investeringarna och sitt bidrag till genomförandet av den gröna omställningen i låg- och medelinkomstländer. Regeringen föreslår därför kapitaltillskott specifikt för ökade klimatinvesteringar på högst 600 miljoner kronor 2026.

Behovet av investeringar i Ukraina för att stödja uppbyggnaden av landet, människors försörjning och ökad tillgång till samhällsviktiga produkter och tjänster är mycket stort. 2024 öppnade Swedfund ett lokalkontor i Kiev för att möjliggöra en större volym av investeringar och förstudier. Swedfund har god förmåga och lång erfarenhet av att genomföra investeringar i svåra kontexter och bedöms därmed kunna bidra till

landets återuppbyggnad. Regeringen bedömer att Swedfund bör öka sina investeringar i Ukraina.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2026 besluta om kapitaltillskott till Swedfund på högst 1 200 000 000 kronor varav högst 700 000 000 kronor för investeringar i Ukraina. Regeringen bör vidare bemyndigas att under 2026 besluta om kapitaltillskott till Swedfund på högst 600 000 000 kronor för ökade klimatinvesteringar. Utgiften belastar anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet*.

2.9.2 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete

Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

Tusental kronor

2024	Utfall	1 638 279	Anslagssparande	76 537
2025	Anslag	1 777 298[1]	Utgiftsprognos	1 763 624
2026	**Förslag**	**1 805 277**		
2027	Beräknat	1 828 016[2]		
2028	Beräknat	1 860 044[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 805 277 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 805 277 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter avseende Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida). Anslaget får även användas för att subventionera avgifter avseende garantigivning inom ramen för internationellt bistånd, till den del avgiften avser Sidas administrativa kostnader. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för samarbete inom Östersjöregionen som inte klassificeras som bistånd enligt OECD-DAC:s definition.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida)

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 772 698**	**1 772 698**	**1 772 698**
Pris- och löneomräkning[2]	39 303	62 127	94 274
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-6 724	-6 809	-6 928
varav BP26[3]	*-6 724*	*-6 724*	*-6 724*
– Justering för valutakurskompensation	*-12 424*	*-12 424*	*-12 424*
– Kostnadsutveckling för lokaler vid UM	*5 700*	*5 700*	*5 700*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 805 277**	**1 828 016**	**1 860 044**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För 2026 föreslår regeringen att anslaget 1:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete* ökas med 5 700 000 kronor för att justera för kostnadsutveckling för lokaler i de länder och orter där Sida har fältnärvaro. Anslaget beräknas öka med motsvarande belopp fr. o. m. 2027. Vidare föreslås anslaget 2026 minskas med 12 424 000 kronor som en justering för valutakursutveckling. Anslaget beräknas minska med motsvarande belopp fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 1 805 277 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 828 016 000 kronor respektive 1 860 044 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.17 Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

	Intäkter[1]	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnader)	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	15 601	20 707	-5 106	-10 668
Prognos 2025	26 000	24 000	2 000	-8 668
Budget 2026	30 000	28 000	2 000	-6 668

[1] Sida får behålla intäkterna från avgifterna inom garantiverksamheten.

Avgiftsbelagd verksamhet avser i huvudsak avgifter för administration av sidas garantiverksamhet. Därtill tas avgifter ut enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191) för lokaler och konferenser m.m.

2.9.3 1:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tusental kronor

2024	Utfall	15 767	Anslagssparande	2 059
2025	Anslag	18 142[1]	Utgiftsprognos	18 532
2026	**Förslag**	**18 488**		
2027	Beräknat	18 693[2]		
2028	Beräknat	19 005[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 18 488 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 18 488 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Nordiska Afrikainstitutets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Nordiska Afrikainstitutet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**18 142**	**18 142**	**18 142**
Pris- och löneomräkning[2]	346	551	863
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**18 488**	**18 693**	**19 005**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 18 488 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Nordiska Afrikainstitutet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 18 693 000 kronor respektive 19 005 000 kronor.

2.9.4 1:4 Folke Bernadotteakademin

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:4 Folke Bernadotteakademin

Tusental kronor

2024	Utfall	207 782	Anslagssparande	1 769
2025	Anslag	213 219[1]	Utgiftsprognos	213 490
2026	**Förslag**	**217 119**		
2027	Beräknat	221 437[2]		
2028	Beräknat	225 819[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 217 796 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 217 796 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till Folke Bernadotteakademins förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Folke Bernadotteakademin

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**213 219**	**213 219**	**213 219**
Pris- och löneomräkning[2]	3 900	7 530	11 898
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag		688	702
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**217 119**	**221 437**	**225 819**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 217 119 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Folke Bernadotteakademin* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 221 437 000 respektive 225 819 000 kronor.

Tabell 2.22 Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

	Intäkter[1]	Kostnader
Utfall 2024	1 083	-
Prognos 2025	1 000	-
Budget 2026	1 000	-

[1]Folke Bernadotteakademin får disponera intäkterna från avgifter från utbildningsverksamheten.

2.9.5 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete

Tabell 2.23 Anslagsutveckling 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

2024	Utfall	50 054	Anslagssparande	533
2025	Anslag	50 000[1]	Utgiftsprognos	50 000
2026	**Förslag**	**50 000**		
2027	Beräknat	50 000		
2028	Beräknat	50 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete. Medlen används i överensstämmelse med OECD-DAC:s definition av bistånd och inom ramen för målen för svensk biståndspolitik.

Riksrevisionens överväganden

Tabell 2.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**50 000**	**50 000**	**50 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**50 000**	**50 000**	**50 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Verksamheten redovisas under avsnittet Riksrevisionen inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Riksrevisionens internationella utvecklingssamarbete bidrar till att stärka de nationella revisionsorganens kapacitet och förmåga att bedriva revision enligt internationella standarder. Huvudinriktningen ska vara långsiktigt institutionellt samarbete. Utvecklingssamarbetet sker framför allt i globala, regionala och bilaterala program i Afrika, Asien, västra Balkan och Östeuropa samt genom multilateralt samarbete. Riksrevisionen kan även ta uppdrag som extern revisor i multilaterala organisationer. Riksrevisionen använder framför allt egen personal och kompetens i genomförandet av kapacitetsutvecklingsprojekt.

Riksrevisionen föreslår att 50 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Riksrevisionen: Internationellt utvecklingssamarbete* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 50 000 000 kronor respektive år.

2.9.6 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd

Tabell 2.25 Anslagsutveckling 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd

Tusental kronor

2024	Utfall	22 958	Anslagssparande	-163
2025	Anslag	24 842[1]	Utgiftsprognos	24 507
2026	**Förslag**	**25 391**		
2027	Beräknat	25 688[2]		
2028	Beräknat	26 126[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 25 391 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 25 391 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för den verksamhet som bedrivs av Expertgruppen för biståndsanalys (EBA) och för EBA:s förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.26 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Utvärdering av internationellt bistånd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**24 842**	**24 842**	**24 842**
Pris- och löneomräkning[2]	549	846	1 284
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**25 391**	**25 688**	**26 126**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 25 391 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Utvärdering av internationellt bistånd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 25 688 000 kronor respektive 26 126 000 kronor.

Bilaga

Samarbetsstrategier

Innehållsförteckning

1 Samarbetsstrategier 2

1 Samarbetsstrategier

Tabell 1.1 Geografiska strategier

Miljoner kronor

Strategier	Tidsperiod för gällande strategier	Utbetalat stöd 2024
AFRIKA		
Regional strategi för Afrika	2022–2026	928
Regional strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Afrika	2022–2026	667
Burkina Faso	2018–2024	84
Demokratiska republiken Kongo	2021–2025	550
Etiopien	2022–2026	319
Kenya	2021–2025	343
Liberia	2021–2025	312
Mali	2021–2024	126
Moçambique	2022–2026	674
Rwanda	2020–2025	225
Somalia	2018–2025	420
Sudan	2018–2025	220
Sydsudan	2018–2024	35
Tanzania	2020–2025	422
Uganda	2025–2029	264
Zambia	2024–2028	429
Zimbabwe	2022–2026	280
ASIEN, MELLANÖSTERN OCH NORDAFRIKA		
Regional strategi för Asien och Oceanien	2022–2026	415
Regional strategi för Mellanöstern och Nordafrika	2024–2027	540
Regional strategi för Syrienkrisen	2024–2026	277
Afghanistan	2022–2025	521
Bangladesh	2021–2025	300
Irak	2022–2025	157
Myanmar	2024–2026	200
Palestina[1]	2020–2024	45
LATINAMERIKA		
Regional strategi för Latinamerika	2021–2025	200
Bolivia	2021–2025	99
Colombia	2021–2025	165
Guatemala	2021–2025	90
Kuba	2021–2025	20
ÖSTEUROPA OCH CENTRALASIEN		
Strategi för Ukraina	2023–2027	2 619
Strategi för Västra Balkan och Turkiet	2021–2027	862
Strategi för Österuropa	2021–2027	1 303

[1] Palestina ingår fr o m 21 mars 2024 i den regionala strategin för Mellanöstern och Nordafrika

Tabell 1.2 Tematiska strategier

Miljoner kronor

Tematiska strategier[1]	Tidsperiod för gällande strategi	Utbetalat stöd 2024
Sveriges humanitära bistånd genom Sida	2025–2029	4 899
Sveriges utvecklingssamarbete med det civila samhället	2025–2029	1 753
Sveriges globala utvecklingssamarbete för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer	2024–2028	921
Särskilt demokratistöd genom svenska partianknutna organisationer	2024–2027	151
Fred, säkerhet och stabilisering	2024–2028	200
Innovation, partnerskap och kapacitetsutveckling	2024–2028	450
Sveriges utvecklingssamarbete inom forskning för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling	2022–2028	442
Miljö, klimat, hav och biologisk mångfald	2022–2026	1 343
Hållbar ekonomisk utveckling	2022–2026	726
Hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter[2]	2025–2029	738
Jämställdhet och kvinnors och flickors rättigheter	2022–2026	236
Migration, återvändande och frivillig återvandring	2021–2028	50

[1] Medel från utgiftsområde 7 finansierar också verksamhet som styrs av resultatstrategin för internationell civil krishantering, under utgiftsområde 5.

[2] Tidigare strateginamn Hållbar social utveckling.

Utgiftsområde 8

Migration

Utgiftsområde 8 – Migration

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 8 Migration ... 4
2.1 Utgiftsområdets utformning ... 4
2.2 Utgiftsutveckling ... 4
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 5
2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 5
2.5 Resultatredovisning ... 7
Delmål 1: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som ger skydd tillfälligt till människor som har skyddsbehov i enlighet med miniminivån som följer av EU-rätten och de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa, bland annat asylrätten, samt upprätthåller en kontrollerad invandring ... 7
Delmål 2: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som minskar den irreguljära migrationen till Sverige och EU ... 11
Delmål 3: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som bidrar till att personer som saknar skyddsskäl eller av andra skäl inte har laglig rätt att vistas i Sverige lämnar landet ... 14
Delmål 4: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som säkerställer en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft ... 15
Delmål 5: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som förhindrar, upptäcker och åtgärdar fusk och missbruk ... 16
Delmål 6: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som stimulerar frivillig återvandring ... 18
2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 18
2.7 Politikens inriktning ... 20
2.8 Den årliga revisionens iakttagelser ... 26
2.9 Budgetförslag ... 27
2.9.1 1:1 Migrationsverket ... 27
2.9.2 1:2 Ersättningar och bostadskostnader ... 29
2.9.3 1:3 Migrationspolitiska åtgärder ... 30
2.9.4 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål ... 32
2.9.5 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål ... 33
2.9.6 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden ... 34
2.9.7 1:7 Utresor för avvisade och utvisade ... 35
2.9.8 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar ... 36

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 8 Migration enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Migrationsverket	5 512 282
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	4 223 000
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	1 600 013
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	915 461
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	160 800
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	107 602
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	340 202
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	665 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**13 524 360**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	787 000	2027–2028
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	670 000	2027–2030
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**1 457 000**	

2 Utgiftsområde 8 Migration

2.1 Utgiftsområdets utformning

Utgiftsområdet omfattar frågor som rör utlänningars rätt att resa in i samt vistas och arbeta i Sverige, mottagandet av asylsökande, svenskt medborgarskap och återvändande av personer som har ett avvisnings- eller utvisningsbeslut (avlägsnandebeslut). Utgiftsområdet innefattar myndigheterna Migrationsverket, migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen. Det innefattar även Kriminalvården när det gäller verksamhet med utresor för personer med ett avlägsnandebeslut.

Inom utgiftsområdet finansieras Migrationsverkets förvaltningsutgifter, utgifter för ersättningar och bostadskostnader, utgifter för offentliga biträden och för utresor för avvisade och utvisade. Vidare finansieras verksamheten vid migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen, deltagande i EU-samarbete, migrationspolitiska projekt och stöd till internationella organisationer samt EU-fonder inom området.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 08 Migration

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Migrationsverket	4 793	5 299	5 228	**5 512**	5 538	5 380
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	4 999	4 133	4 200	**4 223**	4 194	4 448
1:3 Migrationspolitiska åtgärder	132	280	238	**1 600**	1 045	1 045
1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål	855	915	874	**915**	958	928
1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål	124	171	93	**161**	141	201
1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden	197	265	139	**108**	61	59
1:7 Utresor för avvisade och utvisade	272	325	304	**340**	442	442
1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	394	550	546	**665**	733	590
Totalt för utgiftsområde 08 Migration	**11 765**	**11 938**	**11 622**	**13 524**	**13 112**	**13 093**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 08 Migration

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**11 938**	**11 938**	**11 938**
Pris- och löneomräkning[2]	115	216	341
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 248	1 744	1 351
varav BP26[3]	*360*	*931*	*957*
Volymer	-776	-786	-536
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**13 524**	**13 112**	**13 093**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 8 Migration

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	5 595
Verksamhetsutgifter[2]	7 920
Investeringar[3]	9
Summa utgiftsram	**13 524**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har fastslagit mål för utgiftsområdet (prop. 2023/24:1 utg.omr. 08, bet. 2023/24: SfU4, rskr. 2023/24:83). Målet för utgiftsområdet är en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som

- ger skydd tillfälligt till människor som har skyddsbehov i enlighet med miniminivån som följer av EU-rätten och de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa, bland annat asylrätten, samt upprätthåller en kontrollerad invandring,
- minskar den irreguljära migrationen till Sverige och EU,
- bidrar till att personer som saknar skyddsskäl eller av andra skäl inte har laglig rätt att vistas i Sverige lämnar landet,
- säkerställer en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft,
- förhindrar, upptäcker och åtgärdar fusk och missbruk och
- stimulerar frivillig återvandring.

Då nya mål för utgiftsområdet fastslogs i budgetpropositionen för 2024 är det första gången som resultatredovisning för området sker utifrån de nya målen och de resultatindikatorer som har identifierats för redovisning och resultatuppföljning. Det innebär att det i vissa fall inte är möjligt att redovisa längre tidsserier.

2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målet för utgiftsområdet delas upp i sex delmål. Till varje delmål finns ett antal resultatindikatorer för att bedöma måluppfyllelsen.

Delmål 1: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som ger skydd tillfälligt till människor som har skyddsbehov i enlighet med miniminivån som följer av EU-rätten och de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa, bland annat asylrätten, samt upprätthåller en kontrollerad invandring.

Resultatindikatorer för att bedöma delmål 1 är:

- antal asylsökande och personer med tillfälligt skydd i Sverige jämfört med EU,

- andel avgjorda asylärenden inom författningsstyrd tid,
- vistelsetid från inkommen asylansökan till utskrivning ur Migrationsverkets mottagningssystem,
- andel av det totala antalet asylsökande i mottagningssystemet som bor på Migrationsverkets asylboenden,
- andel mål i migrationsdomstol och Migrationsöverdomstolen som avgjorts inom de av regeringen uppställda verksamhetsmålen om rimlig handläggningstid, samt
- andel mål i migrationsdomstol med ändrad utgång.

Delmål 2: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som minskar den irreguljära migrationen till Sverige och EU.

Resultatindikatorer för att bedöma delmål 2 är:

- antal rapporterade irreguljära gränspassager till EU,
- antal personer som nekats inresa vid Sveriges yttre gräns,
- antal asylsökande, varav med preskriberade avlägsnandebeslut, med visum, viseringsfria och barn födda i Sverige,
- andel beviljade asylansökningar (förstagångsansökningar) i Sverige jämfört med EU.

Delmål 3: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som bidrar till att personer som saknar skyddsskäl eller av andra skäl inte har laglig rätt att vistas i Sverige lämnar landet.

Resultatindikatorer för att bedöma delmål 3 är:

- antal personer som återvänt i enlighet med ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut och andelen personer som återvänt självmant av det totala antalet personer som återvänt,
- kapacitet och beläggningsgrad vid återvändandecenter och förvar, samt
- tid från lagakraftvunnet avlägsnandebeslut till utresa.

Delmål 4: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som säkerställer en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft.

Resultatindikatorer för att bedöma delmål 4 är:

- antal ansökningar om arbetstillstånd, totalt och för högkvalificerad arbetskraft,
- antal prövade och andel beviljade ansökningar om arbetstillstånd, totalt och för högkvalificerad arbetskraft, samt
- handläggningstid för arbetstillstånd, totalt och för högkvalificerad arbetskraft.

Delmål 5: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som förhindrar, upptäcker, och åtgärdar fusk och missbruk.

Resultatindikatorer för att bedöma delmål 5 är:

- antal utförda inre utlänningskontroller och antalet kontroller som har lett till ett beslut om avlägsnande eller förvar, samt
- antal beslut om återkallelse av uppehållstillstånd och statusförklaring.

Delmål 6: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som stimulerar frivillig återvandring.

Resultatindikatorer för att bedöma delmål 6 är:

- antal ansökningar om och andel beviljade bidrag för återvandring.

2.5 Resultatredovisning

Delmål 1: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som ger skydd tillfälligt till människor som har skyddsbehov i enlighet med miniminivån som följer av EU-rätten och de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa, bland annat asylrätten, samt upprätthåller en kontrollerad invandring

Förutsättningar för god måluppfyllelse

För att upprätthålla en kontrollerad invandring krävs ett välfungerande migrations- och asylsystem där endast de som har skyddsbehov beviljas tillfälligt skydd liksom att personer utan skyddsskäl inte tar sig irreguljärt till Sverige. För att nå målet måste Migrationsverket, migrationsdomstolarna och andra ansvariga myndigheter bedriva en effektiv verksamhet där alla asylsökande får en skyndsam och rättssäker prövning. Långa handläggningstider och lång vistelsetid i Migrationsverkets mottagande medför höga kostnader för staten och motverkar både etablering och återvändande. Samtidigt kan handläggningstiderna påverkas av faktorer som ligger utanför myndigheternas kontroll, såsom antalet asylsökande och ärendenas komplexitet. Dessa faktorer varierar över tid, vilket komplicerar jämförelser mellan år. Mottagandet av asylsökande ska vara ordnat och underlätta en effektiv asylprocess genom att asylsökande som utgångspunkt ska bo på Migrationsverkets boenden i stället för i eget boende.

Antalet asylsökande per invånare minskade i Sverige

För tredje året i rad var det totala antalet asylsökande i EU strax under en miljon människor och antalet asylsökande i EU var ca 10 procent lägre 2024 än 2023.

Antalet asylsökande i Sverige minskade från 1,6 per tusen invånare 2023 till 1,1 per tusen invånare 2024. Genomsnittet för EU var 2,2 asylsökande per tusen invånare. Flest asylsökande per invånare hade Cypern, med 9,8, följt av Grekland med 7,1. Av 27 länder i EU hamnar Sverige på plats femton räknat till det högsta antalet asylansökningar per tusen invånare.

Diagram 2.1 Andel asylsökande per capita i EU och Sverige

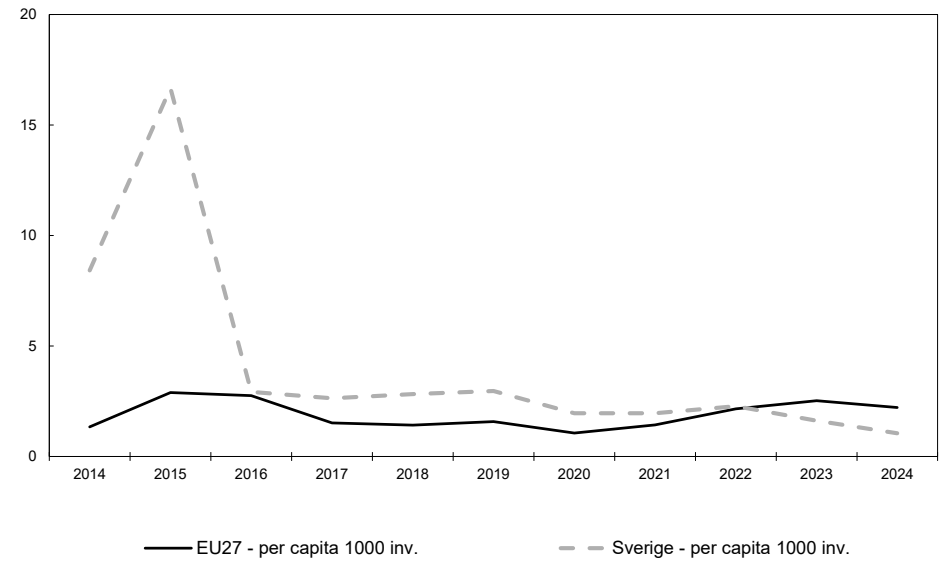

Källa: Eurostat.

Skyddssökande från Ukraina

Fram till 2024 hade ca 4,3 miljoner personer tillfälligt skydd i EU, varav Sveriges andel var 1 procent. Under 2024 inkom i Sverige 10 563 nya ansökningar om tillfälligt skydd enligt EU:s massflyktsdirektiv, varav 48 procent var från män och 52 procent från kvinnor. Antalet barn uppgick till 2 535, vilket utgjorde ungefär en fjärdedel av det totala antalet sökande. Det är en minskning jämfört med 2023 då ca 11 400 ansökningar inkom. Totalt bifölls under 2024 ca 10 800 ansökningar om skydd enligt massflyktsdirektivet, varav hälften från män och hälften från kvinnor. Under 2023 var 57 procent av dem som beviljades skydd kvinnor och 2022 var andelen kvinnor 61 procent. Den totala kostnaden för mottagande och stöd av personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet uppgick till 1,5 miljarder kronor, jämfört med ca 1,8 miljarder kronor 2023. Det förklaras främst av minskade utbetalda ersättningar till kommuner för anordnande av boende till skyddsbehövande och av minskade utbetalningar till skyddsbehövande avseende dagersättning.

Andel avgjorda förstagångsärenden om asyl inom författningsstyrd tid ökar väsentligt

Den genomsnittliga handläggningstiden för förstagångsärenden om asyl var ca en månad kortare 2024 än 2023: 162 dagar jämfört med 194 dagar, och andelen avgjorda ärenden inom författningsstyrd tid ökade med 10 procentenheter till 70 procent. Den författningsstyrda tiden för att avgöra förstagångsansökningar om asyl i Sverige är högst sex månader. Dessutom var den aktuella handläggningstiden för de öppna ärendena kortare, vilket indikerar att Migrationsverkets styrning mot att avgöra äldre ärenden har varit effektiv. Antalet öppna förstagångsärenden vid årets slut var historiskt få: 3 574 ärenden jämfört med 4 603 ärenden 2023 och 8 142 ärenden 2022.

Liksom tidigare var handläggningstiden i genomsnitt något längre för ansökningar från kvinnor än från män. En bidragande orsak till det är att ansökningar från män i högre utsträckning än för kvinnor leder till beslut om överföring enligt Dublinförordningen eller omedelbar verkställighet av avlägsnandebeslutet, vilka har kortare handläggningstid. Bifallsandelen för kvinnor var fortsatt högre än för män vilket också följer tidigare mönster.

Diagram 2.2 **Andel avgjorda respektive öppna förstagångsärenden asyl inom författningsstyrd tid, och totalt antal avgjorda respektive öppna förstagångsärenden asyl**

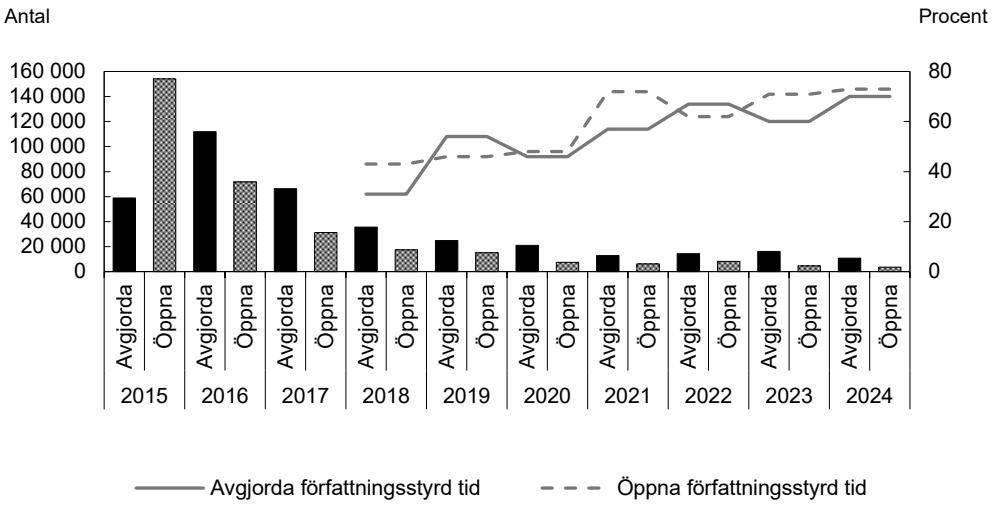

Källa: Migrationsverket.

Antalet inkomna förlängningsärenden 2024 var ca 31 000 ärenden jämfört med drygt 46 000 ärenden 2023. Betydligt fler ärenden avgjordes än vad som inkom: 42 100 ärenden avgjordes. Andelen ärenden som avgjordes inom författningsstyrd tid minskade dock något, från 58 procent 2023 till 54 procent 2024. Detta beror bl.a. på att andelen avgjorda äldre ärenden ökade.

I slutet av 2024 hade Migrationsverket totalt drygt 14 000 öppna asylärenden (förstagång och förlängning), vilket är en markant minskning jämfört med drygt 25 000 ärenden 2023 och knappt 29 000 ärenden 2022.

Vistelsetiden för asylsökande i mottagningssystemet minskar

Under 2024 var den genomsnittliga vistelsetiden i mottagningssystemet från ansökan till utskrivning 531 dagar, jämfört med 620 dagar 2023. För asylsökande vars ansökan om uppehållstillstånd beviljades av Migrationsverket som första instans var vistelsetiden i genomsnitt 312 dagar, vilket är 47 dagar kortare än 2023. Kvinnors vistelsetid var kortare än mäns, men skillnaden var tämligen liten och föregående år var förhållandet det omvända. För den som beviljats uppehållstillstånd efter överklagande till migrationsdomstol eller av Migrationsverket efter anförda verkställighetshinder minskade vistelsetiden från ca 2 800 dagar 2023 till 2 300 dagar 2024. Inte heller här fanns några större skillnader i vistelsetid mellan män och kvinnor.

Diagram 2.3 Genomsnittlig vistelsetid från inkommen asylansökan till utskrivning ur Migrationsverkets mottagningssystem

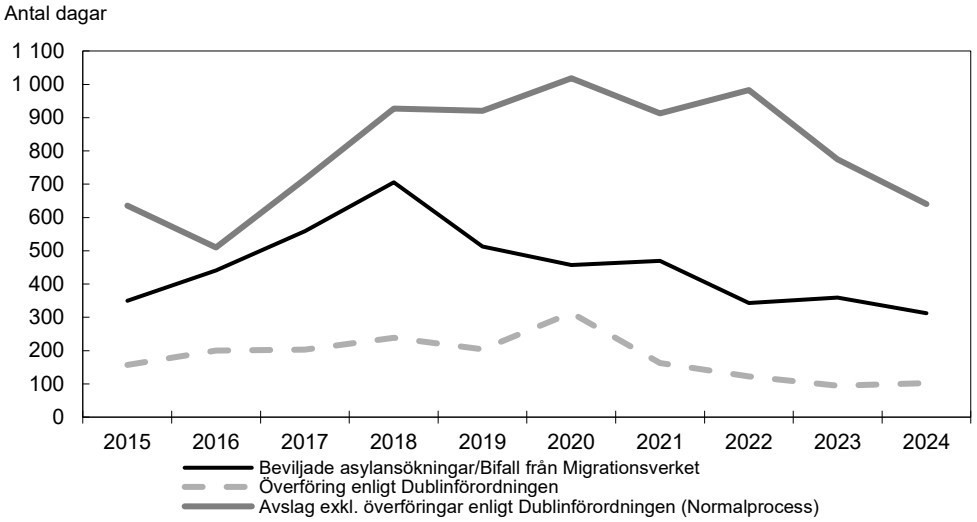

Källa: Migrationsverket.

Ännu ingen ökning av andelen som bor på Migrationsverkets asylboenden

Under 2024 var det totala antalet inskrivna asylsökande i mottagningssystemet 14 200. Av dessa bodde 3 800, inklusive personer som fått avslag, i Migrationsverkets asylboenden. Detta motsvarar 27 procent vilket är en minskning med 5 procentenheter jämfört med 2023 då 32 procent bodde på Migrationsverkets boenden (6 200 av 19 700 asylsökanden). Antal platser på återvändandecenter var 1 269 under 2024, med en beläggningsgrad på i genomsnitt 31 procent.

Diagram 2.4 Andel av det totala antalet asylsökande i mottagningssystemet som bor på Migrationsverkets asylboenden

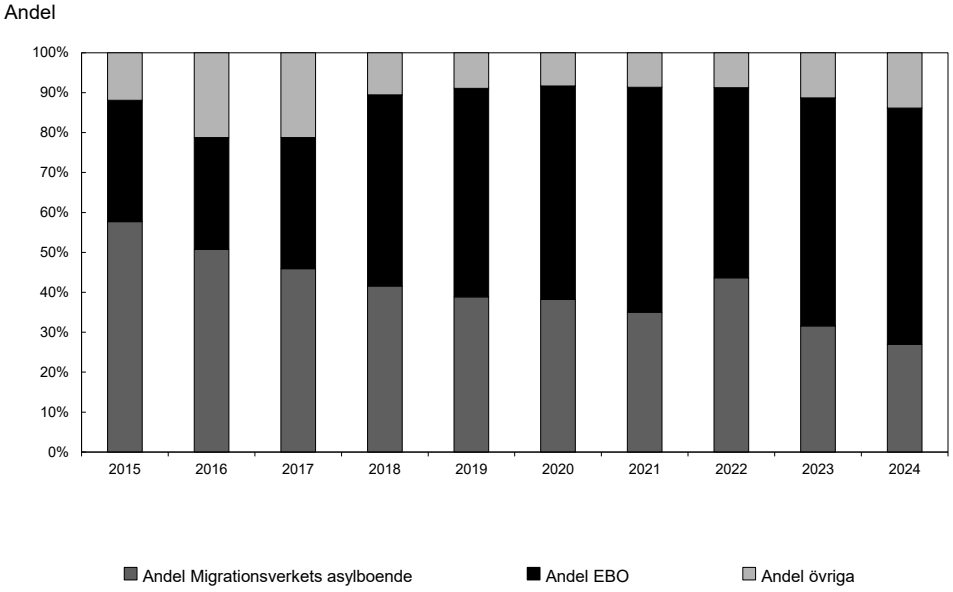

Källa: Migrationsverket.

Utgångspunkten är att både asylsökande och personer som har fått avslag på sin asylansökan ska bo på Migrationsverkets asylboenden, s.k. mottagningscenter och återvändandecenter, i stället för i eget boende. Lagändringarna som syftar till att öka andelen i Migrationsverkets boenden trädde i kraft den 1 mars 2025. Ändringarna innebär bl.a. att nya asylsökande som huvudregel endast ska ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag under asyltiden om de bor på ett asylboende som de har tilldelats. För asylsökande som redan är registrerade i mottagningssystemet börjar de nya bestämmelserna gälla den 1 september 2025. Den 15 oktober 2024 mottog regeringen slutbetänkandet från Utredningen om ett ordnat initialt mottagande av asylsökande som föreslår mer långtgående åtgärder för att asylsökande ska bo på Migrationsverkets asylboenden. Betänkandet har remitterats och förslagen analyseras nu i Regeringskansliet.

Migrationsdomstolarna avgör fler mål i vissa ärendekategorier

Regeringen har satt upp verksamhetsmål som varierar med ärendekategorier för migrationsdomstolarna (inräknat Migrationsöverdomstolen). Av målen i migrationsdomstolarna ska 90 procent av avlägsnandemål avseende ensamkommande barn ta högst två månader att avgöra. Av övriga avlägsnandemål ska 90 procent ta högst fyra månader att avgöra. Av verkställighetsmålen ska 90 procent ta högst en månad att avgöra. Av övriga migrationsmål ska 90 procent ta högst fem månader att avgöra. Av målen i Migrationsöverdomstolen ska 90 procent ta högst två månader att avgöra.

Under 2024 nådde migrationsdomstolarna verksamhetsmålen för verkställighetsmål och för övriga migrationsmål, vilket innebar en förbättring jämfört med 2023 då enbart verksamhetsmålet för verkställighetsmål nåddes. Störst förbättring skedde inom verksamhetsmålen för avlägsnandemål rörande asyl samt övriga migrationsmål där tiden från att ärendet kom in till domstolen tills dess att ett avgörande meddelades (omloppstiden) minskade med ca 2,1 respektive 2,2 månader jämfört med 2023. Tre av fyra migrationsdomstolar nådde målsättningen för verkställighetsmål samt övriga migrationsmål. En domstol nådde målet för avlägsnandemål avseende ensamkommande barn medan ingen domstol nådde målet för övriga avlägsnandemål

om asyl. Måluppfyllelsen för dessa två ärendekategorier har förbättrats sedan 2022. Migrationsöverdomstolen uppnådde sitt verksamhetsmål och det skedde en förbättring av omloppstiden. Under året avgjordes merparten (90 procent) av målen inom 1,4 månader mot 1,6 månader år 2023.

Diagram 2.5 Andel mål i migrationsdomstol som avgjorts inom tidsspannet för verksamhetsmålet för vissa ärendekategorier

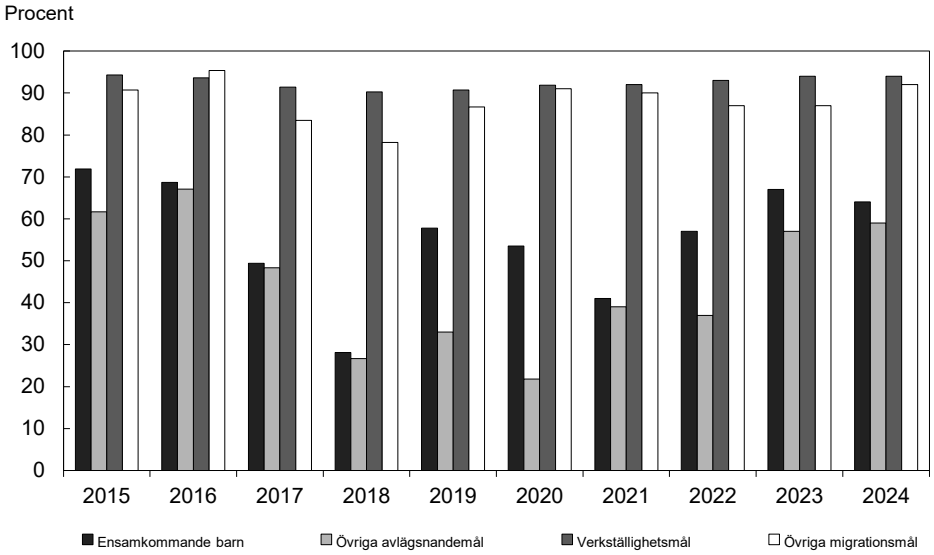

Källa: Domstolsverket.

Migrationsdomstolarna ändrar få beslut

Andelen bifall i migrationsdomstol var 2024, liksom de föregående åren, generellt sett relativt låg vilket indikerar att den rättsliga kvaliteten i Migrationsverkets avslagsbeslut var god. När det gäller ärenden som rörde asyl, anknytning, arbetsmarknad eller massflyktdirektivet var andelen bifall 1–5 procent. Andelen återförvisade ärenden var generellt högre än bifallen, vilket följer mönstret från tidigare år. Att ett ärende återförvisas behöver dock inte betyda att Migrationsverkets handläggning har varit felaktig utan kan även bero på att nya omständigheter har tillkommit i ärendet. I ärendekategorin arbetsmarknad förstagångsansökningar ökade antalet återförvisningar med 9,7 procent mellan 2023 och 2024.

Delmål 2: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som minskar den irreguljära migrationen till Sverige och EU

Förutsättningar för god måluppfyllelse

Måluppfyllelsen bedöms utifrån antalet asylsökande och beviljandegraden för förstagångsansökningar om asyl. God måluppfyllelse kännetecknas av ett lågt antal sökande i kombination med en hög beviljandegrad på de ärenden som inkommer, vilket indikerar att de sökande som kommer till Sverige har skyddsskäl och inte söker sig till Sverige av andra anledningar. Även antalet irreguljära gränspassager till Sverige och EU samt insatser på migrationsområdet som bidrar till att minska den irreguljära migrationen indikerar måluppfyllelsen. Begreppet irreguljär migration avser personer som reser in över yttre EU-gräns eller över Sveriges gräns utan tillstånd för inresa. Därutöver kan personer även befinna sig olovligen i landet, exempelvis om personen trots lagakraftvunnet avlägsnandebeslut inte återvänder.

Antalet asylansökningar fortsätter att minska

Antalet inkomna förstagångsansökningar om asyl i Sverige var 9 588 under 2024, varav 3 800 avsåg kvinnor och 5 788 avsåg män. Det är det lägsta antalet asylansökningar på 20 år. Under 2023 var antalet 12 472. Av dessa hade ungefär en fjärdedel ett preskriberat avlägsnandebeslut, vilket är på ungefär samma nivå som året innan. Antalet ansökningar från barn födda i Sverige var 890, vilket är en minskning från 2023 då antalet var 1 106. Under 2024 var antalet inkomna förstagångsansökningar från barn utan vårdnadshavare 276, varav 206 pojkar och 70 flickor. Motsvarande antal ansökningar 2023 var 341, varav 261 pojkar och 80 flickor. Andelen bifall för barn utan vårdnadshavare var 97 procent 2024 och 98 procent 2023.

Diagram 2.6 Inkomna förstagångsansökningar asyl

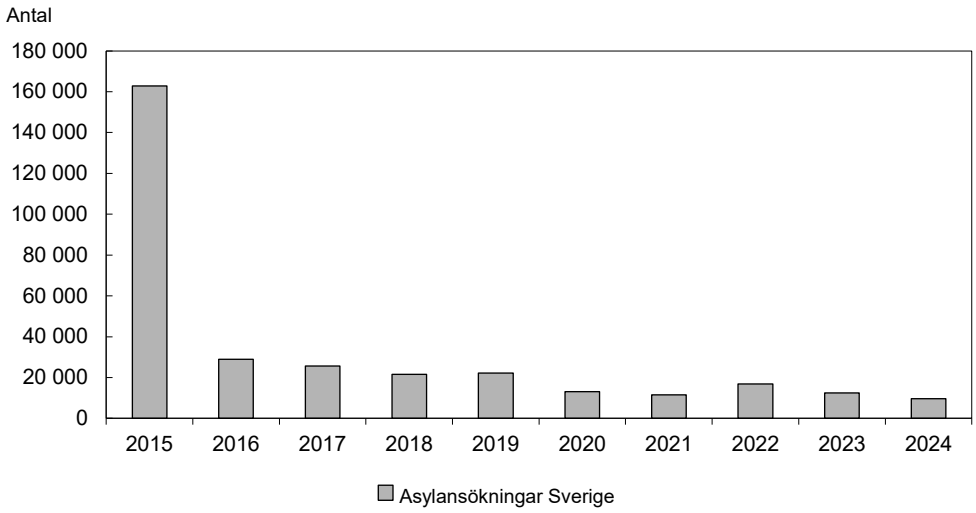

Källa: Migrationsverket.

Under 2024 uppgick det totala antalet inkomna asylärenden i Sverige till 30 976 (såväl förstagångs- som förlängningsärenden). Det var en minskning från 2023 då det totala antalet inkomna asylärenden var 46 168. Antalet inkomna förlängningsärenden minskade markant under 2024 jämfört med 2023, från 33 696 till 21 388. Av dessa avsåg 10 035 kvinnor och 11 353 män.

Andelen beviljade förstagångsansökningar om asyl var i stort sett oförändrad

Andelen förstagångsansökningar som bifölls av Migrationsverket efter prövning i sak låg kvar på ungefär samma nivå som föregående år, med en marginell ökning från 33 procent 2023 till 34 procent 2024. Liksom tidigare år var andelen bifall större avseende kvinnor än män (42 procent respektive 29 procent).

Även för förlängningsärenden har det varit små förändringar i bifallsfrekvensen under de senaste åren. Under 2024 bifölls 97 procent av förlängningsärendena, dvs. samma nivå som föregående år. Det var i princip ingen skillnad mellan kvinnor och män.

Diagram 2.7 Avgjorda förstagångsärenden asyl utifrån utgång i ärendet och bifallsandel fördelat på kön

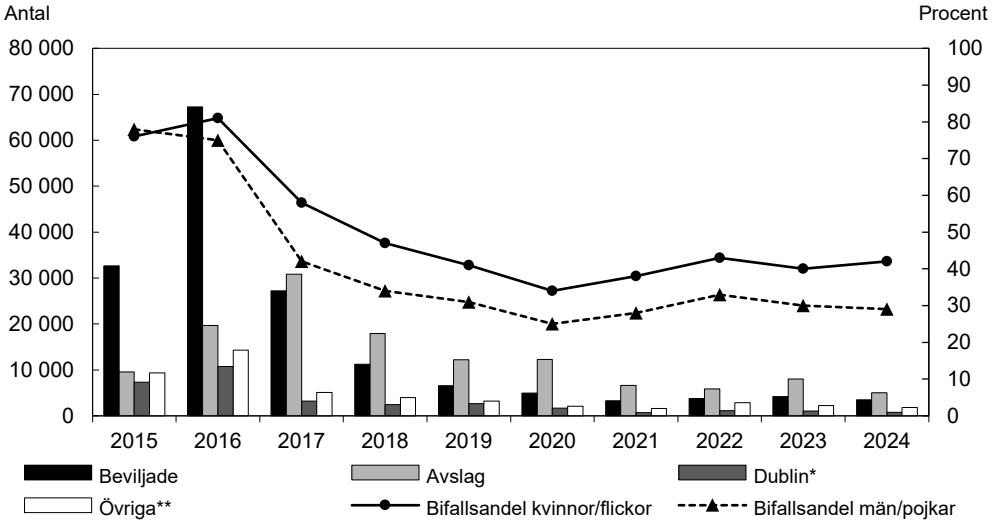

* Asylprövningen ska övertas av annan stat enligt den s.k. Dublinförordningen, dvs. Sverige prövar inte ansökan i sak.

** Övriga består av ansökningar som Migrationsverket inte prövat i sak, t.ex. för att den sökande avvikit eller återtagit sin ansökan.

Källa: Migrationsverket.

Irreguljära gränspassager till EU minskade

Under 2024 var antalet irreguljära gränspassager till EU ca 240 000, vilket är en minskning jämfört med 2023 då antalet uppgick till ca 381 000.

Diagram 2.8 Irreguljära gränspassager in till EU

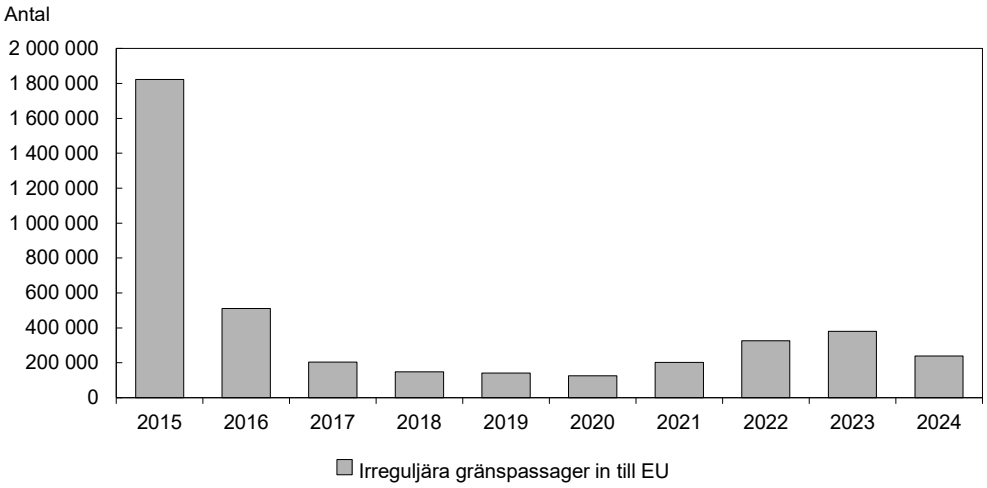

Källa: Frontex.

En viktig del i att upprätthålla en ordnad migration och bekämpa gränsöverskridande brottslighet är en väl fungerande kontroll vid yttre gräns, det vill säga gränsen mot länder som inte ingår i Schengensamarbetet. Under året har kontroller vid yttre gräns resulterat i 976 nekade inresor, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med 2023. Beslut om nekad inresa motiveras oftast av avsaknad av giltigt tillstånd för inresa eller avsaknad av handling som styrker syftet med vistelsen. Medborgare i Kosovo är de som nekas inresa oftast, följt av medborgare i Storbritannien, Serbien och Albanien.

Delmål 3: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som bidrar till att personer som saknar skyddsskäl eller av andra skäl inte har laglig rätt att vistas i Sverige lämnar landet

Förutsättningar för god måluppfyllelse

Personer som saknar laglig rätt att vistas i Sverige ska lämna landet. För att motverka utbredningen av skuggsamhället och öka återvändandet krävs bl.a. utvecklade samarbeten med tredjeland om återtagande. Dessutom krävs ett nära samarbete mellan Migrationsverket, Kriminalvården och Polismyndigheten för att bedriva en effektiv verksamhet som främjar återvändande och för att förhindra att personer avviker.

Fler återvänder självmant

Migrationsverket har i uppdrag att arbeta för att den som har fått ett avlägsnandebeslut lämnar landet självmant i enlighet med beslutet. Antalet personer med avlägsnandebeslut som återvände självmant var ca 8 300 personer under 2024, vilket är drygt 700 personer fler än under 2023. Av dessa reste 69 procent till hemlandet, jämfört med 63 procent 2023 och 61 procent 2022.

Om tvång kan komma att behövas för att verkställa ett avlägsnandebeslut, eller om personen avviker, kan Migrationsverket överlämna ärendet till Polismyndigheten för verkställighet. Överlämnande på grund av att individen avvikit utgjorde 85 procent av de överlämnade ärendena under 2024, vilket var en viss ökning jämfört med föregående år då andelen var ca 80 procent. Polismyndigheten verkställde 2 480 beslut om utvisning under 2024 jämfört med 2 829 året innan.

Diagram 2.9 Antal personer som återvänder

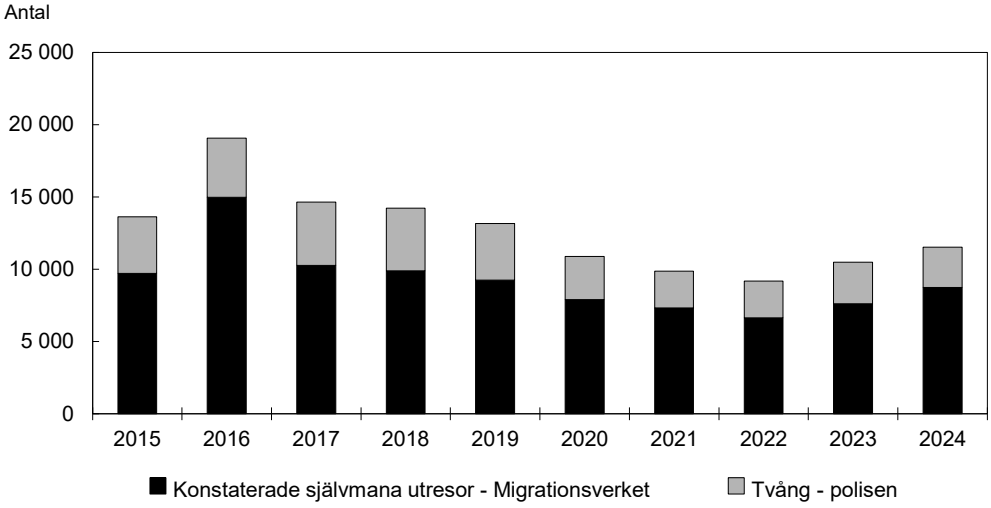

Källa: Migrationsverket.

Antalet platser på återvändandecenter och förvar har ökat

Migrationsverket ska erbjuda personer som har ett lagakraftvunnet avlägsnandebeslut plats på ett återvändandecenter. I slutet av 2024 var sex återvändandecenter i drift med en kapacitet på 1 400 platser och i slutet av året fattades beslut om en utbyggnad med ytterligare 400 platser. Beläggningsgraden för 2024 uppgick till i genomsnitt 31 procent.

Migrationsverket och Polismyndigheten kan besluta om att ta en person i förvar, alternativt ställa personen under uppsikt, bl.a. om det finns risk att vederbörande kom

mer att avvika eller på annat sätt försöka hindra en verkställighet av avlägsnandebeslutet. Kapaciteten vid Migrationsverkets förvar fortsätter att öka och uppgick i slutet av 2024 till 593 platser, jämfört med 567 platser i slutet av 2023. Beläggningsgraden vid förvaren ökade under samma period från 65 till 82 procent. Den genomsnittliga vistelsetiden på förvaren var 49 dagar, vilket i stort sett var densamma som 2023. Antalet förvarstagna under 2024 var 3 695 personer, varav 407 kvinnor och 3 282 män. 2023 var antalet förvarstagna 3 184, varav 408 kvinnor och 2 771 män.

Tiden från avlägsnandebeslut till utresa har blivit kortare

Tiden från lagakraftvunnet avlägsnandebeslut till utresa var i genomsnitt 198 dagar 2024, vilket är ca 60 dagar kortare än 2023. Skillnaderna mellan könen när det gäller tid till utresa var marginella. Den genomsnittliga tiden från avlägsnandebeslutet till utresa var 319 dagar, vilket är ca 80 dagar kortare än 2023 och ca 140 dagar kortare än 2022.

Diagram 2.10 Tid från avlägsnandebeslut till utresa

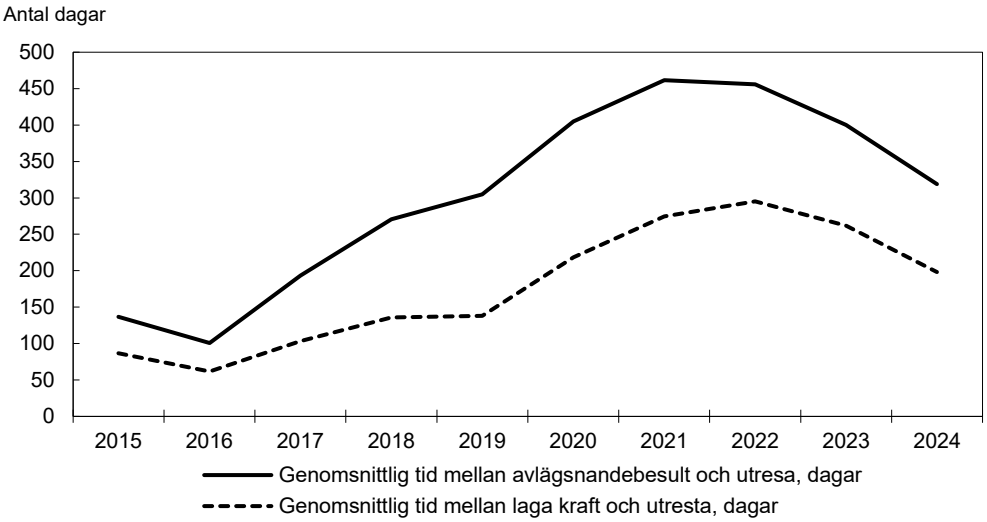

Källa: Migrationsverket.

Delmål 4: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som säkerställer en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft

Förutsättningar för god måluppfyllelse

Målet innebär bl.a. att Sverige ska vara attraktivt för kvalificerad och högkvalificerad arbetskraft, forskare och doktorander. Med högkvalificerad arbetskraft avses yrken som kräver högskolekompetens, chefsyrken, forskare, och innehavare av EU-blåkort och ICT-tillstånd. För att uppnå detta mål krävs bl.a. en rättssäker, smidig och effektiv tillståndsprocess med korta handläggningstider.

Lika många ansökningar om arbetstillstånd för högkvalificerad arbetskraft, men färre ansökningar i övrigt

Under 2024 inkom nästan 80 000 ansökningar om arbetstillstånd, varav strax under hälften (36 881) utgjordes av förstagångsärenden. Det var en minskning med nästan 12 000 ärenden jämfört med föregående år. Minskningen skedde i ärenden med lägre krav på utbildningsnivå och i princip inte alls i ärenden om högkvalificerad arbetskraft (ca 7 700 ärenden 2024 jämfört med 7 800 ärenden 2023). Detta var en förändring mot året innan då ansökningarna minskade generellt. Sannolikt berodde minskningen

bland ärenden med lägre utbildningsnivå på införandet av ett högre försörjningskrav i november 2023. Antalet inkomna ansökningar för forskare och doktorander uppgick till ca 4 600 ärenden under 2024 jämfört med ca 5 300 ärenden under 2023. Minskningen skedde bland doktorander.

Totalt avgjordes 91 331 ärenden, varav 44 261 ärenden var förstagångsärenden. Även antalet förlängningsärenden minskade (44 761 jämfört med 42 711) mot föregående år. Bifallsandelen för samtliga ärenden var 69 procent 2024 vilket är en minskning från 2023 då bifallsandelen var 75 procent. Den genomsnittliga handläggningstiden för kvinnor var något kortare (166 dagar) jämfört med män (178 dagar). Myndigheten avgjorde färre ärenden 2024 än föregående år, men på grund av att antalet inkomna ansökningar minskade, minskade mängden öppna ärenden totalt (31 670 jämfört med 43 409 föregående år). Den genomsnittliga handläggningstiden kortades med 19 dagar och en större andel (68 procent) avgjordes inom författningsstyrd tid.

Handläggningstiderna kortades för alla ärenden, men särskilt för högkvalificerad arbetskraft

Totalt avgjordes 36 105 ärenden om högkvalificerad arbetskraft under 2024. För högkvalificerad arbetskraft var den genomsnittliga handläggningstiden för kompletta ansökningar 18 dagar och det var ingen skillnad mellan könen. I kompletta ärenden fick 87 procent beslut inom servicemålet om 30 dagar. Det finns alltid en viss andel ärenden där det inte går att fatta beslut inom de 30 dagarna på grund av faktorer som myndigheten inte styr över. Det kan vara att den sökande inte har visat upp sitt pass eller att det finns ett behov av att remittera ärendet till Säkerhetspolisen. Tillstånd för forskare prioriterades under året och den genomsnittliga handläggningstiden för forskare minskade från 103 dagar 2023, till 45 dagar 2024.

Delmål 5: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som förhindrar, upptäcker och åtgärdar fusk och missbruk

Förutsättningar för god måluppfyllelse

En ansvarfull och restriktiv migrationspolitik innebär att migrationssystemet behöver vara utformat på ett sådant sätt att fusk och missbruk kan förhindras, upptäckas och åtgärdas, bl.a. genom god samverkan och informationsdelning mellan myndigheter, anpassade it-stöd och adekvata kontrollåtgärder. Arbetet mot felaktiga utbetalningar redovisas i utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning. I utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv redovisas arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Antalet inre utlänningskontroller ökar markant

Under 2024 registrerades 37 953 genomförda inre utlänningskontroller vilket är nästan 80 procent fler än året innan. Ökningen av antalet inre utlänningskontroller beror bl.a. på tillgång till ny teknik och att fler poliser har utbildats för ändamålet. Antalet individer utan tillstånd som påträffats vid dessa kontroller har ökat med 38 procent och uppgick till 3 429 personer 2024, vilket är ungefär 1 000 personer fler än 2023. Av dem som kontrollerades var det 1 776 som frihetsberövades och placerades på ett förvar. För 882 individer ledde kontrollen till att avlägsnandebeslutet verkställdes.

Diagram 2.11 Antal utförda inre utlänningskontroller

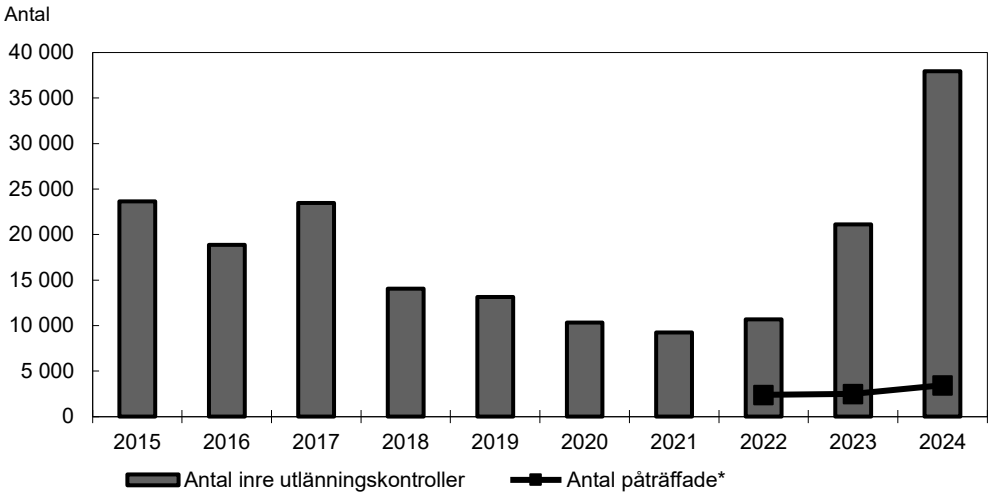

*Antalet individer utan tillstånd som påträffats vid dessa kontroller – notera att statistiken om inre utlänningskontroll är bristfällig enligt polisen.

Källa: Polismyndigheten.

Återkallelse av uppehållstillstånd på samma nivå

Antalet initierade ärenden om återkallelse av uppehållstillstånd har varit relativt konstant de senaste två åren och uppgick till ca 11 000 ärenden per år. Antalet återkallelser uppgick till 7 900 ärenden, vilket är 70 procent av de initierade ärendena. Migrationsverket uppger att det med viss säkerhet kan sägas att upphörd bosättning är det vanligaste skälet till att ett ärende om återkallelse initieras. Det sker huvudsakligen när Skatteverket meddelar Migrationsverket att en person har avregistrerats från folkbokföringen som utflyttad. Under 2024 återkallades ca 3 100 tillstånd på grund av upphörd bosättning, jämfört med ca 3 300 året innan.

Diagram 2.12 Återkallade uppehållstillstånd pga. upphörd bosättning

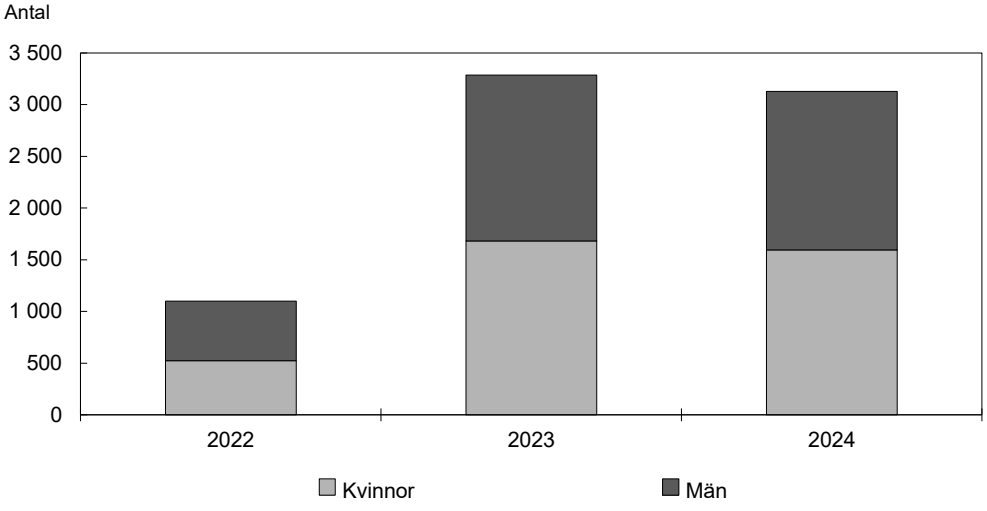

Källa: Migrationsverket.

Arbetstillstånd var det ärendeslag där flest ärenden om återkallelse initierades med ca 6 400 ärenden under 2024. Återkallelse av arbetstillstånd kan ske när utlänningen har ett giltigt tillstånd men byter arbetsgivare. Det gamla tillståndet återkallas och ett nytt beviljas. Återkallelse av arbetstillstånd sker också när utlänningen aldrig påbörjar sin anställning eller Migrationsverket får information om att villkoren för tillståndet inte längre är uppfyllda.

Anknytning var det näst största ärendeslaget bland återkallelseärenden med ca 2 000 ärenden, följt av asyl med ca 1 000 ärenden. Fördelningen var den samma året innan.

Antalet återkallelser av statusförklaring har ökat kraftigt vilket beror på att Migrationsverket har genomfört fler kontroller och blivit effektivare i sin hantering.

Tabell 2.5 Återkallande av tillstånd och statusförklaring 2022–2024

Kategorier	2022			2023			2024		
	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Tillstånd*									
Antal initierade ärenden	3 095	4 632	7 727	4 487	6 726	11 213	4 389	6 669	11 058
Antal beslut	2 005	3 215	5 220	5 086	7 590	12 676	4 562	6 709	11 271
varav antal återkallade	1 164	1 952	3 116	3 204	4 855	8 059	3 109	4 790	7 899
Andel återkallade	**58%**	**61%**	**60%**	**63%**	**64%**	**64%**	**68%**	**71%**	**70%**
Statusförklaring**									
Antal initierade ärenden	343	581	924	342	675	1 017	434	846	1 280
Antal beslut	256	427	683	541	815	1 356	425	848	1 273
varav antal återkallade	102	159	261	199	462	661	226	486	712
Andel återkallade	**40%**	**37%**	**38%**	**37%**	**57%**	**49%**	**53%**	**57%**	**56%**

*Nationell visering, uppehållstillstånd och arbetstillstånd får återkallas för en utlänning som medvetet har lämnat oriktiga uppgifter eller medvetet har förtigit omständigheter som varit av betydelse för att få tillståndet.

**Om man har fått uppehållstillstånd i Sverige på grund av asyl innebär det att man först har fått en statusförklaring, antingen flyktingstatusförklaring eller alternativ skyddsstatusförklaring. Om Migrationsverket återkallar statusförklaringen påverkar det inte automatiskt uppehållstillståndet. Statusförklaringen kan alltså återkallas utan att uppehållstillståndet påverkas.

Källa: Migrationsverket.

Delmål 6: En ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som stimulerar frivillig återvandring

Förutsättningar för god måluppfyllelse

Målet om att stimulera frivillig återvandring kan bl.a. nås genom ökad information om de möjligheter till stöd för återvandring som finns. Insatser som kan bidra till att stimulera frivillig återvandring och återintegrering kan också genomföras inom andra relevanta politikområden, såsom viserings-, handels, biståndS- och utrikespolitiken.

Intensifierat arbete för att öka den frivilliga återvandringen

Under 2024 ansökte 68 personer om bidrag för att återvandra. Antalet sökande ligger därmed kvar på samma nivå som föregående år då 71 personer ansökte. Fyra personer beviljades återvandringsbidrag under 2024, vilket är en marginell ökning från 2023 då en person beviljades bidrag. Under 2026 avser regeringen att kraftigt höja bidraget för frivillig återvandring, vilket kan öka antalet personer som nyttjar bidraget. Det kan t.ex. handla om individer som av olika skäl upplever att de inte har integrerats i det svenska samhället.

2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

När det gäller den aspekt av det första delmålet som gäller en kontrollerad asylinvandring på EU:s miniminivå konstaterar regeringen att antalet asylsökansökningar i Sverige fortsatte att minska till en historiskt låg nivå 2024. Även

antalet asylsökande per invånare minskade från 1,6 per tusen invånare 2023 till 1,1 per tusen invånare 2024.

Vidare bedöms att effektiviteten i systemet har ökat samtidigt som rättssäkerheten bibehålls. Vistelsetiderna i asylsystemet sjunker och Migrationsverket avgör fler ärenden inom författningsstyrd tid, vilket är bra såväl ur effektivitets- som rättssäkerhetssynpunkt.

När det gäller domstolarnas handläggningstider återstår ännu en del arbete, men utvecklingen är även på detta område positiv. Samtidigt skiljer sig handläggningstiderna fortsatt åt mellan migrationsdomstolarna. Regeringen avser att fortsatt följa utvecklingen av handläggningstiderna.

Omläggningen till ett nytt mottagningssystem har inletts och måluppfyllelsen är därför ännu låg när det gäller övergången till att asylsökande som utgångspunkt ska bo i Migrationsverkets asylboenden och inte i eget boende. Regeringen bedömer att rättssäkerheten i systemet som helhet är fortsatt god då en låg andel av Migrationsverkets avslagsbeslut ändras i högre instans.

När det gäller det andra delmålet om en minskad irreguljär migration till Sverige och EU kan konstateras att antalet asylsökande till Sverige minskar samtidigt som beviljandegraden är oförändrad. Det är positivt att det därmed totalt sett är färre utan skyddsbehov som söker sig till Sverige. Samtidigt innebär den förhållandevis låga beviljandegraden att det fortfarande är alltför många som söker sig till Sverige utan att ha skyddsskäl. Att den irreguljära migrationen till EU har minskat under 2024 är positivt även för Sverige.

Utvecklingen vad gäller det tredje delmålet avseende återvändande är positiv, i synnerhet när det gäller personer som självmant väljer att lämna Sverige efter ett lagakraftvunnet avvisnings- eller utvisningsbeslut. Andelen utresor som skedde till den återvändandes hemland ökade också, vilket är positivt eftersom en utresa till annat EU-land kan medföra att personen överförs tillbaka till Sverige i enlighet med Dublinförordningen. Ledtiderna till utresa blev kortare, vilket är bra både för den enskilde och för samhället. När det gäller det tvångsvisa återvändandet bedömer regeringen att förutsättningarna för ett effektivt återvändande har förbättrats genom att kapaciteten i både återvändandecenter och förvar har ökat. Därutöver har de inre utlänningskontrollerna ökat markant, liksom antalet individer utan tillstånd som påträffats vid dessa kontroller. Vidare har regeringen förstärkt återvändandesamarbetet med flera tredje länder. Antalet beslut om förvarstagande har också ökat.

När det gäller det fjärde delmålet om en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som stärker Sveriges konkurrenskraft konstaterar regeringen att högkvalificerade personer ansöker om tillstånd för att få arbeta i Sverige i princip i samma utsträckning som förut. Samtidigt minskar de ansökningar som gäller övrig arbetskraft, i linje med regeringens ambition att fler av de arbeten som ställer lägre krav på t.ex. utbildning i huvudsak bör gå till personer som redan befinner sig i Sverige. Det minskar också risken för fusk och missbruk kopplat till arbetskraftsinvandring. Regeringen ser det som mycket viktigt för möjligheten att attrahera talanger till Sverige att Migrationsverket fått ned den genomsnittliga handläggningstiden för högkvalificerad arbetskraft till bara några veckor, så att företag enkelt kan rekrytera den internationella kompetens som efterfrågas. Migrationsverkets särskilda prioritering att minska handläggningstiden för tillstånd för forskare är ett steg i rätt riktning.

Arbetet med det femte delmålet att förhindra, upptäcka och åtgärda fusk och missbruk har lett till positiva resultat. Antalet genomförda utlänningskontroller har

ökat. Migrationsverkets intensifierade arbete märks även i att antalet återkallade tillstånd och statusförklaringar har ökat betydligt. Majoriteten av dem som påträffas i inre utlänningskontroller som saknar tillstånd att vara i Sverige tas också i förvar eller lämnar landet enligt avvisnings- eller utvisningsbeslut.

När det, avslutningsvis, gäller det sjätte delmålet är antalet som ansöker om och beviljas återvandringsbidrag fortfarande på en mycket låg nivå. Regeringen avser dock att kraftigt höja återvandringsbidraget under 2026 och har under 2025 tillsatt en nationell samordnare. Åtgärderna syftar till att vända utvecklingen.

Utifrån resultatredovisningen gör regeringen bedömningen att utvecklingen går i rätt riktning i de fall reformer och andra beslut har fått genomslag och att målen för migrationspolitiken därmed delvis har uppnåtts. Eftersom de nya målen slogs fast i budgetpropositionen för 2024 och ett flertal reformer inom migrationsområdet nyligen har genomförts eller kommer att genomföras först senare under mandatperioden förväntar sig regeringen dock att resultaten ska fortsätta att förbättras på flera områden t.ex. att fler bor i Migrationsverkets asylboenden och att den frivilliga återvandringen ökar.

2.7 Politikens inriktning

Regeringen genomför ett paradigmskifte för att åstadkomma en restriktiv och långsiktigt hållbar migrationspolitik. Mycket har redan gjorts för att strama åt villkoren för asylrelaterad invandring, ställa om mottagningssystemet och förstärka återvändandearbetet. Resultatet av regeringens politik kan ses i en stadigt minskande asylinvandring som under 2024 var på en historiskt låg nivå. Fokus i svensk migrationspolitik skiftar nu från asylinvandring till högkvalificerad arbetskraftsinvandring. Regeringen avser att i samma tempo fortsätta arbetet för att skapa ordning och reda i migrationspolitiken. Under 2024 och 2025 har flera av regeringens tillsatta utredningar på migrationsområdet redovisat betänkanden med förslag på omfattande ändringar i lagstiftning. Det handlar bl.a. om förslag som syftar till att uppvärdera medborgarskapets betydelse och om förslag som ska öka legitimiteten i migrationssystemet exempelvis genom att fler brottsdömda ska kunna utvisas och att uppehållstillstånd ska kunna återkallas för den som missköter sig. Steg för steg skärper regeringen kontrollen över vilka som befinner sig i landet och vidtar åtgärder för att migrationssystemet ska vara mer rättvist och rättssäkert.

Arbetskraftsinvandringen ska vara ändamålsenlig och bidra till att stärka Sveriges konkurrenskraft framför allt genom att högkvalificerad arbetskraft samt forskare och doktorander väljer att bosätta sig i Sverige. Det ställer krav på effektiva tillståndsprocesser och regeringen har därför gett Migrationsverket i uppdrag att främja högkvalificerad arbetskraftsinvandring som är viktig för Sveriges konkurrenskraft, och gett Migrationsverket tillsammans med flera myndigheter ett uppdrag om att attrahera och behålla internationell spetskompetens och annan utländsk arbetskraft som är viktig för Sveriges konkurrenskraft. För att fortsätta skiftet till en mer högkvalificerad arbetskraftsinvandring avser regeringen att återkomma till riksdagen med en proposition med utgångspunkt i betänkandet Nya regler för arbetskraftsinvandring m.m. (SOU 2024:15). Regeringen avser även att återkomma till riksdagen med en proposition med förslag som syftar till att förbättra de migrationsrättsliga förutsättningarna för utländska forskare och doktorander att verka i Sverige (Ds 2024:31).

En annan viktig del i omläggningen av migrationspolitiken är att den ska bidra till att förbättra förutsättningarna för integration för den som beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Skärpta villkor för arbetskraftsinvandring kan tillsammans med andra åtgärder

underlätta för personer som redan finns i Sverige, men har svag anknytning till arbetsmarknaden, att få jobb och lättare integreras i det svenska samhället. Likaså kan förslagen om att införa ett försörjningskrav och krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för medborgarskap bidra till att öka delaktigheten i samhället. Regeringens övriga insatser på integrationsområdet beskrivs under utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Delegationen för migrationsstudier (Delmi) är en fristående kommitté som bidrar till forskning om migrationspolitiken. Regeringen avser att pröva organisationsformen för Delmi samt hur framtida styrning och organisering av verksamheten kan möta behoven av underlag.

Migrationsverket har en central roll i omläggningen av migrationspolitiken

Migrationsverket behöver ha stabila ekonomiska planeringsförutsättningar för att kunna fullfölja det nuvarande uppdraget och samtidigt genomföra ytterligare reformer. Det handlar t.ex. om att Migrationsverket ska fortsätta ställa om mottagningssystemet för att kunna erbjuda ett ordnat och effektivt mottagande och för att arbeta effektivt med återvändande bl.a. genom att korta vistelsetiderna i mottagningssystemet. Myndigheten behöver dessutom ges fortsatt goda förutsättningar att hantera den löpande verksamheten vilket inkluderar mottagandet av personer med tillfälligt skydd från Ukraina. Regeringen avser därför att tillföra Migrationsverket medel för 2027 och förväntar sig samtidigt att myndigheten fortsätter genomföra effektiviseringsåtgärder, t.ex. digitalisering, i syfte att minska kostnaderna på anslaget. I budgetpropositionen för 2025 tillfördes Migrationsverket medel för 2026.

Migrationsverket tar ut ansökningsavgifter som betalas av sökande för handläggningen av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd, pass och medborgarskap. Ansökningsavgifterna har under en längre tid varit lägre än de faktiska kostnaderna för handläggning och administration, vilket medfört mycket stora årliga underskott i den avgiftsfinansierade verksamheten. För att avgifterna i högre grad ska motsvara kostnaderna för ärendehanteringen avser regeringen att under 2027 höja avgifterna i de ärenden som omfattas av Migrationsverkets avgiftsbelagda verksamhet.

Migrationsverket behöver förstärka beredskapen inom det civila försvaret

Migrationsverket är beredskapsmyndighet inom det civila försvaret, vilket innebär att myndigheten ska ha god förmåga att motstå hot och risker, förebygga sårbarheter, hantera fredstida krissituationer och genomföra sina uppgifter vid höjd beredskap. Läget i omvärlden medför att Migrationsverket skyndsamt behöver förstärka beredskapen inom ett flertal områden. Det handlar bl.a. om personalförstärkningar, utbildning och att beredskapsanpassa anläggningar. Regeringen avser att tillföra Migrationsverket medel fr.o.m. 2026 för att förstärka beredskapen inom det civila försvaret.

Skärpta villkor för anhöriginvandring enligt EU-rättens miniminivåer

Regeringen avser skärpa regelverket för anhöriginvandringen, bl.a. genom att skärpa försörjningskravet, som ett led i att strama åt migrationspolitiken. Utgångspunkten är att villkoren inte ska vara mer generösa än vad som krävs enligt EU-rätten, samtidigt som Sveriges internationella åtaganden fortsatt respekteras. I september 2025 tog regeringen emot betänkandet Skärpta villkor för anhöriginvandring (SOU 2025:95), där det bl.a. föreslås att det i vissa anknytningsärenden ska införas en väntetid som

huvudregel innan uppehållstillstånd kan beviljas och att försörjningskrav vid anhöriginvandring ska gälla i fler fall samt även vid förlängning av uppehållstillstånd. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition under 2026. Förslagen i betänkandet medför kostnader för Migrationsverket och regeringen avser därför att tillföra Migrationsverket medel fr.o.m. 2027.

Medborgarskapets värde stärks genom skärpta krav, bl.a. krav på egenförsörjning och språkkunskaper

Kraven för att förvärva svenskt medborgarskap ska skärpas. Skärpta krav bidrar till att uppvärdera medborgarskapets betydelse och att främja ett inkluderande samhälle där individen ökar sina möjligheter att aktivt delta i samhället. Medborgarskapet representerar det formella medlemskapet i det svenska samhället och har stor betydelse både rättsligt och symboliskt. Den som blir medborgare ska ingå fullt ut i samhällsgemenskapen.

Regeringen tog den 14 januari i år emot betänkandet Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1). Betänkandet innehåller bl.a. förslag om att införa ett försörjningskrav, att det ska krävas en längre hemvisttid i Sverige samt skärpta krav på ett hederligt levnadssätt. En promemoria med kompletterande förslag till SOU 2025:1, Självförsörjning som krav för svenskt medborgarskap, har tagits fram inom Justitiedepartementet och remitterats. I promemorian lämnas ett alternativt förslag om försörjningskravets nivå och vilka inkomster som ska få beaktas. Förslagen bereds nu i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition under 2026. Förslagen bedöms sammantaget medföra ökade kostnader för Migrationsverket genom att det innebär en mer omfattande prövning av ansökningar om medborgarskap. Migrationsverket bör därför tillföras medel fr.o.m. 2026.

Krav på kunskaper i svenska och om det svenska samhället för att förvärva svenskt medborgarskap

Att ha kunskaper i det svenska språket samt förstå hur samhället är organiserat och fungerar är centralt för att en person ska kunna delta aktivt i det svenska samhället. Utan sådana kunskaper är det svårt att förstå sina skyldigheter och tillvarata sina rättigheter. Alla EU-länder, förutom Sverige och Irland, har i dag någon form av språk- eller samhällskunskapskrav kopplade till förvärv av medborgarskap. Regeringen anser att sådana krav bör införas också i Sverige bl.a. i syfte att uppvärdera medborgarskapets betydelse. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition som innehåller förslag om krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap med utgångspunkt i delbetänkandet Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap (SOU 2021:2) och betänkandet Skärpta krav för svenskt medborgarskap (SOU 2025:1).

Kunskapskraven ska bl.a. kunna uppfyllas genom godkänt resultat på ett medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap. Universitets- och högskolerådet har givits det övergripande ansvaret för att utveckla och genomföra provet. Utgångspunkten är att införandet av ett medborgarskapsprov ska genomföras i två steg, så skyndsamt, ändamålsenligt och kostnadseffektivt som möjligt. Det första steget planeras att genomföras under 2026. Regeringen avser att tillföra Universitets- och högskolerådet medel fr.o.m. 2025 för kostnader för att utveckla och genomföra provet (se utg.omr. 16 avsnitt 5.8.2).

Regeringen avser att införa en avgift för de sökande som ska genomföra ett medborgarskapsprov. Intäkterna från avgiften kommer att redovisas mot en

inkomsttitel på statens budget. Regeringens avsikt är att avgiften över tid ska motsvara kostnaderna för framtagande och drift av provet.

En ny mottagandelag införs

Regeringen fortsätter den omfattande omställningen av systemet för mottagande av asylsökande. Omställningen syftar till att skapa ett ordnat mottagande, att främja en effektivare asyl- och återvändandeprocess och att bekämpa skuggsamhället. Under 2025 trädde regler i kraft som syftar till att asylsökande som huvudregel ska bo på Migrationsverkets boenden, bl.a. genom att villkora rätten till dagersättning och särskilt bidrag under asyltiden med att bo på ett sådant boende.

Den 15 oktober 2024 tog regeringen emot betänkandet Mottagandelagen – En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68). Betänkandet innehåller bl.a. förslag om skyldigheter att delta i närvarokontroller på Migrationsverkets boenden och att vistas inom ett begränsat geografiskt område. Det föreslås vidare att även personer med utvisningsbeslut ska omfattas av bestämmelserna. Omställningen ställer krav på ett förstärkt arbete med säkerhet och trygghet på Migrationsverkets boenden. Det gäller särskilt asylsökande barn. Förslagen i betänkandet bereds nu i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition under 2026. Förslagen bedöms medföra ökade kostnader för Migrationsverket för att förstärka säkerheten och tryggheten vid asylboendena och genomföra närvarokontroller. Mottagandet av asylsökande är ett statligt ansvar och staten ersätter kommuner och regioner för kostnader som uppstår i den kommunala verksamheten. Förslagen bedöms innebära ökade kostnader för statlig ersättning till kommunerna samt för dagersättning och särskilt bidrag bl.a. till asylsökande i återvändandefasen. Regeringen avser därför att tillföra medel på Migrationsverkets förvaltningsanslag och på anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader* fr.o.m. 2026. Därutöver bedöms förslagen medföra konsekvenser för ett antal andra myndigheter vilka kan hanteras inom befintliga ekonomiska ramar.

Samhällsintroduktionen utökas för att ge bättre förståelse för asylprocessen och svenska normer och värderingar

Migrationsverkets samhällsintroduktion är viktig för att asylsökande ska känna till sina rättigheter och skyldigheter i Sverige. Under 2025 infördes en lagreglerad skyldighet för asylsökande att delta i introduktionen. Regeringen bedömer dock att den nuvarande samhällsintroduktionen som uppgår till en dag inte är tillräckligt omfattande för att möjliggöra nödvändig fördjupning i frågor om exempelvis svenska normer och värderingar. Inte heller finns tillräcklig tid för att ge tillräcklig kunskap om asylprocessen och förståelse för att den kan resultera i ett avslag. En utökad samhällsintroduktion kan bidra till att förbereda de personer som får avslag på sin asylansökan på ett återvändande och också underlätta integrationen för de som beviljas uppehållstillstånd. Regeringen avser därför att tillföra Migrationsverket medel för att utöka samhällsintroduktionen från en till två dagar fr.o.m. 2026. Den utökade samhällsintroduktionen ska inte gälla asylsökande som är föremål för gränsförfarande enligt EU:s asylprocedurförordning.

Ytterligare steg tas för att effektivisera återvändandearbetet och möjliggöra att fler tas i förvar

Ett väl fungerande återvändande av personer som inte har rätt att vistas i Sverige är en viktig del i genomförandet av paradigmskiftet inom migrationspolitiken. Det är ett arbete som kräver långsiktighet. Betänkandet (SOU 2024:68) innehåller förslag om åtgärder för att personer med avlägsnandebeslut ska bo på Migrationsverkets

boenden. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition under 2026. En effektivare återvändandeverksamhet kräver bl.a. att Migrationsverket fortsätter arbeta aktivt för att så många som möjligt av dem som får ett avlägsnandebeslut ska bo på ett återvändandecenter. Myndigheten behöver också i större utsträckning kunna använda sig av uppsikt och förvar. Det utgör ett viktigt verktyg för att öka återvändandet och för att motverka framväxten av ett skuggsamhälle.

Migrationsverket kraftsamlar för att utöka sin förvarskapacitet till 1 000 platser så snart som möjligt och senast 2029. Genom den högre kapaciteten kommer fler personer att kunna tas i förvar. Den 1 augusti 2025 trädde nya lagändringar i kraft som syftar till att förbättra ordningen och säkerheten vid Migrationsverkets förvar. Lagändringarna ger Migrationsverket utökade möjligheter att använda tvångs- och kontrollåtgärder vid förvaren, såsom kroppsvisitationer, undersökning av bostadsrum, förvaringsställen och försändelser samt möjlighet för Migrationsverket att besluta om en allmän inpasseringskontroll. Det har även införts en ny form av kontroll av besök, s.k. glasrutebesök.

En annan viktig åtgärd för att öka återvändandet är att utveckla samarbetet med tredjeländer, bl.a. vad avser de länder som inte uppfyller sin folkrättsliga förpliktelse att ta tillbaka sina medborgare. Det sker bl.a. genom att använda verktyg inom viserings-, handels-, biståndS- och utrikespolitiken. Regeringens arbete har resulterat i att återvändande numera kan genomföras i större utsträckning än tidigare till flera länder dit det tidigare varit förenat med stora svårigheter att återvända. Det har vidare bidragit till att stärka migrationshanteringen i flera tredjeländer. Regeringen fortsätter även att stödja det gemensamma arbete på återvändandeområdet som bedrivs inom EU.

Särskilda säkerhetsavdelningar införs på Migrationsverkets förvar

Betänkandet Ett nytt regelverk för uppsikt och förvar (SOU 2025:16) överlämnades till regeringen den 17 februari 2025. I betänkandet lämnas förslag som bl.a. innebär utökade möjligheter att ta en utlänning i förvar och att tiden som en utlänning får vara förvarstagen inför avlägsnandet förlängs till att motsvara den längsta tid som är tillåten enligt EU-rätten. Vidare föreslås att nya uppsiktsformer som ett alternativ till förvar införs, skyldighet att bo på en anvisad plats (boendeskyldighet) och skyldighet att vistas inom ett anvisat geografiskt område (vistelseskyldighet). Vistelseskyldigheten ska kunna förenas med villkor om elektronisk övervakning. Utredningen föreslår också att det ska inrättas särskilda säkerhetsavdelningar på förvaren. Regeringen avser återkomma till riksdagen med en proposition under 2026.

Förslagen i sin helhet bedöms bl.a. bidra till en tydligare och förbättrad process för förvarstagande och till bättre förutsättningar för individanpassade och proportionerliga åtgärder. Vidare bedöms förslagen leda till en förbättrad situation på förvaren för både de förvarstagna och de anställda. Förslagen möjliggör att fler kan tas i förvar och regeringen bedömer att ökningen ryms inom den planerade utbyggnaden till 1 000 förvarsplatser. Det är samtidigt svårt att bedöma de sammantagna konsekvenserna som omläggningen av migrationspolitiken har för det framtida behovet av förvarsplatser. Regeringen kommer därför noga att följa utvecklingen av förvarskapaciteten och vid behov se över dimensioneringen av förvarsplatser.

Förslagen i betänkandet bedöms innebära kostnader för Migrationsverket för att inrätta säkerhetsavdelningar och för utbildningsinsatser kopplat till utökade befogenheter för Migrationsverkets personal. Förslagen bedöms även medföra ökade kostnader för migrationsdomstolarna genom ett ökat antal överklagade mål om

förvarsbeslut. Regeringen avser att tillföra myndigheterna medel för dessa kostnader fr.o.m. 2026.

Fler ska kunna utvisas på grund av brott

En av statens viktigaste uppgifter är att upprätthålla trygghet och säkerhet samt respekt för lagarna. Kravet på laglydighet gäller både svenska medborgare och utlänningar, men endast svenska medborgare har en ovillkorlig rätt att vistas i landet. När en utlänning döms för brott måste det finnas goda möjligheter att besluta om utvisning. De lagändringar som trädde i kraft den 1 augusti 2022 var otillräckliga och har inte fått utlovad effekt. Det svenska regelverket om utvisning på grund av brott behöver därför skärpas ytterligare för att möjliggöra utvisning i betydligt fler fall än i dag.

Betänkandet Ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott (SOU 2025:54) överlämnades till regeringen i maj 2025. Betänkandet innehåller bl.a. förslag om att brott ska vara utvisningsgrundande i högre utsträckning än i dag, att åklagare ska vara skyldiga att yrka på utvisning när brottet är utvisningsgrundande samt att straffskalan för vissa brott enligt 20 kap. utlänningslagen ska skärpas. Förslagen bedöms leda till betydligt fler brottsutvisningar och innebära ett skärpt och mer ändamålsenligt regelverk. Betänkandet har remitterats och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition under 2026.

Förslagen bedöms medföra ökade kostnader för Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten för att utreda frågan om utvisning och för allmänna domstolar för att pröva frågan om utvisning. Ett ökat antal utvisningsyrkanden bedöms även öka kostnaderna för offentliga försvarare. Vidare bedöms förslagen leda till ökade kostnader för både Polismyndigheten och Kriminalvården för att verkställa fler utvisningar. Att antalet brottsutvisade ökar antas också leda till fler förvarsbeslut, vilket medför ökade kostnader för rättsliga biträden. Kriminalvårdens kostnader för häktesplaceringar kan även öka genom att fler utlänningar häktas på grund av risken för att de undandrar sig utvisning. Regeringen avser att tillföra medel till berörda myndigheter fr.o.m. 2026, se avsnitt 2.9.7 och utgiftsområde 4 Rättsväsendet, avsnitt 3.9.

Fortsatt arbete med att genomföra EU:s migrations- och asylpakt

Genom antagandet av EU:s migrations- och asylpakt är grunden för ett reformerat europeiskt asylsystem på plats. De nya reglerna som ska börja tillämpas sommaren 2026 innebär stärkt kontroll av EU:s yttre gräns, snabbare asylprocesser och ett effektivare återvändande. Ett omfattande arbete pågår för att anpassa svensk lagstiftning och processer till de aktuella rättsakterna, bl.a. har en utredare fått i uppdrag att se över behovet av anpassning av svensk rätt. Syftet är att möjliggöra en effektiv och rättssäker tillämpning av rättsakterna samtidigt som ett ansvarsfullt och restriktivt regelverk säkerställs i enlighet med den miniminivå som följer av EU-rätten.

EU har beslutat att tilldela Sverige och andra medlemsländer medel genom Asyl-, migrations- och integrationsfonden för kostnader för att genomföra EU:s migrations- och asylpakt och som en del i halvtidsutvärderingen av den pågående programperioden. Regeringen avser att tillföra Migrationsverket medel på anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* för att kanalisera de extra medel som Sverige har tilldelats.

För att minska den irreguljära migrationen till EU anser regeringen att det också krävs fördjupade samarbeten med prioriterade partnerländer längs med de främsta migrationsrutterna och diskussioner om och genomförande av nya och innovativa

verktyg. Regeringen verkar också för ökad samordning inom EU och med nordiska länder för att få större genomslag för bilaterala insatser.

Asylsökandes rätt till offentligt biträde begränsas

För asylsökande som riskerar att avvisas eller utvisas från Sverige förordnas som huvudregel ett offentligt biträde som bistår sökanden under alla skeden av asylprocessen. Miniminivåutredningen föreslår i delbetänkandet Utmönstring av permanent uppehållstillstånd och vissa anpassningar till miniminivån enligt EU:s migrations- och asylpakt (SOU 2025:31) att statens kostnadsansvar för rättsligt stöd ska begränsas. Ansvaret ska endast avse sådan kostnadsfri rådgivning som asylprocedurförordningen respektive asyl- och migrationshanteringsförordningen föreskriver. Utredningen föreslår att en asylsökande under asylprocessen hos Migrationsverket endast ska ha rätt till en timmes kostnadsfri rättslig rådgivning, och om skäl finns ska ytterligare en timmes rådgivning beviljas.

Förslaget bedöms minska kostnaderna för offentliga biträden (se avsnitt 2.9.6). Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Kostnaderna för offentliga biträden bedöms dessutom minska till följd av att det väntas komma färre asylsökande till Sverige under kommande år.

Ändring av permanent uppehållstillstånd för vissa utlänningar

Enligt kommittédirektiven till Miniminivåutredningen ska utredaren undersöka under vilka förutsättningar permanenta uppehållstillstånd som har beviljats vissa utlänningar ska kunna ändras och hur vissa utlänningar som har permanent uppehållstillstånd ska förmås att bli svenska medborgare (dir. 2023:137 och dir. 2024:115). Miniminivåutredningens slutbetänkande ska redovisas senast den 2 oktober 2025. Förslagen kommer därefter att beredas inom Regeringskansliet.

Förslagen beräknas innebära ökade kostnader för handläggning av ärenden för Migrationsverket och ett ökat inflöde av ärenden till migrationsdomstolarna. Förslagen kan även innebära ökade kostnader för offentliga biträden, vilket innebär att den beräknade besparingen av förslagen om begränsad rätt till offentligt biträde blir något mindre. Regeringen avser att tillföra medel för att reglerna ska kunna träda i kraft den 1 juli 2026. Migrationsverket tillförs medel för 2026–2028 och migrationsdomstolarna och Migrationsöverdomstolen medel för 2027–2028. Eftersom det i nuläget saknas vissa beredningsunderlag för att närmare bedöma kostnaderna för förslagen kan regeringen behöva återkomma i kommande ekonomiska propositioner.

2.8 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Migrationsverkets årsredovisning 2024 lämnat ett uttalande med reservation. Som grund för uttalande om reservation anger Riksrevisionen att Migrationsverket inte har redovisat samtliga återrapporteringskrav i sin resultatredovisning. Regeringen har följt upp att Migrationsverket vidtar nödvändiga åtgärder med anledning av Riksrevisionens reservation.

2.9 Budgetförslag

2.9.1 1:1 Migrationsverket

Tabell 2.4 Anslagsutveckling 1:1 Migrationsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	4 792 723	Anslagssparande	-34 192
2025	Anslag	5 298 736[1]	Utgiftsprognos	5 227 858
2026	**Förslag**	**5 512 282**		
2027	Beräknat	5 537 980[2]		
2028	Beräknat	5 380 193[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 5 450 414 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 5 194 174 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Migrationsverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för förvarslokaler.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Migrationsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**5 298 736**	**5 298 736**	**5 298 736**
Pris- och löneomräkning[2]	98 488	185 200	291 779
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	115 058	54 044	-210 322
varav BP26[3]	*228 000*	*672 500*	*390 500*
– Ekonomiska förutsättningar för omläggningen av migrationspolitiken		*270 000*	
– Tillskott pga. nytt regelverk förvarsverksamheten inkl. säkerhetsavdelningar	*28 000*	*9 000*	*9 000*
– Tillskott pga. skärpta krav för svenskt medborgarskap	*30 000*	*17 000*	*17 000*
– Utökad samhällsintroduktion för asylsökande från en till två dagar	*12 000*	*11 000*	*10 000*
– Tillskott till Migrationsverket t.f.a. skärpta villkor anhöriginvandring		*10 000*	*10 000*
– Ny mottagandelag	*102 500*	*205 000*	*201 000*
– Etableringsboendelagen	*500*	*1 500*	*1 500*
– Civilt försvar: Migrationsverket beredskapsmyndighet	*6 000*	*8 000*	*10 000*
– Särregler för avgifter för tandvård för asylsökande och utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd	*8 000*	*8 000*	*8 000*
– Ökade kostnader pga. genomförandet av Miniminivåutredningens förslag	*41 000*	*133 000*	*124 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**5 512 282**	**5 537 980**	**5 380 193**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Migrationsverket har en central roll i omläggningen av migrationspolitiken och behöver ha stabila ekonomiska planeringsförutsättningar för att kunna fullfölja det nuvarande uppdraget och samtidigt genomföra ytterligare reformer, t.ex. att ställa om mottagningssystemet, arbeta effektivt med återvändande och hantera mottagandet av personer med tillfälligt skydd från Ukraina. Anslaget beräknas därför öka med 270 miljoner kronor för 2027.

Regeringen avser att under 2026 lämna en proposition om ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. Förslagen kommer att innebära kostnader för Migrationsverket för att inrätta säkerhetsavdelningar och för utbildningsinsatser kopplat till utökade befogenheter för personal. Anslaget ökas med anledning av detta med 28 miljoner kronor för 2026 och beräknas öka med 9 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen avser att under 2026 lämna en proposition om skärpta krav för svenskt medborgarskap. Förslagen innebär att Migrationsverkets prövning av ansökningar om medborgarskap kommer att bli mer omfattande vilket medför ökade kostnader. Anslaget ökas därför med 30 miljoner kronor för 2026 och beräknas öka med 17 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

Migrationsverkets samhällsintroduktion för asylsökande bör utökas i omfattning för att möjliggöra nödvändig fördjupning i frågor om exempelvis svenska normer och värderingar. Som en följd av detta ökas anslaget med 12 miljoner kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 11 miljoner kronor och fr.o.m. 2028 med 10 miljoner kronor.

Regeringen avser att lämna en proposition om skärpta villkor för anhöriginvandring som ett led i att strama åt migrationspolitiken. Förslagen medför kostnader för Migrationsverket, bl.a. för en mer omfattande handläggning till följd av förslag om att försörjningskrav vid anhörigvandring ska gälla även vid förlängning av uppehållstillstånd. Anslaget beräknas därför öka med 10 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen fortsätter den omfattande omställningen av systemet för mottagande av asylsökande och avser att under 2026 lämna en proposition om en ny mottagandelag. Förslagen innebär bl.a. att även personer med utvisningsbeslut som huvudregel ska bo på Migrationsverkets boende för att ha rätt till dagersättning och särskilt bidrag. Förslagen medför ökade kostnader för Migrationsverket för ökad bemanning och andra åtgärder för att förstärka säkerheten och tryggheten vid asylboendena och genomföra närvarokontroller. Anslaget ökas därför med 102,5 miljoner kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 205 miljoner kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 201 miljoner kronor.

Förslagen i betänkandet Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35) bereds nu i Regeringskansliet. Den nya lagen bedöms innebära nya uppgifter för bl.a. Migrationsverket. Anslaget ökas därför med 0,5 miljoner kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 1,5 miljoner kronor (se utg.omr. 13, avsnitt 3.6).

Migrationsverket behöver förstärka beredskapen inom det civila försvaret bl.a. genom personalförstärkningar, utbildning och att beredskapsanpassa anläggningar. För detta ändamål ökas anslaget med 6 miljoner kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 8 miljoner kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 10 miljoner kronor. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Regeringen arbetar vidare i syfte att ta bort särregler för avgifter för tandvård för asylsökande och för vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd.

Förslaget beräknas innebära ökade kostnader för Migrationsverket. Anslaget ökas därför med 8 miljoner kronor fr.o.m. 2026.

Miniminivåutredningens slutbetänkande ska redovisas hösten 2025. Förslagen kommer därefter att beredas inom Regeringskansliet. Förslagen beräknas innebära ökade kostnader för handläggning av ärenden för Migrationsverket och därför ökas anslaget med 41 miljoner kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 133 miljoner kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 124 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 5 512 282 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Migrationsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 5 537 980 000 kronor respektive 5 380 193 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten består av ansökningsavgifter som betalas av sökande för handläggning av ärenden om uppehålls- och arbetstillstånd, pass och medborgarskap. De offentligrättsliga avgiftsintäkterna får inte disponeras av myndigheten.

Tabell 2.6 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Migrationsverket

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. år 2024	Resultat 2025	Verksamhet ens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav arbets- och uppehållstillstånd	*-6 929 293*	*-1 197 000*	*317 000*	*1 505 000*	*-1 188 000*	*-9 314 293*
varav pass	*-163 887*	*-19 000*	*15 000*	*34 000*	*-19 000*	*-201 887*
varav svenskt medborgarskap	*-577 694*	*-209 000*	*99 000*	*318 000*	*-219 000*	*-1 005 694*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	0	0	4 000	4 000	0	0

Uppgifterna avser de totala kostnaderna för de aktuella verksamheterna. Andelen av kostnaderna som ska täckas av intäkterna anges i Migrationsverkets regleringsbrev.

Källa: Migrationsverket.

2.9.2 1:2 Ersättningar och bostadskostnader

Tabell 2.7 Anslagsutveckling 1:2 Ersättningar och bostadskostnader

Tusental kronor

2024	Utfall	4 998 506	Anslagssparande	1 837 994
2025	Anslag	4 133 000[1]	Utgiftsprognos	4 200 000
2026	**Förslag**	**4 223 000**		
2027	Beräknat	4 194 000		
2028	Beräknat	4 448 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för boende och stöd till asylsökande och övriga kategorier som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och för statsbidrag till kommuner och regioner.

Anslaget får även användas för resor som möjliggör för asylsökande och övriga kategorier som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. att delta i tidiga insatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Ersättningar och bostadskostnader

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 133 000**	**4 133 000**	**4 133 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	866 000	847 000	851 000
varav BP26	*53 000*	*114 000*	*118 000*
– Ny mottagandelag: ökade kostnader för säkerhet och trygghet	*53 000*	*114 000*	*118 000*
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-776 000	-786 000	-536 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 223 000**	**4 194 000**	**4 448 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen fortsätter den omfattande omställningen av systemet för mottagande av asylsökande och avser att under 2026 lämna en proposition om en ny mottagandelag. Förslagen innebär bl.a. åtgärder för att förstärka säkerheten och tryggheten vid asylboendena och ökade kostnader för ersättning till personer med utvisningsbeslut. Anslaget ökas därför med 53 miljoner kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 114 miljoner kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 118 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 4 223 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Ersättningar och bostadskostnader* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 194 000 000 kronor respektive 4 448 000 000 kronor.

2.9.3 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Tusental kronor

2024	Utfall	131 556	Anslagssparande	19 457
2025	Anslag	280 013[1]	Utgiftsprognos	238 340
2026	**Förslag**	**1 600 013**		
2027	Beräknat	1 045 013		
2028	Beräknat	1 045 013		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

- migrationspolitiska projekt och analyser,
- statsbidrag till internationella organisationer inom migrationsområdet, bland annat för kapacitetshöjande åtgärder i ursprungs- och transitländer,
- stärkt samarbete med andra länder och internationella organisationer för att främja de migrationspolitiska målen,
- statsbidrag till Svenska Röda Korset för efterforskning av familjemedlemmar och släktingar under fredstid,
- förberedelser för återvandring eller tillfälligt återvändande för deltagande i återuppbyggnad och utveckling av ursprungslandet,
- återvandringsprojekt och bidrag i samband återvandring inklusive administration,
- informationsinsatser för ökad frivillig återvandring,
- anhörigresor,
- bidrag inom ramen för EU:s solidaritetsmekanism.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**280 013**	**280 013**	**280 013**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 320 000	765 000	765 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 600 013**	**1 045 013**	**1 045 013**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 600 013 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Migrationspolitiska åtgärder* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 045 013 000 kronor respektive 1 045 013 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Migrationspolitiska åtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 787 000 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet avser olika poster på anslaget. För att kunna finansiera långsiktiga migrationspolitiska insatser behöver medel kunna beviljas till fleråriga projekt som sträcker sig över budgetåret. Regeringen behöver även kunna göra utfästelser inom ramen för EU:s solidaritetsmekanism som sträcker sig två år framåt i tiden. Vidare behöver bemyndigandet omfatta Migrationsverkets hantering av återvandringsbidrag. Om återvandringsbidrag beviljas ska utbetalningen ske vid flera tidpunkter som sträcker sig över budgetåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Migrationspolitiska åtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive

tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 787 000 000 kronor 2027–2028.

Tabell 2.11 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Migrationspolitiska åtgärder

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början		100 000		
Nya ekonomiska åtaganden	100 000	687 000		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden			-412 000	-375 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	100 000	787 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**100 000**	**787 000**		

2.9.4 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor

2024	Utfall	854 742	Anslagssparande	-30 410
2025	Anslag	915 179[1]	Utgiftsprognos	873 868
2026	**Förslag**	**915 461**		
2027	Beräknat	958 289[2]		
2028	Beräknat	928 239[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 943 081 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 896 067 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för:

- migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens förvaltningsutgifter för prövning av utlännings- och medborgarskapsmål,
- utgifter för Högsta förvaltningsdomstolens handläggning av resningsansökningar av utlännings- och medborgarskapsmål samt
- Domstolsverkets förvaltningsutgifter för de aktuella domstolarnas verksamhet med utlännings- och medborgarskapsmål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**915 179**	**915 179**	**915 179**
Pris- och löneomräkning[2]	16 093	31 111	49 528
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-15 811	11 999	-36 468
varav BP26[3]	*1 000*	*88 000*	*102 000*
– Ökade kostnader för Migrationsdomstolarna pga. nytt regelverk för förvar	*1 000*	*3 000*	*3 000*
– Ökade kostnader pga. genomförandet av Miniminivåutredningens förslag		*85 000*	*99 000*

	2026	2027	2028
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**915 461**	**958 289**	**928 239**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen avser att under 2026 lämna en proposition om ett nytt regelverk för uppsikt och förvar. Förslagen innebär att fler personer kan tas i förvar vilket medför kostnader för migrationsdomstolarna genom ett ökat antal överklagade mål om förvarsbeslut. Anslaget ökas därför med 1 miljon kronor för 2026, och fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 3 miljoner kronor.

Miniminivåutredningens slutbetänkande ska redovisas hösten 2025. Förslagen kommer därefter att beredas inom Regeringskansliet. Förslagen beräknas innebära ett ökat inflöde av ärenden till migrationsdomstolarna. Anslaget beräknas därför öka med 85 miljoner kronor för 2027 och 99 miljoner kronor för 2028.

Regeringen föreslår att 915 461 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Domstolsprövning i utlänningsmål* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 958 289 000 kronor respektive 928 239 000 kronor.

2.9.5 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor

2024	Utfall	123 951	Anslagssparande	76 849
2025	Anslag	170 800[1]	Utgiftsprognos	93 345
2026	**Förslag**	**160 800**		
2027	Beräknat	140 800		
2028	Beräknat	200 800		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för:

- migrationsdomstolarnas och Migrationsöverdomstolens direkta utgifter för nämndemän, sakkunniga och vittnen i utlännings- och medborgarskapsmål,
- utgifter för ersättning till offentligt biträde och tredje man enligt 4 § lagen (1996:1620) om offentligt biträde i mål enligt utlänningslagen (2005:716),
- utgifter för ersättning till tolkar enligt 52 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) och ersättning till part och parts ställföreträdare enligt 15 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) i mål enligt utlänningslagen (2005:716) och lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap. I kostnaderna för tolkar får även kostnader för tolkförmedlings administrativa avgifter ingå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**170 800**	**170 800**	**170 800**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-10 000	-30 000	30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**160 800**	**140 800**	**200 800**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 160 800 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Rättsliga biträden m.m. vid domstolsprövning i utlänningsmål* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 140 800 000 kronor respektive 200 800 000 kronor.

2.9.6 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden

Tusental kronor

2024	Utfall	196 902	Anslagssparande	67 700
2025	Anslag	264 602[1]	Utgiftsprognos	139 024
2026	**Förslag**	**107 602**		
2027	Beräknat	60 602		
2028	Beräknat	58 602		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentligt biträde och tolk i ärenden enligt utlänningslagen (2005:716) eller enligt lagen (2022:700) om särskild kontroll av vissa utlänningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Offentligt biträde i utlänningsärenden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**264 602**	**264 602**	**264 602**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-157 000	-204 000	-206 000
varav BP26	*-157 000*	*-204 000*	*-206 000*
– Minskade kostnader pga. Miniminivåutredningens förslag	*-159 000*	*-212 000*	*-214 000*
– Ökat behov pga. genomförande av Miniminivåutredningens förslag	*2 000*	*8 000*	*8 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**107 602**	**60 602**	**58 602**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Förslaget om att begränsa asylsökandes rätt till kostnadsfri rådgivning till två timmar bedöms innebära att kostnader för offentliga biträden minskar. Vidare bedöms kostnaderna för offentliga biträden minska till följd av att det väntas komma färre asylsökande till Sverige under kommande år. Anslaget minskas därför med 159 miljoner kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 212 miljoner kronor och för 2028 beräknas anslaget minska med 214 miljoner kronor. Förslagen i Miniminivåutredningens slutbetänkande kan dock innebära att den beräknade besparingen blir något mindre. Anslaget ökas därför med 2 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 8 miljoner kronor per år 2027–2028.

Regeringen föreslår att 107 602 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Offentligt biträde i utlänningsärenden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 60 602 000 kronor respektive 58 602 000 kronor.

2.9.7 1:7 Utresor för avvisade och utvisade

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:7 Utresor för avvisade och utvisade

Tusental kronor

2024	Utfall	272 492	Anslagssparande	52 710
2025	Anslag	325 202[1]	Utgiftsprognos	303 867
2026	**Förslag**	**340 202**		
2027	Beräknat	442 202		
2028	Beräknat	442 202		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för resor ut ur landet och andra åtgärder för utlänningar som avvisats eller utvisats med stöd av utlänningslagen (2005:716) eller lagen (1991:572) om särskild utlänningskontroll. Anslaget får vidare användas för kostnader för resor ut ur Sverige för de asylsökande som återkallat sin ansökan, samt för kostnader för Migrationsverkets personal vid övervakning av tvångsvisa resor.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Utresor för avvisade och utvisade

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**325 202**	**325 202**	**325 202**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	15 000	117 000	117 000
varav BP26	*15 000*	*117 000*	*117 000*
– Tillskott pga. skärpta regler om utvisning pga. brott	*15 000*	*117 000*	*117 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**340 202**	**442 202**	**442 202**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen avser att under 2026 lämna en proposition om ett skärpt regelverk om utvisning på grund av brott. Förslagen medför ökade kostnader för Kriminalvården för att verkställa fler utvisningar. Anslaget ökas därför med 15 miljoner kronor för

2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 117 miljoner kronor respektive år.

Regeringen föreslår att 340 202 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Utresor för avvisade och utvisade* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 442 202 000 kronor respektive 442 202 000 kronor.

2.9.8 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tabell 2.20 Anslagsutveckling 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tusental kronor

2024	Utfall	394 385	Anslagssparande	6 065
2025	Anslag	550 000[1]	Utgiftsprognos	546 167
2026	**Förslag**	**665 000**		
2027	Beräknat	733 450		
2028	Beräknat	590 450		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för projekt som beviljas medel inom ramen för den Europeiska flyktingfonden III, Europeiska återvändandefonden och Asyl-, migrations- och integrationsfonden, motsvarande EU:s finansiering av dessa program. Vidare får anslaget användas för statlig medfinansiering för projekt inom dessa fonders områden och administration av fonderna.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**550 000**	**550 000**	**550 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	115 000	183 450	40 450
varav BP26	*220 000*	*143 000*	*435 000*
– AMIF: EU-finansierade medel för genomförandet av migrations- och asylpakten	*220 000*	*143 000*	*435 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**665 000**	**733 450**	**590 450**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

EU har beslutat att tilldela Sverige medel inom ramen för Asyl-, migrations- och integrationsfonden för kostnader för att genomföra EU:s migrations- och asylpakt och som en del i halvtidsutvärderingen av den pågående programperioden. För att möjliggöra att dessa medel nyttjas, ökas anslaget med 220 miljoner kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 143 miljoner kronor och för 2028 med 435 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 665 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 733 450 000 kronor respektive 590 450 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 670 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Migrationsverket är ansvarig myndighet i Sverige för Asyl-, migrations- och integrationsfonden. För att kunna använda fondmedlen på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt behöver medel kunna beviljas till fleråriga projekt som sträcker sig över budgetåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 670 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 2.22 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	813 080	589 805	700 000			
Nya ekonomiska åtaganden	233 985	475 656	335 282			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-282 420	-357 978	-365 282	-321 137	-332 514	-16 349
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-174 840	-7 483				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	589 805	700 000	670 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**650 000**	**700 000**	**670 000**			

Utgiftsområde 9

Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområde 9 – Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg ... 7
- 2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 7
- 2.2 Utgiftsutveckling ... 7
- 2.3 Skatteutgifter ... 9
- 2.4 Mål för utgiftsområdet ... 9

3 Hälso- och sjukvårdspolitik ... 11
- 3.1 Mål för området ... 11
- 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 11
- 3.3 Resultatredovisning ... 12
- 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 37
- 3.5 Politikens inriktning ... 39
- 3.6 Den årliga revisionens iakttagelser ... 45
- 3.7 Budgetförslag ... 46
  - 3.7.1 1:1 Socialstyrelsen ... 46
  - 3.7.2 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering ... 48
  - 3.7.3 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket ... 49
  - 3.7.4 1:4 Tandvårdsförmåner ... 50
  - 3.7.5 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna ... 51
  - 3.7.6 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård ... 52
  - 3.7.7 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden ... 60
  - 3.7.8 1:8 Bidrag till psykiatri ... 62
  - 3.7.9 1:9 Läkemedelsverket ... 64
  - 3.7.10 1:10 E-hälsomyndigheten ... 66
  - 3.7.11 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna ... 68
  - 3.7.12 1:12 Inspektionen för vård och omsorg ... 69
  - 3.7.13 1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys ... 72
  - 3.7.14 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård ... 73
  - 3.7.15 Övrig verksamhet ... 75

4 Folkhälsopolitik ... 79
- 4.1 Mål för området ... 79
- 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 79
- 4.3 Resultatredovisning ... 81
- 4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 103
- 4.5 Politikens inriktning ... 104
- 4.6 Budgetförslag ... 108
  - 4.6.1 2:1 Folkhälsomyndigheten ... 108
  - 4.6.2 2:2 Insatser för vaccinberedskap ... 111
  - 4.6.3 2:3 Bidrag till WHO ... 112
  - 4.6.4 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar ... 113
  - 4.6.5 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel ... 114
  - 4.6.6 2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga ... 115
  - 4.6.7 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre ... 116

5 Funktionshinderspolitik ... 117
- 5.1 Mål för området ... 117
- 5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 117

5.3 Resultatredovisning ... 117
5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 123
5.5 Politikens inriktning ... 123
5.6 Den årliga revisionens iakttagelser ... 124
5.7 Budgetförslag ... 125
5.7.1 3.1 Myndigheten för delaktighet ... 125
5.7.2 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer ... 126

6 Politik för sociala tjänster ... 127
6.1 Mål för området ... 127
6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 127
6.3 Resultatredovisning ... 129
6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 171
6.5 Politikens inriktning ... 176
6.6 Budgetförslag ... 185
6.6.1 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd ... 185
6.6.2 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet ... 186
6.6.3 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning ... 187
6.6.4 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning ... 188
6.6.5 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet ... 189
6.6.6 4:6 Statens institutionsstyrelse ... 192
6.6.7 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m. ... 193

7 Barnrättspolitik ... 197
7.1 Mål för området ... 197
7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 197
7.3 Resultatredovisning ... 197
7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 206
7.5 Politikens inriktning ... 207
7.6 Den årliga revisionens iakttagelser ... 209
7.7 Budgetförslag ... 209
7.7.1 5:1 Barnombudsmannen ... 209
7.7.2 5:2 Barnets rättigheter ... 210

8 Forskning ... 213
8.1 Mål för området ... 213
8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 213
8.3 Resultatredovisning ... 213
8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 216
8.5 Politikens inriktning ... 216
8.6 Budgetförslag ... 217
8.6.1 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning ... 217
8.6.2 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning ... 218

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 besluta att till andra stater, den globala vaccinalliansen Gavi eller andra internationella organisationer sälja vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte längre behövs för att säkerställa det nationella behovet till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet (avsnitt 3.7.6).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 besluta att till andra stater, den globala vaccinalliansen Gavi eller andra internationella organisationer skänka överskott av vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte behövs för att säkerställa det nationella behovet och som inte kan avräknas som bistånd (avsnitt 3.7.6).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 2 000 000 000 kronor (avsnitt 3.7.15).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 500 000 000 kronor (avsnitt 3.7.15).
5. Riksdagen godkänner investeringsplanen för beredskapsinvesteringar för 2026–2028 som en riktlinje för Folkhälsomyndighetens investeringar (avsnitt 3.7.15).
6. Riksdagen godkänner att det nationella handlingsprogrammet för självmordsprevention ska upphöra från och med den 31 december 2025 och ersättas av de mål och delmål som framgår av den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention (avsnitt 4.3).
7. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg enligt tabell 1.1.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Socialstyrelsen	1 033 151
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	99 354
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	218 442
1:4 Tandvårdsförmåner	12 785 668
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	40 975 000
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	9 602 639
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	705 408
1:8 Bidrag till psykiatri	4 732 393
1:9 Läkemedelsverket	247 799
1:10 E-hälsomyndigheten	551 394
1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	6 632 200
1:12 Inspektionen för vård och omsorg	1 052 386
1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	45 024
1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	2 949 500
2:1 Folkhälsomyndigheten	570 323
2:2 Insatser för vaccinberedskap	153 500

Anslag	
2:3 Bidrag till WHO	62 665
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	121 802
2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	105 316
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	792 000
2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	100 000
3:1 Myndigheten för delaktighet	72 911
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	208 742
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	67 607
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	789 714
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	264 237
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	27 432 553
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	6 319 740
4:6 Statens institutionsstyrelse	3 060 246
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	4 860 301
5:1 Barnombudsmannen	40 973
5:2 Barnets rättigheter	73 761
6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	59 049
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	921 503
Summa anslag inom utgiftsområdet	**127 707 301**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	684 200	2027–2030
1:9 Läkemedelsverket	300 000	2027–2031
1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	4 543 000	2027–2036
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	15 000	2027–2028
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	572 466	2027–2032
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	2 500 000	2027–2032
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**8 614 666**	

2 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Funktionshinderspolitik, Politik för sociala tjänster, Barnrättspolitik samt verksamhet inom utbildning och universitetsforskning.

Myndigheter som verkar inom utgiftsområdet är Socialstyrelsen, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, Läkemedelsverket, E-hälsomyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen och Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Hälso- och sjukvårdspolitik	**74 184**	**76 851**	**75 539**	**81 630**	**78 660**	**74 598**
1:1 Socialstyrelsen	838	901	891	**1 033**	1 047	1 059
1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering	93	97	100	**99**	101	103
1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket	174	200	199	**218**	225	179
1:4 Tandvårdsförmåner	7 624	8 480	8 211	**12 786**	13 357	14 098
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	37 198	41 087	40 700	**40 975**	40 441	40 443
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	17 724	11 207	10 870	**9 603**	7 767	6 128
1:7 Sjukvård i internationella förhållanden	728	780	604	**705**	630	663
1:8 Bidrag till psykiatri	2 089	3 860	3 588	**4 732**	3 471	2 311
1:9 Läkemedelsverket	166	203	203	**248**	254	262
1:10 E-hälsomyndigheten	166	265	267	**551**	518	483
1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	4 984	7 790	7 790	**6 632**	7 032	4 392
1:12 Inspektionen för vård och omsorg	833	905	904	**1 052**	1 127	1 174
1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys	38	44	38	**45**	46	47
1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård	1 530	1 033	1 173	**2 950**	2 643	3 256
Folkhälsopolitik	**1 761**	**1 857**	**1 830**	**1 906**	**1 922**	**1 927**
2:1 Folkhälsomyndigheten	536	566	578	**570**	600	605
2:2 Insatser för vaccinberedskap	94	121	97	**154**	154	154
2:3 Bidrag till WHO	55	58	51	**63**	63	63
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	147	128	127	**122**	119	119
2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel	115	93	92	**105**	95	95
2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga	724	792	786	**792**	792	792

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre	91	100	99	**100**	100	100
Funktionshinderspolitik	**258**	**280**	**280**	**282**	**283**	**264**
3:1 Myndigheten för delaktighet	69	71	71	**73**	74	75
3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer	189	209	209	**209**	209	189
Politik för sociala tjänster	**38 876**	**40 432**	**39 161**	**42 794**	**43 266**	**40 198**
4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd	35	42	43	**68**	69	70
4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet	743	820	784	**790**	790	790
4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning	149	263	161	**264**	266	266
4:4 Kostnader för statlig assistansersättning	25 344	26 923	26 715	**27 433**	28 138	28 871
4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet	9 030	6 624	6 112	**6 320**	6 394	3 583
4:6 Statens institutionsstyrelse	2 288	2 591	2 374	**3 060**	2 393	2 205
4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.	1 287	3 169	2 972	**4 860**	5 216	4 413
Barnrättspolitik	**94**	**111**	**110**	**115**	**115**	**96**
5:1 Barnombudsmannen	28	28	28	**41**	42	43
5:2 Barnets rättigheter	66	82	82	**74**	74	54
Forskningspolitik	**876**	**939**	**934**	**981**	**1 043**	**1 148**
6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning	56	58	59	**59**	60	61
6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning	821	882	874	**922**	984	1 087
Totalt för utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	**116 049**	**120 470**	**117 854**	**127 707**	**125 290**	**118 231**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**120 255**	**120 255**	**120 255**
Pris- och löneomräkning[2]	102	188	294
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	7 218	4 359	-4 201
varav BP26[3]	*11 544*	*12 977*	*8 371*
Makroekonomisk utveckling	137	123	81
Volymer	-5	364	1 802
Överföring till/från andra utgiftsområden		0	0
Övrigt			
Ny utgiftsram	**127 707**	**125 290**	**118 231**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	116 507
Verksamhetsutgifter[2]	11 146
Investeringar[3]	54
Summa utgiftsram	**127 707**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 9.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

	2025	2026
Förmån av hälso- och sjukvård vid tjänstgöring utomlands (A29)	-	-
Alkolås i förmånsbil (A31)	0	0
Läkemedel (kvalificerat undantag från skatteplikt) (E12)	2 640	2 800

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med ”-”.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.4 Mål för utgiftsområdet

I det följande redovisas de mål som gäller för utgiftsområdet Hälsovård, sjukvård och social omsorg och underliggande områden.

Hälso- och sjukvårdspolitik (avsnitt 3)

– Befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad och effektiv hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:SoU1, rskr. 2015/16:102).

Folkhälsopolitik (avsnitt 4)

– Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).
– Därtill finns delmålet ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).

– Målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken är ett samhälle fritt från narkotika och dopning och minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol samt tobaks- och nikotinprodukter (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:SoU1, rskr. 2024/25:92).
– Målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145).

Funktionshinderspolitik (avsnitt 5 och 6)

– Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Politiken för sociala tjänster (avsnitt 6)

Omsorg om äldre

Äldre ska

– kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag,
– kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende,
– bemötas med respekt,
– ha tillgång till god vård och omsorg (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127), och
– erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.4, bet. 2019/20:SoU1, rskr. 2019/20:135).

Individ- och familjeomsorg

Målet är

– att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, och
– att stärka skyddet för utsatta barn (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127).

Personer med funktionsnedsättning

– Målet är att med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Barnrättspolitik (avsnitt 7)

– Barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127).

Forskningspolitik (avsnitt 8)

Målet redovisas inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 6.1 Mål för området.

3 Hälso- och sjukvårdspolitik

3.1 Mål för området

Målet för hälso- och sjukvårdspolitiken är att befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad och effektiv hälso- och sjukvård av god kvalitet. En sådan vård ska vara jämlik, jämställd och tillgänglig (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:SoU1, rskr. 2015/16:102).

En behovsanpassad hälso- och sjukvård innebär att vården ska ges med hänsyn till den enskilda patientens behov. Vården ska vara samordnad och tillgodose patientens behov av kontinuitet. Behovens storlek ska styra vårdens prioriteringar, i enlighet med den etiska plattform för prioriteringar inom hälso- och sjukvården som riksdagen har ställt sig bakom (prop. 1996/97:60, bet. 1996/97:SoU14, rskr. 1996/97:186). Grunden för en personcentrerad och patientsäker vård är att hälso- och sjukvården så långt som möjligt ska utformas och genomföras i samråd med patienten.

En samhällsekonomiskt effektiv hälso- och sjukvård innebär att tillgängliga resurser används på bästa sätt för att kunna erbjuda bästa möjliga hälso- och sjukvård till befolkningen. Att hälso- och sjukvården är av god kvalitet innebär bl.a. att den ska baseras på bästa tillgängliga kunskap.

En jämlik vård innebär att alla ska erbjudas vård utifrån behov, på lika villkor och med ett gott bemötande – oavsett kön, könsidentitet, könsuttryck, sexuell läggning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder, bostadsort, utbildning och ekonomi. Att kvinnor, män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa och erbjudas vård och omsorg på lika villkor är även ett av de jämställdhetspolitiska delmålen.

Att vården är tillgänglig i alla delar av landet innebär bl.a. att den är lätt att komma i kontakt med och att vården ges i rimlig tid.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Ansvaret för hälso- och sjukvårdsområdet ligger främst hos regionerna och kommunerna. Hälso- och sjukvården är ett komplext område då den bygger på ett gemensamt ansvarstagande och kommunal självstyrelse och då en rad olika åtgärder, såväl statliga som regionala och kommunala, påverkar måluppfyllelsen. Måluppfyllelsen inom hälso- och sjukvårdspolitiken bedöms bl.a. utifrån följande indikatorer:

God kvalitet i hälso- och sjukvården

- sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall,
- påverkbar slutenvård, och
- dödlighet efter hjärtinfarkt och förstagångsstroke.

Effektiv hälso- och sjukvård

- kostnader och kvalitet över tid.

Tillgänglighet i hälso- och sjukvården

- väntetider,
- disponibla vårdplatser, utlokaliseringar och överbeläggningar, och
- personella resurser inom hälso- och sjukvården.

Behovsanpassad hälso- och sjukvård

- patienters delaktighet, och
- personalens kontinuitet.

Indikatorer och bedömningsgrunder som används för att följa upp måluppfyllelsen bygger framför allt på statistik och rapporter från myndigheter och andra organisationer. Där det är möjligt redovisas resultaten uppdelat på kön, ålder, utbildning och socioekonomi.

Med indikatorn sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall avses dödsfall som orsakats av sjukdomar vilka bedöms kunna påverkas genom medicinska insatser, tidig upptäckt och behandling. Indikatorn påverkbar slutenvård mäts som vårdtillfällen inom slutenvården som orsakats av utvalda sjukdomstillstånd och som man bedömer hade kunnat undvikas. Indikatorn dödlighet efter hjärtinfarkt och förstagångsstroke syftar till att mäta kvaliteten i hela vårdkedjan, från ambulansverksamhet till det akuta omhändertagandet och efterföljande vård. För att redogöra för hälso- och sjukvårdens effektivitet används ett effektivitetsmått som bygger på total kostnad per invånare och kvalitet över tid. Med indikatorn väntetider avses andelen väntande patienter som har väntat inom vårdgarantins gränser på besök och operation/behandling. Indikatorn disponibla vårdplatser syftar till att åskådliggöra tillgänglig kapacitet. Med utlokaliseringar respektive överbeläggningar avses situationer när en inskriven patient vårdas på en annan vårdenhet än den som har specifik kompetens och det medicinska ansvaret för patienten respektive när en inskriven patient vårdas på en vårdplats som inte uppfyller kraven på disponibel vårdplats. Med personella resurser inom hälso- och sjukvården avses antal legitimerade läkare och sjuksköterskor sysselsatta i hälso- och sjukvården per 100 000 invånare. För att redogöra för en behovsanpassad hälso- och sjukvård används patientupplevda mått för huruvida patienten upplever sig delaktig i sin vård och behandling respektive hur väl patienten upplever att personalen varit insatt i patientens tidigare kontakter med vården.

3.3 Resultatredovisning

Hälso- och sjukvårdens utveckling utifrån resultatindikatorerna

God kvalitet i hälso- och sjukvården

För indikatorerna sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall, påverkbar slutenvård och dödlighet efter hjärtinfarkt och förstagångsstroke har en förbättring skett över tid. Det förekommer dock skillnader mellan könen. Exempelvis vårdas män inom slutenvård i större utsträckning än kvinnor för de diagnoser som ingår i måttet medan dödligheten efter förstagångsstroke har varit något högre bland kvinnor än män. Genomgående för samtliga mått är skillnaderna i hälsoutfallet mellan grupper med olika utbildningsnivå, där gruppen med eftergymnasial utbildning har bättre resultat än gruppen med förgymnasial utbildning.

Diagram 3.1 Sjukvårdsrelaterade åtgärdbara dödsfall

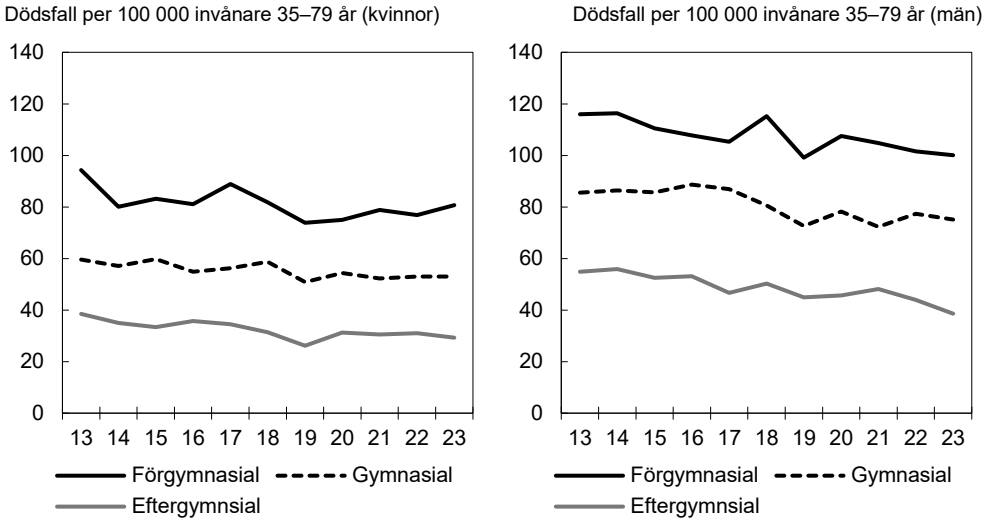

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Av diagram 3.1 framgår att dödligheten för kvinnor och män med förgymnasial utbildning under 2023 var 81 respektive 100 per 100 000 invånare, vilket kan jämföras med kvinnor och män med eftergymnasial utbildning där dödligheten var 29 respektive 39.

Diagram 3.2 Påverkbar slutenvård vid hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL

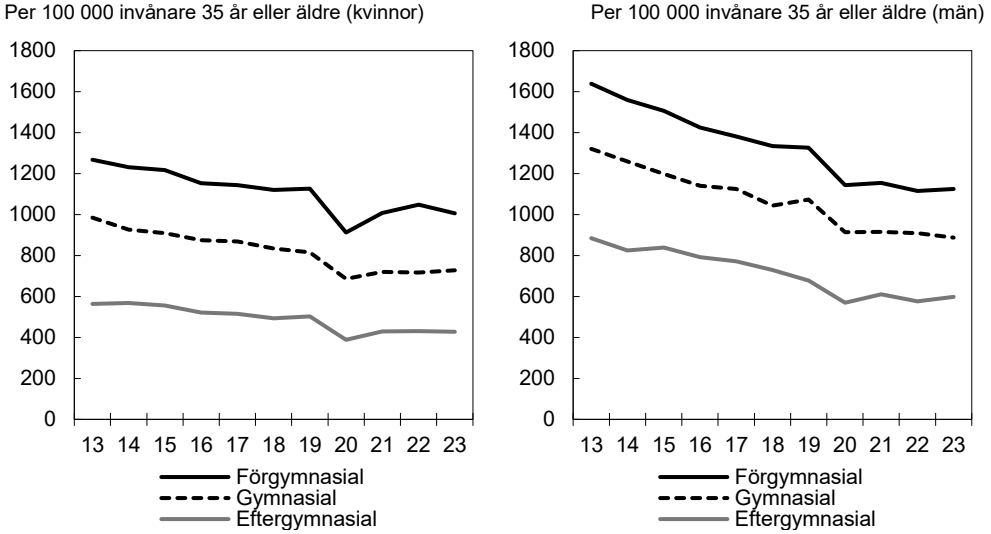

Källa: Patientregistret, Socialstyrelsen.

Av diagram 3.2 framgår att antalet slutenvårdstillfällen vid hjärtsvikt, diabetes, astma eller KOL per 100 000 invånare för kvinnor och män med förgymnasial utbildning var 1 007 respektive 1 125 under 2023. Motsvarande slutenvårdstillfällen för kvinnor och män med eftergymnasial utbildning var 428 samt 597, se diagram 3.2.

Diagram 3.3 Dödlighet efter hjärtinfarkt (inom 28 dagar)

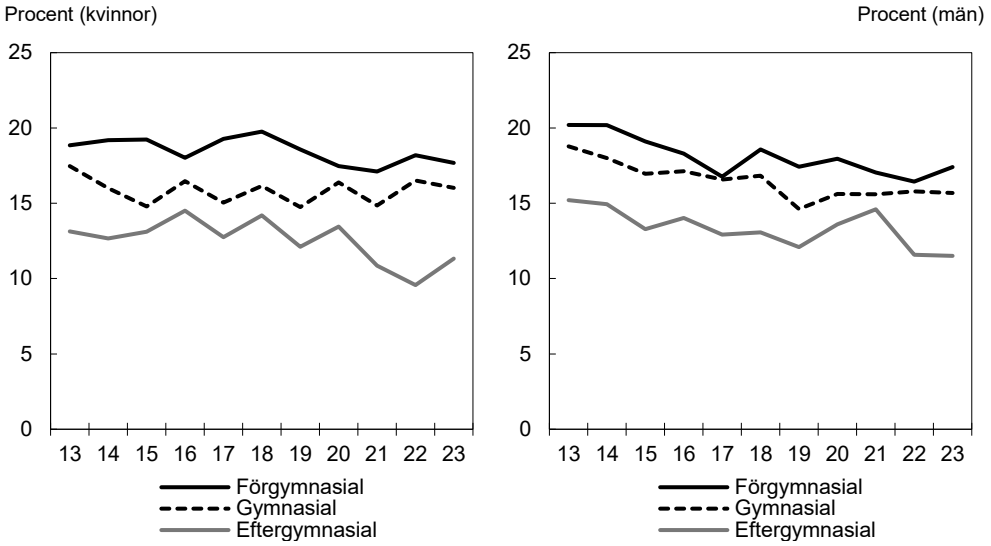

Källa: Patientregistret och dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Av diagram 3.3 framgår att dödligheten inom 28 dagar efter hjärtinfarkt har sjunkit för män inom samtliga utbildningsgrupper. Samma positiva utveckling har inte skett i lika hög utsträckning för kvinnor. För både män och kvinnor kvarstår skillnader i dödlighet mellan olika utbildningsnivåer.

Diagram 3.4 Dödlighet efter förstagångsstroke (inom 90 dagar)

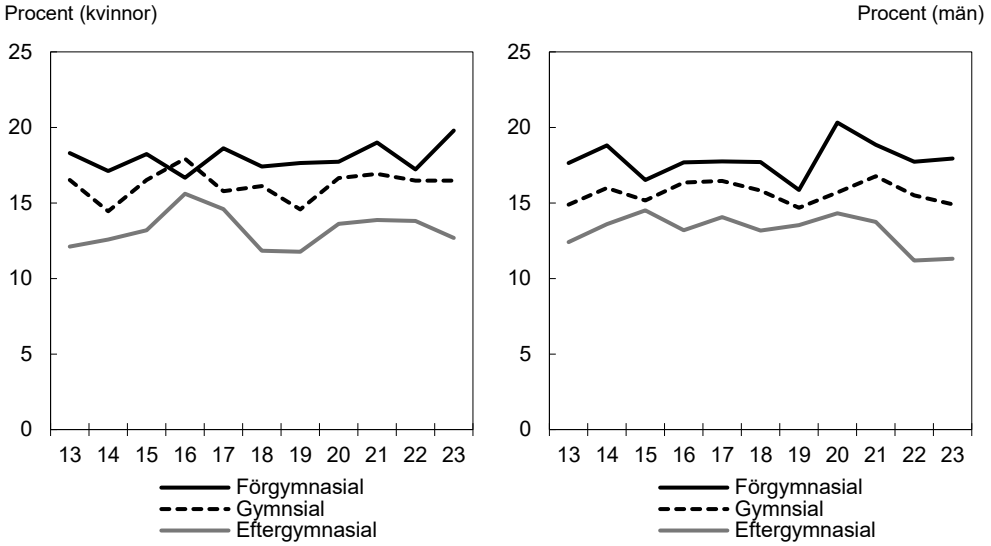

Källa: Patientregistret och dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Under den senaste tioårsperioden har ingen förbättring skett vad gäller överlevnad efter förstagångsstroke förutom för män med eftergymnasial utbildning, se diagram 3.4.

Effektiv hälso- och sjukvård

Diagram 3.5 visar utvecklingen av kvalitet i relation till hälso- och sjukvårdens reala kostnadsökningar. Över tid har kostnaderna ökat. Mellan 2022 och 2023 ses en viss förbättring vad gäller kvalitet, vilket bl.a. beror på minskad dödlighet i förstagångsstroke och sjukvårdsrelaterad åtgärdbar dödlighet.

Diagram 3.5 Effektivitet i hälso- och sjukvården

Kronor/invånare

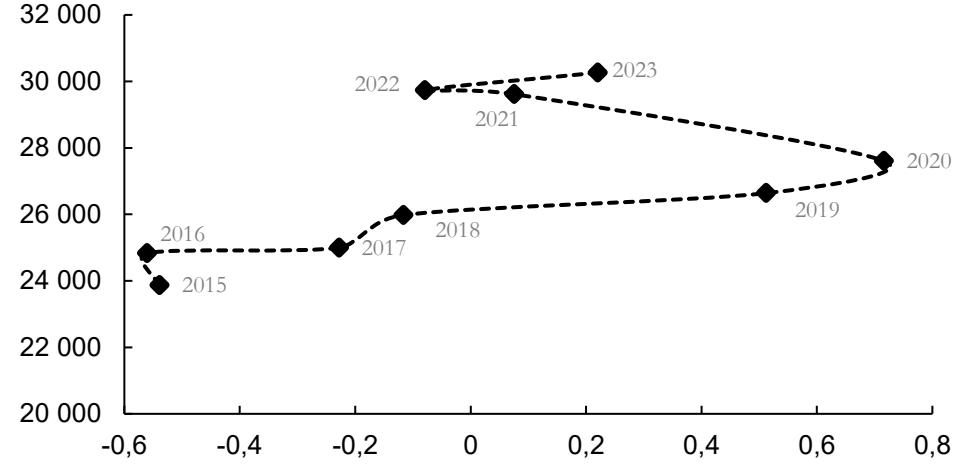

Anm.: Kvalitetsindex (x-axeln) är ett sammanvägt index från indikatorerna god kvalitet, tillgänglighet (exklusive personella resurser) samt patientens upplevelse av vårdmöte i primärvården avseende delaktighet, information, kontinuitet och samordning.

Källa: Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Regioner, Nationella patientenkäten och egna beräkningar.

Tillgänglighet i hälso- och sjukvården

Under 2024 upplevde 87 procent av befolkningen att de hade tillgång till den vård de behöver, enligt den nationella enkätundersökningen Hälso- och sjukvårdsbarometern (SKR). Andelen är ungefär densamma som under 2023, då motsvarande siffra var 84 procent. Andelen invånare som ansåg att väntetiden till besök på vård-/hälsocentralen är rimlig låg 2024 på 67 procent, medan motsvarande andel för besök och behandling på sjukhus var 53 procent. Dessa resultat är något högre än i 2023 års mätning, då motsvarande andel var 63 respektive 48 procent.

Diagram 3.6 visar andelen patienter som har väntat inom vårdgarantins gränser på besök respektive operation/behandling och hur andelen har minskat över tid. Av de väntande patienterna i januari 2025 hade ca 32 respektive 40 procent väntat längre än vårdgarantins gräns på 90 dagar. Uppfyllnadsgraden av vårdgarantin är därmed ungefär densamma i januari 2025 som i januari 2024. Trots att antalet väntande patienter har minskat något i jämförelse med januari 2024 är uppfyllnadsgraden av vårdgarantin relativt oförändrad över tid.

Diagram 3.6 Andelen besök och operation/behandling som uppfyller vårdgarantin per månad under perioden 2014–2025

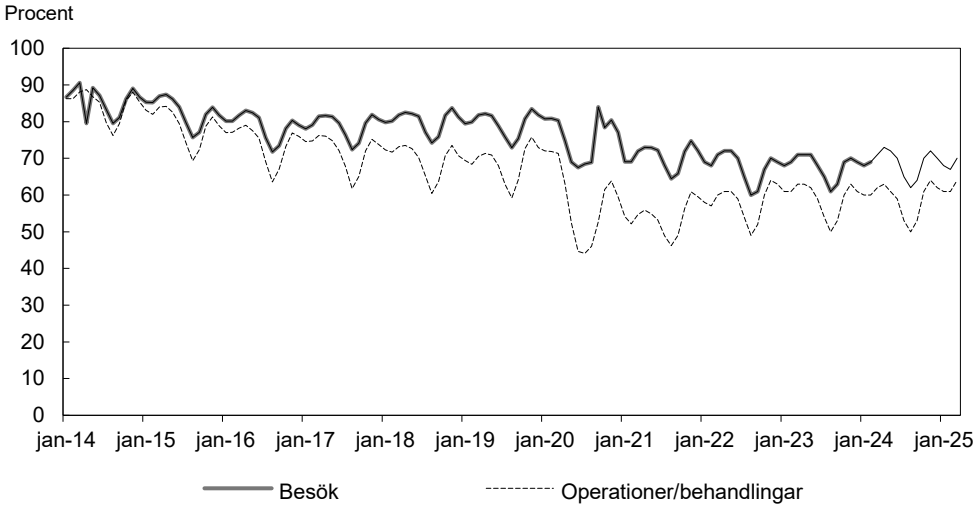

Anm.: En ny uppföljningsmodell infördes i januari 2021.
Källa: Väntetidsdatabasen, Sveriges Kommuner och Regioner.

Måluppfyllelsen av vårdgarantins bedömningsgaranti i den regionala primärvården, dvs. att den enskilde har fått en medicinsk bedömning av läkare eller annan legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal inom tre dagar från det att den enskilde har sökt kontakt med primärvården, har under 2024 legat relativt konstant mellan 87 och 91 procent. Siffran är relativt oförändrad jämfört med 2023. Måluppfyllelsen skiljer sig dock väsentligt åt mellan olika legitimerade professioner. För medicinsk bedömning av läkare eller sjuksköterska ligger måluppfyllelsen generellt runt 90 procent, medan den ofta ligger mellan 50 och 70 procent för t.ex. psykologer, arbetsterapeuter och fysioterapeuter.

Disponibla vårdplatser, utlokaliseringar och överbeläggningar

Antalet vårdplatser per capita har minskat kontinuerligt de senaste decennierna, såväl i Sverige som i övriga höginkomstländer. Minskningen har dock varit större i Sverige jämfört med andra länder och antalet disponibla vårdplatser 2010–2023 minskade från 2,7 till 1,9 per 1 000 invånare (SKR). Detta placerar Sverige bland de länder som har lägst antal disponibla vårdplatser per invånare, både inom EU och OECD. År 2021 fanns i genomsnitt drygt 17 500 disponibla vårdplatser i Sverige, varav 80 procent var inom somatisk sluten specialiserad vård. Samtidigt har antalet överbeläggningar och utlokaliserade patienter inom sluten specialiserad somatisk vård ökat. I februari 2025 var det i genomsnitt 6,5 överbeläggningar och 2,0 utlokaliseringar per 100 disponibla vårdplatser på landets sjukhus. De regionala skillnaderna är dock stora.

Personella resurser

Av Socialstyrelsens nationella planeringsstöd 2025 framgår att det i juni 2024 var totalt 250 850 anställda med en legitimation inom hälso- och sjukvården samt tandvården. Personer med legitimation arbetar även utanför hälso- och sjukvården och utgjordes av 14 procent av samtliga legitimerade sysselsatta. I jämförelse med de nordiska grannländerna hade Sverige 2022 ett lägre antal sjuksköterskor per 1 000 invånare än Finland och Norge, men högre än Danmark. Sverige hade 10,9 sjuksköterskor per 1 000 invånare medan genomsnittet inom EU var 7,5 per 1 000 invånare. Motsvarande hade Sverige 4,4 läkare per 1 000 invånare och högre än genomsnittet inom EU som var 4,2 läkare per 1 000 invånare.

Diagram 3.7 Antal legitimerade läkare och sjuksköterskor sysselsatta i hälso- och sjukvården per år 2012–2022

Antal per 100 000 invånare

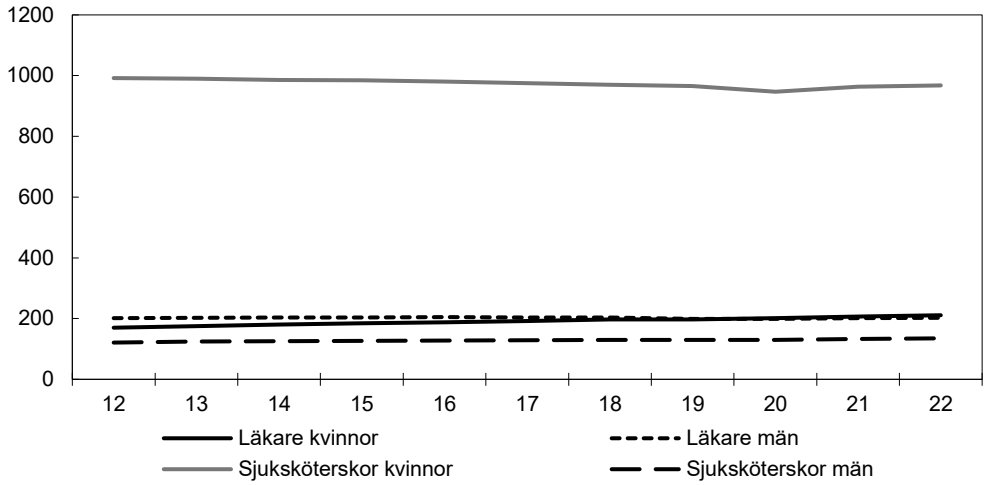

Källa: Statistikdatabas för hälso- och sjukvårdspersonal, Socialstyrelsen.

Behovsanpassad hälso- och sjukvård

Under 2024 ansåg en majoritet av patienterna inom primärvården att de hade varit delaktiga i beslut beträffande sin vård och behandling i den utsträckning som de önskade. Män tenderar att ange ett något högre värde än kvinnor. Inom den öppna specialiserade sjukhusvården tenderar såväl kvinnor som män att ange högre värden jämfört med patienter inom primärvården (se tabell 3.1).

Tabell 3.1 Andelen kvinnor och män som anser att de har varit delaktiga i beslut beträffande sin vård och behandling i den utsträckning som de önskade

Procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Primärvård									
Kvinnor	78,4	77,8	78,8	80	82,4	79,6	78,5	79,1	78,9
Män	80,4	80,1	80,5	82	83,8	81,7	81,1	81,3	81,8
Öppen specialiserad sjukhusvård									
Kvinnor	-	-	85,7	-	-	86,8	-	86,3	-
Män	-	-	86,3	-	-	88,2	-	87,8	-

Källa: Nationella patientenkäten.

Under 2024 ansåg även en majoritet av patienterna inom primärvården att personalen varit insatt i patientens tidigare kontakter med vården i den utsträckning som patienten önskade. Även här tenderar män att ange ett något högre värde och patienter i öppen specialiserad sjukhusvård svarar mer positivt än patienter inom primärvården (se tabell 3.2).

Tabell 3.2 Andelen kvinnor och män som anser att personalen har varit insatt i patientens tidigare kontakter med vården i den utsträckning som patienten önskade

Procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Primärvård								
Kvinnor	63,7	65	67,1	69,6	66,7	64,9	66,4	66,7
Män	69,8	70,8	73,2	75	73,2	71,8	72,7	74
Öppen specialiserad sjukhusvård								
Kvinnor	-	81,2	-	-	84,3	-	83,2	-
Män	-	85,4	-	-	88,4	-	87,5	-

Källa: Nationella patientenkäten.

Hälso- och sjukvårdspolitiken på systemnivå

Krisberedskap och civilt försvar

Tydligare planering och krav på hälso- och sjukvården i kris och krig

En fungerande sjukvård i fred är en förutsättning för en fungerande sjukvård i krig. För att stärka kompetensförsörjningen inom hälso- och sjukvården vid höjd beredskap gav regeringen den 13 mars 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att under 2025 analysera och bedöma vilka åtgärder som är nödvändiga för att ett system med civilplikt ska kunna införas inom hälso- och sjukvården samt bedöma behovet av och förutsättningarna för civilplikt inom tandvården (S2025/00527).

Regeringen beslutade den 28 maj 2025 om propositionen Hälso- och sjukvårdens beredskap (prop. 2024/25:167) som innehåller förslag som ska ge bättre stöd och vägledning för den hälso- och sjukvård som ska ges under fredstida krissituationer och höjd beredskap. Förslagen rör bl.a. hur vården ska prioriteras när resurserna inte räcker till. Det införs vidare en möjlighet för regeringen att fatta beslut om att regioner och kommuner ska hjälpa varandra i situationer som betecknas som katastroftillstånd.

För att gränsöverskridande samverkan ska kunna ske i större omfattning fick en utredare i uppdrag att biträda Socialdepartementet med att utreda hur relevanta regelverk på hälso- och sjukvårdsområdet kan anpassas för att möjliggöra internationellt samarbete i Sverige under normalläge och fredstida kris samt vid höjd beredskap och då ytterst krig (S 2023:E). I december 2024 överlämnades promemorian Det nödvändiga ska vara tillåtet – en lag om internationellt hälso- och sjukvårdssamarbete som innehåller förslag som bl.a. innebär att civila och militära utländska hälso- och sjukvårdsverksamheter i Sverige kan bedriva verksamhet tillfälligt enligt den sändande statens bestämmelser (Ds 2024:33).

Driftsäkerheten på hälso- och sjukvårdens fastigheter är en viktig del av beredskapsplaneringen. I oktober 2024 delredovisade Socialstyrelsen regeringsuppdraget att Förbereda för förvaltning av investeringsprogrammet Sjukvårdens säkerhet i kris och krig (SSIK). Syftet med SSIK är att regionerna ska kunna genomföra åtgärder för att höja driftsäkerheten på fastigheter för hälso- och sjukvård så att hälso- och sjukvårdsverksamhet kan upprätthållas under höjd beredskap. Under 2024 har regionernas arbete omfattat nulägesanalys, målbildsarbete och gap-analys. Under 2025 väntar sig Socialstyrelsen att regionerna utifrån genomförda analyser kommer att ansöka om medel för faktiska åtgärder för att höja driftsäkerheten på fastigheter för hälso- och sjukvård. De prioriterade områdena är elförsörjning, vattenförsörjning, värmeförsörjning, ventilation, försörjning av kyla och dag- och spillvattenhantering.

I december 2024 delredovisade Socialstyrelsen uppdraget att analysera, utveckla och stödja regionernas förmåga att öka vårdkapaciteten i fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig (S2024/01060). I delredovisningen presenterades en preliminär analys av regionernas förmåga och kapacitet att hantera ett plötsligt och oväntat inflöde av patienter samt identifierade hinder för denna förmåga. Av slutredovisningen framgår det att de flesta regioner bedöms ha kapacitetsökningsförmåga för att hantera en masskadehändelse initialt, men att det idag saknas önskvärd förmåga att hantera en händelse långsiktigt. Vidare framgår dock att majoriteten av regionerna uppskattar att en sådan förmåga kommer att finnas inom tre år, för såväl akut omhändertagande inom vården som för effekterna av vårdbehovet över tid.

Socialstyrelsen har i regleringsbrevet för 2024 fått i uppdrag att utveckla och uppdatera de tidigare redovisade nyckeltalsberäkningarna och dimensionerande målbilderna (S2022/04257). Uppdraget sker med hänsyn till nya lärdomar från pågående konflikter och Sveriges medlemskap i Nato, vilket medför ytterligare dimensioner som behöver inkluderas i planeringsunderlagen för totalförsvaret. En stark civil-militär samverkan utgör en central grund för det fortsatta arbetet med att förbereda hälso- och sjukvården för krig och säkerställa dess motståndskraft i krissituationer.

Vid kris och krig är det av vikt att civila och militära sjuktransporter fungerar effektivt. Regeringen gav den 7 december 2023 Socialstyrelsen och E-hälsomyndigheten i uppdrag att kartlägga de nationella resurserna som finns och lämna förslag på åtgärder som myndigheterna identifierat behövs för att tillsammans skapa ett mer robust och motståndskraftigt civilt försvar och en nationell samordnad plan för sjuktransporter (S2023/03207). Uppdraget slutrapporterades i februari 2025.

Stärkt försörjningsberedskap

Säkerställandet av nödvändig försörjning av sjukvårdsprodukter är avgörande för att upprätthålla förmågan inom sjukvården i vardag, fredstida krissituationer, under höjd beredskap och ytterst krig i hela landet. I november 2024 ingick därför staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) en överenskommelse om försörjningsberedskap för medicintekniska produkter och personlig skyddsutrustning (S2024/02033). Enligt överenskommelsen tilldelas regionerna 850 miljoner kronor för att bygga upp och säkerställa långsiktig förbättrad tillgång till medicintekniska produkter av förbrukningskaraktär och personlig skyddsutrustning som används inom intensivvården och den traumavård som kan leda till intensivvård. I propositionen Hälso- och sjukvårdens beredskap föreslås det införas en skyldighet i hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) för kommuner och regioner att ha en grundläggande lagerhållning av sjukvårdsprodukter som behövs för den vård som de ska erbjuda enligt hälso- och sjukvårdslagen (prop. 2024/25:167). Om en kritisk sjukvårdsprodukt inte längre finns att tillgå i landet eller kan importeras i tillräckliga volymer är tillverkning den sista utvägen för att tillgodose behoven. Regeringen har gett Socialstyrelsen och Läkemedelsverket ett uppdrag att säkra tillgången till särskilt kritiska sjukvårdsprodukter genom tillverkningsberedskap (S2024/01776).

Läkemedelsverket och E-hälsomyndigheten arbetade under 2024 med ett uppdrag att förbereda framtagandet av en nationell lägesbild för läkemedel. Läkemedelsverket förbättrade informationen om försäljningsstatus och försäljningsuppehåll, lanserade en ny söktjänst för restanmälda läkemedel och deltog i arbetet med att utveckla ett system som ska ta emot information om tillgång och efterfrågan som en följd av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/123 av den 25 januari 2022 om en förstärkt roll för Europeiska läkemedelsmyndigheten vid krisberedskap och krishantering avseende läkemedel och medicintekniska produkter. E-hälsomyndigheten påbörjade arbetet med att utforma tekniska lösningar för

inrapportering av lagersaldo och utvecklade kvalitetsgranskningen av insamlade uppgifter.

Tillgången på blod är av stor betydelse för hälso- och sjukvården, särskilt vid händelser med många svårt skadade. Blodförsörjning är även en del i Natosamarbetet. Den enskilt viktigaste faktorn för att upprätthålla blodförsörjningen är tillgången på blodgivare. Socialstyrelsen har under 2024 på regeringens uppdrag genomfört en informationssatsning i syfte att öka antalet blodgivare i Sverige (S2023/01430). Regeringen har också påbörjat arbetet med ett stegvist nationellt införande av så kallade NAT-tester för att möjliggöra internationellt samarbetet vad gäller blodförsörjning (S2025/00313).

Sveriges stöd till Ukraina

Regeringen gav den 14 juli 2022 Socialstyrelsen i uppdrag att vara kontaktpunkt för regionerna och samordna regionerna i genomförande av medicinska evakueringar från Ukraina till Sverige (Ju2022/02509). Sverige har under 2024 tagit emot 70 ukrainska patienter och 47 anhöriga.

Ukraina efterfrågade under 2024 flera typer av förbrukningsmaterial, medicinteknisk utrustning och läkemedel. Värdet av donerad utrustning till Ukraina inom ramen för Socialstyrelsens uppdrag under 2024 uppgick totalt till drygt 14 miljoner kronor (för militärt stöd till Ukraina se utg.omr. 6 avsnitt 4.3). Donationerna bestod av medicinteknisk utrustning så som ventilatorer med tillhörande förbrukningsmateriel samt kirurgiska instrument.

Omställningen till en god och nära vård med primärvården som nav

Ökad tydlighet och förutsägbarhet i den statliga styrningen

För att möta befintliga och framtida utmaningar och för att åstadkomma en samhällsekonomiskt effektiv och behovsanpassad hälso- och sjukvård pågår sedan flera år en omställning av hälso- och sjukvården. Från den 1 januari 2025 fördelas medel till kommuner och regioner genom den nya förordningen (2024:1253) om statsbidrag till kommuner och regioner för utveckling av en god och nära vård. Övergången från överenskommelser med SKR till förordning syftar bl.a. till att skapa en ökad tydlighet och förutsägbarhet i hur staten riktar och tillför medel till hälso- och sjukvården. För 2025 fördelades totalt 3 674 miljoner kronor till regioner och kommuner genom statsbidragsförordningen. Av dessa var 300 miljoner kronor avsatta för utveckling av primärvården i landsbygd och glesbygd. Regeringen har även gett särskilt stöd till det pågående projektet Utveckling av god och nära vård i glesbygd, där femton kommuner och fyra regioner i norra Sverige ingår. Syftet är att skapa nya arbetssätt och modeller som är anpassade efter landsbygdernas specifika behov för att säkerställa tillgänglighet och kompetensförsörjning i vården. Vidare har regeringen beviljat stöd till Glesbygdsmedicinskt centrum (GMC) för att sprida kunskap om behov, förutsättningar, utmaningar och möjligheter för att bedriva hälso- och sjukvård i lands- och glesbygdsområden.

Den 5 juni 2025 beslutade regeringen lagrådsremissen Nästa steg för en god och nära vård. Lagrådsremissen innehåller förslag som syftar till att tydliggöra primärvårdens uppdrag och ansvar, bl.a. avseende primärvårdens ansvar för såväl fysiska som psykiska vårdbehov, samt stärka tillgången till medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård. Regeringen föreslår bl.a. att det införs krav på att det ska finnas en medicinskt ansvarig för rehabilitering i varje kommun samt att det ska förtydligas att en medicinsk bedömning av läkare och sjuksköterska vid behov ska erbjudas oavsett tid på dygnet i kommunal hälso- och sjukvård.

Regeringen gav den 8 juni 2023 Socialstyrelsen i uppdrag att främja, stödja och följa upp omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård (S2023/01930). I Socialstyrelsens delrapport från mars 2025 framgår att steg tas mot en god och nära vård men att mycket återstår. Socialstyrelsen anger i delrapporten att framsteg syns när det gäller samverkan mellan regioner och kommuner. Samtidigt menar myndigheten att utvecklingen är svag eller otydlig när det gäller att nå målen om ökad delaktighet, kontinuitet och tillgänglighet. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har haft ett uppdrag att utvärdera omställningen i hälso- och sjukvården till en god och nära vård (S2020/03320). Uppdraget slutredovisades den 31 mars 2025. Myndigheten framhåller att omställningen är viktig för att möta framtida vårdbehov, men ser ett behov av ett omtag i styrningen i form av en samlad och tydlig styrstrategi.

I regleringsbrevet för budgetåret 2024 gav regeringen Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i uppdrag att analysera hur myndighetens tillsyn bör utformas för att på ett ändamålsenligt sätt främja omställningen till en god och nära vård samt förebygga patientsäkerhetsrisker i samband med omställningen (S2023/03257). Uppdraget redovisades i februari 2025. IVO menar att deras tillsyn framgent bör riktas mot samverkan, tillgänglighet, kontinuitet och personcentrering med primärvården i fokus för att främja omställningen och förebygga patientsäkerhetsrisker i samband med att omställningen genomförs.

Utredningen om stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård överlämnade den 7 november 2024 sitt betänkande Stärkt kompetens i kommunal hälso- och sjukvård (SOU 2024:72). I betänkandet föreslår utredningen en rad åtgärder för att förbättra kommunernas möjligheter att säkerställa tillgången till läkare samt för att stärka långsiktig personal- och kompetensförsörjning inom den kommunala hälso- och sjukvården. Betänkandet har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet. Regeringen gav den 10 april 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att utreda och lämna förslag på riktvärden för vissa yrkesgrupper i primärvården (S2025/00801). Myndigheten ska genomföra en baslinjemätning av antalet tjänster för specialiseringstjänstgöring (ST) i allmänmedicin per region och fastställa nationella och regionala riktvärden. Dessutom ska riktvärden för distriktsköterskor, fysioterapeuter, arbetsterapeuter och psykologer tas fram baserat på vårdbehov. Socialstyrelsen ska lämna en delredovisning senast den 1 december 2025 och en slutredovisning senast den 31 maj 2026.

Primärvården som nav i arbetet med psykisk ohälsa

Regeringen har genomfört flera insatser för att utveckla primärvårdens arbete med psykisk ohälsa. Regeringen gav den 28 april 2022 Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för att främja, stödja och följa omställningen till en god och nära vård för att förbättra primärvårdens omhändertagande av psykisk ohälsa (S2022/02309). Myndigheten har inom ramen för uppdraget bl.a. presenterat en nationell målbild för vårdcentralernas arbete med psykisk ohälsa. Enligt Socialstyrelsen skapar målbilden förutsättningar för större tydlighet avseende ramar och mål för arbetet och stärker möjligheterna att genomföra omställningen och att följa upp den över tid. Regeringen gav den 27 februari 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att betala ut 496 miljoner kronor till regionerna för att stärka och utveckla primärvårdens arbete med psykisk ohälsa, i enlighet med den nationella målbilden (S2025/00397).

Stärkt nationell styrning inom områdena rehabilitering, habilitering och hjälpmedel

Det hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande arbetet i hälso- och sjukvården är en central del i att uppnå målet om en behovsanpassad hälso- och sjukvård. I takt med att fler överlever svåra medicinska tillstånd, och i kombination med att vi lever längre, har behovet av rehabilitering och habilitering ökat. Trots det finns i dag stora

variationer i tillgång och kvalitet över landet. Regeringen gav den 23 januari 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram förslag till en nationell strategi och handlingsplan för en effektiv och jämlik rehabilitering, habilitering och användning av åtgärden hjälpmedel (S2025/00109).

Nationell högspecialiserad vård

Nationell högspecialiserad vård (NHV) är komplex och sällan förekommande, offentligt finansierad och bedrivs vid som mest fem enheter i Sverige i syfte att upprätthålla god kvalitet, hög patientsäkerhet och effektiv användning av hälso- och sjukvårdens resurser. Enligt Socialstyrelsen behandlades totalt 12 400 patienter i den nationella högspecialiserade vården. Detta kan jämföras med 7 503 patienter 2023, 3 348 patienter 2022, 2 772 patienter 2021 och ca 1 850 patienter 2020 respektive 2019. Ökningen av antalet patienter som behandlades 2024 beror på att NHV-enheter för 13 nya tillståndsområden rapporterade sin årsdata för första gången. Se vidare rubriken insatserna för att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin, öka antalet vårdplatser och stärka vård och stöd för personer med ätstörningar har gett resultat.

Tillgänglighet, ökad vårdkapacitet och kompetensförsörjning

Regeringen genomför flera satsningar för att stärka tillgängligheten och öka vård-kapaciteten och vårdproduktionen. Regeringens satsning för att öka vårdkapaciteten och korta vårdköerna uppgick sammanlagt till ca 7,5 miljarder kronor 2025.

Den 23 januari 2025 fattade regeringen beslut om att fördela 5,9 miljarder kronor till regionerna genom den nya förordningen (2024:1252) om statsbidrag till regionerna för stärkt tillgänglighet och ökad vårdkapacitet inom den specialiserade hälso- och sjukvården. Medlen som fördelas genom förordningen är prestationsbaserade och syftar till att stärka regionernas arbete med att minska vårdköerna och öka tillgängligheten i hälso- och sjukvården. Förordningen ersätter dels den tidigare överenskommelsen mellan regeringen och SKR om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården, dels det uppdrag som regeringen gav Socialstyrelsen den 29 februari 2024 om att fördela, betala ut och följa upp medel för att öka antalet disponibla vårdplatser (S2024/00483). I den slutrapport som Socialstyrelsen överlämnade till regeringen den 31 mars 2025 konstaterar myndigheten att regionerna sammantaget har minskat sina utlokaliseringar och överbeläggningar mellan 2023 och 2024 och att satsningen tillsammans med andra satsningar inom området sannolikt har bidragit till den effekten.

Den 12 juni 2025 presenterade Socialstyrelsen en uppdatering av riktvärdet för behovet av antalet disponibla vårdplatser. Den senaste beräkningen visar att antalet disponibla vårdplatser behöver öka med 12 procent eller ca 1 900 disponibla vårdplatser, varav 44 IVA-platser, för att möta behovet på kort sikt. Riktvärdet har minskat jämfört med föregående år, då motsvarande siffra var ca 2 230 disponibla vårdplatser. Antalet disponibla vårdplatser är dock färre jämfört med föregående år. Minskningen av riktvärdet förklaras i stället av att behovet minskat.

Regeringen gav den 23 maj 2024 Socialstyrelsen i uppdrag att följa och bedöma regionernas arbete i enlighet med överenskommelsen om ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården (S2024/01059). I Socialstyrelsens slutredovisning av uppdraget från mars 2025 är myndighetens sammanfattande bedömning att överenskommelserna gett regionerna bättre förutsättningar att stärka tillgängligheten till hälso- och sjukvården. Regionerna har dock upplevt utmaningar och hinder med att arbeta utifrån överenskommelserna, främst gällande den ekonomiska osäkerheten och att överenskommelserna har sett olika ut från år till år. Socialstyrelsen menar att den nya

ordningen med ett statsbidrag som administreras av Socialstyrelsen kan bidra till ökad kontinuitet och stärka det strategiska arbetet i regionerna. Regeringen bedömer att övergången från överenskommelse till förordningsstyrda bidrag skapar en bättre förutsebarhet och tydligare styrning av de anvisade medlen.

Regeringen gav den 1 juni 2023 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att utvärdera regeringens satsning på att öka antalet disponibla vårdplatser i hälso- och sjukvården (S2023/01863). I den delredovisning som myndigheten presenterade i mars 2025 konstaterar myndigheten i likhet med Socialstyrelsen att regionerna uppnår de av regeringen uppsatta prestationskraven, dvs. att minska antalet överbeläggningar och utlokaliseringar. Vidare konstateras dock att det inte går att se att antalet disponibla vårdplatser har ökat. Myndigheten menar att utvärderingen försvåras av att det saknas tillförlitlig statistik över antalet disponibla vårdplatser.

I januari 2025 redovisade utredningen Behovsstyrd vård (S 2024:05) förslag till statliga engångsinsatser i syfte att korta köerna till vård. Som en följd av förslagen har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att under 2025 fördela ca en miljard kronor till regionerna för att öka antalet genomförda operationer av höftproteser, grå starr och framfall, samt för att stärka arbetet i regionernas vårdgarantikanslier (S2025/00401, S2025/01233). Data från Socialstyrelsens patientregister för perioden januari till augusti 2025 visar att antalet operationer av framfall respektive höftproteser ökat med 14 respektive 11 procent, jämfört med det genomsnittliga antalet genomförda operationer under samma period 2022–2024. För antalet operationer av grå starr har motsvarande siffra minskat med 2 procent.

Regeringen har tidigare framfört att insamling av väntetidsdata bör ske i statlig regi. Den 30 april 2025 fattades därför beslut om ändringar i hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80) som innebär att regionerna ska rapportera in uppgifter om väntetider till Socialstyrelsen i stället för till SKR. Förordningsändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025.

Regeringen gav den 19 december 2024 Socialstyrelsen i uppdrag att förbereda för insamling av uppgifter om väntetider från regionerna (S2024/02236). Uppdraget slutredovisades den 31 maj 2025. Slutredovisningen innefattar en detaljerad kartläggning av de informationsmängder som samlas in till Väntetidsdatabasen hos SKR och arbete med att anpassa dessa till de förutsättningar som finns på Socialstyrelsen för att samla in uppgifterna. Socialstyrelsens insamling av väntetider påbörjades då den nya regleringen i hälso- och sjukvårdsförordningen trädde i kraft den 1 juli 2025.

Nationell vårdförmedling

Regeringen har genomfört fortsatta satsningar på att utveckla och etablera en nationell vårdförmedling, främst genom myndighetsuppdrag till E-hälsomyndigheten och Socialstyrelsen.

Regeringen gav den 22 juni 2023 E-hälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell katalog över vårdgivare och utförare av socialtjänst (S2023/02118). Utvecklingen av en nationell katalog är viktig både i arbetet med nationell vårdförmedling och i arbetet med utveckling av en nationell digital infrastruktur. Myndigheten lämnade sin slutredovisning av uppdraget den 25 april 2025. I redovisningen beskrivs att en första version av den nationella katalogen har driftsatts, innehållande organisationer som utför regionalt finansierad sjukvård.

Regeringen gav den 22 juni 2022 E-hälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en förstudie om hur ett nationellt vårdsöksystem kan utvecklas, organiseras och förvaltas (S2022/01372). Myndigheten lämnade sin slutredovisning av uppdraget den 31 mars

2025. I redovisningen beskrivs att en första version av det nationella vårdsöksystemet har driftsatts och även vilka funktioner som nu finns tillgängliga för regionerna att använda.

Den 28 juni 2024 beslutade regeringen om ett utökat uppdrag (S2024/01340) till utredaren med uppdraget att möjliggöra en nationell digital infrastruktur för hälsodata (S 2024:A). Utredaren ska enligt det utökade uppdraget även analysera de rättsliga förutsättningarna för att kunna inrätta en nationell vårdförmedling och lämna nödvändiga författningsförslag. Utredaren redovisade den 31 mars 2025 promemorian Rättsliga förutsättningar för en nationell vårdförmedling. Promemorian har remitterats och remisstiden gick ut den 15 september 2025.

Insatserna för att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin, öka antalet vårdplatser och stärka vård och stöd för personer med ätstörningar har gett resultat

Flera åtgärder har vidtagits för att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin och för att stödja regionerna i tillgänglighetsarbetet. Under 2025 fördelades 1 miljard kronor till regionerna för detta ändamål genom en överenskommelse mellan staten och SKR (S2025/00394). Enligt tidigare redovisningar av tillgänglighetsarbetet har de statliga medlen bidragit till att vissa regioner har förbättrat måluppfyllelsen för besök, utredning respektive behandling inom 30 dagar för barn- och ungdomspsykiatrin. Detta bl.a. genom att regionerna, med stöd av de statliga medlen, har utvecklat arbetet med en väg in-verksamheter, centraliserad utredningsverksamhet, digitala tjänster och kompetensförsörjning (S2024/01059). Vidare har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra fortsatta insatser för att utveckla arbetet med nationella utvecklingsteam (S2025/00657), inbegripet att stötta regionerna i arbetet med att underlätta övergången mellan barn- och ungdomspsykiatrin och vuxenpsykiatrin (S2025/01181). Enligt Socialstyrelsens redovisning av uppdraget om nationella utvecklingsteam inom den specialiserade psykiatriska vården från den 31 mars 2025 (S2024/01463) konstateras att det finns behov av nationellt stöd på flera nivåer inom barn- och ungdomspsykiatrin och att utvecklingsteamen kommer att bidra till att, på olika sätt, öka kvaliteten och tillgängligheten samt stärka effektiviteten i verksamheterna.

Insatser har också genomförts inom överenskommelsen mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention för att öka antalet disponibla vårdplatser inom den psykiatriska heldygnsvården, tvångsvården och inom rättspsykiatrin, i enlighet med förslaget till nationell plan för att minska bristen på vårdplatser i hälso- och sjukvården (S2025/00159). Enligt Socialstyrelsen kan insatserna i förslaget till nationell plan för att minska bristen på vårdplatser i hälso- och sjukvården, som redovisades till regeringen i maj 2024, bidra till att på kort sikt öka antalet vårdplatser och förbättra situationen inom vården, stödja regionerna i utvecklingsarbetet och leda till förändrade arbetssätt (S2023/00679). Regeringen gav i juni 2025 därutöver Kammarkollegiet i uppdrag att betala ut ytterligare 450 miljoner kronor till regionerna för att öka antalet vårdplatser inom vuxenpsykiatrin och för att öka antalet platser för självvald inläggning på avdelning (S2025/01235).

Flera initiativ har även vidtagits för att utveckla vård och stöd för personer med ätstörningar. På uppdrag av regeringen presenterade Socialstyrelsen i november 2024 nationella riktlinjer för vård och stöd vid ätstörningar, rekommendationer till hälso- och sjukvårdspersonal och stöd till implementering (S2024/02202). Enligt Socialstyrelsen kommer de nationella riktlinjerna att skapa förutsättningar för att fler ska få vård tidigt, att kompetensen ökar, att bemötandet blir bättre och att vården vid svårbehandlade ätstörningar genom nationell högspecialiserad vård utnyttjas mer effektivt. Socialstyrelsen har under 2025 genomfört åtgärder för att öka nyttjandet av högspecialiserad vård inom området. För att stärka arbetet har regeringen även gett

Kammarkollegiet i uppdrag att betala ut 50 miljoner kronor till regionerna under 2025 för att stärka den pågående satsningen på ökad tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatrin genom insatser för att främja övergången till vårdformer med mer tillgänglig kapacitet, detta med fokus på vården vid ätstörningar för barn och unga, inbegripet den högspecialiserade vården (S2025/01235).

Insatser för att förbättra hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning

Enligt Socialstyrelsens tidigare redovisningar av insatser för att stärka kompetensförsörjningen för sjuksköterskor och läkare har de statliga medlen bidragit till att kommuner och regioner har ökat antalet platser och veckor för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) samt ökat antalet tjänster för allmäntjänstgöring för läkare. Av den anledningen har regeringen fortsatt gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 228 650 000 kronor till kommuner och regioner för att i hälso- och sjukvårdsverksamheter öka antalet veckor för VFU på sjuksköterskeprogrammen (S2025/00526). Regeringen har den 20 mars 2025 också gett Socialstyrelsen i uppdrag att fördela 226 000 000 kronor till regioner för att öka antalet tjänster för läkares allmäntjänstgöring (S2025/00584).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården (bet. 2020/21:SoU17 punkt 1, rskr. 2020/21:349). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ta fram och genomföra en nationell kompetensförsörjningsstrategi för hälso- och sjukvården (bet. 2020/21:SoU17 s. 20). Regeringen gav den 19 januari 2023 Socialstyrelsen genom det Nationella vårdkompetensrådet i uppdrag att ta fram förslag till en nationell plan för att förbättra hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning (S2023/00256). Nationella vårdkompetensrådet redovisade uppdragets förslag till en nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning den 31 maj 2024 med 25 olika förslag till insatser för att förbättra kompetensförsörjningen i Sverige. Förslagen handlar bl.a. om behov att säkerställa tid och resurser för kompetensutveckling och ge ökad möjlighet till karriärvägar för att attrahera, utveckla och behålla vårdpersonal. I maj 2024 ändrade regeringen uppdraget om att ta fram en nationell plan för hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning och Socialstyrelsen gavs därmed i uppdrag att, genom Nationella vårdkompetensrådet, inhämta synpunkter, anpassa, förankra och säkerställa att planen bidrar till att stärka vårdkapaciteten. Det ändrade uppdraget slutredovisades den 25 februari 2025. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Digital infrastruktur för hälsodata

Införandet av en nationell digital infrastruktur för att tillgängliggöra hälsodata och arbetet med förordningen om det europeiska hälsodataområdet

Arbetet med att tillgängliggöra hälsodata för vård och forskning syftar till att öka kvaliteten i vården, förbättra patientsäkerheten och stärka patientens ställning samt minska den administrativa bördan för hälso- och sjukvårdens medarbetare.

Utvecklingen av en nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvården har fortsatt under året. Regeringen har gett E-hälsomyndigheten flera uppdrag för att genomföra en nationell digital infrastruktur i hälso- och sjukvården (S2023/02108, S2024/01201, S2024/02156, S2025/00973). I arbetet ingår att påbörja utvecklingen av nödvändiga komponenter och strukturer, så som exempelvis funktioner som möjliggör automatiskt informationsöverföring och en sökfunktion för att hitta och dela data. Regeringen har också gett E-hälsomyndigheten och Myndigheten för digital förvaltning i uppdrag att under 2025 ta fram och tillgängliggöra en sammanhållen infrastruktur för identitet och behörighet inom hälso- och sjukvården (S2024/02156).

I mars 2025 slutredovisade E-hälsomyndigheten sitt uppdrag om genomförandet av en nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvård och EHDS primäranvändning. I slutredovisningen beskriver E-hälsomyndigheten sitt kommande arbete för att realisera regeringens satsningar på en nationell digital infrastruktur (S2025/00992).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2025/327 av den 11 februari 2025 om det europeiska hälsodataområdet och om ändring av direktiv 2011/24/EU och förordning (EU) 2024/2847 (EHDS) trädde i kraft den 26 mars 2025. Sverige har påbörjat arbetet med att se över lagstiftningen (S 2024:A). Av uppdraget framgår bl.a. att utredaren senast den 30 september 2025 ska lämna författningsförslag som rör bestämmelser om primäranvändning av hälsodata och de övriga bestämmelser i EHDS som föreslås börja gälla två år efter förordningens ikraftträdande.

Läkemedel, life science och apotek

Arbete för en mer ändamålsenlig läkemedelsförskrivning

Under 2024 förskrevs nästan 56 miljoner recept på läkemedel till människa och av dessa förskrevs drygt 49 miljoner recept av läkare. Då detta är en vanlig behandlingsform är det viktigt att säkerställa att läkemedelsförskrivning är ändamålsenlig för att bl.a. trygga patientsäkerheten. Mot bakgrund av det gav regeringen den 12 september 2024 en utredare i uppdrag att se över vissa frågor om dokumentation och tillsyn avseende läkemedelsförskrivningar (dir. 2024:82). Av direktiven framgår bl.a. att utredaren ska analysera och ta ställning till om IVO och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV) bör få utökade möjligheter att ta del av uppgifter vid tillsynen över läkemedelsförskrivningar som påverkar läkemedelsförmånerna och om ansvaret för tillsynen behöver förtydligas. Syftet med utredningen är att motverka felaktiga läkemedelsförskrivningar samt att även förhindra att offentliga medel går till kriminella och oseriösa aktörer.

I augusti 2023 gav regeringen även Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en kartläggning av förskrivningar av läkemedel som inte görs inom ramen för vård som ges av vårdgivare, s.k. fritidsförskrivning (S2023/02690). Av Socialstyrelsens rapport från februari 2024 framgår att fritidsförskrivning är en mycket liten del av den totala läkemedelsförskrivningen. Av rapporten framgår vidare att denna typ av förskrivning varken görs för dyrare läkemedel eller att det finns några anmärkningsvärda skillnader jämfört med övrig förskrivning i vården.

Socialstyrelsen har kartlagt och analyserat läkemedelsanvändningen hos personer som får insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Kartläggningen har visat att läkemedelsanvändningen hos personer som får insatser enligt LSS är omfattande. En stor andel av personerna använde tio läkemedel eller fler, vilket motsvarar definitionen av omfattande polyfarmaci. Regeringen gav den 15 maj 2025 därför Socialstyrelsen i uppdrag att föreslå och genomföra åtgärder för att förbättra förskrivningen av läkemedel till personer som får insatser enligt LSS (S2025/00981).

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om tillfällig återkallelse av legitimation och begränsning av förskrivningsrätt (bet. 2020/21:SoU17 punkt 5, rskr 2020/21:349). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör utreda och se över lagstiftningen när det gäller frågan om tillfällig återkallelse av legitimation eller annan behörighet att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården samt indragning eller begränsning av förskrivningsrätt (bet. 2020/21:SoU17 s. 21). Regeringen tillsatte under hösten 2024 ovan nämnda utredning om dokumentation och tillsyn avseende läkemedelsförskrivningar (dir. 2024:82). I utredningens uppdrag ingår även att analysera och föreslå hur regelverket för interimistiska beslut gällande återkallelse av

legitimation och begränsning av förskrivningsrätten kan ändras för att bättre värna såväl patientsäkerheten som rättssäkerheten för förskrivaren i fråga. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Fortsatta insatser för att motverka rest- och bristsituationer på läkemedelsområdet

Läkemedelsförsörjningen till och inom Sverige fungerar huvudsakligen väl men den utgörs av komplexa och sårbara globala värdekedjor och de senaste åren har rest- och bristsituationer blivit vanligare. Läkemedelsverket har haft i uppdrag att kartlägga, analysera och föreslå åtgärder för att förebygga och hantera rest- och bristsituationer på läkemedel till människor och djur i alla delar av landet (S2023/01609). Myndigheten delredovisade uppdraget i maj 2024 och föreslog flera åtgärder, bl.a. att möjliggöra fördelning av läkemedel från partihandlare, omfördelning av läkemedel mellan apotek och lyfte behovet av en nationell aktör med övergripande mandat att hantera bristsituationer. Uppdraget slutredovisas i februari 2026.

Utredningstiden för Utredningen om läkemedelsförskrivning förkortades i november 2024 för den del av uppdraget som handlar om att begränsa förskrivning och expediering av vissa läkemedel vid bristsituationer (dir. 2024:102). En delredovisning publicerades i april 2025 där utredningen föreslår att Läkemedelsverket ska ges ett bemyndigande att föreskriva om att tillfälligt kunna begränsa rätten att förordna och lämna ut läkemedel vid bristsituationer (SOU 2025:43).

Den 19 juni 2025 fick en utredare i uppdrag att utreda hur läkemedelstillgången kan bli säkrare (dir. 2025:67). Utredaren ska bl.a. föreslå hur nationella inköp av läkemedel kan genomföras, analysera och ta ställning till om en tvingande fördelning och omfördelning av läkemedel vid kritiska bristsituationer bör möjliggöras samt föreslå andra verktyg för att motverka och åtgärda brist på läkemedel.

En säker och effektiv anslutning till nationella läkemedelslistan

Lagen (2018:1212) om nationell läkemedelslista trädde i stora delar i kraft i maj 2021 och registret nationell läkemedelslista började användas i november 2021. Sedan registret färdigställdes i dess slutliga form har många aktörer påbörjat anslutning till den nya plattformen. Flera regioner har dock påtalat att till följd av stora byten av systemstöd i sina regioner har de inte kunnat genomföra anslutningar till registret. SKR lämnade en hemställan till regeringen den 16 augusti 2024 om att säkerställa en effektiv och patientsäker anslutning till registret genom att inte kräva att vårdgivare ska behöva ansluta till det fullständiga registret utan enbart den s.k. läsfunktionaliteten. I december 2024 remitterade Socialdepartementet promemorian Åtgärder för en effektiv och patientsäker anslutning till nationell läkemedelslista (S2024/02118). I promemorian lämnas förslag på ändring i lagen (2018:1212) om nationell läkemedelslista där kravet på att registrera ordinationsorsak och sista datum för uppföljning skjuts upp till september 2028 för att säkerställa en effektiv och patientsäker anslutning till den nationella läkemedelslistan.

Säkerställd tillgång till och hållbar finansiering av läkemedel

En jämlik och rättvis tillgång till läkemedel är en central del av det svenska hälso- och sjukvårdssystemet. För att säkerställa att patienter med ovanliga hälsotillstånd, oavsett var de bor, får tillgång till nödvändig behandling krävs både effektiva bedömnings-kriterier och en finansieringsmodell som fördelar resurser rättvist. Mot denna bakgrund har Socialstyrelsen, på regeringens uppdrag, tagit fram underlag av den geografiska fördelningen av ovanliga monogena ärftliga sjukdomar och kroniska infektionssjukdomar i Sverige, där läkemedelsbehandling finns tillgänglig (S2024/02156). Syftet är att skapa ett underlag som kan användas för bedömning av

solidarisk finansiering av vissa läkemedel, i enlighet med överenskommelsen om statens bidrag till regionerna för läkemedelskostnader 2025.

I överenskommelsen om statens bidrag till regionerna för kostnader för läkemedelsförmånerna m.m. 2025 enades staten och SKR om att se över hur finansiellt utrymme och stärkt riskdelning kan skapas för att förbättra tillgången till läkemedel för sällsynta och angelägna läkemedelsterapier (S2024/02235). I överenskommelsen betonas även vikten av långsiktig hållbarhet. För att säkerställa ett system med hållbara kostnader, där effektiva läkemedel är tillgängliga för patienter med både vanliga och ovanliga hälsotillstånd, krävs en bred samverkan mellan samtliga aktörer inom hälso- och sjukvården. Parterna har därför enats om, och genomfört, terminsvisa dialoger med berörda intressentgrupper under året. Genom dialogerna har utmaningar identifierats, strategier diskuterats och samverkan stärkts för att säkerställa att patienter får tillgång till de läkemedel de behöver på ett effektivt och hållbart sätt.

Utfallet av 2024 års överenskommelse om statens bidrag till regionerna för läkemedelsförmånerna m.m.

För 2024 ersatte staten regionerna med ca 38 430 miljoner kronor för läkemedelskostnader och kostnader för vissa förbrukningsartiklar. Av detta belopp avsåg 37 918 miljoner kronor kostnader för läkemedelsförmånerna och 402 miljoner kronor för kostnader för läkemedel för behandling av hepatit C. Summan av dessa belopp, 38 320 miljoner kronor, reducerades emellertid med statens andel av återbäringar som genererats genom de avtal som tecknats mellan regionerna och företag inom ramen för TLV:s ärendehandläggning för vissa läkemedel. Dessa återbäringar uppgick till 1 510 miljoner kronor. I ersättningen till regionerna ingår även ersättning för vissa läkemedel som förskrivs enligt smittskyddslagen (2004:168), vissa överföringar av läkemedel till slutenvården, vissa överföringar av förbrukningsartiklar samt visst bidrag för dostjänsten som innebär dosförpackade läkemedel. Bidraget för dessa övriga delar uppgick till sammanlagt 1 620 miljoner kronor 2024.

Överenskommelse om bidrag till regionerna för läkemedelskostnader m.m. 2025

Staten och SKR har enats om en överenskommelse kring formerna för statens bidrag till regionerna avseende kostnaderna för läkemedelsförmånerna m.m. för 2025. Överenskommelsen bygger på tidigare etablerade principer och syftet är att bidra till en ändamålsenlig och kostnadseffektiv läkemedelsanvändning som ett led i att Sveriges befolkning ska erbjudas en behovsanpassad, tillgänglig och effektiv vård av kvalitet. Överenskommelsen innebär att om TLV bedömt flera alternativ som kostnadseffektiva ur ett samhällsperspektiv, ska det mest kostnadseffektiva alternativet prioriteras.

Den 1 juli 2025 ändrades högkostnadsskyddet för läkemedel så att patienterna får betala en större andel av kostnaderna, se 5 § lagen (2002:160) om läkemedelsförmåner m.m. För 2025 ersätter staten regionerna med ca 40 695 miljoner kronor för läkemedelskostnader och kostnader för vissa förbrukningsartiklar. Av detta belopp avser 40 460 miljoner kronor kostnader för läkemedelsförmånerna och 323 miljoner kronor kostnader för läkemedel för behandling av hepatit C. Summan av dessa belopp, 40 783 miljoner kronor, kommer att reduceras med statens andel av återbäringar som genereras genom de avtal som tecknats mellan regionerna och företag inom ramen för TLV:s ärendehandläggning för vissa läkemedel. Dessa återbäringar prognostiseras uppgå till 1 708 miljoner kronor. I ersättningen till regionerna ingår även ersättning för vissa läkemedel som förskrivs enligt smittskyddslagen, vissa överföringar av läkemedel till slutenvården, vissa överföringar av förbrukningsartiklar samt visst bidrag för dostjänsten som innebär dosförpackade läkemedel. Bidraget för dessa övriga delar uppgår till sammanlagt 1 620 miljoner kronor 2025. Under 2024 identifierade och enades regeringen och SKR om flera

utvecklingsområden. Arbeten inom dessa områden kommer att fortgå under 2025 i form av gemensamma insatser, bl.a. genom revidering av modellen för solidarisk finansiering av vissa läkemedel samt förslag till nya finansieringsformer för vissa angelägna läkemedel.

Utveckling på apoteksområdet

Tillgängligheten till apotek är viktig för att säkerställa att patienter får tillgång till läkemedel och apoteksservice i hela landet. I syfte att förbättra förutsättningarna för apotek med begränsat kundunderlag inrättade regeringen 2013 ett särskilt bidrag för apotek i glesbygd. Bidraget betalas ut av TLV till apotek i glesbygd utifrån ett antal parametrar och är ett stöd för att apoteken ska kunna upprätthålla apoteksservice i områden där möjligheten till lönsamhet är begränsad. Av den rapport som TLV lämnat gällande 2024 års beslut om bidrag för verksamhetsåret 2023 framgår att totalt 55 apotek i 13 län fick bidrag som uppgick till totalt 16,3 miljoner kronor. Detta är det största antal sökande apotek och utbetalat bidrag sedan bidraget infördes. Mest bidrag fick apotek i Västerbottens län, följt av Jämtlands och Västernorrlands län.

Utveckling inom life science

I budgetpropositionen för 2025 annonserades en ny struktur för kliniska prövningar, genom bl.a. ett nationellt partnerskap. Regeringen avsatte 30 miljoner kronor 2025 till Läkemedelsverket för att utveckla, förvalta och stödja en sådan struktur och partnerskap (prop. 2024/25:1 s. 42). Regeringen gav även Läkemedelsverket i uppdrag att genomföra kompetenshöjande åtgärder avseende kliniska prövningar (S2023/02689) samt att föreslå förbättrade förutsättningar och stärkt genomförandekapacitet för kliniska prövningar (S2024/01311). Båda uppdragen slutrapporterades under 2025.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om forskning på prover från beslutsoförmögna personer (bet. 2022/23:SoU4 punkt 2, rskr. 2022/23:115). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över om det finns skäl att föreslå en ändrad reglering av forskning på prover från beslutsoförmögna personer. Syftet med en sådan översyn ska vara att säkerställa att lagen medger att prover i vissa fall och under vissa förutsättningar ska kunna bevaras för att användas i forskning samtidigt som ett tillfredsställande integritetsskydd tillgodoses (bet. 2022/23:SoU4 s. 13). Den 24 juli 2025 tillsatte regeringen en utredning som bl.a. har i uppdrag att lämna förslag som möjliggör användning av biologiska prover från personer med nedsatt beslutsförmåga i forskning (dir. 2025:76). Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Andra områden med betydelse för hälso- och sjukvårdspolitiken

Förutsättningarna för en god och säker vård har ökat men behovet av nationellt stöd i patientsäkerhetsarbetet kvarstår

Socialstyrelsen slutredovisade den 19 december 2024 uppdraget att under 2020–2024 ansvara för samordnande insatser för genomförandet av den nationella handlingsplanen för ökad patientsäkerhet samt bidra till att minska vårdskador (S2020/0387). Av slutredovisningen framgår att den nationella handlingsplanen för ökad patientsäkerhet har bidragit till att förbättra förutsättningarna för en god och säker vård i landet. Enligt myndighetens uppföljande enkät har samtliga regioner sedan 2023 en handlingsplan för ökad patientsäkerhet. Av 254 kommuner som svarat på enkäten anger 82 kommuner (32 procent) att de har en handlingsplan. I ytterligare 101 kommuner (40 procent) pågår arbete med att ta fram en handlingsplan. 71 kommuner har inte någon handlingsplan (28 procent). Huvudmännen efterfrågar fortsatt nationellt stöd både för att utveckla och stärka patientsäkerhetsarbetet

ytterligare och för att det systematiska kvalitets- och patientsäkerhetsarbetet ska genomsyra hela den regionala och kommunala hälso- och sjukvården i mötet med patienten.

Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten slutredovisade den 30 juni 2025 uppdraget om nationell uppföljning inom området vårdhygien och vårdrelaterade infektioner (S2024/01921). I slutredovisningen föreslås bl.a. två förstudier för att ta fram nationellt aggregerad data på lång sikt.

Förslag om kontinuerlig fortbildning för hälso- och sjukvårdspersonal

Att hälso- och sjukvårdspersonal får möjlighet att upprätthålla och uppdatera sin yrkeskompetens är centralt för att kunna erbjuda en god vård. Regeringen beslutade i oktober 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. bedöma om det är lämpligt att införa krav på att möjliggöra kontinuerlig fortbildning för vissa yrkesprofessioner och om lämpligt, föreslå hur sådana krav kan införas, samt överväga hur övrig vårdpersonals behov av fortbildning kan tillgodoses. Utredningen överlämnade den 2 juni 2025 betänkandet Stärkt patientsäkerhet genom rätt kompetens – utifrån hälso- och sjukvårdens och tandvårdens behov (SOU 2025:63). Utredningen föreslår bl.a. att vårdgivaren ska identifiera hälso- och sjukvårdspersonalens utbildningsbehov och ge möjlighet till regelbunden fortbildning i en sådan omfattning som leder till att kravet på god vård upprätthålls. Betänkandet remissbehandlas t.o.m. den 31 oktober 2025.

Kvinnors hälsa, förlossningsvård och vård för personer som har utsatts för sexuellt våld

Det finns fortsatta utvecklingsbehov vad gäller en personcentrerad, jämlik och tillgänglig vård för sjukdomar och tillstånd som främst drabbar flickor och kvinnor. Regeringen gav den 20 februari 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att långsiktigt arbeta för att stärka och utveckla mödrahälsovården, förlossningsvården, hälso- och sjukvårdens arbete med flickors och kvinnors hälsa samt vården för personer som har utsatts för sexuellt våld (S2025/00314). Socialstyrelsen ska ansvara för nationell samordning, stöd och uppföljning inom mödrahälsovården, förlossningsvården och hälso- och sjukvårdens arbete med flickors och kvinnors hälsa och vården för personer som har utsatts för sexuellt våld. Den 20 december 2024 ingick regeringen även, för statens räkning, en överenskommelse med SKR om en personcentrerad, tillgänglig och jämlik mödrahälsovård och förlossningsvård samt förstärkta insatser för kvinnors hälsa 2025 (S2024/00007). Drygt 1 500 miljoner kronor har avsatts för insatser inom ramen för överenskommelsen. Av dessa medel har 150 miljoner kronor avsatts för särskilda insatser för att stärka tillgängligheten till mödrahälsovården och förlossningsvården på landsbygd och glesbygd.

Kunskap om och vård för sjukdomar och tillstånd som främst drabbar flickor och kvinnor

Av Socialstyrelsens redovisning av uppdraget att följa upp regionernas insatser inom ramen för överenskommelsen inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa för 2023 (S2023/00378) framgår att regionerna med stöd av statsbidraget som fördelades genom överenskommelsen bl.a. har genomfört insatser för bättre omhändertagande av kvinnor med endometrios, insatser för att utveckla den gynekologiska vården, stärkt vård vid abort samt ökad tillgänglighet till ungdomsmottagningar. Socialstyrelsen har även lämnat en delredovisning av uppdraget att genomföra insatser för en jämlik hälso- och sjukvård med fokus på sjukdomar som främst drabbar kvinnor och flickor (S2023/00969). Av den delredovisningen framgår att det finns flera skilda behov i hälso- och sjukvården för att skapa en mer jämlik vård. Dels behövs det stärkt kunskapsstyrning om specifika tillstånd, dels behövs det insatser på övergripande nivå.

Inom ramen för uppdraget utvecklar Socialstyrelsen bl.a. nationella kunskapsstöd om vård vid klimakteriebesvär, vård vid bäckenbottensdysfunktion och för stärkt kompetens om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i primärvården.

Vård vid graviditet, förlossning och tiden efter

Sverige har en utbyggd mödrahälsovård som främjar gravidas hälsa och fångar upp risker. Förlossningsvården är god och säker och de allra flesta som föder barn får en positiv upplevelse. Socialstyrelsen beskriver dock att vården behöver bli mer jämlik och att eftervården och kontinuiteten i vårdkedjan behöver förbättras samt att vården behöver fokusera mer på dem med störst behov. Med stöd av ett statsbidrag inom ramen för överenskommelsen mellan staten och SKR inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa 2023 har flera regioner genomfört insatser som bidragit till en bättre eftervård och ett bättre omhändertagande av kvinnor som drabbats av bristningar och bäckenbottenbesvär, vilket framgår av Socialstyrelsens uppföljning av överenskommelsen (S2023/00378). Vidare har utbildningsinsatser och ökad kompetens samt förändrade arbetssätt bidragit till förbättrade resultat. Generellt lyfter flera regioner att en ökad andel kvinnor kommer på eftervårdsbesök till följd av bl.a. förändrade arbetssätt. Regionerna har även arbetat med att stärka och utveckla graviditetsvårdkedjan. Det finns dock fortsatt utmaningar och behov, bl.a. att utveckla och förbättra amningsstöd, erbjuda tidig uppföljning av kvinnans hälsa efter förlossning och minska andelen bristningar i samband med förlossning. Socialstyrelsen beskriver att de flesta regioner, trots många pågående satsningar med förstärkt kompetensförsörjning, lyfter att det finns fortsatta utmaningar med att utbilda, behålla och rekrytera personal.

Regeringen gav den 9 mars 2023 IVO i uppdrag att förstärka den nationella tillsynen av mödrahälsovården och förlossningsvården (S2023/00971). Genom tillsynen har IVO identifierat flera brister, särskilt kring behandling av bäckenbottenbristningar, vårdgivarnas kvalitets- och patientsäkerhetsarbete, journalföring och information till patienter.

Utmaningar i vården för personer som har utsatts för sexuellt våld

Genom beslut den 9 mars 2023 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra insatser för en jämlik vård för personer som har utsatts för sexuellt våld (S2023/00970). I slutredovisningen presenterade Socialstyrelsen en kartläggning av vården för personer som har utsatts för sexuellt våld som visar att vården är ojämlik över landet och mellan olika grupper. Sammanhängande vårdkedjor finns inte i alla regioner, vilket medför en ojämlik vård där patienter riskerar att inte veta vilken vård som finns att tillgå och där hälso- och sjukvårdspersonal inte vet vart patienterna ska remitteras.

Socialstyrelsens kartläggning visar även att vården ofta är otillgänglig för både barn och vuxna som söker vård i ett icke-akut skede efter sexuellt våld. Dessutom är vården ofta inte personcentrerad eller behovsanpassad. Det finns stora brister i både mottagandet och behandlingen av patienter med komplex problematik som kan omfatta trauma och samsjuklighet. Vården ställer inte frågor om patienter har varit utsatta för sexuellt våld i tillräcklig utsträckning och vårdpersonal behöver mer kunskap om hur man identifierar och behandlar patienter, både vuxna och barn, som utsatts för sexuellt våld. Det finns även brister i samverkan mellan olika aktörer inom hälso- och sjukvården för personer som utsatts för sexuellt våld, särskilt mellan elevhälsan och socialtjänsten och mellan akutsjukvården och psykiatrin.

Den 10 oktober 2024 fick Socialstyrelsen i uppdrag att komplettera beredningsunderlaget i betänkandet Ett förstärkt skydd mot sexuella kränkningar (SOU 2021:43) i syfte att möjliggöra en ändamålsenlig reglering av hälso- och sjukvårdens ansvar för

spårsäkring efter sexualbrott (S2024/01777). Uppdraget slutredovisades den 31 maj 2025.

Nya könstillhörighetslagar

Lagen (2024:237) om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och lagen (2024:238) om fastställande av kön i vissa fall trädde i kraft den 1 juli 2025. Lagarna innebär att processen för ändring av det kön som framgår av folkbokföringen särskiljs från processen för kirurgiska ingrepp i könsorganen. Det krävs inte något tillstånd från Socialstyrelsen för att få genomgå sådana kirurgiska ingrepp i könsorganen som syftar till att personens kropp ska stämma överens med könsidentiteten. Ett övergripande mål med lagen om fastställande av kön i vissa fall är att förfarandet för att ändra det kön som framgår av folkbokföringen förenklas. En person som har fyllt 16 år ska få det kön som framgår av folkbokföringen ändrat efter en förenklad prövning, genom en i normalfallet enklare medicinsk utredning, av könsidentiteten. En ansökan för ett barn görs av barnets vårdnadshavare och för ett barn som fyllt 12 år krävs även barnets skriftliga samtycke.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om behovet av föreskrifter (bet. 2023/24:SoU22 punkt 1 b 1, rskr. 2023/24:159). Av tillkännagivandet följer att regeringen snarast bör ta lämpliga initiativ för att ta fram föreskrifter om vad en ansökan om fastställande av kön ska innehålla och om ansökningsförfarandet i övrigt (bet. 2023/24:SoU22 s. 149 och 150).

Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om behovet av nationellt kunskapsstöd (bet. 2023/24:SoU22 punkt 1 b 2, rskr. 2023/24:159). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram ett nationellt kunskapsstöd när det gäller prövning av könsidentiteten (bet. 2023/24:SoU22 s. 150).

Vidare har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om behovet av förebyggande av brottsligt agerande (bet. 2023/24:SoU22 punkt 2, rskr. 2023/24:159). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör följa utvecklingen noga och vid behov återkomma till riksdagen med lagförslag (bet. 2023/24:SoU22 s. 150).

Regeringen har i regleringsbrev för 2024 avseende Socialstyrelsen gett myndigheten i uppdrag att genomföra förberedande insatser inför införandet av lagen om fastställande av kön i vissa fall i fråga om föreskrifter, nationellt kunskapsstöd samt förebyggande av brottsligt agerande. Regeringen anser att de tre tillkännagivandena därmed är tillgodosedda och slutbehandlade.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om uppföljning av tillämpningen (bet. 2023/24:SoU22 punkt 3, rskr. 2023/24:159). Av tillkännagivandet följer att regeringen noga bör följa tillämpningen av lagstiftningen och utvärdera effekterna av densamma inom tre år från ikraftträdandet och vid behov återkomma till riksdagen (bet. 2023/24:SoU22 s. 150). Regeringen har gett Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att under 2025–2029 följa upp de nya könstillhörighetslagarna i myndighetens regleringsbrev för 2025. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Sjukdomen ME samt andra postinfektiösa tillstånd

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om ett nationellt kompetenscentrum för sjukdomen ME (bet. 2021/22:SoU15 punkt 6, rskr. 2021/22:383). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör låta utreda hur ett nationellt kompetenscentrum kan inrättas för sjukdomen ME (bet. 2021/22:SoU15

s. 29). Regeringen gav den 20 april 2023 Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett nationellt kunskapsstöd för postcovid och andra postinfektiösa tillstånd (S2023/01431). Inom ramen för det uppdraget ska Socialstyrelsen även analysera vad ett nationellt kunskapscentrum för postcovid och andra postinfektiösa tillstånd kan bidra med samt förutsättningarna för att bilda ett sådant kunskapscentrum. Av myndighetens redovisning framgår att ett nationellt kunskapscentrum för postinfektiösa tillstånd inte är rätt lösning för att komma till rätta med de utmaningar som framförts. Regeringen delar Socialstyrelsens bedömning att det redan finns aktörer som har ansvar för forskning, kunskapsspridning och vård samt att bristande samordning eller svårigheter att hitta tid till kompetensutveckling inte är skäl nog att inrätta ett nationellt kunskapscentrum. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

En stärkt cancervård med kortare väntetider

I november 2024 överlämnades promemorian Bättre tillsammans – förslag till en uppdaterad nationell cancerstrategi. Promemorian innefattar bedömningar och förslag för att stärka cancervården i sin helhet för personer i alla åldrar.

I mars 2025 slutrapporterade SKR överenskommelsen om en jämlik och effektiv cancervård med kortare väntetider 2024. Av slutrapporten framgår bl.a. att samtliga regioner har uppvisat förbättrad uppfyllelse av det nationella ledtidsmålet som innebär att 80 procent av de patienter som utreds inom ett standardiserat vårdförlopp (SVF) ska få vård inom angiven tid. Denna uppfyllelse på nationell nivå har ökat från 40 procent 2023 till 45 procent 2024. Målet om 80 procent uppfylls dock endast inom SVF för akut leukemi. Av slutrapporten framgår även att ett pilotprojekt för att inkludera patientrapporterade mått i uppföljningen och utvecklingen av barncancervården har initierats vid Karolinska universitetssjukhuset.

Genom överenskommelsen med SKR 2024 avsattes 25 miljoner kronor till arbetet med att utrota livmoderhalscancer. Medlen användes bl.a. till att finansiera gratis vaccination mot humant papillomvirus till kvinnor födda 1994–1999. Vid månadsskiftet juni/juli 2025 uppgick den nationella vaccinationstäckningsgraden inom denna åldersgrupp till knappt 65 procent. Täckningsgraden innebär att det fortsatt är möjligt för Sverige att 2027, som första land i världen på nationell nivå, utrota livmoderhalscancer. Utöver de initiala 25 miljoner kronorna som avsattes för ändamålet betalade regeringen i augusti 2024 ut 4 miljoner kronor till Regionala Cancercentrum i samverkan för deras arbete att, tillsammans med Cancerfonden, främja en så hög och jämlik täckningsgrad som möjligt genom bl.a. kommunikationsinsatser.

Intensifierat arbete mot välfärdsbrottslighet och för brottsförebyggande åtgärder

Regeringen har gett ett flertal myndigheter i uppdrag att bl.a. stärka regioner och kommuner i deras arbete kopplat till välfärdsbrottslighet och brottsförebyggande insatser. Bland annat gav regeringen den 2 november 2023 Socialstyrelsen ett uppdrag att ta fram ett nationellt kunskapsstöd som ska kunna stödja personal i hälso- och sjukvården vid möte med individer involverade i eller drabbade av kriminella nätverk eller andra våldsbejakande miljöer (S2023/02981). Avsikten är att kunskapsstödet ska stödja personalen i hälso- och sjukvården i att hantera ett hotfullt eller våldsamt bemötande men även kunna medverka till att lämpliga insatser ges till personer involverade i eller drabbade av kriminella nätverk eller andra våldsbejakande miljöer. För att bättre ta tillvara och sprida den kunskap som redan finns gav regeringen den 6 mars 2025 Socialstyrelsen även i uppdrag att bilda ett forum för lärande och

kunskapsspridning om välfärdsbrottslighet (S2025/00474). Därutöver gav regeringen den 5 juni 2024 Läkemedelsverket i uppdrag att kartlägga välfärdsbrottslighet inom apoteksverksamhet samt analysera hur denna typ av brottslighet kan förebyggas, förhindras och upptäckas (S2024/01160).

IVO har lämnat in delredovisningar av sina uppdrag om förstärkt tillsyn mot välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården och tandvården (S2024/00037), omsorgen (S2024/00041) och stödboende och hem för vård eller boende som tar emot barn och unga (S2024/01643). Av delredovisningarna framgår bl.a. behov av förbättrade förutsättningar för att stärka IVO:s förmåga i arbetet mot välfärdsbrottslighet. Därutöver har utredaren med uppdrag att förbättra IVO:s förutsättningar att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården i promemorian Förbättrade förutsättningar för IVO – förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården (Ds 2025:17) bl.a. lämnat förslag på underrättelseskyldighet för regionerna och kommuner och att det ska införas en möjlighet för IVO att förbjuda en verksamhet för vilken anmälningsskyldigheten inte har fullgjorts. Regeringen har dessutom gett en särskild utredare i uppdrag att utreda vilka insatser som behövs i syfte att stärka patientsäkerheten och motverka välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården (dir. 2025:41). Utredaren ska bl.a. utreda krav på tillstånd för att bedriva verksamhet inom hälso- och sjukvård och utreda ökad tillgång till information för IVO. Regeringen har även ändrat i förordningen (2013:176) med instruktion för Inspektionen för vård och omsorg så att det numera ingår i myndighetens uppdrag att, inom sitt verksamhetsområde, förebygga och motverka brottslighet. Utöver det har regeringen initierat flera åtgärder för att stärka myndigheters samverkan mot välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården.

I propositionen Stärkt kontroll över tandvårdssektorn föreslås bl.a. att det ska införas tillståndsplikt för privata vårdgivare inom tandvårdssektorn. Tillstånd ska sökas hos IVO. För att få och behålla sitt tillstånd ska vårdgivaren bl.a. bedriva ett systematiskt patientsäkerhetsarbete, ha insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten och i övrigt bedömas lämplig. En ägar- och ledningsprövning ska göras när vårdgivaren är en juridisk person. Propositionen innehåller också andra förslag om ökad kontroll inom det statliga tandvårdsstödet.

Fortsatt arbete för en mer ändamålsenlig reglering och styrning av medicinteknik

Medicintekniska produkter är en vital del av hälso- och sjukvården och nödvändiga för att vård ska kunna bedrivas. Området regleras till större delen av EU-förordningar som beslutades redan 2017 men där genomförandet har varit utmanande vilket har lett till att slutligt ikraftträdande har skjutits upp vid några tillfällen. En grundförutsättning för att nya produkter i vissa riskklasser ska kunna släppas ut på marknaden är att det finns s.k. anmälda organ som har till uppgift att verifiera att produkterna uppfyller de krav och standarder som fastställts i EU:s regelverk och certifiera dem innan de släpps ut på marknaden. Antalet anmälda organ inom EU behöver öka för att klara av kommande certifieringar i och med EU-förordningarnas slutliga ikraftträdande. I myndighetens regleringsbrev för 2025 gav regeringen därför Läkemedelsverket i uppdrag att med beaktande av myndighetens ansvar enligt instruktionen utse och övervaka anmälda organ och möjliggöra för fler anmälda organ inom landet (S2024/02156).

Riksrevisionen inledde 2023 en granskning av tillsynen av medicintekniska produkter och lämnade i december 2024 en rapport till regeringen om detta (RiR 2024:23). Riksrevisionen menar att myndigheternas förutsättningar behöver stärkas om tillsynen ska kunna bli mer effektiv. Mot denna bakgrund beslutade regeringen i mars 2025 två

uppdrag. Läkemedelsverket fick i uppdrag att se över avgiftsmodellen för sin verksamhet som avser medicintekniska produkter (S2025/00579) och Läkemedelsverket och IVO fick i uppdrag att utreda möjligheten att flytta över tillsynen över egentillverkade medicintekniska produkter från IVO till Läkemedelsverket (S2025/00577).

Tandvård

Fortsatta ojämlikheter i den självskattade tandhälsan

Graden av utbildningsnivå har relativt stor inverkan på den självskattade tandhälsan. Bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning skattade 64,8 procent den egna tandhälsan som bra 2024. Det kan jämföras med kvinnor med högst gymnasial utbildning där motsvarande siffra var 72,3 procent. Högst andel med självskattad bra tandhälsa finns hos kvinnor i gruppen med eftergymnasial utbildning. I den gruppen skattade 80 procent den egna tandhälsan som bra. Bland män med endast förgymnasial utbildning skattade 61,8 procent den egna tandhälsan som bra 2024. Det kan jämföras med män med högst gymnasial utbildning där motsvarande siffra var 66,4 procent. Högst andel med självskattad bra tandhälsa fanns bland män med eftergymnasial utbildning. I den gruppen skattade drygt 74,5 procent den egna tandhälsan som bra.

Regeringen har beslutat lagrådsremissen Ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård. Lagrådsremissen innehåller bl.a. förslag om en särskild tandvårdsersättning. Reformen innebär bl.a. att tandvårdens högkostnadsskydd mer kommer att efterlikna det som finns i övrig vård och den första etappen planeras omfatta personer som är 67 år eller äldre. Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Regelbunden basundersökning är viktigt för bibehållen tandhälsa

Att besöka tandvården för en basundersökning är en viktig del i den förebyggande tandvården. Besöksfrekvensen för basundersökningar skiljer sig åt mellan kvinnor och män, mellan olika åldersgrupper, mellan personer med olika utbildningsbakgrund samt beroende på var i landet personen bor. Av tandhälsoregistret hos Socialstyrelsen framgår det att kvinnor oftare besöker tandvården än män. År 2023 hade 59,8 procent av kvinnorna genomgått en basundersökning någon gång de senaste två åren. Det kan jämföras med männen där motsvarande siffra var 51,7 procent, se diagram 3.8. Sedan 2013 har andelen kvinnor och män som besökt tandvården under en tvåårsperiod minskat med 8,7 respektive 10,7 procentenheter. Redovisat per län har det sedan 2013 skett en minskning av andelen som besökt tandvården i samtliga län. Störst minskning har skett i Gotlands län där andelen som besökt tandvården minskat med 28,9 procentenheter mellan 2013 och 2023.

När personer avstår från regelbundna tandvårdsbesök eller när personer inte kan besöka tandvården på grund av bristande tillgänglighet ökar risken att dessa personer i ett senare skede behöver uppsöka tandvården akut. Andelen kvinnor som endast besökt tandvården akut under de senaste två åren har minskat från 6 procent till 5,7 procent mellan 2022 och 2023. Andelen akutbesök för män har minskat från 6,1 procent till 5,9 procent under samma period.

Diagram 3.8 Antal personer som gjort en basundersökning 2013–2023

Antal per 100 invånare

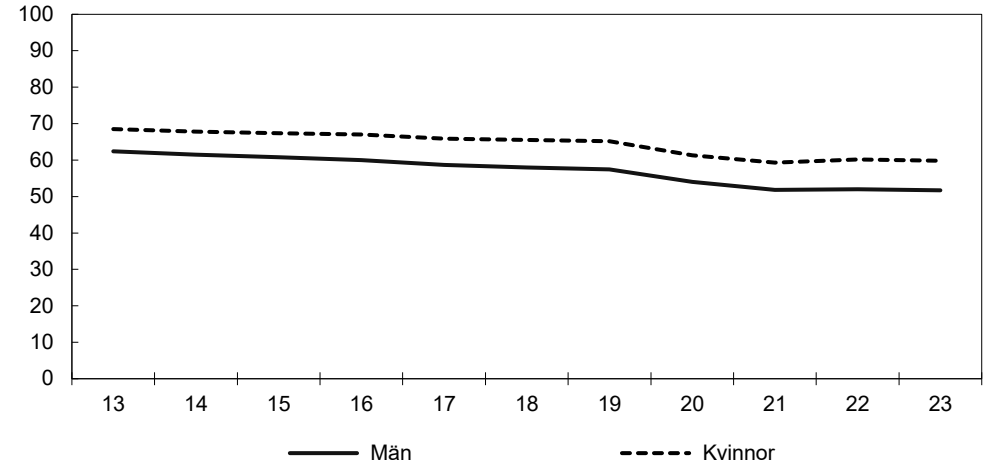

Källa: Tandhälsoregistret, Socialstyrelsen.

Förbättring i kariessituationen för de värst drabbade tolvåringarna

Andelen kariesfria personer har ökat bland alla undersökta åldersgrupper utom treåringarna som fortsatt ligger på hög nivå. Den positiva trenden som visades för sex- och tolvåringar föregående år fortsatte även 2023. För sexåringar ökade andelen kariesfria mellan 2021 och 2023 med 5 procentenheter till 83 procent och för tolvåringar med 3 procentenheter till 72 procent. Bland tolvåringar är antalet karierade eller fyllda tänder 0,63 per person, vilket är ett i princip oförändrat antal jämfört med föregående år. Bland den tredjedel av åldersgruppen som är värst drabbad minskade antalet karierade eller fyllda tänder från 1,84 2022 till 1,65 2023. Bland de äldsta åldersgrupperna, nitton- och tjugotreåringar, ökade andelen kariesfria personer något. Bland nittonåringarna är det genomsnittliga antalet karierade eller fyllda tänder oförändrat mellan åren men bland den tredjedel av åldersgruppen som är värst drabbad minskade antalet från 4,7 år 2022 till 4,5 år 2023.

Tandvårdsutgifterna har fortsatt öka

Tandvårdsutgifterna för 2024 uppgick till 7,62 miljarder kronor, vilket är en ökning med 4,3 procent jämfört med 2023. Besöksfrekvensen för vuxentandvård har under en längre tid visat en nedåtgående trend men antalet patienter inom tandvården ökade med ca 38 000 under 2024 jämfört med 2023. Kostnaderna för högkostnadsskyddet inom tandvården förväntas öka även framöver. För det första förväntas fler patienter nå upp till nivån för högkostnadsskydd, vilket är en konsekvens av ökande behandlingskostnader och oförändrade beloppsgränser för ersättningen. Det innebär att fler patienter kommer att behöva ekonomiskt skydd för att täcka kostnaderna för sina tandvårdsbehandlingar. För det andra har referenspriserna höjts. När referenspriserna ökar påverkar det även högkostnadsskyddet, som beräknas som en fast andel av behandlingskostnaderna.

Tabell 3.3 Utbetald ersättning för statligt tandvårdsstöd 2014–2024

Miljoner kronor

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Allmänt tandvårdsbidrag[1]											
Kvinnor	525	535	532	558	965	1120	997	1159	1119	1136	1144
Män	461	469	467	489	845	980	875	1001	970	985	988
Särskilt tandvårdsbidrag											
Kvinnor	18	24	29	33	36	40	33	42	46	51	56
Män	9	11	13	15	16	18	15	19	21	23	25
Högkostnadsskydd											
Kvinnor	2119	2123	2247	2316	2251	2243	1999	2276	2349	2549	2694
Män	2112	2111	2251	2347	2266	2239	2031	2294	2385	2557	2712
Samtliga tre tandvårdsstöd											
Kvinnor	2666	2684	2810	2910	3254	3406	3034	3483	3520	3739	3895
Män	2585	2594	2736	2853	3131	3241	2927	3318	3382	3568	3726
Totalt	**5251**	**5278**	**5546**	**5763**	**6385**	**6647**	**5961**	**6801**	**6902**	**7307**	**7622**

[1] Det allmänna tandvårdsbidraget ska stimulera till regelbundna besök hos tandläkare och är främst tänkt att användas för undersökningar och förebyggande tandvård.

[2] Det särskilda tandvårdsbidraget riktar sig till personer som har sjukdomar eller funktionsnedsättningar som ökar risken för försämrad tandhälsa. Det särskilda tandvårdsbidraget infördes 2013.

[3] Högkostnadsskyddet innebär att den försäkrade vid större behandlingar inte behöver betala hela kostnaden själv.

Källa: Försäkringskassan.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Stärkt beredskap inom hälso- och sjukvården

Arbetet med att stärka och vidareutveckla hälso- och sjukvårdens beredskap och motståndskraft inför och under höjd beredskap bedrivs med hög intensitet. Regeringen bedömer att detta är ett långsiktigt arbete som kräver samordnade insatser av staten, regionerna och kommunerna. Flera viktiga åtgärder har redan vidtagits inom ramen för detta arbete. Sveriges förmåga förbättras successivt över tid, bl.a. genom försörjningsberedskap för läkemedel och medicinteknik, ökad förmåga vid masskadehändelser, blodförsörjning och riktade investeringar i sjukhusfastigheter i syfte att höja driftsäkerheten och minska Sveriges sårbarhet. Sveriges medlemskap i Nato ställer också krav på Sveriges förmåga att hantera masskadeutfall. Arbetet med att stärka hälso- och sjukvårdens kapacitet pågår kontinuerligt, med fokus på att analysera och utveckla regionernas förmåga att skala upp vården vid fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Behovsanpassad hälso- och sjukvård

En majoritet av patienterna inom såväl primärvård som öppen specialiserad sjukhusvård är nöjda vad gäller delaktighet beträffande vård och behandling samt i vilken utsträckning personalen varit insatt i patientens tidigare kontakter med vården. Regeringen bedömer att de åtgärder som har vidtagits för att stärka kompetensförsörjningen, genomdriva omställningen mot god och nära vård och reformeringen av primärvården samt stödja patient-, brukar- och anhörigrörelsen har bidragit till att skapa bättre förutsättningar för huvudmännen att kunna erbjuda en behovsanpassad vård. Med hjälp av utbildningsinsatser, ökad kompetens och förändrade arbetssätt har resultaten inom mödrahälsovården och förlossningsvården förbättrats. Samtidigt kvarstår flera utmaningar, t.ex. i kontinuitet och tillgång till fast

läkarkontakt i primärvården och även gällande kompetensförsörjning. Likaså kvarstår utmaningar med att säkra tillgången till medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård. Sverige har i en internationell jämförelse god tillgång till vissa yrkesgrupper inom hälso- och sjukvården. Tillgången till nödvändig sjukvårdspersonal är emellertid ojämnt fördelad över landet och speglar inte befolkningens behov av hälso- och sjukvård.

Effektiv hälso- och sjukvård

För att nå en mer effektiv hälso- och sjukvård har regeringen fortsatt sitt arbete med att utveckla en nationell digital infrastruktur. Infrastrukturen har bl.a. möjliggjort framtagandet av ett nationellt vårdsöksystem, en digital tjänst som är en del av nationell vårdförmedling. Under året har en första version av vårdsökssystemet driftsatts. I vårdsöksystemet går det nu att söka efter andra vårdgivare och andra regioners avtal, vilket ska underlätta arbetet med att förmedla vård och vilket ska bidra till att hälso- och sjukvårdssystemets samlade kapacitet används mer effektivt.

Trots att läkemedelsförsörjningen i stort fungerar väl har rest- och bristsituationer fortsatt vara vanliga och har negativ påverkan på bl.a. patienter och hälso- och sjukvården. Utöver den självklara påverkan på enskilda patienter, medför rest- och bristsituationer även ineffektivitet i form av ökad administration för många aktörer inklusive hälso- och sjukvården, apoteken, myndigheterna och företagen. Av befintlig statistik om restsituationer på läkemedelsområdet framgår att det under de första kvartalen 2025 inte skett någon ökning jämfört med 2024. Regeringen har gjort flera insatser på området bl.a. att tillsätta en utredning om vilka ytterligare insatser som behövs i syfte att stärka förmågan att förebygga och hantera rest- och bristsituationer på läkemedel, inklusive antibiotika, både i vardagen och under fredstida kriser och höjd beredskap.

God kvalitet i hälso- och sjukvården

Svensk hälso- och sjukvård kännetecknas av hög kvalitet vilket bl.a. visas genom goda medicinska resultat vad gäller åtgärdbar dödlighet, påverkbar slutenvård samt dödlighet efter förstagångsstroke respektive hjärtinfarkt. Samtidigt finns det skillnader i utfallet mellan såväl kvinnor och män som mellan grupper med olika utbildningsnivå.

Regeringen bedömer att de åtgärder som har vidtagits för att systematiskt stärka patientsäkerheten och minska risken för vårdrelaterade infektioner, vårdskador och antibiotikaresistens i hälso- och sjukvården har bidragit till det övergripande målet om att hälso- och sjukvården ska baseras på bästa tillgängliga kunskap. Fortsatta insatser behövs dock för att målet om stärkt patientsäkerhet ska kunna uppfyllas. De förslag om kontinuerlig fortbildning som har presenterats bedöms kunna bidra till målet. En positiv utveckling kan även ses inom förlossningsvården och vården för att främja kvinnors hälsa, t.ex. avseende insatser som bidragit till en bättre eftervård och bättre omhändertagande av kvinnor som drabbats av bristningar och bäckenbottenbesvär.

Ett viktigt steg på vägen för att säkerställa god kvalitet i förskrivningen av läkemedel är införandet av den nationella läkemedelslistan. Denna funktion kan nu användas i all hälso- och sjukvård. I och med att allt fler regioner börjar ansluta sig till den nationella läkemedelslistan, antingen helt eller enbart till den s.k. läsfunktionaliteten, bedömer regeringen att allt fler av den nationella läkemedelslistans möjligheter och nyttor kan uppnås. Regeringen har vidtagit åtgärder för att genomföra en effektiv och patientsäker anslutning till den nationella läkemedelslistan. Skyldigheten att lämna vissa uppgifter till den nationella läkemedelslistan vid en elektronisk förskrivning ska börja gälla senast den 1 september 2028.

Tillgänglighet i hälso- och sjukvården

Vårdens kapacitet räcker i nuläget inte till och hälso- och sjukvårdens resurser behöver användas effektivare för att möta de vårdbehov som finns. Bristande tillgänglighet synliggörs t.ex. genom långa väntetider och att många patienter väntar längre än tidsgränserna i den lagstadgade vårdgarantin. Ingen region har, sedan vårdgarantin infördes, till fullo uppnått tidsgränserna i vårdgarantin.

Hälso- och sjukvård är komplext och en rad olika åtgärder, från såväl staten som kommuner och regioner, påverkar måluppfyllelsen. Regeringen har vidtagit flera åtgärder såsom riktade bidrag för ökad tillgänglighet och satsningar på inrättande av såväl nationell vårdförmedling som en effektivitetsdelegation för hälso- och sjukvården. Regeringen har även vidtagit åtgärder för att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin, stärka primärvårdens arbete med psykisk ohälsa, utveckla vården för personer med ätstörningar och skapa förutsättningar för att öka antalet vårdplatser i den psykiatriska heldygnsvården, tvångsvården och inom rättspsykiatrin. Regeringens insatser på området förlossningsvård och kvinnors hälsa har även bidragit till att åtgärder har vidtagits runt om i landet för att skapa en mer personcentrerad och tillgänglig vård. Regeringen bedömer att åtgärderna har bidragit till målet om tillgänglighet i hälso- och sjukvården, men att målet inte är uppfyllt.

Trots att andelen som regelbundet besöker tandvården ökat sedan covid-19-pandemin har det sedan 2013 skett en minskning i samtliga län. Den minskade besöksfrekvensen kan på sikt påverka befolkningens mun- och tandhälsa negativt. Det är främst personer med hög ålder, sämre ekonomiska förutsättningar och personer med vissa psykiatriska diagnoser som inte besöker tandvården tillräckligt ofta. Positivt är att andelen som endast besökt tandvården akut minskat något.

3.5 Politikens inriktning

En god, effektiv, jämlik och jämställd vård som är tillgänglig och utgår från behovsprincipen är avgörande för en välfungerande hälso- och sjukvård där patientens bästa står i centrum. Svensk hälso- och sjukvård håller hög kvalitet och uppvisar goda medicinska resultat. Samtidigt står hälso- och sjukvården inför ett flertal problem och utmaningar. Det handlar bl.a. om bristande tillgänglighet och långa vårdköer samt ojämlik vård mellan såväl olika grupper i samhället som mellan olika delar av landet. Rapporter om oseriösa och kriminella aktörer som utnyttjar Sveriges välfärdssystem är allvarliga. Det drabbar inte bara samhället och skattebetalare ekonomiskt, utan kan även leda till kvalitetsbrister som bristfällig och patientosäker hälso- och sjukvård. Likaså medför en förändrad omvärld nya utmaningar och krav på hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvårdens centrala roll inom det civila försvaret, liksom medlemskapet i Nato, aktualiserar ytterligare behovet av att höja hälso- och sjukvårdens beredskap och förmågor.

Regeringens prioriteringar slås fast i Tidöavtalet och arbetet fortlöper i hög takt. En rad åtgärder har genomförts och fler fortsätter genomföras för att möta både dagens och framtidens utmaningar. I linje med Tidöavtalet har frågan om statens ansvar för hälso- och sjukvården utretts. Vårdansvarskommittén som utrett frågan bedömer att staten bör ta ett utökat ansvar för ett antal områden inom hälso- och sjukvården i syfte att skapa bättre förutsättningar att möta rådande utmaningar. Kommittén anser vidare bl.a. att statens ansvarsutkrävande och kontroll bör stärkas i syfte att säkra patientens rättigheter samt garantera att hälso- och sjukvårdslagstiftningen får större genomslag i praktiken. Regeringen avser öka den statliga styrningen, kontrollen och uppföljningen av hälso- och sjukvården, i enlighet med Vårdansvarskommitténs bedömningar. För att uppnå detta fördelas statsbidrag i större utsträckning via

förordningar och är prestationsbaserade. En nationell samordnare för att öka tillgänglighet och korta vårdköer tillsätts och medel avsätts för att påskynda anslutning och användningen av nationell vårdförmedling hos vårdgivarna. Ytterligare ett led i detta är att regeringen nu stärker Socialstyrelsens långsiktiga förutsättningar att arbeta med patientsäkerhet, öka den samlade vårdkapaciteten och stödja utvecklingen mot en mer nära vård med fokus på primärvården genom att överföra medel till myndighetens förvaltningsanslag. Genom att stärka myndighetens förvaltningsanslag renodlas den statliga styrningen och regeringens uppdrag på dessa områden övergår till permanenta uppgifter för myndigheten. För att den statliga styrningen ska få mer genomslag avser regeringen även att pröva om myndighetsstrukturen för områdena tillsyn, analys och utvärdering av vård och omsorg är ändamålsenlig och hur den kan effektiviseras.

Vårdkapaciteten behöver öka, köerna kortas och tillgängligheten stärkas. Den regionala och kommunala primärvården behöver byggas ut och kompetensförsörjningen behöver säkras på både kort och lång sikt. En god vårdkapacitet är även av stor vikt för hälso- och sjukvårdens beredskap. För att åstadkomma goda behandlingsresultat i hälso- och sjukvården krävs att tillgången till läkemedel och medicintekniska produkter är god. En viktig del för att säkerställa även en framtida tillgång till läkemedel är att främja de kliniska prövningarna av läkemedel vilket även innebär att patienter kan få del av de mest innovativa produkterna. Kliniska prövningar är även centralt för Sveriges konkurrenskraft inom life science, där Sverige fortsatt ska vara en ledande life science-nation. Patientens bästa, patientsäkerhet och jämlik vård står i fokus för allt arbete inom hälso- och sjukvårdsområdet. Då problem, utmaningar och lösningar varierar över landet är det viktigt att slå vakt om och utveckla patientens inflytande och delaktighet.

En förstärkt vårdsatsning

För att möta vårdens utmaningar och säkra patienternas tillgång till en jämlik hälso- och sjukvård föreslår regeringen en förstärkt vårdsatsning. Till exempel behöver kompetensförsörjningen säkras på både kort och lång sikt och arbetet inom sällsynta hälsotillstånd utvecklas. För detta ändamål avsätter regeringen 450 miljoner kronor per år 2026–2028.

Regeringen tar ett utökat ansvar för styrningen av hälso- och sjukvårdens kompetensförsörjning. God arbetsmiljö, innovativa arbetssätt och effektiv personalplanering är centralt för att skapa en långsiktigt hållbar och effektiv hälso- och sjukvård som möter befolkningens vårdbehov och den demografiska utvecklingen. Regeringen avsätter 50 miljoner kronor 2026 för styrningsinsatser inom detta område.

För att fler läkare med utbildning utanför EU, EES och Schweiz ska uppnå svensk läkarlegitimation och arbeta i den svenska hälso- och sjukvården avsätter regeringen 13 miljoner kronor 2026 och beräknar avsätta 14 miljoner kronor från 2027.

Ytterligare insatser för att korta vårdköerna och stärka tillgängligheten

Att korta köerna inom hälso- och sjukvården och säkra att fler i Sverige får den vård de behöver i tid är en prioriterad fråga för regeringen. Regeringen genomför kraftfulla åtgärder för att korta vårdköerna på så väl lång som kort sikt. Det krävs för att patienter ska få vård i rätt tid. En förutsättning för detta är vårdpersonal som har kapacitet och möjlighet genom en god arbetsmiljö att tillhandahålla vård efter behov till befolkningen. Det genomsyrar regeringens arbete på området.

Samtidigt intensifierar regeringen arbetet med att korta vårdköerna här och nu. Under 2026 avsätter regeringen ytterligare 1 005 miljoner kronor för att förbättra

tillgängligheten i hälso- och sjukvården genom att korta vårdköer och väntetider. Medlen är prestationsbaserade och en nationell samordnare för kortare vårdköer kommer att arbeta tillsammans med relevanta aktörer för att medlen ska användas på ett effektivt sätt. Regeringen stärker även myndigheternas förutsättningar att stödja arbetet för kortare vårdköer och avsätter ytterligare 15 miljoner kronor för ändamålet under 2026. För 2027 beräknas 10 miljoner kronor avsättas för samma ändamål. Regeringen kommer också att fortsätta satsningen på att korta köerna inom vissa områden och ge ekonomiska incitament till de regioner som ökar vårdproduktionen. Under 2026 avsätter regeringen ytterligare 750 miljoner kronor för detta. Under 2027 och 2028 planeras 750 respektive 500 miljoner kronor avsättas för samma ändamål. Regeringen följer denna satsning noga och förväntar sig över tid att se en substantiell ökning inom alla de operationer som ingår i satsningen. Regeringen avser att även fortsättningsvis genomföra kraftfulla insatser för att stärka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin och öka vårdkapaciteten inom den specialiserade psykiatriska vården, se avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

För att öka tillgängligheten och korta vårdköerna inom såväl somatisk som psykiatrisk vård fortsätter regeringen arbetet med nationell vårdförmedling och avsätter 2026 ytterligare 125 miljoner kronor som ekonomiskt incitament för att påskynda anslutningen och användningen av nationell vårdförmedling hos vårdgivarna.

Omställningen till en god och nära vård med primärvården som nav

För att hälso- och sjukvårdsystemet ska fungera effektivt och vårdkapaciteten öka behövs både fler vårdplatser i den specialiserade vården och en utbyggd primärvård. Dessutom krävs god samverkan mellan såväl kommunal och regional primärvård som mellan primärvård och specialiserad vård och mellan primärvård och socialtjänst, samt mellan elevhälsa och övrig hälso- och sjukvård.

Omställningen av hälso- och sjukvården mot en god och nära vård där primärvården utgör en större andel av hälso- och sjukvården ska fortsätta. Ett led i detta är att säkra kompetensförsörjningen och tillgängligheten, samt att stärka det hälsofrämjande, förebyggande och rehabiliterande arbetet, i hela landet. Primärvården ska erbjuda ett kvalificerat och personcentrerat omhändertagande av såväl fysiska som psykiska vårdbehov genom hela livet, från barn till äldre personer. Med en utbyggd regional och kommunal primärvård med bättre kontinuitet och samverkan med andra delar av systemet kan slutenvård i högre grad undvikas och även sjukhusvården användas mer effektivt. Det främjar både patienternas hälsa och vårdsystemets effektivitet och hållbarhet. Mot denna bakgrund avser regeringen lämna en proposition med förslag som syftar till att tydliggöra primärvårdens uppdrag och ansvar.

Sveriges befolkning ska erbjudas en jämlik, jämställd och tillgänglig hälso- och sjukvård i hela landet. De utmaningar som fortfarande finns för att uppnå detta är ofta större i glest befolkade områden. Regeringen avsätter därför 300 miljoner kronor 2026 och beräknar avsätta samma summa 2027 för att särskilt stödja utvecklingen till en nära vård i lands- och glesbygd.

Långsiktiga förutsättningar för en nationell digital infrastruktur för hälsodata

Hälsodata är och förblir en viktig resurs för Sverige. Rätt använd kan den bidra till minskat lidande genom att möjliggöra nya individualiserade behandlingsmetoder, förbättrad patientsäkerhet och en stärkt ställning för patienten. Samtidigt bidrar ett effektivt användande och delande av hälsodata till att minska den administrativa bördan för hälso- och sjukvårdens medarbetare. Regeringen arbetar aktivt för att öka delningen av hälsodata för både primär- och sekundäranvändning och minska den

administrativa bördan som insamlingen idag innebär. För att uppnå detta tillförs nu permanenta medel till E-hälsomyndigheten för att utveckla och tillhandahålla en nationell digital infrastruktur. En infrastruktur med långsiktig finansiering är en grundförutsättning för att aktörerna inom systemet ska kunna planera och ansluta till den nationella digitala infrastrukturen. Vidare krävs implementering av förordningen om det europeiska hälsodataområdet (EHDS) samt att fler tidiga testversioner utvecklas i bred samverkan, starkare krav på interoperabla lösningar, ett skifte från aktiva samtycken till opt-out, bättre tillgång till grunddata, ökad datadelning och ökad automatisering av datainsamlingen. Regeringen avsätter därför 262 miljoner kronor 2026 och beräknar avsätta 369 miljoner kronor 2027, 323 miljoner kronor 2028 och 158 miljoner kronor årligen från 2029.

Fortsatt satsning på cancervård för barn och vuxna

Sverige är ett föregångsland inom cancervård. Överlevnaden efter cancer är generellt hög och tillgängliggörandet av nya metoder i vården generellt god. Dessutom är Sverige på god väg att utrota livmoderhalscancer och kan bli det första landet i världen att göra det. Målet är att utrota livmoderhalscancer under 2027.

Samtidigt har antalet som insjuknar i cancer ökat och väntas fortsätta att öka. Detta ställer nya krav på vården. För att möta utvecklingen uppdateras den nationella cancerstrategin. Strategin ska lägga grunden för en förstärkning av cancervården i sin helhet. Bland annat ska riskfaktorer som bidrar till ökat insjuknande förebyggas, diagnostik och behandling effektiviseras, rehabiliterings- och palliativvården stärkas samt förutsättningar för regelbunden uppföljning och utvärdering utvecklas. Möjligheten för varje patient och dess anhöriga att bemötas utifrån deras unika behov, oavsett ålder eller livssituation, ska förbättras. Regeringen avsätter därför ytterligare 500 miljoner kronor till ändamålet under 2026.

Fortsatt satsning på mödrahälsovården, förlossningsvården och en stärkt vård för flickors och kvinnors hälsa

För att säkerställa ytterligare framsteg och patientnytta inom mödrahälsovård, förlossningsvård samt flickors och kvinnors hälsa fortsätter regeringen satsningen på området. Den fortsatta satsningen ska stödja utvecklingen av en stärkt och jämlik hälsa samt en mer personcentrerad hälso- och sjukvård för flickor och kvinnor. Behovet av kunskap om tillstånd och sjukdomar som främst drabbar flickor och kvinnor, inom både den specialiserade vården och inom primärvården, är fortsatt stort och området behöver fortsätta utvecklas och följas upp. Hälso- och sjukvården behöver anpassas till flickors och kvinnors vårdbehov, inte minst avseende vården vid endometrios och klimakteriebesvär men även t.ex. migrän, lipödem, sköldkörtelproblematik samt kvinnors sexuella och reproduktiva hälsa. Vidare behöver den nationella planen för vården vid graviditet, förlossning och tiden efter genomföras i syfte att bidra till en mer jämlik mödrahälsovård, förlossningsvård och eftervård. Regeringen satsar därför 1 000 miljoner kronor 2026 och beräknar avsätta 1 000 miljoner kronor 2027.

För att den nationella planen för vården vid graviditet, förlossning och tiden efter ska nå ut till verksamheterna ska ett kunskapsstöd för genomförandet av den nationella planen tas fram. I detta arbete ska även ingå spridning av och nationellt stöd för regionernas arbete med planen. För detta avsätter regeringen 10 miljoner kronor 2026 och beräknar avsätta 10 miljoner kronor 2027.

Stärkt vård för barn och vuxna som har utsatts för sexuellt våld

De allra flesta patienter som vårdas för någon diagnoskod kopplad till sexuellt våld är unga kvinnor och flickor och det finns även ett stort mörkertal. Det finns brister i

vårdkedjan och vården är ojämlik över landet. Hälso- och sjukvården för barn och vuxna som har utsatts för sexuella övergrepp och sexuellt våld behöver därför utvecklas för att bli mer jämlik, personcentrerad och tillgänglig med tydliga vårdkedjor samt följas upp. Även hälso- och sjukvårdens bemötande av målgruppen behöver utvecklas, liksom kunskapen inom vården om sexuella övergrepp, sexuellt våld, dess konsekvenser och behov av vård och behandling. I arbetet med att utveckla vården behöver även Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1385 om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer beaktas. Regeringen satsar därför 200 miljoner konor 2026 och beräknar avsätta 200 miljoner kronor per år 2027 och 2028.

Hälso- och sjukvårdens beredskap

Arbetet med att stärka beredskapen i hälso- och sjukvården fortsätter och förstärks. I propositionen Hälso- och sjukvårdens beredskap (prop. 2024/25:167) lämnas förslag som tydliggör vilka skyldigheter kommuner och regioner har att planera, erbjuda vård och hjälpa varandra samt att lagerhålla läkemedel och sjukvårdsprodukter även vid fredstida krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig. Förslagen om lagerhållning föreslås träda i kraft den 1 januari 2027 och de övriga förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. En annan viktig del i arbetet med att stärka försörjningsberedskapen är att säkerställa tillverkningsberedskap av kritiska sjukvårdsprodukter såsom viss antibiotika samt att öka lagerhållningen av läkemedel inom partihandeln. Sverige ska vidare ha en god blodförsörjning och arbetet med säkrare screening av blodgivare fortsätter genom ett nationellt införande av s.k. NAT-tester i Sverige.

Det internationella beredskapssamarbetet inom hälso- och sjukvården ska stärkas. Tydliga och enkla regelverk som undanröjer hinder för samarbete behöver tas fram för att höja Sveriges motståndskraft. Det gäller för såväl civila som militära utländska hälso- och sjukvårdsverksamheter och deras personal när de verkar i Sverige.

Masskadeutfall som resultat av ett väpnat angrepp mot Sverige skulle innebära en mycket hög belastning på hälso- och sjukvården. Det svenska Natomedlemskapet ställer även krav på att svensk sjukvård ska kunna ta hand om skadade soldater från allierade staters förband. Investeringar behöver därför genomföras för att stärka hälso- och sjukvårdens driftssäkerhet och förmåga att omhänderta ett stort antal skadade i strategiskt viktiga geografiska områden. Vid väpnad konflikt eller krig ställs vården inför situationer som kräver andra kunskaper och arbetssätt än i ordinarie vårdverksamhet. Hälso- och sjukvårdspersonalen behöver därför genomgå kompetenshöjande utbildningar och övningar.

Socialstyrelsen har haft i uppdrag (S2022/03173, S2024/00390) att lämna förslag på hur det fortsatta arbetet med skyddade utrymmen avsedda för hälso- och sjukvård kan föras in i investeringsprogrammet Sjukvårdens säkerhet i kris och krig (SSIK) samt hur det kan finansieras. Socialstyrelsen föreslår i delredovisningen att skyddade utrymmen ska inkluderas i investeringsprogrammet och därmed omfattas av förordningen (2023:30) om statsbidrag till regioner för åtgärder för att höja driftsäkerheten på fastigheter för hälso- och sjukvården. Den 15 juli 2025 ändrades den nämnda förordningen så att bidrag även får ges till regioner för sådana åtgärder för att höja driftsäkerheten på fastigheter där det kan komma att bedrivas sluten vård.

Mot bakgrund av ovan och behoven av att förstärka det civila försvaret och hälso- och sjukvårdens beredskap fortsätter regeringen att satsa på detta område. Regeringen avsätter ytterligare 1 289 miljoner kronor för 2026, 1 644 miljoner kronor för 2027 och 1 894 miljoner kronor för 2028. I dessa belopp ingår satsningar på nationellt införande av NAT-tester, ökad tillgång, driftsäkerhet och kompetenshöjande insatser i

hälso- och sjukvården och regionernas och kommunernas uppstartskostnader för lagerhållning av sjukvårdsprodukter. Se även avsnitt 6.6.7 och utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, anslag 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*.

Insatser för att motverka välfärdsbrottslighet

Att motverka felaktiga utbetalningar och brottslighet inom välfärden är nödvändigt för att värna förtroendet för hälso- och sjukvården och socialtjänsten och för att vården och omsorgen ska vara säker och av god kvalitet. Regeringen bedriver ett intensivt arbete för att motverka välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten och arbetet kommer att fortsätta. Utvecklingen av oseriösa och kriminella aktörer är påtaglig i de verksamheter som faller inom ramen för IVO:s tillsyn och tillståndsprövning. IVO har därför en viktig roll i att upptäcka och motverka oseriösa och kriminella verksamheter och utövare som redan har etablerats eller försöker etablera sig i vården eller verksamheter i socialtjänsten eller enligt LSS samtidigt som myndigheten fortsatt måste tillgodose behovet av tillsyn i enlighet med sitt uppdrag. Av den anledningen satsar regeringen 95,4 miljoner kronor 2026 och beräknar avsätta 144,2 miljoner kronor 2027 och 192,6 miljoner kronor från 2028.

Utveckling av apotekens roll i vårdkedjan via farmaceutiska tjänster

Den kompetens som finns på apoteken behöver tillvaratas för att t.ex. stödja eller underlätta patienters följsamhet till en viss läkemedelsbehandling. Som en del i apotekens grunduppdrag ingår att ge sakkunnig och individuellt anpassad information och rådgivning men regeringen önskar stödja detta arbete ytterligare och avser nu införa en eller flera farmaceutiska tjänster som apoteken ska kunna erbjuda olika patientgrupper. I detta arbete är det viktigt att beakta behovet av en god samverkan och kommunikation mellan vården och apoteken samt en ändamålsenlig uppföljning. För ändamålet avsätter regeringen 11 miljoner kronor 2026 och beräknar avsätta 11 miljoner kronor 2027 och 20 miljoner kronor per år från och med 2028 och framåt.

Giftinformationscentralen

Giftinformationscentralen är en nationell expertenhet med uppdrag att sprida kunskap och råd kring akuta förgiftningar till både hälso- och sjukvården samt allmänheten. Behovet av Giftinformationscentralens tjänster har ökat kraftigt under åren, vilket tydligt speglar Giftinformationscentralens betydelse i vårdkedjan. Av den anledningen avsätter regeringen 10 miljoner kronor 2026 och framåt för att Giftinformationscentralen ska ges rätt förutsättningar för att kunna genomföra sitt uppdrag.

Insatser för att utveckla tandvården

Regeringen fortsätter med insatser för den första etappen av den tandvårdsreform som syftar till att tandvårdens högkostnadsskydd mer ska efterlikna det som finns i övrig vård. Den första etappen, som omfattar personer som är 67 år eller äldre, planeras att införas den 1 januari 2026. Ett förstärkt högkostnadsskydd innebär lägre tandvårdskostnader för patienter med behov av tandvård. För att reformen ska kunna genomföras och få genomslag behövs både informationsinsatser och kontinuerlig uppföljning av reformens konsekvenser och effekter. Vidare behöver utvecklingen av en nationell modell för riskbedömning fortsätta. Med anledning av reformens storlek finns behov av en stärkt tillsyn. För dessa ändamål avsätter regeringen sammantaget ytterligare 25 miljoner kronor för 2026 och avser att avsätta 22 miljoner kronor årligen under 2027 och 2028.

Under utbildning till tandläkare, tandhygienist och tandtekniker behöver studenter ges möjlighet att utöva tandvård och lärosätena bedriver därför studentmottagningar. Med

reformen om ett förstärkt högkostnadsskydd finns risk att patienttillströmningen försämras. Genom att möjliggöra fri tandvård för patienter inom det statliga tandvårdsstödet som får sin tandvård utförd vid studentmottagning säkras mottagningarnas tillgång till patienter långsiktigt och den kliniska färdighetsträningen hos studenterna stärks. För detta ändamål avsätter regeringen 30 miljoner kronor för 2026 och avser därefter att avsätta 40 miljoner kronor årligen från och med 2027. Regeringen avsätter även 400 miljoner kronor årligen från och med 2026 till regionerna (Folktandvården) för att säkerställa tillgång till verksamhetsförlagd utbildning och för handledning av nyexaminerade tandläkare och tandhygienister samt specialisttjänstgöring avseende tandvård.

Det förebyggande och främjande folkhälsoarbetet behöver stärkas. Tandvården har en unik möjlighet att stödja övrig hälso- och sjukvård i det preventiva arbetet genom att drygt 50 procent av den vuxna befolkningen årligen besöker tandvården. Genom medicinsk screening inom tandvården kan personer i riskzon för odiagnostiserade problem som t.ex. högt blodtryck eller diabetes identifieras. Regeringen avsätter därför 5 miljoner kronor under 2026–2028 för att undersöka möjligheten att i förebyggande syfte genomföra screening inom tandvården.

Regeringen arbetar för att stärka kontrollen över tandvårdssektorn. I propositionen Stärkt kontroll över tandvårdssektorn föreslås att det den 1 januari 2026 ska införas tillståndsplikt i privat tandvård och att kontrollen av det statliga tandvårdsstödet samtidigt skärps.

Regeringen avser att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen med ledning av förslagen i promemorian Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8). För det statliga tandvårdsstödet innebär förslaget att en sanktionsavgift påförs den vårdgivare som blir återbetalningsskyldig efter att ha lämnat en oriktig uppgift eller inte uppfyllt skyldigheten att lämna uppgifter eller anmäla ändrade förhållanden. Syftet är att stärka förutsättningarna att förebygga brott och felaktiga utbetalningar.

I enlighet med Tidöavtalet avser regeringen att föreslå ett avskaffande av de ekonomiska särreglerna för tandvård för asylsökande och vissa personer utan uppehållstillstånd, den s. k. 50-lappen. Fr.o.m. 2026 anslås 108 miljoner kronor.

3.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Socialstyrelsen lämnat ett uttalande med reservation. Av revisionsiakttagelsen framgår att Socialstyrelsen 2024 ingått åtaganden som sträcker sig längre än slutåret i ett beställningsbemyndigande, vilket inte är förenligt med 17 § anslagsförordningen (2011:223). Det utestående åtagandet avser utgiftsområde 9, anslaget 1:14, anslagsposten 4 Statliga säkerhetslager – sjukvårdsprodukter. Regeringen har följt upp frågan med Socialstyrelsen. Riksdagen har efter förslag i vårändringsbudgeten för 2025 beslutat om ett nytt beställnings-bemyndigande (prop 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:257).

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys lämnat ett uttalande med reservation. Av revisionsiakttagelsen framgår att Myndigheten för vård- och omsorgsanalys 2024 redovisar felaktiga belopp i fördelning av intäkter och kostnader i resultatredovisningen, vilket inte är förenligt med 3 kap. 2 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Regeringen har följt upp frågan med myndigheten.

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Socialstyrelsen

Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:1 Socialstyrelsen

Tusental kronor

2024	Utfall	837 749	Anslagssparande	-3 835
2025	Anslag	900 788[1]	Utgiftsprognos	890 703
2026	**Förslag**	**1 033 151**		
2027	Beräknat	1 046 639[2]		
2028	Beräknat	1 059 310[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 032 165 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 025 883 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Socialstyrelsens förvaltningsutgifter och för förvaltningsutgifter för Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Socialstyrelsen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**880 788**	**880 788**	**880 788**
Pris- och löneomräkning[2]	18 363	30 972	47 661
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	134 000	134 879	130 861
varav BP26[3]	*122 000*	*123 000*	*123 000*
– Ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården	*55 000*	*55 000*	*55 000*
– Stärkt patientsäkerhet	*14 000*	*14 000*	*14 000*
– Stödja utvecklingen mot en mer nära vård med fokus på primärvård	*35 000*	*35 000*	*35 000*
– Kunskapsprov för personer med läkarexamen utanför EU/EES/Schweiz	*13 000*	*14 000*	*14 000*
– Avhopparuppdrag	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 033 151**	**1 046 639**	**1 059 310**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

För 2026 ökas anslaget med 5 miljoner kronor så att det sammanlagt anvisas 25 miljoner kronor för att utveckla myndighetens tekniska grundplattform med syfte att bl.a. säkerställa dataflödeshantering och informationslagring. Från 2027 beräknas motsvarande nivå för ändamålet. Finansiering sker genom att anslaget 1:11 *Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna* minskas med motsvarande medel.

Anslaget ökas med 5 miljoner kronor 2026 för att genomföra förslagen i betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66) så att det sammanlagt avsätts

17 miljoner kronor för ändamålet och från 2027 beräknas årligen 11 miljoner kronor för ändamålet.

Anslaget ökades med 11 miljoner kronor 2025 för arbete i egenskap av sektorsansvarig myndighet inom beredskapssektorn hälsa, vård och omsorg. För 2026 ökas anslaget med 2 miljoner kronor så att det totalt anvisas 13 miljoner kronor och för 2027 beräknas totalt 17 miljoner kronor avsättas ändamålet. Från 2028 och framåt beräknas 20 miljoner kronor per år avsättas för ändamålet.

Anslaget ökades med 9 miljoner kronor 2025 för att stärka Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. För 2026 anvisas 9 miljoner kronor för samma ändamål och för 2027 beräknas motsvarande nivå. För 2028 beräknas anslaget minskas med 9,5 miljoner kronor.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

Anslaget ökas med 55 miljoner kronor 2026 och beräknas ligga på motsvarande nivå fr.o.m. 2027 för Socialstyrelsens arbete med ökad tillgänglighet och vårdkapacitet i hälso- och sjukvården.

Anslaget ökas med 14 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp fr.o.m. 2027 för arbete med patientsäkerhet.

Anslaget ökas med 35 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp fr.o.m. 2027 för myndighetens arbete med att stödja utvecklingen mot en mer nära vård med fokus på primärvården.

Anslaget tillförs 13 miljoner kronor för 2026 för arbete med att upphandla kunskapsprov för att personer med utländsk läkarkompetens ska kunna arbeta i Sverige. Från 2027 beräknas 14 miljoner kronor per år för ändamålet.

Anslaget ökas med 5 miljoner kronor 2026 för att förstärka stödet till arbetet med avhoppare samt uppföljning av resultatet. Från 2027 beräknas motsvarande belopp för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 1 033 151 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Socialstyrelsen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 046 639 000 kronor respektive 1 059 310 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.6 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Socialstyrelsen

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat tom. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter år 2026	Kostnader som ska täckas år 2026	Resultat år 2026	Ack resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-70 308	-54 629	51 412	-73 500	-22 088	-147 025
varav utfärdande av legitimationer, intyg m.m.	*-70 308*	*-54 629*	*51 412*	*-73 500*	*-22 088*	*-147 025*

Intäkter för offentligrättslig verksamhet avser Socialstyrelsens avgifter för utfärdandet av legitimation, intyg m.m.

3.7.2 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Tusental kronor

2024	Utfall	92 627	Anslagssparande	3 922
2025	Anslag	97 461[1]	Utgiftsprognos	99 589
2026	**Förslag**	**99 354**		
2027	Beräknat	100 770[2]		
2028	Beräknat	102 629[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 99 354 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 99 354 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens beredning för medicinsk och social utvärderings (SBU) förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Statens beredning för medicinsk och social utvärdering

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**97 461**	**97 461**	**97 461**
Pris- och löneomräkning[2]	1 893	3 309	5 168
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**99 354**	**100 770**	**102 629**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 99 354 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Statens beredning för medicinsk och social utvärdering* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 100 770 000 kronor respektive 102 629 000 kronor.

3.7.3 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	174 359	Anslagssparande	-4 925
2025	Anslag	199 704[1]	Utgiftsprognos	199 224
2026	**Förslag**	**218 442**		
2027	Beräknat	225 071[2]		
2028	Beräknat	179 221[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 221 393 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 172 881 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Tandvårds- och läkemedelsförmånsverkets (TLV) förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**199 704**	**199 704**	**199 704**
Pris- och löneomräkning[2]	3 738	7 118	11 199
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	15 000	18 249	-31 682
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**218 442**	**225 071**	**179 221**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

För arbete med kostnadsdämpande åtgärder inom läkemedelsförmånen ökades anslaget med 30 miljoner kronor 2025. För 2026 avsätts 45 miljoner kronor för motsvarande arbete och för 2027 beräknas 48 miljoner kronor avsättas. För 2028 beräknas inga medel för ändamålet.

Regeringen föreslår att 218 442 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 225 071 000 kronor respektive 179 221 000 kronor.

3.7.4 1:4 Tandvårdsförmåner

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:4 Tandvårdsförmåner

Tusental kronor

2024	Utfall	7 623 545	Anslagssparande	388 233
2025	Anslag	8 479 684[1]	Utgiftsprognos	8 211 445
2026	**Förslag**	**12 785 668**		
2027	Beräknat	13 357 473		
2028	Beräknat	14 097 550		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statliga tandvårdsförmåner enligt lagen (2008:145) om statligt tandvårdsstöd, enligt socialförsäkringsbalken (2010:110) och enligt lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. En mindre del av anslaget får användas för utgifter för kompetenscentrum på tandvårdsområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Tandvårdsförmåner

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 479 684**	**8 479 684**	**8 479 684**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 733 000	3 786 000	3 897 000
varav BP26	*409 000*	*509 000*	*620 000*
– Förstärkt högkostnadsskydd i tandvården: Studentklinikerna	*30 000*	*40 000*	*40 000*
– Beräknade kostnader för förstärkt högkostnadsskydd i tandvården	*379 000*	*469 000*	*580 000*
Makroekonomisk utveckling	32 361	33 292	33 292
Volymer	540 623	1 058 497	1 687 574
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**12 785 668**	**13 357 473**	**14 097 550**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget är regelstyrt och nivån anpassas efter utgiftsprognoser för kommande år. Anslaget beräknas öka vilket bl.a. beror på att inflationen ökat, vilket leder till högre referenspris för tandvård, och på att fler söker tandvård.

Anslaget ökas med 3 406 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 3 406 miljoner kronor fr.o.m. 2027 till följd av ett förstärkt högkostnadsskydd inom tandvård för äldre. Beloppen utgör en första bedömning av förslagets kostnad i budgetpropositionen för 2025.

Anslaget minskas med 60 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 60 miljoner kronor fr.o.m. 2027 till följd av att åldersgränsen för att få allmänt tandvårdsbidrag med det dubbla beloppet höjs från 65 år till 67 år. Beloppen utgör en första bedömning av förslagets kostnad i budgetpropositionen för 2025.

Anslaget minskas med 22 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 69 miljoner kronor fr.o.m. 2027 till följd av att beloppsgränserna för högkostnadsskyddet

indexeras årligen med prisbasbeloppet. Beloppen utgör en första bedömning av förslagets kostnad i budgetpropositionen för 2025.

Höjda referenspriser för tandvård medför ökade kostnader för tandvårdsersättning, däribland det förstärkta högkostnadsskyddet inom tandvård för äldre som planeras att införas 2026. Anslaget ökas därför med 379 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 469 miljoner kronor 2027 respektive 580 miljoner kronor 2028.

För att säkra patienttillgången vid studentklinikerna vid de odontologiska lärosätena ökas anslaget med 30 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 40 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 12 785 668 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tandvårdsförmåner* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 13 357 473 000 kronor respektive 14 097 550 000 kronor.

3.7.5 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna

Tusental kronor

2024	Utfall	37 197 514	Anslagssparande	38 486
2025	Anslag	41 087 000[1]	Utgiftsprognos	40 700 000
2026	**Förslag**	**40 975 000**		
2027	Beräknat	40 441 000		
2028	Beräknat	40 443 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för det särskilda statsbidraget till regioner för deras kostnader för läkemedelsförmånerna. Syftet är att ändamålsenliga och säkra läkemedel ska kunna förskrivas till en rimlig kostnad för den enskilde. Anslaget får även användas för att ersätta regioner och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) för vissa kostnader inom läkemedelsområdet som inte ingår i läkemedelsförmånerna samt för bidrag till myndigheter för arbete med system för dosdispenserade läkemedel.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.14 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**41 087 000**	**41 087 000**	**41 087 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-112 000	-646 000	-644 000
varav BP26	*1 508 000*	*1 514 000*	*1 516 000*
– Senareläggning nationell läkemedelslista	*-14 000*	*-8 000*	*-6 000*
– Medel till läkemedelsförmånerna	*1 522 000*	*1 522 000*	*1 522 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**40 975 000**	**40 441 000**	**40 443 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regionerna erhöll ca 37 200 miljoner kronor i bidrag under 2024 för sina kostnader för läkemedelsförmånerna m.m. I december 2024 ingick regeringen, för statens räkning, en överenskommelse med SKR om statens bidrag till regionerna för kostnaderna för läkemedelsförmånerna m.m. Överenskommelsen innebär att statens bidrag till regionerna för deras kostnader 2025 uppgår till 40 695 miljoner kronor. I detta belopp ingår ett bidrag om 323 miljoner kronor för läkemedel för behandling av hepatit C. Regionerna får även ett bidrag för särskilda kostnadsposter som inte är inkluderade i läkemedelsförmånerna, t.ex. dosdispensering, kompensation för vissa rekvisitionsläkemedel och förbrukningsartiklar. Detta belopp uppgår i överenskommelsen till 1 620 miljoner kronor. Bidraget till regionerna från anslaget utbetalas med två månaders fördröjning, vilket medför att överenskommet belopp och faktisk anslagsbelastning skiljer sig åt. Det finns i nuläget inte någon överenskommelse för 2026 mellan staten och SKR. För 2026 ökas anslaget med 1 522 miljoner kronor. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Från och med den 1 juli 2025 höjdes egenavgiften inom högkostnadsskyddet. Anslaget minskas med 2 160 miljoner kronor 2026 mot bakgrund av detta. För 2027 beräknas anslaget minska med 2 700 miljoner kronor till följd av den höjda egenavgiften.

För att finansiera de kostnader som den delvisa senareläggningen av den nationella läkemedelslistan innebär för E-hälsomyndigheten minskas anslaget med 14 miljoner kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 8 miljoner kronor och 2028 beräknas anslaget minska med 6 miljoner kronor för samma ändamål. Anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 40 975 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag för läkemedelsförmånerna* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 40 441 000 000 kronor respektive 40 443 000 000 kronor.

3.7.6 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

Tusental kronor

2024	Utfall	17 723 619	Anslagssparande	413 683
2025	Anslag	11 206 986[1]	Utgiftsprognos	10 870 086
2026	**Förslag**	**9 602 639[2]**		
2027	Beräknat	7 767 339		
2028	Beräknat	6 128 339		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Eftersom summan av regleringsbeloppet (-51 486 568) och den preliminära statliga ålderspensionsavgiften 2026 (45 712 725) för smittbärarpenningen beräknas bli negativ ska Försäkringskassan inte betala någon statlig ålderspensionsavgift för smittbärarpenning 2026.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag för att genom riktade insatser arbeta för att säkerställa att hälso- och sjukvården håller en god tillgänglighet och kvalitet, baseras på kunskap, är behovsanpassad och effektiv, samt stärker patientens delaktighet i vården. Anslaget får även användas för bidrag och statsbidrag för att förbättra förutsättningarna för ökad bemanning inom vården, för professionen att utföra sitt arbete och för att hälso- och sjukvårdens resultat följs upp på ett öppet och jämförbart sätt. Därtill får anslaget användas för att förbättra förutsättningarna för att kunskap och erfarenheter tas tillvara för att förbättra hälso- och sjukvården liksom för en god och mer jämlik vård. Anslaget får vidare användas till prestationsbundna statsbidrag på cancerområdet, kvinnors hälsa och förlossningsvården samt

kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvård. Inom ramen för anslaget får medel också användas för utbetalning av ersättning i vissa fall vid ingripanden för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, ersättning till smittbärare samt statlig ålderspensionsavgift kopplad till ersättning till smittbärare. Detta anslag får också användas för utgifter för insatser inom regeringens arbete med hälso- och sjukvård och folkhälsa. Medel inom anslaget får användas för överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Anslaget får dessutom användas till bidrag till nationella och internationella organisationer inom folkhälso- och sjukvårdsområdet, andra internationella åtaganden på området, samt för forskning inom farmaci. Medel på anslaget får också användas för ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi till följd av vaccinering med Pandemrix. Anslaget får även användas till beredskapslager av antivirala läkemedel. Inom ramen för anslaget finns också medel för ersättning till steriliserade i vissa fall, samt till talidomidskadade i vissa fall. Dessa medel får användas för att bevilja medel till personer som ansöker om ersättning för sådana skador eller ingrepp, i enlighet med de riktlinjer som tidigare har använts. Anslaget får användas för statsbidrag till regioner för karriärtjänster för sjuksköterskor. Anslaget får även användas för utgifter för extraordinära smittskyddsåtgärder som kan behöva vidtas i arbetet med utbrottet av coronaviruset som orsakar sjukdomen covid-19. Vidare får anslaget användas till utgifter för Apotek Produktion & Laboratorier AB:s utgifter för utförandet av sitt samhällsuppdrag. Medel inom anslaget får också användas för ersättning för personskador orsakade av vaccin mot covid-19. Medlen får även användas för utgifter för försöksverksamhet med att införa en miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet. Medlen får också användas för utgifter för att donera eller vidareförsälja vaccindoser mot covid-19 inklusive utgifter för vidareförsäljningar som inte uppfyller kravet på affärsmässighet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**11 201 986**	**11 201 986**	**11 201 986**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 599 347	-3 434 647	-5 073 647
varav BP26	*3 079 750*	*2 264 500*	*975 000*
– Stödja utvecklingen mot en mer nära vård med fokus på primärvård	*-42 000*	*-42 000*	*-42 000*
– Medicinskt ansvarig för rehabilitering i kommuner	*-161 250*	*-322 500*	*-322 500*
– Senareläggning nationell läkemedelslista	*14 000*	*8 000*	*6 000*
– Ersättning till narkolepsidrabbade	*63 000*	*53 000*	*48 000*
– Ökade incitament för implementering av nationell vårdförmedling	*125 000*		
– Stärkt vård för personer utsatta för sexuellt våld	*200 000*	*200 000*	*200 000*
– Kunskapsstöd för den nationella planen för förlossningsvården	*10 000*	*10 000*	
– Fortsatt arbete med bättre mödravård och flickors och kvinnors häls	*1 000 000*	*1 000 000*	
– Farmaceutisk tjänst på apotek	*11 000*	*11 000*	*20 000*
– Miljöpremien inom läkemedelssystemet			*21 500*
– Medel för att växla upp arbetet med att korta vårdköerna	*15 000*	*10 000*	
– Förstärkt högkostnadsskydd för tandvård: Uppföljning och tillsyn	*25 000*	*22 000*	*22 000*
– Förstärkt högkostnadsskydd för tandvård: Verksamhetsförlagd utbildning m.m.	*400 000*	*400 000*	*400 000*
– Vattkoppsvaccination till alla barn under 18 år		*49 000*	*51 000*
– Screening inom tandvården	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Säkerställ tillgång till läkemedel inte minst antibiotika	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Kartläggning av barnhälsovården	*5 000*		
– Civilt försvar: Stärkt antibiotikaberedskap – bidrag till Strama	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Civilt försvar: Stärkt beredskap för biologisk krigsföring/pandemi		*6 000*	
– Civilt försvar: Inköp av beredskapsläkemedel			*11 000*
– Avskaffande av särregler för avgifter för tandvård för asylsökande och vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– Fortsatt satsning på stöd till nära vård i lands- och glesbygd	*300 000*	*300 000*	
– Vårdsatsning	*450 000*	*450 000*	*450 000*
– Nationell samordnare för kortare vårdköer	*5 000*		
– Förstärkt satsning på cancerområdet	*500 000*		
– Stärkt kompetensförsörjning i hälso- och sjukvården	*50 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 602 639**	**7 767 339**	**6 128 339**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

Från anslaget har det avsatts medel för finansiering av den nya läkarutbildningen. I och med att reformen har senarelagts genom propositionen Senarelagt införande av nationell läkemedelslista och bastjänstgöring för läkare (prop. 2019/20:158) så senareläggs även finansieringen av reformen. Anslaget ökas därför med 110,5 miljoner kronor 2026. Från och med 2027 beräknas en neddragning med 110,5 miljoner kronor per år.

Anslaget minskas med 5,6 miljoner kronor 2026 då medel som avsatts tillfälligt under åren 2023–2025 för arbete med omprövningar av läkemedel tar slut.

För att finansiera en utökning av medel till barn- och ungdomsorganisationer på utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* minskades anslaget med 50 miljoner kronor 2023–2025. För 2026 ökas anslaget med motsvarande belopp då medlen kommer tillbaka till anslaget.

Under 2026 kommer vaccinationerna mot covid-19 att fortsätta, framför allt på grund av behovet av påfyllnadsdoser för riskgrupper. Utgifterna för ändamålet beräknas dock sjunka och medför att anslaget minskar med 285 miljoner kronor 2026 och 619 miljoner kronor 2027.

Anslaget föreslås minska med 145 miljoner kronor 2026 eftersom satsningen på personcentrerade och sammanhållna vårdförlopp har avslutats.

Anslaget föreslås minska med 50 miljoner kronor per år från och med 2026 för att finansiera specialiseringstjänstgöring för legitimerade sjukhusfysiker. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner ökas med motsvarande belopp.

För att stärka kontrollen över det statliga tandvårdsstödet har medel tillförts anslaget. För 2026 avsätts 17,5 miljoner kronor och för 2027 beräknas 19 miljoner kronor för att införa förslag från betänkandet Ökad kontroll över tandvårdssektorn (SOU 2023:82), vilket medför en ökning med 8,5 miljoner kronor på anslaget. För 2027 beräknas 19 miljoner kronor vilket medför en ökning med 10 miljoner kronor på anslaget. Av dessa medel omfattas Försäkringskassan av 6,5 miljoner kronor 2026 och 6,5 miljoner kronor 2027 för kostnader för utredningsarbete, it-utveckling och informationsinsatser samt handläggning av kontroll- och anslutningsärenden. Socialstyrelsen omfattas av 5 miljoner kronor 2026 och 6,5 miljoner kronor 2027 främst för implementering och föreskriftsarbete med anledning av den nya lagstiftningen. Domstolsverket omfattas av 4 miljoner kronor 2026 och 4 miljoner kronor 2027 för prövning av tillstånd. Skatteverket omfattas av 2 miljoner kronor 2026 och 2 miljoner kronor 2027 för olika it-insatser som behövs med ny lagstiftning. Fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 19 miljoner kronor då satsningen avslutas.

För arbete med prioriteringar och vårdåtgärder utifrån evidens och patientnytta avsattes 6 miljoner kronor 2025. Anslaget minskas med 3 miljoner kronor för 2026 då satsningen uppgår till 3 miljoner kronor. För 2027 beräknas motsvarande belopp. Fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 3 miljoner kronor då satsningen avslutas.

Anslaget minskas med 2 000 miljoner kronor då det tillfälliga sektorsbidraget till den regionala hälso- och sjukvården avslutas som tidigare aviserats.

För att finansiera insatser i budgetpropositionen för 2025 minskar anslaget med 45 miljoner kronor 2026 och fr.o.m. 2027 beräknas anslaget minska med ytterligare 3 miljoner kronor per år.

På anslaget finns 100 miljoner kronor per år för att inrätta en nationell vårdförmedling. För att intensifiera arbetet med inrättandet avsattes ytterligare medel 2025. Anslaget minskas med 100 miljoner kronor 2026 så att det sammantaget avsätts 150 miljoner kronor för en nationell vårdförmedling. För 2027 beräknas motsvarande nivå. Fr.o.m. 2028 och framåt beräknas 100 miljoner kronor per år för en nationell vårdförmedling.

För att säkerställa en jämlik implementering av precisionshälsa avsatte regeringen 50 miljoner kronor 2025. För 2026 föreslås ökas anslaget ytterligare med 50 miljoner kronor vilket innebär att totalt avsätts 100 miljoner kronor per år och fr.o.m. 2027 och framåt beräknas motsvarande nivå.

I samband med riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2022 tillfördes 25 miljoner kronor per år 2022–2027 för att utrota livmoderhalscancer. Anslaget beräknas minska med 25 miljoner kronor 2028 eftersom satsningen avslutas enligt plan.

På anslaget finns 10 miljoner kronor avsatta för inrättande av en nationell stödfunktion för att främja innovativa och kunskapsbaserade folkhälsoinsatser. Från 2027 beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor till följd av att satsningen fick tillfälliga medel 2024–2026.

För 2026 anvisas 88 miljoner kronor för Apotek Produktion & Laboratorier AB:s (APL) samhällsuppdrag, vilket bl.a. innebär ett ansvar för att utveckla och tillhandahålla ett medicinskt ändamålsenligt och kvalitetssäkrat sortiment av extemporeläkemedel. Från 2027 och framåt beräknas anslaget minska med 48 miljoner kronor per år till följd av tillfälliga medel 2024–2026. Medlen till APL beräknas uppgå till 40 miljoner kronor per år.

Anslaget ökades med 10 miljoner kronor 2025 och för 2026 anvisas motsvarande medel för ett statsbidrag till organisationer inom civila samhället som arbetar med rörelsefrämjande aktiviteter och som inte omfattas av de nuvarande ramarna för idrotts- eller friluftsstöden. För 2027 beräknas motsvarande nivå. Fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 10 miljoner kronor då satsningen planeras avslutas.

För 2026 minskas anslaget med 155 miljoner kronor då den förstärkta satsningen på en utbyggd primärvård minskar enligt tidigare aviserat. För 2027 beräknas anslaget minska med 389 miljoner kronor.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

Anslaget föreslås minska med 42 miljoner kronor från 2026 och framåt för Socialstyrelsens arbete med att stödja utvecklingen mot en mer nära vård med fokus primärvården. Anslag 1:1 *Socialstyrelsen* ökar 35 miljoner kronor per år från och med 2026.

Anslaget föreslås minska med 161,25 miljoner kronor 2026 för att finansiera medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) i kommunerna. Från 2027 och framåt beräknas anslaget minska med 322,5 miljoner kronor för motsvarande ändamål. Anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner ökas med motsvarande belopp.

Anslaget föreslås öka med 14 miljoner kronor 2026 för den delvisa senareläggningen av den nationella läkemedelslistan. För 2027 beräknas 8 miljoner kronor och för 2028 beräknas 6 miljoner kronor tillföras anslaget för motsvarande ändamål. Anslaget 1:5 *Bidrag för läkemedelsförmånerna* föreslås minska med motsvarande belopp.

Medel från anslaget används bl.a. för att betala ut ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi till följd av vaccinering med vaccinet Pandemrix mot svininfluensan 2009–2010 i enlighet med lagen (2016:417) om statlig ersättning till personer som insjuknat i narkolepsi efter pandemivaccinering. Anslaget föreslås öka med 63 miljoner kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 53 miljoner kronor och fr.o.m. 2028 med 48 miljoner kronor.

Anslaget ökas med 125 miljoner kronor 2026 för en införandebonus till regioner som ansluter vårdgivare till den nationella vårdförmedlingen.

Anslaget tillförs 200 miljoner kronor 2026 för att skapa en jämlik personcentrerad och tillgänglig vård för personer som har utsatts för sexuellt våld. För 2027 och 2028 beräknas motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 10 miljoner kronor 2026 för kunskapsstöd för implementering av den nationella planen för förlossningsvården. För 2027 beräknas samma belopp för ändamålet.

Satsningen på kvinnors och flickors hälsa och mödravården fortsätter. För 2026 avsätts 1 000 miljoner kronor och för 2027 beräknas motsvarande belopp för ändamålet.

För införande av en modell för farmaceutiska tjänster på apotek ökas anslaget med 11 miljoner kronor 2026, beräknas öka med 11 miljoner kronor 2027 och beräknas öka med 20 miljoner kronor från 2028.

I budgetpropositionen för 2021 tillfördes anslaget medel för att inleda en försöksverksamhet för att införa en miljöpremie i läkemedelsförmånssystemet. För 2026 avsätts 25,5 miljoner kronor för detta. För 2027 och 2028 beräknas motsvarande belopp avsättas.

För att växla upp arbetet med att korta vårdköerna ökas anslaget med 15 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 10 miljoner kronor 2027.

Anslaget ökas med 25 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 22 miljoner kronor per år 2027–2031 för uppföljning och tillsyn m.m. med anledning av reformen om förstärkt högkostnadsskydd inom tandvård för äldre.

Anslaget ökas med 400 miljoner kronor fr.o.m. 2026 för att säkerställa tillgången till verksamhetsförlagd utbildning, handledning och specialisttjänstgöring inom tandvård mot bakgrund av införandet av ett förstärkt högkostnadsskydd för äldre.

För att genomföra ikappvaccinering mot vattkoppor av barn under 18 år som inte omfattas när sjukdomen införs i det nationella allmänna vaccinationsprogrammet beräknas anslaget öka med 49 miljoner kronor 2027 och 51 miljoner kronor per år 2028–2032.

För att undersöka möjligheten att i förebyggande syfte genomföra screening inom tandvården ökas anslaget med 5 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp 2027 och 2028.

Anslaget ökas med 2 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp 2027 och 2028 för att genomföra den kommande AMR-strategin.

För att genomföra en kartläggning av barnhälsovården, med fokus på hur barnhälsovården når barn och familjer i utanförskapsområden, ökas anslaget med 5 miljoner kronor 2026.

I syfte att stärka det civila försvaret ökas anslaget med 3 miljoner kronor fr.o.m. 2026 för att stödja det svenska arbetet mot antibiotikaresistens genom bidrag till Nationella arbetsgruppen mot antibiotikaresistens, NAG Strama.

För att bidra till det civila försvaret och stärka beredskapen mot hälsohot och pandemier avser regeringen genomföra förslag från betänkandet Stärkt pandemiberedskap (SOU2025:48). Anslaget beräknas därför öka med 6 miljoner kronor 2027.

I syfte att stärka det civila försvaret beräknas anslaget öka med 11 miljoner kronor fr.o.m. 2028 för att möjliggöra inköp av beredskapsläkemedel.

Anslaget ökas med 100 miljoner kronor fr.o.m. 2026 för avskaffandet av de ekonomiska särreglerna för tandvård för asylsökande och vissa personer utan uppehållstillstånd, den s. k. 50-lappen.

För 2023–2025 tillfördes 300 miljoner kronor till anslaget avseende vård på landsbygden. Anslaget ökas med 300 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 300 miljoner kronor 2027 för en fortsatt satsning avseende vård i lands- och glesbygd.

Anslaget ökar med 450 miljoner kronor 2026 för en satsning på hälso- och sjukvården. För 2027 och 2028 beräknas motsvarande belopp.

Anslaget ökar med 5 miljoner kronor 2026 för en nationell samordnare för att korta köerna i vården.

Anslaget ökade med 500 miljoner kronor 2024 och 2025 för att genomföra en ambitionshöjning inom cancervården och barncancervården och för att uppdatera den nationella cancerstrategin inklusive barncancer. Inom anslaget finns sedan tidigare beslutade medel om 500 miljoner kronor avsatta årligen för åtgärder för en bättre cancervård. För 2026 tillförs ytterligare 500 miljoner kronor så att det sammantaget anvisas 1 500 miljoner kronor för en bättre cancervård. För 2027 och framåt beräknas 500 miljoner kronor för att stärka cancervården.

Anslaget ökas med 50 miljoner kronor 2026 för satsning på kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården.

Regeringen föreslår att 9 602 639 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 767 339 000 kronor respektive 6 128 339 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 684 200 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Den forskning inom ämnesområdet farmaci som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. För att fatta beslut om stöd till forskning för 2027–2030 behövs ett bemyndigande. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa* och sjukvård besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 16 000 000 kronor 2027–2030.

Folkhälsomyndigheten har sedan 2018 på regeringens uppdrag utarbetat modeller för att stimulera att antibiotika ska finnas tillgänglig i Sverige. De avtal som Folkhälsomyndigheten har ingått med anledning av detta löper ut vid utgången av 2026. Folkhälsomyndigheten behöver därför ha möjlighet att vid behov inleda en ny upphandling och teckna nya avtal 2026. Vidare pågår ett arbete för att säkerställa tillgång till antibiotika på nordisk nivå som kan komma att innebära behov av att ingå avtal. Möjligheten att ingå dessa avtal medför åtaganden på sammanlagt högst 44 000 000 kronor 2027–2028.

Folkhälsomyndigheten har även i uppdrag att säkerställa tillgången till vissa sorters antibiotika för beredskapsändamål. För att säkerställa tillgången till antibiotika behöver Folkhälsomyndigheten ha möjlighet att vid behov ingå nya avtal samt förlänga befintliga avtal under 2026, vilket medför åtaganden på högst 20 208 000 kronor 2027–2028.

I propositionen Vårändringsbudget för 2024 gavs ett bemyndigande omfattande 52 miljoner kronor som medför behov om framtida anslag under 2025–2027 för att kunna teckna avtal om tillgång till antibiotika i Sverige respektive på EU-nivå samt att säkerställa tillgången till vissa antibiotika för beredskapsändamål (prop.2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:246).

För 2025 gavs ett ytterligare bemyndigande omfattande 500 miljoner kronor som medför behov om framtida anslag 2026–2030 för att möjliggöra en jämlik implementering av precisionshälsa i landet (prop. 2024/25:1 utg.omr. 9, bet. 2024/25:SoU1, rskr. 2024/25:92).

I propositionen Vårändringsbudget för 2025 gavs ett bemyndigande omfattande 740 miljoner kronor som medför behov om framtida anslag 2026–2027 för att säkerställa att Sverige har tillgång till vaccin avseende covid-19 (prop. 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:257).

Mot denna bakgrund bör regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:6 *Bidrag till folkhälsa och sjukvård* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 684 200 000 kronor 2027–2030.

Tabell 3.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	3 200	39 012	1 248 000			
Nya ekonomiska åtaganden	37 812	1 227 792	80 200			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-2 000	-18 804	-644 000	-340 100	-136 100	-208 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	39 012	1 248 000	684 200			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**53 200**	**1 268 000**	**684 200**			

Bemyndigande att få sälja eller skänka vaccin mot sjukdomen covid-19

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 besluta att till andra stater, den globala vaccinalliansen Gavi eller andra internationella organisationer sälja vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte längre behövs för att säkerställa det nationella behovet till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet.

Regeringen bemyndigas att under 2026 besluta att till andra stater, den globala vaccinalliansen Gavi eller andra internationella organisationer skänka överskott av vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte behövs för att säkerställa det nationella behovet och som inte kan avräknas som bistånd.

Skälen för regeringens förslag

Sverige har under hela pandemin tecknat avtal för mer vaccin än vad som behövs, bl.a. för att ha en marginal för eventuella behov av dels vaccin som är uppdaterade för virusvarianter, dels påfyllnadsdoser. Sverige kan därför även framöver ha ett överskott av vaccin mot sjukdomen covid-19, som är möjligt att vidareförsälja eller donera. Vid försäljning kommer regeringen att sträva efter att täcka en så stor del som möjligt av det inköpspris som Sverige betalat och att inga vacciner ska behöva kasseras. Försäljning kan komma att ske till andra stater eller vaccinalliansen Gavi eller andra internationella organisationer.

Enligt 8 kap. 6 § budgetlagen (2011:203) får regeringen besluta att överlåta denna typ av lös egendom, om egendomen inte längre behövs för statens verksamhet. I 8 kap. 7 § samma lag ställs krav på att försäljning ska genomföras affärsmässigt, om inte särskilda skäl talar mot det.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 besluta att till andra stater eller den globala vaccinalliansen Gavi eller andra internationella organisationer sälja vaccin mot sjukdomen covid-19 som inte längre behövs för att säkerställa det nationella behovet till ett pris som inte uppfyller kravet på affärsmässighet. Regeringen bör också bemyndigas att under 2026 besluta att till andra stater eller den globala vaccinalliansen Gavi eller andra internationella organisationer skänka överskott av vaccindoser mot sjukdomen covid-19 som inte behövs för att säkerställa det nationella behovet.

3.7.7 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden

Tusental kronor

2024	Utfall	728 248	Anslagssparande	13 039
2025	Anslag	779 592[1]	Utgiftsprognos	604 028
2026	**Förslag**	**705 408**		
2027	Beräknat	630 129		
2028	Beräknat	663 235		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för vårdförmåner enligt rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, förordning

(EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, lagen (2013:513) om ersättning för kostnader till följd av vård i ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, gällande internationella överenskommelser om social trygghet som Sverige har ingått samt för sådan övrig vård som Sverige vid tillämpning av EU-rätten är skyldigt att erbjuda. Anslaget får även användas för utgifter för vårdformer enligt avtalet om Förenade konungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen (2019/C 384 I/01) samt avtalet om handel och samarbete mellan Europeiska unionen och Europeiska atomenergigemenskapen, å ena sidan, och Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland, å andra sidan.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Sjukvård i internationella förhållanden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**779 592**	**779 592**	**779 592**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling	104 392	90 093	47 993
Volymer	-178 576	-239 556	-164 350
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**705 408**	**630 129**	**663 235**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Det finns svårigheter att prognostisera anslaget eftersom utgifterna inom anslaget bestäms av faktorer som till övervägande del är svåra att påverka eller förutse. Utgifterna beror av människors mönster för boende, studier, arbete och resande. Det finns även administrativa förhållanden som bidrar till osäkerhet i prognoserna för vård i internationella förhållanden, som exempelvis eftersläpning i debiteringen från andra länder för turist- och pensionärsvård. Fluktuationer i den svenska kronans värdering i förhållande till andra valutor, så som t.ex. euron, försvårar prognostisering och påverkar anslaget.

Utgifterna för internationell vård prognostiseras minska i förhållande till de senaste årens stadiga ökning. Det mer osäkra omvärldsläget och den ekonomiska osäkerhet detta medför bedöms inverka negativt på resandet, vilket innebär minskade kostnader på anslaget. Att den svenska kronan börjat stärkas efter en längre tids försvagning bedöms även resultera i något minskade kostnader för anslaget. Detta beror på att en stor del av dessa kostnader hänför sig till länder där de upptas i euro, och en billigare euro kan innebära minskade kostnader för anslaget. Regeringen justerar anslagsnivån utifrån prognostiserade utgifter.

Regeringen föreslår att 705 408 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Sjukvård i internationella förhållanden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 630 129 000 kronor respektive 663 235 000 kronor.

3.7.8 1:8 Bidrag till psykiatri

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till psykiatri

Tusental kronor

2024	Utfall	2 089 097	Anslagssparande	132 296
2025	Anslag	3 860 393[1]	Utgiftsprognos	3 588 208
2026	**Förslag**	**4 732 393**		
2027	Beräknat	3 471 393		
2028	Beräknat	2 311 393		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag för insatser inom psykiatri och psykisk hälsa. Anslaget får även användas för utgifter för forskning inom psykiatri och psykisk hälsa.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Bidrag till psykiatri

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 620 393**	**3 620 393**	**3 620 393**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 112 000	-149 000	-1 309 000
varav BP26	*932 000*	*1 241 000*	*1 631 000*
– Omfördelning av medel avseende ökad tillgänglighet till BUP	*-690 000*	*-690 000*	
– Tillståndsprövning för skjutvapen	*-4 000*		
– Förstärkning av ätstörningsvården	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– Avveckla bidrag för att motverka psykisk ohälsa hos nyanlända och asylsökande	*-50 000*	*-50 000*	*-50 000*
– Nationell plan för beroendevården	*8 000*		
– Bättre vård för personer med beroende och samsjuklighet	*50 000*	*400 000*	*400 000*
– Funktion för att utreda suicid	*40 000*	*3 000*	*3 000*
– Förlängd satsning på vuxenpsykiatrin	*1 500 000*	*1 500 000*	*1 200 000*
– Finansiering: Stärkt arbete inom studenthälsovården med att främja psykisk hälsa bland studenter	*-22 000*	*-22 000*	*-22 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 732 393**	**3 471 393**	**2 311 393**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Insatserna består i huvudsak av uppdrag till myndigheter, bidrag till det civila samhällets organisationer och en överenskommelse mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

Anslaget minskas med 30 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 1 600 miljoner kronor fr.o.m. 2027 då den förstärka satsningen för psykisk hälsa och suicidprevention anvisades tillfälliga medel 2024–2026.

Anslaget ökas med 690 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 690 miljoner kronor 2027 till följd av att den förstärkta satsningen på ökad tillgänglighet och kortare vårdköer till barn- och ungdomspsykiatrin ökar i omfattning. Anslaget beräknas minska med 160 miljoner kronor fr.o.m. 2028 då satsningen anvisades tillfälliga medel 2025–2027.

Anslaget minskas med 100 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 100 miljoner kronor 2027 till följd av att satsningen på ett samlat och stärkt suicidpreventivt arbete minskar i omfattning. Anslaget beräknas minska med 400 miljoner kronor fr.o.m. 2028 då satsningen anvisades tillfälliga medel 2025–2027.

Anslaget minskas med 100 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 100 miljoner kronor 2027 till följd av att satsningen på primärvårdens och första linjens vårds arbete med psykisk ohälsa minskar i omfattning. Anslaget beräknas minska med 500 miljoner kronor fr.o.m. 2028 då satsningen anvisades tillfälliga medel 2025–2027.

Anslaget ökas med 30 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 30 miljoner kronor fr.o.m. 2027 då en del av den förstärkta satsningen på bidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för personer med psykisk funktionsnedsättning avslutas. Anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet* minskas med motsvarande belopp.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

De medel som finns på anslaget för insatser för att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin och som ska användas för utgifter för prestationsbundna statsbidrag omfördelas till anslag 1:11 *Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna*. Anslaget minskas därför med 690 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 690 miljoner kronor 2027. Anslaget 1:11 *Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 4 miljoner kronor 2026 för att finansiera tillståndsprövning för skjutvapen. Anslaget 1:1 *Polismyndigheten* inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet ökas med motsvarande belopp.

För att skapa förutsättningar för att utveckla vården vid ätstörningar ökas anslaget med 100 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp 2027 och 2028.

Anslaget har tillförts 50 miljoner kronor per år 2016–2025 för insatser som syftar till att motverka psykisk ohälsa hos nyanlända och asylsökande. Fr.o.m. 2026 minskas anslaget med motsvarande belopp då satsningen avslutas. Regeringen kommer dock att vidta fortsatta insatser för att skapa förutsättningar för en god vård och omsorg vid psykisk ohälsa, bl.a. avseende psykiatrisk traumavård. För att stärka vård, behandling och stöd för personer med skadligt bruk eller beroende inom ramen för den nationella planen för beroendevården ökas anslaget med 8 miljoner kronor 2026.

För att genomföra en reform för bättre vård för personer med beroende och samsjuklighet ökas anslaget med 50 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 400 miljoner kronor per år 2026–2031.

För kostnader kopplade till inrättandet av en nationell funktion för att utreda suicid ökas anslaget med 40 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 3 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

För att genomföra en fortsatt riktad satsning på den specialiserade psykiatrin för vuxna ökas anslaget med 1 500 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 1 500 miljoner kronor 2027 och 1 200 miljoner kronor 2028.

Anslaget minskas med 22 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 22 miljoner kronor per år 2027 och 2028 för att stärka arbetet inom studenthälsovården med att främja studenters psykiska hälsa genom medel till universitet och högskolor. Anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 4 732 393 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 471 393 000 kronor respektive 2 311 393 000 kronor.

3.7.9 1:9 Läkemedelsverket

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:9 Läkemedelsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	166 219	Anslagssparande	-4 489
2025	Anslag	203 110[1]	Utgiftsprognos	203 274
2026	**Förslag**	**247 799**		
2027	Beräknat	254 454[2]		
2028	Beräknat	261 776[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 249 762 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 251 686 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid Läkemedelsverket för:

- tillsyn och därtill hörande uppgifter om medicintekniska produkter,
- producentobunden läkemedelsinformation,
- utökade ansvarsområden till följd av lagen (2006:496) om blodsäkerhet och lagen (2008:286) om kvalitets- och säkerhetsnormer vid hantering av mänskliga vävnader och celler,
- strukturerad uppföljning av nya läkemedel,
- utökade ansvarsområden till följd av ny lagstiftning på EU-nivå inom områden för kosmetika, medicinteknik, och avancerade terapier,
- drift av Giftinformationscentralen,
- tillsyn av tatueringsfärger,
- centrum för läkemedel och miljö,
- tillsyn enligt förordningen (2012:596) om införsel av och handel med sprutor och kanyler,
- förvaltning av nationellt substansregister,
- arbete med att skapa förmåga att upprätthålla verksamhet under störda förhållanden och höjd beredskap,
- arbete med cyber- och informationssäkerhet, samt
- utveckling, stöd och förvaltning av en struktur och partnerskap för kliniska prövningar.

Anslaget får även användas för bidrag för att främja kliniska prövningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Läkemedelsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**203 110**	**203 110**	**203 110**
Pris- och löneomräkning[2]	3 689	7 574	11 980
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	41 000	43 770	46 686
varav BP26[3]	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Giftinformationscentralen	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**247 799**	**254 454**	**261 776**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För 2026 föreslås anslaget öka med 30 miljoner kronor per år för arbete med en ny struktur, genom bl.a. ett nationellt partnerskap för kliniska prövningar och fr.o.m. 2027 beräknas motsvarande nivå.

Läkemedelsverket tilldelades 5 miljoner kronor 2025 för arbete i egenskap av beredskapsmyndighet inom beredskapssektorn hälsa, vård och omsorg. Anslaget föreslås öka ytterligare 1 miljon kronor 2026 så att 6 miljoner kronor avsätts för ändamålet. För 2027 beräknas anslaget öka med ytterligare 2 miljoner kronor så att 8 miljoner kronor avsätts och fr.o.m. 2028 och framåt beräknas 10 miljoner kronor per år avsättas för ändamålet.

För förstärkning av Giftinformationscentralen vid Läkemedelsverket ökas anslaget med 10 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 247 799 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Läkemedelsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 254 454 000 kronor respektive 261 776 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:9 *Läkemedelsverket* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2027–2031.

Skälen för regeringens förslag

Efter förslag i budgetpropositionen för 2025 ökades anslaget för arbete med en ny struktur, genom bl.a. ett nationellt partnerskap för kliniska prövningar (prop. 2024/25:1, utg. omr. 9, bet. 2024/25:SoU1, rskr. 2024/25:92). Regeringen bör bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:9 *Läkemedelsverket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 300 000 000 kronor 2027–2031.

Tabell 3.24 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Läkemedelsverket

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2031
Ekonomiska åtaganden vid årets början		300 000			
Nya ekonomiska åtaganden	300 000	60 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-60 000	-60 000	-60 000	-180 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	300 000	300 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**300 000**	**300 000**			

3.7.10 1:10 E-hälsomyndigheten

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:10 E-hälsomyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	166 456	Anslagssparande	46 015
2025	Anslag	264 925[1]	Utgiftsprognos	267 024
2026	**Förslag**	**551 394**		
2027	Beräknat	518 254[2]		
2028	Beräknat	483 312[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 511 854 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 469 144 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för E-hälsomyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.26 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 E-hälsomyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**264 925**	**264 925**	**264 925**
Pris- och löneomräkning[2]	5 469	8 850	13 635
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	281 000	244 479	204 752
varav BP26[3]	*262 000*	*369 000*	*323 000*
– Etablera en nationell digital infrastruktur och genomföra EHDS	*262 000*	*369 000*	*323 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**551 394**	**518 254**	**483 312**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

E-hälsomyndigheten tilldelades 5 miljoner kronor 2025 för arbete i egenskap av beredskapsmyndighet inom beredskapssektorn hälsa, vård och omsorg. Anslaget föreslås öka ytterligare 1 miljon kronor 2026 så att 6 miljoner kronor avsätts för ändamålet. För 2027 beräknas anslaget öka med ytterligare 2 miljoner kronor så att 8 miljoner kronor avsätts och fr.o.m. 2028 och framåt beräknas 10 miljoner kronor per år avsättas för ändamålet.

I budgetpropositionen för 2024 tillfördes anslaget medel för myndighetens arbete med att genomföra en nationell digital infrastruktur under åren 2024–2026. Anslaget tillförs ytterligare 262 miljoner kronor 2026 så att det sammantaget avsätts 403 miljoner kronor 2026 för ändamålet. För 2027 beräknas 369 miljoner kronor och för 2028 beräknas 323 miljoner kronor för motsvarande ändamål. Från 2029 beräknas 158 miljoner kronor per år.

Regeringen föreslår att 551 394 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *E-hälsomyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 518 254 000 kronor respektive 483 312 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.27 Avgiftsfinansierad verksamhet vid E-hälsomyndigheten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat tom. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack resultat 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	20 002	2 772	357 848	-372 804	-14 956	7 818
varav avgift human och djur	*12 490*	*6 057*	*342 848*	*-359 085*	*-16 237*	*2 310*
varav avgift LiiV	*7 512*	*-3 285*	*15 000*	*-13 719*	*1 281*	*5 508*
Uppdragsverksamhet	-4 096	-2 088	12 813	-9 304	3 509	-2 675

Avgifter inom offentligrättslig verksamhet omfattar avgift human och djur samt avgift LiiV (leverantörernas information i det nationella produkt- och artikelregistret VARA). Intäkterna som avser offentligrättslig verksamhet regleras i förordningen (2013:1031) med instruktion för E-hälsomyndigheten, lagen (2018:1212) om nationell läkemedelslista, förordningen (2010:1167) om avgifter för den statliga kontrollen av läkemedel samt E-hälsomyndighetens föreskrifter om avgifter för den som har tillstånd att driva öppenvårdsapotek (HSLF-FS 2021:28). Myndigheten disponerar över intäkterna från verksamheten.

Avgifter inom uppdragsverksamhet omfattar avgift läkemedelsstatistik samt avgift godkännande, dvs. granskning av elektroniska system som ska ansluta till myndighetens register. Intäkterna som avser uppdragsverksamhet regleras främst i E-hälsomyndighetens instruktion.

3.7.11 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna

Tabell 3.28 Anslagsutveckling 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna

Tusental kronor

2024	Utfall	4 983 950	Anslagssparande	1 050
2025	Anslag	7 790 000[1]	Utgiftsprognos	7 790 000
2026	**Förslag**	**6 632 200**		
2027	Beräknat	7 032 200		
2028	Beräknat	4 392 200		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för prestationsbundna statsbidrag till regionerna för att kontinuerligt arbeta för att korta köer och väntetider samt förbättra tillgängligheten i hälso- och sjukvården. Medel inom anslaget får också användas för bidrag till Sveriges Kommuner och Regioner och till myndigheter för att stödja och följa upp regionernas tillgänglighetsarbete.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.29 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**7 480 000**	**7 480 000**	**7 480 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-847 800	-447 800	-3 087 800
varav BP26	*2 357 200*	*2 357 200*	*1 417 200*
– Ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården	*-66 000*	*-66 000*	*-66 000*
– Stärkt patientsäkerhet	*-16 800*	*-16 800*	*-16 800*
– Omfördelning av medel avseende ökad tillgänglighet till BUP	*690 000*	*690 000*	
– Ny användning av prestationsbundna medel	*1 000 000*	*1 000 000*	*1 000 000*
– Fortsatt satsning på kortare vårdköer	*750 000*	*750 000*	*500 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**6 632 200**	**7 032 200**	**4 392 200**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

Anslaget minskas med 5 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med motsvarande nivå 2027 och framåt i syfte att stärka Socialstyrelsens arbete med den tekniska grundplattformen. Anslaget 1:1 *Socialstyrelsen* ökar med motsvarande nivå för detta ändamål.

I budgetpropositionen för 2025 beräknades anslaget minska för åren 2026 och framåt eftersom tillfälliga förstärkningar av anslaget för att öka tillgängligheten genom att korta köerna och väntetiderna samt öka vårdens kapacitet och antalet vårdplatser avslutas enligt plan.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

Anslaget föreslås minska med 66 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med motsvarande nivå fr.o.m. 2027 och framåt för att finansiera Socialstyrelsens arbete med ökad tillgänglighet och vårdkapacitet i hälso- och sjukvården. Anslag 1:1 *Socialstyrelsen* föreslås öka med 55 miljoner kronor per år.

Anslaget föreslås minska med 16,8 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med motsvarande nivå fr.o.m. 2027 och framåt för arbete med patientsäkerhet. Anslag 1:1 *Socialstyrelsen* föreslås öka med 14 miljoner kronor per år.

Anslaget föreslås öka med 690 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp 2027 för att öka tillgängligheten och korta köerna till barn- och ungdomspsykiatrin. Ökningen finansieras genom att anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* minskas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 1 000 miljoner kronor 2026 för att korta köerna i hälso- och sjukvården och beräknas öka med 1 000 miljoner kronor för 2027 och 2028.

Anslaget ökas med 750 miljoner kronor 2026 för att korta köer inom vissa diagnosgrupper. För 2027 beräknas 750 miljoner kronor och för 2028 beräknas 500 miljoner kronor för ändamålet.

Regeringen föreslår att 6 632 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 032 200 000 kronor respektive 4 392 200 000 kronor

3.7.12 1:12 Inspektionen för vård och omsorg

Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:12 Inspektionen för vård och omsorg

Tusental kronor

2024	Utfall	833 017	Anslagssparande	5 362
2025	Anslag	904 853[1]	Utgiftsprognos	903 872
2026	**Förslag**	**1 052 386**		
2027	Beräknat	1 126 581[2]		
2028	Beräknat	1 174 163[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 108 261 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 132 767 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för vård och omsorgs förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.31 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Inspektionen för vård och omsorg

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**904 853**	**904 853**	**904 853**
Pris- och löneomräkning[2]	16 833	32 068	50 515
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	130 700	189 660	218 795
varav BP26[3]	*100 400*	*157 200*	*205 600*
– Arbete mot oseriösa och kriminella aktörer	*95 400*	*144 200*	*192 600*
– Aktivitetskrav	*5 000*	*10 000*	*10 000*
– Utredningsfunktion för suicid		*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 052 386**	**1 126 581**	**1 174 163**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

För arbetet med att bl.a. leverera uppgifter till Utbetalningsmyndigheten och hantera underrättelser från Utbetalningsmyndigheten tilldelades myndigheten 5 miljoner kronor per år 2024–2025. För 2026 föreslås anslaget minska med 2 miljoner kronor då 3 miljoner kronor anvisas för detta arbete. Från och med 2027 och framåt beräknas motsvarande belopp.

Anslaget ökades med 5 miljoner kronor 2025 för uppstartskostnader och tillståndsprövningar i samband med införandet av förslag från betänkandet Ökad kontroll över tandvårdssektorn (SOU 2023:82). Anslaget föreslås öka med 38 miljoner kronor för motsvarande ändamål så att sammantaget 43 miljoner kronor avsätts 2026. För 2027 beräknas motsvarande nivå. Från och med 2028 och framåt beräknas 20 miljoner kronor per år för detta arbete.

Anslaget tillfördes 8,2 miljoner kronor 2025 för att genomföra förslagen i betänkandet För barn och unga i samhällsvård (SOU 2023:66). Anslaget minskar med 5,7 miljoner kronor 2026 då 2,5 miljoner kronor avsätts för ändamålet. Från 2027 och framåt beräknas motsvarande nivå.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

För myndighetens arbete mot oseriösa och kriminella aktörer samt för att fortsatt tillgodose behovet av tillsyn ökas anslaget med 95,4 miljoner kronor 2026, beräknas öka med 144,2 miljoner kronor för 2027 och 192,6 miljoner kronor från 2028.

För myndighetens arbete med analyser kopplade till den nationella funktionen för att utreda suicid beräknas anslaget tillföras 3 miljoner kronor för 2027 och framåt.

För myndighetens arbete med tillsyn och systemutveckling avseende kommunernas verksamhet inom aktivitetskrav kopplat till regeringens bidragsreform ökas anslaget med 5 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 10 miljoner kronor från 2027.

Regeringen föreslår att 1 052 386 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Inspektionen för vård och omsorg* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 126 581 000 kronor respektive 1 174 163 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.32 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Inspektionen för vård och omsorg

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat tom. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-224 182	-26 705	118 883	-173 362	-54 479	-305 366
varav blodverksamhet tillståndsprövning	*9 801*	*1 215*	*1 458*	*-255*	*1 203*	*12 219*
varav vävnads- och cellverksamhet tillståndsprövning	*5 148*	*706*	*1 439*	*-698*	*741*	*6 595*
varav tillståndsprövning för upphandling i välfärden	*-261 619*	*-19 402*	*63 249*	*-85 005*	*-21 756*	*-302 777*
varav tillståndsprövning av skyddade boenden	*-1 614*	*-12 954*	*4 350*	*-12 751*	*-8 401*	*-22 969*
varav avgift för estetiska behandlingar	*24 101*	*3 731*	*19 537*	*-16 320*	*3 217*	*31 049*
varav avgift för tillstånd att bedriva tandvårdsverksamhet	*-*	*-*	*28 850*	*-58 333*	*-29 483*	*-29 483*

Intäkter för offentligrättslig verksamhet avser avgifter för tillstånd som rör blodverksamhet och verksamhet som rör insamling, kontroll, framställning, förvaring och distribution av vävnader och celler. För 2019 och framåt avser intäkterna tillståndsprövningar enligt socialtjänstlagen (2025:400) och lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Enligt lagen (2021:363) om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar ska de verksamheter som omfattas av lagens tillämpningsområde betala en tillsynsavgift till Inspektionen för vård och omsorg. Intäkterna för offentligrättslig verksamhet avser därmed även IVO:s avgifter för tillsyn av estetiska verksamheter. Enligt proposition om stärkt kontroll över tandvårdssektorn (prop. 2025/26:7) ska tillståndsplikt införas för privata vårdgivare inom tandvårdssektorn. Ansökan om tillstånd är förenad med en avgift.

3.7.13 1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Tusental kronor

2024	Utfall	37 557	Anslagssparande	1 986
2025	Anslag	44 404[1]	Utgiftsprognos	38 313
2026	**Förslag**	**45 024**		
2027	Beräknat	45 737[2]		
2028	Beräknat	46 620[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 45 024 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 45 024 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för vård- och omsorgsanalys förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.34 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Myndigheten för vård- och omsorgsanalys

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**44 404**	**44 404**	**44 404**
Pris- och löneomräkning[2]	620	1 333	2 216
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**45 024**	**45 737**	**46 620**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 45 024 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Myndigheten för vård- och omsorgsanalys* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 45 737 000 kronor respektive 46 620 000 kronor

3.7.14 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård

Tusental kronor

2024	Utfall	1 530 059	Anslagssparande	182 441
2025	Anslag	1 032 500[1]	Utgiftsprognos	1 173 220
2026	**Förslag**	**2 949 500**		
2027	Beräknat	2 642 500		
2028	Beräknat	3 255 500		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera åtgärder som stärker hälso- och sjukvårdens beredskap och motståndskraft samt förmåga att hantera höjd beredskap och ytterst krig. Anslaget får även användas för att finansiera myndigheters och statliga bolags verksamhet avseende civilt försvar och beredskap. Anslaget får också användas för bidrag och statsbidrag för att vidareutveckla och stärka hälso- och sjukvårdens beredskap och motståndskraft, inklusive försörjningsberedskap. Anslaget får även användas till kostnader för beredskapslager. Anslaget får användas till att stärka den nationella, regionala och internationella katastrofmedicinska beredskapen. Medel inom anslaget får användas för överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.36 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 732 500**	**1 732 500**	**1 732 500**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 217 000	910 000	1 523 000
varav BP26	*1 217 000*	*910 000*	*1 160 000*
– Civilt försvar: Nationell införande av NAT-tester	*160 000*	*160 000*	*160 000*
– Civilt försvar: Öka tillgången och driftsäkerheten i hälso- och sjukvården	*500 000*	*750 000*	*1 000 000*
– Civilt försvar: Lagerhållningsskyldighet – Regioner	*557 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 949 500**	**2 642 500**	**3 255 500**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 160 miljoner kronor för 2026 för nationellt införande av NAT-tester. Från 2027 och framåt beräknas motsvarande nivå för ändamålet.

Anslaget ökas med 500 miljoner kronor 2026 för att bland annat öka driftsäkerheten i hälso- och sjukvården och för kompetenshöjande utbildningar och övningar. För 2027 beräknas 750 miljoner kronor och från 2028 beräknas 1 000 miljoner kronor per år för ändamålet.

Anslaget ökar engångsvis med 557 miljoner kronor 2026 för medel för lagerhållning av sjukvårdsprodukter i regionerna. Från 2027 utgår statsbidrag från utgiftsområde 25

Allmänna bidrag till kommuner, anslag 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*. Insatsen är en del av upprustningen av det civila försvaret.

Från och med 2028 beräknas anslaget öka med 363 miljoner kronor per år för att stärka Sveriges tillverkningsberedskap till hälso- och sjukvårdsprodukter.

Regeringen föreslår att 2 949 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvården* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 642 500 000 kronor respektive 3 255 500 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 543 000 000 kronor 2027–2036.

Skälen för regeringens förslag

I totalförsvarspropositionen bedömer regeringen att driftsäkerheten på sjukhusfastigheter behöver prioriteras (prop. 2024/25:34). Socialstyrelsen behöver ha möjlighet att, enligt förordningen (2023:30) om statsbidrag till regioner för åtgärder för att höja driftsäkerheten på hälso- och sjukvårdens fastigheter, besluta om bidrag till regionerna som sträcker sig över en fyraårsperiod. För att Socialstyrelsen ska kunna fatta nödvändiga beslut om bidrag behövs ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden på högst 992 000 000 kronor 2027–2030.

För att stärka Sveriges tillverkningsberedskap beräknas anslaget öka med 363 000 000 kronor per år från 2028 för att säkerställa nödvändig försörjning av bland annat läkemedel och sjukvårdsmateriel vid en allvarlig säkerhetspolitisk kris och i krig. Regeringen har därför givit Socialstyrelsen och Läkemedelsverket i uppdrag (S2024/01776) att stärka tillgången till särskilt kritiska sjukvårdsprodukter. För att det ska vara möjligt att fatta nödvändiga beslut och ingå avtal för tillverkningsberedskap behövs ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden på högst 3 317 000 000 kronor 2027–2036.

I propositionen Vårändringsbudget för 2025 beslutades för anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård* ett beställningsbemyndigande med behov om framtida anslag om 1 000 000 000 kronor 2026-2033 för att höja driftsäkerheten på sjukhusfastigheter och för att Socialstyrelsen ska kunna ingå ett avtal om försörjningstrygghet för läkemedel (prop. 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:257).

Mot denna bakgrund bör regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Civilt försvar inom hälso- och sjukvård* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare kvarvarande åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 543 000 000 kronor 2027–2036.

Tabell 3.37 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Civilt försvar inom hälso- och sjukvård

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2036
Ekonomiska åtaganden vid årets början		90 875	1 000 000			
Nya ekonomiska åtaganden	90 875	922 000	3 787 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-12 875	-244 000	-295 000	-624 000	-3 624 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	90 875	1 000 000	4 543 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**371 500**	**1 000 000**	**4 543 000**			

3.7.15 Övrig verksamhet

Avgiftsfinansierad verksamhet vid Läkemedelsverket

Tabell 3.38 Avgiftsfinansierad verksamhet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat tom. 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat år 2026	Ack resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-15 761	-1 900	1 800	-3 700	-1 900	-19 561
varav blod, vävnad och cellverksamhet	*-15 761*	*-1 900*	*1 800*	*-3 700*	*-1 900*	*-19 561*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	178 730	-40 000	990 000	-1 060 000	-70 000	68 730
varav tillstånd och tillsyn	*178 730*	*-40 000*	*990 000*	*-1 060 000*	*-70 000*	*68 730*

Läkemedelsverket ansvarar för bl.a. tillstånd, godkännande och kontroll av läkemedel och narkotika. Läkemedelsverket utövar också tillsyn över bl.a. medicintekniska produkter och kosmetiska produkter. Verksamheten finansieras främst genom avgifter, anslag, bidrag och finansiella intäkter. Den största finansieringskällan är avgiftsfinansieringen, som genererade 73 procent av intäkterna 2024. Anslagsintäkten utgjorde 18 procent, bidrag 8 procent och finansiella intäkter 1 procent. Läkemedelsverkets intäkter uppgick under 2024 till 1 339 miljoner kronor, vilket är en ökning med 129 miljoner kronor från föregående år. Verksamhetens kostnader uppgår till 1 287 miljoner kronor, vilket är 62 miljoner kronor högre än föregående år.

Beredskapsinvesteringar

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 2 000 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen bedömer att det även fortsättningsvis behövs låneramar för att säkerställa en beredskap och förstärka den nationella förmågan inför fredstida krissituationer och höjd beredskap som medför att sjukvårdsprodukter och annan materiel behöver införskaffas. Det kan t.ex. vara läkemedel för att förhindra utbrott av smittsamma sjukdomar eller medicintekniska produkter. Även utifrån att planeringen för totalförsvaret nu har återupptagits finns ett behov av låneramar för eventuella beredskapsinvesteringar.

Folkhälsomyndigheten behöver utifrån myndighetens ansvarsområde en låneram för att vid behov kunna genomföra beredskapsinvesteringar i syfte att hantera utbrott av smittsamma sjukdomar, t.ex. influensapandemier. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta att Folkhälsomyndigheten får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår högst till 2 000 000 000 kronor.

Socialstyrelsen behöver utifrån myndighetens ansvarsområde en låneram för att kunna genomföra beredskapsinvesteringar i syfte att hantera allvarliga händelser som kan medföra konsekvenser för hälso- och sjukvården eller socialtjänsten. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta att Socialstyrelsen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för beredskapsinvesteringar som inklusive tidigare upplåning uppgår högst till 1 500 000 000 kronor.

Tabell 3.39 Låneramar för samhällsinvesteringar

Miljoner kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutade låneramar 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutade låneramar 2025[1]	Begärda låneramar 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
9	Folkhälsomyndigheten	4 000	256	3 000	2 000	753	805
9	Socialstyrelsen	2 500	460	2 500	1 500	124	152
	Summa	**6 500**	**716**	**5 500**	**3 500**	**877**	**957**

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Investeringsplan för Folkhälsomyndigheten

Regeringens förslag

Investeringsplanen för beredskapsinvesteringar för 2026–2028 godkänns som en riktlinje för Folkhälsomyndighetens investeringar.

Skälen för regeringens förslag

Investeringsplanen omfattar primärt åtaganden avseende vaccin mot sjukdomen covid-19. Därutöver omfattar en mindre del inköp av antivirala läkemedel och vissa vaccin för att upprätthålla befintliga lager för beredskapsändamål. Beräkningarna är behäftade med stor osäkerhet.

Tabell 3.40 Investeringsplan för Folkhälsomyndigheten

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**546**	**715**	**805**	**40**	**10**	**855**
Läkemedel	546	715	805	40	10	855
varav investeringar i anläggningstillgångar	*546*	*715*	*805*	*40*	*10*	*855*
– beredskapstillgångar	*546*	*715*	*805*	*40*	*10*	*855*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**546**	**715**	**805**	**40**	**10**	**855**
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	546	715	805	40	10	855
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**731**	**753**	**758**	**167**	**27**	**952**
Beredskapsläkemedel	731	753	758	167	27	952
varav investeringar i anläggningstillgångar						
Finansiering vidmakthållande	**731**	**753**	**758**	**167**	**27**	**952**
Anslag 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	731	753	758	167	27	952
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**1 277**	**1 468**	**1 563**	**207**	**37**	**1 807**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**546**	**715**	**805**	**40**	**10**	**855**

4 Folkhälsopolitik

4.1 Mål för området

Målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation, dvs. till 2048 (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406). Utöver det övergripandet målet för folkhälsopolitiken finns åtta målområden som syftar till att vägleda och styra det samlade folkhälsoarbetet. Målområdena återspeglar hälsans bestämningsfaktorer, dvs. de faktorer som är mest centrala för hälsan i befolkningen och har ett tydligt fokus på jämlik hälsa. Exempel på målområden är det tidiga livets villkor, inkomst och försörjningsmöjligheter, levnadsvanor och en hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

Levnadsvanor är ett centralt område för att uppnå en god och jämlik hälsa. Därför finns även delmålet Ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406). Vidare finns det nationella målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken som är ett samhälle fritt från narkotika och dopning och minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol samt tobaks- och nikotinprodukter (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:SoU1, rskr. 2024/25:92) samt målet för samhällets insatser mot spelberoende som är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145). Området benämns med förkortningen ANDTS.

Riksdagen har även beslutat om en vision för det självmordspreventiva arbetet – att ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord (prop. 2007/08:110, bet. 2007/08:SoU11, rskr. 2007/08:226).

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och följa utvecklingen av det riksdagsbundna målet för folkhälsopolitiken används följande indikatorer:

- medellivslängd,
- självskattad hälsa,
- förekomst av icke smittsamma sjukdomar (inbegripet psykisk ohälsa),
- förekomst av smittsamma sjukdomar, och
- förekomst av antibiotikaresistenta bakterier och expediering av antibiotika.

För att redovisa resultat och följa utvecklingen av det riksdagsbundna delmålet om ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla används följande indikatorer:

- fysisk aktivitet,
- konsumtion av frukt och grönsaker, och
- andel som har övervikt eller obesitas (fetma).

För att redovisa resultat och följa utvecklingen av det riksdagsbundna målet för alkohol, narkotika, dopning och tobakspolitiken samt det riksdagsbundna målet för samhällets insatser mot spelberoende används följande indikatorer:

- bruk av alkohol,

– bruk av narkotika,
– bruk av dopningsmedel,
– bruk av tobak, och
– andel i befolkningen med riskabelt spelande.

Målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken ändrades avseende tobakspolitiken i samband med budgetpropositionen för 2025.Redovisningen av resultat för verksamhetsåret 2024 baseras på det tidigare målet med tillhörande indikatorer. Det nya målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken avseende tobakspolitiken – ett samhälle fritt från narkotika och dopning och minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol samt tobaks- och nikotinprodukter – kommer att ligga till grund för resultatredovisningen av 2025 års verksamhet i 2027 års budgetproposition. För att redovisa resultat och följa utvecklingen av det nya målet kommer följande indikatorer att användas:

– skadeverkningar uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter, samt
– bruk uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter.

Det nya målet innebär att de gradskillnader av olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar som är vetenskapligt påvisade klargörs. Cigaretter och röktobak utgör t.ex. en större hälsofara än rökfria tobaks- och nikotinprodukter så som snus. Det nya målet för tobakspolitiken kräver en indikator som syftar till att explicit fånga skadeverkningarna från olika tobaks- och nikotinprodukter. Eftersom bruket ligger till grund för de skadeverkningar som de olika tobaks- och nikotinprodukterna leder till, bedöms det dock fortsatt vara relevant att följa utvecklingen av bruket av dessa olika produkter som en stödindikator. Däremot bör indikatorn ändras så att den tydligt omfattar även nikotin. Indikatorerna utgör inte mål i sig utan syftar till att följa utvecklingen mot målet om minskade medicinska och sociala skador orsakade av tobaks- och nikotinprodukter. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ska återrapportera hur de arbetar och hur deras arbete har förändrats för att nå det nya målet.

De föreslagna indikatorerna bygger på ett antal statistiska mått, utifrån tillgänglig statistik och kunskap om hälsoeffekter av olika tobaks- och nikotinprodukter. Statistiska mått för att följa indikatorn skadeverkningar från tobaks- respektive nikotinprodukter kommer att vara antal vårdkontakter med specialiserad öppenvård och slutenvård för skador och medicinska tillstånd direkt eller indirekt orsakade av tobaks- och nikotinprodukter, relativa risker för insjuknande i cancer och hjärt-kärlsjukdomar till följd av tobaksrökning, tobaksrökningens tillskrivningsfaktor för cancer och hjärt-kärlsjukdomar samt prognoser över framtida undvikbara sjukdoms- och dödsfall utifrån förändringar i förekomsten av rökning. Statistiska mått för att följa indikatorn bruk av tobaks- och nikotinprodukter kommer att vara prevalensen för daglig användning uppdelat på olika tobaks- och nikotinprodukter samt tobaksanvändning under graviditet. Bland unga kommer även sporadisk användning att redovisas. Eftersom kunskapen om olika tobaks- och nikotinprodukters skadeverkningar är under utveckling kan även de statistiska måtten i framtiden förändras och utvecklas.

De huvudsakliga källorna för uppföljning av de indikatorer som har valts ut för att följa utvecklingen inom folkhälsopolitikens område är rapporter och statistik från bl.a. Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) och Statistikmyndigheten SCB. Statistiken redovisas, så långt det är möjligt, uppdelat på kön, ålder och socioekonomi (utbildningsnivå).

4.3 Resultatredovisning

Målet att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation

Medellivslängden ökar men det finns fortsatta skillnader mellan olika grupper

Befolkningens medellivslängd fortsätter att öka. Medellivslängden i Sverige 2024 var 82,3 år för män och 85,4 år för kvinnor. Detta är en ökning från 2023 då medellivslängden var 81,6 år för män och 84,9 år för kvinnor. Även om ökningen i medellivslängd gäller för de flesta personer i befolkningen finns fortsatt stora skillnader i medellivslängd mellan olika grupper över tid. Skillnaderna i medellivslängd beroende på utbildningsnivå har ökat, där de med högst utbildning har en större ökning än personer med endast gymnasieutbildning och förgymnasial utbildning. Skillnaderna mellan personer i gruppen med lägst inkomster och i gruppen med högst inkomster består och har inte förändrats nämnvärt. I vissa grupper kan även en sjunkande medellivslängd noteras. Detta är särskilt tydligt bland inrikes födda kvinnor utan gymnasieutbildning där återstående medellivslängd vid 30 års ålder redan är lägre än genomsnittet men som också har sjunkit sedan 2006, från 51,4 år till 50, 6 år.

Andelen som uppskattar sin hälsa som god har minskat

Av befolkningen i åldrarna 16–84 år uppgav 69 procent 2024 att de har en bra eller mycket bra hälsa. Andelen var större bland män än bland kvinnor, och även större bland yngre än äldre. Det finns också fortsatta skillnader utifrån utbildningsnivå. Bland personer med förgymnasial eller gymnasial utbildning är det en väsentligt mindre andel som skattade sin hälsa som bra eller mycket bra jämfört med personer med eftergymnasial utbildning. Det är också fler personer med funktionsnedsättning som skattar sin hälsa som dålig jämfört med den övriga befolkningen. Under perioden 2006–2021 ökade andelen något i befolkningen som skattade sin hälsa som bra. Under perioden 2021–2024 minskade dock andelen något igen för alla grupper. Det är ännu för tidigt att avgöra om minskningen är ett trendbrott.

Diagram 4.1 Andel av befolkningen i åldrarna 25–84 år som anger att de har en bra eller mycket bra självskattad hälsa

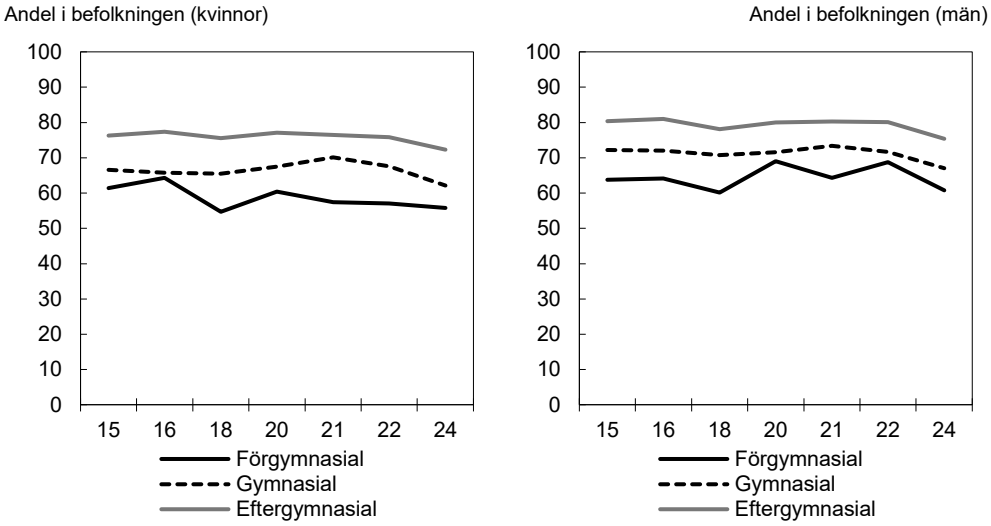

Källa: Folkhälsomyndigheten, Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsan i Sverige.

Icke-smittsamma sjukdomar utgör en stor del av sjukdomsbördan och det finns skillnader mellan grupper

Icke-smittsamma sjukdomar orsakar merparten av sjuklighet och död i Sverige. Sjukdomar som hjärt-kärlsjukdom, cancer, diabetes, kroniska lungsjukdomar och psykisk ohälsa i form av depression och ångest, står för en stor del av den totala sjukdomsbördan. Det har varit en positiv trend vad gäller flera sjukdomstillstånd de senaste åren, med färre dödsfall i t.ex. hjärtinfarkt och stroke till följd av minskad rökning och förbättrad behandling av högt blodtryck och blodfetter. Samtidigt noteras en ökning av flera riskfaktorer såsom stillasittande och ohälsosamma matvanor, vilket driver utvecklingen av flera av dessa sjukdomar, se vidare under rubriken Delmålet om ett samhälle som främjar fysisk aktivitet och bra matvanor för alla. Även sociala och ekonomiska faktorer påverkar risken att insjukna i icke-smittsamma sjukdomar och utvecklingen ser därför olika ut för olika grupper i befolkningen.

Dödlighet och insjuknande i hjärtinfarkt och stroke har minskat i alla grupper

Dödligheten och insjuknande i hjärt-kärlsjukdomar har sjunkit i alla grupper under 2006–2023, samtidigt som skillnader mellan grupper består. Beträffande cancer minskar dödligheten, med undantag för lungcancer och malignt melanom. Däremot har insjuknandet ökat, både för män och kvinnor. Det finns fortsatt stora skillnader mellan könen avseende både dödlighet och insjuknande i dessa diagnoser. Under 2023 var t.ex. antalet fall av hjärtinfarkt per 100 000 män mer än dubbelt så högt som bland kvinnor. Det finns även fortsatta skillnader mellan utbildningsgrupper och inkomstnivåer där personer med förgymnasial utbildning och personer i hushåll med lägre inkomster har väsentligt högre insjuknande.

Diagram 4.2 Insjuknande i hjärtinfarkt, stroke och cancer per år

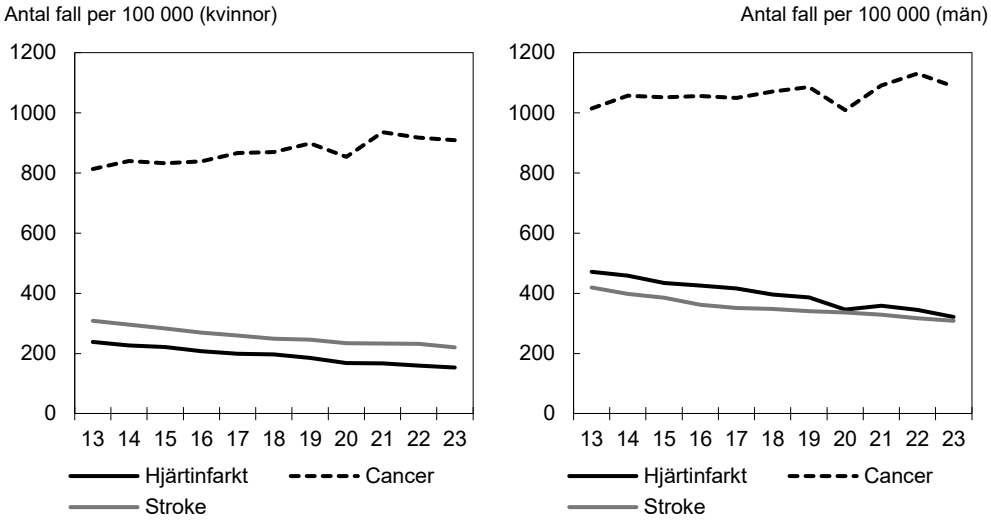

Källa: Patientregistret, Cancerregistret och Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen.

Merparten har ett gott psykiskt välbefinnande och utvecklingen under 2000-talet har varit stabil

De flesta barn och vuxna har en god självskattad hälsa och ett gott psykiskt välbefinnande. Psykiskt välbefinnande kan mätas på flera sätt och handlar bl.a. om hur nöjd man är med livet och hur man klarar av olika saker i vardagen, t.ex. att ha bra relationer, att kunna hantera utmaningar eller att ha en ljus syn på framtiden. Bland skolbarn i åldern 11, 13 och 15 år fanns en relativt god livstillfredsställelse vid den senaste mätningen av skolbarns hälsovanor 2021/22 och utvecklingen under 2000-talet har varit stabil. Det är dock vanligare att flickor, i alla tre åldrar upplever sig mindre nöjda med livet än jämnåriga pojkar. Bland personer i befolkningen 16–84 år svarade 84 procent att de hade ett gott psykiskt välbefinnande i 2024 års nationella

folkhälsoenkät, vilket är en något lägre andel än 2018 då psykiskt välbefinnande började mätas i den nationella folkhälsoenkäten. Under 2024 var andelen högst i åldersgruppen 65–84 år (89 procent) och lägst bland 16–29-åringarna (78 procent). I alla åldrar var andelen med gott psykiskt välbefinnande högre bland män än bland kvinnor, vilket är ett mönster som håller i sig över tid.

Samtidigt som många har ett gott psykiskt välbefinnande, ökar förekomsten av självrapporterade psykiska besvär och allt fler söker och får vård för psykisk ohälsa

Samtidigt som merparten uppfattar sitt psykiska välbefinnande som gott är det vanligt att ha olika typer av psykiska besvär. Psykiska besvär är ofta självrapporterade och kan t.ex. handla om oro, nedstämdhet eller sömnbesvär av olika intensitet och varaktighet. Vissa typer av psykiska besvär ingår periodvis i de flesta människors liv, medan allvarliga psykiatriska tillstånd drabbar en mindre del av befolkningen. Högst andel som uppger psykiska besvär i nationella befolkningsundersökningar finns bland flickor och kvinnor och bland tonåringar och unga vuxna. Dessa besvär har ökat under 2000-talet både bland barn och bland vuxna. Allvarlig psykisk påfrestning är ett mått på svåra psykiska besvär som innebär att man har en relativt hög nivå av bl.a. oro, nedstämdhet och hopplöshetskänslor, vilket innebär att man skulle kunna ha ett psykiatriskt tillstånd. Under 2024 uppgav 10 procent av kvinnorna i åldern 16–84 år svåra besvär av ängslan, oro eller ångest, jämfört med 6 procent av männen (se diagram 4.3). Även andelen barn och vuxna som söker och får vård för psykisk ohälsa har ökat successivt över tid.

Att ha ett nedsatt psykiskt välbefinnande eller uppleva psykiska besvär är vanligare bland personer eller i familjer med låg inkomst samt i vissa grupper, t.ex. bland personer med funktionsnedsättning och hbtqi-personer.

Diagram 4.3 Andel kvinnor och män 16–84 år som svarar att de har svåra besvär av ängslan, oro eller ångest, 2006–2024

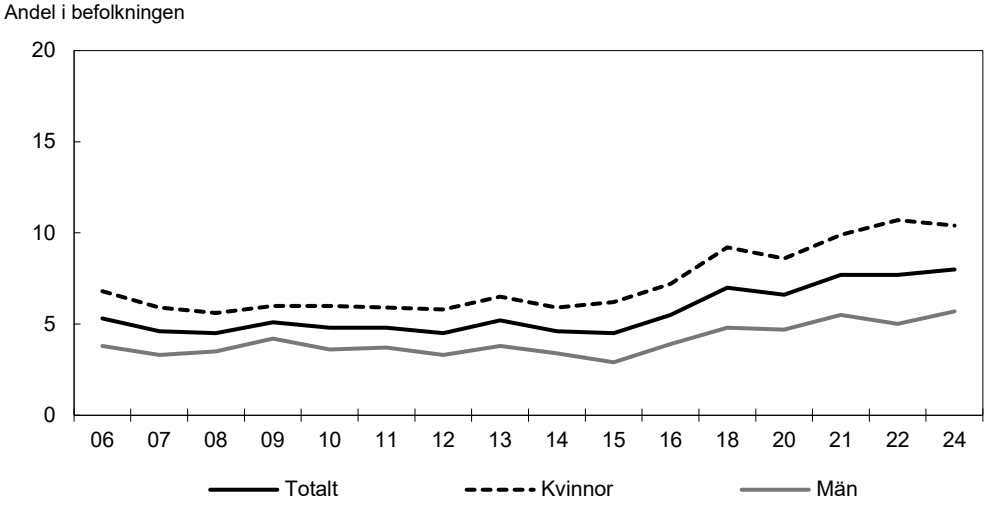

Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Folkhälsomyndigheten.

Antalet suicidfall har minskat över tid men är fortsatt särskilt vanligt bland män och har ökat något bland unga vuxna

Under 2023 avled 1 328 personer av säkert fastställda suicid i Sverige, enligt den officiella statistiken. Av dessa var 943 män och 385 kvinnor, 10 var barn under 15 år. Ytterligare 289 fall registrerades där det fanns misstanke om suicid, men där avsikten inte kunde styrkas. Två tredjedelar av dem som avled i suicid 2023 var män och det högsta suicidtalet (antal suicid per 100 000 invånare) fanns bland män som var 85 år och äldre. Eftersom suicidtalet beräknas i relation till åldersgruppernas storlek i befolkningen skiljer sig dock suicidtalet från det faktiska antalet suicid. För män var

antalet suicid under 2023 lägst i den äldsta åldersgruppen 85 år och äldre (55 män) och högst i åldersgruppen 45–64 år (300 män). Under den senaste 20-årsperioden har suicidtalet i befolkningen legat relativt stabilt, men med vissa variationer för enskilda år (se diagram 4.4).

Diagram 4.4 Antal suicid per 100 000 invånare, fördelat på åldersgrupper 2003–2023

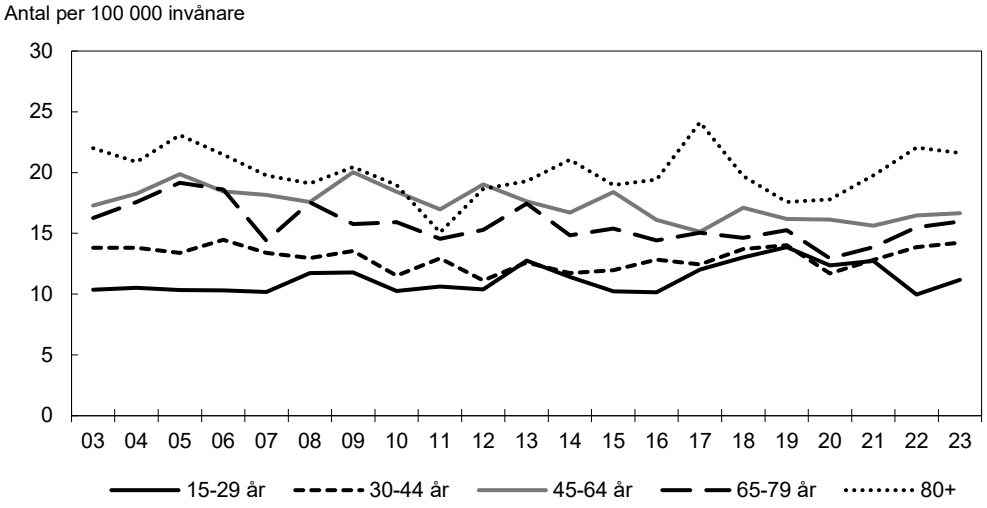

Anm.: Enbart säkert fastställda suicid ingår i statistiken.
Källa: Socialstyrelsen, Dödsorsaksregistret.

Besvär av ensamhet och omfattande digital medieanvändning – några av de riskfaktorer som påverkar hälsan

Ensamhet har samband med både fysisk ohälsa och psykisk ohälsa. Av befolkningen 16 år och äldre uppger 6 procent att de ofta eller alltid besväras av ensamhet. Att uppge besvär av ensamhet är vanligare bland personer som har en funktionsnedsättning eller som står utanför arbetslivet, och dubbelt så många män som kvinnor under 45 år uppger att de ofta eller alltid besväras av ensamhet. Ytterligare en aspekt med negativ påverkan på hälsan, i synnerhet hos barn och unga, är en omfattande användning av digitala medier. En nyligen genomförd kunskapssammanställning från Folkhälsomyndigheten visar att en omfattande digital medieanvändning kan påverka barns och ungas hälsa negativt genom ökat stillasittande, sämre sömn och psykisk ohälsa. Det kan också leda till ökad stress, koncentrationssvårigheter och en negativ påverkan på självkänslan.

Färre rapporterade fall av smittsamma sjukdomar som hiv och klamydia

Antalet nya fall av hivinfektion 2024 ligger på den lägsta nivån sedan början av 00-talet. Antalet rapporterade fall av hiv 2024 var 296, vilket kan jämföras med 302 rapporterade fall 2023. Som för tidigare år har de flesta (81 procent) smittats utomlands och spridningen av hiv inom Sverige är fortsatt mycket begränsad. Av samtliga fall rapporterades flest i åldersgruppen 30–39 år och hivinfektion är fortsatt vanligare bland män (66 procent) än bland kvinnor (34 procent).

Diagram 4.5 Antal nya fall av hiv per år

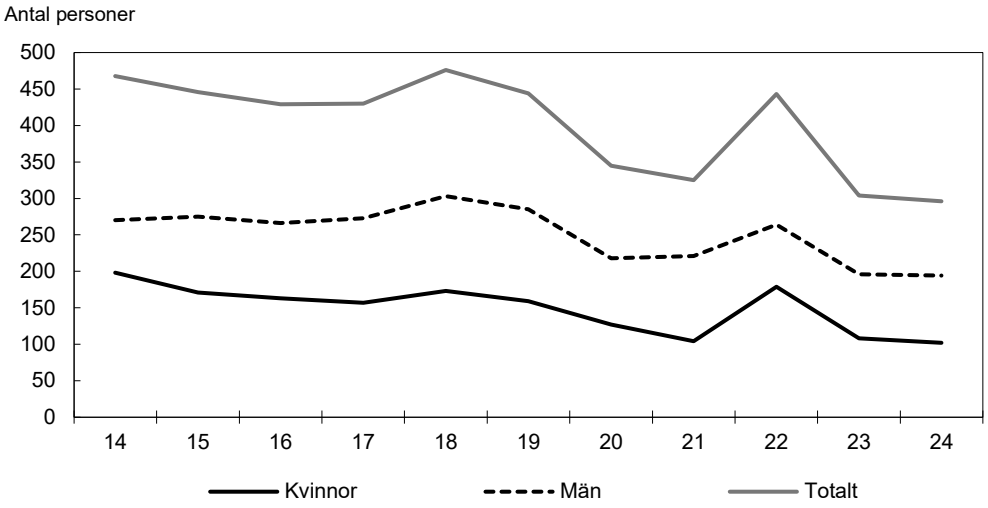

Källa: Folkhälsomyndigheten, SmiNet.

Under 2024 rapporterades 553 fall av hepatit B i Sverige, vilket kan jämföras med 661 rapporterade fall 2023. Under de senaste tio åren har antalet fall av hepatit minskat med två tredjedelar. Även fallen med hepatit C har minskat de senaste tio åren och under 2024 rapporterades 862 fall, vilket är en ytterligare minskning jämfört med 2023 och 2022 då antalet rapporterade fall av hepatit C var 995 respektive 1144.

Under 2024 rapporterades 4 365 fall av infektioner med gonorré, vilket är något fler än under 2023 då 4 215 fall rapporterades. De senaste åren har även antalet bakteriestammar som är resistenta mot antibiotika ökat, vilket innebär att den ökade förekomsten av gonorréfall påverkar antibiotikaresistensläget. Antalet rapporterade fall av klamydia minskade under 2024 då 26 392 fall rapporterades, i jämförelse med 32 298 fall under 2023. Minskningen av klamydiafall följer den trend som har setts över en längre tidsperiod, men minskningen under 2024 var ovanligt stor (19 procent). Minskningen var särskilt tydlig i yngre åldersgrupper.

Förekomsten av covid-19 har minskat, men kräver fortsatt resurser

Covid-19 är fortfarande en relativt ny sjukdom med otydlig säsongsvariation. Antalet fall av covid-19 minskade under 2024, och även om smittspridningen ökade igen under vinterhalvåret 2024/25 var antalet fall färre än under tidigare vintrar. Bekräftade fall på äldreboenden samt inläggningar inom slutenvård och intensivvård var också lägre än tidigare vintersäsonger. Även antalet avlidna var lägre. Belastningen på hälso- och sjukvården avseende covid-19 har således varit lägre och påverkan på samhället mindre. Inför vintersäsongen 2024/25 rekommenderade Folkhälsomyndigheten vaccination mot covid-19 för personer med ökad risk för svår sjukdom och död. Bland personer 80 år och äldre vaccinerades ca 73 procent inför vintersäsongen 2024/25 och för personer 65 år och äldre var motsvarande siffra 65 procent.

Sverige har genom Europeiska kommissionen ingått EU-gemensamma vaccinavtal som säkrat tillgången av vaccin mot covid-19 även under 2025. De aktuella avtalen löper till och med 2026. Under 2024 tog Sverige emot drygt 3,1 miljoner doser, varav ca 2,2 miljoner levererades till regionerna. Från den 1 juli 2024 t.o.m. den 30 juni 2025 har ca 3,1 miljoner doser levererats till Sverige. Av dessa har ca 2,7 miljoner doser fördelats till regionerna och totalt ca 2,2 miljoner doser har administrerats, varav ca 1 miljon doser till män respektive ca 1,2 miljoner doser till kvinnor. Från och med 2027 övergår ansvaret för tillgången till vaccin mot covid-19 till regionerna.

Vaccinationstäckning i de nationella vaccinationsprogrammen är fortsatt hög

Det nationella allmänna vaccinationsprogrammet för barn omfattar vaccination mot elva sjukdomar. Liksom föregående år var förekomsten av de flesta sjukdomar som ingår i programmet låg under 2024. Röda hund, polio och difteri cirkulerar inte längre i Sverige. Enstaka fall och ett par mindre kluster av mässling rapporterades under 2024. Kikhosta ökade kraftigt under året med över 2 500 rapporterade fall, vilket kan jämföras med 700–800 fall per år under 2014–2019, och ett spädbarn med diagnosticerad kikhosta avled. Även andra länder i Europa har haft en ökad förekomst av kikhosta. Ökningen kan bl.a. bero på den låga förekomsten av kikhosta under pandemiåren som bidragit till lägre immunitet i befolkningen. I Sverige kan även förändrad diagnostik ha bidragit till att fler fall upptäckts jämfört med tidigare år.

Vaccinationstäckningen var liksom tidigare år hög och de vaccin som används inom de nationella vaccinationsprogrammen har god säkerhet. Det nationella särskilda vaccinationsprogrammet för personer som ingår i riskgrupper inkluderar pneumokockinfektion sedan 2022 och omfattar sedan den 1 maj 2025 även tuberkulos.

Förekomsten av antibiotikaresistenta bakterier ökar

I Sverige bedrivs ett på många sätt framgångsrikt arbete mot antibiotikaresistens på såväl lokal och regional nivå som nationellt, och som samordnas mellan olika sektorer. För att bromsa utvecklingen av resistens är det viktigt att använda antibiotika endast när det är nödvändigt, förebygga infektioner och minska smittspridning inom vården. Detta, tillsammans med säker tillgång till antibiotika, är avgörande för en fungerande hälso- och sjukvård. I Sverige är förekomsten av resistenta bakterier fortfarande relativt låg, även om vissa bakterier ökat under senare år. Samtidigt påverkas den svenska situationen av en försämrad global situation eftersom antibiotikaresistens är ett gränsöverskridande problem.

År 2023 antog ministerrådet en rekommendation[1] som syftar till att intensifiera EU:s insatser för att bekämpa antimikrobiell resistens. De föreslagna åtgärderna i rekommendationen omfattar bl.a. konkreta mål på medlemsstatsnivå för att minska förekomsten av antibiotikaresistenta bakterier. Sverige har fortsatt låga resistensnivåer men ser ökningar för samtliga indikatorbakterier mellan 2023 och 2024.[2] Diagram 4.6 redogör för resistensutvecklingen i Sverige av meticillinresistenta Staphylococcus aureus (MRSA) och betalaktam resistenta Escherichia coli (ESBL), som andel av resistenta bakterier i blododlingar, över tid.

[1] Rådets rekommendation om intensifiering av EU:s åtgärder för att bekämpa antimikrobiell resistens genom en One health modell (2023/C 220/01).

[2] Incidens av E. coli med ESBL i blod, Incidens av MRSA i blod, Incidens av karbapenemresistenta K. pneumoniae i blod.

Diagram 4.6 Resistensutveckling av MRSA och E. coli med ESBL från blododling

Procent resistens (%R)

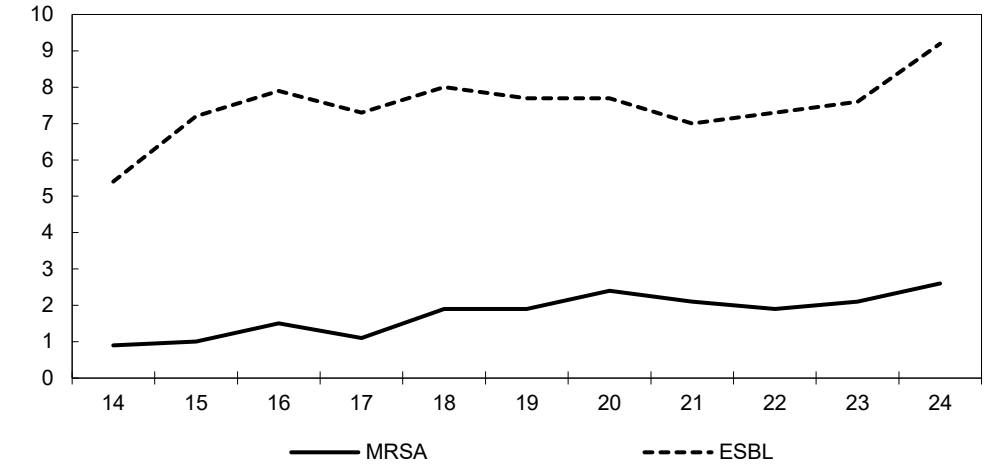

Källa: Folkhälsomyndigheten.

Av ovan nämnda rekommendation framgår även nationella rekommenderade delmål för att minska användningen av antibiotika till människor inom EU:s medlemsstater, för Sveriges del med tre procent till 2030. Medvetenheten om vikten av att endast förskriva antibiotika vid bakterieinfektioner är relativt god inom sjukvården. Under 2022 och 2023 ökade försäljningen av antibiotika tydligt, vilket sannolikt berodde på ökad smittspridning av luftvägsinfektioner efter pandemiårens restriktioner, som innebar minskade kontakter mellan människor och mindre rörlighet i samhället. Trots en påverkan på försäljning under och efter pandemin verkar läget nu ha stabiliserats och nivån i Sverige 2024 ligger under den för 2019.

Antalet utskrivna recept på antibiotika under 2024 var ca 270 per 1 000 invånare, vilket är samma nivå som för 2023. Den nationella målsättningen är 250 recept per tusen invånare. Det förekommer regionala skillnader i föreskrivningen av antibiotika. Antibiotikaanvändningen är högre bland kvinnor än bland män, vilket bl.a. beror på olika typer av sjuklighet mellan könen.

Diagram 4.7 Antal expedieringar av antibiotika per år

Antal per 1000 invånare

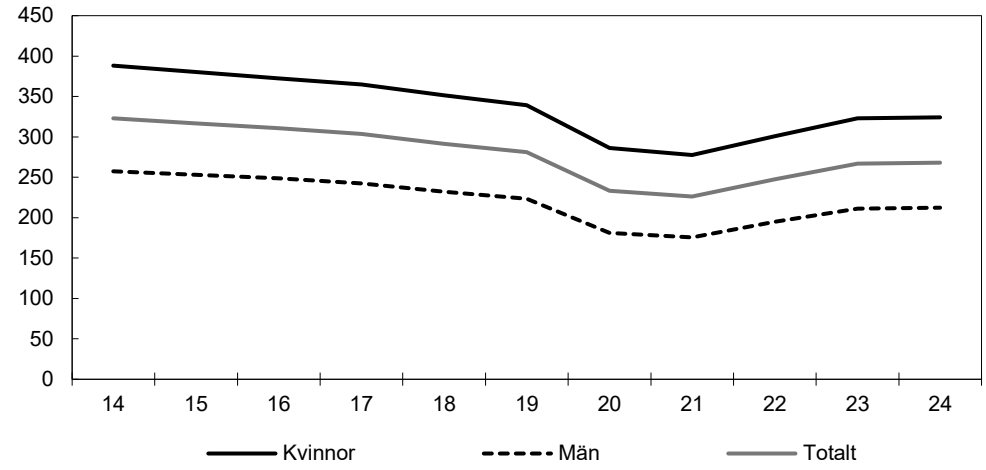

Källa: Läkemedelsregistret, Socialstyrelsen.

Centrala statliga åtgärder som vidtagits för att påverka måluppfyllelsen inom folkhälsoområdet

Folkhälsomyndighetens uppdrag har förtydligats till att bli mer stödjande och målgruppsanpassat

Folkhälsomyndigheten har en central roll i det folkhälsopolitiska arbetet på nationell nivå. Regeringen gav i juni 2023 Statskontoret i uppdrag att genomföra en myndighetsanalys av Folkhälsomyndigheten (S2023/02166). I slutredovisningen konstaterar Statskontoret att bildandet av Folkhälsomyndigheten har lett till en ändamålsenlig och effektiv organisation för det samlade folkhälsoarbetet på nationell nivå och att det har stärkt det nationella smittskyddet. Samtidigt framgår att myndighetens stöd till målgrupperna behöver bli mer verksamhetsanpassat och att Folkhälsomyndigheten behöver stödja regioner och kommuner att strategiskt utveckla metoder. I detta syfte har regeringen ändrat förordningen (2021:248) med instruktion för Folkhälsomyndigheten. Av den ändrade instruktionen framgår bl.a. att myndigheten ska vara samlande, stödjande och pådrivande inom folkhälsoområdet och stödja aktörer i såväl genomförande som uppföljning, bidra till att folkhälsoarbetet bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet och, inom sitt verksamhetsområde, sprida kunskap till allmänheten och samhället i stort.

Flera insatser för att stärka och synliggöra arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet har genomförts

Under 2025 har Folkhälsomyndigheten, på uppdrag av regeringen, presenterat en nationell strategi för att motverka ensamhet, Tillsammans – för god gemenskap i hela befolkningen (S2023/01137). Strategin är den första av sitt slag i Sverige och har bidragit till att arbetet på området har fått stor synlighet. Folkhälsomyndigheten har också tilldelats medel för att implementera strategin och fördela 49 miljoner kronor till det civila samhället för insatser som ytterligare ska stärka arbetet, i linje med den nationella strategin (S2025/00398). Under året har också regeringens företagsnätverk genomfört insatser för att synliggöra vikten av att motverka ensamhet och stärka gemenskapen i samhället.

Fortsatta insatser för att skydda barns och ungas hälsa och välmående i den digitala miljön har prioriterats

Barns och ungas digitala välmående har fortsatt en mycket hög prioritet inom både det nationella och internationella folkhälsoarbetet. Folkhälsomyndighetens rekommendationer och vägledning för ett hälsosamt och balanserat användande av digitala medier, som togs fram på uppdrag av regeringen, publicerades under 2024 (S2023/01669). Utifrån publikationen har myndigheten under 2025 genomfört ett flertal kommunikationsinsatser till både profession och allmänhet. Regeringen har även tilldelat Folkhälsomyndigheten extra medel under 2025 för att göra riktade informationsutskick till barnfamiljer med syfte att sprida information om de rekommendationer avseende digital medieanvändning som myndigheten har tagit fram (S2025/00790).

Arbetet med utfallsbaserade arbetssätt och finansiering har stärkts

För att stärka det främjande och förebyggande arbetet och bidra till ett ökat utfallsfokus inom välfärden har regeringen gett Folkhälsomyndigheten och Vinnova i uppdrag att förbereda, utforma och implementera ett långsiktigt nationellt stöd för att stimulera användandet av innovativa utfallsfokuserade arbetssätt och investeringsmodeller, såsom sociala utfallskontrakt (S2024/01659).

Arbetet med existentiell hälsa har utvecklats

Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att genomföra insatser för att utveckla arbetet med existentiell hälsa inom ramen för den nationella folkhälsopolitiken

(S2024/00846). I den redovisning av uppdraget som presenterades i mars 2025 framgår det att mycket arbete inom området existentiell hälsa pågår på olika nivåer och arenor i samhället, bl.a. inom ramen för den nationella strategin inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Samtidigt konstateras att existentiella perspektiv även har en nära koppling till och behöver integreras tydligare i andra pågående insatser såsom krisberedskap och civil försvar, ofrivillig ensamhet och natur och miljö.

Arbetet med reformen för personer med samsjuklighet har intensifierats

I januari 2025 inrättades en delegation för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet (S2025/00072), se rubrik Vårdansvaret för personer med samsjuklighet ska samlas hos en huvudman och farmakologisk behandling och andra insatser till målgruppen ska finnas tillgängliga i hela landet. I uppdraget ingår att biträda Regeringskansliet (Socialdepartementet) i arbetet med att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd. Reformen ska innebära att regionernas ansvar för beroendevården stärks och att ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten tydliggörs, inbegripet ansvaret för tvångsvård.

Vidare har regeringen inom ramen för överenskommelsen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om strategiska insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2025/00155) fördelat riktade medel till regioner samt till kommuner och regioner i samverkan för att skapa förutsättningar för reformen. Därutöver har regeringen gett Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen, Kriminalvården, Läkemedelsverket, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Statens institutionsstyrelse i uppdrag att ta fram en nationell plan för att stärka både det förebyggande arbetet och förbättra vård- och stödinsatser för personer med risk för eller som utvecklat ett skadligt bruk och beroende och samsjuklighet (S2025/01284).

Flera kraftfulla insatser har genomförts för psykisk hälsa och suicidprevention

Under 2025 har regeringen genomfört flera insatser för att utveckla och stärka arbetet för psykisk hälsa och suicidprevention, vilket är en viktig del i arbetet för att nå det nationella målet för folkhälsopolitiken och visionen för det självmordsförebyggande arbetet. I januari 2025 beslutades en långsiktig nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (skr. 2024/25:77). Som komplement till strategin har regeringen även beslutat om en handlingsplan med prioriterade insatser för arbetet 2025–2026 (S2025/00017) och ett uppdrag till 27 myndigheter att samordna, stödja och följa upp genomförandet av den nationella strategin (S2025/00016). Strategin med dess mål och delmål och tillhörande myndighetsuppdrag, bedöms skapa förutsättningar för ett utvecklat arbete med psykisk hälsa och suicidprevention och ett effektivare arbete, inte minst genom en förbättrad uppföljning (se t.ex. SOU 2018:90).

För att stödja genomförandet och uppföljningen av den nationella strategin har staten ingått en överenskommelse med SKR som omfattar ca 1,6 miljarder kronor för 2025 (S2025/00155). Enligt tidigare utvärderingar av överenskommelserna framgår att de statliga satsningarna inom detta område har bidragit till att möta lokala och regionala utmaningar och bl.a. medfört personal- och resursförstärkningar, ett förbättrat suicidpreventivt arbete och en utvecklad patient-, brukar- och anhörigmedverkan (S2020/01044).

Ett särskilt fokus under 2025 har fortsatt legat på att stärka och utveckla de främjande och förebyggande insatserna och det suicidpreventiva arbetet, i enlighet med inrikt-

ningen i den nationella strategin och Tidöavtalet. I december 2024 öppnade den nationella stödlinjen, Hjälplinjen, som finansieras av regeringen och som erbjuder stöd både via telefon och webbaserade tjänster till personer med psykisk ohälsa och suicidalitet samt till anhöriga och närstående dygnet runt. Enligt den utvärdering som Folkhälsomyndigheten har genomfört av arbetet under 2024 bedöms Hjälplinjen ha en strukturerad process för att ta emot samtal, säkerställer att dessa hanteras effektivt och har nått ut till en bred målgrupp (S2024/00718).

Vidare har regeringen under 2025 avsatt medel för statsbidrag till civilsamhällets arbete med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid, i enlighet med förordningen (2020:429) om statsbidrag till ideella organisationer inom området för psykisk hälsa och suicidprevention. Tidigare utvärderingar av statsbidraget visar att detta möjliggör för organisationerna att bidra till att främja psykisk hälsa samt förebygga psykisk ohälsa och suicid på olika nivåer och bland olika aktörer. Detta bl.a. genom organisationernas arbete med medmänskligt stöd, utbildning, information och olika former av socialt stödjande arbete.

Andra angelägna prioriteringar under 2025 har varit att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin, att stödja regionerna i tillgänglighetsarbetet inom den specialiserade psykiatriska vården och att utveckla primärvårdens arbete med psykisk ohälsa. Vidare har arbetet för personer med komplexa behov, inbegripet samsjuklighet, och heldygnsvård, tvångsvård och rättspsykiatrisk vård prioriterats liksom vården för barn och unga med ätstörningar, se avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik.

Därutöver har flera åtgärder genomförts för att utveckla insatserna till personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, bl.a. inom idrotten och inom friluftslivet (utg.omr 17 avsnitt 16). Arbetet med unga som varken arbetar eller studerar med särskilt fokus på psykisk ohälsa har också förstärkts, vilket bl.a. inbegriper att MUCF ska genomföra en särskild analys avseende unga män som varken arbetar eller studerar (utg.omr 17 avsnitt 15).

Det nationella handlingsprogrammet för självmordsprevention ska upphöra

Regeringens förslag

Det nationella handlingsprogrammet för självmordsprevention ska upphöra från och med den 31 december 2025 och ersättas av de mål och delmål som framgår av den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention.

Skälen för regeringens förslag

I mars 2008 antog riksdagen propositionen En förnyad folkhälsopolitik till riksdagen (prop. 2007/08:110, bet. 2007/08:SoU11, rskr. 2007/08:226). Genom propositionen beslutades en vision för det suicidpreventiva arbetet, som innebär att ingen bör hamna i en så utsatt situation att den enda utvägen upplevs vara självmord, och ett nationellt handlingsprogram för självmordsprevention med åtgärdsområden som omfattar insatser på både individ- och befolkningsnivå.

Sedan det nationella handlingsprogrammet för det självmordspreventiva arbetet beslutades 2008 har arbetet med suicidprevention utvecklats, både i Sverige och internationellt. Enligt flera rapporter och utredningar bl.a. Riksrevisionens granskning av statens arbete med suicidprevention Statens suicidpreventiva arbete – samverkan med verkan? (RiR 2021:26) har statens suicidpreventiva arbete inte varit tillräckligt effektivt, vilket, enligt Riksrevisionen, bl.a. beror på att det nationella självmordspreventiva handlingsprogrammet som beslutades 2008 har varit utan operationaliserade och mätbara mål och indikatorer. Enligt Riksrevisionen finns behov av nya angreppssätt och ytterligare krafttag i samhällets arbete för att förebygga suicid bl.a.

genom tydligare mätbara mål och resultatuppföljning. Som framgår av regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om statens suicidpreventiva arbete (skr. 2021/22:1) delar regeringen Riksrevisionens bedömning i denna del.

I januari 2025 beslutade regeringen en nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention för de kommande tio åren (skr. 2024/25:77). Den nationella strategin inbegriper en vision för arbetet, där visionen för det suicidpreventiva arbetet så som den framgår av propositionen En förnyad folkhälsopolitik (prop. 2007/08:110, bet. 2007/08:SoU11, rskr. 2007/08:226) ingår, samt mål, delmål och insatsområden som sammantaget ska bidra till att utveckla arbetet med psykisk hälsa och suicidprevention. Den nationella strategin innehåller även ett särskilt delmål där fokus inriktas på insatser som mer specifikt syftar till att förebygga suicid. Delmålet kompletteras av sex insatsområden som i stora delar har många likheter med de åtgärdsområden som finns i nationella handlingsprogrammet för självmordsprevention från 2008. Som komplement till strategin har regeringen även beslutat ett uppdrag till 27 myndigheter att samordna, stödja och följa upp genomförandet av den nationella strategin genom tydliga och mätbara mål för uppföljning av det suicidpreventiva arbetet liksom stöd för genomförande och uppföljning (S2025/00016).

Mot den bakgrunden föreslår regeringen att det nationella handlingsprogrammet för självmordsprevention ska upphöra och ersättas av de mål och delmål som framgår av den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention.

Ökad samverkan har lett till att arbetet för att främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har utvecklats

I februari 2025 slutredovisade Folkhälsomyndigheten uppdraget att genomföra insatser för att bidra till spridning och implementering av den nationella strategin respektive den nationella handlingsplanen för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (S2025/00180). Av slutredovisningen framgår att myndigheten bedömer att uppdraget har bidragit till ett mer ändamålsenligt, strategiskt och kunskapsbaserat arbete med SRHR framför allt genom att rikta fokus på området på lokal och regional nivå.

För att bl.a. främja ökad samverkan har regeringen gett Folkhälsomyndigheten tillsammans med en rad andra myndigheter, däribland Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket, i uppdrag att stärka och främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Uppdraget avser att särskilt stödja och främja SRHR i områden där utanförskapet är stort (A2024/01236).

På uppdrag av regeringen redovisade Folkhälsomyndigheten i juni 2025 en nationell handlingsplan mot hiv, aids och vissa andra sexuellt överförbara infektioner (S2024/00804). Handlingsplanen syftar till att konkretisera målen i den nationella strategin mot hiv, aids och vissa andra sexuellt överförbara infektioner, som redovisades av Folkhälsomyndigheten 2024. För att ytterligare främja arbete på området har regeringen i juli 2025 gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stärka genomförandet av strategin och handlingsplanen, bl.a. genom riktade informations- och kunskapshöjande insatser (S2025/01399).

Informationsplikten vid hivinfektion utreds

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en översyn av smittskyddslagen (bet. 2019/20:SoU5 punkt 6, rskr. 2019/20:173). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ta initiativ till en översyn av smittskyddslagen med en analys av om den fyller sitt ändamål när det gäller informationsplikten för hivpositiva (bet. 2019/20:SoU5 s. 33). Den 19 september 2024 beslutade regeringen tilläggsdirektiv (dir. 2024:88) till Utredningen om stärkt

framtida smittskydd (S 2023:08) som bl.a. innehåller uppdrag att göra en översyn av vissa frågor kopplade till smittskyddslagen (2004:168) och smittskyddsförordningen (2004:255). Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till om regleringen av informationsplikten vid hivinfektion är ändamålsenlig och proportionerlig, analysera och ta ställning till om övriga bestämmelser i smittskyddslagen avseende den enskildes skyldigheter att förebygga smittspridning är ändamålsenliga och proportionerliga samt analysera och ta ställning till om de förhållningsregler som läkare kan ge patienter, särskilt vid hivinfektion och hepatit C, är ändamålsenliga och proportionerliga. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 januari 2026. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Smittskyddsläkarstrukturen bedöms ändamålsenlig och hållbar

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om smittskyddsläkare (bet. 2020/21:SoU16 punkt 3, rskr. 2020/21:327). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att se över nuvarande kapacitet, organisation och struktur av smittskyddsläkare och vid behov ta fram förslag till en utvecklad organisation och struktur (bet. 2020/21:SoU16 s. 31). Regeringen gav i september 2021 Socialstyrelsen i uppdrag att göra en översyn av smittskyddsenheternas och smittskyddsläkarnas förutsättningar (S2021/06173). I sin redovisning av uppdraget i november 2022 gjorde Socialstyrelsen den övergripande bedömningen att det inte finns några betydande strukturella problem eller kapacitetsbrister inom den regionala smittskyddsorganisationen utifrån smittskyddsläkarens uppdrag enligt smittskyddslagen (2004:168), utan att nuvarande struktur är ändamålsenlig och hållbar. Socialstyrelsen lämnade dock förslag i rapporten om att vissa organisatoriska frågor om smittskyddsenheterna och smittskyddsläkare bör utredas vidare. Flera av förslagen har inkluderats i direktiven till Utredningen om stärkt framtida smittskydd (S 2023:08) som beslutades den 29 juni 2023 (dir. 2023:106) samt i de tilläggsdirektiv till utredningen som beslutades den 19 september 2024 (dir. 2024:88). Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Stärkt beredskap inför framtida pandemier

Vaccination mot covid-19 spelar en avgörande roll i att förebygga allvarlig sjukdom och dödsfall bland riskgrupper samt avlasta hälso- och sjukvården och äldreomsorgen. Regeringens fortsatta satsningar på arbetet med vaccinationer, övervakning och analyser under 2024 har medfört att Sverige haft goda förutsättningar att begränsa allvarlig sjukdom och död till följd av covid-19.

Regeringen har också fortsatt arbetet för att stärka beredskapen inför framtida pandemier. Regeringen har bl.a. beslutat proposition Hälso- och sjukvårdens beredskap (prop. 2024/25:167), som bl.a. innehåller förslag som ska ge bättre stöd och vägledning för den vård som ska ges under fredstida krissituationer, höjd beredskap och katastroftillstånd i hälso- och sjukvården, samt proposition Stärkt konstitutionell beredskap (prop. 2024/25:155), med förslag som stärker regeringens möjligheter att besluta om föreskrifter i allvarliga fredstida kriser. Vidare har regeringen gett Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och en rad andra myndigheter i uppdrag att säkerställa proaktivitet och handlingskraft vid fredstida krissituationer eller vid krig och krigsfara. Genom ändringar i förordningen (2021:248) med instruktion för Folkhälsomyndighetens har möjligheterna stärkts för myndigheten att agera utifrån beprövad erfarenhet, i de fallen det saknas tydlig vetenskaplig evidens för att en viss metod är effektiv. Statens beredning för medicinsk och social utvärdering har fått i uppdrag att utveckla en process för snabböversikter på hälso- och sjukvårdsområdet i en krissituation (S2024/02156).

Regeringen är en fortsatt stark röst för arbetet mot antibiotikaresistens, i Sverige och globalt

Under året har regeringen tagit emot rapporter om Sveriges arbete mot antibiotikaresistens. Europeiska smittskyddsmyndigheten, ECDC, har publicerat en rapport, gemensamt framtagen med Europeiska kommissionen, vilken utgår från ett One Health-perspektiv. Ett sådant perspektiv innebär att flera områden så som människors och djurs hälsa, miljö, forskning, utbildning, handel och internationellt utvecklingssamarbete behöver involveras för att motverka antibiotikaresistens. Därtill har även Statskontoret och Samverkansfunktionen mot antibiotikaresistens analyserat och lämnat rekommendationer om det svenska arbetet mot antibiotikaresistens. För att stödja regionernas arbete på området har regeringen under 2025 beslutat om bidrag på 3 miljoner kronor till den Nationella arbetsgruppen mot antibiotikaresistens, NAG Strama. Folkhälsomyndigheten har på regeringens uppdrag fortsatt att säkerställa tillgång till viss antibiotika inom ramen för en prenumerationstjänst med ersättning till företag som garanterar möjlighet att tillgå nya antibiotikaprodukter på den svenska marknaden. Vidare har regeringens långsiktiga satsningar på området synliggjorts i proposition Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60), som fortsatt ger medel till Vetenskapsrådet för arbete med ett nationellt forskningsprogram mot antibiotikaresistens. Antibiotikaresistens är också ett av de utpekade områdena i Strategi för Sveriges utvecklingssamarbete för hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, 2025–2029 (UD2024/17873), som regeringen beslutade i januari 2025. Regeringens ambassadör för global hälsa arbetar aktivt med att uppmärksamma antibiotikaresistens inom utvecklingssamarbete och Socialministern är sedan januari 2025 vice ordförande i Global Leaders Group on Antimicrobial Resistance. Därtill har en ministerdeklaration om att motverka uppkomst och spridning av antibiotikaresistens antagits i november 2024 under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet.

Delmålet om ett samhälle som främjar fysisk aktivitet och bra matvanor för alla

Hälsosamma levnadsvanor, som fysisk aktivitet och bra matvanor, är viktiga för en god hälsa och bidrar till fler friska levnadsår. Utöver att vara kopplat till en minskad risk för bl.a. vissa cancerformer, hjärt- och kärlsjukdom och demenssjukdom, främjar fysisk aktivitet och vardagsrörelse även den psykiska hälsan, bl.a. genom att minska stress och ångest och bidra till ökad inlärning och förbättrad sömnkvalitet. Även bra matvanor är viktiga för den psykiska hälsan samt minskar risken för demens, främjar god mun- och tandhälsa, förebygger övervikt och obesitas samt minskar risken för bl.a. hjärt-kärlsjukdom, vissa cancerformer och diabetes.

Andelen i befolkningen som uppnår tillräckligt fysisk aktivitet minskar

Enligt Folkhälsomyndighetens Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande, Kunskapsstöd för främjande av fysisk aktivitet och minskat stillasittande (2021) bör vuxna bl.a. genomföra pulshöjande fysisk aktivitet i minst 150–300 minuter per vecka, vilket här benämns som tillräcklig fysisk aktivitet. Enligt den senaste statistiken från Folkhälsomyndigheten 2024 uppgav 65,2 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år att de uppnår minst 150 minuters pulshöjande aktivitet under en vanlig vecka. Det är en minskning med 2,9 procentenheter jämfört med 2022. Minskningen är större bland kvinnor än bland män. Vidare visar uppgifter från Folkhälsomyndigheten att nivån av fysisk aktivitet hos personer med intellektuell funktionsnedsättning är låg och endast en av tio når rekommendationerna. Under perioden 2016–2024 har andelen kvinnor i åldrarna 25–84 år med förgymnasial utbildning som uppnår tillräcklig fysisk aktivitet ökat från 46,1 procent till 51,3 procent. Bland kvinnor med gymnasial utbildning

minskade andelen från 61 procent till 55,8, medan andelen bland kvinnor med eftergymnasial utbildning förblev oförändrad. För män minskade andelen som uppnår tillräcklig fysisk aktivitet bland de med förgymnasial utbildning från 53,3 procent till 48,7 procent. Däremot har andelen ökat något bland de med gymnasial utbildning (60,7 till 61,8 procent) och bland de med eftergymnasial utbildning (72,1 till 73,3 procent). Andelen som uppnår tillräcklig fysisk aktivitet varierar när statistiken delas upp på personers födelseland och är lägst bland män och kvinnor födda i övriga världen (ej Norden eller Europa), med 55,9 procent för män och 41,2 procent för kvinnor. Skillnaden mellan män födda i övriga världen och män födda i Sverige är 14,7 procentenheter, och för kvinnor är motsvarande skillnad 25,6 procentenheter.

Utöver att vara tillräckligt fysisk aktiv behöver även långa perioder av stillasittande brytas med rörelse för att minska risken för ohälsa. Andelen män och kvinnor i åldrarna 16–84 år som anger att de sitter minst 10 timmar per dygn ökade under perioden 2016–2024 från 20,6 procent till 24,5 procent. Andelen män är fortfarande större än andelen kvinnor (28,1 respektive 20,9 procent). Bland både män och kvinnor är andelen högst hos gruppen med eftergymnasial utbildningsnivå.

Genom att utöva friluftsliv och idrott kan stillasittande brytas och tillräcklig fysisk aktivitet uppnås, vilket bidrar till en bättre hälsa i befolkning (se vidare utg. omr. 17 avsnitt 16).

Befolkningens konsumtion av frukt och grönsaker minskar och konsumtionen av sötad dryck ökar

Enligt Livsmedelsverkets kostråd ska vuxna och barn över tio år äta minst 500 gram frukt och grönsaker per dag eftersom det minskar risken för bl.a. obesitas, hjärt- och kärlsjukdom och vissa typer av cancer. Andelen energitäta och näringsfattiga livsmedel t.ex. sötad dryck, ska vara så liten som möjligt. Andelen i befolkningen i åldrarna 16–84 år som 2024 uppgav att de åt frukt och grönsaker mer än tre gånger per dag var 17 procent. Andelen är större bland kvinnor än bland män (21,9 respektive 12,4 procent). Under perioden 2014–2024 har andelen i befolkningen minskat med 6,9 procentenheter. Minskningen är störst bland kvinnor (se diagram 4.8). Under 2024 var andelen kvinnor och män med förgymnasial utbildning i åldrarna 25–84 år som ätit frukt och grönsaker mer än tre gånger per dag (24,8 respektive 10,3 procent) lägre jämfört med andelen kvinnor och män med eftergymnasial utbildning (25,9 respektive 14,3 procent).

Diagram 4.8 Intag av frukt och grönt mer än tre gånger per dag

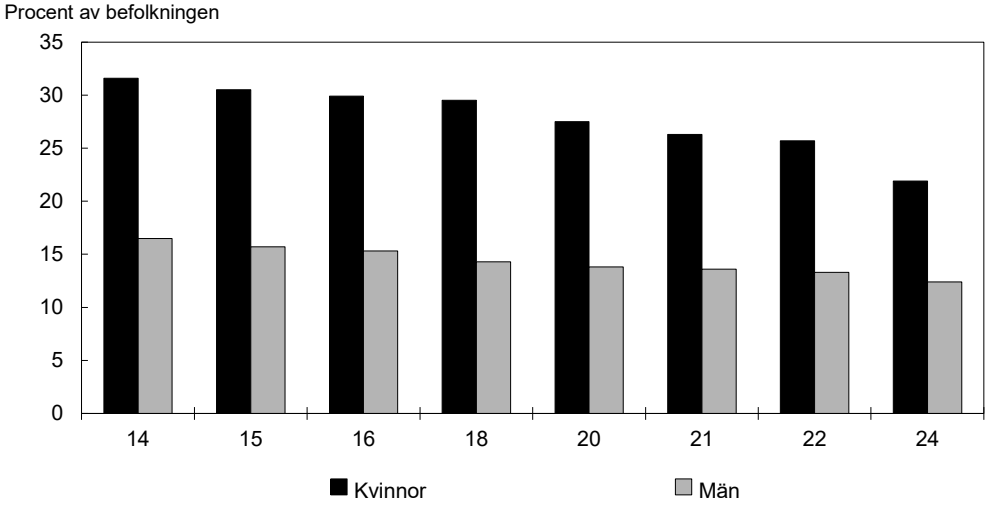

Anm.: ”Frukt och grönsaker” inbegriper alla typer av frukter, bär, grönsaker, rotfrukter (utom potatis) och baljväxter.
Källa: Folkhälsomyndigheten.

Vidare kan det konstateras att konsumtionen av sötad dryck ökar i befolkningen. Av befolkningen i åldrarna 16–84 år var det 34,9 procent som uppgav att de drack sötad dryck mer än två gånger i veckan 2024. Under perioden 2016–2024 har andelen ökat med 6,6 procentenheter, ökningen är störst bland kvinnor. En särskilt stor ökad konsumtion kan noteras bland unga vuxna. För 2024 var andelen i åldrarna 16–29 år 59,4 procent, vilket är en ökning på 25 procent från 2016. År 2024 var det fler män än kvinnor som uppgav att de drack sötad dryck mer än två gånger i veckan (39 respektive 30,9 procent). Bland både män och kvinnor är andelen som lägst hos personer med eftergymnasial utbildningsnivå (29,2 respektive 21,8 procent).

Övervikt och obesitas (fetma) ökar över lag i befolkningen

Under perioden 2014–2024 ökade andelen av befolkningen i åldrarna 16–84 år med en vikt som klassificeras som övervikt (BMI på 25–29,9) eller obesitas (BMI 30 eller högre) från 49 procent till 53,2 procent. Under perioden ökade förekomsten av övervikt och obesitas bland både män och kvinnor, andelen med övervikt och obesitas är dock högre bland män (58,4 procent) än bland kvinnor (47,9 procent). Bland unga vuxna 16–29 år hade var tredje person en vikt som klassas som övervikt eller obesitas (31,2 procent). Det är en ökning med 3,8 procentenheter under perioden 2014–2024. Utvecklingen ser också olika ut beroende på utbildningsnivå. Både bland kvinnor och män är förekomsten av övervikt och obesitas som lägst bland personer med eftergymnasial utbildning. Under perioden 2015–2024 ökade andelen med övervikt och obesitas bland kvinnor i åldrarna 25–84 år med förgymnasial och eftergymnasial utbildningsnivå. Även bland kvinnor med gymnasial utbildningsnivå ökade andelen med obesitas, men andelen minskade något vad gäller övervikt. Förekomsten av övervikt 2024 var störst bland kvinnor med förgymnasial utbildning (37,4 procent) och förekomsten av obesitas var störst bland kvinnor med gymnasial utbildning (25,4 procent). Bland män i åldrarna 25–84 år har andelen med obesitas ökat under perioden 2015–2024, oavsett utbildningsnivå. Andelen män med övervikt har minskat både bland män med förgymnasial och gymnasial utbildning, samtidigt som andelen ökar något bland män med gymnasial utbildning. Förekomsten av övervikt och obesitas 2024 var störst bland män med gymnasial utbildning (45,1 procent respektive 23,4 procent).

Centrala statliga åtgärder som vidtagits för att påverka måluppfyllelsen avseende fysisk aktivitet och bra matvanor

Fritidskortet för barn och unga har införts

Den 8 september 2025 infördes fritidskortet för barn och unga (prop. 2024/25:157). Fritidskortet är ett statligt stöd som ska främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. E-hälsomyndigheten ansvarar för handläggningen av ärenden om fritidskort. Under 2025 kommer barn och unga i åldrarna 8–16 år kunna få antingen ett allmänt eller ett särskilt fritidskort som ska kunna användas för betalning av vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter. Det allmänna fritidskortet uppgår till 500 kronor och det särskilda till 2 000 kronor (se förordningen 2025:764 om fritidskort).

Insatser för att främja ökad fysisk aktivitet och vardagsrörelse

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att förbereda genomförandet av en nationell kraftsamling för ökad rörelse under 2026. Syftet är att öka daglig rörelse i befolkningen där fokusområden ska vara barn och unga, personer i yrkesför ålder samt äldre personer. Genomgående ska möjligheten till daglig rörelse bland personer med funktionsnedsättning särskilt uppmärksammas (S2025/00790). Därtill har Folkhälsomyndigheten fått i uppgift att inrätta ett nationellt kompetenscenter för fysisk aktivitet. Myndigheten ska genom kompetenscentret vara ett nationellt stöd till och arbeta för samverkan mellan berörda myndigheter och aktörer för att strategiskt främja fysisk aktivitet i befolkningen, i enlighet med ändring i förordningen (2021:248) med instruktion för Folkhälsomyndigheten. Vidare har Socialstyrelsen i regleringsbrevet för 2025 fått i uppdrag att möjliggöra hälsosamma levnadsvanor med fokus på fysisk aktivitet för personer med funktionsnedsättning som får stöd enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade eller socialtjänstlagen (2025:400) (S2024/02156). Regeringen har därtill beslutat om ändringar i förskolans läroplan som bl.a. betonar att utbildningen ska verka för en god, hälsofrämjande och tillgänglig miljö för omsorg, lek, fysisk aktivitet, utveckling och lärande (SKOLFS 2025:23). Se även utg. omr. 17 avsnitt 16 om rörelsesatsning i skolan.

Stärkt kunskap om vården vid obesitas

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga, analysera och utvärdera vården vid folksjukdomen obesitas. Av uppdraget framgår bl.a. att analysen ska särskilt beakta barn och unga och även inkludera sjukvårdskostnader för patienter med obesitas. Socialstyrelsen ska vid behov identifiera förbättringsområden och föreslå samhällsekonomiskt effektiva åtgärder som kan främja kompetens- och kvalitetsutveckling inom området (S2024/01775).

Målen inom ANDTS-området

Alkoholkonsumtionen minskar

Målet för den svenska alkoholpolitiken är att främja folkhälsan genom att minska medicinska och sociala skador orsakade av alkohol (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203). Alkoholkonsumtion har samband med flera sjukdomar såsom alkoholberoende, leversjukdomar, cancer, hjärt- och kärlsjukdomar samt psykisk ohälsa. Alkoholkonsumtion kan även ha påverkan på anhöriga och närstående, särskilt barn, och har kopplingar till både våldsutövning och trafikskador. De medicinska och sociala skadorna till följd av alkohol leder även till betydande kostnader för den enskilde och för samhället, som till stor del kan förebyggas genom insatser för att minska alkoholkonsumtionen i samhället. Skador av alkohol är inte jämnt fördelade i befolkningen. Att dö i skador av alkohol är t.ex. vanligare bland personer med en låg utbildningsnivå eller en låg inkomst än bland personer som har en hög socioekonomisk position.

Den totala alkoholkonsumtionen 2024 uppgick preliminärt till ca 8,4 liter ren alkohol per invånare 15 år och äldre. Jämfört med 2023 är det en minskning med ca 2,3 procent och jämfört med 2019 (året före covid-19-pandemin) är minskningen ungefär 6 procent. Minskningen som kan utläsas 2024 är större än den genomsnittliga minskningen för ett enskilt år, sett till de senaste decennierna. Alkoholkonsumtionen har minskat under många år och årets resultat är en fortsättning på den långsiktiga trenden. Det är sannolikt att även det ekonomiska läget har haft en påverkan på den stora minskningen under 2024.

En tidig alkoholdebut och hög konsumtion i unga år kan orsaka alkoholrelaterade skador och problem, både i ung ålder och senare i livet. En tidig alkoholdebut kan också leda till ökad alkoholkonsumtion. Därför är det viktigt att följa ungdomars alkoholkonsumtion. CAN:s årliga skolundersökningar mäter andelen barn och ungdomar i årskurs 9 och år 2 i gymnasiet som har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna. Andelen som har druckit alkohol har sjunkit kraftigt de senaste 20 åren. Den nedåtgående trenden har dock stannat av och planat ut i båda årskurserna. Flickor, både i årskurs 9 och år 2 i gymnasiet, dricker mer alkohol än jämnåriga pojkar. Andelen flickor i gymnasiet som konsumerade alkohol låg på samma nivå 2024 som 2023, 73 procent. Motsvarande andel för pojkar var 67 procent jämfört med 68 procent 2023.

Andelen skolungdomar som har intensivkonsumerat alkohol minst en gång i månaden har fallit kraftigt under 2000-talet. Med intensivkonsumtion avses att vid ett och samma tillfälle dricka minst en flaska vin eller motsvarande alkoholmängd. Måttet avser att fånga konsumtionstillfällen där berusning antas ha förekommit. Andelen intensivkonsumenter i gymnasiet är 2024 på samma nivå som 2023, 22 procent. I årskurs 9 har intensivkonsumtionen ökat något det senaste året, från 6 procent 2023 till 8 procent 2024. Intensivkonsumtion har varit vanligare bland pojkar än flickor, men skillnaden mellan könen är numera liten i båda årskurserna.

Användningen av narkotika är svårbedömd men tillgången tycks successivt öka

Målet för den svenska narkotikapolitiken är ett samhälle fritt från narkotika (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203). Utvecklingen av narkotika-användningen i befolkningen är svårbedömd, men det mesta talar för en något ökad användning av narkotika mellan 2014 och 2022. Framför allt har den självrapporterade användningen av narkotika ökat i åldersgruppen 30–44 år. Skolelevers användning av narkotikaklassade läkemedel utan ordination har ökat något under de senaste tio åren. Den självrapporterade användningen av narkotika är, enligt olika undersökningar, högre bland män än bland kvinnor, men är nu relativt lika för pojkar och flickor. Under 2024 svarade 5 procent av pojkarna och 6 procent av flickorna i årskurs 9 att de någon gång använt narkotika. I gymnasiets år 2 var motsvarande andelar 16 procent bland pojkarna och 14 procent bland flickorna. För årskurs 9 är detta en marginell minskning jämfört med 2023, då motsvarande siffror var 6 respektive 7 procent. För gymnasiet var motsvarande siffra 2023, 15 procent för både pojkar och flickor.

Mängden beslagtagen narkotika i Sverige ökade kraftigt 2023 jämfört med 2022 och 2024 låg mängden kvar på en hög nivå. Såväl mängden narkotika som antalet beslag beror dels på Polismyndighetens och Tullverkets prioriteringar och insatser, dels på ökad tillgång till narkotika och ett ökat inflöde till Sverige. Under 2024 beslagtogs rekordmånga narkotiska tabletter. En stor del var syntetiska opioider, exempelvis Tramadol. Även mängden kokain som beslagtogs låg på en historiskt hög nivå. Mängden cannabis och amfetamin som beslagtogs minskade jämfört med 2023 men låg fortfarande på höga nivåer.

Andelen i befolkningen med skadligt bruk eller beroende av narkotika har varit stabil under 2007–2021 (SOU S2023:62). I dag har samtliga regioner sprututbytesverksamheter. Under de senaste tio åren har antalet som smittats av hepatit C via injektion av droger i Sverige minskat och minskningen fortsatte under 2023. Minskningen kan bl.a. vara en effekt av att det finns fler program för sprututbyten och ökad tillgång till vård och behandling.

Enligt Folkhälsomyndighetens nationella statistik registrerades 822 läkemedels- och narkotikarelaterade dödsfall i Sverige 2023. Det är 38 färre än 2022. Minskningen var dock enbart bland män och för oavsiktliga överdoser och dödsfall med oklar avsikt medan överdoser i suicid ökade något. Av samtliga dödsfall 2023 stod de oavsiktliga överdoserna för 41 procent av fallen, suicid för 36 procent och i 22 procent av fallen kunde inte avsikten styrkas. Det finns ett tydligt samband mellan utbildning och narkotika- och läkemedelsrelaterad dödlighet. Dödligheten är betydligt högre bland personer med förgymnasial utbildning jämfört med eftergymnasial utbildning.

Diagram 4.9 Antal fall av läkemedels- och narkotikarelaterad dödlighet

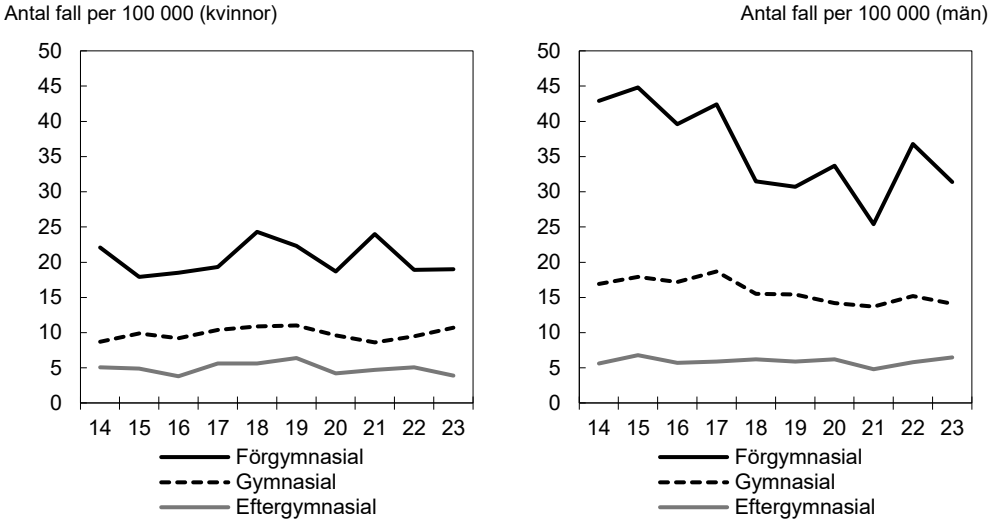

Källa: Dödsorsaksregistret, Socialstyrelsen via Folkhälsodata.

Bruket av dopningsmedel är fortsatt begränsat bland både unga och vuxna

Målet för dopningspolitiken är ett samhälle fritt från dopning (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145). Målet är fortsatt komplicerat att följa upp då bruket och förekomsten av dopning är svårbedömd. Användningen av dopningspreparat är dock fortsatt liten bland elever i årskurs 9 och gymnasiets år 2. I 2024 års undersökning svarade 0,8 procent i årskurs 9 och 0,5 procent i gymnasiet att de använt anabola androgena steroider någon gång. Beteendet är vanligare bland pojkar och tycks i viss grad vara kopplat till elever med lägre socioekonomisk position. Även bland vuxna är andelen som uppger att de använder dopningspreparat låg.

Rökningen minskar medan övrigt tobaks- och nikotinbruk fortsatt ökar

Målet för den svenska tobakspolitiken har fram till 2025 varit att minska tobaksbruket (prop. 2010/11:47, bet. 2010/11:SoU8, rskr. 2010/11:203). Resultaten av nationella befolkningsstudier visar att utvecklingen går i olika riktning för olika produktkategorier. Dagligrökningen har minskat och 2024 rökte drygt 5 procent av befolkningen i åldrarna 16–84 år cigaretter dagligen. Skillnaderna mellan olika grupper är fortsatt stora utifrån utbildning, inkomst och sysselsättning. Bland personer med förgymnasial utbildning rökte ca 11 procent dagligen, jämfört med drygt 3 procent

bland personer med eftergymnasial utbildning. I den yngsta åldersgruppen 16–29 år var andelen som rökte dagligen lägst med drygt 2 procent år 2024. Däremot var andelen som rökte ibland och användningen av e-cigaretter och nikotinsnus vanligast i denna åldersgrupp. Omkring 20 procent i samma ålder uppgav att de använde nikotinsnus dagligen eller ibland, medan drygt 10 procent uppgav att de rökte ibland alternativt använde e-cigaretter dagligen eller ibland.

Bilden av användningen av tobak och nikotin bland barn och unga bekräftas av CAN:s skolundersökning som visar att rökningen har minskat stadigt bland skolelever. År 2024 uppgav dock fortfarande 8 procent i årskurs 9 och 21 procent i gymnasiets år 2 att de röker, antingen frekvent eller sporadiskt. Det är vanligast att skolelever röker sporadiskt och det är vanligare med rökning bland flickor än bland pojkar. Under senare år har användning av snus och e-cigaretter ökat kraftigt bland eleverna. Den totala rapporterade användningen av tobaks- eller nikotinprodukter under de senaste 30 dagarna uppgick enligt CAN:s skolundersökning 2024 till 25 procent av flickorna och 21 procent av pojkarna i årskurs 9. I gymnasiet var andelen nikotinanvändare 40 procent bland både pojkar och flickor.

Diagram 4.10 Daglig rökning (cigaretter) i befolkningen, 25–84 år

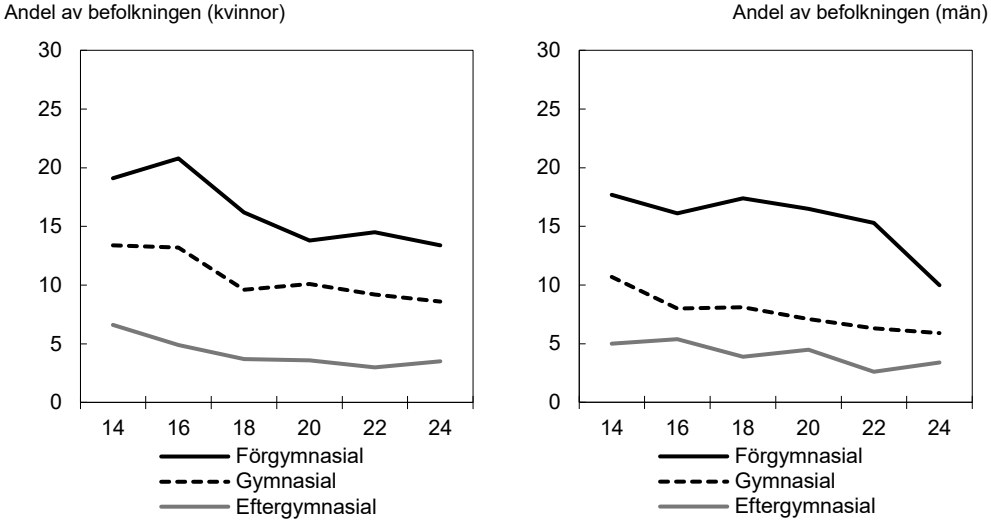

Källa: Nationella folkhälsoenkäten, Hälsa på lika villkor, Folkhälsomyndigheten.

Andelen i befolkningen med riskabelt spelande om pengar har minskat något

Målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (prop. 2002/03:35, bet. 2002/03:SoU7, rskr. 2002/03:145). Riskabelt spelande om pengar innebär spel om pengar som medför en eller flera negativa konsekvenser, i form av t.ex. fysisk och psykisk ohälsa, sociala problem eller problem med ekonomin. Enligt Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät 2024 har 3,4 procent av befolkningen ett riskabelt spelande. Andelen har legat stabilt över tid, med en liten minskning från 2014 då andelen uppgick till 4,4 procent. Andelen med riskabelt spelande är högre bland män, där 5,5 procent har ett riskabelt spelande, jämfört med 1,3 procent bland kvinnor.

Det finns stora variationer mellan åldersgrupper i andelen män med riskabelt spelande. Riskabelt spelande är mest utbrett bland män i åldern 16–29 år. Mellan 2022 och 2024 har andelen med riskabelt spelande i den åldersgruppen minskat från 8,7 procent till 8 procent. Samtidigt indikerar CAN:s skolundersökning att spel om pengar bland unga, särskilt pojkar, har ökat årligen sedan 2019. År 2024 uppgav 27 procent av pojkar i årskurs 9 att de spelat om pengar någon gång under de senaste 12 månaderna,

jämfört med 20 procent 2019. Av pojkar i årskurs 2 på gymnasiet hade 43 procent spelat om pengar, jämfört med 27 procent år 2019. Andelen flickor som uppger att de spelat om pengar är betydligt lägre. CAN:s undersökning indikerar också att andelen som uppvisar riskabelt spelande har ökat bland pojkar. I årskurs 9 har andelen ökat från 5 procent 2023 till 9 procent 2024. Ett liknande mönster syns bland pojkar i årskurs 2 på gymnasiet, där andelen steg från 10 till 14 procent under samma period.

Andelen personer med riskabelt spelande varierar sett till födelseland, utbildningsnivå och hushållets ekonomi. Bland män födda utanför Europa har 8,4 procent ett riskabelt spelande, jämfört med 4,9 procent bland inrikes födda män. Bland kvinnor är skillnaderna mindre, även om statistiken följer samma mönster. Bland män med förgymnasial utbildning är andelen 7,1 procent, jämfört med 3,4 procent bland dem med eftergymnasial utbildning. Kvinnor följer samma mönster, där 0,8 procent av dem med eftergymnasial utbildning har ett riskabelt spelande, jämfört med 2,7 procent av dem med förgymnasial utbildning. Riskabelt spelande är även vanligare i den lägsta inkomstgruppen (4,5 procent) jämfört med den högsta (2,4 procent). Andelen med riskabelt spelande är dubbelt så hög bland personer som är arbetslösa som bland personer som är yrkesverksamma (3,5 procent jämfört med 7,9).

Centrala statliga åtgärder som vidtagits för att påverka måluppfyllelsen inom ANDTS-området

Tillgången till lustgas som berusningsmedel har begränsats och kunskapen om riskerna med s.k. boffning har ökat

Den nya lagen om lustgas trädde i kraft den 1 juli 2025. Kraven i lagen motverkar användningen av lustgas för berusning för att minska hälsoriskerna, framför allt för barn och unga, och därigenom skydda folkhälsan. Regeringen har även förlängt uppdraget till Läkemedelsverket (Giftinformationscentralen), Folkhälsomyndigheten och länsstyrelserna att sprida information om lustgas och de skador som kan uppstå till följd av bruk av lustgas (S2024/01305). Av myndigheternas redovisning för verksamhetsåret 2023–2024 framgår att ett stort antal informationsinsatser till berörda målgrupper har genomförts och att arbetet har lett till en bred spridning av informationen och genererat ett stort medialt genomslag (S2023/00968).

Läkemedelsverket har vidare haft i uppdrag att sprida information om risker med inandning av drivgaser eller flyktiga lösningsmedel s.k. boffning (S2023/02582). Ett informationsmaterial i form av faktablad, utbildningsfilmer samt en webbplats med grundläggande information har tagits fram och spridits till yrkesgrupper som arbetar med barn och ungdomar samt till personal inom hälso- och sjukvården. Materialet har varit efterfrågat och uppföljningen av informationsinsatserna visar att alla som tog del av informationsmaterialet nu känner till riskerna med boffning och hur de ska agera om de träffar på någon som boffar.

Telefon- och webbaserade stödinsatser förebygger bruk, riskbruk och beroende av alkohol, tobak och spel om pengar

Under 2025 har 25 miljoner kronor fördelats enligt förordningen (2017:811) om statsbidrag till telefon- och webbaserade stödinsatser inom områdena alkohol, tobak och spel om pengar. Syftet med statsbidraget är att förebygga bruk, riskbruk eller beroende av alkohol, tobak och spel om pengar genom att främja tillgången till telefon- och webbaserade stödinsatser till personer med denna problematik samt erbjuda stödinsatser till dessa personers närstående. Folkhälsomyndighetens uppföljning av statsbidraget för verksamhetsåret 2024 visar att bidraget stärkt det förebyggande arbetet genom att säkerställa tillgängliga, tillförlitliga och effektiva stödtjänster. Vidare konstateras att arbetet även har ökat möjligheterna till

implementering av stödtjänster, bidragit till forskning och utbildning samt utvecklat samarbeten mellan vårdgivare och mottagningar (S2024/01640).

Steg framåt har tagits i det narkotikaförebyggande arbetet

Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att stödja Stockholm förebygger alkohol- och drogproblem (STAD) i det narkotikaförebyggande arbetet genom arbetsmetoden Krogar mot knark (S2023/03257). Av Folkhälsomyndighetens redovisning av arbetet med Krogar mot knark för 2024 framgår att arbetet, som sker i samverkan med kommuner, regioner, länsstyrelser och Polismyndigheten, är effektivt och ger resultat. Användningen av narkotika på de serveringsställen som använde metoden har minskat, färre minderåriga och kraftigt berusade har serverats alkohol och de alkoholrelaterade våldsbrotten har minskat med 29 procent hos de aktörer som ingår i projektet.

Därtill har Folkhälsomyndigheten getts i uppdrag att analysera och föreslå hur ett nationellt system för analys av narkotikasubstanser i avloppsvatten kan användas för exempelvis brottsförebyggande och folkhälsofrämjande åtgärder av kommuner och berörda myndigheter (S2024/02156).

Vidare har Läkemedelsverket getts i uppdrag att utveckla och sprida kunskapen om användningen av läkemedel som verkar som opioidantagonister, såsom Naloxon (S2025/00578). Enligt tidigare redovisningar av arbetet från Socialstyrelsen och Läkemedelsverket kommer det ökade tillgängliggörandet av Naloxon, genom olika aktiviteter, att skapa förutsättningar för att fler liv räddas och därmed minska den narkotikarelaterade dödligheten i Sverige (S2021/04973).

Det dopningsförebyggande arbetet genom arbetsmetoden 100 % ren hårdträning visar goda resultat

Folkhälsomyndigheten har haft i uppdrag att stödja STAD i det dopningsförebyggande arbetet genom arbetsmetoden 100 % ren hårdträning (S2023/03257). Enligt Folkhälsomyndighetens redovisning för 2024 framkommer att arbetsmetoden är ett relevant och väl genomtänkt arbetssätt som gör nytta för att minska och förebygga användningen av dopningspreparat i gym- och träningsanläggningar samt att den ökade kompetensen hos gympersonalen i de verksamheter som deltar i projektet leder till att fler dopningsrelaterade brott kommer till polisens kännedom.

Tillsynen över alkohol, tobak och andra nikotinprodukter blir mer enhetlig och kvalitativ

Länsstyrelserna har i uppdrag att utveckla och kvalitetssäkra arbetet med en strukturerad och likvärdig tillsyn av alkohol, tobak och andra nikotinprodukter (S2021/03344). Enligt länsstyrelsernas delredovisning av arbetet för 2024 framgår att flera insatser och aktiviteter har genomförts under året, bl.a. ett förstärkt arbete med grundutbildningar om alkohollagen (2010:1622) och lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, ett stärkt fokus på arbetslivskriminalitet samt ett utvecklat samarbete mellan olika aktörer i tillsynsarbetet. Enligt länsstyrelserna har uppdraget bl.a. lett till bättre kvalitet i tillståndsgivning och tillsyn och en mer likartad tillståndsgivning över hela landet.

Arbetet med spelprevention bidrar till god och jämlik hälsa

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att genomföra insatser för att stärka och utveckla arbetet med att förebygga spelproblem (S2023/03257). Enligt Folkhälsomyndighetens redovisning av uppdraget för verksamhetsåret 2024 framgår att flera insatser har genomförts för att utveckla och sprida kunskapsstöd, förbättra uppföljningen, stärka nationell samordning inklusive samverkan med specifika aktörer och utveckla arbetet med att beakta gråzonen mellan spel om pengar och dataspel. Folkhälsomyndigheten har också fått i uppdrag att med stöd av Spelinspektionen samla in svensk statistik och

faktaunderlag om spelproblem till en nordisk studie (S2025/01181). Enligt Folkhälsomyndigheten bedöms arbetet med uppdraget och utnyttjandet av synergier mellan spel om pengar och övriga ANDT-områden ha bidragit till folkhälsopolitikens mål om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa.

Folkhälsomyndigheten fördelar årligen statsbidrag i form av organisationsbidrag till ideella organisationer vars huvudsakliga verksamhet är att bedriva förebyggande verksamhet i syfte att minska skadeverkningar av spel om pengar. I sin återrapportering av statsbidraget för 2023 redovisar Folkhälsomyndigheten att två organisationer beviljats statsbidrag för spelförebyggande arbete. Organisationerna bedriver både stödverksamhet och arbetar förebyggande genom samverkan och kunskapsspridning på lokal och nationell nivå. Myndigheten uppger att stödet möjliggjort utveckling av strategier i enlighet med bidragets syfte. Deltagandet i självhjälpsgrupper har ökat och organisationsstödet bedöms ha varit avgörande för att bedriva verksamheten (S2024/01641). Andra åtgärder i arbetet med spelprevention redovisas också under utg. omr.17 avsnitt 18 Spelmarknaden.

Samordningen, vägledningen och stödet av kontrollen av kosttillskott har förbättrats

Livsmedelsverket har haft i uppdrag att vidta åtgärder för att utveckla samordningen, vägledningen och stödet avseende den offentliga kontrollen av kosttillskott (S2022/01263). I Livsmedelsverkets delredovisning av uppdraget från verksamhetsåret 2023 respektive 2024 framgår att flera insatser har vidtagits för att utveckla arbetet, bl.a. genom informationsinsatser, samverkan med aktörer både nationellt och inom Norden samt utökad informationsinhämtning till stöd för berörda aktörer. Enligt Livsmedelsverket har insatserna bl.a. lett till att arbetet med biverkningsrapporteringen har utvecklats, att handläggningen har effektiviserats och att den information som begärs in och därefter skickas till berörda företag och kontrollmyndigheter har blivit mer målgruppsanpassad.

Stödet till barn som anhöriga har stärkts

Socialstyrelsen har sedan 2021, som en del av arbetet inom ANDTS-området, haft i uppdrag att stärka och utveckla stödet till barn som anhöriga (S2021/03118). Uppdraget omfattar bl.a. barn som växer upp i familjer med skadligt bruk, missbruk eller beroende, psykisk sjukdom eller psykisk funktionsnedsättning, där våld förekommer eller där en förälder plötsligt avlider. Enligt den delredovisning av uppdraget som Socialstyrelsen presenterade under 2025 konstateras att flera insatser har genomförts under 2024 för att utveckla stödet till barn som anhöriga, bl.a. i form av material för att öka socialtjänstens kunskap om barn till föräldrar med skadligt bruk eller beroende samt stöd till uppföljning och ökad kunskap i primärvårdens arbete med barn som anhöriga. Enligt Socialstyrelsen kommer insatserna bidra till att stärka hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens kunskap och förmåga att uppmärksamma och stödja barn som kan hamna i utsatta situationer på grund av föräldrars svårigheter.

Nytt övergripande mål för ANDT-politiken som tar hänsyn till de varierande skadeverkningarna som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka har beslutats

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om ett förslag till nytt övergripande mål (bet. 2020/21:SoU25 punkt 3, rskr. 2020/21:375). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör återkomma med ett förslag till nytt övergripande mål som tar hänsyn till de varierande skadeverkningarna som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka och att samma övergripande målformulering ska gälla för såväl alkohol och spel om pengar som tobak och nikotin (bet. 2020/21:SoU25 s. 18). I budgetpropositionen för 2025 föreslog regeringen att målet för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken skulle ändras avseende tobakspolitiken, i enlighet med riksdagens tillkännagivande (prop. 2024/25:1 utg.omr.

9 avsnitt 4.1.1). Det nya målet är ett samhälle fritt från narkotika och dopning och minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol samt tobaks- och nikotinprodukter (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:SoU1, rskr. 2024/25:92). Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Målet om att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation

Hälsan i befolkningen är ett resultat av långsiktiga förutsättningar. Det kan konstateras att framsteg har skett inom vissa områden, såsom färre dödsfall i hjärtinfarkt och stroke och minskad förekomst av vissa smittsamma sjukdomar. Samtidigt kvarstår utmaningar med ojämlik hälsa och ökande hälsoskillnader mellan olika grupper. Utvecklingen inom området psykisk hälsa och suicidprevention visar också både positiva och negativa trender. Merparten av befolkningen har ett gott psykiskt välbefinnande och antalet suicid har minskat över tid, samtidigt som allt fler upplever psykiska besvär. Därtill är det fler som söker och får vård för psykisk ohälsa. Även här kan fortsatta skillnader konstateras, mellan kvinnor och män samt bland olika grupper i befolkningen.

Regeringen bedömer att de främjande och förebyggande insatser som har vidtagits, såsom t.ex. insatser för en hälsosam digital medieanvändning bland barn och unga, att motverka ensamhet och ökat fokus på nya tvärsektoriella arbetssätt såsom sociala utfallskontrakt har bidragit till förbättrade förutsättningar för en god hälsa. Även ändringen i Folkhälsomyndighetens instruktion med ökad betoning på dess stödjande roll i det folkhälsopolitiska arbetet kommer att bidra till att fortsatt utveckla detta arbete. Regeringen bedömer vidare att de åtgärder som har vidtagits för att stärka och utveckla arbetet för psykisk hälsa och suicidprevention har bidragit till att skapa förutsättningar för att nå målet för folkhälsopolitiken och visionen för det suicidpreventiva arbetet. Samtidigt behövs fortsatta insatser för att målet och visionen ska kunna anses uppfyllda, se även avsnitt 3 Hälso- och sjukvårdspolitik.

Vaccinationstäckningen i de nationella vaccinationsprogrammen är hög, vilket bidrar till måluppfyllelsen. Spridningen av covid-19 har varit mindre intensiv under säsongen 2024/2025, vilket minskat sjukdomsfall och belastningen på hälso- och sjukvården. Utvecklingen av sexuellt överförbara sjukdomar är blandad med antal nya hivinfektioner på fortsatt låga nivåer och klamydia som kraftigt minskar, medan antalet fall av gonorré och resistenta gonorréstammar ökar något. Förekomsten av antibiotikaresistens är fortsatt låg med utvecklingen kring vissa bakterier uppvisar en oroande trend. Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits har bidragit till måluppfyllelsen på området. Inte minst är insatser för att öka tillgången till vaccin och stärka beredskapen mot pandemier viktiga för att långsiktigt säkerställa en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Samtidigt bedömer regeringen att fortsatta insatser är nödvändiga för att uppnå en god och jämlik hälsa i hela befolkningen.

Delmålet om ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla

Regeringen bedömer sammantaget att delmålet delvis är uppfyllt då flera av de satsningar som beslutats bidrar positivt till delmålet. Särskilt införandet av fritidskortet bedöms bidra positivt till måluppfyllelsen eftersom en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra är viktigt för att bl.a. motverka psykisk ohälsa och ensamhet bland barn och unga, samt att öka barns rörelse. Även Folkhälsomyndighetens arbete

med att förbereda inrättandet av ett kompetenscentrum för fysisk aktivitet bedöms bidra positivt till målet. Samtidigt ser regeringen behov av fortsatta insatser för att ytterligare främja fysisk aktivitet och bra matvanor, särskilt bland barn och unga och för att minska de skillnader som finns mellan könen och inom olika grupper bl.a. beroende på utbildningsnivå.

Målen inom ANDTS-området

Utvecklingen inom ANDTS-området visar under perioden 2013–2024 både positiva och negativa trender i förhållande till ANDTS-politikens intentioner. Sammantaget bedöms utvecklingen av alkoholkonsumtion gå i linje med det riksdagsbundna målet om att minska de sociala och medicinska skadeverkningarna av alkohol. Andelen i befolkningen med skadligt bruk eller beroende av narkotika förefaller fortsatt stabil. Samtidigt tyder ökade narkotikabeslag under det senaste decenniet på en ökad förekomst av narkotika i samhället, vilket inte ligger i linje med målet om ett samhälle fritt från narkotika. Uppfyllelsen av målet om minskad tillgång till dopning är fortsatt svårbedömd. När det gäller det tidigare målet om ett minskat tobaksbruk har utvecklingen under de senaste åren varit tudelad. Samtidigt som man kan se en fortsatt minskning av konsumtionen av cigaretter, ökar användningen av rökfria tobaks- och nikotinprodukter, särskilt bland unga där användningen av nikotinprodukter är fortsatt hög. Det kvarstår även skillnader i rökning mellan olika grupper. Cigaretter och röktobak utgör en större hälsofara än rökfria tobaks- och nikotinprodukter som t.ex. snus. I den mån det senare ersätter konsumtion av cigaretter bedöms det ur ett folkhälsoperspektiv vara en positiv utveckling. Att fler snusar samtidigt som att allt färre röker kan även ses som en positiv utveckling sett till det nya tobakspolitiska målet som ska ta hänsyn till de varierande skadeverkningar som olika tobaks- och nikotinprodukter kan orsaka. Andelen i befolkningen med ett riskabelt spelande har legat stabilt över tid. Samtidigt visar utvecklingen att andelen pojkar med riskabelt spelande i årskurs 9 och i årskurs 2 på gymnasiet har ökat.

Regeringen bedömer sammantaget att de insatser som har vidtagits för att utveckla arbetet inom ANDTS-området har bidragit till att stärka det förebyggande arbetet, i synnerhet för barn och unga, och därmed bidragit till att uppnå målet för ANDTS-politiken. Samtidigt kvarstår utmaningar, bl.a. med nikotinanvändningen bland minderåriga, den ökade förekomsten av narkotika i samhället samt när det gäller riskabelt spelande om pengar, där oroande tendenser finns både avseende bruk, skadligt bruk och beroende.

4.5 Politikens inriktning

Ett mer strategiskt och effektivt folkhälsoarbete

Folkhälsomyndighetens roll utvecklas och det datadrivna folkhälsoarbetet är prioriterat

Regeringen avser att fortsätta stärka genomslaget för den nationella folkhälsopolitiken på lokal, regional och nationell nivå. I detta arbete har Folkhälsomyndigheten en central roll, inte minst mot bakgrund av myndighetens förändrade uppgift som innebär att i högre grad agera samlande, stödjande och pådrivande på folkhälsoområdet. Att stärka förutsättningarna för datadrivet beslutsfattande och att fortsatt utveckla arbetet med hälsoekonomiska analyser och utfallsbaserade arbetssätt och finansieringsmodeller är prioriterade frågor för regeringen. Därtill avser regeringen även att fortsätta arbetet med hälsosamma levnadsvanor i befolkningen.

Fokus på insatser för att minska narkotikabruk och motverka läkemedels- och narkotikarelaterade dödsfall

Skademinimerande åtgärder är en förutsättning för fortsatt legitimitet för den svenska restriktiva narkotikapolitiken. För att bidra till att uppfylla det övergripande målet för narkotikapolitiken – ett narkotikafritt samhälle – och visionen att ingen ska dö till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar avser regeringen att vidta fortsatta insatser. Regeringen avser bl.a. att initiera insatser för att mer effektivt förebygga skador orsakade av narkotika, och möta utvecklingen av läkemedels- och narkotikarelaterade dödsfall. Insatser kommer genomföras bl.a. inom ramen för arbetet med den kommande nationella planen för stärkt beroendevård och stärkt förebyggande arbete (S2025/01284) där både preventiva och skadereducerande åtgärder såsom LARO, och tillgång till läkemedel som fungerar som opioidantagonister och som kan användas vid överdos (Naloxon) kan omfattas.

Barns och ungas hälsa prioriteras i det folkhälsopolitiska arbetet

Främja hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga

Barn och unga är en prioriterad grupp inom folkhälsopolitiken då förhållanden under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan genom hela livet. Regeringen kommer därför fortsatt att särskilt prioritera insatser som syftar till att främja hälsa och förebygga ohälsa bland barn och unga. Detta ska bl.a. genomföras genom att stärka elevhälsan, främja tillgången till fritidsaktiviteter och utveckla uppföljningen av barns och ungas hälsa. Elevhälsan är en viktig arena i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet. Regeringen föreslår därför att statsbidraget för personalförstärkningar förstärks avseende elevhälsan, för att ge elever förbättrad tillgång till elevhälsans kompetenser (se vidare utg. omr. 16 avsnitt 3). En aktiv och meningsfull fritid är betydelsefullt för barns och ungas hälsa och välmående. Regeringen har därför bl.a. infört fritidskortet för barn och unga. Vidare anser regeringen att det är angeläget att barn och unga ska erbjudas en sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning, oavsett var i landet de bor. Av det skälet har regeringen tidigarelagt lanseringen av det nationella hälsoprogrammet för barn och unga från 0–20 år till augusti 2026 (S2023/02379). Därtill är frågan om en förbättrad insamling av uppgifter om barns och ungas hälsa på nationell nivå prioriterad. På så sätt stärks förutsättningarna för att effektiv hälsofrämjande- och förebyggande insatser kan vidtas, vilket är positivt för det enskilda barnets hälsa och utveckling över tid.

För att ytterligare stärka arbetet för en god och jämlik hälsa hos små barn avsätter regeringen 5 miljoner kronor under 2026 för att genomföra en kartläggning av barnhälsovården. Kartläggningen ska bl.a. redogöra för nyttjandegraden av barnhälsovårdens erbjudanden, med fokus på hur barnhälsovården når barn och familjer i utanförskapsområden (se avsnitt 3.6.8 Hälso- och sjukvårdspolitik).

Motverka konsekvenserna av digital medieanvändning bland barn och unga

Den digitala medieanvändningens negativa påverkan på barns och ungas hälsa och välbefinnande ska fortsatt ha hög prioritet i folkhälsoarbetet. Arbetet både på nationell nivå och på EU-nivå ska fortsätta för att möta de risker som finns med digital medieanvändning bland barn och unga avseende bl.a. minskad sömn, negativ påverkan på skolarbetet, ökat stillasittande, oro och ångest, samt ökad exponering för skadligt eller olämpligt innehåll, olika former av exploatering och aggressiv marknadsföring. En tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förkortad DSA) är av betydelse i det fortsatta arbetet med att få plattformleverantörer att ta ansvar och genomföra åtgärder för att

skydda barn och unga mot de risker deras tjänster kan innebära (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 13.3).

Skydda barn och unga från tobaks- och nikotinprodukter och narkotika

Den höga och ökande användningen av tobaks- och nikotinprodukter bland barn och unga är oroande och det finns fortsatt ett behov av åtgärder för att bryta denna utveckling. Även vissa områden i det narkotikaförebyggande arbetet behöver fortsatt uppmärksammas. Insatser för att möta detta behov genomförs bl.a. inom ramen för arbetet med att ta fram en nationell plan för stärkt beroendevård och stärkt förebyggande arbete (S2025/01284). En viktig del i planen handlar om förebyggande och tidiga insatser, framför allt riktat till barn och unga i riskzon.

Kraftfulla insatser för ökad psykisk hälsa och ett stärkt suicidpreventivt arbete

Under 2026 avser regeringen att vidta fortsatt kraftfulla insatser för ökad psykisk hälsa och ett stärkt suicidpreventivt arbete. Prioriterade insatser är bl.a. att fortsatt stödja genomförandet av den nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention som omfattar en bredd av aktörer och samhällsområden samt att stödja regionerna i arbetet med att öka tillgängligheten till barn- och ungdomspsykiatrin och verka för utvecklingen av en god vård och omsorg vid psykisk ohälsa, bl.a. avseende psykiatrisk traumavård. Regeringens arbete för utvecklade förebyggande och främjande insatser för en bättre psykisk hälsa ska också fortsätta. Detta bl.a. genom det pågående arbetet för att öka gemenskap och motverka ensamhet.

Som ett led i det fortsatta reformarbetet kommer regeringen att genomföra en fortsatt riktad satsning på den specialiserade psykiatrin för vuxna i syfte att skapa förutsättningar för att möta det växande behovet av psykiatrisk vård, särskilt inom heldygns- och tvångsvården. Förslaget omfattar medel till regionerna för att bl.a. öka vårdkapacitet, stärka de akutpsykiatriska verksamheterna och genomföra insatser för att göra vården mer flexibel utifrån patientens behov. För ändamålet avsätter regeringen 1,5 miljarder kronor 2026 och beräknar att avsätta 1,5 miljarder kronor 2027 och 1,2 miljarder kronor 2028.

Även fortsatta riktade insatser för att skapa förutsättningar för att utveckla vården vid ätstörningar kommer att prioriteras av regeringen. Detta ska bl.a. genomföras genom åtgärder för att stärka samverkan mellan berörda aktörer, inbegripet den högspecialiserade vården, samt insatser för en bättre fungerande vårdkedja vid ätstörningar. För ändamålet avsätter regeringen 100 miljoner kronor 2026 och beräknar att avsätta 100 miljoner kronor per år 2027 och 2028.

Regeringen arbetar också vidare med inrättandet av en nationell funktion för att utreda suicid, i enlighet med inriktningen i Tidöavtalet. Syftet är att stärka samhällets förmåga till ett mer effektivt suicidpreventivt arbete på såväl nationell som lokal nivå genom att dra lärdom av inträffade suicid. För ändamålet avsätter regeringen 40 miljoner kronor 2026 och beräknar att avsätta 39 miljoner kronor per år 2027 och 2028.

Mer samordnade insatser vid samsjuklighet och stärkt beroendevård

I enlighet med Tidöavtalet ska beroendevården stärkas. Det är vanligt att personer som får vård på grund av skadligt bruk eller beroende också har en psykiatrisk diagnos. Därför avsätter regeringen medel för att genomföra samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser för personer med samsjuklighet. Under 2026 kommer regeringen att fortsätta arbetet med reformen av samhällets

insatser för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet i form av skadligt bruk eller beroende och psykisk ohälsa. Detta bl.a. genom arbetet i Delegationen för att genomföra en reform för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet. Reformen ska bl.a. innebära att regionernas ansvar för beroendevården stärks och att ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten tydliggörs (S2025/00072). För genomförandet av Delegationen för samsjuklighets förslag avsätter regeringen 50 miljoner kronor 2026 och beräknar att avsätta 400 miljoner kronor per år 2027 och 2028.

Inom ramen för arbetet att utveckla en myndighetsgemensam nationell plan för stärkt beroendevård och stärkta preventiva och skadereducerande åtgärder avsätter regeringen sammantaget 18 miljoner kronor under 2026.

Beredskap inom smittskyddsområdet

Bioteknikutvecklingen går fort och kan utgöra betydande hot mot länders nationella säkerhet. Exempel på sådana hot inkluderar smittämnen som är avsedda att skada människor, djur eller grödor (biokrigföring), genmodifiering med skadliga syften samt bioterrorism. I en tid av ökad global osäkerhet och ett pågående paradigmskifte inom bioteknik, är Sveriges motståndskraft mot biologiska hot en viktig del av det civila försvaret. Lärdomarna från covid-19-pandemin och rådande omvärldstrender visar på behov att stärka Sveriges förmåga att förebygga och hantera smittutbrott. Det är av stor vikt att Folkhälsomyndigheten kan fullgöra sina uppdrag och bidra till Sveriges totalförsvar och samhällets krisberedskap och upprätthålla förmåga även under höjd beredskap och ytterst krig. För detta behöver Folkhälsomyndigheten stärka sin organisationsberedskap och operativa förmåga samt stärka skyddet mot biologiska ämnen och andra akuta hälsohot. För att stärka det civila försvaret avsätter regeringen därför 20 miljoner kronor under 2026 och beräknar att avsätta 9 miljoner kronor 2027 för detta ändamål. Som ytterligare ett led i att stärka det civila försvaret beräknar regeringen att avsätta 11 miljoner kronor årligen fr.o.m. 2028 för ökad läkemedelsberedskap och säkerställande av tillgång till vissa vaccin, antibiotika och antivirala medel. Därutöver beräknar regeringen att avsätta 6 miljoner kronor under 2027 för att genomföra förslag från betänkandet Stärkt pandemiberedskap (SOU 2025:48) för att förbereda för lagförslagens ikraftträdande. Regeringen beräknar även att avsätta 5 miljoner kronor år 2027 och 9 miljoner kronor år 2028 för detta ändamål (se vidare utg.omr. 1 avsnitt 9.7).

Även om antalet fall av covid-19 fortsätter att hålla sig på en låg nivå och påverkan på samhället avtagit kraftigt, är sjukdomen fortfarande ny och under förändring. Vaccination utgör alltjämt det bästa skyddet mot allvarlig sjukdom och död i covid-19. Fortsatt arbetet med vaccinationer är därmed nödvändigt. Under 2026 kommer regeringen därför att fortsatt arbeta för att öka vaccinationsgraden bland riskgrupper i befolkningen och säkerställa att Sverige har god tillgång till vaccin mot covid-19. Från och med 2027 övergår ansvaret för tillgången till vaccin mot covid-19 till regionerna.

Regeringen ser också behov av insatser för att minska smittspridningen av andra sjukdomar i samhället. Regeringen avser därför att inkludera vaccination mot vattkoppor i det nationella allmänna vaccinationsprogrammet för barn. Det kommer att minska sjukdomsbördan, avlasta hälso- och sjukvården samt beräknas minska kostnaderna för tillfällig föräldrapenning. Under 2026 kommer regeringen att förbereda införandet, liksom en tillfällig insats för att erbjuda vaccination mot vattkoppor till barn och unga under 18 år som ännu inte är immuna mot sjukdomen (ikappvaccination). Vaccinationsinsatserna mot vattkoppor kommer att införas från och med 2027. Regeringen avsätter 3 miljoner kronor 2026 för förberedandet och

beräknar att avsätta 49 miljoner kronor 2027 och 51 miljoner kronor 2028 för genomförandet av insatsen för ikappvaccination. Dessutom beräknas 43 miljoner att avsättas årligen fr.o.m. 2027 för kommunalekonomisk utjämning för ersättning enligt finansieringsprincipen till regioner och kommuner för genomförande av vaccination mot vattkoppor (se vidare utg.omr. 25 avsnitt 2.8.1).

Tillgång till effektiva antibiotika och arbete mot antibiotikaresistens

Sveriges strategi mot antibiotikaresistens har under 2025 utvärderats och en ny strategi utarbetas nu för att gälla från och med 2026. Arbetet för att motverka antimikrobiell resistens, med fokus på antibiotikaresistens, kommer under 2026 och framåt vara av fortsatt hög prioritet för regeringen. Tillgång till effektiva antibiotika är avgörande för att rädda människoliv. Insatser ur ett One Health perspektiv behövs därför inte minst i tider av höjd beredskap och krig samt vid kriser.

För att den nationella arbetsgruppen Strama långsiktigt ska kunna genomföra insatser för fortsatt ansvarsfull förskrivning av antibiotika avsätter regeringen 3 miljoner kronor årligen.

Vidare avsätter regeringen 2 miljoner kronor 2026 och beräknar att avsätta 2 miljoner per år 2027 och 2028 för insatser för fortsatt samverkan mellan myndigheter, i syfte att genomföra den kommande strategin mot antibiotikaresistens.

För utveckling och förvaltning av modeller och insatser i Sverige och inom Norden i syfte att stärka tillgång till antibiotika bör Folkhälsomyndigheten ha möjlighet att vid behov inleda en ny upphandling och teckna nya avtal 2026. Mot bakgrund av detta föreslås att regeringen bör kunna ingå ekonomiska åtaganden som medför kostnader om högst 44 miljoner kronor 2027–2028.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Folkhälsomyndigheten

Tabell 4.1 Anslagsutveckling 2:1 Folkhälsomyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	536 158	Anslagssparande	16 429
2025	Anslag	566 318[1]	Utgiftsprognos	578 141
2026	**Förslag**	**570 323**		
2027	Beräknat	600 015[2]		
2028	Beräknat	605 127[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 590 444 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 584 156 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Folkhälsomyndighetens förvaltningsutgifter samt för utgifter för suicidprevention.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Folkhälsomyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**561 718**	**561 718**	**561 718**
Pris- och löneomräkning[2]	11 754	21 047	32 332
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-3 149	17 250	11 077
varav BP26[3]	*23 000*	*39 500*	*30 500*
– Vattkoppsvaccination till alla barn under 18 år	*3 000*		
– Funktion för att utreda suicid		*30 500*	*30 500*
– Civilt försvar: Förstärkning av Folkhälsomyndigheten	*20 000*	*9 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**570 323**	**600 015**	**605 127**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar

För att stärka Folkhälsomyndighetens kapacitet avseende civilt försvar och bidra till beredskapen inom totalförsvaret ökas anslaget med 20 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med 9 miljoner kronor 2027.

För att möjliggöra att en nationell funktion för att utreda suicid inrättas vid Folkhälsomyndigheten beräknas anslaget öka med 30,5 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

För att genomföra förberedande arbete inför införandet av vattkoppor i det nationella allmänna vaccinationsprogrammet ökas anslaget med 3 miljoner kronor 2026.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar

Anslaget minskas med 25 miljoner kronor fr.o.m. 2026 till följd av att den tillfälliga satsningen för att ta fram en nationell strategi för att stärka och utveckla arbetet för att bryta och förebygga ofrivillig ensamhet och isolering har färdigställts (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 avsnitt 4.6.1) avslutas.

Anslaget minskas med 2,5 miljoner kronor fr.o.m. 2026 till följd av att den tillfälliga satsningen på att finansiera vissa initiala kostnader med anledning av förslagen i propositionen Hårdare regler för nya nikotinprodukter (prop. 2021/22:200) avslutas. Anslaget 2:5 *Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 2 miljoner kronor 2026 för att främja hälsosamma levnadsvanor. För 2027 beräknas anslaget öka med 4 miljoner och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 5 miljoner kronor för detta ändamål.

Regeringen föreslår att 570 323 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Folkhälsomyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 600 015 000 kronor respektive 605 127 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid folkhälsomyndigheten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter år 2026	Kostnader som ska täckas år 2026	Resultat år 2026	Ack. resultat 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	67 633	22 673	22 821	35 627	-12 806	77 500
Varav tobak och liknande produkter	*66 817*	*23 713*	*11 921*	*24 455*	*-12 534*	*77 996*
Varav tobaksfria nikotinprodukter	*596*	*-617*	*8 753*	*9 141*	*-388*	*-409*
Varav miljöavgifter enligt förordning 2014:425	*220*	*-448*	*1 765*	*1 661*	*104*	*-124*
Varav lustgas	*-*	*25*	*382*	*370*	*12*	*37*
Uppdragsverksamhet	1 459	-3 000	30 000	30 000	0	-1 541

Källa: Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten bedriver verksamhet i enlighet med förordningen (2014:425) om bekämpningsmedel. Myndigheten tar ut avgifter för denna verksamhet och inkomsterna ska disponeras av Folkhälsomyndigheten. Folkhälsomyndigheten bedriver även verksamhet kopplad till lagen (2018:2088) om tobak och liknande produkter, lagen (2022:1257) om tobaksfria nikotinprodukter, samt lagen (2025: 621) om lustgas. Myndigheten ska ta ut avgifter från tillverkare och importörer av tobaksvaror, elektroniska cigaretter, påfyllningsbehållare och tobaksfria nikotinprodukter. Den som anmäler försäljning av lustgas eller bedriver anmälningspliktig försäljning av lustgas ska vidare enligt förordningen (2025:623) om lustgas betala avgifter till Folkhälsomyndigheten. Avgifterna regleras i förordning och disponeras av Folkhälsomyndigheten. Det ackumulerade överskottet för den avgiftsfinansierade offentligrättsliga verksamheten avseende tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare har trots tidigare justering av avgiftsnivåerna fortsatt att öka. Folkhälsomyndigheten har därför inkommit med en hemställan till regeringen om hanteringen av det ackumulerade överskottet vilken har remitterats. Regeringen avser därför att sänka avgifterna för att den avgiftsfinansierade verksamheten på sikt ska komma i balans. Myndigheten bedriver uppdragsverksamhet inom speciell diagnostik och inkomsterna för denna diagnostik disponeras av Folkhälsomyndigheten.

4.6.2 2:2 Insatser för vaccinberedskap

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Insatser för vaccinberedskap

Tusental kronor

2024	Utfall	93 711	Anslagssparande	26 789
2025	Anslag	120 500[1]	Utgiftsprognos	97 000
2026	**Förslag**	**153 500**		
2027	Beräknat	153 500		
2028	Beräknat	153 500		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser för vaccinberedskap för att stärka Sveriges förutsättningar att vid influensapandemier skydda befolkningen med hjälp av vacciner.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Insatser för vaccinberedskap

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**120 500**	**120 500**	**120 500**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	33 000	33 000	33 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**153 500**	**153 500**	**153 500**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 33 miljoner kronor fr.o.m. 2026 till följd av ett nytt avtal med vaccinproducenter avseende tillgång till vaccin vid influensapandemier.

Regeringen föreslår att 153 500 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Insatser för vaccinberedskap* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 153 500 000 kronor respektive 153 500 000 kronor.

4.6.3 2:3 Bidrag till WHO

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:3 Bidrag till WHO

Tusental kronor

2024	Utfall	54 996	Anslagssparande	4 669
2025	Anslag	57 665[1]	Utgiftsprognos	50 546
2026	**Förslag**	**62 665**		
2027	Beräknat	62 665		
2028	Beräknat	62 665		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift i Världshälsoorganisationen (WHO), utgifter för Sveriges andel av WHO:s ramkonvention om tobakskontroll samt utgifter för Sveriges andel av WHO:s protokoll om eliminering av illegal handel med tobaksprodukter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Bidrag till WHO

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**46 665**	**46 665**	**46 665**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	16 000	16 000	16 000
varav BP26	*16 000*	*16 000*	*16 000*
– Bidrag till WHO	*16 000*	*16 000*	*16 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**62 665**	**62 665**	**62 665**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 16 miljoner kronor fr.o.m. 2026 till följd av höjd medlemsavgift till WHO och en svagare kronkurs. Ökningen finansieras delvis genom att anslaget 2:4 *Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar* minskas med 2,7 miljoner kronor fr.o.m. 2026 samt att anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd minskas med 8,6 miljoner kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 62 665 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Bidrag till WHO* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 62 665 000 kronor respektive 62 665 000 kronor.

4.6.4 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

Tusental kronor

2024	Utfall	146 502	Anslagssparande	
2025	Anslag	127 502[1]	Utgiftsprognos	126 613
2026	**Förslag**	**121 802**		
2027	Beräknat	118 802		
2028	Beräknat	118 802		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar med koppling till hiv/aids. Anslaget får användas för utgifter för insatser på nationell nivå och övergripande samordning och uppföljning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**127 502**	**127 502**	**127 502**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 700	-8 700	-8 700
varav BP26	*-2 700*	*-2 700*	*-2 700*
– Bidrag till WHO	*-2 700*	*-2 700*	*-2 700*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**121 802**	**118 802**	**118 802**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera ökningen av anslaget 2:3 *Bidrag till WHO* minskas anslaget med 2,7 miljoner kronor fr.o.m. 2026.

För att finansiera satsningen att främja hälsosamma levnadsvanor minskas anslaget med 3 miljoner kronor 2026 och beräknas minska med 8 miljoner kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 121 802 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 118 802 000 kronor respektive 118 802 000 kronor.

4.6.5 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel

Tusental kronor

2024	Utfall	115 041	Anslagssparande	354
2025	Anslag	92 796[1]	Utgiftsprognos	92 149
2026	**Förslag**	**105 316**		
2027	Beräknat	95 316		
2028	Beräknat	95 316		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Centralförbundet för Alkohol- och Narkotikaupplysning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**92 796**	**92 796**	**92 796**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	12 520	2 520	2 520
varav BP26	*10 000*		
– Nationell plan för beroendevården	*10 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**105 316**	**95 316**	**95 316**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 10 miljoner kronor 2026 för arbete inom ramen för den nationella planen för beroendevården.

Anslaget ökas med 2,5 miljoner kronor fr.o.m. 2026 då den tillfälliga finansieringen av vissa initiala kostnader med anledning av förslagen i propositionen Hårdare regler för nya nikotinprodukter (prop. 2021/22:200) avslutas. Anslaget 2:1 *Folkhälsomyndigheten* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 105 316 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 95 316 000 kronor respektive 95 316 000 kronor.

4.6.6 2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga

Tabell 4.12 Anslagsutveckling 2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga

Tusental kronor

2024	Utfall	723 548	Anslagssparande	7 452
2025	Anslag	792 000[1]	Utgiftsprognos	786 481
2026	**Förslag**	**792 000**		
2027	Beräknat	792 000		
2028	Beräknat	792 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag till insatser som främjar en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga. Anslaget får även användas för myndighetsuppdrag och kunskapsstöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:6 Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**792 000**	**792 000**	**792 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**792 000**	**792 000**	**792 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 792 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Stöd till främjande av en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 792 000 000 kronor respektive 792 000 000 kronor.

4.6.7 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre

Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre

Tusental kronor

2024	Utfall	90 598	Anslagssparande	9 402
2025	Anslag	100 000[1]	Utgiftsprognos	99 303
2026	**Förslag**	**100 000**		
2027	Beräknat	100 000		
2028	Beräknat	100 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag och statsbidrag som syftar till att stärka och utveckla arbetet med att förebygga ohälsa och ofrivillig ensamhet bland äldre. Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner, regioner och andra berörda aktörer samt för bidrag till myndigheter för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**100 000**	**100 000**	**100 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**100 000**	**100 000**	**100 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor respektive 100 000 000 kronor.

5 Funktionshinderspolitik

5.1 Mål för området

Funktionshinderspolitiken omfattar det mål för och inriktningen av funktionshinderspolitiken som anges i propositionen Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.

Genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitiken ska inriktas mot följande fyra områden:

– principen om universell utformning,
– befintliga brister i tillgängligheten,
– individuella stöd och lösningar för individens självständighet, och
– att förebygga och motverka diskriminering.

5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I resultatredovisningen återges utvecklingen inom områdena arbetsmarknadssituation, utbildningsnivå och diskriminering.

De centrala indikatorerna är

– sysselsättningsgrad,
– utbildningsnivå, och
– antalet anmälningar hos Diskrimineringsombudsmannen (DO).

Myndigheten för delaktighet (MFD) har lämnat rapporten Uppföljning av funktionshinderspolitiken – Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 (MFD 2025:12) med anledning av myndighetens uppdrag inom ramen för strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken (S2021/06595) som regeringen beslutade i september 2021. De bedömningsgrunder som redovisas från detta uppdrag gäller bl.a. uppföljning av det nationella målet för funktionshinderspolitiken, utveckling inom prioriterade samhällsområden, samt av barnrättsperspektivet, jämställdhet och integrering av andra rättighetsperspektiv.

5.3 Resultatredovisning

Lägre sysselsättningsgrad för personer med funktionsnedsättning

Av tabell 5.1 framgår det att sysselsättningsgraden är lägre i åldersgruppen 16–65 år bland personer med funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt. Bland personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är sysselsättningsgraden liksom tidigare lägre än för samtliga andra grupper.

Tabell 5.1 Andelen sysselsatta bland personer med funktionsnedsättning och övriga befolkningen 2022–2024

Procent, åldersgrupp 16–65 år (för 2022 var åldersgruppen 16–64 år)

	Personer med funktionsnedsättning			Övriga i befolkningen	Befolkningen totalt
	Samtliga	Med nedsatt arbetsförmåga	Utan nedsatt arbetsförmåga		
2022	52	44	73	81	78
2023	52	45	75	81	78
2024	53	46	75	80	77

Anm.: Skillnaderna i sysselsättningsgrad är inte statistiskt säkerställd för personer med funktionsnedsättning och redovisas därför inte efter kön.

Källa: Statistiska centralbyrån SCB, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024.

Utbildningsnivån hos personer med funktionsnedsättning är fortsatt lägre än för övriga i befolkningen

Personer med funktionsnedsättning har i genomsnitt lägre utbildningsnivå än befolkningen i övrigt (se tabell 5.2). Andelen med eftergymnasial utbildning är betydligt lägre bland personer med funktionsnedsättning än bland personer utan funktionsnedsättning. Vidare har liksom tidigare personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga en lägre utbildningsnivå än personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga.

Tabell 5.2 Högsta utbildningsnivå 2024

Procent, åldersgrupp 16–65 år

	Personer med funktionsnedsättning med nedsatt arbetsförmåga	Personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga	Övriga i befolkningen
Förgymnasial nivå	31	27	18
Gymnasial nivå	46	43	39
Eftergymnasial nivå[1]	23	30	43

[1] Eftergymnasial utbildning kan t.ex. vara yrkeshögskoleutbildning, högskoleutbildning eller viss folkhögskoleutbildning.

Anm.: Statistiken är inte tillräcklig för samtliga delgrupper för att kunna delredovisas efter kön. Summorna inom delgrupperna blir inte alltid 100 eftersom viss andel saknar utbildningskod.

Källa: Statistiska centralbyrån SCB, Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024.

Fortsatt ökning av antalet anmälningar om diskriminering

Diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning är den vanligaste grunden för anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO). Anmälningar som rör funktionsnedsättning fortsätter att öka sedan 2018 (se tabell 5.3). Anmälningarna har främst handlat om utbildning, arbetsliv, tillgång till varor, tjänster och bostäder samt hälso- och sjukvård. År 2024 inkom 2 117 anmälningar om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning. Under året har DO inlett tillsynsutredningar där majoriteten av dessa handlar om diskriminering relaterad till funktionsnedsättning. Regeringen har givit DO i uppdrag att göra sin verksamhet mer tillgänglig och anpassad för barn och antalet anmälningar har ökat inom områden där DO gjort riktade informationsinsatser såsom till barn och unga men även inom andra riktade satsningar exempelvis till de som använder ledar- eller assistanshund (DO, Årsredovisning 2024).

Tabell 5.3 Inkomna anmälningar med diskrimineringsgrunden funktionsnedsättning 2018–2024

Samhällsområde	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Arbetslivet	145	136	145	190	265	339	447
Arbetsförmedling m.m.	19	22	32	25	31	48	55
Medlemskap i arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer m.m.	0	5	2	4	8	7	2
Näringsverksamhet samt yrkesbehörighet	1	3	2	3	2	3	3
Utbildning	192	219	254	313	362	505	562
Hälso- och sjukvård	75	67	88	163	183	246	337
Socialtjänst	95	92	121	122	155	192	209
Varor, tjänster och bostäder	165	201	190	249	299	383	433
Socialförsäkring m.m.	29	34	46	28	38	67	50
Bemötande i offentlig verksamhet	52	59	41	46	78	95	130
Värnplikt	5	4	4	36	23	29	24
Totalt	**778**	**842**	**925**	**1 179**	**1 444**	**1 914**	**2 252**

Anm.: Det finns inte någon könsuppdelad statistik utifrån respektive diskrimineringsgrund och samhällsområde. Anmälningar som avser kategorin ”Övriga samhällsområden” redovisas inte i tabellen.

Källa: DO, Årsredovisning 2018–2024.

Redovisning av övriga bedömningsgrunder för funktionshinderspolitiken

Utvecklingen inom prioriterade samhällsområden

Enligt MFD:s uppföljning av levnadsvillkoren 2024 syns fortsatta skillnader mellan personer med funktionsnedsättning och övrig befolkning inom flera prioriterade samhällsområden. Statistiska centralbyråns (SCB) årliga undersökning av levnadsförhållanden (SCB 2025), visar att personer med funktionsnedsättning i högre utsträckning skattar att de har svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop. Bland personer med funktionsnedsättning svarade 17,7 procent att de har svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop, vilket kan jämföras med 7,5 procent för den övriga befolkningen. Andelen kvinnor med funktionsnedsättning som skattar att de har svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop är 15,9 procent jämfört med 8,1 procent av kvinnorna i den övriga befolkningen. För män med funktionsnedsättning och i övriga befolkningen är andelen 19,8 procent respektive 6,9 procent.

Vidare visar undersökningen att det fortsatt är stora skillnader i självskattad hälsa för personer med funktionsnedsättning jämfört med befolkningen i övrigt. Av personer med funktionsnedsättning skattade 32,9 procent sin hälsa som god jämfört med 73,6 procent av den övriga befolkningen. Andelen kvinnor och män med funktionsnedsättning som skattade sin hälsa som god låg på 29,1 procent respektive 37,5 procent. Uppföljning från Centrum för idrottsforskning visar att personer med funktionsnedsättning idrottar i mindre utsträckning än den övriga befolkningen. Regeringen har fattat flera regeringsbeslut som syftar till att främja ett ökat deltagande i idrott för personer med funktionsnedsättning. (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 16.6.)

Personer med funktionsnedsättning som uppger att de har blivit utsatta för näthat, kränkningar eller negativa kommentarer på nätet har ökat från 15 procent 2023 till 16 procent 2024 enligt Internetstiftelsens årliga rapport, Svenskarna och internet (Internetstiftelsen 2024). I den övriga befolkningen var motsvarande siffror 6 procent

2023 och 7 procent 2024. MFD redovisar även att personer med funktionsnedsättning är särskilt våldsutsatta. (se vidare utg.omr.13 avsnitt 1.3.6)

I Trafikanalys rapport, Uppföljning av de transportpolitiska målen (Trafikanalys 2025) framgår att kollektivtrafikens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning bedöms ha en neutral utveckling.

Utvecklingen inom funktionshinderspolitiken utifrån de fyra prioriterade inriktningarna för att genomföra funktionshinderspolitiken

Utgångspunkten för nedanstående redovisning är de fyra områden som genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitik ska inriktas mot. De prioriterade områdena är ömsesidigt beroende av varandra. Syftet är att de tillsammans ska bidra till ett tillgängligt och jämlikt samhälle oavsett funktionsförmåga

Uppföljningen av funktionshinderspolitiken ska genomföras av ett antal angivna myndigheter och MFD ska ge dessa myndigheter stöd i uppföljningsarbetet (Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031 [S2021/06595]).

Tillämpning av universell utformning inom fysisk miljö och kommunikation

Flera av de myndigheter som pekas ut i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken tillämpar principen om universell utformning i sitt arbete. Det gäller både i den fysiska miljön, i extern kommunikation och i de tjänster som myndigheterna erbjuder. Samtidigt är det inte alla myndigheter som beskriver sitt arbete med universell utformning när de avrapporterar sitt arbete inom funktionshinderspolitiken. Arbetsförmedlingen beskriver att principen om universell utformning genomsyrar myndighetens arbete och Myndigheten för tillgängliga medier beskriver att principen är en utgångspunkt i genomförandet av myndigheternas kärnuppgifter. Statens kulturråd tillämpar t.ex. principen om universell utformning vid utvecklingen av nya blanketter och i upphandlingen av ett nytt ansökningssystem.

Flera myndigheter har under året arbetat med att säkerställa universell utformning i arbetslokaler och kommunikation. Till exempel har Polismyndigheten tagit fram ett förslag om en nationell standard för förhörslokaler och intilliggande utrymmen. Tillgänglighet är en utgångspunkt för förslaget, liksom att förhörsmiljön ska vara anpassad för personer med fysisk och neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Den nya standarden planeras att införlivas i rutiner för projekteringsanvisningar vid om- och nybyggnation.

Enligt MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 har 56 procent av de statliga myndigheterna, 49 procent av kommunerna och 53 procent av regionerna, rutiner eller arbetssätt för att universellt utforma myndighetsbeslut. Vidare har 70 procent av kommunerna, 84 procent av regionerna och 62 procent av de statliga myndigheterna rutiner eller arbetssätt för att ta fram alternativa format av digitala informationsmaterial för att tillgängliggöra dem för olika målgrupper. 42 procent av regionerna, 23 procent av de statliga myndigheterna och 23 procent av kommunerna ställer krav på tillgänglighet i alla eller de flesta upphandlingar där det är relevant att göra det. När det gäller efterkontroller och användartester är det 47 procent av regionerna, 35 procent av de statliga myndigheterna och 29 procent av kommunerna som använder dessa verktyg för att säkerställa att produkter eller tjänster som de upphandlar är tillgängliga för olika målgrupper.

Offentliga aktörers arbete med att inventera och åtgärda bristande tillgänglighet

MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 visar att en stor andel av kommunerna, regionerna och de statliga myndigheterna saknar rutiner för att

inventera brister i digitala system och tjänster. Det är dock vanligare att systematiskt arbeta med att inventera och åtgärda brister i externa webbplatser än på interna arbets- och kommunikationsplattformar. Enligt MFD:s uppföljning finns också skillnader mellan de myndigheter som pekas ut i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken och övriga myndigheter. Av myndigheterna som pekas ut i strategin har 96 procent rutiner för att kontrollera tillgängligheten på sin externa webbplats, medan motsvarande siffra hos övriga myndigheter är 69 procent. 89 procent av myndigheterna inom strategin har åtgärdat alla eller några brister i tillgängligheten på den externa webbplatsen, jämfört med 58 procent av övriga myndigheter. Konsumentverket, Kriminalvården och Statens kulturråd är exempel på myndigheter som har arbetat med att utveckla tillgängligheten på sina webbplatser. Statens skolverk har under året arbetat med att göra de digitala nationella proven och betygsstödjande bedömningsstöden mer tillgängliga, särskilt för punktskriftläsande elever. En studie med djupintervjuer och observationer av elever under provgenomförande har genomförts och insikterna bedöms kunna förbättra provtjänstens användbarhet och tillgänglighet framöver.

När det gäller den fysiska miljön visar MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 att en ungefär lika stor andel av myndigheterna som ingår i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken och övriga myndigheter, 86 respektive 83 procent, har rutiner för att inventera brister i tillgängligheten i offentliga lokaler där myndigheten bedriver verksamhet. 50 procent av de myndigheterna inom strategin och 34 procent av övriga myndigheter har åtgärdat några identifierade brister och 21 respektive 22 procent har åtgärdat alla brister i tillgängligheten i myndighetens lokaler under de senaste tolv månaderna. Ett antal myndigheter, bl.a. Myndigheten för digital förvaltning och Domstolsverket uppger att tillgänglighetsaspekter har beaktats vid renoveringar och flytt till nya lokaler.

Stor variation i vilka individuella stöd och lösningar som erbjuds

MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 visar att många av de insatser som skulle kunna göra skillnad inom exempelvis utbildningsväsendet och arbetsmarknaden är otillräckliga eller tar alltför lång tid att beviljas. Det är en större andel av de myndigheter som ingår i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken som kan erbjuda individuella stöd och lösningar jämfört med övriga myndigheter. Vanligaste stöd som erbjuds är tillgång till alternativa kontaktvägar, tolktjänst och information i alternativ text. Trafikverket rapporterar exempelvis att myndigheten under året har tillhandahållit ledsagning för personer med funktionsnedsättning på stationer och bytespunkter. Myndigheten för tillgängliga medier har fortsatt erbjudit individuellt stöd till personer med syn- eller läsnedsättning genom anpassning och produktion av tillgänglig litteratur.

Uppföljningen visar också att en majoritet av kommunerna kan erbjuda ledsagning, tolktjänst, information i alternativ text och alternativa kontaktvägar till kommunen. Däremot kan bara fyra av tio kommuner erbjuda material på teckenspråk. Tillgången till individuella stöd och lösningar varierar dock beroende på var i landet man bor. En anledning till variationen är att flertalet kommuner har utformat lokala riktlinjer för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS och socialtjänstlagen (2025:400) som exempelvis begränsar hur ofta en insats kan ges, vilka som kan ta del av insatserna och vilka aktiviteter som kan ingå. Uppföljningen visar att LSS-insatserna ledsagarservice, korttidsvistelse och kontaktperson har minskat medan insatser som exempelvis daglig verksamhet har ökat (se vidare avsnitt 6).

Vid uppföljningen av regionerna framgår att alla regioner kan erbjuda olika former av individanpassade stöd och lösningar till personer med funktionsnedsättning. Dock skiljer sig resultatet åt beroende på typ av stöd eller lösning. Av de 19 regioner som svarade uppgav 18 att de kan erbjuda tolktjänst, medan endast 12 uppgav att de kan erbjuda ledsagning eller material på teckenspråk.

Åtgärder för att motverka diskriminering

I MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 framgår att 47 procent av kommunerna har kompetenshöjande insatser om diskriminering på grund av funktionsnedsättning i sina planer för aktiva åtgärder. Det är 10 av 17 regioner som inkluderar detta i regionens plan för aktiva åtgärder. Bland statliga myndigheter som ingår i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken är det 53 procent som har kompetenshöjande insatser om diskriminering på grund av funktionsnedsättning i sina planer för aktiva åtgärder. Bland övriga myndigheter är det 48 procent.

I årsredovisningar från myndigheter som ingår i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken framgår att arbetet med att förebygga och motverka diskriminering ser olika ut. En del myndigheter arbetar proaktivt och brett, med kunskapshöjande insatser som riktar sig både internt och externt. Vissa myndigheter beskriver att arbetet går ut på att agera utifrån upplevd diskriminering, eller ta fram handlingsplaner eller uppföljningsmodeller. Polismyndigheten har utifrån ett arbetsgivarperspektiv tagit fram och arbetar med spridning av metoder och kompetenshöjande insatser som ska främja rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Som en del av arbetet för att motverka diskriminering inom kriminalvården innehåller Kriminalvårdens nya handlingsplan kunskapshöjande insatser om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

Arbetsförmedlingen arbetar med inkluderande kommunikation till arbetsgivare, för att uppmana till breddad rekrytering genom kampanjer och riktade jobbmässor. Myndigheten genomför löpande uppföljningar för att säkerställa att dess statistiska bedömningsstöd för arbetsmarknadspolitiska insatser inte diskriminerar individer i bedömningarna. Samtidigt konstaterar Arbetsförmedlingen att ytterligare utvecklingsinsatser krävs för att dess stöd och service ska bli mer likvärdiga och icke-diskriminerande.

Myndigheternas åtgärder för integrering av jämställdhet och barnrätt

I MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 framgår att inte alla myndigheter inom strategin för systematisk uppföljning tydligt redovisar hur de arbetar med barnrättsperspektiv eller jämställdhet i relation till sitt funktionshindersarbete. Detta kan bero på myndigheternas olika verksamhetsinriktningar och ansvarsområden.

Ett exempel på en myndighet som arbetat med barnrättsperspektiv eller jämställdhet i relation till sitt funktionshindersarbete är Statens skolverk som under året låtit medarbetare utbilda sig i barnrättsfrågor. Myndigheten har i högre grad inkluderat de funktionshinderspolitiska målen för en mer inkluderande utbildning, särskilt vad gäller barn och elever med funktionsnedsättning. Ett annat exempel är Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) som har genomfört jämställdhetsanalyser utifrån Specialskolans enkätresultat, elevers studieresultat och inskrivna i SPSM:s utbildningsformer. I stödmaterial som SPSM publicerat 2024 har myndigheten belyst hur kön och funktionsnedsättning påverkar en likvärdig utbildning.

5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Resultatredovisningen visar att det fortsatt finns stora skillnader i levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning jämfört med den övriga befolkningen, exempelvis inom de prioriterade samhällsområdena arbete och försörjning, utbildning, hälsa, transport samt digitalisering.

Regeringen bedömer att strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken har bidragit till att funktionshinderfrågor uppmärksammats i högre grad hos myndigheterna som ingår i strategin. Arbetet inom dessa myndigheter indikerar en mer positiv utveckling med ökat engagemang och ansvarstagande som skapar bättre förutsättningar för genomförandet av funktionshinderspolitiken på sikt. Det gäller inom samtliga fyra inriktningar, integrering av funktionshindersperspektivet inom andra tvärsektoriella perspektiv och andra insatser som stärker genomförandet av funktionshinderspolitiken. Regeringen bedömer även att den dialog som förs med civilsamhället är av stor vikt för att följa upp och utvärdera regeringens arbete med det funktionshinderspolitiska målet.

Regeringens samlade bedömning av måluppfyllelsen när det gäller det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att levnadsförhållandena för personer med funktionsnedsättning totalt sett är sämre än för övriga befolkningen även om förhållandena skiljer sig åt beroende på kön, ålder och mellan olika grupper av personer med funktionsnedsättning. Det går fortfarande inte att dra några långtgående slutsatser av den beskrivna utvecklingen i relation till funktionshinderspolitikens mål. Regeringen bedömer fortsatt att strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken utgör ett viktigt verktyg samtidigt som det finns utvecklingsbehov för att på ett bättre sätt kunna följa upp och bedöma utvecklingen över tid i relation till målet.

5.5 Politikens inriktning

Fortsatt arbete med rekommendationer och observationer från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sverige mottog i mars 2024 rekommendationer och observationer från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I samband med det fick Myndigheten för delaktighet i uppdrag att bl.a. inhämta berörda aktörers bedömning i fråga om vad rekommendationerna kan innebära för respektive aktör utifrån nationell kontext. Uppdraget ska slutrapporteras senast den 15 februari 2026. Under 2026 har regeringen för avsikt att fortsätta hanteringen av rekommendationerna med utgångspunkt från slutrapporten samt det pågående interna arbetet med rekommendationerna inom Regeringskansliet.

En ny nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken

Som aviserats i budgetpropositionen för 2025 har regeringen för avsikt att under 2026 besluta om en nationell handlingsplan för genomförandet av funktionshinderspolitiken. Handlingsplanen ska innehålla åtgärder som bidrar till genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitiken inom de tolv prioriterade områdena som omfattas av strategin (Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031 [S2021/06595]).

En nationell samordnare för funktionshinderspolitiken

Regeringen har för avsikt att under 2026 besluta om en nationell samordnare för funktionshinderspolitiken. Syftet är att bidra till ökad kunskap om rättigheter för

personer med funktionsnedsättning i samhället och öka samordningen av olika aktörers insatser gentemot målet för funktionshinderspolitiken.

Styrningen av funktionshinderspolitiken

I Riksrevisionen granskningsrapport Från vision till verklighet – sektorsansvaret i funktionshinderspolitiken (RiR 2024:22) påpekar Riksrevisionen att det behövs en bättre styrning av funktionshinderspolitiken, bl.a. avseende myndigheternas återrapportering inom ramen för uppdraget om strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Regeringen delar Riksrevisionens bedömning och har därför beslutat om att förtydliga återrapporteringskraven fr.o.m. 2026 för de myndigheter som omfattas av strategin. Syftet är att tydligare kunna identifiera brister och vidtagna åtgärder samt att kunna följa utvecklingen mot det nationella målet för funktionshinderspolitiken på ett mer enhetligt och systematiskt sätt. Den nya rapporteringen kommer också att utgöra en viktig del i uppföljningsarbetet av handlingsplanen för funktionshinderspolitiken.

Utredning för inrättandet av ett intyg om funktionsnedsättning och parkeringstillstånd

Regeringen har för avsikt att tillsätta en utredning för genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2841) av den 23 oktober 2024 om inrättande av EU-intyget om funktionsnedsättning och EU-parkeringstillståndet för personer med funktionsnedsättning. Utredningen avses även utreda genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/2842 av den 23 oktober 2024 om utvidgning av direktiv (EU) 2024/2841 till att omfatta tredjelandsmedborgare som är lagligen bosatta i en medlemsstat. Syftet med direktiven är att göra det lättare för personer som är bosatta i EU att resa mellan EU:s medlemsstater genom att inrätta ett intyg om funktionsnedsättning och ett parkeringstillstånd för personer med funktionsnedsättning som erkänns i alla medlemsstater.

Andra initiativ på området

Regeringen avser att genomföra insatser för att främja valdeltagandet i de allmänna valen 2026. Dessa syftar till att öka intresset och höja kunskapen om demokratiska processer och de allmänna valens betydelse. Insatserna riktas främst till grupper med traditionellt sett lägre valdeltagande såsom personer med funktionsnedsättning, se vidare utg.omr. 1 avsnitt 10.5.2.

Regeringen höjer statsbidraget för personligt ombud med 83 miljoner kronor för att förbättra kommunernas långsiktiga planering och att möjliggöra att fler ombud anställs och att fler kommuner erbjuder personligt ombud, läs vidare i UO 9 avsnitt 6.

Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra ett förbättrat stöd i skolan med bl.a. stödundervisning, se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3

Regeringen fortsätter också satsningen på att främja ökad inkludering av personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i idrott, se vidare utg.omr. 17 avsnitt 16.6.

5.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Myndigheten för delaktighet (MFD) lämnat ett uttalande med reservation. Av revisionsiakttagelsen framgår att MFD 2024 ingått ett åtagande på en anslagspost som saknar beställningsbemyndigande. Det är enligt Riksrevisionen inte förenligt med 17 § anslagsförordningen (2011:223). Regeringen har följt upp frågan med MFD.

5.7 Budgetförslag

5.7.1 3.1 Myndigheten för delaktighet

Tabell 5.4 Anslagsutveckling 3:1 Myndigheten för delaktighet

Tusental kronor

2024	Utfall	68 805	Anslagssparande	100
2025	Anslag	71 441[1]	Utgiftsprognos	71 042
2026	**Förslag**	**72 911**		
2027	Beräknat	73 928[2]		
2028	Beräknat	75 279[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 72 911 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 72 911 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för delaktighets (MFD) förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:1 Myndigheten för delaktighet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**71 441**	**71 441**	**71 441**
Pris- och löneomräkning[2]	1 470	2 487	3 838
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**72 911**	**73 928**	**75 279**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 72 911 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Myndigheten för delaktighet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 73 928 000 kronor respektive 75 279 000 kronor.

5.7.2 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer

Tabell 5.6 Anslagsutveckling 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	188 742	Anslagssparande	
2025	Anslag	208 742[1]	Utgiftsprognos	208 742
2026	**Förslag**	**208 742**		
2027	Beräknat	208 742		
2028	Beräknat	188 742		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till handikapporganisationer för att stödja organisationerna i deras arbete för att personer med funktionsnedsättning ska uppnå full delaktighet och jämlikhet i samhället.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:2 Bidrag till funktionshindersorganisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**208 742**	**208 742**	**208 742**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**208 742**	**208 742**	**188 742**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget beräknas minska med 20 miljoner kronor 2028 då den tidsbegränsade ökningen av anslaget upphör.

Regeringen föreslår att 208 742 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Bidrag till funktionshindersorganisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 208 742 000 kronor respektive 188 742 000 kronor.

6 Politik för sociala tjänster

6.1 Mål för området

Politiken för sociala tjänster omfattar följande övergripande av riksdagen beslutade mål:

Omsorg om äldre

Äldre ska

- kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag,
- kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende,
- bemötas med respekt,
- ha tillgång till god vård och omsorg (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127), och
- erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg (prop. 2019/20:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.4, bet. 2019/20:SoU1, rskr. 2019/20:135).

Individ och familjeomsorg

- ska stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer, och
- stärka skyddet för utsatta barn (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127).

Personer med funktionsnedsättning

- Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86).

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att bedöma utveckling och resultat inom områdena används ett antal resultat- och bakgrundsindikatorer. För mer information om bakgrunden till respektive indikator och hur den tagits fram hänvisas till den ursprungliga källan som redovisas i anslutning till tabeller och diagram. Ansvaret för verksamhetsområdena ligger främst hos kommunerna. Områdena omsorg om äldre, individ- och familjeomsorg samt personer med funktionsnedsättning är komplexa och en rad åtgärder, såväl statliga som kommunala, påverkar måluppfyllelsen.

Omsorg om äldre

De resultatindikatorer som används för att följa utvecklingen är följande:

- antal återstående år med god hälsa vid 65 års ålder,
- andel äldre som upplever att det är mycket tryggt eller ganska tryggt att bo hemma med stöd från personal eller i särskilt boende,

- andel äldre som uppger att personalen brukar ha tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete i hemtjänst eller särskilt boende,
- väntetid till särskilt boende,
- andel äldre som upplever att de bemöts på ett bra sätt i hemtjänst eller särskilt boende,
- andel äldre som efter bedömning erhållit riskförebyggande åtgärder i särskilt boende,
- antal fallskador bland personer 80 år och äldre,
- skillnader mellan kvinnor och män för olika indikatorer,
- spridning mellan kommuner för olika indikatorer.

Individ- och familjeomsorg

Följande indikatorer och mått används för att följa utvecklingen:

Den sociala barn- och ungdomsvården

- antal öppenvårdsinsatser och öppenvårdsformer,
- antal placerade barn och unga samt placeringsform,
- andel som har treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder bland personer som var placerade under hela årskurs nio,
- andel anställda handläggare med socionomexamen med minst tre års erfarenhet av barnutredningar respektive minst fem års erfarenhet av barnutredningar inom social barn- och ungdomsvård samt andel konsulthandläggare (årsarbete) inom social barn- och ungdomsvård.

Ekonomiskt bistånd

- antal mottagare och utbetalning av ekonomiskt bistånd,
- andel biståndsmottagare som är långvariga mottagare (10–12 månader under ett kalenderår),
- andel kommuner som har en aktuell överenskommelse om samverkan med Arbetsförmedlingen,
- andel kommuner som genomfört individuella möten för utredning och planering med sammanboende vuxna i biståndshushållet.

Skadligt bruk och beroende

- tillgängligheten till socialtjänstens missbruks- och beroendevård utifrån väntetider.

Hemlöshet

- antal personer i olika typer av hemlöshet.

Brottsutsatta

- andel kommuner som inom olika verksamhetsområden har en rutin för hur handläggare ska agera vid indikation på vuxnas utsatthet för våld av närstående,
- andel kommuner som har rutiner för att säkra rätten till utbildning för barn i skyddat boende.

Familjerätt

- antal barn som är föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten.

Föräldraskapsstöd

– andel kommuner eller stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende.

Personer med funktionsnedsättning

Inom avsnittet Funktionshinderspolitik (avsnitt 5) redovisas främst det sektorsövergripande arbetet för att genomföra och följa upp funktionshinderspolitiken.

I resultatavsnittet som följer redovisas stödinsatser till personer med funktionsnedsättning.

För att bedöma och redovisa utvecklingen och resultaten inom området används ett antal resultatindikatorer. Dessa indikatorer är nedbrutna på kvinnor och män respektive flickor och pojkar enligt följande:

– antal personer med funktionsnedsättning med insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, och socialtjänstlagen (2025:400), förkortad SoL, och kostnader för detta,
– andel personer som uppger att de får bestämma över saker som är viktiga och som känner trivsel och trygghet i gruppbostad och servicebostad enligt LSS,
– antal anmälningar enligt SoL och LSS,
– antal personer och antal beviljade timmar med assistansersättning och kostnader för assistansersättning, och
– antal personer som beviljats bilstöd och kostnader för bilstöd.

6.3 Resultatredovisning

Övergripande om socialtjänst

Förberedelser inför en ny socialtjänstlag

I budgetpropositionen för budgetåret 2024 aviserade regeringen det förslag till en ny socialtjänstlag som beslutades den 23 januari 2025 (prop. 2024/25:89 En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter).

De statsbidrag som fördelas till kommunerna för en förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst 2025 uppgår till 1 168,5 miljoner kronor (S2025/00122).

I den nya socialtjänstlagen förtydligas socialnämndens ansvar att motverka och förebygga brottslighet. Regeringen har beslutat om 200 miljoner kronor 2025 i statsbidrag till kommunerna för att utveckla socialtjänstens arbete att förebygga brottslighet (S2025/00111).

I december 2024 ingick regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ytterligare en överenskommelse för omställning till en långsiktigt hållbar socialtjänst under 2025 och 2026 (S2024/02239). Till överenskommelsens prioriterade frågor hör bl.a. att utveckla lätt tillgängliga förebyggande insatser och att främja samverkan mellan kommuner. Ett särskilt fokus ska även läggas på personer med funktionsnedsättning.

I redovisningen av arbetet med föregående överenskommelse för 2024 bedömer SKR att kommunerna har god kännedom om intentionerna bakom förslaget till en ny socialtjänstlag och tidpunkten för den nya lagens ikraftträdande. Till övriga resultat hör bl.a. att nästan alla kommuner (98 procent) i början av 2025 hade genomfört en självskattning av nuläge och behov. Under Socialstyrelsens och SKR:s ledning hade även länsdialoger med socialtjänsten genomförts i 23 av 24 län (S2024/00192).

I januari 2025 beslutade regeringen även ett samlat uppdrag till Socialstyrelsen, Brottsförebyggande rådet (Brå), Inspektionen för vård och omsorg (IVO), Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) samt Upphandlingsmyndigheten till stöd för socialtjänstens omställning (S2025/00116). IVO ska tillsammans med Socialstyrelsen utreda hur kvalitetsgranskningar till stöd för socialtjänsten kan utvecklas som komplement till tillsynsverksamheten. Socialstyrelsen ska, bl.a. utveckla verktyg för individbaserad systematisk uppföljning samt ge vägledning och kunskapsstöd för insatser utan behovsprövning respektive verksamhet för personer med funktionsnedsättningar med stöd i den nya socialtjänstlagen. Det samlade uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2029. Deluppdraget om kvalitetsgranskningar ska dock slutredovisas senast den 1 juni 2027.

Bättre förutsättningar för en kunskapsbaserad socialtjänst genom att utveckla statistiken på nationell nivå

I juni 2024 redovisades promemorian Bättre förutsättningar för att utveckla en kunskapsbaserad socialtjänst (Ds 2024:13) med förslag till ett samlat regelverk för socialtjänstdataregister i form av en ny lag och förordning. Förslaget är tänkt att komplettera EU:s dataskyddsförordning (2016/679) och att specifikt reglera Socialstyrelsens personuppgiftsbehandling i ett sådant register. Därigenom bedöms de rättsliga förutsättningarna för behandlingen bli bättre och tydligare samtidigt som de registrerades personliga integritet ges ett tillräckligt skydd. Utöver det huvudsakliga ändamålet framställning av statistik föreslås att myndigheten ska få behandla personuppgifter i registret för att framställa underlag för uppföljning och utvärdering, att utföra epidemiologiska studier samt att bedriva forskning. Promemorian har remissbehandlats. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Krisberedskapen inom socialtjänsten har stärkts

Länsstyrelserna har haft i uppdrag att utgöra ett regionalt stöd till kommunerna i deras arbete med den kommunala hälso- och sjukvården och socialtjänst och civilt försvar (S2022/03174). Uppdraget slutredovisades i juni 2025. Av slutredovisningen framgår bl.a. att uppdraget stärkt kommunernas beredskap inom hälso- och sjukvård samt socialtjänst, men att fortsatt nationellt stöd, långsiktig finansiering och samordning krävs. Den 18 april 2024 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att stödja socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens arbete med krisberedskap och civilt försvar (S2024/00853). Uppdraget ska slutredovisas den 1 oktober 2026. Som en del av uppdraget har Socialstyrelsen tagit fram en utbildning om socialtjänstens och den kommunala hälso- och sjukvårdens roll i totalförsvaret, vilket delredovisades i januari 2025. Sedan 2024 lämnas ett statsbidrag till kommuner för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens beredskap genom förordningen (2023:490) om statsbidrag till kommuner för socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens beredskap. Under 2025 har också sektorsbidraget till äldreomsorgen tillfälligt ökat med 100 miljoner kronor för att möjliggöra för kommuner att vidta åtgärder som stärker krisberedskapen inom äldreomsorgen.

Stöd i arbetet med att inrätta och vidareutveckla familjecentraler

Socialstyrelsen har sedan 2024 i uppdrag i regleringsbrevet att ge stöd till kommuner och regioner i arbetet med att inrätta och vidareutveckla familjecentraler. Familjecentraler är en samverkansmodell som bedriver ett förebyggande och hälsofrämjande arbete i syfte att främja en god och jämlik hälsa hos blivande föräldrar samt föräldrar och barn upp till 6 år. I delredovisning av uppdraget lyftes bl.a. att familjecentraler ger ökade förutsättningar för de olika aktörerna (mödravård, barnavårdscentral, öppna förskolan och socialtjänst) att arbeta tillsammans exempelvis

med tidiga hälsofrämjande och förebyggande åtgärder såsom föräldraskapsstöd. Socialstyrelsen har bl.a. samlat sitt stöd på webbplatsen Kunskapsguiden.se. Uppdraget ska redovisas senast den 14 mars 2026.

Omsorg om äldre

Resultatindikatorer för omsorg om äldre

Tabell 6.1 Riksdagsbundna mål och huvudsakliga indikatorer

Resultatindikatorer för området Omsorg om äldre

Mål	Resultatindikatorer	Andra bedömningsgrunder
Äldre ska kunna leva ett aktivt liv och ha inflytande i samhället och över sin vardag	Antal återstående år med god hälsa vid 65 års ålder	Antalet 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende Andelen av befolkningen 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende Andel personer 65 år och äldre som uppger att de kan påverka tider i hemtjänst och särskilt boende
Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende	Andel äldre som upplever att det är mycket tryggt eller ganska tryggt att bo hemma med stöd från personal eller i särskilt boende Andel äldre som uppger att personalen brukar ha tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete i hemtjänst eller särskilt boende Väntetid till särskilt boende	Läget på bostadsmarknaden gällande särskilda boendeformer Antalet hemtjänstpersonal som den enskilde möter under en 14-dagarsperiod
Äldre ska bemötas med respekt	Andel äldre som upplever att de bemöts på ett bra sätt i hemtjänst eller särskilt boende	
Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg	Andel äldre som uppger att de är ganska eller mycket nöjda med hemtjänst eller särskilt boende Andel äldre som efter bedömd risk erhållit riskförebyggande åtgärder i särskilt boende Antal fallskador bland personer 80 år och Äldre	Antal kvinnor och män som arbetar inom äldreomsorgen Antal fallskador bland personer 65 år och äldre
Äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg	Skillnader mellan kvinnor och män för olika indikatorer och mål Spridning mellan kommuner för olika Indikatorer	

Äldre ska kunna leva ett aktivt liv, ha inflytande i samhället och över sin vardag

God hälsa är viktigt för att äldre personer ska ha möjlighet att leva ett aktivt liv och ha inflytande. Antalet återstående år med god hälsa vid 65 års ålder (Healthy life years, HLY) var 13,9 år 2023, vilket är samma nivå som för år 2022. För kvinnor var antalet återstående år med god hälsa vid 65 års ålder 14,3 år 2023 och för män 13,4 år. Motsvarande siffror för 2019 var 16,6 år för kvinnor och 15,9 år för män (se diagram 6.1). Den negativa utvecklingen är sannolikt en följd av covid-19-pandemin. Kvinnornas medellivslängd var 85,3 år 2024 och motsvarande siffra för männen var 82,2 år (Statistiska centralbyrån, 2025). Medellivslängden har ökat stadigt för svenskar födda under 1900-talet och förbättringarna kan hänföras till en rad faktorer som stigande levnadsstandard, bättre utbildning, hälsosammare levnadsvanor och ökad tillgång till hälso- och sjukvård av god kvalitet (Folkhälsomyndigheten Årsrapport 2025).

Diagram 6.1 Antal återstående år med god hälsa vid 65 års ålder

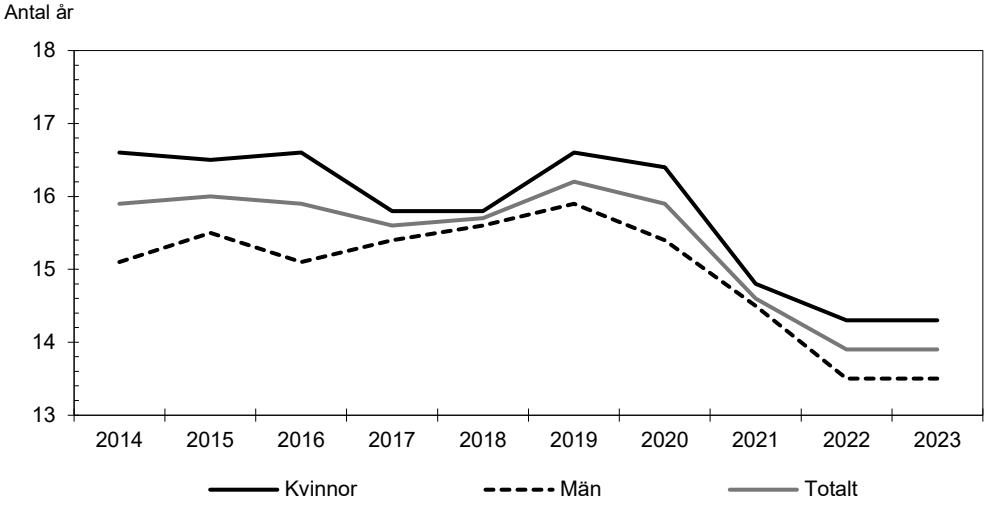

Anm.: 1 Eftersom indikatorn har ändrats redovisas inte statistik före 2014.

Anm.: 2 Y-axeln börjar inte från 0.

Källa: EUROSTAT, Healthy life years, 2014–2023

Mellan 2023 och 2024 ökade antalet personer över 65 år med drygt 31 000, från 2 174 752 till 2 206 488 (Statistiska centralbyrån 2025). Även antalet personer över 65 år med hemtjänst och boende i särskilt boende har ökat jämfört med 2023. Den långsiktiga trenden är dock att en mindre andel av både äldre män och kvinnor är i behov av äldreomsorg (se tabell 6.2 och tabell 6.3). En förklaring är att det stora flertalet äldre är allt friskare högre upp i åldrarna. En större andel kvinnor än män har hemtjänst och bor i särskilt boende, vilket bl.a. kan förklaras av att kvinnor lever längre än män.

Tabell 6.2 Antalet personer som är 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende

Antal kvinnor och män

Hemtjänst	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	139 618	140 148	140 026	141 164	136 190	135 089	136 949	137 411	137 718
Män	77 109	78 564	80 224	82 306	80 920	81 043	84 116	85 797	87 629
Totalt	**216 727**	**218 712**	**220 250**	**223 470**	**217 110**	**216 132**	**221 065**	**223 208**	**225 347**
Särskilt boende	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	73 872	73 437	73 155	71 737	70 676	68 306	71 463	70 085	71 450
Män	36 467	36 950	37 647	37 658	37 716	36 414	38 978	38 677	40 186
Totalt	**110 339**	**110 387**	**110 802**	**109 395**	**108 392**	**104 720**	**110 441**	**108 762**	**111 636**

Anm.: Antal med pågående beslut om insats under året (sista dagen någon månad under året). Hemtjänst i ordinärt boende definieras såsom personer med hemtjänstbeslut som inte exklusivt består av en eller flera av följande insatser: Trygghetslarm; Matdistribution; Avlösning; Ledsagning. Med andra ord består hemtjänst av dem som har hemtjänstbeslut som innehåller personlig omvårdnad (ej enbart trygghetslarm) eller service (ej enbart matdistribution) samt ospecificerade hemtjänstbeslut (insats ej specificerad). Denna avgränsning har gjorts för att göra hemtjänsten jämförbar mellan kommuner.

Källa: Socialstyrelsen, Registret över insatser enligt socialtjänstlagen till äldre personer med funktionsnedsättning.

Tabell 6.3 Andel av befolkningen som är 65 år och äldre med hemtjänst och boende i särskilt boende

procent

Hemtjänst	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	13,1	13,0	12,8	12,8	12,2	12,0	12,0	11,9	11,8
Män	8,5	8,5	8,5	8,6	8,3	8,2	8,4	8,4	8,5
Totalt	**11,0**	**10,9**	**10,8**	**10,8**	**10,4**	**10,2**	**10,3**	**10,3**	**10,2**
Särskilt boende	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	6,9	6,8	6,7	6,5	6,3	6,1	6,3	6,1	6,1
Män	4,0	4,0	4,0	3,9	3,9	3,7	3,9	3,8	3,9
Totalt	**5,6**	**5,5**	**5,4**	**5,3**	**5,2**	**4,9**	**5,1**	**5,0**	**5,1**

Anm.: Antal 65 år och äldre med pågående beslut under någon av årets 12 mät-dagar (sista dagen varje månad) delat med befolkningen i samma åldersgrupp den sista december respektive år.

Källa: Socialstyrelsen, Registret över insatser enligt socialtjänstlagen till äldre och personer med funktionsnedsättning.

Ett sätt att belysa aspekten av äldre personers inflytande över sin vardag är att fråga äldre om de själva kan påverka tider när personalen inom äldreomsorgen kommer. Skillnader mellan könen finns vissa år, men de är små. Totalt 53 procent av kvinnorna och 55 procent av männen uppger att de kan påverka tider i hemtjänsten. Motsvarande siffra för särskilt boende är 57 procent för både kvinnor och män (se tabell 6.4). De senaste två åren har något fler uppgett att de kan påverka tider i hemtjänsten, vilket indikerar att en svag återhämtning har skett. Resultatet är dock inte tillbaka på nivån som var innan covid-19-pandemin.

Tabell 6.4 Andel personer som är 65 år och äldre som uppger att de kan påverka äldreomsorgens tider

Procent

Hemtjänst	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	60	61	60	60	59	59	58	-	52	52	53
Män	63	63	63	62	61	62	60	-	54	55	55
Totalt	**61**	**61**	**61**	**61**	**60**	**60**	**59**	**-**	**52**	**53**	**54**
Särskilt boende	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	59	60	61	61	60	60	60	-	57	57	57
Män	61	61	61	61	61	60	60	-	57	58	57
Totalt	**60**	**60**	**61**	**61**	**61**	**60**	**60**	**-**	**57**	**57**	**57**

Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2014–2024.

Välfärdsteknik kan stödja äldre personer i att leva ett aktivt liv och ha inflytande

Regeringen har gett fortsatt stöd till kommunerna i frågor om välfärdsteknik, genom att bevilja SKR 20 miljoner kronor för 2025 till Kompetenscenter Välfärdsteknik. Genom att stödja kommunerna i utvecklingen av digitalisering och välfärdsteknik vill regeringen stärka förutsättningarna att tillhandahålla äldreomsorg av god kvalitet.

Utredningen om digital teknik i socialtjänsten överlämnade i april 2025 betänkandet Digital teknik på lika villkor, En reglering för socialtjänsten och verksamhet enligt LSS (SOU 2025:39). Utredningen har lämnat förslag som syftar till att möjliggöra för fler personer att få ta del av insatser genom digital teknik. Betänkandet har remissbehandlats och förslagen bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Äldre ska kunna åldras i trygghet och med bibehållet oberoende

Ett mål för äldrepolitiken är att äldre ska kunna åldras i trygghet. Sammanlagt uppger 85 procent av kvinnorna och 87 procent av männen att de upplever att det är mycket

tryggt eller ganska tryggt att bo hemma (ordinärt boende) med stöd från personal. I särskilt boende är motsvarande siffra 86 procent för både kvinnor och män. Resultatet har inte förändrats i någon större omfattning över tid och det är små skillnader mellan könen (se tabell 6.5).

Tabell 6.5 Andel äldre som upplever att det är mycket tryggt eller ganska tryggt att bo med stöd från personal

Procent

Ordinärt boende	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	85	85	84	85	84	85	85	-	84	84	85
Män	87	87	87	87	86	87	87	-	86	86	87
Totalt	**86**	**86**	**85**	**86**	**85**	**86**	**86**	**-**	**85**	**85**	**86**
Särskilt boende	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	89	89	88	88	88	88	88	-	86	87	86
Män	89	89	89	88	88	88	87	-	86	86	86
Totalt	**89**	**89**	**89**	**88**	**88**	**88**	**87**	**-**	**86**	**86**	**86**

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2014–2024.

Ett sätt att få en indikation på om äldreomsorgen bidrar till trygghet och bibehållet oberoende är att fråga om äldre personers upplevelse av om personalen i hemtjänst och särskilt boende har tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete. Totalt 79 procent av kvinnorna och 82 procent av männen uppger att personalen i hemtjänsten har det. I fråga om personalen i särskilt boende uppger 69 procent av kvinnorna och 71 procent av männen motsvarande (se tabell 6.6). En förklaring till de sämre resultaten mellan 2020 och 2022 kan vara covid-19-pandemin. En liten förbättring skedde dock 2023 men det totala resultatet för särskilt boende har minskat 2024.

Tabell 6.6 Andelen äldre som uppger att personalen alltid eller oftast brukar ha tillräckligt med tid för att kunna utföra sitt arbete

Procent

Hemtjänst	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	81	81	81	82	81	81	81	-	78	79	79
Män	83	84	84	84	84	84	83	-	81	82	82
Totalt	**82**	**82**	**82**	**82**	**82**	**82**	**82**	**-**	**79**	**80**	**80**
Särskilt boende	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	72	72	72	73	72	72	74	-	68	70	69
Män	74	74	75	74	74	74	76	-	70	70	71
Totalt	**72**	**72**	**73**	**73**	**72**	**72**	**74**	**-**	**69**	**71**	**70**

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2014–2024.

Minskad väntetid till särskilt boende

En plats i ett särskilt boende kan bidra till ökad trygghet för äldre kvinnor och män. Den genomsnittliga väntetiden till särskilt boende ökade stort mellan åren 2022 och 2023, från 57 till 68 dagar. Detta kan jämföras med den kraftiga minskning som skedde mellan åren 2020 och 2021 från 67 dagar till 44 dagar, vilket sannolikt påverkades av covid-19-pandemin eftersom färre äldre personer ansökte om särskilt boende och fler tackade nej till insatser i början av pandemin. Resultatet för 2024 är något lägre än för 2023 men är inte tillbaka till nivåerna som var innan toppen 2019 som var året före covid-19-pandemin. Det finns fortsatt skillnader mellan könen, då kvinnor i snitt får vänta längre på en plats i särskilt boende än män (se tabell 6.7).

Tabell 6.7 Väntetid särskilt boende antal dagar

Antal dagar

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	-	60	59	59	54	70	67	44	57	68	66
Män	-	58	56	56	50	63	58	42	49	61	57
Totalt	**52**	**57**	**57**	**57**	**52**	**67**	**63**	**44**	**53**	**64**	**62**

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas för året 2014.

Källa: Kommun- och landstingsdatabasen (Kolada), Sveriges Kommuner och Regioner.

Boverket gör årligen en nationell undersökning för att få en bild av bostadsmarknaden i Sverige. Av tabell 6.8 framgår att 103 kommuner bedömer att de har ett underskott på särskilda boendeformer för äldre, vilket är en minskning med 9 kommuner jämfört med året innan (Boverket, 2025 års bostadsmarknadsenkät). Stödet till äldrebostäder lämnas genom förordningen (2016:848) om statligt stöd för att anordna och tillhandahålla bostäder för äldre personer. Under 2024 beviljades ansökningar motsvarande 546 miljoner kronor, vilket är en minskning jämfört med föregående år då beloppet uppgick till sammanlagt 565 miljoner kronor. Av de beviljade ärendena uppgick åtgärder för anpassning av gemensamma utrymmen till 79 miljoner kronor, uppförande av hyresbostäder på den ordinarie bostadsmarknaden till 93 miljoner kronor och uppförande av särskilda boendeformer för äldre och biståndsbedömt trygghetsboende till 374 miljoner kronor 2024 (Boverket, Årsredovisning 2024). Som aviserats i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, utg.omr. 9, avsnitt 6.5) kommer investeringsstödet för bostäder för äldre avslutas 2026, bl.a. mot bakgrund av Riksrevisionens granskning av stödet (RiR 2018:24).

Tabell 6.8 Läget på bostadsmarknaden gällande särskilda boendeformer (Säbo) för äldre personer

Utbud av särskilda bostäder för äldre. Antal kommuner

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Underskott	122	109	125	116	127	109	68	83	109	112	103
Ej svarat	9	11	7	19	10	13	18	16	10	8	11

Källa: Boverket, bostadsmarknadsenkät 2015–2025.

Personalkontinuitet kan bidra till trygghet och oberoende

Under 2024 mötte en hemtjänstmottagare i genomsnitt 16 olika anställda under en tvåveckorsperiod. Detta antal har varit oförändrat sedan 2021. Det finns inte några skillnader mellan kvinnor och män (se tabell 6.9). Att en omsorgsmottagare i största möjliga mån får vård och omsorg av samma personal kan bidra till att äldre kan åldras i trygghet och med bibehållet oberoende.

Tabell 6.9 Antalet hemtjänstpersonal som den enskilde möter under en 14-dagarsperiod

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	-	-	-	-	-	-	15	16	16	16	16
Män	-	-	-	-	-	-	15	16	16	16	16
Totalt	**15**	**15**	**15**	**15**	**15**	**16**	**15**	**16**	**16**	**16**	**16**

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas för åren 2014 till 2019.

Källa: Rådet för främjande av kommunala analyser, Kolada.

Äldre ska bemötas med respekt

Ytterligare ett mål för äldrepolitiken är att äldre ska bemötas med respekt. De flesta kvinnor och män med äldreomsorg upplever att de blir bemötta på ett bra sätt av personalen. Totalt 96 procent av kvinnorna och 95 procent av männen med hemtjänst

upplever att de alltid eller oftast bemöts på ett bra sätt. Motsvarande siffra i särskilt boende är 92 procent för kvinnor och 91 procent för män. Det finns en liten skillnad mellan könen (se tabell 6.10).

Tabell 6.10 Andelen äldre som upplever att de alltid eller oftast bemöts på ett bra sätt

Procent

Hemtjänst	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	97	97	97	97	97	96	97	-	96	96	96
Män	97	97	97	97	96	97	97	-	96	96	95
Totalt	**97**	**97**	**97**	**97**	**97**	**97**	**97**	**-**	**96**	**96**	**95**
Särskilt boende	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	94	94	94	94	94	93	94	-	92	92	92
Män	94	94	94	94	93	93	93	-	91	92	91
Totalt	**94**	**94**	**94**	**94**	**93**	**93**	**94**	**-**	**92**	**92**	**92**

Anm.: Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2014–2024.

Äldre ska ha tillgång till god vård och omsorg

En grundförutsättning för att äldre ska ha tillgång till en god vård och omsorg är att det finns tillgång till personal som har rätt kompetens för uppgifterna. Antalet kvinnor och män som arbetar som undersköterskor i äldreomsorgen har minskat mellan 2022 och 2023, samtidigt har antalet vårdbiträden ökat jämfört med 2022. Ökningen av antalet vårdbiträden skulle kunna bero på att det saknas utbildade undersköterskor (Vård och omsorg för äldre, Lägesrapport 2025, Socialstyrelsen). Samtidigt har det totala antalet anställda i äldreomsorgen fortsatt att öka jämfört med 2022 (se tabell 6.11). Kompetensförsörjningen är en utmaning, inte minst mot bakgrund av att fler äldre förväntas behöva insatser i framtiden som en följd av den demografiska utvecklingen. Över tid har antalet män som arbetar i äldreomsorgen nästan fördubblats, från 25 198 år 2014 till 49 666 år 2023. Riksdagen antog i juni 2021 regeringens förslag att undersköterska ska bli en skyddad yrkestitel och reformen trädde i kraft den 1 juli 2023 (prop. 2020/21:175, bet. 2020/21:SoU30, rskr. 2020/21:376). Det innebär att det behövs ett bevis från Socialstyrelsen för att få använda titeln undersköterska inom vård och omsorg. Myndigheten hade fram till den 14 augusti 2025 utfärdat 132 568 bevis om skyddad yrkestitel.

Tabell 6.11 Antal kvinnor och män i olika yrkesgrupper som arbetar inom äldreomsorgen

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Undersköterskor, hemtjänst, hemsjukvård och äldreboende	135 970	137 663	138 161	136 405	135 263	132 307	128 985	129 349	129 634	127 996
Kvinnor	126 107	127 105	127 554	125 255	123 371	119 901	116 040	114 815	113 906	112 107
Män	9 863	10 558	10 607	11 150	11 892	12 406	12 945	14 534	15 728	15 889
Vårdbiträden	76 879	79 786	76 546	78 083	76 698	78 582	77 003	79 030	79 395	95 065
Kvinnor	63 391	65 040	61 930	61 269	58 362	58 164	55 706	56 293	56 156	67 952
Män	13 488	14 746	14 616	16 814	18 336	20 418	21 297	22 737	23 239	27 113
Övrig vård- och omsorgspersonal(1)	6 978	7 743	10 681	10 538	10 276	11 380	12 573	13 458	14 763	23 721
Kvinnor	5 131	5 613	7 293	7 050	6 797	7 619	8 367	8 960	9 787	17 057
Män	1 847	2 130	3 388	3 488	3 479	3 761	4 206	4 498	4 976	6 664
Antal anställda inom äldreomsorgen	219 827	225 192	225 388	225 026	222 237	222 269	218 561	221 837	223 792	246 782
Kvinnor	194 629	197 758	196 777	193 574	188 530	185 684	180 113	180 068	179 849	197 116
Män	25 198	27 434	28 611	31 452	33 707	36 585	38 448	41 769	43 943	49 666

Anm.: 1: Förändringar har skett i metoderna för framtagandet av statistiken mellan 2018 och 2019 och mellan 2021 och 2023. Därutöver omfattas fr.o.m. 2023 personer i åldern 16-69 år, dessförinnan redovisas 16-64 år.

Anm.: 2: Antalen avser situationen i november.

(1) Yrkesgruppen omfattar även personal inom vård och omsorg annan än äldreomsorg. En stor del av dessa är anställda inom regionerna.

Källa: Statistiska centralbyrån (SCB), Yrkesregistret med yrkesstatistik.

Nöjdhet i hemtjänst och särskilt boende

Ett sätt att få en indikation på om äldre upplever att de har tillgång till en god vård och omsorg kan vara att fråga dem om de är nöjda med den vård och omsorg som ges. Totalt 84 procent av kvinnorna och 85 procent av männen med hemtjänst uppger att de är ganska eller mycket nöjda med hemtjänsten. Motsvarande siffra för äldre i särskilda boenden är 79 procent för kvinnor och 78 procent för männen (se tabell 6.12). Det finns inte några signifikanta skillnader mellan kvinnor och män. En förklaring till den negativa utvecklingen mellan 2020 och 2022 inom framför allt särskilt boende kan vara effekter av covid-19-pandemin. Resultaten för 2024 är inte uppe på samma nivå som före pandemin.

Tabell 6.12 Andel äldre som uppger att de är ganska eller mycket nöjda med hemtjänst och särskilt boende

Procent

Hemtjänst	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	89	89	89	89	88	87	88	-	85	85	84
Män	89	89	90	90	89	89	89	-	87	87	85
Totalt	89	89	89	89	88	88	88	-	86	86	85
Särskilt boende	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	83	82	83	83	82	81	82	-	77	78	79
Män	82	81	82	82	81	80	80	-	76	77	78
Totalt	83	83	83	82	81	81	81	-	77	78	79

Anm. Uppgifter saknas för 2021, då Socialstyrelsen inte gjorde någon undersökning.

Källa: Socialstyrelsen, Enkätundersökningen vad tycker de äldre om äldreomsorgen, 2014–2024.

Riskförebyggande åtgärder

Riskförebyggande åtgärder är viktiga för att det ska vara möjligt att erbjuda en god vård och omsorg. Andelen personer över 65 år som efter bedömd risk för exempelvis fall, trycksår och undernäring fått riskförebyggande åtgärder i särskilt boende har ökat

sedan 2015. Det som beskrivs i indikatorn är andelen personer i särskilt boende som först har bedömts ha en risk och där sedan minst en åtgärd har utförts. Det innebär att 35 procent av de personer som bedömdes ha en risk 2024 inte har fått någon åtgärd registrerad (se tabell 6.13). Detta är en förbättring jämfört med 2014 då motsvarande siffra var 45 procent.

Tabell 6.13 Andel personer som är 65 år och äldre som efter bedömd risk erhållit riskförebyggande åtgärder i särskilt boende

Procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	55	55	63	56	61	62	60	65	65	67	65
Män	55	54	60	56	61	62	60	64	64	65	63
Totalt	**55**	**55**	**62**	**56**	**61**	**62**	**60**	**64**	**65**	**66**	**65**

Källa: Socialstyrelsen.

Fallskador bland äldre

Fallolyckor är den vanligaste orsaken till att äldre skadar sig och det är också en vanlig dödsorsak bland äldre. Orsaker till att fallrisken ökar med stigande ålder är bl.a. muskelsvaghet, syn- och hörselnedsättning, försämrad balans och gångförmåga samt sjukdom och medicinering. Antalet personer per 1 000 invånare i åldersgruppen 80 år och äldre som drabbas av en fallolycka har minskat under 2024 jämfört med 2023. Över tid har antalet fall inom gruppen män legat på jämn nivå, medan de minskat under samma period för gruppen kvinnor, från 69 till 61. Men det finns fortsatt en skillnad mellan kvinnor och män (se tabell 6.14).

Tabell 6.14 Antal fallskador bland personer som är 80 år och äldre

Per 1000 invånare

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	69	69	68	67	66	67	66	65	64	64	61
Män	48	48	47	47	47	48	49	49	48	49	47
Totalt	61	61	60	60	58	59	59	59	58	57	55

Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret.

En förklaring till skillnaden är bl.a. olika åldersfördelning och att det finns fler kvinnor än män i åldersgruppen 65 år och äldre liksom i åldersgruppen 80 år och äldre. När det gäller gruppen äldre som vårdas inom slutenvård och specialiserad öppenvård efter ett fall ligger antalet fallskador i åldersgruppen personer 65 år och äldre per 1 000 invånare på samma nivå som föregående år (se tabell 6.15). Samtidigt finns det även i denna grupp en liknande skillnad mellan kvinnor och män.

Tabell 6.15 Antal fallskador bland personer som är 65 år och äldre (Sluten vård och specialiserad öppen vård)

Antal personer per 1000 invånare

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	62	64	64	64	66	65	58	63	66	67	67
Män	40	42	42	42	44	44	40	43	46	48	48
Totalt	**52**	**54**	**54**	**54**	**56**	**55**	**50**	**53**	**57**	**58**	**58**

Källa: Socialstyrelsen, Patientregistret.

Insatser i syfte att utveckla kvaliteten i vården och omsorgen för personer med demenssjukdom

I januari 2025 beslutade regeringen om den nya nationella demensstrategin för 2025–2028, ”Varje dag räknas”(S2025/00121). Vid samma tidpunkt beslutades ett uppdrag till Socialstyrelsen om att främja utvecklingen av vården, omsorgen och tandvården

för personer med en demenssjukdom (S2025/00123). Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen bl.a. genomföra informationsinsatser, följa upp utvecklingen mot de mål för vården och omsorgen som anges i den nationella demensstrategin. Socialstyrelsen ska också göra en översyn och revidera de nationella riktlinjerna för vård och omsorg vid demenssjukdom.

Regeringen har också beslutat ett uppdrag till Myndigheten för vård och omsorgsanalys att undersöka om kunskap och erfarenheter från cancervården kan stärka vården och omsorgen för personer som har en demenssjukdom (S2025/00120). Svenskt Demenscentrum beviljades 1,5 miljoner kronor för förstärkt kunskapsspridning om demenssjukdomar under 2025. Även kvalitetsregistren BPSD-registret och Svenska registret för kognitiva sjukdomar/demenssjukdomar beviljades medel 2025 vilket har bidragit till förbättringsarbeten i ett flertal kommuner.

Regeringen har också beslutat om en fyraårig forskningssatsning om vården och omsorgen för personer med demenssjukdom (se avsnitt 8 Forskning). Vidare har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att betala ut 100 miljoner kronor till de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) för deras arbete inom området äldreomsorg (S2025/00119). RSS:erna får använda medlen till att stärka förutsättningarna för kommunerna att utveckla och upprätthålla en kunskapsbaserad äldreomsorg med fokus på vård och omsorg för personer som har en demenssjukdom.

Statsbidrag bidrar till en god vård och omsorg för äldre

Regeringen har för 2025 avsatt 4 miljarder kronor och gett Socialstyrelsen i uppdrag att under året fördela medlen till kommuner för att säkerställa en god vård och omsorg av äldre personer. Myndighetens uppföljning av 2023 års medel visade att kommunerna använde nästan hela statsbidraget, totalt återbetalades 0,6 procent av de fördelade medlen. Den största andelen av satsningarna har riktats till personer som är 65 år eller äldre i särskilt boende. Även personal inom äldreomsorgen hör till målgrupperna som fått stor del av statsbidraget då 71 procent av kommunerna har rapporterat aktiviteter för den gruppen. De vanligast förekommande utvecklingsområdena var att förbättra vården och omsorgen av personer med demenssjukdom, kompetensutveckling för personal samt att förbättra arbetet med personcentrerad vård (Gemensam redovisning av statsbidrag inom äldreområdet, Socialstyrelsen 2024).

Stärkt kompetens genom Äldreomsorgslyftet

Regeringen har i enlighet med budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) fortsatt att finansiera det s.k. Äldreomsorgslyftet med 1,7 miljarder kronor under 2025. Äldreomsorgslyftet har utvidgats till att även omfatta kurser i svenska språket. Regeringen understryker även möjligheten att använda medel till ledarskapsutbildning samt stärka personalens kompetens om våld mot äldre samt äldre hbtqi-personers särskilda behov. Enligt Socialstyrelsens redovisning av 2023 års medel har drygt 9 000 anställda inom kommunalt finansierad äldreomsorg studerat inom utbildningskategorierna vårdbiträde, undersköterska, specialistundersköterska eller ledarskapsutbildning för chefer med stöd av statsbidraget. Vidare har nästan 19 300 anställda gått annan kompetenshöjande utbildning inom vård och omsorg av äldre. Vägledande för dessa utbildningar eller kurser har varit att deltagaren ska uppnå de kunskaper och förmågor som anges i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12) respektive kompetens enligt Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor (Gemensam redovisning av statsbidrag inom äldreområdet, Socialstyrelsen 2024).

Motverka ofrivillig ensamhet bland äldre

För att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre har regeringen under 2023–2025 avsatt 50 miljoner kronor till projekt som ska underlätta för äldre att delta i sociala och hälsofrämjande aktiviteter. Av Socialstyrelsens redovisning av 2024 års medel framgår att 48,5 miljoner kronor fördelades till 217 kommuner. Förbrukningsgraden var 93 procent. Statsbidraget har huvudsakligen finansierat lönekostnader. Kommunerna har framför allt använt statsbidraget till att starta eller utveckla existerande sociala och kulturella aktiviteter, samt att starta eller utveckla existerande mötesplatser och träffpunkter för äldre personer. Många kommuner har även startat eller utvecklat fysiska aktiviteter och hälsofrämjande insatser för äldre personer. Majoriteten av kommunerna anser att de har uppfyllt syftet med statsbidraget, d.v.s. att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Enligt kommunernas egen bedömning har majoriteten av projekten även lett till ökat deltagande bland äldre personer. Under 2024 har regeringen fortsatt satsningen på idrott för äldre personer som syftar till att skapa bättre förutsättningar för äldre att idrotta (se avsnitt 4 Folkhälsopolitik samt utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 16.6 Idrottspolitiken).

Äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg

Det femte målet för äldrepolitiken är att äldre ska erbjudas en jämställd och jämlik vård och omsorg. För att få en indikation om utvecklingen av Jämställdhet och jämlikhet presenteras här resultaten för de föregående målen och indikatorerna med redovisning efter kön för perioden 2018–2024 för att mäta utvecklingen i jämställdhet, och efter spridning mellan kommuner för att mäta utvecklingen i jämlikhet.

Jämställdhet

Indikatorn för jämställdhet avser den årliga procentuella skillnaden mellan resultaten för kvinnor och män. Av diagram 6.2 framgår att dessa skillnader varierar för de olika indikatorerna. Under 2024 drabbades kvinnor fortfarande i större utsträckning av fallskador, och fick vänta längre på plats på särskilt boende jämfört med män. I områden som handlar om brukarens egna upplevelser av trygghet, bemötande och av personalens tidsutrymme var skillnaderna i resultaten mellan kvinnor och män fortfarande mycket små. Skillnaden var också liten i fråga om riskförebyggande åtgärder, dock något ökande till kvinnors fördel.

Resultaten för 2024 följer i stort samma mönster som för tidigare år. Över tid har skillnaden mellan kvinnor och män i fallskador fortsatt minska, dock drabbas kvinnor fortfarande mycket oftare. En bidragande orsak kan vara att kvinnor lever längre, men även oftare drabbas av benskörhet än män. Skillnaden i väntetider till särskilt boende har också ökat jämfört med 2023. En större andel kvinnor än män har fått riskförebyggande åtgärder på särskilt boende under 2024 jämfört med tidigare år. Skillnader i uppfattningen om personalens tidsutrymme, trygghet och nöjdhet är små.

Diagram 6.2 Skillnaden mellan kvinnor och män för olika indikatorer och mål, 2024, 2023, 2022, 2020 och 2018

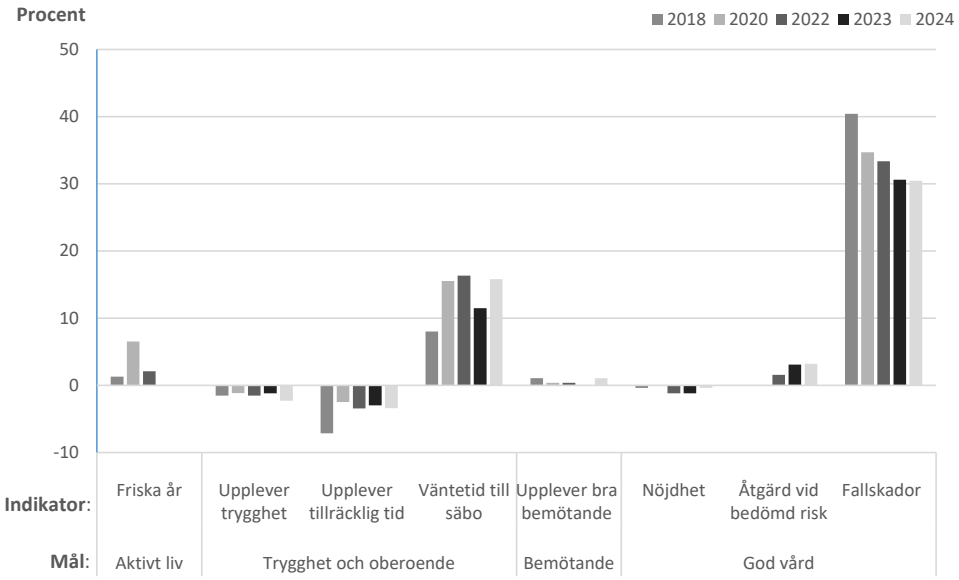

Anm.: 1 Värdena har beräknats genom att dividera kvinnors resultat med mäns. Värden som är lika med noll innebär att det inte finns några skillnader mellan resultaten för kvinnor och män. Positiva värden innebär att kvinnors resultat överstiger mäns, negativa resultat innebär att kvinnors resultat understiger mäns.

Anm.: 2 Fullständig redovisning av mål och indikatorer sker i tabell 6.1.

Anm.: 3 För indikatorn om ”friska år” saknas uppgifter för 2023.

Källa: Socialstyrelsen, Senior alert, Eurostat samt bearbetningar av Socialdepartementets analysenhet.

Jämlikhet

Jämlikhet i äldreomsorgen redovisas i diagram 6.3. Spridningen av resultat per indikator mellan kommuner redovisas över perioden 2018–2024. Resultatet ska tolkas så att ju mer spridning det finns i en vald indikator, desto större är ojämlikheten mellan kommuner. En ökning i jämlikhet motsvarar en minskning i spridningen mellan kommunerna, möjligtvis runt ett högre medianvärde (eller lägre medianvärde om indikatorn fångar något som inte är önskvärt), då flera kommuner också har nått ett bättre resultat.

Förändringarna i spridning över tid är små för samtliga indikatorer. Med andra ord har det inte skett några stora förändringar när det gäller ojämlikhet. Medianvärdet för indikatorn ”åtgärd vid bedömd risk” ökade från 59 till 61 procent mellan 2018 och 2024. Medianvärdet för indikatorn ”nöjdhet” minskade från 88 till 85 procent, medan skillnaden mellan kommunerna med högst och lägst värde ökade något, vilket är negativt. Värdena för indikatorn ”fallskador” minskade något mellan 2018 som 2024.

För indikatorerna ”trygghet”, ”tillräcklig tid” och ”bemötande” finns data endast för 2022 till 2024. Under dessa år ökade skillnaden något mellan de lägsta och högsta värdena (p5 och p95) för ”trygghet” och ”bemötande”. Skillnaden för indikatorn ”tid” har ökat något mellan 2022 och 2024. Det är svårt att dra några slutsatser då förändringarna är små och uppföljningen endast omfattar ett fåtal år.

Diagram 6.3 Spridning mellan kommuner för olika indikatorer, 2024, 2023, 2022, 2020 och 2018

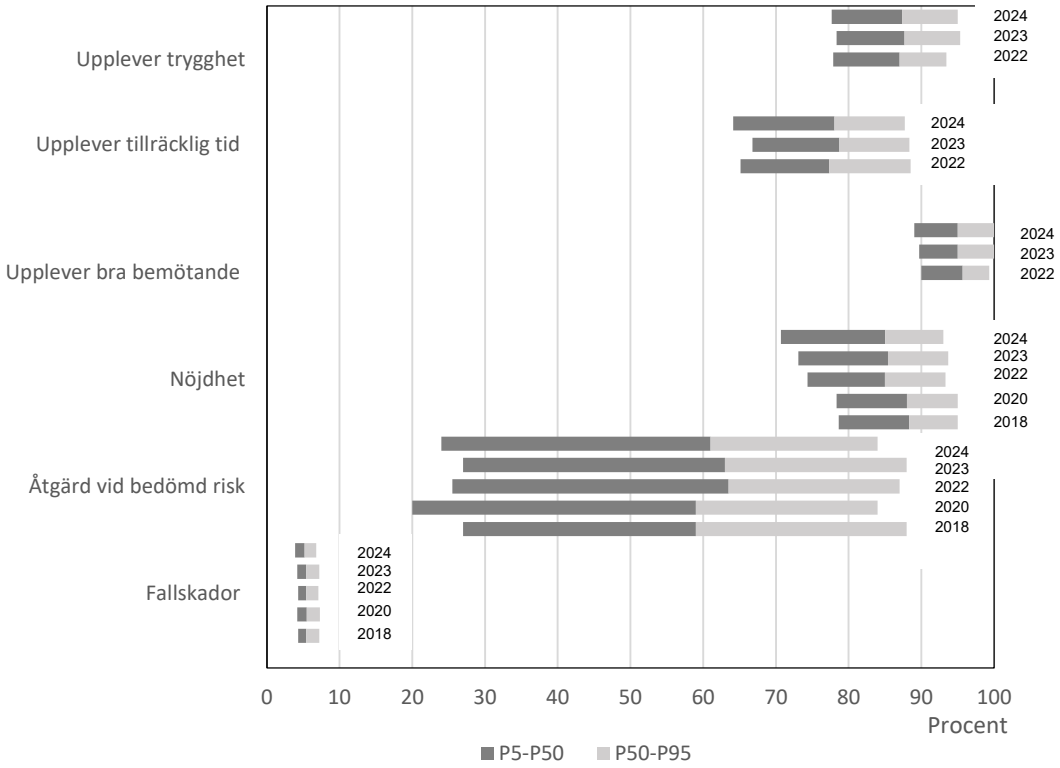

Anm.: 1 Spridningsmåtten avser percentil 5, percentil 50 och percentil 95 (P5, P50=median, P95).

Anm.: 2 Fullständig redovisning av mål och indikatorer sker i tabell 6.1.

Anm.: 3 För indikatorerna om trygghet, tid och bemötande är statistiken för 2018 och 2020 inte jämförbar med statistiken för 2022 och redovisas därför inte.

Anm.: 4 Uppgifter för indikatorn om ”friska år” finns endast totalt för riket. Indikatorn för väntetid till särskilt boende mäts i dagar och redovisas därför inte i diagrammet. För 2024 var skillnaden mellan p5 och p95 totalt 109 dagar och medianen var 60 dagar. Även under 2023 uppgick skillnaden mellan p5 och p95 till 109 dagar medan medianen var 45 dagar. Motsvarande tal för 2022 var 95 och 46. För 2020 var talen 114 och 53 och för 2018 uppgick de till 92 och 47 dagar.

Källa: Socialstyrelsen, Senior alert samt bearbetningar som gjorts av Socialdepartementets analysenhet.

Jämlik tillgång till rehabilitering, habilitering och hjälpmedel

Ett område där jämlikheten skiljer sig åt över landet handlar om tillgången till rehabilitering, habilitering och hjälpmedel. För att motverka dessa skillnader har regeringen även tagit initiativ för att stärka den nationella styrningen inom områdena rehabilitering, habilitering och hjälpmedel (se avsnitt 3 Hälso- och sjukvård).

Individ- och familjeomsorg

Resultatindikatorer för Individ- och familjeomsorg

Tabell 6.16 Riksdagsbundna mål och centrala indikatorer

Resultatindikatorer för området Individ- och familjeomsorg

Mål	Resultatindikatorer	Andra bedömningsgrunder
Individ- och familjeomsorgen ska stärka skyddet för utsatta barn	Antal öppenvårdsinsatser och öppenvårdsform Antal placerade barn samt placeringsform Andel som har treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder bland personer som var placerade under hela årskurs nio Andel anställda handläggare med socionomexamen och minst tre års erfarenhet av barnutredningar, mer än fem års erfarenhet av barnutredningar samt andel konsulthandläggare (årsarbete) inom social barn- och ungdomsvård	Avslutad vård vid SiS ungdomshem
Individ- och familjeomsorgen ska stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer	Antal mottagare och utbetalning av ekonomiskt bistånd Andel biståndsmottagare som är långvariga mottagare (10–12 månader under ett kalenderår) Andel kommuner som har en aktuell överenskommelse om samverkan med Arbetsförmedlingen Andel kommuner som genomfört individuella möten för utredning och planering med sammanboende vuxna i biståndshushållet Tillgängligheten till socialtjänstens missbruks- och beroendevård utifrån väntetider Antal personer i olika typer av hemlöshet Andel kommuner som inom olika verksamhetsområden har en rutin för hur handläggare ska agera vid indikation på vuxnas utsatthet för våld av närstående Andel kommuner som har rutiner för att säkra rätten till utbildning (skolgången) för barn i skyddat boende Antal barn som är föremål för familjerättsliga insatser inom socialtjänsten Andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende	Andel biståndsmottagare i befolkningen, inom respektive grupp Antal personer som fått heldygnsvård för missbruk och beroende Antal personer som fått individuellt behovsprövande insatser för missbruk och beroende Antal personer med missbruks- och beroende som fått boendeinsatser enligt SoL Avslutad vård vid SiS LVM-hem

Den sociala barn- och ungdomsvården

Fler barn och unga får öppenvårdsinsatser och färre placeras

I detta avsnitt redogör regeringen för hur arbetet med att stärka kvaliteten, barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga fortlöper inom den sociala barn- och ungdomsvården i enlighet med riksdagens tillkännagivande om att regeringen årligen ska rapportera detta till riksdagen (bet. 2022/23:SoU9, rskr. 2022/23:114).

Andelen barn och unga som fått insatser i form av personligt stöd eller strukturerade öppenvårdsprogram har ökat sedan 2005. Under samma period minskade andelen barn och unga med kontaktperson eller kontaktfamilj. (Socialstyrelsen, Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2025).

Tabell 6.17 Antal barn och unga med behovsprövade öppenvårdsinsatser

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Flickor	13 676	14 275	13 865	-	14 954	15 602	16 325	15 329	15 590	16 509	16 866
Pojkar	17 372	18 299	17 827	-	18 814	18 978	18 936	17 155	17 548	18 354	18 444
Totalt	**31 048**	**32 574**	**31 692**	**-**	**33 768**	**34 580**	**35 261**	**32 484**	**33 138**	**34 863**	**35 310**

Anm: Avser barn och unga 0–20 år. Uppgifter för 2017 saknas.

Källa: Mängdstatistik om insatser till barn och unga, Socialstyrelsen.

Barn och unga i heldygnsvård har minskat

År 2023 fick 25 748 barn och unga i åldrarna 0–20 år någon gång under året vård i form av en heldygnsinsats enligt SoL eller insatser enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, förkortad LVU (se tabell 6.18). Det är en något lägre nivå än året innan. Av dem som fick en heldygnsinsats 2023 var 52 procent pojkar och 48 procent flickor. Två tredjedelar av alla placeringar skedde enligt SoL. Placeringar med stöd av LVU har blivit vanligare (Socialstyrelsen, Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2025). Under ett givet år är ca 1 procent av alla barn och unga placerade i heldygnsvård.

Den vanligaste placeringsformen för barn och unga är familjehem. År 2023 var 18 455 barn och unga placerade i familjehem, vilket är ungefär i nivå med 2022. Ungefär lika många pojkar som flickor placerades i familjehem under 2023. Den näst vanligaste placeringsformen var HVB (hem för vård eller boende). Av de 5 928 barn och unga som var placerade på HVB under 2023 var 57 procent pojkar och 43 procent flickor, sammantaget var 319 färre barn och unga placerade jämfört med året innan. Motsvarande andel var 59 procent respektive 41 procent 2022 (Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2023, Socialstyrelsen 2025).

Tabell 6.18 Antal barn och unga som varit placerade (enligt SoL eller LVU) i heldygnsvård någon gång under året

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Flickor	11 913	12 437	12 336	-	12 496	11 646	11 541	11 970	12 471	12 293	12 613
Pojkar	16 796	17 511	18 174	-	26 329	19 411	15 754	14 245	14 086	13 455	13 694
Totalt	**28 709**	**29 948**	**30 510**	**-**	**38 825**	**31 057**	**27 295**	**26 215**	**26 557**	**25 748**	**26 307**

Anm.: Avser barn och unga 0–20 år. Uppgifter för 2017 saknas.

Källa: Registret över insatser till barn och unga, Socialstyrelsen.

Desinformation om socialtjänsten

Socialstyrelsen har sedan 2022 i uppdrag att motverka ryktesspridning och desinformation om socialtjänsten (S2022/03244). Socialstyrelsen delredovisade sitt uppdrag i december 2024. Av delredovisningen framgår att Socialstyrelsen under 2024

bl.a. har tagit fram och spridit nationellt informationsmaterial i olika former, på olika språk utifrån behov som framkommit i dialoger med civilsamhället och kommuner, tagit del av norska erfarenheter av arbete mot desinformation om socialtjänsten samt genomfört en regional konferens i Skåne. På samma sätt som vid delredovisningen i december 2023 bedömer Socialstyrelsen att det finns ett stort behov av information och kunskap om socialtjänstens ansvar och uppdrag samt att relationsskapande arbete är en av de viktigaste komponenterna för att motverka tillitsbristen.

Som en del i uppdraget att sprida information om socialtjänstens arbete redovisade Socialstyrelsen under 2024 studien Socialtjänstens placeringar av barn och unga med svensk och utländsk bakgrund Registerstudie av placeringar 1991–2022. Syftet med studien var att undersöka om data pekar mot att det finns omotiverade placeringsskillnader mellan barn och unga med svensk respektive utländsk bakgrund. Studien visar att det är mindre sannolikt att barn med föräldrar födda utomlands placeras i samhällsvård än barn med föräldrar födda i Sverige, i en jämförelse av barn och unga med likartade socioekonomiska uppväxtförhållanden.

Av Myndigheten för vård- och omsorgsanalys rapport Väl förtrogen? Befolkningens förtroende för socialtjänstens arbete med barn, unga och familjer, som publicerades i oktober 2024, framgår att förtroendet för socialtjänsten är relativt litet jämfört med andra institutioner och att det saknas förutsättningar för ett informerat förtroende för socialtjänsten i befolkningen eftersom kunskapen om socialtjänstens arbete är låg. En av myndighetens slutsatser är att litet förtroende för och okunskap om socialtjänsten kan få allvarliga konsekvenser för individer och samhället.

I regleringsbrevet för 2024 gavs Socialstyrelsen i uppdrag att förbereda, genomföra och följa upp informationsinsatser till allmänheten om den nya socialtjänstlagen. Syftet med uppdraget, som sträcker sig t.o.m. 2026, är att öka kunskapen och visa på vilka rättigheter, skyldigheter och möjligheter den nya socialtjänstlagen för med sig för den enskilde och för socialtjänsten. Socialstyrelsen ska senast den 31 oktober 2025 lämna en delredovisning samt senast den 1 februari 2027 en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet).

Förstärkt trygghet och kompetens på HVB

Den 1 juli 2025 trädde den nya socialtjänstförordningen (2025:468) i kraft. I den nya förordningen regleras bl.a. personalens kompetens vid HVB genom införandet av ett utbildningskrav. Utbildningskravet för personalen vid HVB innebär att ny personal som anställs för att ge vård, omsorg och uppfostran eller behandling ska ha minst en tvåårig eftergymnasial utbildning, eller en utbildning som motsvarar detta, om det inte finns särskilda skäl. Utbildningen ska vara inriktad mot socialt arbete, socialpedagogik, beteendevetenskap eller annat relevant ämnesområde (5 kap. 4 § socialtjänstförordningen).

Med anledning av förordningsändringen gav regeringen i juni 2025 Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram former för att validera kunnande hos personal på HVB, ta fram en introduktionsutbildning för all personal på HVB och stödboende samt utforma måldokument för att dimensionera och förbereda för en upphandling av en nationell föreståndarutbildning för föreståndare på HVB och stödboende. Uppdraget ska slutredovisas senast den 14 januari 2028.

Regeringen tog den 23 juni 2025 emot betänkandet Hem för barn och unga – För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84). Förslagen syftar till att stärka tryggheten och säkerheten för barn och unga i hem för vård eller boende. Betänkandet har remitterats.

Platsbrist inom den statligt bedrivna barn- och ungdomsvården

Inför 2025 beslutade Statens institutionsstyrelse (SiS) om totalt 597 platser (217 för flickor, 361 för pojkar och 19 för flickor eller pojkar) vid 21 särskilda ungdomshem, vilket var en minskning med 31 platser jämfört med 2024. Platserna omfördelades även så att antalet platser för flickor ökade med 9 och antalet platser för pojkar minskade med 40. Platsreduktionerna beror huvudsakligen på att SiS ställt om platser för dem som avtjänar sluten ungdomsvård. Regeringen avsatte 484 miljoner kronor under 2024 för subventionering av kommunernas LVU-placeringar vid SiS. Subventionen motsvarar en minskning med i genomsnitt 25 procent av vårdavgifterna som gäller för 2024. Därefter har subventionen förändrats så att Socialstyrelsen fördelar knappt 400 miljoner kronor per år till kommunerna för placeringar i den sociala barn- och ungdomsvården under 2025 och 2026. I propositionen vårändringsbudget för 2025 ökades subventionen till 500 miljoner kronor.

Antalet vårddygn för dömda som avtjänar sluten ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, förkortad LSU, ökade jämfört med tidigare år. Antalet vårddygn har fördubblats, från 27 200 vårddygn 2023 till 54 300 vårddygn 2024.

Regeringen har med anledning av platssituationen på SiS särskilda ungdomshem slutit en överenskommelse med SKR om en kraftsamling för bättre tillgång till vårdplatser som svarar mot barns och ungas behov (S2025/00018). Överenskommelsen innebär bl.a. att kommunerna ska ges stöd i arbetet att tillgängliggöra fler vårdplatser, stöd i arbetet att starta nya HVB-verksamheter och stöd att samverka kommunerna emellan gällande både placeringar, arbetssätt och erfarenheter. Regeringen beslutade den 5 mars 2025 att ge SiS i uppdrag att vidta åtgärder för att nya särskilda ungdomshem ska kunna inrättas (S2025/00421).

Regeringen beslutade i oktober 2024 propositionen Avskildhet i anslutning till dygnsvilan – för ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem (prop. 2024/25:4). Regeringen föreslog att SiS ska få möjlighet att i vissa fall hålla barn och unga i avskildhet i anslutning till dygnsvilan. Riksdagen beslutade den 4 december 2024 att anta regeringens lagförslag (bet. 2024/25:5, rskr. 2024/25:67). Lagändringarna i LVU och LSU trädde i kraft den 15 december 2024.

Regeringen beslutade den 21 november 2024 att ge SiS och Socialstyrelsen i uppdrag att förbättra vården för vissa barn och unga som vårdas på SiS med stöd av exempelvis LVU och som har stora behov av psykiatrisk vård (S2024/02037). Den 3 juli 2025 fick SiS och Socialstyrelsen ett uppdrag om förbättrad tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård för barn och unga som vårdas på SiS (S2025/01324).

SiS redovisade i februari 2025 ett regeringsuppdrag om ökad tillgänglighet för att stärka barns möjligheter att utkräva sina rättigheter. SiS har etablerat en intern nationell klagomålsfunktion för barn, unga och vuxna, där klagomål både kan lämnas digitalt genom ett formulär och via brev. Informations- och stödmaterial om klagomålsfunktionen har spridits till alla institutioner.

Regeringen beslutade den 16 april 2025 om ett tilläggsdirektiv till utredningen om En reform av den statliga barn- och ungdomsvården (dir. 2025:39). Uppdraget utvidgas och utredningstiden förlängs. Utredaren ska nu även bl.a. kartlägga och analysera behovet av att inom den statliga barn- och ungdomsvården kunna ta del av fler uppgifter om barn och unga från andra myndigheter och utreda och ta ställning till behovet av förändrade regler om personuppgiftsbehandling, i form av t.ex. en registerlag. Utredningstiden förlängdes till den 2 mars 2026. En delredovisning som avser vissa delar i de ursprungliga direktiven ska dock lämnas senast den 6 november 2025.

Regeringen har beslutat skrivelsen Riksrevisionens rapport om SiS särskilda ungdomshem (skr. 2024/25:40). I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och slutsatser samt rekommendationer som Riksrevisionen lämnar i sin granskningsrapport SiS särskilda ungdomshem – brister i statens tvångsvård av barn och unga (RiR 2024:7). Riksrevisionens övergripande slutsats är att SiS inte når målen med verksamheten på de särskilda ungdomshemmen och att barn och unga som placeras på de särskilda ungdomshemmen inte får en effektiv vård och behandling. Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och anser att den utgör ett viktigt bidrag i arbetet med att reformera den statliga barn- och ungdomsvården. I skrivelsen redovisar regeringen vidtagna och planerade åtgärder som ligger i linje med dessa iakttagelser och rekommendationer, bl.a. avsikten att regeringen avser att återkomma med uppdrag till en utredning för att åstadkomma mer ändamålsenliga och effektiva placeringar i den sociala barn- och ungdomsvården. Den 17 juli 2025 beslutade regeringen att en särskild utredare ska se över vårdkedjan för den sociala barn- och ungdomsvården och föreslå hur en nationell stödfunktion för placeringar kan utformas och organiseras (dir. 2025:74). Uppdraget ska redovisas senast den 16 oktober 2026.

Tabell 6.19 Avslutad vård enligt LVU, LSU och SoL vid SiS särskilda ungdomshem

Antal utskrivningar efter vård enligt LVU och SoL	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Flickor	387	413	411	439	449	346	294	253
Pojkar	743	747	853	845	766	632	653	527
Totalt	**1 130**	**1 160**	**1 264**	**1 284**	**1 215**	**978**	**947**	**780**
Genomsnittligt antal vårddygn vid utskrivning LVU och SoL	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Flickor	164	161	135	141	154	188	228	240
Pojkar	195	191	177	152	151	169	214	230
Samtliga	**184**	**180**	**163**	**148**	**152**	**176**	**214**	**233**
Antal utskrivningar och genomsnittlig strafftid, LSU	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal frigivningar efter vård enligt LSU	69	77	59	67	55	59	61	73
Genomsnittlig strafftid vid intagning, månader	10,6	10,4	12,2	11,9	15,3	14,6	17,7	17,8

Anm.: 2021 genomfördes systembyte från Klient- och institutionsadministrativa system, KIA, till klientadministrativt journalsystem, KAJ för LVU, vilket medförde justeringar i beräkningsgrunderna för vårddygn. Övergången till KIA skedde 2022 för LSU.

Källa: Statens institutionsstyrelse, Klient- och institutionsadministrativa system, KIA.

Placerade barns och ungas skolgång en fortsatt utmaning

En lyckad skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barns och ungas utveckling och hur det går för dem senare i livet. Socialstyrelsens siffror visar stora skillnader mellan unga som varit placerade och unga som inte varit det när det gäller skolgång. Unga som varit placerade i samhällsvård fullgör gymnasieutbildning i betydligt lägre utsträckning jämfört med andra unga. Vid 20 års ålder hade 41,5 procent av unga kvinnor och 40,8 procent av unga män som var placerade hela årskurs 9 avslutat en treårig gymnasieutbildning (se tabell 6.20). Regeringen har beviljat medel till Stiftelsen Allmänna Barnhuset för att vidareutveckla och sprida arbetsmodellerna Skolfam och Förfam, som syftar till att stärka skolresultat för barn i familjehem (S2024/00923). Regeringen har beslutat om totalt 4 miljoner kronor för projekten för 2025 och har beräknar att 4 miljoner kronor kommer att avsättas för 2026.

Tabell 6.20 Andel som har treårig gymnasieutbildning vid 20 års ålder bland personer som var placerade under hela årskurs nio

Procent

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Flickor	42,6	40,4	42,6	44,0	42,8	39,4	40,4	44,6	43,6	41,5
Pojkar	34,7	34,8	34,1	32,0	34,3	32,3	31.5	30,7	43,5	40,8
Totalt	**38,2**	**37,4**	**37,6**	**36,6**	**37,9**	**35,2**	**34,9**	**33,4**	**43,6**	**41,1**

Källa: Registret över insatser till barn och unga, Socialstyrelsen och Utbildningsregistret, SCB.

Fortsatt arbete för att stärka skydd och rättigheter för barn och unga som vårdas utanför hemmet

Utredningen om stärkt barnrättsperspektiv i LVU (S 2023:13) lämnade i april 2025 delbetänkandet Att omhänderta barn och unga (SOU 2025:38). Uppdraget är en del av utredningens övergripande uppdrag att säkerställa att barn och unga får vård med stöd av LVU om de behöver det. Utredningen lämnar bl.a. förslag om att förtydliga att vård enligt LVU ska vara till barnets eller den unges bästa liksom förslag om att förtydliga och komplettera grunderna i lagen för att bättre omfatta barn och unga med psykiatrisk problematik och barn som växer upp i hem med nära koppling till allvarlig kriminalitet eller i hem med hedersrelaterat våld och förtryck. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 januari 2026.

Arbetet med att reformera LVU och ersätta den med en modern, mer överskådlig och pedagogisk lag som utgår från barnkonventionens syn på barnet som rättighetsbärare fortgår. Reformen bygger på förslag från flera utredningar, bl.a. betänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård – Förslag till ny LVU (SOU 2015:71) och riksdagens promemoria Barnets bästa vid fortsatt vård enligt LVU (S2022/0472). Ett utkast till lagrådsremiss kommer att remitteras under året.

Den nationella samordnaren för fler kvalitativa vårdplatser inom den sociala barn- och ungdomsvården (S 2023:G) delredovisade sitt uppdrag i november 2024. Den nationella samordnarens huvuduppdrag är att lämna förslag på åtgärder som leder till fler platser inom barn- och ungdomsvården som bättre svarar mot barn och ungas behov. I dialog med bl.a. socialtjänsten i 90 kommuner har det framkommit att platsbristen i familjehem, HVB, stödboende och i SiS särskilda ungdomshem inte huvudsakligen handlar om brist på platser, utan snarare om bristen på rätt platser. Det saknas i stor utsträckning tillgång till HVB och familjehem med de särskilda kompetenser och inriktningar som kommunerna har behov av att placera barn och unga i, vilket leder till att kommunerna ofta beslutar om placeringar som inte svarar mot barnets eller den unges behov. Ytterligare ett återkommande tema under kommunbesöken har varit behovet av att tydliggöra vad som är regionens ansvar och vad som är kommunens. Uppdraget ska slutredovisas den 31 december 2025.

Den 11 september 2025 beslutade regeringen propositionen Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa. Propositionen innehåller bl.a. förslag om att fler myndigheter och ordningsvakter ska vara skyldiga att anmäla till socialnämnden om de får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Det föreslås också att socialnämndens återkoppling till anmälningsskyldiga ska ske inom en viss tid.

Myndigheten för delaktighet har sammanställt kunskap om den ökade risken för barn och unga med neuropsykiatriska eller intellektuella funktionsnedsättningar att dras in i normbrytande beteende och kriminalitet (S2025/00845).

Barnombudsmannens har inom ramen för sin årsrapport 2025, ”Ni måste hinna före” inhämtat barn och ungas åsikter om att vara frihetsberövad på häkten, särskilda ungdomshem och anstalter. Barnen lyfte bl.a. en omfattande våldsutsatthet utan att samhället vidtagit tidiga åtgärder och avsaknaden av stöd under frihetsberövandet för

att lämna kriminaliteten (se avsnitt 7 Barnrättspolitik). Barnombudsmannen har även gjort en forskningsöversikt om flickor och unga kvinnor i kriminella gäng, som visar att flickor och unga kvinnor i gäng ofta har upplevt olika former av övergrepp och sexuellt våld, att de växt upp med konflikter och våld i hemmet och skolan, samt att deras involvering i gängen ofta kan kopplas till sociala relationer med vänner, syskon, andra familjemedlemmar eller en pojkvän.

Fortsatt fokus på åtgärder som fungerar

Delegationen för brottsförebyggande åtgärder inom socialtjänstens område (S 2023:C) har i uppdrag att lämna förslag på hur förstärkningsteam inom socialtjänsten kan utformas och på vilket sätt funktionen bäst stöttar socialtjänsten i arbete med barn och unga med fokus på det brottsförebyggande arbetet. I oktober 2024 delredovisade delegationen sitt uppdrag. Under 2024 deltog sex kommuner i den pilotverksamhet som leds av delegationen tillsammans med Socialstyrelsen. Ytterligare fyra kommuner har anslutit under 2025. Uppdraget om förstärkningsteam slutredovisades den 1 juni 2025.

Regeringen gav den 24 juli 2025 Socialstyrelsen och Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) i uppdrag att förbättra förutsättningarna att använda effektiva insatser som förebygger kriminalitet hos barn och unga (S2025/01364). Myndigheterna ska bl.a. analysera orsakerna till att socialtjänsten inte i högre utsträckning använder kunskapsbaserade metoder, program och arbetssätt för att motverka normbrytande beteende och återfall i brott hos barn och unga och utifrån analysen lämna förslag på konkreta åtgärder för att öka användandet.

Försämrad kompetensförsörjning i socialtjänstens barn- och ungdomsvård

Andelen handläggare som har socionomutbildning och minst ett års erfarenhet av barnutredningar har minskat sedan 2024 och uppgick till 74 procent. År 2025 var andelen handläggare med socionomutbildning och minst 3 års erfarenhet av barnutredningar 58,4 procent, vilket är en minskning jämfört med 2024. Andelen med socionomutbildning och mer än fem års erfarenhet av barnutredningar har minskat med sex procentenheter, från 46 procent 2024 till 39,6 procent 2025 (se tabell 6.21).

Tabell 6.21 Andel handläggare med socionomutbildning och minst 3 eller 5 års erfarenhet av barnutredningar

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Minst 3 års erfarenhet	70	-	-	75	59	64	69	71	68	65	58
Minst 5 års erfarenhet	34	-	-	36	38	44	48	48	47	46	40

Anm.: 1 Könsuppdelad statistik saknas.

Anm.: 2 Uppgifter för 2016 och 2017 saknas.

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser.

Tillgången på handläggare med socionomutbildning och erfarenhet av barnutredningar har under de senaste åren varit relativt stabil. Tillgången till socionomutbildad personal med erfarenhet av barnutredningar varierar över landet och är störst i kommuner med mellan 70 000 och 200 000 invånare (Socialstyrelsen, Individ- och familjeomsorg – Lägesrapport 2025).

Tillkännagivande om fler socialarbetare utanför kontorstid

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att fler socialarbetare och andra yrkeskategorier bör vara tillgängliga utanför kontorstid och träffa unga (bet. 2020/21:JuU17 punkt 13, rskr. 2020/21:241). Av tillkännagivandet följer att fler yrkeskategorier än poliser och de som arbetar ideellt – t.ex. social-

sekreterare, fältassistenter och andra kommunala tjänstemän som arbetar brottsförebyggande och med trygghetsskapande åtgärder – bör finnas tillgängliga även utanför kontorstid och träffa unga personer i större utsträckning än i dag (bet. 2020/21:JuU17 s. 17).

Regeringen har beslutat om flera satsningar som bidrar till att kommuner i högre grad kan ha fler yrkeskategorier tillgängliga utanför kontorstid. Socialstyrelsens uppdrag att under 2021–2023 fördela och följa upp statsbidrag till kommuner för sociala insatser i utsatta områden slutredovisades i juni 2024 (A2020/02651). Statsbidraget har huvudsakligen använts till att anställa fältarbetare men även till fritidsaktiviteter, föräldraskapsstöd samt stöd i skolan. En betydande del av kommunerna har uppgett att de kommer att kunna behålla de insatser och den personal som de infört under statsbidragssatsningen. I den nya socialtjänstlagen (2025:400) har nya övergripande mål införts som bl.a. innebär att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig och att socialtjänsten ska arbeta förebyggande. Redan i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.5) avsattes medel för att stödja kommunerna i omställningen till en mer förebyggande och lätt tillgänglig socialtjänst, genom en kompetens- och bemanningssatsning inom socialtjänsten om 200 miljoner kronor för 2024, 1,2 miljarder kronor för 2025 och 2,2 miljarder kronor för 2026–2028. Kommunerna genomförde under 2024 läges- och behovsanalyser inför den nya socialtjänstlagen. Kommuner kan använda medlen för bemanning och kompetenshöjande insatser. Det kan innebära att kommuner använder medel till ökad tillgänglighet i socialtjänstens verksamheter gentemot barn och unga, t.ex. uppsökande arbete och fältarbetare. I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 9 avsnitt 6.5) avsattes medel för statsbidrag till kommunerna för att stärka socialtjänstens brottsförebyggande arbete i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Dessa medel kan användas för ökad tillgänglighet i socialtjänstens verksamheter gentemot barn och unga. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Ekonomiskt bistånd

Antalet biståndsmottagare har minskat något medan utbetalningar av ekonomiskt bistånd har ökat

Ekonomiskt bistånd är det yttersta skyddsnätet inom det sociala trygghetssystemet och är avsett att vara ett tillfälligt stöd vid försörjningsproblem som inte kan tillgodoses på annat sätt. Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd har minskat flera år i följd, men under 2024 har nedgången i det närmaste avstannat. Antalet biståndshushåll som någon gång under året tagit emot ekonomiskt bistånd minskade mellan 2023 och 2024 från 145 740 till 145 456. Under 2024 betalade kommunerna ut 10,9 miljarder kronor ekonomiskt bistånd, vilket är en ökning med 2,2 procent i fasta priser jämfört med 2023.

Tabell 6.22 Totalt antal biståndshushåll. Utbetalt ekonomiskt bistånd i fasta priser, efter inrikes/utrikes födda, 2015–2024*, mnkr.

År	Totalt antal biståndshushåll	Utbetalt belopp för samtliga biståndshushåll, 2023 års priser	Inrikes födda hushåll**	Utrikes födda hushåll***
2015	226 671	14 033	5 635	8 398
2016	220 190	13 877	5 282	8 594
2017	215 302	13 781	4 971	8 811
2018	206 681	14 149	5 006	9 143
2019	202 219	14 448	5 197	9 251
2020	198 531	14 779	5 500	9 279
2021	182 170	14 085	5 252	8 833
2022	160 554	12 013	4 559	7 454
2023	145 740	10 681	4 286	6 395
2024	145 456	10 916	4 526	6 390

*Belopp 2015–2024 har räknats om till s.k. fasta priser för att motsvara 2024 års prisnivå (enligt KPI).

*Samtliga uppgifter för statistikåren 2015–2024 är uppdaterade från registret, därför kan uppgifter skilja mot tidigare års publiceringar.

**Hushåll där både sökande och ev. medsökande är födda i Sverige.

***Hushåll där någon av sökande eller ev. medsökande är födda utomlands, inklusive okänt födelseland.

Källa: registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

Antalet personer som någon gång under året tagit emot ekonomiskt bistånd uppgick 2024 till närmare 251 400 jämfört med ca 262 300 år 2023 (2,4 procent av befolkningen jämfört med 2,5 procent 2023). Fördelningen mellan kvinnor och män är relativt jämn (86 000 kvinnor och 88 000 män). Antalet barn som lever i hushåll med ekonomiskt bistånd uppgick till 77 300 (3,6 procent av alla barn i landet), vilket är en minskning med nästan 9 procent jämfört med föregående år. Andelen biståndsmottagare i befolkningen varierar mellan kommunerna, mellan mindre än 1 procent till ca 7 procent under 2024 (Socialstyrelsen, Ekonomiskt bistånd årsstatistik 2024).

Tabell 6.23 Antal långvariga biståndsmottagare och andel långvariga biståndsmottagare av samtliga biståndsmottagare fördelat på inrikes och utrikes födda, 2017–2024

Antal och andel i procent

År	Samtliga långvariga biståndsmottagare	Antal inrikes födda	Andel inrikes födda	Antal utrikes födda	Andel utrikes födda
2017	97 267	33 349	37,2	63 918	37,1
2018	98 450	33 034	38,1	65 416	39,7
2019	102 149	34 532	40,2	67 617	42,2
2020	109 172	37 117	42,8	72 055	46,4
2021	104 270	36 244	44,6	68 026	48,5
2022	92 486	33 061	44,9	59 425	48,5
2023	85 478	31 411	44,0	54 067	51,5
2024	83 266	31 844	44,0	51 422	51,0

Källa: Registret över ekonomiskt bistånd, Socialstyrelsen.

Under 2024 minskade antalet vuxna biståndsmottagare med långvarigt ekonomiskt bistånd, dvs. bistånd i 10 månader eller längre, jämfört med föregående år. Sett till åldersgrupper och födelseland återfinns den största observerade minskningen bland utrikes födda kvinnor och män i åldersgruppen 20–24 år, för vilka antalet biståndsmottagare minskade med 15 procent. För inrikes födda kvinnor och män i motsvarande åldersgrupp ökade antalet biståndsmottagare med 1,5 procent. Omkring 44 procent av de vuxna biståndshushållen har fått långvarigt bistånd. Ungefär 55 procent av dessa utgjordes av hushåll där någon av de sökande alternativt medsökande

var utrikes född. När det gäller barn i hushåll som fått långvarigt bistånd har nivån varit relativt konstant under en följd av år med en nedgång som påbörjades 2020 (Socialstyrelsen Ekonomiskt bistånd årsstatistik 2024).

Andelen biståndsmottagare i befolkningen är större bland utrikes födda. Av det totala antalet biståndstagare var omkring 58 procent utrikes födda.

Tabell 6.24 Andel biståndsmottagare i befolkningen, inom respektive grupp

Procent

	Biståndsmottagare i hela befolkningen				Unga vuxna 18–24 år med ekonomiskt bistånd			
År	Inrikes födda kvinnor	Inrikes födda män	Utrikes födda kvinnor	Utrikes födda män	Inrikes födda kvinnor	Inrikes födda män	Utrikes födda kvinnor	Utrikes födda män
2016	1,4	1,8	10,6	11,2	3,6	4,0	21,9	25,3
2017	1,3	1,7	10,4	11,0	3,1	3,4	20,8	25,5
2018	1,3	1,7	10,0	10,5	3,2	3,5	19,9	23,3
2019	1,2	1,5	8,8	9,3	2,7	3,1	17,4	26,2
2020	1,2	1,6	8,5	8,6	2,8	3,1	17,0	22,2
2021	1,1	1,5	7,7	7,4	2,4	2,7	15,1	18,0
2022	0,8	1,0	6,1	5,4	2,0	2,1	12,7	13,5
2023	0,7	1,0	5,2	4,5	1,8	2,0	10,5	11,2
2024	0,7	1,0	5,0	4,2	1,8	2,0	9,4	10,6

Källa: Socialstyrelsen, ekonomiskt bistånd (registerdata).

Tabell 6.25 Andel kommuner som erbjuder individuella möten för utredning och planering

Procent

	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt	11	11	17	21	23

Källa: Öppna jämförelser 2024 – Ekonomiskt bistånd.

Skadligt bruk och beroende

Utvecklingen av missbruks- och beroendevården är relativt konstant

Utvecklingen av missbruks- och beroendevården är relativt konstant. Det totala antalet beviljade insatser till vård och stöd inom socialtjänsten för personer med skadligt bruk och beroende har varit relativt konstant de senaste åren, men en viss minskning kan ses sedan föregående år. Heldygnsvård gavs 2024 till 6 016 personer, jämfört med 6 348 år 2023 (se tabell 6.26).

Tabell 6.26 Antal personer som beviljats frivillig institutionsvård för missbruk och beroende enligt SoL

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	1 874	2 017	1 887	1 845	1 765	1 732	2 048	1 725	1 607	2 130	2 039
Män	5 247	5 532	5 260	5 137	5 229	4 836	4 542	4 629	4 445	4 218	3 977
Totalt	**7 121**	**7 549**	**7 147**	**7 225**	**6 994**	**6 568**	**6 590**	**6 354**	**6 052**	**6 348**	**6 016**

Källa: Socialstyrelsen, Missbruk – SoL, enbart socialtjänstinsatser efterfrågas.

Tabell 6.27 Antal personer som fått individuellt behovsprövade öppenvårdsinsatser för missbruk och beroende

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	3 426	3 325	3 346	2 971	3 665	3 722	3 885	3 962	3 747	3 780	2 906
Män	7 460	7 298	7 281	6 306	7 667	8 037	7 971	7 902	7 613	7 721	8 217
Totalt	**10 886**	**10 623**	**10 627**	**9 649**	**11 332**	**11 759**	**11 856**	**11 864**	**11 360**	**11 501**	**11 184**

Källa: Socialstyrelsen, Missbruk – SoL, mätdag 1 nov.

Väntetiderna till socialtjänstens insatser för skadligt bruk och beroende har ökat något

Socialstyrelsen följer upp tillgängligheten i kommunernas missbruks- och beroendevård genom att redovisa den genomsnittliga väntetiden för personligt besök (nybesök) hos socialtjänsten. För ca 14 procent av kommunerna tog det under 2024 endast tre dagar att erbjuda ett nybesök, vilket är en något mindre andel kommuner jämfört med 2023 då motsvarande siffra var 19 procent. För ca 50 procent av kommunerna tog det 4–7 dagar, vilket är en mindre andel kommuner jämfört med 2023 då motsvarande siffra var 55 procent. För ca 26 procent av kommunerna tog det 8–14 dagar vilket är en större andel kommuner jämfört med 2023 då motsvarande siffra var 16 procent. Se vidare avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Tabell 6.28 Antal personer med missbruk och beroende som fått boendeinsatser enligt SoL

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	1 426	1 365	1 542	1 472	1 545	1 516	1 546	1 725	1 692	1 623	1 555
Män	4 651	4 528	4 705	4 583	4 652	4 798	4 679	4 629	4 711	4 692	4 455
Totalt	**6 077**	**5 893**	**6 247**	**6 055**	**6 197**	**6 314**	**6 225**	**6 340**	**6 403**	**6 315**	**6 010**

Källa: Socialstyrelsen, Missbruk – SoL, antal respektive år mätdag 1 nov.]

Socialtjänstens insatser mot spelberoende

År 2024 fick 996 personer insatser som handlade om spel om pengar varav 250 kvinnor och 746 män, vilket motsvarar en andel om cirka 25 procent respektive 75 procent. (Statistik om insatser till vuxna personer med missbruk och beroende 2024, Socialstyrelsen). Se vidare avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Kraftigt minskad efterfrågan inom statligt bedriven missbruks- och beroendevård

Inför 2025 beslutade SiS att minska antalet platser från 353 till 335 vid 11 LVM-hem. År 2024 minskade platserna för kvinnor med 3 platser medan platserna för män minskade med 15 platser. Antalet fakturerade vårddygn inom missbruksvården minskade med ca 10 000 vårddygn mellan 2023 och 2024, vilket innebär en minskning med 8 procent. Den genomsnittliga vårdtiden ökade dock med i genomsnitt 3 dygn per placering. Av tabell 6.29 framgår att antal utskrivningar efter vård enligt LVM har minskat för både kvinnor män jämfört med 2023.

Tabell 6.29 Avslutad vård vid SiS LVM-hem

Antal

Genomsnittligt antal vårddygn LVM	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	158	157	158	151	151	160	168	171	175
Män	157	159	161	151	149	156	157	159	162
Antal utskrivningar efter vård enligt LVM									
Kvinnor	353	351	344	345	317	352	310	343	272
Män	660	745	666	698	691	567	567	549	499
Totala antalet utskrivningar vårdade enligt LVM	1 013	1 096	1 010	1 043	1 008	919	877	892	771
Genomsnittligt antal vårddygn samtliga vårdade enligt LVM	158	158	160	151	150	158	161	164	167
Genomsnittligt antal vårddygn samtliga vårdade enligt 4 § LVM	176	177	180	179	180	166	188	188	187

Anm.: Från år 2020 redovisas LVM och SoL sammanslaget. 2021 genomfördes systembyte från Klient- och institutionsadministrativa system, KIA, till klientadministrativt journalsystem, KAJ, vilket medförde justeringar i beräkningsgrunderna för vårddygn.

Genomsnittligt antal vårddygn samtliga vårdade enligt LVM inkluderar dem som vid utskrivning vårdas enligt 4 eller 13 § LVM samt SoL.

Källa: Statens institutionsstyrelse, Klient- och institutionsadministrativa system, KIA.

Hemlöshet och svårigheter att etablera sig på bostadsmarknaden

Den nationella kartläggningen visar ingen uppenbar ökning av hemlösa i kontakt med socialtjänsten

Socialstyrelsens senaste nationella kartläggning av hemlösheten i Sverige (2023) visar ingen uppenbar ökning av personer i hemlöshet som under mätperioden var i kontakt med socialtjänsten. Av kartläggningen framgår att minst 27 380 personer som hade kontakt med socialtjänsten befann sig i någon av Socialstyrelsens fyra hemlöshetssituationer. Av dessa var uppskattningsvis 63 procent män och 27 procent kvinnor. Detta är ca 2 700 färre individer än det antal hemlösa som ingick i den förra undersökningen (2017). Totalt 745 personer, främst män, saknade tak över huvudet och sov utomhus, på offentliga platser, i garage, källare, bilar och liknande. Dessutom berördes minst 9 400 barn av en förälders hemlöshet, varav 5 300 barn hade en förälder i akut eller tillfällig hemlöshet. Barn som bodde med en förälder i sådan hemlöshet, heltid eller växelvis, var oftast barn som vistades på ett skyddat boende eller akutboende tillsammans med sin mamma. För mer än 900 kvinnor uppgavs utsatthet för våld i nära relation ha bidragit till situationen.

Socialnämnden i Stockholms stad genomför strukturerade kartläggningar av hemlöshetens omfattning och utveckling vartannat år. Kartläggningen kan inte tolkas som ett rikssnitt men bidrar ändå med viktig kunskap eftersom hemlösheten är mest utbredd i de mest befolkade kommunerna. Av den senaste kartläggningen (2024) framgår att 2 196 personer rapporterades in till 2024 års kartläggning. Det är en minskning med 332 personer och 13 procentenheter jämfört med kartläggningen som genomfördes 2022. Majoriteten (73 procent) av de inrapporterade personerna är män, vilket är i linje med tidigare års kartläggningar. Andelen kvinnor har minskat med fem procentenheter jämfört med föregående kartläggning. Mindre än hälften (45 procent) av personerna i kartläggningen befinner sig i någon boendesituation som definieras som mer akut, vilket är en minskning med fyra procentenheter jämfört med föregående kartläggning.

Fler kommuner erbjuder metoden Bostad först

Socialstyrelsen ska enligt den nationella hemlöshetsstrategin 2022–2026 fördela statsbidrag till kommuner för att motverka hemlöshet med metoden Bostad först. En

målsättning enligt strategin är att metoden bör införas nationellt. Rekordmånga kommuner ansökte om statsbidraget för 2025, vilket gör att statsbidraget fortsatt är översökt. År 2023 fick 103 kommuner medel och 2024 fick 126 kommuner medel. Socialstyrelsen uppger att över 70 procent av kommunerna anser att de har nått sina uppsatta mål med statsbidraget. Sammanlagt 48 kommuner bedömer att statsbidraget har bidragit till att kommunerna har kunnat ge bostadsstablitet hos tidigare hemlösa och minskat antalet personer i akut hemlöshet. Andelen kommuner som under 2024 erbjöd Bostad först ökade till 35 procent, jämfört med 21 procent föregående år.

Tabell 6.30 Andel kommuner som erbjuder Bostad först

Antal

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt	**20**	**21**	**22**	**20**	**20**	**19**	**20**	**21**	**35**

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser 2024

Kronofogdemyndighetens statistik visar att antalet barnfamiljer som berörs av vräkning fortsätter att öka

Antalet barn som berörs av vräkningar, det vill säga både barn som är permanent boende, samt de som är växelvis boende eller umgängesbarn hos den som blir vräkt, har ökat sedan 2018. Under 2024 genomförde Kronofogdemyndigheten totalt 3 042 vräkningar och antalet barn som berördes av vräkning ökade med 5 procent till 711 barn, jämfört med föregående år (Kronofogdemyndigheten Helårsstatistik vräkningar som berört barn, 2024). Mot denna bakgrund har regeringen gett Socialstyrelsen i uppdrag att stärka arbetet mot vräkning av barnfamiljer. Socialstyrelsen ska kartlägga och analysera varför antalet vräkningar av barnfamiljer har ökat under senare år. I uppdraget ingår att redovisa hur olika kommuner arbetar för att förebygga vräkningar och vilka åtgärder som vidtas efter en genomförd vräkning, med särskild hänsyn till ett barnperspektiv. Det ingår även att lämna förslag på åtgärder för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer. Vidare ska Socialstyrelsen i nära dialog med kommunerna stötta dem i deras arbete för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer samt sprida kunskap om uppdragets resultat. Uppdraget ska delredovisas senast den 2 december 2025 och slutredovisas senast den 31 maj 2027 (S2024/01823).

Brottsutsatta

Reformen av skyddat boende följs upp

Den 1 april 2024 trädde ett nytt regelverk om skyddat boende i kraft. Barn och vuxna i skyddat boende är en särskilt utsatt grupp och det är därför angeläget att följa upp det nya regelverket i ett tidigt skede. I september 2024 tog regeringen initiativ till en serie av rundabordssamtal med berörda aktörer. Samtalen kommer att ske halvårsvis under återstoden av denna mandatperiod och beröra olika tematiska frågor som är relevanta för uppföljningen. Den 20 mars 2025 gav regeringen Statskontoret i uppdrag att följa upp och analysera effekterna av reformen om skyddat boende. Uppdraget ska del-redovisas senast den 29 maj 2026 och slutredovisas senast den 10 december 2027 (S2025/00585).

Rätten till skolgång för barn i skyddat boende säkras genom rutiner

Barn som följer med en våldsutsatt vårdnadshavare till skyddat boende befinner sig i en sårbar situation. Genom reformen av skyddat boende har barnets och den unges tillgång till skolgång stärkts. Andelen kommuner som 2024 uppgav att de har rutiner för att säkra skolgång för dessa barn har ökat jämfört med föregående år (se tabell 6.31). En majoritet av kommunerna uppger dock fortfarande att de saknar sådana rutiner.

Tabell 6.31 Andel kommuner som har rutiner för att säkra rätten till utbildning (skolgång) för barn i skyddat boende

Procent

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt	18	22	21	24	28	28	36

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser, Våld i nära relationer.

Socialstyrelsens kartläggning av skyddade boenden visar ett förbättrat utfall av flera kvalitetsindikatorer

Socialstyrelsen kartlägger skyddade boenden för våldsutsatta personer och följer upp kvaliteten på dessa boenden. Den senaste kartläggningen genomfördes under hösten 2023 och första kvartalet 2024 och avsåg situationen för de skyddade boendena innan det nya regelverket för skyddat boende trädde kraft den 1 april 2024. Kartläggningen visar att antalet boenden har blivit färre jämfört med motsvarande kartläggning 2019, samtidigt som antalet platser har blivit fler. Enligt kartläggningen från 2024 var det 6 977 vuxna respektive 4 091 barn som bodde minst en natt i skyddat boende. Det är en minskning av antalet barn sedan den förra kartläggningen och en viss ökning av antalet vuxna.

Kartläggningen visar även att det har skett en ökning av andelen skyddade boenden som drivs av privata aktörer. År 2012 var det endast 8 procent av de skyddade boendena som drevs i privat regi, 2019 var siffran 37 procent och 2024 var det 47 procent. Andelen ideellt drivna boenden har minskat från 54 procent 2019 till 46 procent 2024. På flertalet undersökta områden och för många av kvalitetsindikatorerna kan Socialstyrelsen se ett förbättrat utfall. Bland annat redovisar myndigheten att en högre andel skyddade boenden gör en säkerhetsplanering i samband med inflyttning och utflyttning, upprättar genomförandeplaner för de boende samt har skriftliga rutiner för hur insatser ska dokumenteras. På flera kvalitetsindikatorer är det nu nästan 100 procent av alla boenden som har efterfrågade rutiner, exempelvis skriftliga rutiner för skyldigheten att anmäla till socialtjänsten när det gäller misstanke eller kännedom om att ett barn far illa samt hur personal och volontärer ska hantera s.k. skyddade personuppgifter.

Fler kommuner har en rutin för hur handläggare ska agera vid utsatthet för våld av närstående

Enligt Socialstyrelsens allmänna råd om våld i nära relationer (HSLF-FS 2022:39) ska socialnämnden fastställa rutiner för när och hur socialtjänstpersonal ska ställa frågor om våld för att kunna upptäcka bl.a. våldsutsatta. Socialstyrelsens Öppna jämförelser socialtjänst – Våld i nära relationer visar att det sett över flera år är allt fler kommuner som uppger att de har en rutin för hur handläggare ska gå till väga vid indikation på att en vuxen har utsatts för våld av närstående. Mellan 2022 och 2023 rapporterades det dock att andelen kommuner som har en rutin för handläggning av våldsärenden hade minskat inom samtliga undersökta områden med undantag för LSS-verksamhet och äldreomsorg. År 2024 var trenden återigen positiv för samtliga områden (se tabell 6.32).

Tabell 6.32 Andel kommuner med rutin för handläggning av våldsärenden (uppdateras)

Procent

Områden inom socialtjänsten	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ekonomiskt bistånd	59	59	58	55	63	58	70
Missbruks- och beroendevården	55	55	60	52	63	59	74
Socialpsykiatri	48	47	52	43	51	49	66
Barn och unga	53	58	59	53	61	59	72
LSS-barn	43	46	47	38	45	46	62
LSS-vuxen	43	46	48	38	44	46	62
Äldreomsorg	43	44	50	40	44	45	63
Hemlöshet	41	-	42	56	-	-	-
Våld i nära relationer, vuxna	57	57	63	74	68	62	74

Anm: Indikatorn något ändrad fr.o.m. 2024, vilket påverkar jämförbarheten.
Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser, Våld i nära relationer.

Förstärkning av arbetet mot våld av närstående inom socialtjänsten

Av IVO:s rapport Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck (2024) framgår att brister i regelefterlevnad och handläggning försvårar upptäckten av våld och i värsta fall också döljer pågående våld. Liknande beskrivningar finns i Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023. Socialstyrelsens utredningar av socialtjänsten visar att frågor om våldsutsatthet sällan ställs, vilket bidrar till att våld inte upptäcks. Utredningarna beskriver även att riskbedömningar och säkerhetsplanering ofta saknas och att få insatser erbjuds till våldsutsatta. Vidare beskrivs att riskerna med psykiskt våld underskattas och inte tas på samma allvar som fysiskt våld.

Vid de rundabordssamtal som genomförts inom ramen för uppföljningen av reformen har regeringen blivit uppmärksammad på ett ökat behov av kunskapsmaterial och bedömningsstöd till berörda yrkesgrupper.

Mot denna bakgrund har Socialstyrelsen fått i uppdrag att stödja tillämpningen av reformen om skyddat boende. Socialstyrelsen ska inom ramen för uppdraget ta fram och sprida kunskapsmaterial om det nya regelverket om skyddat boende samt om barns utsatthet för såväl direkt som indirekt våld. Socialstyrelsen ska även ta fram och sprida ett bedömningsstöd för placering av barn i skyddat boende. Slutligen ska Socialstyrelsen sammanställa kompletterande och könsuppdelad mängdstatistik över antalet vuxna som har spenderat minst en natt i skyddat boende. Uppdraget ska delredovisas senast den 18 maj respektive den 15 oktober 2027 och slutredovisas senast den 28 februari 2028 (S2025/00580).

Tillkännagivande om samarbetsmodell vid våldshändelser

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om samarbetsmodell vid våldshändelser (bet. 2020/21:SoU24 punkt 2, rskr. 2020/21:368). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se till att en samarbetsmodell vid akuta våldshändelser i familjer med barn med inspiration från det s.k. Islandsprojektet utvecklas och sprids nationellt (bet. 2020/21:SoU24 s. 35). Regeringen gav den 20 juni 2024 Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kriminalvården och Socialstyrelsen i uppdrag att stärka samverkan för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive ärenden där barn är involverade (Ju2024/01453). Uppdraget syftar till stärkt operativ samverkan mellan polis, åklagare, kriminalvård, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Myndigheterna ska

implementera och vid behov utveckla metoder i syfte att mer effektivt upptäcka, förebygga och förhindra mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Särskilt fokus ska ligga på våldsutövarna och i synnerhet högriskaktörer och återfallsförbrytare. Myndigheterna ska vidare implementera och vid behov utveckla metoder i syfte att insatser från olika myndigheter och samhällsaktörer som kommer i kontakt med våldsoffer och våldsutövare ska vara mer synkroniserade och effektiva i enskilda ärenden när våldsbrott har begåtts eller riskerar att begås. I uppdraget ingår även att identifiera eventuella hinder för en effektiv samverkan och föreslå hur hindren kan överbryggas. Polismyndigheten ska samordna uppdraget och lämna en samlad slutredovisning senast den 15 oktober 2026. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Familjerätt

Det familjerättsliga området avser socialnämndernas familjerättsliga ärenden om bl.a. fastställande av faderskap och föräldraskap, vårdnad, boende och umgänge, informations- och samarbetssamtal samt familjerådgivning. Det ingår även föräldraförberedelse, medgivandeutredning och stöd till barn och föräldrar i samband med adoption.

Tabell 6.33 Antal barn som varit föremål för familjerättsliga insatser och antal avtal som föräldrar ingått inom socialtjänsten

Antal

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal barn som det lämnas snabbupplysningar för	10 938	11 325	11 494	11 323	12 193	12 258	13 014	12 612	10 215	9 979	10 020
Antal barn som är föremål för utredning om vårdnad, boende och umgänge	6 912	6 187	6 006	6 163	6 243	6 637	6 969	6 973	6 393	5 607	5 944
Antal barn vars föräldrar deltar i samarbetssamtal	21 265	21 188	21 356	21 622	22 783	22 290	20 886	20 931	20 922	21 894	21 052
Antal avtal om vårdnad, boende och umgänge som socialtjänsten utrett	3 461	3 396	3 410	3 266	3 363	3 546	3 308	3 047	3 414	3 579	3 160
Antal utfärdare samtalsintyg vid föräldrars deltagande i informationssamtal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10 861	10 923

Anm.: Könsuppdelad statistik saknas.

Källa: 2014–2016 Mängdstatistik familjerätt Socialstyrelsen, 2017–2024 Mängdstatistik familjerätt Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd.

Innan en domstol fattar ett interimistiskt beslut i ett mål om vårdnad, boende eller umgänge kan rätten inhämta upplysningar, även kallade snabbupplysningar, från socialnämnden. Statistiken visar en minskning av antal barn aktuella i snabbupplysningar sedan 2021. Antal barn aktuella i upplysningar har ökat något under 2024. Antalet 2024 är dock lägre än den varit under de senaste 10 åren. Under 2024 har även en liten ökning av antalet barn aktuella i utredningar om vårdnad, boende och umgänge skett jämfört med föregående år, sett över en tioårsperiod har antalet dock minskat (se tabell 6.33).

Sedan 2022 är socialnämnden enligt lagen (2021:53) om informationssamtal skyldig att erbjuda informationssamtal till föräldrar som överväger att inleda en tvist i domstol i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Informationssamtal ingår från och med 2024 i den officiella statistiken från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoFs) Det är även krav på att den förälder som vill inleda en tvist först ska ha deltagit på ett sådant samtal. Socialnämnden utfärdar även ett samtalsintyg till de föräldrar som deltagit vid informationssamtal.

Barnets familj spelar en viktig roll för barnets trygghet och goda uppväxtvillkor. Stöd i familjerättsliga frågor och familjerådgivning kan bidra till att enskilda och familjer kan lösa konflikter och hitta samförstånd. Regeringen har därför gett MFoF i uppdrag att betala ut och följa upp statsbidrag för förstärkta familjerätter och våldsförebyggande familjerådgivning till 20 kommuner med sammanlagt 40 områden där utanförskapet är särskilt stort (S2025/00210).

Socialnämnden har en skyldighet att göra en riskbedömning i sin vårdnads-, boende- och umgängesutredning. Regeringen anser att dessa utredningar behöver bli mer enhetliga och kunskapsbaserade. Socialtjänstens familjerätter behöver även få tillgång till anpassade och kunskapsbaserade metoder för riskbedömningar i dessa utredningar. Sådana metoder kan även bli aktuella i andra typer av ärenden inom socialtjänstens verksamhet. Regeringen har därför gett MFoF och Socialstyrelsen i uppdrag att stärka stödet till socialtjänsten i arbetet med riskbedömningar samt i frågor om vårdnad, boende och umgänge (S2024/01210).

Internationella adoptioner fortsätter att minska

Antalet förmedlade internationella adoptioner fortsätter att minska. Under 2024 genomfördes 54 adoptioner till Sverige via svenska adoptionsorganisationer, vilket är en minskning från 73 adoptioner under 2023 och 98 adoptioner under 2022 (MFoF:s statistik, Anlända barn genom auktoriserade adoptionsorganisationer 2024). Trenden är densamma över hela världen – antalet internationella adoptioner minskar.

Uppgifter om att det förekommit oegentligheter eller misstänkta oegentligheter inom Sveriges internationella adoptionsverksamhet kan skapa oro, ovisshet och osäkerhet kring frågor om bl.a. rättssäkerhet och etik inom internationella adoptioner i stort, och kring enskildas egen bakgrund och adoptionsprocess. MFoF har bl.a. haft i uppdrag att tillhandahålla adoptionsspecifikt samtalsstöd samt stöd vid ursprungssökning till internationellt adopterade. MFoF har fått ett fortsatt och förstärkt uppdrag att bl.a. erbjuda samtalsstöd och ursprungssökning till redan internationellt adopterade och adoptivföräldrar (S2025/00210).

I maj 2024 redovisade MFoF ett uppdrag med förslag på fler verktyg i tillsynen över auktoriserade adoptionsorganisationers förmedlingsarbete (S2024/00977).

Med anledning av Adoptionskommissionens betänkande Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61) kan det antas att intresset för att begära ut handlingar hos adoptionsförmedlingsorganisationerna kommer att öka. Regeringen har därför beviljat medel till adoptionsorganisationerna Barnen Framför Allt och Adoptionscentrum i syfte att stärka deras kapacitet att lämna ut handlingar kopplade till ärenden om internationell adoption.

Sveriges internationella adoptionsverksamhet ses över

Den 2 juni 2025 redovisade Adoptionskommissionen (S 2021:08) sitt uppdrag och överlämnade betänkandet Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61) till regeringen. Den särskilda utredaren har bl.a. föreslagit att verksamheten med att förmedla barn för adoption till Sverige ska avvecklas och ett stärkt och långsiktigt adoptionsspecifikt stöd till adopterade personer och deras familjer, t.ex. i form av ett nationellt resurscentrum för adopterade personer och adoptionsfrågor.

Genomförda satsningar på stärkt föräldraskapsstöd

MFoF har på uppdrag av regeringen betalat ut statsbidrag på totalt 375 miljoner kronor till kommuner och regioner för förstärkta föräldraskapsstödjande insatser

under 2024 (S2024/00195). I återrapporteringen uppges att statsbidragen främst har använts till kompetenshöjande insatser för yrkesverksamma, samordning av insatser inom den egna kommunen och med externa aktörer samt kartläggning av befintliga insatser. Det går också att se en tydlig ökning av kommuner som använt medlen till insatser till föräldrar vars barn begår brott (S2023/03257).

MFoF fick under 2024 i uppdrag att kartlägga befintliga föräldraskapsstödjande insatser som riktar sig till föräldrar med psykisk ohälsa eller kognitiva svårigheter. MFoF ska bl.a. analysera hur väl befintligt föräldraskapsstöd svarar mot det som målgrupperna behöver och föreslå hur stödet till föräldrar med psykisk ohälsa eller kognitiva svårigheter kan stärkas (S2024/01507).

I regleringsbrevet för 2024 fick MFoF i uppdrag att utforma och tillhandahålla en grundläggande utbildning i föräldraskapsstöd till kommuner och regioner, med syftet att främja ökad och jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet, samt förebygga kriminalitet bland barn och unga (S2024/00195). Uppdraget resulterade i en webb-baserad, kostnadsfri utbildning som består av två delar, en del för yrkesverksamma samt en del som är särskilt riktad till chefer, strateger och beslutsfattare.

Länsstyrelserna i län med utsatta områden, särskilt utsatta områden och riskområden som har identifierats av Polismyndigheten, har i uppdrag att under 2023–2026 erbjuda stöd till kommuner, regioner och andra relevanta aktörer i att utveckla ett kunskaps-baserat, samordnat och långsiktigt stöd i föräldraskapet till föräldrar (Fi2021/02746).

Andel kommuner som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med normbrytande beteende

Socialstyrelsen har utvecklat en ny modell för öppna jämförelser, som inkluderar nya indikatorer och nyckeltal. Vidare har Socialstyrelsen beslutat att mäta indikatorer med olika frekvens för att minska uppgiftslämnarbördan för kommunerna. Socialstyrelsen har förmedlat att indikatorn Andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med bråkigt/normbrytande beteende uppgick till 53 för 2024 (se tabell 6.34).

Tabell 6.34 Andel kommuner/stadsdelar som erbjuder minst ett manualbaserat föräldrastöd i grupp för barn med normbrytande beteende

Procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt	62	60	59	56	53	56	-	53

Källa: Socialstyrelsen, Öppna jämförelser.

Insatser för personer med funktionsnedsättning

Mål och resultatindikatorer för personer med funktionsnedsättning

Genomförandet av det nationella målet för funktionshinderspolitiken inriktas bl.a. mot individuella stöd och lösningar för individens självständighet. De kan vara avgörande för individens möjlighet till delaktighet och bör ses som ett komplement i förhållande till den generella tillgängligheten i samhället (prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86). Indikatorerna är ett mått på måluppfyllelsen av de individuella stöden.

Tabell 6.35 Riksdagsbundet mål och indikatorer

Mål	Resultatindikatorer
Det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas	Antal personer med funktionsnedsättning med insatser enligt LSS och SoL och kostnader för detta. Andel personer som uppger att de får bestämma över saker som är viktiga och som känner trivsel och trygghet i gruppbostad och servicebostad enligt LSS. Antal anmälningar enligt SoL och LSS. Antal personer och antal beviljade timmar med assistansersättning och kostnader för assistansersättning. Antal personer som beviljats bilstöd och kostnader för bilstöd.

Antalet personer som får LSS-insatser ökar

Insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet. I oktober 2024 hade 81 000 personer en eller flera LSS-insatser varav 41 procent lämnats till kvinnor och 59 procent till män (se tabell 6.36). Det är en ökning med nästan 1 900 personer jämfört med 2023. I genomsnitt är det 1,5 insatser per person. Den vanligaste kombinationen för personer med flera olika insatser var bostad med särskild service för vuxna tillsammans med daglig verksamhet och kontaktperson. Sedan 2010 har antalet personer som får stöd enligt LSS ökat med 30 procent. Antalet män med LSS-insatser har ökat med 34 procent sedan 2010. Motsvarande siffra bland kvinnor är 25 procent. Vissa insatser som exempelvis personlig assistans, korttidsvistelse och kontaktperson minskade medan korttidstillsyn, daglig verksamhet och boende för vuxna ökade. För barn och ungdomar i åldern 0–20 år med intellektuell funktionsnedsättning och autism i personkrets 1 är den vanligaste insatsen korttidsvistelse, fyra av tio har den insatsen.

Tabell 6.36 Kvinnor och män med insats enligt LSS

Antal personer

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
1. Råd och stöd	**4 300**	**4 400**	**4 100**	**3 000**	**2 100**	**1 400**	**900**	**800**	**600**	**600**	**600**
Kvinnor	1 905	1 961	1 825	1 339	978	662	461	417	330	316	315
Män	2 439	2 390	2 290	1 617	1 117	713	413	352	268	248	251
2. Personlig assistans	**4 100**	**4 300**	**4 600**	**4 900**	**5 100**	**5 200**	**5 300**	**5 800**	**4 800**	**4 700**	**4 400**
Kvinnor	1 950	1 996	2 099	2 226	2 288	2 344	2 410	2 214	2 151	2 071	1 974
Män	2 144	2 299	2 476	2 679	2 829	2 861	2 969	2 768	2 659	2 630	2 501
3. Ledsagarservice	**8 400**	**8 300**	**8 000**	**7 700**	**7 600**	**7 300**	**7 100**	**6 700**	**6 400**	**6 400**	**6 300**
Kvinnor	3 626	3 600	3 457	3 333	3 248	3 135	2 996	2 835	2 659	2 695	2 727
Män	4 801	4 706	4 581	4 368	4 298	4 147	4 050	3 835	3 735	3 665	3 647
4. Kontaktperson	**19 500**	**19 500**	**19 400**	**19 300**	**19 100**	**18 700**	**18 100**	**17 600**	**17 100**	**16 800**	**16 900**
Kvinnor	8 861	8 777	8 756	8 636	8 580	8 381	8 094	7 866	7 615	7 600	7 676
Män	10 654	10 717	10 665	10 662	10 509	10 318	9 952	9 758	9 442	9 245	9 243
5. Avlösarservice	**3 600**	**3 800**	**3 800**	**3 900**	**4 000**	**4 000**	**4 000**	**4 100**	**4000**	**4 000**	**3 800**
Kvinnor	1 183	1 210	1 206	1 226	1 192	1190	1 179	1 195	1 144	1 156	1 126
Män	2 464	2 552	2 585	2 646	2 790	2 792	2 826	2 918	2 858	2 806	2 755
6. Korttidsvistelse	**9 600**	**9 700**	**9 600**	**9 400**	**9 400**	**9 100**	**8 800**	**8 800**	**8 700**	**8 500**	**8 400**
Kvinnor	3 499	3 525	3 412	3 324	3 273	3 221	3 158	3 146	3 076	2 977	2 961
Män	6 141	6 170	6 181	6 123	6 049	5 891	5 670	5 696	5 609	5 539	5 504

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
7. Korttidstillsyn	**4 600**	**4 400**	**4 400**	**4 400**	**4 500**	**4 600**	**4 500**	**4 600**	**4 800**	**5 000**	**5 100**
Kvinnor	1 672	1 634	1 644	1 649	1 661	1 694	1 668	1 675	1 741	1 805	1 855
Män	2 829	2 743	2 778	2 740	2 827	2 872	2 829	2 901	3 031	3 157	3 308
8. Boende, barn	**1 000**	**1 000**	**1 000**	**1 000**	**900**	**900**	**900**	**900**	**800**	**800**	**800**
Flickor	375	382	364	356	330	339	311	304	318	306	289
Pojkar	657	666	622	612	612	585	563	569	531	517	508
9. Boende, vuxna	**25 800**	**26 500**	**27 100**	**27 800**	**28 300**	**28 800**	**29 200**	**29 700**	**29 900**	**30 100**	**30 300**
Kvinnor	10 926	11 164	11 411	11 668	11 802	11 912	12 110	12 254	12 291	12 388	12 477
Män	14 916	15 320	15 687	16 164	16 444	16 774	17 116	17 417	17 606	17 745	17 912
10. Daglig verksamhet	**33 800**	**35 300**	**36 600**	**37 400**	**37 800**	**38 400**	**39 000**	**40 200**	**41 000**	**42 500**	**44 300**
Kvinnor	14 457	15 004	15 520	15 780	15 935	16 047	16 307	16 802	17 108	17 745	18 501
Män	19 343	20 336	21 078	21 700	21 878	22 246	22 712	23 400	23 880	24 799	25 796
Totalt antal personer	**67 400**	**69 500**	**71 400**	**72 900**	**74 100**	**75 100**	**75 800**	**77 100**	**77 500**	**79 100**	**81 000**
Totalt antal insatser	**114 800**	**117 200**	**118 600**	**118 900**	**118 800**	**118 500**	**117 700**	**118 400**	**118 000**	**119 400**	**121 300**

Anm.: Kvinnor och män redovisas utan avrundning.

Källa: Socialstyrelsen, Register över insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Antalet personer med insatser enligt LSS har ökat, även sett till befolkningen, från 75 till 77 personer per 10 000 invånare jämfört med 2023. Den insatsen som ökar mest är daglig verksamhet. Enligt Socialstyrelsen sker ökningen parallellt med att personer med lönebidrag minskar år från år. Det kan därför enligt Socialstyrelsen inte uteslutas att en viss del av ökningarna inom daglig verksamhet kan förklaras med indragningar inom andra sektorer, exempelvis lönebidrag (Lägesrapport Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen, 2023). Regeringen gav i regleringsbrevet för 2025 (S2025/00583) Försäkringskassan i uppdrag att utveckla sin samverkan med kommunerna för att följa upp att unga som uppbär aktivitetsersättning och som finns i kommunernas dagliga verksamhet ges möjligheter att närma sig lönearbete när förutsättningar finns. Uppdraget omfattar även de personer som inte längre kan uppbära aktivitetsersättning pga. att de har fyllt 30 år och därför har beviljats sjukpenning i särskilda fall. Uppdraget lämnades den 26 juni 2025.

Könsskillnaderna är störst bland yngre

Det är fler män än kvinnor som har en insats enligt LSS. Skillnaderna mellan könen är störst bland de yngre och minskar med stigande ålder. Könsskillnaderna var minst i åldersgruppen 65 år och äldre. I gruppen personer upp till 22 år var det fler pojkar än flickor som har en insats för i stort sett alla insatser. Skillnaden var störst för insatser avlösarservice, boende för barn och korttidsvistelse. Socialstyrelsen har i tidigare lägesrapporter konstaterat att könsskillnaderna till viss del kan förklaras av skillnader i förekomst av olika diagnoser. Vissa diagnoser som är kopplade till rätten till insatser enligt LSS är mer förekommande bland män än bland kvinnor, som exempelvis intellektuell funktionsnedsättning och autism.

Många är nöjda i sitt LSS-boende och med den dagliga verksamheten

Den enskildes möjligheter till självbestämmande och till att trivas och känna sig trygg där han eller hon bor och i den dagliga verksamheten är centralt och anges därför i målen för verksamheterna inom LSS. Det är även en indikator för resultatutvecklingen för det nationella målet för funktionshinderspolitiken.

Självbestämmande och trygghet i LSS-boenden

Tabell 6.37 Självbestämmande och inflytande i gruppboende, servicebostad och daglig verksamhet

Procent

Gruppbostad	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	74	77	73	77	80
Män	81	81	76	80	81
Servicebostad					
Kvinnor	79	80	72	82	82
Män	82	85	82	86	84
Daglig verksamhet					
Kvinnor	75	76	76	77	79
Män	75	76	75	75	78

Anm.: Fråga som ställts i undersökningen: Får du bestämma över saker som är viktiga?

Källa: Rådet för främjandet av kommunala analyser, Kolada.

Av den brukarundersökning som genomförs av SKR framgår att många (se tabell 6.37) personer med funktionsnedsättning som bor i gruppbostad eller i servicebostad eller har insatsen daglig verksamheten upplever att de får bestämma över saker som är viktiga för dem. Det har legat på ungefär samma nivå mellan 2020 och 2024. Det finns vissa skillnader mellan män och kvinnor där männen skattar självbestämmande och inflytande något högre.

Tabell 6.38 Bedömning av trivsel och trygghet i gruppbostad och servicebostad

Procent

	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Gruppbostad[1]					
Kvinnor	81	80	76	82	81
Män	86	85	80	85	85
Servicebostad[1]					
Kvinnor	75	75	65	76	74
Män	78	82	78	81	77
Gruppbostad[2]					
Kvinnor	75	76	71	78	75
Män	80	80	76	79	80
Servicebostad[2]					
Kvinnor	68	69	59	70	67
Män	77	77	74	76	73
Daglig verksamhet					
Kvinnor	83	83	83	83	84
Män	85	85	87	86	86

Anm.: 1: Frågan som ställs i undersökningen: Trivs du med personalen/hemma?

Anm.: 2: Frågan som ställs i undersökningen: Känner du dig trygg med personalen?

Källa: Rådet för främjandet av kommunala analyser, Kolada.

Av tabell 6.38 framgår att andelen som känner trivsel och trygghet i sitt boende på en gruppbostad eller servicebostad och i den dagliga verksamheten är på ungefär samma nivåer jämfört med tidigare år. Genomgående känner kvinnorna lägre trygghet jämfört med männen. Enligt Socialstyrelsen upplever kvinnor även mer rädsla än männen. I gruppbostäder uppger 62 procent av kvinnorna och 72 procent av männen att de inte är rädda. I servicebostad upplever 59 procent av kvinnorna och 74 procent av männen

att de inte är rädda. Rädsla kan enligt Socialstyrelsen ha flera orsaker, exempelvis utsatthet för våld och övergrepp och visar på vikten av att verksamheterna arbetar systematiskt för att tidigt identifiera våldsutsatthet. Socialstyrelsens öppna jämförelser visar att 67 procent av LSS-boenden har rutiner vid indikation på våld och eller övergrepp. Andelen som har rutiner har ökat med 6 procentenheter den senaste treårsperioden (Lägesrapport Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen, 2024).

Personalens kompetens är på fortsatt stabil nivå men det finns lokala variationer

Socialstyrelsen initierade 2023 årliga enkätundersökningar inom ramen för öppna jämförelser om personalens kompetens i LSS-verksamheter. Resultatet från 2024 visar att personalens utbildningsnivå i LSS-boenden i stort sett är på samma nivå som föregående år. Undersökningen visar dock att det finns lokala variationer. I 4 procent av boendena, vilket motsvarar 134 boenden för vuxna, har personalen ingen adekvat grundutbildning på gymnasienivå. Det påverkar, enligt Socialstyrelsen, därmed ett väsentligt antal personer med funktionsnedsättning som bor i dessa boenden. I omkring 20 procent av LSS-boendena har max hälften av personalen adekvat grundutbildning. I en lika hög andel av enheterna, dvs. 20 procent, har all personal motsvarande grundutbildning (Lägesrapport Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning, Socialstyrelsen, 2024).

Tabell 6.39 Personalens utbildningsnivå i LSS-boenden

Procent	2023		2024	
Utbildningsnivå	Tillsvidareanställda	Visstidsanställda	Tillsvidareanställda	Visstidsanställda
Adekvat utbildning på gymnasienivå	73	46	71	44
Stödpedagog	6	2	6	2
Annan relevant högskoleutbildning	6	5	7	7
Saknar relevant utbildning	15	47	16	47

Anm.: 1: Med adekvat utbildning på gymnasienivå avses utbildningar som rekommenderas i Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2014:2).

Anm.: 2: Med annan yrkeshögskoleutbildning eller högskoleutbildning som är relevant för verksamheten avses personal som har annan yrkeshögskoleutbildning eller högskoleutbildning som verksamheten bedömt vara relevant utifrån behovet av kompetens i verksamheten.

Källa: Enkät Enhetsundersökning LSS 2024, Socialstyrelsen.

Socialstyrelsen har inom ramen för öppna jämförelser även undersökt i vilken grad anställda i LSS-boenden och daglig verksamhet erbjuds kompetensutvecklingsplaner, kontinuerlig handledning och kompetensutveckling i alternativ kommunikation (AKK). Resultatet visar att det skett en ökning av personal som erbjuds utbildning i AKK. I LSS-boenden har det ökat från 45 procent till 61 procent mellan 2018 och 2024 och i daglig verksamhet från 53 procent till 67 procent under samma period. Majoriteten (65 procent) av personalen som varit anställda mer än ett år i LSS-boende har kompetensutvecklingsplaner, och det har inte förändrats över tid. De som erbjuds handledning har minskat med 9 procentenheter mellan 2018 och 2024 från 50 procent till 41 procent. Inom daglig verksamhet har andelen som har kompetensutvecklingsplaner ökat från 50 procent till 77 procent under samma period. Handledning erbjuds till 35 procent av personalen, vilket inte har förändrats över tid.

Boendestöd fortsätter att öka

Personer med funktionsnedsättning kan även få insatser enligt socialtjänstlagen. Vid mättillfället 2024 hade 63 000 personer med funktionsnedsättning i ålder 0–64 år, varav 51 procent kvinnor och 49 procent män, en pågående insats enligt

socialtjänstlagen. Jämfört med 2023 är det en ökning med 3,2 procent. Det är framför allt insatsen boendestöd som har ökat. Med boendestöd avses insatser i form av stöd i den dagliga livsföringen riktat till personer med intellektuell funktionsnedsättning eller psykisk funktionsnedsättning i eget boende. Andra insatser som ges till personer med funktionsnedsättning är hemtjänst, trygghetslarm och ledsagning. Insatsen ledsagning gavs 2024 till drygt 3 100 personer.

Tabell 6.40 Kommunernas kostnader för insatser till personer med funktionsnedsättning

Löpande priser miljarder kronor

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Summa insatser enligt LSS	**57,8**	**60,3**	**62,7**	**66,0**	**71,2**	**75,7**
Boende enligt LSS	31,7	33,8	35,5	37,6	41,1	44,1
varav boende vuxna	*29,7*	*31,6*	*33,3*	*35,4*	*38,7*	*41,5*
varav boende barn	*2,0*	*2,1*	*2,2*	*2,2*	*2,4*	*2,6*
Personlig assistans[1]	12,1	12,6	12,6	12,8	13,2	13,8
Daglig verksamhet	8,8	9,0	9,4	10,2	11,0	11,7
Övriga insatser enligt LSS	5,1	5,0	5,1	5,3	5,8	6,1
Summa insatser enligt SoL	**14,8**	**15,1**	**15,4**	**16,1**	**17,2**	17,6
Totalt	**72,7**	**75,4**	**78,1**	**82,1**	**88,4**	**93,3**

[1] Inkluderar kommunernas kostnader för de första 20 timmarna för personlig assistans enligt socialförsäkringsbalken.

Källa: Statistiska centralbyrån, Kommunernas räkenskapssammandrag.

Antalet mottagare av assistansersättning ökar

Assistansersättning lämnas till personer som ingår i någon av personkretsarna enligt LSS och som har behov av personlig assistans med fler än i genomsnitt 20 timmar per vecka. Assistansersättning betalas ut av Försäkringskassan.

Antalet mottagare av assistansersättning ökade under 2024 och uppgick i genomsnitt till drygt 14 000 personer, varav 44 procent kvinnor och flickor och 56 procent män och pojkar. Det är en ökning med 0,1 procent jämfört med föregående år. De totala utgifterna för statlig assistansersättning uppgick 2024 till drygt 25 miljarder kronor, vilket var en ökning med 790 miljoner kronor jämfört med 2023, motsvarande 3 procent. Ökningen beror på att det genomsnittliga antalet timmar per mottagare har ökat, att schablonersättningen har höjts och att antalet mottagare har ökat något.

Diagram 6.4 Mottagare av personlig assistans och utgifter för assistansersättning

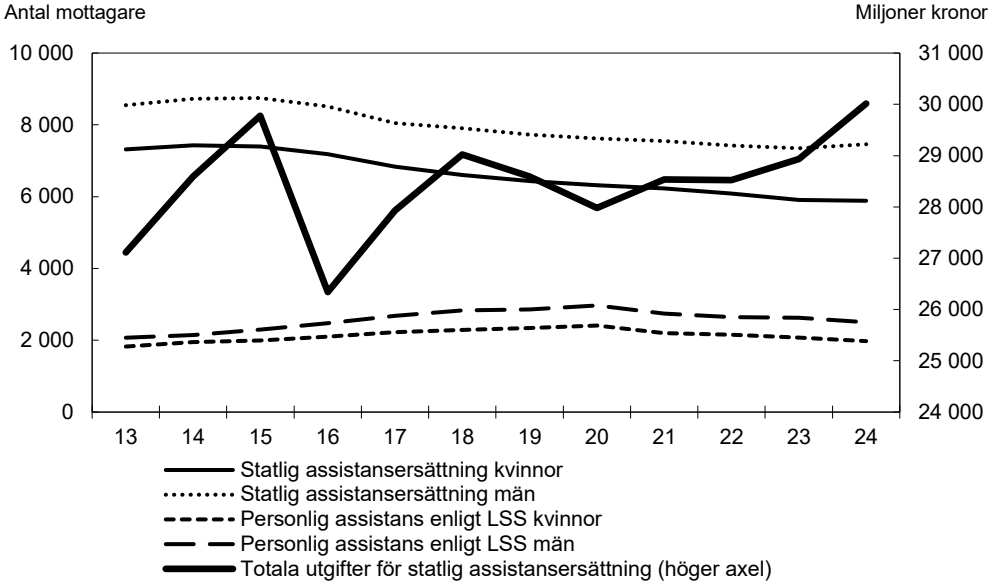

Källa: Försäkringskassan och Socialstyrelsen.

År 2024 fick ungefär 2 500 personer beslut på sin ansökan om assistansersättning, vilket är ungefär lika många som föregående år. Andelen bifall ökade under 2024 och låg på 32 procent, jämfört med 27 procent under 2023. Anledningen till den ökade bifallsfrekvensen var de lagändringar som trädde i kraft den 1 januari 2023 som innebar att rätten till personlig assistans stärktes. Andelen bifall ökade för både flickor och pojkar samt kvinnor och män under 2024. Den ökade dock mest för kvinnor, från 23 procent 2023 till 31 procent 2024.

Den vanligaste orsaken till avslag för både barn och vuxna var, liksom föregående år, att den sökandes grundläggande hjälpbehov inte bedömdes överstiga i genomsnitt 20 timmar per vecka. Andelen avslag är högre för vuxna än för barn. Fler pojkar än flickor och fler män än kvinnor har fått avslag på sin ansökan om assistansersättning. Det beror delvis på att det är fler pojkar och män som ansöker, men det saknas analys avseende andra eventuella orsaker. Skillnader i bifallsandel mellan flickor och pojkar är svåra att analysera eftersom antalet personer i varje grupp är relativt litet. I tidigare studier där det tagits hänsyn till flera bakgrundsfaktorer, har resultaten visat att flickor fortsatt haft högre bifallsandel än pojkar medan det inte kvarstår några skillnader mellan kvinnor och män.

Antalet som beviljades ersättning för första gången ökade i samtliga grupper i LSS personkrets 2024 och ökade särskilt mycket för grupp 1 där 1 300 personer fick beslut om assistansersättning 2024, vilket var i nivå med antalet 2023. Att antalet förstagångsbeviljade har ökat särskilt för grupp 1 i LSS personkrets beror enligt Försäkringskassan på att de lagändringar som trädde i kraft 1 januari 2023 inneburit en utvidgning av vad som ger rätt till personlig assistans för personer med psykisk funktionsnedsättning.

Under 2024 var personer med assistansersättning beviljade i genomsnitt 136 timmar per vecka vilket innebär en procentuell ökning med nästan 2 procent jämfört med 2023. Kvinnor var beviljade i genomsnitt 134 timmar per vecka och män 141 timmar. Försäkringskassan anger att det är svårt att veta vad skillnaden i beviljade timmar beror på. Bland flickor och pojkar är mönstret ett annat och skillnader i vilka som har beviljats flest timmar har varierat över tid. Under 2024 var flickor beviljade 129 timmar och pojkar beviljade 125 timmar i veckan.

Förändringar i rätten till personlig assistans har gett effekt

I juni 2022 biföll riksdagen förslagen i propositionerna Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn (prop. 2021/22:214, bet. 2021/22:SoU34, rskr. 2021/22:416) och Stärkt rätt till personlig assistans vid egenvård (prop. 2021/22:244, bet. 2021/22:SoU35, rskr. 2021/22:428). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2023 och innebar att rätten till personlig assistans utvidgades samtidigt som rättssäkerheten, förutsägbarheten och patientsäkerheten inom den personliga assistansen stärktes.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har haft i uppdrag av regeringen att utvärdera den stärkta rätten till personlig assistans. Inspektionen kom i slutredovisningen av uppdraget bl.a. fram till att antalet nyansökningar från enskilda och nyanmälningar från kommunen ökat och fler personer beviljats assistansersättning men att kraven för att kunna beviljas tid för de nya grundläggande behoven är högt ställda i lagtext och förarbeten (ISF 2025:1).

Inflödet av nya assistansmottagare fortsatte att öka under förra året och var 2024 det största sett till antal sedan 2015, vilket enligt Försäkringskassan är en följd av lagändringarna. År 2024 beviljades ungefär 740 personer assistansersättning för första gången, vilket var ungefär 120 personer fler än antalet förstagångsbeviljade 2023. Att antalet har ökat beror både på att fler har ansökt och att en större andel har fått bifall efter lagändringarna. Ökningen av antalet förstagångsbeviljade gäller både barn och vuxna. I jämförelse med 2023 ökade antalet nybeviljade pojkar med 25 procent 2024, vilket är den största procentuella ökningen bland samtliga köns- och ålderskategorier. Under 2023 bromsade minskningen av antalet mottagare in och under 2024 ökade antalet mottagare. Det är framför allt gruppen barn som växer. År 2024 var drygt 2 220 barn mottagare av assistansersättning. Det motsvarar en procentuell ökning med 6 procent jämfört med föregående år.

Eftersom den förväntande ökningen av barn som beviljades personlig assistans uteblev under 2023 aviserade regeringen i budgetpropositionen för 2025 en halvering av schablonen för föräldraavdraget (avsnitt 6.5). Regeringen har gett Försäkringskassan i uppdrag att följa upp utfallet av åtgärden. Uppdraget ska redovisas i november 2025 (S2023/03241).

Handläggningstiden och antalet pågående ärenden har minskat

Regeringens mål för Försäkringskassans verksamhet är att myndighetens arbete med assistansersättning ska bidra till det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Handläggning av assistansersättning ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet så att den som är berättigad till ersättning får det, samtidigt som den som inte har rätt till ersättning inte får det. Besluten ska vara likvärdiga över hela landet, för såväl flickor och pojkar som kvinnor och män. Försäkringskassan ska även säkerställa en god kontroll för ett effektivt och rättssäkert nyttjande av gemensamma resurser och därigenom förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott.

Försäkringskassans bedömning är att målet för assistansersättningen uppfylldes 2024 (Årsredovisning 2024). Myndigheten bedömer att handläggningen i huvudsak präglades av hög kvalitet och rättssäkerhet och ser en positiv utveckling sedan föregående år. Andelen ansökningar som beviljas och antalet beviljade timmar är relativt lika över landet vilket indikerar att besluten är likvärdiga.

Den nya lagstiftningen om assistansersättning som trädde i kraft den 1 januari 2023 påverkade skyndsamheten negativt även under förra året. Den genomsnittliga handläggningstiden har visserligen minskat från 118 dagar 2023 till 113 dagar 2024

men är fortfarande högre än innan lagändringarna. Handläggningstiden är längre för män men har också minskat mer för män, vilket innebär att skillnaden mellan könen är mindre jämfört med förra året. Analys av könsskillnaderna saknas.

Antalet pågående ärenden har minskat med 30 procent sedan föregående år. En förklaring till det är att andelen beslut om utbetalning som handläggs maskinellt har ökat och låg på i genomsnitt 40 procent under 2024. En annan förklaring är att myndigheten har fler erfarna handläggare inom rätten till assistansersättning än föregående år.

Antalet begäranden om omprövning av beslut om rätten till assistansersättning har ökat jämfört med 2023 medan andelen beslut som ändras efter omprövning har minskat. Den vanligaste orsaken till ändring är att det tillkommit nya underlag i samband med omprövningen.

Antalet beslut som överklagas har ökat jämfört med 2023 men andelen beslut som ändras av förvaltningsrätten har minskat något. Den vanligaste orsaken till ändring är, enligt Försäkringskassan, precis som föregående år att förvaltningsrätten gör en annan värdering av befintliga underlag. Försäkringskassan har genomfört en granskning som visar att den största andelen beslut som ändras i förvaltningsrätten är beslut om rätten till assistansersättning medan en mindre andel avser beslut om rätt till utbetalning av assistansersättning. Granskningen har inte i någon större omfattning kunnat påvisa några generella mönster som skulle kunna ge en indikation om möjliga utvecklingsområden i handläggningen av förmånen.

Kontrollen av assistansersättning har fortsatt att utvecklas

Försäkringskassans bedömning (Årsredovisning 2024) är att kontrollen är god med hänsyn till de möjligheter som nuvarande regelverk ger. Försäkringskassan bedömer dock att det nuvarande regelverket inte ger de kontrollmöjligheter som är nödvändiga för att effektivt motarbeta risken för brottslighet och oegentligheter.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att utreda vilka åtgärder som bör vidtas för att förhindra brottslighet inom assistansersättningen. Syftet är att värna den personliga assistansens långsiktiga hållbarhet och legitimitet (dir. 2025:40).

Försäkringskassan avslutade 370 kontrollutredningar inom assistansersättningen under 2024. Antalet avslutade kontrollutredningar har minskat något jämfört med 2023 och 2022 men de upptäckta felaktiga utbetalningar uppgår till ett högre belopp än förra året. Under 2024 har kontrollutredningsverksamheten organiserats om och en ny riskbaserad modell för att välja ut ärenden för kontrollutredning inom assistansersättning har börjat användas. Det är svårt att dra säkra slutsatser om vad det högre beloppet beror på eftersom kontrollutredningar av assistansersättning är omfattande utredningar som pågår under lång tid och eftersom det återkrävda beloppet i det enskilda ärendet ofta är högt. En utvärdering av det nya arbetssättet pågår. En annan sannolikt bidragande orsak är att de upptäckta felaktiga utbetalningarna och skadestånden som följt av arbetet i de regionala underrättelsecentren har ökat.

Av de avslutade kontrollutredningarna under 2024 har 218 gällt män och 143 har gällt kvinnor. Övriga kontrollutredningar avser t.ex. anordnare. Det är fler män än kvinnor som är assistansberättigade, vilket är en förklaring till skillnaden i antalet utredningar mellan könen.

Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar inom assistansersättningen har minskat under 2024 jämfört med 2023 men är högre än 2022. Antalet upptäckta felaktiga utbetalningar har ökat för försäkrade kvinnor och män men minskat till assistansanordnare.

Försäkringskassan kan inte förklara orsaken. Andelen felaktiga utbetalningar orsakade av Försäkringskassan har också minskat.

Försäkringskassans samarbete med andra myndigheter i syfte att förhindra och upptäcka brottslighet har fortsatt. Flera utredningar av assistansbedrägerier initierades under året inom ramen för den myndighetsgemensamma satsningen mot den organiserade brottsligheten. Genom samverkansinsatser har myndigheten informerat arbetsgivarorganisationer om skyldigheten att anmäla ändrade förhållanden samt förmedlat exempel på förhållanden som ska anmälas.

I november 2023 införde Försäkringskassan maskinell handläggning av enklare utbetalningsärenden inom assistansersättningen. Andelen utbetalningsbeslut som handlagts maskinellt har ökat stadigt under 2024 och Försäkringskassan bedömer att detta bidrar till att minska risken för felaktiga utbetalningar.

Många tillstånd dras in för personlig assistans

IVO utfärdar tillstånd för de verksamheter som bedrivs enligt LSS. Under 2024 fattade IVO elva beslut om återkallelse av tillstånd eller tillfälligt förbud för verksamheter som utför personlig assistans, jämfört med tio beslut 2023 och 16 beslut 2022 (Vad har IVO sett, 2024).

Av de aktörer som ansökte om tillstånd om att bedriva personlig assistans fick 41 procent avslag under 2024, jämfört med 53 procent 2023 och 59 procent 2022. Trots minskningen bifölls en motsvarande andel ansökningar som tidigare år. Den lägre andelen avslag balanserades av en ökning i antalet beslut om avskrivning och avvisning (IVO:s årsredovisning, 2024).

Användningen av bilstöd är fortsatt låg

Bilstöd beviljas personer som, på grund av sitt eget eller sitt barns varaktiga funktionsnedsättning, har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att använda allmänna kommunikationer.

Utgifterna för bilstöd uppgick 2024 till 149 miljoner kronor, en ökning med knappt 5 miljoner kronor jämfört med 2023. Utgifterna var ca 114 miljoner kronor lägre än anslaget belopp, vilket innebär att bara 43 procent av det anslagna beloppet nyttjades. Antalet mottagare 2024 uppgick till 1 046 personer, vilket var fler än 2023. Av dessa var 47 procent kvinnor och 53 procent män (se diagram 6.5).

Diagram 6.5 Mottagare av och utgifter för bilstöd

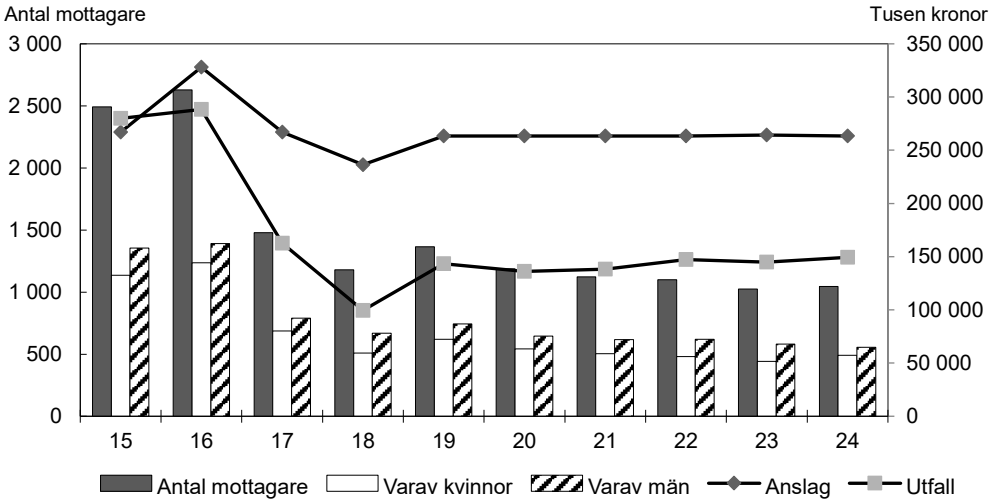

Källa: Försäkringskassan.

Lex Sarah-anmälningar berör främst LSS

Den som bedriver en verksamhet enligt socialtjänstlagen eller enligt LSS är skyldig att anmäla allvarliga missförhållanden eller risker för det till IVO (lex Sarah). Inom funktionshindersområdet berör de flesta lex Sarah-anmälningar som kommer in till IVO personer som får insatser enligt LSS.

Tabell 6.41 Lex Sarah-anmälningar

Antal

	2020	2021	2022	2023	2024
LSS anmälningar	316	330	308	337	346
SoL anmälningar	50	43	47	47	40
LSS beslutade	313	319	309	327	380
SoL beslutade	46	42	47	49	44

Källa: Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

Tabell 6.41 visar antalet anmälningar till IVO och antalet ärenden där IVO har fattat ett beslut. Den vanligaste händelsen är att en beviljad insats utförs felaktigt eller inte alls utförs följt av rättssäkerhet, bemötande, fysiskt våld och övergrepp. Av totalt 380 beslutade anmälningar 2024 som avsåg LSS gällde 213 anmälningar LSS-boende, 66 anmälningar personlig assistans och 36 anmälningar LSS-boende för barn och unga.

En samlad iakttagelse från IVO är att socialnämndernas utredningar och åtgärder vid allvarliga missförhållanden samt brister i ledning och styrning påverkar verksamheters kvalitet. Brister återfinns i LSS-boenden för vuxna och för barn och unga när det gäller bemanning, kunskap och kompetens och kan enligt IVO utgöra risk för våldsutsatthet (Vad har IVO sett, 2024).

Fler kommuner erbjuder personligt ombud

Under 2024 hade 251 kommuner verksamhet med personligt ombud, vilket är en ökning med 3 kommuner jämfört med föregående år. År 2024 fanns 357 personliga ombud i landet, vilket var en ökning med 1,5 heltidsanställningar jämfört med 2023. Sammanlagt arbetade ombuden med 10 248 klienter, varav 4 303 män och 5 879 kvinnor. Detta är en ökning med 126 klienter jämfört med 2023. Mer än hälften

av kommunerna, 143 av 251 har rapporterat tendenser till förändringar av vilka grupper som söker stöd av personligt ombud (Lägesrapport om verksamhet med personligt ombud 2024). Grupper som ökat är bl.a. personer med samsjuklighet, personer som har intellektuella eller neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, personer som saknar myndighetskontakt och personer som har svårt att hantera digitaliseringen. Kommunerna uppger att de främsta orsakerna till att klienter söker stöd av personligt ombud fortsatt är att de upplever behov av stöd i kontakt med myndigheter, svårigheter med ekonomin samt stöd i kontakt med hälsa och sjukvården. Under 2024 redovisades en minskning av andelen verksamheter med kö- och väntetider för att få kontakt med ett personligt ombud. Kö- och väntetider rapporterades från 54 procent av verksamheterna jämfört med 2023 då drygt 63 procent rapporterade väntetider. Väntetiderna har dessutom blivit kortare. Under 2024 låg väntetider hos de flesta verksamheter med köer inom ett intervall mellan 30 och 90 dagar. Under 2023 var det vanligare att väntetider var längre än 90 dagar. Väntetiderna uppges bero på att det är flera sökande än vad det finns tillgängliga ombud för.

Övergripande insatser

Styrning med kunskap

Rådet för styrning med kunskap har tagit viktiga steg i linje med den myndighetsgemensamma strategi som beslutades 2021 (Strategi för Rådet för styrning med kunskap 2021–2025, Socialstyrelsen 2021). För att bli mer behovsanpassade, samordnade och effektiva har rådet valt att fokusera på delmålen samordnade och effektiva under 2024. Rådet har under 2024 haft flertalet nätverk, bl.a. nätverket för AI-frågor, nätverk inom hälsodata, samverkan för ett stärkt hälsofrämjande och förebyggande arbete i hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Under 2024 har Kunskapsguiden.se vidareutvecklats med 11 nya teman, bl.a. kring nya socialtjänstlagen, språkförmåga i äldreomsorgen, teambaserat arbetssätt och föräldraskapsstöd (Statlig styrning med kunskap för hälso- och sjukvård och socialtjänst. Redogörelse för arbetet inom Rådet för styrning med kunskap och Huvudmannagruppen under 2024).

6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

I detta avsnitt presenterar regeringen sin samlade bedömning av uppfyllelsen av de riksdagsbundna målen inom respektive område. Bedömningen bygger på de uppgifter som presenterats i avsnitt 6.3 Resultatredovisning. För mer information om bakgrunden till de indikatorer, de fakta och de uppdrag som omnämns hänvisas till respektive källa som anges i resultatredovisningen.

Övergripande om socialtjänst

Den nya socialtjänstlagen

Den nya socialtjänstlagen (2025:400) trädde i kraft den 1 juli 2025. Regeringen bedömer att den nya socialtjänstlagen innebär en aktiv omställning av kommunerna till en mer förebyggande, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst. För att skapa långsiktighet, förutsägbarhet och goda planeringsförutsättningar för kommunerna har regeringen beslutat om ekonomiskt stöd till kommunerna (S2025/00122, S2025/00111). Regeringen har beslutat om ett uppdrag till myndigheter för ett samlat stöd för socialtjänstens omställning (S2025/00116). Regeringen har även ingått en uppföljande överenskommelse med SKR för att stödja kommunerna (S2024/02239). Regeringen bedömer att åtgärderna sammantaget bidrar till att stödja förberedelserna och omställningen till en långsiktigt hållbar socialtjänst och därmed till alla mål inom socialtjänstområdet.

Familjecentraler underlättar samverkan

Regeringen bedömer att arbetet med att inrätta och vidareutveckla familjecentraler har en positiv inverkan på möjligheten att mer lättillgängligt erbjuda tidiga, förebyggande och hälsofrämjande insatser i enlighet med bl.a. den nya socialtjänstlagen. Samtidigt förekommer fortfarande skillnader i utbud mellan kommuner och det finns fortsatt utmaningar att nå vissa grupper av föräldrar, exempelvis föräldrar med svenska som andraspråk.

Omsorg om äldre

Det är kommunerna som ansvarar för äldreomsorgen och deras åtgärder påverkar måluppfyllelsen. Staten svarar enbart för en mindre del av den totala finansieringen av äldreomsorgen. Regeringen gör den samlade bedömningen att genomförda insatser inom området bidragit till måluppfyllelse. Det kvarstår dock en rad utmaningar inom olika områden.

Stärkt vård och omsorg för personer med demenssjukdom

Kunskapsutvecklingen på demensområdet behöver öka och befintlig och ny kunskap behöver spridas till verksamheterna. Den nya strategin Varje dag räknas: Nationell demensstrategi 2025–2028 stärker förutsättningarna för att de som drabbas av demenssjukdom, och deras anhöriga, ska få tillgång till vård och omsorg som är säker och av god kvalitet. Socialstyrelsen och andra relevanta aktörer, har en viktig roll att stödja huvudmännen i arbetet att uppfylla de mål som anges i den nationella demensstrategin.

Kompetensförsörjningen behöver fortsatt prioriteras

Regeringen bedömer att både sektorsbidraget och det riktade statsbidraget, Äldreomsorgslyftet, har bidragit till att personalen i äldreomsorgen har stärkt sin kompetens vilket också bekräftas i Socialstyrelsens redovisning (Gemensam redovisning av statsbidrag inom äldreområdet, Socialstyrelsen 2024). Regeringen tillsatte tidigt under mandatperioden två utredningar med särskilt fokus på att stärka kompetensen i äldreomsorgen. Utredningen om språkkrav för personalen i äldreomsorgen redovisade sitt betänkande Ett språkkrav för språkutveckling (SOU 2024:78) i december 2024. I betänkandet lämnas bl.a. förslag om att det ska införas ett språkkrav i socialtjänstlagen som handlar om att socialnämnden och verksamhet som utför en kommuns uppgifter, ska arbeta för att den personal som genomför insatser i socialtjänstens omsorg om äldre har en nivå av kunskaper i svenska språket som är relevant för insatserna. Utredningen föreslår också ett stimulansbidrag med syftet att verksamheterna ska stimuleras till, och ges goda förutsättningar, att arbeta med att höja nivån av språkkunskaper hos äldreomsorgens personal. Regeringen har även gjort satsningar på regionalt yrkesvux där vård och omsorg är den vanligaste inriktningen (se vidare utg.omr. 16 avsnitt 4 Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola). Utredningen Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård redovisade sitt uppdrag i november 2024. I betänkandet Stärkt medicinsk kompetens i kommunal hälso- och sjukvård (SOU 2024:72) lämnas bl.a. förslag om en möjlighet för kommuner att anställa läkare för kliniskt arbete i den kommunala hälso- och sjukvården, förslag om stärkt medicinsk kompetens på såväl regional som kommunal ledningsnivå samt förslag om en ledarskapsutbildning för chefer inom den kommunala hälso- och sjukvården. Regeringen bedömer att utredningarnas förslag kommer att bidra till att stärka kompetensförsörjningen i äldreomsorgen. Betänkandena har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

Statsbidrag bidrar till ökad kvalitet i äldreomsorgen

Regeringen bedömer att de statsbidrag som avsatts inom äldreområdet har bidragit till att uppfylla de äldrepolitiska målen. Hit hör det s.k. Äldreomsorgslyftet och statsbidraget för att säkerställa en god vård och omsorg av äldre personer. Regeringen bedömer att dessa statsbidrag har bidragit till att kommunerna utifrån lokala förutsättningar har kunnat utveckla och förbättra verksamheterna inom vård och omsorg om äldre, vilket bekräftas av Socialstyrelsens redovisning av de två statsbidragen (Gemensam redovisning av statsbidrag inom äldreområdet, Socialstyrelsen 2024). Även statsbidraget med syfte att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre har bidragit till måluppfyllelsen. Statsbidraget infördes 2023 och har enligt Socialstyrelsens redovisning bidragit till att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre som bor på särskilt boende eller har insatser i form av hemtjänst. Vidare har bidraget varit kraftigt översökt av kommunerna.

Individ- och familjeomsorg

Skyddet för utsatta barn har förstärkts

Regeringen har genomfört ett flertal åtgärder för att stärka skyddet för utsatta barn inom den sociala barn- och ungdomsvården. Skolgången för placerade barn har inte säkerställts i tillräcklig utsträckning enligt regeringens bedömning. Den 1 april 2024 trädde nya bestämmelser om skyddat boende i kraft. De nya bestämmelserna bedöms öka tillgången till skola när barn är placerade i skyddade boenden. De satsningar som genomförs på området trygghetsskapande åtgärder för placerade barn och unga bedöms skapa förutsättningar för en trygg och säker vård. Regeringens bedömning är att de insatser som görs sammantaget bidrar till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn.

Statens institutionsstyrelse bedriver ett utvecklingsarbete men har utmaningar i fråga om bl.a. platsbrist, trygghet och säkerhet

Regeringen har under de senaste åren förstärkt SiS förvaltningsanslag bl.a. i syfte att myndigheten ska kunna differentiera och anpassa vården så att individuellt anpassad vård ska kunna erbjudas alla målgrupper samt för att stärka platskapaciteten, säkerheten och öka tryggheten. SiS har utökat platskapaciteten, men har fortsatt inte kunnat möta den ökande efterfrågan och behovet av omedelbara placeringar enligt LVU. Regeringen bedömer att det fortsatt finns utmaningar när det gäller kapacitet, vårdkvalitet, kompetensförsörjning och trygghet. SiS bedriver ett utvecklings- och förändringsarbete inom dessa områden och har t.ex. utökat kapaciteten genom att ställa om hem för olika målgrupper för att anpassa efterfrågan samt utvecklat behandlingsmetoder och arbetssätt som visar på resultat. Det utvecklade säkerhetsarbetet har resulterat i färre avvikningar och minskade hot- och våldsincidenter, särskilt inom ungdomsvården. Sammanfattningsvis bedömer regeringen att vidtagna åtgärder delvis har bidragit till ökad måluppfyllelse om att stärka skyddet för utsatta barn men att det fortsatt finns stora utmaningar, särskilt kring kapacitet.

Vården och stödet till personer med samsjuklighet behöver förstärkas

Regeringen bedömer att vården och stödet till personer med samsjuklighet behöver förstärkas. Mot den bakgrunden har en delegation tillsatts med uppdrag att genomföra en reform av samhällets insatser för mer samordnade, behovsanpassade och personcentrerade insatser till personer med samsjuklighet i form av beroendeproblematik och psykisk ohälsa. Reformen ska stärka regionernas ansvar för beroendevården och tydliggöra ansvarsfördelningen mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Delegationens uppdrag upphör när slutredovisning har skett senast den 15 december 2027 (S2025/00072).

Antalet personer som får ekonomiskt bistånd har minskat något

Antalet biståndsmottagare och biståndshushåll har minskat under flera år i följd men under 2024 har nedgången stannat av och tiden med ekonomiskt bistånd tenderar att bli längre. Regeringens bedömning är att det är positivt att antalet personer med ekonomiskt bistånd har minskat något och att det är ett led i att uppfylla målet om stärkt förmåga och möjlighet till social delaktighet för människor i ekonomiskt och socialt utsatta situationer.

Motverka hemlöshet

Regeringen bedömer, i likhet med vad som framgår av den nationella hemlöshetskartläggningen, att individanpassade tillsvidareboenden såsom Bostad först har bidragit till att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet. Målet bedöms dock ännu inte vara uppfyllt.

Arbetet mot vräkningar av barnfamiljer har förstärkts

Regeringen har vidtagit flera åtgärder som syftar till att motverka vräkningar, i synnerhet av barnfamiljer. Exempelvis har Socialstyrelsen i uppdrag att stärka arbetet mot vräkningar av barnfamiljer (S2024/01823). Regeringen bedömer att uppdraget bidrar till måluppfyllelsen om att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet samt att stärka skyddet för utsatta barn. Regeringen bedömer dock att målet ännu inte är uppfyllt.

Satsningar på brottsförebyggande arbete inom socialtjänsten

Regeringen har tagit flera initiativ för att stärka det brottsförebyggande arbetet. Åtgärder för att skydda barn och unga som riskerar att fara illa och att förhindra att barn och unga börjar begå brott har prioriterats. Regeringen bedömer att samverkan mellan olika berörda myndigheter både på nationell, regional och lokal nivå har utvecklats positivt genom flera regeringsuppdrag och utvecklingsprojekt, vilket bedöms ha bidragit till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn.

Behov av ökad kunskap om våld inom socialtjänsten

Regeringen har genomfört flera åtgärder för att stärka socialtjänstens arbete med våld i nära relation. Bland annat har Socialstyrelsen fått i uppdrag att stärka arbetet med kunskapsmaterial om barns utsatthet för våld och bedömningsstöd gällande den nya lagen om placering av barn i skyddat boende (S2025/00580). Regeringen har även genomfört åtgärder för att stärka stödet till socialtjänsten i arbetet med riskbedömningar samt i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Regeringen har även genomfört satsningar på förstärkta familjerätter och våldsförebyggande familjerådgivning i områden där utanförskapet är särskilt stort. Sammantaget bedömer regeringen att åtgärderna bidrar till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn samt att stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet. Regeringen bedömer dock att det fortsatt finns brister i socialtjänstens insatser mot dödligt och annat grovt våld i nära relationer och att målet därför inte är uppfyllt.

Satsningar på familjerätten och familjerådgivning bidrar till att stärka skyddet för utsatta barn

Regeringen bedömer att uppdraget till MFoF och Socialstyrelsen om att stärka socialtjänstens arbete med riskbedömningar samt i frågor om vårdnad, boende och umgänge (S2024/01210) och uppdraget till MFoF om att betala ut och följa upp statsbidrag för förstärkta familjerätter och våldsförebyggande familjerådgivning till

kommuner med områden där utanförskapet är särskilt stort bidrar till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn (S2025/00210).

Satsningar på stöd till internationellt adopterade

Uppgifter om att det förekommit oegentligheter eller misstänkta oegentligheter inom Sveriges internationella adoptionsverksamhet kan skapa oro, ovisshet och osäkerhet hos personer som är internationellt adopterade och adoptivföräldrar. Regeringens bedömning är att uppdraget till MFoF att förstärka myndighetens kapacitet att ge stöd och vägledning på det internationella adoptionsområdet (S2025/00210) bidrar till måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn och stärka förmågan och möjligheten till social delaktighet för människor i socialt utsatta situationer.

Behov av fortsatt förstärkt föräldraskapsstöd

Regeringen bedömer att MFoF:s och länsstyrelsernas arbete med föräldraskapsstöd bidragit till att öka måluppfyllelsen om att stärka skyddet för utsatta barn. Statsbidraget till kommuner och regioner bedöms ytterligare ha ökat måluppfyllelsen, genom ökad och mer jämlik tillgång till föräldraskapsstöd i hela landet, samt förebyggande av kriminalitet bland barn och unga.

Insatser för personer med funktionsnedsättning

Regeringens bedömning är att de individuella stöden som ges till personer med funktionsnedsättning i form av insatser enligt LSS och socialtjänstlagen bidrar till individens möjlighet till självbestämmande och delaktighet men att flera utmaningar kvarstår.

Regeringen bedömer att det är positivt att antalet personer som får insatser har ökat något jämfört med tidigare år och det är positivt att det sker en liten ökning av insatsen kontaktperson som tidigare har minskat flera år i rad. Det är bekymmersamt att betydelsefulla insatser som ledsagning och avlösarservice, korttidsvistelse och personlig assistans minskar. Daglig verksamhet är den insats som ökar mest och det är bra att Försäkringskassan följt upp att unga som uppbär aktivitetsersättning och som finns i kommunernas dagliga verksamhet ges möjligheter att närma sig lönearbete när förutsättningar finns.

Behov av fortsatt kompetensutveckling för personal i LSS-boende

Regeringen bedömer att det är positivt att Socialstyrelsen årligen följer upp personalens kompetens i LSS-boende och att undersökningar visar att det är fler som har kompetensutvecklingsplaner, handledning och erbjuds fortbildning i alternativ kommunikation. Detta behöver nå fler och särskilt i kommuner där personalen i mindre grad har adekvat grundutbildning. SKR:s brukarundersökningar visar fortsatt på att majoriteten av dem som bor i LSS-boende är nöjda och känner trygghet med personalen, men det gäller inte alla. IVO:s tillsyn och Lex Sarah-anmälningar visar att det fortsatt finns utmaningar för att uppnå god kvalitet i verksamheterna och undanröja risker för våldsutsatthet.

Antalet mottagare av assistansersättning har stabiliserats och arbetet för att motverka felaktiga utbetalningar har utvecklats

Rätten till personlig assistans stärktes den 1 januari 2023 genom de lagändringar som då trädde i kraft. Lagändringarna syftar till att ge fler personer rätt till personlig assistans, öka rättssäkerheten och förutsägbarheten i bedömningen av rätten till personlig assistans och att stärka patientsäkerheten vid egenvårdsinsatser. Under 2024

var antalet ansökningar och anmälningar lägre än 2023 men högre än åren innan lagändringarna och beviljandegraden ökade, vilket ledde till ett högre inflöde än tidigare år. Under 2024 ökade antalet mottagare för första gången sedan 2015 och regeringen bedömer att det är positivt att de lagändringar som genomförts har fått effekt.

Handläggningen av assistansersättning ska präglas av hög kvalitet och rättssäkerhet så att den som är berättigad till ersättning får det. Försäkringskassan ska även säkerställa en god kontroll för ett effektivt och rättssäkert nyttjande av gemensamma resurser och därigenom förebygga och förhindra felaktiga utbetalningar och bidragsbrott. Regeringens bedömning är att det arbete som gjorts för att motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott inom assistansersättningen har varit viktigt i syfte att värna förtroendet för ersättningen och för att enskilda ska kunna anlita seriösa utförare som ger insatser av god kvalitet.

Utmaningar kvarstår för bilstödet

För personer med funktionsnedsättning är bilen ett viktigt transportmedel även om allmänna kommunikationer har blivit mer tillgängliga. Regeringen bedömer att bilstödet bidrar till att uppnå målet om jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning men att det är bekymmersamt att bilstödet fortfarande ligger på en låg nivå i förhållande till anslagna medel och att handläggningen av stödet samtidigt är omfattande.

6.5 Politikens inriktning

Övergripande socialtjänst

Omställningen till en mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst

Den nya förebyggande socialtjänstlagen (2025:400) förutsätter ett långsiktigt omställningsarbete i kommunernas socialtjänst. Ett mer förebyggande och effektivt arbete förutsätter också en god samverkan mellan verksamheter – inom socialtjänsten men också med andra aktörer såsom hälso- och sjukvården, förskola och skola, polisen, samhällsplaneringen och civilsamhällets organisationer. Omställningen innebär ett aktivt arbete för en mer förebyggande, lätt tillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst.

Den nya lagen innebär en befogenhet för socialnämnden att erbjuda fler insatser utan individuell behovsprövning, vilket förväntas sänka trösklarna till socialtjänsten och på sikt frigöra resurser inom verksamheten. Samtidigt uppger Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) att många kommuner ser ett ökande inflöde av komplexa ärenden, inte minst bland barn och unga, som fordrar myndighetsutövning och individuell behovsprövning. De närmaste åren behöver socialtjänsten fortsatt möta behovet inom myndighetsutövningen samtidigt som socialtjänsten ställer om till ett mer förebyggande arbete med tidiga och förebyggande insatser.

Beredning av ett samlat regelverk för socialtjänstdataregister (Ds 2024:13) är fortsatt prioriterat, som en del i arbetet för en mer kunskapsbaserad socialtjänst. Avsikten är att besluta om en lagrådsremiss under 2025.

Arbetet med att stärka stödet till anhöriga fortsätter

Anhöriga gör värdefulla insatser. Att som anhörig ge vård och omsorg till en närstående kan innebära stora påfrestningar, oro, sorg och stress, men kan även utgöra en berikande erfarenhet. Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2025 (prop.

24/25:1 utg.omr. 9 s. 171) en satsning på stärkt stöd till anhöriga genom inrättande av en anhörigkontakt, att stöd även ska ges till syskon samt genom att en portal för anhöriglinjer ska tas fram. Regeringen gör bedömningen att det finns ytterligare behov av att underlätta anhörigas situation och föreslår därför att satsningen på att stärka stödet till anhöriga förstärks. Från och med 2026 avser regeringen därför avsätta ytterligare riktade medel för att stärka stödet till organisationer inom civilsamhället som bedriver stödlinjeverksamhet med nationell räckvidd riktad till anhöriga om 2 miljoner kronor per år. Detta för att möjliggöra ökad tillgänglighet till stödlinjerna i syfte att de ska kunna besvara fler samtal och frågor från anhöriga. Medlen bör fördelas enligt förordningen 2011:1151 om statsbidrag till organisationer som stödjer dem som vårdar och hjälper någon närstående. Det är viktigt att relevanta myndigheter stödjer inom området och regeringen avser att avsätta 11 miljoner kronor i två år för kunskapshöjande stöd samt för uppföljning. Regeringen avser att fortsätta stödja kunskapsutvecklingen på området och fortsätta avsätta medel för nationellt kompetenscentrum för anhöriga.

Fortsatta åtgärder mot välfärdsbrottlighet

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att sätta stopp för välfärdsbrottsligheten. Regeringen har bl.a. givit Inspektionen för vård och omsorg (IVO) i uppdrag att förstärka tillsynen mot välfärdsbrottslighet inom omsorgen (S2024/00041) och ett särskilt uppdrag om stärkt tillsyn av stödboenden och HVB för barn och unga (S2024/01643). Därtill har regeringen beslutat om propositionen Skarpare verktyg till Inspektionen för vård och omsorg (prop. 2025/26:15) som bl.a. innehåller förslag om en utökad skyldighet för kommuner att anmäla till IVO om de uppmärksammar allvarliga brister i tillståndspliktig verksamhet. För dessa förslag föreslås kommunerna få ett tillskott om 4 miljoner kronor 2026 och sedan 3 miljoner kronor från 2027. Bland förslagen i propositionen finns också en möjlighet för IVO att återkalla tillstånd som inte nyttjats under en sammanhängande tid av sex månader, s.k. vilande tillstånd. Regeringen föreslår även att tilldela IVO 10 miljoner kronor under 2026-2028 för att kartlägga dessa. I syfte att ytterligare motverka välfärdsbrottslighet och fortsatt tillgodose behovet av tillsyn föreslår regeringen också tillskott till IVO fr.o.m. 2026 (se utg.omr. 9 avsnitt 3.5).

Omsorg om äldre

Åtgärder mot strukturella brister inom äldreomsorgen

Socialtjänsten står inför utmaningen att möta behov av äldreomsorg hos ett ökat antal äldre personer, många med komplexa behov. Till exempel förväntas antalet personer med demenssjukdom öka. Detta medför bland annat behov av ökad samverkan med hälso- och sjukvården för att säkerställa kontinuitet i hela vård- och omsorgskedjan, som en del av att åtgärda strukturella brister som bl.a. Coronakommissionen pekade på. Regeringen avser därför föreslå att även de som bor i särskilt boende ska erbjudas en fast omsorgskontakt, på motsvarande sätt som inom hemtjänsten idag Regeringen har avsatt medel för reformen i enlighet med budgetpropositionen för 2025, utgiftsområde 9, avsnitt 6.6 Regeringens ambition är att reformen ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Språkkrav för personal i äldreomsorgen

Det är angeläget att personal inom äldreomsorgen har rätt kompetens för att kunna utföra en god och säker vård och omsorg om äldre. Goda kunskaper i svenska språket och förmåga att kommunicera, både muntligen och skriftligen, är en grundförutsättning för detta. Det har i flera utredningar samt i Inspektionen för vård och omsorgs tillsyn uppmärksammats att det finns bristande kunskaper i svenska

språket hos personal i äldreomsorgen. Ytterst kan bristerna i språkkunskaper medföra risk för den äldre personens säkerhet, hälsa och liv. Regeringen avser därför att föreslå att ett språkkrav för personal i äldreomsorgen regleras i socialtjänstlagen (2025:400) med ikraftträdande den 1 juli 2026. Regeringen bedömer att kommunerna får en ökad kostnad med 150 miljoner kronor per år samt en engångskostnad om 30 miljoner kronor för att ta fram processer och rutiner. Regeringen beräknar att det generella statsbidraget inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning ökas med 90 miljoner kronor för 2026, 165 miljoner kronor 2027 och med 150 miljoner kronor för 2028 och framåt. Regeringen bedömer vidare att det är viktigt att relevanta myndigheter bidrar till att nivån av språkkunskaper hos äldreomsorgens personal kan höjas samt att regleringen kan följas upp och utvärderas. Regeringen föreslår att 23 miljoner kronor per år avsätts för detta arbete under 2026–2030.

Äldreomsorgslyftet förstärks och vidgas till fler områden

Kompetensförsörjningen i äldreomsorgen är en prioriterad fråga för regeringen. Att personalen har rätt kompetens för sina arbetsuppgifter är avgörande för kvaliteten och säkerheten i vården och omsorgen. Arbetet i äldreomsorgen är komplext och det är därför angeläget att fler utbildas till undersköterskor och vårdbiträden samt att andra relevanta kompetenser stärks. Regeringen vill förstärka kommuners och privata utförares möjlighet att utbilda sin personal inom äldreomsorgen och föreslår därför en förstärkning och förlängning av Äldreomsorgslyftet till 2027 samt en ytterligare vidgning av kompetenssatsningen för att omfatta fler områden så att fler kan stärka och bredda sin kompetens. För att öka kompetensen och höja kvaliteten i omsorgen föreslår regeringen att Äldreomsorgslyftet förlängs till år 2027 och utvidgas så att personal i LSS-verksamhet får en motsvarande möjlighet till kompetensutveckling på arbetstid. Regeringen avser även vidga Äldreomsorgslyftet så att det blir möjligt att använda medel för bland annat arbete med språkutvecklande arbetsplatser. Regeringen föreslår att kompetenssatsningen uppgår till 1,8 miljarder kronor per år för 2026 och 2027.

Medel för att stödja användningen av digital teknik i äldreomsorgen under 2026

Välfärdsteknik kan bidra till att öka trygghet, delaktighet och självständighet för äldre kvinnor och män. Regeringen avser att under 2026 fortsätta stärka kunskapsutvecklingen på området. För att stödja kommunernas utveckling av digitala arbetssätt och införande av välfärdsteknik inom äldreomsorgen avsätter regeringen i enlighet med beslut från 25 januari 2024 (S2023/03301) 20 miljoner kronor till Sveriges Kommuner och Regioner för arbetet inom Kompetenscenter Välfärdsteknik.

Kunskapshöjande åtgärder inom demensområdet

Demenssjukdom är en växande folksjukdom som orsakar stort lidande för den som drabbas. Sjukdomen påverkar även anhöriga och andra i personens närhet i stor omfattning. Regeringen avser att fortsätta stödja kunskapsutvecklingen på området. Regeringen avser att fortsatt stödja de två kvalitetsregister som finns inom demensområdet, samt fortsätta avsätta medel för ett nationellt kompetenscentrum på demensområdet, för att på så sätt öka kommunernas förutsättningar att stärka vården och omsorgen för personer som har demenssjukdom. Regeringen avser även fortsatt stödja The Swedish National Study on Aging and Care (SNAC), en longitudinell datainsamling avseende äldres hälsa och användning av vård och omsorg som ger tillgång till data för forskning om t.ex. äldres hälsa och behov över tid.

Individ- och familjeomsorg

Socialtjänsten ska få fler verktyg för att kunna stödja och skydda barn och unga när samtycke till insatser saknas

Tidiga och förebyggande insatser kan hindra att barn och unga utvecklar ett socialt nedbrytande beteende. Tidiga och förebyggande insatser kan också göra att mer ingripande åtgärder, såsom tvångsvård utanför det egna hemmet, i vissa fall kan undvikas. Socialnämnder saknar dock effektiva verktyg för att i ett tidigt skede kunna stödja och skydda barn och unga när samtycke till insatser saknas och det inte finns förutsättningar för vård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga. Rekryteringen av barn och unga till den organiserade brottsligheten utgör samtidigt en stor utmaning för samhället. Med målet att stärka det tidiga och förebyggande arbetet mot gängrekrytering avser regeringen att föreslå att socialnämnder ska ges nya möjlighet att besluta om insatser i öppna former utan samtycke. I departementspromemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30) lämnas förslag som bland annat innebär att socialnämnder ska kunna besluta om insatser i öppna former och särskilda föreskrifter till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke inte föreligger, att beslut till vårdnadshavare ska kunna förenas med vite och att särskilda föreskrifter till barn och unga under vissa förutsättningar ska kunna kontrolleras med hjälp av elektronisk övervakning. Vidare föreslås att föräldrars medverkan i insatser i öppna former ska underlättas genom att de får rätt till tillfällig föräldrapenning och att socialnämnder ska vara skyldiga att kalla till allvarssamtal när ett barn för första gången misstänks för brott på vilket fängelse kan följa. Regeringen avser att gå vidare med förslagen i Ds 2024:30 och bedömer att reformen kommer att ha stor betydelse för att i ett tidigt skede kunna stödja och skydda barn och unga, och därmed förebygga en negativ utveckling. För reformen avser regeringen avsätta 8 miljoner kronor för år 2026 (se utg.omr. 9 avsnitt 3.7) och beräknar att avsätta 537,2 miljoner kronor för år 2027 och 538,7 miljoner kronor för år 2028 (se även omr. 9 avsnitt 3.7, utg.omr. 10 avsnitt 3.11.7 och utg.omr. 12 avsnitt 3.11.2. utg.omr. 25 avsnitt 2.8.1. och utg.omr. 4 avsnitt 3.9.5.).

Förstärkt platskapacitet, vårdkvalitet och bemanning på SiS särskilda ungdomshem

Statens institutionsstyrelse (SiS) är i behov av fortsatta resursförstärkningar för att myndigheten ska kunna fortsätta öka platskapaciteten, , förstärka vårdkvaliteten, säkerställa kompetensförsörjningen och höja nivån på kompetensen, förbättra kvaliteten på den fysiska miljön samt säkerställa trygghet och säkerhet för såväl barn, unga och klienter som för personal . Regeringen föreslår därför att 374 miljoner kronor avsätts för ändamålen 2026 och beräknar att 404 miljoner kronor avsätts för 2027 och 727 miljoner kronor för 2028.

Fler platser på särskilda ungdomshem

För att SiS ska kunna möta efterfrågan och leva upp till kravet om omedelbar placering behöver platskapaciteten öka. Regeringen har gett SiS i uppdrag att vidta de åtgärder som krävs för att öka antalet platser på de särskilda ungdomshemmen genom att nya särskilda ungdomshem inrättas antingen med stöd av 9 kap 9 §, socialtjänst-lagen (2001:453) eller på annat sätt. För att myndigheten ska kunna fortsätta detta arbete även under 2026 föreslår regeringen att 200 miljoner kronor avsätts för ändamålet under 2026.

Ökad trygghet och säkerhet på SiS särskilda ungdomshem och LVM-hem

Riskerna för att det ska inträffa incidenter med hot och våld på SiS-hem har ökat på senare tid, bland annat beroende på att fler barn och unga involveras i kriminella nätverk och organiserad brottslighet. De ökade riskerna innebär att SiS möjligheter att använda olika tvångsåtgärder behöver utökas för att säkerställa en trygg och säker miljö. I departementspromemorian Ökad trygghet och säkerhet på särskilda ungdomshem och LVM-hem (Ds 2024:26) lämnas förslag som bland annat innebär att SiS ska kunna använda kropps- och rumsvisitationer mer rutinmässigt och under vissa förutsättningar avskilja personer av ordnings- och säkerhetsskäl samt införa s.k. allmän inpasseringskontroll. I departementspromemorian Utökade befogenheter på särskilda ungdomshem och LVM-hem (Ds 2023:20) lämnas förslag som bl.a. innebär att SiS ska kunna begränsa användningen av elektroniska kommunikationstjänster och besök på LVM-hem. Sådana begränsningar är redan genomförda på de särskilda ungdomshemmen. SiS är i behov av resursförstärkningar för att kunna öka bemanningen, utbilda personalen och anpassa lokalerna. Regeringen avser att gå vidare med förslagen i Ds 2024:26 och vissa av de återstående förslagen i Ds 2023:20. Medel föreslås därför tillföras för att myndigheten ska kunna tillämpa nya och utökade befogenheter. För reformen föreslår regeringen att 50 miljoner kronor avsätts för år 2026 och beräknar att 44,8 miljoner kronor avsätts för 2027 respektive 2028.

Förstärkt verksamhetsnära stöd till arbetet med avhoppare

Nyligen beslutade regeringen om ett myndighetsgemensamt uppdrag om ett nationellt sammanhållet stöd till arbetet med avhoppare från organiserad brottslighet (dnr Ju2025/01696). Avhoppare från organiserad brottslighet har en komplex problembild och behov av insatser från flera samhällsaktörer. Arbetet med målgruppen kräver särskild kunskap och en nära samverkan mellan nationella myndigheter, socialtjänsten, hälso- och sjukvården och andra aktörer. För att ett likvärdigt och effektivt arbete med avhoppare ska utvecklas behöver det därför finnas ett operativt och utvecklat stöd till kommunerna samt uppföljning och utvärdering av insatsernas resultat. Regeringen föreslår därför att det statliga stödet till avhopparverksamhet riktad till barn och unga förstärks genom att Socialstyrelsens och Statens institutionsstyrelses förutsättningar att bidra till detta arbete ges långsiktiga förutsättningar. Regeringen föreslår att 5 miljoner kronor avsätts till Statens institutionsstyrelse respektive till Socialstyrelsen från och med 2026 (se även avsnitt 3.1.1).

Insatser till avhoppare utan hotbild

Barn och unga som vill lämna gängkriminalitet behöver få tidiga insatser inom socialtjänsten. Regeringen avsätter, sedan tidigare, särskilda medel till kommunernas arbete med avhoppare som har en hotbild. För att även nå barn och unga som inte omfattas av den myndighetsgemensamma definitionen av avhoppare, där en hotbild ingår, föreslår regeringen även ett riktat statsbidrag till kommunerna. Bidraget ska stärka socialtjänstens förutsättningar att erbjuda adekvata insatser till barn och unga utan hotbild, men med behov av stöd för att lämna en kriminell livsstil. För att kunna möta denna samhällsutveckling och dessa behov och på sikt kunna svara mot målsättningarna om att stoppa kriminella karriärer behövs en förstärkning av socialtjänstens förutsättningar och resurser för att kunna besluta om adekvata insatser till målgruppen. För detta ändamål avser regeringen avsätta 100 miljoner kronor för år 2026 och 100 miljoner kronor för 2027 respektive 2028.

Subvention till placeringar i den sociala barn- och ungdomsvården

För att förbättra förutsättningarna för att alla barn och unga i behov av placering enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller

socialtjänstlagen (2025:400) också ska få det, anser regeringen att subventionen av placeringar i den sociala barn- och ungdomsvården bör förstärkas och förlängas. Regeringen föreslår att 100 miljoner kronor avsätts för ändamålet 2026 och att 500 miljoner kronor avsätts för 2027. Tillsammans med tidigare beslutade medel uppgår satsningen till 500 miljoner kronor per år 2026 och 2027.

Fler förstärkningsteam i kommunerna

Regeringen anser att arbetet med förstärkningsteam bör fortsätta långsiktigt. Arbetet med förstärkningsteam bidrar till bättre samverkan mellan socialtjänst, polis, skola, familj och andra aktörer som är viktiga för barnet eller den unge. Regeringen har sedan tidigare avsatt 20 miljoner kronor per år till detta uppdrag och föreslår nu att ytterligare 10 miljoner kronor avsätts från och med år 2026.

Fler familjecentraler bör inrättas för att erbjuda hälsofrämjande och tidigt förebyggande insatser

En familjecentral är en samlokalisering av verksamheter som riktar sig till barn, blivande föräldrar, föräldrar och andra viktiga vuxna kring barnet, där hälsofrämjande, tidigt förebyggande och stödjande insatser kan anpassas utifrån familjens livssituation. Familjecentraler kan bidra till en bättre hälsa, ett mer jämställt föräldraskap och tidig upptäckt av riskfaktorer samt förbättrad språkutveckling, vilket kan förebygga våld, framtida kriminalitet och utanförskap. Regeringen anser att det finns ett behov av fortsatt stöd till familjecentraler och avser därför att genomföra en satsning i syfte att inrätta fler och vidareutveckla befintliga familjecentraler eller familjecentralsliknande verksamheter i utanförskapsområden.

En förlängd och förstärkt hemlöshetsstrategi

Den nationella strategin för att motverka hemlöshet beslutades 2022 och är gällande till och med utgången av 2026. Regeringen bedömer att det är av stor vikt att arbetet kan fortsätta och utvecklas, särskilt med fokus på att förebygga vräkningar av barnfamiljer och att stötta kommunerna i genomförandet av metoden Bostad först. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för en förlängning och förstärkning av satsningen.

Reformer för fler i arbete och ett minskat utanförskap

Det behöver bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. För att bygga ett Sverige som håller ihop måste den som riskerar ett långvarigt bidragsberoende och liv i utanförskap mötas av samhällets stöd, men också av tydliga krav på att göra det som är nödvändigt för att komma i arbete och bli en del av samhällsgemenskapen. En viktig del av regeringens arbete inom detta område är en omfattande bidragsreform som omfattar ett bidragstak för mottagare av försörjningsstöd, ett aktivitetskrav för försörjningsstödsmottagare och en kvalificering till vissa socialförsäkringsförmåner. De nuvarande regelverken för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner riskerar att fungera som en tilldragningsfaktor för migranter och kan innebära att den som kommer till Sverige inte har tillräckliga incitament för att komma i arbete och få en egen försörjning. Detta kan leda till långvarigt bidragsberoende och utanförskap. Genom bidragsreformen tar regeringen ytterligare stora steg med åtgärder för att stärka arbetslinjen och ta itu med det stora utanförskapet i samhället.

Det ekonomiska utbytet av att gå från försörjningsstöd till arbete behöver öka. Det gäller särskilt i familjer med många barn där de ekonomiska drivkrafterna för föräldrarna att ta ett arbete i många fall är alltför svaga. För vissa är det ekonomiska

utbytet av ett arbete så pass lågt i dag att det inte lönar sig att ta ett arbete. Därför aviserar regeringen ett bidragstak som bl.a. innebär en modernisering av riksnormen och begränsningar av försörjningsstödet för större familjer. Begränsningarna av försörjningsstödet för större familjer fasas in under 2027.Tillsammans med begränsningar av möjligheten för socialnämnden att lämna försörjningsstöd utöver riksnormen bidrar detta till att stärka incitamenten för arbete på ett träffsäkert sätt.

Att öka drivkrafterna till arbete för mottagare av försörjningsstöd är också en viktig integrationsåtgärd. År 2024 var 80 procent av de ensamstående biståndsmottagarna med fyra eller fler barn utrikes födda, och motsvarande siffra för sammanboende var 95 procent. Begränsningen av försörjningsstödet för större familjer påverkar således främst utrikes födda.

För att ytterligare stärka de ekonomiska drivkrafterna att gå från försörjningsstöd till arbete avser regeringen att föreslå en ny tidsbegränsad statlig ersättning; jobbpremien. Denna ska tilldelas den som har lämnat försörjningsstöd för jobb.

Vuxna med försörjningsstöd som har arbetsförmåga ska mötas av tydliga krav från samhället och samtidigt ges möjlighet att ta del av riktade åtgärder som förbättrar deras konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Regeringen avser därför att även föreslå att ett aktivitetskrav införs för att förebygga och motverka långvarigt bidragsberoende och för att fler ska kunna försörja sig själva. Aktivitetskravet innebär som huvudregel en skyldighet för målgruppen mottagare av försörjningsstöd som har arbetsförmåga att delta i heltidsaktiviteter för att ha rätt till försörjningsstöd. Dessutom innebär det att kommunerna blir skyldiga att tillhandahålla aktiviteter som ska stärka deltagarnas förutsättningar att etablera sig på arbetsmarknaden. Mottagare av försörjningsstöd som deltar i arbetsmarknadspolitiska program vid Arbetsförmedlingen, på heltid eller motsvarande hela sitt arbetsutbud, uppfyller därigenom aktivitetskravet.

Åtgärder mot skuggsamhället

Regeringen prioriterar insatser mot skuggsamhället och mot olovlig vistelse i landet. Det är avgörande både för Sveriges säkerhet och för att upprätthålla förtroendet för den reglerade invandringen och rättssäkerheten i migrationsprocesserna. Samarbetspartierna är överens om att begränsa rätten till försörjningsstöd. Den som vistas olovligen i landet ska inte ha rätt till ekonomiskt bistånd. Regeringen avser att genomföra förslaget i betänkandet Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare (SOU 2025:15) om att begränsa rätten till försörjningsstöd för personer i denna situation. En sådan begränsning ska inte hindra andra aktörer (t.ex. civilsamhället) att erbjuda stöd. Ett begränsat utrymme ska finnas för nödbistånd, t.ex. mat och hjälp med transport till hemlandet.

Nya regler om ställföreträdarskap

Regeringen avser att lämna en proposition med förslag på nya regler i fråga om ställföreträdarskap. Förslagen innebär bl.a. en ändrad ansvarsfördelning mellan domstolarna, överförmyndare och MFoF. (SOU 2021:36) (se utg.omr. 4 Rättsväsendet).

Fortsatt satsning på ett stärkt föräldraskapsstöd

I barnkonventionen betonas vikten av att föräldrar och vårdnadshavare ges lämpligt stöd när de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran i syfte att garantera och främja de rättigheter som anges i konventionen. Att ge föräldrar goda förutsättningar att vara bra föräldrar är en prioritet för regeringen. Sedan 2023 genomför regeringen en stor satsning på föräldraskapsstöd som uppgår till 400 miljoner kronor per år. Vidare har

regeringen gett MFoF i uppdrag att under 2025 och 2026 stärka stödet till föräldrar innan, under och efter en placering av barnet utanför det egna hemmet.

Förstärkt och förlängd satsning på skolsociala team

Regeringen satsar på tidiga, förebyggande åtgärder och införde 2023 ett statsbidrag riktat till skolhuvudmän för att kunna inrätta och bedriva arbete med skolsociala team. Skolsociala team är ett sätt för skolan och socialtjänsten att samverka för att bidra till trygghet och studiero i skolan, ökad skolnärvaro och att elever får stöd i ett tidigt skede. För att ytterligare stärka samverkan mellan skola och socialtjänst, öka tryggheten och studieron i skolan och öka förutsättningarna att bryta en negativ utveckling hos elever med långvarig skolfrånvaro fortsätter regeringen att satsa på skolsociala team. En välfungerande samverkan mellan skolan och socialtjänsten är ett långsiktigt arbete. Därför föreslår regeringen att statsbidraget för personalkostnader för skolsociala team ska förstärkas och förlängas.

Den internationella adoptionsverksamheten

Adoptionskommissionens betänkande Sveriges internationella adoptionsverksamhet – lärdomar och vägen framåt (SOU 2025:61) har remitterats. Beredning av kommissionens förslag pågår.

Insatser för personer med funktionsnedsättning

Staten avser att ta över huvudmannaskapet för personlig assistans

Regeringen har för avsikt att skapa långsiktiga och stabila förutsättningar för insatsen personlig assistans. Regeringen avser därför att överväga åtgärder med målsättningen att överföra hela huvudmannaskapet för personlig assistans till staten. Ett statligt huvudmannaskap skapar förutsättningar för ökad likvärdighet och rättssäkerhet i bedömningar av rätten till personlig assistans, samtidigt som det innebär effektivare administration jämfört med dagens system med dubbla huvudmän. En förutsättning för att ett statligt huvudmannaskap ska kunna ge de stabila förutsättningar som avses är att regelverket för rätten till insatsen är tydliga. Innan huvudmannaskapet överförs till staten avser regeringen därför att se över förutsättningarna och regelverket för rätten till personlig assistans. Dessutom avser regeringen att göra en översyn av ersättningens struktur för att bland annat stärka upp arbetet mot felaktiga utbetalningar på området.

Kompetenslyft för personal i LSS-boenden

Drygt 30 000 personer bor i LSS-boenden och mellan 30 000 och 50 000 personer arbetar i dessa boenden. IVO konstaterar (2023) att alla brukare inte får rätten att leva som andra och att det i många fall bottnar i att kommuner och privata aktörer inte har säkerställt tillräcklig kompetens hos ledning och personal. Behoven av ökad kompetens ser olika ut över landet och personalens utbildningsnivå varierar stort mellan stora och små kommuner. Inom omsorgen om personer med funktionsnedsättning blir brukarna både äldre och sjukare vilket också medför behov av vårdkompetens. I Socialstyrelsens kartläggning (2021) framkommer också brister hos personal i svenska språket vilket kan bidra till att den enskilde inte blir förstådd. För att öka kompetensen och höja kvaliteten i omsorgen föreslår regeringen att Äldreomsorgslyftet förlängs till år 2027 och utvidgas så att personal i LSS-verksamhet får en motsvarande möjlighet till kompetensutveckling på arbetstid. (se även avsnitt 6.5 Omsorg om äldre).

Timschablonen i assistansersättningen räknas upp

Timbeloppet för assistansersättning, det s.k. schablonbeloppet, räknades upp med 3 procent för 2025. Regeringen avser att räkna upp timbeloppet med 1,5 procent för 2026. Regeringen undersöker införandet av en indexering av schablonbeloppet i syfte att öka förutsägbarheten för assistansmottagare och assistansanordnare.

Administrativa sanktioner inom assistansersättningen och bilstödet

Regeringen avser att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen, däribland assistansersättningen och bilstödet (se utg.omr. 10 avsnitt 3.8).

Utökat stöd till insatsen personligt ombud

Statsbidrag till insatsen personligt ombud utökades med 30 miljoner kronor under 2020–2022 och förlängdes mellan åren 2023 och 2025 med bl.a. syftet att öka antalet ombud och motivera fler kommuner att anställa personliga ombud. Socialstyrelsens uppföljning och rapportering visar att verksamheten med personligt ombud är väletablerad och fungerande. Personligt ombud skapar möjlighet att förbättra livsvillkoren och öka delaktigheten i samhället för personer med psykisk funktionsnedsättning. Socialstyrelsen har konstaterat att ombuden har haft stor betydelse för klienterna. Det stöd som personligt ombud ger till personer med psykiska funktionsnedsättningar bidrar bland annat till att sociala och psykiska problem förebyggs genom tillgång till samhällets utbud av vård, stöd och service. Insatsen innebär även en avlastning för regionernas psykiatri. Regeringen avser därför att göra en permanent höjning av statsbidraget med 83 miljoner kronor. Höjningen görs bland annat för att öka antalet ombud och motivera fler kommuner att anställa personliga ombud. En utökad finansiering skapar förbättrade möjligheter för kommunernas långsiktiga planering och möjliggör att fler kommuner kan erbjuda personligt ombud samt att fler ombud kan anställas. Insatsen är ett individuellt stöd för personer med psykisk funktionsnedsättning vilket är i linje med den prioriterade inriktningen av funktionhinderspolitikens genomförande.

Omprioritering av statsbidraget för insatsen Råd och Stöd enligt LSS

Statsbidraget till regionerna för insatsen Råd och Stöd kom till 1994 när lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) trädde i kraft. Syftet var att kompensera regionerna för de ökade kostnader som sannolikt skulle uppstå med anledning av att personkretsen för LSS utökades till att även omfatta grupp 3, dvs. individer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. Ursprungligen uppgick statsbidraget till 200 miljoner kronor men har över tid minskat till 94,5 miljoner kronor för att finansiera andra prioriterade reformer. Regeringen anser att statsbidrag till regionerna för Insatsen Råd och Stöd enligt LSS i stället ska finansiera de permanenta reformerna Nationellt kompetenscenter för intellektuell funktionsnedsättning och autism med 12 miljoner kronor och Personligt ombud med 83 miljoner kronor. Anledningen till regeringens ställningstagande är bland annat att uppföljningen av statsbidraget visar på bristande träffsäkerhet när majoriteten av statsbidraget används för dem som tillhör grupp 1 i LSS personkrets och att cirka 40 procent av statsbidraget används för Råd och Stödinsatser enligt HSL. Regeringen anser därför att statsbidraget ska upphöra och att medlen i stället ska användas för att finansiera utökat statsbidrag för personliga ombud och Nationellt kompetenscentrum för intellektuell funktionsnedsättning och autism. Båda är viktiga insatser för personer med funktionsnedsättning och innebär avlastning och stöd för regionerna.

6.6 Budgetförslag

6.6.1 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Tabell 6.42 Anslagsutveckling 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	34 639	Anslagssparande	1 064
2025	Anslag	41 891[1]	Utgiftsprognos	42 656
2026	**Förslag**	**67 607**		
2027	Beräknat	68 835[2]		
2028	Beräknat	70 230[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 67 606 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 67 607 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF). Anslaget får även användas för utbetalning av statsbidrag till auktoriserade adoptionssammanslutningar och till de adopterades organisationer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.43 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:1 Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**41 891**	**41 891**	**41 891**
Pris- och löneomräkning[2]	716	1 490	2 369
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	25 000	25 454	25 970
varav BP26[3]	*25 000*	*25 000*	*25 000*
– Ett ställföreträdarskap att lita på	*25 000*	*25 000*	*25 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**67 607**	**68 835**	**70 230**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 25 miljoner kronor 2026 och framåt för genomförande av förslag i kommande proposition om ändrad ansvarsfördelning gällande ställföreträdarskap.

Regeringen föreslår att 67 607 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 68 835 000 kronor respektive 70 230 000 kronor.

6.6.2 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

Tabell 6.44 Anslagsutveckling 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	743 403	Anslagssparande	35 311
2025	Anslag	819 714[1]	Utgiftsprognos	784 009
2026	**Förslag**	**789 714**		
2027	Beräknat	789 714		
2028	Beräknat	789 714		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag för insatser inom funktionshindersområdet och för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivningen. Kostnaderna för de administrativa utgifterna får utgöra högst 1,5 procent av anslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.45 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**819 714**	**819 714**	**819 714**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-30 000	-30 000	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**789 714**	**789 714**	**789 714**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Från anslaget finansieras bl.a.

- statsbidrag till tolktjänst,
- bidrag till utrustning för elektronisk kommunikation,
- bidrag till nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor,
- verksamhet med service- och signalhundar,
- granskning av hur Sverige lever upp till Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning,
- anskaffning och placering av ledarhundar för synskadade och därmed sammanhängande åtgärder,
- statsbidrag för viss verksamhet inom funktionshindersområdet,
- bidrag till kommuner som bedriver verksamhet med personligt ombud för personer med psykisk funktionsnedsättning,
- statsbidrag för habiliteringsersättning,
- insatser för att stimulera universell utformning,
- stödstrukturen för genomförande av funktionshinderspolitik.

Den tidsbegränsade förstärkningen av personligt ombud upphör och anslaget minskar med 30 miljoner kronor. Statsbidraget till personliga ombud ökas dock från 2026 genom omprioriteringar inom anslaget (se avsnitt 6.5).

Regeringen föreslår att 789 714 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshinderområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 789 714 000 kronor respektive 789 714 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen avser att besluta om bidrag för anskaffning och placering av ledarhundar för synskadade och därmed sammanhängande åtgärder. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 4:2 *Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2027 och 2028.

Tabell 6.46 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027–2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början		10 225	
Nya ekonomiska åtaganden	10 225	15 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-10 225	-15 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	10 225	15 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**15 000**	**15 000**	

6.6.3 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

Tabell 6.47 Anslagsutveckling 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

2024	Utfall	149 485	Anslagssparande	113 752
2025	Anslag	263 237[1]	Utgiftsprognos	160 615
2026	**Förslag**	**264 237**		
2027	Beräknat	266 237		
2028	Beräknat	266 237		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera utgifter för bilstöd till personer med funktionsnedsättning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.48 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:3 Bilstöd till personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**263 237**	**263 237**	**263 237**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 000	3 000	3 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**264 237**	**266 237**	**266 237**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökar med 1 miljon kronor 2026 och beräknas öka med 3 miljoner kronor 2027 och 2028 i enlighet med en tidigare överenskommelse i Pensionsgruppen om justerade åldersgränser.

Regeringen föreslår att 264 237 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Bilstöd till personer med funktionsnedsättning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 266 237 000 kronor respektive 266 237 000 kronor.

6.6.4 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning

Tabell 6.49 Anslagsutveckling 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning

Tusental kronor

2024	Utfall	25 344 355	Anslagssparande	704 063
2025	Anslag	26 922 874[1]	Utgiftsprognos	26 715 179
2026	**Förslag**	**27 432 553**		
2027	Beräknat	28 137 973		
2028	Beräknat	28 871 321		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig assistansersättning till personer med funktionsnedsättningar enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.50 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:4 Kostnader för statlig assistansersättning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**26 922 874**	**26 922 874**	**26 922 874**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	876 800	1 669 600	1 669 600
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-367 121	-454 501	278 847
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**27 432 553**	**28 137 973**	**28 871 321**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Enligt socialförsäkringsbalken ska varje år ett schablonbelopp för assistansersättning bestämmas och beräknas med ledning av de uppskattade kostnaderna för att få assistans. Regeringen meddelar föreskrifter om schablonbeloppet i förordningen (1993:1091) om assistansersättning. Regeringen avser att räkna upp schablonbeloppet med 1,5 procent jämfört med 2025. Schablonbeloppet för assistansersättningen blir därmed 347,70 kronor, en höjning med 5 kronor och 10 ören.

Regeringen föreslår att 27 432 553 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Kostnader för statlig assistansersättning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 28 137 973 000 kronor respektive 28 871 321 000 kronor.

6.6.5 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tabell 6.51 Anslagsutveckling 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	9 030 001	Anslagssparande	679 788
2025	Anslag	6 623 990[1]	Utgiftsprognos	6 111 942
2026	**Förslag**	**6 319 740**		
2027	Beräknat	6 393 740		
2028	Beräknat	3 582 740		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att

- genom riktade insatser ge bättre förutsättningarför en ökad bemanning och kvalitet i omsorgen,
- främja ett hållbart arbetsliv inom omsorgen,
- främja kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom äldreområdet,
- öka kunskap och kompetens inom omsorgen,
- öka antalet platser i särskilt boende samt öka antalet bostäder för äldre personer på den ordinarie bostadsmarknaden,
- stödja och utveckla anhöriga och närståendes insatser,
- fördela statsbidrag till pensionärsorganisationer,
- samt fördela statsbidrag till organisationer som vårdar och hjälper närstående.

Anslaget får även användas för utgifter för forskning och för utgifter för medlemskap i internationella organisationer inom äldreområdet och för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivningen. Kostnaderna för de administrativa utgifterna får utgöra högst 1 procent av anslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.52 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 623 990**	**6 623 990**	**6 623 990**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-304 250	-230 250	-3 041 250
varav BP26	*136 000*	*1 853 000*	*-958 000*
– Förlängning av äldreomsorgslyftet och inkludering av LSS-verksamhet	*100 000*	*1 800 000*	
– Utökat stöd till anhöriga	*13 000*	*30 000*	*19 000*
– Språkkrav i äldreomsorgen – myndighetsuppdrag	*23 000*	*23 000*	*23 000*
– Omprioritering			*-1 000 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**6 319 740**	**6 393 740**	**3 582 740**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Den tidsbegränsade satsningen för att bryta ensamheten bland äldre pågår till 2025 och från 2026 beräknas anslaget minska med 50 miljoner kronor.

Satsningen på ökad kompetens i äldreomsorgen breddas, förstärks och förlängs till och med 2027. Anslaget ökar med 100 miljoner kronor 2026 och med 1 800 miljoner kronor 2027. Med tidigare tillförda medel så uppgår satsningen på 1 800 miljoner kronor för 2026 respektive 2027. Anslaget ökar med 23 miljoner kronor 2026 och beräknas öka med samma belopp under perioden 2027 till 2030 för myndighetsuppdrag för att stärka kunskapen i svenska språket för personal i äldreomsorgen.

Anslaget beräknas minska med 150 miljoner kronor 2026 för att finansiera en motsvarande ökning av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 för förslagen i en kommande proposition om anhörigstöd. Från 2027 och framåt beräknas anslaget minska med 300 miljoner kronor för samma ändamål. Anslaget ökas med 13 miljoner kronor 2027 för insatser kopplade till reformens genomförande. För 2027 och 2028 och beräknas anslaget ökas med 30 miljoner respektive 19 miljoner kronor för samma ändamål.

Anslaget beräknas minska med 244 miljoner kronor 2026 för att finansiera en motsvarande ökning av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* under utgiftsområde 25 för förslagen i en kommande proposition om införandet av fast omsorgskontakt i särskilt boende. Från 2027 och framåt beräknas anslaget minska med 487 miljoner kronor för samma ändamål.

Anslaget beräknas minska med 1 000 miljoner kronor 2028 för att finansiera andra prioriterade insatser.

Regeringen föreslår att 6 319 740 000 kronor anvisas under anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 6 393 740 000 kronor respektive 3 582 740 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 572 466 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen avser att besluta om bidrag till forskning om äldreomsorgen för personer med demenssjukdom som ska utlysas av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd. Delar av bemyndigandet är kopplad till avvecklingen av investeringsstödet för att stimulera ombyggnation och nybyggnation av särskilt boende samt bostäder på den ordinarie bostadsmarknaden som riktar sig till personer över 65 år. Avvecklingen av investeringsstödet aviserades i budgetpropositionen för 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 4:5 *Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 572 466 000 kronor 2027–2032.

Tabell 6.53 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	956 387	966 656	1 027 955			
Nya ekonomiska åtaganden	529 577	612 252	36 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-448 031	-482 637	-491 489	-309 705	-89 593	-173 168
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-71 277	-68 316				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	966 656	1 027 955	572 466			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 178 000**	**1 027 955**	**572 466**			

6.6.6 4:6 Statens institutionsstyrelse

Tabell 6.54 Anslagsutveckling 4:6 Statens institutionsstyrelse

Tusental kronor

2024	Utfall	2 287 864	Anslagssparande	62 172
2025	Anslag	2 591 439[1]	Utgiftsprognos	2 374 358
2026	**Förslag**	**3 060 246**		
2027	Beräknat	2 393 390[2]		
2028	Beräknat	2 204 775[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 361 668 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 141 186 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens institutionsstyrelses förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Statens institutionsstyrelses (SiS) uppgift att initiera och stödja forsknings- och utvecklingsverksamhet inom myndighetens verksamhetsområde.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.55 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:6 Statens institutionsstyrelse

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 391 439**	**2 391 439**	**2 391 439**
Pris- och löneomräkning[2]	36 118	68 725	108 212
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	642 689	-53 639	-294 876
varav BP26[3]	*629 000*	*347 820*	*676 820*
– Stärkt kapacitet och kvalitet	*374 000*	*404 000*	*727 000*
– Fler platser på särskilda ungdomshem	*200 000*		
– Nya och stärkta befogenheter	*50 000*	*44 820*	*44 820*
– Frihetsberövande påföljder för unga		*-106 000*	*-100 000*
– Avhopparuppdrag	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag	-10 000	-13 134	0
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 060 246**	**2 393 390**	**2 204 775**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Statens institutionsstyrelse (SiS) är förvaltningsmyndighet för de hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (särskilda ungdomshem) och lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård samt 22 och 23 §§ lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM-hem). Verksamheten är indelad i ungdomsvård, sluten ungdomsvård och missbruksvård. Ungdomsvården och missbrukarvården finansieras till omkring två tredjedelar med avgifter medan sluten ungdomsvård finansieras helt via myndighetens anslag.

Anslaget ökar med 13,7 miljoner kronor 2026 för tidigare beslutade insatser. För 2027 och 2028 beräknas anslaget minska med 345,2 miljoner kronor respektive

569,4 miljoner kronor för tidigare beslutade tidsbegränsade insatser. Att anslaget beräknas minska beror bland annat på att sluten ungdomsvård kommer att utmönstras. Barn och unga kommer i stället att dömas till fängelse och avtjäna straffet hos Kriminalvården.

Anslaget beräknas minska med 106 miljoner kronor 2027 till följd av förslag om frihetsberövande påföljder för unga. För 2028 beräknas anslaget minska med 100 miljoner kronor med anledning av samma förslag.

Anslaget ökar med 374 miljoner kronor 2026 för att stärka bl.a. platskapacitet och vårdkvalitet i verksamheten. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 404 miljoner kronor respektive 727 miljoner kronor för samma ändamål.

Anslaget ökar med 200 miljoner kronor 2026 för uppdraget om att öka antalet platser på särskilda ungdomshem.

Anslaget ökar med 50 miljoner kronor 2026 för att kunna tillämpa förslag om nya och stärkta befogenheter. För 2027 respektive 2028 beräknas anslaget öka med 44,8 miljoner kronor per år.

Anslaget ökar 5 miljoner kronor 2026 för ett förstärkt myndighetsgemensamt uppdrag om avhoppare från gängkriminalitet.

Anslaget minskar med 10 miljoner kronor för 2026 och beräknas minska med 13 miljoner kronor 2027 till följd av en överföring till anslag 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* för uppdrag att stärka samhällsvårdens innehåll.

Regeringen föreslår att 3 060 246 000 kronor anvisas under anslaget 4:6 *Statens institutionsstyrelse* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 393 390 000 kronor respektive 2 204 775 000 kronor.

6.6.7 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

Tabell 6.56 Anslagsutveckling 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	1 286 750	Anslagssparande	50 052
2025	Anslag	3 168 801[1]	Utgiftsprognos	2 972 424
2026	**Förslag**	**4 860 301**		
2027	Beräknat	5 216 301		
2028	Beräknat	4 412 801		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag för att stimulera utvecklingen av socialt arbete samt för utgifter för socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård med syftet att stärka det civila försvaret. Anslaget får även användas för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivning. De administrativa utgifterna får utgöra högst 1 procent av anslaget. Anslaget får även användas för att medfinansiera programmet för fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.57 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:7 Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 043 801**	**3 043 801**	**3 043 801**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 806 500	2 159 500	1 369 000
varav BP26	*706 500*	*1 239 500*	*599 000*
– Satsning mot välfärdskriminalitet – uppdrag till IVO	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Aktivitetskrav	*8 500*	*5 000*	
– Fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas	*8 000*	*500*	*2 000*
– Statsbidrag för socialtjänstens arbete med avhoppare	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– Kraftsamling för att motverka våld mot barn	*35 000*	*35 000*	*35 000*
– Placeringsneutral subvention inom den sociala barn- och ungdomsvård	*100 000*	*500 000*	
– Fler förstärkningsteam i kommunerna	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Statsbidrag till familjecentraler	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Förstärkt och förlängd strategi mot hemlöshet	*70 000*	*150 000*	*150 000*
– Drivkrafter för biståndsmottagare	*20 000*	*3 000*	
– Förstärkning och förlängning av statsbidrag för skolsociala team	*50 000*	*50 000*	*200 000*
– Jobbpremie	*203 000*	*356 000*	*72 000*
– Civilt försvar: Lagerhållningsskyldighet – Kommuner	*72 000*		
Överföring till/från andra anslag	10 000	13 000	
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 860 301**	**5 216 301**	**4 412 801**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökar med 1 100 miljoner kronor 2026 för tidigare beslutade insatser. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 836 miljoner kronor respektive 686 miljoner kronor för tidigare beslutade insatser. Att anslaget ökar beror bland annat på att bemanningssatsningen för socialtjänsten som beslutades i budgetpropositionen för 2024 ökar med 1 000 miljoner kronor 2026.

Anslaget ökar med 10 miljoner kronor 2026 för uppdrag till Inspektionen för vård och omsorg om välfärdskriminalitet. Anslaget beräknas öka med 10 miljoner kronor för 2027 och 2028 för samma ändamål.

Anslaget ökar med 8 miljoner 2026 för uppdrag om fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas. Anslaget beräknas öka med 0,5 miljoner kronor för 2027 och med 2 miljoner kronor 2028 för samma ändamål.

Anslaget ökar med 100 miljoner kronor 2026 för ett riktat statsbidrag till kommunerna för socialtjänstens arbete med avhoppare. Anslaget beräknas öka med 100 miljoner kronor för 2027 och 2028 för samma ändamål.

Anslaget ökar med 35 miljoner kronor 2026 för bl.a. myndighetsgemensamma insatser för att motverka våld mot barn. Anslaget beräknas öka med 35 miljoner kronor för 2027 och 2028 för samma ändamål (se avsnitt 7 Barnrättspolitik).

Anslaget ökar med 100 miljoner kronor 2026 för förlängning och förstärkning av statsbidraget till kommunerna för placeringar i den sociala barn- och ungdomsvården. Anslaget beräknas öka med 500 miljoner kronor för 2027 för samma ändamål.

Tillsammans med tidigare beräknade medel uppgår satsningen till 500 miljoner kronor per år 2026 och 2027.

Anslaget ökar med 10 miljoner 2026 för arbetet med förstärkningsteam. Anslaget beräknas öka med 10 miljoner kronor för 2027 och framåt för samma ändamål.

Anslaget ökar med 20 miljoner 2026 för arbetet med att öka antalet familjecentraler. Anslaget beräknas öka med 20 miljoner kronor per år från 2027 till 2030 för samma ändamål.

Anslaget ökar med 70 miljoner kronor 2026 för förstärkt och förlängd strategi mot hemlöshet. Anslaget beräknas öka med 150 miljoner kronor per år från 2027 till 2031 för samma ändamål. Tillsammans med tidigare beslutade medel uppgår satsningen till 150 miljoner kronor per år 2026 till och med 2031.

Anslaget ökar med 50 miljoner kronor 2026 för förstärkt och förlängd satsning på skolsociala team. Anslaget beräknas öka med 50 miljoner kronor 2027 och med 200miljoner kronor 2028 för samma ändamål. Tillsammans med tidigare beräknade medel uppgår satsningen till 200 miljoner kronor per år 2026 till och med 2028.

Anslaget ökar med 8,5 miljoner kronor myndighetsuppdrag om aktivitetskravet kopplat till regeringens bidragsreform. Anslaget beräknas öka med 5 miljoner kronor för 2027 för samma ändamål.

Anslaget ökar med 20 miljoner kronor för insatser för ökade drivkrafter för mottagare av ekonomiskt bistånd. Insatsen är en del regeringens bidragsreform. Anslaget beräknas öka med 3 miljoner kronor 2027 för samma ändamål.

Anslaget ökar med 203 miljoner kronor för en jobbpremie för ökade drivkrafter för arbete riktad till mottagare av ekonomiskt bistånd. Insatsen är en del av regeringens bidragsreform. Anslaget beräknas öka med 356 miljoner kronor 2027 och med 72 miljoner kronor 2028 för samma ändamål.

Anslaget ökar engångsvis med 72 miljoner kronor 2026 för medel för lagerhållning av sjukvårdsprodukter i kommunerna. Från 2027 utgår statsbidrag från utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner, anslag 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*. Insatsen är en del av upprustningen av det civila försvaret.

Anslaget ökas med 10 miljoner kronor för 2026 och beräknas öka med 13 miljoner kronor 2027 till följd av en överföring från anslag 4:6 *Statens institutionsstyrelse* för uppdrag att stärka samhällsvårdens innehåll.

Regeringen föreslår att 4 860 301 000 kronor anvisas under anslaget 4:7 *Bidrag till utveckling av socialt arbete m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 5 216 301 000 kronor respektive 4 412 801 000 kronor.

7 Barnrättspolitik

7.1 Mål för området

Målet för barnrättspolitiken är att barn och unga ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet samt delaktighet och inflytande (prop. 2008/09:1 utg.omr. 9 avsnitt 3.4, bet. 2008/09:SoU1, rskr. 2008/09:127). Målet grundar sig bl.a. på de åtaganden som Sverige gjort genom att ratificera FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och syftar till att främja och skydda barnets rättigheter och intressen i samhället. Målet innebär att alla barn, oavsett bl.a. ålder, kön, ursprung och funktionsnedsättning, ska få sina rättigheter tillgodosedda.

7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Barnrättspolitiken är sektorsövergripande. Det innebär att barnets rättigheter och intressen ska genomsyra all politik, liksom alla verksamheter som rör barn. Resultat av genomförda insatser kopplade till barnrättspolitikens mål redovisas inom respektive utgiftsområde, se exempelvis barns rätt till trygg uppväxt och stöd i avsnitt 6 Politik för sociala tjänster, barns rätt till hälsa i avsnitt 4 Folkhälsopolitik, barns rätt till utbildning i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning avsnitt 3, barns rätt till skälig levnadsstandard i utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet. Det samlade nationella arbetet med mänskliga rättigheter redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse avsnitt 10.

I detta avsnitt redovisas resultat samt åtgärder som vidtagits för att säkerställa tillämpningen av barnets rättigheter och för att uppnå målet med barnrättspolitiken, såväl strategiskt och systematiskt arbete som särskilda insatser riktade mot barn i olika situationer av utsatthet. Följande resultatindikatorer och bedömningsgrunder används för att redovisa och beskriva barnrättspolitiken:

- barns delaktighet och inflytande hemma och upplevelse av trygghet, uppgifter från Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) och från Barnombudsmannen,
- barns utsatthet för våld och brott, uppgifter från Brottsförebyggande rådets (Brå) skolundersökning om brott och från Stiftelsen Allmänna Barnhuset,
- slutsatser och rekommendationer som FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté) regelbundet tar fram om genomförandet av barnets rättigheter i Sverige,
- resultat från Barnombudsmannens, andra myndigheters och barnrättsorganisationers redovisningar och rapporter.

7.3 Resultatredovisning

Det strategiska arbetet för att tillförsäkra barn deras rättigheter fortsätter

För att barn ska tillförsäkras sina rättigheter krävs ett strategiskt och systematiskt arbete och åtgärder för att fortsatt främja genomslaget av barnkonventionen. I strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige (prop. 2009/10:232) betonas att all lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.

Kunskapsutveckling och kunskapsspridning är centrala delar i strategin, bl.a. i den bemärkelsen att barn ska få kunskap om sina rättigheter och att beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter. Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter innebär bl.a. ett förtydligande av att domstolar och rättstillämpare ska beakta de rättigheter som följer av barnkonventionen.

FN:s barnrättskommitté har i sina senaste rekommendationer till Sverige uttryckt fortsatt oro över de skillnader som kvarstår när det gäller genomförandet av barnkonventionen i olika kommuner, vilket leder till att barns tillgång till stöd och tjänster inte är likvärdig (Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sveriges sjätte och sjunde rapport, CRC/C/SWE/CO/6–7).

Den 19 september 2024 överlämnade regeringen skrivelsen Riksrevisionens rapport om statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen till riksdagen (skr. 2024/25:9). I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av de iakttagelser och slutsatser samt rekommendationer som Riksrevisionen lämnat i sin granskningsrapport Statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen – höga ambitioner men otillräckligt genomförande (RiR 2024:5). Regeringen delar i huvudsak Riksrevisionens övergripande slutsats om att statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen inte har varit tillräckligt effektiva. I skrivelsen redovisades åtgärder som regeringen avsåg att vidta, bl.a. har Barnombudsmannen fått i uppdrag i regleringsbrevet 2024 och 2025 att kartlägga och analysera vilka behov offentliga aktörer har av ytterligare vägledning för tolkning och tillämpning av barnkonventionen. Vidare har Statskontoret fått i uppdrag att följa upp regeringens strategiska arbete som genomförts med anledning av Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige och ge förslag på en mer effektiv styrning av barnrättspolitiken på statlig, regional och kommunal nivå (S2025/00065). Uppdragen ska redovisas senast den 31 mars 2026.

Betänkandet Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter (SOU 2023:40) har remissbehandlats. Regeringen har gått vidare med flera av förslagen, bl.a. en försöksverksamhet med oberoende barnombud. Övriga förslag bereds i Regeringskansliet.

Regeringen har under året arrangerat två möten med Barnrättsdelegationen, som är ett forum för dialog mellan regeringen och civilsamhällesorganisationer i Sverige där även ungdomsorganisationer ingår. Barnrättsdelegationen bidrar med fördjupad kunskap, erfarenheter och perspektiv i frågor som rör barnets rättigheter och efterlevnad av barnkonventionen. Skola, trygghet och hälsa samt brottsförebyggande åtgärder och unga lagöverträdare stod på agendan vid fjolårets sammanträden.

Offentliga aktörer har fått kunskap om hur man tillämpar barnets rättigheter i praktiken

Barnombudsmannen har i regleringsbrevet för 2024 haft i uppdrag att utveckla metodstöd för kommuner och regioner för att informera och vägleda om barns rättigheter. Detta har resulterat i stödmaterial på myndighetens webbplats. Barnombudsmannen har även haft i uppdrag att ta fram ett metodstöd för statliga myndigheters, kommuners och regioners arbete med att göra sin verksamhet känd samt tillgänglig och anpassad för barn samt vid behov bistå Diskrimineringsombudsmannen (DO), Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Statens institutionsstyrelse (SiS). Myndigheterna har förbättrat sin digitala kommunikation riktad till barn och unga för att stärka barns möjligheter att utkräva sina rättigheter. Barnombudsmannen har även fortsatt att samla in, analysera och sprida rättspraxis kring barnkonventionen till offentliga aktörer.

Sedan 2019 har länsstyrelserna haft uppdrag i regleringsbrevet att sprida kunskap om tillämpningen av barnets rättigheter till kommuner och regioner. Detta har lett till att exempelvis yrkesverksamma inom socialtjänst och hälso- och sjukvård fått mer stödmaterial och kunskap. Barnombudsmannen har stöttat länsstyrelserna genom att samla in och samordna stödmaterial från offentliga aktörer om hur barnkonventionen kan tillämpas.

Uppsala universitet har sedan 2017 haft i uppdrag i regleringsbrevet att bedriva uppdragsutbildning om mänskliga rättigheter för statligt anställda och berörd personal i kommuner och regioner. Sedan 2024 ingår i uppdraget att genomföra utbildningsinsatser om barnets rättigheter och att vidta åtgärder för att fler i målgruppen ska nås av utbildningsinsatserna (utg.omr. 1, avsnitt 10). Barnombudsmannen har samverkat med universitetet för att kvalitetssäkra utbildningarna. Under 2024 har över 300 personer från statliga myndigheter, kommuner och regioner deltagit i olika kurser och utbildningar. Utbildningarna fokuserar på rättstillämpning, rättspraxis och metodstöd för tillämpning av barnkonventionen inom offentlig förvaltning. Målet är att förmedla kunskap för att identifiera rättsliga frågor samt att ge färdigheter och stöd för att tillämpa regelverken i praktiken. Utvärderingarna från deltagarna visar på goda resultat.

Insatser har genomförts för att stärka barns möjlighet till delaktighet och inflytande

Barns delaktighet är avgörande för att vid beslut, processer och åtgärder som rör barn kunna beakta barnets bästa. Under 2024 genomförde Barnombudsmannen djupintervjuer och en enkätundersökning bland frihetsberövade barn och unga. På regeringens uppdrag undersökte myndigheten även barn och ungas erfarenheter av våld under uppväxten för att belysa samband mellan uppväxtförhållanden och risk för att utnyttjas i kriminalitet. Barnen lyfte bl.a. omfattande våldsutsatthet och brist på tidiga åtgärder från samhället, samt avsaknad av stöd under frihetsberövandet för att lämna kriminalitet. Resultaten har legat till grund för flera redovisningar till regeringen, inklusive årsrapporten 2025 ”Ni måste hinna före” – Barns och ungas berättelser om att vara frihetsberövad. Regeringen har även inhämtat åsikter från frihetsberövade barn och unga, bl.a. i samband med överlämningen av årsrapporten.

Barnombudsmannen har även bl.a. haft i uppdrag i regleringsbrevet 2024 att utveckla och sprida metoder och material om hur barn kan göras delaktiga och komma till tals med särskilt fokus på barn som befinner sig i utsatta situationer. Detta har resulterat i ett webbstöd för barns delaktighet, riktat till kommuner, regioner, myndigheter och andra verksamheter. Myndigheten har också haft i uppdrag och skapat en webbaserad informationsyta om var barn kan vända sig med klagomål, vilket har resulterat i temasidan Hur du kan klaga om något känns fel på webbplatsen Mina rättigheter, som riktar sig direkt till barn.

Regeringen har initierat en satsning på försöksverksamhet med oberoende barnombud i civilsamhällesorganisationer som arbetar på enskilda barns uppdrag. Den 1 april 2025 trädde förordningen (2025:119) om statsbidrag till försöksverksamhet med oberoende barnombud i kraft. Förordningen upphör att gälla vid utgången av 2028. Socialstyrelsen har även fått i uppdrag att administrera förordningen och att stödja de ideella föreningar och stiftelser som beviljas medel samt att följa upp och utvärdera försöksverksamheten (S2025/00404). Det oberoende barnombudet ska kunna stärka barnets röst och delaktighet i kontakterna med myndigheter och även kunna hjälpa barnet att få information om de regler och rättigheter som gäller i olika situationer.

Domstolsverket har fått ett återrapporteringskrav i regleringsbrevet för 2025 att redovisa hur domstolarna arbetar för att de förhandlingar där barn deltar ska vara

anpassade till barnets behov och förutsättningar. Domstolsverket ska också redovisa hur myndigheten lämnar stöd till domstolarna i detta arbete.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har tagit fram en ny version av broschyren Om krisen eller kriget kommer. I broschyren finns ett avsnitt om hur vuxna kan prata med barn vid kriser, som ett sätt att säkerställa barnrättsperspektivet. Myndigheten har även fortsatt att dela samhällsviktig information för barn genom webbplatsen Lilla Krisinfo (se utg.omr. 6 avsnitt 5).

Enligt 2024 års nationella ungdomsenkät vill ca. 79 procent av barn och unga i åldern 16–25 år vara med och påverka i sin kommun (MUCF, 2024). Enligt samma enkät upplever dock enbart knappt 19 procent av barn och unga att de kan vara med och påverka. Statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationer utgör ett viktigt stöd för att stärka barns och ungas självständiga organisering och möjligheter till delaktighet och inflytande. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) fördelar statsbidrag enligt förordningen (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer. MUCF bedömer att ca 667 000 barn och unga i åldern 6–25 år, varav ca 425 000 i åldern 6–18 år, tog del av bidraget under 2024 (S2025/00354) (se utg.omr. 17 avsnitt 15).

Sveriges internationella engagemang för att skydda och främja barnets rättigheter fortsätter

Sverige har deltagit i arbetet med att skydda och främja barnets rättigheter inom EU, FN och Europarådet. Sverige fortsätter genom det omfattande kärnstödet att vara en av FN:s barnfonds, Unicefs, största bilaterala givare. Stödet har gått till Unicefs viktiga arbete att tillgodose barns behov både genom utvecklingsinsatser och insatser i humanitära kriser samt deras normativa arbete för barnets rättigheter i över 190 länder. Vidare fortsätter arbetet med att stötta Ukraina att bygga upp och stärka sina sociala tjänster och stödinsatser riktade till barn och familjer. Sverige har under lång tid tagit en aktiv roll i det internationella arbetet för ett fullständigt förbud mot barnaga och var under 2024 medarrangör för en global ministerkonferens i Colombia med tema att bekämpa våld mot barn. På konferensen belystes internationella aspekter på området, t.ex. våld mot barn online där arbetet över nationella gränser blir än viktigare. Vidare presenterades det nya vägvisarinitiativet Pathfinding Global Alliance, till vilket 43 länder har anslutit sig. Plattformen arbetar för att bekämpa alla former av våld mot barn i enlighet med delmål 16.2. i Agenda 2030. Under konferensen aviserade ytterligare åtta länder att de avser att införa ett förbud mot kroppslig bestraffning av barn. I nuläget finns ett fullständigt förbud mot kroppslig bestraffning av barn i 68 av FN:s 193 medlemsstater. Sverige deltar aktivt i arbetet med att lägga fram EU:s omnibusresolutioner om barnets rättigheter i FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève och i FN:s generalförsamling i New York och deltar fortsatt även bl.a. i EU Network on Children's Rights som utgår från EU:s strategi för barnets rättigheter (COM (2021) 142) och i arbetet med genomförande av den europeiska barngarantin. I Europarådet har Sverige deltagit i arbetet med att genomföra Europarådets strategi för barnets rättigheter samt Europarådets konvention om skydd för barn mot sexuell exploatering och sexuella övergrepp (Lanzarotekonventionen).

Det riktade stödet till barn i särskilt utsatta situationer fortsätter

För att alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda krävs riktade insatser för barn i särskilt utsatta situationer. Regeringen får kunskap om vilka grupper av barn som är särskilt utsatta för rättighetskränkningar och övergrepp genom bl.a. Barnombudsmannens, Bris och andra aktörers rapporter, FN:s barnrättskommittés granskningar och dialogen med Barnrättsdelegationen. FN:s barnrättskommitté

påpekar i den senaste rekommendationen att Sverige bör fokusera mer på att arbeta förebyggande mot diskriminering och vidta åtgärder för att skydda barn i missgynnade situationer (Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges sjätte och sjunde periodiska rapport 2023 punkt 17).

Stärkt barnrättsperspektiv i den nya socialtjänstlagen

Riksdagen antog den 20 maj 2025 regeringens förslag till en ny socialtjänstlag som syftar till att skapa en mer förebyggande, lättillgänglig och kunskapsbaserad socialtjänst (prop. 2024/25:89, bet. 2024/25:SoU23, rskr. 2024/25:210). Den nya lagen, som trädde i kraft den 1 juli 2025, har ett stärkt barnrättsperspektiv och tydliggör bl.a. barnets rätt till trygghet, välmående samt jämlika och jämställda levnadsvillkor. Vissa bestämmelser har omformulerats i enlighet med barnkonventionen. Det förtydligas att det vid alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Det finns även en uttrycklig bestämmelse om att det ska tas hänsyn till barnets åsikter när barnets bästa bedöms (se avsnitt 6).

Tydliga skillnader i uppväxtvillkor

Alla barn ska ges möjlighet till trygghet och utveckling, men barns förutsättningar ser olika ut och påverkas av skillnader i uppväxtvillkor. Faktorer som kan påverka barns uppväxtvillkor är exempelvis socioekonomisk utsatthet, osäkra boendeförhållanden och utanförskap. Även funktionsnedsättning och placering utanför det egna hemmet kan påverka exempelvis barnets hälsa och kunskapsresultat i skolan och därmed förutsättningar. Under året har flera åtgärder vidtagits för att stärka och utveckla insatser till barn och unga i utsatta situationer inom flera politikområden, bl.a. har Socialstyrelsen under 2022–2025 fått extra medel att fördela till barnrätts-organisationer som arbetar med stöd till barn i utsatta situationer. Flera insatser har vidtagits för att bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer exempelvis har ett tillfälligt tilläggsbidrag inom bostadsbidraget betalats ut 2024 och januari–juni 2025 (se utg.omr. 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn, se även avsnitt 6, utg.omr. 13 avsnitt 3, 4, 5 och 6, utg.omr. 16 avsnitt 3 och utg.omr. 17 avsnitt 15.)

Barnets rätt till en god levnadsstandard är grundläggande för att barn ska kunna utvecklas på ett gynnsamt sätt. Av alla barn levde 17 procent i hushåll med låg ekonomisk standard under 2023, vilket är ungefär samma andel som 2022 (SCB). Det finns stora skillnader i hur många barn som lever med låg ekonomisk standard mellan kommuner och mellan olika stadsdelar inom storstadsområdena. Koppling mellan låg ekonomisk standard och föräldrars utbildningsnivå är också tydlig (Barnombuds-mannens årsredovisning 2023). Statistik från Kronofogdemyndigheten visar att antalet barn som berörts av vräkning har ökat med nästan 24 procent mellan 2022 och 2024, totalt 711 barn berördes 2024, vilket är den högsta siffran sedan 2008 (könsuppdelad statistik saknas). Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga och analysera varför antalet vräkningar har ökat samt att lämna förslag på åtgärder för att minska antalet vräkningar av barnfamiljer (S2024/01823). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 maj 2027 (se avsnitt 6).

En särskild utredare, en nationell samordnare för arbetet mot utanförskap, har kartlagt det arbete som bedrivs mot utanförskap i syfte att stärka kommunernas arbete mot utanförskap. Barnrättsperspektivet har varit centralt i uppdraget och flera rekommendationer fokuserade på barn och unga (dir. 2024:38). Samordnaren lämnade sina rekommendationer den 30 juni 2025 (se utg.omr. 13 avsnitt 6).

Regeringen beslutade den 3 juli 2025 att tillsätta en utredning som ska se över hur barns ställning och stöd i mål om vårdnad, boende och umgänge kan stärkas

(dir. 2025:72). Utredningen ska bl.a. bedöma hur barnets rätt till stöd och att komma till tals kan stärkas i dessa mål och ta ställning till om det bör ske genom att en rätt för barnet till ett eget juridiskt biträde införs, eller på något annat sätt. Utredningen ska också ta ställning till om en tillfällig företrädare för barn ska kunna utses när det gäller insatser för barn inom socialtjänsten och enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Uppdraget ska redovisas senast den 24 augusti 2026.

Fortsatta satsningar för att främja barns fysiska och psykiska hälsa

Alla barn har rätt till liv och utveckling, bästa möjliga hälsa, tillgång till hälso- och sjukvård samt till rehabilitering. Flera satsningar har gjorts som syftar till att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa samt skapa förutsättningar för en god och tillgänglig vård och omsorg för barn och unga. Regeringen har bl.a. beslutat om en långsiktig nationell strategi inom psykisk hälsa och suicidprevention och genomfört insatser för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården i syfte att främja en god och jämlik hälsa samt förstärkt satsning på den specialiserade psykiatriska vården för barn och unga (S2025/00159). Den 8 september 2025 infördes fritidskortet för barn och unga i åldrarna 8–16 år (prop. 2024/25:157, bet. 2024/25:SoU29, rskr. 2024/25:284). Fritidskortet är ett statligt stöd som ska främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (se avsnitt 4).

En utredare har haft i uppdrag att ta fram ett förslag till en uppdaterad nationell cancerstrategi, som till skillnad från den tidigare även ska omfatta barn och unga vuxna (2024/00422). Utredningen lämnades till regeringen i november 2024 (se avsnitt 3).

Sveriges nationella stödlinje för barn och unga som drivs av Bris finansieras delvis av regeringen sedan 2023. Sedan 2016 har samtalen till Bris ökat med 159 procent. Under 2024 ökade antalet samtal med 24 procent jämfört med 2023, totalt 91 248 kontaktförsök, varav 64 004 kurativa kontakter jämfört med 51 587 år 2023. Av de kurativa kontakterna var det 76 procent flickor, 18 procent pojkar, 2 procent som identifierade sig som icke-binära och 4 procent ville inte välja. Psykisk ohälsa var fortsatt den vanligaste kontaktorsaken (44 procent), följt av familj och familjekonflikter (19 procent), våld, övergrepp och kränkningar (17 procent), att vara ung (16 procent) och skolan (14 procent). Bris rapporterade en ökning av samtal om ätstörningar med nästan 400 procent sedan 2016. Vidare har Bris sett ett ökat antal samtal kopplat till utsatthet på nätet i form av bl.a. näthat, utsatthet i skolan som följer med hem och mobilberoende. Regeringen har beviljat Bris medel för riktade kampanjer för att nå fler barn i otrygga miljöer, vilket har lett till en tredubbling av samtal om kriminalitet sedan 2022. Det vanligaste temat i samtal som rör gängkriminalitet är egen involvering. I en majoritet av samtalen framkommer att barnen vill lämna men att det finns många hinder på vägen och att en del barn vill ha kvar fördelar som de upplever att gängen ger dem – såsom pengar eller gemenskap (Bris, Barnrapport 2024).

Mediemyndighetens arbete för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan redovisas inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 14. Övriga insatser för att skydda barns och ungas hälsa och välmående i den digitala miljön redovisas i avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Barns utsatthet för olika former av våld ökar

Barn har rätt till en uppväxt fri från våld. Arbetet för att motverka våld mot barn berör flera politikområden och redovisas inom respektive utgiftsområde (se framför

allt avsnitt 6, utg.omr. 4 och 13 avsnitt 4 och 5). Mycket har gjorts för att säkerställa barnets rätt till skydd mot våld men fortfarande utsätts många barn för våld och det finns även ett mörkertal (Brå 2023:8). Det handlar om våld och övergrepp i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, mobbning och kränkningar, psykisk misshandel och om barn som utsätts för exploatering, inte minst inom ramen för kriminella nätverk både i fysiska och digitala miljöer.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har under 2024 arbetat med förberedelser inför en nationell kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige (A2025/00237). För ytterligare insatser för att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck se utg.omr. 13 avsnitt 3 och 5.

Sedan 2000 har Stiftelsen Allmänna Barnhuset i samarbete med Karlstads universitet vart femte år, med medel från regeringen, genomfört en nationell kartläggning av våld mot barn. I kartläggningen från 2022 svarade 57 procent av de tillfrågade eleverna från årskurs 9 i grundskolan att de har varit utsatta för någon form av våld under uppväxten, varav 65 procent av flickorna och 48 procent av pojkarna. Nästa kartläggning kommer att göras 2027.

I Brås skolundersökning om brott från 2023 uppger 45 procent av eleverna i årskurs 9 att de utsatts för stöld, misshandel, hot, rån eller sexualbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Pojkar och flickor uppger utsatthet för brott i ungefär lika stor utsträckning. Andelen utsatta är på ungefär samma nivå som 2021, men dessförinnan har utsattheten legat på en högre nivå.

Diagram 7.1 Andel elever i årskurs 9 om uppger att de utsatts för olika typer av brott

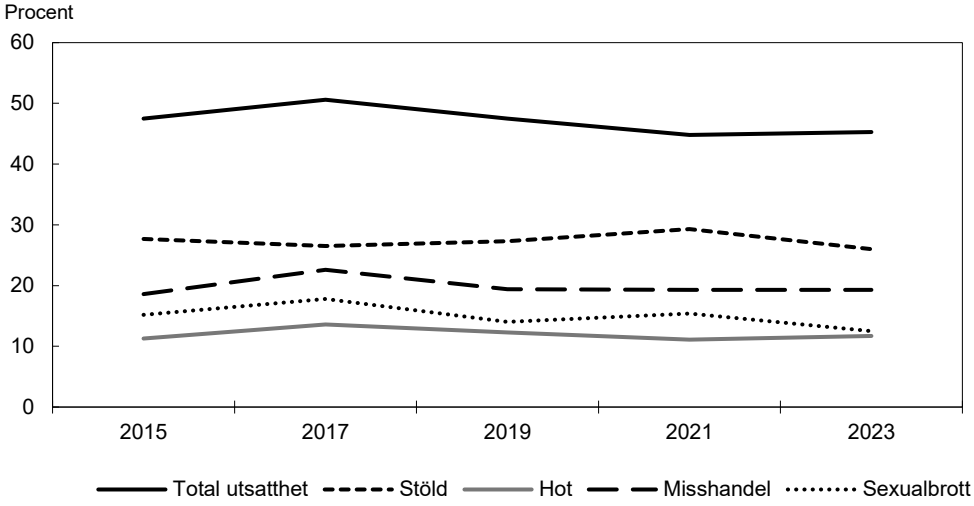

Källa: Skolundersökningen om brott.

Det är vanligast att elever uppger att de varit utsatta för stöldbrott. Därefter är det bland pojkar vanligast att utsättas för misshandel men bland flickor är i stället sexualbrott vanligast. Skillnaden mellan flickor och pojkar är störst när det gäller sexualbrott. Utsattheten för sexualbrott är samtidigt på den lägsta nivån sedan 2015, med 12,5 procent av eleverna som uppger att de utsatts för sådana brott 2023, se tabell 7.1. Den vanligaste brottsplatsen är fortsatt skolmiljön. För flickor är det vanligast att utsättas för fysiska sexuella kränkningar i någon annans hem. Flickor uppger generellt högre andel utsatthet för kränkningar i digitala miljöer än pojkar. Bland flickor har andelen som har blivit utsatta för kränkande kommentar på nätet

ökat, från omkring 30 procent under 2015–2021 till 37 procent 2023, bland pojkar har andelen ökat från omkring 20 procent till 25 procent under samma period.

Tabell 7.1 Andel flickor och pojkar i årskurs 9 som uppger att de utsatts för olika typer av brott

Procent

Total utsatthet	2015	2017	2019	2021	2023
Flickor	49,2	51,3	47,4	45,1	45,7
Pojkar	45,5	49,3	46,8	43,2	44,4
Stöld					
Flickor	25,8	23,2	24,8	21,4	26,2
Pojkar	29,2	28,8	29,2	25,7	25,9
Hot					
Flickor	14,1	16,8	13,6	12,1	12,7
Pojkar	8,4	9,7	10,8	9,5	10,6
Misshandel					
Flickor	15,6	17,6	15,3	17,2	14,2
Pojkar	20,8	26,4	23,0	20,5	21,4
Sexualbrott					
Flickor	24,4	28,4	21,3	23,6	17,9
Pojkar	6,0	7,6	6,3	6,3	7,2

Källa: Skolundersökningen om brott.

Inrikes födda elever med två utrikes födda föräldrar och utrikes födda elever uppger utsatthet för brott i större utsträckning än inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder. Elever vars familj har svaga ekonomiska resurser, vars ena eller båda föräldrar saknar arbete samt elever med skilda eller separerade föräldrar är fortfarande mest utsatta för brott. Det är vanligt att de som begår brott också själva har blivit utsatta för brott. Sett till brottstyp är andelen utsatta generellt högre bland pojkar och flickor som har begått narkotikabrott. Bland pojkar uppger ca 21 procent av dem som begått narkotikabrott att de blivit utsatta för sexualbrott, jämfört med 2,6 procent bland pojkar som inte har begått något brott, och 43 procent av dem som begått narkotikabrott uppger att de har blivit utsatta för misshandel jämfört med drygt 10 procent bland pojkar som inte har begått något brott. Bland flickor som begått narkotikabrott uppger 52 procent att de utsatts för sexualbrott, jämfört med 8 procent bland flickor som inte begått något brott, och 39 procent uppger att de blivit utsatta för misshandel jämfört med 7 procent bland flickor som inte begått något brott. Oron för brott har ökat något sedan 2021 omkring 62 procent av flickorna och 51 procent av pojkarna uppger att de känner oro för att utsättas för brott som påverkar deras vardag i någon form.

Antalet barn som drabbades av dödligt våld minskade under 2024. Under 2024 avled 10 barn till följd av dödligt våld varav 5 var pojkar och 5 var flickor, vilket var 7 färre barn än 2023 (konstaterade fall av dödligt våld 2024 Brå). Socialstyrelsens senaste utredningar av fall där barn utsatts för dödligt våld eller försök till dödligt våld visar på allvarliga brister i hela samhällets insatser på området, t.ex. att rutiner för upptäckt av våld saknas, att riskbedömningar inte genomförs och att myndigheter inte samverkar i enskilda ärenden (Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022–2023). I Barnombudsmannens senaste årsrapport (se ovan) lyfter barn en omfattande våldsutsatthet under uppväxten utan att samhället vidtagit tidiga åtgärder. Regeringen anser att socialnämndernas utredningar behöver bli mer enhetliga och kunskapsbaserade. Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF) och Socialstyrelsen har därför fått i uppdrag att stärka stödet till socialtjänsten i arbetet

med riskbedömningar samt i frågor om vårdnad, boende och umgänge (S2024/01210 se avsnitt 6).

Kontaktförbud är en viktig skyddsåtgärd för både kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. Riksdagen antog den 20 maj 2025 propositionen Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer (prop. 2024/25:123, bet. 2024/25:JuU31, rskr. 2024/25:207). Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025 (se utg.omr. 4). Genom ändringarna har det bl.a. införts en presumtion för kontaktförbud efter allvarliga brott i nära relationer, rätten till rättsligt biträde för barn har utökats och straffen för grovt barnfridsbrott och vissa överträdelser av kontaktförbud har skärpts.

Barnets familj spelar en viktig roll för barnets trygghet och goda uppväxtvillkor. Stöd i föräldraskap, familjerättsliga frågor och familjerådgivning kan bidra till att enskilda och familjer kan lösa konflikter och hitta samförstånd. Det är en viktig insats för att säkerställa barnets rätt till en trygg barndom. Regeringen har gett MFoF i uppdrag att betala ut och följa upp statsbidrag till 20 kommuner under 2025 (S2025/00210). Syftet är att genomföra en satsning på förstärkta familjerätter och våldsförebyggande familjerådgivning i 40 områden där utanförskapet är särskilt stort (se avsnitt 6).

Utredningen En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) överlämnade sitt betänkande till regeringen i januari 2023. Regeringen gav i juli 2025 Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Socialstyrelsen och Rättsmedicinalverket i uppdrag att revidera de gällande nationella riktlinjerna för samverkan vid misstanke om att barn har utsatts för våldsbrott och kriterierna för barnahusverksamhet (S2025/01365). Regeringen har även gett Brottsoffermyndigheten i uppdrag att ta fram en nationell plan för barnahus-verksamhet och att samordna barnahusen i syfte att förbättra likvärdigheten och tillgången till insatser för alla barn oavsett var i landet de bor (S2025/01366). Betänkandet har remissbehandlats och övriga förslag bereds i Regeringskansliet.

Riksdagen antog den 4 juni 2025 regeringens förslag till ändringar i skollagen (prop. 2024/25:160, bet. 2024/25:UbU21, rskr. 2024/25:226). Bestämmelserna om skolans säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte förs in i ett nytt kapitel i skollagen. Syftet är att barn, elever, lärare, rektorer och annan skolpersonal ska ha en säker och trygg utbildnings- och arbetsmiljö. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2025 (se utg.omr. 16 avsnitt 3).

Barn inom den sociala barn- och ungdomsvården är särskilt utsatta

Barn och unga som är placerade utanför det egna hemmet är en särskilt utsatt grupp med varierande behov och förutsättningar. Antalet barn och unga som någon gång under 2023 fick samhällsvård i form av vård utanför det egna hemmet var 25 800, vilket är 3 procent lägre än 2022 (26 500). Av dessa var 52 procent pojkar och 48 procent flickor. I 2024 års frekvenstillsyn av boenden för barn och unga konstaterade Inspektionen för vård och omsorg (IVO) brister i drygt två tredjedelar av hem för vård och boende (HVB) jämfört med nästan hälften av verksamheterna under 2023 (Vad har IVO sett 2024?, se vidare avsnitt 6).

Utredningen om stärkt barnrättsperspektiv i LVU överlämnade i april 2025 delbetänkandet Att omhänderta barn och unga (SOU 2025:38). Betänkandet innehåller förslag för att stärka barnrättsperspektivet vid vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och förtydliganden om att vård enligt LVU alltid ska vara till barnets bästa (se avsnitt 6).

Regeringen har under 2024 vidtagit flera åtgärder för att stärka barnets rättigheter inom Statens institutionsstyrelse (SiS). Bland annat har extra resurser tillsatts för att säkerställa att barn på särskilda ungdomshem får den vård, trygghet och utbildning de har rätt till. SiS har även inom ramen för ett regeringsuppdrag om ökad tillgänglighet för att stärka barns möjligheter att utkräva sina rättigheter bl.a. etablerat en intern nationell klagomålsfunktion för barn, unga och vuxna (se avsnitt 6).

IVO har inom ramen för uppdraget om att vidta åtgärder för att göra den verksamhet myndigheten ansvarar för känd samt tillgänglig och anpassad för barn bl.a. vidtagit olika åtgärder för att målgruppsanpassa text och struktur på formulär som barn och unga kan använda för att komma i kontakt med IVO och som tidigare uppfattats som svårtolkat, samt uppdaterat och anpassat affischer om barns och ungas rättigheter på HVB-, LSS och SiS-boenden (se avsnitt 6).

Brottsförebyggande åtgärder för att skydda barn från att involveras och utnyttjas i kriminalitet

Barnombudsmannen har under 2024 inhämtat frihetsberövade barn och ungas erfarenheter och åsikter om deras utsatthet för olika former av våld under uppväxten och samband mellan uppväxt- och levnadsförhållanden och risk för att involveras och utnyttjas i kriminalitet (se ovan).

Myndigheten för delaktighet har sammanställt kunskap om den ökade risken för barn och unga med neuropsykiatriska eller intellektuella funktionsnedsättningar att dras in i normbrytande beteende och kriminalitet (S2025/00845, se avsnitt 5). I januari 2025 gav regeringen Brå respektive Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i uppdrag att öka kunskapen om och föreslå åtgärder mot kriminella nätverks rekrytering av och påverkan på barn och unga i digitala miljöer (Ju2025/00155 och Ju2025/00157). Uppdragen ska redovisas senast 15 oktober 2026 (se utg.omr. 4).

Socialstyrelsen har deltagit som en av flera myndigheter i den samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott, i miljöer kopplade till organiserad brottslighet (BoB), som etablerats till följd av uppdrag från regeringen. Uppdraget slutredovisades 4 december 2024 (Ju2023/02529). Regeringen har gett myndigheterna i samverkansstrukturen i uppdrag att fortsätta utveckla arbetet i syfte att på ett sammanhållet sätt stödja det lokala, operativa arbetet med barn och unga i målgruppen (Ju2025/00846, se utg.omr. 4 och utg.omr. 16 avsnitt 3).

Inom den treåriga satsningen på förebyggande insatser mot gängkriminalitet beslutade regeringen under våren 2024 om ett nytt statsbidrag som hanteras av Socialstyrelsen enligt förordningen (2024:158) om statsbidrag till kommuner för insatser som avser barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet (se utg.omr. 13 avsnitt 6).

7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Barnrättspolitiken ska genomsyra all politik som rör barn och bedömningar av måluppfyllelsen görs inom ett flertal olika utgiftsområden. Barns möjligheter till att få sina rättigheter tillgodosedda ser fortfarande olika ut och barn i utsatta situationer är särskilt utsatta för rättighetskränkningar och övergrepp. Regeringens samlade bedömning är att de insatser som vidtagits inom ramen för barnrättspolitiken har skapat förbättrade förutsättningar för genomförandet och efterlevnaden av barnkonventionen. Det finns dock behov av fortsatta åtgärder för att barnkonventionen ska få ett ökat genomslag.

Regeringen anser att Riksrevisionens granskning av statens insatser för att stärka efterlevnaden av barnkonventionen– höga ambitioner men otillräckligt genomförande (RiR 2024:5) utgör ett viktigt bidrag i regeringens fortlöpande arbete för att Sverige ska uppfylla det åtagande som ratificeringen av barnkonventionen innebär. Regeringen har vidtagit ett stort antal åtgärder men bedömer att det finns behov av fortsatta åtgärder för att säkerställa en tydlig och samordnad styrning och uppföljning av genomförandet av barnkonventionen (skr. 2024/25:9).

Barn har rätt till och ska ges möjlighet till delaktighet och inflytande. För att barn ska kunna få sina rättigheter tillgodosedda måste de dels ha kännedom om dem, dels kunna utkräva dem. Regeringen bedömer att det finns fortsatt behov av satsningar för att stärka kunskap om hur barn kan göras delaktiga samt hur offentliga aktörer kan anpassa sina verksamheter för barn och hur barnets rättigheter ska tolkas och tillämpas i praktiken. I arbetet med att öka kunskapen och stärka kompetensen om barnets rättigheter i statliga myndigheter är Barnombudsmannen en central aktör. Regeringen bedömer att Barnombudsmannens kartläggning och analys av vilka behov som offentliga aktörer har kring tolkning och tillämpning av barnkonventionen kommer att ge värdefull information inför fortsatta åtgärder. Även Uppsala universitet och länsstyrelserna är viktiga aktörer i arbetet med att nå ut med kunskap för att stärka kompetensen om barnets rättigheter hos offentliga aktörer.

Samhället ska präglas av respekt för alla barns lika och okränkbara värde, och alla barn har rätt till en trygg uppväxt och ska ges bästa möjliga förutsättningar att utvecklas. Alla barn ska få tillgång till förebyggande och tidiga insatser och regeringen bedömer att den nya socialtjänstlagen är en viktig åtgärd för att säkerställa jämlika uppväxtvillkor för alla barn. Trots målmedvetet arbete och en tydlig målsättning om att inget barn ska utsättas för våld, drabbas en stor andel barn och unga av våld under sin uppväxt, vilket är oacceptabelt. En ytterligare utmaning är att allt yngre barn och unga involveras och utnyttjas av kriminella nätverk. Det är också vanligt att de som begår brott också själva har blivit utsatta för brott. Regeringen bedömer att rätten till utveckling och trygghet, trots genomförda insatser, fortfarande inte är fullt tillgodosedd för alla barn.

7.5 Politikens inriktning

Alla barn ska få sina rättigheter tillgodosedda och åtnjuta det skydd och det stöd som lagstiftningen garanterar. Regeringen avser att fortsätta arbetet för att säkerställa att ett tydligt barnrättsperspektiv genomsyrar all verksamhet som rör barn i syfte att främja och skydda barnets intressen och rättigheter i samhället. Det innebär att det finns behov av både strategiska och systematiska insatser samtidigt som generella och riktade insatser för barn i utsatta situationer initieras inom olika utgiftsområden.

Fortsatt behov av ett strategiskt och systematiskt arbete för att tillförsäkra barn deras rättigheter

Regeringen anser att det behövs fortsatta åtgärder för att synliggöra barnets rättigheter och skapa förutsättningar för ett barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet. Statskontorets har getts i uppdrag att följa upp det strategiska arbete som genomförts av regeringen med anledning av Strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige och ge förslag på en mer effektiv styrning av barnrättspolitiken på statlig, regional och kommunal nivå (S2025/00065). Uppdraget kommer att ge viktigt underlag för regeringen i arbetet med fortsatta åtgärder och insatser. Även Barnombudsmannen har en central roll och länsstyrelserna och Uppsala universitet är viktiga aktörer i arbetet med att ge ytterligare stöd och vägledning i tolkning och tillämpning av barnets

rättigheter i praktiken. Regeringen föreslår att medel tillförs Barnombudsmannens förvaltningsanslag för att stärka myndighetens kapacitet och långsiktiga arbete.

Regeringen anser att arbetet med barns möjligheter till delaktighet och inflytande måste fortsätta. För att kunna utkräva sina rättigheter behöver även barn ha kännedom om sina rättigheter och kunskap om vart de ska vända sig när de behöver stöd eller vill klaga på rättighetskränkningar. En försöksverksamhet med oberoende barnombud som arbetar på enskilda barns uppdrag pågår och fortsätter fram till och med 2028.

Regeringen för en systematisk dialog med organisationer inom ramen för Barnrättsdelegationen. Den tillfälliga satsningen med extra medel till barnrättsorganisationer inom det sociala området utsatta barn och deras familjer fortsätter fram till 2027. Regeringen anser att det är ett svenskt kärnintresse att skydda och bidra till barns fri- och rättigheter globalt.

Fortsatt stort behov av insatser för barn i utsatta situationer

Arbetet med att uppmärksamma barn som löper särskilt stor risk för rättighetskränkningar behöver stärkas. För att säkerställa barns rättigheter och förbättra barns uppväxtvillkor krävs en rad insatser, både riktade och generella, inom olika utgiftsområden (se avsnitt 5 och 6, utg.omr. 12, utg.omr. 13 avsnitt 3, 4, 5 och 6, utg.omr. 16 avsnitt 3, utg.omr. 17 avsnitt 15 och utg.omr. 18 avsnitt 3).

Regeringen kommer fortsatt att satsa på att stärka arbetet med att främja en god fysisk och psykisk hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga, bl.a. genom genomförandet av den nya nationella strategin för psykisk hälsa och suicidprevention (se avsnitt 3 och 4 samt utg.omr. 17 avsnitt 14 och 15).

Barnkonventionen ställer långtgående krav på att skydda barn mot alla former av våld och övergrepp och barns våldsutsatthet påverkar hela samhället. Många barn som utnyttjas inom ramen för kriminella nätverk har själva utsatts för våld tidigare i livet. Regeringen anser att det behövs en kraftsamling för att bekämpa våld mot barn och förebygga att barn dras in i kriminalitet. Bland annat behövs en nationell strategi och konkret handlingsplan för att bekämpa våld mot barn. Regeringen avser därför genomföra en satsning med flera olika riktade åtgärder. Åtgärderna ska vara kopplade till såväl upptäckt av våld, som skydd, stöd och behandling av barn och unga (se avsnitt 6, samt utg.omr. 4 och utg.omr. 13 avsnitt 4 och 5).

Vidare avser regeringen att fortsatt prioritera det förebyggande arbetet. Familjecentraler är en mötesplats där flera aktörer kan ge tidigt förebyggande stöd som kan anpassas utifrån hela familjens livssituation. Regeringen anser att det finns behov av att inrätta fler och vidareutveckla befintliga familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter (se avsnitt 6). Föräldrar eller i förekommande fall andra vårdnadshavare och barn ska kunna få stöd i tid om föräldraskapet brister. I departementspromemorian (Ds 2024:30) En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas, lämnas förslag som innebär att socialnämnder ska kunna stödja barn genom insatser som riktar sig till vårdnadshavare, trots att samtycke till sådana insatser saknas. Regeringen anser att en sådan möjlighet kan förväntas innebära att stödet till både yngre och äldre barn stärks. Förslagen i departementspromemorian har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet. Regeringen avser även stärka den vård som ges utanför hemmet för de barn och unga som är i behov av mer omfattande stöd. Regeringen arbetar kontinuerligt för att stärka barnrättsperspektivet. Den nya socialtjänstlagen trädde i kraft den 1 juli 2025 och omställningen till en långsiktigt hållbar, mer förebyggande, kunskapsbaserad och lätt tillgänglig socialtjänst har påbörjats. Vidare fortsätter arbetet med framtagandet av

en ny lag om vård av unga. Målsättningen är en modern och tydlig lagstiftning som utgår från barnet som egen rättighetsbärare och som förstärker hänsynen till barnets bästa (se avsnitt 6 och utg.omr. 4).

7.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för budgetåret 2024 över Barnombudsmannen framfört en reservation avseende sin årsredovisning för 2024 (S2025/00621). Orsaken till reservationen är enligt Riksrevisionen att Barnombudsmannen inte har redovisat hur de uppfyllt de finansiella villkoren som regeringen har angett för utgiftsområde 9 anslag 5:2 anslagspost 6 Barnets rättigheter, vilket inte är förenligt med 6 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Barnombudsmannen har redogjort för de åtgärder som myndigheten har vidtagit respektive avser att vidta. Regeringen har följt upp frågan med myndigheten och avser att följa utvecklingen.

7.7 Budgetförslag

7.7.1 5:1 Barnombudsmannen

Tabell 7.2 Anslagsutveckling 5:1 Barnombudsmannen

Tusental kronor

2024	Utfall	28 134	Anslagssparande	67
2025	Anslag	28 460[1]	Utgiftsprognos	28 328
2026	**Förslag**	**40 973**		
2027	Beräknat	41 679[2]		
2028	Beräknat	42 515[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 40 973 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 40 973 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Barnombudsmannens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 5:1 Barnombudsmannen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**28 460**	**28 460**	**28 460**
Pris- och löneomräkning[2]	513	1 012	1 603
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	12 000	12 207	12 452
varav BP26[3]	*12 000*	*12 000*	*12 000*
– Stärkt förvaltningsanslag Barnombudsmannen	*12 000*	*12 000*	*12 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**40 973**	**41 679**	**42 515**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökar med 12 miljoner kronor 2026. Anslaget beräknas öka 2027 och 2028 med 12 miljoner kronor för respektive år. Ökningen finansieras delvis med en minskning med 8,5 miljoner kronor av anslaget 5:2 *Barnets rättigheter*.

Regeringen föreslår att 40 973 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Barnombudsmannen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 41 679 000 kronor respektive 42 515 000 kronor.

7.7.2 5:2 Barnets rättigheter

Tabell 7.4 Anslagsutveckling 5:2 Barnets rättigheter

Tusental kronor

2024	Utfall	66 250	Anslagssparande	11
2025	Anslag	82 261[1]	Utgiftsprognos	81 688
2026	**Förslag**	**73 761**		
2027	Beräknat	73 761		
2028	Beräknat	53 761		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förverkliga barnets rättigheter i Sverige med utgångspunkt i barnkonventionen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 5:2 Barnets rättigheter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**82 261**	**82 261**	**82 261**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-8 500	-8 500	-28 500
varav BP26	*-8 500*	*-8 500*	*-8 500*
– Stärkt förvaltningsanslag Barnombudsmannen	*-8 500*	*-8 500*	*-8 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**73 761**	**73 761**	**53 761**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskar med 8,5 miljoner kronor 2026 för att finansiera delar av ökningen av anslag 5:1 *Barnombudsmannen*. Anslaget beräknas minska 2027 och 2028 med 8,5 miljoner kronor för samma ändamål.

Anslaget beräknas minska med 20 miljoner kronor 2028 när den tidsbegränsade ökningen av stärkt stöd till barnrättsorganisationer upphör.

Regeringen föreslår att 73 761 000 kronor anvisas under anslaget 5:2 *Barnets rättigheter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 73 761 000 kronor respektive 53 761 000 kronor.

8 Forskning

8.1 Mål för området

I forsknings- och innovationspropositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) presenterades mål och nya delmål för forskningspolitiken. Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation. Sverige ska vara ett land där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, stärker näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt.

8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den samlade forskningspolitiken redovisas i utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, under avsnitt 6 Forskning. I detta avsnitt redovisas resultat relaterade till anslagen 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning och 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning. Bedömningsgrunder i detta avsnitt rör kvalitetsförstärkning av forskningen samt ökad jämställdhet, samverkan och samhällspåverkan. Underlag för bedömningen av hur verksamheten vid Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) bidrar till att nå forskningspolitikens mål är myndighetens resultatredovisning i årsredovisningen samt övriga rapporter som myndigheten lämnat under 2024 och första halvåret 2025.

8.3 Resultatredovisning

Fler utlysningar och ansökningar

Under 2024 betalade Forte ut ca 865 miljoner kronor i forskningsmedel, vilket är en minskning med ca 6 miljoner kronor jämfört med föregående år. Av utbetalda medel gick ungefär 45 procent till forskning inom hälsoområdet, 32 procent till forskning inom arbetslivsområdet och 20 procent till forskning inom välfärdsområdet (se diagram 8.1). En mindre andel utbetalda medel har gått till forskning som inte går att kategorisera inom ett enskilt område. Fördelningen mellan områdena korrelerar med de riktade satsningar som regeringen har gjort inom hälsoområdet i samband med forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2020/21:60).

Diagram 8.1 Utbetalda medel per huvudområde

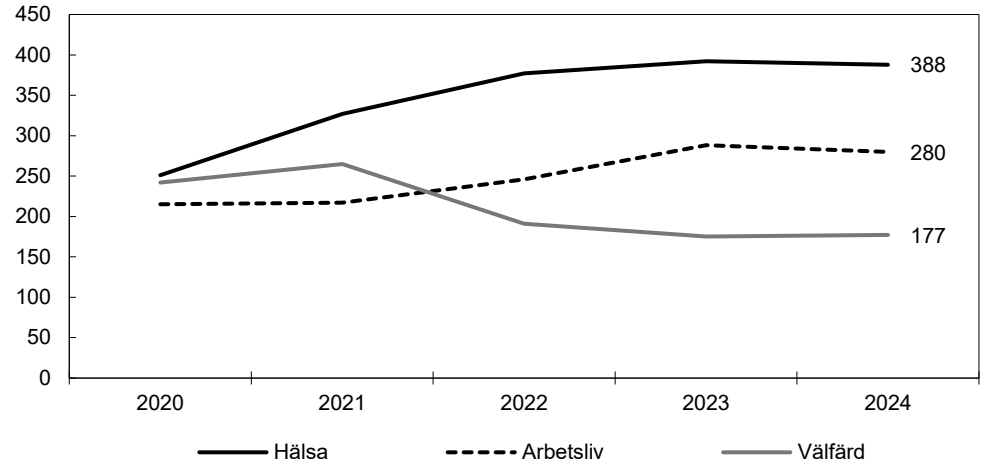

Källa: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Årsredovisning 2024.

Av utbetalda medel under året gick 93 procent (802 miljoner kronor) till universitet och högskolor. Övriga 7 procent gick till andra forskningsutförande organisationer, framför allt till regioner. Den största enskilda mottagaren under 2024, liksom de senaste fem åren, var Karolinska institutet som tog emot 20 procent (184 miljoner kronor) av utbetalda medel under året.

Under 2024 prövade Forte 2 117 ansökningar om bidrag genom 13 utlysningar, vilket är en ökning jämförts med föregående år. Av inkomna ansökningar beviljades 241 finansiering, vilket ger en beviljandegrad på ca 11,4 procent. Beviljandegraden var något lägre 2024 än föregående år (se tabell 8.1).

Tabell 8.1 Antal inkomna respektive beviljade ansökningar

	2022	2023	2024
Antal beviljade ansökningar	197	221	241
Antal inkomna ansökningar	1 271	1 525	2 117
Beviljandegrad	15,5	14,5	11,4

Källa: Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Årsredovisning 2024.

Drygt 835 miljoner kronor beviljades genom Fortes egna utlysningar, vilket är en minskning jämfört med 2023, då beslut om nya bidrag uppgick till 1,13 miljarder kronor. Skillnaderna i omfattning av beviljade medel mellan åren beror till största del på periodisering av utlysningar för de särskilda forskningssatsningarna. Det genomsnittliga bidragsbeloppet för projektbidrag som beviljades för 2024 var 1,66 miljoner kronor. Beviljandebeloppet räknat som snittbidrag per år var 1,67 miljoner kronor för kvinnor och 1,63 miljoner kronor för män. Beviljandegraden för kvinnor var 11,1 procent och för män 7,8 procent. Föregående år var beviljandegraden för kvinnor och män ca 13 procent. Cirka 60 procent (503 miljoner kronor) av de medel som beviljades 2024 fördelades genom utlysning utan inriktning, där de sökande formulerar sina egna frågeställningar utifrån forskningsbehov som de identifierat. Av inkomna ansökningar i utlysningar utan inriktning fördelades 51 procent inom området hälsa, 29 procent inom arbetsliv och 20 procent inom välfärd. Forte beviljar även finansiering till utlysningar som inte i sin helhet handläggs av myndigheten själv, vilka inte ingår i redovisning ovan. Dessa uppgår till ca 119 miljoner kronor för 2024.

Under 2024 har Forte påbörjat ett projekt för utveckling av forskningsfinansieringen som bl.a. väntas leda till förbättringar av hur utlysningar utformas, genomförs och följs upp.

Samverkan mellan forskning och omgivande samhälle

Sedan 2023 samlar Forte in uppgifter om samverkan i forskningsansökningar. Samverkan förekommer i drygt 90 procent av ansökningarna inom Fortes årliga öppna utlysning samt i utlysningar inom de nationella forskningsprogrammen. Vanligast är att samverkan ska ske i spridning och genomförande av forskningsresultat, men även genom datainsamling och tolkning av resultat. Under 2024 genomfördes även en uppföljning av tre utlysningar med fokus på samverkan och samskapande inom respektive nationellt program på Forte. Uppföljningen visar bl.a. betydelsen av texter och instruktioners utformning för att uppnå intentionerna med samverkan i utlysningen. Forte avser att fortsätta utvecklingsarbetet inom detta område.

Särskilda forskningssatsningar

Inom det nationella forskningsprogrammet (NFP) om arbetsliv genomförde Forte under 2024 en utlysning om arbetslivets utmaningar, där nio treåriga projekt finansierades med totalt 45 miljoner kronor. Genom en internationell utlysning med fokus på bl.a. artificiell intelligens och äldre, beviljades även två treåriga projekt om totalt 9 miljoner kronor. Två rapporter om rehabilitering till arbete togs också fram under året.

Under 2024 genomfördes en utlysning inom NFP om tillämpad välfärdsforskning. Totalt beviljades 195 miljoner kronor fördelat på en praktiknära forskartjänst, fem programbidrag, åtta projektbidrag och tio samverkansbidrag. Inom satsningen forskarskolan för yrkesverksamma i socialtjänsten (FYS) har forskarstudenterna börjat publicera sina resultat och sex doktorander har tagit licentiatexamen. Under året har Forte även arrangerat tre seminarier tillsammans med Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) och Socialstyrelsen med syfte att stärka tillämpad välfärdsforskning och sprida forskningsresultat.

Inom NFP om psykisk hälsa genomfördes en utlysning av planeringsbidrag, där 11 miljoner kronor beviljades till sexton bidrag. Inom ramen för programmet bidrog Forte tillsammans med Vetenskapsrådet med totalt 24 miljoner kronor till svenska forskare via en utlysning organiserad av det internationella forskningsnätverket Norface och samarbetsnätverken Chanse.

Under 2024 genomförde Forte en utlysning inom satsningen prevention och folkhälsa. Totalt beviljades fem projektbidrag om sammanlagt 32,6 miljoner kronor. Forte var också medarrangör av en nationell konferens inom området alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar.

Forte genomförde en utlysning inom äldreområdet, där drygt 49 miljoner kronor beviljades till 10 forskningsprojekt. Forskningen är tänkt att bidra med ny kunskap som kan leda till metoder och arbetssätt för bättre samverkan mellan äldreområdets olika aktörer, för en mer personcentrerad vård och omsorg. Genom en internationell utlysning inom Joint Programming initiative More Years Better Lives, finansierade Forte två treåriga projekt med svenska forskare till en omfattning om 9 miljoner kronor inom området kompetensförsörjning.

Beredningsarbete

Inom ramen för de utlysningar som genomfördes under 2024 har 23 beredningsgrupper arbetat med att bedöma de inkomna ansökningarna. Totalt deltog 227

personer i beredningsgrupperna under året vilket är en ökning med ca 12 procent från föregående år. Sammansättningen består av erfarna forskare och företrädare för myndighetens huvudområden. I varje grupp ingår även representanter för att bevaka samhällsrelevansen och att det som finansieras är genomförbart i en svensk kontext. Under året var ca 30 procent av ledamöterna rekryterade från andra länder än Sverige, i huvudsak från Norge, Danmark, Finland, och Storbritannien. Fördelningen mellan kvinnor och män i beredningsgrupperna är relativt jämn med 59 procent kvinnor och 41 procent män.

8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Forte har under året utbetalat forskningsmedel samt genomfört utlysningar med ett brett utbud av inriktningar och bl.a. bidragit till att utveckla och stärka forskningsmiljöer inom olika områden. Flera aktiviteter har också genomförts för att sprida resultat och verka för implementering. Vidare har Forte genomfört insatser för förbättrad uppföljning och utveckling av finanseringsprocessen. Regeringen bedömer att Forte genom sitt arbete har bidragit till regeringens mål om ökad samverkan och samhällspåverkan. Myndighetens beredningsprocess säkerställer en hög vetenskaplig kvalitet i den forskning som finansieras och en jämställd fördelning av forskningsmedel mellan kvinnor och män. Skillnaden i beviljandegrad mellan kvinnor och män har ökat något från föregående år, vilket är ett område som regeringen även fortsättningsvis avser att följa. Regeringen bedömer att Forte bidrar till målet om kvalitetsförstärkning av forskningen och att jämställdheten ska öka.

8.5 Politikens inriktning

Politikens inriktning för forskning redovisas inom utgiftsområde 16 avsnitt 6 Forskning. I forsknings- och innovationspropositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) presenterade regeringen flera satsningar för att möta samhällsutmaningar och forskningsbehov inom områdena hälsa, arbetsliv och välfärd.

Fortes roll i genomförandet av forskningspolitiken är betydelsefull, inte minst när det gäller myndighetens strategiska arbete med kunskapsspridning, nyttiggörande och samverkan inom ramen för särskilda satsningar som ska svara mot identifierade samhällsbehov. Det preventiva arbetet är en grundläggande komponent för att hantera demografiska utmaningar, framtida sjukdomsbördor och ojämlikheter i hälsa, och därför ska Forte fortsätta att fördela medel till forskning om prevention och folkhälsa. För att öka kunskapen om sjukdomar och tillstånd som är unika för eller vanligare bland flickor och kvinnor har Forte fått i uppdrag att fördela medel till forskning och uppbyggnad av forskningsmiljöer. Svensk hälso- och sjukvård befinner sig i en genomgripande omställning i arbetet mot en god och nära vård, som medför särskilda behov av forsknings- och utvecklingsarbete och därför ska Forte fördela medel till forskning med fokus på organisering och effekter. I takt med att befolkningen lever allt längre beräknas antalet personer med demenssjukdom öka och således även behovet av vård och omsorg. Forte ska genomföra en satsning med fokus på forskning om vården och omsorgen för personer med demenssjukdom, vilket förväntas stärka kunskapen om metoder och arbetssätt inom området.

Psykisk ohälsa och suicid är stora folkhälso- och samhällsutmaningar. Det behövs ett förbättrat kunskapsläge inom området till stöd för patienter, brukare, anhöriga, profession och samhälle. Det nationella forskningsprogrammet om psykisk hälsa förstärks för att förbättra den psykiska hälsan och stödja återgång till arbetslivet. Forte ska inrätta ett nytt tioårigt nationellt forskningsprogram för att öka kunskapen om

hälsofrämjande och förebyggande insatsers träffsäkerhet och effektivitet. Socialtjänsten är en viktig del av samhällets yttersta skyddsnät, men i dag saknas evidens för många insatser. Ett nytt nationellt forskningsprogram för socialtjänsten ska inrättas av Forte i syfte att stödja kommunerna att utforma socialtjänstens verksamhet i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Arbetslivets utveckling är viktig för samhällsutvecklingen och en grund för tillväxt, hälsa och välfärd. Forskningsbaserad kunskap om alla aspekter av arbetslivsfrågor bidrar till att förstå förutsättningarna för ett väl fungerande och hållbart arbetsliv. Det nationella forskningsprogrammet som Forte ansvarar för förlängs och en förstärkning görs gällande äldres förutsättningar att stanna kvar i arbetslivet.

8.6 Budgetförslag

8.6.1 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning

Tabell 8.2 Anslagsutveckling 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning

Tusental kronor

2024	Utfall	55 682	Anslagssparande	1 946
2025	Anslag	57 938[1]	Utgiftsprognos	59 210
2026	**Förslag**	**59 049**		
2027	Beräknat	59 989[2]		
2028	Beräknat	61 150[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 59 049 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 59 049 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärds förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 8.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:1 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**57 938**	**57 938**	**57 938**
Pris- och löneomräkning[2]	1 111	2 051	3 212
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**59 049**	**59 989**	**61 150**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 59 049 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Förvaltning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 59 989 000 respektive 61 150 000 kronor.

8.6.2 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tabell 8.4 Anslagsutveckling 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tusental kronor

2024	Utfall	820 547	Anslagssparande	-1 044
2025	Anslag	881 503[1]	Utgiftsprognos	874 323
2026	**Förslag**	**921 503**		
2027	Beräknat	983 503		
2028	Beräknat	1 086 503		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera forskning om arbetsliv, socialvetenskap och folkhälsovetenskap samt kostnader för utvärderingar, beredningsarbete, kommunikationsinsatser, konferenser, vissa resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 8.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**881 503**	**881 503**	**881 503**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	40 000	102 000	205 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**921 503**	**983 503**	**1 086 503**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 921 503 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 983 503 000 kronor respektive 1 086 503 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 6:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 500 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Den forskning som Forte finansierar ges vanligen i form av flerårigt stöd. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 6:2 *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 500 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 8.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:2 Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd: Forskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	1 542 040	1 607 221	2 500 000			
Nya ekonomiska åtaganden	753 082	1 624 287	831 245			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-707 012	-731 508	-831 245	-983 503	-1 086 503	-429 994
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	19 111					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 607 221	2 500 000	2 500 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 200 000**	**2 500 000**	**2 500 000**			

Utgiftsområde 10

Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Utgiftsområde 10 – Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Lagförslag ... 5
2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 5
2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 7

3 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning ... 9
3.1 Utgiftsområdets omfattning ... 9
3.2 Utgiftsutvecklingen ... 9
3.3 Skatteutgifter ... 10
3.4 Mål för utgiftsområdet ... 11
3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 11
3.6 Resultatredovisning ... 11
3.6.1 Sjukfrånvarons utveckling ... 11
3.6.2 Aktörer i sjukskrivningsprocessen ... 22
3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 27
3.8 Politikens inriktning ... 28
3.9 Partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid studier ... 30
3.9.1 Ärendet och dess beredning ... 30
3.9.2 Gällande regelverk ... 31
3.9.3 Sjuk- och aktivitetsersättning ska kunna förklaras partiellt vilande vid studier ... 32
3.9.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 35
3.9.5 Konsekvenser ... 35
3.9.6 Författningskommentar ... 36
3.10 SGI-skydd för medföljande till statsanställda med flera ... 38
3.10.1 Ärendet och dess beredning ... 38
3.10.2 Gällande regelverk ... 38
3.10.3 Medföljande till statsanställda m.fl. ska vid återkomsten kunna få motsvarande SGI som omedelbart före utresan ... 41
3.10.4 Undantaget från 240-dagarsvillkoret i föräldrapenningen ska också gälla medföljande till statsanställda ... 43
3.10.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 44
3.10.6 Konsekvenser ... 44
3.10.7 Författningskommentar ... 45
3.11 Budgetförslag ... 47
3.11.1 1:1. Sjukpenning och rehabilitering m.m. ... 47
3.11.2 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m. ... 49
3.11.3 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning ... 51
3.11.4 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m. ... 53
3.11.5 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet ... 54
3.11.6 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen ... 55
3.11.7 2:1 Försäkringskassan ... 57
3.11.8 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen ... 60

Bilaga 1 Partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid studier samt förlängd prövotid vid studier med aktivitetsersättning
Bilaga 2 SGI-skydd för medföljande till statsanställda med flera

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1 och 3.9.
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.2 och 3.10).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 170 000 000 kronor (avsnitt 3.11.7).
4. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	51 559 676
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	53 674 700
1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 440 000
1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.	2 494 000
1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	38 082
1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	1 436 700
2:1 Försäkringskassan	11 271 917
2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	79 121
Summa anslag inom utgiftsområdet	**121 994 196**

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 9 a, 12, 15 b och 18 a §§ socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

36 kap.

9 a §[1]

Försäkringskassan får efter ansökan av en försäkrad som under minst tolv månader har fått aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga besluta att han eller hon får studera utan att aktivitetsersättningen minskas med hänsyn till studierna (aktivitetsersättning under prövotid).

Under hela den tidsperiod som aktivitetsersättning kan lämnas enligt 33 kap. 18 § kan aktivitetsersättning under prövotid betalas ut under sammanlagt högst *sex* månader.

Om studierna avbryts under prövotiden eller beslutet avser kortare tid än *sex* månader, får Försäkringskassan senare fatta ett nytt beslut om aktivitetsersättning under prövotid. Ett sådant beslut får tillsammans med redan lämnad aktivitetsersättning under prövotid sammanlagt uppgå till högst *sex* månader.

Under hela den tidsperiod som aktivitetsersättning kan lämnas enligt 33 kap. 18 § kan aktivitetsersättning under prövotid betalas ut under sammanlagt högst *tolv* månader.

Om studierna avbryts under prövotiden eller beslutet avser kortare tid än *tolv* månader, får Försäkringskassan senare fatta ett nytt beslut om aktivitetsersättning under prövotid. Ett sådant beslut får tillsammans med redan lämnad aktivitetsersättning under prövotid sammanlagt uppgå till högst *tolv* månader.

12 §

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan andel av ersättningen som anges i 33 kap. 9 §. När det bedöms hur stor del av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan beakta omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. Vid studier ska *dock alltid den beviljade förmånen i sin helhet förklaras vilande.*

Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan andel av ersättningen som anges i 33 kap. 9 §. När det bedöms hur stor del av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan *vid förvärvsarbete* beakta omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. Vid studier ska *Försäkringskassan beakta omfattningen av de studier som den försäkrade avser att bedriva.*

15 b §[2]

Om aktivitetsersättning har förklarats vilande enligt 15 § tredje stycket och den försäkrade fortfarande förvärvsarbetar eller studerar vid utgången av den period

Om aktivitetsersättning har förklarats vilande enligt 15 § tredje stycket och den försäkrade fortfarande förvärvsarbetar eller studerar vid utgången av den period

[1] Senaste lydelse 2016:1291.

[2] Senaste lydelse 2016:1291.

som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning förlängas med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen. Förlängningen av aktivitetsersättningen får dock endast avse den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete. Vid studier ska *alltid aktivitetsersättningen förlängas i sin helhet.*	som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning förlängas med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen. Förlängningen av aktivitetsersättningen får dock endast avse den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete. Vid studier ska *perioden med aktivitetsersättning förlängas i den omfattning som motsvarar omfattningen av de studier som pågår vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar.*
	18 a §[3]
När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts enligt 16 § lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt. Ersättning lämnas inte till en försäkrad till den del denne förvärvsarbetar eller *till en försäkrad som studerar.*	När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts enligt 16 § lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt. Ersättning lämnas inte till en försäkrad till den del denne förvärvsarbetar eller *studerar.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 juni 2026.

2. Bestämmelserna i den nya lydelsen tillämpas första gången för tid efter den 30 juni 2026.

[3] Senaste lydelse 2012:933.

2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 12 §, 12 kap. 38 § och 26 kap. 24 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
12 §	
För biståndsarbetare m.fl. enligt 5 kap. 6 § som till följd av utlandsarbete inte omfattas av den arbetsbaserade försäkringen och som efter utlandstjänstgöringens slut återvänder till Sverige ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten, om utlandstjänstgöringen varat längst fem år.	För biståndsarbetare m.fl. enligt 5 kap. 6 § som till följd av utlandsarbete inte omfattas av den arbetsbaserade försäkringen och som efter utlandstjänstgöringens slut återvänder till Sverige ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten, om utlandstjänstgöringen varat längst fem år. *För sådana medföljande familjemedlemmar som avses i 5 kap. 8 § och som vid tillämpning av 5 kap. 4 eller 6 § anses bosatta i Sverige under utlandsvistelse, ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten till Sverige, om återkomsten sker direkt efter det att personen upphört att anses vara bosatt i Sverige under utlandsvistelse.*
12 kap.	
38 §[1]	
För en förälder som anses bosatt i Sverige även under vistelse utomlands enligt *bestämmelserna i* 5 kap. 6 *och 8 §§*, ska det bortses från tiden för utlandsvistelsen när det bestäms om 240-dagarsvillkoret i 35 § 1 är uppfyllt.	För en förälder som anses bosatt i Sverige även under vistelse utomlands enligt 5 kap. 6 §, *och för en förälder som är en medföljande familjemedlem enligt 5 kap. 8 § till en person som avses i 5 kap. 4 eller* 6 §, ska det bortses från tiden för utlandsvistelsen när det bestäms om 240-dagarsvillkoret i 35 § 1 är uppfyllt.
Vidare ska för en förälder som fått sjukersättning eller aktivitetsersättning en sjukpenninggrundande inkomst beräknad enligt 26 kap. 22 a § anses ha gällt hela den tid som föräldern fått sådan ersättning.	
26 kap.	
24 §	
För sådana personer som enligt 5 kap. 6 *och 8 §§* anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands, ska den sjukpenninggrundande inkomsten vid återkomsten till Sverige motsvara lägst det belopp som utgjorde deras sjukpenninggrundande inkomst omedelbart före utlandsresan.	För sådana personer som enligt 5 kap. 6 § anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands, ska den sjukpenninggrundande inkomsten vid återkomsten till Sverige motsvara lägst det belopp som utgjorde deras sjukpenninggrundande inkomst omedelbart före utlandsresan. *Detsamma gäller för sådana medföljande familjemedlemmar som avses i 5 kap. 8 § och*

[1] Senaste lydelse 2015:758.

som vid tillämpning av 5 kap. 4 eller 6 § anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för den som har återkommit till Sverige före ikraftträdandet.

3 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjuk- respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall, boendetillägg, närståendepenning, medel för köp av arbetshjälpmedel m.m., sjukersättning, aktivitetsersättning, handikappersättning, merkostnadsersättning, ersättning vid arbetsskador och inom det statliga personskadeskyddet samt bidrag för sjukskrivningsprocessen. I utgiftsområdet ingår myndigheterna Försäkringskassan och Inspektionen för socialförsäkringen.

3.2 Utgiftsutvecklingen

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ersättning vid sjukdom och funktionsnedsättning	**108 281**	**111 066**	**108 883**	**110 643**	**112 263**	**112 268**
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	51 264	53 898	50 737	**51 560**	52 406	52 968
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	51 661	51 652	52 782	**53 675**	54 444	53 971
1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning	1 446	1 516	1 469	**1 440**	1 391	1 347
1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.	2 440	2 526	2 450	**2 494**	2 548	2 508
1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet	37	37	38	**38**	38	38
1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen	1 432	1 437	1 407	**1 437**	1 437	1 437
Myndigheter	**9 707**	**10 882**	**10 631**	**11 351**	**11 725**	**11 998**
2:1 Försäkringskassan	9 633	10 805	10 556	**11 272**	11 645	11 916
2:2 Inspektionen för socialförsäkringen	74	78	74	**79**	80	82
Äldreanslag	**2 108**	**1 414**	**1 086**			
2025 1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	2 108	1 414	1 086			
Totalt för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	**120 096**	**123 362**	**120 600**	**121 994**	**123 988**	**124 266**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**123 059**	**123 059**	**123 059**
Pris- och löneomräkning[2]	205	383	601
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	282	2 022	2 062
varav BP26[3]	*257*	*498*	*514*
Makroekonomisk utveckling	1 251	2 194	4 220
Volymer	-2 803	-3 670	-5 676
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**121 994**	**123 988**	**124 266**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 3.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	110 000
Verksamhetsutgifter[2]	11 975
Investeringar[3]	19
Summa utgiftsram	**121 994**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/2025:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområdet.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Miljoner kronor

	2025	2026
Skattereduktion för personer med sjuk- och aktivitetsersättning (G2)	4 150	4 220

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse.

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98).

3.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att frånvaron från arbete på grund av sjukdom ska ligga på en långsiktigt stabil och låg nivå (prop 2008/09:1 utg.omr. 10 avsnitt 2.3, bet. 2008/09:SfU1, rskr. 2008/09:138). Målet innebär mer specifikt följande:

- Sjukfrånvaron ska inte variera mer än inom ramen för normala säsongsvariationer.
- Osakliga regionala skillnader i sjukfrånvaron ska inte förekomma.
- Skillnaden i sjukfrånvaron mellan kvinnor och män ska minska.

3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- Ohälsotalet – antal nettodagar per år som personer 16–64 år i genomsnitt har sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning eller aktivitetsersättning.
- Sjukpenningtalet.
- Antal pågående sjukfall.
- Antal nybeviljade sjuk- och aktivitetsersättningar.
- Observerat och standardiserat medelantal sjukpenningdagar per person 16–64 år i respektive län.

3.6 Resultatredovisning

3.6.1 Sjukfrånvarons utveckling

Den sammantagna sjukfrånvaron är svagt stigande

Den totala sjukfrånvaron mäts med måttet ohälsotalet och uppgick till 22,6 dagar i december 2024. Ohälsotalets nivå var därmed 0,4 dagar högre (ca 2 procent) jämfört med 2023. Ohälsotalet består av frånvaro genom sjuk- och aktivitetsersättning (SA) samt sjukfrånvaro i form av sjukpenning för personer i åldrarna 16–64 år. För kvinnor uppgick ohälsotalet till 27,2 dagar och för män till 18,1 dagar under 2024. Kvinnor står således för en betydligt större del av sjukfrånvaron än män. Förändringen under 2024 skiljer sig åt mellan kvinnor och män; kvinnors ohälsotal har ökat 0,6 dagar jämfört med en ökning om 0,1 dagar för män. Ökningen i ohälsotal under 2024 är relativt stor i de tre åldersklasserna 20–29, 30–39 och 60–64 år. Ohälsotalets nuvarande nivå är dock jämförelsevis låg sett ur ett längre tidsperspektiv, främst på grund av det minskade antalet personer med sjukersättning. En allt lägre andel av befolkningen försörjs alltså genom sjukförsäkringen och nuvarande nivå är i princip halverad jämfört med nivån för 20 år sedan. Bakgrunden till den minskande andelen personer med sjukersättning är att utflödet (dvs. de som lämnar ersättningen) varit högre än nybeviljandet (dvs. de som beviljas ersättningen). I början av 2000-talet var nybeviljandet av sjukersättning högt vilket resulterade i ett stort antal personer med den ersättningen. Dessa personer har successivt lämnat ersättningen för ålderspension. Ökningen av ohälsotalet under resultatåret beror på ett ökat antal sjukpenningdagar, ökningen har dock motverkats av en viss minskning i antalet personer med sjukersättning.

Diagram 3.1 Ohälsotalet 2001–2024

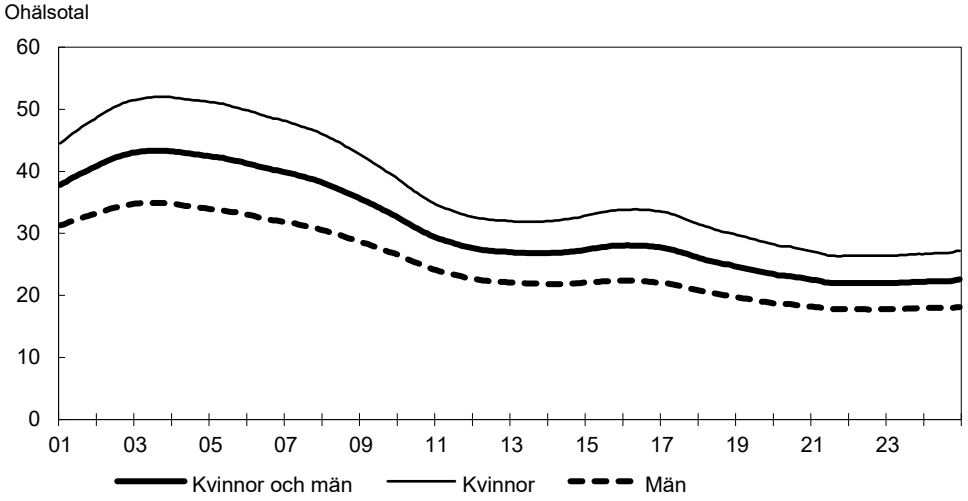

Källa: Försäkringskassan.

Diagram 3.2 Ohälsotalet december 2024 efter kön och åldersklass

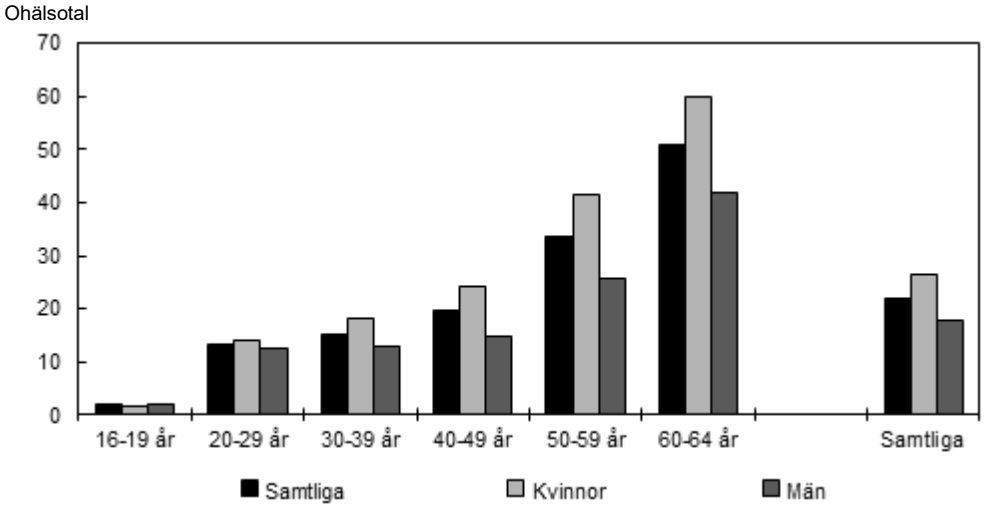

Källa: Försäkringskassan.

Växande sjukpenningtal och större ökning för kvinnor

I denna proposition har ett nytt sjukpenningtal (sjukpenningtalet 2.0) använts som indikator. Sjukpenningtalet 2.0 speglar på ett bättre sätt det potentiella antal försäkrade som kan ha rätt till sjukpenning jämfört med det tidigare sjukpenningtalet. Den stora skillnaden mellan måtten är att nämnaren i sjukpenningtalet 2.0 är fastställd utifrån en skattning av antalet försäkrade i åldrarna 15–69 år. Som sjukpenningförsäkrad räknas de som enligt rapporten Befolkningens arbetsmarknadsstatus (SCB/BAS) varit sysselsatta eller inskrivna som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen minst 4 månader i följd, samt individer med utbetald sjukpenning eller rehabiliteringspenning under referensperioden. Sammantaget innebär detta att nämnaren antalsmässigt blir lägre än nämnaren i den tidigare definitionen av sjukpenningtalet, där i princip hela befolkningen ingick, vilket i sin tur medför att sjukpenningtalet blir högre. I december 2024 uppgick sjukpenningtalet för åldrarna 15–69 år till 12,69 dagar, vilket innebar en ökning med 0,5 dagar (4 procent) jämfört med 2023. Skillnaden mellan kvinnor och män är stor och har ökat under 2024. Kvinnors sjukpenningtal ökade 5 procent, att jämföra med 2 procent för män. Kvinnors sjukpenningtal var därmed 87 procent högre än det för män (en ökning med 6 procentenheter under resultatåret). Ökningen i sjukpenningtalet har skett i alla åldersgrupper, utom de allra yngsta (15–19 år).

Att sjukpenningtalet stigit kan framför allt förklaras av att allt fler kvarstår längre i sjukpenningen, och att sjukfrånvarons totala volym därigenom fått en högre koncentration av längre sjukfall. Vid sidan av detta spelar det även in att fler äldre har rätt till sjukpenning ytterligare ett år, en effekt av att riktåldern höjdes 2023. Sjukpenningen kan genom denna förändring sägas försäkra, och omfatta, ytterligare en årskull. Det är därför som ökningen i sjukpenningtalet under 2024 varit störst både för kvinnor och män inom åldersgruppen 65–69 år.

Tabell 3.5 Sjukpenningtalet december 2024 för kvinnor och män samt förändring jämfört med december 2023

Ålder	Kvinnor	Män	Kvinnor och män	Förändring kvinnor	Förändring män	Förändring samtliga
15–19 år	1,0	1,0	1,0	-0,1	-0,1	-0,1
20–24 år	6,4	3,5	4,8	0,1	-0,1	0,1
25–29 år	10,6	5,0	7,6	0,6	-0,1	0,2
30–34 år	16,4	8,1	12,1	0,9	0,1	0,5
35–39 år	16,8	7,7	12,1	1,0	0,5	0,8
40–44 år	16,9	7,4	12,1	0,8	0,1	0,4
45–49 år	17,5	8,4	12,9	0,6	0,2	0,4
50–54 år	19,4	9,7	14,5	0,8	-0,1	0,4
55–59 år	21,6	13,0	17,2	0,8	0,0	0,4
60–64 år	25,3	18,0	21,6	0,8	0,0	0,4
65–69 år	11,5	9,2	10,3	3,5	2,0	2,7
Samtliga 15–69 år	**16,7**	**8,9**	**12,7**	**0,9**	**0,2**	**0,5**

Källa: Försäkringskassan.

Sjukpenningtalet enligt tidigare definition uppgick till 10,5 i december 2024 (kvinnor 13,8, män 7,3), och hade därmed ökat med 0,3 dagar jämfört med december 2023.

Inflödet av sjukfall med psykiatriska diagnoser stabilt

Inflödet (här påbörjade sjukfall som blivit minst 14 dagar långa) uppgick under 2024 till 489 000 (309 000 kvinnor, 180 000 män). Utvecklingen av antalet startade sjukfall kan beskrivas som relativt oförändrad jämfört med föregående år. Inflödet av sjukfall 2024 var 5 000 högre jämfört med 2023, vilket motsvarar en ökning med en procent.

Diagram 3.3 Antalet påbörjade sjukfall som blivit minst 14 dagar, rullande 12-månadersvärde 2006–2024

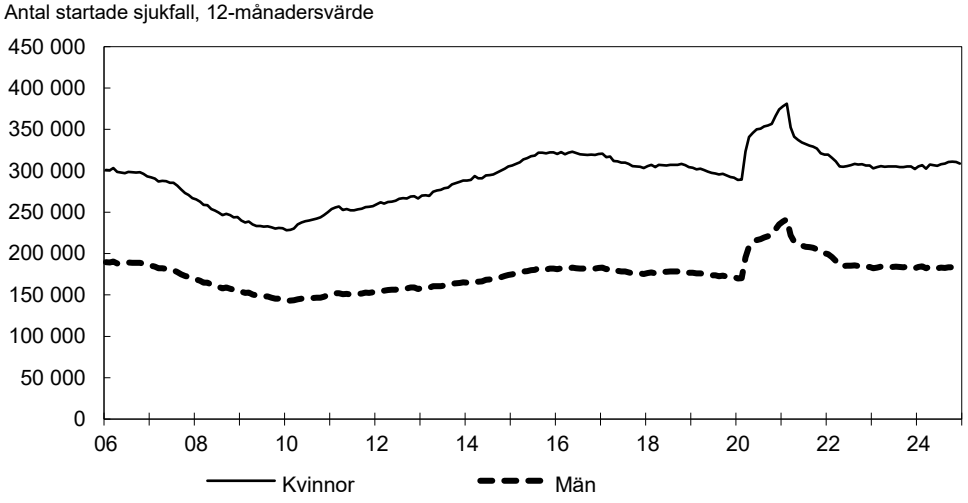

Källa: Försäkringskassan.

Utvecklingen av antalet påbörjade sjukfall har stor betydelse för sjukfrånvarons utveckling. Även inflödets diagnossammansättning har betydelse i detta sammanhang eftersom t.ex. psykiatriska diagnoser innebär längre förväntade sjukskrivningstider. Åren 2020 och 2021 minskade antalet sjukskrivningar med psykiatriska diagnoser, men därefter har antalet ökat till motsvarande nivåer som före covid-19-pandemin. Ungefär 30 procent av de påbörjade sjukfallen har en psykiatrisk diagnos. Under 2024 uppgick antalet psykiatriska diagnoser till 145 000 av påbörjade sjukfall som blev minst 14 dagar långa (103 000 kvinnor, 42 000 män). Jämfört med 2023 var det en ökning med 4 000 påbörjade sjukfall med psykiatrisk diagnos.

Sjukfallens varaktighet är stabil

I detta avsnitt redovisas hur sjukfallens varaktighet har utvecklats. Här jämförs i vilken utsträckning sjukfall som blivit minst 30 dagar kvarstår i sjukskrivning över tid. Resultatåret 2024 jämförs med 2023 vad avser sjukfall som startat under första kvartalet respektive år. Dessa sjukfall följs fram till dag 300 och i diagrammen 3.4 och 3.5 visas hur stor andel som kvarstår vid varje tidpunkt. Ett skifte utåt av varaktighets-kurvorna innebär därmed att sjukfallens varaktighet har ökat mellan de jämförda åren och vice versa.

Exempelvis var det 25 procent av sjukfallen bland kvinnor som fortfarande pågick dag 180 och vid dag 300 kvarstod 15 procent av de sjukfall som startat 2024. För män var motsvarande andel en procentenhet lägre än för kvinnor.

Det kan konstateras att varaktigheten inte förändrats på ett avgörande sätt då 2024 jämförs med 2023. Detta gäller för såväl män som kvinnor. Den nivå respektive års varaktighetskurva ligger på är starkt beroende av hur diagnossammansättningen är bland de sjukfall som startas samt hur strikt prövningen är vid rehabiliteringskedjans olika tidpunkter.

År 2020 och tidigare var sannolikheten för att ett sjukfall skulle avslutas högre kring rehabiliteringskedjans tidpunkter, såsom dag 180. I varaktighetskurvorna tog det sig i uttryck i att andelen kvarstående minskade på ett uttalat sätt kring dessa fasta tidpunkter i rehabiliteringskedjan. För närvarande finns inte någon sådan markant ökad sannolikhet att sjukfallen avslutas. Den huvudsakliga förklaringen till den förhöjda varaktigheten är de regelförändringar som har införts 2020–2021 vad gäller bedömningen av arbetsförmågan efter dag 180 i rehabiliteringskedjan.

Den ökade varaktigheten efter 2020 är den faktor som lett till att allt fler långa sjukfall ackumuleras.

Diagram 3.4 Kvinnor: andel sjukfall som kvarstår vid olika sjukfallslängder

Andel kvarstående vid resp. dag

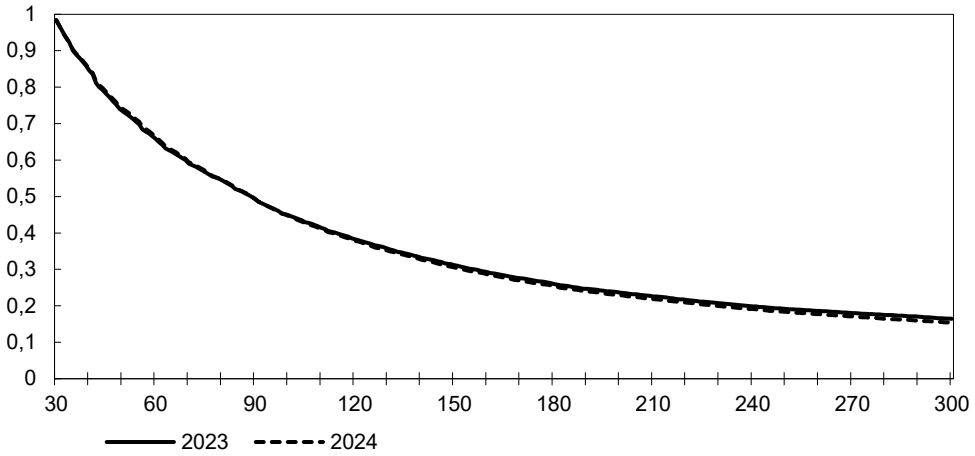

Anm.: Sjukfall startade under kvartal 1 respektive år, som blivit minst 30 dagar långa.
Källa: Försäkringskassan.

Diagram 3.5 Män: andel sjukfall som kvarstår vid olika sjukfallslängder

Andel kvarstående vid resp. dag

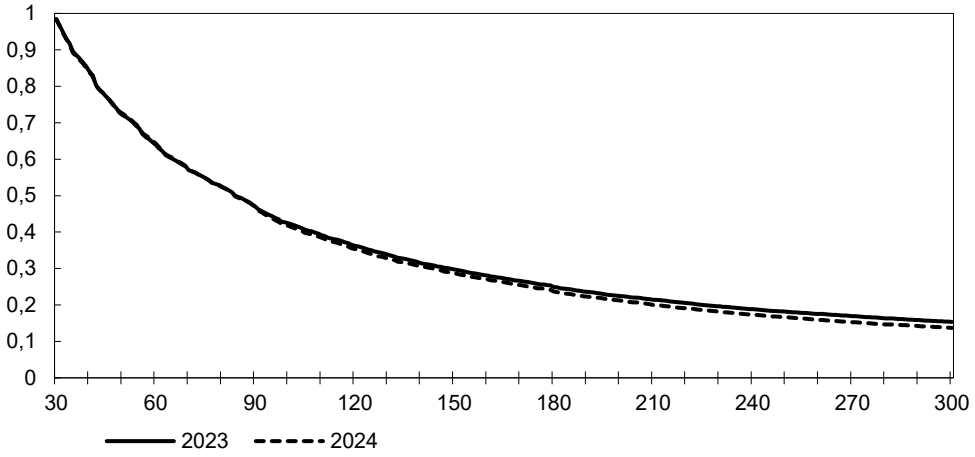

Anm.: Sjukfall startade under kvartal 1 respektive år, som blivit minst 30 dagar långa.
Källa: Försäkringskassan.

Ökat antal långa sjukfall

Vid utgången av 2024 uppgick antalet pågående sjukfall med sjukpenning till 201 000. Totalt sett hade antalet pågående sjukfall minskat med ca 1 600 (1 procent) jämfört med ett år tidigare. Antalet sjukfall kan därmed beskrivas ha planat ut under året, till skillnad från tidigare år då sjukfrånvaron ökat. Att antalet pågående sjukfall vid årsskiftet var något lägre än ett år tidigare samtidigt som sjukpenningtalet ökade under samma år (se tabell 3.5) kan framstå som motsägelsefullt. Differensen mellan dessa två olika mått förklaras med att antalet pågående sjukfall visar sjukfrånvaron i december medan sjukpenningtalet återspeglar nyttjandet av sjukpenning under hela året. Den ökning som sjukpenningtalet visar skedde huvudsakligen i början av året.

Sett till olika fallängder i pågående sjukfall har vissa förändringar skett när dessa för december 2024 jämförs med motsvarande månad 2023. Antalet sjukfall som pågått längre än två år har ökat med ca 4 000 mellan åren. Sjukfall som pågått en kortare tid än två år har däremot minskat.

Diagram 3.6 Antalet pågående sjukfall efter sjukfallslängd

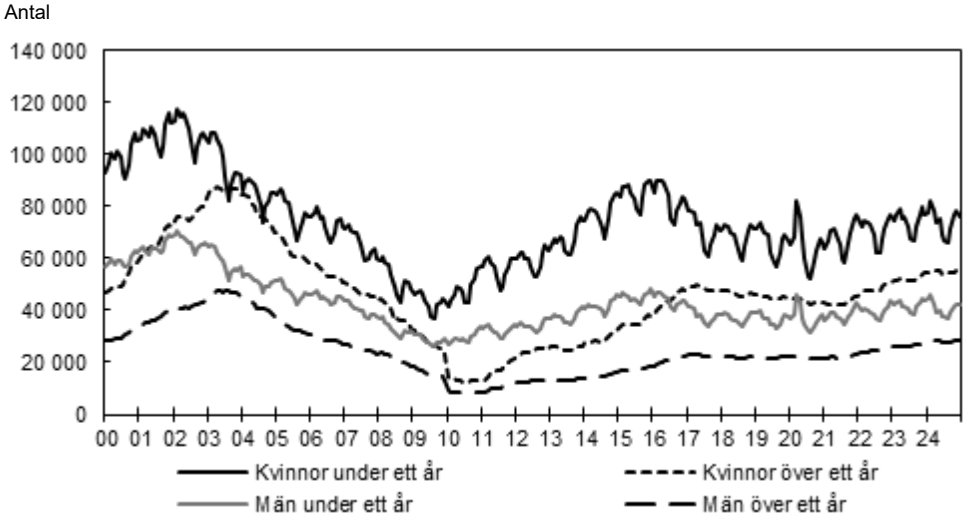

Källa: Försäkringskassan.

Av de pågående sjukfallen i december 2024 var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Denna fördelning av sjukfallen mellan könen har varit stabil de senaste tio åren. Vid utgången av december 2024 hade antalet sjukfall bland kvinnor minskat med ca 300 (0,2 procent). Bland män hade antalet sjukfall minskat med 1 300 (1,8 procent). För både kvinnor som män gäller dock att de långa sjukfallen (överstigande två år) har ökat under året.

Att sjukfallsbeståndet över tid får en förändrad sammansättning på så sätt att de långa sjukfallen blir fler är huvudsakligen en följd av vissa lagändringar som genomfördes 2021 och 2022. Då infördes bestämmelser om undantag från bedömningen av arbetsförmågan mot ”normalt förekommande arbete” som ska göras fr.o.m. dag 181 i rehabiliteringskedjan. Undantagen, s.k. övervägande skäl och särskilda skäl, innebär att bedömningen av arbetsförmågan mot normalt förekommande arbete ska skjutas upp om *övervägande skäl* talar för att den försäkrade kan återgå i arbete senast dag 365 (övervägande skäl) eller om återgång i arbete med *stor sannolikhet* kommer att ske senast dag 550 (särskilda skäl). Sedan bestämmelsen övervägande skäl infördes 2021 är det enligt Försäkringskassan färre sjukfall som avslutas efter omkring 180 dagar. Under 2024 registrerades övervägande skäl i 60 procent av de ärenden som passerat dag 180. Sjukfall som pågått länge än 180 dagar har, jämfört med kortare sjukfall, en relativt låg sannolikhet att avslutas. En ökad mängd sjukfall som passerar dag 180 kommer därmed att med viss eftersläpning leda till att fler riktigt långa sjukfall uppstår vilket det senaste årets utveckling kan ses som ett exempel på.

I rapporten Undantaget som blev regel – Försäkringskassans användning av övervägande skäl vid 180 dagars sjukskrivning (RiR 2024:14) fann Riksrevisionen att undantaget övervägande skäl används som huvudregel snarare än som ett undantag. Regeringen har, utifrån Riksrevisionens rekommendationer till Försäkringskassan, gett ett uppdrag till Försäkringskassan att vidta åtgärder för att öka likformigheten och träffsäkerheten i användningen av undantaget övervägande skäl. Motsvarande åtgärder ska vidtas när det gäller undantaget särskilda skäl. Senast den 3 februari 2026 ska Försäkringskassan redovisa till Regeringskansliet (Socialdepartementet) vilka åtgärder myndigheten har vidtagit.

Försäkringskassans analyser visar att av de som får sjukpenningen beviljad med stöd av övervägande skäl har omkring hälften en psykiatrisk diagnos. 6 av 10 sjukfall avslutas innan dag 365 på grund av att den försäkrade åter är arbetsför. Återinsjuknandet, dvs. i vilken utsträckning försäkrade avslutar ett sjukfall mellan dag 181 och

365 i rehabiliteringskedjan och sedan påbörjar en ny sjukskrivningsperiod inom ett år, har inte förändrats efter införandet av övervägande skäl 2021 (S2024/01119).

Försäkringskassan har på uppdrag av regeringen analyserat skillnader i nyttjandet av sjukförsäkringen. Uppdraget har redovisats i fyra delrapporter (S2023/01244). Förutom skillnaderna mellan kvinnor och män, så finns det skillnader mellan olika åldersgrupper och yrken samt socioekonomisk status. Exempelvis är risken att bli sjukskriven i psykiatriska diagnoser (givet att man blivit sjukskriven) störst i åldersgruppen 25–39 år. Vidare är risken att bli sjukskriven lägre inom tjänstemannayrken och högre inom arbetaryrken och yrken med sämre fysisk, social och organisatorisk arbetsmiljö.

Vad gäller långtidssjukskrivna har Försäkringskassan också fått i uppdrag att utveckla sitt arbete med att utreda och tillvarata arbetsförmåga i förvärvsarbeten på arbetsmarknaden för denna grupp, t.ex. i arbeten med stöd från Arbetsförmedlingen. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska se över respektive myndighets arbetssätt och samarbetsformerna dem emellan för att dessa personers arbetsförmåga ska kunna tas tillvara. Uppdraget ska redovisas gemensamt till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Arbetsmarknadsdepartementet) senast den 14 april 2026.

Antalet avslag svagt ökande

Under 2024 avslutades ca 542 000 sjukfall, vilket är 4 000 fler än föregående år. En delmängd av sjukfallen avslutas genom avslag, dvs. den försäkrade har ansökt om fortsatt ersättning men Försäkringskassan har avslagit ansökan. Att sjukfall avslutas med ett avslag har blivit något mer förekommande under 2024. Antalet sjukfall som avslutades genom ett avslag 2024 uppgick till 17 600 (10 800 kvinnor, 6 800 män). Detta motsvarade ca 3,2 procent av samtliga avslutade sjukfall, vilket innebar att avslagsandelen var 0,8 procentenheter högre än 2023.

Antal sjukfall som avslutas genom avslag fr.o.m. dag 181 t.o.m. dag 365 i rehabiliteringskedjan har sedan 2021 minskat på ett betydande sätt jämfört med åren innan. Under 2024 var antalet avslag 5 100 för dag 181–365, vilket är ca 1 300 fler än 2023.

När antalet avslag relateras till summan av samtliga avslutade sjukfall mellan dag 181 och 365 i rehabiliteringskedjan och antalet sjukfall som passerat dag 365, framgår det att avslagsandelen uppgick till 7 procent 2024 (6,1 procent för kvinnor, 8,8 procent för män, analys saknar om vad skillnaderna beror på). År 2023 var motsvarande andel 5,5 procent.

Diagram 3.7 Andel avslag vid dag 181–365 i rehabiliteringskedjan

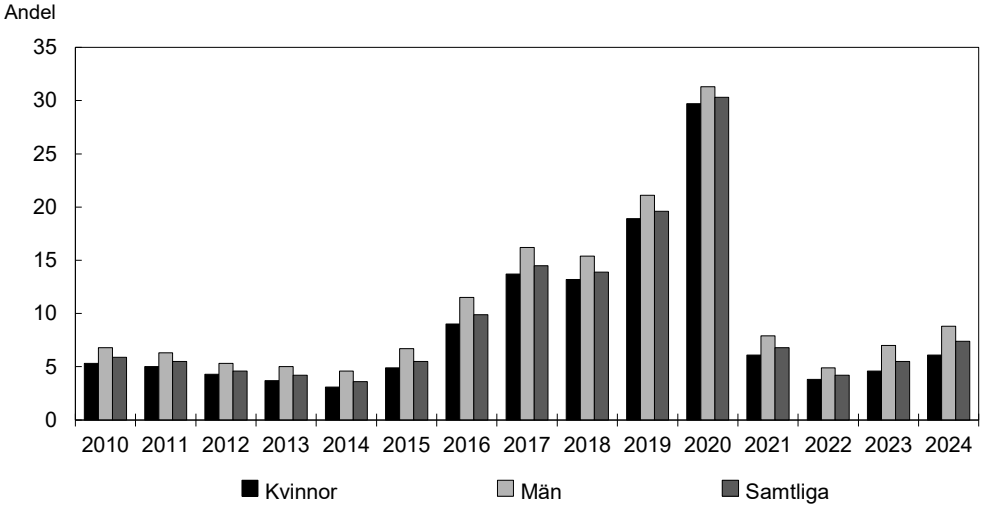

Anm.: Antalet avslag i förhållande till antalet avslutade sjukfall samt sjukfall som passerat dag 365.
Källa: Försäkringskassan.

Psykisk ohälsa vanligaste sjukskrivningsorsaken och stressrelaterade diagnoser står för ökningen

Psykisk ohälsa, i form av bl.a. ångestsyndrom och depression, är den vanligaste sjukskrivningsorsaken för både kvinnor och män. Vid utgången av 2024 hade ca 99 000 av dem som då var sjukskrivna en psykiatrisk diagnos (70 000 kvinnor och 29 000 män). Det är en ökning jämfört med året innan med ca 4 500 personer. Av antalet sjukskrivna kvinnor hade 53 procent en psykiatrisk diagnos och motsvarande andel för män var 41 procent.

Sammantaget hade därmed 49 procent av de pågående sjukfallen vid utgången av 2024 en psykiatrisk diagnos, vilket är en ökning med drygt två procentenheter jämfört med 2023. Under covid-19-pandemin var det en minskad förekomst av sjukpenning kopplad till dessa diagnoser, men över tid har antalet sjukfall med psykiatriska diagnoser ökat till motsvarande nivåer som före pandemins utbrott. En delförklaring till detta är ökningen av antalet långa sjukfall. Ju längre sjukfall desto högre är andelen psykiatriska diagnoser. Exempelvis uppgår andelen psykiatriska diagnoser till 58 procent (kvinnor 60 procent, män 54 procent) bland sjukfall som pågått över två år. Sjukfrånvaron har därmed under året fått en starkare koncentration av psykiatriska diagnoser. De psykiatriska diagnoserna har aldrig varit mer förekommande än nu sett till såväl absoluta som relativa tal.

Diagram 3.8 Antal och andel pågående sjukfall med psykiatrisk diagnos, december respektive år, 2010–2024

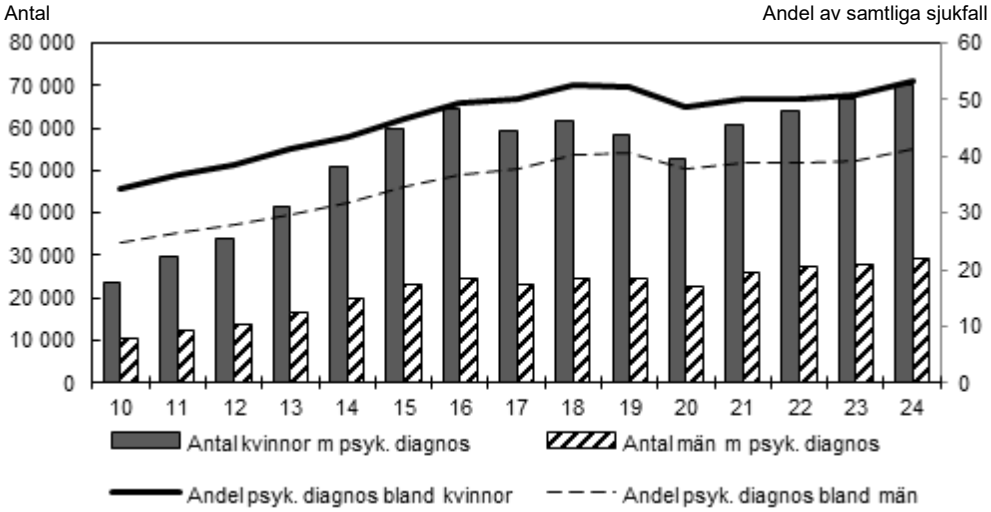

Källa: Försäkringskassan.

Bland de psykiatriska diagnoserna är stressrelaterad ohälsa (diagnoskod F43, anpassningsstörningar och reaktion på svår stress) den mest förekommande. För kvinnor är den stressrelaterade ohälsan större än alla andra psykiatriska diagnoser tillsammans.

Vid utgången av 2024 var det 37 000 kvinnor och 10 000 män som hade pågående sjukfall med stressrelaterad diagnos. Som framgår av diagrammet nedan har ökningen i dessa diagnoser varit stor de senaste fyra åren (50 procents ökning både för kvinnor och män).

Diagram 3.9 Antalet pågående sjukfall med diagnosen anpassningsstörningar och reaktion på svår stress

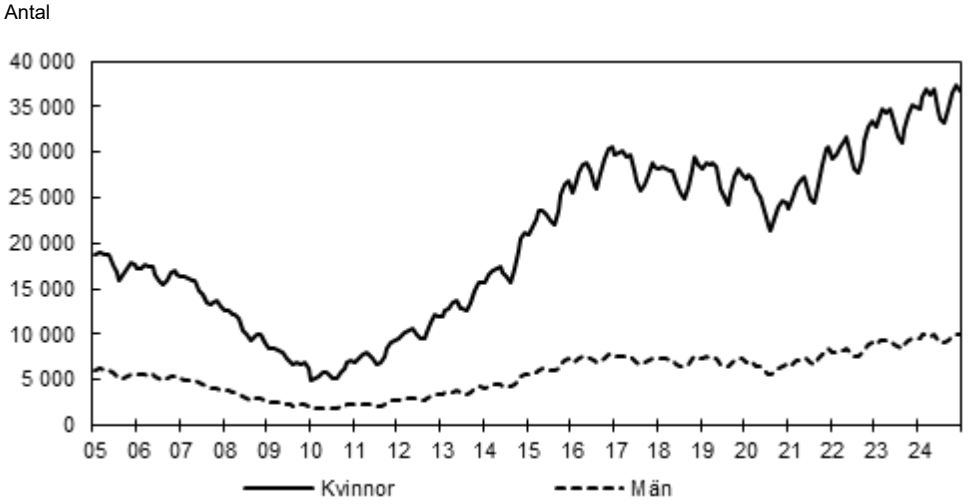

Källa: Försäkringskassan.

Generellt sett är risken för sjukskrivning som högst i åldrarna 55–59 år. Men den relativa risken för att bli sjukskriven med en stressrelaterad diagnos är som högst i åldrarna 30–39 år, vilket är åldrar då många bildar familj. Familjebildning i kombination med förvärvsarbete har en betydelse för sjukfrånvaron i allmänhet och risken för stressrelaterade besvär i synnerhet, vilket bli särskilt tydligt för kvinnor (se Försäkringskassan Lägesrapport 2024:1 – Psykisk ohälsa i dagens arbetsliv).

Regionala skillnader i sjukfrånvaron består

Vid en jämförelse av länens genomsnittliga sjukfrånvaro (observerad sjukfrånvaro, antal nettosjukpenningdagar per person 16–64 år), där hänsyn tas till hur befolkningssammansättningen med avseende på kön, ålder och utbildningsnivå är i respektive län (standardiserad sjukfrånvaro), framgår det att det finns en regional variation mellan faktisk sjukfrånvaro och den förväntade givet befolknings-sammansättningen. Som framgår av diagram 3.9 är kvinnors sjukfrånvaro som lägst i relation till den förväntade i Gotlands län, där den genomsnittliga sjukfrånvaron 2023 var 2,6 dagar lägre än den befolkningsmässigt förväntade. Motsatt förhållande gäller i Värmlands län, som har en sjukskrivningsgrad som är 3 dagar högre än förväntat.

Diagram 3.10 Observerad och standardiserad sjukfrånvaro för kvinnor per län 2023

Genomsnittligt antal sjukpenningdagar per person

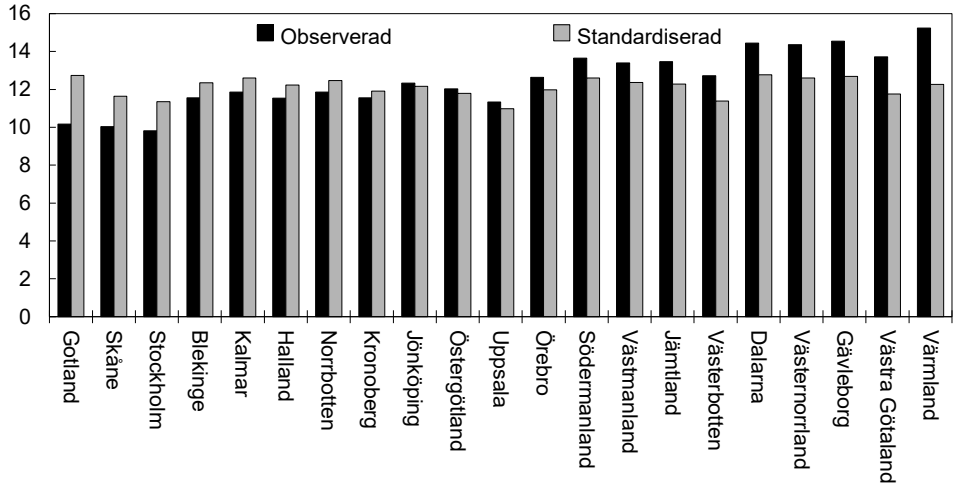

Anm: Sorterat efter differens mellan observerad och standardiserad sjukfrånvaro.
Källa: Socialdepartementets beräkningar i LISA, SCB.

Även för män uppvisar Gotlands län den största differensen, där den observerade sjukfrånvaron understiger den förväntade med 1,4 dagar. För Västra Götalands län gäller att den observerade sjukfrånvaron motsatt är 1,3 dagar högre än den förväntade.

Diagram 3.11 Observerad och standardiserad sjukfrånvaro för män per län 2023

Genomsnittligt antal sjukpenningdagar per person

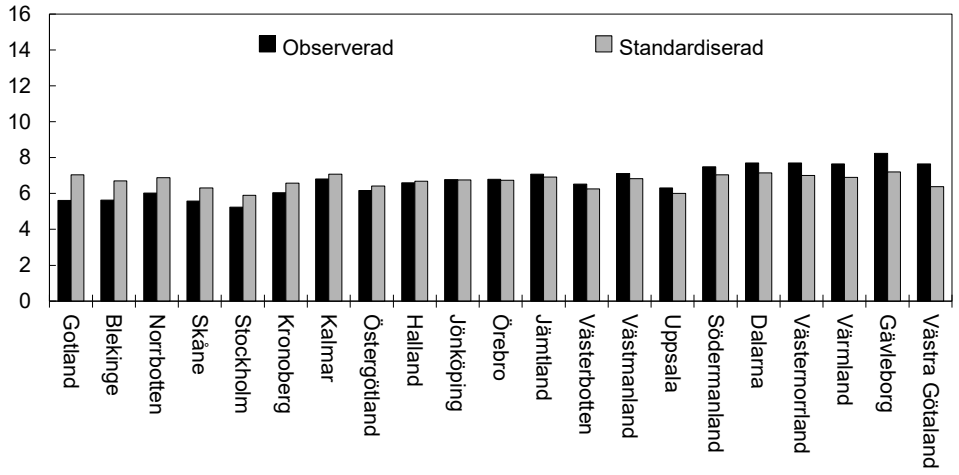

Anm: Sorterat efter differens mellan observerad och standardiserad sjukfrånvaro.
Källa: Socialdepartementets beräkningar i LISA, SCB.

Den regionala variationen är mer uttalad för kvinnor än för män. Generellt sett är de regionala avvikelserna mellan observerad och förväntad sjukfrånvaro lägre för män än

för kvinnor. Männens sjukfrånvaro är på en absolut lägre nivå, men avvikelserna är också lägre relativt sett (dvs. procentuell avvikelse mellan observerad och standardiserad sjukfrånvaro). Det län där överensstämmelsen mellan den observerade sjuk-frånvaron och den förväntade är som störst är Jönköpings län.

Antalet personer med sjukersättning minskar svagt

Det totala antalet personer med sjukersättning minskade svagt under 2024. Vid utgången av 2024 hade 220 000 personer (126 000 kvinnor och 94 000 män) sjukersättning, vilket var ca 4 000 färre än i december 2023. Fram till 2023 hade antalet personer med sjukersättning minskat kontinuerligt sedan 2008, då bestämmelserna gällande rätten till ersättningen skärptes. Efter introduktionen av de s.k. äldrereglerna i sjukersättningen har inflödet (dvs. personer som beviljas ersättningen) ökat samtidigt som utflödet (dvs. personer som lämnar ersättningen) har påverkats genom att den högsta åldern att uppbära sjukersättning har höjts från 64 till 65 år under 2023, vilket på så vis minskat utflödet från sjukersättningen. Dessa förändringar har sammantaget medverkat till att det tidigare gapet mellan utflöde ur förmånen och inflöde till den har minskat betydligt. Resultatet blir att totalantalet närmast har stabiliserats.

Under 2024 nybeviljades totalt ca 11 000 personer sjukersättning (5 900 kvinnor och 5 100 män), vilket var 1 000 personer färre än föregående år. Bland äldre försäkrade ses dock ett högre nybeviljande. En viktig förklaring till de högre nybeviljandetalen är de särskilda reglerna som sedan den 1 september 2022 gäller för äldre. Under 2024 nybeviljades totalt 4 600 personer 60 år och äldre sjukersättning, vilket är drygt 3 500 fler jämfört med innan reglerna fanns. Även för åldrar som inte träffas av äldre-reglerna har nybeviljandet ökat. Under 2024 nybeviljades t.ex. 1 096 kvinnor i åldern 55–59 år sjukersättning jämfört med 642 år 2021. Motsvarande antal för män var 880 under 2024 jämfört med 579 år 2021. Orsaken till denna ökning är inte helt klarlagd. I takt med att antalet långa sjukfall har ökat de senaste åren bör även antalet potentiella utbyten mellan förmånsslagen sjukpenning och sjukersättning ha ökat i antal.

Under 2024 avslogs fler ansökningar om sjukersättning än under 2023. Andelen avslag har ökat något. Andelen avslag för kvinnor var 54 procent 2024 jämfört med 50 procent 2023. Motsvarande siffror för män var 47 procent 2024 jämfört med 44 procent 2023.

Diagram 3.12 Antal personer med nybeviljad sjukersättning per år, samt antal personer med sjukersättning i december månad, 2003–2024

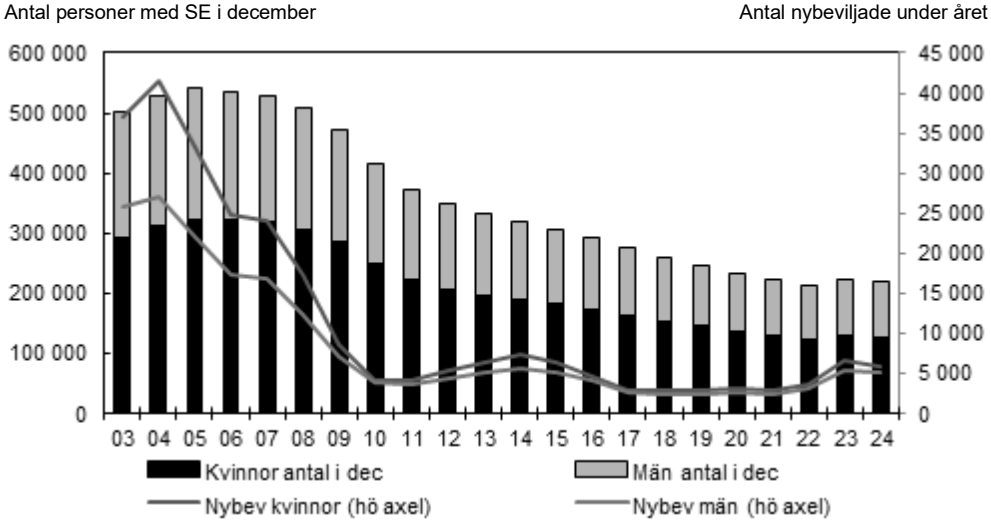

Källa: Försäkringskassan.

Liksom andelen sjukfall med psykiatrisk diagnos har ökat över tid har också andelen nybeviljad sjukersättning med psykiatrisk diagnos (diagnoskapitel F) ökat. År 2003 var andelen med psykiatrisk diagnos bland nybeviljanden av sjukersättning 18 procent för kvinnor och 14 procent för män. År 2024 var motsvarande siffror 46 respektive 42 procent.

Antal personer med aktivitetsersättning ökar

I december 2024 hade 33 100 personer aktivitetsersättning (15 600 kvinnor, 17 500 män), vilket var 2 100 fler än ett år tidigare. Under 2024 nybeviljades 8 900 personer aktivitetsersättning, (4 400 kvinnor, 4 500 män), vilket var en ökning med 15 procent jämfört med 2023. Den numerärt största beslutsvolymen avsåg ärenden om förlängning av aktivitetsersättningen. Under 2024 avslogs 558 förlängnings-ansökningar, vilket är fler än under 2023 då 400 ansökningar avslogs.

Diagram 3.13 Antal personer med aktivitetsersättning i december respektive år, samt antal nybeviljade under respektive år, 2003–2024

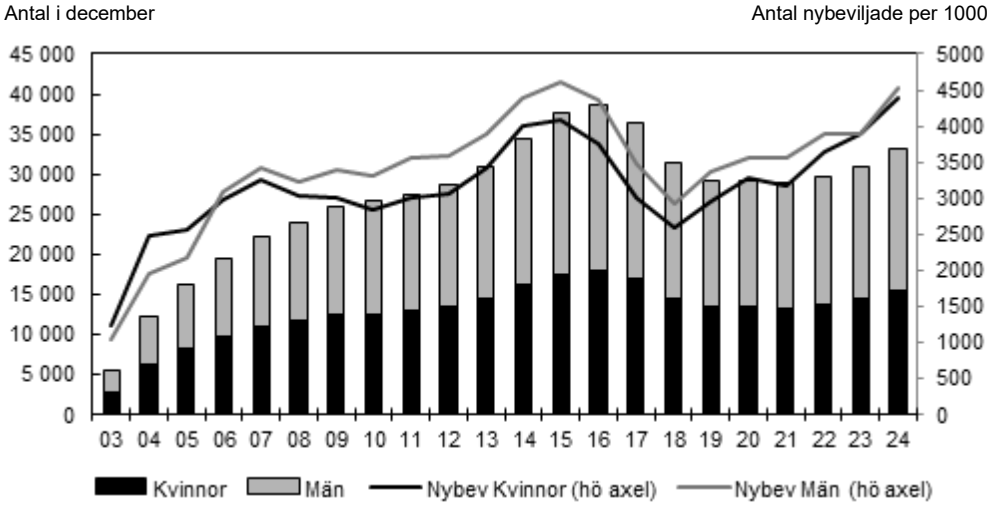

Källa: Försäkringskassan.

Under 2024 lämnade 5 600 personer aktivitetsersättningen, marginellt fler än under 2023 då 5 300 personer lämnade ersättningen. Av dem som lämnade ersättningen var 49 procent kvinnor och 51 procent män. En stor andel av dem som lämnar aktivitets-ersättning vid 30 års ålder får ersättning från andra delar av sjukförsäkringen tiden efter det att aktivitetsersättningen upphört. Baserat på uppgifter för perioden juli 2023 till mars 2024 hade 52 procent inom ett halvår ansökt om och beviljats sjukersättning. Andelen som fick sjukpenning i särskilda fall var 29 procent och andelen som fick sjukpenning baserad på en tidigare inkomst var 5 procent. Sammantaget kan konstateras att merparten (ca 85 procent) av personerna som fyllt 30 år fortsatte uppbära ersättning inom sjukförsäkringen tiden efter det att aktivitetsersättningen upphört.

3.6.2 Aktörer i sjukskrivningsprocessen

Sjukfrånvarons utveckling påverkas både av de åtgärder som ansvariga aktörer vidtar och individens deltagande i sjukskrivningsprocessen. Försäkringskassans handläggning har också betydelse för måluppfyllelsen. Andra viktiga aktörer som genom insatser eller genom frånvaro av sådana insatser kan påverka sjukfrånvarons utveckling och därigenom måluppfyllelsen är arbetsgivare, hälso- och sjukvården och Arbetsför-medlingen. Det stöd som Socialstyrelsen ger har betydelse för hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivningar och i förlängningen för sjukfrånvarons utveckling.

Fler planer för återgång i arbete har inkommit till Försäkringskassan

Arbetsgivaren har en skyldighet att inom 30 dagar upprätta en plan för återgång i arbete för arbetstagare som kan förväntas vara sjukskrivna i minst 60 dagar. Försäkringskassan kan hämta in planen eller fråga arbetsgivaren om innehållet när det behövs ytterligare information om vilka förutsättningar som finns för att arbetstagaren ska kunna återgå i arbete hos arbetsgivaren. Informationen i planen kan också användas för att avgöra om det är aktuellt med arbetslivsinriktad rehabilitering hos arbetsgivaren, Arbetsförmedlingen eller med insatser via samordningsförbund.

Antalet planer för återgång i arbete från arbetsgivaren som har kommit in till Försäkringskassan har ökat från ca 49 300 under 2023 till ca 57 600 under 2024, vilket motsvarar en ökning med 16 procent (uppgifter om hur vanligt det är att upprätta planer för kvinnor respektive män saknas). Antalet inkomna planer påverkas dels av hur många planer som arbetsgivare skickar in till Försäkringskassan på eget initiativ, dels av hur många planer som Försäkringskassan begär in. Försäkringskassan bedömer att det är svårt att uttala sig om orsaken till utvecklingen eftersom det inte är obligatoriskt att lämna in en upprättad plan till Försäkringskassan.

Det arbetsplatsinriktade rehabiliteringsstödet, som syftar till att stödja arbetsgivare som anlitar expertstöd för att förebygga sjukfall och att underlätta återgång i arbete efter sjukdom, används i ökande utsträckning. Stödet omfattar insatser för att utreda, initiera, planera, genomföra och följa upp åtgärder för arbetstagarens återgång i arbete. Under 2024 har 2 146 arbetsgivare beviljats sådant bidrag. Det kan jämföras med 2023 och 2022 då 1 867 respektive 1 484 arbetsgivare beviljats bidrag. Enligt Försäkringskassan kan en del av ökningen förklaras av att myndigheten under 2023 genomförde en informationskampanj för arbetsgivare, särskilt riktad mot små och medelstora företag.

De åtgärder som har vidtagits inom arbetsmiljöområdet redovisas inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

Försäkringskassan har stärkt stödet för återgång till arbete i sjukpenningärenden

Försäkringskassan påverkar sjukfrånvarons utveckling genom bl.a. den samordning och det stöd för återgång i arbete som myndigheten står för.

Försäkringskassan har i sjukpenninghandläggningen infört två nya standardiserade utredningsmoment för att klarlägga den försäkrades rehabiliteringsbehov, initial kartläggning av rehabiliteringsbehov (IKR) och fördjupad kartläggning av rehabiliteringsbehov (FKR). IKR är ett obligatoriskt handläggningsmoment som infördes 2023 och ersatte den s.k. telefonutredningen. FKR som infördes 2024 har enligt Försäkringskassan ersatt en del av avstämningsmötena. Antalet avstämningsmöten i sjukfall har minskat och tiden till ett första möte har förlängts. Försäkringskassan anger i sin årsredovisning för 2024 användandet av de nya utredningsmetoderna som förklaring. Försäkringskassan kräver inte manuell registrering av IKR med anledning av att IKR är ett obligatoriskt handläggnings-moment. Detta betyder att det inte är möjligt att jämföra antalet tidiga kontakter under 2024 med tidigare år. I en enkätundersökning som Försäkringskassan publicerade i september 2024 framgår att 93 procent av de som svarade på enkäten har pratat med en handläggare hos Försäkringskassan under sin sjukskrivning.[1]

[1] Arbetsrapport 2024:02 - Stöd tillbaka i arbete, En enkätundersökning om sjukskrivnas upplevelser av stöd från arbetsgivare, hälso- och sjukvården och Försäkringskassan, dnr FK 2022/009500.

Försäkringskassan har under 2024 tagit fram ett stödmaterial till handläggarna för deras dialoger med arbetsgivare, i syfte att ge arbetsgivare ökad kunskap om sitt ansvar i sjukskrivningsprocessen. Ett arbete pågår även för att utveckla samverkan med arbetsgivare. Exempelvis är Försäkringskassan projektanordnare för ett socialfonds-projekt som involverar offentliga och privata arbetsgivare. Projektet syftar till att stödja arbetsgivare att hitta effektiva metoder för att främja psykisk hälsa för ett hållbart arbetsliv.

Unga med aktivitetsersättning har sällan en arbetsgivare att återgå till. Samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen är därför särskilt viktig för målgruppens möjligheter att närma sig arbete. Trots detta fortsätter antalet gemensamma kartläggningar som genomförts av myndigheterna inom ramen för deras förstärkta samarbete under 2024 att minska för målgruppen från redan låga nivåer. Under 2024 fick 1 180 av totalt 26 400 unga som uppbar aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga en gemensam kartläggning, att jämföra med 2023 då 1 259 personer fick en gemensam kartläggning. För dem som får en gemensam kartläggning tar det närmare tre år innan den kommer till stånd.

Försäkringskassan påverkar sjukfrånvaron även genom sin prövning av rätten till ersättning. Försäkringskassan har under 2024 fortsatt arbetet med att förbättra kvaliteten i utredningar, bedömningar och beslut. I delar av sjukpenningens regelverk är bedömningsutrymmet stort. Det gäller särskilt då sjukfall har pågått mer än 180 dagar och bedömning ska göras av den försäkrades arbetsförmåga eller om undantagen övervägande eller särskilda skäl föreligger att skjuta upp bedömningen av arbetsförmågan mot andra arbeten på arbetsmarknaden. För att ge handläggarna stöd i bedömningarna har Försäkringskassan bl.a. utbildat sina försäkringsspecialister i juridisk metod för att de i sin tur ska kunna vara stöd till handläggarna i deras roll som rättstillämpare.

Europeiska Socialfonden+ (ESF+) ger Försäkringskassan möjlighet att bedriva och delta i projekt som syftar till att fler personer etablerar sig på eller närmar sig arbetsmarknaden, eller återgår i arbete. De målgrupper hos Försäkringskassan som fonden riktar sig till är försäkrade som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning har nedsatt arbetsförmåga och får sjukpenning, aktivitetsersättning eller sjukersättning, samt personer som har ansökt om och beviljats samordning av rehabiliteringsinsatser. Under 2024 har Försäkringskassan medfinansierat 13 projekt som samverkanspart och tagit del av stödet från ESF+ (S2025/00243).

Fler personer omfattas av samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen men en minskad andel återfår arbetsförmågan

Samverkan mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen syftar till att öka kvinnors och mäns förutsättningar att utveckla eller återfå arbetsförmåga och därmed kunna komma i arbete eller studier. Samarbetet bedrivs enligt gemensamma regleringsbrevsuppdrag och finansieras med medel inom anslaget 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen. Samarbetet består dels av förstärkta insatser i form av gemensam kartläggning och aktiva insatser för personer som är i sjukförsäkringen, dels av stöd till personer i övergången från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden.

Antalet gemensamma kartläggningar är i princip oförändrat. Under 2024 genomfördes 8 886 gemensamma kartläggningar, varav 64 procent avsåg kvinnor och 36 procent män, jämfört med 8 830 gemensamma kartläggningar 2023. Antalet gemensamma kartläggningar för individer med sjukpenning har ökat, men minskat för individer med aktivitetsersättning. För såväl individer med sjukpenning som med aktivitetsersättning var det 75 procent som efter gemensam kartläggning påbörjade rehabiliteringsinsatser

hos Arbetsförmedlingen under 2024, jämfört med 73 procent 2023. Det totala antalet individer som har återfått arbetsförmåga efter insatser inom ramen för samverkan har ökat något under 2024 jämfört med 2023. Andelen med sjukpenning som återfått arbetsförmåga har emellertid minskat från 45 procent 2023 till 38 procent 2024. För individer med aktivitetsersättning har andelen minskat från 39 procent 2023 till 29 procent 2024. En sannolik förklaring till detta är, enligt myndigheterna, att pågående insatser där individens arbetsförmåga inte utvecklats som planerat har avslutats i högre utsträckning än tidigare år.

Genom ett s.k. omställningsmöte ger myndigheterna information och stöd när det inte finns grund för ersättning från sjukförsäkringen och den enskilde därför behöver ställa om till ett annat arbete. Andelen av individerna som tackat ja till ett omställningsmöte efter ett avslag har minskat jämfört med 2023. Under 2024 var det 8,2 procent av de som inte längre fick sjukpenning och 4,6 procent av de som fick avslag på ansökan om aktivitetsersättning som deltog i ett omställningsmöte. Under 2023 var motsvarande andelar 10 respektive 7,8 procent. Myndigheterna kan utifrån tillgängliga data inte förklara minskningen i andel som deltar vid omställningsmöte efter ett avslag. Myndigheterna anser dock att det är viktigt att fortsätta arbeta utifrån det överenskomna arbetssättet, där individer ska erbjudas omställningsmöten och få stöd i att förhindra att de förlorar sin sjukpenninggrundande inkomst. (Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, Insatser för personer som är sjukskrivna och för unga med aktivitetsersättning, S2025/00715).

Samordnat stöd genom samordningsförbund bidrar till ökad egenförsörjning

För personer som har behov av samordnade rehabiliteringsinsatser är det möjligt för Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regioner och kommuner att genom samordningsförbund finansiera sådana insatser. Vid utgången av 2024 fanns det 69 samordningsförbund som innefattade 274 av Sveriges 290 kommuner och samtliga regioner.

Under 2024 har samordningsförbunden finansierat totalt 591 insatser, varav 49 procent var individinriktade och 51 procent var strukturövergripande insatser. Totalt har 23 849 individer deltagit i de individinriktade insatserna under 2024, varav 57 procent var kvinnor och 43 procent var män. Den vanligaste insatsen är arbetslivsinriktade insatser och den näst vanligaste är förberedande insatser. Många insatser riktar sig till unga personer. De strukturövergripande insatserna avser framför allt insatser för att utveckla myndigheternas samverkan.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har ett uppdrag att arbeta för att samordningsförbunden ska prioritera att finansiera insatser för långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga med aktivitetsersättning. Samordningsförbunden har under 2024 finansierat totalt 240 insatser som omfattar de prioriterade målgrupperna. Under 2024 har totalt 11 749 individer, varav 6 618 var kvinnor och 5 131 var män, deltagit i en insats som omfattar någon eller några av de prioriterade målgrupperna. Det är en ökning med 1 900 individer, varav 1 054 kvinnor och 846 män, jämfört med 2023 (Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, Återrapportering för uppdrag om prioriterade målgrupper samt myndigheternas ansvar i samverkan genom samordningsförbund, S2025/00720).

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) har på uppdrag av regeringen utvärderat samordningsförbundsfinansierade insatsers effekter på individers försörjningssituation. Enligt ISF får de personer som tar del av samordningsförbundsfinansierade insatser i form av teamverksamhet bättre möjligheter att försörja sig själva. Sådan teamverksamhet finns hos de flesta samordningsförbund. ISF

bedömer att teaminsatserna är mer effektiva än enskilda myndigheters insatser för personer med sammansatt problematik som står långt ifrån arbetsmarknaden. Enligt ISF tyder detta på att samordnat stöd ger stora vinster för både deltagare och samhället i stort. ISF påpekar att det är betydligt färre individer än de som bedömts ha behov av samordnade rehabiliteringsinsatser som får ta del av stöd via samordningsförbunden. (ISF, Samordnat stöd leder till bättre försörjning, Rapport 2024:12, S2024/00723).

Socialstyrelsen tillgängliggör kunskap och stöd till hälso- och sjukvården i arbetet med sjukskrivning

Socialstyrelsen bidrar genom kunskapsstöd och föreskrifter till att hälso- och sjukvården och socialtjänsten bedrivs enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. I myndighetens uppdrag ingår att stödja hälso- och sjukvårdens arbete med försäkringsmedicin och bidra till kvalitetsutvecklingen på området.

Socialstyrelsen ansvarar för det försäkringsmedicinska beslutsstödet med diagnosspecifika rekommendationer om sjukskrivningstider. I kunskapsstödet Hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering – prioriterade områden för uppföljning, erbjuder Socialstyrelsen stöd för systematisk uppföljning av hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering. Under 2024 har Socialstyrelsen prioriterat områden för uppföljning och uppföljningsmått som utformats i dialog med sakkunniga inom området.

Under hösten 2024 påbörjade Socialstyrelsen på uppdrag av regeringen ett arbete att stödja hälso- och sjukvården i implementeringen av rutiner för arbetet med sjukskrivning och rehabilitering på ett verksamhetsnära sätt (S2024/01779).

Regeringens åtgärder för återgång i arbete

I budgetpropositionen för 2025 tillfördes drygt 100 miljoner kronor för att förbättra stödet för återgång i arbete. Medlen har använts för att åstadkomma förbättrade arbetssätt hos myndigheterna och effektiva insatser på arbetsplatserna liksom ett starkare samarbete mellan aktörerna i sjukskrivningsprocessen med fokus på att motverka många och särskilt långa sjukskrivningar.

För att stödja åtgärderna på arbetsplatsen har regeringen utvecklat bidraget till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd. Regeringen har dessutom gett Försäkringskassan i uppdrag att stärka arbetet med att följa upp arbetsgivares planer för återgång i arbete och samordningen av rehabiliteringsinsatser för långtidssjukskrivna. Av Försäkringskassans återrapportering framgår att myndigheten har uppdaterat handläggarstödet för sjukskrivnings- och rehabiliteringsärenden och utvecklat informationen till arbetsgivare. Det förväntas bl.a. bidra till fler planer av god kvalitet, färre sjukfall över två år och kortare genomsnittstid till arbetslivsinriktad åtgärd (S2025/01169).

Vidare har Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket fått i uppdrag att utveckla sin samverkan och tillsyn av arbetsgivares arbetsmiljö- och rehabiliteringsansvar. Av myndigheternas återapportering framgår att myndigheterna har utvecklat sina rutiner för tips/anmälan från Försäkringskassan till Arbetsmiljöverket vad gäller arbetsgivare som inte fullgör sitt rehabiliterings- eller arbetsanpassningsansvar. Myndigheterna genomför också gemensamma tillsynsaktiviteter riktade mot hemtjänsten och arbetsgivare inom förskola och primärvård samt industri och bygg (S2025/01170).

Regeringen har tillskjutit permanenta medel för att Försäkringskassan ska utveckla arbetet med att utreda förutsättningarna för arbetsförberedande eller arbetslivsinriktade insatser för personer med aktivitetsersättning och sjukpenning i särskilda fall

och initiera insatser när sådana förutsättningar finns. Försäkringskassan har redovisat åtgärder som ska leda till att fler av dessa personer ska gå ut i arbete eller studier och att färre personer som haft aktivitetsersättning uppbär sjukpenning i särskilda fall (S2025/01205).

För att undvika inlåsningseffekter är det viktigt att stödet till individen utvecklas så att arbetsförmåga, i de fall det är möjligt, kan tillvaratas i alla förvärvsarbeten på arbetsmarknaden, exempelvis i lönebidragsanställningar. Försäkringskassan har därför också fått i ett regleringsbrevsuppdrag att tillsammans med Arbetsförmedlingen vidareutveckla arbetssätt för att pröva och ta tillvara individens arbetsförmåga i förvärvsarbete på arbetsmarknaden.

Regeringen har bl.a. gett Socialstyrelsen i uppdrag att betala ut statsbidrag till regionerna för att stärka och utveckla primärvårdens arbete med psykisk ohälsa (S2025/00397). Socialstyrelsen har också, som framgår av ovan, fått i uppdrag av regeringen att stödja hälso- och sjukvården i implementeringen av rutiner för arbetet med sjukskrivning och rehabilitering på ett verksamhetsnära sätt. Åtgärderna bedöms bidra till att förbättra möjligheterna att tillhandahålla rätt vård och rehabilitering för att den som sjukskriven sa snart som det är möjligt kunna återgå i arbete.

3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens sammantagna bedömning är att målet om en långsiktigt stabil och låg sjukfrånvaro delvis har uppfyllts under resultatåret. Sjukfrånvaron är låg, men bedöms inte vara långsiktigt stabil med hänsyn till det ökande antalet långa sjukfall, kvinnors fortsatt höga sjukfrånvaro i stressrelaterade diagnoser samt ökat inflöde till aktivitetsersättningen samtidigt som stödet för återgång i arbete till denna grupp minskar.

Under 2024 har inga dramatiska förändringar skett av den totala sjukfrånvaron. Ohälsotalet – vilket sammanfattar den sammantagna sjukfrånvaron – uppvisade en svag ökning under 2024 men är i ett historiskt perspektiv lågt.

De pågående sjukfallen vid årets slut var marginellt färre jämfört med december 2023. Det förklaras av att de kortare sjukfallen har minskat i antal. Däremot har antalet sjukfall längre än två år ökat. Att fler långa sjukfall ackumuleras över tid är en naturlig följd av undantagen övervägande och särskilda skäl som infördes 2021 respektive 2022. Sedan regeländringen om övervägande skäl infördes 2021 avslutas färre sjukfall efter omkring 180 dagar.

Vid utgången av 2024 hade över 55 000 sjukfall, mer än vart fjärde pågående sjukfall, pågått längre än två år. Inte sedan 2004 har antalet sjukfall som är längre än två år varit lika stort. Det är bekymmersamt eftersom sannolikheten att ett sjukfall ska avslutas genom en återgång till arbete minskar ju längre sjukfallet har pågått.

Då antalet startade sjukfall har varit relativt oförändrat kan utvecklingen under 2024 sammanfattas med att sjukfrånvaron gått mot en ny jämvikt vad avser fördelningen av sjukfall i olika längdklasser och att denna utveckling förväntas fortgå.

Antalet personer med sjukersättning har minskat svagt under 2024. Att antalet långa sjukfall har ökat bedöms dock kunna innebära att fler personer kommer att beviljas sjukersättning framöver.

Det kan konstateras att kvinnors sjukfrånvaro på grund av psykisk ohälsa är fortsatt hög. Drygt hälften av denna sjukfrånvaro är kopplad till stressrelaterade diagnoser. Kvinnor löper mer än dubbelt så hög risk för sjukfrånvaro på grund av stressrelaterad psykisk ohälsa jämfört med män. Könsskillnaderna förstärks av att många kvinnor

arbetar i s.k. kontaktyrken inom vård, skola och omsorg vilka präglas av hög arbetsbelastning och inte sällan har brister i arbetsmiljön. Kvinnor tar också ett större ansvar än män för barn och hem, vilket leder till en tyngre arbetsbörda. Det verksamhetsnära stödet till hälso- och sjukvårdens arbete med sjukskrivning och rehabilitering med fokus på psykisk ohälsa, som för närvarande utvecklas av Socialstyrelsen på uppdrag av regeringen, är viktigt för att personer med stressrelaterad ohälsa eller andra psykiska besvär kan få rätt vård och behandling.

Arbetsgivaren är en central aktör när det gäller att minska den stressrelaterade sjukfrånvaron. Det finns indikationer på att arbetsgivares engagemang i anställdas sjukfrånvaro ökar. Antalet inkomna planer från arbetsgivare till Försäkringskassan fortsätter att öka och det arbetsplatsinriktade rehabiliteringsstödet används i ökande utsträckning. Det kan också konstateras att Försäkringskassan under 2024 har vidtagit insatser i syfte att förbättra dialogen med arbetsgivare och för att öka arbetsgivares kunskap om sitt ansvar i sjukskrivningsprocessen.

Försäkringskassan utvecklar sin handläggning i syfte att säkerställa att de insatser som behövs för återgång i arbete vidtas tidigt i sjukfallet. Exempelvis har Försäkringskassan infört nya handläggningsmetoder i syfte att kartlägga rehabiliteringsbehovet tidigt i ett sjukfall. Det är positivt att Försäkringskassan vidtar åtgärder som kan bidra till att sjukskrivningarna inte blir längre än vad som är nödvändigt. Det kan dock konstateras att motsvarande aktivitet saknas i arbetet inom aktivitetsersättningen. Trots ett ökande inflöde till aktivitetsersättningen har stödet för återgång i arbete från Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen fortsatt att minska för unga med aktivitetsersättning.

3.8 Politikens inriktning

Återgången till arbetsmarknaden ska underlättas

Sjukförsäkringens syfte är att ge ersättning för inkomstbortfall vid sjukdom och rehabilitering. Människor ska känna sig trygga med att det finns en sjukförsäkring som ger ekonomisk ersättning om de blir sjuka och inte kan arbeta. Samtidigt är det viktigt att regelverket inte bidrar till inlåsningseffekter, utan att utformningen motverkar onödigt många och långa sjukskrivningar. Det behöver finnas incitament både för individen och andra berörda aktörer för snabb återgång i arbete. Fokus ska vara på rehabilitering med tydligt definierade avstämningstillfällen.

Långtidssjukfrånvaron har ökat under de senaste åren. Detta gäller också den stressrelaterade sjukfrånvaron bland kvinnor. Mot bakgrund av detta har regeringen påbörjat ett arbete för att den som är sjukskriven ska få rätt hjälp att komma tillbaka i arbete. En rad åtgärder har initierats för att främja en långsiktig och hållbar utveckling som stödjer individens återgång i arbete samt minska sjukfrånvaron och skillnaderna mellan kvinnor och män. Ingen ska fastna i sjukskrivning utan i stället få hjälp tillbaka till arbete. Bland annat har utgiftsområdet tillförts nya permanenta medel och berörda myndigheter har getts flera uppdrag.

Regeringens åtgärder ska leda till förbättrade arbetssätt hos myndigheterna och effektiva insatser på arbetsplatserna liksom ett starkare samarbete mellan aktörerna i sjukskrivningsprocessen med fokus på att motverka många och särskilt långa sjukskrivningar. Mot bakgrund av att kvinnor är oftare sjukskrivna än män, bedöms åtgärderna ha positiva effekter för kvinnors sjukfrånvaro och bidra till det jämställdhetspolitiska målet om jämställd hälsa.

För att ytterligare förbättra möjligheterna för sjukskrivna att återgå i arbete avser regeringen att göra det möjligt för den som är sjukskriven att, i överenskommelse med

arbetsgivaren, arbetspröva med bibehållen sjukpenning under en kortare period. Syftet är att sänka trösklarna för återgång i arbete. En proposition planeras att lämnas till riksdagen under hösten 2025.

Den som är sjuk men som har kapacitet att närma sig en försörjning utanför sjukförsäkringssystemet ska inte hindras av systemets utformning. Regeringen föreslår därför i denna proposition att det ska bli möjligt för den som har sjukersättning eller aktivitetsersättning att kunna studera på deltid och ha sin sjukersättning eller aktivitetsersättning partiellt vilande. Samtidigt föreslår regeringen att prövotiden för studier med aktivitetsersättning förlängs från sex till tolv månader.

Personer med varaktigt nedsatt arbetsförmåga kan få sjuk- eller aktivitetsersättning som beskattas högre än motsvarande löneinkomst. Regeringen avser att föreslå att denna skillnad i beskattning avskaffas genom en förstärkning av skattereduktionen för personer som får sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Regeringen föreslår i denna proposition en fortsatt satsning för att stärka och utveckla den specialiserade psykiatriska vården för vuxna, se utgiftsområde 9 avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

För att stärka den sociala tryggheten för medföljande till statsanställda m.fl. lämnas i denna proposition förslag om SGI-skydd för medföljande till statsanställda m.fl. Därmed underlättas för Försvarsmakten att bemanna de befattningar som följer av Nato-inträdet.

Sammantaget innebär regeringens politik inom området att återgången till arbetsmarknaden underlättas, vilket stärker arbetslinjen, möjliggör en egen försörjning och bidrar till att främja Sveriges tillväxt. Sjukförsäkringen ska finnas där för den som behöver den, varför åtgärder som, likt dessa, stärker legitimiteten och tilltron, behövs. Regeringen kommer att följa sjukfrånvarons utveckling noga. Skulle det behövas kommer ytterligare åtgärder att vidtas för att uppnå en väl fungerande sjukförsäkring och en stabil och låg sjukfrånvaro.

Arbetet att motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar

Regeringen avser att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen med ledning av förslagen i promemorian Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8). Promemorians förslag innebär att en sanktionsavgift ska kunna ges till dem vars felaktiga ersättning krävs tillbaka och att personer kan stängas av från en socialförsäkringsförmån under en viss tid. Syftet är att bidra till att samhällets reaktion kommer snabbare och i fler fall än i dag när någon tillskansar sig ersättning felaktigt, att skydda socialförsäkringen genom att stärka dess legitimitet och att stärka förutsättningarna att förebygga brott och felaktiga utbetalningar. Regeringen föreslår även andra åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen, se utgiftsområde 2, avsnitt 8).

Bidragsreform för att göra det mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och självförsörjning

Det behöver bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. För att bygga ett Sverige som håller ihop måste den som riskerar ett långvarigt bidragsberoende och liv i utanförskap mötas av samhällets stöd, men också av tydliga krav på att göra det som behövs för att komma i arbete och bli en del av samhällets gemenskap. En del av regeringens arbete inom detta område är en omfattande bidragsreform. Genom bidragsreformen tar regeringen ytterligare steg med åtgärder för att stärka arbetslinjen och ta itu med det stora utanförskapet i samhället.

Bidragsreformen som regeringen aviserar i denna proposition innehåller ett bidragstak genom en begränsning av försörjningsstödet för större hushåll, ett aktivitetskrav för biståndsmottagare, jobbpremie och kvalificering till vissa bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner. De nuvarande regelverken för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner riskerar att fungera som en tilldragningsfaktor för migranter och kan innebära att den som kommer till Sverige inte har tillräckliga incitament för att komma i arbete och få en egen försörjning. Detta kan leda till långvarigt bidragsberoende och utanförskap.

Kraven som ställs för att kvalificera sig till den svenska välfärden behöver höjas för personer som bosätter sig i Sverige. Regeringen avser att återkomma med ett förslag avseende kvalificering till socialförsäkring enligt betänkandet Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper (SOU 2025:53) som ska gälla de som bosätter sig i Sverige fr.o.m. 1 januari 2027. Kvalificeringen ska gälla vissa bosättningsbaserade förmåner. Regeringen avser emellertid inte att gå vidare med de övergångsbestämmelser som utredningen föreslog som omfattade redan här i landet bosatta personer. Regeringen avser för närvarande inte heller att gå vidare med förslaget vad gäller kvalificering till ekonomiskt bistånd. Vad beträffar kvalificering och förmånen assistansersättning avser regeringen att utreda frågan vidare i syfte att assistansen ska begränsas för vissa personer som kommer till Sverige.

Övriga åtgärder

Försäkringskassan ska tillsammans med Skatteverket etablera en AI-verkstad för att ge aktörer inom den offentliga förvaltningen stöd för att använda AI, se utgiftsområde 3 avsnitt 2.8.2 och utgiftsområde 22 avsnitt 4.5.

Regeringen anser att det behöver finnas en beredskap för att kunna införa ett högkostnadsskydd för hushållen i händelse av en längre period med höga el- och gaspriser från november 2025 och hela 2026, och föreslår därför att medel avsätts för detta ändamål, se utgiftsområde 21 avsnitt 2.8.

3.9 Partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid studier

3.9.1 Ärendet och dess beredning

Den dåvarande regeringen beslutade i mars 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över sjukersättningen och aktivitetsersättningen i syfte att förmånerna ska ge hög trygghet vid långvarigt nedsatt arbetsförmåga, god förutsebarhet för den enskilde och stabilitet i tillämpningen över tid. Av direktiven framgick att utredaren bl.a. skulle utreda hur regelverket när det gäller arbete, studier, bisysslor, uppdrag eller liknande under tid med sjukersättning och aktivitetsersättning kan göras mer förutsebart och enklare för både den försäkrade och Försäkringskassan (dir 2020:31).

I augusti 2021 lämnade utredningen sitt betänkande En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69).

En sammanfattning av för denna proposition relevanta delar av betänkandet finns i *bilaga 1, avsnitt 1*. Betänkandets lagförslag i relevanta delar finns i *bilaga 1, avsnitt 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1, avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2020/05113).

I denna proposition behandlas utredningens förslag om att det ska vara möjligt att ha sjukersättning och aktivitetsersättning partiellt vilandeförklarad under tid med studier

samt att prövotiden för studier med bibehållen aktivitetsersättning förlängs från 6 till 12 månader.

3.9.2 Gällande regelverk

Vilande sjukersättning och aktivitetsersättning vid studier

För att stimulera den enskilde att pröva sin arbetsförmåga eller studera kan den som har haft sjukersättning eller aktivitetsersättning under minst ett år pröva att arbeta eller studera under som längst tjugofyra kalendermånader utan att rätten till ersättningen går förlorad. Ersättningen är då under studie- eller arbetstiden vilandeförklarad. När en försäkrad provar att studera gäller att vilandeförklaringen ska avse hela den sjukersättning eller aktivitetsersättning som man har blivit beviljad, oavsett studiernas omfattning (prop. 2005/06:159 s. 21 och prop. 2007/08:124 s. 91). Vad som gäller vid vilande sjukersättning och aktivitetsersättning regleras huvudsakligen i 36 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Att ersättningen görs vilande innebär att det ursprungliga beslutet om rätten till ersättning fortfarande gäller, men att ersättningen inte betalas ut för den tid och omfattning som vilandeförklaringen avser. Reglerna om vilande ersättning omfattar dock inte personer som har sjukersättning enligt reglerna som gällde före den 1 juli 2008. Dessa personer omfattas i stället av reglerna i 37 kap. SFB.

Det är möjligt att ha ersättningen vilande i flera perioder som tillsammans uppgår till maximalt 24 månader, räknat fr.o.m. den första vilandemånaden. För att en helt ny 24-månadersperiod med vilande ersättning ska kunna påbörjas måste den försäkrade ha fått sin ersättning utbetalad i minst tolv månader sedan den tidigare perioden med vilande ersättning avslutades. Den försäkrade ska ansöka om vilande ersättning innan studierna påbörjas.

Ersättning som förklarats vilande får inte ändras med anledning av att den försäkrade under den tid och i den omfattning som anges i beslutet om vilandeförklaring uppvisar en förbättrad arbetsförmåga genom studier. Den arbetsförmåga som uppvisats under vilandeperioden får alltså inte ligga till grund för omprövning. Arbetsförmåga som uppvisats under tid med vilande aktivitetsersättning kan dock beaktas t.ex. vid en ansökan om sjukersättning eller vid en ansökan om en ny period med aktivitetsersättning.

För att finansiera sitt uppehälle under studietiden hänvisas den studerande till möjligheten att söka studiemedel. Hur mycket studiemedel som betalas ut beror bl.a. på hans eller hennes studietakt. Enligt gällande bestämmelser måste studierna dock uppgå till minst 50 procent för att studiemedel ska beviljas. En person med en funktionsnedsättning som försvårar studierna kan efter individuell prövning ges studiemedel för en högre studietakt än vad personen faktiskt studerar.

Vilande aktivitetsersättning vid studier

För att öka de ekonomiska incitamenten och tryggheten för försäkrade som har aktivitetsersättning att vilja och våga pröva på att studera finns särskilda regler om förlängning och utbetalning av förmånen efter det att den varit vilande. Aktivitetsersättning kan beviljas för en period om högst tre år. Beslut om vilandeförklaring får avse en period som är längre än den period som återstår enligt beslutet om aktivitetsersättning. Om ett beslut om vilandeförklaring avser en period som är längre än den period som återstår enligt beslutet om aktivitetsersättning och den försäkrade fortfarande studerar vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning förlängas i sin helhet med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen. När

den enskilde inte längre studerar så har han eller hon rätt att under den beslutade vilandeperioden få tillbaka ersättningen i den ursprungliga omfattningen utan särskild prövning. Vid vilande aktivitetsersättning som sträcker sig utanför tiden för beslutet om aktivitetsersättning kan den enskilde få aktivitetsersättning efter en vilandeperiod i tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Detsamma gäller för försäkrade som vid vilandeperiodens slut har mindre än tre månader kvar av aktivitetsersättning enligt ursprungsbeslutet. Den sammanlagda tiden med vilande ersättning och aktivitetsersättning efter en vilandeperiod får inte överstiga 24 månader. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken utsträckning arbetsförmågan är nedsatt.

Prövotid för studier med bibehållen aktivitetsersättning

Den som har fått hel eller partiell aktivitetsersättning utbetalad på grund av nedsatt arbetsförmåga kan få behålla aktivitetsersättningen under en prövotid för studier. Ersättningen måste ha betalats ut under minst tolv månader. Vad som gäller vid prövotid för studier med aktivitetsersättning regleras huvudsakligen i 36 kap. SFB. Studierna kan bedrivas på antingen hel- eller deltid under prövotiden. En sådan utbetalning av aktivitetsersättning begränsas till maximalt sex månader under hela den tid som en person kan få aktivitetsersättning, dvs. mellan 19 och 29 år. Om studierna avbryts under prövotiden eller beslutet avser kortare tid än sex månader, får Försäkringskassan senare fatta ett nytt beslut om aktivitetsersättning under prövotid. Ett sådant beslut får tillsammans med redan lämnad aktivitetsersättning under prövotid sammanlagt uppgå till högst sex månader. Personer som använt prövotid för studier och vill fortsätta studera kan sedan ansöka om vilande ersättning för studier. Har den försäkrade under en period om tolv månader före den första månad som vilandeförklaringen avser fått aktivitetsersättning under en prövotid, får ett beslut om vilandeförklaring tillsammans med prövotidsperioden uppgå till högst 24 månader.

3.9.3 Sjuk- och aktivitetsersättning ska kunna förklaras partiellt vilande vid studier

Regeringens förslag

Vid studier ska sjukersättning och aktivitetsersättning förklaras vilande i en omfattning som motsvarar den omfattning i vilken studierna bedrivs. Prövotiden för studier med bibehållen aktivitetsersättning ska förlängas från 6 till 12 månader.

När en period med aktivitetsersättning förlängs motsvarande den återstående tiden av vilandeförklaringen ska, vid studier, förlängningen motsvara omfattningen av de studier som pågår vid periodens slut. När aktivitetsersättning lämnas för en period om tre månader till följd av att vilandeförklaringen har löpt ut eller att den har upphävts på den enskildes begäran, ska ersättning inte lämnas till en försäkrad till den del denne studerar.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Landsorganisationen i Sverige (LO), Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSMH) m.fl. tillstyrker förslaget. *Arbetsförmedlingen, Göteborgs Universitet, Socialstyrelsen* m.fl. är positiva. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* välkomnar förslaget samt konstaterar att det innebär att en försäkrad som beviljats sjukersättning, och som vill prova på att studera på 25 procent, kommer att ha möjlighet att få sin

sjukersättning vilande på 25 procent. Den försäkrade kommer därmed, under studietiden, enbart att ha en inkomst i form av sjukersättning på 75 procent då studiemedel inte kan beviljas om studierna bedrivs på mindre än 50 procent. Den försäkrade får alltså en lägre inkomst än om denne avstår från studier. CSN bedömer att inkomstförlusten kan vara helt avgörande och därför begränsar den försäkrades incitament och faktiska möjligheter att prova på studier på 25 procent. *Föreningen för de Neurosedynskadade (FfdN*) tillstyrker delvis och är positiv till förslaget att kunna få partiellt vilande sjukersättning vid eftergymnasiala studier för personer med sjukersättning. När det gäller studier på grundskole- och gymnasienivå anser föreningen att personer i stället ska kunna studera heltid eller deltid med bibehållen sjukersättning eller aktivitetsersättning. *Stockholms stad* är positiv men vill understryka vikten av att vuxenutbildningen får finansiering för den ökning av andelen elever med behov av stödinsatser som förslaget om utökade möjligheter till studier enligt utredningen kommer att leda till. *Lunds universitet* önskar ett förtydligande över vilka typer av studier som förslaget innefattar.

Skälen för regeringens förslag

Som *CSN* konstaterar kan den som har beviljats hel sjukersättning eller aktivitetsersättning och studerar med ersättningen vilande på 25 procent inte få studiemedel. CSN bedömer att inkomstförlusten kan vara helt avgörande och därför begränsar den försäkrades incitament och faktiska möjligheter att prova på studier på 25 procent. Regeringen bedömer dock inte att det förhållandet att den enskilde inte kan få studiemedel är ett hinder för att föreslå en möjlighet att studera med sjukersättning eller aktivitetsersättning vilande på 25 procent. En konstruktion där partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning på 25 procent förhindras är inte försvarlig och skulle dessutom göra regelverket omotiverat komplicerat. En försäkrad som överväger att studera med sjukersättning eller aktivitetsersättning helt eller partiellt vilande behöver under alla omständigheter ändå själv ta ställning i frågan om hur studierna ska finansieras.

Regeringen vill, med anledning av *Lunds universitets* önskan om förtydligande, lyfta fram att förslaget inte är avsett att innebära någon ändring avseende för vilka typer av studier som ersättningen kan förklaras vilande. Det har heller inte enligt utredningen framkommit skäl att ändra vilka typer av studier som omfattas. Även om det i allmänhet torde vara fråga om studier på lägst gymnasienivå finns det inte anledning att utesluta personer som önskar bedriva studier på grundläggande nivå (prop. 2005/06:159 s. 22). Regeringen anser att det också är värt att nämna att sjukersättning eller aktivitetsersättning ska förklaras vilande när den försäkrade förvärvsarbetar eller studerar med utnyttjande av en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om förmånen fattades (36 kap. 10 § SFB). Studierna ska enligt förarbetena vara av sådan karaktär och omfattning att de förutsätter utnyttjande av en arbetsförmåga som den försäkrade antogs sakna när beslutet om förmånen fattades (prop. 2005/06:159 s. 33). Det har enligt utredningen inte framkommit skäl att föreslå ändringar i denna ordning. Vad gäller synpunkten från *Föreningen för de Neurosedynskadade (FfdN)* att personer i stället ska kunna studera heltid eller deltid på grundskole- och gymnasienivå med bibehållen ersättning vill regeringen peka på den möjlighet som finns till studier utan att ersättningen ska förklaras vilande. Det gäller sådana studier som inte är av sådan karaktär och omfattning att de förutsätter utnyttjande av en arbetsförmåga som den försäkrade antogs sakna när beslutet om förmånen fattades. Vilande ersättning är aktuellt först när studierna är av en sådan karaktär och omfattning att de förutsätter en arbetsförmåga som den försäkrade antogs sakna när beslutet om förmånen fattades. Samtidigt som det är viktigt att underlätta studier för personer som har beviljats sjukersättning och aktivitetsersättning

är det enligt regeringen av legitimitetsskäl viktigt att regelverket är återhållsamt när det gäller möjligheten att uppvisa arbetsförmåga utan att rätten till ersättning påverkas. *Stockholms stad* nämner konsekvenser för utbildningsanordnare. Mot bakgrund av att förslagen inte bedöms innebära någon större ökning av antalet personer som studerar med vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning, eller väljer prövotid för studier, bedöms konsekvenserna för utbildningsanordnare vara marginella.

Enligt regeringens mening behöver försäkrade som har haft aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga i minst tolv månader få längre tid för att prova sig fram till en hållbar studiesituation utan att ersättningen påverkas. Efter prövotiden kan den försäkrade ansöka om vilande ersättning för studier. Regeringen föreslår därför att prövotiden för studier med bibehållen aktivitetsersättning förlängs från 6 till 12 månader. Begränsningen till maximalt tolv månaders prövotid för studier gäller för hela den tid som en person kan få aktivitetsersättning, dvs. mellan 19 och 29 år. Den sammanlagda tiden med prövotid för studier respektive vilande aktivitetsersättning är oförändrat 24 månader.

Regeringen föreslår även två följdändringar med hänsyn till förslaget om partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid deltidsstudier. Det gäller justeringar i vissa bestämmelser om förlängning av aktivitetsersättning under tid för vilandeförklaring och aktivitetsersättning efter tid för vilandeförklaring. Om en vilandeförklaring sträcker sig längre än den period som återstår enligt beslutet om aktivitetsersättning och den försäkrade fortfarande förvärvsarbetar eller studerar vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning enligt nuvarande bestämmelser förlängas med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen. I fråga om förvärvsarbete får förlängningen endast avse den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete. Vid studier ska enligt nuvarande bestämmelser alltid aktivitetsersättningen förlängas i sin helhet. Regeringen föreslår att aktivitetsersättningen i stället ska förlängas i en omfattning som motsvarar de studier som vid periodens slut pågår. Skälet är att när aktivitetsersättning kan vara partiellt vilande för studier behöver också en förlängning av perioden med aktivitetsersättning till följd av vilandeförklaringen kunna vara partiell. Därmed uppnås likformighet med motsvarande bestämmelse i fråga om vilande aktivitetsersättning vid förvärvsarbete. Annars skulle den som studerar med partiellt vilande aktivitetsersättning kunna bli överkompenserad.

När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut, eller beslutet har upphävts på den enskildes begäran, lämnas enligt nuvarande bestämmelser – när så är tillämpligt – aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken utsträckning arbetsförmågan är nedsatt. Ersättningen lämnas inte till en försäkrad till den del hon eller han förvärvsarbetar. Ersättning lämnas inte heller till en försäkrad som studerar. Regeringen föreslår att ersättning inte ska lämnas till en försäkrad till den del hon eller han studerar när aktivitetsersättning lämnas för en period om tre månader till följd av att vilandeförklaringen har löpt ut eller att den har upphävts på den enskildes begäran. Skälet är att när aktivitetsersättning kan vara partiellt vilande för studier behöver också begränsningen av ersättning när aktivitetsersättning lämnas för en period om tre månader till följd av att vilandeförklaringen har löpt ut eller har upphävts anpassas. Därmed uppnås likformighet med motsvarande bestämmelse i fråga om vilande aktivitetsersättning vid förvärvsarbete. Annars skulle den som studerar med partiellt vilande aktivitetsersättning i denna situation inte kunna få ersättning på motsvarande sätt som den som arbetar med partiellt vilande aktivitetsersättning.

3.9.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringen ska träda i kraft den 1 juni 2026. Bestämmelserna i den nya lydelsen ska tillämpas första gången för tid efter den 30 juni 2026.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår ett ikraftträdandedatum som redan har passerat.

Remissinstanserna

När det gäller förslagen om arbete, studier, uppdrag med m.m. under tid med ersättning anför *Försäkringskassan* att det krävs omfattande utveckling av it-system. Myndigheten bedömer att det krävs 18 månader mellan beslut om ny lagstiftning och ikraftträdande för att myndigheten ska kunna implementera de föreslagna förändringarna. I övrigt lämnar inga remissinstanser synpunkter på ikraftträdandet eller övergångsbestämmelserna i nu aktuella delar.

Skälen för regeringens förslag

Det aktuella förslaget är mycket begränsat i jämförelse med alla de övriga förslag om arbete, studier m.m. under tid med ersättning som lämnades i betänkandet. Behovet av utveckling av it-stöd är därför begränsat. Införandekostnaderna för Försäkringskassan bedöms uppgå till tre miljoner kronor. Dessa inkluderar uppdatering av styrande och stödjande dokument m.m. samt utveckling av it-stödet. Lagändringen bör träda i kraft så snart som möjligt eftersom det är angeläget att personer med sjuk- och aktivitetsersättning så snabbt som möjligt kan studera med ersättningen partiellt vilande. Det är också angeläget att den förlängda prövotiden för studier med aktivitetsersättning kan träda i kraft så snart som möjligt. Detta ligger både i de berörda individernas och i det allmännas intresse. Mot bakgrund av detta bedömer regeringen att ändringarna lämpligen bör kunna tillämpas för tid fr.o.m. den 1 juli 2026. För att Försäkringskassan ska kunna fatta beslut innan den tidpunkt som ett beslut om vilande ersättning eller prövotid gäller bör lagen dock träda i kraft den 1 juni 2026 men tillämpas för tid fr.o.m. den 1 juli 2026.

3.9.5 Konsekvenser

Den enskilde

Förslagen innebär att den enskilde vid studier kan ha sin sjukersättning eller aktivitetsersättning partiellt vilande samt att den person som uppbär aktivitetsersättning kan få behålla aktivitetsersättningen under en prövotid för studier i 12 månader i stället för 6 månader. Genom förslagen underlättas situationen för personer med sjuk- eller aktivitetsersättning att studera och därmed närma sig arbete och egenförsörjning. Förslagen innebär även att det blir möjligt att ha sjukersättningen eller aktivitetsersättningen partiellt vilande för studier på motsvarande sätt som det enligt dagens regler är möjligt att ha förmånerna partiellt vilande för förvärvsarbete. Antalet försäkrade som studerar med vilande sjuk- och aktivitetsersättning bedöms preliminärt öka med ca 300 personer per år. Antalet försäkrade som använder prövotid för studier med aktivitetsersättning bedöms preliminärt också öka med ca 300 personer per år. Enligt utredningen är drygt 60 procent av dem som har vilande sjukersättning kvinnor. Omkring 60 procent av dem som har vilande aktivitetsersättning är män och ca 40 procent kvinnor. Omkring 60 procent av dem

som har använt prövotid för studier är kvinnor och 40 procent är män. Fördelningen bedöms bli densamma bland dem som tillkommer med förslagen.

Myndigheter

Förslagen bedöms få marginella administrativa konsekvenser för Centrala studiestödsnämnden. Försäkringskassans handläggningskostnader bedöms öka med fyra miljoner kronor per år på grund av fler ansökningar om vilande sjuk- eller aktivitetsersättning och prövotid för studier med aktivitetsersättning. År 2026 bedöms handläggningskostnaderna öka med två miljoner kronor. Införandekostnaderna samma år bedöms uppgå till tre miljoner kronor. Dessa kostnader inkluderar uppdatering av styrande och stödjande dokument m.m. samt utveckling av it-stöd.

Kommuner

Mot bakgrund av att förslagen inte bedöms innebära någon större ökning av antalet personer som studerar med vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning, eller väljer prövotid för studier, bedöms konsekvenserna för utbildningsanordnare vara marginella.

Domstolarna

Förslagen bedöms inte få några konsekvenser för domstolarna.

Konsekvenser för statsbudgeten

Vid tiden för utredningen var det 500 personer som hade prövotid för studier, 1 700 personer som hade vilande aktivitetsersättning på grund av studier och 100 personer som hade vilande sjukersättning på grund av studier.

Förslagen innebär något minskade utgifter inom sjukförsäkringen och något ökade utgifter från studiemedelssystemet. Förslaget om partiellt vilande sjukersättning och aktivitetsersättning vid studier bedöms preliminärt innebära att ytterligare 300 personer per år studerar halvtid med vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning. Det innebär ökade utgifter för studiemedel med 15 miljoner kronor per år. Samtidigt beräknas utgifterna för sjukersättning och aktivitetsersättning minska med 22,5 miljoner kronor per år. Förlängd prövotid för studier med aktivitetsersättning bedöms inte påverka utgifterna nämnvärt för aktivitetsersättning. Antalet personer som använder prövotid för studier med aktivitetsersättning bedöms preliminärt öka med ca 300 per år.

Övriga konsekvenser

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för företagen, arbetsgivare, barnens situation, de integrationspolitiska målen, Sveriges internationella åtaganden, brottsligheten eller miljön.

3.9.6 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i Socialförsäkringsbalken

36 kap.

9 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att en försäkrad som har aktivitetsersättning under en prövotid får studera utan att ersättningen minskas. Övervägandena finns i avsnitt 3.9.3.

Ändringen i *andra stycket* innebär att aktivitetsersättning under prövotid kan betalas ut under sammanlagt högst tolv månader.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att om studierna avbryts eller Försäkringskassans beslut avser kortare tid än tolv månader får myndigheten senare fatta ett nytt beslut om aktivitetsersättning under prövotid. Ett sådant beslut får dock tillsammans med redan lämnad aktivitetsersättning under prövotid sammanlagt uppgå till högst tolv månader.

12 §

Paragrafen reglerar hur stor del av sjukersättningen eller aktivitetsersättningen som får förklaras vilande vid förvärvsarbete respektive studier. Övervägandena finns i avsnitt 3.9.3.

Ändringen innebär att Försäkringskassan vid vilandeförklaring vid studier ska beakta omfattningen av de studier som den försäkrade avser att bedriva. Av hänvisningen till 33 kap. 9 § följer att ersättningen kan förklaras vilande i sin helhet, till tre fjärdedelar, till hälften eller till en fjärdedel.

15 b §

Paragrafen innehåller bestämmelser om förlängning av en period med aktivitetsersättning när ersättningen förklarats vilande och den försäkrade fortfarande arbetar eller studerar vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar. Övervägandena finns i avsnitt 3.9.3.

Ändringen innebär att om vilandeförklaringen avser studier så ska perioden med aktivitetsersättning förlängas i den omfattning som motsvarar omfattningen av de studier som pågår vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar.

18 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att när tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts på den försäkrades begäran så lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande. Övervägandena finns i avsnitt 3.9.3.

Ändringen innebär att ersättningen, i fråga om en försäkrad som studerar, inte lämnas till den del som han eller hon studerar.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Övervägandena finns i avsnitt 3.9.4.

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 juni 2026.

Av *andra punkten* följer att ändringarna tillämpas första gången för tid efter den 30 juni 2026. Det innebär att Försäkringskassan redan under juni 2026 kan fatta beslut om prövotid och vilandeförklaringen enligt bestämmelserna i deras nya lydelser för tid fr.o.m. den 1 juli 2026.

3.10 SGI-skydd för medföljande till statsanställda med flera

3.10.1 Ärendet och dess beredning

Den dåvarande regeringen beslutade den 17 juli 2014 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över försäkringsvillkoren i de svenska sociala trygghetssystemen och deras tillämpning utifrån de nya förutsättningar som globaliseringen ger i en unionsrättslig och internationell kontext (dir. 2014:109). Utredningen överlämnade i januari 2017 betänkandet Svensk social trygghet i en globaliserad värld (SOU 2017:05). I betänkandet föreslås att medföljande make eller maka till biståndsarbetare m.fl. under vissa förutsättningar ska omfattas av samma regler för efterskyddstid som biståndsarbetaren själv, vilket medför att han eller hon kan återfå en SGI efter utlandsvistelsen enligt 26 kap. 24 § SFB. För medföljande till statligt utsända arbetstagare föreslås motsvarande regler som för medföljande till biståndsarbetare m.fl. gällande efterskyddstid, SGI-skydd och särskilda villkor för föräldrapenning på sjukpenningnivå.

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 2, avsnitt 1*. Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar finns i *bilaga 2, avsnitt 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2, avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2017/00606).

Den dåvarande regeringen beslutade den 20 oktober 2021 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över regelverket för sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för ökad trygghet och förutsebarhet (dir. 2021:90). I uppdraget ingick att analysera behovet av att utöka skyddet av SGI:n för bl.a. utsända och för medföljande. Utredningen överlämnade i juni 2023 betänkandet Ett trygghetssystem för alla – Nytt regelverk för sjukpenninggrundande inkomst (SOU 2023:30). I betänkandet föreslås bl.a. en regel som innebär att medföljande familjemedlemmar till någon av de personkategorier som avses i 5 kap. 4–7 §§ socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, som på samma sätt som biståndsarbetare m.fl. har ansetts bosatta i Sverige under utlandsvistelse, under vissa förutsättningar vid återkomsten till Sverige återfår sin ställning som försäkrad för arbetsbaserade förmåner. Utredningen föreslår också att samma kategori medföljande familjemedlemmar ska kunna återfå en SGI vid återkomsten till Sverige (i betänkandet benämnd återställningsinkomst).

En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 2, avsnitt 4*. Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar finns i *bilaga 2, avsnitt 5*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2, avsnitt 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2023/02066).

I denna proposition behandlas betänkandenas förslag om att medföljande till biståndsarbetare m.fl. och till statsanställda under vissa förutsättningar återfår sin sjukpenninggrundande inkomst. Förslaget om motsvarande särskilda villkor för medföljande till statsanställda i fråga om föräldrapenning på sjukpenningnivå som för biståndsarbetare m.fl. och deras medföljande i SOU 2017:05 behandlas också.

3.10.2 Gällande regelverk

Att vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner är ett villkor för att en sjukpenninggrundande inkomst ska kunna fastställas

Socialförsäkringsbalken innehåller bestämmelser som reglerar hur SGI:n ska bestämmas, behållas och beräknas i olika situationer. Som huvudregel gäller att en SGI fastställs om de grundläggande kraven i 25 kap. 2 och 3 §§ SFB är uppfyllda. För det krävs att personen är försäkrad för arbetsbaserade förmåner enligt bestämmelserna i 4

och 6 kap. SFB och har en årlig inkomst från arbete i Sverige som kan antas vara i minst sex månader i följd eller vara årligen återkommande samt uppgå till minst 24 procent av prisbasbeloppet.

Om något av dessa krav inte länge föreligger för någon som har en SGI så ska SGI:n upphöra. En försäkrad som gör ett avbrott i sitt förvärvsarbete får dock ha kvar sin SGI i tre månader (efterskyddstid) även om avbrottet är tänkt att vara längre (26 kap. 18 § SFB).

Samordning av sociala trygghetssystem i EU/EES

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (förordning nr 883/2004) reglerar samordning av de sociala trygghetssystemen. Reglerna tillämpas också av Schweiz och övriga länder inom det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), dvs. Island, Liechtenstein och Norge. Huvudregeln är att personer som rör sig över gränserna inom EU eller EES omfattas av det sociala trygghetssystemet i det land där personen arbetar. Det finns dock ett antal undantag från huvudregeln, bl.a. när det gäller personer som är offentligt anställda. De ska i stället omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat till vilken den förvaltning som sysselsätter dem hör (artikel 11.3 b förordning nr 883/2004). Det finns ingen tidsgräns för hur länge arbetet i det aktuella landet kan pågå. I Sverige räknas anställda i staten, regionerna och kommunerna som offentligt anställda.

Medföljande till den utsända personen bedöms självständigt i fråga om vilket trygghetssystem han eller hon omfattas av. Om den medföljande börjar arbeta i det andra medlemslandet är det vanligtvis huvudregeln om arbetslandets lagstiftning som är tillämplig. Om personen inte börjar arbeta i det andra medlemslandet ska personen som regel omfattas av bosättningslandets lagstiftning. En sammanvägd bedömning ska göras utifrån olika faktorer där ingen enskild omständighet är avgörande (exempelvis vistelsens varaktighet, personens familjesituation och bostadsförhållanden).

När förordningen är tillämplig ska arbete i ett annat land inom EU/EES eller i Schweiz under vissa förutsättningar jämställas med arbete i Sverige, när bestämmelserna om SGI tillämpas.

Medföljande familjemedlemmar saknar efterskydd för den arbetsbaserade försäkringen vid återkomsten till Sverige

Tillhörigheten till den arbetsbaserade försäkringen upphör som huvudregel tre månader efter den dag då arbetet har upphört av någon annan anledning än ledighet för semester, ferier eller motsvarande uppehåll. Denna s.k. efterskyddstid regleras i 6 kap. 8 § andra stycket SFB. För biståndsarbetare m.fl. som avses i 5 kap. 6 § SFB och som på grund av utlandsarbete inte omfattas av den arbetsbaserade försäkringen gäller särskilda regler vid återkomsten till Sverige. Enligt 6 kap. 12 § SFB börjar efterskyddstiden löpa först efter återkomsten till Sverige, om utlandstjänstgöringen har varat längst fem år.

Medföljande familjemedlemmar till personer som är utsända av en statlig arbetsgivare eller till sådana biståndsarbetare m.fl. som avses i 5 kap. 6 § kvarstår vid en utlandsvistelse i den arbetsbaserade försäkringen i tre månader enligt bestämmelsen om efterskyddstid i 6 kap. 12 § andra stycket SFB om de medföljande personerna inte själva är utsända eller har fortsatta inkomster av eget arbete i Sverige. Det är alltså endast biståndsarbetare m.fl. som på visst sätt har ansetts fortsatt bosatta i Sverige under utlandsvistelsen och därmed har ett efterskydd för den arbetsbaserade försäkringen vid återkomsten till Sverige.

Biståndsarbetare m.fl. kan återfå en SGI efter utlandsvistelse, men inte deras medföljande

Det är också endast biståndsarbetare m.fl. som i praktiken kan återfå en SGI efter utlandsvistelse. För sådana personer som enligt 5 kap. 6 och 8 §§ SFB anses bosatta i Sverige även under vistelse utomlands, ska SGI:n nämligen vid återkomsten till Sverige motsvara lägst det belopp som utgjorde deras SGI omedelbart före utlandsresan (26 kap. 24 § SFB). En förutsättning för att bestämmelsen ska vara tillämplig är att personen omfattas av den arbetsbaserade försäkringen vid återkomsten till Sverige vilket biståndsarbetare enligt vad som anges ovan kan vara eftersom efterskyddstiden i den arbetsbaserade försäkringen börjar löpa vid återkomsten till landet.

Av förarbetena till 26 kap. 24 § SFB framgår att den endast omfattar biståndsarbetare m.fl. och deras medföljande men däremot inte medföljande till statsanställda eller till utlandsstuderande. År 1993 infördes i den numera upphävda lagen (1962:381) om allmän försäkring, förkortad AFL, en bestämmelse – 3 kap. 5 b § – som innebar att för en försäkrad som av Svenska kyrkan, ett svenskt trossamfund, ett organ som är knutet till ett sådant samfund eller en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet, varit sänd till ett annat land för arbete för arbetsgivarens räkning, skulle SGI:n vid återkomsten till Sverige fastställas till lägst det belopp som utgjorde hans eller hennes SGI omedelbart före utlandsresan, om utlandsvistelsen varat högst tre år. Bestämmelsen gällde även den medföljande maken eller därmed jämförbar sambo (prop. 1992/93:178 s. 37, 38 och 56). Genom införandet av den numera upphävda socialförsäkringslagen (1999:799), förkortad SofL, delades socialförsäkringen in i en bosättningsbaserad försäkring och en arbetsbaserad försäkring. I lagen reglerades också personkretsen för de båda försäkringsgrenarna. Bland annat reglerades att utsända biståndsarbetare m.fl. skulle anses bosatta i landet (2 kap. 4 § SofL) och att motsvarande skulle gälla för medföljande familjemedlemmar (2 kap. 6 § SofL). I och med detta ändrades 3 kap. 5 b § AFL på så sätt att den personkrets som omfattades av den paragrafen skulle vara sådana personer som enligt 2 kap. 4 och 6 §§ SofL anses bosatta i Sverige under utlandsvistelsen. Av förarbetena följer att någon saklig ändring inte avsågs, utan att SGI-bestämmelsen syftade på biståndsarbetare m.fl. och deras familjemedlemmar (prop. 1998/99:119, s. 133–138 och 197). Vid införandet av socialförsäkringsbalken överfördes bestämmelsen till balken (26 kap. 24 § SFB) där det hänvisas till 5 kap. 6 och 8 §§ SFB. Dessa paragrafer motsvarar 2 kap. 4 och 6 §§ SofL. Inte heller av förarbetena till socialförsäkringsbalken framgår att paragrafen skulle utsträckas till att gälla några andra än biståndsarbetare m.fl. och deras medföljande familjemedlemmar.

I fråga om bestämmelsen om efterskyddstid för biståndsarbetare m.fl. i 6 kap. 12 § SFB noterade regeringen vid införandet av SFB att den bestämmelsen om efterskyddstid inte gäller för medföljande familjemedlemmar (prop. 2008/09:200 s. 409).

3.10.3 Medföljande till statsanställda m.fl. ska vid återkomsten kunna få motsvarande SGI som omedelbart före utresan

Regeringens förslag

Efterskyddstiden för den arbetsbaserade försäkringen ska börja löpa efter återkomsten till Sverige för medföljande familjemedlemmar till statligt anställda och till biståndsarbetare m.fl., som har ansetts bosatta i Sverige under utlandsvistelsen när den har antagits vara längre än ett år. En efterskyddstid ska börja löpa enbart om den medföljande återvänder till Sverige omedelbart efter det att utlandsvistelsen har upphört. Vid återkomsten till Sverige ska den sjukpenninggrundande inkomsten för medföljande till statligt anställda motsvara lägst det belopp som utgjorde deras sjukpenninggrundande inkomst omedelbart före utlandsresan.

Regeringens bedömning

De föreslagna bestämmelserna om efterskyddstid och om rätten att återfå den sjukpenninggrundande inkomsten efter återkomsten till Sverige bör inte gälla för medföljande familjemedlemmar till utlandsstuderande.

Utredningens förslag

Utredningens förslag (SOU 2023:30) överensstämmer delvis med regeringens. När det gäller medföljande familjemedlemmar till utlandsstuderande föreslår utredningen att efterskyddstiden för den arbetsbaserade försäkringen bör börja löpa efter återkomsten till Sverige och att den sjukpenninggrundade inkomsten efter återkomsten för dessa personer bör motsvara lägst det belopp som utgjorde deras SGI omedelbart före utresan. Utredningens förslag har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Majoriteten av de remissinstanser som har yttrat sig över förslaget är positiva, däribland *Saco, Arbetsgivarverket* och *Försvarsmakten*. Försvarsmakten påpekar att flera av myndighetens utsändningar är strax under ett år och anser att medföljande i dessa fall är i samma behov av efterskydd vid återkomsten till Sverige. *Svenskar i Världen* anser att skyddet bör omfatta svenskar som blir utsända på uppdrag av ett bolag och deras medföljande. Möjligheten att återfå en SGI bör enligt dem även gälla s.k. freemovers som väljer att arbeta utomlands under en period. *Svenskt Näringsliv* avstyrker förslaget och anser att det bör övervägas om det särskilda efterskyddet ska gälla alla utsända arbetstagare och deras medföljande familjemedlemmar, inte endast statsanställda och biståndsarbetare och deras familjemedlemmar, då det skulle innebära bättre förutsättningar för företagen att verka och konkurrera internationellt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

I och med Sveriges inträde i Nato kommer Försvarsmakten i högre grad än tidigare att bemanna befattningar vid bl.a. internationella staber. Försvarsmaktens anställda har också en internationell arbetsskyldighet. Enligt regeringens mening är det angeläget att få ett regelverk på plats, som underlättar för Försvarsmakten att bemanna de befattningar som följer av Nato-inträdet. Där är medföljandes socialförsäkringsskydd vid återkomsten till Sverige en viktig fråga.

Regeringen anser att det ligger i Sveriges intresse att konsekvenserna avseende social trygghet blir mindre kännbara än i dag för medföljande till utsända statsanställda. Som redovisats ovan lämnades redan i betänkandet Svensk social trygghet i en globaliserad

värld (SOU 2017:05) förslag om att efterskyddstiden för medföljande familjemedlemmar till biståndsarbetare m.fl. och till utsända statsanställda skulle börja löpa efter återkomsten till Sverige och att möjligheten att återfå sin SGI vid återkomsten till Sverige även skulle utökas till att gälla för familjemedlemmar till utsända statsanställda. Enligt vad som anförs i betänkandet avbryter vid utsändning av en statligt anställd ofta den medföljande sin anställning för att följa med till stationeringsorten. Medföljande som inte arbetar för en svensk arbetsgivare under utsändningen förlorar då sin SGI efter tre månader, vilket innebär att de vid hemkomsten saknar rätt till arbetsbaserade förmåner om de inte återupptagit arbetet eller återvänt inom efterskyddstiden (SOU 2017:5 s. 571).

Regeringen föreslår därför att efterskyddstiden för arbetsbaserade förmåner ska börja löpa först vid återkomsten till Sverige för medföljande familjemedlemmar till statligt anställda och biståndsarbetare m.fl., som har ansetts bosatta i Sverige under utlandsvistelsen som har antagits pågå längre än ett år. Vid återkomsten till Sverige bör också SGI:n för medföljande till statligt anställda motsvara lägst det belopp som utgjorde deras SGI omedelbart före utresan. Med medföljande familjemedlemmar avses enligt 5 kap. 8 § SFB medföljande make samt barn som inte har fyllt 18 år. Med make likställs den som utan att vara gift med den utsände lever tillsammans med denne, om de tidigare har varit gifta eller gemensamt har eller har haft barn. Med biståndsarbetare m.fl. avses en i Sverige bosatt person som lämnar landet för arbete för arbetsgivarens räkning och är anställd av en svensk ideell organisation som bedriver biståndsverksamhet, eller ett svenskt trossamfund eller ett organ som är knutet till ett sådant samfund (5 kap. 6 § SFB).

Vad gäller *Försvarsmaktens* synpunkt om utsändning som varar kortare än ett år konstaterar regeringen att detta lagstiftningsärende endast gäller medföljande som uppfyller kraven i befintliga undantagsbestämmelser i fråga om försäkringstillhörighet för medföljande, i Försvarsmaktens fall medföljande till statsanställda. Ett SGI-skydd som är knutet till undantagsbestämmelser om bosättning finns redan för biståndsarbetare m.fl. Det är angeläget att så snart som möjlighet få ett regelverk på plats, som underlättar för Försvarsmakten att bemanna majoriteten av utsändningarna. Huvudregeln i fråga om efterskydd för den arbetsbaserade försäkringen är att tillhörigheten upphör tre månader efter den dag då arbetet har upphört av någon annan anledning än ledighet för semester, ferier eller motsvarande uppehåll. Ett efterskydd och SGI-skydd vid utlandsvistelse som kan antas vara längre än tre månader men upp till ett år är en komplicerad fråga som kräver ytterligare utredningsarbete för att kunna övervägas.

Medföljande till biståndsarbetare m.fl. bör enligt regeringen också omfattas av förslaget att efterskyddstiden kan börja löpa efter återkomsten. Ett viktigt skäl till detta är att gruppen redan i dag omfattas av den SGI-skyddsbestämmelse enligt vilken SGI för den som på visst sätt har ansetts bosatt i Sverige under utlandsvistelse ska motsvara lägst det belopp som utgjorde deras SGI omedelbart före utresan (26 kap. 24 § SFB).

Vad gäller remissynpunkterna från *Svenskar i Världen* och *Svenskt Näringsliv* om villkoren för andra grupper, så som arbetstagare i privata företag, konstaterar regeringen att detta lagstiftningsärende endast gäller sådana personkategorier för vilka det redan i dag finns särskilda bestämmelser om försäkringstillhörighet, dvs. i detta sammanhang medföljande till biståndsarbetare m.fl. och medföljande till statsanställda.

Det ligger i sakens natur att efterskyddstiden ska börja löpa enbart om en medföljande familjemedlem återvänder till Sverige inom eller direkt efter den tid under vilken hans eller hennes utsända familjemedlem anses vara bosatt i Sverige enligt undantagsbestämmelserna i 5 kap. 4–7 §§ SFB. Regeringen föreslår därför att en

efterskyddstid ska börja löpa enbart om den medföljande återvänder till Sverige omedelbart efter det att utlandsvistelsen har upphört. För medföljande till biståndsarbetare m.fl. innebär förslaget att utlandsvistelsen antagits vara längst fem år. För medföljande till statsanställda finns ingen sådan bortre tidsgräns. Att den medföljande återvänder till Sverige innebär att han eller hon anses bosatt i Sverige enligt huvudregeln.

Regeringen anser att de föreslagna bestämmelserna avseende efterskyddstid respektive avseende rätten att återfå SGI:n efter återkomsten till Sverige inte bör gälla för medföljande familjemedlemmar till utlandsstuderande. Det har inte framkommit något som tyder på att efterskydd för den arbetsbaserade försäkringen och möjlighet att återfå en SGI är ett problem för medföljande till utlandsstuderande. Vidare torde endast ett fåtal personer vara berörda. Det finns i betänkandet Ett trygghetssystem för alla (SOU 2023:30) inga argument för varför ett sådant förslag skulle behövas. Det har heller inte tidigare varit lagstiftarens intention att medföljande till utlandsstuderande ska omfattas av möjligheten att återfå en SGI efter utlandsvistelsen

3.10.4 Undantaget från 240-dagarsvillkoret i föräldrapenningen ska också gälla medföljande till statsanställda

Regeringens förslag

Vid fastställande av 240-dagarsvillkoret i föräldrapenningen ska det för medföljande familjemedlemmar till utsända statligt anställda bortses från tiden för utlandsvistelsen.

Utredningens förslag

Utredningens förslag (SOU 2017:5) överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Remissinstanserna lämnar inga specifika synpunkter på förslaget om undantag från 240-dagarsvillkoret.

Skälen för regeringens förslag

Det s.k. 240-dagarsvillkoret innebär att föräldern ska ha varit försäkrad för sjukpenning enligt 6 kap. 3 § SFB under minst 240 dagar i följd före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten för födelsen, och under hela den tiden skulle ha haft rätt till sjukpenning som överstiger lägstanivån för föräldrapenning (180 kronor om dagen). Om villkoret uppfylls har föräldern rätt till föräldrapenning i enlighet med sin SGI under de första 180 dagarna som används för barnet. Om villkoret inte uppfylls kan föräldern få ersättning på grundnivå med 250 kronor om dagen. För biståndsarbetare m.fl. och deras medföljande, som anses bosatta i Sverige under utlandsvistelse enligt 5 kap. 6 och 8 §§, bortses i dag från tiden för utlandsvistelsen vid fastställande av 240-dagarsvillkoret. Som redan anförts ovan anser regeringen att det ligger i Sveriges intresse att konsekvenserna avseende social trygghet blir mindre kännbara än i dag för medföljande till utsända statsanställda. Detta gäller inte minst möjligheten att vid återkomsten kunna få en föräldrapenning på SGI-nivå. Därför föreslår regeringen att undantaget från 240-dagarsvillkoret på samma sätt som gäller medföljande familjemedlemmar till biståndsarbetare m.fl. även ska gälla för medföljande till statsanställda.

3.10.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för den som har återkommit till Sverige före ikraftträdandet.

Utredningarnas förslag

Utredningarnas förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningarna föreslår ikraftträdandedatum som redan har passerat. Utredningen (2023:30) föreslår att äldre bestämmelser ska gälla för förmåner som avser tid före ikraftträdandet. Utredningen (SOU 2017:5) föreslår inga övergångsbestämmelser.

Remissinstanserna

Remissinstanserna lämnar inga synpunkter på ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen anser att förslaget bör träda i kraft så snart som möjligt. Tidigast möjliga ikraftträdandetidpunkt bedöms vara den 1 januari 2026. För att säkerställa att lagändringarna får avsedd effekt, dvs. att dessa inte ska påverka förmåner som avser tid före ikraftträdandet, anser regeringen att en övergångsbestämmelse bör införas som anger att äldre bestämmelser fortfarande gäller för den som har återkommit till Sverige före ikraftträdandet.

3.10.6 Konsekvenser

Konsekvenser för individen

Genom förslagen kan medföljande familjemedlemmar till biståndsarbetare m.fl. och medföljande familjemedlemmar till statsanställda vid återkomsten till Sverige återfå sin ställning som försäkrad för arbetsbaserade förmåner. De kan även återfå en SGI som de hade närmast före utlandsvistelsen. Det krävs att utlandsvistelsen kan antas vara längre än ett år. För medföljande till biståndsarbetare m.fl. krävs också att utlandsvistelsen kan antas vara längst fem år. Den som får tillbaka sin tidigare SGI kan skydda den genom att gå tillbaka i ett tidigare, eller nytt, arbete eller direkt anmäla sig som arbetssökande vid Arbetsförmedlingen. Det ankommer på Försäkringskassan att som tillämpande myndighet informera den enskilde om vad som krävs för att skydda en SGI som han eller hon har återfått till följd av förslaget.

Medföljande till statsanställda får större möjlighet att, på samma sätt som biståndsarbetare m.fl. och deras medföljande, uppfylla 240-dagarsvillkoret i föräldrapenningen. Det kan stärka dessa familjers ekonomiska situation.

Konsekvenser för jämställdhet

Regelverket innehåller inga skillnader mellan kvinnor och män. Det saknas uppgifter om fördelningen av män och kvinnor som är medföljande varför en närmare konsekvensanalys inte är möjlig att göra. Föräldrapenning är delad lika mellan föräldrar med gemensam vårdnad. Uttagsmönstret visar att kvinnor emellertid använder fler dagar med föräldrapenning än vad män gör. Det finns dock stora variationer och det finns inte någon statistik som visar fördelningen av män och kvinnor som är medföljande med barn.

Konsekvenser för kommuner och regioner

Förslagen bedöms inte ha några konsekvenser för kommuner och regioner.

Konsekvenser för myndigheter

Försäkringskassan kommer genom förslaget att få handlägga ett fåtal ytterligare ansökningar om sjukpenning respektive föräldrapenning. De tillkommande utgifterna på myndighetens förvaltningsanslag bedöms vara marginella.

Domstolarna

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för domstolarna.

Konsekvenser för statsbudgeten

Kostnaderna bedöms vara marginella och kan finansieras inom ram. Reformen väntas medföra att ytterligare ett trettiotal individer per år får sjukpenning eller föräldrapenning. Beräkningarna är mycket osäkra. Det saknas bl.a. uppgifter om hur många medföljande det finns som har en SGI närmast före utlandsvistelsen. Utredningen (SOU 2023:30) räknar med väsentligt högre kostnader. Ett viktigt skäl till det är att utredningen inkluderar medföljande till utlandsstuderande i sitt förslag, samtidigt som dessa medföljande antas stå för merparten av de berörda av förslaget enligt utredningens beräkningar. Som redogjorts för i avsnitt 3.10.4 bedömer regeringen att de föreslagna bestämmelserna inte ska gälla för medföljande familjemedlemmar till utlandsstuderande. Av den anledningen bedöms kostnaderna vara lägre än med utredningens förslag.

Övriga konsekvenser

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för företagen, arbetsgivare, barn, de integrationspolitiska målen, Sveriges internationella åtaganden, brottsligheten eller miljön.

3.10.7 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

6 kap.

12 §

I paragrafen regleras att för biståndsarbetare m.fl. som arbetar i utlandet ska efterskyddstiden (se 12 kap. 8 §) inte börja räknas förrän från det att dessa har återkommit till Sverige efter utlandstjänstgöringen. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

Ändringen innebär att ett nytt *andra stycke* införs. I stycket anges att för sådana personer som avses i 5 kap. 8 § och som vid tillämpning av 5 kap. 4 eller 6 § anses bosatta i Sverige under utlandsvistelse, ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten till Sverige, om den sker direkt efter den tid då personen upphört att anses vara bosatt i Sverige under utlandsvistelse. För medföljande familjemedlemmar till biståndsarbetare m.fl. får utlandsvistelsen ha antagits vara längst fem år för att efterskyddstiden ska börja löpa efter återkomsten till Sverige. För medföljande till statsanställda finns dock ingen sådan bortre tidsgräns (jfr 5 kap. 4 §). Bestämmelsen innebär att för en medföljande familjemedlem till en statsanställd eller till en biståndsarbetare m.fl. ska efterskyddstiden för den arbetsbaserade försäkringen börja löpa från det att personen har återkommit till Sverige. Detta gäller dock enbart om personen återvänder till Sverige inom tiden för den utlandsposterade

familjemedlemmens utlandstjänstgöring eller direkt efter att den tjänstgöringen har upphört, dvs. att den utsände inte längre bedöms vara bosatt i Sverige med stöd av 5 kap. 4 eller 7 § utan i stället anses bosatt i Sverige med stöd av 5 kap. 2 eller 3 §. Bestämmelsen ska alltså inte tillämpas om den medföljande personen efter utlandstjänstgöringens slut fortsatt uppehåller sig i utlandet och först senare återkommer till Sverige. Bestämmelsen gäller inte heller vid tillfälliga besök i Sverige under utlandsboendet eftersom personen då alltjämt bedöms som bosatt i Sverige med stöd av 5 kap. 8 § (jämförd med 5 kap. 4 eller 7 §) och inte enligt 5 kap. 2 eller 3 §.

12 kap.

38 §

Paragrafen innehåller särskilda bestämmelser om 240-dagarsvillkoret (se 35 § 1) bl.a. för vissa personer som anses bosatta utomlands även under vistelse utomlands. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.4.

Ändringarna i *första stycket* innebär att för en medföljande make till en utsänd statlig arbetstagare, som är förälder och anses bosatt i Sverige även under vistelse utomlands, ska det bortses från tiden utomlands vid bestämmande av om 240-dagarsvillkoret är uppfyllt.

26 kap.

24 §

I paragrafen regleras att SGI:n för utlandsposterade biståndsarbetare m.fl. och deras familjemedlemmar som anses bosatta i Sverige även under utlandsvistelse vid återkomst till Sverige ska motsvara lägst det belopp som utgjorde SGI:n före utlandsresan. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

Ändringen i *första stycket* innebär att hänvisningen till 5 kap. 8 § tas bort eftersom vad som gäller för medföljande familjemedlemmar till biståndsarbetare m.fl. flyttas till det nya *andra stycket*. Flytten innebär ingen ändring i sak. Det som vidare regleras i det andra stycket är att personkretsen för paragrafen utökas till att gälla även för medföljande familjemedlemmar till utsända statligt anställda som anses vara bosatta i Sverige även under utlandsvistelsen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Övervägande finns i avsnitt 3.10.5.

I *första punkten* anges att lagen träder i kraft den 1 januari 2026.

I *andra punkten* anges att äldre bestämmelse fortfarande gäller för den som har återkommit till Sverige före ikraftträdandet. Med ”har återkommit till Sverige” avses detsamma som ”återkomsten (till Sverige)” i 6 kap. 12 § och 26 kap. 24 § SFB.

3.11 Budgetförslag

3.11.1 1:1. Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	51 263 550	Anslagssparande	518 659
2025	Anslag	53 898 438[1]	Utgiftsprognos	50 737 273
2026	**Förslag**	**51 559 676**[2]		
2027	Beräknat	52 405 916		
2028	Beräknat	52 967 727		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 4 787 123 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits för regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till 184 452 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för sjukpenning, rehabiliteringspenning, närståendepenning och arbetshjälpmedel enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får vidare användas för utgifter för boendetillägg och sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall enligt socialförsäkringsbalken. Anslaget får dessutom användas för utgifter som kan uppkomma med anledning av vissa bestämmelser i sjuklönesystemet, nämligen den s.k. sjuklönegarantin och det särskilda högriskskyddet enligt lagen (1991:1047) om sjuklön. Anslaget får även användas för utgifter för återbetalningspliktiga studiemedel avseende studerandes sjukperioder enligt studiestödslagen (1999:1395). Därtill får anslaget användas för utgifter för ersättning för skada orsakad av deltagare i arbetslivsinriktad rehabilitering, arbetshjälpmedel m.m. Anslaget får också användas för utgifter för statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får förutom detta användas för utgifter för sjuklönekostnader enligt lagen (1991:1047) om sjuklön.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**53 898 438**	**53 898 438**	**53 898 438**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	231 000	461 000	461 000
Makroekonomisk utveckling	668 000	1 332 000	2 100 000
Volymer	-3 237 762	-3 285 522	-3 491 711
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**51 559 676**	**52 405 916**	**52 967 727**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Sjukpenning

Utgiftsutvecklingen för sjukpenningen styrs dels av antalet ersatta dagar, dels av medelersättningen. Antalet dagar påverkas av ändringar i regelverk och regelverkens tillämpning och administration. Utöver detta har framför allt demografiska förändringar, utvecklingen på arbetsmarknaden samt frånvaroförändringar på

individnivå betydelse för utvecklingen. Medelersättningen påverkas framför allt av ersättningsnivån samt löneutvecklingen.

Förändringen i sjukpenningutgift beror både av att volymen nettodagar väntas öka under perioden (ca 1,5 procent mellan 2025 och 2028) samt att medelersättningen ökar (4 procent under samma period). Den relativt konstanta volymen under prognosperioden beror av att antalet startade sjukfall antas bli stabilt över tid samtidigt som långa sjukfall ökar svagt antalsmässigt. Inga stora förändringar i sjukfallens genomsnittliga fallängder förväntas heller ske i prognosen. Antalet sjukpenningdagar beräknas uppgå till 59,4 miljoner nettodagar under 2025 och ca 59,6 miljoner nettodagar 2026. Medelersättningen per nettodag 2025 prognostiseras till 757 kronor, medelersättningen 2026 prognostiseras till 767 kronor.

För 2025 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 49 639 miljoner kronor. Utgifterna för sjukpenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2026 beräknas till 50 434 miljoner kronor. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna till 51 249 respektive 51 777 miljoner kronor.

Rehabiliteringspenning

Försäkringskassan kan bevilja rehabiliteringspenning till en försäkrad som påbörjar arbetslivsinriktad rehabilitering. Utgiftsutvecklingen för rehabiliteringspenning styrs till stor del av samma faktorer som sjukpenningutgifterna. Utgiftsutvecklingen påverkas också av i vilken mån Försäkringskassan bedömer behovet av rehabilitering och påbörjar samordnade rehabiliteringsinsatser. Utgifterna för rehabiliteringspenning relativt sjukpenning minskade kontinuerligt 2013–2020. Sedan 2023 samordnar Försäkringskassan rehabiliteringspenning och sjukpenning på ett annat sätt än tidigare. För en försäkrad som uppfyller kraven för både rehabiliteringspenning och sjukpenning samtidigt minskas rehabiliteringspenningen vid utbetalningen med det belopp den försäkrade för samma tid har nedsatt arbetsförmåga med rätt till sjukpenning. Det innebär att andelen sjukfall som får rehabiliteringspenning har minskat i en betydande omfattning, vilket innebär mycket låga utgifter för rehabiliteringspenning jämfört med tidigare.

Antalet rehabiliteringspenningdagar beräknas uppgå till ca 11 000 nettodagar under 2025 och 10 000 nettodagar 2026. Medelersättningen per nettodag 2025 prognostiseras till 757 kronor, för 2026 är prognosen 770 kronor.

För 2025 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 12 miljoner kronor. Utgifterna för rehabiliteringspenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2026 beräknas till 8 miljoner kronor. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna till 8 respektive 8 miljoner kronor.

Arbetshjälpmedel

Försäkringskassan har särskilda medel för köp av arbetstekniska hjälpmedel, läkarutlåtanden och läkarundersökningar samt för särskilt bidrag och för ersättning för resor till och från arbetet. Försäkringskassan har främst använt medlen för köp av arbetstekniska hjälpmedel. I övrigt har medlen använts för bl.a. utgifter för läkarutlåtanden samt för bidrag till resor.

För 2025 beräknas utgifterna uppgå till 96 miljoner kronor. Utgifterna för arbetshjälpmedel m.m. beräknas till 100 miljoner kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna till 104 respektive 108 miljoner kronor.

Sjuk- och rehabiliteringspenning i särskilda fall

Förmånerna kan lämnas till försäkrade vars rätt till aktivitetsersättning upphör till följd av att de fyller 30 år. Ersättningarna kan också lämnas till försäkrade som helt eller

delvis har fått tidsbegränsad sjukersättning under det högsta antal månader som sådan ersättning kan betalas ut.

Sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall kan lämnas till en försäkrad person som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI), eller till en försäkrad som har en låg SGI. Sjukpenning i särskilda fall uppgår till högst 230 kronor per dag.

Utgifterna för 2025 beräknas uppgå till 342 miljoner kronor. Utgifterna för sjukpenning respektive rehabiliteringspenning i särskilda fall beräknas till 360 miljoner kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna till 377 respektive 394 miljoner kronor.

Boendetillägg

Boendetillägg kan lämnas till en försäkrad som har fått tidsbegränsad sjukersättning under det högsta antal månader som sådan ersättning kan lämnas, och som får sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukpenning i särskilda fall eller rehabiliteringspenning i särskilda fall. Boendetillägg kan också lämnas till en försäkrad som får nämnda ersättningar och vars aktivitetsersättning upphör till följd av att han eller hon fyller 30 år. Den som har rätt till bostadstillägg har inte rätt till boendetillägg.

Utgifterna för 2025 beräknas uppgå till 380 miljoner kronor. Utgifterna för boendetillägg beräknas till 393 miljoner kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna till 397 respektive 401 miljoner kronor.

Närståendepenning

Närståendepenning kan lämnas till den som avstår från förvärvsarbete för att vårda en närstående svårt sjuk person. Utgiftsutvecklingen för närståendepenning styrs av antal ersatta dagar samt medelersättningen per dag.

För 2025 beräknas utgifterna, inklusive statlig ålderspensionsavgift, uppgå till 269 miljoner kronor. Utgifterna för närståendepenningen inklusive statlig ålderspensionsavgift för 2026 beräknas till 265 miljoner kronor. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna till 271 respektive 280 miljoner kronor.

Anslaget 1:1 Sjukpenning och rehabiliteringspenning m.m. 2026–2028

Regeringen föreslår att 51 559 676 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 52 405 916 000 kronor respektive 52 967 727 000 kronor.

3.11.2 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.

Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	51 661 443	Anslagssparande	-94 466
2025	Anslag	51 651 800[1]	Utgiftsprognos	52 782 000
2026	**Förslag**	**53 674 700**[2]		
2027	Beräknat	54 443 600		
2028	Beräknat	53 970 600		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 5 798 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits för regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till 200 745 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för aktivitets- och sjukersättning och bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**51 651 800**	**51 651 800**	**51 651 800**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 052 300	2 272 600	2 258 600
varav BP26	*-11 300*	*-29 400*	*-43 400*
– Kvalificering till välfärden		*-6 900*	*-20 900*
– Partiellt vilande sjukersättning och aktivitetsersättning	*-11 300*	*-22 500*	*-22 500*
Makroekonomisk utveckling	531 984	777 984	1 951 784
Volymer	438 616	-258 784	-1 891 584
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**53 674 700**	**54 443 600**	**53 970 600**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Aktivitetsersättning betalas ut till personer i åldrarna 19–29 år och sjukersättning till personer i åldrarna 19–65 år. I åldrarna 19–29 år lämnas sjukersättning endast i hel omfattning. Utgiftsutvecklingen för aktivitetsersättning och sjukersättning är framför allt beroende av utvecklingen av antalet sjukskrivningar, den demografiska utvecklingen samt utvecklingen av prisbasbeloppet.

Nuvarande utgiftsutveckling påverkas i hög grad av att många inte längre kommer att få sjukersättning på grund av att de når den högsta ålder då förmånen lämnas, i kombination med att nybeviljandet är lägre än utflödet. Utflödet från sjukersättning begränsas dock under 2026 i och med att riktåldern i ålderspensionssystemet då höjs med ett år. Riktåldershöjningen medför att sjukersättning kan ges t.o.m. månaden före man fyller 67 år. Införandet av särskilda regler för att beviljas sjukersättning för äldre i förvärvsarbetande ålder, vilka trädde i kraft den 1 september 2022, innebär ett något högre inflöde än tidigare. Det årliga inflödet till sjukersättning beräknas vara ca 13 600de kommande åren. Sammantaget medför detta att sjukersättningsbeståndet väntas minska svagt under 2026–2028. Medelantalet 2028 beräknas vara ca 6 000 lägre jämfört med 2025. Antalet personer med aktivitetsersättning väntas däremot öka med ca 3 000 personer under samma tidsperiod. Inflödet till aktivitetsersättning beräknas ligga på ca 10 400 personer årligen 2026–2028. Det totala antalet personer med sjuk- eller aktivitetsersättning väntas därmed minska marginellt under prognosperioden. År 2025 prognostiseras medelantalet vara 258 000 för att därefter minska till 255 000 år 2028. Ersättningen är värdesäkrad på så vis att förmånerna är kopplade till prisbasbeloppet. Prisbasbeloppet väntas öka med drygt 3 procent mellan 2025 och 2028 och bidrar till ökade utgifter över tid.

Bostadstillägg till personer med aktivitets- och sjukersättning

Syftet med bostadstillägg till personer med aktivitets- eller sjukersättning är att förbättra förutsättningarna för skälig bostadsstandard för dem med låg ersättning. Utgiftsutvecklingen för bostadstillägget styrs av antalet personer med aktivitets- respektive sjukersättning. Utöver detta styrs den av utvecklingen för prisbasbeloppet, boendekostnaderna och av ersättningsnivån.

Utgifterna för bostadstillägg 2025 beräknas uppgå till 6 613 miljoner kronor. Utgifterna beräknas till 6 827 miljoner kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna till 7 077 respektive 7 093 miljoner kronor.

Anslaget 1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m. 2026–2028

Regeringen avser att föreslå krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för aktivitets- och sjukersättningar. Anslaget beräknas minska med 6 900 000 kronor 2027, 20 900 000 kronor 2028, 35 400 000 kronor 2029, 50 300 000 kronor 2030, 65 800 000 kronor 2031 och 74 300 000 fr.o.m. 2032.

Regeringen föreslår i denna proposition att sjuk- och aktivitetsersättningen ska kunna vara partiellt vilande vid studier och att prövotiden för studier med aktivitetsersättning förlängs från 6 till 12 månader. Anslagets minskas därför med 11 300 000 kronor 2026. beräknas minska 22 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 53 674 700 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Aktivitets- och sjukersättningar m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 54 443 600 000 kronor respektive 53 970 600 000 kronor.

3.11.3 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

Tusental kronor

2024	Utfall	1 445 953	Anslagssparande	-47 845
2025	Anslag	1 516 000[1]	Utgiftsprognos	1 469 000
2026	**Förslag**	**1 440 000**		
2027	Beräknat	1 390 700		
2028	Beräknat	1 347 100		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för merkostnadsersättning och handikapp-ersättningar enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 471 000**	**1 471 000**	**1 471 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 000	2 700	2 100
varav BP26		*-300*	*-900*
– Kvalificering till välfärden		*-300*	*-900*
Makroekonomisk utveckling	10 000	10 000	42 000
Volymer	-42 000	-93 000	-168 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 440 000**	**1 390 700**	**1 347 100**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Den 1 januari 2019 infördes den nya förmånen merkostnadsersättning. Anslaget omfattar med anledning av detta utgifter för merkostnadsersättning och handikappersättning (se vidare prop. 2017/18:190, bet. 2017/18:SfU23, rskr. 2017/18:388). Övergångsbestämmelserna till regleringen innebär att det kommer att ske en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen Handikappersättning och anslagsdelen Merkostnadsersättning under de kommande åren. Ersättning för merkostnader inom vårdbidraget (utg. omr. 12 anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag*) avskaffades den 1 januari 2019 och därför belastar merkostnader för barn med funktionsnedsättning anslaget 1:3 *Merkostnadsersättning och handikappersättning* inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Till följd av regeländringarna kommer antalet personer med handikappersättning att minska och antalet personer med merkostnadsersättning att öka. Årsgenomsnittet vad gäller antalet personer med handikappersättning väntas minska från 34 300 personer 2025 till 25 400 personer 2028.

Regeringen avser att föreslå krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för merkostnadsersättning och handikappersättning. Anslaget beräknas minska med 300 000 kronor 2027, 900 000 kronor 2028, 1 500 000 kronor 2029, 2 100 000 kronor 2030, 2 800 000 kronor 2031 och 3 200 000 kronor fr.om. 2032.

Anslaget 1:3 Merkostnadsersättning och handikappersättning 2026–2028

Regeringen föreslår att 1 440 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Merkostnadsersättning och handikappersättning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 390 700 000 kronor respektive 1 347 100 000 kronor.

3.11.4 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	2 440 434	Anslagssparande	-75 633
2025	Anslag	2 526 000[1]	Utgiftsprognos	2 450 000
2026	**Förslag**	**2 494 000**[2]		
2027	Beräknat	2 548 000		
2028	Beräknat	2 508 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 192 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits för regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till -527 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för arbetsskadeersättning enligt 40, 41, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre lagstiftning. Arbetsskadeersättning kan lämnas i form av bl.a. livränta till den skadade, ersättning för tandvård samt begravningshjälp och livränta till efterlevande. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 322 000**	**2 322 000**	**2 322 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	88 000	180 000	180 000
Makroekonomisk utveckling	41 000	74 500	127 000
Volymer	43 000	-28 500	-121 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 494 000**	**2 548 000**	**2 508 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Under en längre period har utgifterna för arbetsskador minskat i takt med att beståndet minskat då antalet nya skador inte väger upp för bortfallet av äldre skador. Trenden bromsas bl.a. av att de övre åldersgränserna för rätten till arbetsskadelivränta höjs 2026 med hänsyn till de justerade åldersgränserna i pensionssystemet. Förutom beståndet påverkar även förmånernas indexering utgiftsutvecklingen.

Anslaget 1:4 Arbetsskadeersättningar m.m. 2026–2028

Regeringen föreslår att 2 494 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Arbetsskadeersättningar m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 548 000 000 kronor respektive 2 508 000 000 kronor.

3.11.5 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Tusental kronor

2024	Utfall	36 790	Anslagssparande	-596
2025	Anslag	36 988[1]	Utgiftsprognos	37 726
2026	**Förslag**	**38 082**[2]		
2027	Beräknat	38 189		
2028	Beräknat	37 953		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 1 826 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits för regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till -102 tkr.

Ändamål

Tabell 3.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**36 988**	**36 988**	**36 988**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling			-1 000
Volymer	1 094	1 201	1 965
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**38 082**	**38 189**	**37 953**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget får användas för utgifter för ersättningar inom det statliga personskadeskyddet enligt 7, 43, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre lagstiftning. Anslaget får också användas för utgifter för krigsskadeersättning till sjömän enligt 7, 44, 87 och 88 kap. socialförsäkringsbalken samt motsvarande äldre lagstiftning. Anslaget får dessutom användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Utgifterna för ersättning inom det statliga personskadeskyddet domineras av utgifterna för äldre skador, vilka står för ca två tredjedelar av de totala utgifterna. De sammanlagda anslagsutgifterna väntas minska över tid, vilket främst drivs av att ersättningar enligt äldre regler fasas ut. Det skärpta säkerhetsläget och beslut om en utbyggnad av kriminalvården innebär en osäkerhetsfaktor för prognosen. En höjd beredskap i form av ökad försvarsförmåga och en utbyggnad av kriminalvården väntas ha en höjande effekt på anslagets utgifter, vilken dock blir marginell på kortare sikt.

Anslaget 1:5 Ersättning inom det statliga personskadeskyddet 2026–2028

Regeringen föreslår att 38 082 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Ersättning inom det statliga personskadeskyddet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 38 189 000 kronor respektive 37 953 000 kronor.

3.11.6 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Tabell 3.16 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Tusental kronor

2024	Utfall	1 432 447	Anslagssparande	39 252
2025	Anslag	1 436 700[1]	Utgiftsprognos	1 406 829
2026	**Förslag**	**1 436 700**		
2027	Beräknat	1 436 700		
2028	Beräknat	1 436 700		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och bidrag till berörda aktörer i sjukskrivningsprocessen. Medlen avser bidrag till hälso- och sjukvården för arbetet med sjukskrivningsprocessen och bidrag till arbetsgivare för arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd. Medlen avser även kostnader för rehabiliteringsinsatser i samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, försäkringsmedicinska utredningar enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar, finansiell samordning genom samordningsförbund samt vissa förvaltningsutgifter. Därtill avser medlen utgifter för kunskapsutveckling för sjukskrivningsprocessen och åtgärder för en effektiv sjukskrivningsprocess.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 436 700**	**1 436 700**	**1 436 700**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 436 700**	**1 436 700**	**1 436 700**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Rehabiliteringsinsatser i samarbete mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen samarbetar i syfte att vidta insatser som bidrar till att den som är sjukskriven återfår arbetsförmågan och kan återgå i arbete. Insatserna ska bidra till att skapa goda förutsättningar för övergång till arbetsmarknaden och förkorta tiden i sjukförsäkringen. För 2025 avsattes 700 miljoner kronor till detta samarbete och dessa medel bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2026 beräknas till 700 miljoner kronor.

Finansiell samordning genom samordningsförbund

Finansiell samordning genom samordningsförbund syftar till att ge personer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser stöd så att de uppnår eller förbättrar sin förmåga att utföra förvärvsarbete. Finansiell samordning genom samordningsförbund är en frivillig samverkan mellan Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen, regioner samt en eller flera kommuner.

Av resurserna till samordningsförbunden ska Försäkringskassan bidra med statens andel motsvarande hälften av medlen. Regioner och kommuner ska bidra med varsin fjärdedel. För 2025 avsattes 339 miljoner kronor i statliga medel och dessa bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2026 beräknas till 339 miljoner kronor.

Försäkringsmedicinska utredningar

Enligt lagen (2018:744) om försäkringsmedicinska utredningar ska en region tillhandahålla försäkringsmedicinska utredningar på begäran av Försäkringskassan. Regionen har rätt till ersättning från staten för sina kostnader. Syftet med utredningarna är att tillgodose Försäkringskassans behov av att i rätt tid få tillgång till kvalificerade medicinska underlag för beslut i vissa mer svårbedömda ärenden. För 2025 avsattes 244 miljoner kronor och dessa medel bedöms förbrukas i sin helhet.

Utgifterna för 2026 beräknas till 244 miljoner kronor.

Arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd

Arbetsgivare kan få statligt bidrag för arbetsplatsinriktade rehabiliteringsinsatser. Sådant bidrag regleras i förordningen (2014:67) om bidrag till arbetsgivare för köp av arbetsplatsinriktat rehabiliteringsstöd för återgång i arbete. Bidraget täcker halva kostnaden upp till 20 000 kronor per arbetstagare och år, men högst med 200 000 kronor per arbetsgivare och år. För 2025 avsattes 134 miljoner kronor och 114 miljoner kronor bedöms förbrukas. Utgifterna för 2026 beräknas till 134 miljoner kronor.

Bidrag till hälso- och sjukvården

Regeringen har för statens räkning ingått en överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) för åren 2023–2025 för att bibehålla och utveckla den digitala överföringen av läkarintyg mellan regionerna och Försäkringskassan i avvaktan på en långsiktig lösning för sammanhållen intygshantering i hälso- och sjukvården. För 2025 har 16 miljoner kronor avsatts och 12 miljoner kronor bedöms förbrukas.

Utvecklingen av ett nytt system för sammanhållen intygshantering bedöms ta längre tid än vad som tidigare har beräknats och systemet förväntas inte vara i drift som planerat 2026. I avvaktan på att det nya systemet driftsätts har regeringen därför bemyndigats att under 2025 ingå en överenskommelse med SKR på högst 32 miljoner kronor 2026 och 2027 för att säkerställa fortsatt digital överföring av läkarintyg från hälso- och sjukvården till Försäkringskassan (prop. 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21 och rskr. 2024/25:257).

Utgifterna för 2026 beräknas till 16 miljoner kronor.

Anslaget 1:6 Bidrag för sjukskrivningsprocessen 2026–2028

Regeringen föreslår att 1 436 700 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 436 700 000 kronor respektive 1 436 700 000 kronor.

3.11.7 2:1 Försäkringskassan

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 2:1 Försäkringskassan

Tusental kronor

2024	Utfall	9 632 757	Anslagssparande	364 496
2025	Anslag	10 804 646[1]	Utgiftsprognos	10 556 320
2026	**Förslag**	**11 271 917**		
2027	Beräknat	11 644 617[2]		
2028	Beräknat	11 916 177[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 11 459 297 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 11 502 390 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Försäkringskassans förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för forskning inom socialförsäkringens område.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Försäkringskassan

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**10 750 646**	**10 750 646**	**10 750 646**
Pris- och löneomräkning[2]	203 089	380 233	597 138
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	318 182	513 738	568 393
varav BP26[3]	*268 100*	*527 600*	*558 600*
– Civilplikt - justering från BP24	*-2 000*	*-2 000*	*-2 000*
– Kvalificering till välfärden		*194 000*	*203 000*
– Partiellt vilande sjukersättning och aktivitetsersättning	*5 000*	*4 000*	*4 000*
– Utvidgade möjligheter till vård av barn	*19 100*	*18 600*	*18 600*
– Månadsuppgifter i bostadsbidraget		*10 000*	*10 000*
– Administrativa sanktioner i socialförsäkringen	*83 000*	*122 000*	*123 000*
– Stärkt högkostnadsskydd för tandvård	*51 000*	*64 000*	*85 000*
– AI-verkstad för offentlig förvaltning	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– e-Codex	*12 000*	*10 000*	*10 000*
– Fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas		*7 000*	*7 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**11 271 917**	**11 644 617**	**11 916 177**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen avser att föreslå krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Som en följd väntas Försäkringskassan få ökade utgifter för administration och it-utveckling. Anslaget beräknas öka med 194 000 000 kronor 2027, 203 000 000 kronor 2028, 173 000 000 kronor 2029–2031 och 120 000 000 kronor fr.o.m. 2032.

I denna proposition lämnar regeringen förslag om partiellt vilande sjukersättning och aktivitetsersättning vid studier samt förlängd prövotid för studier med aktivitetsersättning. Försäkringskassan får ökade kostnader för administration och it-utveckling. Anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

I denna proposition lämnas förslag om att utvidga rätten till tillfällig föräldrapenning. Försäkringskassan får medel för handläggning av tillkommande ärenden samt vissa it-justeringar. Anslaget ökas därför med 19 100 000 kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 18 600 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen avser att återkomma med förslag om att bostadsbidrag ska beräknas utifrån inkomstuppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen. Försäkringskassan får ökade administrativa kostnader som en följd av förslaget. Anslaget beräknas öka med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen avser att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen. För arbetet med detta ökas anslaget med 83 000 000 kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 122 000 000 kronor 2027, 123 000 000 kronor 2028–2029, 122 000 000 kronor 2030, 114 000 000 kronor 2031 och 101 000 000 kronor fr.o.m. 2032.

Den 1 januari 2026 införs ett förstärkt högkostnadsskydd för tandvård. Med anledning av åtgärden får Försäkringskassan ökade utgifter för handläggning och it-utveckling. Anslaget ökas med 51 000 000 kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 64 000 000 kronor 2027, 85 000 000 kronor 2028, 61 000 000 kronor 2029–2030, 54 000 000 kronor 2031–2032 och 44 000 000 kronor fr.o.m. 2033.

Försäkringskassan tillförs medel för att tillsammans med Skatteverket etablera en AI-verkstad. Anslaget ökas med 100 000 000 kronor 2026. För 2027–2030 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Försäkringskassan föreslås få utökade uppgifter för uppdrag kring it-systemet e-Codex enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/850 om ett datoriserat system för gränsöverskridande elektroniskt utbyte av uppgifter på området privat- och straffrättsligt samarbete (e-Codexförordningen). Anslaget ökas med 12 000 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor.

Regeringen avser att stärka föräldraansvaret genom att genomföra förslag från promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30). Försäkringskassans kostnader för handläggning av tillkommande ärenden med tillfällig föräldrapenning väntas öka. Anslaget beräknas därför öka med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

I budgetpropositionen för 2024 tillfördes medel för att finansiera administrativa kostnader till följd av aktivering av civilplikt inom kommunal räddningstjänst. Regeringen bedömer att dessa administrationskostnader ska avgiftsfinansieras. Anslaget minskas därför med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Anslaget 2:1 Försäkringskassan 2026–2028.

Regeringen föreslår att 11 271 917 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Försäkringskassan* för 2026. För 2028 och 2029 beräknas anslaget till 11 644 617 000 respektive 11 916 177 000 kronor.

Bemyndigande om särskild kontokredit för vård i andra länder

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 170 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Krediten behövs för att finansiera Försäkringskassans betalning av utländska vårdfakturor. Sedan 2013 har regionerna och kommunerna kostnadsansvaret för vissa ersättningar vid vård utomlands genom lagen (2013:514) om regionernas och kommunernas kostnadsansvar för viss vård i utlandet. Försäkringskassan betalar de utländska vårdfakturorna och kräver i efterhand ersättning från berörd region, på grund av att en viss utredning bör göras innan utbetalning sker. Krediten ges med stöd av 7 kap. 6 § budgetlagen (2011:203). Den räntekostnad som uppstår ska betalas av regionerna. Regeringen bör bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Försäkringskassans behov av likviditet vid utbetalning av ersättning för vård i andra länder som uppgår till högst 170 000 000 kronor.

Tabell 3.20 Övriga kontokrediter i statens verksamhet

Miljoner kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
10	Försäkringskassans behov av likviditet i utbetalning av ersättning för vård i andra länder	170	151	170	170
	Summa	170	151	170	170

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

I proposition Stärkt kontroll över tandvårdssektorn (prop. 2025/26:7) föreslås att Försäkringskassan från 2026 får ta ut en årlig avgift för anslutning till det elektroniska systemet för statligt tandvårdsstöd. Avgifterna disponeras inte av myndigheten. För administration av vissa resultatområden disponerar Försäkringskassan avgiftsinkomster. Dessa områden avser i huvudsak administration av familjebidrag och dagpenning till totalförsvarspliktiga, ersättning från affärsdrivande verk samt avgifter för tjänster som tillhandahålls åt Pensionsmyndigheten. Försäkringskassans uppdrag att administrera den svenska kontaktpunkten för EESSI (Electronic Exchange of Social Security Information), genom regeringsuppdragen S2009/02024 och S2011/02476, är också avgiftsfinansierat. Myndigheten har även i uppdrag att erbjuda samordnad och säker statlig it-drift (SSSID) i enlighet med förordningen (2024:1005) om samordnad och säker statlig it-drift. Verksamheten är avgiftsfinansierad. Försäkringskassan har även andra avgiftsintäkter från bl.a. administration av statlig fordran samt intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191) och övriga ersättningar. Försäkringskassan får, utöver vad som anges i avgiftsförordningen, utföra datorbearbetningar och tillhandahålla tjänster inom systemutveckling, statistik m.m. mot ersättning. Avgifterna disponeras av myndigheten.

Tabell 3.21 Uppdragsverksamhet Avgiftsfinansierad verksamhet vid Försäkringskassan

Tusental kronor

Verksamhet	Ackumulerat resultat tom. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täcka 2026	Resultat 2026	Ackumulerat resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet			18 000	18 000	0	0
varav avgift för anslutning till det elektroniska systemet för statligt tandvårdsstöd			*18 000*	*18 000*	*0*	*0*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	24 538	-62 946	569 900	555 300	14 600	-23 808
varav intäkter från Pensionsmyndigheten	*30 489*	*-63 000*	*258 300*	*249 700*	*8 600*	*-23 911*
varav intäkter från Samordnad och säker statlig it-drift (SSSID)	*-5 897*	*0*	*260 000*	*254 000*	*6 000*	*103*
varav övrigt [1]	*-54*	*54*	*51 600*	*51 600*	*0*	*0*
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Uppdragsverksamhet			8 700			

[1] Övriga intäkter från EESSI, ersättning för administration av försvarets förmåner samt intäkter från datorbearbetningar, systemutveckling statistik m.m.

3.11.8 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen

Tusental kronor

2024	Utfall	74 456	Anslagssparande	2 003
2025	Anslag	77 703[1]	Utgiftsprognos	74 282
2026	**Förslag**	**79 121**		
2027	Beräknat	80 408[2]		
2028	Beräknat	81 979[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 79 121 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 79 121 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för socialförsäkringens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**77 703**	**77 703**	**77 703**
Pris- och löneomräkning[2]	1 418	2 705	4 276
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**79 121**	**80 408**	**81 979**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Inspektionen för socialförsäkringen bidrar genom sina granskningar till att värna rättssäkerhet och effektivitet inom socialförsäkringsområdet.

Anslaget 2:2 Inspektionen för socialförsäkringen 2026–2028

Regeringen föreslår att 79 121 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Inspektionen för socialförsäkringen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 80 408 000 kronor respektive 81 979 000 kronor.

Bilaga 1

Partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid studier samt förlängd prövotid vid studier med aktivitetsersättning

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av betänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69) i nu relevanta delar 2

2 Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar 4

3 Förteckning över remissinstanserna 9

1 Sammanfattning av betänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69) i nu relevanta delar

Utredningens analys och slutsatser

Partiellt vilande sjukersättning och aktivitetsersättning vid studier

Utredningen konstaterar att det är mycket få försäkrade som beviljats sjukersättning som använder sig av möjligheten att få förmånen vilandeförklarad för studier. Utredningen bedömer att ett hinder för försäkrade att använda möjligheten till vilande sjukersättning för studier är att det inte är möjligt att ha sin ersättning partiellt vilande vid studier, även när den enskilde avser att studera på deltid. Att hela ersättningen ska förklaras vilande, oavsett studiernas omfattning, bedöms vara ett stort hinder för att fler ska våga använda möjligheten att studera med vilande ersättning och har en återhållande effekt. Det har till utredningen exempelvis lyfts att det skulle underlätta för många försäkrade att studera just på deltid, bland annat med hänsyn till deras funktionsnedsättning. En övervägande andel av personer med sjukersättning har hel förmån. För många kan heltidsstudier uppfattas som ouppnåeligt, men under rätt förhållanden kan deltidsstudier vara möjligt.

Förlängd prövotid vid studier

Utredningen konstaterar att prövotiden för studier ger möjlighet för försäkrade att pröva att studera i önskad omfattning utan att ersättningen påverkas, men att det framförts problem med prövotidens nuvarande utformning. De problem som utredningen lyfter fram är att det för många försäkrade är otillräckligt med sex månaders prövotid, att prövotiden faktiskt kan bli kortare än sex månaders studier samt att det kan uppfattas som orättvist att prövotiden är sex månader oavsett vilken studietakt den försäkrade studerar, eftersom försäkrade som studerar heltid kan uppfattas få ut mer studietid under denna period än försäkrade som studerar på deltid.

Mot bakgrund av utredningens uppdrag att underlätta studier och utifrån de problem som framförts om prövotid för studier, gör utredningen bedömningen att sex månaders prövotid inte är tillräckligt.

Utredningens förslag och bedömning

Partiellt vilande sjukersättning och aktivitetsersättning vid studier

Utredningen föreslår att partiellt vilande sjuk- och aktivitetsersättning vid studier införs. I likhet med Försäkringskassan bedömer utredningen att fler skulle välja att studera med vilande ersättning om förslaget införs.

Förlängd prövotid vid studier

Utredningen föreslår också att prövotiden för studier med aktivitetsersättning förlängs från sex till 12 månader. Genom en generell ökning av tidsperioden till tolv månader får alla försäkrade en längre tid att bedöma sin studieförmåga, vilket utredningen

bedömer gynna försäkrade som har en stressproblematik samt för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Utredningen föreslår att det vara möjligt för försäkrade som haft sex månaders prövotid att beviljas ytterligare sex månaders prövotid. Den försäkrade ska dock inte kunna få längre än totalt 12 månaders prövotid, ifall hela eller delar av prövotiden förlagts innan de föreslagna reglerna börjar tillämpas.

Utredningen har övervägt om att ett förslag om förlängd prövotid skulle leda till att fler personer ansöker om aktivitetsersättning för att få sina studier finansierade. Utredningen konstaterar dock att det med gällande regelverk är svårt för en försäkrad att beviljas aktivitetsersättning endast för att kunna studera och att förslaget om förlängd prövotid inte skulle medföra att fler beviljas förmånen.

2 Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 27 kap. 6 och 7 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 27 kap. 6 § ska utgå,

dels att 5 kap. 9 och 14 §§, 6 kap. 6 §, 23 kap. 2 och 3 §§, 24 kap. 3 §, 26 kap. 17 och 21 §§, 27 kap. 1, 15, 26 och 28 §§, 28 kap. 11 §, 29 kap. 1–3 §§, 30 kap. 9 §, 31 kap. 1–3, 8, 12 och 14 §§, 31 a kap. 4 och 7 §§, 33 kap. 1, 5, 6, 10–12 §§, 36 kap. 1, 9 a, 12, 15 b, 18 a, 19 och 22 §§, 37 kap. 6 och 7 §§, 41 kap. 4§, 46 kap. 18 §, 47 kap. 17 §, 103 c kap. 4 §, 103 d kap. 6 och 8 §§, 108 kap. 1 §, 110 kap. 57 § och rubrikerna närmast före 29 kap., 31 kap. 8 och 14 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya kapitel, 31 b–31 c kap., tolv nya paragrafer, 27 kap. 55 §, 31 kap. 3 a och 15 §§, 33 kap. 6 a, 10 a och 20 a §§, 36 kap. 12 a–12 d och 24 a §§, 108 kap. 23 § och närmast före 27 kap. 55 c §, 31 kap. 15 §, 33 kap. 6, 6 a och 20 a §§ och 36 kap. 24 a § nya rubriker av följande lydelse,

dels att det närmast före 33 kap. 7 § ska införas en ny rubrik som ska lyda ”Nedsatt arbetsförmåga vid aktivitetsersättning”.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

36 kap.

1 §[1]

I detta kapitel finns bestämmelser om

– samordning med andra förmåner 2–8 §§,

– förvärvsarbete som hinder för rätt till förmån i 9 §,

– aktivitetsersättning under prövotid i 9 a §,

– vilande sjukersättning eller aktivitetsersättning i 10–18 §§,

– aktivitetsersättning efter tid för vilandeförklaring i 18 a–18 d §§,

– omprövning vid ändrade förhållanden i 19–24 §§,

– Förläggning av arbetstid vid partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning i 24 a §

– ersättning utan ansökan i vissa fall i 25–27 §§,

– ändring av ersättning i 28 §, och

– utbetalning av ersättning i 29 och 30 §§.

9 a §[2]

Försäkringskassan får efter ansökan av en försäkrad som under minst tolv månader har fått aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga besluta att han eller hon får studera utan att aktivitetsersättningen minskas med hänsyn till studierna (aktivitetsersättning under prövotid).

Under hela den tidsperiod som aktivitetsersättning kan lämnas enligt 33 kap. 18 § kan aktivitetsersättning under prövotid betalas ut under sammanlagt högst *sex* månader.

Under hela den tidsperiod som aktivitetsersättning kan lämnas enligt 33 kap. 18 § kan aktivitetsersättning under prövotid betalas ut under sammanlagt högst *tolv* månader.

[1] Senaste lydelse 2016:1291.

[2] Senaste lydelse 2016:1291.

Om studierna avbryts under prövotiden eller beslutet avser kortare tid än *sex* månader, får Försäkringskassan senare fatta ett nytt beslut om aktivitetsersättning under prövotid. Ett sådant beslut får tillsammans med redan lämnad aktivitetsersättning under prövotid sammanlagt uppgå till högst *sex* månader.	Om studierna avbryts under prövotiden eller beslutet avser kortare tid än *tolv* månader, får Försäkringskassan senare fatta ett nytt beslut om aktivitetsersättning under prövotid. Ett sådant beslut får tillsammans med redan lämnad aktivitetsersättning under prövotid sammanlagt uppgå till högst *tolv* månader.
	12 §
Vilandeförklaring får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning *eller en* sådan andel *av ersättningen* som anges i 33 kap. 9 §. När det bedöms hur stor del av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan beakta omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. *Vid studier ska dock alltid den beviljade förmånen i sin helhet förklaras vilande.*	Vilandeförklaring *vid förvärvsarbete* får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning, sådan andel som anges i 33 kap. 9 § *eller en sådan andel av ersättningen som uppgår till minst 1/168 per kalendermånad*. När det bedöms hur stor del av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan beakta omfattningen av det förvärvsarbete som den försäkrade avser att utföra. *Vilandeförklaring vid studier får avse hel sjukersättning eller aktivitetsersättning eller en sådan andel av ersättningen som anges i 33 kap. 9 §. När det bedöms hur stor andel av förmånen som ska förklaras vilande ska Försäkringskassan beakta omfattningen av de studier som den försäkrade avser att bedriva.*
	12 a § *Sjukersättning eller aktivitetsersättning för en försäkrad vars ersättning har förklarats vilande för förvärvsarbete enligt 10 § ska lämnas med ett preliminärt belopp och bestämmas slutligt i efterhand på grundval av den försäkrades reduceringstid.*
	12 b § *Slutlig sjukersättning eller aktivitetsersättning avseende viss kalendermånad ska bestämmas vid tidpunkten för utbetalning av ersättning efterföljande månad eller, om detta inte är möjligt, vid tidpunkten för utbetalning så snart som möjligt efter detta.*
	12 c § *Reduceringstiden beräknas med utgångspunkt i det antal timmar den försäkrade har ansökt om att få förvärvsarbeta den aktuella kalendermånaden. Reduceringstiden beräknas till 1/168 av den försäkrades sjukersättning eller aktivitetsersättning per påbörjad arbetad timme.*
	12 d § *Bestäms den slutliga sjukersättningen eller aktivitetsersättningen för viss månad till lägre*

belopp än den som för samma månad har betalats ut i preliminär ersättning ska skillnaden betalas tillbaka. Bestäms den slutliga sjukersättningen eller aktivitetsersättningen till högre belopp än den som för viss månad har betalats ut i preliminär sjukersättning, ska skillnaden betalas ut.

15 b §[3]

Om aktivitetsersättning har förklarats vilande enligt 15 § tredje stycket och den försäkrade fortfarande förvärvsarbetar eller studerar vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar, ska perioden med aktivitetsersättning förlängas med den tid som motsvarar den återstående tiden för vilandeförklaringen.

Förlängningen av aktivitetsersättningen får dock endast avse den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete. Vid studier ska alltid aktivitetsersättningen förlängas i sin helhet.

Vid studier förlängs perioden med aktivitetsersättning enligt första stycket i den omfattning som motsvarar omfattningen av de studier som pågår vid utgången av den period som beslutet om aktivitetsersättning omfattar.

Vid arbete, när den försäkrade beviljats hel förmån, förlängs perioden med aktivitetsersättning enligt första stycket i den omfattning som motsvarar den del av arbetsförmågan som fortfarande används för förvärvsarbete enligt följande nivåer:

1. Hel aktivitetsersättning ska lämnas när hela arbetsförmågan används för förvärvsarbete.

2. Tre fjärdedels aktivitetsersättning ska lämnas när mindre än hela men minst tre fjärdedelar av arbetsförmågan används för förvärvsarbete.

3. Halv aktivitetsersättning ska lämnas när mindre än tre fjärdedelar men minst halva arbetsförmågan används för förvärvsarbete.

4. En fjärdedels aktivitetsersättning ska lämnas när mindre än halva men minst någon del av arbetsförmågan används för förvärvsarbete.

Vid arbete, när den försäkrade beviljats partiell förmån, förlängs perioden med aktivitetsersättning enligt första stycket enligt bestämmelserna i tredje stycket, dock inte i en högre omfattning än omfattningen i beslutet om rätt till ersättning.

18 a §[4]

När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts enligt 16 § lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som *ersättningen tidigare var förklarad vilande*. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt. Ersättning

När tiden för ett beslut om vilandeförklaring av aktivitetsersättning har löpt ut eller beslutet har upphävts enligt 16 § lämnas aktivitetsersättning för en period om tre månader i den omfattning som *anges i andra–femte styckena*. Ersättningen lämnas utan någon ny prövning av i vilken mån arbetsförmågan är ned satt.

[3] Senaste lydelse 2016:1291.

[4] Senaste lydelse 2012:933.

lämnas inte till en försäkrad till den del denne förvärvsarbetar eller *till en försäkrad som* studerar.	*Vid studier lämnas ersättningen enligt första stycket i den omfattning som ersättningen tidigare var förklarad vilande.* *Vid arbete, när den försäkrade beviljats hel förmån, lämnas ersättningen enligt första stycket i följande omfattning:* *1. Hel aktivitetsersättning ska lämnas när ersättningen tidigare var förklarad helt vilande.* *2. Tre fjärdedels aktivitetsersättning ska lämnas när ersättningen tidigare var förklarad vilande i mindre grad än hel förmån men med minst tre fjärdedelar.* *3. Halv aktivitetsersättning ska lämnas när ersättningen tidigare var förklarad vilande i mindre grad än tre fjärdedelar men med minst hälften.* *4. En fjärdedels aktivitetsersättning ska lämnas när ersättningen tidigare var förklarad vilande i mindre grad än hälften.* *Vid arbete, när den försäkrade beviljats partiell förmån, lämnas ersättningen enligt första stycket enligt bestämmelserna i tredje stycket, dock inte i större omfattning än omfattningen i beslutet om rätten till ersättning.* Ersättning lämnas inte till en försäkrad till den del denne förvärvsarbetar eller studerar.

19 §

Om arbetsförmågan förbättras för en försäkrad som får sjukersättning, ska rätten till förmånen omprövas.

En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga.	En försäkrad som har uppvisat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om sjukersättning fattades ska, om inte annat framkommer, antas ha en förbättrad arbetsförmåga. *Om arbetsförmågan fortfarande är nedsatt i förhållande till sådana arbeten som avses i 33 kap. 10 eller 10 a §§ ska dock rätten till sjukersättning inte omprövas.* *Utförande av sysslor av ideell karaktär som understiger tio timmar i veckan och som inte ger inkomst ska inte anses innebära att en försäkrad har uppvisat arbetsförmåga.*

22 §

Om arbetsförmågan väsentligt förbättras för en försäkrad som får aktivitetsersättning, ska rätten till förmånen omprövas.

En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har visat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om aktivitetsersättning fattades ska antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga, om inte något annat framkommer.	En försäkrad som regelbundet och under en längre tid har visat en arbetsförmåga som han eller hon antogs sakna när beslutet om aktivitetsersättning fattades ska antas ha en väsentligt förbättrad arbetsförmåga, om inte något annat framkommer. *Om arbetsförmågan fortfarande är nedsatt i förhållande till sådana*

arbeten som avses i 33 kap. 10 § ska dock rätten till aktivitetsersättning inte omprövas.

Utförande av sysslor av ideell karaktär som understiger tio timmar i veckan och som inte ger inkomst ska inte anses innebära att en försäkrad har uppvisat arbetsförmåga.

Förläggning av arbetstid vid partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning

24 a §

För en försäkrad som är beviljad partiell sjukersättning eller aktivitetsersättning ska en förläggning av arbetstiden som innebär att arbetstiden inte minskas varje dag i samma omfattning och som inte medför någon risk för försämring av den försäkrades sjukdom eller arbetsförmåga inte medföra att rätten till förmånen ska omprövas.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2022 i fråga om 5 kap. 9 §, 6 kap. 6 §, 27 kap. 55 c §, 30 kap. 9 §, 31 kap. 1–3 a, 8, 12, 14 och 15 §§, 31 a kap. 7 §, 31 b–31 c kap., 33 kap. 5–6 a, 10–12 och 20 a §§, 36 kap. 9 a, 12–12 d, 15 b och 18 a §§, 37 kap. 6 och 7 §§, 108 kap. 23 § och 110 kap. 57 § och i övrigt den 1 januari 2023.

2. Bestämmelserna i 5 kap. 9 §, 6 kap. 6 §, 27 kap. 55 c §, 30 kap. 9 §, 31 kap. 1–3 a, 8, 12, 14 och 15 §§, 31 a kap. 7 §, 31 b–31 c kap., 33 kap. 5–6 a, 10–12 och 20 a §§, 36 kap. 9 a, 12–12 d, 15 b och18 a §§, 37 kap. 6 och 7 §§ och 108 kap. 23 § i den nya lydelsen tillämpas dock för tid från och med den 1 januari 2023.

3. Den nya bestämmelsen i 33 kap. 20 a § ska tillämpas även i fråga om den som den 1 december 2022 hade rätt till aktivitetsersättning för nedsatt arbetsförmåga och som har rätt till förmånen även för tid fr.o.m. den 1 januari 2023. Avseende en sådan försäkrad ska Försäkringskassan i samråd med Arbetsförmedlingen snarast utreda om den försäkrade kan delta i det arbetsmarknadspolitiska programmet för unga med aktivitetsersättning. Denna utredning behöver inte göras om det är uppenbart att den försäkrade inte kan delta i programmet.

4. Äldre bestämmelser om sjukpenning samt sjukpenning i särskilda fall enligt 27 kap. 6 § respektive 28 a kap. 3 § tillämpas fortfarande i de fall Försäkringskassan senast före utgången av december 2022 har godkänt en sådan plan som avses i 6 § andra stycket.

5. De nya bestämmelserna i 27 kap. 55 c §, 30 kap. 9 §, 31 kap. 2–3 a, 8, 12 och 14 §§ och 31 a kap. 4 och 7 §§ tillämpas även på sjukperioder som har påbörjats före den 1 januari 2023. Bestämmelserna tillämpas dock första gången vid prövning av rätt till ersättning för dagar från och med den 1 januari 2023.

6. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i fråga om förmåner som avser tid före den 1 januari 2023.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden inkommit från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Arbetsmiljöverket, Barncancerfonden, Botkyrka kommun, Centrala studiestödsnämnden, Delaktighet, Handlingskraft, Rörelsefrihet (DHR), Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Ekonomistyrningsverket, Eslöv kommun, Forskningsrådet hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE), Funktionsrätt Sverige, Fysioterapeuterna, Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Uppsala, Gnesta kommun, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Justitiekanslern, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Sundsvall, Karolinska institutet, Katrineholms kommun, Konjunkturinstitutet, Kronofogdemyndigheten, Kungsbacka kommun, Landsorganisationen i Sverige (LO), LO-TCO Rättsskydd, Malmö kommun, Myndigheten för arbetsmiljökunskap (Mynak), Myndigheten för delaktighet (MFD), Pensionsmyndigheten, PTK, Region Blekinge, Region Halland, Region Kronoberg, Region Norrbotten, Region Stockholm, Region Västernorrland, Riksförbundet för Social och Mental Hälsa (RSHM), Riksrevisionen, Saco, Skatteverket, Socialstyrelsen, Statskontoret, Stockholms kommun, Svenska ILO-kommittén, Svenskt Näringsliv, Sveriges Arbetsterapeuter, Sveriges Dövas Riksförbund, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), Sveriges Läkarförbund, Sveriges Psykologförbund, Synskadades Riksförbund, Södertälje kommun, TCO, Trollhättans kommun, Växjö kommun och Örebro universitet.

Därutöver har yttrande inkommit från Akademikerförbundet SSR, Autism- och Aspergerförbundet, Bröstcancerförbundet, Charlotta Ekman, Fackförbundet ST, Föreningen för de Neurosynskadade (FfdN), Kommunal, Lärarnas Riksförbund, Nationell Samverkan för psykisk hälsa (NSPH), Parkinsonförbundet, Riksförbundet Attention, Riksförbundet för ME-patienter (RME), Skogsstyrelsen och Umeå Universitet.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna ett yttrande: Danderyds kommun, Emmaboda kommun, Falköpings kommun, Företagarförbundet, Gävle kommun, Halmstad kommun, Jokkmokks kommun, Kumla kommun, Köpings kommun, Luleå kommun, Malå kommun, Nationella Nätverket för Samordningsförbund (NNS), Nätverket Unga För Tillgänglighet, Ragunda kommun, Reumatikerförbundet, Riksdagens ombudsmän (JO), Sollentuna kommun, Sorsele kommun, Sotenäs kommun, Svalöv kommun, Svenljunga kommun, Svenska Läkaresällskapet, Sveriges Företagshälsor, Uppsala universitet, Vårdförbundet och Örnsköldsviks kommun.

Bilaga 2

SGI-skydd för medföljande till statsanställda med flera

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av betänkandet Svensk social trygghet i en globaliserad värld (SOU 2017:5) i nu relevanta delar ... 2

2 Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar ... 3

3 Förteckning över remissinstanserna ... 5

4 Sammanfattning av betänkandet Ett trygghetssystem för alla (SOU 2023:30) i nu relevanta delar ... 6

5 Betänkandet lagförslag i nu relevanta delar ... 7

6 Förteckning över remissinstanserna ... 8

Sammanfattning av betänkandet Svensk social trygghet i en globaliserad värld (SOU 2017:5) i nu relevanta delar

Utredningens analys och slutsatser

Utredningen konstaterar att ökad internationalisering på arbetsmarknaden har lett till att en växande grupp medföljande till statligt utsända delvis hamnat utanför Sveriges sociala trygghetssystem. Vid utsändning av en statligt anställd avbryter ofta den medföljande sin anställning för att följa med till stationeringsorten. Medföljande som inte arbetar för en svensk arbetsgivare under utsändningen förlorar sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) efter tre månader, vilket innebär att de vid hemkomst saknar rätt till arbetsbaserade förmåner om de inte återupptagit arbetet eller återvänt inom efterskyddstiden. I många länder utanför EU är det dessutom svårt eller omöjligt för medföljande att få arbetstillstånd. Utsändningen försvårar därmed möjligheten att arbeta och fullfölja en karriär, vilket i sin tur försvårar återinträde på arbetsmarknaden i Sverige. Den medföljandes situation kan påverka viljan att söka utlandstjänst negativt. Utredningen bedömer därför att åtgärder bör vidtas för att underlätta för statligt utsända och deras medföljande.

Utredningens förslag och bedömning

Mot denna bakgrund föreslår utredningen att särbestämmelser införs för medföljande make eller maka till utsända biståndsarbetare och statligt anställda, avseende efterskyddstid och vilande SGI. Därutöver föreslås särskilda villkor för föräldrapenning. För medföljande till biståndsarbetare föreslås att efterskyddstiden ska börja löpa först vid återkomst till Sverige, under förutsättning att utlandstjänstgöringen varat högst fem år och att återvändandet sker omedelbart. För medföljande till statligt anställda föreslås en motsvarande bestämmelse, dock utan tidsbegränsning. Dessa förslag syftar till att säkerställa att medföljande omfattas av arbetsbaserade förmåner vid hemkomst och ges möjlighet till vilande SGI under utlandsvistelsen.

Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 5 kap. 3 §, 6 kap. 2, 4 och 12 §§, 12 kap. 38 §, 26 kap. 24 §, 74 kap. 2 §, 101 kap. 3 § och 113 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer 4 kap. 6 §, 5 kap. 3 a §, 6 kap. 12 a § och 110 kap. 34 a § av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
12 §	
För biståndsarbetare m.fl. enligt 5 kap. 6 § som till följd av utlandsarbete inte omfattas av den arbetsbaserade försäkringen och som efter utlandstjänstgöringens slut återvänder till Sverige ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten, om utlandstjänstgöringen varat längst fem år.	För biståndsarbetare m.fl. enligt 5 kap. 6 § som till följd av utlandsarbete inte omfattas av den arbetsbaserade försäkringen och som efter utlandstjänstgöringens slut återvänder till Sverige ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten, om utlandstjänstgöringen varat längst fem år. *Detsamma ska gälla för medföljande enligt bestämmelserna i 5 kap. 6 och 8 §§.*
	12 a §
	För medföljande enligt bestämmelserna i 5 kap. 4 och 8 §§ och som efter utlandstjänstgöringens slut återvänder till Sverige, ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten till Sverige, oavsett hur länge utlandstjänstgöringen varat.
12 kap.	
38 §[1]	
För en förälder som anses bosatt i Sverige även under vistelse utomlands enligt bestämmelserna i 5 kap. 6 och 8 §§, ska det bortses från tiden för utlandsvistelsen när det bestäms om 240-dagarsvillkoret i 35 § 1 är uppfyllt.	
	Det som sägs i första stycket ska även gälla för en förälder som anses bosatt i Sverige under vistelse utomlands enligt bestämmelserna i 5 kap. 4 och 8 §§.

[1] Senaste lydelse 2015:758.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2019. Bestämmelserna i 74 kap. 2 § andra stycket och 101 kap. 3 § andra stycket i den nya lydelsen ska dock inte tillämpas i fråga om ansökningar som kommit in före ikraftträdandet.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden inkommit från Amnesty International, Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Arvika kommun, Blekinge läns landsting, Borås kommun, Civil Rights Defenders, Datainspektionen, Diskrimineringsombudsmannen, Domstolsverket, Eskilstuna kommun, Falkenberg kommun, Folke Bernadotteakademin, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Malmö, Greater Copenhagen & Skåne Committee, Göteborgs kommun, Göteborgs universitet, Juridiska fakulteten, Hallands läns landsting, Handikappförbunden, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Inspektionen för socialförsäkringen, Inspektionen för vård och omsorg, Jönköping kommun, Kalmar kommun, Kalmar läns landsting, Kammarrätten i Stockholm (Migrationsöverdomstolen), Kommerskollegium, Kronofogdemyndigheten, Landsorganisationen i Sverige, Linköping kommun, Lund kommun, Malmö kommun, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet, Nordiska ministerrådet, Nyköping kommun, Pensionsmyndigheten, Samorganisationen för svenskföreningar i Thailand, SFS Sveriges förenade studentkårer, Sida, Simrishamn kommun, Skatteverket, Skåne läns landsting, Socialstyrelsen, Stockholms kommun, Stockholms läns landsting, Stockholms universitet, Juridiska fakulteten, Svenskar i Världen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Sveriges Kommuner och Landsting, Södermanlands läns landsting, Tjänstemännens Centralorganisation, Uppsala kommun, Uppsala läns landsting, Uppsala universitet, Juridiska fakulteten, Varberg kommun, Värmlands läns landsting, Västerbottens läns landsting, Västervik kommun, Västmanlands läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting och Öresunddirekt.

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna ett yttrande: Dalarnas läns landsting, Företagarna, Gotlands kommun, Grensetjänsten Norge-Sverige, Gränskommittén Östfold-Bohuslän/Dalsland, Gävleborgs läns landsting, Haparanda kommun, Jämtlands läns landsting, Jönköpings läns landsting, Karlskrona kommun, Kiruna kommun, Kronobergs läns landsting, Ljungby kommun, Luleå kommun, Mora kommun, Mörbylånga kommun, Nordkalottens Gränstjänst, Nordens Välfärdscenter, Norrbottens läns landsting, Norrtälje kommun, Stockholms länsstyrelse, Strömstads kommun, Strömsund kommun, Västernorrlands läns landsting, Västerås kommun, Örebro kommun, Örnsköldsvik kommun, Östergötlands läns landsting och Östersund kommun.

Sammanfattning av betänkandet Ett trygghetssystem för alla (SOU 2023:30) i nu relevanta delar

Utredningens analys och slutsatser

Utredningen konstaterar att medföljande familjemedlemmar till enskilda som är utsända utomlands förlorar sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och försäkringen för arbetsbaserade förmåner i Sverige. De omfattas inte av nuvarande regler för att återfå SGI efter längre förvärvsavbrott på grund av särskilda omständigheter. I dag återställs SGI för vissa grupper, exempelvis efter avslutad sjuk- eller aktivitetsersättning, samt för biståndsarbetare. SGI återställs då en viss dag, vilket förutsätter att SGI-skyddet gäller oavbrutet från nästföljande dag. Utredningen understryker att ett återställande av SGI för medföljande endast får effekt om det även finns en motsvarande bestämmelse i 6 kap. SFB som återger rätten till arbetsbaserade förmåner. En sådan bestämmelse finns i dag endast för biståndsarbetare, men inte för deras medföljande.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningen anser att det bör vara möjligt även för medföljande familjemedlemmar att kunna återfå en förlorad SGI. Utredningen föreslår att för sådana biståndsarbetare m.fl. som avses i 5 kap.6 § SFB och för sådana medföljande familjemedlemmar som avses i 5 kap. 8 § som ansetts bosatta i Sverige under vistelse utomlands ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten till Sverige om den sker inom eller direkt efter den tid då de enligt bestämmelserna i 5 kap. ansågs bosatta i Sverige under utlandsvistelsen. Det innebär att medföljande familjemedlemmar till någon av de personkategorier som avses i 5 kap. 4–7 §§ liksom biståndsarbetare m.fl. som har ansetts bosatta under utlandsvistelse, återfår försäkringen för arbetsbaserade förmåner genom att efterskyddstiden börjar löpa vid återkomsten till Sverige. Utredningen föreslår också en bestämmelse som anger att en SGI i form av en återställningsinkomst ska beräknas för enskilda som har återvänt till Sverige efter en utlandsvistelse under vilka de har ansetts bosatta i Sverige enligt 5 kap. 6 eller 8 §.

Betänkandets lagförslag i nu relevanta delar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 25 kap., 26 kap. och 28 kap. 16 § ska upphöra att gälla,

dels att 6 kap. 10 §, 27 kap. 10 §, 27 kap. 46 §, 28 kap. 3 §, 28 kap. 5 §, 28 kap. 6 §, 28 kap. 8 §, 28 kap. 9 §, 28 kap. 11 §, 28 kap. 12 §, 28 kap. 13 §, 28 kap. 14 §, 28 kap. 15 §, 28 kap. 17 § och 28 kap. 18 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 25 kap., och två nya paragrafer 35 a § i 12 kap. samt 11 a § i 28 kap. av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
6 kap.	
12 §	
För biståndsarbetare m.fl. enligt 5 kap. 6 § som till följd av utlandsarbete inte omfattas av den arbetsbaserade försäkringen och som efter utlandstjänstgöringens slut återvänder till Sverige ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten, om utlandstjänstgöringen varat längst fem år.	*För sådana biståndsarbetare m.fl. som avses i 5 kap. 6 § och för sådana medföljande familjemedlemmar som avses i 5 kap 8 §, som har ansetts bosatta i Sverige under vistelse utomlands, ska efterskyddstiden börja löpa först efter återkomsten till Sverige, om den sker inom eller direkt efter den tid då de enligt bestämmelserna i 5 kap. ansågs bosatta i Sverige under utlandsvistelsen.*
25 kap.	
40 §	
En återställningsinkomst ska beräknas för enskilda som har återvänt till Sverige efter en utlandsvistelse under vilka de har ansetts bosatta i Sverige enligt 5 kap. 6 eller 8 §§. Den månad då den enskilde reste från Sverige räknas då som den månad från vilken förmån har beviljats och den månad då den enskilde återvände till Sverige räknas som den månad då förmånen upphörde.	

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. De nya bestämmelserna tillämpas även på ersättningsperioder som har påbörjats före ikraftträdandet.

3. Äldre bestämmelser tillämpas fortfarande i fråga om förmåner som avser tid före den 1 januari 2026.

4. Om en enskilds sjukpenninggrundande inkomst vid ikraftträdandet skulle ha omfattats av SGI-skydd enligt äldre bestämmelser ska, om det är mer förmånligt för den enskilde, den del av den sjuk- penninggrundande inkomsten som beräknats på

– inkomst av anställning utgöra historisk inkomst med en tolfte del av årsinkomsten per månad för perioden januari–december 2025 som inkomst från anställning, och

– inkomst av annat förvärvsarbete utgöra historisk inkomst för kalenderåren 2023–2025 som inkomst från näringsverksamhet.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden inkommit från Afa Försäkring, Arbetsdomstolen, Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Brottsförebyggande rådet, Centrala studiestödsnämnden (CSN), Domstolsverket, Egenanställningsföretagens Branschorganisation, Folke Bernadotteakademin, Företagarna, Förhandlings- och samverkansrådet PTK, Försvarsmakten, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Stockholm, Göteborgs universitet, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF), Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU), Integritetsskyddsmyndigheten, Justitiekanslern, Kammarrätten i Sundsvall, Konjunkturinstitutet, Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Konstnärsalliansen, Konstnärsnämnden, Kronofogdemyndigheten, Landsorganisationen i Sverige (LO), Medlingsinstitutet, Migrationsverket, Myndigheten för delaktighet (MFD), Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), Pensionsmyndigheten, Regelrådet, Riksidrottsförbundet, Skatteverket, Småföretagarnas riksförbund, Socialstyrelsen, Statens tjänstepensionsverk, Statskontoret, Stockholms universitet, Svensk försäkring, Svenska ILO-kommittén, Svenskar i Världen, Svenskt Näringsliv, Sveriges Akademikers Centralorganisation (Saco), Sveriges a-kassor, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida), Sveriges förenade studentkårer, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Olympiska Kommitté och Tjänstemännens centralorganisation (TCO).

Följande remissinstanser har inte svarat eller angett att de avstår från att lämna ett yttrande: Business Sweden, Riksrevisionen och Saco studentråd.

Utgiftsområde 11

Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområde 11 – Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ... 5
- 2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
- 2.2 Utgiftsutveckling ... 5
- 2.3 Skatteutgifter ... 6
- 2.4 Mål för utgiftsområde ... 6
- 2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 6
- 2.6 Resultatredovisning ... 7
  - 2.6.1 Fler kvinnor än män tar del av utgiftsområdets förmåner ... 7
  - 2.6.2 Grundskyddsförmånerna höjer den ekonomiska standarden för pensionärer med låg eller ingen allmän inkomstgrundad pension ... 9
  - 2.6.3 Målkonflikten mellan grundskydd och drivkrafter till arbete ... 15
- 2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 16
- 2.8 Politikens inriktning ... 16
- 2.9 Budgetförslag ... 19
  - 2.9.1 1:1 Garantipension ... 19
  - 2.9.2 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna ... 21
  - 2.9.3 1:3 Bostadstillägg till pensionärer ... 22
  - 2.9.4 1:4 Äldreförsörjningsstöd ... 23
  - 2.9.5 1:5 Inkomstpensionstillägg ... 24
  - 2.9.6 2:1 Pensionsmyndigheten ... 25

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 20 000 000 000 kronor (avsnitt 2.9.6).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Garantipension till ålderspension	29 757 600
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	7 446 600
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	13 855 700
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 625 800
1:5 Inkomstpensionstillägg	5 795 000
2:1 Pensionsmyndigheten	841 091
Summa anslag inom utgiftsområdet	**59 321 791**

2 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Redovisningen av den allmänna pensionen är uppdelad i två avsnitt. Den allmänna inkomstgrundade pensionen redovisas under avsnittet Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget. I utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom redovisas de skattefinansierade förmånerna för pensionärer och förmåner till efterlevande. Utgiftsområdet omfattar garantipension, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd, inkomstpensionstillägg och efterlevandepensioner till vuxna. Utgiftsområdet omfattar även Pensionsmyndigheten.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ersättning vid ålderdom	**62 829**	**62 059**	**61 570**	**58 481**	**55 808**	**56 131**
1:1 Garantipension till ålderspension	33 255	32 273	32 368	**29 758**	27 482	27 678
1:2 Efterlevandepensioner till vuxna	8 131	7 754	7 888	**7 447**	7 065	6 616
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	14 109	14 409	13 753	**13 856**	13 811	14 324
1:4 Äldreförsörjningsstöd	1 375	1 530	1 569	**1 626**	1 669	1 743
1:5 Inkomstpensionstillägg	5 960	6 093	5 992	**5 795**	5 782	5 770
Myndigheter	**735**	**831**	**825**	**841**	**824**	**809**
2:1 Pensionsmyndigheten	735	831	825	**841**	824	809
Totalt för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	**63 565**	**62 890**	**62 395**	**59 322**	**56 632**	**56 941**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**62 890**	**62 890**	**62 890**
Pris- och löneomräkning[2]	17	29	45
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-524	-1 161	-1 273
varav BP26[3]	*15*	*22*	*-91*
Makroekonomisk utveckling	-1 860	-4 523	-4 270
Volymer	-1 203	-604	-452
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**59 322**	**56 632**	**56 941**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	58 481
Verksamhetsutgifter[2]	797
Investeringar[3]	44
Summa utgiftsram	**59 322**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 11.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	2025	2026
Beskattning av tjänstepensionsinkomst (A5)	-	-
Beskattning av privat pensionsförsäkring och individuellt pensionssparande (A7)	-	-
Förhöjt grundavdrag för äldre (A41)	61 640	63 280
Nedsatt avkastningsskatt på pensionsmedel (C8)	21 080	24 260

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98).

2.4 Mål för utgiftsområde

Målet för utgiftsområdet är att förmånerna ska bidra till en god ekonomisk standard för kvinnor och män, såväl ensamstående som sammanboende, med låg eller ingen inkomstgrundad pension (prop. 2022/23:1 utg.omr. 11, bet. 2022/23:SfU2, rskr. 2022/23:92).

2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorer som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- Ekonomisk standard och låg ekonomisk standard för pensionärer, fördelat på allmän inkomstgrundad pension
- Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard
- Andelen kvinnor och män 65 år eller äldre som lever i materiell och social fattigdom

– Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard med och utan förmåner
– Ekonomisk standard för kvinnor med änkepension i förhållande till andra kvinnor.

2.6 Resultatredovisning

I dag får ca 2,3 miljoner personer allmän pension utbetalad. För de ålderspensionsrelaterade förmånerna behöver en person vara 66 år eller äldre för att kunna ha rätt till förmånen. Omställningspension och viss del av änkepensionen kan dock endast ges till personer som är yngre än 66 år, och förmånstagarna är få till antalet.

I redovisningen definieras en pensionär som någon som har tagit ut allmän pension till någon del eller som får äldreförsörjningsstöd. Att begreppet pensionär definieras på detta sätt och inte utifrån en viss ålder beror främst på att det inte finns någon specifik pensionsålder i det allmänna pensionssystemet, dvs. det finns ingen åldersgräns för när en person måste ta ut sin allmänna pension. Därtill har också spridningen i fråga om när en person väljer att ta ut sin pension ökat.

Utgångspunkten för analysen av utgiftsområdet är den ekonomiska standarden bland pensionärerna. Efterlevandepension för personer som inte har tagit ut allmän pension ingår inte i analysen förutom i de fall analysen berör just efterlevandepension. Med ekonomisk standard avses hushållets sammanlagda disponibla inkomst, korrigerat för hushållets sammansättning. I analysen beräknas även andelen personer med låg ekonomisk standard, dvs. den andel av befolkningen vars ekonomiska standard understiger 60 procent av medianinkomsten för hela befolkningen.

2.6.1 Fler kvinnor än män tar del av utgiftsområdets förmåner

Utgiftsområdet består av de s.k. grundskyddsförmånerna garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd samt inkomstpensionstillägg, som är ett tillägg baserat på storleken av den allmänna inkomstgrundade pensionen. Därutöver ingår också förmåner till vuxna efterlevande i form av änkepension och omställningspension. Som tabell 2.5 visar var det drygt 1,2 miljoner pensionärer som fick garantipension i december 2024 och drygt 1,2 miljoner pensionärer som fick inkomstpensionstillägg. Drygt 300 000 pensionärer fick bostadstillägg och drygt 175 000 pensionärer fick änkepension. Det är vanligt att en pensionär får fler än en förmån, exempelvis garantipension och bostadstillägg. Majoriteten av pensionärerna hade även allmän inkomstgrundad pension. Som framgår av tabellen var det genomgående fler kvinnor än män som fick del av såväl grundskyddsförmånerna som inkomstpensionstillägg och efterlevandeförmåner.

Tabell 2.5 Antal personer som får utgiftsområdets förmåner samt genomsnittliga belopp

Antal personer och genomsnittliga belopp 2024

	Antal personer			Medelbelopp, per månad		
Förmån	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga
Garantipension	854 773	372 264	1 227 037	2 359	1 969	2 241
Bostadstillägg	214 988	91 564	306 552	3 764	3 655	3 732
Äldreförsörjningsstöd	14 871	11 189	26 060	4 835	3 848	4 411
Inkomstpensionstillägg	765 816	456 172	1 221 988	433	362	406
Änkepension	175 728			3 368		
Omställningspension	4 036	1 658	5 694	9 723	9 801	9 746

Anm.: Omställningspension redovisas inklusive förlängd omställningspension. Antal personer och genomsnittliga belopp avser december 2024. Eftersom samma person kan ha flera förmåner blir summan av antalet med förmåner inte detsamma som summan av antalet personer med någon förmån.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Garantipension är ett komplement för personer som saknar eller har en låg allmän inkomstgrundad pension. Som framgår av diagram 2.1 har andelen personer som får garantipension ökat under de senaste tre åren för både kvinnor och män. Att garantipensionen har ökat under de senaste åren har medfört att även pensionärer med medelhög allmän inkomstgrundad pension får del av garantipensionen. Sammantaget fick 53 procent av pensionärerna garantipension 2024. Bland kvinnorna fick 68 procent garantipension kombinerat med allmän inkomstgrundad pension 2024, vilket är en ökning med 28 procentenheter sedan 2021. Motsvarande andel för männen var 33 procent vilket var en ökning med 19 procentenheter sedan 2021. Det är fler kvinnor än män som enbart får garantipension och inte får någon allmän inkomstgrundad pension, men andelen har minskat över tid för både kvinnor och män.

Diagram 2.1 Antal och andel pensionärer med allmän inkomstgrundad pension eller garantipension eller båda, 2015–2024

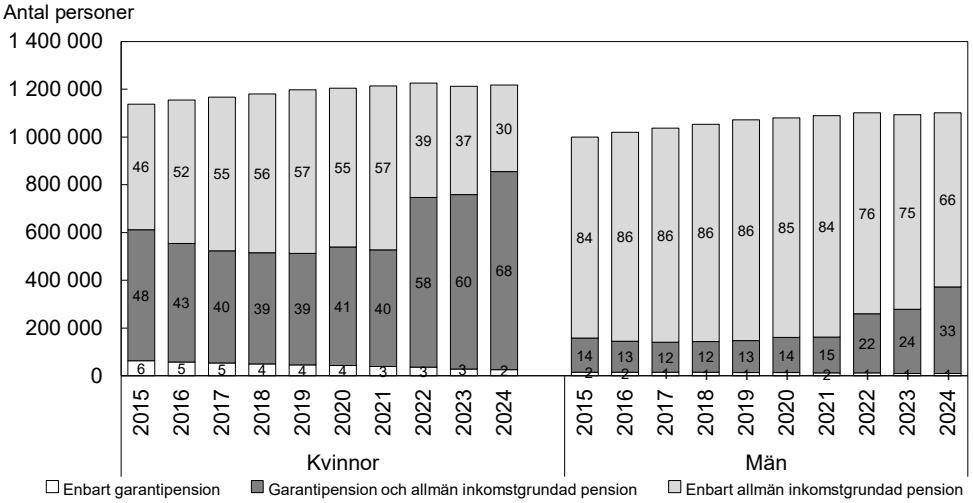

Anm.: Siffrorna i staplarna avser andelen av pensionärerna i procent. Diagrammet visar data för december månad för vart och ett av åren.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Den påtagliga ökningen av andelen pensionärer som får garantipension beror främst på två faktorer. Den första faktorn är att garantipensionens grundnivå höjdes med 1 000 kronor per månad från augusti 2022. Den andra faktorn är de förhållandevis höga uppskrivningarna av prisbasbeloppet till följd av den kraftiga inflationsutvecklingen i samhället. Det har sammantaget inneburit att knappt 540 000 fler pensionärer fick garantipension 2024 jämfört med 2021.

Andelen pensionärer med garantipension har tidigare successivt minskat över tid. En förklaring till minskningen är att den allmänna inkomstgrundade pensionen generellt sett är högre för yngre pensionärer än för äldre pensionärer, vilket innebär att yngre pensionärer har fått mindre grundskydd. Denna utveckling har hängt samman med ett längre arbetsliv och därmed ett högre intjänande till den inkomstgrundade pensionen. En annan förklaring har varit att de pensionsgrundande inkomsterna ökade i reala termer, vilket innebar att de som nybeviljades garantipension fick en allt lägre garantipensionsnivå i förhållande till intjänad allmän inkomstgrundad pension. Det beror på att garantipension reduceras av allmän inkomstgrundad pension.

Tabell 2.6 Andelen personer, inrikes respektive utrikes födda, med garantipension visar att andelen pensionärer med garantipension är högre bland utrikes födda personer än bland inrikes födda personer. Det beror bl.a. på att utrikes födda pensionärer i genomsnitt har arbetat färre år i Sverige, vilket medför en lägre intjänad allmän inkomstgrundad pension. Skillnaden är större mellan utrikes och inrikes födda män än mellan utrikes och inrikes födda kvinnor. Av tabellen framgår att bland utrikes födda män hade 65 procent garantipension 2024 jämfört med 34 procent bland inrikes födda män. För utrikes och inrikes födda kvinnor var andelen högre än för männen – 76 procent respektive 85 procent.

Tabell 2.6 Andelen personer, inrikes respektive utrikes födda, med garantipension

Procent

		2023	2024
Kvinnor	Inrikes födda	68	76
	Utrikes födda	79	85
Män	Inrikes födda	25	34
	Utrikes födda	57	65

Anm.: Siffrorna i tabellen avser folkbokförda i Sverige.

Källa: Pensionsmyndigheten.

2.6.2 Grundskyddsförmånerna höjer den ekonomiska standarden för pensionärer med låg eller ingen allmän inkomstgrundad pension

Diagram 2.2 och diagram 2.3 visar hur mycket utgiftsområdets förmåner bidrog till en genomsnittlig förbättring av den ekonomiska standarden för pensionärer under 2024. I diagrammen är pensionärerna indelade i kvintiler som är fördelade utifrån nivån på den allmänna inkomstgrundade pensionen.

Av diagram 2.2 framgår att för den kvintil av pensionärerna som har lägst allmän inkomstgrundad pension (kvintil 1) bidrog utgiftsområdets förmåner 2024 till att i genomsnitt öka den ekonomiska standarden med ca 70 000 kronor för ensamstående kvinnor och knappt 64 000 kronor för ensamstående män. För ensamstående kvinnor och män var det framför allt grundskyddsförmånerna som bidrog till att öka den genomsnittliga ekonomiska standarden. Grundskyddet bidrog till att den genomsnittliga ensamstående pensionären i kvintil 1 fick en ekonomisk standard som var över gränsen för låg ekonomisk standard. För ensamstående kvinnor bidrog också änkepensionen och inkomstpensionstillägget till att förbättra den ekonomiska standarden. Även i kvintil 2, med något högre allmän inkomstgrundad pension, var grundskyddsförmånernas bidrag betydande för att öka den genomsnittliga ekonomiska standarden för ensamstående kvinnor och män.

Diagram 2.2 Ekonomisk standard för ensamstående pensionärer samt gränsen för låg ekonomisk standard, indelat i kvintiler, prognos 2024

Kronor per år

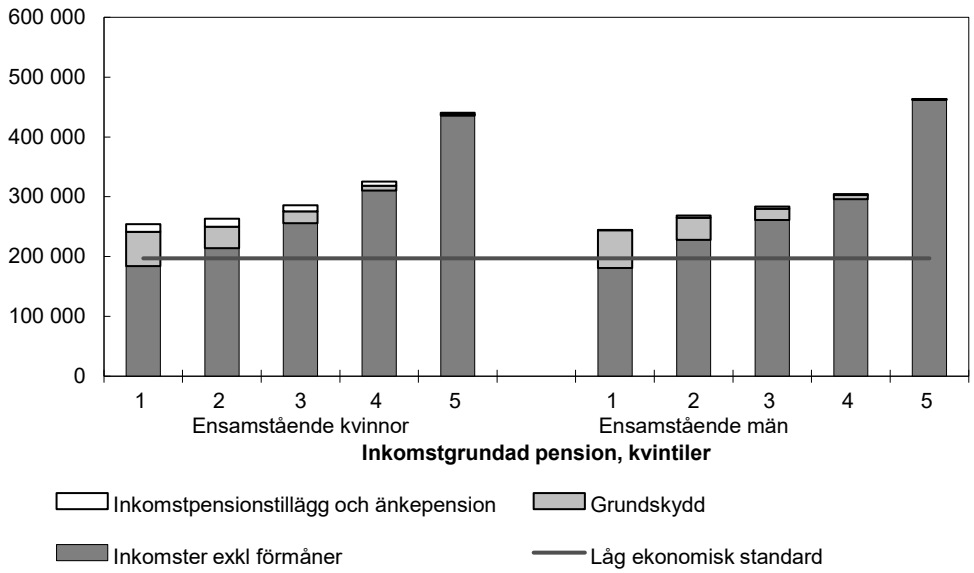

Anm.: Alla inkomster är nettoinkomster, dvs. beräknade efter skatt. I inkomster exkl. förmåner ingår inkomster som inte utbetalas från utgiftsområdet såsom inkomstgrundad pension, såväl allmän inkomstgrundad pension som tjänstepension liksom kapitalinkomster och arbetsinkomster m.m. Individerna är rangordnade efter inkomstgrundad pension och därefter grupperade i fem kvintiler, där kvintil 1 innehåller de 20 procent av individerna med lägst inkomstgrundad pension och kvintil 5 består av de 20 procent med högst inkomstgrundad pension osv.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2023.

Sammanboende hade generellt sett en högre ekonomisk standard än ensamstående. Genomsnittet i ekonomisk standard för gruppen med den lägsta allmänna inkomstgrundade pensionen (kvintil 1) låg relativt högt över gränsen för låg ekonomisk standard även utan utgiftsområdets förmåner, vilket framgår av diagram 2.3. Samtidigt bidrog framför allt grundskyddet till att det, sett till kronor per år, inte var särskilt stor skillnad mellan de två kvintilerna med lägst allmän inkomstgrundad pension, dvs. kvintil 1 och 2.

Diagram 2.3 Ekonomisk standard för sammanboende pensionärer samt gränsen för låg ekonomisk standard, indelat i kvintiler, prognos 2024

Kronor per år

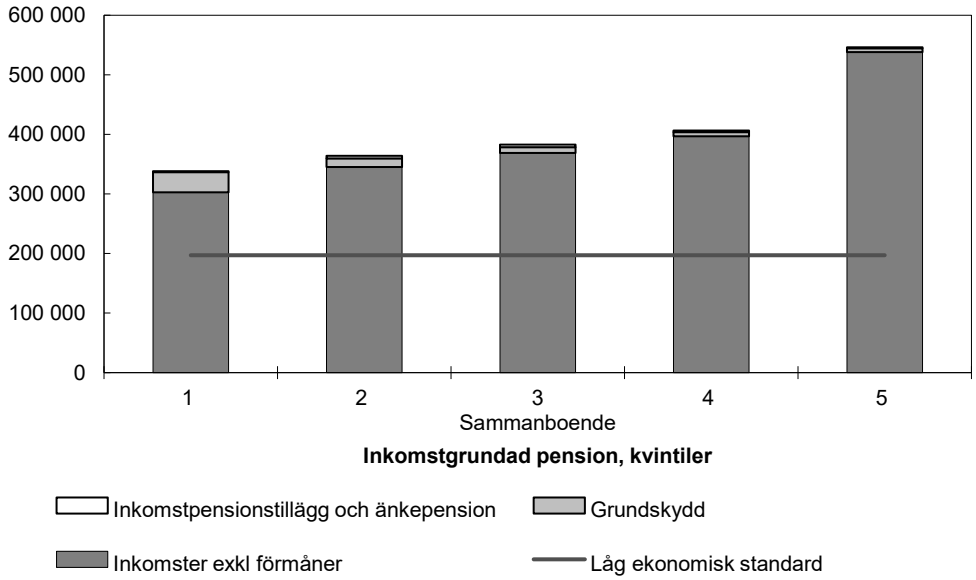

Anm.: Se anmärkning i diagram 1.2.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2023.

Få pensionärer lever i materiell och social fattigdom

Andelen personer som lever eller som riskerar att leva i materiell och social fattigdom är låg i Sverige. Diagram 2.4 visar att 1,5 procent av kvinnorna och 2,3 procent av männen 65 år eller äldre[1] levde i materiell och social fattigdom 2023.

Diagram 2.4 Andel kvinnor och män samt samtliga 65 år eller äldre som lever i materiell och social fattigdom i Sverige och i EU-27

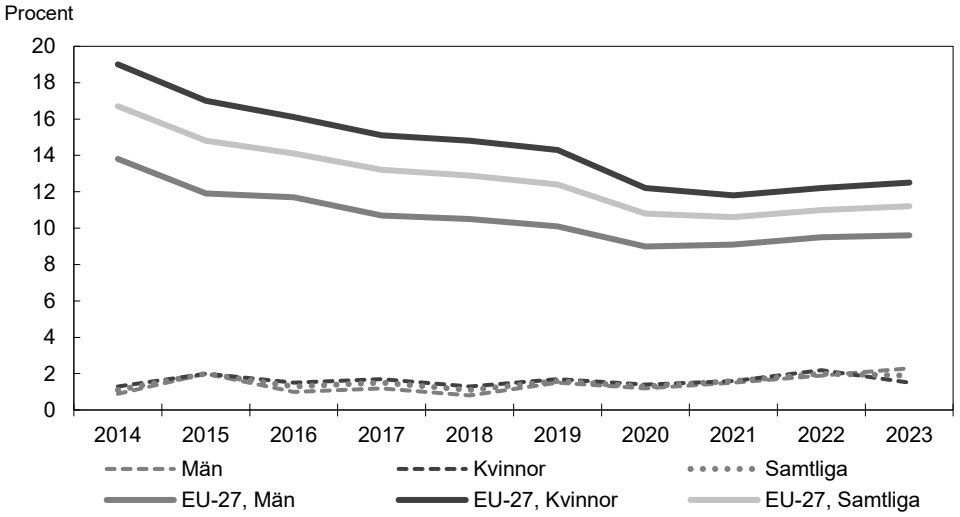

Anm.: Risk för låg materiell och social fattigdom definieras som att inte ha råd med ett antal varor, tjänster eller sociala aktiviteter. Avsaknad av sju av tretton kategorier på hushållsnivå, eller sex av tretton på individnivå, definieras som risk för materiell och social fattigdom.

Källa: Eurostat, EU-SILC.

Jämfört med övriga medlemsstater i EU är andelen kvinnor och män som lever i materiell och social fattigdom generellt sett mycket låg i Sverige. År 2023 var det 12,5 procent av kvinnorna och 9,6 procent av männen i EU-27 (de 27 medlemsländerna i Europeiska unionen) som levde i materiell och social fattigdom. Sverige var det land i EU som hade lägst andel kvinnor och män 65 år och äldre som levde i materiell och social fattigdom under 2023. Skillnaden mellan kvinnor och män är även mindre i Sverige. I övriga EU är det en betydligt större andel bland kvinnorna än bland männen som lever i materiell och social fattigdom.

Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard har minskat

Sett till samtliga pensionärer har andelen med låg ekonomisk standard legat relativt stabilt mellan 12 och 15 procent under perioden 2014–2022 för att sedan sjunka till lägre nivåer under 2023 och 2024. Som framgår av diagram 2.5 är det dock stora skillnader mellan sammanboende och ensamstående, där ensamstående oftare har en lägre ekonomisk standard än sammanboende, och i synnerhet ensamstående kvinnor. Andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående kvinnor respektive män beräknas vara 18 respektive 14 procent 2024. Motsvarande andel för sammanboende pensionärer beräknas vara 3 procent.

[1] Måttet materiell och social fattigdom redovisas inte för pensionärer utan utifrån åldern 65 år eller äldre. Därför används denna definition här.

Diagram 2.5 Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard

Procent

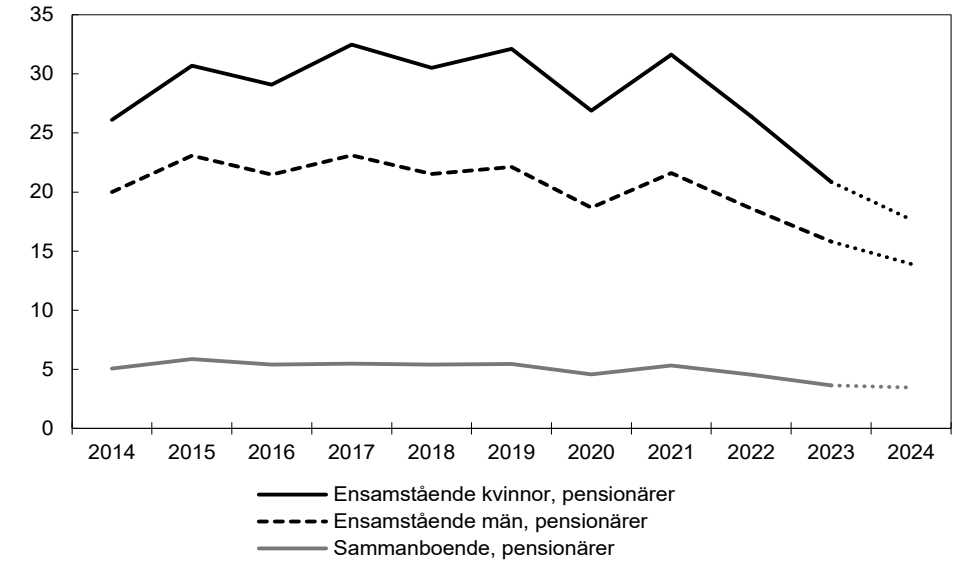

Anm.: Prognos 2024.

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2023.

Som framgår av diagram 2.5 har andelen med låg ekonomisk standard sjunkit påtagligt sedan 2021. Mellan 2021 och 2024 beräknas andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående kvinnor minska med 14 procentenheter och med 8 procentenheter bland ensamstående män. Att andelen pensionärer med låg ekonomisk standard har minskat beror dels på att garantipensionen och bostadstillägget höjdes i augusti 2022, dels på de relativt höga uppräkningarna av garantipensionen 2023 och 2024. Uppräkningen av prisbasbeloppet innebär en relativt stor höjning av bl.a. garantipension jämfört med den allmänna löneutvecklingen, och därmed medianinkomsten, som styr gränsen för låg ekonomisk standard. Detta leder till att andelen pensionärer med låg ekonomisk standard minskar. Eftersom måttet låg ekonomisk standard är ett relativt mått som innebär att pensionärernas ekonomi relateras till hela befolkningen påverkas andelen pensionärer med låg ekonomisk standard också av inkomstutvecklingen för andra grupper i samhället. Eftersom inkomstutvecklingen i andra grupper har varit lägre än inkomstutvecklingen för framför allt pensionärer med grundskydd har även det bidragit till att andelen med låg ekonomisk standard bland pensionärerna har minskat.

Att fler pensionärer med låg ekonomisk standard är kvinnor är delvis en konsekvens av att kvinnor i genomsnitt har en lägre allmän inkomstgrundad pension än vad män har. Det beror på att kvinnor tidigare förvärvsarbetade i en mindre utsträckning och i genomsnitt hade en lägre lön, jämfört med kvinnor i dag och jämfört med män. Ytterligare en orsak är att kvinnor i genomsnitt lever längre än vad män gör och därmed i större utsträckning blir ensamstående.

Diagram 2.6 Andelen med låg ekonomisk standard bland pensionärerna jämfört med icke-pensionärer, prognos 2024

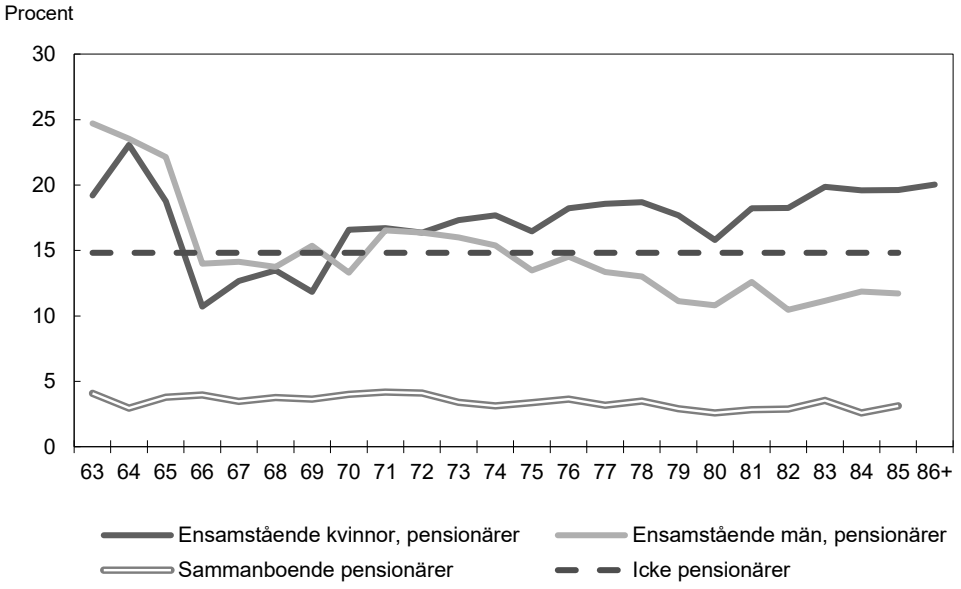

Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2023.

Andelen med låg ekonomisk standard bland pensionärerna är lägre än bland icke-pensionärerna (icke-pensionär definieras som alla i befolkningen som inte tar ut allmän pension). Snittet för icke-pensionärer beräknas vara 15 procent medan snittet för pensionärerna beräknas till 9 procent 2024. Som visas i diagram 2.6 är det sammanboende pensionärer som har en lägre andel med låg ekonomisk standard i alla åldrar. Risken för låg ekonomisk standard är högst för de ensamstående som tar ut allmän pension före den ålder som de har rätt till pensionssystemets grundskydd.

Andelen med låg ekonomisk standard är högre för ensamstående äldre kvinnor än icke-pensionärer, samtidigt som det motsatta gäller för ensamstående män. Även om andelen med låg ekonomisk standard är högre för kvinnor i högre ålder är antalet betydligt lägre eftersom det är färre personer som lever vid högre åldrar.

Diagram 2.7 Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard med och utan utgiftsområdets förmåner, prognos 2024

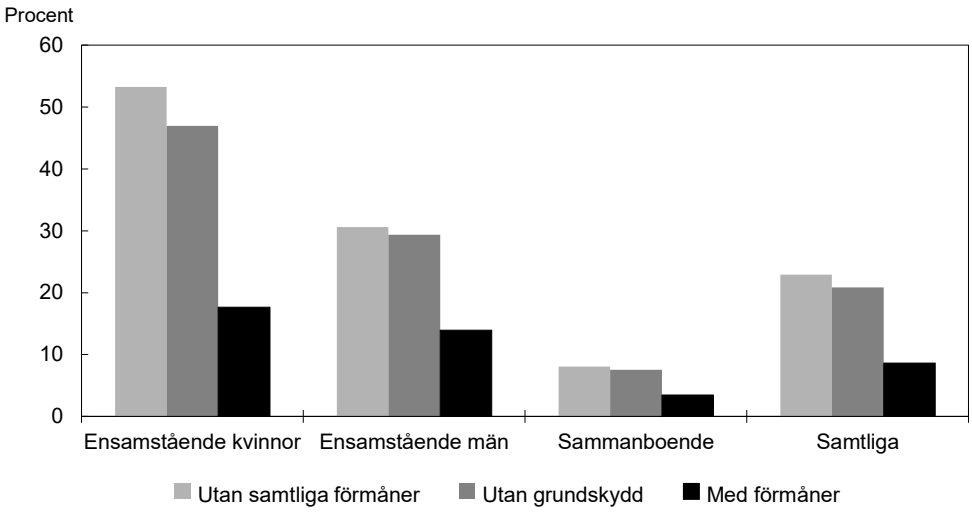

Anm.: Till grundskyddsförmånerna hör garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Med samtliga förmåner avses grundskyddsförmånerna, inkomstpensionstillägg, omställningspension och änkepension.
Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2023.

Diagram 2.7 visar hur stor andelen pensionärer med låg ekonomisk standard hade varit om pensionärerna inte hade fått del av utgiftsområdets förmåner (uppdelat på grundskyddets olika förmåner och samtliga förmåner). Det framgår av diagrammet att utgiftsområdet i stor utsträckning bidrar till att minska andelen pensionärer med låg ekonomisk standard, i synnerhet för ensamstående pensionärer. Bland ensamstående kvinnor med allmän pension hade andelen med låg ekonomisk standard varit 53 procent om de inte hade fått del av utgiftsområdets förmåner, och 47 procent om de inte hade fått grundskyddsförmånerna. Motsvarande andel för ensamstående män beräknas att bli 31 procent respektive 29 procent. Med hela utgiftsområdets förmåner beräknas andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående kvinnor bli 18 procent 2024, vilket kan jämföras med 14 procent för ensamstående män.

Utgiftsområdets förmåner bidrar även till att hålla nere andelen med låg ekonomisk standard bland gruppen sammanboende pensionärer, om än i en mindre utsträckning. Utan att få ta del av förmånerna skulle andelen ha uppgått till 8 procent i stället för 3 procent. Om hela pensionärskollektivet betraktas hade andelen pensionärer med låg ekonomisk standard varit mer än dubbelt så stor utan utgiftsområdets förmåner – 23 procent jämfört med 9 procent.

Änkepension bidrar till högre ekonomisk standard

Diagram 2.8 visar den ekonomiska standarden i olika åldersgrupper för sammanboende kvinnor jämfört med ensamstående kvinnor som får änkepension respektive inte får änkepension. Sammanboende kvinnor har en högre ekonomisk standard än ensamstående kvinnor, oavsett om den ensamstående kvinnan får änkepension. I åldersgruppen 55–65 har ensamstående kvinnor med änkepension en högre ekonomisk standard än andra ensamstående kvinnor, men i den äldre åldersgruppen är den ekonomiska standarden ungefär densamma i båda grupperna.

Diagram 2.8 Ekonomisk standard för kvinnor med änkepension jämfört med övriga kvinnor, median 2023

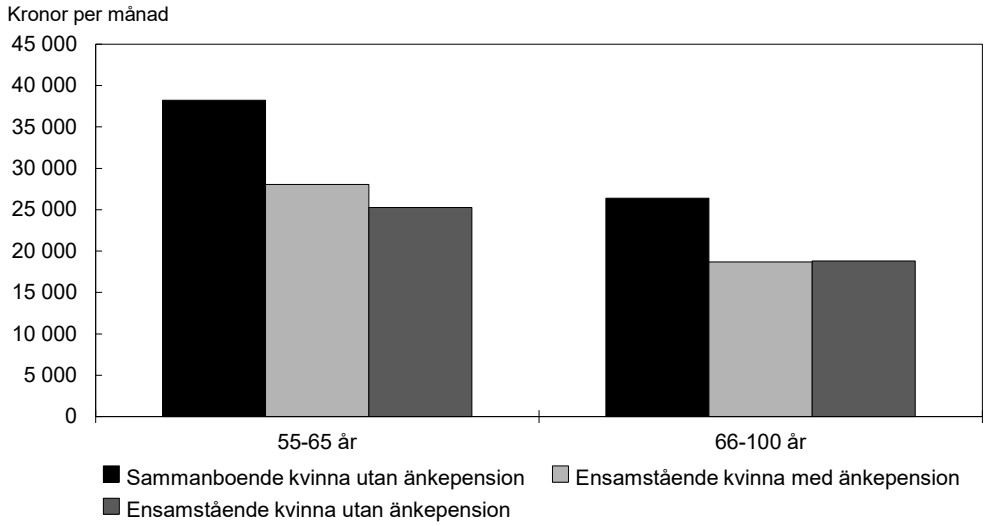

Anm.: Beräkningen är åldersstandardiserad eftersom änkorna har en annan åldersstruktur än övriga kvinnor.
Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2023.

Kvinnor med änkepension som är födda 1953 eller tidigare har i regel haft högre ekonomisk standard än ensamstående kvinnor utan änkepension. Änkepension för kvinnor som är födda 1954 eller senare är generellt sett lägre. Det beror på att yngre änkor ofta har ett större intjänande av allmän inkomstgrundad pension, vilket sänker eller helt reducerar eventuell änkepension vid uttag av ålderspension.

2.6.3 Målkonflikten mellan grundskydd och drivkrafter till arbete

Det finns starka fördelningspolitiska skäl för ett grundskydd i ett allmänt pensionssystem och det är en förutsättning för att minska risken för låg ekonomisk standard bland pensionärer. Samtidigt ska grundskyddet vara just en grund och det ska i möjligaste mån löna sig att arbeta även för personer med låga inkomster. Om grundskyddet ger höga ersättningsnivåer blir drivkrafterna till arbete sämre. Det finns med andra ord en målkonflikt mellan ett högt grundskydd och drivkrafter till arbete.

Diagram 2.9 visar den totala bruttopensionen, dvs. den allmänna ålderspensionen, tjänstepension och privat pension, respektive den totala pensionen efter skatt och med bostadstillägg, för fyra olika typfall (73 år), alla ogifta. Typfallen utgörs av en pensionär med enbart garantipension, en kvinna med medelpension, en man med medelpension samt en pensionär med hög pension.

Som framgår av diagrammet är skillnaden mellan dem med lägst och högst pension ca 20 000 kronor per månad före skatt 2024. Skatten har en tydligt utjämnande effekt mellan olika inkomstnivåer. Utöver effekten av skatten kommer typfallens inkomster också närmare varandra till följd av bostadstillägget. Skillnaden mellan typfallet med lägst och högst pension minskar till knappt 8 700 kronor per månad efter skatt och bostadstillägg.

Skillnaden mellan medelkvinnan och medelmannen minskar från drygt 2 500 kronor per månad före skatt till drygt 130 kronor efter skatt och bostadstillägg. Även här beror det på att både skatten och bostadstillägget minskar skillnaderna. I typfallsberäkningen får både medelkvinnan och medelmannen bostadstillägg, men medelkvinnan får ett högre belopp.

Diagram 2.9 Total bruttopension respektive totala pensionen efter skatt och med bostadstillägg för fyra typfall

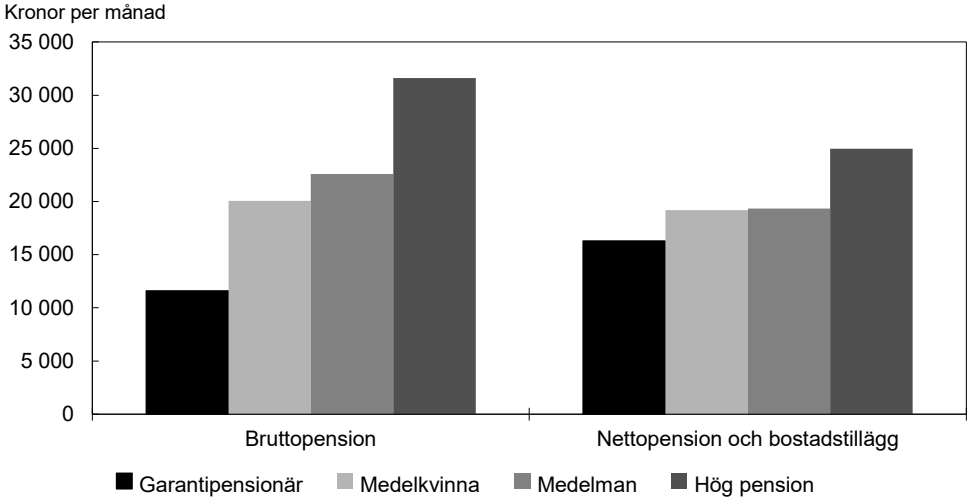

Källa: Pensionsmyndigheten.

Det är tydligt att grundskyddets nivå och utformning tillsammans med skattens utjämnande effekt gör att skillnaden i total pension efter skatt är relativt liten mellan dem med relativt låg pension och dem med medelpensioner, men framför allt är det tydligt hur det nästan helt raderar skillnaden mellan medelkvinnans och medelmannens pensionsinkomster. Här bör tilläggas att detta är typfallsberäkningar beräknade utifrån vissa ingångsvärden. Det innebär att alla typfall utom typfallet med hög pension, utifrån ingångsvärdena i beräkningarna får bostadstillägg, men när faktiska data undersöks är det endast ca 13 procent av pensionärerna som får

bostadstillägg. Det innebär således att i verkligheten får den utjämnande effekten av bostadstillägget inte lika stort genomslag.

2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Målet för utgiftsområdet är att förmånerna ska bidra till en god ekonomisk standard för kvinnor och män, såväl ensamstående som sammanboende, med låg eller ingen inkomstgrundad pension. Sett till den ekonomiska standarden för gruppen pensionärer visar resultatredovisningen att förmånerna bidrar till att förbättra den ekonomiska situationen för pensionärer med låg eller ingen allmän inkomstgrundad pension. Andelen pensionärer med låg ekonomisk standard hade varit mer än dubbelt så stor om dessa pensionärer inte hade fått del av utgiftsområdets förmåner. Bland ensamstående kvinnor och män med de lägsta allmänna inkomstgrundade pensionerna utgörs den totala inkomsten till relativt stor del av förmånerna inom utgiftsområdet. Sett även till inkomstsammansättningen för sammanboende med de lägsta allmänna inkomstgrundade pensionerna utgör förmånerna en inte oväsentlig del, om än i mindre utsträckning än för ensamstående pensionärer.

Resultatredovisningen visar också att den materiella och sociala fattigdomen bland svenska pensionärer är mycket låg och, följaktligen, att pensionärer i Sverige relativt sett lever under goda ekonomiska förhållanden jämfört med pensionärer i andra medlemsstater i EU. I EU har Sverige lägst andel pensionärer som lever i materiell och social fattigdom.

Resultatredovisningen visar även genomgående att gruppen ensamstående kvinnor i genomsnitt har lägst ekonomisk standard, och att denna grupp även är störst sett till andelen med låg ekonomisk standard samt i störst utsträckning tar del av grundskyddet. Sett över tid och även till pensionärskollektivet som helhet befinner sig dock andelen pensionärer med låg ekonomisk standard på en förhållandevis låg och stabil nivå. Under 2020–2024 var andelen pensionärer med låg ekonomisk standard till och med lägre än bland befolkningen i övrigt, vilket bl.a. beror på att grundskyddet har förstärkts under den perioden.

Regeringen är medveten om att den ekonomiska situationen skiljer sig åt mellan olika grupper av pensionärer, samt mellan kvinnor och män, och att det finns pensionärer som av olika anledningar lever under knappa ekonomiska förhållanden. Regeringen konstaterar dock att utgiftsområdets förmåner på ett påtagligt sätt bidrar till att minska andelen pensionärer som är ekonomiskt utsatta. Sammantaget kan regeringen också konstatera att förmånerna som omfattas av utgiftsområdet tydligt bidrar till en ökad och god ekonomisk standard för pensionärer med små marginaler. Regeringens samlade bedömning är därför att målet för utgiftsområdet är uppfyllt.

2.8 Politikens inriktning

Regeringen värnar livsinkomstprincipen

Alla pensionärer, såväl kvinnor som män, ska kunna känna en ekonomisk trygghet när de lämnar arbetslivet och se fram emot en ekonomiskt trygg ålderdom. För att dagens och framtidens pensionärer ska få en god ekonomisk tillvaro även på sikt är det avgörande att alla som kan arbeta också gör det, och de som har arbetat ett helt arbetsliv bör få pensioner som återspeglar detta. Likaså är det viktigt att det finns en grundnivå som möjliggör en god ekonomisk standard även för dem som av olika anledningar inte har kunnat arbeta alls eller inte har kunnat arbeta i tillräcklig omfattning för att tjäna in till en tillräcklig inkomstgrundad pension. Den bärande principen i det allmänna pensionssystemet, livsinkomstprincipen, grundar sig på arbete

och att det ska finnas en tydlig koppling mellan förvärvsinkomster under livet och den allmänna inkomstgrundade pensionen. Det ska löna sig att arbeta och att ha arbetat. Att personer som kan arbeta faktiskt arbetar är även centralt för att klara finansieringen av den allmänna välfärden, särskilt i ljuset av en åldrande befolkning.

För att de allmänna inkomstgrundade pensionerna ska bli mer jämställda är det viktigt att kvinnor ökar sitt arbetskraftsdeltagande och därmed sin livsinkomst. Såväl en mer jämställd arbetsmarknad med exempelvis mindre skillnader mellan kvinnors och mäns löner som ett mer jämställt samhälle i stort är en förutsättning för mer jämställda pensioner. En anledning till att kvinnor i genomsnitt har lägre pensioner än vad män har och i större utsträckning tar del av grundskyddet är att kvinnors arbetskrafts-deltagande har varit lägre än mäns under arbetslivet. En förklaring till det är att kvinnors inträde och utträde på arbetsmarknaden sker senare respektive tidigare än mäns. En annan är minskat arbetsutbud som följd av ett ojämlikt uttag av föräldraförsäkring. Kvinnor har även i genomsnitt lägre löner än vad män har och arbetar i större utsträckning deltid. Dessa skillnader förklaras till del av olikheter i yrkesval mellan kvinnor och män, samtidigt som den så kallade oförklarade löneskillnaden alltjämt är en faktor. Ett ojämställt arbetsliv återspeglas senare i en ojämställd pension eftersom pensionen i hög grad grundar sig på inkomsterna under arbetslivet. Regeringen har ett särskilt fokus på att följa och analysera hur skillnaden i kvinnors och mäns pension utvecklas och kommer långsiktigt att arbeta vidare för mer jämställda pensioner.

Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet

Pensionsgruppen är överens och regeringen har för avsikt att lämna förslag om att det införs regler om automatisk utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet, en s.k. gas, som förstärker pensioner och pensionsrätter om balanstalet, dvs. tillgångarna i förhållande till skulderna, överstiger nivån 1,15.

Utdelning av överskott i fördelningssystemet leder till att utbetalningarna av allmän inkomstgrundad pension ökar. Tabell 2.7 Effekt på de offentliga finanserna av överskottsutdelning 2027 och 2028 visar den samlade effekten på de offentliga finanserna 2027 och 2028 av en överskottsutdelning. Utbetalningarna för garanti-pension och bostadstillägg till pensionärer minskar. Dessutom ökar skatteintäkterna för såväl staten som kommunerna. Sammantaget beräknas reformen försvaga den offentliga sektorns finansiella sparande med ca 85 miljoner kronor 2027 och 366 miljoner kronor 2028, en försvagning som med nuvarande prognoser av balanstalet kommer att öka på längre sikt, då det blir ytterligare överskottsutdelningar.

Tabell 2.7 Effekt på de offentliga finanserna av överskottsutdelning 2027 och 2028

Miljoner kronor

	Ålderspensionssystemet	Staten	Kommunsektorn	Offentlig sektor
2027	-105	20	0	-85
2028	-442	76	0	-366

Anm.: De kommunala konsumtionsutgifterna bedöms öka lika mycket som sektorns skatteinkomster bedöms öka.
Källa: Egna beräkningar.

Utöver överenskommelsen om automatisk utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet har pensionsgruppen också slutit en överenskommelse om att den återstående skuld som inkomstpensionssystemet enligt den tidigare överenskommelsen har haft till staten ska skrivas av och därmed vara slutreglerad (se Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget avsnitt 1.3).

Motverka felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Det är en prioriterad fråga för regeringen att motverka bidragsbrott och att de felaktiga utbetalningarna från socialförsäkringen ska minska. Regeringen har därför tidigare tagit initiativ för att stärka arbetet mot felaktiga utbetalningar bland annat genom flera uppdrag till Pensionsmyndigheten. Det handlar om att stärka kontrollerna av äldreförsörjningsstöd, garantipension och bostadstillägg, att beslut om ersättning ska bli korrekta från början och att se över möjligheterna att öka digitaliseringen inom socialförsäkringen med syftet att motverka bidragsbrott och förebygga felaktiga utbetalningar.

Regeringens arbete med att motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen fortsätter. Regeringen föreslår därför att Pensionsmyndigheten tilldelas ytterligare resurser för kontroller, återkrav och robusta handläggningssystem, så att Pensionsmyndighetens kontrollarbete kan förstärkas, bl.a. genom att kunna omhänderta underrättelser från Utbetalningsmyndigheten, och så att myndigheten kan fortsätta stärka handläggningen av återkrav. Ärendebalanserna inom återkrav väntas också minska till följd av tillskottet. Myndigheten föreslås även tilldelas medel för it-utveckling, vilket kan leda till mer effektiv handläggning, ökad automatisering och bättre möjligheter för enskild att göra rätt från början.

Regeringen avser vidare att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen med ledning av förslagen i promemorian Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8). Promemorians förslag innebär att en sanktionsavgift ska kunna ges till dem vars felaktiga ersättning krävs tillbaka och att personer kan stängas av från en socialförsäkringsförmån under en viss tid. Syftet är att bidra till att samhällets reaktion kommer snabbare och i fler fall än i dag när någon tillskansar sig ersättning felaktigt, att skydda socialförsäkringen genom att stärka dess legitimitet och att stärka förutsättningarna att förebygga brott och felaktiga utbetalningar. Regeringen föreslår därför att Pensionsmyndigheten får ytterligare medel för arbetet med administrativa sanktioner. Regeringen föreslår även andra åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen (utg.omr. 2, avsnitt 8).

Kvalificering till socialförsäkringsförmåner

Kraven som ställs för att kvalificera sig till den svenska välfärden behöver höjas för personer som bosätter sig i Sverige. Regeringen avser därför att föreslå en modell för kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Förslagen påverkar förmånerna bostadstillägg till pensionärer och äldreförsörjningsstöd inom detta utgiftsområde. Se vidare avsnitt 3.8 Politikens inriktning i utgiftsområde 10.

Ett längre arbetsliv ger högre pensioner

Välfärdssystem bör vara utformade med tydliga drivkrafter till arbete eftersom det bidrar till det gemensamma välståndet. De reformer som genomfördes under 2022, vid sidan av Pensionsgruppens överenskommelse, har tillsammans med relativt höga uppräkningar av garantipensionen medfört att antalet garantipensionärer har ökat kraftigt. Detta har inneburit att livsinkomstprincipen urholkats och att kopplingen mellan arbete och pensionsnivå har blivit mindre tydlig. Det är problematiskt både för dagens och framtida pensionärer eftersom det inkomstgrundade pensionssystemet och utbetalningarna bygger på att alla som kan arbeta också arbetar och betalar in till systemet.

För de flesta pensionärer utgör den inkomstgrundade pensionen den huvudsakliga delen av den allmänna pensionen, och det som främst kan leda till en högre pension är

ett större intjänande till pensionen genom ett längre arbetsliv kombinerat med ett senare uttag av pension. Inriktningen för regeringens arbete framöver kommer därför att vara att stärka kopplingen mellan arbete och pension och öka det s.k. respektavståndet, dvs. skillnaden i pension mellan den som har arbetat ett helt yrkesliv och den som har arbetat lite eller inte alls. Individen bör också ha en större möjlighet att påverka sin egen pension. För att stärka pensionärernas ekonomi sänkte regeringen skatten för pensionärer 2024 och 2025. För att fortsätta stärka ekonomin och för att pensionärerna ska få motsvarande ekonomiska förbättring som heltidsarbetande avser regeringen att föreslå sänkt skatt för pensionärer 2026.

Grundskyddet ses över

Det nuvarande grundskyddet för pensionärer består av garantipension som en bas och därutöver finns fyra kompletterande förmåner, bostadstillägg, särskilt bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och inkomstpensionstillägg. De olika förmånerna har införts vid olika tillfällen och prövas mot inkomst på olika sätt, vilket gör helheten komplex och svår att överblicka. Regeringen har därför med stöd av Pensionsgruppen beslutat om att genomföra en översyn av grundskyddet i det allmänna pensionssystemet. Målet med översynen är att reformera och förenkla grundskyddet så att det blir enklare att förstå och ger ekonomisk trygghet för Sveriges pensionärer.

2.9 Budgetförslag

2.9.1 1:1 Garantipension

Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor

2024	Utfall	33 254 882	Anslagssparande	-2 587
2025	Anslag	32 273 200[1]	Utgiftsprognos	32 368 200
2026	**Förslag**	**29 757 600**		
2027	Beräknat	27 482 000		
2028	Beräknat	27 678 400		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för garantipension till ålderspension samt särskilt pensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Garantipension till ålderspension

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**32 273 200**	**32 273 200**	**32 273 200**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-299 000	-614 000	-658 000
varav BP26		*-15 000*	*-59 000*
– Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet		*-15 000*	*-59 000*
Makroekonomisk utveckling	-2 256 000	-5 064 900	-5 535 000
Volymer	39 400	887 700	1 598 200
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**29 757 600**	**27 482 000**	**27 678 400**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen avser att återkomma med förslag om utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet. Som en följd av förslagen minskar utgifterna för garantipension. Anslaget beräknas minska med 15 000 000 kronor 2027 och 59 000 000 kronor fr.om. 2028. I de fall det blir överskottsutdelning framöver kommer anslaget också påverkas de åren.

Jämfört med 2025 beräknas utgifterna för garantipension minska till 2028. Anledningen till att utgifterna beräknas sjunka är i huvudsak att följsamhetsindexeringen beräknas öka mer än prisindexeringen under perioden vilket också medför att antalet personer med garantipension förväntas minska.

Nya ålderspensionärer har allmän inkomstgrundad pension i högre utsträckning än äldre pensionärer, vilket gör att en lägre andel av de nya ålderspensionärerna har garantipension. Dessutom höjs 2026 den lägsta åldersgränsen för att få garantipension från 66 till 67 år vilket har en sänkande effekt på antalet personer med garantipension. I december 2024 hade 1 227 000 personer garantipension, varav 854 700 kvinnor och 372 300 män. Antalet garantipensionärer förväntas minska fram till 2028. År 2028 beräknas antalet personer med garantipension uppgå till 1 036 000.

Anledningen till att antalet personer med garantipension minskar när följsamhetsindexeringen ökar i snabbare takt än prisindexeringen är att inkomstgränsen för att kunna få garantipension ökar långsammare än inkomstpensionerna. Det är alltså färre personer som får garantipension då uppräkningen av inkomstpensionen är högre än prisutvecklingen.

Regeringen föreslår att 29 757 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Garantipension till ålderspension* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 27 482 000 000 kronor respektive 27 678 400 000 kronor.

2.9.2 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

2024	Utfall	8 131 290	Anslagssparande	-302 805
2025	Anslag	7 753 500[1]	Utgiftsprognos	7 887 900
2026	**Förslag**	**7 446 600**		
2027	Beräknat	7 064 500		
2028	Beräknat	6 615 700		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omställningspension, förlängd omställningspension, särskild efterlevandepension och änkepension samt för utgifter för garantipension till dessa förmåner enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Efterlevandepensioner till vuxna

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**7 753 500**	**7 753 500**	**7 753 500**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	95 000	146 000	146 000
Makroekonomisk utveckling	277 900	506 600	714 000
Volymer	-679 800	-1 341 600	-1 997 800
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**7 446 600**	**7 064 500**	**6 615 700**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Änkepensionen är dominerande vad gäller antal förmånstagare i förhållande till omställningspension, och svarar för ungefär 90 procent av de totala utgifterna inom anslaget. Änkepensionen avskaffades 1990 och ersattes då av den tidsbegränsade och könsneutrala omställningspensionen. Övergångsbestämmelserna till reformen innebär dock att änkepensionen kommer att finnas kvar under decennier, och nya änkepensioner beviljas fortfarande enligt det äldre systemet. Omställningspensionen är tidsbegränsad till i normalfallet ett år och betalas endast ut till efterlevande som är yngre än 66 år (åldersgränsen höjs till 67 år från 2026) medan änkepensionen ofta är livsvarig, varför utgifterna för förmånen är avsevärt lägre än för änkepension.

Antalet kvinnor med änkepensionen var ca 175 700 i december 2024. För 2025–2028 beräknas antalet kvinnor med änkepension att minska med ca 11 000 personer per år. Antalet kvinnor och män med omställningspension var ca 4 000 respektive 1 700 i december 2024. Prognosen för åren framöver är att antalet kvinnor och män med omställningspension kommer att öka något eftersom åldersgränsen för hur länge omställningspensionen kan fås höjs 2026. Sammantaget innebär detta att utgifterna på anslaget beräknas minska med mellan 5 och 6 procent per år.

Regeringen föreslår att 7 446 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Efterlevandepensioner till vuxna* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 064 500 000 kronor respektive 6 615 700 000 kronor.

2.9.3 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

2024	Utfall	14 108 833	Anslagssparande	-479 688
2025	Anslag	14 409 300[1]	Utgiftsprognos	13 752 900
2026	**Förslag**	**13 855 700**		
2027	Beräknat	13 810 500		
2028	Beräknat	14 324 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadstillägg till pensionärer och särskilt bostadstillägg till pensionärer enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Bostadstillägg till pensionärer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**14 409 300**	**14 409 300**	**14 409 300**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-265 000	-550 100	-564 400
varav BP26		*-6 100*	*-20 400*
– Kvalificering till välfärden		*-3 100*	*-9 400*
– Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet		*-3 000*	*-11 000*
Makroekonomisk utveckling	87 200	-20 700	447 400
Volymer	-375 800	-28 000	31 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**13 855 700**	**13 810 500**	**14 324 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen avser att lämna förslag om krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för bostadstillägg till pensionärer. Anslaget beräknas minska med 3 100 000 kronor 2027, 9 400 000 kronor 2028, 15 600 000 kronor 2029, 21 900 000 kronor 2030, 28 200 000 kronor 2031 och 31 300 000 kronor fr.om. 2032.

Regeringen avser att återkomma med förslag om utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet. Anslaget beräknas minska med 3 000 000 kronor 2027 och 11 000 000 kronor fr.om. 2028. I de fall det blir överskottsutdelning framöver kommer anslaget också påverkas de åren.

Utgifterna för anslaget beräknas vara relativt oförändrade 2025–2027 för att sedan öka något 2028. Antalet ålderspensionärer prognosticeras öka vilket har en höjande effekt

på antalet personer med bostadstillägg. Det motverkas dock av att nyblivna pensionärer i genomsnitt har en högre pension och därmed får bostadstillägg i lägre utsträckning. Statens utgifter för bostadstillägg påverkas av pensionärernas inkomster och förmögenhet samt av bostadskostnaderna. Pensionärers benägenhet att ansöka om förmånen påverkar även anslagets kostnadsutveckling.

Det var ca 306 600 pensionärer som fick bostadstillägg i december 2024, 215 000 kvinnor och 91 600 män. Antalet ålderspensionärer som får bostadstillägg beräknas under prognosperioden att vara ungefär oförändrat. 2028 det beräknas vara ca 304 800 pensionärer som får bostadstillägg.

Regeringen föreslår att 13 855 700 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bostadstillägg till pensionärer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 13 810 500 000 kronor respektive 14 324 000 000 kronor.

2.9.4 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	1 374 801	Anslagssparande	24 905
2025	Anslag	1 530 000[1]	Utgiftsprognos	1 569 100
2026	**Förslag**	**1 625 800**		
2027	Beräknat	1 668 500		
2028	Beräknat	1 743 300		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för äldreförsörjningsstöd enligt socialförsäkringsbalken.

Skäl för regeringens förslag

Tabell 2.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Äldreförsörjningsstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 530 000**	**1 530 000**	**1 530 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-47 000	-106 800	-129 200
varav BP26		*-10 800*	*-33 200*
– Kvalificering till välfärden		*-10 800*	*-33 200*
Makroekonomisk utveckling	31 300	56 200	103 900
Volymer	111 500	189 100	238 600
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 625 800**	**1 668 500**	**1 743 300**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen avser att lämna förslag om krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för äldreförsörjningsstöd. Anslaget beräknas minska med 10 800 000 kronor 2027, 33 200 000 kronor 2028, 56 400 000 kronor 2029, 80 500 000 kronor 2030, 105 600 000 kronor 2031 och 119 700 000 kronor fr.om. 2032.

Anslaget beräknas öka 2026–2028 jämfört med 2025. Äldreförsörjningsstöd garanterar en lägsta ekonomisk standard för personer som är 66 år eller äldre. Från 2026 ges stödet till personer som är 67 år eller äldre. Stödet är inkomstprövat och avräknas mot alla andra inkomster. I praktiken innebär det att äldreförsörjningsstöd lämnas till personer som inte har en tillräcklig pension, vilket oftast är personer som har bosatt sig i Sverige i ett relativt sent skede i livet.

I december 2024 fick ca 26 100 personer äldreförsörjningsstöd, varav 14 900 kvinnor och 11 200 män. Antalet pensionärer som får äldreförsörjningsstöd beräknas öka 2025–2028. Det beräknas vara 29 600 personer som får äldreförsörjningsstöd 2028.

Anledningen till den långsiktiga trenden att antalet personer som får äldreförsörjningsstöd ökar är att en större andel av dem som är födda 1938 eller senare är berättigade till förmånen jämfört med dem som är födda 1937 eller tidigare. Därutöver tillkommer även de personer från Ukraina som har haft uppehålls-tillstånd med tillfälligt skydd i minst två år och som nu kan folkbokföras i Sverige och även ha rätt till bosättningsbaserade förmåner.

Regeringen föreslår att 1 625 800 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Äldreförsörjningsstöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 668 500 000 kronor respektive 1 743 300 000 kronor.

2.9.5 1:5 Inkomstpensionstillägg

Tabell 2.16 Anslagsutveckling 1:5 Inkomstpensionstillägg

Tusental kronor

2024	Utfall	5 959 649	Anslagssparande	-63 257
2025	Anslag	6 093 000[1]	Utgiftsprognos	5 992 000
2026	**Förslag**	**5 795 000**		
2027	Beräknat	5 782 000		
2028	Beräknat	5 770 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för inkomstpensionstillägg enligt socialförsäkringsbalken.

Skäl för regeringens förslag

Tabell 2.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Inkomstpensionstillägg

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 093 000**	**6 093 000**	**6 093 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-298 000	-311 000	-323 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**5 795 000**	**5 782 000**	**5 770 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Inkomstpensionstillägg påverkas av storleken på ålderspensionärernas allmänna inkomstgrundade ålderspension och antalet år med pensionsgrundande inkomst. Eftersom förmånsbeloppet inte indexeras så påverkas anslaget över tid av volymutvecklingen. Reformen av justerade åldersgränser i pensionssystemet har en dämpande effekt på volymen.

I december 2024 fick knappt 1 222 000 personer inkomstpensionstillägg, varav 765 800 kvinnor och 456 200 män. Antalet personer som får inkomstpensionstillägg beräknas minska mellan 2025 och 2026 för att därefter vara oförändrat. Antalet beräknas minska 2026 på grund av att åldersgränsen för att få inkomstpensionstillägg höjs från 66 till 67 år. Eftersom inkomstpensionstillägget inte indexeras så påverkas utgiftsutvecklingen främst av antalet pensionärer som är berättigade till förmånen. Det medför att utgiftsutvecklingen fram till 2028 följer samma utveckling som antalet pensionärer som får inkomstpensionstillägg.

Regeringen föreslår att 5 795 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Inkomstpensionstillägg* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 5 782 000 000 kronor respektive 5 770 000 000 kronor.

2.9.6 2:1 Pensionsmyndigheten

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 2:1 Pensionsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	735 237	Anslagssparande	-6 256
2025	Anslag	831 360[1]	Utgiftsprognos	825 209
2026	**Förslag**	**841 091**		
2027	Beräknat	824 427[2]		
2028	Beräknat	809 332[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 813 022 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 783 775 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Pensionsmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för den verksamhet som bedrivs av Min Pension i Sverige AB.

Skäl för regeringens förslag

Tabell 2.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Pensionsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**831 360**	**831 360**	**831 360**
Pris- och löneomräkning[2]	17 494	29 402	45 173
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-7 763	-36 335	-67 201
varav BP26[3]	*15 200*	*54 200*	*22 000*
– Kvalificering till välfärden	*3 000*	*2 000*	*2 000*
– Månadsuppgifter i bostadsbidraget	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Administrativa sanktioner i socialförsäkringen	*2 200*	*4 200*	*4 500*
– Kontroller, återkrav och robusta handläggningssystem	*19 500*	*69 000*	*48 000*
– Anpassning av förvaltningsanslag	*-11 500*	*-23 000*	*-34 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**841 091**	**824 427**	**809 332**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen avser att lämna förslag om krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär ökad administration för Pensionsmyndigheten. Anslaget ökas med 3 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 2 000 000 kronor fr.om. 2027.

Regeringen avser att återkomma med förslag om att bostadsbidrag ska beräknas utifrån inkomstuppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen. Det ökar kostnaderna för Pensionsmyndigheten eftersom samordning med både bostadstillägget och äldreförsörjningsstödet behövs. Anslaget ökas med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen avser att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen. För arbetet med detta ökas anslaget med 2 200 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 4 200 000 kronor 2027 och 4 500 000 kronor fr.om. 2028.

Regeringen föreslår att Pensionsmyndigheten tilldelas ytterligare resurser för kontroller, återkrav och robusta handläggningssystem. Anslaget ökas därför med 19 500 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 69 000 000 kronor 2027, 48 000 000 kronor 2028 och 55 000 000 kronor fr.om. 2029.

Pensionsmyndighetens förvaltningsanslag behöver justeras med anledning av tidigare beslut avseende ersättning till Pensionsmyndigheten för förberedelser av de höjda pensionsåldrarna. Anslaget minskas med 11 500 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas minska med 23 000 000 kronor 2027, 34 500 000 kronor 2028 och 46 000 000 kronor fr.om. 2029.

Regeringen föreslår att 841 091 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Pensionsmyndigeten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 824 427 000 kronor respektive 809 332 000 kronor.

Övrig kontokredit vid handel med fondandelar

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 20 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Pensionsmyndigheten har en särskild kredit som ska användas för att finansiera likviditetsbehov i samband med fondhandel inom ramen för premiepensionssystemet. Behovet av krediten är främst en följd av det underskott som uppstår på grund av samtida köp- och säljtransaktioner med olika likviddagar för fonder samt behovet av ett handelslager i syfte att effektivisera handeln. De faktorer som framför allt har betydelse för utvecklingen av behovet av krediten är antalet fondbyten, värdet av pensionsspararnas fondtorg och tidsmässig koncentration av fondbyten.

Tabell 2.20 Övriga kontokrediter i statens verksamhet

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt nyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
11	Pensionsmyndighetens behov av likviditet vid handel med fondandelar	20 000 000	9 133 207	20 000 000	20 000 000
	Summa	**20 000 000**	**9 133 207**	**20 000 000**	**20 000 000**

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Utgifterna för Pensionsmyndighetens administration av den inkomstgrundade ålderspensionen täcks av avgifter som tas från de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna) och premiepensionssystemet. Även kostnader för administration av ålderspensionssystemet vid Kronofogden, Skatteverket, Statens servicecenter och Fondtorgsnämnden hanteras inom detta avgiftsuttag. Några kostnader för administration av ålderspensionssystemet avseende Fondtorgsnämndens verksamhet har dock ännu inte uppkommit.

Pensionsmyndigheten är värdmyndighet för Fondtorgsnämnden. Fondtorgsnämnden inledde sin verksamhet den 20 juni 2022 och övertog då ansvaret för förvaltningen av premiepensionens fondtorg. Fondtorgsnämnden ska enligt lagen (2022:759) om Fondtorgsnämnden ta ut en avgift från de fondförvaltare som ger in en anbudsansökan eller ett anbud i en upphandling för att täcka myndighetens kostnader för att granska och pröva anbudsansökan eller anbudet. Vidare ska Fondtorgsnämnden ta ut årliga avgifter från de fondförvaltare som Fondtorgsnämnden har ingått fondavtal med för att täcka sina kostnader. Därutöver tar Fondtorgsnämnden under en övergångsperiod ut fondavgifter från nuvarande anslutna fonder.

Tabell 2.21 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Pensionsmyndigheten och Fondtorgsnämnden

Tusental kronor, 2025 års priser

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026 (prognos)	Kostnader som ska täckas 2026 (prognos)	Resultat 2026 (prognos)	Ack. Resultat utgående 2025 (prognos)
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Avgiftsuttag AP-fonderna	-12 989	24 425	677 564	689 000	-11 436	0
Avgiftsuttag premiepensionssystemet	46 108	-50 080	539 972	563 000	3 972	0
– varav Pensionsmyndigheten	46 108	-50 080	539 972	563 000	3 972	0
– varav Fondtorgsnämnden	0	0	0	0	0	0
Anbudsavgift	-4 860	-3 768	7 000	-7 000	0	-8 628
Årlig avgift	-158 958	-61 300	78 000	-74 800	3 200	-217 058
Administration av ansökan från fondförvaltare, samt granskning av fondförvaltare och fonder	9 120	-1 840	3 650	-7 200	-3 570	3 710
– varav Pensionsmyndigheten	0	-	-	-	-	-
– varav Fondtorgsnämnden	9 120	-1 840	3 650	-7 200	-3 570	3 710
Totalt	**-121 579**	**-92 563**	**1 306 186**	**1 163 000**	**-7 834**	**-221 976**

Källa: Pensionsmyndigheten.

Totala förvaltningsmedel

Pensionsmyndighetens verksamhet finansieras av anslag på statens budget, av AP-fonderna och av premiepensionssystemet. Förvaltningsanslaget används för administration av garantipension, efterlevandepension till vuxna, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd och inkomstpensionstillägg.

Tabell 2.22 Finansiering av Pensionsmyndighetens administration

Tusental kronor

	2025	2026	2027	2028
Förvaltningsanslag förslag/beräknat	831 360	825 891	770 014	786 122
Avgiftsinkomster AP-fonderna	733 425	705 251[1]	715 145[1]	728 248[1]
Avgiftsinkomster premiepensionssystemet	499 920	562 037[1]	569 921[1]	580 363[1]
Summa	**2 064 705**	**2 093 179**	**2 055 080**	**2 094 733**

[1]Prognos.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Utgiftsområde 12

Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgiftsområde 12 – Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Lagförslag ... 5
2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 5
2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 9

3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn ... 11
3.1 Utgiftsområdets omfattning ... 11
3.2 Utgiftsutveckling ... 11
3.3 Skatteutgifter ... 12
3.4 Mål för utgiftsområdet ... 12
3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 13
3.6 Resultatredovisning ... 13
3.6.1 Familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard ... 15
3.6.2 Familjepolitiken minskar de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn ... 23
3.6.3 Familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap ... 26
3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 28
3.8 Politikens inriktning ... 30
3.9 Förslag om höjda bostadskostnadsgränser för barnfamiljer inom bostadsbidraget ... 32
3.9.1 Ärendet och dess beredning ... 32
3.9.2 Bestämmelser om bostadsbidrag ... 32
3.9.3 Bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer bör höjas ... 33
3.9.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 35
3.9.5 Konsekvenser ... 36
3.10 Förslag om kortare ansökningstid och stärkt rätt till tillfällig föräldrapenning ... 41
3.10.1 Ärendet och dess beredning ... 41
3.10.2 Ansökningstiden för tillfällig föräldrapenning ska begränsas ... 41
3.10.3 Stärkt rätt till tillfällig föräldrapenning för föräldrar med barn i behov av stöd ... 44
3.10.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 63
3.10.5 Följdändring med anledning av införandet av en tioårig grundskola ... 64
3.10.6 Konsekvenser av förslagen ... 65
3.11 Författningskommentar ... 69
3.11.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 69
3.11.2 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 74
3.12 Budgetförslag ... 74
3.12.1 1:1 Barnbidrag ... 74
3.12.2 1:2 Föräldraförsäkring ... 75
3.12.3 1:3 Underhållsstöd ... 78
3.12.4 1:4 Adoptionsbidrag ... 79
3.12.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd ... 80
3.12.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag ... 81
3.12.7 1:7 Pensionsrätt för barnår ... 82
3.12.8 1:8 Bostadsbidrag ... 83

Bilaga 1 Förslag om höjda bostadskostnadsgränser för barnfamiljer inom bostadsbidraget

Bilaga 2 Förslag om kortare ansökningstid och stärkt rätt till tillfällig föräldrapenning

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.1, 3.9 och 3.10).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.2 och 3.10).
3. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Barnbidrag	31 659 197
1:2 Föräldraförsäkring	49 640 665
1:3 Underhållsstöd	2 780 875
1:4 Adoptionsbidrag	9 784
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 148 200
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	7 645 098
1:7 Pensionsrätt för barnår	7 671 200
1:8 Bostadsbidrag	3 673 310
Summa anslag inom utgiftsområdet	**104 228 329**

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 11 kap. 10 §, 13 kap. 3, 9 a, 20, 22 och 25 §§, 97 kap. 18 § och 110 kap. 18 § och rubriken närmast före 13 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 13 kap. 24 a §, och närmast före 13 kap. 24 a § en ny rubrik, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 kap.	
10 §[1]	
Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a § och 5 a–7 §§ samt 13 kap. 10, 11, 13, 26 och 30 §§.	
Tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 31 e § får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid.	*Föräldrapenningsförmåner får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i fall som anges i 13 kap. 20 § andra stycket 1 och 3.*
För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.	*Tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 31 e § får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid.* För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.
13 kap.	
3 §[2]	
Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § första stycket lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid*:*	Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § första stycket lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid
1. om föräldrarna följer med sitt barn till läkare när barnet lider av allvarlig sjukdom, *och*	1. om föräldrarna följer med sitt barn till läkare när barnet lider av allvarlig sjukdom, *eller*
2. om föräldrarna, som en del i behandlingen av sitt barn, behöver delta i läkarbesök eller i behandling som ordinerats av läkare.	
Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § *andra stycket* lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid, om föräldrarna deltar i en kurs som ordnas av en sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda barnet.	Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § *tredje stycket* lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid, om föräldrarna deltar i en kurs som ordnas av en sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda barnet. *Tillfällig föräldrapenning får även lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i samband med*

[1] Senaste lydelse 2018:1628.

[2] Senaste lydelse 2018:1628.

1. möte i sådan verksamhet enligt skollagen (2010:800) som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning, eller

2. utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400), eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas.

9 a §[3]

Tillfällig föräldrapenning lämnas inte för längre tid tillbaka än *90* dagar före den dag ansökan kom in till Försäkringskassan.

Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl för att tillfällig föräldrapenning ändå bör lämnas. Tidsbegränsningen gäller inte heller i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i 31 e §.

Tillfällig föräldrapenning lämnas inte för längre tid tillbaka än *30* dagar före den dag ansökan kom in till Försäkringskassan.

Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl för att tillfällig föräldrapenning ändå bör lämnas. Tidsbegränsningen gäller inte heller i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i *30 eller* 31 e §.

Vid läkarbesök, behandling eller deltagande i kurs

Vid läkarbesök, behandling, deltagande i kurs, möte, introduktion eller utredning

20 §

En förälder till ett sjukt *eller funktionshindrat* barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

En förälder till ett sjukt barn *eller till ett barn med funktionsnedsättning*, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. besök på en institution för medverkan i behandling av barnet eller för att lära sig vårda barnet,

2. deltagande i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman i samma syfte som anges i 1,

3. läkarbesök på grund av att barnet lider av allvarlig sjukdom,

4. läkarbesök som är en del i behandlingen av barnet, eller

5. deltagande i någon behandling som är ordinerad av läkare i samma syfte som anges i 4.

En förälder till ett barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. möte i sådan verksamhet som anges i tredje stycket och som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,

2. introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård enligt lagen (2022:1250) om egenvård i sådan verksamhet som anges i tredje stycket och som barnet normalt deltar i, eller

3. utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400), eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas.

[3] Senaste lydelse 2018:1628.

Med sådan verksamhet som avses i andra stycket 1 och 2 avses verksamhet enligt skollagen (2010:800) i form av

1. förskola,

2. förskoleklass,

3. grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola eller internationell skola på grundskolenivå,

4. fritidshem som kompletterar utbildningen i en skolform enligt 2 eller 3, eller

5. verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen.

22 §

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn som har fyllt 12 men inte 16 år om det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av

1. sjukdom i annat fall än som avses i 30 §,

2. *utvecklingsstörning, eller*

3. annat funktionshinder.

1. sjukdom i annat fall än som avses i 30 §, *eller*

2. *funktionsnedsättning.*

Vid deltagande i utredning

24 a §

En förälder till ett barn som har fyllt 12 men inte 18 år har rätt till tillfällig föräldrapenning om han eller hon behöver avstå från förvärvsarbete i sådana fall som avses i 20 § andra stycket 3.

25 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 22 § lämnas under högst 60 dagar för varje barn och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4 eller 20 § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4, eller 20 *eller 24 a §* lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

97 kap.

18 §[4]

Bostadsbidrag lämnas månadsvis som bidrag till kostnader för bostad med 50 procent av den del av bostadskostnaden per månad som för familjer med

– ett barn överstiger 1 400 kronor men inte *5 300* kronor,

– två barn överstiger 1 400 kronor men inte *5 900* kronor, och

– tre eller flera barn överstiger 1 400 kronor men inte *6 600* kronor.

Bostadsbidrag lämnas månadsvis som bidrag till kostnader för bostad med 50 procent av den del av bostadskostnaden per månad som för familjer med

– ett barn överstiger 1 400 kronor men inte *6 800* kronor,

– två barn överstiger 1 400 kronor men inte *7 900* kronor, och

– tre eller flera barn överstiger 1 400 kronor men inte *8 600* kronor.

Högre bostadskostnad än som anges i första stycket får beaktas, om någon medlem av familjen är funktionshindrad.

[4] Senaste lydelse 2011:1520.

110 kap.

18 §

När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 22 § ska läkarutlåtande ges in för att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehovet. I fall som avses i 13 kap. 30 § ska barnets sjukdomstillstånd styrkas med ett läkarutlåtande om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning.	När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 22 § ska läkarutlåtande ges in för att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehovet. I fall som avses i 13 kap. 30 § ska barnets sjukdomstillstånd styrkas med ett läkarutlåtande om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning. *I fall som avses i 13 kap. 24 a § ska intyg ges in till Försäkringskassan för att styrka att föräldern deltagit vid ett sådant tillfälle.*

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 april 2026 i fråga om 13 kap. 9 a § och i övrigt den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om tillfällig föräldrapenning och bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 11 kap. 16 § utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 § andra stycket 1 och 2 för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om omvårdnadsbidrag enligt 22 kap. Detta gäller till dess att Försäkringskassan har omprövat beslutet enligt 22 kap. 15 § eller beslutat att lämna omvårdnadsbidrag efter en ny ansökan som inte endast avser en ändrad fördelning av sedan tidigare beviljat omvårdnadsbidrag.

4. Bestämmelsen i 11 kap. 16 §, i dess lydelse före den 1 januari 2019, utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 § andra stycket 1 och 2 för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om vårdbidrag enligt 22 kap. i dess lydelse före den 1 januari 2019.

2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 13 kap. 20 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.1	*Föreslagen lydelse*

13 kap.

20 §

En förälder till ett sjukt barn eller till ett barn med funktionsnedsättning, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. besök på en institution för medverkan i behandling av barnet eller för att lära sig vårda barnet,
2. deltagande i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman i samma syfte som anges i 1,
3. läkarbesök på grund av att barnet lider av allvarlig sjukdom,
4. läkarbesök som är en del i behandlingen av barnet, eller
5. deltagande i någon behandling som är ordinerad av läkare i samma syfte som anges i 4.

En förälder till ett barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. möte i sådan verksamhet som anges i tredje stycket och som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,
2. introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård enligt lagen (2022:1250) om egenvård i sådan verksamhet som anges i tredje stycket och som barnet normalt deltar i, eller
3. utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400), eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas.

Med sådan verksamhet som avses i andra stycket 1 och 2 avses verksamhet enligt skollagen (2010:800) i form av

1. förskola,
2. förskoleklass,
3. grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola eller internationell skola på grundskolenivå,
4. fritidshem som kompletterar utbildningen i en skolform enligt 2 *eller 3*, eller
5. verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen.

2. grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola eller internationell skola på grundskolenivå,
3. fritidshem som kompletterar utbildningen i en skolform enligt 2, eller
4. verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2028.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande i fråga om tillfällig föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

3 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn omfattar tre typer av förmåner: generella bidrag, försäkringar och behovsprövade bidrag. De generella bidragen är barnbidrag och adoptionsbidrag. Försäkringar är föräldraförsäkring, barnpension och efterlevandestöd samt pensionsrätt för barnår. De behovsprövade bidragen är bostadsbidrag, underhållsstöd och omvårdnadsbidrag. Förmånerna finansieras genom en kombination av arbetsgivaravgifter, egenavgifter och skattemedel. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar återförs till anslaget underhållsstöd.

3.2 Utgiftsutveckling

Utgifterna inom utgiftsområdet uppgick till 103,2 miljarder kronor 2024 och var därmed ca 4,1 miljarder kronor lägre än vad som anvisades i statens budget. Försäkringsförmånerna utgjorde 56 procent av de totala utgifterna för de familjepolitiska stöden 2024 med totalt ca 58,2 miljarder kronor, varav föräldraförsäkring utgjorde 83 procent. Utgifterna för de generella bidragen var ca 33 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 32 procent av de totala utgifterna 2024. De behovsprövade bidragen uppgick sammantaget till 12,5 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 12 procent av de totala utgifterna. För 2025 beräknas utgifterna bli 101,4 miljarder kronor. Det är ca 3,1 miljarder kronor lägre än budgeterat. I förhållande till 2024 beräknas utgifterna för 2025 bli 1,4 miljarder kronor lägre.

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Barnbidrag	32 523	32 048	32 084	**31 659**	31 104	30 779
1:2 Föräldraförsäkring	47 770	50 765	47 825	**49 641**	51 501	52 722
1:3 Underhållsstöd	2 687	2 754	2 687	**2 781**	2 865	2 876
1:4 Adoptionsbidrag	5	15	3	**10**	10	10
1:5 Barnpension och efterlevandestöd	1 109	1 123	1 137	**1 148**	1 177	1 202
1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag	5 677	6 638	6 610	**7 645**	7 846	7 999
1:7 Pensionsrätt för barnår	8 972	7 748	7 748	**7 671**	7 422	8 694
1:8 Bostadsbidrag	4 134	3 440	3 349	**3 673**	3 207	3 386
Totalt för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	**102 877**	**104 531**	**101 443**	**104 228**	**105 132**	**107 667**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**104 531**	**104 531**	**104 531**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	253	51	125
varav BP26	*805*	*294*	*368*
Makroekonomisk utveckling	1 239	2 543	4 359
Volymer	-1 795	-1 993	-1 349
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**104 228**	**105 132**	**107 667**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 3.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	104 228
Summa utgiftsram	**104 228**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 12. Utgiften avser den nedsatta mervärdesskatten för livsmedel, där familjer och barn är en viktig målgrupp.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	2025	2026
Nedsatt mervärdesskatt på livsmedel till 12 % (E1)	43 950	45 860

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för skatteutgiften som används i regeringens skrivelse.

Källa: Regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98).

3.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att den ekonomiska familjepolitiken ska bidra till en god ekonomisk levnadsstandard för alla barnfamiljer samt minska skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan hushåll med och utan barn. Den ekonomiska familjepolitiken ska även bidra till ett jämställt föräldraskap (prop. 2015/16:1 utg.omr. 12, bet. 2015/16:SfU3, rskr. 2015/16:88).

3.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorerna som används för att redovisa resultaten inom utgiftsområdet är följande:

- barnfamiljernas inkomstutveckling
- andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard och med låg inkomststandard
- de familjepolitiska stödens betydelse för hushållens inkomster och för den utjämnande effekten mellan hushåll med och utan barn
- föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen och föräldraledighet.

Försäkringskassan har på regeringens uppdrag tagit fram ett antal indikatorer som beskriver hur de olika familjepolitiska stöden bidrar till måluppfyllelsen (S2025/00692), hädanefter benämnt Försäkringskassan, delrapportering 2025. Som underlag för Försäkringskassans beräkningar om hushållens ekonomi har utfall för 2023 använts, framskrivet till 2024 års värden enligt de ekonomiska och demografiska uppgifter som finns tillgängliga. Värdena för 2024 är därmed en prognos och utfallet för 2024 kan bli ett annat. Populationen för indikatorer avseende inkomstutveckling, familjepolitiska stöd, ekonomisk standard[1] och inkomststandard består av personer i åldrarna 0–64 år. Det bör noteras att det sker förändringar i hushållens sammansättning mellan de olika mättidpunkterna, vilket kan påverka mätresultatet när det görs jämförelser över tid för samtliga individer i barnhushåll. Av utrymmesskäl är det inte möjligt att redovisa samtliga tänkbara skärningar för varje enskild indikator i denna redovisning. Alla indikatorer är analyserade ur många perspektiv. För att ändå möjliggöra en bredare analys av förhållandena presenteras indikatorerna utifrån varierande analytiska perspektiv. Exempelvis redovisas vissa indikatorer med utgångspunkt i hushållstyp, medan andra belyser skillnader mellan inrikes och utrikes födda individer. Det kan dock konstateras att det, oberoende av vald indikator, i huvudsak är samma grupper som uppvisar en lägre ekonomisk standard och inkomststandard.

Resultatuppföljningen av föräldrarnas användning av föräldraförsäkring baseras på Försäkringskassans egna registerdata, Store, och avser utfall för 2024. Andra bedömningsgrunder för resultatutvecklingen är resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Försäkringskassan, Inspektionen för socialförsäkringen (ISF), Statistiska centralbyrån (SCB) och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

3.6 Resultatredovisning

Resultatredovisningen inleds med en presentation av barnhushållens sammansättning och barnafödandet i Sverige, se tabell 3.5. Kunskap om hushållens sammansättning är viktig för att kunna tolka resultatredovisningen och indikatorerna. I Sverige finns det knappt 1,4 miljoner hushåll med barn under 19 år som antingen bor på heltid eller växelvis i hushållet. I tabell 3.5 visas antalet personer i olika typer av barnhushåll 2024. En dryg femtedel, ca 22 procent, av befolkningen består av barn och unga i åldrarna 0–19 år.

De flesta barn bor tillsammans med båda föräldrarna. Den vanligaste hushållsformen är sammanboende föräldrar med två barn. Cirka 83 procent av samtliga personer

[1] Ekonomisk standard definieras som den disponibla inkomsten justerat för försörjningsbörda. Detta innebär att alla personer i hushållet tilldelas samma ekonomiska standard, vilken beräknas som hushållets disponibla inkomst justerat för hushållets sammansättning. Justeringen görs för att kunna jämföra disponibla inkomster mellan hushåll mellan hushåll med olika sammansättning, dvs. hur många vuxna och barn som ska försörjas av inkomsten.

boende i barnhushåll bor i hushåll där de vuxna är sammanboende. Många barn bor även med föräldrar som är ensamstående eller i ombildade familjer. Barn till föräldrar som inte bor tillsammans bor i stor utsträckning växelvis hos föräldrarna. Uppskattningsvis är det 197 000 barn som bor växelvis, vilket utgör ca 8 procent av samtliga barn. Av de barn som inte bor med båda sina föräldrar i samma hushåll bodde 35 procent växelvis hos föräldrarna 2023, enligt en rapport av SCB från 2025 (SCB, Barns boende 2023). När hänsyn tas till växelvist boende ökar såväl antalet personer i barnhushåll som antalet barnhushåll eftersom enbart hushållet där barnet är folkbokfört räknas som barnhushåll i den officiella statistiken. Störst effekt har det för ensamståendehushållen eftersom främst fler hushåll med ensamstående män då räknas som barnhushåll. Detta då barnen oftast är folkbokförda hos mamman. I ensamståendehushåll med barn är det 68 procent av individerna som bor i ett hushåll med en ensamstående kvinna och 32 procent med en ensamstående man.

Tabell 3.5 Antalet personer i barnhushåll 2024

Hushållstyp	Antal	Procentuell fördelning
Ensamstående kvinnor 1 barn	236 000	4,7
Ensamstående män 1 barn	125 000	2,5
Ensamstående kvinnor 2 barn	228 000	4,6
Ensamstående män 2 barn	112 000	2,2
Ensamstående kvinnor 3+ barn	123 000	2,5
Ensamstående män 3+ barn	43 000	0,9
Sammanboende 1 barn	1 135 000	22,7
Sammanboende 2 barn	1 910 000	38,1
Sammanboende 3+ barn	1 091 000	21,8
Totalt	5 002 000	100

Anm.: Hänsyn tagen till växelvist boende.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Antalet födda barn påverkar utgifterna för den ekonomiska familjepolitiken. Under 2024 fortsatte antalet födda barn minska. Enligt SCB föddes 98 451 barn (47 815 flickor och 50 636 pojkar), vilket var 1 600 färre barn än föregående år. Antalet födda barn var färre än 100 000 för första gången sedan 2003. Mellan 2023 och 2024 minskade det summerade fruktsamhetstalet från 1,45 till 1,43 per kvinna, se diagram 3.1. Antalet födda barn per kvinna var 2024 det lägsta som någonsin uppmätts sedan mätningarnas början 1751.

Diagram 3.1 Summerad fruktsamhet, prognos 2025

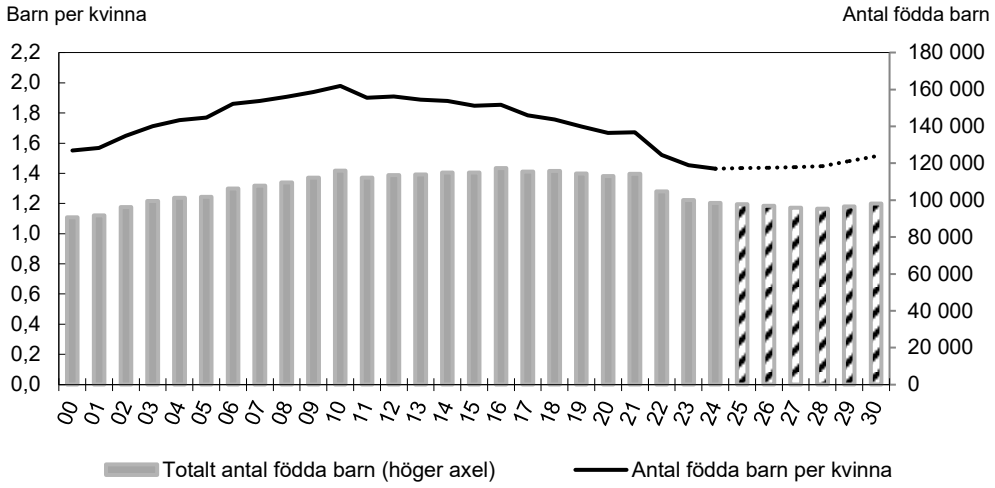

Källa: SCB:s befolkningsframskrivningar, 2025.

Det summerade fruktsamhetstalet för riket har minskat sedan 2010. Antalet födda barn förväntas enligt befolkningsprognosen att fortsätta vara på en låg nivå för att 2032 åter vara över 100 000. Antalet födda beräknas vara något färre innevarande år, 2025, och fortsätta minska ytterligare ett par år för att därefter öka när fruktsamhetstalet beräknas öka något. I slutet av framskrivningsperioden antas en långsiktig nivå på 1,7 barn per kvinna. Utgifterna för barnbidrag och föräldrapenning påverkas direkt vid förändringar i antalet födda medan övriga anslag påverkas med viss tidsförskjutning. Antalet barn i åldern 1–5 år förväntas minska under de kommande åren (SCB, Sveriges framtida befolkning 2025–2070). Det påverkar kostnaderna för exempelvis tillfällig föräldrapenning eftersom den förmånen nyttjas mycket under de år barn deltar i förskola. Även om färre födda barn innebär färre kostnadsökningar för familjepolitiken kan ett lågt barnafödande leda till samhällsekonomiska utmaningar. I ett längre tidsperspektiv innebär det att färre personer i förvärvsaktiv ålder måste finansiera välfärden i ett land med en åldrande befolkning. I syfte att identifiera hinder för bl.a. högre födelsetal har regeringen tillsatt en utredning som ska föreslå åtgärder för att stärka familjebildning. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 juni 2026 (S2025/01311).

3.6.1 Familjepolitiken bidrar till en god ekonomisk levnadsstandard

En god levnadsstandard, här definierat som barnhushållens ekonomiska villkor, kan mätas på olika sätt och kan även variera mycket över tid, exempelvis när en förälder är föräldraledig, går från sammanboende till ensamstående m.m. I avsnittet beskrivs barnhushållens ekonomiska standard, skillnader mellan olika typer av barnhushåll och på vilket sätt de familjepolitiska stöden påverkar de ekonomiska villkoren.

Medianen av barnhushållens reala ekonomiska standard (disponibel inkomst per konsumtionsenhet) ökade för samtliga typer av barnhushåll under perioden 2015–2021, men uppvisade en nedgång mellan 2021 och 2023, se diagram 3.2. Nominellt har inkomsterna ökat mellan 14 och 19 procent för samtliga hushållstyper mellan 2021 och 2024, men den höga inflation som varit har lett till att den reala ekonomiska standarden minskat.

Det finns stora skillnader i ekonomisk standard mellan olika typer av barnhushåll och dessa skillnader är även bestående över tid. Om barnet eller barnen bor heltid, deltid eller växelvis hos föräldern påverkar utfallet. Vid beräkningen av ekonomisk standard

tas hänsyn till att vissa barn bor växelvis. Ett hushålls försörjningsbörda för barn som bor växelvis är lägre, vilket innebär att sådan hänsyn medför att den disponibla inkomsten för ensamståendehushållen blir högre. Ensamstående kvinnor med flera barn har lägst ekonomisk standard av de olika hushållstyperna.

Diagram 3.2 Medianen av barnhushållens ekonomiska standard per hushållstyp, 2024 års priser

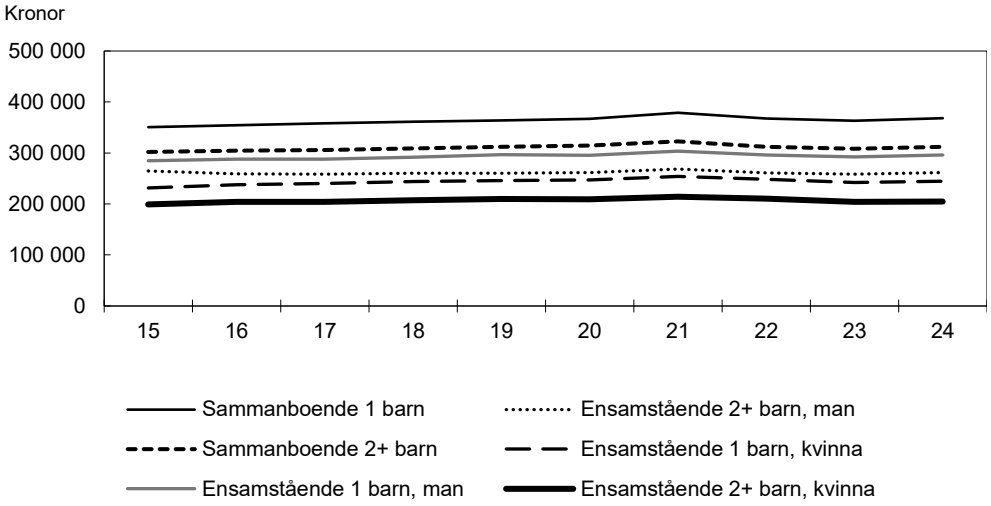

Anm.: Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende. Åren före 2019 har korrigerats med antagandet att skillnaden är procentuellt densamma som 2019.
Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Mellan 2023 och 2024 beräknas den ekonomiska standarden öka marginellt, mellan 1 och 2 procent, för samtliga hushållstyper förutom ensamstående kvinnor med två eller fler barn som i stället beräknas se en ytterst marginell minskning. Trots detta har alla hushållstyper en lägre ekonomisk standard än före tiden med hög inflation åren 2022 och 2023. Den genomsnittliga ekonomiska standarden ökade i löpande priser under perioden 2022–2024 ungefär lika mycket i hushåll med barn (mellan 8,7 och 11,8 procent) och hushåll utan barn (mellan 9,7 och 11,1 procent). Ökningen är ungefär dubbelt så hög som för perioden 2019–2021.

En viktig förklaring till skillnaderna i ekonomisk standard mellan olika typer av barnhushåll är att sysselsättningsgraden skiljer sig åt. Ensamstående kvinnor med barn har en lägre sysselsättningsgrad än ensamstående män med barn. Ensamstående kvinnor och män har även lägre sysselsättningsgrad än sammanboende kvinnor och män. Under 2024 var sysselsättningsgraden bland ensamstående kvinnor med barn (barn 0–19 år) 73 procent, en ökning från 72 procent 2022. Motsvarande siffra för ensamstående män med barn var 88 procent, vilket är densamma som 2022. Bland sammanboende var sysselsättningsgraden för kvinnor 86 procent och för män 93 procent 2024. För sammanboende kvinnor sågs en marginell ökning i sysselsättningsgrad, från 85 procent under 2022. Sammanboende män har den högsta sysselsättningsgraden, andelen ligger fast mellan 2022 och 2024. Deltidsarbete är vanligare bland kvinnor än bland män. Med ett barn som fyllt ett men ännu inte tre år arbetade mer än var fjärde kvinna deltid. Färre än en av tio män med ett barn i samma ålder arbetade deltid. Av kvinnor som hade tre eller fler barn arbetade mer än var tredje kvinna, ungefär 37 procent, deltid när det yngsta barnet hade fyllt ett men ännu inte tre år. I samma familjesituation arbetade något mer än var tionde man deltid. Av kvinnor som hade två barn där det yngsta barnet var 6–10 år arbetade 23 procent deltid. Motsvarande för män var 7 procent (SCB, Arbetskraftsundersökningarna).

Diagram 3.3 Medianen av ekonomisk standard per hushållstyp, förvärvsarbetande och icke-förvärvsarbetande barnhushåll, 2024 års värden

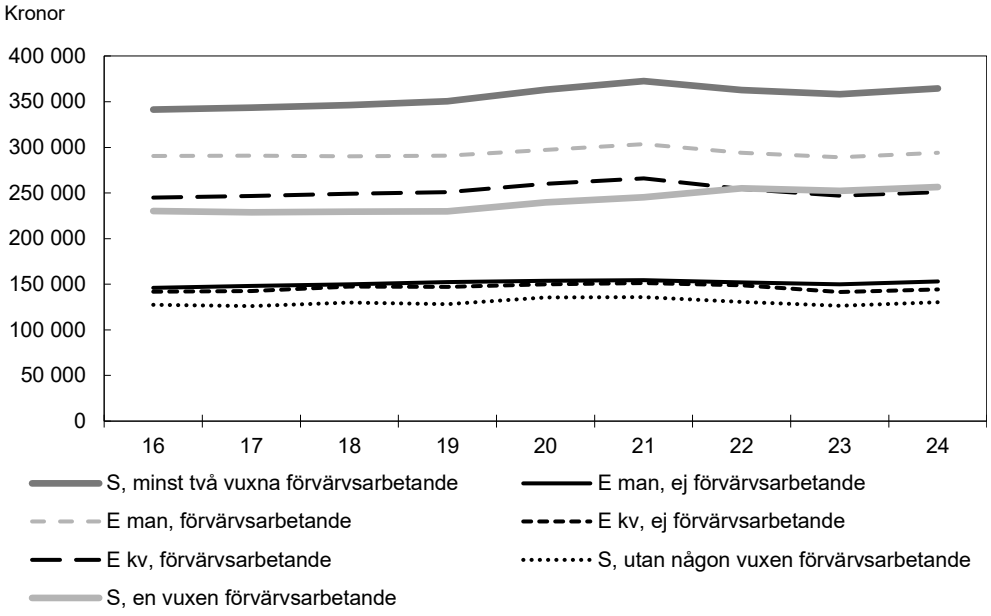

Anm.: Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende. Åren före 2019 har korrigerats med antagandet att skillnaden är procentuellt densamma som 2019. E avser ensamstående med barn. S avser sammanboende med barn. kv avser kvinna.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Diagram 3.3 visar betydelsen av förvärvsarbete för hushållens ekonomiska standard. Förvärvsarbetande avser personer som arbetar, och som inte är klassade som studerande, vars löne- och företagarinkomst överstiger två inkomstbasbelopp samt är större än hälften av den sammanräknade förvärvsinkomsten. Under hela den studerade perioden (2015–2024) har sammanboende barnhushåll med två förvärvsinkomster den högsta ekonomiska standarden, nästan tre gånger så hög (2,8) som för sammanboendehushåll där ingen av föräldrarna har inkomster av förvärvsarbete. Skillnader i antalet arbetade timmar, andelen som arbetar deltid och den genomsnittligt lägre lön per arbetad timme som kvinnor har, förklarar en del av skillnaderna i ekonomisk standard mellan barnhushåll med ensamstående, förvärvsarbetande kvinnor och barnhushåll med ensamstående, förvärvsarbetande män. De barnhushåll som saknar inkomster av förvärvsarbete har ungefär samma ekonomiska standard eftersom många av dessa hushåll har ekonomiskt bistånd utöver familjepolitiska stöd. Skillnaderna i andelen som förvärvsarbetar är även en central förklaring till att den ekonomiska standarden i genomsnitt är lägre i hushåll där föräldrarna är utrikes födda än i hushåll där föräldrarna är inrikes födda. Den ekonomiska standarden för inrikes födda ensamstående kvinnor med barn är ca 34 procent högre än för utrikes födda ensamstående kvinnor med barn. För ensamstående män är skillnaderna något mindre, de som är inrikes födda har ca 24 procent högre ekonomisk standard än utrikes födda. För sammanboende där båda är inrikes födda är den ekonomiska standarden 52 procent högre än för sammanboende där båda är utrikes födda.

Familjepolitiken stärker barnhushållens inkomster

De familjepolitiska stöden stärker barnhushållens ekonomiska standard, men effekten har minskat över tid. Minskningen gäller särskilt ensamståendehushållen, se diagram 3.4. Variationen mellan olika hushållstyper är stor och familjepolitiken har störst betydelse för hushåll med en ensamstående kvinna med tre eller flera barn. I genomsnitt väntas de familjepolitiska stöden höja barnhushållens ekonomiska

standard med 7 procent, vilket är ungefär samma nivå som 2022 och 2023. För 2024 beräknas familjepolitikens betydelse att minska för alla hushållstyper, men svagt. För ensamstående kvinnor med tre eller fler barn väntas en marginell minskning, från 30 till 29 procent.

Diagram 3.4 De familjepolitiska stödens andel av ekonomisk standard per hushållstyp och år

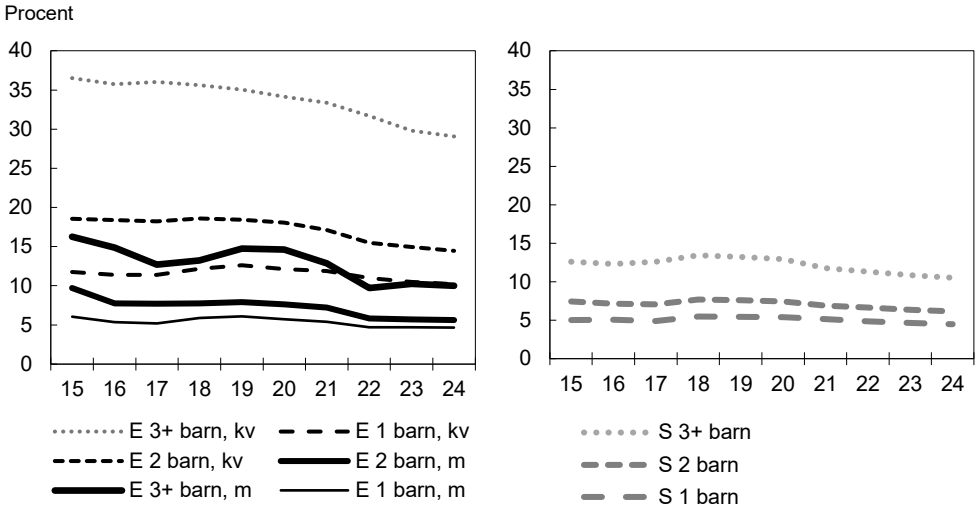

Anm.: Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende. Åren före 2019 har korrigerats med antagandet att skillnaden är procentuellt densamma som 2019. E avser ensamstående. S avser sammanboende. kv avser kvinna och m man.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Under den studerade perioden (2015–2024) har de behovsprövade bidragen som underhållsstöd och bostadsbidrag höjts vid flera tillfällen. Under delar av 2020–2025 har barnhushåll som tagit emot bostadsbidrag även fått ett tillfälligt tilläggsbidrag som under olika perioder har lämnats med olika nivåer, 25 eller 40 procent av det preliminära bostadsbidraget.

I diagram 3.5 visas de olika familjepolitiska stödens betydelse för barnhushållens ekonomiska standard 2024 (se avsnitt 3.1 för en beskrivning av indelningen av stöden i generella bidrag, behovsprövade bidrag och försäkring). För ensamstående kvinnor med tre eller fler barn bestod i genomsnitt 29 procent av den ekonomiska standarden av familjepolitiska stöd, till största delen behovsprövade stöd som bostadsbidrag och underhållsstöd. Även de generella bidragen, framför allt barnbidraget, hade stor betydelse. För ensamstående män med tre eller fler barn var de familjepolitiska stödens andel av den ekonomiska standarden i genomsnitt 10 procent, dvs. betydligt lägre än för ensamstående kvinnor med flera barn. Att det finns skillnader i sysselsättningsgrad och arbetade timmar mellan kvinnor och män är en förklaring. Bland sammanboende föräldrar är det framför allt de generella bidragen och i andra hand försäkringar som har stor betydelse. I hushåll med två arbetsinkomster finns sällan rätt till bostadsbidrag.

Diagram 3.5 Generella bidrag, försäkringar och behovsprövade bidrag – andel av ekonomisk standard per hushållstyp, prognos 2024

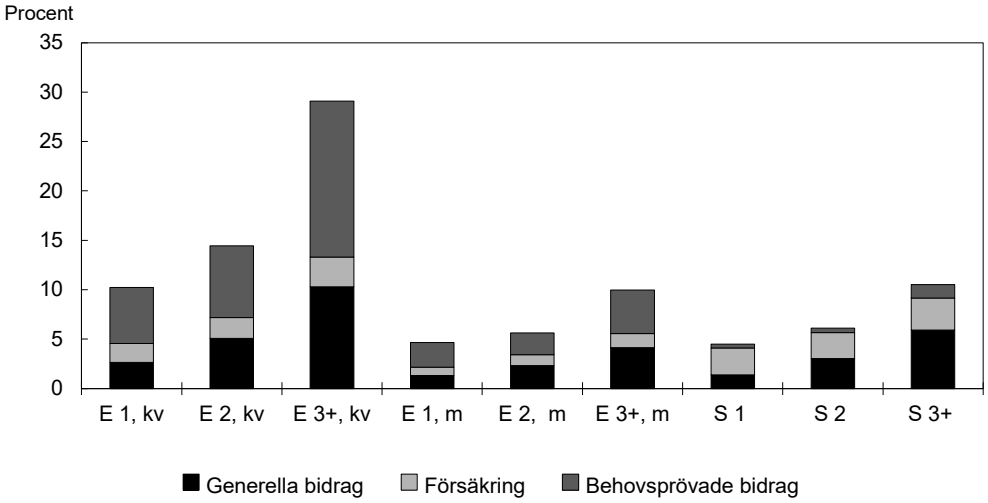

Anm.: Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende. Åren före 2019 har korrigerats med antagandet att skillnaden är procentuellt densamma som 2019. E avser ensamstående med barn. S avser sammanboende med barn. kv avser kvinna och m man. Siffrorna längs x-axeln avser antalet barn.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Av utbetalningarna inom den ekonomiska familjepolitiken går 26 procent (27 procent 2023) till de individer i barnhushåll som har de lägsta inkomsterna (då individerna delas in i fem inkomstgrupper rangordnade efter nivå av ekonomisk standard). Av de behovsprövade stöden prognosticeras 52 procent (54 procent 2023) gå till individer i barnhushåll i den lägsta inkomstgruppen. Det beräknade resultatet för 2024 är detsamma som uppvisades 2022. De generella bidragen är mer jämnt fördelade, men får procentuellt större betydelse för hushåll med de allra lägsta inkomsterna.

Ensamståendehushåll med barn har oftare en låg ekonomisk standard

Barnhushållens inkomstnivåer och inkomstutveckling skiljer sig åt bl.a. beroende på om föräldern är ensamstående, kvinna eller man, utrikes eller inrikes född. De skattningar av låg ekonomisk standard som redovisas i detta avsnitt är baserade på beräkningar av hushållens inkomster. Låg ekonomisk standard är ett mått som avser en ekonomisk standard som är lägre än 60 procent av medianen av ekonomisk standard för samtliga personer i befolkningen det aktuella året. Eftersom måttet låg ekonomisk standard är ett relativt mått, som innebär att barnhushållens ekonomi relateras till hela befolkningen, påverkas andelen personer i barnhushåll med låg ekonomisk standard också av inkomstutvecklingen för medianen i hela befolkningen.

Tabell 3.6 Andel med låg ekonomisk standard, utfall 2023 och prognos 2024

Procent

Hushållstyp	2024 (prognos)
Sammanboende 1 barn	7,4
Sammanboende 2 barn	7,8
Sammanboende 3+ barn	24,5
Ensamstående 1 barn, man	16,4
Ensamstående 1 barn, kvinna	29,4
Ensamstående 2 barn, man	16,7
Ensamstående 2 barn, kvinna	35,9
Ensamstående 3+ barn, man	32,8
Ensamstående 3+ barn, kvinna	62,6
Samtliga individer i barnhushåll	15,6

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Det finns stora skillnader i andelen med låg ekonomisk standard mellan olika typer av barnhushåll, se tabell 3.6. Ensamstående kvinnor med tre eller fler barn är den hushållstyp som har högst andel med låg ekonomisk standard, nivån är nästan dubbelt så hög som för ensamstående män med tre eller fler barn och mer än åtta gånger så hög som för sammanboende med ett barn. Med fler barn i hushållet ökar andelen med låg ekonomisk standard, det gäller även sammanboendehushållen.

Sammansättningen av gruppen barnhushåll har förändrats över tid. Antalet individer i barnhushåll med utrikes födda vuxna har ökat de senaste åren. Inom dessa grupper har andelen med låg ekonomisk standard minskat under flera år. För sammanboende som är utrikes födda med barn är andelen med låg ekonomisk standard 35 procent, jämfört med 36 procent 2022. För utrikes födda ensamstående män med barn är andelen med låg ekonomisk standard 34 procent, en minskning med en procentenhet på två år. För utrikes födda ensamstående kvinnor med barn har andelen med låg ekonomisk standard dock ökat, från drygt 56 procent 2022 till nästan 59 procent 2024. Förekomsten av låg ekonomisk standard är generellt högre i barnhushåll med utrikes födda vuxna än i barnhushåll med inrikes födda vuxna och förändringen i sammansättningen innebär att förekomsten av låg ekonomisk standard för hela gruppen barnhushåll inte minskar då andelen barnhushåll med utrikes födda föräldrar ökar.

Om barnet bor på heltid i hushållet är andelen med låg ekonomisk standard betydligt högre än när barnet bor växelvis. För hushåll med en ensamstående kvinna med ett barn, som har barnet boende växelvis, är andelen med låg ekonomisk standard nästan hälften så hög (17 procent) som om barnet bor i hushållet på heltid (33 procent). För ensamstående män är skillnaderna betydligt mindre, 12 procent av de som har barn boende växelvis har låg ekonomisk standard, medan andelen är 20 procent om barnet bor i hushållet på heltid. Med växelvist boende minskar försörjningsbördan i hushållet jämfört med om barnet bor där på heltid. Tidigare undersökningar har visat att det är vanligare med växelvist boende om föräldrarna är födda i Sverige och om föräldrarna har högre inkomster (SCB, Barns boende och försörjning när föräldrarna inte bor ihop, Demografiska rapporter 2023:4).

Förvärvsarbete har en avgörande roll för den ekonomiska standarden

Om föräldern eller föräldrarna i barnhushållet inte förvärvsarbetar är andelen med låg ekonomisk standard mycket hög, se diagram 3.6.

Diagram 3.6 Andel med låg ekonomisk standard över tid, barnhushåll där föräldrarna är förvärvsarbetande respektive icke-förvärvsarbetande

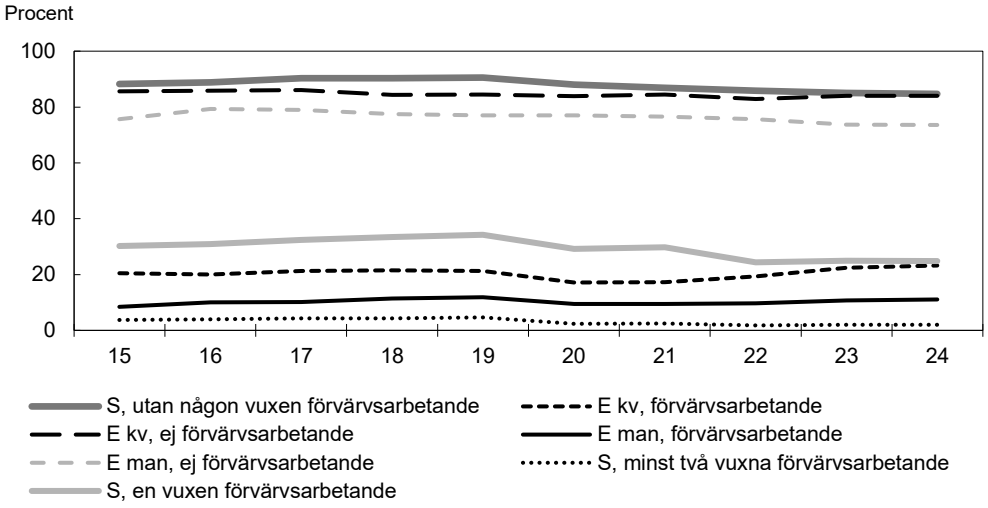

Anm.: Uppgifterna för 2024 är en prognos. Från och med 2019 används en ny beräkningsmetod som tar hänsyn till växelvist boende. Åren före 2019 har korrigerats med antagandet att skillnaden är procentuellt densamma som 2019. E avser ensamstående med barn. S avser sammanboende med barn. kv avser kvinna.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Det är ovanligt med låg ekonomisk standard i hushåll där föräldrarna förvärvsarbetar. Enbart ca 2 procent av sammanboendehushåll med två förvärvsarbetande föräldrar har en låg ekonomisk standard. Bland hushåll där föräldrarna inte förvärvsarbetar är däremot andelen med låg ekonomisk standard mycket hög, bland ensamstående kvinnor med barn förväntas andelen vara hela 84 procent 2024. Sysselsättningsgraden bland ensamstående kvinnor med barn förväntas vara densamma 2024 som 2022, efter en ökning 2023. Den ökning av andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående förvärvsarbetande kvinnor som ses i diagram 3.6 de senaste åren kan bero på att sammansättningen av gruppen har förändrats. Eftersom sysselsättningsgraden bland ensamstående kvinnor har ökat kan en förklaring vara att de personer som gått från gruppen ej förvärvsarbetande till gruppen förvärvsarbetande har relativt låga inkomster, vilket kan leda till att andelen med låg ekonomisk standard bland förvärvsarbetande ensamstående kvinnor har ökat på grund av dessa nytillkommande. Att det kan handla om en förändring i sammansättningen framgår av att andelen med låg ekonomisk standard för hela gruppen ensamstående kvinnor i princip är oförändrad. Bland sammanboendehushåll där båda föräldrarna saknar förvärvsarbete är andelen med låg ekonomisk standard marginellt högre än för ensamstående kvinnor, men skillnaden mot när båda föräldrarna arbetar är mycket stor.

För hushåll som får inkomstprövade bidrag såsom bostadsbidrag uppkommer marginaleffekter, dvs. när en förälder börjar att arbeta eller ökar sin arbetstid minskar bidragen. Marginaleffekterna kan medföra att de ekonomiska drivkrafterna till arbete minskar, vilket kan påverka arbetsutbudet negativt för vissa hushåll. Svaga incitament till arbete kan leda till lägre arbetskraftsdeltagande, vilket i sin tur kan bidra till att vissa hushåll med barn får en låg ekonomisk standard. För de hushåll där ingen förälder arbetar är det vanligt med ekonomiskt bistånd som också har stora marginaleffekter.

Fortsatt minskning av andelen barnhushåll med låg inkomststandard

Ett kompletterande mått för att mäta ekonomisk utsatthet är låg inkomststandard som är ett s.k. absolut mått. Ett hushåll har låg inkomststandard om hushållets disponibla inkomst är mindre än dess beräknade baskonsumtion (nödvändiga utgifter som exempelvis mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg). Jämfört med låg ekonomisk standard är andelen barnhushåll som har låg inkomststandard lägre.

Samma mönster avseende olika grupper barnhushåll kvarstår dock som för det första måttet. I diagram 3.7 visas att andelen personer i barnhushåll som har en låg inkomststandard har sjunkit över tid.

Diagram 3.7 Andel personer i barnhushåll med låg inkomststandard, 0–64 år, över tid

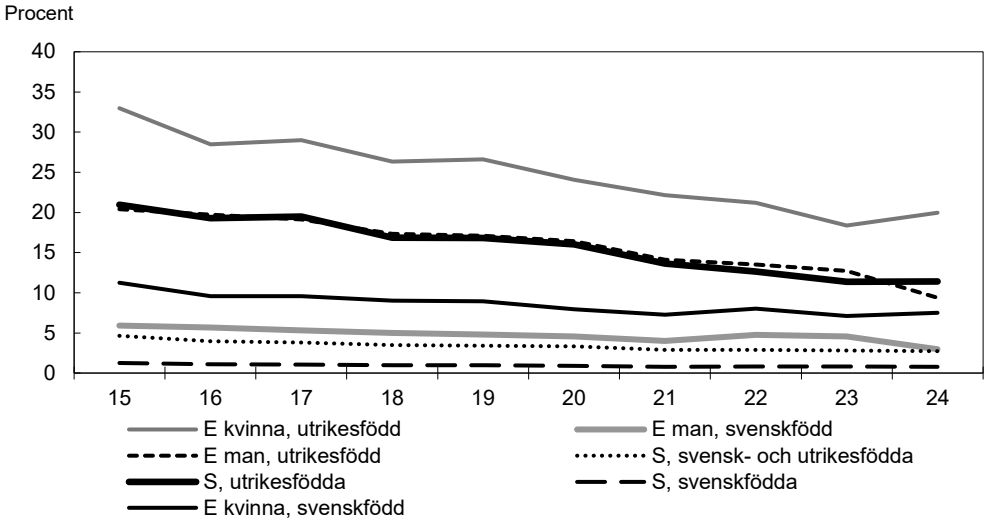

Anm.: Uppgifterna för 2024 är en prognos. E avser ensamstående med barn. S avser sammanboende med barn. från 2023 avses personer 0–66 år.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Av diagram 3.7 framgår att andelen med låg inkomststandard beräknas minska för flera hushållstyper mellan 2023 och 2024. En ökning syns dock bland ensamstående, utrikes födda kvinnor där andelen med låg inkomststandard beräknas öka med knappt två procentenheter. I jämförelse med hushåll utan barn har barnhushåll en marginellt högre andel med låg inkomststandard, 4,7 procent jämfört med 4,3 procent. Under perioden 2020–2024 har andelen med låg inkomststandard minskat med nästan en procentenhet bland samtliga barnhushåll. För hushåll utan barn har andelen minskat med drygt en halv procentenhet. Det är ensamstående kvinnor och män med barn som har haft den största förbättringen bland barnhushållen. Mellan 2014 och 2023 minskade antalet barn som bor i hushåll med låg inkomststandard med drygt 54 000, från 199 000 barn. Den största minskningen, med 16 000 barn, skedde mellan 2022 och 2023 (SCB).

En del av hushållen med låg inkomststandard har ekonomiskt bistånd. Under 2024 levde knappt 1,5 procent av samtliga barn 0–17 år (34 593 barn, könsuppdelad statistik saknas) i ett hushåll som mottagit ekonomiskt bistånd under minst 10 månader av kalenderåret, s.k. långvarigt ekonomiskt bistånd (Socialstyrelsen, tabellbilagan till Statistik om ekonomiskt bistånd 2024).

Andelen barnhushåll med varaktigt låg inkomststandard har minskat över tid men är högre i vissa grupper

Att leva i ett hushåll med låg ekonomisk standard eller låg inkomststandard ett enskilt år kan vara problematiskt, men att leva med det under en sammanhängande tid av uppväxten är förknippat med än fler risker. Därför är det av vikt att även studera varaktighet i låg ekonomisk standard och låg inkomststandard. Definitionen för dessa indikatorer skiljer sig delvis från övriga uppgifter i avsnittet eftersom personer följs över tid, i det här fallet fyra år. Med varaktighet avses personer som lever i ett hushåll som har låg ekonomisk standard eller låg inkomststandard under periodens avslutande år samt under två av de tre föregående åren. Andelen av de olika grupperna med låg ekonomisk standard som dessutom hade varaktigt låg ekonomisk standard var något

mer än hälften, mellan 55 och 62 procent beroende på hushållstyp. Andelen av de med låg inkomststandard 2023 som hade varaktigt låg inkomststandard var något mindre än hälften och varierade mellan 38 och 43 procent beroende på hushållstyp.

Diagram 3.8 visar att andelen personer som har varaktigt låg ekonomisk standard inte har förändrats nämnvärt de senaste nio åren. Däremot syns en betydande minskning av andelen hushåll med varaktigt låg inkomststandard, dvs. de hushåll som varaktigt saknar en disponibel inkomst som motsvarar baskonsumtionen. Bland samtliga ensamstående kvinnor med barn har andelen med varaktigt låg inkomstandard mer än halverats från 9,4 procent till 4,3 procent under perioden 2014–2023. Sett till barnen har andelen barn med varaktigt låg inkomststandard legat under 5 procent under hela perioden.

Diagram 3.8 Andelen personer i barnhushåll med varaktigt låg ekonomisk standard samt varaktigt låg inkomststandard över tid

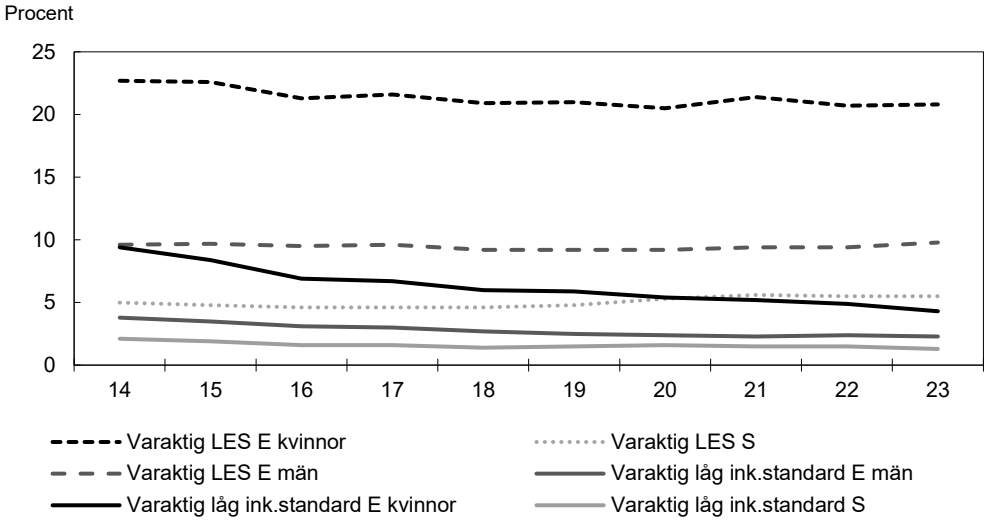

Anm.: LES står för låg ekonomisk standard. Ink.standard står för låg inkomststandard. E avser ensamstående med barn. S avser sammanboende med barn. Samtliga personer 20 år och äldre i barnhushåll ingår.

Källa: SCB officiell statistik, inkomster och skatter 2024.

Hushåll som har en svag anknytning till arbetsmarknaden riskerar att ha en låg ekonomisk standard samt en låg inkomststandard flera år i rad, oavsett familjepolitiska stöd. Risken kan vara särskilt stor för grupper som i genomsnitt har en svagare förankring på arbetsmarknaden, t.ex. utrikes födda. Samma grupper som är ekonomiskt utsatta ett enskilt år är det också varaktigt. Bland barn som är födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar var andelen med varaktigt låg inkomststandard 0,6 procent jämfört med 7,5 procent bland barn födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar. Bland barn som själva är födda utomlands är motsvarande andel 10,6 procent.

3.6.2 Familjepolitiken minskar de ekonomiska skillnaderna mellan hushåll med och utan barn

Barnfamiljernas ekonomiska standard är lägre än för hushåll utan barn. Den högsta ekonomiska standarden har sammanboende utan barn. Utöver att hushåll utan barn har lägre försörjningsbörda kan en förklaring till gruppens höga ekonomiska standard vara att personerna är något äldre än vad som är fallet för hushåll med barn. Medianinkomsten är betydligt lägre för ensamståendehushåll än för sammanboende och inkomsten sjunker med antalet barn. Skillnaderna mellan sammanboendehushåll med och utan barn är större än mellan ensamståendehushåll med och utan barn.

Diagram 3.9 Ekonomisk standard (median), prognos 2024, med respektive utan de familjepolitiska stöden, fördelat efter hushållstyp

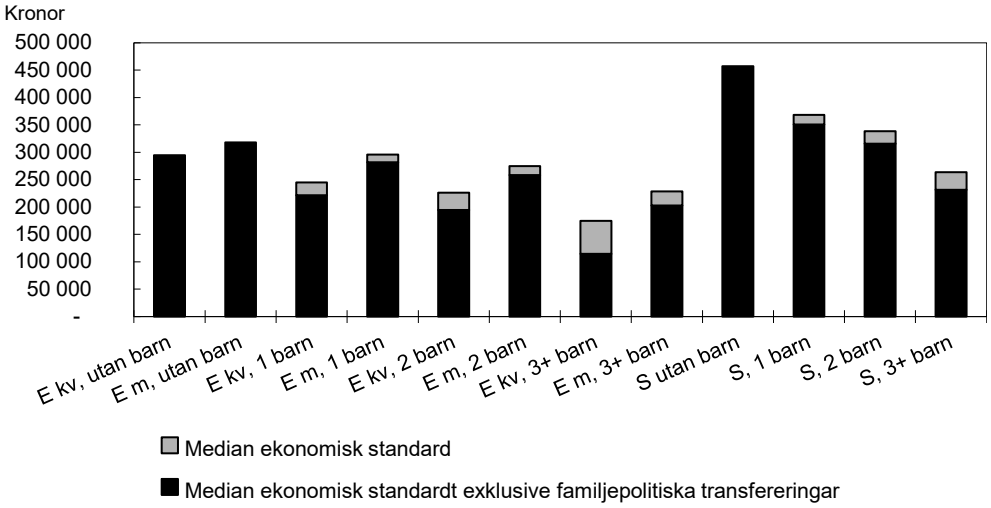

Anm.: E avser ensamstående. S avser sammanboende. kv avser kvinna och m avser man.
Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Familjepolitiken utjämnar inkomstskillnader mellan hushåll med och utan barn, vilket visas i diagram 3.9. Den grå ytan i diagrammet visar hur mycket den ekonomiska familjepolitiken ökar den ekonomiska standarden. Utan den ekonomiska familjepolitiken hade barnhushållen haft en ekonomisk standard som motsvarade 75 procent av den för hushåll utan barn. Med familjepolitiken är andelen i stället 81 procent. Familjepolitiken har en stabiliserande roll vid förändringar i ekonomiska förutsättningar i samband med familjebildning, i form av barnbidrag och föräldraförsäkring som kan kompensera en högre försörjningsbörda och föräldraledighet. Antalet mottagare av bostadsbidrag har minskat över tid och sedan 2020 har även det utbetalda genomsnittliga beloppet minskat (bortsett från det tillfälliga tilläggsbidraget). Även antalet mottagare av underhållsstöd minskar över tid. En viktig förklaring till minskningen är att allt fler föräldrar väljer att själva reglera underhåll för barnen genom överenskommelser om underhållsbidrag eller genom att barnen bor växelvis. Detta gäller särskilt hushåll med högre inkomster. Barnhushållens ekonomiska standard har ökat över tid och familjepolitikens betydelse för att utjämna ekonomiska skillnader mellan hushåll med och utan barn har varit ungefär densamma de senaste åren.

Diagram 3.10 Hushåll med låg ekonomisk standard med och utan ekonomisk familjepolitik, prognos 2024, fördelat på hushållstyp

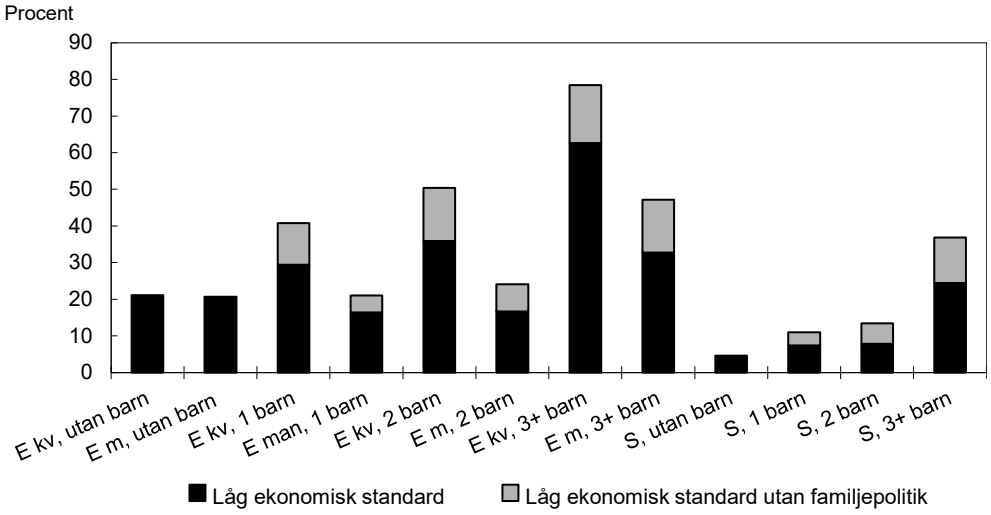

Anm.: E avser ensamstående, S avser sammanboende, kv avser kvinna och m avser man.
Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Familjepolitikens bidrag för att barnhushållen ska nå en god ekonomisk levnadsstandard, i betydelsen en inkomst som överstiger gränsen för låg ekonomisk standard, har varit i stort sett oförändrat de senaste åren. Om de familjepolitiska stöden räknas bort från ekonomisk standard, skulle 23 procent av barnhushållen ha haft en låg ekonomisk standard 2024. Med stöden minskade den andelen till 16 procent. Familjepolitiken har särskilt stor betydelse för ensamstående kvinnor med flera barn. Andelen med låg ekonomisk standard bland ensamstående kvinnor med tre eller fler barn är 63 procent. Om de ekonomiska stöden inom familjepolitiken räknas bort skulle andelen varit betydligt högre, 78 procent. För ensamstående män med tre eller fler barn minskar andelen med låg ekonomisk standard från 47 till 33 procent som en följd av de familjepolitiska stöden. Även bland sammanboende med tre eller fler barn har familjepolitiken en stark inverkan på ekonomisk levnadsstandard. Andelen med låg ekonomisk standard sjunker med 13 procentenheter för gruppen, från 37 till 24 procent. Störst betydelse för att begränsa andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard har de behovsprövade bidragen. Inkomstprövade bidrag kan dock medföra att incitamenten till arbete påverkas negativt.

Familjepolitiken begränsar andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard oavsett hushållstyp, men har störst betydelse för ensamstående kvinnor med flera barn. Trots utjämningen består stora skillnader mellan t.ex. sammanboende utan barn och ensamstående som har tre eller fler barn. Förklaringar till skillnaderna kan som ovan redovisats finnas i föräldrarnas förankring på arbetsmarknaden samt den högre försörjningsbörda som barn innebär. För barnhushållen som helhet är det framför allt försäkringar och generella bidrag som bidrar till utjämningen av ekonomisk standard i förhållande till hushåll utan barn. Vid en jämförelse mellan ensamståendehushåll med och utan barn spelar framför allt behovsprövade familjepolitiska stöd en viktig roll för att utjämna skillnader och bidra till en god ekonomisk levnadsstandard. Familjepolitiken minskar inkomstskillnaden mellan kvinnor och män genom att en större andel av stöden går till kvinnor och bidrar därför till målet om ekonomisk jämställdhet (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 5). En god ekonomisk levnadsstandard är även betydelsefull för det övergripande folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa i befolkningen (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4).

3.6.3 Familjepolitiken bidrar till ett jämställt föräldraskap

Av de stöd som omfattas av den ekonomiska familjepolitiken är det främst föräldraförsäkringen som underlättar för föräldrar att kombinera familjeliv och arbetsliv. Föräldrapenningen är delad lika mellan föräldrar med gemensam vårdnad och ger därmed förutsättningar för att dela på föräldraledigheten. Utöver föräldrapenning kan flera av de familjepolitiska stöden delas mellan föräldrarna, det gäller tillfällig föräldrapenning, barnbidrag och omvårdnadsbidrag.

En större andel av föräldrarna delar föräldrapenningen jämställt men stora skillnader i föräldraledighetslängd består

Kön är den mest avgörande förklaringsvariabeln för hur föräldrapenningdagar fördelas mellan föräldrarna, men det finns variationer även i förhållande till föräldrarnas utbildningsnivå, födelseland, inkomstnivå, yrke m.m. Föräldrapenninguttaget är som mest intensivt under barnets två första levnadsår. För barn födda 2016 användes i genomsnitt 330 av de totalt 480 dagarna fram till barnets åttaårsdag under de två första levnadsåren. Det motsvarar 78 procent av den totala föräldrapenning som användes fram till barnets åttaårsdag. Kvinnor nyttjade i genomsnitt 304 dagar fram till åttaårsdagen, varav 85 procent användes under barnets två första levnadsår. Män använde i genomsnitt 119 dagar totalt, varav 61 procent togs ut de två första levnadsåren. För barn födda 2014 eller senare kan föräldrapenning dock tas ut fram till dess att barnet har fyllt tolv år. För barn födda eller adopterade efter den 1 januari 2014 kan sammanlagt 96 av föräldrapenningdagarna tas ut efter barnets fjärde levnadsår. Uppföljningar visar att uttag av föräldrapenning i större utsträckning har koncentrerats till tiden före barnets fyraårsdag, vilket är i enlighet med lagstiftarens intention.

Sett över tid använder män en allt större andel av den föräldrapenning som tas ut under barnets två första år. För barn födda 2022 använde män i genomsnitt 27 procent av dagarna och kvinnor 73 procent, vilket är detsamma uppdelning som för barn födda 2021. Motsvarande andel för barn födda 2010 var 20 respektive 80 procent. Andelen män som har tagit ut mer tid än 90 dagar med föräldrapenning innan barnets tvåårsdag har också ökat över tid, från 32 procent 2010 till 48 procent 2022. Det är 62 procent av barnen födda 2022 som har en pappa som tagit ut minst 60 dagar, en marginell ökning jämfört med föregående barnkull. Andelen mammor som använder mer än 90 procent av de uttagna föräldrapenningdagarna de första två åren har minskat från 42 procent till 24 procent mellan barnkullen född 2010 och barnkullen född 2022.

Det är ungefär vart femte föräldrapar som delar föräldrapenningen jämställt (med jämställt avses att båda föräldrarna tar ut minst 40 procent av föräldrapenningen) under barnets två första levnadsår. Andelen har ökat över tid, men takten i ökningen har minskat på senare år. Andelen har dessutom minskat svagt (en procentenhet) vid en jämförelse mellan barn födda 2021 respektive 2022. Ju högre utbildningsnivå bland föräldrarna, desto högre är andelen som delar jämställt på föräldrapenninguttaget. Andelen föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningen är dubbelt så hög bland föräldrapar där båda är inrikes födda (24) jämfört med föräldrapar som består av två utrikes födda personer (12). Bland föräldrapar där mamman är utrikes född och pappan inrikes född är andelen ungefär densamma som bland svenskfödda föräldrapar (23). Bland par där pappan är utrikes född och mamman svenskfödd delar 16 procent föräldrapenninguttaget jämställt, vilket är enda föräldrakonstellationen där andelen minskat jämfört med föregående år.

Det är vanligt att föräldrar inte använder föräldrapenning för samtliga dagar under ledighetsperioden, för att på så sätt sträcka ut föräldraledighetens totala längd.

I diagram 3.11 visas män och kvinnors totala föräldraledighet. Den totala ledigheten innehåller dels betald föräldraledighet, mätt i antalet uttagna dagar med föräldrapenning, dels obetald föräldraledighet, där längden är skattad.

Diagram 3.11 Kvinnors och mäns föräldraledighet under barnets två första levnadsår, barn födda 2015–2022

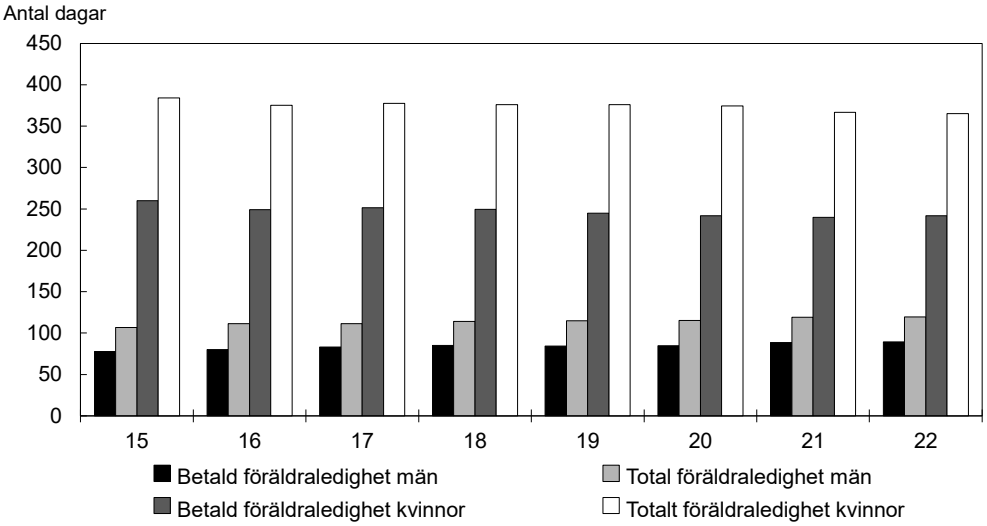

Anm.: Ett urval av föräldrapar ingår i statistiken. Exempelvis ingår enbart barn födda i Sverige och som är parets första barn för vilket föräldrarna har haft gemensam vårdnad under hela perioden.

Källa: Försäkringskassan, delrapportering 2025.

Föräldraledighetslängden, dvs. den skattade tidsperiod där både obetald och betald föräldraledighet (uttag av föräldrapenning) ingår, är ojämställt fördelad. För barn födda 2022 är kvinnors genomsnittliga totala föräldraledighet under barnets två första levnadsår mer än tre gånger så omfattande än vad den är för män. Kvinnor hade en total föräldraledighet på 365 dagar jämfört med mäns 120 dagar, en skillnad på 245 dagar. Kvinnors nyttjande av föräldrapenning, dvs. betald föräldraledighet, uppgick till 242 dagar, medan uttaget för män var 89 dagar, en skillnad på 153 dagar. En viss utjämning av längden på föräldraledigheten mellan könen kan ses över tid. Kvinnor minskar sin genomsnittliga totala föräldraledighetslängd med 21 dagar under perioden (jämförelsen avser barn födda 2015 och 2022), varav en minskning med 2 dagar ses mellan barn födda 2021 och 2022. Män ökar i stället sin totala föräldraledighetslängd med 16 dagar, varav en ökning med en dag ses mellan barn födda 2021 och 2022. Kvinnors minskade föräldraledighet utgörs nästan uteslutande av ett minskat uttag av betald föräldraledighet, medan mäns ökning framför allt består av en ökning av betald ledighet. För barn födda 2022 fortsatte utvecklingen från föregående barnkull att män ökade sitt uttag av betald föräldraledighet utan att kvinnor samtidigt ökade sitt uttag av obetald ledighet. Cirka 14 procent av föräldraparen delar jämställt på den totala föräldraledigheten, en nivå som har varit stabil de senaste åren.

Sedan den 1 juli 2024 kan föräldrar till barn som är yngre än 15 månader genom s.k. dubbeldagar ta ut upp till 60 dagar med föräldrapenning samtidigt och varje vårdnadshavare kan föra över högst 45 föräldrapenningdagar till annan försäkrad än barnets vårdnadshavare eller bonusförälder. Ensamma vårdnadshavare kan föra över 90 dagar per barn. Tidiga uppföljningar av första halvåret efter lagändringen om överlåtelse visar att drygt fyra procent av alla vårdnadshavare som avstått och överlåtit dagar överlåtit dagar till en annan försäkrad. De som har ensam vårdnad är överrepresenterade bland de som överlåter till en annan försäkrad. Majoriteten av vårdnadshavarna överlåter dagarna till sin egen förälder och majoriteten av mottagarna är kvinnor (Försäkringskassan, Uppföljning av överlåtelse av föräldrapenning). Användandet av dubbeldagar har enligt Försäkringskassans statistik ökat något sedan

utökningen från 30 till 60 dagar. Under 2024 nyttjades 13 dagar per barn, att jämföra med 11,9 året före.

Tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn har använts i mycket hög utsträckning de senaste åren, inte minst till följd av covid-19-pandemin. Under 2024 sågs jämfört med föregående år en nedgång i användandet av tillfällig föräldrapenning, men nyttjandet är fortsatt på en högre nivå jämfört med före 2020.

Den tillfälliga föräldrapenningen är mer jämnt fördelad mellan män och kvinnor än föräldrapenningen, men även när det gäller vård av sjukt barn tar kvinnor ut en större andel av dagarna. Under 2024 var 38 procent av dagarna för vård av sjukt barn uttagna av män, 62 procent togs ut av kvinnor. Sedan 2021 har männens andel av tillfällig föräldrapenning minskat för varje år.

ISF visar i en rapport om effekten på föräldrars fördelning av föräldraledighet och tillfällig föräldrapenning av den tredje reserverade månaden inom föräldrapenning, som infördes 2016, att föräldraledigheten har blivit något mer jämställt fördelad under barnets första två år genom att mammor har minskat sin totala ledighet med fler dagar än vad pappor har ökat sin motsvarande. Effekten är större för vissa grupper än för andra, såsom föräldrapar där mamman eller båda har låg utbildning (jämfört med där båda har hög utbildning) och där båda föräldrarna är inrikes födda (jämfört med övriga). En tredjedel av mammors ledighet är dock fortsatt obetald även efter regeländringen. Samtidigt uppvisas ingen förändring i uppdelningen av tillfällig föräldrapenning mellan att barnet är ett och fyra år (ISF 2024:9).

Barnbidraget delas lika mellan föräldrar med gemensam vårdnad, om föräldrarna inte i efterhand anmäler att bara en av dem ska ha bidraget. Under 2024 var 64 procent av mottagarna av barnbidrag kvinnor, 36 procent var män. Andelen män som är mottagare av barnbidrag har ökat marginellt mellan 2022 och 2024.

3.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer sammantaget att målen för den ekonomiska familjepolitiken är delvis uppfyllda.

Familjepolitikens bidrag till en god levnadsstandard för barnfamiljerna har varit på samma nivå under de senaste åren. Stora skillnader mellan olika barnhushåll består dock både när det gäller nivå för enskilda år och utveckling av ekonomisk standard över tid. Även när det gäller hur stor andel som har en låg ekonomisk standard syns stora skillnader mellan olika barnhushåll. En betydligt större andel ensamstående kvinnor med barn har en låg ekonomisk standard, än vad som är fallet för ensamstående män med barn. Utan den ekonomiska familjepolitiken hade andelen barnhushåll med låg ekonomisk standard varit betydligt högre. Familjepolitiken kan dock inte ensam bidra till en god ekonomisk levnadsstandard. Att föräldrarna förvärvsarbetar spelar en avgörande roll för att undvika ekonomisk utsatthet. De grupper som i genomsnitt har en sämre arbetsmarknadsanknytning, t.ex. utrikes födda kvinnor, lever därför i högre utsträckning i varaktigt låg ekonomisk standard. Långvarig ekonomisk utsatthet under uppväxten kan ha negativa effekter för barns levnadsförhållanden. Därtill är den sociala rörligheten begränsad.

Familjen har en roll i överföringen av kunskap mellan generationer och därmed var barnen i framtiden kommer befinna sig i inkomstfördelningen (IFAU, Working paper 2016:19). Även SCB visar i en analys från 2017 att ekonomisk inaktivitet på arbetsmarknaden verkar gå i arv. Att föräldrarna arbetar är därför viktigt inte bara för barns ekonomiska situation under uppväxten, utan även för barns ekonomiska situation i vuxen ålder. Samtidigt kan det konstateras att det är en relativt liten andel –

4,7 procent – av individerna i barnhushåll vars inkomst är mindre än dess beräknade baskonsumtion, det som kallas låg inkomststandard. För 2024 beräknas andelen barnhushåll med låg inkomststandard minska för flera hushållstyper. För att minska förekomsten av ekonomisk utsatthet bland barnfamiljer, och särskilt de långvarigt låga inkomsterna, är det viktigt att både kvinnor och män har ett fortsatt högt arbetskrafts-deltagande även efter att de blivit föräldrar och att arbetsutbudet utjämnas mellan män och kvinnor genom att kvinnor ökar sin arbetstid. Det är fortfarande betydligt vanligare att mammor jobbar deltid än pappor.

Familjepolitiken minskar skillnaderna i ekonomiska villkor mellan hushåll med och utan barn genom att utjämna inkomstskillnaderna till följd av en förhöjd försörjningsbörda. Vid tillfälliga kriser såsom covid-19-pandemin och det ekonomiska läget med hög inflation som rådde 2022 och 2023 kan särskilda insatser riktade till utsatta barnfamiljer vara motiverade. Exempel på detta är det tillfälliga tilläggsbidraget som i olika perioder och nivåer under 2020–2025 har betalats ut till barnfamiljer med bostadsbidrag. Familjepolitiska stöd kompenserar även för inkomstförlust under tid med föräldraledighet eller frånvaro från arbetet för vård av sjukt barn. Om de familjepolitiska stöden räknas bort är andelen ensamstående kvinnor med tre eller fler barn med låg ekonomisk standard 3,7 gånger så hög som för ensamstående kvinnor utan barn. Med stöden minskar andelen från 78 till 63 procent. De behovsprövade bidragen har även relativt god träffsäkerhet – mer än hälften betalas ut till den femtedel av individerna i hushåll som har de lägsta inkomsterna. Det ska dock tilläggas att de behovsprövade bidragen har olika syften och prövas mot olika behov som inte enbart är ekonomiska. Bostadsbidraget är det bidrag som är behovsprövat mot hushållets inkomster och har därmed en bättre träffsäkerhet än övriga behovsprövade bidrag. För att de familjepolitiska stöden ska fortsätta att utgöra ett viktigt bidrag till goda uppväxtvillkor för barn och minska skillnaderna i ekonomisk standard är det av stor vikt att de barnhushåll som har lägst inkomster får fortsatt stöd. Samtidigt har behovsprövade bidrag som t.ex. bostadsbidraget marginaleffekter, vilket kan påverka hushållens incitament till förvärvsarbete negativt. Svaga incitament till arbete kan leda till lägre arbetskraftsdeltagande, vilket i sin tur långsiktigt kan bidra till att vissa hushåll med barn får en låg ekonomisk standard.

Regeringen bedömer att den ekonomiska familjepolitiken bidrar till utvecklingen mot ett jämställt föräldraskap. Det finns dock fortsatta utmaningar. Kvinnor tar ett betydligt större ansvar än män för vård av barn under de längre föräldraledigheter som är förknippade med ett barns födelse eller adoption och vid barns sjukdom. Likaså är kvinnors obetalda föräldraledighet betydligt längre än mäns. Sett till uttag av föräldrapenning är föräldraskapet alltjämt ojämställt. Andelen par som delar föräldrapenningen jämställt under barnets två första levnadsår har dessutom minskat, om än marginellt, mellan 2023 och 2024. Trots att fler män över tid tar ut allt fler dagar finns det en betydande grupp av män som fortfarande tar ut få eller inga dagar. Det är inte entydigt varför dessa män inte nyttjar föräldrapenningen eller vad som skulle motivera dem till att göra det i större utsträckning. Det finns även stora skillnader mellan olika grupper av föräldrar vad gäller uttag av föräldraledighet. Exempelvis delar föräldrar med hög utbildningsnivå mer lika på föräldrapenningen än vad föräldrar med lägre utbildningsnivå gör. Andelen föräldrar som delar föräldrapenningen jämställt är även högre bland inrikes födda föräldrapar jämfört med föräldrapar där båda är utrikes födda. Takten i utvecklingen mot ett mer jämställt uttag av föräldrapenning har minskat sedan 2018 och dessutom gått i motsatt riktning för barn födda 2022. En viktig faktor för den ekonomiska jämställdheten, och därmed för det jämställdhetspolitiska målet om ekonomisk jämställdhet, är att alla föräldrar ges goda förutsättningar att göra informerade val om hur föräldraledighet, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning kan fördelas mellan dem.

3.8 Politikens inriktning

Familjepolitiken ska bidra till att barn får växa upp under trygga och goda förhållanden. Den ska stärka barnhushållens ekonomi med god träffsäkerhet, ge goda förutsättningar för ett jämställt föräldraskap och ge barnet mer tid med båda föräldrarna. Familjepolitiken ska även bidra till ökad flexibilitet i föräldraskapet som stärker möjligheterna för föräldrar att kombinera ett högt arbetsmarknadsdeltagande med familjeliv.

Familjepolitiken har stor betydelse för barnhushållens ekonomi och verkar utjämnande under föräldraledighet eller om föräldern går ned i arbetstid när barnet är litet, och stärkande när barnhushållet har låga inkomster. Familjepolitiken minskar även skillnaderna i ekonomisk levnadsstandard mellan hushåll med och utan barn och har god träffsäkerhet.

Det behöver bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. För att bygga ett Sverige som håller ihop måste den som riskerar ett långvarigt bidragsberoende och liv i utanförskap mötas av samhällets stöd, men också av tydliga krav på att göra det som behövs för att komma i arbete och bli en del av samhällets gemenskap. En del av regeringens arbete inom detta område är en omfattande bidragsreform. Genom bidragsreformen tar regeringen ytterligare steg med åtgärder för att stärka arbetslinjen och ta itu med det stora utanförskapet i samhället. Det är ovanligt med låg ekonomisk standard i hushåll där föräldrarna förvärvsarbetar. Enbart ca 2 procent av sammanboendehushåll med två förvärvsarbetande föräldrar har en låg ekonomisk standard.

Bidragsreformen som regeringen aviserar i denna proposition innehåller ett bidragstak genom en begränsning av försörjningsstödet för större hushåll, ett aktivitetskrav för biståndsmottagare, jobbpremie och kvalificering till vissa bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner. De nuvarande regelverken för bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner riskerar att fungera som en tilldragningsfaktor för migranter och kan innebära att den som kommer till Sverige inte har tillräckliga incitament för att komma i arbete och få en egen försörjning. Detta kan leda till långvarigt bidragsberoende och utanförskap.

Kraven som ställs för att kvalificera sig till den svenska välfärden behöver höjas för personer som bosätter sig i Sverige. Regeringen avser att återkomma med ett förslag avseende kvalificering till socialförsäkring enligt betänkandet Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper (SOU 2025:53) som ska gälla de som bosätter sig i Sverige fr.o.m. 1 januari 2027. Kvalificeringen ska gälla vissa bosättningsbaserade förmåner. Regeringen avser emellertid inte att gå vidare med de övergångsbestämmelser som utredningen föreslog som omfattade redan här i landet bosatta personer. Regeringen avser för närvarande inte heller att gå vidare med förslaget vad gäller kvalificering till ekonomiskt bistånd. Vad beträffar kvalificering och förmånen assistansersättning avser regeringen att utreda frågan vidare i syfte att assistansen ska begränsas för vissa personer som kommer till Sverige.

Hyreshöjningarna har ökat de senaste åren och 2024 var det de största hyreshöjningarna på 30 år. De övre bostadskostnadsgränserna i bostadsbidraget har däremot inte höjts sedan 1997. En majoritet av barnfamiljerna med bostadsbidrag, 69 procent, har en bostadskostnad över bostadskostnadsgränserna. För att bostadsbidraget i högre grad ska koppla till de faktiska bostadskostnaderna lämnar regeringen i denna proposition förslag om att höja de övre bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer (se avsnitt 3.9).

För att ytterligare stärka föräldrars förutsättningar att förena förvärvsarbete med familjeliv finns det enligt regeringen skäl att utöka antalet situationer som ger rätt till tillfällig föräldrapenning. Regeringen föreslår i denna proposition att rätt till tillfällig föräldrapenning ska finnas om en förälder behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagande i introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård i förskolan eller skolan, exempelvis för ett barn med diabetes. En rätt till tillfällig föräldrapenning föreslås även införas vid möte i t.ex. skolan med anledning av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning samt i samband med utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas (se avsnitt 3.10).

Regeringen avser att stärka föräldraansvaret genom att genomföra förslag från promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30). För att underlätta för föräldrar som deltar i insatser i öppna former beslutade av en socialnämnd, och som syftar till att stödja förälderns barn, ska rätten att få tillfällig föräldrapenning utvidgas (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6.5 och 6.6).

Regeringens arbete med att motverka bidragsbrott och felaktiga utbetalningar inom bl.a. den ekonomiska familjepolitiken fortsätter. I syfte att öka kvaliteten i beslutsunderlag och minska risken för felaktiga utbetalningar föreslår regeringen i denna proposition att ansökningstiden för tillfällig föräldrapenning förkortas från 90 dagar till 30 dagar (se avsnitt 3.10.2). Regeringen avser att lämna förslag om administrativa sanktioner i socialförsäkringen med ledning av förslagen i promemorian Administrativa sanktioner i socialförsäkringen (Ds 2025:8). Promemorians förslag innebär att en sanktionsavgift ska kunna ges till dem vars felaktiga ersättning krävs tillbaka och att personer kan stängas av från en socialförsäkringsförmån under en viss tid. Syftet är att bidra till att samhällets reaktion kommer snabbare och i fler fall än i dag när någon tillskansar sig ersättning felaktigt, att skydda socialförsäkringen genom att stärka dess legitimitet och att stärka förutsättningarna att förebygga brott och felaktiga utbetalningar. Regeringen föreslår även andra åtgärder för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen i stort (se vidare utg.omr. 2 avsnitt 8).

För att förenkla för föräldrar som ansöker om föräldrapenning har en promemoria med förslag om att slopa anmälningsplikten skickats på remiss (Åtgärder för att förhindra felaktiga utbetalningar inom socialförsäkringen och förenklad administration inom föräldrapenningen, S2025/01246). Förslaget bedöms även förenkla Försäkringskassans administration.

Bostadsbidraget är ett viktigt stöd för barnfamiljer med låga inkomster och små ekonomiska marginaler. Bostadsbidragets konstruktion leder dock till att omfattningen av felaktiga utbetalningar är stor, samt till att många mottagare av bostadsbidrag, även de som tror sig göra rätt, blir återbetalningsskyldiga och även skuldsatta. Det är angeläget att minska problemen med felaktiga utbetalningar, återkrav och skuldsättning inom bostadsbidraget. Regeringen avser därför att föreslå att beräkningen av bostadsbidrag ska baseras på uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen för att beräkna inkomst av tjänst. Socialdepartementet har därför remitterat ett utkast till lagrådsremiss Ett mer träffsäkert och korrekt bostadsbidrag (S2025/01299). Detta beräknas kunna träda i kraft den 1 januari 2027.

3.9 Förslag om höjda bostadskostnadsgränser för barnfamiljer inom bostadsbidraget

3.9.1 Ärendet och dess beredning

Inom Socialdepartementet har promemorian Höjda bostadskostnadsgränser för barnfamiljer inom bostadsbidraget tagits fram (S2025/01526). I promemorian föreslås att de övre bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer höjs med 1 500 kronor per månad för familjer med ett barn och med 2 000 kronor för familjer med två eller flera barn. De övre bostadskostnadsgränserna föreslås därmed bli 6 800 kronor för familjer med ett barn, 7 900 kronor för familjer med två barn och 8 600 kronor för familjer med tre eller flera barn. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*, *avsnitt 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1*, *avsnitt* 2. Promemorian har remissbehandlats och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1*, *avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2025/01526).

3.9.2 Bestämmelser om bostadsbidrag

Bostadsbidraget är en inkomstprövad socialförsäkringsförmån som har såväl bostadspolitiska som familjepolitiska syften. Bidraget lämnas dels till barnfamiljer, dels till ungdomar som fyllt 18 men inte 29 år och som inte har barn. Bestämmelser om bostadsbidrag finns i 95–98 kap. socialförsäkringsbalken, förkortad SFB.

Bostadsbidrag till barnfamiljer lämnas till hushåll med barn som är yngre än 18 år eller som får förlängt barnbidrag eller studiehjälp. Rätt till bostadsbidrag som barnfamilj gäller för den som har vårdnaden om och varaktigt bor tillsammans med barn på heltid eller växelvis ungefär halva tiden, och för den som med anledning av vårdnad eller umgänge tidvis har barn boende i sitt hem.

Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, den bidragsgrundande bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. Barnfamiljer kan dels få ett bidrag till bostadskostnader, dels ett bidrag för att barn stadigvarande bor eller tidvis vistas i hushållet. Det senare lämnas som särskilt bidrag för hemmavarande barn, som särskilt bidrag för barn som bor växelvis och som umgängesbidrag.

Bidrag till bostadskostnader lämnas till barnfamiljer med hälften av bostadskostnaden mellan en nedre och en övre gräns, som varierar med antalet barn. För familjer med ett barn är bostadskostnader som överstiger 1 400 kronor men inte 5 300 kronor bidragsgrundande. För familjer med två barn är intervallet för bidragsgrundande bostadskostnader mellan 1 400 kronor och 5 900 kronor och för familjer med tre eller flera barn mellan 1 400 kronor och 6 600 kronor. En högre bostadskostnad får beaktas om någon medlem av familjen är funktionshindrad.

Bostadsbidrag beräknas utifrån hushållets uppskattade inkomster för ett helt kalenderår. Om den bidragsgrundande inkomsten är högre än 150 000 kronor för ensamstående föräldrar eller 75 000 kronor per person för sammanboende föräldrar, minskas bostadsbidraget med 20 procent av den överskjutande inkomsten.

Bostadsbidrag lämnas som ett preliminärt bidrag. Slutligt bostadsbidrag bestäms i efterhand för varje kalenderår under vilket preliminärt bidrag har betalats ut. Slutligt bostadsbidrag bestäms efter det att beslut om slutlig skatt har meddelats av Skatteverket. Den som har fått ett för lågt preliminärt bostadsbidrag på grund av att den uppgivna inkomsten till Försäkringskassan var för hög får en tilläggsutbetalning med ränta. Den som har fått ett för högt preliminärt bostadsbidrag på grund av att han eller hon uppskattade sina inkomster för lågt får dels betala tillbaka det belopp som har betalats ut för mycket, dels betala en avgift. Tilläggsutbetalning och

återbetalning kommer dock bara i fråga när skillnaden mellan slutligt och preliminärt bostadsbidrag är minst 1 200 kronor under ett år.

3.9.3 Bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer bör höjas

Regeringens förslag

Den övre gränsen för bidragsgrundande bostadskostnader ska höjas med 1 500 kronor per månad för familjer med ett barn och 2 000 kronor per månad för familjer med två eller flera barn. Beloppsgränsen ska därmed vara 6 800 kronor per månad för familjer med ett barn, 7 900 kronor per månad för familjer med två barn och 8 600 kronor per månad för familjer med tre eller flera barn.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga synpunkter på det. Flera remissinstanser, däribland *Fastighetsägarna Sverige* (Fastighetsägarna), *Inspektionen för socialförsäkringen* (ISF), *Rädda Barnen* och *Sveriges Allmännytta,* välkomnar höjningen. *Barnombudsmannen*, Fastighetsägarna, *Hyresgästföreningen*, *Sveriges Kommuner och Regioner* (SKR) och *Verdandi* anser dock att höjningen inte är tillräcklig. ISF lyfter fram att bostadsbidraget inte kompenserar för hyreshöjningar för närmare hälften av bidragshushållen. *Boverket* anser att bostadskostnadsgränserna är väl avvägda. Hyresgästföreningen, Rädda Barnen, Sveriges Allmännytta och Verdandi konstaterar att höjningen av bostadsbidraget blir lägre än ersättningsnivån i det tillfälliga tilläggsbidraget. Rädda Barnen framför att alla familjer med bostadsbidrag, även de med en bostadskostnad under den nuvarande gränsen, bör få höjt bostadsbidrag.

Ett flertal remissinstanser förordar en större översyn av bostadsbidraget. Fastighetsägarna, Hyresgästföreningen, ISF och Sveriges Allmännytta vill att bostadskostnadsgränserna indexeras eller räknas upp regelbundet i takt med kostnadsutvecklingen. Fastighetsägarna, Hyresgästföreningen och SKR anser att bostadsbidraget behöver breddas och göras tillgängligt för fler hushåll. Fastighetsägarna och Rädda Barnen framhåller vikten av en övergång till månadsvis beräkning av bostadsbidraget. Boverket, Hyresgästföreningen och Rädda Barnen är kritiska till att barnfamiljer med ekonomiskt bistånd inte får en förbättrad situation. Rädda Barnen framhåller att familjer med löneutmätning kan drabbas på ett liknande sätt som familjer med försörjningsstöd om förbehållsbeloppet sänks motsvarande en höjning av bostadsbidraget.

Skälen för regeringens förslag

Bostadsbidraget riktar sig till hushåll med låga inkomster och små ekonomiska marginaler. Bostadsbidragets storlek bestäms av flera faktorer, bl.a. den bidragsgrundande bostadskostnaden.

Bidrag till bostadskostnader lämnas till barnfamiljer med hälften av de bidragsgrundande bostadskostnaderna mellan en nedre och en övre gräns, som varierar med antalet barn. För familjer med ett barn är den övre bostadskostnadsgränsen 5 300 kronor per månad. För familjer med två barn är den övre gränsen 5 900 kronor och för familjer med tre eller flera barn är den 6 600 kronor.

Barnfamiljer med bostadsbidrag har under delar av åren 2020–2025 fått ett förstärkt bostadsbidrag i form av ett tillfälligt tilläggsbidrag. Tilläggsbidraget var konstruerat för

att vara just ett tillfälligt stöd under en begränsad period, först under covid-19-pandemin och därefter under en period med hög inflation. Tilläggsbidraget lämnades som en andel av det preliminära bostadsbidraget och utan direkt koppling till hushållets bostadskostnader.

De övre bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer har inte höjts sedan 1997, men den nedre gränsen sänktes 2012. Sedan 1997 har den genomsnittliga årshyran per kvadratmeter nästan fördubblats, i snitt två och en halv procent per år. De senaste två åren har ökningarna varit högre än alla tidigare år sedan 1997. År 2023 ökade den genomsnittliga årshyran per kvadratmeter med i snitt fem procent och 2024 i snitt sju procent.

Barnhushåll med bostadsbidrag har en betydligt lägre medianhyra än medianhyran för samtliga hushåll i Sverige. Bostadskostnadsgränserna inom bostadsbidraget är betydligt lägre än vad en medianhyra är, både jämfört med medianhyran för bostadsbidrags-hushåll och för samtliga hushåll. Medianhyran för samtliga hushåll 2024, om varje barn hade ett eget sovrum, var för hushåll med ett barn 8 167 kronor, för hushåll med två barn 10 092 kronor och för hushåll med tre eller flera barn 12 368 kronor. Medianhyran för ett barnhushåll med bostadsbidrag beräknas 2026, med nuvarande bostadskostnadsgränser, vara 6 300 kronor för ett hushåll med ett barn, 7 300 kronor för ett hushåll med två barn och 8 300 kronor för ett hushåll med tre barn.

Andelen barnhushåll med en bostadskostnad över den övre bostadskostnadsgränsen var 15 procent 1997. I dag är motsvarande andel 69 procent. Uppdelat på olika hushållstyper beräknas andelen hushåll som har en hyra över bostadskostnadsgränsen 2026 vara 63 procent för ett hushåll med ett barn, 72 procent för ett hushåll med två barn och 75 procent för ett hushåll med tre barn. Den höga inflationen och de senaste årens hyreshöjningar har urholkat de övre bostadskostnadsgränserna mer än tidigare. Det innebär att kopplingen är svag mellan den faktiska bostadskostnaden och bostadsbidraget för en majoritet av barnfamiljerna med bostadsbidrag. Det bostadspolitiska inslaget inom bostadsbidraget har därmed minskat över tid. Det allmänna konsumtionsstödet i form av särskilt bidrag och umgängesbidrag har däremot höjts vid flera tillfällen sedan 1997.

Riksrevisionen har i rapporten Bostadsbidragets måluppfyllelse – trångboddhet och absolut fattigdom (RiR 2024:15) bedömt att bostadsbidragets bostadspolitiska måluppfyllelse har försämrats eftersom en större andel av hushållen med bostads-bidrag är trångbodda jämfört med tidigare. Riksrevisionen rekommenderar regeringen att bl.a. se över bostadsbidragets utformning för att möjliggöra en bättre mål-uppfyllelse. En sådan översyn bör enligt Riksrevisionen även inkludera frågan om hur den bostadspolitiska måluppfyllelsen kan stärkas, exempelvis genom att bostads-kostnadsintervallet följer med i hyresutvecklingen. Även andra aktörer, bl.a. Hyresgästföreningen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), har riktat kritik mot att bostadskostnadsgränserna inte har höjts i takt med hyresutvecklingen.

Om bostadskostnadsgränserna höjs, kommer den övre bostadskostnadsgränsen i högre grad att vara kopplad till den faktiska bostadskostnaden. Det skulle därmed stärka bostadsbidragets bostadspolitiska syfte. Bostadskostnadsgränserna bör därför höjas så att de ligger på samma nivå som vad medianbostadskostnaden beräknas bli för ett bostadsbidragshushåll 2026. Samtidigt som bostadsbidraget ska täcka en viss del av bostadskostnaden och vara relaterat till bostadskostnadens storlek, bör bostadskostnadsgränsen inte höjas så mycket att hushåll får mindre incitament att begränsa sina bostadskostnader. Då bostadsbidraget höjs kommer det vara helt bortreducerat vid en högre inkomst än tidigare. Detta kan leda till att hushåll med höga bostadskostnader som i dag inte har rätt till bostadsbidrag kommer att kunna få

det. Dessa nytillkomna hushåll kommer därmed att möta de marginaleffekter som bostadsbidraget har (se avsnitt 3.9.5).

Mot denna bakgrund föreslås att bostadskostnadsgränsen ska höjas med 1 500 kronor per månad för familjer med ett barn och med 2 000 kronor per månad för familjer med två eller flera barn. Det innebär att den övre bostadskostnadsgränsen blir 6 800 kronor för familjer med ett barn, 7 900 kronor för familjer med två barn och 8 600 kronor för familjer med tre eller flera barn. Höjningen innebär ett höjt bostadsbidrag med som mest 750 kronor per månad för familjer med ett barn och 1 000 kronor per månad för familjer med två eller flera barn.

Flera remissinstanser, bl.a. *Barnombudsmannen*, *Hyresgästföreningen* och *SKR*, framför att höjningen inte är tillräcklig. Bostadsbidraget kompenserar enligt *ISF* inte för hyreshöjningar för närmare hälften av bidragshushållen. Flera remissinstanser, bl.a. Hyresgästföreningen, *Rädda Barnen* och *Sveriges Allmännytta*, för fram att höjningen av bostadsbidraget blir lägre än nivån på det tillfälliga tilläggsbidraget. Det finns, enligt regeringen, ett behov av att stötta barnfamiljer med låga inkomster. Samtidigt är det viktigt att det finns incitament för hushållen att begränsa sina bostadskostnader. Ett högre bostadsbidrag innebär dessutom att bostadsbidrag lämnas vid högre inkomster. När allt detta har tagits i beaktande anser regeringen att den förslagna höjningen av bostadskostnadsgränserna är på en lämplig nivå. Regeringen anser därför, i likhet med *Boverket*, att den föreslagna höjningen av bostadskostnadsgränserna är väl avvägd.

Flera remissinstanser framför synpunkter om att bostadsbidraget behöver ses över, bl.a. genom att breddas och att bostadskostnadsgränserna justeras löpande. Regeringen konstaterar att det aktuella förslaget avser en höjning av bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer. Frågor om bostadsbidragets utformning i andra avseenden omfattas därmed inte av detta lagstiftningsärende. I detta sammanhang kan det dock nämnas att frågan om en övergång till månadsvis beräkning av bostadsbidraget, som *Fastighetsägarna* och Rädda Barnen tar upp, bereds i Regeringskansliet. Det förslaget handlar om att beräkningen av bostadsbidraget ska baseras på uppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen (se avsnitt 3.8).

Boverket, Hyresgästföreningen och Rädda Barnen framför synpunkter om att barnfamiljer med ekonomiskt bistånd inte får en förbättrad situation. Frågan om bostadsbidragets koppling till ekonomiskt bistånd diskuteras inom ramen för förslagets konsekvenser, se avsnitt 3.9.5, men ändringar i detta avseende ryms, liksom frågor om förbehållsbeloppet vid löneutmätning, inte inom det nu aktuella lagstiftningsärendet.

3.9.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian stämmer överens med regeringens.

Remissinstanserna

Sveriges Allmännytta tillstyrker förslaget. *Försäkringskassan* för fram att myndigheten, efter viss it-utveckling, kommer att kunna genomföra och tillämpa de föreslagna ändringarna i samband med den ordinarie årsomräkningen 2025/2026.

Skälen för regeringens förslag

Höjningen av de övre bostadskostnadsgränserna bör träda i kraft så snart som möjligt. De nya bostadskostnadsgränserna kommer att behöva tillämpas av Försäkringskassan i samband med den årsomräkning som görs av bostadsbidragen vid ett årsskifte. Därför föreslås det att lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Äldre bestämmelser bör fortfarande gälla för bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

3.9.5 Konsekvenser

Konsekvenser för enskilda

Hushåll som berörs

Förslaget berör endast de barnhushåll som har en bostadskostnad över den nuvarande övre bostadskostnadsgränsen. Beräkningar visar att det är 69 procent av barnfamiljerna med bostadsbidrag som beräknas ha en bostadskostnad över gränsen 2026.

Samtliga hushåll som har en bostadskostnad över bostadskostnadsgränsen, 69 procent, kommer att få höjt bostadsbidrag. Bidrag till bostadskostnader lämnas med 50 procent av bostadskostnaden mellan en nedre och en övre gräns. De hushåll som i dag har en bostadskostnad som ligger på den föreslagna bostadskostnadsgränsen eller som är högre än den föreslagna gränsen kommer därmed att få en höjning av bostadsbidraget med 750 kronor per månad före avrundning om hushållet har ett barn och med 1 000 kronor per månad om hushållet har två eller flera barn. Eftersom bostadsbidraget avrundas nedåt till närmast hundratal kronor blir höjningen för familjer med ett barn antingen 700 eller 800 kronor beroende på hushållets inkomster. Om bostadskostnaden är mellan den nuvarande och föreslagna bostadskostnadsgränsen blir beloppet mindre än det maximala beloppet. Om ett hushåll har en bostadskostnad under den nuvarande övre bostadskostnadsgränsen får det ingen höjning av bostadsbidraget.

De flesta av de som berörs av förslaget är de som redan har bostadsbidrag. De som har bostadsbidrag och har en bostadskostnad motsvarande den nya övre bostadskostnadsgränsen kommer att få den maximala höjningen. De som har en bostadskostnad mellan den nya och gamla bostadskostnadsgränsen kommer att få ett belopp motsvarande hälften av skillnaden mellan bostadskostnaden och den tidigare övre bostadskostnadsgränsen. Det kan tillkomma hushåll som tidigare inte haft rätt till bostadsbidrag och som har en bostadskostnad över den nuvarande bostadskostnadsgränsen. Det innebär att något fler barnhushåll kan bli berättigade till bostadsbidrag än i dag men dessa får maximalt ett sammanlagt belopp som motsvarar höjningen. Enligt beräkningar skulle det kunna röra sig om ca 21 000 hushåll, men siffran är osäker. Benägenheten att söka bidrag är lägre då hushållet enbart kan få ett lägre belopp i bostadsbidrag.

I tabell 3.7 visas hur fyra olika hushållstyper påverkas av höjningen av bostadskostnadsgränserna. De första tre raderna visar att hushåll med en bostadskostnad på eller under bostadskostnadsgränsen inte påverkas alls. Därefter visas att hushåll med ett oreducerat bostadsbidrag och en bostadskostnad motsvarande den föreslagna bostadskostnadsgränsen efter höjningen får ett högre maximalt bostadsbidrag. Skillnaden är 800 kronor, 1 000 kronor och 1 000 kronor för

hushåll med ett, två respektive tre barn. De tre påföljande raderna visar ett hushåll med samma bostadskostnad men som har ett reducerat bostadsbidrag på grund av högre inkomst. Dessa hushåll får samma förändring av bostadsbidraget trots att de har ett reducerat bostadsbidrag. Längst ner i tabellen redovisas hushåll som tidigare inte hade fått bostadsbidrag men som blir berättigade till bostadsbidrag efter höjningen. Dessa hushåll kan som mest få ett bostadsbidrag motsvarande den maximala höjningen.

Tabell 3.7 Förändring av bostadsbidraget, olika hushållstyper

Olika hushållstyper	Inkomst kr/mån	Bostadskostnad kr/mån	Bostadsbidrag före, kr/mån	Bostadsbidrag efter kr/mån	Skillnad kr/mån
Ensamstående 1 barn	0	5 300	3 400	3 400	0
Ensamstående 2 barn	0	5 900	4 200	4 200	0
Ensamstående 3 barn	0	6 600	5 200	5 200	0
Ensamstående 1 barn	0	6 800	3 400	4 200	800
Ensamstående 2 barn	0	7 900	4 200	5 200	1 000
Ensamstående 3 barn	0	8 600	5 200	6 200	1 000
Ensamstående 1 barn	25 000	6 800	900	1 700	800
Ensamstående 2 barn	25 000	7 900	1 700	2 700	1 000
Ensamstående 3 barn	25 000	8 600	2 700	3 700	1 000
Ensamstående 1 barn	32 000	6 800	0	300	300
Ensamstående 2 barn	37 000	7 900	0	300	300
Ensamstående 3 barn	42 000	8 600	0	300	300

Källa: Socialdepartementets egna beräkningar.

Som nämnts ovan kommer ett lågt belopp kunna lämnas vid högre inkomster än tidigare. Tidigare kunde hushåll med en bostadskostnad på eller över den nuvarande bostadskostnadsgränsen få 100 kronor i månaden i bostadsbidrag vid en bidragsgrundande inkomst på 29 250, 33 250 och 38 250 kronor per månad för ett, två respektive tre barn. För hushåll med en bostadskostnad på eller över den föreslagna övre bostadskostnadsgränsen blir motsvarande inkomst per månad 33 000, 38 250 respektive 43 250 kronor. Om ett hushåll med höga bostadskostnader jämförs med ett hushåll som har lägre bostadskostnader, men samma bruttoinkomst, kommer hushållet med höga bostadskostnader att ha mindre kvar i disponibel inkomst efter betald bostadskostnad även efter den föreslagna höjningen trots ett högre bostadsbidrag. Det beror på att enbart hälften av bostadskostnaden mellan den nuvarande och den föreslagna övre bostadskostnadsgränsen ersätts av bostadsbidraget.

För hushåll som får inkomstprövade bidrag såsom bostadsbidrag uppkommer marginaleffekter, dvs. att bidragen minskar när en förälder börjar att arbeta eller ökar sin arbetstid. I bostadsbidraget är denna marginaleffekt 20 procent, dvs. när inkomsten ökar med 100 kronor minskar bostadsbidraget med 20 kronor. Marginaleffekterna kan medföra att de ekonomiska drivkrafterna till arbete minskar. Detta kan i sin tur leda till att personer arbetar mindre och medför i sådana fall en negativ inverkan på arbetsutbudet. Dessutom är risken för låg ekonomisk standard större om föräldrarna inte arbetar. För de hushåll där ingen förälder arbetar är det vanligt med ekonomiskt bistånd som också har stora marginaleffekter. En ökning i bostadsbidrag medför en motsvarande minskning i ekonomiskt bistånd.

Fastighetsägarna framför att det är ostridigt att en höjning av bostadsbidraget och dess gränsvärden kan påverka arbetsutbudet, men anser att effekten tenderar att överskattas. I denna proposition görs dock ingen kvantifiering av hur arbetsutbudet påverkas av förslaget. Regeringen strävar efter att det ska vara lönsamt att arbeta.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) efterfrågar en redovisning av andelen hushåll med en bostadskostnad som överstiger gränsen även efter den föreslagna höjningen. ISF uppmärksammar vidare att den föreslagna nivån på gränserna för de olika hushållstyperna inte relaterar till medianhyran på samma sätt. Efter den föreslagna höjningen av bostadskostnadsgränserna beräknas ca 50 procent av hushållen med bostadsbidrag 2026 ligga över de nya gränserna. Det innebär att ungefär hälften av bostadsbidragsmottagarna kommer att ligga såväl över som under de nya gränserna. Det beror på att medianhyran beräknas öka något för bostadsbidragshushållen i och med höjningen och att medianbostadskostnaden beräknas bli i princip densamma som de föreslagna bostadskostnadsgränserna för samtliga hushållstyper.

Effekter på inkomstfördelningen

I diagram 3.12 redovisas hur inkomstfördelningen påverkas av förslaget. Sammanfattningsvis befinner sig de allra flesta, 72 procent, av de ca 300 000 individer i barnfamiljer, vuxna och barn, som skulle beröras i den lägsta inkomstgruppen. Sett till de två lägsta inkomstgrupperna är motsvarande andel 91 procent av individerna. Mycket få personer återfinns i inkomstgrupperna fyra och uppåt.

Diagram 3.12 Procentuell förändring i ekonomisk standard fördelat på inkomstgrupper

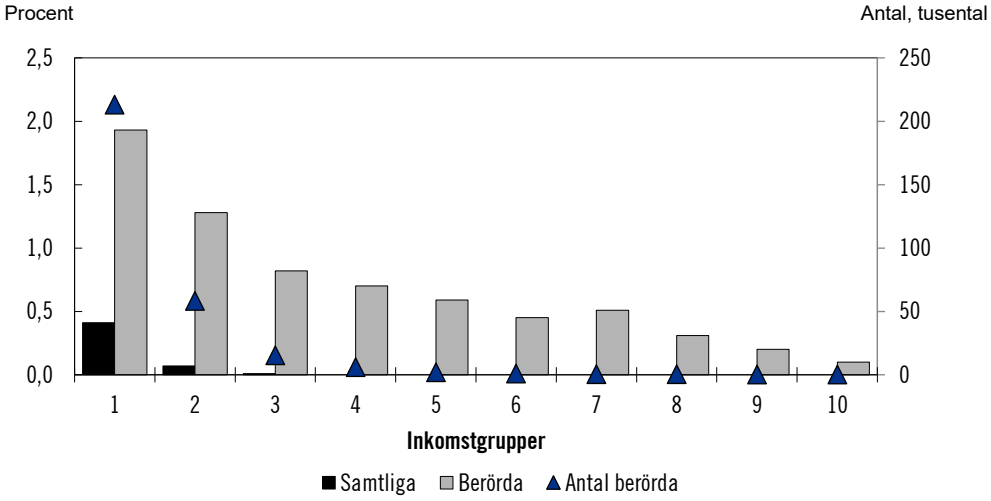

Källa: Socialdepartementets beräkningar, prognos 2026, i FASIT-modellen, STAR-urvalet SCB.

Av det ökade utbetalda bostadsbidraget beräknas 73 procent hamna i den lägsta inkomstgruppen och 95 procent i de två lägsta inkomstgrupperna.

Diagram 3.13 Andel av det ökade utbetalda bostadsbidraget, fördelat på inkomstgrupper

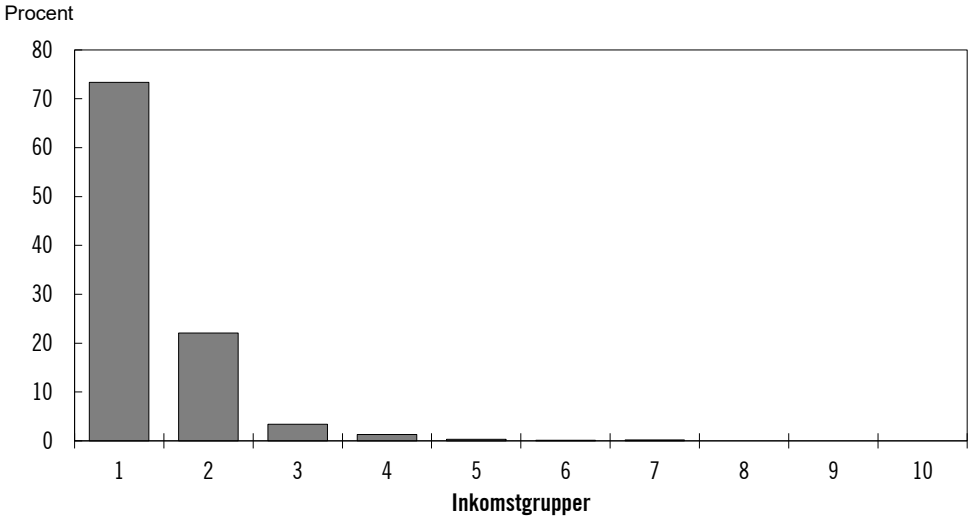

Källa: Socialdepartementets beräkningar, prognos 2026, i FASIT-modellen, STAR-urvalet SCB.

De med ekonomiskt bistånd får ingen påverkan på ekonomisk standard eftersom det ökade bostadsbidraget enbart minskar det ekonomiska biståndet. Av samtliga hushåll med bostadsbidrag hade 26 procent även ekonomiskt bistånd 2023. Det är betydligt vanligare att sammanboende mottagare av bostadsbidrag med hemmavarande eller växelvist boende barn har ekonomiskt bistånd, 35 procent, än bland ensamstående med bostadsbidrag, 23 procent. Detta kan förklaras med att sammanboendes bostadsbidrag börjar reduceras när var och ens inkomst överstiger 75 000 kronor per år. För ensamstående börjar bostadsbidraget reduceras då inkomsten överstiger 150 000 kronor per år.

Hyresgästföreningen framför synpunkter på analysen och är tveksam till att så många individer som befinner sig i de lägsta inkomstgrupperna får en ökad ekonomisk standard. I juli 2025 var antalet barnhushåll med ekonomiskt bistånd 21 500. Varje inkomstgrupp innehåller drygt en miljon individer. Cirka 587 000 individer i barnhushåll återfinns i den lägsta inkomstgruppen. Av det nu aktuella förslaget berörs 300 000 individer. Den största delen återfinns i inkomstgrupp 1. Av samtliga 300 000 berörda får ca 250 000 individer en förbättrad ekonomisk standard på 600 kronor eller mer. Ekonomisk standard visar hushållets disponibla inkomst efter att hänsyn tagits till försörjningsbörda. Personer som får höjt bostadsbidrag men där försörjningsstödet sänks i motsvarande grad beräknas inte få en förbättrad ekonomisk standard i analysen. Vidare anser Hyresgästföreningen att den föreslagna höjningen framstår som en sänkning för de flesta hushåll om analysen inkluderar det tillfälliga tilläggsbidraget som upphörde i juni 2025. I detta sammanhang kan det därför nämnas att jämförelser i budgetpropositionen alltid utgår från befintliga regler.

Konsekvenser för barn

Höjda bostadskostnadsgränser innebär att barnfamiljer med bostadskostnader över de nuvarande bostadskostnadsgränserna (69 procent av barnhushåll med bostadsbidrag) får ett högre bostadsbidrag och därmed en förbättrad ekonomisk situation, vilket också innebär en förbättrad ekonomisk situation för berörda barn. Förslaget stärker barnets rättigheter enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), bl.a. barnets rätt till en skälig levnadsstandard.

Konsekvenser för jämställdheten

Det är fler kvinnor än män som är mottagare av bostadsbidrag. Av de 116 000 vuxna som berörs direkt av förslaget är nästan 70 procent kvinnor. En höjning av bostadskostnadsgränserna leder därför till att fler kvinnor än män får en förbättrad ekonomisk situation, vilket ökar den ekonomiska jämställdheten. Sammantaget har förslaget en marginell positiv påverkan på jämställdheten. Om jämförelse görs mellan vuxna kvinnor och mäns snittinkomster i Sverige hade kvinnor 23,22 procent lägre individuell disponibel inkomst än män. Förslaget ändrar denna skillnad till 23,21 procent.

Konsekvenser för statens budget

En höjning av bostadskostnadsgränserna, så att de ligger på samma nivå som vad medianbostadskostnaden för ett bostadsbidragshushåll beräknas bli, innebär att kostnaderna på anslaget för bostadsbidrag ökar med ca 655 miljoner kronor. Eftersom bostadstillägget samordnas med bostadsbidraget skulle detta i sin tur leda till något minskat bostadstillägg. Anslagen för bostadstillägg beräknas minska med 16 miljoner kronor.

Tabell 3.8 Konsekvenser för statens budget, mnkr

	2026	2027	2028
Bostadsbidrag	655	602	566
Bostadstillägg	-16	-15	-14

Källa: Socialdepartementets beräkningar i FASIT-modellen, STAR-urvalet, SCB

Anm.: 14, 13 respektive 12 miljoner avser bostadstillägg till aktivitets- och sjukersättning; resterande 2 miljoner avser bostadstillägg till pensionärer.

Konsekvenser för myndigheter och domstolar

Försäkringskassan

Eftersom bostadskostnadsgränserna föreslås höjas i samband med ett årsskifte kommer Försäkringskassan att kunna hantera höjningen i samband med den ordinarie årsomräkningen av bostadsbidragen. Det medför att Försäkringskassan beräknas ha mindre kostnader för bl.a. it-justeringar som bedöms kunna hanteras inom ramen för Försäkringskassans befintliga anslag.

Försäkringskassan för fram att ett eventuellt ökat inflöde av hushåll med bostadsbidrag skulle innebära att myndigheten får ökade handläggningskostnader, ca 34 miljoner kronor årligen, utifrån antagande om ytterligare 21 000 barnhushåll med bostadsbidrag. Regeringen konstaterar att antalet barnhushåll med bostadsbidrag har haft en sjunkande trend de senaste åren. Minskningen av antalet barnhushåll med bostadsbidrag har varit drygt 40 000 mellan 2021 och 2024. I denna proposition nämns att det kan tillkomma barnfamiljer med bostadsbidrag efter höjningen men att osäkerheten i dessa beräkningar är stor. Därför ser inte regeringen någon anledning att tillföra Försäkringskassan ytterligare medel för detta. Däremot avser regeringen att följa utvecklingen.

Allmänna förvaltningsdomstolar

En höjning av de övre bostadskostnadsgränserna är positiv för berörda barnfamiljer eftersom de som har en bostadskostnad över de nuvarande bostadskostnadsgränserna får ett högre bostadsbidrag. Förslaget bedöms inte ge upphov till fler överklaganden och därmed inte heller till kostnadsökningar för de allmänna förvaltningsdomstolarna.

Konsekvenser för kommuner

En höjning av bostadskostnadsgränserna för barnhushåll med bostadsbidrag enligt förslaget beräknas uppgå till en kostnad om ca 655 miljoner kronor. För de hushåll som får ett högre bostadsbidrag till följd av höjda bostadskostnadsgränser och som samtidigt får ekonomiskt bistånd kommer ett höjt bostadsbidrag att leda till att det ekonomiska biståndet sänks i motsvarande grad. Det var 23 procent av bostadsbidragshushållen med en ensamstående förälder med hemmavarande eller växelvist boende barn som samtidigt hade ekonomiskt bistånd 2023. Motsvarande uppgift för sammanboendehushåll var 35 procent.

Utgifterna för ekonomiskt bistånd för kommunerna beräknas minska med 91 miljoner kronor till följd av förslaget.

3.10 Förslag om kortare ansökningstid och stärkt rätt till tillfällig föräldrapenning

3.10.1 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 5 november 2020 att uppdra åt en särskild utredare att göra en översyn av reglerna för tillfällig föräldrapenning i syfte att modernisera, renodla och förenkla reglerna, minska utrymmet för fusk och felaktiga utbetalningar samt stärka möjligheterna till kontroll (dir. 2020:114).

I maj 2021 överlämnade utredningen delbetänkandet VAB för vårdåtgärder i skolan (SOU 2021:41). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 2*, *avsnitt 1*. Delbetänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*, *avsnitt 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*, *avsnitt 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2021/05712).

Utredningens slutbetänkande Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB (SOU 2022:31) överlämnades i juni 2022. En sammanfattning av betänkandet i nu relevanta delar finns i *bilaga 2*, *avsnitt 4*. Slutbetänkandets lagförslag finns i *bilaga 2*, *avsnitt 5*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2*, *avsnitt 6*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Socialdepartementet (S2022/02803).

3.10.2 Ansökningstiden för tillfällig föräldrapenning ska begränsas

Regeringens förslag

Tillfällig föräldrapenning ska inte lämnas för längre tid tillbaka än 30 dagar före den dag som ansökan kom in till Försäkringskassan. Tidsbegränsningen ska inte gälla i fråga om tillfällig föräldrapenning till förälder som behöver vårda ett allvarligt sjukt barn som inte har fyllt 18 år.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget, däribland *Inspektionen för socialförsäkringen*, *Företagarna*, *Ekonomistyrningsverket*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, *Statskontoret*, *Tjänstemännens centralorganisation* (TCO) och *Kammarrätten i Stockholm*. *Svenskt näringsliv* tillstyrker men ser gärna en ännu kortare tidsgräns och förordar att kravet på anmälan

i samband med ansökan om tillfällig föräldrapenning återinförs. *Sveriges A-kassor* är positiva och ser att förslaget kan innebära en minskad risk för att tillfällig föräldrapenning och arbetslöshetsersättning betalas ut för samma dag.

Region Stockholm samt ett antal instanser som företräder patientorganisationer så som *Riksförbundet FUB*, *Svenska Diabetesförbundet* och *Kommunal* avstyrker förslaget mot bakgrund av risken för negativ påverkan på föräldrar som befinner sig i en utsatt situation om de inte ges tillräckliga tidsmarginaler för att ansöka om ersättning. Även *Barncancerförbundet* avstyrker och framför att föräldrar vars barn är svårt och eller långvarigt sjukt bör kunna undantas från kravet om en ansökningstid på 30 dagar.

Riksförbundet Attention påtalar att krav på intyg i vissa fall kan vara svårt att uppfylla inom 30 dagar och att det bör tydliggöras om väntan på intyg ska anses utgöra synnerliga skäl, eller om ansökan ska göras inom tidsramen även utan intyg, för att sedan kompletteras. *Lärarförbundet* och *Lärarnas Riksförbund* avstyrker förslaget och framför att dagens tidsram för ansökan harmoniserar med reglerna som gäller för sjukpenning och att det inte bör ändras.

Skälen för regeringens förslag

Omfattningen av felaktiga utbetalningar inom den tillfälliga föräldrapenningen är hög och Försäkringskassans uppskattningar visar att så mycket som 800 miljoner kronor varje år beror på avsiktliga fel, som därmed får betraktas som misstänkta bidragsbrott. Det är därför ytterst angeläget att de felaktiga utbetalningarna minskar. Den nuvarande långa ansökningsperioden för tillfällig föräldrapenning, som kan avse en situation tre månader tillbaka, kan motverka den ambitionen.

Felaktiga uppgifter i ansökan om vilken dag föräldern avstod arbete för att vårda barn, eller i vilken omfattning som föräldern vårdade barnet en viss dag, är ofta orsak till att felaktiga utbetalningar uppstår. Felaktigheterna kan vara både oavsiktliga och avsiktliga och en anledning till att fel dag anges kan vara att förmågan att ange exakta omständigheter korrekt tenderar att minska över tid. Ersättningsanspråket avser dagar då föräldern redan har avstått arbete för att vårda ett sjukt barn. En alltför vidsträckt period för att ansöka om ersättning riskerar att minska kopplingen mellan frånvaro-perioden och prövningen av ansökan, vilket kan öka risken för felaktiga utbetalningar. *Sveriges A-kassor* är positiva till en kortad ansökningstid och framför att en sådan ändring bedöms minska risken att tillfällig föräldrapenning och arbetslöshetsersättning felaktigt betalas ut för samma dag.

Sedan den 1 januari 2025 finns större möjligheter för Försäkringskassan att kontrollera en ansökan som avser en tidsperiod som inträffat för en längre tid sedan, eftersom det finns möjlighet att jämföra lämnade uppgifter med de frånvarouppgifter som lämnas i samband med arbetsgivardeklarationerna (prop. 2024/25:36, bet. 2024/25:SfU9, rskr 2024/25:97). Det ger en möjlighet att, redan före beslut om tillfällig föräldrapenning, verifiera uppgiften om att föräldern har avstått från arbete den aktuella dagen. Det finns dock fortfarande en viss risk att en förälder avsiktligt ansöker om ett större antal ersättningsdagar för tid som ligger längre tillbaka, i förhoppningen om att inte kontrolleras och därmed kan tillskansa sig en högre summa med felaktigt utbetald ersättning. Risk för felaktigt angivna uppgifter i ansökan kvarstår därför trots större kontrollmöjligheter. Frånvarouppgifterna avser vidare inte alla föräldrar. För arbetslösa föräldrar och föräldrar som är egenföretagare finns inte sådana frånvarouppgifter.

I betänkandet SOU 2022:31 beskriver utredningen att över 90 procent av de föräldrar som ansöker om tillfällig föräldrapenning inkommer med ansökan inom 30 dagar. Antalet föräldrar som ansöker om ersättning är högt, totalt var det 496 850 kvinnor

och 378 380 män som fick tillfällig föräldrapenning under 2024. Det innebär att trots att huvuddelen av ansökningarna görs tidigt, så är det uppskattningsvis 87 500 föräldrar vars ansökningar lämnas för längre tid tillbaka varje år.

Tillfällig föräldrapenning är en förmån avsedd att bl.a. täcka inkomstförlust till följd av att föräldern avstår arbete för att vårda ett sjukt eller smittat barn. Det är därmed rimligt att föräldern ansöker om förmånen inom en närliggande tid i relation till när frånvaroorsaken och inkomstbortfallet uppstod. Regeringen anser sammanfattningsvis att en kortad tid för ansökan kan bidra till att minska de felaktiga utbetalningarna i förmånen tillfällig föräldrapenning.

Ett antal remissinstanser så som *Riksförbundet FUB*, *Autism- och Aspergerförbundet* och *Svenska Diabetesförbundet* framför farhågor om att en kortad ansökningstid kan vara negativ för föräldrar och barn med långvariga och svåra sjukdomar då de i en stressig situation kan behöva extra tid och flexibilitet för ansökan. *Barncancerförbundet* framför att föräldrar till barn med långvariga eller svåra sjukdomar bör undantas från kravet att ansöka inom 30 dagar. Även om förslaget innebär en minskad tidsperiod då föräldrar kan ansöka om ersättning jämfört med i dag så har de 30 dagar på sig att lämna ansökan från tidpunkten för frånvaron, vilket får anses vara tillräckligt med tid i de allra flesta fall. Föräldern behöver redan från den första frånvarodagen anmäla frånvaron till arbetsgivaren och även föra en dialog om när föräldern avser att återgå i arbete. Om ansökan lämnas in i samband med avslut av frånvaroperioden uppfylls i de allra flesta fall ansökningsfristen. Även i de fall frånvaron skulle vara längre än 30 dagar finns incitament för föräldern att ansöka tidigare än så, för att ansökan ska kunna behandlas och utbetalning kunna ske. I den mån föräldern av egna hälsoskäl eller på grund av särskilt ömmande omständigheter i det enskilda fallet inte hinner ansöka i tid kan ansökan ändå komma att prövas om det anses vara fråga om synnerliga skäl.

Regeringen anser inte att det är motiverat att undanta samtliga ansökningar som gäller ett långvarigt eller svårt sjukt barn från den föreslagna tidsgränsen, eftersom det skulle innebära utökad administration och förorsaka gränsdragningsproblem. Det finns heller inte några indikationer på att just denna grupp av föräldrar i dag ansöker om ersättning senare än andra. Regeringen anser dock att tillfällig föräldrapenning när ett barn är allvarligt sjukt i det avseende som gäller för rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 30 § socialförsäkringsbalken, förkortad SFB, bör undantas från kravet på ansökan inom 30 dagar. I en sådan situation misstänks barnet lida av eller lider av en sjukdom som typiskt sett eller i det enskilda fallet är förenad med ett påtagligt hot mot barnets liv. Föräldrar kan i en sådan situation behöva ha ytterligare flexibilitet avseende tidsfristen för ansökan. Barncancerfondens synpunkt tillgodoses därmed till viss del. Att behålla 90-dagarsgränsen och därmed ha olika fasta ansökningstider komplicerar regelverket. Tidsbegränsningen föreslås därmed inte gälla i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i 13 kap. 30 eller 31 e § SFB. Det innebär att det för barn med allvarlig sjukdom skapas ytterligare flexibilitet i ansöknings-förfarandet än vad som är fallet i dag när tidsfristen är 90 dagar. Även i fortsättningen ska inte tidsfristen gälla vid ansökan om tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit.

Riksförbundet Attention anser att behovet av att med hjälp av läkarutlåtande intyga exempelvis allvarlig sjukdom eller särskilt vård- och tillsynsbehov kan medföra en försenad ansökan och att det bör klargöras om det kan utgöra synnerliga skäl för en senare ansökan. Enbart avsaknad av ett intyg kan enligt regeringens mening inte utgöra synnerliga skäl för att anmälan ska kunna lämnas senare. Läkarutlåtande eller intyg bör i de flesta fall kunna lämnas inom 30 dagar från frånvarotillfället. Om så inte är fallet kan föräldern lämna in en ansökan inom tidsramen och samtidigt ange att ett

intyg kommer att lämnas in senare. Det är inte ovanligt att Försäkringskassan får ändra sitt beslut eller avvakta med beslut med anledning av att nya uppgifter tillförs ärendet. I de fall som ansökan gäller ett barn som är allvarligt sjukt, och ett sådant intyg tillförs ansökan, så gäller inte heller kravet på ansökan inom 30 dagar. För barn över 12 år som har ett särskilt vård- eller tillsynsbehov på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning, eller när barnet omfattas av 1 § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, finns även en möjlighet att få ett förhandsbesked om rätten till tillfällig föräldrapenning (13 kap. 4 § SFB). Ett sådant beslut bygger på ett läkarutlåtande och underlättar för föräldrarna eftersom intyg inte behöver skickas med vid varje ansökningstillfälle.

Svenskt Näringsliv anser att en kortare tidsperiod än 30 dagar bör övervägas och att kravet på att anmäla tillfällig föräldrapenning innan ansökan bör återinföras. Regeringen anser att en kortare tidsperiod inte är nödvändig ur kontrollsynpunkt och att de föreslagna 30 dagarna är en väl avvägd tidsperiod som ger de flesta föräldrar möjlighet att hinna med att ansöka och invänta eventuella intyg. Kravet på anmälan togs bort för att underlätta Försäkringskassans möjligheter till automatisering av handläggningen och för att minska administrationen både för myndigheten och för föräldrar. Försäkringskassan har ur kontrollsynpunkt inte någon nytta av en anmälan, eftersom prövningen av förutsättningar och villkor för ersättning görs först när ansökan inkommer. Regeringen ser därmed inte några fördelar med att återinföra ett krav på anmälan.

Lärarförbundet och *Lärarnas Riksförbund* avstyrker förslaget och framför att tidsramen för ansökan i dag harmonierar med reglerna som gäller för sjukpenning och att det är rimligt att reglerna överensstämmer. Tidsramen för att ansöka om sjukpenning överensstämmer dock inte med den för tillfällig föräldrapenning. För tillfällig föräldrapenning finns inte längre något krav på anmälan. Det kravet finns fortfarande kvar inom sjukpenningen och så länge en anmälan om sjukpenning är gjord kan den som vill ansöka om sjukpenning göra det inom preskriptionstiden som är 10 år. Den nuvarande tidsramen för ansökan om tillfällig föräldrapenning, 90 dagar, är dock densamma som för föräldrapenning. Ersättningarna har dock stora skillnader i konstruktion vad gäller såväl planeringsmöjligheter, planeringsbehov som ersättningsperiodernas längd. Att behålla en gräns på 90 dagar för tillfällig föräldrapenning kan därmed inte motiveras utifrån att tidsramen bör överensstämma med vad som gäller för föräldrapenning.

För att öka kvaliteten i beslutsunderlaget och minska risken för felaktiga utbetalningar anser regeringen att det är befogat att begränsa tiden från ersättningstillfället tills dess att ansökan lämnas till Försäkringskassan och att gränsen därmed ändras från 90 dagar till 30 dagar.

3.10.3 Stärkt rätt till tillfällig föräldrapenning för föräldrar med barn i behov av stöd

Föräldrar kan med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning behöva ha återkommande kontakter med olika huvudmän för att planera, samordna och följa upp insatser och åtgärder för barnet. Det kan exempelvis handla om möten med olika delar av hälso- och sjukvården, men även med andra centrala aktörer som barnets skola, förskola eller med socialtjänsten, för att barnet ska få rätt stöd och hjälp. Att förena förvärvsarbete med sådana samhällskontakter kan vara en utmaning för föräldrar – inte minst för dem som inte har arbeten som medger flexibla arbetstider. Enligt nuvarande regelverk finns begränsningar i möjligheten att få ersättning i form av tillfällig föräldrapenning i flera av sådana situationer.

För att ytterligare stärka föräldrars förutsättningar att förena förvärvsarbete med familjeliv, samt öka flexibiliteten i föräldraförsäkringen, finns det enligt regeringen skäl att utöka rätten till tillfällig föräldrapenning för föräldrar med barn i behov av stöd. En möjlighet till ledighet från arbetet, med kompensation för förlorad inkomst, underlättar för föräldrar att både kunna ge och ta del av det stöd som barnet har behov av.

Introduktion av ett barns behov av hjälp med egenvårdsåtgärder

Regeringens förslag

En förälder till ett sjukt barn eller till ett barn med funktionsnedsättning som inte har fyllt 12 år ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagande i introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård enligt lagen om egenvård, i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i.

Uttrycket ”utvecklingsstörning, eller annat funktionshinder” i 13 kap. 22 § socialförsäkringsbalken ska ändras till ”funktionsnedsättning”.

Regeringens bedömning

Tillfällig föräldrapenning i den nämnda situationen bör kunna lämnas även för barn som har fyllt 12 men inte 16 år om det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Bestämmelserna om förmånstid bör inte ändras.

Utredningens förslag och bedömningar

Utredningens förslag och bedömningar överensstämmer huvudsakligen med regeringens. I utredningens förslag används uttrycket ”vård- eller behandlingsåtgärder” samt formuleringen ”den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i”. I delbetänkandet föreslås att en förälder till ett barn med sjukdom eller funktionsnedsättning som har behov av hjälp med egenvård ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning, i slutbetänkandet anges inte sjukdom eller funktionsnedsättning. Utredningen gör inte någon bedömning om förmånstiden utan föreslår en generell begränsning av förmånstiden för tillfällig föräldrapenning för vård av barn och en annan övre åldersgräns. Utredningens förslag har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna är positiva till utredningens förslag, bl.a. *Arbetsgivarverket*, *Diskrimineringsombudsmannen*, *Inspektionen för socialförsäkringen*, *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)*, *Landsorganisationen i Sverige (LO)*, flertalet kommuner samt *Diabetesförbundet. Svenskt Näringsliv* och *Företagarna* avstyrker förslaget, bl.a. med hänvisning till att det gör regelverket mer komplext vilket förvårar företagens planeringsmöjligheten samt att förslaget ökar otydligheten kring olika aktörers ansvarsområden. Flera av de instanser som är positiva till förslaget lämnar synpunkter eller önskemål om förtydliganden.

SKR efterfrågar tydligare reglering av skolans ansvar och skyldighet att utföra vårdåtgärder. *Skolverket* och bland andra *Malmö kommun* och *Stockholms kommun* lyfter fram också behovet av tydlighet i ansvarsfördelningen för instruktioner om egenvård.

Försäkringskassan och *Skolverket* efterfrågar förtydligande av begreppet vård- och behandlingsåtgärder. Även *SKR* är kritiska till begreppet.

Socialstyrelsen anser det problematiskt att ersättningsrätten begränsas till introduktion av barnets behov och att behovet av återkommande introduktion bör lyftas. *Gävle kommun* anser att den breda innebörden av begreppet introduktion i detta sammanhang bör tydliggöras.

Oskarshamns kommun och *Region Gävleborg* anser att förmånstiden är för generös. *Statskontoret* instämmer och framför att det kan innebära en avsiktlig ansvarsförskjutning gällande omsorg och vård av barn från hälso- och sjukvården och skolan till föräldrarna. Oskarshamns kommun framför att 120 dagar är för lång tid för en vuxen som inte lämnat registerutdrag att vistas i skolverksamheten. Även *Sölvesborgs kommun* lyfter fram att vårdnadshavares närvaro i verksamheter behöver organiseras på ett sätt som säkerställer kraven på god arbetsmiljö.

Arvidsjaurs kommun föreslår att åldersgränsen bör korrigeras så att den harmonieras med skollagen och rätten till fritidshem. Barncancerfonden och Diabetesförbundet vill se en högre åldersgräns, 18 respektive 19 år. Oskarshamns kommun och Stockholms kommun anser att barn som fyllt 13 år och deltar i korttidstillsyn enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS, bör omfattas.

Försäkringskassan, Svenskt Näringsliv och Region Stockholm framför att förslaget kan bidra till otydliga gränser mot omvårdnadsbidraget. Försäkringskassan vill se ett förtydligande av uttrycken sjukdom och funktionsnedsättning i förslaget relativt vad som gäller för omvårdnadsbidraget.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Barn kan ha allvarliga eller långvariga sjukdomar, skador, funktionsnedsättningar eller andra tillstånd som är medfödda eller förvärvade. Som följd av detta kan barn ha behov av vård- och behandlingsåtgärder under hela eller delar av livet för att på samma sätt som andra få växa upp under jämlika levnadsvillkor och kunna vara delaktiga i samhället. Läkaren eller annan legitimerad person inom hälso- och sjukvården bedömer om barnet har behov av hälso- och sjukvårdsåtgärder. Hälso- och sjukvårdspersonal kan t.ex. göra bedömningen att barnet behöver hjälp med hälso- och sjukvårdsåtgärder som barnet kan utföra själv eller med hjälp av någon annan, s.k. egenvård. Det kan vara åtgärder som t.ex. föräldrar eller andra vuxna i olika typer av miljöer och sammanhang behöver hjälpa barnet med i dess vardag.

För vissa barn är dessa egenvårdsåtgärder livsnödvändiga och kontinuerliga och för andra barn är de under en period en förutsättning för att kunna leva ett liv som andra. Åtgärderna kan vara av enklare karaktär, som att ta ett ordinerat läkemedel vid en viss tidpunkt, eller av mer komplicerad karaktär, som exempelvis att få hjälp med att beräkna behovet av insulin. Annan egenvård kan t.ex. vara insmörjning vid svåra eksem eller annan hudsjukdom, medicinering vid allvarliga allergier eller astma, sondmatning samt behov av åtgärder vid allvarlig andningsproblematik.

Föräldrar till ett barn som har eller får en svår sjukdom, funktionsnedsättning, skada eller ett tillstånd som kräver vård kan ha behov av att närvara i barnets ordinarie förskole- eller skolverksamhet för att delta och medverka vid instruktionen och upplärningen av personal om barnets behov av egenvård. Föräldrars medverkan i förskola och skola kan vara av stor vikt för såväl barnets trygghet som för att säkerställa att skolpersonalen får tillräcklig kunskap om barnet. Utredningen beskriver att det ofta är krav från skolhuvudmän att föräldrar medverkar vid en sådan introduktion.

Rätt till tillfällig föräldrapenning med därmed sammanhängande ledighetsrätt finns dock inte för den aktuella situationen. Föräldrar till barn som omfattas av LSS har möjlighet att nyttja s.k. kontaktdagar vid deltagande i skolan, men det är endast en begränsad andel av de barn som har behov av egenvårdsåtgärder i skolan som tillhör den personkretsen och kontaktdagarna kan behöva användas för andra behov. En rätt till tillfällig föräldrapenning och därmed medföljande ledighetsrätt från arbetet innebär en stärkt möjlighet för föräldrar att kunna delta vid en introduktion till barnets behov av egenvård i förskola eller skola. Barnet ges då även bättre förutsättningar för att kunna delta i förskole- eller skolverksamheten som andra barn. Föräldrarnas medverkan stärker stödet för god hälsa, trygghet och delaktighet i skolan. I detta resonemang instämmer flera remissinstanser.

Svenskt Näringsliv och *Företagarna* anser att en utökad rätt till tillfällig föräldrapenning kan bidra till ett mer komplext regelverk och att företagens planeringsförutsättningar försämras. Tillfällig föräldrapenning kan beviljas i flera olika situationer, och är en viktig förutsättning för föräldrars möjligheter att förena arbetsliv och familjeliv. Utmaningarna kan vara särskilt stora för föräldrar till barn som har särskilda behov. Svenskt Näringsliv lyfter fram att nuvarande föräldraförsäkring och omvårdnadsbidrag redan ger föräldrar goda möjligheter till ledighet och ersättning. Enligt 12 kap. 7 a § SFB har en förälder rätt till föräldrapenning för att delta i ett barns introduktion i vissa verksamheter enligt skollagen. Frågor som relaterar till barnets behov av hjälp med vårdåtgärder kan avhandlas med personal under en sådan inskolningsperiod, men det huvudsakliga syftet med bestämmelsen är att ge föräldrarna möjlighet till att medverka vid inskolning i förskola och förskoleklass, då förälderns närvaro ofta behövs, oavsett om barnet har en sjukdom eller en funktionsnedsättning. Föräldrar har dessutom olika möjligheter att spara dagar med föräldrapenning. Det gäller särskilt för äldre barn. Dagarna kan vara förbrukade när ett barn drabbas av sådan sjukdom som medför ett behov av hjälp med egenvård i skolverksamheten. Om föräldrar till barn med behov av egenvård nyttjar föräldrapenningdagar för att medverka vid introduktion i skolan och förskolan innebär det också att dessa familjer får färre föräldrapenningdagar kvar att nyttja för att få tid tillsammans och för föräldrarna att underlätta kombinationen av arbetsliv och familjeliv. Regeringen anser därmed inte att existerande stöd i form av föräldrapenning minskar behovet av att införa en rätt till tillfällig föräldrapenning för barn med behov av egenvårdsåtgärder. Regeringen anser att förslaget är angeläget eftersom det ökar flexibiliteten för föräldrarna och underlättar arbetsmarknadsdeltagandet för föräldrar till barn med stora behov av egenvård. Förslaget avser därtill en begränsad grupp och en begränsad tid. Något försämrade planeringsförutsättningar för företag och arbetsgivare, som en följd av att vissa föräldrar är frånvarande från arbetet med tillfällig föräldrapenning får mot bakgrund av de fördelar förslaget innebär accepteras. Regeringen föreslår därför att rätt till tillfällig föräldrapenning ska införas i en sådan situation.

Egenvårdsåtgärder vid introduktion i verksamheter enligt skollagen

I såväl delbetänkandet som slutbetänkandet används uttrycket ”vård- eller behandlingsåtgärder” för att beskriva de vårdrelaterade åtgärder eller insatser som föranleder introduktionsbehovet. Uttrycket förekom vid tidpunkten för utredningens arbete enbart i Socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2009:6) om bedömningen av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård. Utredningen fann att uttrycket egenvård kunde vara missvisande eftersom den situation som förslaget tar sikte på är då barnet inte klarar av att utföra vissa åtgärder eller insatser på egen hand och därav är i behov av hjälp. Utredningen ansåg därför att ”vård- eller behandlingsåtgärder” utgjorde ett bättre och mer allmänt hållet uttryck att använda i sammanhanget. *SKR* och *Socialstyrelsen* har framfört synpunkter på uttrycken egenvård

och vård- och behandlingsåtgärder i sina remissvar och *Försäkringskassan* har önskat förtydliganden.

Den 1 januari 2023, efter det att utredningen lämnat sitt slutbetänkande, trädde lagen (2022:1250) om egenvård i kraft (prop. 2021/22:244, bet. 2021/22:SoU35, rskr. 2021/22:428). I lagen anges att med egenvård avses en hälso- och sjukvårdsåtgärd som behandlande hälso- och sjukvårdspersonal har bedömt att en patient kan utföra själv eller med hjälp av någon annan (2 §). I och med införandet av uttrycket egenvård ändrades ”vård- eller behandlingsåtgärder” i 5 kap. 2 § patientlagen (2014:821) till ”egenvård enligt lagen (2022:1250) om egenvård”. Med hänvisning till att utredningen hämtat ledning i patientlagen när det gäller uttrycket vård- eller behandlingsåtgärder, så anser regeringen att det är den sistnämnda formuleringen som bör användas även i detta lagstiftningsärende. Den nu föreslagna regleringen tar sikte enbart på det fall när den enskilde behöver hjälp av annan för att utföra åtgärden. Den valda formuleringen innebär att ett uttryck som definieras i lag används, vilket är mer rättssäkert. Därmed tillmötesgås de remissinstanser som påtalat vikten av att det är ett väldefinierat uttryck som används.

Förslaget har som syfte att föräldern ska kunna närvara vid introduktion av ett barns behov av hjälp med egenvårdsåtgärder. *Gävle kommun* anser att den breda innebörden av uttrycket introduktion bör tydliggöras och *Socialstyrelsen* anser att behovet av återkommande introduktion bör lyftas. Uttrycket introduktion används i detta sammanhang eftersom det tydliggör att det handlar om en insats under en begränsad tidsperiod. Målet med förälderns medverkan är att personalen efter genomförd introduktion därefter själva ska kunna utföra de aktuella egenvårdsåtgärderna på ett tillfredsställande sätt, med god kunskap om barnet och så att barnet får en trygg introduktion. Behovet av sådan introduktion kan dock uppstå vid flera olika tillfällen, t.ex. när barnet börjar i en ny verksamhet, när ordinarie personal slutar eller vid förändringar i de egenvårdsåtgärder som ska utföras.

I fråga om vilken verksamhet som avses föreslår utredningen att det ska avse den verksamhet enligt skollagen (2010:800) som barnet normalt deltar i. Det bör således avse förskola, förskoleklass, grundskola, anpassad grundskola, specialskola, sameskola, internationell skola på grundskolenivå, fritidshem, pedagogisk omsorg, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Med hänsyn till systematiken i socialförsäkringsbalken (jfr 12 kap. 7 a §) anser regeringen att de aktuella verksamhetsformerna enligt skollagen bör framgå direkt av lagtexten. *Oskarshamns kommun* och *Stockholms kommun* anser att barn som fyllt 13 år och deltar i korttidstillsyn enligt LSS bör omfattas av förslaget. Skolungdomar över 12 år har rätt till korttidstillsyn utanför det egna hemmet i anslutning till skoldagen samt under lov (9 § 7 LSS). Korttidstillsynen regleras inte i skollagen, utan i LSS, även om verksamheten i vissa kommuner kan finnas lokaliserad på en skola. Behovet av att föräldern deltar i introduktion av hjälp med egenvård skulle kunna finnas även i sådan verksamhet. Utredningen har inte utrett den frågan närmare och det finns inte inom detta lagstiftningsärende möjlighet att inkludera ytterligare verksamheter.

Arvidsjaurs kommun önskar se en harmonisering mellan socialförsäkringsbalken och skollagen när det gäller barn som deltar i fritidshem och är äldre än 12 år. Det kan konstateras att föräldrar till ett barn som fyllt 12 år och som har ett särskilt vård- eller tillsynsbehov på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning kan få rätt till ersättning för deltagande i introduktion av egenvårdsåtgärder med det förslag som nu lämnas (se vidare nedan).

Behov av hjälp med egenvårdsåtgärder och förälders medverkan

SKR efterfrågar tydligare reglering över skolans ansvar och skyldighet till att utföra vårdåtgärder. Även *Skolverket*, *Malmö kommun* och *Svenskt Näringsliv* betonar vikten av tydlighet i ansvarsfördelningen för instruktioner om egenvård mellan hälso- och sjukvården, skolhuvudmännen och elevens vårdnadshavare. Regeringen vill därför understryka att förslag om att en rätt till tillfällig föräldrapenning införs för att en förälder ska kunna medverka vid introduktionen till barnets egenvård inte innebär att ansvarsförhållanden mellan vården, huvudmännen för skolorna och förskolorna och föräldrarna förskjuts eller på annat sätt förändras. Förslaget innebär att föräldrarnas närvaro vid introduktionen underlättas. Olika aktörers roller gällande egenvård beskrivs bl.a. i utredningens delbetänkande och utvecklas här i syfte att tydligare beskriva ansvar och skyldigheter för olika aktörer.

Ansvaret för bedömningen av vad som kan utföras som egenvård ligger hos behandlande hälso- och sjukvårdspersonal. Detta framgår av 2 § lagen om egenvård. När egenvård utförs gäller inte hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Inte heller andra regler på hälso- och sjukvårdens område gäller vid utförandet av egenvård. Hälso- och sjukvården har ansvar för planering såväl som uppföljning av egenvården.

Enligt skollagen har huvudmannen (kommun eller enskild aktör) ansvar för att utbildningen genomförs i en trygg miljö som präglas av omsorg och respekt för individen. Det innebär att barn och elever ska ges förutsättningar att delta i undervisningen på ett säkert sätt. Om ett barn har en sjukdom som kräver anpassningar, ska skolan eller förskolan vidta nödvändiga åtgärder för att barnet ska kunna delta i verksamheten. Det kan inkludera anpassning av miljön, stöd från personal och samverkan med hälso- och sjukvård. Skolans författningar har inte några bestämmelser som rör tillsynsansvaret för barn och elever. Men när ett barn är i förskolan, skolan eller fritidshemmet går tillsynsansvaret över från barnets vårdnadshavare till huvudmannen, som är den som har det yttersta ansvaret för verksamheten. Tillsynsansvaret innebär att barn och elever, på samma sätt som när vårdnadshavaren har ansvar, får sina behov tillgodosedda, inte skadas eller skadar något eller någon annan. Ansvaret för att barnet får hjälp med egenvården åligger huvudmannen (se bl.a. Skolinspektionens beslut den 15 september 2020, dnr 2020:4111). Det innebär att det är huvudmannens ansvar att det finns rutiner som säkerställer att egenvårdsinsatsen utförs på ett ändamålsenligt och säkert sätt.

Vårdnadshavaren har vidare ett generellt ansvar för barnets behov av omvårdnad och måste därför samarbeta med hälso- och sjukvården gällande egenvårdsåtgärder samt se till att tillräcklig information kommer till skolan (se bl.a. Skolinspektionens beslut den 16 oktober, dnr SI 2019:10288).

Regeringens förslag innebär inte att huvudmannen för skolverksamheten fråntas ansvaret att planera verksamheten på ett sådant sätt att det under hela barnets vistelsetid finns personal på plats som kan tillgodose barnets behov av hjälp med vårdåtgärderna. Skolinspektionen framhåller att det alltid är huvudmannen som ansvarar för att det finns personal på plats med tillräcklig kunskap och kompetens som säkerställer en elevs behov av egenvård (se bl.a. Skolinspektionens beslut den 15 september 2020, dnr 2020:4111). Det är rektor som beslutar om skolans inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter elevernas olika förutsättningar och behov (2 kap. 10 § skollagen). Förslaget om tillfällig föräldrapenning vid introduktion innebär heller inte att tillfällig föräldrapenning kan beviljas enbart med anledning av att ordinarie personal är sjuk eller frånvarande av annan anledning. Förslaget innebär inte heller ett krav på högre kompetens bland skolpersonalen. Flera remissinstanser, däribland *Astma- och Allergiförbundet*, Malmö kommun och *Trollhättans kommun* framhåller vikten av samverkan mellan vård, skola

och föräldrar för att skapa en trygg egenvård i skolverksamheten. Regeringen bedömer att förutsättningarna för god samverkan och dialog stärks med förslaget.

Behov av hjälp med egenvårdsåtgärder samt behov av att avstå förvärvsarbete

I utredningens delbetänkande angavs att rätten till tillfällig föräldrapenning vid introduktion av barnets behov av egenvård förelåg för barn med sjukdom eller funktionsnedsättning. Utredningens intention var dock att det är barnets behov av hjälp med egenvård som är av vikt, inte orsaken till behovet. Det är barnets behov av hjälp med egenvårdsåtgärder som ska vara i fokus. Försäkringskassan har med anledning av delbetänkandets förslag efterfrågat förtydligande av vad som avses med sjukdom eller funktionsnedsättning och på vilket sätt personkretsen skiljde sig från den som gäller för omvårdnadsbidrag. I slutbetänkandet är lagförslaget omformulerat. Det är inte längre angivet att barnet måste ha en sjukdom eller en funktionsnedsättning, själva behovet av hjälp med egenvård är tillräckligt. Regeringen instämmer i utredningens resonemang om att det är behovet av introduktion av barnets behov av egenvård, och även förälderns behov av att medverka, som är avgörande för rätt till ersättning och det inte finns behov av att ange att det är en sjukdom eller funktionsnedsättning som kan ha förorsakat behovet. Något förtydligande av vad som avses med sjukdom eller funktionshinder i enlighet med Försäkringskassans synpunkter är således inte nödvändigt. Det innebär vidare att även föräldrar till barn vars egenvårdbehov beror av t.ex. syndrom och missbildningar kan ha rätt till tillfällig föräldrapenning i den nu aktuella situationen. Egenvården kan handla om kontinuerliga insatser som behöver göras varje dag eller om insatser som bara behöver göras vid behov, exempelvis att hjälpa en elev att få läkemedel om specifika symptom uppstår. Att det är hjälpbehovet med egenvård som ska stå som utgångspunkt är ett resonemang som exempelvis *Socialstyrelsen* och *Barncancerfonden* instämmer i.

Behovet av att föräldern avstår förvärvsarbete för att medverka i introduktionen av barnets hjälpbehov uppstår endast i fråga om egenvårdsåtgärder som är av en viss karaktär eller omfattning. Förälderns närvaro i verksamheten förutsätter att behovet finns för såväl barnet, föräldern och huvudmannen för barnets verksamhet. Försäkringskassan har i sitt remissvar påtalat att det kan vara svårt att bedöma behovet av förälderns närvaro. I vilken omfattning och på vilket sätt föräldrarna behöver närvara i verksamheten för att barnets behov ska kunna tillgodoses på ett sätt som alla inblandade känner sig trygga med är upp till huvudmannen, i dialog med föräldrarna, att avgöra. I den utsträckning det är möjligt och lämpligt bör förstås även barnet komma till tals. Egenvårdsåtgärder som det är tillräckligt att informera om skriftligt eller genom en kort kommunikation mellan föräldrar och personal, faller utanför tillämpningsområdet. Ett barn med behov av egenvårdsåtgärder kan även ha beviljats personlig assistans eller assistansersättning för tid i skolan och för de aktuella behoven av egenvård. Då ankommer det på den assistenten att hjälpa barnet med egenvårdsåtgärderna även i skolan och en förälder bör därmed inte kunna beviljas tillfällig föräldrapenning för introduktion i skolan.

Utredningen beskriver att det inte är möjligt att lämna någon fullständig beskrivning av vilka typer av egenvårdsåtgärder som kan motivera ett behov av förälderns medverkan i introduktionen. Exempel på när ett sådant behov ofta uppstår kan vara vid egenvårdsåtgärder som innebär kontinuerlig övervakning och kontroll t.ex. när ett barn har diabetes eller behöver andra omfattande egenvårdsåtgärder. Behov av förälderns medverkan i introduktionen kan även finnas när det är fråga om integritetskänsliga egenvårdsåtgärder, t.ex. barn som behöver hjälp med stomi, kateterisering, nutrition via sond eller knapp på magen. Då kan förälderns närvaro ge barnet en extra trygghet. Vidare kan det röra sig om barn för vilka det kan uppstå ett

behov av akut medicinering på grund av epilepsi, krampanfall eller allvarliga allergier. Regeringen instämmer i den beskrivning som utredningen ger och i bedömningen att det inte är möjligt att generellt uttala sig om vilka typer av egenvårdsåtgärder som kan motivera förälderns medverkan. Regeringen anser vidare att det i många fall då en introduktion kan bli aktuell bör finnas god information om barnet hos Försäkringskassan, som möjliggör för att myndigheten att bedöma rätten till ersättning. I de fall där informationen hos myndigheten är otillräcklig kan Försäkringskassan begära in kompletterande underlag (se vidare bedömningen om intyg nedan).

Under introduktionsperioden kan det även finnas inslag såsom exempelvis möten mellan skolpersonal och föräldrar där barnets närvaro inte är nödvändig. Det kan dessutom i vissa fall vara en fördel att barnet inte är närvarande när föräldrar och personal diskuterar barnets behov, sjukdom eller funktionsnedsättning. Utredningen gör bedömningen att det inte bör finnas något krav på att barnet ska vara närvarande under tid då föräldern får tillfällig föräldrapenning i samband med introduktion. Regeringen delar denna bedömning.

Barn upp till 12 år och i vissa fall upp till 16 år ska omfattas

Utredningen föreslår att rätt till ersättning i den aktuella situationen ska finnas för barn som inte fyllt 12 år. Regeringen instämmer i det förslaget. Tillfällig föräldrapenning kan enligt nuvarande reglering i socialförsäkringsbalken lämnas för barn som fyllt 12 men inte 16 år när det finns ett särskilt tillsyns- eller vårdbehov som beror på barnets sjukdom, utvecklingsstörning eller funktionshinder (13 kap. 22 § SFB). Vad gäller grunden för detta särskilda tillsyns- eller vårdbehov så föreslår utredningen att begreppet funktionshinder ska bytas ut mot begreppet funktionsnedsättning. Barnets funktionsnedsättning och det behov av särskild tillsyn och vård som detta medför ska vara utgångspunkten för bedömningen och därmed bör heller inte begreppet utvecklingsstörning längre användas i lagtexten (SOU 2022:31, s. 360 som hänvisar till prop. 2017/18:190 s. 69). Regeringen instämmer i utredningens resonemang och lämnar därför ett sådant förslag till ändring i 13 kap. 22 § SFB. Regeringen föreslår även, i likhet med utredningen, att begreppet ”funktionshindrat barn” ska bytas ut mot begreppet ”ett barn med funktionsnedsättning” i 13 kap. 20 § första stycket SFB.

Regeringen gör vidare bedömningen att rätt till tillfällig föräldrapenning för barn som fyllt 12 men inte 16 år bör gälla även när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagande i introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård. Förutsättningen är att det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning (se 13 kap. 23 § SFB). Liksom är fallet i dag krävs det ett läkarutlåtande som styrker det särskilda vård- eller tillsynsbehovet för att det ska kunna finnas en rätt till tillfällig föräldrapenning. Ett antal remissinstanser, däribland *Diabetesförbundet* föreslår en högre åldersgräns än 16 år. I utredningens slutbetänkande lämnas ett generellt förslag om att tillfällig föräldrapenning för barn som har ett särskilt vård- eller tillsynsbehov på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning ska kunna betalas ut för barn som ännu inte fyllt 18 år. Det förslaget är dock inte föremål för detta lagstiftningsärende.

Förmånstiden följer av nuvarande reglering

I dag kan tillfällig föräldrapenning betalas ut under 60 dagar per barn och år när ett barn exempelvis är sjukt eller smittat, vid besök i samhällets förebyggande barnhälsovård eller, om ett barn har en sjukdom eller funktionsnedsättning, vid läkarbesök som är en del i behandlingen av barnet (13 kap. 21 § första stycket och 25 § första stycket – de situationer som är aktuella regleras i 13 kap. 16 och 20 §§ SFB). Ytterligare 60 dagar per barn och år kan sedan beviljas för sådana situationer (13 kap.

21 § andra stycket och 25 § andra stycket SFB). Utredningen bedömde i delbetänkandet att det inte bör vara någon annan konstruktion av förmånstiden för introduktion till egenvårdsåtgärder än vad som gäller för t.ex. läkarbesök. *Statskontoret*, *Oskarshamns kommun* och *Region Gävleborg* ansåg dock att den föreslagna förmånstiden för introduktion är för generös. Även Arbetsgivarverket vill se begränsningar av den totala förmånstiden för tillfällig föräldrapenning. Utredningen föreslår i sitt slutbetänkande att det skulle göras en generell begränsning av förmånstiden för tillfällig föräldrapenning samtidigt som flera andra förslag som berör hur förmånstid är reglerad i dag lades fram. De förslagen bereds i Regeringskansliet. Regeringen delar den bedömning som gjordes i delbetänkandet, förmånstiden för att delta vid introduktion av egenvårdsåtgärder bör hanteras på samma sätt som gäller för de situationer enligt 13 kap 16 och 20 §§ SFB som kan ge rätt till tillfällig föräldrapenning i dag. Det innebär att på samma sätt som det i dag är teoretiskt möjligt att få ersättning under 120 dagar för deltagande i en kurs som ordnas av sjukvårdshuvudman för att lära sig vårda ett barn (13 kap. 20 § första stycket 2 i den nu föreslagna lydelsen) kan det vara teoretiskt möjligt att få motsvarande ersättning i den nu föreslagna situationen. Regeringen vill dock påtala att det antal dagar som föräldrar kan komma att behöva använda för den aktuella situationen bedöms vara relativt få. Utredningen uppskattar att ca 7 000 föräldrar kan komma att nyttja mellan fem och sju dagar per år och barn. Endast i undantagsfall bör längre perioder än så vara aktuella, t.ex. om barnet byter verksamhet eller om egenvårdsåtgärderna förändras. Regeringen bedömer i likhet med utredningen att det inte är nödvändigt att införa en helt ny förmånstid för den nu aktuella situationen. Det vore att komplicera lagstiftningen och frångå systematiken gällande tillfällig föräldrapenning där flera olika anledningar till att föräldern ansöker om tillfällig föräldrapenning räknas av från de 60 plus 60 dagar som utgör den totalt sett möjliga förmånstiden. En annan hantering, med en för ändamålet bestämd förmånstid, kan även riskera att bli normerande och inte ge den nödvändiga flexibilitet som krävs, eftersom barns behov och omständigheter kan variera kraftigt. Regeringens bedömning är att det i huvudsak kommer att röra sig om kortare och begränsade tidsperioder som föräldern kan komma att närvara tillsammans med barnet i skolverksamheten. Det innebär även att behovet av exempelvis registerutdrag för någon som under längre tid vistas i skolverksamheten, något som Oskarshamns kommun nämner, inte bedöms behöva utredas vidare. Det behöver dock alltid säkerställas att vårdnadshavares närvaro i skolverksamheter organiseras på ett sätt som säkerställer kraven på god arbetsmiljö.

Gränsdragning mot omvårdnadsbidrag

Tillfällig föräldrapenning och omvårdnadsbidrag har delvis överlappande syften. Båda förmånerna kan lämnas när ett barn är i behov av tillsyn och omvårdnad, men förmånerna skiljer sig även åt på betydande sätt. I 11 kap. 16 § SFB regleras förhållandet mellan förmånerna. Tillfällig föräldrapenning kan inte kan lämnas för sådana behov av omvårdnad eller tillsyn av ett barn som har grundat rätt till omvårdnadsbidrag. Den tillfälliga föräldrapenningen kan fungera som ett komplement till omvårdnadsbidraget (se RÅ 2001 ref. 70). Föräldern har vissa valmöjligheter om ett behov av tillsyn och omvårdnad ska tillgodoses genom omvårdnadsbidrag eller tillfällig föräldrapenning. Exempelvis kan föräldern välja att undanta vissa besök i skolan, eller läkarbesök från en ansökan om omvårdnadsbidrag, för att ge en möjlighet att få tillfällig föräldrapenning när han eller hon avstår från förvärvsarbete i samband med sådana besök. Fördelen är att den tillfälliga föräldrapenningen ger en rätt enligt föräldraledighetslagen (1995:584) till ledighet från arbetet för en specifik tidpunkt, något som omvårdnadsbidraget inte gör. Tillfällig föräldrapenning kan även beviljas för sådana situationer som normalt inte kan förutses och därför inte utgör underlag för omvårdnadsbidraget, t.ex. vid nya sjukdomar och akuta försämringstillstånd hos barnet (prop. 2017/18:190 s. 51 och 96). Tillfällig föräldrapenning kan även i vissa fall

betalas ut till den förälder som inte får omvårdnadsbidraget för en situation som beaktas inom omvårdnadsbidraget. *Försäkringskassan* påtalar att gränssnittet mellan tillfällig föräldrapenning och omvårdnadsbidrag medför tillämpningsproblem och att ytterligare utvidgningar av rätten till tillfällig föräldrapenning medför att förmånerna överlappar på ett sätt som kan vara problematiskt. Även *Svenskt Näringsliv* lyfter fram en sådan oro.

Den överlappning mellan förmånerna som finns i dag hanteras delvis genom att föräldrarna får besluta om vilka behov som ska ligga till grund för omvårdnadsbidraget. I likhet med vad som gäller för bl.a. läkarbesök kan föräldrar, i de fall båda förmånerna är aktuella, få möjlighet att välja vilken förmån som bäst tillgodoser deras behov gällande introduktion av hjälp med egenvård, omvårdnadsbidrag eller tillfällig föräldrapenning. Korrekt information kring konsekvenserna av ett sådant val blir av största vikt även framöver. Viktiga aspekter att informera om kan vara ersättningens storlek och rätten till ledighet från arbetet. Försäkringskassan har ansvar och uppgift att lämna information till berörda föräldrar och kan behöva se över hur information om omvårdnadsbidrag respektive tillfällig föräldrapenning ges till föräldrar och om det finns utrymme för förbättringar.

Möte med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning

Regeringens förslag

En förälder ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för ett barn som inte har fyllt 12 år om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med möte i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning.

Regeringens bedömning

Tillfällig föräldrapenning i den nämnda situationen bör kunna lämnas även för barn som fyllt 12 men inte 16 år om det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Bestämmelserna om förmånstid bör inte ändras.

Utredningens förslag och bedömningar

Utredningens förslag och bedömningar överensstämmer huvudsakligen med regeringens. I utredningens förslag används formuleringen ”den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i”. Utredningen gör inte någon bedömning om förmånstid utan föreslår en generell begränsning av förmånstiden för tillfällig föräldrapenning för vård av barn och en annan övre åldersgräns. Utredningens förslag har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Förslag om rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med möte med ett barns skolverksamhet ingår som en del av ett större förslag från utredningen, där flera tillkommande situationer föreslås ge rätt till tillfällig föräldrapenning. Vissa remissinstanser har därför lämnat synpunkter utifrån den totala utökningen av situationer medan några lämnar synpunkter på specifika förslag. De remissinstanser som yttrar sig över förslagen är i huvudsak positiva, däribland är *Kammarrätten i Stockholm*, *LO*, *Myndigheten för delaktighet*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Skolverket*, *Region Stockholm*, *Funktionsrätt Sverige*, *Barncancerfonden*, *Autism- och Aspergerförbundet*, *Svenska Diabetesförbundet*, *Saco* och *TCO*.

Företagarna och *Svenskt Näringsliv* avstyrker förslaget och anser att de situationer som redan i dag kan ge rätt till förmånen i stället behöver tydliggöras. Svenskt Näringsliv framför även att förslaget medför en oklar gränsdragning mot omvårdnadsbidraget. Även *Försäkringskassan* framhåller att förslaget skapar ytterligare situationer där tillfällig föräldrapenning och omvårdnadsbidrag överlappar varandra.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) är positiv till förslaget, men ställer sig frågande till om förslaget kan omfatta barn som på grund av risk för barnets hälsa inte kan delta i vanlig förskole- och skolverksamhet.

Malmö kommun är positiva till förslaget men poängterar att det är viktigt att det inte innebär en förskjutning av ansvar i frågor som ligger inom sjukvårdens kompetens mot föräldrar och skola.

Socialstyrelsen saknar ett förtydligande av rätten till ersättning kopplat till barn med problematisk skolfrånvaro.

Arbetsgivarverket tillstyrker, men endast om förmånstiden begränsas, annars bedömer myndigheten att rätten till ledighet från arbetet i sin helhet, dvs. inklusive samtliga av utredningens förslag även de som inte hanteras i denna proposition, blir för generös.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regeringen anser att det är angeläget att rätten till tillfällig föräldrapenning utvidgas för att skapa bättre förutsättningar för föräldrar till barn med sjukdom eller funktionsnedsättning att bistå med och även ta emot viktig och nödvändig information om barnet och dess behov av hjälp och stöd i exempelvis förskola och skola. Sådana möten kan vara återkommande och det är inte rimligt så som är fallet i dag att det ska krävas att en representant för hälso- och sjukvården deltar på mötet för att föräldern ska få rätt till ersättning och ledighet från arbetet. *Svenskt Näringsliv* och *Företagarna* är negativa till en sådan rätt, och anser att de situationer som i dag kan ge rätt till ersättning i stället ska förtydligas. Ett sådant förtydligande kan sägas ske nu, när det inte längre ska ställas krav på vissa aktörers närvaro under mötet. Det blir enklare för föräldern och även för huvudman för skolverksamheten att förstå i vilka situationer som en förälder har rätt till ersättning och ledighet från arbetet för sådant deltagande. Samtidigt ska ett deltagande på mötet från andra aktörer, t.ex. hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, inte utgöra något hinder mot att sådan ersättning ska kunna lämnas.

Det är barnets sjukdom eller funktionsnedsättning som ska vara skälet till att föräldern behöver delta i mötet för att det ska finnas en rätt till ersättning i den aktuella situationen. Det kan t.ex. gälla sådana möten med barnets skola som är nödvändiga för att ett barn med sjukdom eller funktionsnedsättning fullt ut ska kunna fullgöra sin skolgång. *Socialstyrelsen* önskar förtydliganden om hur förslaget relaterar till barn med problematisk skolfrånvaro. Regeringen delar den bild som *Socialstyrelsen* beskriver, där insatser för att främja skolnärvaro är beroende av ett strukturerat och långsiktigt arbete mellan flera aktörer, däribland skola, hälso- och sjukvård, vårdnadshavare och barn och ibland även socialtjänsten. I de fall ett barn med problematisk skolfrånvaro har en sjukdom eller en funktionsnedsättning och det är orsaken till mötet i skolverksamheten, så kan ersättning beviljas eftersom det är sådana tillstånd som ska vara utgångspunkten för ersättning i den aktuella situationen. Andra viktiga aktörer kan också vara närvarande på ett sådant möte. Regeringen bedömer att möjligheten till samråd och samförstående mellan olika aktörer ökar med förslaget, vilket ger ökade förutsättningar för lämpligt stöd och hjälp och till att delta i skolan. Att föräldern ges möjlighet till att delta i möten med anledning av ett barns sjukdom eller

funktionsnedsättning kan inte i sig, så som *Malmö kommun* befarar, innebära någon förskjutning av andra aktörers ansvar för barnet.

Utredningen föreslår att det ska vara vid möten i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i som det ska finnas en rätt till ersättning. Som redan anförts ovan delar regeringen den uppfattningen. På samma sätt som gällande förslaget om introduktion av hjälp med egenvård i avsnittet ovan anser regeringen att de aktuella verksamhetsformerna enligt skollagen ska framgå direkt av lagtexten.

ISF lyfter fram frågan om vad som ska gälla när barn exempelvis på grund av immunbrist som en följd av cancerbehandling eller kraftiga allergier vistas i en särskilt anpassad förskola eller grundskola. Det är huvudmannen för skolverksamheten som ska säkerställa att miljön i förskola och skola är trygg och tillgänglig och vid behov genomföra åtgärdsprogram och därtill samverka med elevhälsan, inklusive skolsköterska och skolläkare. I vissa fall kan ett barn behöva vistas i en särskilt anpassad verksamhet där särskilt stöd kan ges i form av fysisk miljöanpassning, t.ex. särskilda matplatser, allergifria zoner m.m. Den särskilda anpassningen bör inte i sig innebära att verksamheten har någon annan form än exempelvis förskola och skola och inkluderas därmed.

I likhet med vad som gäller i fråga om tillfällig föräldrapenning för bl.a. läkarbesök enligt 13 kap 20 § SFB finner regeringen att det inte heller bör finnas något krav på att föräldern behöver ha barnet i sin vård för att ha rätt till ersättning i den föreslagna situationen. Det innebär att barnet inte ska behöva vara närvarande under mötet tillsammans med föräldern, om så inte är nödvändigt eller lämpligt.

Utredningen föreslår att rätt till ersättning i den aktuella situationen ska finnas för barn som inte fyllt 12 år. Regeringen instämmer i det förslaget. Regeringen gör vidare, i likhet med utredningen, bedömningen att rätt till tillfällig föräldrapenning för föräldrar till barn som fyllt 12 men inte 16 år bör finnas när det är styrkt att barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Liksom är fallet i dag krävs det ett läkarutlåtande som styrker det särskilda vård- eller tillsynsbehovet.

Utredningen bedömde att det inte bör vara någon annan konstruktion av förmånstiden för möten i verksamheter enligt skollagen med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning än vad som gäller för möten i sådan verksamhet i dag. *Arbetsgivarverket* anser att det behövs en generell begränsning av antalet dagar då det finns rätt till tillfällig föräldrapenning och ledighet från arbetet om det ska ske en utökning av antalet situationer då tillfällig föräldrapenning ska kunna lämnas. Utredningen föreslår i sitt slutbetänkande att det ska göras en generell begränsning av förmånstiden för tillfällig föräldrapenning, samtidigt som flera andra förslag som berör hur förmånstid är reglerad i dag lades fram. De förslagen bereds i Regeringskansliet. Regeringen anser att förmånstiden i den nu föreslagna situationen bör hanteras på samma sätt som gäller för de situationer enligt 13 kap 16 och 20 §§ SFB som kan ge rätt till tillfällig föräldrapenning i dag. Det behövs inte några lagändringar för att det ska uppnås. Det handlar i huvudsak om ett fåtal möten per barn och år för de föräldrar som berörs.

Som Svenskt Näringsliv och *Försäkringskassan* beskriver så finns en risk för gränsdragningsproblem eftersom ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning kan ge föräldern rätt till både tillfällig föräldrapenning och omvårdnadsbidrag. För en diskussion om detta se ovan.

Utredning av ett barns behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen

Regeringens förslag

En förälder ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för ett barn som inte har fyllt 18 år om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas.

I fråga om barn som har fyllt 12 men inte 18 år ska samma bestämmelser om förmånstid för tillfällig föräldrapenning i den nämnda situationen gälla som för barn som inte har fyllt 12 år.

Regeringens bedömning

I fråga om barn som inte har fyllt 12 år bör bestämmelserna om förmånstid inte ändras.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningen använder begreppet ”hjälp och stöd” och förslaget har en annan lagteknisk utformning. Utredningen föreslår en generell begränsning av förmånstiden för tillfällig föräldrapenning för vård av barn.

Remissinstanserna

Förslagen om utökad rätt till tillfällig föräldrapenning vid en utredning enligt socialtjänstlagen eller vid en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas ingår som en del av ett mer omfattande förslag från utredningen, där flera tillkommande situationer föreslås ge rätt till tillfällig föräldrapenning. Vissa remissinstanser har svarat avseende den totala utökningen av situationer och vissa några lämnar synpunkter på specifika förslag. De remissinstanser som yttrar sig över förslagen är i huvudsak positiva, bland dessa återfinns *ISF*, *Kammarrätten i Stockholm*, *LO*, *Myndigheten för delaktighet*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Skolverket*, *Region Stockholm*, *Funktionsrätt Sverige, Barncancerfonden*, *Autism och Aspergerförbundet*, *Svenska Diabetesförbundet*, *Saco* och *TCO*. Flera av dessa instanser så som ISF, LO, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd samt *Örebro* och *Gävle kommun* tillstyrker utredningens övergripande förslag om höjda åldersgränser.

Företagarna och *Svenskt Näringsliv* avstyrker förslaget och anser att de situationer som redan i dag kan ge rätt till förmånen behöver tydliggöras. De är även negativa till en högre åldersgräns. A*rbetsgivarverket* tillstyrker, men endast om förmånstiden begränsas, annars bedömer myndigheten att rätten till ledighet från arbetet i sin helhet blir för generös.

Försäkringskassan har inga synpunkter på förslaget men framför att det kan finnas skäl att komplettera den allmänna bestämmelsen om rätten till tillfällig föräldrapenning i 13 kap. 2 § SFB för att spegla den nya ersättningsgrundande situationen.

Socialstyrelsen är positiv och anser vidare att även utredningar om barnets behov enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade bör inkluderas. I detta instämmer *Riksförbundet Attention* och *Stockholms kommun*. Den senare anser även att möjligheten att beviljas tillfällig föräldrapenning bör omfatta de eventuella insatser som en utredning inom socialtjänsten kan leda till, såsom exempelvis behandlande eller föräldrastödjande insatser.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Oro över ett barns beteende eller situation kan innebära att det behöver utredas om barnet är i behov av socialtjänstens skydd eller stöd. Vårdnadshavare och barn kan själva ta kontakt med socialtjänsten för att ansöka om stöd, exempelvis om ett barn har ett riskfyllt beteende. Socialnämnden kan uppmärksamma barn som far illa eller som misstänks fara illa bl.a. i det förebyggande arbetet eller genom den egna uppsökande verksamheten eller genom samverkan med andra samhällsorgan. Socialtjänsten kan även få kännedom om barns situation genom anmälningar om oro för ett barn. Anställda inom exempelvis Polismyndigheten och andra myndigheter vars verksamhet berör barn och unga så som skola och förskola, myndigheterna inom hälso- och sjukvården samt tandvården har en lagreglerad skyldighet att anmäla misstanke om att ett barn far illa till socialnämnden (19 kap. 1 § socialtjänstlagen [2025:400]). Regeringen beslutade den 11 september 2025 propositionen Stärkt skydd för barn som riskerar att fara illa (prop. 2025/26:12). Propositionen innehåller förslag om att fler myndigheter, anställda hos dessa myndigheter och ordningsvakter ska vara skyldiga enligt socialtjänstlagen att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa. Propositionen innehåller också förslag om att det ska förtydligas i socialtjänstlagen att vissa myndigheter, anställda hos dessa myndigheter och yrkesverksamma redan omfattas av denna skyldighet. Anmälningarna kan gälla brister i hemmet eller föräldraskapet eller annan typ av oro runt barnet, såsom när barn har ett utagerande beteende, kriminalitet eller problematisk skolfrånvaro. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Vid en anmälan om oro för ett barn ska socialtjänsten ta ställning till om en utredning ska inledas genom en s.k. förhandsbedömning (20 kap. 2 § socialtjänstlagen). Vid en förhandsbedömning kan en förälders medverkan vara nödvändig för att socialtjänsten ska få god information om barnets situation och därmed kunna bedöma behovet av utredning och stödinsatser. Socialnämnden bör också erbjuda vårdnadshavaren, barnet och den som gjort anmälan ett möte, om det är lämpligt med hänsyn till barnets bästa (19 kap. 5 § socialtjänstlagen). I de fall en utredning inleds är vårdnadshavarna centrala för att inhämta information om barnets behov och förutsättningar och även för att vara ett stöd för barnet. När en utredning pågår kan den ha olika karaktär och omfattning, men generellt är förälderns medverkan och roll av stor betydelse för att socialtjänsten ska få en rättvisande bild av barnets situation och kunna utforma lämpliga insatser. Föräldrars medverkan kan även vara nödvändig för att visa samspelet mellan barnet och föräldrarna. I vissa fall kan föräldrar dessutom uppfatta sin medverkan som tvingande då socialtjänsten under vissa förutsättningar har en skyldighet att ingripa och omhänderta barn i behov av vård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av barn och unga.

För att kunna medverka i en utredning hos socialtjänsten om barnets behov av skydd eller stöd, eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas, kan föräldrarna behöva avstå från förvärvsarbete. Någon rätt till tillfällig föräldrapenning och rätt till ledighet från arbetet finns dock inte för denna situation. Som *SKR* konstaterar har det nuvarande regelverket lett till problem för såväl berörda föräldrar och barn som för socialtjänsten.

För barnets psykiska och fysiska välmående, på såväl kort som lång sikt, kan föräldrars kontakter med socialtjänsten vara lika angelägna som kontakter med hälso- och sjukvården. En utredning kan identifiera behov av insatser som är viktiga för att förebygga att barn och unga utvecklas ogynnsamt och för att förhindra att destruktiva beteenden blir långvariga. Regeringen föreslår därför att föräldrar ska ges möjlighet till tillfällig föräldrapenning när de medverkar i en utredning som initierats med anledning av sådant behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen som barnets situation

påkallar. Utredningen använder begreppet ”hjälp och stöd ” för att beskriva en sådan utredning. I 20 kap. socialtjänstlagen används dock uttrycket ”skydd eller stöd” gällande en utredning av ett barns behov och därför anser regeringen att det begreppet bör användas i stället. Ändringen är språklig och utgör inte någon ändring i sak. Möjlighet till tillfällig föräldrapenning bör även finnas vid deltagande i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas. En utvidgning av ersättningsrätten på nu föreslaget vis ger bättre förutsättningar för stöd till såväl föräldrar som barn. Förälderns medverkan kan vara av stor betydelse för att socialtjänsten ska få en rättvisande bild av barnets behov av skydd eller stöd. Att möjligheten för föräldrar att medverka förbättras innebär således även att socialtjänstens arbete kan förenklas och bli mer effektivt.

Regeringen anser därför att det finns tydliga fördelar med ett sådant förslag trots de invändningar som *Svenskt Näringsliv*, *Arbetsgivarverket* och *Företagarna* för fram. Utredningen bedömer att i genomsnitt 5 000 föräldrar årligen skulle använda tillfällig föräldrapenning i en sådan situation, i första hand för del av en dag under enstaka tillfällen. Regeringen bedömer att utvidgningen därmed inte innebär någon större påverkan på planeringsmöjligheter för arbetsgivarna och heller inte ökar komplexiteten i regelverket på ett problematiskt sätt.

Flera av kontakterna mellan föräldrar och socialtjänst kan i dessa situationer ske utan att barnet är närvarande. Utredningen bedömer därför att det inte bör vara ett krav på att föräldern vårdar barnet för rätt till ersättning. Regeringen delar den bedömningen.

Även föräldrar till barn som är över 12 år bör omfattas av möjligheten till tillfällig föräldrapenning, eftersom en förhandsbedömning eller utredning kan bli aktuell även för äldre barn. Som tidigare nämnts finns en rätt till tillfällig föräldrapenning i vissa situationer för barn som fyllt 12 men inte 16 år när det finns ett särskilt vård- eller tillsynsbehov som beror på sjukdom eller funktionsnedsättning. Ett sådant krav bör dock inte ställas i denna situation eftersom ett barns behov av skydd eller stöd av socialtjänsten kan uppstå även om barnet inte har ett särskilt vård- eller tillsynsbehov på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Regeringen föreslår liksom utredningen att en förälder ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för barn som har fyllt 12 men inte 18 år om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete för att medverka i en utredning eller i förhandsbedömning hos socialtjänsten. En högre åldersgräns än 16 år, som i dag är fallet när ett barn har ett särskilt vård- eller tillsynsbehov på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning, är enligt regeringen motiverat i denna situation. Utredningar och därpå följande insatser inom socialtjänsten omfattar även barn mellan 16 och 18 år. När barnet är mellan 12 och 18 år ska det ställas krav på att förälderns närvaro ska styrkas av socialtjänsten (se vidare nedan).

Regeringen anser att förmånstiden i den nu föreslagna situationen bör hanteras på samma sätt som gäller för de situationer enligt 13 kap. 16 och 20 §§ SFB som kan ge rätt till tillfällig föräldrapenning i dag. Omfattningen på nyttjandet bedöms komma att begränsas till ett fåtal möten per barn och år för de föräldrar som berörs av förslaget.

Stockholms kommun, *Socialstyrelsen* och *Riksförbundet Attention* har framfört att rätt till tillfällig föräldrapenning även bör finnas vid medverkan i utredningar kring barnets behov av stöd och hjälp enligt LSS. Utredningen har inte analyserat den frågan vidare och en sådan utvidgning av rätten är därför inte föremål för detta lagstiftningsärende.

Stockholms kommun anser dessutom att föräldrars medverkan i de eventuella insatser som en utredning inom socialtjänsten kan leda till, som exempelvis behandlande eller föräldrastödjande insatser, bör ge en rätt till tillfällig föräldrapenning. I promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när

samtycke saknas (Ds 2024:30), finns förslag om att föräldrar ska kunna få tillfällig föräldrapenning när de avstår från förvärvsarbete för att delta i insatser i öppna former med stöd av bl.a. socialtjänstlagen. Rätten till tillfällig föräldrapenning föreslås gälla såväl när insatsen riktas till föräldern själv som när den riktas till barnet under förutsättning att och förälderns deltagande är nödvändigt för att uppnå syftet med insatsen. Regeringen avser att genomföra förslag från promemorian (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6.5 och 6.6).

Enligt *Försäkringskassan* kan det finnas skäl att komplettera den allmänna bestämmelsen i 13 kap. 2 § SFB för att spegla de nya ersättningsgrundande situationerna som föreslås. Regeringen kan konstatera att tillfällig föräldrapenning redan i dag lämnas för t.ex. besök på en institution för medverkan i behandling av barnet och deltagande i kurs för att lära sig vårda barnet. Föräldrar till barn inom LSS-kretsen kan också använda s.k. kontaktdagar inom tillfällig föräldrapenning för att t.ex. besöka barnets skola. Dessa situationer skiljer sig tydligt åt men omfattas alla av 13 kap. 2 § SFB. Högsta förvaltningsdomstolen har vidare ansett att begreppet vård inte bör tolkas allt för snävt, utan även omfatta sådan vård som rör barnets utveckling och fostran, i fråga om rätt till tillfällig föräldrapenning (RÅ 2004 ref. 52). Enligt regeringens mening behöver 13 kap. 2 § SFB därmed inte ändras med anledning av de nu tillkommande situationerna.

Föräldrapenningsförmåner till flera föräldrar för samma barn och tid

Regeringens förslag

Tillfällig föräldrapenning ska få lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid vid möte i skolan med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning samt vid medverkan i en utredning hos socialtjänsten eller i en förhandsbedömning av om en utredning ska inledas.

När det finns en samtidig rätt till tillfällig föräldrapenning för flera föräldrar och någon av föräldrarna har en samtidig rätt till föräldrapenning ska det vara möjligt att kombinera tillfällig föräldrapenning och föräldrapenning vid rätt till tillfällig föräldrapenning vid möte i skolan med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning samt vid medverkan i en utredning hos socialtjänsten eller i en förhandsbedömning av om en utredning ska inledas.

Regeringens bedömning

Det bör vara tillräckligt med en förälders närvaro vid introduktion av ett barns behov av hjälp med vårdåtgärder.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Utredningens förslag inkluderar fler situationer när föräldrapenningsförmåner kan lämnas för samma barn och tid. Utredningens förslag har en annan lagteknisk utformning.

Remissinstanserna

Flera remissinstanser är positiva till förslaget så som *ISF*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *TCO, Örebro kommun*, *Gävle kommun*, *Funktionsrätt Sverige*, *Barncancerfonden* och *Jämställdhetsmyndigheten*. *Försäkringskassan* har inget att invända mot att flera föräldrar ges rätt till tillfällig föräldrapenning. *Riksförbundet Attention* vill se att även deltagande i introduktion om barnets behov av egenvårdsåtgärder ska omfattas så att flera föräldrar kan delta. *Arbetsgivarverket*

tillstyrker att fler än en förälder kan delta vad gäller utredning eller förhandsbedömning hos socialtjänsten.

Ett större antal remissinstanser instämmer i utredningens bedömning, däribland *Folkhälsomyndigheten*, *LO*, TCO, *Statskontoret*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Arbetsgivarverket*, ISF, *Luleå kommun*, *Lidingö kommun*, *Halmstads kommun* och *Kungsbacka kommun*. *Svenskt Näringsliv* avstyrker.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

För att föräldrar ska få och bistå med viktig och nödvändig information om barnet och dess behov av hjälp och stöd kan närvaro vid möten i skolan med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning och deltagande i en utredning hos socialtjänsten vara av väsentlig betydelse. Behovet av att få information, men även att ge sådan, kan finnas hos fler än en av föräldrarna. Vid ett möte hos socialtjänsten kan det dessutom uppfattas som tvingande att föräldrarna ska medverka i utredningen eller förhandsbedömningen, t.ex. i ett fall då föräldraförmågan har ifrågasatts och det finns en risk för ett omhändertagande av barnet. Utredningen föreslår därför att det ska finnas en samtidig rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldrar behöver avstå från förvärvsarbete i en sådan situation. Det är främst föräldrar som är barnets vårdnadshavare som har ett sådant behov av deltagande. Det kan dock inte uteslutas att även en förälder som inte är vårdnadshavare, så som en sambo eller andra personer som enligt socialförsäkringsbalkens bestämmelser är att likställa med föräldrar, också samtidigt kan behöva närvara och delta i sådana utredningar. Motsvarande behov kan även finnas när föräldrarna behöver avstå från förvärvsarbete för att delta i ett möte i skolverksamheten som är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning. Samtidig rätt till ersättning bör därför finnas för flera föräldrar i dessa situationer. Ett gemensamt deltagande kan möjliggöra ett gemensamt ansvarstagande för barnet och därmed bidra till ett mer jämställt föräldraskap, något som *Jämställdhetsmyndigheten* framför.

Riksförbundet Attention vill se att flera föräldrar kan få tillfällig föräldrapenning även vid deltagande i introduktion om barnets behov av egenvårdsåtgärder. I delbetänkandet bedömde utredningen att det bör vara tillräckligt med att en förälder i taget närvarar vid en sådan introduktion. Regeringen delar den bedömningen. Det är även möjligt för föräldrarna att dela upp introduktionsperioden mellan sig för att de på så sätt ska kunna känna sig trygga med att barnets hjälpbehov kan tillgodoses i verksamheten och bidra med kunskap om barnets situation.

Om en förälder får föräldrapenning så är det i de flesta fall inte möjligt att lämna tillfällig föräldrapenning till en annan förälder för samma barn och tid trots att det i den aktuella situationen kan finnas en samtidig rätt till tillfällig föräldrapenning för föräldrarna. Utredningen föreslår att när det finns en sådan samtidig rätt till tillfällig föräldrapenning för föräldrarna så ska det vara möjligt att kombinera föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning för samma barn och tid. Det ger den arbetande föräldern möjlighet att få tillfällig föräldrapenning utan att den förälder som vårdar barnet med föräldrapenning behöver byta från föräldrapenning till tillfällig föräldrapenning. Regeringen instämmer i att det bör införas ytterligare möjligheter att kombinera föräldrapenningsförmåner och lämnar ett sådant förslag. Förslaget är begränsat jämfört med utredningens förslag som inbegriper ytterligare situationer som inte är föremål för detta lagstiftningsärende. Förslaget avser för det första tillfällen då föräldern deltar i möte i skolan med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning. Den andra situationen avser medverkan i utredning enligt socialtjänstlagen om barnets behov av skydd eller stöd och vid en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas. Eftersom regeringen föreslår att tillfällig

föräldrapenning även ska kunna lämnas i den andra situationen om barnet har fyllt 12 men inte 18 år (förslaget till 13 kap. 24 a § SFB) så bör föräldrapenningsförmåner kunna lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i den situationen även om barnet har fyllt 12 men inte 18 år.

Underlag för att styrka rätten till ersättning

Regeringens förslag

För barn som har fyllt 12 men inte 18 år ska rätten till tillfällig föräldrapenning vid deltagande i en utredning hos socialtjänsten eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas styrkas med ett intyg om att föräldern deltagit.

Regeringens bedömning

Det bör inte införas något ytterligare krav på intyg för rätt till tillfällig föräldrapenning i de nya ersättningsgrundande situationerna.

Utredningens förslag och bedömning

Utredningens förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna

Flertalet instanser tillstyrker slutbetänkandet i sin helhet, däribland *ISF*, *Kammarrätten i Stockholm*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Gävle kommun* och *Örebro kommun*. *Funktionsrätt Sverige* tillstyrker förslaget om att intyg ska styrka närvaron. *Försäkringskassan* har inget att invända mot förslaget, men anser att det bör förtydligas vad som avses med att styrka rätten till ersättning och om uttrycket innefattar ett specifikt beviskrav.

Flertalet remissinstanser som kommenterat bedömningen i delbetänkandet om att intyg inte ska krävas för att styrka rätten till tillfällig föräldrapenning vid introduktion av ett barns behov av hjälp med egenvård ställer sig bakom den. Bland dessa finns ISF, *Statskontoret*, *LO*, *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Socialstyrelsen*, *Arbetsgivarverket*, *TCO* och ett flera kommuner. Försäkringskassan anser att det bör införas en bestämmelse om möjlighet till inhämtande av intyg i de situationer där myndigheten saknar tillräckligt utredningsunderlag. *Svenskt Näringsliv* avstyrker och *Region Gävleborg* anser att det finns risk för fusk och felutnyttjande i den aktuella situationen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regeringen föreslår ovan att en förälder ska kunna få tillfällig föräldrapenning vid medverkan i en utredning om ett barns behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen eller i en förhandsbedömning av om en utredning ska inledas. Regeringen anser i likhet med utredningen att rätten till tillfällig föräldrapenning i denna situation ska vara förenad med ett krav på intyg som visar att föräldern deltagit om barnet är över 12 år. Detta är i linje med principen att för barn som har fyllt 12 år ska det finnas någon form av underlag till stöd för rätten till tillfällig föräldrapenning. Det bör vara tillräckligt med enbart uppgifter om att föräldern närvarat vid sådana tillfällen, intygat av en företrädare för socialtjänsten.

Försäkringskassan önskar ett klargörande av om ”styrkt” innebär ett högre beviskrav än vad som vanligen gäller i socialförsäkringen. Enligt regeringens mening bör det som nu föreslås i fråga om ”styrka” förstås på samma som i 110 kap. 18 § första meningen SFB.

Utredningen har gjort bedömningen att det inte bör införas ett krav på intyg för att styrka rätten till tillfällig föräldrapenning vid möte med skolan på grund av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning eller vid deltagande i introduktion av barnets behov av egenvårdsåtgärder. *Svenskt Näringsliv* är negativ till bedömningen. Försäkringskassan anser att det bör införas en bestämmelse om möjlighet till inhämtande av intyg, i de situationer där myndigheten saknar tillräckligt utredningsunderlag.

Försäkringskassan ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver (110 kap. 13 § första stycket SFB). Det innebär att Försäkringskassan leder utredningen i ärendet och ska se till att det material som krävs kommer in. Det ankommer dock även på en sökande av en förmån att visa att han eller hon uppfyller förutsättningarna för att få förmånen. Försäkringskassan kan då anvisa den enskilde hur denne bäst kan styrka sina påståenden (prop. 2008/09:200 s. 554 och 555). Om tillräcklig information redan finns hos Försäkringskassan, t.ex. i ett ärende om omvårdnadsbidrag eller i form av ett förhandsbesked för tillfällig föräldrapenning, behöver föräldern inte komplettera med ytterligare underlag. Vid behov kan Försäkringskassan kontakta den enskilde som då är skyldig att lämna uppgifter som är av betydelse för bedömningen av rätten till tillfällig föräldrapenning. Uppgifterna lämnas på heder och samvete (110 kap. 13 § andra stycket SFB). När det behövs får Försäkringskassan dessutom göra förfrågningar hos den försäkrades arbetsgivare eller någon annan som kan antas lämna behövliga uppgifter (110 kap. 14 § 1 SFB). Försäkringskassan har alltså i dag möjlighet att kräva flera typer av underlag som myndigheten kan behöva för att pröva rätten till tillfällig föräldrapenning, även i de nu föreslagna situationerna. Uppgifter i en ansökan om tillfällig föräldrapenning lämnas på heder och samvete (110 kap. 4 § och 111 kap. 4 § SFB).

Endast i vissa fall finns det ett föreskrivet krav på styrkande av rätten till tillfällig föräldrapenning i form av intyg eller utlåtande. Dagens reglering tillåter en flexibilitet i fråga om på vilket sätt som rätten till ersättning ska styrkas, vilket med hänsyn till föräldrar, hälso- och sjukvården samt Försäkringskassan kan vara av stort värde. Ansökningsförfarandet och administrationen av försäkringen blir på detta sätt mindre komplicerad och betungande. Regeringen gör mot ovan beskrivna bakgrund samma bedömning som utredningen. Det behövs inte ytterligare bestämmelser om krav på intyg för att styrka rätten till tillfällig föräldrapenning i nu aktuella situationer.

Vad beträffar *Region Gävleborgs* synpunkt att det finns en risk för fusk och felutnyttjande av förmånen när intyg inte krävs vill regeringen utöver ovanstående beskrivning om utredningsskyldighet och möjlighet att inhämta uppgifter vid behov även nämna att Försäkringskassan bedriver ett intensivt arbete mot bidragsbrott och felaktiga utbetalningar och har fått nya verktyg för kontroller, bl.a. frånvarouppgifter som lämnas i samband med arbetsgivardeklarationerna. Försäkringskassans kontrollarbete kommer säkerligen att omfatta även de nu tillkommande situationerna.

3.10.4 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringen om ansökningstid för tillfällig föräldrapenning ska träda i kraft den 1 april 2026. Övriga lagändringar ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla i fråga om tillfällig föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

För ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett beslut om omvårdnadsbidrag eller vårdbidrag ska bestämmelsen om att tillfällig föräldrapenning inte lämnas för sådant behov av omvårdnad eller tillsyn som har grundat rätt till omvårdnadsbidrag inte utgöra hinder mot att lämna tillfällig föräldrapenning för deltagande i möte med den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning. Detsamma ska gälla i fråga om tillfällig föräldrapenning vid introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i.

I fråga om beslut om omvårdnadsbidrag ska detta gälla till dess att Försäkringskassan har omprövat beslutet om omvårdnadsbidrag eller beslutat att lämna omvårdnadsbidrag efter en ny ansökan som inte endast avser en ändrad fördelning av sedan tidigare beviljat omvårdnadsbidrag.

Utredningens förslag

Utredningens förslag överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår i båda betänkandena ikraftträdandedatum som redan har passerat. I delbetänkandet föreslås mer begränsade övergångsbestämmelser för de situationer då det redan finns ett beslut om omvårdnadsbidrag eller om vårdbidrag. Regeringens förslag överensstämmer i sak med förslaget i slutbetänkandet. Av övervägandena i slutbetänkandet framgår att delar av övergångsbestämmelserna ska gälla för den situationen att tillfällig föräldrapenning lämnas vid förälders deltagande i viss introduktion. Detta framgår av lagförslaget i delbetänkandet men har förbisetts i slutbetänkandets lagförslag.

Remissinstanserna

Få remissinstanser lämnar specifika synpunkter om ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna, både gällande delbetänkandet och slutbetänkandet. *Diabetesorganisationen i Sverige* och *Storstockholms diabetesförening* är positiva till det i delbetänkandet föreslagna ikraftträdandet. Vidare är flertalet remissinstanser positiva till eller tillstyrker delbetänkandet i sin helhet, däribland *Folkhälsomyndigheten, TCO* och *ISF*.

Försäkringskassan anser att ikraftträdandetidpunkten bör flyttas fram och övergångsbestämmelserna i delbetänkandet bör justeras. Försäkringskassan anser även att slutbetänkandets förslag till ikraftträdande bör skjutas fram och lämnar synpunkter på övergångsbestämmelserna.

ISF och *Karlstads kommun* är instanser som tydligt tillstyrker slutbetänkandets förslag. *TCO* anser att övergångsbestämmelserna är väl avvägda. *Kammarrätten i Stockholm*, *Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd* och bl.a. *Gävle kommun* tillstyrker slutbetänkandets förslag i sin helhet.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen anser att ett snart ikraftträdande är angeläget. Regeringen föreslår därför att ändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026. När det gäller ändring av ansökningstiden (13 kap. 9 a § SFB) finns behov av ett senare ikraftträdande. Försäkringskassan behöver tid för att genomföra vissa it-justeringar och föräldrar behöver få information om och möjlighet att anpassa sig till den föreslagna kortare ansökningstiden. Den tidpunkt som ger utrymme för detta bedöms vara den 1 april 2026. Äldre bestämmelser bör fortfarande gälla för tillfällig föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Av 11 kap. 16 § SFB framgår att tillfällig föräldrapenning inte lämnas för sådant behov av omvårdnad eller tillsyn av ett barn som har grundat rätt till omvårdnadsbidrag. Enligt den äldre lydelsen av 11 kap. 16 § gäller motsvarande hinder mot att lämna tillfällig föräldrapenning för den numera upphävda förmånen vårdbidrag. Deltagande i möten med skolan samt medverkan vid introduktion till barnets behov av egenvård i skolan är behov som kan ha beaktats inom ramen för ett omvårdnadsbidrag. Regeringen anser att det ska vara möjligt för föräldrar att få välja om dessa behov ska ligga till grund för omvårdnadsbidrag eller kunna ge rätt till tillfällig föräldrapenning. Föräldrarna har dock i det fall behoven redan har beaktats inom ett vid ikraftträdandetidpunkten gällande beslut om omvårdnadsbidrag inte haft en sådan valmöjlighet. Det är inte känt hur stor den gruppen av föräldrar är. I syfte att förenkla för föräldrarna och för Försäkringskassan lämnas därför förslag på övergångs-bestämmelser som ska göra det möjligt för denna grupp av föräldrar att, under en övergångsperiod, trots beslutet om omvårdnadsbidrag få tillfällig föräldrapenning. *Försäkringskassan* lyfte i sitt remissvar till delbetänkandet att den föreslagna övergångsbestämmelsen innebär att möjligheten att beviljas tillfällig föräldrapenning, trots att behovet beaktats vid bedömningen av rätten till omvårdnadsbidrag, upphör i några situationer där det kan ifrågasättas om detta har varit meningen. Det gäller exempelvis när en förälder som tidigare har beviljats omvårdnadsbidrag får avslag på en ansökan om att förmånen ska ges med en högre nivå samtidigt som omprövning inte ska ske enligt 22 kap. 15 § SFB. I så fall gäller det tidigare beslutet. Försäkringskassan föreslår att övergångsbestämmelsen omformuleras. Regeringen anser att övergångsbestämmelserna bör utformas i enlighet med Försäkringskassans synpunkter.

Undantaget bör därför gälla tills Försäkringskassan omprövat beslutet om omvårdnadsbidrag, eller har beviljat omvårdnadsbidrag efter en ny ansökan. Undantaget ska dock inte gälla beslut som endast avser en ändrad fördelning av sedan tidigare beviljat omvårdnadsbidrag. I fråga om barn för vilka det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om vårdbidrag, som i dagsläget är mycket få, så bör undantaget gälla tills dess att beslutet om vårdbidrag av någon anledning upphör att gälla.

3.10.5 Följdändring med anledning av införandet av en tioårig grundskola

Regeringens förslag

Det ska göras en följdändring i 13 kap. 20 § socialförsäkringsbalken på så sätt att förskoleklassen ska tas bort från bestämmelsen.

Ändringen ska träda i kraft den 1 juli 2028. Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för tillfällig föräldrapenning som avser tid före ikraftträdandet.

Utredningens förslag

Utredningen berör inte frågan om införandet av en tioårig grundskola och upphörandet av förskoleklassen som skolform.

Skälen för regeringens förslag

Riksdagen har beslutat att grundskolan ska utökas och bli tioårig genom att förskoleklassen upphör som skolform den 1 juli 2028 och ersätts av en ny första årskurs i grundskolan (prop. 2024/25:143, bet. 2024/25:UbU17, rskr.2024/25:289).

Regeringen föreslår i denna proposition en utökad rätt till tillfällig föräldrapenning när en förälder behöver avstå från förvärvsarbete för deltagande i vissa möten i ett antal i lagen angivna verksamheter som barnet normalt deltar i (se förslaget till 13 kap. 20 § SFB). En sådan angiven verksamhet är förskoleklassen. Eftersom förskoleklassen som skolform upphör den 1 juli 2028 måste en följdändring göras i 13 kap. 20 § tredje stycket SFB på så att den andra punkten om skolformen förskoleklass tas bort. Som en följd av detta bör de efterföljande punkterna numreras om.

Eftersom förskoleklassen som skolform upphör den 1 juli 2028 så bör lagändringen träda i kraft samma dag. Äldre bestämmelser bör dock fortfarande gälla för tillfällig föräldrapenning som avser tid före den 1 juli 2028.

3.10.6 Konsekvenser av förslagen

Konsekvenser av begränsad tid för ansökan

En förändrad tid för ansökan om tillfällig föräldrapenning innebär att Försäkringskassan kommer att behöva anpassa it-systemen och informera föräldrar om förändringen. I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, utg.omr. 10, avsnitt 3.14.8, bet. 2024/25:SfU1, rskr. 2024/25:98) fick Försäkringskassan medel för en sådan förändring inom ramen för arbetet med att minska felaktiga utbetalningar i föräldraförsäkringen.

Kvaliteten i beslutsunderlagen kan förbättras när ansökan görs i nära anslutning till frånvaron, och behoven av rättningar eller återkrav vid felaktigheter kan komma att minska. En begränsad ansökningstid kan även bidra till att begränsa avsiktliga bidragsbrott och därmed minska omfattningen av felaktiga utbetalningar.

Statliga myndigheter i övrigt, inklusive förvaltningsdomstolar, bedöms inte påverkas av förslaget om förändrad tid för ansökan.

Föräldrar som i dag ansöker sent om ersättning kan som en följd av förslaget behöva ändra sitt beteende, för de flesta föräldrar är det okomplicerat men kan i vissa situationer vara svårare. Möjlighet till undantag finns om barnet har en allvarlig sjukdom eller när tillfällig föräldrapenning betalas ut i samband med att ett barn har avlidit. När föräldrarna ansöker om ersättning tidigare bör risken minska för att föräldern på grund av glömska oavsiktligt ansöker om fel dag eller en felaktig omfattning. Det gynnar föräldern då antalet felaktiga utbetalningar och återkrav minskar.

Förslaget bedöms gynna arbetsgivare, genom att korrigeringar av frånvaro i efterhand minskar, och risken för felaktigheter och missbruk av såväl ledighetsrätt som tillfällig föräldrapenning minskar. Det betonar även kravet på ersättning för att den anställde ska ha rätt till ledighet.

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser i övrigt.

Konsekvenser av utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning

Ekonomiska konsekvenser för staten

De ekonomiska konsekvenserna för staten beror i hög grad på hur många föräldrar som kommer att använda tillfällig föräldrapenning i de nya föreslagna situationerna. Beräkningarna bygger på antaganden om nyttjandegrad, vilka har hämtats från utredningens kartläggningar och skattningar. Vad beträffar kostnader för Försäkringskassan har nya beräkningar inhämtats under hand från myndigheten.

Förslaget om medverkan vid introduktion av ett barns behov av hjälp med egenvårdsåtgärder bedöms innebära en utgiftsökning om ca 37 miljoner kronor per år.

I viss mån kan det vara samma föräldrar som berörs av introduktion av egenvårdsåtgärder som även kan ha behov av andra möten med skolan och vissa omsorgsverksamheter som är motiverade av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning. Redan i dag kan föräldrar få ersättning vid möten med skolan och andra verksamheter om någon representant från hälso- och sjukvården är närvarande vid mötet. Förslaget om möte i skolan bedöms medföra en utgiftsökning med ca 8 miljoner kronor per år.

Antalet orosanmälningar gällande barn är relativt stort men det är inte alltid som en anmälan leder till en utredning. Utredningar och förhandsbedömningar kan även ha olika karaktär. Det kan röra sig om allt från ett telefonsamtal till närvaro i utredningshem under ett antal veckor. Uppskattningen av kostnaderna för förslaget är därför osäker men skattades i utredningen till ca 10 miljoner kronor per år.

Sammantaget beräknas förslagen att öka utgifterna för tillfällig föräldrapenning med 55 miljoner kronor per år. Statlig ålderspensionsavgift för tillfällig föräldrapenning är inkluderad i beräkningen.

Förändringarna av regelverket medför vissa kostnader för Försäkringskassan som är handläggande myndighet för tillfällig föräldrapenning. Förslagen innebär ett något högre inflöde av ärenden och därmed högre löpande administrativa kostnader. Några ärenden är mer komplicerade än genomsnittet eftersom intyg kan behöva hanteras och i vissa fall behöver även en bedömning göras av barns särskilda vård- eller tillsynsbehov. Försäkringskassan har även kostnader för viss it-utveckling. Myndighetens kostnader med anledningen av förslagen beräknas uppgå till 19,1 miljoner kronor för 2026. De löpande kostnaderna beräknas därefter uppgå till 18,6 miljoner kronor årligen.

Regeringen bedömer att ärendeinflödet till domstolar kommer att påverkas enbart marginellt av regeländringen, eftersom antalet tillkommande ärenden är få och det är ett begränsat antal ärenden med tillfällig föräldrapenning i ärendehandläggningen i dag.

Konsekvenser för föräldrar och för jämställdhet

Förslagen innebär en utvidgning av vilka situationer som ger rätt till tillfällig föräldrapenning. Utvidgningen bedöms beröra endast en mindre andel av de föräldrar som i dag använder försäkringen, men utgöra ett viktigt bidrag för dessa föräldrars möjligheter att kombinera arbetsliv och familjeliv och för att stödja barnet.

Förslaget om medverkan i introduktion av ett barns behov av hjälp med vård- eller behandlingsåtgärder kommer bl.a. att nyttjas av föräldrar till barn med svåra sjukdomar och funktionsnedsättningar. Genom den nya ersättningsgrunden ges föräldrar till barn med behov av egenvårdsåtgärder mer likartade förutsättningar att medverka i skolan vid introduktionen. Medverkan är i många fall en förutsättning för att barnet och föräldrarna ska kunna vara trygga med att barnets behov tillgodoses.

Hur lång tid som föräldern behöver medverka vid barnets introduktion skiljer sig åt beroende på barnets unika förutsättningar, men för många föräldrar rör det sig om ett mindre antal dagar per år. I delbetänkandet uppskattar utredningen att ca 7 000 föräldrar årligen kan komma att ansöka om och beviljas ersättning för att medverka i introduktion av barnets behov av hjälp med egenvårdsåtgärder i skolan.

Möten i skolan som motiverats av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning kan i vissa fall vara förlagda till tid när föräldern annars skulle ha arbetat. För de föräldrar som inte har möjlighet till flexibel arbetstid, eller inte kan vara lediga på annat sätt, kan förslaget därför gynna möjligheterna att delta i dessa möten med skolan. Utredningen bedömer att situationen kan komma att nyttjas av uppskattningsvis ca 5 000 föräldrar årligen under delar av dag.

Förslaget om att ge rätt till tillfällig föräldrapenning vid medverkan i utredning av ett barns behov av skydd eller stöd av socialtjänsten, eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas, innebär att föräldrar får ökade möjligheter till ledighet och kompensation för inkomstförlust när socialtjänsten ska utreda barnets situation. Behovet avser ett begränsat antal föräldrar. Generellt bedöms föräldrar främst ha behov av ersättning i dessa fall under del av dag eller enstaka dagar. I vissa fall kan det dock gälla någon vecka eller i enstaka fall en månad. Antalet föräldrar som kan komma att nyttja ersättning i denna situation skattas i slutbetänkandet till ca 5 000 per år.

Med möjligheten till tillfällig föräldrapenning följer en lagstadgad ledighetsrätt. Förälderns position på arbetsmarknaden riskerar att påverkas negativt om det saknas en sådan rätt till ledighet när föräldern har behov av att avstå arbete. För föräldrar med osäkra anställningar kan konsekvenserna bli mer långtgående beroende på omfattningen av frånvaron. Ledighetsrätten stärker förälderns position vad gäller rätten att avstå från arbete. Därigenom blir föräldrar inte på samma sätt beroende av att ha en anställning som medger flexibla arbetstider, och föräldern får kompensation för den inkomstförlust som frånvaron innebär. På så sätt stärks förälderns ekonomiska situation.

Kvinnor tar generellt sett fortfarande ett större ansvar för det obetalda omsorgs- och hemarbetet och förvärvsarbetar i lägre utsträckning än män. Ett större ansvar för obetalt hem- och omsorgsarbete är ett av skälen till att kvinnor i större utsträckning än män går ner i arbetstid och använder tillfällig föräldrapenning. Givet kvinnors ofta större ansvar för omsorg om barn är det sannolikt att det i dag i större utsträckning är kvinnor som avstår från att arbeta i de situationer som nu föreslås täckas av försäkringen, exempelvis genom att gå ned i arbetstid eller avstå arbete utan ersättning för lönebortfall. *Funktionsrätt Sverige* framför att särskilt kvinnor till barn med funktionsnedsättning kommer att påverkas av förslagen, eftersom kvinnor i hög grad sköter samordningen och kontakterna kring barnen i dag. Förslagen innebär att delar av inkomstbortfallet ersätts och bidrar därmed till att framför allt gynna kvinnors ekonomiska situation på kort sikt. *Företagarna* anser att de samhällsekonomiska konsekvenserna för utvidgad tillfällig föräldrapenning bör tydliggöras, särskilt gällande anknytning och deltagande på arbetsmarknaden. Det kan konstateras att en sammantaget längre frånvaro från arbetet bl.a. i form av tillfällig föräldrapenning sammantaget kan inverka negativt på löne- och karriärutveckling. Frånvaron med tillfällig föräldrapenning kan komma att öka något för vissa föräldrar, om dagens uttagsmönster består gäller det fler kvinnor än män. Redan i dag kan föräldrar behöva delta på liknande möten eller utredningar, men att det då får ske utan en uttalad rätt till ledighet från arbetet och utan ersättning. De utvidgningar av rätten till tillfällig föräldrapenning som nu föreslås bedöms vid en samlad bedömning inte ha någon större negativ inverkan på föräldrars anknytning till arbetsmarknaden, utan kan i stället stärka förutsättningarna att kombinera familjeliv och arbetsliv för föräldrar som kan

ha extra starkt behov av hjälp med planering och samordning av olika samhällskontakter. Eftersom förslaget även innebär att föräldrar i vissa fall kan delta samtidigt på ett möte i skolan eller på socialtjänsten för att ge och få information om barnets behov av stöd och hjälp så kan ett gemensamt ansvar för barnet tas och det jämställda föräldraskapet stärkas.

Konsekvenser för barn

I FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) tydliggörs att det är föräldrarna som har det huvudsakliga och även gemensamma ansvaret för barnets uppfostran och utveckling (artikel 18). Ett barn har även rätt att bli omvårdat av sina föräldrar (artikel 7). För att garantera och främja de rättigheter som anges i konventionen åläggs en stat att ge lämpligt stöd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och utveckling (bl.a. artikel 18.2 och artikel 26). Den tillfälliga föräldrapenningen är en viktig del av grundskyddet för arbetande föräldrar och deras barn i Sverige. Förslagen om en utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning innebär att försäkringen i större utsträckning än i dag anpassas till barns behov och de situationer där föräldrar behöver vara närvarande för att stärka barns rätt till stöd. En utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning i dessa situationer utgör ett viktigt försäkringsskydd för föräldrar som förvärvsarbetar, samtidigt som det innebär mer likartade förutsättningar för ett närvarande föräldraskap oavsett yrke eller bransch. Ersättningsrätten innebär även att risken för ekonomisk utsatthet för barn minskar när föräldern får en del av inkomstbortfallet kompenserat via socialförsäkringen.

Funktionsrätt Sverige önskar en fördjupad konsekvensanalys av hur förslagen påverkar föräldrar som har barn med funktionsnedsättning och kroniska sjukdomar.

Förslagen om att föräldrar ska kunna få rätt till ersättning för möten i skolverksamhet med anledning av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning samt rätt till ersättning för medverkan vid introduktion till barnets behov av egenvård i skola eller förskola bedöms bidra till att barn ges stärkta förutsättningar att närvara i skolan på ett tryggt och säkert sätt, med rätt stöd, vilket är centralt för att barnet framgångsrikt ska kunna fullgöra sin skolgång. Möjligheten till ersättning är specifikt riktat mot barn i behov av stöd och hjälp, med egenvårdsåtgärder eller annat stöd i skolan när barnet har en sjukdom eller funktionsnedsättning. Möjligheten till tillfällig föräldrapenning och därmed förälderns närvaro underlättar för barnet att ta del av stöd i förskola, skola m.m.

För barn vars beteende, tillstånd eller situation innebär att barnet aktualiseras hos socialtjänsten är föräldrarnas deltagande vid eventuell utredning eller förhandsbedömning av om en utredning ska inledas av stor betydelse. Förslaget om utvidgad rätt till tillfällig föräldrapenning vid medverkan i sådan utredning eller förhandsbedömning underlättar i arbetet att kartlägga barnets behov och för att kunna ge rätt skydd eller stöd. Tidiga insatser och stöd till barn och unga kan vara angelägna för att exempelvis minska risken för kriminalitet senare i livet.

Sammantaget bedömer regeringen att förslagen har positiva effekter för barns trygghet och stärker förutsättningarna för att barnet får rätt skydd eller stöd.

Konsekvenser för arbetsgivare, företag och företagare

Arbetsgivare, både privata, statliga och kommuner och regioner påverkas av förslagen när anställda får en rätt till ledighet med tillfällig föräldrapenning i fler situationer än i dag. Samtliga företag i Sverige som har anställda med barn, främst barn under 12 år, bedöms i någon mån kunna påverkas. Det kan innebära att vissa anställda är frånvarande från arbetet i något högre utsträckning. Den totala effekten på enskilda

arbetsgivare bedöms dock vara begränsad, eftersom den ökade frånvaron enbart gäller vissa begränsade grupper av föräldrar och frånvaron inte beräknas vara omfattande utan i många fall bör utgöra enbart delar av en arbetsdag och i vissa fall ett antal dagar per år. Det totala antalet dagar som kan medges med tillfällig föräldrapenning under ett år är dessutom detsamma som i dag. Sammantaget bedöms förslagen ha liten påverkan på arbetsgivare och på företagens kostnader, planeringsförutsättningar och kompetensförsörjning. Det bedöms därmed inte finnas någon anledning att särskilt anpassa informationsinsatser och ikraftträdande till små företag.

För företag inom utbildningssektorn kan förslagen öka effektiviteten i att utforma rätt stöd till barn med sjukdomar eller funktionsnedsättningar när förälderns närvaro underlättas och informationsöverföringen stärks. Det kan bidra till mer ändamålsenlig utformning av stöd och underlätta planeringen i sådana verksamheter.

Föräldrar som är företagare och nyttjar tillfällig föräldrapenning bedöms i stort få samma konsekvenser som anställda föräldrar. Generellt sett nyttjar dock föräldrar som är företagare ersättningen i lägre utsträckning än anställda föräldrar. De förslag som lämnas bedöms bidra till att föräldrar med stora behov av ersättning i större utsträckning kan få sitt behov tillgodosett.

Konsekvenser för kommuner och regioner

De konsekvenser som beskrivs ovan gällande arbetsgivare gäller även anställda inom kommuner och regioner. Förslagen kan även, i likhet med vad som beskrivs ovan, vara positiva för de skolverksamheter som har kommunal huvudman.

Dessutom stärks och förenklas socialtjänstens arbete med att utreda barns behov av insatser och stöd enligt socialtjänstlagen när föräldrar ges ökade förutsättningar att bistå med information och delta i utredningen.

I de fall en förälder behöver avstå från förvärvsarbete för att medverka i en utredning om behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen för ett barn som är äldre än 12 år så behöver ett intyg om förälderns deltagande tas fram. Den extra administration som kan krävas bedöms vara begränsad och uppvägas av att större effektivitet i utredningsarbetet kan uppnås när föräldrarna har större möjligheter att delta i en förhandsbedömning och ev. efterföljande utredning.

Förslagen inskränker inte den kommunala självstyrelsen.

Övriga konsekvenser

Förslagen bedöms vara förenliga med EU-rätten och med Sveriges övriga internationella åtaganden.

3.11 Författningskommentar

3.11.1 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

11 kap.

10 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att föräldrapenningsförmåner inte får lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid samt vissa undantag från denna princip. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

Av det nya *andra stycket* följer att föräldrapenningsförmåner får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i två situationer. Den första situationen är förmån i samband med möte i sådan verksamhet enligt skollagen (2010:800) som barnet

normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning (13 kap. 20 § andra stycket 1). Den andra situationen gäller föräldrapenning i samband med utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas (13 kap. 20 § andra stycket 3). Enligt 13 kap. 24 a § ska tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 20 § andra stycket 3 kunna lämnas till föräldrar även om barnet har fyllt 12 men inte 18 år. Hänvisningen till 20 § andra stycket 3 innebär att föräldrapenningsförmåner kan lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid även i de fall barnet har fyllt 12 men inte 18 år.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att den tidigare andra stycket flyttats hit. Ingen ändring i sak är avsedd. Det som enbart gäller för tillfällig föräldrapenning samlas i samma stycke.

13 kap.

3 §

I paragrafen regleras i vilka situationer – utöver vad som följer av 11 kap. 10 § – som tillfällig föräldrapenning får lämnas till *båda* föräldrarna för samma barn och tid respektive när förmånen får lämnas till *flera* föräldrar för samma barn och tid. Övervägandena finns i 3.10.3.

Ändringen i *första stycket* är redaktionell och innebär ingen ändring i sak.

Ändringen i *andra stycket* medför att tillfällig föräldrapenning får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid dels i samband med möte i sådan verksamhet enligt skollagen (2010:800) som barnet normalt deltar i, om mötet är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning, dels i samband med utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas. Vidare ändras hänvisningen till 11 kap. 10 § andra stycket till att avse 11 kap. 10 § tredje stycket. Ändringen är en följd av den ändrade styckeindelningen i 11 kap. 10 § och innebär ingen ändring i sak.

9 a §

Paragrafen reglerar rätten till tillfällig föräldrapenning för tid före ansökan. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.2.

Ändringen i *första stycket* innebär att tillfällig föräldrapenning inte lämnas för längre tid tillbaka än 30 dagar före den dag ansökan kom in till Försäkringskassan.

Ändringen i *andra stycket* innebär att undantaget från tidsbegränsningen enligt första stycket utökas. Tidsbegränsningen ska inte heller gälla när en förälder till ett allvarligt sjukt barn som inte har fyllt 18 behöver avstå från förvärvsarbete för vård av barnet.

20 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att en förälder till ett sjukt eller funktionshindrat barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning för att i vissa situationer kunna besöka läkare, medverka i behandling av sitt barn eller lära sig vårda barnet även om föräldern i dessa situationer inte samtidigt vårdar barnet och barnet således inte är närvarande (prop. 1992/93:159 s. 147 och 204). Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

Ändringen i *första stycket* innebär att ”till ett sjukt eller funktionshindrat barn” ändras till ”till ett sjukt barn eller till ett barn med funktionsnedsättning”. Ändringen är enbart språklig och innebär ingen ändring i sak.

I det nya *andra stycket* anges i tre punkter ytterligare situationer som ger rätt till tillfällig föräldrapenning för föräldrar till barn som inte fyllt 12 år utan att föräldern samtidigt vårdar barnet. Det finns i dessa fall inget generellt villkor för rätt till förmånen att barnet är sjukt eller har en funktionsnedsättning. Det är inte heller ett villkor att även barnet måste vara närvarande. Ett villkor som dock gäller är att föräldern är tvungen att avstå från förvärvsarbete på grund av åtgärden.

Enligt den *första punkten* har en förälder rätt till tillfällig föräldrapenning för deltagande i möte i vissa verksamheter och som är motiverat av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning. Det ska alltså inte vara fråga om utvecklingssamtal eller liknande. Om representanter för t.ex. hälso- och sjukvården eller socialtjänsten närvarar vid ett sådant möte som avses i bestämmelsen är detta inget hinder mot att lämna tillfällig föräldrapenning. Vilka verksamheter som avses framgår av det nya tredje stycket. Med barnets sjukdom eller funktionsnedsättning avses detsamma som i första stycket.

Av den *andra punkten* följer att en förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning i samband med deltagande i introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård enligt lagen (2022:1250) om egenvård i vissa verksamheter som närmare anges i det nya tredje stycket. Vad som avses med egenvård framgår närmare av prop. 2021/22:244.

Med uttrycket introduktion avses en sådan avgränsad period som initialt är nödvändig för att det hos personal i verksamheten ska kunna upparbetas nödvändig och tillräcklig kompetens för att barnets behov av hjälp med egenvårdsåtgärder ska kunna tillgodoses på ett sätt som alla inblandade, särskilt barnet, känner sig trygga med. Förälderns medverkan i introduktionen ska således syfta till att personalen så snart som möjligt själva ska kunna ombesörja detta behov, utan förälderns närvaro. Uttrycket introduktion är inte begränsat till den situationen då ett barn med behov av vårdåtgärder börjar i en ny verksamhet, eller kommer tillbaka efter en längre tids frånvaro. Bestämmelsen är tillämplig även vid exempelvis stadiebyte i skolan, om annan personal då ska hjälpa barnet med vårdåtgärderna. Den är också tillämplig i den situationen när ny personal behöver introduceras, t.ex. när ordinarie personal slutar eller när det sker någon förändring av vårdåtgärderna som kräver en ny introduktion eller uppdatering hos ansvarig personal. Det finns inget krav på att barnet måste vara närvarande i alla delar av introduktionen.

I vilken omfattning och på vilket sätt föräldrarna behöver närvara i verksamheten för att barnets behov ska kunna tillgodoses på ett sätt som alla inblandade känner sig trygga med är upp till huvudmannen för verksamheten, i dialog med föräldrarna, att avgöra. I den utsträckning det är möjligt och lämpligt bör även barnet komma till tals. Vilket stöd hälso- och sjukvården bidrar med är vidare också en viktig faktor. Bestämmelsen ger således inte föräldrar en rätt att delta i verksamheten mer än vad som är nödvändigt, utan syftar endast till att föräldrar ska kunna få tillfällig föräldrapenning när det finns ett behov av att en förälder medverkar i introduktionen av barnets hjälpbehov.

Enligt den *tredje punkten* har en förälder rätt till tillfällig föräldrapenning för medverkan i en utredning hos socialtjänsten som avser barnets behov av skydd eller stöd, eller för medverkan i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas. Rätt till tillfällig föräldrapenning enligt denna punkt förutsätter inte att barnet är sjukt eller har

en funktionsnedsättning eller i övrigt behöver vård i någon annan bemärkelse enligt detta kapitel.

Som en förutsättning för rätt till tillfällig föräldrapenning vid förälders deltagande i möte enligt andra stycket första punkten eller vid deltagande i introduktion enligt andra stycket andra punkten anges att det ska röra sig om ett möte eller en introduktion i verksamhet som anges i det nya *tredje stycket*. I det nya tredje stycket anges att det avser i paragrafen särskilt uppräknade skolformer och vissa andra verksamheter enligt skollagen (2010:800). Det är samma verksamheter som anges i 12 kap. 7 a § SFB, se vidare författningskommentaren till den paragrafen (prop. 2017/18:270 s. 69 och 70).

22 §

I paragrafen regleras förutsättningar för att lämna tillfällig föräldrapenning för vård av barn som har fyllt 12 år. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

I paragrafen byts ”utvecklingsstörning eller annat funktionshinder” ut mot ”funktionsnedsättning”. Ändringen är språklig och innebär ingen ändring i sak.

24 a §

I paragrafen, som är ny, anges att en förälder till ett barn som har fyllt 12 men inte 18 år har rätt till tillfällig föräldrapenning om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i sådana fall som avses i 20 § andra stycket 3. Rätten till tillfällig föräldrapenning för ett sådant barn avser alltså situationen att föräldern behöver avstå förvärvsarbete i samband med en utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas. Se vidare författningskommentaren till 20 § andra stycket 3. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

25 §

Paragrafen reglerar med hur många dagar tillfällig föräldrapenning kan lämnas för barn som har fyllt 12 men inte 18 år. Första stycket anger huvudregeln som är högst 60 dagar per år. Andra stycket anger att tillfällig föräldrapenning kan lämnas för ytterligare 60 dagar per år bl.a. i de situationer som regleras i 20 §. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

Ändringen i *andra stycket* innebär att föräldrar som behöver avstå från förvärvsarbete i den situation som regleras i 24 a § omfattas av bestämmelserna om rätt till ytterligare dagar med tillfällig föräldrapenning även om tillfällig föräldrapenning redan lämnats med 60 dagar. Det innebär att en förälder som avstår från förvärvsarbete i samband med en utredning om barnets behov av skydd eller stöd enligt socialtjänstlagen (2025:400) eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas har rätt till tillfällig föräldrapenning även om föräldern under kalenderåret redan har utnyttjat 60 ersättningsdagar.

97 kap.

18 §

Paragrafen reglerar vilka kostnader för bostad som ska beaktas när bostadsbidrag beräknas. Övervägandena finns i avsnitt 3.9.3.

Ändringarna innebär att den övre gränsen för bidragsgrundande bostadskostnader höjs.

110 kap.

18 §

Paragrafen reglerar vissa situationer där det som en förutsättning för rätt till tillfällig föräldrapenning krävs att ett läkarutlåtande lämnas in för att styrka barnets sjukdomstillstånd eller särskilda vård- eller tillsynsbehov. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.3.

Paragrafen ändras på så sätt att det anges att i fall som avses i 13 kap. 24 a § ska intyg ges in till Försäkringskassan för att styrka att föräldern deltagit vid ett sådant tillfälle. Föräldern ska alltså genom att lämna in ett intyg till Försäkringskassan styrka att föräldern deltagit hos socialtjänsten i utredning om barnets behov av skydd eller stöd eller i en förhandsbedömning av om en sådan utredning ska inledas. Till skillnad från de övriga situationer som redan regleras i paragrafen handlar det här inte om ett läkarintyg utan om ett intyg om att föräldern faktiskt närvarat hos socialtjänsten i en sådan utredning eller förhandsbedömning. Med styrka avses detsamma som i paragrafens första mening.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Övervägandena finns i avsnitt 3.9.4 och 3.10.4.

Enligt *första punkten* ska lagen träda i kraft den 1 april 2026 i fråga om 13 kap. 9 a § och i övrigt den 1 januari 2026.

I *andra punkten* anges att äldre bestämmelser fortfarande gäller för tillfällig föräldrapenning och bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet. I fråga om ändringen i 13 kap. 9 a §, som träder i kraft den 1 april 2026, innebär övergångsbestämmelsen att för tillfällig föräldrapenning som avser tid före den 1 april 2026 så gäller paragrafen i dess äldre lydelse. Det betyder att om en förälder ansöker om tillfällig föräldrapenning för en viss dag före den 1 april 2026 så måste ansökan, för att den ska prövas i sak, ha kommit in till Försäkringskassan inom 90 dagar räknat fr.o.m. dagen efter den dag som ansökan avser.

Av 11 kap. 16 § socialförsäkringsbalken framgår att tillfällig föräldrapenning inte lämnas för sådant behov av omvårdnad eller tillsyn av ett barn som har grundat rätt till omvårdnadsbidrag. Enligt den äldre lydelsen av 11 kap. 16 § gäller motsvarande hinder mot att lämna tillfällig föräldrapenning för den numera upphävda förmånen vårdbidrag. Av *tredje* och *fjärde punkterna* framgår att bestämmelsen i 11 kap. 16 § inte utgör något hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 § andra stycket 1 och 2, dvs. dels för deltagande i möte med skola och vissa omsorgsverksamheter med anledning av ett barns sjukdom eller funktionsnedsättning, dels för deltagande i introduktion av barnets behov av hjälp med egenvård i skola och vissa omsorgsverksamheter även om det för barnets vid tidpunkten för ikraftträdandet finns ett gällande beslut om omvårdnadsbidrag eller

vårdbidrag. För ett barn för vilket det vid tidpunkten för ikraftträdandet finns ett gällande beslut om omvårdnadsbidrag gäller detta till dess att Försäkringskassan har omprövat beslutet enligt 22 kap. 15 § eller beslutat att lämna omvårdnadsbidrag efter en ny ansökan, som inte endast avser en ändrad fördelning av sedan tidigare beviljat omvårdnadsbidrag. För ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om vårdbidrag gäller undantaget till dess att detta beslut av någon anledning upphör att gälla.

3.11.2 Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

13 kap.

20 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att en förälder till ett sjukt eller funktionsnedsatt barn, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning för att i vissa situationer kunna besöka läkare, medverka i behandling av sitt barn eller lära sig vårda barnet även om föräldern i dessa situationer inte samtidigt vårdar barnet. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.5.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att ordet ”förskoleklass” i punkten 2 tas bort eftersom förskoleklassen som skolform upphör fr.o.m. den 1 juli 2028. Ändringen innebär att efterföljande punkter i stycket omnumreras och att en följdändring görs i den nya punkten 3.

3.12 Budgetförslag

3.12.1 1:1 Barnbidrag

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor

2024	Utfall	32 522 601	Anslagssparande	552 223
2025	Anslag	32 048 147[1]	Utgiftsprognos	32 084 196
2026	**Förslag**	**31 659 197**		
2027	Beräknat	31 104 363		
2028	Beräknat	30 779 369		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för allmänna barnbidrag, flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Anslaget får även användas för utgifter för tilläggsbelopp vid familjeförmåner enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Barnbidrag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**32 048 147**	**32 048 147**	**32 048 147**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-26 300	-78 800
varav BP26		*-26 300*	*-78 800*
– Kvalificering till välfärden		*-26 300*	*-78 800*
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	-388 950	-917 484	-1 189 978
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**31 659 197**	**31 104 363**	**30 779 369**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnbidraget är ett generellt bidrag och kompenserar för den ökade försörjningsbörda som barn medför för en familj. Allmänt barnbidrag står för ca 88 procent av utgifterna för hela anslaget. Bedömningen av anslagsbehovet görs utifrån SCB:s befolkningsprognoser. Antalet barn i åldern 0–16 förväntas minska under prognosperioden, vilket innebär att utgifterna blir lägre för allmänt barnbidrag och flerbarnstillägg. Det genomsnittliga antalet utbetalda barnbidrag per månad förväntas minska från 1 890 000 år 2025 till 1 808 000 år 2028. Sammantaget innebär detta att utgifterna för anslaget förväntas minska under perioden.

Regeringen avser att lämna förslag om krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för barnbidrag och flerbarnstillägg. Anslaget beräknas minska med 26 300 000 kronor 2027, 78 800 000 kronor 2028, 131 300 000 kronor 2029, 183 800 000 kronor 2030, 236 400 000 kronor 2031 och 262 600 000 kronor fr.o.m. 2032.

Regeringen föreslår att 31 659 197 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Barnbidrag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 31 104 363 000 kronor respektive 30 779 369 000 kronor.

3.12.2 1:2 Föräldraförsäkring

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

2024	Utfall	47 770 119	Anslagssparande	2 759 919
2025	Anslag	50 765 281[1]	Utgiftsprognos	47 825 301
2026	**Förslag**	**49 640 665**[2]		
2027	Beräknat	51 500 970		
2028	Beräknat	52 721 595		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 4 153 001 tkr. avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till -350 766 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

– föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken
– statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och graviditetspenning enlig lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**50 765 281**	**50 765 281**	**50 765 281**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	24 800	18 600	-64 500
varav BP26	*55 000*	*49 800*	*-33 300*
– Kvalificering till välfärden		*-40 300*	*-123 400*
– Utvidgade möjligheter till vård av barn	*55 000*	*55 000*	*55 000*
– Fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas		*35 100*	*35 100*
Makroekonomisk utveckling	948 777	1 956 521	3 322 797
Volymer	-2 098 193	-1 239 432	-1 301 983
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**49 640 665**	**51 500 970**	**52 721 595**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna inom föräldraförsäkringen påverkas framför allt av fem faktorer: antalet barn som föds, antalet barn i befolkningen i åldern 0–12 år, ersättningsnivåer, antalet använda dagar samt fördelningen av ersättningsdagarna mellan föräldrarna. Förändringar i födelsetalen påverkar redan på kort sikt användningen av såväl graviditetspenning och föräldrapenning som de tio dagarna i samband med ett barns födelse inom den tillfällig föräldrapenningen. Under prognosperioden förväntas antalet födda barn att minska, liksom antalet barn i åldrarna 0–12 år. Det har en sänkande effekt på utgifterna. Samtidigt förväntas prisbasbelopp och timersättning öka över tid, vilket innebär att medelersättningen höjs för förmånerna. Sammantaget ökar detta utgifterna.

Tabell 3.13 Medelersättning för förmåner inom föräldraförsäkringen

Kronor

	2025	2026	2027	2028
Föräldrapenning, kvinnor	726	763	792	820
Föräldrapenning, män	887	918	944	969
Tillfällig föräldrapenning	1 198	1 239	1 274	1 311
Graviditetspenning	760	786	812	837

Anm.: Ingen fördelning på kön görs för prognosen av tillfällig föräldrapenning.

Källa: Försäkringskassan, anslagsuppföljning juli 2025.

För barn födda fr.o.m. 2014 har åldersgränserna i föräldrapenning ändrats, vilket har haft en sänkande effekt på utgifterna under de senaste åren. Under perioden 2023–2025 tillkommer åldersgrupper för vilka föräldrapenning kan tas ut, eftersom det för barn födda 2014 och framåt finns möjlighet att få föräldrapenning upp till barnet är 12

år eller den senare tidpunkt då barnet har avslutat det femte skolåret. Det har haft en höjande effekt på utgifterna. Under 2024 var antalet födda barn mycket lågt, vilket innebär minskade utgifter för föräldrapenningen. Under de sex första månaderna av 2025 har antalet födda barn fortsatt att minska. Antalet var det lägsta antalet födda under ett första halvår sedan 2002. Antalet födda barn förväntas enligt SCB fortsätta minska under prognosperioden. Sammantaget prognosticeras antalet utbetalda nettodagar med föräldrapenning att ligga runt 44,1 miljoner dagar per år under perioden 2025–2028 (ca 14 miljoner eller 32 procent förväntas betalas ut till män, 30 miljoner eller 68 procent till kvinnor). Höjt prisbasbelopp och ökande timlöner innebär att medelersättningen för föräldrapenning ökar.

Utgifterna för vård av sjukt barn utgör ca 90 procent av de totala utgifterna för tillfällig föräldrapenning. Nyttjandet av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn har under första halvan av 2025 har minskat jämfört med tidigare år, men fortsatt att vara på den förhöjda nivå som uppstod under pandemin. Till följd av färre födda barn beräknas antalet utbetalda dagar med tillfällig föräldrapenning minska från ca 7,8 miljoner dagar 2025 till ca 7,3 miljoner dagar 2028 (ingen fördelning på kön görs för prognosen av tillfällig föräldrapenning). Liksom för föräldrapenning påverkar prisbasbeloppet och ökande timlöner ersättningsnivån för tillfällig föräldrapenning och medelersättningen ökar därför över tid. Utgifterna för tillfällig föräldrapenning förväntas därför öka under perioden.

Regeringen avser att lämna förslag om krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för föräldrapenning. Anslaget beräknas minska med 40 300 000 kronor 2027, 123 400 000 kronor 2028, 209 700 000 kronor 2029, 299 400 000 kronor 2030, 392 700 000 kronor 2031 och 445 100 000 kronor fr.o.m. 2032.

För att ytterligare stärka föräldrars förutsättningar att förena förvärvsarbete med familjeliv lämnas i denna proposition förslag om en utvidgning av rätten till tillfällig föräldrapenning i vissa fall när barnet har en sjukdom, en funktionsnedsättning eller när barnet kan vara i behov av skydd eller stöd av socialtjänsten. Anslaget ökas med 55 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen avser att stärka föräldraansvaret genom att genomföra förslag från promemorian En lag om insatser inom socialtjänsten till vårdnadshavare, barn och unga när samtycke saknas (Ds 2024:30). För att underlätta för föräldrar som deltar i insatser i öppna former beslutade av en socialnämnd, och som syftar till att stödja förälderns barn, ska de kunna få tillfällig föräldrapenning (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 6.5 och 6.6). Anslaget beräknas öka med 35 100 000 kronor fr.o.m. 2027.

Det totala antalet utbetalda dagar med graviditetspenning beräknas minska från 660 000 dagar 2025 till 624 000 dagar 2028 som en följd av att färre barn förväntas födas. På grund av ökande timlöner och höjt prisbasbelopp förväntas utgifterna trots detta öka svagt de kommande åren.

Tabell 3.14 Delposter 1:2 Föräldraförsäkring

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Föräldrapenning	35 622 189	37 154 944	38 075 818
Statlig ålderspensionsavgift för föräldrapenning	3 203 646	3 412 300	3 514 502
Tillfällig föräldrapenning	9 354 917	9 506 474	9 680 870
Statlig ålderspensionsavgift för tillfällig föräldrapenning	913 995	876 128	879 435
Graviditetspenning	510 558	517 019	526 098
Statlig ålderspensionsavgift för graviditetspenning	35 360	34 105	44 872

Regeringen föreslår att 49 640 665 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Föräldraförsäkring* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 51 500 970 000 kronor respektive 52 721 595 000 kronor.

3.12.3 1:3 Underhållsstöd

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	2 687 002	Anslagssparande	111 380
2025	Anslag	2 753 953[1]	Utgiftsprognos	2 686 751
2026	**Förslag**	**2 780 875**		
2027	Beräknat	2 864 947		
2028	Beräknat	2 875 580		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken. Betalningar från bidragsskyldiga föräldrar ska återföras till anslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Underhållsstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 753 953**	**2 753 953**	**2 753 953**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-20 000	-20 000	-20 000
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	46 922	130 994	141 627
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 780 875**	**2 864 947**	**2 875 580**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Genom underhållsstödet garanterar samhället att barn med särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den bidragsskyldiga föräldern inte betalar något underhåll eller betalar ett underhåll som är lägre än underhållsstödsbeloppet. Inom underhållsstödet finns det dels en bidragsmottagande förälder, eller en bidragsmottagande ungdom över 18 år om det är fråga om ett s.k. förlängt underhållsstöd, dels en bidragsskyldig förälder.

Utgiftsutvecklingen för underhållsstödet är beroende av exempelvis antalet separationer, antalet barn i åldern 0–18 år och löneutvecklingen. Utgiftsstyrande faktorer som staten kan påverka är bl.a. stödets nivå, procentsatserna som bestämmer den bidragsskyldiga förälderns betalningsskyldighet samt storleken på grundavdraget för egna levnadskostnader som får göras innan betalningsskyldigheten beräknas.

Under prognosperioden förväntas antalet barn med underhållsstöd vara på en stabil nivå, omkring 160 000 barn. Det genomsnittliga utbetalningsbeloppet förväntas fortsätta att öka svagt genom att de barn som har underhållsstöd blir äldre och därmed får ett högre underhållsstöd samtidigt som färre betalningsskyldiga föräldrar har

betalningsförmåga att betala ett belopp som motsvarar fullt underhållsstöd. Sammantaget innebär det att utgifterna för underhållsstöd förväntas att öka under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 2 780 875 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Underhållsstöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 864 947 000 kronor respektive 2 875 580 000 kronor.

3.12.4 1:4 Adoptionsbidrag

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

2024	Utfall	4 800	Anslagssparande	9 984
2025	Anslag	14 784[1]	Utgiftsprognos	3 146
2026	**Förslag**	**9 784**		
2027	Beräknat	9 784		
2028	Beräknat	9 784		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till kostnader för internationella adoptioner enligt socialförsäkringsbalken. Bidrag lämnas för adoptioner som förmedlas av en sammanslutning som är auktoriserad enligt lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Adoptionsbidrag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**14 784**	**14 784**	**14 784**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 000	-5 000	-5 000
varav BP26	*-5 000*	*-5 000*	*-5 000*
– Minskning av adoptionsbidraget till följd av lågt nyttjande	*-5 000*	*-5 000*	*-5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 784**	**9 784**	**9 784**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget är beroende av bidragets nivå och antalet barn som kommer till Sverige genom adoption som har förmedlats av auktoriserade adoptionssammanslutningar. Sett över en längre period har antalet adoptioner minskat och pandemin innebar en än lägre nivå av ansökningar om adoptionsbidrag. Ansökningarna förväntas minska från 42 bidrag 2025 till 36 år 2028. Som en följd av lågt nyttjande minskas anslaget med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 9 784 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Adoptionsbidrag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 9 784 000 kronor respektive 9 784 000 kronor.

3.12.5 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

2024	Utfall	1 109 344	Anslagssparande	-21 896
2025	Anslag	1 123 300[1]	Utgiftsprognos	1 136 800
2026	**Förslag**	**1 148 200**		
2027	Beräknat	1 176 900		
2028	Beräknat	1 201 700		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för barnpension och efterlevandestöd enligt socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Barnpension och efterlevandestöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 123 300**	**1 123 300**	**1 123 300**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	10 000	20 000	20 000
Makroekonomisk utveckling	37 300	75 300	112 400
Volymer	-22 400	-41 700	-54 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 148 200**	**1 176 900**	**1 201 700**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Barnpension är grundad på den avlidna förälderns inkomst medan efterlevandestöd är ett grundskydd för barn som får låg eller ingen barnpension. Utgifterna för anslaget är beroende av antalet barn vars föräldrar avlider, inkomstnivån hos den avlidna föräldern samt antalet barn under 18 år som har invandrat till Sverige vars ena eller båda föräldrar har avlidit.

Antalet barnpensioner beräknas minska svagt under prognosperioden mot bakgrund av relativt låg dödlighet och invandring samt låg fruktsamhet, från i genomsnitt 22 400 år 2025 till 22 200 år 2028. Även antalet mottagare av efterlevandestöd förväntas minska, från 11 100 i genomsnitt 2025 till 9 900 år 2028. En minskad invandring är en förklaring till färre ansökningar om efterlevandestöd. Samtidigt ökar medelbeloppet för efterlevandestöd som en följd av höjt prisbasbelopp. Sammantaget väntas utgifterna för anslaget öka något under prognosperioden.

Regeringen föreslår att 1 148 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Barnpension och efterlevandestöd* för 2026. För 2027 och 2027 beräknas anslaget till 1 176 900 000 kronor respektive 1 201 700 000 kronor.

3.12.6 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

2024	Utfall	5 677 391	Anslagssparande	-9 610
2025	Anslag	6 637 908[1]	Utgiftsprognos	6 610 271
2026	**Förslag**	**7 645 098**[2]		
2027	Beräknat	7 846 455		
2028	Beräknat	7 999 275		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 712 067 tkr. avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till -29 824 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för:

– omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt socialförsäkringsbalken.
– statlig ålderspensionsavgift för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 637 908**	**6 637 908**	**6 637 908**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-4 900	-15 000
varav BP26		*-4 900*	*-15 000*
– Kvalificering till välfärden		*-4 900*	*-15 000*
Makroekonomisk utveckling	51 025	63 911	234 092
Volymer	956 165	1 149 536	1 142 275
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**7 645 098**	**7 846 455**	**7 999 275**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Utgifterna för anslaget styrs av antalet barn i åldersgrupper 0–19 år, andelen barn som det betalas vårdbidrag eller omvårdnadsbidrag för samt storleken på bidraget. Från och med den 1 januari 2019 har omvårdnadsbidrag ersatt den del av vårdbidraget som ger ersättning för barnets tillsyns- och vårdbehov. Det har skett en successiv överföring av utgifter mellan anslagsdelen vårdbidrag och anslagsdelen omvårdnadsbidrag och antalet mottagare av vårdbidrag är mycket litet. Antalet mottagare av omvårdnadsbidrag förväntas öka över tid. Även prisbasbeloppet beräknas öka, vilket påverkar förmånsnivån. Utgifterna för anslaget förväntas därför sammantaget att öka under prognosperioden.

Regeringen avser att lämna förslag om krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för omvårdnadsbidrag och vårdbidrag. Anslaget beräknas minska med 4 900 000 kronor 2027, 15 000 000 kronor 2028, 25 500 000 kronor 2029, 36 400 000 kronor 2030, 47 700 000 kronor 2031 och 54 100 000 kronor fr.om. 2032.

Regeringen föreslår att 7 645 098 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Omvårdnadsbidrag och vårdbidrag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 846 455 000 kronor respektive 7 999 275 000 kronor.

3.12.7 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

2024	Utfall	8 971 900	Anslagssparande	
2025	Anslag	7 747 900[1]	Utgiftsprognos	7 747 900
2026	**Förslag**	**7 671 200[2]**		
2027	Beräknat	7 421 800		
2028	Beräknat	8 694 100		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 7 671 200 tkr. avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till -581 503 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för pensionsrätt för barnår enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Pensionsrätt för barnår

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**7 747 900**	**7 747 900**	**7 747 900**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling	159 700	429 700	691 500
Volymer	-236 400	-755 800	254 700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**7 671 200**	**7 421 800**	**8 694 100**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Pensionsrätt för barnår kan tillgodoräknas föräldrar med barn i åldern 0–4 år och utgifterna påverkas därmed av hur många barn som föds. Pensionsgrundande belopp för barnår fastställs utifrån det för föräldern förmånligaste av tre olika beräknings-alternativ. Beloppen som beräknas i de olika beräkningsalternativen påverkas av timlöneutvecklingen, inkomstbasbeloppets utveckling och utvecklingen av den pensionsgrundande inkomsten.

Antalet barn i de yngre åldrarna förväntas minska de kommande åren, vilket innebär lägre utgifter. Samtidigt påverkar ökande timlöner och inkomstbasbelopp samt sysselsättningen utgifterna. Även regleringsbelopp som avser avvikelsen mellan det preliminära belopp som har tagits ut och faktisk avgift påverkar utgifterna. Sammantaget väntas utgifterna för anslaget att minska de första åren i prognosperioden för att 2028 öka på grund av positivt regleringsbelopp.

Regeringen föreslår att 7 671 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Pensionsrätt för barnår* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 421 800 000 kronor respektive 8 694 100 000 kronor.

3.12.8 1:8 Bostadsbidrag

Tabell 3.25 Anslagsutveckling 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

2024	Utfall	4 134 200	Anslagssparande	872 964
2025	Anslag	3 440 176[1]	Utgiftsprognos	3 348 703
2026	**Förslag**	**3 673 310**		
2027	Beräknat	3 206 655		
2028	Beräknat	3 385 826		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bostadsbidrag enligt socialförsäkringsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.26 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Bostadsbidrag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 440 176**	**3 440 176**	**3 440 176**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	243 200	68 500	288 700
varav BP26	*755 000*	*280 100*	*500 300*
– Kvalificering till välfärden		*-21 900*	*-65 700*
– Höjda bostadskostnadsgränser	*655 000*	*602 000*	*566 000*
– Justerat ikraftträdande av införande av månadsuppgifter	*100 000*	*-300 000*	
Makroekonomisk utveckling	41 809	17 534	-1 845
Volymer	-51 875	-319 555	-341 205
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 673 310**	**3 206 655**	**3 385 826**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Bostadsbidraget för barnfamiljer består av ett bidrag till bostadskostnader, särskilda bidrag för hemmavarande barn och för barn som bor växelvis samt umgängesbidrag. Därutöver kan bostadsbidrag betalas ut till ungdomshushåll. Bostadsbidragets storlek bestäms av hushållets sammansättning, bostadskostnaden, bostadens storlek och den bidragsgrundande inkomsten. De särskilda bidragen och umgängesbidraget är konsumtionsstöd för barnfamiljer med låga inkomster. Utgifterna för bostadsbidraget styrs i huvudsak av utvecklingen på arbetsmarknaden och sysselsättningen. Det innebär att det framför allt är konjunkturutvecklingen som med viss eftersläpning påverkar utgifterna. Även demografiska förändringar påverkar utgifterna, såsom antalet födda barn.

Den största delen av bostadsbidraget betalas ut till barnfamiljer. På grund av ett datafel vid Försäkringskassan kan antal mottagare och medelersättning varken

redovisas eller prognosticeras. Sammantaget beräknas utgifterna för bostadsbidrag vara relativt stabila under prognosperioden.

Regeringen avser att lämna förslag om krav på kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen. Detta innebär minskade utgifter för bostadsbidrag. Anslaget beräknas minska med 21 900 000 kronor 2027, 65 700 000 kronor 2028, 109 400 000 kronor 2029, 153 200 000 kronor 2030, 197 000 000 kronor 2031 och 218 800 000 kronor fr.om. 2032.

Regeringen föreslår i denna proposition höjda bostadskostnadsgränser inom bostadsbidrag för barnfamiljer. Som en följd av förslaget ökar utgifterna. Anslaget ökas med 655 000 000 kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 602 000 000 kronor 2027 och 566 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 12 avsnitt 3.14.8) budgeterades medel för att använda månadsuppgifter i beräkningen av bostadsbidrag. Ikraftträdandet var beräknat till 1 januari 2026. Kompletterande beredningsunderlag har tagits fram för att åstadkomma en mer ändamålsenlig reform. Regeringen avser att återkomma med förslag där tidpunkten för ikraftträdande har justerats till 1 januari 2027. Av den anledningen fördelar sig utgifterna på andra år än vad som tidigare angetts. Anslaget ökas med 100 000 000 kronor 2026. Anslaget beräknas minska med 300 000 000 kronor 2027.

Regeringen föreslår att 3 673 310 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bostadsbidrag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 206 655 000 kronor respektive 3 385 826 000 kronor.

Bilaga 1

Förslag om höjda bostadskostnadsgränser för barnfamiljer inom bostadsbidraget

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av promemorian Höjda bostadskostnadsgränser för barnfamiljer inom bostadsbidraget 2

2 Promemorians lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 4

1 Sammanfattning av promemorian Höjda bostadskostnadsgränser för barnfamiljer inom bostadsbidraget

Bostadsbidraget riktar sig till hushåll med låga inkomster och små ekonomiska marginaler. De senaste åren har såväl hyror som levnadsomkostnader ökat. Under 2023 ökade den genomsnittliga årshyran per kvadratmeter med i snitt fem procent och under 2024 i snitt sju procent. De övre bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer har inte höjts sedan 1997. Sedan 1997 har den genomsnittliga årshyran per kvadratmeter nästan fördubblats.

För att bostadsbidraget i högre grad ska vara kopplat till de faktiska bostadskostnaderna föreslås i promemorian att de övre bostadskostnadsgränserna för barnfamiljer höjs med 1 500 kronor per månad för familjer med ett barn och med 2 000 kronor för familjer med två eller flera barn. De övre bostadskostnadsgränserna föreslås därmed bli 6 800 kronor för familjer med ett barn, 7 900 kronor för familjer med två barn och 8 600 kronor för familjer med tre eller flera barn. Höjningen innebär ett höjt bostadsbidrag med som mest 750 kronor per månad för familjer med ett barn och 1 000 kronor per månad för familjer med två eller flera barn.

2 Promemorians lagförslag

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 97 kap. 18 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
97 kap.	
18 §[1]	
Bostadsbidrag lämnas månadsvis som bidrag till kostnader för bostad med 50 procent av den del av bostadskostnaden per månad som för familjer med	Bostadsbidrag lämnas månadsvis som bidrag till kostnader för bostad med 50 procent av den del av bostadskostnaden per månad som för familjer med
– ett barn överstiger 1 400 kronor men inte *5 300* kronor,	– ett barn överstiger 1 400 kronor men inte *6 800* kronor,
– två barn överstiger 1 400 kronor men inte *5 900* kronor, och	– två barn överstiger 1 400 kronor men inte *7 900* kronor, och
– tre eller flera barn överstiger 1 400 kronor men inte *6 600* kronor.	– tre eller flera barn överstiger 1 400 kronor men inte *8 600* kronor.

Högre bostadskostnad än som anges i första stycket får beaktas, om någon medlem av familjen är funktionshindrad.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för bostadsbidrag som avser tid före ikraftträdandet.

[1] Senaste lydelse 2011:1520.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden inkommit från Barnombudsmannen, Boverket, Fastighetsägarna Sverige, Försäkringskassan, Hyresgästföreningen, Inspektionen för socialförsäkringen, Pensionsmyndigheten, Rädda barnen, Sveriges Allmännytta och Sveriges Kommuner och Regioner. Därutöver har ett yttrande inkommit från Verdandi.

Bilaga 2

Förslag om kortare ansökningstid och stärkt rätt till tillfällig föräldrapenning

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning av delbetänkandet VAB för vårdåtgärder i skolan (SOU 2021:41) 2

2 Delbetänkandets lagförslag 3

3 Förteckning över remissinstanserna 5

4 Sammanfattning av Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB (SOU 2022:31), i nu tillämpliga delar 6

5 Slutbetänkandets lagförslag 8

6 Förteckning över remissinstanserna 21

1 Sammanfattning av delbetänkandet VAB för vårdåtgärder i skolan (SOU 2021:41)

Delbetänkandets analys och förslag

Utredningen har fått i uppdrag att lämna förslag som möjliggör att föräldrar ska kunna få tillfällig föräldrapenning för att instruera personal i förskola, skola, fritidshem och pedagogisk omsorg om egenvård för ett barn med kronisk sjukdom.

Barn kan ha allvarliga eller långvariga sjukdomar, skador, funktionsnedsättningar eller andra tillstånd som kan innebära att barnet har behov av vårdåtgärder under hela eller delar av livet. Föräldrar eller andra vuxna kan behöva bistå barnet med dessa vårdåtgärder i vardagen. För närvarande utgör frånvaro från arbetet för att medverka vid instruktion av barns behov av hjälp med egenvård i skolan inte någon specifik ersättningsgrund inom tillfällig föräldrapenning.

Utredningen föreslår därför att det ska införas en ny ersättningsgrund inom den tillfälliga föräldrapenningen som innebär att en förälder till ett barn med sjukdom eller funktionsnedsättning ska ha rätt till förmånen när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med medverkan i introduktion av barnets behov av hjälp med vård- eller behandlingsåtgärder i förskola, skola och andra pedagogiska verksamheter. Avgörande för rätten till ersättning ska vara barnets behov av hjälp med vårdåtgärder i den aktuella verksamheten, till exempel åtgärder som motiveras av en sjukdom som diabetes eller på grund av epilepsi eller allvarliga allergier. Ansvaret för bedömningen av vilka vårdåtgärder som kan utföras ligger hos huvudmännen inom hälso- och sjukvården.

Förslaget omfattar verksamheter i de skolformer som skolplikten ska eller kan fullgöras i, vilka är förskoleklass, grundskola, anpassad grundsärskola, specialskola eller sameskola samt internationell skola på grundskolenivå. Även fritidshem samt annan pedagogisk verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen är inkluderade i förslaget.

De åldersgränser och den förmånstid som utredningen föreslår följer systematiken i dagens regelverk. Rätten till tillfällig föräldrapenning i den föreslagna ersättningsgrundande situationen ska därmed gälla för barn som inte har fyllt 12 år. Avseende barn som har fyllt 12 men inte 16 år ska en rätt finnas om barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård. Förmånen ska i den föreslagna ersättningsgrundande situationen kunna lämnas under sammanlagt högst 120 dagar per barn och år.

Utredningen bedömer att det inte finns behov av att införa någon bestämmelse om krav på intyg för att styrka rätten till förmånen, eller några följdändringar i föräldraledighetslagen för att föräldrar som är arbetstagare ska ha rätt till ledighet från arbetet.

2 Delbetänkandets lagförslag

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 13 kap. 21, 23 och 25 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 13 kap. 20 a §, och närmast före 13 kap. 20 a § en ny rubrik av följande lydelse

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	13 kap.
	Vid introduktion av vård- eller behandlingsåtgärder
	20 a § *En förälder till ett barn med sjukdom eller funktionsnedsättning, som inte har fyllt 12 år, har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med medverkan i introduktion av barnets behov av hjälp med vård- eller behandlingsåtgärder i en verksamhet enligt skollagen (2010:800), om den avser* *1. förskola,* *2. förskoleklass,* *3. grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola eller internationell skola på grundskolenivå,* *4. fritidshem som kompletterar utbildningen i en skolform enligt 2 eller 3, eller* *5. verksamhet enligt 25 kap. 2, 4 eller 5 § skollagen.*
	21 §
Tillfällig föräldrapenning enligt 16–20 §§ lämnas under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år. Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4 *eller* 20 § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.	Tillfällig föräldrapenning enligt 16–20 *a* §§ lämnas under sammanlagt högst 60 dagar för varje barn och år. Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4, 20 *eller 20 a* § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.
	23 §
En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 22 § endast om han eller hon behöver avstå från sitt förvärvsarbete av skäl som anges i 16 *eller* 20 §.	En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 22 § endast om han eller hon behöver avstå från sitt förvärvsarbete av skäl som anges i 16, 20 *eller 20 a* §.

25 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 22 § lämnas under högst 60 dagar för varje barn och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4 *eller* 20 § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 16 § 1, 3 eller 4, 20 *eller 20 a* § lämnas tillfällig föräldrapenning under ytterligare högst 60 dagar för varje barn och år.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

2. Tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 a § lämnas inte för tid före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 11 kap. 16 § utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 a § för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om omvårdnadsbidrag enligt 22 kap. Detta gäller till dess att Försäkringskassan har omprövat beslutet enligt 22 kap. 15 § eller prövat en ny ansökan om omvårdnadsbidrag.

4. Bestämmelsen i 11 kap. 16 §, i dess lydelse före den 1 januari 2019, utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 a § för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om vårdbidrag enligt 22 kap. i dess lydelse före den 1 januari 2019. Detta gäller till dess att För säkringskassan har prövat en ansökan om omvårdnadsbidrag.

3 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande inkommit från Adoptionscentrum, Arbetsgivarverket, Arvidsjaurs kommun, Astma- och allergiförbundet, Barncancerfonden, Barnombudsmannen, Svenska Diabetesförbundet, Diabetesorganisationen i Sverige, Diskrimineringsombudsmannen, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Falun, Gävle kommun, Halmstads kommun, Integritetsskyddsmyndigheten, Inspektionen för socialförsäkringen, Jämställdhetsmyndigheten, Karlstads kommun, Kungsbacka kommun, Lidingö kommun, Landsorganisationen i Sverige, Luleå kommun, Malmö kommun, Mjölby kommun, Myndigheten för delaktighet, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Norrköpings kommun, Oskarshamns kommun, Region Gävleborg, Region Stockholm, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statskontoret, Statens skolverk, Stockholms kommun, Svenskt Näringsliv, Sveriges Kommuner och Regioner SKR, Sveriges kvinnolobby, Sölvesborgs kommun, Tjörns kommun, Trollhättans kommun och Umeå kommun.

Därutöver har yttrande inkommit från Personskadeförbundet RTP, Storstockholms diabetesförening och Riksförbundet FUB.

Följande instanser har avstått från att lämna ett yttrande eller inte haft några synpunkter: Barnombudsmannen, Gnesta kommun, Integritetsskyddsmyndigheten, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Integritetsskyddsmyndigheten, Förvaltningsrätten i Falun, Riksdagens ombudsmän JO, Botkyrka kommun, Växjö kommun, Statens skolinspektion, Förhandlings- och samverkansrådet (PTK), Regelrådet, Saco.

4 Sammanfattning av Rätt och lätt – ett förbättrat regelverk för VAB (SOU 2022:31), i nu tillämpliga delar

Analys och åtgärder för att minska felaktiga utbetalningar

Vid utformningen av åtgärder och förslag för att upptäcka och förhindra felaktiga utbetalningar inom tillfällig föräldrapenning har utredningens utgångspunkter bland annat varit:

Omfattningen av felaktigheterna är så stora och innebär så omfattande ekonomiska konsekvenser att det är motiverat att föreslå åtgärder för att bevara legitimiteten för försäkringen.

- Regelverket ska vara så enkelt och lättöverskådligt att föräldrar kan överblicka när de har rätt till ersättning.
- Fler uppgifter som ligger till grund för ansökan om tillfällig föräldrapenning behöver styrkas.
- Felaktigheter i ansökan ska i första hand upptäckas och förhindras innan beslut fattas i ärendet.

Utredningen föreslår bland annat att ansökningstiden för tillfällig föräldrapenning ska kortas. Ersättning ska inte lämnas för längre tid tillbaka än 30 dagar före den dag ansökan kom in till Försäkringskassan. Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl för att tillfällig föräldrapenning ändå bör lämnas.

Nya ersättningsgrunder

Utredningen föreslår att fler situationer ska läggas till de nuvarande för att bättre möta föräldrars och barns behov. Utredningens förslag bedöms även förenkla och skapa överblick för när rätt till ersättning finns. Tre av de föreslagna ytterligare situationer då tillfällig föräldrapenning ska kunna betalas ut är aktuella för denna proposition.

- möte med den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i, om mötet är föranlett av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,
- introduktion av barnets behov av hjälp med vård- eller behandlingsåtgärder i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i, eller
- utredning om barnets behov av hjälp och stöd enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller i en förhandsbedömning om en sådan utredning ska inledas.

Utredningen föreslår att rätt till tillfällig föräldrapenning ska finnas för barn som har fyllt 12 men inte 18 år, om barnet har ett särskilt tillsyns- eller vårdbehov. Även om barnet inte har ett tillsyns- eller vårdbehov ska rätt till tillfällig föräldrapenning finnas vid avstående från förvärvsarbete för bland annat deltagande i utredning eller förhandsbedömning hos socialtjänsten.

Utredningen föreslår att samtidig rätt till tillfällig föräldrapenning ska finnas för två föräldrar om det behövs för vården av ett barn. Vidare föreslås att en samtidig rätt till flera föräldrar ska finnas i de nya ersättningsgrundande situationerna möte med barnets skola eller omsorg eller vid deltagande i utredning eller förhandsbedömning hos socialtjänsten.

Om det finns en samtidig rätt till tillfällig föräldrapenning föreslår utredningen även att det ska vara möjligt att kombinera föräldrapenning med tillfällig föräldrapenning på

så sätt att en förälder ska kunna få föräldrapenning samtidigt som den andra föräldern får tillfällig föräldrapenning.

5 Slutbetänkandets lagförslag

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 13 kap. ska upphöra att gälla,

dels att 11 kap. 5, 6 och 10 §§ och 110 kap. 1, 17 och 18 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 110 kap. 37 § ska lyda ”Huvudman för en verksamhet enligt skollagen (2010:800)”,

dels att det ska införas ett nytt kapitel, 13 kap., och två nya paragrafer, 110 kap. 19 och 37 a §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
11 kap.	
5 §[1]	
När det gäller tillfällig föräldrapenning likställs med en förälder även familjehemsförälder.	
Första stycket gäller inte i fall som avses i 13 kap. *8* och *9* §§.	Första stycket gäller inte i fall som avses i 13 kap. *10* och *11* §§.
6 §	
I fråga om tillfällig föräldrapenning för en försäkrad som har fått rätt till sådan förmån enligt 13 kap. *8, 9*, 11 eller *31 a* § likställs den försäkrade med en förälder.	I fråga om tillfällig föräldrapenning för en försäkrad som har fått rätt till sådan förmån enligt 13 kap. *10*, 11 eller *14* § likställs den försäkrade med en förälder.
En försäkrad som enligt första stycket är likställd med en förälder får dock inte överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. *8* §. *Inte heller får Försäkringskassan bevilja tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 9 § på grundval av ett medgivande av en sådan försäkrad.*	En försäkrad som enligt första stycket är likställd med en förälder får dock inte överlåta rätten till tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. *10* §.
10 §[2]	
Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a och 5 a–7 §§ samt 13 kap. 10, *11*, 13, *26* och *30* §§.	Föräldrapenningsförmåner får inte lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid i annat fall än som anges i 12 kap. 4 a och 5 a–7 §§ samt 13 kap. 5 § första stycket och 13, 14 och 16 §§.
Tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 31 e § får lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid.	*Föräldrapenningsförmåner* får lämnas till flera föräldrar för samma barn och *tid i fall som anges i 13 kap. 5 § andra stycket och 29 §*.
För tillfällig föräldrapenning gäller även 13 kap. 3 §.	
	13 kap.
	Tillfällig föräldrapenning
	Innehåll

[1] Senaste lydelse 2018:1952.

[2] Senaste lydelse 2018:1628.

1 §

I detta kapitel finns allmänna bestämmelser om rätten till tillfällig föräldrapenning i 2–11 §§.

Vidare finns bestämmelser om

– tillfällig föräldrapenning för tid före ansökan i 12 §,

– tillfällig föräldrapenning vid barns födelse eller adoption i 13–18 §§,

– tillfällig föräldrapenning för barn som inte har fyllt 12 år i 19–23 §§,

– tillfällig föräldrapenning för barn som har fyllt 12 men inte 18 år i 24–26 §§,

– tillfällig föräldrapenning för unga som har fyllt 18 men inte 21 år i 27 och 28 §§,

– tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit i 29 och 30 §§,

– beräkning av antalet dagar med rätt till tillfällig föräldrapenning i 31 §, och

– beräkning av tillfällig föräldrapenning i 32–37 §§.

Allmänna bestämmelser om rätten till tillfällig föräldrapenning

Inledande bestämmelser

2 §

Rätt till tillfällig föräldrapenning har en försäkrad förälder som avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med ett barns födelse eller behov av vård eller i samband med att ett barn har avlidit.

Tillfällig föräldrapenning lämnas i de fall och under de närmare förutsättningar som anges i detta kapitel.

3 §

Särskilda bestämmelser om rätt till tillfällig föräldrapenning när denna förmån lämnas på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete finns i 34 §.

4 §

En förälder som är arbetslös har rätt till tillfällig föräldrapenning endast för tid som föräldern avstått från arbetslöshetsersättning enligt lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.

Kravet på att ha avstått från arbetslöshetsersättning gäller inte om arbetslösheten inträder under en pågående och sammanhängande period med hel tillfällig föräldrapenning.

Vid tillämpning av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning likställs fall som anges

i första och andra styckena med att avstå från förvärvsarbete.

5 §

Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § första stycket lämnas till båda föräldrarna för samma barn och tid för vård av barnet i samband med sjukdom eller smitta hos barnet, om båda föräldrarnas medverkan i vården av barnet är nödvändig.

Tillfällig föräldrapenning får förutom i de fall som anges i 11 kap. 10 § andra stycket lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i fall som anges i 19 § första stycket 3, om barnet vårdas på sjukhus eller om föräldrarnas närvaro vid sådant besök är nödvändig. Tillfällig föräldrapenning får även lämnas till flera föräldrar för samma barn och tid i fall som anges i 20 § 1, 3 och 5.

Förhandsbesked om tillfällig föräldrapenning

6 §

Försäkringskassan får i förväg pröva om förutsättningarna för tillfällig föräldrapenning enligt 24 § första stycket eller 27 § är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för den tid som anges i beslutet men kan omprövas om de förhållanden som har lagts till grund för beslutet ändras.

Förmånsnivåer och förvärvsarbete

7 §

Tillfällig föräldrapenning lämnas enligt följande förmånsnivåer:

1. Hel tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder helt avstått från förvärvsarbete.

2. Tre fjärdedels tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst en fjärdedel av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.

3. Halv tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst hälften av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.

4. En fjärdedels tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst tre fjärdedelar av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.

5. En åttondels tillfällig föräldrapenning lämnas för dag när en förälder förvärvsarbetat högst sju åttondelar av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.

8 §

Som förvärvsarbete betraktas inte

1. vård av barn som har tagits emot för stadigvarande vård och fostran i förälderns hem, och

2. sådant förvärvsarbete som den försäkrade utför under tid för vilken han eller hon får sjukersättning enligt bestämmelserna i 37 kap. 3 §.

Om det vid tillämpningen av första stycket 2 inte går att avgöra under vilken tid den försäkrade avstår från förvärvsarbete för att vårda sitt barn ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 37 kap. 3 §.

9 §

Om en förälder får oavkortade löneförmåner under tid då han eller hon bedriver studier, likställs avstående från studier med avstående från förvärvsarbete vid tillämpning av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning. Detta gäller dock endast i den utsträckning föräldern går miste om löneförmånerna.

Tillfällig föräldrapenning till någon annan än en förälder

10 §

En förälder får överlåta rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn till någon som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som i stället för föräldern avstår från förvärvsarbete för vård av barnet i de fall som anges i 19 § första stycket.

11 §

Tillfällig föräldrapenning får lämnas till en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning i fall som anges i 19 § första stycket 2, om den ordinarie vårdaren är en förälder och det inte finns någon annan förälder som kan vårda barnet.

Tillfällig föräldrapenning för tid före ansökan

12 §

Tillfällig föräldrapenning lämnas inte för längre tid tillbaka än 30 dagar före den dag ansökan kom in till Försäkringskassan.

Detta gäller dock inte om det finns synnerliga skäl för att tillfällig föräldrapenning ändå bör lämnas. Tidsbegränsningen gäller inte heller i fråga om sådan tillfällig föräldrapenning som avses i 29 §.

Tillfällig föräldrapenning vid barns födelse eller adoption

Rätten till förmånen

13 §

Rätt till tillfällig föräldrapenning har en far som avstår från förvärvsarbete i samband med sitt barns födelse för att

1. närvara vid förlossningen,

2. sköta hemmet, eller

3. vårda barn.

Det som föreskrivs om en far i första stycket och i 14–16 §§ gäller även en förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

14 §

I följande fall får Försäkringskassan besluta att en annan person som är försäkrad för tillfällig föräldrapenning och som i stället för en far eller mor avstår från sitt förvärvsarbete i samband med ett barns födelse ska ha rätt till tillfällig föräldrapenning för ändamål som anges i 13 §:

1. Barnet har inte någon far som har rätt till tillfällig föräldrapenning.

2. Barnets mor är avliden.

3. Barnets far avstår från sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 13 § och det skulle vara oskäligt att inte låta honom avstå.

4. Barnets far kan inte utnyttja sin rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 13 §.

5. Barnets far kommer sannolikt inte att utnyttja sin rätt enligt 13 § på grund av kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud eller liknande eller på grund av andra särskilda omständigheter.

15 §

Vid adoption lämnas tillfällig föräldrapenning enligt 13 och 14 §§, dock endast om barnet inte fyllt 10 år.

16 §

Vid adoption eller när två personer enligt 6 kap. 10 a § föräldrabalken har förordnats att gemensamt utöva vårdnaden om ett barn gäller följande:

1. Rätt till tillfällig föräldrapenning enligt 13 § tillkommer båda adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

2. Det som i 14 § föreskrivs om en far eller mor ska i stället gälla adoptivföräldrarna eller de särskilt förordnade vårdnadshavarna.

Förmånstiden

17 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 13–16 §§ lämnas under högst tio dagar per barn, dock inte

för tid efter sextionde dagen efter barnets hemkomst efter förlossningen. Vid adoption räknas tiden från den tidpunkt föräldrarna fått barnet i sin vård.

Är det fråga om tillfällig föräldrapenning enligt 14 § eller 16 § 2, ska dock avräkning ske för dagar med tillfällig föräldrapenning som en förälder kan ha fått med stöd av 13 § och 16 § 1.

Fördelning av förmånstiden

18 §

Vid adoption och för särskilt förordnade vårdnadshavare fördelas de dagar som anges i 17 § med hälften till vardera föräldern eller vårdnadshavaren om de inte kommer överens om annat.

Om det finns endast en adoptivförälder eller särskilt förordnad vårdnadshavare med rätt till ersättning, har den föräldern eller vårdnadshavaren ensam rätt till alla dagar som anges i 17 §.

Tillfällig föräldrapenning för barn som inte har fyllt 12 år

Vid sjukdom, smitta eller annat vårdbehov

19 §

En förälder har rätt till tillfällig föräldrapenning för vård av ett barn, som inte har fyllt 12 år, om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med

1. sjukdom eller smitta hos barnet,

2. sjukdom eller smitta hos barnets ordinarie vårdare,

3. besök hos en vårdgivare som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), om besöket syftar till att medicinskt förebygga, ut reda eller behandla sjukdomar och skador hos barnet,

4. besök hos tandvården, om besöket syftar till att förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador i munhålan hos barnet, eller

5. vårdbehov som uppkommer till följd av att barnets andra för ålder besöker läkare med ett annat barn till någon av föräldrarna, under förutsättning att det sistnämnda barnet omfattas av bestämmelserna om tillfällig föräldrapenning.

Tillfällig föräldrapenning kan i fall som anges i första stycket 3 lämnas även om föräldern inte har barnet i sin vård.

Vid deltagande i kurs, behandling, möte, introduktion eller utredning

20 §

En förälder till ett barn som inte har fyllt 12 år har även rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete i samband med deltagande i

1. kurs som ordnas av huvudman inom hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, om kursen syftar till att lära sig att vårda barnet utifrån barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,

2. behandling som är ordinerad av läkare,

3. möte med den verksamhet enligt skollagen (2010:800) som barnet normalt deltar i, om mötet är föranlett av barnets sjukdom eller funktionsnedsättning,

4. introduktion av barnets behov av hjälp med vård- eller behandlingsåtgärder i den verksamhet enligt skollagen som barnet normalt deltar i, eller

5. utredning om barnets behov av hjälp och stöd enligt socialtjänstlagen (2001:453), eller i en förhandsbedömning om en sådan utredning ska inledas.

Barn som är yngre än 240 dagar

21 §

För ett barn som är yngre än 240 dagar lämnas tillfällig föräldrapenning enligt 19 § endast om tillsynen av barnet är stadigvarande ordnad eller om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

Första stycket gäller inte i fall som anges i 19 § första stycket 2 om tillfällig föräldrapenning kan lämnas med stöd av 11 §.

När föräldrapenning lämnas

22 §

För ett barn som är 240 dagar eller äldre lämnas tillfällig föräldrapenning enligt 19 eller 20 § inte för tid när föräldrapenning annars skulle ha lämnats, om förutsättningarna för föräldrapenning fortfarande är uppfyllda. Detta gäller dock inte om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

Förmånstiden

23 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 19–22 §§ lämnas under sammanlagt högst 40 dagar för varje barn och år.

Vid beräkning av förmånstiden enligt första stycket bortses från tid som det finns intyg, utlåtande eller liknande till stöd för rätten till tillfällig föräldrapenning. Detta gäller dock inte i fall som anges i 19 § första stycket 2.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 19 § första stycket 1 eller 3–5 eller 20 § ska vid beräkning av förmånstiden enligt första stycket även bortses från tid som tillfällig föräldrapenning har lämnats av skäl som anges i 19 § första stycket 2. Detta gäller dock endast för tid som det finns läkarintyg till stöd för att barnets ordinarie vårdare varit förhindrad att vårda barnet.

Tillfällig föräldrapenning för barn som har fyllt 12 men inte 18 år

Vid behov av särskild tillsyn eller vård m.m.

24 §

En förälder till ett barn som har fyllt 12 men inte 18 år har rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 19 eller 20 §, om barnet är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning.

Även om barnet inte har ett sådant särskilt tillsyns- eller vårdbehov som avses i första stycket har en förälder ändå rätt till tillfällig föräldrapenning när föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 19 § första stycket 3 eller 20 § 5.

Det som anges i andra stycket gäller också en förälder som behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 19 § första stycket 4, om barnets behov i samband med ett sådant besök kräver förälderns vård.

När föräldrapenning lämnas

25 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 24 § lämnas inte för tid när föräldrapenning annars skulle ha lämnats, om förutsättningarna för föräldrapenning fortfarande är uppfyllda. Detta gäller dock inte om barnet vårdas på sjukhus eller får motsvarande vård i hemmet.

Förmånstiden

26 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 24 § lämnas under högst 40 dagar för varje barn och år.

Vid beräkning av förmånstiden enligt första stycket bortses från tid som det finns intyg, ut låtande eller liknande till stöd för rätten till tillfällig föräldrapenning. Detta gäller dock inte i fall som anges i 19 § första stycket 2.

Om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 19 § första stycket 1 eller 3–5 eller 20 § ska vid beräkning

av förmånstiden enligt första stycket även bortses från tid som tillfällig föräldrapenning har lämnats av skäl som anges i 19 § första stycket 2. Detta gäller dock endast för tid som det finns läkarintyg till stöd för att barnets ordinarie vårdare varit förhindrad att vårda barnet.

Tillfällig föräldrapenning för unga som har fyllt 18 men inte 21 år

Vid behov av särskild tillsyn eller vård

27 §

En förälder till någon som har fyllt 18 men inte 21 år har rätt till tillfällig föräldrapenning om den unge är i behov av särskild tillsyn eller vård på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning. Rätt till tillfällig föräldrapenning finns dock endast om föräldern behöver avstå från förvärvsarbete av skäl som anges i 19 § första stycket 1 eller 3 och om skolgången fortfarande pågår i grundskola, grund- särskola, specialskola, gymnasie- skola eller gymnasiesärskola.

Förmånstiden

28 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 27 § lämnas under högst 40 dagar för varje ung person och år.

Vid beräkning av förmånstiden enligt första stycket bortses från tid som det finns intyg eller utlåtande till stöd för rätten till tillfällig föräldrapenning.

Tillfällig föräldrapenning i samband med att ett barn har avlidit

29 §

Föräldrar till ett barn som inte har fyllt 18 år har rätt till tillfällig föräldrapenning när de avstår från att utföra förvärvsarbete i samband med att barnet har avlidit.

30 §

Tillfällig föräldrapenning enligt 29 § lämnas under högst 10 dagar per förälder och barn. Förmånen lämnas tidigast från och med dagen efter den då barnet har avlidit och senast för den dag som infaller 90 dagar efter den dag då barnet har avlidit.

Beräkning av antalet dagar med rätt till tillfällig föräldrapenning

31 §

Vid beräkning av antal dagar med rätt till tillfällig föräldrapenning gäller följande:

– En dag med hel tillfällig föräldrapenning motsvarar en dag.

– En dag med tre fjärdedels, halv, en fjärdedels eller en åttondels tillfällig föräldrapenning motsvarar tre fjärdedelar, hälften, en fjärdedel respektive en åttondel av en dag.

Beräkning av tillfällig föräldrapenning

Grundläggande bestämmelser

32 §

Tillfällig föräldrapenning beräknas enligt bestämmelserna om sjukpenning på normalnivån och sjukpenninggrundande inkomst i 25–28 kap. samt 33–37 §§ i detta kapitel, dock med undantag av bestämmelserna i

– 25 kap. 5 § om bortseende från inkomst av anställning och annat förvärvsarbete överstigande 10,0 prisbasbelopp,

– 27 kap. 27 §, 27 a § och 28 b § första stycket om karensavdrag och karensdagar,

– 27 kap. 29–33 a §§ om karenstid, och

– 28 kap. 7 § 2 om beräkningsunderlag för sjukpenning på fortsättningsnivån.

Vid beräkning av tillfällig föräldrapenning ska det vid beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten bortses från inkomst av anställning och annat förvärvsarbete till den del summan av dessa inkomster överstiger 7,5 prisbasbelopp. Det ska vid denna beräkning i första hand bortses från inkomst av annat förvärvsarbete.

För hel tillfällig föräldrapenning motsvarar ersättningsnivån förälderns beräkningsunderlag för sjukpenning på normalnivån enligt 28 kap. 7 § 1 grundat på en sjukpenninggrundande inkomst beräknad enligt första och andra styckena (beräkningsunderlaget).

Inkomst av anställning

33 §

Om inte annat följer av 34–37 §§ ska hel tillfällig föräldrapenning beräknas på grundval av beräkningsunderlaget med tillämpning av bestämmelserna i 28 kap. 13–16 §§.

Inkomst av annat förvärvsarbete m.m.

34 §

Om tillfällig föräldrapenning lämnas på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete, ska hel tillfällig föräldrapenning för dag motsvara kvoten mellan beräkningsunderlaget och 260.

Beloppet avrundas till närmaste hela krontal, varvid 50 öre avrundas uppåt. Tillfällig föräldrapenning lämnas under högst fem kalenderdagar per sjudagarsperiod. För det fall föräldern avstår från förvärvsarbete under fler än fem kalenderdagar under en sjudagars- period, lämnas tillfällig föräldra- penning för de första fem dagarna i perioden. Sjudagarsperioden ska alltid beräknas med utgångspunkt i den dag för vilken ersättning begärs, varefter de närmast föregående sex dagarna räknas med i perioden.

35 §

Hel tillfällig föräldrapenning ska för dag motsvara kvoten mellan beräkningsunderlaget och 365, varvid beloppet avrundas till närmaste hela krontal och 50 öre avrundas uppåt

1. när den försäkrade ska få tillfällig föräldrapenning för tid då annars graviditetspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning skulle ha lämnats, och

2. när den försäkrade är arbetslös och tillfällig föräldrapenning ska lämnas med stöd av 4 §.

Inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete

36 §

Om tillfällig föräldrapenning ska lämnas på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av såväl anställning som annat förvärvsarbete beräknas den del av förmånen som svarar mot inkomst av anställning enligt 33 §, medan den del av förmånen som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete beräknas enligt 34 §.

Familjehemsförälder

37 §

Om en familjehemsförälder får ersättning för vården av barnet, ska det bortses från den del av den sjukpenninggrundande inkomsten som grundas på ersättningen.

Vidare ska tillfällig föräldrapenning beräknas enligt 35 § i fall som avses i 28 kap. 6 § andra stycket.

110 kap.

1 §

I detta kapitel finns bestämmelser om

– tillämpningsområdet i 2 och 3 §§,
– ansökan och anmälan m.m. i 4–12 §§,
– utredning och uppgiftsskyldighet i 13–*18 och 20*–30 §§,
– uppgiftsskyldighet för andra än parter i 31–35 *och* 37 §§,
– bevisupptagning rörande arbetsskada m.m. vid allmän domstol i 38 §,
– undantag från sekretess i 39–42 a §§,
– anmälan om bosättning eller arbete i Sverige i 43–45 §§,
– skyldighet att anmäla ändrade förhållanden i 46–51 §§, och
– indragning och nedsättning av ersättning i 52–58 §§.

– utredning och uppgiftsskyldighet i 13–30 §§,
– uppgiftsskyldighet för andra än parter i 31–35, 37 *och 37 a* §§,

17 §

När det gäller tillfällig föräldrapenning i fall som avses i 13 kap. *18* och *24* §§ får Försäkringskassan kräva att en förälder ger in särskilt intyg av arbetsgivare eller någon annan som kan ge upplysning om arbetsförhållandena.

Försäkringskassan får också kräva att en förälder styrker sin rätt till föräldrapenningsförmån i samband med föräldrautbildning eller deltagande i en behandling av ett *sjukt eller funktionshindrat* barn genom intyg av den som anordnat utbildningen eller ordinerat behandlingen.

När det gäller tillfällig föräldrapenning i fall som avses i 13 kap. 22 och 25 §§ får Försäkringskassan kräva att en förälder ger in särskilt intyg av arbetsgivare eller någon annan som kan ge upplysning om arbetsförhållandena.

Försäkringskassan får också kräva att en förälder styrker sin rätt till föräldrapenningsförmån i samband med föräldrautbildning eller deltagande i en behandling av ett *barn med sjukdom eller funktionsnedsättning* genom intyg av den som anordnat utbildningen eller ordinerat behandlingen.

18 §

När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. *22* § ska läkarutlåtande ges in för att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehovet. *I fall som avses i 13 kap. 30 § ska barnets sjukdomstillstånd styrkas med ett läkarutlåtande om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning.*

När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. *24 § första stycket och 27 §* ska läkarutlåtande ges in för att styrka det särskilda vård- eller tillsynsbehovet*, om det inte hos Försäkringskassan redan finns tillräcklig utredning för att bedöma rätten till ersättning.*

I fall som avses i 13 kap. 24 § andra stycket ska intyg för att styrka att föräldern närvarat eller deltagit vid sådant tillfälle ges in till Försäkringskassan.

När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 24 § tredje stycket ska intyg för att styrka barnets behov av förälderns vård ges in till Försäkringskassan.

19 §[3]

När det gäller tillfällig föräldrapenning enligt 13 kap. 19 § första stycket 1–3 ska rätten till ersättning styrkas senast från och med den åttonde dagen i barnets vårdperiod, eller den tidigaste dagen därefter för vilken tillfällig föräldrapenning kan lämnas, genom att intyg ges in till Försäkringskassan. Som periodens första

[3] Tidigare 110 kap. 19 § upphävd genom 2012:931.

dag räknas den första dagen med tillfällig föräldrapenning.

37 a §

Huvudmannen för den verksamhet enligt skollagen (2010:800) som ett barn som inte har fyllt tolv år normalt deltar i ska på begäran lämna Försäkringskassan uppgifter om när barnet har varit från varande från verksamheten i ärenden om föräldrapenningsförmåner. Uppgiftsskyldigheten ska kunna fullgöras under två år från det att frånvaron upphörde.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2024.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för föräldrapenningsförmåner som avser tid före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 11 kap. 16 § utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 § 3 för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om omvårdnadsbidrag enligt 22 kap. Detta gäller till dess att Försäkringskassan har omprövat beslutet enligt 22 kap. 15 § eller beslutat att lämna omvårdnadsbidrag efter en ny ansökan som inte endast avser en ändrad fördelning av sedan tidigare beviljat omvårdnadsbidrag.

4. Bestämmelsen i 11 kap. 16 §, i dess lydelse före den 1 januari 2019, utgör inte hinder för att lämna tillfällig föräldrapenning enligt den nya bestämmelsen i 13 kap. 20 § 3 för ett barn för vilket det vid ikraftträdandet finns ett gällande beslut om vårdbidrag enligt 22 kap. i dess lydelse före den 1 januari 2019.

5. Uppgiftsskyldigheten enligt den nya bestämmelsen i 110 kap. 37 a § gäller inte tid före ikraftträdandet.

6 Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden inkommit från Arbetsförmedlingen, Arbetsgivarverket, Arvidsjaurs kommun, Astma- och Allergiförbundet, Autism- och Aspergerförbundet, Barncancerfonden, Botkyrka kommun, Diskrimineringsombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Falu kommun, Folkhälsomyndigheten, Friskolornas riksförbund, Funktionsrätt Sverige, Företagarna, Försäkringskassan, Förvaltningsrätten i Falun, Gävle kommun, Inspektionen för socialförsäkringen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Integritetsskyddsmyndigheten, Jämställdhetsmyndigheten, Kammarrätten i Stockholm, Karlstads kommun, Kungsbacka kommun, Landsorganisationen i Sverige, Lidingö kommun, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund, Malmö kommun, Myndigheten för delaktighet (MFD), Norrköpings kommun, Nyköpings kommun, Regelrådet, Region Jönköpings län, Region Stockholm, Riksförbundet Attention, Riksförbundet FUB, Saco, Småföretagarnas Riksförbund, Socialstyrelsen, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Stockholms kommun, Svenska Diabetesförbundet, Svenskt Näringsliv, Sveriges a-kassor, Sveriges Kommuner och Regioner, Sveriges Kvinnoorganisationer, Tjänstemännens centralorganisation, Tjörns kommun, Umeå kommun och Örebro kommun.

Därutöver har ett yttrande inkommit från Nationellt Kunskapscentrum Anhöriga.

Följande instanser har avstått från att lämna ett yttrande eller inte haft några synpunkter: Solna kommun, Riksdagens ombudsmän, Förhandlings- och samverkansrådet PTK, Barnombudsmannen, Växjö kommun, Sveriges A-kassor och Centrala Studiestödsnämnden.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

Innehållsförteckning

1 Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget ... 3
1.1 Omfattning ... 3
1.2 Resultatredovisning ... 3
1.2.1 Pensionernas tillräcklighet ... 4
1.2.2 Uttag av allmän pension och arbetslivets längd ... 9
1.2.3 Inkomstpensionssystemet ... 12
1.2.4 Premiepensionssystemet ... 14
1.2.5 Administrations- och förvaltningskostnader ... 16
1.3 Ålderspensionssystemet – nu och i framtiden ... 17

1 Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

1.1 Omfattning

Redovisningen av den allmänna pensionen är uppdelad i två avsnitt. Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom innehåller en redovisning av de skattefinansierade grundskyddsförmånerna till pensionärer, förmåner till vuxna efterlevande samt inkomstpensionstillägg. I detta avsnitt redovisas den allmänna inkomstgrundade pensionen, som omfattar de avgiftsfinansierade inkomst- och premiepensionssystemen. Dessa två system är finansiellt skilda från statens budget och bär därmed sina egna inkomster och utgifter. Det innebär att även vissa administrationskostnader hos ett antal myndigheter finansieras inom respektive system.

Tabell 1.1 Utgiftsutveckling för ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
AP-fonderna, pensionsutgifter	363 694	381 886	390 169	405 589	421 796
Administrationskostnader	2 888	3 009	3 044	3 114	3 155
Totalt	366 582	384 895	393 213	408 703	424 951

Anm.: Ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget avser i denna redovisning utgifter och administrationskostnader för inkomst- och tilläggspension. Denna del av den inkomstgrundade ålderspensionen ingår i utgifterna under utgiftstaket.

Tabell 1.2 Utgiftsutveckling för premiepensionssystemet

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Premiepensionssystemet	27 350	36 158	38 941	42 948	47 384

1.2 Resultatredovisning

Avgiften till den allmänna inkomstgrundade pensionen är 18,5 procent av den pensionsgrundande inkomsten. Av den totala avgiften går 16 procentenheter till inkomstpensionssystemet och 2,5 procentenheter till premiepensionssystemet.

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem, vilket innebär att de pensionsavgifter som betalas in av de förvärvsarbetande under ett år används för att betala de utgående allmänna inkomstpensionerna under samma år. När inbetalningarna till inkomstpensionssystemet är större än vad utbetalningarna är, sparas överskottet i de allmänna pensionsfonderna (AP-fonderna). På motsvarande sätt används medel i AP-fonderna för att täcka eventuella underskott för det fall att utbetalningarna ett år är större än vad inbetalningarna är under det året. AP-fondernas främsta syfte är således att vara en buffert i inkomstpensionssystemet, samt att bidra med kapitalavkastning till inkomstpensionssystemets långsiktiga finansiering.

Premiepensionssystemet är ett helt fonderat system, vilket innebär att de pensionsavgifter som betalas in placeras i fonder för varje pensionssparares räkning. Premiepensionssystemet är utformat som en fondförsäkring, där varje pensionssparare har möjlighet att själv välja i vilka fonder premierna ska placeras. Premierna för de

pensionssparare som inte gör något eget fondval placeras i den åldersanpassade fondportföljen AP7 Såfa, som förvaltas av Sjunde AP-fonden.

Det allmänna inkomstgrundade pensionssystemet är finansiellt hållbart och rustat för att kunna ta höjd för såväl ekonomiska som demografiska förändringar i samhället. Det har sin grund i att utbetalningen av allmän inkomstpension är bunden till utvecklingen av både den genomsnittliga livslängden och samhällsekonomin. Att systemet är konstruerat på detta sätt är en garanti för att eventuella underskott som uppstår i systemet inte skjuts på framtida generationer, utan hanteras inom systemet. Systemets finansiella ställning och värdeutveckling redovisas i resultatredovisningen.

Att det allmänna inkomstgrundade pensionssystemet är konstruerat för att vara finansiellt hållbart innebär att pensionernas tillräcklighet inte är garanterad. De utgående allmänna inkomstgrundade pensionerna kan t.ex. påverkas negativt vid ekonomiska kriser. Att nivån på de utgående pensionerna är tillräckliga är dock ett grundläggande och självklart syfte för ett pensionssystem och dess legitimitet. Resultatredovisningen innehåller därför beskrivningar av pensionärers ekonomiska situation. Andra inkomster än allmän pension ingår också i resultatredovisningen eftersom de flesta pensionärer har sådana inkomster. Tjänstepension är oftast den viktigaste inkomstkällan vid sidan av den allmänna pensionen, men även andra inkomster såsom privat pension, lön och kapitalinkomster beaktas i resultatredovisningen eftersom dessa har betydelse för pensionärers ekonomiska situation.

1.2.1 Pensionernas tillräcklighet

I dag får ca 2,3 miljoner personer allmän pension utbetald. För att kunna få en heltäckande bild av pensionärers ekonomiska situation behöver pensionernas tillräcklighet analyseras ur flera perspektiv. Ett sätt är att analysera den ekonomiska standarden bland olika grupper av pensionärer.[1] Ett annat sätt är att undersöka kompensationsgraden, dvs. pensionsnivån i förhållande till inkomsten precis före pensioneringstidpunkten.

I analysen och beräkningarna definieras en pensionär som någon som har tagit ut allmän pension till någon del eller som får äldreförsörjningsstöd. Att begreppet pensionär definieras på detta sätt och inte utifrån en specifik ålder beror främst på att det inte finns någon fast pensionsålder i pensionssystemet, dvs. det finns ingen åldersgräns för när en person måste ta ut sin allmänna pension. De åldersgränser som finns styr endast när den inkomstgrundade pensionen respektive grundskyddsförmånerna tidigast kan tas ut. Därtill har även spridningen om när personer väljer att ta ut sin allmänna pension ökat över tid. Samtidigt pågår sedan 2020 en reform att höja alla pensionsrelaterade åldersgränser. Det innebär att det är bättre att göra analyser om pensionärer utifrån när pensionen tas ut snarare än en specifik ålder.

Stora skillnader i ekonomisk standard mellan olika pensionärer

Pensionernas tillräcklighet kan analyseras genom att mäta den ekonomiska standarden bland pensionärer. Diagram 1.1 visar den genomsnittliga ekonomiska standarden hos sammanboende och ensamstående pensionärer och hos den övriga befolkningen. Med gruppen övriga befolkningen avses alla i befolkningen, oavsett ålder, som ännu inte har tagit ut någon allmän pension. Sammanboende pensionärer är den grupp bland

[1] Ekonomisk standard definieras som den disponibla inkomsten justerat för försörjningsbörda. Detta innebär att alla personer i hushållet tilldelas samma ekonomiska standard, vilken beräknas som hushållets disponibla inkomst justerat för hushållets sammansättning. Justeringen görs för att kunna jämföra disponibla inkomster mellan hushåll med olika sammansättning, dvs. hur många vuxna och barn som ska försörjas av inkomsten.

pensionärerna som generellt sett har högst ekonomisk standard. Sammanboende pensionärer beräknas ha en högre ekonomisk standard än den övriga befolkningen 2024. Här bör dock tilläggas att variationen i hushållens sammansättning är betydligt större i den övriga befolkningen och därmed även spridningen i ekonomisk standard.

Diagram 1.1 Pensionärernas och övriga befolkningens genomsnittliga reala ekonomiska standard (median) 2024

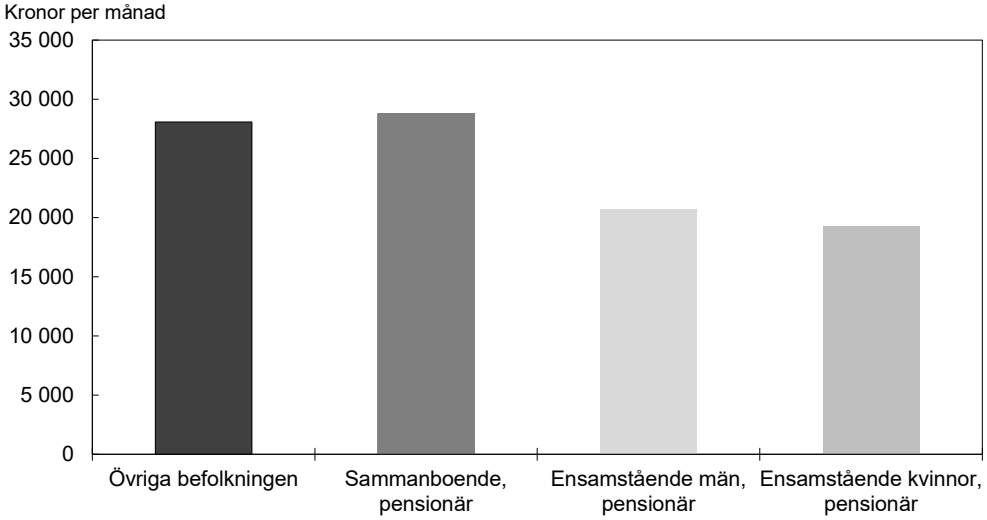

Källa: STAR-materialet, SCB.

Den ekonomiska standarden är lägre bland ensamstående pensionärer och som lägst för ensamstående kvinnor. Den sistnämnda gruppen beräknas 2024 ha en ekonomisk standard som motsvarar 68 procent av den övriga befolkningens ekonomiska standard. Motsvarande andel för ensamstående män med allmän pension beräknas vara knappt 74 procent.

Under de senaste tio åren har den ekonomiska standarden för alla grupper pensionärer ökat realt med undantag för 2022. Nominellt sett har den ekonomiska standarden ökat varje år och den har varit som störst de senaste åren.

Diagram 1.2 Inrikes och utrikes födda pensionärers ekonomiska standard (median) i förhållande till övriga befolkningen (=100 procent)

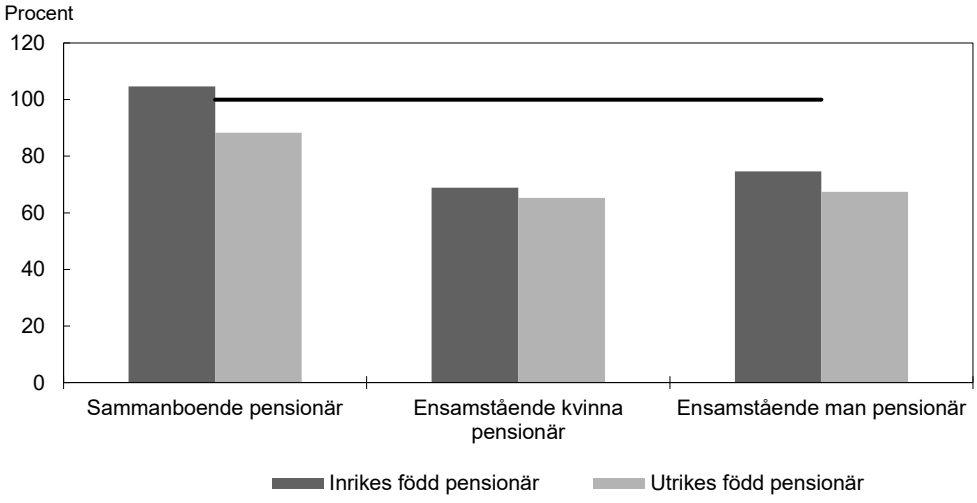

Anm.: Prognos 2024.
Källa: STAR-materialet, SCB.

Av diagram 1.2 framgår att det finns skillnader i ekonomisk standard mellan inrikes och utrikes födda pensionärer. De som är utrikes födda har i genomsnitt en lägre

ekonomisk standard än de som är inrikes födda. Sammanboende pensionärer har den högsta ekonomiska standarden, men det är också för sammanboende som det är störst skillnad mellan inrikes och utrikes födda. Minst skillnad mellan inrikes och utrikes födda pensionärer är det i gruppen ensamstående kvinnor. Men det är samtidigt gruppen utrikes födda ensamstående kvinnor som har lägst ekonomisk standard – 65 procent av övriga befolkningens ekonomiska standard. Av diagrammet framgår även att det är större skillnad mellan inrikes födda ensamstående kvinnor och män än mellan utrikes födda ensamstående kvinnor och män. Gruppen inrikes födda sammanboende pensionärer beräknas 2024 ha en ekonomisk standard som är högre än den ekonomiska standarden i den övriga befolkningen.

Den ekonomiska standarden för pensionärer påverkas av mer än allmän pension

Den ekonomiska standarden bland pensionärer påverkas inte enbart av den allmänna pensionen. Omkring 90 procent av dem som är pensionärer har även tjänstepension, vilket utgör en betydande andel av de genomsnittliga månadsbeloppen. Utöver pensionsinkomster från den allmänna pensionen och tjänstepension har många pensionärer även förvärvs- och kapitalinkomster. Diagram 1.3 visar den genomsnittliga inkomstsammansättningen för kvinnor och män 2024. Som framgår av diagrammet har kvinnor i genomsnitt betydligt lägre inkomster än vad män har. Den allmänna pensionen och tillhörande pensionsförmåner utgör i genomsnitt också en större andel av inkomsten för kvinnor än för män. Män har i genomsnitt högre övriga inkomster i form av tjänstepension, arbetsinkomst och kapitalinkomst. För att kunna visa inkomstsammansättningen är det bruttoinkomster som redovisas i diagrammet. Skillnaden i inkomst mellan kvinnor och män minskar när hänsyn tas till skatt.

Diagram 1.3 Olika inkomstkällor och genomsnittliga månadsbelopp för pensionärer

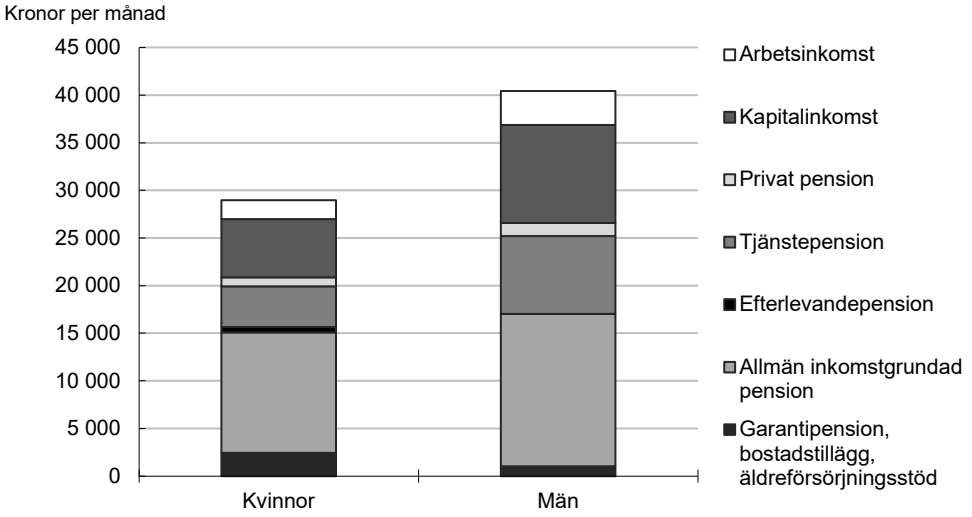

Anm.: Inkomstpensionstillägget ingår i diagrammet i allmän inkomstgrundad pension.
Källa: Socialdepartementets beräkningar i STAR 2024.

Inkomstsammansättningen och inkomstnivå skiljer sig inte enbart mellan kvinnor och män, utan även mellan inkomstgrupper. I diagram 1.4 har gruppen pensionärer först sorterats efter ekonomisk standard, och därefter fördelats i fem lika stora inkomstgrupper (kvintiler). Diagrammet visar inkomstsammansättningen i de olika inkomstgrupperna och även andelen kvinnor i respektive grupp. Inkomstspridningen är stor och de 20 procent som har de högsta inkomsterna (grupp 5) har mer än fyra gånger så stora inkomster som de 20 procent som har de lägsta inkomsterna (grupp 1). Nivån på den allmänna pensionen är relativt lika i alla inkomstgrupper och det är

främst övriga inkomstkällor som bidrar till olika totala inkomstnivåer. Kapitalinkomsterna är särskilt ojämnt fördelade. I den högsta inkomstgruppen är de åtta gånger så höga som kapitalinkomsterna i den näst högsta inkomstgruppen, och det är därmed dessa inkomster som skapar den största skillnaden i inkomstnivå. Utöver kapitalinkomsterna bidrar även arbetsinkomster och tjänstepension till inkomstskillnaderna.

Diagram 1.4 Olika inkomstkällor och genomsnittliga belopp för pensionärer, fördelat på olika inkomstgrupper

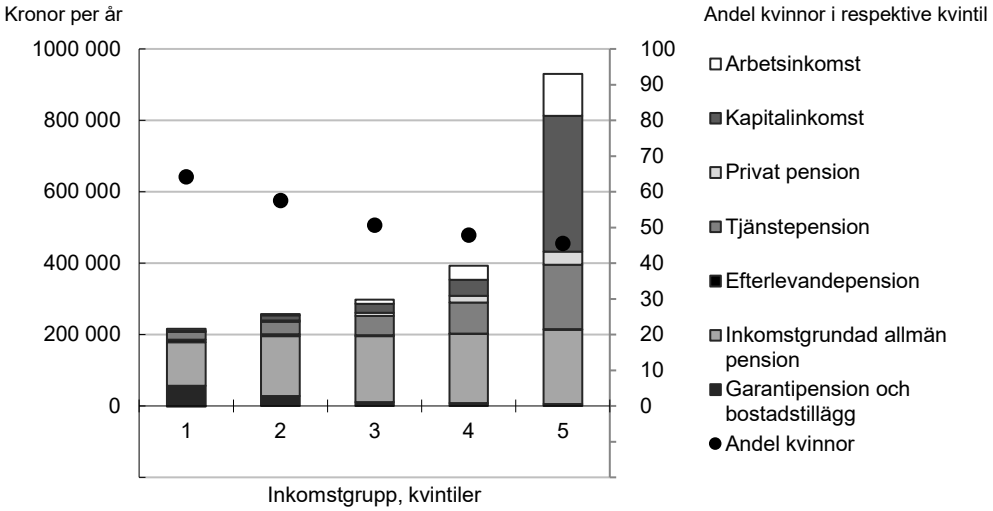

Anm.: Staplarna i diagrammet är inte fördelade på kön eftersom kvintilfördelningen grundar sig på inkomstens storlek, vilket innebär att kvinnor och män i respektive kvintil har liknande inkomster. Kvintilindelningen grundar sig enbart på pensionärernas ekonomiska standard och inte på hela befolkningens ekonomiska standard. I diagrammet ingår inkomstpensionstillägget i kategorin allmän inkomstgrundad pension och äldreförsörjningsstöd ingår i kategorin garantipension och bostadstillägg.

Källa: FASIT, STAR-materialet, SCB, Prognos 2024.

Av diagram 1.4 framgår att andelen kvinnor är störst i gruppen med lägst inkomster, medan andelen kvinnor är lägst i gruppen med högst inkomster: 64 procent respektive 45 procent. Den genomsnittliga åldern skiljer sig åt i de olika inkomstgrupperna. Åldern är högre i grupper med lägre inkomster och lägre i grupper med högre inkomst.

Skillnader i inkomst mellan kvinnor och män som pensionärer

Skillnaden mellan kvinnors och mäns pensioner benämns ofta pensionsgapet. I denna analys är dock begreppet utvidgat till att det är skillnaden mellan kvinnors och mäns disponibla inkomst som mäts. Det innebär att pensionärernas samtliga inkomster med avdrag för skatt ingår i analysen. Inkomstgapet kan delas upp i de olika inkomsternas bidrag till det totala inkomstgapet. Summan av alla inkomsters bidrag till inkomstgapet motsvarar det totala gapet. I diagram 1.5 visas skillnaden i inkomst mellan kvinnor och män, relaterat till mäns genomsnittliga inkomster. Inkomstgapet var 27 procent 2024. Det är kapitalinkomster, tjänstepension och allmän inkomstgrundad pension som bidrar mest till de icke jämställda inkomsterna bland pensionärerna. Mest utjämnande är skatterna, men även grundskyddet och änkepensionen minskar gapet.

Diagram 1.5 Olika inkomstslags respektive skatters bidrag till inkomstgapet 2024

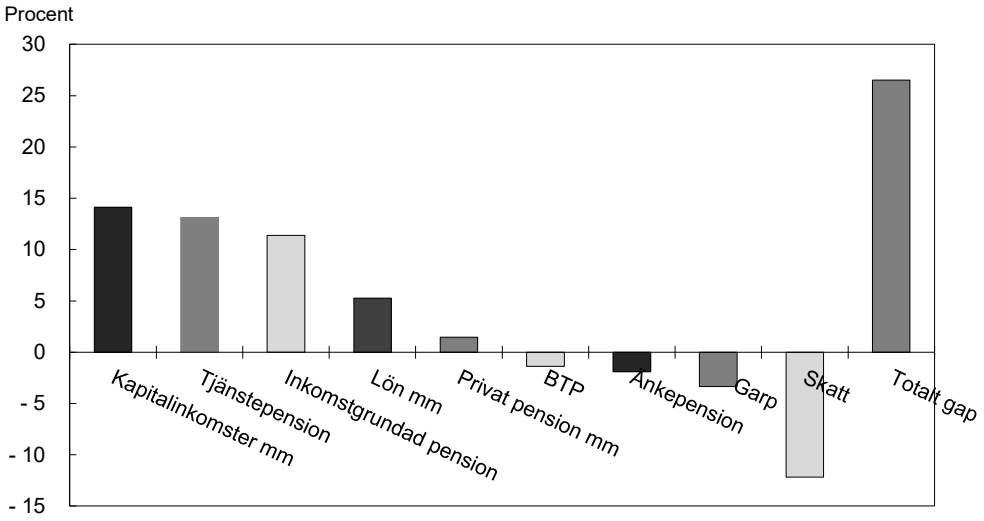

Källa: STAR-materialet, SCB.

Den procentuella skillnaden i disponibel inkomst mellan kvinnor och män som är pensionärer har varit i stort sett oförändrad de senaste tio åren. Detta trots att förvärvslivet, och därmed den allmänna inkomstgrundade pensionen, har blivit mer jämställt under perioden. Att den totala inkomstskillnaden i princip inte har minskat beror på att andra inkomster än allmän inkomstgrundad pension har ökat i betydelse för pensionärernas disponibla inkomster och att dessa inkomster är relativt ojämnt fördelade mellan kvinnor och män. Det gäller framför allt tjänstepensioner och kapitalinkomster, men även arbetsinkomster. I takt med att gapet i allmän inkomstgrundad pension har minskat har även grundskyddets, änkepensionens och skattesystemets omfördelande effekter minskat. Det medför att det totala inkomstgapet mellan kvinnor och män som är pensionärer i princip fortfarande är oförändrat och har varit det sedan 1995 (det första tillgängliga året i beräkningsunderlaget). Inkomstgapet är större för pensionärer jämfört med personer som är 18 år eller äldre, 27 procent jämfört med 20 procent.

Den allmänna pensionen speglar inkomsterna under arbetslivet. Skillnader i förvärvsinkomst mellan kvinnor och män slår därför igenom som skillnader i allmän pension. För att få en bild av hur skillnader i pension kommer att se ut i framtiden har därför intjänandet av pension också analyserats.

Diagram 1.6 Skillnaden mellan kvinnors och mäns pensionsbehållning i olika åldersgrupper 2015–2024

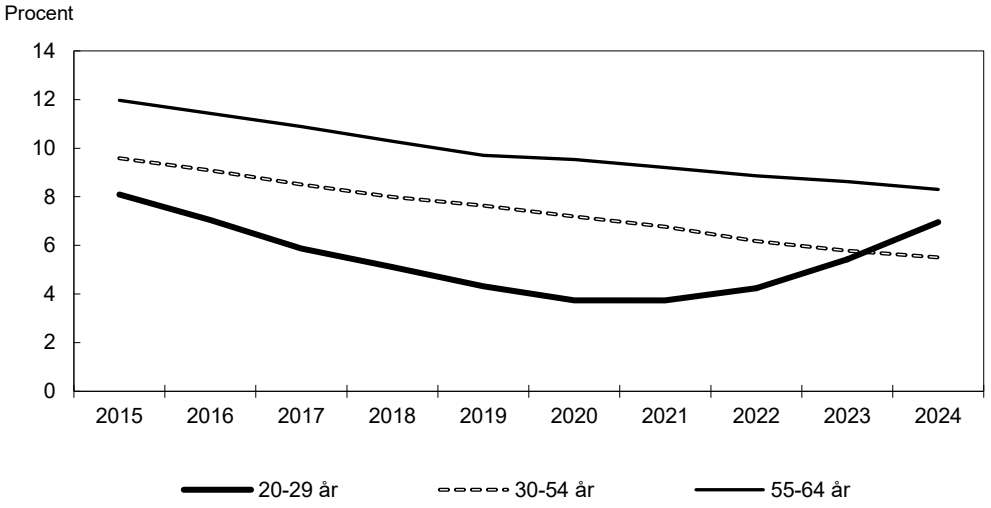

Anm.: Pensionsbehållningen 2024 grundar sig på intjänade pensionsrätter och deras förräntning fram till och med 2023.

Källa: Pensionsmyndigheten.

I diagram 1.6 visas skillnaden i pensionsbehållning i olika åldersgrupper 2015–2024. Den procentuella skillnaden mellan kvinnor och män har minskat över tid i åldersgrupperna 30–54 år och 55–64 år. För den yngsta åldersgruppen minskade skillnaden tidigare men den har ökat från 2021. Det beror till stor del på att arbetsmarknaden sedan pandemin har varit svagare för denna grupp och främst för unga kvinnor. År 2024 var skillnaden i pensionsbehållning mellan kvinnor och män i åldern 55–64 år drygt 8 procent, ca 5,5 procent i åldern 30–54 år och knappt 7 procent i åldern 20–29 år.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns pensionsbehållning har minskat över tid, men trots detta är mäns intjänande fortfarande betydligt högre än kvinnors även i unga åldrar. Det innebär att om inget sker kommer pensionerna fortfarande inte att vara jämställda om 40 år när de som är unga i dag går i pension.

1.2.2 Uttag av allmän pension och arbetslivets längd

Pensionssystemets regelverk skapades utifrån den medellivslängd som rådde i mitten av 1990-talet och en då antagen pensionsålder på 65 år. Sedan dess har medellivslängden ökat med ca tre år. En följd av att medellivslängden ökar samtidigt som tidpunkten för uttag av pension inte ökar i samma takt är att tiden som pensionär blir allt längre. Nivån på den allmänna inkomstgrundade pensionen bestäms, utöver vald tidpunkt för uttag, av individens intjänade pensionsrätter (pensionsbehållningen), deras förräntning samt hur länge individens kohort (årskull) förväntas att leva i genomsnitt. En ökande medellivslängd leder därmed per automatik till sjunkande pensionsnivåer om arbetslivet inte förlängs och uttaget av pension senareläggs. För pensionens tillräcklighet är det således viktigt med ett längre arbetsliv och ett senarelagt pensionsuttag för att kunna upprätthålla pensionsnivåerna. Ett längre arbetsliv och fler arbetade timmar stärker även samhällsekonomin i stort och är således också viktigt för att finansiera en god välfärd.

Åldersgränserna för uttag av allmän pension har höjts

Uttag av pension är inte nödvändigtvis samma sak som att en person lämnar arbetslivet, men uttagsåldern har en stor påverkan på hur stor den framtida pensionen blir oavsett om en person fortsätter att arbeta eller inte. Den lägsta åldern för uttag av

allmän inkomstgrundad pension höjdes 2020 från 61 till 62 år och 2023 till 63 år. I diagram 1.7 visas andelen kvinnor och män som är födda olika år och som har tagit ut allmän pension vid 61, 62 eller 63 års ålder, dvs. de åldrar som för olika årskullar har varit den tidigaste åldern för att ta ut allmän inkomstgrundad pension. Som framgår av diagrammet har andelen som har tagit ut pension vid någon av dessa åldrar tidigare ökat över tid. Men andelen som har tagit ut pension vid 62 år för första gången var betydligt lägre för dem som är födda 1959 och 1960 än för de som är födda åren innan. Den totala andelen som har tagit ut pension vid 63 år eller tidigare sjönk för både dem födda 1959 och dem födda 1960. Andelen har sjunkit ytterligare för dem födda 1961, för vilka 63 år är den lägsta uttagsåldern av allmän inkomstgrundad pension. Det är en något större andel män som tar ut pension vid 63 års ålder eller tidigare, men skillnaden mellan kvinnors och mäns uttag har minskat över tid.

Diagram 1.7 Andelen pensionärer som gjort ett första uttag vid 61, 62 eller 63 års ålder

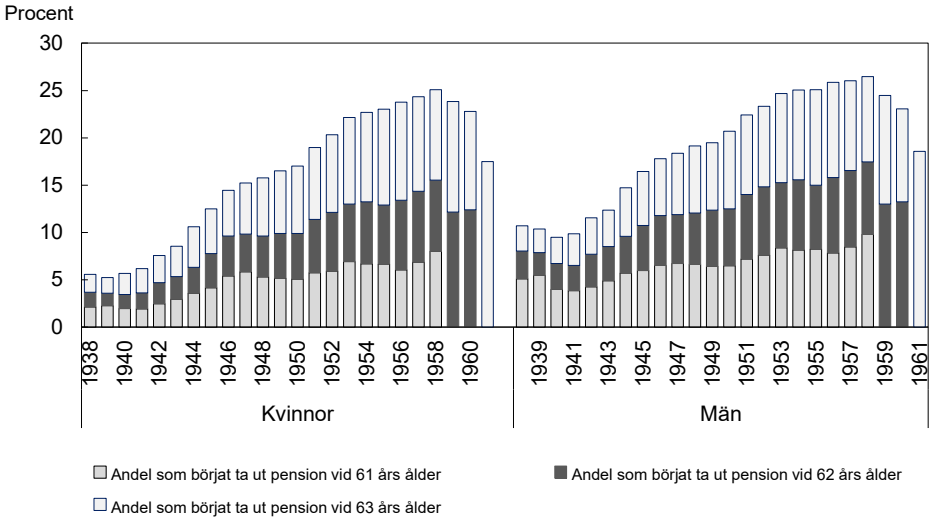

Källa: Pensionsmyndigheten.

År 2023 höjdes också åldersgränsen för när garantipension och övriga delar av pensionssystemet grundskydd tidigast kan tas ut. Denna höjning påverkar personer som är födda 1958 eller senare. Som visas i diagram 1.8 har andelen som tar ut pension vid 65 år minskat över tid för både kvinnor och män, men män har i större utsträckning tagit ut allmän pension både före och efter 65 år. Kvinnor har i större utsträckning tagit ut sin pension vid 65 år, vilket till stor del förklaras av att fler kvinnor över 60 år har sjukersättning och att fler kvinnor än män har garantipension. Före 2023 övergick sjukersättning ofta per automatik till allmän pension vid 65 år, och 65 år var också den ålder då garantipension tidigast kunde tas ut. Båda dessa åldersgränser höjdes 2023 till 66 år. Det har också medfört att för kvinnor och män som är födda 1958 har andelen som har tagit ut pension vid 65 år sjunkit relativt kraftigt. Som framgår av diagrammet har andelen födda 1958 som tagit ut pension vid 66 år också ökat kraftigt. De födda 1958 fyllde 66 år under 2024, vilket innebär att andelen som har tagit ut pension i gruppen 66 års ålder eller senare i sin helhet består av personer som har tagit ut pension vid 66 års ålder.

65 år har länge setts som den normala åldern för pensionering. Som framgår av diagram 1.8 verkar denna norm nu förflyttas i och med höjningen av de åldersgränser som gjordes under 2023 och främst beroende på höjningen av åldersgränsen för när man tidigast kan ta ut garantipension.

Diagram 1.8 Andelen pensionärer som gjort ett första uttag vid ålder 64 eller tidigare, 65 eller 66 och senare

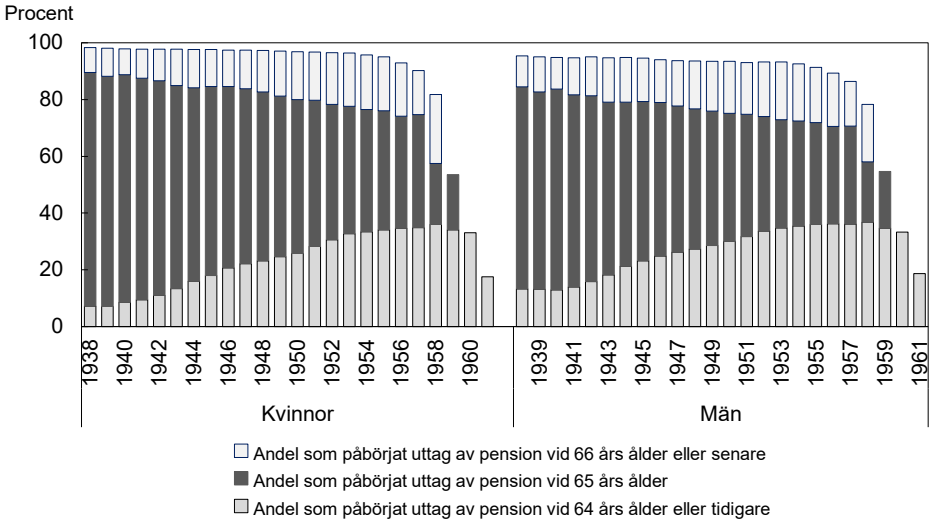

Källa: Pensionsmyndigheten.

Utöver de höjningar som gjordes av åldersgränserna för tidigast uttag av allmän inkomstgrundad pension respektive garantipension 2023 höjdes också den s.k. las-åldern med ett år till 69 år. Las-åldern är den ålder till vilken en person har rätt att kvarstå i anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd. I diagram 1.9 visas utvecklingen av medelpensioneringsåldern för allmän pension. Medelpensioneringsåldern mäter den genomsnittliga åldern bland de kvinnor och män som förändrar sitt uttag av allmän pension under ett givet år. Höjningarna av de olika åldersgränserna i pensionssystemet och kringliggande trygghetssystem tillsammans med höjningen av las-åldern medförde att medelpensioneringsåldern ökade kraftigt 2023. År 2024 minskade medelpensioneringsåldern, vilket beror på att de personer som fått vänta ett år på att uppnå den tidigaste uttagsåldern har kunnat börja ta ut sin allmänna pension under 2024. Skillnaden mellan kvinnor och män var liten – 2024 var det avrundande värdet för medelpensioneringsåldern 65,5 år för både kvinnor och män.

Diagram 1.9 Medelpensioneringsålder

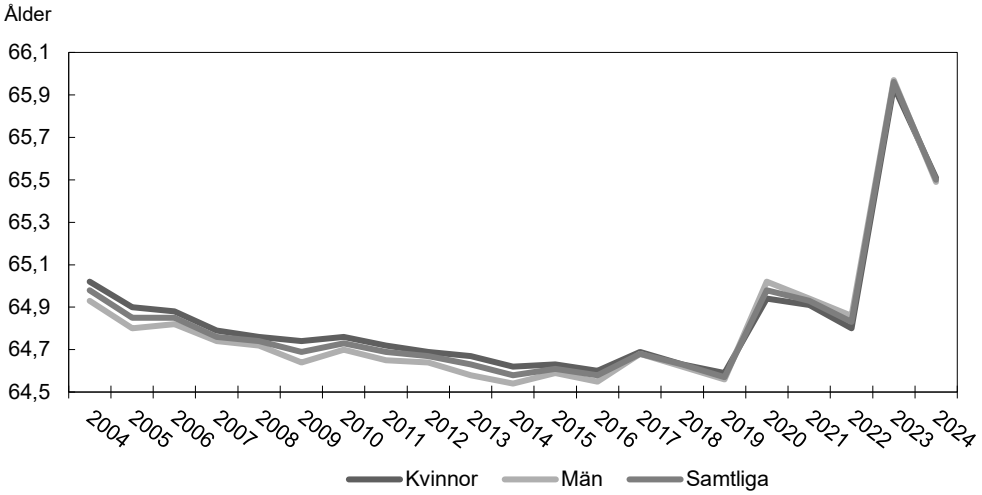

Källa: Pensionsåldrar och arbetslivets längd, Pensionsmyndigheten 2025.

Både inträdes- och utträdesålder i arbetskraften har betydelse för arbetslivets längd

Att fler tar ut pension tidigt behöver inte betyda att de lämnar arbetslivet tidigare. Det kan också bero på att fler tar ut pension samtidigt som de fortsätter arbeta, s.k. jobbonärer. Förändringen av arbetslivets längd kräver därför kännedom om både in- och utträdesåldrar i arbetskraften (för definition av in- och utträdesålder se rapporten Pensionsåldrar och arbetslivets längd, Pensionsmyndigheten 2025).

Den genomsnittliga inträdesåldern i arbetskraften ökade för både kvinnor och män från mitten av 1970-talet till mitten av 1990-talet, vilket främst beror på att fler utbildade sig längre. Efter 1990-talet och fram till 2020 har inträdesåldern varit relativt stabil runt 23 år för kvinnor och 22 år för män. År 2021 sjönk inträdesåldern för både kvinnor och män för att sedan öka något 2023 och 2024.

Den genomsnittliga utträdesåldern har ökat under 2000-talet. Ökningen är likvärdig för kvinnor och män, men kvinnornas utträdesålder är omkring ett år lägre än männens.

1.2.3 Inkomstpensionssystemet

Följsamhetsindexeringen styr utvecklingen av inkomstpensionerna

Inkomstpensionen beräknas vid pensioneringstillfället genom att en persons pensionsbehållning (dvs. värdet av intjänade pensionsrätter) i princip divideras med antalet återstående år som pensionären i genomsnitt förväntas leva. För att mildra övergången från arbete till pension får pensionären vid pensioneringstidpunkten ett förskott på den förväntade förräntningen. Detta förskott kallas förskottsränta och är en uppskattning av den framtida realinkomstutvecklingen. Förskottsräntan i inkomstpensionssystemet är fastställd till 1,6 procent. De årliga omräkningarna av pensionerna beräknas utifrån förändringen av inkomstindex minskat med förskottsräntan om 1,6 procent. Indexeringen efter avdrag för förskottsränta kallas följsamhetsindexering och har tillämpats sedan 2002. Syftet med konstruktionen är att inkomstpensionens värde ska vara relativt jämnt under utbetalningstiden.

Diagram 1.10 Följsamhetsindexeringen och inflationsutvecklingen

Procent

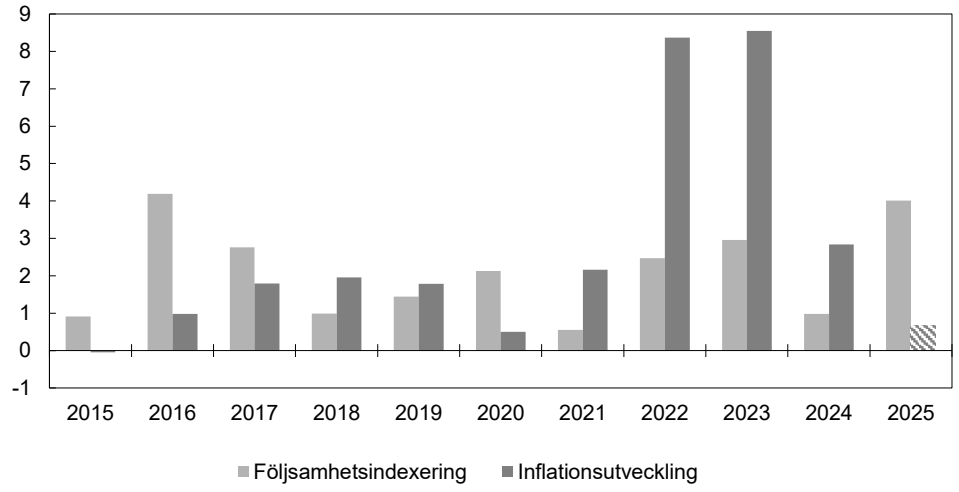

Anm.: Inflationsutvecklingen för 2025 är en prognos.
Källa: Pensionsmyndigheten och SCB.

Diagram 1.10 visar utvecklingen av följsamhetsindexeringen jämfört med prisutvecklingen sedan 2015. Som framgår av diagrammet har följsamhetsindexeringen

vissa år överstigit inflationen och andra år har inflationen varit högre. För 2024 översteg inflationen inkomstindexeringen vilket innebar en real minskning av inkomstpensionen med 1,9 procent. Under 2025 kommer i stället inkomstpensionen att öka realt med 3,3 procent.

Inkomstindex för 2026 fastställs i oktober 2025, vilket innebär att den exakta indexeringen av inkomstpensionerna 2026 ännu inte är beräknad. Den senaste prognosen visar en förändring av inkomstindex på 3,1 procent. Utifrån den prognosen blir följsamhetsindexeringen 1,5 procent 2026, vilket innebär att inkomstpensionerna förväntas öka både nominellt och realt 2026.

Inkomstpensionssystemets finansiella styrka är god

Pensionssystemets finansiella ställning redovisas varje år i Pensionsmyndighetens Orange rapport – Pensionssystemets årsredovisning. Inkomstpensionssystemets finansiella hållbarhet mäts med balanstalet. Balanstalet är kvoten mellan systemets tillgångar och dess skulder. Balanstalet för 2026 är 1,1695. Under 2024 förstärktes inkomstpensionssystemets finansiella ställning jämfört med 2023. Tillgångarna i pensionssystemet består av avgiftstillgången och den s.k. buffertfonden (Första – Fjärde och Sjätte AP-fonden). Under 2024 ökade avgiftstillgången med 720 miljarder kronor (7,0 procent) och fondtillgångarna med 180 miljarder kronor (9,2 procent), vilket bidrar positivt till balanstalet. Pensionsskulden ökade med 315 miljarder kronor (2,9 procent). Anledningen till att balanstalet ökade jämfört med föregående år är att pensionssystemets tillgångar ökade mer än vad pensionsskulden gjorde.

Diagram 1.11 Balanstalets utveckling

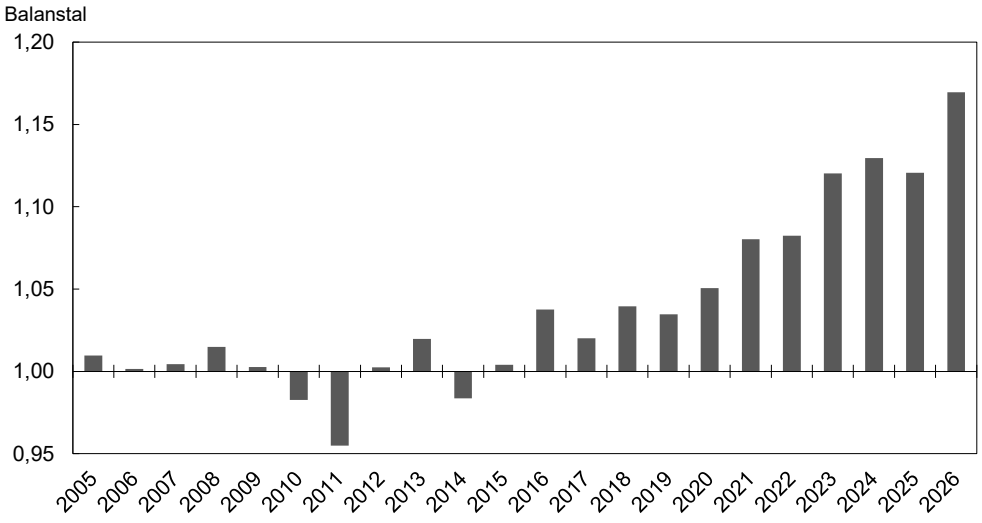

Anm.: Balanstalet baseras på den finansiella ställningen två år tidigare.
Källa: Pensionsmyndigheten.

Pensionssystemet finansiella ställning har alltså stärkts sedan föregående år och den finansiella ställningen i inkomstpensionssystemet är fortsatt stark. Ett balanstal för 2026 på 1,1695 innebär att tillgångarna var nästan 17 procent större än pensionsskulden per den 31 december 2024. När balanstalet är över 1 och det inte är en balanseringsperiod påverkas inte indexeringen av pensionerna av balanstalets storlek. Som framgår av diagram 1.11 har balanstalet varierat under perioden sedan det infördes. Inledningsvis var balanstalet relativt lågt och 2010, 2011 och 2014 var det under 1. Balanstalet har dock förstärkts under senare år, framför allt till följd av stärkta avgiftsintäkter tack vare ökad sysselsättning, men även hög avkastning på de finansiella marknaderna. Balanstalet för 2026 har ökat jämfört med 2025 och är det högsta balanstal som hittills har beräknats.

1.2.4 Premiepensionssystemet

Premiepensionssystemet ska erbjuda ett pensionssparande av hög kvalitet som ger en trygg pension. Det innebär dels att de fonderade medlen bör ge en avkastning som är tydligt högre än förändringen av inkomstindex, dels att utbetalningarna av pension så långt som möjligt bör vara förutsägbara och stabila när de väl har påbörjats. Därtill ska pensionssystemet erbjuda valfrihet i bemärkelsen att pensionssparare ska kunna påverka risknivå och placeringsinriktning för förvaltningen av de medel som fonderas för deras räkning. I april 2025 stod premiepensionssystemet för 16 procent av den allmänna inkomstgrundade pensionen för kvinnor och män födda 1958 som tagit ut allmän pension. Premiepensionssystemet är dock fortfarande under infasning, och när systemet är utbyggt beräknas premiepensionens andel av utbetald allmän inkomstgrundad pension uppgå till ca 20 procent.

Hög avkastning i premiepensionssystemets fonder 2024

Premiepensionskapitalet är i huvudsak placerat i aktiefonder och följer därför i stor utsträckning börsutvecklingen. Värdet på inkomstpensionen följer däremot den genomsnittliga inkomstutvecklingen i Sverige. Det främsta skälet till att det finns en fonderad del vid sidan av fördelningssystemet är att sprida risken inom den allmänna pensionen. Utan den fonderade premiepensionen hade den allmänna pensionens avkastning enbart berott på inkomstutvecklingen i Sverige. Premiepensionssystemet möjliggör en högre förväntad avkastning, och därigenom högre pensioner, genom att de avsatta pensionsmedlen investeras på kapitalmarknaden. Tabell 1.3 visar den årliga värdeförändringen av inkomst respektive premiepensionen sedan 2015. Under 2024 utvecklades premiepensionsfonderna starkt och det var ett av de bästa åren hittills för spararna. Värdet i premiepensionsfonderna ökade med i genomsnitt 23,4 procent under 2024. Värdeutvecklingen för förvalsalternativet AP7 Såfa uppgick till 27,3 procent och var således något högre än för hela fondrörelsen (dvs. samtliga fonder i premiepensionssystemet).

Tabell 1.3 Årlig värdeförändring av inkomst- respektive premiepension sedan 2015

År	Inkomst-/balansindex	Premiepensionsindex	AP 7 Såfa
2015	5,9	6,4	6,2
2016	4,4	10,9	15,1
2017	2,6	12,6	16,4
2018	3,1	-3,4	-2,7
2019	3,8	29,5	32,2
2020	2,2	6,4	4,4
2021	4,1	29,1	31,5
2022	4,6	-12,4	-9,5
2023	2,6	17,6	18,4
2024	5,7	23,4	27,3

Anm.: Premiepensionsindex mäter den tidsviktade avkastningen för hela fondrörelsen (dvs. samtliga valbara fonder i premiepensionssystemet inklusive Sjunde AP-fondens produkter).

Källa: Pensionsmyndigheten.

Som framgår av tabell 1.3 varierar börsutvecklingen betydligt mer än inkomstutvecklingen. Diagram 1.12 visar den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen för premiepensionskapitalet sedan systemets start 2000, jämfört med utvecklingen om kapitalet i stället hade avsatts till inkomstpensionssystemet. Per den 31 december 2024 var den genomsnittliga årliga värdeutvecklingen 8,7 procent för premiepensionen, jämfört med 3,4 procent för inkomstpensionen.

Diagram 1.12 Genomsnittlig årlig värdeutveckling av premiepension jämfört med om den i stället hade avsatts till inkomstpension

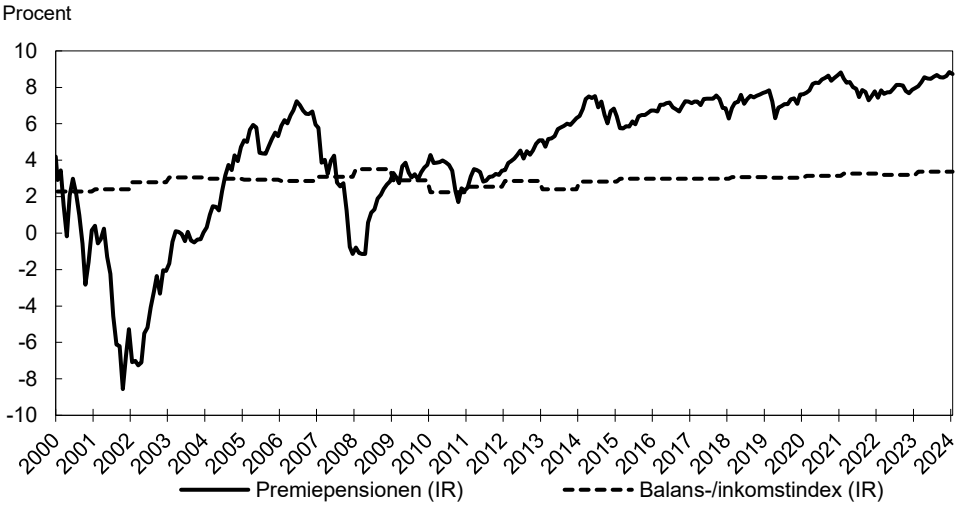

Anm.: Värdeutvecklingen är beräknad som internränta (IR). Det innebär att man vid beräkningen tar hänsyn till alla flöden in och ut ur systemet och vid de olika tidpunkter som flödena har skett, samt det totala marknadsvärdet i fonderna vid tidpunkten för beräkningen.

Källa: Pensionsmyndigheten.

Premiepensionsbeloppen ökade i genomsnitt mellan 2023 och 2024

Placeringar på kapitalmarknaden är förenat med risk, men ger samtidigt möjlighet till högre avkastning. Det kan dock också innebära det omvända. Diagram 1.13 visar den genomsnittliga förändringen av de utbetalade premiepensionsbeloppen för kvinnor och män sedan 2002. Som framgår av diagrammet har beloppen ökat de flesta år, men även sänkningar har förekommit. Vid omräkningen inför 2025 ökade beloppen med i genomsnitt 19 procent för kvinnor och 19,6 procent för män. Av diagrammet framgår också att under de år som premiepensionsbeloppen har ökat, har männens ökning varit något högre än kvinnornas. På motsvarande sätt har även sänkningarna varit större för männen. Detta beror troligen på att männen har valt en något högre risknivå i sina placeringar.

Diagram 1.13 Genomsnittlig förändring av utbetalda premiepensionsbelopp, per kön och år

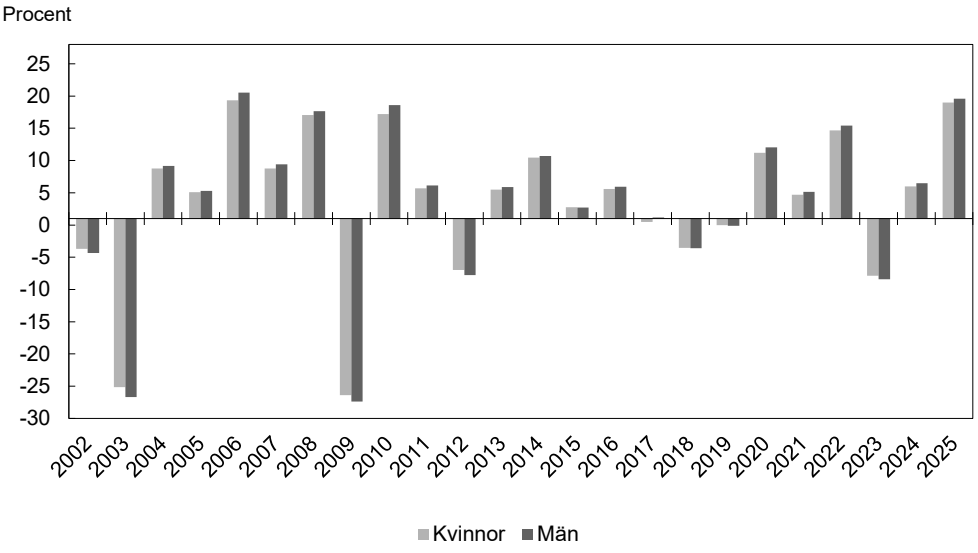

Källa: Pensionsmyndigheten.

Utbudet av fonder på premiepensionens fondtorg

Premiepensionens fondtorg ska erbjuda sparare en bredd av fonder med olika placeringsinriktning och risknivå. Under 2024 avslutade Fondtorgsnämnden de första upphandlingarna på fondtorget. Antalet fonder på fondtorget har som väntat därför minskat något jämfört med föregående år. Vid utgången av 2024 fanns det 421 valbara fonder på fondtorget. Av dessa är tio fonder upphandlade av fondtorgsnämnden och övriga 411 fonder tillhörde kategorier där upphandlingsprocessen ännu inte är avslutad. Tabell 1.4 visar fördelningen av dessa fonder mellan de fyra huvudkategorierna aktiefonder, räntefonder, generationsfonder och blandfonder. Av tabellen framgår även vilken risknivå som fonderna i de olika kategorierna har samt hur många av dem som klassas som hållbara.

Tabell 1.4 Antalet fonder på premiepensionens fondtorg per den 31 december 2024, uppdelat på fondkategori och risknivå

	Antal	Varav hög till mycket hög risk	Varav medelhög risk	Varav låg till mycket låg risk
Aktiefonder	**290 (313)**	283 (307)	5 (5)	0 (0)
– Varav hållbara	20 (22)			
Räntefonder	**72 (75)**	2 (2)	28 (29)	42 (44)
– Varav hållbara	6 (5)			
Blandfonder	**31 (32)**	10 (12)	20 (19)	1 (1)
– Varav hållbara	1 (2)			
Generationsfonder	**28 (28)**	14 (14)	9 (10)	5 (4)
– Varav hållbara	0 (0)			
Totalt antal	**421 (448)**	**309 (335)**	**62 (63)**	**48 (49)**

Anm.: I tabellen är antalet fonder per risknivå lägre än det totala antalet fonder för att vissa av fonderna inte har funnits så pass länge att risknivån kan definieras.

Anm.: Förra årets siffror inom parentes.

Källa: När premiepensionssystemet riksdagens mål? Pensionsmyndigheten, 2025.

För att avgöra om utbudet av fonder är tillräckligt stort för att säkerställa en reell valfrihet är spararnas uppfattning i frågan central. Pensionsmyndigheten har genomfört två enkätundersökningar av spararnas uppfattning om valfriheten på premiepensionens fondtorg. I den första undersökningen har ett representativt urval av pensionssparare och pensionärer tillfrågats och i den andra undersökningen har aktiva pensionssparare och pensionärer som har gjort minst ett fondbyte på egen hand tillfrågats. 8 procent av det representativa urvalet respektive 13 procent av de aktiva väljarna uppgav att de inte anser att utbudet av fonder är tillräckligt brett på premiepensionens fondtorg.

1.2.5 Administrations- och förvaltningskostnader

Ålderspensionssystemet är avgiftsfinansierat och administrationen finansieras genom en avgift på pensionsbehållningen. Administrationskostnadernas storlek har därför betydelse för de framtida pensionerna. De sammanlagda administrations- och förvaltningskostnaderna för ålderspensionssystemet uppgick 2024 till drygt 7,1 miljarder kronor, vilket är en ökning med ca 700 miljoner kronor jämfört med 2023. Av diagram 1.14 framgår att premiepensionssystemet stod för en något större andel (56 procent) av de totala kostnaderna 2024.

Diagram 1.14 Utvecklingen av administrations- och förvaltningskostnader för ålderspensionssystemet, fördelat på inkomstpension och premiepension

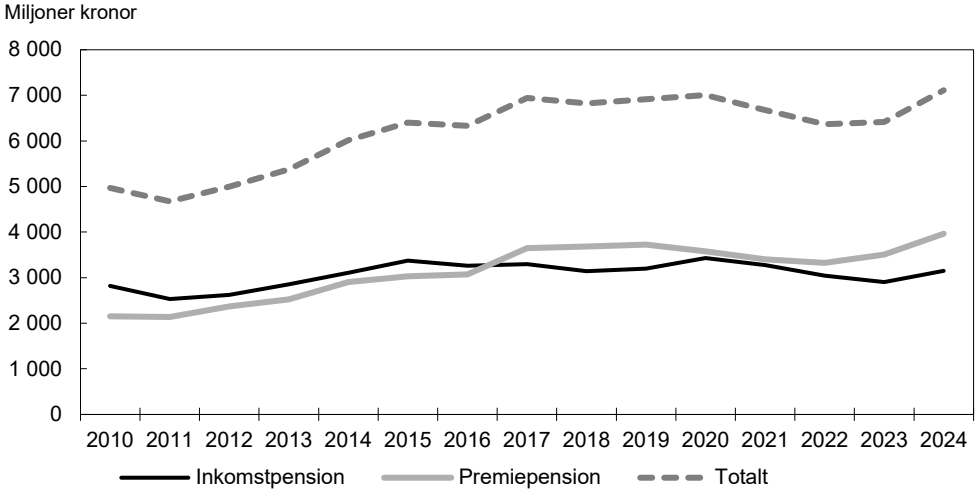

Källa: Pensionsmyndigheten.

Diagram 1.15 visar fördelningen av inkomst- och respektive premiepensionssystemens kostnader under 2024. Den allra största delen utgörs av kapitalförvaltningskostnader. För inkomstpensionssystemet utgjorde dessa 62 procent av de totala kostnaderna och för premiepensionssystemet utgjorde de 87 procent.

Diagram 1.15 Fördelningen av kostnader i inkomst- och premiepensionssystemet 2024

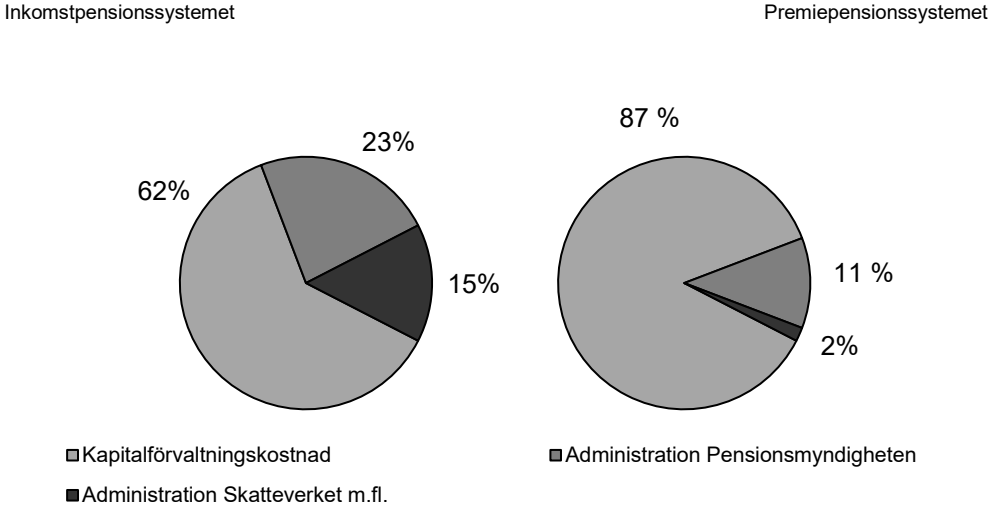

Källa: Pensionsmyndigheten.

1.3 Ålderspensionssystemet – nu och i framtiden

Det allmänna pensionssystemet berör alla som är bosatta och arbetar i Sverige och är därför ett politiskt åtagande som bör präglas av långsiktighet och hållbarhet. Sverige har nu i över 30 år haft ett hållbart pensionssystem som vilar på principen att det ska löna sig för den enskilde att arbeta och som är finansiellt hållbart i bemärkelsen att det inte vältrar över någon skuld på framtida generationer. Det allmänna pensionssystemet är grundat på en överenskommelse som ursprungligen slöts mellan fem av de politiska partier som då var representerade i riksdagen. Som ett steg i regeringens ambition att etablera en större samsyn kring framtida ställningstaganden om pensionerna har numera samtliga av riksdagens åtta partier ställt sig bakom pensionsöverens-

kommelsen och är representerade i Pensionsgruppen. Den utvidgade Pensionsgruppen har tagit vidare arbetet med att genomföra nödvändiga analyser och reformer för att förbättra pensionssystemet. En del i det arbetet var att analysera pensionsavgiftens nivå och en utredning tillsattes därför den 4 mars 2024. Pensionsavgiftsutredningen lämnade sitt betänkande Pensionsnivåer och pensionsavgiften – analys på hundra års sikt (SOU 2025:41) den 2 april 2025. Syftet med utredningen var inte att lämna några förslag, utan att lämna en analys för politisk diskussion. Betänkandet bereds i Pensionsgruppen.

Den bärande principen i pensionssystemet, livsinkomstprincipen, innebär att den allmänna pensionen grundar sig på arbete genom att det ska finnas en tydlig koppling mellan förvärvsinkomster under livet och den allmänna inkomstgrundade pensionen. Att personer som kan arbeta faktiskt gör det är centralt för att säkerställa finansieringen av den generella välfärden, särskilt i ljuset av en åldrande befolkning. För att dagens pensionärer, och även framtidens pensionärer, ska få en god ekonomisk tillvaro är det således avgörande att alla som kan arbeta också gör det. Det som främst kan leda till en högre pension är ett större intjänande till pensionen genom ett längre arbetsliv kombinerat med ett senare uttag av pensionen. Pensionsgruppen kom därför överens om att höja åldersgränserna i pensionssystemet och de kringliggande trygghetssystemen. Det sista steget i att höja åldersgränserna sker 2026. Då knyts de pensionsrelaterade åldersgränserna till riktåldern för pension som följer medellivslängdens utveckling. Det innebär bl.a. att åldersgränserna för när inkomstgrundad pension och garantipension tidigast kan ges höjs till 64 respektive 67 år. Som en del i arbetet att höja de pensionsrelaterade åldersgränserna har även lasålderns koppling till riktåldern utretts. Den 16 juni 2025 överlämnade Utredningen om anpassning av åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning till riktåldern för pension sitt betänkande Längre liv, längre arbetsliv (SOU 2025:70). Arbetet för ett längre arbetsliv stannar inte vid de höjda åldersgränserna i pensionssystemet och de kringliggande trygghetssystemen. Arbetslinjen ska värnas och alla som kan arbeta ska ges goda förutsättningar att göra det.

Pensionsgruppen är överens och regeringen har för avsikt att lämna förslag om att det införs regler om automatisk utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet, en s.k. gas, som förstärker pensioner och pensionsrätter om balanstalet, dvs. tillgångarna i förhållande till skulderna, överstiger nivån 1,15.

Därutöver har Pensionsgruppen också kommit överens om hur den återstående skuld som inkomstpensionssystemet har haft till staten ska hanteras. I och med pensionsreformen i början av 2000-talet ändrades betalningsansvaret för pensionerna mellan staten och AP-fonderna. Sammantaget innebar reformen en ökad ekonomisk belastning för staten. Medel motsvarande 258 miljarder kronor i 1999 års penningvärde fördes över 1999–2001. Partierna bakom pensionsöverenskommelsen har tidigare enats om att ett ställningstagande om återstående överföringar ska samordnas med beslut om fördelning av överskott i pensionssystemet. Eftersom Pensionsgruppen har kommit överens om regler för utdelning av överskott ska införas har en överenskommelse också slutits om den återstående skulden. Enligt överenskommelsen ska den återstående skuld som inkomstpensionssystemet enligt den tidigare överenskommelsen har haft till staten skrivas av och därmed vara slutreglerad.

I fråga om förändringarna av premiepensionssystemet är regeringens förväntningar fortsatt höga på att pensionssparare framöver ska erbjudas ett brett urval av högkvalitativa fonder som ger dem valfrihet i fråga om hur deras intjänande premiepension ska förvaltas. Under 2024 och 2025 har Fondtorgsnämnden fortsatt

upphandlingen av fonder till premiepensionens fondtorg. Regeringen kommer noga att följa de genomförda reformernas effekt.

Det är även viktigt att utbetalningarna av premiepensionen ska vara förutsägbara och stabila. Regeringen har därför, med stöd av Pensionsgruppen, tillsatt en utredning som ska analysera premiepensionssystemets nuvarande försäkringsformer och utbetalningsprodukter. Regeringen har även med stöd av Pensionsgruppen beslutat om att genomföra en översyn av grundskyddet i det allmänna pensionssystemet. Målet med översynen är att reformera och förenkla grundskyddet så att det blir enklare att förstå och ger ekonomisk trygghet för Sveriges pensionärer.

Vid sidan av de reformer som Pensionsgruppen kom överens om 2017 har även andra förändringar av pensionssystemet genomförts under inledningen av 2020-talet. Det har fått den negativa effekten att skillnaden i pension har blivit mindre mellan en person som har arbetat i större utsträckning och en person som inte har gjort det. Inriktningen för regeringens arbete framöver kommer därför att vara att stärka kopplingen mellan arbete och pension och att öka det s.k. respektavståndet, dvs. skillnaden i pension mellan den som har arbetat ett helt yrkesliv och den som har arbetat lite eller inte alls. Det är av vikt att alla som kan arbeta också gör det. För att stärka pensionärernas ekonomi sänkte regeringen skatten för pensionärer 2024 och 2025. För att fortsätta stärka ekonomin och för att pensionärerna ska få motsvarande ekonomiska förbättring som heltidsarbetande avser regeringen att föreslå sänkt skatt för pensionärer 2026.

Utgiftsområde 13

Integration och jämställdhet

Utgiftsområde 13 – Integration och jämställdhet

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 5

2 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet ... 7
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 7
2.2 Utgiftsutveckling ... 7
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 8
2.3.1 Integrationspolitik ... 8
2.3.2 Politik mot diskriminering ... 8
2.3.3 Jämställdhetspolitik ... 9
2.3.4 Utanförskap ... 9
2.4 Resultatredovisning ... 9
2.5 Politikens inriktning ... 9

3 Integration ... 11
3.1 Mål för området ... 11
3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 12
3.3 Resultatredovisning ... 12
3.3.1 Utveckling av integrationen i Sverige ... 12
3.3.2 Resultat utifrån andra bedömningsgrunder ... 26
3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 29
3.5 Politikens inriktning ... 29
3.6 Budgetförslag ... 32
3.6.1 1:1 Integrationsåtgärder ... 32
3.6.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande ... 33

4 Diskriminering ... 35
4.1 Mål för området ... 35
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 35
4.3 Resultatredovisning ... 35
4.3.1 Arbetet för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter ... 36
4.3.2 Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott ... 39
4.3.3 Handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter ... 41
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 43
4.5 Politikens inriktning ... 44
4.6 Budgetförslag ... 45
4.6.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen ... 45
4.6.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m. ... 46

5 Jämställdhet ... 49
5.1 Mål för området ... 49
5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 49
5.3 Resultatredovisning ... 50
5.3.1 Jämn fördelning av makt och inflytande ... 50
5.3.2 Ekonomisk jämställdhet ... 51
5.3.3 Jämställd utbildning ... 52
5.3.4 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet ... 56
5.3.5 Jämställd hälsa ... 57
5.3.6 Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål ska upphöra ... 60

5.3.7 EU och internationellt samarbete ... 73
5.3.8 Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen ... 74
5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 76
5.5 Politikens inriktning ... 77
5.6 Budgetförslag ... 79
5.6.1 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder ... 79
5.6.2 3:2 Jämställdhetsmyndigheten ... 81
5.6.3 3:3 Bidrag för kvinnors organisering ... 82

6 Utanförskap ... 85
6.1 Mål för området ... 85
6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 85
6.3 Resultatredovisning ... 86
6.3.1 Utveckling av utanförskap i Sverige ... 86
6.3.2 Övergripande åtgärder för att motverka utanförskap ... 92
6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 93
6.5 Politikens inriktning ... 93
6.6 Budgetförslag ... 95
6.6.1 4:1 Åtgärder mot utanförskap ... 95

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Integrationsåtgärder	101 825
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	4 389 646
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	170 437
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	110 919
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	682 039
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	188 197
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	48 163
4:1 Åtgärder mot utanförskap	175 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**5 866 226**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden, Integration och jämställdhet

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	58 300	2027
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	285 000	2027
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	48 163	2027
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**391 463**	

2 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Integration, Diskriminering, Jämställdhet och Utanförskap samt myndigheterna Diskrimineringsombudsmannen, Nämnden mot diskriminering och Jämställdhetsmyndigheten.

2.2 Utgiftsutveckling

Utgiftsområdets sammanlagda utgifter uppgick 2024 till 4,7 miljarder kronor. Prognosen för utfallet för 2025 är 6,1 miljarder kronor, vilket är 223 miljoner kronor mindre än de anvisade medlen. Den föreslagna anslagsnivån för utgiftsområdet för 2026 uppgår till 5,9 miljarder kronor, vilket är en minskning med totalt 420 miljoner kronor jämfört med 2025. Anslagsförändringarna redovisas detaljerat under respektive delområde.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Integration	**3 653**	**5 069**	**4 847**	**4 491**	**2 140**	**1 356**
1:1 Integrationsåtgärder	103	104	103	**102**	97	90
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	3 551	4 965	4 743	**4 390**	2 043	1 266
Diskriminering	**239**	**259**	**261**	**281**	**293**	**286**
2:1 Diskrimineringsombudsmannen	135	143	146	**170**	182	186
2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.	105	116	115	**111**	111	101
Jämställdhet	**755**	**791**	**789**	**918**	**864**	**837**
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	635	571	562	**682**	620	601
3:2 Jämställdhetsmyndigheten	73	166	172	**188**	196	188
3:3 Bidrag för kvinnors organisering	47	53	54	**48**	48	48
Utanförskap	**90**	**168**	**167**	**175**	**22**	**18**
4:1 Åtgärder mot utanförskap	90	168	167	**175**	22	18
Totalt för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet	**4 738**	**6 286**	**6 063**	**5 866**	**3 319**	**2 498**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 266**	**6 266**	**6 266**
Pris- och löneomräkning[2]	6	11	17
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 083	-1 215	-1 227
varav BP26[3]	*205*	*262*	*292*
Makroekonomisk utveckling	20	19	27
Volymer	583	-1 837	-2 653
Överföring till/från andra utgiftsområden	-2	-2	-427
Övrigt	77	77	495
Ny utgiftsram	**5 866**	**3 319**	**2 498**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	4 908
Verksamhetsutgifter[2]	957
Investeringar[3]	2
Summa utgiftsram	**5 866**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har för utgiftsområdet beslutat om mål inom följande delområden.

2.3.1 Integrationspolitik

Målet för området är att utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250).

2.3.2 Politik mot diskriminering

Målet för politiken mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

2.3.3 Jämställdhetspolitik

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

2.3.4 Utanförskap

Målet för området är att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13, bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

2.4 Resultatredovisning

Resultat för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

2.5 Politikens inriktning

Politikens inriktning för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

3 Integration

3.1 Mål för området

Målet för området är att utrikes födda kvinnor och män ska ha samma skyldigheter, rättigheter och möjligheter som den övriga befolkningen att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen. Detta förutsätter att den som långvarigt befinner sig i Sverige anstränger sig för att bli en del av det svenska samhället och att samhället både ställer krav och ger möjligheter till integration. Integrationspolitiken ska bidra till social och kulturell, ekonomisk, språklig och demokratisk integration samt att genom utbildning förbättra förutsättningarna för flickor och pojkar med utländsk bakgrund (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250).

I syfte att öka genomslaget för det nya integrationspolitiska målet har regeringen även formulerat fem delmål som kommunicerats i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 13). Det handlar om följande integrationspolitiska delmål:

- Ekonomisk integration: Andelen utrikes födda kvinnor och män som arbetar och försörjer sig själva ska öka.
- Språklig integration: Kunskaperna i svenska språket ska öka hos utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund.
- Utbildning: Andelen flickor och pojkar med utländsk bakgrund som uppnår gymnasiebehörighet, fullföljer en utbildning på gymnasial nivå och tar gymnasieexamen ska öka.
- Demokratisk integration: Kunskaperna om hur den svenska demokratin fungerar ska öka hos utrikes födda kvinnor och män, med ökat deltagande i demokratin som följd. Förtroendet för de demokratiska processerna och samhällets institutioner ska öka.
- Social och kulturell integration: Andelen utrikes födda kvinnor och män samt flickor och pojkar med utländsk bakgrund som upplever tillhörighet och delaktighet i samhället ska öka. Samhällets grundläggande normer och värderingar ska förankras hos och efterlevas av var och en som lever och bor i Sverige, med minskade risker för utanförskap och kriminalitet som följd. Förekomsten av företeelser som begränsar utrikes födda kvinnor och mäns samt flickor och pojkars möjligheter att leva ett fritt, värdigt och självständigt liv inom samhällsgemenskapen ska minska.

Resultatredovisningen för området avser huvudsakligen budgetåret 2024, under vilket två mål gällde. Fram till beslutet om propositionen Vårändringsbudget för 2024 (prop. 2023/24:99, bet. 2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:250) gällde det tidigare målet för området: Lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund. Därefter började det nuvarande målet att gälla. Med det nya målet förtydligas de krav som ställs och förväntningar som finns på den enskilde vad gäller självförsörjning, språkkunskaper och kunskaper om grundläggande lagar, regler och värderingar i samhället. Resultatredovisningen görs enbart utifrån det nya målet för området, eftersom det ger en mer heltäckande bild av utvecklingen inom integrationspolitiken.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Integrationen påverkas av en rad olika faktorer, och resultat är ofta svåra att avgränsa från effekterna av åtgärder inom andra politikområden och av konjunkturutvecklingen. Målet för integrationspolitiken är också bredare än de insatser som finansieras inom detta utgiftsområde. För att nå målet krävs även åtgärder inom andra utgiftsområden.

Den första delen av redovisningen beskriver den generella utvecklingen för utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, på olika områden. I de fall uppgifter redovisas för gruppen europeiskt födda avses födda i Europa exklusive Sverige. Resultatredovisningen i denna del utgår från delmålen på området. Följande är några av de mest centrala indikatorerna som redovisas: arbetskraftsdeltagande, självförsörjningsgrad, etableringsgrad för nyanlända, deltagande i utbildning i svenska för invandrare (sfi) och kunskapsresultat i grundskolan. Redovisningen görs så långt det är möjligt med registerdata.

För att kunna få en samlad bild av utvecklingen av integrationen för de aspekter som inte kan mätas med registerdata finns det också behov av att använda kompletterande datainsamlingsmetoder. Detta gäller i hög grad delmålen demokratisk samt social och kulturell integration. SCB har därför haft i uppdrag att identifiera lämpliga och tillförlitliga metoder för datainsamling, som på sikt kan bidra till att bredda kunskapen om integration, med fokus på delmålen som avser demokratisk samt social och kulturell integration (A2024/01441). SCB rapporterade uppdraget i juni 2025 (A2025/00652).

Utöver de centrala indikatorerna finns även kompletterande indikatorer. I vissa delar baseras redovisningen även på bedömningsgrunder i form av återrapporteringar och andra underlag från myndigheter.

Den andra delen av redovisningen, avsnitt 3.3.2, följer anslagsstrukturen inom utgiftsområdet. Bedömningsgrunder för resultatredovisningen i denna del baseras i huvudsak på återrapporteringar från myndigheter, bl.a. länsstyrelserna och Migrationsverket.

3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Utveckling av integrationen i Sverige

Ekonomisk integration

Arbetskraftsdeltagandet har fortsatt att öka under den senaste fjortonårsperioden, särskilt bland europeiskt födda och utomeuropeiskt födda (se diagram 3.1). Under 2024 uppgick arbetskraftsdeltagandet bland utomeuropeiskt födda till 75 procent för kvinnor och 83 procent för män, vilket för kvinnor utgör en ökning med närmare 1 procentenhet jämfört med föregående år. Bland inrikes födda har arbetskraftsdeltagandet varit relativt stabilt över tid, med 73 procent för kvinnor och 76 procent för män under 2024. Generellt sett har män ett högre arbetskraftsdeltagande än kvinnor.

Diagram 3.1 Arbetskraftsdeltagande bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av befolkningen

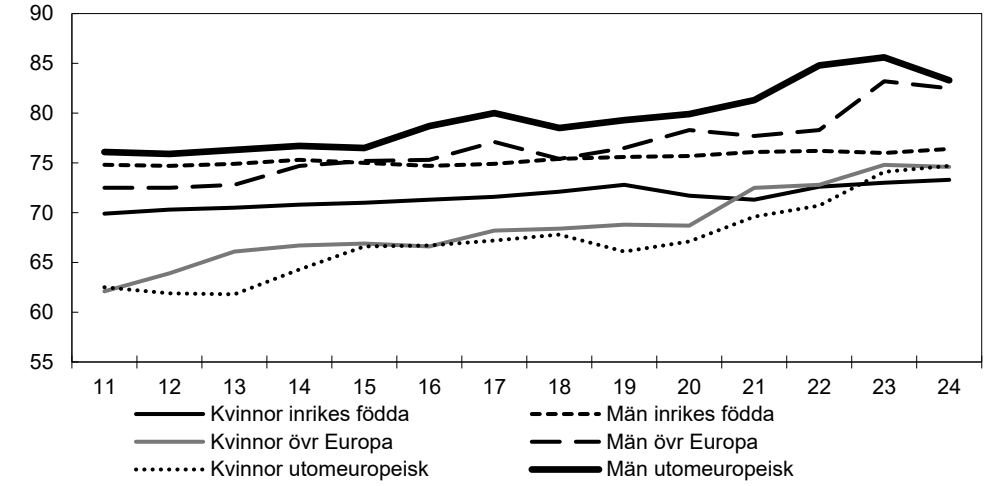

Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, AKU. Årsmedeltal 2011–2024.

I jämförelse med övriga EU-länder hade Sverige det näst högsta arbetskraftsdeltagandet och den fjärde högsta sysselsättningsgraden (20–64 år) 2024. Generellt gäller att med längre vistelsetid minskar skillnaderna i arbetsmarknadsetablering mellan inrikes och utrikes födda. Andra faktorer som påverkar utrikes födda kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden är bl.a. konjunkturläge, tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, hälsa, nätverk, tillgång till etableringsinsatser och diskriminering på arbetsmarknaden. Utrikes födda kvinnor har en svagare anknytning till arbetsmarknaden än både inrikes födda kvinnor och män samt utrikes födda män.

Under de senaste fjorton åren har sysselsättningsgraden ökat märkbart för både kvinnor och män födda i och utanför Europa, medan utvecklingen har varit svagare bland inrikes födda (se diagram 3.2). Sysselsättningsgraden för utomeuropeiskt födda kvinnor och män har ökat väsentligt sedan nedgången som orsakades av pandemin. År 2024 var sysselsättningsgraden 62 procent för utomeuropeiskt födda och 71 procent för inrikes födda, att jämföra med 64 respektive 71 procent under föregående år. Även om sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda har minskat är det fortsatt bland de högsta i EU, vilket främst förklaras av att Sverige har en tydligt högre sysselsättningsgrad bland inrikes födda kvinnor än de flesta länder i EU. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan könen var störst bland utomeuropeiskt födda, där skillnaden uppgick till 9 procentenheter. Skillnaden har dock minskat med 4 procentenheter jämfört med föregående år.

Diagram 3.2 Sysselsättningsgraden bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av befolkningen

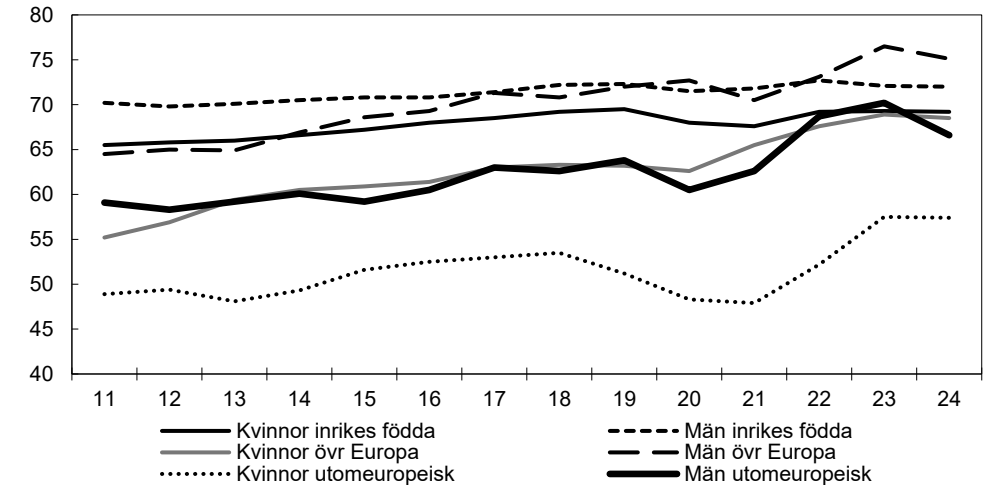

Anm.: Sysselsättningsgraden: andelen personer som är sysselsatta i befolkningen, dvs utför minst en timmes arbete under en referensvecka.

Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, AKU. Årsmedeltal 2011–2024.

År 2024 har arbetslösheten ökat något i samtliga grupper jämfört med föregående år (se diagram 3.3). År 2024 var andelen arbetslösa 22 procent bland utomeuropeiskt födda, 9 procent bland europeiskt födda och 6 procent bland inrikes födda. Skillnaden mellan kvinnor och män är större bland utomeuropeiskt födda än bland europeiskt och inrikes födda. Jämfört med föregående år har arbetslösheten bland utomeuropeiskt födda ökat med ca 2 procentenheter medan arbetslösheten bland europeiskt födda och inrikes födda har ökat med 1 procentenhet. Utomeuropeiskt födda kvinnor hade den högsta arbetslösheten med närmare 23 procent, en ökning med närmare 1 procentenhet jämfört med föregående år.

Antalet inskrivna på Arbetsförmedlingen som har varit utan arbete mer än 12 månader (långtidsarbetslösa) är högre bland utomeuropeiskt födda än bland inrikes födda. Under 2024 uppgick antalet långtidsarbetslösa till närmare 72 000 utomeuropeiskt födda, jämfört med drygt 51 000 inrikes födda. Antalet långtidsarbetslösa har minskat bland utomeuropeiskt födda medan den ökat bland inrikes födda jämfört med föregående år.

Diagram 3.3 Arbetslösheten bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda i åldern 15–74 år

Procent av arbetskraften

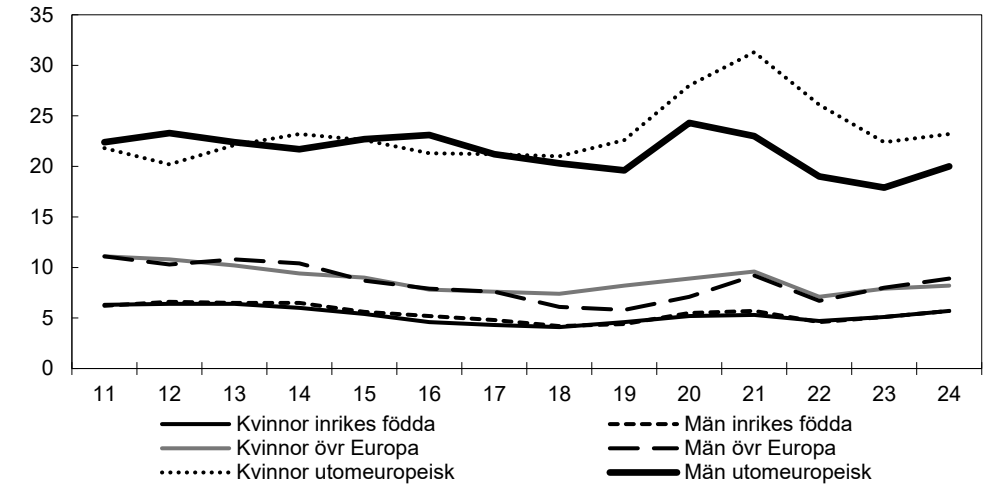

Källa: Egna bearbetningar av data från Statistiska centralbyrån, AKU. Årsmedeltal 2011–2024.

Andelen självförsörjande har ökat

Ett komplement till sysselsättningsmåttet i Arbetskraftsundersökningarna (AKU) är ett självförsörjningsmått som beaktar inkomstnivå. Självförsörjningsgraden mäter hur stor andel av individer i förvärvsaktiv ålder (20–64 år) som under ett år arbetar, alternativt erhåller annan egen inkomst, i sådan omfattning att de antas vara självförsörjande. Måttet på självförsörjning har dock inte en direkt koppling till individers levnadsstandard eftersom en individ kan försörjas av andra personer i samma hushåll.

Självförsörjningsgraden uppgick 2023 till 79 procent för inrikes födda, 70 procent för födda i övriga Europa och 58 procent för utomeuropeiskt födda. Detta innebär en ökning med närmare 2 procentenheter för utomeuropeiskt födda jämfört med 2022, men oförändrat för födda i Sverige eller övriga Europa.

Andelen självförsörjande har ökat sett över de senaste tio åren, med en kortvarig nedgång i samband med covid-19-pandemin (se diagram 3.4). Sedan 2013 har andelen självförsörjande ökat med 5 procentenheter för inrikes födda, 11 procentenheter för födda i övriga Europa och 14 procentenheter för utomeuropeiskt födda. Flera faktorer ligger bakom ökningen, främst en ökande sysselsättningsgrad mellan 2013 och 2023 för såväl inrikes som utrikes födda, liksom en ökad andel heltidsarbetande kvinnor. Båda dessa faktorer har bidragit till att fler individer har kommit över inkomstgränsen för att klassificeras som självförsörjande. Ökningen för utomeuropeiskt födda kan också förklaras av att arbetsmarknadsinträdet har gynnats av att den genomsnittliga vistelsetiden har stigit i takt med att färre har invandrat under senare år.

Individer vars självförsörjningsgrundande inkomst understiger tre inkomstbasbelopp under ett år klassificeras som ej självförsörjande. Heltidsstuderande utgör dock en egen kategori. Andelen heltidsstuderande uppgick 2023 till ca 5,5 procent bland såväl inrikes som utomeuropeiskt födda. I båda fallen innebär det en marginell minskning jämfört med 2022.

År 2023 var 20 procent av befolkningen i åldern 20–64 år, eller ca 1 150 000 individer, ej självförsörjande. Av gruppen utrikes födda var andelen 33 procent, eller drygt 480 000 personer, ej självförsörjande. För utomeuropeiskt födda minskade andelen ej självförsörjande med 1,4 procentenheter jämfört med föregående år medan det var oförändrat för övriga grupper.

Diagram 3.4 Andel självförsörjande bland inrikes födda, europeiskt födda och utomeuropeiskt födda

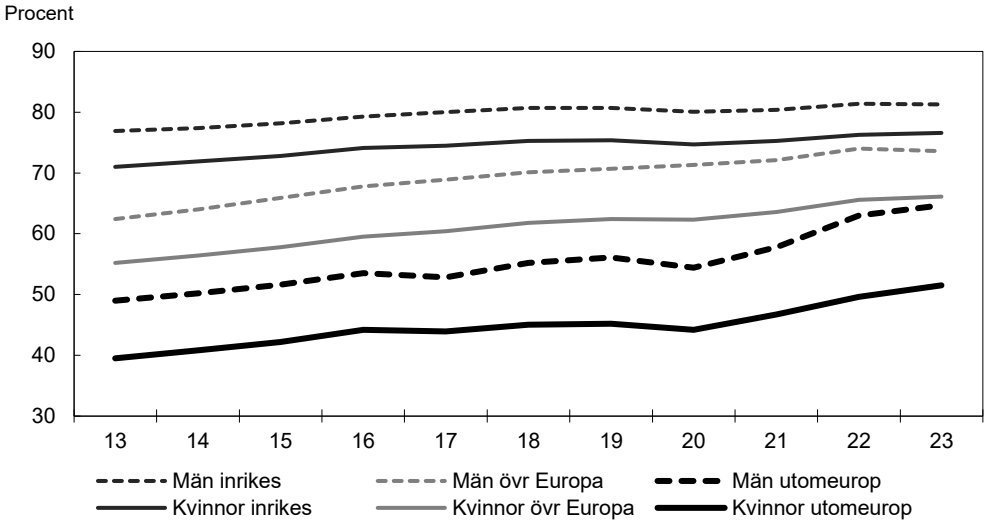

Anm.: Avser individer 20–64 år som är bosatta i Sverige hela året. Som självförsörjningsgrundande inkomst räknas bruttolön, inkomst av aktiv näringsverksamhet, inkomst av kapital, vissa arbetsrelaterade transfereringar samt inkomstrelaterad pension. Inkomstgränsen för självförsörjning är tre inkomstbasbelopp, vilket 2023 motsvarade en årsinkomst på 222 900 kronor. Som självförsörjande räknas även den som har en subventionerad anställning.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Självförsörjningsgraden stiger med vistelsetiden

Självförsörjningsgraden för personer som har invandrat till Sverige som flyktingar, andra skyddsbehövande eller anhöriga till dessa ökar generellt med vistelsetiden. Den genomsnittliga självförsörjningsgraden för dem som 2023 hade vistats i Sverige 0–3 år uppgick till 17 procent. Motsvarande andel för dem som hade vistats 4–9 år i Sverige var 46 procent. I den senare gruppen ökade självförsörjningsgraden med 2,4 procentenheter jämfört med 2022, medan den däremot minskade med 1,7 procentenheter för de med 0–3 års vistelsetid.

Självförsörjningsgraden bland kvinnor som har invandrat som flyktingar, andra skyddsbehövande eller som anhöriga till dem stiger under de första tio åren i Sverige i betydligt långsammare takt än i motsvarande grupp män (se diagram 3.5). Medan 58 procent av männen som vistats 4–9 år i Sverige är självförsörjande, är motsvarande andel bland kvinnor 29 procent. En starkt bidragande orsak till skillnaderna är att män i denna grupp förvärvsarbetar mer än kvinnor och att kvinnor studerar i betydligt högre utsträckning än män. Efter 20 års vistelsetid upphör i princip skillnaderna och självförsörjningsgraden uppgår då till drygt 70 procent för såväl kvinnor som män.

Diagram 3.5 Andel flyktingar och deras anhöriga som är självförsörjande 2023 fördelat på vistelsetid

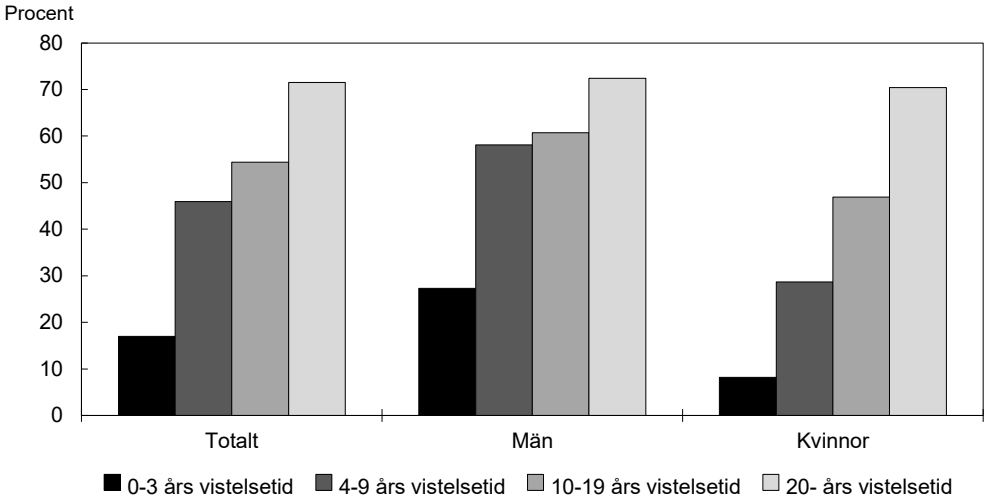

Anm.: Avser flyktingar, skyddsbehövande och deras anhöriga i åldern 20–64 år som är bosatta i Sverige hela året. Som självförsörjningsgrundande inkomst räknas bruttolön, inkomst av aktiv näringsverksamhet, inkomst av kapital, vissa arbetsrelaterade transfereringar samt inkomstrelaterad pension. Inkomstgränsen för självförsörjning är tre inkomstbasbelopp, vilket 2023 motsvarade en årsinkomst på 222 900 kronor.

Källa: SCB.

Mottagare av ekonomiskt bistånd

Andelen som är mottagare av ekonomiskt bistånd i åldrarna 20–64 år är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda. Under år 2023 var andelen långvariga biståndsmottagare bland utrikes födda kvinnor 3 procent och bland utrikes födda män drygt 2 procent. För såväl inrikes födda kvinnor som män var andelen mindre än 1 procent. Samtidigt minskar andelen utrikes födda som erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd och gapet mellan inrikes och utrikes födda har minskat över tid. Av diagram 3.6 framgår att utrikes födda kvinnor i högre utsträckning än utrikes födda män erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd och att utrikes födda kvinnor är den grupp där störst andel erhåller långvarigt ekonomiskt bistånd (se vidare utg.omr. 9).

Diagram 3.6 Mottagande av ekonomiskt bistånd i minst 10 månader, fördelat på bakgrund och kön

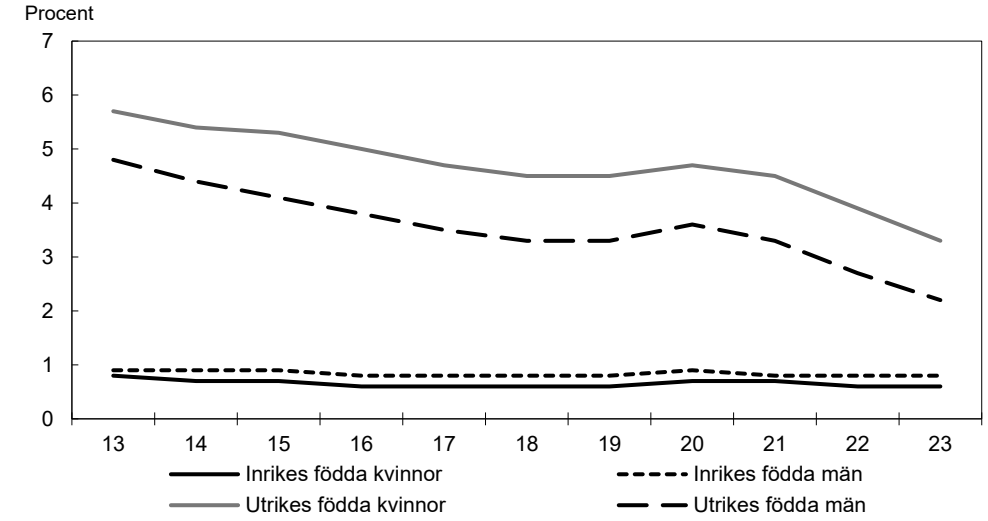

Källa: SCB, särskild beställning från databasen STATIV.

Kommunal vuxenutbildning är en viktig väg till arbete

Diagram 3.7 visar att antalet utrikes födda elever inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå har ökat kraftigt sedan 2008. År 2024 utgjorde utrikes födda drygt hälften av eleverna inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå, såväl totalt (56 procent) som bland kvinnor respektive män (59 respektive 51 procent). Utrikes födda kvinnor var fortsatt den största gruppen inom komvux medan inrikes födda män var den minsta.

Andelen utrikes födda inom komvux på grundläggande respektive gymnasial nivå har ökat markant sedan 2008, men var 2024 i stort sett oförändrad jämfört med föregående år (94 respektive 46 procent).

Diagram 3.7 Antal elever i kommunal vuxenutbildning, inrikes och utrikes födda

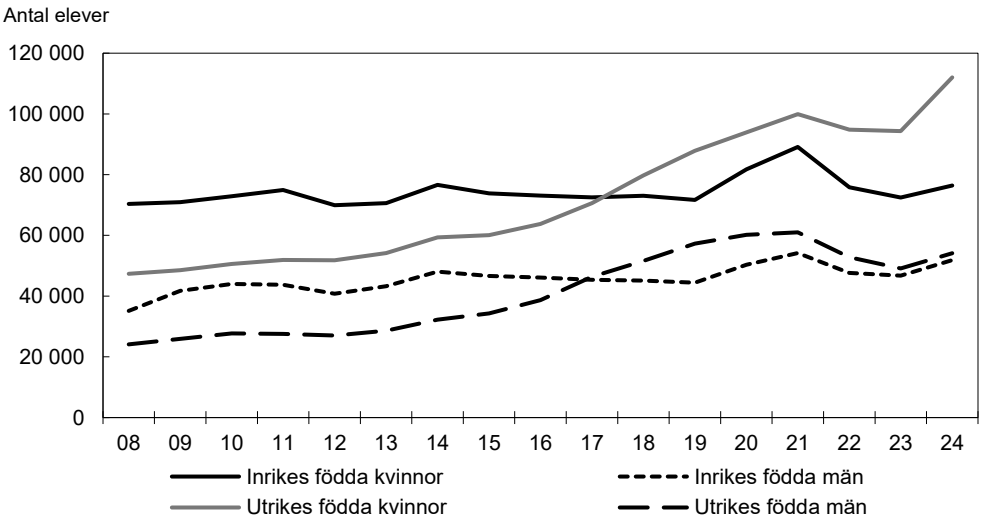

Källa: Skolverket.

Bland de utrikes födda som avslutat studier inom komvux under 2020 var totalt 46 procent etablerade på arbetsmarknaden två år senare (se tabell 3.1). Det är en ökning med 4 procentenheter jämfört med året innan. Motsvarande etableringsgrad för inrikes födda var 47 procent. Utrikes födda kvinnor är i något lägre grad etablerade efter utbildningen jämfört med utrikes födda män.

Tabell 3.1 Etableringsstatus bland utrikes födda två år efter avslutad kommunal vuxenutbildning under 2020

	Totalt	Kvinnor	Män
Etablerad ställning på arbetsmarknaden	46	42	50
Osäker ställning på arbetsmarknaden	14	13	17
Svag ställning på arbetsmarknaden	14	15	12
Studier på högskola	9	11	7
Övriga studier	4	4	4
Varken arbete eller studier	13	15	10

Källa: Skolverket.

Regional yrkesvuxenutbildning och yrkeshögskola ökar möjligheterna till etablering på arbetsmarknaden

Ungefär hälften av de som går en utbildning inom ramen för regionalt yrkesvux är utrikes födda. Bland elever som avslutade regionalt yrkesvux 2020 respektive 2021 hade 81 procent av både utrikes och inrikes födda elever någon grad av anknytning till arbetsmarknaden året efter att de avslutat sina studier. Andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden året efter studierna var dock högre bland inrikes födda än bland utrikes födda elever, 51 respektive 46 procent.

Bland annat i syfte att stärka integrationen finns en särskild satsning på kombinationsutbildningar inom regionalt yrkesvux, där yrkesutbildning kombineras med sfi eller svenska som andraspråk. Under 2021 deltog 11 100 elever i en statsbidragsfinansierad kombinationsutbildning inom regionalt yrkesvux, vilket är en ökning med 77 procent jämfört med 2020. Etableringen ett år efter avslutade studier var 7 procentenheter högre för elever som avslutade kombinationsutbildningar under 2021 jämfört med de som avslutade 2020. Andelen som efter avslutad utbildning 2021 hade någon grad av anknytning till arbetsmarknaden året efter är högre för elever som avslutat en kombinationsutbildning än för elever som enbart läst sfi (77 respektive 60 procent). Det finns dock inga större skillnader vad gäller andelen med etablerad ställning på arbetsmarknaden.

Andelen utrikes födda bland de som påbörjat studier inom yrkeshögskolan har ökat mellan 2014 och 2024, från 17 till 27 procent. Av de som examinerades 2022 hade inrikes födda arbete året efter examen i högre utsträckning än utrikes födda, 87 respektive 73 procent. Det var inte någon större skillnad i andel kvinnor respektive män bland utrikes födda eller inrikes födda (se vidare utg.omr. 16, avsnitt 4).

Språklig integration

Inom sfi var det 115 000 elever som studerade under 2024, vilket är 7 procent färre än 2023. Av deltagarna var 64 procent kvinnor och 36 procent män. Andelen kvinnor i sfi har varierat under de senaste tio åren från att ha varit som lägst under 2016 och 2017 med 51 procent, för att därefter fortsatt öka. De tre vanligaste födelseländerna under 2024 var desamma som året innan, och i samma ordning: Syrien, Afghanistan och Indien. Antalet elever har minskat sedan 2018 parallellt med ett minskat antal nyanlända. Av kursdeltagarna läste 18 procent inom studieväg 1, 39 procent inom studieväg 2 och 43 procent inom studieväg 3. Andelen kursdeltagare inom studieväg 1 och 2 minskade jämfört med 2023, medan andelen i studieväg 3 ökade. Under 2024 var kvinnorna i majoritet på samtliga kurser. Vilken studieväg som är aktuell styrs huvudsakligen av elevens utbildningsbakgrund. Likt tidigare år var det 2024 vanligare bland kvinnor än män att avsluta kursen med godkänt betyg, 56 respektive 43 procent.

Inom sfi finns sedan länge problem med låg genomströmning och studieavbrott. Andelen avbrott minskade totalt sett i de flesta studievägar och kurser mellan 2023 och 2024. Av de kursdeltagare som avslutade eller avbröt en kurs i sfi under 2024 var

det 52 procent som avslutade kursen med godkänt betyg, 4 procent som avslutade kursen utan godkänt betyg och 44 procent som avbröt kursen. Andelen som avbröt studierna var högre bland män än bland kvinnor, 53 respektive 40 procent (Skolverket 2025, Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2024).

Kurser inom sfi som eleverna avslutade under 2024 pågick i genomsnitt i 36 veckor, vilket är oförändrat jämfört med 2023.

Genomströmning och progression i sfi kan även åskådliggöras genom att följa hur stor andel av sfi-elever som är kvar i sfi-studier under åren efter första kursstart. Av de som påbörjade sina sfi-studier år 2018 var 76 procent bland kvinnorna och 69 procent av männen kvar nästföljande år. Därefter har andelen avtagit ju längre tid som förflutit efter att eleverna påbörjat sina studier. Cirka 15 procent av kvinnorna och 10 procent av männen som påbörjade sfi år 2018 var fortfarande kvar i sfi fyra år senare. Andelen som är kvar i sfi minskar gradvis för varje efterföljande studiekohort.

Bland elever som avslutade sfi år 2020 hade den grupp som avslutat utan godkänd kurs i högre utsträckning än övriga en etablerad ställning på arbetsmarknaden efter två år, men även en högre andel som varken arbetade eller studerade. Bland elever som fått godkänt i sfi kurs D 2019 ägnade sig 41 procent åt vidare studier två år senare, och andelen i denna grupp som varken arbetade eller studerade var 9 procent.

PIAAC – internationell undersökning av vuxnas färdigheter

Sverige deltar i OECD:s internationella undersökning om vuxnas färdigheter, Programme for International Assessment of Adult Competencies (PIAAC). I denna undersökning mäts läsfärdigheter, räknefärdigheter och problemlösningsförmåga som krävs för att klara sig i samhället och arbetslivet. PIAAC genomfördes för första gången 2012. Den andra, och senaste resultatomgången publicerades 2024 och avser en undersökning som genomfördes 2023. Resultaten från PIAAC kan bl.a. knytas till individernas bakgrund, utbildning och erfarenhet på arbetsmarknaden. I båda undersökningarna har Sverige tillhört de länder som uppvisar de högsta nivåerna på färdigheter bland den vuxna befolkningen (se vidare utg.omr. 16, avsnitt 4).

Stora skillnader i färdigheter inom den svenska befolkningen

Resultaten från PIAAC visar att vuxna i Sverige presterade på samma nivå inom läsförståelse både 2012 och 2023 (PIAAC Den internationella undersökningen av vuxnas färdigheter, SCB 2024:4). Både inrikes och utrikes födda i Sverige har signifikant högre genomsnittliga poäng, jämfört med genomsnittet för inrikes respektive utrikes födda bland deltagande OECD-länder. Samtidigt kvarstår i den senaste undersökningen de stora skillnader i färdigheter inom den svenska befolkningen som framkom i resultaten 2012.

Skillnader i färdigheter mellan inrikes och utrikes födda är störst inom kunskapsområdet läsning. Drygt en tredjedel av den utrikes födda befolkningen saknar tillräckliga läsfärdigheter för att kunna ta till sig information och delta aktivt på arbetsmarknaden och i samhället. Motsvarande andel bland inrikes födda är fyra procent. Bland utrikes födda med en förgymnasial utbildning, eller gymnasieutbildning kortare än två år, är det nästan två av tre som saknar tillräckliga läsfärdigheter i svenska språket. Motsvarande andel bland inrikes födda är 11 procent.

Omkring 780 000 personer i den svenska befolkningen har otillräckliga färdigheter inom läsning. Bland dessa är 73 procent utrikes födda, vilket ska jämföras med andelen utrikes födda i den svenska befolkningen i åldern 16–65 år som uppgick till 25 procent 2023. Utrikes födda är överrepresenterade bland de som har bristande färdigheter och underrepresenterade bland de som har goda eller mycket goda färdigheter.

Utrikes födda kvinnor har högre läsfärdigheter än utrikes födda män (se diagram 3.8). Möjliga förklaringar till detta som ges i SCB:s rapport är att utrikes födda kvinnor generellt har en högre utbildningsnivå och ett högre deltagande i sfi. Färdigheter bland utrikes födda påverkas bl.a. av utbildningsbakgrund, vistelsetid i Sverige och grund för bosättning. Personer med högre utbildning är oftare sysselsatta, och personer som befunnit sig i landet längre tid är i högre grad sysselsatta.

Diagram 3.8 Andel av befolkningen inom olika kunskapsnivåer i läsning, inrikes och utrikes födda

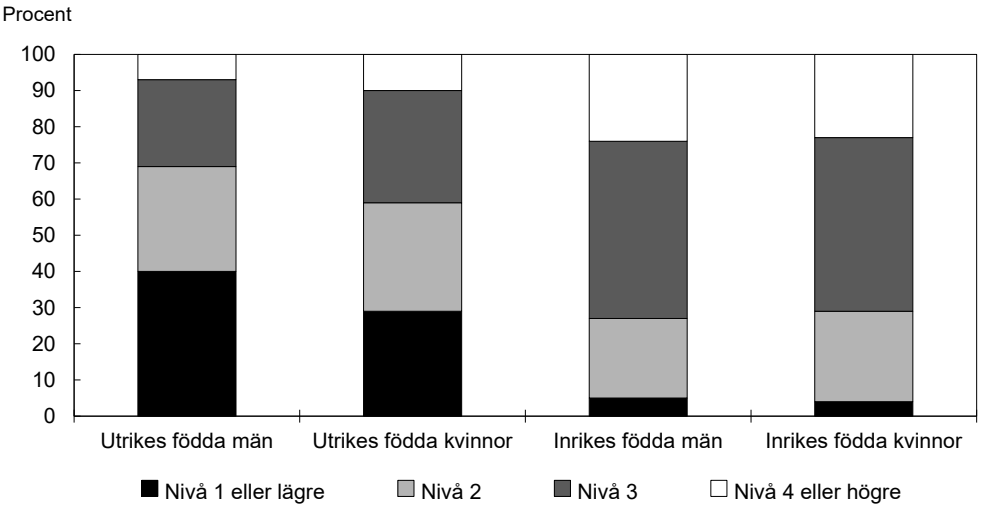

Anm.: Kunskapsnivå 1 och lägre definieras som ej tillräckliga färdigheter för att delta aktivt på arbetsmarknaden och i samhället. Basnivån för tillräckliga färdigheter definieras således som kunskapsnivå 2 och uppåt. För att kunna hantera komplex information som texter så behöver vuxna ha goda eller mycket goda färdigheter i läsning, vilket räknas som kunskapsnivå 3 eller högre.

Källa: SCB, PIAAC.

Utbildning

I en rapport från Skolverket (Migration och elevers kunskapsresultat i skolan, 2025) konstateras att kunskapsresultaten bland utrikes födda elever som grupp påverkas av att antalet utrikes födda elever har ökat och att fler elever kommer till Sverige i högre ålder och därmed börjar i svensk skola efter ordinarie skolstart. Ökad invandring från länder med sämre studieförutsättningar samt elevers familjebakgrund och modersmål har också betydelse för skolresultaten.

Förskola

Högt deltagande i förskolan men fortsatt lägre för utrikes födda barn

Som visas i diagram 3.9 är deltagandet i förskolan generellt sett högt, särskilt bland barn 3–5 år, men det finns betydande skillnader beroende på bakgrund. Bland barn födda i Sverige med minst en inrikes född förälder deltog 96 procent i åldern 3–5 år och 73 procent i åldern 1–2 år 2024. Bland inrikes födda barn med två utrikes födda föräldrar deltog 93 procent i åldern 3–5 år och 68 procent i åldern 1–2 år. Deltagandet är avsevärt lägre bland utrikes födda barn, oavsett föräldrarnas bakgrund, där 79 procent av barnen i åldern 3–5 år deltog och 51 procent av barnen i åldern 1–2 år 2024. Skillnaderna i deltagande utifrån bakgrund har varit stora under hela perioden 2014–2024, med små skillnader mellan könen.

Utöver att deltagande i förskolan är viktigt visar forskning också på betydelsen av kvalitet i den pedagogiska verksamheten och pedagogernas kunskap om barns samverkan över kultur- och språkgränser (se t.ex. Löthman, The Swedish Preschool as an Integration Arena, 2024).

Diagram 3.9 Deltagande i förskolan utifrån svensk och utländsk bakgrund samt utrikes födda, 2014–2024

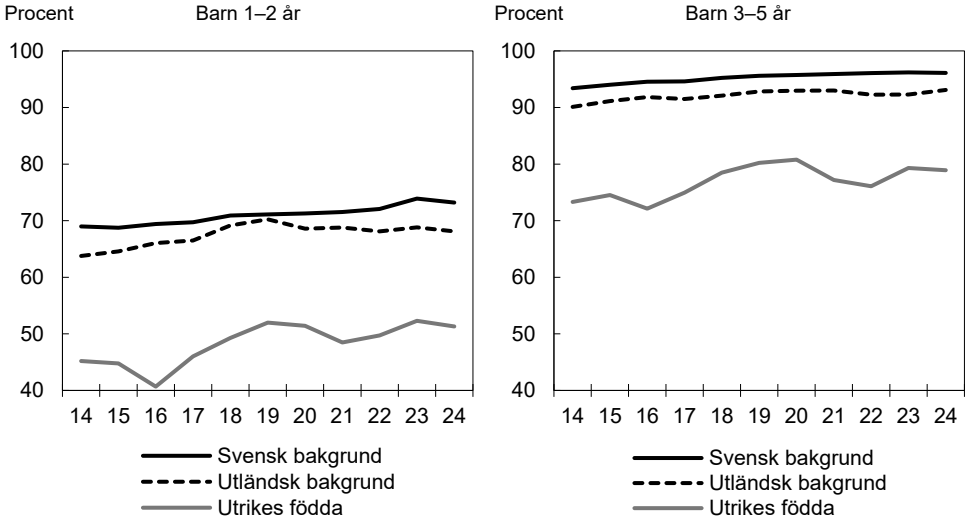

Anm.: Gruppen Svensk bakgrund avser barn som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Gruppen Utländsk bakgrund avser barn som är födda i Sverige och har två utrikes födda föräldrar. Gruppen Utrikes födda avser barn som är utrikes födda oavsett om föräldrarna är inrikes eller utrikes födda.

Källa: SCB, särskild beställning.

Andel behöriga till gymnasieskolan efter grundskolan är fortsatt lägst för nyinvandrade elever

Sammantaget var 84 procent av alla elever som slutade årkurs 9 vårterminen 2024 behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan, och 16 procent av eleverna saknade behörighet, vilket motsvarar ca 20 000 elever. Vårterminen 2024 uppgick andelen behöriga till 82 procent bland elever med utländsk bakgrund och 81 procent bland utrikes födda elever som invandrat före skolstart, vilket kan jämföras med 88 procent för elever med svensk bakgrund. Bland elever som har invandrat i årskurs 1–5 var 68 procent behöriga, jämfört med 35 procent bland elever som invandrat i årskurs 6–9 (se diagram 3.10). Skillnaderna i behörighet mellan de olika grupperna visar att tiden i svensk skola har stor betydelse för behörighet till gymnasieskolan. Samtidigt hade drygt 4 av 10 elever (41 procent) av de elever som fått betyg F i svenska som andraspråk i årskurs 6 vårterminen 2021 även F som slutbetyg i svenska som andraspråk i årskurs 9 vårterminen 2024.

Även föräldrarnas utbildningsnivå har större betydelse för elever som har varit kortare tid i Sverige jämfört med andra elever. Flickor var i högre grad behöriga till gymnasieskolans nationella program 2024, oavsett bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå (Skolverket, Slutbetyg i grundskolan, våren 2024). (Se vidare utg.omr. 16.)

Diagram 3.10 Behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram, utifrån bakgrund

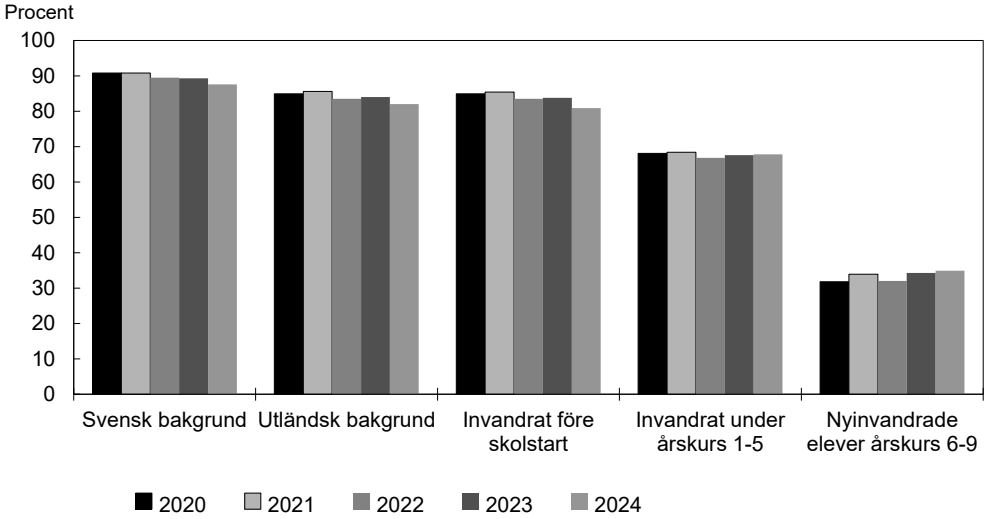

Anm.: Gruppen Svensk bakgrund avser elever som är födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Gruppen Utländsk bakgrund avser elever som är födda i Sverige och har två utrikes födda föräldrar. Gruppen Invandrat före skolstart avser utrikes födda elever som har invandrat före ordinarie skolstartsålder oavsett var föräldrarna är födda. Gruppen Invandrat under årskurs 1–5 avser utrikes födda elever som har invandrat under årskurs 1–5, oavsett var föräldrarna är födda. Gruppen Nyinvandrade elever årskurs 6–9 avser utrikes födda elever som har utrikes födda föräldrar och har kommit till Sverige under de senaste fyra åren, dvs. under årskurs 6–9.

Källa: Skolverket.

Hösten 2020 började 114 000 ungdomar gymnasieskolan i år 1. Av elevkullen som då påbörjade ett nationellt program hade 75 procent tagit gymnasieexamen våren 2024 (dvs. fyra år senare). Den totala andelen som har tagit examen eller fått studiebevis utfärdat är lägre bland utrikes födda elever och elever med utländsk bakgrund än bland elever med svensk bakgrund. Studiebevis utfärdas för de elever som har slutfört ett nationellt program men inte uppfyller kraven för gymnasieexamen. Av nyinvandrade elever som påbörjade gymnasieskolan höstterminen 2020 var det 34 procent av kvinnorna och 28 procent av männen som 2024 hade en gymnasieexamen, vilket är en ökning med 5 procentenheter för kvinnor och 3 procentenheter för män jämfört med föregående år. Bland elever med utländsk bakgrund hade 62 procent av kvinnorna respektive 54 procent av männen uppnått gymnasieexamen 2024.

Demokratisk integration

Valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 2024

I SCB:s rapport Deltagandet i Europaparlamentsvalet 2024, framgår bl.a. att 2024 var valdeltagandet i Europaparlamentsvalet 59 procent bland inrikes födda kvinnor och 57 bland inrikes födda män (se diagram 3.11). Bland utrikes födda kvinnor var valdeltagandet 37 procent, och 35 procent bland utrikes födda män. Skillnaden mellan grupperna (22 procentenheter) är samma som i det senaste riksdagsvalet 2022.

Diagram 3.11 Valdeltagande i Europaparlamentsvalet 2024, inrikes och utrikes födda

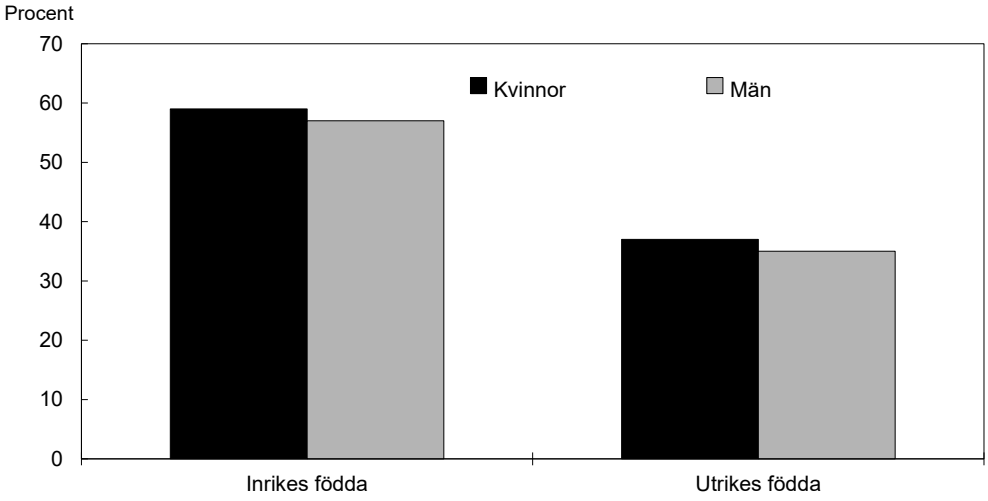

Källa: SCB.

Personer som är födda utanför Europa röstade relativt sett i lägre grad (34 procent) jämfört med personer födda i Europa utom Sverige (39 procent). Även om det finns variationer i valdeltagande efter födelsevärldsdel röstar utrikes födda från samtliga världsdelar i lägre grad än inrikes födda. Samma mönster fanns även i 2019 års Europaparlamentsval.

Skillnaderna mellan inrikes och utrikes födda kan inte i någon större utsträckning förklaras av skillnader i exempelvis ålder, utbildningsnivå eller inkomstnivå. För utrikes födda är valdeltagandet som högst bland personer som bott i Sverige i 25 år eller längre.

Förtroende för politiker

I delmålet demokratisk integration ingår bl.a. att förtroendet för de demokratiska processerna och samhällets institutioner ska öka. Detta förutsätter bl.a. att man har förtroende för politikerna. I en rapport från SCB där utrikes och inrikes föddas syn på samhället jämförs framgår att andelen som har mycket eller ganska stort förtroende för politiker i riksdagen inte skiljer sig mellan inrikes och utrikes födda (34 procent), eller mellan kvinnor och män (Utrikes och inrikes föddas syn på samhället. Resultat från SCB:s medborgarundersökning 2023. Integration: Rapport 19). Det är 39 procent som uppger att de har mycket eller ganska stort förtroende för kommunens politiker. Inte heller när det gäller denna fråga finns skillnader mellan utrikes och inrikes födda, varken totalt eller uppdelat efter kön.

Social och kulturell integration

Centrala aspekter för detta delmål är att samhällets grundläggande normer och värderingar ska förankras hos och efterlevas av var och en som lever och bor i Sverige, med minskade risker för utanförskap och kriminalitet som följd. Detta delmål är svårt att mäta med registerdata. Ett arbete pågår därför för att utveckla kompletterande datainsamlingsmetoder.

I följande avsnitt beskrivs olika aspekter kopplat till social och kulturell integration.

Tillit och trygghet

I SCB:s rapport Utrikes och inrikes föddas syn på samhället framgår att det 2023 var en högre andel utrikes födda än inrikes födda som tyckte att socialtjänstens stöd till utsatta personer fungerar mycket eller ganska bra och att tillgången till kommunal service utanför kommunens centralort fungerar bra. En högre andel utrikes födda än inrikes födda är även mycket eller ganska nöjda med polisens närvaro i kommunen. I frågor där utrikes födda har en mer positiv syn än inrikes födda är det vanligt att skillnaden är tydligast för utrikes födda som bott 0–9 år i Sverige.

Det är en lägre andel utrikes födda än inrikes födda som instämmer till stor del eller helt och hållet i att de kan vara den de är och leva det liv de vill i sin kommun, drygt 70 procent utrikes födda och knappt 90 procent inrikes födda. Personer födda utanför Europa är den grupp där lägst andel instämmer. Det finns inga signifikanta skillnader mellan kvinnor och män.

Utrikes födda känner sig mindre trygga i sitt bostadsområde än inrikes födda. Enligt SCB:s rapport är det 64 procent som uppger att de känner sig mycket eller ganska trygga i sitt område när det är mörkt. Bland inrikes födda män är andelen högst, 83 procent. Utrikes födda uppger även generellt sett i större utsträckning än inrikes födda att de är oroliga för att bli utsatta för olika typer av brott. Kvinnor är ofta mer oroliga att utsättas för brott än män, men bland utrikes födda finns det sällan en signifikant skillnad mellan könen. En delförklaring till skillnaden avseende otrygghet och oro för att utsättas för brott mellan inrikes och utrikes födda skulle kunna vara den starka boendesegregationen mellan utrikes och inrikes födda samt att andelen utrikes födda är högre i områden med stora socioekonomiska utmaningar som upplevs som mindre trygga.

En lägre andel utrikes födda än inrikes födda tycker att man till stor del eller helt och hållet kan lita på andra människor. Andelen bland utrikes födda är 49 procent och bland inrikes födda 65 procent. Det finns ingen skillnad mellan kvinnor och män.

Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem och innebär att människor begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens eller kollektivets kontroll över individen.

En viktig indikator för utvecklingen på området är utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck i befolkningen. Nationellt centrum för hedersrelaterat våld och förtryck har under 2024 påbörjat ett arbete med en nationell kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige. Den 1 januari 2026 överförs denna uppgift till Jämställdhetsmyndigheten (A2024/01395, A2024/01396).

Jämställdhetsmyndigheten har också haft i uppdrag att kartlägga och analysera förekomsten av barnäktenskap, tvångsäktenskap, månggifte och andra närliggande frågor i Sverige (A2023/01238). I myndighetens rapport framgår att samtliga företeelser förekommer i Sverige och tvångsäktenskap är mest frekvent förekommande (Ett liv präglat av våld, 2025:2).

En kartläggning av hedersrelaterat våld bland niondeklassare i Stockholm, Göteborg och Malmö stad visar också att 7–9 procent av ungdomarna lever med kollektivt legitimerat våld och att 10–20 procent begränsas av oskuldsnormer samt att både unga kvinnor och män är utsatta. Kartläggningen visar också att 14 procent av eleverna i årskurs nio i Sveriges storstäder lever med hedersnormer relaterade till kollektivt sanktionerat våld (Örebro universitet 2019). De kartläggningar som finns på området har

framför allt inriktats på barns och ungas utsatthet. Det finns få kartläggningar som visar hur utsattheten ser ut hos vuxna.

Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck redovisas huvudsakligen i avsnitt 5 Jämställdhet.

Hälsa

Hälsan i Sverige är generellt god, men det finns skillnader i vissa hälsoutfall när statistiken redovisas uppdelat på personers födelseland. När statistiken delas upp på personers födelseland syns t.ex. skillnader vad gäller medellivslängd och fysisk aktivitet (se vidare utg. omr. 9, avsnitt 4).

SCB mäter självskattad hälsa i undersökningar av levnadsförhållanden (ULF/SILC) för personer 16 år eller äldre. År 2024 uppgav en större andel utrikes födda än inrikes födda, 71 respektive 65 procent, att de har ett bra hälsotillstånd. Motsvarande andel bland utrikes och inrikes födda kvinnor är 70 respektive 63 procent. Däremot finns ingen statistiskt säkerställd skillnad i självskattad hälsa mellan utrikes och inrikes födda män.

Enligt det folkhälsopolitiska ramverkets målområde 1 om det tidiga livets villkor framgår att ge varje barn en bra start i livet är av stor betydelse för att minska ojämlikhet i hälsa över livsförloppet. Av Folkhälsomyndighetens rapport Hur mår små barn i Sverige? Hälsa och hälsans förutsättningar bland barn i åldern 0–5 år (2024) framgår att de flesta små barn i åldern 0–5 år mår bra och har goda förutsättningar för hälsa. Samtidigt får upp till vart fjärde barn inte barnhälsovård enligt de nationella barnhälsovårds- och vaccinationsprogrammen. Hälsan och förutsättningarna för hälsa är ojämlikt fördelade beroende på barns sociala, ekonomiska, demografiska och individuella bakgrund. Det finns bl.a. skillnader mellan barn som har inrikes respektive utrikes födda föräldrar. För nästan alla hälsorelaterade utfall som presenteras i rapporten finns det skillnader mellan dessa två grupper, och ofta stora sådana.

För att skapa ökade integrationsmöjligheter för de yngsta barnen och bättre förutsättningar för hälsa har regeringen beslutat att 145 miljoner kronor ska fördelas under 2025 enligt förordningen (2025:74) om statsbidrag till kommuner och regioner för utökade hembesöksprogram via barnhälsovården, i syfte att bidra till en god och jämlik hälsa hos barn och att främja barns utveckling i det svenska språket.

Boende

Sammantaget i hela befolkningen var omkring 48 000 hushåll 2023 både trångbodda och hade en ansträngd boendeekonomi (se vidare utg.omr. 18). Kriteriet trångboddhet avser i detta sammanhang att det utöver vardagsrum och kök/kokvrå inte finns möjlighet till eget sovrum. Sammanboende vuxna förutses dock dela rum. Två barn under tolv år kan också dela rum utan att hushållet räknas som trångbott. För hushåll där det saknas uppgifter om antal rum används boendeytan per person. Om hushållet har mindre än 20 kvm boyta per person räknas det som trångbott. Mer än hälften, ca 27 000 hushåll, var utrikes födda, dvs. med minst en utrikes född person. Diagram 3.12 visar att under perioden 2012–2023 har andelen trångbodda individer med ansträngd boendeekonomi varierat mellan åren och över tid minskat från knappt 8 procent till 5 procent bland utrikes födda, medan andelen trångbodda individer bland inrikes födda individer har varit drygt 1 procent under hela perioden.

Diagram 3.12 Trångbodda individer med ansträngd boendeekonomi, i befolkningen samt inrikes och utrikes födda

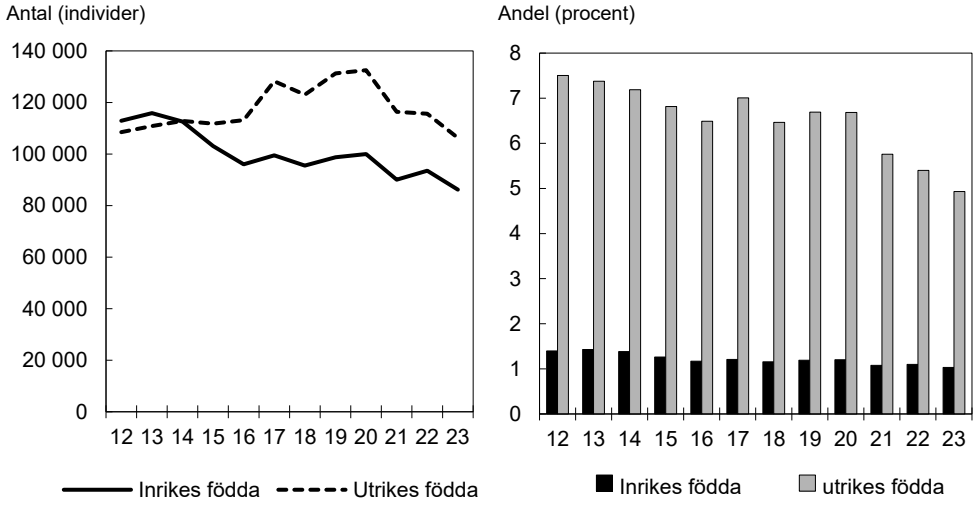

Källa: Boverket, särskild beställning.

3.3.2 Resultat utifrån andra bedömningsgrunder

Insatser för främjande av integration

Detta avsnitt avser verksamhet och insatser som finansieras via anslaget 1:1 *Integrationsåtgärder*.

Många aktörer vill erbjuda tidiga insatser för asylsökande m.fl.

Under 2024 fördelade länsstyrelserna 68 miljoner kronor i statsbidrag till ideella föreningar samt till kommuner eller kommunalförbund för insatser för asylsökande och personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet som inte är folkbokförda. Insatserna syftar till att motverka passivisering under asyltiden, att underlätta kontakter med den svenska arbetsmarknaden och att främja en framtida etablering för dem som beviljas uppehållstillstånd. Under 2024 inkom sammanlagt 220 ansökningar om totalt 180 miljoner kronor till länsstyrelserna, varav 135 ansökningar beviljades. Länsstyrelserna bedömer att det finns en god kapacitet i länen att tillgodose behovet av insatser och att behovet av tidiga insatser för asylsökande m.fl. är fortsatt stort.

Lokala insatser bidrar till integration

Knappt 37 miljoner kronor fördelades till kommuner i statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar under 2024. Medlen syftar till att underlätta etableringen i samhället, skapa nätverk, stödja språkinlärning eller ge socialt stöd till ensamkommande barn. Under 2024 inkom 84 ansökningar motsvarande 60 miljoner kronor, varav 66 ansökningar beviljades. Av de beviljade insatserna riktade sig 58 till föräldralediga och andra personer med små barn, varav drygt hälften primärt fokuserade på språkinlärning. Andelen insatser som genomförs i samverkan med civilsamhället har minskat något jämfört med 2023. Länsstyrelserna bedömer att insatserna bidrar till att öka kunskapen om det svenska samhället, rättigheter och arbetsmarknadens förväntningar och underlättar därigenom deltagarnas väg in i samhället och i arbetslivet.

Statlig ersättning vid mottagande av nyanlända i kommunerna

Staten har ett ekonomiskt ansvar för flyktingmottagandet och ersätter kommuner och regioner för kostnader relaterade till mottagandet av nyanlända inklusive ensamkommande barn och unga med uppehållstillstånd. Statlig ersättning vid flyktingmottagande finansieras via anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande*.

För ersättningar till personer som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA), se utgiftsområde 8 Migration. Även personer från Ukraina med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet omfattas av LMA så länge de inte är folkbokförda. Den 15 juli 2025 beslutade Europeiska unionens råd att förlänga det tillfälliga skyddet för personer som flytt kriget i Ukraina till den 4 mars 2027.

Det sammantagna mottagandet av nyanlända i kommunerna ökade

Antalet nyanlända som har tagits emot i landets kommuner har minskat kraftigt sedan 2017 till följd av att färre personer beviljats uppehållstillstånd av skyddsskäl i Sverige eller som anhöriga till dessa. Under 2024 ökade antalet till följd av att många personer med tillfälligt skydd folkbokfördes och därmed togs emot som nyanlända i landets kommuner.

Tabell 3.2 Antalet nyanlända mottagna i en kommun

Antal mottagna enligt bestämmelser i förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar (ersättningsförordningen), grupperade efter ankomstsätt till kommunen

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Från anläggningsboende	6 848	18 847	27 952	11 068	4 318	2 678	1 979	2 015	2 400	14 382
Från eget boende	26 036	33 231	19 133	7 859	6 947	3 136	2 193	2 189	2 543	15 833
Anhöriga till skyddsbehövande	15 837	13 775	16 942	16 562	7 814	3 634	2 337	1 738	1 444	984
Vidarebosatta (kvotflyktingar)	1 897	1 892	3 419	5 028	5 025	3 549	6 287	5 009	549	907
Övriga	579	1 016	1 305	3 699	1 811	1 109	752	770	780	760
Summa	**51 197**	**68 761**	**68 751**	**44 216**	**25 915**	**14 106**	**13 548**	**11 721**	**7 716**	**32 866**
Varav ensamkommande barn	***3 794***	***6 971***	***8 625***	***6 635***	***4 772***	***1 578***	***606***	***739***	***264***	***217***

Källa: Migrationsverket.

Under 2024 togs 32 866 nyanlända emot i landets kommuner. Året innan togs 7 716 nyanlända emot. Andelen kvinnor och flickor var 58 procent, vilket utgör en ökning jämfört med 52 procent 2023. Andelen barn var 30 procent, jämfört med 36 procent året innan.

Migrationsverket hade i uppdrag att ta ut och överföra 900 kvotflyktingar under året och 907 kvotflyktingar togs emot i kommunerna under 2024. Mottagandet av kvotflyktingar utgjorde därmed 3 procent av det totala mottagandet 2024, jämfört med 7 procent året innan.

Kvotflyktingar, personer som bor i Migrationsverkets asylboenden och personer med tillfälligt skydd som bor i boenden som en kommun anvisats att ordna enligt LMA kan omfattas av anvisning enligt lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) och tillhörande förordningar. Andelen nyanlända som togs emot efter anvisning ökade från 38 procent 2023 till 47 procent 2024. Övriga nyanlända, inklusive anhöriga, bosatte sig på egen hand i en kommun.

Under 2024 togs 217 ensamkommande barn och unga emot i kommunerna, jämfört med 264 barn och unga året innan. Andelen flickor var 43 procent och andelen pojkar 57 procent. Av de ensamkommande barnen togs 5 barn emot inom ramen för flyktingkvoten. Ensamkommande barn inom flyktingkvoten omfattas av anvisning enligt bosättningslagen, medan asylsökande ensamkommande barn tas emot i en kommun efter anvisning enligt LMA.

Alla landets kommuner tog emot nyanlända 2024. Det genomsnittliga mottagandet i riket var 3,1 nyanlända per 1 000 invånare, jämfört med 0,7 nyanlända 2023. Stockholms län och Kronobergs län hade det högsta respektive lägsta mottagandet (4,6 respektive 1,5 nyanlända per 1 000 invånare).

Många personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet anvisades enligt bosättningsregelverket

Regeringen beslutade i oktober 2023 att 2 800 nyanlända ska omfattas av anvisningar till kommuner under 2024 samt en fördelning på länsnivå (länstal). Till följd av att behovet av bosättning för personer med tillfällig skydd enligt massflyktsdirektivet ökade under året beslutade regeringen att höja antalet till 21 700 för 2024. Enligt Migrationsverkets årsredovisning beslutade myndigheten under 2024 om anvisningar i enlighet med bosättningsregelverket för ca 1 000 nyanlända i asylboende, 900 kvotflyktingar samt 15 400 personer med tillfälligt skydd.

Ledtiderna i Migrationsverkets arbete med anvisningar av personer i anläggningsboende (exkl. personer med tillfällig skydd) och kvotflyktingar minskade under 2024. Genomsnittligt antal dagar från beviljat uppehållstillstånd till beslut om anvisning var 47 dagar 2024, jämfört med 76 dagar 2023. Tiden var något längre för män än för kvinnor, 53 respektive 43 dagar. Ledtiden minskade mest för kvotflyktingar, från 55 till 19 dagar. För personer som bor i asylboende minskade ledtiden från 79 till 74 dagar.

Av de nyanlända som under 2024 anvisats från asylboende (exkl. personer med tillfälligt skydd) togs 59 procent emot i en kommun inom tidsfristen på två månader, vilket är en minskning jämfört med året innan då 69 procent togs emot inom författningsstyrd tid. En orsak till minskningen är enligt Migrationsverket att myndigheten fokuserat på anvisningar av personer med tillfälligt skydd. Personer med tillfällig skydd tas emot i en kommun i samband med folkbokföring och kommunerna kan därmed inte påverka ledtiden för mottagandet.

Utgifter för ersättningar till kommuner och regioner för flyktingmottagande

Det har tidigare varit en utgiftsminskning för statliga ersättningar till kommuner och regioner för flyktingmottagande. 2024 ökade utgifterna, främst som en följd av att många personer med tillfälligt skydd folkbokförts och därmed tagits emot som nyanlända i landets kommuner. Utgifterna 2024 uppgick till 3 551 miljoner kronor, vilket var en ökning med 11 procent jämfört med 2023. Strax över 80 procent av utgifterna bestod av automatiskt utbetalade ersättningar till kommuner.

Ett minskat mottagande påverkar kommunernas beredskap och kapacitet

Länsstyrelserna har i uppdrag att verka för, stödja och följa upp kommunernas arbete med beredskap och kapacitet i mottagandet av nyanlända och ensamkommande barn. Länsstyrelserna bedömer att kommunerna har anpassat sin verksamhet till de senaste årens låga nivåer i mottagandet, vilket bidragit till att beredskapen och kapaciteten i mottagandet av nyanlända har begränsats. Under 2024 präglades arbetet med mottagande av nyanlända av att personer med tillfälligt skydd togs emot i kommunerna i samband med folkbokföring. Mottagandet av denna grupp har även möjliggjort att viss beredskap och kapacitet har kunnat upprätthållas i kommunerna. Det låga mottagandet av ensamkommande barn har bidragit till att det är svårt att upprätthålla samverkan på regional och lokal nivå i dessa frågor samt till utmaningar avseende placeringsalternativ för ensamkommande barn, vilket påverkar möjligheten att anpassa mottagandet utifrån individens behov.

Enligt länsstyrelsernas redovisning i enlighet med uppdraget i regleringsbrevet för budgetåret 2024 fördelades sammanlagt 40 miljoner kronor till kommuner under 2024 enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar. Medlen var fortsatt översökta och 65 ansökningar beviljades medel. Insatserna syftar till att skapa beredskap och kapacitet i mottagandet och att utveckla samverkan mellan kommunerna i syfte att underlätta nyanländas etablering. De senaste årens förskjutning av fokus från insatser för att hantera det initiala mottagandet till mer långsiktigt integrationsstärkande insatser har fortsatt. Länsstyrelserna bedömer att statsbidra-

get är ett av länsstyrelsernas främsta verktyg för att bidra till verksamhetsutveckling i samverkan inom länen. Detta bedöms särskilt viktigt när mottagandet minskar och kommunerna får minskade resurser för mottagande av nyanlända.

Utredningar om bidragsreformer för att öka integrationen och minska utanförskapet

Regeringen arbetar för att öka varje persons drivkraft och förmåga att komma närmare arbete, egenförsörjning och bli en del av samhällets gemenskap. Detta gäller inte minst utrikes födda personer. Regeringen har därför beslutat om tre utredningar med den inriktningen. Två av utredningarna handlar om aktivitetskrav för att få försörjningsstöd för att motverka långvarigt bidragsberoende respektive om bidragstak för att bidragen inte ska vara högre än inkomsten vid arbete (se vidare utg.omr. 9). Den tredje utredningen handlar om en successiv kvalificering till den svenska välfärden (se vidare utg.omr. 9, 10 och 12).

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Integrationsproblemen i Sverige är fortsatt betydande. Utrikes födda är i lägre utsträckning självförsörjande och i högre utsträckning arbetslösa än inrikes födda. Det finns också fortsatt stora skillnader i kunskapsresultat beroende på bakgrund.

Regeringen bedömer fortsatt att det krävs en större tydlighet från det offentliga om de krav som ställs och förväntningar som finns på den enskilde vad gäller självförsörjning, språkkunskaper och kunskaper om grundläggande lagar, regler, normer och värderingar i samhället, samt efterlevande av sådana normer och värderingar. Därför fortsätter arbetet för en integrationspolitik med tydlig uppföljning av dessa aspekter.

Regeringen genomför flera åtgärder inom flera områden för att öka integrationen och ta itu med det stora utanförskapet. Den bidragsreform som regeringen avser att genomföra, som baseras på de tre utredningarna om aktivitetskrav för att få försörjningsstöd, bidragstak för att bidragen inte ska vara högre än inkomsten vid arbete samt nya regler för en successiv kvalificering till den svenska välfärden är viktiga komponenter för att uppnå detta.

3.5 Politikens inriktning

Under många år har Sverige haft en ohållbar invandring i relation till vad samhället klarat av. Integrationsproblemen påverkar hela samhället och har orsakat ett utbrett utanförskap, kriminalitet och problem för samhället. När migrationen minskar till mer hållbara nivåer kan mer fokus läggas på att klara integrationen och skapa ett samhälle där alla, vuxna och barn, och oavsett vilken bakgrund man har kan leva ett fritt och självständigt liv. Det ger förutsättningar för en samhällsgemenskap som ger alla goda förutsättningar, samtidigt som det också betonar att var och en har ett stort eget ansvar.

Regeringen lägger om inriktningen för integrationspolitiken. Utgångspunkten är att varje person som kommer till Sverige själv ansvarar för att bli en del av det svenska samhället genom egen ansträngning. I utbyte ska samhället också erbjuda möjligheter att integrera sig. Alla som kan ska stå till arbetsmarknadens förfogande och anstränga sig för att bli självförsörjande. Därutöver har samhället krav och förväntningar på att den enskilda individen lär sig svenska språket samt skaffar sig kunskaper om grundläggande lagar och regler och efterlever de värderingar som finns i det svenska samhället. När integrationen till det svenska samhället ökar bidrar det till ett rikare, mer tolerant och framgångsrikt samhälle.

Regeringen stärker även uppföljningen av integrationspolitiken. Med tydliga mål och delmål samt med ökad kunskap om skillnader i behov, värderingar och förutsättningar

i den utrikes födda befolkningen jämfört med personer födda i Sverige förbättras förutsättningarna att utforma mer träffsäkra åtgärder för ökad integration.

Sociala, kulturella och demokratiska värderingar är svåra att följa enbart med registerdata. I syfte att få bättre kunskap om utrikes föddas sociala normer och värderingar i Sverige har den ideella föreningen World Values Survey (WVS) fått medel för en forskningsbaserad värderingsundersökning (A2025/00629).

Därutöver har Statistiska centralbyrån (SCB) i september 2025 fått i uppdrag att genomföra en uppföljning av de integrationspolitiska delmålen om demokratisk samt social och kulturell integration (A2025/00883). SCB:s och WVS:s arbete kompletterar varandra och bidrar till en bred uppföljning av dessa aspekter.

Bekämpa parallella samhällsstrukturer

Problemen med bristande integration och växande utanförskap har medfört ökande problem med parallella samhällsstrukturer i Sverige. Omvänt har förekomsten av parallella samhällsstrukturer negativ inverkan på integrationen och bidrar till utanförskapet i samhället. Problemen är av sådan omfattning och komplexitet att det krävs mer kunskap för att kunna bekämpa parallella samhällsstrukturer på ett effektivt, långsiktigt och kraftfullt sätt. En särskild utredare har därför bl.a. fått i uppdrag att sammanställa kunskap om parallella samhällsstrukturer samt analysera konsekvenser av detta för integrationen och utanförskapet i det svenska samhället (dir. 2025:68).

Svenska språket är en nyckel till integration

Kunskaper i svenska språket är en avgörande faktor för att människor ska kunna försörja sig själva och vara delaktiga i samhället.

För att öka drivkrafterna att lära sig svenska ska rätten till offentligt finansierad tolk begränsas, med utgångspunkten att den enskilde i första hand ska betala för tolktjänster. Genom detta tydliggörs samhällets förväntningar på den enskilde att lära sig svenska. Regeringen har därför i februari 2025 beslutat om en utredning med uppdrag att göra en översyn av vissa tolkfrågor (dir. 2025:16). Det huvudsakliga syftet med utredningen är att det integrationspolitiska målet, av vilket det framgår att kunskaper i svenska språket är prioriterade för möjligheterna till integration i samhället, ska återspeglas i användandet av tolk. Översynen omfattar även frågan om förbud för myndigheter att använda barn som tolk och om även andra närstående ska kunna avvisas som tolk vid myndighetskontakter. Utredningen ska även analysera när det inte är rättsligt möjligt och ändamålsenligt att avgiftsbelägga offentligt finansierad tolk. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2026.

SCB har i februari 2025 fått två uppdrag som kommer bidra till bättre kunskap om vilka insatser som ger effekt för hörförståelse, muntlig förmåga samt läsförståelse i svenska språket (A2025/00128 och A2025/00129). Uppdragen kommer ge mer kunskap om vad regeringen kan göra för att fler som kommer hit ska lära sig svenska och därmed bli en del av den svenska gemenskapen.

Det görs också satsningar på andra utgiftsområden med fokus på stärkta språkkunskaper. Till exempel föreslås folkhögskolor tilldelas riktade medel för att genomföra språkstärkande insatser på folkhögskola för bl.a. yrkesutbildade personer som är arbetslösa eller har en svag ställning på arbetsmarknaden (se vidare utg.omr. 17, avsnitt 16.5.2)

Bättre kunskap om det svenska samhället, normer och värderingar

Samhällsorientering har en viktig roll i arbetet med att förbättra integrationen. Genom samhällsorientering kan man öka kunskaperna om grundläggande värderingar såsom

rättsstatens principer, möjligheter till demokratisk delaktighet, jämställdhet samt allas rätt till yttrande- och religionsfrihet. En översyn av samhällsorienteringen genomförs i syfte att stärka dess funktion som introduktion till det svenska samhället. En särskild utredare överlämnade slutbetänkandet En reformerad samhällsorientering för bättre integration (SOU 2025:55) i maj 2025. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Regeringen tillsatte i december 2023 en kommitté med uppdrag att ta fram en svensk kulturkanon med syftet att göra svensk kultur tillgänglig för fler. En särskild utredare överlämnade slutbetänkandet En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92) i september 2025. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet (se vidare utg.omr. 17, avsnitt 3.7).

Kvalificering till socialförsäkringsförmåner

Kraven som ställs för att kvalificera sig till den svenska välfärden behöver höjas för personer som bosätter sig i Sverige. Det är viktigt att de som får tillgång till förmåner också bidrar till samhället genom att arbeta. Regeringen avser därför att föreslå en modell för kvalificering till vissa av de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringen (se vidare utg.omr. 9, 10, 12 samt avsnitt 3.6).

En ny etableringsboendelag för nyanlända

Sedan den nuvarande bosättningslagen trädde i kraft 2016 har förutsättningarna för mottagande av nyanlända förändrats. Antalet nyanlända som tas emot i kommunerna har minskat, men kommunernas förutsättningar att ta emot nyanlända varierar. Många kommuner står inför stora utmaningar med utanförskap efter ett tidigare högt mottagande eller har brist på boenden. Det nuvarande systemet för bosättning av nyanlända ger kommunerna små möjligheter att påverka omfattningen på mottagandet efter anvisning, oavsett om kommunerna vill ta emot fler eller färre nyanlända än de tilldelas. Systemet främjar inte heller ett likvärdigt mottagande, då kommunerna gör olika tolkningar när det gäller skyldigheten att ta emot nyanlända för bosättning.

Det är viktigt att nyanlända tas emot på ett ordnat sätt i kommunerna så att integrationen främjas och att ytterligare utanförskap inte uppkommer. Samhället ska både ställa krav på de nyanlända och ge möjligheter till integration. Förslagen i betänkandet Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35) bereds nu i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition under 2026. Förslaget innebär bl.a. ett nationellt system med tidsbegränsat etableringsboende som villkoras med att nyanlända bidrar till sin etablering. I det nya systemet ökar flexibiliteten och kommunerna får större inflytande över mottagandet. Dessutom ska bostadssituationen och förekomsten av utanförskapsområden beaktas vid fördelningen av nyanlända mellan kommuner (se vidare avsnitt 3.6).

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Integrationsåtgärder

Tabell 3.3 Anslagsutveckling 1:1 Integrationsåtgärder

Tusental kronor

2024	Utfall	102 647	Anslagssparande	2 578
2025	Anslag	103 925[1]	Utgiftsprognos	103 201
2026	**Förslag**	**101 825**		
2027	Beräknat	96 925		
2028	Beräknat	89 925		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder i syfte att främja integration samt för statsbidrag som har detta syfte. Vidare får anslaget även användas för utgifter för tidigare beviljade lån till nyanlända invandrare för inköp av hemutrustning. Anslaget får även användas för uppföljning och utvärdering av integrationen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Integrationsåtgärder

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**98 925**	**98 925**	**98 925**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 900	-2 000	-2 000
varav BP26	*2 900*		
– Översyn av provformat för auktoriserade tolkar	*700*		
– Bättre uppföljning av integrationen	*2 200*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			-7 000
Förslag/beräknat anslag	**101 825**	**96 925**	**89 925**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att genomföra en bättre uppföljning av integrationen ökas anslaget med 2,2 miljoner kronor för 2026.

För att genomföra en översyn av provformatet för auktoriserade tolkar ökas anslaget med 0,7 miljoner kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 101 825 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Integrationsåtgärder* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 96 925 000 kronor respektive 89 925 000 kronor.

3.6.2 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

2024	Utfall	3 550 752	Anslagssparande	165 684
2025	Anslag	4 964 625[1]	Utgiftsprognos	4 743 451
2026	**Förslag**	**4 389 646**		
2027	Beräknat	2 043 185		
2028	Beräknat	1 266 205		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner för utgifter i samband med mottagandet av nyanlända invandrare. Anslaget får även användas för utgifter för uttagning av personer som ska vidarebosättas, för resor för dessa personer vid vidarebosättning, samt för statsbidrag till internationella organisationer för arbete med vidarebosättning till Sverige.

Kompletterande information

Ersättning betalas ut med stöd av förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande och förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utlänningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.6 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 964 625**	**4 964 625**	**4 964 625**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 178 000	-1 103 500	-1 072 300
varav BP26		*43 500*	*74 700*
– Kvalificering till välfärden		*29 000*	*60 000*
– Etableringsboendelagen		*14 500*	*14 700*
Makroekonomisk utveckling	19 536	18 649	26 560
Volymer	583 485	-1 836 589	-2 652 680
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 389 646**	**2 043 185**	**1 266 205**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Antalet kommunmottagna beräknas bli lägre än vad som antogs i prognosen som låg till grund för statens budget för 2025. Utgifterna på anslag 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* beräknas under 2025 bli 221 miljoner kronor lägre än vad som anvisats för 2025.

För att ersätta kommunerna för nya obligatoriska uppgifter kopplat till införandet av förslagen i betänkandet Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35) beräknas anslaget öka med 14,5 miljoner kronor för 2027 och med 14,7 miljoner kronor fr.o.m. 2028.

För att kompensera kommunerna i samband med införandet av reformen om kvalificering till välfärden beräknas anslaget öka med 29 miljoner kronor för 2027 och med 60 miljoner kronor för 2028.

Regeringen föreslår att 4 389 646 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Kommunersättningar vid flyktingmottagande* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 043 185 000 kronor respektive 1 266 205 000 kronor.

4 Diskriminering

4.1 Mål för området

Målet för politiken mot diskriminering är ett samhälle fritt från diskriminering (prop. 2008/09:1 utg.omr. 13, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115). Det övergripande målet för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott är ett strategiskt, effektivt och samlat arbete mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott i Sverige. Det övergripande målet för strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck (hbtqi-strategin) är lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Arbetet för ett samhälle fritt från diskriminering är ett långsiktigt och komplext förändringsarbete där utvecklingen av resultatet och effekter är svåra att mäta och i hög grad påverkas av insatser och reformer inom andra politikområden. Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott samt hbtqi-strategin och handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter ingår i arbetet för ett samhälle fritt från diskriminering.

I december 2024 beslutade regeringen om en handlingsplan mot rasism och hatbrott. I januari 2025 beslutades en ny handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Resultatredovisningen i denna proposition avser huvudsakligen budgetåret 2024. Därför sker redovisning och bedömning av resultat främst utifrån den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott och den tidigare handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Grunden för resultatredovisningen vad gäller arbetet mot diskriminering utgörs av indikatorn Antal inkomna anmälningar om diskriminering. De centrala bedömningsgrunderna för redovisning av utvecklingen och bedömningen av resultat är Diskrimineringsombudsmannens (DO) årsredovisning för verksamhetsåret 2024, DO:s rapport om Förekomst av diskriminering 2024 (2024:2), Forum för levande historias samlade redovisning av uppdraget att samordna och följa upp den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott 2024 och Folkhälsomyndighetens samlade redovisning av uppdraget att stödja, samordna och följa upp de hbtqi-strategiska myndigheternas arbete för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Även andra rapporter och redovisningar från berörda myndigheter och antidiskrimineringsbyråerna är viktiga underlag för resultatredovisningen.

4.3 Resultatredovisning

Resultatredovisningen är indelad i tre delområden:

1. arbetet mot diskriminering utifrån diskrimineringslagen (2008:567), lagen om Diskrimineringsombudsmannen (2008:568) och annat regelverk inom området
2. den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott
3. handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

4.3.1 Arbetet för att motverka diskriminering och på andra sätt främja lika rättigheter och möjligheter

Från anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* avsattes ca 138 miljoner kronor till DO under 2024. Motsvarande belopp för 2023 var cirka 134 miljoner kronor. Från anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* avsattes sammantaget 29 miljoner kronor för de fristående antidiskrimineringsbyråernas verksamhet.

Antalet anmälningar om diskriminering fortsätter att öka

Under 2024 inkom totalt 5 182 anmälningar till DO. Av de som lämnade in anmälningar var 1 737 personer kvinnor, 1 548 män och 45 personer anger annan könsidentitet eller ej definierad. För 1 874 anmälningar saknas uppgift om kön. Antalet anmälningar ökade med 12,5 procent jämfört med 2023 då antalet uppgick till 4 607.

Av de totalt 5 182 anmälningar som inkom 2024 var 4 452 kopplade till en eller flera av lagens diskrimineringsgrunder. Motsvarande siffra för 2023 var 3 930. Det motsvarar en ökning med 13,3 procent jämfört med 2023. Sett till hela perioden 2015–2024 har antalet anmälningar om diskriminering ökat från 1 843 till 4 452 vilket motsvarar en ökning med 141,6 procent (se diagram 4.1). Ökningen sammanfaller enligt DO med att möjligheten att lämna in sin anmälan på webben infördes och att inriktningen för verksamheten ändrats. Andra orsaker till ökningen kan vara resultat av särskilda kommunikations- och informationsinsatser inom ramen för DO:s främjande arbete där möjligheten att anmäla till DO synliggjorts.

Diagram 4.1 Antal anmälningar om diskriminering inkomna till DO

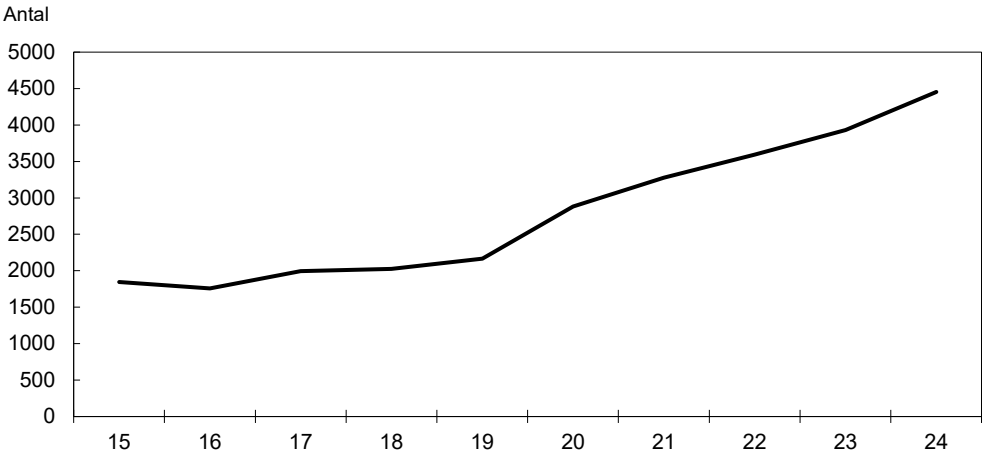

Anm.: Fördelning på kön ges inte för antalet anmälningar som handlar om diskriminering.
Källa: Diskrimineringsombudsmannen, rapport 2025:1.

De flesta anmälningarna rör diskriminering som har samband med funktionsnedsättning följt av etnisk tillhörighet (se diagram 4.2). Anmälningar som rör diskriminering som har samband med antingen funktionsnedsättning eller ålder ökade mest både i antal och relativt sett från 2023 till 2024. Den procentuella ökningen uppgår till 16,4 respektive 21,4 procent.

Diagram 4.2 Anmälningar per diskrimineringsgrund samt sexuella trakasserier

Antal

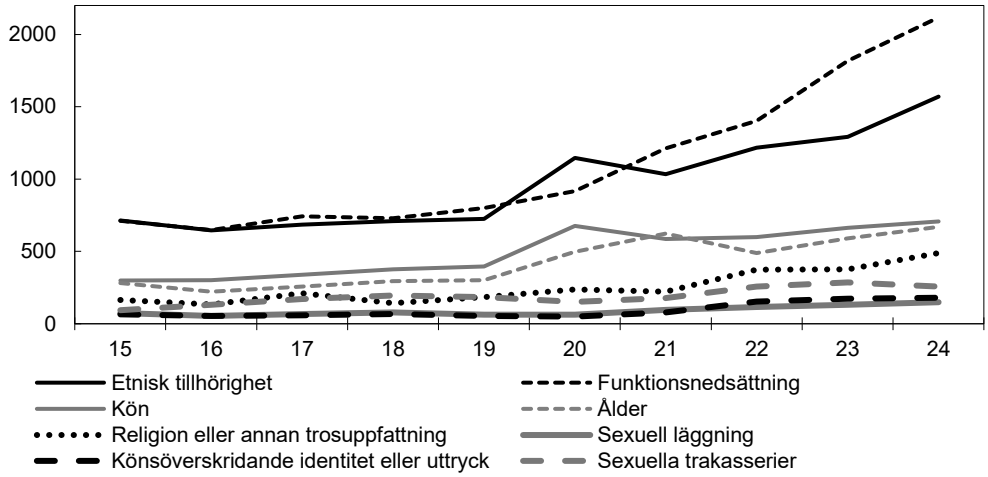

Anm.: Sexuella trakasserier redovisas enskilt då det inte kräver samband med någon diskrimineringsgrund. En anmälan om diskriminering kan ha samband med flera diskrimineringsgrunder.

Källa: Diskrimineringsombudsmannen, rapport 2025:1.

Arbetslivet är fortsatt det samhällsområde där DO tar emot flest anmälningar om diskriminering. Därefter följer samhällsområdena utbildning och verksamheter som tillhandahåller varor och tjänster. Sammantaget är anmälningar om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning eller etnisk tillhörighet vanligast inom alla de samhällsområden som diskrimineringslagen omfattar. När det gäller de anmälningar som rör utbildning, varor och tjänster, hälso- och sjukvård samt socialtjänst handlar de flesta anmälningarna om diskriminering som har samband med funktionsnedsättning. I anmälningar som rör samhällsområdena arbetsliv och bemötande inom offentlig verksamhet är etnisk tillhörighet den vanligaste diskrimineringsgrunden.

Kunskap om förekomst av diskriminering

Genom att kombinera data från olika undersökningar såsom SOM-undersökningen, Arbetsmiljöundersökningen och Trakasseribarometern ger DO:s årliga rapport Förekomst av diskriminering 2024 sammantaget en bild av förekomsten av diskriminering. Rapporten bygger bland annat på analyser av anmälningar till DO, dialoger med företrädare för organisationer i civila samhället och DO:s arbete med tillsyn och juridiska processer samt forskning och andra aktörers undersökningar.

DO:s slutsats är att ett stort antal människor utsätts för diskriminering och att diskriminering förekommer i hela samhället men är särskilt utbredd i arbetslivet. Kvinnor och personer under 30 år uppger i högre grad än andra att de har utsatts för diskriminering. Kvinnor under 30 år uppger i allra högst grad att de utsatts för diskriminering.

Av rapporten framgår att i 8 procent av de anmälningar som kom in till DO 2024 beskriver anmälare diskriminering i situationer som inte omfattas av de utpekade samhällsområdena. I SOM-undersökningen 2023 svarade 1,7 procent att de blivit diskriminerade i kontakt med polis eller tull. Polismyndighetens och Tullverkets verksamhet omfattas inte fullt ut av diskrimineringslagens förbud. Myndigheternas bemötande omfattas i vissa situationer, men inte deras beslut.

I rapporten lyfts att Arbetsmiljöundersökningen och Trakasseribarometern tyder på att många människor upplever sig utsatta för sexuella trakasserier på arbetsplatsen från en person som inte arbetar på samma arbetsplats, en så kallad tredje part. Det kan till exempel vara en kund eller en patient.

I DO:s rapport finns även tematiska fördjupningar om diskriminering: rasism och diskriminering av afrosvenska elever i skolan, diskriminering som har samband med funktionsnedsättning i skolan och åldersdiskriminering. Utifrån de tre tematiska fördjupningarna drar DO slutsatser om att skolor brister i sin skyldighet att säkerställa en utbildning fri från diskriminering. Afrosvenska elever utsätts för trakasserier i skolan, elever med funktionsnedsättning diskrimineras på många olika sätt i skolan och såväl yngre som äldre utsätts för åldersdiskriminering.

Individärenden fortsatt i fokus i Diskrimineringsombudsmannens tillsynsarbete och främjande arbete

Under 2024 fortsatte DO utveckla arbetet med individärenden. Målet är att fler ska få upprättelse och att det ska bli tydligt för aktörer med skyldighet att agera mot diskriminering vilket ansvar de har enligt lagstiftningen. En anmälan till DO kan leda till en utredning som avslutas med ett beslut där DO konstaterar om diskriminering förekommit eller inte. En utredning kan också leda till att DO begär diskrimineringsersättning, dvs. inleder en process. Under 2024 inledde DO 303 tillsynsutredningar och 32 processärenden.

I 75 av de 437 tillsynsärenden som avslutades under 2024 gjorde DO bedömningen att det förekommit en överträdelse av diskrimineringslagen. Det är en ökning med 9 procent jämfört med 2023. Av 75 tillsynsärenden ledde 32 tillsynsärenden till att DO trädde in som part och begärde diskrimineringsersättning och 43 till ett tillsynsbeslut. Det innebär att 17 procent av tillsynsutredningarna ledde till att DO bedömde att diskriminering förekommit. Motsvarande siffra för 2023 är knappt 14 procent. 29 av processerna avslutades genom en frivillig uppgörelse, dvs. medgivna krav eller förlikningar med DO. År 2024 betalades 1,8 miljoner kronor ut i diskrimineringsersättning.

I tabell 4.1 redovisas årligt utfall för DO:s processverksamhet. Notera att ett ärende kan ha inletts tidigare än utfallsåret.

Tabell 4.1 Processer med begäran om diskrimineringsersättning

Antal

	2022	2023	2024
Ingående balans	3	1	15
Inledda processer	7	37	32
Avslutade processer	9	23	31
– varav medgivna krav och förlikningar	8	23	29
– varav beviljad ersättning efter dom	0	0	2
– varav förlorade rättegångar	1	0	0
Utgående balans	**1**	**15**	**16**

Anm.: Redovisningen görs fr.o.m. 2022. DO:s ändrade inriktning gör att det inte finns jämförbar statistik för tidigare år.
Källa: Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2024.

Under 2024 avslutade DO en tillsyn av tio statliga myndigheters arbete med lönekartläggningar. Tillsynen inleddes 2022 och visade att endast en myndighet levde upp till lagens krav. I uppföljningen hade myndigheterna till stor del åtgärdat de påtalade bristerna som till exempel avsaknad av korrekta indelningar i lika och likvärdiga arbeten och avsaknad av analyser om löneskillnaderna haft samband med kön.

Inom ramen för DO:s främjande verksamhet fortsatte myndigheten dialogen med både myndigheter och civilsamhällesorganisationer, i syfte att bl.a. öka kunskapen om skyddet mot diskriminering och därmed stärka olika aktörers arbete för att motverka diskriminering. Dialogen bedöms också vara en central källa till kunskap om upplevelser av diskriminering. Antidiskrimineringsbyråerna ses som särskilt viktiga aktörer

eftersom byråerna fungerar som lokala stödstrukturer som arbetar med att motverka och förebygga diskriminering (Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2024, A2025/00196).

Antidiskrimineringsbyråernas arbete bidrar till att förebygga och motverka diskriminering

Under 2023 fördelades 28 miljoner kronor i form av ett statsbidrag för arbete med att förebygga och motverka diskriminering på lokal och regional nivå. Ungefär 80 procent av bidraget gavs till finansiering av antidiskrimineringsbyråernas personalkostnader för byråernas resurskrävande juridiska arbete. Antidiskrimineringsbyråernas arbete omfattar bl.a. kostnadsfri rådgivning och informationsinsatser om rättigheter och skyldigheter kopplade till diskrimineringslagen.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) granskar användningen av statsbidraget. I myndighetens rapport Antidiskrimineringsverksamheter 2025 framgår att antidiskrimineringsverksamheternas ärenden ökat med tolv procent sedan 2021, att utbildningarna uppskattats och att flera samhällssektorer och målgrupper har nåtts av insatserna.

4.3.2 Den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott

Under 2024 avsattes sammantaget drygt 48 miljoner kronor för åtgärder inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott.

Insatser ger ökat genomslag och kunskap bland statliga myndigheter

Av Forum för levande historias samlade redovisning av arbetet 2024 framgår att de berörda myndigheternas arbete under året har fått genomslag och bl.a. resulterat i ökad kunskap om diskriminering, rasism och hatbrott, förbättrade stödmaterial och pedagogiska verktyg samt stärkt samverkan mellan myndigheter, organisationer och kommuner. Samtliga berörda myndigheter har identifierat en tydlig inriktning för sitt arbete. Forum för levande historia lyfter samtidigt behovet av en ökad samverkan mellan den statliga, regionala och kommunala nivån där länsstyrelserna kan spela en betydelsefull roll, både när det gäller stöd till och samverkan med kommuner och regioner. Länsstyrelserna har inom ramen för sitt uppdrag att stödja kommuner och regioner i deras arbete med mänskliga rättigheter (Fi2023/00435 m.fl.) redogjort för kommuners och regioners behov och utmaningar gällande arbetet mot olika former av rasism (utg.omr.1, avsnitt 10.8.3).

Utbildningar ger konkreta verktyg för att identifiera och motverka rasism i olika verksamheter

Forum för levande historia har under året genomfört flera kunskapshöjande insatser om olika former av rasism. Forum för levande historias utvärdering av genomförda utbildningsinsatser har bidragit till att öka kunskapen om rasism hos skolpersonal och andra yrkesverksamma. Myndigheten bedömer vidare att både utbildningsinsatser och nya stödmaterial har gett de nämnda målgrupperna konkreta verktyg för att både identifiera och motverka rasism.

Av Forum för levande historias redovisning framgår vidare att kunskapshöjande insatser mot antisemitism har bidragit till att lärare och annan skolpersonal har fått ökad förståelse för antisemitismens historia och samtida uttryck. Fler elever har fått undervisning om antisemitism genom uppdaterade undervisningsmaterial och utbildningar.

Forum för levande historias fortbildningsinsatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag, riktade till olika yrkesgrupper inom offentlig sektor, har under året exempelvis riktats mot socialarbetare, kommunanställda och yrkesgrupper som når barn och unga utanför skolan**.** Innehållet i dessa fortbildningsinsatser har fokuserats på metodologiska aspekter av arbetet mot rasism. Forum för levande historias bedömning är att detta har bidragit till att kursdeltagarna har fått bättre förmåga att integrera arbetet mot rasism, andra former av fientlighet och hatbrott i sitt arbete.

Kunskap om verktyg görs tillgänglig för aktörer på arbetsmarknaden

Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i samarbete med experter från Lunds universitet gjort en kartläggning av samband mellan vissa gruppers utsatthet och arbetsrelaterad stress. Inom ramen för uppdraget har myndigheten utvecklat praktiska verktyg som ska bidra till ökad medvetenhet om kopplingen mellan utsatthet och arbetsrelaterad stress.

Studier ger fördjupad kunskap om hatbrott

Brottsförebyggande rådet (Brå) har på uppdrag av regeringen (Ju2024/00825) gjort en studie av antisemitiska hatbrott samt otrygghet och rädsla för sådana brott, som de framträder i judiska församlingar och organisationer. I studien ingår även en belysning av utsattheten och otrygghetens konsekvenser, samt om representanter från de judiska församlingarna och organisationerna har upplevt förändringar i utsatthet, otrygghet och konsekvenser efter Hamas och andra militanta gruppers terrorattack mot Israel i oktober 2023. Av studien framgår bl.a. att representanter för judiska församlingar och organisationer upplever att uttryck för hat och annan antisemitism har eskalerat efter den 7 oktober 2023 och att uttrycken för antisemitism kommer från flera olika håll, från personer med varierande bakgrund och från olika miljöer. Offentliga, synligt judiska personer samt barn och unga upplevs vara särskilt utsatta. Samtidigt upplever de intervjuade judiska församlingarna och organisationerna att våldsbejakande jihadistiska miljöer utgör ett stort hot mot deras verksamheter och medlemmar. Av studien framgår att det bl.a. upplevs finnas en bristande kunskap om samtida antisemitism hos såväl t.ex. skolan som polisen.

Brå har ett instruktionsbundet uppdrag att ta fram kunskap om hatbrott. I rapporten Polisanmälda hatbrott 2022 (rapport 2023:16) redovisas statistik över polisanmälda brott från 2022. Brå definierar hatbrott som brott motiverade av gärningspersonens fördomar eller föreställningar om ras, hudfärg, nationalitet, etnisk bakgrund, trosbekännelse, sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck. Av hatbrottsmotiven var det på en övergripande nivå vanligast med främlingsfientliga och rasistiska hatbrott, följt av hatbrott mot religiösa grupper. Främlingsfientliga och rasistiska hatbrott omfattar hatbrott med afrofobiska motiv, hatbrott med antiziganistiska motiv, hatbrott mot samer och övriga främlingsfientliga och rasistiska hatbrottsmotiv, vilket inkluderar dels anmälda brott med generella och ospecificerade främlingsfientliga och rasistiska hatbrottsmotiv, dels hatbrott riktade mot specifika etniciteter och nationaliteter som var för få för att särredovisas. I den sistnämnda kategorin ingår hatbrott mot svenskar, dvs. polisanmälda hatbrott vars motiv kopplas till att den utsatta är eller uppfattas vara av svensk härkomst. Av den tekniska rapporten (rapport 2023:17) framgår att hatbrott med främlingsfientliga och rasistiska motiv kan begås mot både minoritetsgrupper och majoritetsgruppen (dvs. där gärningspersonen uppfattar att den utsatta är av svensk härkomst).

Civilsamhällets insatser mot olika former av rasism och intolerans

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor fördelade under 2024 ca 14 miljoner kronor till verksamheter mot rasism och liknande former av intolerans. Myndigheten tog emot 112 ansökningar varav 15 ansökningar beviljades.

Åtgärdsprogrammen har bidragit till att konkretisera arbetet mot olika former av rasism

Flera åtgärder har under året genomförts för att synliggöra och motverka olika former av rasism inom ramen för de åtgärdsprogram mot afrofobi, antisemitism, antiziganism, islamofobi och rasism mot samer 2022–2024 som syftat till att komplettera den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Av Forum för levande historias samlade redovisning framgår att åtgärdsprogrammen inte har fungerat styrande i förhållande till myndigheternas arbete men bidragit till att tydliggöra och konkretisera hur planen ska genomföras i förhållande till respektive form av rasism. Forum för levande historia ser även att åtgärdsprogrammen har haft betydelse för aktörer som indirekt berörs av planens insatser, inte minst myndigheter som arbetar med närliggande områden så som nationella minoriteter eller mänskliga rättigheter och varit ett verktyg för representanter för civilsamhället som fått en samlad bild av de insatser som genomförs, bl.a. utifrån respektive form av rasism.

4.3.3 Handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

Under 2024 avsattes 33,8 miljoner kronor till insatser inom ramen för handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. 11,3 miljoner kronor av dessa avsåg statsbidrag till hbtqi-organisationer.

De hbtqi-strategiska myndigheternas arbete har stärkts men det är fortsatt stora skillnader mellan myndigheterna

Av Folkhälsomyndighetens samlade redovisning av de hbtqi-strategiska myndigheternas arbete framgår att arbetet har stärkts under perioden 2021–2024 hos flertalet myndigheter.

Vissa av myndigheterna har tagit tydliga steg framåt jämfört med tidigare år, vad gäller det strategiska arbetet. Samtidigt har det gap som identifierades i 2024 års delredovisning mellan de myndigheter som har en hög aktivitetsnivå och de myndigheter som rapporterar en lägre grad av aktiviteter ökat. De myndigheter som redovisar en hög grad av aktiviteter har i högre utsträckning än övriga haft särskilda regeringsuppdrag inom området. De har också avsatt mer tid för arbetet och uppger att de har konkretiserat sitt uppdrag som hbtqi-strategisk myndighet i form av olika typer av styrdokument. De myndigheter som redovisar en lägre grad av aktiviteter har mer sällan konkretiserat sitt strategiska uppdrag och har i högre utsträckning fokuserat arbetet på interna processer.

Dialogen med det civila samhället har under perioden bidragit positivt till myndigheternas arbete. Det har även det myndighetsnätverk för hbtqi-frågor som Folkhälsomyndigheten sammankallar för dialog och erfarenhetsutbyte mellan de hbtqi-strategiska myndigheterna.

Under 2024 har regeringsuppdrag som myndigheterna fått bidragit till kunskapsutveckling och stärkt arbetet inom särskilda fokusområden i handlingsplanen. Det område som varit särskilt framträdande är äldre hbtqi-personer där både Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten har bidragit med ny kunskap. Samtidigt visar Folkhälsomyndighetens sammanställning att den största utmaningen i arbetet är kunskaps-

brist. Flera myndigheter lyfter fram ett behov av återkommande kompetenshöjande insatser som en prioriterad åtgärd.

Under året har Folkhälsomyndigheten fördjupat samordningen mellan de strategiska myndigheterna. Myndigheten har också utvecklat stödet till myndigheterna genom att erbjuda en kontinuerlig omvärldsbevakning inom området och tematiska träffar med exempelvis fokus på utmaningar och möjligheter i att integrera hbtqi-frågor i verksamheten för de strategiska myndigheterna.

Vad gäller uppföljning visar Folkhälsomyndighetens redovisning att majoriteten av myndigheterna följer upp sitt hbtqi-strategiska arbete men att uppföljningsbara mål är ett utvecklingsområde för myndigheternas strategiska hbtqi-arbete. Det finns även utvecklingspotential i arbetet med förväntade effekter och resultat.

Ojämlika förutsättningar för hbtqi-personers hälsa och livsvillkor

För att få en samlad bild av kunskapsläget om hälsa, livsvillkor och levnadsvanor bland hbtqi-personer har Folkhälsomyndigheten genomfört en analys av befolkningsundersökningen Hälsa på lika villkor (HLV), en kartläggning över kunskapsunderlag som Folkhälsomyndigheten producerat under perioden 2014 till juni 2024 samt en kartläggning av andra hbtqi-strategiska myndigheters kunskapsunderlag mellan 2014 och februari 2024.

Hbtqi-personer utgör en heterogen grupp och den kunskap som finns om hbtqi-personers hälsa, livsvillkor och levnadsvanor är inte generaliserbar för gruppen som helhet. Det har inte varit möjligt att ge en gemensam och heltäckande bild av kunskapsläget för denna grupp. Folkhälsomyndighetens samlade kunskapsunderlag indikerar dock att hbtqi-personer har sämre hälsa, livsvillkor och levnadsvanor än heterosexuella och cispersoner. Det samlade resultatet från samtliga kunskapsunderlag visar att bisexuella generellt upplever sin hälsa som sämre än vad heterosexuella och homosexuella gör och att homo- och bisexuella samt transpersoner har sämre psykiskt välbefinnande än heterosexuella. Långt ifrån alla hbtqi-personer kan leva så öppet som de önskar och endast en minoritet av unga transpersoner kan leva öppet med sin transidentitet.

Vidare pekar det samlade resultatet på att det är vanligare att homo- och bisexuella har varit utsatta för hot, våld, sexuella övergrepp eller diskriminering jämfört med heterosexuella. Det är vanligt att transpersoner upplever en hög grad av utsatthet för diskriminering i offentliga miljöer.

Enligt Folkhälsomyndigheten finns det flera bakomliggande orsaker till ojämlika förutsättningar för hälsa för hbtqi-personer. Kunskapsunderlagen visar att diskriminering, rädsla för diskriminering samt utsatthet för hot och våld är några orsaker.

Folkhälsomyndigheten framhåller bl.a. att spridningen av kunskap inom detta område behöver vara målgruppsanpassad till professioner i människovårdande yrken och andra grupper som möter hbtqi-personer i alla åldrar, samt ske i samarbete mellan de hbtqi-strategiska myndigheterna.

Jämställdhetsmyndigheten har tillsammans med Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet kartlagt hbtqi-personers utsatthet och risk för utsatthet för våld i nära relationer (utg.omr. 13, avsnitt 5.3.6).

Insatser för hbtqi-personers situation i kommuner och regioner

Socialstyrelsen fördelade under 2024 ca 5,3 miljoner kronor enligt förordningen (2014:1542) om statsbidrag till kommuner och regioner för att främja hbtqi-personers situation. Myndigheten tog emot 132 ansökningar varav 36 ansökningar beviljades.

Civilsamhällets insatser för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor fördelade under 2024 ca 11,3 miljoner kronor enligt förordningen (2008:349) om statsbidrag till organisationer för homosexuella, bisexuella, transsexuella eller personer med könsöverskridande identitet eller uttryck. Myndigheten tog emot 11 ansökningar varav 8 ansökningar beviljades.

Myndigheten har vidare fördelat ca 2,1 miljoner kronor enligt förordningen (2021:227) om statsbidrag för insatser som främjar mötesplatser för unga hbtqi-personer. Myndigheten har även haft i uppdrag att stärka förutsättningarna att skapa och bibehålla fysiska och digitala mötesplatser för unga hbtqi-personer. Enligt redovisningen av uppdraget har fler unga hbtqi-personer runt om i landet idag tillgång till en trygg plats där de kan träffa och utbyta erfarenheter med andra unga, möta trygga inkluderande vuxna och stärkas i sin identitet (A2023/00889).

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att målet om ett samhälle fritt från diskriminering inte är uppnått. Anmälningar om diskriminering fortsätter att öka vilket skulle kunna bero på den nya möjligheten att lämna sin anmälan på webben. Regeringens bedömning är att DO:s tillsyn och främjande arbete och antidiskrimineringsbyråernas förebyggande arbete och stöd och hjälp till individer på lokal nivå bidrar till ökad kunskap om förekomsten av diskriminering och bestämmelserna i diskrimineringslagen samtidigt som rättsläget klargörs.

Regeringen bedömer att kunskapshöjande insatser inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott har fått genomslag bland statliga myndigheter. Samtidigt har genomförda insatser för att ge anställda och arbetsgivare inom olika verksamheter bättre kunskap och verktyg för att kunna förebygga och motverka rasism inte varit tillräckliga. Det är vidare viktigt att uppföljningen av arbetet mot rasism och hatbrott, oavsett vem sådana uttryck eller brott riktas mot, och dess resultat förbättras, bl.a. vad gäller inriktningen om att framtagen kunskap ska användas av berörda aktörer.

Vad gäller arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter bedömer regeringen att den ökade graden av samordning och stöd som Folkhälsomyndigheten bidragit med i arbetet har varit positiv för myndigheternas arbete inom ramen för strategin och handlingsplanen. Insatserna bedöms ha bidragit bl.a. till ökad kunskap och synlighet om hbtqi-personers situation samtidigt som utmaningar kvarstår. Det finns bl.a. behov av mer uppföljningsbara mål, interna styrdokument och ett starkare fokus på resultat och effekter av de hbtqi-strategiska myndigheternas arbete. Sammantaget bedömer regeringen att det kvarstår utmaningar för att nå målet om lika rättigheter och möjligheter.

4.5 Politikens inriktning

I en tid då mänskliga rättigheter ifrågasätts och utmanas i flera delar av världen är det särskilt viktigt att värna människors lika rättigheter och möjligheter. Regeringen anser därför att arbetet med att bekämpa diskriminering måste fortsätta. Samhällen som präglas av likabehandling är också konkurrens- och motståndskraftiga samhällen. Detta kräver ett aktivt arbete från en bredd av aktörer. Det arbete som Diskrimineringsombudsmannen och civilsamhällesorganisationer gör är fortsatt viktigt för att skapa förutsättningar för allas lika rättigheter och möjligheter. Regeringen kommer fortsätta arbetet med att stärka skyddet mot diskriminering.

Arbetet med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/970 av den 10 maj 2023 om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete (lönetransparensdirektivet) pågår. Regeringen anser att lönediskriminering och osakliga löneskillnader ska motverkas. Samtidigt är det viktigt att begränsa arbetsgivarnas regelbörda och att arbetsgivare ges stöd i arbetet med att efterleva de nya kraven. Regeringen avser att återkomma med en proposition med förslag för att genomföra lönetransparensdirektivet i svensk rätt. Regeringen avser att förstärka Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsanslag med 25 miljoner kronor 2026 och 34 miljoner kronor fr.o.m. 2027 och framåt för de nya uppgifter som genomförandet av lönetransparensdirektivet medför.

Rasism är skadligt för individen som utsätts men också för vårt demokratiska samhälle som helhet. Rasism ska aldrig tillåtas inskränka människors rättigheter och möjligheter i livet. Regeringens arbete mot rasism fortsätter med samlad kraft utifrån den nya handlingsplanen mot rasism och hatbrott som beslutades den 12 december 2024 (A2024/01394). Handlingsplanen lägger grunden för ett träffsäkert, utvärderingsbart och långsiktigt arbete på området. Det övergripande målet är ett samhälle fritt från rasism. Arbetet utgår från konkreta delmål kopplade till fyra fokusområden mot vilket arbetet ska följas upp: Skola, Rättsväsende, Arbetsliv samt Välfärd och offentliga verksamheter. Handlingsplanen ska bidra till arbetet på lokal och regional nivå, t.ex. genom att möjliggöra att kunskap och verktyg som tas fram når ut och kan användas inom kommunala och regionala verksamheter. Ett 20-tal myndigheter involveras i genomförandet av handlingsplanen och sju av dem pekas ut som särskilt viktiga. Handlingsplanen syftar till att förebygga och motverka all rasism i samhället men också till att synliggöra och med olika åtgärder motverka följande specifika former av rasism: antimuslimsk rasism, antisemitism, antisvart rasism, antiziganism och rasism mot samer. Forum för levande historia ansvarar för samordning och uppföljning av handlingsplanen. Regeringen avser att stärka finansieringen av arbetet inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Arbetet mot antisemitism är prioriterat av regeringen. Att kunna leva ett öppet och tryggt judiskt liv i Sverige ska vara en självklarhet. Antisemitismen har tilltagit de senaste åren, särskilt i digitala miljöer, men även mer öppet i det offentliga rummet. Många svenska judar beskriver idag en kraftigt ökad antisemitism efter Hamas terrorattack den 7 oktober 2023. Antisemitism utgör ett allvarligt hinder för att fullt ut kunna leva ett judiskt liv i Sverige. Den 15 maj 2025 beslutades en nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism (Ku2025/00578) som skapar en struktur för det arbetet under perioden 2025–2034. Målsättningen är att lägga grunden för ett mer målinriktat, samordnat och långsiktigt arbete och att skapa bättre förutsättningar för judiskt liv i Sverige. Ett av strategins tre fokusområden är Trygghet och öppenhet – arbetet mot antisemitism och målsättningen för detta är att judar i Sverige ska kunna leva öppet, tryggt och säkert. Regeringen avser att tillsätta en nationell samordnare för strategin. Mer om strategin i utgiftsområde 1 Rikets styrelse, avsnitt 11.

Sverige ska vara ett land där alla kan leva sitt liv i frihet och trygghet oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Fortfarande vågar många hbtqi-personer inte leva öppet och många utsätts för diskriminering, hatbrott och hedersförtryck. Regeringen beslutade därför om en ny handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter den 23 januari 2025 (A2025/00042). Den nya handlingsplanen syftar till att ytterligare förstärka arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter genom att komplettera och kraftsamla arbetet. Handlingsplanen innehåller åtgärder t.o.m. 2027. Den omfattar följande fokusområden: Våld, diskriminering och andra kränkningar, Hälsa, vård och sociala tjänster, Arbetslivet, Unga hbtqi-personer, Äldre hbtqi-personer, Privat- och familjeliv, Civila samhället och Kulturområdet. Tretton myndigheter är särskilt utsedda att vara strategiska myndigheter för arbetet med att främja hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter. Folkhälsomyndigheten har utöver sitt uppdrag som hbtqi-strategisk myndighet i uppdrag att samordna, stödja och följa upp de hbtqi-strategiska myndigheternas arbete.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tabell 4.2 Anslagsutveckling 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

2024	Utfall	134 919	Anslagssparande	1 931
2025	Anslag	142 746[1]	Utgiftsprognos	145 924
2026	**Förslag**	**170 437**		
2027	Beräknat	182 093[2]		
2028	Beräknat	185 580[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 179 300 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 179 299 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Diskrimineringsombudsmannens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för förvaltningsutgifter för Nämnden mot diskriminering.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Diskrimineringsombudsmannen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**142 746**	**142 746**	**142 746**
Pris- och löneomräkning[2]	2 691	4 958	7 787
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	25 000	34 389	35 047
varav BP26[3]	*25 000*	*34 000*	*34 000*
– Genomförande av lönetransparensdirektivet	*25 000*	*34 000*	*34 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**170 437**	**182 093**	**185 580**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 25 miljoner kronor för 2026 med anledning av lönetransparensdirektivet. Fr.o.m. 2027 beräknas anslaget öka med 34 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att 170 437 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Diskrimineringsombudsmannen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 182 093 000 kronor respektive 185 580 000 kronor.

4.6.2 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tabell 4.4 Anslagsutveckling 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	104 533	Anslagssparande	6 386
2025	Anslag	115 919[1]	Utgiftsprognos	115 111
2026	**Förslag**	**110 919**		
2027	Beräknat	110 919		
2028	Beräknat	100 919		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser mot diskriminering, rasism, främlingsfientlighet, homofobi och liknande former av intolerans samt för att främja lika rättigheter och möjligheter för hbtqi-personer. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag som syftar till att säkerställa hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter samt till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och verksamheter som arbetar för att motverka rasism och liknande former av intolerans. Anslaget får användas för administrativa kostnader som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området. Anslaget får även användas för kostnader för att förbereda en teknisk lösning för sådan informationsinlämning som behövs för genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/970 av den 10 maj 2023 om stärkt tillämpning av principen om lika lön för kvinnor och män för lika eller likvärdigt arbete.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**105 919**	**105 919**	**105 919**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	5 000	5 000	-5 000
varav BP26		*10 000*	*10 000*
– Förstärkning av handlingsplan mot rasism och hatbrott		*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**110 919**	**110 919**	**100 919**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För 2027–2029 beräknas anslaget öka med 10 miljoner kronor för arbetet inom ramen för handlingsplanen mot rasism och hatbrott.

Regeringen föreslår att 110 919 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 110 919 000 kronor respektive 100 919 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 58 300 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Inom anslaget beviljas bl.a. statsbidrag till verksamheter som förebygger och motverkar diskriminering och till föreningar för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera och intersexpersoner (hbtqi- personer). För organisationerna är det av stor betydelse att få en ökad förutsägbarhet när det gäller vilka bidrag de kan räkna med nästkommande år. Det gör det möjligt att planera verksamheten mer effektivt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 58 300 000 kronor 2027.

Tabell 4.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Åtgärder mot diskriminering och rasism m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	39 298	39 298	39 300	
Nya ekonomiska åtaganden	39 298	39 300	58 300	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-39 298	-39 298	-39 300	-58 300
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	39 298	39 300	58 300	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**39 300**	**39 300**	**58 300**	

5 Jämställdhet

5.1 Mål för området

Målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:AU1, rskr. 2008/09:115).

Det finns sex jämställdhetspolitiska delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Jämställdhetspolitiken är bred och ska integreras i regeringens samlade arbete. Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Grunden för resultatredovisningen utgörs av flera olika indikatorer för respektive delmål, vilka sammanfattas i tabell 5.1. En del av indikatorerna redovisas i andra utgiftsområden.

Tabell 5.1 Mål, delmål och resultatindikatorer

Mål	Kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv		
Delmål	**1. Jämn fördelning av makt och inflytande**	**2. Ekonomisk jämställdhet**	**3. Jämställd utbildning**
Indikatorer	- Sammansättning i politiska församlingar - Representation i styrelse och ledning i offentlig och privat sektor	- Kvinnors och mäns lön och disponibla inkomst - Deltagande och sammansättning på arbetsmarknaden	- Genomsnittligt meritvärde - Könsskillnader i studieval - Utbildningsnivå
Delmål	**4. Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet**	**5. Jämställd hälsa**	**6. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra**
Indikatorer	- Ersättning för vård av barn och föräldraledighet - Tidsanvändning obetalt hem- och omsorgsarbete - Orsak till deltidsarbete	- Självupplevd hälsa - Besvär av ängslan, oro och ångest - Sjukpenningtal - Personer med LSS efter insatstyp - Dödsorsaker	- Självupplevd utsatthet för misshandel och sexualbrott - Dödligt våld i parrelation - Anmälda och lagförda brott, valda brottstyper - Våldsförebyggande arbete

5.3 Resultatredovisning

Under 2019–2024 har ca 90 procent av medlen på anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder fördelats till insatser för att nå resultat inom delmålet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Övriga medel på anslaget har finansierat insatser för att nå övriga fem delmål, bl.a. genom förstärkt arbete med jämställdhetsintegrering.

5.3.1 Jämn fördelning av makt och inflytande

Könsfördelningen vid politiskt beslutsfattande

Resultatet vad gäller könsfördelning i riksdag, kommun och region uppdateras efter valen 2026 och 2029 (Europaparlamentsvalet). Se budgetpropositionen för 2023 (utg.omr. 13 avsnitt 5.3.1) för resultat efter de senaste valen. Statistik som avser Regeringskansliet och andra statliga myndigheter finns inom respektive utgiftsområde (se t.ex. utgiftsområde 1 Rikets styrelse avsnitt 8.1 och utgiftsområde 2 avsnitt 4).

Något jämnare könsfördelning på ledande nivå

Jämfört med föregående år har endast marginella förändringar skett avseende könsfördelningen på ledande positioner (se tabell 5.2). Mest jämn är könsfördelningen i statliga verksamheter. I kommuner och regioner finns en övervikt av kvinnor som chefer och i den privata sektorn finns en övervikt av män som chefer. Andelen kvinnor som är chefer i regioner har varit 74 procent sedan 2019. Andelen män som är styrelseordföranden i börsbolag har legat på i genomsnitt 91 procent sedan 2019. Andelen kvinnor på vd-poster i börsbolag har ökat något, från 9 procent 2019 till 11 procent 2025.

Tabell 5.2 Andel kvinnor/män i olika typer av ledande positioner

Procent

	2019		2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
Chef i regioner	74	26	74	26	74	26	74	26	74	26	74	26	-	-
Chef i kommuner	71	29	71	29	72	28	72	28	72	28	73	27	-	-
Ordförande i styrelse & insynsråd för statlig myndighet	52	48	-	-	52	48	-	-	49	51	-	-	-	-
Ledamot i styrelse & insynsråd för statlig myndighet	51	49	-	-	51	49	-	-	51	49	-	-	-	-
Chef i staten	50	50	50	50	51	49	51	49	52	48	48	52		
Vd, statligt företag	42	58	49	51	49	51	50	50	50	50	49	51	-	-
Styrelseledamot, statligt företag	47	53	48	52	47	53	48	52	50	50	49	51	50	50
Styrelseordförande, statligt företag	54	46	51	49	51	49	49	51	45	55	45	55	46	54
Styrelseledamot, börsbolag	34	66	34	66	34	66	35	65	36	64	36	64	37	63
Chef i privat sektor	33	67	33	67	34	66	34	66	35	65	35	65		
Vd, börsbolag	9	91	10	90	13	87	12	88	12	88	12	88	11	89
Styrelseordförande, börsbolag	10	90	9	91	9	91	8	92	9	91	9	91	9	91

Anm.: De olika kategorierna är inte varandra uteslutande. Ett och samma ledningsuppdrag kan ingå i fler än en av kategorierna. Till statliga företag räknas hel- och delägda företag. Uppgifterna för 2025 gäller per 1 maj. Könsfördelningen i statliga myndigheters styrelser och insynsråd följs upp vartannat år.

Källa: Regeringskansliet, Statistiska Centralbyrån, Andra AP-fondens kvinnoindex.

Åtgärder för att nå en jämnare könsfördelning av makt och inflytande

För att främja kvinnors och flickors deltagande i den demokratiska processen och i samhällslivet, samt för att kvinnor och flickor ska kunna bevaka sina rättigheter och driva krav, fördelade Jämställdhetsmyndigheten drygt 46 miljoner kronor under 2024 i enlighet med förordningen (2023:168) om statsbidrag för kvinnors och flickors organisering. Totalt beviljades 68 organisationsbidrag och 17 verksamhetsbidrag till kvinnors och flickors organisering i områden med socioekonomiska utmaningar under 2024.

Långsiktiga målsättningar och etablerade åtgärder inom området fortsätter att ge resultat, i form av en positiv inverkan på kvinnors och flickors organisering, deltagande i samhällslivet och förmåga att bevaka sina rättigheter. Organisations- och etableringsbidragen har bidragit till att kvinnoorganisationerna har arbetat för jämställdhet och kunnat agera självständigt och långsiktigt. Verksamhetsbidragen till kvinnor och flickor i områden med socioekonomiska utmaningar har bidragit till att förbättra de deltagande kvinnornas och flickornas situation genom utbildning, samarbete och nätverkande (Jämställdhetsmyndigheten 2025:15).

Insatser mot hot och hat mot förtroendevalda har gett kunskap om skillnader i utsatthet mellan förtroendevalda kvinnor och män, se vidare utgiftsområde 1 Rikets styrelse, avsnitt 10.

5.3.2 Ekonomisk jämställdhet

Kvinnors och mäns anknytningsgrad till arbetsmarknaden och löneskillnader mellan könen redovisas i bilaga 3 Ekonomisk jämställdhet.

Andelen kvinnor som arbetar heltid fortsätter att öka

Sysselsättningsgraden, dvs. andelen personer i befolkningen som utför minst en timmes arbete under en referensvecka, för kvinnor i åldern 20–64 år var oförändrad mellan 2023 och 2024 och uppgick till 80 procent. För män minskade sysselsättningsgraden med 1 procentenhet till 84 procent. Av de sysselsatta kvinnorna ökade andelen med en tillsvidareanställning till 84 procent medan andelen med en tidsbegränsad anställning sjönk till 11 procent. För män var motsvarande andelar 80 respektive 9 procent. Därtill arbetade drygt 5 procent av kvinnorna som egenföretagare medan motsvarande andel för män var knappt 12 procent. Andelen heltidsarbetande kvinnor i åldern 20–64 år ökade något till 80 procent, medan andelen heltidsarbetande män minskade marginellt till 90 procent. Under det senaste decenniet har andelen deltidsanställda sjunkit med nästan 12 procentenheter bland kvinnor och med knappt 1 procentenhet bland män, se även utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 3.3.2.

Sysselsättningsgraden för utrikes födda kvinnor i åldern 20–64 år uppgick 2024 till 69,5 procent, vilket var oförändrat jämfört med föregående år. För utrikes födda män minskade sysselsättningsgraden med 2,4 procentenheter till 77,8 procent. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan utrikes födda kvinnor och män bidrar till att arbetsinkomstgapet är relativt stort mellan kvinnor och män som har varit i Sverige en kortare tid, för att därefter minska med vistelsetiden i Sverige.

Utvecklingen av löne- och inkomstskillnader mellan kvinnor och män

Den genomsnittliga löneskillnaden mellan kvinnor och män var 10,2 procent 2024, vilket är en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med föregående år. I ett längre tidsperspektiv har löneskillnaderna minskat med 6,1 procentenheter mellan 2005 och 2024, men under de senaste åren har minskningen avstannat. De årsvisa förändringar som har uppmätts under perioden 2019–2024 har dock varit marginella och är inte statistiskt säkerställda, se även utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt

4.3.3. I både privat och offentlig sektor ökade löneskillnaden marginellt jämfört med 2023. Inom de olika delarna av sektorerna skiljde sig utvecklingen åt. För privat sektor som helhet ökade löneskillnaden med 0,2 procentenheter, beroende på att tjänstemännen fått ökad vikt i beräkningen av genomsnittslönerna. Eftersom löneskillnaden är större bland tjänstemän än bland arbetare gör tjänstemännens ökade vikt att löneskillnaden i hela sektorn ökar. Inom offentlig sektor minskade löneskillnaden något inom samtliga delsektorer jämfört med 2023. För offentlig sektor som helhet ökade dock löneskillnaden marginellt med 0,1 procentenheter. Detta beror på sammansättningseffekter där kommunernas bidrag till sektorns lönesumma minskade.

Den standardvägda löneskillnaden mellan kvinnor och män med hänsyn till skillnader vad gäller ålder, utbildning, sektor, yrke och arbetstid, uppgick 2024 till 4,6 procent. Den enskilt viktigaste variabeln som förklarar löneskillnaden mellan kvinnor och män är yrke. Yrkessegregeringen kan mätas i form av Statistiska centralbyråns segregeringsindex, som har ett värde mellan 0 (fullständigt jämn könsfördelning) och 100 (alla anställda kvinnor och män arbetar i helt olika yrken). Mellan 2005 och 2024 har indexet minskat från 57,9 till 49,6, vilket betyder att arbetsmarknaden under dessa år gradvis har blivit mindre könssegregerad.

Jämför man kvinnors och mäns genomsnittliga arbetsinkomster var skillnaden 18,7 procent 2023. Samma år var löneskillnaden mellan kvinnor och män 10,0 procent. Den huvudsakliga orsaken till skillnaden är att inkomsten beror på hur mycket man arbetar medan den överenskomna lönen inte påverkas av detta. Eftersom kvinnor arbetade färre timmar än män blir skillnaden större i arbetsinkomst än i lön. Att kvinnors arbetade timmar är lägre än mäns förklaras framför allt av mer deltidsarbete och större frånvaro (Medlingsinstitutet, Löneskillnaden mellan kvinnor och män 2024).

Ojämställt företagande och ägande

Under 2024 gav regeringen i uppdrag till Tillväxtverket att tillsammans med Jämställdhetsmyndigheten och andra aktörer förbättra förutsättningarna för kvinnors entreprenörskap, ägande och företagande. För fler resultat från åtgärder för att främja kvinnors företagande, se även utgiftsområde 24 Näringsliv, avsnitt 3.6.

5.3.3 Jämställd utbildning

Målet om jämställd utbildning omfattar hela det formella utbildningssystemet från förskola till universitet och högskola, inklusive kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola. Även bildning och utbildning utanför det formella utbildningssystemet omfattas, t.ex. i folkhögskola och studieförbund.

Skillnaderna i meritvärde i årskurs 9 är stora men minskande

Bland flickor och pojkar med svensk bakgrund minskade det genomsnittliga meritvärdet läsåret 2023/2024, samtidigt som det genomsnittliga meritvärdet bland flickor och pojkar med utländsk bakgrund ökade. Särskilt stor var ökningen bland flickor med utländsk bakgrund. Sammantaget minskade skillnaderna mellan flickors och pojkars meritvärden för fjärde året i rad. Det är positivt att de sammantagna skillnaderna mellan flickors och pojkars studieresultat fortsätter att minska. Skillnaderna behöver minska fortsatt genom att pojkars resultat ökar. Bland flickor och pojkar med svensk bakgrund har skillnaderna i meritvärde minskat under de senaste åren, men för flickor och pojkar med utländsk bakgrund ökade skillnaderna något mellan läsåren 2022/2023 och 2023/2024. Det finns fortsatt stora skillnader mellan flickor och pojkar i uppnått meritvärde och mellan elever med svensk respektive utländsk bakgrund (se diagram 5.1).

Diagram 5.1 Genomsnittligt meritvärde i årskurs 9

Meritvärde (bruten axel)

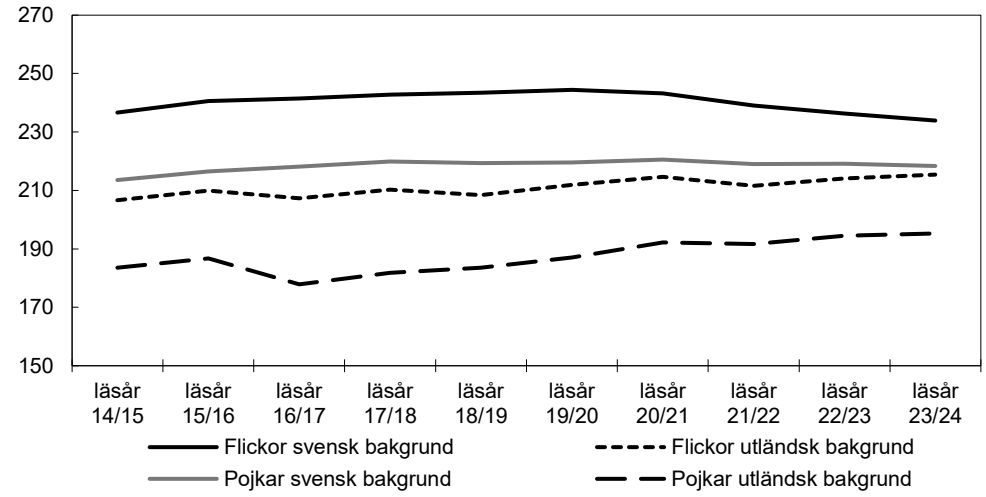

Anm.: Genomsnittligt meritvärde beräknas på 16 ämnen. Med svensk bakgrund avses inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder. Med utländsk bakgrund avses utrikes födda elever och elever födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar.

Källa: Statens skolverk.

Fortsatt stora könsskillnader i studievalen till gymnasieskolan

Det är fortsatt stora skillnader mellan flickors och pojkars val av gymnasieutbildning (se tabell 5.3). Fyra av arton program hade en relativt jämn könsfördelning (inom intervallet 40–60 procent) läsåret 2024/25. Det gällde naturvetenskapsprogrammet, restaurang- och livsmedelsprogrammet, försäljnings- och serviceprogrammet och ekonomiprogrammet.

Generellt är könsskillnaderna i studieval likartade oavsett om eleverna är inrikes eller utrikes födda. I vissa fall syns dock skillnader mellan grupperna. Bland inrikes födda med två utrikes födda föräldrar och utrikes födda är könsfördelningen jämn inom barn- och fritidsprogrammet. Bland inrikes födda med minst en inrikes född förälder är könsfördelningen jämn inom försäljnings- och serviceprogrammet.

Tabell 5.3 Gymnasieelever per program läsåret 2024/25

Procent

	Inrikes född med minst en inrikes född förälder		Inrikes född med två utrikes födda föräldrar		Utrikes född		Könsfördelning
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor/män
Hantverk	5	0	2	0	2	0	95/5
Vård och omsorg	4	0	5	1	11	2	86/14
Hotell och turism	2	0	1	0	1	0	83/17
Humanistiska	1	0	1	0	1	0	82/18
Naturbruk	6	3	1	0	1	1	69/31
Barn och fritid	5	2	3	3	4	3	66/34
Estetiska	9	4	4	2	6	3	66/34
Samhällsvetenskap	26	13	33	17	23	12	66/34
Naturvetenskap	11	10	22	17	26	16	55/45
Restaurang och livsmedel	2	2	1	1	1	1	51/49
Försäljning och service	3	3	3	5	3	5	47/53
Ekonomi	18	20	22	24	16	17	47/53
Fordon och transport	2	7	0	3	0	5	22/78
Teknik	3	13	3	13	5	17	18/82
Bygg och anläggning	1	8	0	3	0	4	11/89
Industritekniska	0	3	0	1	0	2	11/89
El och energi	0	10	0	8	0	9	4/96
VVS och fastighet	0	2	0	2	0	1	4/96
Andel totalt	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**100**	**49/51**
Antal elever	**120 326**	**126 228**	**18 517**	**19 103**	**22 091**	**22 755**	

Anm.: Avser 15 oktober eller närliggande vardag. Handels- och administrationsprogrammet blev försäljnings- och serviceprogrammet till läsår 2022/23. Uppgift om eleven är inrikes eller utrikes född samt om eleven har inrikes eller utrikes födda föräldrar saknas för knappt 300 elever.

Källa: Statens skolverk.

Inom de program där männen är i minoritet (andelen män är lägre än 40 procent) är medianvärdet för andelen män som tar gymnasieexamen efter tre år ca 68 procent. Inom program där män utgör 40 procent eller mer av studenterna är medianvärdet för andelen män som tar gymnasieexamen efter tre år ca 79 procent. Män som går på en utbildning där de tillhör det underrepresenterade könet tenderar alltså att inte ta examen i lika hög grad som män som går på en utbildning där könsfördelningen är mer jämn eller där de är i majoritet (se diagram 5.2). Det är dock svårt att dra några säkra slutsatser om exakt vilken betydelse det har att män är i minoritet på de nämnda programmen. För kvinnor syns inget tydligt mönster av det här slaget, utan de tar gymnasieexamen i ungefär samma utsträckning oavsett programmets könsfördelning.

Diagram 5.2 Studenter 2021 med gymnasieexamen efter 3 år

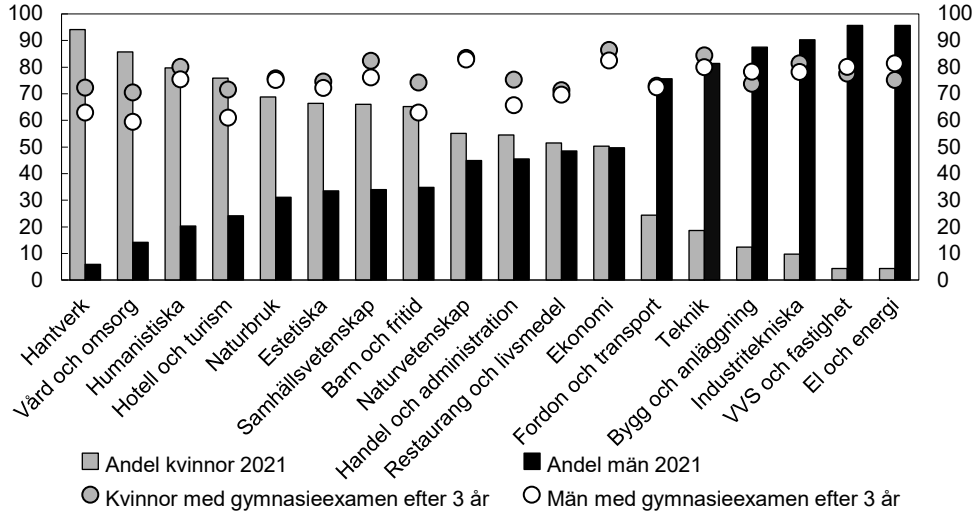

Källa: Statens skolverk.

Mot bakgrund av bestående könsmönster i utbildningsval har Skolinspektionen under 2024 genomfört en granskning av grundskolors arbete som de presenterat i rapporten Lärares arbete med att tidigt motverka könsbundna val (Rapport 2024:3). Skolinspektionen konstaterar bl.a. att de granskade skolorna behöver göra mer för att motverka könsbundna val och att det ofta saknas ett medvetet arbete med att bryta begränsande könsmönster (Jämställdhetsmyndigheten, 2025:15).

En större andel kvinnor än män har en eftergymnasial utbildning

Utbildningsnivån har under en längre tid ökat bland både kvinnor och män, men mer för kvinnorna än för männen. År 2024 hade 55 procent av kvinnorna och 41 procent av männen i åldersgruppen 25–64 år en eftergymnasial utbildning. Av kvinnorna hade 39 procent en minst treårig eftergymnasial utbildning och motsvarande andel av männen var 25 procent.

Bland inrikes födda kvinnor hade 57 procent en eftergymnasial utbildning. Motsvarande siffra för utrikes födda kvinnor var 49 procent. Bland inrikes födda män uppgick andelen med eftergymnasial utbildning till 41 procent. Motsvarande siffra för utrikes födda män var 40 procent (Statistiska centralbyrån).

Fler kvinnor än män studerar vid högskolan

Höstterminen 2024 utgjorde kvinnor 61 procent och män 39 procent av de studerande vid högskola och universitet. Könsfördelningen i gruppen utländska studenter som ansöker självständigt till en svensk högskola (s.k. freemovers) var 55 procent kvinnor och 45 procent män. Av utfärdade examina läsåret 2023/24 på grundnivå och avancerad nivå var 65 procent till kvinnor och 35 procent till män (Universitetskanslersämbetet och Statistiska centralbyrån). Se vidare utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 5 Universitet och högskolor.

När det gäller folkhögskolornas och studieförbundens verksamhet deltar fler kvinnor än män, och skillnaden mellan andelen kvinnor och män som deltar i de olika verksamheterna ökar. Se vidare utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 16 Folkbildning.

5.3.4 Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet

Ansvaret för det obetalda hem- och omsorgsarbetet är ojämställt

Jämställdhetsmyndighetens uppföljning visar att utvecklingen mot delmålet har stagnerat och i viss mån gått bakåt. Kvinnor ägnar i genomsnitt mer tid åt obetalt hem- och omsorgsarbete än män, medan män i genomsnitt ägnar mer tid åt betalt arbete. Fler kvinnor än män ger obetald anhörigomsorg och bland dem som ger mycket omsorg är andelen kvinnor än högre. Myndigheten konstaterar vidare att ett stort omsorgsansvar ofta leder till negativa konsekvenser för hälsan, arbetslivet och ekonomin. (Jämställdhetsmyndigheten 2025:15)

Skillnader mellan kvinnors och mäns deltidsarbete utifrån olika omsorgsansvar

Kvinnors större ansvar för löpande hem- och hushållsarbete och deras större omsorgsansvar leder till mer deltidsarbete bland kvinnor än bland män. Under 2024 arbetade 25 procent av de sysselsatta kvinnorna (20–64 år) deltid, medan motsvarande siffra för män var 12 procent. Skillnaden mellan kvinnor och män har minskat till följd av att kvinnor har minskat sitt deltidsarbete. Mer än dubbelt så stor andel kvinnor än män arbetade lång deltid, dvs. 20–34 timmar i veckan (SCB jämställdhetsstatistik kvartal 1 2025). Den enskilt vanligaste orsaken till att kvinnor och män arbetade deltid 2024 var ”andra personliga skäl”, vilket i de flesta fall innebär att de inte vill öka sin arbetstid (se diagram 5.3). Om respondenten frågar den som intervjuar vad personliga skäl kan vara kommer den som intervjuar att exemplifiera med ”t.ex. *vill* arbeta deltid, deltidspensionär”. Orsaken ”andra personliga skäl” har ökat stadigt bland män under de senaste åren. De största relativa skillnaderna mellan kvinnor och män kan hittas i orsakerna ”fysiskt/psykiskt krävande arbete”, ”tar hand om barn” och ”andra familjeskäl” där ca fem gånger fler kvinnor än män anger dessa skäl.

Diagram 5.3 Orsak till deltidsarbete

Antal i 1 000-tal

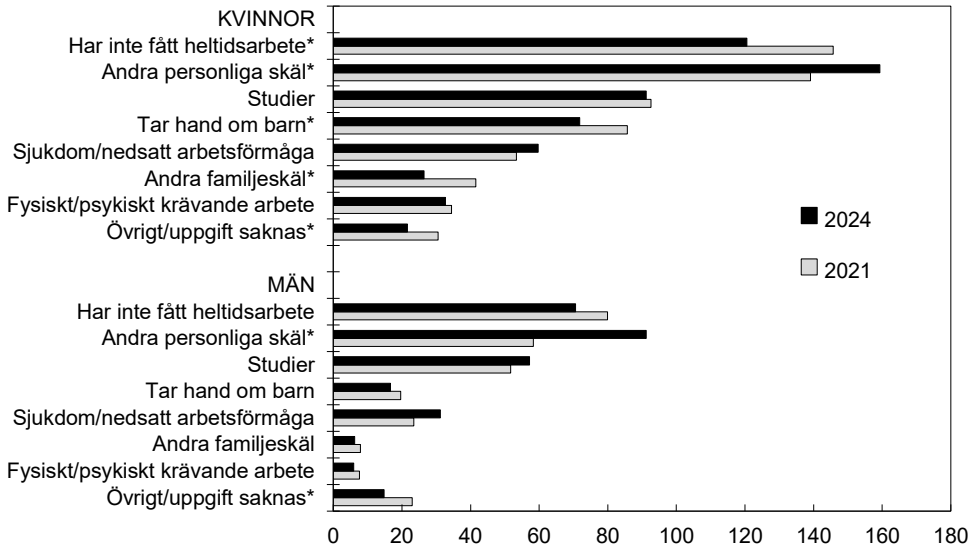

Anm.: Avser åldersgruppen 20–65 år. Statistiken baseras på en urvalsundersökning av deltidsarbetande som är fördelade på såväl kön som skäl. Osäkerhetstalen är därför relativt vida och förändringarna ska därför tolkas med försiktighet. I de fall skälen är markerade med * är dock ökningen/minskningen mellan åren statistiskt säkerställda.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Enligt SCB påverkas kvinnors och mäns arbetstid av hushållssituation och ålder på eventuella barn. De flesta män med hemmavarande barn arbetar heltid oavsett hur gamla barnen är eller hur många barn de har. Mer än var fjärde kvinna arbetar deltid om de har ett barn i åldern 1–2 år. Färre än en av tio män med ett barn i samma ålder arbetar deltid. Befintliga data medger inte nedbrytning på variabler, exempelvis utrikes/inrikes födda (SCB jämställdhetsstatistik kvartal 1 2025).

Sammanboende kvinnor med barn har högst frånvaro från betalt arbete. Vid jämförelser av den överenskomna arbetstiden och den faktiskt arbetade tiden framträder tydliga könsskillnader. Sammanboende kvinnor med barn under sju år var den grupp som hade den lägsta faktiskt arbetade tiden, medan sammanboende män utan barn under sju år var de som hade den högsta faktiskt arbetade tiden.

Uttaget av föräldrapenning är fortsatt ojämnt fördelat

Kvinnor har sedan föräldrapenningen infördes 1974 tagit ut majoriteten av föräldrapenningdagarna. Under 2024 minskade mäns uttag av föräldrapenningdagarna något jämfört med föregående år till 30,6 procent av det totala uttaget, medan kvinnor stod för 69,4 procent av uttaget av föräldrapenningdagarna (Försäkringskassans årsredovisning 2024). Kvinnor tar ut betydligt längre obetald föräldraledighet än män och kvinnors obetalda föräldraledighet överstiger mäns sammanlagda betalda och obetalda ledighet (Jämställdhetsmyndigheten 2025:15). För barn födda 2022 använde män i genomsnitt 27 procent av samtliga dagar som använts fram till barnet var två år, och kvinnor 73 procent. Det är inte någon skillnad jämfört med barn födda 2021, men sett under en längre tidsperiod har mäns andel av använd föräldrapenning under de tidigare åren ökat. Se vidare utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

Försäkringskassan har under 2024 fortsatt arbetet med det i regleringsbrevet fastställda målet att stärka förutsättningarna för en jämställd användning av föräldrapenningen och den tillfälliga föräldrapenningen. Under året har myndigheten genomfört flera insatser för ett mer jämställt uttag, bland annat genom att försöka nå grupper som tar ut få föräldrapenningdagar, såsom egenföretagare och utrikes födda föräldrar (Försäkringskassans årsredovisning 2024).

Männens andel av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn minskar något ytterligare

Uttaget av tillfällig föräldrapenning för vård av sjukt barn (VAB) är mer jämnt fördelat mellan kvinnor och män än föräldrapenningsuttaget, men kvinnor tar ut en större andel av dagarna. Under 2024 har männens andel av uttaget av tillfällig föräldrapenning för vård av barn minskat något till 38,0 procent från 38,6 procent under föregående år (Försäkringskassans årsredovisning 2024). Detta är tredje året i rad som männens andel av uttaget av VAB minskar (Jämställdhetsmyndigheten 2025:15).

5.3.5 Jämställd hälsa

Skillnaderna mellan kvinnors och mäns hälsa kvarstår. Regeringens arbete med satsningen på förlossningsvård och kvinnors hälsa har bidragit till positiva resultat. Det finns dock fortfarande utmaningar när det gäller jämlik vård. Det finns även skillnader i hälsa mellan kvinnor och män och mellan olika grupper av befolkningen. Till exempel har bland annat utrikesfödda kvinnor och flickor samt unga kvinnor med låg socioekonomisk bakgrund sämre tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (utg.omr. 9 avsnitt 3 och 4).

Kvinnors självupplevda hälsa är sämre än mäns

Merparten av kvinnor och män upplever att de har en bra hälsa, men kvinnors och mäns fysiska och psykiska hälsa skiljer sig åt. Hälsan skiljer sig åt utifrån bl.a. utbildningsnivå och socioekonomisk position (utg.omr. 9 avsnitt 4 och 5). Män upplever genomgående en bättre hälsa än kvinnor med samma utbildningsnivå. Lägst andel som upplever sin hälsa som bra återfanns 2024 bland kvinnor med högst förgymnasial respektive högst gymnasial utbildning (se diagram 5.4).

Diagram 5.4 Andel som uppger att de har en bra hälsa

Procent (bruten axel)

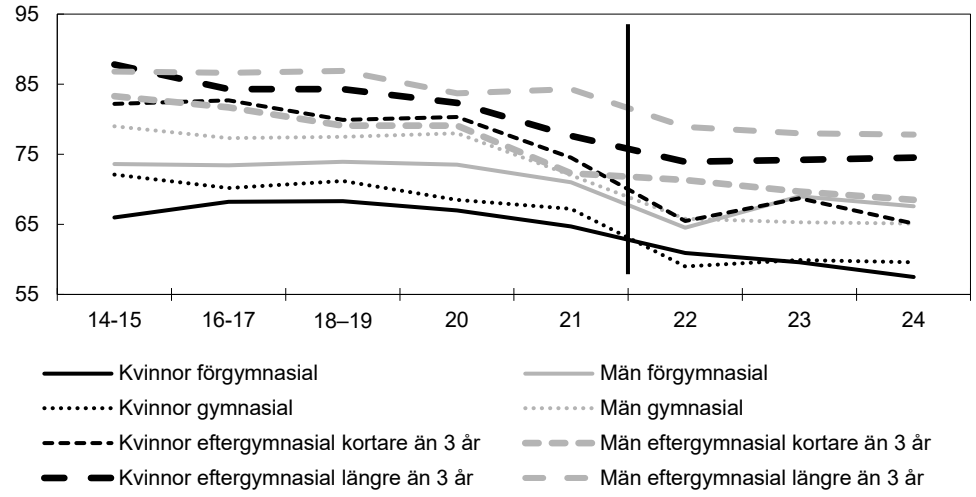

Anm.: För 2014–2019 visas ett genomsnitt för två år. Y-axeln startar vid värde 55. År 2022 byttes insamlingsmetod för undersökningen, vilket ger ett tidsseriebrott. Jämförelser bör inte göras mellan 2022–2024 och tidigare år.

Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), Statistiska centralbyrån.

Män upplever en bättre hälsa än kvinnor. Det gäller såväl bland utrikes födda som bland inrikes födda. Bland personer som har en funktionsnedsättning skiljer sig svaren åt beroende på typ av funktionsnedsättning. Oavsett typ är skillnaderna mellan kvinnor och män inom delgrupperna inte statistiskt säkerställda (ULF 2024).

Besvär av ängslan, oro och ångest: Psykisk ohälsa tar sig olika uttryck hos kvinnor och män

Andelen kvinnor som uppger att de har besvär av ängslan, oro eller ångest är större än andelen män. Unga kvinnor är mer utsatta än äldre (se diagram 5.5).

En så hög andel som 69 procent av de unga kvinnorna i åldern 16–24 år uppgav 2024 att de hade besvär av ängslan, oro eller ångest. Skillnaden mellan kvinnor och män kvarstår vid nedbrytning på delgrupper och återfinns både bland utrikes och inrikes födda och bland såväl personer med funktionsnedsättning som personer utan någon funktionsnedsättning. Suicidtankar och vård för avsiktligt självdestruktiv handling, dvs. självskada eller suicidförsök, är också vanligare bland kvinnor. Män är dock överrepresenterade när det gäller antal suicid.

Diagram 5.5 Andel som uppger sig ha besvär med ängslan, oro och ångest

Procent (bruten axel)

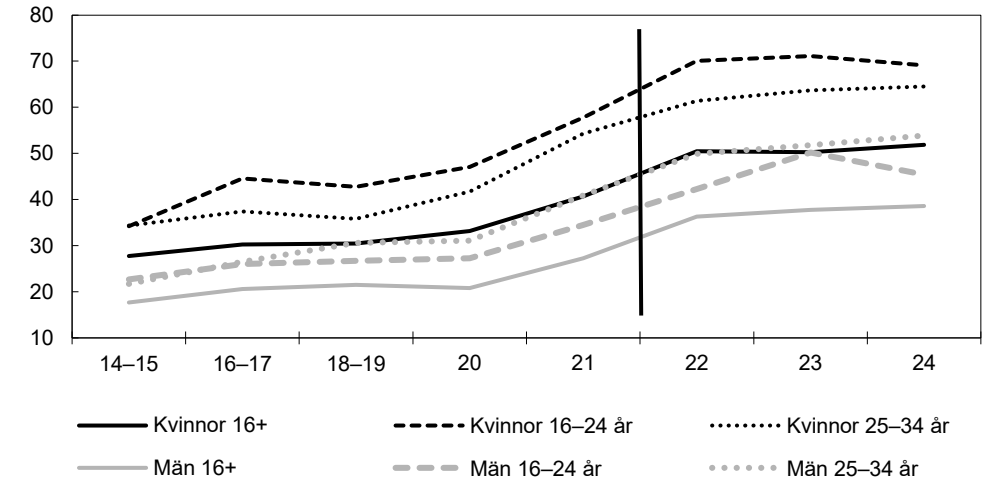

Anm.: Med 16+ avses alla svarande 16 år och uppåt. För 2014–2019 visas ett genomsnitt för två år. Y-axeln startar vid 10. År 2022 byttes insamlingsmetoden för undersökningen, vilket ger ett tidsseriebrott mellan 2021 och 2022. Jämförelser bör inte göras mellan 2022 och tidigare år.

Källa: Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF), Statistiska centralbyrån.

Stora och ökade skillnader mellan kvinnors och mäns sjukpenningtal

Kvinnors sjukpenningtal är nästan det dubbla jämfört med mäns och skillnaden har ökat under 2024. Ökningen i sjukpenningtalet har för både kvinnor och män skett i alla åldersgrupper, utom de allra yngsta, 15–19 år (utg.omr. 10, avsnitt 3).

Skillnader mellan kvinnor och män med LSS efter insatstyp

Fler män än kvinnor har insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Under 2024 hade 25 796 män och 18 501 kvinnor daglig verksamhet (vilket var den vanligaste insatsen) och 3 647 män och 2 727 kvinnor var beviljade ledsagarservice. Skillnader mellan kvinnor och män med LSS är relativt konstant jämfört med tidigare år. En av förklaringarna till könsskillnaderna är skillnader i förekomst av diagnoser (utg.omr. 9 avsnitt 6).

Dödsorsaker och skillnader i livslängd

Medellivslängden fortsätter att öka. Kvinnor lever längre än män, men skillnaden mellan könen har minskat, då männens medellivslängd har ökat mer än kvinnornas. Även om utvecklingen i befolkningen i stort är positiv finns fortsatt stora, och i vissa fall ökande, skillnader i hälsa och ohälsa mellan olika grupper i befolkningen. Skillnaderna i medellivslängd beroende på utbildningsnivå har ökat, där de med högst utbildning har en större ökning än personer med endast gymnasieutbildning och förgymnasial utbildning. I vissa grupper kan även en sjunkande medellivslängd noteras. Detta är särskilt tydligt bland inrikes födda kvinnor utan gymnasieutbildning (utg.omr. 9 avsnitt 4).

De vanligaste dödsorsakerna 2023 var de som rör cirkulationsorganens sjukdomar, följt av tumörer, för både kvinnor och män. Dödligheten är högre i områden med sämre socioekonomiska förutsättningar för både kvinnor och män, men mer uttalad bland män (Statistik om dödsorsaker 2023, Socialstyrelsen). Dödstalen till följd av suicid är betydligt högre för män än för kvinnor.

Även när det gäller dödsolyckor i arbetslivet är män överrepresenterade, se vidare utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, avsnitt 4 Arbetsliv.

5.3.6 Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål ska upphöra

Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet – att mäns våld mot kvinnor ska upphöra – är brett. I delmålet ingår att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet (se vidare skr. 2016/17:10 s. 84).

Det är svårt att mäta förekomsten av våld i samhället. Utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive könsstympning, är särskilt svår att mäta. Detsamma gäller för utsatthet i prostitution och människohandel. Detta beror bland annat på att det handlar om brott mot särskilt utsatta grupper som ofta är svåra att nå med konventionella statistiska undersökningar och metoder (SOU 2025:28). Uppföljning av god kvalitet är en förutsättning för att bedöma om genomförda insatser får avsett resultat och politikområdets utveckling.

Inledningsvis i detta avsnitt redovisas ett urval av de data som finns inom området. Därefter följer en redogörelse av resultat och insatser utifrån målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10). Regeringens arbete följer de prioriteringar som pekas ut i åtgärdsprogrammet för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel 2024–2026 (A2024/00869). Åtgärdsprogrammet består av konkreta insatser för att genomföra den nationella strategin och utgår från strategins målsättningar och Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

Styrning, statistik och undersökningar

Stärkt styrning och uppföljning inom delmålet

Utredningen om en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck (A 2023:04) har överlämnat delbetänkandet Ett inkluderande jämställdhetspolitiskt delmål mot våld (SOU 2024:21) och slutbetänkandet Frihet från våld, förtryck och utnyttjande (SOU 2025:28). Betänkandena bereds inom Regeringskansliet.

En central åtgärd för att effektivisera styrningen och organiseringen av arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck är att vissa av de uppgifter som för närvarande utförs av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck ska överföras från Länsstyrelsen i Östergötlands län (A2024/01395) och inordnas vid Jämställdhetsmyndigheten (A2024/01396). Överföringen är ett led i regeringens arbete med att samla styrningen på området för att effektivisera arbetet. Uppgifterna ska vara överförda från Länsstyrelsen i Östergötlands län och inordnade vid Jämställdhetsmyndigheten den 1 januari 2026.

Kvinnor oftare utsatta för sexualbrott

Det är 3,8 procent av befolkningen som uppgav att de hade utsatts för sexualbrott under 2023. Det är en tydlig minskning från 2022 (4,7 procent) och en fortsättning på den nedåtgående trend som har synts sedan 2018. Den här utvecklingen över tid syns för både kvinnor och män, men på märkbart skilda nivåer. Att utsättas för sexualbrott är betydligt vanligare bland kvinnor än män; 6,3 procent av kvinnor och 1,0 procent av män uppgav att de hade blivit utsatta för sexualbrott 2023. Liksom föregående år visar resultaten för 2023 att utsattheten var särskilt stor bland flickor och kvinnor i åldersgrupperna 16–19 år och 20–24 år, där 16,8 respektive 25,8 procent uppgav att de hade varit utsatta. Bland pojkar och män i samma åldersgrupper uppgav 1,9 respektive 3,0 procent att de hade varit utsatta. Även bland pojkar och män är det vanligare att

yngre uppger att de har varit utsatta, än äldre (Nationella trygghetsundersökningen, NTU, Brå 2024:8). Enligt uppföljningsintervjuerna till NTU uppges gärningspersonen ha varit en man i 99 procent av de sexualbrott som kvinnor utsattes för under 2023, och en kvinna i 1 procent av fallen. Resultaten över omständigheterna kring sexualbrott redovisas enbart för kvinnor, eftersom antalet händelser bland män är för få för att redovisas (NTU Kortanalys 2025:2). Det bör noteras att sexualbrott i NTU innefattar ett brett spektrum av brott – alltifrån lindrigare brott såsom kränkande sexuella kommentarer, till mycket allvarliga brott såsom våldtäkt.

Brås förnyade uppföljning av 2018 års förändringar i svensk våldtäktslagstiftning, den s.k. samtyckeslagen, visar att lagen har inneburit ett ökat antal åtal och ett ökat antal fällande domar. Uppföljningen visar också att nya typer av fall leder till fällande domar. Personuppklaringen för våldtäkt har ökat från 7 procent 2017 till 11 procent 2023. Brås bedömning är att lagändringarna har lett till ett starkare rättsskydd för dem som har utsatts för en sexuell handling utan sin fria vilja. Brå lyfter även att det fortsatt finns tillämpningsproblem när det gäller oaktsam våldtäkt, vilket är ett nytt brott som infördes i samband med reformen. Brå menar också att det bl.a. behövs fler studier om hur parterna påverkas av rättsprocessen, fler vägledande domar från Högsta domstolen i rena ofrivillighetsfall, samt att rättsväsendet behöver ökade kunskaper om vad oaktsam våldtäkt innebär och att det är angeläget med fortsatta samhällsinsatser för att nå ut med både lagens budskap och lagens gränser (Brå 2025:3). Se vidare utgiftsområde 4 Rättsväsendet, avsnitt 3 Rättsväsendet.

Kriminalvården tog 2024 fram en forskningsrapport om stöd och behandling för sexualbrottsdömda män. En av rapportens slutsatser är att behandlingsprogrammet Sexualbrottsprogram med individuellt fokus (Seif) tycks vara en lovande metod för att hjälpa sexualbrottsdömda personer att upphöra med brott (Kriminalvården 2024, Stöd och behandling för sexualbrottsdömda män). Mellan 2020 och 2024 har andelen klienter i Kriminalvården som genomfört det återfallsförebyggande programmet Seif ökat från 8 till 21 procent.

En undersökning från hösten 2022 visar att 4 procent av pojkarna och 20 procent av flickorna i åldern 13–16 år hade varit med om att någon okänd hade bett dem skicka bilder där de var lättklädda eller nakna. Bland de svarande i åldern 17–18 år var det 4 procent av pojkarna och 18 procent av flickorna. Unga med en psykisk funktionsnedsättning var mer utsatta än unga utan psykisk funktionsnedsättning (Statens medieråd, Ungar & medier 2023).

Kvinnor utsätts oftare för misshandel av någon de känner

Enligt Nationella trygghetsundersökningen (NTU) uppgav 2,7 procent av befolkningen att de hade utsatts för misshandel under 2023. Det var vanligare bland män än bland kvinnor att uppge att man hade utsatts för misshandel (3,2 procent av männen och 2,2 procent av kvinnorna 2023). Omkring 0,5 procent av befolkningen uppgav att de utsattes för allvarlig misshandel under 2023 och andelen har varit densamma sedan 2020. Skillnaderna mellan könen har dock minskat över tid. År 2023 var andelen utsatta för allvarlig misshandel 0,6 procent bland män och 0,4 procent bland kvinnor (Nationella trygghetsundersökningen, Brå 2024:8). Gärningspersonen uppges ha varit en man i majoriteten av de misshandelshändelser som såväl män (91 procent) som kvinnor (88 procent) utsattes för 2023. Gärningspersonen var en kvinna i 9 procent av händelserna som män utsattes för, och 12 procent av händelserna som kvinnor utsattes för (NTU Kortanalys 2025:2).

Brås undersökningar 2018–2023 visar att kvinnor oftast utsätts för misshandel av en vän eller bekant, alternativt av en partner eller före detta partner, medan män oftast utsätts för misshandel av en okänd person (Nationella trygghetsundersökningen upp-

följningsintervjuer 2024, Brå 2025:2). År 2025 publicerade Brå en statistisk analys av sociodemografiska faktorer som ökar risken för att utsättas för våld av en nuvarande eller tidigare partner. Analysen visade att flickor och kvinnor i åldern 16–29 år löper mer än tre gånger så stor risk att utsättas för partnervåld som kvinnor 45 år eller äldre. Bland unga män är risken för att utsättas också högre än för män i den äldsta åldersgruppen, men risken är inte lika förhöjd som för unga kvinnor (Risk för våld i partnerrelation, Brå 2025:1).

Under 2024 presenterade Sametinget en kartläggning av våld mot samiska kvinnor i Sverige. Kartläggningen visar att samiska kvinnor är mer utsatta för våld i nära relationer än samiska män samt att samiska kvinnor uppger en högre våldsutsatthet än kvinnor i Sverige, vad gäller de flesta typer av våld men att kunskapen om våld mot samiska kvinnor fortfarande är begränsad (J Brandén et al, 2024, Umeå universitet). Sametinget har även arbetat med samverkan kring jämställdhetsfrågor, både inom det samiska samhället och med majoritetssamhället. Sametinget har också utvecklat en handbok om metoder för jämställdhetsarbete och anordnat konferensen Framtidens Sápmi utan våld.

Något fler fall av dödligt våld i parrelation

Kvinnor utsätts oftare för dödligt våld i parrelationer än män. Gärningspersonen är oftast en man. Antalet konstaterade fall av dödligt våld där offret och förövaren var eller hade varit i en parrelation uppgick till 13 fall 2024, vilket var tre fall fler än 2023. Av de 13 fallen var offret en kvinna eller flicka i 11 fall, vilket är ett fall fler än 2023, och i två fall var offret en man eller pojke, vilket är två fall fler än 2023 då inget fall av dödligt våld mot en man i en parrelation konstaterades. Under åren 2017–2023 har antalet kvinnor och flickor som fallit offer för dödligt våld i en parrelation varierat mellan 10 och 22 dödsfall, med ett årsgenomsnitt på 14 dödade kvinnor och flickor. Antalet män som fallit offer för dödligt våld i en parrelation har varierat mellan 0 och 4 dödsfall, med ett årsgenomsnitt på 2 dödsfall. Det sammanlagda antalet dödsoffer i en parrelation hade således ett årsgenomsnitt på 16 dödsfall för perioden 2017–2023, vilket är i nivå med de fördjupade studier om dödligt våld i Sverige som Brå återkommande genomfört. Enligt senaste rapporten (Brå 2024:6) låg antalet fall av dödligt våld i nära relation under en lång period (hela 1990-talet och större delen av 2000-talet) på i genomsnitt 20 fall per år, för att sedan minska till i genomsnitt 16 fall per år efter 2010 (Konstaterade fall av dödligt våld 2024, Brå).

Hedersrelaterat våld och förtryck

Utrikesdepartementet (UD) sammanställer årligen statistik över ärenden som rör familjerelaterat tvång. Dessa ärenden handlar om personer som avsiktligen har förts ut ur landet eller kvarhållits utomlands av sina närstående och som lever i en hederspräglad eller patriarkal kontext. Totalt 74 sådana ärenden inkom under 2024, jämfört med 66 ärenden 2023. Ärendena 2024 omfattade 134 individer, varav 32 kvinnor, 63 flickor, 13 män och 26 pojkar. De vanligaste länderna som ärendena rörde var Somalia, Irak, Kenya och Syrien. I 22 av ärendena har det funnits uppgifter om en konkret risk för barn- eller tvångsäktenskap. I 18 av ärendena har det funnits uppgifter om att det rört sig om en s.k. uppfostringsresa. I 47 av ärendena har UD fått bekräftat att socialtjänsten haft kännedom om individen eller individerna sedan tidigare. I 17 av ärendena har UD fått bekräftat att polis eller åklagare varit inkopplade. UD har kunnat bekräfta att 72 individer har kommit hem till Sverige igen, av vilka 24 var myndiga och 48 var barn (Utrikesdepartementet, Ärenden gällande familjerelaterat tvång 2024).

Enligt redovisning från Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötlands län inkom 159 samtal till stödtelefonen för yrkesverksamma i frågor om hedersrelaterat våld och förtryck under 2024, vilket är en

minskning sedan 2023 (395 samtal) och det lägsta antalet sedan 2015 (298 samtal). En av förklaringarna till minskningen kan vara att fler regionala resurscentrum har inrättats som erbjuder stödlinjer för yrkesverksamma. En annan förklaring kan vara att det blivit tydligare för yrkesverksamma att det stöd som ges via stödtelefonen är på generell nivå och inte i individärenden. Se vidare under rubriken Förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd.

Under 2024 var det 2 072 kvinnor eller flickor som vårdades med någon av de tre diagnoskoderna som indikerar att hon utsatts för könsstympning, jämfört med 2 182 föregående år. Detta är en ökning jämfört med 2015 då diagnoskoden kvinnlig könsstympning i den egna sjukhistorien togs i bruk, då 1 344 kvinnor eller flickor vårdades med någon av de tre diagnoskoderna (Socialstyrelsen, preliminära siffror för 2024). Sedan 2018 har det varit strax över 2 000 kvinnor och flickor per år. Antalet registrerade vårdkontakter med anledning av könsstympning är dock inte ett mått på antalet utsatta personer. Länsstyrelsen i Östergötlands län har kartlagt omfattningen av könsstympning baserad på register från SCB, Migrationsverket, Brå, Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten (A2025/00237).

Jämställdhetsmyndighetens kartläggning visar att flickor och kvinnor är den mest utsatta gruppen för barn- och tvångsäktenskap. Kartläggningen bygger på underlag från myndigheter, intervjuer med yrkesverksamma och civilsamhälle samt en analys av domar. Resultaten ska inte ses som representativa (A2025/00278). De barn som hade utsatts för barnäktenskap under den granskade perioden var i nästan samtliga fall födda utanför EU. I en majoritet av äktenskapen var åldersskillnaden mellan makarna under tio år, i ungefär en fjärdedel låg åldersskillnaden på 15–20 år och i fyra fall var den mer än 20 år. Cirka 80 procent var fortfarande registrerade som gifta vid tidpunkten för granskningen. Tvångsäktenskap och barnäktenskap sker oftast i sammanhang där våld och kontroll redan är vanligt förekommande och våldsutsattheten fortsätter ofta inom äktenskapet. Giftermål inom den egna släkten och svårigheter att få religiös skilsmässa försvårar också för flickor och kvinnor att lämna äktenskapen. I de 144 domar som Jämställdhetsmyndigheten har analyserat framkommer uppgifter om 45 flickor/kvinnor, 8 pojkar/män och en person där könstillhörighet inte framgår, som har utsatts eller riskerar att utsättas för tvångsäktenskap. Giftermålet har skett, eller varit planerat att genomföras, i bl.a. Afghanistan, Dagestan (Ryssland), Danmark, Egypten, Gambia, Irak, Kosovo, Libanon, Pakistan, Syrien, Somalia, Tyskland, Turkiet eller Sverige.

Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck (NCH) vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har under 2024 arbetat med förberedelser inför en nationell kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige (A2025/00237, A2025/00848). Från och med den 1 januari 2026 överförs uppgiften att regelbundet undersöka omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige från Länsstyrelsen i Östergötlands län till Jämställdhetsmyndigheten.

Prostitution och människohandel

Regionkoordinatorerna mot prostitution och människohandel är anställda hos socialtjänsten och bistår myndigheter med stöd vid människohandelsärenden. De fungerar som en regional aktör med spetskompetens gällande prostitution och människohandel. År 2024 ökade för tredje året i rad antalet offer för människohandel som regionkoordinatorerna identifierat. Regionkoordinatorerna identifierade 430 personer som utsatta för människohandel eller människoexploatering, jämfört med 414 personer 2023. Av dessa exploaterades 233 personer som arbetskraft (69 kvinnor, 132 män, 8 kvinnor okänd ålder, 15 män okänd ålder, 4 flickor, 4 pojkar, 1 okänd ålder och kön) och 166 personer för sexuella ändamål (147 kvinnor, 2 män, 9 kvinnor okänd ålder, 7 flickor, 1 pojke). Totalt identifierades 22 barn vilket kan jämföras med 35 barn 2023.

Arbetet för att identifiera barn beskrivs som resurskrävande och kräver ofta att regionkoordinatorerna arbetar aktivt för att själva identifiera barn. (Regionkoordinatorernas statistik om människohandel och människoexploatering 2024).

Under 2024, liksom under 2023, identifierades flest offer som utsatta för arbetskraftsexploatering, den vanligaste identifierade exploateringsformen följt av sexuell exploatering. Under 2024 har det skett en ökning av antalet kvinnor från Syd- och Centralamerika som har exploaterats samtidigt som personer från Ukraina fortsatt är en stor grupp bland de identifierade. Sedan 2022 kan socialnämnder, utöver polisens förundersökningsledare, ansöka om tidsbegränsat uppehållstillstånd till ett offer för människohandel för att personen ska få betänketid för att återhämta sig och kunna ta ställning till sin medverkan i rättsprocessen. Sedan denna förändring har antalet ansökningar från socialnämnder ökat och en majoritet av dessa kommer från regionkoordinatorerna (Arbete mot prostitution och människohandel i Sverige 2024, Jämställdhetsmyndigheten 2025:11).

Tabell 5.4 anger antal anmälda och lagförda brott som rör köp av sexuell tjänst, koppleri, människohandel och människoexploatering. För flera av brottstyperna syns ingen tydlig trend, utan antalet har fluktuerat över tid. Den officiella kriminalstatistiken över anmälda brott belyser bara det som kommer till rättsväsendets kännedom, vilket inte nödvändigtvis är den totala omfattningen av brottsligheten. Statistiken över anmälda brott omfattar även händelser som sedan visar sig inte utgöra brott. Anmälda brott som rör utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling har ökat från 104 brott 2023 till 130 brott 2024.

Tabell 5.4 Anmälda och lagförda brott som rör köp av sexuell tjänst, koppleri, människohandel och människoexploatering

Antal

Typ av anmälda och lagförda brott	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Anmälda brott, köp av sexuell tjänst	764	1055	1886	1263	1513	1805
Lagförda brott, köp av sexuell tjänst (kvinnor/män)	0/346	0/528	0/831	0/726	0/622	0/683
Anmälda brott, koppleri, inkl. grovt	133	191	178	184	204	204
Lagförda brott, koppleri, inkl. grovt (kvinnor/män)	7/18	5/30	12/31	8/32	4/14	6/10
Anmälda brott, människohandel för sexuella ändamål	106	110	66	87	110	93
Anmälda brott, människohandel för tvångsarbete	49	24	24	37	48	34
Anmälda brott, människohandel övriga kategorier	121	62	50	72	70	58
Lagförda brott, människohandel för samtliga ändamål (kvinnor/män)	0/3	5/5	2/0	0/1	2/0	0/0
Anmälda brott, människoexploatering, inkl. grovt	48	79	78	87	127	164
Lagförda brott, människoexploatering, inkl. grovt (kvinnor/män)	0/0	0/0	3/2	0/0	1/2	9/9

Anm.: Könsuppdelad statistik över anmälda brott saknas. Kön som anges för lagförda brott avser den lagförda personen. Statistik över anmälda brott omfattar alla händelser som anmälts och som registreras hos Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Tullverket och Ekobrottsmyndigheten. De anmälda brotten inkluderar även händelser som efter utredning visar sig vara annat än brott. Statistik över lagförda brott innefattar samtliga brott för vilka en enskild person befunnits skyldig genom ett lagföringsbeslut (fällande dom i tingsrätt, strafföreläggande eller åtalsunderlåtelse). Det är av flera skäl inte lämpligt att jämföra anmälda brott med lagförda brott. Ett brott som begås av flera personer kan exempelvis redovisas som flera lagförda brott. Vidare kan ett brott som lagförts ett visst år ha anmälts året innan eller tidigare år. Anmälda brott, människohandel övriga kategorier omfattar brottskoderna övriga ändamål, organhandel, tiggeri och krigstjänst sammantaget.

Källa: Officiell kriminalstatistik, Brottsförebyggande rådet.

Ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld

Sedan 2023 har Socialstyrelsen i uppdrag att utveckla en nationell samordning och kunskapsutveckling för återfallsförebyggande arbete med våldsutövare. Socialstyrelsen har även i uppdrag att driva Välj att sluta, en nationell telefonlinje för icke frihetsbe-

rövade personer som har utövat eller riskerar att utöva våld mot närstående samt för yrkesverksamma som arbetar med dessa personer. Stödtelefonen tog 2024 emot 844 samtal, jämfört med 858 samtal 2023. Av samtalen kom 557 från våldsutövare. Bland dem som uppgav att de hade utövat våld var 83 procent män och 17 procent kvinnor. Av de samtal som inkom till stödlinjen under 2024 hänvisades merparten vidare till verksamheter som verkar för att förebygga återfall i våld mot närstående (Socialstyrelsen 2025). Tendenser som Socialstyrelsen kan se i samtalen är att våldet har pågått i mer än tre år, att majoriteten av samtalen är från storstadskommuner och att psykiskt och fysiskt våld har ökat mellan 2021 och 2024 (A2025/00401). Jämställdhetsmyndigheten har under året fördelat statsbidrag enligt förordningen (2022:722) om statsbidrag för visst våldsförebyggande arbete.

Socialnämnden har sedan år 2021 haft ett ansvar att verka för att personer som utsätter eller har utsatt närstående för våld eller andra övergrepp ska ändra sitt beteende. Detta framgår numera av 13 kap. 8 § socialtjänstlagen (2025:400). En av indikatorerna som regeringen använder i det våldsförebyggande arbetet och som mäter kommunernas arbete med att ge stöd till våldsutövare, indikerar att ändringen i socialtjänstlagen har resulterat i en ökad medvetenhet om det kommunala ansvaret att verka för förändringsarbete med våldsutövare. Andelen kommuner som erbjuder stödsamtal med biståndsbeslut, dvs. beslut om att en person har rätt till olika former av stöd eller hjälp enligt socialtjänstlagen, har ökat från 74 procent 2021 till 84 procent 2024 för både kvinnor och män. Även andelen kommuner som erbjuder stödsamtal utan biståndsbeslut, dvs. där socialtjänsten erbjuder insatser utan att en individ behöver ansöka om och få ett biståndsbeslut, har ökat över tid. År 2024 erbjöd ungefär 65 procent av kommunerna stödsamtal till våldsutövare utan biståndsbeslut till både män och kvinnor (Socialstyrelsen 2024, Öppna jämförelser av våld i nära relationer). Länsstyrelserna har fram till 2028 i uppdrag att stödja yrkesverksamma i arbetet med våldsutövare (Fi2023/02050). Under 2024 har länsstyrelserna genomfört ett stort antal aktiviteter såsom utbildningar, informationsinsatser, erfarenhetsutbyten, beviljande av projektmedel och förankring hos ledning och chefer, primärt i socialtjänsten. Länsstyrelserna bedömer att arbetet är prioriterat vid länsstyrelserna och att insatserna är efterfrågade bland yrkesverksamma, trots ett omvittnat ansträngt ekonomiskt läge i kommuner och regioner (A2025/00812).

Andelen klienter i fängelser som har genomgått ett program mot återfall i relationsvåld, däribland behandlingsprogrammet Predov (Preventing Domestic Violence), har mellan 2020–2024 legat på omkring 9 procent. I liknande verksamheter inom frivården ses en ökning från 11 procent 2020 till 16 procent 2024. Kriminalvården har i uppdrag att stödja ett antal kommuner i genomförandet av behandlingsprogrammet Predov. Socialstyrelsen ska bistå Kriminalvården i Kriminalvårdens stöd till kommuner samt genomföra en vetenskaplig uppföljning av behandlingseffekterna av Predov (A2023/01448). Utmaningar i genomförandet av uppdraget är bl.a. svårigheter att rekrytera deltagare till Predov och att socialtjänstens personal är ovan vid att arbeta med målgruppen (A2025/00400).

Jämställdhetsmyndigheten publicerade 2024 en enkätundersökning om kommunernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som besvarades av 219 kommuner. Undersökningen visar att det genomförs universella våldsförebyggande insatser i 88 procent av kommunerna, vanligast inom socialtjänsten. Få kommuner inkluderar frågor om sexuell exploatering av barn och prostitution och människohandel i sitt förebyggande arbete mot mäns våld mot kvinnor. Det framkommer också att allt fler kommuner arbetar med köpare av sexuella tjänster och att verksamheter har etablerats i flera nya kommuner, men att arbetet försvåras av att det saknas en nationell stödfunktion dit målgruppen kan hänvisas (Jämställdhetsmyndigheten 2025:11).

Jämställdhetsmyndighetens nationella samordning mot prostitution och människohandel har genom kampanjen Låt inte tystnaden tala, utvecklat ett kunskaps- och stödmaterial för att förebygga sexuell exploatering av barn och prostitution. Materialet har skickats ut till landets skolor och kan användas av lärare för reflektion och samtal i klassrummet (Jämställdhetsmyndigheten 2025:11).

Förbättrad upptäckt och bättre skydd och stöd

Arbetet med ökad upptäckt behöver stärkas

Under perioden för den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026, har flera satsningar gjorts för att möjliggöra ett långsiktigt och verkningsfullt arbete för förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta. Sedan genomförandet av strategin påbörjades har fler aktörer utvecklat sitt arbete med ökad upptäckt av våld, och samhällsansvaret för skydd och stöd har på så sätt förtydligats. Fler anställda vid myndigheter, kommuner och regioner ställde under 2024 frågor om våld till sina målgrupper, bl.a. till följd av att fler aktörer arbetar med verktyg för att upptäcka och bedöma risken för våldsutsatthet. Länsstyrelserna rapporterar en utbredd användning av bedömningsverktyg som Freda, Sara, Patriark, Risksam och Sexit i länen (A2025/00093). Det finns dock fortsatt brister kopplat till upptäckt, stöd och skydd inom kommuner, regioner och myndigheter samt stora skillnader över landet enligt länsstyrelserna (A2025/00093) och Jämställdhetsmyndigheten (A2024/00628). Metoder och arbetssätt behöver fortsatt utvecklas för att fler personer som möter samhällets olika institutioner ska få frågor om våld och stöd när det behövs.

Det saknas löpande statistik om i vilken omfattning kommunerna arbetar med rutinmässiga frågor om våldsutsatthet. Genom Socialstyrelsens öppna jämförelser går det dock att följa i vilken omfattning socialtjänstens verksamhetsområden har beslutade rutiner för hur handläggare ska gå till väga vid indikation på att en vuxen har utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående. År 2024 hade 74 procent av kommunerna en aktuell rutin vid indikation på att en vuxen utsätts för våld av närstående. Inom äldreomsorgen och socialpsykiatrin hade 63 respektive 66 procent av kommunerna aktuella rutiner. Då indikatorn har ändrats och fr.o.m. 2024 omfattar rutiner som har inrättats eller följts upp de senaste 24 månaderna i stället för, som tidigare, de senaste 12 månaderna, är resultaten inte jämförbara med tidigare år. Trots att arbetet har förbättrats finns det uppgifter som pekar på att bl.a. hälso- och sjukvårdens arbete med upptäckt av våld behöver stärkas. Även om det för vårdgivare har införts ett nytt krav i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (HSFL-FS 2022:39), att säkerställa att verksamheterna har rutiner för att fråga om våld, visar en granskning av Inspektionen för vård och omsorg (IVO) att många regioner saknar aktuella rutiner för att upptäcka våldsutsatta vuxna och barn som har bevittnat våld (A2024/00668).

Som ett led i att bl.a. utveckla arbetet för ökad upptäckt av våld fick Socialstyrelsen 2025 i uppdrag att beakta bristerna i hälso- och sjukvården samt socialtjänsten som lyfts av IVO. Därtill fick Socialstyrelsen 2024 i uppdrag att stödja socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med att upptäcka och åtgärda våld mot barn och unga (S2024/01110). Socialstyrelsen har även i uppdrag att se över om befintliga rekommendationer kring att systematiskt fråga om våld behöver förtydligas eller uppdateras (S2025/01181).

Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket och Socialstyrelsen har sedan 2019 haft i uppdrag att utveckla arbetet för ökad upptäckt av våld (S2018/03696, A2019/01517, A2022/00842). Under uppdragstiden har myndigheterna genomfört en bredd av kunskapshöjande insatser och erfarenhets-

utbyten. Ett resultat från uppdraget är att våld upptäcks i högre grad när klientnära myndigheter ställer frågor om våldsutsatthet på rutin och inte enbart vid indikation. Jämställdhetsmyndigheten har inom ramen för uppdraget gett stöd till samordningsförbund vars uppgift är att stödja samverkan och finansiera insatser för individer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser. Bakgrunden är att det finns ett tydligt samband mellan behov av rehabiliterande insatser mot egenförsörjning och erfarenheter av olika former av våld. 50 samordningsförbund ställer nu frågor om våld på rutin (A2025/00371). Dessa myndigheter har, tillsammans med Konsumentverket, Pensionsmyndigheten och Statens servicecenter, även i uppdrag att sprida och utveckla information om ekonomiskt våld till sina målgrupper. Kronofogdemyndigheten och Skatteverket bidrar aktivt i arbetet (A2024/00777). Uppdraget har ändrats och förlängts, bl.a. mot bakgrund av Riksrevisionens kritik av statens insatser mot ekonomiskt våld (RiR 2025:6). Myndigheterna ska, med stöd av Jämställdhetsmyndigheten, bl.a. motverka att våldsutövare utnyttjar myndigheters rutiner och system för att utöva ekonomiskt våld. De ska även säkerställa att anställda har adekvat kunskap om ekonomiskt våld och hur det hänger samman med andra våldsformer (A2025/00884).

I regeringens åtgärdsprogram för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel 2024–2026 är ett program för att lämna destruktiva relationer ett av utvecklingsområdena. Inom ramen för detta område har Socialstyrelsen i uppdrag att föreslå åtgärder för att våldsutsatta ska få samordnat stöd vid kontakter med centrala aktörer. Socialstyrelsen har funnit att 167 av de 262 kommuner som har svarat uppger att de ger våldsutsatta samordnat stöd och hjälp vid myndighetskontakter och att det finns en stor variation i hur stödet och samordningen av myndighetskontakter utformas i de kommuner som uppger att de erbjuder det (A2025/00430).

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) har fortsatt haft uppdrag om unga hbtqi-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive omvändelseförsök. I en rapport från 2022 redovisar MUCF att 18 procent av tillfrågade hbtqi-personer anger att någon har försökt påverka deras sexuella läggning, könsidentitet eller könsuttryck.

MUCF har vidare haft fortsatta uppdrag som bl.a. avsett informationsinsatser och kunskapsunderlag med fokus på våldsförebyggande arbete och hedersrelaterat våld och förtryck, riktade till fritidsledare och andra yrkesverksamma som arbetar med ungas fritid samt yrkesverksamma och andra vuxna som möter nyanlända och unga asylsökande i sitt arbete eller inom ideella engagemang. Webbutbildningen ”Rätt att veta! – Hedersrelaterat våld och förtryck” är en del av metodstödet som har utvecklats inom ramen för dessa uppdrag. Myndigheten har under 2024 utvecklat utbildningen och lagt till en utbildningsmodul om sexuell utsatthet för att ytterligare lyfta frågor kopplade till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR), vilket har efterfrågats av målgrupperna. Ett samarbete med Migrationsverket innebär att utbildningen även kommer att erbjudas i Migrationsverkets interna utbildningskatalog. Utvärderingar visar att utbildningarna och övriga kunskapsstödjande insatser har fått god spridning och att de fortsatt är eftertraktade. Utvärderingarna visar även att insatserna sammantaget har haft goda effekter i det våldsförebyggande arbetet för berörda målgrupper och att fler unga som är nya i Sverige har fått den information och kunskap de har rätt till (A2025/00315).

Uppsala universitet (Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK) har under 2024 drivit Kvinnofridslinjen som riktar sig till alla som har utsatts för fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld, samt två specifika nationella stödlinjer som riktar sig till män respektive till icke-binära personer och personer med transerfarenhet som har utsatts för den typ av våld som omfattas av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns

våld mot kvinnor. En nationell funktion dit enskilda som är utsatta eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck samt deras närstående kan vända sig för råd och vägledning, Rätt att välja, togs i bruk i juni 2024. Linjen drevs under 2024 av NCK på uppdrag av Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck, men drivs sedan januari 2025 av NCK på uppdrag av regeringen. Mellan den 3 juni 2024 och den 27 april 2025 besvarade Rätt att välja 303 samtal. Under samma period besvarades ytterligare 545 samtal där det framkom uppgifter om hedersrelaterat våld och förtryck vid NCK:s övriga stödlinjer, i huvudsak vid Kvinnofridslinjen. Majoriteten av de stödsökande var utsatta kvinnor eller flickor. Det är dock en för kort period för att dra större slutsatser om statistiken (NCK, maj 2025).

Under 2024 har Kvinnofridslinjen besvarat 48 369 samtal. Stödlinjen för män och Stödlinjen för transpersoner har besvarat 6 225 samtal respektive 480 samtal. Totalt sett har 55 257 samtal besvarats, vilket är en ökning med drygt 5 procent sedan 2023. Den största ökningen gäller Stödlinjen för män, där det har skett mer än en fördubbling (Årsredovisning 2024, Uppsala universitet).

Den 28 april 2025 lanserade NCK det EU-harmoniserade telefonnumret 116 016 till Kvinnofridslinjen. Samma dag lanserades chattfunktioner till samtliga fyra stödlinjer. Samtidigt breddades målgruppen. Tidigare har stödet främst riktat sig till personer över 18 år, men nu uppmuntras alla, oavsett ålder, att söka hjälp genom dessa stödlinjer.

I januari 2025 lanserade Socialstyrelsen ett nytt bedömningsverktyg, Heva, för att bedöma om barn är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Verktyget riktar sig till socialsekreterare som utreder barn mellan 12–17 år och ska hjälpa till att urskilja om barnet är utsatt för just hedersrelaterat våld, utreda barnets nuvarande situation samt bedöma risken för (fortsatt) utsatthet av hedersrelaterat våld. Socialstyrelsen har i uppdrag att säkerställa att bedömningsverktyget även kan användas för personer över 18 år (S2024/00720).

Regeringen har de senaste åren ingått överenskommelser med Sveriges Kommuner och Regioner inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa. Under 2023 har flera regioner genomfört insatser för ett bättre och mer jämlikt omhändertagande av kvinnor som genomgått könsstympning, genom kompetenshöjande insatser för hälso- och sjukvårdspersonal. Flera regioner har även redovisat insatser för att stärka vården för personer som utsatts för sexuella övergrepp och sexuellt våld, bl.a. genom att säkerställa att medarbetare har rätt kompetens för att identifiera personer som är sexuellt utsatta (Förstärkta insatser för kvinnors hälsa Uppföljning av regionernas insatser inom området förlossningsvård och kvinnors hälsa 2023, Socialstyrelsen). Se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 3.

Flera centrala myndigheter har sedan 2021 haft gemensamma uppdrag att genomföra insatser för att förebygga och bekämpa könsstympning av flickor och kvinnor (A2021/01029, A2023/01754, S2023/03257). Under 2024 har Socialstyrelsen publicerat flera kunskapsstöd för hälso- och sjukvårdens arbete. Jämställdhetsmyndigheten och Nationellt centrum mot hedersrelaterat våld och förtryck har bl.a. utvecklat kunskapsstöd för yrkesverksamma som finns tillgängligt på könsstympning.se.

Den nationella samordningen mot prostitution och människohandel vid Jämställdhetsmyndigheten har stärkts, bl.a. genom en ny samordningsstruktur, en årlig människohandelskonferens och en förstärkning och översyn av regionkoordinatorerna. Regionkoordinatorerna har blivit fler och bidrar i arbetet med att upptäcka offer för prostitution och människohandel (Arbete mot prostitution och människohandel i Sverige 2024, Jämställdhetsmyndigheten 2025:11).

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att fördela medel till det nationella stödprogrammet för utsatta för prostitution och människohandel och det frivilliga Återvändandeprogrammet människohandel och prostitution (ÅMP). År 2024 förmedlade myndigheten stöd till 63 personer inom det nationella stödprogrammet till en summa av 3,2 miljoner kronor. Myndigheten fördelade 6,9 miljoner kronor till ÅMP, jämfört med 3,96 miljoner kronor under 2023. Ökningen berodde på ett stort ärende om arbetskraftsexploatering där flera thailändska bärplockare identifierades under 2023. Därför beviljades tillträde till programmet för 32 nya individer under 2024 (Jämställdhetsmyndigheten 2025:15).

Få kommuner erbjuder kunskaps- och metodstöd om sexuell exploatering av barn, prostitution och människohandel och flera efterfrågar standardiserade verktyg likt Freda och stöd för att ställa frågor och hänvisa rätt (Jämställdhetsmyndigheten 2025:11).

Statsbidrag till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet

Socialstyrelsen har fördelat tvååriga statsbidrag för 2024 och 2025 till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet. Socialstyrelsens sammanställning visar att de organisationer som erhöll bidrag under 2023 har tillhandahållit en bredd av verksamhet gällande både inriktning och målgrupper, men att statsbidraget framför allt används till samtalsstöd (A2024/01258).

Fler regionala resurscentrum för personer som har utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck

Länsstyrelsen i Östergötlands län (NCH) fick 2024 i uppdrag att fortsatt samordna arbetet med att utveckla regionala, kommun- och myndighetsgemensamma resurscentrum för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Under 2024 har NCH fördelat 18 miljoner kronor till länsstyrelserna för utveckling av elva resurscentrum i tio län. Det finns nu 16 resurscentrum (etablerade eller under uppbyggnad) i 13 av 21 län. En utvärdering visar att framgångsfaktorer för att etablera resurscentrum är att i ett tidigt skede göra en behovsinventering i länet, att förankra beslut på högsta ledningsnivå och att bygga resurscentrum i redan etablerade länsövergripande strukturer. De största utmaningarna beskrivs vara att erbjuda ett direkt stöd till utsatta i alla åldrar, att hitta hållbara finansieringslösningar över tid och att involvera polisanställda och åklagare med kompetens inom hedersrelaterat våld och förtryck (A2025/00237).

Regeringen har beslutat om en ny förordning (2025:838) om statsbidrag för att stärka och utveckla regionalt och lokalt arbete mot vissa former av våld (A2025/00825). Enligt förordningen ska ansökningar för att utveckla regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck prioriteras. Samtliga länsstyrelser har även fått i uppgift att stödja och bidra till utveckling av regionala resurscentrum genom en ändring i förordningen (2021:995) om länsstyrelsernas regionala arbete mot mäns våld mot kvinnor.

Effektivare brottsbekämpning

Polismyndigheten har under 2024 förstärkt arbetet med initiala utredningsåtgärder för att öka kvaliteten på utredningar om våld mot kvinnor så att fler ärenden kan gå till åtal. Polismyndigheten har bl.a. genomfört utbildningar samt ökat spridningen och användningen av metodstödet för initiala utredningsåtgärder. Polismyndighetens förmåga att utreda våld mot kvinnor har delvis ökat under 2024, bl.a. har fler våldtäktsärenden redovisats till åklagare än något tidigare år (Polismyndighetens årsredovisning 2024). Polismyndigheten driver ett antal nationella och regionala initiativ, t.ex. den

nationella polisoperationen Beta, som syftar till att skapa större samordning och uthållighet mot våldet och som på sikt bedöms kunna ge ett minskat inflöde av grova våldsbrottsärenden. I en intern analysrapport av Polismyndighetens egen verksamhet inom ramen för Beta lyfts samtidigt ett antal brister, bl.a. gällande polisens arbete med strukturerade riskbedömningar, att polisanställda inte alltid upprättar brottsanmälan samt att metodstöd och checklistor inte alltid följs (Polismyndigheten 2025, Slutrapport; Mäns dödliga våld mot kvinnor, Ju2025/01067).

Polismyndigheten har sedan 2019 haft ett särskilt fokus på att bekämpa brott mot särskilt utsatta brottsoffer, vilket inkluderar mäns våld mot kvinnor. Det har bl.a. inneburit betydande resursförstärkningar inom utredningsgrupper för brott i nära relation. Trots förstärkningar och att ärendeinflödet av dessa brott har varit relativt oförändrat över tid, visar en uppföljning av Brå att andelen ärenden redovisade till åklagare av ärenden med inledd förundersökning under perioden 2018–2023 endast förbättrades marginellt. En möjlig förklaring är enligt Brå att dessa brott generellt är svårutredda och att det inte är möjligt att nå samma nivåer av uppklaring som för vissa andra typer av brott. Samtidigt är inte heller de organisatoriska förutsättningarna optimala då utredningsgrupperna ofta har en instabil personalsituation med hög frånvaro och hög personalrörlighet. Det leder i sin tur på många håll till brister i ledning och styrning som gör det svårare för grupperna att hålla fast vid beslutade arbetssätt och strukturer (Brå 2024:9). I en intern analysrapport av arbetet mot mäns dödliga våld mot kvinnor lyfter Polismyndigheten att ledning och styrning på samtliga nivåer inom myndigheten måste prioritera brottsområdet våld i nära relationer i praktiken och vidta åtgärder som syftar till att förändra enskilda medarbetares attityder till brottsområdet (Polismyndigheten 2025, Slutrapport; Mäns dödliga våld mot kvinnor, Ju2025/01067).

Polismyndigheten har sedan ett par år tillbaka omorganiserat arbetet mot människohandel så att det numera ingår i arbetet mot internationell grov organiserad brottslighet. Omorganiseringen har påverkat aktörer som erbjuder stöd och skydd för personer inom prostitution och människohandel. I vissa regioner har tidigare etablerad samverkan mellan regionkoordinatorer och Polismyndigheten försämrats kraftigt eller gått förlorad. I andra regioner finns goda exempel på hur ny fungerande samverkan har byggts upp (Jämställdhetsmyndigheten 2025:11). Den nationella rapportören mot människohandel föreslår att resurser för arbetet mot exploatering fredas (Människohandel för sexuella och andra ändamål. Lägesrapport 23). Omorganiseringen av de specialiserade människohandelsgrupperna har även kritiserats av GRETA (Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings), Europarådets granskande expertgrupp för Europarådets konvention om bekämpande av människohandel (GRETA 2023, Evaluation report Sweden Third evaluation round Access to justice and effective remedies for victims of trafficking in human beings).

Även Åklagarmyndigheten har under 2024 haft ett särskilt fokus på att bekämpa brott mot särskilt utsatta brottsoffer, vilket inkluderar mäns våld mot kvinnor, våld och sexualbrott i nära relation, brott mot barn och brott med hedersmotiv. Myndigheten har även prioriterat arbetet mot bl.a. mäns våld mot kvinnor i myndighetens verksamhetsplan och har under 2022–2024 publicerat ett stort antal rättsliga vägledningar inom området. En del av Åklagarmyndighetens arbete består i handläggning av kontaktförbud. Mediantiden för Åklagarmyndighetens handläggning av kontaktförbud har ökat från fem till sju dagar på två år, med variation över landet. Handläggningstiden (median) är fortsatt sju dagar, vilket fortfarande är inom den av Åklagarmyndigheten utsatta handläggningstiden, vilket är två veckor. Åklagarmyndigheten använder sig vidare av den metod som den har skapat för särskilt utsatta brottsoffer: SUB-metoden. Inom alla åklagarområden finns åklagare med särskild utbildning och erfarenhet inom området.

Brottsförebyggande rådet fick i regleringsbrevet för 2025 i uppdrag att bl.a. analysera rättsväsendets hantering av ärenden om hedersförtryck, från anmälan till dom. Uppdraget ska redovisas senast den 28 maj 2026. Åklagarmyndigheten ska redovisa hur myndigheten har säkerställt en ökad operativ förmåga i arbetet med bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck. Även Polismyndigheten ska redovisa vilka åtgärder myndigheten har vidtagit för att säkerställa en effektiv förmåga att förebygga och utreda bl.a. hedersrelaterat våld och förtryck. I redovisningen ska framgå hur myndigheten har samverkat med Åklagarmyndigheten för att fler brott ska utredas och lagföras.

God kunskap inom rättsväsendet om hedersrelaterat våld och förtryck är viktigt. Jämställdhetsmyndigheten menar utifrån en granskning av rättsfall att kunskap och förståelse hos domstolar om det hedersrelaterade våldets kollektiva karaktär behöver öka (A2025/00278). Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att, i samarbete med NCK, ta fram stödmaterial som innefattar information om våldets orsaker, omfattning och konsekvenser med särskilt fokus på rättsväsendet (A2023/01754). Brottsoffermyndigheten har även haft i uppdrag att genomföra informations- och utbildningsinsatser till rättsväsendet om barns våldsutsatthet (Ju2023/00587). Brottsoffermyndigheten har tagit fram en webbutbildning riktad till alla som möter barn i rättsväsendet, från poliser och åklagare till advokater, biträdande jurister och domare. Utbildningens syfte är att öka kunskapen om barns rättigheter och hur barn kan skyddas i rättsliga processer, med särskilt fokus på barns utsatthet för olika former av våld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har utvecklat stödstrukturer för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, bl.a. genom nätverk. Samverkan sker även mellan myndigheterna, strategiskt och operativt, för att förbättra förundersökningar och öka lagföringen av hedersrelaterade brott. Polismyndigheten har tagit fram stödmaterial om vilka åtgärder som bör vidtas när en person riskerar att, mot sin vilja, föras utomlands eller hållas kvar utomlands, eller när en person återvänder från en ofrivillig utlandsvistelse. Polismyndigheten har också genomfört kompetenshöjande insatser om hedersrelaterat våld och förtryck för polisanställda och allmänheten (Polismyndighetens årsredovisning 2024).

Förbättrad kunskap och metodutveckling

För att möta behoven av forskning om evidensbaserade metoder har regeringen initierat en strategisk forskningssatsning, med fokus på uppbyggnaden av excellent forskning och starka forskningsmiljöer, för forskning om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Inom ramen för Vetenskapsrådets anslagsökning för forskning har därför medel avsatts fram till 2028. 10 miljoner kronor har avsatts för 2025. Därefter beräknas 15 miljoner kronor avsättas 2026, 20 miljoner kronor 2027 och 30 miljoner kronor 2028 för detta ändamål. Forskningen ska vara verksamhetsnära, genomföras i samverkan mellan forskare och omgivande samhälle och ha en tydlig koppling till policy och praktik för att skapa goda förutsättningar för nyttiggörande av resultaten (prop. 2024/25:60).

Barnombudsmannen har publicerat forskningsöversikten Flickor och unga kvinnor i kriminella gäng (Barnombudsmannen 2024) samt rapporter såsom Det har alltid funnits våld, alltså när det har funnits problem (Barnombudsmannen 2025) om barns och ungas erfarenheter av olika former av våld under uppväxten, där myndigheten särskilt belyst könsskillnader och kopplingen till hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns skillnader i utsatthet och Barnombudsmannen konstaterar att det brister i kunskap om hur exempelvis hedersrelaterade strukturer kan leda till kriminalitet.

Myndigheten för delaktighet har redovisat uppdrag för att upptäcka och förebygga våldsutsatthet, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, bland barn och unga med

vissa funktionsnedsättningar. Rapporten visar att personer med funktionsnedsättning, särskilt barn och unga, är extra våldsutsatta och lyfter vikten av att yrkesverksamma har kunskap om dessa individers specifika utsatthet och behov (Myndigheten för delaktighet 2025:6).

Regeringen har utvidgat utreseförbudet för barn och unga bl.a. för att öka skyddet för dem som riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck. Socialstyrelsen har i uppdrag att ta fram och sprida kunskap om det nya regelverket om utreseförbud till de yrkesverksamma som möter personer som utsätts eller riskerar att utsättas för hedersrelaterat våld och förtryck (S2024/00721). NCH har tagit fram ett stödmaterial för kommuners arbete med att förebygga och motverka att barn och vuxna förs bort utomlands i hedersrelaterade kontexter. Stödet syftar till att underlätta för förskola, skola och socialtjänst att utforma träffsäkra och kunskapsbaserade lokala rutiner i arbetet (Länsstyrelsen Östergötland 2025). Flera kommuner har under 2024 tagit fram stödmaterial på området prostitution och människohandel. Åklagarmyndigheten har tagit fram en rättslig vägledning kring människohandel. Polismyndigheten arbetar med att färdigställa ett metodstöd för uppsökande arbete mot s.k. sugardejting, dvs. att en äldre person ger någon form av ersättning för att dejta en yngre person. Polismyndigheten har även genomfört utbildningsinsatser om människohandel för gränspolisen. Socialstyrelsen har inventerat socialtjänstens behov av kunskapsstöd om bland annat sexuell exploatering av barn och har släppt en uppdaterad version av sin webbutbildning. Migrationsverket har arbetat med åtgärder utifrån en tidigare analys av arbetskraftsexploatering av thailändska bärplockare. Jämställdhetsmyndigheten har under senare år bidragit till kunskapsutveckling gällande människoexploatering och människohandel för tvångsarbete (Arbete mot prostitution och människohandel i Sverige 2024, Jämställdhetsmyndigheten 2025:11).

Jämställdhetsmyndigheten har haft flera uppdrag som handlar om våldsutsatthet bland särskilt sårbara grupper. Under 2024 presenterades en kartläggning om kunskap bland personer som arbetar inom kommuner, regioner och myndigheter om våldsutsatthet bland äldre personer. Kartläggningen visar att äldre som utsätts för våld sällan söker stöd och att personal inom sjukvården och äldreomsorgen sällan ställer frågor om våld eller uppmärksammar tecken på våldsutsatthet (Ett värdigt liv – att åldras fredad från våld, Jämställdhetsmyndigheten 2024:11). Jämställdhetsmyndigheten har tillsammans med NCK kartlagt hbtqi-personers utsatthet och risk för utsatthet för våld i nära relationer. Där konstateras att hbtqi-personer är i hög grad utsatta för våld i nära relationer. Hbtqi-personer är dock en heterogen grupp och kunskapen om utsattheten i olika grupper behöver stärkas. I kartläggningen konstateras bland annat att en heteronormativ bild av våld i nära relationer utgör hinder för våldsutsatta hbtqi-personer och att offentlig verksamhet behöver bli bättre på att kommunicera att det stöd som finns även vänder sig till hbtqi-personer (A2025/00390).

Jämställdhetsmyndigheten har haft flera regeringsuppdrag med fokus på att förebygga våld i ungas nära relationer. Myndigheten har bl.a. finansierat tre forskningsstudier för att stärka kunskapen om våld i ungas nära relationer. Den har ingått som samverkanspart i det nationella våldsförebyggande arbetet Svartsjuka är inte romantiskt, tillsammans med stiftelsen 1000 Möjligheter, länsstyrelserna och Polismyndigheten, genomfört kunskapshöjande insatser, samt tagit fram en kartläggningsrapport med fokus på myndigheters kunskapsproduktion och kunskapsstöd. Kartläggningen visar att pojkars våld mot flickor och våld i ungas nära relationer oftast inte uppmärksammas i samma utsträckning som mäns våld mot kvinnor och våld i vuxnas nära relationer. Den kunskapsproduktion som finns tillgänglig på området består i stor utsträckning av akademiska rapporter. De når inte alltid ut till de tänkta målgrupperna utan skulle behöva göras mer lättillgängliga, både för praktiker och för unga själva (Att se, agera och

förändra. Vägar framåt i arbetet mot killars våld mot tjejer och våld i ungas nära relationer, Jämställdhetmyndigheten 2025:05, A2025/00384).

Regeringen har gett Jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att kartlägga kunskapsläget om de digitala dimensionerna av mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel (A2024/00815). Regeringen har även beviljat medel till stiftelsen Allmänna Barnhuset för att påbörja en studie om gymnasieungdomars sexualitet, erfarenhet av övergrepp, sexuell exploatering samt sexuell exploatering via digitala medier (S2025/00570).

5.3.7 EU och internationellt samarbete

Regeringen har arbetat med frågor om jämställdhet inom ramen för samarbetet inom EU, FN, Europarådet, Nordiska Ministerrådet, OECD, Nato och i andra internationella organisationer. Regeringen har också arbetat för att på nationell nivå uppfylla Sveriges internationella åtaganden och förpliktelser när det gäller jämställdhet.

Regeringens utgångspunkt är att säkerställa att EU:s politik genomsyras av jämställdhet. Den övergripande målsättningen är att säkerställa att EU lever upp till sina åtaganden på jämställdhetsområdet utifrån fördragen. För en effektiv måluppfyllelse krävs att jämställdhetsperspektivet beaktas i alla relevanta sakområden. Utgångspunkt är de nationella jämställdhetspolitiska målen.

Sverige har under perioden arbetat aktivt för att främja jämställdhetsintegrering i EU:s verksamhet. Sverige har lett en arbetsgrupp i kommissionens rådgivande kommitté för jämställdhet mellan kvinnor och män och varit aktiv i högnivågruppen för jämställdhetsintegrering. Även inom OECD har Sverige arbetat aktivt för att främja jämställdhetsarbetet.

Under 2024 och 2025 har Sverige arbetat aktivt för att i FN:s verksamhet främja jämställdhetsintegrering, ekonomisk jämställdhet och mäns och pojkars roll och ansvar i arbetet för jämställdhet. Vidare har Sverige agerat aktivt i FN:s olika forum för mänskliga rättigheter för att försvara och befästa framsteg som har gjorts när det gäller kvinnors och flickors fulla och lika åtnjutande av de mänskliga rättigheterna, inte minst sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, och när så bedömts möjligt, driva dessa frågor framåt.

Vid FN:s kvinnokommissions (CSW) möte i mars 2025 genomfördes en femårsöversyn av Pekingplattformen, den globala handlingsplanen för jämställdhet. Förhandlingarna, i vilka Sverige ingick i EU:s förhandlingsteam, resulterade i en politisk deklaration med viktiga referenser till bland annat sexuellt och genderbaserat våld (SGBV), våld i hemmet och unga flickors situation.

Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024 stärktes och vidareutvecklades det nordiska arbetet för jämställdhet och för hbtqi-personers fulla och lika åtnjutande av mänskliga rättigheter. Under ordförandeskapet beslutade Ministerrådet för jämställdhet och LGBTI (MR- JÄM) ett nytt samarbetsprogram för 2025–2030. MR- JÄM beslutade även i november 2024 om ett nytt strategiskt nordiskt ramverk (Pushing for Progress) för att agera mot ett växande motstånd mot jämställdhet och hbtqi-personers fulla och lika åtnjutande av mänskliga rättigheter. Inom arbetet mot prostitution och människohandel beslutades att ett nordiskt nätverk för arbetet mot människohandel där barn är utsatta formellt upptas under det Nordiska ministerrådet.

GREVIO (Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence) publicerade den 28 november 2024 rapporten avseende Sverige i den första tematiska granskningen inom Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

I rapporten välkomnar GREVIO att Sverige har vidtagit flera åtgärder på lagstiftningsområdet, vilket uppfyller och överskrider kraven i Istanbulkonventionen. Rekommendationerna till Sverige omfattar att säkerställa en förståelse för mäns våld mot kvinnor där kön är en utgångspunkt, att säkerställa en likvärdig tillgång till skydd och stöd samt att vidta lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder för att säkerställa att riskbedömning genomförs systematiskt av alla berörda aktörer (A2024/01103). Rekommendationerna kommer att vara föremål för vidare uppföljning senast den 7 juni 2028.

5.3.8 Jämställdhetsintegrering – strategin för att uppnå målen

Jämställdhetsintegrering är, i kombination med särskilda åtgärder, regeringens huvudsakliga strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen och genomförs på internationell, nationell, regional och lokal nivå.

Jämställdhetspolitikens genomslag i centrala beslutsprocesser och produkter

En kvantitativ uppföljning av Regeringskansliets arbete med jämställdhetsintegrering som har genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) visar på en fortsatt hög nivå av jämställdhetsintegrerade produkter, även om det finns viss variation över tid (A2021/01442) (se tabell 5.5). Andelen skrivningar om jämställdhet i relevanta fakta-pm minskade till exempel jämfört med 2023 samtidigt som andelen skrivningar om jämställdhet i relevanta direktiv ökade.

Tabell 5.5 Jämställdhetsintegrerade produkter

Procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Statliga utredningar	97	87	99	95	100	100	100	97	100	98
Propositioner	95	89	94	99	97	96	97	97	100	98
Fakta-pm	–	20	51	77	88	96	86	96	89	25
Skrivelser	–	87	100	96	100	100	94	88	87	83
Departements-serien	100	88	82	82	96	100	96	92	85	96
Direktiv	67	78	81	82	83	82	68	72	64	91

Anm.: Andel av det totala antalet publikationer inom lagstiftningsprocessen och EU-arbetet där skrivningar om jämställdhet är relevanta att redovisa. På grund av ändrade riktlinjer är resultaten fr.o.m. 2016 inte helt jämförbara med tidigare år.

Källa: Statistiska centralbyrån.

SCB:s uppföljning visar vidare att det 2024 fanns skrivningar om jämställdhet i instruktionen för 112 myndigheter, vilket motsvarar 59 procent av alla instruktioner.

Jämställdhetsbudgetering

Jämställdhetsbudgetering är en tillämpning av jämställdhetsintegrering i budgetprocessen, vilken innebär att prioriteringar, vägval och tilldelning av resurser i budgeten främjar jämställdhet, där det är tillämpligt. SCB:s uppföljning visar att 77 procent av tabellerna och diagrammen i budgetpropositionen för 2025 har kön som övergripande indelningsgrund och är kommenterade efter kön. Det är en ökning med 7 procentenheter jämfört med budgetpropositionen för 2024.

Myndigheter bidrar till att nå de jämställdhetspolitiska målen

Utvecklingsprogrammet för jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) 2020–2025 omfattar ett femtiotal statliga myndigheter samt Folkbildningsrådet. Myndigheterna ska både åtgärda jämställdhetsproblem i den egna verksamheten och, i samverkan med relevanta aktörer, bidra till att öka jämställdheten i samhället.

Jämställdhetsmyndigheten har i uppdrag att stödja myndigheterna (A2020/02041). Under 2024 har myndighetens stöd till JiM-programmet bl.a. innefattat tematiska nätverksträffar för samordnare och andra nyckelfunktioner i myndigheterna. Jämställdhetsmyndigheten har utvecklat en ny digital vägledning för arbetet med jämställdhetsintegrering som stöd för den som ansvarar för, samordnar och arbetar med jämställdhetsintegrering vid myndigheter och lärosäten. I samarbete med Ekonomistyrningsverket har myndigheten tagit fram en ny digital utbildning i jämställdhetsbudgetering, som har ökat kunskaperna om vad det innebär att arbeta med jämställdhetsbudgetering.

Jämställdhetsmyndighetens stödjande arbete inkluderar även ett uppdrag att fortsätta tillämpa, samt inkludera fler myndigheter i, JiM+-modellen för systematiskt erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering. Inom ramen för JiM+ har sju myndigheter under 2024 utvecklat och stärkt arbetet med jämställdhetsintegrering, bl.a. jämställdhetsperspektivet i det brottsförebyggande arbetet.

Jämställdhetsmyndighetens analys av arbetet visar att myndigheterna i JiM-programmet når resultat genom att de bidrar till ökad jämställdhet för den egna målgruppen eller genom att de skapar bättre förutsättningar för andra myndigheter och aktörer att bidra till jämställdhet. Myndigheter som producerar kunskap och beslutsunderlag hjälper andra aktörer att fatta beslut som främjar en samhällsutveckling mot de jämställdhetspolitiska målen.

Arbete med jämställdhetsintegrering vid universitet och högskolor

Under 2024 har universitet och högskolor fortsatt arbetet med att genomföra beslutade inriktningar för arbetet med jämställdhetsintegrering 2023–2025. Arbetet med jämställdhetsintegrering i lärosäten har under 2024 fokuserat på kompetensuppbyggnad med sikte på strategiska nyckelfunktioner vid lärosätena, såsom rektorer och ledningsfunktioner. Jämställdhetsmyndighetens uppföljning visar att lärosätena främjar jämställda villkor för studenter och anställda, men ett ökat fokus på att förändra ojämställda strukturer, kulturer och normer behövs för att utvecklingen ska fortsätta i positiv riktning. Arbetet med jämställdhetsintegrering vid universitet och högskolor bedrivs utifrån den inriktning som respektive lärosäte har tagit fram för den egna verksamheten. Bland annat arbetar flera lärosäten med förbättrad rekrytering, utifrån akademiska meriter och utan att tillämpa kvotering.

Fortsatt arbete med länsstrategier för att uppnå de jämställdhetspolitiska delmålen

Länsstyrelserna har fortsatt att arbeta med de beslutade länsstrategierna för 2024–2027, i syfte att bidra till uppfyllandet av de jämställdhetspolitiska målen, inklusive fokusområdena ekonomisk jämställdhet, utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden och civil beredskap på länsnivå. Samtliga länsstyrelser har strategier och i många fall även särskilda handlingsplaner som omfattar delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att det hos länsstyrelserna nu finns en tydlig röd tråd mellan problemformuleringar, mål och åtgärder i fler länsstrategier än tidigare (2025:8). Av länsstyrelsernas respektive delredovisningar av implementeringen av länsstrategierna under 2024, framgår att fokus var att förankra länsstrategierna med aktörer på lokal och regional nivå.

5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Sverige står sig väl i internationella mätningar av jämställdhet, bl.a. som nummer ett i Europeiska jämställdhetsinstitutets (EIGE) jämställdhetsindex för 2024. Det övergripande målet om att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv är dock ännu inte uppnått.

Trots vidtagna åtgärder är fördelningen av makt och inflytande inte jämn mellan kvinnor och män.

Den ekonomiska ojämställdheten är fortfarande ett faktum: kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än män och gapet mellan kvinnors och mäns lön kvarstår. Regeringen har tagit ett helhetsgrepp om området ekonomisk jämställdhet genom att inkludera frågor som till exempel företagande, investeringar och sparande. De initiativ som har tagits för att öka kvinnors företagande och ägande bedöms vara viktiga för att öka den ekonomiska jämställdheten framöver.

Målet om en jämställd utbildning är inte uppnått. Regeringen konstaterar att de minskade skillnaderna i studieresultat mellan flickor och pojkar bidrar positivt till måluppfyllelsen.

Det obetalda hem- och omsorgsarbetet är inte jämnt fördelat mellan kvinnor och män. Stereotypa normer kring kvinnors och mäns ansvar för och möjlighet till obetalt hem- och omsorgsarbete kvarstår alltjämt. Regeringen konstaterar att förändringstakten mot en mer jämställd fördelning av det obetalda arbetet är låg, vilket också inverkar negativt på möjligheten att nå målet om ekonomisk jämställdhet.

Målet om jämställd hälsa är inte uppnått. Det finns fortfarande omotiverade skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hälsa, t.ex. i fråga om psykisk hälsa och livslängd. Det finns också återstående utmaningar när det gäller vissa gruppers tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).

Målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra är inte uppnått. Det finns vissa positiva tendenser under perioden för den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor 2017–2026, bl.a. vad gäller återfallsförebyggande insatser och en minskning av kvinnors och flickors utsatthet för sexuellt våld. Detta har bidragit positivt till måluppfyllelsen. Regeringen bedömer att arbetet för att alla barn, unga och vuxna som är eller riskerar att bli utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck ska ha jämlik tillgång till specialiserat och anpassat stöd och hjälp oavsett vistelseort har stärkts, bl.a. genom förbättrade förutsättningar för inrättande av regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Det finns flera analyser som visar att rättsväsendet behöver en tydligare intern ledning och styrning, mer ändamålsenlig organisering och tillräckliga resurser för att prioritera det jämställdhetspolitiska arbetet mot våld i större utsträckning, vilket skulle bidra positivt till att nå målet om effektivare brottsbekämpning i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2024/25:69, SOU 2025:28, A2024/00628, Brå 2024:9, RiR 2024:1, Ju2025/01067).

Regeringen bedömer att myndigheternas, inklusive universitets och högskolors samt länsstyrelsernas, utvecklingsarbete med jämställdhetsintegrering är betydelsefullt för deras arbete med de jämställdhetspolitiska målen.

Det internationella jämställdhetsarbete som Sverige bedriver i Norden, EU och FN har bidragit till det övergripande jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

5.5 Politikens inriktning

Regeringens arbete för att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv bedrivs utifrån de jämställdhetspolitiska delmålen.

Mer behöver göras för att driva på utvecklingen mot en jämn fördelning av makt och inflytande. Till exempel behöver kvinnors och mäns förutsättningar och möjligheter att vara delaktiga och delta i den lokala demokratin i områden där utanförskapet är stort fortsätta att utvecklas. Arbetet med att skapa jämställda förutsättningar för delaktighet och representation i beslutsfattande processer behöver därför fortsätta.

Kvinnor i politiska positioner är särskilt utsatta för hat och hot av sexuell karaktär och påverkas negativt i sitt uppdrag i större utsträckning än män. Det får en direkt påverkan på demokratin och det är därför viktigt att aktivt motverka.

Ekonomisk jämställdhet är en förutsättning för att kvinnor och män ska kunna fatta självständiga beslut om sina liv. En stark arbetslinje och möjligheten till egen försörjning genom arbete är centrala delar i detta, liksom en lönesättning som är fri från könsdiskriminering och som baseras på sakliga grunder såsom erfarenhet, kompetens och prestation. Färre kvinnor än män äger och driver företag, vilket visar på vikten av att fortsätta främja kvinnors företagande. Arbetet fortsätter också för att få fler utrikes födda kvinnor att etablera sig på arbetsmarknaden. Ekonomisk jämställdhet bör betraktas ur ett brett och långsiktigt perspektiv och även inkludera till exempel investeringar, kapital och sparande.

Alla barn och unga, oavsett kön eller bakgrund, ska få det stöd och den stimulans de behöver för att utvecklas i skolan och nå kunskapsmålen. Skillnaderna i kunskapsresultaten mellan flickor och pojkar, där pojkar som grupp har lägre resultat, behöver minska genom att pojkars resultat ökar. Den yrkessegregerade arbetsmarknaden och flickors och pojkars, kvinnors och mäns olika studieval, påverkar den ekonomiska jämställdheten negativt. Könsuppdelningen på arbetsmarknaden behöver fortsätta att minska. Regeringen har presenterat en STEM-strategi som bland annat tar sikte på att utbildningar inom naturvetenskap, teknologi, ingenjörsvetenskap och matematik behöver attrahera fler kvinnor.

Både kvinnor och män ska ha goda förutsättningar att kunna dela lika på det obetalda hem- och omsorgsarbetet och på föräldraledigheten. Arbetet med att främja ett jämställt föräldraskap fortsätter (utg.omr. 12 avsnitt 3.8).

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor. Regeringen fortsätter satsningen på mödrahälsovård, förlossningsvård och en stärkt hälso- och sjukvård för flickors och kvinnors hälsa. Vidare satsar regeringen på en stärkt vård för barn och vuxna som har utsatts för sexuellt våld. Arbetet för ökad psykisk hälsa och suicidprevention utvecklas. Satsningen på att främja sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i områden där utanförskapet är stort fortsätter. Se vidare utgiftsområde 9, avsnitt 3 och 4.

Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel är fortsatt högt prioriterat utifrån det jämställdhetspolitiska målet. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som strider mot grundläggande värderingar och får aldrig accepteras. Det nuvarande jämställdhetspolitiska delmålet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra kan uppfattas som otydligt när det gäller vilka våldsformer och grupper som omfattas. Regeringen bedömer därför att delmålet behöver förtydligas. Regeringen bedömer vidare att det behövs ett särskilt delmål för hedersrelaterat våld och förtryck, för att ge området ökad uppmärksamhet och synlighet, samt förbättra kunskapen för att detta våld ska upphöra. Ett särskilt delmål synliggör också att

hedersrelaterat våld och förtryck tar sig kollektiva uttryck och därför kan skilja sig åt i sin karaktär från andra våldsformer.

Mot denna bakgrund ger regeringen det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet en ny lydelse: Mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och utnyttjande i prostitution och människohandel ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet till kroppslig och psykisk integritet.

Regeringen inför också ett nytt sjunde jämställdhetspolitiskt delmål: Hedersrelaterat våld och förtryck ska upphöra. Alla, oavsett kön, ska genom hela livet ha samma rätt och möjlighet att leva sitt liv utan att begränsas av kollektivt grundade hedersnormer.

Den nuvarande nationella strategin mot mäns våld mot kvinnor gäller för perioden 2017–2026. Det finns även framåt behov av en samlad, långsiktig nationell strategi för att säkerställa ett hållbart och samordnat arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. Regeringen ska därför under 2026 ta fram en ny strategi som ersätter den nuvarande. Den nya strategin ska bidra till ökad effektivitet och fokus på tydligare styrning och strukturerad uppföljning i arbetet.

Regeringen avser att i en skrivelse till riksdagen återkomma mer utförligt om den nya strategin och de nya och reviderade delmålen.

För att kraftsamla kring det nya delmålet tillför regeringen ytterligare medel till en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck. Satsningen syftar till att lyfta kunskapen och förbättra arbetsmetoderna i hela samhället kring hur hedersvåldet och förtrycket kan förebyggas och bekämpas.

Regeringen fortsätter att stärka rättsväsendets arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen skalar upp satsningen på regionala resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck för att alla som är eller riskerar att bli utsatta ska få specialiserat och likvärdigt stöd i hela landet. Satsningen innebär en permanent förstärkning till länsstyrelserna för deras arbete med att utveckla resurscentrum. Regeringen tillför också permanenta medel till kommuner och regioner för att stärka deras arbete.

Arbetet med att effektivisera myndigheternas arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck stärks, bl.a. genom att nationella uppgifter samlas vid Jämställdhetsmyndigheten.

Regeringen stärker finansieringen till handlingsplanen mot prostitution och människohandel, som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Satsningen, som har ett särskilt fokus på barn och unga, syftar till att förebygga och bekämpa utnyttjande i prostitution och människohandel för alla ändamål samt att stärka stöd och skydd för utsatta personer.

Handlingsplanerna ska följa regeringens kommande strategi på området.

Regeringen ökar det permanenta stödet till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet för att ytterligare stötta de som har utsatts eller riskerar att utsättas för våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen avser också att särskilt arbeta med pojkars och unga mäns jämställdhetsutmaningar (A2025/00636) och med hur innehåll och budskap på olika digitala arenor påverkar kvinnor och män, flickor och pojkar och i förlängningen jämställdheten i Sverige.

I omvärlden ska Sverige fortsatt vara en tydlig förespråkare av jämställdhet som en grundläggande förutsättning för demokrati och mänskliga rättigheter. Rätten till fri abort ska värnas. Sverige ska tillsammans med likasinnade stater vara en kraftfull röst för att flytta fram positionerna för att uppnå jämställdhet samt aktivt försvara årtionden av landvinningar som idag står på spel för kvinnors och flickors fulla och lika åtnjutande av mänskliga rättigheter och möjligheter.

Arbetet med jämställdhetsintegrering, som sedan 1990-talet är regeringens strategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, fortsätter.

5.6 Budgetförslag

5.6.1 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tabell 5.6 Anslagsutveckling 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

2024	Utfall	634 615	Anslagssparande	40 423
2025	Anslag	571 039[1]	Utgiftsprognos	562 392
2026	**Förslag**	**682 039**		
2027	Beräknat	620 039		
2028	Beräknat	601 039		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda jämställdhetsåtgärder och för utgifter för statsbidrag för att stödja projekt och insatser som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män. Anslaget får även användas för administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet hos berörda myndigheter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**571 039**	**571 039**	**571 039**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	111 000	49 000	30 000
varav BP26	*151 000*	*144 000*	*144 000*
– Handlingsplan mot prostitution och människohandel	*14 000*	*14 000*	*14 000*
– Förstärkning av bidraget till kvinno- och tjejjourer m.fl.	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck	*17 000*	*10 000*	*10 000*
– Kommuner och regioners arbete mot HRV m.m.	*100 000*	*100 000*	*100 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**682 039**	**620 039**	**601 039**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att stärka arbetet mot prostitution och människohandel ökas anslaget med 14 miljoner kronor för 2026. För 2027–2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

En permanent förstärkning till kvinno- och tjejjourer och vissa andra ideella organisationer inom brottsofferområdet ökar anslaget med 20 miljoner kronor för 2026 och framåt.

Medel till en handlingsplan mot hedersrelaterat våld och förtryck ökar anslaget med 17 miljoner kronor för 2026. För 2027–2028 beräknas anslaget öka med 10 miljoner kronor. Vidare ökar anslaget med 100 miljoner kronor permanent från och med 2026 till kommuners och regioners arbete med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen föreslår att 682 039 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 620 039 000 kronor respektive 601 039 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 285 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen har beslutat att avsätta 185 miljoner kronor årligen för att stärka de ideella kvinno- och tjejjourernas arbete, deras riksorganisationer och andra organisationer som arbetar med liknande stöd till våldsutsatta. Vidare har regeringen avsatt 100 miljoner kronor årligen för statsbidrag till kommuner och regioners arbete med fokus på hedersrelaterat våld och förtryck.

Medlen fördelas i första hand som tvååriga bidrag för 2026 och 2027. Bemyndigandet behövs för den del av bidraget som avser 2027. Tvååriga bidrag bidrar till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för de aktuella organisationerna samt kommuner och regioner.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Särskilda jämställdhetsåtgärder* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 285 000 000 kronor år 2027.

Tabell 5.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	42 603	148 500	40 000	
Nya ekonomiska åtaganden	148 500	40 000	285 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-42 603	-148 500	-40 000	-285 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	148 500	40 000	285 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**150 000**	**40 000**	**285 000**	

5.6.2 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tabell 5.9 Anslagsutveckling 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	73 441	Anslagssparande	2 043
2025	Anslag	166 350[1]	Utgiftsprognos	172 175
2026	**Förslag**	**188 197**		
2027	Beräknat	195 697[2]		
2028	Beräknat	187 841[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 192 124 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 180 663 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Jämställdhetsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:2 Jämställdhetsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**166 350**	**166 350**	**166 350**
Pris- och löneomräkning[2]	2 847	5 994	9 569
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	19 000	23 353	11 922
varav BP26[3]	*19 000*	*26 000*	*29 000*
– Arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck	*19 000*	*26 000*	*29 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**188 197**	**195 697**	**187 841**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Den 1 januari 2026 överförs uppgifter enligt förordningen (2022:1345) om nationellt centrum mot hedersrelaterat våld från Länsstyrelsen i Östergötlands län till Jämställdhetsmyndigheten enligt regeringsbeslut (A2024/01395 och A2024/01396). Anslaget ökas därför med 19 miljoner kronor 2026, 26 miljoner kronor 2027, 29 miljoner kronor 2028 och därefter permanent med 31 miljoner kronor per år. Ökningen på anslag 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* finansieras av en minskning på anslag 5:1 *Länsstyrelserna m.m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Regeringen föreslår att 188 197 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Jämställdhetsmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 195 697 000 kronor respektive 187 841 000 kronor.

5.6.3 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tabell 5.11 Anslagsutveckling 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

2024	Utfall	46 686	Anslagssparande	1 477
2025	Anslag	53 163[1]	Utgiftsprognos	54 259
2026	**Förslag**	**48 163**		
2027	Beräknat	48 163		
2028	Beräknat	48 163		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för kvinnors organisering.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**48 163**	**48 163**	**48 163**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**48 163**	**48 163**	**48 163**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Civilsamhällets aktörer får fortsatt möjlighet till offentligt stöd för kvinnors och flickors organisering, med särskilt fokus på utanförskapsområden.

Regeringen föreslår att 48 163 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 48 163 000 kronor respektive 48 163 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 48 163 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen har beslutat att avsätta drygt 48 miljoner kronor årligen för att stärka kvinnors och flickors organisering. Medlen fördelas i första hand som tvååriga bidrag för 2026 och 2027. Bemyndigandet behövs för den del av bidraget som avser 2027. Tvååriga bidrag bidrar till ökad långsiktighet och bättre planeringsförutsättningar för civilsamhället. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:3 *Bidrag för kvinnors organisering* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 48 163 000 kronor 2027.

Tabell 5.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:3 Bidrag för kvinnors organisering

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början		46 863		
Nya ekonomiska åtaganden	46 863		48 163	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-46 863		-48 163
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	46 863		48 163	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**48 163**		**48 163**	

6 Utanförskap

6.1 Mål för området

Målet för området är att antalet människor som lever i utanförskap ska minska, att parallella samhällsstrukturer ska bekämpas, att det egna ansvaret att bli en del av samhället ska uppmuntras samt att människors trygghet och livschanser ska öka (prop. 2023/24:1 utg.omr. 13, bet. 2023/24:AU1, rskr. 2023/24:102).

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultat för arbetet inom området påverkas av faktorer inom flera olika områden, exempelvis boende, arbetsmarknad, utbildning, språk, demokrati och civilsamhälle samt brottslighet. Även hälsa och folkhälsa är viktiga faktorer i arbetet för att minska och motverka utanförskapet, liksom frågor som rör socialtjänst och socialförsäkringar.

Målet är bredare än de insatser som finansieras inom detta utgiftsområde. För att nå målet behövs även åtgärder inom andra utgiftsområden.

Tidigare har redovisningen i detta avsnitt i huvudsak tagit sin utgångspunkt i områdestyperna 1 och 2 enligt Statistiska centralbyråns (SCB) definition, i jämförelse med riksgenomsnittet:

– Områdestyp 1: områden med stora socioekonomiska utmaningar.
– Områdestyp 2: områden med socioekonomiska utmaningar.

Utgångspunkten för den första delen av redovisningen är i huvudsak de 180 områden i 66 kommuner på den så kallade Utanförskapets karta, som av SCB och Boverket i deras fördjupade analys om utanförskap, har bedömts ha så stora utmaningar att de kan betecknas som områden där utanförskapet är stort (A2023/01649). Genom denna analys har områden med liknande förutsättningar, behov och problem som kan kopplas till utanförskap grupperats på ett sätt som underlättar för regeringen och andra aktörer vid planering, utformning och genomförande av insatser med olika inriktning för att motverka utanförskap. Viss redovisning kommer emellertid även fortsättningsvis baseras på områdestyperna 1 och 2. Det beror bl.a. på att viss statistik inte kan tas fram för de 180 områden där utanförskapet är stort.

Tidigare har indikatorn låg ekonomisk standard redovisats i detta avsnitt. Det måttet ersätts av redovisning av statistik om självförsörjning. För att kunna mäta och följa självförsörjning över tid tog regeringen fram ett mått om detta i 2024 års ekonomiska vårproposition (prop. 2023/24:100). SCB fick i november 2024 i uppdrag att ta fram statistik som visar andelen självförsörjande i befolkningen, baserat på regeringens nya mått. Andel självförsörjande ingår därmed också numera som en central indikator.

Resultatredovisningen omfattar följande centrala indikatorer:

– Arbete och försörjning: andel sysselsatta, andel självförsörjande och andel mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd.
– Utbildning: andel inskrivna i förskola, andel behöriga till gymnasieskolans nationella yrkesprogram och andel unga som varken arbetar eller studerar.
– Hälsa: variation sett till olika områdestyper.
– Boende: trångboddhet.
– Demokratiskt deltagande: valdeltagande.

Utöver de centrala indikatorerna finns kompletterande indikatorer. I vissa delar baseras redovisningen även på andra bedömningsgrunder i form av återrapporteringar och andra underlag.

Den andra delen av redovisningen, avsnitt 6.3.2, följer anslagsstrukturen inom utgiftsområdet. Bedömningsgrunder för resultatredovisningen i denna del baseras i huvudsak på återrapporteringar från myndigheter.

6.3 Resultatredovisning

6.3.1 Utveckling av utanförskap i Sverige

Områden där utanförskapet är stort präglas av bl.a. hög arbetslöshet, ett högt beroende av ekonomiskt bistånd, lägre utbildningsnivå, trångboddhet och ett lägre valdeltagande. Boverket visar i sin senaste rapport om utanförskap från 2025, Livsvillkor i utanförskapsområden, att livsvillkoren i viss utsträckning har förbättrats sedan 2014, men dessa områden sticker ändå ut med sin stora sammanvägda problematik när de jämförs med andra områden i Sverige. Som exempel har andelen unga som varken arbetar eller studerar i områden där utanförskapet är stort minskat mellan 2014 och 2023, och självförsörjningsgraden i dessa områden har ökat under samma period, särskilt bland utomeuropeiskt födda kvinnor och män. Samtidigt är enligt Boverket endast 62 procent av kvinnorna och 69 procent av männen i dessa områden sysselsatta, jämfört med 80 respektive 82 procent i andra områden. Boverket uppger också att 52 procent av barn och ungdomar i områden där utanförskapet är stort lever i hushåll med låg ekonomisk standard, jämfört med 16 procent i övriga områden.

Fördjupad analys om utanförskapet i Sverige

Inom ramen för SCB:s och Boverkets uppdrag att göra en fördjupad analys om utanförskap har myndigheterna analyserat registerbaserad statistik som avser följande områden:

- kriminalitet
- bidragsberoende
- trångboddhet
- lågt demokratiskt deltagande
- svaga skolresultat
- svag arbetsmarknadsetablering
- ohälsa.

Analysen har genomförts med utgångspunkt i så kallade regionala statistikområden (RegSO). För respektive område har myndigheterna först identifierat lämpliga indikatorer som sedan har använts i den fördjupade analysen. Myndigheterna har gjort en sammanvägd bedömning av de utmaningar som finns i varje RegSO i syfte att kunna identifiera områden där utanförskapet är stort.

Resultatet visar att 180 områden i 66 kommuner har så stora utmaningar att de kan betecknas som områden där utanförskapet är stort. Totalt bor drygt 700 000 personer i ett område där utanförskapet är stort, varav ca 170 000 är barn. Det bor en högre andel barn i dessa områden jämfört med riket som helhet. I områden där utanförskapet är stort finns också en högre andel personer som är i åldrarna 18–29 år jämfört med övriga områden. Drygt 386 000 (55 procent) av de boende i dessa områden är utrikes födda, varav majoriteten är födda utanför Europa.

Majoriteten av områdena där utanförskapet är stort ligger i storstäder med omnejd samt i större städer. Ett betydande antal områden ligger emellertid också i mindre

kommuner. Totalt 38 av de 180 områdena ligger utanför storstäder, större städer samt pendlingskommuner till dessa städer.

Arbete och försörjning

Andelen sysselsatta är betydligt lägre i områden där utanförskapet är stort än i landet som helhet (se diagram 6.1). I dessa områden är även könsskillnaderna större. År 2023 var den genomsnittliga sysselsättningsgraden 62 procent bland kvinnor och 69 procent bland män, medan motsvarande andelar för hela riket var 81 procent bland kvinnor och 83 procent bland män.

Diagram 6.1 Andel sysselsatta i åldern 20–64 år

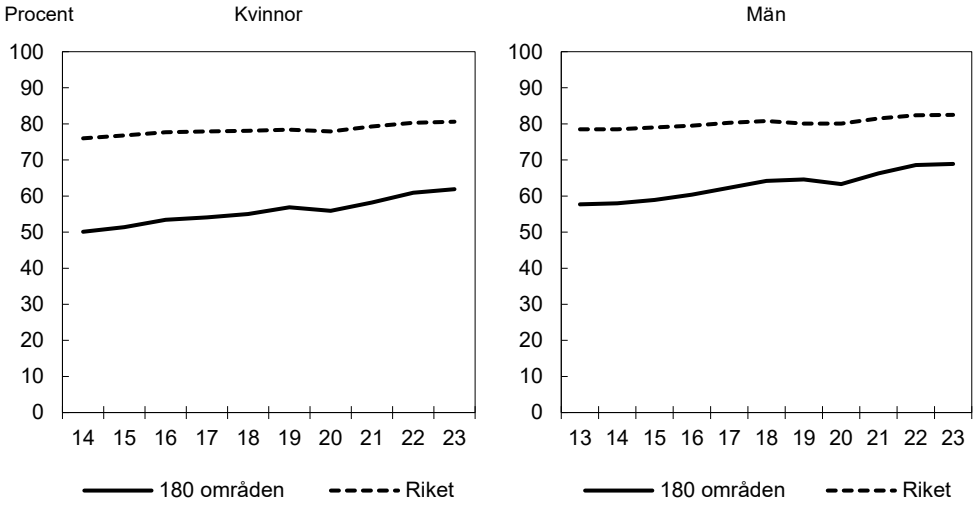

Anm.: Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) är registerbaserad statistik som ersätter RAMS. Övergången från RAMS till BAS årsregister har medfört skillnader som påverkar jämförbarheten över tid. Från och med referensår 2019 används en ny datakälla och metod för att klassificera förvärvsarbetande i RAMS. Bytet av källa och metod innebär tidseriebrott och jämförelser av statistik avseende 2019 och tidigare referensår måste därför göras med stor försiktighet.

Källa: Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS) åren 2013–2019 och BAS 2020–2023.

Självförsörjningsgraden mäter hur stor andel av individer i förvärvsaktiv ålder (20–64 år) som under ett år arbetar, alternativt erhåller annan egen inkomst, i sådan omfattning att de antas vara självförsörjande. År 2023 var 75 procent av befolkningen i åldern 20–64 år självförsörjande. Motsvarande andel i områdena där utanförskapet är stort var 53 procent. Samtidigt var skillnaden mellan andelen självförsörjande större bland kvinnor och män i dessa områden, 47 respektive 59 procent, medan motsvarande andel i riket uppgick till 72 respektive 78 procent (se diagram 6.2).

Diagram 6.2 Andel självförsörjande i åldern 20–64 år

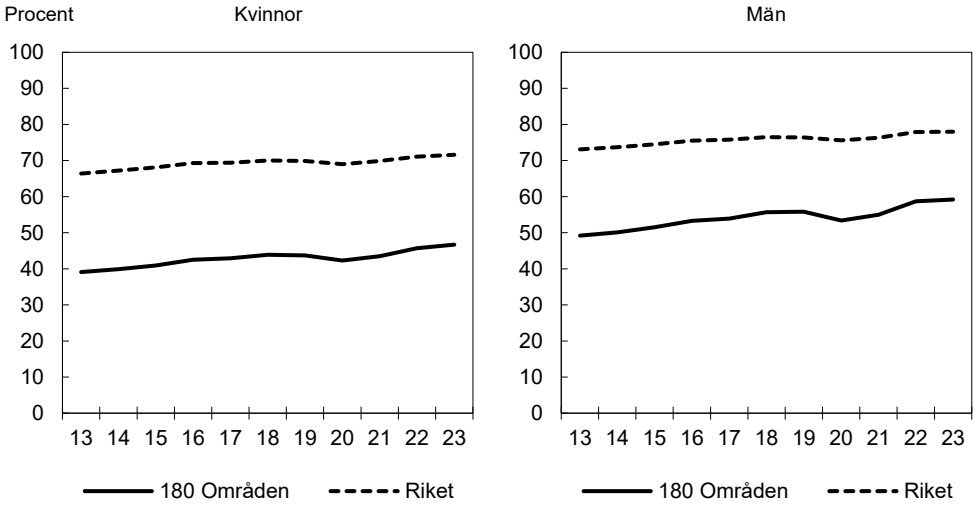

Anm.: Avser individer 20–64 år som är bosatta i Sverige hela året. Som självförsörjningsgrundande inkomst räknas bruttolön, inkomst av aktiv näringsverksamhet, inkomst av kapital, vissa arbetsrelaterade transfereringar samt inkomstrelaterad pension. Inkomstgränsen för självförsörjning är tre inkomstbasbelopp, vilket 2023 motsvarade en årsinkomst på 222 900 kronor.

Källa: SCB, särskild beställning.

År 2023 erhöll 6 procent av kvinnorna och 4 procent av männen i åldrarna 20–64 år långvarigt ekonomiskt bistånd i områden där utanförskapet är stort, jämfört med drygt 1 procent bland både kvinnor och män i hela landet. Andelen mottagare av långvarigt ekonomiskt bistånd i områdena hade en minskande trend mellan 2013 och 2023 (se diagram 6.3). Detta mönster syns för såväl kvinnor som män.

Diagram 6.3 Andel personer i åldern 20–64 år med ekonomiskt bistånd i minst 10 månader

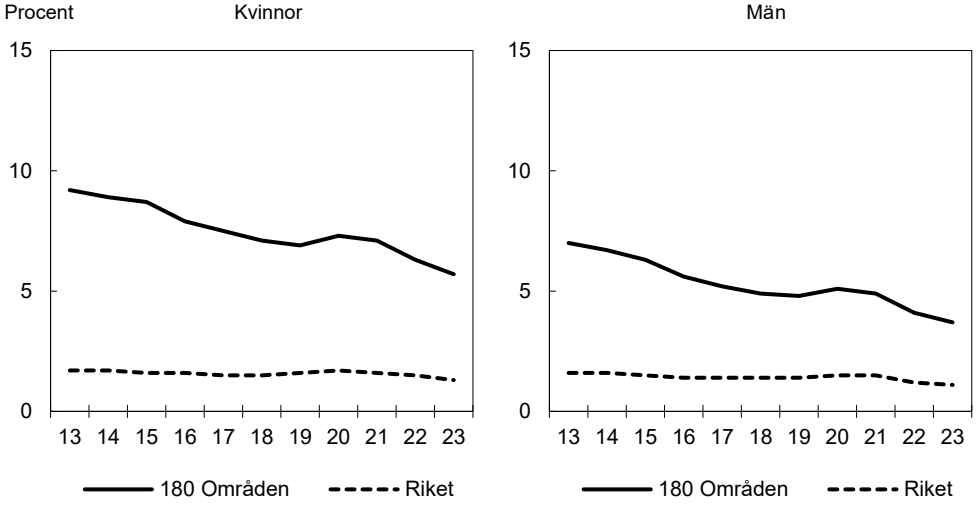

Källa: SCB, särskild beställning från databasen STATIV.

Utbildning

Deltagandet i förskola är generellt sett högt i Sverige. Hösten 2023 var drygt 501 000 barn inskrivna i förskolan, vilket motsvarar nästan 87 procent av samtliga barn i åldern 1–5 år. Förskolan är viktig för barns kunskapsresultat i grundskolan, särskilt för barn med annat modersmål än svenska och för barn som växer upp i familjer med svag socioekonomi. Förskolan har med sitt kompensatoriska uppdrag därmed särskilt stor betydelse för många barn som bor i områden där utanförskapet är stort. För att kunna erbjuda en förskola med god kvalitet behövs personal med tillräckliga kunskaper i det

svenska språket och om läroplanen. Skolverket konstaterar att insatser som har vidtagits för att stärka språkkunskaper bland anställda i välfärden gör nytta men att det behövs större fokus på förskolor i områden där utanförskapet är stort (Språkinsatser för personal i förskolan, 2025).

Enligt Skolverkets rapport Segregation och likvärdighet i förskolan (2025) är barn i hög utsträckning uppdelade mellan förskolor både utifrån socioekonomisk bakgrund och migrationsbakgrund vilket speglar boendesegregationen. Problematiken är ett förväntat resultat eftersom kommuner enligt skollagen ska erbjuda plats i förskola nära hemmet. Rapporten visar att det över lag finns brister i den kompensatoriska resursfördelningen och att det finns en lägre andel personal med förskollärarexamen på förskolor med en mindre gynnsam socioekonomisk sammansättning. Rapporten visar även på en korrelation mellan barn på dessa förskolor och barnets senare resultat på de nationella proven i årskurs 3 och 6. Sedan den 1 juli 2023 ska alla kommuner arbeta aktivt för att fler barn ska delta i förskolan. Skolinspektionen har granskat arbetet för att öka deltagandet i förskolan bland barn i åldern 3–5 år och det närvarofrämjande arbetet bland inskrivna barn (Rapport 2025:6). Granskningen visar att både det uppsökande och det närvarofrämjande arbetet behöver utvecklas.

Bland barn 1–2 år som bor i områden där utanförskapet är stort var 66 procent inskrivna i förskolan år 2023, jämfört med 72 procent i hela riket (se diagram 6.4). För barn 3–5 år som bor i dessa områden var inskrivningsgraden 91 procent, jämfört med 95 procent i hela landet. Det finns inga skillnader i deltagandet mellan flickor och pojkar på områdesnivå.

Diagram 6.4 Andel inskrivna barn i förskolan

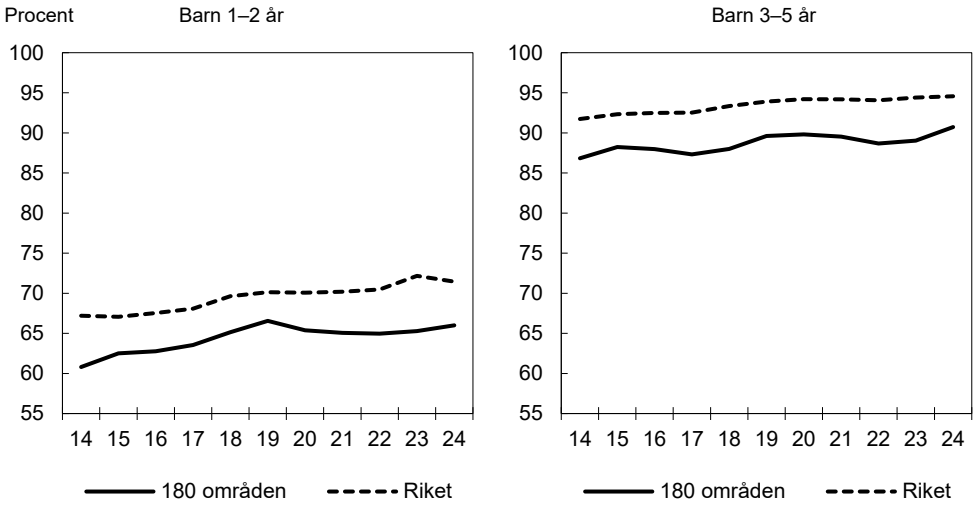

Källa: SCB, särskild beställning.

Godkända betyg, fullföljd skolgång och behörighet till gymnasieskolan är viktiga faktorer för att minska utanförskapet. Efter läsåret 2022/23 var 86 procent av eleverna som gick ut årskurs nio behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Andelen behöriga varierar dock mycket mellan områden (se diagram 6.5). I områden där utanförskapet är stort var andelen behöriga till gymnasieskolans nationella program 73 procent bland flickor och 68 procent bland pojkar, jämfört med 86 respektive 85 procent i riket som helhet.

Diagram 6.5 Andel elever som är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram efter läsåret 2022/23

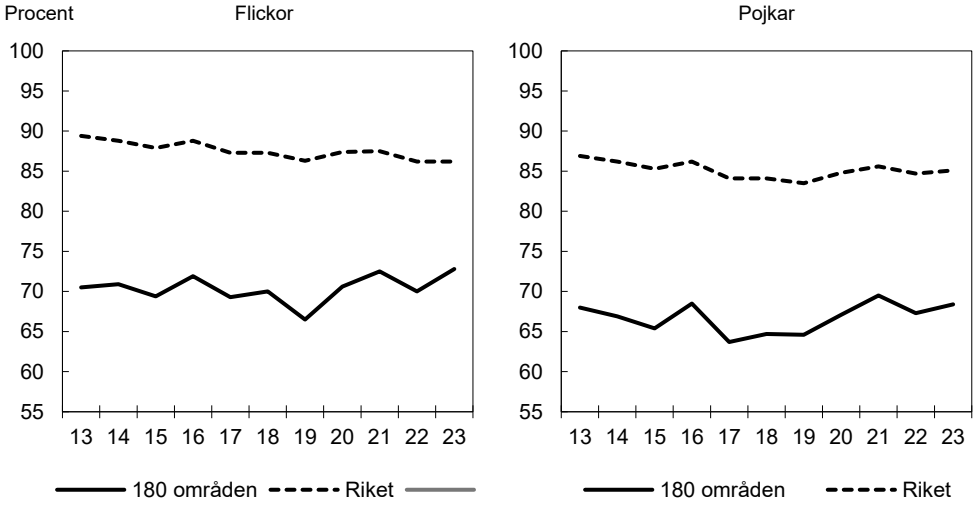

Källa: SCB, särskild beställning.

Andelen kvinnor och män i åldern 20–25 år som 2023 varken förvärvsarbetar eller studerar har minskat jämfört med föregående år, såväl i riket som helhet som i områden där utanförskapet är stort (se diagram 6.6). Andelen är dock avsevärt mycket högre i dessa områden än riksgenomsnittet. År 2023 var det 16 procent bland unga kvinnor och 21 procent bland unga män i dessa områden som varken arbetade eller studerade, jämfört med 11 respektive 14 procent i riket.

Diagram 6.6 Andel personer i åldern 20–25 år som varken arbetar eller studerar

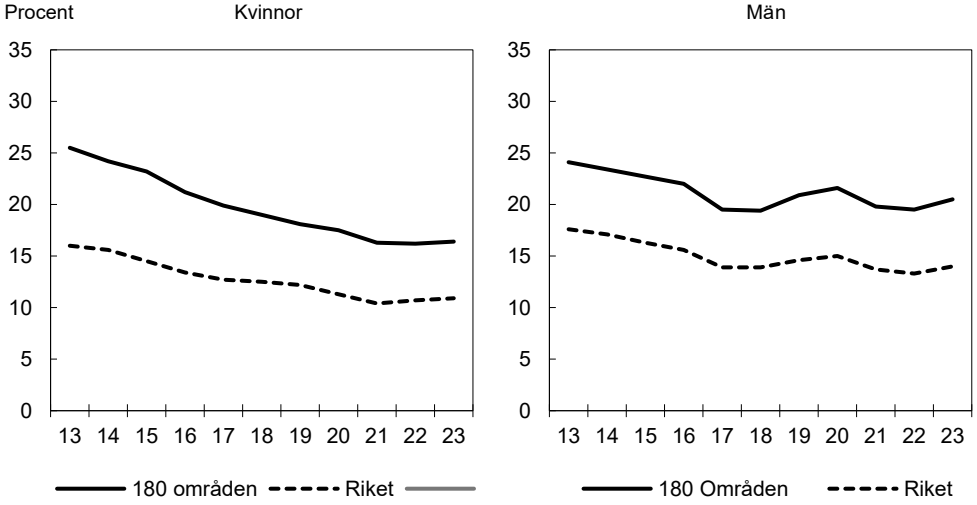

Anm.: Från och med referensår 2019 används en ny datakälla och metod för att klassificera förvärvsarbetande i RAMS. Bytet av källa och metod innebär tidseriebrott och jämförelser av statistik avseende 2019 och tidigare referensår måste därför göras med stor försiktighet.

Källa: År 2013–2019 Registret för integrationsstudier (STATIV), år 2020–2023 Befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS) och Befolkningens studiedeltagande.

Hälsa

För att bidra till effektivare integration och minskat utanförskap har bl.a. Socialstyrelsen ett pågående uppdrag om att använda områdesindelad statistik. I Socialstyrelsens delrapport (S2025/00079) framgår att i områden med stora socioekonomiska utmaningar (enligt definitionen i rapporten) gjorde en mindre andel av befolkningen en basundersökning i tandvården under 2020–2022, jämfört med områden med bättre socioekonomiska förutsättningar.

Insjuknande, dödlighet och överlevnad i cancer skiljer sig åt mellan boende i olika områdestyper. För femårsöverlevnaden är överlevnaden lägst i områden med stora socioekonomiska utmaningar och högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Könsskillnader relaterade till överlevnad, som observeras i nästan alla områden oavsett socioekonomi, var nästintill utjämnade i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Boende

Boverket redovisar ett mått på s.k. ofrivillig trångboddhet, dvs. hushåll som lever i trångboddhet och samtidigt har ansträngd boendeekonomi. Kriteriet trångboddhet avser i detta sammanhang att det utöver vardagsrum och kök/kokvrå inte finns möjlighet till eget sovrum. Sammanboende vuxna förutses dock dela rum. Två barn under tolv år kan också dela rum utan att hushållet räknas som trångbott. För hushåll där det saknas uppgifter om antal rum används boendeytan per person. Om hushållet har mindre än 20 kvm boyta per person räknas det som trångbott. Dessa hushåll har små möjligheter att påverka sin boendesituation. Trångboddhet och ansträngd boendeekonomi är betydligt vanligare i områden som präglas av utanförskap i jämförelse med riket (se diagram 6.7). Utanförskapet förstärks när hushåll både är trångbodda och har ansträngd boendeekonomi. Boverket konstaterar i rapporten Livsvillkor i utanförskapsområden att trångboddhet ofta hänger samman med låg inkomst, stora hushåll och avsaknad av möjlighet att flytta. Trångboddhet kan påverka vardagslivet och ökar risken för psykisk ohälsa. Trångboddhet kan också öka risken för skolsvårigheter och för konflikter i hemmet.

Diagram 6.7 Andel trångbodda hushåll med ansträngd boendeekonomi 2023

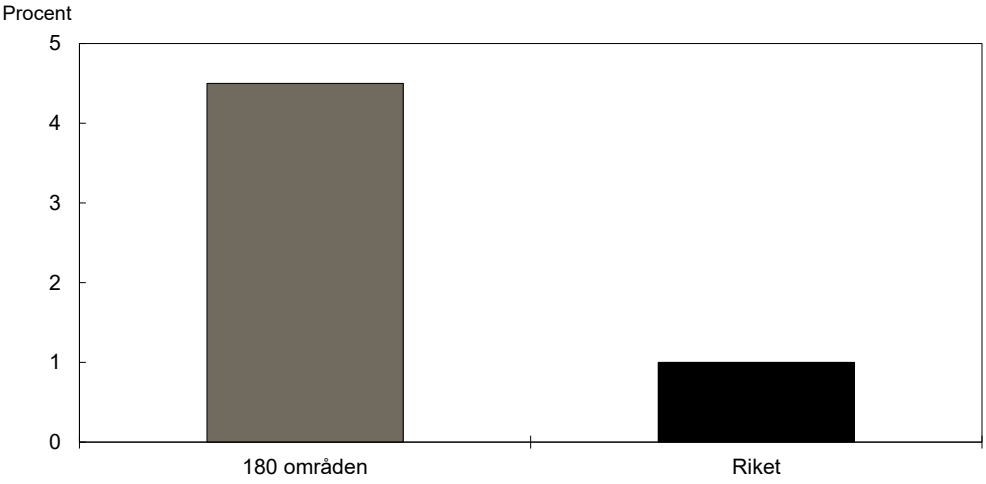

Källa: Boverket.

Av de hushåll som 2023 var trångbodda och samtidigt hade ansträngd boendeekonomi fanns 28 procent i områden där utanförskapet är stort (ca 13 800 hushåll). Det finns skillnader mellan dessa områden och landet som helhet. I dessa områden var 5 procent av hushållen trångbodda med ansträngd boendeekonomi 2023 och i riket var 1 procent av hushållen i denna situation.

Otrygghet

Sedan 2022 redovisar Brottsförebyggande rådet (Brå) resultaten från den nationella trygghetsundersökningen (NTU) uppdelat på olika områdestyper. Brås senaste undersökning från 2024 visar bl.a. att bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar är andelen som känner sig otrygga vid utevistelse dubbelt så stor jämfört

med boende i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (40 respektive 20 procent). Andelen är dessutom större bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med områden med bättre socioekonomiska förutsättningar vad gäller oro för att utsättas för misshandel, rån samt stöld av eller skadegörelse på bil. Det är också fler som uppger att de avstått från någon aktivitet på grund av oro för brott.

Demokratiskt deltagande

Valdeltagandet i det senaste EU-valet visar att folkbokförda personer i utanförskapsområden är mindre aktiva i denna del av den demokratiska processen. Det finns betydande skillnader i valdeltagandet mellan områden där utanförskapet är stort och riket i sin helhet (se diagram 6.8). Skillnaden i valdeltagandet i 2024 års EU-val uppgick till drygt 20 procentenheter då valdeltagandet var 34 respektive 55 procent. Valdeltagandet bland kvinnor är något högre än bland män och det gäller både bland personer i dessa områden och riket i stort.

Diagram 6.8 Andel valdeltagare i EU-valet 2024

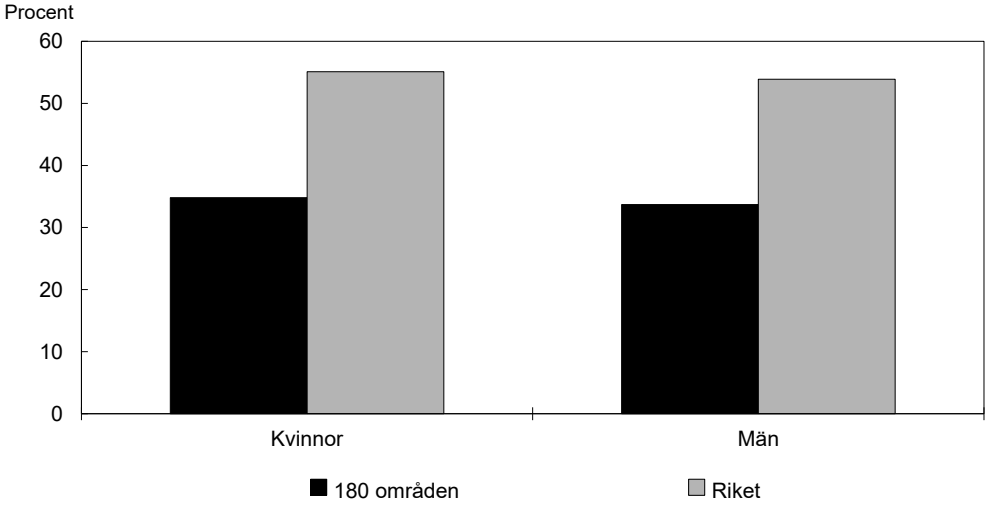

Anm.: Statistiken över valdeltagandet skiljer sig något jämfört med den officiella valdeltagandestatistiken. Valdeltagandet i registerdata för integration beräknas utifrån var röstberättigade personer var folkbokförda i Sverige den 31 december 2024. Det behöver inte överensstämma med var personerna var folkbokförda vid valtillfället 9 juni. Den officiella valstatistiken innehåller även röstberättigade personer som bor utomlands, liksom personer som efter valdagen blivit folkbokförda utomlands eller avlidit innan årsskiftet.

Källa: Allmänna val, valdeltagandeundersökningen.

6.3.2 Övergripande åtgärder för att motverka utanförskap

Övergripande åtgärder för att minska och motverka utanförskap avser verksamhet och insatser som finansieras via anslag 4:1 *Åtgärder mot utanförskap*.

Sedan 2024 administrerar Socialstyrelsen ett statsbidrag som syftar till att stärka det förebyggande arbetet när det gäller barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet (förordningen [2024:158] om statsbidrag till kommuner för insatser som avser barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet). 2024 fördelade myndigheten totalt 76 miljoner kronor till 70 kommuner.

Sammanlagt 58 kommuner (84 procent) anser att de under 2024 har uppnått syftet med statsbidraget, dvs. att medlen har bidragit till att stärka det förebyggande arbetet när det gäller barn som löper risk att begå brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Flera kommuner lyfter samtidigt att det är för tidigt att kunna se en effekt av arbetet efter så kort tid med aktuellt statsbidrag. De tycker dock att de är rustade inför sitt fortsatta förebyggande arbete under 2025, då de fortsätter att utbilda perso-

nal och jobba med implementering av kunskaperna. Socialstyrelsen bedömer att kommunerna sannolikt kommer kunna redovisa mer konkreta resultat av satsningen under kommande år.

Boverket har i uppdrag att tillgängliggöra och fortsätta utveckla befintligt verktyg för sammanställning av statistik på områdesnivå.

Kammarkollegiet fortsätter att arbeta med kvarvarande avvecklingsfrågor för myndigheten Delegationen mot segregation (Ju2022/02228).

Utredningar om bidragsreformer för att minska utanförskapet och öka integrationen

Regeringen arbetar med flera åtgärder parallellt för att ta itu med utanförskapet i samhället. Det handlar om att öka varje persons drivkraft och förmåga att komma närmare arbete, egenförsörjning och bli en del av samhällets gemenskap. Regeringen har därför beslutat om tre utredningar med den inriktningen. Två av utredningarna handlar om aktivitetskrav för att få försörjningsstöd för att motverka långvarigt bidragsberoende och närma sig egen försörjning respektive ett bidragstak för att bidragen inte ska vara högre än inkomsten vid arbete (se vidare utg.omr. 9). Den tredje utredningen handlar om en successiv kvalificering till den svenska välfärden (se vidare utg.omr. 9, 10 och 12).

6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Målet på detta område är inte uppnått. Det finns fortfarande stora skillnader mellan områden vad gäller t.ex. mottagande av ekonomiskt bistånd och skolresultat.

Det utanförskap som präglar delar av samhället påverkar oss alla. Människor som bor och verkar i områden där utanförskapet är stort är dock särskilt drabbade. Särskilt bekymmersam är situationen för barn och ungdomar, vars livsvillkor påverkas av den sammansatta problematik som finns i deras omedelbara närmiljö.

Resurser ska riktas till de områden som behöver det mest. Genom att lyfta områden där utanförskapet är stort blir samhället starkare samtidigt som framtidsutsikterna och livschanserna för de individer som bor där stärks.

Tack vare uppdraget till SCB och Boverket att göra en fördjupad analys om utanförskapet i Sverige har 180 utanförskapsområden kunnat identifierats. Denna så kallade Utanförskapets karta är ett viktigt kunskapsunderlag i arbetet för att kunna bryta utanförskapet genom riktade och precisa insatser och har bidragit positivt till att uppfylla målet.

6.5 Politikens inriktning

Arbetet för att förbättra integrationen och minska utanförskapet behöver stärkas och bli mer träffsäkert. Sedan regeringen tillträdde har arbetet mot utanförskap fått en ny inriktning, med ökat fokus på att lyfta områden där utanförskapet är stort. Statistiska centralbyråns och Boverkets fördjupade analys om utanförskap utgör ett viktigt underlag för såväl regeringen som andra aktörer i det fortsatta arbetet att bekämpa utanförskapet i Sverige. Analysen visar att Sverige har 180 utanförskapsområden fördelade på 66 kommuner. Över 700 000 personer, varav ca 170 000 barn, bor i ett utanförskapsområde.

Parallella samhällsstrukturer behöver motverkas och förebyggas och det är centralt i arbetet mot utanförskap. Regeringen bedömer att det behövs ett bättre kunskapsunderlag om hur parallella samhällsstrukturer kan bekämpas i syfte att förbättra

integrationen och minska utanförskapet i samhället och har därför utsett en särskild utredare (dir. 2025:68).

Politisk islam är ett hot mot vårt demokratiska samhälle – även när den inte leder till våld eller terrorism – eftersom radikala religiösa idéer kan påverka både individer och samhället. Regeringen avser att ta fram ett fördjupat kunskapsunderlag om religiös radikalisering med fokus på politisk islams påverkan på individer, samhället, integration och utanförskap.

Genom att långsiktigt lyfta områden där utanförskapet är stort blir samhället starkare samtidigt som framtidsutsikterna och livschanserna för de individer som bor där stärks. Eftersom problematiken är omfattande och mångfacetterad behöver träffsäkra åtgärder genomföras parallellt och inom flera politikområden.

Satsningar för att lyfta utanförskapsområden

Barn som växer upp i utanförskapsområden riskerar bl.a. att få sämre betyg, sämre hälsa och som vuxna få en sämre ekonomi än barn som växer upp i socioekonomiskt starkare områden. Den fysiska och sociala miljön som utgör bostadsområdet spelar en roll för barn vad gäller hälsa, välmående, utsatthet för våld och studieprestation. Studier visar att barn och unga i jämförelse med vuxna påverkas i högre grad av förhållanden i sin närmiljö eftersom de tillbringar mer tid där. Forskning har även påvisat att utanförskap förs över mellan generationer. Mot bakgrund av detta föreslår regeringen medel för att kartlägga barns uppväxtvillkor i utanförskapsområden. Fokus ska vara erfarenheter och åsikter från barn och unga som bor i utanförskapsområden. I utanförskapsområden råder större otrygghet och barn är i hög grad utsatta för brottslighet. Barn och unga som växer upp med brottslighet i sin närhet är särskilt sårbara. Regeringen föreslår medel för att kartlägga barn och unga – flickor och pojkar - som växer upp i släktbaserade kriminella nätverk. Kunskap om barn och ungas uppväxtvillkor och hur de påverkas av att växa upp i områden där utanförskapet är stort är viktig för att öka träffsäkerheten och långsiktigheten i regeringens insatser, och därmed för att kunna nå målet för arbetet mot utanförskap.

Den nationella samordnaren mot utanförskap lämnade den 18 juni 2025 sitt betänkande Det handlar om oss – så bryter vi utanförskapet och bygger en starkare gemenskap (SOU 2025:76). Syftet med uppdraget har varit att stärka förutsättningarna för och underlätta kommunernas arbete i områden där utanförskapet är stort. Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Det sker också en rad satsningar på andra utgiftsområden, i syftet att motverka utanförskap. Bland annat avsätts medel i syfte att inrätta fler och vidareutveckla befintliga familjecentraler eller familjecentralsliknande verksamheter i utanförskapsområden (se vidare utg.omr. 9, avsnitt 5).

Simkunnighet är en grundläggande färdighet och centralt för både hälsa och säkerhet. Mer måste göras för att stärka simkunnigheten i samhället. Det gäller bl.a. i utanförskapsområden, där simkunnigheten generellt är lägre. Regeringen föreslår därför statsbidrag till simundervisning och andra riktade insatser för att öka simkunnigheten i vissa utanförskapsområden (se vidare utg.omr. 17, avsnitt 6).

Friluftsliv främjar hälsa, gemenskap, integration och kan motverka utanförskap. Regeringen avsätter därför medel för att öka möjligheterna till friluftsliv i områden där utanförskapet är stort (se vidare utg.omr. 17, avsnitt 15).

6.6 Budgetförslag

6.6.1 4:1 Åtgärder mot utanförskap

Tabell 6.1 Anslagsutveckling 4:1 Åtgärder mot utanförskap

Tusental kronor

2024	Utfall	90 200	Anslagssparande	11 565
2025	Anslag	168 000[1]	Utgiftsprognos	166 828
2026	**Förslag**	**175 000**		
2027	Beräknat	22 000		
2028	Beräknat	18 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att minska och motverka utanförskap och för utgifter för statsbidrag som har detta syfte. Vidare får anslaget användas för viss administration samt uppföljning och utvärdering. Anslaget får även användas för kvarvarande kostnader för avveckling av Delegationen mot segregation.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:1 Åtgärder mot utanförskap

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**168 000**	**168 000**	**168 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-68 000	-221 000	-225 000
varav BP26	*7 000*	*4 000*	
– Studie av barn i släktbaserade kriminella nätverk	*4 000*	*4 000*	
– Kartläggning av barns uppväxtvillkor i utanförskapsområden	*3 000*		
Överföring till/från andra anslag	-2 461	-2 461	-427 461
Övrigt	77 461	77 461	502 461
Förslag/beräknat anslag	**175 000**	**22 000**	**18 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att genomföra en studie som belyser hur barn och unga påverkas av släktbaserade kriminella nätverk ökas anslaget med 4 miljoner kronor. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att genomföra en kartläggning om barn och ungas uppväxtvillkor i områden där utanförskapet är stort ökas anslaget med 3 miljoner kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 175 000 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Åtgärder mot utanförskap* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 22 000 000 kronor respektive 18 000 000 kronor.

Utgiftsområde 14

Arbetsmarknad och arbetsliv

Utgiftsområde 14 – Arbetsmarknad och arbetsliv

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Arbetsmarknad och arbetsliv ... 5
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
2.2 Utgiftsutvecklingen ... 5
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 7
2.3.1 Arbetsmarknadspolitiken ... 7
2.3.2 Arbetslivspolitiken ... 7
2.4 Skatteutgifter ... 8
2.5 Resultatredovisning ... 8
2.6 Politikens inriktning ... 8

3 Arbetsmarknad ... 9
3.1 Mål för området ... 9
3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 9
3.3 Resultatredovisning ... 9
3.3.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden ... 9
3.3.2 Medel inom arbetsmarknadspolitiken ... 18
3.3.3 Arbetsmarknadspolitiska program och insatser ... 19
3.3.4 Särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning ... 25
3.3.5 Europeiska socialfonden+ ... 28
3.3.6 Arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning ... 29
3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 32
3.5 Politikens inriktning ... 34
3.6 Budgetförslag ... 37
3.6.1 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader ... 37
3.6.2 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser ... 39
3.6.3 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser 40
3.6.4 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m. ... 43
3.6.5 1:5 Nystartsjobb och etableringsjobb ... 45
3.6.6 1:6 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige ... 47
3.6.7 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027 ... 48
3.6.8 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering ... 49
3.6.9 1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen ... 51
3.6.10 1:10 Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen ... 52
3.6.11 1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten ... 52
3.6.12 1:12 Bidrag till lönegarantiersättning ... 53
3.6.13 1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd ... 54

4 Arbetsliv ... 57
4.1 Mål för området ... 57
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 57
4.3 Resultatredovisning ... 58
4.3.1 Arbetsmiljö ... 58
4.3.2 Arbetsrätt ... 65
4.3.3 Lönebildning ... 68
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 70
4.5 Politikens inriktning ... 71
4.6 Budgetförslag ... 73
4.6.1 2:1 Arbetsmiljöverket ... 73

4.6.2 2:2 Arbetsdomstolen 75
4.6.3 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO) 75
4.6.4 2:4 Medlingsinstitutet 76
4.6.5 2:5 Regional skyddsombudsverksamhet 77

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 821 683
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser	45 973 112
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	6 073 822
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	20 212 263
1:5 Nystartsjobb och etableringsjobb	2 153 201
1:6 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	132 554
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	1 864 000
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	52 809
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	86 510
1:10 Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen	66 560
1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8 303
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	2 292 000
1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd	3 150 824
2:1 Arbetsmiljöverket	1 010 926
2:2 Arbetsdomstolen	38 613
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	43 722
2:4 Medlingsinstitutet	69 750
2:5 Regional skyddsombudsverksamhet	112 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**91 162 652**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden, Arbetsmarknad och arbetsliv

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	4 400 000	2027–2035
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	16 000 000	2027–2030
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	3 440 000	2027–2030
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	9 000	2027–2028
1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd	50 000	2027
2:5 Regional skyddsombudsverksamhet	20 000	2027
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**23 919 000**	

2 Arbetsmarknad och arbetsliv

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar områdena Arbetsmarknad och Arbetsliv samt myndigheterna Arbetsförmedlingen, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige, Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Arbetsmiljöverket, Arbetsdomstolen, ILO-kommittén och Medlingsinstitutet.

2.2 Utgiftsutvecklingen

Utgiftsområdets sammanlagda utgifter uppgick 2024 till 88,5 miljarder kronor. Prognosen för utfallet för 2025 är 92,9 miljarder kronor, vilket är 4,2 miljarder kronor mindre än de anvisade medlen. Den föreslagna anslagsnivån för utgiftsområdet för 2026 uppgår till 91,2 miljarder kronor, vilket är en minskning med totalt 5,9 miljarder kronor jämfört med 2025. Anslagsförändringarna redovisas detaljerat under respektive delområde.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Arbetsmarknad	**86 561**	**94 338**	**90 684**	**89 888**	**86 835**	**86 220**
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	7 453	7 574	7 604	**7 822**	8 154	8 408
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser	42 334	45 243	45 706	**45 973**	42 276	42 072
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	6 173	6 995	6 095	**6 074**	6 122	5 567
1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.	19 402	20 823	19 384	**20 212**	20 238	19 764
1:5 Nystartsjobb och etableringsjobb	3 592	4 065	2 518	**2 153**	2 455	2 729
1:6 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	132	130	131	**133**	134	137
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	1 323	1 584	1 509	**1 864**	1 779	1 615
1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	47	50	51	**53**	54	55
1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen	83	85	85	**87**	88	90
1:10 Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen	62	65	65	**67**	67	69
1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten	8	8	8	**8**	8	8
1:12 Bidrag till lönegarantiersättning	3 360	4 625	4 600	**2 292**	2 122	2 200
1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd	2 592	3 091	2 928	**3 151**	3 339	3 506
Arbetsliv	**1 135**	**1 183**	**1 183**	**1 275**	**1 305**	**1 303**
2:1 Arbetsmiljöverket	886	917	915	**1 011**	1 039	1 036
2:2 Arbetsdomstolen	37	42	44	**39**	39	40
2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)	44	44	44	**44**	44	44
2:4 Medlingsinstitutet	56	68	69	**70**	70	72
2:5 Regional skyddsombudsverksamhet	112	112	111	**112**	112	112
Äldreanslag	**835**	**1 535**	**990**			
2025 1:13 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare[2]	787	1 481	935			
2025 2:5 Myndigheten för arbetsmiljökunskap	48	54	55			
2024 1:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020	0					
Totalt för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv	**88 531**	**97 055**	**92 857**	**91 163**	**88 140**	**87 523**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Etableringsersättning föreslås att fr.o.m. 2026 beräknas under anslag 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**93 539**	**93 539**	**93 539**
Pris- och löneomräkning[2]	163	315	498
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-65	70	-435
varav BP26[3]	*0*	*20*	*465*
Makroekonomisk utveckling	-1 967	-4 935	-5 105
Volymer	-505	-848	-972
Överföring till/från andra utgiftsområden	-3	-3	-3
Övrigt	0	0	0
Ny utgiftsram	**91 163**	**88 140**	**87 523**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	80 150
Verksamhetsutgifter[2]	11 007
Investeringar[3]	5
Summa utgiftsram	**91 163**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har för utgiftsområdet beslutat om mål inom följande delområden.

2.3.1 Arbetsmarknadspolitiken

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 3.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

2.3.2 Arbetslivspolitiken

Målet för arbetslivspolitiken är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 4.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

2.4 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2024/25:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som räknas till utgiftsområde 14.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	2025	2026
Avdrag för ökade levnadsomkostnader vid tillfälligt arbete, dubbel bosättning och hemresor (A10)	810	830
Avdrag för arbets- och inställelseresor (A11)	7 380	6 960
Förmån av resa vid anställningsintervju (A13)	-	-
Förmån av utbildning vid omstrukturering m.m (A14)	-	-
Frisvårdsbidrag (A28)	-	-
Flyttersättning från arbetsgivare (A30)	-	-
Avdrag för resor till och från arbetet (B5)	150	150
Generell nedsättning av egenavgifter (D2)	1 760	1 870
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för personer som arbetar med FoU (D4)	2 990	3 120
Nedsättning av arbetsgivaravgifter för den första anställda (D5)	280	450
Skattereduktion för ruttjänster (G3)	8 490	8 790
Skattereduktion för rotarbeten (G4)	16 380	12 450
Skattereduktion för avgifter till arbetslöshetskassa (G10)	1 600	1 610
Jobbskatteavdrag (G11)	196 730	203 350
Jobbskatteavdrag för äldre (G12)	5 620	5 920

Anm: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med ”-”. Skatteutgifter som upphör eller har upphört anges med ”u”.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.5 Resultatredovisning

Resultaten för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

2.6 Politikens inriktning

Politikens inriktning för utgiftsområdet redovisas på delområdesnivå (se respektive avsnitt).

3 Arbetsmarknad

3.1 Mål för området

Målet för arbetsmarknadspolitiken är att insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 3.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Utvecklingen på arbetsmarknaden påverkas av en rad olika faktorer. Arbetsmarknadspolitikens bidrag är ofta svårt att mäta och avgränsa från effekterna av åtgärder inom andra utgiftsområden, konjunkturutveckling och insatser av andra aktörer på arbetsmarknaden.

Grunden för resultatredovisningen utgörs av flera olika indikatorer. Sysselsättningsgrad och arbetslöshet är viktiga mått på hur arbetsmarknaden utvecklas. Eftersom arbetsmarknadspolitiken i stor utsträckning genomförs av Arbetsförmedlingen analyseras även indikatorer som mer direkt kan kopplas till Arbetsförmedlingens verksamhet. Här utgörs huvudindikatorerna av övergångarna till arbete och i vissa fall även till reguljära studier.

Arbetsmarknadspolitiken påverkar dock inte bara övergångarna till arbete och studier direkt, utan även indirekt genom olika insatser som stärker de arbetssökandes ställning på arbetsmarknaden, vilket i sin tur påverkar arbetskraftsdeltagandet och möjligheten att få ett arbete. Därför beskrivs även omfattningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna och deras resultat.

Följande centrala indikatorer redovisas inom området:

1.1 sysselsättning och arbetslöshet
1.2 andel övergångar till arbete och studier för personer inskrivna vid Arbetsförmedlingen
1.3 antal personer i Arbetsförmedlingens insatser och resultat 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program
1.4 antal personer med arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd.

Indikatorerna redovisas för relevanta undergrupper och enskilda insatser. I resultatredovisningen används även rapporter och undersökningar från t.ex. Arbetsförmedlingen och Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU).

3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Utvecklingen på arbetsmarknaden

Sysselsättningen fortsatte att minska

Lågkonjunkturen medförde att antalet sysselsatta och sysselsättningsgraden i åldern 15–74 år fortsatte att minska under 2024. Jämfört med 2023 minskade sysselsättningsgraden med 0,4 procentenheter till 69,0 procent (se diagram 3.1). Minskningen var tydligare bland män än bland kvinnor. Det beror bl.a. på att antalet sysselsatta i näringslivet där män är överrepresenterade minskade tydligt, framför allt i byggindustrin. Sysselsättningsgraden var dock fortsatt högre bland män (71,0 procent) än bland

kvinnor (66,8 procent). Sysselsättningsgapet mellan kvinnor och män har varit i stort sett konstant sedan 1990-talet och är förhållandevis litet i ett internationellt perspektiv. Det beror främst på att kvinnor i Sverige arbetar i högre grad än kvinnor i de flesta andra länder. I jämförelse med övriga EU-länder hade Sverige den fjärde högsta sysselsättningsgraden och det näst högsta arbetskraftsdeltagandet i EU (20–64 år) 2024. Under första halvåret 2025 har sysselsättningsgraden ökat, mest bland män.

Diagram 3.1 Sysselsättningsgrad

Procent av befolkningen, 15–74 år, säsongsrensade kvartalsvärden

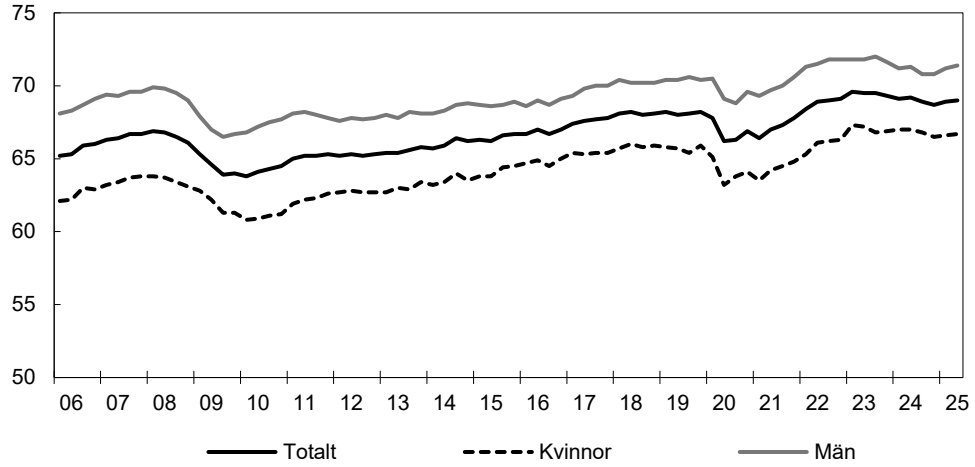

Anm.: Sysselsättningsgraden definieras som andel sysselsatta av befolkningen. En sysselsatt person är en person som under en viss vecka (referensveckan) utfört något arbete i minst en timme som anställd, egen företagare eller medhjälpare i företag tillhörande en familjemedlem.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Sysselsättningsgraden 2024 uppgick till 70,0 procent bland inrikes födda och 65,8 procent bland utrikes födda. Sysselsättningsgraden minskade betydligt mer bland utrikes födda än bland inrikes födda under året, vilket medförde att sysselsättningsgapet mellan inrikes och utrikes födda ökade till 4,2 procentenheter jämfört med 3,1 procentenheter 2023. Perioden 2005–2020 varierade gapet mellan inrikes och utrikes födda runt ca 10 procentenheter.

Sysselsättningsgraden är fortsatt tydligt lägre bland utrikes födda kvinnor än bland utrikes födda män. Sysselsättningsgapet mellan utrikes födda kvinnor och utrikes födda män var 8,0 procentenheter, vilket är större än sysselsättningsgapet mellan inrikes födda kvinnor och män som var 3,0 procentenheter. Bland inrikes födda minskade sysselsättningsgraden ungefär lika mycket bland kvinnor och män 2024, bland utrikes födda minskade den betydligt mer bland män. Under första halvåret 2025 ökade sysselsättningsgraden jämfört med fjärde kvartalet 2024 och nådde 69,9 procent det andra kvartalet bland inrikes födda och 66,6 procent bland utrikes födda.

I åldern 20–64 år är skillnaden i sysselsättningsgrad mellan inrikes och utrikes födda betydligt större, 11,3 procentenheter, än i åldersgruppen 15–74 år. Det beror delvis på att andelen äldre i befolkningen, över 64 år, är högre bland inrikes födda jämfört med utrikes födda. Då sysselsättningsgraden är lägre bland dem som är över 64 år dämpar det sysselsättningsgraden bland de inrikes födda i åldern 15–74 år. Om de äldre räknas bort ökar sysselsättningsgraden därför mer bland inrikes födda än bland utrikes födda i åldern 20–64 år (se diagram 3.2).

Diagram 3.2 Sysselsättningsgrad inrikes och utrikes födda

Procent av befolkningen, 20–64 år, säsongsrensade kvartalsvärden

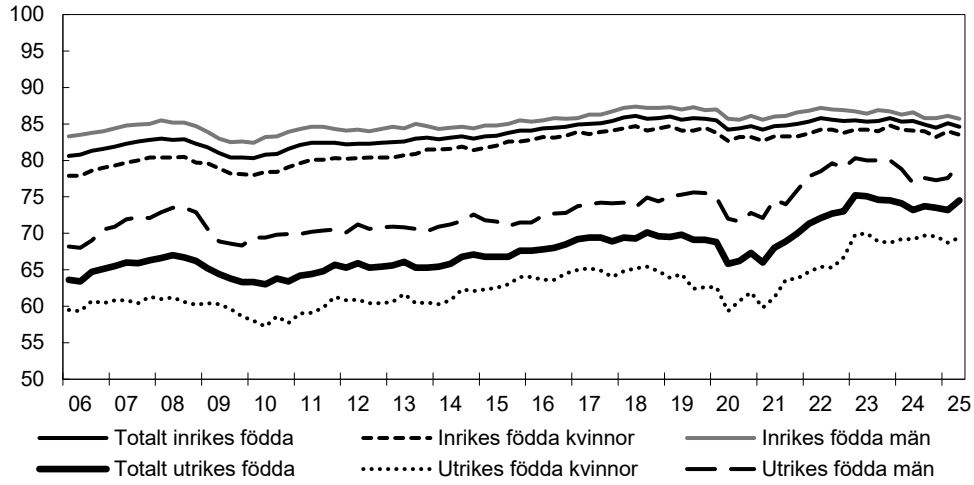

Källa: Statistiska centralbyrån.

Sysselsättningsgraden bland unga (15–24 år) minskade med 1,8 procentenheter jämfört 2023 till 43,0 procent. Minskningen var större än i den arbetsföra befolkningen i stort. Sysselsättningsgraden minskade mer bland unga män än bland unga kvinnor. Sysselsättningsgraden var dock tydligt högre bland unga kvinnor.

Utbildningsnivån påverkar sysselsättningsgraden. Bland gymnasialt och eftergymnasialt utbildade (15–74 år) är sysselsättningsgraden mer än dubbelt så hög som bland de med endast förgymnasial utbildning. Men i den rådande lågkonjunkturen har starka grupper drabbats tydligt. Sysselsättningsgraden minskade mest bland de med eftergymnasial utbildning och de med gymnasial utbildning. Bland de med förgymnasial utbildning var minskningen liten. Sysselsättningsgraden är högre bland män än bland kvinnor för respektive utbildningsnivå. Gapet mellan kvinnor och män är störst bland de med gymnasial utbildning och lägst bland de med eftergymnasial utbildning.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (16–65 år) har generellt sett betydligt lägre sysselsättningsgrad och arbetskraftsdeltagande än övriga befolkningen (15–65 år). Statistiska centralbyrån (SCB) redovisar i rapporten Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024 att sysselsättningsgraden bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var 46 procent, vilket kan jämföras med 80 procent i den övriga befolkningen. Sysselsättningsgraden bland personer med nedsatt arbetsförmåga var högre bland kvinnor än bland män. I föregående årsrapport redovisades att andelen sysselsatta personer med nedsatt arbetsförmåga 2023 var 45 procent. Förändringen mellan 2023 och 2024 är inte statistiskt signifikant.

Arbetslösheten fortsatte att öka

Arbetslösheten i åldersgruppen 15–74 år ökade kontinuerligt under 2023 och fortsatte att öka under 2024 till 8,4 procent. Det innebar en ökning med 0,7 procentenheter jämfört med 2023 (se diagram 3.3). Arbetslösheten var högre bland kvinnor, 8,5 procent, än bland män, 8,3 procent, men ökningen jämfört med föregående år var större bland män. Under första halvåret 2025 har arbetslösheten, 15–74 år, ökat jämfört med fjärde kvartalet 2024 till 8,6 procent och enbart bland män.

Den ökade arbetslösheten bedöms främst bero på konjunkturella orsaker som sjunkande efterfrågan på arbetskraft. Den totala arbetslösheten är dock i huvudsak strukturell och har varit hög även i perioder av gynnsam konjunktur. De strukturella utmaningarna på arbetsmarknaden kan främst kopplas till att många arbetssökande inte har

de kvalifikationer som efterfrågas av arbetsgivare, vilket också leder till långa arbetslöshetstider. De långtidsarbetslösa består till största del av personer som tillhör en eller flera av grupperna utomeuropeiskt födda, personer med endast förgymnasial utbildning, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga samt äldre. Den höga arbetslösheten i Sverige kan också delvis förklaras av ett högt arbetskraftsdeltagande jämfört med andra länder i EU. Det höga arbetskraftsdeltagandet i Sverige kan bl.a. förklaras av den generösa tillgången till barnomsorg och att ersättningssystemen är kopplade till att individer ingår i arbetskraften. Samtidigt har arbetslösheten minskat kraftigt i många länder i EU de senaste åren, vilket inte har varit fallet i Sverige. Detta har medfört att skillnaden mellan Sverige och andra EU-länder har ökat över tid. I Sverige är det också, till skillnad från många andra EU-länder, relativt många heltidsstuderande som söker arbete och som därmed klassificeras som arbetslösa.

Arbetslösheten i åldersgruppen 20–64 år ger en mer relevant bild än åldersgruppen 15–74 år, då unga arbetslösa heltidsstuderande, 15–19 år, exkluderas ur måttet. I åldersintervallet 20–64 år uppgick arbetslösheten i Sverige till 7,1 procent 2024 (se diagram 3.3), vilket innebar sjätte högst arbetslöshet i EU och 1,4 procentenheter högre än snittet i EU.

Diagram 3.3 Arbetslöshet

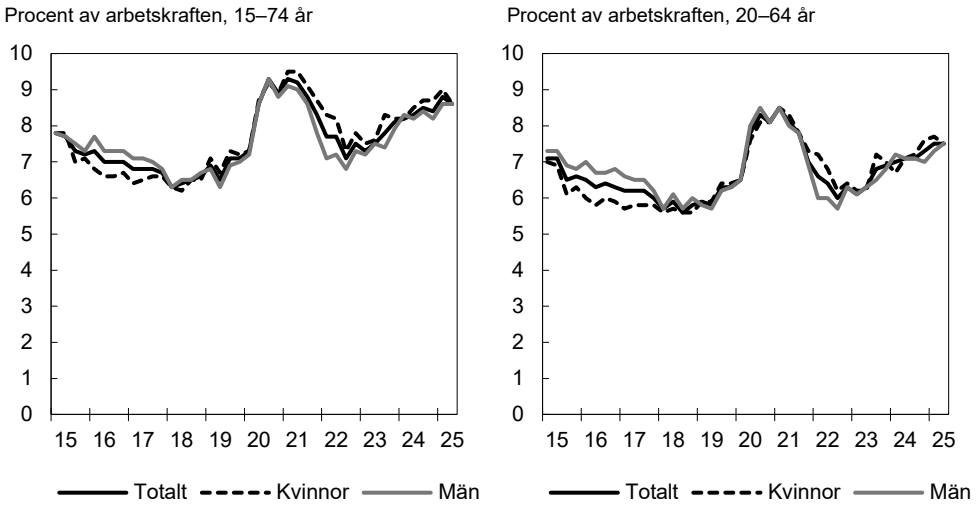

Anm.: Säsongsrensade kvartalsvärden.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Arbetslösheten (15–74 år) ökade mer bland utrikes födda än bland inrikes födda 2024 och ökningen var tydligast bland utrikes födda män. Även bland inrikes födda var ökningen något större bland män än bland kvinnor. Arbetslösheten var fortsatt cirka tre gånger så hög bland utrikes födda som bland inrikes födda, 16,2 procent jämfört med 5,7 procent. Skillnaden mellan kvinnor och män var särskilt tydlig bland utrikes födda. I den gruppen minskade dock skillnaden mellan könen från 2,4 procentenheter 2023 till 1,4 procentenheter 2024. Bland inrikes födda var skillnaden mellan könen marginell.

Arbetslösheten bland unga (15–24 år) uppgick 2024 till 24,3 procent (se diagram 3.4). Det innebar en ökning med 2,2 procentenheter jämfört med 2023 och en tydligt större ökning än i den arbetsföra befolkningen i stort. Arbetslösheten var högre bland unga män än bland unga kvinnor och ökningen, jämfört med föregående år, var större bland unga män. Arbetslösheten bland unga var näst högst i EU enligt Eurostat men om de heltidsstuderande som söker arbete exkluderas sjunker arbetslöshetsnivån 2024 till 12,1 procent, vilket är mindre än hälften av den redovisade ungdomsarbetslösheten. Under det första halvåret 2025 var ungdomsarbetslösheten oförändrad jämfört med fjärde kvartalet 2024 men ökade bland unga män och minskade bland unga kvinnor.

Diagram 3.4 Ungdomsarbetslöshet

Procent av arbetskraften, 15–24 år, säsongsrensade kvartalsvärden

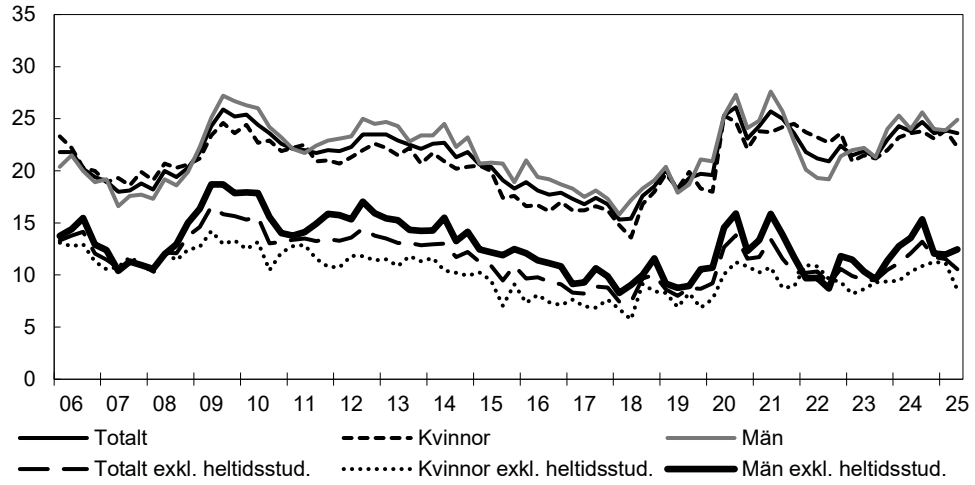

Källa: Statistiska centralbyrån.

Andelen unga som varken arbetar eller studerar kan ge en mer rättvisande bild av utmaningarna för unga på arbetsmarknaden. År 2024 ökade andelen unga i åldern 15–24 år som varken arbetade eller studerade från 5,1 procent 2023 till 5,6 procent, se vidare utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 15 Ungdomspolitik. Det var den tredje lägsta nivån i EU och kan jämföras med genomsnittet i EU-länderna som uppgick till 9,1 procent.

Arbetslösheten bland äldre (55–74 år) ökade från 5,1 procent 2023 till 5,7 procent 2024. Arbetslösheten ökade både i åldersgruppen 55–64 år och i åldersgruppen 65–74 år. Arbetslösheten var något högre bland äldre män än bland äldre kvinnor och ökningen var större bland äldre män än bland äldre kvinnor.

Utbildningsnivån påverkar risken att drabbas av arbetslöshet. Arbetslösheten bland personer med förgymnasial utbildning (15–74 år) var mer än tre gånger så hög som bland de med gymnasial utbildning och mer än fem gånger så hög som bland de med eftergymnasial utbildning (se diagram 3.5). Arbetslösheten ökade något mer bland de med förgymnasial utbildning än bland de med längre utbildning. Arbetslösheten var högre bland kvinnor än bland män för respektive utbildningsnivå. Gapet mellan kvinnor och män är mycket stort bland de med förgymnasial utbildning, 8,7 procentenheter. Bland de med längre utbildning är skillnaden mellan könen relativt liten, 0,3 procentenheter.

Diagram 3.5 Arbetslöshet efter utbildningsnivå

Procent av arbetskraften 15–74 år

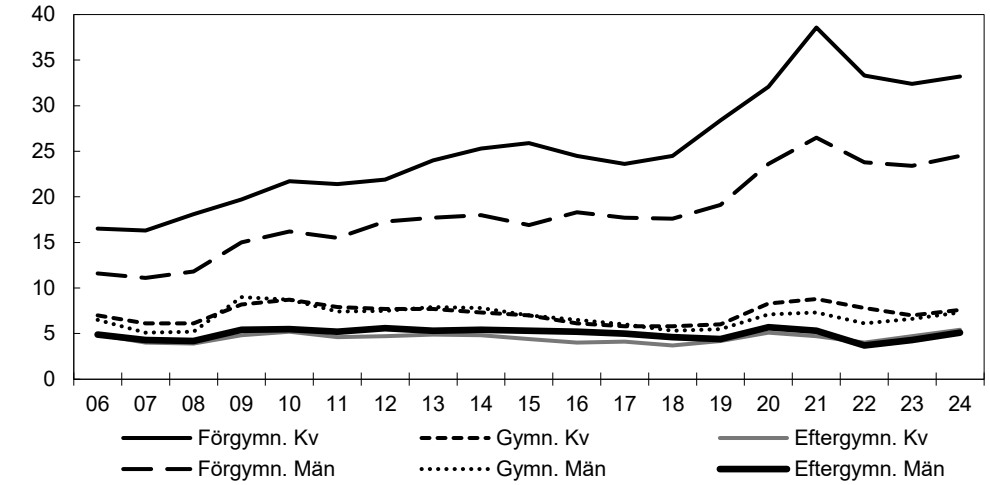

Källa: Statistiska centralbyrån.

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga (16–65 år) är generellt sett arbetslösa i betydligt större utsträckning än övriga befolkningen. Bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga var arbetslösheten 21 procent 2024. Motsvarande andel i den övriga befolkningen (16–65 år) var 8 procent. Arbetslösheten bland personer med nedsatt arbetsförmåga var lägre bland kvinnor än bland män. I föregående årsrapport om situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning redovisade SCB att arbetslösheten 2023 bland personer med nedsatt arbetsförmåga var 19 procent. Förändringen 2024 är inte signifikant.

Fortsatt dämpade anställningsplaner inom näringslivet

Efterfrågan på arbetskraft var enligt flera indikatorer svag under 2024. Näringslivets anställningsplaner var fortsatt dämpade under 2024 (se diagram 3.6). Enligt Arbetsförmedlingens statistik minskade antalet lediga jobb i princip i alla branscher samtidigt som jämförelsevis många anställda varslades om uppsägning på grund av arbetsbrist. Därtill ökade antalet konkurser och antalet anställda som förlorade jobbet jämfört med föregående år. Särskilt byggsektorn har drabbats hårt av lågkonjunkturen med ett stort antal konkurser och uppsägningar. Varseltalen har också varit höga i delar av tillverkningsindustrin.

Anställningsplanerna i näringslivet har under första halvåret 2025 generellt sett alltjämt varit dämpade. Inom tillverkningsindustrin är anställningsplanerna positiva inom elektronikindustrin, men negativa inom t.ex. läkemedels- och motorfordonsindustrin. I tjänstesektorn är anställningsplanerna positiva för konsultbyråer, men negativa inom uthyrningsbranschen och finanssektorn. Den säsongsrensade statistiken för nya lediga jobb vid Arbetsförmedlingen var under första halvåret 2025 den lägsta sedan covid-19-pandemin.

Diagram 3.6 Anställningsplaner i näringslivet och nya lediga jobb

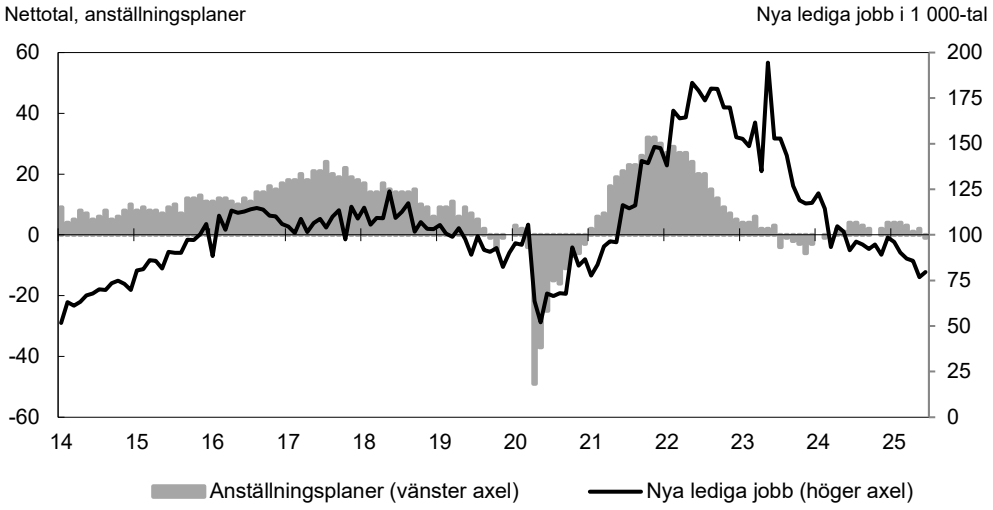

Anm.: Säsongsrensade månadsvärden. Uppgifterna om Arbetsförmedlingens nya lediga jobb ska tolkas med försiktighet.

Källa: Konjunkturinstitutet och Arbetsförmedlingen.

Långtidsarbetslösheten har ökat

Det svaga konjunkturläget har medfört en ökning av inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen. Antalet inskrivna arbetslösa uppgick till i genomsnitt 357 000 personer 2024, vilket är närmare 24 000 fler än föregående år. Merparten av ökningen avser personer som har varit arbetslösa kortare tid än tolv månader, varav majoriteten är män.

Sedan hösten 2023 har det även skett en gradvis ökning av antalet inskrivna arbetslösa som varit utan arbete mer än 12 månader (långtidsarbetslösa). I juni 2025 uppgick antalet långtidsarbetslösa vid Arbetsförmedlingen till 152 000 personer, vilket är 12 000 fler än samma månad 2024 (se diagram 3.7). Långtidsarbetslösheten har ökat för alla grupper vid Arbetsförmedlingen oavsett om de tillhör grupper som anses ha en svag konkurrensförmåga eller inte. Närmare hälften av de långtidsarbetslösa är utomeuropeiskt födda. Överrepresentationen bland långtidsarbetslösa, relativt antalet inskrivna arbetslösa, är dock högst bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga samt personer som är 55 år och äldre.

Diagram 3.7 Antal inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen som varit utan arbete i mer än 12 månader

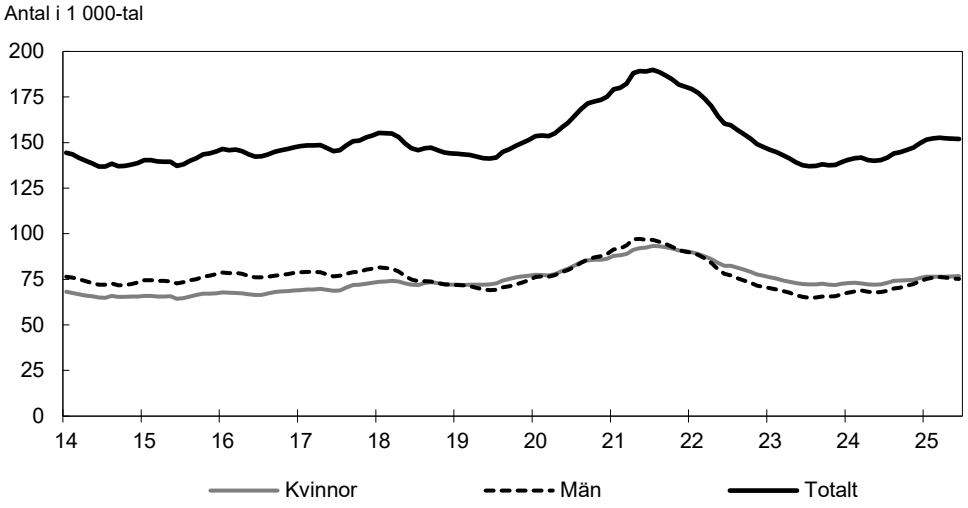

Anm.: Månadsvärden. Tidsserien avser åldersgruppen 16–64 år t.o.m. 2020, därefter 16–65 år.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Färre till arbete men fler till studier

Antalet unika individer som vid något tillfälle var inskrivna vid Arbetsförmedlingen under 2024 uppgick till totalt 889 000 personer, vilket var en ökning med 40 000 personer jämfört med 2023. Av de inskrivna övergick 289 000 personer till arbete vid minst ett tillfälle under året, motsvarande 31,2 procent bland kvinnor och 33,8 procent bland män. För såväl kvinnor som män innebar det en minskning av övergångar till arbete för alla grupper som redovisas i tabell 3.1 jämfört med 2023. Minskningen var generellt sett något större bland kvinnor än bland män, även om långtidsarbetslösa män stod för den enskilt kraftigaste minskningen. Den negativa utvecklingen kan förklaras av det dämpade arbetsmarknadsläget 2024.

Tabell 3.1 Andelen övergångar till arbete eller studier fördelat på olika grupper av inskrivna personer vid Arbetsförmedlingen

Procent

Målgrupp	Arbete 2022	Studier 2022	Arbete 2023	Studier 2023	Arbete 2024	Studier 2024
Totalt	**36,0**	**5,1**	**33,4**	**5,1**	**32,6**	**5,8**
varav kvinnor	34,3	6,4	32,3	6,5	31,2	7,1
varav män	37,7	3,8	34,4	3,8	33,8	4,5
Personer med högst förgymnasial utbildning	**28,0**	**5,7**	**26,2**	**5,5**	**24,7**	**5,9**
varav kvinnor	23,4	7,8	22,4	7,6	21,0	7,8
varav män	32,0	3,9	29,3	3,8	27,8	4,3
Utomeuropeiskt födda	**31,4**	**7,0**	**29,1**	**6,9**	**27,4**	**7,2**
varav kvinnor	26,4	9,3	25,1	9,2	23,8	9,3
varav män	36,5	4,7	33,4	4,6	31,2	4,9
Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga	**25,2**	**1,8**	**22,1**	**1,9**	**20,4**	**2,2**
varav kvinnor	23,5	2,2	20,5	2,3	18,7	2,5
varav män	26,6	1,5	23,5	1,5	21,8	1,9
Äldre ≥ 55 år	**29,2**	**1,4**	**26,9**	**1,4**	**25,5**	**1,4**
varav kvinnor	29,0	1,7	26,6	1,7	25,0	1,7
varav män	29,3	1,0	27,1	1,1	26,0	1,1
Unga 16–24 år	**35,6**	**9,3**	**33,2**	**9,1**	**32,9**	**10,7**
varav kvinnor	34,1	11,0	32,2	11,0	32,0	12,6
varav män	36,6	8,1	33,9	7,8	33,5	9,4
Långtidsarbetslösa	**26,0**	**5,9**	**22,1**	**6,1**	**19,1**	**6,2**
varav kvinnor	22,3	7,8	19,9	7,8	17,2	7,9
varav män	29,8	4,0	24,5	4,2	21,0	4,5

Anm.: Övergångsmåttet är beräknat som antalet unika individer 16–65 år som har övergått till arbete eller studier dividerat med antalet unika personer som har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen (oavsett orsak). De olika grupperna kan överlappa varandra. Långtidsarbetslösa avser inskrivna vid Arbetsförmedlingen som har varit utan arbete i 12 månader eller mer.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Antalet inskrivna som övergick till reguljära studier uppgick till närmare 51 000 personer, vilket motsvarar 5,7 procent av alla inskrivna. Av de inskrivna kvinnorna övergick 7,1 procent till studier och motsvarande andel för män var 4,4 procent. Det innebär en ökning både för kvinnor och män jämfört med föregående år. Ökningen var tydligast bland unga kvinnor och män. Totalt övergick 15 300 unika personer med högst förgymnasial utbildning till någon form av reguljär utbildning under 2024.

Tabell 3.2 Antal som påbörjat studier bland inskrivna vid Arbetsförmedlingen med högst förgymnasial utbildning

Antal unika individer (avrundat till 100-tal) samt andel kvinnor och män

		2022	2023	2024
Avaktualiserade från Arbetsförmedlingen till reguljära studier	Totalt	10 100	9 300	10 800
	andel kvinnor	*61*	*60*	*57*
	andel män	*39*	*40*	*43*
Studier inom etableringsprogrammet	Totalt	1 600	1 600	1 100
	andel kvinnor	*59*	*59*	*56*
	andel män	*41*	*41*	*44*
Studier med aktivitetsstöd, förberedande insats	Totalt	1 900	1 700	2 100
	andel kvinnor	*64*	*64*	*64*
	andel män	*36*	*36*	*36*
Deltidsstudier i kombination med jobb- och utvecklingsgarantin	Totalt	2 300	2 300	1 900
	andel kvinnor	*75*	*77*	*78*
	andel män	*25*	*23*	*22*

Anm.: Det går inte att summera de olika studievägarna då en individ kan ha gått flera olika studievägar under ett år. Med studier avses utbildning inom komvux, folkhögskola, yrkeshögskola samt universitet och högskola.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Av tabell 3.2 framgår att antalet arbetssökande med högst förgymnasial utbildning som lämnat Arbetsförmedlingen för reguljära studier ökade med 1 500 personer 2024 jämfört med föregående år. Männen stod för merparten av ökningen, vilket bidrog till en jämnare könsfördelning. Även antalet arbetssökande som påbörjat studier med aktivitetsstöd som en förberedande insats ökade något. Däremot minskade antalet personer som studerade inom ramen för etableringsprogrammet och antalet arbetssökande som har bedrivit deltidsstudier i kombination med jobb- och utvecklingsgarantin. Detta kan möjligen förklaras av att antalet deltagare i nämnda program minskade under 2024.

3.3.2 Medel inom arbetsmarknadspolitiken

Diagram 3.8 Utgifter inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad

Miljoner kronor

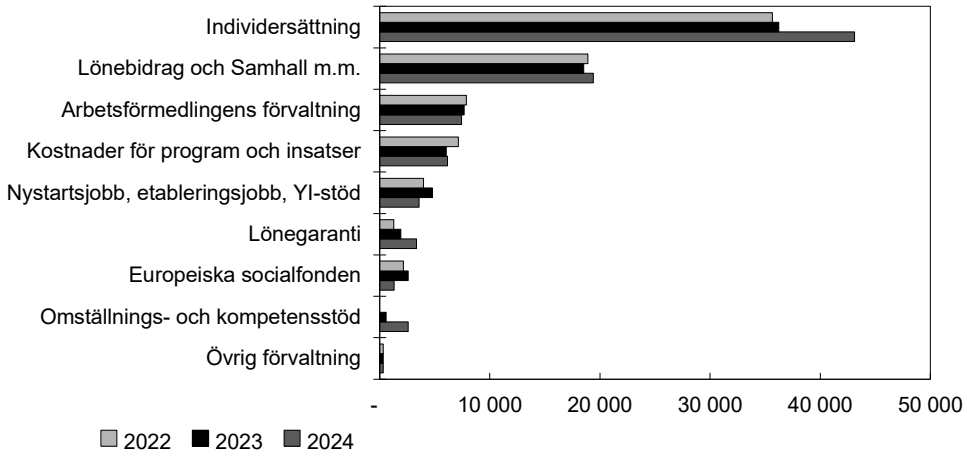

Anm.: Diagrammet visar utgifter under anslag inom området Arbetsmarknad de aktuella åren. Lönebidrag och Samhall m.m. avser de särskilda insatserna för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. I utgifterna för Europeiska socialfonden ingår till viss del utgifter som finansierat Kostnader för program och insatser och Arbetsförmedlingens förvaltning. Detta minskar i motsvarande grad anslagsbelastningen under anslagen för Arbetsförmedlingens förvaltning och program och insatser.

Källa: ESV.

Utgifterna för individersättning följer till stor del utvecklingen av antalet inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen som ökade kraftigt 2024. Även utgifterna för lönegarantiersättning ökade under 2024 till följd av det försämrade läget på arbetsmarknaden. Utgifterna för program och insatser samt lönebidrag var på samma nivå 2024 som 2023 medan utgifterna för Samhall ökade som följd av en högre merkostnadsersättning (se diagram 3.8). Liksom tidigare år användes inte anslagsmedlen för insatser fullt ut. Detta beror delvis på att långtidsarbetslösheten och antalet personer inom jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar varit lägre än beräknat. Arbetsförmedlingen använde inte heller alla anvisade medel för särskilda insatser till personer med funktionsnedsättning eller för insatser utanför ramprogrammen.

Statskontoret bedömer att Arbetsförmedlingen inte har använt sina medel effektivt

Statskontoret har på uppdrag av regeringen, och med hjälp av Ekonomistyrningsverket, granskat hur effektivt Arbetsförmedlingen använder sina förvaltningsmedel (2025:2*)*. Statskontorets analys visar att Arbetsförmedlingen inte har använt sina förvaltningsmedel effektivt under 2018–2023. Statskontoret bedömer bl.a. att Arbetsförmedlingen behöver göra tydligare prioriteringar och att myndighetens interna styrning behöver hållas ihop bättre i flera olika avseenden. Statskontoret lämnar ett flertal förslag till förändringar i detta syfte. Statskontoret menar också att regeringen behöver styra Arbetsförmedlingen mer sammanhållet och långsiktigt samt mindre detaljerat.

Arbetsförmedlingen har ansökt om medel för insatser för uppsagda från Northvolt

Regeringen beslutade den 7 november 2024 om att uppdra åt Arbetsförmedlingen att för Sveriges räkning ansöka om medel från Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter för uppsagda arbetstagare (EGF) avseende insatser för uppsagda från Northvolt och dess underleverantörer. Åtgärderna inom ramen för projektet ska komplettera Arbetsförmedlingens åtgärder för de uppsagda personerna inom berörda regionala och lokala områden liksom det stöd som berörda individer i förekommande fall kan få från omställningsorganisationer. För ytterligare insatser med anledning av Northvolts utmaningar, se utgiftsområdena 19 Regional utveckling och 24 Näringsliv.

3.3.3 Arbetsmarknadspolitiska program och insatser

I detta avsnitt redovisas arbetsmarknadspolitiska insatser som huvudsakligen finansieras under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* och anslaget 1:5 *Nystartsjobb och etableringsjobb*.

Resultaten för kvinnor respektive män inom Arbetsförmedlingens program och insatser beskrivs huvudsakligen genom antalet deltagare i de olika insatserna och utfallet i form av deltagarnas arbetsmarknadsstatus 90 dagar efter insatsernas slut. En översiktlig redovisning framgår av tabell 3.3 och tabell 3.4. Vissa av insatserna har inte som primärt syfte att direkt leda till arbete, utan är snarare förberedande inför andra insatser. Huvuddelen av insatserna riktas till personer som står relativt långt ifrån arbetsmarknaden och som ingår i något av ramprogrammen jobb- och utvecklingsgarantin, jobbgarantin för ungdomar eller etableringsprogrammet (se tabell 3.3). Ett ramprogram kan innefatta olika insatser, t.ex. arbetsmarknadsutbildning, stöd till start av näringsverksamhet eller arbetsplatsförlagda aktiviteter såsom arbetspraktik, arbetsträning eller förstärkt arbetsträning. Inom ramprogrammen kan även utbildning ske inom kommunal vuxenutbildning, folkhögskola, yrkeshögskola samt i vissa fall på universitet och högskolor.

Tabell 3.3 Antalet pågående beslut per månad om arbetsmarknadspolitiska program (inkl. ramprogram särredovisade) och subventionerade anställningar

Genomsnittligt antal pågående beslut per månad (avrundat till 100-tal) och procent

Arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd eller etableringsersättning	2022 Antal totalt	2022 Andel kvinnor	2022 Andel män	2023 Antal totalt	2023 Andel kvinnor	2023 Andel män	2024 Antal totalt	2024 Andel kvinnor	2024 Andel män
Arbetsmarknadsutbildning	6 400	31	69	6 200	31	69	6 000	30	70
Arbetspraktik	3 000	49	51	3 100	52	48	3 200	52	48
Förberedande insatser	29 300	54	46	26 900	54	46	13 000	58	42
varav Förberedande utbildning	*5 000*	*54*	*46*	*3 600*	*53*	*47*	*3 200*	*52*	*48*
varav Kartläggning, vägledning och rehabilitering[1]	*24 400*	*54*	*46*	*23 400*	*55*	*45*	*9 800*	*60*	*40*
Förmedlingsinsatser[1]				23 200	44	56	52 100	45	55
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	1 300	60	40	500	59	41	800	61	39
Stöd till start av näringsverksamhet	2 300	46	54	900	48	52	1 100	47	53
Ramprogram									
Etableringsprogrammet	10 700	56	44	10 400	56	44	9 200	62	38
Jobbgarantin för ungdomar	13 400	41	59	12 100	39	61	14 500	39	61
Jobb- och utvecklingsgarantin	124 500	51	49	109 400	51	49	103 400	50	50
Subventionerade anställningar									
Etableringsjobb (infördes 2024)							10	73	27
Extratjänster (upphörde 2023)	3 800	61	39	<50	79	21			
Introduktionsjobb	6 000	47	53	7 600	55	45	6 900	58	42
Nystartsjobb	29 500	36	64	27 700	39	61	22 600	40	60
Yrkesintroduktionsanställningar (upphörde 2024)	400	15	85	400	13	87	200	16	84

Anm.: Avser personer 16–65 år. Antalet beslut i tabellen bör inte summeras eftersom en individ kan ha flera parallella beslut.

[1] Det arbetsmarknadspolitiska programmet förmedlingsinsats infördes under 2023. Personer som redan hade en matchningstjänst registrerades i andra kategorier, bl.a. Kartläggning, vägledning och rehabilitering. För totalsumma för antalet personer med en matchningstjänst under 2023, se tabell 3.7.

Källa: Arbetsförmedlingen och egna beräkningar.

Tabell 3.4 Andel i arbete 90 dagar efter avslutat arbetsmarknadspolitiskt program eller subventionerad anställning (exklusive ramprogram)

Procent

Arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd eller etableringsersättning	2023 Totalt	2023 Kvinnor	2023 Män	2024 Totalt	varav utan stöd	varav med stöd	2024 Kvinnor	varav utan stöd	varav med stöd	2024 Män	varav utan stöd	varav med stöd
Arbetsmarknadsutbildning	33	28	35	29	22	7	25	20	5	30	23	8
Arbetspraktik	38	35	42	37	12	25	35	13	22	39	12	27
Förberedande insatser	24	23	25	13	7	6	12	7	5	14	8	6
varav Förberedande utbildning	*11*	*10*	*12*	*10*	*7*	*3*	*9*	*6*	*3*	*11*	*8*	*3*
varav Kartläggning, vägledning och rehabilitering	*28*	*26*	*31*	*15*	*7*	*8*	*14*	*7*	*7*	*17*	*7*	*10*
Projekt med arbetsmarknadspolitisk inriktning	23	19	30	25	5	20	24	4	20	26	6	20
Stöd till start av näringsverksamhet	79	80	78	80	80	0	83	83	0	78	77	0
Subventionerade anställningar												
Extratjänster (upphörde 2023)	48	47	51									
Introduktionsjobb	41	37	43	37	8	30	34	7	27	42	9	33
Nystartsjobb	27	25	28	28	21	7	27	21	6	28	21	7
Yrkesintroduktionsanställningar (upphörde 2024)	65	58	66	76	73	3	79	79	0	76	72	3

Anm.: Andelarna är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan. Statistiken avser samtliga personer som avslutat program i åldern 16–65 år. Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar beslutade av Arbetsförmedlingen.

Källa: Arbetsförmedlingen och egna beräkningar.

Antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin minskade

Det genomsnittliga antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin per månad minskade med 6 000 personer under 2024 jämfört med 2023 till i genomsnitt 103 400. Minskningen förklaras till stor del av att antalet nya långtidsarbetslösa minskade under 2023, vilket medförde ett lägre inflöde av deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin. Antalet långtidsarbetslösa ökade dock under andra halvan av 2024, men detta hann inte få genomslag på antalet deltagare i jobb-och utvecklingsgarantin under året. Lika många kvinnor som män var inskrivna i ramprogrammet (se tabell 3.3).

Under 2024 minskade andelen deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin som övergick till arbete med 4 procentenheter till 20,8 procent. Minskningen var större för män än för kvinnor. Samtidigt ökade andelen deltagare som övergick till studier marginellt (se tabell 3.5).

Tabell 3.5 Andel övergångar till arbete eller studier från jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar

Procent

Jobb- och utvecklingsgarantin	2022 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2022 Studier	2023 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2023 Studier	2024 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2024 Studier
Totalt	27,0	15,8	11,8	6,5	24,8	14,2	11,2	7,3	20,8	12,0	9,2	7,4
Kvinnor	22,2	13,5	9,2	8,9	21,7	12,9	9,2	9,9	18,5	11,0	7,8	9,7
Män	31,6	18,1	14,4	4,1	28,0	15,5	13,2	4,7	23,0	13,0	10,6	5,1
Jobbgarantin för ungdomar												
Totalt	36,0	29,8	6,7	9,5	31,5	25,7	6,3	9,9	31,0	25,8	5,7	11,8
Kvinnor	31,0	26,4	4,9	11,3	28,2	23,6	4,9	12,7	26,8	22,9	4,2	13,9
Män	39,4	32,2	7,9	8,2	33,7	27,0	7,2	8,1	33,7	27,6	6,6	10,5

Anm.: Avser åldersgruppen 16–65 år. Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar, inklusive nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar. Uppgifterna för år 2022–2023 har reviderats jämfört med tidigare budgetpropositioner på grund av nya definitioner. Andelen unika personer som fått arbete totalt är i tabellen något lägre än summan av andelen i arbete utan och med stöd. Skälet är att vissa personer både har övergått till arbete utan och med stöd under samma år och därmed uppfyllt villkoren i båda kategorierna.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

Arbetsförmedlingen bygger ut det sammanhållna matchningsstödet

Arbetsförmedlingen har sedan 2022 ett särskilt uppdrag att minska långtidsarbetslösheten (A2022/00330). Detta uppdrag delredovisades i mars 2025 (A2025/00310) och Arbetsförmedlingen lyfter i redovisningen tre centrala delar av arbetet:

- ett sammanhållet matchningsstöd för personer som står längre från arbetsmarknaden
- ökad tillgång till särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) för personer med funktionsnedsättning
- att en större del av myndighetens resurser ska arbeta direkt mot arbetssökande och arbetsgivare och särskilt med att stödja arbetssökande med större stödbehov.

Enligt det uppdrag i Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2024 och som förlängdes i regleringsbrevet för 2025 om förstärkt stöd för att effektivt sammanföra långtidsarbetslösa med arbetsgivare har myndigheten påbörjat ett arbete med att bygga ut det sammanhållna matchningsstödet. Stödet innebär en fördjupad kartläggning för att ge deltagaren en tydlig målsättning i form av yrke eller inriktning på bransch. Deltagaren får ett kontinuerligt och sammanhållet stöd från en eller en mindre grupp av arbetsförmedlare. Samtidigt sker ett aktivt arbetsgivararbete med bl.a. att ackvirera platser som möjliggör en aktiv matchning. Deltagare får också ta del av kortare kompletterande aktiviteter parallellt med detta, exempelvis arbetspraktik.

Under 2024 deltog ca 4 500 personer i det sammanhållna matchningsstödet, varav ca 2 600 var kvinnor och 1 900 var män. Antalet deltagare har ökat kontinuerligt sedan våren 2024 och uppgick i mitten av 2025 till 8 300 personer. Arbetsförmedlingen anger att det är för tidigt att på ett rättvisande sätt redovisa resultat efter insatsen eftersom det är få deltagare som har hunnit avsluta den.

Fler deltagare i jobbgarantin för ungdomar

Under 2024 var det genomsnittliga antalet deltagare i jobbgarantin för ungdomar ca 14 500 per månad. Det är en ökning med 2 400 personer jämfört med 2023 (se tabell 3.3) Ökningen beror delvis på det försämrade läget på arbetsmarknaden. Av det totala antalet deltagare var 39 procent kvinnor och 61 procent män. Det är samma könsfördelning som under 2023.

Övergången till arbete från jobbgarantin för ungdomar minskade något för kvinnor, men inte för män. Övergången till studier ökade med nästan två procentenheter, och ökningen var högre för män än för kvinnor (se tabell 3.5).

Över 11 000 unga fick sommarjobb i kommuner

Arbetsförmedlingen hade under 2024 i uppdrag att via kommunerna skapa sommarjobb för ungdomar. Totalt fick 11 089 ungdomar i 131 kommuner en anställning inom ramen för satsningen, varav 52 procent var kvinnor och 48 procent var män.

Andelen till arbete inom etableringsprogrammet minskade medan andelen till studier ökade

Antalet deltagare i etableringsprogrammet minskade under våren 2024 till följd av en minskad flyktinginvandring till Sverige. Det medförde även att antalet deltagare som omfattas av utbildningsplikt minskade och uppgick i december 2024 till drygt 3 000 personer.

En händelse som fått konsekvenser för sammansättningen av deltagarna i etableringsprogrammet inträffade sommaren 2024 då flertalet personer från Ukraina som fått uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet folkbokfördes, vilket också innebar att de som blev folkbokförda tilläts delta i Arbetsförmedlingens insatser. Antalet deltagare i etableringsprogrammet steg av den anledningen under hösten 2024. Det har dels inneburit att andelen kvinnor i programmet har ökat (se tabell 3.3), dels att utbildningsnivån bland deltagarna har höjts. Personer födda i Ukraina utgjorde i juni 2025 drygt hälften av alla deltagare i etableringsprogrammet.

Andelen i arbete 90 dagar efter avslutat etableringsprogram var sammantaget betydligt lägre 2024 än föregående år. Övergångarna till arbete minskade både för kvinnor och män, såväl utan som med stöd (se tabell 3.6). Samtidigt steg andelen som övergick till studier jämfört med föregående år för såväl kvinnor som män.

Tabell 3.6 Andel i arbete eller studier 90 dagar efter avslutat etableringsprogram

Procent

	2022 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2022 Studier	2023 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2023 Studier	2024 Arbete	varav utan stöd	varav med stöd	2024 Studier
Totalt	26,0	9,0	17,0	9,6	30,1	11,3	18,8	11,5	25,7	9,8	15,9	13,8
Kvinnor	14,6	4,3	10,3	11,0	17,4	6,6	10,8	12,8	15,2	5,1	10,1	14,9
Män	41,5	15,5	26,1	7,6	46,4	17,4	29,0	9,9	38,4	15,5	22,9	12,5

Anm.: Avser åldersgruppen 20–65 år. Arbete med stöd inkluderar alla former av subventionerade anställningar, inklusive nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar. Uppgifterna för år 2022–2023 har reviderats jämfört med tidigare budgetpropositioner pga. att Arbetsförmedlingen har bytt definition på studier.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

Antalet subventionerade anställningar minskade men högre andel i arbete efter avslutat nystartsjobb

Nystartsjobb och etableringsjobb är rättighetsstyrda insatser och utgör inte arbetsmarknadspolitiska program. Dessa insatser är subventionerade anställningar och finansieras under anslaget 1:5 *Nystartsjobb och etableringsjobb*. Därutöver finns den subventionerade anställningsformen introduktionsjobb som finansieras under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*.

Antalet personer som deltog i subventionerade anställningar har fortsatt att minska under 2024 (se tabell 3.3). Det försämrade läget på arbetsmarknaden påverkade utvecklingen. Samtidigt fasades yrkesintroduktionsanställningarna ut och antalet deltagare i etableringsjobb ökade inte som förväntat.

Nystartsjobb är, trots minskningen, den form av subventionerad anställning som, näst efter lönebidragen, har flest antal deltagare. Män är överrepresenterade i subventionerade anställningar. Det gäller dock inte för introduktionsjobb där andelen kvinnor har ökat från 55 till 58 procent mellan 2023 och 2024. I nystartsjobb, som har betydligt fler deltagare än introduktionsjobb, är andelen kvinnor 40 procent och män 60 procent.

I relation till lönebidrag och introduktionsjobb är nystartsjobben den subventionerade anställning som oftast leder direkt vidare till osubventionerat arbete, samtidigt som en större andel i introduktionsjobb är i arbete 90 dagar efter avslutad insats (se tabell 3.4). Andelen i arbete 90 dagar efter avslutad subventionerad anställning minskade under 2024 för introduktionsjobb, men ökade för nystartsjobb och yrkesintroduktionsanställningar. Män var i högre utsträckning i arbete efter subventionerad anställning än kvinnor. De minskade övergångarna till arbete förklaras i hög grad av den svaga utvecklingen på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen är beroende av att arbetsgivare bereder plats för anställningar med stöd eller rekryterar personer med subventionerade anställningar. Enligt Arbetsförmedlingen är det mycket som talar för att arbetsgivarnas vilja till detta är större i högkonjunktur än i lågkonjunktur.

Subventionerade anställningar är generellt sett en effektiv insats för arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden och företag som använder stöden tenderar att ha en mer positiv sysselsättningsutveckling än andra företag som rekryterar långtidsarbetslösa (se t.ex. Finanspolitiska rådets rapport för 2024).

Ändringar av regelverket som möjliggjort anställningar med etableringsjobb kom på plats den 1 januari 2024. Under 2024 har endast 28 personer anställts i etableringsjobb. Etableringsjobb är en ny modell och en kollektivavtalad anställningsform där staten under maximalt 24 månader står för en subvention i form av en statlig ersättning till individen. Tidigare erfarenhet från andra införda insatser visar att det ofta tar tid att nå upp till ett högre deltagarantal. I slutet av juni uppgick antalet deltagare till 70 personer.

Färre deltagare i arbetsmarknadsutbildning

Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning i genomsnitt per månad minskade något 2024 jämfört med 2023, från 6 200 till 6 000 (se tabell 3.3). Minskningen kan, enligt Arbetsförmedlingen, bl.a. förklaras av fortsatta svårigheter att hitta kandidater med intresse och behov av att delta i utbildningarna, som samtidigt bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen. Det gällde i synnerhet arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens inriktning att inte upphandla arbetsmarknadsutbildning som redan erbjuds i tillräcklig omfattning på annan ort kan ha bidragit till det lägre antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildningar. Arbetsförmedlingen har, på uppdrag av regeringen, i maj 2025 lämnat en plan för arbetet med att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning (A2025/00495).

Andelen kvinnor av deltagarna i arbetsmarknadsutbildning uppgick till 30 procent 2024 och andelen män till 70 procent. Det är en procentenhets minskning för kvinnor jämfört med föregående år (se tabell 3.3).

Andelen i arbete 90 dagar efter avslutad arbetsmarknadsutbildning minskade något under 2024 jämfört med 2023, från 33 till 29 procent (se tabell 3.4). Arbetsmarknadsutbildning har generellt sett positiva effekter på övergångar till arbete och på deltagarnas inkomster. Utbildningarnas effektivitet ökar om de riktas till grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden, exempelvis arbetssökande som saknar gymnasieutbildning, långtidsarbetslösa och utrikes födda (Arbetsförmedlingen, 2025:2).

Fler till studier och färre till arbete efter avslutad matchningstjänst

Antalet deltagare i matchningstjänster var i genomsnitt 4 000 färre under 2024 än året före. Andelen kvinnor har sjunkit med två procentenheter (se tabell 3.7). Minskningen är delvis en följd av den omprioritering av resurser som regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2025. Då omfördelades medel från matchningstjänster till personer som bedöms ha för låga jobbchanser för att kunna ges ett ändamålsenligt stöd inom ramen för dessa.

Resultaten i form av övergång till arbete eller studier 90 dagar efter avslutad insats har ökat något mellan 2023 och 2024. Ökningen är jämnt fördelad mellan kvinnor och män, både vad gäller övergång till arbete och till studier (se tabell 3.7). Andelen deltagare som uppnår ett resultat enligt ersättningsmodellen inom 6 månader möjliggör en mer rättvisande jämförelse av resultatutvecklingen över tid. Det måttet visar en viss minskning av övergångarna till arbete och en viss ökning av övergångarna till studier mellan 2023 och 2024 (se tabell 3.7). Den svagare resultatutvecklingen när det gäller övergångar till arbete sammanfaller med en försvagning av konjunkturen under 2024.

Tabell 3.7 Deltagande och resultat för tjänsten Rusta och matcha

Genomsnittligt antal pågående beslut per månad samt resultat i form av andel i arbete (utan och med stöd) eller reguljära studier efter avslutad tjänst

	2022 Totalt	Andel kvinnor	Andel män	2023 Totalt	Andel kvinnor	Andel män	2024 Totalt	Andel kvinnor	Andel män
Antal deltagare (avrundat till 100-tal)	65 200	47	53	56 500	47	53	52 100	45	55
Resultat									
Andel till arbete efter 90 dagar (procent)	43	38	46	28	25	30	31	28	33
Andel till studier efter 90 dagar (procent)	5	7	4	3	4	2	5	6	4
I arbete inom 6 månader (procent)	30	27	32	31	29	33	26	24	27
I studier inom 6 månader (procent)	6	7	5	6	7	5	7	8	6

Anm.: Måttet resultat inom 6 månader avser andelen deltagare som efter påbörjat deltagande i tjänsten uppnått ett sådant resultat som ligger till grund för resultatersättning i tjänsten inom 6 månader. Måttet används enbart för tjänsten Rusta och matcha och möjliggör mer rättvisande jämförelser över tid, eftersom resultatmåttet 90 dagar efter avslutad insats påverkas av förändringar i antalet deltagare (perioder med volymökningar tenderar att överskatta resultatutvecklingen och vice versa). De båda måtten är dock inte jämförbara i nivå. Resultaten för 2022 och 2023 avser Rusta och matcha medan resultatet för 2024 avser Rusta och matcha 2.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

IFAU:s effektutvärdering

IFAU har utvärderat effekterna av tjänsten Rusta och matcha (2024:17). Resultaten pekar på att de stödinsatser som gavs till arbetssökande som randomiserades till Rusta och matcha var dyrare än de insatser jämförelsegrupperna fick del av. Samtidigt finner IFAU att Rusta och matcha i huvudsak inte ledde till bättre utbildnings- och arbetsmarknadsutfall än för jämförelsegrupperna: matchningstjänsten hade inga betydande effekter vare sig på löneinkomster eller varaktig sysselsättning. Slutligen visar effektutvärderingen att de deltagare som leverantörerna fick mer betalt för inte lyckades bättre på arbetsmarknaden, vilket tyder på att de incitament som ersättningsmodellen skapade inte fungerade fullt ut. IFAU:s resultat indikerar dock något mer positiva resultat för de leverantörer som hade högre resultatersättning och lägre grundersättning.

Fler deltagare i Steg till arbete

Antalet deltagare i den anskaffade tjänsten Introduktion till arbete fortsatte att minska jämfört med föregående år (se tabell 3.8). Könsfördelningen var oförändrad. Minskningen kan delvis förklaras av att deltagandet i den nya tjänsten för arbetslivsinriktad

rehabilitering som infördes 2023, Steg till arbete, ökade under året. Tjänsten Steg till arbete riktar sig till arbetssökande som har en funktionsnedsättning eller ohälsa som påverkar möjligheterna att arbeta eller studera, och innebär att möjlighet ges att prova på yrken och arbetsplatser i syfte att hitta ett arbete som passar individens arbetsförmåga. Under året deltog i genomsnitt 4 900 personer per månad i Steg till arbete. Andelen kvinnor var högre än andelen män. Sammantaget ligger deltagandet i denna typ av tjänst för arbetslivsinriktad rehabilitering på i stort samma nivå som tidigare år.

Tabell 3.8 Deltagande och resultat för tjänsterna Introduktion till arbete, Steg till arbete och Specialistinsatser

Genomsnittligt antal pågående beslut per månad samt andel i arbete (utan och med stöd) eller reguljära studier 90 dagar efter avslutad tjänst

Deltagare i tjänsterna (avrundat till 100-tal)	2022 Totalt antal	Andel kvinnor	Andel män	2023 Totalt antal	Andel kvinnor	Andel män	2024 Totalt antal	Andel kvinnor	Andel män
Introduktion till arbete	6 400	59	41	6 000	58	42	1 300	58	42
Steg till arbete				500	56	44	4 900	56	44
Specialistinsats	3 700	54	46	3 700	52	48	3 100	53	47
Övergångar till arbete (procent)									
Introduktion till arbete	12	11	12	10	9	12	7	6	9
Steg till arbete							6	6	7
Övergångar till reguljära studier (procent)									
Introduktion till arbete	2	2	2	2	2	2	1	1	1
Steg till arbete							2	2	2

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

Andelen övergångar till arbete eller studier efter deltagande i Introduktion till arbete minskade jämfört med föregående år, bland både kvinnor och män. Andelen övergångar till arbete efter deltagande i Steg till arbete var något högre bland män än bland kvinnor, medan övergångar till studier efter deltagande i Steg till arbete uppvisade en jämn könsfördelning.

Deltagandet i arbetslivsinriktad rehabilitering i form av Arbetsförmedlingens specialistinsatser, dvs. stöd från personalgrupper med särskild kompetens såsom arbetsterapeuter, sjukgymnaster, psykologer, audionomer, synspecialister och dövkonsulenter, minskade under 2024 jämfört med föregående år. Något fler kvinnor än män deltog i en specialistinsats jämfört med året innan.

Samverkan om rehabilitering för återgång i arbete bedrivs i form av det förstärkta samarbetet mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt de finansiella samordningsförbunden. Denna samverkan bedrivs enligt ett gemensamt uppdrag och enligt lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser och myndigheternas kostnader finansieras med medel från anslaget 1:6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen* inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning. Resultaten för myndigheternas samarbete redogörs för i avsnitt 3.6.2 inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

3.3.4 Särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har tillgång till Arbetsförmedlingens hela utbud av insatser. Det finns också särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, vilka finansieras under anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.*

Färre med lönebidrag

Tabell 3.9 Subventionerade anställningar för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Antal (avrundat till 100-tal) pågående beslut i genomsnitt per månad samt procent per kön

	2022 Antal totalt	Andel kvinnor	Andel män	2023 Antal totalt	Andel kvinnor	Andel män	2024 Antal totalt	Andel kvinnor	Andel män
Lönebidrag för anställning	25 300	41	59	25 600	41	59	25 800	41	59
Lönebidrag för trygghet i anställning	29 600	41	59	28 400	41	59	27 300	41	59
Lönebidrag för utveckling i anställning, inkl. hos Samhall	9 600	40	60	9 300	40	60	8 900	39	61
Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	1 500	32	68	1 400	31	69	1 400	30	70
Totalt	**66 000**	**40**	**60**	**64 600**	**40**	**60**	**63 300**	**40**	**60**

Anm.: Avrundningar till 100-tal innebär att summan av kvinnor och män inte alltid överensstämmer med totalen.

Källa: Arbetsförmedlingen och Samhall Aktiebolag.

Under 2024 var ca 167 260 unika individer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inskrivna på Arbetsförmedlingen, varav 40 procent kvinnor och 60 procent män. Det var ca 4 500 färre än 2023. Detta kan till viss del förklaras av allt för långa tider för att identifiera en funktionsnedsättning hos inskrivna arbetssökande hos Arbetsförmedlingen.

Under 2024 hade i genomsnitt 63 300 personer per månad ett beslut om antingen någon form av anställning med lönebidrag, inkl. lönebidrag för utveckling hos Samhall, eller skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA). Det motsvarar en minskning med 1 300 personer jämfört med 2023 (se tabell 3.9). Likt tidigare år tar män del av dessa anställningar i betydligt högre utsträckning än kvinnor.

Under 2024 gick en lägre andel till arbete efter avslutat lönebidrag eller OSA jämfört med tidigare år. Det bedöms bl.a. bero på den försämrade arbetsmarknaden under året.

Fler fick stöd av särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd

Tabell 3.10 Övriga insatser för sökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Antal (avrundat till 100-tal) kvarstående i genomsnitt per månad samt andelar fördelat på kön

		2022	2023	2024
Bidrag till personligt biträde	Totalt	4 800	4 400	4 000
	andel kvinnor	*40*	*42*	*42*
	andel män	*60*	*58*	*58*
Bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen	Totalt	3 800	4 300	4 300
	andel kvinnor	*57*	*56*	*56*
	andel män	*43*	*44*	*44*
Bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet	Totalt	200	100	100
	andel kvinnor	*58*	*57*	*56*
	andel män	*42*	*43*	*44*
Särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS)	Totalt	12 100	13 600	15 200
	andel kvinnor	*43*	*43*	*44*
	andel män	*57*	*57*	*56*

Anm.: 2022 års värden har korrigerats jämfört med redovisning i tidigare budgetpropositionen.

Källa: Arbetsförmedlingen, särskild beställning.

Allt fler arbetssökande fick stöd av särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) under 2024 (se tabell 3.10). Det är en följd av Arbetsförmedlingens prioritering av insatsen. Sedan 2023 har antalet deltagare i SIUS ökat bland både kvinnor och män. Kvinnors andelar av nya beslut om SIUS var dock i det närmaste oförändrad och utgjorde 44 procent 2024. Det var även vanligare att mäns än kvinnors deltagande i SIUS leder till anställning med lönebidrag.

Antalet personer som fick ta del av personligt biträde på arbetsplatsen minskade något jämfört med 2023, medan bidrag till hjälpmedel på arbetsplatsen samt bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet var oförändrat. Kvinnor har i större utsträckning än män tagit del av bidrag till arbetshjälpmedel och bidrag till uppstartskostnader vid start av näringsverksamhet. Män har i större utsträckning än kvinnor tagit del av stöd i form av personligt biträde och SIUS.

Riksrevisionens granskning av arbetsmarknadspolitiken för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Riksrevisionen har i juni 2025 lämnat granskningsrapporten Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning (RiR 2025:20). Granskningen visar på effektivitetsbrister i Arbetsförmedlingens arbete med denna grupp. Granskningsrapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Övergångarna från Samhall till andra arbetsgivare ökade

Som framgår av tabell 3.11 hade i genomsnitt drygt 20 700 personer skyddat arbete hos Samhall Aktiebolag under 2024. Det var en minskning med knappt 200 personer jämfört med föregående år. Liksom de senaste åren var 44 procent av de anställda kvinnor och 56 procent män. Samhall nådde det antal lönetimmar som bolaget årligen ska uppnå i skyddat arbete enligt uppdraget. Andelen individer som påbörjade skyddat arbete som tillhörde s.k. prioriterade grupper var fortsatt över målet på 50 procent.

Antalet anställda i lönebidrag för utveckling i anställning hos Samhall uppgick till i genomsnitt drygt 1 800 personer. I likhet med de senaste åren var antalet lönetimmar i lönebidrag för utveckling i anställning lägre än det antal som ska uppnås enligt uppdraget. Underskottet var dock mindre än tidigare år, och antalet anställda högre. Bland de anställda uppgick andelen kvinnor till 31 procent, vilket innebar en minskning med 3 procentenheter jämfört med föregående år. Andelen män uppgick till 69 procent, vilket innebar en motsvarande ökning.

Under året övergick knappt 1 300 anställda till en anställning utanför Samhall. Det var en ökning med drygt 100 personer jämfört med föregående år, om än alltjämt under målet om 1 500 övergångar per år. Kvinnor stod för 32 procent av övergångarna, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2023. Antalet personer som efter en övergång återanställdes i skyddat arbete hos Samhall var oförändrat jämfört med föregående år.

Tabell 3.11 Samhall Aktiebolag

	2022	2023	2024
Skyddat arbete			
Antal lönetimmar, utfall (miljoner)	32,66	32,98	32,87
Minsta antal lönetimmar, uppdrag (miljoner)	32,84	32,84	32,84
Antal anställda i genomsnitt (100-tal)	20 600	20 900	20 700
Andel anställda under året från prioriterade grupper (procent)	62	57	56
Lönebidrag för utveckling i anställning			
Antal lönetimmar, utfall (miljoner)	2,97	2,83	2,91
Minsta antal lönetimmar, uppdrag (miljoner)	3,26	2,99	2,99
Antal anställda i genomsnitt (100-tal)	1 800	1 800	1 800
Andel under 30 år (procent)	66	68	67
Övergångar			
Antal övergångar till andra arbetsgivare (100-tal)	1 500	1 200	1 300
Antal återgångar till Samhall	453	449	449

Källa: Samhall Aktiebolag.

Samhallutredningen

Samhallutredningen överlämnade den 26 mars 2025 betänkandet Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete (SOU 2025:29) till regeringen. Samhallutredningen visar bl.a. att målgruppen för skyddat arbete hos Samhall blir allt större och att stödbehovet i målgruppen har ökat de senaste åren. Sammansättningen av de individer som anvisats till skyddat arbete är enligt utredningen i huvudsak oförändrad jämfört med tio år sedan, men de som anvisas i dag har bl.a. längre tid i arbetslöshet och en större andel är utomeuropeiskt födda. Utredningen bedömer att behovet av skyddat arbete är stort och sannolikt kommer att växa framöver, men att statens styrning av bolaget har haft en för svag tyngdpunkt på kvalitet. Det är enligt utredningen ett problem både för de individer som anvisas till en anställning hos Samhall och för att det begränsar vilka individer som kan anvisas. Utredningen bedömer att kvaliteten i Samhalls verksamhet behöver öka och bestå över tid. Enligt utredningen behöver Samhall ges varaktiga möjligheter att anställa fler chefer, utveckla utbudet av arbetsuppgifter lokalt och erbjuda en introduktion i arbetet med lägre förväntan på produktivitet, större utrymme för utvecklingsinsatser och bättre möjligheter att prova och tillgodogöra sig olika typer av arbetsuppgifter. Utredningen föreslår därutöver också bl.a. att regeringen ska ge Arbetsförmedlingen i uppdrag att följa upp handläggningsprocessen och arbetet med arbetsplatsförlagda insatser för arbetssökande med funktionsnedsättning, samt att tillgången till andra former av skyddat arbete ska utökas. Betänkandet har remissbehandlats.

3.3.5 Europeiska socialfonden+

Insatserna inom Europeiska socialfonden+ för programperioden 2021–2027 finansieras till stor del under anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027*.

Det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027 har från starten vid årsskiftet 2022/23 t.o.m. april 2025 omfattat totalt 171 000 deltagare, varav 54 procent kvinnor och 46 procent män.

I den del av programmet för Europeiska socialfonden+ som avser kompetensutveckling av sysselsatta har ca 13 700 deltagare avslutat insatsen i oktober 2024 eller tidigare. Totalt 53 procent (51 procent av kvinnorna och 55 procent av männen) har 6 månader efter insatsen uppgett att deras arbetsmarknadssituation har förbättrats. Detta är högre än målet som med visst undantag uppgår till 46 procent.

I den del av programmet som avser insatser för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden har 5 300 arbetslösa deltagare avslutat deltagande i oktober 2024 eller tidigare. Av dessa var 35 procent (36 procent av kvinnorna och 34 procent av männen) i arbete efter 6 månader, vilket är högre än målet på 23 procent. Totalt 15 procent var i utbildning (kvinnor och män i ungefär samma utsträckning), vilket är lägre än målet som med visst undantag uppgår till 20 procent.

För den del av programmet för Europeiska socialfonden+ som avser insatser för personer inskrivna vid Arbetsförmedlingen och som genomförs genom fristående aktörer redovisas 37 400 deltagare som har avslutat insatsen i oktober 2024 eller tidigare. Av dessa var 42 procent (kvinnorna och männen i samma grad) i arbete 6 månader efter insatsen, vilket är högre än målet på 30 procent. Andelen i utbildning uppgick till 3 procent (andelen var något högre för kvinnorna än för männen), att jämföra med målet på 6 procent.

Med anledning av EU:s initiativ Fast-Care har insatser för personer som omfattades av massflyktsdirektivet till följd av Rysslands aggression mot Ukraina ingått i programmet. Insatserna avslutades i mars 2024 och har omfattat 11 500 deltagare (varav ca 8 000 unika deltagare). Av dessa var 22 procent (20 procent av kvinnorna och 26 procent av männen) i arbete direkt vid avslutat deltagande, vilket är lägre än målet på totalt 26 procent.

En halvtidsöversyn av programmet för Europeiska socialfonden+ har visat att insatserna i programmet ligger väl i linje med de aspekter som enligt EU:s regelverk ska beaktas i översynen, bl.a. Europeiska rådets landspecifika rekommendationer för 2024 och delmålen för 2024 för antalet deltagare och projekt.

3.3.6 Arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning

Arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning finansieras under anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser.*

Fler fick arbetslöshetsersättning samtidigt som antalet ersättningstagare med aktivitetsstöd minskade

Antalet personer med arbetslöshetsersättning ökade mellan 2023 och 2024 som en följd av ett sämre arbetsmarknadsläge under 2024 (se tabell 3.12). Av heltidsarbetslösa (mätt som helårsekvivalenter) utgör män en majoritet. Antalet helårsekvivalenter ökade bland både kvinnor och män jämfört med 2023. Ökningen kan främst hänföras till anslutna till Arbetslöshetskassan Alfa och medlemmar inom Akademikernas, Kommunalarbetarnas och Unionens arbetslöshetskassor. Bland deltidsarbetslösa utgör i stället kvinnor en majoritet. Även här har antalet ökat, bland både kvinnor och män, jämfört med 2023.

Medeldagpenningen för arbetslöshetsersättning ökade under 2024 bland både kvinnor och män som följd av ökade timlöner. Under perioden januari 2024 t.o.m. januari 2025 ökade antalet medlemmar i arbetslöshetskassorna med knappt 20 000 personer till 3 970 000 personer, vilket motsvarar drygt 69 procent av arbetskraften (15–74 år).

Antalet personer med aktivitetsstöd minskade totalt sett mellan 2023 och 2024, vilket huvudsakligen beror på att antalet långtidsarbetslösa med ersättning minskade. Bland kvinnor minskade antalet ersättningstagare medan de ökade bland män. Det var något fler personer som fick etableringsersättning, där kvinnorna stod för ökningen, framför allt på grund av ett ökat flyktingmottagande från Ukraina och därmed något fler deltagare i etableringsprogrammet.

Tabell 3.12 Antal personer med arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning och etableringsersättning samt medeldagpenning

Antal (avrundat till 1000-tal)

		2022	2023	2024
Antal personer med arbetslöshetsersättning, heltidsarbetslösa, helårsekvivalenter	Totalt	61 000	63 000	86 000
	Kvinnor	27 000	27 000	37 000
	Män	34 000	36 000	49 000
Antal personer med arbetslöshetsersättning, deltidsarbetslösa, helårsekvivalenter	Totalt	6 000	6 000	8 000
	Kvinnor	4 000	4 000	5 000
	Män	2 000	2 000	3 000
Medeldagpenning	Totalt	858	900	934
	Kvinnor	829	869	902
	Män	885	928	962
Antal personer som har fått aktivitetsstöd, unika individer	Totalt	220 000	213 000	211 000
	Kvinnor	110 000	105 000	101 000
	Män	110 000	108 000	110 000
Antal personer som har fått utvecklingsersättning, unika individer	Totalt	25 000	22 000	23 000
	Kvinnor	10 000	9 000	10 000
	Män	15 000	13 000	14 000
Antal personer som har fått etableringsersättning, unika individer	Totalt	19 000	16 000	17 000
	Kvinnor	11 000	9 000	11 000
	Män	8 000	7 000	6 000
Antal personer som har fått etableringstillägg, unika individer	Totalt	7 000	6 000	6 000
	Kvinnor	5 000	4 000	5 000
	Män	2 000	2 000	2 000
Antal personer som har fått bostadsersättning, unika individer	Totalt	3 000	3 000	2 000
	Kvinnor	1 000	1 000	1 000
	Män	2 000	2 000	1 000

Anm.: Avrundningar till 1000-tal innebär att summan av kvinnor och män inte alltid överensstämmer med totalen.
Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, Försäkringskassan.

Arbetslöshetskassorna mottog fler underrättelser från Arbetsförmedlingen och fattade fler sanktionsbeslut

Som framgår av tabell 3.13 mottog arbetslöshetskassorna under 2024 fler underrättelser från Arbetsförmedlingen än föregående år och har även fattat fler sanktionsbeslut. Underrättelser som mottas av arbetslöshetskassorna kan antingen prövas eller avskrivas, till exempel om personen inte ansöker om ersättning för dagen för händelsen. Sanktionsgraden, dvs. hur stor andel av de prövade underrättelserna som resulterat i beslut om sanktion, ökade något jämfört med 2023. Precis som under tidigare år är det fler män än kvinnor som får beslut om sanktion.

Tabell 3.13 Underrättelser hos arbetslöshetskassorna för dem som uppbär arbetslöshetsersättning

Antal underrättelser och personer (avrundat till 100-tal). Sanktionsgraden anges i procent.

		2022	2023	2024
Antal underrättelser mottagna av arbetslöshetskassorna	Totalt	281 000	301 400	312 000
	varav kvinnor	127 600	131 800	135 900
	varav män	153 400	169 600	176 200
Antal underrättelser som arbetslöshetskassorna prövade	Totalt	107 200	114 900	133 200
	varav kvinnor	46 900	48 300	55 100
	varav män	60 300	66 600	78 100
Antal underrättelser där arbetslöshetskassan fattat beslut om sanktion	Totalt	94 600	95 700	111 600
	varav kvinnor	40 600	38 900	44 600
	varav män	54 100	56 800	66 900
Sanktionsgrad för arbetslöshetsförsäkringen (procent)	Totalt	88	83	84
	Kvinnor	87	81	81
	Män	90	85	86

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

Underrättelser som mottas av Arbetsförmedlingen kan även de antingen prövas eller avskrivas. Exempel på när de inte prövas kan vara att kompletterande information tillkommit och att underrättelsen därför inte längre blir föremål för prövning. Av tabell 3.14 framgår att antalet mottagna underrättelser för arbetssökande inom arbetsmarknadspolitiska program och antalet beslut om sanktion fortsatte att minska under 2024. En förklaring till det kan vara färre antal programdeltagare och färre antal underrättelser under 2024. I de fall där underrättelsen avser programdeltagare är det Arbetsförmedlingen som både skickar underrättelser och beslutar om sanktioner. Sanktionsgraden minskade något jämfört med föregående år. Det är fortsatt en övervägande del män som är föremål för underrättelse och för beslut om sanktion.

Tabell 3.14 Underrättelser hos Arbetsförmedlingen för dem som uppbär aktivitetsstöd, etableringsersättning eller utvecklingsersättning

Antal underrättelser och personer (avrundat till 100-tal). Sanktionsgraden anges i procent.

		2022	2023	2024
Antal underrättelser mottagna av Arbetsförmedlingen	Totalt	435 000	408 300	365 800
	varav kvinnor	180 700	165 600	144 800
	varav män	254 300	242 700	221 000
Antal underrättelser som Arbetsförmedlingen prövade	Totalt	249 200	230 000	206 400
	varav kvinnor	108 000	98 900	85 700
	varav män	141 200	131 100	120 700
Antal underrättelser där Arbetsförmedlingen fattat beslut om sanktion	Totalt	238 100	219 800	195 800
	varav kvinnor	102 600	94 000	80 600
	varav män	135 500	125 800	115 100
Sanktionsgrad för aktivitetsstöd, etableringsersättning och utvecklingsersättning (procent)	Totalt	96	96	95
	Kvinnor	95	95	94
	Män	96	96	95

Källa: Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen.

Sökaktiviteten minskade bland arbetslösa med ersättning

Sökaktiviteten hos arbetssökande som kan vara berättigade till arbetslöshetsersättning minskade något under 2024 jämfört med föregående år (se tabell 3.15). Både kvinnor och män rapporterade färre aktiviteter jämfört med föregående år. Även sökaktiviteten hos personer som deltagit i arbetsmarknadspolitiska program med ersättning i form av

aktivitetsstöd, etableringsersättning eller utvecklingsersättning minskade under 2024. Sökaktiviteten hos kvinnor minskade jämfört med föregående år medan sökaktiviteten hos män var oförändrad.

Det genomsnittliga antalet sökta arbeten i aktivitetsrapporten för personer med arbetslöshetsersättning minskade under 2024 jämfört med 2023 medan det skett en ökning för personer med aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning samt för de arbetslösa som är eller riskerar långa tider utan arbete. Arbetsförmedlingen har under 2024 haft som mål att upprätthålla en hög nivå på antal sökta arbeten samtidigt som kvaliteten i jobbsökandet ska förbättras. Detta mål följdes särskilt för långtidsarbetslösa och de som riskerar långtidsarbetslöshet, vilket kan vara en förklaring till en uppgång i antal sökta arbeten för just denna grupp under 2024.

Tabell 3.15 Sökaktivitet

Genomsnittligt antal aktiviteter enligt uppgifter i aktivitetsrapporter samt andel som ägnat tid åt arbetssökande

		2022	2023	2024
Arbetslöshetsersättning[1] (antal aktiviteter per person och månad)	Totalt	8,9	8,9	8,5
	Kvinnor	9,0	8,9	8,5
	Män	8,8	8,9	8,6
Aktivitetsstöd[2] (antal aktiviteter per person och månad)	Totalt	8,0	8,1	8,0
	Kvinnor	7,9	8,0	7,9
	Män	8,1	8,2	8,2
Ägnat tid åt arbetssökande, öppet arbetslösa och programdeltagare[3] (procent)	Totalt	91	92	95
	Kvinnor	89	91	94
	Män	92	93	96

[1] Avser personer som tillhör sökandekategorier som innebär att de kan ha rätt till arbetslöshetsersättning.

[2] Avser deltagare i arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning.

[3] Baserat på uppgifter från Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar. Avser personer som ägnat minst en timme åt att söka arbete under den senaste veckan.

Källa: Arbetsförmedlingen.

Förutsättningsutredningen

Förutsättningsutredningen har överlämnat slutbetänkandet Utformning av och alternativ för en ny kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring (SOU 2024:86) och betänkandet Förutsättningarna för en ny kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring (SOU 2023:41) till regeringen. Riksdagen beslutade i juni 2024 om ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (prop. 2023/24:128, bet. 2023/24:AU9, rskr. 2023/24:267). Med anledning av den nya lagen och att en kollektivavtalad arbetslöshetsförsäkring inte bedöms vara ett mer ändamålsenligt sätt att administrera ekonomisk trygghet för arbetssökande avser regeringen inte att gå vidare med utredningens betänkanden.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att insatserna inom arbetsmarknadspolitiken har bidragit till en väl fungerande arbetsmarknad genom att insatser och ersättningar motverkat de negativa konsekvenserna av det försämrade arbetsmarknadsläget under 2024. Sysselsättningen minskade och arbetslösheten ökade under året, vilket medförde minskade övergångar till arbete. Samtidigt ökade övergångarna till studier, vilket i sig är positivt. Regeringen bedömer dock att det är otillfredsställande att antalet deltagare i insatser och subventionerade anställningar i stort minskat. Regeringen konstaterar att det har funnits anslagsmedel för att ge fler arbetslösa stöd och insatser, t.ex. i form av arbetsmarknadsutbildning, regionalt yrkesvux (se utg.omr. 16) och arbetsplatsförlagda

insatser såsom arbetspraktik och subventionerade anställningar. Dessa stöd och insatser hade kunnat användas i större utsträckning.

Antalet deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin har fortsatt att minska, medan antalet ungdomar som är inskrivna i jobbgarantin för ungdomar har ökat. Utflödet till arbete från jobb- och utvecklingsgarantin samt från jobbgarantin för ungdomar har fortsatt att minska, vilket reflekterar den aktuella situationen på arbetsmarknaden. Däremot har utflödet till studier ökat från båda ramprogrammen, framför allt från jobbgarantin för ungdomar. Samtidigt kvarstår utmaningar för grupper som står långt ifrån arbetsmarknaden. Regeringens bedömning är att det fortsatt finns behov av att öka utflödet till arbete och studier.

Antalet deltagare i matchningstjänster har minskat under året efter några år med betydande ökning av antalet deltagare. Regeringen anser att det har funnits brister i matchningstjänsternas kostnadseffektivitet. Mot bakgrund av utmaningarna på arbetsmarknaden, särskilt för grupper som står längre ifrån arbetsmarknaden, är det tydligt att matchningstjänsterna behöver kompletteras med andra typer av stöd. Resurser som Arbetsförmedlingen tidigare nyttjat till handläggning av upphandlade matchningstjänster har omfördelats till arbetet med arbetssökande som har andra stödbehov, bl.a. till sammanhållet matchningsstöd. Arbetsförmedlingen tillfördes även medel för förstärkt stöd till personer som står långt ifrån arbetsmarknaden i budgetpropositionen för 2025, som myndigheten har använt för att bygga ut det sammanhållna matchningsstödet. Regeringen ser positivt på utvecklingen av det sammanhållna matchningsstödet.

Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning har minskat under 2024 och män är fortsatt överrepresenterade bland deltagarna. Med tanke på insatsens väldokumenterade effekter på både övergångar till arbete på kort sikt och deltagarnas sysselsättning och inkomster på längre sikt bedömer regeringen att denna utveckling är otillfredsställande. Regeringen ser dock positivt på den plan som Arbetsförmedlingen har presenterat för att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning.

Antalet personer som deltog i subventionerade anställningar har minskat, mer i nystartsjobb än i introduktionsjobb. Män är fortsatt överrepresenterade i nystartsjobb, även om skillnaden har minskat. Kvinnors deltagande har ökat i samtliga subventionerade anställningar och andelen kvinnor är högre än andelen män i introduktionsjobb. Övergång till arbete har minskat för introduktionsjobb, men ökat marginellt för nystartsjobb. Regeringen bedömer att antalet deltagare i de subventionerade anställningarna under de senaste åren har varit för låga, men att det är positivt att andelen kvinnor i stöden har ökat.

Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är fortsatt betydligt högre jämfört med övriga arbetssökande. Det är därför problematiskt att antalet deltagare i lönebidrag eller skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare har minskat de senaste åren.

Regeringen bedömer att Samhalls verksamhet bidrog till att ge personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga arbete i en omfattning som i huvudsak är i linje med uppdraget. Även om målnivån för övergångar till anställningar utanför Samhall inte uppnåddes är det positivt att antalet övergångar ökade jämfört med föregående år, trots det svaga konjunkturläget.

Det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027 har kompletterat den nationella arbetsmarknadspolitiken. Regeringen bedömer, bl.a. mot bakgrund av en halvtidsöversyn i enlighet med EU-regelverket, att programmet i stort fungerar väl.

Inflödet till etableringsprogrammet fortsätter att minska vilket förklaras av att flyktinginvandringen minskat de senaste åren. Andelen övergångar från etableringsprogrammet till studier har ökat, vilket är positivt. Studier är ett viktigt verktyg för att stärka färdigheterna hos nyanlända. Övergångarna till arbete har dock minskat, vilket delvis kan förklaras av ett svagt konjunkturläge.

Regeringen konstaterar att det pågår ett positivt utvecklingsarbete på Arbetsförmedlingen, bl.a. utifrån Statskontorets rapport om Arbetsförmedlingens effektivitet.

3.5 Politikens inriktning

Ett arbete är inte enbart av betydelse för varje människas ekonomi. För de flesta människor innebär värdet i ett arbete att bidra till samhället, ha tillgång till socialt umgänge och sammanhang. Att gå arbetslös eller utan meningsfull sysselsättning under en längre period riskerar negativa effekter på individen ur både ett ekonomiskt och socialt perspektiv. Regeringens strategi för att få fler i sysselsättning och en väl fungerande arbetsmarknad är bredare än reformerna på detta utgiftsområde. Det handlar om investeringar i utbildningar och insatser som ger kunskaper i svenska språket. För att bryta passiviteten för regeringen en politik som aktiverar arbetslösa och prioriterar kostnadseffektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Därtill genomför regeringen reformer för att stärka incitamenten att gå från bidrag till jobb. Skatterna för de som arbetar sänks. En ny arbetslöshetsförsäkring med tydligare avtrappning och kommande reformer med bidragstak och aktivitetskrav stärker drivkrafterna till arbete. På så sätt återupprättas arbetslinjen, och fler barn får se sina föräldrar gå till jobbet.

Läget på arbetsmarknaden präglas alltjämt av den utdragna lågkonjunkturen med hög arbetslöshet. Arbetslösheten i Sverige är både konjunkturell och strukturell. Den konjunkturella arbetslösheten bekämpas genom regeringens åtgärder för att stötta den inhemska efterfrågan, som att stärka hushållen och förutsättningar för företagande. De strukturella utmaningarna på arbetsmarknaden i dag kan främst kopplas till att många arbetslösa inte har de kvalifikationer som efterfrågas av arbetsgivare, ofta bristande språkkunskaper eller kort utbildning. Detta visas bl.a. genom att två tredjedelar av de långtidsarbetslösa är utrikes födda. Samtidigt som arbetslösheten är hög har många arbetsgivare svårt att hitta arbetskraft med rätt utbildning och kompetens.

Den enskilt viktigaste insatsen för att långsiktigt etablera sig på arbetsmarknaden är utbildning. Såväl antalet deltagare inom arbetsmarknadsutbildning som antalet arbetslösa som påbörjar en reguljär utbildning behöver öka, inte minst bland arbetslösa med förgymnasial utbildning. Den plan som Arbetsförmedlingen har tagit fram för arbetet med att öka antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning utgör en bra grund för det fortsatta arbetet. För att påverka den strukturella arbetslösheten ytterligare föreslår regeringen att medel tillförs för fler platser inom yrkeshögskolan och regionalt yrkesvux. Regeringen föreslår även ett tillskott för att få upp volymerna i arbetsmarknadsutbildning inom vårdområdet där bristen på arbetskraft är särskilt stor. Drivkrafterna för att få ett arbete har betydelse för den arbetslöses sökintensitet, sannolikheten att få ett arbete och förkortar tiden i arbetslöshet. För att det ska löna sig bättre att arbeta genomför regeringen en omfattande bidragsreform, samtidigt som skatter för både arbetstagare och företag sänks. För att bygga ett Sverige där fler människor går till jobbet måste den som riskerar en långvarig, arbetslöshet, bidragsberoende eller liv i utanförskap mötas av samhällets stöd, men också av tydliga krav att göra det som är nödvändigt för att komma i arbete och bli en del av samhällets gemenskap. För att genomföra detta inför regeringen bl.a. ett aktivitetskrav inom försörjningsstödet, ett bidragstak och jobbpremie för den som går från bidrag till arbete. Tillsammans med bl.a. en förstärkning av det ordinarie jobbskatteavdraget, enklare och bättre

skatteregler för delägare i fåmansföretag och tillfälligt nedsatta sociala avgifter för unga blir regeringens arbetslinje tydligare.

För att förbättra matchningen på arbetsmarknaden är det viktigt att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten hos de arbetssökande samt förbättra kontrollen och uppföljningen av att de arbetssökande aktivt söker lämpliga arbeten. För utvecklingen av nya företag och branscher är ofta rörligheten avgörande. Utbildningsinsatser är ett viktigt verktyg för att underlätta främst yrkesmässig rörlighet, det stöds av att regeringen inför en ny modell för vidareutbildning för yrkesverksamma och fortsatt satsning på korta kurser inom strategiska områden. Arbetsförmedlingens tillgänglighet, stöd och service spelar också en stor roll i detta sammanhang.

Arbetsmarknadspolitiken behöver bli mer effektiv med kostnadseffektiva insatser anpassade till de arbetslösas olika förutsättningar och behov. För att underlätta inträdet på arbetsmarknaden behövs bl.a. insatser som ger kunskaper i svenska språket och arbetsplatsnära erfarenhet. För personer som står längre ifrån arbetsmarknaden är det också viktigt med mer intensifierat matchningsstöd och ett aktivt arbetsgivararbete. Statskontoret bedömer bl.a. att Arbetsförmedlingen behöver göra tydligare prioriteringar och att myndighetens interna styrning behöver hållas ihop bättre i flera olika avseenden. Regeringen konstaterar att det inom Arbetsförmedlingen pågår ett viktigt arbete för att effektivisera myndigheten, bl.a. utifrån Statskontorets rapport.

En stor andel av de arbetslösa står långt ifrån arbetsmarknaden. Väl utformade subventionerade anställningar riktade till denna målgrupp har visat sig vara effektiva och deltagandet i sådana bör därför öka. Det gäller t.ex. lönebidrag som många gånger är avgörande för att personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska få ett arbete. Det är också fortsatt viktigt att felaktiga utbetalningar inom dessa anställningar motverkas.

Effektivare matchning och kontroll

Det finns behov av att förbättra matchningen och kontrollen av arbetssökande för att korta tiden i arbetslöshet. Arbetsförmedlingen har ett uppdrag med denna inriktning. Som en del i uppdraget ska även myndighetens arbete med att öka den yrkesmässiga och geografiska rörligheten fortsätta. Regeringen föreslår att det tillförs medel till Arbetsförmedlingen i syfte att stödja myndighetens uppdrag att förbättra sökaktiviteten, matchningen och kontrollen av arbetssökande.

Arbetsförmedlingen ska i sin verksamhet prioritera arbetet med personer som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden, i linje med detta ska myndigheten också arbeta med att öka aktiviteten bland inskrivna arbetssökande med kompletterande ekonomiskt bistånd, i linje med den föreslagna bidragsreformen.

Aktivitetskrav inom försörjningsstödet

Det behöver bli mer lönsamt att gå från bidrag till arbete och egen försörjning. För att bygga ett Sverige som håller ihop måste den som riskerar ett långvarigt bidragsberoende och liv i utanförskap mötas av samhällets stöd, men också av tydliga krav på att göra det som behövs för att komma i arbete och bli en del av samhällets gemenskap. En del av regeringens arbete inom detta område är en omfattande bidragsreform. Genom bidragsreformen tar regeringen ytterligare steg med åtgärder för att stärka arbetslinjen och ta itu med det stora utanförskapet i samhället. Bidragsreformen omfattar bl.a. ett aktivitetskrav för mottagare av ekonomiskt bistånd som bedöms ha arbetsförmåga (utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 6). Majoriteten av målgruppen för aktivitetskravet är inskrivna som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Mottagare av försörjningsstöd som deltar i arbetsmarknads-

politiska program vid Arbetsförmedlingen, på heltid eller motsvarande hela sitt arbetsutbud, ska inte omfattas av aktivitetskravet. Införandet av ett aktivitetskrav inom försörjningsstödet medför behov av ökad samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunernas socialtjänster samt behov av utveckling av systemstöd, dokumentation och nya rutiner. De nya reglerna medför därmed ökade kostnader och regeringen föreslår därför att det tillförs medel till Arbetsförmedlingen.

Förlängning av etableringsjobb

Regeringen tillför medel för att möjliggöra en förlängning av etableringsjobben som enligt nuvarande avtal mellan arbetsmarknadens parter och notifieringen hos Europeiska kommissionen kan pågå som längst till den 31 december 2027.

Regeringens utgångspunkt är att etableringsjobben bör förlängas eftersom genomförandet av stödet fördröjdes och behovet av stöd kvarstår för målgrupperna långtidsarbetslösa och nyanlända invandrare. En förutsättning för förlängning är att arbetsmarknadens parter förlänger sitt centrala kollektivavtal om etableringsjobb och att en förlängning av etableringsjobben godkänns av Europeiska kommissionen.

Även om erfarenhet från andra införda insatser visar att det tar tid att nå höga volymer konstaterar regeringen att betydligt färre personer än önskat har tagit del av insatsen. Volymerna framåt behöver öka väsentligt genom att fler kollektivavtal om etableringsjobb tecknas men även att volymerna inom de områden där avtal redan tecknats ökar. Det är viktigt att arbetsmarknadens parter tydligt arbetar för en sådan volymökning.

Förändrade ersättningar till nyanlända i etableringsprogrammet

Det är viktigt att ersättningssystemen för nyanlända ger incitament till att ta ett arbete. Regeringen reformerar därför ersättningen till deltagare i etableringsprogrammet. Detta bedöms stärka incitamenten för kvinnor som har barn att delta i etableringsinsatser och att börja arbeta. Denna grupp nyanlända påbörjar i dag etableringsprogrammet senare än män och gruppen övergår till arbete i betydligt lägre utsträckning än män.

Utredningen om en målstyrd integrationspolitik har analyserat om etableringsersättningen, etableringstillägget och bostadsersättningen innehåller tillräckliga incitament för att nyanlända ska börja arbeta eller utöka sin arbetstid (SOU 2024:41). Utredningen hade även i uppdrag att lämna förslag på hur etableringstillägget och bostadsersättningen kan avskaffas. Utredningen föreslår att etableringsersättningen höjs och indexeras för att följa konsumentprisindex och att etableringstillägget för barn höjs och individualiseras. Utredningen framför att om etableringstillägget och bostadsersättningen avskaffas så bör etableringsersättningen höjas för att inte öka beroendet av försörjningsstöd som skulle försvaga incitamenten till arbete. Regeringen avser att avskaffa etableringstillägget och bostadsersättningen. De medel som därmed frigörs används för att finansiera en höjning av etableringsersättningen och till att införa ett individualiserat barntillägg. Därmed bedöms ersättningarna bli utformade på ett sätt som ger tillräckligt starka incitament för att nyanlända ska börja arbeta eller utöka sitt arbetsutbud.

Tabell 3.16 Reformer inom området Arbetsmarknad

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Effektivare matchning och kontroll	100	200	300
Aktivitetskrav inom försörjningsstödet	38	66	60
Förlängning av etableringsjobb	11	84	196
Förändrade ersättningar till nyanlända i etableringsprogrammet[1]	0	0	0
Förstärkning av arbetsmarknadsutbildning inom vården	30	30	30
Omfördelning av medel mellan år inom Europeiska socialfonden+[2]	29	-204	555
Etableringsboendelagen[3]	0	1	1
Finansiering av reformer[4]	-201	-150	-670
Summa området Arbetsmarknad	**7**	**27**	**472**

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

[1] Omprioritering inom anslag 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser avseende etableringsersättning (se avsnitt 3.6.2).

[2] Se avsnitt 3.6.7.

[3] Se avsnitt 3.6.1.

[4] Minskade anslag för att finansiera reformer i denna proposition (se avsnitt 3.6.3 och 3.6.13).

Tabell 3.17 Reformeffekter per anslag inom området Arbetsmarknad

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	138	267	361
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	29	30	-540
1:5 Nystartsjobb och etableringsjobb	11	84	196
1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027	29	-204	555
1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd	-200	-150	-100
Summa område Arbetsmarknad	**7**	**27**	**472**

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tusental kronor

2024	Utfall	7 453 464	Anslagssparande	132 915
2025	Anslag	7 574 359[1]	Utgiftsprognos	7 603 642
2026	**Förslag**	**7 821 683**		
2027	Beräknat	8 153 509[2]		
2028	Beräknat	8 408 281[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 8 016 909 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 8 105 539 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsförmedlingens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för del av den nationella medfinansieringen av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**7 514 359**	**7 514 359**	**7 514 359**
Pris- och löneomräkning[2]	135 811	266 162	421 545
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	171 513	372 988	472 377
varav BP26[3]	*138 000*	*267 000*	*361 200*
– Effektivare matchning och kontroll	*100 000*	*200 000*	*300 000*
– Aktivitetskrav inom försörjningsstödet	*38 000*	*66 000*	*60 000*
– Etableringsboendelagen		*1 000*	*1 200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**7 821 683**	**8 153 509**	**8 408 281**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att stödja Arbetsförmedlingens uppdrag att förbättra sökaktiviteten, matchningen och kontrollen av arbetssökande föreslås anslaget ökas med 100 miljoner kronor 2026. Därefter beräknas anslaget öka med 200 miljoner kronor 2027 och 300 miljoner kronor fr.o.m. 2028.

Införandet av ett aktivitetskrav i försörjningsstödet innebär ökade utgifter för Arbetsförmedlingen och anslaget föreslås öka med 38 miljoner kronor 2026. Därefter beräknas anslaget öka med 66 miljoner kronor 2027 och 60 miljoner kronor fr.o.m. 2028.

Förslagen i betänkandet Etableringsboendelagen – ett nytt system för bosättning för vissa nyanlända (SOU 2025:35) bereds nu i Regeringskansliet. Den nya lagen bedöms innebära nya uppgifter för bl.a. Arbetsförmedlingen som beräknas öka utgifterna med 1 miljoner kronor 2027 och 1,2 miljoner kronor fr.o.m. 2028 (se utg.omr. 13, avsnitt 3.5).

Regeringen föreslår att 7 821 683 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 8 153 509 000 kronor respektive 8 408 281 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.20 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt – kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2024				
Prognos 2025	1 130	1 220	-90	-612
Budget 2026	900	1 300	-400	-1 012

Uppdragsverksamheten avser tjänsteexport som i huvudsak finansieras av Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete (Sida) och EU. Arbetsförmedlingen bidrar till utvecklingen av arbetsmarknadsmyndigheter och arbetsmarknader i andra länder genom kapacitetsstärkande aktiviteter. Myndighetens kompetens efterfrågas särskilt vad gäller arbete med utsatta grupper, arbetsmarknadspolitiska insatser, arbetsmarknadsprognoser och analyser, och digitala verktyg. Arbetsförmedlingen planerade inte

för någon tjänsteexport under 2024 och hade därför ingen av regeringen beslutad budget för denna verksamhet.

3.6.2 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser[1]

Tusental kronor

2024	Utfall	42 333 657	Anslagssparande	191 953
2025	Anslag	45 242 580[2]	Utgiftsprognos	45 706 361
2026	**Förslag**	**45 973 112**[3]		
2027	Beräknat	42 275 678		
2028	Beräknat	42 072 165		

[1] Nytt anslagsnamn.

[2] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[3] 3 303 153 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till -715 696 tkr. Under anslaget beräknas fr.o.m. 2026 även medel för etableringsersättning som beräknats under det tidigare uppförda anslaget 1:13 Etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare där anslagssparandet för 2024 uppgick till 86 764 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för aktivitetsstöd, utvecklingsersättning**,** etableringsersättning samt statsbidrag till arbetslöshetskassor enligt lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. Anslaget får också användas för utgifter för statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får även användas för utgifter avseende aktivitetsstöd för del av den nationella medfinansieringen av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**44 161 580**	**44 161 580**	**44 161 580**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-115 100	-114 600	-40 600
varav BP26			
– Förändrade ersättningar till nyanlända i etableringsprogrammet	*65 000*	*93 000*	*79 000*
– Avskaffat etableringstillägg och bostadsersättning	*-65 000*	*-93 000*	*-79 000*
Makroekonomisk utveckling[2]	1 097 632	-2 263 302	-2 417 815
Volymer			
Överföring till/från andra anslag	829 000	492 000	369 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**45 973 112**	**42 275 678**	**42 072 165**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Inklusive volym- och styckkostnadsförändringar för etableringsersättning.

Inom ramen för anslaget sker en omprioritering av medel för att höja etableringsersättningen och införa ett individualiserat barntillägg samtidigt som nuvarande etableringstillägg och bostadstillägg avskaffas.

Tabell 3.23 Utgifter för arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning, statlig ålderspensionsavgift (Ståp) och etableringsersättning

Miljoner kronor

		Arbetslöshets-ersättning	Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning	Ståp	Etableringsersättning	Totalt
Utfall	2023	15 276	16 558	3 497		35 331
	2024	21 347	17 695	3 291		42 334
Beräknat	2025	24 250	18 395	3 061		45 706
	2026	23 117	18 724	3 303	829	45 973
	2027	20 137	18 029	3 617	492	42 276
	2028	19 924	18 169	3 611	369	42 072

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan. Etableringsersättning redovisas t.o.m. 2025 under anslaget 1:13 Etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare. Utfallet för utbetalningar av etableringsersättning var 905 mnkr 2023 och 787 mnkr 2024. Utgiftsprognosen för 2025 uppgår till 935 mnkr.

Regeringen bedömer vidare att det inte finns behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden i enlighet med budgetpropositionen för 2008 (prop. 2007/08:1, utg.omr. 13, bet. 2007/08:AU1, rskr. 2007/08:73 och prop. 2024/25:1, utg.omr. 14, bet. 2024/25:AU2, rskr. 2024/25:107).

Regeringen föreslår att 45 973 112 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser* för 2026. Av detta belopp beräknas 23 117 029 000 kronor för bidrag till arbetslöshetsersättning, 829 000 000 kronor för etableringsersättning, 18 723 930 000 kronor för aktivitetsstöd och utvecklingsersättning och 3 303 153 000 kronor för statliga ålderspensionsavgifter. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 42 275 678 000 kronor respektive 42 072 165 000 kronor.

3.6.3 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tusental kronor

2024	Utfall	6 173 062	Anslagssparande	985 290
2025	Anslag	6 995 286[1]	Utgiftsprognos	6 094 916
2026	**Förslag**	**6 073 822**		
2027	Beräknat	6 121 703		
2028	Beräknat	5 567 351		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för arbetsmarknadspolitiska program och insatser. Anslaget får även användas för utgifter för del av den nationella medfinansieringen av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken. Anslaget får även användas för utgifter för program och insatser för kvinnor och män som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 995 286**	**6 995 286**	**6 995 286**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-125 600	-169 500	-722 400
varav BP26	*29 000*	*30 000*	*-539 900*
– Förstärkning av arbetsmarknadsutbildning inom vård	*30 000*	*30 000*	*30 000*
– Näringslivsfrämjande insatser	*-1 000*		
– Finansiering av reformer			*-569 900*
Makroekonomisk utveckling	-795 864	-704 083	-705 535
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**6 073 822**	**6 121 703**	**5 567 351**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget föreslås ökas med 30 miljoner kronor 2026 för att öka volymerna i arbetsmarknadsutbildning inom vård. Därefter beräknas anslaget ökas med 30 miljoner kronor årligen 2027 och 2028.

Anslaget föreslås minska med 1 miljon kronor 2026 för att finansiera motsvarande ökning av anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* inom utgiftsområde 24 Näringsliv.

Vidare beräknas anslaget minska fr.o.m. 2028 med 570 miljoner kronor för att finansiera reformer i denna proposition.

Regeringen föreslår att 6 073 822 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 6 121 703 000 kronor respektive 5 567 351 000 kronor.

I tabell 3.26 redovisas volymer och utgifter för perioden 2023–2028. Beräknade belopp och volymer indikerar resursutrymmet för arbetsmarknadspolitiska insatser vid Arbetsförmedlingen.

Tabell 3.26 Beräknat antal personer i program och utgifter för arbetsmarknadspolitiska program

Volymer anges som genomsnittligt antal kvarstående per månad

	Utfall 2023	2024	Beräknat 2025	2026	2027	2028
Volymer (tusental)						
Jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar	121	118	119	124	117	115
Etableringsprogrammet	10	9	11	9	5	4
Anställningsstöd	7	7	6	6	7	7
Övriga program med aktivitetsstöd	36	38	37	42	42	42
Programsamverkan AF och FK	6	6	7	6	6	6
Summa	**181**	**178**	**179**	**188**	**178**	**174**
Utgifter (mnkr)						
Jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar	2 469	1 986	1 714	1 886	1 862	1 323
Etableringsprogrammet	110	76	96	109	65	49
Anställningsstöd	1 778	1 655	1 382	1 550	1 648	1 648
Övriga program med aktivitetsstöd	2 136	2 274	2 359	2 345	2 345	2 345
Övriga utgifter	508	390	667	344	344	344
Summa	**7 002**	**6 381**	**6 219**	**6 234**	**6 264**	**5 709**

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan. Insatserna finansieras i huvudsak under anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser*. Insatser finansieras även till viss del med medel under anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027* och under 2023 det tidigare uppförda anslaget *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2014–2020*. Samverkansinsatser mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan finansieras under anslaget 1:6 *Bidrag för sjukskrivningsprocessen* inom utg.omr. 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 400 000 000 kronor 2027–2035.

Skälen för regeringens förslag

Arbetsmarknadspolitiska program och insatser där det lämnas ersättning för kringkostnader pågår normalt ca 6 månader men kan pågå längre, vilket medför utgifter kommande budgetår. De beräknade ingångna, infriade och utestående åtagandena för de upphandlade matchningstjänsterna baseras på en prognos medan ekonomiska åtaganden kopplade till övriga insatser redovisas enligt gängse redovisningsprinciper med de faktiska åtagandena. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 400 000 000 kronor 2027–2035.

Tabell 3.27 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	4 262 416	3 358 649	3 522 835			
Nya ekonomiska åtaganden	2 895 250	3 277 586	3 846 404			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-2 807 808	-2 730 877	-2 969 239	-3 843 875	-525 161	-30 964
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-991 209	-382 523				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	3 358 649	3 522 835	4 400 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**5 500 000**	**4 800 000**	**4 400 000**			

3.6.4 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tabell 3.28 Anslagsutveckling 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	19 402 403	Anslagssparande	1 183 638
2025	Anslag	20 822 749[1]	Utgiftsprognos	19 383 712
2026	**Förslag**	**20 212 263**		
2027	Beräknat	20 237 530		
2028	Beräknat	19 763 689		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och statsbidrag till Samhall AB. Anslaget får även användas för särskilt introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS), projektmedel för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, stöd till hjälpmedel och personligt biträde på arbetsplatsen, särskilda insatser för syn- och hörselskadade, särskilt stöd till start av näringsverksamhet samt för att utveckla ny arbetsförmåga.

Anslaget får även användas för utgifter för del av den nationella medfinansieringen av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för nationell medfinansiering av projekt inom program för Europeiska regionala utvecklingsfonden 2021–2027, som ligger i linje med målen för den svenska arbetsmarknadspolitiken.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.29 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**20 822 749**	**20 822 749**	**20 822 749**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 000	3 000	3 000
Makroekonomisk utveckling	-613 486	-588 219	-1 062 060
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**20 212 263**	**20 237 530**	**19 763 689**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 20 212 263 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* för 2026. Av dessa medel beräknas 7 614 214 000 kronor användas för att sysselsätta personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inom ramen för Samhall Aktiebolags verksamhet. I detta ingår både personer med skyddat arbete och personer med lönebidrag för utveckling i anställning. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 20 237 530 000 kronor respektive 19 763 689 000 kronor.

I tabell 3.30 redovisas utfall och beräknade volymer och utgifter avseende särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga för 2023–2028.

Tabell 3.30 Beräknad omfattning av särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Antalet personer per månad och utgifter per år

	Utfall 2023	2024	Beräknat 2025	2026	2027	2028
Antal	83 600	82 300	81 600	85 300	85 400	83 000
varav lönebidrag och offentligt skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare	*60 900*	*59 500*	*58 800*	*62 500*	*62 600*	*60 200*
varav Samhall AB	*22 700*	*22 800*	*22 800*	*22 800*	*22 800*	*22 800*
Utgifter (mnkr)	18 527	19 402	19 384	20 212	20 238	19 764
varav lönebidrag och offentligt skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare [1]	*11 992*	*11 816*	*11 769*	*12 598*	*12 623*	*12 149*
varav Samhall AB	*6 535*	*7 586*	*7 614*	*7 614*	*7 614*	*7 614*

[1]Inklusive övriga särskilda insatser.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 16 000 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Beslut om insatser under anslaget omfattar normalt mer än ett år vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:4 *Lönebidrag och Samhall m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive

tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 16 000 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 3.31 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Lönebidrag och Samhall m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	14 649 297	13 099 541	14 747 583			
Nya ekonomiska åtaganden	8 658 579	10 726 794	11 008 483			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-8 370 889	-7 950 904	-9 756 066	-10 204 270	-4 807 035	-988 695
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-1 837 446	-1 127 848				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	13 099 541	14 747 583	16 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**19 500 000**	**17 000 000**	**16 000 000**			

3.6.5 1:5 Nystartsjobb och etableringsjobb

Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:5 Nystartsjobb och etableringsjobb

Tusental kronor

2024	Utfall	3 592 398	Anslagssparande	1 749 765
2025	Anslag	4 064 871[1]	Utgiftsprognos	2 517 763
2026	**Förslag**	**2 153 201**[2]		
2027	Beräknat	2 454 742		
2028	Beräknat	2 729 417		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] 0 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till 11 651 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till arbetsgivare för nystartsjobb, etableringsjobb och för utgifter för statliga ålderspensionsavgifter enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.33 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Nystartsjobb och etableringsjobb

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 064 871**	**4 064 871**	**4 064 871**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-63 500	-69 000	-57 000
varav BP26	*11 000*	*84 000*	*196 000*
– Förlängning av etableringsjobb	*11 000*	*84 000*	*196 000*
Makroekonomisk utveckling	-1 848 170	-1 541 129	-1 278 454
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 153 201**	**2 454 742**	**2 729 417**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att anslaget ökas med 11 miljoner kronor 2026 för att möjliggöra en förlängning av etableringsjobben t.o.m. 2034. Anslaget beräknas därefter öka med 84 miljoner kronor 2027 och 196 miljoner kronor 2028.

Tabell 3.34 Utgifter för nystartsjobb, etableringsjobb och stöd för yrkesintroduktionsanställningar

Miljoner kronor

		Nystartsjobb	Etableringsjobb	Ålderspensionsavgift etableringsjobb	Yrkesintroduktions-anställningar	Totalt
Utfall	2023	4 730	0	60	21	4 811
	2024	3 552	1	26	13	3 592
Beräknat	2025	2 433	34	50		2 518
	2026	2 034	119	0		2 153
	2027	2 141	280	34		2 455
	2028	2 212	471	46		2 729

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringen föreslår att 2 153 201 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Nystartsjobb och etableringsjobb* för 2026. Av detta belopp beräknas 2 034 294 000 kronor för bidrag till nystartsjobb och 118 907 000 kronor för etableringsjobb. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 454 742 000 kronor respektive 2 729 417 000 kronor.

Regeringen bedömer vidare att det inte finns behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden i enlighet med budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, utg.omr. 14, bet. 2024/25:AU2, rskr. 2024/25:107).

3.6.6 1:6 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:6 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tusental kronor

2024	Utfall	132 036	Anslagssparande	2 179
2025	Anslag	129 937[1]	Utgiftsprognos	131 195
2026	**Förslag**	**132 554**		
2027	Beräknat	134 414[2]		
2028	Beräknat	136 877[2]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 132 554 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter vid Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet). Anslaget får även användas för utgifter för nationell medfinansiering av s.k. tekniskt stöd inom Europeiska socialfonden+.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.36 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**129 937**	**129 937**	**129 937**
Pris- och löneomräkning[2]	2 617	4 477	6 940
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**132 554**	**134 414**	**136 877**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

I beräkningarna av anslaget har hänsyn tagits till tekniskt stöd inom det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027, vilket får användas för vissa administrativa kostnader.

Regeringen föreslår att 132 554 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 134 414 000 kronor respektive 136 877 000 kronor.

3.6.7 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027

Tabell 3.37 Anslagsutveckling 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027

Tusental kronor

2024	Utfall	1 322 528	Anslagssparande	64 472
2025	Anslag	1 584 000[1]	Utgiftsprognos	1 509 408
2026	**Förslag**	**1 864 000**		
2027	Beräknat	1 779 000		
2028	Beräknat	1 615 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utbetalningar av stöd från Europeiska socialfonden+ för programperioden 2021–2027. Utbetalningarna avser delfinansiering av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027. Anslaget får även användas för viss nationell medfinansiering av det nationella programmet för Europeiska socialfonden+. Anslaget får därutöver användas för eventuella slutregleringar för det nationella socialfondsprogrammet 2014–2020.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.38 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 584 000**	**1 584 000**	**1 584 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	280 000	195 000	31 000
varav BP26	*29 000*	*-204 000*	*555 000*
– Omfördelning mellan år inom anslaget	*29 000*	*-204 000*	*555 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 864 000**	**1 779 000**	**1 615 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att göra en omfördelning av medel mellan åren i det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ föreslås anslaget ökas med 29 miljoner kronor 2026. Därefter beräknas anslaget minskas med 204 miljoner kronor 2027 och ökas med 555 miljoner kronor 2028.

Regeringen föreslår att 1 864 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 779 000 000 kronor respektive 1 615 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 440 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Verksamheten inom det nationella programmet för Europeiska socialfonden+ 2021–2027 omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:7 *Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 440 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 3.39 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Europeiska socialfonden+ m.m. för perioden 2021–2027

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 629 883	2 967 640	3 660 000			
Nya ekonomiska åtaganden	1 677 489	2 240 000	1 600 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 275 269	-1 470 000	-1 820 000	-1 754 000	-1 342 000	-344 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-64 463	-77 640				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 967 640	3 660 000	3 440 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 013 000**	**3 759 000**	**3 440 000**			

3.6.8 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tabell 3.40 Anslagsutveckling 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tusental kronor

2024	Utfall	46 612	Anslagssparande	1 279
2025	Anslag	50 001[1]	Utgiftsprognos	50 923
2026	**Förslag**	**52 809**		
2027	Beräknat	53 605[2]		
2028	Beräknat	54 548[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 52 809 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärderings (IFAU) förvaltningsutgifter och forskningsbidrag.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.41 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**50 001**	**50 001**	**50 001**
Pris- och löneomräkning[2]	808	1 574	2 481
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 000	2 030	2 066
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**52 809**	**53 605**	**54 548**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 52 809 000 kronor för 2026 anvisas under anslaget 1:8 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering*. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 53 605 000 kronor respektive 54 548 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

IFAU beviljar bidrag för externa projekt som kan pågå längre än ett år, vilket medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 000 000 kronor 2027 och 2028.

Tabell 3.42 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	7 125	8 465	8 465		
Nya ekonomiska åtaganden	7 286	5 600	6 000		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-5 946	-5 600	-5 465	-6 000	-3 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	8 465	8 465	9 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**9 000**	**9 000**	**9 000**		

3.6.9 1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tabell 3.43 Anslagsutveckling 1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tusental kronor

2024	Utfall	83 037	Anslagssparande	217
2025	Anslag	85 031[1]	Utgiftsprognos	84 654
2026	**Förslag**	**86 510**		
2027	Beräknat	87 938[2]		
2028	Beräknat	89 667[2]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 86 510 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.44 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**85 031**	**85 031**	**85 031**
Pris- och löneomräkning[2]	1 479	2 907	4 636
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**86 510**	**87 938**	**89 667**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 86 510 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 87 938 000 kronor respektive 89 667 000 kronor.

3.6.10 1:10 Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen

Tabell 3.45 Anslagsutveckling 1:10 Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen[1]

Tusental kronor

2024	Utfall	62 184	Anslagssparande	
2025	Anslag	65 122[2]	Utgiftsprognos	65 122
2026	**Förslag**	**66 560**		
2027	Beräknat	67 375[3]		
2028	Beräknat	68 543[3]		

[1] Nytt anslagsnamn.

[2] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[3] Motsvarar 66 560 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till administration enligt lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring, lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring och lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor för dem som inte är medlemmar eller anslutna till någon arbetslöshetskassa.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.46 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**65 122**	**65 122**	**65 122**
Pris- och löneomräkning[2]	1 438	2 253	3 421
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**66 560**	**67 375**	**68 543**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 66 560 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Bidrag till administration av arbetslöshetsförsäkringen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 67 375 000 kronor respektive 68 543 000 kronor.

3.6.11 1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tusental kronor

2024	Utfall	8 303	Anslagssparande	
2025	Anslag	8 303[1]	Utgiftsprognos	8 303
2026	**Förslag**	**8 303**		
2027	Beräknat	8 303		
2028	Beräknat	8 303		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten för verksamheten enligt den överenskommelse svenska staten har med Finland och Norge om anordnande av utbildningar samt kompensation för de ökade kostnader som uppstår för dessa länder till följd av att utbildningstjänsterna är mervärdesskattepliktiga i Sverige.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.48 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 303**	**8 303**	**8 303**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**8 303**	**8 303**	**8 303**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Överenskommelsen om stiftelsens verksamhet omförhandlas vart fjärde år. Nuvarande överenskommelse gäller för perioden 2024–2027.

Regeringen föreslår att 8 303 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Bidrag till Stiftelsen Utbildning Nordkalotten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 8 303 000 kronor respektive år.

3.6.12 1:12 Bidrag till lönegarantiersättning

Tabell 3.49 Anslagsutveckling 1:12 Bidrag till lönegarantiersättning

Tusental kronor

2024	Utfall	3 359 883	Anslagssparande	-24 883
2025	Anslag	4 625 000[1]	Utgiftsprognos	4 600 000
2026	**Förslag**	**2 292 000**		
2027	Beräknat	2 122 000		
2028	Beräknat	2 200 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till lönegarantiersättning enligt lönegarantilagen (1992:497) och de sociala avgifter som ska betalas i samband med lönegarantiutbetalningen enligt socialavgiftslagen (2000:980). Anslaget får användas för utgifter för arbetet med handläggning av lönegarantiärenden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.50 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Bidrag till lönegarantiersättning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 250 000**	**2 250 000**	**2 250 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 000	4 000	2 000
Makroekonomisk utveckling	38 000	-132 000	-52 000
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 292 000**	**2 122 000**	**2 200 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Till följd av fler konkurser än beräknat ökar utgifterna 2026. Utgifterna beräknas sedan minska från 2027 till följd av att aktiviteten i ekonomin ökar, vilket medför att antalet konkurser minskar.

Regeringen föreslår att 2 292 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Bidrag till lönegarantiersättning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 122 000 000 kronor respektive 2 200 000 000 kronor.

3.6.13 1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd

Tabell 3.51 Anslagsutveckling 1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	2 591 529	Anslagssparande	539 470
2025	Anslag	3 091 000[1]	Utgiftsprognos	2 927 900
2026	**Förslag**	**3 150 824**		
2027	Beräknat	3 339 246		
2028	Beräknat	3 506 016		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentligt grundläggande omställnings- och kompetensstöd till enskilda personer, ersättning till arbetsgivare som finansierar registrerade omställningsorganisationer och yttranden till de som ansöker om omställningsstudiestöd enligt lag (2022:850) om grundläggande omställnings- och kompetensstöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.52 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 091 000**	**3 091 000**	**3 091 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-93 000	-43 000	7 000
varav BP26	*-200 000*	*-150 000*	*-100 000*
– Finansiering av reformer	*-200 000*	*-150 000*	*-100 000*
Makroekonomisk utveckling	155 324	293 746	410 516
Volymer			
Överföring till/från andra anslag	-2 500	-2 500	-2 500
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 150 824**	**3 339 246**	**3 506 016**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget föreslås minskas med 200 miljoner kronor 2026 för att för att finansiera reformer i denna proposition. Därefter beräknas anslaget minska med 150 miljoner kronor 2027 och 100 miljoner kronor 2028.

Tabell 3.53 Utgifter för grundläggande tjänster för arbetstagare utan kollektivavtal samt ersättning till arbetsgivare

Miljoner kronor

		Grundläggande tjänster för arbetstagare utan kollektivavtal	Ersättning till arbetsgivare	Totalt
Utfall	2023	2	591	592
	2024	3	2 589	2 592
Beräknat	2025	5	2 923	2 928
	2026	105	3 046	3 151
	2027	161	3 178	3 339
	2028	211	3 295	3 506

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

Regeringen föreslår att 3 150 824 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Grundläggande omställnings- och kompetensstöd* för 2026. Av detta beräknas 105 100 000 kronor för grundläggande tjänster som tillhandahålls av den offentliga omställningsorganisationen för arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 339 246 000 kronor respektive 3 506 016 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Grundläggande omställnings- och kompetensstöd* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Beslut om stöd för grundläggande tjänster under anslaget som den offentliga omställningsorganisationen tillhandahåller medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bedömer att övriga beslut om stöd under anslaget inte medför utgifter

kommande budgetår som innebär ett behov av ett särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Grundläggande omställnings- och kompetensstöd* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor 2027.

Tabell 3.54 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Grundläggande omställnings- och kompetensstöd

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	466	475	1 100	
Nya ekonomiska åtaganden	475	1 100	50 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-405	-475	-1 100	-50 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-61			
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	475	1 100	50 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**64 000**	**22 100**	**50 000**	

4 Arbetsliv

4.1 Mål för området

Målet för arbetslivspolitiken är goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 4.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88).

Målet för arbetslivspolitiken är uppdelat på tre delområden:

– Arbetsmiljö: En arbetsmiljö som förebygger ohälsa, olycksfall och motverkar att människor utestängs från arbetet och tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till utvecklingen av både individer och verksamhet.
– Arbetsrätt: En arbetsrätt som skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande.
– Lönebildning: En lönebildning i samhällsekonomisk balans och arbetsfred.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Utvecklingen inom arbetslivsområdet påverkas av en rad olika faktorer. Arbetslivspolitikens bidrag är ofta svårt att mäta och avgränsa från effekterna av såväl bidrag från andra utgiftsområden som samhällsutvecklingen och insatser av andra aktörer på arbetsmarknaden.

Följande huvudsakliga indikatorer redovisas inom området:

– dödsolyckor och anmälda arbetsolyckor i arbetslivet
– anmälda arbetssjukdomar
– om säkerhetsrutiner följs
– om regelbundna riskbedömningar görs
– om arbetsmiljöbrister åtgärdas
– kompetensutveckling på jobbet
– antal förrättningar
– anställningsförhållanden enligt arbetskraftsundersökningarna (AKU)
– kollektivavtalstäckning och organisationsgrad
– antal medlingsärenden och antal förlorade arbetsdagar
– löneutvecklingen på arbetsmarknaden.

Jämfört med budgetpropositionen för 2025 har indikatorer om arbetsorsakade besvär tagits bort. Skälet är att de redovisas i Arbetsmiljöverkets undersökning om arbetsorsakade besvär som genomförs vartannat år. Indikatorerna om möjlighet till lärande och utveckling i yrket respektive systematiskt arbetsmiljöarbete på arbetsplatser har också tagits bort. Detta på grund av att Arbetsmiljöverket har gjort om Arbetsmiljöundersökningen från och med 2024. De tidigare indikatorerna ersätts av följande indikatorer: följs säkerhetsrutiner, genomförs regelbundna riskbedömningar, åtgärdas arbetsmiljöbrister och genomförs kompetensutveckling på jobbet.

4.3 Resultatredovisning

4.3.1 Arbetsmiljö

Antalet dödsolyckor minskade under 2024

Under 2024 omkom 45 personer till följd av arbetsolyckor, jämfört med 63 under 2023, vilket innebär en minskning med 18 dödsfall. Av dem som omkom under 2024 ingick 40 personer i den svenska arbetskraften, jämfört med 55 under 2023.[1] Övriga 5 dödsfall drabbade personer som inte ingår i den svenska arbetskraften, t.ex. personer som är anställda i utländska företag. Antalet dödsfall i den kategorin minskade med 3 personer jämfört med 2023. Dödsolyckor i arbetet är fortsätt betydligt vanligare bland män än kvinnor, 2024 omkom 39 män och 1 kvinna. Dödsolyckor i arbetet sker främst i mansdominerande branscher. Kvinnor och män arbetar i stor utsträckning inom olika branscher på arbetsmarknaden med olika villkor och risker i arbetsmiljön.

Av de 40 personer som ingick i den svenska arbetskraften var 38 arbetstagare (av dessa var 1 kvinna) och 2 egenföretagare (båda män). Jämfört med 2023 var det en minskning med 14 arbetstagare och en minskning med 1 egenföretagare.

Diagram 4.1 Antal dödsfall i arbete för arbetstagare och egenföretagare efter kön

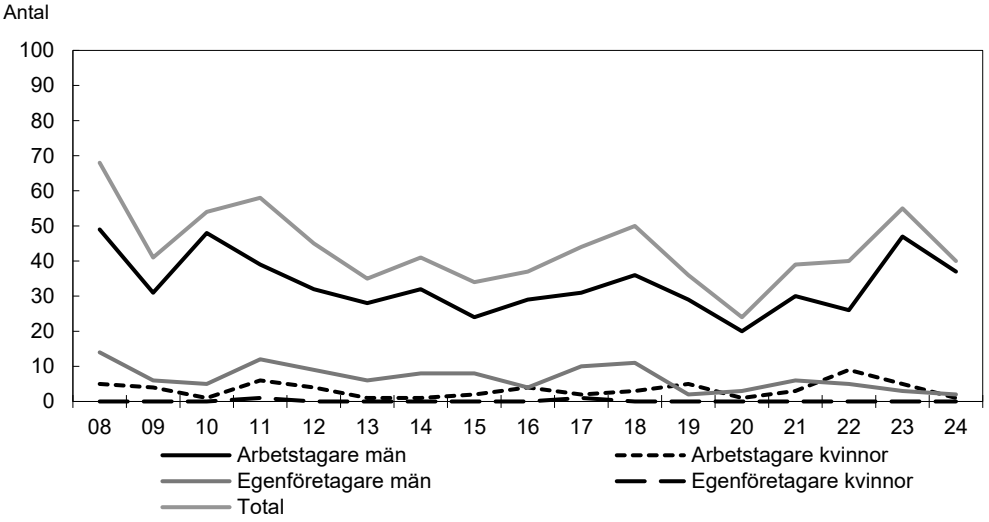

Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsskador 2024.

Under perioden 2015–2024 inträffade flest dödsfall i branscherna byggverksamhet (98 dödsfall), transport och magasinering (84 dödsfall), jordbruk, skogsbruk och fiske (58 dödsfall) samt tillverkning (44 dödsfall). En majoritet av de omkomna egenföretagarna under perioden var verksamma inom jord- och skogsbruk. Under 2024 minskade antalet dödsfall med 8 personer inom byggbranschen jämfört med året innan. Inom transport och magasinering skedde en ökning medan antalet minskade inom jordbruk, skogsbruk och fiske. Sett till antalet dödsfall i förhållande till antal sysselsatta i respektive branschgrupp inträffade flest dödsolyckor i arbetet inom jordbruk, skogsbruk och fiske med 5,6 dödsfall i arbete per 100 000 sysselsatta. Därefter följer transport och magasinering med 3,4 per 100 000 sysselsatta.

Säkerhetsrutiner följs inte alltid

En viktig faktor för att förebygga dödsolyckor och allvarliga arbetsolyckor är att följa de säkerhetsrutiner som finns på arbetsplatsen. Närmare 25 procent av sysselsatta anger att säkerhetsrutiner följs till viss del eller nästan aldrig/aldrig. Det finns inga

[1] Allvarliga arbetsolyckor och arbetsolyckor med dödlig utgång rubriceras som arbetsmiljöbrott enligt brottsbalken. Vidare kan olyckor också rubriceras enligt andra bestämmelser i brottsbalken.

skillnader mellan män och kvinnor i svarsalternativet nästan aldrig/aldrig. Däremot förekommer skillnader i resultatet mellan olika näringsgrenar. Andelen personer som anger att säkerhetsrutiner följs till viss del eller nästan aldrig/aldrig är högst inom byggbranschen, 32 procent, följt av transport och magasinering där 30 procent har svarat samma sak. Andelen är lägst inom finans och försäkringar, 12 procent. Det är lägre andel bland kvinnor som tycker att säkerhetsrutiner följs helt och hållet, 60 procent, jämfört med 65 procent bland män.

Diagram 4.2 Anser du att säkerhetsrutiner följs på din arbetsplats, 2024

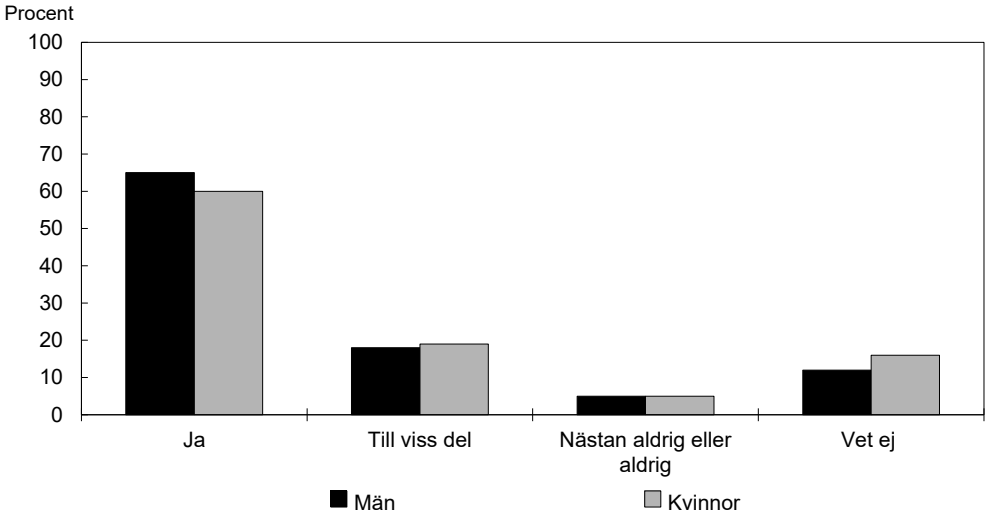

Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsmiljö 2024.

Anmälda arbetsolyckor både med och utan sjukfrånvaro har ökat

Antalet anmälda arbetsolyckor som ledde till frånvaro från arbetet var 40 100 under 2024, ca 21 400 bland män och ca 18 700 bland kvinnor. Det motsvarar totalt 7,6 arbetsolyckor med frånvaro per 1 000 sysselsatta. Antalet anmälda arbetsolyckor med frånvaro per 1 000 anställda var högre bland män än kvinnor med 7,5 per 1 000 sysselsatta män och 7,2 per 1 000 sysselsatta kvinnor (se diagram 4.3). Antalet anmälda arbetsolyckor per 1 000 sysselsatta ökade för kvinnor men minskade för män under 2024 jämfört med 2023. Detta innebär att kvinnornas relativa frekvens nådde en högre nivå än tidigare och närmar sig männens. Bland kvinnor var ökningen 7 procent och bland män var minskningen 3 procent.

Under 2024 liksom tidigare år var det unga män i åldersgruppen 16–24 år som hade flest anmälningar med sjukfrånvaro, 11,7 anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro per 1 000 sysselsatta. Bland män i åldersgruppen 16–24 noterades en minskning i antalet anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro per 1 000 sysselsatta jämfört med 2023. Bland kvinnor var det åldersgruppen 60–64 år som hade flest anmälningar per 1 000 sysselsatta med 9,8.

Arbetsmiljöverket visar i rapporten Fokus på ungas arbetsmiljö 2023 att unga löper högre risk att råka ut för arbetsolyckor som leder till sjukfrånvaro. När det gäller risker i arbetsmiljön visar rapporten att fysiskt krävande arbete är mer vanligt bland unga män medan unga kvinnor oftare utsätts för sexuella trakasserier. Bristande introduktion och okunskap om arbetsmiljöns betydelse kan vara några förklaringar till att unga löper större risk att råka ut för olyckor.

Flest anmälda arbetsolyckor med sjukfrånvaro under 2024 skedde inom den kommunala sektorn, både bland kvinnor och män, 11,3 anmälningar per 1 000 sysselsatta kvinnor och 8,5 anmälningar per 1 000 sysselsatta män. Därefter följde den privata

sektorn med 6,0 anmälningar per 1 000 sysselsatta kvinnor och 7,8 anmälningar per 1 000 sysselsatta män.

De vanligaste orsakerna till arbetsolyckor var oförändrade 2024 jämfört med 2023, dvs. vanligast var fallolyckor för kvinnor och förlorad kontroll över maskin, handverktyg eller transportutrustning för män.

Diagram 4.3 Antal anmälda arbetsolyckor med och utan sjukfrånvaro

Antal per 1 000 sysselsatta

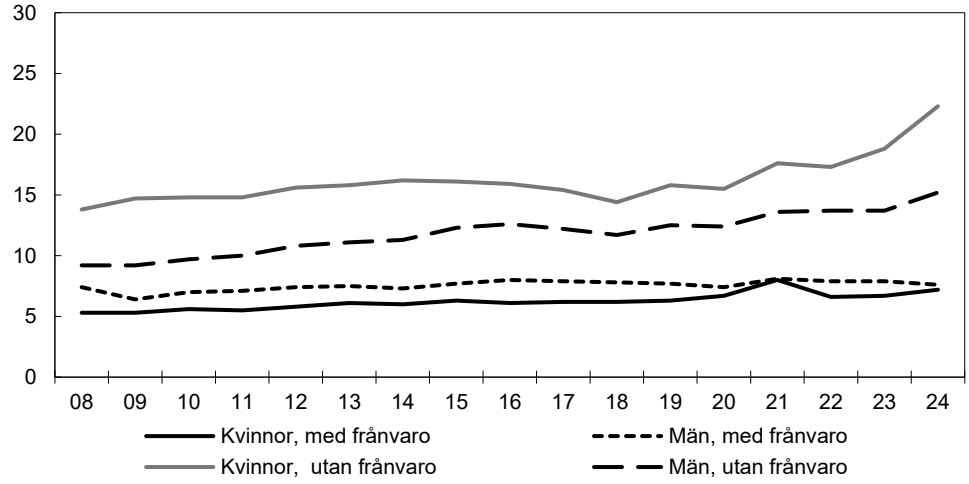

Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsskador 2024.

Antalet anmälda arbetsolyckor som inte lett till frånvaro från arbetet var ca 95 000 under 2024, vilket innebär en ökning med 12 300 jämfört med 2023. Sett till antal anmälningar i förhållande till antal sysselsatta anmäldes 18,6 fall per 1 000 sysselsatta. Det är mer än dubbelt så många jämfört med de anmälda arbetsolyckorna med sjukfrånvaro. Till skillnad från arbetsolyckor med sjukfrånvaro anmäldes fler arbetsolyckor utan sjukfrånvaro bland kvinnor än bland män. Kvinnor ligger högre med 22,3 fall per 1 000 sysselsatta jämfört med männen, 15,2 anmälningar per 1 000 sysselsatta. Det innebär en ökning bland både män och kvinnor jämfört med 2023. Liksom för arbetsolyckor med sjukfrånvaro var antalet anmälningar per 1 000 sysselsatta högst i den yngsta åldersgruppen 16–24 år bland både kvinnor och män.

Antalet anmälda arbetssjukdomar har ökat

Under 2024 anmälde arbetsgivare knappt 13 500 arbetssjukdomar till Försäkringskassan. Antalet anmälda arbetssjukdomar ökade med ca 13 procent, vilket motsvarar 1 600 anmälningar jämfört med 2023. Förändringen beror till stor del på att anmälningar på grund av kemiska och biologiska faktorer (där smitta ingår) nästan helt upphörde under 2023. Antalet anmälda arbetssjukdomar 2024 motsvarar ca 3,7 fall per 1 000 sysselsatta kvinnor och ca 1,4 fall per 1 000 sysselsatta män, vilket var en ökning både bland kvinnor och män jämfört med 2023.

Diagram 4.4 Antal anmälda arbetssjukdomar

Antal per 1 000 sysselsatta

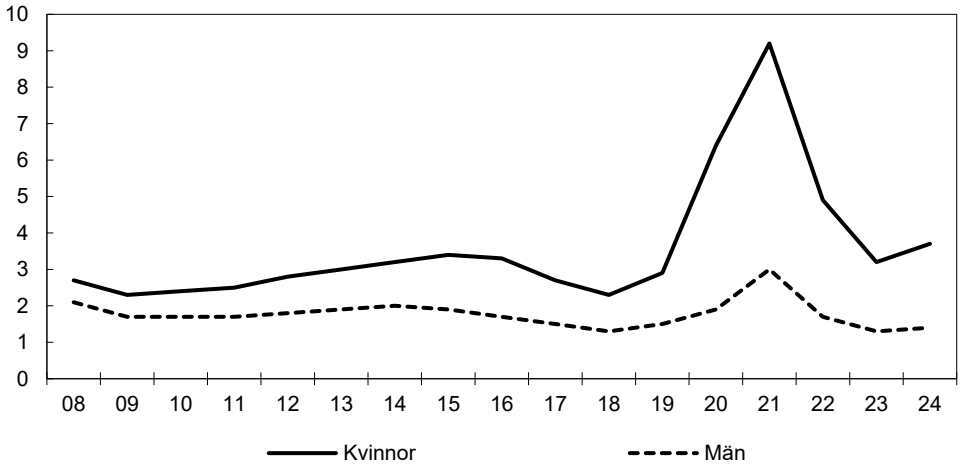

Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsskador 2024.

År 2024 avsåg 7 av 10 anmälda arbetssjukdomar kvinnor. För kvinnor anmäldes flest arbetssjukdomar per 1 000 sysselsatta inom den kommunala sektorn med 9,3 anmälningar, följt av den statliga sektorn med 2,8 anmälningar per 1 000 sysselsatta. Även bland män anmäldes flest arbetssjukdomar inom den kommunala sektorn, följt av den statliga sektorn, med 4,8 respektive 2,5 anmälningar per 1 000 sysselsatta. Under 2024 har antalet anmälda arbetssjukdomar minskat för både kvinnor och män inom såväl den regionala som den kommunala sektorn, jämfört med 2023.

De vanligaste orsakerna till anmälda arbetssjukdomar under 2024 var organisatoriska och sociala faktorer (51 procent), följt av ergonomiska belastningsfaktorer (24 procent). Organisatoriska och sociala faktorer var vanligast bland kvinnor (59 procent), medan ergonomiska belastningsfaktorer var vanligast bland män (33 procent). Antalet anmälningar per 1 000 sysselsatta ökade med stigande ålder både för kvinnor och män.

Nästan hälften anser att arbetsgivaren åtgärdar arbetsmiljörisker på ett bra sätt

Arbetsgivare ska organisera, genomföra och följa upp sitt arbetsmiljöarbete för att förebygga risker för ohälsa och olycksfall i arbetet samt uppnå en tillfredsställande arbetsmiljö. I det systematiska arbetsmiljöarbetet ingår att göra riskbedömningar och att åtgärda arbetsmiljöbrister. Resultatet från arbetsmiljöundersökningen 2024 visar att närmare hälften, 47 procent, av sysselsatta i åldersgruppen 16–64 år anser att det görs regelbundna riskbedömningar för att undvika ohälsa och olycksfall på deras arbetsplats. Andelen som anger att det görs regelbundna riskbedömningar är lägre bland kvinnor jämfört med män, 44 procent respektive 50 procent. Andelen som anger att det görs regelbundna riskbedömningar på arbetsplatsen är högre bland inrikes födda än utrikes födda, 49 procent respektive 41 procent. Drygt hälften, 52 procent, av inrikes födda män uppger att riskbedömningar genomförs jämfört med 43 procent bland utrikes födda män. Däremot finns det inga skillnader mellan utrikes och inrikes födda kvinnor, 38 procent i båda grupperna.

Diagram 4.5 Andel sysselsatta som anger att det görs regelbundna riskbedömningar fördelad på sektor

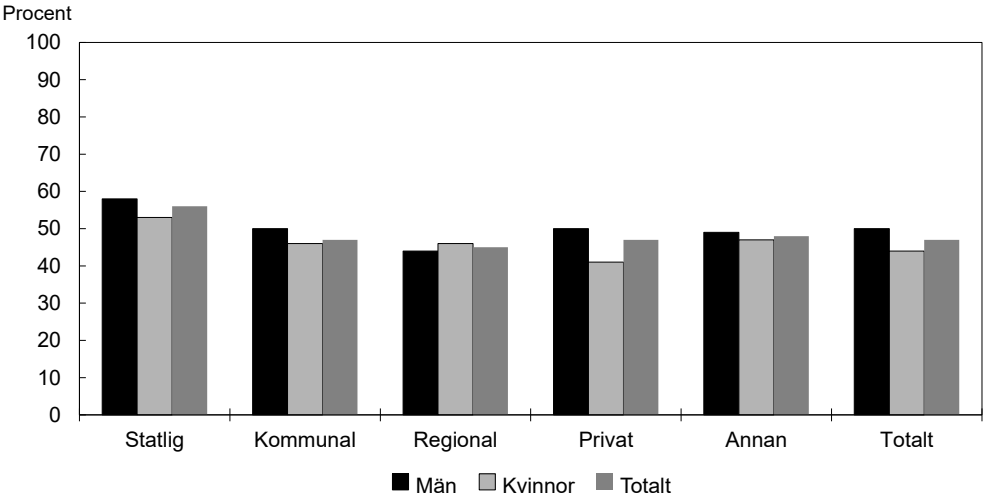

Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsmiljö 2024.

Närmare hälften, 46 procent, upplever att arbetsmiljörisker åtgärdas på ett bra sätt på deras arbetsplats. En större andel män än kvinnor upplever att arbetsmiljöbrister åtgärdas på ett bra sätt, 52 procent jämfört med 40 procent. Det finns ingen skillnad mellan utrikes och inrikes födda.

Diagram 4.6 Andel personer som uppger att arbetsmiljöbristerna åtgärdas på ett bra sätt fördelad på sektor

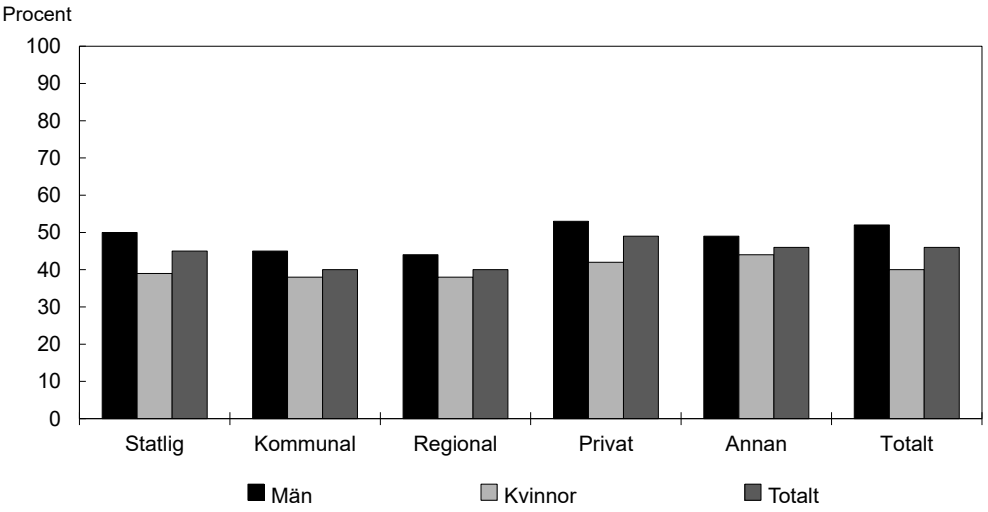

Källa: Arbetsmiljöverket, Arbetsmiljö 2024.

Andel sysselsatta som upplever att arbetsmiljörisker åtgärdas på ett bra sätt är störst inom den privata sektorn med 49 procent, följt av den statliga sektorn med 45 procent. Andelen sysselsatta som upplever att arbetsmiljörisker åtgärdas på ett bra sätt var lägst i den kommunala och regionala sektorn, med 38 procent för kvinnor och ca 44 procent för män.

Vanligt med kompetensutveckling på jobbet

År 2024 hade nästan sex av tio sysselsatta personer i åldern 16–64 år fått kompetensutveckling på jobbet under de senaste 12 månaderna, 59 procent av kvinnorna och 57 procent av männen. Det fanns inga skillnader mellan inrikes och utrikes födda, där andelen låg på 58 procent för både grupperna. Andel sysselsatta som fått kompetens-

utveckling var störst inom den statliga sektorn med 72 procent, följt av den regionala sektorn med 70 procent. Andelen sysselsatta som angav att de fått kompetensutveckling var lägst i den privata sektorn med 52 procent för kvinnor och 54 procent för män.

Diagram 4.7 Andel sysselsatta som har fått kompetensutveckling på jobbet fördelad på sektor

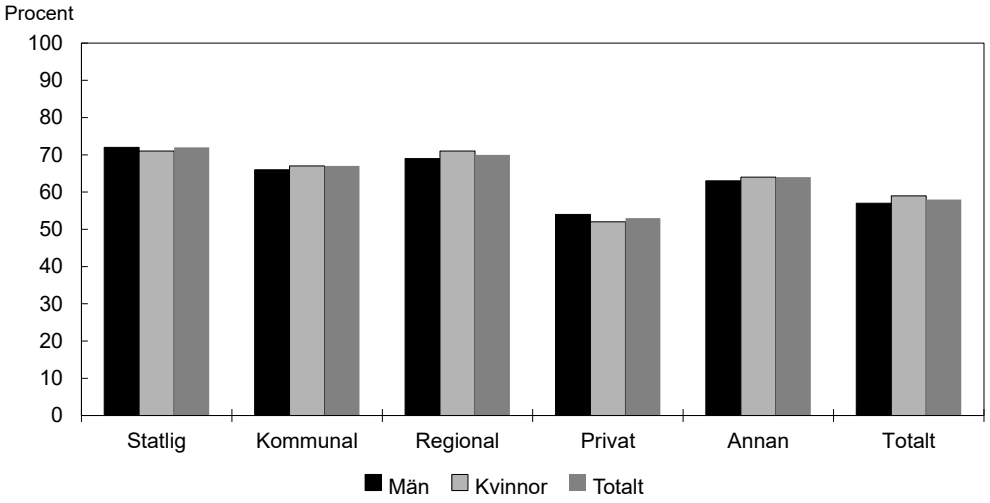

Källa: Arbetsmiljöverket, arbetsmiljö 2024.

Antal förrättningar ökade jämfört med året innan

Nästan alla Arbetsmiljöverkets förrättningar är inspektioner. Det totala antalet förrättningar ökade 2024 jämfört med 2023. Ökningen berodde bl.a. på minskade ledtider och effektivisering av inspektionsmetoderna. Antalet förrättningar per inspektör ökade också, från 103 förrättningar per inspektör 2023 till 113 förrättningar per inspektör 2024. En ökning skedde både av det totala antalet inspektioner och antalet myndighetsgemensamma kontroller mot arbetslivskriminalitet, som utgör en del av det totala antalet inspektioner. Av det totala antalet inspektioner 2024 genomfördes knappt 15 procent på distans (4 259) jämfört med 20 procent 2023 (5 134).

Tabell 4.1 Antal förrättningar, förelägganden, förbud, åtalsanmälningar, sanktionsavgifter och viten utförda av Arbetsmiljöverket

Antal

År	2020	2021	2022	2023	2024
Förrättningar utförda av Arbetsmiljöverket	17 730	17 877	23 981	26 762	29 121
Varav inspektioner	17 602	17 755	23 803	26 685	29 121
Varav myndighetsgemensamma kontroller mot arbetslivskriminalitet	1 274	2 007	2 651	3 090	3 766
Förrättningar per inspektör	69	67	98	103	113
Förelägganden, förbud, åtalsanmälningar, sanktionsavgifter och viten	2 663	2 636	2 959	3 195	3 614

Anm.: I kategorin inspektioner ingår även uppföljningsinspektioner.

Källa: Arbetsmiljöverket.

Under 2024 utfärdades 1 701 förelägganden och förbud samt 1 630 sanktionsavgifter, vilket i båda fallen innebär en ökning jämfört med 2023. Antalet förelägganden och förbud på grund av brister i arbetsmiljön ökade 2024 jämfört med 2023. Det beror till stor del på att antalet förrättningar ökade 2024.

Den regionala skyddsombudsverksamheten nådde fler

Staten ger årligen bidrag om ca 112 miljoner till de centrala arbetstagarorganisationerna och Svenska Hamnarbetarförbundet för deras arbete med den regionala skyddsombudsverksamheten. För 2024 redovisades 1 649 regionala skyddsombud, vilket motsvarar 286 årsarbetskrafter. Det är något fler regionala skyddsombud jämfört med 2023 räknat i såväl antal som årsarbetskrafter. Under 2024 besöktes 536 330 arbetsställen jämfört med 502 933 arbetsställen 2023. Den huvudsakliga inriktningen för den regionala skyddsombudsverksamheten var 2024, liksom 2023, systematiskt arbetsmiljöarbete, följt av medicinska och sociala frågor.

Åtgärder inom ramen för nuvarande arbetsmiljöstrategi genomförs

Regeringens skrivelse En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 (skr. 2020/21:92) bygger på de fyra delmålen ett hållbart arbetsliv, ett hälsosamt arbetsliv, ett tryggt arbetsliv samt en arbetsmarknad utan brott och fusk. Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i uppdrag att ta fram åtgärdsplaner som ska tydliggöra åtgärder som genomförs för att nå strategins uppsatta mål och prioriteringar (A2021/00338). Arbetsmiljöverket bedriver ett fortsatt arbete med tillsyn och föreskriftsarbete inom de prioriterade områdena. Myndigheten för arbetsmiljökunskap har under 2024 fortsatt bedriva arbetet med kunskapssammanställningar, analyser och utvärderingar respektive riktlinjer för ett evidensbaserat arbetsmiljöarbete inom olika områden.

Regeringen anser fortsatt att arbetsmiljöpolitiken även kan stärkas genom en ökad närhet mellan forskningsbaserad kunskap och praktik i form av regler och tillsyn. Arbetet med att förbereda inordning av Myndigheten för arbetsmiljökunskaps uppgifter i Arbetsmiljöverket har därför fortsatt. Inom Karolinska institutet finns forskning och utbildning och annan kompetens inom området företagshälsovård. Mot denna bakgrund har regeringen gett Karolinska institutet i uppdrag att förbereda ett inordnande av den del av Myndigheten för arbetsmiljökunskaps uppgift att följa och främja företagshälsovården som avser kompetensförsörjning i myndigheten.

Utredningen om en god arbetsmiljö för ett förändrat arbetsliv har haft i uppdrag att analysera genomslaget för regeringens arbetsmiljöstrategi och att lämna förslag på en strategi för perioden 2026 till 2030. Utredningen konstaterar i sitt betänkande En arbetsmiljöstrategi för ett förändrat arbetsliv (SOU 2025:73) att genomslaget har varit varierande. Utredningen föreslår att en ny strategi i hög grad ska bygga vidare på nuvarande strategi, med vissa justeringar, och att arbetet med måluppfyllelsen ska stärkas. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Bättre förutsättningar för träffsäkra och effektiva kontroller mot arbetslivskriminalitet

Arbetslivskriminalitet är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem. Risken för arbetslivskriminalitet bedöms vara särskilt hög inom näringsgrenarna bygg, hotell- och restaurang, transport, kroppsvård, städ och vissa delar av de gröna näringarna. Arbetsmiljöverket arbetar tillsammans med åtta andra myndigheter enligt regeringsuppdraget om att inrätta center mot arbetslivskriminalitet och om varaktig myndighetssamverkan (A2022/00333, A2023/01693, A2024/01109). Regeringen anser att det är särskilt angeläget att bekämpa mer komplexa former av arbetslivskriminalitet, liksom att arbeta mot strategiskt utvalda arbetsgivare, områden och branscher där arbetslivskriminalitet sker systematiskt och där risken för arbetslivskriminalitet bedöms vara särskilt hög. I redovisningen för 2024 konstateras att antalet myndighetsgemensamma kontroller återigen ökade under 2024 jämfört med året innan. Kontrollerna har resulterat i fler identifierade brott och betydande ekonomiska återkrav, där flera miljoner

kronor har krävts tillbaka och utbetalningar har nekats på grund av upptäckta oegentligheter. Dessutom konstateras att sedan lagen (2024:307) om uppgiftsskyldighet för att motverka felaktiga utbetalningar från välfärdssystem samt fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet trädde i kraft den 1 juli 2024 har förutsättningarna för det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet förbättrats. De samverkande myndigheterna kan genomföra administrativa åtgärder mot riktade målgrupper eftersom informationsdelningen har kunnat öka på de regionala centren. Delegationen mot arbetslivskriminalitet har redovisat sitt slutbetänkande Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25). Betänkandet remissbehandlas för närvarande. Arbetet mot arbetslivskriminalitet redovisas även i andra utgiftsområden (t.ex. utg.omr. 2 och utg.omr. 10).

4.3.2 Arbetsrätt

Rekordlåg andel med tidsbegränsad anställning

Antalet tillsvidareanställda i åldrarna 20–64 år ökade enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar med närmare 40 000 personer mellan 2023 och 2024, samtidigt som antalet tidsbegränsat anställda minskade med närmare 60 000 personer. Det innebär att andelen tidsbegränsat anställda relativt alla anställda minskade till 10,6 procent 2024. Det är en minskning med 1,3 procentenheter jämfört med föregående år och därtill den lägsta andelen som har uppmätts så långt jämförbar statistik finns tillhanda (2001). En förklaring till utvecklingen är att personer med tidsbegränsade anställningar i högre grad förlorar jobbet under en lågkonjunktur än personer med tillsvidareanställning. Att antalet tillsvidareanställda har ökat, trots det svaga konjunkturläget, kan bero på att det i många yrken råder brist på arbetskraft och att erbjudanden om tillsvidareanställning är ett konkurrensmedel för arbetsgivarna att kunna rekrytera eller behålla kompetent personal. Ytterligare en möjlig förklaring kan vara att den tidigare anställningsformen allmän visstidsanställning 2022 ersattes med särskild visstidsanställning vilket bl.a. innebär att den anställde snabbare övergår till tillsvidareanställning.

Fler kvinnor än män har en tidsbegränsad anställning. Av anställda kvinnor hade 11,4 procent en tidsbegränsad anställning 2024, jämfört med 9,7 procent av anställda män. Skillnaderna mellan könen minskade tydligt 2024 beroende på att antalet kvinnor med tillsvidareanställning ökade med ca 35 000 samtidigt som det var oförändrat bland män. Dessutom minskade antalet tidsbegränsat anställda mer bland kvinnor än bland män. Andelen tidsbegränsat anställda sjunker med stigande ålder. År 2024 hade 41 procent av anställda i åldersgruppen 20–24 år en tidsbegränsad anställning medan motsvarande andel för anställda i åldersgruppen 45–64 år uppgick till 5 procent. Andelen utrikes födda med tidsbegränsad anställning uppgick till 16,1 procent medan motsvarande andel för inrikes födda uppgick till 8,7 procent.

Fortsatt minskning av antalet deltidsanställda kvinnor

Den vanligen arbetade tiden för anställda 20–64 år uppgick 2024 till i genomsnitt 38 timmar i veckan för kvinnor och 40 timmar i veckan för män. Den faktiskt arbetade tiden per vecka var i genomsnitt 28 timmar för kvinnor och 32 timmar för män. Skillnaden mellan den vanligen arbetade tiden och den faktiskt arbetade tiden var således större för kvinnor än för män. Det beror bl.a. på att kvinnor i större utsträckning än män är frånvarande från arbetet på grund av sjukskrivning och vård av barn. De genomsnittliga veckoarbetstiderna för kvinnor och män har inte förändrats nämnvärt under senare år. Det finns heller inga signifikanta skillnader i genomsnittlig veckoarbetstid eller andel deltidsarbetande mellan inrikes och utrikes födda.

Totalt uppgick antalet deltidsanställda i åldersgruppen 20–64 år till 775 000 personer 2024, vilket motsvarar 17,4 procent av alla anställda (se diagram 4.8). Antalet deltids-

anställda kvinnor minskade med 33 000 personer jämfört med föregående år, men bland män ökade antalet med 3 000 personer. Av samtliga anställda kvinnor i åldern 20–64 år arbetade 24,4 procent deltid under 2024, jämfört med 10,6 procent av samtliga anställda män. Sedan 2014 har andelen deltidsanställda kvinnor sjunkit med nästan 12 procentenheter och med knappt 1 procentenhet för män. Minskningen av andelen deltidsanställda har under de senaste tio åren varit mest påtaglig i den primärkommunala sektorn.

Diagram 4.8 Andel deltidsanställda

Andel av samtliga anställda

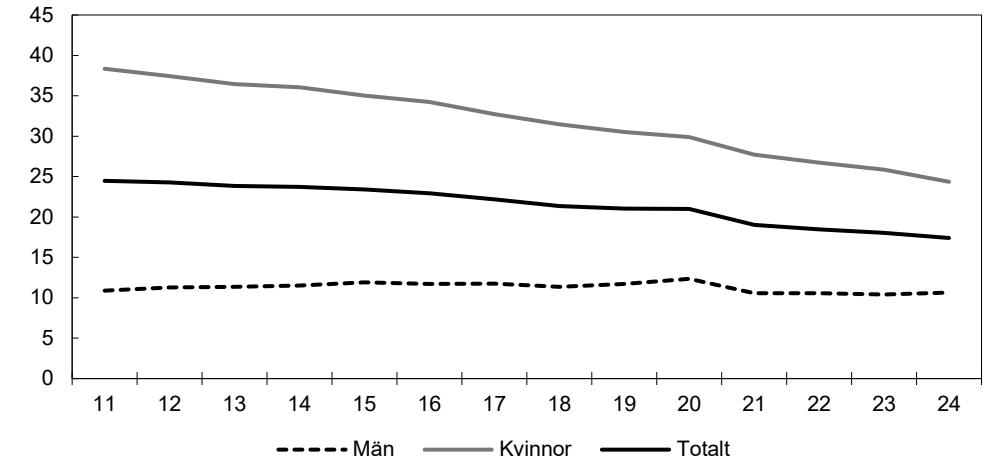

Anm.: Uppgifterna avser personer 20–64 år som i AKU har svarat att de arbetar deltid i huvudsysslan.
Källa: Statistiska centralbyrån (AKU) och egna beräkningar.

Färre anmälningar om utstationering av arbetstagare

Under 2024 gjordes drygt 150 000 anmälningar om utstationering till Arbetsmiljöverkets register över företag som utstationerar arbetstagare i Sverige. Det är en minskning jämfört med 2023, då det gjordes drygt 164 000 anmälningar. På grund av att samma arbetstagare kan förekomma i flera anmälningar gör Arbetsmiljöverket en uppskattning av det totala antalet utstationerade arbetstagare i landet. År 2024 uppskattades antalet utstationerade arbetstagare till drygt 68 000 personer, jämfört med drygt 74 000 personer 2023. Statistiken omfattar inte yrkesförare som är anmälda via en inlämnad utstationeringsdeklaration genom det offentliga gränssnitt som är anslutet till informationssystemet för den inre marknaden (IMI). Minskningen skedde främst inom byggverksamhet och inom branschgruppen jordbruk, skogsbruk och fiske. Det är fortfarande flest utstationerade arbetstagare inom byggbranschen. Nedgången inom jordbruk, skogsbruk och fiske berodde främst på färre utstationerade arbetstagare från Thailand till följd av att Migrationsverket avslog ett stort antal ansökningar om arbetstillstånd för thailändska arbetstagare. Antalet utstationerade arbetstagare från Polen fortsatte att minska under 2024, med resultatet att Tyskland var det land som utstationerade flest arbetstagare till Sverige. För andra året i rad minskade också antalet utstationerade från Litauen under 2024.

Minskningen av den fackliga organisationsgraden har upphört

Kollektivavtalstäckningen, dvs. andelen anställda i åldersgruppen 18–68 år som omfattas av kollektivavtal på sin arbetsplats, uppgick till totalt 88 procent 2024. I den privata sektorn var täckningsgraden 82 procent. Det innebär att ca 560 000 anställda inte omfattas av kollektivavtal, varav drygt hälften arbetar i företag med 1–9 anställda. Nästan nio av tio av dem som har ett arbetaryrke omfattas av kollektivavtal, vilket kan jämföras med tre av fyra bland dem med tjänstemannayrken. Det är främst i vissa

tjänstemannadominerande branscher inom Information och kommunikation samt Juridisk och ekonomisk verksamhet som kollektivavtalstäckningen är relativt låg. I offentlig sektor omfattas alla anställda av kollektivavtal. Kollektivavtalstäckningen har legat stabilt mellan 88 och 90 procent sedan mitten av 1990-talet. De små skiftningar som har skett beror främst på förändrade insamlings- och beräkningsförfaranden.

Den fackliga organisationsgraden har totalt sett varit relativt stabil under de senaste tio åren och uppgick 2024 till 66 procent. I arbetarkollektivet har det under en lång rad år, med undantag av under covid-19-pandemin, skett en successiv minskning av organisationsgraden. Sedan 2022 tycks dock minskningen ha upphört och organisationsgraden har sedan dess rört sig kring 54 procent. I tjänstemannakollektivet har utvecklingen över tid varit betydligt mer stabil och organisationsgraden uppgick 2024 till 73 procent. Anställningsform har en betydande påverkan på den fackliga organisationsgraden. Bland tillsvidareanställda uppgick den 2024 till 71 procent och bland tidsbegränsat anställda till 36 procent.

Medan den fackliga organisationsgraden gradvis har minskat bland män under de senaste tio åren har den varit mer stabil för kvinnor. År 2024 var 70 procent av kvinnorna och 62 procent av männen fackligt organiserade. Bland inrikes födda var 68 procent medlemmar i en facklig organisation medan motsvarande andel för utrikes födda uppgick till 58 procent. Skillnaden förklaras till stor del av att utrikes födda är överrepresenterade i arbetarkollektivet och bland tidsbegränsat anställda.

Diagram 4.9 Facklig organisationsgrad

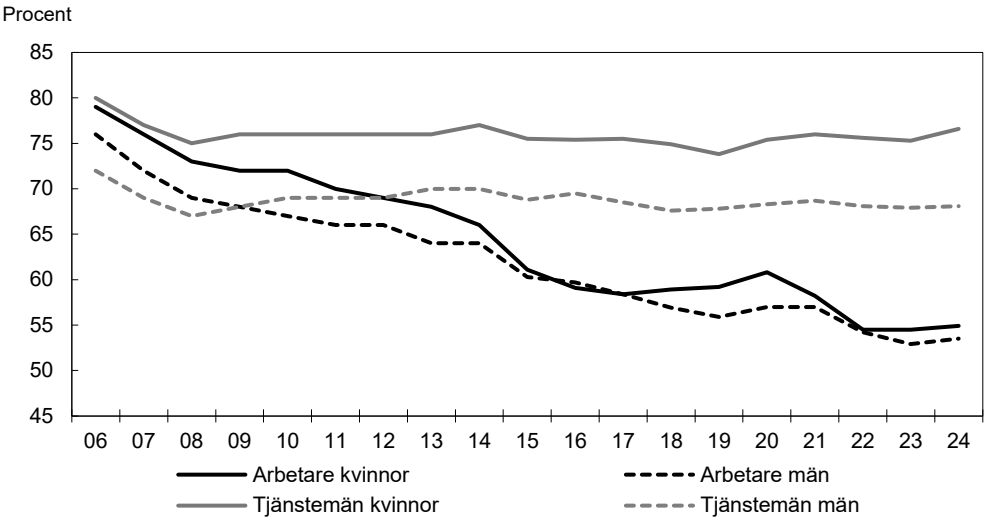

Anm.: Facklig organisationsgrad är andel anställda som är medlem i en arbetstagarorganisation. Den redovisade andelen är justerad för åren 2015–2023 jämfört med föregående års budgetproposition pga. anpassning till internationell standard. År 2006–2014 avser åldersgruppen 16–64 år exklusive heltidsstuderande som arbetar vid sidan av studierna. År 2015–2024 avser åldersgruppen 15–74 år inklusive heltidsstuderande.

Källa: Medlingsinstitutet.

Antalet mål i Arbetsdomstolen ökade

Arbetstvister är tvister som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Arbetsdomstolen prövar tvister som ska handläggas enligt lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister. Målen i Arbetsdomstolen delas in i A-mål och B-mål. A-mål är mål som prövas i Arbetsdomstolen som första och enda instans medan B-mål är mål som först har prövats i tingsrätt och överklagats till Arbetsdomstolen. Under 2024 kom det totalt in 368 mål till Arbetsdomstolen, jämfört med 327 mål under 2023 och 311 mål under 2022. Under 2024 minskade antalet B-mål medan antalet A-mål ökade jämfört med 2023. Antalet avgjorda mål ökade med 41 mål 2024 jämfört med 2023 och uppgick totalt till 342 mål.

Genomströmningstiden för målen i Arbetsdomstolen, vilken mäts som medianen för antalet månader det tar att avgöra ett mål, har varit relativt stabil de senaste åren. För 2024 var A-målens mediantid 5 månader och B-målens mediantid 1 månad.

Reformering av den statliga lönegarantin

Det finns tydliga indikatorer på ett relativt omfattande missbruk av den statliga lönegarantin. Regeringen gav den 7 december 2023 en särskild utredare i uppdrag att föreslå ett nytt, ändamålsenligt och rättssäkert regelverk för den statliga lönegarantin (dir. 2023:168). Utredningen har nu redovisat sitt betänkande En översyn av den statliga lönegarantin (SOU 2025:77). Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

4.3.3 Lönebildning

Högsta antalet förlorade arbetsdagar sedan 2012 trots litet avtalsår

Medlingsinstitutet ansvarar för medling i arbetstvister, i förbundsförhandlingar om kollektivavtal (central nivå) och i lokala tvister då fackförbund kräver kollektivavtal med enskilda arbetsgivare. Avtalsrörelsen 2024 var mindre omfattande jämfört med året innan. Under 2024 utsåg Medlingsinstitutet medlare i 4 medlingsärenden på förbundsnivå, jämfört med 14 medlingsärenden under 2023. Stridsåtgärder trädde i kraft i ett fall, i Vårdförbundets tvist med Sveriges kommuner och regioner och Sobona. Det handlade om såväl blockadåtgärder som strejk. Strejken medförde sammantaget ca 32 500 förlorade arbetsdagar. Antalet förlorade arbetsdagar blev det högsta sedan 2012 trots ett år med få avtalsförhandlingar. I lokala förhandlingar bröt stridsåtgärder ut i två tvister med totalt 378 förlorade arbetsdagar som följd. Totalt förlorades dock 13 138 arbetsdagar i stridsåtgärder i lokala tvister under 2024, varav 12 760 avsåg Tesla-konflikten som inleddes 2023.

Tabell 4.2 Antal medlingsärenden och förlorade arbetsdagar på grund av konflikt

Antal

	2020	2021	2022	2023	2024
Medlingsärenden på central nivå	8	2	3	14	4
Lokala medlingsärenden	11	10	10	20	6
Antal förlorade arbetsdagar	0	11	5 240	3 909	45 717

Anm. Medlingsärenden på lokal nivå leder nödvändigtvis inte till medlingsinsatser från Medlingsinstitutet.

Källa: Medlingsinstitutet.

Reallönerna ökade med drygt 2 procent

Enligt preliminära utfall uppgick löneökningarna till 4,1 procent för ekonomin som helhet 2024. Det är en ökning jämfört med 2023 då löneökningstakten var 3,7 procent. De avtalsmässiga löneökningarna i de centrala avtalen beräknades till 3,5 procent för hela ekonomin. Skillnaden mellan de faktiska löneökningarna och de avtalsmässiga löneökningarna utgörs av den s.k. restposten som steg något jämfört med 2023. Löneökningstakten i näringslivet var enligt preliminära utfall 4,2 procent 2024, vilket är en marginell ökning jämfört med 2023. Sedan 2021 har lönerna ökat snabbare i privat sektor jämfört med offentlig sektor.

Inflationen sjönk markant 2024 jämfört med de två föregående åren. För helåret 2024 uppgick KPIF-inflationen till 1,9 procent. Det innebar att reallönerna steg med 2,2 procent under 2024 (se diagram 4.9). Trots att reallönerna återhämtade sig 2024 var de alltjämt på en klart lägre nivå än 2021.

Diagram 4.10 Nominell löneutveckling och reallöneutveckling 1994–2024

Årlig procentuell förändring

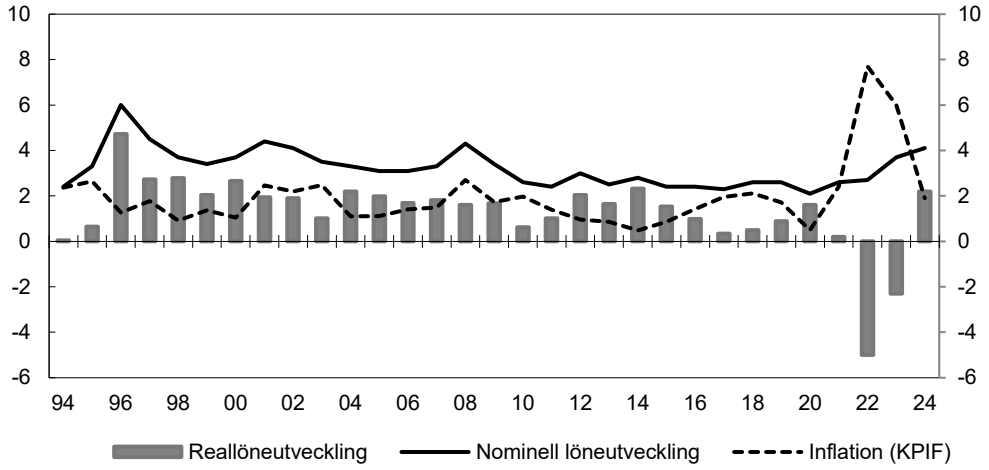

Anm.: Reallön är nominell timlöneutveckling enligt Konjunkturlönestatistiken deflaterad med konsumentprisindex med fast ränta (KPIF).

Källa: Medlingsinstitutet och Statistiska centralbyrån.

Små förändringar i löneskillnaden mellan kvinnor och män

En jämförelse av kvinnors och mäns genomsnittliga löner på hela arbetsmarknaden 2024 visar att kvinnors löner uppgick till 89,8 procent av männens. Det motsvarar en löneskillnad på 10,2 procent, vilket är en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med 2023. Mellan 2005 och 2019 minskade löneskillnaderna successivt, men därefter avstannade minskningen. De årsvisa förändringar som har uppmätts under perioden 2019–2024 har varit marginella och är inte statistiskt säkerställda.

I både privat och offentlig sektor ökade löneskillnaden marginellt jämfört med 2023, men förändringar i sammansättningen av anställda inom sektorerna har medfört att utvecklingen har sett delvis olika ut. I privat sektor ökade skillnaden med 0,5 procentenheter bland arbetare samtidigt som den minskade med 0,5 procentenheter bland tjänstemän. Att löneskillnaden totalt sett ökade med 0,2 procentenheter i den privata sektorn som helhet beror på en kombination av att löneskillnaden är större bland tjänstemän än bland arbetare och att tjänstemännen fick en ökad vikt i beräkningen av genomsnittslönerna (antalet anställda arbetare minskade mer än antalet anställda tjänstemän mellan 2023 och 2024). Inom offentlig sektor minskade löneskillnaden något i såväl kommuner och regioner som staten jämfört med 2023, men för offentlig sektor som helhet ökade dock löneskillnaden med 0,1 procentenheter. Detta beror på att kommunernas bidrag till den offentliga sektorns lönesumma minskade och att löneskillnaderna är minst i kommunsektorn.

Diagram 4.11 Ovägd och standardvägd löneskillnad mellan kvinnor och män

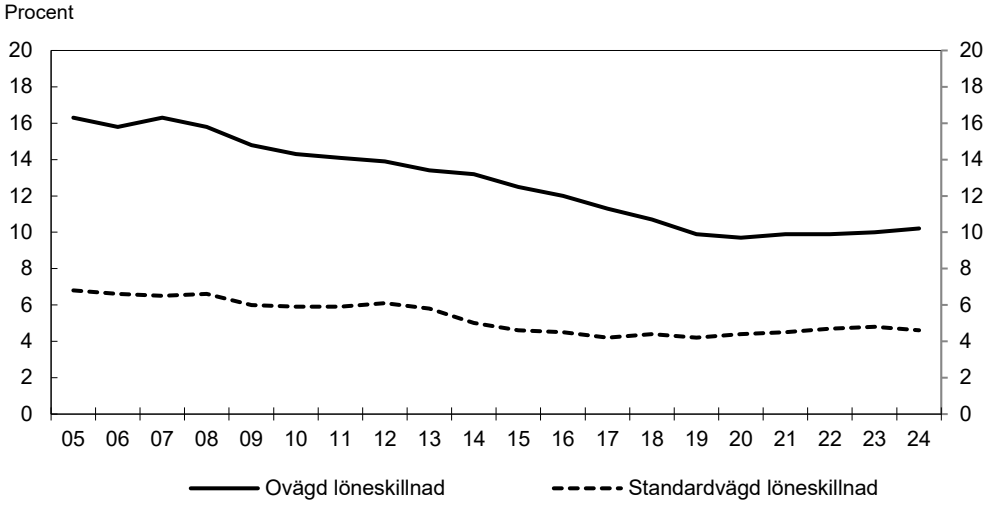

Källa: Medlingsinstitutet.

En metod för att jämföra kvinnors och mäns löner är att med standardvägning beräkna hur löneskillnaden skulle se ut med hänsyn till skillnader i yrke, sektor, ålder, utbildning och arbetstid. Med standardvägning var kvinnors lön i genomsnitt 95,4 procent av mäns lön 2024. Den återstående löneskillnaden som inte kan förklaras med tillgänglig statistik var därmed 4,6 procent, vilket är 0,2 procentenheter mindre än 2023. Den enskilt viktigaste faktorn som förklarar löneskillnaden är yrke. Den största oförklarade löneskillnaden fanns bland tjänstemän i privat sektor med 6,8 procent och den minsta i den kommunala sektorn med 0,6 procent. Mellan 2005 och 2024 har den standardvägda löneskillnaden totalt sett minskat med 2,2 procentenheter.

Jämförs kvinnors och mäns genomsnittliga arbetsinkomster var skillnaden 18,7 procent år 2023. I och med att kvinnor i genomsnitt arbetar färre timmar än män blir skillnaden större i arbetsinkomster än i lön. Att kvinnors arbetade timmar är lägre än mäns förklaras framför allt av mer deltidsarbete och större frånvaro.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det övergripande målet för arbetslivspolitiken om goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män delvis har uppnåtts. Samtidigt finns det flera utmaningar och ett behov av fortsatta insatser för att uppnå målet.

Antalet dödsolyckor sjunker men är fortfarande alltför högt

Inget annat än en nollvision kan gälla för dödsfall till följd av arbete – ingen ska behöva dö på sitt arbete, men ingen ska heller behöva dö av sitt arbete. Tillsyn är en central del av att kontrollera att arbetsmiljöreglerna följs och för förbättringar av arbetsmiljön. Tillsynen är också viktig för att upprätthålla skyddet för arbetstagarna och för rättvisa konkurrensförhållanden på arbetsmarknaden. Det är därför positivt att antalet förrättningar, främst inspektioner, fortsatte att öka under 2024. Regeringen har gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att utveckla tillsynen för att den ska bli mer träffsäker och riskbaserad. Ett systematiskt arbetsmiljöarbete är tillika en viktig del för att förebygga dödsolyckor, arbetsolyckor och arbetssjukdomar.

Myndighetssamverkan i arbetet mot arbetslivskriminalitet bidrar till ökad trygghet på arbetsmarknaden

Regeringens bedömning är att arbetet mot arbetslivskriminalitet är fortsatt viktigt då arbetslivskriminaliteten trots de åtgärder som vidtagits skapar stor otrygghet på arbetsmarknaden, snedvrider konkurrensen och bidrar till att finansiera den kriminella ekonomin. Det är därför betydelsefullt att myndighetssamverkan mot arbetslivskriminalitet har fortsatt att utvecklas parallellt med Arbetsmiljöverkets övriga tillsynsverksamhet och att antalet myndighetsgemensamma kontroller har fortsatt att öka och blivit mer träffsäkra under 2024. Regeringen bedömer att ny lagstiftning har bidragit till utvecklingen av det myndighetsgemensamma arbetet och att arbetet mot arbetslivskriminalitet bidrar till uppfyllelse av det övergripande målet för arbetslivspolitiken.

Det finns förutsättningar för ökad flexibilitet, trygghet och inflytande

Andelen tidsbegränsat anställda och andelen deltidsanställda fortsatte att minska under 2024 jämfört med föregående år. En fortsatt utmaning inom området är dock att kvinnor i högre grad än män har tidsbegränsade anställningar och arbetar deltid. Det påverkar den ekonomiska jämställdheten mellan kvinnor och män, även om skillnaderna fortsätter att minska.

En möjlig delförklaring till att andelen tidsbegränsat anställda minskat jämfört med tidigare år, är den reformering av arbetsrätten som redovisades i budgetpropositionen för 2023. Reformen innebar att anställningsformen allmän visstid ersattes med särskild visstidsanställning, vilket innebär att den anställde snabbare övergår till tillsvidareanställning.

Regeringen bedömer att utvecklingen inom området skapar förutsättningar för ett arbetsliv som tillgodoser både arbetstagarnas och arbetsgivarnas behov av flexibilitet, trygghet och inflytande och bidrar till uppfyllelse av det övergripande målet för arbetslivspolitiken.

Lönebildningen fungerar väl

Under 2024 uppnåddes flera av de kriterier som används vid bedömning avseende lönebildningen. Även i en internationell jämförelse framstår den svenska arbetsmarknaden som fredlig. Även om trenden med minskade löneskillnader mellan kvinnor och män tycks ha avstannat under senare år har löneskillnaderna minskat i ett längre tidsperspektiv, vilket bidragit till ökad ekonomisk jämställdhet. Regeringen bedömer att lönebildningen under året skedde i samhällsekonomisk balans och arbetsfred vilket bidrar till att nå det övergripande målet för arbetslivspolitiken.

4.5 Politikens inriktning

Att delta i arbetslivet är för de flesta människor, såväl kvinnor som män, den viktigaste källan till försörjning och har stor betydelse för individens möjlighet till delaktighet och inflytande i samhället. Förändringarna i arbetslivet påverkar hur vi arbetar, var vi arbetar och när vi arbetar. För utrikes födda har ett aktivt deltagande i arbetslivet stor betydelse för möjligheten till integrering i samhället.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på en ansvarsfördelning mellan staten och arbetsmarknadens parter. En väl fungerande politik på arbetslivsområdet bygger på en god dialog mellan staten och arbetsmarknadens parter.

En god arbetsmiljö för ett förändrat arbetsliv

En arbetsmiljö som är säker och utvecklande är central för medborgarnas välfärd och bidrar på ett avgörande sätt till ett tryggare och mer välmående Sverige. God arbetsmiljö har betydelse för såväl tillväxt som sysselsättning, liksom för en god, jämlik och jämställd hälsa.

Arbetsmiljön har stor betydelse för hur länge människor kan, orkar och vill arbeta. Regeringen och myndigheterna på arbetsmiljöområdet arbetar tillsammans med arbetsmarknadens parter för att skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö. Det är arbetsgivarna, arbetstagarna och deras representanter som tillsammans bedriver det dagliga arbetsmiljöarbetet på de enskilda arbetsplatserna. Det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet är grunden till en god arbetsmiljö. Män och kvinnor är generellt sett utsatta för olika risker i arbetslivet, och en god arbetsmiljö är en viktig jämställdhetsfråga.

Ingen ska dö eller skadas till följd av sitt arbete. Arbetet med att förebygga dödsolyckor i arbetslivet och med tillsyn av arbetsmiljön är avgörande för en god och säker arbetsmiljö och för att rättvisa konkurrensförhållanden ska kunna råda på arbetsmarknaden. Arbetslivet har förändrats i snabb takt, vilket kräver nya arbetssätt och nytt fokus. Därför kommer regeringen ta fram en ny arbetsmiljöstrategi som möter utmaningarna på framtidens arbetsmarknad, i form av en skrivelse till riksdagen. Arbetet med att ta fram en ny arbetsmiljöstrategi är en viktig del i att stärka arbetet med att nå målet för arbetslivspolitiken.

Arbetet med att bekämpa arbetslivskriminaliteten behöver fortsätta

Arbetslivskriminalitet är ett fortsatt allvarligt och omfattande samhällsproblem. Regeringen anser att det är särskilt angeläget att bekämpa mer komplexa former av arbetslivskriminalitet, liksom att arbeta mot strategiskt utvalda arbetsgivare, områden och branscher där arbetslivskriminalitet sker systematiskt och där risken för arbetslivskriminalitet bedöms vara stor. Det myndighetsgemensamma arbetet mot arbetslivskriminalitet har utvecklats vilket har lett till bättre förutsättningar för effektiva arbetsplatskontroller och administrativa åtgärder mot riktade målgrupper. Åtgärderna har bl.a. varit möjliga till följd av att myndigheterna fått utökade möjligheter att dela information vid de regionala kontoren mot arbetslivskriminalitet.

Arbetsvillkoren på svensk arbetsmarknad ska vara goda

Sverige har en stark och välfungerande arbetsmarknadsmodell. Förutsättningarna för omställning på arbetsmarknaden förbättras genom införandet av omställningspaketet för ökad flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden, bl.a. genom den reformerade arbetsrätten. Regeringen anser att det är fortsatt viktigt att följa utvecklingen till följd av förändringarna inom området.

En arbetsmarknad där kvinnor och män, med både svensk och utländsk bakgrund, kan delta på samma villkor blir mindre könsuppdelad. En sådan arbetsmarknad är bra för samhället, ger en starkare ekonomi, bidrar till målet om ekonomisk jämställdhet och leder till bättre integration. Genom reformeringen av arbetsrätten har heltidsnormen stärkts för både kvinnor och män.

Kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter möjliggör branschanpassade lösningar i fråga om villkor, arbetstider och förmåner, något som är till fördel för arbetstagare och arbetsgivare. En förutsättning för att parterna ska kunna ta ett stort ansvar för regleringen är att deras autonomi och självständighet värnas. Det är viktigt med en fortsatt hög anslutningsgrad bland arbetsgivare och arbetstagare.

Den 1 januari 2026 blir de pensionsrelaterade åldersgränserna i pensionssystemet och vissa kringliggande trygghetssystem knutna till riktåldern för pension. För åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd gäller att den höjdes till 69 år fr.o.m. 2023. Det innebär att åldern ligger i fas med de höjningar som görs i åldersgränserna i pensionssystemet 2026.

Regeringen har i propositionen Justerade åldersgränser i pensionssystemet och i kringliggande system (prop. 2021/22:181) bedömt att åldersgränserna för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd bör knytas till riktåldern för pension fr.o.m. 2026. Arbetet har blivit förskjutet och regeringen återkommer med tidpunkt för när justeringen kommer att göras. Utredningen om anpassning av åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning till riktåldern för pension överlämnade i juni 2025 betänkandet Längre liv, längre arbetsliv – förlängd rätt att kvarstå i anställningen (SOU 2025:70). Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Den svenska arbetsmarknadsmodellen ska värnas

En grundläggande del i den svenska arbetsmarknadsmodellen är att arbetsmarknadens parter har huvudansvaret för lönebildningen. I den svenska lönebildningen är det den internationellt konkurrensutsatta sektorn som är lönenormerande. Sverige har under lång tid haft en väl fungerande lönebildning med få konfliktdagar, långsiktig reallönetillväxt och hög sysselsättningsgrad.

Regeringen värnar den svenska arbetsmarknadsmodellen både i Sverige och inom EU och agerar för att initiativ på EU-nivå ska respektera nationella system och arbetsmarknadens parters autonomi.

Osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män ska inte förekomma. Möjligheterna till ekonomisk självständighet och trygghet ska vara desamma för kvinnor och män, genom hela livet. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män minskar gradvis men det går långsamt. Det finns flera orsaker till att kvinnor, utöver lägre lönenivåer, har lägre arbetsinkomster än män. För att nå jämställda arbetsinkomster behöver arbetsmarknaden bli mindre könsuppdelad och den sammanlagda arbetstiden för kvinnor öka.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Arbetsmiljöverket

Tabell 4.3 Anslagsutveckling 2:1 Arbetsmiljöverket

Tusental kronor

2024	Utfall	885 995	Anslagssparande	14 613
2025	Anslag	916 784[1]	Utgiftsprognos	915 327
2026	**Förslag**	**1 010 926**		
2027	Beräknat	1 039 146[2]		
2028	Beräknat	1 036 004[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 022 613 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 000 606 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsmiljöverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för statsbidrag till arbetsmarknadens parter för att främja kunskapsutbyte och samverkan med myndigheter i syfte att motverka brott och andra regelöverträdelser i arbetslivet.

Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till arbetsmarknadens parter och till ideella organisationer för att lämna information och rådgivning till personer som omfattas av lagen (2021:890) om skydd för personer som rapporterar om missförhållanden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Arbetsmiljöverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**920 884**	**920 884**	**920 884**
Pris- och löneomräkning[2]	16 984	32 147	50 163
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	73 058	86 115	64 957
varav BP26[3]	*-6 800*	*-6 800*	*-7 300*
– Företagshälsovårdens kompetensförsörjning överförs till KI	*-4 300*	*-4 300*	*-4 300*
– Statsbidrag till arbetsmarknadens parter minskas	*-2 500*	*-2 500*	*-3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 010 926**	**1 039 146**	**1 036 004**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

3 Exklusive pris- och löneomräkning.

Den del av uppgiften att följa och främja företagshälsovårdens utveckling som avser kompetensförsörjning överförs till Karolinska institutet. Anslaget minskas därför med 4 300 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning ökas med motsvarande belopp.

Statsbidraget till arbetsmarknadens parter för att främja kunskapsutbyte och samverkan med myndigheter i syfte att motverka brott och andra regelöverträdelser i arbetslivet nyttjas i låg grad. Anslaget minskas därför med 2 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 2 500 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 3 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 010 926 000 kronor anvisas under anslag 2:1 *Arbetsmiljöverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 039 146 000 kronor respektive 1 036 004 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.5 Avgiftsbelagd verksamhet vid Arbetsmiljöverket

Tusentals kronor

Uppdragsverksamhet	Resultat från föregående år	Intäkter	Kostnader	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	0	1 453	1 453	0
Prognos 2025	0	1 100	1 100	0
Budget 2026	0	1 000	1 000	0

Uppdragsverksamheten omfattar huvudsakligen den särskilda informationsverksamheten, men även försäljning från informationssystemet om arbetsskador (ISA). Den särskilda informationsverksamheten består främst av försäljning av myndighetens föreskrifter. Det ackumulerade resultatet för 2024 var 0 kronor.

4.6.2 2:2 Arbetsdomstolen

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:2 Arbetsdomstolen

Tusental kronor

2024	Utfall	37 095	Anslagssparande	777
2025	Anslag	42 024[1]	Utgiftsprognos	43 632
2026	**Förslag**	**38 613**		
2027	Beräknat	39 204[2]		
2028	Beräknat	39 949[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 38 613 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 38 613 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Arbetsdomstolens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Arbetsdomstolen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**37 924**	**37 924**	**37 924**
Pris- och löneomräkning[2]	689	1 280	2 025
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**38 613**	**39 204**	**39 949**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 38 613 000 kronor anvisas under anslag 2:2 *Arbetsdomstolen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 39 204 000 kronor respektive 39 949 000 kronor.

4.6.3 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tusental kronor

2024	Utfall	43 858	Anslagssparande	364
2025	Anslag	43 722[1]	Utgiftsprognos	43 722
2026	**Förslag**	**43 722**		
2027	Beräknat	43 722		
2028	Beräknat	43 722		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Internationella arbetsorganisationen (ILO). Högst 1 100 000 kronor får användas för utgifter för deltagande i ILO:s verksamhet och för ILO-kommittén. Medlemsavgiften i svenska

kronor bestäms av den svenska kronans växelkurs mot schweizerfrancen vid utbetalningsdagen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Internationella arbetsorganisationen (ILO)

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**43 722**	**43 722**	**43 722**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**43 722**	**43 722**	**43 722**

1 Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 43 722 000 kronor anvisas under anslag 2:3 *Internationella arbetsorganisationen (ILO)* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 43 722 000 kronor respektive 43 722 000 kronor.

4.6.4 2:4 Medlingsinstitutet

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:4 Medlingsinstitutet

Tusental kronor

2024	Utfall	56 476	Anslagssparande	5 826
2025	Anslag	68 110[1]	Utgiftsprognos	69 440
2026	**Förslag**	**69 750**		
2027	Beräknat	70 439[2]		
2028	Beräknat	71 568[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 69 750 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 69 750 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Medlingsinstitutets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Medlingsinstitutet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**68 110**	**68 110**	**68 110**
Pris- och löneomräkning[2]	1 640	2 329	3 458
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**69 750**	**70 439**	**71 568**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 69 750 000 kronor anvisas under anslag 2:4 *Medlingsinstitutet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 70 439 000 kronor respektive 71 568 000 kronor.

4.6.5 2:5 Regional skyddsombudsverksamhet

Tabell 4.12 Anslagsutveckling 2:5 Regional skyddsombudsverksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	111 724	Anslagssparande	276
2025	Anslag	112 000[1]	Utgiftsprognos	111 051
2026	**Förslag**	**112 000**		
2027	Beräknat	112 000		
2028	Beräknat	112 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till de centrala arbetstagarorganisationerna för den regionala skyddsombudsverksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:5 Regional skyddsombudsverksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**112 000**	**112 000**	**112 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**112 000**	**112 000**	**112 000**

1 Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 112 000 000 kronor anvisas under anslag 2:5 *Regional skyddsombudsverksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 112 000 000 kronor respektive 112 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:5 *Regional skyddsombudsverksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Arbetsmiljöverket beslutar om bidrag för den regionala skyddsombudsverksamheten som medför utgifter kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:5 *Regional skyddsombudsverksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2027.

Tabell 4.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:5 Regional skyddsombudsverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	19 597	19 597	20 000	
Nya ekonomiska åtaganden	19 597	20 000	20 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-19 597	-19 597	-20 000	-20 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	19 597	20 000	20 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**20 000**	**20 000**	**20 000**	

Utgiftsområde 15

Studiestöd

Utgiftsområde 15 – Studiestöd

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Lagförslag ... 5
2.1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) ... 5
2.2 Förslag till lag om upphävande av lagen (2017:527) om studiestartsstöd ... 7
2.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken ... 8
2.4 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) ... 11
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd ... 14
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring ... 16

3 Utgiftsområde 15 Studiestöd ... 19
3.1 Utgiftsområdets omfattning ... 19
3.2 Utgiftsutveckling ... 19
3.3 Mål för utgiftsområdet ... 20
3.4 Kort beskrivning av studiestödet ... 20
3.5 Kort beskrivning av lånesystemet ... 22
3.6 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 23
3.7 Resultatredovisning ... 25
3.7.1 Studiestödets rekryterande effekt ... 26
3.7.2 Studiestödets effekt på samhällsekonomin ... 31
3.8 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 34
3.8.1 Studiestödets rekryterande effekt ... 34
3.8.2 Studiestödets effekt på samhällsekonomin ... 37
3.8.3 Sammanfattande kommentar över måluppfyllelsen ... 38
3.9 Politikens inriktning ... 39
3.10 En rätt till studiestöd införs för personer som tvingats lämna Ukraina ... 39
3.10.1 Ärendet och dess beredning ... 39
3.10.2 Möjligheterna till studiestöd är begränsade för personer med tillfälligt skydd ... 40
3.10.3 Nuvarande reglering ... 40
3.10.4 Personer som tvingats lämna Ukraina ska ges rätt till studiehjälp och studiemedel ... 43
3.10.5 Ytterligare rättsligt stöd för behandling av personuppgifter behövs inte ... 46
3.10.6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser ... 48
3.10.7 Konsekvenser ... 48
3.10.8 Författningskommentar ... 51
3.11 Studiestartstödet avvecklas ... 53
3.11.1 Ärendet och dess beredning ... 53
3.11.2 Studiestartsstödet går i stor utsträckning till fel målgrupp ... 53
3.11.3 Nuvarande reglering ... 54
3.11.4 Studiestartsstödet ska avvecklas ... 56
3.11.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser ... 59
3.11.6 Konsekvenser ... 60
3.11.7 Författningskommentar ... 64
3.12 Budgetförslag ... 65
3.12.1 1:1 Studiehjälp ... 65
3.12.2 1:2 Studiemedel ... 66
3.12.3 1:3 Omställningsstudiestöd ... 68
3.12.4 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån ... 69
3.12.5 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk ... 70
3.12.6 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål ... 71

3.12.7 1:7 Centrala studiestödsnämnden 72
3.12.8 Lån i Riksgäldskontoret 73
3.12.9 1:8 Överklagandenämnden för studiestöd 74

Bilaga 1 Bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats lämna Ukraina
Bilaga 2 Avveckling av studiestartsstödet

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.1 och 3.10).
2. Riksdagen antar förslaget till lag om upphävande av lagen (2017:527) om studiestartsstöd (avsnitt 2.2 och 3.11).
3. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken (avsnitt 2.3 och 3.11).
4. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395) (avsnitt 2.4 och 3.11).
5. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd (avsnitt 2.5 och 3.11).
6. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 2.6 och 3.11).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 325 500 000 000 kronor (avsnitt 3.12.8).
8. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 15 Studiestöd enligt tabell 1.1.
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Studiehjälp	4 571 331
1:2 Studiemedel	19 788 041
1:3 Omställningsstudiestöd	7 339 000
1:4 Statens utgifter för räntor på studielån	2 816 050
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	63 150
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	27 000
1:7 Centrala studiestödsnämnden	1 163 526
1:8 Överklagandenämnden för studiestöd	19 496
Summa anslag inom utgiftsområdet	**35 787 594**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	4 000	2027
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**4 000**	

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs att det i studiestödslagen (1999:1395) ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 4 b § och 3 kap. 4 b §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
	2 kap.
	4 b §
	Studiehjälp får lämnas till studerande som
	1. omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs, och
	2. har beviljats
	a) uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716), eller
	b) uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 6 § utlänningslagen.
	Studiehjälp får dock inte lämnas under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid.
	3 kap.
	4 b §
	Studiemedel får lämnas till studerande som
	1. omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs, och
	2. har beviljats
	a) uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716), eller
	b) uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 6 § utlänningslagen (2005:716).
	Studiemedel får dock inte lämnas under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.2 Förslag till lag om upphävande av lagen (2017:527) om studiestartsstöd

Härigenom föreskrivs att lagen (2017:527) om studiestartsstöd ska upphöra att gälla.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Den upphävda lagen gäller dock fortfarande för studiestartsstöd som avser tid före ikraftträdandet.

2.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 19 kap. 15 §, 28 a kap. 6 §, 31 kap. 12 §, 97 kap. 2 och 13 §§ och 98 kap. 9 § och rubriken närmast före 19 kap. 15 § socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
19 kap.	
Studiemedel *och studiestartsstöd*	**Studiemedel**[1]
15 §[2]	
Till beloppen enligt 11–14 §§ ska läggas studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) *och studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd*, utom *de delar* som avser tilläggsbidrag.	Till beloppen enligt 11–14 §§ ska läggas studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), utom *den del* som avser tilläggsbidrag.
28 a kap.	
6 §[3]	
Sjukpenning i särskilda fall lämnas inte när den försäkrade	
1. bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395)*, studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd* eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd, eller	1. bedriver studier, för vilka han eller hon uppbär studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd, eller
2. deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd.	
Sjukpenning i särskilda fall lämnas inte heller när den försäkrade deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program men är avstängd från rätt till aktivitetsstöd.	
31 kap.	
12 §[4]	
Rehabiliteringspenningen ska minskas med det belopp den försäkrade för samma tid får som	
1. föräldrapenningsförmån,	
2. sjukpenning,	
3. sjukpenning eller livränta vid arbetsskada eller annan skada som avses i 40–44 kap. eller motsvarande ersättning enligt någon annan författning, dock endast till den del ersättningen avser samma inkomstbortfall som rehabiliteringspenningen är avsedd att täcka, eller	
4. studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), *studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd,* omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för	4. studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd eller ersättning till deltagare i teckenspråksutbildning för vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet

[1] Senaste lydelse 2017:528.
[2] Senaste lydelse 2017:528.
[3] Senaste lydelse 2022:858.
[4] Senaste lydelse 2022:858.

vissa föräldrar (TUFF), dock inte till den del studiestödet eller omställningsstudiestödet är återbetalningspliktigt.

Det som föreskrivs i första stycket gäller även för motsvarande förmån som lämnas till den försäkrade på grundval av utländsk lagstiftning.

97 kap.

2 §[5]

Den försäkrades bidragsgrundande inkomst är summan av

1. överskott i inkomstslaget tjänst enligt 10 kap. 16 § inkomstskattelagen (1999:1229),
2. överskott i inkomstslaget näringsverksamhet beräknat enligt 4 §,
3. överskott i inkomstslaget kapital beräknat enligt 5 §,
4. del av egen och barns förmögenhet enligt 6–10 §§,
5. del av barns inkomst av kapital enligt 11 och 12 §§, och
6. vissa andra inkomster enligt 13 §.

Vid beräkning av inkomster som avses i första stycket 6 ska studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) *och studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd* ingå med 80 procent.

Vid beräkning av inkomster som avses i första stycket 6 ska studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) ingå med 80 procent.

13 §[6]

Med vissa andra inkomster enligt 2 § första stycket 6 avses följande:

1. inkomst som på grund av 3 kap. 9–13 §§ inkomstskattelagen (1999:1229) eller skatteavtal inte ska tas upp som intäkt i inkomstslaget näringsverksamhet, tjänst eller kapital,
2. studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395) *och studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd*, utom *de delar* som avser tilläggsbidrag,
3. skattefria stipendier över 3 000 kronor per månad,
4. skattepliktiga inkomster enligt 5 § lagen (1991:586) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta, och
5. etableringsersättning för vissa nyanlända invandrare.

2. studiemedel i form av studiebidrag enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), utom *den del* som avser tilläggsbidrag,

Inkomster som avses i första stycket 2 och 3 och som i slutet av ett år betalas ut i förskott som hänförliga till nästföljande år ska beaktas för det senare året.

98 kap.

9 §[7]

Om den försäkrades beslut om slutlig skatt*, beslut om* studiemedel i form av studiebidrag *eller beslut om studiestartsstöd* ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen innebär att bostadsbidraget skulle ha varit högre eller lägre, ska ett nytt bostadsbidrag bestämmas, om den försäkrade begär det eller om Försäkringskassan självmant tar upp

Om den försäkrades beslut om slutlig skatt *eller* studiemedel i form av studiebidrag ändras efter det att slutligt bostadsbidrag bestämts och ändringen innebär att bostadsbidraget skulle ha varit högre eller lägre, ska ett nytt bostadsbidrag bestämmas, om den försäkrade begär det eller om Försäkringskassan självmant tar upp frågan.

[5] Senaste lydelse 2018:1628.

[6] Senaste lydelse 2018:1628.

[7] Senaste lydelse 2017:528.

frågan.

En fråga om nytt slutligt bostadsbidrag enligt denna paragraf får inte tas upp efter utgången av sjätte året efter det år beslutet om slutlig skatt avser eller sjätte året efter det att studiebidraget lämnades.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

2.4 Förslag till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

Härigenom föreskrivs i fråga om studiestödslagen (1999:1395)[1]

dels att 3 kap. 25 a § ska upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 25 och 26 §§ och 4 kap. 13 § ska ha följande lydelse,

dels att punkt 16 i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
3 kap.	
25 §[2]	
Studiemedel får inte lämnas eller tas emot för den tid för vilken det lämnas	
1. studiehjälp enligt 2 kap.,	
2. aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program,	
3. sjukersättning, aktivitetsersättning eller rehabiliteringsersättning enligt socialförsäkringsbalken,	
4. statsbidrag som administreras av Specialpedagogiska skolmyndigheten för	
– kortare studier om funktionsnedsättning,	
– kortare studier på grundskole- eller gymnasienivå som är särskilt anpassade för personer med funktionsnedsättning, och	
– studier inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning,	
5. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska,	5. statsbidrag som administreras av Sametinget för kortare studier i alfabetisering i samiska, *eller*
6. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå*, eller*	6. utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.
7. studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd.	

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer.

Studiemedel får inte lämnas för högskoleutbildning på forskarnivå om den studerande är eller har varit anställd som doktorand.

Studiemedel får inte lämnas för den tid då den studerande beviljats studiestöd eller motsvarande studiefinansiering från ett annat land. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilken utländsk studiefinansiering som ska omfattas av detta stycke.

Regeringen får meddela föreskrifter om avvikelser från första stycket.

26 §[3]

En studerande som tidigare har fått studiestöd enligt denna lag eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd kan beviljas studiemedel bara om den studerande har

1. betalat fastställt årsbelopp enligt 4 kap. 7 §, som ska betalas före det kalenderår som de nya studiemedlen avser, och

[1] Senaste lydelse av 3 kap. 25 a § 2017:530.

[2] Senaste lydelse 2023:351.

[3] Senaste lydelse 2022:861.

2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt studiestöd enligt 5 kap.*, återkrävt studiestartsstöd enligt 34 § lagen (2017:527) om studiestartsstöd* eller återkrävt omställningsstudiestöd enligt 40 eller 41 § lagen om omställningsstudiestöd att högst ett kalenderhalvårs återkrävt studiestöd*, studiestartsstöd* eller omställningsstudiestöd återstår att betala.	2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt studiestöd enligt 5 kap. eller återkrävt omställningsstudiestöd enligt 40 eller 41 § lagen om omställningsstudiestöd att högst ett kalenderhalvårs återkrävt studiestöd eller omställningsstudiestöd återstår att betala.

Om det finns synnerliga skäl, får studiemedel beviljas trots bestämmelsen i första stycket.

4 kap.

13 §[4]

Årsbeloppet får sättas ned 1. om låntagaren tar emot studiehjälp, studiemedel, *eller studiestartsstöd,*	1. om låntagaren tar emot studiehjälp *eller* studiemedel,

2. om låntagaren fullgör en längre grundutbildning än 60 dagar enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt eller fullgör utbildning till reserv- eller yrkesofficer, eller

3. om det i något annat fall finns synnerliga skäl.

16. *Utöver det som anges i 8 kap. 6 § första stycket 1 studiestödslagen (1973:349), i lydelsen efter den 31 december 1988, får årsbeloppet sättas ned också om den återbetalningsskyldige tar emot studiestartsstöd. Utöver det som anges i punkt 2 e i övergångsbestämmelserna till lagen (1988:877) om ändring i studiestödslagen (1973:349) får regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer meddela föreskrifter om att preliminär och slutlig avgift får sättas ned också om den återbetalningsskyldige tar emot studiestartsstöd.*	16.[5]

I stället för vad som anges i 8 kap. 6 § första stycket 2 studiestödslagen (1973:349), i lydelsen efter den 31 december 1988, får årsbeloppet sättas ned preliminärt om låntagarens inkomst under betalningsåret kan beräknas bli väsentligt lägre än den inkomst efter vilken årsbeloppet har beräknats. Om årsbeloppet har beräknats till en tjugondel av låneskulden eller lägst femton procent av prisbasbeloppet enligt punkt 14, får årsbeloppet sättas ned preliminärt till fyra procent av låntagarens beräknade inkomst under betalningsåret. Nedsättningen gäller i avvaktan på att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret fastställs. Det preliminära årsbeloppet ska grunda sig på den uppgift om beräknad inkomst som låntagaren lämnar i ansökan om nedsättning.

Efter det att underlaget för att ta ut skatt eller avgift för betalningsåret har fastställts ska ett slutligt årsbelopp fastställas. Beloppet ska motsvara fyra procent av låntagarens sammanlagda överskott av inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital. Det slutliga årsbeloppet kan dock högst bestämmas till det belopp som fastställts enligt punkt 14. Som fastställt underlag gäller beslut om slutlig skatt i första instans.

Om det preliminära årsbeloppet är lägre än det slutliga årsbeloppet, ska mellanskillnaden betalas i efterhand som ett resterande slutligt årsbelopp. Regeringen meddelar föreskrifter om att låntagaren dessutom ska betala en tilläggsavgift.

[4] Senaste lydelse 2017:530.

[5] Senaste lydelse 2017:530.

Om det preliminära årsbeloppet är högre än det slutliga årsbeloppet, ska det överskjutande beloppet inte betalas ut till låntagaren utan i stället räknas av från lånet.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

3. Den upphävda paragrafen gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd

Härigenom föreskrivs att 9, 19, 20 och 30 §§ lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
9 §	
En studerande som tidigare har fått omställningsstudiestöd enligt denna lag, studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349), studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) *eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd* kan bara beviljas omställningsstudiestöd om den studerande har	En studerande som tidigare har fått omställningsstudiestöd enligt denna lag, studiestöd enligt studiestödslagen (1973:349) *eller* studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) kan bara beviljas omställningsstudiestöd om den studerande har
1. betalat fastställt årsbelopp och preliminär, slutlig eller kvarstående avgift som ska betalas före det kalenderår som det nya omställningsstudiestödet avser, och	
2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt omställningsstudiestöd, återkrävt studiemedel, återkrävd studiehjälp *eller återkrävt studiestartsstöd* att högst ett kalenderhalvårs återkrävt stöd återstår att betala.	2. betalat tillbaka så mycket av återkrävt omställningsstudiestöd, återkrävt studiemedel *eller* återkrävd studiehjälp att högst ett kalenderhalvårs återkrävt stöd återstår att betala.
Trots första stycket får omställningsstudiestöd beviljas om det finns synnerliga skäl för det.	
19 §	
Omställningsstudiestöd får lämnas till en studerande som bedriver sina studier i normal takt.	
Omställningsstudiestöd får lämnas även om den studerande inte har bedrivit sina studier i normal takt, om det är fråga om sådana studieresultat från perioder med omställningsstudiestöd, studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) *eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd* som är äldre än tio år eller det finns särskilda skäl för det.	Omställningsstudiestöd får lämnas även om den studerande inte har bedrivit sina studier i normal takt, om det är fråga om sådana studieresultat från perioder med omställningsstudiestöd *eller* studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) som är äldre än tio år eller det finns särskilda skäl för det.
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om vad som ska anses vara studier i normal takt.	
20 §	
Omställningsstudiestöd får lämnas utan prövning av tidigare studieresultat om sökanden inte tidigare har fått omställningsstudiestöd, studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) *eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd.*	Omställningsstudiestöd får lämnas utan prövning av tidigare studieresultat om sökanden inte tidigare har fått omställningsstudiestöd *eller* studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395).
I andra fall ska sökandens tidigare studieresultat prövas.	

30 §

Omställningsstudiestöd får inte lämnas eller tas emot för en vecka för vilken det samtidigt lämnas *1.* studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395), *eller* *2. studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd.*	Omställningsstudiestöd får inte lämnas eller tas emot för en vecka för vilken det samtidigt lämnas studiemedel enligt 3 kap. studiestödslagen (1999:1395).

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om undantag från första stycket.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 13–15 §§ lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 2024:506	*Föreslagen lydelse*

2 kap.

13 §

En sökande kan få arbetslöshetsersättning för högst 20 veckor inom samma ersättningsperiod samtidigt som sökanden deltar i en utbildning om högst 50 procent av heltid, om

1. det tidigare arbetet inte har upphört på grund av utbildningen,

2. utbildningen inte finansieras eller har finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) *eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd*, och	2. utbildningen inte finansieras eller har finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), och

3. utbildningen inte finansieras med omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd.

Kravet i första stycket 2 gäller inte om utbildningen har bedrivits under minst 15 veckor vid sidan av ett arbete inom den ramtid som följer av 3 kap. 11–14 §§.

14 §

En sökande kan få arbetslöshetsersättning för högst 20 veckor inom samma ersättningsperiod samtidigt som sökanden fortsätter att delta i en utbildning om mer än 50 procent upp till heltid, om

1. det tidigare arbetet inte har upphört på grund av utbildningen,

2. utbildningen inte finansieras eller har finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395), *studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd* eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd,	2. utbildningen inte finansieras eller har finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd,

3. utbildningen har bedrivits under minst 15 veckor vid sidan av ett heltidsarbete inom den ramtid som följer av 3 kap. 11–14 §§, och

4. utbildningens omfattning inte utökas under arbetslösheten.

15 §

En sökande kan få arbetslöshetsersättning för högst 15 ersättningsdagar inom samma ersättningsperiod samtidigt som sökanden deltar i en kortare utbildning eller annan kortare aktivitet som syftar till att

1. ge en orientering om olika yrken och utbildningsvägar, eller

2. underlätta omställning från ett arbete till ett annat.

Utbildningen eller aktiviteten får inte finansieras eller ha finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395*), studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd* eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd.	Utbildningen eller aktiviteten får inte finansieras eller ha finansierats med studiestöd enligt studiestödslagen (1999:1395) eller omställningsstudiestöd enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

3 Utgiftsområde 15 Studiestöd

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar utgifter för ekonomiskt stöd till enskilda under studier och utgifter för vissa studiesociala insatser. Även utgifter för hanteringen av studiestöden, som huvudsakligen sköts av Centrala studiestödsnämnden (CSN), och ärende-hantering inom Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) hör till utgiftsområdet.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Studiehjälp	4 352	4 544	4 484	**4 571**	4 621	4 624
1:2 Studiemedel	19 550	20 627	20 014	**19 788**	19 724	20 106
1:3 Omställningsstudiestöd	1 338	4 877	2 447	**7 339**	7 751	8 131
1:4 Statens utgifter för räntor på studielån	1 282	2 320	2 275	**2 816**	2 884	2 865
1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	55	63	57	**63**	63	63
1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål	26	27	27	**27**	27	27
1:7 Centrala studiestödsnämnden	1 159	1 205	1 200	**1 164**	1 175	1 187
1:8 Överklagandenämnden för studiestöd	19	19	20	**19**	20	20
Äldreanslag						
2025 1:7 Studiestartsstöd	258	300	242			
Totalt för utgiftsområde 15 Studiestöd	**28 039**	**33 982**	**30 766**	**35 788**	**36 265**	**37 023**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**33 793**	**33 793**	**33 793**
Pris- och löneomräkning[2]	24	43	68
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 622	1 657	1 681
varav BP26[3]	*-81*	*-58*	*25*
Makroekonomisk utveckling	665	1 012	1 596
Volymer	-487	-513	-392
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	170	273	277
Ny utgiftsram	**35 788**	**36 265**	**37 023**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 3.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	31 760
Verksamhetsutgifter[2]	4 028
Investeringar[3]	0
Summa utgiftsram	**35 788**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Mål för utgiftsområdet

Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Målen för utgiftsområdet är att studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tid.

Målen för studiestödet slogs fast i samband med studiestödsreformen 2001, se propositionen Ett reformerat studiestödssystem (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7, rskr. 1999/2000:96), förtydligades i budgetpropositionen för 2016 (prop. 2015/16:1, bet. 2015/16:UbU2, rskr. 2015/2016:58) och moderniserades i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, 2023/24:UbU2, rskr. 2023/24:96).

3.4 Kort beskrivning av studiestödet

Studiehjälp

Studiehjälp består i huvudsak av studiebidrag som lämnas till heltidsstuderande i gymnasieskolan, extra tillägg som kan lämnas till studerande från inkomstsvaga hushåll och inackorderingstillägg som kan lämnas till vissa studerande på fristående skolor som måste bo inackorderade på skolorten. Studiebidrag lämnas med 1 250 kronor per månad under tio månader per år. Storleken på det extra tillägget är beroende av elevens och föräldrarnas sammanlagda inkomster och förmögenhet. Inackorderings-tillägget lämnas med ett belopp som är beroende av avståndet mellan föräldrahemmet och skolan.

Bidrag till vissa elever med funktionsnedsättning i gymnasieskolan

Bidrag till vissa elever med funktionsnedsättning i gymnasieskolan (Rg-bidrag) lämnas för kostnader för mat, boende och hemresor vid viss gymnasie-utbildning för döva och hörselskadade elever vid riksgymnasierna i Örebro samt till svårt rörelsehindrade elever i särskilt anpassad utbildning. Inom Rg-bidraget finns ett tilläggsbidrag som kan lämnas till elever som förutom Rg-bidrag får aktivitetsersättning och som därför inte har rätt till studiemedel.

Lärlingsersättning

Elever i gymnasial lärlingsutbildning kan få en kostnadsersättning, s.k. lärlings-ersättning. Lärlingsersättning lämnas med 1 500 kronor per månad.

Studiemedel

Studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel. Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Totalbeloppet (bidrag och lån) per studiemånad uppgår till 14 625 kronor för heltidsstudier 2025. Det finns två nivåer på bidraget, en generell och en högre nivå. Den generella bidragsnivån utgör 30,3 procent av totalbeloppet medan den högre nivån utgör 67,1 procent. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå till vuxna studerande som saknar sådan utbildning, men även under vissa förutsättningar till studerande under 25 år. Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande. I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggslån och merkostnadslån. Tilläggsbidraget lämnas till studerande med barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd vars storlek beror på antalet barn. Tilläggslån kan lämnas till studerande som är över 25 år som har haft en viss arbetsinkomst före studiestarten. Lån kan även lämnas för vissa merkostnader som den studerande har i samband med sina studier.

Studiestartsstöd

Studiestartsstödet består av bidrag utan inslag av lån och utgör ett komplement till studiemedelssystemet. Studerande med barn kan få ett tilläggsbidrag. Studiestartsstöd får lämnas med 12 103 kronor per studiemånad för heltidsstudier 2025 till den som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande och gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet får under vissa förutsättningar lämnas till den som är arbetssökande fr.o.m. det kalenderår den studerande fyller 25 år. I denna proposition lämnas förslag om att studiestartsstödet ska avvecklas den 1 januari 2026.

Omställningsstudiestöd

Sedan den 30 juni 2022 finns ett omställningsstudiestöd. Syftet med det nya omställningsstudiestödet är att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som stärker deras framtida ställning på arbetsmarknaden. Omställningsstudiestödet, som består av bidrag och lån, innebär att de allra flesta kan studera med minst 80 procent av lönen i upp till ett år.

Återbetalning av studielån

Det finns för närvarande fyra återbetalningssystem. I varje system finns det särskilda återbetalnings- och trygghetsregler som under vissa förutsättningar kan ge möjlighet till bl.a. nedsättning av årsbeloppet och avskrivning av studielån.

Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Föräldrar till barn som använder teckenspråk, och vissa personer som likställs med föräldrar, kan få ersättning när de deltar i utbildning i teckenspråk, s.k. TUFF-ersättning.

Studielitteratur till vissa högskolestuderande

Högskolestuderande som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning kan få låna tillgänglighetsanpassad studielitteratur genom Myndigheten för tillgängliga medier.

Utländska medborgare

En studerande som inte är svensk medborgare kan under vissa förutsättningar få studiestöd för studier i Sverige. Det gäller utländska medborgare med permanent

uppehållstillstånd i Sverige och utländska medborgare med uppehållsrätt som bedöms ha en varaktig anknytning till Sverige. Det gäller också i vissa fall utländska medborgare som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstånd. Vidare ska vissa utländska medborgare i studiestödshänseende jämställas med svenska medborgare. Det rör sig främst om migrerande arbetstagare och egenföretagare som är medborgare i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz och deras familjemedlemmar samt personer med permanent uppehållsrätt i Sverige. När det gäller rätt till studiehjälp jämställs vissa familjemedlemmar till gästforskare med svenska medborgare.

3.5 Kort beskrivning av lånesystemet

Det finns fyra system

Det finns för närvarande fyra lånesystem. De fyra återbetalningssystemen avser återbetalningspliktiga studiemedel tagna före 1989, studielån tagna under perioden 1 januari 1989–30 juni 2001, studielån tagna under perioden 1 juli 2001–31 december 2021 och studielån tagna efter den 31 december 2021. Lån som har tagits för studier som påbörjats efter den 30 juni 2001 är s.k. annuitetslån.

Det totala antalet låntagare i återbetalningssystemen uppgick den 31 december 2024 till 1,79 miljoner. Låntagarnas skuld består av lån och kapitaliserade räntor samt administrativa avgifter. Låntagarnas totala skuld uppgick vid utgången av 2024 till 290 miljarder kronor.

Den 1 januari 2025 var den genomsnittliga skulden för de låntagare som blev återbetalningsskyldiga 2024 ca 221 600 kronor. Den genomsnittliga skulden var 226 400 kronor för kvinnor och 214 700 kronor för män.

Historiskt sett har män haft högre studieskulder än kvinnor, men sedan 2008 har kvinnor högre skulder på sina annuitetslån. Denna förändring beror troligtvis på att kvinnor i genomsnitt har studiemedel under en något längre tid än män.

Lån i Riksgäldskontoret

CSN finansierar sedan 1989 studielånen genom upplåning i Riksgäldskontoret. Sedan den 1 januari 2014 gäller budgetlagens (2011:203) bestämmelser om statlig utlåning som finansieras med lån i Riksgäldskontoret för all nyutlåning av studielån.

Sedan den 1 januari 2023 gäller en ny modell för beräkning av räntan på studielån. Modellen innebär att räntan bestäms utifrån statens upplåningskostnad för studielånen med ett påslag som över tid motsvarar de beräknade framtida kreditförlusterna på studielån finansierade genom upplåning i Riksgäldskontoret och kreditförluster på återkrav hänförliga till sådana lån inklusive nyutlåning.

CSN disponerar mottagna räntor från låntagarna för att finansiera räntan på studielånen i Riksgäldskontoret. Låntagarna betalar en nedsatt ränta på sina studielån och annuitetslån till CSN motsvarande 70 procent av upplåningskostnaden för studielånen samt det påslag som motsvarar framtida kreditförluster. Den 30-procentiga nedsättningen av räntan finansieras genom medel på anslag. Låntagarnas ränta för 2025 är 1,981 procent.

Amorteringar från låntagarna som motsvarar upplånade medel minskar CSN:s låneskuld i Riksgäldskontoret. De räntor som påförs låntagarna och som är obetalda vid årsskiftet kapitaliseras och ökar den enskildes skuld. Den del av den enskildes skuld

som utgörs av kapitaliserade räntor lånas upp i Riksgäldskontoret. Samtliga amorteringar av kapitaliserade räntor från låntagare minskar låneskulden i Riksgäldskontoret.

3.6 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Målen för utgiftsområdet har förtydligats genom att de tidigare rekryterande och utjämnande målen har slagits ihop till ett nytt mål som innebär att studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Fortsatt gäller att studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken och studiestödet även ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid. De nya målen gäller sedan den 1 januari 2024 (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:UbU2, rskr. 2023/24:96).

Indikatorerna har i årets redovisning reviderats så att de svarar mot de nya målen. Under avsnitten som presenterar indikatorerna redovisas vilka förändringar som har gjorts. Ambitionen är att redovisa indikatorerna i så långa tidsserier som möjligt och i de flesta fall är också tidsserierna ett år längre jämfört med förra årets resultatredovisning. Statistik över de indikatorer som redovisas kommer primärt från CSN:s databas med officiell statistik inom studiestödsområdet. Tidsseriernas början utgår därför i många fall från det startår som finns tillgängligt i databasen.

Indikatorer som används för att mäta den rekryterande effekten

Indikatorerna som används för att mäta den rekryterande effekten utifrån det nya målet är i huvudsak desamma som användes för att mäta det tidigare rekryterande målet och det utjämnande målet.

Eftersom studiestartsstödet föreslås avvecklas har indikatorn tagits bort. En ny indikator gällande omställningsstudiestödet har även införts. Omställningsstudiestödet är ett förmånligt studiestöd som sannolikt kommer att öka studiestödets rekryterande effekt, åtminstone bland de förvärvsarbetande som ingår i målgruppen.

Studiestödet ska bidra till ett högt deltagande i utbildning. Följande indikatorer används därför för att mäta den rekryterande effekten:

- Andel vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå med studiemedel av det totala antalet studerande på dessa nivåer, även fördelat efter kön.
- Andel studerande med studiemedel av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön.
- Andel studerande utomlands med studiemedel på gymnasial och eftergymnasial nivå av samtliga studerande med studiemedel på dessa nivåer, även fördelat efter kön.
- Antal med omställningsstudiestöd på gymnasial och eftergymnasial nivå, fördelat efter kön.

Den studerandes ekonomi under studietiden kan vara avgörande för om en person rekryteras till studier. Ett studiestödssystem som uppfattas som omfattande och rättvist har en rekryterande effekt för individerna. Effekten beror dels på behovet av stöd, dels på om stödet är tillräckligt för att möjliggöra studier. Följande indikatorer används för att mäta detta.

- Studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex.
- Antal studerande som tog studielån i förhållande till antal studerande med studiebidrag (s.k. lånebenägenhet) på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå, även fördelat efter kön.

– Andel studerande med tilläggslån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå.

Inackorderingstillägget syftar till att undanröja geografiska hinder för gymnasieutbildning och till att minska de merkostnader som uppstår för familjer där barnen måste inackorderas på skolorten för att genomgå sin utbildning. Det extra tillägget syftar till att förbättra möjligheterna för ungdomar från inkomstsvaga hushåll att kunna bedriva studier. De båda stöden hjälper därför till att rekrytera dessa grupper till studier. Indikatorn som används är:

– Andel studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg.

Den högre bidragsnivån riktar sig till vissa grupper med stort utbildningsbehov. Stödet är tänkt att ha en rekryterande effekt för dessa grupper. Indikatorn som används är:

– Andel studerande med den högre bidragsnivån av det totala antalet studerande med studiemedel på grundläggande och gymnasial nivå.

Tilläggsbidraget syftar till att underlätta för föräldrar att studera samt till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer. Stödet är tänkt att ha en rekryterande effekt för studerande föräldrar. Indikatorn som används är:

– Andelen studerande med tilläggsbidrag på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande med studiemedel på dessa nivåer.

Indikatorer som används för att mäta den goda effekten på samhällsekonomin

En ny modell för beräkning av räntan på studielån infördes den 1 januari 2023. Förändringen innebär bl.a. att låntagarnas ränta ska täcka samtliga framtida kreditförluster. Med utgångspunkt i förändringen av modellen har en utvärdering gjorts av samtliga indikatorer som används för att mäta den goda effekten på samhällsekonomin. Utvärderingen har resulterat i att alla tidigare indikatorer fortfarande är relevanta för att mäta den goda effekten på samhällsekonomin och kommer att användas.

En ny indikator har införts. Den nya indikatorn avser att mäta vilken betalningsförmåga låntagarna har genom att titta på proportionen mellan låntagarnas skulder och inkomster. En mätning av betalningsförmågan kan ge en bild av låntagarnas möjligheter att betala tillbaka lånen. Om låntagarnas skuldsättning ökar mer än inkomsterna skulle det kunna indikera en sämre betalningsförmåga och därmed en större risk för en negativ påverkan på återbetalningen av lånen.

För att mäta effekten på samhällsekonomin har indikatorerna sin utgångspunkt i att studiestödssystemet ska säkerställa att lån ska återbetalas i sin helhet. Utgångspunkten tar sikte på att systemet ska vara hållbart dels ur ett samhällsekonomiskt perspektiv, dels ur den enskildes perspektiv. Följande indikatorer används för att mäta studiestödets effekt på samhällsekonomin:

– Andel reserveringar för låneförluster av den totala studieskulden.
– Andel inbetalt årsbelopp för samtliga låntagare, fördelat efter bosättning.
– Andel av låntagarna som har beviljats nedsättning av årsbeloppet vid årets slut av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare och totalt värde på nedsättningen.
– Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl och totalt avskrivet belopp.
– Total fordran på återbetalare bosatta utomlands, varav andel reserveringar för låneförluster.

– Nya återbetalares skuld vid återbetalningens början i förhållande till deras inkomst året efter att de blev återbetalningsskyldiga.

3.7 Resultatredovisning

I avsnittet redovisas resultatet av statens insatser inom studiestödsverksamheten. Resultaten redovisas uppdelat på målen för studiestödet och presenteras genomgående efter kön. Ett viktigt underlag för resultatredovisningen är Centrala studiestödsnämndens rapport Studiestödet 2024 – en uppföljning av studiestödets utveckling och effekter (CSN, rapport 2025:2).

Tabell 3.4 Antal studiestödstagare och utbetalda belopp
Miljoner kronor

Miljoner kronor

	2022			2023			2024				
	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Utb. bidrag	Utb. lån
Studiehjälp	**446 199**	**49**	**51**	**449 281**	**49**	**51**	**455 315**	**49**	**51**	**4 212**	
varav											
– utland	1 099	64	36	1 085	62	38	1 457	57	43	15	
Studiestartsstöd	**6 074**	**73**	**27**	**4 705**	**75**	**25**	**4 227**	**73**	**27**	**240**	
Studiemedel	**550 518**			**517 947**			**529 744**			**15 267**	**27 982**
varav											
– grundläggande nivå	27 629	70	30	23 982	75	25	23 558	76	24	591	
– gymnasial nivå	131 598	61	39	116 099	62	38	118 193	62	38	3 032	
– eftergymnasial nivå	400 083	60	40	384 858	60	40	397 026	60	40	11 089	
– utlandsstudier	25 173	59	41	25 038	59	41	24 625	58	42	554	
Omställningsstudiestöd				**5 191**	**62**	**38**	**12 427**	**64**	**36**	**1 076**	**157**
Bidrag till vissa med funktionsnedsättning i gymnasieskolan	**289**	**44**	**56**	**280**	**46**	**54**	**273**	**44**	**56**	**41**	
Lärlingsersättning	**21 600**	**39**	**61**	**22 309**	**40**	**60**	**23 638**	**41**	**59**	**139**	
Bidrag vid viss föräldrautbildning i teckenspråk	**121**	**55**	**45**	**135**	**54**	**46**	**124**	**60**	**40**	**0,55**	
Tillgänglighetsanpassad studielitteratur, antal lån[1]	**435 400**	**78**	**22**	**490 495**	**79**	**21**	**435 498**	**78**	**22**		
Totalt antal studiestödstagare	**1 018 272**			**999 848**			**1 025 748**				

[1] Medräknas inte i det totala antalet studiestödstagare.
Källor: Centrala studiestödsnämnden, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Myndigheten för tillgängliga medier.

3.7.1 Studiestödets rekryterande effekt

Unga studerande på gymnasial nivå

Diagram 3.1 Antal studerande med inackorderingstillägg och extra tillägg

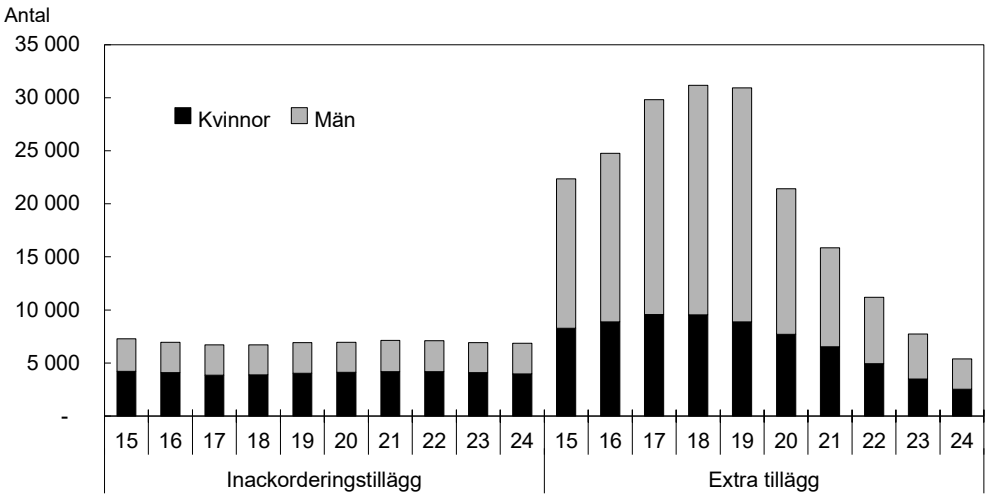

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Antalet studerande med inackorderingstillägg uppgick till 6 900 under 2024, vilket är oförändrat jämfört med 2023, se diagram 3.1. Kvinnor är överrepresenterade när det gäller att studera på en annan ort än hemorten. Knappt 2 procent av de totalt 454 000 studerande med studiehjälp fick inackorderingstillägg under 2024 och denna andel är oförändrad jämförd med föregående år.

Under 2024 lämnades extra tillägg till 5 400 studerande, en minskning med 30 procent jämfört med föregående år. Andelen kvinnor som får extra tillägg var 47 procent och andelen män 53 procent. Andelen som fick extra tillägg i förhållande till det totala antalet som fick studiehjälp ligger på drygt 1 procent 2024. Andelen har minskat något sedan 2023.

Vuxna studerande på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå

Diagram 3.2 Andel vuxna studerande med studiemedel på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå av det totala antalet studerande

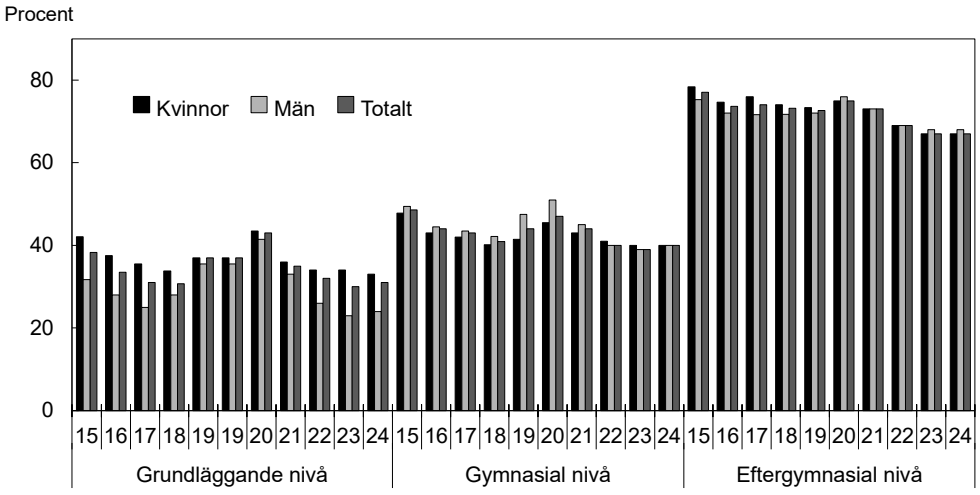

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Under 2024 fick ca 23 600 studerande studiemedel för studier på grundläggande nivå, vilket är ca 31 procent av det totala antalet studerande på den nivån. Andelen ökade med 1 procentenhet jämfört med 2023. Andelen utrikes födda med studiemedel av det totala antalet studerande var 31 procent och inrikes födda 28 procent. Andelen kvinnor med studiemedel av det totala antalet studerande på grundläggande nivå var 33 procent och motsvarande andel för män var 24 procent.

Antalet personer med studiemedel för studier på gymnasial nivå uppgick 2024 till ca 118 200, vilket är ca 40 procent av det totala antalet studerande på den nivån, se diagram 2.1. Andelen ökade med 1 procentenhet jämfört med 2023. Andelen utrikesfödda med studiemedel av det totala antalet studerande var 40 procent och inrikes födda 40 procent. Andelen kvinnor med studiemedel av det totala antalet studerande på gymnasial nivå var 40 procent och motsvarande andel för män var även det 40 procent.

Under 2024 studerade ca 397 000 personer på eftergymnasial nivå i Sverige med studiemedel, vilket motsvarar ca 67 procent av det totala antalet studerande på den nivån. Andelen är oförändrad jämfört med 2023. Andelen utrikes födda med studiemedel av det totala antalet studerande var 61 procent och inrikes födda 69 procent. Andelen kvinnor med studiemedel av det totala antalet studerande på eftergymnasial nivå var 67 procent och motsvarande andel för män var 68 procent.

Diagram 3.3 Andel studerande med den högre bidragsnivån på grundläggande och gymnasial nivå

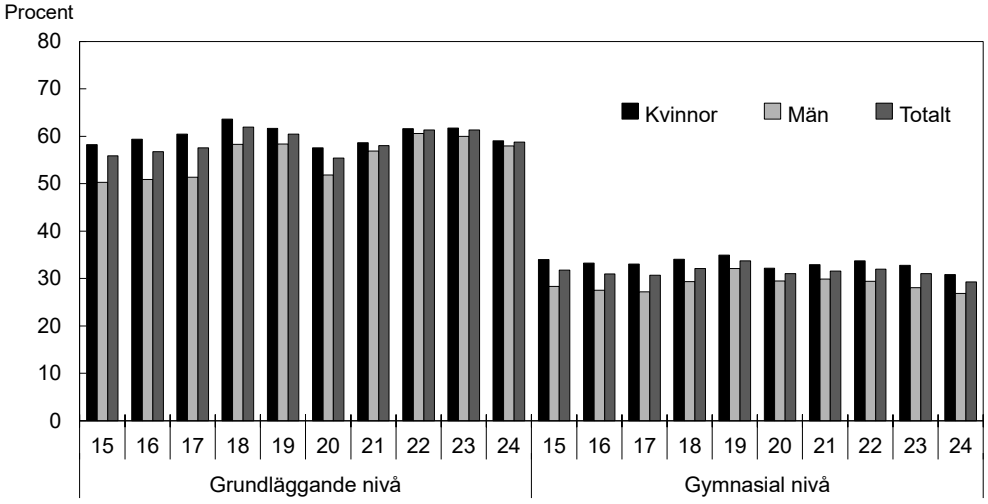

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Den högre bidragsnivån inom studiemedlen riktar sig primärt till personer med stora utbildningsbehov. Det högre bidraget kan även lämnas till vissa ungdomar i åldern 20–24 år för studier på grundläggande eller gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller folkhögskola. Under 2024 fick 44 200 personer studiemedel med det högre bidraget. Jämfört med föregående år är det en minskning med 5 procent. Antalet studerande med det högre bidraget var högre bland kvinnor än bland män och utgjorde 66 procent av gruppen.

Under 2024 fick 59 procent studiemedel med den högre bidragsnivån på grundskolenivå, vilket är en minskning med ca 2 procentenheter jämfört med 2023, se diagram 3.3. Andelen kvinnor var ca 59 procent och andelen män ca 58 procent.

Under 2024 fick 29 procent studiemedel med den högre bidragsnivån på gymnasienivå, vilket är en minskning med 2 procentenheter jämfört med föregående år. Andelen kvinnor var ca 31 procent och andelen män ca 27 procent.

Diagram 3.4 Andel studerande med tilläggsbidrag på olika utbildningsnivåer

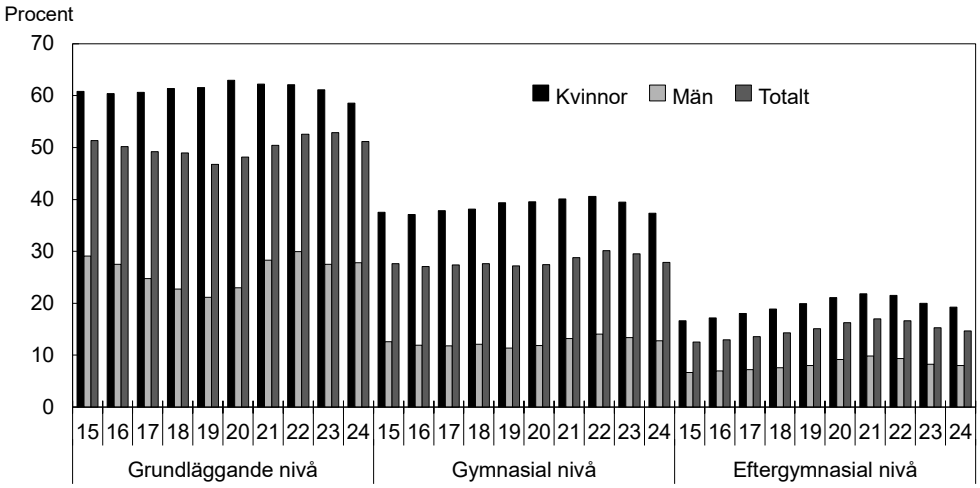

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Under 2024 fick ca 97 900 studerande med studiemedel tilläggsbidrag för barn, vilket är en minskning med knappt 3 procent jämfört med 2023.

Andelen studerande med tilläggsbidrag av samtliga studerande med studiemedel var drygt 18 procent, vilket är en minskning med 1 procentenhet jämfört med 2023. Som framgår av diagram 3.4 var 80 procent kvinnor och 20 procent män. Av dem som studerade på grundläggande nivå under 2024 hade 51 procent tilläggsbidrag. Motsvarande andelar på gymnasial nivå och eftergymnasial nivå var 28 respektive 15 procent.

Diagram 3.5 Antal med studerande med omställningsstudiestöd

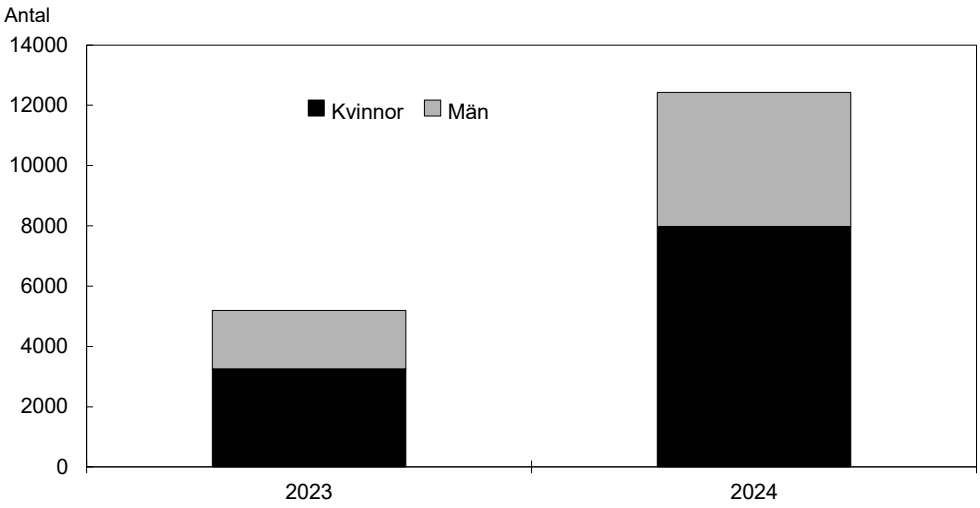

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Sedan den 1 januari 2023 beviljas det nya studiestödet omställningsstudiestöd. Under 2024 fick ca 12 400 studerande omställningsstudiestöd vilket är mer än dubbelt så många som föregående år. Andelen kvinnor var 64 procent och andelen män 36 procent.

Studerande med studiemedel för studier utomlands

Diagram 3.6 Antal studerande med studiemedel vid utlandsstudier på olika utbildningsnivåer

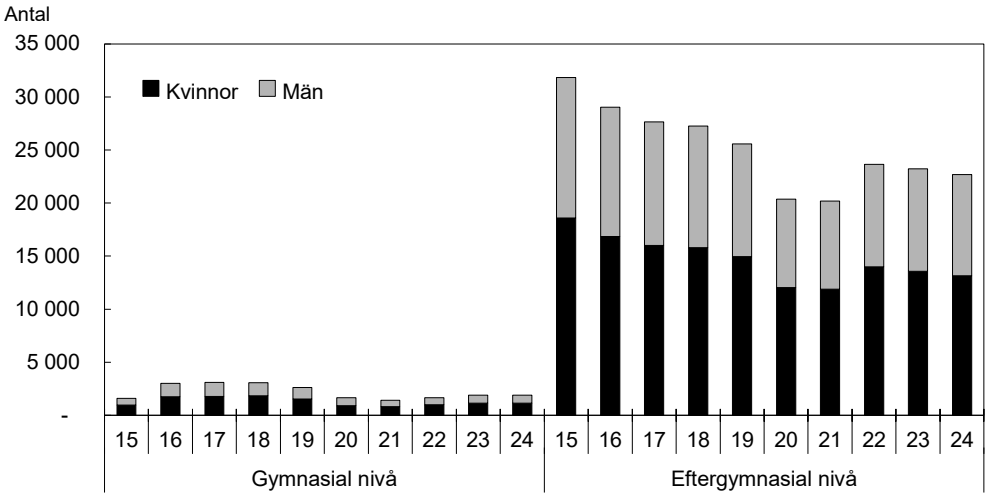

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Totalt uppgick antalet utlandsstuderande med studiemedel till ca 25 900 under 2024, vilket är i princip oförändrat jämfört med 2023. Av diagram 3.6 framgår att både antalet män och kvinnor var oförändrat sedan föregående år. Könsfördelningen bland de utlandsstuderande var därmed oförändrad jämfört med 2023. Andelen kvinnor var 59 procent medan andelen män var 41 procent.

Antalet utlandsstuderande på gymnasial nivå med studiemedel uppgick 2024 till ca 2 000, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med året innan. Antalet motsvarar ca 1,6 procent av samtliga studerande med studiemedel på gymnasial nivå, vilket är oförändrat jämfört med året innan. Av de utlandsstuderande på gymnasial nivå var 65 procent kvinnor och 35 procent män.

Antalet utlandsstuderande på eftergymnasial nivå med studiemedel uppgick 2024 till 23 900, vilket är i princip oförändrat jämfört med 2023. Av de utlandsstuderande på eftergymnasial nivå var 60 procent kvinnor och 40 procent män. Knappt 6 procent av samtliga studerande med studiemedel för eftergymnasiala studier studerade utomlands under 2023, vilket är en mindre minskning jämfört med året innan.

Studiemedlens allmänna köpkraft i en jämförelse med konsumentprisindex (KPI)

Diagram 3.7 Jämförelse mellan utveckling av studiemedelsbeloppen och KPI

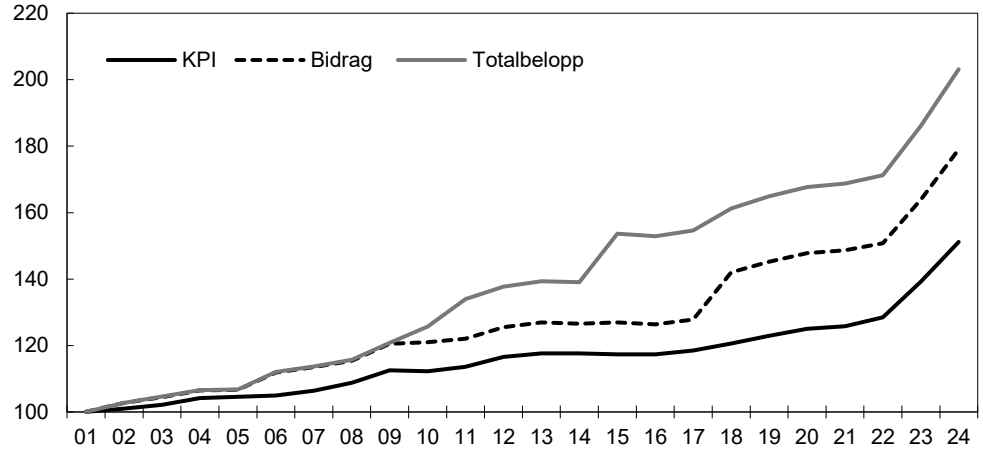

Källa: Centrala studiestödsnämnden och Statistiska centralbyrån.

Studiemedlen är knutna till prisbasbeloppet, som beräknas med utgångspunkt i konsumentprisindex (KPI). Det innebär att studiemedelsbeloppet, med viss fördröjning, följer prisutvecklingen i samhället. En jämförelse med KPI visar att studiemedlens allmänna köpkraft har följt kostnadsutvecklingen väl under senare år, se diagram 2.3. Under 2024 fortsatte studiemedlens köpkraft att öka.

Studerande med studielån respektive tilläggslån på grundläggande, gymnasial och eftergymnasial nivå

Av totalt ca 529 700 studiemedelstagare var det 397 500 som utöver studiebidrag sökte och beviljades studielån, s.k. lånebenägenhet. Andelen som valde att ta studielån minskade jämfört med 2023.

Diagram 3.8 Studerandes lånebenägenhet fördelat på kön

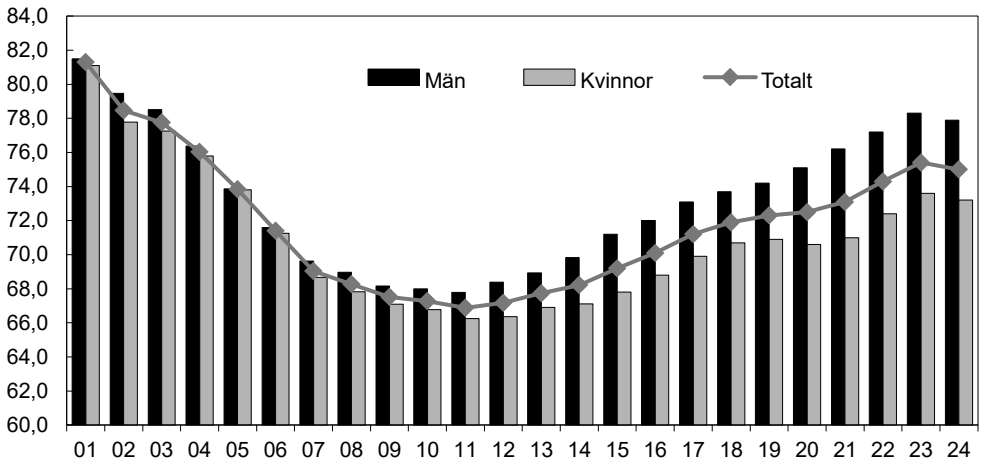

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Lånebenägenheten för samtliga utbildningsnivåer var 75,0 procent under 2024, vilket är en minskning med 0,4 procentenheter jämfört med 2023. Även om minskningen är marginell är första gången sedan 2011 som lånebenägenheten minskar. Av diagram 3.8

framgår att män oftare tar studielån jämfört med kvinnor. Under 2024 tog 77,9 procent av männen lån jämfört med 73,2 procent av kvinnorna.

Lånebenägenheten vid studier på grundläggande nivå var 39 procent under 2024, vilket är en ökning jämfört med föregående år. Lånebenägenheten vid studier på gymnasial nivå minskade något jämfört med föregående år och uppgick till 54,7 procent. Lånebenägenheten bland de som studerar på eftergymnasial nivå minskade också jämfört med 2023 och uppgick till 81,4 procent under 2024.

Tabell 3.5 Studerandes lånebenägenhet på olika utbildningsnivåer i Sverige

Andel av samtliga låntagare, procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Grundläggande nivå	35,0	34,8	33,6	36,4	40,5	40,0	38,1	38,1	39,0
Kvinnor	30,2	29,9	29,2	29,3	32,2	33,9	34,6	34,6	35,3
Män	45,6	45,2	42,8	48,7	54,5	51,3	46,6	48,7	50,5
Gymnasial nivå	52,5	51,6	51,5	53,4	55,6	56,0	55,6	54,9	54,7
Kvinnor	51,3	50,0	49,9	50,4	51,0	51,7	52,4	52,2	52,0
Män	54,5	53,9	53,9	57,3	61,5	62,1	60,6	58,9	59,0
Eftergymnasial nivå	76,5	77,4	78,7	80,0	79,6	80,0	81,1	82,0	81,4
Kvinnor	75,7	76,6	77,9	79,2	78,6	78,7	79,9	81,1	80,2
Män	77,6	78,4	79,8	81,0	80,9	81,8	82,8	83,4	83,0

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Antalet studerande med tilläggslån under 2024 var 70 500, vilket är en minskning med 1 procent jämfört med 2023. Andelen studiemedelstagare med tilläggslån har också minskat något sedan 2023, se diagram 3.9. Det innebär att det nu är 13 procent av samtliga studiemedelstagare som har tilläggslån. Andelen studerande med tilläggslån totalt sett är högre bland kvinnor än bland män.

Diagram 3.9 Andel studerande med tilläggslån på olika utbildningsnivåer

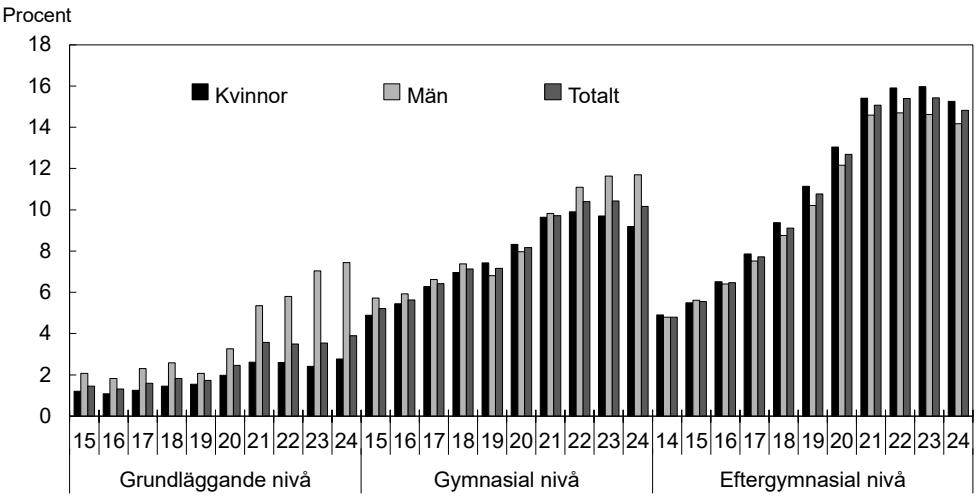

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

3.7.2 Studiestödets effekt på samhällsekonomin

Det totala antalet låntagare i de fyra återbetalningssystemen uppgick till ca 1,79 miljoner vid utgången av 2024. Vilket återbetalningssystem en låntagare omfattas av beror på när studielånen togs. Av alla låntagare var 58 procent kvinnor och 42 procent män.

Den totala studieskulden när det gäller studielån ökade med 15,5 miljarder kronor under 2024 till 290,4 miljarder kronor.

Inom samtliga lånetyper finns trygghetsregler som gör det möjligt att få den årliga återbetalningen nedsatt till ett lägre belopp. Trygghetsreglerna kan medföra att återbetalningstiden förlängs och att hela skulden inte hinner betalas tillbaka innan låntagaren når åldern för rätt till avskrivning. En annan orsak till att hela skulden inte hinner betalas tillbaka kan vara att låntagaren missköter sin betalning.

CSN värderar vid varje årsskifte samtliga lånefordringar med avdrag för reserveringar på grund av förväntade framtida förluster. Vid utgången av 2024 reserverades 9,2 procent av fordran för låneförluster, jämfört med 9,1 procent året. Av den totala studieskulden har CSN reserverat 27,3 miljarder kronor för låneförluster. Detta är en ökning med 1,7 miljarder kronor jämfört med föregående år. Hur stor andel av fordringarna som har reserverats varierar mycket mellan lånetyperna. CSN beräknar att 9,7 miljarder kronor av förlusterna beror på personer som missköter eller bedöms komma att missköta sina betalningar. Förluster som kan härledas till de trygghetsregler som finns för återbetalning beräknas uppgå till 15,2 miljarder kronor. Förluster som orsakas av beräknade framtida dödsfall bedöms uppgå till 2,5 miljarder kronor.

Andelen av lånefordran som har reserverats har minskat kraftigt sedan det första annuitetslånet infördes i juli 2001. Då reserverades ca 14 procent av lånefordran jämfört med ca 9 procent idag. Av den totala fordran för lån har 9,2 procent reserverats för förluster, vilket är en ökning med 0,1 procentenhet jämfört med 2023. För låntagare bosatta utomlands reserverades 21,8 procent av lånefordran för låneförluster, jämfört med 22,2 procent året innan.

Den utestående fordran på återkrav var 1,2 miljarder kronor den 31 december 2024 varav 656 miljoner kronor har reserverats för förluster för återkrav. Det belopp som har reserverats utgör 58 procent av den totala fordran för återkrav, vilket är oförändrat jämfört med 2023.

Antalet låntagare som CSN saknade adresser till uppgick vid slutet av 2024 till ca 24 900 vilket är en ökning med ca 5 procent jämfört med 2023. Liksom föregående år motsvarar antalet 1 procent av samtliga låntagare. Andelen män utgör 66 procent. Den totala utestående fordran på dessa låntagare uppgick vid utgången av 2024 till 2,8 miljarder kronor, vilket är en mindre ökning jämfört med föregående år.

Inbetalt årsbelopp

Tabell 3.6 Andel inbetalt av debiterat belopp under det första betalningsåret fördelat på bosättning

Andel av belopp efter nedsättningar, procent

Bosättning	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Sverige	93,6	93,8	93,8	92,2	94,0	94,3	94,4	94,4	94,1	94,1
Utomlands	70,3	71,3	71,2	72,2	75,2	78,2	80	80,9	81,4	82,0
Totalt	**91,5**	**91,6**	**91,7**	**90,2**	**92,1**	**92,4**	**92,6**	**92,6**	**92,4**	**92,3**

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Inbetalningarna till CSN uppgick under 2024 till 15,9 miljarder kronor, inklusive räntor och avgifter. Kvinnor betalar in en högre andel av det debiterade årsbeloppet än män. Betalningsgraden är högst bland kvinnor med lånetyperna annuitetslån, medan män med den äldsta lånetypen studiemedel betalar in klart lägst andel av det debiterade årsbeloppet.

Utlandsbosatta låntagare

Under 2024 var 71 800 låntagare bosatta utomlands, vilket är en mindre ökning jämfört med 2023. Av dessa var liksom föregående år 56 procent kvinnor och 44 procent män. Den totala fordran uppgick vid slutet av 2024 till 15,9 miljarder kronor, vilket är en ökning med knappt 5 procent jämfört med 2023.

Nedsättning av årsbeloppet

En person kan ansöka om att få det belopp som han eller hon ska betala tillbaka under året nedsatt. Det finns tre huvudsakliga skäl till att en återbetalare får nedsatt årsbelopp: låg inkomst, studier och synnerliga skäl. Vid utgången av 2024 hade 167 900 personer ett beslut om nedsättning, vilket är en mindre ökning jämfört med 2023. Andelen uppgick till drygt 11 procent av samtliga återbetalningsskyldiga låntagare, vilket är marginellt högre än 2023.

Nedsättning av årsbelopp är något vanligare bland kvinnor än bland män. Det var 12 procent av de återbetalningsskyldiga kvinnorna som hade nedsättning av årsbeloppen för 2024, medan 11 procent av männen hade det. Studier är den vanligaste orsaken till nedsättning bland både kvinnor och män, men det är en något högre andel av kvinnorna än av männen som har nedsättning med hänsyn till studier. Däremot är det ingen skillnad mellan könen när det gäller andelen låntagare som har nedsättning med hänsyn till inkomst eller synnerliga skäl.

Avskrivningar

Avskrivning av lån kan ske främst på grund av åldersregler, dödsfall, behörighetsgivande studier, sjukdom eller synnerliga skäl. Dessutom skriver CSN av skulder som vid ett årsskifte är 100 kronor eller lägre.

Diagram 3.10 Antal beviljade avskrivningsärenden fördelat på skäl

Antal

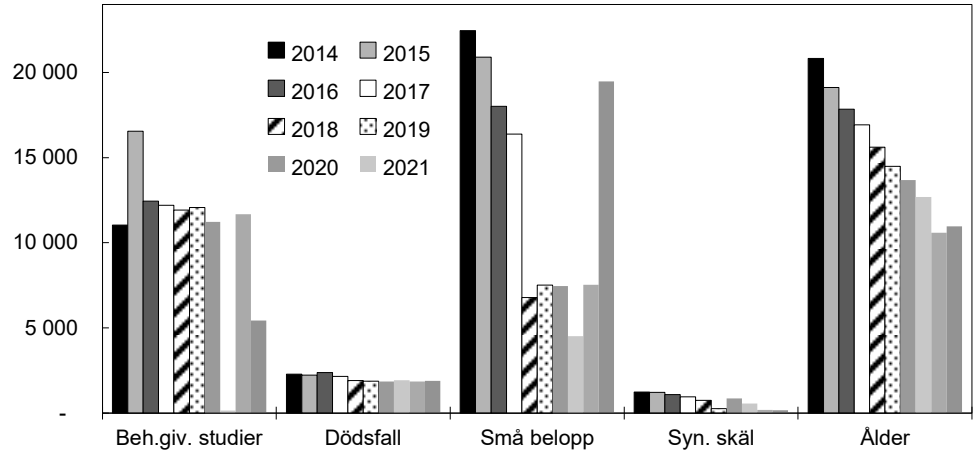

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Under 2024 fick 32 700 låntagare sina skulder helt eller delvis avskrivna, vilket är en minskning med 1 procent jämfört med 2023. Antalet beviljade avskrivningsärenden uppgick till 34 100, se diagram 3.10. Av dem som fick avskrivning var 58 procent kvinnor och 42 procent män.

Det totala avskrivna beloppet under 2024 var 685 miljoner kronor, vilket är en minskning med 4 procent jämfört med föregående år.

Skuldens storlek och inkomstnivå

En stor studieskuld kan vara svår att betala tillbaka eller avhålla vissa från att börja studera. Det kan därför vara viktigt att inkomsten efter studierna utvecklas på ett liknande sätt som studieskulden.

Diagram 3.11 Genomsnittlig skuld, inkomst och skillnad för låntagare bosatta i Sverige

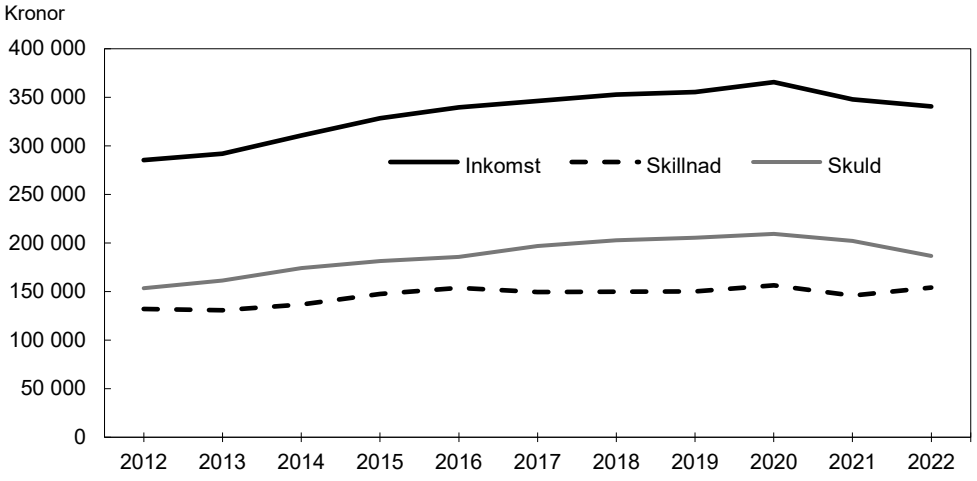

Anm.: Inkomst avser inkomst under året som följer på det angivna året. Beloppen har justerats för att ta hänsyn till prisutvecklingen i samhället och beloppen uttrycks i 2024 års penningvärde. Beloppen har justerats med hjälp av KPI (1980 = 100) fastställda tal. Diagrammet avser de som var bosatta i Sverige och som hade en skuld den 1 januari året efter att de blev återbetalningsskyldiga.

Källa: Centrala studiestödsnämnden.

Som visas i diagram 3.11 har realinkomst och realskuld utvecklats på ett likande sätt under flera år. Inkomsterna har till och med ökat lite mer än studieskulderna.

3.8 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

3.8.1 Studiestödets rekryterande effekt

Ökat antal studerande med studiemedel i Sverige

Utvecklingen av studerande med studiemedel påverkas normalt av flera faktorer. Det är en kombination av ekonomiska, demografiska, utbildningsrelaterade och politiska faktorer som kan förklara hur utvecklingen ser ut.

Antalet studerande med studiemedel ökade igen under 2024. Antalet studerande med studiemedel var som högst under 2021. Då ledde covid-19-pandemins ökade arbetslöshet och den tillfälligt slopade inkomstprövningen till fler studerande med studiemedel. Antalet studiemedelstagare är fortfarande högre än före covid-19-pandemin.

Studerande med studiemedel på grundskolenivå fortsätter att minska vilket fortsatt kan förklaras med att många utländska medborgare studerar på dessa nivåer och antalet som söker asyl i Sverige har minskat de senaste åren.

Majoriteten av de studerande med studiemedel är kvinnor. Det gäller för samtliga utbildningsnivåer, vilket speglar deltagandet i utbildning generellt (utg.omr. 16 avsnitt 2.5).

Antalet studerande med studiemedel för utlandsstudier är oförändrat

Sverige har i jämförelse med de flesta andra länder ett generöst system för finansiering av studier utomlands. Efter en mångårig nedgång har antalet studerande med studiemedel för utlandsstudier stabiliserat sig. Studerande med studiemedel på gymnasial nivå ökar något medan studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå är i princip är oförändrat. Antalet studerande utomlands på dessa nivåer med studiemedel utgör knappt 6 procent av det totala antalet studerande med studiemedel, vilket är oförändrat från 2023.

Andelen med studiemedel på samtliga nivåer

Ett viktigt sätt att följa det rekryterande målet är att titta på andelen som använder studiemedel av samtliga studerande. Om andelen är hög tyder det på att studiemedlen har stor betydelse för många studerande.

Andelen som tar studiemedel kan bero på olika bakgrundsfaktorer, t.ex. exempel på de studerandes ålder, andelen som studerar på deltid eller distans samt på arbetsmarknadsläget. Även den utbildningsnivå de studerande läser på påverkar andelen. Studiestödsutnyttjandet är lägst för dem som studerar på grundläggande och gymnasial nivå och det kan delvis förklaras av att många studerar på deltid och sannolikt har andra försörjningskällor. Andelen med studiemedel på samtliga nivåer är i princip oförändrat från föregående år.

Lånebenägenheten minskar

Lånebenägenheten minskar för första gången sedan 2011 men är fortfarande hög. Det är för tidigt att dra några säkra slutsatser men en möjlig förklaring till den minskade lånebenägenheten kan vara att färre studerande behöver både bidrag och lån när studiemedlens köpkraft stärks. Det nya omställningsstudiestödet kan också ha bidragit till en liten del av den minskande lånebenägenheten. Detta genom att studiemedelstagare, och då särskilt studerande med tilläggslån, gick över till omställningsstudiestödet.

Även andelen med tilläggslån minskar

Antalet och andelen studiemedelstagare med tilläggslån ökade under många år och nådde historiskt höga nivåer under covid-19-pandemin. Sedan dess har antalet men inte andelen studiemedelstagare med tilläggslån minskat. Däremot minskade andelen något under 2024 men minskningen gäller endast eftergymnasial nivå.

Studiemedlens allmänna köpkraft ökar igen

Ett studiemedelssystem där beloppen uppfattas som tillräckliga kan ha en rekryterande effekt. Effekten beror både på behovet av stöd och på om stödet är tillräckligt för att möjliggöra studier.

Studiemedlen är indexerade för att följa kostnadsutvecklingen i samhället. Studiemedlens allmänna köpkraft har följt kostnadsutvecklingen väl under senare år. Under 2024 ökade studiemedlens köpkraft jämfört med 2023.

Antalet studerande med omställningsstudiestöd ökar

Under 2024 fick 12 400 personer omställningsstudiestöd vilket är en ökning med 139 procent. Att antalet ökade så mycket beror bl.a. på att många som ansökte om stöd under 2023 inte fick beslut under kalenderåret. De flesta med omställningsstudiestöd, nio av tio studerande, läser på eftergymnasial nivå. Studier på yrkeshögskola är

ungefär lika vanliga som studier på högskola eller universitet. Däremot studerar män oftare än kvinnor på yrkeshögskola, medan kvinnor oftare studerar på högskola och universitet.

Omställningsstudiestödet är ett mycket förmånligt studiestöd som sannolikt kommer att öka studiestödets rekryterande effekt. Eftersom omställningsstudiestödet infördes så nyligen som 2023 är det svårt att redan nu dra några slutsatser om stödets påverkan i valet att börja studera. Det har även initialt varit långa handläggningstider men genom ökade resurser och regelförenklingar har handläggningstiderna förkortats betydligt. En undersökning som CSN gjort visar dock att 33 procent av de som fick omställningsstudiestöd under 2023 inte eller troligen inte hade börjat sina studier utan stödet.

Andelen med extra tillägg fortsätter att minska

Sedan 2018 har antalet studerande som fick det extra tillägget inom studiehjälpen minskat. Utvecklingen för det extra tillägget följer utvecklingen för antalet barn som söker asyl i Sverige.

En annan orsak till att antalet studerande med extra tillägg minskat, sett över en längre tidsperiod, är att inkomstgränserna för att få tillägget inte har förändrats sedan mitten av 1990-talet. Detta medför att betydligt färre studerande nu är berättigade till denna form av stöd.

Eftersom antalet studerande med studiehjälp samtidigt har ökat innebär det att även andelen som får extra tillägg i förhållande till det totala antalet som får studiehjälp minskade i förhållande till året innan. Andelen är nu den lägsta sedan stödet infördes 1984. Den tidigare ojämna könsfördelningen bland dem som får extra tillägg är på väg att jämnas ut.

Andelen med inackorderingstillägg är i princip oförändrad

Inackorderingstillägg kan som regel lämnas till studerande i fristående gymnasieskolor, folkhögskolor och tidigare s.k. riksinternatskolor. Antalet studerande med inackorderingstillägg har varit relativt konstant de senaste åren precis som andelen studerande med inackorderingstillägg. Andelen har varit densamma de senaste fem åren. Det är en högre andel kvinnor som får inackorderingstillägg, vilket beror på att kvinnor i större utsträckning är benägna att flytta för studier på gymnasial nivå än män. På så sätt bidrar inackorderingstillägget till att möjliggöra studier för fler kvinnor än män.

Andelen studerande med det högre bidraget minskade på samtliga nivåer

Den högre bidragsnivån inom studiemedlen syftar framför allt till att rekrytera studerande med kort utbildningsbakgrund till studier. Andelen av studiemedelstagarna som fick högre bidrag under 2024 minskade på samtliga nivåer. Utvecklingen var likartad för både kvinnor och män. En viktig anledning till att andelen med högre bidrag minskade var att det högre bidraget för ungdomar som läst på ett introduktionsprogram i gymnasieskolan togs bort från och med februari 2024.

Både antalet och andelen med tilläggsbidrag minskade

Inom studiemedlen finns tilläggsbidraget till studerande med barn som syftar till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer och underlätta för föräldrar att studera. Antalet som fick tilläggsbidrag under 2024 fortsatte att minska, vilket kan förklaras av nedgången i antalet studerande över 24 år. Skillnaderna mellan utbildningsnivåerna

kan förklaras av att studerande på grundskole- och gymnasial nivå generellt är äldre än studerande på eftergymnasial nivå.

Andelen studerande med tilläggsbidrag har minskat tre år i rad. Andelen ökade dock till rekordnivåer under covid-19-pandemin eftersom många äldre, yrkesarbetande studerande då kunde få studiemedel trots att de hade höga inkomster.

Måluppfyllelse

Studiestödet ska rekrytera kvinnor och män till studier, oavsett bakgrund. Ett sätt är att rikta förmånliga studiestöd till särskilda studerandegrupper. Inackorderingstillägg och extra tillägg till gymnasieungdomar är sådana riktade studiestöd som ges utöver det ordinarie studiebidraget. Det högre bidraget, tilläggsbidraget och även omställningsstudiestödet är andra sådana riktade typer av stöd.

Många personer väljer fortfarande att påbörja studier i Sverige med studiemedel, särskilt studerande på eftergymnasial nivå. Studiemedlen är indexerade för att följa kostnadsutvecklingen i samhället. Jämfört med KPI så ökade t.o.m. studiemedlens allmänna köpkraftökade jämfört med föregående år. Det är också fler som studerar med omställningsstudiestöd. Sammantaget innebär detta att studiemedlen är attraktiva och kan verka rekryterande till studier.

När det gäller övriga indikatorer så har t.ex. lånebenägenheten minskat men det är svårt att dra några slutsatser av det, bl.a. eftersom det kan bero på att studiemedlens allmänna köpkraft har stärkts men också på att omställningsstudiestödet har införts. Även andelen med högre bidrag och andelen med tilläggsbidrag har minskat.

En samlad bedömning av de indikatorer som redovisas ovan är att måluppfyllelsen i fråga om studiestödets rekryterande effekt fortsatt bör anses vara hög.

3.8.2 Studiestödets effekt på samhällsekonomin

Andelen reserveringar för låneförluster ökade

Den totala sammanlagda studieskulden ökade under 2024, vilket främst beror på att utbetalningarna av lån under året var större än inbetalningarna. Under 2024 har reserveringar för låneförluster när det gäller den totala studieskulden ökat jämfört med föregående år. Även andelen som reserveras för låneförluster har ökat och det är första gången på länge som andelen ökar. Sett över en längre tidsperiod har andelen av lånefordran som reserveras minskat kraftigt. Generellt sett är det positivt för studiestödets effekt på samhällsekonomin att den del av fordran som reserveras för framtida förluster minskar.

Inbetalningsgraden ökade igen för bosatta utomlands

Det inbetalda beloppet för avgiftsåret 2024 ökade bland samtliga låntagare, dvs. låntagare bosatta både i Sverige och utomlands. Andelen inbetalt av debiterat årsbelopp har också fortsatt öka bland utlandsbosatta låntagare under 2024, medan den är oförändrad bland låntagare i Sverige. Inbetalningsgraden för utlandsbosatta har ökat med 14 procentenheter sedan 2013 och det bedöms till stor del bero på insatser från CSN för att öka inbetalningsgraden från denna grupp. Även om inbetalningsgraden bland låntagare bosatta utomlands har ökat under senare år så är den fortfarande lägre jämfört med låntagare bosatta i Sverige.

Andelen som beviljas nedsättning ökar igen

Andelen låntagare som får nedsättning av sitt årsbelopp ökade under 2024 jämfört med föregående år. Andelen är dock förhållandevis låg i ett tioårsperspektiv. Att andelen låntagare med nedsättning ökar är negativt för samhällsekonomin men samtidigt är det positivt att låntagare som har betalningsproblem ansöker om nedsättning.

Värdet av avskrivningar minskade

Antalet beviljade avskrivningsärenden minskade under 2024 jämfört med året innan och likaså minskade det totala avskrivna beloppet. Det var andra året i rad som beloppet minskade. Att antalet avskrivningsärenden och det avskrivna beloppet minskar är positivt för samhällsekonomin.

Studieskuldernas storlek följer låntagarnas inkomster väl

Inkomsterna har ökat lite mer än studieskulderna. Det är positivt för individen och för studiestödssystemet. Det innebär att förutsättningarna för att återbetala studieskulder fortsatt är goda. Både nya återbetalares skulder och deras inkomster har ökat under flera år.

Måluppfyllelse

Studiestödet ska ha en god effekt på samhällsekonomin över tid, vilket innebär att systemet ska vara hållbart både ur ett samhällsekonomiskt perspektiv och ur den enskildes perspektiv. Att inkomsterna för nya återbetalningsskyldiga låntagare har ökat mer än studieskulderna innebär att förutsättningarna för att återbetala studieskulder är goda.

Trygghetsreglerna i lånesystemet ska bidra till att alla vågar påbörja studier med studielån. Samtidigt är det också av stor vikt, ur både samhällets och den enskildes perspektiv, att studielån betalas tillbaka i sin helhet. Om så inte sker kan studielåneräntan på sikt behöva höjas. Det kan dock konstateras att studielånens kreditförluster inte längre har en lika direkt påverkan på samhällsekonomin som tidigare. Sedan den 1 januari 2023 finansieras kreditförluster på studielån utbetalda fr.o.m. den 1 januari 1989 av låntagarna genom ett påslag på räntan på studielån.

De indikatorer som redovisas ovan ger en något splittrad bild. Andelen reserveringar för kreditförluster ökade marginellt och den så kallade återbetalningsgraden minskade också marginellt. Därtill ökade både antalet låntagare som fick nedsättning och det belopp som årsbeloppen sattes ned. Dessa indikatorer tyder på att studiestödets påverkan på samhällsekonomin var negativ. Samtidigt minskade både antalet personer som fick avskrivning och de avskrivna beloppen, vilket är positivt för samhällsekonomin. De indikatorer som hade en negativ utveckling ligger fortfarande på en förhållandevis god nivå sett över en längre tidsperiod.

3.8.3 Sammanfattande kommentar över måluppfyllelsen

Studiestödets effekt på samhällsekonomin är utifrån de redovisade indikatorerna något svårtolkad men den bedöms fortfarande vara hög.

Antalet studerande med studiemedel i Sverige fortsätter att ligga på en hög nivå. Studiemedlens allmänna köpkraft har ökat. Sammantaget bedöms den rekryterande effekten fortsatt vara hög. I budgetpropositionen för 2025 (prop.2024/25:1 utg.omr. 15 avsnitt 2.9) aviseras en översyn av studiestödssystemet. I den kan det vara aktuellt att göra ytterligare analyser av stödens rekryterande effekt.

Sammantaget visar ovanstående resultatanalys att studiestödet bidrar till ett högt deltagande i utbildning och att det är en viktig och välfungerande del av utbildningspolitiken.

3.9 Politikens inriktning

Studiestödet möjliggör studier

Det svenska studiestödet är, och ska fortsätta att vara, ett av världens mest generösa studiestödssystem. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar för såväl enskilda som för Sverige som nation att växa med kunskap och bidrar till samhällets utveckling. Studiestödet är grundläggande för tillgång till en jämlik utbildning och ger alla oavsett kön och bakgrund möjlighet att studera.

Flexibla och väl anpassade beloppsnivåer möjliggör komplettering av tidigare studier eller vidare studier på en högre nivå oavsett ekonomiska förutsättningar. Studiestödssystemet slår vakt om ett bildningsideal samtidigt som det bidrar till en bättre kompetensförsörjning.

Studiemedelssystemet ses över

Regeringen anser att det finns behov av en översyn av studiemedelssystemet. Utgångspunkterna för översynen bör vara att skapa ett studiemedelssystem som är följsamt mot dagens och framtidens utbildningssystem och arbetsmarknadens behov. Effektiviteten i rekryteringen till studier ska öka och utgångspunkterna för när nya utbildningar ska ge rätt till studiemedel bör ses över. Studiemedelssystemet ska också bidra till en ökad genomströmning vid högre utbildning samtidigt som tryggheten för de studerande värnas och de studerandes skuldsättning beaktas.

Bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats lämna Ukraina

Det har genomförts flera förändringar för att förbättra levnadsvillkoren för personer som har tvingats fly Ukraina på grund av den ryska invasionen och som har beviljats uppehållstillstånd i Sverige med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Dessa personer har dock ingen rätt till studiestöd. Det innebär att det finns otillräckliga möjligheter till studiefinansiering. Regeringen föreslår därför i följande avsnitt att det införs en rätt till studiehjälp och studiemedel för personer som har tvingats lämna Ukraina och som under minst tolv månader har haft ett uppehållstillstånd i Sverige med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet.

3.10 En rätt till studiestöd införs för personer som tvingats lämna Ukraina

3.10.1 Ärendet och dess beredning

Inom Utbildningsdepartementet har promemorian Bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats lämna Ukraina utarbetats (U2025/01519). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2* avsnitt 1. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2* avsnitt 2. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 2* avsnitt 3. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Utbildningsdepartementet (U2025/01519).

3.10.2 Möjligheterna till studiestöd är begränsade för personer med tillfälligt skydd

Massflyktsdirektivet ger ett tillfälligt skydd med tillgång till vissa sociala rättigheter

Massflyktsdirektivet trädde i kraft 2001 och syftar till att personer från tredje land ska få ett omedelbart skydd i en massflyktssituation, tillgång till vissa sociala rättigheter och till att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser. Det svenska regelverket kring massflyktsdirektivet har gjort det möjligt för Sverige att ta emot många människor från Ukraina på kort tid. Sedan massflyktsdirektivet aktiverades den 4 mars 2022 har regeringen genomfört flera förändringar för att förbättra ukrainares levnadsvillkor och deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Målgruppen kan numera snabbare ta del av etableringsinsatser hos Arbetsförmedlingen. Det har också gjorts ändringar som säkerställer att en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som arbetar ska ha rätt till arbetsbaserad föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning (Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd [prop. 2023/24:151]). När det gäller studier så har bl.a. möjligheten att få tillgång till studier i svenska genom svenska för invandrare (sfi) samt svenska och svenska som andraspråk på komvux vidgats.

Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ger inte rätt till svenskt studiestöd

Det har genomförts flera förändringar för att förbättra levnadsvillkoren för personer med tillfälligt skydd. En person med tillfälligt skydd har dock ingen rätt till studiestöd. Det innebär att det kan vara svårt för många personer i målgruppen att finansiera sina studier. Otillräckliga möjligheter till studiefinansiering kan försämra möjligheterna att bedriva effektiva studier, vilket är negativt både för den enskilde och för samhället.

3.10.3 Nuvarande reglering

Personer som har tvingats lämna Ukraina till följd av Rysslands militära invasion kan få uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige

Massflyktsdirektivet syftar till att personer från tredjeland ska få ett omedelbart skydd i en massflyktssituation, tillgång till vissa sociala rättigheter och till att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser (artikel 1).

Massflyktsdirektivet aktiverades för första gången den 4 mars 2022 genom rådets genomförandebeslut. Beslutet fattades med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari 2022. I beslutet fastställer rådet att det föreligger massiv tillströmning till unionen av fördrivna personer som har tvingats lämna Ukraina till följd av en väpnad konflikt (artikel 1). Giltighetstiden för genomförandebeslutet har förlängts vid flera tillfällen och skyddet enligt massflyktsdirektivet gäller numera till och med den 4 mars 2027.

Beslutet tillämpas på vissa kategorier av personer som fördrivits från Ukraina den 24 februari 2022 eller senare till följd av de ryska väpnade styrkornas militära invasion som inleddes den dagen, bl.a. vissa ukrainska medborgare, vissa personer som åtnjöt internationellt skydd eller motsvarande nationellt skydd i Ukraina samt familjemedlemmar till de kategorierna. Beslutet tillämpas även på personer som på grund av ett giltigt permanent uppehållstillstånd som utfärdats i enlighet med ukrainsk rätt kan visa att de var lagligen bosatta i Ukraina före den 24 februari 2022 och som inte kan åter-

vända till sitt ursprungsland eller sin ursprungsregion på trygga och varaktiga villkor (artikel 2).

Rådets genomförandebeslut har i svensk rätt utsträckts till att även gälla för utlänningar som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 och är ukrainska medborgare eller som hade internationellt skydd i Ukraina samt till familjemedlemmar till dessa grupper (4 kap. 19 h § utlänningsförordningen [2006:97]).

En utlänning som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet och som överförs till Sverige eller som tas emot här ska ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Uppehållstillstånd med tillfälligt skydd lämnas också till nära anhöriga till den som getts tillfälligt skydd (21 kap. 2 och 4 §§ utlänningslagen [2005:716]).

Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får inte gälla längre tid än den tid som har beslutats av rådet. Om ett program för att förbereda att utlänningen återvänder självmant har inletts när ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd upphör, får tillståndet förlängas högst två år för en person som deltar i programmet. Ett sådant tillstånd kallas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd (21 kap. 6 § utlänningslagen).

Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ger inte någon rätt till svenskt studiestöd

Studiestöd lämnas som huvudregel endast till svenska medborgare. Under vissa förutsättningar får dock studiestöd även lämnas till utländska medborgare. Då krävs att de är bosatta i Sverige och att de har bosatt sig i landet huvudsakligen i annat syfte än att genomgå utbildning här. Dessutom krävs att de har permanent uppehållstillstånd. Även vissa tidsbegränsade uppehållstillstånd kan ge en rätt till studiestöd, dock inte uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3, 4 och 6 §§ utlänningslagen. De tidsbegränsade uppehållstillstånd som kan ligga till grund för en rätt till studiestöd är uppehållstillstånd som beviljas flyktingar och alternativt skyddsbehövande enligt 5 kap. 1 § utlänningslagen, uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 eller 3 a § utlänningslagen och uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter enligt 5 kap. 6 § samma lag. Även uppehållstillstånd som beviljats på grund av att det finns hinder mot verkställighet i enlighet med 12 kap. 18 § första stycket 1 utlänningslagen grundar en rätt till studiestöd. Detsamma gäller för uppehållstillstånd med stöd av lagen (2017:353) om uppehållstillstånd för studerande på gymnasial nivå (2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen, 10 § lagen om studiestartsstöd och 11 § lagen om omställningsstudiestöd).

Personer som inte har något av dessa uppehållstillstånd kan också ha rätt till studiestöd om det finns särskilda skäl (2 kap. 4 § och 3 kap. 4 § studiestödslagen, 10 § lagen om studiestartsstöd och 11 § lagen om omställningsstudiestöd). Enligt avgöranden från Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) finns dock inte någon generell möjlighet att bevilja studiestöd på grund av särskilda skäl enbart på grund av att en person har beviljats uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet. ÖKS motiverar detta med att ett sådant uppehållstillstånd till sin natur är av tillfällig art och således avsett att gälla under en begränsad tidsperiod då skydd är nödvändigt och att lagstiftaren har valt att inte ange denna typ av uppehållstillstånd som ett av de tillstånd som ger rätt till studiestöd (se bl.a. ÖKS beslut 2025-01-15/dnr 2024-05232).

I studiestödet ingår olika stöd som lämnas till olika målgrupper

I studiestödet ingår främst studiehjälp, studiemedel, studiestartsstöd och omställningsstudiestöd. Dessa olika stöd riktar sig delvis till olika målgrupper.

Studiehjälp lämnas främst till elever i gymnasieskolan

Studiehjälp är bidrag som lämnas till elever som är mellan 16 och 20 år som läser på gymnasial nivå, främst inom gymnasieskolan. I studiehjälpen ingår bl.a. studiebidrag som uppgår till 1 250 kronor i månaden och lämnas under tio månader per år för studier som bedrivs på heltid (2 kap. 2, 3, 5 och 7 §§ studiestödslagen, 2 kap. 1, 6 och 6 a §§ studiestödsförordningen och bilagan till den förordningen).

Studiehjälp kan också lämnas i form av inackorderingstillägg och extra tillägg. Inackorderingstillägg lämnas främst till elever på fristående skolor som behöver bo inackorderade på skolorten. Det extra tillägget lämnas till studerande från hushåll vars inkomster inte överstiger en viss nivå (2 kap. 1 § studiestödslagen, 2 kap. 2, 9 och 10 §§ studiestödsförordningen och 1 kap. 3 § Centrala studiestödsnämndens föreskrifter och allmänna råd [CSNFS 2001:6] om studiehjälp).

Studiemedel lämnas främst för studier på eftergymnasial nivå

Studiemedel består av studiebidrag och studielån. Studiemedel får lämnas till studerande på eftergymnasial nivå och till vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå (3 kap. 1 och 2 §§ studiestödslagen [1999:1395], 3 kap. 1 § studiestödsförordningen [2000:655] och bilagan till den förordningen).

Studiemedel lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel utgör 5,74 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid. Under 2025 motsvarar det 14 625 kronor per studiemånad (3 kap. 11 § studiestödslagen).

Det finns två nivåer på bidraget, en generell och en högre nivå. Det generella bidraget uppgår till 4 433 kronor per studiemånad under 2025. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå till studerande som är 25 år eller äldre och som saknar sådan utbildning. Under vissa förutsättningar får det högre bidragsbeloppet även lämnas till studerande under 25 år. Det högre bidraget uppgår till 9 806 kronor per studiemånad under 2025 (3 kap. 12 och 13 §§ studiestödslagen och 3 kap. 9, 9 a och 10 §§ studiestödsförordningen).

I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggslån och merkostnadslån (3 kap. 13 a, 14 och 15 §§ studiestödslagen och 3 kap. 11 a–11 c, 12 och 13 §§ studiestödsförordningen).

Studiestartsstöd lämnas till personer med kort utbildning

Studiestartsstöd består av bidrag utan inslag av lån och lämnas till den som har kort utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande eller gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår dock i denna proposition att stödet avvecklas från den 1 januari 2026 (se avsnitt 3.11).

Omställningsstudiestöd lämnas till personer som tidigare har förvärvsarbetat i Sverige, Förenade kungariket, Schweiz eller ett land inom EES

Omställningsstudiestöd består av en bidragsdel och en lånedel och syftar till att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som stärker deras framtida ställning på arbetsmarknaden (1 och 3 §§ lagen [2022:856] om omställningsstudiestöd). För att omställningsstudiestöd ska få lämnas behöver den studerande bl.a. uppfylla ett etablerings- och ett aktualitetsvillkor som avser förvärvsarbete i Sverige. Etableringsvillkoret innebär att den studerande ska ha haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete i sammanlagt minst 96 kalendermånader inom en ramtid om 14 år. Aktualitetsvillkoret innebär att den studerande i sammanlagt minst 12 kalendermånader inom en

ramtid om 24 månader har förvärvsarbetat i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under var och en av de 12 månaderna eller har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete. Förvärvsarbete i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz får tillgodoräknas som förvärvsarbete i Sverige (6 § lagen om omställningsstudiestöd).

3.10.4 Personer som tvingats lämna Ukraina ska ges rätt till studiehjälp och studiemedel

Regeringens förslag

Det ska införas en rätt till studiehjälp och studiemedel för personer som omfattas av rådets genomförandebeslut och som har beviljats ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd. Rätten till studiehjälp och studiemedel ska dock inte gälla under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Det gäller bl.a. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)*, *Universitets- och högskolerådet* och *Sveriges förenade studentkårer*. *Saco studentråd* anser att förslaget är ett viktigt steg mot en mer jämlik och inkluderande högskola där ukrainska flyktingar får större möjligheter till utbildning, självförsörjning och integration. En liknande synpunkt har *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* som framför att förslaget förbättrar förutsättningarna för integration och självförsörjning för personer med tillfälligt skydd. Förslaget kan enligt SKR också bidra till kompetensförsörjningen på arbetsmarknaden. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* anser att bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats fly från Ukraina är en viktig reform. TCO anser att utbildningsinvesteringar och välutbildade individer stärker samhällets tillväxt och konkurrenskraft, samtidigt som det ökar social rörlighet och underlättar omställning.

Arbetsförmedlingen tillstyrker förslaget men anser att den föreslagna kvalifikationstiden på tolv månader kan vara en begränsande faktor utifrån ett kompetensförsörjningsperspektiv och att den försämrar möjligheterna att påskynda målgruppens långsiktiga arbetsmarknadsetablering. *Nordic Ukraine Forum* avstyrker den föreslagna avgränsningen om tolv månader då den kan antas vara särskilt problematisk för gymnasieungdomar och unga vuxna, vilka särskilt skulle gynnas av att snabbt få förbättrad tillgång till utbildning. En liknande synpunkt har *RefugeHope* som framför att ett års väntetid för studiehjälp riskerar att fördröja integration och skapa ojämlika förutsättningar för unga i gymnasieålder.

CSN bedömer att det är obehövligt att begränsa rätten till omställningsstudiestöd för den berörda gruppen då rätten till omställningsstudiestöd inte är begränsad för utländska medborgare som beviljats andra tidsbegränsade uppehållstillstånd som finns uppräknade i studiestödslagen. Vidare framför CSN att det inte tydligt framgår om förslagets målgrupp ska prövas enligt befintliga bestämmelser i studiestödslagen i de fall uppehållstillståndet har upphört att gälla. *Migrationsverket* välkomnar förslaget men anser att det bör ställas krav på folkbokföring i Sverige för att få rätt till studiestöd.

Skälen för regeringens förslag

Otillräckliga möjligheter till studiestöd gör det svårt att bedriva effektiva studier

Som nämnts i avsnitt 3.10.2 har det gjorts flera förändringar för att förbättra levnadsvillkoren för personer som har tillfälligt skydd efter att de har tvingats lämna Ukraina. Barn och unga inom denna grupp har goda möjligheter till utbildning inom gymnasieskolan och för dem som uppfyller behörighetskraven är det dessutom möjligt att studera på högskola eller universitet. Det kan dock finnas svårigheter med studiefinansieringen eftersom det inte finns någon rätt till studiestöd för personer med tillfälligt skydd. Det kan motverka effektiva studier vilket är negativt både för den enskilde och för samhället. En förbättrad studiefinansiering skulle kunna förbättra möjligheterna till självförsörjning och integration, vilket är något som *Saco studentråd* och *SKR* lyfter fram. Det finns därför flera starka skäl till att förbättra möjligheterna till studiestöd för målgruppen.

Studiestödet kan bidra till effektiva studier

Ett alternativ till att förbättra möjligheterna till studiestöd är att behålla nuvarande ordning utan någon rätt till studiestöd. Det skulle kunna motiveras utifrån att personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kanske inte är i landet mer än just tillfälligt och att det skulle kunna ses som tveksamt att lämna studiestöd i form av studielån till personer som inte kommer att stanna i Sverige permanent.

Uppehållstillstånd som beviljas är dock numera som regel tidsbegränsade och vissa tidsbegränsade uppehållstillstånd kan redan i dag ge rätt till studiestöd. Till exempel kan ett tidsbegränsat uppehållstillstånd som beviljas alternativt skyddsbehövande ge rätt till studiestöd trots att tillståndet bara gäller i tretton månader. Därför får det anses rimligt att även ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kan ge rätt till studiestöd. Denna bedömning kan jämföras med regeringens uttalande när det gäller bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner. Regeringen har angående dessa förmåner uttalat att eftersom utgångspunkten i massflyktsdirektivet är att skyddet ska vara av tillfällig natur är det inte motiverat att de som omfattas av direktivet ska kunna ha rätt till sådana förmåner (Förbättrade levnadsvillkor för utlänningar med tillfälligt skydd [prop. 2023/24:151]). Detta bör fortsatt gälla i fråga om bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner men det finns däremot skäl att förbättra möjligheterna till studiefinansiering för gruppen i syfte att bidra till mer effektiva studier. Det bör därför införas en rätt till studiestöd för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får inte gälla under längre tid än den tid som beslutats av rådet. Om ett sådant uppehållstillstånd upphör på grund av ett beslut av rådet finns det dock en möjlighet att förlänga uppehållstillståndet. Detta kan göras om ett program för att förbereda att utlänningen återvänder självmant har inletts när uppehållstillståndet med tillfälligt skydd upphör. Det förlängda tillståndet kallas uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. För att personer som har påbörjat sina studier också ska kunna slutföra dem i en sådan situation bör även uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ge rätt till studiestöd.

Inom studiestödet är det studiehjälp och studiemedel som kan bli aktuellt

Studiestartsstödet ska avvecklas från den 1 januari 2026. Eftersom stödet ska vara avvecklat vid samma tidpunkt som förslaget i denna proposition föreslås träda i kraft finns det inget skäl för att studiestartsstödet ska omfattas.

När det gäller omställningsstudiestödet kan kraven för att få stödet normalt ändå inte uppfyllas av personer som omfattas av den nuvarande aktiveringen av massflyktsdirektivet. Det beror på att omställningsstudiestöd bara får lämnas till studerande som

under en period om åtta år har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete från Sverige, EES, Förenade kungariket eller Schweiz vilket borde vara mycket ovanligt för de personer som omfattas av den nuvarande aktiveringen av massflyktsdirektivet. Eftersom massflyktsdirektivet just ger ett tillfälligt skydd bedömer regeringen också att det är rimligt att begränsa rätten till omställningsstudiestöd. Regeringen delar därför inte *CSN:s* synpunkt om att rätten till omställningsstudiestöd för den berörda gruppen inte behöver begränsas.

Med anledning av ovanstående bör rätten till studiestöd avgränsas till att avse studiehjälp och studiemedel.

Att ett barn får studiehjälp kan i vissa fall leda till att även flerbarnstillägg lämnas i enlighet med bestämmelserna i socialförsäkringsbalken. Flerbarnstillägg kan lämnas om någon får barnbidrag för två eller flera barn. Även barn med studiehjälp kan berättiga till flerbarnstillägg men bara om barnet är bosatt i Sverige, vilket personer som har beviljats ett uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd normalt inte anses vara (5 kap. 3 § och 15 kap. 8 och 9 §§ socialförsäkringsbalken). Det kan uppfattas som negativt att studiehjälp inte kan ligga till grund för flerbarnstillägg för alla barn, men denna skillnad kan motiveras med att förslaget just tar sikte på att snabbt förbättra de studieekonomiska förutsättningarna för målgruppen.

Personer som har ett uppehållstillstånd kopplat till rådets genomförandebeslut ska ges rätt till studiehjälp och studiemedel

Som tidigare nämnts aktiverades massflyktsdirektivet för första gången genom rådets genomförandebeslut den 4 mars 2022 med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina. Massflyktsdirektivet skulle även kunna aktiveras vid en annan massflyktssituation i framtiden. Det är dock svårt att förutse konsekvenserna av att införa en rätt till studiestöd även vid framtida massflyktssituationer. Förslaget om att ge rätt till studiehjälp och studiemedel till personer som har fått ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd bör därför begränsas till att avse den nuvarande aktiveringen av massflyktsdirektivet.

Rätten till studiestöd ska bara gälla personer med tillräcklig anknytning till Sverige

Många av de personer som befinner sig i Sverige med tillfälligt skydd har vistats här relativt lång tid. Det kan också ses som rimligt att det finns ett krav på en viss anknytning till landet för att kunna uppnå en rätt till studiestöd. En person som har beviljats ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och har haft ett sådant uppehållstillstånd under minst tolv månader bör t.ex. anses ha en tillräcklig anknytning till landet för att stöd ska kunna anses motiverat. Utöver att säkerställa en tillräcklig anknytning kan en sådan tidsgräns också avgränsa möjligheterna till studiestöd för personer som annars skulle kunna välja att flytta till Sverige endast i syfte att studera här. Regeringen delar därför inte de synpunkter som *Arbetsförmedlingen*, *Nordic Ukraine Forum* och *RefugeHope* har framfört om att en sådan tidsgräns inte bör införas. En sådan tidsgräns sammanfaller också med skyldigheten att anmäla inflyttning till Skatteverket för personer som har uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd, jfr 26 § folkbokföringslagen (1991:481).

Till skillnad från *Migrationsverket* anser regeringen att det saknas skäl för att ställa krav på att personen ska vara folkbokförd i Sverige för att få rätt till studiestöd. Det är inte lämpligt att rätten till studiestöd är beroende av Skatteverkets beslut om folkbokföring eller avregistrering från folkbokföring som utgår från en annan lagstiftning med ett annat syfte. Därutöver vore kravet avvikande i förhållande till vad som i övrigt föreskrivs enligt studiestödslagen. Kravet på anknytning till landet bör därför i stället vara att personen ska ha haft uppehållstillstånd under viss tid.

Sammanfattningsvis bör rätten till studiehjälp och studiemedel för personer med uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd inte gälla under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid.

Befintliga bestämmelser ska i övrigt tillämpas

För att personer som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd ska kunna beviljas studiestöd bör de i övrigt uppfylla de villkor som finns uppställda i bl.a. studiestödslagen, dvs. krav på att utbildningen ska ge rätt till studiestöd, villkor om ålder m.m.

Som *CSN* påtalat finns i studiestödslagen bestämmelser som reglerar möjligheterna till studiemedel och studiehjälp för studerande som har beviljats ett tidsbegränsat uppehållstillstånd och där tillståndet har upphört att gälla (2 kap. 4 a § och 3 kap. 4 a § studiestödslagen). Dessa bestämmelser bör följaktligen också vara tillämpliga för de personer som har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd.

Sammanfattningsvis behövs det utöver förslaget inga ytterligare lagändringar för att studiestödslagens befintliga bestämmelser ska vara tillämpliga.

3.10.5 Ytterligare rättsligt stöd för behandling av personuppgifter behövs inte

Regeringens bedömning

Det behöver inte införas något ytterligare rättsligt stöd för personuppgiftsbehandling med anledning av förslagen. Det behövs inte heller någon ytterligare sekretessreglering.

Promemorians bedömning

Bedömningen i promemorian överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker bedömningen eller har inget att invända mot den. Det gäller bl.a. *Integritetsskyddsmyndigheten (IMY)* och *Sveriges Kommuner och Regioner*. *Centrala studiestödsnämnden (CSN)* delar bedömningen att det inte behövs något ytterligare rättsligt stöd för behandling av personuppgifter eftersom förslaget inte innebär en utökning av behandlingen av personuppgifter. CSN behandlar redan i dag sådana personuppgifter som är aktuella när berörda utländska medborgare ansöker om studiestöd från CSN.

Skälen för regeringens bedömning

Det finns rättsligt stöd för den tillkommande personuppgiftsbehandlingen

I sin handläggning av ärenden om studiehjälp och studiemedel behandlar CSN redan i dag personuppgifter som rör om en person har ett visst uppehållstillstånd och när detta tillstånd har utfärdats. Detta bekräftas av *CSN*. Uppgifterna ska på begäran lämnas från Migrationsverket till CSN (6 kap. 13 a § studiestödsförordningen). Förslagen i propositionen innebär visserligen att CSN kommer att behöva behandla personuppgifter som rör ytterligare två typer av uppehållstillstånd: uppehållstillstånd med och efter tillfälligt skydd. Ingen av dessa nya typer av uppgift skiljer sig dock särskilt mycket från de uppgifter som CSN redan behandlar. Det rör sig inte heller om

känsliga personuppgifter. Eftersom fler personer kan komma att få studiehjälp och studiemedel genom förslagen kommer CSN också behöva behandla personuppgifter om fler personer än i dag. I jämförelse med det antal personer som CSN redan behandlar personuppgifter om rör det sig dock om en mindre ökning, se avsnitt 3.10.7.

Det rättsliga stödet för CSN att behandla personuppgifter finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), förkortad dataskyddsförordningen, och i kompletterande bestämmelser i studiestödsdatalagen (2009:287) och studiestödsdataförordningen (2009:321). De lagliga grunderna för CSN:s personuppgiftsbehandling framgår av artikel 6.1 c och artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen, dvs. att behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse respektive nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i CSN:s myndighetsutövning.

I studiestödsdatalagen anges bl.a. att personuppgifter får behandlas i CSN:s studiestödsverksamhet om de behövs för att handlägga ärenden, administrera handläggningen, förbereda handläggningen, informera studiestödsberättigade om studiestödsförmåner och studiesociala förmåner, ta fram och distribuera bevis om studiestöd för studier till studerande eller anmäla oegentligheter inom studiestödsverksamheten till ett offentligt organ som har ansvar att utreda eller beivra oegentligheterna (4 §).

Uppgifterna om att en person har beviljats uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd och när tillståndet har beviljats behöver behandlas för samma ändamål som andra uppgifter i ärenden om studiehjälp och studiemedel. Det rättsliga stödet som redan finns för CSN att behandla personuppgifter bedöms därmed även omfatta de nya uppgifterna. Behandlingen av de nya typerna av uppgifter bedöms inte medföra någon större negativ konsekvens för den personliga integriteten. Detsamma gäller för den tillkommande behandlingen av de kategorier av personuppgifter som redan behandlas. Personuppgiftsbehandlingen måste därför anses stå i rimlig proportion till det syfte som ligger bakom ändringarna, dvs. att personer som har tillfälligt skydd i Sverige efter att de har tvingats lämna Ukraina ska få rätt till studiehjälp och studiemedel. Det behövs därmed inte något ytterligare rättsligt stöd för behandling av personuppgifter vilket är en bedömning som delas av *CSN*.

Den sekretessreglering som finns är tillräcklig

I ärenden om studiestöd gäller enligt 28 kap. 9 § offentlighets- och sekretesslagen sekretess för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. I andra ärenden än sådana om studiestöd under sjukdom gäller sekretessen inte beslut i ärendet. För uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst femtio år. Bestämmelsen är utformad med ett s.k. rakt skaderekvisit, dvs. en presumtion för offentlighet. I förarbetena till denna bestämmelse anges att i ärenden om studiestöd kan det förekomma uppgifter om enskilds både personliga och ekonomiska förhållanden av känslig natur, t.ex. om sjukdom eller annan liknande orsak till studieavbrott eller till nedsättning av förmåga att återbetala studiemedel. Sekretess ska dock gälla endast om det kan antas att den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Ett sådant rekvisit leder till att det stora flertalet uppgifter som förekommer i studiestödsärenden och som avser ekonomiska förhållanden får lämnas ut (se Regeringens proposition med förslag till sekretesslag m.m., prop. 1979/80:2 Del A s. 267). Mot bakgrund av denna sekretessreglering och det faktum att de nya typerna av uppgifter som kommer att behandlas i CSN:s studiestödsverksamhet inte nämnvärt skiljer sig från de uppgifter som redan

behandlas måste även de nya uppgifterna anses omfattas av ett tillräckligt sekretesskydd. Någon ytterligare sekretessreglering behövs alltså inte.

3.10.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Äldre bestämmelser ska fortfarande gälla för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian överensstämmer i sak med regeringens förslag. Utformningen av övergångsbestämmelsen skiljer sig dock åt språkligt. I promemorian föreslås att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för studiehjälp och studiemedel som avser tid före ikraftträdandet.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Det gäller bl.a. *Saco studentråd, Sveriges förenade studentkårer* och *Sveriges Kommuner och Regioner*. *Centrala studiestödsnämnden (CSN*) har inget att invända mot föreslagets ikraftträdandedatum. CSN vill dock upplysa om att det valda ikraftträdandedatumet och övergångsbestämmelsen kan innebära svårigheter vad gäller möjligheten för den studerande att få ett positivt beslut om rätt till studiestöd i tid till en studiestart i nära anslutning till årsskiftet.

Skälen för regeringens förslag

Det är viktigt att de studieekonomiska förutsättningarna för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd förbättras. Lagändringen bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Som *CSN* påtalar kan promemorians föreslagna ikraftträdande innebära att vissa personer inte hinner få beslut innan studiestart. Dessa personer kommer dock att kunna få studiestöd utbetalt retroaktivt enligt befintliga bestämmelser i studiestödslagen. Förslaget föreslås därför träda i kraft den 1 januari 2026.

För att CSN inte ska behöva ompröva tidigare fattade beslut behöver äldre bestämmelser fortfarande gälla för studiehjälp och studiemedel som avser tidigare år. Det behöver därför införas övergångsbestämmelser med den innebörden. I avsnitt 2.4 och 3.11 lämnas förslag om följdändringar i studiestödslagen med anledning av avvecklingen av studiestartsstödet. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. För att förenkla tillämpningen av studiestödslagen anser regeringen att övergångsbestämmelserna till de olika lagändringarna bör överensstämma. Det bör därför införas övergångsbestämmelser som innebär att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

3.10.7 Konsekvenser

Vilka kan bli berörda?

Förslaget kan påverka och bedöms gynna personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige. Förslaget påverkar de i målgruppen som studerar eller

planerar att studera och som i övrigt uppfyller villkoren att beviljas studiehjälp eller studiemedel. Förslaget påverkar också staten och administrerande myndigheter.

Konsekvenser för staten

Konsekvenser för statens budget

Studiehjälp och studiemedel är rättighetsstyrda vilket innebär att de som uppfyller villkoren också har rätt till stöd. Förslaget bedöms innebära att cirka 1 100 personer kommer att studera med studiehjälp inom gymnasieskolan. Kostnaden för detta beräknas uppgå till cirka 14 miljoner kronor årligen. Förslaget bedöms vidare innebära att cirka 800 personer kommer att ha möjlighet att studera med studiemedel. Kostnaden för detta beräknas uppgå till cirka 26 miljoner kronor årligen. Dessa kostnader kan jämföras med de anslagna medel som finns för stöden. För 2025 uppgår anslaget för studiehjälp och studiemedel till 4 544 miljoner kronor respektive 20 439 miljoner kronor. Sammantaget får förslagets kostnader därmed bedömas som marginella och bör således kunna hanteras genom omfördelningar inom befintliga anslag.

För att förslagen inte ska medföra mer långtgående kostnader än vad som kan anses berättigat har målgruppen för förslaget bl.a. avgränsats till att avse personer som omfattas av rådets genomförandebeslut och som har haft uppehållstillstånd med eller efter tillfälligt skydd under sammanlagt minst tolv månaders tid (se övervägaden i avsnitt 3.10.4).

Konsekvenser för Centrala studiestödsnämnden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) är ansvarig myndighet för att administrera studiestödet. I detta ingår att bl.a. bedöma om utländska medborgare som söker studiestöd har rätt till studiestöd samt i övrigt uppfyller villkoren för att få stöd. *CSN* framför att förslaget kommer att innebära en ökad administration för myndigheten. Ett utökat antal personer som beviljas svenskt studiestöd innebär enligt CSN en ökad årlig administrativ kostnad för myndigheten. CSN menar att full kostnadstäckning för reformen skulle kräva att myndighetens förvaltningsanslag höjs med 1 miljon kronor årligen.

Regeringen kan konstatera att förslaget innebär att myndigheten kommer att få pröva något fler ärenden. Samtidigt bör antalet tillkommande ärenden betraktas som marginella i förhållande till hur många ärenden om studiemedel och studiehjälp som myndigheten årligen hanterar. En mindre tillkommande studiestödsreform bör därför kunna hanteras av myndigheten utan att förvaltningsanslaget behöver utökas.

CSN kan också behöva informera presumtiva studerande om förändringen. Vikten av informationsinsatser är också något som *Nordic Ukraine Forum* lyfter. Regeringen kan konstatera att dessa mindre informationsinsatser ryms inom myndighetens befintliga uppdrag att ge lättillgänglig och behovsanpassad information till berörda om de stöd som myndigheten administrerar.

Sammanfattningsvis bedöms CSN:s administration öka något med anledning av förslaget men ökningen bedöms kunna hanteras inom myndighetens befintliga anslag.

Konsekvenser för Överklagandenämnden för studiestöd

Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) är överklagandeinstans för ärenden om tilldelning och återkrav av studiestöd. ÖKS prövar årligen ett fåtal ärenden som avser rätten till studiestöd för utländska medborgare. Förslaget bör inte innebära mer än ett fåtal tillkommande ärenden och det bedöms därför inte påverka ÖKS ärendemängd i någon större utsträckning. Eventuellt tillkommande ärenden bör därför rymmas inom myndighetens befintliga anslag.

Konsekvenser för Migrationsverket

Migrationsverket har viss uppgiftsskyldighet gentemot administrerande studiestödsmyndigheter och ska på begäran lämna uppgift till CSN eller ÖKS om en utlänning vistas i Sverige enligt utlänningslagen (6 kap. 13 a § studiestödsförordningen). Förslaget innebär att Migrationsverket kommer att lämna över fler uppgifter men eftersom denna hantering är automatiserad så bedöms myndighetens administration inte påverkas nämnvärt i detta avseende

Migrationsverket framför att det finns en relativt stor grupp som har haft uppehållstillstånd enligt massflyktsdirektivet i minst tolv månader och som ännu inte har folkbokfört sig. De omfattas därmed av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och kan under vissa omständigheter ha rätt till diverse bidrag och ersättningar samt till boende. Om dessa personer beviljas studiestöd kommer Migrationsverkets verksamhet påverkas på så sätt att myndigheten behöver göra mer omfattande utredningar om t.ex. dagersättning och logiersättning.

Regeringen kan, liksom Migrationsverket, konstatera att personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd ska folkbokföras i Sverige efter de första tolv månadernas uppehållstillstånd om de har för avsikt att fortsätta leva i Sverige (5 § lagen [2024:691] om folkbokföring av utlänningar med tillfälligt skydd i vissa fall). De personer som omfattas den föreslagna rätten till studiestöd är alltså skyldiga att folkbokföra sig i Sverige.

Sammanfattningsvis bedöms Migrationsverkets administration öka något med anledning av förslaget men ökningen bedöms kunna hanteras inom myndighetens befintliga anslag.

Konsekvenser för enskilda

Förslaget innebär att de studieekonomiska förutsättningarna förbättras för målgruppen. Det kan bidra till mer effektiva studier vilket är positivt för den enskilde men också för samhället.

För den som är mellan 16 och 20 år som läser på gymnasienivå kommer det att vara möjligt att få studiehjälp. I studiehjälpen ingår bl.a. studiebidrag som uppgår till 1 250 kronor i månaden. Möjligheten till extra tillägg kommer också att förbättra möjligheterna för ungdomar från inkomstsvaga hushåll att kunna bedriva studier. Elever i gymnasial lärlingsutbildning och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram kommer också att ha möjlighet till kostnadsersättning (så kallad lärlingsersättning). Lärlingsersättning lämnas med 1 500 kronor per månad (förordningen [2013:1121] om kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och lärlingsliknande utbildning inom introduktionsprogram).

För studerande på eftergymnasial nivå och till vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå kommer det att vara möjligt att få studiemedel. Under 2025 uppgår totalbeloppet inom studiemedlen, dvs. studiebidrag och studielån, till 14 625 kronor per studiemånad.

Universitets- och högskolerådet framför att det inte är tydligt om förslaget även inkluderar medel för studier utomlands. Regeringen kan konstatera att eftersom förslaget inte innehåller några särskilda bestämmelser om utlandsstudier för målgruppen kommer de generella reglerna i studiestödslagen och studiestödsförordningen vara tillämpliga även för denna grupp. Studiemedel får lämnas för studier utanför Sverige (utlandsstudier) om den studerande under de senaste fem åren har varit bosatt i Sverige i en sammanhängande period om minst två år (3 kap. 23 § studiestödslagen). Detta krav på bosättning gäller dock inte för utlandsstudier som kan tillgodoräknas helt inom ramen för en

studiemedelsberättigande utbildning som den studerande bedriver vid en läroanstalt i Sverige (3 kap. 25 a § studiestödsförordningen).

Som anges i avsnitt 3.10.6 är det viktigt att de studieekonomiska förutsättningarna för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd förbättras och att lagändringen därför bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Därför föreslås det att förslaget ska träda i kraft den 1 januari 2026, vilket är positivt för den enskilde.

Konsekvenser för jämställdheten

Förslaget kommer att gälla lika för kvinnor och män. Totalt bland alla som fick studiebidraget inom studiehjälpen under 2024 var 49 procent kvinnor och 51 procent män. Totalt bland alla som fick studiemedel under 2024 var 73 procent kvinnor och 27 procent män. Att fler kvinnor än män får studiemedel beror till stor del på att kvinnor i större utsträckning än män påbörjar studier. Sett till hur könsfördelningen ser ut bland personer som har beviljats ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd antas förslaget leda till motsvarande andel kvinnor och män som studerar med studiehjälp respektive studiemedel. Förslaget bedöms därför påverka fler kvinnor än män.

Konsekvenser om ingen reglering genomförs

I avsnitt 3.10.4 redogörs det för alternativet att behålla nuvarande ordning och vad det skulle få för effekter. I avsnittet redogörs det också för olika alternativ till avgränsningar av förslagets målgrupp.

Övriga konsekvenser

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden, de integrationspolitiska målen, brottsligheten eller miljön.

Studiebidraget inom studiehjälpen är en del av statens stöd till barnfamiljer och syftar bl.a. till att kompensera för en del av familjens kostnader för barnens skolgång. Att det ges en möjlighet till studiehjälp för studier på gymnasial nivå är därför positivt för både barn och barnfamiljer.

När det gäller konsekvenser i förhållande till EU-rätten så rör förslaget inte dessa frågor. Förslaget går därför utöver de skyldigheter som följer av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

Utvärdering av förslagets konsekvenser

När det gäller utvärderingen av förslagets konsekvenser har CSN enligt myndighetens instruktion bl.a. i uppdrag att följa och analysera studiestödets utveckling och effekter. CSN ska årligen redogöra för detta till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet).

3.10.8 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i studiestödslagen (1999:1395)

2 kap.

4 b § *Studiehjälp får lämnas till studerande som*

1. omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs, och

2. har beviljats

a) uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716), eller

b) uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 6 § utlänningslagen.
Studiehjälp får dock inte lämnas under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om till vilka personer som studiehjälp får lämnas. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.4.

Paragrafen kompletterar 4 och 4 a §§ som också innehåller bestämmelser om till vilka personer som studiehjälp får lämnas.

Bestämmelsen i *första stycket punkt 1* innebär att studiehjälp får lämnas till utlänningar som omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs. Rådets genomförandebeslut har i svensk rätt utsträckts till att även gälla bl.a. utlänningar som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 och är ukrainska medborgare eller hade internationellt skydd i Ukraina samt familjemedlemmar till dessa grupper (4 kap. 19 h § utlänningsförordningen [2006:97]). Studiehjälp får enligt paragrafen även lämnas till studerande som omfattas av dessa bestämmelser.

I *första stycket punkt 2* regleras vilka typer av uppehållstillstånd som kan ge rätt till studiehjälp enligt bestämmelsen.

I *punkt 2 a* regleras rätten till studiehjälp för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Hänvisningen till 21 kap. 2 § utlänningslagen innebär att en studerande kan ha rätt till studiehjälp om han eller hon har beviljats ett uppehållstillstånd på den grunden att han eller hon omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet och i enlighet med direktivet har överförts till eller tagits emot i Sverige. Enligt 21 kap. 3 § utlänningslagen får regeringen meddela föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer, utöver dem som omfattas av genomförandebeslutet, får ges uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, om dessa personer har fördrivits av samma skäl och från samma ursprungsland eller ursprungsregion. Hänvisningen till 21 kap. 3 § innebär att även personer som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av sådana föreskrifter meddelade av regeringen kan få studiehjälp. Hänvisningen till 21 kap. 4 § innebär att en person även får beviljas studiehjälp om han eller hon har beviljats uppehållstillstånd på den grunden att han eller hon är gift eller sambo med eller barn till någon som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

I *punkt 2 b* regleras rätten till studiehjälp för personer med uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 6 § utlänningslagen. Hänvisningen till 21 kap. 6 § utlänningslagen innebär att även personer med ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd får beviljas studiehjälp. Ett sådant tillstånd kan lämnas om ett program för att förbereda att en utlänning återvänder självmant har inletts när ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd upphör.

I *andra stycket* regleras att studiehjälp inte får lämnas under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid. Att det är uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid som ska beaktas innebär att giltighetstiden för t.ex. ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och giltighetstiden för ett uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd kan läggas samman.

Studerande som uppfyller kraven i paragrafen har rätt till studiehjälp. För att beviljas studiehjälp behöver de studerande också uppfylla övriga krav som ställs, t.ex. avseende ålder och studietakt.

3 kap.

4 b § *Studiemedel får lämnas till studerande som*

1. omfattas av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs, och

2. har beviljats

a) uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt 21 kap. 2, 3 eller 4 § utlänningslagen (2005:716), eller

b) uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt 21 kap. 6 § utlänningslagen (2005:716).

Studiemedel får dock inte lämnas under de första tolv månaderna av uppehållstillståndens sammanlagda giltighetstid.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om till vilka personer som studiemedel får lämnas. Övervägandena finns i avsnitt 3.10.4.

Paragrafen kompletterar 4 och 4 a §§ som också innehåller bestämmelser om till vilka personer som studiemedel får lämnas.

Paragrafen är utformad på samma sätt som den nya 2 kap. 4 b §, se författningskommentaren till den paragrafen.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för förhållanden som hänför sig till tiden före ikraftträdandet.

I *punkt 1* anges att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2026.

I *punkt 2* regleras att äldre bestämmelser ska tillämpas när Centrala studiestödsnämnden efter ikraftträdandet fattar beslut om studiestöd som avser en period före den 1 januari 2026. De nya bestämmelserna ska alltså inte tillämpas retroaktivt för studieperioder före ikraftträdandet.

3.11 Studiestartstödet avvecklas

3.11.1 Ärendet och dess beredning

I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 15 avsnitt 2.9) gjordes bedömningen att studiestartsstödet bör avvecklas och att det ska vara helt avvecklat till den 1 januari 2026. I propositionen uttalades en avsikt att återkomma till riksdagen med en proposition om avvecklande av studiestartsstödet.

Inom Utbildningsdepartementet har promemorian Avveckling av studiestartsstödet utarbetats (U2025/00701). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1* avsnitt 1. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 1* avsnitt 2. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 1* avsnitt 3. Remissyttrandena finns tillgängliga på regeringens webbplats (regeringen.se) och i Utbildningsdepartementet (U2025/00701).

3.11.2 Studiestartsstödet går i stor utsträckning till fel målgrupp

Syftet med studiestartsstödet är att öka rekryteringen till studier bland personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det finns dock tydliga indikationer på att stödet inte går till avsedd målgrupp. När stödet infördes uttalade regeringen att en person som har en gymnasieexamen endast i undantagsfall bör kunna komma i fråga för stödet och att stöd inte bör kunna lämnas till en person som har en utbildning på eftergymnasial nivå (prop. 2016/17:158 s. 35 och 36). Riksrevisionen har i en granskningsrapport (RiR

2024:3) bl.a. analyserat de cirka 10 500 individer som skrivits ut från Arbetsförmedlingen med studier som angiven orsak och som någon gång tagit emot studiestartsstödet under 2017–2022. Riksrevisionen har funnit att omkring hälften av dem hade en färdigställd gymnasieutbildning sedan tidigare och att närmare 30 procent dessutom hade en eftergymnasial utbildning. Studiestartsstödet går alltså i stor utsträckning till fel målgrupp vilket innebär att det sker omfattande felaktiga utbetalningar av stödet.

3.11.3 Nuvarande reglering

Det finns flera olika studiefinansieringsformer för arbetslösa med kort tidigare utbildning

Det finns två olika typer av studiestöd som kan lämnas till vuxna arbetslösa med stora utbildningsbehov. Det är studiemedel och studiestartsstöd. Dessutom kan aktivitetsstöd i vissa fall lämnas till vuxna studerande.

Studiemedel får lämnas till studerande på eftergymnasial nivå och till vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå

Studerande som uppfyller vissa grundvillkor har rätt till studiemedel som består av studiebidrag och studielån. Studiemedel får lämnas till studerande på eftergymnasial nivå och till vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå (3 kap. 1 och 2 §§ studiestödslagen [1999:1395], 3 kap. 1 § studiestödsförordningen [2000:655] och bilagan till den förordningen).

Studiebidraget är skattefritt och pensionsgrundande (11 kap. 34 § inkomstskattelagen [1999:1229] och 60 kap. 19 § socialförsäkringsbalken).

Studiemedel lämnas med ett belopp som för varje vecka då den studerande har rätt till studiemedel utgör 5,74 procent av prisbasbeloppet vid studier på heltid. Under 2025 motsvarar detta 14 625 kronor per studiemånad (3 kap. 11 § studiestödslagen).

Det finns två olika nivåer på bidraget, en generell och en högre nivå. Den generella bidragsnivån utgör 30,3 procent av totalbeloppet medan den högre nivån utgör 67,1 procent av totalbeloppet. Med totalbelopp avses summan av bidrag och lån. Det generella bidraget uppgår till 4 433 kronor per studiemånad under 2025. Det högre bidraget uppgår till 9 806 kronor per studiemånad under 2025. Studiemedel med den högre bidragsnivån kan lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå till studerande som är 25 år eller äldre och som saknar sådan utbildning. Under vissa förutsättningar får det högre bidragsbeloppet även lämnas till studerande under 25 år (3 kap. 12 och 13 §§ studiestödslagen och 3 kap. 9, 9 a och 10 §§ studiestödsförordningen).

I vissa fall kan den studerande även få tilläggsbidrag, tilläggslån och merkostnadslån. Tilläggsbidraget lämnas till studerande som har vårdnaden om barn och utgör ett differentierat kompletterande stöd vars storlek beror på antalet barn. Som exempel uppgår tilläggsbidraget till en studerande med två barn till 1 374 kronor per studiemånad under 2025 (3 kap. 13 a § studiestödslagen och 3 kap. 11 a–11 c §§ studiestödsförordningen).

Tilläggslån kan lämnas till studerande över 25 år som har haft en viss arbetsinkomst kalenderåret närmast före studiernas början. Tilläggslånet uppgår till 5 044 kronor per studiemånad under 2025 (3 kap. 14 § studiestödslagen och 3 kap. 12 § studiestödsförordningen).

Lån kan även lämnas för vissa merkostnader (merkostnadslån) som den studerande har i samband med sina studier (3 kap. 15 § studiestödslagen och 3 kap. 13 § studiestödsförordningen).

Studiestartsstöd lämnas till personer med kort tidigare utbildning

Syftet med studiestartsstödet är att öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov, för att stärka deras möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden (1 § lagen [2017:527] om studiestartsstöd).

Studiestartsstöd får lämnas till den som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande och gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Vad som avses med en kort utbildning behandlas i propositionen Studiestartsstöd – ett nytt rekryterande studiestöd (prop. 2016/17:158). Där anges att i första hand är det personer som inte har en avslutad utbildning på gymnasial nivå som bör omfattas. I vissa fall bör dock även personer som har en avslutad utbildning på gymnasial nivå, men där den tidigare utbildningen med hänsyn till dess ålder eller omfattning behöver kompletteras med ytterligare studier på grundläggande eller gymnasial nivå, anses ha kort utbildning. En person som har en gymnasieexamen eller motsvarande äldre utbildning bör därför endast i undantagsfall kunna komma i fråga för studiestartsstöd. Studiestartsstöd bör dock inte kunna lämnas till den som har en utbildning på eftergymnasial nivå, eftersom en sådan person i detta sammanhang inte kan anses ha en kort utbildning (4 och 6 §§ lagen om studiestartsstöd och prop. 2016/17:158 s. 35 och 36).

Studiestartsstöd får bara lämnas till den som är anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Det finns också ett arbetslöshetskrav som den sökande ska uppfylla (6 § lagen om studiestartsstöd och 4 § förordningen [2017:532] om studiestartsstöd).

Stödet får lämnas för studier på grundläggande och gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning i folkhögskola (5 § förordningen om studiestartsstöd).

Den studerande kan få studiestartsstöd från och med det kalenderår som han eller hon fyller 25 år och längst till och med det kalenderår som han eller hon fyller 60 år (5 § lagen om studiestartsstöd).

Studiestartsstödet består av bidrag utan inslag av lån

Studiestartsstödet består av bidrag utan inslag av lån och lämnas i den mån det finns tillgång på medel (1 § lagen om studiestartsstöd).

Vid studier på heltid lämnas stöd med ett belopp som för varje vecka utgör 4,75 procent av prisbasbeloppet, vilket under 2025 motsvarar 12 103 kronor per studiemånad för heltidsstudier. Studerande som har vårdnad om barn kan få ett tilläggsbidrag för varje barn (18 § lagen om studiestartsstöd).

Studiestartsstödet används i kommunernas rekryterande verksamhet

Studiestartsstöd är ett verktyg som kommunerna kan välja att använda inom ramen för sitt ansvar att rekrytera personer till studier (2 § lagen om studiestartsstöd).

En kommun som väljer att använda studiestartsstödet ska uppmana personer i hemkommunen, som kommunen anser kan antas höra till målgruppen för stödet och som kommunen bedömer är prioriterade, att ansöka om stöd. En sådan ansökan ska lämnas till kommunen. Kommunen ska sedan vid prövningen av ansökan bedöma om

den sökande tillhör målgruppen för studiestartsstödet. Om kommunen bedömer att den sökande inte uppfyller villkoren eller om en ansökan kommit in till kommunen utan att den enskilde uppmanats att ansöka ska kommunen avslå ansökan. Om kommunen bedömer att den sökande uppfyller villkoren, ska kommunen i stället överlämna ärendet till Centrala studiestödsnämnden som prövar övriga förutsättningar för stödet (26–28 §§ lagen om studiestartsstöd).

Det finns möjligheter att studera med ersättning vid deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska program

En person som är minst 25 år, som är eller riskerar att bli arbetslös och som söker arbete genom Arbetsförmedlingen kan få aktivitetsstöd för studier på kommunal vuxenutbildning eller motsvarande utbildning vid folkhögskola inom ramen för det arbetsmarknadspolitiska programmet förberedande insatser (2 kap. 1 § förordningen [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser och 8 och 30 §§ förordningen [2000:634] om arbetsmarknadspolitiska program).

Personer som omfattas av lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och som är anmälda som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen kan få etableringsersättning bl.a. vid deltagande i utbildning inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå eller motsvarande utbildning inom folkhögskolan. Detta kan de få inom ramen för det arbetsmarknadspolitiska programmet etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (2 kap. 12 § förordningen om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser och 1, 5 och 13 §§ förordningen [2017:820] om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare).

För att en person ska kunna få aktivitetsstöd eller etableringsersättning behöver Arbetsförmedlingen ha anvisat personen till det arbetsmarknadspolitiska programmet. Det kan Arbetsförmedlingen bara göra om det är arbetsmarknadspolitiskt motiverat (9 § förordningen [2000:628] om arbetsmarknadspolitiska verksamheten och 5 § förordningen om arbetsmarknadspolitiska program).

3.11.4 Studiestartsstödet ska avvecklas

Regeringens förslag

Studiestartsstödet ska avvecklas.

Till följd av att studiestartsstödet avvecklas ska följdändringar göras i annan lagstiftning.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna

Knappt hälften av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Det gäller bl.a. *Centrala studiestödsnämnden*, *Arbetsförmedlingen*, *Statens skolinspektion*, *Försäkringskassan*, *Gotlands kommun*, *Nätverket unga för tillgänglighet (Nuft)* och *Svenskt Näringsliv*. *Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU)* bedömer att lagförslaget är välavvägt mot bakgrund av att stödet till stor del inte går till den tilltänkta målgruppen. IFAU framför också att forskningsstödet för den utbildningssubvention som stödet innebär är osäkert. *Borås kommun* anser att studiestartsstödet inte har fungerat på det sätt som avsetts. Enligt kommunen är stödet utformat på ett sätt som inte kan förväntas ge likvärdighet i tillämpningen då det finns ett

betydande tolkningsutrymme kring reglerna. *Umeå kommun* ställer sig positiv till förslaget då det kan bidra till en mer effektiv och rättssäker hantering av studiestöd. *Sveriges Kommuner och regioner (SKR)* anser också att avvecklingen av studiestartsstödet är ett nödvändigt steg för att säkerställa en mer rättssäker och effektiv hantering. SKR vill samtidigt understryka att behovet av utbildning och ändamålsenliga rekryterande studiestöd kvarstår för kortutbildade personer som uppbär ekonomiskt bistånd. SKR, och även Borås kommun, föreslår därför att det utreds och inrättas en mer träffsäker form av studiefinansiering för denna målgrupp.

Drygt hälften av remissinstanserna ifrågasätter att studiestartsstödet ska avvecklas och föreslår i stället att reglerna för stödet justeras. Det gäller bl.a. *Specialpedagogiska skolmyndigheten*, *Myndigheten för delaktighet*, *Enköpings kommun*, *Luleå kommun*, *Uppsala kommun, Folkbildningsrådet* och *Landsorganisationen i Sverige (LO)*. *Gävle kommun* anser att avskaffandet av studiestartsstödet riskerar att försämra möjligheterna för lågutbildade och personer med utländsk utbildning att ta steget in i studier och vidare mot arbetsmarknaden. Att studera med studiemedel innebär enligt kommunen skuldsättning och många i målgruppen är enligt kommunen tveksamma till att ta lån för studier, särskilt på grundläggande nivå. *Karlstads kommun* bedömer också att en avveckling av studiestartsstödet innebär en ökad skuldsättning för en redan sårbar målgrupp, med påtagligt ökad risk för återbetalningsproblem. *Akademikerförbundet SSR* ser gärna att en utredning tillsätts som kan göra studiestartsstödet träffsäkert rörande målgruppen där målet måste vara ett tydligt, rättssäkert, ändamålsenligt och tillgängligt stöd som leder till att fler i denna målgrupp kan utbilda sig. *Tjänstemännens centralorganisation (TCO)* framför en liknande synpunkt. Om studiestartsstödet avvecklas vill TCO poängtera vikten av att se över alternativa möjligheter till rekryterande studiefinansiering för personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov.

Skälen för regeringens förslag

Studiestartsstödet går i stor utsträckning till fel målgrupp vilket innebär att det görs omfattande felaktiga utbetalningar av stödet

Studiestartsstödet ska vara ett verktyg för kommunerna för att kunna öka rekryteringen till studier bland personer med stort utbildningsbehov som annars inte hade valt att studera. Det är avsett för personer med kort tidigare utbildning och en person som har en gymnasieexamen bör endast i undantagsfall kunna komma i fråga för stödet. Stödet ska hanteras på ett rättvist och rättssäkert sätt. För att det ska vara möjligt ska kommunerna ta fram lokala riktlinjer för hur stödet ska användas och vilka tolkningar som ska göras (prop. 2016/17:158 s. 30, 35 och 41).

Som beskrivits i avsnitt 3.11.2 har Riksrevisionen funnit att det finns indikationer på att studiestartsstödet har hanterats på ett sätt som inte är i linje med stödets syfte. Av granskningsrapporten framgår bl.a. att omkring hälften av dem som fått studiestartsstöd under 2017–2022 efter att ha skrivit ut sig från Arbetsförmedlingen hade en färdigställd gymnasieutbildning sedan tidigare och att närmare 30 procent dessutom hade en eftergymnasial utbildning. Att studiestartsstödet i stor omfattning går till dem med en starkare utbildningsbakgrund än vad som är tänkt innebär att det sker omfattande felaktiga utbetalningar av stödet. Korrekta utbetalningar är centralt för att tilliten till välfärdssystemet ska kunna upprätthållas. En av utgångspunkterna för studiestödssystemet är också att stöd endast ska betalas ut till dem som har rätt till det.

Ett annat problem med studiestartsstödet är att arbetssökande med kort utbildning inte har likvärdiga möjligheter att studera med stödet. Det är frivilligt för en kommun att ansluta sig till studiestartsstödet och några kommuner står också utanför. Det finns därutöver stora skillnader i hur hög grad de anslutna kommunerna använder sin till-

delade budget för stödet. Ovanstående problem är något som också lyfts fram i Riksrevisionens granskningsrapport.

Studiestartsstödet hanteras alltså inte på ett rättvist och rättssäkert sätt och det är ett skäl för att avveckla stödet. Det är en bedömning som delas av bl.a. *CSN*, *Arbetsförmedlingen*, *SKR*, *Borås kommun* och *Umeå kommun*. Ett alternativ till att avveckla studiestartsstödet skulle kunna vara att genomföra regelförändringar så att stödet inte kan ges till dem som har en högre utbildningsnivå än avsett. För att kunna hantera studiestartsstödet på ett rättvist och rättssäkert är det dock en central del av stödets konstruktion att kommunerna ska fastställa lokala riktlinjer. Sådana riktlinjer kan t.ex. innehålla principer för den prioritering som ska göras av kommunen vad gäller individers utbildningsbakgrund och utbildningsbehov (prop. 2016/17:158 s. 40–41). Att säkerställa att stödet endast kan ges till kortutbildade skulle kräva alltför omfattande förändringar av stödets konstruktion och administration för att det ska kunna anses motiverat. Regeringen delar därför inte synpunkterna från bl.a. *Enköpings kommun*, *Folkbildningsrådet* och *LO* om att reglerna för stödet ska justeras i stället för att stödet ska avvecklas.

Studiestartsstödet infördes 2017 och volymerna har sedan dess varit låga och de har även minskat över tid. Stödet fungerar därmed i stora delar inte som det var avsett. Som *IFAU* framför så är också forskningsstödet för den utbildningssubvention som stödet innebär osäkert. Sammantaget finns det därmed enligt regeringen flera starka skäl som talar för att studiestartsstödet bör avvecklas.

Det finns omfattande möjligheter till studiefinansiering inom studiemedelssystemet och vid deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska program

Det svenska studiestödet är ett av världens mest generösa studiestödssystem och för den målgrupp som studiestartsstödet är avsett för finns det goda möjligheter att få det högre bidraget inom studiemedlen. Målgruppen för det högre bidraget liknar på många sätt den målgrupp som studiestartsstödet riktar sig till i dag. Båda stöden riktar sig primärt till personer med kort tidigare utbildning och stora utbildningsbehov. Den högre bidragsnivån inom studiemedlen är visserligen något lägre än studiestartsstödet men totalbeloppet inom studiemedlen, dvs. studiebidrag och studielån sammantagna, är högre än den bidragsnivå som studiestartsstödet kan erbjuda. Studiebidraget inom studiemedlen är också, till skillnad från studiestartsstödet, pensionsgrundande. Studier med studiemedel innebär dock att studielån kan bli aktuellt vilket skulle kunna leda till en ökad skuldsättning för den enskilde och i förlängningen en ökad risk för återbetalningsproblem. Det är också något som lyfts av *Gävle kommun* och *Karlstads kommun*.

Genom det högre bidraget kan emellertid skuldsättningen hållas nere för studier på lägre nivåer. För de låntagare som av någon anledning har svårt att betala tillbaka sina lån finns det dessutom särskilda trygghetsregler inom återbetalningssystemet. Det finns t.ex. möjlighet att söka nedsättning av återbetalningen eller avskrivning av studieskulderna. Det är också viktigt att poängtera att möjligheterna för enskilda att återbetala sina studieskulder stärks om utbildningen slutförs. En av regeringens huvudprioriteringar inom utbildningspolitiken är att ge goda förutsättningar för att studera på utbildningar av hög kvalitet inom den kommunala vuxenutbildningen, yrkeshögskolan och högskolan.

Målgruppen för studiestartsstödet har alltså goda möjligheter att studera med förmånliga villkor inom studiemedelssystemet genom det högre bidraget. Det finns därutöver goda möjligheter att studera på grundläggande och gymnasial nivå vid deltagande i vissa arbetsmarknadspolitiska program och då med etableringsersättning eller aktivitetsstöd. För den avsedda målgruppen för studiestartsstödet, dvs. kortutbildade arbets-

lösa med stora utbildningsbehov, finns det alltså även utan studiestartsstödet omfattande möjligheter till studiefinansiering. Med anledning av det och mot bakgrund av att studiestartsstödet inte används som avsett bör stödet avvecklas. Följaktligen bör lagen (2017:527) om studiestartsstöd upphävas.

Vid ett avvecklande av studiestartsstödet vill bl.a. *Akademikerförbundet SSR*, *SKR* och *TCO* att möjligheter till studiefinansiering för personer med kort utbildning och stort utbildningsbehov ska ses över. När det gäller målgruppens möjligheter till studiefinansiering har regeringen i budgetpropositionen för 2025 aviserat att det finns ett behov av en översyn av studiemedelssystemet. Utgångspunkterna för översynen bör vara ett studiestödssystem som är följsamt mot dagens och framtida utbildningssystem och arbetsmarknadens behov samt att effektiviteten i rekryteringen till studier ska öka. En av utgångspunkterna för den aviserade översynen bör också vara att tryggheten för de studerande värnas och att de studerandes skuldsättning beaktas (prop. 2024/25:1 utg.omr. 15 avsnitt 2.9).

Även följdändringar i annan lagstiftning behöver göras

Bestämmelser om hur studiestartsstödet samspelar med andra stöd och ersättningar finns i studiestödslagen (1999:1395), lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd, lagen (2024:506) om arbetslöshetsförsäkring och socialförsäkringsbalken. I inkomstskattelagen (1999:1229) finns en bestämmelse om att ersättning i form av studiestartsstöd inte ska tas upp som inkomst av tjänst. Med anledning av att studiestartsstödet avskaffas behöver följdändringar göras i dessa lagar. Dessa lagändringar behandlas i avsnitt 2.2–2.6. Ändringen i inkomstskattelagen behandlas dock i volym 1, avsnitt 11.

3.11.5 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag

Lagen om upphävande av lagen om studiestartsstöd ska träda i kraft den 1 januari 2026. Den upphävda lagen ska dock gälla för studiestartsstöd som avser tid före ikraftträdandet.

Även ändringarna i de lagar där följdändringar görs ska träda i kraft den 1 januari 2026. Det ska också införas övergångsbestämmelser i dessa lagar som innebär att äldre bestämmelser fortfarande ska gälla för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet.

Promemorians förslag

Förslaget i promemorian överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna

En majoritet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. Detta gäller bl.a. *Centrala studiestödsnämnden*, *Arbetsförmedlingen* och *Sveriges Kommuner och Regioner*.

Försäkringskassan framför att de föreslagna övergångsbestämmelserna till ändringen i socialförsäkringsbalken kan medföra oklarheter när det gäller betalningsskyldighet för underhållsstöd och att övergångsbestämmelserna bör tydliggöras. Till exempel kan det anges att när det gäller beräkning av inkomstunderlag vid betalningsskyldighet för underhållsstöd tillämpas de nya bestämmelserna första gången i februari 2028.

Skälen för regeringens förslag

Lagen om upphävande av lagen om studiestartsstöd ska träda i kraft så snart som möjligt

Eftersom det sker omfattande felaktiga utbetalningar av studiestartstöd är det angeläget att stödet avvecklas så snabbt som möjligt. Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 gjort bedömningen att studiestartsstödet ska vara helt avvecklat till den 1 januari 2026. Lagen om studiestartsstöd bör därför upphävas vid samma tidpunkt. Mot denna bakgrund föreslås det att lagen om upphävande av lagen om studiestartsstöd ska träda i kraft den 1 januari 2026. Även efter den 1 januari 2026 finns det dock ett behov av att kunna pröva förhållanden som avser tid före ikraftträdandet, t.ex. frågor om återkrav. Av denna anledning bör den upphävda lagen fortsatt gälla för studiestartsstöd som avser tid före ikraftträdandet.

Följdändringarna i annan lagstiftning ska träda i kraft samtidigt

Som beskrivs i avsnitt 3.11.4 finns bestämmelser om hur studiestartsstödet samspelar med andra stöd och ersättningar i studiestödslagen, lagen om omställningsstudiestöd, lagen om arbetslöshetsförsäkring och socialförsäkringsbalken. I inkomstskattelagen finns en bestämmelse om att ersättning i form av studiestartsstöd inte ska tas upp som inkomst av tjänst. Avvecklandet av studiestartsstödet innebär att det behöver göras följdändringar i dessa lagar. Även dessa ändringar bör träda i kraft den 1 januari 2026.

Efter ikraftträdandet finns det dock behov av att kunna pröva förhållanden som avser studiestartsstöd som har beviljats enligt äldre bestämmelser. Som ett exempel på detta kan nämnas beräkningen av inkomstunderlag vid betalningsskyldighet för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken. Vid den beräkningen gäller att inkomster i form av studiestartsstöd ska räknas med (19 kap. 15 § socialförsäkringsbalken). I och med att lagen om studiestartsstöd upphävs föreslås att denna bestämmelse ändras så att studiestartsstöd inte längre ska tas med vid beräkningen, se avsnitt 2.3. Beräkningen görs dock på inkomster som ligger två år bakåt i tiden. Under två år efter upphävandet av lagen om studiestartsstöd kommer det därför vara nödvändigt att ta hänsyn till studiestartsstöd som gäller tid före ikraftträdandet. För att det ska vara möjligt behövs den föreslagna övergångsbestämmelsen som föreskriver att äldre bestämmelser fortfarande gäller för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet. Regeringen delar därmed inte *Försäkringskassans* bedömning att en sådan formulering är otydlig när det gäller hur beräkningen ska göras av inkomstunderlag vid betalningsskyldighet för underhållsstöd. Regeringen föreslår därför att det i lagen om ändring i socialförsäkringsbalken ska införas en sådan övergångsbestämmelse. På samma sätt föreslås en likalydande övergångsbestämmelse införas i övriga lagar där följdändringar görs.

3.11.6 Konsekvenser

Vilka kan bli berörda?

Förslaget att ta bort studiestartsstödet påverkar de som studerar eller planerar att studera med stödet. Stödet avvecklas fullt ut fr.o.m. den 1 januari 2026. Under 2024 var det ca 4 300 personer som studerade med studiestartsstöd. Förslagen påverkar också administrerande myndigheter och kommuner.

Konsekvenser för staten

Konsekvenser för statens budget

Studiestartsstöd lämnas i den mån det finns tillgång på medel och det har årligen funnits 400 miljoner kronor avsatta för ändamålet. Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 gjort bedömningen att studiestartsstödet bör avvecklas (prop. 2024/25:1 utg.omr. 15, bet. 2024/25:UbU2, rskr. 2024/25:103). Därför minskas medlen till 300 miljoner kronor för 2025 och stödet ska vara helt avvecklat den 1 januari 2026. Att stödet avvecklas innebär alltså en besparing för staten. Vissa studerande som i dag tillhör målgruppen för studiestartsstödet kommer dock att studera med ordinarie studiemedel eller med bibehållet aktivitetsstöd. Detta innebär vissa ökade kostnader för staten men dessa dynamiska effekter kan hanteras inom redan avsatta medel.

Konsekvenser för Centrala studiestödsnämnden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) är ansvarig myndighet för studiestartsstödet och har till uppgift att pröva frågor om stödet. Att studiestartsstödet tas bort innebär att myndigheten inte längre kommer behöva hantera handläggningen av stödet. Det kommer att frigöra resurser hos myndigheten som i stället kan användas för annan prioriterad verksamhet inom studiestödsområdet. Myndigheten kommer dock även efter att stödet avvecklats fullt ut behöva hantera återkrav av felaktigt utbetalat studiestartsstöd. Denna hantering bedöms dock vara av mindre omfattning. Eftersom vissa studerande i stället kommer att studera med studiemedel kommer myndigheten samtidigt behöva hantera fler sådana ärenden. Sammantaget bör dock ett borttagande av studiestartsstödet innebära en minskad administration för myndigheten.

Konsekvenser för Överklagandenämnden för studiestöd

Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS) är överklagandeinstans för ärenden om tilldelning och återkrav av studiestartsstöd. ÖKS prövade 50 ärenden under 2024 som rörde studiestartsstöd, vilket kan jämföras med det totala antalet överklagandeärenden hos myndigheten som under samma år uppgick till drygt 6 600. Ärenden om studiestartsstöd är också oftast av en enklare karaktär. Att studiestartsstödet avvecklas kommer därmed att minska ärendemängden något hos ÖKS men det bedöms samtidigt inte få någon större påverkan på myndighetens handläggning.

Konsekvenser för Arbetsförmedlingen

Kommunernas rekryteringsarbete ska ske i samverkan med Arbetsförmedlingen. Att studiestartsstödet tas bort innebär att myndigheten inte längre behöver vara delaktig i administrationen av stödet. I detta ligger bl.a. att myndigheten inte längre kommer att behöva lämna vissa uppgifter till CSN för CSN:s prövning av målgruppen. Arbetsförmedlingen ska dock fortsatt arbeta med att stödja målgruppen för studiestartsstödet, dvs. kortutbildade arbetslösa som har ett stort utbildningsbehov för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Enligt Arbetsförmedlingens regleringsbrev för 2025 ska myndigheten i sin verksamhet prioritera arbetet med personer som är eller riskerar att bli långtidsarbetslösa i syfte att dessa personer ska övergå till arbete eller reguljär utbildning. Vidare ska myndigheten bl.a. öka antalet övergångar till utbildning som på sikt syftar till osubventionerat arbete. När studiestartsstödet tas bort kan det samtidigt innebära att studerande i högre utsträckning än tidigare ges möjlighet att studera med aktivitetsstöd förutsatt att Arbetsförmedlingen bedömer att utbildningen krävs för att öka den arbetssökandes chanser att få ett arbete. Sammantaget bör därför ett borttagande av studiestartsstödet inte ha någon större påverkan på myndighetens totala administration.

Konsekvenser för enskilda

Att studiestartsstödet avvecklas innebär att studiemedel blir den huvudsakliga studiefinansieringskällan för vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå. När det gäller personer med en starkare utbildningsbakgrund, dvs. personer som har en gymnasieexamen och som stödet egentligen inte är avsett för, har dessa som alla andra studerande möjlighet att söka vanligt studiemedel för sina studier. Totalbeloppet inom studiemedlen, dvs. för studiebidrag och studielån, uppgår till 14 625 kronor per studiemånad under 2025. Studiestartsstödet uppgår till 12 103 kronor per studiemånad under 2025. Studiemedlen har alltså ett högre totalbelopp än vad studiestartsstödet kan erbjuda.

När det gäller målgruppen för studiestartsstödet har dessa goda möjligheter att studera med förmånliga villkor inom studiemedelssystemet genom det högre bidraget. Det högre bidraget höjdes också med 300 kronor per studiemånad under 2018 och uppgår till 9 806 kronor per studiemånad under 2025. Skillnaden i bidragsbelopp mellan stöden har därmed minskat sedan studiestartsstödet infördes 2017. Inom studiemedelssystemet finns det också, likt studiestartsstödet i dag, möjlighet för studerande med barn att få ett tilläggsbidrag. Studerande som tidigare har haft en arbetsinkomst kan under vissa förutsättningar få ett tilläggslån inom studiemedlen. Målgruppen för studiestartsstödet har därmed möjlighet att få ett större månadsbelopp under studietiden.

Som redovisats i avsnitt 3.11.4 innebär studier med studiemedel att studielån kan bli aktuellt vilket skulle kunna leda till en ökad skuldsättning för den enskilde och i förlängningen en ökad risk för återbetalningsproblem. Genom det högre bidraget kan dock skuldsättningen hållas nere för studier på lägre nivåer. Det är också viktigt att poängtera att för de låntagare som av någon anledning har svårt att betala tillbaka på sina lån finns det särskilda trygghetsregler inom återbetalningssystemet. Det finns t.ex. möjlighet att söka nedsättning av återbetalningen eller avskrivning av studieskulderna. När det gäller målgruppens möjligheter till studiefinansiering har regeringen också i budgetpropositionen för 2025 aviserat att det finns ett behov av en översyn av studiemedelssystemet. En av utgångspunkterna för den aviserade översynen bör också vara att tryggheten för de studerande värnas och att de studerandes skuldsättning beaktas (prop. 2024/25:1 utg.omr. 15 avsnitt 2.9).

Studiestartsstödet föreslås vara helt avvecklat den 1 januari 2026. Därefter har den studerande goda möjligheter att fortsätta sina studier med det högre bidraget inom studiemedlen. Målgruppen för studiestarsstödet kommer också ha möjlighet att studera med bibehållet aktivitetsstöd. Några remissinatser, bl.a. *Specialpedagogiska skolmyndigheten* och *Sundsvalls kommun*, anser att aktivitetsstödet inte är ett likvärdigt alternativ till studiestartsstödet, bl.a. eftersom det i många fall ger en lägre ersättning än studiestartsstödet. Regeringen anser dock att studier med bibehållet aktivitetsstöd är ett bra incitament för arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden att studera inom det reguljära utbildningsväsendet för att på så sätt förbättra den arbetssökandes chanser att få jobb. Som *Arbetsförmedlingen* lyfter har studiestartsstödet inte heller varit likvärdigt och det har också bidragit till att finansieringen av studier upplevts som fragmenterad. Det har skapat osäkerhet kring vilket stöd en individ bör och kan söka vid finansiering av studier. Att målgruppen för studiestartsstödet i större utsträckning kan få aktivitetsstöd bör enligt regeringen innebära en mer rättssäker process än studiestartsstödet, vilket är något som också lyfts av *Gotlands kommun*.

Sammantaget bör därför ett borttagande av studiestartsstödet inte medföra några större konsekvenser för enskilda. Detta eftersom befintliga studiefinansieringsmöjligheter inom det generösa studiemedelssystemet och aktivitetsstödet bör vara tillräckliga för målgruppen.

Konsekvenser för kommuner

Studiestartsstödet är ett verktyg som kommunerna kan välja att använda inom ramen för sitt ansvar att verka för att vuxna deltar i utbildning och för att rekrytera personer till studier. En kommun som väljer att använda sig av studiestartsstödet ska efter framtagandet av lokala riktlinjer bl.a. pröva om sökande har kort utbildning och ett stort utbildningsbehov samt om sökande uppfyller ålderskraven för stödet. Att studiestartsstödet tas bort innebär därför en minskad administration för kommunerna. Samtidigt kan behovet av information och vägledning till målgruppen öka när det gäller andra studiefinansieringsformer. Kommunernas ansvar när det gäller det rekryterande arbetet kommer också finnas kvar. I detta ligger att varje kommun fortsatt aktivt ska verka för att nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå eller i anpassad utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem att delta i sådan utbildning. Varje kommun ska också fortsatt informera om möjligheterna till utbildning på gymnasial nivå och anpassad utbildning på gymnasial nivå samt aktivt verka för att vuxna i kommunen deltar i sådan utbildning (20 kap. 10 och 17 §§ skollagen [2010:800]). Sammantaget bör borttagandet av studiestartsstödet innebära en något minskad administration för kommunerna. Samtidigt kan kommunernas kostnader för försörjningsstöd komma att påverkas. Några remissinstanser, bl.a. *Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)* och *Kalmar kommun*, har synpunkter på promemorians konsekvensbeskrivning när det gäller kommunernas kostnader för försörjningsstöd. De menar bl.a. att dessa kostnader kan komma att öka när stödet tas bort. Regeringen kan konstatera att när stödet infördes så gjordes bedömningen att det kunde leda till att behovet av ekonomiskt bistånd minskade. Statens ersättning till kommunerna minskades dock inte med motsvarande beräknad kostnadsbesparing. Att studiestartsstödet avvecklas kan påverka kommunernas kostnader för försörjningsstöd men samtidigt bedöms det inte, på samma sätt som när stödet infördes, medföra att den kommunala finansieringsprincipen blir tillämplig.

Konsekvenser för domstolar

Kommunernas beslut om att den studerande tillhör målgruppen för stödet kan i dag bli föremål för laglighetsprövning. Förslaget innebär därför att denna uppgift utgår för domstolarna. Dessa mål har dock varit mycket ovanliga och förslaget bedöms därför inte påverka domstolarnas ärendemängd.

Konsekvenser för jämställdheten

Det är fler kvinnor än män som studerar med studiestartsstöd. Under 2024 var 73 procent av de studerande kvinnor och 27 procent var män. Såväl kvinnor som män kommer dock ha samma möjligheter att studera på grundläggande och gymnasial nivå genom generösa villkor inom studiemedelssystemet, t.ex. med det högre bidraget. Både kvinnor och män kommer också fortsatt ha möjlighet att studera med bibehållet aktivitetsstöd. Ett flertal remissinstanser, bl.a. *SKR*, *Skellefteå kommun* och *Västerås kommun*, delar inte promemorians bedömning om att förslaget inte bedöms påverka jämställdheten. Regeringen kan konstatera att avvecklingen av studiestartsstödet kommer att påverka fler kvinnor än män. Eftersom regeringen bedömer att befintliga studiefinansieringsmöjligheter är tillräckliga bör dock förslaget inte få några negativa konsekvenser för jämställdheten.

Övriga konsekvenser

Förslaget bedöms inte ha några konsekvenser för Sveriges internationella åtaganden, de integrationspolitiska målen, brottsligheten eller miljön.

När det gäller konsekvenserna för barn till studerande med studiestartsstöd delar bl.a. *Uppsala kommun* och *Simrishamns kommun* inte promemorians bedömning om att förslaget inte har några konsekvenser för barnens situation. Regeringen kan konstatera att många av dem som studerar med studiestartsstöd har barn och dessa studerande kan därmed få tilläggsbidrag. Tilläggsbidraget syftar till att underlätta för föräldrar att studera samt till att hjälpa barn i ekonomiskt utsatta familjer. Stödet har således en rekryterande effekt för studerande föräldrar med studiestartsstöd. Samma möjligheter till tilläggsbidrag finns också inom det ordinarie studiemedelssystemet. Eftersom regeringen bedömer att befintliga studiefinansieringsmöjligheter är tillräckliga bör dock förslaget sammantaget inte få några negativa konsekvenser för barnens situation.

När det gäller konsekvenserna för personer med funktionsnedsättning så lyfter *Myndigheten för delaktighet (MFD)* att promemorian saknar en konsekvensanalys av vilka grupper som berörs av avvecklingen, särskilt ur ett funktionshinderperspektiv. Många personer med funktionsnedsättning studerar enligt MFD på folkhögskola, där studiestartsstödet i vissa fall kan vara avgörande för att möjliggöra studier. Några alternativa stödformer föreslås inte i promemorian, annat än att individer hänvisas till ordinarie studiemedel. Att avveckla stödet riskerar enligt MFD eventuellt att slå särskilt hårt mot personer med funktionsnedsättning. Regeringen vill poängtera att det inom studiemedelssystemet finns vissa möjligheter till anpassningar för studerande med funktionsnedsättning. En funktionsnedsättning kan i vissa fall t.ex. innebära att studierna tar längre tid än normalt och då är det möjligt att under vissa förutsättningar studera på en lägre studietakt men med studiemedel för normal studietakt. Det kan t.ex. innebära studier på 75 procent av heltid men med studiemedel för studier på 100 procent. Det är då också möjligt att under vissa förutsättningar få delar av studielånet avskrivet. Förslaget bör därför sammantaget inte få några negativa konsekvenser för gruppen med funktionsnedsättning.

3.11.7 Författningskommentar

Förslaget till lag om upphävande av lagen (2017:527) om studiestartsstöd

Lagen innebär att lagen om studiestartsstöd upphör att gälla.

Enligt första punkten i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna träder lagen i kraft den 1 januari 2026. Lagen om studiestartsstöd upphör alltså att gälla detta datum.

Enligt andra punkten i ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna gäller den upphävda lagen dock fortfarande i fråga om studiestartsstöd som avser tid före ikraftträdandet. Detta innebär att bl.a. att studiestartsstöd som betalats ut felaktigt eller med för högt belopp även fortsatt kan återkrävas enligt lagens bestämmelser. Det blir också fortsatt möjligt att överklaga ett beslut om studiestartsstöd som avser tid före den 1 januari 2026.

Övervägandena finns i avsnitt 3.11.4 och 3.11.5.

Övriga lagförslag

Lagförslagen är en följd av att lagen (2017:527) om studiestartsstöd upphävs. De paragrafer som hänvisar till lagen om studiestartsstöd eller på annat sätt nämner studiestartsstöd ändras på så sätt att hänvisningen eller omnämnandet tas bort.

I samtliga lagar där följdändringar görs införs också en övergångsbestämmelse som innebär att äldre bestämmelser fortfarande gäller för förhållanden som hänför sig till tid före ikraftträdandet. Bestämmelsen medför att studiestartsstöd som hänför sig till tiden före den 1 januari 2026 kan beaktas vid tillämpningen av lagarna även under

2026 och senare. T.ex. kan studiestartsstöd som hänför sig till tiden före den 1 januari 2026 tas med i beräkningen av inkomstunderlag vid betalningsskyldighet för underhållsstöd enligt socialförsäkringsbalken även om beräkningen görs 2026 eller senare.

Övervägandena finns i avsnitt 3.11.4 och 3.11.5.

3.12 Budgetförslag

3.12.1 1:1 Studiehjälp

Tabell 3.7 Anslagsutveckling 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor

2024	Utfall	4 351 958	Anslagssparande	166 304
2025	Anslag	4 544 297[1]	Utgiftsprognos	4 483 841
2026	**Förslag**	**4 571 331**		
2027	Beräknat	4 621 332		
2028	Beräknat	4 624 425		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiehjälp i form av studiebidrag, extra tillägg och inackorderingstillägg enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för ersättning till svenska elever utomlands för vissa resor. Anslaget får användas för utgifter för kostnadsersättning till elever i gymnasial lärlingsutbildning och annan lärlingsliknande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Studiehjälp

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 544 297**	**4 544 297**	**4 544 297**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	14 000	14 000	14 000
varav BP26	*14 000*	*14 000*	*14 000*
– Rätt till studiestöd för ukrainska medborgare	*14 000*	*14 000*	*14 000*
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	13 034	63 035	66 128
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 571 331**	**4 621 332**	**4 624 425**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Drygt 98 procent av de elever som avslutar grundskolans årskurs 9 påbörjar gymnasieskolan samma år. Andelen är ungefär lika stor för kvinnor som för män. Ytterligare ett antal påbörjar gymnasiestudier nästföljande år. Utgifterna för studiehjälp är därför främst beroende av utvecklingen av befolkningen i åldern 16–20 år. Befolkningsframskrivningar från Statistiska centralbyrån visar att antalet ungdomar i aktuella åldrar kommer att öka kommande år.

Diagram 3.12 Folkmängd 16–20 år

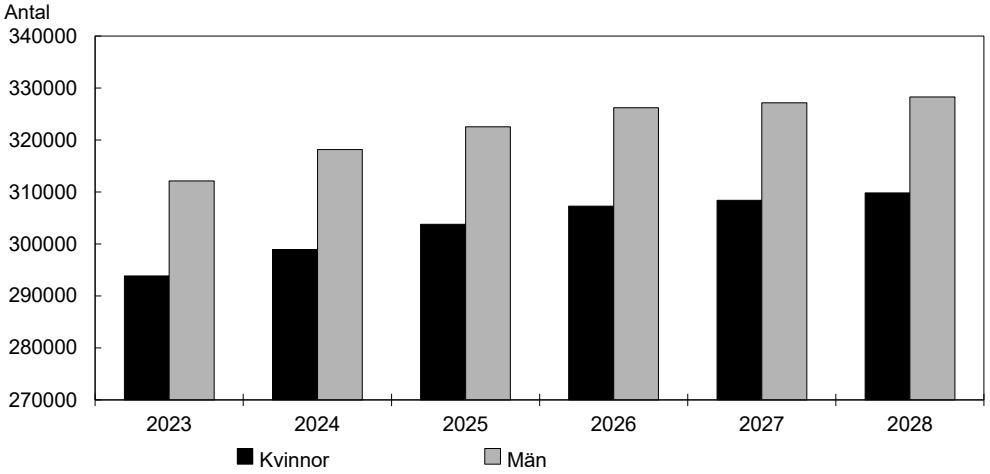

Källa: Statistiska centralbyrån.

Mot denna bakgrund bedöms utgifterna för studiebidraget, inackorderingstillägget, och det extra tillägget minska med 13 034 000 kronor under 2026. Åren 2027 och 2028 beräknas utgifterna öka med 63 035 000 kronor respektive 66 128 000 kronor jämfört med vad som har anvisats för 2025.

Regeringen föreslår i denna proposition bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats lämna Ukraina. Förslaget leder till ökad efterfrågan på studiehjälp (se närmare avsnitt 3.10). Anslaget ökas därför med 14 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 4 571 331 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Studiehjälp* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 621 332 000 kronor respektive 4 624 425 000 kronor.

3.12.2 1:2 Studiemedel

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:2 Studiemedel

Tusental kronor

2024	Utfall	19 549 981	Anslagssparande	713 636
2025	Anslag	20 627 376[1]	Utgiftsprognos	20 014 229
2026	**Förslag**	**19 788 041**[2]		
2027	Beräknat	19 723 942		
2028	Beräknat	20 106 073		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Varav 3 662 575 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2023 som uppgick till -415 985 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för studiemedel i form av studiebidrag och tilläggsbidrag enligt studiestödslagen (1999:1395). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för studiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift. Anslaget får användas för utgifter för retroaktiva utbetalningar av vissa former av studiestöd som upphört.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Studiemedel

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**20 438 576**	**20 438 576**	**20 438 576**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 972 060	2 013 339	2 048 733
varav BP26	*-103 260*	*-86 360*	*-1 100*
– Rätt till studiestöd för ukrainska medborgare	*-24 000*	*-24 000*	*-24 000*
– Partiellt vilande sjukersättning och aktivitetsersättning	*7 500*	*15 000*	*15 000*
– Ytterligare utbyggnad av Yrkeshögskolan	*61 250*	*127 890*	*213 150*
– Tillskott till statsbidrag för regionalt yrkesvux	*37 240*		
– Förlängning och förstärkning av Nationell Yrkesutbildning	*14 750*	*14 750*	*14 750*
– Ytterligare effektivisering av det högre bidraget	*-200 000*	*-220 000*	*-220 000*
Makroekonomisk utveckling	297 027	276 088	499 846
Volymer	-620 039	-807 478	-687 499
Överföring till/från andra anslag	-4 510 000	-4 510 000	-4 510 000
Övrigt	2 210 417	2 313 417	2 316 417
Förslag/beräknat anslag	**19 788 041**	**19 723 942**	**20 106 073**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår i denna proposition bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats lämna Ukraina. Förslaget leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare avsnitt 3.10). Anslaget ökas därför med 26 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att finansiera förslaget om bättre möjligheter till studiestöd för personer som tvingats lämna Ukraina minskas medel avseende det högre bidraget inom studiemedlen. Anslaget minskas därför med 50 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade möjligheter till studier med vilande sjuk- och aktivitetsersättning (se närmare utg.omr. 10 avsnitt 3.9). Förslaget leder till ökad efterfrågan på studiemedel. Anslaget ökas därför med 7 500 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.3). Anslaget ökas därför med 61 250 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 127 890 000 kronor respektive 213 150 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition en utbyggnad av piloten Nationell yrkesutbildning vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2). Anslaget ökas därför med 14 750 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2). Anslaget ökas därför med 37 240 000 kronor 2026.

För att finansiera andra prioriterade reformer minskas medel avseende det högre bidraget inom studiemedlen. Anslaget minskas därför med 200 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget minska med 220 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 19 788 041 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Studiemedel* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 19 723 942 000 kronor respektive 20 106 073 000 kronor.

3.12.3 1:3 Omställningsstudiestöd

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Omställningsstudiestöd

Tusental kronor

2024	Utfall	1 337 555	Anslagssparande	1 498 445
2025	Anslag	4 877 000[1]	Utgiftsprognos	2 446 802
2026	**Förslag**	**7 339 000**[2]		
2027	Beräknat	7 751 045		
2028	Beräknat	8 130 661		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Varav 672 000 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omställningsstudiebidrag enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift för omställningsstudiebidrag enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Omställningsstudiestöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 877 000**	**4 877 000**	**4 877 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling		412 045	791 661
Volymer			
Överföring till/från andra anslag	4 503 000	4 503 000	4 503 000
Övrigt	-2 041 000	-2 041 000	-2 041 000
Förslag/beräknat anslag	**7 339 000**	**7 751 045**	**8 130 661**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 7 339 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Omställningsstudiestöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 751 045 000 kronor respektive 8 130 661 000 kronor.

3.12.4 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån

Tabell 3.13 Anslagsutveckling 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån

Tusental kronor

2024	Utfall	1 281 645	Anslagssparande	25 484
2025	Anslag	2 319 551[1]	Utgiftsprognos	2 275 064
2026	**Förslag**	**2 816 050**		
2027	Beräknat	2 883 789		
2028	Beräknat	2 864 886		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statens utgifter avseende nedsättning av räntor på studielån, för ränteutgifter på lån för återkrav av studiemedel och för avgifter till Riksgäldskontoret för studielån upplånade efter 1988 enligt studiestödslagen (1973:349), studiestödslagen (1999:1395) och lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.14 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Statens utgifter för räntor på studielån

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 319 551**	**2 319 551**	**2 319 551**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 370	5 251	7 257
varav BP26	*2 020*	*2 620*	*4 360*
– Ytterligare utbyggnad av Yrkeshögskolan	*1 250*	*2 610*	*4 350*
– Tillskott till statsbidrag för regionalt yrkesvux	*760*		
– Förlängning och förstärkning av Nationell Yrkesutbildning	*10*	*10*	*10*
Makroekonomisk utveckling	368 467	323 666	304 299
Volymer	119 662	231 321	229 779
Överföring till/från andra anslag	7 000	7 000	7 000
Övrigt	-3 000	-3 000	-3 000
Förslag/beräknat anslag	**2 816 050**	**2 883 789**	**2 864 886**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom yrkeshögskolan vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.3). Anslaget ökas därför med 1 250 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 2 610 000 kronor respektive 4 350 000 kronor.

Regeringen föreslår i denna proposition ökade medel för fler utbildningsplatser inom regional yrkesinriktad vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2). Anslaget ökas därför med 760 000 kronor 2026.

Regeringen föreslår i denna proposition en utbyggnad av piloten Nationell yrkesutbildning vilket leder till ökad efterfrågan på studiemedel (se närmare utg.omr. 16 avsnitt 4.5.2). Anslaget ökas därför med 10 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 2 816 050 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Statens utgifter för räntor på studielån* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 883 789 000 kronor respektive 2 864 886 000 kronor.

3.12.5 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

2024	Utfall	54 981	Anslagssparande	7 169
2025	Anslag	63 150[1]	Utgiftsprognos	57 351
2026	**Förslag**	**63 150**		
2027	Beräknat	63 150		
2028	Beräknat	63 150		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan (Rg-bidrag). Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till kursdeltagare i teckenspråksutbildning för föräldrar till barn som för kommunikation är beroende av teckenspråk (TUFF). Anslaget får användas för utgifter för statlig ålderspensionsavgift enligt lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift för bidrag till kursdeltagare i TUFF-utbildning. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till anordnare av TUFF-utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**63 150**	**63 150**	**63 150**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**63 150**	**63 150**	**63 150**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 63 150 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning i teckenspråk* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 63 150 000 kronor respektive 63 150 000 kronor.

3.12.6 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

2024	Utfall	26 481	Anslagssparande	519
2025	Anslag	27 000[1]	Utgiftsprognos	27 000
2026	**Förslag**	**27 000**		
2027	Beräknat	27 000		
2028	Beräknat	27 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för produktion och distribution av kurslitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning och för utvecklingsprojekt i syfte att effektivisera verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**27 000**	**27 000**	**27 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**27 000**	**27 000**	**27 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 27 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 27 000 000 kronor respektive 27 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för produktion av studielitteratur för högskolestuderande personer som har en funktionsnedsättning i form av läsnedsättning. Produktionen sker i form av beställningar under 2026 som innebär utgifter följande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:6 *Bidrag till vissa studiesociala ändamål* beställa produktion av studielitteratur som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 kronor 2027.

Tabell 3.19 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till vissa studiesociala ändamål

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	1 267	1 918	4 000	
Nya ekonomiska åtaganden	1 918	4 000	4 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 267	-1 918	-4 000	-4 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 918	4 000	4 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**4 000**	**4 000**	**4 000**	

3.12.7 1:7 Centrala studiestödsnämnden

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:7 Centrala studiestödsnämnden

Tusental kronor

2024	Utfall	1 159 174	Anslagssparande	7 416
2025	Anslag	1 204 748[1]	Utgiftsprognos	1 199 582
2026	**Förslag**	**1 163 526**		
2027	Beräknat	1 175 238[2]		
2028	Beräknat	1 186 613[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 157 127 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 146 307 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Centrala studiestödsnämndens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Centrala studiestödsnämnden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 204 748**	**1 204 748**	**1 204 748**
Pris- och löneomräkning[2]	23 456	42 680	66 642
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-64 678	-72 190	-84 777
varav BP26[3]	*6 400*	*12 100*	*7 600*
– Månadsuppgifter i bostadsbidraget	*3 400*	*9 600*	*2 600*
– Betald polisutbildning	*3 000*	*2 500*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 163 526**	**1 175 238**	**1 186 613**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen avser att återkomma med förslag om att bostadsbidrag ska beräknas utifrån inkomstuppgifter på individnivå i arbetsgivardeklarationen. För att anpassa myndighetens informationssystem i syfte att skapa effektiva och långsiktigt hållbara informationsutbyten mellan olika myndigheter ökas anslaget med 3 400 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 9 600 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 2 600 000 kronor.

För att administrera kommande förslag om avskrivning eller återbetalning av studielån för studerande på polisutbildningen ökas anslaget med 3 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 2 500 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 163 526 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Centrala studiestödsnämnden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 175 238 000 kronor respektive 1 186 613 000 kronor.

3.12.8 Lån i Riksgäldskontoret

Den samlade utestående skulden för studielån tagna mellan 1989 och 2024 i Riksgäldskontoret var ca 289 000 000 000 kronor vid utgången av 2024. Under 2025 bedöms nettoupplåningen bli 15 328 000 000 kronor. Beslut om återkravskapital, avskrivningar och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret bedöms uppgå till 340 000 000 kronor, 645 000 000 kronor respektive 300 000 kronor.

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 325 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Den totala skulden för studielån i Riksgäldskontoret beräknas uppgå till ca 305 900 000 000 kronor vid utgången av 2025. Nettoupplåningen för 2026 beräknas till omkring 15 752 000 000 kronor, beslut om återkravskapital till 350 000 000 kronor, avskrivningar till 648 000 000 kronor och konvertering av äldre lån till lån upptagna i Riksgäldskontoret till ca 200 000 kronor. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för studielån som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 325 500 000 000 kronor.

Tabell 3.22 Ramar för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade utlåningsramar 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutade utlåningsramar 2025[1]	Begärda utlåningsramar 2026
15	Studielån	292 000 000	288 179 559	309 500 000	325 500 000
	Summa	**292 000 000**	**288 179 559**	**309 500 000**	**325 500 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

3.12.9 1:8 Överklagandenämnden för studiestöd

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:8 Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor

2024	Utfall	18 753	Anslagssparande	497
2025	Anslag	19 144[1]	Utgiftsprognos	19 873
2026	**Förslag**	**19 496**		
2027	Beräknat	19 832[2]		
2028	Beräknat	20 230[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 19 496 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 19 496 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget för användas för Överklagandenämnden för studiestöds förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Överklagandenämnden för studiestöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**19 144**	**19 144**	**19 144**
Pris- och löneomräkning[2]	352	688	1 086
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**19 496**	**19 832**	**20 230**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 19 496 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Överklagandenämnden för studiestöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 19 832 000 kronor respektive 20 230 000 kronor.

Utgiftsområde 16

Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområde 16 – Utbildning och universitetsforskning

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 7

2 Utbildning och universitetsforskning ... 13
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 13
2.1.1 Totala kostnader för utbildningsväsendet ... 14
2.2 Utgiftsutveckling ... 15
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 19
2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder övergripande för hela utgiftsområdet ... 19
2.5 Övergripande resultatredovisning för hela utgiftsområdet ... 20
2.6 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder för lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet ... 29
2.7 Resultatredovisning för lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet ... 29
2.8 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 41
2.9 Politikens inriktning ... 42
2.9.1 Stärkt kompetensförsörjning ... 43
2.9.2 Stärk lärar- och förskolläraryrkena ... 43
2.9.3 Fortsatt internationellt engagemang ... 44

3 Barn- och ungdomsutbildning ... 45
3.1 Mål för området ... 45
3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 45
3.3 Resultatredovisning ... 46
3.3.1 Förskolan ... 46
3.3.2 Annan pedagogisk verksamhet ... 47
3.3.3 Förskoleklassen ... 48
3.3.4 Grundskolan ... 48
3.3.5 Anpassade grundskolan ... 57
3.3.6 Specialskolan ... 58
3.3.7 Sameskolan ... 58
3.3.8 Fritidshemmet ... 59
3.3.9 Gymnasieskolan ... 59
3.3.10 Anpassade gymnasieskolan ... 66
3.3.11 Kostnader för området Barn- och ungdomsutbildning ... 67
3.3.12 Andra bedömningsgrunder ... 68
3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 69
3.5 Politikens inriktning ... 70
3.5.1 En förskola och skola på vetenskaplig grund som ger bättre förutsättningar att utvecklas och lära ... 70
3.5.2 En skola med fokus på kunskaper ... 71
3.5.3 En säker och trygg skolmiljö för alla barn, elever och personal ... 73
3.5.4 Likvärdiga förutsättningar över hela landet ... 74
3.5.5 Skärpta villkor och en rätt till insyn i friskolesektorn ... 74
3.6 Budgetförslag ... 75
3.6.1 1:1 Statens skolverk ... 75
3.6.2 1:2 Statens skolinspektion ... 77
3.6.3 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten ... 78
3.6.4 1:4 Sameskolstyrelsen ... 80
3.6.5 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet ... 81
3.6.6 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan ... 84

3.6.7 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola ... 85
3.6.8 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m. ... 87
3.6.9 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet ... 88
3.6.10 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal ... 89
3.6.11 1:11 Skolforskningsinstitutet ... 90
3.6.12 1:12 Praktiknära skolforskning ... 91
3.6.13 1:13 Bidrag till lärarlöner ... 93
3.6.14 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet ... 94
3.6.15 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling ... 95

4 Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola ... 97
4.1 Mål för området ... 97
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 97
4.3 Resultatredovisning ... 98
4.3.1 Komvux ... 98
4.3.2 Yrkeshögskolan ... 103
4.3.3 Övriga insatser ... 109
4.3.4 Andra bedömningsgrunder ... 110
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 111
4.5 Politikens inriktning ... 113
4.5.1 Vuxenutbildning ger fler möjlighet att komma i arbete ... 113
4.5.2 Det behövs fler utbildningsplatser inom gymnasiala yrkesutbildningar ... 113
4.5.3 En fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan ... 114
4.6 En tidigare bedömning om särskilda medel till yrkeshögskoleutbildning ändras ... 114
4.7 Budgetförslag ... 115
4.7.1 1:16 Bidrag till vissa studier ... 115
4.7.2 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning ... 115
4.7.3 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan ... 117
4.7.4 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning ... 118

5 Universitet och högskolor ... 121
5.1 Mål för området ... 121
5.2 Kort beskrivning av verksamhetsområdet ... 121
5.3 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 121
5.4 Resultatredovisning ... 122
5.5 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 135
5.6 Politikens inriktning ... 136
5.6.1 Utbildning och forskning för excellens och konkurrenskraft ... 136
5.6.2 Stärkt akademisk frihet ... 137
5.6.3 Kvalitet som bygger kunskap ... 137
5.6.4 Starka och robusta samhällen ... 138
5.6.5 Samhällets och näringslivets kompetensförsörjning ... 138
5.6.6 Forskningsanslagen ska i större utsträckning premiera excellens 141
5.7 Den årliga revisionens iakttagelser ... 141
5.8 Budgetförslag ... 143
5.8.1 2:1 Universitetskanslersämbetet ... 147
5.8.2 2:2 Universitets- och högskolerådet ... 147
5.8.3 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå ... 149
5.8.4 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå ... 150
5.8.5 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå ... 151
5.8.6 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå ... 152

5.8.7 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 154
5.8.8 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 155
5.8.9 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 156
5.8.10 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 157
5.8.11 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 158
5.8.12 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 159
5.8.13 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 160
5.8.14 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 161
5.8.15 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 162
5.8.16 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå 163
5.8.17 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 164
5.8.18 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå 165
5.8.19 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 167
5.8.20 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 168
5.8.21 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 169
5.8.22 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 170
5.8.23 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 171
5.8.24 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå 172
5.8.25 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 173
5.8.26 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 174
5.8.27 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 175
5.8.28 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå. 176
5.8.29 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 177
5.8.30 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 178
5.8.31 2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 179
5.8.32 2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå 179
5.8.33 2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 180
5.8.34 2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå 181
5.8.35 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 182

5.8.36 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå 183
5.8.37 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 184
5.8.38 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå 185
5.8.39 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 186
5.8.40 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå 186
5.8.41 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 187
5.8.42 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå 188
5.8.43 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 189
5.8.44 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå 190
5.8.45 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 191
5.8.46 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå 192
5.8.47 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 193
5.8.48 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå 193
5.8.49 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 194
5.8.50 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå 195
5.8.51 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 196
5.8.52 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå 197
5.8.53 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 198
5.8.54 2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå 199
5.8.55 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 200
5.8.56 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå 201
5.8.57 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 202
5.8.58 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå 202
5.8.59 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 203
5.8.60 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå 204
5.8.61 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå 205
5.8.62 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå 206
5.8.63 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet 207
5.8.64 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor 209
5.8.65 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor 211
5.8.66 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning 214
5.8.67 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet 216

6 Forskning 217
6.1 Mål för området 217
6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 217
6.3 Resultatredovisning 218
6.3.1 Finansiering av forskning och utveckling ökar i Sverige 218
6.3.2 Svensk forskningskvalitet är hög men den internationella konkurrensen ökar 219
6.3.3 Sverige är ett av världens främsta innovationsländer 221
6.3.4 Fördelning av statliga medel till forskning 221
6.3.5 Jämställdhet inom forskningen 222
6.3.6 Fri forskning av högsta kvalitet 223
6.3.7 Forskning för att möta samhällets utmaningar 223
6.3.8 Rymdforskning och rymdverksamhet 224
6.3.9 Forskningens infrastruktur 225
6.3.10 Förutsättningar för forskning av högsta kvalitet 227
6.3.11 Forskningssamarbete inom EU och andra internationella forskningssamarbeten 228
6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 229
6.4.1 Svensk forskning i internationell jämförelse 229
6.4.2 Fri forskning av högsta kvalitet 230
6.4.3 Forskning för att möta samhällets utmaningar 230
6.4.4 Rymdforskning och rymdverksamhet 230
6.4.5 Forskningens infrastruktur 230
6.4.6 Förutsättningar för forskning av högsta kvalitet 231
6.4.7 Stärkt och strategiskt internationellt samarbete 231
6.5 Politikens inriktning 232
6.5.1 Sverige ska fortsatt vara en ledande forskningsnation 232
6.5.2 Excellent forskning 234
6.5.3 Forskning som grund för innovation och konkurrenskraft 235
6.5.4 Internationellt forskningssamarbete och ansvarsfull internationalisering 235
6.5.5 Forskningsinfrastruktur – en förutsättning för forskning av högsta kvalitet 236
6.5.6 Sveriges position som framstående rymdnation ska stärkas 236
6.6 Den årliga revisionens iakttagelser 237
6.7 Budgetförslag 237
6.7.1 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation 237
6.7.2 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer 240
6.7.3 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning 241
6.7.4 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet 242
6.7.5 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning 244
6.7.6 3:6 Institutet för rymdfysik 245
6.7.7 3:7 Kungl. biblioteket 245
6.7.8 3:8 Polarforskningssekretariatet 246
6.7.9 3:9 Sunet 247
6.7.10 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning 248
6.7.11 3:11 Etikprövningsmyndigheten 249
6.7.12 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning 250
6.7.13 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål 251
6.7.14 3:14 Gentekniknämnden 252

7 Anslag för gemensamma ändamål 253
7.1 Anslag för gemensamma ändamål 253
7.1.1 4:1 Internationella program 253
7.1.2 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM 254
7.1.3 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet 255
7.1.4 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning 256

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom råvaror under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Raw Materials) på högst 380 000 kronor (avsnitt 5.8.4).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till Centre Européen de Calcul Atomique et Moléculaire (CECAM) på högst 380 000 kronor (avsnitt 5.8.4).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom klimatområdet under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Climate-KIC) på högst 150 000 kronor (avsnitt 5.8.6).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom livsmedel under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Foods) på högst 1 200 000 kronor (avsnitt 5.8.6).
5. Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i den belgiska juridiska personen EUTOPIA internationale vereniging zonder winstoogmerk (EUTOPIA IVZW) och bemyndigar regeringen att under 2026–2035 för anslagen 2:7 *Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* respektive 2:8 *Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift för universitetet på högst 1 000 000 kronor (avsnitt 5.8.7).
6. Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i Science Business Bryssel och bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:16 *Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 200 000 kronor (avsnitt 5.8.16).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom råvaror under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Raw Materials) på högst 380 000 kronor (avsnitt 5.8.18).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom hälsa under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Health) på högst 320 000 kronor (avsnitt 5.8.18).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom it-området under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Digital) på högst 420 000 kronor (avsnitt 5.8.18).
10. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:20 *Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom råvaror under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Raw Materials) på högst 380 000 kronor (avsnitt 5.8.20).

11. Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i den belgiska juridiska personen European University for Customised Education Association internationale sans but licratif (EUNICE AISBL) och bemyndigar regeringen att under 2026–2035 för anslagen 2:21 *Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* respektive 2:22 *Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift för universitetet på högst 700 000 kronor (avsnitt 5.8.21).
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* besluta om kapitaltillskott till holdingbolag vid universitet och högskolor för finansiering av verksamhet som syftar till att främja kommersialisering av forskningsresultat och innovationer, inklusive idébanksmedel, på högst 52 000 000 kronor (avsnitt 5.8.65).
13. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS) på högst 470 000 000 kronor (avsnitt 6.7.1).
14. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemsavgift till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) på högst 25 000 000 kronor (avsnitt 6.7.1).
15. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om kapitaltillskott till EISCAT AB på högst 5 000 000 kronor (avsnitt 6.7.1).
16. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt tabell 1.1.
17. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Statens skolverk	1 406 011
1:2 Statens skolinspektion	676 633
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	894 052
1:4 Sameskolstyrelsen	68 698
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	5 493 885
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	293 837
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	5 760 000
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	206 720
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	130 582
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	1 109 526
1:11 Skolforskningsinstitutet	47 910
1:12 Praktiknära skolforskning	36 043
1:13 Bidrag till lärarlöner	4 875 000
1:14 Särskilda insatser inom skolområdet	173 418
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	9 364 600
1:16 Bidrag till vissa studier	17 525
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	3 712 422
1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan	202 724
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	4 420 166
2:1 Universitetskanslersämbetet	166 446

Anslag	
2:2 Universitets- och högskolerådet	320 330
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 207 888
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 619 766
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 572 678
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 748 425
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 543 214
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 941 779
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 091 947
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 978 453
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 694 535
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 349 615
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 895 241
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 199 667
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	859 998
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 973 459
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 435 827
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 207 400
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	832 619
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	530 237
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	824 443
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	311 502
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 283 484
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	429 188
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	966 377
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	356 479
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	672 410
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	311 638
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 148 114
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	330 179
2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	746 278
2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	309 021
2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	317 252
2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	119 201
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	235 787
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	63 704
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	131 447
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	40 885
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	611 787
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	119 515
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	513 590
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	120 821
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	564 285
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	128 297
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	497 394
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	115 343
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	484 014
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	108 153

Anslag	
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	386 068
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	74 265
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	456 387
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	104 446
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	196 524
2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	25 943
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	76 756
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	15 839
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	156 768
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	26 092
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	509 279
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	140 575
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	47 704
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	56 667
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	4 415 760
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	991 719
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	983 700
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	3 039 108
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	50 980
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	8 072 296
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	420 061
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	212 500
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 477 356
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	55 379
3:6 Institutet för rymdfysik	65 811
3:7 Kungl. biblioteket	509 048
3:8 Polarforskningssekretariatet	75 359
3:9 Sunet	49 183
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	5 809
3:11 Etikprövningsmyndigheten	58 495
3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	16 091
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	89 495
3:14 Gentekniknämnden	5 145
4:1 Internationella program	81 589
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	32 186
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	11 906
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	24 543
Summa anslag inom utgiftsområdet	**106 936 696**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	1 468 000	2027–2035
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	35 000	2027
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	2 886 000	2027
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	535 000	2027–2029
1:12 Praktiknära skolforskning	72 100	2027–2029
1:13 Bidrag till lärarlöner	2 426 000	2027
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	7 583 200	2027
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	9 672 000	2027–2029
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	12 300 000	2027–2033
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	25 979 400	2027–2036
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	2 808 900	2027–2031
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	6 000 000	2027–2035
4:1 Internationella program	90 412	2027–2028
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**71 856 012**	

2 Utbildning och universitetsforskning

2.1 Utgiftsområdets omfattning

I det här avsnittet presenteras utgiftsområdets omfattning, det övergripande målet för utgiftsområdet och indikatorer för att följa upp målet. Den därpå följande resultatredovisningen är uppdelad på resultat för hela utgiftsområdet inklusive internationella frågor och resultat för lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet. Avsnittet avslutas med politikens inriktning för utgiftsområdets övergripande frågor. Utgiftsområdet omfattar 104 anslag. Den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen bygger huvudsakligen på resultat från 2024.

Utgiftsområdet omfattar följande områden:

Barn- och ungdomsutbildning

- förskola
- annan pedagogisk verksamhet
- förskoleklass
- grundskola
- anpassad grundskola
- specialskola
- sameskola
- fritidshem
- gymnasieskola
- anpassad gymnasieskola.

Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola

- kommunal vuxenutbildning
- utbildning inom yrkeshögskolan
- vissa andra utbildningar med enskilda huvudmän.

Universitet och högskolor

- högskoleutbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå vid universitet och högskolor med staten som huvudman
- forskning vid universitet och högskolor med staten som huvudman
- bidrag till högskoleutbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå vid enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet
- bidrag till forskning vid enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet.

Utgiftsområdet omfattar inte Sveriges lantbruksuniversitet som ingår i utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel och delar av utbildning och forskning vid Försvarshögskolan som ingår i utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

Forskning

- statlig finansiering av forskning och forskningsmyndigheter samt forskningsetik.

I utgiftsområdet ingår även myndigheter inom ovan nämnda områden. Vidare ingår medlemsavgifter till Unesco, verksamheten vid Kommittén Svenska Unescorådet och finansieringen av internationella kunskapsmätningar och utbildningsstatistik. Den verksamhet som bedrivs inom utgiftsområdet har flera huvudmän. Både kommuner och enskilda kan vara huvudmän för förskolan, fritidshemmet, annan pedagogisk verksamhet, förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, gymnasieskolan, anpassade gymnasieskolan och yrkeshögskolan. Kommuner kan vara huvudmän för kommunal vuxenutbildning (komvux). Regioner får vara huvudmän för gymnasieskola, anpassad gymnasieskola och komvux. Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan. Staten är också huvudman för universitet och högskolor, men det finns även ett antal enskilda utbildningsanordnare inom högskoleområdet.

2.1.1 Totala kostnader för utbildningsväsendet

De totala kostnaderna för utbildningsväsendet uppgick 2024 till 500 miljarder kronor, vilket utgör 7,8 procent av bruttonationalprodukten (BNP). Jämfört med 2023 har de totala kostnaderna för utbildningsväsendet ökat med drygt 24 miljarder kronor, medan andelen av BNP är på samma nivå. Den enskilt största verksamheten inom utbildningsväsendet är grundskolan, inklusive sameskolan, som stod för 32 procent av de totala kostnaderna 2024. Därefter följer förskola samt universitet och högskolor som svarade för 18,8 respektive 18,7 procent av kostnaderna samma år. Se tabell 2.1.

Tabell 2.1 Totala kostnader för utbildningsväsendet

Miljarder kronor

	2019	2020[10]	2021	2022	2023	2024
Förskola[1]	81,2	82,1	83,9	86,5	91,7	94,4
Pedagogisk omsorg[1]	1,3	1,2	1,1	1	1	1
Förskoleklass	7,9	8,3	8,3	8,8	9,2	9,5
Grundskola[2]	127,4	130,8	135,8	143	152,3	159,7
Anpassad grundskola	5,8	6,2	6,7	7,2	8,1	9,0
Specialskola	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7
Svenska utlandsskolor[4]	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Fritidshem[1]	19,6	19,9	20,3	21,1	22,2	23,3
Öppen verksamhet	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	1
Gymnasieskola[3]	44,5	45,2	46,5	48,9	51	53,7
Anpassad gymnasieskola	3	3,1	3,2	3,4	3,8	4
Kommunal vuxenutbildning[5]	10,1	10,3	10,7	10,5	10,8	11,2
Studieförbund	3,9	3,5	3,4	3,5	3,5	3,4
Folkhögskolor[6]	3,9	3,7	4	4,4	4,3	4,4
Yrkeshögskolan	2,3	2,7	3,3	3,4	3,4	3,5
Universitet och högskolor[7]	77	78	80,3	84,2	89,0	93,6
Studiestöd[8]	22,2	24,5	25,5	24,0	23,7	26,9
Summa	411,7	421,1	434,7	452	476	500
Andel av BNP (%)[9]	**8,2**	**8,4**	**8,0**	**7,7**	**7,8**	**7,8**

Anm.: Redovisningen omfattar inte polisutbildningen, Försvarsmaktens utbildningar, arbetsmarknads- och personalutbildning eller övrig utbildning hos privata utbildningsanordnare. Uppgifterna redovisas i löpande priser.

1 Nettokostnad exklusive avgifter.

2 Inklusive sameskola.

3 Inklusive skolskjuts, reseersättning och inackordering.

4 Omräknade kostnader baserat på antalet elever i reguljär utbildning.

5 Inkluderar kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå, kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå och kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare.

6 Resultatredovisning för folkhögskolorna återfinns inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid avsnitt 17 Folkbildning.

7 Inkluderar forskning och utbildning på forskarnivå.

8 Inkluderar studiebidrag och studiemedlens bidragsdel samt kostnaderna för räntesubventioner, avskrivningar och statlig ålderspensionsavgift. Beräkningen av statens kostnader avseende avskrivningar/kreditförluster har ändrats fr.o.m. 2023. Det finns inte längre någon anslagspost i statsbudgeten för avsättning för kreditförluster. Resultatredovisning för studiestöd återfinns under utgiftsområde 15 Studiestöd.

9 Uppgifterna avseende BNP för 2018–2024 har reviderats i och med Statistiska centralbyråns allmänna översyn av tidsserien.

10 Uppgifterna avseende 2020 har reviderats utifrån justerade underlag från Statistiska centralbyrån.

Källa: Statistiska centralbyrån.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.2 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Barn-, ungdoms- och vuxenutbildning	**33 948**	**37 935**	**34 893**	**38 890**	**36 859**	**34 437**
1:1 Statens skolverk	1 374	1 364	1 351	**1 406**	1 425	1 545
1:2 Statens skolinspektion	572	620	633	**677**	704	720
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	808	894	876	**894**	898	916
1:4 Sameskolstyrelsen	60	64	66	**69**	70	71
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	4 586	6 502	5 233	**5 494**	4 887	4 575
1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	251	270	272	**294**	325	315
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola	4 955	4 560	4 522	**5 760**	6 060	5 460
1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.	196	205	195	**207**	207	207
1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	114	119	116	**131**	134	136
1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal	707	1 098	820	**1 110**	1 145	1 145
1:11 Skolforskningsinstitutet	31	47	45	**48**	50	50
1:12 Praktiknära skolforskning	35	36	36	**36**	36	36
1:13 Bidrag till lärarlöner	4 198	4 875	4 176	**4 875**	4 859	4 859
1:14 Särskilda insatser inom skolområdet	199	163	162	**173**	173	173
1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling	7 395	8 243	8 147	**9 365**	7 583	5 783
1:16 Bidrag till vissa studier	11	18	12	**18**	18	18
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	4 229	4 356	3 823	**3 712**	3 572	3 572
1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan	154	171	172	**203**	181	181
1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning	4 075	4 330	4 236	**4 420**	4 532	4 675
Universitet och högskolor	**53 269**	**55 452**	**55 376**	**56 785**	**57 988**	**59 527**
2:1 Universitetskanslersämbetet	188	176	168	**166**	169	172

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
2:2 Universitets- och högskolerådet	230	251	252	**320**	334	383
2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 118	2 182	2 182	**2 208**	2 258	2 301
2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 451	2 562	2 562	**2 620**	2 655	2 703
2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 458	2 534	2 534	**2 573**	2 632	2 681
2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	2 554	2 672	2 672	**2 748**	2 786	2 835
2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 455	2 510	2 510	**2 543**	2 592	2 633
2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 820	1 895	1 895	**1 942**	1 966	1 997
2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	2 061	2 070	2 055	**2 092**	2 111	2 137
2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 857	1 940	1 940	**1 978**	2 003	2 035
2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 611	1 681	1 697	**1 695**	1 727	1 755
2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 286	1 336	1 336	**1 350**	1 366	1 388
2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 814	1 860	1 870	**1 895**	1 934	1 956
2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 114	1 160	1 160	**1 200**	1 215	1 234
2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	819	850	857	**860**	898	912
2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 826	1 903	1 903	**1 973**	1 998	2 030
2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 444	1 416	1 478	**1 436**	1 448	1 469
2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	1 944	2 123	2 123	**2 207**	2 243	2 284
2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	737	816	778	**833**	843	854
2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	452	513	513	**530**	545	574
2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	801	819	819	**824**	834	842
2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	298	309	309	**312**	315	320
2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 246	1 275	1 266	**1 283**	1 295	1 315
2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	407	423	423	**429**	435	441
2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	982	957	950	**966**	988	1 004
2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	336	350	350	**356**	361	367
2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	661	672	672	**672**	678	684
2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå	300	311	311	**312**	316	321
2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 124	1 140	1 161	**1 148**	1 160	1 171

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	313	325	325	**330**	334	340
2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	722	739	735	**746**	755	759
2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå	295	306	305	**309**	313	318
2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	322	311	309	**317**	321	326
2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	114	119	119	**119**	121	123
2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	225	232	231	**236**	239	243
2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	58	60	60	**64**	64	66
2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	128	132	132	**131**	133	134
2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	36	38	38	**41**	41	42
2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	590	606	606	**612**	619	629
2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå	111	115	115	**120**	121	123
2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	510	514	514	**514**	518	526
2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå	114	119	119	**121**	122	124
2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	548	560	560	**564**	570	574
2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå	121	126	126	**128**	130	132
2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	481	494	494	**497**	503	503
2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	108	112	112	**115**	117	119
2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	472	482	482	**484**	489	497
2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå	104	108	108	**108**	109	111
2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	371	382	382	**386**	391	397
2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå	70	72	72	**74**	75	76
2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	445	455	455	**456**	462	466
2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå	98	102	102	**104**	106	107
2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	189	195	195	**197**	199	202
2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå	23	24	24	**26**	26	27
2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	73	76	76	**77**	78	79
2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	14	14	14	**16**	16	16

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	152	155	157	**157**	159	161
2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå	23	24	24	**26**	26	27
2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	495	505	505	**509**	515	523
2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå	131	136	136	**141**	142	145
2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	41	47	47	**48**	48	49
2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå	45	53	53	**57**	57	59
2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet	4 010	4 233	4 152	**4 416**	4 481	4 565
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	748	970	954	**992**	1 166	1 720
2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor	621	746	742	**984**	1 118	1 171
2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	2 885	2 984	2 984	**3 039**	3 149	3 199
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	68	81	71	**51**	51	48
Forskning	**10 770**	**11 343**	**11 249**	**11 112**	**11 603**	**12 696**
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	7 907	8 424	8 344	**8 072**	8 561	9 555
3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer	500	500	497	**420**	420	420
3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning	204	210	219	**213**	216	220
3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet	1 311	1 345	1 336	**1 477**	1 465	1 545
3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning	53	54	55	**55**	56	57
3:6 Institutet för rymdfysik	64	65	65	**66**	67	69
3:7 Kungl. biblioteket	452	465	463	**509**	516	525
3:8 Polarforskningssekretariatet	67	71	61	**75**	76	77
3:9 Sunet	51	49	48	**49**	49	49
3:10 Överklagandenämnden för etikprövning	5	6	5	**6**	6	6
3:11 Etikprövningsmyndigheten	50	57	59	**58**	59	61
3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning	10	12	11	**16**	16	16
3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål	93	81	80	**89**	89	89
3:14 Gentekniknämnden	4	5	5	**5**	5	5
Vissa gemensamma ändamål	**146**	**152**	**152**	**150**	**147**	**145**
4:1 Internationella program	79	82	81	**82**	82	82
4:2 Avgift till Unesco och ICCROM	32	32	32	**32**	32	32
4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet	11	12	12	**12**	12	12
4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning	23	27	27	**25**	21	19
Totalt för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning	**98 133**	**104 883**	**101 670**	**106 937**	**106 596**	**106 805**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.3 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**103 845**	**103 845**	**103 845**
Pris- och löneomräkning[2]	1 075	1 820	2 796
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 056	971	210
varav BP26[3]	*4 711*	*3 786*	*2 887*
Överföring till/från andra utgiftsområden			-6
Övrigt	-40	-40	-40
Ny utgiftsram	**106 937**	**106 596**	**106 805**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.4 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	40 559
Verksamhetsutgifter[2]	66 043
Investeringar[3]	335
Summa utgiftsram	**106 937**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16 avsnitt 2.3, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder övergripande för hela utgiftsområdet

För att följa upp målet för utgiftsområdet används följande indikatorer där jämförelser görs med andra länder:

- andel barn i förskola jämfört med OECD-länder
- resultat i de internationella undersökningarna PIRLS, TIMSS och PISA
- likvärdighet i svensk skola utifrån de internationella undersökningarna
- befolkningens uppnådda utbildningsnivå
- vuxnas deltagande i utbildning
- andel unga som varken arbetar eller studerar
- utbildningsinriktning bland kvinnor och män med eftergymnasial utbildning
- sysselsättning efter avslutad utbildning.

En förutsättning för att Sverige ska vara en framstående kunskaps- och forskningsnation är en väl fungerande och hållbar kompetensförsörjning samt investeringar i forskning och utveckling (FoU).

Utvecklingen av kompetensförsörjningen följs upp med följande indikatorer:

– sambandet mellan andelen arbetslösa och andelen lediga jobb
– förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad efter utbildningsnivå
– arbetsgivarens bedömning av kompetensförsörjningen och framtida kompetensförsörjning.

Utvecklingen av FoU följs upp med följande indikatorer:

– investeringar i FoU som andel av BNP
– forskningens genomslag.

2.5 Övergripande resultatredovisning för hela utgiftsområdet

Indikator: Andel barn i förskola

I Sverige är andelen barn i förskola stor redan från tre års ålder, 94 procent av treåringarna och 95 procent av fyraåringarna var inskrivna i förskolan 2022, se diagram 2.1. Andelen är högre än för OECD, där i genomsnitt 77 procent av alla treåringar och 89 procent av alla fyraåringar var inskrivna i förskolan 2022. Det finns däremot ingen större skillnad i andelen femåringar i förskola mellan Sverige och OECD-snittet. Jämfört med 2015 har andelen barn i förskolan ökat något i alla åldrar. Andelen i förskola bland pojkarna respektive flickorna är och har generellt varit jämn under hela mätperioden i samtliga åldersgrupper. Barn med svensk bakgrund är i högre utsträckning inskrivna i förskolan än barn med utländsk bakgrund (se utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 3.3.1).

Diagram 2.1 Andel barn i förskola jämfört med OECD-länder

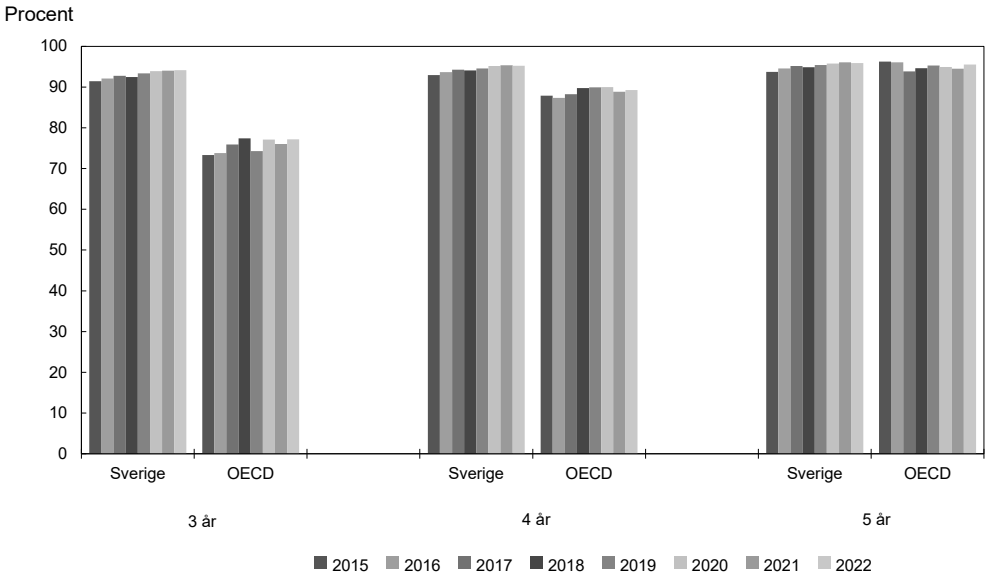

Källa: OECD.

Indikator: Resultat i de internationella undersökningarna

Sverige deltar i flera olika internationella kunskapsmätningar som PISA, PIRLS och TIMSS vilka ger en god indikation på hur svenska elevers kunskaper i läsning, mate-

matik och naturvetenskap står sig internationellt. I december 2024 presenterades resultaten för studien TIMSS 2023. Resultaten visar att svenska elever i årskurs 4 och årskurs 8 har förbättrat sina resultat i matematik jämfört med TIMSS 2019. I naturvetenskap presterar de på samma nivå som tidigare. Pojkars förbättring i matematik är större än flickors, men det finns ingen resultatskillnad i naturvetenskap. Resultaten bekräftar den positiva trend som påbörjades i TIMSS 2015. I slutet av 2024 presenterades även resultat från studien ICILS, som undersöker digital kompetens hos elever i årskurs 8. Svenska elever presterade på samma nivå som genomsnittet för de deltagande EU/OECD-länderna inom områdena dator- och informationskunnighet och datalogiskt tänkande. Under året presenterade OECD även studien PIAAC, som ger information om i vilken utsträckning den vuxna befolkningen har de grundläggande färdigheter som krävs för att klara sig i samhället och arbetslivet. Undersökningen ger stora möjligheter till analyser av skillnader i färdigheter mellan olika grupper av befolkningen och mellan länder. Resultaten från 2023 visar att Sverige fortsatt står sig väl när det gäller den svenska befolkningens färdigheter. Samtidigt kvarstår stora skillnader inom befolkningen, vilket tidigare mätning 2012 också visade. En betydande del av befolkningen har fortfarande bristande färdigheter. Resultaten tyder även på ett samband mellan färdigheter och arbetsmarknadsutfall. Studien kommenteras mer utförligt i avsnitt 4.3.4 och i utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet.

Indikator: Likvärdighet i svensk skola utifrån de internationella undersökningarna

En likvärdig skola karaktäriseras av att alla elever, oavsett bakgrund eller vilken skola de går i, ges möjlighet och stöd att nå så långt som möjligt i sin egen kunskapsutveckling. TIMSS 2023 visar på fortsatta resultatskillnader mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund i både årskurs 4 och 8. Elever med en mera gynnsam socioekonomisk bakgrund presterar i genomsnitt bättre i studien. Socioekonomisk bakgrund har fortsatt stor och i vissa fall större betydelse för elevernas resultat än i TIMSS 2019. TIMSS 2023 visar även att inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder i genomsnitt har högre resultat än både inrikes födda elever med utrikes födda föräldrar och utrikes födda elever. Dessa skillnader minskar när man tar hänsyn till elevernas grad av hemresurser men de försvinner inte helt. Pojkar presterar i genomsnitt bättre än flickor i matematik medan det inte finns någon resultatskillnad mellan könen i naturvetenskap.

Indikator: Befolkningens uppnådda utbildningsnivå

I såväl Sverige som i OECD-länderna har andelen högutbildade personer i befolkningen ökat över tid, se diagram 2.2. I Sverige hade 57 procent av kvinnorna och 42 procent av männen i åldrarna 25–64 år en eftergymnasial utbildning 2023. Motsvarande andelar i OECD-länderna var 45 procent av kvinnorna och 37 procent av männen. Kvinnor i Sverige har en högre utbildningsnivå än kvinnor i OECD i stort. Detsamma gäller för män, men i betydligt mindre utsträckning.

Diagram 2.2 Uppnådd utbildningsnivå bland kvinnor och män 25–64 år i Sverige och genomsnittet för OECD

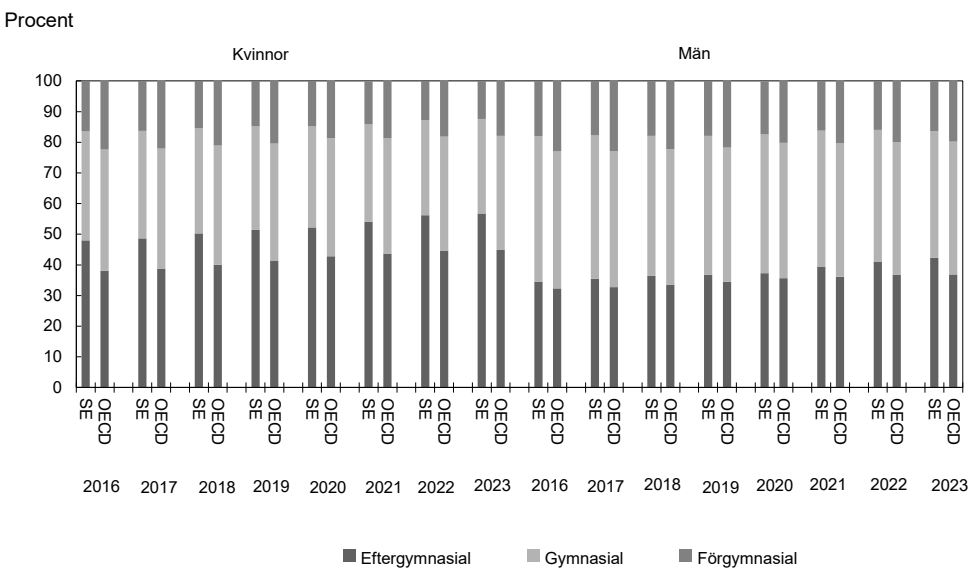

Anm.: Eftergymnasial utbildning avser minst 2 års eftergymnasial utbildning, gymnasial utbildning avser minst 2 års gymnasiala studier eller 1 års eftergymnasial utbildning, förgymnasial utbildning avser grundskoleutbildning eller 1 års gymnasial utbildning.

Källa: OECD.

Utbildningsnivån bland personer i åldrarna 25–34 år är högre än utbildningsnivån i befolkningen i stort, se diagram 2.3. Det gäller i något högre utsträckning bland kvinnor, både i Sverige och i OECD som helhet. Det är något fler unga i Sverige som har eftergymnasial utbildning än i OECD i stort, men skillnaderna är relativt små. I Sverige hade 62 procent av kvinnorna och 47 procent av männen i åldersspannet en eftergymnasial utbildning 2023. Motsvarande andel i OECD var 54 procent respektive 41 procent.

Diagram 2.3 Uppnådd utbildningsnivå bland unga kvinnor och män 25–34 år i Sverige och genomsnittet för OECD

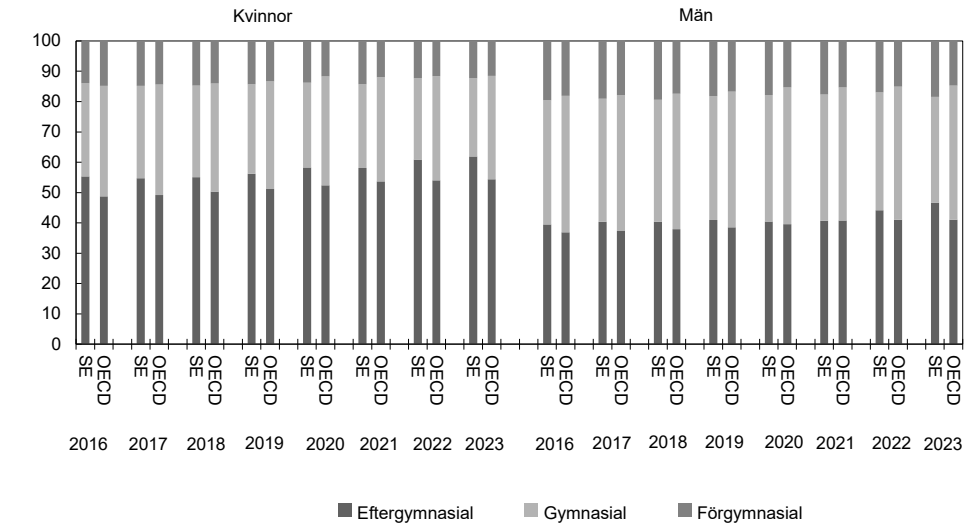

Anm.: Eftergymnasial utbildning avser minst 2 års eftergymnasial utbildning, gymnasial utbildning avser minst 2 års gymnasiala studier eller 1 års eftergymnasial utbildning, förgymnasial utbildning avser grundskoleutbildning eller 1 års gymnasial utbildning.

Källa: OECD.

Indikator: Vuxnas deltagande i utbildning

En framstående utbildningsnation bör erbjuda god tillgång till utbildning för att stärka kompetensförsörjningen, underlätta livslångt lärande och ge möjlighet för individer att bredda sin kompetens för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. I Sverige är det fler som deltar i utbildning jämfört med genomsnittet i OECD, se diagram 2.4. Det gäller för både kvinnor och män. Kvinnor i alla åldersgrupper deltar i utbildning i högre utsträckning än män. Det gäller för både Sverige och OECD, men skillnaderna mellan kvinnor och män vad gäller deltagande i utbildning är större i Sverige än i OECD.

Diagram 2.4 Andel kvinnor och män i Sverige och OECD som deltar i någon form av utbildning

Procent

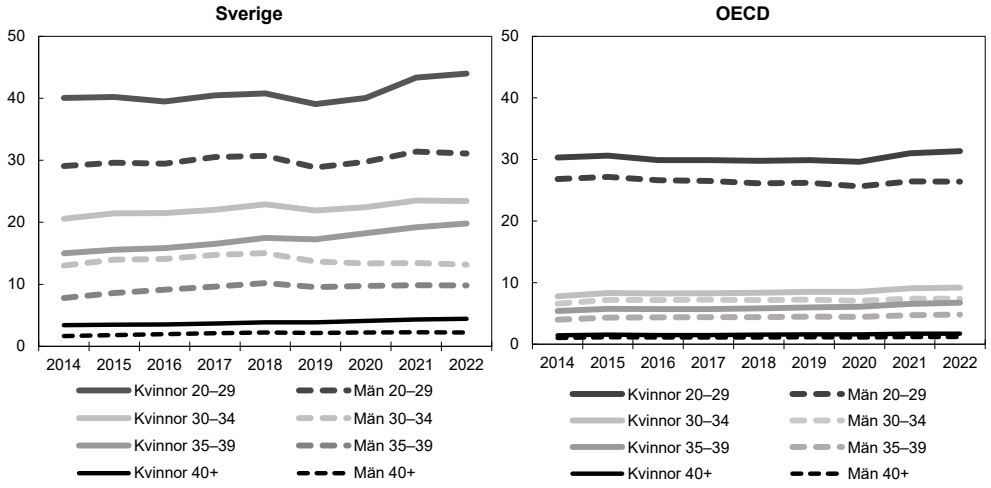

Anm. Avser formell utbildning heltid och deltid på alla nivåer.
Källa: OECD.

Indikator: Andel unga som varken arbetar eller studerar

I Sverige är andelen 20–24-åringar som varken arbetar eller studerar lägre än genomsnittet i OECD och så har det varit under hela den undersökta perioden, se diagram 2.5. Det finns ingen stor skillnad mellan könen i Sverige. Inom OECD är skillnaderna mellan könen i genomsnitt något större där kvinnor i högre utsträckning än män varken arbetar eller studerar. För mer statistik om unga som varken arbetar eller studerar, se utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid avsnitt 14 Ungdomspolitik.

Diagram 2.5 Andel 20–24-åringar som varken arbetar eller studerar

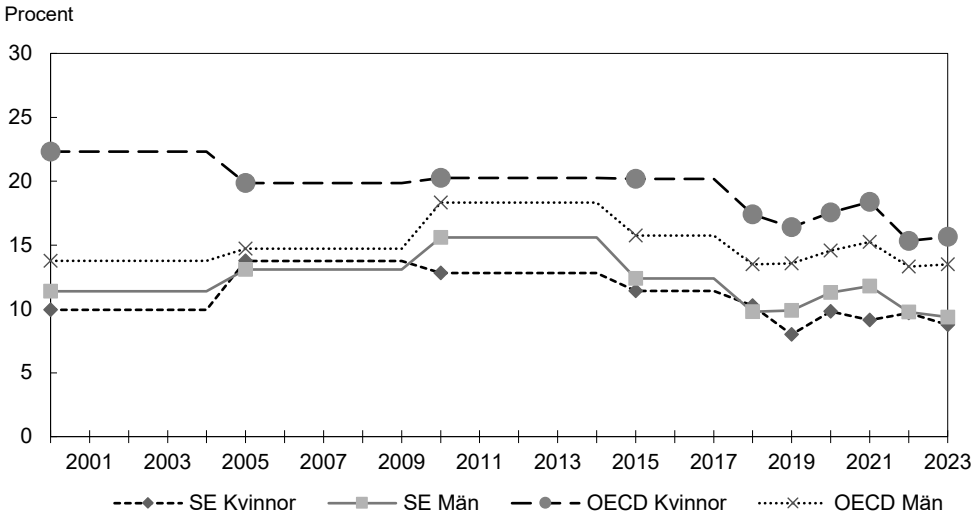

Källa: OECD.

Indikator: Utbildningsinriktning bland examinerade, kvinnor och män med eftergymnasial utbildning

I Sverige såväl som i OECD som helhet finns det stora skillnader mellan mäns och kvinnors val av utbildningsinriktning, se diagram 2.6. Av de examinerade männen i Sverige 2022 med minst en tvåårig eftergymnasial examen var den vanligaste inriktningen teknik och tillverkning (31 procent) följd av handel, juridik och administration (15 procent). Av de examinerade kvinnorna var det i stället vanligast med utbildning inom hälsa och välfärd (27 procent) och inom inriktningen utbildning (17 procent). I OECD i genomsnitt är det vanligare än i Sverige med en inriktning mot handel, juridik och administration.

Diagram 2.6 Andel med olika utbildningsinriktningar bland eftergymnasialt examinerade 2022

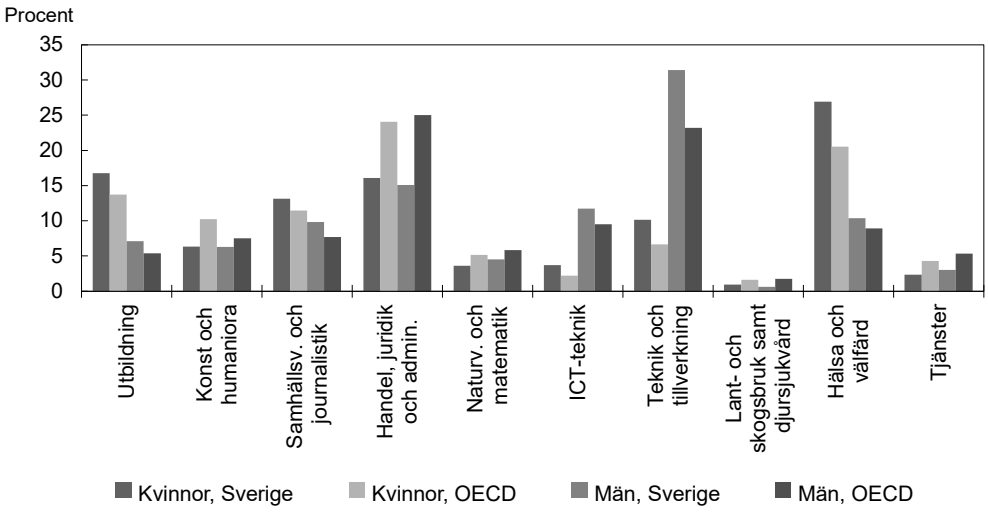

Anm.: Avser personer med minst 2 års eftergymnasial utbildning. En person kan ha flera examina, men räknas bara en gång. Inriktningen avser då den högsta examen.

Källa: OECD.

Indikator: Sysselsättning efter avslutad utbildning

I Sverige är andelen sysselsatta efter avslutad utbildning större än i Europeiska unionen (EU) i snitt. Det gäller både efter avslutad gymnasial utbildning, se diagram

2.7, och efter avslutad eftergymnasial utbildning, se diagram 2.8. I jämförelse med 2023 har sysselsättningsgraden 2024 minskat för män i Sverige efter avslutad gymnasial utbildning, se diagram 2.7, och för kvinnor i Sverige efter avslutad eftergymnasial utbildning, se diagram 2.8.

Diagram 2.7 Andel kvinnor och män 15–34 år som är sysselsatta 1–3 år efter avslutad gymnasial utbildning

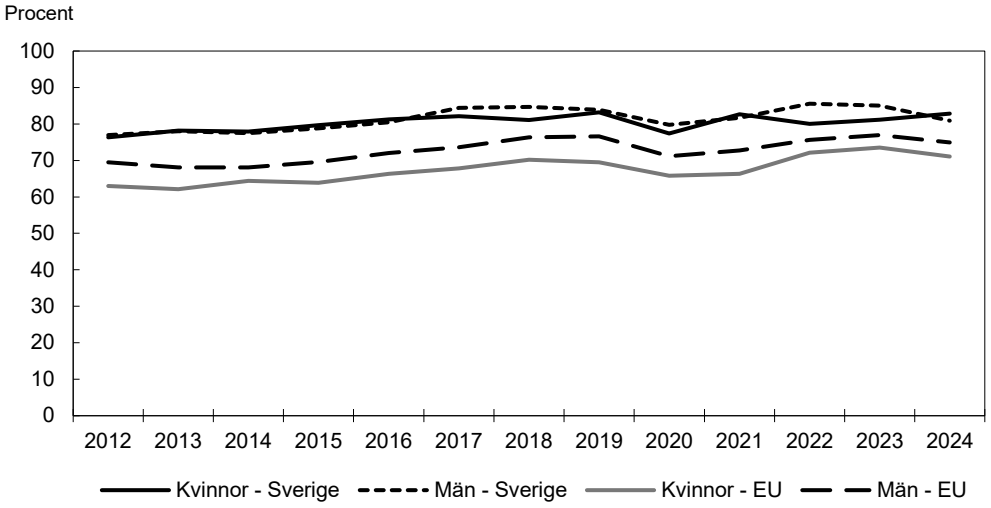

Anm.: Med gymnasial utbildning avses minst 2 års gymnasiala studier eller 1 års eftergymnasial utbildning. Från och med 2020 ingår enbart 27 länder i EU-genomsnittet.

Källa: Eurostat.

Diagram 2.8 Andel kvinnor och män 15–34 år som är sysselsatta 1–3 år efter avslutad eftergymnasial utbildning

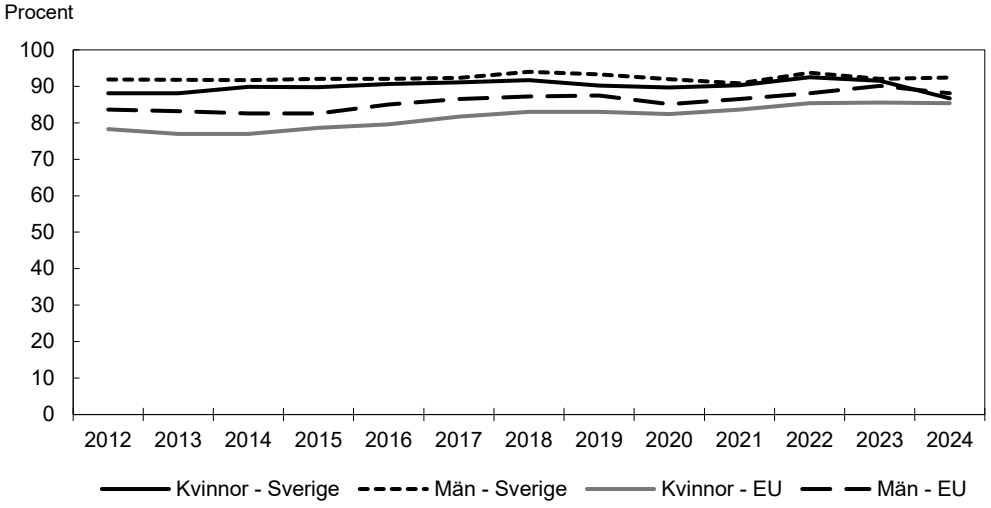

Anm.: Med eftergymnasial utbildning avses minst 2 års eftergymnasial utbildning. Från och med 2020 ingår enbart 27 länder i EU-genomsnittet.

Källa: Eurostat.

Indikator: Sambandet mellan andelen arbetslösa och andelen lediga jobb

Den s.k. Beveridgekurvan visar relationen mellan lediga jobb som andel av arbetskraften (vakansgraden) och arbetslöshet. Den ger en indikation på utvecklingen av matchningen på arbetsmarknaden, se diagram 2.9 för utvecklingen mellan 2006 och 2024. Statistiken avser det första kvartalet respektive år. En kombination av hög vakansgrad och hög arbetslöshet tyder på att de arbetslösa inte helt matchar de krav som ställs på arbetsmarknaden. Detta kan ha flera förklaringar, men en förklaring

kan vara att de arbetslösa inte har den utbildning som krävs. Under 2024 ökade arbetslösheten något samtidigt som andelen lediga jobb som procent av arbetskraften minskade.

Diagram 2.9 Sambandet mellan andelen arbetslösa och andelen lediga jobb mellan 2006 och 2024 (kvartal ett)

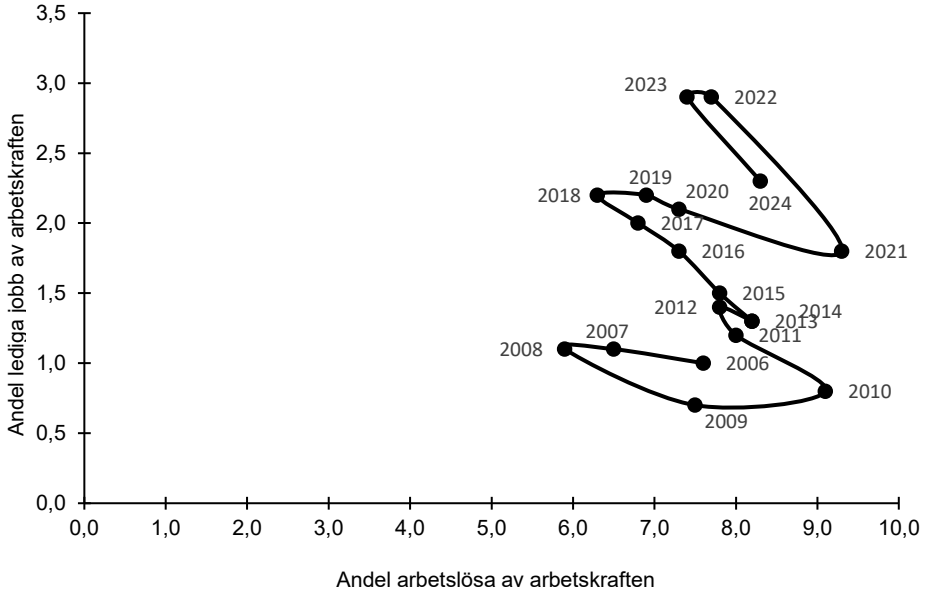

Källa: Konjunkturinstitutet.

Indikator: Förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad efter utbildningsnivå

Den matchade förvärvsgraden belyser hur pass väl arbetskraftens utbildningar stämmer överens med arbetsmarknadens utbildningskrav eller efterfrågan. En hög matchad förvärvsgrad innebär att en stor andel av alla med en viss utbildning också jobbar inom ett yrke eller en profession som matchar utbildningen. Av diagram 2.10 framgår att både kvinnor och män med minst tre års eftergymnasial utbildning i högre utsträckning jobbar inom ett yrke eller en profession som matchar deras utbildning än kvinnor och män med en kortare utbildning. Detta förhållande har varit stabilt de senaste åren. Kvinnor med eftergymnasial utbildning har en högre matchad förvärvsgrad än män med en sådan utbildning, men kvinnor med en gymnasial utbildning har en lägre matchad förvärvsgrad än män med en sådan utbildning. Att den matchade förvärvsgraden är högre bland kvinnor än män med eftergymnasial utbildning kan bero på att det är fler kvinnor än män som arbetar i legitimationsyrken. Inrikes födda har generellt en högre matchad förvärvsgrad än utrikes födda, 57,5 procent respektive 38,5 procent 2023. Skillnaderna är större mellan inrikes födda och utrikes födda som har en eftergymnasial utbildning än bland dem som har en gymnasial utbildning.

Diagram 2.10 Andelen utbildade som förvärvsarbetar och andel som förvärvsarbetar inom yrke/profession som matchar utbildningen efter utbildningsnivå

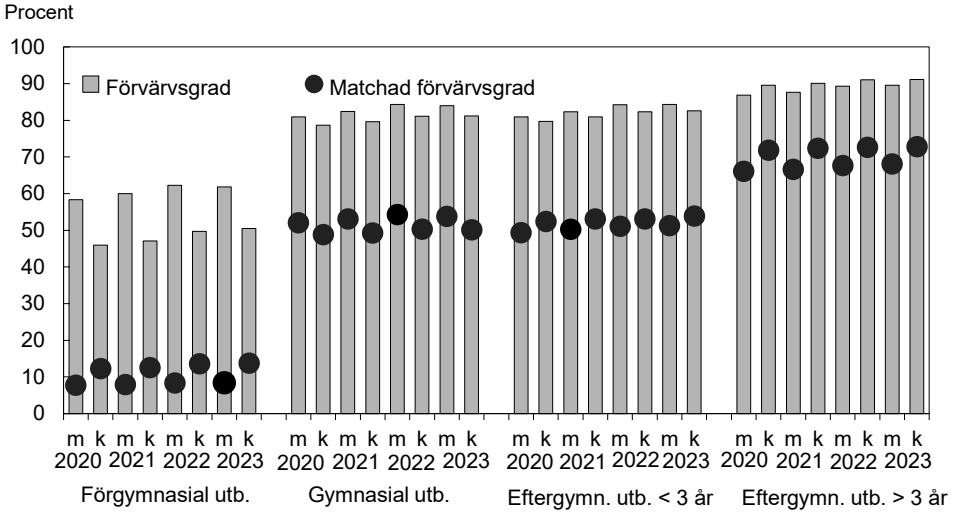

Anm. Tidsseriebrott, fr.o.m. 2022 används en ny källa, BAS, för anställda.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Indikator: Arbetsgivarens bedömning av kompetensförsörjningen och framtida kompetensförsörjning

Målet för utgiftsområdet förutsätter en välfungerande och hållbar kompetensförsörjning. Detta innebär bl.a. att den arbetsföra befolkningens utbildning och kompetens svarar mot arbetsgivarnas behov på arbetsmarknaden. Den tidigare redovisade Beveridgekurvan indikerar att kompetensen bland de arbetslösa inte helt matchar de lediga jobben. Denna indikator ger en bild av vilka kompetenser det råder brist på.

År 2025 publicerade Statistiska centralbyrån (SCB) resultat från den nya undersökningen Lediga jobb och rekryteringsbehov som gör det möjligt att mer detaljerat beskriva kompetensbrister på den svenska arbetsmarknaden. Statistiken visar att det fanns en betydande brist på arbetskraft i Sverige, med totalt 70 000 lediga tjänster inom olika yrkesområden. Denna brist har påverkat arbetsgivare över hela landet. Hälften av arbetsgivarna uppgav att de hade haft svårigheter att rekrytera personal under de senaste sex månaderna.

Arbetsgivarna hade brist på arbetskraft inom flera av de yrken som utbildas på gymnasieskolans yrkesprogram. Det gällde bl.a. undersköterskor, yrken inom byggnad och anläggning, fordonsmekaniker och reparatörer, samt kockar och kallskänkor.

Bristen på arbetskraft var särskilt påtaglig inom vissa sektorer. Ingenjörer och tekniker var en efterfrågad yrkesgrupp, med 2 900 lediga tjänster. Inom it-sektorn saknades det 4 700 it-arkitekter, systemutvecklare och testledare. Inom vårdsektorn var undersköterskor en av de mest efterfrågade yrkesgrupperna, med 3 500 lediga tjänster. Även utbildningssektorn upplevde en betydande brist på personal, med 3 000 lediga tjänster för grundlärare, fritidspedagoger och förskollärare.

Svenskt Näringsliv har också lyft fram hur konkurrensen om kompetenser när det gäller STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) på arbetsmarknaden ökar i takt med att allt fler jobb kräver tekniska och naturvetenskapliga bas- och specialistkunskaper. Enligt Teknikföretagen uppger 75 procent av företagen att de har svårt att hitta medarbetare med högskoleutbildning, och särskilt stora är behoven kopplade till teknikskiften.

Tre av fyra arbetsgivare som upplevt rekryteringsproblem hade vidtagit åtgärder för att öka möjligheterna att rekrytera. De vanligaste åtgärderna var att förlänga rekryteringstiden och sänka eller ändra kraven på erfarenhet. För att hantera konsekvenserna av att man inte kunnat rekrytera tillräckligt med personal valde 50 procent av arbetsgivarna att låta befintlig personal arbeta mer, eller att göra omorganiseringar. Sammantaget visar SCB:s statistik att det finns ett stort behov av arbetskraft inom flera viktiga sektorer i Sverige.

Indikator: Investeringar i FoU som andel av BNP

Finansiering av FoU som andel av BNP avspeglar graden av att vara ett forsknings- och innovationsland och en kunskapsnation. Sverige har länge haft en hög FoU-intensitet. Sveriges FoU-investeringar uppgick 2024 till 3,6 procent av BNP, vilket gör Sverige till ett av världens främsta länder när det gäller investeringar i FoU, se vidare diagram 6.1 i avsnitt 6.3.1.

Indikator: Forskningens genomslag

Andel högciterade vetenskapliga artiklar visar på vetenskapligt genomslag internationellt för svensk forskning. Världsgenomsnittet ligger på 10 procent och Sverige låg 2023 på 11 procent. Denna nivå har varit relativt konstant det senaste decenniet, se vidare under avsnitt 6.3.2.

EU-samarbete och internationell verksamhet

Inom utgiftsområdet bedrivs EU-samarbete och en omfattande internationell verksamhet. Genom dialog och erfarenhetsutbyte skapas bättre förutsättningar för att möta gemensamma utmaningar. Det internationella samarbetet inom utgiftsområdet sker framför allt inom Bolognaprocessen, OECD, Nordiska ministerrådet, Unesco och Europarådet.

EU-samarbetet inom utbildningsområdet utgår ifrån ett samarbetsramverk som antogs 2021, Ett strategiskt ramverk för europeiskt samarbete inom utbildning för ett europeiskt utbildningsområde 2021–2030. Programmet Erasmus+ bidrar till att uppfylla målen i ramverket. Förutsättningarna för forskning och innovation har sin grund i Lissabonfördraget artikel 179, samt ramprogrammet för forskning och innovation, Horisont Europa. Utvärderingar av Horisont Europa visar att programmet är en betydande drivkraft för ekonomiska och samhälleliga fördelar. Programmet är av stor betydelse för svenska universitet och högskolor, näringsliv, institut, offentliga verksamheter och andra aktörer och det bidrar till att stärka Sveriges konkurrenskraft, främjar excellens och internationalisering samt bidrar till att lösa stora samhällsutmaningar.

Inom ramen för Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning (MR-U) styrs arbetet på en övergripande nivå av ländernas gemensamma vision Vår vision 2030, som slår fast att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. Ett nytt samarbetsprogram för hur sektorn ska arbeta under perioden 2025–2030 godkändes under 2024. I början av 2025 godkändes en arbetsplan för perioden 2025–2027. Ett svenskt ordförandeskap med STEM som övergripande tema genomfördes också under 2024.

Genom svenskt deltagande i OECD:s internationella storskaliga studier, såsom PISA och PIAAC, kan regeringen följa kunskapsutvecklingen över tid bland svenska 15-åringar och den vuxna befolkningen. Analyser av datamaterialet från internationella storskaliga studier och OECD:s insamling av utbildningsstatistik från medlemsländerna bidrar till en större förståelse av vilken politik som leder till ett framgångsrikt

utbildningssystem. Vägledande för OECD:s verksamhet inom utbildningsområdet är bl.a. den ministerdeklaration som antogs 2022 med likvärdighet, hållbar utveckling och livslångt lärande som några av fokusområdena.

Sveriges engagemang i Unesco tar sin utgångspunkt i Strategi för Sveriges samarbete med Unesco 2022–2025 (U2022/01450). För strategiperioden gäller två fokusområden – allas rätt till utbildning och allas rätt till yttrandefrihet. Under 2024 påbörjade Unesco arbetet med att ta fram ett förslag till arbetsprogram (2026–2029) och budget (2026–2027) för slutligt antagande vid Unescos generalkonferens hösten 2025.

Inom ramen för Europarådets verksamhet bidrar Sverige till att säkerställa rätten till utbildning av god kvalitet för alla.

2.6 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder för lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet

Utbildningsutskottet har framhållit att det är angeläget att få en samlad redovisning av skolans personalsituation (bet. 2014/15:UbU1). Följande indikatorer används för att mäta lärar- och förskollärarsituationen.

Indikatorer för personalens utbildning och behörighet

- andel av personalen/lärarna som har pedagogisk högskoleexamen inom skolväsendet
- andel lärare och förskollärare med legitimation och behörighet i skolväsendet.

Indikatorer för lärar- och förskollärarutbildning

- söktryck till yrkesexamensprogrammen
- antal nybörjarstudenter på yrkesexamensprogrammen
- antal examinerade från yrkesexamensprogrammen.

Indikatorer för lärar- och förskollärarförsörjning

- framtida examinationsbehov samt beräknad examination av lärare och förskollärare
- rekryteringserfarenheter bland arbetsgivare inom pedagogik.

2.7 Resultatredovisning för lärar- och förskollärarsituationen i skolväsendet

Personalens utbildning och behörighet

I avsnittet Personalens utbildning och behörighet redovisas personalens utbildning och behörighet i de olika skolformerna som ingår i skolväsendet inklusive fritidshemmet samt behörigheten för ett urval av ämnen i grundskolan och gymnasieskolan. När det gäller komvux så redovisas komvux som anpassad utbildning, komvux i svenska för invandrare (sfi) och övriga komvuxutbildningar var för sig.

Indikator: Andel av personalen/lärarna som har pedagogisk högskoleexamen inom skolväsendet

Tabell 2.5 visar andelen anställda som har en pedagogisk högskoleexamen. Andelen varierar i skolväsendet. Den största andelen lärare med en pedagogisk examen

återfinns inom komvux som anpassad utbildning och sfi, anpassad grundskola, specialskola och grundskola. Minst andel anställda med en pedagogisk examen finns inom förskola och fritidshem. Andelen med en pedagogisk examen har ökat något i de flesta verksamhetsformer 2024 jämfört med 2023. Andelen lärare med en pedagogisk högskoleexamen är i allmänhet större bland kvinnor än bland män. Bland lärarna i grundskolan läsåret 2024/25 hade 89 procent av kvinnorna och 77 procent av männen en pedagogisk högskoleexamen.

Det finns stora skillnader mellan kommuner och regioner i andelen lärare med en pedagogisk examen. I grundskolan varierar andelen mellan kommunerna från 60 till 98 procent. I förskolan varierar andelen med en förskollärarexamen mellan kommunerna från 18 procent till 74 procent.

Tabell 2.5 Andelen anställda (omräknat till heltidstjänster) med en pedagogisk högskoleexamen

Procent

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Förskola	53	45	44	42	42	42	42	43	42	42	43	42
Förskoleklass	83	83	82	79	77	76	75	77	77	77	77	79
Grundskola	86	86	85	82	81	81	81	82	82	83	84	86
Anpassad grundskola	88	88	88	85	84	83	83	83	84	84	85	85
Specialskola	81	82	83	83	76	78	81	82	86	84	84	88
Sameskola	58	51	64	62	73	73	68	76	72	79	80	75
Fritidshem	53	51	47	42	39	37	37	37	36	35	35	37
Gymnasieskola	79	79	80	79	78	79	80	80	81	82	83	83
Anpassad gymnasieskola	84	84	84	84	83	81	81	81	80	81	82	82
Komvux[1]	85	84	84	85	83	81	83	81	80	80	81	82
Sfi	75	76	73	71	71	72	76	80	81	83	84	87
Komvux som anpassad utbildning[2]	90	90	90	88	89	89	90	90	89	89	89	92

Anm.: Från och med 2014 samlas uppgifter om personal i förskolan in på individnivå från Statistiska centralbyråns utbildningsregister. Tidigare ansvarade kommunerna för att lämna uppgifter och uppgifterna lämnades på gruppnivå.

[1] Avser komvux på grundläggande och gymnasial nivå.

[2] Avser komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Källa: Statens skolverk.

Indikator: Andel lärare och förskollärare med legitimation och behörighet i skolväsendet

I tabell 2.6 visas andelen lärare och förskollärare med legitimation och behörighet för de skolformer, stadier och ämnen som de undervisar i. När det gäller förskolan visas den andel av personalen som arbetar med barn och som är förskollärare med legitimation och behörighet. Tabellen visar att det finns stora skillnader inom skolväsendet. Andelen lärare och förskollärare med legitimation och behörighet är störst i förskoleklassen, där 86 procent av alla lärare och förskollärare hade legitimation och behörighet för undervisning hösten 2024. Andelen lärare med legitimation och behörighet är minst i anpassade grundskolan, där endast 14 procent av alla lärare hade legitimation och behörighet. Det krävs som huvudregel dels en behörighetsgivande lärar- eller förskollärarexamen, dels en speciallärarexamen för att vara behörig att bedriva undervisning i anpassade grundskolan. Andelen lärare med legitimation och behörighet har ökat i de flesta verksamhetsformer 2024 jämfört med 2023.

Tabell 2.6 Andelen lärare och förskollärare (omräknat till heltidstjänster) med legitimation och behörighet

Procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Förskola	41	40	40	40	41	41	41	41	41
Förskoleklass		84	85	84	86	86	86	87	86
Grundskola	71	71	71	70	71	71	71	72	73
Anpassad grundskola	21	20	18	17	16	14	12	12	14
Specialskola	36	30	33	34	37	39	43	44	43
Gymnasieskola	80	81	81	82	82	84	83	84	85
Anpassad gymnasieskola	20	21	19	18	19	19	17	16	16
Komvux grundläggande nivå[1]	78	76	74	76	78	78	79	80	81
Komvux gymnasial nivå[1]	80	77	75	75	75	75	75	74	75
Sfi	37	37	41	45	51	53	55	57	60
Komvux som anpassad utbildning[2]	32	38	39	37	37	35	34	33	36

Anm.: Könsuppdelad statistik publiceras inte. Lärare som är anställda på skolenheter utan krav på legitimation är exkluderade.

[1] Uppgifterna för komvux på grundläggande och gymnasial nivå är exklusive lärare hos extern utbildningsanordnare.

[2] Omfattar komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Källa: Statens skolverk.

I tabell 2.7 sammanfattas andelen legitimerade och behöriga lärare för ett urval av ämnen. Det finns skillnader i andelen legitimerade och behöriga lärare mellan olika ämnen. Bland ämnena i urvalet är andelen lärare med legitimation och behörighet generellt störst i svenska, medan den är minst i svenska som andraspråk. En jämförelse mellan 2023 och 2024 visar för de flesta ämnen på en högre andel legitimerade och behöriga lärare 2024. Även inom komvux på gymnasial nivå är andelen legitimerade och behöriga lärare mindre i svenska som andraspråk. Inom komvux på grundläggande nivå är andelen behöriga och legitimerade lärare överlag högre än på den gymnasiala nivån.

Tabell 2.7 Andel legitimerade och behöriga lärare (omräknat till heltidstjänster) i ett urval av ämnen

Procent

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Grundskolan, årskurs 1–3						
Svenska	87	89	89	90	90	92
Svenska som andraspråk	68	66	63	63	61	61
Engelska	51	52	53	56	57	59
Matematik	85	87	87	88	89	90
Fysik	68	69	70	71	72	74
Historia	62	64	65	65	66	68
Grundskolan, årskurs 4–6						
Svenska	77	79	79	79	80	81
Svenska som andraspråk	37	37	35	34	33	34
Engelska	64	66	66	66	66	68
Matematik	76	78	78	79	80	82
Fysik	66	66	66	67	66	67
Historia	66	66	65	65	65	65
Grundskolan, årskurs 7–9						
Svenska	75	77	77	76	76	78
Svenska som andraspråk	49	51	52	52	55	59

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Engelska	72	74	76	76	78	79
Matematik	72	72	72	70	72	73
Fysik	60	58	55	53	52	52
Historia	80	80	79	79	80	80
Gymnasieskolan						
Svenska	90	90	91	91	92	93
Svenska som andraspråk	42	46	47	49	51	56
Engelska	86	88	90	90	90	91
Matematik	79	81	82	82	83	85
Fysik	83	84	85	86	88	89
Historia	91	91	92	92	92	93

Anm.: Könsuppdelad statistik publiceras inte.

Källa: Statens skolverk.

Personaltäthet i skolväsendet

Tabell 2.8 visar personaltätheten inom skolväsendet. De verksamheter som har det högsta antalet anställda per barn eller elev är förskola, anpassad grundskola, specialskola och anpassad gymnasieskola. Mellan 2023 och 2024 bibehölls personaltätheten i förskolan och grundskolan medan t.ex. förskoleklassen, fritidshemmet och gymnasieskolan hade en viss minskad personaltäthet.

Tabell 2.8 Personaltäthet/lärartäthet i skolväsendet

Antalet barn/elever per helårsarbetande

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Förskola	5,3	5,3	5,2	5,1	5,1	5,1	5,2	5,1	5,1	5,1	5,1	5,1
Förskoleklass	16,4	16,5	16,4	16,6	14,7	14,6	14,3	14,5	14,4	14,2	14,0	14,2
Grundskola	12,1	12,1	12,2	12,0	12,1	12,1	12,2	12,2	12,2	12,0	12,0	12,0
Anpassad grundskola	3,7	3,9	3,9	3,8	3,9	3,9	4,1	4,2	4,3	4,2	4,2	4.3
Specialskola	3,2	3,2	3,3	3,4	3,0	3,3	3,2	3,1	3,2	3,2	2,9	3,3
Sameskola	6,5	5,6	6,2	5,8	5,3	5,3	5,7	6,0	6,1	6,2	6,2	6,0
Fritidshem	21,3	21,8	21,9	21,7	20,9	20,5	20,7	20,4	20,6	20,6	21,3	21,6
Gymnasieskola	12,1	11,9	11,9	11,9	11,7	11,9	12,1	12,2	12,3	12,2	12,3	12,5
Anpassad gymnasieskola	4,1	3,9	3,7	3,6	3,7	3,7	3,8	4,0	3,9	3,9	3,9	3,9
Komvux[1]	17,5	17,5	16,5	15,5	14,0	13,5	14,7	13,6	11,1	9,9	9,4	..
Sfi	24,8	26,1	24,1	22,2	22,5	22,2	24,6	23,9	22,6	22,4	23,1	..
Komvux som anpassad utbildning[2]	17,6	16,2	15,5	15,0	13,5	14,3	13,7	13,7	14,6	14	14,3	..

[1] Avser komvux på grundläggande och gymnasial nivå.

[2] Avser komvux som anpassad utbildning på grundläggande och gymnasial nivå.

Anm.: För förskolan, förskoleklassen och fritidshemmen redovisas personaltäthet. För övriga skolformer redovisas lärartäthet. Från och med 2024/25 publiceras inte uppgifter om lärartäthet för komvux, sfi och komvux som anpassad utbildning.

Källa: Statens skolverk.

Annan pedagogisk personal

I SCB:s lärarregister finns sedan 2013 uppgifter om annan pedagogisk personal. Annan pedagogisk personal har definierats som personal som har pedagogiska arbetsuppgifter, men som inte bedriver egen undervisning, exempelvis lärarassistenter och studiehandledare på modersmål. I detta avsnitt redovisas utvecklingen när det gäller annan pedagogisk personal i grundskolan och gymnasieskolan.

Både i grundskolan och gymnasieskolan har antalet annan pedagogisk personal mer än tredubblats sedan 2013. Läsåret 2024/25 minskade antalet annan pedagogisk personal i grundskolan med drygt 560 heltidstjänster eller 3 procent. Samtidigt minskade antalet elever i grundskolan med 0,5 procent. Den totala personaltätheten i grundskolan läsåret 2024/25 var densamma som föregående läsår, om både lärare och annan pedagogisk personal räknas med, se diagram 2.11.

I gymnasieskolan var antalet annan pedagogisk personal 2024/25 marginellt mindre jämfört med föregående läsår.

Statistiken över annan pedagogisk personal finns sedan 2017/18 uppdelad på lärarassistenter, studiehandledare på modersmål och övriga. Det är lärarassistenterna som har blivit fler sett ur det längre perspektivet, 2024 minskade däremot antalet något i grundskolan. I både grundskolan och gymnasieskolan har antalet lärarassistenter mer än fördubblats sedan läsåret 2017/18, även om det skett en viss minskning i grundskolan de senaste läsåren. Samtidigt har antalet studiehandledare på modersmål minskat i takt med ett minskat antal nyanlända.

Diagram 2.11 Personaltäthet och lärartäthet i grundskolan och gymnasieskolan

Antal elever per lärare respektive pedagogisk personal (heltidstjänster)

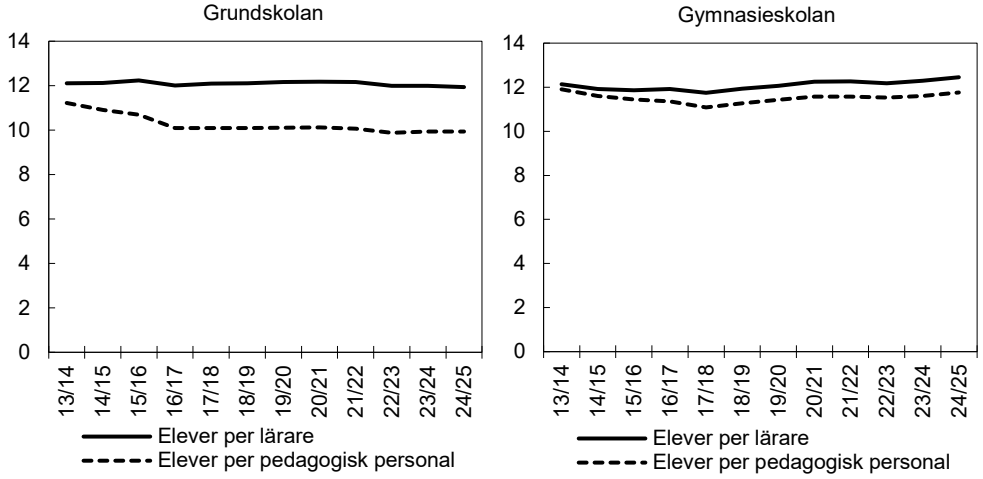

Anm.: Med pedagogisk personal avses lärare och annan pedagogisk personal.

Källa: Statens skolverk.

Könsfördelning hos den pedagogiska personalen i skolväsendet

Diagram 2.12 visar könsfördelningen hos den pedagogiska personalen i skolväsendet 2014 och 2024. Den enda skolformen med jämn könsfördelning är gymnasieskolan där 52 procent av lärarna var kvinnor och 48 procent var män 2024. I övriga skolformer är det fler kvinnor än män. Mest ojämn var könsfördelningen bland anställda i förskolan med 96 procent kvinnor och 4 procent män. I fritidshemmet har könsfördelningen de senaste tio åren blivit mer jämn. Andelen män har ökat från 26 procent 2014 till 32 procent 2024. I förskoleklassen har andelen män ökat från 6 procent till 8 procent och i grundskolan har andelen män ökat från 23 till 25 procent. I några skolformer har könsfördelningen de senaste tio åren blivit mindre jämn. Det gäller t.ex. i komvux där andelen kvinnor bland lärarna de senaste tio åren ökat från 69 procent till 72 procent.

Diagram 2.12 Könsfördelning hos den pedagogiska personalen i skolväsendet

Procentuell fördelning av heltidstjänsterna

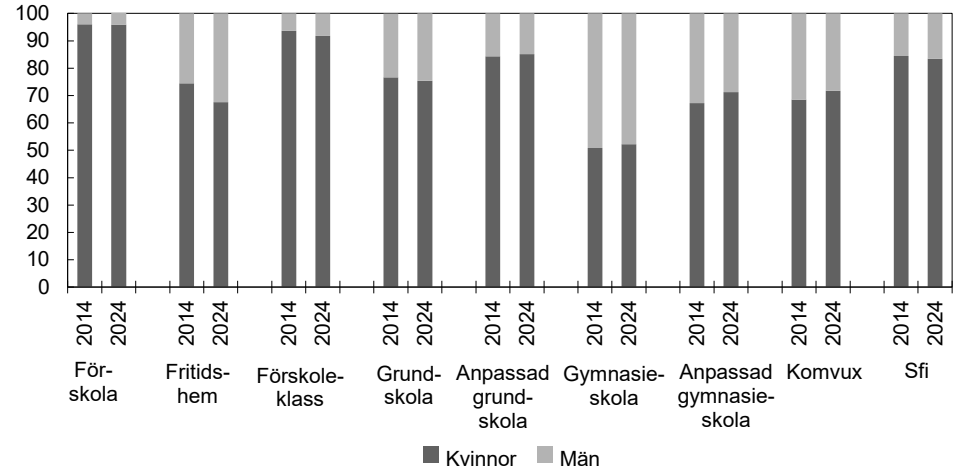

Anm.: Med pedagogisk personal avses lärare, anställda som arbetar med barn i förskolan och anställda som arbetar med elever i fritidshemmen och förskoleklassen.

Källa: Statens skolverk.

Lärar- och förskollärarutbildning

Indikator: Söktryck till yrkesexamensprogrammen

Antalet behöriga förstahandssökande har ökat kraftigt sedan lärar- och förskollärarutbildningarna gjordes om 2011. Antalet behöriga förstahandssökande höstterminen 2024 uppgick till närmare 17 800 personer, en ökning med 59 procent sedan 2011 och en ökning med 500 jämfört med höstterminen 2023 då antalet uppgick till drygt 17 300. Sett över hela perioden var andelen behöriga förstahandssökande som flest höstterminen 2021 då antalet uppgick till ca 20 600. Andelen män bland de förstahandssökande har sedan 2014 legat konstant runt 25 procent, men de senaste två höstterminerna har andelen män minskat något och uppgick höstterminen 2024 till 23 procent. Höstterminen 2024 antogs knappt 14 300 personer, vilket är drygt 5 000 fler än 2011, och en ökning sedan föregående hösttermin med drygt 1 300 antagna. Av de antagna hösten 2024 var 25 procent män och 75 procent kvinnor. Männen utgjorde föregående hösttermin en något högre andel, 26 procent.

I diagram 2.13 redovisas utvecklingen av antalet behöriga förstahandssökande, antalet antagna och söktrycket till de fyra lärarprogrammen som leder till förskollärarexamen, grundlärarexamen, ämneslärarexamen och yrkeslärarexamen. Grundlärarutbildningen har haft en särskilt positiv utveckling med allt fler behöriga förstahandssökande sedan 2011, även om antalet är lägre höstterminen 2024 jämfört med rekordnivån höstterminen 2021. Höstterminen 2024 gick det 1,2 behöriga förstahandssökande per antagen samtidigt som antalet antagna ökade jämfört med föregående hösttermin med drygt 300. Även ämneslärarutbildningen har haft en långsiktig positiv utveckling, men även här är antalet förstahandssökande lägre höstterminen 2024 jämfört med rekordnivån höstterminen 2020. De senaste två höstterminerna har dock antalet förstahandssökande varit stabilt medan antalet antagna har ökat och söktrycket uppgick höstterminen 2024 till 1,1 behöriga förstahandssökande per antagen. Söktrycket till den kompletterande pedagogiska utbildningen, som är en kortare utbildning för dem som redan fullgjort ämnesstudierna och som leder till ämneslärarexamen, uppgick höstterminen 2024 till 1,2 behöriga sökande per antagen. Det är samma söktryck som höstterminen 2023. Samtidigt var det fler behöriga sökande höstterminen 2024 än 2023, men i och med att antalet antagna också ökade var söktrycket konstant.

Söktrycket till förskollärarutbildningen var höstterminen 2024 det lägsta sedan 2011 med 1,2 behöriga sökande per antagen. Det är en minskning sedan föregående hösttermin då söktrycket uppgick till närmare 1,4 behöriga sökande per antagen. Att söktrycket har minskat den senaste höstterminen beror till stor del på en ökning av antalet antagna men även på en minskning av antalet behöriga förstahandssökande. Söktrycket till yrkeslärarutbildningen uppgick höstterminen 2024 till 1,3 behöriga förstahandssökande per antagen. Jämfört med höstterminen 2023 är antalet behöriga förstahandssökande och antagna stabilt. Söktrycket till speciallärar- och specialpedagogutbildningarna uppgick höstterminen 2024 till 1,4 respektive 2,1 behöriga sökande per antagen. Både antalet behöriga förstahandssökande och antalet antagna till speciallärarutbildningen ökade kraftigt höstterminen 2024. Antalet behöriga förstahandssökande ökade med 33 procent och antalet antagna ökade med 32 procent jämfört med föregående hösttermin. Antalet förstahandssökande och antalet antagna till specialpedagogutbildningen ökade också, men den ökningen var mindre omfattande.

Diagram 2.13 Antal behöriga förstahandssökande, antagna och söktryck till de fyra lärarprogrammen, höstterminerna

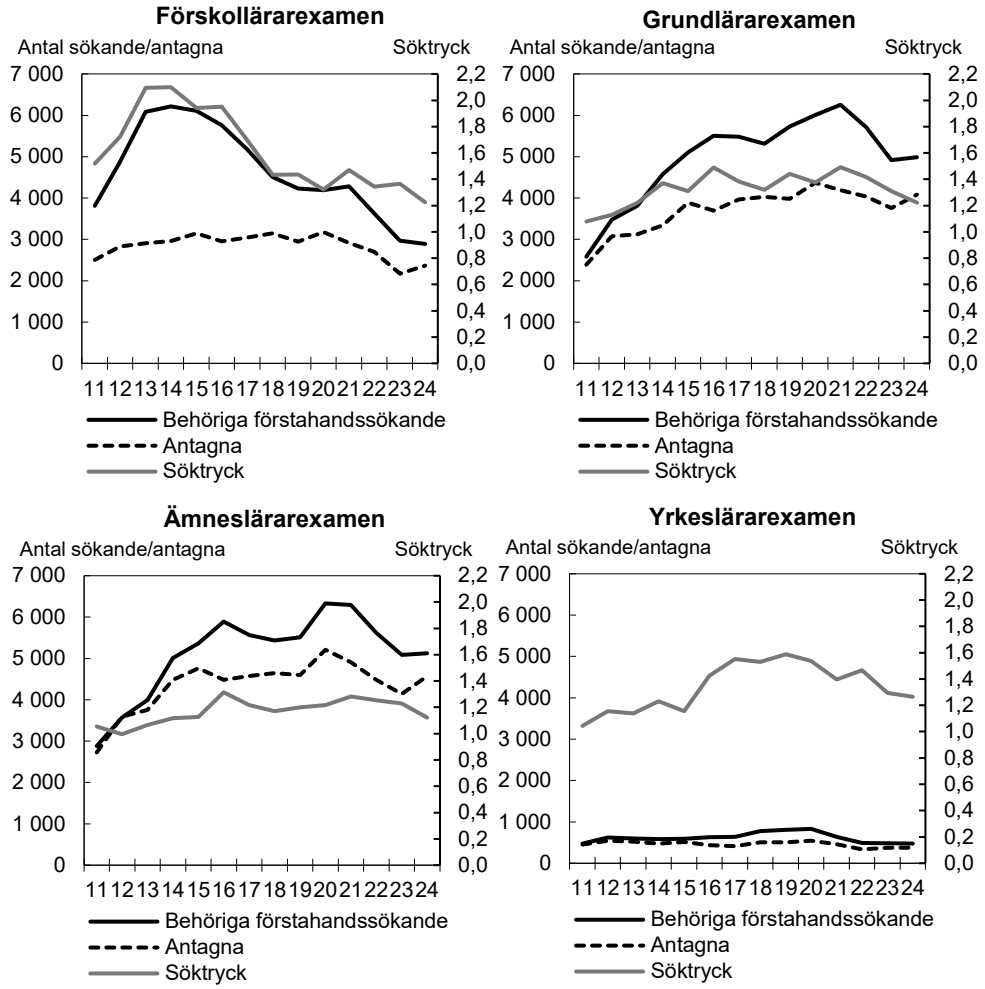

Anm.: Söktryck definieras som antal behöriga förstahandssökande per antagen.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Indikator: Antal nybörjarstudenter på yrkesexamensprogrammen

I diagram 2.14 redovisas antalet nybörjare på vissa program läsåren 2011/12–2023/24, dvs. de som har blivit antagna och också påbörjat utbildningen. Totalt sett var det ca 13 100 programnybörjare på lärar- och förskollärarutbildningarna läsåret 2023/24, vilket var en minskning med drygt 900 personer jämfört med föregående läsår. Antalet

programnybörjare är nu det lägsta sedan 2013/14. Det senaste läsåret ökade dock antalet nybörjare på speciallärar- och specialpedagogutbildningen. Det är fler kvinnor än män som påbörjar en lärarutbildning. Totalt sett var 75 procent kvinnor och 25 procent män. Mest ojämn var könsfördelningen bland nybörjare på förskollärarutbildningen med 94 procent kvinnor och 6 procent män. Jämnast könsfördelning var det bland nybörjare på ämneslärarutbildningen där andelen kvinnor läsåret 2023/24 var 58 procent medan andelen män var 42 procent. Könsfördelningen har varit relativt konstant de senaste tio läsåren, dock har andelen män minskat något bland nybörjare på ämneslärarutbildningen.

Diagram 2.14 Antal programnybörjare per yrkesexamensprogram

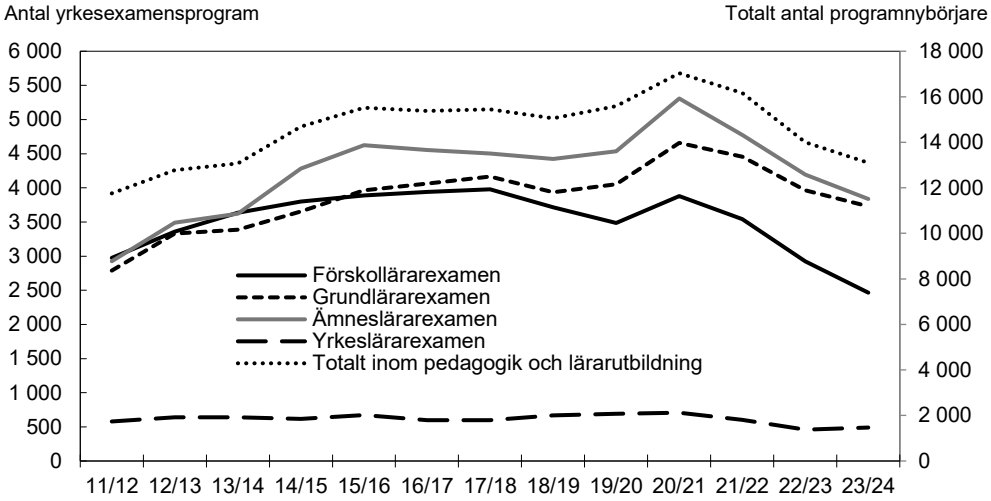

Anm.: På sekundäraxeln visas totalt antal programnybörjare på yrkesexamensprogram inom pedagogik och lärarutbildning (förskollärarexamen, grundlärarexamen, yrkeslärarexamen, ämneslärarexamen, folkhögskollärarexamen, speciallärarexamen, specialpedagogexamen samt ospecificerad lärarexamen).

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Indikator: Antal examinerade från yrkesexamensprogrammen

Diagram 2.15 visar antalet lärar- och förskollärarexamina som utfärdats läsåren 1993/94–2023/24. Under perioden har i genomsnitt närmare 9 100 personer per år fått en sådan examen. Antalet examinerade var som lägst 2000/01 med omkring 6 200 examina medan antalet var som högst 2010/11 med närmare 13 200 examina. Att så många examinerades då har sannolikt att göra med det krav på legitimation för lärare och förskollärare som infördes 2011. Läsåret 2023/24 examinerades närmare 11 900 lärare och förskollärare, vilket är den näst högsta nivån under perioden.

Diagram 2.15 Antal lärar- och förskollärarexamina

Antal yrkesexamina

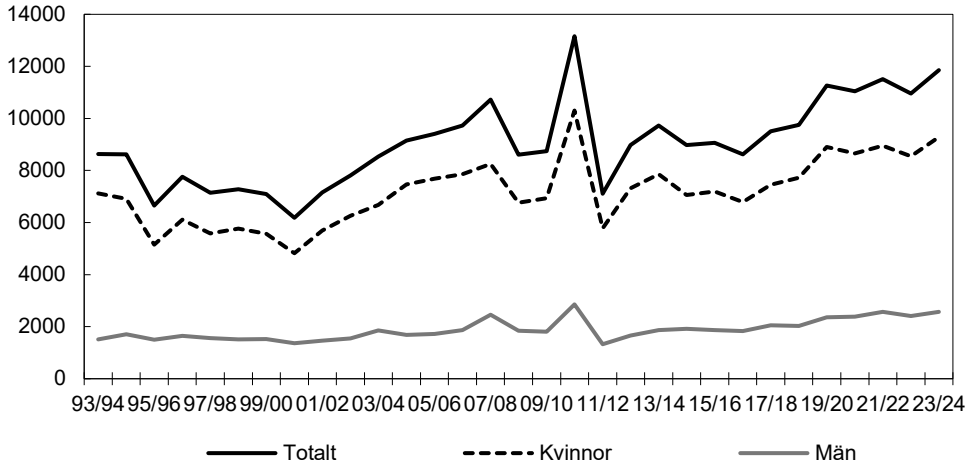

Anm.: Avser lärarutbildning för förskola och fritidsverksamhet, lärarutbildning för grundskolans lägre åldrar, ämneslärarutbildning, lärarutbildning i praktiskt/estetiskt ämne, pedagogik och lärarutbildning samt övrig/ospecificerad utbildning (här ingår speciallärar- och specialpedagogutbildning).

Källa: Statistiska centralbyrån.

Diagram 2.16 visar antalet examinerade för vissa examina. Läsåret 2023/24 ökade antalet examinerade förskollärare, grundlärare och ämneslärare jämfört med föregående läsår. Antalet examinerade yrkeslärarare var något färre än föregående läsår. Antalet examinerade speciallärare och specialpedagoger uppgick 2023/24 till 740 respektive 610. Jämfört med föregående läsår är det en ökning med närmare 90 examinerade speciallärare och 50 examinerade specialpedagoger. Könsfördelningen bland de examinerade är mer ojämn än bland lärarutbildningarnas nybörjarstudenter eftersom genomströmningen är större bland kvinnor än bland män (se följande avsnitt Genomströmning på yrkesexamensprogrammen). Av de examinerade 2023/24 var 78procent kvinnor och 22 procent män. Jämnast var könsfördelningen bland examinerade ämneslärare med 59 procent kvinnor och 41 procent män. Av dem med förskollärarexamen var 96 procent kvinnor och 4 procent män.

Diagram 2.16 Antal examina för typ av yrkesexamen

Antal examina

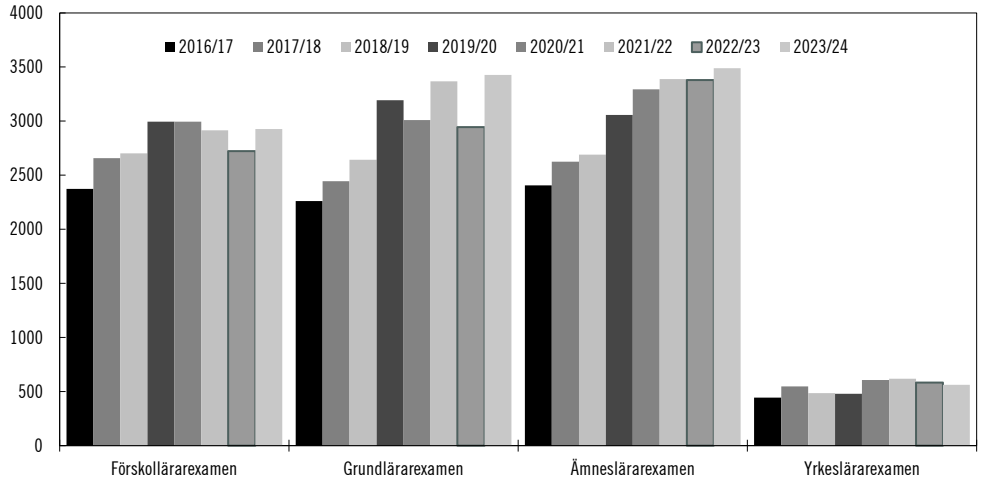

Anm.: Ämneslärarexamen avser ämneslärarexamen mot gymnasieskolan och grundskolan 7–9. Den innehåller även lärarexamen mot ämneslärare (den tidigare lärarutbildningen). Grundlärarexamen avser både grundlärarexamen mot f–3, 4–6 och fritidshem. Den innehåller även lärarexamen för grundskolans lägre åldrar (den tidigare lärarutbildningen).

Källa: Statistiska centralbyrån.

Genomströmning på yrkesexamensprogrammen

Diagram 2.17 visar genomströmningen för nybörjare på förskollärarutbildningen, grundlärarutbildningen, yrkeslärarutbildningen och ämneslärarutbildningen. Genomströmningen mäts genom examen senast tre år efter nominell studietid. Med nominell studietid menas normalstudietiden för den som studerar på heltid. Det finns uppgifter om genomströmning för sju årgångar nybörjare på utbildningar till förskollärarexamen och grundlärarexamen medan det ännu bara finns uppgifter om genomströmning för fem årgångar nybörjare på utbildningar till ämneslärarexamen. Genomströmningen har ökat för nybörjare på utbildningar till grundlärarexamen, yrkeslärarexamen och ämneslärarexamen, medan genomströmningen minskat något de senaste åren bland nybörjare på utbildningar till förskollärarexamen. Det är bland nybörjare på utbildningar till förskollärarexamen och yrkeslärarexamen som genomströmningen är högst, medan nybörjare på utbildningar till ämneslärarexamen har lägst genomströmning. Genomströmningen för nybörjare på utbildningar till ämneslärarexamen har sannolikt påverkats av att allt fler läser den kompletterande pedagogiska utbildningen (KPU), en kortare utbildning för dem som redan fullgjort ämnesstudierna och som leder till ämneslärarexamen. Genomströmningen för KPU är relativt hög. Universitetskanslersämbetet har uppskattat att drygt två av tre tar en ämneslärarexamen inom fem år. KPU-studenterna utgjorde 12 procent av nybörjarna läsåret 2012/13. De senaste åren har andelen legat runt 25 procent. En relativt hög andel av studenterna från KPU är behöriga att undervisa inom ämnen där det rådet brist på lärare t.ex. teknik och flera naturvetenskapliga ämnen.

Bland nybörjare på utbildningar till speciallärarexamen läsåret 2019/20 var genomströmningen 79 procent, vilket är en ökning med 5 procentenheter jämfört med nybörjare 2018/19. Bland nybörjare på utbildningar till specialpedagogexamen läsåret 2019/20 var genomströmningen 77 procent, vilket är ungefär samma nivå som för nybörjare 2018/19. Kvinnor har en högre genomströmning än män. Det gäller för alla lärarutbildningarna. Särskilt stor är skillnaden i genomströmning mellan kvinnor och män som påbörjar förskollärarutbildningen, ca 30 procentenheter, medan skillnaden är mindre mellan kvinnor och män som påbörjar de övriga lärarutbildningarna, mellan 4 och 12 procentenheter.

Diagram 2.17 Programnybörjare olika år som tagit examen inom nominell studietid plus tre år

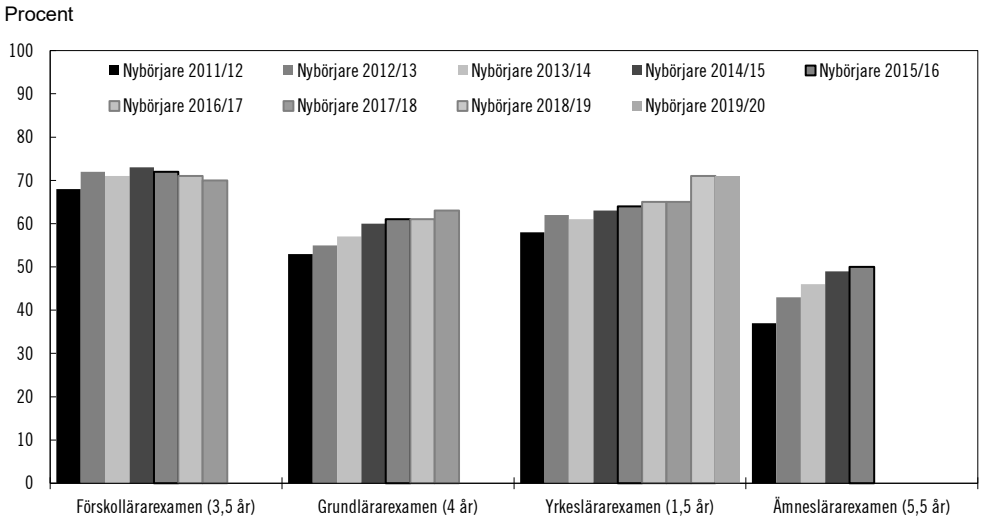

Anm.: Nominell studietid för programmet anges inom parentes.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Lärar- och förskollärarförsörjning

Skolverket har haft i uppdrag att i samarbete med Universitetskanslersämbetet ta fram återkommande prognoser över skolväsendets behov av lärare och förskollärare (U2016/02335). Uppdraget redovisades första gången i december 2017, därefter i december 2019 och i december 2021. Den senaste prognosen, Lärarprognos 2024, publicerades i januari 2025 och visar en prognos för perioden 2024–2038. Skolverket har enligt förordningen (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ett fortsatt ansvar för att göra prognoser över skolans och förskolans behov av legitimerade och behöriga lärare och förskollärare.

Indikator: Framtida examinationsbehov samt beräknad examination av lärare och förskollärare

Enligt Skolverkets senaste prognos 2024 kommer det att finnas en brist på totalt ca 10 600 behöriga lärare och förskollärare 2038. Det innebär att det beräknade behovet av examinerade lärare och förskollärare på 145 000, överstiger den beräknade examinationen på 134 500 under perioden 2024–2038. Prognosen skiljer sig dock åt mellan olika program och inriktningar på lärarutbildningen (se diagram 2.18). Det beräknas bli en betydande brist på förskollärare, ämneslärare med inriktning mot årskurs 7–9, yrkeslärare och speciallärare medan det beräknas bli ett överskott på ämneslärare med inriktning mot gymnasieskolan samt specialpedagoger. En ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ger även behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 7–9, vilket gör att dessa lärare till viss del kan täcka upp för bristen på ämneslärare i årskurs 7–9. Enligt prognosen beräknas examinationen vara tillräckligt stor för att tillgodose behovet av lärare i förskoleklass och årskurs 1–3 och fritidshem. I fritidshemmen är dock färre än hälften av dem som i dag arbetar som lärare behöriga, och i prognosen antas dagens nivå av andelen lärare i fritidshem kvarstå. Om andelen lärare i fritidshem ökar kommer också behovet av examinerade lärare inom fritidshem att öka.

Prognosen gäller under antagandet att årligt antal nybörjare är detsamma som snittet för läsåren 2021/22 och 2022/23. Läsåret 2023/24 var antalet nybörjare lägre än så. Bristen på 10 600 behöriga lärare och förskollärare är en något mindre brist än vad som framgick av Lärarprognos 2021, då ca 12 000 behöriga lärare och förskollärare väntades saknas 2035. Skolverkets lärarprognos visar att förutsättningarna för lärarförsörjning skiljer sig åt i olika delar av landet. I prognosen finns uppgifter om relativt rekryteringsbehov per län. Då beräknas rekryteringsbehovet av lärare 2024–2038 i förhållande till 2023 års lärarkår. Gotlands och Uppsala län bedöms ha det största relativa rekryteringsbehovet medan Västernorrlands och Blekinge län väntas ha det minsta.

Diagram 2.18 Beräknat examinationsbehov och beräknad examination 2024–2038, efter program och inriktning på lärarutbildningen

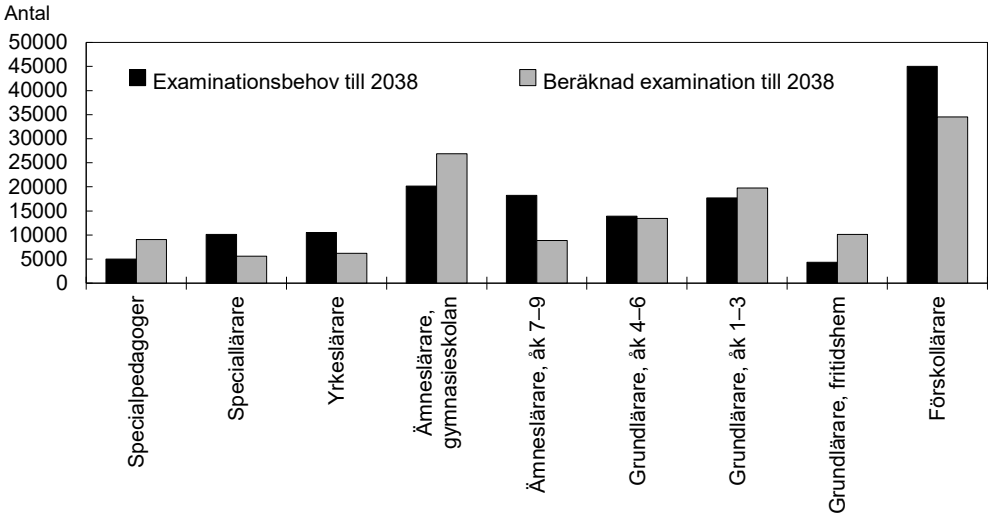

Källa: Statens Skolverk.

Indikator: Rekryteringserfarenheter bland arbetsgivare inom pedagogik

Indikatorn som visar rekryteringserfarenheter bland arbetsgivare inom pedagogik är ny och ersätter tidigare indikator Andel arbetsgivare som uppger brist på personal inom pedagogik och med lärarutbildning. Anledningen är att arbetskraftsbarometern inte uppdateras längre. SCB:s nya undersökning Lediga jobb och rekryteringsbehov beskriver kompetensbrister på den svenska arbetsmarknaden. Arbetsgivare får bl.a. svara på frågan om de har lyckats rekrytera med rätt kvalifikationer. Statistiken visar att det tycks finnas vissa rekryteringsproblem när det gäller fritidspedagoger, ämneslärare i moderna språk, matematik och naturvetenskapliga ämnen (se tabell 2.9). Exempelvis uppger bara hälften av arbetsgivarna som rekryterat fritidspedagoger att de alltid eller oftast har lyckats rekrytera personer med rätt kvalifikationer. Det betyder att hälften aldrig eller oftast inte har lyckats rekrytera personer med rätt kvalifikationer.

Tabell 2.9 Rekryteringserfarenheter bland arbetsgivare inom pedagogik

Procent

	2024	
	Har alltid eller oftast lyckats rekrytera med rätt kvalifikationer	Har aldrig eller oftast inte lyckats rekrytera med rätt kvalifikationer
Fritidspedagoger, Grundlärare fritidshem	51	49
Förskollärare	79	22
Grundlärare åk F–3	95	4
Grundlärare åk 4–6	93	5
Ämneslärare i engelska	89	9
Ämneslärare i matematik	70	30
Ämneslärare i moderna språk	65	35
Ämneslärare i naturvetenskapliga ämnen	70	30
Ämneslärare i samhällsvetenskapliga ämnen	92	..
Ämneslärare i svenska	90	8

Anm.: Andelen avser andelen av samtliga arbetsställen som har rekryterat eller försökt att rekrytera.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Statliga insatser

Det nationella professionsprogrammet införs 2025

Det nationella professionsprogrammet träder i kraft den 1 september 2025. Regeringen beslutade förordningen (2025:280) om nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare i april 2025. Professionsprogrammet kommer att bestå av en nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare samt ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och legitimerade förskollärare. Meriteringssystemet kommer att bestå av fyra meriteringsnivåer.

2.8 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Sverige är i flera avseenden en framstående kunskaps- och forskningsnation som präglas av hög kvalitet

Sammantaget nås målet för utgiftsområdet då Sverige i flera avseenden är en framstående kunskaps- och forskningsnation som är präglad av hög kvalitet. Det visar de indikatorer som används för att bedöma hur Sverige ligger till i jämförelse med andra länder. Måluppfyllelsen bedöms utifrån avsnittets indikatorer.

Andelen barn i förskolan är hög även om deltagandet är lägre bland barn med utländsk bakgrund. Det finns goda möjligheter att utbilda sig i Sverige. Utbildningsnivån i Sverige är högre än snittet i OECD-länderna. Det är betydligt vanligare att utbilda sig i vuxen ålder i Sverige än det är i OECD-länderna i genomsnitt, något som bidrar positivt till Sveriges kompetensförsörjning. Positivt är också att det är en högre andel sysselsatta bland dem som nyligen avslutat sin utbildning i Sverige jämfört med EU-länderna i genomsnitt. Det är även en mindre andel unga som varken arbetar eller studerar i Sverige än i OECD-länderna i genomsnitt.

TIMSS 2023 visar att eleverna i Sverige har förbättrat sina resultat i matematik, och i naturvetenskap är resultatet oförändrat jämfört med TIMSS 2019. Studien visar att elevens socioekonomiska bakgrund har fortsatt stor och i vissa fall större betydelse för elevernas resultat än i TIMSS 2019. Spridningen mellan hög- och lågpresterande elever i matematik har ökat i årskurs 8 samtidigt som spridningen mellan hög- och lågpresterande elever i naturvetenskap har ökat i årskurs 4. Studien visar på betydande resultatskillnader mellan elever som går på skolor där studieron är god jämfört med skolor med bristande studiero. Resultatet för matematik från den senaste omgången av TIMSS var bättre än resultatet från den senaste omgången av PISA, som visade att elever i Sverige hade försämrat sina resultat. Det gäller även studien PIRLS som, likt PISA, visar på sämre resultat i läsförståelse.

Utöver detta visar de indikatorer som används för att följa upp utvecklingen av kompetensförsörjningen att de arbetslösas kompetens inte helt matchar behoven på arbetsmarknaden. Statistik från SCB visar att det fortsatt är brist på utbildade från flera av gymnasieskolans yrkesprogram och på ett flertal utbildningsgrupper inom vården. I många fall väntas dessutom dessa brister bestå även på sikt. Även bristen på yrkeslärare väntas bestå kommande år. Indikatorerna visar också att det är relativt vanligt att jobba inom ett yrke som inte matchar den utbildning man har, framför allt bland individer med en gymnasial utbildning eller eftergymnasial utbildning kortare än 3 år.

Sverige har en hög FoU-intensitet. Sveriges FoU-investeringar uppgick 2024 till 3,6 procent av BNP, vilket gör Sverige till det land som ligger högst i Europa samt till ett av världens främsta länder när det gäller investeringar i FoU. Sverige tillhör dock inte länderna som har störst vetenskapligt genomslag (andel högciterade

publikationer). Sverige ligger över världsgenomsnittet och nivån är relativt oförändrad de senaste tio åren. Detta är en skillnad mot många andra forskningsintensiva länder, som exempelvis USA och Schweiz, vars genomslag sjunkit markant som en följd av Kinas ökande genomslag. Detta indikerar att Sverige har förmåga att hålla en hög nivå på forskningen över tid även om det sker stora svängningar globalt.

Ökad andel lärare med en lärarutbildning men visst minskat intresse för lärarutbildningarna

Antalet elever i skolväsendet ökade under lång tid men de senaste åren har antalet barn och elever börjat minska. Antal barn i förskolan har minskat sedan 2020 och antalet elever i grundskolan har minskat sedan 2023. Även i komvux har antalet elever minskat. De minskade elevtalen har följts av ett minskat antal lärare. Under 2024 minskade antalet lärare något mer än antal elever i de flesta skolformer. Men minskningen är i de flesta verksamhetsformer marginell. Minskningen av antalet lärare under 2024 består nästan helt och hållet av en minskning av antalet lärare som inte har en pedagogisk examen. Andelen lärare med en pedagogisk examen har ökat inom de flesta skolformer, vilket är positivt.

Trots detta saknas fortfarande behöriga lärare. Lärarbehörigheten är dessutom särskilt låg i vissa ämnen, svenska som andraspråk och matematik samt naturorienterande ämnen i årskurs 7–9. En stor del av ämneslärarna som examineras i de naturvetenskapliga ämnena och teknik har gått KPU. Examensfrekvenserna inom KPU är relativt höga, vilket indikerar att dessa studenter utgör en betydande del av rekryteringsbasen för dessa ämnen. Det är även stor skillnad mellan kommuner och regioner när det gäller hur vanligt det är med utbildade lärare och förskollärare.

Skolverkets senaste lärarprognos från 2024 visar att bristen på lärare och förskollärare 2038 riskerar att uppgå till 10 600, vilket är en mindre brist än den som skattades i den tidigare lärarprognosen 2021 då bristen 2035 beräknades uppgå till ca 12 000. Prognosen gäller under antagandet att årligt antal nybörjare är detsamma som snittet för läsåren 2021/22 och 2022/23. Läsåret 2023/24 var antalet nybörjare lägre än så. Om intresset för lärarutbildningarna fortsätter att minska kan bristen på lärare och förskollärare framöver öka.

2.9 Politikens inriktning

Målet med regeringens politik för utgiftsområdet är att stärka och utveckla Sveriges position som en ledande kunskaps- och forskningsnation. Huvudprioriteringarna för politiken är höjda kunskapsresultat, ökad kvalitet och en mer likvärdig utbildning i grundskolan och motsvarande skolformer, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan samt att ge goda förutsättningar för att studera på utbildningar av hög kvalitet inom komvux, yrkeshögskolan och högskolan. Kompetensbrister ska mötas och det ska finnas goda möjligheter att utbilda sig, med hög kvalitet, oavsett var i landet man bor. Den akademiska friheten ska aktivt främjas och värnas för att bidra till ett öppet samhälle. Utbildnings- och forskningspolitiken ska bidra till att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation. En tydlig inriktning mot hög internationell kvalitet ska prägla såväl forskning och innovation som utbildning. Vetenskaplig excellens är avgörande för att Sverige ska kunna stärka sin konkurrenskraft. I regeringens forsknings- och innovationsproposition Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) presenterar regeringen stora satsningar på fri forskning av högsta kvalitet och på banbrytande teknik med fokus på framtidens teknikområden.

Utbildning och bildning ger kunskaper och perspektiv som ger möjlighet till personlig utveckling och skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i det demokratiska samhället. En framgångsrik utbildning bryter barriärer, öppnar nya vägar och stärker den enskildes förmåga att skaffa sig en uppfattning och fatta egna självständiga beslut. Alla barn, unga och vuxna ska oavsett bakgrund och uppväxtmiljö ges förutsättningar att lyckas med sin utbildning och bli rustade med kunskap, bildning och färdigheter. Kunskap, särskilt grundläggande färdigheter som att kunna läsa, skriva och räkna, och bildning tidigt i livet utgör basen för övergången till vuxenlivet och fortsatt lärande. Kunskap är även en av flera viktiga delar i att främja integrationen och motverka utanförskapet. Ett välfungerande utbildningssystem ger varje människa möjlighet att ta del av utbildning av hög kvalitet som möjliggör omställning eller vidareutbildning under hela livet och möter arbetsmarknadens behov. På så sätt får människor ökad möjlighet att forma sin framtid samtidigt som Sveriges konkurrenskraft stärks. Studiestödet spelar en betydande roll för möjligheterna till utbildning och omställningsstudiestödet ger goda möjligheter till vidareutbildning (utg.omr. 15). Genom folkhögskolors och studieförbunds olika verksamheter erbjuds även en bredd av möjligheter till utbildning och bildning (utg.omr. 17 avsnitt 17).

Även integrationspolitikens delmål om utbildning och jämställdhetspolitikens delmål om jämställd utbildning präglar regeringens utbildningspolitik och arbetet inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning. Det innebär att kvinnor och män och flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.

2.9.1 Stärkt kompetensförsörjning

Regeringens utbildningspolitik ska skapa förutsättningar för utbildning och forskning av hög kvalitet. Utbildning av hög kvalitet är central för att individen ska kunna utveckla sin kompetens och ha möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Väl fungerande kompetensförsörjning är avgörande för att Sverige ska stå starkt även i framtiden och fortsätta utvecklas som kunskapsnation. Kompetensförsörjningen måste stärkas för att Sverige ska kunna genomföra en effektiv klimatomställning, stärka industrins konkurrenskraft, stärka kvaliteten i skola och vård samt skydda och värna vårt demokratiska och öppna samhälle.

För att Sverige även framöver ska vara en innovativ tekniknation krävs tillgång på kompetens och förutsättningar för unga och yrkesverksamma att kunna skaffa och upprätthålla en god kompetens genom arbetslivet. För att stärka kompetensen inom naturvetenskapliga och tekniska yrken har regeringen tagit fram en STEM-strategi som spänner över hela utbildningssystemet, från förskola till forskarutbildning.

Trots att det finns många som kan arbeta har välfärden och näringslivet svårt att hitta arbetskraft med rätt kompetens. Därför är det viktigt att arbetsmarknadens behov i större utsträckning får styra hur utbildningar inom gymnasieskolan och komvux dimensioneras. Det är dessutom viktigt att universitet och högskolor i än högre grad använder sina resurser för att erbjuda utbildningar inom områden där det finns brist på kompetens och i format som underlättar livslångt lärande. Information om satsningar på vuxnas lärande lämnas i respektive avsnitt samt i utgiftsområdena 15 Studiestöd och 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

2.9.2 Stärk lärar- och förskollärayrkena

Lärare och förskollärare är de enskilt viktigaste faktorerna för kvaliteten i utbildningen inom skolan och förskolan. Lärar- och förskollärayrkena behöver därför vara attraktiva så att fler lämpliga och motiverade studenter väljer att bli lärare, fler väljer att stanna kvar i yrket och lärare som lämnat yrket väljer att återvända. Det är av det

skälet viktigt att minska den administrativa bördan och skapa en god arbetsmiljö som underlättar för lärare och förskollärare att fokusera på sitt kärnuppdrag – undervisningen.

Det är också viktigt att lärar- och förskollärarutbildningen håller hög kvalitet och attraherar de bäst lämpade studenterna. Alla barn och elever ska få möta utbildade och kompetenta lärare och förskollärare som har djupa ämneskunskaper och kunskaper om inlärning, praktisk metodik och undervisning i praktiken.

2.9.3 Fortsatt internationellt engagemang

Regeringen stärker kunskapsbasen för det nationella arbetet inom utbildnings- och forskningsområdet genom att aktivt delta i EU och andra internationella samarbeten som Nordiska ministerrådet, Bolognaprocessen, OECD och Unesco.

På rymdområdet är det internationella samarbetet betydande och ca 70 procent av Rymdstyrelsens forskningsanslag läggs på projekt som utförs i program inom Europeiska rymdorganisationen (ESA) där Sverige är en av 23 medlemsstater.

Förslaget till nytt utbildningsprogram som tar vid efter Erasmus+ presenterades i juli 2025. Förhandlingar förväntas pågå under hela 2026. Inför förhandlingarna har regeringen arbetat fram ett svenskt förhandlingsunderlag. Förslaget från Europeiska kommissionen om det nya programmet för forskning och innovation 2028–2035 presenterades i juli 2025 och förhandlingar om programmet inleds under hösten 2025.

Vid Unescos generalkonferens 2025 kommer ett nytt fyraårigt arbetsprogram och budget för 2026–2029 att antas. I enlighet med Strategi för Sveriges samarbete med Unesco 2022–2025 avser regeringen att verka för och följa upp att Unesco fortsätter att utveckla sin verksamhet inom framför allt området mänskliga rättigheter med tonvikt på yttrandefrihet och rätten till en jämställd och likvärdig utbildning, samt fortsätta arbetet för en effektivare organisation.

De prioriterade OECD-studierna PISA (Programme for International Student Assessment) och PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) är viktiga för att följa politikens måluppfyllelse. Med detta i åtanke beslutade regeringen under 2024 att ingå en överenskommelse med OECD om att OECD skulle utvärdera de svenska PISA-resultaten och rapporten väntas publiceras under hösten 2025. Resultaten från nästa PISA-undersökning publiceras i september 2026. Utöver läsförståelse, matematik och naturvetenskap ingår då även engelska samt lärande i en digital miljö. Huvudresultaten från den senaste PIAAC-undersökningen publicerades i december 2024 och flera temarapporter är planerade under 2026 och 2027. Under hösten 2025 publiceras resultat från OECD:s studie TALIS (Teaching and Learning International Survey) som syftar till att öka kunskapen om lärares och rektorers bakgrund, yrkesvardag och arbetstillfredsställelse.

3 Barn- och ungdomsutbildning

3.1 Mål för området

Av skollagen (2010:800) framgår att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer som redovisas nedan bedöms vara centrala för att mäta måluppfyllelse och resultat. Redovisningen av resultat inom utgiftsområdet är uppdelad på verksamheter. Inom varje avsnitt redovisas i förekommande fall indikatorer och övriga resultat. All individbaserad statistik redovisas uppdelat på kön om de uppgifterna är tillgängliga. I bedömningen vägs det även in resultat från rapporter och undersökningar från t.ex. Statens skolverk.

Förskolan och fritidshemmet:

- Deltagande i förskola. Andelen barn i åldern 3–5 år som är inskrivna i förskola.
- Deltagande i fritidshem. Andelen barn i åldern 6–12 år som är inskrivna i fritidshem.

Grundskolan:

- Resultat på nationella prov i grundskolan.
- Andelen elever som uppnått betygskriterierna i samtliga grundskolans ämnen i årskurs 9.
- Andelen elever i årskurs 9 som uppnått behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram.
- Resultat i internationella studier i grundskolan som PISA, TIMSS och PIRLS i de fall någon ny studie presenterats sedan föregående års budgetproposition.

Specialskolan och sameskolan:

- Genomsnittligt meritvärde i årskurs 10 i specialskolan och andelen elever med behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram.
- Resultat på nationella prov i årskurs 6 i sameskolan och andelen elever som uppnått minst betyget E i alla ämnen.

Gymnasieskolan:

- Resultat på nationella prov.
- Genomsnittlig betygspoäng.
- Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år.
- Andel elever som uppnått kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år.

Samtliga skolformer inom skolväsendet inklusive fritidshemmet:

- Lärarbehörighet och personalens utbildning. Denna indikator redovisas i avsnitt 2.7.

3.3 Resultatredovisning

I avsnittet Barn- och ungdomsutbildning används följande definitioner när det gäller barns och elevers bakgrund:

- Med svensk bakgrund avses barn och elever födda i Sverige med minst en inrikes född förälder.
- Med utländsk bakgrund avses utrikes födda barn och elever eller inrikes födda barn och elever med två utrikes födda föräldrar.
- Med nyinvandrad avses enbart folkbokförda barn och elever som är utrikes födda, som har högst en inrikes född förälder, och som har invandrat till Sverige under de senaste fyra åren.
- Med okänd bakgrund avses barn och elever som saknar personnummer i de register som används vid insamlingen. En anledning till att personnummer saknas kan vara att barnet eller eleven inte är folkbokförd i Sverige. Bland barn och elever med okänd bakgrund finns bl.a. de som nyligen kommit till Sverige genom anhöriginvandring eller som söker asyl. Även barn och elever som vistas i landet utan stöd av myndighetsbeslut eller författning finns i gruppen liksom barn och elever med skyddade personuppgifter.

3.3.1 Förskolan

Indikator: Deltagande i förskola

År 2024 var andelen inskrivna barn i åldern 3–5 år 95,3 procent (se diagram 3.1). Under 2024 var andelen inskrivna flickor och pojkar ungefär lika stor, 95,2 procent respektive 95,4 procent.

Diagram 3.1 Andelen barn i åldern 3–5 år inskrivna i förskolan

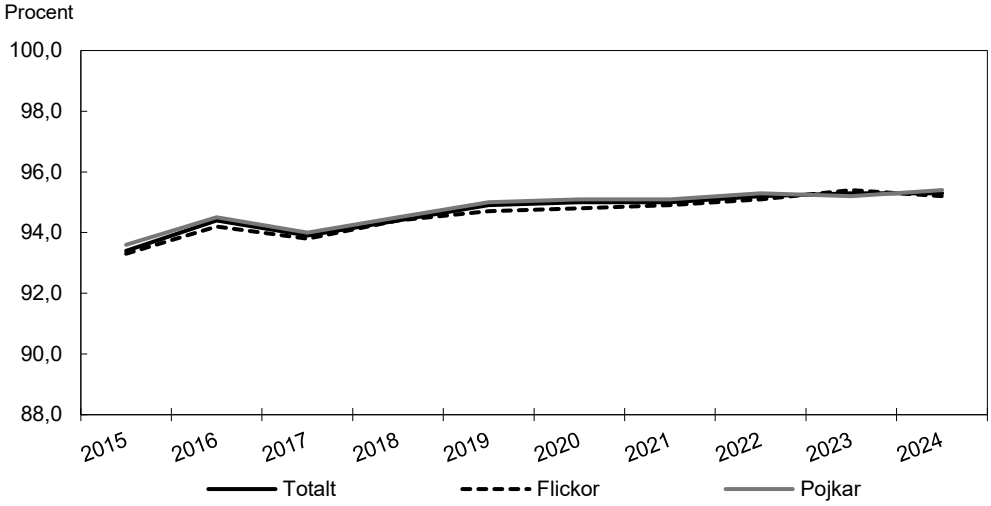

Källa: Statens skolverk.

Ser man till hela målgruppen för förskolan var 86,6 procent av landets alla barn i åldersgruppen 1–5 år inskrivna i förskolan 2024. Med undantag för marginella minskningar några enstaka år har andelen inskrivna barn i alla åldersgrupper generellt sett ökat under den senaste tioårsperioden.

Över lag är barn med svensk bakgrund i högre utsträckning inskrivna i förskolan än barn med utländsk bakgrund. Under 2024 var 87,4 procent av barnen med svensk bakgrund i åldersgruppen 1–5 år inskrivna i förskolan, vilket är i nivå med föregående år. För barn med utländsk bakgrund i denna åldersgrupp var 82,2 procent inskrivna i förskolan 2024, vilket är en liten ökning jämfört med 2023. Det fanns ingen större skillnad mellan flickor och pojkar 2024 (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 3.3.1 och 6.3.1).

Barn och barngrupper

Hösten 2024 var 485 000 barn inskrivna i förskolan, varav 48,5 procent var flickor och 51,5 procent var pojkar, vilket följer könsfördelningen i befolkningen för barn i förskoleålder. Drygt hälften av alla inskrivna barn i förskolan var 1–3 år.

Av alla barn i förskolan 2024 gick knappt 22 procent i en fristående förskola, vilket är i nivå med 2023.

Hösten 2024 fanns det ungefär 13 700 nyinvandrade barn (ca 6 700 flickor och ca 7 000 pojkar) och ca 3 300 barn med okänd bakgrund inskrivna i förskolan, vilka tillsammans motsvarar ungefär 3,5 procent av de inskrivna barnen i förskolan.

När det gäller barngruppernas storlek (antal inskrivna barn per barngrupp) gick det i genomsnitt 15,3 barn per grupp 2024 (15,6 i kommunala förskolor och 14,3 i fristående förskolor), vilket är i nivå med föregående år.

3.3.2 Annan pedagogisk verksamhet

Barn i pedagogisk omsorg

I takt med att en allt större andel barn går i förskolan har andelen barn i pedagogisk omsorg minskat. Andelen av alla barn i åldern 1–5 år som var inskrivna i pedagogisk omsorg var 0,8 procent under 2024. Andelen har stadigt minskat under flera år. Fem år tidigare uppgick andelen till 1,6 procent. Antalet barn i åldern 1–12 år som hösten 2024 var inskrivna i pedagogisk omsorg var 5 200, att jämföra med 10 600 barn hösten

2019. Det fanns ingen större skillnad mellan andelen flickor och pojkar som var inskrivna i pedagogisk omsorg 2024.

Öppen förskola och öppen fritidsverksamhet

Hösten 2024 fanns det totalt 529 öppna förskolor i landet. Antalet öppna förskolor har under den senaste tioårsperioden som lägst varit 474 enheter. Öppna förskolor erbjöds i 237 kommuner 2024, vilket är en ökning med 10 kommuner jämfört med föregående år.

Hösten 2024 fanns det 584 öppna fritidsverksamheter för 10–12-åringar i landet. Antalet har ökat med 59 verksamheter sedan 2023. Under den senaste tioårsperioden har antalet öppna fritidsverksamheter legat på i genomsnitt 576.

Kommuner som erbjuder omsorg under kvällar, nätter och helger

Hösten 2024 var drygt 5 000 barn i åldern 1–12 år inskrivna i omsorg under obekväm arbetstid, dvs. vardagar klockan 19–06 och på helger. Det motsvarar ca 0,5 procent av alla barn i åldersgruppen som var inskrivna i fritidshem, förskola eller pedagogisk omsorg. Under den senaste tioårsperioden har antalet inskrivna i omsorg under obekväm arbetstid varierat mellan ca 3 800 och 5 800 barn. Andelen inskrivna, av alla barn som var inskrivna i fritidshem, förskola eller pedagogisk omsorg, har i stort varit densamma under perioden, ca 0,4–0,6 procent.

Hösten 2024 erbjöd 155 kommuner omsorg under obekväm arbetstid, vilket är 12 färre än 2023.

3.3.3 Förskoleklassen

Läsåret 2024/25 gick det 118 221 elever i förskoleklass. Nästan samtliga, 99 procent, var elever som fyllde sex år under 2024. Av alla elever som var inskrivna i förskoleklassen var 49 procent flickor och 51 procent pojkar, vilket följer könsfördelningen i befolkningen för barn i förskoleklassålder. Av dessa gick 12,3 procent i en verksamhet med enskild huvudman, vilket är en marginell ökning jämfört med föregående år.

3.3.4 Grundskolan

I likhet med föregående läsår har elevantalet i grundskolan minskat marginellt, och uppgick läsåret 2024/25 till 1 104 823 elever, vilket var en minskning med knappt 0,5 procent jämfört med föregående läsår. Uppgiften är inklusive elever i sameskola och internationella skolenheter. I diagram 3.2 visas elevutveckling i grundskolan mellan läsåren 2015/16 och 2024/25.

Diagram 3.2 Elevutveckling i grundskolan

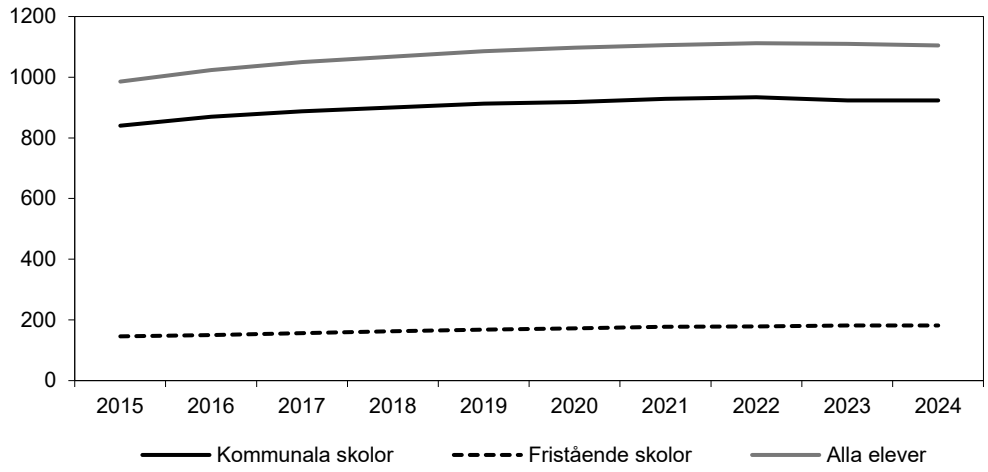

Källa: Statens skolverk.

Av alla elever i grundskolan läsåret 2024/25 var andelen flickor 48,7 procent och andelen pojkar 51,3 procent, vilket följer könsfördelningen för barn i grundskoleålder. I kommunala skolor var 48,5 procent flickor och 51,5 procent pojkar och i fristående skolor var 50,2 procent flickor och 49,8 procent pojkar. Det var alltså marginellt fler flickor än pojkar som gick i en fristående grundskola läsåret 2024/25 och så såg det även ut föregående läsår. Andelen elever som gick i fristående grundskolor var 16,4 procent. Uppgifterna är exklusive elever i sameskola och internationella skolenheter.

Läsåret 2024/25 hade 73 procent av eleverna i grundskolan svensk bakgrund och 27 procent utländsk bakgrund vilket var i nivå med föregående läsår.

Antalet nyinvandrade elever i grundskolan uppgick läsåret 2024/25 till 28 689 (51,8 procent pojkar och 48,2 procent flickor), vilket motsvarar 2,6 procent av det totala antalet grundskoleelever. Motsvarande antal och andel elever med okänd bakgrund uppgick till 8 616 och knappt 0,8 procent. Av de nyinvandrade eleverna gick 89 procent i kommunala skolenheter läsåret 2024/25. Även 89 procent av elever med okänd bakgrund gick i kommunala skolenheter läsåret 2024/25.

Läsåret 2024/25 fanns det 3 831 kommunala skolenheter och 813 skolenheter med enskild huvudman inom grundskolan.

Läsåret 2024/25 gick ca 1 320 elever en riksrekryterande spetsutbildning i grundskolan, vilket är en minskning med 145 elever jämfört med läsåret 2023/24. Av dessa läste den största andelen, 62 procent, en spetsutbildning inom områdena matematik, biologi, fysik och kemi.

Indikator: Resultat på nationella prov i grundskolan

Nationella prov genomförs i vissa ämnen i grundskolans årskurs 3, 6 och 9, specialskolans årskurs 4, 7 och 10 samt i sameskolans årskurs 3 och 6. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurserna 3 och 4 där syftet är att stödja bedömningen av elevernas kunskaper.

Provresultaten ger inte en heltäckande bild av elevernas kunskaper i ett ämne eftersom alla delar av kursplanen inte prövas, men bidrar med underlag för en analys av i vilken utsträckning målen för utbildningen nås. Vid betygssättningen ska dock resultaten på nationella prov särskilt beaktas. Att urvalet av kunskapsområden som prövas kan

variera mellan åren är en faktor som påverkar resultatens jämförbarhet över tid, varför de resultat som redovisas endast avser 2024.

De nationella proven i årskurs 3 består av flera kortare delprov där resultaten bedöms utifrån om eleverna uppnått eller inte uppnått kravnivån på respektive delprov. Proven är inte konstruerade för en sammanvägning till ett samlat provresultat, dvs. att eleven ska ha klarat ett visst antal delprov eller poäng för att anses ha klarat provet.

Som indikator på måluppfyllelse i årskurs 6 respektive 9 används andelen elever, uppdelat på flickor och pojkar, som har uppnått godkända provbetyg (A–E) på de nationella proven i svenska, svenska som andraspråk, engelska och matematik. För att få ett provbetyg i de olika ämnena måste eleven ha deltagit i alla delprov i ämnet. De redovisade provresultaten avser därmed elever som har deltagit i samtliga delprov.

I majoriteten av de redovisade provresultaten har flickor bättre resultat än pojkar. Vidare har bakgrundsfaktorer som föräldrarnas utbildningsnivå och i vilken årskurs utrikes födda elever har påbörjat sin skolgång i Sverige betydelse för resultaten.

Årskurs 3

I svenska varierade andelen elever som uppnått kravnivån i de olika delproven läsåret 2023/24 mellan 88 och 97 procent. För de elever som följde kursplanen i svenska som andraspråk var andelen lägre och uppgick till mellan 65 och 90 procent. I båda ämnena var andelen elever som hade uppnått kravnivån störst i delprovet som prövar muntlig förmåga. I svenska hade minst andel elever uppnått kravnivån i delprovet om stavning och interpunktion, medan det i svenska som andraspråk var minst andel elever som uppnått kravnivån i delprovet om läsning av faktatext. I båda ämnena hade flickor i högre grad än pojkar uppnått kravnivån i de olika delproven.

I matematik varierade andelen elever som uppnått kravnivån i de olika delproven mellan 80 och 94 procent. Andelen var störst i delprovet om muntlig kommunikation. Minst andel var det i delprovet om skriftliga räknemetoder – addition och subtraktion. Pojkar hade i högre grad uppnått kravnivån i sex av åtta delprov. Störst skillnad var det i delproven som handlar om uppdelning av tal, överslagsräkning och tal i bråkform samt huvudräkning och likhetstecknets betydelse där skillnaden mellan flickor och pojkar var 4 respektive 7 procentenheter.

Årskurs 6

Resultaten från de nationella proven i årskurs 6 i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska redovisas i diagram 3.3.

Diagram 3.3 Andel elever som fått minst provbetyg E i nationella prov i årskurs 6 våren 2024

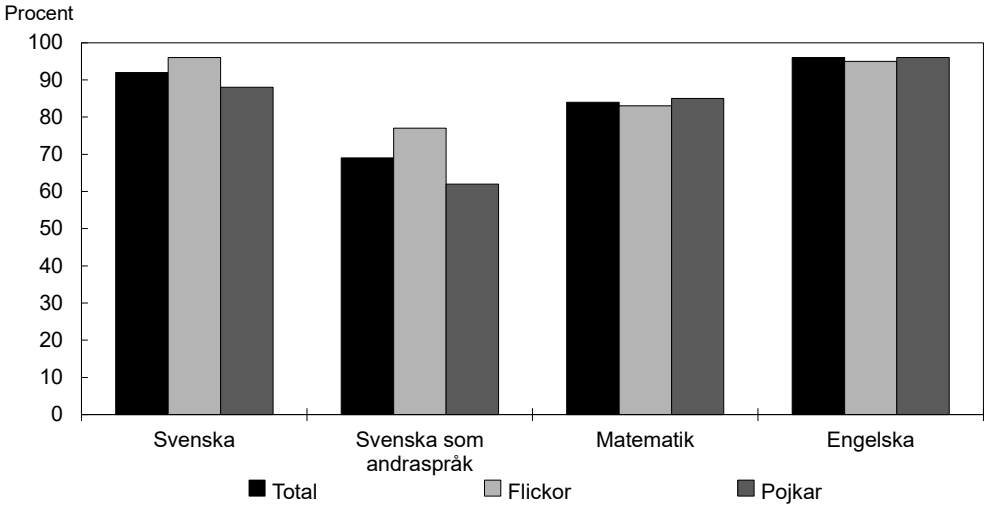

Källa: Statens skolverk.

I svenska hade 92 procent av eleverna uppnått godkända provbetyg våren 2024. Motsvarande andel var 69 procent i svenska som andraspråk, 84 procent i matematik och 96 procent i engelska.

I ämnena svenska och svenska som andraspråk var det en större andel flickor än pojkar som hade uppnått godkända provbetyg. I ämnena matematik och engelska var det en större andel pojkar än flickor som hade uppnått godkända provbetyg.

Årskurs 9

Resultaten från de nationella proven i årskurs 9 i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska redovisas i diagram 3.4.

Diagram 3.4 Andel elever som fått minst provbetyg E i nationella prov i årskurs 9 våren 2024

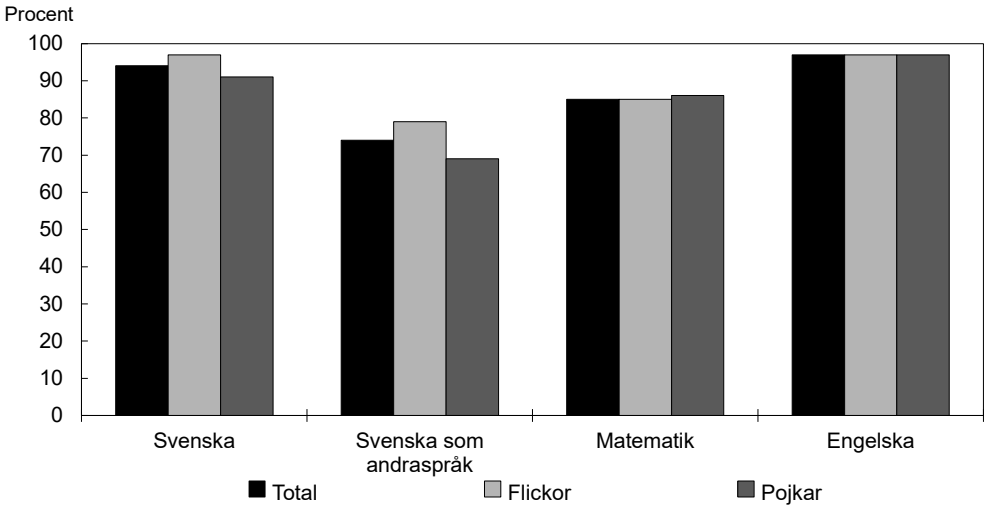

Källa: Statens skolverk.

Andelen elever i årskurs 9 som våren 2024 hade uppnått godkända provbetyg i svenska var 94 procent och 74 procent i svenska som andraspråk. Motsvarande andel var 85 procent i matematik och 97 procent i engelska. I ämnena svenska och svenska som andraspråk var det en större andel flickor än pojkar som hade uppnått godkända

provbetyg. I ämnet matematik var det en något större andel pojkar som hade uppnått godkänt provbetyg och i ämnet engelska hade flickor och pojkar lika resultat.

Elever vars föräldrar har kortare utbildning hade generellt sämre resultat på nationella prov än elever vars föräldrar har en längre utbildning. Exempelvis varierade resultaten på proven i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska för årskurs 9 beroende på föräldrarnas utbildningsnivå. Tidpunkten för start i svensk skola för utrikes födda elever påverkar också. Resultaten på proven i svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska för elever i årskurs 9 var exempelvis generellt lägre för de elever som hade invandrat vid eller efter ordinarie skolstartsålder (sju års ålder) i jämförelse med de elever som hade invandrat före ordinarie skolstartsålder.

Elevernas kunskapsutveckling i årskurs 6 och årskurs 9

I målet för verksamhetsområdet ingår att utbildningen ska främja elevernas utveckling och lärande. Den indikator som används för att följa denna del av målet när det gäller grundskolan är andelen elever som fått minst betyget E i samtliga ämnen i slutbetyget i årskurs 9. Måluppfyllelsen har följts under många år för elever som avslutat årskurs 9. Måluppfyllelsen har även följts i årskurs 6 från läsåret 2012/13 när betyg i denna årskurs infördes i grundskolan.

En faktor att ta hänsyn till när det gäller betygsutvecklingen som indikator är att det finns konstaterade brister i likvärdigheten vid bedömning och betygssättning (Skolverkets rapport 475, 2019 och Skolinspektionens rapport 2024:2).

Årskurs 6 – andelen elever som fått minst betyget E i samtliga ämnen

Andelen elever i årskurs 6 som fått minst betyget E i samtliga ämnen som de har läst uppgick våren 2024 till 69,7 procent, vilket är en minskning med 1,5 procentenheter jämfört med 2023, då andelen var 71,2 procent. I diagram 3.5 framgår andelen elever i årskurs 6 som uppnått godkända betyg i alla ämnen. Det ska dock noteras att antalet betygsatta ämnen har ökat över tid. Detta beror delvis på att den timplan som infördes hösten 2018 slog fast att alla elever i årskurs 4–6 ska erbjudas undervisning i moderna språk. Andelen elever som efter ämnesövergripande undervisning i de natur- och samhällsorienterande ämnena har fått ett sammanfattande blockbetyg har även minskat över tid. Detta påverkar jämförbarheten av resultaten över tid.

Flickor hade i högre utsträckning än pojkar godkända betyg i samtliga ämnen våren 2024, 72,2 procent jämfört med 67,4 procent. Andelen flickor som uppnått godkända betyg i samtliga ämnen minskade med 1,5 procentenheter medan motsvarande andel pojkar minskade med 1,4 procentenheter jämfört med våren 2023. Sedan betyg infördes i årskurs 6 läsåret 2012/13 har skillnaden mellan andelen flickor och andelen pojkar som uppnått godkända betyg i alla ämnen legat mellan ca 5 och 7 procentenheter.

Diagram 3.5 Andelen elever i årskurs 6 som uppnått godkända betyg i alla ämnen

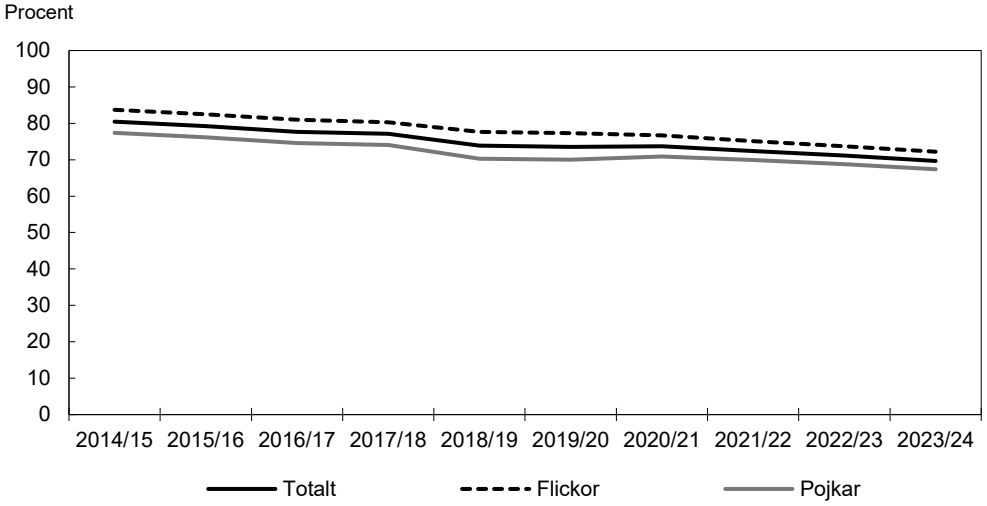

Källa: Statens skolverk.

Indikator: Andelen elever som uppnått betygskriterierna i samtliga grundskolans ämnen i årskurs 9

I diagram 3.6 visas andelen elever i årskurs 9 som fått ett godkänt betyg i alla ämnen.

Diagram 3.6 Andelen elever i årskurs 9 som uppnått godkända betyg i alla ämnen

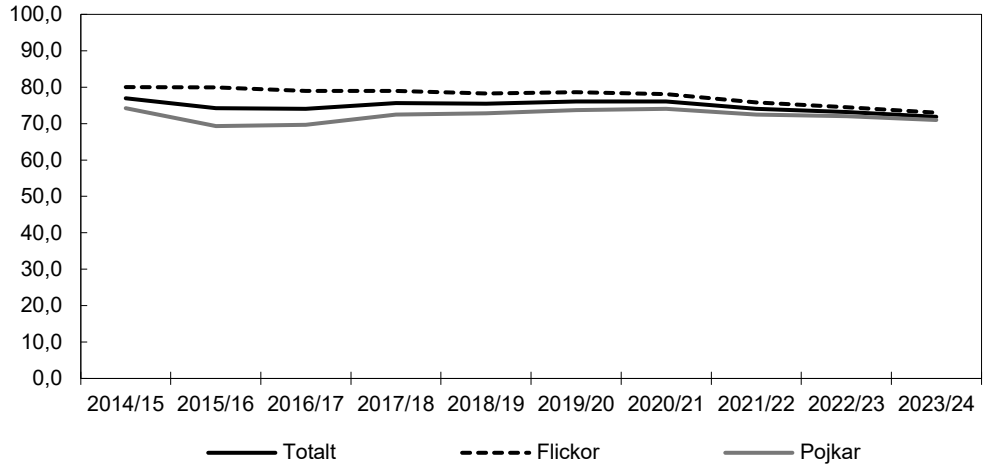

Anm.: Den minskning som framgår läsåret 2015/16 när det gäller andelen pojkar som uppnått godkända betyg i alla ämnen hänger sannolikt samman med förändringar i elevsammansättningen, där andelen pojkar som var nyinvandrade eller hade okänd bakgrund – och därmed hade kortare tid i svensk skola – uppgick till 13 procent. Läsåret dessförinnan uppgick denna andel till 6 procent.

Källa: Statens skolverk.

Under de senaste fem läsåren har mellan 72 och 76 procent av eleverna avslutat årskurs 9 med godkänt betyg i alla ämnen. Andelen elever som vårterminen 2024 fick minst betyget E i alla ämnen i årskurs 9 uppgick till 71,9 procent, vilket är en minskning med 1,3 procentenheter jämfört med 2023. För elever med svensk bakgrund hade 77,1 procent avslutat årskurs 9 med godkänt betyg i alla ämnen, för elever med utländsk bakgrund var siffran 59,3 procent. Våren 2024 uppnådde 73,0 procent av flickorna och 71,0 procent av pojkarna godkända betyg i alla ämnen, att jämföra med 78,6 respektive 73,7 våren 2020. Det innebär att andelen flickor med godkända betyg har minskat mer än andelen pojkar med godkända betyg sedan våren 2020.

Det finns skillnader i måluppfyllelse mellan de olika ämnena. De ämnen där störst andel av eleverna har uppnått ett godkänt betyg är moderna språk läst som elevens val följt av slöjd och bild. De ämnen där minst andel elever har uppnått ett godkänt betyg är svenska som andraspråk och matematik. Det är bara i ämnena idrott och hälsa och matematik som högre andel pojkar än flickor har uppnått godkänt betyg.

Indikator: Andelen elever i årskurs 9 som uppnått behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram

I gymnasieskolan finns nationella program som är yrkesprogram eller högskoleförberedande program. För att bli behörig till gymnasieskolans yrkesprogram krävs att eleverna har ett godkänt betyg i minst åtta ämnen från grundskolan och för högskoleförberedande program krävs ett godkänt betyg i minst tolv ämnen. För yrkesprogram krävs minst betyget E i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska samt i ytterligare fem ämnen, som inte är reglerade. För högskoleförberedande program krävs minst betyget E i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, matematik och engelska samt i ytterligare nio ämnen. Vilka ämnen det rör sig om varierar beroende på program, dock inte för det estetiska programmet där det inte är reglerat vilka de nio ämnena är. Som indikator används andelen behöriga elever till yrkesprogram, eftersom eleverna därmed är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan.

Diagram 3.7 Behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram

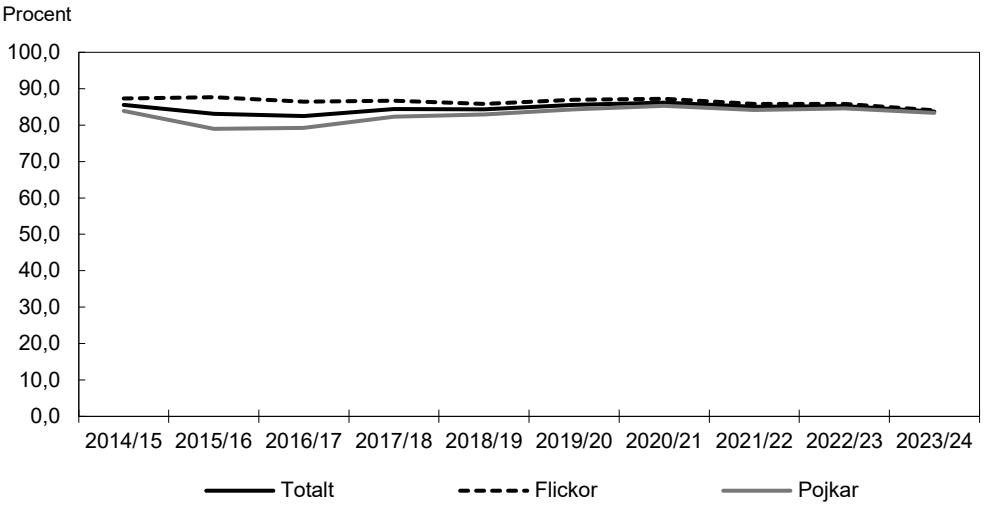

Anm.: Den minskning som framgår läsåret 2015/16 när det gäller andelen pojkar som uppnått behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram hänger sannolikt samman med förändringar i elevsammansättningen, där andelen pojkar som var nyinvandrade eller hade okänd bakgrund – och därmed hade kortare tid i svensk skola – uppgick till 13 procent. Läsåret dessförinnan uppgick denna andel till 6 procent.

Källa: Statens skolverk.

I diagram 3.7 visas behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram läsåren 2014/15–2023/24. Våren 2024 var totalt 83,7 procent av eleverna som gick ut grundskolan behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, 84,1 procent av flickorna och 83,4 procent av pojkarna. Andelen behöriga elever har minskat med 1,5 procentenheter sedan våren 2023. Nästan 19 900 elever saknade behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan efter vårterminen 2024.

Behörighet uppdelat på elevernas bakgrund

Genomgående för kunskapsresultaten är att de bakgrundsfaktorer som har störst betydelse för elevernas behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan är hur länge eleverna har gått i svensk skola och föräldrarnas utbildningsnivå. Exempelvis är de elever som har minst en förälder med en eftergymnasial utbildning i större

utsträckning behöriga till ett nationellt program än de elever vars båda föräldrar högst har en gymnasieutbildning. Vidare är t.ex. elever som har invandrat till Sverige före sju års ålder i större utsträckning behöriga jämfört med elever som har färre år i svensk grundskola (se vidare utg.omr. 13 avsnitt 3.3.1 och 6.3.1).

I tabell 3.1 redovisas andelen elever som efter att ha avslutat årskurs 9 är behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram, uppdelat efter svensk och utländsk bakgrund. Av tabellen framgår att skillnaderna mellan grupperna är stora.

Tabell 3.1 Andelen elever som efter årskurs 9 var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram uppdelat efter elevernas bakgrund

Procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Svensk bakgrund[1]	92	91	91	90	91	91	90	89	88
Utländsk bakgrund, född i Sverige[2]	87	84	86	83	85	86	84	84	82
Invandrat före skolstart[3]	89	85	85	84	85	85	84	84	81
Invandrat under åk 1–5[4]	74	69	67	66	68	68	67	68	68
Nyinvandrat (åk 6–9)[5]	30	28	30	29	32	34	32	34	35

[1] Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 89 100 elever våren 2024.

[2] Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 14 700 elever våren 2024.

[3] Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 6 700 elever våren 2024.

[4] Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 8 400 elever våren 2024.

[5] Elevgrupperna är olika stora och varierar mellan åren. I gruppen ingår ca 2 400 elever våren 2024.

Källa: Statens skolverk.

Elevernas förutsättningar att uppfylla behörighetskraven påverkas även av föräldrarnas utbildningsnivå. Andelen elever som är behöriga till gymnasieskolans nationella program är genomgående större bland elever med minst en förälder som har eftergymnasial utbildning, jämfört med elever vars båda föräldrar som högst har gymnasial utbildning. Detta förhållande gäller oavsett om eleven är född i Sverige eller har invandrat före respektive efter ordinarie skolstartsålder (sju års ålder). Störst skillnad sett till föräldrarnas utbildningsnivå är det bland elever som har börjat i svensk skola efter ordinarie skolstartsålder.

Diagram 3.8 **Andelen elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram uppdelat efter elevernas bakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå vårterminen 2024**

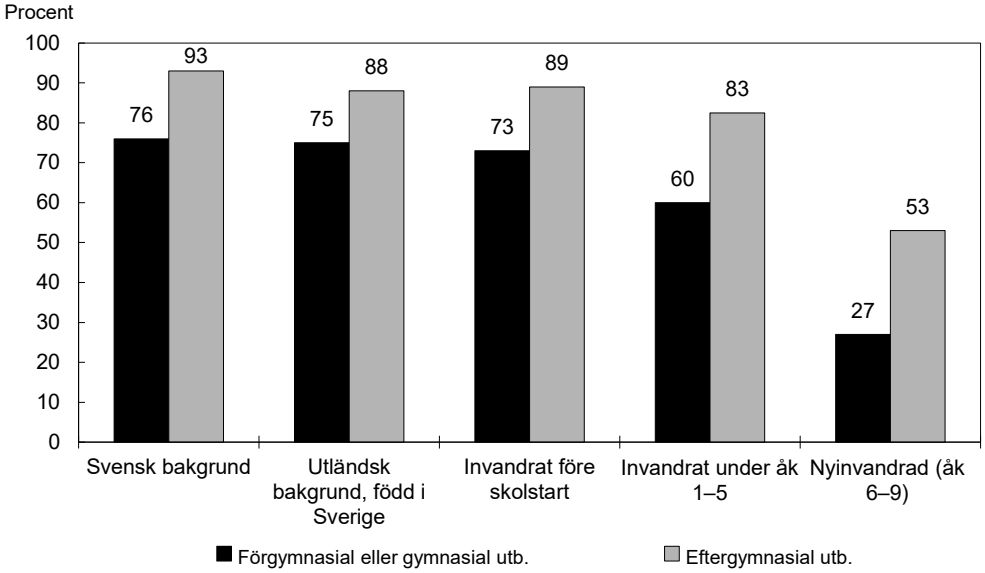

Anm.: Elevgrupperna blir olika stora när flera kategorier kombineras. Våren 2024 var antalet elever med föräldrar som har högst förgymnasial eller gymnasial utbildning 26 729 för kategorin född i Sverige, inrikes födda föräldrar, 7 034 för född i Sverige, utrikes födda föräldrar, 2 926 för invandrat före skolstart, 4 857 för invandrat under åk 1–5 och 1 025 för nyinvandrad åk 6–9. För elever med minst en förälder med eftergymnasial utbildning är motsvarande antal 62 367, 7 620, 3 059, 3 015 och 786. I diagrammet ingår inte de elever där uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå saknas.
Källa: Statens skolverk.

Flickor var i högre grad än pojkar behöriga till gymnasieskolans nationella program 2024. Detta gällde både inom gruppen med utländsk bakgrund och för olika nivåer för föräldrarnas utbildning. Med avseende på elever med olika lång tid i svensk skola var skillnaden i behörighet som störst mellan pojkar och flickor som invandrat under årskurs 6–9 (se diagram 3.8).

Indikator: Resultat i internationella studier

Den internationella studien International Computer and Information Literacy Study (ICILS) undersöker digital kompetens hos elever i årskurs 8 avseende dator- och informationskunnighet och datalogiskt tänkande. Studien har genomförts vart femte år sedan 2013. Sverige deltog för första gången i och med ICILS 2023 tillsammans med 33 andra länder. I Sverige deltog drygt 3 400 elever från 147 skolenheter.

ICILS 2023 visar att svenska elever presterar på samma nivå som genomsnittet för de deltagande EU- och OECD-länderna. Det gäller för både dator- och informationskunnighet och datalogiskt tänkande. Spridningen mellan hög- och lågpresterande elever i Sverige är dock stor, i synnerhet för datalogiskt tänkande.

En majoritet av de svenska eleverna presterar på eller över nivå 2, som i studien anses vara en grundläggande nivå. Samtidigt visar undersökningen att många elever i Sverige – liksom i alla deltagande länder – inte når upp till denna nivå. I Sverige presterar fyra av tio elever under den grundläggande nivån. Dessa elever uppvisar en mindre förmåga till självständig datoranvändning och en bristande källmedvetenhet, vilket är grundläggande för ett effektivt och säkert deltagande i en digital värld med ett komplext och stort informationsflöde. Detta ligger i linje med vad tidigare resultat från ICILS visat om att unga som växer upp i en digital värld inte per automatik får väl utvecklade digitala färdigheter.

Resultaten visar även på tydliga skillnader mellan olika elevgrupper. Skillnaderna är som störst för elever med olika socioekonomisk bakgrund där elever med en mindre

gynnsam socioekonomisk bakgrund har lägre resultat. Elevernas migrationsbakgrund har också betydelse, men denna skillnad minskar när man tar hänsyn till socioekonomisk bakgrund. I Sverige, liksom i merparten av övriga länder, presterar flickor bättre i dator- och informationskunnighet än pojkar. Däremot presterar svenska pojkar bättre än flickor i datalogiskt tänkande, vilket skiljer sig från det internationella genomsnittet och de övriga nordiska länderna där inga signifikanta könsskillnader finns.

Den internationella studien TIMSS undersöker kunskaper i och attityder till matematik och naturvetenskap hos elever i årskurs 4 och årskurs 8. Sverige har deltagit med årskurs 8 sedan 1995 och med årskurs 4 sedan 2007. I TIMSS 2023 deltog drygt 60 länder och i Sverige deltog totalt omkring 10 000 elever från ca 300 skolor. Sedan 2019 genomförs provet digitalt.

TIMSS 2023 visar att eleverna i Sverige har förbättrat sina resultat i matematik och i naturvetenskap är resultatet oförändrat jämfört med TIMSS 2019. Svenska elever presterar över genomsnittet för EU- och OECD-länderna, förutom i matematik i årskurs 4 där resultatet ligger på genomsnittet.

TIMSS 2023 visar även att elevers migrationsbakgrund och hemförhållanden spelar en allt större roll för elevers resultat. Elever med goda hemförhållanden med t.ex. tillgång till böcker och med högutbildade föräldrar presterar betydligt bättre jämfört med elever som inte har de resurserna i hemmet. Även om Sveriges genomsnittliga resultat har ökat har elevgruppen som har de allra lägsta resultaten inte minskat. De elever som presterar på lägst nivå i naturvetenskap i årskurs 4 har nästan dubblerats jämfört med TIMSS 2019. Elevers migrationsbakgrund har fortsatt betydelse för resultaten. Inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder har i genomsnitt högre resultat än både inrikes födda elever med utrikes födda föräldrar och utrikes födda elever.

Pojkars resultat är högre än flickors i matematik i både årskurs 4 och i årskurs 8. I årskurs 4 beror den genomsnittliga resultatförbättringen på att pojkars resultat har blivit bättre sedan TIMSS 2019. I årskurs 8 bidrar både pojkar och flickor till den genomsnittliga förändringen, men pojkars resultat står för en större del av förändringen sedan 2019. I naturvetenskap finns inga skillnader i resultat mellan pojkar och flickor, vare sig i årskurs 4 eller årskurs 8.

I en nordisk jämförelse är Sverige det land som har störst skillnader mellan elevgrupper utifrån socioekonomi. TIMSS 2023 visar också att elever presterar sämre om de upplever otrygghet och brist på studiero. Resultatet visar stora skillnader mellan elever som går på skolor där studieron är god jämfört med skolor med bristande studiero. Skillnaderna är stora – runt 30–40 poäng – vilket uppskattas till att motsvara undervisning i ca ett läsår på mellanstadiet. En större andel elever i Sverige upplever bristande studiero på en del lektioner än genomsnittet för EU- och OECD-länderna. Även om trenden i TIMSS totalt sett är uppåtgående i matematik och stillastående i naturvetenskap, visade PISA-studien 2022 en negativ trend vilket ger en oklar bild av svenska elevers kunskaper. Det gör det extra viktigt att följa utvecklingen över tid.

3.3.5 Anpassade grundskolan

Läsåret 2024/25 var 17 216 elever mottagna i anpassade grundskolan, vilket är en ökning med 7,5 procent jämfört med antalet elever i anpassade grundskolan föregående läsår. Av de 17 216 eleverna i anpassade grundskolan var 33 procent flickor och 67 procent pojkar, vilket är i nivå med föregående läsår. Av samtliga elever i de obligatoriska skolformerna har andelen elever som är mottagna i anpassade grundskolan ökat kontinuerligt sedan läsåret 2019/20. Läsåret 2024/25 var andelen

1,5 procent. Läsåret 2024/25 var drygt 1 570 av eleverna integrerade i en grundskoleklass, vilket motsvarar 9,1 procent av samtliga elever i den anpassade grundskolan.

Av de elever som var mottagna i anpassade grundskolan gick drygt 4 procent i anpassade grundskolan med enskild huvudman.

För denna skolform saknas en indikator som mäter måluppfyllelse. Att redovisa betygsresultat i anpassade grundskolan som är tillförlitliga över tid innebär svårigheter. Det beror på att betyg i anpassade grundskolans ämnen endast sätts efter begäran från eleven eller elevens vårdnadshavare, att betyg inte sätts för den elev som inte uppnår ett godkänt betyg i ett ämne och att elever som läser ämnesområden i stället för ämnen inte ges betyg.

3.3.6 Specialskolan

Läsåret 2024/25 var 790 elever inskrivna i specialskolan, vilket är en ökning med 26 elever, 3 procent, jämfört med föregående läsår. Ökningen avser främst riksskolor. Av eleverna var 38 procent flickor och 62 procent pojkar. Pojkars överrepresentation i elevantalet kan förklaras av att grav språkstörning ofta uppmärksammas tidigare hos pojkar samt att språkstörning är vanligare bland pojkar än bland flickor.

Indikator: Genomsnittligt meritvärde i årskurs 10 och andelen elever med behörighet till gymnasieskolans yrkesprogram

Våren 2024 avslutade 70 elever årskurs 10 i specialskolan med ett genomsnittligt meritvärde på 158,7 meritpoäng (beräknat på 16 ämnen). Detta är en ökning jämfört med föregående år, då den genomsnittliga meritpoängen var 144,6. Våren 2024 var flickornas genomsnittliga meritvärde 154,3 meritpoäng och pojkarnas 160,8. Andelen elever som var behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram minskade våren 2024 till 34,3 procent, vilket är en minskning jämfört med föregående år då andelen var 41,4 procent. Av flickorna var 22,7 procent behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram och av pojkarna var 39,6 procent behöriga.

3.3.7 Sameskolan

Det finns fem skolenheter inom sameskolan och under läsåret 2024/25 gick 194 elever i sameskolan, exklusive förskoleklass, vilket var i nivå med föregående år. Av eleverna var 56,2 procent flickor och 43,8 procent pojkar. Utöver sameskola bedriver Sameskolstyrelsen integrerad samisk undervisning som anordnas i grundskolor och innebär att elever kan få undervisning med samiska inslag utöver modersmålsundervisningen. Av de 12 kommuner som beviljades medel för att bedriva integrerad samisk undervisning under läsåret 2024/25 har endast 10 kommuner bedrivit verksamhet under höstterminen 2024. Under höstterminen 2024 deltog 209 elever i den integrerade undervisningen, vilket var en minskning med 12 elever jämfört med höstterminen 2023. Antalet undervisningstimmar minskade från 4 688 under höstterminen 2023 till 3 472 timmar under höstterminen 2024.

Läsåret 2023/24 gick 147 barn i samisk förskola, vilket är en ökning med 12 barn jämfört med föregående läsår. Antalet elever i fritidshem vid sameskolorna uppgick till 118 elever, vilket är en mindre ökning jämfört med föregående läsår.

Indikator: Resultat på nationella prov i årskurs 6 och andelen elever som uppnått minst betyget E i alla ämnen

Under läsåret 2023/24 gick 23 elever i årskurs 6 i sameskolan. Resultaten för dessa elever på de nationella proven i årskurs 6 kan inte redovisas på grund av risk för

röjande av enskild individ. Även uppgiften om andel elever i årskurs 6 i sameskolan som fick minst betyget E i alla ämnen är skyddad av sekretesskäl.

3.3.8 Fritidshemmet

Totalt uppgick antalet elever i fritidshem 2024/25 till ca 499 000, vilket är en minskning med omkring 2 230 elever sedan föregående år. Andelen elever som gick i fritidshem med enskild eller statlig huvudman uppgick till 14,1 procent, vilket är i nivå med föregående år. Antalet fritidshem uppgick totalt till 4 070.

I det följande redovisas statistiken om elever i fritidshemmet fördelad på olika åldersgrupper. Från och med läsåret 2022/23 används en ny beräkningsmetod för att beräkna antalet avdelningar i fritidshem. Den nya beräkningsmetoden gör att antalet fritidshem och avdelningar minskar och därmed ökar det genomsnittliga antalet elever per avdelning något. Från och med läsåret 2022/23 har även elever i fritidshemmet som saknar personnummer exkluderats i beräkningarna av andel inskrivna elever i fritidshemmet.

Indikator: Deltagande i fritidshem

Andelen av alla elever i åldern 6–12 år som var inskrivna i fritidshem 2024/25 var 57,2 procent, vilket är i nivå med föregående år. Av eleverna var 48,4 procent flickor och 51,6 procent pojkar, vilket främst hänger samman med att andelen pojkar i befolkningen är större än andelen flickor.

Andelen elever i åldern 6–9 år som gick i fritidshem 2024/25 var 84,5 procent, jämfört med 84,0 procent föregående år. Motsvarande andel barn bland elever i åldern 10–12 år var 21,7 procent, vilket är i nivå med föregående år.

I genomsnitt var antalet elever per avdelning 35,1 under 2024/25, jämfört med 36,0 elever föregående år.

3.3.9 Gymnasieskolan

Cirka 98 procent av alla ungdomar som slutar grundskolan börjar i någon av de olika utbildningarna inom gymnasieskolan läsåret därefter. Hösten 2024 gick ca 372 000 elever i gymnasieskolan, vilket är en ökning med 4 800 elever eller drygt 1 procent jämfört med året innan (se diagram 3.9).

Antalet elever i skolor med en kommun som huvudman ökade med 1,4 procent och uppgick hösten 2024 till ca 251 700 elever (120 100 kvinnor och 131 600 män). Antalet elever i fristående gymnasieskolor ökade med 1,2 procent och uppgick 2024 till 117 800 elever (59 600 kvinnor och 58 200 män). Antalet elever i skolor med en region som huvudman ökade något och uppgick 2024 till 2 280 personer (1 240 kvinnor och 1 040 män). Av alla elever i gymnasieskolan hösten 2024 gick 67,7 procent i en kommunal skola, 31,7 procent i en fristående skola och 0,6 procent i en skola som drevs av en region.

Diagram 3.9 Elevutveckling i gymnasieskolan

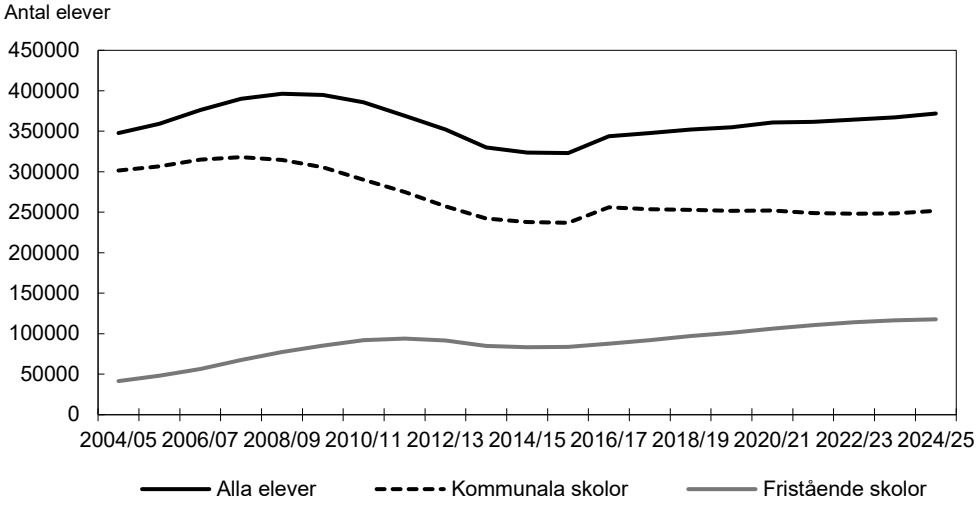

Källa: Statens skolverk.

Andelen kvinnor i gymnasieskolan hösten 2024 var 49 procent och andelen män 51 procent.

Läsåret 2023/24 gick 60 procent (65 procent av kvinnorna och 56 procent av männen) av eleverna i gymnasieskolan ett högskoleförberedande program, 30 procent (25 procent av kvinnorna och 34 procent av männen) ett yrkesprogram och 10 procent (10 procent av kvinnorna och 10 procent av männen) ett introduktionsprogram. Jämfört med föregående läsår har andelen elever på yrkesprogram ökat 0,5 procentenheter och andelen elever på högskoleförberedande program minskat 0,5 procentenheter. Andelen på introduktionsprogram har inte förändrats.

Hösten 2024 fanns det ca 18 950 lärlingar i gymnasieskolan varav 16 190 gick yrkesprogram och 2 760 gick introduktionsprogram. Totalt innebär det en ökning med ca 1 400 lärlingar jämfört med hösten 2023. Av lärlingarna var 41 procent kvinnor och 59 procent män. Jämfört med föregående läsår har andelen kvinnor ökat med två procentenheter. Läsåret 2024/25 gick ca 2 900 elever en riksrekryterande spetsutbildning i gymnasieskolan, vilket är en ökning med ca 130 elever jämfört med läsåret 2023/24. Av dessa läste den största delen, 61 procent, en spetsutbildning inom ramen för det estetiska programmet. Under 2024 har försöksverksamheten med riksrekryterande spetsutbildningar inom matematik eller naturvetenskapliga, teknikvetenskapliga, samhällsvetenskapliga eller humanistiska ämnen i gymnasieskolan permanentats efter att tidigare ha bedrivits i form av en försöksverksamhet.

Inför läsåret 2024/25 var det 38 procent av dem som sökt till ett nationellt program som sökte ett yrkesprogram som sitt förstahandsval, vilket innebär en ökning med 0,5 procentenheter jämfört med året innan. Andelen nybörjarelever på yrkesprogram var en procentenhet högre än föregående läsår och uppgick till 32 procent.

Sammanlagt var det 119 079 elever (57 945 kvinnor och 61 134 män) som för första gången gick i gymnasieskolans årskurs 1 hösten 2024. Av dessa nybörjarelever började 27,7 procent på ett yrkesprogram, 60 procent på ett högskoleförberedande program och 12,3 procent på ett introduktionsprogram. Andelen nybörjarelever i årskurs 1 på yrkesprogram är oförändrad på 27,7 procent jämfört med hösten 2023. Andelen nybörjarelever i årskurs 1 på högskoleförberedande program har minskat med en procentenhet till 60,0 procent. Andelen nybörjarelever på introduktionsprogram har ökat med en procentenhet och uppgick till 12,3 procent hösten 2024.

Indikator: Resultat på nationella prov

Sedan den 1 januari 2018 är det obligatoriskt med nationella prov i engelska, matematik och svenska eller svenska som andraspråk i den högsta avslutande kursen för programmet och inriktningen. Från och med höstterminen 2023 gäller att nationella prov på yrkesprogram ska användas i den inledande kursen i studievägen i ämnena svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik samt i den högsta avslutande kursen i studievägen i dessa ämnen, med undantag för kursen svenska 2 eller svenska som andraspråk 2. Majoriteten av de nationella proven genomförs under våren. Nedan redovisas provresultat för elever som fått ett provbetyg våren 2024, dvs. för de elever som genomförde alla delprov i aktuellt obligatoriskt prov.

Prov i kursen engelska 5 var våren 2024 obligatoriskt för alla elever på yrkesprogram och på riksrekryterande utbildningar. Prov i engelska 6 var obligatoriskt för elever på högskoleförberedande program, hotell- och turismprogrammet samt den riksrekryterande flygteknikutbildningen. I engelska 5 fick 95,5 procent av eleverna med provbetyg våren 2024 ett godkänt provbetyg, dvs. något av provbetygen A–E (94,5 procent av kvinnorna och 96,2 procent av männen). I engelska 6 var motsvarande andel 98,4 procent (98 procent av kvinnorna och 98,8 procent av männen).

Prov i kursen svenska 1 eller svenska som andraspråk 1 var obligatoriska för alla elever på yrkesprogram och elever på riksrekryterande utbildningar. Våren 2024 var det 86,9 procent av de elever som gjorde provet i svenska 1 (93,7 procent av kvinnorna och 81,9 procent av männen) som fick minst godkänt provbetyg. Av de elever som gjorde provet i svenska som andraspråk 1 var det 74,4 procent (81,6 procent av kvinnorna och 69,1 procent av männen) som fick godkänt provbetyg. Prov i svenska 3 eller svenska som andraspråk 3 var obligatoriska på samtliga högskoleförberedande program. Våren 2024 var det 93,4 procent av de elever som gjorde provet i svenska 3 (95,9 procent av kvinnorna och 90,5 procent av männen) som fick minst godkänt provbetyg. Motsvarande siffror för dem som gjorde provet i svenska som andraspråk 3 var 86 procent (89,6 procent av kvinnorna och 82,1 procent av männen).

Prov i kursen matematik 1a var obligatoriskt för elever på yrkesprogram och elever på vissa riksrekryterande yrkesutbildningar. Det var 70,4 procent av alla elever med provbetyg (68,6 procent av kvinnorna och 71,7 procent av männen) som fick minst ett godkänt provbetyg på detta prov våren 2024. Av eleverna på de estetiska och humanistiska programmen, för vilka det var obligatoriskt att genomföra prov i matematik 1b, fick 76,8 procent (77,2 procent av kvinnorna och 75,8 procent av männen) minst ett godkänt provbetyg. Eleverna på samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet med inriktning mot juridik läser matematik 2b som högsta obligatoriska avslutande kurs, och av dem fick 63,2 procent (65,5 procent av kvinnorna och 59,1 procent av männen) minst ett godkänt provbetyg på kursprovet. Andelen elever med godkända provresultat i matematik 1a våren 2024 var högre jämfört med våren 2023. Andelen elever med godkänt provresultat i matematik 1b ligger i nivå med våren 2023. I matematik 2 var andelen elever med godkända provresultat lägre jämfört med våren 2023 vilket i sin tur var en förbättring jämfört med våren 2022. För de elever som läser ekonomiprogrammet med inriktning mot ekonomi var det obligatoriskt att genomföra prov i matematik 3b, och 62,6 procent av dem (67,1 procent av kvinnorna och 59,5 procent av männen) fick minst godkänt provbetyg. För elever på naturvetenskapsprogrammet med inriktning mot naturvetenskap och elever på teknikprogrammet med inriktning mot teknikvetenskap var kursen matematik 4 högsta obligatoriska avslutande kurs medan elever på övriga inriktningar på dessa program hade matematik 3c som högsta avslutande kurs. Det var 83,7 procent av eleverna (82,8 procent av kvinnorna och 84,4 procent av männen) som fick provbetygen A–E på provet i matematik 4, och 70,8 procent av eleverna

(72,2 procent av kvinnorna och 70,3 procent av männen) som fick dessa provbetyg på provet i matematik 3c.

Indikator: Genomsnittlig betygspoäng

Alla elever ska ges förutsättningar att nå de nationella målen. Den genomsnittliga betygspoängen, dvs. det genomsnittliga värdet av alla betyg som redovisas i elevens examensbevis eller studiebevis om minst 2 500 betygsatta gymnasiepoäng, är en indikator på i vilken mån det här målet har uppfyllts. Den genomsnittliga betygspoängen i gymnasieskolan läsåret 2023/24 var 14,4 av maximalt 20 poäng. Det är en minskning med 0,1 poäng jämfört med föregående läsår. Den genomsnittliga betygspoängen har sedan läsåret 2013/14 varierat mellan 14,0 och 14,5 poäng.

Det finns dock påtagliga skillnader mellan könen i uppnådda betygspoäng. Våren 2024 var den genomsnittliga betygspoängen för kvinnor 15,0 poäng och för män 13,9 poäng, vilket är oförändrat för män jämfört med föregående år och en minskning med 0,1 poäng för kvinnorna.

Kvinnor med svensk bakgrund hade i genomsnitt 15,3 poäng medan kvinnor med utländsk bakgrund i genomsnitt hade 14,0 poäng. Motsvarande resultat var för män 14,2 respektive 12,8 poäng.

Indikator: Andel elever som slutfört utbildningen inom tre år

Utbildningen i gymnasieskolans nationella program genomförs normalt på tre år. Av dem som började på ett nationellt program i gymnasieskolan hösten 2021 hade 86,2 procent slutfört utbildningen våren 2024, med examen eller studiebevis om minst 2 500 betygsatta gymnasiepoäng. Andelen har ökat med 0,3 procentenheter jämfört med den föregående elevkullen.

Av samtliga elever som började på ett nationellt program eller ett introduktionsprogram i gymnasieskolan hösten 2021, slutförde 77,0 procent gymnasieskolan med examen eller studiebevis om minst 2 500 betygsatta gymnasiepoäng inom tre år. Kvinnor gjorde det i högre grad än männen, 77,8 procent jämfört med 76,2 procent. Elever med svensk bakgrund gjorde det i högre grad än de med utländsk bakgrund, 81,5 procent jämfört med 64,5 procent. Elever som började på ett högskoleförberedande program hösten 2021 slutförde gymnasieskolan inom tre år i större utsträckning än elever som påbörjade ett yrkesprogram. Av dem som började på ett högskoleförberedande program slutförde 88,3 procent gymnasieskolan inom tre år. Motsvarande andel för yrkesprogram var 81,3 procent.

Orsaker till längre studietid än tre år

Att inte fler slutför gymnasieskolan inom tre år beror delvis på att nästan 10 procent av eleverna i gymnasieskolan byter program, vilket kan förlänga studietiden. Studietiden kan även bli längre om eleven gör ett studieuppehåll.

Att studietiden blir längre än tre år kan också till stor del förklaras av att ca 14 procent av nybörjarna i gymnasieskolan inte har varit behöriga till ett nationellt program och därför börjat sin gymnasietid på ett introduktionsprogram. Ungefär en femtedel av eleverna på introduktionsprogrammen är nyinvandrade eller har invandrat till Sverige under grundskolans senare årskurser. Av de elever som 2019 var nybörjare på ett introduktionsprogram hade 11 procent (11,7 procent av kvinnorna och 10,3 procent av männen) slutfört gymnasieskolan med examen eller studiebevis om minst 2 500 gymnasiepoäng från ett nationellt program efter tre år, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med nybörjare 2018. Av nybörjare 2019 hade 23,1 procent (24,5 procent för kvinnor och 22,1 procent för män) slutfört gymnasieskolan efter fyra

år, vilket är en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med nybörjare 2018, och 28,7 procent (30,8 procent för kvinnor och 27,1 procent för män) efter fem år, vilket är en ökning med 0,6 procentenheter jämfört med nybörjare 2018.

Indikator: Andel elever som har uppnått kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning inom tre år

För att kunna antas till en högskoleutbildning på grundnivå som vänder sig till nybörjare krävs grundläggande behörighet. Det innebär att den sökande har nödvändiga kompetenser för att tillgodogöra sig en sådan utbildning. Sådana nödvändiga kompetenser anses t.ex. den sökande ha som har avlagt en högskoleförberedande examen i gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och den sökande som har avlagt en yrkesexamen i gymnasieskolan eller inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå samt har lägst betyget E i de kurser i svenska eller svenska som andraspråk och engelska som krävs för en högskoleförberedande examen i gymnasieskolan. Sedan hösten 2023 gäller nya bestämmelser som gör det lättare för elever på gymnasieskolans yrkesprogram att nå grundläggande behörighet till en högskoleutbildning. Förändringen innebar att kurserna svenska 2 och 3 eller svenska som andraspråk 2 och 3 samt engelska 6 ingår i den gymnasiegemensamma delen i programstrukturen. Programstrukturen utökades därmed till 2 800 poäng, respektive 2 700 poäng på de program där någon av de nämnda kurserna redan ingår i ordinarie programstruktur. De första eleverna som läser enligt det nya systemet påbörjade en yrkesutbildning hösten 2023 och väntas ta gymnasieexamen våren 2026.

Av eleverna som började gymnasieskolan hösten 2021 uppnådde 57,3 procent kraven för grundläggande behörighet inom tre år. Här ingår elever både på nationella program och på introduktionsprogram. Det är en minskning med 0,2 procentenheter jämfört med den föregående elevkullen. Kvinnor uppnådde grundläggande behörighet i högre utsträckning än män, 63,2 procent jämfört med 51,7 procent (se diagram 3.10). Elever med utländsk bakgrund uppnådde kraven för grundläggande behörighet i lägre grad än elever med svensk bakgrund, 47,3 procent jämfört med 61,0 procent. Jämfört med föregående år har skillnaderna mellan grupperna minskat med 1,7 procentenheter.

Diagram 3.10 Andel nybörjare i gymnasieskolan som uppnått grundläggande behörighet till högskolan inom tre år

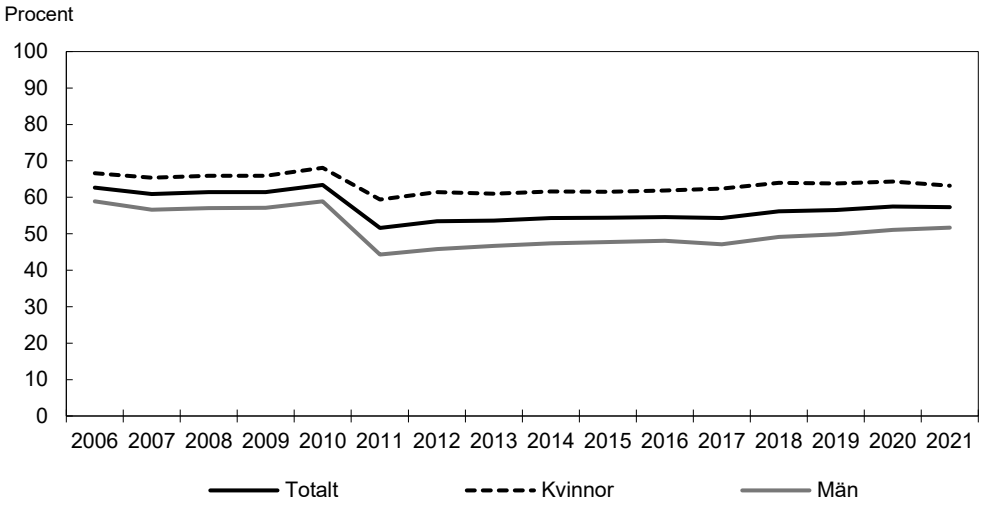

Källa: Statens skolverk.

Av de elever som påbörjade ett högskoleförberedande program hösten 2021 och som inte varit inskrivna i gymnasieskolan tidigare uppnådde 81,2 procent kraven för grundläggande behörighet efter tre år. Motsvarande andel av dem som påbörjade ett yrkesprogram hösten 2021 var 27,3 procent. Skillnaden mellan olika yrkesprogram är dock stor. Det varierar mellan 7,2 procent och 61,2 procent.

Våren 2024 fick ungefär 96 600 elever ett examens- eller studiebevis omfattande minst 2 500 gymnasiepoäng, oavsett hur länge de hade gått i gymnasieskolan. Av dessa elever uppnådde 72,4 procent kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning. Det är en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med föregående år. Andelen kvinnor som uppnådde kraven för grundläggande behörighet till högskoleutbildning var 79,3 procent, medan motsvarande andel för männen var 65,7 procent.

Sammantaget har 56,5 procent av dem som fyllde 20 år under 2024 uppnått kraven för grundläggande behörighet, vilket är 0,1 procentenheter högre än för dem som fyllde 20 år under 2023. Av kvinnorna som fyllde 20 år under 2024 hade 63,4 procent uppnått kraven för grundläggande behörighet och för männen var andelen 50,1 procent.

Etableringen på arbetsmarknaden är högre bland ungdomar som slutfört gymnasieskolan

Tabell 3.2 Andel etablerade på arbetsmarknaden respektive studerande inom högskolan utifrån studieresultat på yrkesprogram under 2022

Procent

	Andel etablerade på arbetsmarknaden			Andel högskolestuderande			Varken arbetande eller studerande
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Tog examen	64	54	71	9	15	4	3
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om minst 2 500 poäng	53	45	57	1	2	0,7	6
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om färre än 2 500 poäng eller avbrutit under år 3	44	39	47	1	2	0,3	11
Avbrutit i förtid under år 1 eller år 2	27	25	28	0,6	1	0,1	17

Anm.: Etableringsstatus tre år efter avslutade gymnasiestudier bland ungdomar som slutförde gymnasieskolan läsåret 2018/19 alternativt påbörjade gymnasiestudier och är födda 2000. I statistiken som ligger till grund för redovisningen redovisas fler kategorier än de i tabellen.

Källa: Statens skolverk.

Tabell 3.3 Andel etablerade på arbetsmarknaden respektive studerande inom högskolan utifrån studieresultat på ett högskoleförberedande program under 2022

Procent

	Andel etablerade på arbetsmarknaden			Andel högskolestuderande			Varken arbetande eller studerande
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Tog examen	23	21	25	58	62	54	2
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om minst 2 500 poäng	40	38	42	15	19	12	4
Slutförde studierna utan examen med studiebevis om färre än 2 500 poäng eller avbrutit under år 3	31	31	32	11	14	9	10

	Andel etablerade på arbetsmarknaden			Andel högskolestuderande			Varken arbetande eller studerande
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Avbrutit i förtid under år 1 eller år 2	20	19	22	6	9	3	18

Anm.: Etableringsstatus tre år efter avslutade gymnasiestudier bland ungdomar som slutförde gymnasieskolan läsåret 2018/19 alternativt påbörjade gymnasiestudier och är födda 2000. I statistiken som ligger till grund för redovisningen redovisas fler kategorier än de i tabellen.

Källa: Statens skolverk.

Företagande, och att få träna entreprenörskap, kan vara en väg till etablering på arbetsmarknaden. Under utgiftsområde 24 avsnitt 3.3.3 redovisas resultat av Skolverkets och andra aktörers stöd till organisationer för att främja entreprenörskap bland unga i bl.a. grundskolan och gymnasieskolan.

För mer statistik om unga som varken arbetar eller studerar, se utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid, avsnitt 14 Ungdomspolitik.

Övergång till högskola och kommunal vuxenutbildning

Andelen elever som avslutade gymnasieskolan våren 2023 och påbörjade en högskoleutbildning under hösten 2023 eller våren 2024 var 20,2 procent, en ökning från föregående år då motsvarande siffra var 20,0 procent. Kvinnor fortsätter oftare än män att studera vidare på högskolan. Av de kvinnor som slutförde gymnasieskolan våren 2023 gick 23,6 procent direkt över till högskolestudier, jämfört med 16,9 procent av männen. Av de elever med utländsk bakgrund som avslutade gymnasieskolan 2023 började 30,2 procent studera på högskolan följande år, att jämföra med 17,1 procent av eleverna med svensk bakgrund. För elever med utländsk bakgrund var det en ökning med en procentenhet jämfört med föregående elevkull. Av kvinnorna med utländsk bakgrund började 36,4 procent studera på högskolan året efter avslutad gymnasieskola. Motsvarande andel för männen med utländsk bakgrund var 24,1 procent. När det gäller elever med svensk bakgrund började 19,6 procent av kvinnorna studera på högskolan året efter avslutad gymnasieskola medan motsvarande andel för männen var 14,7 procent.

Andelen ungdomar som påbörjar en högskoleutbildning inom tre år efter avslutad gymnasieskola med examens- eller studiebevis om minst 2 500 gymnasiepoäng minskade från 45,5 procent av dem som avslutade gymnasieskolan våren 2020 till 44,3 procent av dem som avslutade gymnasieskolan våren 2021. Det är ett avbrott i den uppåtgående trend som varat sedan införandet av Gy11.

Av alla elever som gick tredje året i gymnasieskolan läsåret 2022/23 gick 14,5 procent över till kommunal vuxenutbildning (komvux) följande läsår, vilket är en ökning med 1,2 procentenheter jämfört med läsåret 2021/22. Det är i stor utsträckning de som inte har fått en examen från gymnasieskolan som studerar på komvux. Av de elever som gick tredje året i gymnasieskolan hösten 2022 och som inte hade fått en examen våren 2023 var det totalt 31,0 procent som studerade på komvux läsåret 2023/24, att jämföra med 10,1 procent av de elever som fått examen.

Av de kvinnor som gick tredje året i gymnasieskolan hösten 2022 och som inte hade fått en examen eller motsvarande våren 2023 var det totalt 37,8 procent som studerade på komvux läsåret 2023/24. Motsvarande andel av männen var 25,7 procent.

Elever med utländsk bakgrund går över till komvux i större utsträckning än elever med svensk bakgrund. Av eleverna med utländsk bakgrund som gick tredje året i gymnasieskolan hösten 2022 och som inte hade fått en examen vårterminen 2023 läste totalt 42,1 procent vidare på komvux följande läsår. Av kvinnor med utländsk bakgrund läste 51,9 procent vidare på komvux, och för männen var motsvarande

andel 34,6 procent. För elever med svensk bakgrund var denna andel 22,6 procent (27,4 procent av kvinnorna och 18,9 procent av männen).

Introduktionsprogram: Övergång till nationella program, annan utbildning och arbetsmarknaden

Syftet med introduktionsprogrammen är att ge elever som inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan möjlighet att bli behöriga till att studera på ett sådant program, gå vidare till annan utbildning eller förbereda sig för etablering på arbetsmarknaden.

Att en elev byter från ett introduktionsprogram till ett nationellt program är ett tecken på studieframgång och är därmed en önskvärd utveckling. Av nybörjarna på ett introduktionsprogram under första skolåret hösten 2023 hade 40,1 procent (40,2 procent av kvinnorna och 40,0 procent av männen) bytt utbildning ett år senare. Störst andel, 19,9 procent (19,5 procent av kvinnorna och 20,2 procent av männen), hade bytt till ett yrkesprogram, 7,3 procent (8,3 procent av kvinnorna och 6,5 procent av männen) hade bytt till ett högskoleförberedande program och 12,9 procent (12,4 procent av kvinnorna och 13,4 procent av männen) till ett annat introduktionsprogram. Skillnaderna är stora mellan introduktionsprogrammen eftersom programmen har skilda syften.

Drygt hälften av eleverna som börjar på ett introduktionsprogram går ingen ytterligare utbildning i gymnasieskolan, eftersom de inte hinner uppnå behörighet till ett nationellt program före 20 års ålder eller för att de redan har etablerat sig på arbetsmarknaden genom att de exempelvis har läst ett nationellt yrkespaket. Skolverkets statistik över etablering efter gymnasieskolan våren 2021 inkluderar även dessa ungdomar. Det innebär att det genom Skolverkets statistik går att följa elevers sysselsättning efter att de har fullföljt eller avbrutit sin utbildning på ett introduktionsprogram och sedan lämnat gymnasieskolan, dvs. elever vars sista utbildning i gymnasieskolan var på ett introduktionsprogram. Av de elever som sist var registrerade på ett introduktionsprogram hade, ett år senare, 16,5 procent en etablerad ställning på arbetsmarknaden, 34,7 procent en osäker eller svag ställning på arbetsmarknaden, 23,0 procent studerade och 25,8 procent varken arbetade eller studerade. Andelen unga som varken arbetade eller studerade efter ett introduktionsprogram minskade med 3,5 procentenheter jämfört med föregående år. Männen hade i högre grad en etablerad ställning på arbetsmarknaden än kvinnorna, 20,3 procent jämfört med 11,2 procent. Kvinnor övergår i större uträckning än män till studier. Andelen kvinnor som studerade var 30,9 procent jämfört med 17,5 procent av männen.

3.3.10 Anpassade gymnasieskolan

Hösten 2024 gick ca 7 570 elever i anpassade gymnasieskolan, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med föregående år.

Drygt 89 procent av eleverna gick hösten 2024 i anpassade gymnasieskolan med en kommun som huvudman, medan ca 9 procent gick i en fristående anpassad gymnasieskola och 2 procent i skolor som drivs av en region.

Av eleverna i anpassade gymnasieskolan gick 58 procent ett nationellt program och 42 procent ett individuellt program.

Det är fler män än kvinnor som går i anpassade gymnasieskolan och så ser det ut både på de nationella och de individuella programmen. Läsåret 2024/25 var det 40 procent kvinnor och 60 procent män i anpassade gymnasieskolan. Könsfördelningen var i stort sett likadan både på de nationella programmen (40 procent kvinnor och 60 pro-

cent män) och på de individuella programmen (39 procent kvinnor och 61 procent män).

Det finns ingen indikator för att mäta måluppfyllelse i anpassade gymnasieskolan. Sedan 2019 finns möjlighet att samla in uppgifter om resultat på individnivå för elever i anpassade gymnasieskolan. År 2024 har Skolverket för tredje gången kunnat följa upp och redovisa statistik om sysselsättning efter studier i anpassade gymnasieskolan. I uppföljningen ingick 4 269 ungdomar som avslutade sin utbildning inom anpassade gymnasieskolan våren 2020, 2021 och 2022. Hösten 2022 hade 57 procent av ungdomarna daglig verksamhet som sysselsättning, 10 procent studerade och 18 procent var i arbete. Drygt var femte ungdom varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet. I statistiken kan en ungdom förekomma i flera sysselsättningskategorier.

Av ungdomarna i uppföljningen hade 44 procent studerat på ett individuellt program. Av dessa ungdomar deltog 80 procent i daglig verksamhet och 10 procent studerade hösten 2022. Mycket få av ungdomarna, 5 procent hade ett arbete och 15 procent varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet efter att ha gått individuella program i anpassade gymnasieskolan.

I uppföljningen hade 56 procent av ungdomarna studerat på ett nationellt program. Av dessa ungdomar var det 27 procent som varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet hösten 2022. Ungefär 39 procent hade daglig verksamhet, 11 procent studerade och 28 procent hade ett arbete hösten 2022.

3.3.11 Kostnader för området Barn- och ungdomsutbildning

De uppgifter som redovisas i tabell 3.4 om kostnader för 2024 bygger på preliminär statistik.

Tabell 3.4 Kostnadstabell för skolformer i skolväsendet

Tusental kronor	Total kostnad 2023	Total kostnad 2024
Förskolan	94 300 000	94 400 000
Annan pedagogisk verksamhet[1]	1 020 000	980 000
Förskoleklassen	9 500 000	9 600 000
Grundskolan	152 300 000	156 000 000
Anpassade grundskolan	7 500 000	8 150 000
Specialskolan	808 000	819 000
Sameskolan	114 000	118 000
Fritidshemmet	22 800 000	23 300 000
Gymnasieskolan	51 000 000	52 100 000
Anpassade gymnasieskolan	3 500 000	3 600 000

[1] Kostnaden innefattar endast barn i pedagogisk omsorg.

Anm.: Kostnader för kommunal vuxenutbildning redovisas i avsnitt 4.3.

Källor: Statens skolverk och årsredovisning 2024 för Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen.

Tabell 3.5 Kostnad per barn/elev i genomsnitt per skolform

Kronor	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2023	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2024
Förskolan	187 000	191 700
Annan pedagogisk verksamhet[1]	159 800	175 900
Förskoleklassen	77 700	80 500
Grundskolan	137 100	140 300
Anpassade grundskolan	533 600	539 700
Specialskolan	1 057 000	1 037 000
Sameskolan[2]	294 000	295 000

Kronor	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2023	Kostnad per barn/elev i genomsnitt 2024
Fritidshemmet	46 100	46 800
Gymnasieskolan	141 000	143 000
Anpassade gymnasieskolan	507 900	508 600

[1] Kostnaden innefattar endast barn i pedagogisk omsorg. Övrig verksamhet redovisas inte per barn/elev.

[2] Genomsnittskostnaden per barn i förskolan uppgick 2024 till ca 265 000 kronor. För 2023 uppgick kostnaden till ca 268 000 kronor.

Anm.: Kostnader för kommunal vuxenutbildning redovisas i avsnitt 4.3.

Källor: Statens skolverk och årsredovisning 2024 för Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen.

3.3.12 Andra bedömningsgrunder

Bedömningsgrund

Attityder till skolan 2024

Attityder till skolan är Skolverkets enkätundersökning till elever i grundskolans årskurs 4–9 och gymnasieskolan samt lärare i samma skolformer. Undersökningen presenteras i fyra delrapporter. Det var ca 3 300 lärare och ca 6 400 elever som svarade på enkäterna. Svarsfrekvensen bland eleverna uppgick till knappt 60 procent.

I delrapport 1: Elevers och lärares trivsel, motivation och stress (rapport 2024:15) framgår att drygt åtta av tio elever upplever att det är mycket eller ganska viktigt att det går bra i skolan. Motivationen är högre i grundskolan än i gymnasieskolan.

När det gäller trivsel visar undersökningen att cirka tre av fyra elever i grundskolan och gymnasieskolan trivs mycket eller ganska bra i skolan. Samtidigt trivs ungefär var tionde elev mycket eller ganska dåligt i skolan.

Var tredje elev i grundskolans årskurs 4–6 har svarat att de känner sig stressade i skolan varje dag eller några gånger i veckan, att jämföra med hälften av eleverna i årskurs 7–9 och gymnasieskolan. För framför allt flickor ökar stressen markant när de kommer upp i högstadiet och gymnasieskolan.

I delrapport 2: Studiero, elevinflytande och lärverktyg (rapport 2025:6) framgår att drygt hälften av eleverna i både grundskolan och gymnasieskolan uppger att de alltid eller oftast kan koncentrera sig på lektionerna. Flickor kan koncentrera sig på lektionerna i lägre utsträckning än pojkarna, särskilt i högstadiet. Cirka tre av tio elever i grundskolan uppger vidare att de alltid eller oftast blir störda av hög ljudnivå. I gymnasieskolan är motsvarande andel något lägre, men uppgår till nästan en fjärdedel av eleverna.

I delrapport 3: Stöd, ledning och stimulans (rapport 2025:11) framgår att cirka två tredjedelar av eleverna upplever att de alltid eller oftast får hjälp i skolan när skolarbetet känns för svårt.

Omkring sju av tio elever i mellanstadiet och i gymnasieskolan tycker att alla eller de flesta av lärarna är bra på att förklara när det är något de inte förstår. I högstadiet är det något färre som tycker så, knappt sex av tio elever.

I högstadiet uppger pojkarna att de oftare ber om hjälp än flickorna, och pojkarna i högstadiet upplever också i högre grad att de får hjälp.

Omkring två tredjedelar av lärarna uttrycker att de sällan, aldrig eller bara ibland har rätt förutsättningar att ge eleverna den ledning och stimulans som alla elever behöver, respektive rätt förutsättningar att ge extra anpassningar till elever som är i behov av det.

Fyra av tio lärare upplever att det är dålig tillgång på speciallärare. Tillgången på specialpedagoger beskrivs vara något bättre.

I delrapport 4: Trygghet, bemötande och mobbning (rapport 2025:15) framgår att knappt åtta av tio elever i grundskolan och knappt nio av tio elever i gymnasieskolan oftast eller alltid känner sig trygga i skolan. I grundskolan finns det en könsskillnad, där flickor i mindre utsträckning än pojkar svarar att de alltid eller oftast känner sig trygga i skolan.

Det framgår även att knappt fem av tio grundskoleelever och sju av tio gymnasieelever svarar att eleverna på deras skola alltid eller oftast behandlar varandra med respekt. Ungefär var tionde elev känner sig vidare mobbad dagligen, några gånger i veckan eller några gånger i månaden. Det är flest elever i mellanstadiet som någon gång känner sig mobbade.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Deltagandet i utbildning är över lag högt, men det finns stora variationer i verksamhetsområdets måluppfyllelse.

Förskolan och obligatoriska skolan

Förskolan har en stor betydelse för barns utveckling och senare studieresultat i skolan och en stor majoritet av alla barn i målgruppen är inskrivna i förskolan. Däremot är deltagandet lägre bland barn med utländsk bakgrund i jämförelse med barn med svensk bakgrund, vilket kan innebära att barnens förutsättningar inför skolstarten blir olika.

Kontinuerlig kunskapsuppföljning av resultat från de tidiga årskurserna är viktiga, eftersom det är då som eleverna tillägnar sig grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna. Regeringen bedömer att alltför många elever inte uppnår kravnivån i flera av delproven på de nationella proven i årskurs 3, t.ex. när det gäller stavning och interpunktion i svenska, läsning av faktatexter i svenska som andraspråk och skriftliga räknemetoder – addition och subtraktion i matematik.

Regeringen bedömer att det fortfarande är alltför många elever som inte uppnår ett godkänt provbetyg på de nationella proven i årskurs 6 och 9 i grundskolan. Vidare noteras att det är betydande skillnader i resultatet beroende på kön och föräldrarnas utbildningsnivå. Resultaten är även lägre för elever som invandrat efter ordinarie skolstart. Statistik visar att resultaten på samtliga prov generellt är lägre för de elever som har varit en kortare tid i Sverige.

Resultat från internationella studier är en särskilt viktig indikator när det gäller kunskapsutvecklingen, eftersom dessa undersökningar är konstruerade för att mäta utvecklingen över tid. Även om TIMSS 2023 visade på förbättrade resultat i matematik och naturvetenskap för elever i årskurs 4 och 8, ser regeringen att det finns fortsatta utmaningar när det gäller elevernas kunskaper i grundläggande färdigheter, inte minst när det kommer till läsförståelse. Det visade inte minst den senaste PISA-undersökningen från 2022 och även PIRLS-undersökningen från samma år. Det är dessutom fortfarande ungefär var fjärde elev som lämnar grundskolan utan godkänt betyg i alla ämnen och ca 15 procent av eleverna som inte är behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Den internationella undersökningen ICILS 2023 visar dessutom att unga som växer upp i en digital värld och med god tillgång till digitala verktyg inte per automatik får väl utvecklade digitala färdigheter.

Sammantaget visar internationella studier, provresultat och betyg att skillnaderna i resultat mellan elevgrupper med olika socioekonomisk bakgrund ökar. Elever med utländsk bakgrund och framför allt elever som har börjat i svensk skola efter ordinarie skolstartsålder, uppnår generellt sett lägre kunskapsresultat i grundskolan än elever med svensk bakgrund.

Därutöver framgår det av Skolverkets olika delrapporter inom ramen för Attityder till skolan 2024 att ett stort antal elever har svårigheter att koncentrera sig på lektionerna och att var tionde elev i grundskolan och gymnasieskolan mår mycket eller ganska dåligt. Enligt regeringen är bristande studiero på lektionerna ett allvarligt problem som påverkar såväl elevernas lärande som mående.

Gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan

I gymnasieskolan kvarstår problemen gällande det kompensatoriska uppdraget. Det finns fortsatt för stora skillnader i studieresultat mellan elever med svensk bakgrund och elever med utländsk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund. De generella skillnaderna i studieresultat mellan kvinnor och män kvarstår. Uppföljningen av sysselsättningen för elever som gått i anpassade gymnasieskolan visar att omkring var femte ungdom efter avslutad utbildning varken arbetade, studerade eller hade daglig verksamhet, vilket är en viss försämring jämfört med föregående år. Resultaten för elever som gått i anpassade gymnasieskolan är inte tillfredsställande och visar på en risk för bristande delaktighet av målgruppen i samhället.

Det är viktigt för kompetensförsörjningen att näringslivet och den offentligt finansierade verksamheten i Sverige kan anställa rätt kompetens. Det underskott på gymnasialt yrkesutbildade personer som i dag finns inom flera sektorer är därför oroande. Regeringen ser det därmed fortsatt som problematiskt att fördelningen mellan andelen elever som går ett högskoleförberedande program respektive ett yrkesprogram på gymnasieskolan inte har förändrats. Sedan föregående år har dock andelen nybörjarelever på ett yrkesprogram ökat med en procentenhet, vilket kan vara en indikation på ett trendbrott.

3.5 Politikens inriktning

3.5.1 En förskola och skola på vetenskaplig grund som ger bättre förutsättningar att utvecklas och lära

Regeringens påbörjade arbete för en utbildning på vetenskaplig grund med en förskola av hög kvalitet och en stärkt kunskapsskola måste fortsätta. Det är fortfarande alltför många elever som inte kan läsa, skriva och räkna ordentligt i Sverige. Dessa utmaningar kan inte mötas med enskilda insatser utan det behövs flera olika åtgärder som sammantaget bidrar till att återupprätta en stark kunskapsskola där fokus ligger på grundläggande kunskaper och färdigheter som att läsa, skriva och räkna. Regeringen presenterar därför det största reformpaketet på skolans område på trettio år. Gemensamt för insatserna är att de samlat ska ge lärare och förskollärare så goda förutsättningar som möjligt att bedriva en undervisning av hög kvalitet i en trygg och säker miljö för barn och elever och där det råder studiero i klassrummet. Insatserna ska ge barnen goda möjligheter till utveckling och lärande och ge eleverna goda förutsättningar att nå målen för utbildningen samt tidigt ge alla elever det stöd som de behöver. På så sätt kan både förskolan och skolan utvecklas och utbildningens kvalitet stärkas.

3.5.2 En skola med fokus på kunskaper

Nya läroplaner med tydlig kunskapsinriktning

För att skapa de bästa förutsättningarna för elevers lärande och kunskapsutveckling är det viktigt med läroplaner som kännetecknas av en tydlig kunskapsinriktning. Grundläggande kunskaper och färdigheter bör betonas starkare än i dagens läroplaner, särskilt i de tidiga årskurserna. Det behöver även bli tydligare vad som ska behandlas i undervisningen och vad eleverna ska lära sig. Dessutom behöver läroplanerna vara bättre anpassade till elevers kognitiva utveckling och olika elevgruppers kognitiva förutsättningar. Regeringen anser därför att grundskolan och de motsvarande skolformerna behöver nya läroplaner. I betänkandet Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande (SOU 2025:19) finns förslag på en tydligare kunskapsinriktning för de nya läroplanerna. Skolverket fick den 20 februari 2025 ett förberedande uppdrag att påbörja arbetet med att bl.a. införa nya läroplaner. Regeringen föreslår nu att medel tillförs för införandet av nya läroplaner. Det behöver också finnas ändamålsenliga läroböcker och lärarhandledningar som stödjer undervisningen. Regeringen beräknar därför en tillfällig förstärkning av statsbidraget för inköp av läroböcker och lärarhandledningar.

Nationellt kartläggningsmaterial för svenska som andraspråk

Många elever som inte har svenska som modersmål läser ämnet svenska som andraspråk. Det är rektorn som beslutar om en elev i grundskolan ska läsa svenska eller svenska som andraspråk men det finns inget nationellt kartläggningsmaterial som stöd för ett sådant beslut. Utredningen om införande av grundläggande svenska och översyn av modersmålsundervisningen har i betänkandet På språklig grund (SOU 2025:9) lämnat förslag om att ta fram ett sådant nationellt kartläggningsmaterial. Utredningen föreslår också att det ska införas en ny kursplan som riktar sig till elever som är nybörjare i svenska språket. Kartläggningsmaterialet kan även användas för att avgöra vilka elever som ska läsa enligt denna kursplan. Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra genomförandet av förslagen.

Tid för lärares och förskollärares undervisningsuppdrag

För att alla barn och elever ska få en undervisning av hög kvalitet behövs skickliga lärare och förskollärare som har tid att fokusera på undervisningen och på att planera och följa upp undervisningen. Tyvärr ser det inte ut så i dag. I dag finns ingen tydlig nationell reglering kring att lärare och förskollärare ska få goda förutsättningar för sin undervisning. Utredningen om minskad administration och om reglering av förskollärares och lärares tid har i betänkandet Tid för undervisningsuppdraget – åtgärder för god undervisning och läraryrkenas attraktivitet (SOU 2025:26) lämnat förslag för att minska förskollärares och lärares administrativa börda och reglera tiden för undervisningsuppdraget. Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra genomförandet av förslagen.

Förbättrat stöd i skolan

Dagens bestämmelser om extra anpassningar och särskilt stöd fungerar inte som det var tänkt. Stödet sätts in för sent, är bristfälligt och möter inte elevernas behov i tillräcklig utsträckning. Samtidigt har kraven på enskilda lärare ökat. En bra skolgång med väl fungerande stödinsatser ökar elevers möjligheter att nå målen för utbildningen, stärker barns och ungas framtidsutsikter och kan vara en viktig skyddsfaktor för att motverka utanförskap och förebygga bl.a. psykisk ohälsa och kriminalitet. Utredningen om en förbättrad elevhälsa har i betänkandet Förbättrat stöd i skolan

(SOU 2025:44) lämnat ett antal förslag på området. Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra ett förbättrat stöd i skolan, bl.a. införandet av stödundervisning. Regeringen föreslår även att statsbidraget för personalförstärkningar förstärks avseende elevhälsan, för att ge elever förbättrad tillgång till elevhälsans kompetenser (se även utg.omr. 9 avsnitt 4.5).

Kunskapsbidraget förstärks

Resultaten från de internationella kunskapsundersökningarna är oroande, inte minst när det gäller de stora skillnaderna i studieresultat mellan elever med svensk och utländsk bakgrund samt mellan elever med olika socioekonomisk bakgrund. Var fjärde 15-åring läser inte tillräckligt bra och skillnaderna mellan de högst och lägst presterande eleverna ökar. Kunskapsbidraget fördelas enligt ett index som speglar resursbehovet på huvudmannanivå. På så vis innebär bidraget att satsningar kan göras där de bäst behövs. Regeringen föreslår en tillfällig förstärkning av statsbidraget för att stärka elevernas kunskapsutveckling.

Kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan

Grunderna för barns kunskapsutveckling läggs redan i förskolan. Förskolan ska ge alla barn som deltar i den en bra grund att stå på inför skolstarten. Det finns dock stora kvalitetsskillnader mellan förskolor, bl.a. när det gäller barngruppernas storlek och personalens utbildning. Det förekommer också att personalen har bristande kunskaper i svenska. Regeringen har bl.a. gett Statens skolverk i uppdrag att förtydliga kraven på personalens kunskaper i svenska. För att ge förskolor bättre förutsättningar att erbjuda barn en utbildning av likvärdig och god kvalitet föreslår regeringen en förstärkning av statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan.

Förstärkning av Skolforskningsinstitutet

Det är väsentligt att de verksamma inom skolväsendet ges goda förutsättningar att planera, genomföra och utvärdera undervisningen med stöd av vetenskapligt underbyggda metoder och arbetssätt. Det finns dock begränsad tillgång till relevant och praktiknära forskning. Därför beräknar regeringen en permanent förstärkning av Skolforskningsinstitutet så att myndigheten ska kunna fortsätta arbetet med att öka tillgången och tillgängligheten till sakkunniggranskade forskningsresultat av relevans för området.

Stimulansbidrag för judiska studier

I regeringens strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism i Sverige (Ku2025/00578) finns målsättningen att det ska finnas god kunskap om judiskt liv i samhället och att personer som tillhör den judiska minoriteten ska ha goda möjligheter att lära sig judiska språk. I dag anordnas judiska studier vid ett fåtal grundskolor i Sverige. Utredningen om nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige har i betänkandet Ett starkt judiskt liv för framtida generationer (SOU 2024:3) lämnat förslag om att fler elever på fler orter ska få tillgång till utbildning i judiska studier. Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra genomförandet av förslaget.

Nytt betygssystem för mer likvärdiga betyg och meritvärden

I dag är det stora problem med olikvärdig betygssättning i svensk skola. Utan rättvisa betyg snedvrids bl.a. antagningen och urvalet till gymnasieskolan och högre utbildning. Utbildningssystemets legitimitet riskerar att urholkas. Det ska inte vara möjligt att locka till sig elever genom att sätta s.k. glädjebetyg. Utredningen om likvärdiga betyg och meritvärden har i betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)

föreslagit att ett nytt och likvärdigt betygssystem ska införas med s.k. meritvärdeskalibrering. Det innebär att de betyg som lärarna sätter ska jämföras med och kalibreras mot elevernas resultat på nationella slutprov. Modellen förutsätter bl.a. digitala nationella slutprov som rättas centralt. Regeringen föreslår att medel tillförs för att göra det möjligt att genomföra utredningens förslag.

3.5.3 En säker och trygg skolmiljö för alla barn, elever och personal

Stärkt trygghet och studiero i skolan

Trygghet och studiero är centralt för alla som verkar i skolan och en förutsättning för att eleverna ska kunna ta aktiv del av undervisningen och utvecklas. Utvecklingen har gått åt fel håll under en längre tid och undersökningar visar att tryggheten i svensk skola är ett allvarligt problem. Arbetsmiljöverkets statistik visar att antalet anmälda allvarliga händelser i arbete orsakat av hot och våld i skolan ökade med drygt 150 procent mellan 2013 och 2023. Skolan behöver bättre verktyg för att skapa ordning och reda och huvudmän, rektorer och lärare behöver bättre förutsättningar för att kunna säkerställa trygghet och studiero för alla elever. Utredningen om stärkt trygghet och studiero i skolan har i betänkandet Bättre förutsättningar för trygghet och studiero i skolan (SOU 2025:8) lämnat ett antal förslag som sammantaget syftar till att stärka tryggheten och studieron i skolan. Bland förslagen finns bl.a. utökade befogenheter för rektorer och lärare och förlängda tidsramar för vissa disciplinära åtgärder och införandet av möjligheten att neka tillträde för elever som allvarligt hotar säkerheten och tryggheten på skolan. Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra genomförande av förslag från utredningen.

Mobilfri skola för ökad trygghet och studiero

Den senaste PISA-undersökningen från 2022 visar att svenska elever blir distraherade av digitala verktyg i klassrummet i högre utsträckning än elever i genomsnitt i OECD. Detta gäller framför allt mobiltelefoner. Undersökningar visar också att elevers upplevelse av trygghet har minskat och att mobbning, inklusive nätmobbning och andra digitala kränkningar, är ett växande problem i skolan. En helt mobilfri skola kan därför ha stora positiva effekter på både tryggheten och studieron. I departementspromemorian Ett nationellt mobilförbud i de obligatoriska skolformerna och fritidshemmet (Ds 2025:9) lämnas förslag om mobilfri skola. Regeringen föreslår att medel tillförs för kostnader i anslutning till införandet av en mobilfri skola.

Satsningen på skolsociala team förstärks

Elever med långvarig skolfrånvaro löper stor risk att misslyckas med sin utbildning. Det är allvarligt eftersom en lyckad skolgång är en av de viktigaste skyddsfaktorerna för att motverka utanförskap och förebygga bl.a. kriminalitet, missbruk och ohälsa. Skolfrånvaro är därför ett problem som måste åtgärdas och den befintliga satsningen på skolsociala team är en viktig del i detta arbete. En välfungerande samverkan mellan skolan och socialtjänsten är ett långsiktigt arbete. Därför föreslår regeringen att statsbidraget för personalkostnader för skolsociala team ska förstärkas och förlängas.

Förlängning av statsbidraget för säkerhetshöjande åtgärder i skolväsendet

Säkerhetsarbetet i skolväsendet behöver stärkas och utvecklas. Bestämmelser i skollagen om skolans säkerhetsarbete i brottsförebyggande syfte trädde i kraft den 1 juli 2025. Bestämmelserna innebär bl.a. att huvudmannen ska se till att åtgärder vidtas för

att obehöriga personer inte ska ges tillträde till förskole- eller skolenhetens område under tid då verksamheten pågår. Trots att skolan inte är någon allmän plats har det under lång tid varit vanligt att svenska skolor har varit tillgängliga för alla, med olåsta dörrar och utan att besökare registreras eller kontrolleras på andra sätt. De senaste årens våldshändelser på skolor och i närheten av förskolor och skolor har visat att det behövs åtgärder i den fysiska miljön i syfte att förebygga brott och säkerhetsrisker. Regeringen föreslår en förlängning av statsbidraget för säkerhetshöjande åtgärder i skolväsendet.

3.5.4 Likvärdiga förutsättningar över hela landet

Fribelopp för inkomster inom ramen för maxtaxan

Det är viktigt att minska ekonomiska hinder och möjliggöra deltagande i förskolan och fritidshemmet, inte minst för barnens språkutveckling. Hushållens ekonomi behöver också stärkas så att den utdragna lågkonjunkturen kan brytas och återhämtningen i svensk ekonomi återupptas. Regeringen avser att införa ett fribelopp för inkomster så att hushållens barnomsorgsavgifter inom ramen för maxtaxan blir lägre och föreslår därför att statsbidraget för maxtaxa förstärks.

Bättre kvalitet i yrkesutbildning på gymnasienivå

Det behövs en starkare koppling mellan studier på gymnasienivå och yrkeslivet. Utredningen om fler vägar till arbetslivet har lämnat ett antal förslag i sitt betänkande Fler vägar till arbetslivet (SOU 2024:74). Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra genomförandet av förslag som ska göra det enklare att starta yrkesutbildningar inom små och dyra yrkesområden samt om att yrkesprov ska kunna ingå i samtliga yrkesprogram. Regeringen föreslår även att medel tillförs för att möjliggöra genomförandet av andra förslag som syftar till stärkt koppling mellan studier på gymnasienivå och yrkeslivet.

3.5.5 Skärpta villkor och en rätt till insyn i friskolesektorn

Villkoren för friskolesektorn behöver skärpas. Det ska inte finnas något utrymme för oseriösa och olämpliga aktörer i skolväsendet. Det behöver säkerställas att de som äger och driver företag inom förskole- och skolsektorn har ett långsiktigt och seriöst engagemang för att tillhandahålla en utbildning av hög kvalitet, så att alla barn och elever får den utbildning de har rätt till. Det behöver införas ett värdeöverföringsförbud i vissa situationer samtidigt som fler sanktionsmöjligheter behöver införas. Utredningen om vinst i skolan har i betänkandet Skärpta villkor för friskolesektorn (SOU 2025:37) lämnat ett antal förslag på området. Regeringen föreslår att medel tillförs för att möjliggöra skärpta villkor i friskolesektorn.

I dag har allmänheten ingen rätt till insyn i fristående förskolor, skolor och fritidshem. Förhållanden och missförhållanden behöver kunna granskas i alla delar av skolväsendet. Regeringen avser därför att återkomma med förslag om att införa en rätt till insyn i fristående förskolor, skolor och fritidshem. Förslagen innebär vissa utökade åtaganden för kommunerna för att utöka sin tillsyn över fristående förskolor och fritidshem, och det föreslås att medel tillförs för ändamålet. För att underlätta införandet av en rätt till insyn föreslår regeringen att Skolverket får medel för att tillhandahålla stöd- och utbildningsinsatser för de enskilda huvudmännen samt att ett införandebidrag tillförs mindre enskilda huvudmän.

3.6 Budgetförslag

3.6.1 1:1 Statens skolverk

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:1 Statens skolverk

Tusental kronor

2024	Utfall	1 374 257	Anslagssparande	14 329
2025	Anslag	1 364 316[1]	Utgiftsprognos	1 351 163
2026	**Förslag**	**1 406 011**		
2027	Beräknat	1 425 424[2]		
2028	Beräknat	1 544 847[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 406 497 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 497 374 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens skolverks förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Statens skolverk

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 342 316**	**1 342 316**	**1 342 316**
Pris- och löneomräkning[2]	28 985	47 439	72 461
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	34 710	35 669	130 070
varav BP26[3]	*69 300*	*71 650*	*128 900*
– Effektivisering av Skolverket	*-20 000*	*-40 000*	*-60 000*
– Avskaffade nationella prov i lågstadiet		*-3 750*	*-7 500*
– Flytt av medel för samordning av nationella minoritetsspråk	*10 400*	*10 400*	*10 400*
– Yrkesprov för gymnasiala yrkesprogram		*10 000*	*10 000*
– Nytt betygssystem	*24 900*	*39 200*	*147 400*
– Kartläggningsmaterial för svenska som andraspråk	*8 000*	*8 000*	
– Nya läroplaner	*40 000*	*14 400*	*9 400*
– Obligatoriska standardiserade tester		*28 400*	*14 200*
– Utökad insyn i enskilda huvudmän	*6 000*	*4 000*	*4 000*
– Reglering av lärares undervisningstid		*1 000*	*1 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 406 011**	**1 425 424**	**1 544 847**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För en fortsatt effektivisering av Skolverkets verksamhet minskas anslaget med 20 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 40 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget minska med 60 000 000 kronor.

Med anledning av avskaffande av nationella prov i årskurs 3 i grundskolan och i årskurs 4 i specialskolan beräknas anslaget minska med 3 750 000 kronor 2027 och med 7 500 000 kronor fr.o.m. 2028.

För att bättre överensstämma med anslagsändamålet flyttas en del av tidigare avsatta medel för nationell samordning av nationella minoritetsspråk från anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* till anslaget 1:1 *Statens skolverk*. Anslaget ökas därför med 10 400 000 kronor fr.o.m. 2026.

För arbete med yrkesprov beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor 2027–2029. Från och med 2030 beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.4).

För att möjliggöra genomförandet av förslag i betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18) ökas anslaget med 24 900 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 39 200 000 kronor respektive 147 400 000 kronor. För 2029 och 2030 beräknas anslaget öka med 188 400 000 kronor respektive 357 900 000 kronor. För 2031 beräknas anslaget öka med 349 900 000 kronor. Från och med 2032 beräknas anslaget öka med 307 500 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

För att ta fram ett nationellt kartläggningsmaterial för svenska som andraspråk och för stöd för implementering ökas anslaget med 8 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp (se avsnitt 3.5.2).

För att ta fram nya läroplaner för grundskolan och motsvarande skolformer ökas anslaget med 40 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 14 400 000 kronor, för 2028 med 9 400 000 kronor och för 2029 med 1 200 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

För utveckling av standardiserade tester med anledning av förslag om förbättrat stöd i skolan beräknas anslaget öka med 28 400 000 kronor 2027 och med 14 200 000 kronor 2028 (se avsnitt 3.5.2).

För stöd till enskilda huvudmän vid införandet av en rätt till insyn ökas anslaget med 6 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 4 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.5).

För en utvärdering med anledning av förslag om att minska förskollärares och lärares administrativa börda och reglera lärares undervisningstid beräknas anslaget öka med 1 000 000 kronor 2027 och 2028. För 2029 beräknas anslaget öka med 2 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 1 406 011 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens skolverk* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 425 424 000 kronor respektive 1 544 847 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens skolverk

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Utfärda och komplettera lärarlegitimationer[1]	-	-	26 000	-	-	-
Prövning av meriteringsnivå[1]	-	-	21 000	-	-	-

[1] Eftersom det ekonomiska målet är obestämt redovisas endast intäkterna.

Statens skolverk tar ut avgifter som ersättning av den enskilde läraren eller förskollärare för att utfärda och komplettera legitimationer. Skolverket tar även ut avgifter i samband med ansökan om meriteringsnivå för en legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare. Intäkterna ska bidra till att täcka kostnaderna för verksamheten. Intäkterna redovisas mot inkomsttitel.

3.6.2 1:2 Statens skolinspektion

Tabell 3.9 Anslagsutveckling 1:2 Statens skolinspektion

Tusental kronor

2024	Utfall	571 804	Anslagssparande	20 395
2025	Anslag	619 618[1]	Utgiftsprognos	632 653
2026	**Förslag**	**676 633**		
2027	Beräknat	703 903[2]		
2028	Beräknat	719 812[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 692 372 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 694 300 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens skolinspektions förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för verksamhetsutgifter för Barn- och elevombudet samt Skolväsendets överklagandenämnd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Statens skolinspektion

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**629 618**	**629 618**	**629 618**
Pris- och löneomräkning[2]	12 015	22 702	35 592
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	35 000	51 583	54 602
varav BP26[3]	*12 000*	*26 000*	*28 000*
– Skärpta villkor för friskolesektorn	*12 000*	*26 000*	*28 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**676 633**	**703 903**	**719 812**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att möjliggöra genomförandet av förslag i betänkandet Skärpta villkor för friskolesektorn (SOU 2025:37) ökas anslaget med 12 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 26 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 28 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.5).

Regeringen föreslår att 676 633 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Statens skolinspektion* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 703 903 000 kronor respektive 719 812 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens skolinspektion

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Ansökningar om godkännande som enskild huvudman	-3 366	-734	7 000	8 100	- 1 100	-5 200

Källa: Statens skolinspektion.

Skolinspektionens intäkter avseende offentligrättslig verksamhet avser avgifter för ansökningar om godkännande som enskild huvudman. Intäkterna redovisas mot inkomsttitel.

3.6.3 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	808 330	Anslagssparande	35 031
2025	Anslag	894 119[1]	Utgiftsprognos	875 854
2026	**Förslag**	**894 052**		
2027	Beräknat	898 134[2]		
2028	Beräknat	916 002[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 884 207 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 884 883 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Specialpedagogiska skolmyndighetens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för myndighetens verksamhet, produktionsstöd för läromedelsframställning och visst internationellt samarbete.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**894 119**	**894 119**	**894 119**
Pris- och löneomräkning[2]	14 733	29 048	46 695
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-14 800	-25 033	-24 812
varav BP26[3]	*-15 000*	*-25 000*	*-24 300*
– Effektivisering av SPSM	*-20 000*	*-30 000*	*-30 000*
– Teckenspråksutbildning	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Införande av stödundervisning			*700*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**894 052**	**898 134**	**916 002**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För en effektivisering av Specialpedagogiska skolmyndigheten minskas anslaget med 20 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget minska med 30 000 000 kronor.

För teckenspråksutbildning för elever som själva är döva eller hörselskadade ökas anslaget med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Med anledning av förslag om förbättrat stöd i skolan beräknas anslaget öka med 700 000 kronor 2028 och med 1 400 000 kronor fr.o.m. 2029 (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 894 052 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Specialpedagogiska skolmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 898 134 000 kronor respektive 916 002 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.14 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Specialpedagogiska skolmyndigheten

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Avgifter för elever i specialskolan m.m.[1]	-	-	511 000	-	-	-

[1] Eftersom det ekonomiska målet är obestämt redovisas endast intäkterna.

För elever i specialskolan tar Specialpedagogiska skolmyndigheten ut en avgift som ersättning från elevernas hemkommuner. Myndigheten tar även ut en avgift för försäljning av läromedel. Intäkterna ska delvis täcka kostnaderna för verksamheten. Myndigheten tar även ut en avgift från Folkbildningsrådet för administration av förstärkningsbidrag till folkhögskolor och ersättning lämnas även från hemkommunen för elever i förskoleklass och fritidshem inom specialskolan. Intäkterna disponeras av myndigheten.

3.6.4 1:4 Sameskolstyrelsen

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:4 Sameskolstyrelsen

Tusental kronor

2024	Utfall	60 396	Anslagssparande	1 892
2025	Anslag	64 440[1]	Utgiftsprognos	65 823
2026	**Förslag**	**68 698**		
2027	Beräknat	69 819[2]		
2028	Beräknat	71 409[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 68 797 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 69 087 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sameskolstyrelsens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för Sameskolstyrelsens verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Sameskolstyrelsen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**64 440**	**64 440**	**64 440**
Pris- och löneomräkning[2]	1 058	2 031	3 260
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 200	3 348	3 709
varav BP26[3]		*100*	*400*
– Reglering av lärares undervisningstid		*100*	*200*
– Införande av stödundervisning			*200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**68 698**	**69 819**	**71 409**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Med anledning av förslag om att reglera lärares undervisningstid beräknas anslaget öka med 100 000 kronor 2027 och med 200 000 kronor fr.o.m. 2028 (se avsnitt 3.5.2.).

Med anledning av förslag om förbättrat stöd i skolan beräknas anslaget öka med 200 000 kronor 2028 och med 300 000 kronor fr.o.m. 2029 (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 68 698 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Sameskolstyrelsen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 69 819 000 kronor respektive 71 409 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.17 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Sameskolstyrelsen

Tusental kronor

Offentligrättslig verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Avgifter för elever i sameskolan m.m.[1]	-	-	60 225	-	-	-

[1] Eftersom det ekonomiska målet är obestämt redovisas endast intäkterna.

Sameskolstyrelsen tar ut avgifter som ersättning från kommuner för elever i sameskolan samt förskoleklass och fritidshem vid en skolenhet med sameskola. Ersättningens storlek ska beräknas utifrån samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelning av resurser i sin egen grundskola, förskoleklass eller fritidshem. Avgifter tas även ut som ersättning för fjärrundervisning och för förskola. Intäkterna ska bidra till att täcka kostnaderna för verksamheten. Intäkterna disponeras av myndigheten.

3.6.5 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tabell 3.18 Anslagsutveckling 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	4 585 519	Anslagssparande	434 616
2025	Anslag	6 501 885[1]	Utgiftsprognos	5 233 265
2026	**Förslag**	**5 493 885**		
2027	Beräknat	4 887 385		
2028	Beräknat	4 575 385		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja utveckling av skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet samt för insatser som syftar till att minska skolsegregationen. Anslaget får även användas för utgifter för svenskt deltagande i internationella studier och tävlingar på utbildningsområdet. Anslaget får vidare användas för utgifter för administration av uppdrag, uppföljning och utvärdering av uppdrag och satsningar, utredningar samt statsbidrag och stipendier.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 094 885**	**6 094 885**	**6 094 885**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-601 000	-1 207 500	-1 519 500
varav BP26	*638 000*	*260 000*	*910 000*
– Flytt av medel för samordning av nationella minoritetsspråk	*-13 000*	*-13 000*	*-13 000*
– Förlängning av statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder i skolväsendet	*300 000*		

	2026	2027	2028
– Insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism	*-5 000*	*-5 000*	*-5 000*
– Ökade medel för elevhälsopersonal	*200 000*	*200 000*	*200 000*
– Förstärkt statsbidrag för vetenskapstävlingar	*6 000*	*6 000*	*6 000*
– Införandebidrag för utökad insyn i enskilda huvudmän	*88 000*		
– Förstärkning statsbidrag för läroböcker och lärarhandledningar			*500 000*
– Stimulansbidrag för judiska studier	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Förstärkning och förlängning av statsbidrag för skolsociala team	*50 000*	*50 000*	*200 000*
– Statsbidrag för små och dyra yrkesområden	*10 000*	*20 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**5 493 885**	**4 887 385**	**4 575 385**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att bättre överensstämma med anslagsändamålet flyttas en del av tidigare avsatta medel för nationell samordning av nationella minoritetsspråk till anslaget 1:1 *Statens skolverk*. Anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* minskas därför med 13 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För en förlängning av statsbidraget för säkerhetshöjande åtgärder i skolväsendet ökas anslaget med 300 000 000 kronor 2026 (se avsnitt 3.5.3).

För att bättre överensstämma med anslagsändamålet flyttas tidigare avsatta medel för demokratistärkande insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism till anslaget 7:4 *Forum för levande historia* inom utgiftsområde 17. Anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* minskas därför med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026 (se utg.omr. 17 avsnitt 10.6.4).

För en förstärkning av statsbidraget för personalförstärkning avseende elevhälsan ökas anslaget med 200 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp (se utg.omr. 9 avsnitt 4.5).

För en förstärkning av statsbidraget för elevers deltagande i och för anordnande av internationella vetenskapstävlingar ökas anslaget med 6 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För ett införandebidrag till små enskilda huvudmän vid införandet av en rätt till insyn ökas anslaget med 88 000 000 kronor 2026 (se avsnitt 3.5.5).

För en förstärkning av statsbidraget för inköp av läroböcker och lärarhandledningar beräknas anslaget öka med 500 000 000 kronor 2028 (se avsnitt 3.5.2).

För ett stimulansbidrag för judiska studier ökas anslaget med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026 (se avsnitt 3.5.2).

För en förstärkning och förlängning av statsbidraget för personalkostnader för skolsociala team ökas anslaget med 50 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 200 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.3 och utg.omr. 9 avsnitt 6.5).

För statsbidrag för små och dyra yrkesområden ökas anslaget med 10 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor respektive 20 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.4).

Regeringen föreslår att 5 493 885 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 887 385 000 kronor respektive 4 575 385 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 468 000 000 kronor 2027–2035.

Skälen för regeringens förslag

Skolverket behöver inom sin verksamhet kunna sluta fleråriga ekonomiska avtal. Vidare behöver myndigheten kunna lämna förhandsbesked till huvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 468 000 000 kronor 2027–2035.

Tabell 3.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	1 812 518	1 662 750	1 085 475			
Nya ekonomiska åtaganden	1 035 133	655 235	1 182 030			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 057 888	-1 228 746	-799 505	-618 887	-224 859	-624 254
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-127 013	-3 764				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 662 750	1 085 475	1 468 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 023 000**	**1 625 780**	**1 468 000**			

3.6.6 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tabell 3.21 Anslagsutveckling 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tusental kronor

2024	Utfall	250 610	Anslagssparande	19 227
2025	Anslag	269 837[1]	Utgiftsprognos	271 598
2026	**Förslag**	**293 837**		
2027	Beräknat	324 837		
2028	Beräknat	314 837		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom skolområdet för elever med funktionsnedsättning som är mottagna vid någon av de riksrekryterande utbildningarna i Göteborgs kommun, Kristianstads kommun, Stockholms kommun, Umeå kommun och Örebro kommun.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**269 837**	**269 837**	**269 837**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	24 000	55 000	45 000
varav BP26	*24 000*		
– Förstärkt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan	*24 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**293 837**	**324 837**	**314 837**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att täcka en hög efterfrågan på medel från anslaget ökas anslaget med 24 000 000 kronor 2026.

Regeringen föreslår att 293 837 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 324 837 000 kronor respektive 314 837 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Specialpedagogiska skolmyndigheten beslutar om bidrag för omvårdnad och habilitering för elever som deltar i Rh-anpassad gymnasieutbildning. Bidraget beviljas per läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:6 *Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2027.

Tabell 3.23 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Statligt stöd till särskild utbildning i gymnasieskolan

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	33 050	33 611	35 000	
Nya ekonomiska åtaganden	33 611	35 000	35 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-33 050	-33 611	-35 000	-35 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	33 611	35 000	35 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**36 000**	**35 000**	**35 000**	

3.6.7 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola

Tusental kronor

2024	Utfall	4 954 734	Anslagssparande	5 266
2025	Anslag	4 560 000[1]	Utgiftsprognos	4 522 265
2026	**Förslag**	**5 760 000**		
2027	Beräknat	6 060 000		
2028	Beräknat	5 460 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner som tillämpar maxtaxa inom förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag för att stimulera omsorg under kvällar, nätter och helger. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 560 000**	**4 560 000**	**4 560 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 200 000	1 500 000	900 000
varav BP26	*1 500 000*	*1 800 000*	*1 800 000*

	2026	2027	2028
– Fribelopp för inkomster inom ramen för maxtaxan	*1 000 000*	*1 500 000*	*1 500 000*
– Förstärkning statsbidrag för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan	*500 000*	*300 000*	*300 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**5 760 000**	**6 060 000**	**5 460 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För ett fribelopp för inkomster inom ramen för maxtaxan för förskolan och fritidshemmet ökas anslaget med 1 000 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 1 500 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.4).

För en förstärkning av statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan ökas anslaget med 500 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 300 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 5 760 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 6 060 000 000 kronor respektive 5 460 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 886 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Statsbidraget för kvalitetshöjande åtgärder inom förskolan beviljas per kalenderår (bidragsår). Huvudmännen behöver information om bidragsramarnas storlek och beslut om bidragsramar behöver därför fattas året före bidragsåret. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:7 *Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 886 000 000 kronor 2027.

Tabell 3.26 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet samt kvalitetshöjande åtgärder inom förskola

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 786 000	1 986 000	2 586 000	
Nya ekonomiska åtaganden	1 986 000	2 586 000	2 886 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-2 785 999	-1 986 000	-2 586 000	-2 886 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-1			
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 986 000	2 586 000	2 886 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 986 000**	**2 586 000**	**2 886 000**	

3.6.8 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Tabell 3.27 Anslagsutveckling 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	195 541	Anslagssparande	10 179
2025	Anslag	204 720[1]	Utgiftsprognos	195 299
2026	**Förslag**	**206 720**		
2027	Beräknat	206 720		
2028	Beräknat	206 720		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- ersättning vid personskada till elev i viss gymnasieskolutbildning,
- statsbidrag för avgifter till International Baccalaureate Office och för viss International Baccalaureateutbildning,
- statsbidrag och särskilt stöd för utbildningsverksamhet med särskild inriktning,
- statsbidrag för riksrekryterande gymnasiala utbildningar,
- ersättning till skolhuvudmän för kostnader för nordiska elever, och
- statsbidrag för utlandssvenska elever samt barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige eller som vistas i landet utan tillstånd.

Anslaget får även användas för utgifter för arbete med administration och uppföljning av statsbidrag.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.28 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**204 720**	**204 720**	**204 720**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 000	2 000	2 000
varav BP26	*2 000*	*2 000*	*2 000*

	2026	2027	2028
– Förstärkt stöd till Riksglasskolan	*2 000*	*2 000*	*2 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**206 720**	**206 720**	**206 720**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För förstärkt bidrag till Riksglasskolan i Nybro kommun ökas anslaget med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 206 720 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Bidrag till viss verksamhet inom skolväsendet, m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 206 720 000 kronor respektive 206 720 000 kronor.

3.6.9 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tusental kronor

2024	Utfall	113 872	Anslagssparande	-1 790
2025	Anslag	118 582[1]	Utgiftsprognos	115 978
2026	**Förslag**	**130 582**		
2027	Beräknat	133 582		
2028	Beräknat	135 582		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar. Anslaget får även användas för utgifter inom ramen för Statens skolverks utvecklingsinsatser för svensk undervisning i utlandet och för stöd för undervisning i svenska vid utländska skolor. Anslaget får vidare användas för utgifter för anställda vid Europaskolorna.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.30 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**118 582**	**118 582**	**118 582**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	12 000	15 000	17 000
varav BP26	*12 000*	*15 000*	*17 000*
– Förstärkt stöd till svensk undervisning i utlandet	*12 000*	*15 000*	*17 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**130 582**	**133 582**	**135 582**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För ett förstärkt stöd till svensk undervisning i utlandet ökas anslaget med 12 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 17 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 130 582 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bidrag till svensk undervisning i utlandet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 133 582 000 kronor respektive 135 582 000 kronor.

3.6.10 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tabell 3.31 Anslagsutveckling 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tusental kronor

2024	Utfall	707 450	Anslagssparande	371 076
2025	Anslag	1 097 526[1]	Utgiftsprognos	819 650
2026	**Förslag**	**1 109 526**		
2027	Beräknat	1 144 526		
2028	Beräknat	1 144 526		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och andra utgifter för fortbildning och annan kompetensutveckling av lärare, förskollärare, rektorer och annan pedagogisk personal.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.32 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 097 526**	**1 097 526**	**1 097 526**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	12 000	47 000	47 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 109 526**	**1 144 526**	**1 144 526**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 109 526 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 144 526 000 kronor respektive 1 144 526 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 535 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Skolverket behöver ingå fleråriga avtal med lärosäten om uppdragsutbildning och lämna förhandsbesked till huvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:10 *Fortbildning av lärare och förskolepersonal* ingå

ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 535 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 3.33 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Fortbildning av lärare och förskolepersonal

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	382 878	301 330	471 424			
Nya ekonomiska åtaganden	166 020	425 036	387 049			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-252 564	-274 889	-323 473	-397 863	-114 986	-22 151
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	4 996	19 947				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	301 330	471 424	535 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**460 000**	**576 333**	**535 000**			

3.6.11 1:11 Skolforskningsinstitutet

Tabell 3.34 Anslagsutveckling 1:11 Skolforskningsinstitutet

Tusental kronor

2024	Utfall	30 512	Anslagssparande	5 959
2025	Anslag	47 007[1]	Utgiftsprognos	44 686
2026	**Förslag**	**47 910**		
2027	Beräknat	49 559[2]		
2028	Beräknat	50 493[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 48 829 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 48 830 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Skolforskningsinstitutets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.35 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Skolforsknings-institutet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**47 007**	**47 007**	**47 007**
Pris- och löneomräkning[2]	903	1 619	2 535
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		933	951
varav BP26[3]		*22 000*	*22 000*
– Förstärkning av Skolforskningsinstitutet		*22 000*	*22 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**47 910**	**49 559**	**50 493**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För en förstärkning av Skolforskningsinstitutet beräknas anslaget öka med 22 000 000 kronor fr.o.m. 2027 (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 47 910 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Skolforskningsinstitutet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 49 559 000 kronor respektive 50 493 000 kronor.

3.6.12 1:12 Praktiknära skolforskning

Tabell 3.36 Anslagsutveckling 1:12 Praktiknära skolforskning

Tusental kronor

2024	Utfall	35 098	Anslagssparande	945
2025	Anslag	36 043[1]	Utgiftsprognos	35 792
2026	**Förslag**	**36 043**		
2027	Beräknat	36 043		
2028	Beräknat	36 043		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till finansieringsbidrag inom den praktiknära skolforskningen. Anslaget disponeras och fördelas av Skolforskningsinstitutet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.37 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Praktiknära skolforskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**36 043**	**36 043**	**36 043**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**36 043**	**36 043**	**36 043**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 36 043 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Praktiknära skolforskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 36 043 000 kronor respektive 36 043 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:12 *Praktiknära skolforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 72 100 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

För att kunna utlysa och fördela medel för praktiknära forskning för en längre period behövs ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:12 *Praktiknära skolforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 72 100 000 kronor 2027–2029.

Tabell 3.38 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Praktiknära skolforskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	70 709	70 929	72 100			
Nya ekonomiska åtaganden	35 318	36 362	36 043			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-35 098	-35 191	-36 043	-36 043	-24 057	-12 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	70 929	72 100	72 100			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**72 100**	**72 100**	**72 100**			

3.6.13 1:13 Bidrag till lärarlöner

Tabell 3.39 Anslagsutveckling 1:13 Bidrag till lärarlöner

Tusental kronor

2024	Utfall	4 197 586	Anslagssparande	677 414
2025	Anslag	4 875 000[1]	Utgiftsprognos	4 175 995
2026	**Förslag**	**4 875 000**		
2027	Beräknat	4 859 000		
2028	Beräknat	4 859 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till höjda löner för lärare och förskollärare i fritidshemmet, förskolan, förskoleklassen, grundskolan, anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan. Anslaget får även användas för karriärstegsreformen och för särskild kompletterande pedagogisk utbildning för personer med examen på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.40 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Bidrag till lärarlöner

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 875 000**	**4 875 000**	**4 875 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-16 000	-16 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 875 000**	**4 859 000**	**4 859 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 4 875 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 859 000 000 kronor respektive 4 859 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 426 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Skolverket behöver kunna lämna förhandsbesked till huvudmän om statsbidrag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Bidrag till lärarlöner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 426 000 000 kronor 2027.

Tabell 3.41 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Bidrag till lärarlöner

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 425 905	2 425 905	2 426 000	
Nya ekonomiska åtaganden	2 425 905	2 426 000	2 426 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-2 092 486	-2 425 905	-2 426 000	-2 426 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-333 419			
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 425 905	2 426 000	2 426 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 426 000**	**2 426 000**	**2 426 000**	

3.6.14 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet

Tabell 3.42 Anslagsutveckling 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	198 507	Anslagssparande	4 911
2025	Anslag	163 418[1]	Utgiftsprognos	162 279
2026	**Förslag**	**173 418**		
2027	Beräknat	173 418		
2028	Beräknat	173 418		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för insatser för elever med funktionsnedsättning eller med andra särskilda behov.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.43 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Särskilda insatser inom skolområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**163 418**	**163 418**	**163 418**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	10 000	10 000	10 000
varav BP26	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Förstärkning av statsbidrag för undervisning på sjukhus	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**173 418**	**173 418**	**173 418**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För en förstärkning av statsbidrag för undervisning på sjukhus ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 173 418 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Särskilda insatser inom skolområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 173 418 000 kronor respektive 173 418 000 kronor.

3.6.15 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling

Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling

Tusental kronor

2024	Utfall	7 395 274	Anslagssparande	82 726
2025	Anslag	8 243 000[1]	Utgiftsprognos	8 147 475
2026	**Förslag**	**9 364 600**		
2027	Beräknat	7 583 200		
2028	Beräknat	5 783 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som syftar till att stärka kunskapsutvecklingen i förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.45 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 243 000**	**8 243 000**	**8 243 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 121 600	-659 800	-2 460 000
varav BP26	*1 801 600*	*840 200*	*-960 000*
– Tillfällig förstärkning av Kunskapsbidraget	*1 801 600*	*840 200*	*-960 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 364 600**	**7 583 200**	**5 783 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För en tillfällig förstärkning av Kunskapsbidraget ökas anslaget med 1 801 600 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 840 200 000 kronor. Från och med 2028 beräknas anslaget minska med 960 000 000 kronor (se avsnitt 3.5.2).

Regeringen föreslår att 9 364 600 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 583 200 000 kronor respektive 5 783 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:15 *Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 583 200 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Statsbidraget lämnas för ett kalenderår (bidragsår) i sänder. Huvudmännen behöver information om bidragsramarnas storlek och beslut om bidragsramar behöver därför fattas året före bidragsåret. Regeringen bör bemyndigas att under 2026 för anslaget

1:15 *Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 7 583 200 000 kronor 2027.

Tabell 3.46 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:15 Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	6 628 000	7 543 000	7 563 000	
Nya ekonomiska åtaganden	7 543 000	7 563 000	7 583 200	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-6 628 000	-7 543 000	-7 563 000	-7 583 200
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	7 543 000	7 563 000	7 583 200	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**7 543 000**	**7 563 000**	**7 583 200**	

4 Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola

4.1 Mål för området

Kommunal vuxenutbildning

I skollagen (2010:800) anges att målen för kommunal vuxenutbildning (komvux) är att vuxna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande. De ska ges möjlighet att utveckla sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet samt att främja sin personliga utveckling. Utbildningen ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning och utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet. Utgångspunkten för utbildningen ska vara den enskildes behov och förutsättningar. För komvux på gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå ska de som har störst behov av utbildning prioriteras.

Yrkeshögskolan

Målen för yrkeshögskolan finns i lagen (2009:128) om yrkeshögskolan och förordningen (2009:130) om yrkeshögskolan. Bestämmelserna i lagen om yrkeshögskolan syftar till att säkerställa att eftergymnasiala yrkesutbildningar som svarar mot arbetslivets behov kommer till stånd, att statens stöd för eftergymnasiala yrkesutbildningar fördelas effektivt och att utbildningarna håller hög kvalitet. När det gäller smala yrkesområden syftar bestämmelserna till att tillgodose behov av eftergymnasiala yrkesutbildningar som avses leda till förvärvsarbete för de studerande eller till en ny nivå inom deras yrke. Utbildningarna ska vidare bidra till att bryta traditioner i fråga om könsbundna utbildnings- och yrkesval.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att bedöma måluppfyllelsen i komvux och yrkeshögskolan.

Komvux:

- Antal elever som deltagit i en eller flera kurser.
- Antal heltidsstuderande i komvux på grundläggande och gymnasial nivå.
- Antal kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs i komvux.
- Sysselsättning efter avslutade studier i komvux på grundläggande och gymnasial nivå och i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandare (sfi).
- Andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg på ett nationellt prov i sfi.

Yrkeshögskolan:

- Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning.
- Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet året efter avslutad utbildning.

Andra bedömningsgrunder:

– OECD:s internationella undersökning av vuxnas färdigheter, Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC).

Utbildningsutskottet har efterfrågat skälet till att regeringen sedan tidigare budgetpropositioner infört en ny indikator när det gäller området komvux som då benämndes Antal kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs i komvux på grundläggande och gymnasial nivå och i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi). Syftet med indikatorn är att ge en bättre bild av genomströmningen i de olika skolformsdelarna. Indikatorn byter namn till Antal kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs i komvux fr.o.m. denna budgetproposition för 2026. Skälet är att indikatorn utökas med delvis ny redovisning av resultat från komvux som anpassad utbildning för att indikatorn ska omfatta samtliga delar av komvux.

Bedömningsgrunden OECD:s internationella undersökning av vuxnas färdigheter PIAAC är ny för denna budgetproposition. Syftet med bedömningsgrunden är att ge en bild av vuxnas färdigheter i Sverige och att resultaten från undersökningen ska kunna användas som underlag för att bedöma måluppfyllelsen för komvux och yrkeshögskolan.

4.3 Resultatredovisning

4.3.1 Komvux

Indikator: Antal elever som deltagit i en eller flera kurser

Totalt studerade 66 425 elever på grundläggande nivå och 227 991 elever på gymnasial nivå under 2024, se tabell 4.1. Antalet elever som studerade på grundläggande nivå ökade med 1 procent medan antalet elever på gymnasial nivå ökade med 4 procent jämfört med 2023. Andelen kvinnor på grundläggande nivå ökade med 1 procentenhet medan andelen kvinnor på gymnasial nivå minskade med 1 procentenhet jämfört med 2023. Totalt studerade 114 625 elever i sfi under 2024. Det är en minskning med 8 266 elever eller 7 procent jämfört med 2023. Under 2024 var 53 558 elever nyinskrivna i sfi. Av dessa var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Eftersom en elev kan läsa flera kurser under ett år var det totala antalet kursdeltagare i sfi under året 141 836. Av eleverna i sfi är en försumbar andel inrikes födda. Totalt studerade 364 624 elever i komvux på grundläggande nivå, i komvux på gymnasial nivå och i sfi under 2024. Det är en ökning med 1 procent jämfört med 2023. Totalt var 65 procent av eleverna i samtliga delar av komvux utrikes födda. Andelen utrikes födda var något större bland kvinnorna, 67 procent av dem, jämfört med männen där 62 procent av dem var utrikes födda. I genomsnitt deltog en elev i 3 kurser under 2024, men det varierar mellan de olika delarna av komvux.

Tabell 4.1 Elever i komvux på grundläggande och gymnasial nivå och i sfi

Antal elever, procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt (exkl. anpassad utbildning)	337 526	354 039	376 014	384 881	387 437	400 392	413 590	371 697	362 665	364 624
varav utrikes födda %	*64*	*66*	*69*	*69*	*70*	*67*	*65*	*67*	*67*	*65*
varav kvinnor %	*58*	*57*	*57*	*59*	*59*	*60*	*61*	*62*	*63*	*63*
varav män %	*42*	*43*	*43*	*41*	*41*	*40*	*39*	*38*	*37*	*37*
Grundläggande nivå	48 839	51 679	59 408	68 304	75 705	74 928	74 285	66 616	65 944	66 425
varav utrikes födda %	*92*	*93*	*94*	*95*	*96*	*95*	*94*	*95*	*94*	*94*
varav kvinnor %	*63*	*60*	*58*	*59*	*60*	*62*	*64*	*66*	*68*	*70*
varav män %	*37*	*40*	*42*	*41*	*40*	*38*	*36*	*34*	*32*	*30*
Gymnasial nivå	184 684	190 011	198 089	208 138	215 706	242 654	259 812	229 247	220 096	227 991
varav utrikes födda %	*36*	*38*	*41*	*44*	*47*	*46*	*46*	*47*	*47*	*46*
varav kvinnor %	*63*	*62*	*62*	*62*	*61*	*61*	*62*	*63*	*63*	*62*
varav män %	*37*	*38*	*38*	*38*	*39*	*39*	*38*	*37*	*37*	*38*
Sfi	138 386	150 142	163 175	159 127	153 003	136 940	132 753	123 474	122 891	114 625
varav kvinnor %	*52*	*51*	*51*	*54*	*57*	*59*	*60*	*61*	*63*	*64*
varav män %	*48*	*49*	*49*	*46*	*43*	*41*	*40*	*39*	*37*	*36*

Anm: Antal personer som studerade i komvux oavsett hur många kurser personen deltog i.
Källa: Statens skolverk.

Totalt studerade 3 266 elever i komvux som anpassad utbildning 2024, vilket var 310 fler än föregående år, se tabell 4.2. Antalet skolkommuner, dvs. kommuner som erbjuder komvux som anpassad utbildning, var något färre än föregående år. År 2024 var antalet skolkommuner 157. Skolkommunerna tog emot elever från totalt 217 kommuner, vilket var 1 kommun färre än föregående år.

Tabell 4.2 Elever i komvux som anpassad utbildning 2024

Antal elever, procent

	Totalt	Gymnasial nivå	Grundläggande nivå
Totalt	3 266	1 390	2 297
varav kvinnor %	*51*	*55*	*50*
varav män %	*49*	*45*	*50*

Anm: En enskild elev kan återkomma på flera studienivåer.
Källa: Statens skolverk.

Indikator: Antal heltidsstuderande i komvux på grundläggande och gymnasial nivå

Många elever inom komvux studerar inte på heltid, vilket gör att antalet elever inte är ett helt rättvisande mått när det gäller omfattningen av komvux. För att underlätta jämförelser mellan olika år redovisas även uppgifter om antalet studerande omräknat till årsstudieplatser. Inom komvux på grundläggande och gymnasial nivå används måttet verksamhetspoäng för att beskriva omfattningen av utbildningen. I komvux på grundläggande och gymnasial nivå beräknas 20 verksamhetspoäng för en veckas heltidsstudier och 800 poäng motsvarar en årsstudieplats. I sfi används inte verksamhetspoäng för att beskriva studiernas omfattning. Det finns inget mått för heltid och årsstudieplatser beräknas därför inte. Antalet årsstudieplatser i komvux på grundläggande och gymnasial nivå uppgick 2024 till 105 784, se tabell 4.3. Det innebär att antalet årsstudieplatser har ökat med 1 030 sedan 2023, vilket motsvarar en ökning med 1 procent. Antalet årsstudieplatser på grundläggande nivå minskade med

3 procent medan antalet årsstudieplatser på gymnasial nivå ökade med 2 procent jämfört med 2023.

Tabell 4.3 Årsstudieplatser i komvux på grundläggande och gymnasial nivå

Antal årsstudieplatser

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt	94 526	96 839	104 462	112 143	116 934	121 082	130 044	111 917	104 754	105 784
Grundläggande nivå	19 878	21 254	24 475	27 988	30 246	27 913	26 608	22 858	22 590	21 923
Gymnasial nivå	74 647	75 585	78 987	84 154	86 687	93 167	103 435	89 059	82 164	83 862

Anm: Totalsummorna för helårsplatser kan avvika från summan av delsummor till följd av avrundning. Årsstudieplatser beräknas inte för sfi.
Källa: Statens skolverk.

Indikator: Antal kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs i komvux

Av dem som avslutade eller avbröt en kurs inom komvux under 2024 var det totalt 67 procent av kursdeltagarna som avslutade kursen med godkänt betyg, 12 procent som avslutade kursen utan godkänt betyg och 21 procent som avbröt kursen. Andelen som avbröt en kurs har minskat med 1,5 procentenheter jämfört med 2023. Män avbryter kurser i högre grad än kvinnor. Det finns dock en variation mellan de olika delarna av komvux.

Totalt 99 158 kursdeltagare (exklusive deltagare i orienteringskurser) avslutade eller avbröt en kurs inom komvux på grundläggande nivå under 2024, se tabell 4.4. Av dessa var det 68 procent som avslutade kursen med godkänt betyg, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2023.

Totalt 686 694 kursdeltagare (exklusive deltagare i individuella kurser och orienteringskurser) avslutade eller avbröt en kurs inom komvux på gymnasial nivå under 2024, se tabell 4.4. Av dessa var det 69 procent som avslutade kursen med godkänt betyg, vilket är oförändrat jämfört med 2023.

Totalt 87 712 kursdeltagare avslutade eller avbröt en kurs inom sfi under 2024, se tabell 4.4. Av dessa var det 52 procent som avslutade kursen med godkänt betyg, vilket är i nivå med 2023.

Totalt 834 kursdeltagare avslutade eller avbröt en kurs inom komvux som anpassad utbildning på grundläggande nivå under 2024. Av dessa var det 46 procent som avslutade kursen med godkänt betyg.

Totalt 1 301 kursdeltagare avslutade eller avbröt en kurs inom komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå under 2024. Av dessa var det 71 procent som avslutade kursen med godkänt betyg.

Tabell 4.4 Kursdeltagare som avslutat respektive avbrutit en kurs under 2024

Antal kursdeltagare, procent

	Totalt	Kvinnor	Män	Inrikes födda	Utrikes födda
Totalt	875 699	564 884	310 815	362 902	512 797
Grundläggande nivå	99 158	70 638	28 520	5 940	93 218
Avslutat med godkänt betyg %	68	71	61	57	69
Avslutat utan godkänt betyg %	14	13	15	18	13
Avbrutit %	19	17	24	25	18
Gymnasial nivå	686 694	436 351	250 343	354 983	331 711
Avslutat med godkänt betyg %	69	71	66	68	69
Avslutat utan godkänt betyg %	13	12	14	12	13

	Totalt	Kvinnor	Män	Inrikes födda	Utrikes födda
Avbrutit %	19	18	20	20	18
Sfi	87 712	56 673	31 039	270	87 442
Avslutat med godkänt betyg %	52	56	43	65	52
Avslutat utan godkänt betyg %	4	4	4	..	..
Avbrutit %	45	40	53	..	..
Anpassad utbildning (grundläggande nivå)	834	443	391	626	208
Avslutat med godkänt betyg %	46	47	45	48	40
Avslutat utan godkänt betyg %	8	9	7	9	5
Avbrutit %	45	43	48	43	54
Anpassad utbildning (gymnasial nivå)	1 301	779	522	1 083	218
Avslutat med godkänt betyg %	71	74	67	72	66
Avslutat utan godkänt betyg %	2	2	2	..	..
Avbrutit %	27	24	31	..	..

Anm.: Vissa uppgifter är dolda av sekretesskäl.
Källa: Statens skolverk.

Indikator: Sysselsättning efter avslutade studier i komvux på grundläggande och gymnasial nivå och kommunal vuxenutbildning i svenska för invandare (sfi)

Sysselsättning följs upp efter avslutade eller avbrutna studier, men det görs ingen åtskillnad i statistiken mellan om studierna avslutats eller avbrutits. Uppgifterna avser dem som avslutat eller avbrutit studier under 2021 och visar om de är etablerade på arbetsmarknaden eller om de studerar 2022, se tabell 4.5. Se även utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 3.3.1, där sysselsättningen efter avslutade studier för utrikes födda redovisas.

Tabell 4.5 Etableringsstatus efter avslutade eller avbrutna studier inom komvux

Andel

	Etablerad ställning	Osäker ställning	Svag ställning	Högskole-studier	Övriga studier	Varken studerar/arbetar
Samtliga (grundläggande och gymnasial nivå) %	45	12	13	15	7	9
varav utrikes födda %	*44*	*15*	*15*	*9*	*5*	*11*
varav kvinnor %	*44*	*11*	*13*	*16*	*7*	*9*
varav män %	*46*	*14*	*12*	*12*	*8*	*8*
Grundläggande nivå	37	17	19	1	3	23
varav kvinnor %	*31*	*14*	*20*	*1*	*4*	*29*
varav män %	*43*	*21*	*17*	*1*	*2*	*16*
Gymnasial nivå	46	11	12	16	8	7
varav kvinnor %	*45*	*11*	*12*	*18*	*7*	*7*
varav män %	*46*	*13*	*12*	*14*	*9*	*7*
Sfi	33	14	13	2	22	17
varav kvinnor %	*24*	*10*	*13*	*2*	*30*	*21*
varav män %	*43*	*18*	*13*	*2*	*12*	*12*

Anm: Etableringsstatusen avser 2022, ett år efter avslutade studier. Elever som har läst både på grundläggande och gymnasial nivå redovisas i tabellen på gymnasial nivå.
Källa: Statens skolverk.

Eleverna som avslutade komvux på grundläggande eller gymnasial nivå 2021, dvs. under pandemin, hade i 5 procentenheter högre grad en etablerad ställning på

arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier, jämfört med eleverna som avslutade komvux 2020. Totalt 45 procent hade en etablerad ställning medan 9 procent varken studerade eller arbetade.

Eleverna som avslutade sfi 2021 hade oftare en etablerad ställning på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier, jämfört med eleverna som avslutade sfi 2020. Av dem som avslutade sfi 2021 hade 33 procent en etablerad ställning ett år efter att de avslutat utbildningen. Motsvarande siffra var 28 procent för de elever som avslutade sfi 2020.

Totalt 24 procent av kvinnorna som avslutade sfi 2021 var etablerade på arbetsmarknaden året därpå, vilket kan jämföras med 43 procent för männen. Vidare var det 21 procent av kvinnorna som varken studerade eller arbetade, medan bara 12 procent av männen hörde till den kategorin. Kvinnor studerade dock oftare än männen, 32 procent av kvinnorna som avslutade sfi 2021 studerade året därpå jämfört med 14 procent av männen.

Indikator: Andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg på ett nationellt prov i sfi

I sfi finns det nationella prov för kurserna B, C och D. Totalt uppnådde 88 procent godkänt resultat på ett nationellt prov 2024, vilket är drygt 1 procentenhet mer än 2023. Totalt 8 979 kursdeltagare deltog i B-provet 2024, medan 18 830 deltog i C-provet och 15 565 deltog i D-provet. Andelen som uppnått godkänt betyg ökade med 3 procentenheter för både B-provet och D-provet, medan den var i stort sett oförändrad för C-provet, se tabell 4.6. Kvinnor och män presterade i stort sett likvärdigt på de nationella proven, det är knappt 1 procentenhet fler män än kvinnor som har fått ett godkänt provbetyg.

Tabell 4.6 Andel kursdeltagare som uppnått godkänt betyg på ett nationellt prov

Andel som uppnått godkänt betyg på ett nationellt prov i procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kurs B	92	92	93	94	92	-	-	87	87	90
Kurs C	86	85	85	86	85	-	-	86	87	87
Kurs D	84	85	86	86	85	-	-	82	84	87

Anm: På grund av covid-19-pandemin ställdes de nationella proven in under 2020 och våren 2021.

Kostnader för komvux

Uppgifterna avseende 2024 är preliminära och uppgifterna avseende 2023 har reviderats sedan budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1).

Tabell 4.7 Kostnadstabell för olika delar av komvux

Miljoner kronor	Total kostnad 2023	Total kostnad 2024
Grundläggande nivå	1 556	1 576
Gymnasial nivå	5 667	5 568
Sfi	3 626	3 571
Komvux som anpassad utbildning	311	310

Källa: Statens skolverk.

Tabell 4.8 Kostnad per elev i genomsnitt i olika delar av komvux

Kronor	Kostnad per elev i genomsnitt 2023	Kostnad per elev i genomsnitt 2024
Grundläggande nivå	68 400	71 100
Gymnasial nivå	67 700	67 500
Sfi	77 300	79 900

Kronor	Kostnad per elev i genomsnitt 2023	Kostnad per elev i genomsnitt 2024
Komvux som anpassad utbildning	103 100	98 400

Källa: Statens skolverk.

4.3.2 Yrkeshögskolan

Yrkeshögskolan omfattar ca 51 000 årsplatser inom s.k. program

Yrkeshögskolan är en högt efterfrågad utbildningsform med nära samverkan med arbetslivet som omfattar fler än 51 000 årsplatser inom s.k. program, dvs. långa examensgivande utbildningar. En årsplats omfattar 40 studieveckor på heltid. Myndigheten för yrkeshögskolan administrerar även andra utbildningar, bl.a. vissa konst- och kulturutbildningar. Dessa redovisas separat. Totalt inkom 1 258 ansökningar om att få bedriva utbildning inom yrkeshögskolan i ansökningsomgången 2023/2024, vilket innebar en ökning med 4 procent jämfört med ansökningsomgången 2022/2023. Genom beslut i januari 2024 beviljade Myndigheten för yrkeshögskolan 477 ansökningar, vilket resulterade i närmare 40 700 nya utbildningsplatser med start 2024–2031. Andelen av platserna som var på distansutbildning var 39 procent. Andelen utbildningar som beviljats statligt stöd för tre eller fler utbildningsomgångar har ökat sedan 2016 som ett led i arbetet med att göra yrkeshögskolan mer stabil och långsiktig. Under 2024 fick 94 procent av utbildningarna beslut om tre eller fler utbildningsomgångar, vilket kan jämföras med 87 procent 2023.

Antalet behöriga sökande och studerande

Totalt fanns det 35 600 platser på de utbildningsomgångar inom program inom yrkeshögskolan, som startade 2024. Det motsvarar en ökning med 1 300 platser jämfört med 2023. Antalet behöriga sökande uppgick 2024 till 77 036, se tabell 4.9. Totalt 74 procent av de sökande var behöriga till minst en utbildning 2024, jämfört med 73 procent 2023.

Tabell 4.9 Antal studerande i och behöriga sökande till yrkeshögskolans program

Antal, procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal studerande	46 633	47 983	50 373	52 741	61 393	75 371	82 753	84 871	84 560	87 225
varav utrikes födda %	*16*	*17*	*18*	*19*	*21*	*22*	*22*	*23*	*25*	*26*
varav kvinnor %	*52*	*52*	*53*	*55*	*55*	*54*	*53*	*53*	*52*	*51*
varav män %	*48*	*48*	*47*	*45*	*45*	*46*	*47*	*47*	*48*	*49*
Behöriga sökande	38 266	39 041	40 259	43 612	53 079	69 356	71 071	67 191	70 150	77 036
varav kvinnor %	*57*	*59*	*59*	*60*	*60*	*59*	*60*	*59*	*57*	*57*
varav män %	*43*	*41*	*41*	*40*	*40*	*41*	*40*	*41*	*43*	*43*
Antal behöriga sökande per plats	2,0	1,9	1,9	1,8	1,8	2,0	2,2	2,0	2,0	2,2
Behörighet efter bedömning av s.k. reell kompetens %	**-**	**13**	**13**	**13**	**15**	**15**	**14**	**12**	**13**	**13**

Källa: Statistiska centralbyrån.

Könsfördelningen är ojämn inom de största utbildningsområdena

Könsfördelningen är totalt sett relativt jämn inom yrkeshögskolan, men könsfördelningen är fortsatt ojämn inom de största utbildningsområdena, se tabell 4.10. Andelen kvinnor är större på utbildningar inom områdena ekonomi, administration och försäljning och hälso- och sjukvård samt socialt arbete. Andelen män är större på utbildningar inom data/it, teknik och tillverkning samt samhällsbyggnad och byggteknik.

Tabell 4.10 Studerande i yrkeshögskolan 2024

Antal studerande

Utbildningsområde	Kvinnor	%	Män	%	Totalt
Data/it	5 009	30	11 438	70	16 447
Ekonomi, administration och försäljning	12 373	71	5 007	29	17 380
Friskvård och kroppsvård	342	93	24	7	366
Hotell, restaurang och turism	2 143	77	657	23	2 800
Hälso- och sjukvård samt socialt arbete	10 534	88	1 382	12	11 916
Journalistik och information	506	78	140	22	646
Juridik	308	89	38	11	346
Kultur, media och design	2 453	53	2 183	47	4 636
Lantbruk, djurvård, trädgård, skog och fiske	1 656	71	690	29	2 346
Pedagogik och undervisning	593	54	502	46	1 095
Samhällsbyggnad och byggteknik	4 383	33	8 746	67	13 129
Säkerhetstjänster	394	47	436	53	830
Teknik och tillverkning	3 095	23	10 131	77	13 226
Transporttjänster	478	28	1 213	72	1 691
Övrigt	237	64	134	36	371
Totalt	44 504	51	42 721	49	87 225

Källa: Statistiska centralbyrån.

Sju av tio uppnår en examen

Examensgraden 2023 var 68 procent avrundat till heltal, vilket var 1 procentenhet högre än den som uppnåddes 2022, se tabell 4.11. För 2024 finns ännu inte det slutliga resultatet, men preliminärt väntas examensgraden då ha varit mellan 69 och 70 procent, vilket är något högre än den som uppnåddes 2023. Utbildningsområdet kultur, media och design hade 2023 högst examensgrad med 81 procent. Därefter följde säkerhetstjänster respektive ekonomi, administration och försäljning där examensgraden var 78 respektive 76 procent. Det område som hade lägst examensgrad 2023 var teknik och tillverkning med 55 procent.

Under 2023 avslutade totalt ca 21 200 studerande sin yrkeshögskoleutbildning med en examen, varav 12 800 kvinnor och 9 500 män.

Tabell 4.11 Examensgraden i yrkeshögskolan

Andel examinerade

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totalt %	74	73	73	72	72	70	67	68
Kvinnor %	80	79	79	77	76	75	72	73
Män %	68	67	66	65	67	65	62	62
Utrikes födda %	63	63	62	63	63	60	58	58

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan och Statistiska centralbyrån.

Resultat för kurser inom yrkeshögskolan

Under 2023 beviljades ca 24 000 utbildningsplatser på 451 korta yrkeshögskoleutbildningar i form av kurser och kurspaket, med utbildningsstart 2024 och 2025. Det var 19 700 studerande som påbörjade en sådan utbildning under 2024, varav 61 procent kvinnor och 39 procent män. Av dem som avslutade en kort yrkeshögskoleutbildning 2024 var det 57 procent som fick godkända betyg i utbildningens samtliga delar. Av dem som påbörjade en kort utbildning under 2024 var det 99 procent som påbörjade utbildningen på distans. Av de studerande bedrev 14 procent sin utbildning på heltid medan 86 procent läste på deltid.

Snabbare och mer flexibla vägar till en yrkeshögskoleexamen

Den del av yrkeshögskolan som benämns yh-flex är till för studerande som redan har yrkeskunskaper som motsvarar en betydande del av en yrkeshögskoleutbildning. Syftet är att skapa snabbare och mer flexibla vägar till en yrkeshögskoleexamen. Verksamheten omfattar tillgodoräknande av kunskaper, färdigheter och kompetenser samt kompletterande utbildning. Under 2024 beviljades 2 019 nya yh-flex-platser på 152 utbildningar med start 2024 och framåt. Av platserna skulle 1 001 stycken starta 2024, varav 55 procent nyttjades. I snitt fick de studerande tillgodoräkna sig 42 procent av yrkeshögskoleutbildningen efter validering. Motsvarande siffror för 2023 var 612 beviljade platser på 85 utbildningar. Av dessa platser nyttjades omkring 75 procent och 43 procent av utbildningen tillgodoräknades.

Sju av tio kvalitetsgranskade utbildningar bedöms hålla hög eller mycket hög kvalitet

Under 2024 kvalitetsgranskade Myndigheten för yrkeshögskolan 104 yrkeshögskoleutbildningar, vilket är 11 färre än 2023. Av de granskade utbildningarna bedömdes 13 procent hålla mycket hög kvalitet och 52 procent hålla hög kvalitet medan 27 procent bedömdes inte nå tillräckligt hög kvalitet. Av de granskade utbildningarna bedömdes 8 ha bristande kvalitet. Studerande ges generellt goda möjligheter att nå utbildningarnas mål och den undervisande personalen har i hög grad god ämneskunskap och pedagogisk kompetens. För de utbildningar där lärande i arbete (LIA) behöver utvecklas handlar det oftast om att utbildningsanordnaren behöver säkra tillgången till LIA-platser och förbättra kommunikationen med LIA-arbetsplatserna. Kvalitetsgranskningar 2024 visar att de flesta utbildningar har ett fungerande värdegrunds- och jämställdhetsarbete.

Arbete efter yrkeshögskolan

Indikator: Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning

En regelbunden enkätundersökning av examinerade från en yrkeshögskoleutbildning visar att av dem som examinerades 2023 hade 84 procent arbete som sin huvudsakliga sysselsättning året efter avslutad yrkeshögskoleutbildning, se diagram 4.1 och tabell 4.12. Detta var i genomsnitt 5 procentenheter mindre än föregående år. Minskningen var störst inom utbildningsområdena data/it samt kultur, media och design. Kvinnor och män hade i likhet med tidigare år arbete i lika stor utsträckning. Inrikes födda hade arbete i högre grad än utrikes födda, 87 procent jämfört med 73 procent.

Liksom tidigare år var det drygt hälften, 57 procent, av de examinerade 2023 som arbetade hos en arbetsgivare där de genomfört någon kurs i LIA. Av dem som examinerades 2023 hade 74 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen. Kvinnor hade i högre grad än män ett arbete innan utbildningen påbörjades, 76 procent

respektive 70 procent. Av de utrikes födda hade 66 procent ett arbete innan de påbörjade utbildningen och skillnaden mellan utrikes födda kvinnor och män var försumbar.

Diagram 4.1 Andel examinerade från yrkeshögskolan 2023 som har ett arbete året efter avslutad utbildning – kvinnor respektive män

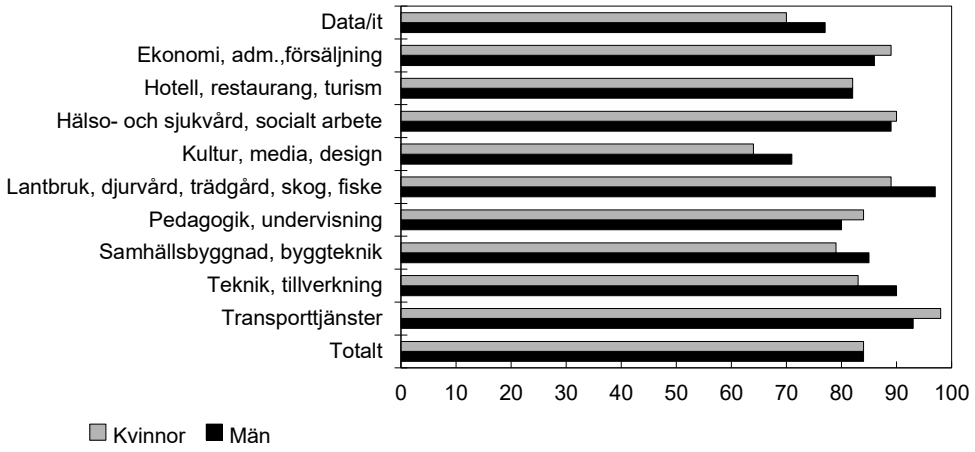

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

Tabell 4.12 Andel examinerade från yrkeshögskolan som har ett arbete året efter avslutad utbildning inom olika utbildningsområden

Andel (kvinnor/män)

Uppföljningsår	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt %	91	93	93	93	87	89	91	89	84
Data/it %	84	91	90	90	84	84	90	85	74
Ekonomi, adm., försäljning %	93	94	94	96	91	90	93	92	88
Hotell, restaurang, turism %	88	89	86	91	74	76	83	81	82
Hälso- och sjukvård, socialt arbete %	96	95	95	93	93	94	93	92	90
Kultur, media, design %	83	86	84	80	79	80	84	75	67
Lantbruk, djurvård, trädgård, skog, fiske %	87	92	92	96	92	94	94	90	92
Pedagogik, undervisning %	97	96	87	91	75	81	90	83	82
Samhällsbygg-nad, byggteknik %	95	95	96	94	90	91	92	89	83
Teknik, tillverkning %	89	93	93	92	84	86	90	91	88
Transporttjänster %	93	96	97	93	87	92	90	95	94

Källa: Statistiska centralbyrån och Myndigheten för yrkeshögskolan.

Ökningen av andelen i arbete efter utbildningen jämfört med före utbildningen var större bland inrikes födda (11 procentenheter) än bland utrikes födda (7 procentenheter). Varken när det gäller gruppen utrikes födda eller inrikes födda var det någon större skillnad i andel kvinnor respektive män i arbete efter utbildningen.

Indikator: Andelen examinerade i yrkeshögskolan som har ett arbete inom utbildningsområdet året efter avslutad utbildning

Av de examinerade inom yrkeshögskolan 2023 som året därefter hade ett arbete angav 62 procent att de hade ett arbete som helt eller till största delen överensstämmer med utbildningen, vilket är 4 procentenheter mindre än för dem som examinerades 2022. Det finns inte någon större skillnad mellan män och kvinnor i detta avseende, se tabell 4.13.

Om man summerar alla dem som hade ett arbete året efter avslutad utbildning och som anser att arbetet helt, till största delen eller till viss del överensstämmer med den genomgångna utbildningen blir andelen 87 procent. Av de examinerade angav 13 procent att arbetet inte alls stämmer överens med utbildningen, vilket är en ökning med 4 procentenheter jämfört med uppföljningsåret 2023 som avsåg de som examinerades 2022. De utrikes födda svarade dock i något lägre utsträckning (56 procent jämfört med 64 procent av de inrikes födda) att deras arbete helt eller till största delen överensstämmer med utbildningen. För de utrikes födda kvinnorna var andelen 57 procent jämfört med 54 procent av männen. Av de utrikes födda var det 17 procent som angav att arbetet inte alls överensstämmer med utbildningen.

Tabell 4.13 Andel examinerade från yrkeshögskolan som uppger att de har ett arbete som överensstämmer med den genomgångna utbildningen året efter avslutad utbildning

Andel, procent

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Arbetet överrensstämmelser helt eller till största delen	67	68	69	71	67	65	65	66	62
Kvinnor	69	69	69	71	67	65	66	67	62
Män	65	67	69	71	67	64	64	65	62
Arbetet överensstämmer till viss del	23	23	22	21	22	22	25	25	25
Kvinnor	22	22	21	21	21	21	24	24	25
Män	25	24	23	22	23	24	25	26	24
Arbetet överensstämmer inte alls	10	9	8	7	10	13	10	9	13
Kvinnor	9	9	9	8	11	13	10	9	12
Män	10	9	8	7	10	12	10	9	14

Anm.: Uppföljning sker året efter examen. Tabellen avser enbart personer med examen från yrkeshögskolan
Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan och Statistiska centralbyrån.

Kostnader

Myndigheten för yrkeshögskolan betalade 3 530 miljoner kronor för 2024 i statlig finansiering för s.k. program inom yrkeshögskolan, 261 miljoner kronor för kurser (korta utbildningar) och 27 miljoner kronor för yh-flex. Därutöver betalade myndigheten ut 87 miljoner kronor i övriga bidrag inom yrkeshögskolan, varav 19 miljoner kronor avsåg stödinsatser för studerande med funktionsnedsättning. Under 2024 inkom 682 ansökningar om finansiering av stödinsatser, vilket var 34 procent fler än 2023. Av dessa ansökningar beviljades 631. Sammantaget utbetalades drygt 3 905 miljoner kronor i statligt stöd för 2024 när det gäller yrkeshögskolan.

Sedan 2020 finns kurser och kurspaket (korta utbildningar) inom yrkeshögskolan och fr.o.m. budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) redovisas dessa både för sig

och tillsammans med längre yrkeshögskoleutbildningar, dvs. program, se diagram 4.2. Totalt utbetalades statsbidrag för ca 51 000 årsplatser på program inom yrkeshögskoleutbildning 2024, vilket är ca 2 100 fler än 2023. Det genomsnittliga bidraget per årsplats för program inom yrkeshögskolan 2024 var 69 200 kronor, vilket är en ökning med 400 kronor jämfört med året innan. I detta belopp ingår inte pedagogiskt stöd och andra stöd och insatser. För korta utbildningar utbetalades statsbidrag för ca 3 600 årsplatser, vilket är 600 fler än 2023. Det genomsnittliga bidraget per årsplats för korta utbildningar inom yrkeshögskolan 2024 var 73 200 kronor, vilket är en ökning med 900 kronor jämfört med året innan.

Diagram 4.2 Antal utbetalda årsplatser för 2015–2024 inom yrkeshögskolan

Antal platser

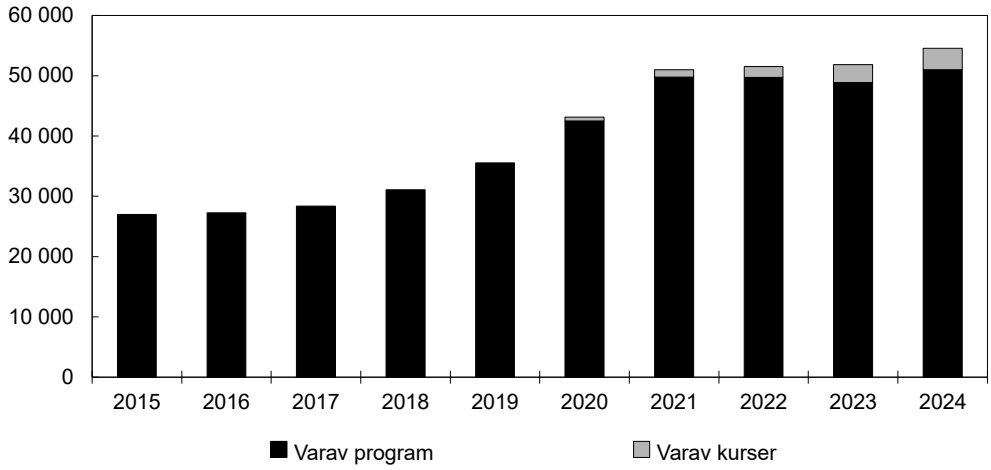

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan.

Konst- och kulturutbildningar

Högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga området är vanligast

Konst- och kulturutbildningar som bedrivs med statligt stöd enligt förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar administreras av Myndigheten för yrkeshögskolan. Utbildningarna ska förbereda för högskoleutbildningar som kan leda till konstnärliga examina, medverka till att utveckla ett kvalificerat yrkeskunnande inom det konstnärliga eller kulturella området, eller syfta till att bevara eller utveckla kulturarvet.

Under 2024 bedrevs totalt 118 konst- och kulturutbildningar, varav 63 procent var av högskoleförberedande karaktär.

Tabell 4.14 Studerande i och studerande som slutfört konst- och kulturutbildningar

Antal studerande, procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal antagna som påbörjat studier	3 081	3 109	2 947	2 529	2 945	3 067	2 945	2 892
varav utrikes födda %	*15*	*14*	*16*	*13*	*14*	*15*	*17*	*17*
varav kvinnor %	*75*	*75*	*77*	*76*	*77*	*78*	*77*	*77*
varav män %	*25*	*25*	*23*	*24*	*23*	*22*	*23*	*23*
Antal studerande	5 518	5 714	5 531	5 242	5 699	5 880	5 635	5 599
varav utrikes födda %	*13*	*13*	*14*	*13*	*14*	*15*	*16*	*17*
varav kvinnor %	*73*	*74*	*74*	*75*	*75*	*75*	*76*	*76*

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
varav män %	*27*	*26*	*26*	*25*	*25*	*25*	*24*	*24*
Antal studerande som slutförde utbildningen	2 380	2 561	2 311	2 015	2 391	2 643	2 429	2 438
varav kvinnor %	*75*	*78*	*77*	*78*	*78*	*77*	*77*	*80*
varav män %	*25*	*22*	*23*	*22*	*22*	*23*	*23*	*20*
Slutförandegrad %	82	81	82	80	84	83	82	81
varav kvinnor %	*84*	*83*	*84*	*83*	*85*	*84*	*83*	*83*
varav män %	*78*	*75*	*74*	*71*	*80*	*81*	*79*	*74*

Källa: Myndigheten för yrkeshögskolan och Statistiska centralbyrån.

Totalt var det nästan 5 600 studerande inom konst- och kulturutbildningarna under 2024, se tabell 4.14. Antalet beslutade årsplatser uppgick till totalt 3 367 under 2024 jämfört med 3 344 årsplatser 2023. Antalet årsplatser som berättigar de studerande till studiestöd uppgick till 3 298. Det motsvarar 98 procent av alla årsplatser. Under 2024 nyttjades totalt 74 procent av de beviljade årsplatserna för konst- och kulturutbildningar, vilket är 2 procentenheter mindre än 2023.

Åtta av tio studerande slutför utbildningen

Under 2024 slutförde totalt ca 2 400 studerande en konst- och kulturutbildning, vilket var i nivå med 2023. För yrkesinriktade utbildningar inom det konstnärliga eller kulturella området var slutförandegraden 78 procent och för högskoleförberedande utbildningar inom det konstnärliga området var den 70 procent. För utbildningar inom kulturarvsområdet, som generellt är korta, var slutförandegraden 94 procent.

Kostnader

Beslutat statsbidrag för konst- och kulturutbildningar uppgick 2024 till 169 miljoner kronor för 1 968 beslutade årsplatser med statsbidrag. Utöver statsbidraget tillkommer kostnaderna för studiestöd.

4.3.3 Övriga insatser

Regionalt yrkesvux

Regional yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom komvux (regionalt yrkesvux) finansieras med ett särskilt statsbidrag. Satsningen syftar till att leda till kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden. Våren 2023 ansökte kommunerna om totalt 4 703 miljoner kronor i statsbidrag för 2024. Inklusive tillfälliga förstärkningar avsattes det 4 338 miljoner kronor för ändamålet för 2024, vilket kan jämföras med 4 210 miljoner kronor för 2023. Totalt beviljade Statens skolverk 3 919 miljoner kronor för 2024, vilket motsvarar ca 71 300 årsstudieplatser. Det kan jämföras med 3 897 miljoner beviljade kronor motsvarande 70 800 årsstudieplatser för 2023. Kommunerna redovisade sedan genomförda platser för 2 413 miljoner kronor för 2024, vilket motsvarar en nyttjandegrad av statsbidraget på ca 62 procent. Det kan jämföras med 2023 då kommunerna redovisade platser för 2 369 miljoner kronor, vilket motsvarade en nyttjandegrad på ca 56 procent. För statistik om regionalt yrkesvux fördelat på inrikes födda och utrikes födda, se utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 3.

Statsbidrag för lärcentrum

Syftet med statsbidraget för lärcentrum är att stimulera utveckling av lärcentrum i kommunerna. För 2024 fördelade Skolverket 50 miljoner kronor till kommunerna i statsbidrag för lärcentrum och söktrycket är högt, liksom tidigare år.

Nationell yrkesutbildning

Nationell yrkesutbildning är en pilotverksamhet som inleddes under 2024. Det är en yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå med utgångspunkt i arbetslivets kompetensbehov. Myndigheten för yrkeshögskolan administrerar pilotverksamheten vilket bl.a. innefattar att betala ut statsbidrag till de utbildningsanordnare som deltar i verksamheten. Under 2024 fördelade Myndigheten för yrkeshögskolan 15,8 miljoner kronor i statsbidrag för 160 årsplatser inom nationell yrkesutbildning.

Stöd till validering och branschvalidering

Under 2024 fördelade Myndigheten för yrkeshögskolan drygt 9,7 miljoner kronor i statsbidrag för utveckling av kvalifikationer i arbetslivet och branschmodeller för validering, vilket är 1,6 miljoner kronor mindre än 2023.

Nivåplacering av kvalifikationer i Sveriges referensram för kvalifikationer för livslångt lärande

Myndigheten för yrkeshögskolan fattade 34 beslut om nivåplacering i Sveriges referensram för kvalifikationer för livslångt lärande 2024, vilket är i nivå med föregående år. Det innebär att myndigheten vid slutet av 2024 har beslutat om nivå för sammanlagt 113 kvalifikationer.

4.3.4 Andra bedömningsgrunder

Bedömningsgrund – PIAAC

Sverige deltar i OECD:s internationella undersökning av vuxnas färdigheter PIAAC, som inrättades 2008. PIAAC mäter de färdigheter inom läsning, räkning och problemlösningsförmåga som krävs för att klara sig i samhället och arbetslivet. PIAAC-undersökningen har genomförts i två omgångar. Den första undersökningen genomfördes 2012 och i december 2024 presenterades resultaten för de 27 länder som deltog i den andra omgången av undersökningen, som genomfördes 2023.

Den vuxna befolkningen i Sverige fortsätter att prestera på topp och Sverige ligger bland de fem främsta länderna när det gäller genomsnittliga poäng inom läsning, räkning och problemlösningsförmåga.

En jämförelse över tid visar att den vuxna befolkningen i Sverige generellt presterar på samma nivå inom färdigheter i läsning och räkning som de gjorde vid den första undersökningen. Resultaten för problemlösning kan inte jämföras över tid eftersom definitionen förändrats. Av männen hade 67 procent goda eller mycket goda färdigheter i räkning, jämfört med 57 procent av kvinnorna. Däremot finns det inga signifikanta skillnader mellan kvinnor och män inom färdigheter i läsning eller problemlösningsförmåga. I Sverige har majoriteten av den vuxna befolkningen, 63 procent, goda eller mycket goda färdigheter i läsning. Resultatet är en signifikant ökning jämfört med den första undersökningen då andelen låg på 58 procent. Även inom räkning har andelen med goda eller mycket goda kunskapsnivåer ökat, från 57 procent till 62 procent. Inom problemlösningsförmåga är det 51 procent som minst uppnår goda färdigheter.

Undersökningen visar att 12 procent av den vuxna befolkningen i Sverige uppvisar otillräckliga färdigheter inom läsning respektive räkning, vilket motsvarar 780 000 personer. Även om andelen med otillräckliga kunskaper är mindre än hälften så stor jämfört med OECD-genomsnittet är det många vuxna i Sverige som riskerar en sämre etablering på arbetsmarknaden och har sämre förutsättningar att aktivt delta i samhället. I den yngsta åldersgruppen, 16–24 år, har andelen med otillräckliga färdigheter inom läsning dessutom ökat från 9 procent 2012 till 15 procent 2023. Däremot har genomsnittliga poäng ökat inom både läsning och räkning i de äldsta åldersgrupperna, 45–65 år. För mer information om resultatet fördelat över inrikes födda och utrikes födda, se utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet avsnitt 3. Undersökningen visar också att länder som har högt deltagande i organiserad vuxenutbildning uppnår högre resultat inom färdigheter i läsning och räkning. Sverige är ett av de länder som erbjuder vuxenutbildning i stor utsträckning och som även lyckas erbjuda vuxenutbildning till dem som ligger på de lägsta färdighetsnivåerna.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Komvux

Komvux ska ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning, erbjuda möjligheter att stärka vuxnas ställning i arbets- och samhällslivet och utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen. Mot bakgrund av den höga arbetslösheten och den fortsatt stora efterfrågan på arbetskraft med rätt kompetens ser regeringen positivt på att det totala antalet elever i komvux har ökat något mellan 2023 och 2024, vilket är ett trendbrott i den minskning av antalet elever som pågått sedan pandemin. Ökningen beror främst på att antalet elever i komvux på gymnasial nivå har ökat. Samtidigt har antalet elever i sfi fortsatt att minska, vilket bl.a. kan förklaras med att invandringen till Sverige har minskat under flera år.

Ungefär två tredjedelar av eleverna i komvux på grundläggande och gymnasial nivå avslutade en kurs med godkänt betyg 2023. Inom sfi var det ungefär hälften som avslutade med godkänt betyg. Övriga elever har antingen avbrutit kursen eller inte fått godkänt betyg. Regeringen ser positivt på att andelen elever som avbrutit sina studier i förtid fortsatte att minska i komvux på grundläggande nivå, i komvux på gymnasial nivå och i sfi mellan 2023 och 2024. Samtidigt ser regeringen det som problematiskt att andelen som avbryter utbildningen i förtid fortsatt är hög, inte minst i sfi. Kvinnor slutför utbildningar med godkänt betyg i högre grad än män, i likhet med tidigare år. Av de elever som avslutade komvux på grundläggande eller gymnasial nivå 2021 hade andelen med en etablerad ställning på arbetsmarknaden ett år efteråt ökat med i genomsnitt 5 procentenheter till 45 procent. Andelen som varken arbetade eller studerade minskade med 3 procentenheter. Regeringen bedömer att det kan vara ett tecken på en återhämtning från tillfälligt lägre nivåer under pandemin. För eleverna som avslutade sfi 2021 var det endast en tredjedel som var etablerade på arbetsmarknaden ett år efter att utbildningen avslutats. Det är oroande att en relativt stor grupp varken arbetar eller studerar ett år efter sina studier i komvux. Det finns när det gäller elever i sfi en markant könsskillnad där endast var fjärde kvinna var etablerad på arbetsmarknaden ett år efter avslutade studier. För männen är andelen etablerade nästan dubbelt så hög. Kvinnor studerade dock vidare oftare än män året efter att de avslutat sfi vilket delvis förklarar skillnaderna i etablering.

Satsningarna på regionalt yrkesvux inom komvux är viktiga för att förbättra matchningen av kompetens med arbetsmarknadens behov av yrkesutbildad arbetskraft. Regeringen ser positivt på att nyttjandegraden av statsbidraget har ökat, men kan konstatera att nyttjandegraden fortfarande är för låg. Medel som avsätts för

statsbidraget har bedömts vara anpassade efter de behov av utbildningsplatser som finns. Den låga nyttjandegraden beror på flera faktorer. Det främsta skälet till att utbildningar inte blir av är bristande efterfrågan från elever. Ett annat skäl är brist på platser för arbetsplatsförlagt lärande (APL). Kommunernas förutsättningar för långsiktig planering och finansiering kan också vara en begränsande faktor. Regeringen har bl.a. därför tidigare i 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100) aviserat en avsikt att höja ersättningsnivåerna i statsbidraget i enlighet med förslag i betänkandet Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16), för bl.a. ökad kvalitet inom utbildningarna. Regeringen bedömer att arbetsgivares tillgång till arbetskraft med yrkesutbildning på gymnasial nivå är en fortsatt prioriterad fråga.

Yrkeshögskolan

Yrkeshögskolan är en framgångsrik utbildningsform som röner stort intresse från både vuxna som vill utbilda sig och arbetslivet som söker arbetskraft med kvalificerade yrkeskunskaper. Fler än åtta av tio med en examen från yrkeshögskolan har ett arbete året efter att de avslutat utbildningen. Andelen i arbete ökar med ca 10 procentenheter efter genomförd yrkeshögskoleutbildning jämfört med före utbildningen. Söktrycket från dem som vill gå utbildningarna var högt 2024, precis som tidigare år. Andelen utrikes födda studerande fortsätter att öka. Könsfördelningen är totalt sett relativt jämn inom yrkeshögskolan, men könsfördelningen är fortsatt ojämn inom de största utbildningsområdena.

Antalet studerande och årsplatser inom yrkeshögskolan ökar efter att ha varit ganska konstant under de senaste åren. Ökningen avser både långa och korta yrkeshögskole-utbildningar. Att yrkeshögskolan växer visar att intresset från sökande och arbetslivet är stort, men är också ett resultat av regeringens satsningar på utbildningsformen. Ökningen av de korta utbildningarna inom yrkeshögskolan innebär att utbudet av utbildningsalternativ ökar, vilket bedöms vara positivt för kompetensförsörjningen till hela arbetsmarknaden. De särskilda konst- och kulturutbildningarna är viktiga för kompetensförsörjningen inom kulturområdet.

Examensgraden inom yrkeshögskolan ökade något 2023 efter att trenden har varit att den minskat under flera år. Examensgraden är dock för låg i många olika yrkeshögskoleutbildningar. Det är positivt att såväl utbildningsanordnare som Myndigheten för yrkeshögskolan arbetar aktivt för att vända trenden med den sjunkande examensgraden och resultatet från 2023 kan vara en indikation på ett trendbrott. Ett annat område som behöver bevakas är den negativa utvecklingen av de examinerades sysselsättning. Regeringens sammanvägda bedömning är dock att yrkeshögskolan fungerar väl och att utbildningarna håller en hög kvalitet.

Myndigheten för yrkeshögskolan har tillsyn över utbildningarna. Under 2024 har myndigheten genomfört tillsyn av LIA i utbildningar där myndigheten har bedömt att det kan finnas en risk för brister i LIA. Myndigheten fann brister i nästan en tredjedel av ärendena. Eftersom LIA är en viktig del av yrkeshögskolan, inte minst när det gäller utbildningarnas arbetslivsanknytning, behöver det hålla en hög kvalitet. Myndighetens granskning av LIA är därför viktig.

Myndigheten följer även upp pilotverksamheten med en nationell yrkesutbildning, som inleddes i augusti 2024. Det är för tidigt att dra några säkra slutsatser när det gäller pilotverksamheten, men regeringen konstaterar att intresset från utbildnings-anordnare att delta i verksamheten varit stort. Antalet sökande till de utbildningar som hittills startat varierar. Sammantaget har det dock varit drygt två sökande per utbild-ningsplats, vilket kan betraktas som ett gott resultat för en helt ny utbildningsform.

4.5 Politikens inriktning

4.5.1 Vuxenutbildning ger fler möjlighet att komma i arbete

Den svenska ekonomin befinner sig i en lågkonjunktur, även om återhämtningen har börjat. Arbetslösheten är fortsatt hög. De strukturella problemen på arbetsmarknaden handlar bl.a. om svårigheter att matcha arbetslösas kvalifikationer och arbetsgivarnas efterfrågan. Detta gäller framför allt bland utrikes födda och personer som saknar gymnasial utbildning. Dessa två grupper är dessutom till stor del överlappande. Det finns t.ex. en stor efterfrågan på kompetenser som kan förvärvas genom yrkesutbildning, men för få yrkesutbildade. Därför behöver möjligheterna till omställning genom utbildning stärkas. Det är avgörande både för tillväxten i svensk ekonomi och för att fler människor ska kunna komma i arbete.

Arbetslösheten är särskilt hög bland utrikes födda personer. Många saknar tillräckliga kunskaper i det svenska språket och de yrkeskunskaper som behövs för att kunna konkurrera om lediga jobb. Satsningar på vuxenutbildning är av stor betydelse eftersom utbildningarna kan påskynda språklig och ekonomisk integration och leda till att fler utrikes födda försörjer sig själva. Detta minskar risken för långtidsarbetslöshet och utanförskap.

4.5.2 Det behövs fler utbildningsplatser inom gymnasiala yrkesutbildningar

Efterfrågan på arbetskraft med gymnasial yrkeskompetens har ökat under en längre tid samtidigt som utbudet inte motsvarar efterfrågan. Detta riskerar att hämma näringslivets tillväxt och Sveriges konkurrenskraft och påverka verksamheter inom välfärden. Det finns ett fortsatt behov av utbildningsplatser inom gymnasial yrkesutbildning för vuxna i hela landet.

Statsbidraget för regionalt yrkesvux finansierar ett stort antal av de yrkesutbildningsplatser på gymnasial nivå som finns inom komvux. Kommunernas nyttjande av statsbidraget har under en längre tid varit för lågt. Det innebär att antalet genomförda utbildningar inte motsvarar de satsningar staten gör på regionalt yrkesvux. Det är också särskilt svårt att få till stånd bl.a. dyrare utbildningar inom investeringstunga områden. Nyttjandet av statsbidraget skiljer sig mycket mellan landets olika kommuner. Statsbidraget behöver förändras i grunden för att få ett högre nyttjande över hela landet och därmed ett ökat antal utbildningsplatser. I betänkandet Växla yrke som vuxen – en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna (SOU 2024:16) föreslår Yrkesvuxutredningen en rad förändringar för att göra statsbidraget mer ändamålsenligt, långsiktigt och flexibelt. I 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100) aviserade regeringen en höjning av ersättningsnivåerna i statsbidraget i enlighet med förslag i betänkandet. Regeringen föreslår nu även att kommunerna ska kunna beviljas statsbidrag för upp till tre år i taget. Vissa ersättningsnivåer i statsbidraget bör differentieras, så att dyra utbildningar får mer ersättning och billiga utbildningar får mindre. Regeringen avser också att höja ersättningsnivåerna i statsbidraget för elever i komvux som anpassad utbildning och elever med funktionsnedsättning i andra yrkesutbildningar inom komvux. Tillgången till en likvärdig utbildning med hög kvalitet för dessa målgrupper behöver stärkas.

Sedan 2024 pågår en pilotverksamhet med nationell yrkesutbildning på gymnasial nivå. I 2025 års ekonomiska vårproposition (prop. 2024/25:100) aviserade regeringen en förlängning av pilotverksamheten t.o.m. 2028 i avvaktan på en utvärdering. Myndigheten för yrkeshögskolan har hittills fokuserat på att bevilja utbildningsplatser inom bristyrken som kompletterar befintligt utbud av gymnasial yrkesutbildning inom

bl.a. komvux. I de första omgångarna har fokus legat på utbildningar inom bygg och anläggning, el och energi, fordon och transport, industriteknik samt naturbruk. Regeringen bedömer att det finns möjligheter att bredda utbudet av utbildningar och öka antalet utbildningsplatser. Därför föreslår regeringen att medel avsätts för detta.

4.5.3 En fortsatt utbyggnad av yrkeshögskolan

Arbetsmarknadens efterfrågan på personer med eftergymnasial yrkesutbildning är stor. Yrkeshögskolan har bl.a. visat sig vara attraktiv för dem som vill studera med omställningsstudiestöd. I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1) initierade regeringen en omfattande utbyggnad av yrkeshögskolan, där antalet utbildningsplatser stegvis ökar t.o.m. 2026. Det finns en stor efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft på arbetsmarknaden, och ett behov av ökade möjligheter till omställning och kompetensutveckling. Därför bedömer regeringen att antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan behöver öka ytterligare. Regeringen föreslår att permanenta medel bör tillföras yrkeshögskolan.

4.6 En tidigare bedömning om särskilda medel till yrkeshögskoleutbildning ändras

Regeringens bedömning

Det behöver ses över om även andra statliga myndigheter än universitet och högskolor ska kunna få särskilda medel för yrkeshögskoleutbildning.

Skälen för regeringens bedömning

Utbildning inom yrkeshögskolan får enligt lagen (2009:128) om yrkeshögskolan anordnas av statliga universitet och högskolor, andra statliga myndigheter, kommuner, regioner och enskilda fysiska eller juridiska personer (4 §). Det är Myndigheten för yrkeshögskolan som beslutar om en utbildning ska få ingå i yrkeshögskolan och myndigheten beslutar även om statlig finansiering för yrkeshögskoleutbildningarna, efter ansökan från utbildningsanordnarna. Kommuner, regioner eller enskilda kan få statsbidrag och statliga universitet och högskolor kan få särskilda medel (1 kap. 4, 7 och 8 §§ lagen om yrkeshögskolan och 5 kap. 2 § förordningen [2009:130] om yrkeshögskolan).

Möjligheten för andra statliga myndigheter än universitet och högskolor att bedriva utbildning inom yrkeshögskolan infördes 2017. I förarbetena till lagändringen, propositionen En stärkt yrkeshögskola – ett lyft för kunskap (prop. 2015/16:198), uttalade den dåvarande regeringen beträffande andra statliga myndigheter än universitet och högskolor att myndigheter som anordnar utbildningar som inte ingår i yrkeshögskolan finansierar utbildningarna själva och att den ordningen bör gälla även om utbildningarna ingår i yrkeshögskolan (s. 29).

Sedan propositionen skrevs har omvärldsläget förändrats. För att främja Sveriges beredskap kan även andra statliga myndigheter än universitet och högskolor behöva särskilda medel för att bedriva yrkeshögskoleutbildningar. Det kan även finnas andra situationer där arbetslivets och samhällets behov i övrigt motiverar att sådana myndigheter får möjlighet att ta del av de medel som Myndigheten för yrkeshögskolan fördelar. Regeringen bedömer därför att det finns behov av att se över om en sådan möjlighet bör införas. Andra myndigheter än universitet och högskolor som har staten som huvudman skulle i så fall inte, som tidigare meddelats riksdagen, alltid behöva finansiera utbildningarna själva.

4.7 Budgetförslag

4.7.1 1:16 Bidrag till vissa studier

Tabell 4.15 Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa studier

Tusental kronor

2024	Utfall	11 028	Anslagssparande	6 497
2025	Anslag	17 525[1]	Utgiftsprognos	12 413
2026	**Förslag**	**17 525**		
2027	Beräknat	17 525		
2028	Beräknat	17 525		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag som lämnas för studier om funktionsnedsättningar, utbildning som är särskilt anpassad för personer med funktionsnedsättningar och för studier inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning för vuxna.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:16 Bidrag till vissa studier

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**17 525**	**17 525**	**17 525**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**17 525**	**17 525**	**17 525**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 17 525 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Bidrag till vissa studier* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 17 525 000 kronor respektive 17 525 000 kronor.

4.7.2 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning

Tabell 4.17 Anslagsutveckling 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning

Tusental kronor

2024	Utfall	4 228 669	Anslagssparande	469 952
2025	Anslag	4 356 422[1]	Utgiftsprognos	3 823 152
2026	**Förslag**	**3 712 422**		
2027	Beräknat	3 572 422		
2028	Beräknat	3 572 422		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statsbidrag för kommunal vuxenutbildning och kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning samt för motsvarande äldre utbildningar, och annan utbildning som motsvarar kommunal vuxenutbildning,
- statsbidrag för lärcentrum,
- att främja utveckling av vuxenutbildning och öka deltagandet i sådan utbildning,
- en försöksverksamhet med yrkesutbildning på gymnasial nivå med utgångspunkt i den modell som tillämpas för yrkeshögskolan, och
- att främja språkutveckling för personal på arbetsplatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 156 422**	**4 156 422**	**4 156 422**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-444 000	-584 000	-584 000
varav BP26	*150 000*	*50 000*	*50 000*
– Tillskott till statsbidrag för regionalt yrkesvux	*100 000*		
– Förlängning och förstärkning av Nationell Yrkesutbildning	*50 000*	*50 000*	*50 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 712 422**	**3 572 422**	**3 572 422**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att förstärka statsbidraget för regional yrkesinriktad utbildning på gymnasial nivå inom kommunal vuxenutbildning (regionalt yrkesvux) ökas anslaget med 100 000 000 kronor för 2026.

För en förstärkning av pilotverksamheten med nationell yrkesutbildning på gymnasial nivå ökas anslaget med 50 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 3 712 422 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 572 422 000 kronor respektive 3 572 422 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 672 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Statens skolverk beslutar om statsbidrag för bl.a. kommunal vuxenutbildning (komvux). För att förbättra förutsättningarna för kommunernas planering av komvux bör statsbidrag få beviljas för upp till tre år framåt i tiden. Regeringen bör därför

bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:17 *Statligt stöd till vuxenutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 672 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 4.19 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	3 344 349	3 284 320	5 945 000			
Nya ekonomiska åtaganden	3 284 320	5 945 000	7 074 422			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-3 306 491	-3 283 422	-3 347 422	-3 522 000	-3 150 000	-3 000 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-37 858	-898				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	3 284 320	5 945 000	9 672 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 622 422**	**6 100 000**	**9 672 000**			

4.7.3 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan

Tabell 4.20 Anslagsutveckling 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan

Tusental kronor

2024	Utfall	153 579	Anslagssparande	1 988
2025	Anslag	171 383[1]	Utgiftsprognos	171 618
2026	**Förslag**	**202 724**		
2027	Beräknat	181 064[2]		
2028	Beräknat	180 991[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 178 129 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 174 626 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för yrkeshögskolans förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:18 Myndigheten för yrkeshögskolan

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**171 383**	**171 383**	**171 383**
Pris- och löneomräkning[2]	3 341	6 220	9 709
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	28 000	3 461	-101
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			

	2026	2027	2028
Förslag/beräknat anslag	**202 724**	**181 064**	**180 991**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 202 724 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Myndigheten för yrkeshögskolan* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 181 064 000 kronor respektive 180 991 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.22 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Myndigheten för yrkeshögskolan

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav ansökningsavgifter för referensramen för kvalifikationer (SeQF)	192	-192	400	400	0	0
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Uppdragsverksamhet	-361	0	90	90	0	-361

Myndigheten för yrkeshögskolan disponerar intäkter för offentligrättslig verksamhet som avser ansökningsavgift för inplacering i den nationella referensramen för kvalifikationer för livslångt lärande (SeQF). Myndigheten för yrkeshögskolan tar också ut avgifter från anordnare som bedriver uppdragsutbildningar. Myndigheten disponerar inte dessa avgifter.

4.7.4 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tabell 4.23 Anslagsutveckling 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tusental kronor

2024	Utfall	4 074 807	Anslagssparande	-64 424
2025	Anslag	4 330 383[1]	Utgiftsprognos	4 236 231
2026	**Förslag**	**4 420 166**		
2027	Beräknat	4 532 166		
2028	Beräknat	4 675 166		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- statligt stöd för yrkeshögskoleutbildning,
- kostnader för personskadeförsäkring och ansvarsförsäkring inom yrkeshögskolan,
- statsbidrag för konst- och kulturutbildningar,

– särskilt verksamhetsstöd för riksomfattande kursverksamhet avseende hemslöjd eller för att främja samisk utbildningsverksamhet, och
– stöd för framtagande av modeller för branschvalidering.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 010 383**	**4 010 383**	**4 010 383**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	409 783	521 783	664 783
varav BP26	*117 500*	*229 500*	*372 500*
– Ytterligare utbyggnad av Yrkeshögskolan	*117 500*	*229 500*	*372 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 420 166**	**4 532 166**	**4 675 166**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att öka antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan och bibehålla utbildningarnas kvalitet ökas anslaget med 117 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 229 500 000 kronor. Från och med 2028 beräknas anslaget öka med 372 500 000 kronor.

Regeringen föreslår att 4 420 166 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 532 166 000 kronor respektive 4 675 166 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 300 000 000 kronor 2027–2033.

Skälen för regeringens förslag

Myndigheten för yrkeshögskolan beslutar om stöd för bl.a. yrkeshögskoleutbildningar. Regeringen har bedömt att ett beslut om att en utbildning ska ingå i yrkeshögskolan i regel bör omfatta fler än två utbildnings-omgångar. Utbildningar som omfattas av förordningen (2013:871) om stöd för konst- och kulturutbildningar och vissa andra utbildningar kan också pågå under en längre tid. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:19 *Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 12 300 000 000 kronor 2027–2033.

Tabell 4.25 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Statligt stöd till yrkeshögskoleutbildning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2033
Ekonomiska åtaganden vid årets början	9 273 542	10 725 161	10 300 000			
Nya ekonomiska åtaganden	5 592 167	3 642 000	5 643 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-3 563 160	-3 810 000	-3 643 000	-4 495 000	-4 664 000	-3 141 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-577 388	-257 161				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	10 725 161	10 300 000	12 300 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**11 300 000**	**11 300 000**	**12 300 000**			

5 Universitet och högskolor

5.1 Mål för området

Målet för området är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt (prop. 2011/12:1 utg.omr. 16, bet. 2011/12:UbU1, rskr. 2011/12:98).

5.2 Kort beskrivning av verksamhetsområdet

Höstterminen 2024 studerade 402 000 studenter i högskolan, vilket var en ökning med 19 000 studenter jämfört med året innan. Av dessa var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Högskolesektorn är den största statliga verksamheten sett till antalet anställda. År 2024 var antalet anställda ca 70 200, motsvarande 56 000 årsarbetskrafter, varav 55 procent var kvinnor och 45 procent män. De totala kostnaderna för verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare med tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina (examenstillståndslagen) uppgick 2024 till 93,6 miljarder kronor, vilket motsvarar 1,5 procent av Sveriges BNP.

Verksamheten omfattar utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå samt forskning. De direkta statliga anslagen till lärosätena uppgick under 2024 till 53,2 miljarder kronor. Utöver dessa finansierar staten verksamhet vid universitet och högskolor via olika statliga myndigheter, framför allt genom forskningsråden. Sammantaget är strax under 76 procent av verksamheten vid statliga universitet och högskolor samt enskilda utbildningsanordnare statligt finansierad. Statliga universitet och högskolor styrs i första hand av högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100). Regeringen styr också statliga universitet och högskolor via årliga regleringsbrev. År 2024 fanns det 16 statliga universitet och 15 statliga högskolor. För enskilda utbildningsanordnare ställs i examenstillståndslagen motsvarande krav på utbildningen som gäller för statliga universitet och högskolor enligt 1 kap. högskolelagen. Relationerna med de enskilda utbildningsanordnarna regleras utöver i examenstillståndslagen genom avtal med vissa av utbildningsanordnarna och villkor för medel i regleringsbrev till Kammarkollegiet.

Rätten att utfärda examina följer antingen av författning eller av särskilda beslut av regeringen eller Universitetskanslersämbetet. Inom de ramar som ges i gällande regelverk har samtliga lärosäten stor frihet att bestämma över sin verksamhet. Lärosätena återrapporterar i första hand utfallet av sin verksamhet till regeringen i sina årsredovisningar. Universitetskanslersämbetet ansvarar däremot för merparten av återrapporteringen till regeringen inom verksamhetsområdet. Myndigheten publicerar varje år en årsrapport som syftar till att ge en samlad bild av utvecklingen inom högskoleområdet. För en fördjupad beskrivning av verksamheten under 2024 hänvisas till denna årsrapport och till övrig statistik från Universitetskanslersämbetet.

5.3 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De centrala indikatorerna som används för att redovisa resultat inom området är följande:

– andel med doktorsexamen bland forskande och undervisande personal.

– prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå.
– genomströmning i utbildning på forskarnivå.
– andelen etablerade på arbetsmarknaden 1,5 år efter examen.
– vetenskaplig produktion.
– förmåga att attrahera externa medel för forskning.

5.4 Resultatredovisning

Indikator: Andel med doktorsexamen bland forskande och undervisande personal

Andelen med doktorsexamen bland forskande och undervisande personal uppgick 2024 till 63 procent, vilket är en ökning med 3 procentenheter jämfört med andelen för tio år sedan. En högre andel män än kvinnor är disputerade, men skillnaden är mindre än den var för tio år sedan. Andelen kvinnor bland forskande och undervisande personal som är disputerade har ökat från 56 procent 2014 till 60 procent 2024. Under samma period har andelen män som är disputerade ökat från 63 procent till 66 procent.

Indikator: Prestationsgrad i utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Prestationsgraden är ett mått som beräknas som antalet avklarade högskolepoäng omräknade till helårsprestationer dividerade med antalet helårsstudenter. Prestationsgraden beräknas så att varje students avklarade poäng kan kopplas till den individens registrerade poäng. I måttet ingår de poäng som de aktuella studenterna har tagit under registreringsterminen och de tre därpå följande terminerna.

För samtliga helårsstudenter var prestationsgraden 83 procent läsåret 2022/23. Detta var en liten ökning jämfört med läsåret innan. Prestationsgraden skiljer sig mellan olika studieformer och kvinnor uppvisar generellt en högre prestationsgrad än män i alla studieformer. För program som leder till en yrkesexamen var prestationsgraden 91 procent läsåret 2022/23. De lägsta prestationsgraderna uppvisar fristående kurser som studeras på distans, där genomsnittet var 50 procent för samtliga studenter. Det är en lägre andel jämfört med året innan. Prestationsgraden skiljer sig också mellan olika ämnesområden. Läsåret 2022/23 var prestationsgraden högst inom ämnesområdet vård och omsorg (92 procent), och lägst var den inom ämnesområde humaniora (69 procent), se tabell 5.1. Prestationsgraden bland män har ökat under en längre period, men under de senaste två läsåren har den sjunkit inom flera områden.

Tabell 5.1 Prestationsgrad

Procent

Ämnesområde	20/21	21/22	22/23	Ämnesområde	20/21	21/22	22/23
Humaniora (inkl. teologi)	**72**	**69**	**69**	**Teknik**	**83**	**83**	**84**
Kvinnor	73	71	71	Kvinnor	84	84	84
Män	68	65	65	Män	83	82	83
Samhällsvetenskap (inkl. juridik)	**86**	**84**	**85**	**Medicin och odontologi**	**91**	**91**	**91**
Kvinnor	88	86	87	Kvinnor	91	91	91
Män	82	80	81	Män	90	91	91
Vård och omsorg	**91**	**92**	**92**	**Konstnärligt område**	**88**	**87**	**86**
Kvinnor	92	93	93	Kvinnor	88	87	86
Män	88	90	90	Män	88	86	86
Naturvetenskap	**77**	**76**	**78**	**Övrigt område**	**83**	**83**	**83**

Kvinnor	81	80	81	Kvinnor	84	84	83
Män	73	72	74	Män	82	82	82

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Indikator: Genomströmning i utbildning på forskarnivå

Doktorsexamen och licentiatexamen omfattar 240 respektive 120 högskolepoäng, dvs. en studietid på 4 respektive 2 år. De som under 2024 avlade en doktorsexamen hade en genomsnittlig nettostudietid på 4,3 år. Nettostudietiden till doktorsexamen var samma för kvinnor och för män. För doktorander som avlade licentiatexamen under samma period uppgick den genomsnittliga nettostudietiden till 2,9 år. Även här var nettostudietiden samma för kvinnor och för män. Jämfört med 2015 har nettostudietiden för licentiatexamen ökat för både män och kvinnor. För doktorsexamen har nettostudietiden ökat något för kvinnor men varit samma för män.

Under 2024 var bruttostudietiden, dvs. den totala tiden i utbildningen utan hänsyn tagen till aktivitetsgrad, i genomsnitt 6 år för doktorsexamen och 4 år för licentiatexamen. Till licentiatexamen hade kvinnor längre genomsnittlig bruttostudietid än männen, 4 år respektive 3,5 år. Även till doktorsexamen hade kvinnor något längre genomsnittlig bruttostudietid än männen, 6 år respektive 5,5 år. Detta kan delvis förklaras av att kvinnor i större utsträckning är föräldralediga.

Av de doktorandnybörjare som påbörjade sina studier 2019 hade 47 procent, 43 procent av kvinnorna och 51 procent av männen, avlagt doktorsexamen inom fem år, dvs. 2024. Det är en ökning med en procentenhet jämfört med de doktorandnybörjare som påbörjade sina studier 2018. Sett över en längre tidsperiod har genomströmningen ökat väsentligt. Detta har skett mot bakgrund av 1998 års reform då reglerna om antagning till utbildning på forskarnivå förändrades med bl.a. krav på finansiering för hela studietiden. Bland dem som var doktorandnybörjare 1990 avlade 22 procent doktorsexamen inom fem år. Kvinnors och mäns examensfrekvens jämnas ut över tid. År 2024 var det 79 procent av kvinnorna och 79 procent av männen bland doktorandnybörjarna 2016 som hade avlagt doktorsexamen. Även i andra nybörjarkullar har skillnaden i examensfrekvens mellan kvinnor och män varit liten eller obefintlig efter åtta år.

Indikator: Andelen etablerade på arbetsmarknaden 1,5 år efter examen

Av dem som tog en examen på grundnivå eller avancerad nivå under 2021/22 var totalt 86 procent av både kvinnor och män etablerade på arbetsmarknaden efter 1–1,5 år. Med etablering avses att individen hade ett förvärvsarbete i november månad, en arbetsinkomst som översteg en viss nivå samt inte hade varit arbetslös någon gång under uppföljningsåret. Särskilt hög är etableringen bland dem som tog en yrkesexamen. Av dem som tog en yrkesexamen läsåret 2021/22 var 91 procent etablerade 1–1,5 år efter examen. Civilingenjörsexamen och sjuksköterskeexamen var de vanligaste yrkesexamina 2021/22. Examinerade från dessa utbildningar har också en hög etableringsgrad, 95 procent av dem som tog en civilingenjörsexamen och 91 procent av dem som tog en sjuksköterskeexamen var etablerade på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter examen. Ur ett långt perspektiv är etableringsgraden för dem som examinerades 2021/22 hög. Endast examinerade läsåret 2016/17 och 2020/21 hade en lika hög etableringsgrad, 86 procent. För indikatorer om sysselsättningsgrad, förvärvsgrad och matchad förvärvsgrad för personer med eftergymnasial utbildning, se avsnitt 2.5.

Indikator: Vetenskaplig produktion

För uppgifter i fråga om vetenskaplig produktion, se avsnitt 6.3.2.

Indikator: Förmåga att attrahera externa medel för forskning

Lärosätenas intäkter för forskning från nationella och internationella forskningsfinansiärer uppgick 2024 till 26,9 miljarder kronor och intäkterna från uppdragsforskning och övriga avgifter uppgick till 4,6 miljarder kronor. Jämfört med föregående år var detta en ökning med 1,9 miljarder kronor från nationella och internationella forskningsfinansiärer, medan intäkterna från uppdragsforskning och avgifter var på samma nivå som föregående år.

Under perioden 2014–2024 har lärosätenas forskningsintäkter ökat med 2,8 miljarder kronor i 2024 års priser. Majoriteten av intäktsökningen under perioden utgörs av ökade externa medel, men även de direkta statsanslagen har ökat. Lärosätenas intäkter från externa finansiärer utgör därmed en ökad andel av de totala forskningsintäkterna.

Kvalitetssäkring av universitetens och högskolornas verksamhet

Universitetskanslersämbetet ansvarar för att kvalitetssäkra universitetens och högskolornas verksamhet genom fyra olika slags granskningar: granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete, utbildningsutvärdering, tematisk utvärdering och examenstillståndsprövning. Universitetskanslersämbetet tillgängliggör resultatet av kvalitetsutvärderingarna på sin webbplats, vilket ger studenter möjlighet att inhämta information bl.a. om utbildningars kvalitet.

Inom granskningar av lärosätens kvalitetssäkringsarbete genomförde Universitetskanslersämbetet 2024 sex uppföljningar av lärosäten vars kvalitetssäkringsarbete tidigare hade fått något av omdömena ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete eller godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll. Uppföljningarna ledde fram till att UKÄ beslutade om omdömet godkänt kvalitetssäkringsarbete för fem av sex lärosäten. Ett lärosäte gick ifrån omdömet ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete till att, efter uppföljningen, ha ett godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll.

Under året fattade Universitetskanslersämbetet beslut i utvärderingen av utbildningar inom fastighetsmäkleri, där tre av tio utbildningar fick omdömet hög kvalitet och sju utbildningar omdömet ifrågasatt kvalitet. Resultaten pekar bland annat på att lärosätena har utmaningar med att tillgodose behovet av lärarkompetens i form av disputerade lärare inom juridik.

Universitetskanslersämbetet har på uppdrag av regeringen genomfört en tematisk utvärdering av svenska lärosätens samverkan med det omgivande samhället. Resultaten visar att lärosäten har omfattande aktivitet inom samverkansområdet men att de oavsett storlek och inriktning står inför liknande utmaningar när det gäller samverkan. Utmaningarna handlar bl.a. om att koppla samman det strategiska och praktiska arbetet med samverkan och att involvera externa parter i processer som rör samverkan.

Under 2024 beslutade myndigheten även i elva uppföljningsärenden gällande utvärderingen av specialistsjuksköterskeexamen som beslutades 2023 vilka tidigare fått omdömet ifrågasatt kvalitet. Samtliga fick omdömet hög kvalitet i uppföljningen.

Ansökningar om tillstånd att utfärda examina

Under 2024 har fem examenstillståndsprövningar beslutats av Universitetskanslersämbetet och myndigheten har även vid fyra tillfällen under året yttrat sig till regeringen gällande ansökningar från enskilda utbildningsanordnare och

Sveriges lantbruksuniversitet. Volymen är beroende av hur många ansökningar som inkommer till myndigheten. Alla ansökningar från statliga universitet och högskolor fick omdömet tillfredsställande under 2024.

Tabell 5.2 Examenstillståndsprövningar per examen och utfall 2024

Examen	Varav	
	Tillfredsställande	Inte tillfredsställande
Generell examen på grundnivå		1
Yrkesexamen på grundnivå		
Generell examen på avancerad nivå	1	1
Yrkesexamen på avancerad nivå	5	1
Konstnärlig examen på avancerad nivå		
Generell examen på forskarnivå		
Konstnärlig examen på forskarnivå		
Totalt	**6**	**3**

Anm.: Universitetskanslersämbetet beviljar eller avslår examenstillståndsansökningar från statliga lärosäten och ger utlåtandet tillfredsställande eller inte tillfredsställande rörande ansökningar från enskilda utbildningsanordnare.
Källa: Universitetskanslersämbetet.

Verksamhetens ekonomiska omfattning har ökat

För utbildning på grundnivå och avancerad nivå tilldelas respektive lärosäte varje år ett s.k. takbelopp som är den ersättning lärosätet kan få för att utbilda studenter. Ersättningen beräknas dels utifrån antalet registrerade studenter, dels utifrån det antal högskolepoäng som studenterna presterar under ett år. Ersättningen beror också på vilket utbildningsområde som helårsstudenterna och helårsprestationerna hänförs till. Olika utbildningsområden genererar olika ersättningsbelopp och respektive kurs klassificeras av lärosätet till ett utbildningsområde beroende på kursens ämnesinnehåll.

Summan av universiteten och högskolornas takbelopp för utbildning på grundnivå och avancerad nivå uppgick till 27,7 miljarder kronor under 2024. År 2023 var motsvarande summa ca 27,4 miljarder kronor i 2024 års priser. Anslagen för utbildning på grundnivå och avancerad nivå till de lärosäten som inte har ett takbelopp uppgick till 1,6 miljarder kronor. Därutöver tilldelades universitet och högskolor 0,5 miljarder kronor för särskilda åtaganden. Ett särskilt åtagande är en uppgift som statliga universitet och högskolor har särskild finansiering för och som inte avräknas mot takbeloppet. De totala intäkterna till utbildning på grundnivå och avancerad var ca 37,6 miljarder under 2024, se diagram 5.1.

Lärosätenas totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var 55,2 miljarder kronor 2024, se diagram 5.1. Jämfört med 2023 har de totala kostnaderna ökat med 1,3 miljarder kronor i fasta priser. Lärosätenas intäkter från statsanslag för forskning och utbildning på forskarnivå var 22,6 miljarder kronor 2024. I fasta priser låg dessa intäkter på samma nivå som 2023. Anslagen för forskning och utbildning på forskarnivå utgjorde 41 procent av lärosätenas alla intäkter för forskning under 2024. Lärosätenas forskningsintäkter från externa finansiärer uppgick till 31,4 miljarder kronor 2024 och utgjorde 57 procent av lärosätenas totala forskningsintäkter. Övrig del utgörs av finansiella intäkter.

Diagram 5.1 Lärosätenas intäkter

Miljarder kronor (2024 års priser)

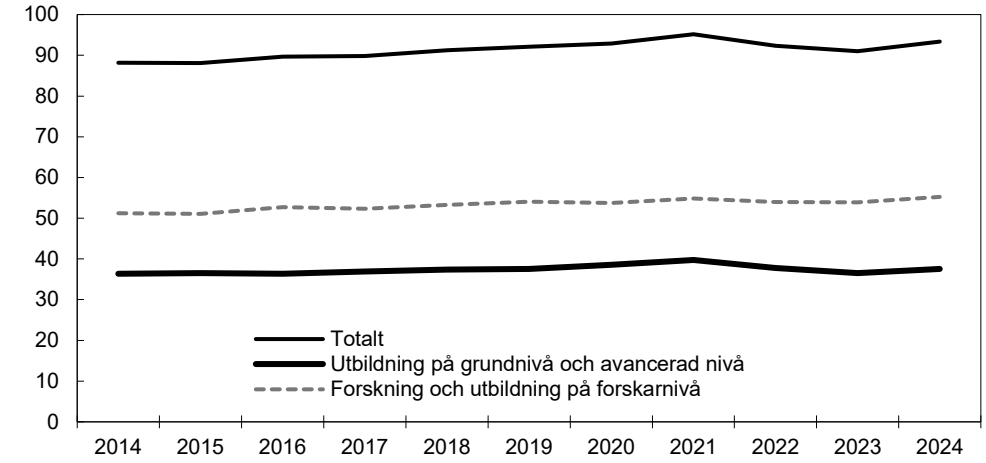

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Myndighetskapitalet fortsätter att minska

Vid utgången av 2024 uppgick de statliga lärosätenas skattade myndighetskapital (summan av lärosätenas balanserade kapitalförändring och årets kapitalförändring) till 13,8 miljarder kronor, en minskning med drygt 1,1 miljarder kronor i 2024 års priser från föregående år. Detta var tredje året i rad som myndighetskapitalet minskade, se diagram 5.2. Av myndighetskapitalet återfanns 4,8 miljarder kronor inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå och 9,0 miljarder kronor inom forskning och utbildning på forskarnivå. Det skattade myndighetskapitalet minskade i relation till lärosätenas kostnader från föregående år, från 17 procent till 16 procent. Myndighetskapitalet minskade inom både forskning och utbildning på forskarnivå, och utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Den största minskningen var inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Regeringen har återkommande följt upp myndighetskapitalet vid myndighetsdialogerna och understrukit vikten av att det används.

Diagram 5.2 Skattat myndighetskapital vid statliga universitet och högskolor (2024 års priser)

Miljoner kronor

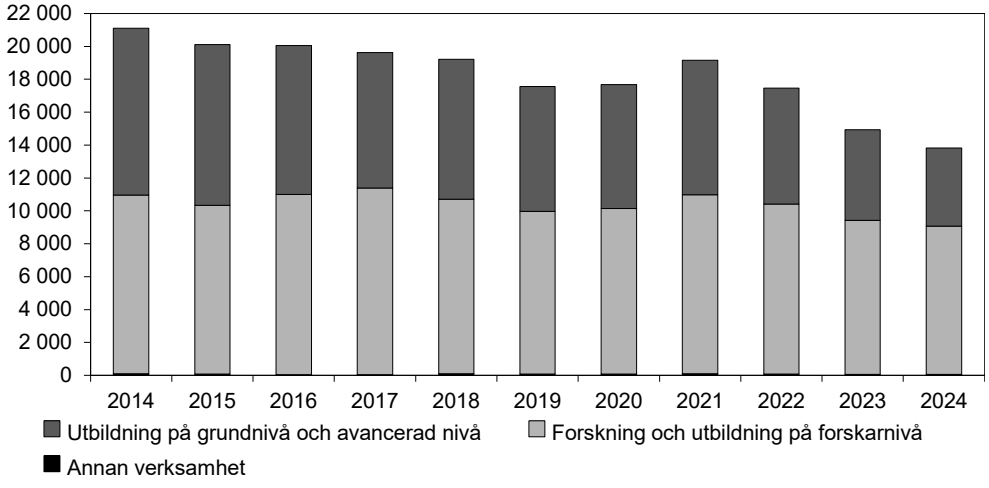

Källa: Universitetskanslersämbetet.

Antalet sökande och antagna ökade under höstterminen

Det totala antalet sökande till utbildningsprogram och kurser ökade med 7 procent höstterminen 2024 jämfört med höstterminen 2023, medan antalet sökande utan tidigare högskolestudier ökade med 9 procent. Det totala antalet antagna till högskoleutbildning hösten 2024 ökade med 6 procent jämfört med föregående höstttermin. Könsfördelningen bland de sökande och antagna har varit i stort sett oförändrad under de senaste åren, dvs. fler kvinnor än män söker respektive blir antagna. Att fler kvinnor antas kan bl.a. bero på att kvinnor i genomsnitt har högre betyg än män från gymnasieskolan. Söktrycket, antal sökande per antagen, har de senaste höstterminerna varit runt 2,0 för yrkesexamensprogram. Samtliga lärarutbildningar hade hösten 2024 ett söktryck som var lägre än det totala söktrycket för yrkesexamensprogram, medan det var högre på sjuksköterskeprogrammet.

Tabell 5.3 Antal helårsstudenter samt resurser för utbildning och forskning vid universitet och högskolor 2024

Universitet/Högskola	Antal helårsstudenter (andelen kvinnor och män inom parentes)	Takbelopp i mnkr	Utfall i mnkr (utfall i procent inom parentes)	Överproduktion (+) eller anslagssparande (-) i mnkr	Ackumulerad överproduktion (+) eller anslagssparande (-) i mnkr (andelen ackumulerad överproduktion (+) eller anslagssparande (-) inom parentes)	Indrag[1]	Anslag för forskning och utbildning på forskarnivå i mnkr
Uppsala universitet	28 922 (60/40)	2 118	2 204 (104)	+86	+283 (+13 %)		2 451
Lunds universitet	29 850 (57/43)	2 458	2 552 (104)	+95	+337 (+14 %)		2 554
Göteborgs universitet	29 129 (66/34)	2 455	2 510 (102)	+55	+102 (+4 %)		1 820
Stockholms universitet	31 063 (64/36)	2 032	2 057 (101)	+25	-151 (-7 %)		1 857
Umeå universitet	17 992 (63/37)	1 647	1 609 (98)	-38	-165 (-10 %)	15	1 286
Linköpings universitet	19 706 (56/44)	1 812	1 812 (100)	0	-173 (-10 %)		1 114
Karolinska institutet	6 849 (73/27)	827	813 (98)	-14	-81 (-10 %)		1 826
Kungl. Tekniska högskolan	14 453 (35/65)	1 385	1 418 (102)	+34	-73 (-5 %)		1 944
Luleå tekniska universitet	7 647 (51/49)	791	732 (92)	-60	-79 (-10 %)	52	452
Karlstads universitet	9 572 (62/38)	801	812 (101)	+11	+120 (+15 %)	9	298
Linnéuniversitetet	15 249 (63/37)	1 246	1 254 (101)	+8	+119 (+10 %)		407
Örebro universitet	10 822 (64/36)	932	981 (105)	+49	-5 (-1 %)		336
Mittuniversitetet	8 417 (68/32)	661	691 (105)	+30	+99 (+15 %)		300
Malmö universitet	13 689 (69/31)	1 114	1 122 (101)	+7	-98 (-9 %)		313
Mälardalens universitet	7 930 (66/34)	723	700 (97)	-22	-1 (0 %)		295
Blekinge tekniska högskola	3 313 (39/61)	301	321 (107)	+20	-1 (0 %)		114
Försvarshögskolan[2]	1 312 (41/59)			0			45
Gymnastik- och idrottshögskolan	876 (39/61)	128	134 (105)	+6	+19 (+15 %)		36
Högskolan i Borås	6 760 (72/28)	590	601 (102)	+10	+34 (+6 %)		111
Högskolan Dalarna	6 682 (64/36)	506	509 (101)	+4	-5 (-1 %)		114
Högskolan i Gävle	6 610 (67/33)	548	546 (100)	-2	+3 (+1 %)		121
Högskolan i Halmstad	6 192 (62/38)	481	488 (101)	+7	+47 (+10 %)		108
Högskolan Kristianstad	5 441 (74/36)	472	460 (97)	-12	+10 (+2 %)		104
Högskolan i Skövde	4 342 (56/44)	371	383 (103)	+12	+21 (+6 %)		70
Högskolan Väst	5 592 (63/37)	445	467 (105)	+22	+35 (+8 %)		98
Konstfack	687 (75/25)	189	193 (102)	+3	+20 (+11 %)		23
Kungl. Konsthögskolan	219 (64/36)	73	74 (101)	0	+4 (+6 %)		14
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm	716 (41/59)	151	151 (100)	+1	-10 (-7 %)		23

Stockholms konstnärliga högskola	412 (66/34)	225	204 (91)	-21	+13 (+6 %)		58
Södertörns högskola	7 670 (69/31)	495	512 (103)	+17	+74 (+15 %)	4	131
Sveriges lantbruksuniversitet[2]	4 233 (72/28)			0			1 305
Chalmers tekniska högskola AB	10 684 (33/67)	1 096	1 115 (102)	+19	-72 (+7 %)		1 058
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	8 061 (61/39)	655	684 (104)	+29	+46 (+7 %)		152
Summa	**331 093 (61/39)**	**27 730**	**28 109**	**379**			**16 374**

Anm.: I tabellen redovisas inte vissa mindre enskilda utbildningsanordnare. Vid dessa lärosäten fanns under 2024 ca 5 700 helårsstudenter varav ca 64 procent var kvinnor och ca 36 procent män.

[1] Indrag av överproduktion som överstiger 15 procent av takbelopp eller anslagssparande som överstiger 10 procent av takbelopp i mnkr.

[2]Försvarshögskolan och Sveriges lantbruksuniversitet har inga takbelopp varför inte detta redovisas i tabellen.

Källor: Universitetskanslersämbetet och regleringsbrev.

Antalet nybörjare i högskolan ökade

Antalet högskolenybörjare, dvs. studenter som för första gången registreras vid högskoleutbildning i Sverige, ökade läsåret 2023/24 med 4 300 jämfört med föregående läsår, se tabell 5.4. Ökningen kan förklaras av en kombination av ökad efterfrågan på högre utbildning och demografisk tillväxt. Av högskolenybörjarna var 59 procent kvinnor och 41 procent män. Under läsåret 2023/24 var medianåldern för alla högskolenybörjare, inklusive inresande studenter, 21,8 år. Bland svenska högskolenybörjare var medianåldern något lägre.

Fler studenter i högskolan

Efter att antalet studenter minskat under läsåret 2022/23, vände trenden och ökade igen under 2023/24. Under läsåret fanns det 336 800 helårsstudenter i högskolan, vilket var 13 400 helårsstudenter fler jämfört med läsåret före. Även antalet registrerade studenter ökade läsåret 2023/24 till 459 100, vilket var 18 000 fler än läsåret före. Av alla registrerade studenter var 62 procent kvinnor och 38 procent var män. Andelen kvinnor i högskolan har ökat under de senaste åren, se tabell 5.4.

Tabell 5.4 Antal högskolenybörjare, helårsstudenter, registrerade studenter

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Högskolenybörjare[1]	86 000	85 800	85 800	86 500	87 700	92 000	92 200	93 700	91 600	95 800
Kvinnor %	57	57	57	58	58	58	59	59	58	59
Män %	43	43	43	42	42	42	41	41	42	41
Helårsstudenter	294 400	293 900	295 200	298 700	300 500	321 600	303 601	325 800	323 400	336 800
Kvinnor %	59	60	59	60	60	60	60	61	61	61
Män %	41	40	41	40	40	40	40	39	39	39
Registrerade studenter[1]	403 900	402 800	402 200	405 400	409 900	428 700	454 100	450 400	441 100	459 100
Kvinnor %	60	60	60	61	61	61	62	62	62	62
Män %	40	40	40	39	39	39	38	38	38	38

[1]Uppgifterna avser läsår, 2024 innebär läsåret 2023/24

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Tillkännagivande in-och utpasseringskontroller vid högskoleprovet

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som anförs i reservation 2 under punkt 2 om att regeringen bör överväga och vid behov lämna förslag på nya arbetssätt och

andra tekniska lösningar som kan bidra till att motverka fusk vid högskoleprovet (bet. 2021/22:UbU26 reservation 2 punkt 2, rskr. 2021/22:412).

Lagen (2022:1101) om in- och utpasseringskontroller vid högskoleprovet trädde i kraft den 1 juli 2023 och in- och utpasseringskontroller genomfördes för första gången vid det högskoleprov som anordnades i oktober 2023. Med anledning av tillkännagivandet beslutade regeringen den 20 december 2023 att i regleringsbrevet för budgetåret 2024 avseende Universitets- och högskolerådet ge myndigheten i uppdrag att analysera om det finns behov av ytterligare åtgärder för att motverka fusk på högskoleprovet, och i så fall föreslå sådana åtgärder (U2023/03655).

Uppdraget redovisades till Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) den 11 december 2024 (U2024/02767). Universitets- och högskolerådet har redovisat att de verktyg myndigheten har fått genom lagstiftningen om in- och utpasseringskontroller vid högskoleprovet bedöms vara tillräckliga för att förhindra att fusk sker genom användning av elektroniskt hjälpmedel. Initialt var tillgången på ordningsvakter till in- och utpasseringskontroller en utmaning men tack vare ett nytt ordningsvakts-förordnande från 2024 ökade tillgången på ordningsvakter. Andra exempel på åtgärder för att förhindra fusk före, under och efter provet är granskning av intyg vid ansökan om anpassat prov, övervakning vid provtillfället och systematisk uppföljning av provresultat. För att säkerställa att syftet med åtgärder mot fusk vid högskoleprovet uppnås granskar Universitets- och högskolerådet insatserna kontinuerligt som en del i det löpande förbättringsarbetet.

Regeringen bedömer att det inte finns behov av ytterligare insatser inom området utan anser att tillkännagivandet med de vidtagna och redovisade åtgärderna är tillgodosett och slutbehandlat.

Övergången till högskolan

Föräldrarnas utbildningsnivå spelar stor roll

Föräldrarnas utbildningsnivå spelar stor roll för benägenheten att påbörja högskole-studier. I årskullen födda 1999 hade 26 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder om föräldrarna hade högst en förgymnasial utbildning. Motsvarande siffra var 83 procent om föräldrarna hade en forskarutbildning. Det grundläggande mönstret är tydligt, skillnaden i övergång till högskolan varierar stort beroende på vilken utbildningsnivå som föräldrarna har. Kvinnor hade en högre övergång till högskole-studier än män i alla grupper.

Stora regionala skillnader i övergången till högskolan

Övergångsfrekvensen till högskoleutbildning, dvs. hur stor andel av en viss årskull som påbörjar högskolestudier, varierar i landet. I genomsnitt för hela landet hade 44 procent påbörjat högskolestudier vid 24 års ålder 2023. Detta var på samma nivå som året innan. Universitetskanslersämbetet studerar varje år skillnaderna i övergångs-frekvensen mellan olika län och kommuner, som i många fall är stor. För 2023 var andelen högst i Stockholms län (52 procent) och lägst i Jämtlands län och Norrbottens län (33 procent). I Danderyds kommun var andelen högst i landet (81 procent), medan flera kommuner hade en övergångsfrekvens som låg under 20 procent. De flesta av dessa kommuner har en liten ungdomsbefolkning, vilket innebär att resultaten bör tolkas med försiktighet. I samtliga län är övergångsfrekvensen högre bland kvinnor än bland män. Skillnaden mellan länen beror på flera bakomliggande faktorer. Universitetskanslersämbetet har tidigare lyft fram den sociala sammansättningen av

befolkningen i länen, geografisk närhet till en ort med högskoleutbildning och situationen på den lokala och regionala arbetsmarknaden som skäl.

Övergångsfrekvensen har varit stabil under de senaste tio åren, men utvecklingen har varit olika i länen. I Stockholms län, som hade högst övergångsfrekvens 2024, har det skett en ökning med 3 procentenheter jämfört med 2013. I Norrbottens län och Jämtlands län har däremot övergångsfrekvensen minskat med 5 respektive 2 procentenheter under samma period.

Personer som är födda i Sverige med utrikes födda föräldrar har högst övergångsfrekvens

Universitetskanslersämbetet har analyserat andelen som har påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder bland personer födda åren 1989–1998 med svensk respektive utländsk bakgrund, se diagram 5.3. Svensk bakgrund definieras som född i Sverige med minst en inrikes född förälder eller född utomlands med två föräldrar födda i Sverige. Utländsk bakgrund redovisas i tre kategorier: personer som är födda i Sverige med utrikesfödda föräldrar, personer som har invandrat före 7 års ålder och personer som har invandrat efter skolstart mellan 7 års och 18 års ålder. Av alla personer födda 1998 som var folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder hade 54 procent av kvinnorna börjat i högskolan senast vid 25 års ålder, och 36 procent av männen. Övergången till högskolestudier bland personer med utländsk bakgrund (totalt för de tre grupperna) var 38 procent, jämfört med 47 procent bland dem med svensk bakgrund. Personer som är födda i Sverige med utrikes födda föräldrar börjar studera vid högskola i högre grad än personer med svensk bakgrund. Högst övergång bland personer med utländsk bakgrund hade kvinnor födda i Sverige med utrikes födda föräldrar, 62 procent. Även för männen var övergången högst i denna grupp tillsammans med män som är utrikes födda och har invandrat före 7 års ålder. Båda dess grupper hade en övergång på 43 procent. Män som har invandrat någon gång i åldern 7–18 år påbörjar högskolestudier i lägst utsträckning. I årskullen 1998 var deras övergångsandel 19 procent medan den var 37 procent bland kvinnorna som hade invandrat i motsvarande åldrar. En större andel av kvinnorna jämfört med männen fortsätter till högskolan i samtliga grupper.

Diagram 5.3 **Andel som har påbörjat svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder av personer som är födda 1989–1998 med svensk eller utländsk bakgrund**

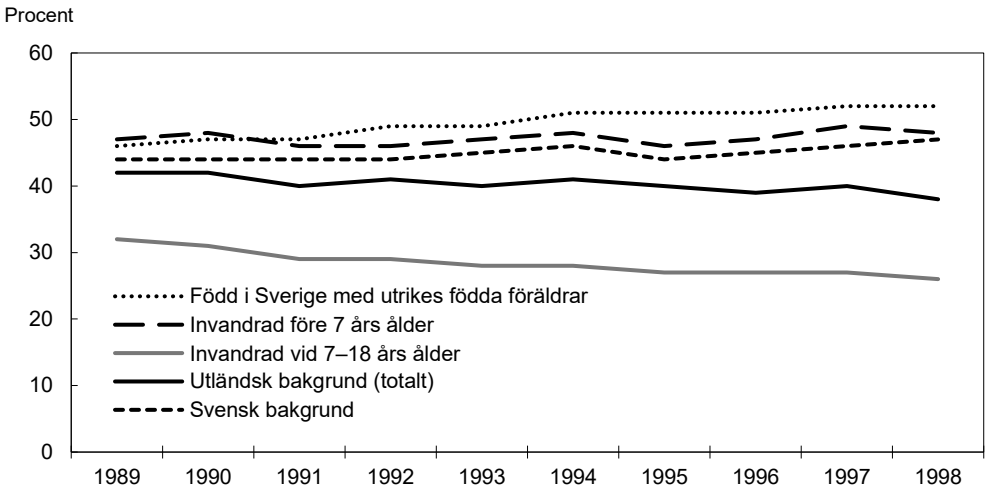

Anm.: Uppgifterna i diagrammet redovisas ej uppdelade på kön, redovisning per kön finns i text ovan.
Källa: Universitetskanslersämbetet.

Stor ökning av antalet examina och examinerade

Läsåret 2023/24 utfärdades 90 600 examina på grundnivå och avancerad nivå vid universitet och högskolor, en ökning med 6 500 examina jämfört med föregående läsår, se tabell 5.5. Kvinnor stod för 65 procent av de utfärdade examina och män för 35 procent. Antalet personer som examinerades uppgick till 79 100, inklusive dem som sedan tidigare hade en eller flera examina. Jämfört med föregående läsår innebar detta en ökning med 6 600 personer. Kvinnor har varit i majoritet bland de examinerade sedan 1977. Läsåret 2023/24 utfärdades 13 600 masterexamina, vilket var en ökning med 900 examina jämfört med året innan. Av dessa utfärdades 53 procent till kvinnor och 47 procent till män. Ungefär 43 procent av dem som tog ut en masterexamen var personer från andra länder som kommit till Sverige för att studera.

Tabell 5.5 Antal examina och examinerade personer, kvinnor och män

	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23	23/24
Examina	81 400	81 300	76 100	78 000	77 600	84 200	87 100	85 600	84 100	90 600
Kvinnor %	63	64	64	64	64	65	64	64	65	65
Män %	37	36	36	36	36	35	36	36	35	35
Examinerade	68 300	68 300	63 400	65 600	65 900	72 000	74 700	73 600	72 500	79 100
Kvinnor %	63	64	64	64	64	65	63	64	64	65
Män %	37	36	36	36	36	35	37	36	36	35

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Antalet personer som tog ut en yrkesexamen ökade

Läsåret 2023/24 tog 37 900 personer ut en yrkesexamen, varav 70 procent kvinnor och 30 procent män. Könsskillnaderna beror bl.a. på att en stor del av de utbildningar som leder till yrkesexamina förbereder för yrken som i dag domineras av kvinnor, t.ex. sjuksköterska och förskollärare. Antalet personer som tog ut yrkesexamina totalt sett ökade med 2 400 personer jämfört med läsåret innan och från de flesta stora programmen ökade antalet examina jämfört med läsåret innan. Bl.a. ökade antalet civilingenjörsexamina med 200 och antalet högskoleingenjörsexamina med 300, däremot var antalet sjuksköterskeexamina på samma nivå som föregående läsår, se tabell 5.6. För en beskrivning av utvecklingen av lärarutbildningen, se avsnittet lärar- och förskollärarutbildning i avsnitt 2.7.

Tabell 5.6 Antal programnybörjare och examina inom vissa yrkesexamensprogram

	Programnybörjare				Examina			
	20/21	21/22	22/23	23/24	20/21	21/22	22/23	23/24
Civilingenjörsexamen	8 300	8 200	7 800	8 000	4 800	4 400	4 300	4 500
Kvinnor %	33	31	31	33	35	35	35	36
Män %	67	69	69	67	65	65	65	64
Högskoleingenjörsexamen	4 500	4 500	4 100	4 000	2 600	2 400	2 000	2 300
Kvinnor %	25	27	25	27	30	30	28	29
Män %	75	73	75	73	70	70	72	71
Läkarexamen	1 600	1 600	1 700	1 700	1 500	1 500	1 400	1 500
Kvinnor %	60	60	60	59	57	58	61	60
Män %	40	40	40	41	43	42	39	40
Tandläkarexamen	400	400	400	400	300	300	300	300
Kvinnor %	66	66	65	68	70	71	67	65
Män %	34	34	35	32	30	29	33	35
Sjuksköterskeexamen	5 900	5 700	5 700	5 900	4 600	4 400	4 400	4 400
Kvinnor %	85	85	84	84	88	88	87	87

Män %	15	15	16	16	12	12	13	13
Specialistsjuksköterskeexamen	2 700	2 700	2700	2 600	2 400	2 600	2 700	2 800
Kvinnor %	87	87	86	87	86	87	88	86
Män %	13	13	14	13	14	13	12	14
Barnmorskeexamen	400	300	400	300	400	300	300	400
Kvinnor %	99	98	99	100	100	100	99	99
Män %	1	2	1	0	0	0	1	1

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Studenternas internationella rörlighet

Studenternas internationella rörlighet fortsätter att öka

De senaste tre läsåren har antalet inresande och utresande studenter ökat kraftigt. Detta efter en stor minskning under läsåret 2020/21 på grund av covid-19-pandemin. Under pandemin var det främst antalet utresande studenter som minskade.

Antalet inresande studenter ökade läsåret 2023/24 med 3 procent jämfört med läsåret innan och var fortsatt på en högre nivå än innan pandemin. Jämfört med föregående läsår ökade inresande utbytesstudenter med nästan 2 procent och fritt resande studenter (s.k. freemover-studenter) ökade med 3 procent.

Antalet svenska studenter som studerar utomlands var på samma nivå

Under läsåret 2023/24 studerade 20 800 svenskar utomlands via utbytesprogram eller som fritt inresande studenter. Det är på samma nivå jämfört med föregående läsår. Medan antalet utresande utbytesstudenter ökade med 2 procent minskade antalet fritt resande studenter med 2 procent jämfört med läsåret innan. Majoriteten av de utresande studerade i Europa och då främst i Storbritannien, Nederländerna och Frankrike. Även Nordamerika och i synnerhet USA lockade många svenska studenter. USA och Storbritannien var de enskilt största mottagarländerna läsåret 2023/24. Förutsättningarna för studenter från Storbritannien att komma till Sverige för studier samt för svenska studenter att åka till Storbritannien har förändrats till följd av Storbritanniens utträde ur EU. Precis som för övriga länder minskade antalet utresande studenter till Storbritannien under pandemin, men till skillnad mot många andra länder har antalet inte ökat igen under de två senaste läsåren. Under läsåret 2023/24 minskade antalet utresande studenter till Storbritannien till totalt 1 900, vilket var en minskning med 23 procent jämfört med året innan.

Av de studenter i svensk högskoleutbildning som tog examen för första gången läsåret 2023/24 hade 11 procent studerat utomlands någon gång under de senaste tolv terminerna inklusive examensterminen. Detta går att jämföra med 9 procent föregående läsår och 14 procent läsåret 2012/13. Ökningen jämfört med föregående läsår beror på att antalet studenter som studerar utomlands har ökat efter covid-19-pandemin. Det är en högre andel bland män än bland kvinnor som har studerat utomlands.

Ökning av antalet nya inresande studenter

Läsåret 2023/24 var det totalt 43 000 inresande studenter som studerade vid svenska universitet och högskolor. Av dem var 29 800 fritt inresande studenter medan 13 200 studerade inom ramen för ett utbytesprogram. Av dem studerade 25 700 för första gången i svensk högskola, de var så kallade nya inresande studenter. Jämfört med föregående år ökade antalet nya inresande studenter med 1 procent.

Könsfördelningen var jämnare bland inresande studenter än utresande, med 56 procent kvinnor och 44 procent män bland inresande studenter och 59 procent kvinnor och 41 procent män bland utresande studenter.

Av de nya inresande utbytesstudenterna läsåret 2023/24 kom 75 procent från Europa. De enskilt största länderna var Tyskland, Frankrike och Italien. Av de nya inresande utbytesstudenterna var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Utanför Europa var det flest nya inresande utbytesstudenter från Kina och Singapore.

Tabell 5.7 Antal in- och utresande studenter, kvinnor och män

	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23	23/24
Inresande	33 200	35 300	35 900	37 900	38 400	39 600	33 300	39 800	41 700	43 000
Kvinnor %	52	52	53	53	53	53	53	55	55	56
Män %	48	48	47	47	47	47	47	45	45	44
Utresande	26 300	25 600	24 100	23 800	23 600	22 500	16 300	20 100	20 900	20 800
Kvinnor %	58	59	58	58	59	59	59	59	60	59
Män %	42	41	42	42	41	41	41	41	40	41

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

Antalet avgiftsbetalande studenter minskade lite

Personer som inte är medborgare i en stat som omfattas av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz (s.k. tredjelandsmedborgare) är som huvudregel skyldiga att betala anmälnings- och studieavgifter vid studier i Sverige.

Antalet avgiftsbetalande studenter har ökat stadigt sedan studieavgifterna för vissa tredjelandsmedborgare infördes 2011. Av de 29 800 fritt inresande studenterna läsåret 2023/24 betalade 9 600 studieavgifter. Bland de betalande fritt inresande-studenterna var 48 procent kvinnor och 52 procent män.

Läsåret 2023/24 examinerades 9 000 inresande studenter, en ökning med lite mer än 1 000 personer jämfört med läsåret innan. Av dessa var 5 000 kvinnor och 4 000 män.

Färre läser kompletterande utbildningar

Under 2024 utbetalades ca 143 miljoner kronor för kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning som motsvarar en svensk högskole-utbildning.

Utbildningen syftar till att studenterna ska avlägga en examen som kan ges efter en högskoleutbildning som motsvarar deras utländska utbildning eller kunna få behörighet, alternativt kunskaper för att i Sverige utöva ett yrke som den utländska utbildningen är relevant för, se tabell 5.8.

Tabell 5.8 Antal helårsstudenter vid kompletterande utbildningar i regeringens särskilda satsning 2024

Kompletterande utbildning		Kompletterande utbildning		Kompletterande utbildning	
Lärar- och förskollärarutbildning	383	Juristutbildning	31	Socionomutbildning	22
Läkarutbildning	63	Biomedicinsk analytikerutbildning	35	Fysioterapeututbildning	12
Tandläkarutbildning	48	Apotekar- och receptarieutbildning	98	Arkitektutbildning	0
Sjuksköterskeutbildning	76	Psykologutbildning	33	Ingenjörsutbildning	0
Barnmorskeutbildning	10				
Totalt antal helårsstudenter[1]					**811**

[1]Antal helårsstudenter är avrundat.

Källa: Särskild redovisning från lärosätena.

Antal bedömningar av utländska utbildningar minskar

Universitets- och högskolerådet ansvarar för bedömning av utländska utbildningar på gymnasial och eftergymnasial nivå. Antalet ansökningar om bedömning minskade med 9 procent 2024 jämfört med 2023. Totalt inkom ca 23 000 ärenden 2024 varav 61 procent rörde kvinnor och 26 procent män (de resterande hade inte uppgett kön, saknar svenskt personnummer eller har uppgett ”annat” i ansökan). Minskningen av inkomna ärenden medförde att antalet avgjorda ärenden minskade till totalt 24 000, en minskning med 9 procent jämfört med 2023. Den genomsnittliga handläggningstiden minskade jämfört med 2023 och uppgick under 2024 till 61 dagar. På två år har den genomsnittliga handläggningstiden minskat med 26 dagar.

Liten minskning av antalet doktorandnybörjare

Antalet doktorandnybörjare 2024 var 3 190 vilket var 120 personer färre jämfört med föregående år. Bland doktorandnybörjarna var det fler kvinnor än män, med 51 procent kvinnor och 49 procent män. I början av 1990-talet var ungefär en tredjedel kvinnor. Könsfördelningen bland doktorandnybörjarna skiljer sig dock åt mellan olika forskningsämnesområden.

En stor del av nybörjarna utgörs av utländska doktorander. Under 2024 fanns det 1 340 utländska nybörjare i utbildning på forskarnivå, vilket motsvarar 42 procent av nybörjarna. Av dessa var 43 procent kvinnor och 57 procent män. Andelen utländska nybörjare har legat relativt konstant omkring 40 till 42 procent det senaste decenniet.

Antalet doktorander uppgick hösten 2024 till 17 800 vilket är 600 färre doktorander än föregående höst. Av doktoranderna var 53 procent kvinnor och 47 procent män. Antalet utfärdade doktorsexamina var ungefär på samma nivå som föregående år. Under den senaste tioårsperioden har antalet examina varit relativt stabilt, se tabell 5.9, men i ett längre perspektiv har antalet doktorsexamina ökat kraftigt.

Av dem som avlade doktorsexamen 2024 var 50 procent kvinnor och 50 procent män. Det finns dock skillnader i könsfördelningen mellan olika ämnesområden, t.ex. utfärdades 34 procent av doktorsexamina inom teknik till kvinnor och 66 procent till män. Medicin och hälsovetenskap var det område som hade högst andel kvinnor, 61 procent var kvinnor och 39 procent var män. Det var även det området med totalt flest utfärdade doktorsexamina. Antalet licentiatexamina var 410 vilket var på samma nivå som föregående år. Andelsmässigt togs 41 procent av alla licentiatexamina 2024 ut av kvinnor och 59 procent av män. Detta beror bl.a. på att mer än hälften av alla licentiatexamina avläggs i teknik där männen är i majoritet.

Tabell 5.9 Antal doktorandnybörjare och doktorsexamina

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nybörjare	3 060	3 030	3 240	3 300	3 240	3 300	3 200	3 040	3 310	3 190
Kvinnor %	47	46	48	50	51	51	50	54	52	51
Män %	53	54	52	50	49	49	50	46	48	49
Examina	2 860	2 990	2 840	2 800	2 750	2 570	2 670	2 740	2 760	2 790
Kvinnor %	47	46	48	48	48	46	47	49	50	50
Män %	53	54	52	52	52	54	53	51	50	50

Anm.: Uppgifterna för 2024 är preliminära då inrapporteringen från lärosätena sker med viss eftersläpning.

Källor: Statistiska centralbyrån och Universitetskanslersämbetet.

5.5 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det övergripande målet att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt har uppnåtts.

Den sammantagna prestationsgraden för utbildning på grundnivå och avancerad nivå har legat på en jämn nivå under de senaste åren även om prestationsgraden har utvecklats olika beroende på ämnesområde. Jämfört med för 15 år sedan har prestationsgraden ökat och är numera på en högre nivå. En bakomliggande orsak till den ökade prestationsgraden bedöms bl.a. vara den ökade andelen program-utbildningar i utbildningsutbudet. Särskilt hög är prestationsgraden på program som leder till en yrkesexamen. Kvinnor fortsätter generellt att ha en högre prestationsgrad än män i alla studieformer.

Intresset för högskolestudier ökar och antalet helårsstudenter i högskolan var betydligt fler läsåret 2023/24 än läsåret innan. Men söktrycket, dvs. antal sökande per antagen, varierar på utbildningar där bristen på utbildade är stor. Under flera år har vissa utbildningar byggts ut, bl.a. vård-, lärar- och ingenjörsutbildningar. Regeringen inledde under 2024 en satsning på ingenjörsutbildningar som kan leda till fler program-nybörjare och examinerade de närmaste läsåren. Regeringen har presenterat en STEM-strategi (U2025/00563) som innehåller ett samlat paket med åtgärder som syftar till att stärka den svenska kompetensförsörjningen inom naturvetenskap och teknik, inklusive ingenjörsutbildningar. Jämfört med läsåret innan ökade både antalet nybörjare och antalet examinerade på civilingenjörsutbildningen läsåret 2023/24.

Under 2024 fortsatte lärosätena arbeta för att uppfylla sina lärosätesspecifika mål för antal examina inom vissa hälso- och sjukvårdsutbildningar och lärar- och förskollärarutbildningar för perioden 2021–2024. När ett år återstod visade Universitetskanslersämbetets uppföljning att måluppfyllelsen var något högre för lärar- och förskollärarutbildningar än för utbildningar inom hälso- och sjukvård. Lärosätena har i sina regleringsbrev fått nya lärosätesspecifika mål för perioden 2025–2028. Det finns fortfarande utmaningar med dimensioneringen av utbildningar mot bristyrken, inte minst inom vårdområdet. Antalet personer som avlade sjuksköterske-examen läsåret 2023/24 var 4 400, vilket var i nivå med läsåret innan. På specialist-sjuksköterskeprogrammet har det varit en tydlig ökning av antalet examina de senaste läsåren. För att universitet och högskolor ska kunna ta emot och examinera fler studenter krävs bl.a. att det finns fler platser för verksamhetsförlagd utbildning (VFU). Åtgärder har vidtagits för att fler VFU-platser ska finnas tillgängliga.

Etableringen på arbetsmarknaden bland de studenter som examineras från högskolan är fortsatt hög. Universitetskanslersämbetets senaste uppgifter visar att 86 procent av både kvinnor och män var etablerade på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter avslutad utbildning.

Genomströmningen varierar mellan olika utbildningar och inom vissa lärar-utbildningar och ingenjörsutbildningar är genomströmningen fortsatt låg. I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1) inleddes en kvalitetssatsning på natur- och teknikområdet och i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) fortsatte regeringen kvalitetsförstärkningen genom att höja ersättningen till utbildningsområdena humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt. Båda satsningarna syftar till att höja kvaliteten genom att möjliggöra mer lärarledd tid och på längre sikt öka genomströmningen. I juli 2023 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att föreslå åtgärder för att utveckla lärar- och förskollärar-utbildningarna i syfte att höja utbildningarnas kvalitet och yrkenas status och

attraktivitet (dir. 2023:111). Uppdraget redovisades i betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet — en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81).

Regeringen har återkommande följt upp myndighetskapitalet vid de årliga myndighetsdialogerna och understrukit vikten av att det används. Lärosätenas myndighetskapital minskade för tredje året i rad.

5.6 Politikens inriktning

5.6.1 Utbildning och forskning för excellens och konkurrenskraft

Regeringens mål är att utbildning och forskning vid universitet och högskolor ska hålla en internationellt sett hög kvalitet och bedrivas effektivt. Kunskap, utbildning och bildning är grunden för samhällsutveckling och välstånd. Den akademiska friheten och lärares och forskares självbestämmande över den egna forskningen och undervisningen ska aktivt främjas och värnas.

Utbildning och forskning inom högskolan ska genomsyras av hög kvalitet. Vetenskaplig excellens är avgörande för att Sverige ska kunna stärka sin konkurrenskraft och ställning som en av världens främsta forskningsnationer. Detta gäller såväl grundforskningen som den tillämpade forskningen, oavsett forskningsområde och ämnesinriktning. Det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning och en god samverkan med det omgivande samhället för ömsesidigt utbyte.

Att utbildningen håller hög kvalitet är avgörande för att Sverige ska fortsätta att utvecklas som kunskapsnation. Högskoleutbildningar ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet. Utbildning av hög kvalitet ökar vårdens, skolans och näringslivets tillgång till välutbildad personal och stärker individers möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Det rustar också studenterna väl för ett långt arbetsliv. För att uppnå det bör lärosätenas utbildningsutbud mer effektivt styras mot hög kvalitet, relevans för samhällets och arbetsmarknadens behov av framtida kompetens, samtidigt som möjligheterna till bildning är goda. Enligt högskolelagen ska jämställdhet mellan kvinnor och män alltid iakttas och främjas i högskolornas verksamhet.

Det finns goda skäl att utbildning på campus har varit kärnan i den akademiska traditionen under lång tid. Regeringen menar att det bör vara så även fortsatt. Distansutbildning kan i vissa fall vara viktigt för att öka möjligheten till vidareutbildning så att studenter kan kombinera arbete och familjeliv med studier. Samtidigt ställer distansutbildning av hög kvalitet stora krav på både pedagogik och tekniska lösningar. Oavsett i vilken form som utbildningen ges, har universitet och högskolor i uppgift att hålla hög utbildningskvalitet. Det är viktigt att det finns plats för det akademiska samtalet och att studenter, lärare och forskare möts och med kunskap i fokus kan utveckla perspektiv på utbildningen som berikar hela samhället.

För att stärka förutsättningarna för hög kvalitet i utbildning och utbildningsutbud fortsätter regeringen att prioritera höjda ersättningsbelopp till flera utbildningsområden. Det är en viktig signal om att hög kvalitet ska vara i fokus. Regeringens kvalitetssatsningar inom utbildningsområdena natur och teknik respektive humaniora, samhälle, juridik och teologi skapar förutsättningar för höjd kvalitet inom de utbildningar som är störst inom högskolan. Det innebär att nära tre fjärdedelar av studenterna får del av kvalitetssatsningarna. Det är viktigt att de ökade resurserna per student kan omsättas i bl.a. ökad lärarledd tid för att främja studenters lärande och förståelse. Det ger studenter bättre förutsättningar att förstå komplexa samband,

reflektera kritiskt och nå djupare kunskaper inom sitt ämne. Universitet och högskolor ansvarar för att organisera och utveckla verksamheten och utbildningsutbudet för att uppnå hög kvalitet i utbildningen, stärka kompetensförsörjningen för arbetsmarknadens behov och säkerställa att resurserna utnyttjas effektivt.

5.6.2 Stärkt akademisk frihet

Akademisk frihet är en grundläggande förutsättning för utbildning och forskning i världsklass och en viktig beståndsdel i ett demokratiskt och starkt samhälle med ett öppet debattklimat. Den kan dock inte tas för given utan behöver aktivt främjas och värnas. Forskare och lärare behöver ha förutsättningar för att dels fritt söka kunskap och kunna utforska det omgivande samhället, dels fritt sprida kunskap. Därför har en särskild utredare fått i uppdrag att analysera och föreslå ändringar för att stärka forskares och lärares akademiska frihet i Sverige (dir. 2025:42). Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2026.

Verksamheten vid universitet och högskolor skiljer sig i många avseenden från flertalet andra statliga förvaltningsmyndigheter, inte minst mot bakgrund av principerna om forskningens frihet och akademisk frihet. Det är viktigt att se över hur t.ex. detaljreglering genom regelverk och uppdrag kan undvikas för att på så vis minska den administrativa överbyggnaden och ge förutsättningar för lärosätena att fokusera på kärnverksamheten. Regeringen har därför gett Statskontoret i uppdrag att analysera konsekvenserna av universitets och högskolors administrativa uppgifter (U2024/01755). Uppdraget redovisades den 11 september 2025. Regeringen avser även att lämna en proposition om att viss forskning ska undantas från kraven på etikprövning, (se avsnitt 6.5.1).

5.6.3 Kvalitet som bygger kunskap

Regeringen har inlett ett kvalitetslyft sedan 2024 och tar nu steg för att öka resurserna inom musikutbildningar och inom förskollärar- och lärarutbildningar (se även avsnitt 5.6.5). Genom att öka och frigöra resurser till kvalitet skapas möjligheter för mer lärarledd tid och nödvändiga investeringar i utbildningsmiljöer som ger förutsättningar för att bedriva undervisning som förbereder studenterna för deras kommande yrkesliv. Syftet med utbildning är inte enbart examen utan också att förmedla perspektiv som ger möjlighet till personlig utveckling och skapar förutsättningar för ett aktivt deltagande i det demokratiska samhället. Studenter i högskolan behöver få möjlighet att utveckla såväl sina ämneskunskaper som sin förmåga att förstå och kommunicera det akademiska språket, oavsett vilken utbildning de går. Så kallad akademisk litteracitet kan även stärka studenters kritiska tänkande och förmåga att se problem ur olika perspektiv.

Studenter från lärosätenas musikutbildningar bidrar till ett starkt nationellt och internationellt kulturliv och de kreativa näringarna. Samtidigt är arbetsmarknaden för musiker hårt internationellt konkurrensutsatt vilket innebär att kvalitetskraven på studenterna är höga. För att värna en hög kvalitet inom utbildningarna höjs ersättningen för musikområdet vilket möjliggörs genom att antalet utbildningsplatser inom området minskas.

Starka utbildnings- och forskningsmiljöer med utvecklad samverkan mellan lärosäten och näringsliv samt ett aktivt arbete för att främja den akademiska friheten kan attrahera internationell kompetens. Det är viktigt att fortsatt arbeta för ökad internationalisering och det måste finnas goda möjligheter för utländska forskare och doktorander att verka i Sverige. Därför har en utredare fått i uppdrag att bl.a. föreslå åtgärder som förbättrar möjligheterna att attrahera och behålla utländska doktorander och forskare i Sverige (HR2024/00827). Uppdraget redovisades den 4 december 2024

i promemorian Bättre migrationsrättsliga regler för forskare och studenter (Ds 2024:31) som har remitterats. Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen vill att fler svenskar ska arbeta inom EU:s förvaltning för att öka möjligheterna till inflytande för Sverige samt för att bidra till ökad kunskap om Sverige inom EU. Det finns även anledning att stärka kompetensförsörjningen till svenska myndigheter och institutioner för att bidra till en högkvalificerad och effektiv förvaltning i Sverige. Genom att satsa på högkvalitativa masterprogram i offentlig förvaltning bl.a. med EU-inriktning kan kompetensförsörjningen till offentlig sektor samt EU:s institutioner, myndigheter och organ förstärkas. Särskilda medel satsas därför för att ett urval lärosäten ska kunna genomföra sådana masterprogram som kan bidra till utvecklingen av den offentliga sektorn och som ökar förutsättningarna för att studenterna ska kunna konkurrera om framtida tjänster inom EU.

5.6.4 Starka och robusta samhällen

I robusta samhällen finns strukturer och processer som utgör förmågor att förebygga och stå emot företeelser som utmanar den sociala hållbarheten. Globalt sett har demokratin utvecklats i en negativ riktning de senaste decennierna och i allt fler länder begränsas demokratin av förtryck såsom attacker mot civilsamhället och en ökad statlig kontroll av media. Den negativa utvecklingen är i sin tur relaterad till såväl brist på hållbar tillväxt som säkerhetspolitiska faktorer. Att vända denna trend är avgörande för det globala samfundets förmåga att möta vår tids stora utmaningar.

Möjligheten för judar i Sverige att leva tryggt och säkert begränsas av den antisemitism som förekommer i samhället. Under månaderna som följde efter Hamas terrorangrepp den 7 oktober 2023 har antalet hatbrottsanmälningar med antisemitiska motiv ökat kraftigt i Sverige. Göteborgs universitet har i uppdrag att genom Segerstedtinstitutet sprida kunskap om arbetsmetoder mot antisemitism till aktörer som har en viktig roll i att motverka antisemitism bland barn och unga. För att ge Segerstedtinstitutet bättre förutsättningar för detta viktiga arbete förstärker regeringen satsningen under 2026–2028.

Svenska lärosäten behöver stå rustade för att möta det allvarliga säkerhetsläget, vilket bl.a. ställer stora krav på god cybersäkerhet. Europeiska unionens direktiv om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå inom EU, det s.k. NIS2-direktivet, föreslås genomföras i svensk rätt genom att införa en ny cybersäkerhetslag. Regeringen beslutade den 12 juni 2025 lagrådsremissen Ett starkt skydd för nätverks- och informationssystem – en ny cybersäkerhetslag (Fö2025/01006). De universitet och högskolor som kommer att omfattas av lagen ska vidta åtgärder för att skydda sina nätverks- och informationssystem samt rapportera betydande incidenter, vilket innebär ökade kostnader. Regeringen tillför därför särskilda resurser för att berörda lärosäten ska kunna vidta åtgärder som uppfyller de krav som följer av den nya cybersäkerhetslagen.

Medieinstitutet Fojo vid Linnéuniversitetet arbetar sedan mer än 50 år med vidareutbildning för yrkesverksamma journalister. Journalistiken står inför allt större utmaningar såsom inverkan av artificiell intelligens (AI), desinformation, det växande inflytandet från sociala medier och ökad polarisering. Med AI:s intåg behövs mer kunskap om värdering av nyheter och källor och journalister behöver bättre verktyg för att navigera i en alltmer komplex yrkesroll.

5.6.5 Samhällets och näringslivets kompetensförsörjning

Utbildning och forskning av hög kvalitet är helt avgörande för Sveriges välstånd. Genom gröna och andra banbrytande innovationer och världsledande utbildning och

forskning skapas förutsättningar för framtidens nya jobb och stärkt konkurrenskraft i industrin. Utbildning och praktiknära forskning av hög kvalitet möjliggör också stärkt kvalitet i skolan och i vården. För hälso- och sjukvården är god kompetensförsörjning en nyckelfråga. Tillgången till personal är bl.a. en förutsättning för fler vårdplatser och minskade vårdköer. Regeringens satsning på kompletterande utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning är en viktig väg för att stärka kompetens-försörjningen inom bl.a. vården. Samtidigt är det en väg in för personer som inte kan arbeta inom ett bristyrke som de utbildat sig för. Regeringen har som ambition att utöka antalet kompletterande vårdutbildningar inom de medel som avsatts för satsningen.

För att Sverige ska stå starkt och konkurrenskraftigt inför framtiden och fortsätta att utvecklas som kunskapsnation är kompetensförsörjningen avgörande. Regeringens har beslutat om en STEM-strategi (Science, Technology, Engineering and Mathematics) som spänner över hela utbildningssystemet från förskola till forskarutbildning och har inrättat en STEM-delegation för att långsiktigt stärka förutsättningarna för att fler personer ska ha intresset och de kunskaper som behövs för att söka till och fullfölja en utbildning inom STEM (se även avsnitt 2.9.1).

Utbildningsutbudet bör utvecklas för att stärka konkurrenskraften

För att förbättra möjligheterna till vidareutbildning för yrkesverksamma med specialistkompetens har regeringen satsat särskilt på korta kurser för yrkesverksamma. Syftet är att medlen ska kunna bidra till att utveckla ett särskilt kvalificerat utbildningsutbud inom prioriterade områden, bl.a. STEM-området. Nu satsar regeringen på att bibehålla nivån permanent vilket gör det möjligt att fortsätta utvecklingen av utbildning inom bl.a. batterier och produktionsteknik, kärnkrafts-teknik och AI.

Det är viktigt att de resurser som avsätts för utbildning används effektivt. Lärosätenas myndighetskapital har ökat under flera år. Även om myndighetskapitalet inom utbildning minskat kraftigt under de senaste åren finns det behov av att se över detta. För att uppnå ett effektivt resursutnyttjande och ett utbildningsutbud av hög kvalitet som är relevant för samhällets och arbetsmarknadens behov av högskoleutbildning bedömer regeringen att styrningen behöver utvecklas. Regeringen avser därför att utreda hur lärosätenas utbildningsutbud mer effektivt kan styras mot ett utbildnings-utbud av hög kvalitet som är relevant för samhällets och arbetsmarknadens behov av framtida kompetens, samtidigt som möjligheterna till bildning är goda och lärosätenas autonomi och rådighet värnas. Utredningen ska även lämna förslag som kan förbättra uppföljning och kontroll av myndighetskapitalet.

De kommande årens samhällsutveckling och omställning medför att fler yrkesverksamma kommer att behöva kompetensutveckling. Det är därför viktigt att det finns ett relevant, kvalificerat och resurseffektivt utbildningsutbud som kan erbjudas till personer i behov av omställning och fortbildning. För att ge lärosätena bättre förutsättningar att utveckla ett sådant flexibelt och kvalificerat utbildningsutbud kan ersättningssystemet i vissa delar behöva anpassas. Utbildningsdepartementet har remitterat och bereder just nu ett förslag på en ersättningsmodell för hur universitets och högskolors utbildningsutbud kan utvecklas för att möta de nya behov som uppkommer i en föränderlig arbetsmarknad (U2025/01339). För att påskynda utvecklingen av ett sådant utbud bl.a. inom STEM-ämnena satsar regeringen också på riktade resurser till ett antal lärosäten och avser att presentera förslag på en särskild ersättningsmodell för universitet och högskolor avseende utbildning för yrkes-verksamma med fokus på omställning och vidareutbildning.

Utbildning för att höja kvaliteten i skolan

Regeringens bedömning

Det finns behov av att reformera lärarutbildningarna för att höja kvaliteten. Det kan leda till förordningsändringar som avviker från de bedömningar som har legat till grund för den nuvarande regleringen av den utbildningsvetenskapliga kärnan. Reformbehovet kan även leda till ändringar som avviker från de bedömningar som tidigare legat till grund för speciallärar- och specialpedagogutbildningarna.

Skälen för regeringens bedömning

Lärarens kompetens spelar en avgörande roll för elevernas framgång i skolan. Det finns ett tydligt samband mellan å ena sidan en väl fungerande lärarutbildning och å andra sidan barns utveckling och elevers studieframgång. Det innebär att det för skolväsendets utveckling är mycket viktigt att lärar- och förskollärarutbildningarna håller hög kvalitet och utbildar professionella lärare och förskollärare med hög kompetens. Därför måste både kraven på utbildningarnas kvalitet och på lärarstudenterna vara höga.

Samtidigt finns det många nyexaminerade lärare som anser att de inte blivit tillräckligt förberedda för vad undervisningsuppdraget i verkligheten kräver. Denna utveckling behöver vändas. Utbildningarna behöver reformeras så att en student efter genomgången utbildning är förberedd för yrkesutövningen.

Mot denna bakgrund har en särskild utredare haft i uppdrag att lämna förslag inom tre områden: höjda antagningskrav till vissa utbildningar, samarbete mellan lärarutbildningar och innehållet i lärar- och förskollärarutbildningarna (dir. 2023:111). Uppdraget redovisades i betänkandet Ämneskunskaper och lärarskicklighet – en reformerad lärarutbildning (SOU 2024:81). När det gäller innehållet i utbildningarna föreslås bl.a. ett ökat fokus på ämnesstudier och ämnesdidaktiska studier med 15 högskolepoäng och en motsvarande minskning av omfattningen när det gäller den vetenskapliga kärnan.

Regeringen har tidigare gjort uttalanden till riksdagen som rör utbildningarnas nuvarande utformning. I propositionen Bäst i klassen (prop. 2009/10:89) gjorde regeringen bedömningen att centrala och generella kunskaper för lärare och förskollärare bör utgöra en utbildningsvetenskaplig kärna och att studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan bör omfatta 60 högskolepoäng. Vidare gjordes bedömningen att den som har tillräckliga kunskaper i minst ett ämne bör kunna få en ämneslärarexamen efter en kompletterande pedagogisk utbildning, som bör omfatta 90 högskolepoäng, och att speciallärarexamen bör utökas med specialiseringar mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning och utvecklingsstörning. Vid den nu pågående översynen av utbildningarna behöver det finnas utrymme att ändra utbildningarnas struktur och utformning. Det kan också visa sig att det finns behov av följdändringar i de alternativa vägarna till en lärarexamen och att det framöver behöver göras ändringar när det gäller speciallärar- och specialpedagogutbildningarna.

Regeringen avser att arbeta vidare med utredarens förslag för att höja kvaliteten och bl.a. höja ersättningsbeloppen inom ram för lärar- och förskollärarutbildningarna. I kommande budgetproposition återkommer regeringen med förslag inom ram mot bakgrund av de förändringar som planeras. Utredningens förslag påverkar alla lärar- och förskollärarutbildningar som bedrivs vid ett flertal lärosäten. Förslagen medför behov av ökad samverkan mellan lärosätena för att säkerställa hög kvalitet i utbildningarna. För att förtydliga lärosätenas gemensamma ansvar för ett fortsatt varierat utbud av lärarutbildningar, som även omfattar ansvaret för ämnes-

lärarutbildning i små ämnen, satsar regeringen särskilda medel inom ram för att stödja detta. Regeringen satsar också på vidareutbildning i kognitionsvetenskap för dem som undervisar i utbildningarna.

För att få fler skickliga lärare i skolan är det viktigt att skapa attraktiva utbildningsvägar. En sådan väg är Arbetsintegrerad lärarutbildning där studenter kan kombinera arbete och studier. Den tillfälliga satsningen på sådan utbildning beräknas förlängas till 2032. För att den svenska skolan ska hålla hög kvalitet är det avgörande att den vilar på vetenskaplig grund och att undervisningsmetoderna är evidensbaserade. Regeringen bedömer att behovet av praktiknära skolforskning är stort och att verksamheten har potential att utvecklas för att få ännu större genomslag i klassrummen och på skolresultaten. I forsknings- och innovationspropositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) presenterade regeringen satsningar på sådan forskning under kommande år.

5.6.6 Forskningsanslagen ska i större utsträckning premiera excellens

De satsningar som presenterades i forsknings- och innovationspropositionen innebär stora ökningar av resurserna till forskning. Av den totala ökningen riktas en väsentlig del till förstärkningar av universitets och högskolors anslag till forskning och utbildning på forskarnivå. Det är angeläget att ökade forskningsanslag i likhet med andra satsningar på forskning fördelas på ett sådant sätt att de bidrar till att de övergripande målen om excellens, innovation och internationalisering uppnås. Regeringen avser därför fördela ökade medel till forskningsanslag till de områden och de lärosäten som bäst kan uppfylla målen. Se tabell 5.11 och 5.12 för en samlad redovisning av de ökningar som föreslås till respektive lärosäte.

Universitets och högskolors roll i innovationssystemet

Holdingbolagen vid universitet och högskolor stödjer Sveriges konkurrenskraft genom att bidra till att forskningsresultat och innovationer kommersialiseras så att de kommer till nytta i samhället. Regeringen avser att se över grunden för fördelning av medel för holdingbolagen för kommande år. I samband med att ett nytt innovationskontor inrättas för kulturella och kreativa branscher kommer regeringen även se över fördelningen av medel för alla innovationskontor som i dag tilldelas särskilda medel.

5.7 Den årliga revisionens iakttagelser

Umeå universitet har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2024. Som grund för uttalande om reservation anger Riksrevisionen följande. Umeå universitet har under flera års tid ackumulerat ett överskott i avgiftsområdena uppdragsforskning och uppdragsutbildning. Det ackumulerade överskottet uppgår till 25 316 000 kronor respektive 22 398 000 kronor per den 31 december 2024. Det avviker från det ekonomiska målet om full kostnadstäckning enligt 5 § avgiftsförordningen (1992:191) respektive 5 § förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Avgifter ska beräknas så att intäkterna täcker verksamhetens kostnader på ett eller några års sikt. Umeå universitet har i en skrivelse till regeringen redogjort för de åtgärder universitetet avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Karolinska institutet har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2024. Som grund för uttalande om reservation anger Riksrevisionen följande. Karolinska institutet har under flera års tid ackumulerat ett överskott i avgiftsområdena uppdragsforskning och uppdragsutbildning. Det ackumulerade

överskottet uppgår till 49 389 000 kronor respektive 32 453 000 kronor per den 31 december 2024. Det avviker från det ekonomiska målet om full kostnadstäckning enligt 5 § avgiftsförordningen (1992:191) respektive 5 § förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Avgifter ska beräknas så att intäkterna täcker verksamhetens kostnader på ett eller några års sikt. Karolinska institutet har i en skrivelse till regeringen redogjort för de åtgärder universitetet avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Kungl. Tekniska högskolan har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2024. Som grund för uttalande om reservation anger Riksrevisionen följande. Kungliga tekniska högskolan har under flera års tid ackumulerat ett överskott i avgiftsområdet utbildning av studieavgiftsskyldiga studenter. Det ackumulerade överskottet uppgår till 25 423 000 kronor per den 31 december 2024. Det avviker från det ekonomiska målet om full kostnadstäckning enligt 6 § förordningen om anmälningsavgift och studieavgift vid universitet och högskolor. Avgifter ska beräknas så att intäkterna täcker verksamhetens kostnader på ett eller några års sikt. Kungl. Tekniska högskolan har i en skrivelse till regeringen redogjort för de åtgärder universitetet avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Malmö universitet har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2024. Som grund för uttalande om reservation anger Riksrevisionen följande. Malmö universitet har under flera års tid ackumulerat ett överskott i avgiftsområdet uppdragsutbildning. Det ackumulerade överskottet uppgår till 32 407 000 kronor per den 31 december 2024. Det avviker från det ekonomiska målet om full kostnadstäckning enligt 5 § förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Avgifter ska beräknas så att intäkterna täcker verksamhetens kostnader på ett eller några års sikt. Malmö universitet har i en skrivelse till regeringen redogjort för de åtgärder universitetet avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Högskolan Dalarna har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2024. Som grund för uttalande om reservation anger Riksrevisionen följande. Högskolan Dalarna har under flera års tid ackumulerat ett överskott i avgiftsområdet uppdragsutbildning. Det ackumulerade överskottet uppgår till 38 006 000 kronor per den 31 december 2024. Det avviker från det ekonomiska målet om full kostnadstäckning enligt 5 § förordningen (2002:760) om uppdragsutbildning vid universitet och högskolor. Avgifter ska beräknas så att intäkterna täcker verksamhetens kostnader på ett eller några års sikt. Högskolan Dalarna har i en skrivelse till regeringen redogjort för de åtgärder högskolan avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Konstfack har fått en revisionsberättelse med reservation avseende sin årsredovisning för 2024. Som grund för uttalande om reservation anger Riksrevisionen följande. Konstfack har inte återrapporterat vilka insatser som bedömts relevanta och vidtagits för att myndigheten ska bidra till de mål som anges i den nationella strategin för svenskt deltagande i Horisont Europa. Återrapporteringskravet framgår av det gemensamma regleringsbrevet 2024 för universitet och högskolor. Avsaknaden av återrapportering är inte förenlig med 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Konstfack har i en skrivelse till regeringen lämnat den saknade återrapporteringen.

Regeringen har följt upp Riksrevisionens iakttagelser med berörda myndigheter och avser att följa utvecklingen.

5.8 Budgetförslag

Ersättningsbelopp

Samtliga ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer räknas upp med pris- och löneomräkningen på 1,84 procent. Därutöver höjs ersättningsbeloppet för humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt utbildningsområde med 1 050 kronor per helårsprestation i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 16 avsnitt 5.8). För 2027 beräknas ersättningsbeloppet öka med ytterligare 525 kronor per helårsprestation. Även ersättningsbeloppet per helårsstudent för naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt utbildningsområde höjs med ytterligare 1 040 kronor i enlighet med vad som aviserades i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 16 avsnitt 5.6.3).

Ersättningsbeloppet för utbildningsområdet musik höjs utöver pris- och löneomräkningen med 24 000 kronor per helårsstudent och med 11 000 kronor per helårsprestation för att skapa möjligheter att höja utbildningens kvalitet. Sammanlagt innebär det en höjning med 15 procent per helårsstudent och 11 procent per helårsprestation. Höjningen görs inom ram vilket innebär att den totala kostnaden för utbildningsområdet inte ökar.

Ersättningsbeloppen för helårsstudenter och helårsprestationer bör för budgetåret 2026 uppgå till de belopp som presenteras i tabell 5.10.

Tabell 5.10 Ersättningsbelopp för helårsstudenter och helårsprestationer

Kronor

UTBILDNINGSOMRÅDE	HST	HPR
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	37 363	26 486
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	66 824	53 728
Vård	67 732	58 664
Odontologiskt	56 011	65 247
Medicinskt	75 688	92 063
Undervisning[1]	45 445	47 608
Verksamhetsförlagd utbildning[2]	64 403	62 486
Övrigt[3]	51 165	41 562
Design	180 536	109 995
Konst	256 301	110 034
Musik	179 753	109 479
Opera	371 174	222 040
Teater	358 917	178 773
Media	366 276	293 401
Dans	252 427	139 480
Idrott	131 538	60 870

[1]Avser utbildning inom det allmänna utbildningsområdet och den utbildningsvetenskapliga kärnan.
[2]Avser verksamhetsförlagd utbildning inom lärar- och förskollärarutbildning.
[3]Avser utbildning i vissa ämnen inom humanistiskt utbildningsområde enligt uppdrag i regleringsbrev, journalistutbildning, bibliotekarieutbildning samt praktiska och estetiska kurser inom lärarutbildning med inriktning mot tidigare år, inom grundlärarutbildning och inom förskollärarutbildning.

Ökade forskningsanslag

I enlighet med vad som angavs i forsknings- och innovationspropositionen 2024 fördelas direkta forskningsanslag till universitet och högskolor med hjälp av kvalitetsindikatorer. I fördelningen används indikatorer som är beräknade av Vetenskapsrådet. Det innebär att indikatorn för externa medel är något utvecklad. Bland annat väger forskningsbidrag från EU högre i syfte att öka lärosätenas

incitament att söka EU-medel. Därutöver permanentas de tillskott till de direkta forskningsanslagen som ingick i propositionen Vårändringsbudgeten för 2025 i denna proposition.

Baserat på kvalitetsindikatorerna görs även en omfördelning av befintliga resurser, där 5 procent av respektive lärosätes direkta forskningsanslag ingår. I denna omfördelning ingår inte de medel till strategiska forskningsområden (SFO) som lärosätet erhåller. Skälet till detta är att delar av SFO-medlen i många fall skickas vidare till andra lärosäten som deltar i samma SFO. I det belopp som omfördelas undantas 50 procent av lärosätets basresurs för att markera betydelsen av forskningsanknytning i alla utbildningar på grundnivå och avancerad nivå. Beräkningen av omfördelningen är därmed i linje med hur sådan omfördelning har gjorts tidigare. Regeringen avser inte att omfördela ytterligare medel under 2027 och 2028.

De ökade resurserna till forskning och utbildning på forskarnivå möjliggör att den finansiering som sker från lärosäten för att säkerställa driften av forskningsinfrastrukturen MAX IV vid Lunds universitet kan upprätthållas. MAX IV är en nationell anläggning som är viktig för svenska forskare. Utöver den finansiering som kanaliseras via forskningsfinansiärer är det rimligt att de som använder anläggningen för sin forskning också bidrar till anläggningens kostnader och till dess utveckling. Det stärker det nationella engagemanget vilket är avgörande för att MAX IV ska utvecklas som resurs för forskare.

Tabell 5.11 visar tillskotten i de olika propositionerna. Tillskotten i propositionen Vårändringsbudget för 2025 permanentas i denna budgetproposition. Beräkningen för budgetpropositionerna för 2027 och 2028 är planeringsförutsättningar och kommer att justeras i respektive budgetproposition när uppdaterade indikatorer är tillgängliga. Beloppen för 2027 och 2028 är inte inräknade i respektive lärosätes anslagsberäkningar.

Tabell 5.11 Fördelning och omfördelning med kvalitetsindikatorer

Miljoner kronor

	VÄB25	BP2026	omförd.	*BP2027*[1]	*BP2028*[1]	*Totalt*[1]
Uppsala universitet	14,5	19,7	-9,6	*12,8*	*12,0*	*49,4*
Lunds universitet	17,5	23,6	3,7	*15,3*	*14,4*	*74,5*
Göteborgs universitet	12,3	16,0	-4,0	*10,4*	*9,8*	*44,6*
Stockholms universitet	10,9	14,6	-11,5	*9,5*	*8,9*	*32,3*
Umeå universitet	5,8	7,7	-18,5	*5,0*	*4,7*	*4,6*
Linköpings universitet	7,4	10,3	8,3	*6,7*	*6,3*	*39,0*
Karolinska institutet	14,3	20,5	14,9	*13,3*	*12,5*	*75,4*
Kungl. Tekniska högskolan	9,4	14,4	11,2	*9,3*	*8,7*	*53,0*
Luleå tekniska universitet	3,2	4,6	3,2	*3,0*	*2,8*	*16,8*
Sveriges lantbruksuniversitet	7,6	10,1	-1,8	*6,5*	*6,1*	*28,6*
Chalmers	7,5	12,3	20,5	*8,0*	*7,5*	*55,8*
Karlstads universitet	1,1	1,4	-4,6	*0,9*	*0,8*	*-0,3*
Linnéuniversitetet	1,7	2,2	-3,6	*1,5*	*1,4*	*3,2*
Örebro universitet	1,9	2,4	-1,9	*1,5*	*1,4*	*5,3*
Mittuniversitetet	1,1	1,2	-6,4	*0,8*	*0,7*	*-2,6*
Malmö universitet	1,2	1,7	-2,4	*1,1*	*1,0*	*2,6*
Mälardalens universitet	1,2	1,6	-4,3	*1,0*	*1,0*	*0,5*
Handelshögskolan	1,2	1,6	7,3	*1,0*	*1,0*	*12,1*
Blekinge tekniska högskola	0,4	0,5	-2,2	*0,3*	*0,3*	*-0,8*
Högskolan i Borås	0,6	0,9	1,3	*0,6*	*0,5*	*3,9*

Högskolan Dalarna	0,4	0,6	-0,6	*0,4*	*0,3*	*1,1*
Högskolan i Gävle	0,4	0,6	-0,6	*0,4*	*0,4*	*1,2*
Högskolan i Halmstad	0,5	0,8	0,6	*0,5*	*0,5*	*2,8*
Högskolan Kristianstad	0,2	0,3	-1,7	*0,2*	*0,2*	*-0,8*
Högskolan i Skövde	0,4	0,4	0,2	*0,3*	*0,3*	*1,6*
Högskolan Väst	0,6	0,6	0,2	*0,4*	*0,4*	*2,2*
Södertörns högskola	0,7	0,9	0,9	*0,6*	*0,6*	*3,7*
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	1,0	1,2	1,2	*0,8*	*0,7*	*4,9*
	125,0	**172,6**	**0,0**	***112,0***	***105,0***	***514,6***

[1]Uppgifterna för 2027 och 2028 är planeringsförutsättningar.

I enlighet med forsknings- och innovationspropositionen 2024 fördelas medel till särskilda satsningar samt medel till de mindre, statliga lärosäten som inte omfattas av fördelningen av medel med kvalitetsindikatorer för att ge dessa lärosäten möjligheter att stärka och utveckla sin forskning. Av tabell 5.12 framgår dessa tillskott. Utöver detta görs särskilda satsningar på praktiknära forskning för lärare och praktiknära forskarskola för sjuksköterskor (forsknings- och innovationspropositionen 2024 avsnitt 13.1.12) genom anslag 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor*.

Tabell 5.12 Särskilda satsningar m.m.

Miljoner kronor

	VÄB25	2026	2027	2028-
Uppsala universitet[1]	12	12	15	20
Lunds universitet[1]	12	12	15	20
Stockholms universitet[2]	8	8	8	8
Linköpings universitet[3]	2,5	2,5	2,5	2,5
Kungl. Tekniska högskolan[1,4]	102	117	120	125
Luleå tekniska universitet[1,5]	42	42	50	70
Chalmers Tekniska Högskola AB[1]	12	12	15	20
Gymnastik- och idrottshögskolan		2,5	2,5	2,5
Stockholms konstnärliga högskola		2,5	2,5	2,5
Konstfack		1,5	1,5	1,5
Kungl. Konsthögskolan		1,5	1,5	1,5
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm		1,5	1,5	1,5
Försvarshögskolan[6]	7	9,5	9,5	10,5
	197,5	**224,5**	**244,5**	**285,5**

[1] Batteriforskning (12, 12, 15, 20 mnkr per lärosäte 2025, 2026, 2027 och fr.o.m. 2028), se avsnitt 10.1.4 i FOI-prop.

[2] Nordita (8 mnkr), se avsnitt 7.7.5 i FOI-prop.

[3] Forskarutbildning folkhögskollärare (2,5 mnkr), se avsnitt 13.1.12 i FOI-prop.

[4] SciLifeLab (90 mnkr) och Cybercampus (15 mnkr), se avsnitt 7.3 och 10.1.3 i FOI-prop.

[5] Gruvforskning (30, 30, 35, 50 mnkr 2025, 2026, 2027 och fr.o.m. 2028), se avsnitt 10.1.8 i FOI-prop.

[6] Campus totalförsvar (7 mnkr fr.o.m. 2025), se avsnitt 14.2.1 i FOI-prop.

I enlighet med förslag i forsknings- och innovationspropositionen 2024 höjs basresursen för de enskilda utbildningsanordnarna. I avsnitt 5.8.63 redogörs för tillskotten per lärosäte. Basresursen höjs för de enskilda utbildningsanordnarna till samma nivå som för de statliga lärosätena. Den ökade basresursen innebär att den del av bidraget som avser forskning och forskarutbildning inte understiger 17 500 kr per helårsstudent. Basresursen är bl.a. tänkt att säkerställa utbildningens forskningsanknytning och genom höjningen ges de enskilda utbildningsanordnarna motsvarande fortsättningar som de statliga att bedriva utbildning av hög kvalitet.

Samtliga satsningar med anledning av forsknings- och innovationspropositionen 2024 finansieras genom neddragning av anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* där medel beräknades för ändamålen i budgetpropositionen för 2025.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

För att öka överskådligheten och minska omfattningen av budgetavsnittet redovisas de statliga universitetens och högskolornas avgiftsbelagda verksamhet samlat i tabell 5.13. Den offentligrättsliga verksamheten avser den del av avgiften för högskoleprovet som lärosätena disponerar. Lärosäten med obetydliga intäkter från avgiftsbelagd verksamhet redovisas inte i tabellen.

Tabell 5.13 Avgiftsbelagd verksamhet

Tusental kronor

	Offentlig-rättslig verksamhet	Uppdrags-verksamhet						
	Obestämt ekonomiskt mål	Obestämt ekonomiskt mål	Bestämt ekonomiskt mål					
	Intäkter 2026	Intäkter 2026	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Universitet/högskola								
Uppsala universitet	2 500	120 000	12 569	-5 000	357 000	362 000	-5 000	2 569
Lunds universitet	6 000	85 000	-22 552	0	470 000	465 000	-5 000	-27 552
Göteborgs universitet	7 000	25 000	26 922	-2 000	435 000	435 000	0	24 922
Stockholms universitet	22 500		3 863	0	350 000	350 000	0	3 863
Umeå universitet	1 000		47 433	-12 500	370 000	375 000	-5 000	29 943
Linköpings universitet	2 300	11 794	4 794	-3 547	136 000	138 500	-2 500	-1 253
Karolinska institutet		115 000	100 016	-30 000	440 000	460 000	-30 000	40 016
Kungl. Tekniska högskolan		197 300	45 487	14 000	418 000	401 000	17 000	76 487
Luleå tekniska universitet	624		9 541	-4 111	105 779	113 751	-7 972	-2 542
Karlstads universitet	852	6 705	1 266	-138	89 882	81 281	8 601	9 729
Linnéuniversitetet	1 650	400	1 293	-3 407	320 000	325 000	-5 000	-7 114
Örebro universitet	1 000		3 545	1 755	25 100	25 400	-300	5 000
Mittuniversitetet	1 000	70	25 010	-7 318	31 950	37 500	-5 550	12 142
Malmö universitet		50 000	47 325	-15 189	244 275	255 647	-11 372	20 764
Mälardalens universitet	2 000		14 184	-8 300	34 000	36 000	-2 000	3 884
Blekinge tekniska högskola	485	5 000	2 618	-200	44 000	44 200	-200	2 218
Försvarshögskolan			-5 360	5 542	491 143	491 143	0	192
Högskolan i Borås	675	1 000	10 375	1 000	205 000	205 000	0	11 375
Högskolan Dalarna	700		39 733	-10 545	35 000	46 000	-11 000	18 188
Högskolan i Gävle	800	7 000	1 426	0	25 900	25 900	0	1 426
Högskolan i Halmstad	1 000	5 400	919	-300	56 000	56 300	-300	319
Högskolan Kristianstad	800		68 536	4 000	45 000	52 000	-7 000	65 536

Högskolan i Skövde	850	33 500	-629	100	33 500	-33 300	200	-329
Högskolan Väst	800		2 762	-4 200	58 500	57 500	1 000	-438
Södertörns högskola			13 401	1 364	226 810	235 446	1 364	16 129

5.8.1 2:1 Universitetskanslersämbetet

Tabell 5.14 Anslagsutveckling 2:1 Universitetskanslersämbetet

Tusental kronor

2024	Utfall	188 285	Anslagssparande	-11 830
2025	Anslag	175 554[1]	Utgiftsprognos	167 753
2026	**Förslag**	**166 446**		
2027	Beräknat	168 926[2]		
2028	Beräknat	172 100[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 166 446 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 166 445 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Universitetskanslersämbetets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Universitetskanslersämbetet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**173 554**	**173 554**	**173 554**
Pris- och löneomräkning[2]	3 830	6 473	9 856
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-10 938	-11 101	-11 310
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**166 446**	**168 926**	**172 100**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 166 446 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Universitetskanslersämbetet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 168 926 000 kronor respektive 172 100 000 kronor.

5.8.2 2:2 Universitets- och högskolerådet

Tabell 5.16 Anslagsutveckling 2:2 Universitets- och högskolerådet

Tusental kronor

2024	Utfall	230 170	Anslagssparande	-2 430
2025	Anslag	251 348[1]	Utgiftsprognos	252 248
2026	**Förslag**	**320 330**		
2027	Beräknat	334 045[2]		
2028	Beräknat	383 421[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 329 503 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 371 452 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Universitets- och högskolerådets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Universitets- och högskolerådet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**227 348**	**227 348**	**227 348**
Pris- och löneomräkning[2]	4 982	8 184	12 468
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	88 000	98 513	143 605
varav BP26[3]	*88 000*	*97 300*	*140 600*
– Nytt betygssystem		*2 300*	*3 600*
– Uppbyggnad och drift av medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap	*88 000*	*95 000*	*137 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**320 330**	**334 045**	**383 421**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen har gett Universitets- och högskolerådet i uppdrag (U2025/00286) att ansvara för arbetet med medborgarskapsprov i svenska och samhällskunskap. Anslaget ökas därför med 88 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 95 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 137 000 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 129 000 000 kronor 2029, 131 000 000 kronor 2030, 133 000 000 kronor 2031 och med 135 000 000 kronor fr.o.m. 2032 (se utg.omr. 8 avsnitt 1.7).

För införandet av ett nytt betygssystem beräknas anslaget öka med 2 300 000 kronor 2027 och för 2028 beräknas anslaget öka med 3 600 000 kronor. Därefter beräknas anslaget öka med 2 300 000 kronor 2029 och med 3 600 000 kronor fr.o.m. 2030.

Regeringen föreslår att 320 330 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Universitets- och högskolerådet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 334 045 000 kronor respektive 383 421 000 kronor.

Budget för avgiftsfinansierad verksamhet

Tabell 5.18 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Universitets- och högskolerådet

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten och bidrar till att finansiera verksamheten						
Offentligrättslig verksamhet						
Högskoleprovet			32 000	45 320		

	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras av myndigheten och finansierar en bestämd del av verksamheten						
Uppdragsverksamhet	-17 660	-51	278 562	273 700	4862	-12 849

5.8.3 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.19 Anslagsutveckling 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	2 117 826	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 182 340[1]	Utgiftsprognos	2 182 340
2026	**Förslag**	**2 207 888**		
2027	Beräknat	2 257 636[2]		
2028	Beräknat	2 301 260[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 229 988 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 237 118 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 182 340**	**2 182 340**	**2 182 340**
Pris- och löneomräkning[2]	40 330	67 887	104 058
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-14 782	7 409	14 862
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 207 888**	**2 257 636**	**2 301 260**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 2 207 888 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Uppsala universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 257 636 000 kronor respektive 2 301 260 000 kronor.

5.8.4 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.21 Anslagsutveckling 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	2 451 337	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 562 274[1]	Utgiftsprognos	2 562 274
2026	**Förslag**	**2 619 766**		
2027	Beräknat	2 655 247[2]		
2028	Beräknat	2 702 928[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 622 730 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 627 590 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 535 797**	**2 535 797**	**2 535 797**
Pris- och löneomräkning[2]	46 862	78 883	120 912
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	37 107	40 567	46 219
varav BP26[3]	*36 617*	*39 617*	*44 617*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*12 000*	*15 000*	*20 000*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*14 476*	*14 476*	*14 476*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*10 141*	*10 141*	*10 141*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 619 766**	**2 655 247**	**2 702 928**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 14 476 000 kronor samt 10 141 000 kronor till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11. Totalt innebär det en ökning om 24 617 000 kronor fr.o.m. 2026. I efterkommande avsnitt redovisas bara den totala ökningen. Med anledning av samma proposition ökas anslaget med 12 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 15 000 000 kronor 2027 och 20 000 000 kronor fr.o.m. 2028 till följd av fördelning av medel till särskilda satsningar. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 2 619 766 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 655 247 000 kronor respektive 2 702 928 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom råvaror under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Raw Materials) på högst 380 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till Centre Européen de Calcul Atomique et Moléculaire (CECAM) på högst 380 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Sedan 2015 är Uppsala universitet medlem i EIT Raw Materials (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16, bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108). Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift i EIT Raw Materials förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 380 000 kronor.

Sedan 2016 är Uppsala universitet medlem i Centre Européen de Calcul Atomique et Moléculaire (CECAM) (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16, bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108) Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift i CECAM förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:4 *Uppsala universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 380 000 kronor.

5.8.5 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.23 Anslagsutveckling 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	2 457 847	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 533 879[1]	Utgiftsprognos	2 533 879
2026	**Förslag**	**2 572 678**		
2027	Beräknat	2 631 602[2]		
2028	Beräknat	2 681 236[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 599 374 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 606 503 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:5 Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 533 879**	**2 533 879**	**2 533 879**
Pris- och löneomräkning[2]	46 827	78 824	120 821
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-8 028	18 899	26 536
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 572 678**	**2 631 602**	**2 681 236**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 2 572 678 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Lunds universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 631 602 000 kronor respektive 2 681 236 000 kronor.

5.8.6 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.25 Anslagsutveckling 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	2 554 257	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 671 734[1]	Utgiftsprognos	2 671 734
2026	**Förslag**	**2 748 425**		
2027	Beräknat	2 785 501[2]		
2028	Beräknat	2 835 276[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 751 389 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 756 249 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.26 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:6 Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 642 263**	**2 642 263**	**2 642 263**
Pris- och löneomräkning[2]	48 830	82 195	125 989
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	57 332	61 043	67 024
varav BP26[3]	*56 787*	*59 787*	*64 787*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*12 000*	*15 000*	*20 000*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*17 473*	*17 473*	*17 473*

	2026	2027	2028
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*27 314*	*27 314*	*27 314*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 748 425**	**2 785 501**	**2 835 276**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 44 787 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11. Med anledning av samma proposition ökas anslaget med 12 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 15 000 000 kronor 2027 och med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2028 till följd av fördelning av medel till särskilda satsningar. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 2 748 425 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 785 501 000 kronor respektive 2 835 276 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom klimatområdet under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Climate-KIC) på högst 150 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom livsmedel under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Foods) på högst 1 200 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Sedan 2020 är Lunds universitet medlem i EIT Climate-KIC (prop. 2019/20:99 utg.omr. 16, bet. 2019/20:FiU21, rskr. 2019/20:340). Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift EIT Climate-KIC förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 150 000 kronor.

Sedan 2019 är Lunds universitet medlem i EIT Foods (prop. 2018/19:99 utg.omr. 16, bet. 2018/19:FiU21, rskr. 2018/19:288). Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift i EIT Foods förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:6 *Lunds universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 1 200 000 kronor.

5.8.7 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.27 Anslagsutveckling 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	2 455 086	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 510 004[1]	Utgiftsprognos	2 510 004
2026	**Förslag**	**2 543 214**		
2027	Beräknat	2 591 743[2]		
2028	Beräknat	2 633 403[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 560 003 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 560 003 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.28 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:7 Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 510 004**	**2 510 004**	**2 510 004**
Pris- och löneomräkning[2]	46 386	78 081	119 683
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-13 176	3 658	3 716
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 543 214**	**2 591 743**	**2 633 403**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 2 543 214 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 591 743 000 kronor respektive 2 633 403 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i den belgiska juridiska personen EUTOPIA internationale vereniging zondeer winstoogmerk (EUTOPIA IVZW) och bemyndigar regeringen att under 2026–2035 för anslagen 2:7 *Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* respektive 2:8 *Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift för universitetet på högst 1 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

EU-initiativet om Europauniversitet är viktigt för högre utbildning i Europa. Europauniversitet innebär att universitet och högskolor i olika europeiska länder samarbetar, bl.a. för att öka mobiliteten för studenter och anställda, erbjuda gemensamma utbildningsprogram och bidra till stärkt kvalitet i utbildning och forskning. Göteborgs universitet är medlem i Europauniversitetet EUTOPIA. För att universitet ska kunna delta i EUTOPIA på ett fullvärdigt och effektivt sätt behöver det kunna ingå som medlem i den juridiska personen EUTOPIA IVZW som driver och stödjer frågor av intresse för europauniversitetet samt betala den årliga medlemsavgiften som fastställts i stadgarna för EUTOPIA IVZW. Eftersom samarbetet kan avse både utbildning och forskning bedömer regeringen att avgiften kan komma att belasta såväl universitetets anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå som anslaget för forskning och utbildning på forskarnivå. Den totala avgiften som belastar Göteborgs universitets båda anslag ska dock inte överstiga 1 000 000 kronor årligen.

Riksdagen bör därför godkänna att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i EUTOPIA IVZW och bemyndiga regeringen att under 2026–2035 för anslagen 2:7 *Göteborgs universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* respektive 2:8 *Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift för universitetet på högst 1 000 000 kronor.

5.8.8 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.29 Anslagsutveckling 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 819 634	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 894 677[1]	Utgiftsprognos	1 894 677
2026	**Förslag**	**1 941 779**		
2027	Beräknat	1 965 854[2]		
2028	Beräknat	1 997 453[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 941 779 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 941 779 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.30 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:8 Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 882 329**	**1 882 329**	**1 882 329**
Pris- och löneomräkning[2]	34 786	58 555	89 753
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	24 664	24 970	25 371
varav BP26[3]	*24 436*	*24 436*	*24 436*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*12 348*	*12 348*	*12 348*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*12 088*	*12 088*	*12 088*

	2026	2027	2028
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 941 779**	**1 965 854**	**1 997 453**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 24 436 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 1 941 779 000 kronor anvisas under anslaget 2:8 *Göteborgs universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 965 854 000 kronor respektive 1 997 453 000 kronor.

5.8.9 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.31 Anslagsutveckling 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	2 061 373	Anslagssparande	150 797
2025	Anslag	2 069 522[1]	Utgiftsprognos	2 055 100
2026	**Förslag**	**2 091 947**		
2027	Beräknat	2 110 748[2]		
2028	Beräknat	2 136 906[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 084 899 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 077 345 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.32 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:9 Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 069 522**	**2 069 522**	**2 069 522**
Pris- och löneomräkning[2]	38 245	64 377	98 678
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-15 820	-23 151	-24 005
Överföring till/från andra anslag			-7 289
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 091 947**	**2 110 748**	**2 136 906**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 2 091 947 000 kronor anvisas under anslaget 2:9 *Stockholms universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad* nivå för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 110 748 000 kronor respektive 2 136 906 00 kronor.

5.8.10 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.33 Anslagsutveckling 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 856 651	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 939 509[1]	Utgiftsprognos	1 939 509
2026	**Förslag**	**1 978 453**		
2027	Beräknat	2 002 982[2]		
2028	Beräknat	2 035 179[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 978 453 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 978 453 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.34 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:10 Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 920 621**	**1 920 621**	**1 920 621**
Pris- och löneomräkning[2]	35 494	59 746	91 580
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	22 338	22 615	22 978
varav BP26[3]	*21 989*	*21 989*	*21 989*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*8 000*	*8 000*	*8 000*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*10 888*	*10 888*	*10 888*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*3 101*	*3 101*	*3 101*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 978 453**	**2 002 982**	**2 035 179**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 13 989 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell

5.11. Med anledning av samma proposition ökas anslaget med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av medel till särskilda satsningar. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 1 978 453 000 kronor anvisas under anslaget 2:10 *Stockholms universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 002 982 000 kronor respektive 2 035 179 000 kronor.

5.8.11 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.35 Anslagsutveckling 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 611 483	Anslagssparande	179 545
2025	Anslag	1 680 969[1]	Utgiftsprognos	1 697 426
2026	**Förslag**	**1 694 535**		
2027	Beräknat	1 727 244[2]		
2028	Beräknat	1 755 009[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 706 091 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 706 092 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.36 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:11 Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 680 969**	**1 680 969**	**1 680 969**
Pris- och löneomräkning[2]	31 065	52 291	80 153
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-17 499	-6 016	-6 113
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 694 535**	**1 727 244**	**1 755 009**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 694 535 000 kronor anvisas under anslaget 2:11 *Umeå universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 727 244 000 kronor respektive 1 755 009 000 kronor.

5.8.12 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.37 Anslagsutveckling 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 285 682	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 335 801[1]	Utgiftsprognos	1 335 801
2026	**Förslag**	**1 349 615**		
2027	Beräknat	1 366 348[2]		
2028	Beräknat	1 388 311[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 349 615 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 349 615 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.38 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:12 Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 329 980**	**1 329 980**	**1 329 980**
Pris- och löneomräkning[2]	24 578	41 372	63 416
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-4 943	-5 004	-5 085
varav BP26[3]	*-5 051*	*-5 051*	*-5 051*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*5 821*	*5 821*	*5 821*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-10 872*	*-10 872*	*-10 872*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 349 615**	**1 366 348**	**1 388 311**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 5 051 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 1 349 615 000 kronor anvisas under anslaget 2:12 *Umeå universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 366 348 000 kronor respektive 1 388 311 000 kronor.

5.8.13 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.39 Anslagsutveckling 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 813 789	Anslagssparande	173 036
2025	Anslag	1 860 065[1]	Utgiftsprognos	1 870 314
2026	**Förslag**	**1 895 241**		
2027	Beräknat	1 934 422[2]		
2028	Beräknat	1 956 176[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 910 732 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 901 652 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.40 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:13 Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 860 065**	**1 860 065**	**1 860 065**
Pris- och löneomräkning[2]	34 375	57 863	88 692
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	801	16 494	16 229
Överföring till/från andra anslag			-8 810
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 895 241**	**1 934 422**	**1 956 176**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 895 241 000 kronor anvisas under anslaget 2:13 *Linköpings universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 934 422 000 kronor respektive 1 956 176 000 kronor.

5.8.14 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.41 Anslagsutveckling 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 113 565	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 159 639[1]	Utgiftsprognos	1 159 639
2026	**Förslag**	**1 199 667**		
2027	Beräknat	1 214 541[2]		
2028	Beräknat	1 234 064[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 199 667 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 199 667 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.42 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:14 Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 149 738**	**1 149 738**	**1 149 738**
Pris- och löneomräkning[2]	21 247	35 765	54 822
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	28 682	29 038	29 504
varav BP26[3]	*28 499*	*28 499*	*28 499*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*2 500*	*2 500*	*2 500*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*7 401*	*7 401*	*7 401*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*18 598*	*18 598*	*18 598*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 199 667**	**1 214 541**	**1 234 064**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 25 899 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11. Med anledning av samma proposition ökas anslaget med 2 500 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av medel till särskilda satsningar. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 1 199 667 000 kronor anvisas under anslaget 2:14 *Linköpings universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 214 541 000 kronor respektive 1 234 064 000 kronor.

5.8.15 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.43 Anslagsutveckling 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	819 117	Anslagssparande	81 419
2025	Anslag	849 860[1]	Utgiftsprognos	857 095
2026	**Förslag**	**859 998**		
2027	Beräknat	897 929[2]		
2028	Beräknat	912 362[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 886 933 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 886 932 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.44 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:15 Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**849 860**	**849 860**	**849 860**
Pris- och löneomräkning[2]	15 706	26 438	40 523
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 568	21 631	21 979
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**859 998**	**897 929**	**912 362**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 859 998 000 kronor anvisas under anslaget 2:15 *Karolinska institutet: Utbildning på grundnivå och avancerad* nivå för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 897 929 000 kronor respektive 912 362 000 kronor.

5.8.16 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.45 Anslagsutveckling 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 825 779	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 902 947[1]	Utgiftsprognos	1 902 947
2026	**Förslag**	**1 973 459**		
2027	Beräknat	1 997 926[2]		
2028	Beräknat	2 030 042[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 973 459 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 973 459 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.46 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:16 Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 888 686**	**1 888 686**	**1 888 686**
Pris- och löneomräkning[2]	34 903	58 752	90 056
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	49 870	50 488	51 300
varav BP26[3]	*49 606*	*49 606*	*49 606*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*14 261*	*14 261*	*14 261*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*35 345*	*35 345*	*35 345*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 973 459**	**1 997 926**	**2 030 042**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 49 606 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen. 2024 Se tabell 5.11

Regeringen föreslår att 1 973 459 000 kronor anvisas under anslaget 2:16 *Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 997 926 000 kronor respektive 2 030 042 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i Science Business Bryssel och bemyndigar regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:16 *Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 200 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Science Business Bryssel är en viktig, och för Karolinska institutet en relativt unik kanal som skapar värde genom att underlätta förståelsen för frågor rörande policy, finansiering, nyttiggörande och innovation inom EU. För att möjliggöra att Karolinska institutet blir medlem i Science Business Bryssel bör riksdagen godkänna att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i Science Business Bryssel och bemyndiga regeringen att under 2026–2028 för anslaget 2:16 *Karolinska institutet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 200 000 kronor.

5.8.17 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.47 Anslagsutveckling 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 444 212	Anslagssparande	73 059
2025	Anslag	1 415 763[1]	Utgiftsprognos	1 478 447
2026	**Förslag**	**1 435 827**		
2027	Beräknat	1 448 321[2]		
2028	Beräknat	1 469 307[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 430 584 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 428 353 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.48 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:17 Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 415 763**	**1 415 763**	**1 415 763**
Pris- och löneomräkning[2]	26 164	44 041	67 507
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-6 100	-11 483	-11 813
Överföring till/från andra anslag			-2 150
Övrigt			

	2026	2027	2028
Förslag/beräknat anslag	**1 435 827**	**1 448 321**	**1 469 307**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 435 827 000 kronor anvisas under anslaget 2:17 *Kungl. Tekniska högskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 448 321 000 kronor respektive 1 469 307 000 kronor.

5.8.18 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.49 Anslagsutveckling 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 944 253	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 122 637[1]	Utgiftsprognos	2 122 637
2026	**Förslag**	**2 207 400**		
2027	Beräknat	2 242 767[2]		
2028	Beräknat	2 283 819[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 215 301 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 220 163 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.50 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:18 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 011 242**	**2 011 242**	**2 011 242**
Pris- och löneomräkning[2]	37 168	62 564	95 900
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	158 990	168 961	176 677
varav BP26[3]	*156 659*	*164 659*	*169 659*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*116 729*	*119 729*	*124 729*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*9 395*	*9 395*	*9 395*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*25 535*	*25 535*	*25 535*
– Tillskott till forskningsverksamhet i Södertälje	*5 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 207 400**	**2 242 767**	**2 283 819**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 34 927 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11. Med anledning av samma proposition ökas anslaget med 116 729 000 kronor 2026 och beräknas öka med 119 729 000 kronor 2027 och med 124 729 000 kronor fr.o.m. 2028 till följd av fördelning av medel till särskilda satsningar. Se tabell 5.12. Anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2026 för en tillfällig förstärkning av universitetets forskningsverksamhet i Södertälje. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 10 000 000 årligen för detta ändamål. Anslaget beräknas minska med motsvarande belopp fr.o.m. 2029 då den tillfälliga förstärkningen upphör.

Regeringen föreslår att 2 207 400 000 kronor anvisas under anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 242 767 000 kronor respektive 2 283 819 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom råvaror under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Raw Materials) på högst 380 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom hälsa under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Health) på högst 320 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom it-området under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Digital) på högst 420 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Sedan 2015 är Kungl. Tekniska högskolan medlem i EIT Raw Materials (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16, bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108). Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift i EIT Raw Materials förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 380 000 kronor.

Sedan 2015 är Kungl. Tekniska högskolan medlem i EIT Health (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16, bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108). Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift i EIT Health förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 320 000 kronor.

Sedan 2017 är Kungl. Tekniska högskolan medlem i EIT Digital (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16, bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108). Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift i EIT Digital förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:18 *Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 420 000 kronor.

5.8.19 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.51 Anslagsutveckling 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	736 554	Anslagssparande	131 008
2025	Anslag	815 936[1]	Utgiftsprognos	777 512
2026	**Förslag**	**832 619**		
2027	Beräknat	842 943[2]		
2028	Beräknat	854 325[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 832 620 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 830 513 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.52 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:19 Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**815 936**	**815 936**	**815 936**
Pris- och löneomräkning[2]	15 079	25 383	38 906
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 604	1 624	-517
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**832 619**	**842 943**	**854 325**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 832 619 000 kronor anvisas under anslaget 2:19 *Luleå tekniska universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 842 943 000 kronor respektive 854 325 000 kronor.

5.8.20 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.53 Anslagsutveckling 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	452 185	Anslagssparande	
2025	Anslag	512 932[1]	Utgiftsprognos	512 932
2026	**Förslag**	**530 237**		
2027	Beräknat	544 810[2]		
2028	Beräknat	573 569[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 538 138 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 557 582 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.54 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:20 Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**467 765**	**467 765**	**467 765**
Pris- och löneomräkning[2]	8 644	14 550	22 304
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	53 828	62 495	83 500
varav BP26[3]	*52 993*	*60 993*	*80 993*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*42 000*	*50 000*	*70 000*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*3 167*	*3 167*	*3 167*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*7 826*	*7 826*	*7 826*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**530 237**	**544 810**	**573 569**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 10 993 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11. Med anledning av samma proposition ökas anslaget med 42 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 50 000 000 kronor 2027 och med 70 000 000 kronor fr.o.m. 2028 till följd av fördelning av medel till särskilda satsningar. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 530 237 000 kronor anvisas under anslaget 2:20 *Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 544 810 000 kronor respektive 573 569 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:20 *Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift till en kunskaps- och innovationsplattform inom råvaror under Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT Raw Materials) på högst 380 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Sedan 2015 är Luleå tekniska universitet medlem i EIT Raw Materials (prop. 2022/23:1 utg.omr. 16, bet. 2022/23:UbU1, rskr. 2022/23:108). Eftersom verksamheten kommer att fortsätta bedrivas bör regeringens bemyndigande att besluta om medlemsavgift i EIT Raw Materials förlängas. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026–2028 för anslaget 2:20 *Luleå tekniska universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift på högst 380 000 kronor.

5.8.21 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.55 Anslagsutveckling 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	800 766	Anslagssparande	
2025	Anslag	818 759[1]	Utgiftsprognos	818 759
2026	**Förslag**	**824 443**		
2027	Beräknat	834 110[2]		
2028	Beräknat	841 860[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 823 895 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 818 395 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.56 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:21 Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**818 759**	**818 759**	**818 759**
Pris- och löneomräkning[2]	15 131	25 470	39 040
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-9 447	-10 119	-10 619
Överföring till/från andra anslag			-5 320
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**824 443**	**834 110**	**841 860**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 824 443 000 kronor anvisas under anslaget 2:21 *Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 834 110 000 kronor respektive 841 860 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Riksdagen godkänner att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i den belgiska juridiska personen European University for Customised Education Association internationale sans but licratif (EUNICE AISBL) och bemyndigar regeringen att under 2026–2035 för anslagen 2:21 *Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* respektive 2:22 *Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift för universitetet på högst 700 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

EU-initiativet om Europauniversitet är viktigt för högre utbildning i Europa. Europauniversitet innebär att universitet och högskolor i olika europeiska länder samarbetar, bl.a. för att öka mobiliteten för studenter och anställda, erbjuda gemensamma utbildningsprogram och bidra till stärkt kvalitet i utbildning och forskning. Karlstads universitet är medlem i Europauniversitetet EUNICE. För att universitetet ska kunna delta i EUNICE på ett fullvärdigt och effektivt sätt behöver det kunna ingå som medlem i den juridiska personen EUNICE AISBL som driver och stödjer frågor av intresse för europauniversitetet samt betala den årliga medlemsavgiften som fastställts i stadgarna för EUNICE AISBL. Eftersom samarbetet kan avse både utbildning och forskning bedömer regeringen att avgiften kan komma att belasta såväl universitetets anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå som anslaget för forskning och utbildning på forskarnivå. Den totala avgiften som belastar Karlstads universitets båda anslag ska dock inte överstiga 700 000 kronor årligen.

Riksdagen bör därför godkänna att regeringen under 2026 beslutar om medlemskap i EUNICE AISBL och bemyndiga regeringen att under 2026–2035 för anslagen 2:21 *Karlstads universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* respektive 2:22 *Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* besluta om en årlig medlemsavgift för universitetet på högst 700 000 kronor.

5.8.22 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.57 Anslagsutveckling 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	297 629	Anslagssparande	
2025	Anslag	308 992[1]	Utgiftsprognos	308 992
2026	**Förslag**	**311 502**		
2027	Beräknat	315 364[2]		
2028	Beräknat	320 433[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 311 502 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 311 502 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.58 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:22 Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**307 884**	**307 884**	**307 884**
Pris- och löneomräkning[2]	5 690	9 578	14 680
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 072	-2 098	-2 131
varav BP26[3]	*-2 092*	*-2 092*	*-2 092*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*1 108*	*1 108*	*1 108*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-3 200*	*-3 200*	*-3 200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**311 502**	**315 364**	**320 433**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 2 092 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 311 502 000 kronor anvisas under anslaget 2:22 *Karlstads universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 315 364 000 kronor respektive 320 433 000 kronor.

5.8.23 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.59 Anslagsutveckling 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 246 264	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 274 706[1]	Utgiftsprognos	1 265 823
2026	**Förslag**	**1 283 484**		
2027	Beräknat	1 294 598[2]		
2028	Beräknat	1 315 408[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 278 744 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 278 744 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.60 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:23 Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 274 706**	**1 274 706**	**1 274 706**
Pris- och löneomräkning[2]	23 557	39 653	60 781
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-14 779	-19 761	-20 079
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 283 484**	**1 294 598**	**1 315 408**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 283 484 000 kronor anvisas under anslaget 2:23 *Linnéuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 294 598 000 kronor respektive 1 315 408 000 kronor.

5.8.24 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.61 Anslagsutveckling 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	406 967	Anslagssparande	
2025	Anslag	422 728[1]	Utgiftsprognos	422 728
2026	**Förslag**	**429 188**		
2027	Beräknat	434 509[2]		
2028	Beräknat	441 494[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 429 188 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 429 188 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.62 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:24 Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**420 989**	**420 989**	**420 989**
Pris- och löneomräkning[2]	7 780	13 096	20 074
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	419	424	431
varav BP26[3]	*387*	*387*	*387*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*1 739*	*1 739*	*1 739*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-1 352*	*-1 352*	*-1 352*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**429 188**	**434 509**	**441 494**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 387 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 429 188 000 kronor anvisas under anslaget 2:24 *Linnéuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 434 509 000 kronor respektive 441 494 000 kronor.

5.8.25 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.63 Anslagsutveckling 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	982 279	Anslagssparande	5 301
2025	Anslag	956 771[1]	Utgiftsprognos	950 104
2026	**Förslag**	**966 377**		
2027	Beräknat	987 758[2]		
2028	Beräknat	1 003 635[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 975 661 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 975 661 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.64 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:25 Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**956 771**	**956 771**	**956 771**
Pris- och löneomräkning[2]	17 682	29 764	45 621
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-8 076	1 223	1 243
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**966 377**	**987 758**	**1 003 635**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 966 377 000 kronor anvisas under anslaget 2:25 *Örebro universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 987 758 000 kronor respektive 1 003 635 000 kronor.

5.8.26 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.65 Anslagsutveckling 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	336 081	Anslagssparande	
2025	Anslag	349 521[1]	Utgiftsprognos	349 521
2026	**Förslag**	**356 479**		
2027	Beräknat	360 899[2]		
2028	Beräknat	366 701[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 356 479 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 356 480 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.66 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:26 Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**347 661**	**347 661**	**347 661**
Pris- och löneomräkning[2]	6 425	10 815	16 578
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 393	2 423	2 462
varav BP26[3]	*2 359*	*2 359*	*2 359*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*1 860*	*1 860*	*1 860*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*499*	*499*	*499*

	2026	2027	2028
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**356 479**	**360 899**	**366 701**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 359 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 356 479 000 kronor anvisas under anslaget 2:26 *Örebro universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 360 899 000 kronor respektive 366 701 000 kronor.

5.8.27 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.67 Anslagsutveckling 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	661 282	Anslagssparande	
2025	Anslag	671 582[1]	Utgiftsprognos	671 582
2026	**Förslag**	**672 410**		
2027	Beräknat	677 729[2]		
2028	Beräknat	684 083[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 669 429 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 665 016 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.68 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:27 Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**671 582**	**671 582**	**671 582**
Pris- och löneomräkning[2]	12 411	20 891	32 022
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-11 583	-14 744	-15 222
Överföring till/från andra anslag			-4 299
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**672 410**	**677 729**	**684 083**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 672 410 000 kronor anvisas under anslaget 2:27 *Mittuniversitetet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 677 729 000 kronor respektive 684 083 000 kronor.

5.8.28 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.69 Anslagsutveckling 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	299 667	Anslagssparande	
2025	Anslag	311 078[1]	Utgiftsprognos	311 078
2026	**Förslag**	**311 638**		
2027	Beräknat	315 501[2]		
2028	Beräknat	320 573[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 311 637 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 311 638 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.70 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:28 Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**309 992**	**309 992**	**309 992**
Pris- och löneomräkning[2]	5 729	9 643	14 781
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-4 083	-4 134	-4 200
varav BP26[3]	*-4 103*	*-4 103*	*-4 103*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*1 086*	*1 086*	*1 086*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-5 189*	*-5 189*	*-5 189*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**311 638**	**315 501**	**320 573**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 4 103 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 311 638 000 kronor anvisas under anslaget 2:28 *Mittuniversitetet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 315 501 000 kronor respektive 320 573 000 kronor.

5.8.29 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.71 Anslagsutveckling 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	1 124 045	Anslagssparande	98 221
2025	Anslag	1 139 603[1]	Utgiftsprognos	1 160 782
2026	**Förslag**	**1 148 114**		
2027	Beräknat	1 160 240[2]		
2028	Beräknat	1 170 885[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 146 031 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 138 249 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.72 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:29 Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 139 603**	**1 139 603**	**1 139 603**
Pris- och löneomräkning[2]	21 061	35 451	54 340
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-12 550	-14 814	-15 534
Överföring till/från andra anslag			-7 524
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 148 114**	**1 160 240**	**1 170 885**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 1 148 114 000 kronor anvisas under anslaget 2:29 *Malmö universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 160 240 000 kronor respektive 1 170 885 000 kronor.

5.8.30 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.73 Anslagsutveckling 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	312 903	Anslagssparande	
2025	Anslag	324 895[1]	Utgiftsprognos	324 895
2026	**Förslag**	**330 179**		
2027	Beräknat	334 272[2]		
2028	Beräknat	339 647[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 330 178 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 330 180 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.74 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:30 Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**323 684**	**323 684**	**323 684**
Pris- och löneomräkning[2]	5 982	10 069	15 435
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	513	519	528
varav BP26[3]	*491*	*491*	*491*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*1 211*	*1 211*	*1 211*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-720*	*-720*	*-720*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**330 179**	**334 272**	**339 647**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 491 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 330 179 000 kronor anvisas under anslaget 2:30 *Malmö universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 334 272 000 kronor respektive 339 647 000 kronor.

5.8.31 2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.75 Anslagsutveckling 2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	721 539	Anslagssparande	1 042
2025	Anslag	738 969[1]	Utgiftsprognos	734 854
2026	**Förslag**	**746 278**		
2027	Beräknat	754 681[2]		
2028	Beräknat	759 273[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 745 439 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 738 110 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.76 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:31 Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**738 969**	**738 969**	**738 969**
Pris- och löneomräkning[2]	13 656	22 987	35 235
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-6 347	-7 275	-7 825
Överföring till/från andra anslag			-7 106
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**746 278**	**754 681**	**759 273**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 746 278 000 kronor anvisas under anslaget 2:31 *Mälardalens universitet: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027och 2028 beräknas anslaget till 754 681 000 kronor respektive 759 273 000 kronor.

5.8.32 2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.77 Anslagsutveckling 2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	294 743	Anslagssparande	
2025	Anslag	306 080[1]	Utgiftsprognos	304 899
2026	**Förslag**	**309 021**		
2027	Beräknat	312 852[2]		

2028	Beräknat	317 881[3]	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 309 021 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 309 021 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.78 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:32 Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**304 899**	**304 899**	**304 899**
Pris- och löneomräkning[2]	5 635	9 485	14 538
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 513	-1 532	-1 556
varav BP26[3]	*-1 535*	*-1 535*	*-1 535*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*1 181*	*1 181*	*1 181*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-2 716*	*-2 716*	*-2 716*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**309 021**	**312 852**	**317 881**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 535 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 309 021 000 kronor anvisas under anslaget 2:32 *Mälardalens universitet: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026 För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 312 852 000 kronor respektive 317 881 000 kronor.

5.8.33 2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.79 Anslagsutveckling 2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	322 009	Anslagssparande	693
2025	Anslag	310 692[1]	Utgiftsprognos	309 213
2026	**Förslag**	**317 252**		
2027	Beräknat	321 185[2]		
2028	Beräknat	326 347[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 317 252 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 317 251 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.80 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:33 Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**310 692**	**310 692**	**310 692**
Pris- och löneomräkning[2]	5 742	9 665	14 814
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	818	828	841
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**317 252**	**321 185**	**326 347**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 317 252 000 kronor anvisas under anslaget 2:33 *Blekinge tekniska högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 321 185 000 kronor respektive 326 347 000 kronor.

5.8.34 2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.81 Anslagsutveckling 2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	114 436	Anslagssparande	
2025	Anslag	118 742[1]	Utgiftsprognos	118 742
2026	**Förslag**	**119 201**		
2027	Beräknat	120 679[2]		
2028	Beräknat	122 619[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 119 201 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 119 201 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.82 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:34 Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**118 379**	**118 379**	**118 379**
Pris- och löneomräkning[2]	2 187	3 682	5 644
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 365	-1 382	-1 404
varav BP26[3]	*-1 372*	*-1 372*	*-1 372*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*363*	*363*	*363*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-1 735*	*-1 735*	*-1 735*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**119 201**	**120 679**	**122 619**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 372 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 119 201 000 kronor anvisas under anslaget 2:34 *Blekinge tekniska högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 120 679 000 kronor respektive 122 619 000 kronor.

5.8.35 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.83 Anslagsutveckling 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	225 049	Anslagssparande	
2025	Anslag	232 369[1]	Utgiftsprognos	230 750
2026	**Förslag**	**235 787**		
2027	Beräknat	238 710[2]		
2028	Beräknat	242 547[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 235 787 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 235 787 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.84 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:35 Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**232 369**	**232 369**	**232 369**
Pris- och löneomräkning[2]	4 295	7 229	11 080
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-877	-888	-902
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**235 787**	**238 710**	**242 547**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 235 787 000 kronor anvisas under anslaget 2:35 *Stockholms konstnärliga högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 238 710 000 kronor respektive 242 547 000 kronor.

5.8.36 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.85 Anslagsutveckling 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	58 092	Anslagssparande	
2025	Anslag	60 094[1]	Utgiftsprognos	60 094
2026	**Förslag**	**63 704**		
2027	Beräknat	64 494[2]		
2028	Beräknat	65 531[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 63 704 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 63 704 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till universitetet för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.86 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:36 Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**60 094**	**60 094**	**60 094**
Pris- och löneomräkning[2]	1 110	1 869	2 865
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 500	2 531	2 572
varav BP26[3]	*2 500*	*2 500*	*2 500*
– FoI-prop Ökade basanslag	*2 500*	*2 500*	*2 500*
Överföring till/från andra anslag			

	2026	2027	2028
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**63 704**	**64 494**	**65 531**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 500 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 63 704 000 kronor anvisas under anslaget 2:36 *Stockholms konstnärliga högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 64 494 000 kronor respektive 65 531 000 kronor.

5.8.37 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.87 Anslagsutveckling 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	127 982	Anslagssparande	
2025	Anslag	131 673[1]	Utgiftsprognos	131 673
2026	**Förslag**	**131 447**		
2027	Beräknat	133 077[2]		
2028	Beräknat	133 771[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 131 447 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 130 042 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.88 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:37 Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**131 673**	**131 673**	**131 673**
Pris- och löneomräkning[2]	2 433	4 096	6 278
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 659	-2 692	-4 180
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**131 447**	**133 077**	**133 771**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 131 447 000 kronor anvisas under anslaget 2:37 *Gymnastik- och idrottshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 133 077 000 kronor respektive 133 771 000 kronor.

5.8.38 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.89 Anslagsutveckling 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	36 434	Anslagssparande	
2025	Anslag	37 689[1]	Utgiftsprognos	37 689
2026	**Förslag**	**40 885**		
2027	Beräknat	41 392[2]		
2028	Beräknat	42 058[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 40 885 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 40 886 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.90 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:38 Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**37 689**	**37 689**	**37 689**
Pris- och löneomräkning[2]	696	1 172	1 797
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 500	2 531	2 572
varav BP26[3]	*2 500*	*2 500*	*2 500*
– FoI-prop Ökade basanslag	*2 500*	*2 500*	*2 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**40 885**	**41 392**	**42 058**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 500 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 40 885 000 kronor anvisas under anslaget 2:38 *Gymnastik- och idrottshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 41 392 000 kronor respektive 42 058 000 kronor.

5.8.39 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.91 Anslagsutveckling 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	590 289	Anslagssparande	
2025	Anslag	605 687[1]	Utgiftsprognos	605 687
2026	**Förslag**	**611 787**		
2027	Beräknat	618 705[2]		
2028	Beräknat	628 650[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 611 128 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 611 128 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.92 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:39 Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**605 687**	**605 687**	**605 687**
Pris- och löneomräkning[2]	11 193	18 841	28 880
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 093	-5 823	-5 917
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**611 787**	**618 705**	**628 650**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 611 787 000 kronor anvisas under anslaget 2:39 *Högskolan i Borås: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 618 705 000 kronor respektive 628 650 000 kronor.

5.8.40 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.93 Anslagsutveckling 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	110 758	Anslagssparande	
2025	Anslag	115 204[1]	Utgiftsprognos	115 204
2026	**Förslag**	**119 515**		
2027	Beräknat	120 997[2]		

2028	Beräknat	122 942[3]	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 119 515 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 119 515 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.94 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:40 Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**114 574**	**114 574**	**114 574**
Pris- och löneomräkning[2]	2 117	3 564	5 463
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 824	2 859	2 905
varav BP26[3]	*2 812*	*2 812*	*2 812*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*630*	*630*	*630*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*2 182*	*2 182*	*2 182*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**119 515**	**120 997**	**122 942**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 812 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 119 515 000 kronor anvisas under anslaget 2:40 *Högskolan i Borås: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 120 997 000 kronor respektive 122 942 000 kronor.

5.8.41 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.95 Anslagsutveckling 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	509 955	Anslagssparande	4 611
2025	Anslag	513 824[1]	Utgiftsprognos	513 824
2026	**Förslag**	**513 590**		
2027	Beräknat	518 069[2]		
2028	Beräknat	526 398[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 511 725 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 511 726 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.96 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:41 Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**513 824**	**513 824**	**513 824**
Pris- och löneomräkning[2]	9 496	15 984	24 501
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-9 730	-11 739	-11 927
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**513 590**	**518 069**	**526 398**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 513 590 000 kronor anvisas under anslaget 2:41 *Högskolan Dalarna: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 518 069 000 kronor respektive 526 398 000 kronor.

5.8.42 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.97 Anslagsutveckling 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	114 256	Anslagssparande	
2025	Anslag	118 622[1]	Utgiftsprognos	118 622
2026	**Förslag**	**120 821**		
2027	Beräknat	122 319[2]		
2028	Beräknat	124 285[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 120 821 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 120 821 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.98 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:42 Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**118 193**	**118 193**	**118 193**
Pris- och löneomräkning[2]	2 184	3 676	5 635
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	444	450	457
varav BP26[3]	*436*	*436*	*436*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*429*	*429*	*429*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*7*	*7*	*7*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**120 821**	**122 319**	**124 285**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 436 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 120 821 000 kronor anvisas under anslaget 2:42 *Högskolan Dalarna: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 122 319 000 kronor respektive 124 285 000 kronor.

5.8.43 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.99 Anslagsutveckling 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	548 352	Anslagssparande	
2025	Anslag	560 129[1]	Utgiftsprognos	560 129
2026	**Förslag**	**564 285**		
2027	Beräknat	570 241[2]		
2028	Beräknat	574 469[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 563 258 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 558 457 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.100 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:43 Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**560 129**	**560 129**	**560 129**
Pris- och löneomräkning[2]	10 351	17 424	26 708
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-6 195	-7 312	-7 718
Överföring till/från andra anslag			-4 650
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**564 285**	**570 241**	**574 469**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 564 285 000 kronor anvisas under anslaget 2:43 *Högskolan i Gävle: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 570 241 000 kronor respektive 574 469 000 kronor.

5.8.44 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.101 Anslagsutveckling 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	121 318	Anslagssparande	
2025	Anslag	125 924[1]	Utgiftsprognos	125 924
2026	**Förslag**	**128 297**		
2027	Beräknat	129 888[2]		
2028	Beräknat	131 976[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 128 297 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 128 297 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.102 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:44 Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**125 498**	**125 498**	**125 498**
Pris- och löneomräkning[2]	2 319	3 904	5 984
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	480	486	494
varav BP26[3]	*472*	*472*	*472*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*426*	*426*	*426*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*46*	*46*	*46*

	2026	2027	2028
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**128 297**	**129 888**	**131 976**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneområkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneområkning. Pris- och löneområkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneområkning.

Anslaget ökas med 472 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 128 297 000 kronor anvisas under anslaget 2:44 *Högskolan i Gävle: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 129 888 000 kronor respektive 131 976 000 kronor.

5.8.45 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.103 Anslagsutveckling 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	481 161	Anslagssparande	
2025	Anslag	493 750[1]	Utgiftsprognos	493 750
2026	**Förslag**	**497 394**		
2027	Beräknat	503 097[2]		
2028	Beräknat	502 641[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 496 936 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 488 631 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.104 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:45 Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**493 750**	**493 750**	**493 750**
Pris- och löneområkning[2]	9 125	15 359	23 544
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 481	-6 012	-6 591
Överföring till/från andra anslag			-8 062
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**497 394**	**503 097**	**502 641**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneområkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneområkning. Pris- och löneområkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 497 394 000 kronor anvisas under anslaget 2:45 *Högskolan i Halmstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 503 097 000 kronor respektive 502 641 000 kronor.

5.8.46 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.105 Anslagsutveckling 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	107 704	Anslagssparande	
2025	Anslag	111 932[1]	Utgiftsprognos	111 932
2026	**Förslag**	**115 343**		
2027	Beräknat	116 773[2]		
2028	Beräknat	118 650[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 115 343 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 115 343 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.106 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:46 Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**111 415**	**111 415**	**111 415**
Pris- och löneomräkning[2]	2 059	3 466	5 312
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 869	1 892	1 923
varav BP26[3]	*1 859*	*1 859*	*1 859*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*517*	*517*	*517*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*1 342*	*1 342*	*1 342*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**115 343**	**116 773**	**118 650**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 859 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 115 343 000 kronor anvisas under anslaget 2:46 *Högskolan i Halmstad: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 116 773 000 kronor respektive 118 650 000 kronor.

5.8.47 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.107 Anslagsutveckling 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	472 278	Anslagssparande	
2025	Anslag	481 860[1]	Utgiftsprognos	481 860
2026	**Förslag**	**484 014**		
2027	Beräknat	489 077[2]		
2028	Beräknat	496 939[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 483 088 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 483 088 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.108 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:47 Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**481 860**	**481 860**	**481 860**
Pris- och löneomräkning[2]	8 905	14 989	22 976
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-6 751	-7 772	-7 897
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**484 014**	**489 077**	**496 939**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 484 014 000 kronor anvisas under anslaget 2:47 *Högskolan Kristianstad: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 489 077 000 kronor respektive 496 939 000 kronor.

5.8.48 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.109 Anslagsutveckling 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	103 776	Anslagssparande	
2025	Anslag	107 581[1]	Utgiftsprognos	107 581
2026	**Förslag**	**108 153**		
2027	Beräknat	109 493[2]		

2028	Beräknat	111 254[3]	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 108 152 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 108 153 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.110 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:48 Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**107 351**	**107 351**	**107 351**
Pris- och löneomräkning[2]	1 984	3 339	5 119
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 182	-1 197	-1 216
varav BP26[3]	*-1 186*	*-1 186*	*-1 186*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*230*	*230*	*230*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-1 416*	*-1 416*	*-1 416*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**108 153**	**109 493**	**111 254**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 186 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 108 153 000 kronor anvisas under anslaget 2:48 *Högskolan Kristianstad: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 109 493 000 kronor respektive 111 254 000 kronor.

5.8.49 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.111 Anslagsutveckling 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	371 028	Anslagssparande	
2025	Anslag	381 919[1]	Utgiftsprognos	381 919
2026	**Förslag**	**386 068**		
2027	Beräknat	390 569[2]		
2028	Beräknat	396 848[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 385 786 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 385 787 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.112 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:49 Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**381 919**	**381 919**	**381 919**
Pris- och löneomräkning[2]	7 058	11 880	18 211
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 909	-3 230	-3 282
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**386 068**	**390 569**	**396 848**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 386 068 000 kronor anvisas under anslaget 2:49 *Högskolan i Skövde: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 390 569 000 kronor respektive 396 848 000 kronor.

5.8.50 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.113 Anslagsutveckling 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	69 521	Anslagssparande	
2025	Anslag	72 268[1]	Utgiftsprognos	72 268
2026	**Förslag**	**74 265**		
2027	Beräknat	75 186[2]		
2028	Beräknat	76 394[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 74 265 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 74 265 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.114 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:50 Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**71 916**	**71 916**	**71 916**
Pris- och löneomräkning[2]	1 329	2 237	3 429
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 020	1 033	1 049
varav BP26[3]	*1 013*	*1 013*	*1 013*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*352*	*352*	*352*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*661*	*661*	*661*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**74 265**	**75 186**	**76 394**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 013 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 74 265 000 kronor anvisas under anslaget 2:50 *Högskolan i Skövde: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 75 186 000 kronor respektive 76 394 000 kronor.

5.8.51 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.115 Anslagsutveckling 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	444 839	Anslagssparande	
2025	Anslag	454 954[1]	Utgiftsprognos	454 954
2026	**Förslag**	**456 387**		
2027	Beräknat	461 589[2]		
2028	Beräknat	465 592[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 455 936 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 452 615 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.116 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:51 Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**454 954**	**454 954**	**454 954**
Pris- och löneomräkning[2]	8 408	14 153	21 694
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-6 975	-7 518	-7 831
Överföring till/från andra anslag			-3 225
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**456 387**	**461 589**	**465 592**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 456 387 000 kronor anvisas under anslaget 2:51 *Högskolan Väst: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 461 589 000 kronor respektive 465 592 000 kronor.

5.8.52 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.117 Anslagsutveckling 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	97 827	Anslagssparande	
2025	Anslag	101 763[1]	Utgiftsprognos	101 763
2026	**Förslag**	**104 446**		
2027	Beräknat	105 741[2]		
2028	Beräknat	107 441[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 104 446 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 104 446 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.118 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:52 Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**101 197**	**101 197**	**101 197**
Pris- och löneomräkning[2]	1 870	3 148	4 825
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 379	1 396	1 419
varav BP26[3]	*1 369*	*1 369*	*1 369*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*566*	*566*	*566*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*803*	*803*	*803*

	2026	2027	2028
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**104 446**	**105 741**	**107 441**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 369 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 104 446 000 kronor anvisas under anslaget 2:52 *Högskolan Väst: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 105 741 000 kronor respektive 107 441 000 kronor.

5.8.53 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.119 Anslagsutveckling 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	189 433	Anslagssparande	
2025	Anslag	195 309[1]	Utgiftsprognos	195 309
2026	**Förslag**	**196 524**		
2027	Beräknat	198 960[2]		
2028	Beräknat	202 158[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 196 523 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 196 523 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.120 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:53 Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**195 309**	**195 309**	**195 309**
Pris- och löneomräkning[2]	3 610	6 076	9 313
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 395	-2 425	-2 464
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**196 524**	**198 960**	**202 158**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 196 524 000 kronor anvisas under anslaget 2:53 *Konstfack: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 198 960 000 kronor respektive 202 158 000 kronor.

5.8.54 2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.121 Anslagsutveckling 2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	23 201	Anslagssparande	
2025	Anslag	24 000[1]	Utgiftsprognos	24 000
2026	**Förslag**	**25 943**		
2027	Beräknat	26 265[2]		
2028	Beräknat	26 687[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 25 943 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 25 943 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.122 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:54 Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**24 000**	**24 000**	**24 000**
Pris- och löneomräkning[2]	443	746	1 144
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 500	1 519	1 543
varav BP26[3]	*1 500*	*1 500*	*1 500*
– FoI-prop Ökade basanslag	*1 500*	*1 500*	*1 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**25 943**	**26 265**	**26 687**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 500 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 25 943 000 kronor anvisas under anslaget 2:54 *Konstfack: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 26 265 000 kronor respektive 26 687 000 kronor.

5.8.55 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.123 Anslagsutveckling 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	73 485	Anslagssparande	
2025	Anslag	75 800[1]	Utgiftsprognos	75 800
2026	**Förslag**	**76 756**		
2027	Beräknat	77 707[2]		
2028	Beräknat	78 956[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 76 755 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 76 755 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.124 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:55 Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**75 800**	**75 800**	**75 800**
Pris- och löneomräkning[2]	1 401	2 358	3 614
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-445	-451	-458
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**76 756**	**77 707**	**78 956**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 76 756 000 kronor anvisas under anslaget 2:55 *Kungl. Konsthögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 77 707 000 kronor respektive 78 956 000 kronor.

5.8.56 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.125 Anslagsutveckling 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	13 610	Anslagssparande	
2025	Anslag	14 079[1]	Utgiftsprognos	14 079
2026	**Förslag**	**15 839**		
2027	Beräknat	16 036[2]		
2028	Beräknat	16 293[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 15 840 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 15 839 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.126 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:56 Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**14 079**	**14 079**	**14 079**
Pris- och löneomräkning[2]	260	438	671
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 500	1 519	1 543
varav BP26[3]	*1 500*	*1 500*	*1 500*
– FoI-prop Ökade basanslag	*1 500*	*1 500*	*1 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**15 839**	**16 036**	**16 293**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 500 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 15 839 000 kronor anvisas under anslaget 2:56 *Kungl. Konsthögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 16 036 000 kronor respektive 16 293 000 kronor.

5.8.57 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.127 Anslagsutveckling 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	152 373	Anslagssparande	9 752
2025	Anslag	154 795[1]	Utgiftsprognos	157 089
2026	**Förslag**	**156 768**		
2027	Beräknat	158 712[2]		
2028	Beräknat	161 263[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 156 768 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 156 768 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.128 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:57 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**154 795**	**154 795**	**154 795**
Pris- och löneomräkning[2]	2 860	4 815	7 380
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-887	-898	-912
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**156 768**	**158 712**	**161 263**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 156 768 00 kronor anvisas under anslaget 2:57 *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 158 712 000 kronor respektive 161 263 000 kronor.

5.8.58 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.129 Anslagsutveckling 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	23 342	Anslagssparande	
2025	Anslag	24 146[1]	Utgiftsprognos	24 146
2026	**Förslag**	**26 092**		
2027	Beräknat	26 416[2]		

2028	Beräknat	26 840[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 26 093 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 26 092 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.130 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:58 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**24 146**	**24 146**	**24 146**
Pris- och löneomräkning[2]	446	751	1 151
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 500	1 519	1 543
varav BP26[3]	*1 500*	*1 500*	*1 500*
– FoI-prop Ökade basanslag	*1 500*	*1 500*	*1 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**26 092**	**26 416**	**26 840**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 500 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 26 092 000 kronor anvisas under anslaget 2:58 *Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 26 416 000 kronor respektive 26 840 000 kronor.

5.8.59 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.131 Anslagsutveckling 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	495 123	Anslagssparande	
2025	Anslag	505 232[1]	Utgiftsprognos	505 232
2026	**Förslag**	**509 279**		
2027	Beräknat	515 118[2]		
2028	Beräknat	523 400[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 508 810 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 508 811 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.132 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:59 Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**505 232**	**505 232**	**505 232**
Pris- och löneomräkning[2]	9 336	15 715	24 090
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-5 289	-5 829	-5 922
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**509 279**	**515 118**	**523 400**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 509 279 000 kronor anvisas under anslaget 2:59 *Södertörns högskola: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 515 118 000 kronor respektive 523 400 000 kronor.

5.8.60 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.133 Anslagsutveckling 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	130 998	Anslagssparande	
2025	Anslag	136 207[1]	Utgiftsprognos	136 207
2026	**Förslag**	**140 575**		
2027	Beräknat	142 318[2]		
2028	Beräknat	144 605[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 140 575 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 140 574 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.134 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:60 Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**135 511**	**135 511**	**135 511**
Pris- och löneomräkning[2]	2 504	4 215	6 461
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 560	2 592	2 633
varav BP26[3]	*2 547*	*2 547*	*2 547*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*696*	*696*	*696*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*1 851*	*1 851*	*1 851*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**140 575**	**142 318**	**144 605**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 547 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11.

Regeringen föreslår att 140 575 000 kronor anvisas under anslaget 2:60 *Södertörns högskola: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 142 318 000 kronor respektive 144 605 000 kronor.

5.8.61 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tabell 5.135 Anslagsutveckling 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

2024	Utfall	40 921	Anslagssparande	
2025	Anslag	47 430[1]	Utgiftsprognos	47 430
2026	**Förslag**	**47 704**		
2027	Beräknat	48 415[2]		
2028	Beräknat	49 325[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 47 704 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 47 704 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.136 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:61 Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**47 430**	**47 430**	**47 430**
Pris- och löneomräkning[2]	1 647	2 378	3 315
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 373	-1 393	-1 420
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**47 704**	**48 415**	**49 325**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 47 704 000 kronor anvisas under anslaget 2:61 *Försvarshögskolan: Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* för 2026. För 2027och 2028 beräknas anslaget till 48 415 000 kronor respektive 49 325 000 kronor.

5.8.62 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tabell 5.137 Anslagsutveckling 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

2024	Utfall	44 646	Anslagssparande	
2025	Anslag	53 185[1]	Utgiftsprognos	52 814
2026	**Förslag**	**56 667**		
2027	Beräknat	57 369[2]		
2028	Beräknat	59 292[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 56 666 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 57 639 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för ersättning till högskolan för forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.138 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:62 Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**46 185**	**46 185**	**46 185**
Pris- och löneomräkning[2]	853	1 436	2 202
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	9 629	9 748	10 905
varav BP26[3]	*9 500*	*9 500*	*10 500*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*7 000*	*7 000*	*7 000*
– FoI-prop Ökade basanslag	*2 500*	*2 500*	*3 500*

	2026	2027	2028
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**56 667**	**57 369**	**59 292**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneområkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneområkning. Pris- och löneområkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneområkning.

Anslaget ökas med 2 500 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 3 500 000 kronor till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.12.

Anslaget ökas med 7 000 000 kronor fr.om. 2026 till följd av fördelning av de medel till särskilda satsningar som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 56 667 000 kronor anvisas under anslaget 2:62 *Försvarshögskolan: Forskning och utbildning på forskarnivå* för 2026. För 2027och 2028 beräknas anslaget till 57 369 000 kronor respektive 59 292 000 kronor.

5.8.63 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Tabell 5.139 Anslagsutveckling 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	4 010 391	Anslagssparande	40 516
2025	Anslag	4 232 526[1]	Utgiftsprognos	4 151 642
2026	**Förslag**	**4 415 760**		
2027	Beräknat	4 480 603[2]		
2028	Beräknat	4 564 959[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 4 425 731 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 4 437 721 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till enskilda utbildningsanordnare för ersättning för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå, behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till forskning och utbildning på forskarnivå.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.140 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:63 Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 210 776**	**4 210 776**	**4 210 776**
Pris- och löneområkning[2]	77 816	130 987	200 779
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	127 168	138 840	153 404

	2026	2027	2028
varav BP26[3]	*83 290*	*86 290*	*91 290*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*12 000*	*15 000*	*20 000*
– FoI-prop. Ökad basresurs	*17 416*	*17 416*	*17 416*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*9 750*	*9 750*	*9 750*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*44 124*	*44 124*	*44 124*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 415 760**	**4 480 603**	**4 564 959**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 53 874 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av fördelning av den ökning av universitets och högskolors anslag för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen 2024. Se tabell 5.11. Med anledning av samma proposition ökas anslaget med 17 416 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av att basresursen för enskilda utbildningsanordnare ökar (se tabell 5.141). Anslaget ökas också med 12 000 000 kronor 2026, och beräknas öka med 15 000 000 kronor 2027 och med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2028 till följd av fördelning av medel till särskilda satsningar. Se tabell 5.12.

Regeringen föreslår att 4 415 760 000 kronor anvisas under anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 480 603 000 kronor respektive 4 564 959 000 kronor.

Fördelning på anslagsposter

Beräknade bidrag för de enskilda utbildningsanordnare som erhåller bidrag från anslaget framgår av tabell 5.141. I det beräknade bidraget för 2026 till Chalmers Tekniska Högskola AB för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ingår medel till särskilda åtaganden avseende bidrag för utrustning m.m. till sjöbefälsutbildningen och bidrag för studenthälsa. Av det beräknade bidraget till Stiftelsen Högskolan i Jönköping för utbildning på grundnivå och avancerad nivå ingår medel för studenthälsa.

Utbildningsutskottet föreslog i betänkande 2018/19:UbU1 att bidraget till Enskilda Högskolan i Stockholm skulle ökas för en utbyggnad av den utbildning som ges i samarbete med Stiftelsen Sankt Ignatius. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2018/19:104). Stiftelsen har under sommaren 2025 tilldelats examenstillstånd för magisterexamen i östkyrkliga studier och har ansökt om att få ta över resurserna för utbildningen från Enskilda högskolan Stockholm. Frågan bereds i Regeringskansliet och regeringen avser att besluta om medel i regleringsbrev.

Mervärdesskattekostnader för enskilda utbildningsanordnare

Under anslagsposten har mervärdesskattekostnader beräknats för Stiftelsen Chalmers Tekniska Högskola, Chalmers Tekniska Högskola AB, och Stiftelsen Högskolan i Jönköping i enlighet med de ramavtal som har ingåtts mellan staten, stiftelsen och bolaget respektive staten och stiftelsen. Syftet är att garantera konkurrensneutralitet gentemot statliga universitet och högskolor. Under anslagsposten har även medel beräknats för höjda kostnader för mervärdesskatt inom utbildningen för övriga enskilda utbildningsanordnare som tilldelas bidrag från detta anslag. Därutöver ingår

även medel till Handelshögskolan i Stockholm för mervärdesskattekostnader som utbetalas under fortsättning att avtal ingås mellan staten och universitetet om frågan.

För budgetåret 2024 anvisades 463 280 000 kronor när det gäller ersättning för mervärdesskattekostnader. Det sammanlagda beloppet som utbetalades för 2024 var 432 527 795 kronor. Enligt prognoser kommer de samlade utgifterna för mervärdesskattekostnader 2025 att uppgå till 467 000 000 kronor.

Tabell 5.141 Beräknad fördelning per anslagspost

Tusental kronor

Anslagspost	2026	2027	2028	Ökad basresurs[1]
Chalmers Tekniska Högskola AB	**2 369 092**	**2 409 097**	**2 460 196**	
- Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	1 202 105	1 224 406	1 251 145	
- Forskning och utbildning på forskarnivå	1 166 987	1 184 691	1 209 051	
Handelshögskolan i Stockholm	147 632	149 576	152 124	2 933
Stiftelsen Högskolan i Jönköping	**847 413**	**857 022**	**870 330**	
- Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	683 634	691 228	701 898	
- Forskning och utbildning på forskarnivå	163 779	165 794	168 432	
Enskilda Högskolan Stockholm AB	25 795	26 125	26 557	1 553
Akademi för Ledarskap och Teologi	10 420	10 557	10 738	969
Johannelunds teologiska högskola AB	8 295	8 399	8 534	300
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska Institut	15 139	15 325	15 569	323
Ericastiftelsen	8 996	9 106	9 249	105
Marie Cederschiöld högskola AB	151 756	153 607	156 031	3 612
Stiftelsen Röda Korsets Högskola	118 529	119 966	121 848	2 226
Sophiahemmet, Ideell förening	131 609	133 235	135 364	4 573
Beckmans skola AB	37 659	38 119	38 721	528
Newmaninstitutet AB	7 382	7 471	7 587	
Brunnsviks folkhögskola	7 942	8 041	8 171	294
Mervärdesskattekostnader för enskilda utbildningsanordnare	528 101	534 957	543 940	
Summa	**4 415 760**	**4 480 603**	**4 564 959**	**17 416**

[1] Den ökade basresursen är inkluderad i den beräknade fördelningen. Handelshögskolan i Stockholm tilldelas även medel genom den kvalitetsbaserade resursfördelningen se tabell 5.11.

5.8.64 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Tabell 5.142 Anslagsutveckling 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Tusental kronor

2024	Utfall	748 029	Anslagssparande	180 906
2025	Anslag	970 222[1]	Utgiftsprognos	953 692
2026	**Förslag**	**991 719**		
2027	Beräknat	1 166 269		
2028	Beräknat	1 719 999		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser för högskoleutbildning och forskning inom högskoleområdet. Anslaget får även användas för utgifter i fråga om

bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.143 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 332 722**	**1 332 722**	**1 332 722**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-421 003	-246 453	254 909
varav BP26	*-677 500*	*-740 500*	*-813 500*
– FoI-prop Särskilda satsningar	*-212 500*	*-232 500*	*-272 500*
– FoI-prop Ökade basanslag	*-12 000*	*-12 000*	*-13 000*
– FoI-prop. Ökad basresurs	*-17 416*	*-17 416*	*-17 416*
– FoI-prop. Ökade anslag 2025	*-125 000*	*-125 000*	*-125 000*
– FoI-prop. Ökade anslag 2026	*-172 584*	*-172 584*	*-172 584*
– FoI-prop. Flytt praktiknära forskning lärarutbildning	*-78 000*	*-91 000*	*-103 000*
– FoI-prop. Flytt av praktiknära vårdforskning	*-20 000*	*-40 000*	*-40 000*
– FoI-prop. Medel till holdingbolag	*-40 000*	*-50 000*	*-70 000*
Överföring till/från andra anslag	120 000	120 000	172 368
Övrigt	-40 000	-40 000	-40 000
Förslag/beräknat anslag	**991 719**	**1 166 269**	**1 719 999**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Forsknings- och innovationspropositionen 2024 föranleder flera förändringar av anslaget då tidigare beräknade medel på anslaget fördelas till sitt avsedda ändamål. Anslaget minskas 2026 med 539 500 000 kronor för att finansiera ökade basanslag. För 2027 beräknas anslaget minska med 559 500 000 kronor och fr.o.m.2028 beräknas anslaget minska med 600 500 000 kronor. Dessa medel fördelas till universitet och högskolors anslag för forskning och forskarutbildning samt till anslaget 2:63 *Enskilda utbildningsanordnare på högskoleområdet*. Anslaget minskas med 40 000 000 kronor 2026 för att finansiera kapitaltillskott till holdingbolag. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 50 000 000 kronor 2027 och med 70 000 000 kronor fr.o.m. 2028. Anslaget minskas med 20 000 000 kronor 2026 och beräknas minska med 40 000 000 kronor fr.o.m. 2027 för att finansiera praktiknära forskarskola för sjuksköterskor. Anslaget minskas även med 78 000 000 kronor 2026 för att finansiera praktiknära forskning inom lärarutbildningen. Av samma anledning beräknas anslaget minska med 91 000 000 kronor 2027 och med 103 000 000 kronor fr.o.m. 2028. Dessa neddragningar finansierar motsvarande höjning av anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor*.

Regeringen föreslår att 991 719 000 kronor anvisas under anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 166 269 000 kronor respektive 1 719 999 000 kronor.

Satsningar som finansieras under anslaget

Från anslaget finansieras bl.a. vissa särskilda utbildningsinsatser såsom vidareutbildning av obehöriga lärare (VAL), stöd till waldorflärarutbildningen och särskild KPU inklusive Teach for Sweden. För Teach for Sweden beräknas 15 900 000 kronor årligen 2026–2028. Inom anslaget finansieras också kompletterande

utbildningar för personer med avslutad utländsk utbildning. Från anslaget fördelas även medel till övningsskolor, universitetens innovationskontor, kulturskolekliv och till Svenska institutet för informationsinsatser och svenskundervisning i utlandet.

5.8.65 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Tabell 5.144 Anslagsutveckling 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Tusental kronor

2024	Utfall	621 132	Anslagssparande	15 603
2025	Anslag	746 061[1]	Utgiftsprognos	741 762
2026	**Förslag**	**983 700**		
2027	Beräknat	1 118 359[2]		
2028	Beräknat	1 170 832[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 104 663 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 138 198 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter vid universitet och högskolor för särskilda åtaganden och för utgifter för bidrag till insatser för ökad kvalitet i högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå. Anslaget får även användas för kapitaltillskott för finansiering av idébanksmedel efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall. Anslaget får även användas för kapitaltillskott till holdingbolagen vid universitet och högskolor för att främja kommersialisering av forskningsresultat och innovation efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.145 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:65 Särskilda medel till universitet och högskolor

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**703 061**	**703 061**	**703 061**
Pris- och löneomräkning[2]	12 993	21 871	33 523
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	267 646	393 427	434 251
varav BP26[3]	*324 700*	*448 200*	*482 700*
– FoI-prop. Flytt praktiknära forskning lärarutbildning	*78 000*	*91 000*	*103 000*
– FoI-prop. Flytt av praktiknära vårdforskning	*20 000*	*40 000*	*40 000*
– FoI-prop. Medel till holdingbolag	*40 000*	*50 000*	*70 000*
– Företagshälsovårdens kompetensförsörjning överförs till KI	*4 300*	*4 300*	*4 300*
– Stimulans för utveckling av kursutbud för yrkesverksamma	*20 000*	*40 000*	*40 000*
– Fortsatt satsning på korta kurser	*50 000*	*50 000*	*50 000*
– Masterutbildning i offentlig förvaltning bl.a. med EU-inriktning	*30 000*	*60 000*	*60 000*
– Utvecklad utbildning i ledarskap, konflikt- och krishantering	*3 000*		
– Medel till Segerstedtinstitutet vid GU	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Vidareutbildning i kognitionsvetenskap för lärarutbildare		*2 500*	*5 000*
– Förlängning arbetsintegrerad lärarutbildning (AIL)		*31 000*	*31 000*
– Implementering av ny cybersäkerhetslag och NIS2-direktivet	*50 000*	*50 000*	*50 000*
– Förstärkning av uppdrag om fortbildning av journalister	*2 400*	*2 400*	*2 400*

	2026	2027	2028
–Stärkt arbete inom studenthälsovården med att främja psykisk hälsa	*22 000*	*22 000*	*22 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**983 700**	**1 118 359**	**1 170 832**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 40 000 000 kronor 2026 för att finansiera kapitaltillskott till holdingbolag. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor 2027 och med 70 000 000 kronor fr.o.m. 2028. Anslaget ökas med 20 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 40 000 000 kronor fr.o.m. 2027 för att finansiera praktiknära forskarskola för sjuksköterskor. Anslaget ökas med 78 000 000 kronor 2026 för att finansiera praktiknära forskning inom lärarutbildningen. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 91 000 000 kronor 2027 och med 103 000 000 kronor fr.o.m. 2028. Samtliga ökningar finansieras genom neddragning av anslag 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* (se avsnitt 5.8.64). Anslaget ökas med 2 400 000 kronor fr.o.m. 2026 för att förstärka uppdrag om fortbildning för journalister vid Linnéuniversitet. Anslaget ökas med 5 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp 2027 och 2028 för att tillfälligt förstärka förutsättningarna för Göteborgs universitet att genom Segerstedtinstitutet arbeta förbyggande mot antisemitism. Anslaget ökas med 20 000 000 kronor 2026 för att finansiera särskilda medel för att utveckla och ge kortare vidareutbildning för yrkesverksamma vid ett urval lärosäten. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 40 000 000 kronor fr.o.m. 2027. På sikt bedömer regeringen att medel bör överföras till berörda lärosätens anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå. För att permanenta tidigare nivå för satsning på korta kurser för yrkesverksamma som finansieras inom anslaget ökas anslaget med 50 000 000 kronor fr.o.m. 2026. För att finansiera särskilda medel till ett urval lärosäten för att inrätta nya masterprogram i offentlig förvaltning ökas anslaget med 30 000 000 kronor 2026 (se avsnitt 5.6.3). Av samma anledning beräknas anslaget öka med 60 000 000 kronor fr.o.m. 2027. För att fortsätta arbetet med att ta fram utbildning inom bl.a. ledarskap, konflikt- och krishantering som ska kunna användas inom lärar- och förskollärarutbildningarna ökas anslaget med 3 000 000 kronor 2026. För att finansiera satsning på vidareutbildning i kognitionsvetenskap för lärarutbildare beräknas anslaget öka med 2 500 000 kronor 2027 och med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2028. För att förlänga den tillfälliga satsningen på Arbetsintegrerad lärarutbildning efter 2026 beräknas anslaget öka med 31 000 000 kronor 2027–2032 (se även avsnitt 5.6.5). Anslaget ökas med 50 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att tillföra särskilda resurser till vissa lärosäten som bedöms få ökade kostnader till följd av den nya cybersäkerhetslagen (se avsnitt 5.6.4).

Anslaget ökas med 4 300 000 kronor fr.o.m. 2026 eftersom den del av uppgiften att följa och främja företagshälsovårdens utveckling som avser kompetensförsörjning överförs till Karolinska institutet. Anslaget 2:1 *Arbetsmiljöverket* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv minskas med motsvarande belopp. Anslaget ökas med 22 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp 2027 och 2028 för att stärka arbetet inom studenthälsovården med att främja studenters psykiska hälsa. Anslaget 1:8 *Bidrag till psykiatri* inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 983 700 000 kronor anvisas under anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 118 359 00 kronor respektive 1 170 832 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* besluta om kapitaltillskott till holdingbolag vid universitet och högskolor för finansiering av verksamhet som syftar till att främja kommersialisering av forskningsresultat och innovationer, inklusive idébanksmedel, på högst 52 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

I propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta uttalar regeringen att det behövs en förstärkning av lärosätenas innovationsstödjande funktioner (prop. 2024/25:60 s. 78 och 79). Holdingbolagen vid universitet och högskolor fyller en viktig funktion i innovationssystemet såväl regionalt som nationellt. Bolagen är ett centralt verktyg för universitet och högskolors nyttiggörande av forskningsresultat som kan bidra till att fler forskningsresultat och innovationer når marknaden och på så sätt stödjer Sveriges konkurrenskraft. I denna proposition föreslås 40 000 000 kronor tillföras för kapitaltillskott till holdingbolag. Sedan tidigare har 11 000 000 kronor fördelats inom anslaget till idébanksmedel genom kapitaltillskott till holdingbolagen samt 1 000 000 kronor till Chalmers Tekniska Högskola AB från anslaget 2:64 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor*. För att åstadkomma en mer ändamålsenlig användning av medlen utifrån respektive holdingbolags förutsättningar och för att ta bort öronmärkningen av idébanksmedlen bör medel för idébanker slås samman med de medel för kapitaltillskott som tillförs med anledning av forsknings- och innovationspropositionen 2024.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:65 *Särskilda medel till universitet och högskolor* besluta om kapitaltillskott till holdingbolag knutna till universitet och högskolor för finansiering av verksamhet som syftar till att främja kommersialisering av forskningsresultat och innovationer, inklusive idébanksmedel, på högst 52 000 000 kronor.

Satsningar som finansieras under anslaget

Från anslaget finansieras bl.a. tandvårdscentraler, stöd till studenter med funktionshinder, tolk- och översättarutbildning, medel till studenthälsa och medel till korta kurser. Inom anslaget finansieras också medel till Cybercampus och utrustning till sjöfartsutbildning. Mälardalens universitet har tidigare fått särskilda medel för Idélab. Då universitetet nu får del av medel för universitetens innovationskontor bedömer regeringen att de särskilda medlen för verksamhet vid Idélab bör omprioriteras för att bl.a. möjliggöra vissa särskilda satsningar avseende lärar- och förskollärarutbildningarna som presenterats i denna proposition (se avsnitt 5.6.5). Utöver de förändringar som aviserats i denna proposition samt tidigare budgetpropositioner avser regeringen att göra fördelningen av medel till respektive lärosäte på samma sätt som tidigare år.

5.8.66 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Tabell 5.146 Anslagsutveckling 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Tusental kronor

2024	Utfall	2 884 576	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 983 963[1]	Utgiftsprognos	2 983 963
2026	**Förslag**	**3 039 108**		
2027	Beräknat	3 148 704[2]		
2028	Beräknat	3 199 319[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 3 110 144 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 3 110 145 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag enligt avtal mellan svenska staten och landsting om samarbete om högskoleutbildning av läkare, medicinsk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till landsting enligt avtal om samarbete om högskoleutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.147 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 983 963**	**2 983 963**	**2 983 963**
Pris- och löneomräkning[2]	55 145	92 824	142 283
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		71 917	73 073
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 039 108**	**3 148 704**	**3 199 319**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Ett avtal om samarbete om utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården, det s.k. ALF-avtalet, slöts 2014 mellan staten och företrädare för de sju berörda landstingen Stockholms läns landsting, Uppsala läns landsting, Östergötlands läns landsting, Skåne läns landsting, Västra Götalands läns landsting, Örebro läns landsting och Västerbottens läns landsting. Ett avtal om samarbete om grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården slöts 2004 mellan staten, Västra Götalands läns landsting och Västerbottens läns landsting (TUA-avtalet). Från och med 2020 ersattes beteckningen landsting med regioner.

Regeringen föreslår att 3 039 108 000 kronor anvisas under anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 148 704 000 kronor respektive 3 199 319 000 kronor.

Utgiftsutvecklingen

Enligt ALF-avtalet ersätter staten berörda regioner för medverkan i verksamhetsintegrerad utbildning av läkare per helårsstudent och för klinisk forskning. Fördelning enligt ALF-avtalet 2026 framgår av tabell 5.148.

Tabell 5.148 Fördelning av anslagsmedel 2026 för utbildning av läkare, klinisk forskning och utveckling av hälso- och sjukvården (ALF)

Tusental kronor

	Ersättning för antal HST[1]	Grundbelopp för forskning	Ersättning kvalitet i klinisk forskning	SUMMA
Uppsala universitet	95 946	197 842	60 650	**354 438**
Lunds universitet	119 690	325 498	58 116	**503 304**
Göteborgs universitet	113 446	343 536	109 297	**566 279**
Umeå universitet	102 893	177 221	41 216	**321 331**
Linköpings universitet	106 235	135 984	24 279	**266 498**
Karolinska institutet	154 428	453 306	119 730	**727 464**
Örebro universitet	32 187	69 158	12 348	**113 693**
Summa	**724 826**	**1 702 544**	**425 636**	**2 853 007**

[1] Ersättning per helårsstudent på läkarutbildningen som omfattas av anslaget 2:66 *Ersättningar för klinisk utbildning och forskning* beräknas för 2026 till: 87 943 kronor.

Regeringen har vid beräkningen utgått från följande antal helårsstudenter på läkarutbildningen. Det ökade antalet helårsstudenter 2027 är en följd av att läkarutbildningen förlängts.

Tabell 5.149 Läkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Helårsstudenter

	2026	2027	2028
Uppsala universitet	1 091	1 190	1 190
Lunds universitet	1 361	1 485	1 485
Göteborgs universitet	1 290	1 407	1 407
Umeå universitet	1 170	1 276	1 276
Linköpings universitet	1 208	1 318	1 318
Karolinska institutet	1 756	1 916	1 916
Örebro universitet	366	423	423
Summa	**8 242**	**9 015**	**9 015**

Enligt TUA-avtalet ersätter staten berörda regioner för medverkan i grundutbildning av tandläkare per helårsstudent, basorganisation och kliniskt inriktad odontologisk forskning. Fördelning enligt TUA-avtalet framgår av tabell 5.151.

Tabell 5.150 Fördelning av anslagsmedel 2026 för grundutbildning av tandläkare, odontologisk forskning och utveckling av tandvården (TUA)

Tusental kronor

	Ersättning för antal HST[1]	Ersättning för forskning och basorganisation	SUMMA
Göteborgs universitet	42 076	54 034	**96 110**
Umeå universitet	32 575	49 820	**82 396**
Summa	**74 652**	**103 854**	**178 506**

[1] Ersättning per helårsstudent på tandläkarutbildningen som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning beräknas för 2026 till: 90 487 kronor.

Regeringen har vid beräkningen utgått från följande antal helårsstudenter på tandläkarutbildningen.

Tabell 5.151 Tandläkarutbildning som omfattas av anslaget 2:66 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning

Helårsstudenter

Universitet	2026	2027	2028
Göteborgs universitet	465	465	465
Umeå universitet	360	360	360
Summa	**825**	**825**	**825**

5.8.67 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

Tabell 5.152 Anslagsutveckling 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	67 780	Anslagssparande	
2025	Anslag	80 980[1]	Utgiftsprognos	70 980
2026	**Förslag**	**50 980**		
2027	Beräknat	50 980		
2028	Beräknat	47 980		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter i fråga om bidrag till statliga universitet och högskolor, enskilda utbildningsanordnare av högskoleutbildning, samt statliga myndigheter och andra organisationer med anknytning till högskoleområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.153 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**70 980**	**70 980**	**70 980**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-20 000	-20 000	-23 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**50 980**	**50 980**	**47 980**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 50 980 000 kronor anvisas under anslaget 2:67 *Särskilda bidrag inom högskoleområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 50 980 000 kronor respektive 47 980 000 kronor.

6 Forskning

6.1 Mål för området

I forsknings- och innovationspropositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) presenterades mål och nya delmål för forskningspolitiken. Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation. Sverige ska vara ett land där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, stärker näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt. Följande uppföljningsbara delmål har pekats ut för tioårsperioden 2025–2034:

– Sverige ska vara en ledande kunskapsnation och vara bland de främsta länderna vad gäller utgifter för forskning och utveckling som andel av BNP.
– Svensk forskning ska hålla hög kvalitet.
– Sverige ska vara ett av världens främsta innovationsländer.

Ovanstående mål inbegriper även forskningspolitik inom utgiftsområdena 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 20 Klimat, miljö och natur, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel samt 24 Näringsliv.

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De indikatorer för forskning som används för att redovisa resultaten inom verksamhetsområdet är följande:

– finansiering av forskning och utveckling
– andel forskare i befolkningen
– andel vetenskapliga artiklar som tillhör de tio procent högst citerade inom respektive område
– andel högciterade publikationer relaterat till högskolans FoU-utgifter
– andel internationell sampublicering
– andel beviljade ansökningar inom EU:s ramprogram för forskning och innovation

Indikatorerna har modifierats för att erhålla en mer övergripande beskrivning av hur svensk forskning och utveckling (FoU) står sig i internationell jämförelse. Därför har indikatorn om jämställdhet respektive antal vetenskapliga artiklar per miljon invånare ersatts med tre indikatorer som närmare beskriver kvaliteten för svensk forskning; andel högciterade publikationer relaterat till högskolans FoU-utgifter, andel vetenskapliga artiklar med internationella samarbeten samt andel beviljade ansökningar i EU:s ramprogram för forskning och innovation. Tillsammans med indikatorn andel vetenskapliga artiklar som tillhör de tio procent högst citerade inom respektive område ger de en mer ingående beskrivning över forskningskvaliteten i Sverige. Könsfördelning för professorer, lektorer och meriteringsanställda är fortsatt en bedömningsgrund för området.

Statistiska centralbyrån (SCB) publicerar årliga beräkningar av de statliga anslagen för forskning och utveckling och vartannat år beräkningar för avsättningar vid universitet och högskolor, inom näringslivet och offentlig sektor samt översiktliga prognoser åren

däremellan. OECD publicerar vartannat år rapporten Science, Technology and Innovation Outlook med data inklusive landsjämförelser inom området. Under resultatredovisningen nedan anges senast tillgängliga data.

6.3 Resultatredovisning

6.3.1 Finansiering av forskning och utveckling ökar i Sverige

Det första uppföljningsbara delmålet är att Sverige ska vara bland de främsta länderna i världen vad gäller utgifter för forskning och utveckling som andel av BNP. Vidare bör de offentliga och privata investeringarna i forskning och utveckling överskrida EU:s mål på 3 procent av bruttonationalprodukt (BNP).

Indikator: Finansiering av forskning och utveckling

De totala utgifterna för FoU i Sverige uppgick 2024 till 230,4 miljarder kronor vilket är en ökning jämfört med 2023 med drygt 6,7 miljarder kronor i löpande priser. Uttryckt i fasta priser, dvs justerat för inflation, är FoU-utgifterna oförändrade. Sveriges utgifter för forskning och utveckling som andel av BNP var 3,6 procent 2024, vilket innebär en minskning med 0,04 procentenheter jämfört med 2023. Sveriges finansiering av forskning och utveckling översteg därmed EU:s mål på 3 procent av BNP.

Diagram 6.1 FoU-utgifter som andel av BNP

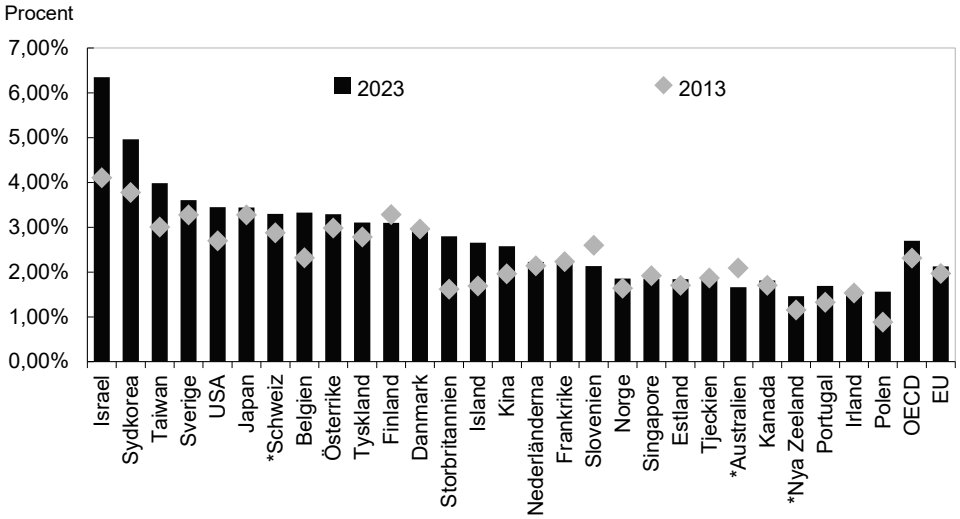

Anm: Data från Schweiz, Australien och Nya Zeeland är från 2021.
Källa: OECD.

I internationell jämförelse ligger Sverige bland de fem främsta länderna när det gäller investeringar i FoU. I diagram 6.1 visas investeringar i FoU för de länder som investerar mest i FoU mellan 2013 och 2023. Forskningsintensiva länder som Israel och Sydkorea har gjort betydande investeringar sedan 2013. Även Taiwan, USA och Belgien har kraftigt ökat sina investeringar sedan dess. Sverige har inte haft motsvarande utveckling under denna tidsperiod.

De statliga anslagen för FoU uppgår 2025 till 48,8 miljarder kronor enligt SCB:s statsbudgetanalys. Förutom de statliga anslagen fördelas medel från de forskningsstiftelser som bildades med löntagarfondsmedel. Under 2024 omfattade dessa 1,1 miljarder kronor. Av bidragen från EU:s forskningsmedel har 2,6 miljarder kronor fördelats 2024 till projekt vid svenska universitet och högskolor, vilket är en ökning med ca 0,4 miljarder kronor sedan 2023. År 2024 uppgick, enligt SCB:s preliminära statistik, utgifterna för FoU inom universitet och högskolor till 50,6 miljarder kronor. Inom

övrig offentlig sektor var utgifterna 9,8 miljarder kronor och inom den privata icke-vinstdrivande sektorn till 0,4 miljarder kronor.

Indikator: Andel forskare i befolkningen

Andelen forskande personal visar på FoU-intensiteten i ett land och är viktig för både forsknings- och innovationsverksamheter. Sverige utmärker sig med en hög andel forskare i befolkningen och var ett av fem toppländer 2022 enligt Världsbanken med 8 623 forskare per miljon invånare. Högst andel forskare i relation till befolkningen har Sydkorea, följt av Danmark, Sverige, Finland och Norge. 2024 uppgick enligt SCB personal inom FoU-verksamhet i Sverige till 106 531 heltidsekvivalenter, vilket innebär en ökning med totalt 190 heltidsekvivalenter sedan 2023. En stor andel av personalen inom FoU-verksamhet var sysselsatta inom företagssektorn, med 78 378 heltidsekvivalenter 2024. Detta är en minskning med ca 200 heltidsekvivalenter jämfört med 2023. Samtidigt har den forskande personalen inom högskolesektorn ökat något, med ca 100 personer, till 21 846 heltidsekvivalenter 2024.

6.3.2 Svensk forskningskvalitet är hög men den internationella konkurrensen ökar

För att identifiera forskning av högsta kvalitet används ofta en kombination av indikatorer för forskningens genomslag och sakkunniggranskning av oberoende forskare. Nedan har fyra indikatorer valts ut för att sammantaget analysera kvaliteten i forskning i Sverige.

Indikator: Andel högciterade vetenskapliga publikationer

Andelen vetenskapliga artiklar som är bland de 10 procent högst citerade inom respektive forskningsområde är en indikator som visar på vetenskapligt genomslag för forskning genomförd. Andelen från Sverige uppgick 2023 till 11,0 procent, vilket är en svag minskning jämfört med 2013. Sverige ligger på en något högre nivå än Norge och Finland, men lägre än Danmark, se tabell 6.1. En majoritet av länderna i Europa och Nordamerika har sjunkit det senaste decenniet då ett antal länder i Asien har ökat sitt genomslag markant.

Tabell 6.1 Andel vetenskapliga artiklar som är bland de 10 procent högst citerade

Procent

Land	2013	2023
Singapore	16,1	17,5
Qatar	8,1	14,8
Förenade Arabemiraten	6,7	14,2
Storbritannien	14,3	13,7
Nederländerna	15,1	13,4
Bangladesh	3,9	13,3
Schweiz	15,4	13,2
Australien	12,3	12,9
Irland	11,9	12,4
Kina	9,1	12,3
Danmark	13,6	11,9
Pakistan	3,5	11,8
USA	15,2	11,7
Saudiarabien	7,6	11,6
Italien	9,2	11,3

Land	2013	2023
Belgien	13,0	11,2
Sverige	11,6	11,0
Norge	10,9	10,8
Egypten	4,3	10,8
Finland	10,4	10,6

Anm. Tabellen anger de topp 20 länder med mest citerade publikationer, med minst 1500 publikationer per år för 2023. Världsmedelvärdet är 10 procent.

Källor: Clarivate Analytics, Vetenskapsrådet.

Indikator: Andel högciterade publikationer relaterade till högskolans FoU-utgifter

För att få en förståelse för hur användningen av forskningsmedel relaterar till genomslaget av forskning har en ny indikator införts. Diagram 6.2 visar andelen högciterade publikationer i relation till högskolesektorns FoU-utgifter som andel av BNP för 2022. Urvalet är huvudsakligen OECD-länder, men även Kina, Singapore Taiwan har inkluderats. Sverige ligger högt när det gäller högskolesektorns FoU-utgifter som andel av BNP och har ett gott citeringsgenomslag. Dock finns det andra jämförbara länder som har lägre utgifter som andel av BNP och samtidigt högre citeringsgenomslag som exempelvis Storbritannien (GB), Nederländerna (NL) och Australien (AU).

Diagram 6.2 Högskolesektorns FoU-utgifter som andel av BNP i relation till andelen högciterade publikationer

Procent

Källor: OECD och Clarivate analytics, Vetenskapsrådet.

Indikator: Internationalisering, sampublikationer

Internationellt samarbete inom forskning är viktigt, eftersom det bidrar till att höja forskningens kvalitet och stärka Sveriges konkurrenskraft och attraktivitet. Internationella FoU-samarbeten behövs också för att bidra till att lösa globala utmaningar. Därför har en ny indikator införts. Ett sätt att mäta internationellt forskningssamarbete är att mäta andelen svenska publikationer som är samförfattade med forskare från andra länder. Andelen internationella sampublikationer har ökat stadigt i Sverige under en längre tid. För åren 2021–2023 ligger andelen på 71 procent. Detta kan jämföras med EU- och OECD-genomsnittet som ligger på ca 60 procent. Svenska forskare sampublicerar mest med forskare verksamma i USA, följt av Storbritannien och Tyskland. De internationella sampublikationerna är i genomsnitt citerade väsentligt över världsgenomsnittet.

Indikator: Beviljandegrad för EU-medel

EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, är världens största forskningsprogram och en viktig finansieringskälla för att utveckla forskning och innovation av hög kvalitet. Forskare och organisationer som söker medel från programmet konkurrerar på internationell nivå. Detta sker genom en process baserad på sakkunniggranskning. Deltagande i ramprogrammet ger därför en indikation på intresse för programmet från svenska forskare och organisationer samt hur konkurrenskraftiga dessa är på en europeisk nivå. Sveriges beviljandegrad i det nuvarande ramprogrammet låg i mars 2025 på 19,6 procent. Detta är lägre än den genomsnittliga beviljandegraden för samtliga EU-länder (EU27) som ligger på 20,5 procent, och ännu lägre än Norge, Danmark och Finland som ligger på drygt 22 procent.

6.3.3 Sverige är ett av världens främsta innovationsländer

Det svenska näringslivet tillhör de mest FoU-intensiva i världen. SCB uppskattar att företagens investeringar i FoU 2024 uppgick till 169,5 miljarder kronor. Det motsvarar en andel av BNP på 2,6 procent och 74 procent av Sveriges totala FoU-utgifter.

Regeringen har under mandatperioden vidtagit olika åtgärder för att främja företagens investeringar i forskning och utveckling och öka Sveriges möjligheter att attrahera och behålla internationell nyckelkompetens, t.ex. utvidgat tidsgränsen för expertskatt som innebär skattelättnader i upp till sju år för bl.a. forskare och höjt taket för det s.k. FoU-avdraget.

Sverige är enligt internationella innovationsindex ett av världens främsta innovationsländer. I European Innovation Scoreboard 2025, som rankar EU:s medlemsländer ligger Sverige på första plats före Danmark. I Global innovation Index hamnar Sverige på plats två efter Schweiz.

Vid universitet och högskolor finns totalt 19 statliga holdingbolag som har till uppgift att stödja och främja tillväxten av nya forskningsbaserade företag i Sverige. Från att det första holdingbolaget bildades 1995 fram till och med 2024 har holdingbolagen medverkat till att 722 nya företag startats.

För en mer omfattande redovisning av indikatorer kopplade till Sverige som framstående innovationsnation, se utgiftsområde 24 Näringsliv.

6.3.4 Fördelning av statliga medel till forskning

Av de totala statliga FoU-medlen för 2025 om 48,8 miljarder kronor tilldelades universitet och högskolor 21 miljarder kronor som direkta forskningsanslag. De fyra forskningsfinansiärerna Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (Formas), Verket för innovationssystem (Vinnova) och Vetenskapsrådet tilldelades sammantaget 14,6 miljarder kronor 2025. Statlig finansiering av FoU för försvarsändamål är det område som ökat mest och återfinns under Övriga myndigheter i tabellen nedan.

Tabell 6.2 Medel för forskning från statsbudgeten efter mottagare

Miljarder kronor i löpande priser

Mottagare	2024	2025
Universitet och högskolor[1]	21,0	21,0
Vetenskapsrådet	7,9	8,4
Vinnova	3,5	3,4

Mottagare	2024	2025
Formas	1,8	1,9
Forte	0,8	0,9
Statens energimyndighet	1,4	1,6
Övriga myndigheter[2]	11.8	11,6
Totalt	**48,2**	**48,8**

[1] Avser i denna proposition samtliga universitet och högskolor.

[2] Övriga myndigheter innefattar Försvarsmakten, MSB, Naturvårdsverket, Rymdstyrelsen, Sida, Trafikverket m.fl.

Källor: Budgetpropositioner och regleringsbrev.

6.3.5 Jämställdhet inom forskningen

Jämställdhet, dvs. att män och kvinnor får samma möjligheter, inom högskolesektorn, är viktigt för att de bästa ska komma fram och därigenom driva kvalitet i utbildning och excellent forskning. Rekryteringsmål för nyanställda professorer beslutades av riksdagen 1997 i enlighet med propositionen Högskolans ledning, lärare och organisation (prop. 1996/97:141, bet. 1997/98:UbU3, rskr. 1997/98:12) i syfte att stimulera ett långsiktigt och systematiskt jämställdhetsarbete på alla nivåer. Jämställdhet inom forskningen vid universitet och högskolor kan bl.a. mätas genom andelen kvinnor och män som är anställda som professorer, lektorer och i meriteringsanställningar, dvs. forskarassistenter, biträdande lektorer och postdoktorer.

Könsfördelningen inom de flesta anställningskategorierna är relativt jämn. 2024 var 47 procent kvinnor och 53 procent män. Av professorerna var 33 procent kvinnor och 67 procent män 2024, vilket är oförändrat jämfört med 2023. Professorer är den anställningskategori där könsfördelningen har ändrats mest sedan 2012, då andelen professorer som är kvinnor var 24 procent. Den stigande andel kvinnor bland nyrekryterade professorer har dock mattats av under de senaste fyra åren. Även andelen kvinnor som är lektorer är oförändrad jämfört med 2023 och uppgår 2024 till 49 procent. I kategorin meriteringsanställningar är andelen kvinnor 45 procent och andelen män 55 procent 2024, vilket är samma fördelning som 2023. Rekryteringsmålet för perioden är att hälften av de nyrekryterade professorerna vid universitet och högskolor ska vara kvinnor 2030. Regeringen har gett Universitetskanslersämbetet i uppdrag att följa upp rekryteringsmålen för att vidare studera dess effekter på kvaliteten i forskning och utbildning.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsperspektivet dvs. att män och kvinnor får samma möjligheter, är viktigt för att de bästa ska komma fram och därigenom driva kvalitet i utbildning och excellent forskning. Jämställdhetsperspektivet är till stora delar fortsatt väl integrerat i Vetenskapsrådets verksamhet. Myndighetens arbete för ökad jämställdhet handlar ytterst om att ge kvinnor och män lika möjligheter inom forskningen. Under året har Vetenskapsrådet arbetat aktivt med att utveckla eller komplettera processer och arbetssätt för att främja jämställdhet och högsta vetenskapliga kvalitet.

Beviljandegraden för Vetenskapsrådets forskningsmedel inom olika ämnesområden är fortsatt tämligen jämn mellan könen inom de olika forskningsämnesområdena. För det totala antalet ansökningar 2024 är beviljandegraden 15 procent för kvinnor och 16 procent för män. Inom humaniora och samhällsvetenskap ligger beviljandegraden på 10 procent för kvinnor och 8 procent för män. Inom medicin och hälsa ligger beviljandegraden på 18 procent för kvinnor och 19 procent för män och inom naturvetenskap och teknikvetenskap på 19 procent för kvinnor och 20 procent för män.

För vissa områden, såsom utbildningsvetenskap, konstnärlig forskning och klinisk behandlingsforskning, varierar siffrorna mer mellan åren, vilket i huvudsak beror på förhållandevis få ansökningar.

6.3.6 Fri forskning av högsta kvalitet

Under 2024 presenterade regeringen forskningspolitiken för åren 2025–2028 i propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60). Omfattande satsningar på fri forskning av högsta kvalitet aviserades. I dessa ingår konkurrensutsatta medel till universitet och högskolor, satsningar på att stärka incitamenten till strategisk rekrytering, med särskild inriktning på den tidiga karriäranställningen biträdande lektor, excellenscentrum och en större satsning på banbrytande forskning på högsta internationella nivå.

Forskning av högsta kvalitet är en grundläggande förutsättning för att forskningsresultat ska vara tillförlitliga, relevanta och användbara för fortsatt vetenskaplig utveckling samt för att resultaten ska komma till nytta i näringsliv och samhälle. En tydlig inriktning mot excellens förbättrar också möjligheterna att attrahera och behålla nyckelkompetens i Sverige.

Vetenskapsrådet ger stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden. Det s.k. fria projektbidraget är den bidragsform som omfattar flest ansökningar och medel. Under 2024 inkom 3 706 ansökningar om fria projektbidrag. Av dessa beviljades 580 ansökningar med totalt 2,6 miljarder kronor. År 2024 inkom fler ansökningar jämfört med andra år. Beviljandegraden var lägre vilket berodde på dels fler ansökningar, dels att ämnesrådet för naturvetenskap och teknik samt ämnesrådet för medicin och hälsa höjde schablonbeloppen per beviljade projekt för att ge bättre förutsättningar för de projekt som håller högsta kvalitet.

Tabell 6.3 Ansökningar om fria projektbidrag

Tusental kronor

	Totala antalet ansökningar		Beviljandegrad, procent		Genomsnittlig bidragsstorlek	
Vetenskapligt område	2024	2022	2024	2022	2024	2022
Humaniora & Samhällsvetenskap	1053	847	9	11	1495	1383
Medicin och hälsa	965	870	19	26	1373	1112
Naturvetenskap & Teknikvetenskap	1269	1109	20	24	1042	920
Utbildningsvetenskap	312	260	10	12	1483	1453
Konstnärlig forskning	74	57	9	14	1489	1448

Källa: Vetenskapsrådet.

Internationell mobilitet är många gånger grundläggande för forskning av högsta kvalitet. För att ge nydisputerade möjlighet att verka vid ett utländskt universitet och utöka sin kompetens och sitt nätverk ger Vetenskapsrådet bidrag för internationell postdok. Under 2024 inkom 348 ansökningar om sådant bidrag, vilket är betydligt fler ansökningar jämfört med de två senaste åren. Totalt erhöll 58 forskare postdokbidrag under 2024. Vetenskapsrådets uppföljning visar att forskare som beviljats detta bidrag har högre sannolikhet att ha en fortsatt karriär inom universitet och högskola i Sverige.

6.3.7 Forskning för att möta samhällets utmaningar

Satsningar på forskning för att möta samhällsutmaningar gjordes både i forsknings- och innovationspropositionen 2016 (prop. 2016/17:50) och forsknings- och inno-

vationspropositionen 2020 (prop. 2020/21:60). I detta avsnitt redovisas satsningar inom utgiftsområde 16 som genomförs för att möta samhällsutmaningar. Redovisningar finns även inom utgiftsområdena 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg avsnitt 8, 20 Klimat, miljö och natur avsnitt 4.3, 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel avsnitt 2.6.2 samt 24 Näringsliv avsnitt 3.3.2.

Det nationella forskningsprogrammet om antibiotikaresistens gjorde under 2024 en utlysning av projektbidrag, vilket resulterade i att 23 ansökningar beviljades finansiering med totalt 80 miljoner kronor. Många av de beviljade projekten har en tvärvetenskaplig komponent. Svenska forskare beviljades också finansiering från en utlysning inom det internationella forskningssamarbetet om antibiotikaresistens (JPIAMR). En utlysning om projektbidrag för forskning om virala zoonoser gjordes 2024 inom det nationella forskningsprogrammet om virus och pandemier. De utvalda forskningsprojekten erhåller totalt 49 miljoner kronor. Tillsammans med det nationella forskningsprogrammet om antibiotikaresistens genomfördes en utlysning om koncepttest (proof of concept) inom infektionsområdet, vilket syftar till att nyttiggöra och kommersialisera resultat från grundforskning. Vidare pågår ett arbete med att färdigställa en handlingsplan för forskningsfinansiering om ett nytt pandemiutbrott skulle uppstå.

Vetenskapsrådet stödjer Kliniska Studier Sverige som är ett nationellt samarbete mellan samverkansregionerna för hälso- och sjukvård för att skapa fler kliniska studier av hög kvalitet. Vetenskapsrådet har under 2024 genomfört en utvärdering av arbetet med att stödja och utveckla förutsättningarna för kliniska studier. Utvärderingen visar att det skapats ett robust system för samverkan som bidragit till ökad samordning och förbättrad tillgång till stöd för kliniska studier. Stödet har störst betydelse för forskare i början av sin karriär och för små företag.

Vetenskapsrådet har inom ramen för det nationella forskningsprogrammet om brottslighet gett projektbidrag för forskning om brottslighet och fortsatt arbetet med att skapa mötesplatser för forskare och praktiker. Vetenskapsrådet ingår i Nätverket för brottsförebyggande praktiker och forskare vars syfte är att öka informationsflödet mellan forskare och praktiker. Under året publicerades kunskapsöversikter inom områdena ungdomsbrottslighet och kriminella nätverk. Vidare arbetar Vetenskapsrådet och Delegationen för migrationsstudier (Delmi) tillsammans med att ta fram en serie kunskapsöversikter om segregation. Under 2025 har det publicerats en kunskapsöversikt om boendesegregation och en kunskapsöversikt om valdeltagande. Även inom området migration och integration sker ett samarbete med Delmi om spridning av forskningsresultat.

Det nationella forskningsprogrammet om digitaliseringens samhälleliga konsekvenser har fortsatt arbetet med att sprida forskningsresultat och kunskap. Ett arbete med att ta fram en kunskapsöversikt om kostnader och nyttor med digitalisering i offentlig sektor har påbörjats.

6.3.8 Rymdforskning och rymdverksamhet

Rymdverksamhet är internationell

Svensk rymdforskning och rymdindustri håller hög internationell klass, vilket bl.a. illustreras av att Sverige och svenska aktörer är efterfrågade i internationella och bilaterala rymdsamarbeten. En stor del av de svenska statliga satsningarna på rymdverksamhet finansierar projekt som genomförs i internationella samarbeten. Forskningsresultat och dess tillämpningar är ofta av globalt intresse. Sverige deltar i både EU:s och den europeiska rymdorganisationens (ESA) rymdprogram som bidrar till samhällsnytta genom forskning och olika tjänster. I början av 2024 deltog Sverige genom ett samarbete med ESA och det amerikanska företaget Axiom Space med en

svensk projektastronaut i en rymdfärd till den internationella rymdstationen där två svenska experiment genomfördes jämte ett tjugotal internationella experiment. Sverige anslöt sig i april 2024 till Artemisavtalet, vilket är en politisk deklaration som har tagits fram av det amerikanska rymdorganet NASA. Avtalet fungerar som ett ramverk för internationellt samarbete kring utforskning av rymden och har sin grund i Rymdfördraget och andra relevanta FN-konventioner.

Strategi för svensk rymdverksamhet

Den nationella strategin för svensk rymdverksamhet (skr. 2017/18:259) innehåller långsiktiga strategiska mål för att stärka svensk rymdverksamhet. Genomförande av rymdstrategin fortsatte under 2024, exempelvis när det gäller informationsspridning om rymddata och användning av sådan data för olika samhällstjänster. Strategin framhåller även vikten av rymdforskning bl.a. för att bättre kunna studera jorden.

Den svenska forskningssatelliten MATS sändes upp i november 2022 och har under 2024 levererat värdefulla mätningar av jordens övre atmosfär. Detta bidrar till grundforskning om dynamiken i mesosfären, vilket kommer att öka förståelsen för det globala klimatsystemet och klimatförändringarna. ESA-projektet Arctic Weather Satellite startade på initiativ av Sverige och leds av OHB Sweden AB. Den första satelliten, av vad som den europeiska väderorganisationen Eumetsat har tänkt ska bli en konstellation om ett tjugotal satelliter, färdigställdes under 2023 och sändes upp från USA i augusti 2024. Den går i en vertikal omloppsbana runt jorden som passerar både Arktis och Antarktis. Dessa regioner har i dagsläget inte fullgod täckning av vädersatelliter, varför satelliten ger betydligt bättre förståelse än vad som varit möjligt tidigare om väder och klimat i de polära regionerna.

Utveckling av Esrange för rymdverksamhet

Utvecklingen av forskningsinfrastrukturen vid rymdbasen Esrange, som den nationella rymdstrategin anger som en viktig satsning, fortsätter. Färdigställandet av den nya uppskjutningsanläggningen som invigdes 2023 och som ska möjliggöra uppskjutningar av satelliter till omloppsbana fortsatte under 2024. Den testbädd som öppnades 2020 för test- och utvecklingsverksamhet vid Esrange inom återanvändningsbar uppskjutningsteknik och för teknikdemonstrationer har sedan dess varit väl belagd med internationella kunder som bl.a. utför motortester. Inom det nationella ballong- och raketprogrammet genomförs projekt vid Esrange av betydelse bl.a. för klimatforskning.

6.3.9 Forskningens infrastruktur

Forskningsinfrastruktur stärker Sveriges och Europas konkurrenskraft

Forskningsgenombrott bygger i stor utsträckning på användning av avancerad forskningsinfrastruktur. Begreppet forskningsinfrastruktur omfattar t.ex. forskningsanläggningar, biobanker, databaser, teleskop, superdatorer, forskningsnät för elektronisk kommunikation, försöksstationer, forskningsfartyg, fältförsök och testbäddar. Förutom att skapa förutsättningar för excellent forskning och innovation, skapar forskningsinfrastrukturer nav för samverkan mellan forskningsområden, olika sektorer och nationaliteter. Vetenskapsrådet har ett övergripande nationellt ansvar för forskningsinfrastruktur, vilket inbegriper såväl nationell forskningsinfrastruktur som åtaganden i internationella forskningsinfrastrukturer. Under 2024 slutförde Vetenskapsrådet bedömningen av ca 70 inkomna förslag som beskriver behov av ny och befintlig forskningsinfrastruktur av nationellt intresse.

Flera forskningsinfrastrukturer fortsätter att utvecklas

Den europeiska neutronkällan, ESS, förbereder för provdrift

ESS, som är under uppbyggnad, är en internationell neutronforskningsanläggning med 13 medlemsländer för vilken Sverige och Danmark är värdländer. ESS är baserad på världens mest kraftfulla neutronkälla. Under 2024 färdigställdes installationen av accelerator och målstation och tester av systemen pågår. Ett viktigt kommande steg är att skicka en protonstråle hela vägen till slutet av acceleratorn. Installation och tester av instrumenten pågår. Anläggningen förbereds för provdrift i slutet av 2025, en milstolpe för att öppna för användare år 2028. Vetenskapsrådet har under perioden 2021–2025 avsatt totalt 150 miljoner kronor för s.k. naturabidrag (in-kindbidrag), vilket innebär att forskare i Sverige bidrar med tjänster eller utrustning till anläggningen. Under 2024 har ytterligare åtta projekt som leds av svenska lärosäten finansierats, som möjliggör för Sverige att involveras i de första vetenskapliga experimenten på ESS.

Användningen av MAX IV fortsätter öka

MAX IV är en synkrotronljusanläggning för material- och livsvetenskaplig forskning som i dag har 16 instrument, s.k. strålrör. Anläggningen används för forskning om nya material och läkemedel samt avancerade analysmetoder inom bl.a. nanoteknik och kvantmaterial. Experimenttid tilldelas i konkurrens och vetenskaplig excellens prioriteras. Under 2024 har MAX IV gjort ett betydande vetenskapligt avtryck. Antalet vetenskapliga publikationer som baserats på forskning vid MAX IV ökade med 27 procent från föregående år. Antalet användare var 1 921 från 35 länder och 291 olika organisationer inom både högskola och näringsliv. Av användarna var 94 procent från europeiska länder, varav 42 procent från Sverige. Antalet användare har ökat stadigt sedan 2022, inte minst från industrin som i och med den gröna omställningen har behov av avancerad materialforskning.

SciLifeLab är ett nav inom livsvetenskaplig forskning

Science for Life Laboratory (SciLifeLab) är ett nationellt center för storskalig forskning inom biovetenskap, medicin och miljö av högsta internationella standard med flera anknutna universitet. Dess vetenskapliga forskningsresultat har hög kvalitet och står sig mycket bra i internationell konkurrens. Forskningsinfrastrukturen gav under 2024 stöd till nära 4 500 forskningsprojekt fördelade på över 1 900 unika användare. Av infrastrukturens totala resurser nyttjades 78 procent av forskare vid svenska lärosäten. Den största andelen kom ifrån andra lärosäten än de grundande universiteten. Därutöver nyttjades SciLifeLab av internationella forskare, av forskare inom hälso- och sjukvård och användare inom annan offentlig eller privat sektor. Under perioden 2019–2024 producerades 8 187 vetenskapliga publikationer från SciLifeLab.

Nyanskaffning av forskningsisbrytare

Sverige har ett strategiskt intresse av att ha en stark närvaro i Arktis, särskilt i ljuset av ett nytt säkerhetspolitiskt läge och Natomedlemskapet. Isbrytaren Oden har under flera decennier varit en av världens främsta marina infrastrukturer, men börjar närma sig slutet på sin beräknade livslängd för forskning i polarhaven. Regeringskansliet har därför beslutat om ett uppdrag att ta fram ett underlag inför en möjlig nyanskaffning av ett polarforskningsfartyg (U2024/00015).

Nytt regelverk för vissa forskningsdatabaser

Inom många forskningsområden behövs tillgång till personuppgifter för att kunna besvara forskningsfrågor. Med stöd av en ny lag för vissa forskningsdatabaser kan universitet och högskolor föra forskningsdatabaser som har ett särskilt vetenskapligt

värde ur ett långsiktigt perspektiv i syfte att skapa underlag för olika forskningsprojekt. Insamlingen och behandlingen av personuppgifter ska ske med de registrerades frivilliga medverkan. Lagen trädde i kraft den 1 januari 2025. Ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) har också gjorts för att skydda enskildas integritet och samtidigt möjliggöra att kompletterande uppgifter ska kunna inhämtas från t.ex. registerhållande myndigheter. Syftet är att förbättra förutsättningarna för registerbaserad forskning samtidigt som de registrerades personliga integritet skyddas. Regeringen har gett Vetenskapsrådet i uppdrag att bistå i bedömningen av forskningsdatabaser som ska föras enligt den nya lagen.

6.3.10 Förutsättningar för forskning av högsta kvalitet

Ett öppet vetenskapssystem

Vetenskapliga publikationer som är ett resultat av forskning som har finansierats med offentliga medel ska vara omedelbart öppet tillgängliga med verkan fr.o.m. 2021. När det gäller forskningsdata ska omställningen vara genomförd fullt ut senast 2026, vilket innebär att forskningsdata ska göras tillgängliga så öppet som möjligt och så begränsat som nödvändigt (prop. 2020/21:60).

Vetenskapsrådet mäter årligen utvecklingen av det nationella arbetet med öppen tillgång till forskningsdata. Rapporteringen för 2024 visar att det fortsatt pågår etablering av strategiska inriktningar och implementering av öppen tillgång till forskningsdata i processer och arbetssätt hos universitet och högskolor, forskningsfinansiärer samt andra forskningsutförande myndigheter. Vidare lyfts bl.a. behovet av forskarstöd, att det fortfarande finns svårigheter att mäta omfattningen av öppen tillgång till forskningsdata i Sverige samt vikten av hög datakvalitet och säker och tillförlitlig datahantering.

Kungl. biblioteket publicerar årligen en rapport om det nationella arbetet med öppen tillgång till vetenskapliga publikationer. Rapporteringen visar att det finns behov av alternativa publiceringsmodeller utan höga kostnader i syfte att möjliggöra likvärdiga möjligheter för forskare att publicera sina resultat. Andelen omedelbart öppet tillgängliga sakkunniggranskade artiklar registrerade i Swepub för 2024 minskade med 1 procentenhet jämfört med 2023 och det senaste decenniets ökningstakt tenderar därmed att ha avtagit. Utvecklingen de senaste tio åren framgår av diagram 6.3.

Diagram 6.3 Andel omedelbart öppet tillgängliga artiklar

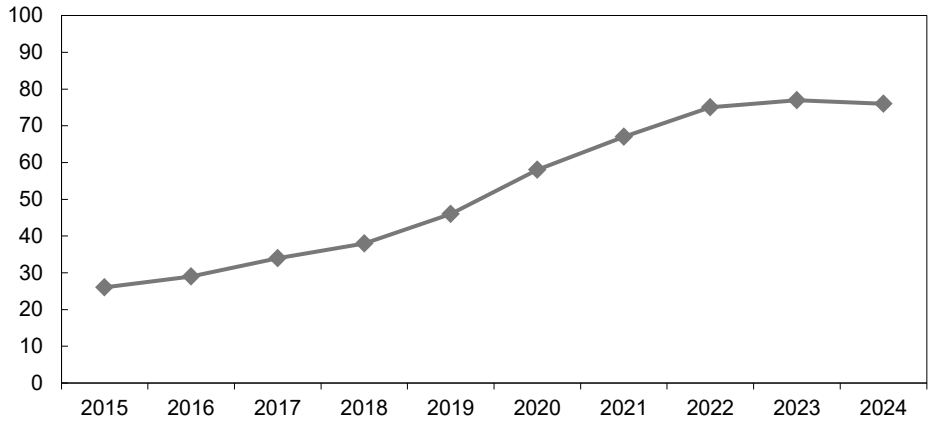

Källa: Kungl. biblioteket.

Kungl. bibliotekets sammanställning av de totala utgifterna för vetenskaplig publicering visar att kostnaderna för 2024 uppgick till ca 806 miljoner kronor, vilket är en

ökning med ca 7 miljoner kronor jämfört med föregående år. Kostnaderna 2024 kan jämföras med 2021 då de totala kostnaderna var ca 711 miljoner kronor. Ökningen beror främst på att övervägande delen av lärosätenas utgifter är kopplade till avtal med kommersiella vetenskapliga förlag, som inkluderar såväl kostnader för prenumerationer som för öppet tillgängliga publikationer.

Etik i forskningen

Forskning av högsta kvalitet är en grundläggande förutsättning för att forskningsresultat ska vara tillförlitliga, relevanta och användbara för fortsatt vetenskaplig utveckling samt för att resultaten ska komma till nytta i näringsliv och samhälle. Forskningen är samtidigt underställd etiska regler, vilka har sitt ursprung i samhällets etiska normer och värderingar. Regeringskansliet beslutade i augusti 2023 om ett uppdrag att utreda undantag från kravet på etikgodkännande för viss forskning och regleringen av tillsyn i etikprövningslagen (U 2023:C). Utredningen presenterade sina förslag i oktober 2024 i promemorian En ny lag om forskningsetiska krav på och etikprövning av forskning som avser människor (Ds 2024:21). Promemorian har remissbehandlats.

Etikprövning med handläggningstider inom tidsfristerna

Etikprövningsmyndigheten har till huvudsaklig uppgift att pröva ansökningar om etikprövning enligt lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor. Under 2024 inkom totalt 8 486 ansökningar, varav drygt hälften var nya grundansökningar och hälften ändringsansökningar. De genomsnittliga handläggningstiderna 2024 låg på 36 dagar, vilket är i samma nivå som föregående år och inom god marginal för de rekommenderade tidsfristerna enligt förordningen (2003:615) om etikprövning av forskning som avser människor.

Ny statistikportal för klinisk forskning och statistik över personuppgifter

Etikprövningsmyndigheten fick 2023 i uppdrag av regeringen att från och med 2024 föra och presentera statistik över klinisk forskning. En statistikportal lanserades i maj 2024 då även en första årlig rapport över klinisk forskning i Sverige överlämnades till Regeringskansliet. Av rapporten framgår att 196 ansökningar för kliniska forskningsprojekt godkänts under de inledande månaderna 2024. En majoritet av dessa, 53 procent, var kliniska observationsstudier. Vidare gav regeringen i maj 2023 Etikprövningsmyndigheten i uppdrag att föra och presentera statistik över inkomna ansökningar om forskning som enbart rör känsliga personuppgifter eller personuppgifter om vissa lagöverträdelser. Uppdraget slutrapporterades i februari 2024 och visar att under urvalsperioden november 2021 till och med september 2023, inkom det 4 265 ansökningar om forskning som endast skulle behandla personuppgifter. Flest ansökningar fanns inom ämnesområdet medicin och hälsa.

6.3.11 Forskningssamarbete inom EU och andra internationella forskningssamarbeten

Ramprogrammet för forskning och innovation, Horisont Europa, pågår mellan 2021 och 2027 med en total budget på ca 94 miljarder euro. Den strategiska planen för 2025–2027 trädde i kraft 2025. På övergripande nivå är programmet indelat i tre pelare med en underliggande horisontell bas. Pelare två innehåller också partnerskapsprogram och uppdrag (missions). Horisont Europa är öppet för aktörer från näringsliv, akademi, offentlig sektor och civilsamhälle och det är i princip öppet för alla länder att delta, med några undantag. EU har under de senaste åren har identifierat framväxande forsknings- och teknikområden. Dessa områden ligger till grund för vissa prioriteringar inom EU:s ramprogram. Programmet för ett digitalt Europa kompletterar ram-

programmet och omfattar satsningar på innovation, teknikutveckling och -tillämpning inom bl.a. beräkningsförmåga, kvantteknik, data, cybersäkerhet och AI.

Under senaste året har flera förändringar skett i form av nya partnerskapsprogram som etablerats och ytterligare länder som associerats till Horisont Europa. Ur svenskt perspektiv framstår avtalen med Kanada och Storbritannien som speciellt viktiga. Dessa båda länder är fullt ut associerade med ramprogrammet från och med första januari 2024. Från och med 2025 är även Singapore och Schweiz fullt ut associerade till ramprogrammet.

Hittills har svenska organisationer kontrakterat 3,3 procent av den totala beviljade budgeten inom Horisont Europa, vilket motsvarar 1 421,7 miljoner euro och resulterat i 2 811 deltaganden i 1 931 europeiska projekt. Detta innebär att Sverige har tappat en tiondels procentenhet av ramprogrammets medel i jämförelse med förra årets rapportering. Trots tillbakagången ligger Sverige för närvarande på åttondeplats bland deltagande länder när det gäller beviljade medel, vilket innebär en förbättring jämfört med föregående år då Sverige hade en niondeplats. Det största svenska deltagandet i programmet kommer från akademin, som har tilldelats 59,2 procent av de medel (netto) som hittills beviljats till svenska aktörer. Beviljandegraden för svenska projekt har sjunkit något över lag under det gångna året.

Forskningssamarbete bidrar till målet om att vara en framstående forskningsnation och nordiskt forskningssamarbete är centralt för att möta olika samhällsutmaningar och hantera samhällskriser. Under 2024 innehade Sverige ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet för utbildning och forskning. Ansvarsfull internationalisering, forskningsinfrastrukturer samt tvärvetenskaplig forskning är områden där det nordiska forskningssamarbetet ger mervärde. Flera bilaterala forskningssamarbeten har vidareutvecklats under 2024, exempelvis det strategiska partnerskapet mellan Storbritannien och Sverige, som undertecknades 2023. År 2024 tecknades ett bilateralt genomförandeavtal om cancerforskning och ett cancervårdsavtal mellan Sverige och USA för att främja utbyte länderna emellan inom cancerforskning liksom att implementera forskningsresultat i cancervården för att snabbare stärka vården för cancerpatienter.

6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

6.4.1 Svensk forskning i internationell jämförelse

I internationell jämförelse har Sverige länge varit ett framgångsrikt forsknings- och innovationsland med hög intensitet inom forskning och utveckling och en hög FoU-finansiering relativt ekonomins och landets storlek. Sverige är fortsatt en framstående forskningsnation och de svenska investeringarna i FoU överstiger EU:s mål på 3 procent av BNP. Under perioden 2015–2024 har de statliga anslagen för forskning och utveckling ökat med ca 15 miljarder kronor i löpande priser, men i relation till BNP har statens andel legat oförändrat. Samtidigt har de svenska investeringarna i FoU på totalen ökat till 3,6 procent som andel av BNP för 2024, en ökning på 0,36 procentenheter under samma tidsperiod. Denna ökning utgörs till största andel av näringslivets investeringar. Detta gör att Sveriges totala investeringar i FoU överstiger EU:s mål på 3 procent av BNP med drygt 0,6 procentenheter.

Andra forskningsintensiva länder, exempelvis Israel, Sydkorea och USA, har gjort större investeringar under den senaste tioårsperioden. Länder som Belgien och Schweiz har också ökat sina FoU-investeringar och börjar närma sig Sveriges nivå. Även om Sverige fortfarande ligger högt i FoU-investeringar så har det inte skett någon motsvarande ökning den senaste tioårsperioden. Huvuddelen av ökningen av statliga medel har tillförts universitet och högskolor, antingen som direkta anslag för forskning och utbildning på forskarnivå eller via forskningsfinansiärerna. Den veten-

skapliga genomslaget mätt som antalet artiklar som citeras bland de 10 procent högst citerade har inte ökat trots att statliga medel har tillförts. Dessa citeringar har i stället minskat något jämfört med de senaste tio åren. En majoritet av länderna i Europa och Nordamerika har dock sjunkit det senaste decenniet då ett antal länder i Asien har ökat sitt genomslag markant. Vidare har forskare i Sverige en mycket hög grad av internationella samarbeten vilket troligen stärker forskningens kvalitet.

Sammanfattningsvis indikerar resultaten att Sverige är ett av världens främsta länder när det gäller investeringar i FoU, att svensk forskning har en mycket hög grad av internationella samarbeten och ett relativt stabilt internationellt genomslag (citeringsgrad) vilket indikerar en god vetenskaplig kvalitet. När citeringsgraden relateras till högskolans utgifter framgår att Sverige har potential att öka det vetenskapliga genomslaget. Det finns därför utrymme för att ytterligare höja kvaliteten i svensk forskning. Sverige är fortsatt ett ledande innovationsland, för mer detaljerad måluppfyllelse inom detta delmål, se utgiftsområde 24 Näringsliv.

6.4.2 Fri forskning av högsta kvalitet

En majoritet av Vetenskapsrådets forskningsmedel ska fördelas till fri forskning av högsta kvalitet. Enligt regeringens bedömning garanterar Vetenskapsrådets processer, inklusive sakkunniggranskning av forskningsansökningar, att forskning av högsta kvalitet finansieras och därmed bidrar till delmålet att svensk forskning ska hålla hög kvalitet.

6.4.3 Forskning för att möta samhällets utmaningar

Vetenskapsrådet genomför ett antal forskningssatsningar som syftar till att möta olika samhällsutmaningar. Enligt regeringens bedömning fyller de nationella forskningsprogrammen och de riktade satsningarna en viktig funktion bland annat genom att de skapar länkar mellan praktiker och forskare. Genom fördjupat samarbete mellan forskning, praktiker och behovsägare stärks det praktiknära perspektivet. Regeringen ser positivt på de insatser som gjorts för att kommunicera forskningsresultat inom olika programområden.

6.4.4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Rymden har en viktig och växande betydelse för många samhällsfunktioner i det nya säkerhetsläget. Rymdforskning bidrar med kunskap inom ett flertal samhälls- och forskningsområden och samhällets växande beroende av satellitdata för olika samhällsfunktioner gör att rymdverksamhetens betydelse ökar. Hög kompetens, erfarenhet och kvalitet inom t.ex. instrumentutveckling, kommersiell rymdteknik, deltagande i rymdmissioner och publicering av forskningsresultat samt ett ansvarsfullt och säkerhetsmedvetet arbetssätt är avgörande för svensk konkurrenskraft inom rymdverksamheten. Regeringen bedömer fortsatt att Sverige tappar något i konkurrenskraft som leverantör till den europeiska rymdsektorn, bland annat på grund av att det svenska bidraget till ESA har minskat i relation till andra länders bidrag. Insatserna inom rymdforskning och rymdverksamhet bedöms bidra till målet att Sverige ska vara ett internationellt attraktivt land för investeringar i forskning och utveckling.

6.4.5 Forskningens infrastruktur

God tillgång till högkvalitativ forskningsinfrastruktur är en konkurrensfördel när allt fler länder strävar efter att befinna sig i forskningsfronten och den globala konkurrensen inom forskning och innovation hårdnar. Satsningarna på forskningsinfrastruktur i Sverige har bidragit till att svenska forskare inom flera områden ligger i forskningsfronten och kan bedriva excellent forskning.

Forskningsinfrastruktur inom alla vetenskapsområden bedöms vara av strategisk betydelse och stärker Sveriges position som ledande kunskapsnation och har bidragit till forskning av hög kvalitet vilket är ett av de forskningspolitiska delmålen. Dessutom utgör de en stark attraktionskraft för nationell och internationell spetskompetens, näringslivsetableringar och internationella samarbeten. Vidare bedömer regeringen att åtgärder inom området forskningsinfrastruktur även bidrar till måluppfyllelsen att Sverige ska vara ett världens främsta innovationsländer.

6.4.6 Förutsättningar för forskning av högsta kvalitet

Ett öppet vetenskapssystem

Öppen vetenskap, såsom öppen tillgång till publikationer och forskningsdata, bidrar till ökad transparens vilket främjar god forskningssed, genomslag, reproducerbarhet och validering av kunskap. Svårigheterna att mäta omfattningen av öppen tillgång till forskningsdata i Sverige behöver fortsatt adresseras. Att den stadiga ökningstakten för omedelbart öppet tillgängliga publikationer avtagit det senaste året synliggör behov av alternativa publiceringsmodeller i syfte att stärka möjligheterna att följa den nationella inriktningen. Det är angeläget att de nationella riktlinjerna för öppen vetenskap implementeras på ett effektivt sätt.

Etik i forskningen

Forskningsetik och god forskningssed är avgörande för att värna människor och djur som deltar i forskningen och är grunden för att upprätthålla ett högt förtroende för forskningen. Regeringen bedömer att den etikprövning som genomförs vid Etikprövningsmyndigheten bidrar till forskning av hög kvalitet. Då en del av etikprövningen även avser kliniska prövningar, vilka är en del i innovationsprocessen hos life science företag, bedömer regeringen att en effektiv etikprövning även bidrar till måluppfyllelsen att Sverige ska vara ett världens främsta innovationsländer.

Jämställdhet inom forskningen

För att Sverige fortsatt ska vara en ledande kunskaps- och forskningsnation måste lika villkor för likartat arbete och meriter gälla för kvinnor och män. Fördelningen av forskningsmedel behöver regelbundet följas upp och analyseras ur ett jämställdhetsperspektiv. Vetenskapsrådets arbete med jämställdhet inom beredningsprocessen bedöms ha resulterat i god jämställdhet i antalet beviljade ansökningar av högsta kvalitet. Det är viktigt att bevara det resultat som arbetet med jämställdhetsintegrering har bidragit till och att fortsätta arbeta aktivt för ökad jämställdhet.

6.4.7 Stärkt och strategiskt internationellt samarbete

I den nationella strategin för svenskt deltagande i Horisont Europa har flera långsiktiga mål och delmål fastställts för att stärka Sveriges engagemang i ramprogrammet. Målet att Sverige ska tilldelas mer än 3,7 procent av de totala beviljade medlen i programmet är en ambitionshöjning jämfört med föregående ramprogram. Den senaste statistiken för Horisont Europa visar dock att Sveriges deltagande fortfarande ligger på omkring 3,3 procent. Det finns en outnyttjad potential att få en större andel av medlen från EU:s ramprogram för forskning och innovation samt angränsande fonder och program.

För att stärka Sveriges position krävs att forskningsfinansiärer, lärosäten och andra relevanta aktörer gör fortsatta ansträngningar, inte minst genom att fokusera på internationella samarbeten som stärker kvaliteten i svensk forskning. Ett strategiskt och ansvarsfullt internationellt samarbete är avgörande för att främja forskningsgenombrott och möta de globala samhällsutmaningarna.

6.5 Politikens inriktning

6.5.1 Sverige ska fortsatt vara en ledande forskningsnation

Forskning är avgörande för Sveriges konkurrenskraft, välstånd och förmågan att hantera samhällsutmaningar, både i dag och i framtiden. Det forskningspolitiska målet är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation. Fortsatta investeringar i forskning och innovation behövs för ökad tillväxt och välfärd.

Sverige behöver fortsatt göra investeringar i forskning och utveckling. Kvalitet ska stå i fokus och den fria forskningen ska värnas. En tydlig inriktning med satsningar på de främsta forskarna och forskning av högsta kvalitet ska prägla statens investeringar i FoU. Tydliga karriärvägar krävs för att svenska lärosäten ska kunna konkurrera om topptalanger och ge förutsättningar för utbildning och forskning av högsta kvalitet. Strategisk rekrytering av forskare tidigt i karriären är därför ett viktigt led i att stärka svensk forskning.

Internationella samarbeten, utbyten och sampubliceringar är viktiga förutsättningar för att skapa forskning av högsta kvalitet. Därför måste forskning i Sverige också ha ett starkt internationellt engagemang och högt deltagande i EU:s ramprogram för forskning. Sverige ska vara ett attraktivt land för såväl nationell som internationell talang och spetskompetens samt för FoU-investeringar. Forskning och innovation spelar även en central roll för att hantera samhällsutmaningar som klimatförändringar, hälsokriser brottslighet och för välfärdens utveckling. Praktiknära forskning kan bidra till att reformer och åtgärder blir mer evidensbaserade och effektiva. Den administrativa bördan för forskare bör minska så att mer tid kan ägnas åt kärnverksamhet. Som ett led i detta arbete bör viss forskning kunna undantas från kraven på etikprövning.

Samverkan mellan statliga universitet och högskolor och näringsliv samt offentlig sektor är viktig för Sveriges samlade innovationsförmåga och ska värnas och utvecklas. Sverige har en lång och fantastisk historia av forskning, innovationer och entreprenörskap som bör vårdas. För detta kan ett framtida Nobel Center vara betydelsefullt. Regeringen budgeterar sedan tidigare för årliga stöd till Nobelprismuseet och staten har för avsikt att spela en roll i driften av det nya centret.

I forsknings- och innovationspropositionen 2024, som tar utgångspunkt i excellens, internationalisering och innovation, presenteras satsningar för att stärka forskning och innovation i Sverige. I propositionen aviseras även utvärderingar av de befintliga satsningarna på strategiska forskningsområden och av nationella forskningsprogram. Utvärderingarna kommer bidra till utformningen av regeringens långsiktiga forskningspolitik.

Tabell 6.4 Föreslagna och beräknade anslagsökningar för de statliga anslagen för forskning och innovation i enlighet med forsknings- och innovationspropositionen 2024

Miljoner kronor

Område	2025	2026	2027	2028
Universitet och högskolor	**377**	**627**	**1 004**	**1 632**
varav				
Konkurrensutsatta forskningsanslag	125	327	439	544
Strategiska forskningsområden	0	0	200	400
Strategisk rekrytering	0	0	0	245
Särskilda satsningar	210	257	310	363
Innovation	42	43	55	80
Vetenskapsrådet	**595**	**995**	**1 591**	**2 585**
varav				
Strategisk rekrytering	0	75	145	245
Banbrytande forskning	0	75	200	450
Excellenscentrum	50	100	175	300
Nationell infrastruktur	30	30	35	55
Digital forskningsinfrastruktur	65	85	100	140
Förstärkning till MAX IV	50	55	65	90
Nytta av ESS och MAX IV	35	35	45	55
Förstärkning av biobanker	5	5	5	5
EU:s ramprogram, excellent forskning	10	10	25	35
Excellenskluster banbrytande teknik	125	265	420	710
Grundforskning metaller och mineraler	10	15	25	35
Nationell forskarskola polar	10	10	10	10
Kärnteknisk grundforskning	20	20	35	45
Life science, fokus precisionsmedicin	30	50	85	110
Klinisk behandlingsforskning	25	25	25	30
NFP Antibiotikaresistens	40	40	45	55
Forskning om kvinnors hälsa och sjukdomar	10	10	20	40
Forskning inom primärvården	10	10	10	15
NFP Brottslighet	25	30	30	40
Forskning om mäns våld mot kvinnor m.m.	10	15	20	30
Forskning om Förintelsen och antisemitism	0	0	12	12
Forskning om demokrati, m.m.	20	20	35	45
Bildningslyftet 2.0	15	15	24	33
Vinnova[1]	**315,6**	**524**	**838**	**1 366**
varav				
EU:s ramprogram	28	43	65	100
Verifieringsmedel	35	50	77,5	108
Test och demo	29,5	47	70	102
Excellenskluster för banbrytande teknik	62	143	268	537
Avancerad digitalisering - steg 2	46,5	70	104	150
Batterier	40	60	88	128
Nationella Flygtekniska Forskningsprogrammet (NFFP)	28	42	62	90
Internationella samarbeten metaller och mineraler	11,6	17	26	38
Program för avancerad Life Science	35	52	77,5	113
Formas[2]	**74**	**123**	**197**	**319**
varav				
NFP Hav och vatten	10	10	10	15

Område	2025	2026	2027	2028
NFP Klimat	0	0	10	20
Kemikaliesäker framtid	10	20	25	40
Bioekonomi inkl. skog	25	35	60	83
Bioekonomi, forskarskola	0	15	20	27
NFP Livsmedel	25	35	60	110
NFP Hållbart samhällsbyggande	4	8	12	24
Forte[3]	**62**	**102**	**164**	**267**
varav				
NFP Psykisk hälsa och suicidprevention	32	32	44	77
Forskning om kvinnors hälsa och sjukdomar	20	20	30	40
Forskning och utveckling av en nära vård	10	10	20	30
NFP Barn och ungas uppväxtvillkor och hälsoutveckling	0	20	30	60
NFP Hållbar socialtjänst	0	20	30	40
NFP Arbetsliv	0	0	10	20
Rymdstyrelsen	**48**	**80**	**128**	**208**
varav				
Rymdforskning och rymdteknik	48	70	118	193
Nationell forskarskola rymd	0	10	10	15
RISE[4]	**27**	**45**	**72**	**117**
varav				
Höjt anslag	15	24,4	42,4	68,8
Batterier	10,5	17	29,6	48,2
Utvinningstekniker	1,5	3,6	0	0
Finansmarknadsforskning, anslag 1:16[5]	**1,4**	**4**	**6**	**6**
Totalt	**1 500**	**2 500**	**4 000**	**6 500**

[1]Myndighet inom. utg.omr. 24 Näringsliv.

[2]Myndighet inom utg.omr. 20 Klimat, miljö och natur och utg.omr. 23. Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

[3]Myndighet inom utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

[4]Statligt ägt bolag inom utg.omr. 24 Näringsliv.

[5]Anslag inom utg.omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

6.5.2 Excellent forskning

En tydlig inriktning mot excellens och högsta kvalitet ska prägla svensk forskning. Forskning av högsta kvalitet är en avgörande förutsättning för att Sverige ska fortsätta att vara en ledande välfärds- och kunskapsnation. Excellenssatsningar kan leda till högkvalitativ forskning, nya forskningsperspektiv, ökat risktagande, nya angreppssätt och nya samarbeten. Forskningsmedel som fördelas i konkurrens på nationell och internationell nivå är kvalitetsdrivande. Forskning där forskarna själva väljer forskningsfrågor och metoder och samarbetar med internationellt ledande forskare med kompletterade kompetenser bidrar till nya forskningsgenombrott och att Sverige fortsatt kan vara en konkurrenskraftig kunskapsnation.

Internationella studier visar att andelen forskningsgenombrott har sjunkit de senaste decennierna. Enligt OECD är statligt stöd för vetenskapligt risktagande och ett långsiktigt åtagande de enskilt viktigaste faktorerna för att stimulera banbrytande forskning. Nya finansieringsinstrument behöver utvecklas för att identifiera och stimulera forskning som kan leda till forskningsgenombrott. För att skapa förutsättningar för vetenskapligt risktagande och utveckla dagens finansieringsinstrument ska Vetenskapsrådet etablera ett nytt program för banbrytande forskning fr.o.m. 2026.

Excellenta forskningsmiljöer bidrar till nya forskningsfrågor och angreppssätt, samarbeten över ämnesgränser och ett ökat risktagande i kombination med höga ambitio-

ner. Därför förstärker regeringen Vetenskapsrådets satsning på excellenscentrum så att fler excellenta forskningsmiljöer kan etableras.

Mobilitet av forskare mellan högskolor, näringsliv och andra organisationer, såväl nationellt som internationellt, är kvalitetsdrivande och en av de viktigaste faktorerna för att sprida och dela kunskap och kompetens. Förmågan att rekrytera de främsta forskarna är en nyckel till att åstadkomma forskning av högsta kvalitet och en långsiktig förutsättning för verksamheter vid såväl lärosäten som näringsliv, hälso- och sjukvård, myndigheter och andra organisationer som vill hålla en hög kunskapsnivå.

För att stärka lärosätenas arbete med strategisk rekrytering har regeringen infört en ny karriärstödssatsning på nationell nivå vid Vetenskapsrådet och kopplat denna till en ny indikator inom ramen för lärosätenas forskningsanslag. Satsningen fokuserar på meriteringsanställningen biträdande lektor och ger möjlighet att rekrytera talanger såväl nationellt som internationellt.

Internationellt har möjligheterna att bedriva forskning påverkats på senare tid. Regeringen har agerat på ett flertal sätt för att säkra svenska forskningsprojekt och minska osäkerheterna i forskningssektorn. För att stärka förutsättningarna att attrahera forskare till Sverige avsätter regeringen 25 miljoner kronor under 2025 för en satsning via Vetenskapsrådet på strategisk rekrytering av framstående internationella forskare. Satsningen gör det möjligt för svenska lärosäten att erbjuda anställning för dessa i Sverige under en begränsad period.

6.5.3 Forskning som grund för innovation och konkurrenskraft

Sverige är en tekniknation och utvecklingen inom framväxande, banbrytande och strategiskt viktiga tekniker går snabbt. Forskning och innovation på banbrytande tekniker med fokus på framtidens teknikområden har potential att ge stora positiva effekter på konkurrenskraft, samhällsutveckling och välstånd. Därför behövs satsningar inom teknikområdet.

Sverige ska vara framstående i att nyttja AI som vetenskapligt verktyg och instrument. Användningen av AI inom forskningen behöver även vara i linje med vetenskaplig kvalitet, öppenhet och säkerhet. För att säkerställa Sveriges värdskap för en av sju europeiska s.k. AI-fabriker föreslår regeringen att medel ska tillföras Vetenskapsrådets forskningsanslag. Den snabba utvecklingen inom beräkningsteknik och AI gör att Kungl. bibliotekets digitala samlingar fått kraftigt ökad relevans för forskningen. Regeringen föreslår därför en förstärkning av Kungl. biblioteket för fortsatt digitisering av bibliotekets material och för vidareutveckling av AI-modeller som stöd för forskningen, samt för att tillgängliggöra och vid behov anpassa utvecklade AI-modeller för användning inom den offentliga förvaltningen.

Kvantteknik är under stark utveckling världen över och bedöms vara en nyckelteknik för utvecklingen i stora delar av samhället. För att omhänderta kvantteknikens möjligheter behövs stark grundforskning som kan ligga till grund för tekniksprång inom olika tillämpningar. Eftersom området kräver investeringar och ökad samordning bedömer regeringen att det behövs en tydlig nationell strategi för kvantområdet.

6.5.4 Internationellt forskningssamarbete och ansvarsfull internationalisering

I ett förändrat geopolitiskt landskap med ökade spänningar och hårdnande konkurrens får forskning och innovation en allt större betydelse. Detta innebär förändrade mönster och förutsättningar för ett ansvarsfullt och säkert internationellt forskningssamarbete där även vetenskapsdiplomatiska perspektiv har en viktig betydelse. Det är

därför nödvändigt med en balanserad bedömning av både risker och möjligheter samt att värna akademisk frihet och forskningsintegritet.

Öppenhet bör utgöra grunden i internationellt samarbete, samtidigt som det behöver finnas en medvetenhet om behovet att skydda nationella intressen, kunskap och teknik. För att inte riskera att bromsa vetenskapliga genombrott och framsteg behöver de skyddsåtgärder som vidtas vara precisa, proportionerliga och effektiva. Det är därför angeläget att statliga universitet och högskolor, forskningsfinansiärer och andra relevanta myndigheter tar ansvar för att internationella samarbeten sker ansvarsfullt och säkert.

6.5.5 Forskningsinfrastruktur – en förutsättning för forskning av högsta kvalitet

Avancerad forskningsinfrastruktur är många gånger en förutsättning för forskning av högsta kvalitet och avgörande för möjligheten att bedriva internationellt konkurrenskraftig forskning i Sverige. Sådan forskningsinfrastruktur skapar förutsättningar för forskningsgenombrott och driver teknikutveckling från grundforskning till nyttiggörande. ESS, MAX IV och SciLifeLab är forskningsinfrastrukturer som ger unika möjligheter för forskning som kan leda fram till exempelvis bättre mediciner med färre biverkningar, nya material för energilagring och än mer effektiva solceller. Anläggningarna är framstående miljöer som kan attrahera såväl kompetens som investeringar och näringslivsetableringar till Sverige. Att Sverige har en högklassig digital infrastruktur för forskning är viktigt för att ta fram ny kunskap som kan bidra till att hantera utmaningar inom klimat, energi, transporter och hälsa.

Sverige har ett strategiskt intresse av att ha en stark närvaro i Arktis, särskilt i ljuset av ett nytt säkerhetspolitiskt läge och Natomedlemskapet. Regeringen bedömer att Sveriges ledande position inom polarforskning och oberoende tillträde till Arktis behöver säkras. Hänsyn ska även tas till vår kapacitet för utbyggnad och reparation av undervattensinfrastruktur. Regeringen avser att närmare utreda hur Sverige kostnadseffektivt kan säkra tillgången till en forskningsisbrytare.

För att säkerställa fortsatt tillgång till marin forskningsinfrastruktur som bidrar till att stärka svensk polarforskning föreslås att Polarforskningssekretariatet tillförs medel som möjliggör att fr.o.m. 2026 ansvara för Kristineberg Center för marin forskning och innovation som idag förvaltas av Göteborgs universitet.

6.5.6 Sveriges position som framstående rymdnation ska stärkas

Rymdverksamhetens betydelse för olika samhällsfunktioner ökar och har de senaste åren även blivit allt viktigare mot bakgrund av den förändrade säkerhetspolitiska situationen. Flera länder gör betydande satsningar. Den svenska rymdbasen Esrange, den enda operationella rymdbasen i fastlands-EU, och utvecklingen av uppskjutningsförmåga av satelliter till omloppsbana som pågår vid rymdbasen, utgör en strategisk resurs för svensk konkurrenskraft och för Europas oberoende tillträde till rymden. Ett viktigt steg för Sveriges rymdförmåga är det avtal regeringen tecknat med USA för skydd av känslig teknik som framöver gör det möjligt att använda amerikanska bärraketer för satellituppsändningar från svenskt territorium.

Det svenska bidraget till den europeiska rymdorganisationen (ESA) har minskat i relation till andra länder de senaste åren. Finansiering till ESA ger förutsättningar för svenskt deltagande i viktiga internationella forskningsprojekt. Detta leder till att svenska forskare och företag kan behålla sina framstående positioner inom internationell rymdforskning och rymdverksamhet. Det är därför av största vikt att Sverige

redan vid ministerrådsmötet hösten 2025 kan öka deltagandet i ESA:s program för att bibehålla Sveriges position inom rymdområdet. Mot denna bakgrund föreslår regeringen en förstärkning av Rymdstyrelsens anslag för rymdforskning och rymdverksamhet. Satsningar på rymdverksamhet bidrar också till att stärka näringslivet och är en förutsättning för att Sverige ska vara en konkurrenskraftig rymd- och kunskapsnation. Från och med 2026 inrättas även en nationell forskarskola med fokus på Sveriges behov inom rymdområdet.

6.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Rymdstyrelsen med anledning av att Rymdstyrelsen har ingått åtaganden utöver tilldelad ram för beställningsbemyndiganden. Detta är inte förenligt med 17 § anslagsförordningen (2011:223). Rymdstyrelsen har redovisat att bemyndigandet för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* har överskridits med 297 miljoner kronor. Överskridandet beror på en oväntat hög inflationsuppräkning av åtaganden gentemot den europeiska rymdorganisationen (ESA) som Rymdstyrelsen inte hade möjlighet att påverka.

Riksrevisionen har även lämnat en revisionsberättelse med reservation för Kungl. biblioteket med anledning av att Kungl. bibliotekets årsredovisning för 2024 saknar underskriftsmening och underskrift från myndighetschefen. Detta är inte förenligt med 2 kap. 8 och 9 §§ förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Kungl. biblioteket lämnade den 27 mars 2025 en reviderad årsredovisning med underskriftsmeningen inkluderad och undertecknad av myndighetschefen till regeringen.

6.7 Budgetförslag

6.7.1 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tabell 6.5 Anslagsutveckling 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

2024	Utfall	7 906 618	Anslagssparande	-218 169
2025	Anslag	8 424 046[1]	Utgiftsprognos	8 344 056
2026	**Förslag**	**8 072 296**		
2027	Beräknat	8 561 296		
2028	Beräknat	9 555 296		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd för forskning och forskningsinformation. Anslaget får även användas för utgifter för forskningsinfrastrukturer, internationellt forskningssamarbete, utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier som är kopplade till forskningsstödet. Anslaget får även användas för bidrag till ett konsortium för konstruktionen och driften av European Spallation Source ESS, efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.6 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 439 046**	**8 439 046**	**8 439 046**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-236 750	252 250	1 246 250
varav BP26	*-23 750*	*-23 750*	*-23 750*
– Förstärkning Npof	*-3 750*	*-3 750*	*-3 750*
– Medfinansiering av den svenska AI-fabriken	*80 000*	*80 000*	*80 000*
– Ökat deltagande i ESA-program	*-100 000*	*-100 000*	*-100 000*
Överföring till/från andra anslag	-130 000	-130 000	-130 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**8 072 296**	**8 561 296**	**9 555 296**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 80 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera en del av Sveriges medfinansiering i den svenska AI-fabriken vid Linköpings universitet.

Anslaget minskas med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera en ökning av anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet*. Vidare minskas anslaget med 3 750 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera en ökning av anslaget 3:12 *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning*.

Regeringen föreslår att 8 072 296 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 8 561 296 000 kronor respektive 9 555 296 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 979 400 000 kronor 2027–2036.

Skälen för regeringens förslag

Den grundforskning som finansieras av Vetenskapsrådet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. De medel som Vetenskapsrådet fördelar för vetenskaplig utrustning är också långsiktiga, eftersom myndigheten åtar sig att under flera år betala amorteringar och räntor för den aktuella utrustningen. Vidare tillkommer de åtaganden som följer av inrättandet av ESS. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 25 979 400 000 kronor 2027–2036.

Tabell 6.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2036
Ekonomiska åtaganden vid årets början	22 194 774	20 163 852	24 327 000			
Nya ekonomiska åtaganden	5 424 378	9 682 311	8 730 889			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-7 466 339	-5 519 163	-7 078 489	-7 510 400	-6 150 215	-12 318 785
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	11 039					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	20 163 852	24 327 000	25 979 400			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**25 000 000**	**24 327 000**	**25 979 400**			

Bemyndigande om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS)

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS) på högst 470 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Konstruktionen av ESS påbörjades under hösten 2014. Hittills har Sverige betalat ca 10,9 miljarder kronor, varav ca 9,5 miljarder kronor från Vetenskapsrådets forskningsanslag, ca 0,6 miljarder kronor från Lunds universitets forskningsanslag och 0,8 miljarder kronor från Region Skåne. Mot bakgrund av att driftsättningen av ESS försenats beräknas Sveriges kostnader fram till driftstart 2028 uppgå till ca 11 miljarder kronor i 2013 års priser. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om bidrag till European Spallation Source ERIC (ESS) på högst 470 000 000 kronor.

Bemyndigande om medlemsavgift i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemsavgift till det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) på högst 25 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

I budgetpropositionen för 2019 bemyndigades regeringen att under 2019 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om medlemskap i det gemensamma företaget för ett europeiskt högpresterande datorsystem (Euro-HPC) med en medlemsavgift på högst 25 000 000 kronor. Högpresterande datorer behövs för att klara stora vetenskapliga och samhälleliga utmaningar som kräver stor beräkningskapacitet, såsom tidig upptäckt och behandling av sjukdomar och prognoser

om klimatutvecklingen. Eftersom Sverige är medlem i Euro-HPC bör regeringen bemyndigas att under 2026 besluta om medlemsavgiften för 2026 på högst 25 000 000 kronor.

Bemyndigande om kapitaltillskott till EISCAT AB

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om kapitaltillskott till EISCAT AB på högst 5 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

I oktober 2024 bildades EISCAT AB vars verksamhet består i att utveckla infrastruktur och bereda tillgång till radar och andra anläggningar för atmosfär- och jonosfärforskning. Fram till bildandet av bolaget drevs verksamheten inom den ideella föreningen EISCAT Scientific Association. Bolaget ägs till en tredjedel av den svenska staten och en tredjedel vardera av den finska och den norska staten.

Arbete pågår med att uppföra nästa generations markbaserade forskningsradar, EISCAT 3D, en forskningsinfrastruktur som etableras på Nordkalotten med anläggningar i Sverige, Norge och Finland. Det finns behov av ett kapitaltillskott under nästa år. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* besluta om kapitaltillskott på högst 5 000 000 kronor till EISCAT AB.

6.7.2 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Tabell 6.8 Anslagsutveckling 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	499 739	Anslagssparande	-20 487
2025	Anslag	500 061[1]	Utgiftsprognos	497 089
2026	**Förslag**	**420 061**		
2027	Beräknat	420 061		
2028	Beräknat	420 061		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella forskningsorganisationer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**420 061**	**420 061**	**420 061**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			

	2026	2027	2028
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**420 061**	**420 061**	**420 061**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 420 061 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 420 061 000 kronor respektive 420 061 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 808 900 000 kronor 2027–2031.

Skälen för regeringens förslag

Vetenskapsrådet svarar för långsiktiga internationella åtaganden gentemot forskningsorganisationer. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:2 *Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 808 900 000 kronor 2027–2031.

Tabell 6.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:2 Vetenskapsrådet: Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2031
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 463 004	2 506 916	2 690 000			
Nya ekonomiska åtaganden	456 240	603 145	440 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-499 739	-420 061	-321 100	-420 061	-420 061	-1 968 778
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	87 411					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 506 916	2 690 000	2 808 900			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 537 000**	**2 690 000**	**2 808 900**			

6.7.3 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tabell 6.11 Anslagsutveckling 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tusental kronor

2024	Utfall	203 886	Anslagssparande	5 033
2025	Anslag	209 513[1]	Utgiftsprognos	219 238
2026	**Förslag**	**212 500**		
2027	Beräknat	215 805[2]		

2028	Beräknat	219 941[3]	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 212 499 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 212 500 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Vetenskapsrådets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:3 Vetenskapsrådet: Förvaltning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**209 513**	**209 513**	**209 513**
Pris- och löneomräkning[2]	3 987	7 308	11 463
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 000	-1 016	-1 035
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**212 500**	**215 805**	**219 941**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 212 500 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Vetenskapsrådet: Förvaltning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 215 805 000 kronor respektive 219 941 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.13 Avgiftsbelagd verksamhet vid Vetenskapsrådet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Prisma	405	-405	15 000	15 000	0	0
Sunet	-81	-7 445	286 600	283 000	3 600	-3 926

Vetenskapsrådet får ta ut avgifter för grundanslutning och tilläggstjänster inom Sunet och avgifter för tillhandahållande av ansöknings- och ärendehanteringssystem för forskningsfinansiering (Prisma). Avgifterna avseende Sunet ska täcka de kostnader som inte täcks av anslaget 3:9 *Sunet*.

6.7.4 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tabell 6.14 Anslagsutveckling 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	1 311 092	Anslagssparande	-17 283
2025	Anslag	1 345 356[1]	Utgiftsprognos	1 336 472
2026	**Förslag**	**1 477 356**		
2027	Beräknat	1 465 356		

2028	Beräknat	1 545 356

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning och utveckling inklusive industriutvecklingsprojekt och fjärranalys inom nationella och internationella samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för information om rymdforskning och rymdverksamhet samt utgifter för deltagande i internationella rymdsamarbeten. Anslaget får användas för statsbidrag till Svenska rymdaktiebolaget och för utgifter för statsbidrag för verksamhet vid Esrange, samt till utgifter för ersättning till vissa samebyar och till samefonden med anledning av verksamheten vid Esrange.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 345 356**	**1 345 356**	**1 345 356**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	132 000	120 000	200 000
varav BP26	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– Ökat deltagande i ESA-program	*100 000*	*100 000*	*100 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 477 356**	**1 465 356**	**1 545 356**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att bidra till en ökad finansiering till den europeiska rymdorganisationen (ESA) och därmed ökat svenskt deltagande i ESA-program. Ökningen finansieras genom att anslag 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 1 477 356 000 kronor anvisas under anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 465 356 000 kronor respektive 1 545 356 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 000 kronor 2027–2035.

Skälen för regeringens förslag

Den verksamhet som finansieras från anslaget för rymdforskning och rymdverksamhet bedrivs vanligen i form av fleråriga projekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:4 *Rymdforskning och rymdverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 6 000 000 000 kronor 2027–2035.

Tabell 6.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:4 Rymdforskning och rymdverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	4 045 464	3 596 652	6 303 644			
Nya ekonomiska åtaganden	710 699	4 519 000	1 013 712			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 263 142	-1 140 185	-1 317 356	-1 465 000	-1 545 000	-2 990 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	103 631	-671 823				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	3 596 652	6 303 644	6 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 300 000**	**8 500 000**	**6 000 000**			

6.7.5 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Tabell 6.17 Anslagsutveckling 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Tusental kronor

2024	Utfall	53 313	Anslagssparande	562
2025	Anslag	54 314[1]	Utgiftsprognos	54 975
2026	**Förslag**	**55 379**		
2027	Beräknat	56 217[2]		
2028	Beräknat	57 281[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 55 379 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 55 379 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Rymdstyrelsens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:5 Rymdstyrelsen: Förvaltning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**54 314**	**54 314**	**54 314**
Pris- och löneomräkning[2]	1 065	1 903	2 967
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**55 379**	**56 217**	**57 281**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 55 379 000 kronor anvisas under anslaget 3:5 *Rymdstyrelsen: Förvaltning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 56 217 000 kronor respektive 57 281 000 kronor.

6.7.6 3:6 Institutet för rymdfysik

Tabell 6.19 Anslagsutveckling 3:6 Institutet för rymdfysik

Tusental kronor

2024	Utfall	63 963	Anslagssparande	-637
2025	Anslag	64 659[1]	Utgiftsprognos	65 490
2026	**Förslag**	**65 811**		
2027	Beräknat	67 106[2]		
2028	Beräknat	68 541[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 65 811 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 65 811 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för rymdfysiks förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:6 Institutet för rymdfysik

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**64 659**	**64 659**	**64 659**
Pris- och löneomräkning[2]	1 152	2 447	3 882
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**65 811**	**67 106**	**68 541**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 65 811 000 kronor anvisas under anslaget 3:6 *Institutet för rymdfysik* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 67 106 000 kronor respektive 68 541 000 kronor.

6.7.7 3:7 Kungl. biblioteket

Tabell 6.21 Anslagsutveckling 3:7 Kungl. biblioteket

Tusental kronor

2024	Utfall	452 196	Anslagssparande	1 643
2025	Anslag	464 751[1]	Utgiftsprognos	463 144
2026	**Förslag**	**509 048**		
2027	Beräknat	515 648[2]		
2028	Beräknat	524 673[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 509 049 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 509 048 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kungl. bibliotekets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:7 Kungl. biblioteket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**464 751**	**464 751**	**464 751**
Pris- och löneomräkning[2]	4 297	10 378	18 694
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	40 000	40 519	41 228
varav BP26[3]	*40 000*	*40 000*	*40 000*
– AI-verkstad för offentlig förvaltning	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Ökad digital lagring och beräkningskapacitet	*30 000*	*30 000*	*30 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**509 048**	**515 648**	**524 673**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera ökade utgifter för digital lagring och stärkt beräkningskapacitet. Vidare ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera utgifter för Kungl. bibliotekets medverkan i AI-verkstad för offentlig förvaltning.

Regeringen föreslår att 509 048 000 kronor anvisas under anslaget 3:7 *Kungl. biblioteket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 515 648 000 kronor respektive 524 673 000 kronor.

6.7.8 3:8 Polarforskningssekretariatet

Tabell 6.23 Anslagsutveckling 3:8 Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor

2024	Utfall	67 187	Anslagssparande	65 263
2025	Anslag	70 712[1]	Utgiftsprognos	60 863
2026	**Förslag**	**75 359**		
2027	Beräknat	76 141[2]		
2028	Beräknat	77 383[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 75 359 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 75 360 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Polarforskningssekretariatets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för att organisera och genomföra forskningsexpeditioner.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:8 Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**70 712**	**70 712**	**70 712**
Pris- och löneomräkning[2]	1 647	2 398	3 590
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 000	3 031	3 081
varav BP26[3]	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Värdskap för Kristinebergs forskningsstation	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**75 359**	**76 141**	**77 383**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera Kristineberg Center för marin forskning och innovation som förs över till Polarforskningssekretariatet från Göteborgs universitet.

Regeringen föreslår att 75 359 000 kronor anvisas under anslaget 3:8 *Polarforskningssekretariatet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 76 141 000 kronor respektive 77 383 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.25 Avgiftsbelagd verksamhet vid Polarforskningssekretariatet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Tjänsteexport	-679	0	55 000	55 000	0	- 679
Abisko	400	0	2 900	2 500	400	800

Polarforskningssekretariatet får ta ut avgifter för tjänsteexport av polarforskningsexpeditioner och för boende vid Abisko naturvetenskapliga station.

6.7.9 3:9 Sunet

Tabell 6.26 Anslagsutveckling 3:9 Sunet

Tusental kronor

2024	Utfall	50 794	Anslagssparande	-1 611
2025	Anslag	49 183[1]	Utgiftsprognos	48 261
2026	**Förslag**	**49 183**		
2027	Beräknat	49 183		
2028	Beräknat	49 183		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Swedish University Computer Network (Sunet), ett datanätverk för överföring av digital information mellan universitet och högskolor samt vissa andra organisationer. Anslaget får även användas för utgifter för grundanslutning till Sunet för de konstnärliga högskolorna, statliga kulturarvsinstitutioner och Kungl. biblioteket samt för de specifika kostnader Sunet har för anslutning till internationella forskningsnät.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.27 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:9 Sunet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**49 183**	**49 183**	**49 183**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**49 183**	**49 183**	**49 183**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 49 183 000 kronor anvisas under anslaget 3:9 *Sunet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 49 183 000 kronor respektive 49 183 000 kronor.

6.7.10 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

Tabell 6.28 Anslagsutveckling 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

Tusental kronor

2024	Utfall	5 237	Anslagssparande	481
2025	Anslag	5 700[1]	Utgiftsprognos	5 474
2026	**Förslag**	**5 809**		
2027	Beräknat	5 905[2]		
2028	Beräknat	6 021[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 5 809 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 5 809 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Överklagandenämnden för etikprövning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.29 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:10 Överklagandenämnden för etikprövning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**5 700**	**5 700**	**5 700**
Pris- och löneomräkning[2]	109	205	321
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**5 809**	**5 905**	**6 021**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 5 809 000 kronor anvisas under anslaget 3:10 *Överklagandenämnden för etikprövning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 5 905 000 kronor respektive 6 021 000 kronor.

6.7.11 3:11 Etikprövningsmyndigheten

Tabell 6.30 Anslagsutveckling 3:11 Etikprövningsmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	49 775	Anslagssparande	2 913
2025	Anslag	57 418[1]	Utgiftsprognos	58 588
2026	**Förslag**	**58 495**		
2027	Beräknat	59 450[2]		
2028	Beräknat	60 614[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 58 495 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 58 495 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Etikprövningsmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.31 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:11 Etikprövningsmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**57 418**	**57 418**	**57 418**
Pris- och löneomräkning[2]	1 077	2 032	3 196
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**58 495**	**59 450**	**60 614**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 58 495 000 kronor anvisas under anslaget 3:11 *Etikprövningsmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 59 450 000 kronor respektive 60 614 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.32 Avgiftsbelagd verksamhet vid Etikprövningsmyndigheten

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat 2024	Resultat 2025	Intäkter 2026	Kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Avgifter för etikprövning	-	-	33 000	-	-	-
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Avgifter från Npof	0	0	12 800	12 800	0	0

Avgifterna för etikprövning levereras in på inkomsttitel 2559 Avgifter för etikprövning. Det finns inte något bestämt ekonomiskt mål, därav redovisas endast intäkterna. Etikprövningsmyndigheten är värdmyndighet för Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (Npof) och tar ut administrativa avgifter.

6.7.12 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Tabell 6.33 Anslagsutveckling 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Tusental kronor

2024	Utfall	9 546	Anslagssparande	486
2025	Anslag	11 750[1]	Utgiftsprognos	10 903
2026	**Förslag**	**16 091**		
2027	Beräknat	16 159[2]		
2028	Beräknat	16 366[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 16 092 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 16 091 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för Nämnden för prövning av oredlighet i forskning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.34 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:12 Nämnden för prövning av oredlighet i forskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**11 750**	**11 750**	**11 750**
Pris- och löneomräkning[2]	341	392	548
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 000	4 017	4 068
varav BP26[3]	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Förstärkning Npof	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**16 091**	**16 159**	**16 366**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att finansiera ökade kostnader till följd av en ökad mängd och mer komplexa ärenden till nämnden samt fler ärenden som överklagas. Ökningen finansieras genom att anslag 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation* minskas med 3 750 000 kronor fr.o.m. 2026. Anledningen till att minskningen är större än motsvarande ökning beror på att detta anslag pris- och löneomräknas, vilket inte är fallet med anslaget 3:1 *Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation*.

Regeringen föreslår att 16 091 000 kronor anvisas under anslaget 3:12 *Nämnden för prövning av oredlighet i forskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 16 159 000 kronor respektive 16 366 000 kronor.

6.7.13 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tabell 6.35 Anslagsutveckling 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tusental kronor

2024	Utfall	92 725	Anslagssparande	1 270
2025	Anslag	80 695[1]	Utgiftsprognos	80 133
2026	**Förslag**	**89 495**		
2027	Beräknat	89 495		
2028	Beräknat	89 495		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom forsknings- och utvecklingsområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.36 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:13 Särskilda utgifter för forskningsändamål

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**80 695**	**80 695**	**80 695**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 200	-1 200	-1 200
Överföring till/från andra anslag	10 000	10 000	10 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**89 495**	**89 495**	**89 495**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 89 495 000 kronor anvisas under anslaget 3:13 *Särskilda utgifter för forskningsändamål* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 89 495 000 kronor respektive 89 495 000 kronor.

6.7.14 3:14 Gentekniknämnden

Tabell 6.37 Anslagsutveckling 3:14 Gentekniknämnden

Tusental kronor

2024	Utfall	3 952	Anslagssparande	1 105
2025	Anslag	5 045[1]	Utgiftsprognos	4 677
2026	**Förslag**	**5 145**		
2027	Beräknat	5 225[2]		
2028	Beräknat	5 326[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 5 145 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 5 145 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Gentekniknämndens verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.38 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:14 Gentekniknämnden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**5 045**	**5 045**	**5 045**
Pris- och löneomräkning[2]	100	180	281
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**5 145**	**5 225**	**5 326**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 5 145 000 kronor anvisas under anslaget 3:14 *Gentekniknämnden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 5 225 000 kronor respektive 5 326 000 kronor.

7 Anslag för gemensamma ändamål

7.1 Anslag för gemensamma ändamål

7.1.1 4:1 Internationella program

Tabell 7.1 Anslagsutveckling 4:1 Internationella program

Tusental kronor

2024	Utfall	79 384	Anslagssparande	2 205
2025	Anslag	81 589[1]	Utgiftsprognos	81 020
2026	**Förslag**	**81 589**		
2027	Beräknat	81 589		
2028	Beräknat	81 589		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stipendier till s.k. tredjelandsstudenter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för att främja internationella kontakter inom EU-program och andra internationella program inom utbildningsområdet. Anslaget får även användas för att medfinansiera EU-medel inom Universitets- och högskolerådets ansvarsområde och genomföra stödåtgärder inom ramen för EU:s utbildningsprogram.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:1 Internationella program

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**81 589**	**81 589**	**81 589**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**81 589**	**81 589**	**81 589**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 81 589 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Internationella program* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 81 589 000 kronor respektive 81 589 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anlaget 4:1 *Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 412 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

Universitets- och högskolerådet kommer under 2026 att bevilja stipendier för senare läsår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 4:1 *Internationella program* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag om högst 90 412 000 kronor 2027 och 2028.

Tabell 7.3 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:1 Internationella program

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	90 412	90 412	90 412		
Nya ekonomiska åtaganden	60 275	60 275	60 275		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-60 275	-60 275	-60 275	-60 275	-30 137
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	90 412	90 412	90 412		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**90 412**	**90 412**	**90 412**		

7.1.2 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Tabell 7.4 Anslagsutveckling 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Tusental kronor

2024	Utfall	32 229	Anslagssparande	-43
2025	Anslag	32 186[1]	Utgiftsprognos	31 962
2026	**Förslag**	**32 186**		
2027	Beräknat	32 186		
2028	Beräknat	32 186		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges medlemsavgift till Unesco. Anslaget får även användas för utgifter för Internationella centret för bevarande och restaurering av kulturföremål i Rom (ICCROM) samt utgifter för de Unescokonventioner som Sverige har ratificerat.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:2 Avgift till Unesco och ICCROM

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**32 186**	**32 186**	**32 186**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**32 186**	**32 186**	**32 186**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 32 186 00 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Avgift till Unesco och ICCROM* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 32 186 000 kronor respektive 32 186 000 kronor.

7.1.3 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Tabell 7.6 Anslagsutveckling 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Tusental kronor

2024	Utfall	11 131	Anslagssparande	275
2025	Anslag	11 684[1]	Utgiftsprognos	11 876
2026	**Förslag**	**11 906**		
2027	Beräknat	12 087[2]		
2028	Beräknat	12 315[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 11 906 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 11 906 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Svenska Unescorådets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bevakning och genomförande av Unescos verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:3 Kostnader för Svenska Unescorådet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**11 684**	**11 684**	**11 684**
Pris- och löneomräkning[2]	222	403	631
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**11 906**	**12 087**	**12 315**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 11 906 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Kostnader för Svenska Unescorådet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 12 087 000 kronor respektive 12 315 000 kronor.

7.1.4 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Tabell 7.8 Anslagsutveckling 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Tusental kronor

2024	Utfall	23 316	Anslagssparande	57
2025	Anslag	26 943[1]	Utgiftsprognos	26 755
2026	**Förslag**	**24 543**		
2027	Beräknat	20 843		
2028	Beräknat	19 143		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning. Anslaget får även användas för utgifter för statistik, analyser och prognoser inom dessa områden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:4 Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**24 943**	**24 943**	**24 943**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-400	-4 100	-5 800
varav BP26	*4 100*	*4 100*	*4 100*
– Regionala trender och prognoser	*4 100*	*4 100*	*4 100*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**24 543**	**20 843**	**19 143**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För Statistiska centralbyråns (SCB) insamling av data för regional planering och dimensionering av utbildningsutbud, regionala trender och prognoser ökas anslaget med 4 100 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 24 543 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Utvecklingsarbete inom områdena utbildning och forskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 20 843 000 kronor respektive 19 143 000 kronor.

Utgiftsområde 17

Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområde 17 – Kultur, medier, trossamfund och fritid

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 6

2 Lagförslag ... 9
2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:000) om public service ... 9

3 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid ... 11
3.1 Utgiftsområdets omfattning ... 11
3.2 Utgiftsutveckling ... 11
3.3 Skatteutgifter ... 13
3.4 Mål för utgiftsområdet ... 14
3.5 Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet ... 18
3.6 Sammanfattande resultatbedömning för kulturområdet ... 18
3.7 Politikens inriktning för kulturområdet ... 19

4 Kulturområdesövergripande verksamhet ... 23
4.1 Mål för området ... 23
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 23
4.3 Resultatredovisning ... 23
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 35
4.5 Budgetförslag ... 36
4.5.1 1:1 Statens kulturråd ... 36
4.5.2 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete ... 37
4.5.3 1:3 Skapande skola ... 39
4.5.4 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet ... 40
4.5.5 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler ... 41
4.5.6 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet ... 43
4.5.7 1:7 Myndigheten för kulturanalys ... 44

5 Teater, dans och musik ... 45
5.1 Mål för området ... 45
5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 45
5.3 Resultatredovisning ... 45
5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 49
5.5 Budgetförslag ... 50
5.5.1 2:1 Bidrag till Operan och Dramaten ... 50
5.5.2 2:2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner ... 51
5.5.3 2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål ... 52
5.5.4 2:4 Statens musikverk ... 53

6 Litteraturen, läsandet och språket ... 55
6.1 Mål för området ... 55
6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 55
6.3 Resultatredovisning ... 55
6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 59
6.5 Budgetförslag ... 60
6.5.1 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter ... 60
6.5.2 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier ... 62
6.5.3 3:3 Institutet för språk och folkminnen ... 63

7 Konstnärernas villkor ... 65
7.1 Mål för området ... 65

7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 65
7.3 Resultatredovisning ... 65
7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 68
7.5 Budgetförslag ... 69
7.5.1 4:1 Konstnärsnämnden ... 69
7.5.2 4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer ... 69

8 Arkiv ... 73
8.1 Mål för området ... 73
8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 73
8.3 Resultatredovisning ... 73
8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 76
8.5 Den årliga revisionens iakttagelser ... 76
8.6 Budgetförslag ... 76
8.6.1 5:1 Riksarkivet ... 76

9 Kulturmiljö ... 79
9.1 Mål för området ... 79
9.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 79
9.3 Resultatredovisning ... 79
9.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 83
9.5 Budgetförslag ... 83
9.5.1 6:1 Riksantikvarieämbetet ... 83
9.5.2 6:2 Bidrag till kulturmiljövård ... 85
9.5.3 6:3 Kyrkoantikvarisk ersättning ... 87
9.5.4 6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer ... 87

10 Museer, arkitektur, bild och form ... 89
10.1 Mål för området ... 89
10.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 89
10.3 Resultatredovisning ... 89
10.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 94
10.5 Den årliga revisionens iakttagelser ... 94
10.6 Budgetförslag ... 95
10.6.1 7:1 Centrala museer: Myndigheter ... 95
10.6.2 7:2 Centrala museer: Stiftelser ... 99
10.6.3 7:3 Bidrag till vissa museer ... 102
10.6.4 7:4 Forum för levande historia ... 104
10.6.5 7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål ... 105
10.6.6 7:6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön ... 106
10.6.7 7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet ... 106

11 Trossamfund ... 109
11.1 Mål för området ... 109
11.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 109
11.3 Resultatredovisning ... 109
11.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 110
11.5 Politikens inriktning ... 110
11.6 Budgetförslag ... 111
11.6.1 8:1 Stöd till trossamfund ... 111

12 Film ... 113
12.1 Mål för området ... 113
12.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 113
12.3 Resultatredovisning ... 113
12.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 117

12.5 Budgetförslag ... 118
12.5.1 9:1 Filmstöd ... 118

13 Medier ... 121
13.1 Mål för området ... 121
13.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 121
13.3 Resultatredovisning ... 121
13.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 128
13.5 Politikens inriktning ... 129
13.6 Budgetförslag ... 130
13.6.1 10:1 Sändningar av TV Finland ... 130
13.6.2 10:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen ... 130
13.6.3 10:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet ... 131
13.6.4 10:4 Stöd till taltidningar ... 132
13.6.5 Public service ... 133

14 Ungdomspolitik ... 135
14.1 Mål för området ... 135
14.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 135
14.3 Resultatredovisning ... 135
14.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 145
14.5 Politikens inriktning ... 145
14.6 Den årliga revisionens iakttagelser ... 146
14.7 Budgetförslag ... 147
14.7.1 11:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ... 147
14.7.2 11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet ... 148
14.7.3 11:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken ... 149

15 Politik för det civila samhället ... 151
15.1 Mål för området ... 151
15.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 151
15.3 Resultatredovisning ... 151
15.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 157
15.5 Politikens inriktning ... 158
15.6 Idrottspolitiken ... 159
15.6.1 Mål för området ... 159
15.6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 159
15.6.3 Resultatredovisning ... 159
15.6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 166
15.6.5 Politikens inriktning ... 167
15.7 Friluftspolitiken ... 168
15.7.1 Mål för området ... 168
15.7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 168
15.7.3 Resultatredovisning ... 168
15.7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 172
15.7.5 Politikens inriktning ... 173
15.8 Budgetförslag ... 174
15.8.1 12:1 Stöd till idrotten ... 174
15.8.2 12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler ... 175
15.8.3 12:3 Stöd till friluftsorganisationer ... 176
15.8.4 12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer ... 177
15.8.5 12:5 Insatser för den ideella sektorn ... 179
15.8.6 12:6 Stöd till plats för idrott ... 180

16 Folkbildning ... 183
16.1 Mål för området ... 183

16.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 183
16.3 Resultatredovisning 183
16.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 190
16.5 Politikens inriktning 191
16.6 Budgetförslag 193
16.6.1 13:1 Statsbidrag till studieförbund 193
16.6.2 13:2 Statsbidrag till folkhögskolor 194
16.6.3 13:3 Bidrag till tolkutbildning 195
16.6.4 13:4 Särskilt utbildningsstöd 196

17 Spelmarknaden 199
17.1 Mål för området 199
17.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 199
17.3 Resultatredovisning 199
17.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 202
17.5 Politikens inriktning 203
17.6 Den årliga revisionens iakttagelser 203
17.7 Budgetförslag 204
17.7.1 14:1 Spelinspektionen 204

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2025:000) om public service (avsnitt 2.1 och 13.6.5).
2. Riksdagen godkänner målet för spelmarknadsområdet (avsnitt 3.4).
3. Riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om Nämnden för hemslöjdsfrågor ska inte längre gälla (avsnitt 4.5.1).
4. Riksdagens tidigare ställningstaganden om att Boverkets samlingslokaldelegation ska handlägga och besluta om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler ska inte längre gälla (avsnitt 4.5.5).
5. Riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om Statens konstråd och Statens centrum för arkitektur och design ska inte längre gälla (avsnitt 10.6.1).
6. Riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om Statens försvarshistoriska museer ska inte längre gälla (avsnitt 10.6.1).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Stiftelsen Nordiska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt investeringar i nya lokaler för förvaring av samlingarna som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor (avsnitt 10.6.2).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll och utveckling av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt tillgänglighetsanpassning som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 000 000 kronor (avsnitt 10.6.2).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i stiftelsens byggnader och fastigheter som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 110 000 000 kronor (avsnitt 10.6.2).
10. Riksdagen godkänner medelstilldelningen för 2026 från public service-kontot till Sveriges Radio AB med 3 499 322 000 kronor, till Sveriges Television AB med 5 732 877 000 kronor och till Sveriges Utbildningsradio med 506 142 000 kronor (avsnitt 13.6.5).
11. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid enligt tabell 1.1.
12. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Statens kulturråd	83 206
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	501 582
1:3 Skapande skola	226 464
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	44 153
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 753
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 692 255
1:7 Myndigheten för kulturanalys	20 616
2:1 Bidrag till Operan och Dramaten	802 500

2:2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	358 244
2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249 098
2:4 Statens musikverk	113 346
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	233 678
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	151 335
3:3 Institutet för språk och folkminnen	78 893
4:1 Konstnärsnämnden	25 302
4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	570 530
5:1 Riksarkivet	618 945
6:1 Riksantikvarieämbetet	341 359
6:2 Bidrag till kulturmiljövård	299 782
6:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	490 000
6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000
7:1 Centrala museer: Myndigheter	1 612 476
7:2 Centrala museer: Stiftelser	284 714
7:3 Bidrag till vissa museer	82 218
7:4 Forum för levande historia	65 842
7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80
7:6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 518
7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet	53 708
8:1 Stöd till trossamfund	82 000
9:1 Filmstöd	555 444
10:1 Sändningar av TV Finland	9 574
10:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 592
10:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	733
10:4 Stöd till taltidningar	43 406
11:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	87 533
11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	240 680
11:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	2 000
12:1 Stöd till idrotten	2 152 811
12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164
12:3 Stöd till friluftsorganisationer	109 785
12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000
12:5 Insatser för den ideella sektorn	223 758
12:6 Stöd till plats för idrott	250 000
13:1 Statsbidrag till studieförbund	1 496 023
13:2 Statsbidrag till folkhögskolor	2 521 760
13:3 Bidrag till tolkutbildning	57 331
13:4 Särskilt utbildningsstöd	268 158
14:1 Spelinspektionen	104 855
Summa anslag inom utgiftsområdet	**17 337 204**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	162 000	2027–2029
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	11 000	2027–2028
2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	160 000	2027
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	40 000	2027–2028
4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	266 844	2027–2036
6:2 Bidrag till kulturmiljövård	90 000	2027–2029
7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet	40 000	2027
11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	212 000	2027
12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	40 000	2027–2029
12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	2027
12:5 Insatser för den ideella sektorn	108 400	2027–2028
13:3 Bidrag till tolkutbildning	120 000	2027–2030
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**1 265 244**	

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2025:000) om public service

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 4 § lagen (2025:000) om public service ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2024/25:166	*Föreslagen lydelse*
5 kap.	
4 §	
Underlaget för public service-avgiften är den avgiftsskyldiges beskattningsbara förvärvsinkomst enligt 1 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229).	
Underlaget ska uppgå till högst *1,55* gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.	Underlaget ska uppgå till högst *1,42* gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för public service-avgift som avser tid före ikraftträdandet.

3 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar kulturområdesövergripande verksamhet, teater, dans och musik, litteratur, läsning och språk, konstnärernas villkor, arkiv, kulturmiljö, museer, arkitektur, bild och form, trossamfund, film, medier, ungdomspolitik, politik för det civila samhället (inklusive idrottspolitik), folkbildning och spelmarknaden. De myndigheter, verksamheter och anslag som utgiftsområdet omfattar behandlas i respektive delavsnitt. I avsnitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet sammanfattas även vissa tvärgående perspektiv för hela kulturområdet som gäller allas möjlighet att delta i kulturlivet samt kulturlivets internationalisering och internationellt samarbete.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Kulturområdesövergripande verksamhet	**2 489**	**2 522**	**2 507**	**2 578**	**2 406**	**2 378**
1:1 Statens kulturråd	73	77	78	**83**	85	83
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	463	455	451	**502**	358	367
1:3 Skapande skola	176	226	225	**226**	226	176
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	44	45	45	**44**	44	44
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	8	10	10	**10**	10	10
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 704	1 689	1 678	**1 692**	1 662	1 676
1:7 Myndigheten för kulturanalys	20	20	20	**21**	21	21
Teater, dans och musik	**1 475**	**1 491**	**1 490**	**1 523**	**1 520**	**1 513**
2:1 Bidrag till Operan och Dramaten				**803**	798	790
2:2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 127	1 134	1 134	**358**	358	358
2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249	249	247	**249**	249	249
2:4 Statens musikverk	100	108	108	**113**	115	116
Litteraturen, läsandet och språket	**413**	**441**	**440**	**464**	**436**	**439**
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	198	214	212	**234**	204	204
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	139	151	150	**151**	153	156
3:3 Institutet för språk och folkminnen	76	77	77	**79**	79	80
Konstnärernas villkor	**584**	**583**	**580**	**596**	**596**	**594**
4:1 Konstnärsnämnden	24	25	25	**25**	26	26
4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	559	559	555	**571**	571	568
Arkiv	**487**	**522**	**524**	**619**	**593**	**633**
5:1 Riksarkivet	487	522	524	**619**	593	633

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Kulturmiljö	**1 058**	**1 126**	**1 134**	**1 139**	**1 131**	**1 099**
6:1 Riksantikvarieämbetet	286	328	334	**341**	363	332
6:2 Bidrag till kulturmiljövård	304	300	302	**300**	270	270
6:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	460	490	490	**490**	490	490
6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8	8	8	**8**	8	8
Museer, arkitektur, bild och form	**1 986**	**2 089**	**2 069**	**2 142**	**2 135**	**2 144**
7:1 Centrala museer: Myndigheter	1 486	1 572	1 553	**1 612**	1 614	1 626
7:2 Centrala museer: Stiftelser	276	285	285	**285**	283	281
7:3 Bidrag till vissa museer	80	79	79	**82**	79	80
7:4 Forum för levande historia	55	64	63	**66**	63	61
7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål		0	0	**0**	0	0
7:6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	43	43	43	**43**	43	43
7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet	46	46	45	**54**	54	54
Trossamfund	**82**	**83**	**82**	**82**	**82**	**82**
8:1 Stöd till trossamfund	82	83	82	**82**	82	82
Film	**554**	**557**	**557**	**555**	**554**	**553**
9:1 Filmstöd	554	557	557	**555**	554	553
Medier	**54**	**57**	**57**	**57**	**57**	**65**
10:1 Sändningar av TV Finland	10	10	10	**10**	10	10
10:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3	4	4	**4**	4	4
10:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	1	1	1	**1**	1	1
10:4 Stöd till taltidningar	40	43	43	**43**	43	51
Ungdomspolitik	**372**	**359**	**360**	**330**	**330**	**332**
11:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	59	67	69	**88**	87	89
11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	289	291	289	**241**	241	241
11:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	24	2	2	**2**	2	2
Politik för det civila samhället	**2 496**	**2 573**	**2 570**	**2 804**	**2 804**	**2 497**
12:1 Stöd till idrotten	2 117	2 127	2 127	**2 153**	2 153	2 153
12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	51	52	52	**52**	52	52
12:3 Stöd till friluftsorganisationer	98	105	105	**110**	110	103
12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15	15	15	**15**	15	15
12:5 Insatser för den ideella sektorn	215	274	272	**224**	224	174
12:6 Stöd till plats för idrott				**250**	250	
Folkbildning	**4 443**	**4 372**	**4 367**	**4 343**	**4 357**	**4 327**
13:1 Statsbidrag till studieförbund	1 741	1 641	1 641	**1 496**	1 496	1 496
13:2 Statsbidrag till folkhögskolor	2 447	2 447	2 447	**2 522**	2 522	2 522
13:3 Bidrag till tolkutbildning	53	57	54	**57**	57	57
13:4 Särskilt utbildningsstöd	202	227	226	**268**	282	252
Tillsyn över spelmarknaden	**92**	**98**	**97**	**105**	**107**	**109**
14:1 Spelinspektionen	92	98	97	**105**	107	109
Äldreanslag	**37**	**43**	**44**			
2025 7:8 Statens konstråd	10	12	12			

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
2025 7:9 Nämnden för hemslöjdsfrågor	12	12	12			
2025 8:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	14	19	19			
Totalt för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	**16 621**	**16 916**	**16 876**	**17 337**	**17 108**	**16 765**

Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**16 862**	**16 862**	**16 862**
Pris- och löneomräkning[2]	63	103	158
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	412	145	-254
varav BP26[3]	*733*	*716*	*472*
Överföring till/från andra utgiftsområden	0	-1	-1
Övrigt		0	0
Ny utgiftsram	**17 337**	**17 108**	**16 765**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 3.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	12 317
Verksamhetsutgifter[2]	4 758
Investeringar[3]	263
Summa utgiftsram	**17 337**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2024/25:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 17.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2025	2026
Avdrag för bidrag till Tekniska museet (B16)	0	0
Ersättning till idrottsutövare, undantag från socialavgifter (D7)	-	-
Försäljning av konstverk, mervärdesskattesats 12% (E5)	50	50

	2025	2026
Vissa rekreations- och idrottstjänster, mervärdesskattesats 6 % (E7)	6 370	6 710
Tidningar och tidskrifter, mervärdesskattesats 6 % (E8)	2 230	2 370
Böcker, broschyrer m.m., mervärdesskattesats 6 % (E9)	1 810	1 920
Kulturella föreställningar, mervärdesskattesats 6 % (E10)	2 460	2 590
Upphovsrätter, mervärdesskattesats 6 % (E11)	-	-
Inträde till idrottsliga evenemang anordnade av stat, kommun och ideella föreningar, undantag från skatteplikt (E15)	120	120
Konstnärers framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk, s.k. gage, undantag från skatteplikt (E16)	-	-
Skattereduktion för gåvor till ideell verksamhet (G7)	55	56

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

3.4 Mål för utgiftsområdet

Kultur

Riksdagen har antagit följande nationella kulturpolitiska mål (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145):

Målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, och
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

De nationella kulturpolitiska målen tillämpas på resultatredovisningen för följande avsnitt: Kulturområdesövergripande verksamhet, Teater, dans och musik, Litteraturen, läsandet och språket, Konstnärernas villkor, Arkiv, Kulturmiljö, Museer, arkitektur, bild och form samt Film.

De statliga insatserna till stöd för den kommunala kulturskolan

Riksdagen har antagit att det övergripande målet ska vara att främja kulturskolans möjligheter att erbjuda barn och unga undervisning av hög kvalitet i kulturella och konstnärliga uttryckssätt, liksom möjligheterna till såväl fördjupning som bredd i undervisningen med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar (prop. 2017/18:164, bet. 2017/18:KrU9, rskr. 2017/18:312).

Litteratur och läsfrämjande

Riksdagen har antagit följande nationella mål för politiken för litteratur- och läsfrämjande (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117): Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Nationell språkpolitik

Riksdagen har antagit följande mål för en nationell språkpolitik (prop. 2005/06:2, bet. 2005/06:KrU4, rskr. 2005/06:89):

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Arkitektur, form och design

Riksdagen har antagit följande nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316):

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.

Målet ska uppnås genom att

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,
- kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids,
- det offentliga agerar förebildligt,
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas tillvara och utvecklas,
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, och
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Arkiv

Riksdagen har antagit mål för den statliga arkivverksamheten (prop. 1989/90:72, bet. 1989/90:KrU29, rskr. 1989/90:307). Målet är att myndigheternas arkiv ska bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser

- rätten att ta del av allmänna handlingar,
- behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och
- forskningens behov.

Kulturmiljö

Riksdagen har antagit mål för det statliga kulturmiljöarbetet (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273). Målet är att främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,
- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjligheten att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, och
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Film

Riksdagen har antagit följande mål för filmpolitiken (prop. 2015/16:132, bet. 2015/16:KrU11, rskr. 2015/16:289):

- Utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet.
- Allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet.
- Filmarvet bevaras, används och utvecklas.
- Svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet.
- Barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande.
- Jämställdhet och mångfald präglar filmområdet.
- Filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.

Medier

Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

Trossamfund

Riksdagen har antagit mål för statens stöd till trossamfund (prop. 1998/99:124, bet. 1999/2000:KU5, rskr. 1999/2000:45). Stödet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg.

Ungdomspolitik

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354).

Politik för det civila samhället

Målet för politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195) är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,
- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter, och
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

Idrott

Riksdagen har beslutat om målen för den statliga idrottspolitiken (prop. 2008/09:126, bet. 2008/09:KrU8, rskr. 2008/09:243). Mål och syfte med statsbidraget till idrotten är att ge möjligheter för alla i Sverige att motionera och idrotta, att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge alla i Sverige positiva upplevelser av idrott som underhållning. Stöd till barn och ungdomar ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Stöd kan även lämnas till sådan verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

Friluftslivspolitik

Målet för friluftslivspolitiken är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

Tio mätbara mål har redovisats till riksdagen (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278). Målen är följande:

- tillgänglig natur för alla
- starkt engagemang och samverkan
- allemansrätten
- tillgång till natur för friluftsliv
- attraktiv tätortsnära natur
- hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- skyddade områden som resurs för friluftslivet
- ett rikt friluftsliv i skolan
- friluftsliv för god folkhälsa
- god kunskap om friluftslivet.

Till målen finns preciseringar som förtydligar innebörden av målen. Preciseringarna utgör ett stöd för att genomföra åtgärder. De är också underlag för att mäta och följa upp målen och för att fortsätta utveckla friluftslivspolitiken.

Friluftsliv är ett allmänt intresse som spänner över flera politikområden och friluftslivsmålen berör flera olika myndigheter. Naturvårdsverket ansvarar för att utveckla förutsättningarna för friluftslivet och samordnar arbetet på nationell nivå. Länsstyrelserna samordnar och leder det regionala arbetet. Till flera av de miljökvalitetsmål som riksdagen har beslutat om (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377) finns preciseringar och etappmål som rör friluftslivet. Dessa redovisas i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Folkbildning

Målet för folkbildningspolitiken fastställdes genom riksdagens beslut i fråga om regeringens proposition Allas kunskap – allas bildning (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). Målet är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället. Målet avspeglar folkbildningens idémässiga grund, särskilda pedagogik och självständighet.

Spelmarknaden

Målet för spelpolitiken är en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll, som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:KrU1, rskr. 2018/19:94).

Regeringens förslag

Målet för spelpolitiken ska vara en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll. Intäkter till det allmänna ska värnas, och allmännyttig ideell verksamhet ska ges goda förutsättningar att erhålla finansiering genom intäkter från spel. Samtidigt ska det på spelmarknaden ges tydlig information till spelarna och även i övrigt råda ett starkt konsumentskydd. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Den 1 januari 2026 träder lagändringar i kraft som bl.a. syftar till att ta bort omotiverade villkorslättnader för partipolitiska lotterier och att det ska införas vissa ytterligare informationskrav för sådana lotterier (prop. 2024/25:154, bet. 2024/25:KrU11, rskr. 2024/25:269). I propositionen uttalas att regeringen avser att återkomma med förslag på hur det spelpolitiska målet bör justeras (s. 38).

Tydlig information är grundläggande för att spelare ska kunna förstå spelets villkor, risker och funktioner och få kunskap om var spelaren kan vända sig vid behov av stöd. För spel till förmån för allmännyttiga lotterier finns det särskilda bestämmelser avseende information till spelare om licenshavare och förmånstagare. Tydlig information är en central del av konsumentskyddet på spelmarknaden och kan bidra till bl.a. ett ansvarsfullt spelande, att minska riskerna för spelproblem och att stärka förtroendet för spelmarknaden. Spelarnas intresse av att få tydlig information vid köp av spel bör därför tydliggöras i det spelpolitiska målet.

3.5 Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet

Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet är

- barns och ungas tillgång till kultur,
- jämställdhet,
- tillgänglighet, och
- konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten.

De gemensamma bedömningsgrunderna tillämpas för den sammanfattande resultatbedömningen för kulturområdet. Tillämpningen för respektive delavsnitt för kulturområdet framgår under rubrikerna Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.

3.6 Sammanfattande resultatbedömning för kulturområdet

Regeringen bedömer att de statliga insatserna som gjorts på scenkonstinstitutionerna har tillgängliggjort scenkonstupplevelser för barn och unga i hela landet. Under 2024 mötte Operan 30 procent fler barn, unga och familjer än under de två föregående åren. Unga Dramaten stod för 30 procent av Dramatens föreställningar, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med 2023. Riksteatern har, utifrån en barnkonsekvensanalys, höjt kompetensen vad gäller barnrättsperspektiv i verksamheten. De stöd som Statens kulturråd har fördelat för läsfrämjande insatser bedöms ha varit viktiga för att nå regeringens ambitioner om att Sverige ska vara ett läsande land. Filminstitutet har i uppdrag att främja filmkunnighet hos barn och unga och har fördelat stöd som stärkt kommunernas riktade filmkulturella arbete för barn och unga. Barns och ungas rätt till kultur ska fortsatt särskilt uppmärksammas.

Regeringen bedömer att det tillgänglighetsarbete som sker i museernas publika verksamhet med bl.a. fokus på att utvidga målgrupper och nå nya besökare visar en positiv utveckling. Samtidigt behövs ett fortsatt arbete bl.a. för att nå ovana museibesökare och personer med funktionsnedsättning. Regeringen konstaterar att de statliga scenkonstinstitutionerna har tillgängliggjort scenkonst för publik i hela landet. Publiken har kommit tillbaka efter pandemin och efterfrågan på scenkonst har ökat. Scenkonstens aktörer har i enlighet med regeringens styrning bedrivit ett aktivt arbete för att nå nya målgrupper. Digitala plattformar fortsätter att vara ett komplement för att tillgängliggöra scenkonst för fler. Kulturmiljöbidraget och den kyrkoantikvariska ersättningen har bidragit till att den fysiska tillgången till ett brett utbud av kulturhistoriskt viktiga byggnader och miljöer har kunnat upprätthållas och förbättras. Regeringen bedömer att scenkonstinstitutionerna har bidragit till en utveckling och mångfald av konstnärliga uttryck som främjar förnyelse och utveckling av verksamheterna och utbudet till publiken. Regeringen bedömer att det fortsatt finns utmaningar gällande tillgänglighet och jämställdhet inom kulturområdet.

Statens kulturråds bidragsgivning till kulturlivets internationalisering har tillsammans med Konstnärsnämndens bidragsgivning främjat internationellt utbyte och samverkan inom kulturområdet. Konstnärliga utövare har fått möjlighet till nya arbetstillfällen och ökade möjligheter till försäljning av konst och kultur inom scenkonst, musik, konst och konsthantverk samt litteratur och teater. Internationella samarbeten har även gjort det möjligt för svensk publik att se och ta del av konst från flera länder. Inom ramen för Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar har Sverige och de andra nordiska länderna fortsatt att lyfta vikten av att stärka och skydda den konstnärliga friheten internationellt. Förstärkningen av Konstnärsnämndens bidrag och ersättningar till konstnärer för att möjliggöra fler långa stipendier, som inleddes 2023, har fortsatt 2024 och har bidragit till konstnärlig utveckling och konstnärlig frihet, med stöd till en bredd av konstnärliga uttryck.

3.7 Politikens inriktning för kulturområdet

Stärkta förutsättningar för bildning samt kultur för barn och unga

Stärkt läsfrämjande genom satsningar på kvalitetslitteratur, folkbibliotek och initiativ för läsfrämjande

Sverige befinner sig i en läskris. Regeringen genomför därför en rad satsningar som syftar till att vända krisen och se till att Sverige återigen blir ett läsande land. I syfte att stärka de ekonomiska villkoren för författare och litterära upphovsmän och därmed öka förutsättningarna för konstnärlig utveckling och tillgång till kvalitetslitteratur i Sverige föreslår regeringen en förstärkning av biblioteksersättningen. Regeringen avsätter även medel för en satsning på folkbibliotekens läsfrämjande insatser där barn och unga ska prioriteras. Därutöver avsätter regeringen medel till Berättarministeriet för en satsning på läsfrämjande i socialt utsatta områden.

Ökad digital tillgång till kulturskolors utbud för barn och unga

Regeringen beräknar att 10 miljoner kronor av statens befintliga stöd till kulturskolorna fr.o.m. 2026 kommer att riktas till kulturskolornas digitala insatser som syftar till att fler barn och unga ska kunna ta del av skolornas utbud. Denna digitala inriktning kan bidra till att minska de köer som många kulturskolor har i dagsläget. Barns och ungas tillgång till kulturskolornas verksamheter är viktig både utifrån behov av en meningsfull fritid och som en del i utbildningskedjan inom kulturområdet.

Förstärkning av samtida dans

Regeringen föreslår en förstärkning av bidraget till Dansens Hus för att öka utbudet av dans för barn och unga. I och med att lokalerna på Norra Bantorget återöppnas hösten 2025 efter en omfattande renovering kommer verksamheten arbeta för ett ökat fokus på barns och ungas tillgång till samtida dans.

Ökad tillgång till landets museer

Museernas arbete med att utvidga målgrupper och nå nya besökare visar på en positiv utveckling, men det behövs ett fortsatt arbete för att nå målet om att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Regeringen föreslår därför att medel avsätts för en förstudie om ett nationellt museikort som kan bidra till att öka antalet besökare till landets museer och därmed till ökad tillgänglighet till kultur och ökade intäkter för museerna.

En kulturkanon för Sverige

En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92) överlämnades till regeringen i september 2025. Totalt har 100 verk valts ut av fristående och sakkunniga expertgrupper. En svensk kulturkanon ska vara ett levande och användbart verktyg för bildning, gemenskap och inkludering som gör svensk kultur tillgänglig för fler. Själva listan av verk blir inte föremål för remittering eller politisk behandling. Kommittén har också haft i uppdrag att föreslå hur en svensk kulturkanon kan tillgängliggöras brett och hållas relevant över tid. Dessa förslag ska regeringen nu ta ställning till.

Konstnärers villkor

De professionella konstnärerna har en avgörande betydelse för ett levande kulturliv. Många konstnärer är samtidigt ekonomiskt sårbara. Långa stipendier bidrar till konstnärlig utveckling, då de under en viss tid ger konstnärer ekonomisk trygghet och möjlighet att fördjupa sitt konstnärskap. Regeringen föreslår att den tidigare förstärkningen av bidrag och ersättningar till konstnärer i syfte att möjliggöra fler långa stipendier förlängs.

Sänkt mervärdesskatt för tillträde till dansbandsevenemang och andra danstillställningar

Regeringen avser att föreslå att mervärdesskattesatsen på tillträde till danstillställningar sänks från 25 procent till 6 procent, så att tillträdet till bl.a. dansbandsevenemang får samma skattesats som tillträdet till exempelvis konserter. Syftet med förslaget är att främja dans och kultur (se Förslag till statens budget, finansplan och skattefrågor, volym 1b, avsnitt 13.20).

Beredskap för skydd av kulturarv

Det försämrade säkerhetspolitiska läget innebär att det ställs nya krav på kulturarvssektorns beredskap. Det behöver finnas goda förutsättningar för att skydda kulturarvet i händelse av höjd beredskap och ytterst krig. Det behöver också säkerställas att en fungerande informationshantering kan upprätthållas, vilket är nödvändigt både för att hålla i gång samhällsviktig verksamhet och för att kunna återuppbygga samhällsviktiga funktioner. För att möjliggöra detta har regeringen beslutat att Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet ska vara beredskapsmyndigheter. Detta ger myndigheterna långsiktiga förutsättningar att arbeta aktivt med beredskap och civilt försvar framöver.

Merparten av de svenska arkivhandlingarna kommer inte att kunna undanföras i händelse av höjd beredskap och ytterst krig. Därför behövs ett gott skydd i ordinarie

arkivdepåer. Riksarkivet tillträder hösten 2025 statens nya arkivdepå i Härnösand som möter höga säkerhetskrav. Regeringen föreslår att medel tillförs Riksarkivet för att kunna hantera merkostnader under flytten samt för att kunna hyra ytor som i framtiden ska fyllas av arkiv men som ännu inte är finansierade av avgifter.

I den internationella kontexten följer regeringen arbetet med skydd av kulturarv med ett särskilt fokus på Ukraina.

Förstärkning av de centrala museer som är stiftelser

I syfte att säkerställa en verksamhet av hög kvalitet vid Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum föreslår regeringen att bidraget till de centrala museer som är stiftelser tillförs medel.

Renovering av Kungliga Operan

Regeringen föreslår en förstärkning av bidraget till Kungliga Operan AB (Operan) för deltagande i Statens fastighetsverks projektering av en renovering av operabyggnaden samt för de tillkommande kostnader som Operan har under evakueringsperioden under renoveringen. Operans deltagande i projekteringsarbetet är avgörande för att säkerställa att renoveringen blir effektiv och ändamålsenlig. Regeringen anser att Operan ska kunna bedriva verksamhet utifrån nationalscensuppdraget för opera och balett även under den period verksamheten inte kan bedrivas i operabyggnaden. Operan föreslås därför tillföras medel för att kunna bedriva verksamheten utanför operahuset.

Bättre förutsättningar för kulturellt och kreativt skapande

Ett samspel mellan privat och offentlig finansiering är angeläget för att uppnå de nationella kulturpolitiska målen. Sedan 2009 års kulturpolitiska proposition Tid för kultur (prop. 2009/10:3) är det en uttrycklig ambition att den privata finansieringen av kultur ska öka. Regeringen föreslår att medel tillförs för att Konstnärsnämnden genom det särskilda beslutsorganet Kulturbryggan ska möjliggöra mötesplatser och kompetensutveckling för kultursektorns aktörer och näringslivet kring frågor om breddad finansiering.

Sveriges värdskap för evenemanget Europeisk kulturhuvudstad 2029

Regeringen har 2025 utsett Kiruna till att vara EU:s kulturhuvudstad år 2029. Att vara värd för detta evenemang följer av det svenska medlemskapet i EU och regleras i Rådets beslut nr 445/2014/EU. Bestämmelserna för kulturhuvudstadsårets genomförande förutsätter långsiktig planering och bygger på medfinansiering från EU, kommunen, regionen och staten. Även privat finansiering bidrar till genomförandet. Det är angeläget att utbetalningen av den statliga medfinansieringen fördelas på flera år inför att evenemanget går av stapeln. Regeringen avser att återkomma vad gäller den statliga finansieringen inför 2029.

AI-utveckling genom digitisering

Ökad tillgång till data för träning av språkmodeller

Behovet av att digitisera statligt arkivmaterial, dvs. konvertera information från analog till digital form, är stort av flera skäl. Data från arkiven behövs för att kunna träna svenska språkmodeller så att en svensk kulturell identitet och svenska värderingar återspeglas vid användning av AI-verktyg. Digitisering är också viktig mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget. Det finns ett stort behov av att säkerställa samhällsviktig information som fortfarande förvaras i pappersbaserade arkiv.

Digitiseringen kan därtill bidra till ökad tillgänglighet och ökad effektivitet inom staten. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för att stärka Riksarkivets digitiseringsverksamhet.

Stärkt sysselsättning genom digitisering och digitalisering av samlingar

I propositionen Vårändringsbudget för 2025 tillfördes medel för att öka digitiseringen och digitaliseringen av arkiv- och föremålssamlingar inom kulturområdet. Regeringen bedömer att ytterligare insatser bör genomföras som förbättrar förutsättningarna för att långsiktigt bevara och tillgängliggöra det gemensamma kulturarvet. En digitisering och digitalisering av samlingar inom kultursektorn kan omfatta en mängd olika insatser avseende museisamlingar, arkivmaterial, litteratur och audiovisuella medier, t.ex. det musikaliska kulturarvet, och bidrar på ett verkningsfullt sätt till kulturområdets beredskapsarbete samt verkar konjunkturreglerande på samhällsekonomin.

En ändamålsenlig organisering av statliga myndigheter på kulturområdet

Den statliga förvaltningen ska vara kostnadseffektiv och ändamålsenligt organiserad. Regeringen har inom kulturområdet därför för avsikt att från den 1 januari 2026 ha inordnat vissa mindre myndigheters uppgifter i andra befintliga myndigheter. Detta gäller Nämnden för hemslöjdsfrågor, vars uppgifter inordnas i Statens kulturråd, Statens centrum för arkitektur och design och Statens konstråd, vars uppgifter inordnas i Moderna museet och Statens försvarshistoriska museer, vars uppgifter inordnas i Statens maritima och transporthistoriska museer.

Syftet med organisationsförändringarna är bl.a. att skapa en mer robust myndighetsstruktur och minska den sårbarhet som kan finnas för mindre myndigheter. Utgångspunkten är att organisationsförändringarna inte ska förändra myndigheternas befintliga uppgifter, utan ge bättre förutsättningar för ett ökat fokus på kärnuppgifterna.

När det gäller inordnandet av Statens centrum för arkitektur och designs och Statens konstråds uppgifter i Moderna museet är syftet också att möjliggöra synergieffekter som stärker arbetet med konst, arkitektur, form, design och gestaltad livsmiljö i hela landet och att utveckla nya publikupplevelser för medborgarna.

Vad gäller inordnandet av Statens försvarshistoriska museers uppgifter i Statens maritima och transporthistoriska museer är syftet även att skapa förutsättningar för en stärkt och samlad kunskapsuppbyggnad som berikar med nya perspektiv på samlingar och utställningar inom såväl det försvarshistoriska som det maritima och transporthistoriska fältet. Inordnandet väntas även effektivisera samlingsförvaltningen genom gemensamma system och processer.

Regeringen avser vidare att pröva uppgifter och verksamhet vid Myndigheten för kulturanalys samt hur verksamhet kan föras över till Statens kulturråd.

Främjande av samarbetet mellan Sverige och Finland

Regeringen föreslår en förlängning av stödet till Finlandsinstitutet i Stockholm under 2026 för att främja samarbetet mellan Sverige och Finland samt främja och förmedla finskspråkig och sverigefinsk kultur i Sverige. Stödet bidrar även till att uppfylla de nordiska statsministrarnas Vision 2030 – att Norden ska bli världens mest integrerade och hållbara region år 2030.

4 Kulturområdesövergripande verksamhet

4.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken och för de statliga insatserna för stöd till den kommunala kulturskolan.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen för kulturområdets övergripande verksamheter omfattar följande bedömningsgrunder:

- kultur i hela landet, bl.a. hur bidrag inom kultursamverkansmodellen fördelas per län respektive konst- och kulturområde och regional fördelning av vissa andra statliga kulturutgifter
- kultur av och för fler, bl.a. insatser för att stärka kulturskolan och insatser för bättre möjligheter till kulturupplevelser och eget skapande för alla
- konstnärlig frihet, bl.a. insatser för att säkerställa och stärka den konstnärliga friheten
- kulturlivets internationalisering, bl.a. insatser för att främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, inklusive de utsända kulturrådens arbete, samt svensk medverkan i EU-programmet Kreativa Europa.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen för området.

4.3 Resultatredovisning

Kultur i hela landet

Regionalt utfall av statens insatser

Vartannat år redovisar Statens kulturråd det regionala utfallet av 27 statliga kulturmyndigheters och institutioners verksamheter och bidrag som kan härledas till samtliga län. De senaste två åren har 86 respektive 85 procent av de statliga anslagen kunnat härledas, se tabell 4.1.

Tabell 4.1 Utfall av statliga medel till kulturverksamheter, per län och per invånare 2020–2024 (löpande priser)

Län	2022(tkr)	Kr/inv	2023(tkr)	Kr/inv	2024(tkr)	Kr/inv
Stockholm	3 756 908	1 540	3 035 844	1 237	3 087 800	1 248
Uppsala	207 847	519	181 063	448	178 008	436
Södermanland	131 735	435	105 035	348	101 410	336
Östergötland	270 856	574	233 377	494	217 175	460
Jönköping	114 320	310	103 029	279	93 033	251
Kronoberg	86 897	425	74 733	367	75 212	370
Kalmar	109 741	443	90 237	366	89 057	362
Gotland	253 913	4 151	235 716	3 862	230 116	3 774

Län	2022(tkr)	Kr/inv	2023(tkr)	Kr/inv	2024(tkr)	Kr/inv
Blekinge	105 162	662	97 046	614	94 358	600
Skåne	716 681	507	539 255	379	542 034	379
Halland	121 627	355	89 984	262	85 476	248
Västra Götaland	985 588	560	804 450	455	763 880	431
Värmland	162 356	572	116 123	410	115 296	407
Örebro	112 157	364	97 860	318	98 360	319
Västmanland	94 999	338	84 507	301	89 338	318
Dalarna	136 089	472	110 638	385	94 871	331
Gävleborg	178 304	621	160 834	563	155 194	545
Västernorrland	130 575	537	111 769	462	110 541	458
Jämtland	90 137	679	86 844	655	84 592	637
Västerbotten	223 960	811	169 512	608	176 675	628
Norrbotten	158 020	634	160 165	645	131 951	531
Internationellt	83 747	-	93 766	-	79 365	-
Totalt härlett	**8 231 617**	**782**	**6 781 789**	**643**	**6 693 740**	**632**
Totalt i kulturbudgetens utfall för ingående poster	**9 516 336**	**904**	**7 907 308**	**749**	**7 904 765**	**747**

Anm.: De regionalt härledda medlen består av kostnader för myndigheters förvaltning, direkt statligt finansierad verksamhet och kulturbidrag som förmedlas vidare till kulturaktörer. I 2022 års siffror ingår kris- och återstartsmedel på ca 1,3 miljarder kronor. För längre tidsserie se prop. 2023/24:1 s 24–25.

Källa: Statens kulturråd, Statliga kulturutgifter i regionerna 2023–2024.

Statens kulturråds redovisning innehåller även regionala utfall inom olika kulturområden och regionala utfall av större ordinarie statliga kulturbidrag. Fördelningen av de större ordinarie kulturbidragen har en jämnare geografisk spridning jämfört med den totala sammanställningen (tabell 4.1). T.ex. ligger nivån i fördelningen av kulturbidragen för Stockholms län närmare övriga län vad gäller kronor per invånare.

Kultursamverkansmodellen bidrar till kultur i hela landet

Statens kulturråd lämnar bidrag till regionala kulturverksamheter genom kultursamverkansmodellen. Inom modellen ansvarar myndigheten för en länsvis fördelning av statligt stöd som regionerna därefter fördelar till kulturverksamheter inom respektive län. Under 2024 fördelade Statens kulturråd totalt ca 1,5 miljarder kronor inom kultursamverkansmodellen. Ungefär 260 verksamheter har tilldelats verksamhetsbidrag. Statens kulturråd har särskilt förstärkt regionala prioriteringar inom bild och form, hemslöjd- och litteraturfrämjande verksamhet samt professionell scenkonst inom dans, musik och opera. Utöver det fördelade myndigheten 107 miljoner kronor till regionala kulturverksamheter i Stockholms län som inte ingår i modellen, se tabell 4.2.

Tabell 4.2 Beviljade verksamhetsbidrag totalt per region 2020–2024

Tusental kronor

Region	2020	2021	2022	2023	2024
Blekinge	17 351	25 026	26 653	27 257	28 203
Dalarna	37 986	40 164	42 454	43 338	44 129
Gotland	24 274	25 880	27 356	27 868	28 519
Gävleborg	42 825	46 380	49 424	50 288	50 741
Halland	30 290	32 176	37 011	38 433	38 779
Jämtland	32 239	35 072	37 243	41 167	41 538
Jönköping	34 933	40 129	44 417	45 724	46 535

Region	2020	2021	2022	2023	2024
Kalmar	32 877	33 830	37 759	38 990	39 641
Kronoberg	38 948	35 417	38 126	39 061	39 413
Norrbotten	48 151	50 363	54 705	58 598	56 906
Skåne	201 877	220 618	235 680	238 667	240 816
Södermanland	29 155	32 200	35 036	35 436	36 455
Uppsala	42 019	43 836	46 735	47 668	48 098
Värmland	54 812	58 645	62 688	63 803	64 579
Västerbotten	86 221	90 197	95 326	87 311	88 097
Västernorrland	47 032	49 146	52 519	56 152	56 658
Västmanland	32 504	34 079	36 822	37 242	37 577
Västra Götaland	328 849	351 046	373 056	378 309	381 714
Örebro	41 217	44 348	46 876	48 211	48 944
Östergötland	72 864	78 856	85 451	86 426	87 204
Totalt (belopp i tkr)	1 276 431	1 367 408	1 465 337	1 489 949	1 504 546
Stockholm (utanför modellen)	**98 000**	**102 018**	**104 977**	**106 565**	**107 507**

Källa: Statens kulturråd.

Enligt Statens kulturråds rapport Kultursamverkansmodellen: Uppföljning av ekonomi, personal och aktiviteter 2023 (Ku2024/01270) fördelades under 2023 totalt nästan 5,4 miljarder kronor i årliga statliga, regionala och kommunala bidrag till verksamheterna i kultursamverkansmodellen vilket är en minskning med 4,7 procent (i fasta priser) jämfört med 2022. Sedan 2011 då modellen infördes har den andelsmässiga fördelningen varit stabil. 2023 utgjorde statens andel 28 procent, regionernas andel 47 procent och kommunernas andel 25 procent vilket är samma fördelning som 2022.

Utöver verksamhetsbidrag beviljar Statens kulturråd även tidsbegränsade utvecklingsbidrag till projekt av nationellt kulturpolitiskt intresse. Under 2024 fördelades 22,2 miljoner kronor till 53 regionala utvecklingsprojekt, en fortsatt minskning jämfört med föregående år.

Efter remittering av betänkandet Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58) fick Statens kulturråd i januari 2025 regeringens uppdrag att bl.a. lämna förslag på hur myndighetens arbete och samverkan inom kultursamverkansmodellen kan vidareutvecklas (Ku2025/00053). Uppdraget ska redovisas senast den 15 oktober 2025.

Stöd till icke-statliga kulturlokaler har bidragit till underhåll och utveckling av lokalerna

Boverkets samlingslokaldelegation har fördelat stöd till icke-statliga kulturlokaler. Stödet har gått till utbyte eller komplettering av inventarier, standardhöjande reparationer, tillgänglighetsanpassningar för personer med funktionsnedsättning och ombyggnader. År 2024 inkom 31 ansökningar till ett sammanlagt belopp om ca 46 miljoner kronor vilket är 10 miljoner kronor mer än föregående år. Under 2024 beviljade Boverket 12 ansökningar till ett belopp om 10,1 miljoner kronor vilket är 1,5 miljoner kronor mindre än 2023.

Kulturinstitutioners hyror

Hyreskostnaderna och deras andel av statligt anslag eller bidrag har minskat för vissa kulturinstitutioner under 2022–2024. För merparten av institutionerna har hyreskostnadernas andel av förvaltningsanslag och bidrag ökat mellan 2022 och 2024. Hyreskostnadernas andel av de statliga förvaltningsanslagen och bidragen varierade mellan 1,87 och 63,89 procent under 2024, vilket framgår av tabell 4.3.

Tabell 4.3 Hyreskostnader för vissa kulturinstitutioner

Myndighet/Institution	Hyreskostnad inkl. uppvärmning och el (tkr)			Förvaltningsanslag/bidrag från regeringen (tkr)			Hyreskostnad, inkl. uppvärmning och el, andel av förvaltningsanslag och bidrag (%)			Förändring av kostnadernas andel av förvaltnings-anslag och bidrag 2022–2024 i procent-enheter	Hyrans andel av totala kostnader 2024
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024		
Riksteatern	5 864	6 655	5 444	294 338	293 715	290 666	1,99 %	2,27 %	1,87 %	−0,12	1,67 %
Kungliga Operan AB	56 465	58 576	58 892	507 922	511 796	550 445	11,11 %	11,45 %	10,70 %	-0,41	8,56 %
Kungliga Dramatiska teatern AB	31 370	31 222	33 440	260 804	257 892	255 215	12,03 %	12,11 %	13,10 %	+1,07	10,49 %
Dansens Hus	14 700	6 967	6 647	27 737	28 503	25 238	53,00 %	24,44 %	26,34 %	−26,66	12,35 %
Drottningholms Slottsteater	643	596	645	15 841	14 958	16 583	4,06 %	3,98 %	3,89 %	-17,05	1,80 %
Statens musikverk	27 993	29 335	31 519	97 355	98 521	101 716	26,92 %	28,75 %	29,78 %	+2,86	29,18 %
Institutet för språk och folkminnen	8 327	10 859	11 860	73 543	75 293	77 647	11,32 %	14,42 %	15,27 %	+ 3,95	10,05 %
Riksarkivet	142 167	154 710	168 938	479 564	466 626	502 643	29,65 %	33,16 %	33,61 %	+3,96	28,34 %
Riksantikvarieämbetet	46 689	61 142	63 949	306 924	312 375	318 672	15,21 %	19,57 %	20,07 %	+4,86	18,93 %
Statens historiska museer	48 613	56 997	62 817	205 057	204 726	220 337	23,71 %	27,84 %	28,51 %	+4,80	14,65 %
Nationalmuseum	114 655	118 575	119 588	251 494	239 557	249 983	45,59 %	49,50 %	47,84 %	+2,25	38,17 %
Naturhistoriska riksmuseet	63 842	63 416	73 755	221 493	210 432	228 672	28,82 %	30,14 %	32,25 %	+3,43	19,93 %
Statens museer för världskultur	70 836	78 289	82 662	202 894	196 675	208 923	34,91 %	39,80 %	39,57 %	+4,66	34,10 %
Statens maritima och transporthistoriska museer	107 287	117 431	118 938	200 345	194 202	189 991	53,55 %	60,47 %	62,60 %	+9,05	24,56 %
Statens centrum för arkitektur och design	16 208	17 984	18 843	69 944	70 376	72 690	23,17 %	25,55 %	25,92 %	+2,75	25,57 %
Statens försvarshistoriska museer	44 571	48 142	48 061	138 915	135 507	146 253	32,09 %	35,53 %	32,86 %	+0,77	31,58 %
Moderna museet	54 551	59 944	61 564	173 232	166 789	172 789	31,49 %	35,94 %	35,98 %	+4,49	24,00 %
Nordiska museet	30 880	36 458	40 099	128 854	124 854	125 854	23,97 %	29,20 %	31,86 %	+7,89	20,31 %
Tekniska museet	9 004	7 040	7 577	56 317	51 317	51 767	15,99 %	13,72 %	14,64 %	−1,35	4,60 %
Arbetets museum	3 208	3 009	2 997	20 332	19 532	19 632	15,78 %	15,41 %	15,27 %	-0,51	10,15 %
Dansmuseet	5 936	6 242	6 679	10 779	10 454	10 454	55,07 %	59,71 %	63,89 %	+8,82	37,59 %
Forum för levande historia	8 198	8 847	9 061	50 175	50 757	53 157	16,34 %	17,43 %	17,05 %	0,71	11,46 %

Källa: Uppgifter från respektive myndighet och institution. Uppgifter för 2022 har efter kvalitetsgranskning i vissa fall justerats jämfört med motsvarande uppgifter i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, utg.omr 17 tabell 4.4). Tabellen har därtill kompletterats med uppgifter om hyrans andel av totala kostnader 2024.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför med anledning av utskottets uppföljning av hyressättningen inom kulturområdet (bet. 2009/10KrU1 punkt 2, rskr. 2009/10:144). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad kulturutskottet anfört med anledning av de förslag som utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp lyft fram om kulturinstitutionernas lokalförsörjning. Regeringen bör således överväga de särskilda problem som systemet med ändamålsfastigheter och kostnadshyra fört med sig inom kulturområdet, belysa i vad mån kulturinstitutionernas lokalkostnader påverkas av antikvariska merkostnader, verka för att deras underhåll kan hållas på en väl avvägd nivå samt ge dem incitament att fortsatt förbättra tillgängligheten och verka för en långsiktigt hållbar utveckling. Regeringen bör också noga följa hur Statens fastighetsverks administrationskostnader utvecklas samt ge Ekonomistyrningsverket ett tydligare och utökat ansvar för stöd till myndigheter i lokalförsörjningsfrågor (bet. 2009/10:KrU1 s. 22–23). Regeringen har tidigare svarat på delar av tillkännagivandet (prop. 2016/17:1 utg.omr. 2 avsnitt 9.4 s. 124). Den del som kvarstår är frågan om att regeringen bör överväga de särskilda problem som systemet med ändamålsfastigheter och kostnadshyra har lett till inom kulturområdet. Regeringen beslutade den 30 augusti 2018 att ge en särskild utredare i uppdrag att utreda och föreslå nya alternativa och hållbara hyresmodeller för de fem kulturinstitutioner som sedan 2001 har en kostnadsbaserad hyresmodell (dir. 2018:98). Utredningen om översyn av hyresmodell för vissa kulturinstitutioner redovisade sitt uppdrag den 14 december 2020 i betänkandet Funktionalitet och enhetlighet – hyresmodell för fem kulturinstitutioners huvudbyggnader (SOU 2020:76). En sakkunnig utredare fick den 8 maj 2024 i uppdrag att göra en fördjupad analys av effekterna av kostnadshyresmodellen och föreslå nya principer för hyressättningen för de byggnader som i dag har kostnadshyra. Uppdraget redovisades den 29 november 2024 i promemorian Efter kostnadshyra – ändamålsenlig hyresmodell för fem centrala kulturinstitutioner (Ds 2024:32). Efter remittering av promemorian fick Statens fastighetsverk i september 2025 i uppdrag av regeringen att med berörda avtalsparter påbörja omförhandlingar av hyresavtalen för huvudbyggnaderna för Historiska museet, Kungliga Dramatiska teatern AB, Kungliga Operan AB, Nationalmuseum och Naturhistoriska riksmuseet (Fi2025/01679), i syfte att kunna ingå nya hyresavtal med marknadsmässig hyressättning. För ett fåtal av regeringen utpekade fastigheter bör det finnas en möjlighet att tillämpa en s.k. intäktsjusterad hyra. Regeringen avser att återkomma i frågan om tillämpningen av en intäktsjusterad hyra för de aktuella byggnaderna. Uppdraget ska delredovisas senast den 15 januari 2026 och slutredovisas senast den 1 februari 2031. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Kultur av och för fler

Satsningarna på barn och unga har stärkts

Under 2024 fördelade Statens kulturråd ca 418 miljoner kronor till verksamheter som i sin helhet riktar sig till barn och unga, att jämföra med ca 395 miljoner kronor 2023. Utöver dessa bidrag fördelar staten också medel till barn och unga inom andra satsningar som även vänder sig till andra målgrupper. Den totala summan för satsningar som når barn och unga är således högre men går i dagsläget inte att härleda fullt ut. Statens kulturråd arbetar dock för att kunna presentera mer utförlig statistik om bidragsgivningen till målgruppen. För fler satsningar på barn och unga se även avsnitt 5 Teater, dans och musik, avsnitt 6 Litteraturen, läsandet och språket och avsnitt 10 Museer, arkitektur, bild och form.

Skapande skola har god spridning över landet

Statens bidrag till Skapande skola syftar till att integrera konst och kultur i skolan. Genom satsningen får elever ökade möjligheter att, tillsammans med professionell

kulturverksamhet, uppleva och utveckla förståelse för olika uttrycksformer samt ökade möjligheter till eget skapande. Skapande skola har god spridning över landet och under 2024 fördelade Statens kulturråd ca 172 miljoner kronor till 437 beviljade ansökningar, se tabell 4.4. Under 2024 nådde satsningen drygt 862 000 elever, vilket motsvarar nästan 70 procent av målgruppen. Trots att de beviljade bidragen under 2024 var lägre än föregående år nådde satsningen drygt 17 500 fler elever än 2023. Dessutom bidrar satsningen till att stärka arbetsmarknaden för professionella kulturskapare, nära 85 procent av stödet har gått till löner och arvoden för dessa aktörer.

Tabell 4.4 Skapande skola

Beviljade ansökningar och belopp	2020	2021	2022	2023	2024
Antal beviljade ansökningar	397	354	373	423	437
Antal beviljade med kommunal huvudman	258	252	258	266	268
Antal beviljade med enskild huvudman	139	100	113	154	166
Antal beviljade med statlig huvudman	0	2	2	2	3
Beviljat belopp	182,5	196,6	195,6	196,9	171,7
Antal elever som omfattas	**829 200**	**726 800**	**776 500**	**845 300**	**862 800**

Anm.: Från och med 2021 omfattas inte förskolan av bidraget. Antal elever är avrundat till närmaste hundratal.
Källa: Statens kulturråd.

Statens stöd till den kommunala kulturskolan når nästan 99 000 barn och unga

Enligt rapporten Kulturskolan i siffror, sammanfattning av statistik 2023 (Statens kulturråd, 2024) var totalt ca 190 000 barn och unga mellan 6 och 19 år inskrivna i den kommunala kulturskolans ordinarie verksamhet det året. Det utgjorde ca 11 procent av gruppen barn och unga i den åldern, andelen har varit i princip oförändrad under de senaste åtta åren. Deltagandet är högre bland flickor än pojkar. Av det totala antalet deltagartillfällen står flickor för ca 64 procent och pojkar för ca 36 procent. Under 2024 fördelade Statens kulturråd ungefär 95 miljoner kronor till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet, vilket är i nivå med föregående år. Av myndighetens rapport Vad går bidraget till?, redovisningar av utvecklingsbidraget till kulturskolor 2022/23 och 2023/24 (Statens kulturråd, 2025), framgår att bidraget nått nästan 99 000 barn och unga under 2023/24, varav ca 56 000 är nya deltagare. Av rapporten framgår vidare bl.a. att kommunerna fortsatt arbetar med att inkludera fler målgrupper och utöka sin undervisning till fler ämnen. Under 2024 fördelade Statens kulturråd även 2 miljoner kronor till aktörer som bedriver undervisning med nationell spetskompetens och ca 26 miljoner kronor till kapacitetsstärkande insatser, exempelvis samordnande insatser. Bidraget till nationell spetskompetens är oförändrat sedan föregående år medan bidraget till kapacitetsstärkande insatser är nytt, vilket gör att jämförande siffror saknas.

De nationella minoriteternas möjligheter till kultur har stärkts

Statens kulturråds riktade bidragsgivning till de nationella minoriteternas kultur, dvs. judars, romers, samers (som även är ett urfolk) sverigefinnars och tornedalingars språk och kultur, uppgick under 2024 till nära 20 miljoner kronor. Statens kulturråd bedömer att arbetet under 2024 har bidragit till att stärka de nationella minoriteternas möjlighet att delta i kulturlivet.

Tabell 4.5 Statens kulturråds bidragsgivning till nationella minoriteter

Tusental kronor

Bidrag	2020	2021	2022	2023	2024
Projektbidrag	4 050	4 584	6 347	5 750	4 260
Verksamhetsbidrag	7 800	8 800	11 600	11 350	11 700
Litteraturbidrag	2 002	1 515	1 889	2 679	2 872
Kulturtidskrifter	850	1 022	1 192	1 042	1 092
Totalt	**14 702**	**15 921**	**21 028**	**20 821**	**19 924**

Anm.: Könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.

Källa: Statens kulturråd.

Möjligheten för deltagande och utövande av kultur är inte jämlik

Statens kulturråd är en av de statliga myndigheterna med särskilt ansvar och uppdrag enligt regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031. Myndigheten bedömer att personer med funktionsnedsättning inte har en jämlik tillgång till konst och kultur. Hindren är många och varierar beroende på funktionsnedsättning och andra faktorer som ålder, kön och socioekonomi. Statens kulturråd har under 2024 utarbetat en plan för att mer systematiskt följa upp funktionshinderspolitiken inom kulturområdet.

Statens kulturråd är en av de myndigheter som deltar i regeringens utvecklingsprogram Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM) under 2022–2025. Arbetet med könsuppdelad statistik visar bland annat att kvinnor fortsatt är i tydlig majoritet i de verksamheter som får bidrag inom bidragsområdet litteratur och bibliotek. Inom området teater, dans, musik och övrig scenkonst är bilden mer varierad och inom musik finns en övervikt av män.

Det civila samhället har bidragit till kultur i hela landet

Det civila samhällets aktörer har bidragit till att tillgängliggöra kultur i hela landet. Under 2024 uppgick Statens kulturråds bidragsgivning till totalt ca 308 miljoner kronor för dessa aktörer. Likt föregående år motsvarar det ca 12 procent av hela bidragsgivningen. Se även avsnitt 9 Kulturmiljö.

Tabell 4.6 Statens kulturråds bidragsgivning till det civila samhället

Bidragsgivning	2020	2021	2022	2023	2024
Verksamhetsbidrag (mnkr)	230	230	333	238	210
Antal beviljade ansökningar	485	446	758	460	392
Andra bidrag (mnkr)	85	95	138	89	98
Antal beviljade ansökningar	601	553	733	657	611
Krisstöd och återstartsstöd (mnkr)	156	283	284	-	-
Antal beviljade ansökningar	1 408	1 076	664	-	-
Total bidragsgivning (mnkr)	**469**	**608**	**754**	**327**	**308**

Anm.: I förhållande till redovisningar i tidigare budgetpropositioner har beloppen i denna tabell avrundats till heltal och justerats. Könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig. Krisstöd och återstartsstöd var inte aktuellt 2023 och 2024. Förändringen i verksamhetsbidrag jämfört med föregående år beror på att Kulturrådet under 2023 utökade användningen av anslagsbemyndigande för vissa bidrag, vilket innebär att beslut avseende 2024 fattades redan under 2023.

Källa: Statens kulturråd.

Scenkonstallianserna och centrumbildningarnas bidrar till att stödja landets kulturskapare

Under 2024 fördelade Statens kulturråd ca 92 miljoner kronor till scenkonstallianserna inom musik-, teater- och dansområdet. Medlen har bidragit till att allianserna har kunnat verka för att öka frilansande scenkonstnärers sociala och ekonomiska trygghet, utveckla matchning och förmedling samt stimulera den konstnärliga utvecklingen. Statens kulturråd fördelade också totalt ca 30 miljoner kronor till de 13 centrumbildningarna inom de olika konstområdena. Centrumbildningarna är uppdragsförmedlande organisationer som representerar över 12 000 yrkesverksamma kulturskapare och stödet har bidragit till att uppdrag förmedlats och arbetstillfällen skapats. I avsnitt 7 redogörs för fler åtgärder för att stärka kulturskaparnas villkor.

De kulturella och kreativa branscherna – en ny basnäring för Sverige

Med utgångspunkt i regeringens Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111) har flera åtgärder för att stödja visionen och målen i strategin beslutats. Regeringen har bland annat beviljat medel för en förstudie om en metod för statistik om de enskilda kulturella och kreativa branschernas omsättning och bidrag till samhällsekonomi och sysselsättning som redovisades den 31 mars 2025 (Ku2024/00588, Ku2025/00456). Regeringen har i regleringsbreven för 2025 gett olika myndigheter uppdrag för att främja de kulturella och kreativa branscherna. Bland annat har Universitetskanslersämbetet fått i uppdrag att följa upp de konstnärliga högskoleutbildningarnas bidrag till kompetensförsörjningen. Svenska institutet ska bidra till genomförandet av strategin genom att främja kulturella och kreativa branscher. Statens kulturråd ska genom ett nytt återrapporteringskrav redovisa hur myndigheten bidrar till genomförandet av strategin. Vidare har Konstnärsnämnden, genom en ändring i myndighetens instruktion, fått i uppgift att följa upp och sprida information om villkoren för konstnärernas företagande i de kulturella och kreativa branscherna. I december 2024 lämnade regeringen propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) till riksdagen som bl.a. omfattar ett inrättande av ett gemensamt innovationskontor för de kulturella och kreativa branscherna.

Kulturen är betydelsefull vid kris och höjd beredskap

Det är angeläget att så långt som möjligt upprätthålla kulturverksamheter också i kris eller i ett läge av höjd beredskap. Kulturrådet har under 2024 genomfört den årliga samverkanskonferensen som samlar representanter från regioner, myndigheter och institutioner. Detta år var syftet att bl.a. utbyta kunskap om frågor kring kultur och beredskap. När det gäller museernas arbete ställer det försämrade säkerhetsläget krav på samlingsförvaltningen och frågor om restvärdesplanering och planering av undanförsel har aktualiserats, se avsnitt 10 Museer, arkitektur, bild och form. Insatser har även genomförts för att stärka beredskapen inom kulturarvsområdet, se avsnitt 9 Kulturmiljö.

Den 19 juni 2025 beslutade regeringen att Riksarkivet och Riksantikvarieämbetet ska vara beredskapsmyndigheter från den 22 juli 2025.

Konstnärlig frihet

En breddad finansiering av kultursektorn kan stärka kulturens frihet

Att öka kultursektorns möjlighet till fler intäktskällor handlar ytterst om att stärka kulturens frihet och att skapa en större mångfald av kulturuttryck. Myndigheten för kulturanalys fick i december 2022 i uppdrag att göra en översyn av kulturområdets finansiering. Uppdraget slutredovisades i oktober 2024 i form av rapporten Privat

kulturfinansiering – Hinder, möjligheter och konsekvenser (2024:2). Genom rapporten har regeringen inhämtat ett viktigt kunskapsunderlag i frågor som rör breddad finansiering av kulturområdet och fått en god bild av de förutsättningar som såväl kulturaktörer som finansiärer verkar under. Som en del i arbetet med att se över förutsättningarna och hitta vägar framåt, har de centrala museer som är myndigheter fått återrapporteringskrav i regleringsbreven för 2025 om att redogöra för sitt arbete med breddad finansiering. Den 12 juni 2025 tillsatte regeringen också en utredning som ska lämna förslag på hur den icke-offentliga finansieringen av kultur kan öka genom ekonomiska incitament (dir. 2025:61). Se även avsnitt 7, rubriken Kulturbryggan främjar nyskapande kultur och nya finansieringsmodeller.

Regeringen beslutade den 4 november 2024 om ett tilläggsdirektiv till Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet (Fi 2023:07). Utredaren ska bl.a. analysera om det finns behov av särskilda bestämmelser om avdrag eller annan skattelättnad för utgifter för sponsring i inkomstskattelagen (dir. 2024:103). Sponsring utgör en liten och allt mindre del av kulturlivets finansiering, vilket kan bero på att skattereglerna upplevs som otydliga.

Regeringen har verkat för att stärka den konstnärliga friheten

Under 2024 fördelade Statens kulturråd totalt ca 2,6 miljarder kronor i bidrag till kulturaktörer. Genom stödgivningen bidrar myndigheten bl.a. till stärkt konstnärlig frihet och främjande av konstnärlig mångfald. Under 2024 har Statens kulturråd arbetat för att stärka den konstnärliga friheten i sin bidragsgivning, dels genom att utveckla sakkunniggruppernas arbetssätt för att motverka risken för att omedvetna preferenser påverkar beslutsfattandet, dels genom att förenkla processen för bidragsansökan och tydliggöra hur en bidragsansökan ska göras.

Statens kulturråd och Sida tecknade i augusti 2024 ett nytt avtal gällande programmet för konstnärlig frihet som finansieras av Sida. Det nya avtalet sträcker sig till december 2027 och innebär möjligheter att intensifiera arbetet med att stärka den konstnärliga friheten internationellt och främja synergier mellan kultur- och biståndspolitiska insatser. År 2024 var det fjärde och sista året av den första perioden av programmet. Programmet finansierar centrala aktörer som stärker den konstnärliga friheten och bidrar till att främja kulturens roll för yttrandefrihet och demokratisering internationellt. Programmet skapar också mervärde för Statens kulturråds roll som nationell kontaktpunkt för Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar samt för utvecklingen av fristäder för förföljda konstnärer. Se även avsnitt 7 Konstnärernas villkor och avsnitt 12 Film, för arbetet med konstnärlig frihet.

Fristadsförfattare och fristadskonstnärer har främjats

Det finns i dag 25 fristäder i Sverige, dvs. kommuner eller regioner som är anslutna till det internationella nätverket Icorn (International Cities of Refuge Network). Antalet fristäder i Sverige har därmed ökat jämfört med 2023 trots utmanande ekonomiska förutsättningar i kommuner och regioner. Sverige och Norge är de två länder i världen som har flest fristäder. Under 2024 fanns det 20 fristadsförfattare och konstnärer på plats i landet. Statens kulturråd har under 2024 fördelat 1,9 miljoner kronor i projektbidrag till insatser som har syftat till att uppmärksamma fristadsfrågor, stärka, utveckla och förankra det nationella fristadsarbetet i Sverige och ge möjlighet för fristadskonstnärer att fortsätta med det egna konstnärskapet samt delta i offentliga och konstnärliga sammanhang. Kulturrådet har även beviljat bidrag till en nationell samordnare av Icorn-fristäder i Sverige för att främja en utveckling av fristadssystemet.

Kulturlivets internationalisering och internationellt arbete

Regeringen har verkat för ett vitalt kulturliv genom internationella utbyten och samarbeten

Statens kulturråds olika stöd till kulturlivets internationalisering har medverkat till att små företag och organisationer inom kulturella och kreativa branscher synliggjorts och fått nya uppdrag. Konstnärliga utövare har fått möjlighet till nya arbetstillfällen och ökade möjligheter till försäljning av konst och kultur inom scenkonst, musik, konst och konsthantverk samt litteratur och teater. Statens kulturråds bidragsgivning till mellanledets aktörer har främjat internationellt utbyte och samverkan inom kulturområdet. Genom stödet har dessa aktörer kunnat stärka sina nätverk och kontakter. Internationella samarbeten har gjort det möjligt för svensk publik att se och ta del av konst från flera länder.

Under 2024 fördelade Statens kulturråd även bidrag till de utsända kulturråden i Washington, Paris, Berlin, Istanbul och London för deras kulturfrämjande verksamhet, vilket bedöms ha främjat internationell närvaro och utbyten för det svenska kulturlivet.

Statens kulturråd har under 2024 samarbetat med bland annat Svenska institutet och Konstnärsnämnden kring kulturella och kreativa branscher. Myndigheten har även deltagit i Svenska institutets nationella råd för Sveriges nya varumärkesstrategi. Samarbetet med Svenska institutet är kopplat till Sveriges strategi för utrikeshandel och global konkurrenskraft, vilket stödjer regeringens mål för kulturella och kreativa branscher.

Statliga och ideella aktörer inom Sveriges kulturliv har, sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, engagerat sig för att ge stöd till organisationer inom kulturområdet i Ukraina. Bland dessa aktörer pågår en rad olika stödåtgärder såsom forskningsprojekt, insamlingar, utställningar och konserter.

Europeiska unionens program har stärkt kulturlivet

Statens kulturråd och Stiftelsen Svenska Filminstitutet följer årligen upp och redovisar utfallet av svenska ansökningar inom EU:s program Kreativa Europa. Den nuvarande programperioden inleddes 2021 och sträcker sig fram t.o.m. 2027. Som framgår av tabell 4.7 har antalet projekt med svensk medverkan ökat under 2024.

Tabell 4.7 Medel från EU:s program Kreativa Europa till projekt med svensk medverkan

Område	Antal projekt med svensk medverkan 2022	Beviljat belopp i euro	Antal projekt med svensk medverkan 2023	Beviljat belopp i euro	Antal projekt med svensk medverkan 2024	Beviljat belopp i euro
Delområde kultur[1]	19	1 671 829	56	3 377 180	97	41 155 686
Delområde Media	91	5 129 748	102	4 535 749	99	4 522 068
Sektorsövergripande programområde	1	150 998	2	275 214	0	0
Totalt Kreativa Europa	**111**	**6 952 575**	**160**	**8 188 143**	**196**	**45 677 754**

Anm.: Uppgifterna inom delområde Kultur 2023 inkluderar inte stöden inom Culture Moves Europe på grund av att dessa uppgifter inte redovisas per månad.

[1] Det ökade antalet projekt med svensk medverkan inom delområde kultur under 2024 beror på beviljade medel för europeiska nätverk och europeiska plattformar. Utlysningar om stöd till europeiska nätverk och europeiska plattformar endast äger rum två gånger under programperioden 2021–2027. Plattformarna och nätverken mottar fyraårigt stöd. I det beviljade beloppet för 2024 ingår stöd till europeiska plattformar med svensk medverkan. Det finns inte tillgängliga siffror gällande den andel av stödet som de svenska organisationerna har tilldelats, men plattformarnas partners får del av det finansiella stödet. Total summa inom område kultur utan stödet till europeiska plattformar inräknat är 2 820 920 euro, totalt inom Kreativa Europa 7 342 988 euro.

Källa: Statens kulturråd.

Myndigheten för kulturanalys har i uppdrag att varje år redovisa en samlad uppföljning och analys av utfallet av svenska projekt med kulturanknytning som har beviljats stöd från olika EU-fonder 2021–2027. Förutom de program som startats under 2024 har medel fortfarande betalats ut från Landsbygdsprogrammet 2014–2022. Under 2024 beviljades totalt 172 svenska projekt med kulturanknytning, vilket är en minskning från förra året. Flest projekt med kulturanknytning finns inom Leader som finansieras av Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken. Fördelningen av medel till svenska projekt med kulturanknytning framgår av tabell 4.8.

Tabell 4.8 Medel från EU:s struktur- och investeringsfonder till svenska projekt med kulturanknytning

Tusental kronor

Program	2020	2021	2022	2023	2024
Regionalfondsprogram	17 953	2 498	0	67 642	34 545
Nationellt regionalfondsprogram	16 358	25 949	0	0	262
Socialfondsprogram	35 453	18 119	8 838	24 878	2 347
Landsbygdsprogram	-	14 150	22 835	24 218	7 300
Strategisk plan exkl. Leader				2 974	7 906
Leader				3 960	22 713
Interreg	-	-	37 365	89 382	50 663
Lokalt ledd utveckling	-	11 074	27 924	22 667	3 323
Totalt	**69 764**	**71 790**	**96 962**	**235 721**	129 059

Anm.: Myndigheten för kulturanalys har förändrat uppföljningen jämfört med tidigare redovisningar, därför finns inga jämförelsesiffror för landsbygdsprogrammet och lokalt ledd utveckling 2019–2020. Nytt i redovisningen är att siffror för Strategisk plan och Leader särredovisas fr.o.m. 2023. Sedan 2022 redovisas pengar som gått till svenska parter inom Interreg och inte hela beviljade summan per projekt. Därför är medlen inte jämförbara med tidigare år.

Källa: Myndigheten för kulturanalys.

Kiruna blir europeisk kulturhuvudstad i Sverige 2029

Regeringen beslutade den 6 mars 2025 att utse Kiruna till europeisk kulturhuvudstad i Sverige 2029. Värdskapet följer av Sveriges medlemskap i EU och beslutet följer den rekommendation som EU:s expertjury lämnade till regeringen i januari 2025 om vilken av de två svenska kandidatstäderna som bedömdes bäst uppfylla de bestämmelser som

gäller för värdskapet. Regeringen har även utsett en svensk observatör som ska följa arbetet inför genomförandet av kulturhuvudstadsåret.

Sverige var ordförande i Nordiska ministerrådet 2024

Under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024 prioriterades två frågor på kulturområdet – krisberedskap och läsfrämjande.

Vid årets första kulturministermöte i Stockholm den 2 maj 2024 bjöd Sverige, utöver de nordiska kulturministrarna, även in kulturministrarna från Estland, Lettland och Litauen till ett informellt nordisk-baltiskt utbyte om arbetet med beredskap för kulturarv och upprätthållande av kulturverksamheter i händelse av kris, höjd beredskap eller krig. Vid mötet antogs en deklaration som bland annat lyfter vikten av beredskapsplanering inom kulturområdet. Den 11 juni 2024 anordnades också en nordisk-baltisk expertkonferens med tema civil beredskap inom kulturområdet.

Inom ramen för det prioriterade området läsfrämjande, Ett läsande Norden, anordnades ett seminarium vid Bokmässan i Göteborg där kultur- och skolministrar från Sverige, Norge och Finland samtalade om samverkan för barns och ungas rätt till läsning och om hur läsande i skolan och på fritiden kan stärkas.

Under året antogs ett nytt samarbetsprogram på kulturområdet för perioden 2025–2030 och en ny arbetsplan för perioden 2025–2027. Ett nytt mål är att främja kultursektorns och mediernas roll i krisberedskap och i mötet med digitalisering och ny teknologi.

Sverige har bidragit till Unescos arbete med att stärka och synliggöra kulturens och kulturarvets betydelse

Inom ramen för Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar har Sverige och de andra nordiska länderna fortsatt lyfta vikten av att stärka och skydda den konstnärliga friheten internationellt. Arbetet bedöms ha varit avgörande för att få upp frågan på agendan internationellt och synliggöra hur arbete för att främja kulturell mångfald, internationella samarbeten och konstnärlig frihet kan bedrivas, något som är särskilt viktigt i en tid när demokratin och den konstnärliga friheten är på tillbakagång i världen.

År 2024 inföll 70-årsjubileumet för Unescos Haagkonvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt (1954). Svenska aktörer uppmärksammade jubileet genom olika aktiviteter och evenemang. I april 2024 anordnade Riksantikvarieämbetet, Svenska Unescorådet och Svenska ICOM ett seminarium om kulturarv och folkrätt vid Sveriges museers vårmöte. Vid Riksantikvarieämbetets nordisk-baltiska konferens i juni 2024 var konventionen en central utgångspunkt för erfarenhetsutbyte.

I september 2023 fattade Unescos världsarvskommitté beslut om att granska världsarvet Laponia med anledning av regeringens tidigare beslut om koncession för gruvverksamhet i Kallak/Gállok. Delegationens uppgift var att utreda om en eventuell gruvverksamhet kan påverka världsarvets universella värde. Riksantikvarieämbetet anordnade besöket i slutet av maj 2024. Resultaten presenterades i en rapport den 4 juli 2025 vid det 47:e världsarvskommittémötet i Paris. Unescos rapport innehåller nio rekommendationer för hur världsarvet ska kunna behålla sina unika värden.

Under 2020–2024 var Sverige medlem i den mellanstatliga kommittén för konventionen om tryggande av det immateriella kulturarvet. Institutet för språk och folkminnens redovisning om kommittéperioden (Ku2025/00283) visar att Sveriges aktiva roll i kommittén bl.a. främjat civilsamhällets engagemang i konventionsarbetet. I Sverige har kommittéperioden inneburit bl.a. ett ökat intresse hos allmänheten för såväl

konventionsarbetet som för både den nationella förteckningen Levande kulturarv och för konventionens internationella listor. Under 2024 utökades den nationella förteckningen med 13 nya kulturarv. Vid kommittémötet i Paraguay i december 2024 skrevs den svenska och norska fäbodkulturen in på Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv (Ku2023/00480, Ku2025/00092).

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att den statliga bidragsgivningen till kultur i hela landet och de statliga insatserna som vidtagits för att möjliggöra kultur av och för fler, säkerställa den konstnärliga friheten och främja kulturlivets internationalisering och det internationella arbetet bidrar till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen.

Verksamheter som finansieras genom bl.a. kultursamverkansmodellen har bidragit till att upprätthålla en kulturell infrastruktur i hela landet. Stödet till det civila samhällets verksamheter har bidragit till att komplettera övriga insatser. Barn och unga är en viktig målgrupp för den statliga kulturpolitiken. Satsningarna som särskilt riktar sig till målgruppen har bidragit till att fler barn och unga får möjlighet att ta del av kulturlivet. De nationella minoriteternas kultur, dvs. judars, romers, samers (som även är ett urfolk), sverigefinnars och tornedalingars språk och kultur är viktiga delar av kulturlivet i Sverige och statens stöd har bidragit till att minoriteternas språk och kultur har fortsatt att stärkas.

Regeringen noterar dock att det fortfarande finns utmaningar när det gäller exempelvis jämställdhet och tillgänglighet. Målet om att alla ska få möjlighet att delta i kulturlivet har därför inte uppnåtts fullt ut.

De åtgärder som regeringen har initierat utifrån strategin för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111) bedöms bidra till de strategiska mål och den vision för 2033 som formuleras i strategin, bl.a. att Sverige har stärkt sin position som ett ledande land för de kulturella och kreativa branscherna.

Det statliga bidraget till scenkonstallianserna och centrumbildningarna har möjliggjort kultur för och av fler genom att stärka konstnärernas arbetsmarknad och trygghetssystem. Fristadssystemet bedöms ha bidragit till att främja den konstnärliga friheten internationellt vilket regeringen anser är eftersträvansvärt givet den geopolitiska utvecklingen i vår omvärld.

Regeringen har med utgångspunkt i rapporten Privat kulturfinansiering – Hinder, möjligheter och konsekvenser (2024:2) vidtagit åtgärder för att öka kultursektorns möjlighet till breddad finansiering, vilket bedöms stärka kulturens frihet och skapa en större mångfald av kulturuttryck.

Flera insatser som Statens kulturråd genomfört under året har bidragit till att stärka och lyfta frågan om den konstnärliga friheten såväl nationellt som internationellt. Statens kulturråds arbete för att främja kulturlivets internationalisering bedöms bl.a. ha bidragit till nya arbetstillfällen, ökad försäljning och att en internationell publik kan ta del av professionell kultur från Sverige.

Arbetet som bedrivs inom ramen för de internationella organisationerna möjliggör för Sverige att skydda kulturarvet och lyfta viktiga frågor kopplade till konstnärlig frihet, yttrandefrihet, jämställdhet och mångfald vilket är centralt för att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. Genom arbetet med kultur och kulturarv inom ramen för det internationella arbetet har Sverige och svenska aktörer även kunnat utveckla samarbetet kring krisberedskap och ge stöd till Ukraina.

4.5 Budgetförslag

4.5.1 1:1 Statens kulturråd

Tabell 4.9 Anslagsutveckling 1:1 Statens kulturråd

Tusental kronor

2024	Utfall	73 371	Anslagssparande	1 890
2025	Anslag	76 668[1]	Utgiftsprognos	78 011
2026	**Förslag**	**83 206**		
2027	Beräknat	84 624[2]		
2028	Beräknat	83 173[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 83 206 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 80 178 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens kulturråds förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för avveckling av Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Statens kulturråd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**76 668**	**76 668**	**76 668**
Pris- och löneomräkning[2]	1 413	2 744	4 330
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 000	1 017	-2 104
Överföring till/från andra anslag	4 125	4 195	4 279
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**83 206**	**84 624**	**83 173**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 4 125 000 kronor för 2026 för inordnandet av Nämnden för hemslöjdsfrågor i Statens kulturråd. För 2027 beräknas anslaget ökas med 4 195 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget ökas med 4 279 000 kronor för samma ändamål (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet). Förslaget bedöms få begränsade konsekvenser för personalen. Medlen överförs från anslaget 4:3 *Nämnden för hemslöjdsfrågor* inom utgiftsområde 17 (som blir ett äldre anslag) och anslaget 1:4 *Tillväxtverket* inom utgiftsområde 24.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 83 206 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens kulturråd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 84 624 000 kronor respektive 83 173 000 kronor.

Upphävande av riksdagsbindningar avseende Nämnden för hemslöjdsfrågor

Regeringens förslag

Riksdagens tidigare ställningstagande i fråga om Nämnden för hemslöjdsfrågor ska inte längre gälla.

Skälen för regeringens förslag

Nämnden för hemslöjdsfrågor inrättades 1981 genom riksdagsbeslut (prop. 1980/81:87, bet. 1980/81:NU42, rskr. 1980/81:276).

Regeringen gav den 23 november 2023 Statskontoret i uppdrag att analysera uppgifterna för och organiseringen av de myndigheter som leds av en nämnd samt vid behov föreslå vilka nämndmyndigheters uppgifter som regeringen bör överväga att inordna i andra myndigheter. Statskontoret redovisade uppdraget den 11 juni 2024 (Fi2024/01367) i rapporten En form for kollektivt beslutsfattande – en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter (2024:11). Statskontoret föreslår i rapporten att regeringen bör överföra och inordna Nämnden för hemslöjdsfrågors uppgifter i Statens kulturråd. Rapporten har remitterats och remissinstanserna tillstyrker förslaget.

Regeringen har den 13 mars 2025 gett Nämnden för hemslöjdsfrågor och Statens kulturråd i uppdrag att förbereda att Nämnden för hemslöjdsfrågors uppgifter inordnas i Statens kulturråd från den 1 januari 2026 (Ku2025/00369–70). För att Nämnden för hemslöjdsfrågors uppgifter ska kunna inordnas i Statens kulturråd bör riksdagens tidigare ställningstagande i fråga om nämnden inte längre gälla.

4.5.2 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

2024	Utfall	463 315	Anslagssparande	5 767
2025	Anslag	454 582[1]	Utgiftsprognos	451 414
2026	**Förslag**	**501 582**		
2027	Beräknat	357 582		
2028	Beräknat	367 082		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Anslaget får användas för utgifter för administration, främjande, uppföljning och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**454 582**	**454 582**	**454 582**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	47 000	-97 000	-87 500
varav BP26	*47 000*	*45 000*	*45 000*
– Stärkt läsfrämjande genom stöd till folkbiblioteken	*40 000*	*40 000*	*40 000*
– Förstärkning av bidraget till samisk kultur	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Bidrag till Finlandsinstitutets verksamhet	*2 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**501 582**	**357 582**	**367 082**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 40 000 000 kronor för 2026 för stärkt läsfrämjande genom stöd till folkbiblioteken. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Vidare ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026 för en förstärkning av bidraget till samisk kultur (se Politikens inriktning, avsnitt 7 Sametinget och samepolitiken, utgiftsområde 1). För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. För bidrag till Finlandsinstitutets verksamhet ökas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 501 582 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 357 582 000 kronor respektive 367 082 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 162 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

För att möjliggöra att beslut kan fattas om fleråriga projekt och för en långsiktig planering inom ramen för bidrag till allmän kulturverksamhet och stöd för produktion av audiovisuella verk bör regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 162 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 4.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	143 155	146 320	160 020			
Nya ekonomiska åtaganden	100 425	98 700	94 500			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-97 259	-83 438	-92 520	-94 500	-52 235	-15 265
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-1	-1 562				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	146 320	160 020	162 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**236 000**	**236 000**	**162 000**			

4.5.3 1:3 Skapande skola

Tabell 4.14 Anslagsutveckling 1:3 Skapande skola

Tusental kronor

2024	Utfall	176 430	Anslagssparande	34
2025	Anslag	226 464[1]	Utgiftsprognos	224 886
2026	**Förslag**	**226 464**		
2027	Beräknat	226 464		
2028	Beräknat	176 464		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Skapande skola för elever i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer. Anslaget får även användas för statsbidrag till andra verksamheter som syftar till att stärka kultur i skolan. Anslaget får även användas för utgifter för administration, främjande, uppföljning och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Skapande skola

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**226 464**	**226 464**	**226 464**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**226 464**	**226 464**	**176 464**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 226 464 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Skapande skola* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 226 464 000 kronor respektive 176 464 000 kronor.

4.5.4 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tabell 4.16 Anslagsutveckling 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	43 960	Anslagssparande	521
2025	Anslag	45 153[1]	Utgiftsprognos	44 827
2026	**Förslag**	**44 153**		
2027	Beräknat	44 153		
2028	Beräknat	44 153		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**45 153**	**45 153**	**45 153**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 000	-1 000	-1 000
varav BP26	*-1 000*	*-1 000*	*-1 000*
– Omprioritering inom utgiftsområdet	*-1 000*	*-1 000*	*-1 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**44 153**	**44 153**	**44 153**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Regeringen föreslår att 44 153 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 44 153 000 kronor respektive 44 153 000 kronor.

4.5.5 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tabell 4.18 Anslagsutveckling 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

2024	Utfall	7 827	Anslagssparande	1 926
2025	Anslag	9 753[1]	Utgiftsprognos	9 685
2026	**Förslag**	**9 753**		
2027	Beräknat	9 753		
2028	Beräknat	9 753		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till icke-statliga kulturlokaler för ändring, tillbyggnad och handikappanpassning av sådana lokaler. Anslaget får även användas för utgifter för administration av verksamheten.

Upphävande av riksdagsbindning avseende stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler

Regeringens förslag

Riksdagens tidigare ställningstaganden om att Boverkets samlingslokaldelegation ska handlägga och besluta om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler ska inte längre gälla.

Skälen för regeringens förslag

Enligt förordningen (1990:573) om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler ska Boverket pröva frågor om stöd enligt förordningen. Av 18 § förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket framgår att Samlingslokaldelegationen avgör ärenden om sådant stöd.

Frågan om ansvaret för handläggningen av stödet har varit föremål för riksdagens ställningstagande (prop. 1992/93:172, bet. 1992/93:BoU20, rskr. 1992/93:301). Genom riksdagens beslut avslogs ett förslag om att ansvaret för handläggningen av stödet skulle flyttas till Statens kulturråd. Riksdagen tillkännagav därefter för regeringen att Boverkets samlingslokaldelegation även fortsättningsvis bör ha beslutsansvaret för ärenden om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler (bet. 1994/95:BOU10, rskr. 1994/95:211).

Boverket har i en hemställan till regeringen lämnat förslag på ändringar i förordningen (1990:573) om stöd till vissa icke-statliga kulturlokaler (Ku2021/02191). Boverket har bl.a. begärt att regeringen ser över Samlingslokaldelegationens uppgifter och anfört att handläggningen kan effektiviseras både tids- och kostnadsmässigt om beslutsfattandet inte behöver ligga hos Samlingslokaldelegationen. För att öka möjligheterna att utveckla och bedriva en effektiv bidragsgivning bör det finnas en handlingsfrihet för regeringen i fråga om hur ärenden om stöd till icke-statliga kulturlokaler ska handläggas. Frågan ligger inom regeringens kompetens och det är inte ändamålsenligt att förutsättningarna för denna bidragsgivning i detalj är bundna med riksdagen. De tidigare riksdagsbindningarna bör därför upphävas.

Tabell 4.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**9 753**	**9 753**	**9 753**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 753**	**9 753**	**9 753**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 753 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 9 753 000 kronor respektive 9 753 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* beslutas om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 000 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

Projekt inom stödet till icke-statliga kulturlokaler kan sträcka sig över flera år. Stöd betalas ut när projekten är avslutade. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 000 000 kronor 2027 och 2028.

Tabell 4.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	10 338	11 000	11 000		
Nya ekonomiska åtaganden	4 150	5 341	8 700		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-2 546	-5 341	-8 700	-7 000	-4 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-942				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	11 000	11 000	11 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**11 000**	**11 000**	**11 000**		

4.5.6 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tabell 4.21 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	1 704 442	Anslagssparande	-138
2025	Anslag	1 689 455[1]	Utgiftsprognos	1 677 544
2026	**Förslag**	**1 692 255**		
2027	Beräknat	1 662 255		
2028	Beräknat	1 676 255		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till regionala och lokala kulturverksamheter inom följande områden:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
- bibliotek-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet
- professionell bild- och formverksamhet
- regional enskild arkivverksamhet
- filmkulturell verksamhet
- främjande av slöjd.

Anslaget får användas för utgifter för tidsbegränsade utvecklingsinsatser samt för bidrag till det civila samhället och de professionella kulturskaparnas medverkan i arbetet med att ta fram och genomföra regionala kulturplaner. Anslaget får även användas för Kungl. bibliotekets genomförande av det samlade ansvaret för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet. Anslaget får även användas för kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet samt för Statens kulturråds arbete med bedömning, uppföljning och främjande inom ramen för kultursamverkans-modellen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 689 455**	**1 689 455**	**1 689 455**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 800	-27 200	-13 200
varav BP26	*-1 000*	*-1 000*	*-1 000*
– Omprioritering från samordning inom biblioteksväsendet	*-1 000*	*-1 000*	*-1 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 692 255**	**1 662 255**	**1 676 255**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 1 200 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av att tidsbegränsade medel upphör. Anslaget

ökas med 5 000 000 kronor för 2026 i syfte att delvis kompensera för att anslaget fr.o.m. 2024 inte längre pris- och löneomräknas.

Regeringen föreslår att 1 692 255 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 662 255 000 kronor respektive 1 676 255 000 kronor.

4.5.7 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tabell 4.23 Anslagsutveckling 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tusental kronor

2024	Utfall	19 569	Anslagssparande	362
2025	Anslag	20 318[1]	Utgiftsprognos	20 238
2026	**Förslag**	**20 616**		
2027	Beräknat	20 893[2]		
2028	Beräknat	21 269[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 20 615 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 20 615 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för kulturanalys förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**20 318**	**20 318**	**20 318**
Pris- och löneomräkning[2]	298	575	951
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**20 616**	**20 893**	**21 269**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 20 616 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Myndigheten för kulturanalys* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 20 893 000 kronor respektive 21 269 000 kronor.

5 Teater, dans och musik

5.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken.

5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom teater, dans och musik utgår från följande bedömningsgrunder:

- besöks- och intäktsutveckling
- insatser för att nå bredare målgrupper samt tillgänglighetsarbete i publik verksamhet
- konstnärlig frihet
- internationellt utbyte och samverkan.

De gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet: barns och ungas tillgång till kultur, jämställdhet, tillgänglighet och konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen.

5.3 Resultatredovisning

Ökande besökssiffror och stort intresse för scenkonst

Det totala antalet besökare till scenkonstinstitutionerna med statligt uppdrag uppgår till 1,13 miljoner, vilket är en ökning med 13 procent jämfört med föregående år. Besökssiffror och försäljningsintäkter visar på en ökande trend för scenkonstinstitutionerna. Efterfrågan överskred i flera fall vad institutionerna kunde erbjuda.

Det samhällsekonomiska läget är en utmaning som institutionerna har hanterat genom bl.a. effektiviseringar i verksamheten. Det har också tagit sig uttryck i färre antal produktioner och ett ökat fokus på föreställningar som kan nå en stor publik.

Diagram 5.1 Antal besökare

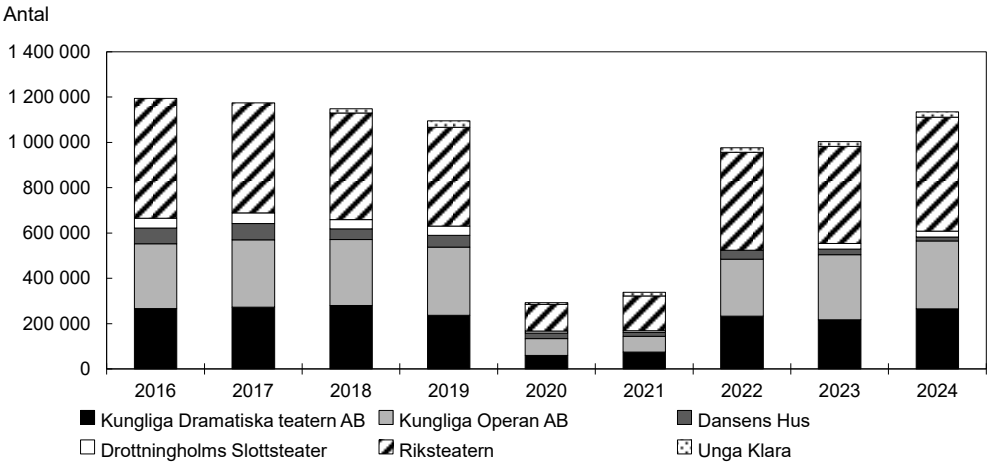

Anm.: Unga Klara finns med fr.o.m. 2018 då de blev nationell institution. Antal besökare för Drottningholms Slottsteater inkluderar visningar. Könsuppdelad statistik saknas.

Källa: Kulturinstitutionernas årsredovisningar.

Kungliga Operan AB (Operan) hade för andra året i rad en mycket hög genomsnittlig beläggning (82 procent på stora scenen). Operan lyckades trots den förlängda sommarstängningen på grund av planerade underhållsarbeten nå en publik i linje med dess rekordår före pandemin. Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten) ökade sin publik med drygt 22 procent i jämförelse med föregående år. Också Riksteaterns publiksiffror har ökat markant, trots färre antal produktioner inom både teater, dans och cirkus. Ökningen består delvis av interaktiva projekt och evenemang under året men också av att Riksteatern Crea och Cullberg ökat sin publik. Sedan Riksteatern 2022 fick i uppdrag att stärka cirkusområdet har den mer än tredubblat antalet föreställningar och sitt publikantal. Inför 2024 beställde Riksteaterns arrangörsföreningar 50 procent fler föreställningar än vad verksamheten kunde tillhandahålla. Det stora intresset är ett resultat av fördjupat samarbete med arrangörerna men också ett gott betyg på repertoarens relevans.

För Dansens Hus har renoveringen av den ordinarie hemmascenen medfört en minskning av publiksiffrorna med ungefär 50 procent. Främst beror detta på att scenen på Elverket har kunnat ta emot en mindre publik. Beläggningsgraden har samtidigt ökat från 68 procent 2022 till 79 procent 2024.

Digitala visningar fick ett tydligt uppsving under pandemin och intresset för scenkonstinstitutionernas digitala utbud har fortsatt, om än inte i samma omfattning. Digitala kanaler har betydelse för spridningen ut i landet för de institutioner som främst verkar i Stockholm. Drottningholms slottsteater, med begränsade möjligheter att ta emot publik i det världsarvsklassade teaterhuset, hade en betydande digital publik med totalt 3,9 miljoner visningar. Operan och Dramaten har under året samarbetat med SVT och SR, vilket har gett deras produktioner en stor spridning.

Diagram 5.2 Biljettintäkter och gager

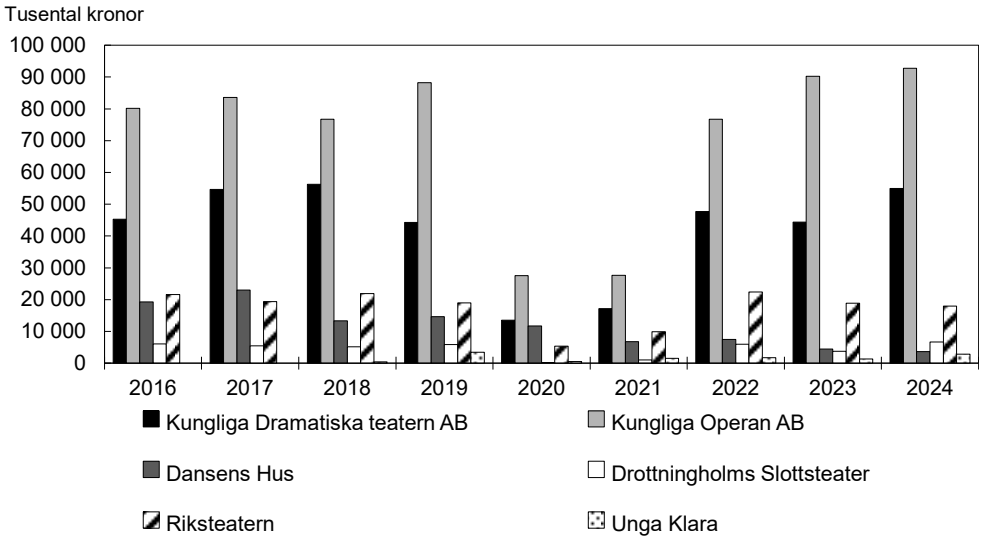

Anm.: Unga Klara finns med fr.o.m. 2018 då de blev nationell institution.
Källa: Kulturinstitutionernas årsredovisningar.

Majoriteten av institutionerna har under 2024 ökat sina intäkter från biljetter och gager. För Dramaten ökade intäkterna med nästan 25 procent jämfört med föregående år. Drottningholms slottsteater ökade sina biljettintäkter med 80 procent. Operan kunde genom sin höga beläggningsgrad öka sina biljettintäkter med 3 procent trots den förlängda sommarstängningen.

Statens musikverk arbetar löpande med att digitalt tillgängliggöra fler samlingar och tjänster inom arkiv- och biblioteksverksamheten. Antal utlån har ökat jämfört med föregående år. Antal fysiska besök har dock minskat, vilket fortsatt beror på att mycket material tillgängliggörs och tas del av digitalt.

Att nå nya publikgrupper och öka tillgängligheten är ett långsiktigt arbete

Scenkonstinstitutionerna arbetar aktivt med att nå nya publikgrupper och öka tillgängligheten genom repertoarval, publikarbete och kommunikation. Det är ett långsiktigt arbete som är en del av deras uppdrag från regeringen. Institutionerna verkar både i och utanför sina hus, i närområdet och på turné, för att introducera ny publik till teater, musik, opera och dans. En återkommande strategi är att befinna sig i andra sammanhang och verka uppsökande gentemot de publikgrupper som annars är svåra att nå. Både Operan och Dramaten har t.ex. medverkat vid årets Järvavecka, vilket resulterade i nya besökare till nationalscenerna. Drottningholms slottsteater hade på sin huvudproduktion för året 23 procent förstagångsbesökare.

Aktiva insatser hos scenkonstinstitutionerna har bidragit till att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar. Dramaten har under året tagit nya initiativ i sitt tillgänglighetsarbete. Förutom det arbete som bedrivs tillsammans med Statens Fastighetsverk med att tillgängliggöra lokalerna stärktes också tillgängligheten till produktionerna med textning och hörhjälpmedel. Unga Dramaten tog fram s.k. relaxed performances för den del av publiken som behöver extra tydlighet och trygghet.

Riksteatern har kartlagt tillgängligheten för barn och unga med behov av särskilt stöd i den egna produktionen. Samtliga produktioner konstaterades ha ett pågående arbete med bemötande och kunde förse lärare med extra förberedelsematerial. Genom

Riksteatern Crea har man under året besökt 33 kommuner och därmed ökat sin spridning av teater på teckenspråk.

Dansens Hus samarbetar med Danscentrum Stockholm för att skapa ett Danskvarter som syftar till att främja den samtida danskonsten och förbättra danskonstnärers villkor.

Barn och unga en prioriterad målgrupp

Riksteatern uppmärksammade under året sin verksamhet för barn och unga som firade 60 år. Utifrån en barnkonsekvensanalys har man under året höjt kompetensen vad gäller barnrättsperspektiv i verksamheten. Riksteatern är en viktig beställare av nyskrivna verk för målgruppen och 2024 utlyste man för första gången ett dramatiker-residens med inriktning på barn och unga. Genom repertoarnätverket BURN, som bildades 2023, fortsatte arbetet med att stärka ungas delaktighet i repertoararbete och konstnärliga processer.

Unga Klara har regeringens uppdrag att vara den ledande nationella teaterscenen för barn och unga. Under 2024 hade teatern ca 23 000 besökare till föreställningarna och ca 100 000 tog del av det digitala utbudet. Teatern har 2024 samverkat både med aktörer inom Sverige och internationellt. Var femte besökare vid Dansens Hus under 2024 var yngre än 25 år vilket är samma andel som före pandemin även om de var färre till antalet.

Under 2024 mötte Operan 30 procent fler barn, unga och familjer än de två föregående åren. Unga Dramaten stod för 30 procent av Dramatens föreställningar, vilket är en ökning med 5 procent jämfört med 2023. För båda nationalscenerna har förankring av deras verksamheter i skolan varit i fokus, genom att de utvecklat sina pedagogiska verksamheter och etablerat kontakter med både blivande och yrkesverksamma lärare. Nära hälften av de aktörer som beviljats verksamhetsbidrag inom Statens kulturråds bidrag till fria aktörer inom scenkonstområdet har barn och unga som huvudsaklig målgrupp. En majoritet av dessa aktörer har egen scen men genomför även en omfattande turnéverksamhet runt om i Sverige.

Myndigheten för kulturanalys har i sin rapport Ungas kulturvanor (Kulturfakta 2025:1) undersökt kulturvanor bland unga mellan 16–25 år. Det är en målgrupp som inte längre presenteras ett kulturutbud via skolan på samma sätt som yngre barn. I rapporten konstateras att andelen ungdomar som går på teater och dans är något högre än för befolkningen i stort. Ungas teaterbesök minskar enligt mätningarna något över tid, medan andelen unga som gått på klassisk konsert eller opera ökat. Flickor går mer på teater och dans än pojkar, medan det inte finns några betydande skillnader för konsertbesök. Flera scenkonstinstitutioner gör särskilda satsningar för att nå den här målgruppen, både genom repertoarval och anpassade biljettpriser. Dramaten har infört ett särskilt abonnemangserbjudande för publik upp till 26 års ålder, och konstaterar att 22 procent av publiken under 2024 var under 26 år. Drottningholms slottsteater erbjuder också ungdomspris för målgruppen för att sänka tröskeln för förstagångsbesökare.

Regeringen verkar för konstnärlig frihet

Regeringen gjorde inför 2024 en översyn av de riktlinjebeslut där statens uppdrag till scenkonstinstitutionerna formuleras. Syftet var att minska den styrning som kunde uppfattas som styrande för det konstnärliga innehållet.

Statens kulturråd har under 2024 fördelat totalt ca 247 miljoner kronor till den fria scenkonsten inom ramen för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål.* Statens kulturråd säkerställer konstnärlig frihet i bidragsgivningen genom att använda

sig av sakkunniggrupper vid bedömning av ansökningar och beslut om bidrag. Under 2024 har myndigheten fortsatt sitt arbete med att utveckla detta arbetssätt. Fokus har varit på att förtydliga och förenkla ansökningsprocessen och att motverka risken för att omedvetna preferenser påverkar sakkunniggruppernas beslutsfattande.

Internationellt utbyte ger breddad publik och konstnärlig utveckling

Musiken, operan, dansen och cirkusen är konstformer som ofta verkar i ett internationellt sammanhang. Operan har under året fortsatt att attrahera internationellt erkända team och upphovspersoner vilket kan ses som en bekräftelse på operahusets höga kvalitet. Drottningholms slottsteater konstaterar att förra säsongens trend med ökande intresse från internationella besökare vid visningar av teatern fortsatt även 2024.

Det internationella utbytet är också en viktig del av teaterns utveckling. Dramaten invigde Avignonfestivalen i Frankrike, spelade i Barcelona, Paris och Madrid och medverkade under kulturhuvudstadsåret i Bad Ischl, Österrike. Riksteatern har bl.a. genom internationella samarbeten kunnat erbjuda en repertoar till publikgrupper med ett annat modersmål än svenska, däribland finska, romani chib, arabiska och persiska.

Statens musikverk har via Elektronmusikstudion upplåtit sin studioverksamhet till 87 internationella gästtonsättare, vilket är färre än föregående år. Detta med anledning av att hålla arbetsbelastningen på en hanterbar nivå samt ge utrymme för studieunderhåll.

Voksenåsen AS, Norges nationalgåva till Sverige, har i syfte att främja svensk-norskt utbyte och förståelse, framför allt inom kultur- och samhällsliv. Voksenåsen arrangerar sedan mer än 25 år tillbaka kursverksamhet och talangutveckling inom klassisk musik och pedagogik. Vid Sommarakademin 2024 deltog 209 unga musiker i åldrarna 18 till 28 år i tvåveckorskursen med över 1 000 individuella lektioner och 15 konserter. Som komplement sker också kortare kurser och mentorsprogram, allt utvecklat i samarbete med konstnärliga högskolor och andra framstående aktörer på musikområdet i Norden och övriga Europa.

5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de statliga scenkonstinstitutionerna har tillgängliggjort scenkonst för publik i hela landet. Publiken har kommit tillbaka efter pandemin och efterfrågan på scenkonst har ökat. Scenkonstens aktörer har i enlighet med regeringens styrning bedrivit ett aktivt arbete för att nå nya målgrupper. Regeringen ser positivt på att åtgärder vidtagits för att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning. Regeringen konstaterar att digitala plattformar fortsätter att vara ett komplement för att tillgängliggöra scenkonst för fler.

Regeringen ser positivt på de insatser som har gjorts på institutionerna för att tillgängliggöra scenkonstupplevelser för barn och unga i hela landet. Riksdagen har i budgetpropositionen för 2025 också stärkt anslaget till Skapande skola, vilket framöver kan underlätta för skolor att ta emot scenkonstaktörer.

Statens kulturråds bidrag till den fria scenkonsten inom ramen för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* har bidragit till ett utbud för barn och unga i hela landet, och till att stärka konstnärlig frihet och utveckling. Myndigheten har stärkt kompetensen i sina sakkunniggrupper och förenklat ansökningsprocessen, vilket underlättar för de utövande aktörerna. Bidraget har möjliggjort produktion av sceniska verk som kan erbjudas en marknad men utan att vara helt avhängig densamma i utveckling av den konstnärliga idén.

Regeringen bedömer att de statliga insatserna har bidragit till en utveckling och mångfald av konstnärliga uttryck som främjar förnyelse och utveckling av verksamheterna och utbudet till publiken. Regeringen bedömer vidare att verksamheternas internationella utbyte och samverkan har bidragit till att stärka den konstnärliga utvecklingen.

5.5 Budgetförslag

5.5.1 2:1 Bidrag till Operan och Dramaten

Tabell 5.1 Anslagsutveckling 2:1 Bidrag till Operan och Dramaten

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande
2025	Anslag	0[1]	Utgiftsprognos
2026	**Förslag**	**802 500**	
2027	Beräknat	798 011	
2028	Beräknat	789 678	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Kungliga Operan AB och Kungliga Dramatiska teatern AB.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Bidrag till Operan och Dramaten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	15 000	25 511	23 179
varav BP26	*15 000*	*25 300*	*22 500*
– Tillskott för att bedriva Operans verksamhet under renovering	*11 000*	*20 300*	*11 500*
– Kompensation för renovering av Operan	*4 000*	*5 000*	*11 000*
Överföring till/från andra anslag	787 500	772 500	766 500
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**802 500**	**798 011**	**789 678**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 11 000 000 kronor för 2026 för att Operan ska kunna bedriva verksamheten under tiden som operahuset renoveras. För 2027 beräknas anslaget ökas med 20 300 000 kronor och för åren 2028–2031 med 11 500 000 kronor årligen för samma ändamål.

Anslaget ökas också med 4 000 000 kronor för 2026 samt beräknas ökas med 5 000 000 kronor för 2027 och med 11 000 000 kronor årligen för 2028–2033 kopplat till Operans deltagande i projekteringen och renoveringen av operahuset. Från och med 2027 pris- och löneomräknas anslaget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 11 000 000 kronor för 2026 med anledning av renoveringen av Operan. Medlen förs över från anslag 2:2 *Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner*.

Regeringen föreslår att 802 500 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Bidrag till Operan och Dramaten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 798 011 000 kronor respektive 789 678 000 kronor.

5.5.2 2:2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tabell 5.3 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tusental kronor

2024	Utfall	1 126 544	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 134 044[1]	Utgiftsprognos	1 134 044
2026	**Förslag**	**358 244**		
2027	Beräknat	358 244		
2028	Beräknat	358 244		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Riksteatern (ideell förening), Stiftelsen Dansens hus, Stiftelsen Drottningholms Slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen AS.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.43 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 134 044**	**1 134 044**	**1 134 044**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	11 700	-3 300	-9 300
varav BP26	*700*	*700*	*700*
– Förstärkning av Dansens hus arbete för barn och unga	*700*	*700*	*700*
Överföring till/från andra anslag	-787 500	-772 500	-766 500
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**358 244**	**358 244**	**358 244**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 700 000 kronor för 2026 för en förstärkning av Dansens hus arbete för barn och unga. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Anslaget minskas med 787 500 000 kronor för 2026 samt beräknas minskas med 772 500 000 kronor för 2027 och med 766 500 000 kronor för 2028 som följd av att Operan och Dramaten finansieras från anslag 2:1 *Bidrag till Operan och Dramaten*.

Regeringen föreslår att 358 244 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 358 244 000 kronor respektive 358 244 000 kronor.

Tabell 5.5 Sammanställning av medelstilldelningen 2025 och 2026 till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens hus, Drottningholms slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen

Tusental kronor

	2025[1]	2026[2]
Operan	516 752	542 785
Dramaten	259 715	259 715
Totalt Operan och Dramaten	**776 467**	**802 500**
Riksteatern	290 666	290 657
Unga Klara	15 667	15 659
Dansens hus	25 238	25 938
Drottningholms slottsteater	14 803	14 795
Voksenåsen	11 203	11 195
Totalt Vissa scenkonstinstitutioner	**357 577**	**358 244**

[1] Inklusive beslut om förändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Medelstilldelningen för 2026 är preliminär.

5.5.3 2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tabell 5.4 Anslagsutveckling 2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

2024	Utfall	248 541	Anslagssparande	557
2025	Anslag	249 098[1]	Utgiftsprognos	247 362
2026	**Förslag**	**249 098**		
2027	Beräknat	249 098		
2028	Beräknat	249 098		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till det fria kulturlivet, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa andra aktörer av kulturpolitiskt intresse inom teater, dans och musik. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**249 098**	**249 098**	**249 098**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**249 098**	**249 098**	**249 098**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 249 098 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 249 098 000 kronor respektive 249 098 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:3 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Inom anslaget beviljas bidrag till den fria scenkonsten samt fonogramstöd. För att skapa goda planeringsförutsättningar för de fria grupperna bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:3 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 000 000 kronor 2027.

Tabell 5.6 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:3 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	170 256	161 687	163 000	
Nya ekonomiska åtaganden	161 687	163 000	160 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-170 256	-161 687	-163 000	-160 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	161 687	163 000	160 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**183 000**	**183 000**	**160 000**	

5.5.4 2:4 Statens musikverk

Tabell 5.7 Anslagsutveckling 2:4 Statens musikverk

Tusental kronor

2024	Utfall	99 712	Anslagssparande	900
2025	Anslag	108 075[1]	Utgiftsprognos	108 216
2026	**Förslag**	**113 346**		
2027	Beräknat	114 654[2]		
2028	Beräknat	115 632[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 113 232 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 112 233 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens musikverks förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter som uppkommer till följd av att Stiftelsen Svenska rikskonserter avvecklas, så som pensionskostnader som regleras retroaktivt.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Statens musikverk

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**105 775**	**105 775**	**105 775**
Pris- och löneomräkning[2]	7 571	8 994	11 004
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-115	-1 147
varav BP26[3]		*1 000*	
– Förlängning av stärkt samlingsförvaltning	*1 000*	*1 000*	
– Förstärkning av bidrag till stiftelsemuseerna	*-1 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**113 346**	**114 654**	**115 632**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för 2026 för fortsatt digitisering och digitalisering av samlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet). För 2027 beräknas anslaget ökas med 1 000 000 kronor för samma ändamål. Anslaget minskas med 1 000 000 kronor för 2026 till följd av omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Regeringen föreslår att 113 346 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Statens musikverk* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 114 654 000 kronor respektive 115 632 000 kronor.

Tabell 5.9 Sammanställning över avgiftsintäkter till Statens musikverk

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026
Totala intäkter avgiftsbelagd verksamhet	4 303	4 250	4 250

Källa: Statens musikverk.

6 Litteraturen, läsandet och språket

6.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken, politiken för litteratur- och läsfrämjande och den nationella språkpolitiken.

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom litteraturen, läsandet och språket utgår från följande bedömningsgrunder:

- utbud och tillgänglighet till biblioteksverksamhet i hela landet med utgångspunkt i bl.a. bibliotekslagen (2013:801)
- fördelning av statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande
- insatser för att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur och kulturtidskrifter
- utveckling av läsvanor hos befolkningen
- insatser för att främja ett ökat läsande genom främjandeinsatser, bidragsgivning, produktion, utlåning och distribution av litteratur och medier för alla oavsett bakgrund och förutsättningar
- insatser för att främja klarspråksarbete och terminologiarbete inom den offentliga förvaltningen och insatser för att främja den enskildes tillgång till språk med utgångspunkt i språklagen (2009:600).

I de delar av avsnittet som rör språkfrämjande verksamhet, biblioteksverksamhet och läsfrämjande görs bedömningen utifrån resultat relaterade till den, för kulturområdet gemensamma bedömningsgrunden, tillgänglighet. När det gäller de övriga gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) redovisas uppgifter om jämställdhet och insatser kopplade till barn och unga.

6.3 Resultatredovisning

Utbud av och tillgänglighet till bibliotek, litteratur och läsning

Ett starkt biblioteksväsende med vissa utmaningar

Biblioteken har en central betydelse för att tillgängliggöra kultur och litteratur och för att främja ökad läsförmåga. Under 2024 var totalt 24 procent av befolkningen aktiva låntagare på folkbiblioteken. Två tredjedelar av de aktiva låntagarna är kvinnor och 18 procent av de aktiva låntagarna är under 18 år. Antal fysiska besök på folkbiblioteken ökade med 2 procent till drygt 49 miljoner besök. Folkbiblioteken rapporterar ett ökat antal publika aktiviteter, totalt 162 000, varav 59 procent av dem var riktade till barn och unga.

I rapporten Nationell överblick för stärkt samverkan (Ku2022/0057) lyfter Kungl. biblioteket bl.a. fram att biblioteken står inför ett antal utmaningar som i olika utsträckning är gemensamma, men där det saknas en gemensam hantering. En sådan

fråga gäller folkbibliotekens utlån av digitala böcker. Regeringen har därför gett Kungl. biblioteket i uppdrag att ta fram gemensamma krav och en gemensam standard för en tjänst som kan användas av folkbiblioteken vid utlån av digitala böcker (Ku2025/00471).

Kungl. biblioteket lämnade i mars 2024 slutredovisningen (Från etablering till förvaltning och utveckling av resursbiblioteken, Ku2022/00431) av uppdraget att genomföra en satsning på de nationella minoriteternas bibliotek som resursbibliotek för respektive språkgrupp och för landets kommuner. Av redovisningen framgår att resursbiblioteken i dag har en fungerande verksamhet som nu bedöms ha kapacitet att producera mer stödmaterial och ta hand om fler förfrågningar. Resursbiblioteken bedöms vara viktiga för språkutveckling och kännedom om minoritetsspråken.

Utbudet av tillgänglighetsanpassad litteratur fortsätter öka men produktionstakten minskar

Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) anpassar, utifrån förslag som lämnas av läsarna, litteratur så att den blir tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. Antalet tillgängliga titlar i det digitala biblioteket Legimus har ökat under året. Produktionsnivån har dock varit något lägre än föregående år och endast 55 procent av de unika externa förslagen har lett till talboksproduktion. Detta kan till viss del förklaras av att myndigheten under året behövt prioritera frågor om teknik och anpassning av verksamheten till följd av de förändrade förutsättningarna för tillgänglig läsning som myndigheten har identifierat.

Tabell 6.1 Utbudet av tillgänglighetsanpassad litteratur

Antal

Utbud	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Samlat utbud av titlar i Legimus	139 100	139 700	138 642	142 452	145 733	162 405	166 068	169 754
Produktion av punktskriftsböcker	520	842	871	728	690	750	776	687
Produktion av talböcker	2 222	2 254	2 039	2 114	1 985	1 947	1 978	1 707
Förvärv av talböcker	1 017	618	303	150	138	115	145	135
Utgivning lättläst	20	25	8	11	15	15	15	15

Källa: Myndigheten för tillgängliga medier.

Det totala antalet lån i Legimus har under 2024 minskat med 17 procent jämfört med föregående år. Den främsta orsaken till minskningen av antalet utlån är att myndigheten begränsat definitionen av lån till att avse antingen en nedladdning av en titel eller en strömning på minst tio minuter.

Diagram 6.1 Antal digitala lån av talböcker, e-textböcker och teckenspråkig litteratur

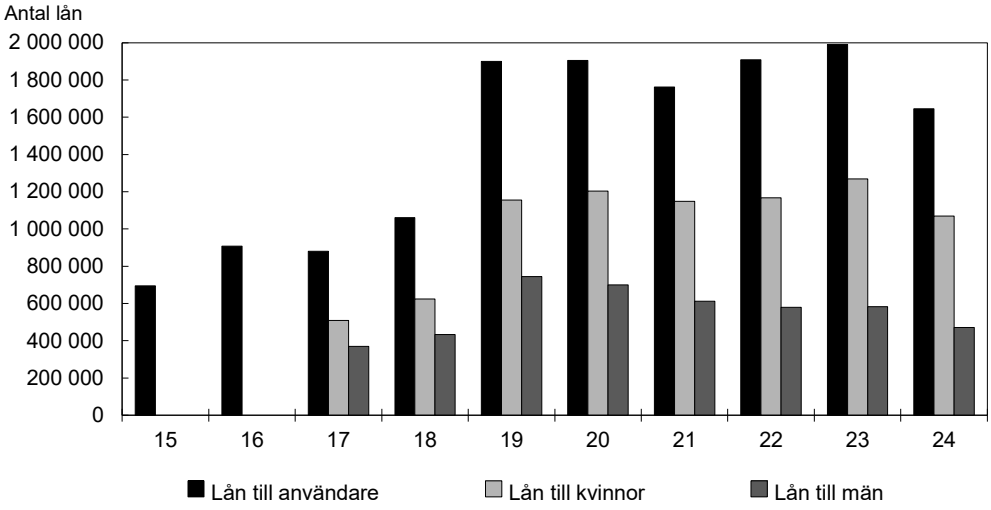

Källa: Myndigheten för tillgängliga medier.

Skillnaden mellan antalet digitala lån gjorda av kvinnor respektive män följer i stort sett utvecklingen av antalet registrerade användare i Legimus (se diagram 6.1). Trenden stämmer med den allmänna utvecklingen i samhället där kvinnor läser mer än män, oavsett form för läsning, vilket bl.a. framgår av rapporten Svenskarna och internet 2023 (Internetstiftelsen 2023).

I juni 2025 återrapporterade MTM ett regeringsuppdrag om högskolestuderandes tillgång till anpassad kurslitteratur (Ku2025/00690). I rapporten Robust, rättssäkert och likvärdigt lämnar MTM förslag på åtgärder som kan vidtas för att säkerställa att endast personer med ett berättigat behov ges tillgång till anpassad kurslitteratur via den digitala bibliotekstjänsten Legimus. Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Bidragsgivning till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande

Under 2024 beviljade Statens kulturråd ca 210 miljoner kronor i bidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande. Minskningen från tidigare år beror främst på att tidsbegränsade medel för Stärkta bibliotek har löpt ut. Av tabell 6.2 framgår fördelning av stöd inom området.

Tabell 6.2 Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande (beviljade medel)

	2021	2022	2023	2024
ALMA, Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (tkr)	**5 000**	**5 000**	**5 000**	**5 000**
Bokstart (tkr)	**11 303**	**15 691**	**17 500**	**18 322**
Läsfrämjandelyft		**22 919**	**22 950**	**302**
Litteraturstöd (efterhandsstöd till litteratur) (tkr)	**52 290**	**52 545**	**53 432**	**42 689**
Antal inkomna ansökningar	1 978	2 109	2 087	2 118
varav beviljade ansökningar	*840*	852	*846*	*804*
Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek (tkr)	**34 000**	**35 360**	**35 200**	**32 608**
Antal inkomna ansökningar	271	267	264	259
varav beviljade ansökningar	*256*	266	*263*	*257*
Internationellt litteratursamarbete (projektbidrag och översättningsstöd) (tkr)	**10 032**	**11 395**	**10 614**	**10 720**

	2021	2022	2023	2024
Kulturtidskrifter (stöd till produktion och spridning) (tkr)	**28 567**	**29 337**	**29 779**	**27 895**
Läs- och litteraturfrämjandebidrag (tkr)	**22 002**	**23 184**	**24 524**	**18 350**
Antal inkomna ansökningar	192	232	361	257
varav beviljade ansökningar	*126*	147	*201*	*123*
Mer läsning – främja litteratur och läsning	**-**	**-**	**-**	**44 276**
Antal inkomna ansökningar				211
varav beviljade ansökningar				*150*
Stärkta bibliotek (tkr)	**149 037**	**151 500**	**73 000**	**1 300**
Planerad utgivning (tkr)	**1 919**	**3 304**[1]	**4 659**[1]	**4 155**[1]
Biblioteksverksamhet region Stockholm	**3 639**	**3 741**	**3 741**	**3 775**
Övrigt	**1 605**	**494**	**91**	**86**
Totalt (tkr)	**319 394**	**353 482**	**280 490**	**209 478**

[1] Inklusive planerad utgivning för nationella minoriteters litteratur.

Källa: Statens kulturråd

Breda läs- och litteraturfrämjande insatser har genomförts under året

Genom samverkansprojektet Bokstart har Statens kulturråd under året bidragit till att språkstimulerande aktiviteter exempelvis i form av böcker och läsning har genomförts inom såväl folkbibliotek som barnhälsovård, förskola och öppen förskola. Totalt beviljades bidrag till 77 kommuner och regioner, vilket är 14 fler än året innan. Regeringen har också fördelat drygt 18 miljoner kronor under året i läs- och litteraturfrämjande bidrag som möjliggjort aktiviteter som har genomförts i glesbygd och storstadsregioner, t.ex. författarbesök, festivaler i olika litterära genrer, poesiworkshoppar för unga och bokcirklar.

Statens kulturråd har inom ramen för sitt arbete med att främja internationell spridning av svensk litteratur och dramatik samt internationellt kulturutbyte bidragit till att 247 böcker av 175 författare har översatts till 43 språk i 55 länder. Dessutom har myndigheten möjliggjort att 87 författare medverkat i 61 litteraturevenemang i 29 länder. Tack vare bidrag till översättarverksamhet har 83 översättare beviljats bidrag till 97 yrkesrelaterade projekt på 23 språk.

Under året har Statens kulturråd lanserat ett nytt läsfrämjandebidrag inom ramen för regeringens satsning på läsfrämjande insatser på folkbiblioteken där barn och unga är särskilt prioriterade. Myndigheten har fördelat 44,3 miljoner kronor till totalt 150 olika litteratur- och läsfrämjande insatser på folkbiblioteken som riktas till framför allt barn och unga. Vidare har totalt 257 kommuner beviljats stöd (32 miljoner kronor totalt) för inköp av litteratur till folk- och skolbibliotek under året, vilket har bidragit till att tillgången till litteratur har ökat i kommunernas folk- och skolbibliotek.

Statens kulturråd har fördelat 42,7 miljoner kronor i litteraturstöd under året. Förlag som beviljas litteraturstöd beviljas även distributionsstöd. Det betyder att de litteraturstödda titlarna mottas av 286 huvudbibliotek över hela landet. Litteraturstödet bidrar till att främja mångfald och kvalitet i utgivning och har tilldelats både barn- och ungdomslitteratur, bildverk och serier, facklitteratur och skönlitteratur. Stödet ger också möjlighet för förlag att ge ut litteratur från mindre företrädda språk och att introducera nya författarskap för en svensk publik. Vidare har Statens kulturråd fördelat 27,9 miljoner kronor till 97 kulturtidskrifter för både produktion och spridning. Stödet har betydelse för fördjupad diskussion och bevakning inom olika konstområden.

Statens kulturråd har tillsammans med Skolverket tagit fram läslistor som ska kunna användas som stöd och resurs till landets förskollärare och lärare. Myndigheterna har inför 2025 också regeringens uppdrag att verka för att böckerna på listorna ska finnas att tillgå.

Försäljningen av barnböcker ökar och unga vill läsa mer

Av rapporten Bokbarometern 2024 (Svenska Förläggareföreningen) framgår att 36 procent av befolkningen läser tryckta böcker minst några gånger i veckan. Av kvinnorna anger 44 procent att de läser tryckta böcker några gånger i veckan eller oftare, vilket kan jämföras med 29 procent för männen. Motsvarande siffror för andra format är alla lägre, som e-böcker (5,5 procent) och ljudböcker (16 procent). Det är dubbelt så många som läser tryckta böcker än som lyssnar på ljudböcker. Av rapporten framgår också att unga mellan 18 och 29 år läser mindre än andra åldersgrupper, men att 86 procent av dem vill läsa mer än vad de gör. Tidsbrist och konkurrens från andra medier lyfts fram som de största anledningarna till att man inte läser oftare.

Av Bokförsäljningsstatistiken för 2024 (Svenska Förläggareföreningen) framgår att tryckta barn- och ungdomsböcker ökade i volym med 6,9 procent till 6,5 miljoner sålda böcker jämfört med 2023. Ökningen sammanfaller med utbetalningen av det nya statsbidraget för inköp av litteratur till för- och grundskola. Omsättningen på tryckta böcker inom genren ökade med hela 12,7 procent till 733 miljoner kronor under samma period. Samtidigt sjönk antalet sålda tryckta böcker totalt till 23 miljoner, vilket är 1,4 procent färre än 2023. Av den totala omsättningen kom 67 procent från tryckta böcker. Antalet strömningar av digitala ljud- och e-böcker ökade med 3,3 procent från 2023 till 45,7 miljoner 2024.

Språkfrämjande verksamhet

Institutet för språk och folkminnens digitala språktjänster är efterfrågade och viktiga kunskapsresurser som utgör en central del i myndighetens språkfrämjande arbete. Det nätbaserade språklexikonet Lexin fortsätter att generera höga antal sidvisningar, även om antalet har minskat med 28 procent från föregående år. Antalet sidvisningar för Frågelådan i svenska steg med 5 procent och för tjänsten Avstavningslexikon med 31 procent, medan Rikstermbanken registrerade en nedgång på 4 procent. För att vara en aktuell, relevant och hållbar kunskapskälla fortsätter myndigheten att utveckla tjänsterna efter användarnas behov.

Institutet för språk och folkminnens verksamhet inom språkteknologi och digital humaniora har under året alltmer inriktats mot att samla in och tillgängliggöra språkliga data för utveckling av språkmodeller. Vidare har myndigheten intensifierat arbetet med att digitisera och digitalisera myndighetens arkivsamlingar. Det har lett till att tillgängligheten till digitalt arkivmaterial via myndighetens arkivtjänst Folke har fördubblats i jämförelse med föregående år.

Insatser för att bevara och revitalisera de nationella minoritetsspråken redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens satsning på folkbiblioteken, där insatser riktade till barn och unga ska prioriteras särskilt, bedöms stärka biblioteken i deras roll i att främja läsning och göra litteraturen tillgänglig för fler. Regeringen gör vidare bedömningen att Kungl. biblioteket har bidragit till ökad likvärdighet mellan biblioteken och i slutändan för användaren genom bl.a. utvecklingen av nationella bibliotekstjänster inom ramen för

sitt uppdrag om stärkt samverkan. Förlängningen av stödet till resursbiblioteken för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska bedöms ha stärkt tillgången till litteratur på de nationella minoritetsspråken.

De stöd som Statens kulturråd har fördelat för läsfrämjande insatser bedöms ha varit viktiga för att nå regeringens ambitioner om att Sverige ska vara ett läsande land. Samverkansprojektet Bokstart bedöms ha bidragit till att stärka små barns språkutveckling och bedöms fortsatt vara ett framgångsrikt exempel på när olika sektorer i samhället samverkar för att uppnå målen. Litteraturstödet har bidragit till ökad spridning av genrer och större variation av titlar i litteraturutgivningen. Distributionsstödet har också möjliggjort att de titlar som fått stödet sprids via folkbiblioteken i hela landet och därmed en ökad spridning av kvalitetslitteratur för invånare i alla åldrar.

Regeringen bedömer att insatserna inom den språkfrämjande verksamheten i hög grad har bidragit till att uppfylla de riksdagsbundna målen för den nationella språkpolitiken. Förstärkningen av anslaget till Institutet för språk och folkminnen för digitisering och digitalisering har ökat tillgängligheten till myndighetens arkivmaterial inom språkområdet, vilket bedöms bidra till att uppfylla det riksdagsbundna målet om att alla ska ha rätt till språk.

6.5 Budgetförslag

6.5.1 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tabell 6.3 Anslagsutveckling 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

2024	Utfall	198 461	Anslagssparande	1 103
2025	Anslag	213 678[1]	Utgiftsprognos	212 189
2026	**Förslag**	**233 678**		
2027	Beräknat	203 678		
2028	Beräknat	203 678		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, läsfrämjande och ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Anslaget får användas för utgifter för administration, uppföljning, främjande och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**203 678**	**203 678**	**203 678**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	30 000		
varav BP26	*30 000*		
– Medel till Berättarministeriet	*30 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**233 678**	**203 678**	**203 678**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 30 000 000 kronor för 2026 avseende en satsning på läsfrämjande i socialt utsatta områden.

Regeringen föreslår att 233 678 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 203 678 000 kronor respektive 203 678 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

Inom anslaget fördelas stöd till utgivning och spridning av litteratur och kulturtidskrifter. För att skapa goda planeringsförutsättningar för aktörerna inom området bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027 och 2028.

Tabell 6.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	35 372	34 260	33 552		
Nya ekonomiska åtaganden	34 260	33 552	40 000		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-35 372	-34 260	-33 552	- 35 000	-5 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	34 260	33 552	40 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**39 300**	**44 300**	**40 000**		

6.5.2 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tabell 6.6 Anslagsutveckling 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tusental kronor

2024	Utfall	138 743	Anslagssparande	-14
2025	Anslag	150 931[1]	Utgiftsprognos	149 865
2026	**Förslag**	**151 335**		
2027	Beräknat	153 054[2]		
2028	Beräknat	155 625[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 151 335 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 151 335 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för tillgängliga mediers förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**150 931**	**150 931**	**150 931**
Pris- och löneomräkning[2]	3 404	5 157	7 779
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-3 000	-3 034	-3 085
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**151 335**	**153 054**	**155 625**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026 som följd av att en tidsbegränsad satsning löper ut.

Regeringen föreslår att 151 335 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Myndigheten för tillgängliga medier* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 153 054 000 kronor respektive 155 625 000 kronor.

6.5.3 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tabell 6.8 Anslagsutveckling 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tusental kronor

2024	Utfall	75 948	Anslagssparande	2 627
2025	Anslag	76 566[1]	Utgiftsprognos	77 456
2026	**Förslag**	**78 893**		
2027	Beräknat	79 142[2]		
2028	Beräknat	79 666[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 77 851 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 76 851 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för språk och folkminnens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till terminologiskt arbete.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.9 Förändringar av anslagsnivån

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**76 566**	**76 566**	**76 566**
Pris- och löneomräkning[2]	1 327	2 618	4 180
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 000	-42	-1 080
varav BP26[3]	*1 000*	*1 000*	
– Förlängning av stärkt samlingsförvaltning	*1 000*	*1 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**78 893**	**79 142**	**79 666**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för 2026 för fortsatt digitisering och digitalisering av samlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet). För 2027 beräknas anslaget ökas med 1 000 000 kronor för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 78 893 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Institutet för språk och folkminnen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 79 142 000 kronor respektive 79 666 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.10 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Institutet för språk och folkminnen

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. år -1	Resultat år 0	Verksam-hetens intäkter år +1	Kostnader som ska täckas år +1	Resultat år +1	Ack. Resultat utgående år
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Försäljning av varor och annan uppdragsverksamhet	0	0	0	0	0	0
Tjänsteexport	0	0	100	100	0	0
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Intäkter av avgifter enligt 11 § i myndighetens instruktion	-	-	1 500	-	-	-

Källa: Institutet för språk och folkminnen.

7 Konstnärernas villkor

7.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken.

7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom konstnärernas villkor utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur fördelningen av statliga bidrag och ersättningar till konstnärer nationellt och internationellt har främjat konstnärlig frihet, konstnärlig kvalitet, mångfald och utveckling
- hur biblioteksersättningen och den individuella visningsersättningen har utvecklats över tid
- hur fördelningen av statliga bidrag och ersättningar till konstnärer har skett med avseende på bl.a. geografi
- ytterligare insatser för att främja konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap
- ytterligare insatser för att stärka konstnärernas arbetsmarknad.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) redovisas främst jämställdhet samt konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten. Barns och ungas rätt till kultur redovisas inte särskilt eftersom bidragsgivningen på området normalt inte specifikt riktas till verksamhet för barn och unga.

7.3 Resultatredovisning

Bidrag och ersättningar till konstnärer främjar konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap

Ökad efterfrågan på Konstnärsnämndens stipendier och bidrag

Konstnärsnämnden fördelade under 2024 totalt ca 193 miljoner kronor i stipendier och bidrag till enskilda konstnärer och kulturskapare inom områdena bild och form, teater, dans, cirkus, musik och film. Det är 13 miljoner kronor lägre än föregående år, vilket främst beror på att förstärkningen av ersättningar och bidrag till konstnärer 2023–2025 för att möjliggöra fler långa stipendier var störst det första året. Fördelningen av stipendier och bidrag baseras på konstnärlig kvalitet och den sökandes ekonomiska behov. Under 2024 inkom 10 352 ansökningar från enskilda konstnärer (varav 6 179 från kvinnor och 4 134 från män) till myndigheten, en ökning med 7 procent jämfört med föregående år. Antalet ansökningar har ökat med 69 procent under de senaste fem åren. Detta bedöms ha flera orsaker: fler konstnärer fick vetskap om Konstnärsnämnden via krisstöden under pandemin, det finns ett ökat ekonomiskt behov bland konstnärer och antalet ansökningar avseende internationellt utbyte och resebidrag har ökat på grund av ökat resande efter pandemin. Totalt beviljade myndigheten 1 693 ansökningar (varav 982 till kvinnor och 708 till män), vilket innebär en beviljandegrad på 16 procent. Andelen ansökningar från konstnärer i storstadsregionerna (Stockholm, Västra Götaland och Skåne) har de senaste åren legat

konstant runt 83 procent av det totala antalet ansökningar i landet. Konstnärer är dock ofta verksamma i hela landet, liksom internationellt, vilket innebär att bostadsorten inte alltid är den plats där den konstnärliga verksamheten bedrivs. Inom kollektiva verksamheter som scenkonst ökar behovet av sammanhang och infrastruktur för konstnärlig produktion som ofta finns i storstadsregionerna.

Diagram 7.1 Konstnärsnämndens stöd till enskilda konstnärer

Antal ansökningar

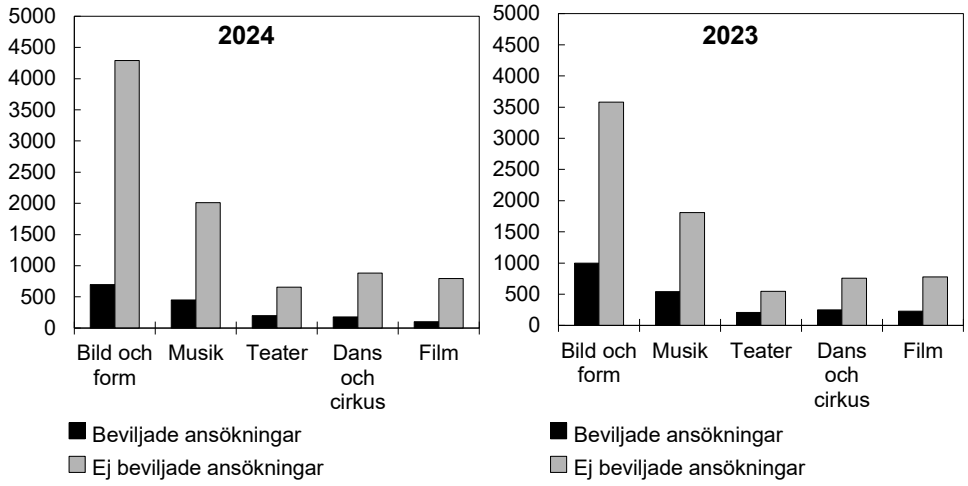

Källa: Konstnärsnämnden.

Förstärkningen av ersättningar och bidrag till konstnärer 2023–2025 har bl.a. möjliggjort 196 tvååriga arbetsstipendier, varav 119 inom bild och form, 40 inom musik, 17 inom dans och cirkus, 11 inom teater och 9 inom film som utbetalades under 2023 och 2024. Konstnärsnämndens internationella program inom bild och form, teater, musik samt dans och cirkus har under 2024 bidragit till yrkesverksamma konstnärers konstnärliga utveckling och ökade internationella kontakter och utbyten. Internationella och nationella residens och samarbetsprojekt har ökat konstnärers möjligheter till verksamhet både i Sverige och i världen.

Biblioteksersättningen stärker de litterära upphovsmännens ekonomiska villkor genom att säkerställa ersättning för den fria utlåningen

Biblioteksersättningen betalas ut till upphovsmän till litterära verk för användningen av deras verk vid de svenska folk- och skolbiblioteken. Den delas ut av Sveriges författarfond och baseras på en överenskommelse mellan staten och företrädare för de litterära upphovsmännen. Under 2024 har biblioteksersättningen enligt överenskommelsen uppgått till 190,6 miljoner kronor, vilket är en ökning med 2,1 miljoner kronor jämfört med föregående år. Totalt har ca 70,3 miljoner kronor utbetalats till 4 200 upphovsmän vars verk blivit utlånade vid biblioteken. År 2024 har sammanlagt 161 författare, översättare, tecknare och fotografer även tilldelats så kallad särskild biblioteksersättning, vilket uppgått till sammanlagt 45 miljoner kronor. Resterande belopp har efter ansökan fördelats i form av olika typer av stipendier och stöd till ca 450 personer (varav 59 procent till kvinnor och 41 procent till män).

Den individuella visningsersättningen säkerställer att bild- och formkonstnärer ersätts för verk som visas offentligt

Den individuella visningsersättningen fördelas av Bildupphovsrätt i Sverige till bild- och formkonstnärer som ersättning för att deras verk som ägs av offentliga institutioner visas för allmänheten. Under 2024 fördelades totalt 64,9 miljoner kronor i individuell visningsersättning till 4 938 bild- och formkonstnärer (3 060 kvinnor och

1 878 män). Det innebär en ökning med 67 konstnärer (58 kvinnor och 9 män) jämfört med 2023. Ökningen beror på en årlig nettoökning av antalet konstnärer och verk som omfattas av systemet.

Kulturbryggan främjar nyskapande kultur och nya finansieringsmodeller

Inom ramen för Kulturbryggans verksamhet och de två programmen Konstnärlig förnyelse och Nya finansieringsmodeller har 22 miljoner kronor fördelats till olika projekt 2024, att jämföra med 26,9 miljoner kronor 2023. Antalet ansökningar respektive beviljade projekt har ökat de senaste åren. Under 2024 mottogs 567 ansökningar (att jämföra med 315 ansökningar 2022 och 542 ansökningar 2023) och beviljades 40 projekt (att jämföra med 21 projekt 2022 och 39 projekt 2023). En förklaring till det ökade antalet ansökningar kan vara att Kulturbryggan med hjälp av nya arbetssätt och riktad kommunikation lyckats nå ut till sin målgrupp i högre utsträckning än tidigare. Att antalet beviljade projekt kunnat upprätthållas trots minskade medel beror på att Kulturbryggan infört en övre gräns på 1,5 miljoner kronor för projektbidrag och att fler bidrag fördelats till ansökningar om fröpengar, med mindre belopp upp till 150 000 kronor till förstudier inför kommande projekt. Programmet Kreativ infrastruktur har samtidigt avvecklats.

Konstnärlig frihet värnas inom ramen för stödgivningen

Konstnärsnämnden värnar konstnärlig frihet och garanterar principen om armlängds avstånd genom att myndigheten använder sig av beslutandegrupper bestående av sakkunniga vid bedömning av ansökningar och beslut om stipendier och bidrag. Konstnärsnämndens arbets- och långtidsstipendier ger möjlighet för konstnärer att utforska, experimentera och utveckla sitt konstnärskap utan krav på resultat i form av föreställning, utställning eller annan konstnärlig produktion. Art Nexus, Konstnärsnämndens program för internationellt samarbete med partnerländerna Albanien och Armenien som finansieras av Sida, syftar till att verka för konstnärlig frihet och att stärka konstnärers villkor i dessa länder. Under 2024 har en intresseorganisation för konstnärer bildats i respektive land, vilket har förbättrat förutsättningarna för dialog mellan konstnärer och beslutsfattare.

Andra insatser för konstnärer att utveckla sitt konstnärskap

I avsnitt 10 Museer, arkitektur, bild och form redogörs för medverkans- och utställningsersättningen för upphovspersoner som medverkar med egna konstverk i en utställning. I avsnitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet redogörs för scenkonstallianserna och centrumbildningarnas stödjande och främjande arbete för kulturskapare, liksom för fristadssystemet för hotade konstnärer.

Bevakning och analys av konstnärers villkor bidrar till underlag för både sektorn och regeringen

Som ett led i uppdraget att bevaka och analysera konstnärers villkor har Konstnärsnämnden inlett ett samarbete med Myndigheten för kulturanalys kring metoder för statistik om utvecklingen av de ekonomiska och sociala villkoren för konstnärligt yrkesverksamma inom kulturella och kreativa branscher. Under 2024 publicerade myndigheterna tillsammans en metodstudie om inkomstfördelningen för konstnärligt yrkesverksamma. Studien visar att yrkesområden där merparten är egenföretagare eller kombinerar företagande med anställning, som bild och form, har lägre inkomster än områden med hög andel inkomst från anställning, t.ex. industridesign. Inkomsterna inom den samlade yrkesgruppen konstnärligt yrkesverksamma var högre för män än för kvinnor. Vidare har myndigheten skapat möjlighet till dialog och erfarenhetsutbyte

i seminarier och samtal för att sprida kunskap om konstnärers villkor inom sektorn och till beslutsfattare, myndigheter och andra relevanta aktörer.

Upphovsrättens betydelse för konstnärers företagande i kulturella och kreativa branscher

I regeringens nationella strategi för företag i kulturella och kreativa branscher, som lämnades till riksdagen i april 2024 (skr. 2023/24:111), är ett av huvudmålen att offentliga aktörer ska ha god kunskap om upphovsrätt och upphovsrättens betydelse för företagande inom kulturella och kreativa branscher, och de förutsättningar som den tekniska utvecklingen ger. Offentliga aktörer ska arbeta strategiskt för att underlätta för en väl fungerande upphovsrättsbaserad marknad. Detta stärker i sin tur konstnärernas arbetsmarknad och möjligheter att leva på inkomster av sitt arbete (se även avsnitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet).

7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de stöd och ersättningar som har fördelats av Konstnärsnämnden fortsatt har bidragit till att främja konstnärlig frihet, kvalitet, mångfald och konstnärlig förnyelse. Förstärkningen av bidrag och ersättningar till konstnärer för att möjliggöra fler långa stipendier, som inleddes 2023, har fortsatt 2024 och har bidragit till konstnärlig utveckling och konstnärlig frihet, med stöd till en bredd av konstnärliga uttryck.

De internationella programmen utvecklas och har gett möjlighet till breddade nätverk, konstnärlig fördjupning och nya arbetstillfällen. Kulturbryggan bedöms ha främjat nyskapande kultur och bidragit till utvecklingen av nya finansieringskällor. För att se över hur verksamheten kring ny finansiering kan utvecklas har regeringen i regleringsbrevet för 2025 avseende Konstnärsnämnden angett att insatser för att utveckla den del av Kulturbryggan som stödjer nya finansieringsmodeller, t.ex. förmedling av kontakter mellan kulturaktörer och privata finansiärer, ska redovisas. Att öka den privata finansieringen, och underlätta för kultursektorn att stå på fler finansiella ben, gör kulturen starkare och friare.

Regeringen bedömer att Konstnärsnämndens bevaknings- och analysarbete i samverkan med berörda aktörer har varit viktigt i arbetet för att sprida kunskap inom sektorn och hos beslutsfattare och följa upp insatser av betydelse för konstnärers villkor.

Biblioteksersättningen har bidragit till att stärka arbetsmarknaden för författare och litterära upphovsmän samtidigt som de ges möjlighet att utveckla sitt konstnärskap och sin litterära verksamhet.

Konstnärsnämnden har i regleringsbrevet för 2025 fått uppdraget att sprida kunskap om upphovsrätten och dess betydelse för konstnärers företagande inom kulturella och kreativa branscher och de förutsättningar som den tekniska utvecklingen ger. En väl fungerande upphovsrättsbaserad marknad är en förutsättning för att konstnärer ska kunna leva på inkomster av sitt arbete.

7.5 Budgetförslag

7.5.1 4:1 Konstnärsnämnden

Tabell 7.1 Anslagsutveckling 4:1 Konstnärsnämnden

Tusental kronor

2024	Utfall	24 454	Anslagssparande	247
2025	Anslag	24 829[1]	Utgiftsprognos	24 901
2026	**Förslag**	**25 302**		
2027	Beräknat	25 658[2]		
2028	Beräknat	26 128[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 25 302 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 25 302 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konstnärsnämndens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:1 Konstnärsnämnden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**24 829**	**24 829**	**24 829**
Pris- och löneomräkning[2]	473	829	1 299
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**25 302**	**25 658**	**26 128**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 25 302 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Konstnärsnämnden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 25 658 000 kronor respektive 26 128 000 kronor.

7.5.2 4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tabell 7.3 Anslagsutveckling 4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

2024	Utfall	559 155	Anslagssparande	-1 513
2025	Anslag	558 530[1]	Utgiftsprognos	554 637
2026	**Förslag**	**570 530**[2]		
2027	Beräknat	570 530		
2028	Beräknat	567 530		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.
[2] 8 455 tkr avser beräknad statliga ålderspensionsavgift för 2026 sedan hänsyn tagits till regleringsbelopp för 2023 som uppgick till 861 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och ersättningar till konstnärer och upphovsmän inom bild-, form-, musik-, teater-, dans-, ord- och filmområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten, inklusive för det särskilda beslutsorganet Kulturbryggan.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**558 530**	**558 530**	**558 530**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	12 000	12 000	9 000
varav BP26	*42 000*	*42 000*	*39 000*
– Omprioritering från fonogramersättningen	*-1 000*	*-1 000*	*-1 000*
– Stipendier till kulturskapare	*30 000*	*30 000*	*30 000*
– Ökade kontaktytor mellan kultur och näringsliv	*3 000*	*3 000*	
– Biblioteksersättningen	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**570 530**	**570 530**	**567 530**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 1 000 000 kronor till följd av omprioriteringar inom utgiftsområdet. Anslaget ökas med 30 000 000 kronor för 2026 för stipendier till kulturskapare. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Anslaget ökas med 3 000 000 kronor för 2026 för ökade kontaktytor mellan kultur och näringsliv. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Vidare ökas anslaget med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för en förstärkning av biblioteksersättningen (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet).

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av tidsbegränsade medel som upphör.

Regeringen föreslår att 570 530 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 570 530 000 kronor respektive 567 530 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 4:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 266 844 000 kronor 2027–2036.

Skälen för regeringens förslag

Inom anslaget fördelar Konstnärsnämnden stipendier och andra bidrag som sträcker sig upp till tio år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 4:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 266 844 000 kronor 2027–2036.

Tabell 7.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2036
Ekonomiska åtaganden vid årets början	238 591	197 192	189 875			
Nya ekonomiska åtaganden	42 276	58 113	138 230			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-83 675	-66 308	-61 261	-66 302	-46 651	-153 891
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden		878				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	197 192	189 875	266 844			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**252 200**	**259 500**	**266 844**			

8 Arkiv

8.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och den statliga arkivverksamheten.

8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom arkiv utgår från följande bedömningsgrunder:

- förelägganden efter tillsyn
- leveransvolymer av arkiv
- antal besök, framtagna volymer, digitala bilder i digital söktjänst, besvarade förfrågningar och handläggningstider
- nya metoder och ny kunskap
- statsbidrag till enskild arkivverksamhet.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) följs tillgänglighet upp genom följande bedömningsgrunder: antal besök, framtagna volymer, digitala bilder i söktjänsten, besvarade förfrågningar och handläggningstider.

8.3 Resultatredovisning

Tillsynen visar fortsatt tillfredsställande regelefterlevnad

Riksarkivet har tillsyn över den statliga förvaltningens arkivhantering för att säkra regelefterlevnaden. Under 2024 har arkivverksamheten vid 18 myndigheter under Försvarsdepartementet och Kulturdepartementet varit föremål för tillsyn. Tillsynen har resulterat i 68 förelägganden som i huvudsak gäller brister i arkivredovisningarna. Uppföljningen av 2023 års förelägganden visade att majoriteten av de lämnade förelägganden är åtgärdade helt eller delvis. Av Ekonomistyrningsverkets ekonomiadministrativa uppföljning framgår att 19 av 211 myndigheter saknar en strategi för bevarande av elektroniska handlingar. Tillsynen är områdesindelad så resultaten är inte jämförbara mellan olika år.

Överlämning av pappersarkiv och digitala arkiv har ökat

Under 2024 var antalet överlämnanden jämförbart med föregående år, men de senaste årens nedåtgående trend för antalet hyllmeter pappershandlingar kan ha brutits (se diagram 8.1). Samtidigt fortsatte den uppåtgående trenden för överlämnande av digitala handlingar. Vid Riksarkivets arkivdepåer förvaras nu ca 76,6 hyllmil pappershandlingar, en halv miljon kartor och ca 6,7 terabyte digitala arkiv. Depåerna är med något undantag av god eller mycket god kvalitet.

Bland mottagna enskilda arkiv av nationellt intresse som överlämnats under 2024 finns bl.a. arkiv från Hjärt- och lungfonden och Lövsta bruk.

Diagram 8.1 Överlämnade arkiv

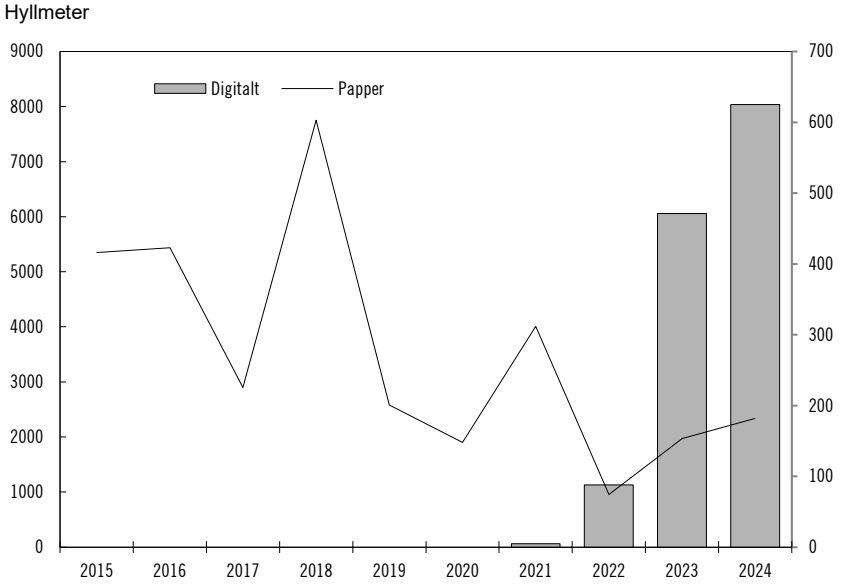

Anm.: Antal levererade gigabyte digitalt arkivmaterial är en ny uppgift fr.o.m. 2021. Äldre jämförelsesiffror saknas.
Källa: Riksarkivet.

Kortare handläggningstider och fler digitala bilder

Diagram 8.2 Andel ärenden med högst 5 dagars handläggningstid

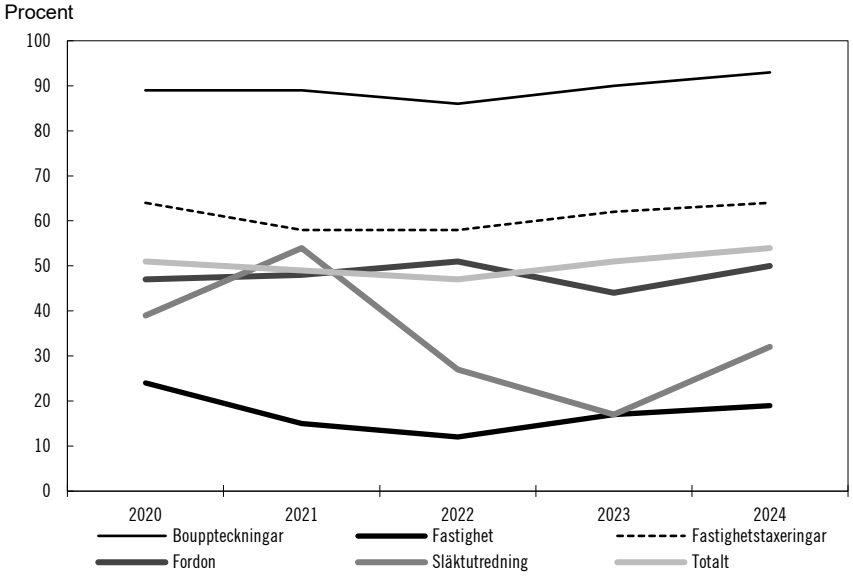

Anm.: Grafen visar andelen ärenden med högst fem dagars handläggningstid för fem av de största ärendetyperna samt för samtliga ärenden. Tidigare år har andelen med högst sju dagars handläggningstid angivits, i båda fallen rör det sig dock om andelen ärenden som har hanterats inom en arbetsvecka. Äldre jämförelsesiffror saknas.
För bouppteckningar finns en e-tjänst tillgänglig.
Källa: Riksarkivet.

Under 2024 gjordes knappt 108 000 skriftliga förfrågningar till Riksarkivet. Det är i nivå med antalet förfrågningar de senaste åren. Av dessa besvarades ca 54 procent inom en arbetsvecka, vilket är en liten förbättring jämfört med 2023 (se diagram 8.2). Förbättringen är en följd av att Riksarkivet har vidtagit åtgärder för att åstadkomma en snabbare handläggning. Den ändrade rutinen för släktutredningar som infördes 2023 har bidragit till denna förbättring genom att en betydligt större andel ärenden (37 procent 2024 jämfört med 17 procent 2023) har kunnat besvaras inom en vecka. Handläggningstiden för ärenden rörande fastighetsinskrivningshandlingar har fortsatt varit lång och majoriteten av ärendena tar mer än 14 dagar att handlägga. Det beror

främst på att handlingarna kräver sekretessprövning och att handläggningen av de fysiska handlingarna är begränsad till en verksamhetsort.

Diagram 8.3 Tillgång till arkivhandlingar

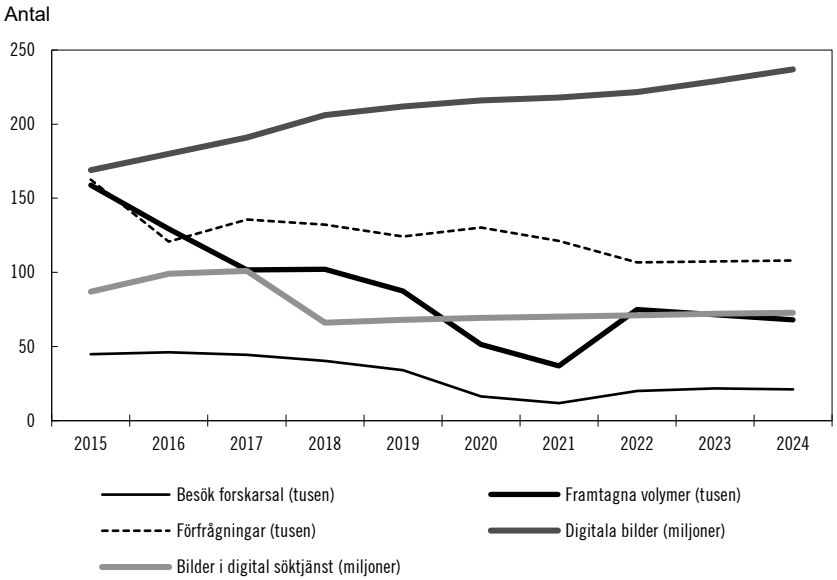

Anm.: Uppgifter om kön registreras inte vid besök eller förfrågningar. I samband med införandet av EU:s dataskyddsförordning 2018 fick ett stort antal bilder avlägsnas från den externt tillgängliga digitala söktjänsten.
Källa: Riksarkivet.

Tillgången till läsesalarna har varit densamma som 2023 med undantag för läsesalen i Stockholm som har varit stängd fyra månader under en renovering. Antalet besök i läsesalarna var jämförbart med 2023 men stängningen bidrog till färre framtagna volymer.

Riksarkivets söktjänst hade 3,8 miljoner besök under 2024. Genom söktjänsten fanns ca 72,7 miljoner bilder tillgängliga online vid årets slut. Ytterligare ca 56 miljoner digitala bilder fanns av integritetsskäl tillgängliga i läsesalarna, vid behov efter sekretessprövning. Antalet digitala bilder ökade med 9,6 miljoner under 2024 (se diagram 8.3). Det är framför allt bilder av fastighetshandlingar som har ökat (drygt 30 procent jämfört med 2023). Inom regeringsuppdraget att digitisera fastighetsinskrivningshandlingarna har handlingar från åren 2001–2008 varit prioriterade. Skanning av dessa har slutförts våren 2025.

Den nationella arkivdatabasen (NAD) är en viktig ingång för att hitta handlingar när det saknas kunskap om i vilket arkiv de finns. Vid utgången av 2024 var drygt 254 000 arkiv registrerade, en ökning med drygt 4 000 arkiv jämfört med samma tid 2023. Ytterligare sex dataset med öppna data, som kan nås via ett tekniskt gränssnitt och användas fritt, publicerades 2024.

Vetenskaplig utgivning med medeltiden i fokus

Fyra publikationer utkom under 2024 varav tre med fokus på medeltiden, bl.a. en arkivguide som ger en överblick över de medeltida arkivbestånden. Under 2024 har arbetet med AI-baserad innovation och utveckling varit inriktat på indexering av stora mängder arkivhandlingar och tillgängliggörande av handskrivna texter. Forskningsanslaget som disponeras av Riksarkivet har samfinansierat medverkan i tre nationella forskningsinfrastrukturer: SwedPop som samordnar befolkningsdatabaser, Språkbanken som tillgängliggör stora mängder text- och talmaterial för forskning och Huminfra som stödjer digital och experimentell forskning.

Statsbidrag till enskild arkivverksamhet

Riksarkivets bidragsgivning syftar till att främja utvecklingen av enskild arkivverksamhet. Nio centrala eller rikstäckande arkivinstitutioner har fått verksamhets- eller utvecklingsbidrag. Totalt fördelades under 2024 drygt 9,7 miljoner kronor från Riksarkivets ramanslag.

8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att måluppfyllelsen för rätten att ta del av allmänna handlingar och för behovet av information för rättskipningen och förvaltningen har varit god, både för handlingar som är sökbara via en digital tjänst och för handlingar som förvaras vid en arkivbildande myndighet. Regeringen bedömer också att denna måluppfyllelse har blivit bättre genom Riksarkivets arbete med att åtgärda sina delvis mycket långa handläggningstider för skriftliga förfrågningar, men att måluppfyllelsen kan bli ännu bättre. Trots att en läsesal har varit stängd under en period bedömer regeringen att måluppfyllelsen för att tillgodose forskningens behov i stor utsträckning har varit god.

8.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har lämnat en revisionsberättelse med reservation för Riksarkivet. Riksarkivet har inte kommenterat väsentliga avvikelser mellan avgiftsbudget och faktiskt utfall i årsredovisningen. Riksarkivet har därutöver under flera års tid byggt upp ett underskott om drygt 9,4 miljoner kronor i avgiftsområdet Digitaliseringstjänster. Det ackumulerade underskottet i avgiftsområdet avviker från det ekonomiska målet enligt 5 § avgiftsförordningen (1992:191) och Ekonomistyrningsverkets föreskrifter till bestämmelsen. Riksarkivet har 2024 höjt avgifterna för verksamheten vilket förväntas ge full effekt under 2025. Regeringen har följt upp Riksrevisionens reservationer i dialog med Riksarkivet och ser över eventuella behov av förändringar i styrningen av den avgiftsfinansierade verksamheten.

8.6 Budgetförslag

8.6.1 5:1 Riksarkivet

Tabell 8.1 Anslagsutveckling 5:1 Riksarkivet

Tusental kronor

2024	Utfall	487 221	Anslagssparande	-3 456
2025	Anslag	521 579[1]	Utgiftsprognos	523 804
2026	**Förslag**	**618 945**		
2027	Beräknat	592 821[2]		
2028	Beräknat	632 794[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 585 986 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 615 150 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksarkivets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till restaurering, arkivering och arkivförvaltning av kulturhistorisk, försvarsanknuten film samt för statsbidrag till enskilda arkiv.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 8.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 5:1 Riksarkivet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**509 579**	**509 579**	**509 579**
Pris- och löneomräkning[2]	8 366	14 407	23 222
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	101 000	68 835	99 993
varav BP26[3]	*101 000*	*89 000*	*119 000*
– Förlängning av digitisering av statliga arkivhandlingar	*20 000*	*40 000*	*50 000*
– Civilt försvar: beredskapsmyndighet	*6 000*	*8 000*	*10 000*
– Flytt av verksamheten till nya lokaler	*75 000*	*41 000*	*59 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**618 945**	**592 821**	**632 794**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 20 000 000 kronor för 2026 för fortsatt digitisering av statliga arkivhandlingar och AI-utveckling. För 2027 och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget ökas med 40 000 000 kronor respektive 50 000 000 kronor för samma ändamål. Vidare ökas anslaget med 6 000 000 kronor för 2026 för att Riksarkivet ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som beredskapsmyndighet. För 2027 och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget ökas med 8 000 000 kronor respektive 10 000 000 kronor för samma ändamål. Tillskottet finansieras genom en minskning av anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Slutligen ökas anslaget med 75 000 000 kronor för 2026 för att myndigheten bl.a. ska ha förutsättningar att hantera ökade lokalkostnader med anledning av flytt av verksamheten till nya lokaler. För 2027 och 2028 beräknas anslaget ökas med 41 000 000 kronor respektive 59 000 000 kronor för samma ändamål. Förslagen bedöms få personalkonsekvenser för Riksarkivet.

Regeringen föreslår att 618 945 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Riksarkivet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 592 821 000 kronor respektive 632 794 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 8.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Riksarkivet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	-9 867	1 500	25 000	24 000	1 000	-7 367
varav digitaliseringstjänster	*-9 428*	*1 000*	*10 000*	*9 000*	*1 000*	*-7 428*
varav övrig uppdragsverksamhet	*-439*	*500*	*15 000*	*15 000*	*0*	*61*
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Uppdragsverksamhet	-	-	60 000	-	-	-
varav mottagande, bevarande och vård av arkivhandlingar	*-*	*-*	*50 000*	*-*	*-*	*-*
varav mottagande, bevarande och vård av enskilda arkiv	*-*	*-*	*8 000*	*-*	*-*	*-*
varav tillhandahållande av publikationer, föreskrifter och allmänna råd	*-*	*-*	*200*	*-*	*-*	*-*
varav undersökningsuppdrag som går utöver serviceskyldigheten enligt förvaltningslagen (2017:900)	*-*	*-*	*1 800*	*-*	*-*	*-*
varav övrigt	*-*	*-*	*0*	*-*	*-*	*-*
Summa	**-9 867**	**1 500**	**85 000**	**24 000**	**1 000**	**-7 367**

Källa: Riksarkivet.

9 Kulturmiljö

9.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för det statliga kulturmiljöarbetet.

Målen för kulturmiljöarbetet kompletterar de nationella kulturpolitiska målen och de preciseringar avseende kulturmiljön som finns i flera av miljökvalitetsmålen samt generationsmålet för miljöarbetet (för mer information om de nationella miljömålen se utg.omr. 20).

9.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom kulturmiljö utgår från följande bedömningsgrunder:

- resultat av bidragsgivning för kulturmiljön
- tillämpning av lagstiftning för kulturmiljön
- insatser för ökad kunskap för kulturmiljöarbetet
- insatser för ökad delaktighet och tillgänglighet till kulturarvet
- samverkan och samarbete för ett brett kulturmiljöansvar.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är barns och ungas tillgång till kultur och tillgängligheten av störst relevans för kulturmiljöområdet.

9.3 Resultatredovisning

Resultat av bidragsgivning för kulturmiljön

Majoriteten av kulturmiljövårdsanslaget går till konkreta vårdinsatser

Den totala fördelningen av anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* uppgick 2024 till 306,8 miljoner kronor. Majoriteten av dessa medel, 286 miljoner kronor, gick till vårdåtgärder, kunskapsunderlag samt tillgängliggörande och information om värdefulla kulturmiljöer. Liksom tidigare år fördelade Riksantikvarieämbetet en mindre andel direkt till andra insatser, exempelvis vård av Visby ringmur, bidrag till världsarvssamordning samt hittelön och ersättning för fornfynd.

Majoriteten av de fördelade medlen gick till vårdinsatser, 210 miljoner kronor. Av dessa fördelades 187 miljoner kronor till objekt och miljöer som omfattas av skydd enligt miljöbalken, kulturmiljölagen (1988:950) eller plan- och bygglagen (2010:900), och ca 23 miljoner kronor till objekt och miljöer som saknar dessa skydd.

Tabell 9.1 Utbetalade medel från anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Miljoner kronor

Aktör och kategori	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Länsstyrelserna	**255,9**	**260,2**	**249,2**	**259,7**	**258**	**286**
varav						
– kunskapsunderlag	*36,1*	*33,5*	*28,1*	*30,8*	*34*	*39*
– vårdinsatser	*176,4*	*182,4*	*176,1*	*192*	*195,6*	*210*
– information och tillgängliggörande	*23*	*24,6*	*22,2*	*21*	*18*	*23*
– arkeologi	*10,3*	*3,9*	*6,1*	*2,5*	*5,6*	*4*
– ersättning enligt 2 kap. 14 § kulturmiljölagen (1988:950)	*6,6*	*7,2*	*9,5*	*5*	*4,7*	*10*
Riksantikvarieämbetet	**12,7**	**13,6**	**18,2**	**16,4**	**17**	**19**
varav bidrag till kulturmiljövård (ram)	4,7	4,6	9,2	7,4	8	10
inkl. Laponia förvaltning	*2*	*2*	*2*	*2*	*2*	*2*
varav bidrag till kulturarvsarbete (ram)	8	9	9	9	9	9
Summa bidrag till kulturmiljövård	**268,6**	**273,7**	**267,4**	**276,1**	**275**	**305**

Källa: Riksantikvarieämbetet.

Den kyrkoantikvariska ersättningen

Enligt rapporten Svenska kyrkans redovisning för 2024 angående de kyrkliga kulturvärdena och användningen av den kyrkoantikvariska ersättningen (Ku2025/00537) uppgick förbrukningen av den kyrkoantikvariska ersättningen till ca 436 miljoner kronor för 2024. Vid utgången av 2024 har ca 99 procent av utbetalade medel under perioden 2002–2024 förbrukats. Skillnader i förbrukning mellan enskilda år kan bl.a. förklaras av den nya fördelningsmodellen som infördes 2021 och där medel för ett visst s.k. ramår kan disponeras upp till tre år. Ansökningstrycket från församlingar och stift kan variera mellan enskilda år och har varit något lägre jämfört med året innan med ett belopp som under 2024 uppgick till ca 983 miljoner kronor. Detta förklaras framför allt av den nya fördelningsmodellen, som delvis innebär att stiften för en tid framåt vet hur stor del av den kyrkoantikvariska ersättningen de kommer bli tilldelade, något som i sin tur kan påverka församlingarnas sökbeteenden.

Tabell 9.2 Förbrukade medel kyrkoantikvarisk ersättning

Miljoner kronor, förbrukade per objektstyp

Objektstyp	2020	2021	2022	2023	2024
Kyrkobyggnad	399,7	409,4	393,7	465,3	399,8
Kyrkotomt	2,2	1,0	2,2	2,3	5,7
Kyrkliga inventarier	24,2	16,5	20,9	12,0	11,3
Begravningsplats	3,1	1,1	3,1	0,5	0,3
Övergripande planering eller flera objekt	5,3	2,6	7,7	11,7	19,2
Summa förbrukad kyrkoantikvarisk ersättning	**434,5**	**430,6**	**427,6**	**491,8**	**436,3**

Källa: Svenska kyrkan.

Tillämpning av lagstiftning för kulturmiljön

Beredskapsarbetet har intensifierats

Flera viktiga steg har tagits för att stärka beredskapen inom kulturarvsområdet. Det råd för skydd av kulturarv som regeringen gav flera myndigheter, bl.a. Riksantikvarieämbetet, i uppdrag att bilda (Ku2024/00322) lämnade i mars 2025 sin första delredovisning av uppdraget (Ku2025/00309). Rådet redovisar flera behov och drar samtidigt upp linjer för det kommande arbetet. Uppdraget ska slutredovisas i december 2026.

Regeringen gav även Riksantikvarieämbetet i uppdrag att vidta särskilda åtgärder för att stärka skyddet av kulturarv genom beredskapsplanering avseende evakueringsmagasin och säkra transporter. Uppdraget ska redovisas senast den 22 februari 2026.

Länsstyrelserna är en viktig aktör inom beredskapsarbetet inom kulturarvsområdet. Detta främst genom ansvaret enligt förordningen (1993:243) om undanförsel och förstöring. Flera länsstyrelser har 2024 intensifierat arbetet med utmärkning enligt 1954 års Haagkonvention för skydd av kultur i händelse av väpnade konflikter.

Ökningen av antalet skyddade byggnader och miljöer har stabiliserats

Likt året innan ökade under 2024 antalet registrerade fornlämningar i Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister med ca 3 000, vilket ger ett totalt antal om 315 000. Övriga kulturhistoriska lämningar registrerade i samma register, inklusive möjliga fornlämningar, uppgår till 373 000. Antalet statliga byggnadsminnen uppgår till 278 och antalet enskilda byggnadsminnen uppgår till 2 287 – tio fler än 2023.

Det finns totalt 1 471 riksintressen för kulturmiljövården i Sverige. Riksantikvarieämbetet har under 2024 fattat 46 omprövningsbeslut rörande riksintressen för kulturmiljövården. Detta innebär att beskrivningar och geografiska avgränsningar har reviderats. Antalet kulturreservat i landet uppgår till 49.

Insatser för ökad kunskap för kulturmiljöarbetet

Kunskapsunderlagen är viktiga i kulturmiljöarbetet

En viktig förutsättning för att kunna hantera kulturmiljön i samhällsplaneringen är de kunskapsunderlag som tas fram av exempelvis Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna själva eller av kommuner med stöd av kulturmiljöbidraget. Under 2024 har Riksantikvarieämbetet, tillsammans med länsstyrelserna och Naturvårdsverket, arbetat för att utveckla ärendehanteringen samt ta fram kunskapsunderlag för bedömning av kulturmiljön i dessa sammanhang.

Länsstyrelserna fördelade under 2024 knappt 40 miljoner kronor från anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* för att ta fram regionala och kommunala kunskapsunderlag, bl.a. för kommunala kulturmiljöprogram och för arbete med förvaltningen av värdefulla byggnader och kulturmiljöer.

Riksantikvarieämbetets databas Kulturmiljöregistret är en infrastruktur för att möjliggöra att hänsyn ska kunna tas till kulturmiljövärden i olika samhällsprocesser. Under 2024 gjordes ca 14 000 uppdateringar av registret och totalt finns information om ca 680 000 lämningar.

Riksantikvarieämbetet har fördelat 18,3 miljoner kronor i bidrag från anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* till 17 projekt. Totalt inkom 53 externa ansökningar. 2024 utgjorde det andra året i en treårig programperiod där utlysningarna fokuserar på de tre områdena kulturarv, krishantering och klimatomställning, kulturhistoriska värden i bebyggd miljö samt museernas digitala omställning. Av de 17 beviljade projekten leddes sju av kvinnor och tio av män.

Arkeologi och arkeologisk uppdragsverksamhet

Uppdragsarkeologi är ett samlingsbegrepp för de arkeologiska utredningar och undersökningar som länsstyrelsen beslutar ska genomföras i samband med exploatering av ett mark- eller vattenområde. Under 2024 har Riksantikvarieämbetets stöd till länsstyrelserna i det uppdragsarkeologiska arbetet uppdaterats med två förtydliganden i vägledningen för uppdragsarkeologi. Riksantikvarieämbetet har även anordnat

utbildningstillfällen och riktat särskild information till aktörer som arbetar med uppdragsarkeologi.

Insatser för ökad delaktighet och tillgänglighet till kulturarvet

Information om och digital tillgänglighet till kulturarvet har ökat

K-samsök är en digital infrastruktur för att tillgängliggöra kulturarvet genom att kulturarvsdata, t.ex. digitiserade museiföremål, bildsamlingar och arkivhandlingar, från olika organisationer – vid utgången av 2024 drygt 90 stycken, länkas samman. Antalet objekt som tillgängliggörs via K-samsök uppgick vid utgången av 2024 till 11,2 miljoner, vilket är 100 000 färre än vid samma tidpunkt året innan. Denna minskning härleder Riksantikvarieämbetet till att det fanns ett större antal dubbletter från myndighetens eget arkiv som nu har tagits bort. Riksantikvarieämbetets söktjänst Fornsök innehåller information om alla kända registrerade fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar i Sverige.

Drygt 11 miljoner kronor har fördelats till 26 institutioner inom musei- och arkivsektorn inom ramen för verksamheten kulturarvs-it från anslaget 7:1 *Riksantikvarieämbetet*. Bidraget går till lönekostnader för arbetsledare som ansvarar för anställda med funktionsnedsättning som har lönebidrag för arbete med bl.a. digitalisering av samlingar via olika databaser som ökar tillgängligheten till kulturarvet. Totalt har 31 arbetsledare och 144 personer varit anställda under 2024, vilket är en ökning med 15 personer i jämförelse med 2023. Resultatet av det arbete som bidraget möjliggjort är att 705 000 digitala poster hanterats under 2024, i jämförelse med 370 000 under 2023.

Det statliga stödet stöttar en mångfald av kulturarvsverksamheter

Under 2024 har Riksantikvarieämbetet fördelat 9 miljoner kronor till hembygdsmuseer och andra ideella kulturarvsverksamheter samt 8 miljoner kronor till arbetslivsmuseer. Totalt beviljades 127 ansökningar inom de två anslagen 7:2 *Bidrag till kulturarvsarbete* ap. 2 och 7:4 *Bidrag till arbetslivsmuseer* med utgångspunkt i att delaktigheten i kulturarvsarbetet och allmänhetens tillgång till kulturarvet ska öka. Projekten som beviljats bidrag syftar till att bevara en mångfald av kulturmiljöer över hela landet samtidigt som civilsamhällets roll i kulturmiljöarbetet stärks. Riksantikvarieämbetet fördelade även 4,65 miljoner kronor i stöd till 24 organisationer på kulturmiljöområdet.

Samverkan och samarbete för ett brett kulturmiljöansvar

Kulturmiljöarbetet är, och blir alltmer, involverat i andra verksamhetsområden och processer. Detta kräver både ett integrerat arbetssätt – där kulturmiljöperspektivet behöver komma in tidigt i exempelvis exploateringsprocesser – och tvärsektoriell samverkan. Ansvaret för kulturmiljövården är fördelat på offentliga aktörer på olika nivåer, vilket ytterligare bidrar till behovet av samverkan. Riksantikvarieämbetet och länsstyrelsernas Kulturmiljöforum har under 2024 fortsatt den överenskomna samverkan med fokus på utvärdering och utveckling av samverkansformer inför ny avtalsperiod 2025–2028. Boverkets senaste siffror från 2021 visar att 32 procent av kommunerna har uppdaterade kulturmiljöplaner. Riksantikvarieämbetet har under 2024 deltagit vid 13 kommundialoger som rör samhällsplanering och kulturmiljö, en ny process för hur riksintressen för kulturmiljövården ska aktualitetsprövas. Detta är 10 fler än 2023. I dessa dialoger har 102 kommuner deltagit, 81 fler än 2023.

9.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att statens insatser inom kulturmiljöområdet har bidragit till att en mångfald av kulturmiljöer bevaras, används och utvecklas. Genom bidragsgivning, kunskapshöjande insatser och regeltillämpning har arbetet främjat ett inkluderande samhälle där kulturmiljön ses som en resurs. Kulturmiljöbidraget fördelas genom länsstyrelserna på ett sätt som gör att det får genomslag i hela landet, vilket också innebär att bidraget används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Den omfattande samverkan mellan offentliga aktörer har bidragit till att kulturmiljön kan tas till vara i samhällsutvecklingen. Andelen kommuner som uppger att de har aktuella kulturmiljöprogram bedöms fortfarande vara låg. Regeringen ser därför positivt på att Riksantikvarieämbetet intensifierat arbetet med kommundialoger som rör samhällsplanering och kulturmiljö.

Tillgängligheten till kulturarvet och till information om kulturmiljön bedöms vara god, inte minst genom den mångfald av digitala tjänster som bl.a. Riksantikvarieämbetet tillhandahåller. Kulturmiljöbidraget och den kyrkoantikvariska ersättningen har bidragit till att den fysiska tillgången till ett brett utbud av kulturhistorisk viktiga byggnader och miljöer har kunnat upprätthållas och förbättrats.

De satsningar som gjorts på beredskapsområdet bedöms ha fått önskad effekt, även om mycket arbete återstår innan kulturarvssektorn kan sägas ha en tillfredsställande beredskapsförmåga.

9.5 Budgetförslag

9.5.1 6:1 Riksantikvarieämbetet

Tabell 9.3 Anslagsutveckling 6:1 Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

2024	Utfall	285 665	Anslagssparande	8 210
2025	Anslag	327 784[1]	Utgiftsprognos	334 284
2026	**Förslag**	**341 359**		
2027	Beräknat	363 411[2]		
2028	Beräknat	331 626[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 358 141 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 320 998 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksantikvarieämbetets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom kulturmiljöområdet, till utgifter för statsbidrag till löner för arbetsledare inom ramen för verksamheten kulturarvs-it samt för det svenska bidraget till Europeana. Anslaget får användas för utgifter och statsbidrag för centrala museers beredskapsplanering avseende säkra magasin och transporter för kulturarvet samt för utgifter för statsbidrag till icke-statliga museer avseende digital samlingsförvaltning.

Tabell 9.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:1 Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**325 784**	**325 784**	**325 784**
Pris- och löneomräkning[2]	4 575	9 436	15 513
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	11 000	28 191	-9 671
varav BP26[3]	*4 000*	*8 000*	*10 000*
– Civilt försvar: beredskapsmyndighet	*6 000*	*8 000*	*10 000*
– Förstärkning av bidrag till stiftelsemuseerna	*-2 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**341 359**	**363 411**	**331 626**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 6 000 000 kronor för 2026 för att Riksantikvarieämbetet ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som beredskapsmyndighet. För 2027 och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget ökas med 8 000 000 kronor respektive 10 000 000 kronor för samma ändamål. Tillskottet finansieras genom en minskning av anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Anslaget beräknas minskas med 2 000 000 kronor för 2026 till följd av omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 7 000 000 för 2026 för beredskapsplanering avseende evakueringsmagasin och säkra transporter för kulturföremål. För 2027 beräknas anslaget ökas med 20 000 000 kronor för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 341 359 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Riksantikvarieämbetet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 363 411 000 kronor respektive 331 626 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 9.5 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter år 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat år 2026	Ack. Resultat 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Butiksförsäljning besöksmål	-4	-28	868	-836	32	0
Museitjänster, SMT	-10 120	-2 312	42 068	-42 041	27	-12 405
Offentligrättslig verksamhet						
varav						
Statliga utställningsgarantier	*309*	*-122*	*800*	*-987*	*-187*	*0*

Källa: Budgetunderlag 2026–2028 Riksantikvarieämbetet.

Regeringen följer myndighetens arbete för att minska det ackumulerade underskottet i verksamheten Svensk Museitjänst.

9.5.2 6:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tabell 9.6 Anslagsutveckling 6:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

2024	Utfall	304 138	Anslagssparande	-1 838
2025	Anslag	299 782[1]	Utgiftsprognos	302 176
2026	**Förslag**	**299 782**		
2027	Beräknat	269 782		
2028	Beräknat	269 782		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kulturmiljövård. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till hembygdsmuseer och ideella kulturarvsverksamheter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 9.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**299 782**	**299 782**	**299 782**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-30 000	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**299 782**	**269 782**	**269 782**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2027 för att tidsbegränsade medel upphör.

Regeringen föreslår att 299 782 000 kronor anvisas under anslaget 6:2 *Bidrag till kulturmiljövård* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 269 782 000 kronor respektive 269 782 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 6:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Projekt inom kulturmiljövårdsområdet sträcker sig ofta över flera kalenderår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 6:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 9.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 6:2 Bidrag till kulturmiljövård, Utgiftsområde

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	71 244	72 689	80 689			
Nya ekonomiska åtaganden	66 389	69 000	79 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-64 944	-61 000	-69 689	-69 500	-10 500	-10 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	72 689	80 689	90 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**90 000**	**90 000**	**90 000**			

9.5.3 6:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tabell 9.9 Anslagsutveckling 6:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tusental kronor

2024	Utfall	460 000	Anslagssparande	
2025	Anslag	490 000[1]	Utgiftsprognos	490 000
2026	**Förslag**	**490 000**		
2027	Beräknat	490 000		
2028	Beräknat	490 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för kyrkoantikvarisk ersättning enligt kulturmiljölagen (1988:950) i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Den kyrkoantikvariska ersättningen får användas till kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser och ska fördelas av Svenska kyrkan efter samråd med myndigheter inom kulturmiljöområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 9.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**490 000**	**490 000**	**490 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**490 000**	**490 000**	**490 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 490 000 000 kronor anvisas under anslaget 6:3 *Kyrkoantikvarisk ersättning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 490 000 000 kronor respektive 490 000 000 kronor.

9.5.4 6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tabell 9.11 Anslagsutveckling 6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tusental kronor

2024	Utfall	7 986	Anslagssparande	14
2025	Anslag	8 000[1]	Utgiftsprognos	7 944
2026	**Förslag**	**8 000**		
2027	Beräknat	8 000		
2028	Beräknat	8 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till arbetslivsmuseer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 9.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 6:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 000**	**8 000**	**8 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**8 000**	**8 000**	**8 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 000 000 kronor anvisas under anslaget 6:4 *Bidrag till arbetslivsmuseer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 8 000 000 kronor respektive 8 000 000 kronor.

10 Museer, arkitektur, bild och form

10.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken.

10.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom museer utgår från följande bedömningsgrunder:

- besöksutveckling
- tillgänglighetsarbete i publik verksamhet
- samlingarnas tillstånd och insatser för bevarande
- insatser som främjar ny kunskap och förmedling av forskning
- internationellt utbyte och samverkan.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen. Konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten redovisas genom bl.a. den forskning och kunskaps-uppbyggnad som bedrivs.

Resultatredovisningen för arkitektur, bild och form utgår från följande bedömningsgrunder:

- fördelning av statliga medel till bild- och formområdet samt slöjd
- insatser för att främja kunskap, kvalitet, förebildlighet och samverkan avseende arkitektur, form och design
- insatser för att främja utvecklingen av omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer.

För arkitektur tillämpas de gemensamma bedömningsgrunderna barns och ungas tillgång till kultur samt tillgänglighet. För bild och form tillämpas de gemensamma bedömningsgrunderna barns och ungas tillgång till kultur, konstnärlig förnyelse och utveckling samt tillgänglighet (se avsnitt 3.5).

10.3 Resultatredovisning

Besöksutveckling

Antalet registrerade besök till de centrala museerna, Forum för levande historia och Riksantikvarieämbetets besöksmål uppgick till ca 8,2 miljoner under 2024, en ökning med ca 9 procent jämfört med 2023. Antalet besök under 2024 var ca 2 procent lägre än det genomsnittliga besöksantalet de tre år som föregick pandemin (2017–2019). Antalet skolbesök under 2024 ökade med ca 5,8 procent i jämförelse med 2023.

Tabell 10.1 Besöksutveckling 2014–2024, avrundat till närmaste tusental

Antal fysiska besök till de centrala museerna, Forum för levande historia och Riksantikvarieämbetets besöksmål[1]

Tusental	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt[2]	7 432	6 905	8 912	8 904	8 028	9 346	3 385	4 153	7 823	7 537	8 228

[1] Beräkningarna av totalt antal fysiska besök utgörs av antalet anläggningsbesök och om anläggningsbesök inte rapporterats används verksamhetsbesök.

[2] Justerade siffror t.o.m. 2023 jämfört med uppgifter i budgetpropositionen för 2025.

Källa: Myndigheten för kulturanalys

Diagram 10.1 Diagram över avgiftsintäkter till 7:1 Centrala museer: Myndigheter och 7:2 Centrala museer: Stiftelser

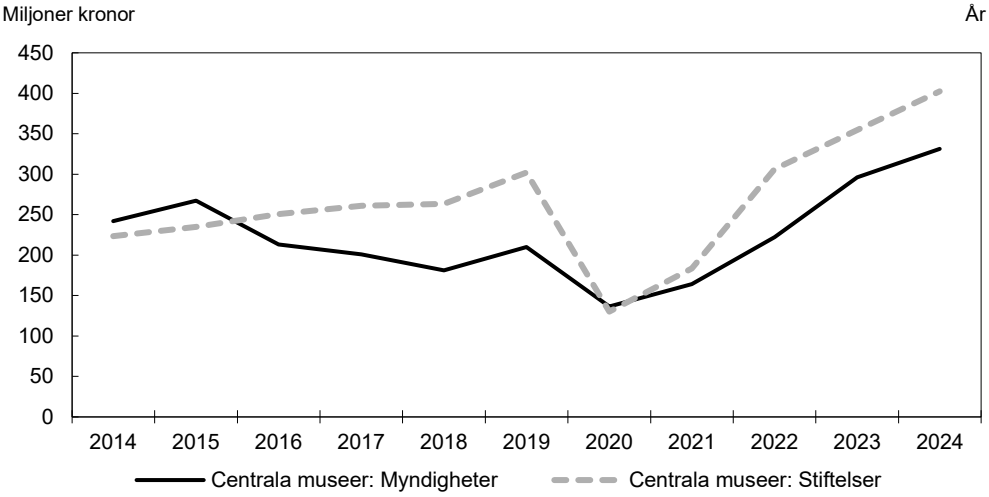

Anm.: I avgiftsintäkterna ingår bl.a. entré- och visningsavgifter samt intäkter av försäljning, ev. sponsring och lokaluthyrning m.m. Avgifter för Arkeologisk uppdragsverksamhet, Cosmonovas verksamhet och Vasamuseets verksamhet redovisas separat i detta avsnitt, se tabell 10.7. Justerade siffror t.o.m. 2023 jämfört med uppgifter i budgetpropositionen för 2025 för centrala museer som är stiftelser

Källa: Museernas årsredovisningar.

Ett brett tillgänglighetsarbete sker i den publika verksamheten

Museimyndigheterna slutredovisade i februari 2025 regeringens uppdrag om att redogöra för utvecklingen av arbetet med att utvidga sina målgrupper och nå nya besökare. Redovisningarna visar att museerna arbetar strategiskt och med en bredd av aktiviteter för att tillgänggöra samlingarna såväl fysiskt som digitalt för olika målgrupper, bl.a. barn och unga, unga vuxna, personer med funktionsnedsättning, minoriteter, nyanlända och ovana museibesökare. Motsvarande målgruppsarbete pågår även vid de centrala museer som är stiftelser.

För att nå barn och unga har museimyndigheterna under 2024 prioriterat utställningar och utökat programaktiviteter som riktar sig till målgruppen, som t.ex. skolprogram och skolbesök, lovaktiviteter och familjeprogram. Skolorna kan i många fall ta del av verksamheter såväl fysiskt som digitalt. Flera museer har arbetat för att fortbilda lärare och blivande lärare i samarbete med skolor respektive högskolor och universitet. Flera museer har även erbjudit barn och unga aktiviteter med möjlighet till eget skapande.

Under 2024 har ett flertal insatser genomförts som förbättrat tillgängligheten vid museerna för bl.a. personer med funktionsnedsättningar. Tillgänglighetsarbetet har bl.a. handlat om att med tekniska hjälpmedel – t.ex. audioguider med lättläst svenska, textning och syntolkning – förbättra hörbarhet, synbarhet, kännbarhet, nåbarhet och förståelighet i museernas utställningsverksamhet. Många insatser har även gjorts för att förbättra det digitala utbudet och funktionaliteten på museernas webbplatser. Renoveringar och ombyggnader vid flera centrala museers byggnader 2023–2024 har gett möjlighet till vissa förbättringar av den fysiska tillgängligheten i utställningssalar

och entréhallar. Samtidigt pekar Statens kulturråd på utmaningar när det gäller en jämlik tillgång till konst och kultur (se avsnitt 4.3).

En ökad digital tillgänglighet och digital förmedling har bidragit till att utvidga målgrupper och nå nya besökare och flera museer har fortsatt att öka sin närvaro i sociala medier och på digitala plattformar, samt genom podcaster och livesändningar från olika event. I målgruppsarbetet har flera museer därutöver arbetat strategiskt med t.ex. kostnadsfria evenemang under vissa tider och dagar.

För att nå ökad spridning har många museer, utöver utställningar i den egna byggnaden och digitalt, lånat ut delar av sina samlingar till andra institutioner och museer. Det har även genomförts vandringsutställningar som visats på flera platser runt om i landet respektive tillfälliga s.k. pop-up-föreställningar. Sådana insatser sker ofta i breda samarbeten mellan museerna och andra institutioner.

Flera museimyndigheter har till följd av renoveringar haft stängt under stora delar av 2023 och 2024. Trots stängningarna har berörda museer, utöver digital verksamhet, kunnat uppnå ett högt besöksantal. Det har skett genom utställningar i delar av byggnader som inte omfattats av stängning respektive aktiviteter utanför museerna, t.ex. pop-up-museum.

En aktiv samlingsförvaltning och insatser för bevarande pågår

De centrala museerna har 2024 genomfört insatser för att förvalta sina samlingar, vilka ökar i omfattning. Ett flertal insatser har vidtagits dels för att registrera, ordna och vårda samlingarna, dels för att upprätthålla ändamålsenliga magasin. Insatser för kontroll av samlingarnas tillstånd har bl.a. skett i samband med nyförvärv, utlån och utställningar respektive klimatkontroller och luftmätningar.

Digitiseringen (digital avbildning av fysiska föremål) och digitaliseringen (övergång till digitala processer) av såväl samlingsförvaltningen som förmedlingsverksamheten har betydelse både för att göra samlingar tillgängliga för allmänhet och forskare och i ett bevarande- och beredskapsperspektiv.

Museernas redovisningar visar att förstärkningen om 15 miljoner kronor årligen för 2024–2026 för att säkra kulturarvet genom digitisering bidrar både kvantitativt genom en ökning av antalet registrerade föremål som är tillgängliga i databaser och kvalitativt genom förbättring av samlingsdata som forskare och allmänhet kan ta del av, och där flera museer bl.a. skaffat nya eller uppdaterade system för samlingsförvaltning. Möjligheten att hinna digitisera samlingarna påverkas bl.a. av samlingarnas tillväxtvolym.

Även det försämrade säkerhetsläget ställer höga krav på samlingsförvaltningen och sätter fokus på planering inför fredstida krissituationer eller höjd beredskap och ytterst krig, med koppling till frågor om restvärdesplanering och planering av undanförsel.

Riksantikvarieämbetet har i rapporten En långsiktig samlingsförvaltning för museisektorn (Ku2024/01217), som lämnades till regeringen i december 2024, redovisat uppdraget att analysera förutsättningarna för museisektorns föremålsförvaring och lämna förslag till en långsiktig lösning för förvaring av museisamlingar som beaktar beredskapsarbetets krav på säkerhet. I rapporten lyfts bl.a. frågor som rör magasin, digital infrastruktur och en ökad samordning inom samlingsförvaltningen.

Främjande av ny kunskap och förmedling av forskning har fortsatt

Kunskapsuppbyggnad sker fortlöpande i museernas verksamhet och genom deltagande i olika forsknings- och utvecklingsprojekt i samverkan med bl.a. högskolor, universitet och andra museer både i Sverige och internationellt.

Under 2024 har nya forskningsresultat uppnåtts genom bl.a. arkeologiska utgrävningar, nationella och internationella forsknings- och insamlingsresor respektive forskning med inriktning på konstvetenskap och inom andra områden.

Forskningen har möjliggjorts genom finansiering via dels statsanslag i form av myndigheternas egna förvaltningsanslag, dels andra anslag på statsbudgeten, t.ex. anslag 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* (se avsnitt 4.5), dels externa bidrag från bl.a. stiftelser, fonder och forskningsråd, både nationellt och internationellt. Den externa finansieringen varierar i omfattning och kan för museer med omfattande inriktning på forskning vara betydande, vilket bl.a. 2024 års belopp om 63,8 miljoner kronor till Naturhistoriska riksmuseet visar.

En grundläggande del i uppdraget att verka för ökad kunskap inom museernas olika verksamhetsområden är spridning av den kunskap som genereras i forskningsprojekt, t.ex. i vetenskapliga publikationer och vid konferenser i Sverige och andra länder.

Det sker ett omfattande internationellt utbyte och samverkan

De centrala museerna bedriver ett fortsatt och omfattande internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete inom sina respektive verksamhetsområden.

Samverkan och utbyte ligger inom ramen för uppgiften att verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, t.ex. universitet och högskolor, och uppgiften att förmedla kunskap inom respektive verksamhetsområde. Detta sker även fortlöpande i den publika verksamheten, t.ex. vid internationella utställningar eller i form av utlån av föremål mellan svenska museer och museer i andra länder.

Museerna är representerade och har förtroendeuppdrag i olika internationella organisationer inom sina respektive verksamhetsområden och flera deltar även i International Council of Museums (ICOM), en organisation som sedan 1946 verkar för internationellt samarbete inom museiområdet.

Flera museer som t.ex. museer vid Statens maritima och transporthistoriska museer och Statens försvarshistoriska museer har under 2024 samarbetat med olika museer i andra länder, däribland Ukraina.

Statens bidragsgivning har bidragit till utveckling av området och möjliggör tillämpningen av MU-avtalet

Tabell 10.2 Beviljade bidrag inom bildkonst, form och konsthantverk

Tusental kronor

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bildkonst, form och konsthantverk - projektbidrag	10 184	9 825	9 470	11 801	16 792	9 700	9 300
Bildkonst, form och konsthantverk – verksamhetsbidrag[1]	14 475	14 800	17 073	3 693	46 594	22 585	2 085
Konstnärliga produktionsplatser	1 000	1 000	1 300	1 809	2 500	1 890	1 842
Organisationer inom bild- och formområdet	13 645	13 745	13 745	14 500	18 000	15 500	13 462
Totalt	**39 304**	**39 370**	**41 588**	**31 803**	**83 886**	**49 675**	**26 689**

[1] Inkluderar den tidigare bidragstypen konsthantverkskooperativ samt utställningsarrangörer.

Källa: Statens kulturråd.

Statens kulturråd fördelar fyra områdesspecifika bidrag till bildkonst, form och konsthantverk. Under 2024 har myndigheten bl.a. prioriterat projekt, utställningsaktörer och produktionsplatser som bedöms ha bidragit till konstnärlig utveckling av området eller

som verkar i delar av landet där infrastrukturen för området är svag. En majoritet av projekten som beviljats medel involverar barn och unga.

Avtalet om upphovspersoners rätt till medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) är ett av regeringen godkänt avtal mellan staten och ett flertal organisationer som företräder upphovspersoner. Avtalet reglerar skyldigheten för statliga arrangörer att förhandla om och betala ersättning till upphovspersoner för visning eller framförande av verk vid utställning. Avtalet avser även att etablera en god branschpraxis om villkor och ersättningar till upphovspersoner också för andra arrangörer än statliga. Sedan den 1 januari 2024 gäller ett nytt avtal som bl.a. innehåller uppräknade tariffer av utställningsersättning, vilket avtalsenligt ska ske var tredje år. En del av Statens kulturråds beviljade projekt- och verksamhetsbidrag reserveras som ersättning till utställande konstnärer enligt MU-avtalet. Myndigheten redovisar att tillämpningen av avtalet ökar men att många små utställningsarrangörer har en skör ekonomi och därför svårt att betala en ersättning till utställande konstnärer som matchar de höjda tarifferna enligt avtalet.

Nämnden för hemslöjdsfrågors bidragsgivning till slöjd har omfattat 3 miljoner kronor i organisationsbidrag till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund, 1,5 miljoner kronor i verksamhetsbidrag till Sameslöjdstiftelsen Sámi Duodji och 3,5 miljoner kronor till utlysning av projektbidrag. Av 368 projektansökningar beviljades 56 projektstöd vilket ger en beviljandegrad på 14 procent.

Arbete för att främja kunskap och intresse för offentlig konst, arkitektur, form och design har fortsatt

Under det gångna året har ett antal myndigheter och institutioner med statligt stöd verkat för att främja intresset för och kunskap om arkitektur, form, design och offentlig konst. Det har skett bl.a. genom praktiknära forskning, utställningar, skolprogram och konstprojekt.

Inom ramen för myndighetssamverkan i politiken för gestaltad livsmiljö, har Statens centrum för arkitektur och design (ArkDes), Statens konstråd, Boverket och Riksantikvarieämbetet samt andra relevanta aktörer i landet samverkat i olika projekt. Ett exempel är årets nationella konferens om gestaltad livsmiljö på ArkDes. På konferensen delades priset Årets strålkastare ut, ett pris som lyfter fram aktörer som genom sitt arbete exemplifierar målen i Sveriges nationella politik för arkitektur, form och design samt bidrar till att sprida kunskap, goda idéer, initiativ och engagemang kring frågorna.

Kulturella och kreativa företag och omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer har stor betydelse för platsers utveckling

I regeringens skrivelse Ny strategi för levande och trygga städer (skr. 2024/25:96) presenteras ett nytt nationellt mål för stadsutveckling och tretton fokusområden för stadsutvecklingspolitiken, däribland arkitektur och gestaltning. I skrivelsen lyfter regeringen fram vikten av väl gestaltade livsmiljöer där kulturella och kreativa företags möjligheter tas tillvara och förvaltas, och att arkitektur, kultur och kreativitet samt handel utgör viktiga delar i skapandet av en levande stad. I anslutning till att den nya strategin beslutades ändrades namnet Rådet för hållbara städer till Rådet för levande och trygga städer samtidigt som rådets uppdrag och sammansättning reviderades för att bättre avspegla ambitionerna i den nya strategin.

Att kulturella och kreativa företag spelar en viktig roll i främjandet av dynamiska och attraktiva livsmiljöer framgår av regeringens nationella strategi för företag i kulturella och kreativa branscher, som lämnades till riksdagen i april 2024 (skr. 2023/24:111).

Strategin innefattar en övergripande vision och sex strategiska mål, varav attraktiva hållbara livsmiljöer och ett diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet är ett (se avsnitt 4.3). Vikten av att det finns lokaler för kulturell verksamhet för att en stad och plats ska upplevas som attraktiv framgår även av det regeringsuppdrag som Statens kulturråd redovisade i september 2024 genom rapporten Tillgången till musikscener (Ku2024/00946).

10.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det tillgänglighetsarbete som sker i museernas publika verksamhet med bl.a. fokus på att utvidga målgrupper och nå nya besökare visar på en positiv utveckling och därmed bidrar till uppfyllelsen av de kulturpolitiska målen om att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet respektive att främja ett levande kulturarv som bevaras används och utvecklas. Samtidigt behövs ett fortsatt arbete för att bl.a. nå ovana museibesökare och personer med funktionsnedsättning. Vidtagna insatser inom ramen för museernas målgruppsarbete bidrar även till det övergripande målet om att särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

Vidare bedömer regeringen att de löpande insatser som sker inom ramen för museernas samlingsförvaltning – samtidigt som det finns utmaningar bl.a. till följd av att samlingarna växer – bidrar till uppfyllelsen av det riksdagsbundna målet om att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.

Regeringen konstaterar att pågående digitisering och digitalisering bidrar till ökad tillgänglighet vad avser antalet digitiserade föremål och andelen av samlingarna som är digitalt tillgänglig respektive har betydelse i ett bevarande- och beredskapsperspektiv. Positivt är att de extra medlen för 2024–2026 har stor betydelse för uppfyllelsen av målet om att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas.

Till uppfyllelsen av målet om att främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas bidrar även museernas breda och omfattande arbete med att främja ny kunskap och förmedling av forskningsresultat. Museernas internationella utbyte och samverkan bedöms bidra till uppfyllelsen av målet om att främja sådan verksamhet.

Regeringens bedömning är att de redovisade insatserna inom arkitektur, bild och form har bidragit till uppfyllelsen av bl.a. de riksdagsbundna målen om att kunskap om arkitektur, form och design utvecklas och sprids respektive att miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla. Det finns samtidigt möjlighet att ytterligare utveckla arbetet med gestaltad livsmiljö, där de kulturella och kreativa branscherna har en särskild potential att bidra till attraktiva och hållbara livsmiljöer samt ett diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv.

Vad gäller bildkonst, form och hantverksområdet ser regeringen det som positivt att tillämpningen av medverkans- och utställningsersättningen ökar.

10.5 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i revisionsberättelsen för Statens historiska museer för 2024 lämnat ett uttalande med reservation. Grunden för uttalandet med reservation är att Statens historiska museer under 2024 bedrivit serveringsverksamhet vid Brukscaféet på Tumba bruksmuseum. Myndigheten har inte befogenhet att bedriva serveringsverksamhet enligt instruktionen, regleringsbrev eller annat regeringsbeslut. Myndigheten bedriver inte längre verksamheten som var föremål för reservation. Regeringen har följt upp frågan i dialog med myndigheten.

Riksrevisionen har i revisionsberättelsen för Naturhistoriska riksmuseet för 2024 lämnat ett uttalande med reservation. Naturhistoriska riksmuseet har under flera års tid har ackumulerat ett överskott i avgiftsområdet Undersökningar, utredningar och andra tjänster. Det ackumulerade överskottet uppgår till 5 654 000 kronor per den 31 december 2024. Det avviker från det ekonomiska målet enligt 5 § avgiftsförordningen (1992:191). Avgifter ska beräknas så att intäkterna täcker verksamhetens kostnader på ett eller några års sikt. Naturhistoriska riksmuseet har även fram till och med början av september 2024 haft ett avtal om drift av restaurangverksamhet. Avtalet har inneburit att myndigheten har haft en stor del av det ekonomiska ansvaret. Myndigheten har inte befogenhet att bedriva restaurangverksamhet, varken enligt instruktion, regleringsbrev eller annat regeringsbeslut. Myndigheten bedriver inte längre verksamheten som var föremål för reservation. Naturhistoriska riksmuseet har den 3 april 2025 lämnat en redovisning av åtgärder med anledning av Riksrevisionens revisionsberättelse. Regeringen har följt upp de båda frågorna i dialog med myndigheten och ser över eventuella behov av förändringar i styrningen av den avgiftsfinansierade verksamheten.

Riksrevisionen har i revisionsberättelsen för Moderna museet för 2024 lämnat ett uttalande med reservation. Grunden för uttalandet med reservation är att Moderna museet under flera års tid har ackumulerat ett underskott i avgiftsområdet Försäljning av varor. Det ackumulerade underskottet uppgår till 4 142 000 kronor per den 31 december 2024. Det avviker från det ekonomiska målet enligt 5 § avgiftsförordningen (1992:191). Avgifter ska beräknas så att intäkterna täcker verksamhetens kostnader på ett eller några års sikt. Regeringen har följt upp frågan i dialog med myndigheten och ser över eventuella behov av förändringar i styrningen av den avgiftsfinansierade verksamheten.

10.6 Budgetförslag

10.6.1 7:1 Centrala museer: Myndigheter

Tabell 10.3 Anslagsutveckling 7:1 Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor

2024	Utfall	1 486 465	Anslagssparande	-7 886
2025	Anslag	1 572 261[1]	Utgiftsprognos	1 553 222
2026	**Förslag**	**1 612 476**		
2027	Beräknat	1 614 454[2]		
2028	Beräknat	1 625 772[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 1 596 056 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 1 580 474 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för följande centrala museer som är myndigheter: Statens historiska museer, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Statens museer för maritim-, transport- och försvarshistoria och Moderna museet. Anslaget får vidare användas av nämnda myndigheter för utgifter för statsbidrag till ändamål inom museiområdet. Anslaget får även användas för utgifter för avveckling av Statens centrum för arkitektur och design, Statens konstråd och Statens försvarshistoriska museer.

Tabell 10.4 Sammanställning över medelstilldelning till centrala museer som är myndigheter

Tusental kronor

Myndighet	2025[1]	2026[2]
Statens historiska museer	231 575	235 515
Nationalmuseum	269 219	273 924
Naturhistoriska riksmuseet	228 702	232 519
Statens museer för världskultur	220 131	223 855
Statens museer för maritim-, transport- och försvarshistoria[3]	196 008	376 137
Statens centrum för arkitektur och design[4]	73 038	--
Statens försvarshistoriska museer[5]	168 590	--
Moderna museet	182 684	270 526
Summa	**1 572 261**	**1 612 476**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Fördelningen av medel är preliminär.

[3] T.o.m. den 31 december 2025 är myndighetens namn Statens maritima och transporthistoriska museer. Myndigheten byter namn i samband med att Statens försvarshistoriska museers uppgifter inordnas i myndigheten den 1 januari 2026.

[4] Myndigheten avvecklas och upphör den 31 december 2025 och dess uppgifter inordnas den 1 januari 2026 i Moderna museet.

[5] Myndigheten avvecklas och upphör den 31 december 2025 och dess uppgifter inordnas den 1 januari 2026 i Statens museer för maritim-, transport- och försvarshistoria.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:1 Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 556 061**	**1 556 061**	**1 556 061**
Pris- och löneomräkning[2]	30 046	47 798	74 368
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	26 369	11 537	-3 701
varav BP26[3]	*26 369*	*27 369*	*12 369*
– Förlängning av stärkt samlingsförvaltning	*15 000*	*15 000*	
– Inordnande av Statens konstråd i Moderna museet	*12 369*	*12 369*	*12 369*
– Förstärkning av bidrag till stiftelsemuseerna	*-1 000*		
Överföring till/från andra anslag		-943	-956
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 612 476**	**1 614 454**	**1 625 772**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 15 000 000 kronor för 2026 för fortsatt digitisering och digitalisering av samlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet). För 2027 beräknas anslaget ökas med 15 000 000 kronor för samma ändamål. Anslaget ökas med 12 369 000 kronor fr.o.m. 2026 som följd av att Statens konstråd inordnas i Moderna museet. Förslaget bedöms få begränsade konsekvenser för personalen. Medlen överförs från anslaget 4:1 *Statens konstråd*. Anslaget minskas med 1 000 000 kronor för 2026 till följd av omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Regeringen föreslår att 1 612 476 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 *Centrala museer: Myndigheter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 614 454 000 kronor respektive 1 625 772 000 kronor.

Upphävande av riksdagsbindningar avseende Statens konstråd och Statens centrum för arkitektur och design

Regeringens förslag

Riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om Statens konstråd och Statens centrum för arkitektur och design ska inte längre gälla.

Skälen för regeringens förslag

Det är regeringens ansvar att organisera statsförvaltningen. Det var dock tidigare en uppgift för riksdagen. Statens konstråd inrättades genom beslut av riksdagen 1937 (prop. 1937:157, utlåtande 1937:Su87, rskr. 1937:312). Arkitekturmuseet, som i maj 2013 bytte namn till Statens centrum för arkitektur och design, organiserades som en fristående myndighet 1978 genom riksdagsbeslut (prop. 1977/78:100, bet. 1977/78:KrU18, rskr 1977/78:153).

Den 20 juni 2024 gavs en utredare i uppdrag att se över hur uppgifterna vid Statens centrum för arkitektur och design kan inordnas i Moderna museet. Utredaren skulle även analysera om det är ändamålsenligt att inordna uppgifterna vid Statens konstråd i Moderna museet (Ku2024/00723). Uppdraget redovisades den 20 januari 2025 i departementspromemorian Moderna – en ny myndighet för modern konst, arkitektur och design (Ds 2025:2). Förslaget har remitterats. En majoritet av remissinstanserna har avstyrkt promemorians förslag om att uppgifterna vid Statens konstråd och Statens centrum för arkitektur och design bör inordnas i Moderna museet.

Den 28 maj 2025 gav regeringen Moderna museet i uppdrag att förbereda ett inordnande av Statens centrum för arkitektur och designs (ArkDes) och Statens konstråds uppgifter i Moderna museet från och med den 1 januari 2026 (Ku2025/00624). Samtidigt gavs Statens centrum för arkitektur och design och Statens konstråd i uppdrag att förbereda en överföring av sina uppgifter till Moderna museet och en avveckling av myndigheterna (Ku2025/00623 och Ku2025/00626).

Utgångspunkten för genomförandet är att myndigheternas uppgifter ska vara oförändrade. Syftet med organisationsförändringen är bl.a. att möjliggöra synergieffekter som stärker arbetet med konst, arkitektur, form, design och gestaltad livsmiljö i hela landet och att utveckla nya publikupplevelser för medborgarna (se vidare Politikens inriktning avsnitt 3.7). Det finns likheter och beröringspunkter mellan Moderna museet, Statens centrum för arkitektur och design och Statens konstråd vad gäller uppgifter, arbetssätt och lokalisering. Att samla myndigheternas uppgifter möjliggör en mer robust myndighetsstruktur. Även med beaktande av remissinstansernas synpunkter bedömer regeringen därför att uppgifterna vid Statens konstråd och Statens centrum för arkitektur och design bör inordnas i Moderna museet. Remissinstansernas synpunkter om bl.a. organisations- och ledningsformer kommer att övervägas i det fortsatta arbetet med myndighetens nya instruktion och andra styrdokument.

För att regeringen ska ha möjlighet att omorganisera verksamheten bör riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om Statens konstråd och Statens centrum för arkitektur och design inte längre gälla.

Upphävande av riksdagsbindningar avseende Statens försvarshistoriska museer

Regeringens förslag

Riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om Statens försvarshistoriska museer ska inte längre gälla.

Skälen för regeringens förslag

Det är regeringens ansvar att organisera statsförvaltningen. Det var dock tidigare en uppgift för riksdagen. Statens försvarshistoriska museer inrättades 1976 genom riksdagsbeslut (prop. 1975/76:190, bet. 1975/76:FöU39, rskr 1975/76:375). Frågor rörande Statens försvarshistoriska museers ansvarsområde har sedan dess behandlats av riksdagen i flera sammanhang (bl.a. prop. 1996/97:1 och prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129).

Regeringen gav den 28 november 2024 Statens maritima och transporthistoriska museer och Statens försvarshistoriska museer i uppdrag att lämna förslag på hur Statens försvarshistoriska museers uppgifter kan överföras till och inordnas i Statens maritima och transporthistoriska museer (Ku2024/01225). Myndigheterna redovisade uppdraget den 24 mars 2025 (Ku2025/00416). Redovisningen har remitterats. En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt förslaget om organisationsförändring. Den 3 juli 2025 gav regeringen Statens försvarshistoriska museer i uppdrag att förbereda överföring av uppgifter till Statens maritima och transporthistoriska museer och förbereda avveckling av myndigheten (Ku2025/00760). Samtidigt gavs Statens maritima och transporthistoriska museer i uppdrag att förbereda inordnandet av Statens försvarshistoriska museers uppgifter i myndigheten den 1 januari 2026 (Ku2025/00762).

För att Statens försvarshistoriska museers uppgifter ska kunna inordnas i Statens maritima och transporthistoriska museer bör riksdagens tidigare ställningstaganden i fråga om Statens försvarshistoriska museer inte längre gälla.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.6 Sammanställning över avgiftsintäkter för centrala museer som är myndigheter

Tusental kronor

Myndighet	Utfall 2024	Prognos 2025	Beräknat 2026[4]
Statens historiska museer[1]	43 874	48 421	50 710
Nationalmuseum	58 948	54 310	54 600
Naturhistoriska riksmuseet[2]	57 981	70 015	70 289
Statens museer för världskultur	28 769	30 000	31 000
Statens maritima och transporthistoriska museer[3]	55 780	61 147	64 582
Statens centrum för arkitektur och design	1 955	1 647	1 647
Statens försvarshistoriska museer	27 761	27 264	26 984
Moderna museet	56 161	55 000	55 000
Summa	**331 229**	**347 804**	**354 812**

Anm.: I myndigheternas avgiftsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter samt intäkter av försäljning, eventuell sponsring och lokaluthyrning m.m.

[1] Intäkterna för Arkeologisk uppdragsverksamhet redovisas i tabell 10.7

[2] Intäkterna för Cosmonovas verksamhet redovisas separat i tabell 10.7

[3] Intäkterna för Vasamuseets verksamhet redovisas separat i tabell 10.7

[4] Siffrorna för 2026 avser nuvarande myndighetsstruktur.

Källa: Årsredovisningar och budgetunderlag för de centrala museer som är myndigheter.

Tabell 10.7 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet och Statens maritima och transporthistoriska museer

Tusental kronor

Uppdrags-verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhet ens intäkter år 2026[1]	Kostnader som ska täckas år 2026	Resultat år 2026	Ack. Resultat utgående år 2026
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-27 290	2 901	160 300	157 300	3 000	-21 389
Cosmonova	953	0	19 100	19 300	-200	753
Vasamuseet	-6 341	540	264 023	252 699	11 324	5 524

[1] Siffror för 2026 avser nuvarande myndighetsstruktur.

Källa: Årsredovisningar och budgetunderlag för Statens historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet och Statens maritima och transporthistoriska museer.

Statens historiska museer arbetar strategiskt och långsiktigt för att uppnå ekonomisk balans i den arkeologiska uppdragsverksamheten. Myndigheten redovisar fortsatt ett positivt resultat för verksamheten och det ackumulerade underskottet som följde med när den arkeologiska verksamheten överfördes till myndigheten 2015 minskar successivt.

10.6.2 7:2 Centrala museer: Stiftelser

Tabell 10.8 Anslagsutveckling 7:2 Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

2024	Utfall	275 714	Anslagssparande	
2025	Anslag	284 914[1]	Utgiftsprognos	284 914
2026	**Förslag**	**284 714**		
2027	Beräknat	282 714		
2028	Beräknat	280 714		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till följande centrala museer som är stiftelser: Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum.

Tabell 10.9 Sammanställning över medelstilldelning till centrala museer som är stiftelser

Tusental kronor

Stiftelse	2025[1]	2026[2]
Stiftelsen Nordiska museet	125 854	130 054
Stiftelsen Skansen	78 461	80 911
Stiftelsen Tekniska museet	51 767	53 517
Stiftelsen Arbetets museum	19 632	20 232
Summa	**275 714**	**284 714**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Fördelningen av medel är preliminär.

Tabell 10.10 Sammanställning över verksamhetsintäkter för centrala museer som är stiftelser

Tusental kronor

Stiftelse	Utfall 2024	Budget 2025	Budget 2026
Stiftelsen Nordiska museet	84 229	67 000	71 500
Stiftelsen Skansen	251 600	258 400	263 600
Stiftelsen Tekniska museet	102 521	125 107	115 687
Stiftelsen Arbetets museum	8 091	7 627	7 656
Summa	**446 441**	**458 134**	**458 443**

Anm.: I stiftelsernas verksamhetsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter, intäkter av försäljning och lokaluthyrning samt bidragsintäkter

Källa: Årsredovisningar och budgetunderlag för de centrala museer som är stiftelser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:2 Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**275 714**	**275 714**	**275 714**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	9 000	7 000	5 000
varav BP26	*9 000*	*9 000*	*7 000*
– Förlängning av stärkt samlingsförvaltning	*2 000*	*2 000*	
– Förstärkning av bidrag till stiftelsemuseerna	*7 000*	*7 000*	*7 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**284 714**	**282 714**	**280 714**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 7 000 000 kronor för 2026 för att stärka museernas verksamhet. För 2027 och 2028 beräknas anslaget ökas med 7 000 000 respektive 7 000 000 för samma ändamål. Anslaget ökas också med 2 000 000 kronor för 2026 för fortsatt digitisering och digitalisering av samlingar (se avsnitt 7.3 Politikens inriktning för kulturområdet). För 2027 beräknas anslaget ökas med 2 000 000 kronor för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 284 714 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 *Centrala museer: Stiftelser* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 282 714 000 kronor respektive 280 714 000 kronor.

Lån till Stiftelsen Nordiska museet

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Stiftelsen Nordiska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt investeringar i nya lokaler för förvaring av samlingarna som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Stiftelsen Nordiska museet har ett stort underhållsbehov i befintliga fastigheter och kulturhistoriska byggnader. Stiftelsen har även behov av att investera i nya ändamålsenliga och säkra lokaler för förvaring av samlingarna. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta att Stiftelsen Nordiska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Tabell 10.12 Ram för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgiftsområde	Ändamål	Ram 2024[1]	Utlåning 2024-12-31	Ram 2025[1]	Förslag 2026
17	Stiftelsen Nordiska museet	77 300	40 810		100 000
	Summa	77 300	40 810		100 000

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Lån till Stiftelsen Skansen

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll och utveckling av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt tillgänglighetsanpassning som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Stiftelsen Skansen har ett eftersatt underhållsbehov i befintliga fastigheter och kulturhistoriska byggnader. Stiftelsen har även behov av att tillgänglighetsanpassa Skansen samt utföra nödvändigt underhållsarbete. De åtgärder som behöver genomföras för att Skansen fortsatt ska vara ett attraktivt besöksmål behöver delvis finansieras med lån. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 000 000 kronor.

Tabell 10.13 Ram för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgiftsområde	Ändamål	Ram 2024[1]	Utlåning 2024-12-31	Ram 2025[1]	Förslag 2026
17	Stiftelsen Skansen	80 000	56 880	80 000	80 000
	Summa	80 000	56 880	80 000	80 000

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Lån till Stiftelsen Tekniska museet

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i stiftelsens byggnader och fastigheter som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 110 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Stiftelsen Tekniska museet har behov av att göra investeringar i stiftelsens fastigheter och byggnader samt utveckla och effektivisera fastigheterna till nya ändamålsenliga och säkra lokaler för förvaring av samlingarna. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2026 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 110 000 000 kronor.

Tabell 10.14 Ram för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgiftsområde	Ändamål	Ram 2024[1]	Utlåning 2024-12-31	Ram 2025[1]	Förslag 2026
17	Stiftelsen Tekniska museet	95 000	93 021	95 000	110 000
	Summa	95 000	93 021	95 000	110 000

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

10.6.3 7:3 Bidrag till vissa museer

Tabell 10.15 Anslagsutveckling 7:3 Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

2024	Utfall	79 718	Anslagssparande	
2025	Anslag	79 218[1]	Utgiftsprognos	79 218
2026	**Förslag**	**82 218**		
2027	Beräknat	79 218		
2028	Beräknat	79 718		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till museer och liknande institutioner.

Tabell 10.16 Sammanställning över medelstilldelning för Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

Mottagare	2025	2026
Stiftelsen Dansmuseifonden för Dansmuseet	10 454	10 454
Sveriges Fängelsemuseum	1 500	1 500
Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem	4 189	4 189
Stiftelsen Thielska galleriet	6 144	6 144
Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna	19 025	19 025
Nobelprismuseet	4 952	4 952
Föreningen Svensk Form	5 213	5 213
Röhsska museet	502	502
Riksförbundet Sveriges museer	1 500	4 500
Stiftelsen Strindbergmuseet	581	581
Stiftelsen Judiska museet i Stockholm	3 601	3 601
Bildmuseet	743	743
Zornsamlingarna	204	204
Stiftelsen Prins Eugens Waldemarsudde	12 410	12 410
Ájtte, Svenskt fjäll- och samemuseum	1 500	1 500
Form/Design Center	2 000	2 000
Gamla Uppsala museum	4 700	4 700
Summa	**79 218**	**82 218**

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.17 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:3 Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**82 218**	**79 218**	**79 218**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 000		500
varav BP26	*3 000*		
– Förstudie om nationellt museikort	*3 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**82 218**	**79 218**	**79 718**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 3 000 000 kronor för 2026 för att finansiera en förstudie av förutsättningar för ett införande av ett nationellt museikort som kan öka antalet besökare till landets museer.

Regeringen föreslår att 82 218 000 kronor anvisas under anslaget 7:3 *Bidrag till vissa museer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 79 218 000 kronor respektive 79 718 000 kronor.

10.6.4 7:4 Forum för levande historia

Tabell 10.18 Anslagsutveckling 7:4 Forum för levande historia

Tusental kronor

2024	Utfall	55 243	Anslagssparande	-563
2025	Anslag	64 036[1]	Utgiftsprognos	63 031
2026	**Förslag**	**65 842**		
2027	Beräknat	62 587[2]		
2028	Beräknat	61 421[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 61 749 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 59 524 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Forum för levande historias förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för såväl prissumma som omkostnader för prisutdelning, avseende ett pris för humanitära och demokratifrämjande insatser.

Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till den fond som inrättats av Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Research and Remembrance, fr.o.m. 2013 benämnt International Holocaust Remembrance Alliance.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:4 Forum för levande historia

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**64 036**	**64 036**	**64 036**
Pris- och löneomräkning[2]	1 806	2 700	3 904
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-4 149	-6 519
varav BP26[3]	*4 000*	*4 000*	*4 000*
– Insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism	*4 000*	*4 000*	*4 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**65 842**	**62 587**	**61 421**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 4 000 000 kronor för 2026 för att stärka arbetet med demokratistärkande insatser för att motverka antisemitism och andra former av rasism. Från och med 2027 beräknas anslaget ökas med 4 000 000 kronor för samma ändamål. Tillskottet finansieras genom att anslag 1:5 *Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet* inom utgiftsområde 16 minskas med 5 000 000 kronor för 2026 och beräknas minskas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2027 (se utgiftsområde 16, avsnitt 3.6.5). Ändringen görs då det bedöms mer ändamålsenligt att medlen finns på Forum för levande historias förvaltningsanslag.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 4 000 000 kronor för 2026 till följd av att tidsbegränsade medel upphör.

Regeringen föreslår att 65 842 000 kronor anvisas under anslaget 7:4 *Forum för levande historia* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 62 587 000 kronor respektive 61 421 000 kronor.

10.6.5 7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tabell 10.20 Anslagsutveckling 7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	80
2025	Anslag	80[1]	Utgiftsprognos	79
2026	**Förslag**	**80**		
2027	Beräknat	80		
2028	Beräknat	80		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utställningsgarantier. Anslaget får även användas för utgifter för inköp av kulturföremål som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de införlivas med offentliga samlingar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**80**	**80**	**80**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**80**	**80**	**80**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 80 000 kronor anvisas under anslaget 7:5 *Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 80 000 kronor respektive 80 000 kronor.

10.6.6 7:6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tabell 10.22 Anslagsutveckling 7:6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tusental kronor

2024	Utfall	42 914	Anslagssparande	892
2025	Anslag	42 518[1]	Utgiftsprognos	43 107
2026	**Förslag**	**42 518**		
2027	Beräknat	42 518		
2028	Beräknat	42 518		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för Moderna museets utgifter för konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:6 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**42 518**	**42 518**	**42 518**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**42 518**	**42 518**	**42 518**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 42 518 000 kronor anvisas under anslaget 7:6 *Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 42 518 000 respektive 42 518 000 kronor.

10.6.7 7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet

Tabell 10.24 Anslagsutveckling 7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	45 607	Anslagssparande	1
2025	Anslag	45 608[1]	Utgiftsprognos	45 290
2026	**Förslag**	**53 708**		
2027	Beräknat	53 708		
2028	Beräknat	53 708		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom bild- och formområdet, utställare, konsthantverkskooperativ samt utrustningsbidrag till kollektivverkstäder. Anslaget får även användas för statsbidrag till folkparkerna och

vissa samlingslokalhållande organisationer för konstförvärv. Anslaget får vidare användas för utgifter för statsbidrag till organisationer och projekt inom slöjdområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**45 608**	**45 608**	**45 608**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag	8 100	8 100	8 100
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**53 708**	**53 708**	**53 708**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 8 100 000 kronor fr.o.m. 2026 för inordnandet av Nämnden för hemslöjdsfrågor i Statens kulturråd. Medlen avseende bidrag inom slöjdområdet överförs från anslaget 4:3 *Nämnden för hemslöjdsfrågor*.

Regeringen föreslår att 53 708 000 kronor anvisas under anslaget 7:7 *Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 53 708 000 kronor respektive 53 708 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 7:7 *Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

Anslaget används till bidrag som bl.a. fördelas till fria aktörer inom bild- och formområdet. Ett bemyndigande skapar bättre planeringsförutsättningar för aktörerna. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 7:7 *Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027.

Tabell 10.26 Beställningsbemyndigande för anslaget 7:7 Bidrag till bild-, form- och slöjdområdet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	19 800		35 000	
Nya ekonomiska åtaganden		35 000	40 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-19 800		-35 000	-40 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut		35 000	40 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**35 000**	**35 000**	**40 000**	

11 Trossamfund

11.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för statens stöd till trossamfund.

11.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom trossamfund utgår från följande bedömningsgrunder:

– antalet församlingar och antalet medlemmar som får statligt stöd
– insatser för att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv långsiktig religiös verksamhet.

11.3 Resultatredovisning

Antalet betjänade inom de statsbidragsberättigade trossamfunden är relativt konstant

Den 1 januari 2025 började den nya lagen (2024:487) om statsbidrag till trossamfund att gälla. Genom riksdagens beslut om den nya lagen upphörde det stödsystem som gällt sedan 1999. Det nya regelverket innebär två större förändringar. Det första är att ett nytt demokrativillkor införs och att administrativa villkor ställs på de trossamfund som önskar statligt stöd. Genom ett nytt demokrativillkor för statlig bidragsgivning till trossamfunden säkerställs att bidrag inte betalas ut till trossamfund vars verksamhet strider mot samhällets grundläggande värderingar. Det andra är att ansvaret för att fatta beslut om vilka trossamfund som ska vara stödberättigade flyttar från regeringen till myndighet

Vid utgången av 2024 var totalt 24 trossamfund och samverkansorgan statsbidragsberättigade enligt den nu upphävda lagen (1999:932) om stöd till trossamfund och förordningen (1999:974) om statsbidrag till trossamfund. Under 2024 tillkom inga nya statsbidragsberättigade trossamfund. I och med införandet av den nya lagen behöver samtliga trossamfund som varit stödberättigade enligt den upphävda regleringen ansöka om statsbidrag på nytt.

Enligt statistik från Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) fanns den 31 december 2023 totalt 847 961 betjänade personer inom de statsbidragsberättigade trossamfunden, vilket i princip är samma antal som året innan. De fem största statsbidragsberättigade trossamfunden var Romersk-katolska kyrkan, Pingströrelsen, Equmeniakyrkan, Förenade Islamiska Föreningar i Sverige och Sveriges Muslimska Förbund (SMF).

Från anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* utgick 2024 drygt 79 miljoner kronor som statligt bidrag till trossamfunden, vilket var drygt 1 miljoner kronor mindre än året innan.

Huvuddelen av de tillgängliga medlen för stödet 2024, knappt 69 miljoner kronor, fördelades i enlighet med tidigare år till trossamfunden i form av organisationsbidrag. Stödet motsvarar ett bidrag på knappt 77 kronor per betjänad person, vilket är en ökning med nästan åtta kronor jämfört med föregående år. En förklaring till detta var att SST prioriterade en fördelning av organisationsbidrag framför projektbidrag under

2024. Resterande del av de tillgängliga medlen för stödet fördelades i form av verksamhetsbidrag respektive projektbidrag till trossamfunden.

Förändring av myndighetsstrukturen

Regeringen har under 2025 gått vidare med förslaget att genomföra en sammanslagning av SST och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Genom regeringens förberedande beslut den 6 mars 2025 (S2025/00481) har regeringen betonat vikten av att det inom MUCF bildas ett center för trossamfundsfrågor som ska arbeta med kunskap, samverkan och beredskap i trossamfundsfrågor. Prövning och hantering av frågor om statsbidrag till trossamfund avses inte ske i centret. Vidare angav regeringen i beslutet att MUCF ska ha verksamhet både i Stockholmsområdet och i Växjö. Sammanslagningen ska vara slutförd till den 1 januari 2026.

Insatser för att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet

En grundläggande förutsättning för att trossamfunden ska kunna bedriva religiös verksamhet är att de som deltar i samfundens verksamhet känner sig trygga. Nivån på det stöd som fördelas enligt förordningen (2018:1533) om statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället höjdes inför 2025 till 84 miljoner kronor på anslag 6:1 *Allmänna val och demokrati* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Stödet riktar sig till både trossamfund och andra organisationer inom civilsamhället som uppfyller förordningens krav. För 2024 beviljade SST totalt drygt 66 miljoner kronor i bidrag, i likhet med tidigare år gick huvuddelen drygt 58 miljoner kronor till olika judiska trossamfund och organisationer (S2025/00725).

Ytterligare en grundläggande förutsättning för trossamfundens verksamhet är att andra myndigheter och kommuner har grundläggande kunskap om och förståelse för religion och trossamfund. I dag finns det ett behov hos många kommuner och myndigheter att höja sina kunskaper. Regeringen har därför genom beslut den 10 oktober 2024 (S2024/01772) gett SST i uppdrag att stärka kommuners kunskap om religion och trossamfund. Uppdraget ska redovisas senast den 16 februari 2026.

11.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de statliga insatserna bidrar till att uppfylla målet för statens stöd till trossamfund genom att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet.

Regeringen bedömer vidare att höjningen av stödet för säkerhetshöjande åtgärder och det nya regelverket för stöd till trossamfund innebär förändringar som gagnar trossamfundens långsiktiga verksamhet och därmed i förlängningen religionsfriheten i Sverige. Vidare bedömer regeringen att ett nytt demokrativillkor stärker legitimiteten i stödet då trossamfund vars verksamhet strider mot samhällets grundläggande värderingar inte längre kan få bidrag.

11.5 Politikens inriktning

Trossamfunden har historiskt utgjort grunden i det civila samhället och är alltjämt en viktig del av det civila samhället. Med sin verksamhet ger trossamfunden stöd och hjälp i olika avseenden till såväl sina medlemmar och betjänade som till samhället i stort. Samfunden har lång erfarenhet av att möta människors existentiella frågor och bidrar genom detta även till att stärka hälsan i Sverige. De bidrar vidare till att hålla det

demokratiska samtalet levande. Religionsfriheten och föreningsfriheten är centrala för den svenska demokratin och ska värnas. Att känna sig trygg, kunna utöva sin tro öppet och leva i religiös och kulturell samhörighet med andra är en förutsättning för religionsfrihet. Den är central i vårt samhälle och den gäller för alla.

Insatser inom politikområdet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg. Regeringen bedömer att både det nyligen reformerade stödsystemet för trossamfund och den förändrade myndighetsorganisationen kommer stärka politikområdet och ge bättre förutsättningar för trossamfunden. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att säkerställa att de statsbidrag som fördelas till trossamfunden följer enhetliga och rättssäkra villkor i syfte att bibehålla god legitimitet för systemet samt stävja fusk, felaktiga utbetalningar och minska risken att offentliga medel hamnar hos icke-demokratiska aktörer. Arbetet med implementering av det nya demokrativillkoret i aktuella förordningar och utbetalningsbeslut till trossamfunden fortsätter. Att sprida kunskap om frågor som rör tro, religion och samfundsliv fyller en viktig funktion, inte minst mot bakgrund av händelser i Sverige och omvärlden som rymmer sådana dimensioner och påverkar det svenska samhället. Vidare bedömer regeringen att det kunskapsuppdrag som regeringen gett SST kan ge bättre försättningar för både trossamfunden och det offentliga Sverige att mötas och lära av varandra.

11.6 Budgetförslag

11.6.1 8:1 Stöd till trossamfund

Tabell 11.1 Anslagsutveckling 8:1 Stöd till trossamfund

Tusental kronor

2024	Utfall	81 561	Anslagssparande	-155
2025	Anslag	82 700[1]	Utgiftsprognos	82 124
2026	**Förslag**	**82 000**		
2027	Beräknat	82 000		
2028	Beräknat	82 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till trossamfund. Anslaget får användas för utgifter för Skatteverkets avgiftshjälp.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 11.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 8:1 Stöd till trossamfund

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**82 700**	**82 700**	**82 700**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-700	-700	-700
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**82 000**	**82 000**	**82 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 82 000 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Stöd till trossamfund* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 82 000 000 kronor respektive 82 000 000 kronor.

12 Film

12.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för filmpolitiken.

12.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom film utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur bidrag har fördelats med avseende på stöd till utveckling och produktion av värdefull svensk film i olika delar av landet
- insatser för att sprida och visa värdefull svensk film i hela landet och internationellt
- konstnärlig frihet inom ramen för stödgivningen
- antalet filmer ur det svenska filmarvet som har digitaliserats och gjorts tillgängliga genom biografvisning i Sverige.

Bedömningen görs vidare utifrån de fyra gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet: barns och ungas tillgång till kultur, jämställdhet, tillgänglighet samt konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten (se avsnitt 3.5).

12.3 Resultatredovisning

En översyn av den nationella filmpolitiken har genomförts

De senaste årens tekniska innovationer har i grunden förändrat förutsättningarna för att göra film och påverkat publikens beteendemönster. Mot denna bakgrund fattade regeringen beslut om direktiv för en bred översyn av den nationella filmpolitiken (dir 2024:10). Resultatet av uppdraget presenterades i betänkandet Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland (SOU 2025:24) som överlämnades till regeringen den 4 mars 2025. Betänkandet har remissbehandlats t.o.m. den 26 juni 2025.

Den 23 januari 2025 fattade regeringen beslut om tilläggsdirektiv till Filmutredningen. Utredaren fick bl.a. i uppdrag att undersöka hur illegal ip-tv kan motverkas. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2025 (dir 2025:5).

Stöd till utveckling och produktion av film fördelas runtom i landet trots vissa utmaningar

Under 2024 fördelade Svenska Filminstitutet totalt ca 308 miljoner kronor i stöd till utveckling och produktion av film (se tabell 12.1 för nyckeltal om stöd till svensk filmproduktion). Under året fanns organisationer som mottagit utvecklings- eller produktionsstöd från Filminstitutet representerade i åtta av landets 21 regioner. Det är en tydlig minskning i jämförelse med 2023 då antalet representerade regioner uppgick till 14. Minskningen kan främst förklaras med att Filminstitutet fick extra medel under covid-19-pandemin som förstärkte bidragsgivningen och möjliggjorde ökad regional spridning.

För att stimulera talanger och nya röster i hela landet har Svenska Filminstitutet sedan 2013 en gemensam satsning med Sveriges Television, Moving Sweden, som riktas till

upphovspersoner som är i början av sin karriär, oavsett ålder. Filminstitutet har även under 2024 gjort en satsning på nyexaminerade regissörer från film- och konstutbildningar genom initiativet Wild Card.

Inom kultursamverkansmodellen ansvarar regionerna för att fördela statligt stöd till filmkulturell verksamhet (se avsitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet).

Tillväxtverket fördelar stöd till filmområdet i form av stöd till produktion av audiovisuella verk och har under året haft två ansökningsomgångar, en under våren respektive en under hösten 2024. Under 2024 beviljade myndigheten totalt 95,5 miljoner kronor i stöd. Enligt myndighetens lägesrapport för 2024 (Ku2025/00100) inkom totalt 36 unika ansökningar i den första ansökningsomgången varav fem beviljades stöd och i den andra omgången inkom totalt 29 unika ansökningar varav tre beviljades stöd. Under 2024 beviljades därmed stöd till totalt åtta ansökningar och samtliga avsåg produktionsbolag med säte i Sverige. I tre av de åtta beviljade ansökningarna var Stockholm angiven som produktionskommun och i ytterligare två angavs kommunen som en av flera produktionskommuner. Övriga kommuner som förekom i de beviljade ansökningarna var Göteborg, Kungälv, Luleå, Uppsala och Ystad. Tillväxtverket påpekar i sin lägesrapport att de inkomna ansökningarna under året täckt de tillgängliga medlen kort tid efter att ansökan för stödet öppnat. Under den första utlysningen täckte de inkomna ansökningarna de tillgängliga medlen inom 67 sekunder och under den andra utlysningen inom 38 sekunder. I syfte att underlätta Tillväxtverkets hantering av stödet beslutade regeringen i november 2024 om en ändring i förordningen (2022:1386) om statligt stöd till produktion av audiovisuella verk. Ändringen innebar att kravet på att Tillväxtverket ska utlysa stöd vid minst två tillfällen per år togs bort.

Inom ramen för Konstnärsnämndens stödgivning fördelades under 2024 ca 14,3 miljoner kronor till personer verksamma inom filmområdet i form av bl.a. arbetsstipendier, resebidrag och projektbidrag. Antalet ansökningar inom filmområdet minskade med 1,5 procent under 2024 efter en kraftig ökning 2023 (se även avsnitt 7 Konstnärernas villkor).

Tabell 12.1 Nyckeltal för stöd till svensk filmproduktion (lång spelfilm) 2016–2024

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Beviljade ansökningar (totalt antal)[1]	17 (325)	17 (385)	22 (370)	18 (473)	15 (405)	18 (421)	16 (384)	13 (512)	19 (502)
Andel, procent	5	4	6	4	4	5	4	3	4
Andel stöd av total budget (procent)	32	29	33	27	31	33	30	31	28
Genomsnitt budget (mnkr)	**30,1**	**25,7**	**27,6**	**29,2**	**27,5**	**23,3**	**30,6**	**26,2**	**29**

[1] Könsuppdelad statistik saknas på denna nivå då det krävs en mer detaljerad genomgång av varje enskilt projekt för jämförbarhet.

Källa: Filminstitutet

Intresset för svensk film ökar men biobesöken minskar

Under 2024 hade totalt 327 långfilmer biografpremiär i Sverige, vilket är i nivå med föregående år, då antalet filmer uppgick till 322. Totalt hade 53 svenska långa spelfilmer och dokumentärer premiär på bio medan åtta hade premiär i annat visningsfönster.

Diagram 12.1 Biografpremiärer totalt och antal premiärer svensk film (och i andra visningsfönster) 2015–2024[1]

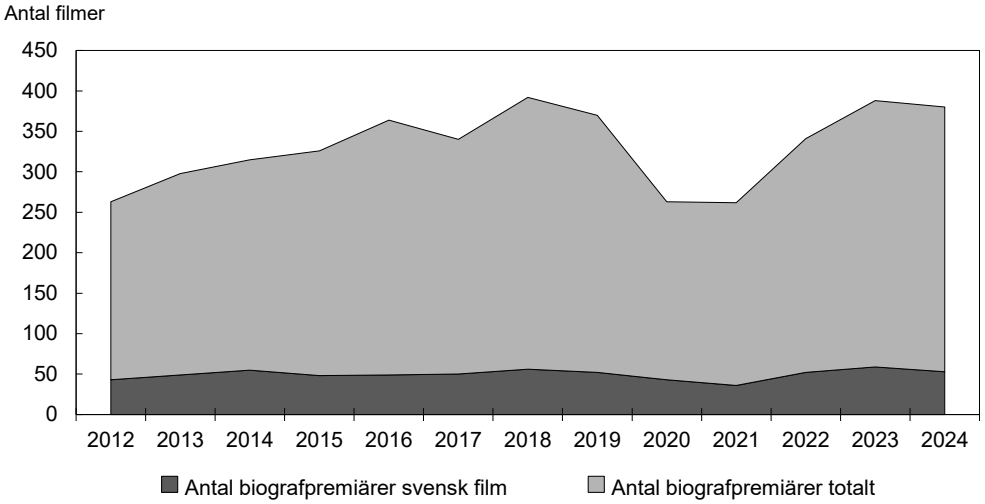

[1] Därutöver hade 13 svenska långfilmer under 2021 premiär på en digital strömningstjänst. Under 2022 var den siffran 9, 2023 uppgick antalet till 16 och 2024 till 8.

Källa: Filminstitutet.

Antalet biobesök 2024 uppgick totalt till 10,3 miljoner, vilket är en minskning med åtta procent i jämförelse med 2023 (11,2 miljoner besök). Minskningen antas bland annat bero på strejkerna i Hollywood under 2023 som minskade utbudet av amerikansk biofilm. Antalet biobesök till svensk film uppgick dock till 2,3 miljoner vilket utgör 22 procent av det totala antalet biobesök under 2024. Detta är en tydlig ökning i jämförelse med föregående år då andelen uppgick till 17 procent (se diagram 12.2).

Diagram 12.2 Antal biografbesök svensk film, biografbesök totalt och svensk marknadsandel 2015–2024

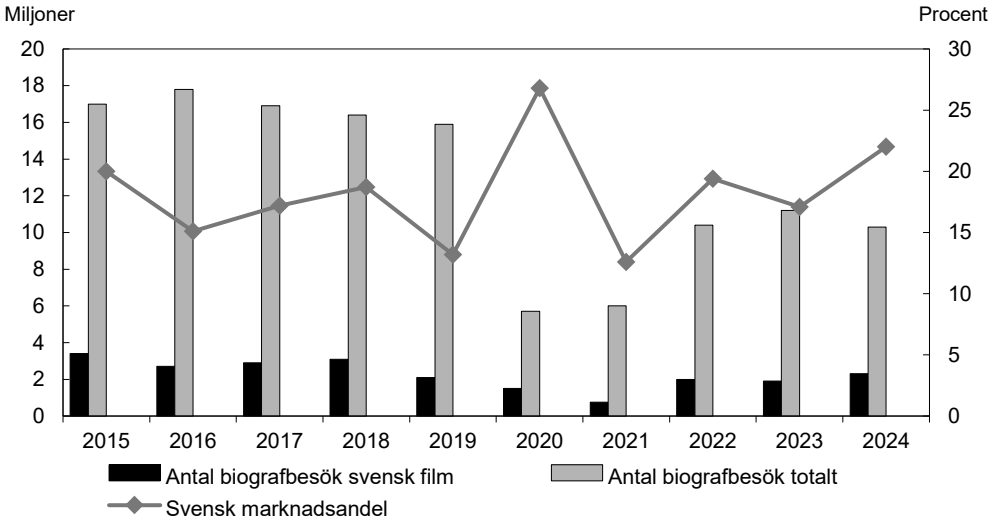

Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

Andelen kommuner som visat svensk film eller värdefull internationell film på biograf (med stöd av Filminstitutet) är en indikator på om värdefull film visas i hela landet. Under 2024 hade 69 procent av Sveriges kommuner minst en biografaktör som visat svensk film eller värdefull internationell film och för detta mottagit stöd från Filminstitutet. Motsvarande andel 2023 var 72 procent.

Under 2024 skedde 570 rättighetsförsäljningar internationellt av ny svensk långfilm, vilket utgör en betydande ökning i jämförelse med föregående år då antalet uppgick till 242 (2023) respektive 280 (2022).

Konstnärlig frihet säkras inom stödgivningen

Filminstitutet fördelar merparten av de statliga stöden till film. För att säkra den konstnärliga friheten tillämpar Filminstitutet arbetsprocesser och beslutsgångar som är tydliga och transparenta. Filminstitutets konsulenter och handläggare tar ställning till ansökningar utifrån de bedömningskriterier som finns i stödens olika riktlinjer. Tre kvalitetskriterier; originalitet, hantverksskicklighet och angelägenhet utgör grunden för konsulenternas bedömningar av ansökningar om produktionsstöd.

Se även avsnitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet och avsnitt 7 Konstnärernas villkor för arbetet med konstnärlig frihet inom den statliga stödgivningen.

Filmarvet bevaras och tillgängliggörs genom digitalisering

Filmer producerades för analoga biografer t.o.m. 2010. Eftersom biograferna numera är digitala måste analog film föras över till digitalt format för visning. Digital reproduktion är därför av avgörande betydelse för att filmarvet inte ska bli otillgängligt av tekniska skäl.

Under 2024 uppgick antalet digitaliserade filmer till 106, vilket är en minskning från 2023 då antalet uppgick till 129. Minskningen beror främst på att Filminstitutet prioriterat mer tidskrävande restaureringsprojekt.

Diagram 12.3 Antalet digitaliserade filmer per år och antal filmer totalt 2015–2024

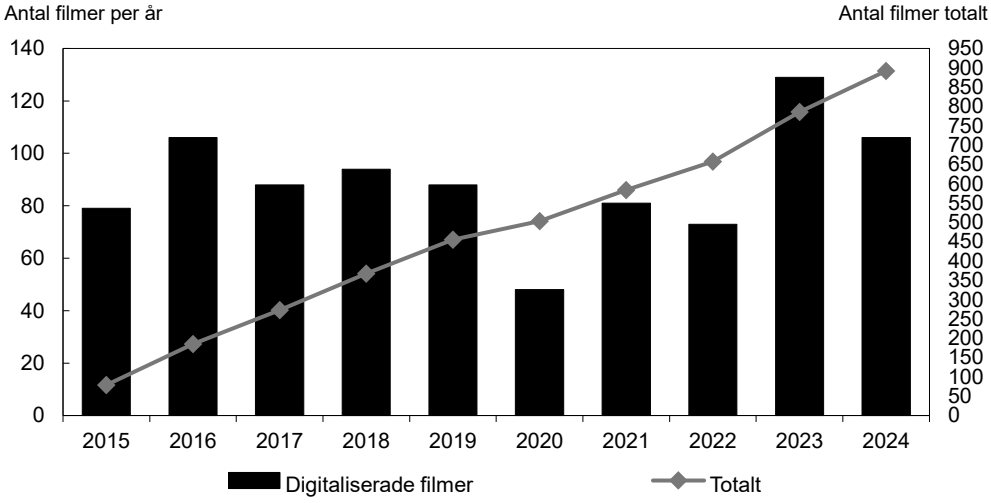

Källa: Filminstitutet.

Filminstitutet verkar även för att sprida den digitaliserade filmen genom bl.a. distributions- och visningsverksamhet i egen regi. Under 2024 ägde visningar av filmer från Filminstitutets distribution rum i Sveriges alla regioner förutom i en.

Diagram 12.4 Filminstitutets biografdistribution av digitaliserade filmer 2015–2024

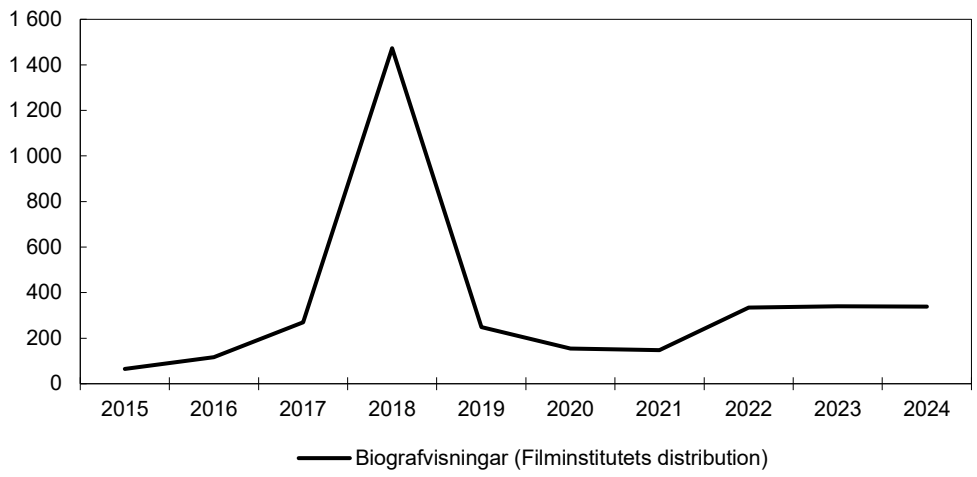

Källa: Filminstitutet.

Barns och ungas tillgång till film främjas

Filminstitutet har i uppdrag att främja filmkunnighet hos barn och unga och fördelar stöd som syftar till att stärka kommunernas riktade filmkulturella arbete för barn och unga.

Under 2024 beviljades 48 ansökningar för motsvarande 4,3 miljoner kronor i stöd till filmkulturell verksamhet för barn och unga. Stöd fördelades fortsatt till projekt spridda runtom i landet med inriktning på såväl skapande verksamhet i skola och på fritids, som på skolbio. Antalet beviljade ärenden under 2024 ökade med ca 30 procent i jämförelse med 2023 (37 ansökningar). Ökningen av antalet beviljade ärenden berodde främst på att medel som återförts från projekt som inte kunde genomföras till följd av covid-pandemin på nytt kunde fördelas under 2024.

Delaktigheten inom filmområdet kan förbättras

För de filmer som tilldelas produktionsstöd följer Filminstitutet löpande upp könsfördelningen för nyckelpositionerna regissör, manusförfattare och producent. Under 2024 hade 39 procent av filmerna som fick produktionsstöd kvinnliga regissörer (exkl. internationella samproduktioner), vilket är en markant minskning i jämförelse med föregående år (47 procent). En nedgång kan även noteras gällande andelen kvinnliga manusförfattare som uppgick till 38 procent under samma år (exkl. internationella samproduktioner). Under 2023 uppgick motsvarande andel till 48 procent. Vad gäller kvinnliga producenter (exkl. internationella samproduktioner) har däremot en ökning skett i jämförelse med föregående år, 57 procent jämfört med 46 procent 2023.

Filminstitutet fördelade nära 1 miljon kronor i stöd till ökad tillgänglighet inom spridning och visning av film. Stödet fördelas i hög utsträckning till syntolkade ljudspår för svensk film, men även i viss mån för syntolkade ljudspår och upplästa undertexter för utländsk film. Stöd ges också till enskilda syntolkade filmvisningar på biograf samt till tekniska utvecklingsprojekt inom området.

12.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen anser att de olika insatser som gjorts inom filmområdet delvis bidrar till att uppfylla målen för filmpolitiken samt de nationella kulturpolitiska målen. Filmutredningens betänkande Publiken i fokus – reformer för ett starkare filmland

(SOU 2025:24) utgör ett viktigt underlag för regeringens styrning av filmområdet framöver.

De statliga stöden skapar förutsättningar för att film kan utvecklas och produceras kontinuerligt i olika delar av landet även om det finns vissa utmaningar. Till exempel har filmbranschens möjligheter att ta del av stöd till produktion av audiovisuella verk inte varit likvärdiga under året. Detta har bidragit till att målet om utveckling och produktion av värdefull svensk film i olika delar av landet endast kan bedömas som delvis uppfyllt.

Det ökade intresset för svensk film på bio och det ökande antalet rättighetsförsäljningar visar att intresset för svensk film såväl nationellt som internationellt är stort. Däremot har antalet biobesök generellt i Sverige minskat under året och ännu inte närmat sig de nivåer som rådde före covid-19-pandemin. Måluppfyllelsen för spridning och visning av film i hela landet kan därför inte bedömas som helt tillfredsställande.

Att filmarvet bevaras och används möjliggörs bland annat genom Filminstitutets biografdistribution av digitaliserade filmer. Antalet visningar av de digitaliserade filmerna har under de tre senaste åren legat på en stabil nivå vilket ses som ett tecken på att filmarvet nyttjas. Regeringen bedömer därför måluppfyllelsen som tillfredsställande avseende målsättningen att filmarvet bevaras, används och utvecklas.

Målet om att barn och unga ska ha goda kunskaper om film och rörlig bild och möjligheter till eget skapande bedöms som tillgodosett genom bland annat de stöd som fördelats till filmkulturell verksamhet under året.

Regeringen kan till sist konstatera att kvinnor i mindre utsträckning varit representerade bland nyckelpositionerna regissör och manusförfattare och att jämställdheten därmed inte uppnått målsättningen inom området. Det är därför angeläget för regeringen att följa utvecklingen framåt.

12.5 Budgetförslag

12.5.1 9:1 Filmstöd

Tabell 12.2 Anslagsutveckling 9:1 Filmstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	554 444	Anslagssparande	
2025	Anslag	556 744[1]	Utgiftsprognos	556 744
2026	**Förslag**	**555 444**		
2027	Beräknat	554 444		
2028	Beräknat	553 444		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till utveckling, produktion, visning och spridning av film, samt till filmkulturell verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 12.3 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 9:1 Filmstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**554 444**	**554 444**	**554 444**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 000		-1 000
varav BP26	*1 000*	*1 000*	
– Förlängning av stärkt samlingsförvaltning	*1 000*	*1 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**555 444**	**554 444**	**553 444**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för 2026 för fortsatt digitisering och digitalisering av samlingar (se avsnitt 3.7 Politikens inriktning för kulturområdet). För 2027 beräknas anslaget ökas med 1 000 000 kronor för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 555 444 000 kronor anvisas under anslaget 9:1 *Filmstöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 554 444 000 kronor respektive 553 444 000 kronor.

13 Medier

13.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för medieområdet.

13.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom medier utgår från följande bedömningsgrunder:

- spridningen av mediestöd över landet fördelat på antal nyhetsmedier eller insatser
- dagspressens ekonomiska resultat och övergripande utveckling
- antalet taltidningar och prenumeranter samt kostnadsutveckling
- granskningsnämnden för radio och tv:s bedömning av om programföretagen i allmänhetens tjänst har uppfyllt sina public service-uppdrag
- antalet tillstånd respektive registreringar av icke tillståndspliktig sändningsverksamhet gällande radio och tv
- antalet ärenden i granskningsnämnden för radio och tv samt andelen fällande beslut
- insatser för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem mot skadlig mediepåverkan.

I resultatredovisningen redovisas även vissa resultat från verksamheten vid public service-företagen. Public service-verksamheten fyller en central funktion för att de mediepolitiska målen ska uppfyllas. Granskningsnämnden för radio och tv vid Medie-myndigheten har i uppdrag att bedöma i vilken utsträckning företagen har uppfyllt villkoren för sändningarna.

Uppgifter om det tidigare presstödet ligger inte längre till grund för redovisningen under bedömningsgrunden om spridning av mediestödet.

13.3 Resultatredovisning

En spridning av mediestöd över landet

Den 1 januari 2024 införde regeringen ett nytt teknikneutralt mediestöd, som ersatte det tidigare presstödet och mediestödet. Syftet med stödet är att stärka demokratin genom att främja allmänhetens tillgång till oberoende nyhetsförmedling av hög kvalitet. Under 2024 betalades sammanlagt ca 875 miljoner kronor ut i stöd, vilket är en minskning jämfört med föregående år (995 miljoner kronor). Minskningen beror i huvudsak på övergången till det nya mediestödssystemet. Av de 166 beviljade stöden avsåg 20 stöd till gratis tryckta tidningar, 13 till gratis webbmedia, 114 till prenumererade tryckta tidningar och 19 till prenumererade webbmedia.

Mediestödet gynnar lokal journalistik

Det nya mediestödet är behovsprövat och antalet stödformer har reducerats jämfört med tidigare press- och mediestöd.

Allmänt redaktionsstöd lämnas för allmänna nyhetsmediers redaktionella verksamhet. Det allmänna redaktionsstödet trappas successivt upp årligen fram till 2027, för att

möjliggöra finansiering av övergångsstödet inom mediestödssystemet. Under 2024 betalades 152,9 miljoner kronor ut till 48 utgivande företag. Av de 140 beviljade stöden avsåg den stora merparten, 132 stycken, stöd till lokal eller regional nyhetsförmedling. Därtill beviljades 8 stöd till nationell nyhetsförmedling. Stöd fördelades till alla sökande som uppfyllde kriterierna, vilket innebar att mediestödsnämnden inte behövde prioritera bland sökande.

Tabell 13.1 Geografisk spridning av utökat redaktionsstöd till insatser för svagt bevakade områden

Län	Antal insatser för svagt bevakade områden	Summa i kr
Blekinge län	6	3 600 000
Dalarnas län	28	16 208 002
Gävleborgs län	7	4 200 000
Hallands län	4	2 400 000
Jämtlands län	14	8 400 000
Jönköpings län	9	5 000 000
Kalmar län	6	3 600 000
Kronobergs län	9	5 400 000
Norrbottens län	15	9 000 000
Skåne län	20	12 000 000
Stockholms län	35	20 973 726
Södermanlands län	5	3 000 000
Uppsala län	7	4 200 000
Västerbottens län	26	10 640 000
Västernorrlands län	5	3 000 000
Västmanlands län	13	7 800 000
Västra Götalands län	50	30 000 000
Örebro län	17	9 295 000
Östergötlands län	12	7 200 000
Summa	**288**	**165 916 728**

Källa: Mediemyndighetens årsredovisning 2024.

Utökat redaktionsstöd lämnas för insatser för journalistisk bevakning av områden med svag bevakning och insatser på något eller några av de nationella minoritetsspråken. Under 2024 betalades 167,3 miljoner kronor ut i stöd för totalt 290 insatser. Två insatser avsåg redaktionellt innehåll på nationella minoritetsspråk och 288 insatser avsåg stöd till svagt bevakade områden (se tabell 13.1). Stöd fördelades till alla sökande som uppfyllde kriterierna, för insatser i 19 av landets 21 län.

Distributionsstöd syftar till att främja distributionssamverkan mellan tidningar och stimulera så stor spridning som möjligt. Stödet ges till tidningar som samdistribueras, dvs. där flera tidningsföretag deltar i distributionen. Under 2024 betalades 42,4 miljoner kronor ut i stöd till 102 dagstidningstitlar, att jämföra med 52,5 miljoner kronor till 121 dagstidningstitlar föregående år.

En ordnad övergång till det nya stödsystemet

I syfte att säkra en ordnad övergång till det nya mediestödssystemet för de nyhetsmedier som under lång tid inom ramen för det tidigare presstödet fått driftsstöd, har regeringen infört ett övergångsstöd som successivt trappas ned under perioden 2024 till 2028. Övergångsstödet kan lämnas till tidningar som tidigare haft driftstöd men som inte uppfyller kraven för att få redaktionsstöd eller får lägre stöd enligt det nya

mediestödssystemet. Under 2024 betalades 489,8 miljoner kronor ut i övergångsstöd till 72 dagstidningar.

År 2024 var det tredje året då stöd betalades ut för tidningsdistribution med anledning av övergången till utdelning av post varannan dag. Syftet med stödet är att kompensera nyhetstidningar för extra distributionskostnader för fortsatt utdelning fem dagar i veckan. Under 2024 betalades 15,9 miljoner kronor ut i stöd, att jämföra med 20,9 miljoner kronor 2023.

Dagspressens omsättning påverkas av fallande reklamintäkter

Dagspressens omsättning har minskat under en längre period. Huvudorsaken är den strukturella omvandlingen av mediemarknaden där en allt större del av reklaminvesteringarna har flyttats från traditionella medier, som tryckta tidningar, till internetbaserade reklamkanaler. Sedan 2019 har tidningsmarknadens aktörer genomfört flertalet strukturaffärer som ett led i att hantera denna utveckling, en trend som fortsatte under 2024 (Medieekonomi, Mediemyndigheten och Göteborgs universitet [Nordicom], 2024).

Diagram 13.1 Dagspressens tryckta och digitala användarintäkter samt tryckta och digitala reklamintäkter

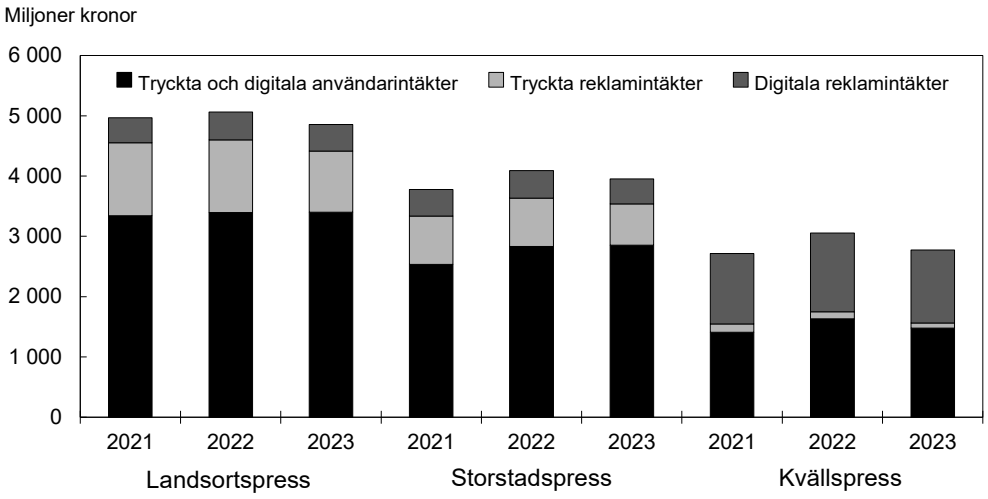

Anm.: Uppgifterna om landsorts- respektive storstadspressens digitala reklamintäkter bygger på inrapportering till Tidningsutgivarna (TU) från berörda tidningsföretag. Uppgifterna om kvällspressens digitala reklamintäkter bygger på sammanvägningar av statistik från Institutet för reklam och mediestatistik (IRM), TU och berörda företags årsredovisningar. Siffrorna är därför att betrakta som uppskattningar.

Källa: Medieekonomi 2022–2024.

En kort återhämtning för branschen skedde under 2022, då de samlade användarintäkterna ökade till följd av tidningarnas växande digitala kanaler. Trenden bröts dock under 2023, det senaste året med tillgänglig statistik, när branschens omsättning återigen minskade. Den minskade omsättningen beror främst på att branschens reklamintäkter i samtliga kategorier föll under året, en minskning med 14 procent jämfört med 2022. Samtidigt minskade branschens totala kostnader med endast 0,2 procent.

Den sammanlagda försäljningen av prenumerationer och lösnummer var förhållandevis oförändrad under 2023 jämfört med föregående år. En växling sker samtidigt från tryckt upplaga, som minskade med ungefär 13 procent, till digitala abonnemang, som under året växte med 12 procent.

Det samlade rörelseresultatet för 2023 uppgick till 356 miljoner kronor. Det är en minskning med cirka 53 procent jämfört med 2022, framför allt på grund av minskade

intäkter till branschen. Det är ett svagare resultat än för 2021, men fortfarande betydligt bättre än 2020 års resultat på minus 50 miljoner kronor.

Utbudet av taltidningar är fortsatt stort men prenumeranterna minskar

Taltidningar produceras och distribueras av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) i samverkan med tidningsföretagen. Inga nya titlar tillkom under 2024. Utgivningen av en (1) tidning upphörde och en (1) tidning lades ned. Vid årets slut gavs 127 taltidningar ut. De flesta av landets dagstidningar ges ut som taltidningar och utbudet täcker i det närmaste hela landet.

Antalet prenumeranter av taltidningar har fortsatt minska under 2024. Sedan 2015 har antalet prenumeranter minskat med 32 procent. Kännedomen om att det finns möjlighet att prenumerera på taltidningar är generellt sett låg, det gäller både i målgruppen och hos anhöriga. Priset för en prenumeration betraktas även som hög av målgruppen där många har begränsade ekonomiska möjligheter. Dagstidningarnas egna digitala utgåvor blir samtidigt alltmer tillgängliga, vilket kan innebära att behovet av en taltidning minskat för en del läsare.

Diagram 13.2 Antal taltidningsprenumeranter och taltidningar

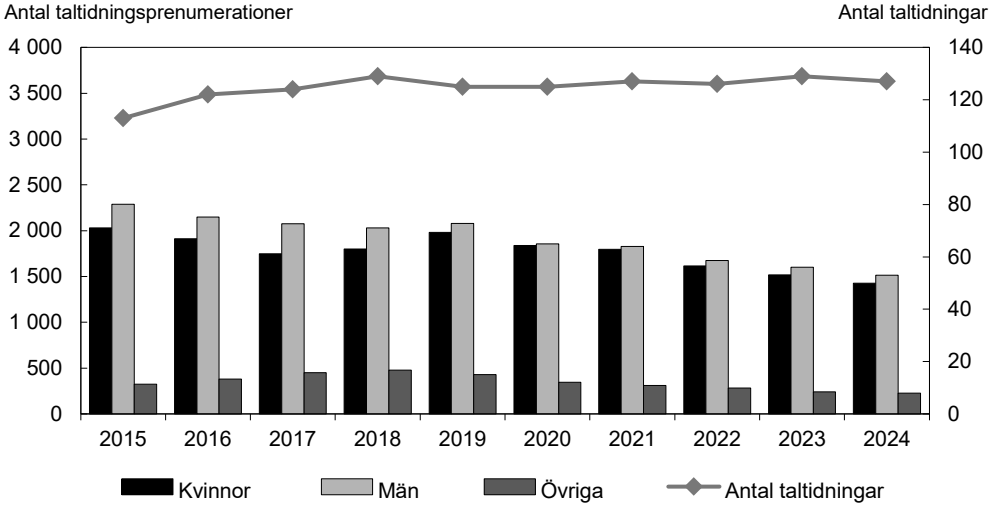

Anm.: Med övriga avses prenumerationer som innehas av äldreboenden och bibliotek.
Källa: Myndigheten för tillgängliga mediers årsredovisningar 2015–2024.

Taltidningsverksamhetens kostnader uppgick till 40 miljoner kronor under 2024 vilket var i nivå med föregående års kostnader. En stor del av kostnaderna är fasta med avtalsbundna årliga ökningar av priser. Det ekonomiska stödet till taltidningsföretagen utgjorde 16 procent av kostnaderna, 6,5 miljoner kronor, vilket var en minskning jämfört med föregående år (7,5 miljoner kronor 2023).

Riksdagen beslutade 2024 om ändrad inriktning för taltidningsverksamheten som innebär en högre grad av teknikneutralitet och att tjänsten breddas så att fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation kan inkluderas (prop. 2023/24:1 utg. omr. 17, bet 2023/24:KrU1, rskr. 2023/24:79). Den 1 juli 2025 trädde förordningen (2025:366) om en taltidningstjänst hos Myndigheten för tillgängliga medier i kraft. Genom förordningen moderniseras och breddas taltidningsverksamheten för att följa medieutvecklingen och ge personer med syn- eller annan läsnedsättning god tillgång till nyheter och samhällsinformation. Förordningen innehåller bl.a. bestämmelser om MTM:s taltidningstjänst, det innehåll som ska kunna göras tillgängligt i tjänsten, möjligheten för användarna att ta del av detta innehåll och

stöd för taltidningar i tjänsten. MTM prövar ärenden enligt förordningen och taltidningsnämnden avvecklas.

Granskningsnämndens bedömning av om public service-företagen uppfyllt sina uppdrag

Granskningsnämnden för radio och tv vid Mediemyndigheten granskar årligen Sveriges Radio AB:s (SR), Sveriges Television AB:s (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB:s (UR) public service-redovisningar. Utifrån redovisningarna bedömer nämnden om programföretagen har uppfyllt sina uppdrag i allmänhetens tjänst enligt sändningstillstånd, medelsvillkor och beslut om tillgängliggörande av tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning.

Granskningsnämnden anser att SR och SVT har uppfyllt sina public service-uppdrag under 2024. UR har i huvudsak uppfyllt sitt public service-uppdrag under 2024. UR har endast delvis uppfyllt kraven gällande utbildningsutbud (Ku2025/00701).

SVT och UR omfattas av särskilda krav på tillgänglighet till tv-sändningar och beställ-tv genom textning, teckenspråkstolkning, uppläst text och syntolkning. Företagen ska bland annat texta samtliga förproducerade program och minst 80 procent av de direktsända programmen. Enligt granskningsnämnden har SVT uppfyllt kraven för 2024 förutom i ett avseende. SVT har endast delvis uppfyllt kravet på att tillgänglighetstjänsterna ska hålla hög kvalitet eftersom det finns kvalitetsbrister i textningen av direktsända program. UR har uppfyllt kraven för år 2024 (Ku2025/00701).

Tillståndsgivning respektive registrering av sändningsverksamhet för radio och tv

Tillstånd för radio- och tv-sändningar

Det krävs tillstånd för att sända radio och tv i marknätet. Den 31 december 2024 hade 18 programbolag totalt 47 tillstånd att sända tv i marknätet (inklusive SVT och UR). Betal-tv-operatören Boxer upphörde att distribuera betal-tv-kanaler i marknätet den 31 december 2024. Mediemyndigheten, som meddelar tillstånd för alla utom public service, har på flera programbolags begäran beslutat att återkalla de flesta tillstånd att sända tv i marknätet från årsskiftet 2024/25. Att färre programbolag sänder i marknätet kan medföra ökade distributionskostnader för de kvarvarande programbolagen. TV4 har i början av september 2025 meddelat att bolaget kommer att lämna marknätet från årsskiftet 2025/26. Mediemyndigheten har utlyst ett ansökningsförfarande för tillstånd att sända marksänd tv för nästa tillståndsperiod 2026–2033.

Sedan den 1 augusti 2018 finns det 3 nationella och 35 lokala eller regionala tillstånd att sända analog kommersiell radio. Tillstånden gäller t.o.m. den 31 juli 2026. Det finns även sex bolag som har tillstånd att sända totalt 31 programtjänster, nationella och lokala, i digital kommersiell radio. Även dessa tillstånd gäller t.o.m. den 31 juli 2026.

Registrering av icke-tillståndspliktig verksamhet

Sändningar via satellit eller genom tråd, e-postutskick samt tillhandahållande av beställ-tv-tjänster och databaser kräver inte tillstånd men ska registreras hos Mediemyndigheten (se diagram 13.3).

Det fanns 1 393 trådsändningar registrerade hos myndigheten vid årsskiftet 2024/25 jämfört med 1 432 föregående årsskifte. För satellitsändningar fanns 69 registrerade

programtjänster, en minskning med två tjänster jämfört med föregående år. Vid samma tidpunkt var 1 483 databaser registrerade, jämfört med 1 480 föregående år.

Diagram 13.3 Registrerad icke-tillståndspliktig sändningsverksamhet och beställ-tv-tjänster

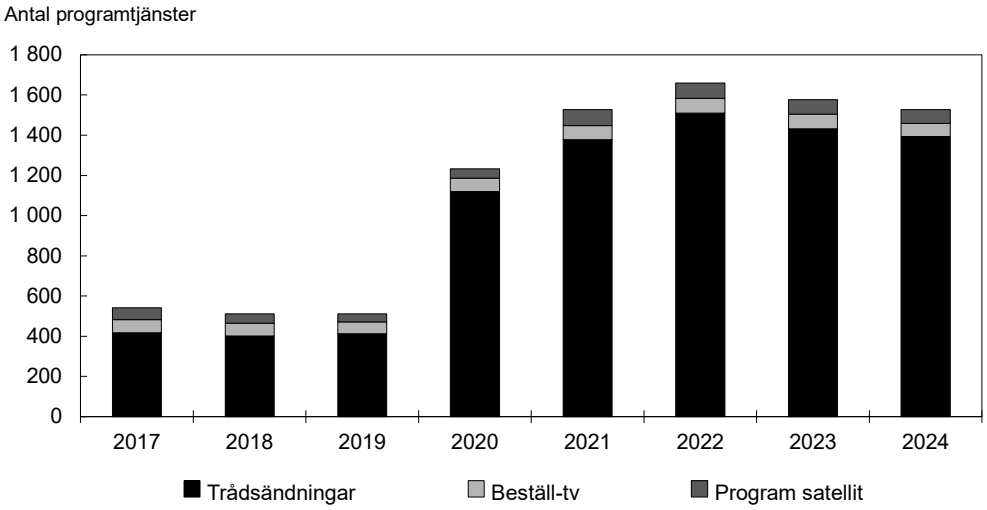

Anm.: All trådsändning av radio och tv redovisas samlat. Ingen uppdelning görs mellan kabel-tv och annan trådsändning, exempelvis via internet.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisningar 2017–2023 och Mediemyndighetens årsredovisning 2024.

Antalet registrerade tjänster fortsätter att minska något men ligger fortfarande på en hög nivå jämfört med 2019.

Fler ärenden i granskningsnämnden för radio och tv

Granskningsnämnden för radio och tv prövar om innehållet i program som sänts i tv, sökbar text-tv eller radio, alternativt tillhandahållits som beställradio eller beställ-tv som finansieras med public service-avgift, följer de villkor som finns i sändningstillstånd och bestämmelser i radio- och tv-lagen (2010:696). Från och med den 7 juli 2023 kan granskningsnämnden också pröva om innehåll som sänds och tillhandahålls via tråd uppfyller vissa grundläggande villkor. Både antalet anmälningar och antalet upprättade granskningsärenden ökade markant under 2024 (se tabell 13.2). Mängden upprättade granskningsärenden är den största som uppnåtts under det senaste decenniet, likaså mängden ärenden där granskningsnämnden beslutade att inte genomföra en granskning. Antalet anmälningar uppgick till 4 389 jämfört med 2 742 föregående år och antalet upprättade granskningsärenden uppgick till 2 219 jämfört med 1 707 föregående år. I cirka 32 procent av ärendena friades programföretagen (36 procent 2023) och i 1 procent av ärendena fälldes de (2 procent 2023).

Tabell 13.2 Avslutade granskningsärenden fördelade på beslutstyp 2015–2024

Antal ärenden

Beslutstyp	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Friande	505	459	505	472	625	578	583	466	557	753
Kritiserande	11	14	15	12	6	3	0	0	0	1
Fällande	50	68	39	63	55	34	32	36	32	29
Övrigt	110	110	159	280	173	118	115	73	89	83
Beslut att inte genomföra granskning	652	648	850	1 064	1 052	999	1 020	916	862	1 492
Totalt	**1 328**	**1 299**	**1 568**	**1 891**	**1 911**	**1 732**	**1 750**	**1 491**	**1 540**	**2 358**

Anm.: Granskningsnämndens avgjorda ärenden 2015–2024 (antal fördelade efter beslutstyp). Kategorin övrigt innehåller t.ex. avskrivningar på grund av anonyma anmälningar eller anmälningar mot utländska programbolag. Under 2021 övertog Medieombudsmannen prövningen av intrång i privatlivet för public service-bolagen, TV4 AB och C More Entertainment AB vilket påverkar jämförelsen över tid.

Källa: Mediemyndighetens årsredovisning 2024 och Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisningar 2015–2023.

Krav på att tillgängliggöra tv-program

Mediemyndigheten ställer krav på leverantörer av medietjänster att tillgängliggöra tv-program för personer med funktionsnedsättning. Uppföljning för perioden från den 1 september 2023–31 augusti 2024 gällde TV4 Media AB och Viaplay Group Sweden AB som har särskilda skyldigheter, samt ett urval av de leverantörer som har generella krav på tillgänglighet. TV4 Media AB har uppfyllt kraven för sina tjänster. Däremot har inte Viaplay Group Sweden AB uppfyllt kraven avseende textning av direktsända program och uppläst text för programtjänsterna TV3, TV6, TV8 och TV10 eller kraven avseende syntolkning och uppläst text för beställ-tv-tjänsten Viaplay.se. Mot bakgrund av att myndigheten även under föregående uppföljningsperiod bedömde att bolaget inte hade uppfyllt syntolkningskraven beslutade Mediemyndigheten att Viaplay Group Sweden AB skulle åläggas en särskild avgift om 30 000 kronor. Övriga leverantörer av medietjänster har antingen uppfyllt kraven eller redovisat att de inte har tillhandahållit några program under den aktuella perioden.

Stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan

Mediemyndighetens arbete med att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda barn från skadlig mediepåverkan genomförs bl.a. genom arbete med medie- och informationskunnighet och tillsyn över radio, tv, beställ-tv och videodelningsplattformar (inklusive sociala medieplattformar). I enlighet med EU:s förordning om digitala tjänster (DSA) har Mediemyndigheten även det huvudsakliga tillsynsansvaret för att plattformsleverantörer under svensk jurisdiktion uppfyller kraven om skydd av minderåriga online. Myndigheten sätter även åldersgränser för film som visas på biografer. Under 2024 fattade myndigheten beslut i 900 filmgranskningsärenden, varav 331 rörde långfilmer. Det totala antalet ärenden har ökat något jämfört med 2023 och beror främst på att antalet trailrar ökat.

Under året utsåg regeringen Mediemyndigheten till behörig myndighet för ett antal artiklar i DSA. Mediemyndigheten utövar inom ramen för uppdraget bl.a. tillsyn över skydd av minderåriga på onlineplattformar med jurisdiktion i Sverige.

Myndigheten har under 2024 fortsatt att samordna Sveriges Safer Internet Centre (SIC). Myndigheten tillhandahåller ett kunskapscenter och har under året tagit fram informationsmaterial och pedagogiska verktyg, t.ex. stöd till flickor med NPF-diagnos.

Tillsammans med Folkhälsomyndigheten har Mediemyndigheten på uppdrag av regeringen tagit fram en kunskapssammanställning om samband mellan barns och ungas digitala medieanvändning och hälsa (S2023/01669). Kunskapssammanställningen utgör en del i Folkhälsomyndighetens uppdrag att ta fram rekommendationer och vägledningar om digital medieanvändning för barn och unga mellan 0–18 år. Mediemyndigheten har bidragit i uppdraget med kunskap och erfarenheter utifrån sitt verksamhetsområde.

Medie- och informationskunnighet

Mediemyndigheten har sedan 2024 enligt sin instruktion i uppgift att verka för medie- och informationskunnighet (MIK) och samordna det nationella arbetet med MIK. Myndigheten koordinerar det nationella nätverket MIK Sverige och tillhandahåller en digital kunskapsbank med resurser inom området. Under året har fler aktörer anslutit till kunskapsbanken och pedagogiskt material om AI har tillkommit.

I mars 2024 fick myndigheten i uppdrag att genomföra en bred och långsiktigt hållbar nationell satsning på MIK med syfte att stärka individer som medvetna medieanvändare i en tid av snabb teknikutveckling med särskilt fokus på hur AI påverkar informationsflödet. I tillägg till detta uppdrag har myndigheten under 2025 fått i uppdrag att ytterligare fördjupa arbetet med särskilt fokus på de möjligheter och risker som AI kan medföra. Myndigheten har under 2024 arbetat med att ta fram en webbutbildning som riktar sig till både allmänhet och s.k. vidareförmedlare, för lansering under 2025. Myndigheten leder också ett arbete finansierat av Nordiska Ministerrådet för att ta fram en metod för att mäta befolkningarnas MIK-kunskap i de nordiska länderna. Arbetet har pågått under året med bl.a. en pilot- och baslinjemätning och ska slutredovisas i juni 2025.

13.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att de olika insatser som gjorts inom medieområdet bidrar till att uppfylla målen för mediepolitiken. Regeringen bedömer att det nya regelverk för mediestöd som infördes den 1 januari 2024 har bidragit till att uppfylla målen genom att främja tillgången till oberoende lokal och regional nyhetsförmedling och bidra till en mångfald av allmänna nyhetsmedier. De snabba förändringarna i medielandskapet till följd av bl.a. teknikutveckling och strukturell omvandling medför samtidigt att fortsatt arbete behövs inom området för att i än högre grad bidra till måluppfyllelsen.

Den tidigare trenden under 2000-talet med allt fler områden som saknar lokal journalistik vände runt 2020. Under 2024 minskade antalet sådana områden återigen något, men inte till sådan grad att det utgör ett trendskifte. Regeringen bedömer att stödet för lokal journalistik och public service-bolagens satsningar på lokal närvaro har haft betydelse för utvecklingen.

Taltidningsverksamheten under 2024 har bidragit till att uppfylla målen att tillgängliggöra medier. Nästan alla dagstidningar finns som taltidningar och de kan läsas på flera olika sätt, utifrån det individuella behovet. Regeringen bedömer att den nya förordningen om en taltidningstjänst hos Myndigheten för tillgängliga medier som trädde i kraft den 1 juli 2025 kommer kunna ge ytterligare förutsättningar för att göra medier tillgängliga genom en högre grad av teknikneutralitet och en breddad tjänst där fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation kan inkluderas.

I sändningstillstånd, medelsvillkor och beslut om tillgängliggörande av tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning ställs grundläggande villkor och krav på public service-företagens verksamhet. Utifrån dessa villkor har SR, SVT och UR bidragit till att uppfylla de mediepolitiska målen. Regeringen bedömer, utifrån granskningsnämnden för radio och tv:s beslut, att SR och SVT uppfyllt sina public service-uppdrag och att UR i huvudsak uppfyllt sitt public service-uppdrag under 2024. Beträffande kraven på tillgänglighet bedömer regeringen, utifrån granskningsnämnden för radio och tv:s beslut, att UR har uppfyllt kraven för år 2024. SVT har uppfyllt kraven för 2024 förutom i avseendet att textningen av direktsända program ska hålla hög kvalitet.

Regeringen bedömer att Mediemyndighetens arbete för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda barn mot skadlig mediepåverkan har genomförts på ett sätt som bidrar till att uppfylla det riksdagsbundna målet. Arbetet med MIK och att höja kunskapen om hur AI påverkar informationsflödet är en viktig del i att stärka befolkningens kunskap om och motståndskraft mot bl.a. desinformation och bidrar tillsammans med andra insatser till regeringens arbete för en robust demokrati.

13.5 Politikens inriktning

Nya uppgifter för Mediemyndigheten

Medielandskapets snabba förändring och ny reglering på EU-nivå medför förändringar i Mediemyndighetens verksamhet. Uppdraget för public service för nästa tillståndsperiod föreslås bli teknikneutralt, vilket kan förväntas innebära fler anmälningar till granskningsnämnden för radio och tv vid Mediemyndigheten och en ökning av nämndens granskning. En ändamålsenlig granskning av public service är viktig för att upprätthålla allmänhetens höga förtroende för verksamheten. Vidare medför nya EU-rättsakter såsom mediefrihetsförordningen och förordningen om politisk reklam nya analys- och tillsynsuppgifter för Mediemyndigheten, liksom krav att upprätta och sköta nya databaser, samt ökat samarbete med andra europeiska myndigheter och EU-kommissionen. För att Mediemyndigheten på ett effektivt sätt ska kunna ta om hand om de nya och utökade uppgifterna föreslår regeringen en förstärkning av myndighetens förvaltningsanslag.

Stärkt medie- och informationskunnighet

Informations- och medielandskapet har blivit alltmer komplext i en tid av snabb teknikutveckling, bl.a. inom AI. I en orolig omvärld är regeringens fortsatta prioritet att säkerställa en robust förmåga hos befolkningen att förstå och värdera information. Under 2024 och 2025 genomför Mediemyndigheten en nationell satsning för stärkt medie- och informationskunnighet i en tid av AI och desinformation. Regeringen bedömer att arbetet med medie- och informationskunnighet är angeläget och föreslår därför en fortsatt satsning på området för 2026–2028.

13.6 Budgetförslag

13.6.1 10:1 Sändningar av TV Finland

Tabell 13.3 Anslagsutveckling 10:1 Sändningar av TV Finland

Tusental kronor

2024	Utfall	9 574	Anslagssparande	
2025	Anslag	9 574[1]	Utgiftsprognos	9 507
2026	**Förslag**	**9 574**		
2027	Beräknat	9 574		
2028	Beräknat	9 574		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Sverigefinska Riksförbundet för sändningar av TV Finland.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 13.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 10:1 Sändningar av TV Finland

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**9 574**	**9 574**	**9 574**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 574**	**9 574**	**9 574**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 574 000 kronor anvisas under anslaget 10:1 *Sändningar av TV Finland* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 9 574 000 kronor respektive 9 574 000 kronor.

13.6.2 10:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tabell 13.5 Anslagsutveckling 10:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tusental kronor

2024	Utfall	3 491	Anslagssparande	
2025	Anslag	3 531[1]	Utgiftsprognos	3 531
2026	**Förslag**	**3 592**		
2027	Beräknat	3 666[2]		
2028	Beräknat	3 746[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 3 592 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 3 592 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förmedling av forskningsresultat om svensk och internationell medieutveckling, för sammanställning av mediestatistik och för dokumentation av ägar- och marknadsförhållanden på den svenska mediemarknaden av Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (Nordicom).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 13.6 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 10:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 531**	**3 531**	**3 531**
Pris- och löneomräkning[2]	61	135	215
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 592**	**3 666**	**3 746**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 3 592 000 kronor anvisas under anslaget 10:2 *Forskning och dokumentation om medieutvecklingen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 666 000 kronor respektive 3 746 000 kronor.

13.6.3 10:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tabell 13.7 Anslagsutveckling 10:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tusental kronor

2024	Utfall	566	Anslagssparande	67
2025	Anslag	733[1]	Utgiftsprognos	728
2026	**Förslag**	**733**		
2027	Beräknat	733		
2028	Beräknat	733		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Europeiska audiovisuella observatoriet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 13.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 10:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**733**	**733**	**733**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**733**	**733**	**733**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 733 000 kronor anvisas under anslaget 10:3 *Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 733 000 kronor respektive 733 000 kronor.

13.6.4 10:4 Stöd till taltidningar

Tabell 13.9 Anslagsutveckling 10:4 Stöd till taltidningar

Tusental kronor

2024	Utfall	40 015	Anslagssparande	11 441
2025	Anslag	43 406[1]	Utgiftsprognos	43 104
2026	**Förslag**	**43 406**		
2027	Beräknat	43 406		
2028	Beräknat	51 406		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till taltidningar. Anslaget får även användas för vissa förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 13.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 10:4 Stöd till taltidningar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**43 406**	**43 406**	**43 406**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			8 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**43 406**	**43 406**	**51 406**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 43 406 000 kronor anvisas under anslaget 10:4 *Stöd till taltidningar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 43 406 000 kronor respektive 51 406 000 kronor.

13.6.5 Public service

Medelstilldelning 2026

Regeringens förslag

Medelstilldelningen för 2026 från public service-kontot till Sveriges Radio AB med 3 499 322 000 kronor, till Sveriges Television AB med 5 732 877 000 kronor och till Sveriges Utbildningsradio AB med 506 142 000 kronor godkänns.

Tabell 13.11 Medelstilldelning för SR, SVT och UR

Kronor

Sveriges Radio	3 499 322 000
Sveriges Television	5 732 877 000
Sveriges Utbildningsradio	506 142 000
Summa	**9 738 341 000**

Skälen för regeringens förslag

Enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst ska riksdagens beslut om tilldelning av avgiftsmedel inför att ett sändningstillstånd meddelas avse hela den period som tillståndet gäller. Regeringen har i propositionen En lag om public service och riktlinjer för verksamheten 2026–2033 (prop. 2024/25:166) lämnat förslag om medelstilldelning till de tre public service-företagen för perioden 2026–2033. I enlighet med förslaget om tilldelning av medel för 2026–2033 tilldelas Sveriges Radio AB 3 499 322 000 kronor, Sveriges Television AB 5 732 877 000 kronor och Sveriges Utbildningsradio AB 506 142 000 kronor för 2026 från public service-kontot.

Ändring i lagen om public service

Ärendet och dess beredning

I Kammarkollegiets årliga återrapportering av utvecklingen på public service-kontot (Ku2025/00325) framgår att det vid årets slut fortfarande kommer att vara ett preliminärt överskott på kontot. Förslaget att justera public service-avgiften är en del i den löpande förvaltningen av kontot och regeringen har inte ansett det nödvändigt att inhämta ytterligare upplysningar i ärendet. Avgiftens storlek regleras i dag i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst, men regeringen har föreslagit att bestämmelserna ska överföras oförändrade till en lag om public service som föreslås träda i kraft den 2 december 2025 (propositionen En lag om public service och riktlinjer för verksamheten 2026–2033, prop. 2024/25:166 s. 82). Den nu föreslagna justeringen förutsätter en ändring i den lagen. Förslag till lag om sådan ändring redovisas under avsnitt 2.1 Lagförslag. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Regeringens förslag

Public service-avgift ska betalas med 1 procent av den beskattningsbara förvärvsinkomsten upp till en inkomst som motsvarar 1,42 inkomstbasbelopp för beskattningsåret.

Skälen för regeringens förslag

Public service-avgift betalas av alla som är över 18 år och som har en beskattningsbar förvärvsinkomst. Avgiften 2025 är 1 procent av den beskattningsbara inkomsten upp

till en inkomst som motsvarar 1,55 inkomstbasbelopp för beskattningsåret (4 och 5 §§ lagen om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst). Avgiftens koppling till inkomstbasbeloppet innebär att taket för avgiften i normalfallet räknas upp varje år. År 2024 var avgiftens tak 1 219 kronor per person och år. Innevarande år är taket 1 249 kronor. Avgiftsintäkterna samlas in av Skatteverket och förs över till public service-kontot i Riksgäldskontoret. Public service-kontot förvaltas av Kammarkollegiet som betalar ut medel till public serviceföretagen.

När det nya finansieringssystemet infördes konstaterade regeringen att avgiftsintäkterna från public service-avgiften i så hög grad som möjligt bör följa riksdagens beslut om tilldelning av medel till public service-företagen (prop. 2017/18:261 s. 36). Avgiften bör därför justeras om det blir stora skillnader mellan hur mycket medel som kommer in i systemet och tilldelningen till public service-företagen.

Kammarkollegiet bedömer i sin återrapportering av utvecklingen på public service-kontot (Ku2025/00325) att det vid årets slut kommer att finnas ett preliminärt överskott på public service-kontot. Överskottet beror delvis på att de justeringar som gjordes av avgiften 2024 och 2025 ännu inte slagit igenom på kontot. Överskottet kan av dessa skäl förväntas minska något i samband med den slutliga avräkningen för dessa år framöver. Trots tidigare sänkningar bör en ytterligare justering av avgiften genomföras för att undvika ett alltför stort överskott på kontot. Regeringen föreslår att taket för när full avgift tas ut justeras från 1,55 till 1,42 inkomstbasbelopp. I förslaget har hänsyn tagits till den osäkerhet som råder gällande hur mycket det preliminära överskottet på kontot kommer att minska i samband med de slutliga avräkningarna framöver. Tilldelningen till public service-bolagen påverkas inte av avgiftsjusteringen.

14 Ungdomspolitik

14.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för ungdomspolitiken.

14.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom området Ungdomspolitik utgår från följande bedömningsgrunder:

- unga som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra i åldern 16–24 år
- unga som anger att de har besvär av ängslan, oro eller ångest i åldern 16–24 år
- unga som inte studerar och som inte genomfört en gymnasial utbildning, i åldern 16–24 år
- unga som varken arbetar eller studerar i åldern 15–24 år, efter kön och inrikes och utrikes född
- mediantid i arbetslöshet för unga i åldern 16–24 år
- unga som bor kvar i föräldrahemmet i åldern 20–24 år
- unga som besöker fritidsgård eller ungdomens hus varje månad i åldern 16–25 år
- unga som är medlemmar i en förening i åldern 16–25 år
- unga som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti eller förbund i åldern 16–29 år
- unga som vill och kan påverka lokalt i åldern 16–25 år.

14.3 Resultatredovisning

Unga bedömer sin allmänna hälsa som bättre än övriga åldersgrupper

Diagram 14.1 Andel unga i åldern 16–24 år som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra, 2010–2024, efter kön

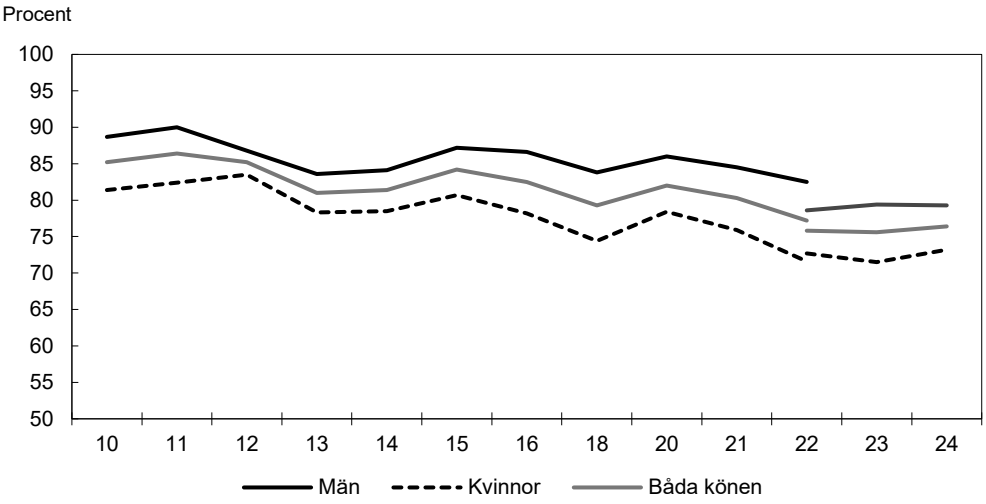

Anm.: Mellan 2010 och 2016 utförde Folkhälsomyndigheten den nationella folkhälsoenkäten varje år. Därefter utförs enkäten vartannat år.

Källa: Folkhälsomyndigheten (2010–2022), Statistiska centralbyrån (2022–2024).

En god fysisk och psykisk hälsa hos unga utgör en grundförutsättning för att det ungdomspolitiska målet ska uppnås. Generellt bedömer unga sin allmänna hälsa som bättre jämfört med andra åldersgrupper. År 2024 bedömde 76,4 procent av unga mellan 16 och 24 år sitt allmänna hälsotillstånd som bra. Andelen har varit relativt stabil under de tre år som indikatorn följts upp genom Statistiska centralbyrån (SCB). Sett över båda datakällorna som redovisas i diagram 14.1 indikerar dock utvecklingen att andelen unga mellan 16 och 24 år som bedömer sin allmänna hälsa som bra har minskat över tid. Andelen som 2024 uppgav att de mår bra var lägre bland unga kvinnor än bland unga män. Bland unga kvinnor har andelen som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra ökat från 71,5 procent 2023 till 73,2 procent 2024. Bland unga män är det en lika stor andel som uppger att de mår bra 2024 (79,3 procent) som 2023 (79,4 procent). År 2024 var andelen unga i åldern 16–24 år som uppskattade sin hälsa som dålig 4,8 procent, i jämförelse med 5,7 procent 2023. En något större andel unga kvinnor (5,3 procent) än unga män (4,4 procent) uppskattade sin hälsa som dålig 2024. Skillnaderna mellan könen är dock mindre 2024 i jämförelse med 2023 (SCB, 2024). Se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4.

Ungas psykiska hälsa är sämre jämfört med andra åldersgrupper

Diagram 14.2 Andel unga i åldern 16–24 år som uppger att de har besvär av ängslan, oro eller ångest, 2010–2024, efter kön samt svensk eller utländsk bakgrund

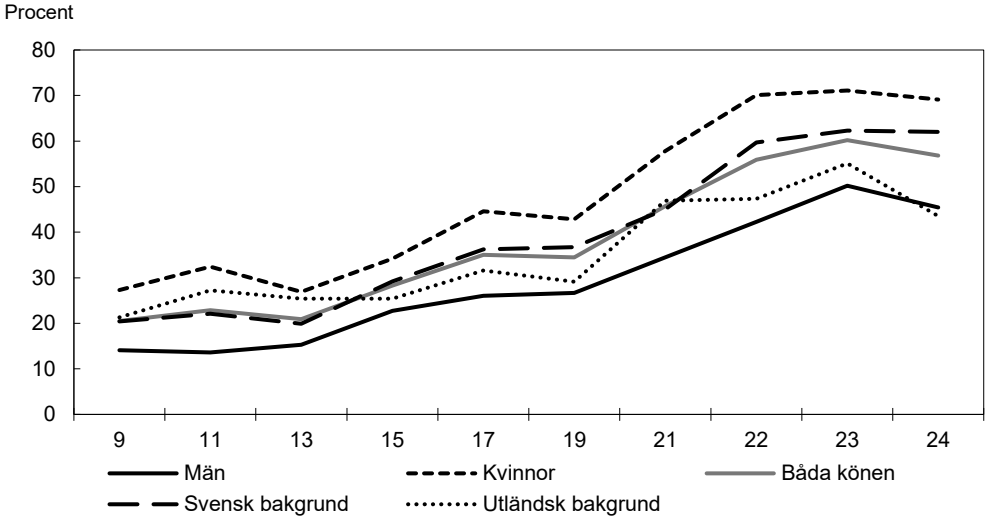

Anm.: Varje redovisat år består av en sammanslagning av data från två undersökningar genomförda av SCB . Från och med 2021 har undersökningen ULF en ny utformning och enkelår redovisas. År 2022 genomfördes ett byte av metod för insamlingen av undersökningen ULF, vilket innebär att jämförelser från det året och bakåt i tiden bör göras med stor försiktighet. Med utländsk bakgrund avses en person som är utrikes född eller som är inrikes född med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses inrikes född med minst en inrikes född förälder.

Källa: SCB.

Trots att merparten av unga bedömer sitt hälsotillstånd som bra skattar unga generellt sin psykiska hälsa som sämre jämfört med andra åldersgrupper. År 2024 uppgav 56,8 procent av unga mellan 16 och 24 år att de upplevde psykiska besvär, såsom ängslan, oro eller ångest (se diagram 14.2). Det är en minskning jämfört med 2023 då andelen var 60,2 procent. Utvecklingen sedan 2009 indikerar dock att andelen unga som upplever psykiska besvär har ökat kraftigt, även om ökningen har stagnerat något under de senaste tre åren. Andelen med psykiska besvär var 2024 högre bland unga kvinnor (69,1 procent) än bland unga män (45,4 procent). År 2024 har andelen minskat bland båda könen i jämförelse med 2023. Minskningen är särskilt tydlig bland unga män. Andelen med psykiska besvär var dessutom högre bland unga med svensk bakgrund jämfört med unga med utländsk bakgrund. Se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4.

Andelen unga utan gymnasieutbildning är större bland utrikes födda unga

Diagram 14.3 Andel unga i åldern 16–24 år som inte studerar och som inte har en fullföljd gymnasieutbildning, 2010–2023, efter kön samt inrikes och utrikes född

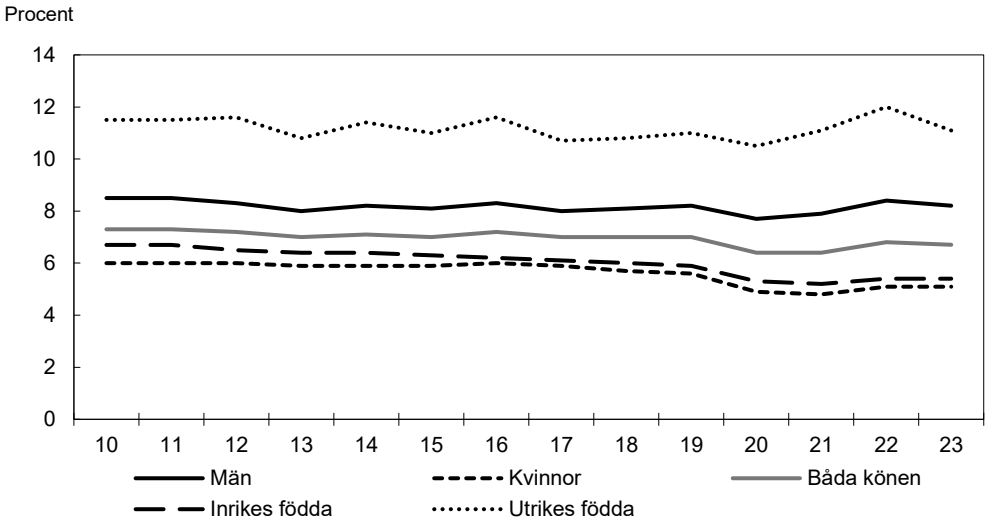

Källa: SCB.

År 2023 var andelen unga i åldersgruppen 16–24 år som har lämnat utbildningsväsendet utan att ha uppnått motsvarande minst två års gymnasieutbildning och som inte studerar 6,7 procent. Det är ungefär samma nivå som under 2022, då andelen var 6,8 procent (se diagram 14.3). År 2023 var det fler unga män (8,2 procent) än unga kvinnor (5,1 procent) som saknade gymnasieutbildning. Fram till 2021 var den långsiktiga trenden att andelen unga som har lämnat utbildningsväsendet utan att ha uppnått motsvarande minst två års gymnasieutbildning minskade. En delförklaring till den ökning som har skett sedan dess har att göra med att andelen utan gymnasieutbildning ökat bland utrikes födda och särskilt bland utrikes födda unga män. År 2023 var andelen som saknade gymnasieutbildning 11,6 procent bland unga utrikes födda jämfört med 5,5 bland unga inrikes födda. Andelen bland unga utrikes födda män som saknade gymnasieutbildning har dock minskat något, från 15,4 procent 2022 till 14,9 procent 2023. Motsvarande andel bland unga utrikes födda kvinnor var 7,7 procent 2023. Det finns även skillnader mellan könen bland inrikes födda unga, men dessa har genomgående varit mindre jämfört med utrikes födda unga. Se vidare utg.omr. 16 avsnitt 3.

Andelen unga som varken arbetar eller studerar ökar

Diagram 14.4 Andel unga i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar, 2010–2024, efter kön samt inrikes och utrikes född

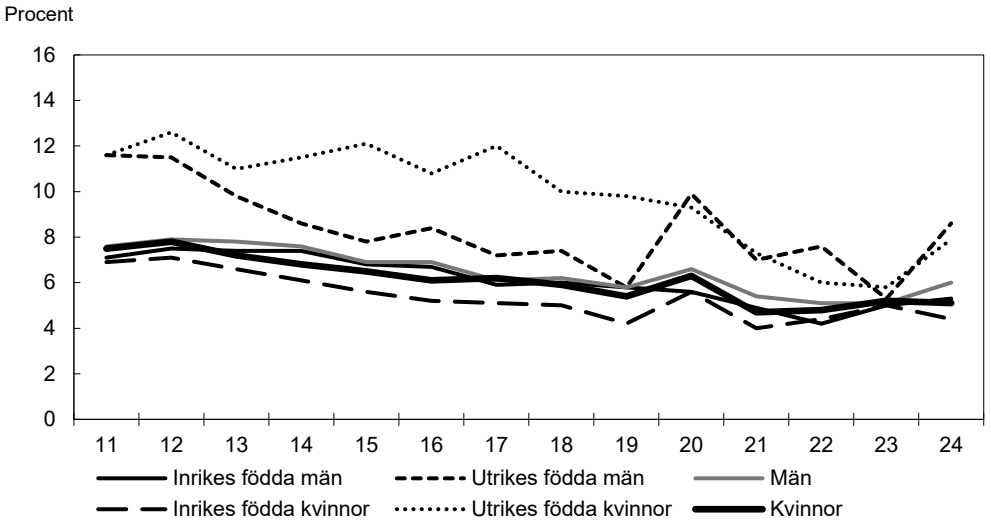

Källa: SCB.

Att unga lyckas etablera sig på arbetsmarknaden är en viktig förutsättning för att de ska kunna ha goda levnadsvillkor. Andelen unga mellan 15 och 24 år som varken arbetar eller studerar har ökat något och uppgick 2024 till 5,6 procent, jämfört med 5,1 procent 2023. Andelen unga kvinnor som varken arbetar eller studerar uppgick till 5,1 procent under 2024, vilket är en minskning jämfört med 2023 då andelen var 5,2 procent. Det motsatta gäller för unga män som varken arbetar eller studerar, där andelen uppgick till 6,0 procent 2024 jämfört med 5,1 procent 2023. Statistiken visar också att skillnaden mellan utrikes och inrikes födda unga har ökat påtagligt under 2024 jämfört med 2023. Särskilt negativ har utvecklingen varit för utrikes födda unga män då andelen som varken arbetar eller studerar var 8,6 procent 2024, jämfört med 5,3 procent bland inrikes födda män. Motsvarande andelar för 2023 var 5,3 respektive 5,0 procent. Det var även vanligare att utrikes födda unga kvinnor står utanför arbete och studier (7,9 procent 2024) jämfört med inrikes födda unga kvinnor (4,4 procent 2024). Bland unga som varken arbetar eller studerar finns också en tydlig överrepresentation av unga med psykisk ohälsa och unga med funktionsnedsättningar.

Under 2024 har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) haft i uppdrag att stödja aktörer som arbetar med unga som varken arbetar eller studerar och förbättra samordningen på området mellan aktörer på nationell nivå. Av redovisningen (S2025/00674) framgår att MUCF gett stöd för att utveckla det lokala arbetet, bl.a. i form av kommunträffar. MUCF bedömer att arbetet har gett goda resultat vad gäller kunskap och stärkt samverkan mellan förvaltningar, myndigheter och andra aktörer. För att utveckla och förtydliga MUCF:s roll har regeringen gett myndigheten i uppdrag att under 2025–2027 fungera som nationell resurs för samordning och stöd i frågor om unga som varken arbetar eller studerar med särskilt fokus på psykisk ohälsa (S2025/00753). Inom ramen för uppdraget ska MUCF bl.a. analysera särskilda stödbehov bland pojkar och unga män. Regeringen har också gett MUCF i uppdrag att betala ut statsbidrag till kommuner och regioner för samverkansinsatser som ska underlätta målgruppens etablering i arbets- och samhällslivet (S2024/02154).

Andelen unga som är inskrivna på Arbetsförmedlingen ökar

År 2024 ökade andelen unga i åldern 16–24 år som var inskrivna på Arbetsförmedlingen som öppet arbetslösa jämfört med 2023, och uppgick till 7,2 procent. Ökningen är ett trendbrott efter en nedgång mellan 2011 och 2023, då andelen unga i åldern 16–24 år som var inskrivna som öppet arbetslösa, eller i program med aktivitetsstöd, minskade från 18,1 procent till 6,5 procent. Andelen inskrivna arbetslösa har ökat mellan 2023–2024 såväl bland unga män och kvinnor som bland inrikes och utrikes födda unga, men ökningarna är marginella. Andelen unga inskrivna arbetslösa kvinnor är något större jämfört med andelen unga män, 8,7 respektive 5,7 procent 2024. Skillnaden mellan könen har varit relativt oförändrad sedan mätperiodens början 2011. Unga utrikes födda är den grupp av unga med högst andel inskrivna arbetslösa för 2024, nämligen 12,9 procent. Jämförelsevis är andelen bland inrikes födda unga 5,9 procent. Andelen bland unga utrikes födda har dock minskat kraftigt under det senaste decenniet, då andelen för 2014 uppgick till 33,2 procent. Mellan 2014 och 2024 har andelen således minskat med 20,4 procentenheter.

Diagram 14.5 Mediantid i arbetslöshet bland inskrivna på Arbetsförmedlingen i åldern 16–24 år, 2010–2024, efter kön samt inrikes och utrikes född

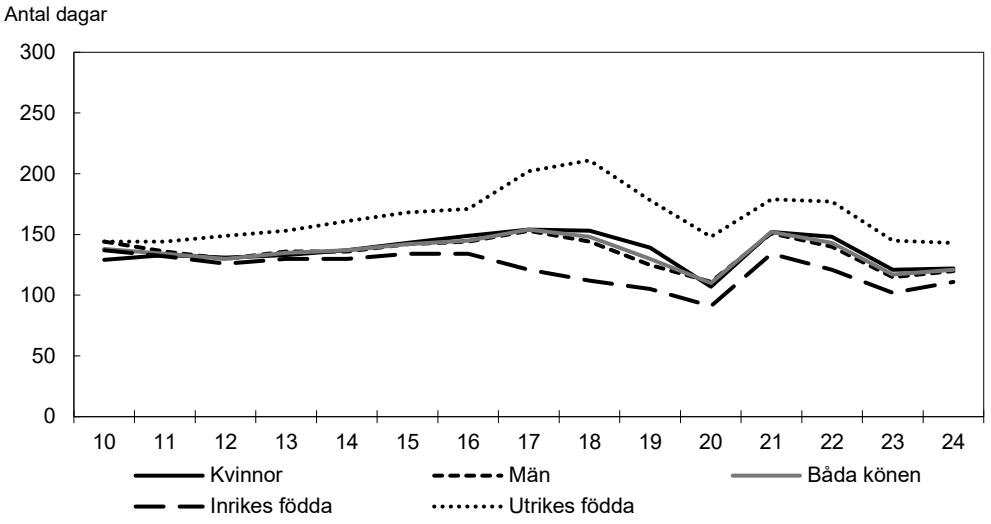

Källa: Arbetsförmedlingen.

Efter att mediantiden i arbetslöshet bland inskrivna arbetslösa i åldern 16–24 år ökade kraftigt mellan 2020 och 2021, från 110 till 152 dagar, har den minskat fram till 2024. År 2024 var mediantiden 121 dagar, vilket är liten ökning jämfört med 2023 då mediantiden var 117 dagar (se diagram 14.5). Mediantiden i arbetslöshet har ökat i samtliga grupper av unga förutom bland utrikes födda. Bland utrikes födda 16–24 år har mediantiden i arbetslöshet bland inskrivna arbetslösa minskat från 145 dagar 2023 till 143 dagar 2024. Skillnaderna mellan grupperna minskar. Den långsiktiga trenden att mediantiden är högre bland unga utrikes födda kvarstår dock. Skillnaderna mellan könen är relativt liten och har minskat. År 2024 var mediantiden något kortare för unga män (120 dagar) jämfört med unga kvinnor (122 dagar). Även detta är i linje med hur det har sett ut för perioden 2011–2023. Se vidare utg.omr. 14 avsnitt 3.

Det finns tydliga skillnader i hur unga med olika erfarenhet av arbetslöshet ser på sina liv, sin framtid och möjligheten att påverka hur livet kommer att bli. I 2025 års attityd- och värderingsstudie, genomförd av MUCF, framgår exempelvis att enbart hälften av unga som har erfarenhet av en lång eller flera korta perioder av arbetslöshet är nöjda med livet i sin helhet. Andelen är betydligt större, 77 procent, bland unga som aldrig varit arbetslösa eller som bara varit det kortvarigt vid ett tillfälle. Vidare framgår att enbart 45 procent bland unga som har mer omfattande erfarenhet av arbetslöshet ser

ljust och optimistiskt på sin framtid. Bland unga som inte har varit arbetslösa, eller som varit det under bara en kort period, är andelen 71 procent (MUCF, Så tycker unga – Arbete och utbildning – Attityd- och värderingsstudie, 2025).

Unga är generellt nöjda med sin boendesituation men det finns skillnader beroende på var i landet den unge bor

Diagram 14.6 Andel unga i åldern 20–24 år som bor kvar i föräldrahemmet, 2011–2023, efter kön samt svensk och utländsk bakgrund

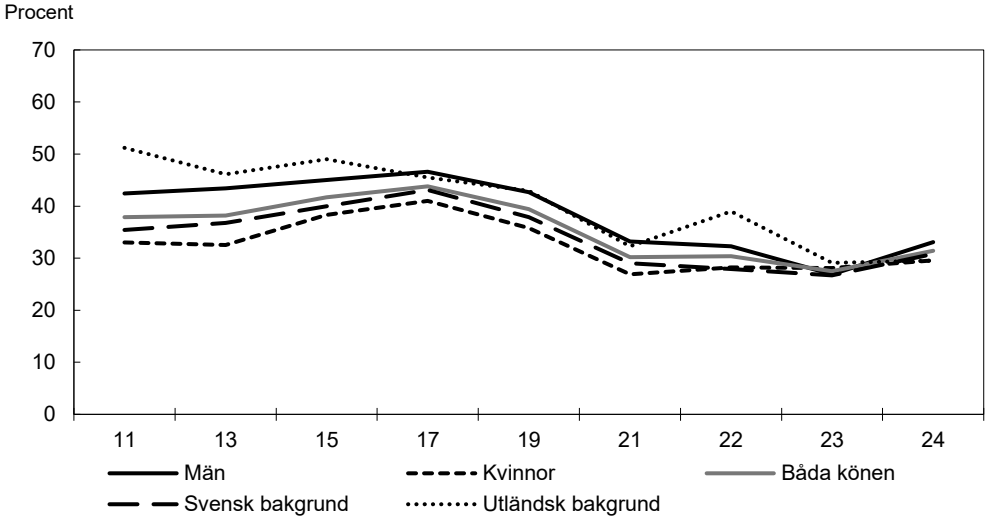

Anm.: Varje redovisat år består av en sammanslagning av data från två årliga undersökningar genomförda av SCB. Med utländsk bakgrund avses en person som är utrikes född eller som är inrikes född med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses inrikes född med minst en inrikes född förälder.

Källa: SCB.

Goda levnadsvillkor förutsätter goda boendeförhållanden. Enligt MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2025 är en tydlig majoritet av unga i åldern 16–29 år nöjda med sin bostadssituation (74 procent) och ännu fler är nöjda med platsen de bor på (80 procent). Det finns dock unga som har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. Exempelvis bodde 31,4 av unga i åldern 20–24 år kvar hemma hos sina föräldrar 2024, vilket är en ökning jämfört med 2023 då andelen var 27,5. Under 2024 bodde fler unga killar kvar hemma hos sina föräldrar (33,1 procent) jämfört med unga tjejer (29,6 procent). Bland unga i åldern 20–24 år som flyttat hemifrån uppgav 74,9 procent att de bor i hyresrätt, 14,5 procent i bostadsrätt och 8,6 procent i äganderätt 2024.

Ungas boendesituation ser olika ut i olika delar av landet. Exempelvis råder det, enligt 2025 års Bostadsmarknadsenkät, underskott på bostäder för unga i de flesta storstadskommuner. Jämförelsevis uppger en majoritet av de kommuner som har färre än 25 000 invånare och inte är högskoleorter att det råder balans på bostadsmarknaden för unga. I de kommuner där det råder underskott på bostäder för unga uppgavs de vanligaste orsakerna vara att lediga bostäder är för dyra för ungdomar och ett generellt underskott på bostäder i kommunen. Var i landet den unge bor påverkar även andra delar i livet utöver möjligheten till en egen bostad. I rapporten Fokus 24 – Platsens betydelse – unga på landsbygd (MUCF, 2024) konstateras exempelvis att unga i landsbygdskommuner har sämre möjligheter att klara av grundskolan, att påbörja önskade gymnasiala och eftergymnasiala studier och att kunna ta sig till och från fritidsaktiviteter, skola och jobb. Å andra sidan visar rapporten att unga i landsbygdskommuner i högre utsträckning har arbete och känner sig trygga i sitt bostadsområde på kvällen jämfört med andra unga.

De flesta unga är nöjda med sin fritid, men det finns skillnader mellan grupper av unga

Fritiden är en viktig del i ungas personliga och sociala utveckling. Att alla unga ska ha goda levnadsvillkor innebär bl.a. att de ska ha tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter i gemenskap med andra. Enligt MUCF:s attityd- och värderingsstudie 2025 är de flesta unga, 74 procent, nöjda med sin fritid. Det är något vanligare att killar är nöjda med sin fritid (76 procent) jämfört med tjejer (72 procent). Mer än hälften av unga (56 procent) tycker också, enligt samma studie, att de har lagom mycket fritid. Samtidigt framgår att nästan en tredjedel av unga (30 procent) tycker att de har så lite fritid att de inte hinner göra det de vill. I rapporten Unga med funktionsnedsättning (MUCF, 2025) beskrivs också att ungas fritid skiljer sig åt utifrån om den unge har en funktionsnedsättning eller inte, där unga med funktionsnedsättning i lägre utsträckning är nöjda med sin fritid och upplever i större utsträckning hinder för att delta i fritidsaktiviteter.

Den 15 september 2025 infördes fritidskortet för barn och unga. Fritidskortet är ett statligt stöd som ska främja barns och ungas förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter som bidrar till en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra. Se vidare utg.omr. 9 avsnitt 3.

Diagram 14.7 Andel i åldern 16–25 år som besöker fritidsgård eller ungdomens hus varje månad, 2007–2024, efter kön

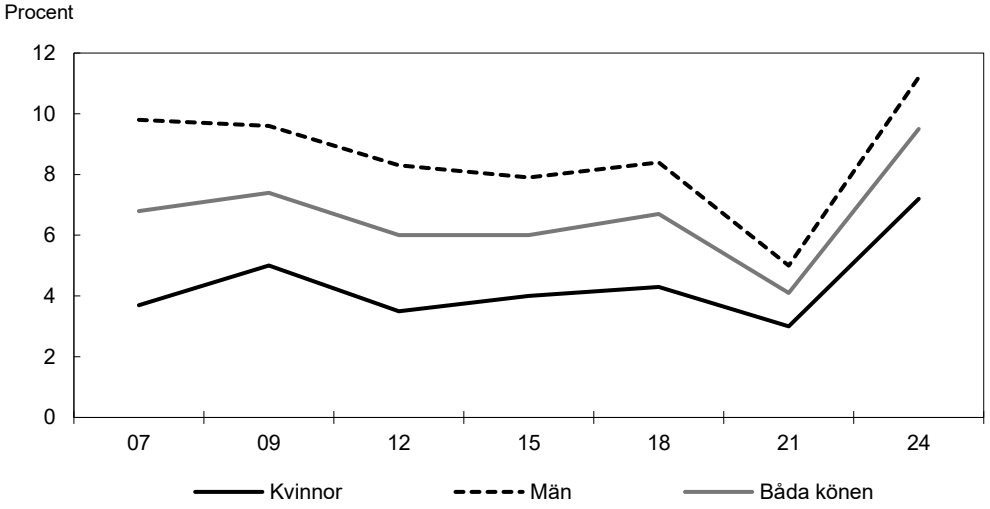

Anm.: Data hämtas från den nationella ungdomsenkäten som genomförs av MUCF vart tredje år.
Källa: MUCF.

Den öppna fritidsverksamheten för unga, såsom fritidsgårdar eller ungdomens hus, kan utgöra betydelsefulla och tillgängliga mötesplatser för unga. Under 2024 besökte 9,5 procent av unga i åldern 16–25 år en fritidsgård eller ungdomens hus varje månad (se diagram 14.7). Det är en kraftig ökning i jämförelse med 2021, då andelen var 4,1 procent. Ökningen bör dock betraktas med försiktighet då MUCF i 2024 års nationella ungdomsenkät, från vilken data för indikatorn är hämtad, har inkluderat en förtydligande text om vad en fritidsgård och ungdomens hus är. En sådan text har inte inkluderats i tidigare enkäter. Vidare genomfördes den föregående nationella ungdomsenkäten 2021, under covid-19-pandemin, vilket kan ha påverkat resultatet. Andelen unga som besöker en fritidsgård eller ungdomens hus är för 2024 större bland unga män än bland unga kvinnor, 11,2 respektive 7,2 procent. Andelen är också större bland unga med utländsk bakgrund än bland unga med svensk bakgrund, 19,7 respektive 6,0 procent. Eftersom den primära målgruppen för verksamheter såsom fritidsgårdar och ungdomens hus ofta är unga i yngre åldrar än 16–25 år kan siffrorna

vara missvisande för den faktiska andelen unga som besöker den öppna fritidsverksamheten regelbundet.

Andelen unga som är medlem i en förening fortsätter minska

Diagram 14.8 Andel unga i åldern 16–25 år som är medlem i en förening, 2007–2024, efter kön samt inrikes och utrikes född

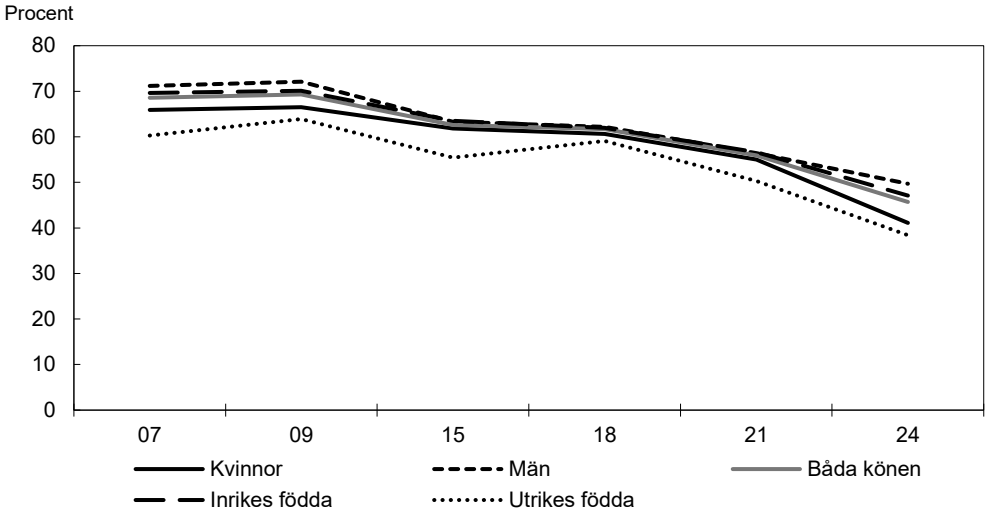

Anm.: Data hämtas från den nationella ungdomsenkäten som genomförs av MUCF vart tredje år.
Källa: MUCF.

Andelen unga i åldern 16–25 år som är medlemmar i en förening fortsätter att minska och uppgick 2024 till 45,7 procent. Jämförelsevis var andelen 69 procent 2007 (se diagram 14.8). Uppgiften är baserad på vad unga själva uppgett vid mätningstillfället. År 2024 har skillnaderna mellan olika grupper ökat vad gäller medlemskap i föreningar. Det är vanligare bland unga män att vara medlem i en förening jämfört med unga kvinnor, 49,7 procent respektive 41,1. Skillnaden i andelen som är medlem i en förening är dock ännu större mellan inrikes födda unga (47,1 procent) och utrikes födda unga (38,4).

För att säkerställa såväl ett livskraftigt ungt civilsamhälle som ett långsiktigt föreningsengagemang bland unga har regeringen tagit initiativ för att stärka möjligheterna för unga att ta eller utvecklas i ideella ledaruppdrag. Regeringen har beslutat att minst 4 miljoner kronor av de medel som fördelas i statsbidrag enligt förordningen (2024:199) om statsbidrag för att öka engagemanget inom det civila samhället ska gå till stöd för ledarskapsutbildningar, mentorskapsprogram eller liknande utbildningsinsatser för unga (S2024/02154). Den särskilda satsningen på ungas ledarskap är en följd av den utredning som tillsattes i syfte att uppvärdera unga personers engagemang i civilsamhället, vars uppdrag redovisas i promemorian Underlätta, utbilda, uppskatta – så erkänns ungas ideella engagemang (Ds 2024:15).

Statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationer är ett viktigt stöd för att stärka ungas självständiga organisering och inflytande

Ungas demokratiska organisering är en viktig del i att öka ungas inflytande och delaktighet. MUCF fördelar statsbidrag enligt förordningen (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer. Syftet med statsbidraget är att stödja barns och ungdomars självständiga organisering och inflytande i samhället. Bidraget lämnas i form av organisationsbidrag och projektbidrag. MUCF disponerade 262 miljoner kronor för organisationsbidrag och 18,4 miljoner kronor för projektbidrag under 2024. Under 2024 fördelades organisationsbidrag till 109 barn- och

ungdomsorganisationer, jämfört med 114 under 2023, samt projektbidrag till 20 barn- och ungdomsorganisationer, jämfört med 18 under 2023 (S2024/00414). Antalet unga som är medlemmar i en barn- och ungdomsorganisation har varierat under de senaste åren, men MUCF bedömer att ca 667 000 barn och unga i åldern 6–25 år tog del av bidraget under 2024.

Ungdomars politiska engagemang är stabilt över tid

Diagram 14.9 Andel unga som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti eller förbund, 2011–2024

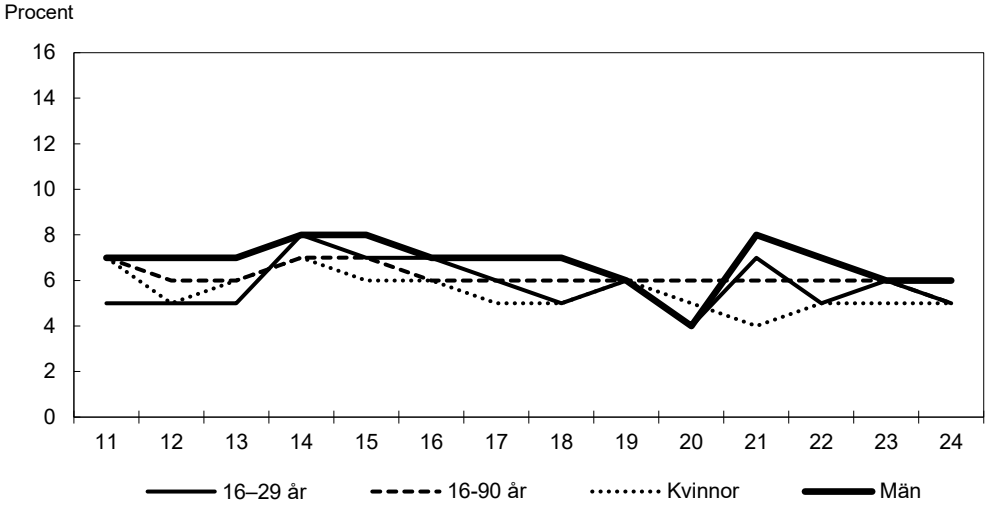

Anm.: Könsuppdelad statistik finns endast för den totala befolkningen 16–90 år. Fram till och med 2021 års nationella SOM-undersökning var åldersintervallet upp till 85 år.

Källa: SOM-institutet.

Ungas engagemang i politik och samhällsfrågor har en tydlig koppling till det ungdomspolitiska målet att alla unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen och kan på så sätt bidra till att nå det målet. Bland unga i åldern 16–29 år uppger 5 procent att de är medlemmar i ett politiskt parti 2024, i jämförelse med 2023 då andelen var 6 procent (se diagram 14.9). För befolkningen i stort ligger motsvarande siffra för 2024 också på 5 procent. Sett över längre tid har andelen medlemmar i politiska partier minskat i hela befolkningen. Detta gäller även unga i åldersgruppen 16–29 år, även om nedgången inte varit lika tydlig i denna grupp som för andra grupper. Under de senaste tio åren har andelen unga som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti dock legat relativt stabilt och varierat mellan 4 och 8 procent.

Under 2024 har MUCF haft i uppdrag att anordna skolval för elever i högstadiet och gymnasiet i samband med EU-valet. Se vidare utg.omr. 1 avsnitt 10.

Unga har vilja och intresse att påverka lokala beslut men färre upplever att de har möjligheter att föra fram sina åsikter

Diagram 14.10 Andel unga i åldern 16–25 år som vill påverka lokalt, 2007–2024, efter kön

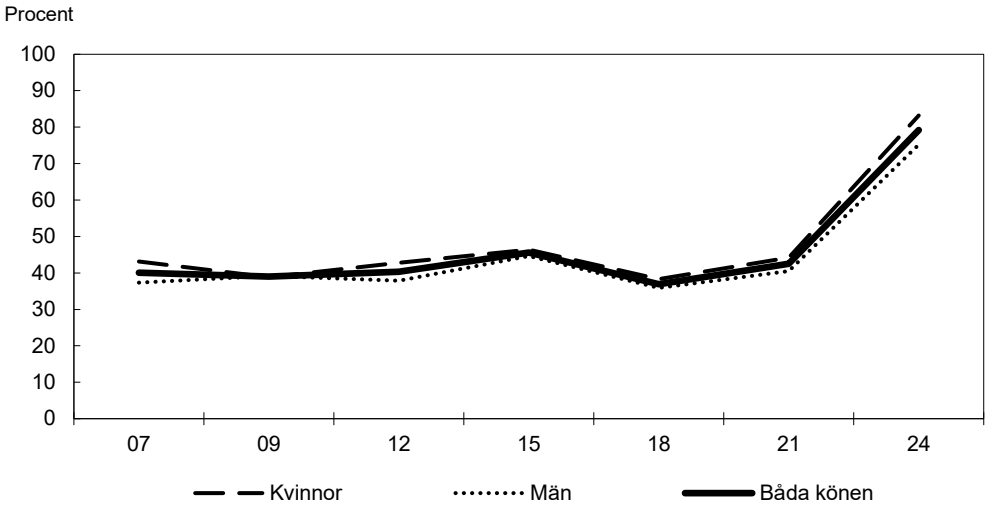

Anm.: Data hämtas från den nationella ungdomsenkäten som genomförs av MUCF vart tredje år.
Källa: MUCF.

Enligt 2024 års nationella ungdomsenkät är andelen unga i åldern 16–25 år som på något sätt vill vara med och påverka i sin kommun 79,2 procent 2024 (se diagram 14.10). Det är en kraftig ökning jämfört med 2021, då den närmast föregående enkäten genomfördes och då motsvarande andel var 42,5 procent. Ökningen är sannolikt en konsekvens av att frågan i 2024 års enkät hade förtydligats med olika ja-svar. Genom detta tydliggjordes att unga kan vara med och påverka lokalt på flera olika sätt, exempelvis genom att rösta i allmänna val, skriva medborgarförslag eller genom att diskutera olika frågor med politiker. Sett över svarsalternativen vill en stor majoritet av de unga som besvarade enkäten, 71,3 procent, påverka genom att rösta i allmänna val. Jämförelsevis vill 26,9 procent påverka på andra sätt.

Diagram 14.11 Andel unga i åldern 16–25 år som kan påverka lokalt, 2007–2024, efter kön

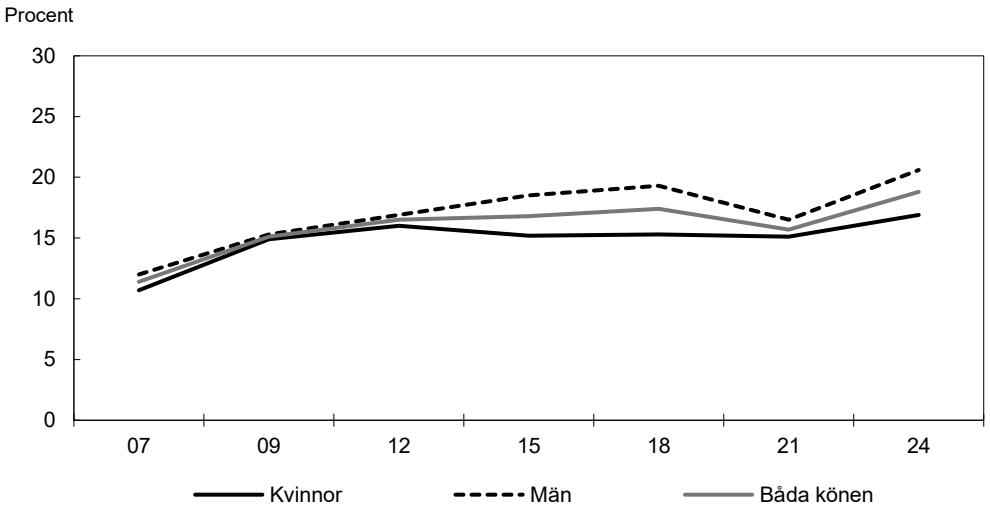

Anm.: Data hämtas från den nationella ungdomsenkäten som genomförs av MUCF vart tredje år.
Källa: MUCF.

Andelen unga i åldern 16–25 år som upplever att de kan vara med och påverka i sin kommun var 18,8 procent 2024 (se diagram 14.10). Det är högre än 2021 då andelen var 15,7 procent. I 2024 års nationella ungdomsenkät förtydligades frågan genom att det framgick vilka frågor som kommunen fattar beslut om, vilket kan ha påverkat resultatet. År 2024 svarade fler unga män än unga kvinnor att de upplever att de kan vara med och påverka lokalt, 20,6 respektive 16,9 procent.

Myndighetssammanslagning och flytt av minoritetspolitiken

Regeringen har under 2025 gått vidare med förslaget att genomföra en sammanslagning av MUCF och Myndigheten för stöd till trossamfund (SST). MUCF har fått i uppdrag att förbereda inordnande av SST:s uppgifter i myndigheten (S2025/03010) den 1 januari 2026. I beslutet har regeringen även angett att MUCF ska ha verksamhet såväl i Växjö som i Stockholmsområdet och att myndigheten inte längre är bunden av tidigare beslut om placering av säte i Växjö.

Regeringen gav den 28 maj 2025 Länsstyrelsen i Stockholms län och MUCF i uppdrag att förbereda och genomföra en flytt av den verksamhet inom minoritetspolitiken som Länsstyrelsen i Stockholms län ansvarar för till MUCF. Verksamheten ska vara överförd och inordnad den 1 januari 2026 (Ku2025/00625, Ku2024/01003).

14.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens insatser bedöms ha haft positiva effekter för måluppfyllelsen. Ungdomspolitikens utveckling påverkas av insatser som genomförs inom flera olika utgiftsområden.

Unga bedömer sin allmänna hälsa som bättre än andra åldersgrupper i samhället. Samtidigt bedömer unga sin psykiska hälsa som sämre i jämförelse med andra åldersgrupper. Sett ur ett långsiktigt perspektiv har andelen unga som upplever psykiska besvär ökat kraftigt, vilket regeringen bedömer är mycket allvarligt. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att förbättra barns och ungas fysiska och psykiska hälsa, se utg.omr. 9 avsnitt 4.

Regeringen bedömer att det är bekymmersamt att både andelen unga arbetslösa och andelen unga som varken arbetar eller studerar har ökat, även om ökningen är begränsad. Att stärka etableringen av unga på arbetsmarknaden och minska andelen unga som varken arbetar eller studerar är ett långsiktigt arbete. De uppdrag som regeringen gett till MUCF på området fyller en viktig funktion.

Ungas inflytande och möjlighet att påverka samhällsutvecklingen bedöms allmänt som fortsatt goda. Det finns dock utmaningar, exempelvis eftersom en större andel unga vill påverka lokalt i jämförelse med den andel som upplever att de kan påverka lokalt. Regeringen bedömer att både statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationer och regeringens satsning på ungas ideella ledaruppdrag är viktiga i sammanhanget, för att ge unga förutsättningar att påverka samhällsutvecklingen genom ideellt engagemang.

14.5 Politikens inriktning

Inom ungdomspolitiken prioriterar regeringen att ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka, att alla unga ska ha en meningsfull fritid, att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget samt att den psykiska hälsan bland unga ska förbättras.

I arbetet med att stärka ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden är unga som varken arbetar eller studerar en särskilt prioriterad grupp. Utanförskapet

som dessa unga befinner sig i måste brytas. Detta är en komplex utmaning men genom att stärka samordningen och stödet i arbetet med målgruppen kan bättre förutsättningar för dessa unga skapas. Under de kommande åren kommer de uppdrag som regeringen gett MUCF på området, som bl.a. innebär att myndigheten ska fördela statsbidrag till kommuner och regioner för samverkansinsatser samt analysera särskilda stödbehov bland unga män inom målgruppen, att vara av särskild betydelse.

För att främja en meningsfull fritid i gemenskap med andra bland unga är införandet av fritidskortet viktigt.

För att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget är det särskilt angeläget med goda förutsättningarna för ideellt engagemang. Barn- och ungdomsorganisationer spelar här en viktig roll genom att möjliggöra ungas självständiga organisering. I promemorian Underlätta, utbilda, uppskatta – så erkänns ungas ideella engagemang (Ds 2024:15) presenteras hur en ordning för ett offentligt erkännande av ungas engagemang och insatser i civilsamhället skulle kunna utformas. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Att förbättra ungas psykiska hälsa är angeläget då förhållanden under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den psykiska och fysiska hälsan under hela livet. Barn och unga är en prioriterad grupp för regeringens folkhälsopolitik. Regeringen kommer därför att, inom ramen för folkhälsopolitiken, fortsatt särskilt prioritera insatser som främjar hälsa och förebygger ohälsa bland barn och unga, se utg.omr. 9 avsnitt 4.

I propositionen Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande (prop. 2013/14:191) gjorde regeringen bedömningen att en samlad redovisning för utvecklingen mot målet för ungdomspolitiken bör lämnas till riksdagen med några års mellanrum. Den första redovisningen lämnades till riksdagen under 2021 i form av en ungdomspolitisk skrivelse (skr. 2021/21:105). Regeringen avser att under 2026 lämna en ny ungdomspolitisk skrivelse till riksdagen.

14.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för MUCF lämnat ett uttalande med reservation. Av revisionsiakttagelsen framgår att MUCF 2024 ingått ett åtagande på en anslagspost som saknar beställningsbemyndigande. Det är enligt Riksrevisionen inte förenligt med 17 § anslagsförordningen (2011:223). Det utestående åtagandet uppgår till 2 058 000 kronor och avser utgiftsområde 17 anslag 13:5 *Insatser för den ideella sektorn* anslagspost 6 Studier inom identifierade behovsområden. Myndigheten har vidtagit erforderliga åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelse samt redovisat dessa för regeringen i samband med den årliga mål- och resultatdialogen.

14.7 Budgetförslag

14.7.1 11:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Tabell 14.1 Anslagsutveckling 11:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Tusental kronor

2024	Utfall	59 277	Anslagssparande	1 747
2025	Anslag	66 805[1]	Utgiftsprognos	69 067
2026	**Förslag**	**87 533**		
2027	Beräknat	87 285[2]		
2028	Beräknat	88 970[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 85 927 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 85 927 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors förvaltningsutgifter samt för utgifter för avveckling av Myndigheten för stöd till trossamfund.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 14.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 11:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**66 805**	**66 805**	**66 805**
Pris- och löneomräkning[2]	1 344	2 421	3 757
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	19 384	18 059	18 408
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**87 533**	**87 285**	**88 970**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 87 533 000 kronor anvisas under anslaget 11:1 *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 87 285 000 kronor respektive 88 970 000 kronor.

14.7.2 11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tabell 14.3 Anslagsutveckling 11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	288 735	Anslagssparande	1 945
2025	Anslag	290 680[1]	Utgiftsprognos	288 654
2026	**Förslag**	**240 680**		
2027	Beräknat	240 680		
2028	Beräknat	240 680		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till ungdomsorganisationer. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och visst övrigt stöd till nationell och internationell ungdomsverksamhet för ungdomspolitikens genomförande. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området

Skälen för regeringens förslag

Tabell 14.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**290 680**	**290 680**	**290 680**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-50 000	-50 000	-50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**240 680**	**240 680**	**240 680**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 240 680 000 kronor anvisas under anslaget 11:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 240 680 000 kronor respektive 240 680 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 11:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 212 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

För att nå en ökad förutsägbarhet i medelstilldelningen som avser statsbidrag i form av organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer bör MUCF under 2026 kunna fatta beslut om stödets fördelning 2027. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 11:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta

om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 212 000 000 kronor 2027.

Tabell 14.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 11:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	262 000	262 000	212 000	
Nya ekonomiska åtaganden	262 000	212 000	212 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-262 000	-262 000	-212 000	-212 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	262 000	212 000	212 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**262 000**	**212 000**	**212 000**	

14.7.3 11:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken

Tabell 14.6 Anslagsutveckling 11:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken

Tusental kronor

2024	Utfall	24 289	Anslagssparande	1 711
2025	Anslag	2 000[1]	Utgiftsprognos	1 986
2026	**Förslag**	**2 000**		
2027	Beräknat	2 000		
2028	Beräknat	2 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom ungdomspolitiken. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 14.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 11:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 000**	**2 000**	**2 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 000**	**2 000**	**2 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 000 000 kronor anvisas under anslaget 11:3 *Särskilda insatser inom ungdomspolitiken* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 000 000 kronor respektive 2 000 000 kronor.

15 Politik för det civila samhället

15.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för politiken för det civila samhället.

15.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom området utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur de statliga bidragen har fördelats med avseende på det civila samhällets självständighet och oberoende
- insatser för att besluts- och beredningsprocesser inom olika områden ska omfatta dialog med det civila samhället
- insatser för att det civila samhället ska kunna verka i rollen som utförare och ingå partnerskap med det offentliga samt insatser för att öka kunskap om det civila samhället hos offentliga aktörer
- insatser för att stärka stabilitet, enhetlighet och förutsebarhet i villkor för och bidrag till det civila samhället
- insatser för öppenhet och tillvaratagande av det civila samhällets kunskaper i frågor som rör dem, exempelvis genom remisser, sakråd och möten
- tillstånd och utveckling som gäller befolkningens deltagande i det civila samhället, förutsättningar för civilsamhällets aktörer att verka inom olika samhällsområden och hur det civila samhället speglar den mångfald som finns i befolkningen.

15.3 Resultatredovisning

I det civila samhället ingår ideella föreningar, registrerade trossamfund, stiftelser och kooperativ men också exempelvis nätverk, tillfälliga sammanslutningar och frivilliga insatser. En rad faktorer påverkar villkoren för det civila samhällets gemenskaper. De effekter som insatser inom politiken för det civila samhället har på dessa villkor är svåra att avgränsa från effekterna av insatser som görs inom andra verksamhetsområden. Redovisning av resultat görs mot denna bakgrund.

Resultat utifrån principen om självständighet och oberoende

Principen om självständighet och oberoende handlar bl.a. om det civila samhällets centrala betydelse för demokratin och vikten av organisationernas fristående ställning.

Fördelning av statsbidrag till civila samhället är fortsatt stabil

Totalt fördelades 22,9 miljarder kronor till organisationer inom det civila samhället under 2024 (varav 11,1 miljarder kronor till biståndsverksamhet, se vidare redovisning under utg.omr. 7). Det är en ökning jämfört med 2023, motsvarande 0,5 procent. Under 2024 uppgick andelen generella bidrag till 97,1 procent av samtliga bidrag, vilket kan jämföras med 94,9 procent under 2023.

Att en hög andel generella bidrag fördelas ligger i linje med regeringens ambition om det civila samhällets självständighet och oberoende med stort utrymme för egna initiativ.

Statsbidrag till det civila samhällets organisationer fördelas inom flera områden. I detta kapitel redovisas stöd inom områdena idrott, allmänna samlingslokaler, friluftsliv och riksdagspartiernas kvinnoorganisationer. I avsnitt 15.6 respektive 15.7 redogörs närmare för stödet till idrotten och bidraget till friluftsorganisationerna.

Bidrag till allmänna samlingslokaler når ut till hela landet

Antalet ansökningar till Boverket om statsbidrag till allmänna samlingslokaler låg på en fortsatt hög nivå under 2024. Under året beviljades 85 av 200 ansökningar om investeringsbidrag, och totalt fördelades 33,1 miljoner kronor i sådant bidrag. Bidragen har gått till tillgänglighetsåtgärder för personer med funktionsnedsättning, ombyggnader och standardhöjande reparationer. Vidare beviljades 15 av 55 ansökningar om verksamhetsutvecklingsbidrag. Det totala sökta beloppet uppgick till cirka 65 miljoner kronor, varav 18 miljoner kronor beviljades i bidrag för att utveckla ungdomsverksamhet eller anpassa lokalerna eller utomhusmiljön för ungdomsverksamhet. Organisationsbidrag beviljades till Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets Hus och Parker samt riksorganisationen Våra gårdar (Boverkets sammanfattande redogörelse 2025/01344).

Uppföljningen av det civila samhällets villkor att verka visar att civila samhället genomför goda dialoger på kommunal nivå

På uppdrag av regeringen följer Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) årligen upp ideella föreningars villkor. Uppföljningen 2024 visar att det ekonomiska svaga läget fortsatt har påverkat föreningars verksamhet t.ex. har en dryg tiondel av föreningarna det senaste året övervägt att lägga ned sin verksamhet. Den mest förekommande utmaningen för föreningarna, av det MUCF frågar efter, är bristande intresse eller tid bland medlemmar att engagera sig i organisationen, detta gäller i högre grad idrottsföreningar (S2025/01003). Myndigheten har även i en rapport belyst det civila samhällets styrkor och utmaningar i landsbygder (S2024/02183).

Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor har nu trätt i kraft med ett nytt demokrativillkor

I juni 2024 beslutade riksdagen att godkänna regeringens förslag i propositionen Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor (prop. 2023/24:119, bet. 2023/24:KrU7, rskr. 2023/24:271). I propositionen föreslogs att en ny lag om statsbidrag till trossamfund ska införas. Vidare föreslogs att ett demokrativillkor ska gälla för stöd ur Allmänna arvsfonden och för stöd till trossamfund. De nya lagarna och lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2025. I propositionen anges att regeringen bedömer att ett likalydande demokrativillkor som det som nu gäller för stöd ur Allmänna arvsfonden bör införas för övrig statlig bidragsgivning som riktar sig till civilsamhället, om det inte är obehövligt. Regeringskansliet har inlett arbetet med att implementera det nya demokrativillkoret i förordningar om statsbidrag till organisationer inom det civila samhället. Hittills har ändringar i ett 40-tal förordningar beslutats.

Resultat utifrån principen om dialog

Principen om dialog handlar bl.a. om att det ska finnas en dialog mellan regeringen och det civila samhället i alla frågor och beslutsprocesser som rör civilsamhällets villkor och verksamheter.

Under 2024 fanns 30 fasta forum för samråd med det civila samhällets organisationer i Regeringskansliet. Utöver dessa fasta forum anordnade Regeringskansliet 136 möten för samråd med det civila samhällets organisationer i specifika frågor. Av dessa möten var 5 sakråd. MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2024 visar att 88 procent av de föreningar som har haft kontakt med kommun, region eller stat anser att relationen präglas av gott samarbetsklimat. Hälften av föreningarna uttrycker en önskan om ökad samverkan med offentlig sektor, men enbart 33 procent upplever att offentliga företrädare har goda kunskaper om metoder för samverkan med civilsamhället.

Partsgemensamt forum har bidragit till ökad kunskap om civilsamhällets förutsättningar

Partsgemensamt forum (PGF) är en plattform för dialog mellan regeringen och det civila samhällets organisationer, för att bl.a. följa upp och bidra till att utveckla politiken för det civila samhället. Under 2024 har 22 organisationer varit representerade vid PGF. Dialogmötena har genomförts utifrån olika teman: Civilsamhällets finansiering: Strategisk samverkan och Nya strukturer och former för engagemang. Mötena har gett ökad kunskap om civilsamhällets förutsättningar och bidragit till att utveckla de generella villkoren för det civila samhället. En beskrivning av den genomförda verksamheten finns i årsskriften Partsgemensamt forum 2024 som tagits fram av Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).

Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället har gett stöd till allt fler områden det senaste året

Den partsgemensamma strukturen NOD och dess kansli har under 2024 bistått flera departement och myndigheter i dialog och samverkan med civilsamhället. Totalt genomfördes 15 möten inom ramen för åtta olika områden. NOD har stöttat 16 myndigheter och sju departement i dialogarbetet. Sammanlagt 174 civilsamhällesorganisationer deltog i något av mötena som handlat om bl.a. civil beredskap, demokrativillkor, ofrivillig ensamhet, samhällsintroduktion för personer under massflyktsdirektivet, integration och funktionshinderspolitik. Det är fler än under 2023, då 131 organisationer deltog vid mötena som NOD anordnat. NOD har under 2024 även levererat lägesbilder om bl.a. civilsamhällets brottsförebyggande arbete samt administrerat PGF.

Resultat utifrån principen om kvalitet

Principen om kvalitet handlar bl.a. om att den offentliga sektorn ska ha kunskap om och erkänna det egenvärde som finns i att aktörer från civilsamhället deltar i välfärden.

Arbetet under 2024 har riktats mot att förstärka och utveckla samverkansformerna mellan kommuner, regioner och civilsamhället. MUCF har bl.a. förstärkt sitt strategiska arbete i sitt nätverk för kommuner och civilsamhällesorganisationer, arrangerat en konferens med forskare om aktuell civilsamhällesforskning samt verkat inom sitt myndighetsnätverk och stärkt detta som en plattform för dialog inom staten kring villkor och utveckling inom civilsamhällesfrågor. Myndighetens samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället har spridits och används av allt fler aktörer och på allt fler områden. MUCF:s uppföljning av ideella föreningars

villkor 2024 visar att andelen ideella föreningar som bedriver verksamhet med stöd av offentlig sektor minskade mellan 2018 och 2021, och har legat på en stabil låg nivå sedan 2022. Uppföljningen visar att få föreningar anser sig ha möjlighet att konkurrera i offentliga upphandlingar, men samtidigt upplever en majoritet att deras insatser erkänns och värderas av offentliga aktörer (S2025/01003).

Civila samhället utgör 3,2 procent av Sveriges BNP

Det civila samhället bidrog under 2022 med verksamheter till ett förädlingsvärde av 164 miljarder kronor, vilket är en ökning med 1,9 procent jämfört med föregående år. Andelen av bruttonationalprodukten (BNP) var 3,2 procent, jämfört med 3,3 procent året före. Den totala produktionen uppgick till 289 miljarder kronor, vilket motsvarar en ökning med 6,2 procent jämfört med det föregående året (Det civila samhället 2022, Statistiska centralbyrån [SCB], 2024).

Resultatet för civilsamhällets organisationer efter finansiella intäkter och kostnader ökade från 2022 till 2023 med 16,4 procent, från 55 miljarder kronor 2022 till 64 miljarder kronor 2023. Även organisationernas ekonomiska överskott ökade, från 1,5 miljarder kronor 2022 till 9,5 miljarder kronor 2023. År 2023 fanns det 265 700 organisationer i det civila samhället, vilket är en ökning med 0,2 procent jämfört med 2022. Av organisationerna var 100 400 ekonomiskt aktiva, vilket är en ökning med 0,6 procent jämfört med 2022. Totalt sett förvärvsarbetade 201 800 personer inom det civila samhället 2023 (en ökning med 0,4 procent jämfört med 2022), varav ca 61 procent var kvinnor (Det civila samhället 2023 – Delrapport, SCB S2025/01346).

Kunskapen om det civila samhället har stärkts i offentlig sektor genom MUCF:s samverkansmodell

MUCF har under 2024 ökat offentliga aktörers kunskap och samverkan med det civila samhället. Myndigheten har bl.a. inom ramen för sina nätverk för kommuner, regioner och civilsamhällesorganisationer genomfört möten om landsbygders villkor, arbete i socioekonomiskt utsatta områden, unga och civilsamhälle i regional utveckling och hantering av hot och hat. Myndighetens samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället har spridits och används av allt fler aktörer och på allt fler områden.

I MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2024 anges att organisationer anpassat sin verksamhet för att inte riskera att förlora offentliga bidrag (S2025/01003). En mindre andel har avstått från att uttrycka kritik offentligt (6 procent) eller upplevt att företrädare för det offentliga försökt att påverka verksamhetens inriktning (5 procent).

Forskning om det civila samhället ger kunskap på lång sikt

Vetenskapsrådet ansvarar för ett flervetenskapligt forskningsprogram om det civila samhället. Den senaste utlysningen gjordes 2024 och resulterade i 8 beviljade forskningsprojekt om sammanlagt 9,7 miljoner kronor. Även MUCF har i uppdrag att fördela bidrag till studier om det civila samhället. Under 2024 beviljades bidrag för två forskningsprojekt och en pilotstudie av totalt 12 inkomna ansökningar. Årets prioriterade områden var tillit och kontroll, förort och landsbygd samt mångfald och återväxt (MUCF 2025).

Resultat utifrån principen om långsiktighet

Principen om långsiktighet handlar bl.a. om att det civila samhällets organisationer ska ha goda och stabila villkor och förutsättningar för sin verksamhet.

Av totalt 173 statsbidrag till det civila samhällets organisationer under 2024 beviljades 36 av bidragen för två år eller mer, motsvarande ca 20 procent (19 procent 2023). MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2024 visar att föreningarna bedömer att de haft goda möjligheter att bedriva sin kärnverksamhet under 2024. Färre föreningar än tidigare år överväger att lägga ner verksamheten och framtidstron bedöms som fortsatt stabil. Samtidigt uppger en fjärdedel att det ekonomiska läget påverkat deras verksamhet negativt, särskilt bland föreningar med anställda. Utmaningar som lyfts är vad gäller långsiktighet bl.a. brist på ledare, lokalbrist samt svårigheter kopplade till pandemins efterverkningar.

Resultat utifrån principen om öppenhet och insyn

Principen om öppenhet och insyn handlar bl.a. om att civilsamhället ska ha inflytande i processer för beslutsfattande i frågor som rör civilsamhällets villkor och verksamhet.

Svarsfrekvensen har ökat när det gäller synpunkter som hämtats in från det civila samhällets organisationer

Regeringskansliets uppföljning visar att totalt 152 remisser har skickats ut till 2 239 organisationer inom det civila samhället under 2024. Svarsfrekvensen var 69 procent, vilket är en ökning jämfört med 2023 då det var 55 procent som svarade. Som komplement till remissförfarandet har synpunkter och perspektiv från det civila samhällets organisationer inhämtats genom t.ex. sakråd.

I MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2024 uppger föreningarna att det är lättare att komma i kontakt med tjänstepersoner (83 procent) än med politiker (67 procent). Föreningarna i landsbygdskommuner beskriver oftare relationen med offentliga aktörer som mer personlig och mindre formell.

Resultat utifrån principen om mångfald

Principen om mångfald handlar bl.a. om att det civila samhället bör rymma en mångfald av verksamheter samt spegla och omfatta människor från olika delar av landet och dess befolkning.

Andelen ideellt aktiva har varit stabil över tid

Enligt en undersökning som utförts av Marie Cederschiöld högskola 2024 uppgav 52 procent att de arbetat ideellt minst en gång under det senaste året. Något fler män än kvinnor arbetar ideellt, 55 procent respektive 50 procent. Det genomsnittliga antalet ideellt arbetade timmar per månad är 15 timmar, men studien visar att tiden är ojämnt fördelad över befolkningen. Det är en allt mindre andel i befolkningen som utför en större andel av det ideella arbetet. Det finns också geografiska skillnader i det ideella arbetets omfattning. Andelen av befolkningen som arbetar ideellt är lägst i storstäder, i genomsnitt 48 procent, och högst på landsbygder, i genomsnitt 56 procent. Andelen som är medlemmar i den organisation där de arbetar ideellt har minskat något under de senaste åren men är fortsatt hög vid en internationell jämförelse. År 2024 var 80 procent av befolkningen medlemmar i den organisation där de arbetar ideellt. Sammantaget visar undersökningen att det ideella arbetets omfattning i Sverige ligger på mycket stabila nivåer. Denna stabilitet menar forskarna delvis kan förklaras av det civila samhällets förmåga att balansera förändringar i omvärlden (Befolkningsstudien Många bidrar, få orkar bära: Ideellt arbete i Sverige 1992–2024, Marie Cederschiöld högskola S2024/00730).

Enligt en undersökning utförd av SOM-institutet vid Göteborgs universitet var 67 procent av Sveriges befolkning i åldern 16 år och äldre medlemmar i en förening 2024,

vilket är en minskning med 11 procentenheter sedan mätningarna inleddes 1998. Något fler män än kvinnor var medlemmar i en förening, 69 procent jämfört med 66 procent. För personer med utbildning på universitets- eller högskolenivå var 77 procent medlemmar i en förening, jämfört med 45 procent bland personer med grundskoleutbildning som högsta utbildningsnivå. Föreningsmedlemskap var vanligare bland personer uppväxta i Sverige (69 procent) än bland personer uppväxta utanför Sverige (54 procent). Andelen i befolkningen som deltar aktivt i en förening uppgår till 23 procent, vilket är en minskning med 2 procentenheter jämfört med det föregående året. Att vara aktiv medlem i en förening är något vanligare bland män än bland kvinnor, 24 procent jämfört med 22 procent (Ku2025/00590).

Bidraget för att arbeta med ofrivillig ensamhet har resulterat i verksamheter hos hundratals lokala organisationer

Under 2024 fördelade Socialstyrelsen 98 miljoner kronor till 488 organisationer i syfte att motverka ofrivillig ensamhet. Totalt inkom 880 ansökningar om totalt 466,8 miljoner kronor. Bidraget har bl.a. möjliggjort sociala sammankomster, lärandeaktiviteter såsom kurser, aktiviteter för att främja fysisk och psykisk hälsa, t.ex. idrottsaktiviteter, samt kreativt skapande som musik, teater och måleri. I Socialstyrelsens redovisning framgår att 94 procent av organisationerna uppger att de anser att de i hög eller ganska hög utsträckning har uppnått syftet med statsbidraget med hjälp av sina insatser (Redovisning av 2024 års statsbidrag för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet, S2025/01274).

Folkhälsomyndigheten fick i februari 2025 i uppdrag att fördela 49 miljoner kronor till organisationer inom det civila samhället för insatser som syftar till att minska ensamhet och främja gemenskap. Myndigheten har mottagit 300 ansökningar till ett sökt belopp om 200 miljoner kronor (Folkhälsomyndighetens återrapportering av regeringsuppdrag, S2025/00398).

Stöd till civilsamhällets insatser för människor i socialt särskilt utsatta situationer har gjort stor nytta

Under 2023 tillfördes organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer statsbidrag om sammanlagt 48,5 miljoner kronor. Av sammanlagt 59 inkomna ansökningar med ett sökt belopp om totalt 120 miljoner kronor beviljades 17 organisationer stöd enligt MUCF:s rapportering (S2024/01909). Under 2024 fördelade MUCF ytterligare 56 miljoner kronor för samma ändamål till 17 organisationer av 93 inkomna ansökningar till ett belopp av sammanlagt 162 miljoner kronor. Bidraget syftade till att ge stöd till organisationer som bedriver verksamheter för socialt särskilt utsatta med anledning av inflationen och den ökade ekonomiska utsattheten för hushåll i Sverige. Utifrån organisationernas rapportering har MUCF redovisat att medlen i huvudsak gått till boende, servering av lagad mat, utdelning av matvaror och kläder, psykosociala stödsamtal och själavård. Enligt MUCF har bidraget gått till organisationer som riktar sig till exempelvis migranter, personer med missbruksproblematik och barn i områden med socioekonomiska utmaningar. MUCF bedömer att bidraget har gjort stor nytta i en tid då antalet socialt särskilt utsatta som sökt sig till verksamheterna har ökat markant samtidigt som driftskostnader för civila samhällets organisationer har ökat (Statsbidrag till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer, slutrapport [S2024/01909]). Under 2025 har det inkommit 47 ansökningar till ett sammanlagt belopp av 153 miljoner kronor och 14 organisationer har beviljats medel. En slutrapport av hur medlen har använts kommer att redovisas av MUCF den 31 oktober 2025.

Stöd till det civila samhället som arbetar med volontärsamordning har stärkt möjligheten för det frivilliga engagemanget

MUCF har under 2025 fördelat 19 miljoner kronor i stöd till sammanlagt 4 organisationer i det civila samhället för att stärka möjligheterna för frivilliga att engagera sig ideellt. Myndigheten fick in 65 ansökningar om totalt 93 miljoner kronor (Redovisning av statsbidrag till vissa organisationer inom det civila samhället som arbetar med volontärsamordning 2025 [S2025/00964]).

MUCF har etablerat en ny funktion för att stödja civila samhällets organisationer att verka

MUCF har under 2025 fördelat 14 miljoner kronor i statsbidrag för att öka engagemanget inom det civila samhället (144 ansökningar kom in till ett belopp om totalt 125 miljoner kronor). Vidare har myndigheten enligt uppdrag från regeringen etablerat en funktion på myndigheten för att stödja organisationer i det civila samhället som vill utveckla organisationens förmåga att hantera nödvändiga krav på administrativ kompetens, exempelvis vad gäller hantering av organisationens ekonomi och rättsliga frågor. Utvecklandet av funktionen sker i dialog med civilsamhället i syfte att utforma relevant stöd för sektorn. MUCF för i det arbetet även en dialog med andra myndigheter med liknande stödfunktioner.

15.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen anser att de statliga insatserna inom området bidrar till att uppnå målet för politiken för det civila samhället. För att uppnå en ännu högre grad av måluppfyllelse behöver politiken för det civila samhället, inklusive hur statliga bidrag fördelas, utvecklas vidare mot att ytterligare stärka civilsamhällets förutsättningar, villkor och möjlighet till delaktighet i samhällsutvecklingen inom flera politikområden.

Andelen generella statsbidrag som tilldelas det civila samhällets organisationer är fortsatt hög, vilket bidrar till att bevara organisationernas självständighet och oberoende som en viktig del av demokratin. Regeringens arbete med att implementera det nya demokrativillkoret för statlig bidragsgivning till civilsamhälle kommer ha stor betydelse för att säkerställa att bidrag inte utbetalas till organisationers verksamheter som strider mot samhällets grundläggande värderingar.

Statsbidraget som syftar till att motverka ofrivillig ensamhet har haft betydelse för att förebygga och bryta isolering, särskilt bland utsatta grupper. Bidraget har också främjat lokal samverkan mellan organisationer inom det civila samhället.

De resurser som tilldelats det civila samhället för arbete riktat till personer i socialt särskilt utsatta situationer, med anledning av hushållens ökade ekonomiska utsatthet, har använts på ett effektivt sätt och haft mycket stor betydelse för målgruppen. Regeringen anser att verksamheterna som finansierats har tydliggjort det civila samhällets viktiga roll i att nå dessa grupper.

Bidraget till allmänna samlingslokaler har fortsatt att vara en viktig faktor för att möjliggöra mötesplatser och dessa har skapat förutsättningar för det civila samhället att bedriva verksamhet i trygga och tillgängliga miljöer.

Det civila samhället har även medverkat till att öka den offentliga sektorns kunskap om dess verksamheter och villkor, bl.a. genom deltagande i beslutsprocesser. Samtidigt framgår att behovet av ytterligare kunskap kvarstår och det kunskapshöjande arbetet bör enligt regeringen prioriteras framöver.

Regeringen bedömer att både Vetenskapsrådets forskningsprogram om det civila samhället och SCB:s statistikuppdrag inom samma område har bidragit till en ökad förståelse för hur det civila samhällets villkor utvecklas över tid.

Vidare konstaterar regeringen att det civila samhällets organisationer har bidragit till att bredda och fördjupa det faktaunderlag som ligger till grund för offentligt beslutsfattande. Dialog och samråd har varit centrala verktyg i detta arbete. De statliga medel som har tilldelats Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD) har bidragit till att ytterligare stärka dialogen mellan det offentliga och det civila samhället, inklusive dialogen inom Partsgemensamt forum (PGF).

15.5 Politikens inriktning

Det civila samhället utgör en förutsättning för ett levande samhällsliv och är ett uttryck för ett öppet demokratiskt samhälle. Civilsamhällets organisationer är en viktig del av människors vardag. En majoritet av Sveriges vuxna befolkning är medlemmar i en förening och ungefär hälften av befolkningen arbetar ideellt. Engagemanget i civilsamhället bidrar till att skapa mötesplatser och en stark samhällsgemenskap. I det civila samhället ryms såväl stora organisationer som små gemenskaper människor emellan. I civilsamhällets gemenskaper och mänskliga möten kan mänsklig värme, förståelse och respekt växa, något som motverkar hat, polarisering och ofrivillig ensamhet. I dessa sammanhang erbjuder civilsamhället en möjlighet att nå fram med stöd, vård och omsorg. Det civila samhället kan verka som demokratiskola och röstbärare samt skapar samhällsnyttig verksamhet inom olika sektorer i hela landet. Civilsamhället kan också spela en viktig roll för samhällets beredskap och motståndskraft, inte minst genom att främja sammanhållning och demokratiskt engagemang. Det civila samhällets organisationer kan också bidra till att stärka kunskapen bland befolkningen om desinformation och krisberedskap, samtidigt som de erbjuder sociala nätverk och strukturer som kan mobiliseras vid samhällsutmaningar, ett behov som aktualiseras mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget.

Civilsamhället behöver goda förutsättningar för att verka och växa. En utgångspunkt för politiken på området är att skapa goda villkor för det civila samhället. Av stor vikt för genomförandet av politiken är god kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets särart, förutsättningar och utmaningar, samt välfungerande former för dialog mellan det offentliga och det civila samhället.

Regeringen avser att fortsatt verka för förbättrade villkor och ökad långsiktighet för civilsamhället inom områden som rör civilsamhällets förutsättningar, finansiering och ekonomi. Regeringen har den 26 juni 2025 överlämnat en lagrådsremiss angående skattereduktion för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet till Lagrådet. Syftet med förslaget är att frigöra mer resurser till bl.a. social hjälpverksamhet och att bidra till att civilsamhället breddar sin finansieringsbas. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2026. Förslaget beräknas resultera i ett skattebortfall om 140 miljoner kronor, se vidare under avsnittet för skattefrågor. Regeringen har också beslutat om tilläggsdirektiv till Utredningen om skatteincitament för juridiska personers gåvor till ideell verksamhet. Utredaren ska bl.a. analysera om det finns behov av särskilda bestämmelser om avdrag eller annan skattelättnad för utgifter för sponsring i inkomstskattelagen. Regeringens satsningar för att bryta den ofrivilliga ensamheten genom strategin mot ensamhet stärker civilsamhällets roll och arbete runt om i landet.

Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att säkerställa att de statsbidrag som fördelas till det civila samhället är enhetliga och har rättssäkra villkor i syfte att bibehålla god legitimitet för bidragssystemet samt att stävja fusk, felaktiga utbetalningar samt minska risken att offentliga medel hamnar hos icke-demokratiska aktörer. Arbetet med implementering av det nya demokrativillkoret i aktuella förordningar och utbetalningsbeslut till civila samhällets organisationer fortsätter, och utformas på ett sätt som även minskar risken för felaktiga utbetalningar och brottslighet. Vid behov kan regeringen återkomma i frågan om kommuners och regioners bidragsgivning.

15.6 Idrottspolitiken

15.6.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för idrottspolitiken.

15.6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet inom idrottspolitiken utgår bland annat från bedömningsgrunder och resultatindikatorer som har formulerats med utgångspunkt i de indikatorer som anges i regeringens uppdrag till Centrum för idrottsforskning om att följa upp statens stöd till idrotten. Bedömningsgrunderna är följande:

Idrotten som folkrörelse

- antal medlemmar inom idrottsrörelsen fördelat mellan olika specialidrottsförbund inom Sveriges Riksidrottsförbund
- antal ideella ledare inom idrottsrörelsen.

Idrottens betydelse för folkhälsan

- fördelning av lokalt aktivitetsstöd
- antal personer som idrottar på fritiden.

Lika förutsättningar till deltagande

- barns och ungdomars deltagande i föreningsidrott
- andel kvinnor och män på ledande positioner på förbundsnivå.

Motverka dopning inom idrotten

- antalet dopningstester och antidopningsärenden.

15.6.3 Resultatredovisning

Resultat utifrån idrotten som folkrörelse

Fortsatt högt antal medlemmar inom idrottsrörelsen, som är Sveriges största folkrörelse

Sveriges Riksidrottsförbund (RF) har sammanlagt 72 specialidrottsförbund som i sin tur har drygt 18 000 idrottsföreningar som medlemmar. Specialidrottsförbunden samlar totalt över 3,1 miljoner personer som medlemmar. Det innebär att mer än var tredje svensk medborgare i åldern 6–80 år var medlemmar i en idrottsförening 2023. Den högsta andelen medlemmar finns bland barn i åldern 6–12 år, där nästan 70 procent är medlemmar i en idrottsförening. Den lägsta andelen medlemmar finns bland unga vuxna i åldern 19–25 år. Under 2023 var 45 procent av RF:s totala medlemskår flickor och kvinnor och 55 procent pojkar och män. Det finns dock stora variationer mellan olika förbund och åldersgrupper. Antalet aktiva medlemmar i idrottsföreningar har varit förhållandevis konstant sedan 2002.

Variationen är stor mellan antalet medlemmar i olika specialidrottsförbund inom RF

Det finns såväl stora som små specialidrottsförbund inom RF. Enligt statistik från 2024 är Svenska Fotbollförbundet överlägset störst med knappt 1,6 miljoner medlemmar. Därefter kommer Svenska Friidrottsförbundet (inklusive medlemmar i Friskis & Svettis), Svenska Golfförbundet, Svenska Gymnastikförbundet och Svenska Innebandyförbundet i fallande ordning. Det finns 16 förbund med fler än 100 000 medlemmar vardera. Dessa står tillsammans för 80 procent av RF:s totala medlemskår. Elva förbund utgör en mellankategori med 50 000–100 000 medlemmar vardera, vilket motsvarar 11 procent av den totala medlemskåren. De återstående 45 förbunden (10 procent) har alla färre än 50 000 medlemmar vardera.

Könsfördelningen inom olika idrotter och förbund varierar kraftigt. Till exempel är andelen kvinnor inom cheerleading, ridsport, islandshäst och konståkning mellan 83 och 98 procent, men det största antalet kvinnor finns inom fotboll, friidrott och gymnastik. På motsvarande sätt är andelen män störst inom idrotter som flygsport, e-sport, biljard och cricket (89–85 procent). Det största antalet män finns dock inom fotboll och golf.

Fortsatt omfattande ideellt engagemang hos idrottsledare

Ett kännetecken för en folkrörelse är det omfattande frivilliga och oavlönade arbetet inom föreningar. Enligt statistik från 2023 har ca 852 000 personer i åldern 6–80 år uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare eller funktionär i en idrottsförening. Detta utgör ca 9 procent av befolkningen. Män är oftare engagerade i ledaruppdrag än kvinnor (andelen män 70 procent och kvinnor 30 procent). Statistiken över statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd) visar att 12,2 miljoner ledartillfällen genomfördes under 2023. Det är den högsta antalet sedan 2019.

Resultat utifrån idrottens betydelse för folkhälsan

Aktivitetsnivå för barn och unga visar på återhämtning efter lång period med negativ trend

En tydlig indikator på aktivitetsnivån i svensk barn- och ungdomsidrott utgörs av statistiken över LOK-stödet. Detta stöd har getts för idrottslig verksamhet för barn och ungdomar i åldern 7–25 år och för ledare i åldern 13–25 år. För deltagare och ledare inom idrott för personer med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. Under 2025 har den nedre åldersgränsen för barn och ungdomar som utövar idrottsverksamhet dock sänkts till 6 år till följd av en ändring i förordningen (1999:1177) om statsbidrag till idrottsverksamhet. RF har under senare år även beslutat om ett antal andra förändringar i villkoren för LOK-stöd, t.ex. vad gäller krav på aktivitetslängd, vilket kan komma att inverka på möjligheten att följa utveckling över tid.

Statistik över deltagartillfällen inom barn- och ungdomsidrotten visar att antalet deltagartillfällen har ökat. År 2023 var antalet deltagartillfällen 59,5 miljoner och RF redovisar för 2024 preliminärt totalt över 62,8 miljoner deltagartillfällen. Antalet deltagartillfällen ökade mest inom fotbollen, från närmare 21,3 miljoner deltagartillfällen 2022 till drygt 23,4 miljoner 2023. Andra idrotter inom vilka antalet deltagartillfällen ökade 2022–2023 är innebandy (från 4,6 till 5 miljoner), gymnastik (från 3 till 3,3 miljoner) och handboll (från 2,9 till 3,2 miljoner). Samtidigt kvarstår utmaningarna och nedgången i antalet deltagartillfällen från pandemin för vissa idrotter. Exempelvis har antalet deltagartillfällen mellan 2019 och 2023 minskat kraftigt inom triathlon, varpa, biljard och squash. Parasportförbundet redovisar 33 procent färre deltagartillfällen för 2023 jämfört med 2019.

Sedan 2014 har aktivitetsnivån sjunkit i alla åldersgrupper, men aktivitetsnivåerna för 2022 visade en vändning, vilken fortsatte under 2023 (diagram 16.1). Denna uppgång gäller för både pojkar och flickor, och för samtliga åldersgrupper. Aktivitetsnivåerna varierar dock betänkligt mellan pojkar och flickor samt mellan olika åldersgrupper. Pojkar har högre aktivitetsnivåer än flickor i alla åldersgrupper. Högst aktivitetsnivåer återfinns hos pojkar 13–16 år, följt av pojkar 7–12 år. Lägst nivåer finns hos flickor 17–20 år. Mönstret har varit oförändrat över tid.

Diagram 15.1 Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten 2014–2023 fördelad på pojkar och flickor i respektive åldersgrupper

Antal deltagartillfällen per capita

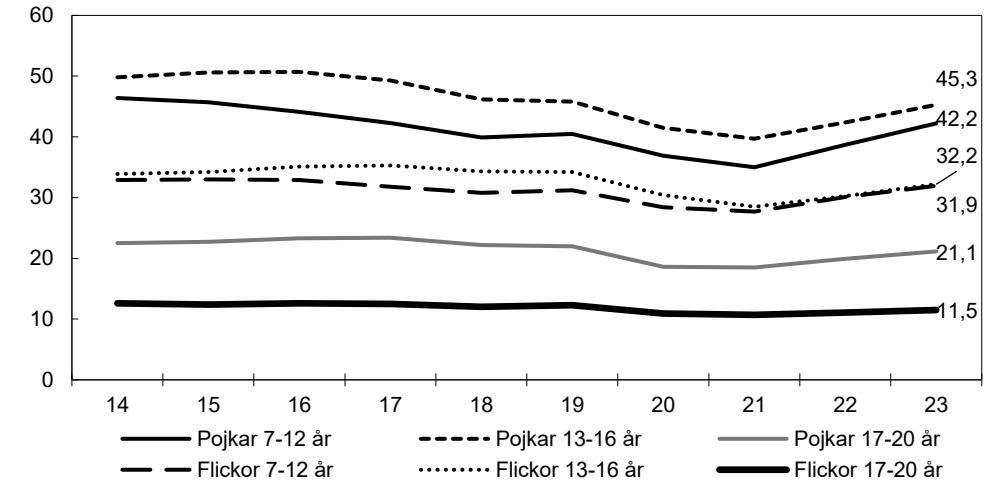

Källa: Centrum för idrottsforskning.

Under 2023 stod pojkar för ca 61 procent av alla deltagartillfällen medan flickor stod för ca 39 procent. Denna fördelning har i stort sett varit varaktig sedan 2009. Andelen deltagartillfällen hos flickor minskar med stigande ålder upp till 25 år. Pojkar är redan i unga år är något mer aktiva inom föreningsidrotten än flickor och skillnaderna tilltar under ungdomsperioden.

När det gäller könsfördelningen i deltagande i de tio största idrotterna, dominerar pojkar starkt i de tre största barn- och ungdomsidrotterna: fotboll, innebandy och ishockey (tabell 16.1]). Gymnastik och ridsport domineras av flickor, medan handboll och simning har en någorlunda jämn könsfördelning. Det är värt att notera att fotboll, trots den förhållandevis låga andelen flickor, ändå är den största idrotten även för flickor sett till antal deltagare.

Tabell 15.1 Förbund med flest deltagartillfällen 2023, antal samt fördelat på andel pojkar och flickor 7–25 år

Förbund	Antal, 2023	Pojkar, procent	Flickor, procent
Fotbollförbundet	23 436 589	72	28
Innebandyförbundet	5 043 983	65	35
Ishockeyförbundet	4 360 740	91	9
Gymnastikförbundet	3 345 071	12	88
Handbollsförbundet	3 176 439	46	54
Basketbollförbundet	2 721 510	59	41
Ridsportförbundet	2 358 250	3	97
Simförbundet	2 088 931	45	55
Budo- och Kampsportförbundet	1 387 672	73	27
Tennisförbundet	1 321 697	62	38

Källa: RF/LOK-stöd.

Antal personer som idrottar eller motionerar på fritiden skiljer sig åt mycket mellan olika åldersgrupper och mellan kvinnor och män

Fysisk aktivitet och vardagsrörelse bidrar till en ökad fysisk och psykisk hälsa, och minskar risken för några av de främsta orsakerna till sjukdom.

Enligt Folkhälsomyndighetens Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande, Kunskapsstöd för främjande av fysisk aktivitet och minskat stillasittande (2021) bör vuxna (18 år och äldre) bl.a. genomföra pulshöjande fysisk aktivitet i minst 150–300 minuter per vecka. Barn och unga i åldrarna 6–17 år bör i genomsnitt vara fysiskt aktiva i minst 60 minuter per dag, på en måttlig till hög intensitet som ger ökad puls och andning.

I RF:s enkätstudie Svenska folkets relation till motion och idrott från 2023 ställdes frågan hur ofta de tillfrågade ägnar sig åt måttligt ansträngande motions- eller idrottsaktiviteter som får dem att bli varma/andas något kraftigare än normalt, och pågår mer än 20 minuter. Resultatet visar att flertalet svenska medborgare – tre av fyra i åldern 6–80 år – säger sig bedriva någon form av idrotts- eller motionsaktivitet i veckan på denna nivå (män 73 procent och kvinnor 78 procent). I samma studie uppgav närmare 25 procent att de sällan ägnar sig åt idrott och motion (män 27 procent och kvinnor 21 procent).

Folkhälsomyndighetens nationella folkhälsoenkät 2024 visar att drygt två tredjedelar av befolkningen uppnår WHO:s rekommendation om minst 150 minuters fysisk aktivitet per vecka. Mest aktiva är personer i åldersgruppen 16–29 år, där 74 procent är fysiskt aktiva minst 150 minuter per vecka. Därefter minskar andelen successivt med stigande ålder. Ungefär en fjärdedel av befolkningen uppger att de sitter still minst tio timmar per dag, vilket är lika lång tid som vid den senaste mätningen 2022. Endast 14 procent av flickor och 24 procent av pojkar 11–15 år når WHO:s rekommendation om minst 60 minuters fysisk aktivitet per dag.

Folkhälsomyndigheten presenterade 2024 en kunskapssammanställning om digitala medier och barns och ungas hälsa. Rapporten visar att digitala mediers tekniska och kommersiella utformning kan vara skadlig, eftersom den kan öka användningen och på så sätt leda till minskad fysisk aktivitet. Statistiska centralbyrån (SCB) har utifrån Undersökningarna av barns levnadsförhållanden i åldersgruppen 12–18 år (Barn-ULF, 2023) kunnat konstatera att det är fler som idrottar eller tränar bland de barn som ägnar mindre tid åt skärmar. I den grupp av barn som ägnar mindre än fem timmar till internet på vardagar är det 91 procent som idrottar i förening eller tränar på egen hand minst en gång i veckan. Bland pojkarna är motsvarande andel 93 procent och bland flickorna 88 procent. I den grupp av barn som i stället ägnar fem timmar eller mer till internet på vardagar är det inte oväntat en lägre andel som lagt tid på idrott eller träning, 78 procent. Uppdelat efter kön är det 85 procent bland pojkarna och 73 procent bland flickorna som utöver internetanvändningen har idrottat eller tränat på egen hand minst en gång i veckan.

Den nationella ungdomsenkäten 2024, som administreras av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) riktar sig till unga i åldrarna 16–25 år. Av enkäten framgår att andelen unga som idrottar i förening varje vecka uppgår till 26,8 procent (30,8 procent för killar respektive 22,7 procent för tjejer). Andelen unga som idrottar varje vecka, men inte i klubb eller förening är 57,1 procent (63,4 procent för killar respektive 51,1 procent för tjejer). Andelen unga som överhuvudtaget idrottar varje vecka uppgår till 64,4 procent (70 procent för killar respektive 59,2 procent för tjejer). Andelarna ligger på ungefär samma nivå som 2021, vilket var senaste gången enkäten genomfördes. Frågorna i enkäten har dock ändrats något mellan mättillfällena, varför jämförelse över tid bör göras med försiktighet.

Resultat utifrån alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande

Flickor med utländsk bakgrund deltar i mindre utsträckning i idrott jämfört med andra

Omkring en miljon barn och ungdomar 7–25 år deltar årligen i åtminstone en idrottsaktivitet som en idrottsförening får LOK-stöd för. Deltagandet kan följas i regionala statistikområden utifrån deltagarnas folkbokföringsadresser. Baserat på LOK-stödet 2021 kan det konstateras att det finns ett kraftigt underskott av flickor som deltar i föreningsidrotten i bostadsområden med socioekonomiska utmaningar. I de 158 regionala statistikområdena med stora socioekonomiska utmaningar har också en majoritet (56 procent) av befolkningen utländsk bakgrund. RF har också, med SCB:s hjälp, undersökt gruppen LOK-deltagare 2021 på individnivå och jämfört med hela befolkningen. Bland LOK-deltagarna hade 15 procent av flickorna utländsk bakgrund, jämfört med 28 procent av flickorna i hela befolkningen (7–25 år). Denna underrepresentation av flickor med utländsk bakgrund är kraftigare bland de utrikes födda (7 procent av LOK-deltagarna jämfört med 16 procent av befolkningen) än de inrikes födda med två utrikes födda föräldrar (8 procent jämfört med 12 procent).

Deltagande i idrott för personer med funktionsnedsättning minskade under covid-19-pandemin, men är nu på väg uppåt igen

Covid-19-pandemin och medföljande samhällsrestriktioner drabbade utövare med funktionsnedsättning särskilt hårt. Mellan 2022 och 2023 ökade visserligen antalet deltagartillfällen från 461 051 till 506 799, vilket tyder på en återhämtning, men aktivitetsnivåerna är alltjämt lägre än före pandemin. Generellt sett idrottar personer med funktionsnedsättning fortfarande i mindre utsträckning än den övriga befolkningen. Detta gäller för samtliga åldersgrupper.

I Myndigheten för delaktighets (MDF) panelundersökning Rivkraft sade sig ungefär varannan paneldeltagare, som alla hade någon funktionsnedsättning, motionera dagligen eller flera gånger i veckan, medan 20 procent uppgav att de gjorde det en gång i veckan eller 1–3 gånger per månad. Panelen bestod av totalt 1 795 deltagare, varav 74 procent var kvinnor och 23 procent män. Vanligt förekommande funktionsnedsättningar var olika neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och psykiska funktionsnedsättningar.

Andel kvinnor på ledande positioner inom idrottsrörelsen har ökat

Av RF:s 72 specialidrottsförbund (2023) hade 62 (motsvarande 86 procent av alla förbund) en jämställd sammansättning i sina centrala förbundsstyrelser, dvs. båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. Detta är en kraftig ökning av denna jämställdhetsaspekt jämfört med 2019, då endast 44 av 72 (61 procent) förbundsstyrelser nådde den nivån. Förändringen kan bl.a. förklaras med att idrottsrörelsen 2017 antog jämställdhetsmål till 2025 och förbunden och RF strategiskt arbetat för att uppnå målen.

Även när det gäller jämställdhet bland ordförande samt generalsekreterare respektive ordförande i valberedningen i specialidrottsförbunden är utvecklingen positiv. Bland förbunden hade 40 procent en kvinna som förbundsordförande 2023, en ökning med tre procentenheter jämfört med 2021. Det finns dock fortsatt en underrepresentation av kvinnor även som generalsekreterare i idrottsrörelsens specialidrottsförbund, där 42 procent av förbunden hade en kvinna som generalsekreterare.

Även inom ledande positioner i den svenska idrottsrörelsens internationella uppdrag finns en underrepresentation av kvinnor. Totalt hade Riksidrottsförbundets 72 specialidrottsförbund 302 representanter i internationella förbundsstyrelser och kommittéer 2023. Av dessa var 109 kvinnor och 193 män.

Resultat utifrån motverkande av dopning inom idrotten

Antalet dopningstester och antidopningsärenden

Ett av målen för folkhälsopolitiken är att minska användningen av dopningspreparat, som förekommer både inom idrotten och i samhället i stort. Användningen är olaglig i Sverige, strider mot medicinsk etik och medför stora hälsorisker för individen. I Sverige är Antidoping Sverige AB den ansvariga nationella antidopningsorganisationen inom (Nado). Antidoping Sverige AB ägs av Antidopingstiftelsen, till vilken regeringen fördelar statligt bidrag för antidopningsverksamhet inom idrotten.

Antalet dopningsprov tagna under 2024 uppgick till 4 261, vilket är högre än 2023 (4 204 tagna prover). Av dessa ingick majoriteten (3 777 tagna prover) i Antidoping Sveriges AB:s nationella program riktat mot idrotter inom RF:s organisation. Flest dopningsprov har under 2024 genomförts inom skidor, fotboll och friidrott. Antalet dopningskontroller som beställts av specialidrottsförbund, idrottsföreningar, tävlingsarrangörer m.fl. var 2024 fortsatt högt men något färre än rekordnoteringen 2023. Under 2024 utreddes och bestraffades totalt tolv dopningsförseelser medan fem ärenden under våren 2025 fortfarande var under utredning. Två av de färdigutredda ärendena avsåg kvinnor och tio avsåg män.

Insatser för idrott i områden där utanförskapet är stort

Regeringen avsätter permanent årligen 100 miljoner kronor till att utveckla idrottsverksamhet främst för barn och unga i utsatta områden och i angränsande socioekonomiskt svaga områden i syfte att skapa en meningsfull fritid och främja integration och därigenom verka brottsförebyggande. 14 specialidrottsförbund, 11 RF-SISU distrikt och 305 idrottsföreningar medverkade i satsningen 2024. Totalt pågår verksamhet inom ramen för satsningen i 65 geografiska områden. Fotboll och handboll är de idrotter som är mest involverade. Rinkeby/Tensta är det område där flest specialidrottsförbund bedriver verksamhet inom ramen för satsningen. I den öppna idrottsverksamheten (utan krav på medlemskap) deltog ca 145 000 personer under 2024 (55 procent pojkar och 45 procent flickor). Idrotter där antalet deltagare ökat var bl.a. fotboll, simidrott, budo och kampsport. Jämfört med hur förbunden ökade eller minskade i antal LOK-deltagare i resten av Sverige har samtliga 14 specialidrottsförbund mer positiva siffror (större ökning eller mindre minskning) i dessa områden. Exempelvis var antalet LOK-deltagare i simning i de områden där verksamhet inom ramen för satsningen bedrivs 19 procent högre 2023 än 2022 (23 procent högre för flickor och 15 procent högre för pojkar). Idrottsdeltagandet är dock alltjämt lägre i dessa områden jämfört med resten av Sverige, i synnerhet vad gäller flickor.

Under 2024 har arbete pågått för att tillgängliggöra idrotterna för nya målgrupper genom t.ex. att variera spelformer och ytor och skapa särskilda träningstillfällen för flickor. En unik lokal samverkan mellan idrotter verksamma inom respektive geografiskt område har byggts upp inom ramen för satsningen, vilket utgör grundfundamentet för att lyckas skapa förändring som håller över tid. Idrottsverksamheten har även samordnats med externa aktörer, såsom polis, socialtjänst, bostadsbolag, kyrkor, skolor, fritidsgårdar och olika ideella organisationer. Alla deltagande specialidrottsförbund har skapat nätverk med idrottsföreningar som deltar. Träffar för kunskapsutveckling och fortbildning har anordnats regelbundet.

Idrott för äldre personer

Idrott för äldre är en viktig åtgärd för att främja hälsa och gemenskap hos äldre personer. I dag finns ca 2 miljoner människor i Sverige som är 65 år eller äldre och för dem kan idrottsrörelsen göra skillnad. De insatser som RF genomför inom

regeringens nuvarande satsning på idrott för äldre har visat goda resultat. Under 2024 genomfördes idrottsverksamhet för äldre personer i 245 olika kommuner runtom i landet och 62 olika specialidrottsförbund deltog i arbetet. Specialidrottsförbunden har bl.a. arbetat fram nya utbildningar, kommunikationsmaterial och tävlings- och träningsformer anpassade för målgruppen. RF-SISU-distrikt har stöttat idrottsföreningar som vill starta upp ny eller utveckla befintlig verksamhet för äldre. 16 av 19 RF-SISU-distrikt samverkade under 2024 med minst en seniororganisation. Under 2024 beviljades medel till 1 111 idrottsföreningar för att genomföra ca 1 500 olika projekt.

Rörelsesatsning i skolan

Över 60 miljoner kronor fördelades till RF-SISU distrikt och specialidrottsförbund under 2024 för rörelsesatsningen i skolan. En stor bredd av olika aktiviteter har genomförts inom ramen för satsningen. Resultaten är goda. Under 2024 medverkade totalt 1 415 skolor i rörelsesatsningen, vilket är klart fler än under 2023 (1 169 skolor). De deltagande skolorna är belägna i ca 200 av landets kommuner. Under 2024 var det 1 191 idrottsföreningar inom 63 olika idrotter som samverkade med en skola inom ramen för satsningen. De mest förekommande idrotterna var fotboll, skolidrott, innebandy, bordtennis och gymnastik. Av de deltagande skolorna har 87 procent uppgett att de minst fysiskt aktiva eleverna på skolan har gynnats av insatserna och blivit mer aktiva. 96 procent av skolorna upplever att satsningen lett till fler barn i rörelse på rasterna och 89 procent menar att satsningen lett till ökad trivsel mellan eleverna. Cirka två tredjedelar av skolorna upplever förbättrad koncentrationsförmåga hos eleverna.

Insatser mot tidig toppning och selektering

Regeringen har vidtagit åtgärder för att motverka tidig toppning och selektering inom idrotten. Regeringen beslutade i riktlinjerna för statens bidrag till idrotten för budgetåret 2025 att RF särskilt ska redovisa arbetet för att motverka tidig selektering. Regeringen gav den 13 februari 2025 Gymnastik- och idrottshögskolan, Centrum för idrottsforskning, i uppdrag att under 2025 genomföra en fördjupad analys av kostnaderna för barn och unga att delta i olika typer av föreningsidrott. I uppdraget ingår bl.a. att analysera hur tidig selektering och professionalisering inom idrotten påverkar föreningars ekonomi och verksamhet.

Kapacitetsstärkande insatser för införandet av ett fritidskort

Den 8 september 2025 infördes fritidskortet för barn och unga (se utg.omr. 9 avsnitt 4 Folkhälsopolitiken). Under hösten 2024 beslutade regeringen om fortsatta kapacitetsstärkande insatser för att skapa goda förutsättningar inför införandet av fritidskortet. Regeringen beviljade RF 30 miljoner kronor för att främja fler anläggningar och ytor för idrott (S2024/02000) utöver de 100 miljoner kronor för förberedande insatser inför införandet av fritidskortet samt de 100 miljoner kronor i anläggningsstöd som beslutades våren 2024. Anläggningsstöd fördelades under 2024 till sammanlagt 412 idrottsföreningar i 174 olika kommuner spridda över samtliga 19 RF-SISU distrikt. Sammantaget representerar dessa föreningar 55 av RF:s 72 specialidrottsförbund. Vidare beviljades RF under hösten 2024 ytterligare 20 miljoner kronor för bl.a. investeringar i material och utrustning som krävs för verksamhet riktad till barn och unga med funktionsnedsättning (S2023/02773). Totalt sett fördelade RF 250 miljoner kronor under 2024 till insatser som ska underlätta införandet av fritidskortet. Regeringen beviljade under hösten 2024 även Fritidsbanken Sverige 10 miljoner kronor för att skapa ett brett och behovsanpassat utbud av fritidshjälpmedel och parasportutrustning (S2024/00556).

Insatser för att främja delaktighet för personer med funktionsnedsättning

Som en kompletterande insats inför införandet av fritidskortet avsatte regeringen under 2024 särskilda medel för att främja delaktighet i idrott för personer med funktionsnedsättning. RF har bl.a. använt medlen till inköp av material och utrustning, ledarstöd och anläggningsstöd. Under 2024 fördelade RF bl.a. 26 miljoner kronor i verksamhetsstöd till 33 specialidrottsförbund som bedriver idrott för personer med funktionsnedsättning. Parasportförbundet har på uppdrag av RF fortsatt att erbjuda målgruppsspecifikt kunskapsstöd till övriga specialidrottsförbund (under benämningen ”Kompetenslyftet”), vilket har bidragit till att höja kunskapsnivån när det gäller personer med synnedsättning, intellektuell funktionsnedsättning och rörelsenedsättning. Regeringen beslutade den 10 april 2025 om flera insatser för att främja delaktighet i idrott för personer med NPF. Regeringen beviljade 8 miljoner kronor till RF för arbete inom området samt gav Gymnastik- och idrottshögskolan, Centrum för idrottsforskning, i uppdrag att under 2025 stärka forskningen om idrott för personer med NPF. Regeringen gav även Folkhälsomyndigheten i uppdrag att uppdatera och utveckla den webbaserade utbildningen ”Ledare som lyssnar” för att inkludera särskild kunskap om barn och unga med NPF.

Idrottsrelaterad brottslighet

I budgetpropositionen för 2025 beslutade regeringen att avsätta 10 miljoner kronor per år permanent från och med 2025 för att stärka idrottsrörelsens motståndskraft mot idrottsrelaterad brottslighet, inte minst riktad mot unga utövare. Den 20 mars 2025 beslutade regeringen att bevilja RF 10 miljoner kronor för att arbeta med att identifiera och motverka kriminella aktörer som försöker infiltrera idrottsföreningar och för att bidra till att bekämpa organiserad idrottskorruption, t.ex. matchfixning och oseriös agentverksamhet av spelare. För att stärka det internationella arbetet mot matchfixning signerade och ratificerade Sverige under 2024 Europarådets konvention mot matchfixning, den så kallade Macolinkonventionen. Andra viktiga delar av arbetet är att förhindra att barn och unga rekryteras till kriminella gäng via idrottsmiljöer samt att stärka det pågående arbetet med att säkerställa att ekonomiskt stöd används korrekt och fusk motverkas. RF har under 2024 även arbetat med att motverka organiserad brottslighet som utmanar företrädare inom idrottsrörelsen på olika sätt. Arbete tillsammans med Polismyndigheten genomförs utifrån en formell överenskommelse som omfattar flera mål- och samverkansområden och som ger en övergripande inriktning på nationell, regional och lokal nivå. RF genomför även olika utbildningsinsatser såsom utbildningen ”Idrottsrörelsens terrorberedskap”.

15.6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att målen för idrottspolitiken har uppfyllts i hög grad. Samtidigt kvarstår långsiktiga utmaningar med bl.a. att få barn och unga att fortsätta med idrott högre upp i åldrarna, att öka andelen flickor i föreningsidrotten samt att barn och unga i utsatta och socioekonomiskt svaga områden deltar i lägre utsträckning i föreningsidrott än barn i andra områden. Satsningarna på idrott för personer med funktionsnedsättning, särskilt vid NPF, bedöms bli betydelsefulla. Regeringen bedömer att satsningen på att stärka idrottsrörelsens motståndskraft mot idrottsrelaterad brottslighet är en viktig insats för att ta itu med de problem som finns. Regeringens satsningar för att både möta idrottens långsiktiga utmaningar och uppfylla syftet med idrottspolitiken bedöms ha varit viktiga. Regeringens politik, tillsammans med ideellt engagemang samt stöd från både näringslivet och kommuner, stärker den svenska idrottsrörelsen och bidrar därigenom till de idrottspolitiska målen.

15.6.5 Politikens inriktning

En utgångspunkt för statens idrottspolitik är en fri och självständig idrottsrörelse, en folkrörelse som engagerar många och som är betydelsefull för människors gemenskap och folkhälsa. Idrotten har ett egenvärde samt främjar rörelse bland barn och unga och motverkar stillasittande och osund skärmanvändning. Ideellt engagemang utgör kärnan i den svenska idrottsrörelsen. Det ideella engagemanget inom idrotten bör värnas och stärkas. Idrotten spelar en viktig roll i att stärka samhällets beredskap, bl.a. genom att främja god fysisk hälsa hos befolkningen och stärka gemenskapen.

Det är viktigt att idrottsrörelsen är inkluderande, tillgänglig och öppen för alla. Det är allvarligt att kostnaderna för barns idrott har ökat kraftigt det senaste decenniet. Ökade kostnader kan leda till minskat deltagande, inte minst för barn i resurssvaga hushåll. Utöver det årliga stödet och flera satsningar till idrottsrörelsen har regeringen infört fritidskortet för att motverka höga kostnader och främja att fler barn deltar inom bl.a. idrotten. Fritidskortet är ett statligt stöd som kan användas för betalning av vissa avgifter för barns fritidsaktiviteter och därmed bidrar till att mildra de höga kostnader som finns inom idrotten. Regeringen fortsätter också med satsningen på att främja ökad inkludering av personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) i idrott. Vidare ser regeringen allvarligt på förekomsten av tidig selektering inom idrotten. Regeringen har infört att Riksidrottsförbundet ska redovisa insatser och resultat av arbetet för att motverka tidig selektering. Regeringen avser att noggrant följa idrottsrörelsens arbete samt utvecklingen för att motverka detta.

Regeringen anser att satsningen på idrottsverksamhet i utsatta områden och i områden där utanförskapet är stort är viktig. Idrott i dessa områden ger boende en mer aktiv och meningsfull vardag samt bidrar på flera sätt till att främja integration. Idrottens samverkan med skolan är också viktig för att nå fler barn och unga, inte minst de som inte idrottar eller rör sig tillräckligt. Den pågående rörelsesatsningen i skolan ska fortsätta.

Regeringen avser fortsätta främja ökad tillgång till anläggningar och idrottsmiljöer, vilket är en avgörande faktor för att kunna bedriva idrottslig verksamhet. Att förvalta, utveckla och skapa nya anläggningar och idrottsmiljöer är även viktigt för folkhälsan. Det finns en utbredd brist på idrottshallar och annan plats för idrott i Sverige. För att stärka tillgången till idrottshallar och annan plats för idrott avsätter regeringen 250 miljoner kronor för 2026 och 250 miljoner kronor för 2027. Medlen ska användas till delfinansiering av lokala nybyggnads- och renoveringsprojekt för idrottshallar och annan plats för idrott och fördelas tillsammans med kunskaps- och processtöd i samverkan med berörda parter. En satsning på idrottshallar och annan plats för idrott bedöms även stimulera en ökad efterfrågan på byggtjänster och är således en viktig konjunkturstimulans.

De medel till anläggningar som har fördelats i förberedande insatser i och med införandet av Fritidskortet har gjort stor skillnad. Det gäller även de närmare 400 miljoner kronor som under 2024 fördelades i form av lokalstöd ur Allmänna arvsfonden.

Kriminella aktörer ska inte få utnyttja idrottsrörelsen som en plattform för sin verksamhet, som till exempel oseriösa agenter kopplade till organiserad brottslighet. Arbetet med att motverka matchfixning och kriminella aktörer ska fortsätta. Bidragsfusk ska motverkas. Regeringens satsning på att stärka idrottens motståndskraft mot idrottsrelaterad brottslighet är fortsatt viktig.

Simkunnighet är en grundläggande färdighet och centralt för både hälsa och säkerhet. Bristande simkunnighet ökar inte bara risken för olyckor utan skapar också ojämlikhet att ta del av fritidsaktiviteter och föreningsliv. Mer måste göras för att stärka

simkunnigheten i samhället, inte minst i områden där utanförskapet är stort och där simkunnigheten generellt är lägre. Regeringen avsätter därför 90 miljoner kronor per år 2026–2028 till simundervisning och andra riktade insatser för att öka simkunnigheten i olika åldrar i vissa områden där utanförskapet är stort. Stödet ska villkoras med förbud mot könsseparerad undervisning.

15.7 Friluftspolitiken

15.7.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges målen för friluftslivspolitiken.

15.7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringens tio friluftslivsmål och deras preciseringar följdes upp av Naturvårdsverket 2023. Nästa uppföljning kommer att redovisas i slutet av 2025. Underlag för regeringens bedömning av resultat och måluppfyllelse inom området Friluftslivspolitiken har i år bl.a. varit Naturvårdsverkets rapport Återrapportering av medelsanvändning och resultat för skydd av och åtgärder för värdefull natur 2022–2024 (rapport 7188) inklusive Naturvårdsverkets återrapportering av länsstyrelsernas uppdrag om att samordna och leda det regionala friluftslivsarbetet.

15.7.3 Resultatredovisning

Tillgänglig natur för alla (mål 1), Attraktiv tätortsnära natur (mål 5) och Friluftsliv för god folkhälsa (mål 9)

Under covid-19-pandemin ökade den svenska befolkningens intresse för friluftsliv och många fortsätter att vistas i naturen, även om andelen har gått ner sedan pandemiåren. Statistiska centralbyråns statistik visar att 34 procent av befolkningen som är 16 år eller äldre har varit ute i skog och mark på fritiden varje vecka under de senaste 12 månaderna. Det är vanligare bland äldre att vistas i naturen än bland yngre. I åldersgruppen 65–69 år är andelen 47 procent, medan andelen i åldersgruppen 16–19 år är 24 procent. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och män i de olika åldersgrupperna, med undantag för gruppen 80 år och äldre där andelen är högre bland männen. Andelen barn som dagligen vistas i grönområden har minskat. Flera faktorer påverkar hur ofta barn vistas i dessa områden. Barn med utrikes födda vårdnadshavare och barn som bor trångt vistas exempelvis mer sällan i grönområden jämfört med andra barn. Regeringen gav i december 2024 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att, utifrån ett folkhälsoperspektiv, ta fram utvecklad statistik om friluftslivet bl.a. för att kunna följa olika gruppers friluftsutövande.

Fritidsfiske är en vanlig friluftsaktivitet. Statistiken visar att det under 2024, likt 2023, var ungefär 1,2 miljoner personer som ägnade sig åt fritidsfiske minst en gång i svenska vatten, varav cirka 790 000 män och 430 000 kvinnor vilket är en ökad andel kvinnor jämfört med 2023.

Under perioden 2022–2024 avslutades 2 031 åtgärder som länsstyrelserna hade beviljat bidrag till med stöd av förordningen (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt (s.k. LONA-bidrag) inom det bidragsområde som kallas LONA ordinarie. Ungefär hälften av dessa åtgärder hade inriktning på människa och friluftsliv. Friluftslivsprojekten har bl.a. bidragit till 174 nya informationsskyltar, 110 nya vandringsleder/stigar och 35 nya rastplatser/grillplatser. År 2024 anslogs och förbrukades ca 14 miljoner kronor för projekt inom LONA ordinarie, avseende projekt som har pågått sedan tidigare. 2024 beviljades inga nya projekt inom LONA ordinarie.

Upprustningen av det statliga ledsystemet i fjällen som startade 2015 har gett resultat. Under 2024 har bl.a. 29 nya broar, 24 kilometer nya ledspänger och 518 kilometer förbättrad ledmarkering tillkommit i ledsystemet. Både Länsstyrelsen i Västerbottens län och Länsstyrelsen i Dalarnas län är nu klara med sitt upprustningsarbete. I enlighet med den särskilda satsningen på vandringsleder och fjälleder 2022–2027 har Naturvårdsverket under 2024 haft möjlighet att fördela bidrag till organisationer som samordnar och organiserar sådana vandringsleder som staten inte är huvudman för. Naturvårdsverket fördelade drygt 19,2 miljoner kronor till 26 olika aktörer. Dessa aktörer har under 2024 arbetat för att stärka organisationerna kring vandringsleder. Satsningen har varit avgörande för den regionala och tematiska organiseringen av vandringsleder runt om i landet. Tidigare fanns endast ett fåtal regionala organisationer för vandringsleder som staten inte är huvudman för. Satsningen har medfört att hälften av landets län nu har en permanent organisation med tillhörande finansiering.

Naturvårdsverket har upprätthållit Fjällsäkerhetsrådets arbete samt arbetet med tjänsten lavinprognoser.se, där allmänheten kan ta del av information och prognoser om lavinfara i svenska fjällområden. Webbplatsen www.fjallsakerhetsradet.se hade drygt 100 000 besökare 2024.

Tabell 15.2 Användning av medel för friluftsliv – tillgänglighet till naturen (anslag 1.3 anslagspost 2)

Tusental kronor

Sakanslagsområde	Total förbrukning 2020	Total förbrukning 2021	Total förbrukning 2022	Total förbrukning 2023	Total förbrukning 2024
Friluftsliv och allemansrätt	61 361	95 049	87 945	79 494	73 620
Naturumverksamhet	49 237	57 629	69 514	59 789	46 810
Friluftslivsarbete i skyddade områden	106 415	141 668	196 630	108 725	85 531
Summa	**217 013**	**294 346**	**354 091**	**248 008**	**205 961**

Anm.: Länsstyrelsernas förbrukning av bidrag och intäkter samt övriga utbetalda medel.

Källa: Länsstyrelserna och Naturvårdsverket.

Tillgång till vardagsnära natur är en viktig resurs som ger möjlighet till fysisk aktivitet, rekreation, vila och återhämtning samt ökad naturförståelse. En förutsättning för att människor regelbundet ska kunna besöka naturområden är att naturområdena finns nära bostaden. Andra faktorer som påverkar användningen av ett grönområde är t.ex. områdets storlek, biologisk mångfald, rofylldhet och gestaltning. Den tätortsnära naturen är särskilt viktig för t.ex. barn och unga, personer med funktionsnedsättning, äldre och personer med svag ekonomi. En ökande tätortsbefolkning och fortsatt exploatering kan påverka grönytorna i och omkring tätorterna negativt. Regeringen gav i december 2024 Boverket i uppdrag att vägleda kommuner i hur de genom planering av trädgårdsstäder kan bidra till ökad tillgång till bostadsnära natur för att bl.a. främja livskvalitet, friluftsliv och fysisk aktivitet.

Friluftsliv ger hälsofrämjande effekter och utgör en viktig resurs för att möta flera av folkhälsans vanligaste utmaningar. Länsstyrelserna har arbetat aktivt med målet Friluftsliv för god folkhälsa. Flera länsstyrelser har t.ex. deltagit i ett projekt lett av Skogsstyrelsen om att ta fram webb- och stödmaterial riktat till markägare för att inspirera till att bevara och utveckla skog för god folkhälsa. Länsstyrelsen i Gävleborgs län har i samarbete med Region Gävleborg tagit fram kartor över tillgängliga och attraktiva promenadslingor som en del i utvecklingen av Fysisk Aktivitet på Recept (FaR). Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och länsstyrelserna har under 2024 spridit kunskap om vardagsnära natur och dess betydelse för folkhälsan. I januari 2025 beviljade regeringen 7 miljoner kronor till Svenskt Friluftsliv

för en satsning på friluftsliv för äldre personer. Att öka äldre personers delaktighet i friluftslivet är en viktig åtgärd för att främja fysisk aktivitet, hälsa och gemenskap. I april 2025 beviljade regeringen 1 miljon kronor till Svenskt Friluftsliv för att främja delaktighet i friluftsliv för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning (NPF). Personer med NPF har ibland svårigheter att hitta sin plats i organisationernas verksamhet. Genom ökat deltagande kan såväl hälsa som social gemenskap stärkas bland dessa personer.

Friluftsliv ger en aktiv och meningsfull fritid. Regeringen har beslutat att införa ett fritidskort för barn och unga (prop. 2024/25:157). Fritidskortet är ett statligt stöd som ska främja barns förutsättningar att delta i fritidsaktiviteter (se utg.omr. 9 avsnitt 4). Svenskt Friluftsliv har med finansiering från regeringen genomfört kompletterande insatser inom barn-och ungdomsverksamheten inför införandet av fritidskortet. Det har bl.a. genererat ökad kunskap och kompetens inom det organiserade friluftslivet samt stärkt medlemsorganisationerna i arbetet med att nå barn och unga. I mars 2025 beviljade regeringen 8 miljoner kronor till Svenskt Friluftsliv för att köpa in och ta fram ett verksamhetssystem för organisationen och tillhörande medlemsorganisationer.

Skyddade områden som resurs för friluftslivet (mål 7), Tillgång till natur för friluftsliv (mål 4) och Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling (mål 6)

Det finns fortsatt ett stort intresse för att besöka många av landets naturreservat och nationalparker. Besöksintresset varierar dock stort mellan områden och olika delar av landet. Antalet besök i Sveriges nationalparker (totalt 2,76 miljoner besök) är något färre än föregående år och ligger på samma nivå som före pandemin.

Anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* utgör en viktig grund för att möjliggöra en långsiktigt hållbar förvaltning av områden för friluftsliv och turism. Det handlar om möjligheten att tillgängliggöra naturmiljöer såväl som att hantera de utmaningar som ofta uppstår i populära områden, som t.ex. överbelastade parkeringar, slitage och ökat underhållsbehov. Förvaltarna prioriterar i nuläget i första hand säkerhetsinsatser t.ex. att laga trasiga spänger och åtgärda säkerhetsbrister i fågeltorn. Därefter prioriteras åtgärder för att förbättra tillgängligheten i områden som är välbesökta. 13 av 21 länsstyrelser anger att det stundtals höga besökstrycket i varierande grad påverkar bl.a. natur och upplevelser i ca ett 60-tal naturreservat. Påverkan kan bl.a. gälla högt slitage på leder och anordningar, nedskräpning, störning på fåglar, trängsel och otillåten parkering. Länsstyrelserna arbetar aktivt för att komma till rätta med utmaningarna.

Naturvårdsverket har kartlagt ljudmiljön i landets samtliga naturreservat. Tysta områden, som är en viktig kvalitet för bl.a. friluftslivet, har identifierats. Kartläggningen visar att cirka tre fjärdedelar av naturreservaten har mycket god eller god ljudnivå. Den resterande fjärdedelen har en acceptabel ljudnivå.

Tabell 15.3 Förbrukning av länsstyrelsernas, Stiftelsen Tyrestaskogens och föreningen Laponiatjuottjudus bidrag för skötsel av skyddade områden (friluftsliv)

Tusental kronor

Kostnadspost	2020	2021	2022	2023	2024
Information, naturvägledning	30 415	37 259	54 560	27 825	20 220
Friluftsanordningar och renhållning	48 721	70 591	99 698	51 415	40 440
Leder	24 582	30 398	39 574	30 592	22 449
Uppföljning friluftsliv	2 697	3 421	2 798	1 893	1 866
Summa	**106 415**	**141 669**	**196 630**	**111 725**	**84 975**

Källa: Länsstyrelsernas, Stiftelsen Tyrestaskogens och föreningen Laponiatjuottjudus ekonomiska redovisningar av skötselschablonbidraget på anslag 1:3. Bruttokostnader anges, dvs. utan avdrag för eventuella intäkter.

I samverkan med förvaltningsorganisationerna tillhandahåller Naturvårdsverket öppna geodata om friluftslivsanordningar och leder i de statligt skyddade områdena. Andelen skyddade områden som finns publicerade som öppna data var 73 procent 2024 (77 procent 2023). Arbetet bidrar till att göra naturen mer tillgänglig genom att såväl externa aktörer som förvaltningsorganisationerna själva kan presentera informationen i kartapplikationer. Naturum är ett informationscentrum för besökare till ett naturområde och ligger ofta i anslutning till skyddad natur. Idag finns det 32 naturum i Sverige. Det totala antalet besök på naturum under 2024 var på samma nivå som 2023 (knappt 1,7 miljoner besök). Detta är något lägre än året före pandemin (1,8 miljoner besök år 2019).

Flera länsstyrelser redovisar, som ett led i deras uppdrag att samordna friluftslivsarbete på regional nivå, att de har genomfört åtgärder som syftar till att bidra till friluftslivsmålet om regional tillväxt och utveckling. Bland dessa kan nämnas Länsstyrelsen i Jönköpings län som har genomfört en åtgärd med målsättningen att öka kommunernas förståelse för naturens roll för kommunens attraktivitet. Länsstyrelsen i Södermanlands län har genomfört åtgärder bl.a. med målsättningen att stärka arbetet med besöksnäring kopplat till friluftsliv genom att medverka i samverkansprojekt med inriktning friluftsliv och besöksnäring.

Starkt engagemang och samverkan (mål 2) och Allemansrätten (mål 3)

Naturvårdsverkets nätverksträffar med myndigheter och Svenskt Friluftsliv har under året haft fokus på bl.a. besöksförvaltning, betalning i naturen och kommunikation om allemansrätten. En handlingsplan för myndighetsgemensamma insatser har upprättats. Effekten är att friluftslivets aktörer höjer sin kompetens och att friluftslivet synliggörs inom fler verksamhetsområden. Länsstyrelserna har under 2024 fortsatt att samordna och leda det regionala arbetet med friluftslivspolitiken i samverkan med Skogsstyrelsen, kommunerna och andra aktörer.

Allemansrätten gör naturen tillgänglig och möjliggör människors friluftsliv och utevistelse. I förlängningen kan allemansrätten bidra till en jämlik hälsa eftersom utevistelse och friluftsliv bidrar positivt till människors välbefinnande och fysiska och psykiska hälsa. Naturvårdsverket har genomfört en kommunikationssatsning för att höja kunskapen om allemansrätten. Av de som nåtts av satsningen upplevde 87 procent att kampanjen i stor eller i mycket stor utsträckning bidragit med kunskaper om allemansrätten och nästan hälften uppgav att de hade lärt sig något nytt. Insatser har genomförts för att öka kunskapen om allemansrätten hos aktörer inom naturturism, föreningsliv, kommuner och länsstyrelser.

Ett rikt friluftsliv i skolan (mål 8) och God kunskap om friluftslivet (mål 10)

I läroplanerna för förskola och skola finns skrivningar som innebär att barn och elever ska få förutsättningar att både vistas i naturmiljöer och lära sig om naturen på olika sätt. Studier visar att vistelse utomhus stimulerar till fysisk aktivitet och att det är positivt för barnens lek, hälsa och lärande att vara i naturen. Gröna skolgårdar eller grönområden i skolors närhet kan vara centrala utemiljöer för barns och ungas välmående. Studier visar att barn som får en tidig kontakt med naturen verkar behålla den kontakten som vuxna, vilket kan gynna hälsan på både kort och lång sikt. Insatser genomförs för att främja friluftsliv i skolan, t.ex. inom projektet Ung i naturen där Länsstyrelsen i Skåne län erbjuder s.k. friluftslådor till skolor för att uppmuntra till mer friluftsliv och utevistelse m.m. i skolans närmiljö.

Flera länsstyrelser har vidtagit åtgärder för att bidra till målet God kunskap om friluftslivet. Bland dessa kan nämnas Länsstyrelsen i Stockholms län som bl.a. har fört fysiska och digitala friluftslivsdialoger med 18 av länets 26 kommuner, påbörjat en kartläggning med geografiska informationssystem (GIS) av länets friluftsområden, anläggningar och aktiviteter i samverkan med kommunerna samt beslutat om indikatorer för att följa upp friluftslivsarbetet. Målsättningen med åtgärderna är att bedriva ett kunskapsbaserat och systematiskt friluftslivsarbete. Länsstyrelsen i Västmanlands län har inlett ett samarbete med länets kommuner för besöksräkning med målsättningen att kommunerna och andra aktörer i länet ska ha goda kunskaper om i vilken omfattning leder och motionsspår används.

Statsbidraget har främjat ett stärkt arbete bland friluftsorganisationerna

För 2024 fördelade Svenskt Friluftsliv sammanlagt knappt 98 miljoner kronor i organisationsbidrag och verksamhetsbidrag till friluftsorganisationer enligt förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftsorganisationer. 28 organisationer fick del av bidraget, vilket är en organisation mer än 2023. Cirka 40 miljoner kronor (ungefär 41 procent av anslaget, vilket är 5 procent högre än 2023) lämnades i form av organisationsbidrag och ca 48 miljoner kronor (ungefär 49 procent av anslaget, vilket är 5 procent lägre än 2023) lämnades i form av verksamhetsbidrag. Sex organisationer fick organisationsbidrag (samma som 2023), 12 fick verksamhetsbidrag (samma som 2023) och 10 fick både organisations- och verksamhetsbidrag (2 fler än 2023). Totalt 53 projekt fick verksamhetsbidrag 2024. Cirka 10 procent av statsbidraget användes av Svenskt Friluftsliv för den egna verksamheten (samma som 2023).
Friluftsorganisationerna har under 2024 genomfört insatser som har gjort det möjligt för fler människor att uppleva naturen och lära sig mer om både naturen och allemansrätten. Flera organisationer redovisar en utökad verksamhet, där nya målgrupper har nåtts. Hållbarhetsarbetet har varit en central del av verksamheten under året. Flera projekt har fokuserat på att minska miljöpåverkan och främja hållbara friluftsaktiviteter. Dessutom har föreningarna med stöd av statsbidraget utvecklats internt genom ledarutbildningar, nya metoder för inkludering, förbättrad kommunikation och effektivare arbetsformer.

15.7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att många myndigheter samt regioner och kommuner lämnar värdefulla bidrag till målen inom friluftslivspolitiken. Naturvårdsverkets samordnande arbete har lett till att friluftslivets aktörer höjt sin kompetens inom friluftsliv och att friluftslivet har synliggjorts och stärkts. Regeringen bedömer att länsstyrelsernas arbete i samverkan med Skogsstyrelsen och kommunerna med att samordna det statliga regionala arbetet med friluftslivspolitiken har varit mycket betydelsefullt.
Upprustningen av det statliga ledsystemet i fjällen samt bidragen till vandringsleder som staten inte är huvudman för har bidragit till att stärka förutsättningarna för ett

tillgängligt friluftsliv och gett fler personer möjlighet att vandra. Det i sin tur har bidragit till stärkt folkhälsa och även till turism och besöksnäring samt regional utveckling. Ett förändrat klimat kan påverka säkerheten och ställa nya krav på skötsel och anpassning av leder. Regeringen bedömer att åtgärder för att underhålla och klimatanpassa vandringsleder bidrar positivt till måluppfyllelsen. Regeringen bedömer att LONA-bidragen har skapat möjligheter för kommuner att bedriva ett aktivt och långsiktigt arbete med bl.a. friluftsliv och ökad tillgänglighet till naturen. Åtgärderna underlättar utövandet av friluftsliv i Sverige och gör det lättare för människor att komma ut i naturen, vilket är bra för folkhälsan. Regeringen bedömer att flera vidtagna åtgärder inom bl.a. folkhälsoområdet bidrar positivt till måluppfyllelsen. Syftet med statsbidraget till friluftsorganisationer har uppfyllts i stor utsträckning. Statsbidragens effekter under 2024 bedöms ha varit betydande.

Friluftsorganisationerna uppvisar ett stort engagemang och har genom sin verksamhet möjliggjort för många att vistas i naturen. På så sätt stärks hälsa och social gemenskap samt kunskap om natur och miljö. De extra medel till friluftsorganisationerna som regeringen har beslutat om under 2025 bedöms ytterligare stärka deras arbete inom angelägna områden.

15.7.5 Politikens inriktning

Regeringen avser att fortsätta arbetet för att nå målen för friluftslivet med sikte på 2030. Friluftslivet är en hörnsten i både naturvårdspolitiken och folkhälsopolitiken. Naturupplevelser främjar både den fysiska och psykiska hälsan. Friluftsupplevelser är inte bara en del av vår kultur – de bidrar också till vår livskvalitet och till en växande besöksnäring. Alla ska ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund. Friluftslivet spelar en viktig roll i att stärka samhällets beredskap, bl.a. genom att öka allmänhetens förmåga att klara sig i naturmiljöer.

Regeringen anser att utövandet av friluftsliv ska underlättas genom att skyddade naturmiljöer görs tillgängliga, genom god information om friluftslivets möjligheter samt ett nätverk av välskötta vandringsleder och fjälleder. Det möjliggörs genom medel inom ramen för anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* inom utgiftsområde 20 Klimat, natur och miljö. Regeringen har tidigare år gjort satsningar för att rusta upp och utveckla vandringsleder och föreslår nu en ytterligare satsning på 50 miljoner kronor per år 2026–2028 för stöd till upprustning av vandringsleder (se utg.omr. 20, avsnitt 3.24).

Det är positivt att många vistas i naturen. Regeringen anser att friluftsorganisationerna genomför viktiga insatser för att motverka psykisk ohälsa genom friluftsliv. Arbetet med en aktiv besöksförvaltning är ett sätt att bibehålla och stärka upplevelsen av att vistas på en plats, samtidigt som negativa effekter av ett ibland stort antal besökare behöver minimeras.

Allemansrätten ger fantastiska möjligheter men den innebär också ett stort ansvar och många skyldigheter. Den som använder allemansrättens möjligheter måste göra det på ett ansvarsfullt sätt, med respekt för miljö, markägare och andra nyttjanderättshavare och medmänniskor.

Den tätortsnära naturen har särskilt stor betydelse för friluftslivet genom att vara nära och lättillgänglig. Det är viktigt att det finns grönska och grönområden i anslutning till bostäder, förskolor och skolor. Både grönska och grönområden behöver planeras in när bebyggelsen planeras. Den tätortsnära natur som finns behöver bli mer tillgänglig. Det skapar rekreationsmöjligheter och plats för fysisk aktivitet och bidrar till att människor mår bättre.

Möjligheten att utöva friluftsliv behöver öka i samhället och i hela landet. Möjligheten till ett aktivt friluftsliv är viktig för att skapa attraktiva samhällen där människor vill leva, bo och verka. Friluftsorganisationerna genomför en viktig verksamhet för att tillgängliggöra naturen, inte minst för de som har längst till naturupplevelser såväl praktiskt som geografiskt. Friluftsverksamhet bedrivs idag i områden där utanförskapet är stort, men deltagande i friluftslivet i dessa områden är ofta lägre jämfört med genomsnittet i landet. Att vistas i naturen med andra och få kunskap om friluftsliv främjar hälsa, gemenskap och integration och kan motverka utanförskap. Regeringen avsätter därför 5 miljoner kronor 2026 till friluftsorganisationer för att genomföra friluftslivsverksamhet i områden där utanförskapet är stort. Motsvarande belopp beräknas avsättas årligen t.o.m. 2028.

Delaktigheten i friluftslivet behöver öka t.ex. för äldre personer och personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Regeringen bedömer att införandet av fritidskortet kommer att leda till att barn och unga i större utsträckning deltar i organiserade friluftsaktiviteter.

15.8 Budgetförslag

15.8.1 12:1 Stöd till idrotten

Tabell 15.4 Anslagsutveckling 12:1 Stöd till idrotten

Tusental kronor

2024	Utfall	2 116 671	Anslagssparande	116
2025	Anslag	2 126 811[1]	Utgiftsprognos	2 126 811
2026	**Förslag**	**2 152 811**		
2027	Beräknat	2 152 811		
2028	Beräknat	2 152 811		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till idrotten. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till specialidrott inom gymnasieskolan, kunskapsstöd och forskning samt insatser mot dopning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 12:1 Stöd till idrotten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 126 811**	**2 126 811**	**2 126 811**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	26 000	26 000	26 000
varav BP26	*90 000*	*90 000*	*90 000*
– Statsbidrag till simskola i utanförskapsområden	*90 000*	*90 000*	*90 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 152 811**	**2 152 811**	**2 152 811**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För statsbidrag till simskola i vissa utanförskapsområden ökas anslaget med 90 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 2 152 811 000 kronor anvisas under anslaget 12:1 *Stöd till idrotten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 152 811 000 kronor respektive 2 152 811 000 kronor.

15.8.2 12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tabell 15.6 Anslagsutveckling 12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

2024	Utfall	51 194	Anslagssparande	970
2025	Anslag	52 164[1]	Utgiftsprognos	51 800
2026	**Förslag**	**52 164**		
2027	Beräknat	52 164		
2028	Beräknat	52 164		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker och Riksföreningen Våra Gårdar för organisationernas information, rådgivning utvecklingsarbete och arbete gällande ansökningar om statligt stöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**52 164**	**52 164**	**52 164**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**52 164**	**52 164**	**52 164**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 52 164 000 kronor anvisas under anslaget 12:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 52 164 000 kronor respektive 52 164 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 12:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Anslaget används bl.a. för investeringsbidrag till fleråriga projekt enligt förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Detta innebär att bidragen betalas ut ett eller flera år efter det år då projektbidrag beslutats. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 12:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 15.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 12:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	35 195	39 598	40 000			
Nya ekonomiska åtaganden	25 958	28 266	33 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-19 477	-27 864	-33 000	-29 000	-8 000	-3 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-2 078					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	39 598	40 000	40 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**40 000**	**40 000**	**40 000**			

15.8.3 12:3 Stöd till friluftsorganisationer

Tabell 15.9 Anslagsutveckling 12:3 Stöd till friluftsorganisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	97 785	Anslagssparande	
2025	Anslag	104 785[1]	Utgiftsprognos	104 785
2026	**Förslag**	**109 785**		
2027	Beräknat	109 785		
2028	Beräknat	102 785		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till friluftsorganisationer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 12:3 Stöd till friluftsorganisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**104 785**	**104 785**	**104 785**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	5 000	5 000	-2 000
varav BP26	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Friluftsliv i områden där utanförskapet är stort	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**109 785**	**109 785**	**102 785**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor för 2026 för en satsning på friluftsliv i områden där utanförskapet är stort. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 109 785 000 kronor anvisas under anslaget 12:3 *Stöd till friluftsorganisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 109 785 000 kronor respektive 102 785 000 kronor.

15.8.4 12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tabell 15.11 Anslagsutveckling 12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	15 000	Anslagssparande	
2025	Anslag	15 000[1]	Utgiftsprognos	14 895
2026	**Förslag**	**15 000**		
2027	Beräknat	15 000		
2028	Beräknat	15 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer i enlighet med lagen (2010:473) om statligt stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**15 000**	**15 000**	**15 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**15 000**	**15 000**	**15 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 000 000 kronor anvisas under anslaget 12:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 15 000 000 kronor respektive 15 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 12:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2027.

Skälen för regeringens förslag

För att Partibidragsnämndens administration ska kunna bedrivas effektivt bör stödet till riksdagspartiers kvinnoorganisationer handläggas samtidigt som stödet till de politiska partierna enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. Detta innebär att åtaganden om stöd till riksdagspartiers kvinnoorganisationer beslutas under hösten för det kommande året och därmed medför behov om framtida anslag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 12:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2027.

Tabell 15.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 12:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	15 000	15 000	15 000	
Nya ekonomiska åtaganden	15 000	15 000	15 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	15 000	15 000	15 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**15 000**	**15 000**	**15 000**	

15.8.5 12:5 Insatser för den ideella sektorn

Tabell 15.14 Anslagsutveckling 12:5 Insatser för den ideella sektorn

Tusental kronor

2024	Utfall	215 446	Anslagssparande	8 311
2025	Anslag	273 758[1]	Utgiftsprognos	271 851
2026	**Förslag**	**223 758**		
2027	Beräknat	223 758		
2028	Beräknat	173 758		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till forskning samt annan kunskapsutveckling som avser det civila samhället. Anslaget får även användas för utgifter för uppföljning och annan verksamhet för genomförandet av politiken för det civila samhället samt för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 12:5 Insatser för den ideella sektorn

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**273 758**	**273 758**	**273 758**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-50 000	-50 000	-100 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**223 758**	**223 758**	**173 758**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 223 758 000 kronor anvisas under anslaget 12:5 *Insatser för den ideella sektorn* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 223 758 000 kronor respektive 173 758 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 12:5 *Insatser för den ideella sektorn* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 108 400 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

Anslaget används bl.a. för stöd för insatser till människor i socialt särskilt utsatta situationer enligt förordningen (2023:434) om statsbidrag till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer, förordningen (2024:152) om statsbidrag till vissa organisationer inom det civila samhället som arbetar med volontärsamordning samt förordningen (2024:199) om statsbidrag för att öka engagemanget inom det civila samhället. Organisationer som tar del av statsbidragen behöver kunna driva sin verksamhet med långsiktighet och

förutsebarhet. För att en kontinuitet i verksamheterna ska kunna bibehållas krävs goda planeringsförhållanden för organisationerna att kunna nå sina särskilda målgrupper. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 12:5 *Insatser för den ideella sektorn* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 108 400 000 kronor 2027 och 2028.

Tabell 15.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 12:5 Insatser för den ideella sektorn

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	8 770		118 100		
Nya ekonomiska åtaganden		118 100	89 000		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-8 770		-98 700	-98 700	-9 700
Ekonomiska åtaganden vid årets slut		118 100	108 400		
Beslutat/föreslaget bemyndigande		**118 100**	**108 400**		

15.8.6 12:6 Stöd till plats för idrott

Tabell 15.17 Anslagsutveckling 12:6 Stöd till plats för idrott

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande
2025	Anslag	0[1]	Utgiftsprognos
2026	**Förslag**	**250 000**	
2027	Beräknat	250 000	
2028	Beräknat	0	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för delfinansiering av lokala nybyggnads- och renoveringsprojekt av idrottshallar och annan plats för idrott. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för kunskaps- och processtöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 12:6 Stöd till plats för idrott

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]			
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	250 000	250 000	
varav BP26	*250 000*	*250 000*	
– Satsning på idrottshallar och annan plats för idrott	*250 000*	*250 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**250 000**	**250 000**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För satsning på idrottshallar och annan plats för idrott ökas anslaget med 250 000 000 kronor. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande.

Regeringen föreslår att 250 000 000 kronor anvisas under anslaget 12:6 *Stöd till plats för idrott* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 250 000 000 kronor respektive 0 kronor.

16 Folkbildning

16.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för folkbildningspolitiken.

16.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Statens stöd till folkbildningen uppgick 2024 sammantaget till ca 4,4 miljarder kronor. Folkbildningens verksamhet följs i första hand upp i förhållande till de fyra syften som gäller för statens stöd till folkbildningen. Dessa fyra syften presenteras nedan och ligger till grund för resultatindikatorerna. De resultatindikatorer som används för folkbildningens område är i huvudsak kvantitativa och beskriver främst den verksamhet som genomförts. Genomgående jämförs resultaten för 2024 med föregående år. Underlag för uppföljningen har hämtats i redovisningar från Folkbildningsrådet, SISU Idrottsutbildarna, Myndigheten för yrkeshögskolan, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statistiska centralbyrån (SCB).

Riksdagen har efterfrågat längre tidsserier för data för att öka tydligheten i avsnittet. Vissa data i avsnitt 16.3 har därför flyttats från löptext till tabeller i syfte att möjliggöra en bedömning av resultat och utfall över längre tidsperioder. Tabellerna i avsnitt 16.3 är genomgående nya för denna budgetproposition för 2026.

Indikatorn om antal asylsökande och nyanlända som bor i anläggningsboende som deltagit i särskilda folkbildningsinsatser stryks fr.o.m. denna budgetproposition för 2026, då det särskilda statsbidraget för denna verksamhet upphörde 2023.

16.3 Resultatredovisning

Syfte: Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin

Indikator: Antalet folkhögskolor och studieförbund i landet

Under 2024 mottog 156 folkhögskolor och tio studieförbund (inklusive SISU Idrottsutbildarna) statsbidrag enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Från och med 2025 finns nio statsbidragsberättigade studieförbund, inklusive SISU Idrottsutbildarna, då Folkbildningsrådet beslutat att ett studieförbund inte ska tilldelas statsbidrag för perioden 2025–2027. Därutöver fanns det 171 filialer till 85 folkhögskolor under 2024, vilket är att jämföra med 167 filialer till 83 folkhögskolor under 2023. Det rör sig för det mesta om folkhögskolor som finns på landsbygden som öppnar filial i en stad eller annan tätort.

Indikator: Fördelning av folkhögskolor och studieförbund i hela landet

Landets folkhögskolor och studieförbund har stor geografisk spridning. Folkhögskolorna erbjöd under 2024 långa folkhögskolekurser i 153 kommuner, vilket är en ökning med två kommuner i jämförelse med 2023. Studieförbunden har sedan flera år tillbaka varit verksamma i alla landets kommuner. Den geografiska spridningen av respektive studieförbunds studiecirkelverksamhet har försämrats något 2024 jämfört med 2023. I relation till befolkningen har den största minskningen skett i landsbygds-

kommuner. I genomsnitt erbjöd studieförbunden studiecirklar i 196 kommuner 2024 jämfört med 201 kommuner 2023.

Flertalet deltagare inom folkhögskolans allmänna och särskilda kurs återfanns 2024, likt föregående år, i storstäder, större städer eller i städernas omgivande pendlingskommuner. I relation till befolkningens storlek var andelen deltagare ungefär lika stor i alla kommuntyper. För deltagare i allmän kurs var andelen något större i storstäderna och för deltagare i särskild kurs var andelen något större i landets mindre städer/tätorter. När det gäller studieförbundens studiecirklar 2024 återfanns likt föregående år den största delen av deltagarna i storstäder och större städer med tillhörande pendlingskommuner medan 8 procent av cirkeldeltagarna återfanns i landsbygdskommunerna. I förhållande till befolkningens storlek var mönstret för antalet deltagare i studiecirklar det omvända, med en lägre andel i storstäder och pendlingskommuner nära storstad och en högre andel i landsbygdskommuner.

Inom folkhögskolan studerade 10 procent av deltagarna i allmän kurs digitalt på distans 2024 (varav 68 procent kvinnor och 32 procent män). För deltagarna i särskild kurs var det 37 procent (varav 74 procent kvinnor och 26 procent män) som studerade digitalt på distans, vilket är i nivå med 2023.

I studieförbundens verksamhet under 2024 uppgick andelen som deltog på distans till 4 procent av studiecirkeldeltagarna (varav 63 procent kvinnor och 37 procent män), 3 procent av deltagarna inom annan folkbildningsverksamhet (varav 60 procent kvinnor och 40 procent män) och 1 procent av deltagarna i kulturprogram (varav 49 procent kvinnor och 51 procent män). Andelen deltagare helt på distans har fortsatt att minska något i jämförelse med tidigare år, då 4 procent av studiecirkeldeltagarna, 3 procent av deltagarna i annan folkbildningsverksamhet och 2 procent av deltagarna i kulturprogram deltog på distans.

SISU Idrottsutbildarna

SISU Idrottsutbildarna hade under 2024, i likhet med föregående år, verksamhet i alla Sveriges kommuner. Under 2024 samverkade SISU Idrottsutbildarna med drygt 8 900 föreningar i landet. Det är en ökning med 600 föreningar jämfört med 2023.

Syfte: Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen

Tabell 16.1 Deltagare i folkhögskolekurs

Unika deltagare, procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Allmän kurs	17 902	18 553	19 003	21 322	22 414	22 208[1]	22 469[1]	21 467[1]	18 918	17 654
varav kvinnor %	*55*	*54*	*54*	*54*	*54*	*55*	*57*	*59*	*60*	*60*
varav män %	*45*	*46*	*46*	*46*	*46*	*45*	*43*	*41*	*40*	*40*
varav utrikes födda %	*-*	*-*	*41*	*46*	*48*	*49*	*47*	*47*	*44*	*41*
varav med funktionsnedsättning %	*-*	*34[2]*	*33*	*28*	*33*	*34*	*35*	*36*	*40*	*44*
Särskild kurs	26 140	28 576	29 970	35 455	36 974	36 854[1]	38 895[1]	42 016[1]	38 914	35 961
varav kvinnor %	*68*	*65*	*65*	*66*	*67*	*68*	*68*	*69*	*69*	*68*
varav män %	*32*	*35*	*35*	*34*	*33*	*32*	*32*	*31*	*31*	*32*
varav utrikes födda	*-*	*-*	*15*	*17*	*17*	*18*	*19*	*19*	*20*	*19*
varav med funktionsnedsättning %	*-*	*13[2]*	*13[2]*	*9*	*12*	*13*	*13*	*13*	*15*	*17*
Totalt	**44 042**	**47 129**	**48 973**	**56 777**	**59 400**	**57 573**	**57 946**	**61 412**	**57 832**	**53 615**

[1] Inkluderar de särskilda satsningarna under pandemiåren.

[2] Osäkra siffror, insamlade med annan metod och endast för hösttermin.

Källa: SCB och Folkbildningsrådet.

Tabell 16.2 Deltagare i studiecirklar

Unika deltagare, procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt	**628 308**	**624 111**	**637 113**	**617 924**	**599 357**	**420 110**	**294 554**	**345 676**	**346 761**	**327 307**
varav kvinnor %	*62*	*62*	*62*	*62*	*62*	*62*	*63*	*64*	*65*	*65*
varav män %	*38*	*38*	*38*	*38*	*38*	*38*	*37*	*36*	*35*	*35*
varav utrikes födda %	*20*	*20*	*20*	*21*	*21*	*21*	*19*	*18*	*18*	*18*
varav med funktionsnedsättning %	*7*	*7*	*7*	*7*	*6*	*4*	*4*	*4*	*5*	*5*

Anm.: År 2024 är inte direkt jämförbara med tidigare år på grund av en definitionsförändring av målgrupp.

Källa: SCB.

Indikator: Deltagare i folkhögskolekurs efter ålder och kön

Under 2024 deltog ca 17 700 deltagare i folkhögskolans allmänna kurs och ca 36 000 deltagare i folkhögskolans särskilda kurs, se tabell 16.1. Det är en minskning med 7 procent respektive 8 procent från föregående år. Antalet deltagare har minskat under flera år, vilket Folkbildningsrådet bedömer bl.a. beror på ökade kostnader i samhället och minskade bidrag. Under 2024 var medelåldern 28 år bland deltagarna i allmän kurs och 39 år bland deltagarna i särskild kurs. Medelåldern bland deltagarna är oförändrad jämfört med föregående år.

Indikator: Unika studiecirkeldeltagare efter ålder och kön

Under 2024 deltog ca 327 300 unika deltagare i en studiecirkel, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med föregående år, se tabell 16.2. Totalt hölls ca 94 000 studiecirklar 2024, vilket är ca 9 200 färre än 2023. Av studieförbundens studiecirklar 2024 stod ämnesinriktningen konst, musik och media för 65 procent av samtliga studietimmar.

Av studieförbundens studiecirkeldeltagare 2024 hade 41 procent fyllt 65 år, vilket är oförändrat jämfört med 2023. Vidare var 47 procent av deltagarna i åldern 25–64 år, vilket är samma nivå som 2023. Av deltagarna 2024 var 4 procent 20–24 år, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Av deltagarna 2024 var 8 procent 13–19 år, vilket är oförändrat från föregående år. Av studiecirkeldeltagarna var andelen kvinnor större inom alla åldersgrupper.

Under 2024 hade SISU Idrottsutbildarna ca 496 700 unika deltagare i distriktens verksamheter (lärgrupp, kurs och processarbete), vilket är i en ökning med 11 procent jämfört med 2023. Av deltagarna i lärgrupp, kurs och processarbete var 47 procent kvinnor och 53 procent män, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Av deltagarna 2024 var 51 procent yngre än 25 år, 41 procent var 25–65 år och 9 procent var äldre än 65 år. Åldersfördelningen har endast förändrats marginellt jämfört med föregående år.

Indikator: Andel utrikes födda deltagare i folkhögskolans långa kurser och i studiecirklar

Under 2024 var 41 procent av deltagarna i folkhögskolans allmänna kurs utrikes födda, se tabell 16.1. Av de utrikes födda deltagarna inom allmän kurs var 68 procent kvinnor och 32 procent män. I de särskilda kurserna utgjorde utrikes födda 19 procent av deltagarna. Av de utrikes födda deltagarna inom särskild kurs var 71 procent kvinnor och 29 procent män.

Andelen utrikes födda deltagare i studieförbundens studiecirklar var 18 procent under 2024, se tabell 16.2. Av de utrikes födda deltagarna var 64 procent kvinnor och 36 procent män.

SISU Idrottsutbildarna redovisar att 7 procent av deltagarna var utrikes födda, vilket är oförändrat sedan 2022.

Indikator: Andel deltagare med funktionsnedsättning i folkhögskolornas långa kurser respektive i studieförbundens studiecirklar

Under 2024 hade 44 procent av deltagarna i allmän kurs en funktionsnedsättning, se tabell 16.1. Av dessa deltagare var 57 procent kvinnor och 43 procent män. Inom särskild kurs var andelen deltagare med funktionsnedsättning 17 procent, se tabellen. Av dessa deltagare var 64 procent kvinnor och 36 procent män.

De statistiska uppgifterna om studieförbundens deltagare med funktionsnedsättning bygger på grupprapporterade uppgifter och är osäkra. Inom studiecirklarna hade 5 procent av deltagarna en funktionsnedsättning 2024, se tabell 16.2. Av cirkeldeltagarna hade 4 procent av männen och 5 procent av kvinnorna en funktionsnedsättning.

Under 2024 genomförde SISU Idrottsutbildarna 1 556 arrangemang med en eller flera deltagare med funktionsnedsättning, vilket är en ökning med 40 procent i jämförelse med föregående år.

Syfte: Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället

Indikator: Andel deltagare utan gymnasieutbildning

Deltagarna i folkhögskolans allmänna kurs har kortare utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt. Andelen deltagare i allmän kurs som hade högst förgymnasial utbildning var 61 procent under 2024, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med 2023. Av deltagarna med högst förgymnasial utbildning var 59 procent kvinnor

och 41 procent män. I befolkningen som helhet var andelen med högst förgymnasial utbildning 10 procent. På de särskilda kurserna var andelen deltagare som hade förgymnasial utbildning 15 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2023. Av deltagarna på särskild kurs med högst förgymnasial utbildning var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Av studieförbundens cirkeldeltagare hade 14 procent högst förgymnasial utbildning, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Av studieförbundens cirkeldeltagare med högst förgymnasial utbildning var 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Indikator: Antal utfärdade intyg om grundläggande behörighet bland deltagare på folkhögskolans allmänna kurs

Tabell 16.3 Antal utfärdade intyg om grundläggande behörighet bland deltagare på folkhögskolans allmänna kurs

Antal utfärdade intyg

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Till högskolan	1 822	1 345	1 521	1 644	1 562	1 519	1 833	1 725	1 593	1 528
Till yrkeshögskolan	534	299	353	424	427	458	477	497	464	468

Anm.: För 2016 redovisas inga uppgifter för utfärdade intyg, då Folkbildningsrådet bedömde att uppgifterna var ofullständiga.

Källa: Folkbildningsrådet.

Under 2024 utfärdade folkhögskolorna 1 530 intyg om grundläggande behörighet för studier vid högskola, se tabell 16.3. Av de studerande som intygen utfärdades för var 41 procent män och 59 procent kvinnor. Vidare utfärdades 470 intyg om behörighet för studier vid yrkeshögskolan. Av de studerande som intygen utfärdades för var 49 procent kvinnor och 51 procent män. Hösten 2024 sökte 6 250 personer med behörighet från folkhögskola vid universitet och högskolor, varav 3 834 personer antogs till studier.

Indikator: Antal utfärdade intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs

Folkhögskolorna utfärdade under 2024 totalt ca 1 200 intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs, vilket är oförändrat jämfört med 2023. Av de deltagare som intygen utfärdades för var 67 procent kvinnor och 33 procent män.

Syfte: Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet

Indikator: Antal deltagare i folkhögskolors och studieförbunds kulturprogram

Studieförbunden anordnade ca 124 200 kulturprogram 2024, vilket är en minskning med ca 33 500 arrangemang jämfört med föregående år. Studieförbundens kulturprogram samlade totalt drygt 6,9 miljoner (ej unika) deltagare, se tabell 16.4. Antalet deltagare har minskat markant sedan före pandemin, vilket Folkbildningsrådet bedömer bl.a. beror på ökade kostnader i samhället och minskade bidrag.

Folkhögskolorna anordnade ca 1 250 kulturprogram 2024, vilket är ca 550 färre än 2023. Kulturprogrammen samlade ca 132 900 (ej unika) deltagare, se tabell 16.4.

SISU Idrottsutbildarnas distrikt arrangerade under 2024 sammanlagt 1 816 kulturprogram med 262 000 (ej unika) deltagare. Det är 343 fler kulturprogram än föregående år och en ökning med ca 72 500 deltagare.

Tabell 16.4 Deltagare i kulturprogram

Grupprapporterade deltagare

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Folk-högskola	**201 138**	**209 134**	**234 101**	**176 786**	**184 646**	**62 580**	**90 358**	**149 800**	**153 117**	**132 872**
varav kvinnor %	*56*	*55*	*54*	*54*	*54*	*55*	*52*	*52*	*53*	*54*
varav män %	*44*	*45*	*46*	*46*	*46*	*45*	*48*	*48*	*47*	*46*
Studie-förbund	**19 901 000**	**19 962 500**	**19 799 200**	**19 868 170**	**19 219 840**	**6 076 520**	**4 715 790**	**8 872 040**	**8 237 540**	**6 939 680**
varav kvinnor %	*55*	*55*	*55*	*55*	*56*	*55*	*54*	*56*	*58*	*58*
varav män %	*45*	*45*	*45*	*45*	*44*	*45*	*46*	*44*	*42*	*42*

Källa: SCB och Folkbildningsrådet.

Indikator: Andel kvinnor respektive män i kulturprogram

Av deltagarna i studieförbundens kulturprogram var 58 procent kvinnor och 42 procent män. Inom folkhögskolans kulturprogram var 54 procent kvinnor och 46 procent män, se tabell 16.4. Av deltagarna i SISU Idrottsutbildarnas kulturprogram var 52 procent kvinnor och 48 procent män, vilket är 1 procentenhet fler män jämfört med föregående år.

Övriga insatser

Förstärkningsbidrag och särskilt utbildningsstöd

Under 2024 avsatte Folkbildningsrådet ca 8 procent av det ordinarie statsbidraget till folkhögskolan i ett förstärkningsbidrag för extra lärarinsatser till vissa deltagare med funktionsnedsättning. Utöver detta gjordes vissa överföringar från riktade bidrag. Totalt avsattes 171,1 miljoner kronor. Detta är en minskning med ca 14 miljoner kronor jämfört med föregående år. Under 2024 avsattes också ca 202 miljoner kronor i särskilt utbildningsstöd. Bidraget fördelas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och syftar till att underlätta studier på folkhögskola för personer med funktionsnedsättning. En mindre del av stödet får lämnas till universitet och högskolor respektive Synskadades Riksförbund. Jämfört med 2023 är anslaget oförändrat. För 2024 avsattes även 9 miljoner kronor i s.k. särskilt förstärkningsbidrag, vilket är ett bidrag som syftar till att öka likvärdigheten i folkhögskolestudierna för deltagare med stora stödbehov.

Det s.k. tillgänglighetsbidraget som Folkbildningsrådet tidigare år har avsatt från statsbidraget till studieförbunden för personer med funktionsnedsättning och behov av särskilt stöd har fr.o.m. 2024 uppgått i den nya modellen för tilldelning av statsbidrag till studieförbunden.

Studiemotiverande folkhögskolekurs

Studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) är en arbetsmarknadspolitisk insats för arbetssökande som har fyllt 16 år och som varken har grundläggande behörighet till högskoleutbildning eller gymnasieexamen. Kursen genomfördes under 2024 av 78 folkhögskolor, vilket är 8 fler jämfört med 2023. Under 2024 deltog ca 3 750 personer i kursen, vilket är en ökning med 15 procent jämfört med 2023. Av deltagarna var 54 procent kvinnor och 46 procent män. Könsuppdelade data saknas delvis. Andelen utrikes födda unika deltagare uppgick till 70 procent, vilket är 7 procentenheter lägre än föregående år. Personer 25 år eller äldre utgjorde 64 procent av deltagarna, vilket är

en minskning med 7 procentenheter på ett år. Av deltagarna som var 25 år eller äldre var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Bland deltagarna som var 24 år och yngre var 40 procent kvinnor och 60 procent män. Av de deltagare som studerade på en studiemotiverande folkhögskolekurs 2024 hade 28 procent av deltagarna under 25 år och 11 procent av deltagarna 25 år eller äldre gått vidare på allmän eller särskild kurs t.o.m. december 2024.

Etableringskurs på folkhögskola

Etableringskurs på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats som riktar sig till personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Kursen genomfördes 2024 av 18 folkhögskolor, vilket är en minskning med 9 skolor jämfört med 2023. Under 2024 deltog totalt ca 600 personer i kursen, vilket är en minskning med 6 procent jämfört med 2023. Av deltagarna var 63 procent kvinnor och 37 procent män. Minskningen i antalet deltagare bedöms främst bero på ett minskat antal personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag.

Jämställdhet inom folkbildningen

Folkbildningsrådet ingår sedan 2016 i utvecklingsprogrammet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM), i syfte att utveckla jämställdhetsarbetet inom folkbildningen (se även utg.omr. 13 avsnitt 5). För perioden 2022–2025 är Folkbildningsrådets arbete bl.a. inriktat på att utveckla metoder för uppföljning av bidragsmottagarnas systematiska jämställdhetsarbete samt minska könsstereotypa utbud och könsstereotyp rekrytering av deltagare. Under 2024 har Folkbildningsrådet bl.a. för första gången genomfört funktionshinderspolitisk analys där ett jämställdhetsperspektiv inkluderades.

Uppföljning av funktionshinderspolitiken

Folkbildningsrådet fick 2021 i uppgift att följa upp funktionshinderspolitiken under 2021–2031. Rådet rapporterar att de under 2024 bl.a. har tagit fram ett nytt sätt för studieförbunden att rapportera verksamhet riktad till målgrupper som behöver stöd och anpassningar på grund av funktionsnedsättning. Folkbildningsrådet rapporterar även att de breddade sin folkhögskolestatistik för att inkludera data om deltagares multipla funktionsnedsättningar samt om etablering efter studier med fokus på deltagare med funktionsnedsättning. Vidare pågick under året en översyn av förändringar av det s.k. förstärkningsbidraget för förstärkta pedagogiska resurser i verksamhet med deltagare med funktionsnedsättning. Ett pilotprojekt testade fördelning av särskilda medel till folkhögskolor som tagit ett stort ansvar för deltagare med omfattande behov.

Insatser för stärkande av nationella minoritetsspråk

Folkbildningsrådet har fått medel 2022–2024 för att stärka de nationella minoritetsspråken inom folkbildningen. Folkbildningsrådet fördelade under 2024 ca 9,5 miljoner kronor i stöd till 24 projekt. Av de 24 projekten fokuserade 18 projekt på enbart ett språk medan övriga hade fokus på 6 eller flera av språken. Totalt hade 11 projekt fokus på finska, 3 på jiddisch, 6 på meänkieli, 7 på romani chib och 10 på samiska språk. Projekten hade olika inriktning och omfattade bl.a. språkutbildningar, utveckling av utbildningsmaterial samt kulturutövning. Under året deltog 9 300 personer i verksamhet finansierad genom insatsen, vilket var nästan en fördubbling jämfört med 2023. Av deltagarna var 67 procent kvinnor och 33 procent män (se även utg.omr. 1 avsnitt 11).

Tolkutbildning inom folkbildningen

Den sammanhållna grundutbildningen till kontakttolk bedrevs av tre folkhögskolor och fem studieförbund 2024. Under 2024 slutförde 210 deltagare en utbildning till kontakttolk med godkänt resultat, varav 74 procent var kvinnor och 26 procent män. Detta är en ökning jämfört med 2023 då 165 deltagare slutförde utbildningen med godkänt resultat. De redovisade antalen kan enligt Myndigheten för yrkeshögskolan vara underskattade och ska därför tolkas med viss försiktighet. Under 2024 fick vidare 26 personer utbildningsbevis genom validering, vilket är i nivå med 2023. Det innebär att sammantaget 236 personer fått utbildningsbevis som kontakttolk under 2024, jämfört med 189 personer 2023.

Utöver utbildningar till kontakttolk finns även utbildningar till tolk för personer med dövhet, hörselnedsättning och dövblindhet samt skrivtolk vid folkhögskolor. Det var 38 deltagare som påbörjade utbildningarna under 2024, vilket är en marginell ökning jämfört med 2023. Liksom tidigare år var de allra flesta som påbörjade en utbildning kvinnor. I förhållande till det antal deltagare som fanns på utbildningarna vid start var det 63 procent som slutförde utbildningen med godkänt resultat. Sammantaget har 47 procent av antalet deltagare som påbörjat en utbildning slutfört utbildningen med godkänt resultat under perioden 2020–2024.

16.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de fyra syftena med statens stöd till folkbildningen uppfylls. Folkbildningen spelar en viktig roll för att upprätthålla och utveckla en levande demokrati.

Folkhögskolor och studieförbund bidrar till höjd utbildnings- och bildningsnivå i samhället. Folkbildningen ger möjligheter till ett livslångt lärande för alla vuxna samt ett ökat deltagande i kulturlivet. Genom folkbildningen stimuleras människor även till personlig utveckling och ökat engagemang för att delta i samhällsutvecklingen. Det finns samtidigt vissa aspekter som folkbildningens aktörer kan arbeta vidare med för att ytterligare stärka måluppfyllelsen.

Regeringen, Folkbildningsrådet och studieförbunden har under senare år arbetat med att stärka uppföljningen och kontrollen av statsbidraget till främst studieförbunden. Regeringen fortsätter följa att vidtagna åtgärder får avsedd effekt och utesluter inte att fler åtgärder kan bli aktuella.

Folkbildningen stödjer verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin

Genom folkbildningens olika verksamheter ges fler människor möjligheter och förutsättningar att aktivt delta i demokratin och i det demokratiska samtalet. Folkbildningsrådet tillämpar från 2024 en ny modell för tilldelning av statsbidrag till studieförbund. Den nya modellen fokuserar i jämförelse med tidigare modell mer på kvalitet än kvantitet vid tilldelningen av bidraget. Regeringen följer införandet av den nya modellen med intresse.

Folkbildningen har samtidigt haft inte obetydliga utmaningar när det gäller att säkra att verksamheten som finansieras av statsbidraget i alla led uppfyller demokratisyftet och överensstämmer med det demokratiska samhällets principer.

Folkbildningen bidrar till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen

Inom folkbildningens olika verksamheter möts människor med olika bakgrund och förutsättningar. Verksamheterna stärker människors samhällsengagemang. Viktiga målgrupper för folkbildningen är bland annat personer som är nya i Sverige, andra utrikes födda och personer med funktionsnedsättning. Folkhögskolans pedagogik och arbetssätt bidrar särskilt till att stärka deltagarnas självförtroende och ger personer nya perspektiv samt bättre studieresultat än de har uppnått tidigare.

Liksom tidigare år har andelen utrikes födda deltagare i SISU Idrottsutbildarnas ordinarie verksamhet fortsatt varit låg. Studieförbunden behöver fortsätta arbetet med att nå ökad mångfald i verksamheten.

Folkbildningen bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället

Folkbildningen har sedan sin framväxt genomfört verksamhet för personer som av olika skäl har kortare formell utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Folkbildningen bidrar därmed till att utjämna de utbildningsklyftor som finns i samhället och till att fler personer kan etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande. Regeringen noterar samtidigt att andelen deltagare på folkhögskola som studerar allmän kurs har minskat under flera års tid. Den fortsatta utvecklingen behöver följas.

Antalet deltagare i studiemotiverande folkhögskolekurs har återhämtat sig efter att ha minskat de senaste åren och var 2024 i nivå med 2019, dvs. före pandemin. Detta ser regeringen positivt på.

Folkbildningen bidrar till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet

Folkbildningens kulturverksamheter och folkbildningens samverkan med andra kulturaktörer ger människor över hela landet möjligheter att ta del av kulturlivet. Folkhögskolor och studieförbund fungerar som lokala och regionala arenor där deltagare får möjlighet att både som deltagare i utbildningar och kurser och som skapare av kultur ta del av kulturlivet. Studieförbund och folkhögskolor är även en viktig arbetsmarknad för professionella konstnärer och andra yrken inom kulturområdet. Folkbildningens aktörer står samtidigt fortsatt inför utmaningar när det gäller att bredda kulturutbudet och göra verksamheter inom kulturområdet tillgängliga för nya deltagare.

16.5 Politikens inriktning

Folkbildningen kan bidra till att stärka den svenska demokratin och ökar människors deltagande i samhället. Genom statens stöd till folkhögskolor och studieförbund får en bredd av människor i landet möjlighet att delta i studiecirklar, kortare och längre kurser samt kulturevenemang. Folkbildningens aktörer spelar även en viktig roll när det gäller att förbättra människors möjligheter att få eller komplettera en utbildning för etablering på arbetsmarknaden.

Folkhögskolan behöver stärkas för att bidra mer till den svenska kompetensförsörjningen

Folkhögskolan fyller en betydelsefull funktion i det svenska utbildningssystemet för såväl individers möjligheter till ökade kunskaper och utbildning som för samhällets behov av kompetensförsörjning. Folkhögskolan kan med sin friare pedagogik och flexibilitet i kursutformning anpassa utbildningar till såväl deltagarnas förutsättningar som arbetsmarknadens efterfrågan. Folkhögskolan passar särskilt bra för människor som har behov av ett alternativ till andra utbildningsformer och en annan lärmiljö.

Folkbildningen bidrar till att bryta långtidsarbetslöshet och främjar integration

Genom folkbildningens olika verksamheter ges människor med olika bakgrund ökade möjligheter att påverka sin livssituation för etablering i samhället och på arbetsmarknaden. Folkhögskolor och studieförbund har en bred representation över landet och når grupper som ofta står längre ifrån arbetsmarknaden, t.ex. personer med funktionsnedsättning, nyanlända och andra utrikes födda personer.

Sverige befinner sig i en utdragen lågkonjunktur med hög arbetslöshet. Utrikes födda har en betydligt högre arbetslöshet än inrikes födda. Bland de utrikes födda som är arbetslösa behöver många rustas med bättre kunskaper i det svenska språket för att kunna etablera sig varaktigt på den svenska arbetsmarknaden och bli självförsörjande, vilket bidrar till att stärka integrationen och minska utanförskapet. Därför föreslår regeringen att folkhögskolorna tilldelas särskilda medel för att bedriva kortare språkstärkande insatser för bl.a. yrkesutbildade personer som är arbetslösa eller har en svag ställning på arbetsmarknaden.

Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning är betydligt högre än i den övriga befolkningen. Folkhögskolan utgör en betydelsefull utbildningsform som kan stärka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att etablera sig på arbetsmarknaden. Folkhögskolan erbjuder ofta undervisning som är anpassad efter individuella behov, socialt stöd samt en tillgänglig lärmiljö. Antalet deltagare med funktionsnedsättning på folkhögskola har ökat under en längre tid, och utbildningarna är resurskrävande. Folkhögskolorna behöver stärkas för att göra det möjligt för fler personer med funktionsnedsättning att ta del av folkhögskoleutbildning. Därför föreslår regeringen att särskilda medel avsätts för detta ändamål. I budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1) föreslog regeringen en tillfällig förstärkning av det särskilda utbildningsstödet som syftar till att underlätta studier på folkhögskola för personer med funktionsnedsättning. Regeringen bedömer nu att det behövs ytterligare förstärkning av det särskilda utbildningsstödet. Därför föreslår regeringen att medel tillförs stödet.

Styrningen och uppföljningen av statsbidrag till studieförbund och folkhögskolor är under utveckling

På grund av de senaste årens fusk och felaktigheter som uppmärksammats inom folkbildningen har ett större förändringsarbete bedrivits av regeringen, Folkbildningsrådet och studieförbunden i syfte att utveckla styrning och uppföljning av statsbidraget till folkbildningen. Regeringen följer genomförandet av dessa åtgärder och att de vidtagna åtgärderna får avsedd effekt. Folkbildningsutredningen har i betänkandet Bildning, utbildning och delaktighet – folkbildningspolitik i en ny tid (SOU 2024:42) lämnat förslag om att det ska införas en öppen redovisning av vilka aktörer som folkhögskolorna och studieförbunden samverkar med i genomförandet av den statsbidragsberättigade verksamheten. Betänkandet har remitterats. Regeringen

föreslår att medel avsätts för att göra det möjligt att genomföra dessa förslag från utredningen.

16.6 Budgetförslag

16.6.1 13:1 Statsbidrag till studieförbund

Tabell 16.3 Anslagsutveckling 13:1 Statsbidrag till studieförbund

Tusental kronor

2024	Utfall	1 741 023	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 641 023[1]	Utgiftsprognos	1 641 023
2026	**Förslag**	**1 496 023**		
2027	Beräknat	1 496 023		
2028	Beräknat	1 496 023		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till studieförbund och för utgifter för Folkbildningsrådets kostnader för att fördela statsbidrag i enlighet med förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för det särskilda verksamhetsstödet till SISU Idrottsutbildarna och för utgifter avseende utvärdering av folkbildningen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 13:1 Statsbidrag till studieförbund

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 641 023**	**1 641 023**	**1 641 023**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-145 000	-145 000	-145 000
varav BP26	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Öppen redovisning av studieförbundens samverkan	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 496 023**	**1 496 023**	**1 496 023**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För stöd till studieförbunden för att kunna införa en öppen redovisning av samverkansparter ökas anslaget med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 1 496 023 000 kronor anvisas under anslaget 13:1 *Statsbidrag till studieförbund* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 496 023 000 kronor respektive 1 496 023 000 kronor.

16.6.2 13:2 Statsbidrag till folkhögskolor

Tabell 16.5 Anslagsutveckling 13:2 Statsbidrag till folkhögskolor

Tusental kronor

2024	Utfall	2 446 760	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 446 760[1]	Utgiftsprognos	2 446 760
2026	**Förslag**	**2 521 760**		
2027	Beräknat	2 521 760		
2028	Beräknat	2 521 760		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till folkhögskolor. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till studerandeorganisationer inom folkhögskolan och för utvärdering av folkhögskolan.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.6 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 13:2 Statsbidrag till folkhögskolor

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 446 760**	**2 446 760**	**2 446 760**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	75 000	75 000	75 000
varav BP26	*75 000*	*75 000*	*75 000*
– Riktat bidrag för ökad tillgänglighet	*30 000*	*30 000*	*30 000*
– Språkstärkande insatser	*40 000*	*40 000*	*40 000*
– Öppen redovisning av folkhögskolornas samverkan	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 521 760**	**2 521 760**	**2 521 760**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För ett riktat bidrag för folkhögskoleutbildning för personer med funktionsnedsättning ökas anslaget med 30 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att möjliggöra språkstärkande insatser på folkhögskola för bl.a. yrkesutbildade personer med svaga språkkunskaper ökas anslaget med 40 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För stöd till folkhögskolorna för att kunna införa en öppen redovisning av samverkansparter ökas anslaget med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 2 521 760 000 kronor anvisas under anslaget 13:2 *Statsbidrag till folkhögskolor* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 521 760 000 kronor respektive 2 521 760 000 kronor.

16.6.3 13:3 Bidrag till tolkutbildning

Tabell 16.7 Anslagsutveckling 13:3 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

2024	Utfall	53 079	Anslagssparande	1 984
2025	Anslag	57 331[1]	Utgiftsprognos	53 952
2026	**Förslag**	**57 331**		
2027	Beräknat	57 331		
2028	Beräknat	57 331		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till tolkutbildning. Anslaget får i begränsad omfattning även användas för utgifter för administration, utveckling, utvärdering, validering och rekryteringsfrämjande insatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 13:3 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**57 331**	**57 331**	**57 331**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**57 331**	**57 331**	**57 331**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 57 331 000 kronor anvisas under anslaget 13:3 *Bidrag till tolkutbildning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 57 331 000 kronor respektive 57 331 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 13:3 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Myndigheten för yrkeshögskolan fördelar bidrag till tolkutbildningar som genomförs vid folkhögskolor och studieförbund. Kontakttolkutbildningarna är ettåriga och tvååriga medan teckenspråkstolkutbildningarna är treåriga och fyraåriga. Detta innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan behöver fatta beslut om bidrag för flera kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 13:3 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 16.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:3 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	75 519	86 490	90 000			
Nya ekonomiska åtaganden	69 303	70 000	82 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-48 160	-50 000	-52 000	-50 000	-51 000	-19 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-10 172	-16 490				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	86 490	90 000	120 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**120 000**	**120 000**	**120 000**			

16.6.4 13:4 Särskilt utbildningsstöd

Tabell 16.10 Anslagsutveckling 13:4 Särskilt utbildningsstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	202 417	Anslagssparande	-259
2025	Anslag	227 158[1]	Utgiftsprognos	225 575
2026	**Förslag**	**268 158**		
2027	Beräknat	282 158		
2028	Beräknat	252 158		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilt utbildningsstöd som ges till folkhögskolor och universitet och högskolor samt för analyser av och utveckling av folkhögskolornas och lärosätenas lärmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 13:4 Särskilt utbildningsstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**227 158**	**227 158**	**227 158**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	41 000	55 000	25 000
varav BP26	*36 000*	*50 000*	*50 000*
– Tillskott för särskilt utbildningsstöd	*36 000*	*50 000*	*50 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**268 158**	**282 158**	**252 158**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För en förstärkning av det särskilda utbildningsstödet till folkhögskolor ökas anslaget med 36 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 268 158 000 kronor anvisas under anslaget 13:4 *Särskilt utbildningsstöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 282 158 000 kronor respektive 252 158 000 kronor.

17 Spelmarknaden

17.1 Mål för området

I denna proposition föreslås en ändring av målet (se avsnitt 3.4).

17.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att bedöma resultatet för området:

- kanaliseringsgraden (dvs. hur stor del av spelandet på den konkurrensutsatta marknaden som sker hos aktörer med licens i Sverige)
- statens intäkter från spel
- allmännyttiga ideella organisationers överskott från spel
- antal avstängda på spelpaus.se.

För att uppnå en rättvisande resultatbedömning används även rapporter från bl.a. Spelinspektionen och Riksrevisionen. Åtgärder mot överdrivet spelande ingår även i regeringens folkhälsopolitik och målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (se utg.omr. 9 avsnitt 4).

17.3 Resultatredovisning

Intäkter från spel ökar

Diagram 17.1 Statens intäkter från spelskatt och allmännyttiga ideella organisationers överskott från spel

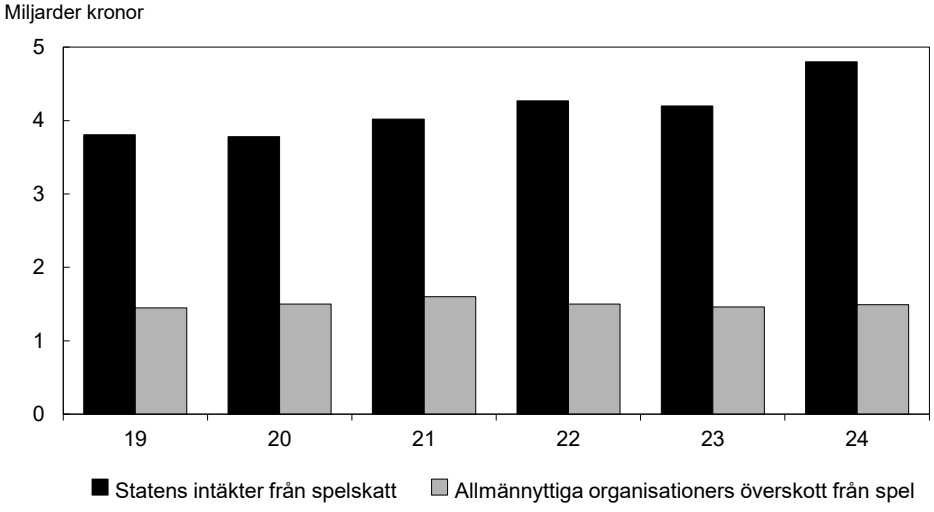

Källa: Spelinspektionen.

Statens intäkter från spelskatten ökade med 14 procent, från 4,2 miljarder kronor 2023 till 4,8 miljarder kronor 2024. De allmännyttiga ideella organisationernas överskott från spel uppgick till 1,49 miljarder kronor 2024, vilket var en ökning med 2 procent jämfört med 2023 (se diagram 17.1). Ökningen av statens intäkter beror främst på att spelskatten höjdes från 18 till 22 procent i juli 2024 (prop. 2023/24:74, bet. 2023/24:SkU19, rskr. 2023/24:169) och en ökad omsättning på spelmarknaden.

Omsättningen ökade med 2,8 procent jämfört med 2023 och nådde den högsta nivå någonsin.

I regleringsbrevet för 2024 fick Spelinspektionen i uppdrag att bl.a. utveckla metoden för att beräkna kanaliseringsgraden på den svenska spelmarknaden och föreslå en indikator för redovisning av kanaliseringsgraden i budgetpropositionen. Uppdraget redovisades i oktober 2024 i rapporten Den offentliga kontrollen över spelmarknaden (Spelinspektionen 2024). Med stöd av data från ett analysföretag, en enkätundersökning till spelare och internettrafik samt ett omsättningsestimat som beräknats med stöd av data om internettrafik, bedömdes kanaliseringsgraden för den konkurrensutsatta marknaden uppgå till 86 procent 2023.

I rapporten Kanaliseringsgrad på den svenska spelmarknaden 2024 har Spelinspektionen därefter tagit fram en justerad metod för beräkning av kanaliseringsgraden, bl.a. till följd av osäkerhet i den data som tagits fram av analysföretaget (prop. 2024/25:1 utg.omr. 17 avsnitt 18.3). I den justerade metoden beaktas dels data från en enkätundersökning, dels ett omsättningsestimat som beräknas med stöd av data om internettrafik. Vid en beräkning enligt denna metod är Spelinspektionens bedömning att kanaliseringsgraden för 2024 var 85 procent. Enligt myndigheten är det inte möjligt att ta fram en tidsserie för kanaliseringsgraden utifrån den nya metoden eftersom det saknas tillräckliga data för år före 2023. Resultaten för 2019–2022 redovisas därför inte, då de saknar tillförlitlighet och inte kan jämföras med den nya bedömningen. De ger inte ett rättvisande underlag för utvecklingen över tid.

Antalet personer som stänger av sig från spel ökar

Diagram 17.2 Antal avstängda på spelpaus.se

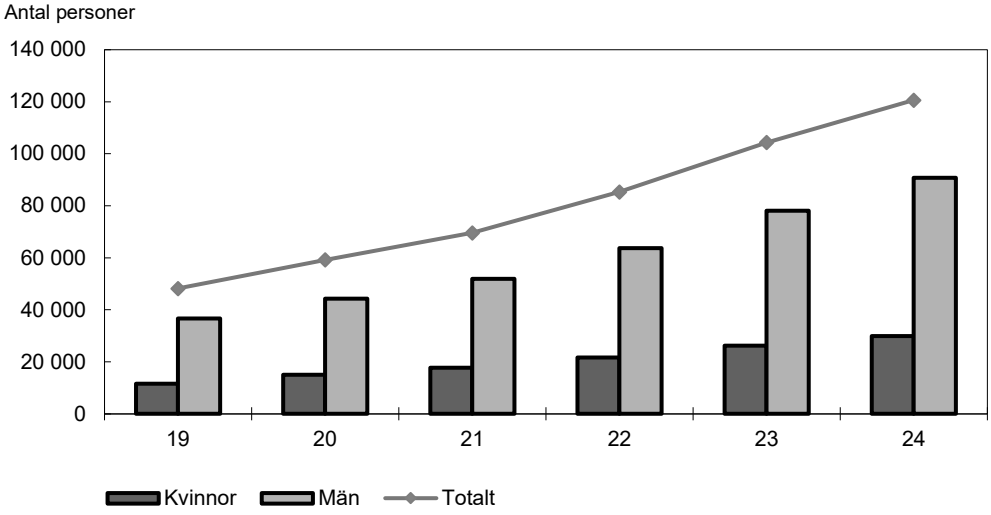

Källa: Spelinspektionen.

Genom det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se kan individer stänga av sig från spel under en tidsperiod eller tills vidare, med möjlighet att bryta avstängningen var tolfte månad. Antalet avstängda personer har ökat varje år sedan tjänsten lanserades 2019. År 2024 var drygt 120 000 personer avstängda, vilket var en ökning med 15 procent jämfört med 2023 (se diagram 17.2). Fördelningen mellan kvinnor och män var oförändrad (75 procent män och 25 procent kvinnor).

Spelinspektionens arbete mot olagligt spel har fått ökad effekt

I regleringsbrevet för 2024 fick Spelinspektionen i uppdrag att bl.a. utveckla arbetet mot olicensierad spelverksamhet och matchfixning. Uppdraget redovisades i mars

2025 i rapporten Verksamhetsutveckling (Spelinspektionen 2025). I rapporten anges att Spelinspektionens förbudsförelägganden mot olaglig spelverksamhet har lett till minskad trafik till olagliga spelsidor. I rapporten Spelinspektionens lägesbeskrivning – onlinespel utanför den licensierade marknaden beskrivs att trafiken från Sverige till spelsidor som tillhör bolag som har varit föremål för förbudsförelägganden 2023 och 2024 har minskat med i genomsnitt sammantaget 40 procent (Spelinspektionen 2025). I sin årsredovisning för 2024 bedömer Spelinspektionen att möjligheten till dold tillsyn, som infördes den 1 juli 2023, har underlättat för myndigheten att avgöra om ett bolag olagligen riktar sig mot Sverige (Spelinspektionen 2025). Antalet beslut om förbud mot aktörer som bedriver olagligt spel ökade från 6 beslut 2023 till 18 beslut 2024. Därutöver har 9 bolag upphört att rikta sin verksamhet mot Sverige efter Spelinspektionens inledande tillsynsåtgärder, vilket inneburit att formella förbud inte behövde utfärdas.

Sverige har anslutit sig till Macolinkonventionen

I maj 2024 beslutade regeringen om ändringar i spelförordningen (2018:1475) som bl.a. innebär ett utökat informationsutbyte mellan bl.a. spelbolag, idrottsföreningar och Spelinspektionen om misstänkt matchfixning. Förordningsändringarna trädde i kraft den 1 juli 2024. Spelinspektionen har inrättat en plattform för rapportering och spridning av uppgifter och misstankar om matchfixning. Till följd av bl.a. inrättandet av denna plattform kunde Sverige i december 2024 underteckna och ratificera Europarådets konvention om manipulation av resultat inom idrotten (Council of Europe Convention on the Manipulation of Sports Competitions, Council of Europe Treaty Series – No. 215, Magglingen/Macolin, 18.IX.2014). Genom undertecknandet får Sverige bl.a. tillgång till fler samverkansstrukturer och information för att kunna motverka matchfixning. Enligt Macolinkonventionen ska varje konventionspart identifiera en nationell plattform som avser arbetet mot matchfixning. Regeringen beslutade i mars 2025 om en ändring i förordningen (2018:1476) med instruktion för Spelinspektionen som innebär bl.a. att Spelinspektionen ska vara en sådan plattform som krävs för att uppfylla kraven i Macolinkonventionen.

Spelinspektionen har utökat sin tillsyn av spelmarknaden

I Riksrevisionens granskningsrapport Spelinspektionens tillsyn av spelmarknaden (RiR 2024:19), som avser perioden fr.o.m. omregleringen t.o.m. 2023, rekommenderas regeringen bl.a. att säkerställa att Spelinspektionen har förutsättningar att bedriva en effektiv tillsyn i tillräcklig omfattning. Myndighetens anslag har, efter förslag från regeringen, ökats för 2024 och 2025, bl.a. för att förstärka tillsynen över spelmarknaden (prop. 2023/24:1, bet. 2023/24:KrU1, rskr. 2023/24:77 och prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:KrU1, rskr. 2024/25:83). Spelinspektionen har avslutat 95 tillsynsärenden under 2024, vilket är en ökning med 58 jämfört med 2023 (Fi2025/00450).

Spelbranschen stod för 6 procent av det totala antalet inkomna rapporter om misstänkta transaktioner till finanspolissektionen vid Polismyndigheten 2024, vilket var en minskning med 3 procentenheter jämfört med 2023 (Finanspolisens årsrapport 2024).

En hållbar finansiering av hästnäringen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att arbetet med att ta fram förslag till en ny modell för finansiering av hästnäringen bör ske skyndsamt och redovisas snarast, dock senast under hösten 2020 (bet. 2019/20:KrU6 punkt 9, rskr. 2019/20:179). I oktober 2020 överlämnade Spelmarknadsutredningen (Fi 2018:03) delbetänkandet Hästnär-

ingens finansiering på den omreglerade spelmarknaden (SOU 2020:64). I betänkandet görs bedömningen att trav- och galoppsportens finansiering från Aktiebolaget Trav och Galopps (nedan ATG) överskott är hållbar även efter omregleringen av spelmarknaden 2019 och att ingen ny finansieringsmodell behövs. I betänkandet föreslogs vidare att en översyn bör göras av ansvarsfördelningen beträffande finansieringen av Hästnäringens nationella stiftelses (HNS) verksamhet. Riksdagen beslutade den 2 april 2025 om att anta förslagen i propositionen Avveckling av statliga kasinon (prop. 2024/25:73, bet. 2024/25:KrU9, rskr. 2024/25:171). I propositionen bedömer regeringen att kontrollen över ATG bör överlämnas till dess ägare, förutsatt att den långsiktiga finansieringen av hästnäringen kan säkerställas utan sådan kontroll. Mot denna bakgrund beslutade regeringen den 10 april 2025 att godkänna ändringar i ATG:s bolagsordning och ingå ett nytt avtal med bolagets ägare (Fi2023/03305). Den nya avtalskonstruktionen syftar till att säkerställa en långsiktig finansiering av hästnäringen och inte till att vare sig ge staten inflytande i bolaget eller uppfylla det spelpolitiska målet. Regeringens kontroll över ATG minskar med det nya avtalet bl.a. eftersom regeringen inte längre kommer att nominera styrelseledamöter till bolaget. ATG:s överskott ska även fortsättningsvis gå till hästnäringen och medel ska avsättas till HNS. Regeringen kommer också att nominera en ledamot till HNS:s styrelse. Genom delbetänkandet och avtalsöversynen finns det en långsiktig lösning för finansieringen av hästnäringen och HNS:s verksamhet. Syftet med tillkännagivandet får därmed anses tillgodosett med en annan lösning än den som riksdagen föreslagit. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

17.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Det kvarstår allvarliga problem på den licensierade spelmarknaden avseende t.ex. säkerhet och risker för att spel används för att finansiera kriminell verksamhet. Det är viktigt att säkerställa att spelbolagen följer gällande regelverk. Den ökning av Spelinspektionens anslag som riksdagen beslutade om efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2024 bedöms ha bidragit till den stora ökningen av antalet avslutade tillsynsärenden. Det minskade antalet misstankerapporter till finanspolissektionen vid Polismyndigheten avseende transaktioner på den licensierade spelmarknaden kan indikera en minskad rapporteringsbenägenhet från verksamhetsutövare, vilket ökar risken för att misstänkta transaktioner förblir oupptäckta. Vidare behöver färre misstankerapporter från spelbranschen inte betyda att förekomsten av penningtvättsbrott på spelmarknaden har minskat, eftersom brottsligheten kan ha flyttats till den olicensierade marknaden.

Ökningen av statens intäkter från spel 2024 bedöms bl.a. vara en följd av att spelskatten höjdes den 1 juli 2024. Skattehöjningen bedöms därmed ha uppfyllt syftet att förstärka finansieringen av statlig verksamhet. Att de allmännyttiga ideella organisationernas överskott från spel ökade 2024 är positivt.

Tidigare beräkningar av kanaliseringsgraden i Sverige antyder att en allt större andel av svenskarnas spel om pengar sker hos spelbolag med svensk licens. Spelinspektionens nya metod för beräkning av kanaliseringsgraden, som bedöms vara mer tillförlitlig än tidigare metoder, indikerar en lägre kanaliseringsgrad än analysföretagets tidigare metod. Mot denna bakgrund finns ett fortsatt behov av att stärka arbetet mot olaglig spelverksamhet.

Att antalet förbud mot aktörer som bedriver olagligt spel tredubblades 2024 bedöms bero på Spelinspektionens ökade anslag. Förbuden bedöms ha lett till en minskning av internettrafiken till olagliga spelsidor. Flera olagliga speloperatörer har vidare upphört att rikta sig mot Sverige efter Spelinspektionens inledande tillsynsåtgärder. Anslagshöjningen har därmed på ett effektivt sätt bidragit till att motverka olagligt spel. Det

svenska undertecknandet av Macolinkonventionen bedöms vidare förbättra Spelinspektionens förutsättningar att motverka matchfixning.

17.5 Politikens inriktning

Den svenska spelmarknaden ska vara trygg, reglerad och välfungerande. Det ska råda ett starkt konsumentskydd och kriminella aktörer ska hållas utanför spelmarknaden. Olicensierat spel underminerar spellagstiftningens legitimitet, möjliggör penningtvätt och matchfixning samt medför betydande risker för spelare. Dessutom snedvrids konkurrensen och viktiga skatteintäkter går förlorade. För att möta dessa utmaningar har regeringen gett en utredare i uppdrag att se över spellagens (2018:1138) tillämpningsområde (Fi 2025:A). Syftet är att skapa bättre förutsättningar att stänga ute olicensierade aktörer från spelmarknaden på ett effektivt sätt.

Det är viktigt med kontinuerlig uppföljning av utvecklingen inom spelområdet. Spelinspektionens årliga mätning av kanaliseringsgraden är ett centralt verktyg för att följa hur stor andel av spelandet som sker hos licensierade aktörer och hur väl regleringen fungerar. Mätningen utgör ett viktigt underlag för att kunna fatta välgrundade beslut om framtida åtgärder.

Kriminella aktörer ska inte kunna använda spelbolag för penningtvätt, matchfixning eller förvaring av brottsvinster. Regeringen gav i februari 2024 myndigheterna inom samordningsfunktionen för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism vid Polismyndigheten, bl.a. Ekobrottsmyndigheten, Finansinspektionen och Spelinspektionen, i uppdrag att förbereda sig inför den kommande utvärderingen av Sverige av Arbetsgruppen för finansiella åtgärder (Financial Action Task Force FATF). Utvärderingen kommer att ske under 2027 och 2028 och syftar bl.a. till att bedöma hur väl Sverige förebygger penningtvätt. Det är angeläget att Spelinspektionen fortsätter sina förberedelser inför utvärderingen och att myndigheten i övrigt kan bedriva ett effektivt och träffsäkert tillsynsarbete.

Den 1 januari 2026 träder lagändringar i kraft som bl.a. syftar till att ta bort omotiverade villkorslättnader, stärka konsumentskyddet och öka transparensen för partipolitiska lotterier (prop. 2024/25:154, bet. 2024/25:KrU11, rskr. 2024/25:269). Regeringen kommer att följa utvecklingen för att säkerställa att lagändringarna får avsedd effekt.

Det är viktigt att allmännyttiga ideella verksamheter kan få intäkter även från lotterier. Genom ovan nämnda lagändringar skapas bättre förutsättningar för en rättvis och transparent lotterimarknad.

Spelinspektionen bör fortsätta att stärka sitt arbete med informationssäkerhet och digitalisering, samt utvecklingen av det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se.

17.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Spelinspektionen lämnat ett uttalande med reservation. Riksrevisionen konstaterar att Spelinspektionens lån i Riksgäldskontoret avviker väsentligt från anläggningstillgångarnas bokförda värde. Det bokförda värdet på anläggningstillgångarna uppgår till 6 781 000 kronor medan lån i Riksgäldskontoret uppgår till 4 541 000 kronor. Avvikelsen är inte förenlig med 2 kap. 2 § kapitalförsörjningsförordningen (2011:210). Regeringen har följt upp frågorna med myndigheten som åtgärdat avvikelsen genom att ta upp lån motsvarande mellanskillnaden per den 30 juni 2025.

17.7 Budgetförslag

17.7.1 14:1 Spelinspektionen

Tabell 17.1 Anslagsutveckling 14:1 Spelinspektionen

Tusental kronor

2024	Utfall	91 920	Anslagssparande	-1 115
2025	Anslag	97 932[1]	Utgiftsprognos	97 250
2026	**Förslag**	**104 855**		
2027	Beräknat	106 550[2]		
2028	Beräknat	108 672[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 104 953 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 105 050 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Spelinspektionens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 17.2 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 14:1 Spelinspektionen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**97 932**	**97 932**	**97 932**
Pris- och löneomräkning[2]	1 923	3 442	5 366
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	5 000	5 176	5 374
varav BP26[3]	*2 000*	*2 100*	*2 200*
– Stärkt informationssäkerhet och digitalisering, samt utveckling av spelpaus.se	*2 000*	*2 100*	*2 200*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**104 855**	**106 550**	**108 672**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att stärka myndighetens arbete med informationssäkerhet och digitalisering, samt utveckling av det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se ökas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 2 100 000 kronor och för 2028 med 2 200 000 kronor.

Regeringen föreslår att 104 855 000 kronor anvisas under anslaget 14:1 *Spelinspektionen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 106 550 000 kronor respektive 108 672 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 17.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Spelinspektionen

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav tillsyn (tidigare kontroll och tillsyn)	*85 628*	*-8 864*	*44 000*	*55 046*	*-11 046*	*65 718*
varav licens och tillstånd (tidigare licens/tillstånd och registrering)	*-13 891*	*-8 344*	*4 500*	*20 204*	*-15 704*	*-37 939*

Källa: Spelinspektionen.

Avgifterna som redovisas mot inkomsttitel 9455 *spelavgifter* motsvarar endast delvis den aktuella verksamhetens kostnader. De åtgärder som är att betrakta som rättsvårdande är sedan 2007 anslagsfinansierade.

Utgiftsområde 18

Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik ... 5
- 2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
- 2.2 Utgiftsutveckling ... 5
- 2.3 Skatteutgifter ... 7
- 2.4 Mål för utgiftsområdet ... 7
  - 2.4.1 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet ... 7
  - 2.4.2 Konsumentpolitiken ... 7

3 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet ... 9
- 3.1 Mål för området ... 9
- 3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 9
- 3.3 Resultatredovisning ... 9
  - 3.3.1 Goda förutsättningar för hushållning med naturresurser och ekonomisk utveckling ... 9
  - 3.3.2 Goda och hållbara livsmiljöer ... 14
  - 3.3.3 Hållbarhet i byggande och förvaltning ... 16
  - 3.3.4 En väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling ... 19
- 3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 23
  - 3.4.1 Insatser har bidragit till att underlätta bostadsbyggande ... 24
  - 3.4.2 Insatserna för goda och hållbara livsmiljöer har bidragit positivt till målet ... 24
  - 3.4.3 Insatserna för hållbarhet i byggande och förvaltning bidrar till högre måluppfyllelse ... 24
  - 3.4.4 Insatserna för en väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling är inte tillräckliga ... 25
  - 3.4.5 De statliga insatserna har bidragit till måluppfyllelsen av de riksdagsbundna målen ... 25
- 3.5 Politikens inriktning ... 25
- 3.6 Den årliga revisionens iakttagelser ... 28
- 3.7 Budgetförslag ... 28
  - 3.7.1 1:1 Bostadspolitisk utveckling ... 28
  - 3.7.2 1:2 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad ... 29
  - 3.7.3 1:3 Boverket ... 30
  - 3.7.4 1:4 Statens geotekniska institut ... 33
  - 3.7.5 1:5 Lantmäteriet ... 34

4 Konsumentpolitik ... 37
- 4.1 Mål för området ... 37
- 4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 37
- 4.3 Resultatredovisning ... 37
  - 4.3.1 Insatser främjade marknadernas funktionssätt ... 37
  - 4.3.2 Åtgärder för att motverka risker med farliga produkter ... 40
  - 4.3.3 En effektiv tvistlösning ... 41
  - 4.3.4 Ett välanvänt konsumentstöd ... 42
  - 4.3.5 Insatser som främjar hållbar konsumtion ... 43
- 4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 43

4.5 Politikens inriktning 44
4.6 Budgetförslag 47
4.6.1 2:1 Konsumentverket 47
4.6.2 2:2 Allmänna reklamationsnämnden 48
4.6.3 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen 50
4.6.4 2:4 Bidrag till miljömärkning av produkter 51

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ställa ut kreditgarantier för nybyggnad och ändringar av bostäder, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativa hyresrätter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 8 000 000 000 kronor (avsnitt 3.7.3).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Bostadspolitisk utveckling	123 000
1:2 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	4 000
1:3 Boverket	320 063
1:4 Statens geotekniska institut	58 872
1:5 Lantmäteriet	963 198
2:1 Konsumentverket	197 867
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	68 041
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	36 963
2:4 Bidrag till miljömärkning av produkter	3 124
Summa anslag inom utgiftsområdet	**1 775 128**

2 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Huvuddelen av resurserna inom området samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet avser bostadspolitiskt inriktad verksamhet. Myndigheterna Boverket, Lantmäteriet och Statens geotekniska institut ingår i området, som även omfattar statliga garantiåtaganden och skatteutgifter. Även Statens Bostadsomvandling AB hör till området. Inom området bedrivs internationellt samarbete, bl.a. deltagande i verksamhet inom Förenta nationerna (UN Habitat och Unece) och Europeiska unionen.

Insatserna inom området konsumentpolitiken, dvs. konsumentskyddande lagstiftning och tillsyn, tvistlösning utanför domstol samt opartisk konsumentinformation och vägledning, tar sikte på samtliga konsumentmarknader. Insatserna berör därför även flera andra områden och verksamheter. De myndigheter som har uppdrag inom konsumentpolitiken, och vars verksamhet behandlas inom utgiftsområdet, är Konsumentverket med Konsumentombudsmannen, Allmänna reklamationsnämnden och Fastighetsmäklarinspektionen. Även det statliga bolaget Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige) har uppgifter inom konsumentpolitiken. Inom området anslås medel för förvaltningsutgifter och för bidrag till miljömärkning av produkter.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet	**1 184**	**1 424**	**1 359**	**1 469**	**1 800**	**1 824**
1:1 Bostadspolitisk utveckling	31	113	102	**123**	451	451
1:2 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad	1	43	3	**4**	4	4
1:3 Boverket	300	309	311	**320**	324	332
1:4 Statens geotekniska institut	54	58	59	**59**	60	61
1:5 Lantmäteriet	798	901	884	**963**	962	976
Konsumentpolitik	**286**	**289**	**283**	**306**	**311**	**312**
2:1 Konsumentverket	181	183	183	**198**	205	205
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	70	66	63	**68**	65	66
2:3 Fastighetsmäklarinspektionen	33	36	33	**37**	38	38
2:4 Bidrag till miljömärkning av produkter	3	3	3	**3**	3	3
Äldreanslag	**3 159**	**1 433**	**1 573**			

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
2025 1:2 Omstrukturering av kommunala bostadsföretag	1	13	2			
2025 1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus	393	49	507			
2025 1:8 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	2 758	1 370	1 063			
2025 2:4 Åtgärder på konsumentområdet	7	2	2			
Totalt för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	**4 629**	**3 145**	**3 216**	**1 775**	**2 111**	**2 136**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 240**	**3 240**	**3 240**
Pris- och löneomräkning[2]	39	62	92
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 504	-1 191	-1 196
varav BP26[3]	*-385*	*-103*	*-106*
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**1 775**	**2 111**	**2 136**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 1 775 miljoner kronor 2026. I jämförelse med de anvisade medlen för 2025 minskar därmed ramen för utgiftsområdet med 1 465 miljoner kronor.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	501
Verksamhetsutgifter[2]	1 271
Investeringar[3]	3
Summa utgiftsram	**1 775**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

Verksamhetsutgifter utgör en stor del av ramen.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnittet om skattefrågor). Den samlade redovisningen av skatteutgifter finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	2025	2026
Fastighetsskatt respektive fastighetsavgift på småhus, ägarlägenhet och bostäder i hyreshus (B22)	-2 630	-2 720
Avkastning eget hem (C1)	30 000	31 790
Avkastning bostadsrättsfastighet (C2)	6 660	6 930
Uppskov med kapitalvinstskatt för privatbostad (C6)	2 670	2 690
Kapitalvinstbeskattning vid försäljning av eget hem och bostadsrätt (C7)	7 340	7 350
Nedsatt fastighetsavgift för nybyggda småhus, hyreshus och ägarlägenheter (C15)	2 330	2 410
Försäljning av tomtmark och byggnader (undantag från skatteplikt) (E14)	2 670	2 750
Begränsad fastighetsavgift för pensionärer (G5)	610	630

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-". Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.4 Mål för utgiftsområdet

2.4.1 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

Målet för området samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet är att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi främjas samt där bostadsbyggande och ekonomisk utveckling underlättas (prop. 2011/12:1, bet. 2011/12:CU1, rskr. 2011/12:89). För området bostadsmarknad är målet även långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven (prop. 2008/09:1, bet. 2008/09:CU1, rskr. 2008/09:116).

2.4.2 Konsumentpolitiken

Målet för konsumentpolitiken är väl fungerande konsumentmarknader, balanserade och tydliga regler för näringsidkare, ett starkt konsumentskydd och en hållbar konsumtion (prop. 2024/25:1 utg.omr. 18, bet. 2024/25:CU1, rskr. 2024/25:93).

3 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet

3.1 Mål för området

Se avsnitt 2.4.1.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De resultatindikatorer och bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom denna del av utgiftsområdet är följande:

- antal antagna översiktsplaner
- antal antagna detaljplaner
- handläggningstider inom fastighetsbildningsverksamheten
- otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet
- insatser för att främja goda och hållbara livsmiljöer
- produktionspriser för bostäder
- genomsnittlig energiprestanda
- antal färdigställda och påbörjade bostäder i förhållande till befolkningsutvecklingen
- Boverkets beräkning av bostadsbyggnadsbehov
- andel hushåll med trångboddhet och ansträngd boendeekonomi.

Det pågår ett arbete med att ta fram indikatorer för goda och hållbara livsmiljöer. Vidare har de myndigheter som är företrädda i Rådet för levande städer fått i uppdrag att samverka kring och redovisa en sammanställning med förslag på indikatorer som möjliggör uppföljning av det nya nationella målet för stadsutveckling. Indikatorerna skulle även kunna användas i uppföljningen av målet för utgiftsområdet om att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö. Det nationella målet för stadsutveckling är följande. Sveriges städer ska utifrån sina förutsättningar utvecklas till levande, trygga och robusta livsmiljöer där människor trivs och vill vistas. Sverige ska vara ett föregångsland för hållbar utveckling av attraktiva städer.

Indikatorn kommunala bedömningar av läget på bostadsmarknaden har bytts ut mot Boverkets beräkning av bostadsbyggnadsbehovet. Boverket ska sedan den 1 mars 2025 årligen redovisa beräkningar av bostadsbyggnadsbehovet på nationell nivå, länsnivå och kommunal nivå. Detta ger en mer heltäckande bedömning av om bostadsmarknaden är i balans.

3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Goda förutsättningar för hushållning med naturresurser och ekonomisk utveckling

I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till den del av målet som handlar om att underlätta bostadsbyggande och ekonomisk utveckling samt främja en långsiktigt god hushållning med naturresurser i samhällsbyggnadsprocessen. Som resultatindikatorer

används dels antalet antagna översiktsplaner och detaljplaner, dels handläggningstider inom fastighetsbildningsverksamheten. De förstnämnda indikatorerna har valts för att de kan antas visa på en förändrad mark- och vattenanvändning i kommuner, som bl.a. är viktig för ekonomisk aktivitet och utveckling. Vidare anger en aktuell översiktsplan inriktningen för kommunens långsiktiga utveckling av den fysiska miljön och ger därigenom förutsättningar för en god hushållning med naturresurser.

För fastighetsbildningsverksamheten redovisas handläggningstider inom sju ärendekategorier. Indikatorerna har valts eftersom de speglar möjligheten att ändra och säkra markens indelning i fastigheter, vilket är en förutsättning för ekonomisk utveckling. Därutöver redovisas även handläggningstider i plan- och byggprocessen och resultat från Lantmäteriets inskrivningsverksamhet.

Antal antagna kommunomfattande översiktsplaner har ökat

År 2024 antog 23 kommuner nya översiktsplaner som har fått laga kraft. Det är en ökning jämfört med 2023, se diagram 3.1. Resultatet följer tidigare års statistik som visar att det är vanligt med ett lägre antal kommunomfattande översiktsplaner som får laga kraft i början av en mandatperiod, jämfört med i slutet av perioden då antalet planer som får laga kraft vanligtvis är högre.

Diagram 3.1 Antal översiktsplaner

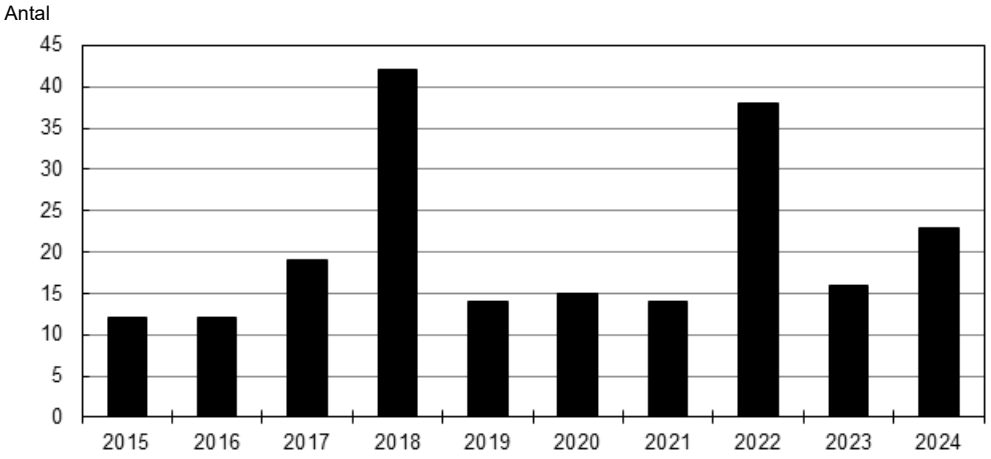

Källa: Boverket.

Antal antagna detaljplaner på en fortsatt låg nivå

År 2024 antogs 959 detaljplaner i kommunerna vilket är marginellt färre än 2023 och den lägsta noteringen sedan 2013, se diagram 3.2. Den främsta bidragande faktorn till den låga nivån torde vara det fortsatt ansträngda ekonomiska läget i landet och den stora nedgången i bostadsbyggandet. Av de antagna detaljplanerna var 657 nya detaljplaner och övriga var ändringar eller upphävanden av befintliga planer. Andelen som rörde ändringar av detaljplaner har ökat jämfört med 2023.

Diagram 3.2 Antal antagna detaljplaner

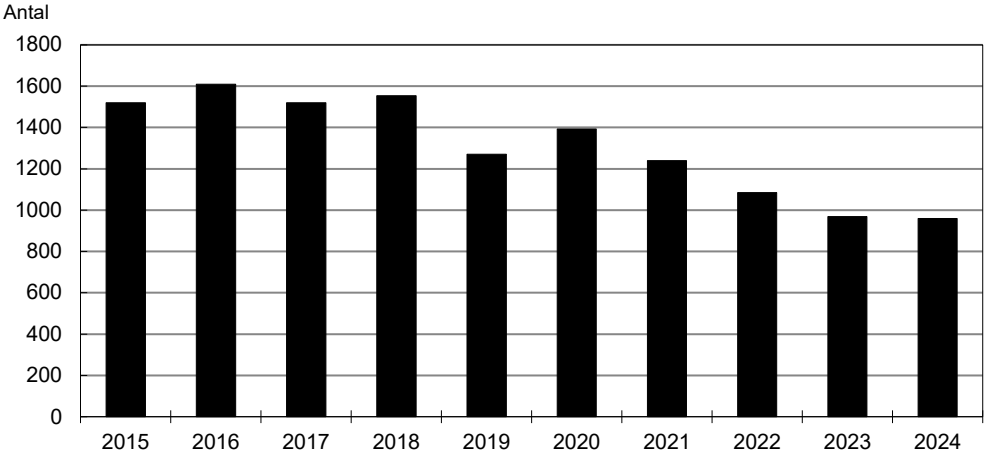

Källa: Boverket.

Planeringsstimulanser har etablerats

I enlighet med regeringens förslag i budgetpropositionen för 2024 avsattes medel till två planeringsstimulanser till kommuner för att anta detaljplaner som möjliggör småhusbebyggelse respektive omvandlingar från lokaler till bostäder.

Sedan förordningen (2023:903) om stöd till kommuner för detaljplaner som möjliggör småhusbebyggelse och omvandlingar från lokaler till bostäder trädde i kraft i början av april 2024 har kommuner av varierande storlek med geografisk spridning över södra, mellersta och norra delarna av landet ansökt om stöd hos Boverket. Under 2024 inkom totalt 49 ansökningar om stöd avseende totalt 59 detaljplaner till Boverket från totalt 36 kommuner. Dessa detaljplaner omfattar totalt 2 365 småhus och 11 252 kvadratmeter lokalarea som kan omvandlas till boarea. Fram till årsskiftet 2024/2025 beviljade Boverket 32 ansökningar från 26 kommuner stöd avseende 38 detaljplaner. Totalt beviljat stödbelopp uppgick vid den tidpunkten till ca 26,3 miljoner kronor. Av de detaljplaner som beviljats stöd avser 33 möjliggörande av småhus-bebyggelse och 5 omvandlingsåtgärder. Dessa detaljplaner omfattar totalt 1 655 småhus och 10 003 kvadratmeter lokalarea som kan omvandlas till boarea.

Antal bygglov ökar något medan antalet anmälningar minskar

Antalet beviljade bygglov ger bl.a. en indikation på byggverksamheten som är en del av målet om att underlätta ekonomisk utveckling. Av Boverkets plan- och byggenkät framgår att det under 2024 beviljades omkring 62 800 ansökningar om bygglov, vilket är en svag ökning jämfört med 2023 då 61 800 bygglov beviljades. Av de beviljade bygglovsansökningarna avsåg ca 7 250 ärenden ansökningar av permanenta bostads-hus vilket var en minskning jämfört med 2023 då motsvarande siffra var 7 900.

Under 2024 gjordes ca 9 300 anmälningar som avsåg bygglovsbefriade åtgärder, varav 814 ärenden avsåg komplementbostadshus. Detta är en svag minskning jämfört med 2023 då motsvarande siffra var 9 400 respektive 954.

Vissa handläggningstider i plan- och byggprocessen minskar

Handläggningstiderna för överklagade planer till de fem mark- och miljödomstolarna har under perioden 2019–2024 varierat mellan 4,5 och 8 månader. Under 2024 prövades 262 planärenden av mark- och miljödomstolarna, vilket är färre än under 2023. Den genomsnittliga handläggningstiden för avgjorda mål om överklagade planer var 6,3 månader under 2024, vilket är något längre än 2023 och 2022. Den

genomsnittliga handläggningstiden hos mark- och miljööverdomstolarna för avgjorda mål om överklagade planer var också 6,3 månader under 2024 – en liten minskning jämfört med 2023.

Länsstyrelserna har två inriktningsmål för handläggningstider för lov och förhandsbesked. Det första inriktningsmålet innebär att 75 procent av alla ärenden ska vara avgjorda inom 105 dagar och 90 procent inom 150 dagar. Det var 14 av 21 länsstyrelser som nådde den första delen av målet 2024, vilket är en ökning jämfört med 2023 då 11 av 21 länsstyrelser klarade samma mål. Den andra delen av målet nåddes av 16 av 21 länsstyrelser, vilket också är en ökning jämfört med 2023 då 14 länsstyrelser uppnådde målet. Det andra inriktningsmålet innebär att 75 procent av ärenden som avser bygglov för bostäder ska vara avgjorda inom 80 dagar och 90 procent vara avgjorda inom 120 dagar. Det var 18 av 21 länsstyrelser som uppfyllde den första delen av målet 2024, vilket är en ökning jämfört med 2023, då 12 länsstyrelser nådde målet. Den andra delen av målet uppfylldes av 17 av 21 länsstyrelser, även det en ökning jämfört med 2023, då 14 länsstyrelser nådde målet.

Den genomsnittliga handläggningstiden för avgjorda ärenden om överklagade lov och förhandsbesked varierar stort mellan länsstyrelserna. Den kortaste genomsnittliga handläggningstiden under 2024 var 36 dagar och den längsta 467 dagar. Den genomsnittliga viktade handläggningstiden i riket under 2024 var 116 dagar, vilket är en minskning med 14 dagar jämfört med 2023. När det gäller överklagade bygglov för bostäder var 2024 motsvarande siffra för riket 63 dagar, vilket är en minskning med två dagar jämfört med 2023.

Den genomsnittliga handläggningstiden för mål om bygglov och förhandsbesked hos de fem mark- och miljödomstolarna var 4,4 månader under 2024, vilket är en marginell ökning jämfört med 2023. Den genomsnittliga handläggningstiden för samma ärendetyper hos mark- och miljööverdomstolarna var 4,6 månader 2024, vilket är en marginell minskning jämfört med 2023.

Inflödet av ärenden inom fastighetsbildningsverksamheten och handläggningstiderna har minskat

Efterfrågan på fastighetsbildningsåtgärder har minskat under flera år och fortsatte att minska under 2024, vilket speglas i antalet inkomna ärenden hos Lantmäteriet. Inflödet av nya ärenden minskade med ca 2 procent, vilket kan jämföras med en minskning på 16 procent 2023. Myndigheten har bedömt att minskningen beror på konjunkturläget och räntemarknaden. Lantmäteriets ärenden följs upp i sju olika ärendekategorier, och inom ärendekategorin Privat bostadsbyggande har en liten ökning av antalet inkomna ärendet skett under senare delen av året.

Under 2024 har handläggningstiderna hos Lantmäteriet minskat för de flesta ärendeslag, vilket främst beror på att kötiden inför att handläggning kan påbörjas har reducerats. Antalet pågående ärenden har minskat och kötiderna kortats. Kötiderna har sjunkit från 24 veckor i januari 2024 till 15 veckor i december 2024. Kötiden för ärenden som beslutats under 2024 har sjunkit från 24 veckor i januari till 15 veckor i december 2024. För ärenden som har fördelats under 2024 har kötiden sjunkit från 10 till 7 veckor under året. De genomsnittliga handläggningstiderna minskade under 2024 för samtliga ärendeslag förutom för privat bostadsbyggande som ligger kvar på 41 veckor, se tabell 3.1.

Något som har förbättrat tydligheten för kunderna och minskat den interna administrationen hos Lantmäteriet under 2024 är den revidering av grunderna för när ärenden kan ges prioritet i handläggning som har genomförts. Från och med den 1 juli

2024 medges prioritering av ärenden enligt krav i lag, annan författning, regleringsbrev eller regeringsuppdrag.

Tabell 3.1 Genomsnittlig handläggningstid per ärendeslag hos Lantmäteriet samt mediantid för 2024 och genomsnittlig tid i timmar som myndigheten lägger på ett ärende

Veckor

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Median 2024	Aktiv handläggning (tim) 2024
Kommersiell och offentlig mark- och Fastighetsutveckling	58	52	57	62	53	40	50	57	53	32	53
Infrastruktur	156	143	122	123	104	100	110	105	104	57	112
Privat bostadsbyggande	30	33	34	34	34	30	32	41	41	24	52
Privat mark- och Fastighetsutveckling	54	57	57	57	48	41	56	54	41	31	41
Jord- och skogsbruk	37	48	53	57	46	41	56	52	38	29	71
Samhällsservice	88	80	74	101	122	103	134	90	87	44	81
Fastighetssamverkan och gemensamt nyttjande	136	133	124	114	109	101	117	114	102	65	107

Anm.: Genomsnittlig handläggningstid åren 2016–2024 samt mediantid för 2024 avser antal veckor. Genomsnittlig tid för aktiv handläggning avser antal timmar per ärende i medeltal.

Källa: Lantmäteriet.

Andelen överklagade ärenden och fakturor är i viss mån ett mått på kvaliteten i handläggningen. Samtliga kategorier genomgick en marginell (mindre än 0,5 procentenheter) ökning under 2024 i jämförelse med 2023. Andelen överklagade ärenden under 2024 var 4,3 procent, andelen överklagade fakturor var 1,6 procent och andelen återförvisade ärenden var 9,4 procent.

Inflödet av inskrivningsärenden har ökat

I jämförelse med 2023 ökade under 2024 antalet inskrivningsärenden med 6 procent, antalet beslut om lagfart ökade med 12 procent och antalet beslut om inteckning ökade med 3 procent. Ökningen av antalet beslut har skett inom samtliga ärende-kategorier men störst har ökningen varit inom ärendetypen lagfarter, där antalet beslut ökade med 15 000. Lantmäteriet bedömer att ökningen bl.a. beror på en lägre styrränta under det andra halvåret av 2024. Den genomsnittliga handläggningstiden var 8 dagar, vilket innebär att myndighetens mål om högst 10 dagar uppnåddes.

Ökad användning av geodata

Samhällsbyggnadsprocessen bidrar till att underlätta ekonomisk utveckling och främja en långsiktigt god hushållning med naturresurser. En förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig samhällsbyggnadsprocess är att den tar vara på digitaliseringens möjligheter samt att aktuell och korrekt information om Sveriges geografi och fastigheter används.

Lantmäteriet tillhandahåller information om Sveriges geografi och fastigheter, s.k. geodata, till allmänheten, den offentliga sektorn och näringslivet. Geodata utgör ofta basen i appar, e-tjänster och handläggningsstöd, vilket innebär att de flesta använder geodata dagligen, både privat och i yrkeslivet. Mellan 2023 och 2024 ökade användningen av Lantmäteriets geografiska information med 19 procent medan användningen av fastighetsinformationen minskade med 4 procent. Det bedöms främst vara privatpersoners användning som har bidragit till ökningen av den

geografiska informationen. Det höjda ränteläget och en allmän oro på bostadsmarknaden bedöms ha påverkat användningen av fastighetsinformationen negativt. Under 2024 har Lantmäteriet anpassat verksamheten med avseende på finansiering, juridik och säkerhet samt för att kunna hantera en förväntad ökad användning av berörda datamängder till kraven i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

Mer digitaliserad information i samhällsbyggnadsprocessen

Inom ramen för regeringens arbete med en digital samhällsbyggnadsprocess har Lantmäteriet etablerat en nationell geodataplattform, vilket är en digital infrastruktur för att tillgängliggöra information i samhällsbyggnadsprocessen. Den nationella geodataplattformen fylls löpande på med information. Från 2024 kan fyra standardiserade datamängder hanteras i plattformen; detaljplaner och byggnadsinformation från kommunerna, gränser för fjällnära skogar från Skogsstyrelsen samt kulturhistoriska lämningar från Riksantikvarieämbetet. Vid årsskiftet 2024/2025 kunde över 10 500 nya och äldre detaljplaner, som följer den nationella specifikationen, nås via den nationella geodataplattformen. Av landets 290 kommuner har 221 påbörjat publicering av detaljplaner i plattformen.

3.3.2 Goda och hållbara livsmiljöer

I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till den del av målet som handlar om att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö, där en långsiktigt god hushållning med naturresurser främjas. Målet bedöms utifrån resultatindikatorn otrygghet vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet som beskriver utvecklingen av sociala värden i den byggda miljön samt bedömningsgrunden insatser för att främja goda och hållbara livsmiljöer.

De nationella målen för utanförskap, jämställdhet, folkhälso- respektive funktionshinderspolitiken liksom det riksdagsbundna målet för arkitektur, form och design samt miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö och friluftslivsmålet Attraktiv tätortsnära natur är också viktiga utgångspunkter för arbetet med goda och hållbara livsmiljöer, se utg.omr. 13 Integration och jämställdhet, utg.omr. 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid och utg.omr. 20 Klimat, miljö och natur.

Otryggheten utomhus minskar något

Måttet trygghet eller otrygghet utomhus i det egna bostadsområdet bedöms ge en relativt god bild av de många skiftande faktorer som tillsammans beskriver den sociala hållbarheten i boendemiljön. Nationella trygghetsundersökningen (NTU) från Brottsförebyggande rådet (Brå) mäter flera olika aspekter av otrygghet. År 2024 uppgav 24 procent av befolkningen att de var otrygga vid utevistelse sent på kvällen, vilket är två procentenheter lägre än 2023. Otryggheten har minskat något årligen sedan 2020 då 30 procent uppgav sig vara otrygga. Kvinnor anger i betydligt högre utsträckning än män att de känner sig otrygga. Bland kvinnor angav 31 procent att de kände sig otrygga 2024, medan motsvarande andel bland män var 17 procent.
Det finns även geografiska skillnader. Andelen otrygga var enligt NTU mindre i kommungruppen ”mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner” jämfört med kommungrupperna ”storstäder och storstadsnära kommuner” samt ”större städer och kommuner nära större stad”. Brå redovisar sedan 2022 även NTU-statistik för områden med socioekonomiska utmaningar enligt Statistiska centralbyråns definition. I områden med socioekonomiska utmaningar uppgav 40 procent att de känner sig

mycket eller ganska otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet, vilket är en minskning med tre procentenheter jämfört med 2023 (NTU 2024).

Diagram 3.3 Andelen otrygga vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet

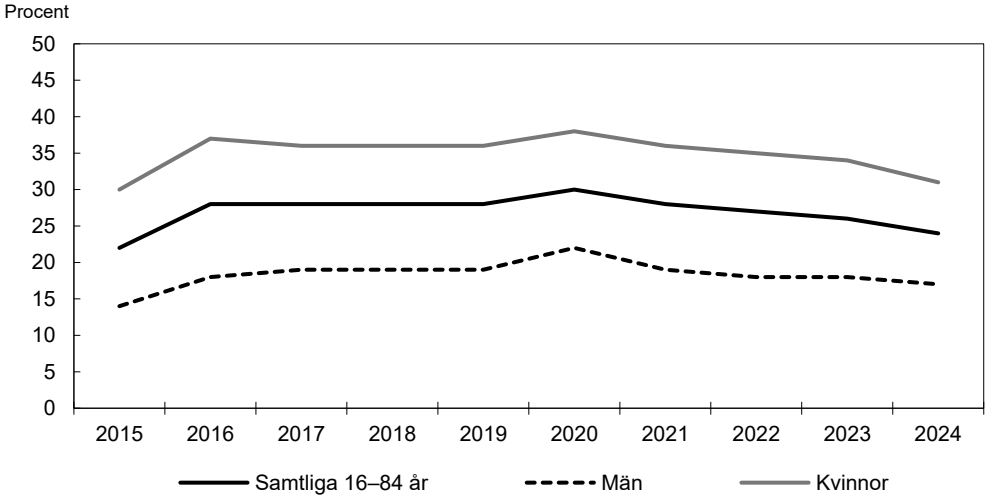

Källa: Nationella trygghetsundersökningen.

Trygghetsfrågor respektive trygghetsfrågor i områden där utanförskapet är stort behandlas inom utg.omr. 4 Rättsväsendet och utg.omr. 13 Integration och jämställdhet.

Stadsmiljöavtalen

Stadsmiljöavtalen syftar till att främja hållbara stadsmiljöer genom att skapa förutsättningar för åtgärder i städer som leder till en ökad andel persontransporter med kollektivtrafik och cykel, eller till hållbara godstransporter. Enligt beslut med anledning av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 22, bet. 2023/24:TU1, rskr. 2023/24:93) avvecklas stadsmiljöavtalen genom att inga nya avtal har ingåtts från och med 2024. Vid årsskiftet 2024/2025 finns 92 löpande stadsmiljöavtal. Av dem är ett avtal tecknat mellan 2015 och 2017 och 14 avtal tecknade inom den tillfälliga cykelsatsningen som beslutades av riksdagen efter förslag i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22, bet. 2021/22:TU1, rskr. 2021/22:98). Resterande avtal har sitt ursprung i de ordinarie utlysningarna mellan 2018 och 2023. Totalt 35 stadsmiljöavtal avslutades under 2024, varav 27 var avtal tecknade inom den tillfälliga cykelsatsningen under perioden 2021–2022.
Det utbetalda stödet uppgick 2024 till cirka 440 miljoner kronor, varav 3,6 miljoner kronor var hänförliga till den tillfälliga cykelsatsningen. I de slutförda avtalen ingick 78 åtgärder varav tre kollektivtrafikåtgärder, 73 cykelåtgärder och två kombinerade cykel- och kollektivtrafikåtgärder.

Insatser för att främja goda och hållbara livsmiljöer

I detta avsnitt redovisas kvalitativa uppgifter som belyser utvecklingen inom området goda och hållbara livsmiljöer.

Regeringen beslutade i början av 2025 en ny strategi för levande och trygga städer (skr. 2024/25:96). I skrivelsen presenterar regeringen ett nytt nationellt mål för stadsutveckling och tretton fokusområden för den nationella stadsutvecklingspolitiken. Regeringen har gett Boverket i uppdrag att vägleda kommuner i hur de genom planering av trädgårdsstäder kan bidra till ökad tillgång i bostadsnära natur för att

främja livskvalitet, hälsa och välbefinnande samt öka möjlighet till friluftsliv och fysisk aktivitet, se vidare utg.omr. 17, Kultur, medier, trossamfund och fritid.

Rådet för levande städer – tidigare Rådet för hållbara städer – har under 2024 bl.a. arbetat med Visioner i norr steg 2, en satsning som syftar till att utforska och få in fler perspektiv i samhällsbyggnadsprocessen och hitta nya metoder för att skapa långsiktiga förvaltnings- och utvecklingsstrategier. Insatsen stöttar kommuner som berörs av större industrietableringar och industriexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län. Vidare har de myndigheter som är företrädda i rådet fått i uppdrag att samverka kring och redovisa en sammanställning med förslag på indikatorer som möjliggör uppföljning av det nya nationella målet för stadsutveckling.

3.3.3 Hållbarhet i byggande och förvaltning

I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till den del av målet som handlar om långsiktigt god hushållning med naturresurser och energi inom byggandet. Den del av målet som handlar om långsiktig hållbarhet i byggandet redovisas utifrån resultatindikatorn produktionspriserna för bostäder, och den del av målet som handlar om god hushållning med energi redovisas utifrån indikatorn genomsnittlig energiprestanda.

Byggsektorn behöver effektiviseras ytterligare

En väl fungerande och effektiv byggsektor ger förutsättningar för en hållbar bostadsmarknad. Kostnadsutvecklingen i byggsektorn påverkas av många faktorer. En orsak som Konkurrensverket återkommande har identifierat är bristande konkurrens inom byggsektorn, vilket kan bidra till högre byggkostnader. Höga byggkostnader kan vara en indikation på att bygg- och bostadsmarknaden präglas av strukturella hinder som hämmar effektiviteten.

Statistiska centralbyråns index för produktionspriser, som utgörs av summan av byggnadspriser och markpriser inklusive mervärdesskatt och eventuell vinst eller förlust, har ökat mer än konsumentprisindex (KPI) över tid, se diagram 3.4. Tidsserierna belyser priser, dvs. det pris som en byggherre eller slutkonsument betalar för ett byggprojekt.

Diagram 3.4 Index för produktionspris per lägenhetsarea i riket för nybyggda flerbostadshus

Nettopris 2000–2023

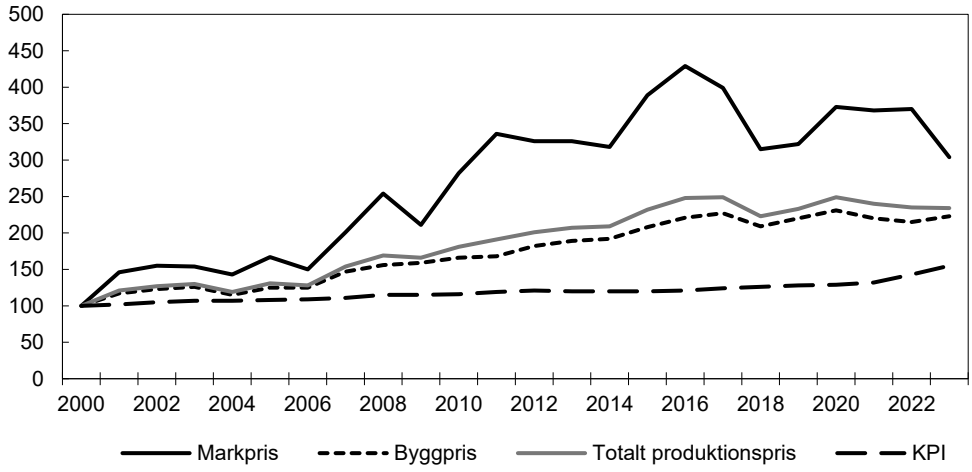

Anm.: KPI står för konsumentprisindex och syftar till att mäta prisutvecklingen för hela den privata konsumtionen.
Källa: Statistiska centralbyrån.

År 2023 – det senaste året med tillgänglig statistik – minskade markpriserna med 28 procent, medan byggnadspriserna steg med 4 procent. Det totala produktionspriset förblev i princip oförändrat. Under samma period ökade KPI med 8 procent, vilket innebär att produktionspriserna i reala termer sjönk något. Byggnadspriserna ökade med nästan 8 procent för de nybyggda flerbostadshusen, men minskade med 2 procent för de nybyggda gruppbyggda småhusen. Byggnadspriset utgjorde 2023 ca 83 procent av det genomsnittliga totala produktionspriset.

Höga prisnivåer och högre räntor har bidragit till att hushållen har fått ökade levnadsomkostnader samtidigt som byggföretagen upplever högre produktions- och finansieringskostnader. Inflationen föll tillbaka tydligt under 2024 och Riksbanken har sänkt styrräntan gradvis sedan maj 2024.

Den 1 juli 2025 trädde Boverkets nya byggregler i kraft. De ersätter Boverkets bygg- och konstruktionsregler (BBR och EKS). De nya byggreglerna har en mer enhetlig struktur och detaljeringsgrad. En av de största förändringarna är att byggreglerna är mindre detaljstyrande vilket ska främja nya tekniska lösningar och användandet av nya material och metoder. Det ska också förbättra förutsättningarna för innovation och ökad produktivitet inom byggsektorn. Vidare har regeringen arbetat för att ytterligare förenkla genom införandet av undantag från kraven på tillgänglighet och användbarhet för studentbostäder som trädde i kraft den 1 juli 2025, se prop. 2024/25:132, bet. 2024/25:CU19, rskr. 2024/25:212. Regellättnaderna bedöms ge större flexibilitet vid utformning och byggande av studentbostäder, minska byggkostnaderna och bidra till att fler studentbostäder kan tillskapas vid nybyggnad och ombyggnad.

Byggsektorns trend med minskad klimatpåverkan fortsätter

Bygg- och fastighetssektorn bidrar till utsläpp av växthusgaser i Sverige och till miljöpåverkan i andra länder genom import av byggprodukter. Sektorn har en betydande miljöpåverkan men trenden visar på en minskande klimatpåverkan. Boverket publicerar miljöindikatorer som visar bygg- och fastighetssektorns miljöpåverkan i Sverige ur ett livscykelperspektiv.

Under perioden 2008–2022 har bygg- och fastighetssektorn minskat sin klimatpåverkan med 12 procent, när utsläpp från både inhemsk produktion och import inkluderas. Under samma period har förädlingsvärdet och sysselsättningen i sektorn och dess värdekedja ökat med 34 procent respektive 21 procent. Därmed har sektorn lyckats frikoppla produktionen från dess klimatpåverkan.

De inhemska utsläppen från bygg- och fastighetssektorn minskade mellan 2021 och 2022, men utsläppen kopplade till importerade varor ökade med 1 procent under samma period. Sektorns inhemska utsläpp uppgick då till 10,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket motsvarade ca 22 procent av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Jämfört med 2021 var detta en minskning med ca 7 procent. År 2022 stod sektorn även för 19 procent av Sveriges totala inhemska kväveoxidutsläpp, 20 procent av partikelutsläppen, 34 procent av energianvändningen samt 9 respektive 4 procent av användningen av hälsofarliga och miljöfarliga kemikalier. Efter att gruvavfall räknats bort stod dessutom bygg- och fastighetssektorn för 39 procent av den totala mängden genererat avfall i Sverige.

Ett verktyg för att minska sektorns klimatpåverkan är kravet på klimatdeklaration för byggnader som infördes 2022, vilket innebär att byggherren ska beräkna och redovisa den klimatpåverkan som uppstår vid uppförandet av en ny byggnad. Under 2024 registrerades 1041 nya klimatdeklarationer hos Boverket.

Boverket har under 2024 fortsatt att utveckla arbetet med omställningen till en cirkulär ekonomi inom bygg- och fastighetssektorn. Myndigheten har utvecklat en vägledning för återbruk av bärverksdelar samt tagit fram stöd till kommuner om hur återbruk kan främjas i bygglovsprocesserna. Dessutom har Boverket analyserat och föreslagit ändringar av plan- och bygglagstiftningen i syfte att stärka den cirkulära ekonomin inom byggsektorn. Se även utg.omr. 20 Klimat miljö och natur och samt utg.omr. 6 Försvar och samhällets krisberedskap för insatser för att förebygga naturolyckor och främja klimatanpassning.

Trenden med förbättrad energiprestanda i byggnadsbeståndet fortsätter

Bygg- och fastighetssektorn stod 2022 för cirka 34 procent av Sveriges totala energianvändning. Av denna energianvändning svarade uppvärmning för 77 procent, renovering samt om- och tillbyggnad för 8 procent och fastighetsförvaltning för 9 procent, medan nybyggnad enbart stod för 6 procent. Utvecklingen av byggnadsbeståndets energiprestanda visar att energianvändningen för uppvärmning, varmvatten och fastighetsdrift i byggnader blir alltmer effektiv, se tabell 3.2.

Tabell 3.2 Genomsnittlig energiprestanda per registreringsår (kWh/m2) ackumulerat

Byggnadskategori	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
En- och tvåbostadshus	110	109	108	107	102	101	95	92	90	89
Flerbostadshus	143	142	141	136	125	125	126	124	123	122
Lokalbyggnader	150	150	146	143	124	124	119	118	115	112

Anm.: Beräkningsmetoden för energiprestanda utgår från den metod som används före den 1 januari 2019 i hela tabellen för att kunna göra jämförelser bakåt i tiden.

Källa: Boverkets energideklarationsregister.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda trädde i kraft den 28 maj 2024. I direktivet fastställs bl.a. som mål att hela byggnadsbeståndet ska uppfylla kriterierna för s.k. nollutsläppsbyggnader senast 2050. Medlemsländerna behöver även säkerställa en viss förbättring av energiprestandan hos befintliga lokal- och bostadsbyggnader för att uppnå vissa nivåer senast 2030, 2033 respektive 2035.

Stöd för energieffektivisering i flerbostadshus

Mellan den 1 oktober och den 31 december 2021 fanns möjlighet att söka stöd för energieffektivisering i flerbostadshus. Till och med den 31 december 2022 hade 1 557 ansökningar beviljats stöd om sammanlagt 2 265 miljoner kronor. Inga nya ärenden har beviljats efter 2022. Vid slutet av 2024 hade antalet ärenden, på grund av avslag eller återkallelse, minskat till 1407 ärenden. Beviljade medel hade däremot bara minskat till 2 235 miljoner kronor på grund av omprövningsbeslut utifrån kostnadsökningar.

Projekten har genererat energibesparingar på runt 120 000 MWh per år. Vid slutet av 2024 hade närmare en miljon kvm uppvärmd area (Atemp) effektiviserats med en genomsnittlig förbättring av energiprestandan med 35 procent. Det överskrider kravet på 20 procents effektivisering som anges i förordning (2021:664) om stöd till energieffektivisering i flerbostadshus. Reformen ingår i Sveriges återhämtningsplan.

3.3.4 En väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling

I detta avsnitt redovisas resultat med koppling till de delar av målet som handlar om att underlätta bostadsbyggande och ekonomisk utveckling samt skapa långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven. Förändringar i bostadsbyggandet redovisas utifrån indikatorn påbörjade och färdigställda bostäder i förhållande till befolkningsökning och beräknad hushållsökning. Behov som behöver mötas för att bostadsmarknaden ska vara i balans tydliggörs genom beräkningar av bostadsbyggnadsbehovet. Indikatorn andel hushåll med trångboddhet och ansträngd boendeekonomi kompletterar även denna indikator i åskådliggörandet av hushåll vars efterfrågan på bostäder inte möts av ett utbud som motsvarar behoven.

Bostadsbyggandet har fortsatt att sjunka under 2024

Påbörjade bostäder

Enligt Boverket påbörjades under 2024 byggandet av ca 28 400 bostäder, vilket är en minskning jämfört med 2023. Boverkets prognos från juni 2025 är att 2025 blir ytterligare ett ansträngt år för bostadsbyggandet. Boverket prognostiserar att uppskattningsvis 28 300 bostäder kommer att påbörjas under 2025, se tabell 3.3. Antalet påbörjade bostäder kan dock komma att öka under 2026, under förutsättning att hushållens köpkraft stärks.

Tabell 3.3 Påbörjade bostäder, befolkningsutveckling och beräknad hushållsökning

Antal

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Flerbostadshus	51 100	41 700	38 700	44 200	54 300	43 900	22 000	20 900	20 300
Småhus	12 900	11 000	10 900	11 200	14 100	12 700	6 300	5 500	6 000
Total nybyggnad	**64 000**	**52 700**	**49 600**	**55 400**	**68 400**	**56 600**	**28 300**	**26 400**	**26 300**
Nettotillskott genom ombyggnad	4 700	3 000	3 300	2 900	3 600	2 600	3 300	2 000	2 000
Totalt påbörjade bostäder	68 700	55 700	52 900	58 300	72 000	59 200	31 600	28 400	28 300
Befolkningsökning	**125 100**	**109 900**	**97 400**	**51 700**	**73 000**	**69 200**	**30 200**	**36 000**	**24 700**
Beräknad hushållsökning	**87 600**	**76 900**	**68 200**	**36 200**	**51 100**	**48 400**	**21 100**	**25 200**	**17 300**

Anm.: Statistiken över påbörjade bostäder 2016–2024 är från Statistiska centralbyrån. För år 2025 redovisas Boverkets prognos över antalet påbörjade bostäder. Statistik över befolkningsökningen 2025 är Statistiska centralbyråns prognos. Beräknad hushållsökning beräknas utifrån en genomsnittlig hushållskvot på 0,7.

Källa: Boverket, Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Färdigställda bostäder

I diagram 3.5 redovisas tillskottet av bostäder i relation till befolkningsutvecklingen. Under 2024 färdigställdes ca 48 000 bostäder genom ny- och ombyggnation, vilket var ungefär 30 procent färre än 2023. Både antalet färdigställda hyresrätter och bostadsrätter minskade 2024 jämfört med året innan. Av de nya bostäderna i flerbostadshus var 62 procent hyresrätter och 37 procent bostadsrätter. Sammantaget minskade antalet färdigställda bostäder under 2024, samtidigt som befolkningen ökade. Befolkningsutveckling ger en generell bild av hur många människor som behöver boende och kan därför utgöra en viktig förklaringsfaktor till olika strukturer i bostadsbyggandet. Eftersom varje individ inte bildar ett eget hushåll, visar tabellen också en genomsnittlig hushållskvot för att uppskatta hushållsökningen baserat på dagens hushållssammansättning.

Diagram 3.5 Totalt tillskott av bostäder i relation till befolkningsökning och beräknad hushållsökning

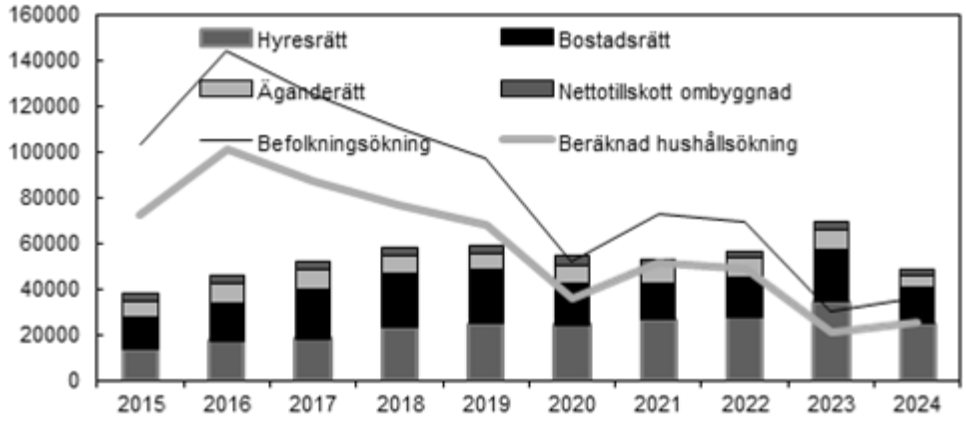

Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Byggbehovet har minskat

Boverket har sedan tidigare genomfört bedömningar av hur många bostäder som behöver tillkomma, utan att dessa varit formaliserade. Enligt ändringar i förordningen (2011:1160) om regionala bostadsmarknadsanalyser och kommunernas bostadsförsörjningsansvar ska myndigheten nu årligen redovisa beräkningar av bostadsbyggnadsbehovet på nationell nivå, länsnivå och kommunal nivå. Boverkets kommunala byggbehovsberäkningar från juni 2025 visar bland annat att det under perioden 2025–2034 behöver byggas i genomsnitt cirka 170 bostäder per år och kommun. Samtidigt visar beräkningarna att det saknas ett byggbehov i drygt 100 kommuner. Det är dock viktigt att notera att beräkningarna inte alltid fångar upp framtida förändringar, som till exempel effekterna av stora investeringar som görs i norra Norrland.

Aggregerat till nationell nivå motsvarar Boverkets beräkningar ett årligt genomsnitt om ungefär 50 280 bostäder. Då ingår cirka 15 040 bostäder som anses behöva täcka upp för ett bedömt historiskt underskott i bostadsbyggandet samt cirka 4 990 bostäder för att skapa en så kallad bostadsreserv. Resterande 30 250 bostäder är behovet utifrån hushållsutveckling och beståndsutveckling. Behovsbedömningen är lägre än Boverkets tidigare beräkningar. Minskningen beror på ett högt antal färdigställda bostäder de senaste åren och till stor del på att Statistiska centralbyrån reviderat ned sin befolkningsframskrivning för Sverige, detta då vi ser tydligt lägre födelsetal i Sverige samtidigt som invandringen har minskat.

Byggbehovet varierar betydligt mellan olika delar av landet. Störst byggbehov finns i Stockholms län, där det totala byggbehovet uppgår till 19 120 bostäder per år under perioden 2025–2034, följt av Västra Götalands län (8 190 bostäder) och Skåne län (8 030 bostäder). Dessa tre län står tillsammans för 70 procent av det totala byggbehovet i Sverige. Uppsala län, Hallands län och Östergötlands län utmärker sig bland de län med störst behov utöver storstadslänen.

Investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande

Möjligheten att söka investeringsstöd för hyresbostäder och bostäder för studerande infördes 2016. Stödet är under avveckling sedan riksdagens beslut om statens budget för 2022, men i mån av tillgängliga medel ska det kunna utbetalas för alla ansökningar som har beviljats före den 31 december 2022. Eftersom det inte längre är möjligt att söka stödet, utgår fr.o.m. nu den tabell avseende beviljat och utbetalat belopp som tidigare har funnits i motsvarande avsnitt.

År 2016–2022 beviljades ca 24 miljarder kronor i investeringsstöd till mer än 1 600 projekt, motsvarande sammanlagt närmare 66 000 bostäder, varav 88 procent hyresbostäder och resten bostäder för studerande. Från det att stödet infördes fram t.o.m. den 31 juli 2025 hade knappt 22,3 miljarder kronor betalats ut för 62 031 färdigställda bostäder. Av dessa var 54 594 hyresbostäder och 7 437 bostäder för studerande. Det har genomförts vissa utvärderingar av investeringsstödets effekter på bostadsbyggande under åren, men inte någon av dessa har initierats av regeringen.

Statsbidrag till kommuner som utfärdar hyresgarantier

Boverket administrerar det statliga bidraget till kommuner för hyresgarantier som kommunerna utfärdar till hushåll som kan betala ett eget boende, men som trots det har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. Under 2024 beviljade Boverket bidrag om 0,5 miljoner kronor för 109 hyresgarantier till 14 kommuner. Det innebär att kommuner har nyttjat bidraget i något mindre utsträckning än 2023, då det beviljade beloppet uppgick till 0,7 miljoner kronor för 146 garantier till 16 kommuner. Antalet bidragsgrundande garantier har de senaste 10 åren varierat mellan 88 och 305 och antalet kommuner mellan 11 och 19.

Kreditgarantier för lån till bostadsbyggande

Kreditgarantier för lån till bostadsbyggande syftar till att främja byggandet av fler bostäder genom att öka finansieringsmöjligheterna för byggherrar. Kreditgarantierna lämnas av Boverket för lån avseende nybyggnad och anordnande av bostäder, både under byggtiden och efter färdigställande, till kreditinstitut som har ramavtal med myndigheten. Under 2024 beviljades totalt 28 nya garantier för drygt 2 000 lägenheter. Det är ungefär hälften så många nya garantier som 2022, men ett nästan lika stort antal lägenheter sett till samma år. De 28 nya kreditgarantierna under 2024 innebär också en knapp dubblering jämfört med 2023. Merparten av dessa lämnades under byggtiden, men det är framför allt kreditgarantier efter färdigställande som är tecknade av mindre kreditgivare som har ökat.

Boverket får ställa ut kreditgarantier, inklusive tidigare utfärdade garantier, för ett belopp om högst 8 miljarder kronor. Vid utgången av 2024 var det utestående garanterade beloppet uppskattningsvis 4,3 miljarder kronor. Vid utgången av 2023 var det utestående garanterade beloppet ungefär 3,4 miljarder kronor. Det har därmed skett en ökning i det utestående garanterade beloppet under 2024.

Insatser för att förbättra bostadsmarknadens funktionssätt

Boverket och länsstyrelserna har till uppgift att följa och stödja kommunernas arbete med bostadsförsörjningsfrågor. Boverket gör till exempel en årlig uppföljning av läget på bostadsmarknaden genom sin återkommande bostadsmarknadsenkät (BME). BME är en sammanställning av kommunernas egna bedömningar av det aktuella läget på bostadsmarknaden. Av BME 2025 framgår t.ex. att kommuner kan uppleva att det är svårare att lösa boendesituationen för särskilda grupper, såsom ensamstående med barn. Detsamma gäller bl.a. i förhållande till unga och äldre personer, se vidare i utg.omr. 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid. Av enkäten framgår också att 43 kommuner använder sig av s.k. förturer för att förebygga och motverka hemlöshet, men att 207 kommuner inte gör det.

Som stöd för kommunernas uppgift att analysera vilka behov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden, finns olika mått på bostadsbristen från Boverket. Ett av måtten är andelen trångbodda hushåll med ansträngd boendeekonomi. Under 2023 var ca 48 405 hushåll trångbodda och hade en ansträngd boendeekonomi. Det motsvarar 1,0 procent av hushållen, vilket är en minskning jämfört med både

2021 och 2022, se diagram 3.6. Utvecklingen varierar dock över tid och mellan olika län. Den varierar även mellan kommuner inom ett och samma län. I Stockholms län har antalet hushåll i den aktuella situationen t.ex. minskat från 16 076 till 12 373 sett till hela mätperioden, dvs. 2012–2023. En liknande utveckling syns bl.a. i Skåne län och i Västra Götalands län. Det är dock i Västerbottens, Västernorrlands och Örebro län som antalet hushåll i situationen har minskat mest under perioden med ca 27, 26 respektive 23 procent. Samtidigt har antalet trångbodda hushåll med ansträngd boendeekonomi ökat mest i Hallands, Kronobergs och Jönköpings län med 19, 17 respektive 6 procent.

Diagram 3.6 Andel hushåll med trångboddhet och ansträngd boendeekonomi

Procent

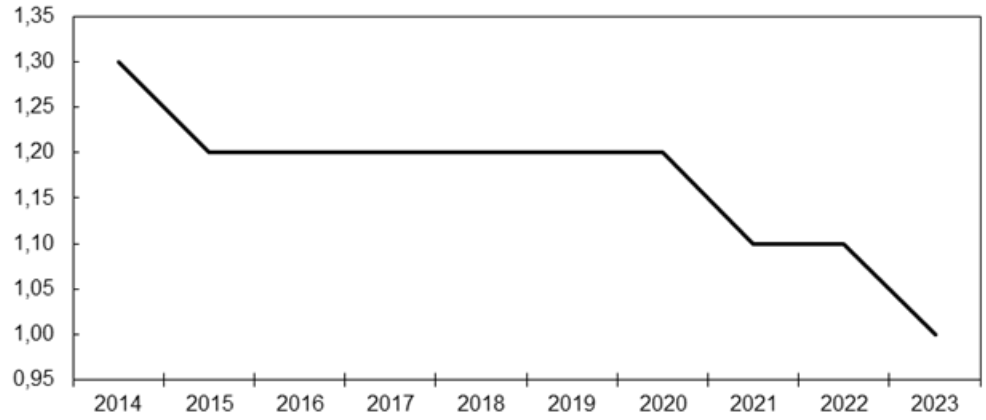

Källa: Boverket.

Under våren 2025 ändrades lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Ändringen innebär bl.a. att kommuner ska ta hänsyn till behovet av samordning med andra kommuner när de planerar och vidtar åtgärder för bostadsförsörjningen. Den innebär också att kommunerna ska ersätta sina riktlinjer för bostadsförsörjningen med handlingsplaner för bostadsförsörjningen senast innan utgången av den mandatperiod som inleds efter ordinarie val 2026. I handlingsplanerna ska kommunerna exempelvis redogöra för om det finns ett behov av tillskott på bostäder och hur stort det i så fall är.

Samtidigt har regeringen arbetat vidare med utformningen och genomförandet av de medel som avsattes genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, bet. 2024/25:CU1, rskr. 2024/25:95) för att dels stödja den gröna omställningen och bostadspolitisk utveckling i norra Sverige, dels införa en möjlighet att subventionera kreditgarantiavgifter i vissa kommuner. I juni antog riksdagen regeringens förslag till vårändringsbudget för 2025 (prop. 2024/25:99, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:262) och därmed får den statliga stiftelsen Norrlandsfonden ett tillskott för att stärka dess långsiktiga utlåningskapacitet. Därutöver tydliggörs att medlen för subventionering av kreditgarantiavgifter kan användas i etablerings- och omställningskommuner oavsett var de ligger. Dessutom remitterades under juni en promemoria med förslag till en förordning om subventionerade kreditgarantiavgifter.

Regeringen överlämnade dessutom i juni propositionen En förbättrad modell för presumtionshyra (prop. 2024/25:192) till riksdagen. I propositionen föreslås ändringar i reglerna om hyror för nyproducerade bostäder, s.k. presumtionshyror, som syftar till att underlätta för nyproduktion av hyresbostäder.

Insatser på svaga bostadsmarknader

Omstrukturering av kommunala bostadsföretag

Kommuner med svag bostadsmarknad har kunnat ansöka om bidrag hos Boverket till stöd för undsättning eller omstrukturering av kommunala bostadsföretag i ekonomiska svårigheter och för företag som tillhandahåller bostadstjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Regelverket ändrades 2018 för att anpassas till EU:s statsstödsregler. Boverket har dock inte fått in någon ansökan om bidrag enligt det ändrade regelverket. Myndigheten bedömer att det finns en efterfrågan på stödet, men att ansökningsförfarandet, där kommissionens godkännande krävs för stöd till undsättning eller omstrukturering av det kommunala bostadsföretaget, är för svårhanterligt ur den enskilda kommunens synvinkel.

Samtidigt har avtal om stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag som beslutats enligt det tidigare regelverket fortsatt att gälla. Det sista åtagandet enligt detta regelverk löpte emellertid ut den 31 december 2023 utan att kommunen ansökt om utbetalning eller förlängning av avtalet om 4,7 miljoner kronor.

Statens Bostadsomvandling AB

Genom investeringar i underutnyttjade bebyggda fastigheter belägna i områden med en svag bostadsmarknad möjliggör Statens Bostadsomvandling AB (Sbo) främst för kommuner att erbjuda äldre personer tillgängliga bostäder till överkomlig hyra. Genom blockförhyrningsavtal med en kommun, dess helägda bostadsbolag eller stiftelse, ser Sbo till att bostäderna kommer äldre personer till del. Efter en tid avyttrar Sbo respektive fastighet på marknadsmässiga villkor, vid en tidpunkt som bedöms lämplig. Sbo har även haft i uppdrag att förvalta och, så snart det är möjligt, avveckla dotterbolaget Vasallen AB.

Sbo noterar att stigande kapitalkostnader och höga byggkostnader, i kombination med en svag marknad för nyproduktion av bostäder, har medfört en låg projektaktivitet. Bolaget har dock arbetat med ombyggnationer i Vilhelmina, Hede och Gräsmyr samt förvärvat tre fastigheter för att genomföra ombyggnationer i Högsby, Torsby och Kramfors kommun under 2024. Under 2024 har Sbo också haft pågående programarbeten för ombyggnadslösningar av fastigheter i tolv kommuner, med syfte att tillskapa omkring 204 nya bostäder för äldre med möjlig inflyttning inom ett till tre år, och dialoger om sådana arbeten med ytterligare tre kommuner. En ytterligare del i Sbo:s uppdrag har varit avyttring av fastigheter, varför bolaget även sålt sju fastigheter i Söderhamn, Ragunda och Laxå kommun under året.

Startbidrag till byggemenskaper

Den 1 januari 2020 infördes möjligheten för byggemenskaper som bygger bostäder för sina medlemmar eller delägare att söka ett startbidrag som uppgår till högst 400 000 kronor, genom förordningen (2019:676) om stöd till byggemenskaper. Under 2024 beslutade regeringen även om en ändring av förordningen, som bl.a. innebär att småhus nu omfattas av regleringen och därigenom möjliggör för fler att söka stödet. Boverket, som administrerar stödet till byggemenskaper, tog emot en ansökan och betalade ut 400 000 kronor till en byggemenskap under 2024. Detta kan jämföras med 2023, då det inte inkom någon ansökan till myndigheten.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen kan konstatera att samhällsplaneringen, bostadsbyggandet och utvecklingen på bostadsmarknaderna de senaste åren har påverkats kraftigt av högre räntor, hög inflation och höga energipriser. Det har inneburit att bostadsbyggandet avtagit och hushållens köpkraft minskat. Under 2024 färdigställdes färre bostäder än

2023, men antalet översteg både befolkningsökningen och den beräknade hushållsökningen. För att vända utvecklingen och få igång bostadsbyggandet har regeringens prioriteringar, tillsammans med Riksbankens penningpolitik och ansvarstagande från arbetsmarknadens parter, framgångsrikt bekämpat inflationen.

3.4.1 Insatser har bidragit till att underlätta bostadsbyggande

Eftersom detaljplaneprocesser ofta tar minst ett år har de planeringsstimulanser för småhus och omvandling av lokaler till bostäder som infördes 2024 ännu inte fått någon skönjbar effekt.

Regeringen bedömer att Boverkets nya byggregler kan bidra till snabbare och mer kostnadseffektivt byggande med ökade möjligheter för innovation och teknisk utveckling. Genomförda lättnader i byggkraven för studentbostäder bedöms förbättra förutsättningarna att tillskapa fler studentbostäder vid nybyggnad och ombyggnad.

Att antalet kommuner som antagit en ny översiktsplan har ökat får betraktas som normalt för denna del av mandatperioden. Samtidigt noterar regeringen att detaljplaneläggningen och antalet bygglovsbeslut är fortsatt lågt i kommunerna, även om minskningen har stannat av. Den stora variationen i handläggningstid hos länsstyrelserna är inte tillfredsställande, men det är positivt att den genomsnittliga viktade handläggningstiden för avgjorda ärenden om överklagade bygglov och förhandsbesked har minskat jämfört med 2023. Vidare är det positivt att fastighetsbildningsverksamheten har kunnat minska antalet äldre ärenden och även förkortat kötiden innan ett ärende fördelas till handläggare.

Den nationella geodataplattformen har möjliggjort för kommuner och andra aktörer att ta del av information digitalt. Det är positivt att plattformen successivt fylls på med detaljplaner och annan information från kommunerna och statliga myndigheter. Fler nationella specifikationer och standardiserade datamängder är ett viktigt steg mot en digital samhällsbyggnadsprocess, vilket bedöms kunna bidra till effektivare processer.

3.4.2 Insatserna för goda och hållbara livsmiljöer har bidragit positivt till målet

Det syns en svagt nedåtgående trend i statistiken över andelen otrygga individer utomhus i det egna bostadsområdet. Regeringen ser dock allvarligt på att en knapp fjärdedel av befolkningen är otrygg vid utevistelse sent på kvällen i det egna bostadsområdet.

Regeringen bedömer att vidtagna insatser för att ge alla människor i alla delar av landet en från social synpunkt god livsmiljö, bl.a. åtgärder inom ramen för Rådet för levande städer, har bidragit positivt till målet för utgiftsområdet.

3.4.3 Insatserna för hållbarhet i byggande och förvaltning bidrar till högre måluppfyllelse

Kravet på klimatdeklarationer bedöms ha bidragit till måluppfyllelsen av klimatomställningen i bygg- och fastighetssektorn. Krav på rapportering kan medföra ökad administrativ börda. För att begränsa detta omfattar klimatdeklarationerna enbart byggskedet. Byggsektorns miljöpåverkan är fortsatt betydande. Det är därför positivt att insatser görs för att minska utsläppen och stärka den cirkulära ekonomin inom byggsektorn. Energiprestandan i byggnadsbeståndet fortsätter att förbättras men det finns fortfarande ett behov av energieffektivisering, bland annat i det äldre byggnadsbeståndet.

3.4.4 Insatserna för en väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling är inte tillräckliga

Flera faktorer påverkar bostadsbyggandet och utvecklingen på bostadsmarknaderna. Befintliga regelverk, kommuners agerande, bristande tillgång på byggbar mark och vissa omvärldsfaktorer gör att effekterna av statens insatser kan vara svåra att bedöma. Regeringen kan dock konstatera att insatserna bidrar till målet om en väl fungerande bostadsmarknad och ekonomisk utveckling.

Kreditgarantierna för lån till bostadsbyggande bidrar till att öka finansieringsmöjligheterna hos byggherrar. Sbo:s investeringar i underutnyttjade bebyggda fastigheter på svaga bostadsmarknader respektive startbidraget till byggemenskaper har bidragit till att skapa fler tillgänglighetsanpassade lägenheter med överkomlig hyra för äldre respektive underlättat finansieringen av projekt för byggemenskaper. Insatserna bedöms därför ha en positiv effekt på måluppfyllelsen.

Ändringen av lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar bedöms också ha en positiv effekt. Detsamma gäller statsbidraget till kommuner som utfärdar hyresgarantier, om än i mer begränsad utsträckning. Dessa åtgärder har bidragit till att fler hushåll som har svårt att själva tillgodose sina bostadsbehov kan göra detta.

Regeringen anser inte att målet är uppfyllt. Det byggs ännu inte tillräckligt med bostäder och det befintliga bostadsbeståndet kan fortfarande utnyttjas mer effektivt. Tillskottet till stiftelsen Norrlandsfonden ger Norrlandsfonden möjlighet att lämna marknadskompletterande topplån för att anordna nya bostäder, främst i norra Sverige, medan subventioneringen av kreditgarantiavgifter förväntas underlätta byggherrars förutsättningar att erhålla lån för detta ändamål i etablerings- och omställningskommuner i hela landet. Regeringen bedömer att den tillfälligt höjda subventionsgraden för rotavdraget från 30 till 50 procent under perioden den 12 maj–31 december 2025 ökar efterfrågan i byggbranschen och dämpar effekterna av den nuvarande lågkonjunkturen.

3.4.5 De statliga insatserna har bidragit till måluppfyllelsen av de riksdagsbundna målen

Sammantaget bedömer regeringen att de vidtagna åtgärderna har bidragit till målet för området samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet samt målet för området bostadsmarknad, men att målen inte är uppnådda.

Anledningen till detta bedöms vara den bristande tillgången till byggbar mark, långa ledtider inom planering och byggande, att många hushåll inte får sina bostadsbehov tillgodosedda, bristande konkurrens och bristande långsiktighet vad gäller hållbart byggande samt att otryggheten utomhus är alltför hög.

3.5 Politikens inriktning

En väl fungerande bostadsmarknad i hela landet med tillgång till bostäder i varierande upplåtelseformer är en viktig förutsättning för människors trygghet och livskvalitet, och för en konkurrenskraftig ekonomi och tillväxt. Fler ska kunna förverkliga sina boendedrömmar och människor ska kunna flytta dit arbeten finns. Människors behov och efterfrågan ska vara styrande för hur bostadsbeståndet utvecklas. Samtidigt som det behöver byggas fler bostäder behöver det befintliga byggnadsbeståndet utnyttjas effektivare. Finanspolitiken bidrar till högre offentlig konsumtion och investeringar kommande år, vilket stöttar den ekonomiska återhämtningen. Samtidigt förbättras situationen för hushållen gradvis vilket väntas ge stöd åt bostadsmarknaden och tillhörande investeringar.

Många drömmer om att bo i småhus och regeringen vill att fler ska kunna förverkliga den drömmen. Problemen är emellertid flera: Trösklarna är för höga, ledtiderna för långa, byggreglerna för krångliga och det är brist på byggbar mark i attraktiva lägen. I budgetpropositionen för 2025 aviserade regeringen att Boverket ska få i uppdrag att ta fram förslag på hur typgodkännande av småhus kan genomföras, och undersöka förutsättningarna för att, med vissa begränsningar, bygglovsbefria uppförande av sådana typgodkända småhus, det s.k. ”Sverigehuset” (prop. 2024/25:1, utg.omr.18, avsnitt 3.5). Regeringen har nu gett Boverket ett sådant uppdrag. Samtidigt fortsätter egnahemskommissionärens arbete att verka för ett ökat småhusbyggande, att nya trädgårdsstäder anläggs samt främjandet av en ny egnahemsrörelse.

Det ska bli lättare för barnfamiljer att få en egen bostad. Därför ska det bli obligatoriskt för kommuner att under vissa förutsättningar tillhandahålla hyresgarantier till denna grupp. I detta syfte föreslår regeringen att medel omfördelas till utgiftsområde 25, i enlighet med den kommunala finansieringsprincipen, (se utg.omr. 25, avsnitt 2.8.1).

Takten på bostadsbyggandet har avtagit till följd av omvärldsfaktorer som hög inflation och högre räntor, vilket försämrat förutsättningarna för byggandet av bostäder. Situationen för hushållen förbättras gradvis vilket väntas ge positiv effekt på bostadsmarknaden och tillhörande investeringar. Det är fortsatt centralt att åtgärda de strukturella hinder som präglar bygg- och bostadsmarknaden för att Sverige ska stå bättre rustat och möjliggöra ett ökat byggande av bostäder.

Stora investeringar och företagsetableringar på orter som under en längre tid har haft en låg eller stagnerande befolkningstillväxt innebär stora utmaningar för samhällsbyggandet. Det gäller inte minst att få fram nya bostäder för att möta behoven av ökad inflyttning till de kommuner som berörs. För att stödja näringslivets gröna omställning och bostadspolitisk utveckling i framför allt norra Sverige föreslår regeringen att medel avsätts under 2026 för ett tillskott till stiftelsen Norrlandsfonden.

Krångliga regelverk och bristande tillgång till byggbar mark hämmar bostadsbyggandet. Därför avser regeringen att fortsätta genomföra regelförenklingar och lättnader i byggkraven för bostäder, i de fall det är möjligt och lämpligt utifrån bostadens avsedda funktion. Bland annat avser regeringen att genomföra lättnader i byggkraven vid ändring, ombyggnad och omvandling av byggnader, exempelvis för att förenkla konvertering av kontorslokaler till bostäder. Detta kan möjliggöra fler bostäder, göra det billigare och enklare att bygga och främja ett mer differentierat utbud. Därutöver avser regeringen att verka för att tillståndsprocesserna kortas, blir effektivare och mer förutsebara samt för att beslutsprocesser i större utsträckning utgår från en samhällsekonomisk analys. Arbetet med att förenkla tillståndsprövningen enligt miljöbalken fortsätter med ökad kraft.

En särskild utredare ska analysera strandskyddsbestämmelserna och föreslå ändringar för att reformera strandskyddet med inriktningen att öka möjligheterna att bygga nära vatten (dir. 2025:59). Utredaren ska bl.a. analysera och ta ställning till hur kommunerna kan ges en större roll i frågor som rör strandskydd.

Det är viktigt att fler har möjlighet att äga sitt boende. Ett ökat eget ägande innebär att fler känner ett ansvar för sitt boende och sin boendemiljö. Regeringen avser att höja bolånetaket och slopa det skärpta amorteringskravet. Ett ökat eget ägande och en blandning av upplåtelseformer är viktiga faktorer för att få till stånd en positiv utveckling i bostadsområden som präglas av utanförskap. Livsmiljön, särskilt boendet och närmiljön, har grundläggande betydelse för människors hälsa och välbefinnande. Regeringen föreslår en särskild satsning på idrottshallar och annan plats för idrott (se utg.omr. 17, avsnitt 15.6.5).

Det behövs mer evidensbaserad kunskap om situationella åtgärder för trygghet och säkerhet. Regeringen föreslår därför att medel tillförs Brottsförebyggande rådet för att sprida kunskap och ge stöd till olika aktörer som arbetar med trygghet och brottsförebyggande åtgärder i den byggda miljön (se utg.omr. 4 avsnitt 3.8.2). Satsningen kompletterar de medel som har avsatts till Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande efter förslag i den forskningspolitiska propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60) för ökad kunskap om betydelsen av planeringen samt den byggda miljöns utformning för trygghet och brottsförebyggande arbete.

Regeringen bedömer att dagens system för statens anspråk på mark och vatten kan förbättras vad gäller effektivitet, förutsebarhet och transparens. Regeringen avser därför att genomföra en översyn av befintliga system och regelverk i syfte att upprätta en mer sammanhållen ordning för nationell fysisk planering, baserad på en samlad samhällsekonomisk analys. Översynen ska syfta till att förbättra förutsättningarna att väga olika intressen mot varandra, ge ökad nationell likvärdighet, ökad rättssäkerhet och bättre samordning mellan offentliga aktörer. Regeringen föreslår att Länsstyrelserna tilldelas medel för att bidra till översynen (se utg.omr. 1, avsnitt 9.7.1).

Regeringen har överlämnat propositionen Ett nytt regelverk för bygglov till riksdagen (prop. 2024/25:169). Förslagen i propositionen innebär omfattande förenklingar av reglerna för bygglov och att antalet åtgärder som kan utföras utan krav på bygglov och som kan tillåtas utan hinder i detaljplan och områdesbestämmelser utökas, i syfte att både skapa fler bostäder och öka fastighetsägares möjligheter att bestämma över hur den egna fastigheten ska utvecklas. Reglerna föreslås träda i kraft den 1 december 2025.

Regeringen har även gett Boverket i uppdrag att utreda och föreslå förenklingar och lättnader av reglerna för trafikbuller vid bostäder. Boverket ska bland annat utreda möjligheten att ersätta kravet på skyddad sida med gemensamma vistelseytor med god ljudmiljö, till exempel på en bostadsgård. Målet är att förenkla detaljplaneprocessen, sänka produktionskostnader och öka flexibiliteten i bostadsbyggandet.

För att säkerställa ett fungerande konsumentskydd och motverka ekonomisk brottslighet på bostadsrättsmarknaden förstärker regeringen Boverkets arbete med att kontrollera de intygsgivare som bl.a. granskar nybildade bostadsrättsföreningars ekonomiska planer. Regeringen föreslår dessutom att Boverket tillförs medel för att som ny beredskapsmyndighet i den snabba takt som omvärldsläget kräver kunna bli en effektiv del av det civila försvaret. Utöver det ska Boverket, enligt förslag om ett nytt system för bosättning av vissa nyanlända, bl.a. bistå Migrationsverket vid framtagande, utvärdering och revidering av fördelningsmodellen som fördelar nyanlända mellan kommunerna, (se utg.omr. 13, avsnitt 3.5).

För att fortsatt finansiera arbetet med manuell granskning vid utelämnande av allmänna handlingar och viss teknisk utveckling föreslås det att Lantmäteriet tilldelas medel. Att använda oriktiga identitetsuppgifter i lagfartsansökningar kan vara ett led i penningtvätt eller andra former av ekonomisk brottslighet. Regeringen föreslår därför att Lantmäteriet tilldelas medel för utökade identitetskontroller vid lagfartsansökningar. Vissa förvärv av fast egendom kan innebära risker för väsentliga totalförsvarsintressen. Som ett led i att stärka de statliga kontrollmöjligheterna vid sådana förvärv föreslår regeringen att medel tillförs Lantmäteriet för utökade kontroller vid vissa inskrivningsärenden.

Mot bakgrund av höga produktions- och energipriser och för att minska byggbranschens klimat- och miljöpåverkan, är en fortsatt effektivisering av energianvändningen i byggnadsbeståndet samt arbete med omställning till en cirkulär

ekonomi inom bygg- och fastighetssektorn prioriterade områden. Regeringen ger i sin strategi för cirkulär ekonomi stöd och riktning för aktörer inom näringsliv, offentlig sektor, universitet och högskolor och civilsamhället, liksom för privatpersoner som vill driva affärsmöjligheter och göra medvetna val utifrån den cirkulära omställningen.

Det befintliga statsbidraget till kommuner med svag bostadsmarknad kommer att avvecklas.

3.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Lantmäteriet lämnat ett uttalande med reservation om ledningens bedömning av intern styrning och kontroll. Riksrevisionen bedömer att Lantmäteriet inte har följt förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll. Lantmäteriets ledning bedömer i uttalandet i årsredovisningen för 2024 att det har funnits väsentliga brister i den interna styrningen och kontrollen under den period som årsredovisningen avser. De brister som ledningen beskriver är att det saknas en välfungerande och effektiv process, organisation samt ledningskultur för intern styrning och kontroll. Riksrevisionen framför att detta inte är förenligt med 2 § förordningen om intern styrning och kontroll. Regeringen följer utvecklingen noga och i regleringsbrevet för 2025 fick myndigheten i uppdrag att redovisa hur arbetet framskrider med att stärka den interna styrningen och kontrollen för att främja en god förvaltningskultur. Uppdraget ska slutredovisas senast den 16 februari 2026.

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tabell 3.4 Anslagsutveckling 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tusental kronor

2024	Utfall	31 225	Anslagssparande	51 375
2025	Anslag	113 000[1]	Utgiftsprognos	102 282
2026	**Förslag**	**123 000**		
2027	Beräknat	450 600		
2028	Beräknat	450 600		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser inom det bostadspolitiska området. Anslaget får även användas för att subventionera avgifter avseende kreditgarantier för bostadsbyggande i vissa kommuner. Vidare får anslaget användas för utgifter för lån till bostadsinvesteringar i vissa kommuner.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.5 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Bostadspolitisk utveckling

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**253 000**	**253 000**	**253 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-130 000	197 600	197 600
varav BP26	*-380 000*	*-80 000*	*-80 000*
– Finansiering av tillskott till Norrlandsfonden 2025		*-80 000*	*-80 000*
– Tillskott till Norrlandsfonden	*-380 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**123 000**	**450 600**	**450 600**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* beräknas minska med 80 000 000 kronor 2027 och 2028 för att delvis finansiera ökningen av anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* inom utgiftsområde 24 Näringsliv i enlighet med riksdagens beslut efter regeringens förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2025 (prop. 2024/25:99 utg.omr. 24, bet. 2024/25:FiU21, rskr. 2024/25:259).

För att finansiera ökningen av anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* inom utgiftsområde 24 Näringsliv minskas anslaget med 380 000 000 kronor 2026 i syfte att användas för tillskott till den statliga stiftelsen Norrlandsfonden (se utg.omr. 24 avsnitt 3.7.5).

Regeringen föreslår att 123 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 450 600 000 kronor respektive 450 600 000 kronor.

3.7.2 1:2 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tabell 3.6 Anslagsutveckling 1:2 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

2024	Utfall	943	Anslagssparande	42 057
2025	Anslag	43 000[1]	Utgiftsprognos	2 979
2026	**Förslag**	**4 000**		
2027	Beräknat	4 000		
2028	Beräknat	4 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till byggemenskaper.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**43 000**	**43 000**	**43 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-39 000	-39 000	-39 000
varav BP26	*-39 000*	*-39 000*	*-39 000*
– Obligatoriska hyresgarantier till barnfamiljer	*-39 000*	*-39 000*	*-39 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 000**	**4 000**	**4 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera ökningen av anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner minskas anslaget 1:2 *Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad* med 39 000 000 kronor fr.o.m. 2026 i syfte att införa obligatoriska hyresgarantier till barnfamiljer under vissa förutsättningar.

Regeringen föreslår att 4 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Stöd för att underlätta för enskilda att ordna bostad* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 4 000 000 kronor respektive 4 000 000 kronor.

3.7.3 1:3 Boverket

Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:3 Boverket

Tusental kronor

2024	Utfall	299 666	Anslagssparande	5 087
2025	Anslag	308 777[1]	Utgiftsprognos	311 101
2026	**Förslag**	**320 063**		
2027	Beräknat	324 382[2]		
2028	Beräknat	332 252[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 320 011 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 321 968 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Boverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för internationellt arbete.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Boverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**302 277**	**302 277**	**302 277**
Pris- och löneomräkning[2]	5 986	10 211	15 865
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	11 800	11 894	14 110
varav BP26[3]	*8 800*	*10 800*	*12 800*
– Stärkt kontroll av intygsgivare för bostadsrättsföreningar	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Civilt försvar: beredskapsmyndighet	*6 000*	*8 000*	*10 000*
– Etableringsboendelagen	*800*	*800*	*800*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**320 063**	**324 382**	**332 252**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För Boverkets arbete med kontroll av intygsgivare för bostadsrättsföreningar ökas anslaget 1:4 *Boverket* med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att Boverket ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som beredskapsmyndighet ökas anslaget med 6 000 000 kronor 2026. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 8 000 000 kronor 2027 och 10 000 000 kronor fr.o.m. 2028. Anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

För att finansiera Boverkets arbete med ett nytt system för bosättning av vissa nyanlända ökas anslaget med 800 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 320 063 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Boverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 324 382 000 kronor respektive 332 252 00 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för nybyggnad och ändringar av bostäder, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativa hyresrätter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 8 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen har sedan tidigare ett bemyndigande att till ett belopp om 8 000 000 000 kronor ställa ut kreditgarantier för ny- och ombyggnad av bostäder, kreditgarantier för avlösen av kommunala borgensåtaganden och kreditgarantier för lån till kooperativa hyresrättsföreningar som tas upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt. Regeringen bedömer att det under 2026 behövs en garantiram av samma omfattning som för 2025.

Regeringen avser vidare att införa en möjlighet att subventionera garantiavgifter i syfte att underlätta anordnandet av nya bostäder i s.k. etablerings- och omställningskommuner. Avgifter avseende garantigivning inom det bostadspolitiska området kommer att finansieras från anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling*. Införandet av en subvention förutsätter att åtgärden är förenlig med statsstödsreglerna.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för nybyggnad och ändringar av bostäder, avlösen av kommunala borgensåtaganden och lån som kooperativa hyresrättsföreningar tar upp vid förvärv av fastigheter för ombildning till kooperativ hyresrätt som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 8 000 000 000 kronor.

Tabell 3.10 Ramar för statliga garantier

Belopp angivet i SEK i tkr. Belopp angivet i annan valuta i ental.

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
18	Kreditgarantier för nybyggnad och ändring av bostäder mm	8 000 000	4 299 057	8 000 000	8 000 000

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Regeringen har bemyndigat Boverket att ansvara för godkännandet av de intygsgivare som utses av bostadsrättsföreningar. Regeringen har i 20 § bostadsrättsförordningen (1991:630) föreskrivit att Boverket för denna uppgift ska ta ut en avgift.

De kreditgarantier som Boverket administrerar är försäkringar som långivare kan teckna för lån till nybyggnad och ändringar av bostäder och vid förvärv av fastighet som ombildas till kooperativ hyresrätt. Garantierna ger långivaren ett skydd mot kreditförluster och minskar behovet av topplån eller egen kapitalinsats för den som bygger bostäder. Kreditgarantierna får utfärdas för

- nybyggnad och ändringar av bostäder
- avlösen av kommunala borgensåtaganden
- lån till kooperativa hyresrättsföreningar
- vissa kommunala åtaganden för boendet.

Bestämmelserna om kreditgarantier finns i förordningen (2020:255) om statlig kreditgaranti för lån för bostadsbyggande och förordningen (2002:664) om statligt stöd för vissa kommunala åtaganden för boendet. Finansieringen av dessa garantier sker utanför statens budget genom avgifter som ska täcka både statens förväntade förlust och förvaltningskostnaderna. Avgifterna ska också täcka finansieringen av sådana fastighetsförvärv som Boverket undantagsvis får göra för att skydda statligt garanterade lånefordringar. På dessa avgifter görs ett påslag för att avgifterna inte ska vara så låga att de utgör statsstöd i EU-rättslig mening.

Tabell 3.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Boverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav garantiavgifter marknadspåslag	*0*	*0*	*700*	*700*	*0*	*0*
varav godkännande av intygsgivare	*0*	*0*	*1 400*	*1 900*	*-500*	*-500*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav garantiavgifter administration	*34 098*	*-4 029*	*2 500*	*4 080*	*-1 580*	*28 491*

Anm.: Utöver de avgifter som redovisas i tabellen tas en avgift ut för at täcka statens förväntade förlust. Dessa avgiftsintäkter redovisas mot konto i Riksgäldskontoret.

3.7.4 1:4 Statens geotekniska institut

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:4 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

2024	Utfall	53 875	Anslagssparande	3 635
2025	Anslag	57 752[1]	Utgiftsprognos	59 014
2026	**Förslag**	**58 872**		
2027	Beräknat	59 800[2]		
2028	Beräknat	60 952[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 58 872 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 58 872 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens geotekniska instituts (SGI) förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Statens geotekniska institut

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**57 752**	**57 752**	**57 752**
Pris- och löneomräkning[2]	1 120	2 048	3 200
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**58 872**	**59 800**	**60 952**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 58 872 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Statens geotekniska institut* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 59 800 000 kronor respektive 60 952 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.14 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens geotekniska institut

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet			7 000			

Intäkterna från den avgiftsbelagda verksamheten består av uppdragsverksamhet inom geoteknisk forskning, utveckling och kunskapsförmedling och rådgivning. Avgifterna disponeras av SGI. Myndighetens uppdragsverksamhet har som ekonomiskt mål att den ska bidra till att täcka verksamhetens kostnader.

3.7.5 1:5 Lantmäteriet

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:5 Lantmäteriet

Tusental kronor

2024	Utfall	798 272	Anslagssparande	-19 946
2025	Anslag	901 006[1]	Utgiftsprognos	883 798
2026	**Förslag**	**963 198**		
2027	Beräknat	961 516[2]		
2028	Beräknat	976 291[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 947 503 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 944 420 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Lantmäteriets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för riksgränskommissionens arbete med översyn av riksgränsen mellan Sverige och Norge samt för utgifter för bidrag till Onsala rymdobservatorium för att upprätthålla och utveckla den geodetiska infrastrukturen. Anslaget får även användas för att täcka underskottet som uppkom i samband med bolagiseringen av verksamheten Metria.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Lantmäteriet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**871 006**	**871 006**	**871 006**
Pris- och löneomräkning[2]	23 842	37 076	54 040
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	68 350	53 434	51 245
varav BP26[3]	*30 100*	*9 900*	*9 900*
– Ökad manuell granskning och utlämnande av handlingar	*20 000*		
– Stärkt identitetskontroll vid lagfartansökan	*4 200*	*4 000*	*4 000*
– Skärpt kontroll av utländska fastighetsförvärv	*5 900*	*5 900*	*5 900*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**963 198**	**961 516**	**976 291**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att möta det ökade behovet av manuell granskning för att hantera Lantmäteriets ärenden om utlämnande av allmänna handlingar och för viss teknisk utredning och utveckling ökas anslaget 1:5 *Lantmäteriet* med 20 000 000 kronor 2026.

För att finansiera Lantmäteriets arbete med stärkta identitetskontroller vid lagfartsansökan ökas anslaget med 4 200 000 kronor 2026. Av samma anledning beräknas anslaget öka med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För Lantmäteriets arbete med skärpt kontroll av utländska fastighetsförvärv ökas anslaget med 5 900 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 963 198 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Lantmäteriet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 961 516 000 kronor respektive 976 291 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.17 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Lantmäteriet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav expeditionsavgifter	*0*	*0*	*250 000*	*250 000*	*0*	*0*
varav samfällighetsföreningsregistret	*0*	*0*	*3 000*	*3 000*	*0*	*0*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav förrättningsverksamhet	*51 200*	*-110 800*	*1 093 100*	*1 084 200*	*8 900*	*-50 700*
Uppdragsverksamhet						
varav tjänsteexport	*6 000*	*-3 100*	*50 500*	*51 400*	*-900*	*2 000*
varav pantbrevsregistrering	*-17 500*	*10 900*	*38 000*	*29 500*	*8 500*	*1 900*
varav uppdrag till Försvarsmakten	*400*	*-900*	*67 000*	*67 000*	*0*	*-500*
varav uppdrag i anslutning till fastighetsbildning och fastighetsinskrivning	*-2 900*	*1 000*	*49 800*	*48 000*	*1 800*	*-100*
varav Nätverks RTK[1]	*0*	*2 200*	*55 900*	*52 300*	*3 600*	*5 800*
varav fastighetsinformation[2]	*0*	*17 000*	*245 200*	*250 300*	*-5 100*	*11 900*
varav samordnad och säker statlig it-drift[3]	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Uppdragsverksamhet						
varav grundläggande geografisk information[4]	*0*	*0*	*14 300*	*14 300*	*0*	*0*

[1] Nätverks RTK var tidigare en del av resultatområdet ”grundläggande geografisk information och fastighetsinformation”. Men i och med att Lantmäteriet från februari 2025 avgiftsfritt ska tillgängliggöra värdefulla datamängder i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, har Nätverks RTK brutits ut som en egen avgiftspost eftersom myndigheten fortsatt kommer ta ut avgifter för den delen av verksamheten.

[2] Fastighetsinformation var tidigare en del av resultatområdet ”grundläggande geografisk information och fastighetsinformation”. Men i och med att Lantmäteriet från februari 2025 avgiftsfritt ska tillgängliggöra värdefulla datamängder i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn, har fastighetsinformation brutits ut som en egen avgiftspost eftersom myndigheten fortsatt kommer ta ut avgifter för den delen av verksamheten.

[3] Lantmäteriet avses vara leverantör av samordnad och säker statlig it-drift och disponera intäkterna för ändamålet från 2026.

[4] Resultatområdet ”grundläggande geografisk information” omfattar avgifter för visningstjänster som inte faller in under avgiftsfritt tillgängliggörande i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

Resultatet inom Lantmäteriets avgiftsfinansierade verksamhet har varierat under åren. Variationen ligger främst på intäktssidan och har till övervägande del genererats inom förrättningsverksamheten. Det ekonomiska överskott som byggts upp inom denna verksamhet prognostiseras minska under den kommande treårsperioden till följd av ökade kostnader för utveckling av ett nytt verksamhetsstöd men också ökade förvaltningskostnader. De avgiftshöjningar som gjorts inom pantbrevsregistreringen beräknas bidra till att det ackumulerade underskottet blir ett ackumulerat överskott under 2026.

4 Konsumentpolitik

4.1 Mål för området

Se avsnitt 2.4.2.

Resultatredovisningen i denna budgetproposition avser främst 2024 och görs därför i förhållande till det tidigare beslutade målet om väl fungerande konsumentmarknader och en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion (prop. 2015/16:1 utg.omr. 18, bet. 2015/16:CU1, rskr. 2015/16:76).

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatet bedöms utifrån indikatorer och bedömningsgrunder som avser upprätthållandet av det konsumentskyddande regelverket, tvistlösning utanför domstol, information och vägledning till konsumenter samt insatser för att främja hållbar konsumtion. De centrala indikatorerna för resultatbedömningen är följande:

- andelen marknadsrättsliga ärenden där företag frivilligt rättat sig efter Konsumentverkets (KOV) påpekanden om brister
- andelen produktsäkerhetsrättsliga ärenden där företag frivilligt rättat sig efter KOV:s påpekanden om brister
- andelen företag som följt Allmänna reklamationsnämndens (ARN) rekommendationer
- antalet besökare på konsumentupplysningstjänsten Hallå konsuments webbplats.

Utöver insatserna inom konsumentpolitiken finns det många andra faktorer som påverkar hur väl konsumentmarknaderna fungerar. Vidare är kvantitativa indikatorer inte alltid ändamålsenliga för att bedöma resultatet. Till grund för regeringens bedömning av resultatet och effekterna av konsumentpolitiken används därför både kvantitativa indikatorer och kvalitativa bedömningsgrunder.

4.3 Resultatredovisning

4.3.1 Insatser främjade marknadernas funktionssätt

Konsumentverket motverkade osunda affärsmetoder

KOV:s arbete för ökad regelföljsamhet bedrevs under 2024 genom tillsyn, branschöverenskommelser och informationsinsatser. Bland annat prioriterades marknaderna för resor, hälsa, boende, energi, försäkringar samt kredit- och betaltjänster. Under 2024 avslutades 411 tillsynsärenden, vilket var en ökning med 36 procent jämfört med 2023. Ärendena var främst kopplade till näringsidkares prismarknadsföring. KOV:s tillsynsarbete inom kreditområdet omfattade bl.a. kreditförmedlares telefonförsäljning. En annan tillsynsinsats rörde hur frekvent direktmarknadsföring av krediter får vara för att vara förenlig med konsumentkreditlagens (2010:1846) krav på måttfullhet. Under året hanterades åtta tillsynsärenden om miljöpåståenden i marknadsföring och samtliga bolag rättade sig i enlighet med myndighetens synpunkter. KOV, Polismyndigheten och flera storbanker har tillsammans tagit fram en ny rutin för att stoppa bedrägerier kopplade till falska nätbutiker. Till följd av ökad informationsdelning mellan aktörerna kunde betalnings-

möjligheterna stängas av för 1 300 webbplatser under det fjärde kvartalet 2024. Nästan 239 000 köp nekades, till ett värde om 134 miljoner kronor. Det motsvarar en ökning med 74 procent jämfört med det tredje kvartalet.

Under 2024 uppmärksammades otillbörliga affärsmetoder gällande lotterier, vilket ledde till flera tillsynsärenden hos KOV. Det fanns exempel där äldre och personer med demenssjukdom känt sig manipulerade att köpa lotter, som sedan visade sig vara prenumerationer på lotter.

Arbetet med branschöverenskommelser fortsatte för att etablera god sed på olika marknader. Fem överenskommelser omförhandlades 2024. En uppföljning av de nya allmänna villkoren för fjärrvärme visade att arbetet har haft goda effekter, där branschorganisationer spelar en viktig roll i regelföljsamheten.

I april 2023 hemställde Konsumentombudsmannen (KO) om att regeringen ska låta utreda behovet av lagändringar för att åstadkomma mer effektiva förbud och åligganden på det marknadsrättsliga området (Fi2023/01366). Regeringen bevakar frågan men avser i nuläget inte vidta någon ytterligare åtgärd.

Mellan 2021 och 2024 prioriterade KOV konsumentproblem kopplade till krediter och överskuldsättning. Arbetet genomfördes mot bakgrund av ett regeringsuppdrag från 2020 att analysera marknaden för konsumentkrediter och risker för överskuldsättning (Fi2020/00664). Några av de identifierade problemen var bristfälliga kreditprövningar, aggressiv marknadsföring, otillräcklig reglering för vissa krediter och spelbolag som kringgår kreditförbudet, vilket ledde till omfattande tillsynsinsatser avseende kreditgivare och kreditförmedlare, inklusive granskningar av avgifter, marknadsföring och kreditprövningar.

KO har drivit flera mål i domstol för att klargöra hur den konsumenträttsliga regleringen ska tolkas. I ett fall ansåg KO att ett företag hade brutit mot lagen (2010:751) om betaltjänster genom att ha kredit som förvalt betalningsalternativ vid e-handelskassan. Patent och marknadsöverdomstolen (PMÖD) har i likhet med Patent och marknadsdomstolen (PMD), ogillat KO:s talan. Domen har överklagats av KO till Högsta domstolen (HD) som har beviljat prövningstillstånd (mål nr PMT 123-25). KO har i ett annat mål väckt talan mot ett företag och gjorde gällande att uttag av förseningsavgifter utöver dröjsmålsränta och påminnelseavgifter strider mot lagen (1981:739) om ersättning för inkassokostnader m.m. Domen överklagades till HD, som fann att avgiften inte direkt stred mot lagen och återförvisade ärendet till Patent- och marknadsdomstolen (PMD) av processuella skäl. PMD bedömde att avgiften var oskälig då den skapade en obalans i kreditavtalet till nackdel för konsumenten.

KOV har under året aktivt bidragit till EU:s arbete med konsumentskydd i digitala miljöer genom samordnade insatser inom EU:s konsumentskyddsnätverk. Tillsammans med Nederländerna ledde myndigheten en insats mot personanpassade priser på en dejtingapp, vilket resulterade i ökad transparens kring prissättning och rabatter. KOV agerade även, genom EU:s nätverk av konsumentskyddsmyndigheter, mot e-handelsplattformen Temu för omfattande överträdelser av EU:s konsumentskyddslagstiftning. Inom ramen för tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG har myndigheten verkat för tydlig gränsdragning gentemot annan unionslagstiftning samt för ett effektivt samarbete mellan relevanta tillsynsmyndigheter inom EU. Dessutom har KOV deltagit i Europiska kommissionens översyn Digital Fairness Fitness Check och i utarbetandet av den kommande konsumentagendan 2025–2030. Genom sitt arbete stärker myndigheten konsumentskyddet inom EU, särskilt på digitala marknader, och verkar för att tillsyn prioriteras i stället för framtagande av ny lagstiftning.

Tabell 4.1 Konsumentverkets tillsyn av företagens affärsmetoder

Procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel frivilliga rättelser[1]	77	77	82	75	75	83	82	82
Andel domar där KO fick rätt[2]	-	82	100	100	100	100	78	100

[1] Andelen marknadsrättsliga ärenden där företag frivilligt rättat sig efter Konsumentverkets påpekanden om brister.

[2] Andelen domar där Konsumentombudsmannen helt eller delvis nått framgång. Indikatorn började användas av Konsumentverket 2018.

Källa: Konsumentverket.

Under 2024 avslutades 82 procent av tillsynsärendena genom frivilliga rättelser från företagen, vilket är i nivå med föregående år. Utfallet indikerar god följsamhet och att tillsynen haft en normerande effekt. Ärenden där rättelse inte skedde frivilligt har i regel överlämnats till KO. KO ansökte om stämning i sex fall och utfärdade elva föreläggganden. I samtliga domstolsavgöranden har KO fått bifall (se tabell 4.1).

Insatser för bättre prisinformation

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om informationskravet vid prissänkningar (bet. 2021/22:CU19 punkt 4, rskr. 2021/22:308). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör vidta lämpliga åtgärder för att förtydliga hur informationskravet i 7 a § prisinformationslagen (2004:347) ska tillämpas, bl.a. genom att förtydliga vilka varor som ska undantas så att det blir tydligt att t.ex. livsmedel ska undantas, och vilka konsekvenser den nya bestämmelsen får för de näringsidkare som har flera försäljningsställen (bet. 2021/22:CU19 s. 27 och 28). Mot denna bakgrund fick KOV i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att analysera vilka konsekvenser bestämmelsen har fått för konsumentmarknaderna. I rapporten gör KOV bedömningen att en majoritet av de granskade företagen har brustit i sin prismarknadsföring (Fi2024/01695). På grund av utformningen av artikel 6 a i Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG av den 16 februari 1998 om konsumentskydd i samband med prismärkning av varor som erbjuds konsumenter (prisinformationsdirektivet, senast ändrad genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2161 av den 27 november 2019 om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG, 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler) är det dock inte möjligt att i författningstext mer exakt och fullständigt redogöra för vilka varor som träffas av undantaget och det finns inte utrymme att utvidga undantaget till alla typer av livsmedel. KOV har haft dialog med branschorganisationer, tagit fram en vägledning för näringsidkare och publicerat ett ställningstagande om hur prisinformation ska ges (KOVRS 2025:1). Mot denna bakgrund anser regeringen att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Fastighetsmäklarinspektionen har skärpt tillsynen mot penningtvätt och förbättrat resultatet

Under 2024 minskade antalet ansökningar om registrering av fastighetsmäklare och mäklarföretag. Antalet registrerade mäklare minskade också något. Anmälningarna från allmänheten ökade. Anmälningarna avsåg främst brister i objektsbeskrivningar och marknadsföring. Fastighetsmäklarinspektionen (FMI) prioriterade tillsyn mot allvarliga överträdelser och penningtvätt, vilket ledde till fler påföljder och återkallelser av registreringar. Bland annat varnades tre mäklarföretag och sanktionsavgifter beslutades. FMI genomförde också fler egeninitierade och tematiska tillsynsinsatser än föregående år.

Under 2024 fick FMI två regeringsuppdrag med inriktning på kostnader för registrering och tillsyn (Fi2024/00570 och Fi2024/02057). Syftet var att ta fram en hållbar modell för att hantera över- och underskott inom den avgiftsfinansierade verksamheten. Uppdragen redovisades den 3 maj 2024 respektive den 24 januari 2025. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

Färre registreringsärenden avgjordes 2024 (843 ärenden) än 2023 (986 ärenden), vilket berodde på att FMI under 2023 arbetade ner balanser från 2022. Ärendebalanserna låg kvar på ungefär samma nivå 2024 som 2023, samtidigt som den genomsnittliga handläggningstiden för ansökningar och registreringar sänkts något. År 2024 avgjordes 295 tillsynsärenden, vilket är fler än de 281 som avgjordes 2023.

Antalet överklagade ärenden som avgjorts av förvaltningsdomstol har ökat från 4 stycken 2023 till 14 stycken 2024. En viktig indikator för bedömningen av FMI:s resultat är andelen beslut där fastighetsmäklare överklagat myndighetens beslut och där domstolen fastställt beslutet eller beslutat om en annan typ av påföljd (se tabell 4.2).

Tabell 4.2 Fastighetsmäklarinspektionens registrering och tillsyn

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel fastställda beslut (%)[1]	76	68	95	80	78	83	89	72	90	88
Antal anmälningar	378	416	528	566	587	1 349	1 841	1 067	798	977
Antal registrerade fastighetsmäklare	6 731	6 910	7 017	7 193	7 154	7 232	7 493	7 782	7 605	7 529
– varav kvinnor	*3 136*	*3 190*	*3 222*	*3 278*	*3 273*	*3 328*	*3 434*	*3 564*	*3 436*	*3 398*
– varav män	*3 698*	*3 720*	*3 795*	*3 913*	*3 881*	*3 895*	*4 046*	*4 218*	*4 169*	*4 131*
Totalt antal registrerade fastighets mäklarföretag[2]	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**907**	**2 164**	**2 226**	**2 257**

[1] Andelen beslut av Fastighetsmäklarinspektionen där fastighetsmäklare överklagat och där domstolen fastställt Fastighetsmäklarinspektionens bedömning av överträdelse och påföljd eller fastställt Fastighetsmäklarinspektionens bedömning men beslutat om annan påföljd

Källa: Fastighetsmäklarinspektionen.

4.3.2 Åtgärder för att motverka risker med farliga produkter

År 2024 utökade KOV arbetet för att förhindra att farliga produkter och tjänster når konsumenter, med fokus på risker för barn. Myndigheten har förbjudit farliga produkter och spridit varningar och information om återkallelse med gott genomslag i media. KOV samarbetade med näringslivet genom föreläsningar, utbildningar och möten och deltog aktivt i att utveckla standarder för produktsäkerhet. Myndigheten medverkade även i det samordnade marknadskontrollarbetet inom Marknadskontrollrådet. I samarbete med Tullverket har KOV stoppat ca 370 000 farliga produkter från att nå den svenska marknaden.

Tabell 4.3 Konsumentverkets arbete med produktsäkerhet

Procent

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel frivilliga rättelser[1]	98	88	94	83	69	97	76	79[2]
Andel överklaganden där KO fick rätt[3]	-	100	50	100	100	80	100	100

[1] Andelen företag som frivilligt rättat sig efter Konsumentverkets påpekanden om brister. Avser 1 789 ärenden för 2024.

[2] Indikatorn för 2023 och 2024 innehåller tullärenden.

[3] Andelen domar där Konsumentombudsmannen helt eller delvis nått framgång.

Källa: Konsumentverket.

Andelen frivilliga rättelser ökade något 2024 jämfört med föregående år (se tabell 4.3). Under 2024 meddelades 25 domstolsavgöranden i produktsäkerhetsärenden, jämfört med sex ärenden 2023. Tio av dessa domar avsåg företag som sålt, hyrt ut eller använt hoppborgar med säkerhetsbrister. Övriga avgöranden gällde produkter och tjänster som andningsskydd, småbarnssängar och lekland.

4.3.3 En effektiv tvistlösning

ARN fick ett höjt anslag 2024 och under året infördes även en anmälningsavgift om 150 kronor för att få en tvist prövad av nämnden. Syftet med avgiften var att öka andelen fullföljda anmälningar, då många anmälningar tidigare avvisats på grund av uteblivna kompletteringar. Antalet ärenden minskade med 20 procent jämfört med 2023 och en stor del av minskningen skedde efter att avgiften infördes den 1 augusti 2024. Antalet avgjorda ärenden ökade med 7 procent jämfört med 2023, och antalet öppna ärenden minskade med 36 procent. Kravet på myndigheten att tvister ska avgöras inom 90 dagar uppfylldes inte och genomströmningstiden ökade till följd av en hög ingående ärendebalans. En central indikator för att uppfylla de konsumentpolitiska målen är följsamheten till myndighetens beslut (se tabell 4.4).

Tabell 4.4 Allmänna reklamationsnämndens prövning av tvister

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel beslut som följts av företagen (%)	81	78	79	79	77	77	78	79	79	76
Antal inkomna ärenden	12 035	13 537	14 363	17 575	20 713	27 863	19 699	26 041	32 303	25 685
Antal avgjorda ärenden	11 967	13 694	14 411	15 636	20 087	25 037	24 276	21 768	28 225	30 389
Antal avgjorda ärenden per årsarbetskraft	-	334	335	347	418	511	539	506	576	596
Genomsnittligt antal dagar för samtliga tvister[1]	**-**	**85**	**73**	**84**	**78**	**58**	**77**	**78**	**82**	**97**

[1] Enligt förordningen (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden ska en tvist avgöras inom 90 dagar från det att ärendet är färdigt för avgörande. Uppgifterna redovisas till Europeiska kommissionen vartannat år fr.o.m. 2017

Källa: Allmänna reklamationsnämnden.

Andelen beslut som följts av företag minskade något 2024 bl.a. till följd av att fler anmälningar riktades mot utländska företag, som ofta inte medverkar i ARN:s processer.

4.3.4 Ett välanvänt konsumentstöd

Ett omfattande och aktivt stöd till konsumenter

Under 2024 gav KOV stöd till konsumenter via upplysningstjänsten Hallå konsument, både på webbplatsen hallåkonsument.se och genom individuell vägledning via myndighetens frågeforum, telefon och e-post. Hallåkonsument.se hade över 1,8 miljoner besök 2024, med en ökad trafik till sidor om konsumenträtt. Det totala antalet konsumentkontakter ökade, frågorna blev mer komplicerade och ställdes i högre utsträckning på engelska. Tillgängligheten har förbättrats genom en ökad användning av klarspråk och lättlästa sidor.

Viktiga indikatorer för konsumentstödets räckvidd är antalet besök på webbplatsen och antalet konsumenter som fått individuell vägledning (se tabell 4.5).

Tabell 4.5 Konsumentupplysning (tidigare Hallå konsument): webbesök och frågor till vägledningen

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal besök på hallåkonsument.se	2 000 000	2 400 000	2 900 000	3 300 000	2 300 000	1 900 000	1 650 000	1 800 000
Antal frågor	97 000	100 100	99 100	99 700	70 000	60 700	57 000	62 000
– varav andel från kvinnor	*50*	*50*	*49*	*51*	*50*	*51*	*51*	*52*
– varav andel från män	*50*	*50*	*51*	*49*	*50*	*49*	*49*	*48*

Källa: Konsumentverket.

En testversion av en AI-baserad assistent lanserades under hösten 2024 med syftet att tillhandahålla vägledning dygnet runt. De flesta frågor och klagomål som myndigheten tog emot gällde hantverkstjänster, begagnade bilar och resor. Den nya sektionen om privatekonomi fick också ökat genomslag.

Stöd till lokal konsumentverksamhet

KOV:s stöd till den kommunala konsumentverksamheten sker via digitala kanaler, webbinarier och e-kurser. Nästan alla budget- och skuldrådgivare samt konsument-vägledare använde stödet, och närmare 80 procent av dessa var nöjda. Deltagandet i myndighetens utbildningar ökade under året.

KOV arbetar, tillsammans med Kronofogdemyndigheten, Finansinspektionen och Mediemyndigheten, för att stärka elevers kunskaper om privatekonomi, konsumenträtt och hållbar konsumtion. År 2024 gjordes över 47 000 nedladdningar från den s.k. lektionsbanken, som är KOV:s samling av lektionsmaterial för lärare. KOV fokuserade på frågor om barn och reklam och flera lärosäten som utbildar hem- och konsumentkunskapslärare deltog i utbildningar som myndigheten genomförde.

Yrkesgrupper som möter ekonomiskt utsatta personer får stöd genom e-kursen Våga prata pengar. Antalet prenumeranter av kursen tredubblades under 2024. Cirka 300 socionomer informerades om stödet på Socionomdagarna. KOV gör årliga beräkningar av hushållskostnader i samarbete med Försäkringskassan. Myndigheten arbetar kontinuerligt med att identifiera nya aktörer som kan stötta personer med ekonomiska problem. En enkät visade låg kännedom om kommunal budget- och skuldrådgivning bland bankrådgivare, vilket resulterade i att Swedsec, ett branschorgan inom bank och finans, kommer att införa kunskapskrav om budget- och skuld-rådgivning i sina licensieringstester fr.o.m. 2025.

4.3.5 Insatser som främjar hållbar konsumtion

KOV arbetar för att minska konsumentskador och främja hållbar konsumtion. En undersökning från hösten 2024 visar att konsumentskador i Sverige beräknas uppgå till ca 40 miljarder kronor för 2024, vilket är oförändrat jämfört med 2023 (KOV2024/159). Beräkningen omfattar köp av varor och tjänster som inte motsvarar konsumenters förväntningar, men inkluderar inte kostnader när konsumenten inte vet att han eller hon blivit vilseledd vid ett köp, fysiska skador, klagomålshantering eller överskuldsättning.

Miljömärkning Sverige AB fortsatte arbetet med att utveckla det nordiska miljömärket Svanen och EU:s miljömärke EU Ecolabel. Bland annat lanserades nya Svanen-kriterier för fastighetsdrift och fönsterbyte och klimatkraven stärktes i mer än 70 procent av Svanens produktgrupper med hög klimatrelevans. Arbetet bedrevs bl.a. inom ramen för Nordiska ministerrådets projekt Hållbara livsstilar, som avslutades under året. Omsättningen av EU Ecolabelmärkta varor på den europiska marknaden från de som söker licens i Sverige har ökat varje år sedan 2010 och steg 2024 med 8 procent jämfört med 2023.

Money from Sweden, en webbtjänst för att jämföra kostnad och tid för pengaöverföringar, avvecklades i januari 2025. Besöksantalet var lågt under 2024 och 90 procent av besökarna lämnade startsidan snabbt.

KOV fördelade 2024 statsbidrag till de organisationer som 2023 hade beviljats medel för två år och bidraget gick bl.a. till organisationer som arbetade med hållbar konsumtion.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

KOV:s arbete med löpande och tematisk tillsyn, branschöverenskommelser och informationsinsatser bedöms ha gett goda resultat och motverkat osunda affärsmetoder som riskerar att försämra marknadernas funktionssätt. Arbetet med att stoppa farliga produkter, särskilt sådana som innebär risker för barn, bedöms också ha varit framgångsrikt. En stor majoritet av företagen som granskats har rättat sig efter myndighetens beslut. I de fall ärenden prövats i domstol har utfallet visat att myndighetens bedömningar håller hög kvalitet. KOV:s tillsyn på kreditområdet bedöms ha medverkat till att minska risken för att konsumenter, till följd av påträngande marknadsföring eller brister i kreditprövningen, tar större lån än de klarar av att betala tillbaka.

FMI har fortsatt att utveckla sitt tillsynsarbete i en mer proaktiv riktning. Andelen överklagade beslut som fastställts av domstol fortsätter att ligga på en hög nivå, vilket tyder på att myndighetens bedömningar håller en god kvalitet. Tillsynsverksamheten bedöms bidra till en välfungerande marknad för fastighetsmäklartjänster. Myndighetens intensifierade insatser mot penningtvätt får även anses ha bidragit till att minska risken för att fastighetsmarknaden utnyttjas i kriminella syften.

Regeringen bedömer att konsumenternas tillgång till alternativ tvistlösning är god. Genom att bedriva ett långsiktigt effektiviseringsarbete har ARN:s produktivitet ökat och fler ärenden har avgjorts. Införandet av en avgift för att få en tvist prövad ökar förutsättningarna för att kunna fortsätta bedriva verksamheten på ett effektivt sätt. Andelen av ARN:s beslut som följts av företag fortsätter att ligga på en hög nivå.

Regeringen bedömer att KOV:s verksamhet har bidragit till att konsumenter har fått bättre stöd för att agera mer välinformerat. Det gäller såväl upplysningstjänsten

(tidigare Hallå konsument) och den individuella vägledningen och webbplatsen, som myndighetens övriga informationsarbete. Stödet och utbildningsinsatserna för den kommunala konsumentverksamheten bedöms ha bidragit till att stärka konsumentskyddet och förebygga överskuldsättning. Arbetet mot vilseledande miljöpåståenden, både nationellt och inom EU, bedöms ha främjat en mer hållbar konsumtion.

Miljömärkning Sverige AB bedöms ha bidragit till en mer hållbar konsumtion genom sitt arbete med att utveckla nya kriterier och stärka klimatkraven i många av Svanens produktgrupper. De statsbidrag som organisationer på konsumentområdet mottagit bedöms ha bidragit till ett utökat konsumentstöd.

Sammantaget bedöms konsumentpolitiken ha medverkat till förbättringar på konsumentmarknaderna, och i viss utsträckning bidragit till en mer miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar konsumtion.

4.5 Politikens inriktning

Konsumentmarknaderna förändras snabbt. Den globala e-handeln och användningen av artificiell intelligens ökar och det utvecklas nya betalningslösningar vid köp och nya tillvägagångssätt vid marknadsföring av produkter och tjänster. Även antalet bedrägerier ökar och det blir allt svårare för individer i särskilt utsatta grupper, som äldre, personer med funktionsnedsättning och personer med svaga språkkunskaper, att tillvarata sina rättigheter. Det kan leda till att de får ekonomiska problem och till överskuldsättning. För att möta dessa utmaningar behöver konsumentpolitiken utvecklas ytterligare. Det krävs tydliga regler, ett starkt konsumentskydd, rättvisa villkor för företag och stöd för en hållbar konsumtion. Det är också viktigt att konsumenter har tillgång till effektiv tvistlösning och tydlig samt tillgänglig information och verktyg för att hantera skuldproblem.

Balanserade och tydliga regler för näringsidkare

Balanserade och tydliga regler gör det enklare för både företag och konsumenter att förstå vad som gäller och bidrar till väl fungerande konkurrens. Regeringen arbetar aktivt med att förenkla regelverket, både nationellt och inom EU. KOV, liksom flera andra myndigheter, har i uppdrag att stödja detta arbete (Fi2023/03172). Genom att KOV i ökad utsträckning ger tydlig information om konsumenters rättigheter, samarbetar med aktörerna inom branscherna och kommunicerar i samband med tillsyn blir det lättare för företagen att följa regelverken samtidigt som konsumentskyddet stärks.

Konsumentskyddet ska vara starkt

KOV har haft i uppdrag att vidta åtgärder för att komma till rätta med de problem konsumenter upplever vid kontakter med företags kundtjänster och vid behov lämna förslag på lämpliga åtgärder för att motverka problemen. I en rapport i april 2025 lämnade myndigheten förslag till ändringar i det konsumentskyddande regelverket (Fi2025/00966). Rapporten bereds i Regeringskansliet. KOV har även i uppdrag att utreda konsumentskyddet vid försäljning via telefon och ska redovisa uppdraget senast den 1 december 2025 (Fi2025/01053).

Sedan KOV uppmärksammat återkommande problem med marknadsföring via influencers, särskilt när den riktas till barn och unga, har myndigheten fått i uppdrag att redovisa och förstärka sitt arbete när det gäller sådan marknadsföring (Fi2025/01290). Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2026. Förekomsten av privatimport från e-handelsplattformar, särskilt från länder utanför EU, har ökat

kraftigt. Marknadsföringen av produkter från sådana plattformar är omfattande och det förekommer oseriösa metoder. Flera undersökningar visar att många produkter inte uppfyller EU:s säkerhetskrav, vilket kan innebära risker för konsumenter. Denna typ av handel innebär utmaningar för både konsumentskyddet och arbetet med att upprätthålla en rättvis konkurrens. Regeringen arbetar aktivt med frågan såväl nationellt som inom ramen för nordiska samarbeten och inom EU. Ett rundabordssamtal hölls i februari 2025 och slutsatserna från detta tas vidare i det fortsatta arbetet. För att effektivisera marknadskontrollen och stärka konsumentskyddet genom en satsning på artificiell intelligens föreslår regeringen att myndigheten tillförs ytterligare medel.

Effektiv tvistlösning för konsumenterna

En växande e-handel och allt mer komplexa konsumentmarknader ökar behoven av en effektiv tvistlösning mellan konsumenter och näringsidkare. Att ärendetillströmningen till ARN ökat kraftigt under flera år har skapat stora utmaningar för myndigheten. Införandet av anmälningsavgiften verkar ha stabiliserat ärendetillströmningen. Regeringen fortsätter att vidta åtgärder för att effektivisera tvistlösningen. Flera av de värdegränser som gäller för att få en tvist prövad av ARN har inte justerats sedan 2003. För att värdegränserna inte ska urholkas har regeringen höjt flera av dessa med 50 procent (motsvarande utvecklingen av KPI sedan 2003) genom beslut om ändring i förordningen (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden. Höjningen skapar ytterligare förutsättningar för ARN att bedriva en kostnadseffektiv tvistlösning med fortsatt hög följsamhet och ett högt förtroende för nämndens beslut.

Fastighetsmäklarinspektionens arbete mot penningtvätt är fortsatt prioriterat

Fastighetsmäklare och mäklarföretag har ett särskilt ansvar att motverka penningtvätt och FMI:s kontroller av dessa aktörer är därför av stor betydelse. FMI har infört en ny strategi för att kunna arbeta mer proaktivt och i större utsträckning ta egna initiativ i tillsynsarbetet. Genom en effektivare hantering av enklare ärenden, som obetalda årsavgifter och kontroller av redbarhet, har resurser frigjorts till mer komplexa tillsynsärenden.

Ett förbättrat resegarantisystem

Covid-19-pandemin visade på brister i det svenska resegarantisystemet, särskilt när det gäller resenärers möjlighet att få tillbaka pengar för inställda resor. Regeringen har remitterat betänkandet Ett förbättrat resegarantisystem (SOU 2023:33) som innehåller flera förslag som syftar till att stärka resenärers ekonomiska skydd. I juli 2025 beslutade regeringen om en lagrådsremiss med förslag om att införa en kollektiv fond i syfte att minska de individuella garantierna och utöka tillämpningsområdet för resegarantin (Fi2025/01524). Enligt förslaget kommer fler resenärer att kunna få ersättning när deras resor inte blir av på grund av konkurs hos reseaktörerna. Förslaget innebär också att juridiska personer som ersatt resenärer för inställda resor får rätt att kräva ersättning av fonden. Att resegarantins tillämpningsområde utvidgas är positivt för resenärerna och bidrar till tydlighet för researrangörer.

En moderniserad konsumentvägledning med god tillgänglighet och hög kvalitet

Många kommuner har avvecklat den kommunala konsumentvägledningen, vilket har bidragit till att fler kontaktar KOV:s upplysningstjänst. I dagsläget får endast hälften

av de som kontaktar myndigheten tala med en handläggare. Samtidigt har konsumentmarknaderna blivit mer komplexa och digitala, vilket ökar behovet av lättillgänglig och kvalificerad vägledning. Ett välfungerande stöd är viktigt för att stärka konsumenters kunskap om sina rättigheter och minska kostnader kopplade till konsumentproblem. Det gäller i synnerhet för sårbara grupper. KOV har haft i uppdrag att stärka stödet till den kommunala konsumentvägledningen (Fi2024/00171). I rapporten Konsumentstöd med utmaningar framgår att många kommuner inte erbjuder tillräckligt stöd för att konsumenter ska kunna ta tillvara sina rättigheter (Konsumentverket 2025:1). Inte heller KOV:s egen vägledning bedöms fullt ut möta behoven. Regeringen föreslår därför ökade resurser till KOV för att stärka arbetet med vägledning.

Arbetet mot överskuldsättning är fortsatt prioriterat

Marknaden för konsumtionslån har vuxit snabbt och finansierar i ökande grad konsumtion. En rad åtgärder har vidtagits för att motverka överskuldsättning, men ytterligare steg behöver tas. I april 2025 tillsatte regeringen en utredning om åtgärder mot överskuldsättning med särskilt fokus på s.k. evighetsgäldenärer (dir. 2025:37). Utredningen ska bl.a. ta ställning till om avräkningsordningen för konsumentfordringar bör ändras, om det bör införas en absolut preskriptionstid för sådana fordringar och om det behövs tidsbegränsningar för utbetalning av nya konsumentkrediter samt analysera hur fler överskuldsatta kan motiveras att ansöka om skuldsanering. Uppdraget ska redovisas senast den 10 juli 2026 (se utg.omr. 2 avsnitt 3.5.4).

Budget- och skuldrådgivare har en viktig roll i arbetet mot överskuldsättning. KOV har haft i uppdrag att genomföra insatser för att förstärka stödet till den kommunala budget- och skuldrådgivningen (Fi2023/02050) och Statskontoret har haft i uppdrag att analysera och utvärdera rådgivningen (Fi2024/01064). I juni 2025 höll civilministern och socialministern ett rundabordssamtal om hur budget- och skuldrådgivarnas roll kan stärkas i arbetet med att förebygga skuldproblem och stötta personer med ekonomiska och sociala svårigheter. Slutsatserna från samtalet kommer att ligga till grund för fortsatt arbete inom området.

Regeringen har gett en utredare i uppdrag att föreslå hur ett nytt EU-direktiv om konsumentkrediter ska genomföras i svensk rätt som bl.a. innebär dels att fler konsumentkrediter ska omfattas av konsumentskyddande regler, dels strängare krav på kreditprövning. Utredningens betänkande (SOU 2024:69) har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

Uppdrag att följa prisutvecklingen på livsmedel

Svenska hushåll har under senare år påverkats av hög inflation och stigande matpriser, vilket har försvårat vardagsekonomin för många. För att dämpa matprisökningarna föreslår regeringen i denna proposition ett matprispaket med bl.a. en tillfällig sänkning av mervärdesskatten på livsmedel. För att säkerställa att en sådan sänkning får genomslag på priserna avser regeringen ge KOV i uppdrag att, tillsammans med Konjunkturinstitutet, Konkurrensverket och Statistiska centralbyrån, följa matprisernas utveckling. Regeringen föreslår därför ökade resurser till KOV för arbetet med att följa matprisernas utveckling.

Varor och tjänster ska vara säkra och reglerna tydliga

Digitaliseringen har medfört stora förändringar inom produktsäkerhetsområdet. För att säkerställa att varor som säljs på EU:s inre marknad uppfyller gällande säkerhetskrav har berörda myndigheter, inklusive KOV, fått utökade befogenheter. En sakkunnig har fått i uppdrag att analysera behovet av och föreslå kompletterande bestämmelser till samt bedöma vilka säkerhetskrav som bör gälla för tjänster när det

gäller den nya EU-förordningen, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/988 av den 10 maj 2023 om allmän produktsäkerhet, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/1828 och om upphävande av Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG och rådets direktiv 87/357/EEG. Uppdraget ska redovisas senast den 18 november 2025. Vidare har Europaparlamentets och rådets förordning om leksakers säkerhet och upphävande av direktiv 2009/48/EU antagits. Förordningen syftar till att stärka skyddet mot farliga kemikalier i leksaker och att förbättra regelverkets tillämpning, särskilt vid försäljning online. Tillämpningen av den nya förordningen om leksakers säkerhet kommer att bidra till att förbättra konsumentskyddet samtidigt som den beaktar industrins behov av tydliga och enhetliga regler och därmed bidrar till utvecklingen av den inre marknaden.

Hållbar konsumtion

Genom Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/825 av den 28 februari 2024 om ändring av direktiven 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information, skärps kraven när det gäller vilka miljöpåståenden som näringsidkare får använda i sin marknadsföring. En särskild utredare har fått i uppdrag att analysera och föreslå de författningsändringar som behövs för att genomföra detta direktiv och Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/1799 av den 13 juni 2024 om gemensamma regler för att främja reparation av varor och om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiven (EU) 2019/771 och (EU) 2020/1828 (dir. 2025:13). Uppdraget ska redovisas senast den 15 december 2025.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Konsumentverket

Tabell 4.6 Anslagsutveckling 2:1 Konsumentverket

Tusental kronor

2024	Utfall	180 531	Anslagssparande	2 600
2025	Anslag	183 226[1]	Utgiftsprognos	184 209
2026	**Förslag**	**197 867**		
2027	Beräknat	205 333[2]		
2028	Beräknat	204 588[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 201 999 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 197 385 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konsumentverkets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Konsumentverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**183 226**	**183 226**	**183 226**
Pris- och löneomräkning[2]	5 916	9 038	12 818
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-8 725	13 069	8 544
varav BP26[3]	*9 000*	*13 200*	*8 600*
– Förstärkt konsumentupplysning		*4 200*	*4 600*
– Bevaka matpriser	*5 000*	*5 000*	
– Stoppa farliga produkter och AI-satsning	*4 000*	*4 000*	*4 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**197 867**	**205 333**	**204 588**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För KOV:s arbete med konsumentvägledning beräknas anslaget öka med 4 200 000 kronor för 2027 och med 4 600 000 kronor fr.o.m. 2028. Ökningen finansieras genom att anslaget 2:2 *Allmänna reklamationsnämnden* beräknas minska med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor för 2026 för uppdraget att följa matprisernas utveckling. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att möjliggöra en effektiviserad marknadskontroll och ett stärkt konsumentskydd genom satsningar på artificiell intelligens.

Regeringen föreslår att 197 867 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Konsumentverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 205 333 000 kronor respektive 204 588 000 kronor.

4.6.2 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

2024	Utfall	69 586	Anslagssparande	-4 613
2025	Anslag	66 392[1]	Utgiftsprognos	63 326
2026	**Förslag**	**68 041**		
2027	Beräknat	64 960[2]		
2028	Beräknat	65 835[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 63 909 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 63 523 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Allmänna reklamationsnämndens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Allmänna reklamationsnämnden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**66 392**	**66 392**	**66 392**
Pris- och löneomräkning[2]	1 249	2 361	3 711
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	400	-3 793	-4 268
varav BP26[3]	*-1 000*	*-5 200*	*-5 600*
– Förvaltningskostnader för en ny resegarantifond	*-1 000*	*-1 000*	*-1 000*
– Förstärkt konsumentupplysning		*-4 200*	*-4 600*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**68 041**	**64 960**	**65 835**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget minskas med 1 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:2 *Kammarkollegiet* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp för nya uppgifter som följer av förslag i kommande proposition om ändringar i resegarantilagen (2018:218) som bl.a. innebär att en resegarantifond inrättas, vilket kommer att leda till nya uppgifter för Kammarkollegiet avseende förvaltning av fonden och handläggning av ärenden kopplad till fonden.

Till följd av en minskad ärendetillströmning och effektiviseringar i verksamheten, och för att finansiera KOV:s arbete med konsumentvägledning, beräknas anslaget minska med 4 200 000 kronor för 2027 och med 4 600 000 kronor fr.o.m. 2028. Anslaget 2:1 *Konsumentverket* beräknas öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 68 041 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Allmänna reklamationsnämnden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 64 960 000 kronor respektive 65 835 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Enligt lagen (2015:671) om alternativ tvistlösning i konsumentförhållanden och förordningen (2015:739) med instruktion för Allmänna reklamationsnämnden har ARN rätt att ta ut en anmälningsavgift av den som gör en anmälan till nämnden. I tabell 4.10 presenteras en prognos över de förväntade avgiftsintäkterna.

Tabell 4.10 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Allmänna reklamationsnämnden

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav anmälningsavgift	*1 129*	*3 100*	*3 300*	*0*	*3 300*	*7 529*
Summa	**1 129**	**3 100**	**3 300**	**0**	**3 300**	**7 529**

Källa: Allmänna reklamationsnämnden.

4.6.3 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tabell 4.11 Anslagsutveckling 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tusental kronor

2024	Utfall	32 968	Anslagssparande	-1 012
2025	Anslag	36 258[1]	Utgiftsprognos	33 465
2026	**Förslag**	**36 963**		
2027	Beräknat	37 561[2]		
2028	Beräknat	38 293[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 36 963 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 36 963 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Fastighetsmäklarinspektionens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.12 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Fastighetsmäklarinspektionen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**36 258**	**36 258**	**36 258**
Pris- och löneomräkning[2]	705	1 303	2 035
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**36 963**	**37 561**	**38 293**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 36 963 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Fastighetsmäklarinspektionen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 37 561 000 kronor respektive 38 293 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Enligt fastighetsmäklarlagen (2021:516) och avgiftsförordningen (1992:191) har FMI rätt att ta ut registreringsavgifter för fastighetsmäklare och fastighetsmäklarföretag i form av ansökningsavgifter och årliga avgifter.

Tabell 4.13 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Fastighetsmäklarinspektionen

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamhet där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav ansökningsverksamheten mäklare och mäklarföretag	*-14 915*	*201*	*3 135*	*3 069*	*66*	*-14 648*
varav tillsynsverksamheten mäklare och mäklarföretag	*30 702*	*-1 398*	*30 875*	*33 762*	*-2 887*	*26 417*
Summa	**15 787**	**-1 197**	**34 010**	**36 831**	**-2 821**	**11 769**

Källa: Fastighetsmäklarinspektionen.

Det positiva utgående ackumulerade resultatet beror på att intäkterna från de årliga avgifterna till FMI har ökat snabbare än kostnaderna för myndighetens verksamhet. Under 2024 fick FMI två uppdrag om avgifter för registrering och tillsyn i syfte att ta fram en hållbar modell för att hantera över- och underskott. Uppdragen redovisades i maj 2024 och januari 2025. Förslagen bereds i Regeringskansliet.

4.6.4 2:4 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tabell 4.14 Anslagsutveckling 2:4 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

2024	Utfall	3 124	Anslagssparande	
2025	Anslag	3 124[1]	Utgiftsprognos	3 124
2026	**Förslag**	**3 124**		
2027	Beräknat	3 124		
2028	Beräknat	3 124		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till utveckling av miljömärkningskriterier för konsumentprodukter och vid behov till information om märkningen. Statsbidraget betalas till Miljömärkning Sverige AB, som ansvarar för det nordiska miljömärkningssystemet Svanen och EU-miljömärket EU Ecolabel i Sverige.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Bidrag till miljömärkning av produkter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 124**	**3 124**	**3 124**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 124**	**3 124**	**3 124**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 3 124 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Bidrag till miljömärkning av produkter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 124 000 kronor per år.

Utgiftsområde 19

Regional utveckling

Utgiftsområde 19 – Regional utveckling

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling ... 5
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
2.2 Utgiftsutveckling ... 6
2.3 Skatteutgifter ... 7
2.4 Mål för utgiftsområdet ... 7
2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 8
2.6 Resultatredovisning ... 10
2.6.1 Regionerna har prioriterat hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet ... 10
2.6.2 Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken ... 12
2.6.3 Stöd till kommersiell service i gles- och landsbygder ... 14
2.6.4 Selektiva regionala företagsstöd för kapitalförsörjning ... 16
2.6.5 Regionalt transportbidrag ... 19
2.6.6 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020 ... 21
2.6.7 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027 ... 23
2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 29
2.7.1 En bredd av insatser inom andra utgiftsområden har bidragit till att uppnå målet ... 30
2.7.2 Regionalt utvecklingsarbete och regionalfondsprogrammen har bidragit till stärkt konkurrenskraft och omställning till hållbar regional utveckling ... 30
2.7.3 Regionalt transportbidrag som kompensation för kostnadsnackdelar ... 33
2.8 Politikens inriktning ... 33
2.8.1 En politik för hållbar regional utveckling i hela landet ... 33
2.8.2 EU:s sammanhållningspolitik ... 35
2.9 Budgetförslag ... 36
2.9.1 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder ... 36
2.9.2 1:2 Transportbidrag ... 38
2.9.3 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027 ... 38

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 19 Regional utveckling enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	2 167 337
1:2 Transportbidrag	455 864
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027	2 251 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**4 874 201**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	3 820 000	2027–2032
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027	4 900 000	2027–2030
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**8 720 000**	

2 Utgiftsområde 19 Regional utveckling

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 19 Regional utveckling omfattar insatser i form av projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning.

Statliga myndigheter och andra statliga aktörer som har verksamheter av särskild betydelse för möjligheterna att uppnå den regionala utvecklingspolitikens mål anges nedan.

Statliga myndigheter och andra statliga aktörer som har verksamheter av särskild betydelse för möjligheterna att uppnå den regionala utvecklingspolitikens mål

- Affärsverket svenska kraftnät
- Almi AB
- Arbetsförmedlingen
- Boverket
- Ekonomistyrningsverket
- Folkhälsomyndigheten
- Försäkringskassan
- Jämställdhetsmyndigheten
- Konstnärsnämnden
- Livsmedelsverket
- Luftfartsverket
- Länsstyrelserna
- Myndigheten för digital förvaltning
- Myndigheten för kulturanalys
- Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Myndigheten för yrkeshögskolan
- Naturvårdsverket
- Patent- och registreringsverket
- Pensionsmyndigheten
- Polismyndigheten
- Post- och telestyrelsen
- Riksantikvarieämbetet
- Riksarkivet
- RISE Research Institutes of Sweden AB
- Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige
- Sametinget
- Sjöfartsverket
- Skogsstyrelsen
- Statens energimyndighet
- Statens jordbruksverk
- Statens kulturråd
- Statens skolverk
- Statistiska centralbyrån
- Stiftelsen Svenska Filminstitutet
- Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)
- Sveriges geologiska undersökning
- Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut
- Tillväxtverket
- Trafikanalys
- Trafikverket
- Transportstyrelsen
- universitet och högskolor
- Universitetskanslersämbetet
- Verket för innovationssystem.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	1 547	2 012	1 843	**2 167**	2 226	1 737
1:2 Transportbidrag	525	550	495	**456**	456	456
1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027	641	1 732	1 237	**2 251**	1 955	1 996
Äldreanslag						
2024 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020	106					
Totalt för utgiftsområde 19 Regional utveckling	**2 819**	**4 294**	**3 576**	**4 874**	**4 637**	**4 189**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Utgifterna för 2024 inom utgiftsområdet blev 1 103 miljoner kronor lägre än anvisade medel. Det beror främst på att programmen som finansieras av anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* och anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* för medfinansiering av Fonden för en rättvis omställning haft lägre utgifter än tidigare beräknat. Utgifterna för äldreanslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* blev också lägre än tidigare beräknat. Det beror på att projekten har rekvirerat medel från fonden i lägre omfattning än beräknat

Prognosen för 2025 är att utgifterna inom utgiftsområdet blir 696 miljoner kronor lägre än anvisat. Det beror framför allt på att utgifterna för anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* beräknas bli lägre än tidigare beräknat. Det beror på att projekt har rekvirerat medel i lägre omfattning än beräknat.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**4 294**	**4 294**	**4 294**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	580	343	-530
varav BP26	*162*	*864*	*538*
Överföring till/från andra utgiftsområden			425
Övrigt			
Ny utgiftsram	**4 874**	**4 637**	**4 189**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Av tabell 2.3 framgår utgiftsområdets föreslagna anslagsram för 2026 fördelad på transfereringar, verksamhetsutgifter och investeringar.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	4 001
Verksamhetsutgifter[2]	761
Investeringar[3]	112
Summa utgiftsram	**4 874**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98). I tabell 2.4 redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 19 Regional utveckling.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	2025	2026
Avdrag för bidrag till regionala utvecklingsbolag (B15)	-	-
Regional nedsättning av egenavgifter (D1)	60	70
Regional nedsättning av arbetsgivaravgifter (D3)	660	690
Nedsatt energiskatt på el i vissa kommuner (F15)	880	880
Skattereduktion för boende i vissa glest befolkade områden (G9)	1 370	1 370

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse.
Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".
Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet (prop. 2019/20:1 utg.omr. 19, bet. 2019/20:NU2, rskr. 2019/20:113). För en beskrivning av målet se budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.4).

Insatser för regional utveckling inom andra utgiftsområden

I princip samtliga utgiftsområden är av betydelse för att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken. En bredd av insatser är därmed viktigt, dvs. betydligt fler insatser än de som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Tvärsektoriell styrning av resurser inom många utgiftsområden samt regional hänsyn och ett territoriellt perspektiv är av betydelse för att skapa mer ändamålsenliga insatser för att nå såväl målet för den regionala utvecklingspolitiken som andra mål. Se tabell 2.5 för andra utgiftsområden med mål som har beslutats av riksdagen som är av särskild betydelse för de strategiska områdena och prioriteringarna för den regionala utvecklingspolitiken 2021–2030. I avsnitt 2.7.1 redovisas insatser inom andra utgiftsområden som

regeringen bedömer har särskilt bidragit till målet för den regionala utvecklingspolitiken. En redovisning av resultat av insatser inom andra utgiftsområden samt insatsernas regionala effekter görs däremot inte inom ramen för utgiftsområde 19 Regional utveckling.

En rad olika faktorer påverkar den regionala utvecklingen, bl.a. skiljer sig förutsättningarna åt med avseende på tätorts-, befolknings-, utbildnings-, närings- och företagsstruktur samt infrastruktur. Det gör att t.ex. kriser och konjunkturförändringar påverkar olika delar av landet på olika sätt. Den regionala utvecklingspolitikens effekter är därför ofta svåra att mäta och särskilja från övergripande konjunktur- och strukturförändringar.

Tabell 2.5 Andra utgiftsområden med mål som har beslutats av riksdagen som är av särskild betydelse för de strategiska områdena och prioriteringarna för den regionala utvecklingspolitiken

Strategiska områden 2021–2030	Utgiftsområden och områden med mål
Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet	UO1: demokratipolitik och nationella minoriteter, UO1 och UO23: samepolitik, UO9: hälso- och sjukvårdspolitik, UO13: integrationspolitik, jämställdhetspolitik och politiken mot utanförskap, UO14: arbetsmarknadspolitik, UO16: utbildningspolitik, UO17: kulturpolitik, de statliga insatserna till stöd för den kommunala kulturskolan, arkitektur, form och design, kulturmiljö, film, ungdomspolitik, politik för det civila samhället, idrottspolitik och friluftslivspolitik, UO18: samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet, UO20: miljöpolitik, UO21: energipolitik, UO22: transportpolitik och politiken för informationssamhället samt UO23: Politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel samt en sammanhållen landsbygdspolitik. Det kommunalekonomiska utjämningssystemet för kommuner och regioner är viktigt för att en likvärdig offentlig service ska kunna erbjudas i landets olika delar.
Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet	UO1 och UO23: samepolitik, UO13: integrationspolitik och jämställdhetspolitik, UO14: arbetsmarknadspolitik, UO16: utbildningspolitik och forskningspolitik, UO17: kulturpolitik, ungdomspolitik och politik för civila samhället, UO22: transportpolitik och politiken för informationssamhället, UO23: politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, en sammanhållen landsbygdspolitik, politik för en konkurrenskraftig och sammanhållen livsmedelskedja samt UO24: näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.
Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet	UO1 och UO23: samepolitik, UO13: integrationspolitik och jämställdhetspolitik, UO16: utbildningspolitik och forskningspolitik, UO17: kulturpolitik, arkitektur, form och design, kulturmiljö, film, ungdomspolitik och politik för civila samhället, UO20: miljöpolitik, UO21: energipolitik, UO22: politiken för informationssamhället, UO23: politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, en sammanhållen landsbygdspolitik, politik för en konkurrenskraftig och sammanhållen livsmedelskedja, skogspolitik samt UO24: näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.
Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet	UO13: integrationspolitik och jämställdhetspolitik, UO16: utbildningspolitik, UO20: miljöpolitik, UO21: energipolitik, UO22: transportpolitik och politiken för informationssamhället, UO23: politik för de areella näringarna, landsbygd och livsmedel, en sammanhållen landsbygdspolitik, politik för en konkurrenskraftig och sammanhållen livsmedelskedja samt UO24: näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.

2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Av tabell 2.6 framgår centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. De centrala indikatorerna som redovisas i tabellen avser förväntade eller beräknade resultat samt faktiska resultat av insatserna.

För en beskrivning av centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling, se budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/2021:1

utg.omr. 19 avsnitt 2.5) och budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.5). Vissa nya kompletterande indikatorer anges i avsnitt 2.6.7.

De centrala indikatorerna för stöd till kommersiell service, selektiva regionala företagsstöd och transportbidrag, som framgår av tabell 2.6, redovisas inte i denna budgetproposition vad gäller beviljade stöd 2020. Anledningen är att bearbetningen av denna statistik inte varit möjlig att genomföra i tid. Indikatorerna vad gäller beviljade stöd 2020 kommer i stället redovisas och kommenteras i budgetpropositionen för 2027. I avsnittet 2.7 framgår en bedömning av resultaten av de aktuella stöden under en längre period.

I denna budgetproposition redovisas för Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020 en indikator för riskkapitalfonder, då inga nya beslut har fattats för övriga insatser inom programperioden.

För den projektverksamhet som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* har regeringen tagit fram ett nytt uppföljningssystem. Det pågår ett utvecklingsarbete för att se över om det är möjligt att redovisa resultat kopplat till målet för den regionala utvecklingspolitiken. I september 2024 gav regeringen Myndigheten för digital förvaltning, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser, Statistiska centralbyrån, Tillväxtverket och Verket för innovationssystem i uppdrag att tillsammans utveckla och införa en myndighetsgemensam metod för datainsamling och datadelning (KN2024/01748). Metoden ska enligt uppdraget användas för att tillgängliggöra data och digital information om statlig finansiering, både på statens intäkts- och utgiftssida, till företag och företagsfrämjande aktörer. Inom ramen för uppdraget har myndigheterna påbörjat ett arbete som bl.a. kan bidra till att följa upp projektverksamheten och redovisa dess resultat kopplat till målet för den regionala utvecklingspolitiken.

Tabell 2.6 Centrala indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling

Indikatorområde	Centrala indikatorer
Stöd till kommersiell service finansierat av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*	– Överlevnadsgrad[1]
Selektiva regionala företagsstöd finansierat av anslagen 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* och 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020*[2]	– Arbetsproduktivitet[1]
Transportbidrag finansierat av anslaget 1:2 *Transportbidrag*	– Överlevnadsgrad[1] – Arbetsproduktivitet[1]
Riskkapitalfonder inom ramen för de åtta regionala strukturfondsprogrammen och det nationella regionalfondsprogrammet perioden 2014–2020 finansierat av anslagen 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* och 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*	– Investerade medel[1]
Regionalfondsprogrammen perioden 2021–2027 finansierat av anslagen 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* och 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*	– Antal företag som får stöd – Medfinansiering[1]

[1] Indikatorn är inte könsuppdelad.

[2] Med selektiva regionala företagsstöd avses statligt stöd för att regionalt främja små och medelstora företag samt statligt stöd till regionala investeringar.

Utöver indikatorer utgår regeringens redovisning från ett antal bedömningsgrunder som uppföljningar och redovisningar för att bedöma måluppfyllelsen. Dessa ger dels kvantitativa mått, dels en mer kvalitativ bedömning av resultat. De centrala bedömningsgrunderna är

- mäta regional utveckling, indikatorer i budgetpropositionen för utgiftsområde 19 Regional utveckling
- vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken (LI2025/00889)
- regionalt utvecklingsarbete 2024 (LI2025/00849)
- uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2024 (LI2025/00811)
- redovisning av arbetet med att främja tillgänglighet till grundläggande kommersiell service och viss offentlig service för företag och medborgare i serviceglesa områden (LI2025/00809)
- statusrapport för 2024 – Återrapportering av regionalfondsprogram inklusive Interregprogram och Fonden för en rättvis omställning programperioden 2014–2020 och 2021–2027 (LI2025/00761).

Följande centrala bedömningsgrunder redovisas vart annat år eftersom det sker små förändringar av utfallet mellan olika år:

- mäta regional utveckling, indikatorer i budgetpropositionen för utgiftsområde 19 Regional utveckling
- vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken (LI2024/00889).

Regeringskansliet avser att fortsätta arbetet med att utveckla resultatredovisningen i dialog med näringsutskottet.

2.6 Resultatredovisning

Resultatredovisning i denna proposition bygger huvudsakligen på resultat som avser 2024 utom för Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020 där resultat redovisas sammantaget för insatser åren 2014–2024 och för Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027 där resultat redovisas sammantaget för insatser åren 2022–2024.

Insatser och statliga myndigheters verksamheter av betydelse för den regionala utvecklingspolitikens mål och prioriteringar finansieras dels av anslagen inom utgiftsområde 19 Regional utveckling, dels genom andra utgiftsområden. Dessutom finansieras insatserna av andra aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. Regionerna och Gotlands kommun (regionerna) samt Tillväxtverket beslutar om användning av medel från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* men finansierar även insatser med egna medel. Eftersom resultatredovisningen i budgetpropositionen även omfattar denna medfinansiering är den totala redovisningen av medel större än det som finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling.

Resultatredovisningen inleds med ett avsnitt om regionalt utvecklingsarbete. Därefter kommer ett avsnitt om vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken. Syftet är att sätta in resultatredovisningen av anslagen inom utgiftsområde 19 Regional utveckling i ett större sammanhang kopplat till regionernas och de statliga myndigheternas arbete. Avslutningsvis följer resultatredovisningen av centrala insatser som finansieras av anslag inom utgiftsområdet.

2.6.1 Regionerna har prioriterat hållbarhet i det regionala utvecklingsarbetet

Tillväxtverket redovisade i april 2025 den centrala bedömningsgrunden Regionalt utvecklingsarbete 2024, vilket är en sammanställning av regionernas och Gotlands

kommuns regionala utvecklingsarbete under 2024 (LI2025/00849). Insatserna som redovisningen redogör för finansieras huvudsakligen från anslagen 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*, 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* och 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027*. Redovisningen görs i vissa delar uppdelat på de strategiska områdena som anges i regeringens skrivelse Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (skr. 2020/21:133). Tillväxtverkets redovisning innehåller till viss del även insatser som regionerna genomför på frivillig basis.

Av redovisningen framgår att regionernas samverkan och samråd med Tillväxtverket, vissa andra statliga myndigheter såsom länsstyrelserna, andra regioner, kommuner, civila samhällets organisationer samt näringsliv är en central del av det regionala utvecklingsarbetet. Samverkan och samråd mellan aktörerna har bl.a. skett genom framtagande av gemensamma kunskapsunderlag och arbetssätt inom flera sakområden, exempelvis avseende kompetensförsörjning, innovation och hållbar utveckling. Enligt Tillväxtverkets redovisning bedömer regionerna att samverkan och samråd i förekommande fall har fungerat.

Regionernas sammantagna arbete för att bidra till målet för den regionala utvecklingspolitiken har enligt Tillväxtverkets redovisning varit betydande. Arbetet har även enligt myndigheten varit i linje med målen för Agenda 2030. I arbetet har regionerna prioriterat omställningen till en hållbar regional utveckling. Regionerna har även förvaltat och utvecklat arbetssätt för att möta samhällsutmaningarna i ett regionalt sammanhang eftersom utmaningarna påverkar länen på olika sätt utifrån regionala förutsättningar och möjligheter. Genom hållbarhetsintegrerade strategier samt planerings- och beslutsprocesser har fördelningen av medel från anslag 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* enligt Tillväxtverkets redovisning bidragit till en hållbar regional utveckling.

Regionerna har enligt Tillväxtverkets bedömning som ambition att utveckla hela sina län och det territoriella perspektivet är därför integrerat i styrande dokument. För att kunna tillämpa ett territoriellt perspektiv har regionernas arbetssätt bl.a. utvecklats genom insatser, analyser, uppföljningar och utvärderingar. Fördelningen av medel från anslag 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* har enligt Tillväxtverkets redovisning bidragit till ett territoriellt perspektiv genom att t.ex. förutsättningarna för att bevilja projekt- och företagsstöd har relaterats till olika territoriers förutsättningar. Regionernas arbete med lärande genom analys, uppföljning, utvärdering och forskning har skett med utgångspunkt i samtliga tre hållbarhetsdimensioner och med hänsyn till ett territoriellt perspektiv.

Inom det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd har regionerna på frivillig basis genomfört insatser bl.a. för att stärka aktörers kompetens inom folkhälsa och olika former av regional planering samt insatser inom kultur, fritid och upplevelser. Regionerna har även genomfört insatser för att öka tillgången till kommersiell service inom ramen för regionala serviceprogram utifrån uppdrag att ta fram ett metodstöd för regionala serviceprogram 2022–2030 samt att bistå regionerna och Gotlands kommun vid framtagande och genomförande av regionala serviceprogram (N2021/01349) samt erbjudande till Gotlands kommun och regionerna att ta fram och genomföra regionala serviceprogram för perioden 2022–2030 (N2021/02467 och N2021/02029).

Inom det strategiska området kompetensförsörjning och kompetensutveckling samt regionernas uppgift att fastställa mål och prioriteringar för det regionala kompetensförsörjningsarbetet enligt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar har regionernas analyser bl.a. varit inriktade mot att tillhandahålla regionala bedömningar om kompetensbehov samt planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Mål och

prioriteringar har varit förankrade genom bl.a. råd eller forum med deltagande från olika aktörer. Olika aktörer har genomfört insatser för att utveckla effektiva strukturer för validering på regional nivå samt för att öka kännedomen om olika utbildningar och yrken hos bl.a. näringsliv, offentlig sektor och arbetssökande samt rörande insatser för att attrahera kompetens.

Inom det strategiska området innovation och förnyelse samt företagande och entreprenörskap har insatser genomförts inom ramen för bl.a. strategier för smart specialisering som regionerna på frivillig basis har tagit fram. Detta arbete är enligt Tillväxtverket redovisning viktigt för att stärka företags konkurrenskraft. Det har bl.a. genomförts insatser inom områdena industrins omställning, livsmedel och besöksnäring. Även insatser, bl.a. utbildningar, har genomförts för att bidra till en grön omställning inklusive cirkulär ekonomi och energiomställning. Dessutom har insatser för ökad digitalisering, inklusive artificiell intelligens i små och medelstora företag, samt insatser för att främja utveckling av företag genom bl.a. inkubatorverksamhet och ökad export genomförts.

Inom det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet har insatser bl.a. genomförts för att utveckla tillgång till bredband, öppna data och hållbara resor inklusive cykelinfrastruktur och kollektivtrafik för medborgare och företag. Även kunskapsunderlag har tagits fram beträffande kollektivtrafik. Vidare har samråd genomförts gällande kunskapsunderlag m.m. till de länsplaner för regional transportinfrastruktur som regionerna senare ska ta fram och besluta om.

2.6.2 Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken

Insatserna finansieras huvudsakligen av anslagen 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder,* 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* och 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* samt från medverkande statliga myndigheters anslag.

Tillväxtverket redovisade i april 2025 till Regeringskansliet (Landsbygds- och infrastrukturdepartementet) redovisat den centrala bedömningsgrunden Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdpolitiken (LI2025/00889). Redovisningen bygger på nedan angivna myndigheters respektive redovisning gällande hur myndigheters verksamhet har bidragit till målen för den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken. Se även utgiftsområde 23 Areella näringarna, landsbygd och livsmedel, avsnitt 2.6.1 för en resultatredovisning avseende vissa statliga myndigheters bidrag till den sammanhållna landsbygdpolitiken.

Följande myndigheter ingick i Tillväxtverkets redovisning:

- Arbetsförmedlingen
- Boverket
- länsstyrelserna
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
- Myndigheten för yrkeshögskolan
- Naturvårdsverket
- Post- och telestyrelsen
- Riksantikvarieämbetet
- Statens energimyndighet
- Statens jordbruksverk
- Statens kulturråd

– Trafikverket
– Verket för innovationssystem.

Myndigheterna redovisade genomförda insatser fördelat på de strategiska områdena i den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030.

Inom det strategiska området likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet har myndigheterna enligt Tillväxtverket genomfört insatser för livskvalitet, attraktiva miljöer, samhällsplanering samt kommersiell och offentlig service. Insatserna rör till exempel fysisk planering, ungas organisering samt natur- och kulturmiljöer. Det förekom också insatser relaterat till klimatanpassning och stöd till lantbruksföretagare.

Inom det strategiska området kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet har myndigheterna enligt Tillväxtverket genomfört insatser för att öka tillgången till utbildning och matchning på arbetsmarknaden. Myndigheterna har också genomfört insatser för att bidra till att stärka regionernas arbete med kompetensförsörjning.

Inom det strategiska området Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet har myndigheterna enligt Tillväxtverket genomfört insatser främst för att främja en konkurrenskraftig, cirkulär och hållbar ekonomi samt för att stärka innovationssystem och tillvarata digitaliseringens möjligheter. Det har även genomförts insatser inom framför allt forskning, och innovation, affärsutveckling samt jordbruk och klimat. Länsstyrelserna har genomfört insatser vad gäller exempelvis handläggningstider och service för att förenkla för företag.

Inom det strategiska området tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet har myndigheterna enligt Tillväxtverket främst genomfört insatser för bredbandsutbyggnad, digital inkludering och utveckling av transportsystemet. Några länsstyrelser har även genomfört insatser för fysisk och digital infrastruktur i förhållande till beredskap.

Länsstyrelserna har bidragit med insatser genom att inom sitt ansvarsområde främja andra statliga myndigheters medverkan i det regionala utvecklingsarbetet. Enligt Tillväxtverket har samverkan med regionerna genomförts beträffande regionala utvecklingsstrategier (RUS) och landsbygdsutveckling. Flera länsstyrelser har samarbetat med statliga myndigheter i länen i frågor rörande bl.a. innovation, infrastruktur, jämställdhet och totalförsvar i syfte att främja en hållbar regional utveckling.

Den regionala utvecklingspolitiken anses av Tillväxtverket inte vara styrande för myndigheternas medverkan i det regionala utvecklingsarbetet

Sammantaget konstaterar Tillväxtverket att myndigheterna har bidragit till den regionala utvecklingspolitikens genomförande. Tillväxtverket anser emellertid att det oftast inte framkommer om och i sådana fall hur såväl nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 som regionala utvecklingsstrategier har påverkat inriktningen på myndigheternas verksamheter och insatser. På så sätt förefaller inte den regionala utvecklingspolitiken genom förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbete vara styrande för majoriteten av myndigheternas medverkan i det regionala utvecklingsarbetet. Flera myndigheter har redogjort för och bedömt måluppfyllelse i förhållande till målen för det utgiftsområde som främst finansierar verksamheten men inte i förhållande till den regionala utvecklingspolitiken.

Tillväxtverket anser att myndigheterna i viss mån har beaktat ett territoriellt perspektiv bl.a. när myndigheterna har tagit fram kunskapsunderlag, vägledningar och statistik. Vissa myndigheter har angett att det är viktigt att veta om och hur förutsättningarna i landet skiljer sig åt för att kunna uppfylla målen för det utgiftsområde myndigheterna finansieras ifrån. Tillväxtverket saknar dock redovisningar om hur det territoriella perspektivet faktiskt har påverkat såväl prioriteringen av som inriktningen på insatser. Uppdrag ställda till myndigheter som inkluderar samarbete med regioner och kommuner vilka är finansierade inom främst utgiftsområde 19 Regional utveckling har emellertid i stor utsträckning bidragit till det regionala utvecklingsarbetet.

Det finns flera exempel på att myndigheterna har genomfört åtgärder för att stärka det territoriella perspektivet i sitt arbete. Ett antal myndigheter har deltagit i aktiviteter för fördjupat lärande om territoriellt perspektiv, arrangerade inom ramen för det myndighetsnätverk som Tillväxtverket ansvarar för.

Vissa av myndigheterna, inklusive länsstyrelserna, har samverkat med såväl andra myndigheter som med regioner, kommuner och andra organisationer. Men hur samverkan har bedrivits och fungerat framkommer inte alltid. Hur väl utvecklad samverkan är mellan olika aktörer inom frågor som rör regional utveckling och landsbygdsutveckling är därför enligt Tillväxtverket svårt att avgöra.

2.6.3 Stöd till kommersiell service i gles- och landsbygder

I detta avsnitt redovisar regeringen stöd till kommersiell service som finansieras av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. Ett investeringsstöd till kommersiell service har t.o.m. 2024 finansierats via landsbygdsprogrammet av anslaget 1:18 *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Även detta stöd redovisas i detta avsnitt.

Avsnittet bygger på de centrala bedömningsgrunderna Redovisning av arbetet med att främja tillgänglighet till grundläggande kommersiell service och viss offentlig service för företag och medborgare i serviceglesa områden (LI2025/00809) och Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2024 (LI2025/00811).

Resultaten följs även upp genom

– den centrala indikatorn överlevnadsgrad för butiker som beviljats stöd till kommersiell service men redovisas inte i denna budgetproposition vad gäller beviljade stöd 2020, se avsnitt 2.5
– de kompletterande indikatorerna fördelning av män och kvinnor i företag som beviljats stöd till kommersiell service och antal butiker som beviljats särskilt driftstöd.

Under 2024 uppgick det totala stödet till kommersiell service inom utgiftsområde 19 Regional utveckling och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel till ca 151 miljoner kronor, vilket är en lägre nivå än 2023 då summan för det totala stödet var ca 216 miljoner kronor. Anledningen till att det totala stödet har minskat är bl.a. att den särskilda satsningen 2023 på ett extra servicebidrag med anledning av främst höga elpriser avslutades 2024 (N2022/02385). Det beror även på att insatser som finansierats av medel från anslaget inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel successivt sedan 2023 har minskat i omfattning eftersom de insatser som finansierats av landsbygdsprogrammet avslutades 2024.

Strukturen av dagligvarubutiker som beviljats särskilt driftstöd är stabil

De dagligvarubutiker som uppfyllde villkoren för stöd i enlighet med den numera upphävda förordningen (2000:284) om stöd till kommersiell service har beviljats särskilt driftstöd. Antal butiker som har beviljats särskilt driftstöd har varit relativt konstant vilket visar på en stabil struktur av dagligvarubutiker i sårbara och utsatta glesbygdsområden, se tabell 2.7. Av tabell 2.8 framgår uppföljningen av den centrala indikatorn överlevnadsgrad perioden 2014–2019. Resultaten visar att mottagare av stöd till kommersiell service över perioden har en högre överlevnadsgrad än kontrollgruppen.

Tabell 2.7 Uppföljning av indikatorn antal butiker som beviljats särskilt driftstöd

Stödform	Indikator	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Kommersiell service	Antal butiker som beviljats särskilt driftstöd	180	180	269	276	276	270	268	274	277

Källa: Tillväxtverket.

Tabell 2.8 Uppföljning av den centrala indikatorn överlevnadsgrad

Procent

Stödform	Indikator	2014 stöd-företag	2014 kontroll-grupp	2015 stöd-företag	2015 kontroll-grupp	2016 stöd-företag	2016 kontroll-grupp	2017 stöd-företag	2017 kontroll-grupp	2018 stöd-företag	2018 kontroll-grupp	2019 stöd-företag[1]	2019 kontroll-grupp[1]
Kommersiell service	Överlevnadsgrad[2]	90,9	84,5	93,9	82,6	93,8	81,5	89,9	83,3	92,8	84,0	95,0	83,8

[1] År 2019 är det senaste året det finns uppgifter om.

[2] Mäts som andelen företag som fortfarande är aktiva tre år efter att stödet har beviljats. Till exempel avser den procentsats som anges under stödföretag 2019 den andel företag som fortfarande var aktiva tre år efter detta år. Indikatorn är inte könsuppdelad.
Källa: Tillväxtverket.

Jämn könsfördelning i företag som fått stöd

Företag som har beviljats stöd till kommersiell service hade en i princip jämn fördelning när det gäller andelen kvinnor och män i företagsledning och styrelse i stödföretagen, se tabell 2.9. Däremot är det betydligt fler kvinnor än män som är anställda i företag som har beviljats stöd till kommersiell service.

Tabell 2.9 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats stöd till kommersiell service

År/indikatorer	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företags-ledare[1] andel kvinnor (%)	Operativ företags-ledare[1] andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2024	846	376	42	58	47	53
2023	1 010	483	42	58	47	53
2022	857	380	42	58	47	53
2021	903	455	45	55	46	54
2020	772	325	45	55	46	54
2019	871	371	48	52	47	53
2018	667	263	46	54	48	52
2017	519	186	49	51	49	51
2016	543	201	45	55	44	56
2015	615	228	41	59	43	57
2014	624	287	37	63	43	57

[1] Verkställande direktör eller kontaktperson.
Källa: Tillväxtverket.

2.6.4 Selektiva regionala företagsstöd för kapitalförsörjning

Med selektiva regionala företagsstöd avses statligt stöd till regionala investeringar (investeringsstöd) samt statligt stöd för att regionalt främja företag (främjandestöd). De selektiva regionala företagsstöden finansieras av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*, men kan även medfinansieras av anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2014–2020* och anlaget 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027*.

Avsnittet bygger på den centrala bedömningsgrunden Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service (LI2025/00811).

Resultaten följs även upp genom

– den centrala indikatorn arbetsproduktivitet
– de kompletterande indikatorerna förädlingsvärde, överlevnadsgrad, antal anställda, beviljat belopp, investeringar som beräknas delfinansieras av stöden och fördelningen av män och kvinnor som beviljats stöd.

Indikatorerna arbetsproduktivitet, förädlingsvärde, överlevnadsgrad och antal anställda redovisas inte i denna budgetproposition vad gäller beviljade stöd 2020, se avsnitt 2.5.

Stöden har bidragit till en hävstångseffekt för investeringar

I tabell 2.10 redovisas beviljade selektiva regionala företagsstöd fördelade på län. Beviljade medel för selektiva regionala företagsstöd minskade med 70 miljoner kronor 2024 jämfört med 2023. Enligt Tillväxtverket kan detta bl.a. bero på att företag har avvaktat med att genomföra investeringar på grund av ett osäkert omvärlds- och konjunkturläge. I tabellen framgår omfattningen på de investeringar som beräknas delfinansieras av stöden. De totala investeringarna uppgår till nästan tre gånger beviljade medel vilket indikerar att de selektiva regionala företagsstöden har en stor hävstångseffekt.

I tabell 2.11 framgår uppföljningen av indikatorer för tidigare beviljade selektiva regionala företagsstöd perioden 2014–2019. Företag som har fått investeringsstöd eller främjandestöd under perioden har en högre överlevnadsgrad än företag i kontroll-

gruppen. Förädlingsvärdet har under perioden utvecklats starkare i stödföretagen än i kontrollgruppen. Arbetsproduktiviteten och utvecklingen av antal anställda uppvisar under perioden en bättre utveckling i stödföretagen än i kontrollgruppen.

Tabell 2.10 Beviljade selektiva regionala företagsstöd och investeringar som beräknas delfinansieras av stöden

Miljoner kronor

Län/indikator	Beviljat belopp 2020	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2020	Beviljat belopp 2021	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2021	Beviljat belopp 2022	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2022	Beviljat belopp 2023	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2023	Beviljat belopp 2024	Investeringar som beräknas delfinansieras av stöden 2024
Stockholm	4	8	1	1	1	1	10	19	-	-
Uppsala	1	2	1	2	0	0	4	9	-	-
Södermanland	1	2	1	1	0	0	2	3	1	1
Östergötland	3	6	2	3	3	5	10	19	-	-
Jönköping	4	6	1	1	2	4	4	8	1	2
Kronoberg	1	2	3	7	5	10	7	13	5	11
Kalmar	12	23	5	11	5	13	17	50	8	22
Gotland	4	10	6	15	-	-	2	2	3	4
Blekinge	10	24	6	17	5	12	6	14	6	14
Skåne	18	26	3	7	2	3	17	33	0	1
Halland	10	20	7	13	8	16	9	19	4	9
Västra Götaland	56	111	87	579	36	112	39	113	49	154
Värmland	40	138	33	119	29	120	30	118	28	96
Örebro	18	59	14	50	16	56	13	41	18	64
Västmanland	20	34	11	19	13	26	21	40	14	36
Dalarna	37	122	24	136	34	175	13	36	26	87
Gävleborg	39	81	54	174	42	118	53	162	34	107
Västernorrland	79	166	95	227	114	361	96	214	76	242
Jämtland	95	255	130	520	101	309	100	248	89	247
Västerbotten	129	342	87	450	66	200	15	30	43	109
Norrbotten	77	210	110	391	58	243	16	49	6	17
Summa	**655**	**1 646**	**680**	**2 742**	**538**	**1 780**	**483**	**1 238**	**413**	**1 219**

Anm.: - Innebär att inga beslut har fattats. 0 innebär att beviljat belopp är avrundat till 0.
Källa: Tillväxtverket.

Tabell 2.11 Uppföljning av indikatorer för tidigare beviljade selektiva regionala företagsstöd

Procent

Stödform	Indikatorer	2016 stöd-företag	2016 kontroll-grupp	2017 stöd-företag	2017 kontroll-grupp	2018 stöd-företag	2018 kontroll-grupp	2019 stöd-företag[1]	2019 kontroll-grupp[1]
Investeringsstöd	Arbetsproduktivitet[2]	4,2	3,2	4,0	2,2	2,5	2,0	4,0	2,7
Investeringsstöd	Förädlingsvärde[3]	13,2	1,3	15,2	4,7	11,6	1,3	13,1	–1,6
Investeringsstöd	Överlevnadsgrad[4]	95,1	89,7	95,9	90,3	96,1	87,1	96,9	85,1
Investeringsstöd	Antal anställda[5]	7,3	3,0	6,0	–1,3	3,2	–1,5	–1,9	–2,8
Främjandestöd	Arbetsproduktivitet[2]	3,8	2,9	4,0	2,7	2,9	1,6	4,1	4,0
Främjandestöd	Förädlingsvärde[3]	9,1	2,2	9,2	1,2	10,2	0,4	10,1	3,0
Främjandestöd	Överlevnadsgrad[4]	93,3	88,8	93,9	88,9	94,2	88,3	95,4	86,3
Främjandestöd	Antal anställda[5]	6,3	0,1	5,2	–0,3	2,9	–0,3	5,9	–1,5

Anm.: Indikatorerna är inte könsuppdelade.

[1] År 2019 är det senaste året det finns uppgifter om. Stödordningarna investeringsstöd och främjandestöd infördes 2015.

[2] Mäts som årlig utveckling av förädlingsvärdet delat med antal årsarbetare.

[3] Mäts som årlig utveckling i förädlingsvärde i procent, dvs. företagens produktionsvärde minus inköp av varor och tjänster.

[4] Mäts som andelen företag som fortfarande är aktiva tre år efter att stödet har beviljats. Till exempel avser den procentsats som anges under stödföretag 2019 den andel företag som fortfarande var aktiva tre år efter detta år.

[5] Mäts här som årlig utveckling av antalet anställda i företag (heltidstjänster).

Källa: Tillväxtverket.

Andelen kvinnor i företag som beviljats stöd är fortsatt lägre än andelen män

De företag som har beviljats selektiva regionala företagsstöd uppvisar en ojämn fördelning vad gäller antal anställda kvinnor respektive män samt andel kvinnor respektive män i företagsledning och styrelse, se tabell 2.12 och tabell 2.13. Uppgifterna i tabellerna kan jämföras med att 2023 var andelen verksamheter med en kvinna som operativ verksamhetsledare (OVL), dvs. den grupp personer som ansvarar för den löpande verksamheten inom företag, statliga myndigheter och organisationer i Sverige, ca 29 procent enligt Statistiska centralbyrån och Regeringskansliets beräkningar, se utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.3.3. Statistiska centralbyråns namnändring från operativ företagsledare till operativ verksamhetsledare baseras framför allt på att även statliga myndigheter och organisationer finns med i den nya statistiken. Ändringen påverkar inte utfallet nämnvärt.

Tabell 2.12 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats investeringsstöd

År/indikatorer	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företags-ledare[1] andel kvinnor (%)	Operativ företags-ledare[1] andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2024	821	2 078	21	79	29	71
2023	878	1 912	25	75	30	70
2022	1 269	3 048	22	78	29	71
2021	1 419	3 853	20	80	30	70
2020	1 711	3 693	25	75	31	69
2019	1 139	4 617	17	83	24	76
2018	1 114	4 067	16	84	27	73
2017	1 053	3 425	17	83	26	74
2016	1 076	3 936	17	83	25	75
2015	1 093	3 807	13	87	27	73

[1] Verkställande direktör eller kontaktperson.

Källa: Tillväxtverket.

Tabell 2.13 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats främjandestöd

År/indikatorer	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företags-ledare[1] andel kvinnor (%)	Operativ företags-ledare[1] andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2024	1 173	2 528	31	69	31	69
2023	3 263	5 563	31	69	31	69
2022	1 636	3 104	33	67	33	67
2021	3 467	6 008	30	70	31	69
2020	6 056	8 559	34	66	33	67
2019	2 625	5 299	28	72	29	71
2018	2 913	6 698	25	75	25	75
2017	3 899	9 046	21	79	25	75
2016	3 208	9 240	16	84	24	76
2015	1 793	4 496	26	74	23	77

[1] Verkställande direktör eller kontaktperson.

Källa: Tillväxtverket.

Regionalt investeringsstöd har lett till positiva effekter på företagens överlevnad, fysiska kapital och sysselsättning

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser har effektutvärderat regionalt investeringsstöd, utvärderingen redovisades i rapporten Effektutvärdering av regionala investeringsstödet åren 2010–2016 (KN2024/01705). Enligt myndigheten visar resultaten sammantaget att regionalt investeringsstöd har lett till positiva signifikanta effekter gällnade stödföretagens överlevnad, fysiska kapital och sysselsättning jämfört med kontrollgruppen. Investeringsstödet har däremot inte lett till positiva signifikanta effekter på produktivitet och omsättning och därmed inte påverkat stödföretagens konkurrenskraft på ett påtagligt sätt. Resultaten visar att stödföretagen i snitt har ökat med 2,3 anställda tre år efter det att själva insatsen genomfördes jämfört med kontrollgruppen.

2.6.5 Regionalt transportbidrag

Det regionala transportbidraget ska kompensera företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar företagen har till följd av långa transportavstånd samt för att stimulera till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv. Det regionala transportbidraget är ett rättighetsbaserat driftsstöd och tilldelas utan konkurrens när vissa grundkriterier uppfylls. Avsnittet bygger på den centrala bedömningsgrunden Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service (LI2025/00811). Det regionala transportbidraget finansieras av anslaget 1:2 *Transportbidrag*.

Resultaten följs även upp genom

- de centrala indikatorerna överlevnadsgrad och arbetsproduktivitet
- de kompletterande indikatorerna förädlingsvärde, antal anställda, utbetalt stöd, antal arbetsställen, kompensation för transportkostnader och vidareförädling, verksamheten har kunnat fortsätta som tidigare och fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats transportbidrag.

Indikatorerna överlevnadsgrad, arbetsproduktivitet, förädlingsvärde och antal anställda redovisas inte denna budgetproposition vad gäller beviljade stöd 2020, se avsnitt 2.5.

Ökade utbetalningar av transportbidrag och konstant antal mottagare

Som framgår av tabell 2.14 har utbetalningarna av transportbidrag 2024 ökat kraftig jämfört med 2021 och åren innan. Det finns flera anledningar till detta, men det beror främst på ökade transportkostnader. Antalet arbetsställen som har fått stöd de senaste åren har varit relativt konstant.

Tabell 2.14 Utbetalt regionalt transportbidrag fördelat på län och antal arbetsställen

Miljoner kronor

Län	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Västernorrland	43	45	38	47	40	50	46	51	58	60	52
Jämtland	48	51	46	49	55	57	60	56	67	63	60
Västerbotten	161	146	175	170	185	185	183	174	222	220	201
Norrbotten	117	112	126	131	147	147	141	134	163	174	212
Summa	**369**	**354**	**385**	**397**	**427**	**440**	**430**	**415**	**510**	**518**	**525**
Antal arbetsställen	588	585	578	555	601	565	574	574	571	559	559

Källa: Tillväxtverket.

Eftersom transportbidraget är ett regionalt driftsstöd är det till största delen återkommande stödmottagare. Av de arbetsställen som fick stöd under 2024 hade 93 procent erhållit transportbidrag även under 2023. Sammanlagt 72 procent av beviljade ansökningar och 39 procent av utbetalt stöd gick till små företag, dvs. företag med 1–49 anställda och en årsomsättning eller balansomslutning som inte överstiger 10 miljoner euro. De tio största bidragsmottagarna fick drygt 30 procent av stödet. Trävarutillverkning är den industri som fick störst andel av transportbidraget. Under 2024 kompenserade transportbidraget stödmottagande företag för deras bidragsgrundande transportkostnader med i genomsnitt 27 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2023.

Enligt en årlig undersökning från Tillväxtverket ansåg 57 procent av de tillfrågade företagen att bidraget har haft en positiv betydelse för deras vidareförädling 2024, vilket är något lägre andel än 2023. Av de tillfrågade ansåg 71 procent att verksamheten kunnat fortsätta som tidigare, vilket är lägre än 2023. Av undersökningen framgår även att 66 procent av de tillfrågade ansåg att transportbidraget har bidragit till att företaget stannat kvar på orten, vilket är lägre än 2023. Av de tillfrågade ansåg 74 procent att transportbidraget har haft en positiv effekt på företagets konkurrenskraft vilket är lägre än 2023. Eftersom detta är företagens egna bedömningar och svarsfrekvensen uppgick till 51 procent bör uppgifterna tolkas med viss försiktighet.

I tabell 2.15 framgår uppföljningen av indikatorer för beviljat transportbidrag perioden 2014–2019. Företag som har mottagit transportbidrag har under perioden en högre överlevnadsgrad än företag i kontrollgruppen. Även förädlingsvärdet och arbetsproduktiviteten har under perioden utvecklas bättre i stödföretagen än i kontrollgruppen.

Tabell 2.15 Uppföljning av indikatorer för tidigare beviljat transportbidrag

Procent

Indikator	2015 stöd-företag	2015 kontroll-grupp	2016 stöd-företag	2016 kontroll-grupp	2017 Stöd-företag	2017 Kontroll-grupp	2018 Stöd-företag	2018 Kontroll-grupp	2019 Stöd-företag[1]	2019 Kontroll-grupp[1]
Överlevnadsgrad[2]	92,9	89,3	93,0	90,3	93,4	91,3	95,0	90,6	96,9	91,7
Arbetsproduktivitet[3]	2,8	2,3	1,6	2,8	1,9	3,3	2,4	1,8	5,3	3,0
Förädlingsvärde[4]	4,0	–0,2	5,9	2,4	5,5	0,6	4,7	–1,2	8,1	3,2
Antal anställda[5]	1,6	0,5	2,7	0,6	0,1	–0,2	–2,1	–2,0	–2,6	–1,0

Anm.: Indikatorerna är inte könsuppdelade.

[1] År 2019 är det senaste året det finns uppgifter om.

[2] Mäts som andelen företag som fortfarande är aktiva tre år efter att stödet har beviljats. Till exempel avser den procentsats som anges under stödföretag 2019 den andel företag som fortfarande var aktiva tre år efter detta år.

[3] Mäts som årlig utveckling av förädlingsvärdet delat med antal årsarbetare.

[4] Mäts som årlig utveckling i förädlingsvärde i procent, dvs. företagens produktionsvärde minus inköp av varor och tjänster.

[5] Mäts här som årlig utveckling av antalet anställda i företag (heltidstjänster).

Källa: Tillväxtverket.

Ojämn könsfördelning i företag som beviljats transportbidrag

Transportbidraget uppvisar en ojämn fördelning vad gäller andelen kvinnor respektive män i företagsledning och styrelse i de stödmottagande företagen vilket framgår av tabell 2.16. Det är även betydligt fler män än kvinnor anställda i de stödmottagande företagen.

Tabell 2.16 Uppföljning av indikatorer för fördelning av kvinnor och män i företag som beviljats transportbidrag

År	Antal anställda kvinnor	Antal anställda män	Operativ företags-ledare[1] andel kvinnor (%)	Operativ företags-ledare[1] andel män (%)	Styrelse andel kvinnor (%)	Styrelse andel män (%)
2024	6 875	22 266	11	89	23	77
2023	5 569	19 668	12	88	26	74
2022	5 151	19 419	12	88	23	77
2021	4 850	19 047	11	89	23	77
2020	4 852	19 911	10	90	23	77
2019	4 820	20 256	9	91	22	78
2018	4 650	20 062	10	90	22	78
2017	4 425	19 317	10	90	22	78
2016	5 114	20 164	12	88	23	77
2015	5 256	20 269	7	93	21	79
2014	5 320	21 231	7	93	22	78
2013	5 968	21 135	8	92	22	78

[1] Verkställande direktör eller kontaktperson.

Källa: Tillväxtverket.

2.6.6 Europeiska regionala utvecklingsfonden 2014–2020

Avsnittet bygger på den centrala bedömningsgrunden Statusrapport för 2024 – Återrapportering av regionalfondsprogram inklusive Interregprogram och Fonden för en rättvis omställning programperioden 2014–2020 och 2021–2027 (LI2025/00761).

Regionalfondsinsatser 2014–2020

Programperioden 2014–2020 genomfördes regionalfondsinsatserna inom sammanhållningspolitikens mål Investering för tillväxt och sysselsättning inom nio regional-

fondsprogram, varav åtta regionala regionalfondsprogram och ett nationellt regionalfondsprogram. Inom målet Europeiskt territoriellt samarbete genomfördes insatser i tolv program för Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg). I denna budgetproposition redovisas enbart genomförandet av riskkapitalfonder inom de nio regionalfondsprogrammen. För övriga resultat hänvisas till budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 19 avsnitt 3.6.6).

Stora offentliga och privata investeringar i riskkapital

Riskkapitalfonderna förväntas omfatta totalt ca 2 400 miljoner kronor varav ca 1 200 miljoner kronor i EU-medel och ca 1 200 miljoner kronor i offentlig medfinansiering. Målet är att fonderna ska attrahera minst 2 000 miljoner kronor i privat kapital i 475 portföljföretag, dvs. bolag som ägs helt eller delvis av ett holdingbolag eller annan typ av ägarbolag.

Den centrala indikatorn för riskkapitalfonderna i regionalfondsprogrammen inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning är

– investerade medel per program för riskkapitalfonder.

I tabell 2.17 framgår resultat för den centrala indikatorn investerade medel per program för riskkapitalfonder t.o.m. 2024. Totalt har 1 974 miljoner kronor i EU-medel och offentlig medfinansiering investerats i 587 portföljföretag. I dessa bolag har dessutom investerats privat kapital motsvarande 8 653 miljoner kronor, vilket i betydande grad överstiger målsättningen. Jämfört med den redovisning som framgår i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 19 avsnitt 2.6.6) är det i princip enbart andelen privat kapital som har ökat.

Branschfördelningen bland portföljbolagen som fonderna investerat i visar att företag inom informations- och kommunikationsteknik (IKT) är dominerande följt av företag inom life science. Detta gäller för både investerade medel och antal företag. Av investerade medel i de regionala programmens fonder och i den gröna investeringsfonden i det nationella programmet fördelas ca 7 procent till företag som grundats av kvinnor, ca 70 procent till företag som grundats av män och ca 23 procent till företag som har grundats av både kvinnor och män. Vad gäller antal företag är fördelningen ca 11 procent till kvinnor, ca 68 procent till män och ca 21 procent till företag som grundats av både kvinnor och män. Detta kan jämföras med det totala antalet företag som ansökte om medel där andelen kvinnor uppgick till ca 9,4 procent, män till ca 71,3 procent och ca 19,3 procent av företag som grundats av både kvinnor och män. Se även utgiftsområde 24 Näringsliv avsnitt 3.3.1.

Tabell 2.17 Investerade medel per program för riskkapitalfonder t.o.m. 2024

Program	Total budget mnkr[1]	Antal portföljföretag	Investerade medel av total budget mnkr[1]	Privat kapital mnkr
Regionala program				
varav				
– Övre Norrland	*185*	*49*	*161*	*964*
– Mellersta Norrland	*150*	*34*	*132*	*539*
– Norra Mellansverige	*150*	*63*	*113*	*653*
– Stockholm	*183*	*66*	*156*	*951*
– Östra Mellansverige	*150*	*59*	*129*	*511*
– Västsverige	*184*	*67*	*157*	*885*
– Småland och öarna	*126*	*74*	*105*	*298*
– Skåne-Blekinge	*230*	*83*	*193*	*1 174*
Summa	**1 358**	**495**	**1 146**	**5 975**
Nationellt program				
varav				
– Grön investeringsfond	*650*	*35*	*550*	*1 710*
– Swedish Venture Initiative	*388*[2]	*57*	*277*	*968*
Summa	**1 038**	**92**	**827**	**2 678**
Total	**2 396**	**587**	**1 973**	**8 653**

[1] Offentlig finansiering inklusive EU-medel.

[2] Till detta kommer finansiering från Europeiska investeringsfonden (EIF) på 194 mnkr.

Källa: Tillväxtverket.

2.6.7 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

Den regionala utvecklingspolitiken är nära integrerad med genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik. Europeiska regionala utvecklingsfonden inom sammanhållningspolitikens mål Investering för sysselsättning och tillväxt, genomförs perioden 2021–2027 inom nio regionalfondsprogram, varav åtta regionala program och ett nationellt program. Inom målet Europeiskt territoriellt samarbete deltar Sverige i tolv Interregprogram. Fonden för en rättvis omställning genomförs i ett särskilt program.

Insatserna i de nio regionalfondsprogrammen och i programmet för Fonden för en rättvis omställning finansieras av anslaget 1:4 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027*. Insatserna medfinansieras av bl.a. anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* efter beslut av regionerna och Tillväxtverket. Insatserna medfinansieras dessutom bl.a. av andra statliga myndigheter samt andra aktörer, kommuner, regioner och näringsliv. En resultatredovisning av programmen är genom detta även delvis en resultatredovisning av insatser som medfinansieras av bl.a. anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*.

Avsnittet bygger på den centrala bedömningsgrunden Statusrapport för 2024 – Återrapportering av regionalfondsprogram inklusive Interregprogram och Fonden för en rättvis omställning programperioden 2014–2020 och 2021–2027 (LI2025/00761).

Inom ramen för sammanhållningspolitiken har EU fastställt politiska mål för att bidra till omställningen till en hållbar regional utveckling och därmed bidra till ett grönt, hållbart och mer innovativt Europa. Insatserna inom regionalfondsprogrammen är främst inriktade mot politiskt mål 1 (ett konkurrenskraftigare och smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling och regional IKT-konnektivitet) och mål 2 (en grönare och koldioxidsnål övergång till en ekonomi med noll nettoutsläpp och ett motståndskraftigt Europa genom ren och rättvis energiomställning,

gröna och blå investeringar, den cirkulära ekonomin, begränsning av klimatförändringar, klimatanpassning, riskförebyggande, riskhantering och hållbar urban mobilitet). Det finns också insatser som är inriktade mot politiskt mål 3 (ett mer sammanlänkat Europa genom förbättrad mobilitet). Fonden för en rättvis omställning ska stödja ett specifikt mål för att göra det möjligt för regioner och människor att hantera de sociala, sysselsättningsrelaterade, ekonomiska och miljömässiga effekterna av omställningen i riktning mot unionens klimat- och energimål för 2030 och en klimatneutral ekonomi i unionen senast 2050, med utgångspunkt i Parisavtalet.

I tabell 2.18 framgår den totala omfattningen av EU-medel och beslutade EU-medel för de åtta regionala programmen, det nationella regionalfondsprogrammet, Fonden för en rättvis omställning och Interregprogrammen t.o.m. 2024.

Den valutakurs som fastställts i förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU-budgeten, och som används vid omräkning av de finansiella ramarna för fonderna, analyseras fortlöpande och revideras vid behov. Den 19 december 2024 beslutade regeringen om en ändring av förordningen om valutakurs vid stöd från EU-budgeten. Ändringen som trädde i kraft den 1 februari 2025 innebär att programmens budget omräknas från 9,30 kronor per euro till 10,50 kronor per euro för programperioden 2021–2027. Redovisningen av uppgifter i detta avsnitt för perioden 2021–2024 utgår från kursen före det att förordningen ändrades, alltså med 9,30 kronor per euro.

Investering för sysselsättning och tillväxt samt Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

De nio svenska regionalfondsprogrammen omfattar ca 19 400 miljoner kronor. Av detta belopp är EU-ramen, inklusive tekniskt stöd (TA-medel) för förvaltning av programmen, ca 8 000 miljoner kronor och offentlig och privat medfinansiering ca 11 400 miljoner kronor. Programmet för Fonden för en rättvis omställning omfattar ca 2 900 miljoner kronor inklusive TA-medel, varav ca 1 450 miljoner kronor är EU-ramen och ca 1 450 miljoner kronor är offentlig och privat medfinansiering. Medfinansieringen som anges ovan är de lägsta belopp som krävs enligt EU-regelverket.

De centrala indikatorerna är följande för regionalfondsprogrammen inom målet investering för sysselsättning och tillväxt:

- antal företag som får stöd
- medfinansiering.

Dessutom finns följande kompletterande indikatorer:

- antal nya arbetstillfällen
- ytterligare företag med mycket hög bredbandskapacitet
- ytterligare hushåll med mycket hög bredbandskapacitet.

De kompletterande indikatorerna är följande för Fonden för en rättvis omställning:

- personal i stora företag som tar del av kompetenshöjande insatser
- personal i små och medelstora företag som avslutar kompetensutveckling
- användare av nya eller moderniserade utbildningsinrättningar per år
- ytterligare produktionskapacitet för förnybar energi.

Hälften av medlen har beviljats i de nio regionalfondsprogrammen

Totalt har Tillväxtverket t.o.m. 2024 beviljat drygt 3,9 miljarder kronor av EU-medlen i de nio regionalfondsprogrammen vilket är drygt 50 procent av medlen för perioden

2021–2027, se tabell 2.18. Takten i genomförandet av programmen har varierat mellan programmen och de politiska målen. Inom politiskt mål 1 har intresset varit relativt högt medan det i politiskt mål 2 har generellt varit lägre. Inom politiskt mål 2 finns det dels färre potentiella projektägare, dels har potentiella stödmottagare mindre kunskap om och vana vid regionalfondsprojekt. Särskilda insatser av förvaltande myndighet har därför genomförts för att öka inflödet av ansökningar inom detta mål. Programmen för Övre Norrland och Mellersta Norrland inriktas delvis mot politiskt mål 3 och en relativt stor andel av medlen har beviljats inom målet.

Inom politiskt mål 1 har stöd t.o.m. 2024 beviljats för bl.a. affärsutveckling för små- och medelstora företag, digitalisering i små- och medelstora företag samt offentlig sektor, utbyggnad av bredband med mycket hög kapacitet samt till insatser som syftar till att stärka regionala styrkeområden inom smart specialisering. Inom politiskt mål 2 har stöd beviljats för bl.a. rådgivning till små- och medelstora företag för energieffektivisering samt omställning inom industrin till mer långsiktiga hållbara affärsmodeller. Stöd har också beviljats till insatser som syftar till att stärka regionala styrkeområden inom smart specialisering, öka förutsättningarna för klimatanpassning, för smart energiomställning och för samverkan på kommunal och regional nivå för stärkt elförsörjning. Inom politiskt mål 3 har stöd bl.a. beviljats för investering i hamninfrastruktur för att möjliggöra tåg- och vägtransporter till sjöfart.

Under 2024 har verksamhet påbörjats i åtta riskkapitalprojekt i enlighet med regionalfondsprogrammen. Regeringen avser redovisa resultat om dessa investeringar i kommande budgetpropositioner.

Målet om antal företag som får stöd har uppnåtts i de nio regionalfondsprogrammen

Regionalfondsprogrammen har bl.a. som mål att drygt 23 000 företag får stöd. Förväntat utfall i beviljade projekt t.o.m. 2024 är att ca 26 000 företag får stöd, vilket innebär att målet för hela programperioden har överskridits. Med stöd avses i sammanhanget ekonomiskt stöd i form av bl.a. bidrag eller riskkapital, men också annat stöd till företag i form av nätverk för samverkan mellan företag samt mellan företag och universitet och högskolor. Majoriteten av företagen får stöd på annat sätt än finansiellt. Av de företag som har mottagit stöd är 31 procent av de operativa företagsledarna kvinnor, vilket ligger över landets genomsnitt.

Statliga medfinansieringen uppgår till nästan 60 procent av medfinansieringen inom de nio regionalfondsprogrammen

För att beviljas finansiering från Europeiska regionala utvecklingsfonden i Sverige krävs för programperioden 2021–2027 att medfinansiering uppgår till minst 60 procent av kostnaden. Undantaget är programmet för Norra Mellansverige där kravet på medfinansiering är 50 procent. Under programperioden 2014–2020 gällde 50 procent i hela Sverige. Hittills har det ökade kravet på medfinansiering varit en utmaning som enligt Tillväxtverkets bedömning har påverkat urvalet av och storleken på projektansökningar, enligt Tillväxtverket. Det huvudsakliga skälet till denna utmaning är den begränsade medfinansieringskapaciteten hos regionerna som är de största medfinansiärerna av regionalfonden i Sverige. Eftersom regionerna i de fall de är medfinansiärer inte har haft kapacitet att öka sin medfinansieringsgrad till 60 procent krävs ytterligare minst en finansieringskälla.

Den totala medfinansieringen t.o.m. 2024 uppgick till ca 5 839 miljoner kronor, fördelat på följande aktörer och belopp

– statliga myndigheter ca 1 736 miljoner kronor

– regioner ca 2 087 miljoner kronor, varav medel från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* ca 1 713 miljoner kronor och egna medel ca 374 miljoner kronor
– kommuner ca 953 miljoner kronor
– privata aktörer 1 063 miljoner kronor.

De tio största medfinansiärerna står för drygt 40 procent av den totala medfinansieringen t.o.m. 2024 är följande:

– Almi AB: ca 780 miljoner kronor
– Region Norrbotten: ca 241 miljoner kronor, varav ca 221 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
– Västra Götalandsregionen: ca 236 miljoner kronor, varav ca 82 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
– Skellefteå kommun: ca 226 miljoner kronor
– Region Västerbotten: ca 159 miljoner kronor, varav ca 139 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
– Trafikverket: 156 miljoner kronor
– Region Jämtland Härjedalen: ca 152 miljoner kronor, varav ca 148 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
– Region Dalarna: ca 152 miljoner kronor, varav ca 147 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
– Region Västernorrland: ca 147 miljoner kronor, varav 139 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*
– Region Gävleborg: ca 128 miljoner kronor från anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*.

Ökad sysselsättning genom regionalfondsinsatser

Stödmottagare har uppskattat antalet nya arbetstillfällen som de finansierade projekten bidrar till att skapa. Enligt den uppskattningen är det förväntade utfallet i beviljade projekt t.o.m. 2024 drygt 6 000 nya arbetstillfällen. Målet för hela programperioden är ca 1 500 nya arbetstillfällen.

Programmen Övre Norrland och Mellersta Norrland har investerat i bredband genom utbyggnad av ortssammanbindande nät. Förväntat utfall i beviljade projekt t.o.m. 2024 är att ytterligare knappt 700 företag och drygt 1 300 hushåll får tillgång till mycket hög bredbandskapacitet. Målet för hela programperioden är knappt 1 400 företag och ca 3 000 hushåll.

Stora klimatinvesteringar inom Fonden för en rättvis omställning

Totalt har Tillväxtverket t.o.m. 2024 beviljat ca 1 245 miljoner kronor av EU-medlen inom Fonden för en rättvis omställning, vilket är 89 procent av medlen för perioden, se tabell 2.18. Av de beviljade medlen går ca 889 miljoner kronor till projekt för omställning av stålindustrin i Norrbottens län, ca 170 miljoner kronor till projekt för omställning av metallindustrin i Västerbottens län och ca 186 miljoner kronor till projekt för omställning av mineralindustrin i Gotlands län.

Programmet har under 2024 beviljat stöd som möjliggör omställning till koldioxidneutralitet vid tre utpekade industrianläggningar som ingår i EU:s system för utsläppshandel. Vid SSAB EMEA AB:s stålverk i Luleå möjliggör stödet en utsläppsminskning med ca 2,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. Det beviljade stödet till Boliden Mineral AB:s omställning av Sveriges enda smältverk för metaller, bidrar till en utsläppsminskning med 7 000 ton koldioxidekvivalenter per år. Stödet till Heidelberg Materials Cement Sverige AB:s cementfabrik i Slite på Gotland möjliggör förberedelser för koldioxidinfångning och lagring (CCS). Med CCS och ökad användning av

biobränslen ska anläggningen kunna fånga upp emot 1,8 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år.

I Norrbotten och Västerbotten innehåller programmet insatser för kompetensutveckling för att möjliggöra industrins omställning. Utfallet för indikatorn personal i stora företag som tar del av kompetenshöjande insatser är drygt 1 800 personer. Det överskrider målet för programperioden som är 900 personer. Det förväntade utfallet i beviljade projekt för indikatorn personal i små och medelstora företag som avslutar kompetensutveckling är 860 personer, vilket kan jämföras med 500 personer som är målet för programperioden. Stöd beviljas även till yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning där indikatorn användare av nya eller moderniserade utbildningsinrättningar per år har ett mål för programperioden på 150 användare. Det förväntade utfallet av beviljade projekt t.o.m. 2024 uppgår till knappt 360 användare per år.

Inom programmet för Fonden för en rättvis omställning har medel även beviljats för forskning för stålindustrins, metallindustrins och mineralindustrins omställning. Medel har även beviljats för förstärkning av Gotlands elnät för att möjliggöra mineralindustrins omställning. Indikatorn ytterligare produktionskapacitet för förnybar energi har ett utfall på 70 megawatt (MW) och ett förväntat ytterligare utfall om 40 MW vilket överensstämmer med målet för programperioden som är 110 MW.

För att beviljas finansiering från Fonden för en rättvis omställning krävs medfinansiering på minst 50 procent. Den totala medfinansieringen t.o.m. 2024 uppgick till ca 1 600 miljoner kronor. Cirka 998 miljoner kronor av denna medfinansiering är offentliga medel, varav drygt 989 miljoner kronor utgör statlig finansiering från anslag 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder*. Den privata finansieringen uppgår till ca 595 miljoner kronor. Den största privata finansiären är SSAB EMEA AB vars medfinansiering uppgår till ca 295 miljoner kronor. Därefter följer Heidelberg Materials Cement Sverige AB vars medfinansiering uppgår ca 132 miljoner kronor samt Boliden Mineral AB som medfinansierar med ca 104 miljoner kronor.

Europeiskt territoriellt samarbete perioden 2021–2027

Sverige deltar i tolv program inom ramen för Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) perioden 2021–2027. Inom ramen för sammanhållningspolitiken, inklusive Interreg, har EU fastställt politiska mål för att bidra till omställningen till en hållbar regional utveckling och därmed bidra till ett grönt, hållbart och mer innovativt Europa. Interregprogrammens insatser bidrar till dessa mål genom att främja samarbete över nationsgränser. Interreg har utformats för att lösa problem som går över nationella gränser och som kräver en gemensam lösning, och för att gemensamt utveckla olika gränsområdens potential.

Den totala omfattningen, inklusive EU-medel, medel från tredje land samt offentlig och privat medfinansiering, av de fem gränsregionala och tre transnationella programmen som Sverige deltar i uppgår totalt till ca 13 800 miljoner kronor. Detta är inklusive tekniskt stöd (TA-medel), dvs. medel för förvaltning av programmen. I summan ca 13 800 miljoner kronor ingår ca 9 600 miljoner kronor i EU-medel via Europeiska regionala utvecklingsfonden. I summan ingår inte de fyra Interregionala programmen som Sverige också deltar i.

Totalt har 6 447 miljoner kronor i EU-medel beslutats t.o.m. 2024, vilket utgör ca 67 procent av EU-ramen, inklusive TA-medel, för perioden 2021–2027. Cirka hälften av beslutade medel om ca 3 300 miljoner kronor har beviljats till klimat- och miljöinsatser för att lösa utmaningar som sträcker sig över de nationella gränserna. Stöd har bl.a. beviljats för att minska koldioxidutsläpp, främja förnybar energi och en cirkulär ekonomi, förbättra kustmiljöer och göra anpassningar med anledning av

klimatförändringar. Stöd har också beviljats för att stärka konkurrenskraften genom att skapa och utveckla innovationssystem bl.a. för grön omställning, bioekonomi och life science.

Det svenska deltagandet i Interreg följs upp genom följande kompletterande indikatorer:

– samarbetsprojekt
– svenska projektpartners.

Vidare följs genomförda insatser i de fyra Interregprogram som förvaltas i Sverige upp genom följande kompletterande indikatorer:

– antal organisationer som samarbetar över gränserna
– antal företag som samarbetar med forskningsorganisationer.

Aktörer från hela landet deltar i gränsöverskridande samarbetsprojekt

I de tolv Interregprogram som Sverige deltar i har 849 samarbetsprojekt beslutats t.o.m. 2024. Svenska aktörer deltar i 421 projekt vilket motsvarar nästan 50 procent av de beslutade projekten. 150 projekt leds av en svensk partner vilket motsvarar ca 17 procent av samtliga beslutade projekt. Totalt deltar ca 800 svenska projektpartners i de beslutade projekten. Det svenska deltagandet varierar mellan de olika programmen men samtliga svenska regioner finns representerade i Interregprojekt. Region Skåne, följt av Västragötalandsregionen deltar i flest projekt. Flest svenska projektpartner återfinns inom politiskt mål 1 och mål 2. Universitet, forskningsinstitut och kommuner är de vanligaste aktörerna som deltar i projekt.

De fyra Interregprogram som förvaltas i Sverige har som mål att ca 1 000 organisationer ska samarbeta över gränserna genom programmens insatser och förväntat utfall i beslutade projekt t.o.m. 2024 är att ca 620 organisationer ska inleda samarbete över gränserna. Programmen har vidare som mål att 540 företag ska samarbeta med forskningsorganisationer vilket ska främja samarbete mellan forskning och näringsliv. Det förväntade utfallet i beslutade projekt t.o.m. 2024 är att ca 175 företag samarbetar med forskningsorganisationer i gränsöverskridande projekt.

Tabell 2.18 Den totala omfattningen EU-medel för de åtta regionala programmen, nationella programmet, Fonden för en rättvis omställning och Europeiskt territoriellt samarbete perioden 2021–2027 samt beslutade EU-medel t.o.m. 2024

Regionalfondsprogram	EU-ram mnkr[1]	Beslutade EU-medel mnkr[1]	Procent av EU-ram[1]
Investeringar för tillväxt och sysselsättning			
varav			
– Övre Norrland	*1 764*	*943*	*53*
– Mellersta Norrland	*1 282*	*518*	*40*
– Norra Mellansverige	*1 213*	*538*	*44*
– Stockholm	*305*	*133*	*44*
– Östra Mellansverige	*578*	*434*	*75*
– Västsverige	*462*	*330*	*72*
– Småland och öarna	*545*	*233*	*43*
– Skåne-Blekinge	*503*	*304*	*60*
– Nationella programmet	*1 099*	*497*	*45*
Summa	**7 750**	**3 930**	**51**
Fonden för en rättvis omställning			
varav			
– Norrbottens län	*836*	*889*	*106*
– Västerbottens län	*223*	*170*	*76*
– Gotlands län	*334*	*186*	*56*
Summa	**1 393**	**1 245**	**89**
Europeiskt territoriellt samarbete: Gränsregionala och transnationella samarbetsprogram			
varav			
– Aurora	*1 089*[2]	*474*	*44*
– Mellersta Östersjön	*1 412*[2]	*637*	*45*
– Sverige-Norge	*406*	*237*	*58*
– Södra Östersjön	*815*	*605*	*74*
– Öresund-Kattegatt-Skagerrak	*1 228*	*829*	*68*
– Nordsjön	*1 474*	*1 474*	*100*
– Norra Periferin och Arktis	*372*	*165*	*44*
– Östersjön	*2 161*	*2 026*	*94*
Summa	**8 956**	**6 447**	**72**
Totalt	**18 099**	**11 622**	**64**

Anm.: Räknat på växelkurs 9,30 kronor, enligt förordningen (1999:710) om valutakurs vid stöd från EU-budgeten.

[1] Exklusive tekniskt stöd (TA-medel), dvs. medel för förvaltning av programmen.

[2] Angavs i budgetpropositionen för 2025 utg.omr. 19 med andra belopp men dessa var felaktiga.

Källa: Tillväxtverket

2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att målet för den regionala utvecklingspolitiken delvis har uppnåtts. Det har skett både genom olika typer av insatser finansierade inom utgiftsområde 19 Regional utveckling och genom insatser inom andra utgiftsområden. Därmed har villkoren för att leva, bo och verka i hela Sverige stärkts. Det finns enligt indikatorerna för den övergripande hållbara utvecklingen i Sveriges län en i flera delar positiv utveckling men i vissa fall ökade skillnader mellan länen och mellan kommuntyperna, se budgetpropositionen för 2025, avsnitten 2.6.1 och 2.7.1.

2.7.1 En bredd av insatser inom andra utgiftsområden har bidragit till att uppnå målet

Regeringens bedömning är att följande insatser särskilt har bidragit till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar regional utveckling i hela landet och därmed till målet för den regionala utvecklingspolitiken:

- insatser för att främja folkhälsa, god och nära vård samt för stärkt kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg
- vidareutveckling av lokala överenskommelser mellan Arbetsförmedlingen och kommuner inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv
- insatser inom kompetensförsörjning och kompetensutveckling, stöd för tillgängliggörande av forskningsinfrastruktur samt samarbeten mellan kommuner och regionen inom den kommunala vuxenutbildningen, såsom lärcentrum, regionalt yrkesvux och validering inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning
- insatser inom kultur, kulturmiljö och gestaltad livsmiljö samt bidrag till friluftsorganisationer och det civila samhällets organisationer inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid
- insatser för goda och hållbara livsmiljöer samt för en väl fungerande bostadsmarknad inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik
- insatser för lokal och regional klimatomställning såsom Klimatklivet och Industriklivet, klimatanpassning, cirkulär ekonomi, utveckling av grön infrastruktur, biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt insatser för dricksvattenförsörjning och friluftsliv inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur
- insatser för energiomställning såsom kommunal energi- och klimatrådgivning, regionala energi- och klimatstrategier, regionala handlingsplaner för elektrifiering, lokala och regionala insatser för fossilfri elproduktion, ett robust och starkt elnät, utbyggnad av laddinfrastruktur samt elstöd inom utgiftsområde 21 Energi
- insatser för digitalisering, bredbandsutbyggnad och tillgång till grundläggande betaltjänster samt satsningar på underhåll och utbyggnad av transportinfrastrukturen inom utgiftsområde 22 Kommunikationer
- insatser för landsbygdsutveckling, bl.a. lokal utveckling genom leadermetoden, bredbandsutbyggnad och tillgänglighet till kommersiell service, företagsutveckling inom rennäringen och de gröna och blå näringarna, nationella skogsprogrammet, den nationella livsmedelsstrategin samt stärkt livsmedelsberedskap och tryggad dricksvattenförsörjning inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel
- insatser för ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft såsom kapitalförsörjning, insatser för stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse, bl.a. stöd till inkubation och test- och demonstrationsmiljöer, insatser för stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv såsom informations- och rådgivningsinsatser samt insatser för export- och investeringsfrämjande såsom regional exportsamverkan inom utgiftsområde 24 Näringsliv
- insatser inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner.

2.7.2 Regionalt utvecklingsarbete och regionalfondsprogrammen har bidragit till stärkt konkurrenskraft och omställning till hållbar regional utveckling

Insatser som har finansierats inom utgiftsområde 19 Regional utveckling har även medfinansierats från andra utgiftsområden och från andra aktörer på olika samhälls-

nivåer, såväl offentliga som privata, inklusive aktörer inom det civila samhället. Insatserna har därmed medfört att investeringar har gjorts samordnade och sektorsövergripande vilket även har bidragit till en stärkt konkurrenskraft och omställningen till en hållbar regional utveckling i enlighet med prioriteringar i den nationella strategin för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030.

Förutom statliga myndigheter har även regionerna viktiga uppgifter och ansvar inom den regionala utvecklingspolitiken. Regionernas prioriteringar vid användningen av medel inom utgiftsområdet har medfört att strategiska insatser kommit till stånd utifrån regionala och lokala förutsättningar.

En central del i det regionala utvecklingsarbetet har varit samverkan och samråd mellan regioner, statliga myndigheter inklusive länsstyrelserna, kommuner, civila samhällets organisationer samt näringsliv. Utifrån bedömningsgrunden Regionalt utvecklingsarbete 2024 drar regeringen slutsatsen att samverkan och samråd mellan regioner och olika aktörer i flera fall har fungerat även om ytterligare anpassning till regionala behov och förutsättningar hos vissa statliga myndigheter skulle kunna bidra till mer ändamålsenliga insatser.

Regionernas insatser har alltmer riktats mot grön och digital omställning i näringslivet och regeringen bedömer att det regionala utvecklingsarbetet är centralt för omställningen till en hållbar regional utveckling och för genomförandet av Agenda 2030. Arbetet med att stärka kompetensen och utveckla arbetet med regional planering samt att genomföra regionala serviceprogram har främjat en hållbar regional utveckling. Regionernas arbete med kompetensförsörjning och kompetensutveckling har bidragit till att utveckla arbetet med planering och dimensionering av gymnasial utbildning. Sammantaget gör regeringen bedömningen att regionernas arbete för stärkt konkurrenskraft och omställning till en hållbar utveckling har bidragit till att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken. Insatserna har därmed bidragit till att villkoren för att leva, bo och verka i hela Sverige har stärkts.

Utifrån bedömningsgrunden Vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken bedömer regeringen att berörda myndigheter till viss del har bidragit med insatser som har påverkat den hållbara regionala utvecklingen. Enligt 18 § i förordningen (2017:583) om regionalt utvecklingsarbetet ska statliga myndigheter inom sina verksamhetsområden verka för att målet för den regionala utvecklingspolitiken uppnås. Regeringen bedömer att flera myndigheter inte redogör och bedömer i sina redovisningar av uppdraget att redovisa genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken om de har verkat för att målet för den regionala utvecklingspolitiken uppfyllts (LI2024/00652). Det är därför inte möjligt att bedöma myndigheternas bidrag till målet för den regionala utvecklingspolitiken. Utifrån bedömningsgrunden går det enligt regeringen inte heller att avgöra hur väl utvecklad myndigheternas samverkan med såväl andra myndigheter som med regioner är i det regionala utvecklingsarbetet.

Regionalfondsinsatser har främjat den digitala och gröna omställningen och näringslivets konkurrenskraft

Regeringen bedömer att regionalfondsprogrammen fungerar väl men att det finns vissa utmaningar, främst avseende politiskt mål 2. Förväntat utfall för indikatorn antal företag som ska få stöd genom programmens insatser överstiger målet för hela programperioden vilket är positivt. Uppföljningen av indikatorn medfinansiering visar att det genom medfinansieringen har skett en nationell och regional förankring samtidigt som regeringen bedömer att det finns utmaningar i att möta krav på 60 procents medfinansiering av EU-medlen. Uppföljningen av indikatorn antal nya arbetstillfällen som

projekten bidrar till att skapa visar på en positiv utveckling eftersom de överstiger målet för hela programperioden. Målen för indikatorerna ytterligare företag och hushåll med mycket hög bredbandskapacitet har ännu inte nåtts. Regeringen bedömer att viktiga insatser har genomförts för att bl.a. bidra till utveckling av regionala styrkeområden och innovativa regionala miljöer samt stärka små- och medelstora företags digitala och gröna omställning.

Regeringen bedömer att programmet för Fonden för en rättvis omställning kommer bidra till minskade växthusgasutsläpp i industrier med i dag höga utsläpp. Det förväntade utfallet av de insatser som beviljats stöd för kompetensutveckling överträffar målet för programperioden. Det gäller såväl indikatorerna personal i stora företag som tar del av kompetenshöjande insatser, i personal i små och medelstora företag som avslutar kompetensutveckling som användare av nya eller moderniserade utbildningsinrättningar per år. Utfallet för indikatorn ytterligare produktionskapacitet för förnybar energi förväntas överensstämma med målet.

Inom ramen för det europeiska territoriella samarbetet visar uppföljningen av indikatorerna samarbetsprojekt och svenska projektpartner att programmen på en övergripande nivå har haft en god genomförandetakt under 2024 med aktivt svenskt deltagande i många beslutade projekt. Regeringen bedömer att programmen spelar en särskilt viktig roll inom områden där utmaningar och problem sträcker sig över nationsgränser exempelvis inom miljö- och klimatområdet. Det finns ett stort intresse av att delta i gränsöverskridande samarbete och två tredjedelar av medlen har beslutats. Regeringen bedömer att det europeiska territoriella samarbetet förstärker nationella och regionala satsningar och bidrar därmed till målet för den regionala utvecklingspolitiken.

Sammantaget gör regeringen bedömningen att det nationella och de regionala regionalfondsprogrammen, programmet för Fonden för en rättvis omställning, Interregprogrammen och det regionala utvecklingsarbetet har bidragit till målet för den regionala utvecklingspolitiken. Genom bl.a. insatser för innovation, entreprenörskap, grön och digital omställning, klimatanpassning samt genom insatser för bl.a. ökad samverkan mellan olika aktörer har förutsättningar skapats för hållbara och konkurrenskraftiga företag i hela landet.

En stabil struktur av kommersiell service har bidragit till livskraftiga landsbygder

Indikatorn antal butiker som beviljats särskilt driftstöd visar på en stabil situation, eftersom antal butiker som är i behov av driftstöd knappt har förändrats över tid, vilket är positivt. Indikatorn överlevnadsgrad för butiker som beviljats stöd till kommersiell service under perioden 2014–2019 visar att mottagare av stöd till kommersiell service över tid har haft en högre överlevnadsgrad än kontrollgruppen. Även om jämförelsen med en kontrollgrupp inte ska tolkas som kausala samband kan uppföljningen indikera att det statliga stödet till kommersiell service har bidragit positivt till tillgängligheten till kommersiell service i gles- och landsbygder. När det gäller indikatorerna andelen kvinnor och män i företagsledning och styrelse i företag som har beviljats stöd till kommersiell service råder sedan 2015 en i princip jämn och stabil fördelning mellan könen vilket enligt regeringen är positivt. Insatser inom området kommersiell service har bidragit till att stärka näringslivets konkurrenskraft och till ett robust samhälle samt gör det än mer attraktivt att leva i hela landet. Sammantaget har insatserna bidragit till att uppfylla målet för den regionala utvecklingspolitiken.

Kapitalförsörjning har bidragit till näringslivets omställning och konkurrenskraft

Indikatorn investeringar som beräknas delfinansieras av stöden visar att de selektiva regionala företagsstöden har bidragit till stora investeringar i berörda företag. Indikatorerna arbetsproduktivitet, förädlingsvärde, överlevnadsgrad och antal anställda under perioden 2014–2019 visar på en positiv utveckling för företag som har fått investerings- eller främjandestöd jämfört med kontrollgrupp. Även om jämförelsen med en kontrollgrupp inte ska tolkas som kausala samband, kan uppföljningen indikera att de selektiva regionala företagsstöden har bidragit till ökad konkurrenskraft i stödföretagen och därmed till målet för den regionala utvecklingspolitiken. När det gäller indikatorerna andelen kvinnor och män i företagsledning och styrelse i företag som har beviljats selektiva regionala företagsstöd är fördelningen fortsatt skev. Utifrån Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser utvärdering av regionalt investeringsstöd har stödet bl.a. lett till positiva signifikanta effekter på företagens överlevnad, fysiska kapital och sysselsättning vilket enligt regeringen är positivt.

Målet för antal portföljföretag för riskkapitalfonderna är uppnått och målet att fonderna ska attrahera minst 2 000 miljoner kronor i privat kapital har överträffats då de attraherat nästan 8 700 miljoner kronor. Företagens tillgång till finansiering har därmed förbättrats vilket har medfört att fonderna fungerar som en katalysator för att frigöra kapital inom respektive programområde. Satsningarna på riskkapitalfonder inom det nationella och de regionala regionalfondsprogrammen, bl.a. inom ramen för den gröna investeringsfonden, bedöms ha bidragit till att främja näringslivets omställning och konkurrenskraft. Sammantaget har insatserna bidragit till att uppfylla målet för den regionala utvecklingspolitiken.

2.7.3 Regionalt transportbidrag som kompensation för kostnadsnackdelar

Indikatorerna arbetsproduktivitet, överlevnadsgrad, antal anställda och förädlingsvärde under perioden 2015–2019 visar i de flesta fall en positiv utveckling i företag som fått transportbidrag jämfört med kontrollgruppen. Jämförelsen med en kontrollgrupp ska dock inte tolkas som kausala samband. Transportbidraget är betydelsefullt för att det har kompenserat företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av långa transportavstånd och därmed bidragit till målet för den regionala utvecklingspolitiken. Det har även delvis stimulerat till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv. Uppföljningen av indikatorerna med fördelning på kvinnor och män uppvisar en ojämn fördelning men eftersom transportbidraget måste vara objektivt kvantifierbart på förhand är det svårt att styra stödet utifrån denna parameter. Sammantaget har transportbidraget bidragit till att uppfylla målet för den regionala utvecklingspolitiken.

2.8 Politikens inriktning

2.8.1 En politik för hållbar regional utveckling i hela landet

För att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken ska villkoren för att bo, verka och leva i hela landet stärkas. Utvecklingskraften i städer, tätorter samt gles- och landsbygder ska tillvaratas och bidra till ett robust samhälle. Alla människor ska kunna känna trygghet och delaktighet, påverka sin livsmiljö, forma sina liv samt få tillgång till utvecklingsresurser utifrån sina förutsättningar oavsett var i landet de bor. Näringslivet ska ges goda villkor att stärka sin konkurrenskraft, utveckla digitala och gröna innovationer samt bidra till jobb. Varken hushåll eller företag i städer, tätorter eller gles- och landsbygder ska hindras från möjligheten till utveckling.

Sverige står inför stora problem och samhällsutmaningar som påverkar alla delar av landet. Det gäller bl.a. demografiska förändringar, integration, miljö, klimatförändringar och social sammanhållning. Dessa faktorer kommer tillsammans med globalisering, teknisk utveckling, grov brottslighet, geopolitiska konflikter samt konsekvenser av behov av försörjningsberedskap att påverka samhällsutvecklingen. Hållbarhet, inklusive ett jämställdhetsperspektiv, är betydelsefullt i genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Klimatomställningen är en viktig del av strukturomvandlingen. Regioner, kommuner och företag som ställer om kommer ha bättre förutsättningar att klara sig i den fossilfria ekonomin. För att möta samhällsutmaningarna, ta till vara möjligheterna och hitta lösningar, krävs en regional utvecklingspolitik där hela landet ges möjligheter att utvecklas utifrån sina särskilda förutsättningar. Det gäller såväl städer och tätorter som gles- och landsbygder. Den regionala utvecklingspolitiken är en viktig del i att bygga Sverige starkt och stärka samhällsgemenskapen. Ju fler delar av landet som är utvecklingskraftiga och hållbara, desto starkare blir hela Sverige.

En bredd av insatser inom många utgiftsområden är viktigt för att uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken. Sådana insatser sker med utgångspunkt i de mål som har beslutats av riksdagen och som gäller för respektive utgiftsområde. Tvärsektoriell styrning av resurser inom många utgiftsområden samt regional hänsyn och ett territoriellt perspektiv är av betydelse för att skapa mer ändamålsenliga insatser för att nå såväl målet för den regionala utvecklingspolitiken som andra mål. Med territoriellt perspektiv menas bl.a. att hänsyn ska tas till strukturella skillnader, t.ex. olikheter i tätortsstruktur och lokaliseringsmönster, demografi, socioekonomi och näringsliv.

Regeringens utveckling och styrning av den regionala utvecklingspolitiken är samordnad med vissa insatser inom flertalet utgiftsområden. Insatser inom områdena kompletterar varandra och bidrar till synergier.

Statliga myndigheter och regioner har viktiga roller vid genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Även samordning mellan statliga myndigheter och en väl fungerande samverkan mellan statliga myndigheter, regioner, kommuner samt samråd med näringsliv och civila samhällets organisationer är avgörande.

Det är betydelsefullt att främja regionala innovationssystem för näringslivets omställning och konkurrenskraft. Goda och attraktiva livs- och boendemiljöer är av betydelse för såväl städer och tätorter som gles- och landsbygder. Det finns behov av ökad integration, ökat bostadsbyggande, en utvecklad kompetensförsörjning, förbättrade ramvillkor för näringslivet, tillgång till kultur och ett aktivt friluftsliv och en stark välfärd i hela landet. Tillgänglighet till rättsväsende samt ett tryggt och stabilt energisystem med konkurrenskraftiga priser behövs i hela Sverige och är till nytta för både människor och företag. Dessutom är tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet grundläggande för den regionala utvecklingen. Förutsättningar ska finnas för att ta till vara digitaliseringens möjligheter. Utbyggnaden och underhållet av samhällsviktig infrastruktur, som vägar, järnvägar och konnektivitet, inkl. fiber och mobilnät, är avgörande för att säkerställa en god tillgänglighet.

Det är väsentligt med god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service, finansiellt kapital, kultur, vård, utbildning och kompetens, för såväl människor som företag.

Förordningen (2024:1243) om stöd för att främja tillgången till grundläggande kommersiell service trädde i kraft den 1 januari 2025. Förordningen innebär bl.a. ökade möjligheter att stärka dagligvarubutiker i gles- och landsbygder, bl.a. genom att det maximala stödet för särskilt driftstöd har höjts till 350 000 kronor per år och

mottagare. För att ytterligare stödja dagligvarubutiker i gles- och landsbygder avser regeringen att höja det maximala stödet till 370 000 kronor per år och mottagare från och med den 1 januari 2026.

I juni 2024 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att utreda den framtida regionala utvecklingspolitiken och landsbygdspolitiken (dir. 2024:69), den särskilda utredaren överlämnade i juni 2025 delbetänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85). Utredningens förslag remitteras t.o.m. den 7 oktober 2025 (LI2025/01327).

EU:s sammanhållningspolitik efter 2027

I regeringens skrivelse Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (skr. 2020/21:133) anges strategiska områden och prioriteringar. Genom samordnade och kompletterande insatser inom och mellan de fyra strategiska områdena och prioriteringarna skapas goda förutsättningar för ett mer effektivt genomförande av den regionala utvecklingspolitiken. Se tabell 2.5 för information om strategiska områden.

Regeringen har identifierat vad som behöver utvecklas i det statliga genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken. Det är omställning till en hållbar regional utveckling, betydelsen av ett territoriellt perspektiv där hela landet ges ökad möjlighet att utvecklas samt ett samordnat genomförande där ansvar och uppgifter mellan aktörer är tydliga.

2.8.2 EU:s sammanhållningspolitik

EU:s sammanhållningspolitik perioden 2021–2027

Den regionala utvecklingspolitiken och det svenska genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik är nära integrerade. EU:s sammanhållningspolitik ska främja en harmonisk utveckling inom hela unionen för att stärka den ekonomiska, sociala och territoriella sammanhållningen. Regeringen följer noga genomförandet av sammanhållningspolitiken för perioden 2021–2027. Dialog med regionerna, statliga myndigheter samt övriga berörda aktörer är av stor vikt. Forum för hållbar regional utveckling och regionalfondsprogrammens övervakningskommittéer är exempel på viktiga arenor för denna dialog om såväl pågående genomförande som om framtida sammanhållningspolitik.

Det är angeläget att säkerställa att regionalfondsprogrammen, inklusive Interreg och programmet för Fonden för en rättvis omställning kan genomföras effektivt. Programmen stärker förutsättningarna för innovation, förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet vilket bidrar till den gröna och digitala omställningen. Det är särskilt angeläget att ansvariga myndigheter tillsammans med berörda regioner fortsätter sitt arbete med att mobilisera relevanta aktörer för att främja genomförandet av programmen.

Regeringen föreslår en satsning på stärkt konkurrenskraft i hela Sverige med återförda medel från finansieringsinstrument inom Europeiska regionala utvecklingsfonden 2007–2013. Insatser ska genomföras för en digital och grön omställning med fokus på att främja små- och medelstora företags innovations- och konkurrenskraft.

EU:s sammanhållningspolitik efter 2027

Nuvarande programperiod för sammanhållningspolitiken pågår t.o.m. 2027. Utformningen av sammanhållningspolitiken därefter beror på de ramar som sätts i den kommande fleråriga budgetramen. Den 16 juli 2025 presenterade Europeiska kommis-

sionen förslag till en ny flerårig budgetram för perioden 2028–2034 (se fakta-pm 2025/26:FPM3). Ramarna och innehållet är föremål för pågående förhandling i rådet samt med EU-parlamentet (se utg.omr. 27 avsnitt. 2.7).

2.9 Budgetförslag

2.9.1 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Tabell 2.19 Anslagsutveckling 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Tusental kronor

2024	Utfall	1 546 588	Anslagssparande	464 222
2025	Anslag	2 012 337[1]	Utgiftsprognos	1 843 297
2026	**Förslag**	**2 167 337**		
2027	Beräknat	2 226 337		
2028	Beräknat	1 737 237		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för statsbidrag till projektverksamhet (inklusive riskkapitalfonder, lånefonder och garantifonder), regionala företagsstöd, ersättning för vissa kreditförluster samt stöd till kommersiell service. Vidare får anslaget användas för viss administration, uppföljning och utvärdering samt viss central utvecklingsverksamhet. Dessutom får anslaget användas för ersättningar till regioner och Gotlands kommun för uppgifter om regionalt utvecklingsansvar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 012 337**	**2 012 337**	**2 012 337**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	155 000	214 000	-700 100
varav BP26	*110 000*	*486 000*	*112 000*
– Omfördelning mellan år inom anslaget	*83 000*	*389 000*	*15 000*
– Återflöde av EU-medel till små och medelstora företag	*29 000*	*99 000*	*99 000*
– Finansiering av utökade förvaltningsåtgärder för varg	*-2 000*	*-2 000*	*-2 000*
Överföring till/från andra anslag			425 000
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 167 337**	**2 226 337**	**1 737 237**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Genom en omfördelning av anslaget mellan olika år anpassas anslaget till förväntade utgifter vad avser medfinansiering till Fonden för en rättvis omställning. Anslaget ökas med 83 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 389 000 000 kronor 2027 och 15 000 000 kronor 2028. Anslaget ökas genom återflöde av EU-medel från tidigare finansieringsinstrument under programperioden 2007–2013 med 29 000 000 kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 99 000 000 kronor 2027 och 2028. Medlen ska enligt EU:s regelverk användas för det ursprungliga ändamålet för finansieringsinstrument vilket är till förmån för små och medelstora företag. Medlen ska användas som medfinansiering inom ramen för regionalfonden i Sverige för att bidra till att EU-medlen kan nyttjas fullt ut. Regeringen beslutade i juni 2025 att Naturvårdsverket ska

rapportera ett lägre referensvärde i fråga om populationsstorlek för gynnsam bevarandestatus för den svenska vargpopulationen till Europeiska kommissionen (LI2025/01301). Sänkningen av referensvärdet medför behov av att ytterligare förvaltningsåtgärder vidtas och medför därmed ökade kostnader för Naturvårdsverket. För att finansiera de ökade kostnaderna minskas anslaget med 2 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget minska med 2 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 167 337 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 226 337 000 kronor respektive 1 737 237 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 820 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Anslaget används framför allt till olika regionala företagsstöd, projektverksamhet och medfinansiering av olika EU-program. Övervägande delen av de stöd som beslutas inom ramen för anslaget är antingen fleråriga samverkansprojekt med många olika offentliga och privata aktörer eller fleråriga företagsinvesteringar. Medlen betalas ut när kostnader har uppstått. De aktörer som kan fatta beslut om framtida åtaganden mot anslaget har därför små möjligheter att påverka stödens utbetalningstakt.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 820 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 2.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 447 491	3 121 810	3 262 026			
Nya ekonomiska åtaganden	1 801 632	1 570 342	2 058 974			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-899 045	-1 341 143	-1 501 000	-1 837 000	-1 046 000	-937 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-228 268	-88 983				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	3 121 810	3 262 026	3 820 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 780 000**	**3 500 000**	**3 820 000**			

2.9.2 1:2 Transportbidrag

Tabell 2.22 Anslagsutveckling 1:2 Transportbidrag

Tusental kronor

2024	Utfall	525 179	Anslagssparande	25 908
2025	Anslag	549 864[1]	Utgiftsprognos	495 000
2026	**Förslag**	**455 864**		
2027	Beräknat	455 864		
2028	Beräknat	455 864		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för statsbidrag till regionalt transportbidrag och avser kompensation till företag i de fyra nordligaste länen för kostnadsnackdelar till följd av långa transportavstånd för varor och stimulerar till höjd förädlingsgrad i områdets näringsliv.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Transportbidrag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**549 864**	**549 864**	**549 864**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-94 000	-94 000	-94 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**455 864**	**455 864**	**455 864**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 455 864 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Transportbidrag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 455 864 000 kronor respektive år.

2.9.3 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

Tabell 2.24 Anslagsutveckling 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

Tusental kronor

2024	Utfall	640 857	Anslagssparande	439 143
2025	Anslag	1 732 000[1]	Utgiftsprognos	1 237 317
2026	**Förslag**	**2 251 000**		
2027	Beräknat	1 955 000		
2028	Beräknat	1 996 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utbetalningar av medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning för programperioden 2021–2027. Anslaget får därutöver användas för eventuella slutregleringar för Europeiska regionala utvecklingsfonden för programperioden 2014–2020.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 732 000**	**1 732 000**	**1 732 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	519 000	223 000	264 000
varav BP26	*52 000*	*378 000*	*426 000*
– Omfördelning mellan år inom anslaget	*52 000*	*378 000*	*426 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 251 000**	**1 955 000**	**1 996 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Genom en omfördelning av anslaget mellan olika år anpassas anslaget till förväntade utgifter. Anslaget ökas med 52 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 378 000 000 kronor 2027 och 426 000 000 kronor 2028.

Medlen från Fonden för en rättvis omställning uppgår till 1 635 315 213 kronor för programperioden 2021–2027. Medlen från Europeiska regionala utvecklingsfonden inom målet Investering för sysselsättning och tillväxt och Fonden för en rättvis omställning uppgår till totalt 10 691 810 987 kronor för programperioden.

Regeringen föreslår att 2 251 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 955 000 000 kronor respektive 1 996 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 900 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Verksamheten inom Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning omfattar bl.a. fleråriga projekt som medför utgifter för kommande budgetår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 900 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 2.26 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning perioden 2021–2027

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 909 903	4 309 137	4 950 409			
Nya ekonomiska åtaganden	2 049 517	1 665 472	1 560 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-595 961	-1 024 200	-1 610 409	-1 600 000	-1 600 000	-1 700 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-54 322					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	4 309 137	4 950 409	4 900 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**4 800 000**	**5 050 000**	**4 900 000**			

Utgiftsområde 20

Klimat, miljö och natur

Utgiftsområde 20 – Klimat, miljö och natur

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 5

2 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur ... 7
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 7
2.2 Utgiftsutveckling ... 8
2.3 Skatteutgifter ... 9

3 Miljöpolitik ... 10
3.1 Mål ... 10
3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 11
3.3 Resultatredovisning ... 12
3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 14
3.5 Generationsmålet ... 16
3.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 16
3.5.2 Resultatredovisning ... 17
3.5.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 20
3.6 Begränsad klimatpåverkan ... 21
3.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 21
3.6.2 Resultatredovisning ... 22
3.6.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 26
3.7 Frisk luft ... 28
3.7.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 28
3.7.2 Resultatredovisning ... 28
3.7.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 29
3.8 Bara naturlig försurning ... 30
3.8.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 30
3.8.2 Resultatredovisning ... 30
3.8.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 32
3.9 Giftfri miljö ... 32
3.9.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 32
3.9.2 Resultatredovisning ... 32
3.9.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 37
3.10 Skyddande ozonskikt ... 38
3.10.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 38
3.10.2 Resultatredovisning ... 38
3.10.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 39
3.11 Säker strålmiljö ... 39
3.11.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 40
3.11.2 Resultatredovisning ... 40
3.11.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 41
3.12 Ingen övergödning ... 42
3.12.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 42
3.12.2 Resultatredovisning ... 43
3.12.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 46
3.13 Levande sjöar och vattendrag ... 47
3.13.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 47
3.13.2 Resultatredovisning ... 47
3.13.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 51
3.14 Grundvatten av god kvalitet ... 52
3.14.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 52
3.14.2 Resultatredovisning ... 52
3.14.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 54
3.15 Hav i balans samt levande kust och skärgård ... 54

3.15.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 54
3.15.2 Resultatredovisning ... 55
3.15.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 58
3.16 Myllrande våtmarker ... 59
3.16.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 59
3.16.2 Resultatredovisning ... 59
3.16.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 62
3.17 Levande skogar ... 63
3.17.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 63
3.17.2 Resultatredovisning ... 63
3.17.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 67
3.18 Ett rikt odlingslandskap ... 68
3.18.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 69
3.18.2 Resultatredovisning ... 69
3.18.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 71
3.19 Storslagen fjällmiljö ... 71
3.19.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 72
3.19.2 Resultatredovisning ... 72
3.19.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 74
3.20 God bebyggd miljö ... 74
3.20.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 74
3.20.2 Resultatredovisning ... 75
3.20.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 77
3.21 Ett rikt växt- och djurliv ... 78
3.21.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 78
3.21.2 Resultatredovisning ... 78
3.21.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 81
3.22 Politikens inriktning ... 83
3.23 Fonder ... 90
3.23.1 Batterifonden ... 90
3.23.2 Kadmiumfonden ... 90
3.23.3 Kärnavfallsfonden ... 91
3.24 Budgetförslag ... 92
3.24.1 1:1 Naturvårdsverket ... 92
3.24.2 1:2 Miljöövervakning m.m. ... 95
3.24.3 1:3 Åtgärder för värdefull natur ... 97
3.24.4 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden ... 99
3.24.5 1:5 Miljöforskning ... 101
3.24.6 1:6 Kemikalieinspektionen ... 102
3.24.7 1:7 Avgifter till internationella organisationer ... 104
3.24.8 1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn ... 106
3.24.9 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut ... 108
3.24.10 1:10 Klimatanpassning ... 109
3.24.11 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö ... 110
3.24.12 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar ... 112
3.24.13 1:13 Internationellt miljösamarbete ... 114
3.24.14 1:14 Skydd av värdefull natur ... 116
3.24.15 1:15 Havs- och vattenmyndigheten ... 117
3.24.16 1:16 Klimatinvesteringar ... 118
3.24.17 1:17 Klimatpremier ... 120
3.24.18 1:18 Industriklivet ... 122
3.24.19 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv ... 124
3.24.20 1:20 Driftstöd för bio-CCS ... 125
3.24.21 1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden ... 126
3.24.22 Investeringsplan för Naturvårdsverket ... 128

4 Miljöforskning 129
4.1 Mål 129
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 129
4.3 Resultatredovisning 129
4.3.1 Formas finansierade forskning inom miljö, areella näringar och samhällsbyggande 129
4.3.2 Programinsatser 131
4.3.3 Analysarbete och kommunikation 131
4.3.4 Stiftelser verksamma inom området 132
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 132
4.5 Politikens inriktning 133
4.6 Budgetförslag 134
4.6.1 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad 134
4.6.2 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad: Forskning 135

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen godkänner investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2026–2028 som riktlinje för Naturvårdsverkets investeringar (avsnitt 3.24.22).
2. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur enligt tabell 1.1.
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Naturvårdsverket	787 432
1:2 Miljöövervakning m.m.	407 714
1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 803 335
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	813 818
1:5 Miljöforskning	93 825
1:6 Kemikalieinspektionen	340 325
1:7 Avgifter till internationella organisationer	329 431
1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn	100 000
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	336 986
1:10 Klimatanpassning	89 500
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 388 565
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	163 450
1:13 Internationellt miljösamarbete	57 400
1:14 Skydd av värdefull natur	1 185 500
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	373 373
1:16 Klimatinvesteringar	4 490 000
1:17 Klimatpremier	2 703 000
1:18 Industriklivet	653 000
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	115 000
1:20 Driftstöd för bio-CCS	1 714 000
1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden	400 000
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	139 279
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 140 408
Summa anslag inom utgiftsområdet	**19 625 341**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Miljöövervakning m.m.	120 000	2027–2029
1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 300 000	2027–2036
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	3 465 000	2027–2055
1:5 Miljöforskning	102 000	2027–2030
1:7 Avgifter till internationella organisationer	2 300 000	2027–2053
1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn	150 000	2027–2030
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	826 000	2027–2035
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	1 500 000	2027–2036
1:13 Internationellt miljösamarbete	11 400	2027–2029
1:14 Skydd av värdefull natur	35 000	2027–2068
1:16 Klimatinvesteringar	8 000 000	2027–2030
1:17 Klimatpremier	3 900 000	2027–2030
1:18 Industriklivet	3 850 000	2027–2033
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	160 000	2027–2030
1:20 Driftstöd för bio-CCS	30 762 000	2027–2046
1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden	1 100 000	2027–2032
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	2 200 000	2027–2032
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**59 781 400**	

2 Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur är indelat i områdena Miljöpolitik (avsnitt 3) och Miljöforskning (avsnitt 4). Miljöpolitiken utgår ifrån de nationella miljökvalitetsmål och det generationsmål för miljöarbetet som beslutats av riksdagen. Målen är styrande för allt miljöarbete som Sverige bedriver nationellt, inom EU och internationellt. Miljömålssystemet ger också en struktur för en systematisk uppföljning av miljöpolitiken som grund för ett strategiskt åtgärdsarbete. Myndigheter som finansieras inom utgiftsområdet är Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut samt Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad. Myndigheter som delvis finansieras från utgiftsområdet är bl.a. Sveriges geologiska undersökning, länsstyrelserna, Statens geotekniska institut, Lantmäteriet, Statens energimyndighet, Boverket, Transportstyrelsen, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Strålsäkerhetsmyndigheten.

Länsstyrelserna och 26 andra myndigheter har i sina instruktioner ett utpekat ansvar att verka för att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet. Åtta av dessa myndigheter har även ett utpekat ansvar för att samordna uppföljning, utvärdering och rapportering av ett eller flera miljökvalitetsmål. Dessa myndigheter är följande:

- Boverket
- Havs- och vattenmyndigheten
- Kemikalieinspektionen
- Naturvårdsverket
- Skogsstyrelsen
- Statens jordbruksverk
- Strålsäkerhetsmyndigheten
- Sveriges geologiska undersökning.

Naturvårdsverket har i uppgift att vägleda de myndigheter som har ett ansvar i miljömålssystemet i deras arbete med genomförande och uppföljning.

Klimatlagen (2017:720) trädde i kraft 2018. Den utgör en viktig del i arbetet inom politikområdet.

Regeringen föreslår att 19,6 miljarder kronor anvisas utgiftsområde 20 Klimat miljö och natur för 2026.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Miljöpolitik	**11 986**	**15 214**	**16 206**	**18 346**	**17 474**	**16 050**
1:1 Naturvårdsverket	629	662	675	**787**	917	1 021
1:2 Miljöövervakning m.m.	403	389	386	**408**	425	419
1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 236	1 362	1 353	**1 803**	1 897	1 724
1:4 Sanering och återställning av förorenade områden	830	1 064	1 053	**814**	839	839
1:5 Miljöforskning	94	94	93	**94**	94	94
1:6 Kemikalieinspektionen	318	307	305	**340**	346	350
1:7 Avgifter till internationella organisationer	317	337	325	**329**	340	318
1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn		100	99	**100**	100	100
1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	297	329	326	**337**	360	373
1:10 Klimatanpassning	89	90	89	**90**	90	90
1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö	1 336	1 327	1 317	**1 389**	1 281	1 164
1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar	116	263	200	**163**	163	163
1:13 Internationellt miljösamarbete	36	52	52	**57**	57	42
1:14 Skydd av värdefull natur	1 675	1 186	1 181	**1 186**	786	786
1:15 Havs- och vattenmyndigheten	331	361	359	**373**	380	366
1:16 Klimatinvesteringar	2 404	1 305	3 471	**4 490**	3 500	2 500
1:17 Klimatpremier	415	2 313	1 332	**2 703**	2 520	1 820
1:18 Industriklivet	1 335	3 535	3 449	**653**	653	653
1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv	110	115	114	**115**	115	115
1:20 Driftstöd för bio-CCS	15	15	15	**1 714**	1 714	1 714
1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden		10	10	**400**	900	1 400
Miljöforskning	**1 245**	**1 264**	**1 277**	**1 280**	**1 299**	**1 342**
2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande	137	137	139	**139**	142	144
2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning	1 108	1 127	1 138	**1 140**	1 157	1 197
Äldreanslag	**1 357**					
2024 1:8 Klimatbonus	1 357					
Totalt för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur	**14 587**	**16 479**	**17 482**	**19 625**	**18 773**	**17 392**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**16 439**	**16 439**	**16 439**
Pris- och löneomräkning[2]	33	62	96
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 153	2 272	856
varav BP26[3]	*2 076*	*3 840*	*4 639*
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**19 625**	**18 773**	**17 392**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	11 200
Verksamhetsutgifter[2]	8 368
Investeringar[3]	57
Summa utgiftsram	**19 625**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2024/25:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur

Miljoner kronor

	2025	2026
Nedsatt förmånsvärde för miljöanpassade bilar (A15)	5 280	5 530
Skattelättnad för cykelförmån (A36)	380	470
Skattefrihet för laddel på arbetsplatsen (A37)	280	140
Förmånsvärde för drivmedel (A38)	-120	-120
Förmånsvärde för äldre bilar (A40)	0	0
Reparationer av cyklar, skor, lädervaror m.m. mervärdesskattesats 12% (E4)	180	190

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

3 Miljöpolitik

3.1 Mål

Målen för miljöpolitiken är strukturerade i enlighet med miljömålssystemet, enligt följande (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377):

- ett generationsmål som anger inriktningen för den samhällsomställning som behöver ske inom en generation för att nå miljökvalitetsmålen
- miljökvalitetsmål som beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till
- etappmål som beskriver de samhällsomställningar som är viktiga steg för att nå Generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Generationsmålet är det övergripande målet för miljöpolitiken (se avsnitt 3.5). De 16 miljökvalitetsmålen är följande: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183 samt prop. 2004/05:150, bet. 2005/06:MJU3, rskr. 2005/06:48).

Regeringen har beslutat om etappmål inom miljömålssystemet. Etappmålen ska vägleda det konkreta arbetet för att nå miljökvalitetsmålen och Generationsmålet. Riksdagen har beslutat om etappmål som ska öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). De etappmål om klimat som riksdagen har beslutat redovisas mer utförligt i klimatredovisningen. Etappmålen är målövergripande och kan därför bidra till att nå fler än ett mål. Sammantaget finns 17 etappmål med målår som sträcker sig till 2024 eller senare, se tabell 3.2. Övriga etappmål där målåret är passerat är slutredovisade i tidigare budgetpropositioner. Förutom målstrukturen för miljöarbetet omfattar även miljömålssystemet regelbundna uppföljningar av miljömålen som görs i bred samverkan mellan myndigheter inklusive länsstyrelser. Sammanlagt finns det 27 nationella myndigheter och länsstyrelser på regional nivå som har ett ansvar i miljömålssystemet.

Miljömålen utgör det nationella genomförandet av Agenda 2030:s miljörelaterade mål och delmål. Arbetet för att nå miljömålen bidrar även till att nå andra mål i Agenda 2030. Generationsmålet och de 16 miljökvalitetsmålen kopplar tydligt till flera av målen i Agenda 2030, se tabell 3.1. För en övergripande redovisning av arbetet med Agenda 2030, se vidare utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

I avsnitt 3.5-3.21 redovisas Generationsmålet och miljökvalitetsmålen.

Tabell 3.1 Koppling mellan Sveriges nationella miljömål och de 17 globala målen för hållbar utveckling i FN:s Agenda 2030

Nationella miljömål	Mål i Agenda 2030
Generationsmålet	2 Ingen hunger
	3 Hälsa och välbefinnande
	6 Rent vatten och sanitet
	7 Hållbar energi för alla
	(9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur)
	11 Hållbara städer och samhällen
	12 Hållbar konsumtion och produktion
	14 Hav och marina resurser
	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Begränsad klimatpåverkan	7 Hållbar energi för alla
	13 Bekämpa klimatförändringen
	(15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Frisk luft	3 Hälsa och välbefinnande
	11 Hållbara städer och samhällen
	(15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Bara naturlig försurning	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Giftfri miljö	2 Ingen hunger
	3 Hälsa och välbefinnande
	6 Rent vatten och sanitet
	8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
	12 Hållbar konsumtion och produktion
	14 Hav och marina resurser
	(15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Skyddande ozonskikt	3 Hälsa och välbefinnande
Säker strålmiljö	3 Hälsa och välbefinnande
	8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt
Ingen övergödning	6 Rent vatten och sanitet
	14 Hav och marina resurser
	(15 Ekosystem och biologisk mångfald)
Levande sjöar och vattendrag	6 Rent vatten och sanitet
	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Grundvatten av god kvalitet	6 Rent vatten och sanitet
	13 Bekämpa klimatförändringen
	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Hav i balans samt levande kust och skärgård	(2 Ingen hunger)
	14 Hav och marina resurser
	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Myllrande våtmarker	(6 Rent vatten och sanitet)
	13 Bekämpa klimatförändringen
	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Levande skogar	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Ett rikt odlingslandskap	2 Ingen hunger
	15 Ekosystem och biologisk mångfald
Storslagen fjällmiljö	15 Ekosystem och biologisk mångfald
God bebyggd miljö	6 Rent vatten och sanitet
	9 Hållbar industri, innovationer och infrastruktur
	11 Hållbara städer och samhällen
	12 Hållbar konsumtion och produktion
Ett rikt växt- och djurliv	(3 Hälsa och välbefinnande)
	14 Hav och marina resurser
	15 Ekosystem och biologisk mångfald

Anm.: I tabellen framgår vilka nationella miljömål som i huvudsak kopplar till respektive mål för Agenda 2030. Indirekta kopplingar mellan de svenska miljömålen och målen i Agenda 2030 visas inom parentes medan resterande visar direkta kopplingar. Kartläggningen samordnas av Naturvårdsverket (Fi2016/01355). Kopplingen mellan Myllrande våtmarker och mål 13 Bekämpa klimatförändringar har Regeringskansliet lagt till.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Till varje miljökvalitetsmål hör ett antal s.k. preciseringar. Preciseringarna beskriver innebörden av miljökvalitetsmålet och det miljötillstånd som ska uppnås och de är bedömningsgrunder för resultaten i budgetpropositionen. Varje mål följs upp med

stöd av ett antal indikatorer som redovisas återkommande i budgetpropositionen i form av tabeller eller diagram.

Etappmålens uppfyllelse bedöms baserat på hur etappmålen är formulerade och de regelbundna uppföljningarna från myndigheterna.

Den resultatredovisning som lämnas här bygger huvudsakligen på resultat som avser 2024, men även resultatet av åtgärder som vidtagits under 2025 beaktas i den utsträckning det finns relevant underlag tillgängligt.

En årligen återkommande dialog förs med miljö- och jordbruksutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen.

3.3 Resultatredovisning

Under 2024 och 2025 har många insatser gjorts för att nå miljömålen. Resultaten för respektive miljökvalitetsmål redovisas mer utförligt i de särskilda målavsnitten. I detta avsnitt redovisas frågor av mer tvärgående karaktär av betydelse för måluppfyllelsen.

Arbetet med att genomföra regeringens klimathandlingsplan – Hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) har fortsatt, med fokus på fortsatta utsläppsminskningar i alla sektorer. Stora resurser till anslagen 1:16 *Klimatinvesteringar* (Klimatklivet), 1:17 *Klimatpremier* och 1:18 *Industriklivet* har främjat bl.a. industrins och transportsektorns fortsatta omställning. Skrotningspremien höjdes i maj 2025 och medel för en ny elbilspremie inom ramen för den sociala klimatfonden (anslag 1:21 *Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden*) har beslutats. Den första omvända auktionen för avskiljning, transport och permanent lagring av biogen koldioxid har genomförts och kommer att ge betydande upptag från 2028 och framåt.

Flera åtgärder har vidtagits nationellt, inom EU och globalt för att främja en resurseffektiv och hållbar konsumtion och produktion vilket bidrar till flera miljökvalitetsmål. Nationellt har regeringen presenterat en rad förslag för att reformera avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi. I promemorian Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi (KN2024/02249), som remitterades under 2024, föreslås t.ex. ett ändrat ansvar för kommunalt avfall, enhetliga krav på och undantag från fastighetsnära insamling och nya krav på sortering för att öka materialåtervinningen. Flera steg har tagits inom EU där en rad rättsakter med syfte att öka resurseffektiviteten och för en giftfri miljö har förhandlats fram och där Sverige bedrivit ett aktivt påverkansarbete med stöd av berörda myndigheter. Det handlar bl.a. om EU-förhandlingar om producentansvar för textil samt för minskat matavfall. Flera förhandlingar har också slutförts t.ex. gällande rättsakter för förpackningar, kritiska råmaterial, plastpellets och ekodesign för hållbara produkter. Globalt sett har förhandlingarna om ett nytt rättsligt bindande avtal mot plastföroreningar fortsatt med syfte att minska plastföroreningar i hav och natur. Sverige har också verkat för bättre hantering av textilavfall globalt.

Länsstyrelserna har i perioden gjort insatser för skydd och skötsel av värdefull natur, vattenförvaltning och bekämpning av invasiva främmande arter. Länsstyrelserna har även bidragit till att återställa våtmarker. Åtgärder som länsstyrelserna har gjort inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken har också varit betydande.

Effektivare tillståndsprocesser, tillsynsvägledning och tillsyn enligt miljöbalken är en grundläggande förutsättning för företagens klimatomställning och för att uppnå miljökvalitetsmålen. Regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att miljöprocesserna ska bli mer effektiva och förutsebara.

Naturvårdsverket har den 19 juni 2025 redovisat det myndighetsgemensamma uppdraget att lämna förslag på digitala lösningar för tillsynsvägledning enligt miljöbalken (KN2025/01356). I rapporten redovisas förslag till lösningar för att åstadkomma en effektiv och samordnad digitaliserad tillsynsvägledning. Myndigheterna ger också förslag till lösningar för uppföljning och inrapportering av tillsynen enligt miljöbalken och EU-förordningar på miljöbalkens område. Beredning pågår inom Regeringskansliet.

Naturvårdsverket har slutredovisat det myndighetsgemensamma uppdraget att lämna förslag på en nationell digital lösning för inlämning av företags och verksamhetsutövares miljörapportering (KN2025/00365). Informationssystemet ska bidra till både effektivisering och regelförenkling för företagen genom att samla inlämning av miljöinformation via ett centralt nav där en uppgift lämnas en gång, till ett ställe. I juni 2025 beslutade regeringen ett uppdrag till Naturvårdsverket (KN2025/00365) om att utveckla och förvalta en ny nationell digital lösning för företagens miljöinformation och rapportering.

Miljötillståndsutredningen (KN 2023:02) redovisade i januari 2025 sitt betänkande En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). Miljötillståndsutredningen har lämnat ett stort antal förslag för att tillståndsprocesserna ska bli mer effektiva och förutsebara, t ex att bilda en ny miljöprövningsmyndighet och att ändra processen för miljöbedömning.

Länsstyrelserna har fått uppdrag att fortsatt bidra till mer effektiva och förutsebara tillståndsprocesser genom att sprida och implementera arbetssätt för effektivare samråd (KN2025/00301). Länsstyrelserna har även i uppdrag att vidta åtgärder som gör deras tillståndsprövning enligt miljöbalken mer effektiv och förutsebar, och som kortar handläggningstiderna (Fi2023/00435 m.fl.). Naturvårdsverket har redovisat uppdraget Effektivare miljöprocesser (KN2024/02189) och föreslår bl.a. ett utbildningskoncept riktat till länsstyrelser avseende tillståndsprövning av miljöfarlig verksamhet för att främja och säkerställa en god samt likartad handläggarkompetens i hela landet med kunskaper om miljölagstiftningens betydelse för industrin och olika branscher.

Kärnkraftsprövningsutredningen redovisade i januari 2025 sitt delbetänkande Ny kärnkraft i Sverige – effektivare tillståndsprövning och ändamålsenliga avgifter (SOU 2025:7). Första delen av delbetänkandet rör effektivare tillståndsprövning av kärnkraftsreaktorer med tydlighet och kortare prövningstider som mål. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utveckla vägledning till en effektiv tillståndsprocess för nya kärnenergianläggningar enligt miljöbalken (KN2024/02586) och även att utveckla planeringsförutsättningar samt arbetssätt med tillståndsprocesser enligt miljöbalken för etablering av ny kärnkraft (KN2024/01682). En utredning har genomförts och lämnat de förslag som krävs för att åter möjliggöra utvinning av uran i Sverige (KN2024/02540).

Den 1 januari 2025 trädde en tillfällig förordning i kraft som syftar till att under fem års tid ge snabbare processer enligt miljöbalken för att stärka det militära försvaret. Ärenden enligt miljöbalken som har initierats av Försvarsmakten, Fortifikationsverket och Försvarets materielverk kan nu med hänsyn till omvärldsläget handläggas snabbare enligt förordningen (2024:1212) med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter.

Naturvårdsverkets redovisning av statistik avseende handläggningstiderna i tillståndsprocesserna visade för 2024 att medianen för handläggningstiden för ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet som avgörs av mark- och miljödomstolarna var 474 dagar för 2024, att jämföra med 428 dagar för 2023,

474 dagar för 2022 och 501 dagar för 2021. För miljöprövningsdelegationerna var motsvarande siffror för ansökningar om tillstånd till miljöfarlig verksamhet 322 dagar för 2024, att jämföra med 335 dagar för 2023, 349 dagar för 2022 och 299 dagar för 2021 (KN2025/01361). Handläggningstidens variation mellan åren påverkas delvis av antalet inkomna ansökningar men även av komplexiteten i de inkomna ansökningarna.

Effektiva tillståndsprocesser för vindkraft bidrar också till klimatomställningen och till att uppnå miljömålen. Länsstyrelserna har under året fått flera uppdrag om beredning av ansökningar om tillstånd för havsbaserade vindkraftparker enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon och har lämnat förslag på regeringsbeslut till följd av vissa tidigare sådana uppdrag. Den 13 december 2024 redovisade utredningen om havsbaserad vindkraft sitt betänkande Vindkraft i havet - En övergång till ett auktionssystem (SOU 2024:89). Utredningen föreslår bl.a. att Sverige ska övergå till ett auktionssystem för havsbaserad vindkraft och beskriver formerna för ett sådant system. Beredning av betänkandets förslag pågår inom Regeringskansliet.

Miljömålsrådet har för tionde året redovisat vilka åtgärder myndigheterna avser att vidta i samverkan för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Rådet har under 2024 arbetat inom fem programområden. Genom att rådet arbetar inom områden där rådet ser att samverkan är nödvändig och möjlig stärks förutsättningarna att leverera resultat där det ger störst effekt.

Naturvårdsverket redovisar att de 186 statliga myndigheter som omfattas av förordningen (2009:907) om miljöledning i statliga myndigheter har ett utsläpp av ca 486 000 ton koldioxid under 2024. Det är en ökning med 18 procent jämfört med 2023. Utsläppen från maskiner och övriga fordon, som används i verksamhetsutövningen, ökade med 26 procent. Utsläppen från tjänsteresor minskade med 7 procent från 2023.

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Betydande insatser har genomförts men regeringen bedömer trots det att de inte räcker för att nå miljömålen. Befintliga och beslutade åtgärder, nationella och internationella, är viktiga, men för de flesta av målen krävs ett målinriktat arbete över tid där fler åtgärder behövs. Bedömningen baseras på den årliga uppföljning av miljömålen, som redovisades 2025 och på den fördjupade utvärderingen av arbetet med att nå miljömålen från 2023. Förutom Naturvårdsverket har åtta andra nationella myndigheter ett utpekat ansvar för uppföljning av olika delar av miljömålen. Dessutom har länsstyrelserna ett ansvar för regionala bedömningar.

Sammantaget bedöms att miljökvalitetsmålet Skyddande ozonskikt kommer att uppnås. Tre miljökvalitetsmål bedöms vara nära att uppnås: Frisk luft, Giftfri miljö och Säker strålmiljö. Tolv av miljökvalitetsmålen bedöms inte kunna nås med nuvarande och beslutade styrmedel. Ingen förändring av regeringens bedömning av måluppfyllelsen har gjorts jämfört med förra året.

För två av miljökvalitetsmålen bedöms utvecklingen för miljötillståndet vara positiv, nämligen Frisk luft och Bara naturlig försurning. För åtta av de tolv miljökvalitetsmål som inte bedöms kunna uppnås går det inte att bedöma om utvecklingstrenden är positiv eller negativ. Utvecklingstrenderna för Begränsad klimatpåverkan, Levande skogar, Storslagen fjällmiljö och Ett rikt växt- och djurliv bedöms vara negativa. I förhållande till Naturvårdsverkets årliga uppföljning gör regeringen en annan bedömning vad gäller trenden för Säker strålmiljö. I den årliga uppföljningen för 2025 gör myndigheterna bedömningen att trenden är negativ. Regeringen ser dock inte att några omständigheter har förändrats under de senaste åren som medför att trenden

för Säker strålmiljö bör ändras till negativ (se avsnitt 3.11). Det finns flera exempel på insatser under året som bedöms bidra positivt till måluppfyllelse.

Flera områden utvecklas i rätt riktning med hjälp av befintliga och beslutade åtgärder men inte tillräckligt för att nå de flesta av målen. Det visar att insatser för miljön, både på nationell och regional nivå samt genom överenskommelser inom EU och internationellt, har gett resultat. Till det ska läggas att det finns fördröjningseffekter som gör att det kan ta tid innan genomförda åtgärder ger mätbara avtryck i miljön.

Regeringen bedömer att berörda myndigheters insatser under året har haft en central betydelse i arbetet med att nå miljökvalitetsmålen och bedömer vidare att dessa myndigheters samverkan med kommuner, regioner, näringsliv, markägare och andra lokala och regionala aktörer är betydelsefullt i arbetet med att nå miljömålen.

Det är regeringens bedömning att utöver ansvariga myndigheter är Miljömålsberedningen och Miljömålsrådet två viktiga aktörer i arbetet med att ta fram förslag till åtgärder för att nå miljömålen. Det breda samarbete som finns inom Miljömålsrådet bedöms ha ökat takten i åtgärdsarbetet och därmed i arbetet för att nå miljömålen inklusive Generationsmålet.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om Århuskonventionens talerättsregler (bet. 2021/22:MJU29 punkt 20, rskr. 2021/22:389). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska verka för en förändrad utformning av konventionen och den EU-rättsliga regleringen på området, som möjliggör en reglering där enbart organisationer som kan anses direkt berörda av ett beslut om licens- eller skyddsjakt ges talerätt (bet. 2021/22:MJU29 s. 79). En ändring av konventionen förutsätter att Sverige i ett första led driver frågan inom ramen för rådsarbetsgruppen för internationella miljöfrågor i rådet och där får stöd för förslaget. Frågan har tagits upp med flera medlemsstater men det saknas för närvarande stöd för förslaget. Det saknas därför förutsättningar att vidta ytterligare åtgärder med anledning av tillkännagivandet. Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att modernisera lagstiftningen om genteknik och göra denna teknikneutral (bet. 2018/19:MJU9 punkt 5, rskr. 2018/19:172). Eftersom lagstiftning om modifierade organismer regleras på EU-nivå har regeringens insatser haft fokus på denna nivå. Den 5 juli 2023 lämnade Europeiska kommissionen ett förslag till en ny förordning om växter som framställts med vissa nya genomiska tekniker och därav framställda livsmedel och foder. Det huvudsakliga syftet med förslaget är att vidmakthålla en hög nivå av säkerhet för människors och djurs hälsa och för miljön, och att möjliggöra att ny teknik kan användas för att bidra till att möta hållbarhetsmålen men också att skapa en gynnsam miljö för forskning och innovation, särskilt för små och medelstora företag. Regeringen bedömer att förslagets principer är i linje med riksdagens tillkännagivande om en modifierad och teknikneutral lagstiftning där växter som har ändrats på ett sådant sätt att det skulle kunna ha skett genom konventionell förädling eller naturligt ska behandlas lika som sina konventionellt framtagna motsvarigheter. Regeringen har verkat för detta under 2024. Förslaget förhandlas från maj 2025 mellan kommissionen, rådet och Europaparlamentet. Regeringen anser mot bakgrund av dessa åtgärder att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Se sammanställning av måluppfyllelse för etappmålen i tabell 3.2.

Tabell 3.2 Etappmål

Etappmål	Målår	Bedömning
Ett långsiktigt utsläppsmål	2045	Uppnås inte
Minskning av växthusgasutsläpp i ESR[1]-sektorn till 2030	2030	Uppnås inte
Minskning av växthusgasutsläpp i ESR-sektorn till 2040	2040	Uppnås inte
Minskning av växthusgasutsläppen från inrikes transporter (exkl. flyg)	2030	Uppnås inte
Minskning av nationella utsläpp av luftföroreningar	2025	Uppnås inte
Ökad andel kommunalt avfall som materialåtervinns och förbereds för återanvändning	2025, 2030, 2035	Uppnås inte
Bygg- och rivningsavfall	2025	Uppnås inte
Ökad återanvändning av förpackningar	2026, 2030	Uppnås
Matsvinnet ska minska mätt i mängd livsmedelsavfall	2025	Uppnås inte
Livsmedelsförlusterna ska minska och mer ska bli mat	2025	Osäkert
Dioxiner	2030	Osäkert
Läkemedel i miljön	2030	Uppnås
Användning av växtskyddsmedel	2030	Osäkert
Användning av biocidprodukter	2030	Osäkert
Integrering av stadsgrönska och ekosystemtjänster i urbana miljöer	2025	Osäkert
Andel persontransporter med kollektivtrafik, cykel och gång	2025	Uppnås
Dagvattenhantering i befintlig bebyggelse	2025	Uppnås inte
Minskad övergödning	2030	Uppnås inte

Anm.: I tabellen redovisas etappmålen, deras målår samt regeringens bedömning av om de kommer att uppnås till beslutat målår med nuvarande och beslutade styrmedel och åtgärder. Bedömningen avser alltså möjligheten att nå etappmålen under förutsättning att inga fler åtgärder vidtas. För vissa etappmål finns mer information i relevanta delar i avsnitt 3.6 och i Klimatredovisningen.

[1] Sektorer som täcks av EU:s ansvarsfördelningsförordning.

Källa: Naturvårdsverkets och regeringens egna bedömningar.

3.5 Generationsmålet

Generationsmålet innebär att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Detta förutsätter en ambitiös och effektiv miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang. Generationsmålet visar vilken samhällsomställning som behövs för att uppnå nationella miljömål och bidra till de globala målen för hållbar utveckling.

3.5.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området består bl.a. av Generationsmålets strecksatser:

- ekosystemen har återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad
- den biologiska mångfalden och natur- och kulturmiljön bevaras, främjas och nyttjas hållbart
- människors hälsa utsätts för minimal negativ miljöpåverkan samtidigt som miljöns positiva inverkan på människors hälsa främjas
- kretsloppen är resurseffektiva och så långt som möjligt fria från farliga ämnen,
- en god hushållning sker med naturresurserna
- andelen fossilfri energi ökar och energianvändningen är effektiv med minimal påverkan på miljön

– konsumtionsmönstren av varor och tjänster orsakar så små miljö- och hälsoproblem som möjligt.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser och utveckling av BNP som diagram.

3.5.2 Resultatredovisning

Under 2024 och delar av 2025 har insatser gjorts som bidragit i arbetet med att nå Generationsmålet. Redovisningen är uppdelad på tre områden, men är baserad på Generationsmålets sju strecksatser.

Ekosystemens resiliens och bevarande av biologisk mångfald

Flera viktiga insatser genomfördes under 2024 för att stärka ekosystemens förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster och bidra till bevarande av biologisk mångfald, och värdefulla natur- och kulturmiljöer.

Regeringen presenterade den 4 juni 2024 sin proposition för ett levande hav (prop. 2023/24:156 Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske). I propositionen lämnar regeringen sin bedömning av hur en hållbar fiskförvaltning ska kunna integreras starkare i, och växelverka med havsmiljöarbetet. En viktig del är att begränsa trålfiske i Östersjön.

Arbetet med att restaurera och anlägga våtmarker har förstärkts där många myndigheter, kommuner och organisationer är engagerade. Våtmarker är viktiga för den biologiska mångfalden och tillhandahåller flera viktiga ekosystemtjänster. Totalt har ca 1 950 hektar våtmark anlagts eller hydrologiskt restaurerats under 2024, varav drygt 1 500 hektar på torvmark och ca 450 hektar på mineraljord.

Under 2024 och 2025 har betydelsefulla insatser gjorts för skydd av biologisk mångfald. Regeringen föreslog i propositionen Nämdöskärgårdens nationalpark att en ny nationalpark i Stockholms skärgård som omfattar ca 25 000 hektar ska bildas (prop. 2024/25:142). Länsstyrelserna fattade 321 beslut om nya, utökade eller förstärkta naturreservat med en areal om ca 128 000 hektar. 21 500 hektar produktiv skogsmark har överförts från Sveaskog till Naturvårdsverket för att använda som ersättningsmarker när privatpersoner vill skydda sin värdefulla skog.

Under 2024 påbörjades arbetet med en nationell restaureringsplan enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1991 av den 24 juni 2024 om restaurering av natur (EU-förordningen om restaurering av natur) i och med att regeringen lämnade ett uppdrag till Naturvårdsverket att tillsammans med flera myndigheter ta fram ett förslag till en sådan plan (KN2024/01861).

Regeringen beslutade den 11 april 2024 förordningen (2024:202) om statligt stöd för vissa åtgärder som syftar till att bevara eller återställa biologisk mångfald. I Naturvårdsverkets nationella program för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker har medel fördelats till länsstyrelserna för arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter, restaurering av ängs- och betesmarker och hamling av träd för att stärka den biologiska mångfalden i odlingslandskapet. Ersättningen för skötsel av betesmarker inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken har också förstärkts från 2023.

Regeringen beslutade den 20 februari 2025 en ny ägarpolicy för statligt ägda bolag (Fi2024/01778). Den innebär bl.a. att bolag som har en väsentlig miljö- eller klimatpåverkan genom sin värdekedja ska fastställa ambitiösa mål och konkreta

omställningsplaner. Bolagets mål ska vara relevanta för bolagets verksamhet och i största möjliga mån vetenskapligt baserade.

Insatser har gjorts för att bekämpa invasiva främmande arter, arter som påverkar biologisk mångfald negativt både på land, i vatten och i havet. Under 2024 fördelade Havs- och vattenmyndigheten 44,5 miljoner krono från anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* och Naturvårdsverket drygt 49 miljoner kronor från anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* till länsstyrelserna för att förebygga och förhindra introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Giftfri cirkulär ekonomi, effektiv resurshushållning och hållbara konsumtionsmönster

Under 2024 har berörda myndigheter fortsatt arbetet för samhällets omställning till resurseffektiva och giftfria kretslopp och minskad påverkan på människors hälsa och miljö. Inom EU har förhandlingsarbetet pågått i hög takt med ett flertal förhandlingar där regeringen med stöd av berörda myndigheter deltagit aktivt. Sverige har varit pådrivande för att få genomslag för svenska intressen i förhandlingar av rättsakter som har stor påverkan på svenska regler och för svenska företag. Det rör rättsakter som Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2025/40 om förpackningar och förpackningsavfall där Sverige varit drivande för att t.ex. stimulera en marknad för återvunnet material och bidra till avfallsminskning på lika konkurrensvillkor. Även förhandlingarna om Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial (EU-förordningen om kritiska råmaterial) har varit framgångsrik för Sverige genom att främja cirkulariteten av kritiska råmaterial. Andra rättsakter som förhandlats färdigt under året är t.ex. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) om förebyggande av förluster av plastpellets för att minska mikroplastförorening i miljön. Under året har även intensiva slutförhandlingar hållits om revidering av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/851 om avfall (avfallsdirektivet) med syfte att minska matsvinn och med krav om ett nationellt producentansvar för textil. Inom förhandlingen av Europaparlamentets och rådets förordning om cirkularitetskrav för fordonskonstruktion och hantering av uttjänta fordon har Sverige framgångsrikt drivit frågan om att skydda det svenska rörliga kulturarvet samt ökad cirkularitet för fordon.

På global nivå har förhandlingarna om ett nytt rättsligt bindande avtal mot plastföroreningar fortsatt. I oktober 2024 ordnade högnivåalliansen för ett ambitiöst plastavtal (HAC) en tre dagar lång workshop i Stockholm med deltagare från hela världen, finansierat av Nordiska ministerrådet, med fokus på viktiga delar av ett avtal. Sverige har också tillsammans med EU varit aktiva i förhandlingarna om att driva på för ett avtal som omfattar hela livscykeln, från produktion av plastråvara till återvinning av plastavfallet. Vid förhandlingsmötet i slutet av november 2024 lyckades parterna inte enas om ett avtal så förhandlingarna fortsätter. Sverige har också varit drivande för bättre hantering av textilavfall globalt i syfte att minska exporten av textilavfall till utvecklingsländerna.

På nationell nivå har regeringen tillsatt en utredning för att föreslå de författningsändringar som krävs för att nå målen om materialåtervinning genom att skapa ett tydligt, ändamålsenligt och enhetligt uppföljningssystem gentemot de aktörer som har rådighet att påverka materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall. Promemorian Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi (KN2024/02249) har därefter remitterats. I början av 2025 fick Naturvårdsverket i uppdrag att lämna förslag på hur det svenska regelverket ska anpassas och kompletteras med anledning av Europaparlamentets och rådets

förordning (EU) 2025/40 av den 19 december 2024 om förpackningar och förpackningsavfall (EU:s förpackningsförordning) som ska ta itu med det ständigt växande avfallet inom EU och täcker hela förpackningens livscykel. Regeringen har i början av 2025 också gett Naturvårdsverket i uppdrag att utarbeta ett förslag till ett nationellt program för cirkularitet av kritiska råmaterial. Syftet är att främja återvinning av kritiska råmaterial i samhället och dämpa den förväntade ökningen av förbrukningen av dessa material. Klimat- och näringslivsdepartementet remitterade i november 2024 en promemoria om Kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om batterier (KN2024/02313).

Naturvårdsverket har utarbetat och beslutat en ny nationell avfallsplan. Avfallsplanen är betydelsefull för andra berörda myndigheter och för näringslivet för att få vägledning om bl.a. mål, viktiga åtgärder och utvecklingsmöjligheter på avfallsområdet. Naturvårdsverket har i sitt arbete med nationell plastsamordning under året drivit flera arbetsgrupper med inriktning på olika problemområden för plastanvändningen där fokus varit på t.ex. återanvändning av förpackningar, plast i vården, annat plastavfall från hushållen än förpackningsavfall, däckslitage och materialåtervinningskapacitet.

Arbetet mot den illegala hanteringen av avfall har fortsatt inom den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrott där Naturvårdsverket, Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Kustbevakningen, Tullverket samt länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Skåne, Stockholms och Västra Götalands län samverkar. Av myndigheternas delredovisning till regeringen framgår att de bl.a. arbetat med vägledning om hur lagstiftningen kan användas för att stoppa illegal verksamhet, vilken teknik som kan nyttjas för att stärka tillsynen samt fler myndighetsgemensamma operativa insatser.

Sveriges konsumtion av varor och tjänster har ökat över tid vilket orsakar miljö- och hälsopåverkan i Sverige och i andra länder. Mellan åren 2012–2022 ökade den privata konsumtionen med 23 procent, vilket innebär att vi köpte 23 procent mer och/eller dyrare varor och tjänster under 2022 jämfört med 2012 (fasta priser = inflationen kompenserad.

Generationsmålets indikator för konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp mäter utsläpp från varor och tjänster som används i Sverige oavsett var utsläppen sker. De konsumtionsbaserade utsläppen visar på en minskande trend under det senaste decenniet. År 2022 var de konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser ca 88 miljoner ton, vilket motsvarar ca 8,4 ton koldioxidekvivalenter per person. Jämfört med 2021 ökade de konsumtionsbaserade utsläppen till ungefär samma nivå som före pandemin 2019. Cirka 59 procent av utsläppen kommer från hushållens konsumtion och ca 41 procent från offentlig konsumtion och investeringar. Ungefär 67 procent av de konsumtionsbaserade utsläppen uppstår idag utomlands, alltså när en vara produceras i ett annat land och sedan konsumeras i Sverige. De svenska produkter och tjänster som exporteras har i snitt ett lägre klimatavtryck än motsvarande produkter i många andra länder. Det beror bl.a. på att Sverige har en mycket låg användning av fossila bränslen i el- och värmeproduktionen. Ökad export av sådana produkter bidrar därmed till global klimatnytta. Se även bilaga till volym 1 Klimatredovisning.

Effektiv resursanvändning är en viktig del i att minska konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp. Nationellt har t.ex. Upphandlingsmyndigheten under 2024 bl.a. uppdaterat sitt verktyg för analyser av de offentliga inköpens miljö- och klimatpåverkan och på EU nivå har Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1781 av den 13 juni 2024 om upprättande av en ram för att fastställa

ekodesignkrav för hållbara produkter beslutats med krav på bl.a. digitala produktpass och reglering av hur osålda konsumentprodukter ska hanteras.

Diagram 3.1 Utsläpp av växthusgaser orsakade av svensk konsumtion, fördelat på utsläpp i Sverige och andra länder 2008–2022

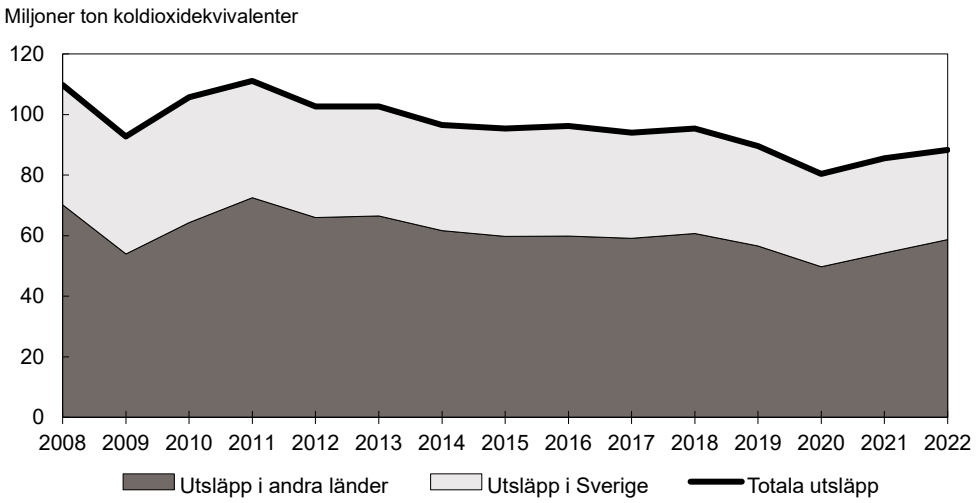

Källa: Naturvårdsverket.

Fossilfri energi

Andelen fossilfri energi har ökat över tid och var 71 procent 2023, vilket är samma som 2022. För att säkerställa att kraftsystemet ska kunna fortsätta växa snabbt över tid och därmed möta behoven som kommer av industrins och transportsektorns elektrifiering samtidigt som dess robusthet och motståndskraft stärks har regeringen vidtagit en rad åtgärder som syftar till att förbättra förutsättningarna för uppförande och drift av nya kärnkraftsreaktorer. Från och med den 1 januari 2024 är det t.ex. möjligt att bygga fler kärnkraftsreaktorer och på fler platser i Sverige. I december 2024 beslutade regeringen om effektivare miljöprövningsprocesser för försvarets verksamheter (förordningen 2024:1212 med särskilda bestämmelser om anmälan av vissa försvarsverksamheter) och tog emot ett betänkande om miljötillstånd för havsbaserad vindkraft (SOU 2022:89). I januari 2025 tog regeringen emot Miljötillståndsutredningens förslag för snabbare tillståndsprocesser. Under 2023 och 2024 genomförde regeringen de förslag i Klimaträttsutredningens slutbetänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21) som kan bidra till att underlätta utbyggnaden av elnät, inklusive anslutning till ny elproduktion. Regeringen har även vidtagit åtgärder för en snabbare och effektivare hantering av ansökningar om tillstånd för havsbaserade vindkraftparker enligt lagen (1992:1140) om Sveriges ekonomiska zon (se avsnitt 3.3). Strålsäkerhetsmyndigheten har fått i uppdrag att ta fram modell för förhandsprövning av reaktorteknik som redovisades i juni 2024. De energipolitiska målen följs upp inom utgiftsområde 21 Energi.

3.5.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

För att Generationsmålet ska kunna anses vara uppnått behöver de 16 miljökvalitetsmålen i huvudsak vara uppnådda utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Regeringens bedömning är att Generationsmålet inte kommer att vara uppfyllt till 2030. Av Generationsmålets sju strecksatser bedöms den som avser att andelen fossilfri energi ökar till viss del kunna komma att uppfyllas till 2030. För sex strecksatser är bedömningen att de inte kommer att uppfyllas till 2030. Bedömningen bygger på Naturvårdsverkets fördjupade

utvärdering av miljömålen som redovisades 2023 vilket är det senast tillgängliga underlaget för regeringens bedömning av om Generationsmålet kommer att nås.

Regeringen bedömer att skydd och restaurering av värdefull natur bidrar till att åstadkomma en kontinuerlig, långsiktig och uthållig återhämtning av biologisk mångfald och motståndskraftig natur. Ekosystemens resiliens är viktig för att kunna motstå klimatförändringarna och bidra till klimatanpassningen. Arbetet med EU-förordningen om restaurering av natur bedöms komma att bidra till måluppfyllelsen för biologisk mångfald och dess ekosystemtjänster. Regeringen bedömer att såväl näringslivets som markägares engagemang i naturvård bidrar till måluppfyllelsen. Ett hållbart nyttjande av hav och land är en förutsättning för att nå Generationsmålet.

Utvecklingen är negativ inom områden som klimat- och miljöpåverkan från konsumtion av material och produkter samt ekosystemens återhämtning och bevarande av biologisk mångfald. Den svenska ekonomin är fortfarande i stor utsträckning uppbyggd kring förbrukning av råvaror, ofta fossilbaserade. Detta innebär svårigheter att nå Generationsmålet och även andra miljökvalitetsmål. Ett av de viktigaste verktygen för att minska klimat- och miljöpåverkan och för att nå flera av preciseringarna under Generationsmålet är att fler resursflöden sluts och används mer effektivt. Med nuvarande åtgärder bedöms målen inte kunna nås. Ett flertal EU-rättsakter kopplade till bl.a. cirkulär ekonomi, såsom för förpackningar och förpackningsavfall samt revideringen av avfallsdirektivet bedöms ge bättre möjlighet till omställningen. För att målet ska nås bedömer regeringen att trenden med ökande avfallsmängder behöver vända och materialåtervinningen öka ytterligare.

Länsstyrelsernas regionala bedömningar visar att tillståndet i miljön är generellt bättre i de norra delarna av landet än i de södra. Kopplingar finns här till befolkningstäthet och biogeografiska skillnader. Ett ökat exploateringstryck i samband med den gröna omställningen är en utmaning i några norrlandslän.

3.6 Begränsad klimatpåverkan

Miljökvalitetsmålet innebär att halten av växthusgaser i atmosfären i enlighet med FN:s ramkonvention om klimatförändringar ska stabiliseras på en nivå som innebär att människans påverkan på klimatsystemet inte blir farlig. Arbetet med att nå målet ska ske på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras. Sverige har tillsammans med andra länder ett ansvar för att nå det globala målet.

3.6.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den bedömningsgrund som används för att redovisa resultaten inom området är:

– Den globala medeltemperaturökningen begränsas till långt under 2 grader Celsius över förindustriell nivå och ansträngningar görs för att hålla ökningen under 1,5 grader Celsius över förindustriell nivå. Sverige ska verka internationellt för att det globala arbetet inriktas mot detta mål.

Som komplement till denna bedömningsgrund redovisas indikatorerna Global medeltemperatur och Växthusgasutsläpp i Sverige som diagram.

3.6.2 Resultatredovisning

Växthusgaser och medeltemperatur fortsätter att öka på global nivå

Den globala medeltemperaturen fortsätter att stiga, vilket framgår av diagram 3.2. 2024 uppvisades den högsta globala årsmedeltemperaturen som hittills uppmätts och var det första året då 1,5-gradersnivån överskreds. Den långsiktiga uppvärmningstrenden förstärktes av El Niño-förhållanden under delar av året. De globala växthusgasutsläppen fortsätter att öka men skulle i stort sett behöva halveras till 2030 jämfört med 2010 om uppvärmningen ska ligga i linje med 1,5-gradersmålet. För att kunna klara miljökvalitetsmålet behöver ökningen av atmosfärens växthusgashalter snarast avstanna.

Utsläppen i Sverige behöver fortsatt minska

Mellan 2022 och 2023 minskade utsläppen av växthusgaser (exklusive markanvändningssektorn) med knappt 2 procent. Minskningen kan främst förklaras med minskade utsläpp från industrin.

Sveriges utsläpp av växthusgaser uppgick till 44,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter 2023. Ungefär en tredjedel av utsläppen kommer från inrikes transporter, en tredjedel från industrin och en tredjedel från övriga sektorer, framför allt jordbruk, el- och fjärrvärmeproduktion samt arbetsmaskiner. Enligt preliminär statistik uppgick utsläppen 2024 till 47,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter (exklusive markanvändningssektorn), vilket är en ökning med 7 procent jämfört med 2023. Ökningen beror framför allt på att reduktionsplikten sänktes till 6 procent 1 januari 2024.

Jämfört med 1990 har de territoriella utsläppen, exklusive markanvändningssektorn, minskat med 38 procent. Jämfört med 2010 är minskningen knappt 31 procent. Den generella minskningen sedan 2010 kan förklaras av en ökad användning av el och biobränslen, i form av restprodukter från skogsindustrin, samt energieffektivisering.

Nettoupptaget i markanvändningssektorn 2023 var 31 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Nettoupptaget i markanvändningssektorn har minskat betydligt den senaste tioårsperioden. I bilaga till volym 1 Klimatredovisning finns en mer detaljerad redovisning av bl.a. utsläppsutvecklingen, scenarier och klimatmålen. I resultatredovisningen för Generationsmålet (avsnitt 3.5) redovisas konsumtionsbaserade utsläpp.

Diagram 3.2 Global genomsnittlig medeltemperatur 1850–2024 i förhållande till genomsnitt under förindustriell tid 1859–1900

Grader Celsius

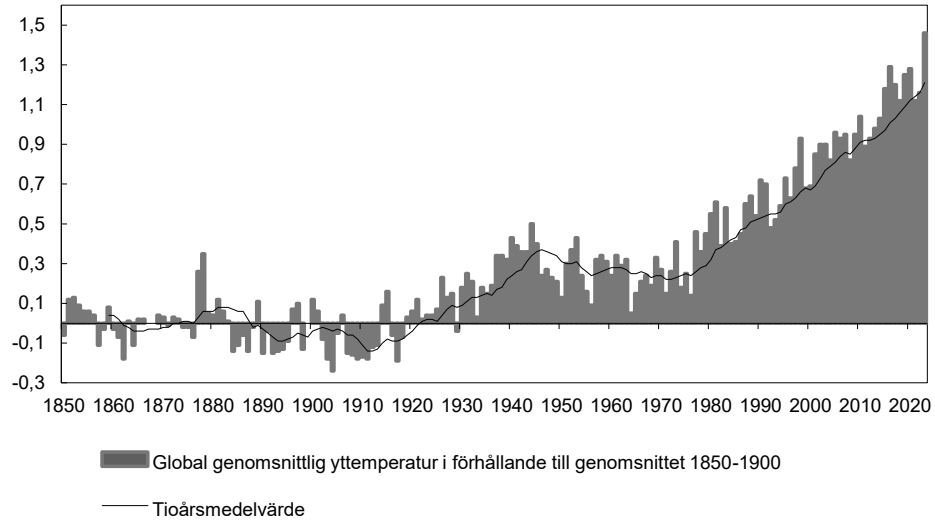

Källa: Naturvårdsverket.

Diagram 3.3 Data över utsläpp av växthusgaser i Sverige 1970–1990 och statistik över utsläpp och upptag 1990–2023

Miljoner ton koldioxidekvivalenter

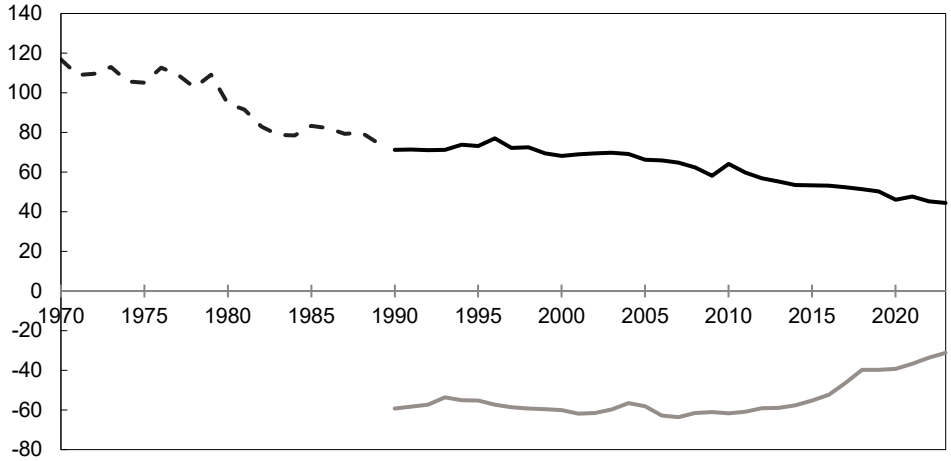

Källor: Potsdam Institute for Climate Impact Research (PIK) och Naturvårdsverket.

Klimatpolitiken fortsätter att utvecklas

Regeringens klimatpolitiska handlingsplan – Hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) – som tagits fram i enlighet med klimatlagen lägger grunden för regeringens klimatpolitik under mandatperioden.

Regeringen har beslutat om en ny reduktionsplikt, som trädde i kraft den 1 juli 2025. Reduktionsnivåerna höjdes för bensin och diesel från 6 till 10 procent, samtidigt som reduktionspliktiga också kan uppfylla sina åtaganden genom utsläppsminskningar från leverans av fossilfri el från publika laddningsstationer. Skatten på drivmedel sänktes samtidigt för att kompensera för priseffekten av den höjda reduktionsnivån. Förändringarna av reduktionsplikten beräknas ackumulerat leda till ca 2,9 miljoner ton lägre utsläpp från att skärpningen införs under 2025 t.o.m. 2030.

Den första omvända auktionen för bio-CCS (avskiljning, transport och lagring av biogen koldioxid) genomfördes hösten 2024 och i januari 2025 tilldelades den första aktören ca 20 miljarder kronor i stöd från anslaget 1:20 *Driftstöd för Bio-CCS,* för att

avskilja sammanlagt 11,5 miljoner ton koldioxid under en 15-årsperiod. En utvärdering av den första auktionen har genomförts av Statens energimyndighet, som grund för kommande auktioner.

Under 2024 beviljades genom Klimatklivet (anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar*) ett rekordstort stöd på totalt 5,4 miljarder kronor till nya åtgärder. Produktion av biogas är den åtgärdskategori som beviljats mest i stöd men även stödet till utbyggnad av laddinfrastruktur är omfattande och uppgick 2024 till 1,5 miljarder kronor. Totalt sett har Klimatklivet bidragit till en utbyggnad av ca 260 000 nya laddpunkter över hela landet. Anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* förväntas bidra med en årlig minskning av växthusgaser i Sverige och utomlands som motsvarar ca 3,1 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år under tiden som åtgärderna är i funktion.

Under 2024 beviljade Statens energimyndighet 1,9 miljarder kronor i stöd från anslaget 1:18 *Industriklivet* till 20 projekt för forskning, innovation och investeringar i syfte att minska växthusgasutsläppen från industrins processer eller att uppnå negativa utsläpp. Flera viktiga teknikspår finansieras av Industriklivet, vilka inbegriper bl.a. biomassa, elektrifiering, vätgas och avskiljning och lagring eller användning av koldioxid (CCUS). Som ett komplement till de tekniska huvudspåren finansieras även projekt inom energi – och klimateffektivisering. De projekt som fått stöd inom anslaget 1:18 *Industriklivet* t.o.m. den 31 december 2024 uppskattas ha en sammanlagd potential att reducera de fossila växthusgasutsläppen med ca 19,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år i Sverige och utomlands. Projekt inom ramen för negativa utsläpp uppskattas kunna bidra med ca 8,3 miljoner ton koldioxidekvivalenter per år genom infångning och lagring av biogena koldioxidutsläpp.

För att underlätta omställningen till utsläppsfria och fossilfria lastbilar har regeringen under 2024 beslutat att även företag som leasar sina fordon ska kunna ansöka om stöd i Klimatpremien. Det innebär att små- och medelstora företag kan få ett högre stöd när de investerar i ett utsläppsfritt eller fossilfritt fordon även när de väljer att leasa fordonen. Under 2024 betalades stöd inom anslaget 1:17 *Klimatpremier* ut för 241 elbussar, 127 tunga ellastbilar, 492 lätta ellastbilar, 168 tunga fordonsgaslastbilar, 18 eldrivna arbetsmaskiner samt 1 fordonsgasarbetsmaskin. Skrotningspremien introducerades den 20 augusti 2024 och syftar till att påskynda elektrifieringen av fordonsflottan. Under 2024 har 207 skrotningspremier betalats ut. Statens energimyndighet har under 2024 betalat ut totalt 414 miljoner kronor i stöd från anslaget.

EU på väg mot klimatneutralitet

Nästan alla rättsakter under EU:s klimatpaket, det s.k. 55-procentspaketet (Fit for 55) har antagits. Klimatpaketet som ska bidra till att EU når sitt mål om minst 55 procent nettoutsläppsminskning till 2030, jämfört med 1990 års nivåer, genomförs nu nationellt och på EU-nivå.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/959 av den 10 maj 2023 om ändring av direktiv 2003/87/EG om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom unionen har genomförts i svensk rätt vad gäller inrättandet av ett nytt utsläppshandelssystem för fossila bränslen (ETS 2). Direktivet innebär att utsläpp från bl.a. förbränning av bränslen från vägtransporter, i hushåll och i kommersiella byggnader kommer att omfattas av en EU-gemensam prissättning av växthusgasutsläpp. Sverige har därutöver valt att inkludera ytterligare sektorer i systemet, bl.a. utsläpp från arbetsmaskiner, fiskefartyg, fritidsbåtar och rälsbunden trafik. Det innebär att i princip all förbränning av fossila bränslen som inte redan omfattas av Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter inom gemenskapen (ETS 1)

kommer att ingå i ETS 2. Utsläppen från svenska stationära anläggningar landade 2024 på 16,9 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det ger en minskning på 2 procent jämfört med 2023. Sveriges intäkter från auktionering av utsläppsrätter uppgick för 2024 till drygt 2,7 miljarder kronor. Sverige har rapporterat följande användning av auktionsintäkterna till Europeiska kommissionen i enlighet med ETS-direktivets krav om användning och rapportering av auktionsintäkter: ca 1,2 miljarder kronor till Klimatbonusen, 960 miljoner kronor till Klimatklivet och 532 miljoner kronor till Industriklivet. Ett stort antal anläggningar exkluderas 2026 ur ETS 1 enligt 95-procentsregeln, vilket medför negativa ekonomiska konsekvenser för bl.a. massa- och pappersindustrin till följd av förlorad fri tilldelning av utsläppsrätter.

Höjd ambition globalt för finansiering av klimatåtgärder

Regeringen har verkat för en höjd ambition i det globala klimatarbetet i linje med Parisavtalet. Det innebär fokus på skarpare utsläppsbegränsningar, förbättrad anpassningsförmåga och omställning av världens finansiella flöden. Det 29:e partsmötet (COP29) hölls under hösten 2024 i Azerbajdzjan. Den dominerande frågan på mötet rörde ett nytt globalt mål för finansiering av klimatåtgärder. Den överenskommelse som nåddes innebär ett åtagande om att mobilisera minst 300 miljarder US-dollar årligen till utvecklingsländer senast 2035. Utvecklade länder förväntas fortsatt ta en ledande roll i arbetet med att nå målet, men även utvecklingsländer och privata aktörer uppmuntras att bidra i linje med Sveriges och EU:s prioriteringar. Under COP29 fattades också slutligt beslut om regelverket för utsläppshandel mellan länder under Parisavtalets artikel 6.

COP29 präglades av stora motsättningar när det gäller frågan om utsläppsminskningar. Det var exempelvis inte möjligt att nå enighet om hur parterna ska bygga vidare på och följa upp den första s.k. GST (globala översynen) från COP28, enligt vilken parterna bl.a. har kommit överens om att genomföra en omställning bort från fossila bränslen.

Statens energimyndighet ansvarar för Sveriges program för åtgärder som finansieras av anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar,* med uppgift att finansiera internationella samarbeten inom ramen för Parisavtalets artikel 6. Programmets syfte är att bidra till ökad ambition i genomförandet av Parisavtalet samt att, jämte andra kompletterande åtgärder, bidra till de svenska klimatpolitiska målen till 2030, 2040 och 2045. Idag har Sverige bilaterala avtal med Ghana, Nepal och Zambia, liksom samförståndsavtal eller avsiktsförklaringsbrev med Indonesien, Elfenbenskusten, Indien, Kenya, Dominikanska Republiken och Rwanda. Avtal finns också med FN-organet UNDP och Green Growth Institute (GGI) om programutveckling, samt avtal med multilaterala utvecklingsbanker (ADB och WB) om artikel 6-samarbete. Statens energimyndighet bedömer att avtalen kan bidra med ca 1,5–2 miljoner ton koldioxidekvivalenter i utsläppsminskning till 2030 och ca 3 miljoner ton till 2036.

Klimatanpassningsarbetet stärker Sveriges beredskap att hantera klimatrisker

Regeringen överlämnade Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97) till riksdagen i mars 2024. Under året har arbetet med att genomföra strategin och handlingsplanen fortsatt. En särskild utredare har haft i uppdrag att analysera och vid behov föreslå ny eller anpassad lagstiftning för att effektiva klimatanpassningsåtgärder ska kunna genomföras, samt att se över finansieringsmodeller (dir. 2024:31). Utredningen lämnade sitt slutbetänkande Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU2025:51) den 12 maj 2025.

Av SMHI:s redovisning av myndigheternas klimatanpassningsarbete (KN2025/00902) framgår att många myndigheter behöver uppdatera sina klimat- och sårbarhetsanalyser. Ett arbete med att göra en nationell klimat- och sårbarhetsanalys pågår, lett av Nationella expertrådet för klimatanpassning.

SMHI har bidragit till att vägleda olika aktörers klimatanpassningsarbete, bl.a. genom Kunskapscentrum för klimatanpassning. Myndigheten bidrar också till ökad kunskap och medvetenhet hos samhällets aktörer genom att ta fram indikatorer, vägledningar, klimatdata och beslutsunderlag. Ett exempel är den förbättrade webtjänsten Framtida medelvattenstånd. Statens geotekniska institut (SGI) har under 2024 beviljat bidrag till fyra större åtgärdsprojekt på nära 190 miljoner kronor inom ramen för anslag 1:19 *Åtgärder för ras- och skredsäkring längst Göta älv*. Detta är betydelsefulla steg i arbetet med att minska risken för skred längs Göta älv. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har stöttat kommuner i arbetet med att förebygga naturolyckor och främja klimatanpassning. Under 2024 har fler kommuner, av varierande storlek och med större geografisk spridning, beviljats medel till främst översvämningsförebyggande åtgärder. Länsstyrelserna har, enligt SMHI:s årliga sammanfattande analys av myndigheternas klimatanpassningsarbete, av resursskäl initierat, stöttat och följt upp kommunernas arbete med klimatanpassning i mindre omfattning än tidigare. Ansvariga myndigheter samarbetar ofta för att ta fram kunskapsunderlag och ge stöd för lokal och regional samverkan i åtgärdsarbetet, t.ex. stöd till att hantera stigande havsnivåer och översvämningsrisker i bebyggd miljö och i samband med fysisk planering.

Klimatanpassning var ett prioriterat område under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet 2024. Sverige tog initiativ till ett samarbete för att stärka näringslivets roll i arbetet med att minska gränsöverskridande klimatrisker.

3.6.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet. Detta bl.a. då det internationella samarbetet inte ger tillräckliga globala utsläppsminskningar. Kraftigt stärkta ambitioner globalt krävs, liksom ett skärpt åtgärdsarbete i EU och Sverige.

Utsläppen behöver fortsatt minska

Bara en mycket begränsad ytterligare mängd koldioxid kan släppas ut globalt om miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan, dvs. Parisavtalets målsättning om att begränsa den globala uppvärmningen under 2 grader och helst under 1,5 grader, ska nås. Fortsatta utsläpp på nuvarande nivå förbrukar det kvarvarande utsläppsutrymmet för att stanna inom ett 1,5-gradersscenario i mycket snabb takt. För att kunna klara miljökvalitetsmålet behöver ökningen av atmosfärens växthusgashalter snarast avstanna. Ännu så länge ökar dock de sammanlagda halterna år för år.

Riksdagen har antagit flera etappmål om minskad klimatpåverkan. Det mest långsiktiga etappmålet innebär att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Därefter ska Sverige uppnå negativa utsläpp. Regeringen bedömer att den långsiktiga trenden är svagt positiv, men under 2024 ökade utsläppen tillfälligt. Ytterligare åtgärder behövs för att nå målet till 2045.

Regeringen bedömer att det nationella etappmålet för ESR-sektorn till 2030 inte kan nås med befintliga styrmedel. Etappmålet för ESR-sektorn till 2040 kan med ytterligare åtgärder nås givet att elektrifieringen av transporter och arbetsmaskiner fortsätter i snabb takt och att jordbrukets utsläpp av metan och lustgas minskar. Målet för inrikes transporter innebär att växthusgasutsläppen från sektorn ska minska med

minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010. 2023 var utsläppen 13,5 miljoner ton koldioxidekvivalenter vilket är en minskning med 34 procent sedan 2010. Regeringen bedömer att etappmålet för transporter inte kommer att nås med befintliga styrmedel. Utvecklingen inom målet har också en påverkan på andra miljökvalitetsmål, se exempelvis Frisk luft.

Även om fokus är på att eliminera utsläppen av växthusgaser som kan tas bort så behövs också permanenta upptag av koldioxid för att nå nettonollutsläpp senast 2045 och nettonegativa utsläpp därefter. Ökad kapacitet för avskiljning, transport och lagring av koldioxid behövs. Med infångning av biogen koldioxid möjliggörs negativa utsläpp och det är viktigt att incitament för detta skapas på EU-nivå, bl.a. eftersom värdekedjan ofta omfattar flera länder.

EU har presenterat förslag om nya klimatmål till 2040

EU har antagit och genomför alla centrala delar av det s.k. 55-procentspaketet. Regeringen bedömer att genomförandet av de antagna rättsakterna skapar goda förutsättningar för EU att nå sitt åtagande under Parisavtalet till 2030. Arbetet med att ta fram ett EU-mål till 2040 kommer att bli betydelsefullt för möjligheterna att nå det långsiktiga målet om klimatneutralitet senast 2050. Den 6 februari 2024 presenterade Europeiska kommissionen ett meddelande med tillhörande konsekvensanalys där den rekommenderar att EU beslutar om ett klimatmål till 2040 där växthusgasutsläppen minskar med minst 90 procent jämfört med 1990 års nivåer. Ett förslag till ändring av den europeiska klimatlagen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1119 av den 30 juni 2021 om inrättande av en ram för att uppnå klimatneutralitet) presenterades den 2 juli 2025.

EU-arbetet är centralt för genomförandet av Parisavtalet och för att visa det globala ledarskap som krävs för att nå avtalets mål om att begränsa temperaturhöjningen till 1,5 grader. Under 2025 ska parterna till Parisavtalet lämna in nya klimatplaner där den globala ambitionen behöver öka avsevärt för att Parisavtalets mål ska vara inom räckhåll.

Samverkan på olika nivåer behövs för att anpassa Sverige till ett förändrat klimat

Regeringen bedömer att det statliga klimatanpassningsarbetet skapar förutsättningar för ett strukturerat, samhällseffektivt och systematiskt arbete med klimatanpassning i Sverige. Genom vägledning, analyser, samordningsinsatser och kunskapsunderlag stärks samhällets förmåga att förebygga klimatrelaterade risker. Länsstyrelserna har en central roll att initiera, stödja och utvärdera regionalt och lokalt arbete med klimatanpassning. Statsbidrag och expertstöd från myndigheter har ökat förutsättningarna för kommuner att genomföra förebyggande åtgärder men behoven är fortsatt stora. Samtidigt bedömer regeringen också att det fortsatt finns behov av ett mer systematiskt, strategiskt och åtgärdsinriktat klimatanpassningsarbete för ökad samhällsekonomisk nytta. Arbetet med civilt försvar, krisberedskap och klimatanpassning behöver samordnas i högre grad.

3.7 Frisk luft

Miljökvalitetsmålet är att luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas.

3.7.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och redovisas i tabell 3.3.

Tabell 3.3 Preciseringar för miljökvalitetsmålet Frisk luft

Luftförorening	Halt eller nivå som inte får överskridas
Bensen	1 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde.
Bens(a)pyren	0,0001 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde.
Butadien	0,2 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde.
Formaldehyd	10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde.
Partiklar (PM2,5)	10 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 25 mikrogram per kubik- meter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde.
Partiklar (PM10)	15 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 30 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett dygnsmedelvärde.
Marknära ozon	70 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett åttatimmarsmedelvärde eller 80 mikrogram per kubikmeter luft räknat som ett timmedelvärde.
Ozonindex	10 000 mikrogram per kubikmeter-timmar beräknat som AOT40-värde under perioden april–september[1].
Kvävedioxid	20 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett årsmedelvärde eller 60 mikrogram per kubikmeter luft beräknat som ett timmedelvärde (98-percentil).
Korrosion	På kalksten understiger 6,5 mikrometer per år.

[1] Ackumulerade ozonhalter över 80 µg/m^3 mellan 08:00 och 20:00

Som komplement till bedömningsgrundningarna redovisas indikatorn Kväveoxidutsläpp totalt i kombination med utsläpp av kväveoxider från transport i diagram.

3.7.2 Resultatredovisning

Liksom föregående år är halterna av bensen under målnivån för preciseringen. Det finns inte tillräckligt med mätningar för att säkert bedöma om preciseringen för bens(a)pyren uppnåtts i hela landet, men de mätningar som genomförts under 2023 visar på halter under målnivån för preciseringen. Inga mätningar finns tillgängliga för årsmedelvärdet för butadien eller timmedelvärde för formaldehyd för 2023. Målnivån för halten av partiklar (PM2,5) uppmätt som årsmedelvärde nåddes i hela landet 2023 med undantag för en gatustation. Dygnsmedelvärdet för partiklar (PM2,5) överskreds vid tre av mätstationerna under 2023. För partiklar (PM10) överskreds målnivån för såväl års- som dygnsmedelvärde vid flera mätstationer under 2023. Under 2023 överskreds miljökvalitetsnormen och därmed även EU:s gränsvärde för partiklar (PM10) i Visby och Östersund. Sverige har ett pågående överträdelseärende om överskridande av EU:s gränsvärde för partiklar (PM10). Under 2023 har halterna av marknära ozon överskridit miljömålets preciseringar för både åttatimmarsmedelvärde och timmedelvärde på samtliga mätstationer. På 15 bakgrundsstationer överskreds dessutom miljökvalitetsnormen för åttatimmarsmedelvärde. Målnivån för ozonindex överskreds vid fem mätstationer under året. Kvävedioxidhalterna i gaturum uppvisar en minskande trend under senare år. Trots det överskreds miljömålets preciseringar både för timmedelvärde och årsmedelvärde vid nio stationer. Årsmedelvärdet i gatumiljön överskreds 2023 i Stockholm, Skellefteå och Örnsköldsvik. Halterna överskred inte miljökvalitetsnormerna vid någon av stationerna. Inga nya mätningar har gjorts på korrosionshastigheten på kalksten.

Diagram 3.4 Utsläpp av kväveoxider till luft i Sverige fördelat på olika samhällssektorer

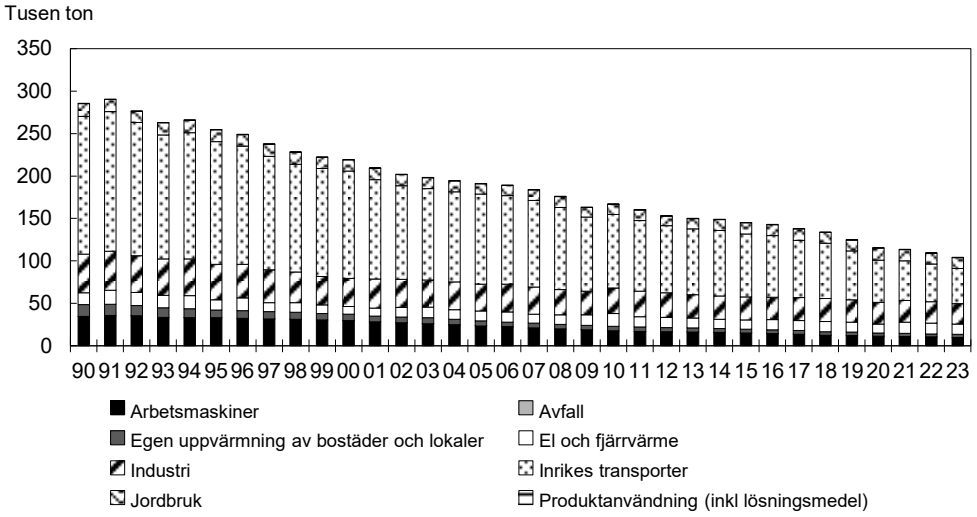

Källa: Naturvårdsverket.

De totala utsläppen av kväveoxider till luft har under åren 1990 till 2023 minskat med 64 procent, se diagram 3.4. År 2023 uppgick de totala utsläppen till 104 000 ton. Den största delen av utsläppen kommer från inrikes transporter där vägtrafiken står för 80 procent av utsläppen. Majoriteten av dessa utsläpp kommer från personbilar. Utsläppen från personbilar har dock minskat med 75 procent mellan 1990 och 2023. Mellan 2022 och 2023 minskade utsläppen med knappt sex procent. Utsläppen från inrikes sjöfart stod för 16 procent av utsläppen från inrikes transporter 2023 och dessa utsläpp har varit närmast konstanta sedan 1990.

3.7.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att miljökvalitetsmålet kommer att nås. Utvecklingen i miljön är positiv och utsläpp av luftföroreningar fortsätter att minska i Sverige. Det kvarstår dock en del utmaningar och ytterligare eller skärpta åtgärder behöver vidtas för att sänka luftföroreningshalterna av framför allt partiklar (PM2,5 och PM10), bens(a)pyren och marknära ozon.

Det internationella arbetet är fortsatt viktigt för att preciseringarna för partiklar (PM2,5) och ozon ska nås. Inom ramen för FN:s konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (FN:s luftvårdskonvention) pågår arbete med att ta fram ett reviderat Göteborgsprotokoll som i förlängningen kommer att kunna bidra till minskad intransport av luftföroreningar, se miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning. Ett nytt luftkvalitetsdirektiv med skärpta gränsvärden har förhandlats fram i EU och nu trätt i kraft (Europaparlamentets och rådets direktiv 2024/2881 av den 23 oktober 2024 om luftkvalitet och renare luft i Europa [omarbetning]). På sikt kommer det att förbättra luftkvaliteten både i Sverige och i EU och ge ett ökat skydd för människors hälsa.

Det finns stora synergier mellan de insatser som görs på klimatområdet och luftkvalitet. Regeringens insatser för elektrifiering av transportsektorn, som exempelvis satsningar på laddinfrastruktur och förstärkning av klimatpremier till bussar, tunga lastbilar och arbetsmaskiner med låga eller inga utsläpp liksom stödet till lätta ellastbilar och skrotningspremien leder till minskade utsläpp av både luftföroreningar och växthusgaser. Andra sådana områden med möjlighet till synergier är planering för ett energieffektivt samhälle med attraktiva städer som har hög transporteffektivitet. Sammantaget kan denna typ av insatser öka möjligheterna att nå miljökvalitetsmålet.

3.8 Bara naturlig försurning

Miljökvalitetsmålet innebär att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Nedfallet av försurande ämnen ska heller inte öka korrosionshastigheten i markförlagda tekniska material, vattenledningssystem, arkeologiska föremål och hällristningar.

3.8.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- Nedfallet försurande ämnen medför inte att den kritiska belastningen överskrids.
- Markanvändningens bidrag till försurning motverkas genom att skogsbruket anpassas till försurningskänsligheten.
- Sjöar och vattendrag uppnår oberoende av kalkning minst god status med avseende på försurning.
- Försurningen av marken inte påskyndar korrosion av tekniska material och arkeologiska föremål i mark och inte skadar den biologiska mångfalden.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder visas indikatorn Sjöfartens försurande utsläpp som diagram.

3.8.2 Resultatredovisning

Nedfallet av svavel och kväve över Sverige har minskat under flera årtionden. Mätningarna av svavel visar på att nedfallet i dag är nära förindustriella nivåer. Nedfallet av kväve har minskat med omkring 40 procent sedan 2001 men är dock fortsatt högt i delar av Sverige. Den internationella sjöfarten och intransport från andra länder är två bidragande faktorer till försurningen i Sverige. Det är främst i sydvästra Sverige som försurningstrycket är fortsatt högt och där en stor andel av sjöar och vattendrag är försurade. Mellan 2022 och 2023 minskade den internationella sjöfartens utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider på Östersjön med 3 procent, se diagram 3.5 nedan. Den internationella sjöfarten fortsätter att ha en betydande negativ påverkan på försurningen i Sverige trots de kraftiga utsläppsminskningarna av svaveldioxid som skett inom sektorn det senaste decenniet.

Diagram 3.5 Utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider från internationell sjöfart på Östersjön 2006–2023

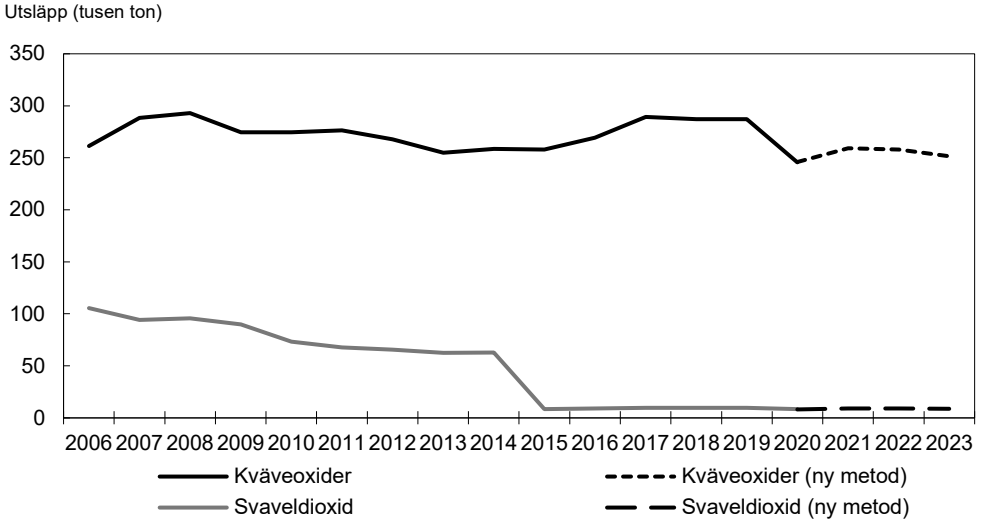

Anm.: Figuren visar utsläpp av svavel- och kväveoxider från internationell sjöfart på Östersjön. Uppgifterna baseras på positionsdata (AIS-data) från fartygen. För beräkningsår 2020 och framåt har en uppdaterad version av STEAM-modellen använts för att beräkna utsläppen (streckad linje).

Källa: Finska meteorologiska institutet och Helcom.

I takt med att det atmosfäriska nedfallet av försurande ämnen minskar, ökar skogsbrukets relativa betydelse för försurningen och bedöms även öka med ett varmare klimat. Grenar och toppar, som skördas för användning som biobränsle, har en negativ påverkan på markens surhetsgrad lokalt. Trenden går mot färre försurade sjöar i Sverige. Naturvårdsverket bedömer att ca fem procent av Sveriges sjöar (större än en hektar) var försurade under perioden 2019–2024, där största andelen finns i sydvästra Sverige. Även om nedfallet fortsätter att minska kommer mark och vatten vara försurade under lång tid framöver. Kalkning är en befintlig åtgärd som används i delar av Sverige för att motverka försurning. I Sverige är marken i skogen generellt sur, vilket är ett normalt tillstånd för barrskog i norra Europa. Den mest försurade marken finns i sydvästra Sverige. Anledningen är en kombination av ett stort nedfall av försurande ämnen via nederbörden samt försurande påverkan från skogsbruk.

Det pågår ett omfattande regionalt arbete som bidrar till att nå målet Bara naturlig försurning. Det pågår även ett nationellt arbete för att Sverige ska klara sina åtaganden i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar (takdirektivet). Sverige har enligt senaste scenarioberäkningar svårt att nå sina utsläppsåtaganden för ammoniak och kväveoxider till 2030, vilket framgår i Sveriges reviderade nationella luftvårdsprogram som färdigställdes och överlämnades till Europeiska kommissionen i februari 2024. Sverige har ett pågående överträdelseärende om överskridande av utsläppsåtagandet för ammoniak till 2020. I budgetpropositionen för 2025 aviserades investeringsstödet Kväveklivet som ska ge stöd till åtgärder för att minska utsläppen av kväve (framför allt ammoniak) från jordbruket. Regeringen satsar 100 miljoner kronor årligen från 2025 till 2027 för att minska utsläpp av ammoniak från jordbruket och på så sätt bidra till minskad försurning och övergödning. Stödet, som administreras av Statens jordbruksverk, trädde i kraft i juli 2025.

Enligt takdirektivet ska EU:s medlemsländer ta fram nationella luftvårdsprogram. Programmen förväntas minska intransporten av försurande ämnen till Sverige. Den pågående revideringen av Göteborgsprotokollet under FN:s luftvårdskonvention kan på sikt medföra mer omfattande utsläppsminskningar internationellt och även minskad intransport av luftföroreningar till Sverige. Sedan 2021 är Östersjön ett kvävekontrollområde, vilket innebär att alla fartyg byggda från 2021 och framåt, samt

befintliga fartyg som byter motor, måste uppnå satta krav på kväveoxidutsläpp. Ett forskningsprojekt har visat att endast omkring en tredjedel av fartygen som måste uppfylla de nya reglerna har kväveoxidutsläpp som når upp till kraven. Trafikverket delfinansierar under 2024–2026 ett projekt för att utveckla metoder för att bättre beräkna fartygens utsläpp.

3.8.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden för målet är positiv, men att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Även om nedfallet fortsätter minska bedöms mark och ytvatten vara försurade under lång tid framöver eftersom återhämtningen går långsamt. År 2030 beräknar Naturvårdsverket att nedfallet av försurande ämnen kommer att överskrida kritisk belastning på ca 7 procent av Sveriges sjö- och skogsareal. För att Sverige ska klara sina åtaganden till 2030 enligt takdirektivet behöver utsläppen av ammoniak och kväveoxider minska ytterligare. Däremot bedöms övriga föroreningar minska i tillräcklig takt för att uppnå åtaganden utan ytterligare åtgärd. Inom sjöfarten bidrar både det regionala arbetet och de minskade utsläppen positivt till minskad försurning. EU-arbetet med de nationella luftvårdsprogrammen och den pågående revideringen av Göteborgsprotokollet ökar också möjligheterna att klara etappmålet och preciseringarna för miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning och miljökvalitetsmålet Frisk luft. Regeringens initiativ Kväveklivet är ett viktigt steg mot måluppfyllelse.

3.9 Giftfri miljö

Miljökvalitetsmålet är att förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen är nära bakgrundsnivåerna.

3.9.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen
- användningen av särskilt farliga ämnen
- oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper
- förorenade områden
- kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper
- information om farliga ämnen i material, produkter och varor.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Miljögifter i modersmjölk och blod i diagram. Indikatorn Efterbehandlingsåtgärder kommenteras endast i text.

3.9.2 Resultatredovisning

Sverige har arbetat för att minska exponering för kemiska ämnen och användning av särskilt farliga ämnen

Kemikalielagstiftningen i EU är harmoniserad och viktiga insatser under 2024 inkluderade utveckling av nya eller befintliga regler. Arbetet med regelutvecklingen

inom EU syftar till minskad exponering av miljön, arbetstagare och allmänhet för skadliga ämnen och till minskad användning av särskilt farliga ämnen. Sverige är genom olika initiativ från den behöriga myndigheten Kemikalieinspektionen fortsatt ett av de ledande länderna i EU-samarbetet när det gäller att utveckla förslag till begränsningar, harmoniserade klassificeringar och andra regleringar av farliga ämnen inom ramen för befintliga regler. Under 2024 lämnade Kemikalieinspektionen in förslag till harmoniserad klassificering för fyra ämnen, varav två bekämpningsmedel, och två förslag till ämnesutvärderingar till den europeiska kemikaliemyndigheten (Echa). Kemikalieinspektionen utförde dessutom förstudier för två grupper av ämnen. Myndigheten har gjort en ny analys av kemikalier på den svenska marknaden som visar att ämnen som tas upp på kandidatförteckningen till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach-förordningen) minskar i kemiska produkter som är tillgängliga för konsumenter. Under 2024 lades 12 nya ämnen till på kandidatförteckningen. Den omfattar därmed 247 särskilt farliga ämnen eller ämnesgrupper.

Under 2024 var Sverige aktivt i flera EU-förhandlingar om rättsakter som bidrar till att minska exponering av kemiska ämnen och användning av särskilt farliga ämnen där Kemikalieinspektionens och andra myndigheter har bidragit till arbetet. Inom ramen för förhandlingarna av en ny förordning om leksakers säkerhet har Sverige varit pådrivande för att stärka kemikaliesäkerheten vilket resulterat i förbud mot bl.a. hormonstörande ämnen, biocidprodukter samt vissa bisfenoler. Sverige har under året fortsatt aktivt drivit på utfasning av kvicksilver inom ramen för revideringen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/852 av den 17 maj 2017 om kvicksilver (EU:s kvicksilverförordning). Förhandlingen utmynnade i ett förbud mot dentalt amalgam, med undantag för medicinskt befogad användning, och ett förbud mot export, import och tillverkning av lampor som innehåller kvicksilver.

Regeringen har fortsatt att driva på för att kommissionen ska lämna ett förslag till revidering av Reach-förordningen som innebär enklare och effektivare regler för ökad konkurrenskraft samtidigt som skyddet för hälsa och miljö stärks. Sverige har inför revideringen bl.a. drivit på för att de skadligaste ämnena inte ska få användas i konsumentprodukter och för att kombinationseffekter ska hanteras effektivare. Kemikalieinspektionen har redovisat ett regeringsuppdrag om förslag på väsentliga ändringar i Reach-förordningen (KN2024/01775). Förslagen användes som underlag vid diskussioner med likasinnade medlemsländer.

Kemikalieinspektionen har fortsatt att driva på arbetet med att fasa ut all användning av PFAS som inte anses samhällsnödvändig och där alternativ saknas, bl.a. genom att fortsätta arbetet med den begränsningsdossier som lämnats in till Echa. Kemikalieinspektionen har även inventerat vilka PFAS som används i godkända växtskyddsmedel på den svenska marknaden. Sverige har inom ramen för förhandlingen av en ny förordning om leksakers säkerhet framgångsrikt drivit på för förbud mot PFAS i leksaker. Sverige har även varit pådrivande för det förbud mot PFAS som införts i EU:s förpackningsförordning. I september 2024 beslutades en begränsning av PFHxA, en grupp PFAS-ämnen, enligt Reach-förordningen. Inom EU:s forskningsprogram PARC har ett projekt för att utveckla metoder för tillsyn av PFAS pågått där Sverige bidrar med finansiering. En nationell vägledning om tillsyn av rutiner för att minimera negativa effekter av förorenat släckvatten och insatser för utfasning av släckskum, särskilt PFAS-baserat skum, har också tagits fram av ansvariga myndigheter.

Världens länder enades 2023 om ett nytt globalt ramverk om kemikalier och avfall (Global Framework on Chemicals, GFC). Kemikalieinspektionen redovisade 2024 ett

regeringsuppdrag som bedömer Sveriges och EU:s förutsättningar för att uppnå ramverkets mål (KN2024/02539). Enligt rapporten bedöms 23 av ramverkets 28 delmål kunna uppnås till övervägande del eller delvis. Sverige har inom ramen för de pågående förhandlingarna om ett globalt bindande avtal om plastföroreningar fortsatt att driva på för att användningen av farliga ämnen i plastprodukter ska minska.

Kemikalieinspektionen arbetar med marknadskontroll och annan tillsyn för att minska riskerna för att människor och miljö skadas av farliga kemikalier. Myndigheten har under året bl.a. utbildat tulltjänstemän för att öka möjligheten att stoppa varor och produkter som innehåller förbjudna ämnen redan vid gränsen. Genom Kemikalieinspektionens samverkan med Tullverket stoppades 2024 tusentals varor som elektronik, smycken och bekämpningsmedel innehållande otillåtna kemikalier från att säljas och användas i Sverige. Kemikalieinspektionen har tillsammans med kommuner granskat lokala småbutiker, där förbjudna ämnen hittades i ca 15 procent av kontrollerade varor. Kemikalieinspektionens marknadskontroll har visat att varor och produkter som säljs via internationella plattformar och andra e-handelsaktörer uppvisar brister i högre grad än varor från svenska leverantörer och andra EU-länder. Resultatet av myndighetens marknadskontroll vad gäller försäljning av varor genom s.k. dropshipping och utländska marknadsplatser visar att 55 procent av aktörerna tillhandahöll varor som innehöll förbjudna ämnen. Elektronik är den varutyp där högst andel brister oftast har påvisats.

Kemikalieinspektionen har lämnat förslag på förenkling av arbetet med att utvärdera verksamma ämnen i biocidprodukter för att effektivisera utfasningen av ämnen med särskilt farliga egenskaper vilket nu antagits av Europeiska kommissionen och medlemsstaterna. Kemikalieinspektionen har under året utvärderat och lämnat in bedömningsrapporter för tre verksamma ämnen i växtskyddsmedel till EU. Kemikalieinspektionen har beslutat att fr.o.m. oktober 2023 avslå ansökningar om ömsesidigt erkännande för växtskyddsmedel som innehåller kandidatämnen för substitution med syfte att minska riskerna med särskilt farliga ämnen. Detta innebär att alla växtskyddsmedel som innehåller särskilt farliga ämnen måste genomgå en fullständig produktprövning utifrån svenska förhållanden. Sammantaget kan ovanstående bidra till att minska användningen av särskilt farliga ämnen, och till att nå etappmålet om att minska användningen av växtskyddsmedel respektive biocidprodukter med särskilt farliga egenskaper till 2030.

Livsmedelsverket har fortsatt verka för att en uppdatering av den tidigare riskvärderingen av kadmium i livsmedel genom kontakter med kommissionen, den Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA), och andra medlemsländer.

Kemikalieinspektionen har etablerat ett nationellt myndighetsnätverk för säker hantering av s.k. nanomaterial och andra avancerade material. En omarbetning av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/3019 av den 27 november 2024 om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse (avloppsdirektivet) trädde i kraft den 1 januari 2025. De nya reglerna syftar bl.a. till att avlägsna föroreningar såsom läkemedelsrester ur avloppsvatten genom krav på avancerad rening vid större avloppsreningsverk. De nya reglerna innebär även att mikroplaster och antibiotikaresistens ska mätas i avloppsvattnet. Genom bidrag från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* har Storumans kommun startat ett separat reningsverk för rening av läkemedelsrester. Flera av Västra Götalands kommunala reningsverk planerar också ytterligare reningssteg för att minska utsläpp av läkemedelsrester. En ministerdeklaration om att motverka uppkomst och spridning av antibiotikaresistens antogs i november under Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet. För vidare läsning se även utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Sverige har bidragit till flera projekt avseende metoder för bedömning av exponering av kemikalieblandningar och regulatorisk hantering av kombinationseffekter inom EU:s forskningsprogram PARC. Oavsiktligt bildade ämnesgrupper såsom dioxiner och polycykliska aromatiska kolväten (PAH) är vanliga i förorenade områden. De utgör prioriteringsgrund i 29 av de 216 hittills avslutade fallen av åtgärder gällande förorenade områden som finansierats med statliga medel.

Mätningar av långlivade miljögifter i modersmjölk och blod visar hur exponeringen ser ut och hur halterna har varierat över tid sedan 1996. Diagram 3.6 redovisar mätdata för ett antal långlivade miljögifter i modersmjölk och blod, bl.a. de miljö- och hälsoskadliga kemikalierna PBDE, PCB, dioxiner samt PFAS. Dessa ämnen finns kvar länge i miljön, de ansamlas i fettvävnad hos människor och djur och de är spridda i bl.a. varor och livsmedel. Höga halter av dessa ämnen kan ge upphov till sjukdomar som cancer, påverka fortplantningsförmågan, skada arvsmassan och störa hormonsystemet. Halterna fluktuerar mellan åren men sett till ett längre tidsperspektiv är halterna generellt minskande. Undantaget är halterna för s.k. långkedjiga PFAS (summa PFNA, PFDA, PFUnDA) som ligger högre än 1996, även om det förefaller vara en något nedåtgående trend från ca 2012.

Diagram 3.6 Exponering av vissa långlivade miljögifter i Sverige

Miljöföroreningar i modersmjölk och blod 1996–2022, index 1996–1997=100

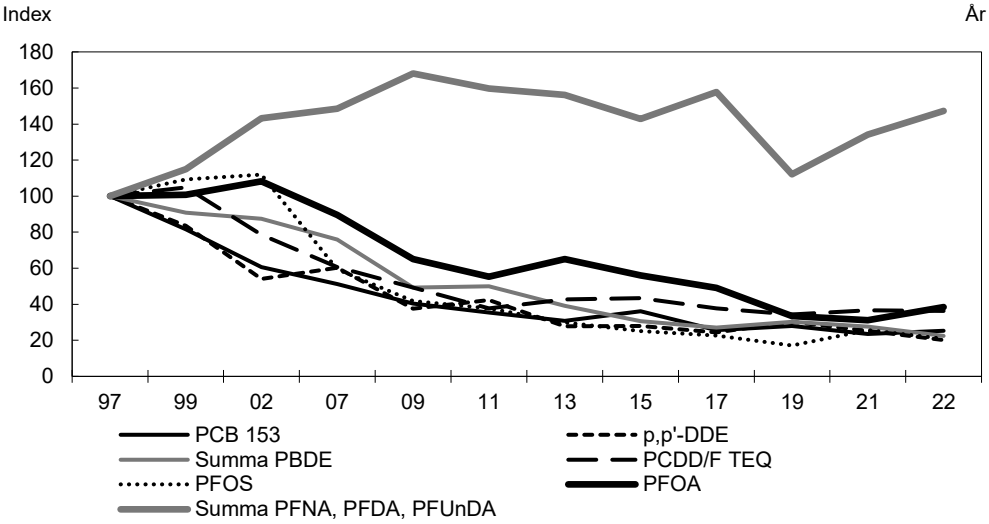

Anm.: Miljögifter har analyserats i enskilda prover av modersmjölk (PCB 153, dioxiner, PBDE och p,p'-DDE) och i blodserum (PFOS, PFOA och långkedjiga PFAS). Halterna är presenterade som procent av medianhalterna i modersmjölk respektive blod vid undersökningens start.

Källa: Livsmedelsverket.

Fler förorenade områden åtgärdas

Under 2024 pågick 3 855 saneringsinsatser i Sverige, medan åtgärder hade slutförts i 4 003 objekt i alla riskklasser. Av dessa har 216 finansierats helt eller delvis av staten, resterande objekt är helt privatfinansierade eller har tillkommit efter krav från tillsynsmyndighet, t.ex. länsstyrelse eller kommun. Under 2024 pågick över 2 000 tillsynsdrivna utredningar respektive ca 900 slutliga avhjälpandeåtgärder. Efter utgången av 2024 bedöms ca 1 670 förorenade områden utgöra mycket stor risk för miljö och människors hälsa (riskklass 1). Ytterligare ca 8 530 områden bedöms utgöra stor miljö- och hälsorisk (riskklass 2). Detta är ungefär samma antal som 2023. Under tiden har det också tillkommit fler riskklassade objekt.

Anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* (saneringsanslaget) finansierar verksamhet för att genom olika åtgärder och insatser driva arbetet med att sanera förorenade områden framåt på ett effektivt sätt och minska risk för människors hälsa

och miljön. Anslaget uppgick till drygt 1 miljard kronor 2024 och har bl.a. gått till tillsyn, inventering, teknikutveckling, och bidrag för att sanera de värst förorenade och mest prioriterade områdena där det saknas ansvarig. Under 2024 avsattes totalt ca 760 miljoner kronor till Naturvårdsverket varav 570 miljoner kronor användes. Drygt 67 procent gick till åtgärder för att sanera förorenade områden inklusive åtgärder av mark inför bostadsbyggande och sedimentåtgärder, 11 procent till inventeringar, 8 procent till utredningar, 8 procent till PFAS-åtgärder och 5 procent till övrigt, inklusive regeringsuppdraget om sediment. Försenade projekt har lett till mindre nyttjande av anslaget under innevarande år genom återbetalda bidrag. Under 2024 pågick 95 saneringsåtgärder som finansierades helt eller delvis genom det statliga anslaget, varav fem handlade om sanering för bostadsbyggande. Detta kan jämföras med totalt 82 pågående åtgärder 2023 och totalt 79 pågående saneringsåtgärder 2022. Antalet avslutade åtgärder som genomförts med hjälp av statlig finansiering fortsätter att öka från 183 under 2023 till 216 under 2024.

Det statliga bidraget för efterbehandlingsåtgärder inför bostadsbyggande har sedan det infördes helt eller delvis finansierat 26 projekt som möjliggjort byggandet av ca 3 300 bostäder.

Regeringen har avsatt särskilda medel på saneringsanslaget för att minska risker och spridning från PFAS-förorenade områden och förbättra kunskap om förorenade sediment. För 2024 har länsstyrelserna beviljats bidrag för verifierande provtagning av PFAS i totalt ca 320 områden till ett belopp av 30,8 miljoner kronor. Länsstyrelserna har haft i uppdrag att inventera PFAS-förorenade områden. I början av 2024 uppgick antalet potentiella PFAS-objekt till knappt tusen objekt och i början av april 2025 till ca 21 200 objekt. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap har i samarbete med Naturvårdsverket gett stöd och vägledning till kommunala räddningstjänster för riskbedömning och hantering av brandövningsplatser förorenade med PFAS. Vägledningsinsatser under året har fokuserat på prioritering, inventering och riskbedömning av sediment- och PFAS områden. Förbättrad kunskap om fiberrika sediment, s.k. fiberbankar, har varit av särskilt fokus i pågående regeringsuppdrag om förorenade sediment.

Naturvårdsverket har uppdaterat sin tillsynsvägledning för hur massor som uppkommer vid efterbehandling av förorenade områden samt inom bygg- och anläggningsbranschen bör hanteras för att minimera riskerna.

Kunskap och information om skadliga ämnen minskar exponering och risker för människors hälsa och miljö

Ändringar av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar (CLP-förordningen) beslutades under 2024. Dessa innebär förbättrade regler om läsbarhet av märkningen samt information i samband med reklam och e-handel. Kemikalieinspektionen har på uppdrag av regeringen föreslagit vilka nationella regeländringar som behövs för genomförande av ändringarna i CLP-förordningen (KN2025/00915). Sverige har bidragit i det globala arbetet där diskussioner förs om att införa motsvarande faroklasser i FN:s Globalt harmoniserade system (GHS) för klassificering och märkning av kemikalier. Kemikalieinspektionen har under året uppdaterat sitt webbaserade PRIO-verktyg utifrån att nya faroklasser lagts till i EU förordningen. Detta har resulterat i stöd till företag i substitutionsarbetet.

Regeringen har i den pågående revideringen av EU:s lagstiftning om humanläkemedel visat stöd för stärkta krav på miljöriskbedömningar vid godkännande av humanläkemedel samt förstärkt tillgång till information om miljöegenskaper.

3.9.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet. Samtidigt har flera insatser bedrivits under året och som bedöms viktiga och bidrar till måluppfyllelsen.

EU-lagstiftningen inom kemikalieområdet är helt avgörande för att kunna nå målet Giftfri miljö i och med att lagstiftningen på området är harmoniserad. Det finns stora osäkerheter kring måluppfyllelsen då det kommer att vara avgörande hur kommissionens förslag till en reviderad Reach-förordning utformas och hur slutresultatet av förhandlingen blir. En effektiv gruppvis reglering och utfasning av de farligaste ämnena bedöms viktigt för att kunna nå målet. Även konsumenters privatimport av varor från tredje land påverkar måluppfyllelsen, eftersom sådan import leder till att varor som inte lever upp till EU:s kemikaliekrav kommer in i Sverige. Det bedöms dessutom ta lång tid att kunna nå preciseringen för förorenade områden även om arbetet under 2024 har visat goda resultat och antalet avslutade åtgärder har ökat från 3 915 objekt 2023 till 4 019 objekt 2024 (varav åtgärdade objekt finansierat från saneringsanslaget ökade från 183 under 2023 till 216 under 2024). Det finns dock fortfarande ett stort antal förorenade områden i riskklass 1 och 2 som inte är åtgärdade, vilket påverkar måluppfyllelsen. Inventeringen av områden som är förorenade av PFAS visar på att vi fortfarande är i en kartläggningsfas av problemets omfattning vilket också kan påverka när målet i sin helhet kan nås.

Arbetet för en effektiv kemikaliekontroll, inklusive tillsyn och marknadskontroll, reglering av utsläpp till miljön tillsammans med hantering av befintliga miljögifter genom arbete med sanering av förorenade områden bidrar till måluppfyllelsen. Regeringen bedömer att långsiktighet i arbetet med förororenade områden samt att tillsyn och fortsatt teknikutveckling är viktigt för att bidra till måluppfyllelsen. Förorenade sediment och spridning av PFAS utgör utmaningar där det fortfarande finns kunskapsluckor och där miljöpåverkan är stor. Satsningar från saneringsanslaget för att få bort eller minska miljögifter från mark samt hav och vatten bidrar till Giftfri miljö, men också till miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt Levande kust och skärgård.

För att förebygga och begränsa risker med kemikalier är det grundläggande med kunskap om skadliga ämnens inneboende egenskaper och information om hur de används och förekommer. Det är därför av särskild vikt för måluppfyllelsen att EU-lagstiftningen t.ex. Reach-förordningen hanterar dessa aspekter tillräckligt väl. Av särskild vikt är att Reach-förordningen adresserar kombinationseffekter mer effektivt och att tillgängliga data, för t.ex. hormonstörande ämnen, nanoformer och polymerer kan begäras in. Sammantaget innebär detta att risker kan utvärderas och åtgärdas mer effektivt.

Det finns en lång eftersläpning i miljön innan effekterna från kemikalier är mätbara samtidigt som nya skadliga ämnen ständigt utvecklas och sätts på marknaden, vilket påverkar måluppfyllelsen. De insatser som historiskt genomförts, t.ex. begränsningar och förbud, har haft positiv effekt på den sammanlagda exponeringen av kemiska ämnen, vilket avspeglar sig i sjunkande halter av sedan länge reglerade miljögifter i bröstmjölk, blod och slam (se diagram 3.6). Samtidigt är det tydligt att de skadliga ämnen som inte är reglerade eller tillräckligt uppmärksammade, liksom skadliga ämnen som redan finns i varor, byggnader och i miljön, påverkar möjligheten att nå målet. Det finns också en utmaning för lagstiftningen i att hinna förebygga och förutse risker med nya kemikalier i samma takt som nya ämnen utvecklas.

Användningen av kemikalier ökar generellt i samhället och en allt större del av den ökande produktionen sker utanför EU, ofta i länder där lagstiftningen inte ställer lika höga krav som inom EU. Att hantera de produkter som importeras från tredje land, t.ex. via e-handel, och som inte följer EU-lagstiftningen är ett stort problem. Därför är Kemikalieinspektionens tillsyn inklusive marknadskontroll samt starkare EU-lagstiftning centralt för måluppfyllelsen. Internationella konventioner spelar också en stor roll för att minska spridning av och exponering för farliga ämnen, t.ex. genom beslut om global utfasning av särskilt farliga ämnen. Det nya globala ramverket om kemikalier och avfall (GFC) är avgörande för att på sikt kunna bidra till bättre förutsättningar att nå miljökvalitetsmålet. Bedömningen är därför att Sveriges arbete inom EU och globalt på ett grundläggande sätt bidrar till en giftfri miljö.

För att nå relevanta etappmål har Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket en viktig roll i att genomföra EU- lagstiftningen och vägleda företag. Etappmålen för farliga ämnen tydliggör den gemensamma riktningen för alla aktörer som behöver bidra för att miljökvalitetsmålet ska nås. Etappmålen om att väsentligt minska användningen av växtskyddsmedel och biocidprodukter som innehåller särskilt farliga egenskaper till 2030 syftar till att ge incitament för ökad substitution och utveckling av mindre farliga alternativ. Etappmålet för dioxin innebär att senast 2030 ska utsläpp av dioxin från punktkällor vara kartlagda och minimerade. Dioxinhalterna i miljön är fortfarande höga även om de sjunker. Det går ännu inte att bedöma om de ovan nämnda etappmålen kommer att nås till målåret 2030. Etappmålet om läkemedel i miljön bedöms nås till målåret 2030.

3.10 Skyddande ozonskikt

Miljökvalitetsmålet är att ozonskiktet ska utvecklas så att det långsiktigt ger skydd mot skadlig UV-strålning.

3.10.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

– vändpunkt och återväxt
– ofarliga halter av ozonnedbrytande ämnen.

3.10.2 Resultatredovisning

Globalt sett har uttunningen av ozonskiktet upphört, men ozonskiktet är fortfarande två procent tunnare än innan nedbrytningen började. En säkerställd ökning av ozonhalten har hittills endast konstaterats i övre stratosfären samt över Antarktis. Samtidigt finns indikationer på att ozonhalten i nedre stratosfären, där merparten av ozonet finns, minskar. Även över Arktis uppträder emellanåt mycket kraftiga uttunningar av ozonskiktet.

Regeringen har under 2024 med stöd från Naturvårdsverket aktivt drivit förhandlingsarbete inom EU och internationellt. I början av 2024 beslutades Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/590 av den 7 februari 2024 om ämnen som bryter ned ozonskiktet. I de nya reglerna har bestämmelser om bl.a. omhändertagande vid rivning eller renovering av vissa byggmaterial som innehåller skumplast förts in, vilket är den huvudsakliga källan till utsläpp av ozonnedbrytande ämnen i EU. Flertalet av de ämnen som bryter ned ozonskiktet regleras under Montrealprotokollet. I förhandlingarna inom ramen för Wienkonventionen och det tillhörande Montrealprotokollet har under 2024 ett första steg tagits för att etablera

nya stationer för atmosfärsövervakning av kontrollerade ämnen i regioner där det idag saknas övervakning.

I Sverige har flera insatser påbörjats som fortgått under 2024 för att minska utsläpp av ozonnedbrytande ämnen. Regionalt har frågan om såväl utsläpp från uttjänta produkter som jordbrukets utsläpp av lustgas fått ökad uppmärksamhet. Flera länsstyrelser har arbetat med tillsyn för att t.ex. förhindra illegala avfallstransporter och illegal export av farligt avfall samt stärkt tillsynsvägledning kopplat till bygg och rivningsavfall.

Koncentrationen av lustgas i atmosfären fortsätter att öka. Utsläppen av lustgas är sedan flera år större än för någon annan ozonnedbrytande gas med avseende på dess ozonnedbrytande potential. Lustgas regleras inte inom ramen för Montrealprotokollet. Utsläppen av lustgas sker till största delen utanför Sveriges gränser, men nationell kvarstår utsläpp av främst oreglerade ozonnedbrytande ämnen som lustgas inom jordbrukssektorn och markanvändning. Under 2024 har flera nationella och regionala insatser genomförts t.ex. genom Klimatklivet som har gett stöd till projekt för att minska jordbrukets utsläpp av lustgas och det pågående projektet Greppa Näringen som erbjuder kostnadsfri rådgivning till jordbruksföretag inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken med målen att bl.a. minska utsläpp av klimatgaser.

Ozonskiktet varierar mycket i tjocklek geografiskt sett och år till år. Nationella mätningar visar att det på längre sikt inte skett några större förändringar av ozonskiktet utveckling över Sverige, dock är utvecklingen försiktigt positiv. I Sverige bedöms ozonskiktet vara omkring 4 procent tunnare jämfört med referensvärdet.

3.10.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens bedömning är att miljökvalitetsmålet kommer att nås. En förutsättning för detta är dock fortfarande att både det internationella och det nationella arbetet inom ramen för Montrealprotokollet fortsätter att vara framgångsrikt. Det går inte att avgöra om trenden är positiv eller negativ. Osäkerheterna i bedömningen är stora på grund av osäkerhet kring ozonskiktets påbörjade återhämtning, ozonskiktets naturliga variationer samt klimatets fortsatta påverkan. Trots stora osäkerheter finns indikationer på att återväxten kan ha påbörjats. En globalt säkerställd påbörjad återväxt förväntas under perioden 2020–2040. För Sveriges del påverkas ozonskiktet främst av utsläpp utanför Sveriges gränser. Utsläpp av lustgas, otillåten användning av reglerade ozonnedbrytande ämnen, kortlivade ämnen som kan nå upp till stratosfären samt utsläpp från befintliga och uttjänta produkter utgör fortfarande problem. Globalt ökar utsläppen av lustgas dessutom mer än man tidigare bedömt. Nationellt påverkar förekomsten av material med ozonnedbrytande ämnen från rivningsavfall och jordbrukets utsläpp av lustgas vilket gör att det behövs fortsatta nationella åtgärder och ökad kunskap.

3.11 Säker strålmiljö

Miljökvalitetsmålet är att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning.

Majoriteten av den verksamhet som redovisas under detta avsnitt finansieras från anslag 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, avsnitt 5 Strålsäkerhet. Där redovisas insatser som också påverkar måluppfyllelsen för miljökvalitetsmålet.

3.11.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- individens exponering för skadlig strålning
- utsläppen av radioaktiva ämnen
- hudcancer orsakade av ultraviolett strålning
- exponeringen för elektromagnetiska fält.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Antalet nya fall av hudcancer (malignt melanom och ej malignt melanom) i diagram.

3.11.2 Resultatredovisning

Strålsäkerhetsmyndigheten finansierade under 2024 forskning för ca 133 miljoner kronor från anslaget 3:1 *Strålsäkerhetsmyndigheten*. Forskningen ska bidra till den nationella kompetensförsörjningen kring strålning och dess risker för människa och miljö, till att förstärka kunskapsbasen som ligger till grund för myndighetens arbete för god strålsäkerhet i samhället och, till att gradvis minska osäkerheter i samband med strålningsverksamheter (se även utg.omr. 6 avsnitt 6).

De tre kärnkraftverken bedrivs på ett strålsäkert sätt i enlighet med gällande krav inom strålskydd, fysiskt skydd, säkerhet och icke-spridning, vilket framgår av de senast samlade strålsäkerhetsvärderingarna från Strålsäkerhetsmyndigheten. Inga allvarliga tillbud eller haverier inträffade vid kärntekniska anläggningar i Sverige under 2024, och inga dosgränser har överskridits vid de svenska kärnkraftverken under de senaste drygt 10 åren. Utsläppen av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar ligger genomgående långt under gränsvärdena. Dosgränser till arbetstagare vid svenska kärnkraftverk och övriga kärntekniska anläggningar har inte överskridits. Generellt har låga halter uppmätts i Sverige av konstgjorda radioaktiva ämnen i miljön, även när det gäller cesium-137 från Tjernobylolyckan 1986. Under 2024 fortsatte subventionerna för mätningar av cesium -137 i vildsvinskött.

Strålsäkerhetsmyndigheten tog under 2024 på uppdrag av regeringen fram en nulägesanalys av omhändertagandet av radioaktivt avfall från icke kärntekniska verksamheter, exempelvis sjukvård och forskning. Regeringskansliet har tillsatt en intern utredning (KN2024/02537) som ska ta fram förslag som behövs för att åstadkomma ett heltäckande regelverk för hantering och slutförvar av icke kärntekniskt avfall.

Inom sjuk- och tandvård samt övriga verksamheter som använder joniserande strålning har stråldoserna till arbetstagare och allmänhet under de senaste åren generellt legat klart under dosgränserna. Under 2024 har Strålsäkerhetsmyndigheten utvärderat förutsättningar att upprätthålla kunskap om exponeringen av patienter, arbetstagare och allmänhet från sjukvårdens verksamhet med joniserande strålning. Strålsäkerhetsmyndigheten har stärkt sin kunskapsinhämtning genom ett internt systematiskt arbete. Strålsäkerhetsmyndighetens tillsyn har visat en pådrivande effekt på verksamheternas strålsäkerhetsarbete där identifierade behov leder till förbättrade rutiner hos utövarna. Under 2024 genomförde Strålsäkerhetsmyndigheten tillsyn av strålskydd inom medicinsk röntgenverksamhet, nukleärmedicinsk verksamhet, strålbehandlingsverksamhet och odontologisk verksamhet.

Skador vid användning av icke-joniserande strålning, så som laser vid kosmetiska behandlingar, utgör ett växande problem. Under 2024 inledde Strålsäkerhetsmyndigheten en serie tillsynsinsatser av verksamhetsutövare som använder icke-joniserande strålning inom kosmetiska behandlingar i syfte att bredda

myndighetens kunskap om branschen och dess användning av icke-joniserande strålning.

Radon är den enskilt största orsaken till att allmänheten exponeras för joniserande strålning. I Sverige bedöms ca 500 årliga fall av diagnostiserad lungcancer vara relaterade till radon. Under 2024 har Strålsäkerhetsmyndigheten arbetat med utvärdering av den nationella handlingsplanen för radon som fastställdes 2018 och inlett arbetet med en ny uppdaterad nationell handlingsplan som ska fastställas 2025.

UV-strålning från solen och solarier är den främsta yttre riskfaktorn för hudcancer. Antalet fall av malignt melanom och övrig hudcancer fortsätter att öka både för kvinnor och män (se diagram 3.7). Den främsta orsaken till detta är den exponering för UV-strålning från solen och i solarier som skett historiskt. Trots den årliga ökningen av antalet hudcancerfall, har ökningstakten för främst malignt melanom minskat under de senaste åren. Eftersom latenstiden för att utveckla hudcancer är lång, förväntas det ta lång tid innan antalet hudcancerfall minskar, även om attityd- och beteendeförändringar leder till minskad årlig exponering. Regeringsuppdraget om förstärkt arbete med hudcancerprevention som Strålsäkerhetsmyndigheten hade under 2019–2023 slutredovisades i mars 2024 (S2019/02786). Regeringen gav under 2024 ett nytt flerårigt uppdrag om fortsatt arbete med hudcancerprevention (KN2024/01132). Ett stort antal aktiviteter som omfattar utbildningsinsatser, kampanjer och informationsmaterial har hittills initierats och genomförts inom ramen för uppdraget.

Diagram 3.7 Antal nya fall av hudcancer per 100 000 invånare 1970–2023

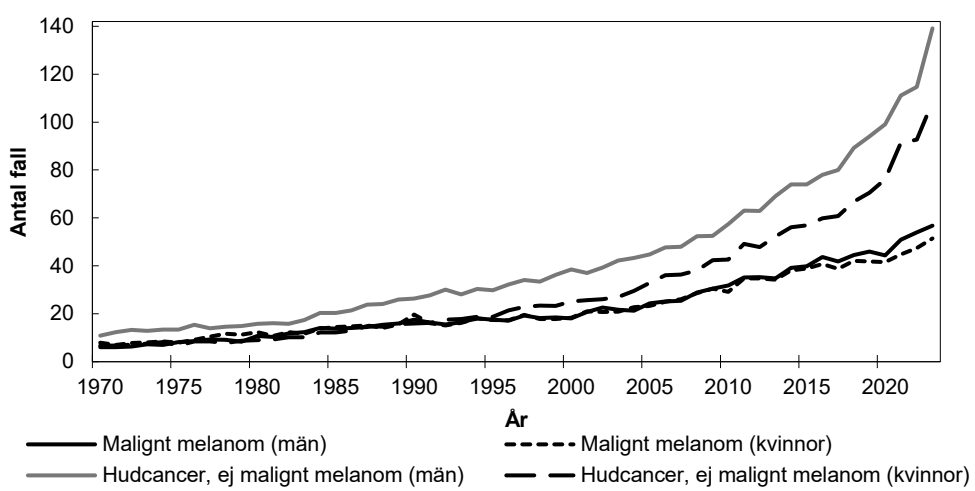

Anm.: Figuren visar antal nya fall av malignt melanom och övrig hudcancer per 100 000 invånare (ålderskorrigerat till befolkningen år 2000). Statistiken inkluderar ej basalcellscancer. Observera att det sedan 2006 har skett en ökning i inrapportering av antalet tumörer per individ främst för övrig hudcancer.

Källa: Socialstyrelsens statistikdatabas.

Allmänhetens exponering för elektromagnetiska fält (EMF) är normalt sett låg jämfört med gällande referensvärden och innebär inte några säkerställda miljö- eller hälsoproblem. Strålsäkerhetsmyndigheten genomför radiovågsmätning för att kartlägga exponering till allmänheten på olika platser. Myndigheten följer noggrant utvecklingen inom området och deras vetenskapliga råd för EMF har under året sammanställt två rapporter med forskningsresultat inom området som ligger till grund för riskbedömningen.

3.11.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ men bedömer fortsatt att målet är nära att nås. Det finns vissa utmaningar vad gäller t.ex.

arbete för att minska risker från UV-strålning samt i arbetet med att minska risker för skador vid användning av icke-joniserande strålning så som laser vid kosmetiska behandlingar. Det saknas också en långsiktig lösning för omhändertagande av icke-kärntekniskt radioaktivt avfall för att undvika att risker för människors hälsa och miljö skulle uppstå i framtiden. Både regeringen och den ansvariga myndigheten arbetar aktivt för att bättre hantera dessa utmaningar.

I förhållande till den årliga uppföljningen gör regeringen en annan bedömning av trenden för Säker strålmiljö. I den årliga uppföljningen för 2025 bedömer myndigheterna att trenden är negativ. Regeringen ser inte att några omständigheter har förändrats under de senaste åren som skulle påverka att trenden för målet förändras till negativ. Det finns flera exempel på insatser under året som bedöms kunna bidra positivt till måluppfyllelsen och Sveriges förmåga att begränsa utsläpp av radioaktiva ämnen i miljön. Exempelvis det pågående arbetet för att säkerställa en lösning för omhändertagandet av icke-kärntekniskt radioaktivt avfall och en avgränsad mängd historiskt radioaktivt avfall genom uppdrag till Strålsäkerhetsmyndigheten om en nulägesanalys samt den pågående utredningen som ska ta fram förslag på lösningar så att icke-kärntekniskt avfall kan omhändertas och slutförvaras på ett strålsäkert sätt. Antalet fall av hudcancer har ökat under lång tid och ser ut att fortsätta att öka. Trots att hudcancerfallen fortfarande ökar för både kvinnor och män har trenden för ökningstakten på längre sikt mattats av sedan 2010-talet. Attityder kring solning och solvanor påverkar barns och vuxnas exponering för UV-strålning och enkätundersökningar visar förbättrade attityder kring solningsvanor. Det kan ta decennier för hudcancer att utvecklas. Det dröjer därför innan man ser effekterna i form av hur antalet cancerfall förändras. Det är dock positivt att ökningstakten har minskat något på senare år. Strålsäkerhetsmyndighetens arbete med hudcancerprevention bedöms bidra till att kunna uppfylla målet i framtiden.

Utöver att bidra till miljömålet Säker strålmiljö bidrar strålsäkerhetsarbetet även till flera andra miljökvalitetsmål, främst God bebyggd miljö och Grundvatten av god kvalitet.

3.12 Ingen övergödning

Miljökvalitetsmålet är att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte ska ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till allsidig användning av mark och vatten.

3.12.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- påverkan på havet
- påverkan på landmiljön
- tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten
- tillståndet i havet.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas följande indikatorer som diagram: Fosfortillförsel till Egentliga Östersjön, Kvävetillförsel till Egentliga Östersjön samt Utbredning av syrefattiga och syrefria bottnar i Östersjön.

3.12.2 Resultatredovisning

Indikatorn för preciseringen tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten är Status för näringsämnen enligt vattenförvaltningsförordningen. Den redovisas vart sjätte år och har inte uppdaterats sedan den senaste redovisningen och kommenteras därför inte.

Påverkan på havet

Påverkan på havet följs upp genom indikatorn Kväve- och fosforbelastning på havet. Sveriges mål för kväve- och fosforbelastning på havet som fastställs av Helcom (Helsingforskommissionen) inom ramen för Helsingforskonventionen för skydd av Östersjöns miljö nås för alla havsbassänger förutom för Egentliga Östersjön för 2022 (Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljömålen 2025). För att nå målen till 2030 enligt Helcoms aktionsplan behöver den årliga tillförseln från Sverige till Egentliga Östersjön minska med 111 ton fosfor och 9 442 ton kväve.

Indikatorn Fosfortillförsel till Egentliga Östersjön visar att den flödesnormaliserade årliga tillförseln av fosfor från Sverige minskat med 5,8 ton per år under perioden 2012–2023 (se diagram 3.8), vilket motsvarar 0,8 procent per år. Indikatorn Kvävetillförsel till Egentliga Östersjön visar att den flödesnormaliserade årliga vattenburna tillförseln av kväve från Sverige ökat med ca 620 ton per år under perioden 2012–2023 (se diagram 3.9). Skillnaden i årlig tillförsel är ibland betydande (t.ex. mellan 2022 och 2023). Det kan till stor del förklaras av variationer i vattenflödet mellan enskilda år. Av den antropogena tillförseln till Egentliga Östersjön är jordbruket den största källan för både fosfor och kväve följt av kommunala reningsverk. Den tredje största källan är enskilda avlopp för fosfor och atmosfärisk deposition för kväve. Förutom dessa källor tillförs bl.a. också fosfor från bottnarna genom s.k. internbelastning, både i sjöar, kustvatten och ute i Östersjön. Vid syrebrist kan betydande mängder av denna fosfor frigöras och bli tillgängligt igen för t.ex. algtillväxt. Hur stor internbelastningen är, är dock oklart.

Diagram 3.8 Fosfortillförsel till Egentliga Östersjön från Sverige

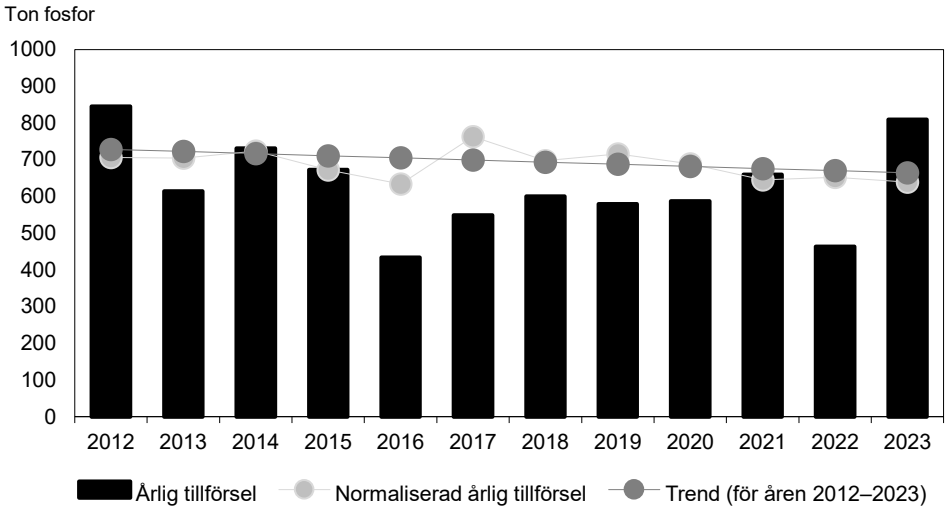

Källa: Baltic Nest Institute.

Diagram 3.9 Kvävetillförsel till Egentliga Östersjön från Sverige

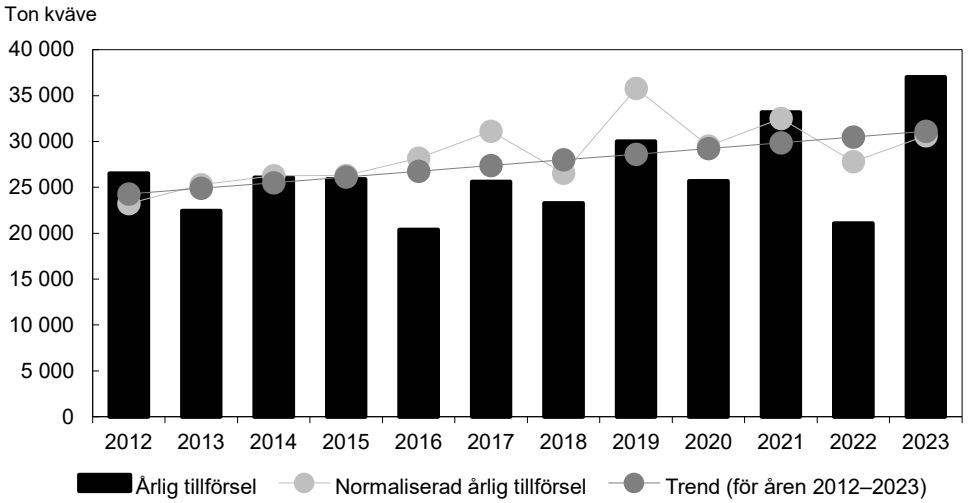

Källa: Baltic Nest Institute.

Påverkan på landmiljön

Enligt statistik från Naturvårdsverket minskade nedfallet av kväve till barrskog med 20 procent mellan 2013 och 2023. Det beror bl.a. på att utsläppet till luft i Sverige av kväveoxider och ammoniak minskad med 31 procent respektive 13 procent under samma tidsperiod. Den största delen av kvävet som faller över Sverige kommer från andra länder och nederbördsmängden påverkar också kvävenedfallet (se också miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning). Den kritiska belastningen av kväve för barrskog överskrids i större delen av Götaland (förutom i delar av Gotlands, Östergötlands och Kalmar län), samt i delar av Värmlands och Örebro län i Svealand.

Indikatorn för preciseringen av tillståndet i sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten är Status för näringsämnen enligt vattenförvaltningsförordningen. Den har inte uppdaterats sedan den senaste redovisningen och kommenteras därför inte.

Tillståndet i havet

Indikatorn Miljöstatus för övergödning enligt havsmiljöförordningen har inte uppdaterats sedan den senaste redovisningen och kommenteras därför inte. Preliminära data för 2024 visar att utbredningen av syrefattiga och syrefria bottnar fortfarande är omfattande (se diagram 3.10). Arean med syrefattiga områden är den näst högsta som har uppmätts sedan mätningarna startade 1960.

Diagram 3.10 Utbredning av syrefattiga och syrefria bottnar 2024

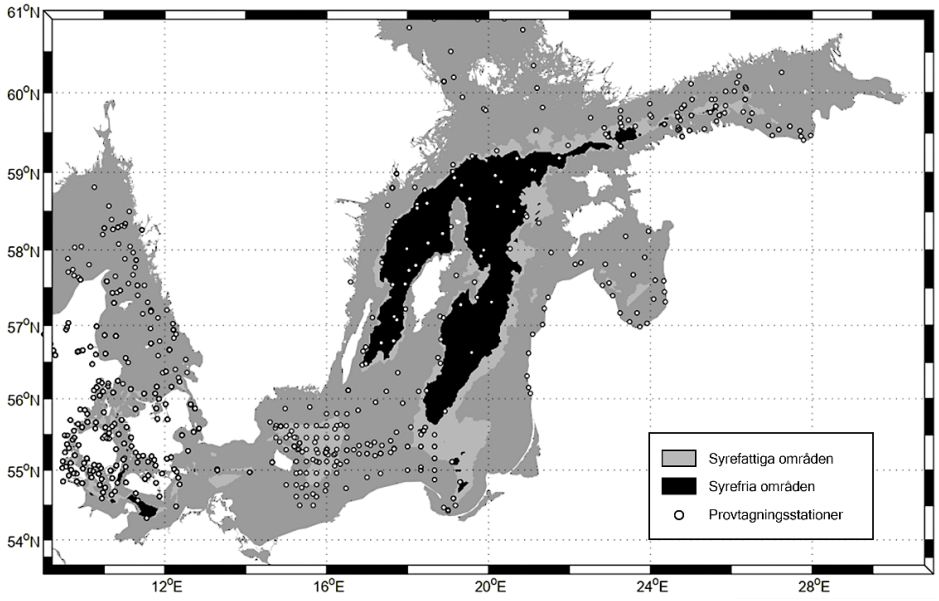

Källa: SMHI.

Under 2024 och 2025 har staten genomfört flera insatser i syfte att nå miljökvalitetsmålet. Dessa åtgärder finansieras bl.a. av anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* där bl.a. bidrag till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) ingår. Under 2024 slutfördes 161 projekt med åtgärder mot övergödning finansierade genom LOVA. Det har bl.a. lett till minskad internbelastning av fosfor och ökad retention av kväve och fosfor i våtmarker och dammar som leder till minskad övergödning. Det saknas dock uppskattningar av vilken årlig reduktion av fosfor och kväve som det lett till (KN2025/00803). LOVA-stöd används också för att stötta åtgärdssamordning i särskilt övergödda kust- och avrinningsområden. Detta ger möjlighet att stötta genomförande av åtgärdsprojekt, bl.a. genom att bidra med kunskap och administrativt stöd vilket medverkar till att öka det lokala engagemanget för att genomföra fler åtgärder.

Miljöersättningar, miljöinvesteringar för åtgärder mot övergödning inom jordbruket och kompetensutveckling inom Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken är styrmedel för att minska näringsbelastningen på vatten från jordbruket. Åtgärder som bidrar till hållbar hantering av växtnäringsämnen och minskad övergödning är bl.a. fånggröda, mellangröda, vårbearbetning och precisionsjordbruk. Ersättningsberättigad areal för 2024 jämfört med 2023 har varit oförändrad för fånggröda, ökat med 3 procent för mellangröda, minskat med 7 procent för vårbearbetning medan ersättningsberättigad areal för precisionsjordbruk har ökat med 14 procent. För ersättningsberättigad areal med skyddszoner, anpassade skyddszoner och skötsel av våtmarker och dammar har det varit en liten ökning för arealen skyddszoner, en ökning med 24 procent för anpassade skyddszoner, men från låga nivåer, samt en minskning för arealen våtmark som får skötselersättning. Antalet beslut om investeringsstöd för åtgärder mot övergödning (kalkfilterdiken, våtmarker för näringsretention, tvåstegsdiken, annan vattenvårdsåtgärd) och minskad ammoniakavgång från jordbruket ökade från 20 beslut 2023 till 61 beslut 2024.

För att åtgärdsarbetet inom vattenförvaltningen ska bli mer effektivt har de länsstyrelser som är vattenmyndigheter, och andra berörda länsstyrelser, fått i uppdrag av regeringen att ta fram delåtgärdsprogram för kust- och avrinningsområden (FI2024/02403).

Det krävs ökad åtgärdstakt och ytterligare åtgärder för att nå målen inom Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten). Från och med 2025 tillförde regeringen därför 15 miljoner kronor per år permanent på Havs- och vattenmyndighetens anslag för förvaltningsutgifter. Anslaget förstärktes även med 12 miljoner kronor permanent för en effektiv miljöprövning och vattenförvaltning. Även anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* tillfördes 15 miljoner kronor per år för en effektiv vattenförvaltning. Havs- och vattenmyndigheten har dessutom fått ett uppdrag av regeringen att utveckla sin samverkan för en sammanhållen och effektiv vattenförvaltning och för en förbättrad havsmiljö. Uppdraget ska redovisas årligen senast den 31 januari med start 2026 och slutredovisas 2028.

Ett dokumentationskrav av jordbruksföretags beräkning av tillförsel av fosfor antas öka förutsättningarna att anpassa tillförseln av fosfor efter markens innehåll och grödornas behov. Anpassad tillförsel av fosfor kan på sikt bidra till att minska förlusterna av fosfor till vattenmiljön. Regeringen har därför gett i uppdrag till Statens jordbruksverk att komplettera 20 § i myndighetens föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring så att, inom känsliga områden, även fosfor ingår i kravet på dokumentation (LI2024/02361).

Regeringen har fattat beslut om att förbjuda utsläpp från öppna s.k. fartygsskrubbrar till vatten i svenskt sjöterritorium fr.o.m. den 1 juli 2025. Utsläpp från alla skrubbrar till vatten förbjuds i svenskt sjöterritorium fr.o.m. den 1 januari 2029. Utsläpp från skrubbrarna innehåller bl.a. kväveoxider som påverkar övergödningen. Regeringens nya investeringsstöd Kväveklivet förväntas minska förlusterna av kväve och i synnerhet ammoniak från jordbruk (se Miljökvalitetsmålet Bara naturlig försurning).

Myndigheternas arbete med åtgärder för att nå etappmålet för minskad övergödning och åtgärder som genomförts för att nå etappmålet Dagvattenhantering i befintlig bebyggelse kommer att bidra till att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning. Insatserna för att nå etappmålen beskrivs ingående i Naturvårdsverkets skrivelse Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2025.

3.12.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Kvävetillförseln från Sverige till Egentliga Östersjön har en fortsatt ökande trend. En ökande trend syns också för kvävetillförseln från Sverige till Öresund. När det gäller fosfortillförseln till Egentliga Östersjön från Sverige noteras en minskande trend. Utbredningen av syrefattigt bottenvatten i Egentliga Östersjön, Finska viken och Rigabukten är den näst högsta som uppmätts sedan mätningarna började och här är, förutom tillförsel från jordbruk och reningsverk, också internbelastning fortsatt en bidragande källa. Det atmosfäriska kvävenedfallet har fortsatt att minska samtidigt som de åtgärder som genomförts för att minska tillförseln av näringsämnen till sjöar, vattendrag, kustområden och havet har varit otillräckliga.

Sammantaget bedöms vidtagna åtgärder inom ramen för vattenförvaltningen och de regeringsuppdrag som lagts inom området till Havs- och vattenmyndigheten, länsstyrelserna, Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket förbättra förutsättningarna för ett mer effektivt och resultatinriktat arbete inom vattenförvaltningen, inklusive på övergödningsområdet. Bedömningen är att statens insatser har haft en viktig effekt men att ytterligare åtgärder behövs.

3.13 Levande sjöar och vattendrag

Miljökvalitetsmålet innebär att sjöar och vattendrag ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras. Naturlig produktionsförmåga, biologisk mångfald, kulturmiljövärden samt landskapets ekologiska och vattenhushållande funktion ska bevaras, samtidigt som förutsättningar för friluftsliv värnas.

3.13.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- god ekologisk och kemisk status
- oexploaterade och i huvudsak opåverkade vattendrag
- ytvattentäkters kvalitet
- ekosystemtjänster
- strukturer och vattenflöden
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer
- bevarade natur- och kulturmiljövärden
- friluftsliv.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Strandlinje längs sjöar och vattendrag som är påverkad av bebyggelse 2014–2023 i diagram.

3.13.2 Resultatredovisning

Positiva förändringar har skett i svenska vattenmiljöer under de senaste 50 åren men behovet av åtgärder är fortsatt stort för att fler vattenförekomster ska kunna nå god ekologisk och kemiskt status. Under 2024 startade flera nya initiativ som på olika sätt kommer att kunna bidra till måluppfyllelse.

Havs- och vattenmyndigheten fick ett regeringsuppdrag 2024 som syftar till att stärka och vidareutveckla åtgärdssamordningen mellan olika aktörer från källa till hav. Myndigheten får därmed en viktig roll att sprida erfarenhet och kunskap bl.a. om vilka åtgärder som är effektiva. Havs- och vattenmyndigheten ska följa upp och utvärdera arbetet. Länsstyrelserna beviljade 48 miljoner kronor under 2024 till 116 nya lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö,* av relevans för miljökvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag.

Inom ramen för en utlysning i samarbete mellan Formas, Vinnova och Statens energimyndighet startade 2024 ett nytt strategiskt innovationsprogram, Water Wise Societies, med det övergripande målet Hållbart vatten för alla 2050. Tjugo projekt beviljades i första utlysningen, ”Samverkan för hållbart vatten för alla”, som täcker vitt skilda områden, bl.a. cirkulära vattensystem, strategisk vattenplanering, vattenhantering i kris och katastrof, PFAS, dagvattenhantering och policyförslag för vattenflödessamverkan.

Åtgärder för restaurering och återskapande av livsmiljöer finansieras i stor utsträckning av medel från EU:s LIFE-projekt, där medfinansiering från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* och i viss omfattning av regeringens våtmarkssatsning i anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* viktiga förutsättningar. Ett exempel är Improve Aquatic LIFE som startade under 2024 och är ett av Europas mest omfattande restaureringsprojekt med en total budget på närmare 400 miljoner

kronor. Under sju år ska olika åtgärder genomföras i södra Sverige, såsom att åtgärda vandringshinder, anlägga våtmarker, återställa livsmiljöer i vattendrag och kustvatten samt stärka hotade fisk- och musselbestånd. Detta främjar även friluftsliv.

Under åren 2018–2024 har en särskild satsning på länsstyrelsernas arbete med att skydda dricksvattenförsörjningen genomförts vilket medför att 1 857 700 konsumenter nu får dricksvatten från skyddade vattentäkter (se även diagram 3.12).

Fysisk påverkan är den främsta anledningen till att vattendrag inte uppnår god status, bl.a. genom att vattenkraftverk utgör vandringshinder och påverkar vattenflöden. Regeringen beslutade i maj 2024 om en förlängning av pausen av omprövningen av vattenkraftens miljövillkor (NAP). Eftersom tidplanen för omprövningen sträcker sig långt efter 2030 bedöms preciseringen inte kunna nås. Under pausen har inventeringarna av natur- och kulturvärden fortsatt vilket kommer att utgöra underlag då omprövningarna startar igen. Länsstyrelsernas hade i regleringsbreven för 2021–2024 uppdrag att genomföra en översyn av bevarandeplanerna för de Natura 2000-områden som berörs av NAP. I slutredovisningen anger länsstyrelserna att översynen av 75 bevarandeplaner har slutförts av de 191 planer som ingått i översynen. För flertalet områden fortsätter översynen under 2025.

Genetisk variation inom arterna är kritisk för en arts eller ett bestånds motståndskraft mot konsekvenser till följd av klimatförändringar. Forskare från nio länder har granskat över 5 000 populationer inom 919 arter. I Sverige visar resultaten bl.a. att mindre än hälften av groddjurspopulationerna har god genetisk status. Havs- och vattenmyndighetens övervakning av den genetiska variationen hos lax, öring och röding har visat att laxbestånd i södra Sverige, på västkusten och i Vänern har låg genetisk variation. Flodkräftan är akut hotad. Gotland och Norrbotten är de enda länen utan bestånd av signalkräfta och där flodkräftan i nuläget inte hotas av kräftpest.

Ål och havsnejonöga är båda akut hotade arter som vandrar mellan sött och salt vatten och därmed är beroende av fria vandringsvägar. Under 2023 nådde knappt 30 procent av ålarna tillbaka till havet. Populationerna av havsnejonöga har haft en kraftig nedgång under de senaste 10 åren och antalet lekfiskar bedöms troligen vara färre än 50 individer. Med hjälp av medel från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* har positiva resultat rapporterats av insatser för att stärka hotade populationer av flodpärlmussla och småsvalting. Försök pågår för att möjliggöra återetablering av flodpärlmussla genom att flytta individer.

Under 2024 antogs EU:s förordning om restaurering av natur. Förordningen innehåller bindande mål för restaurering av ekosystem, naturtyper och arter, och har delmål för 2030, 2040 och 2050. För sötvatten innebär förordningen bl.a. att 25 000 kilometer fritt strömmande vatten inom EU ska restaureras till 2030.

Under 2024 har länsstyrelserna särskilt vidtagit åtgärder mot de invasiva arterna vattenpest, smal vattenpest, sjögull, bäckröding och signalkräfta. Efter återupptäckten av örten sydfyrling i Halland sattes framgångsrika utrotningsåtgärder snabbt in med hjälp av finansiering från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. I bl.a. Värmland har sjögull brett ut sig över vattenområden som därmed gjort dem otillgängliga för fiske, bad och båtliv.

SCB och Naturvårdsverkets statistiksammanställning av skyddad natur visar att 2024 var mer än en miljon hektar eller en fjärdedel av Sveriges inlandsvatten skyddade områden. För många sjöar och vattendrag överlappar olika skyddsformer men den största andelen är Natura 2000-områden. Under 2024 har 59 limniska bevarandeplaner för Natura 2000-områden uppdaterats.

Länsstyrelserna har gjort en analys av hur mycket av Sveriges strandlinjer som är exploaterat (se diagram 3.11). Under 2023 skedde en liten ökning. Av den totala tillgängliga strandlinjen i inlandet 2023 var knappt 48 200 kilometer (12,5 procent) påverkad av bebyggelse.

Diagram 3.11 Inlandsstrandlinje påverkad av bebyggelse 2014 - 2023

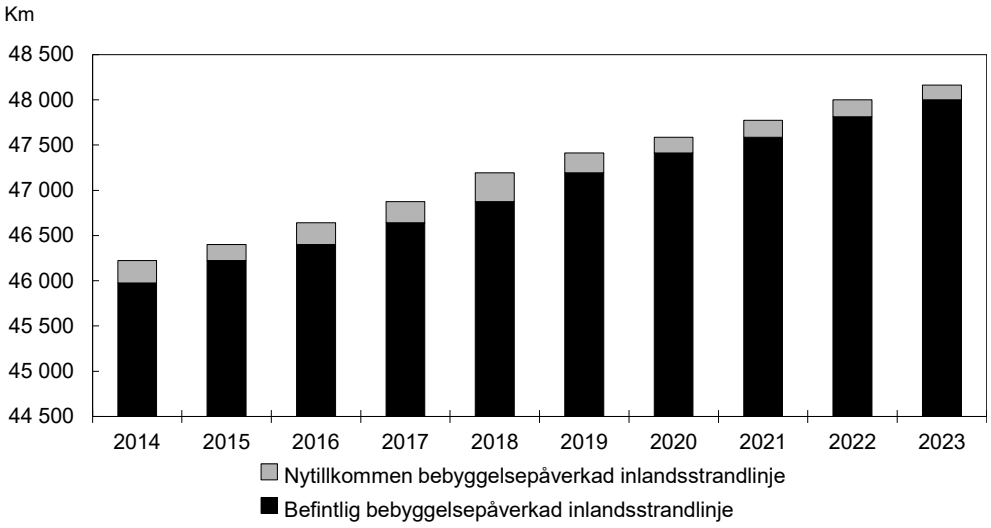

Källa: Statistiska centralbyrån.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en reformering av strandskyddet (bet. 2016/17:MJU9 punkt 5, rskr. 2016/17:180). Av tillkännagivandet följer att strandskyddet i viss utsträckning har förändrats men att ytterligare steg bör tas (bet. 2016/17:MJU9 s. 23 och 24). Tillkännagivandet tillgodosågs delvis i prop. 2024/25:102 Lättnader i strandskyddet – ett första steg. Regeringen har efter det tillsatt en utredning, Ett reformerat strandskydd (dir: 2025:59), som ska föreslå hur regelverket bör utformas för att ytterligare reformera strandskyddet med inriktning att öka möjligheterna för bebyggelse nära stränder. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om inriktningen för det fortsatta arbetet med att reformera vattenlagstiftningen och vattenförvaltningen i syfte att värna den småskaliga vattenkraften (bet. 2019/20:NU14 punkt 6, rskr. 2019/20:221). Av tillkännagivandet följer att minskat regelkrångel, respekt för äganderätten och effektiva miljöåtgärder med rimliga kostnader ska vara vägledande för detta arbete, samt att de beslut som riksdagen tidigare har fattat om bl.a. möjligheter till undantag från EU-reglerna på området nyttjas och får genomslag i praktiken (bet. 2019/20:NU14 s. 42).

Riksdagen har även tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om genomförandet av EU:s ramdirektiv för vatten (bet. 2021/22:MJU5, rskr. 2021/22:2). Av den del av tillkännagivandet som nu återstår följer att regeringen ska säkerställa att de miljöanpassningar som sker inte går ut över möjligheten att öka effekten i befintlig vattenkraft (bet. 2021/22:MJU5 s. 38). Övriga delar av tillkännagivandet har regeringen tidigare redovisat som tillgodosedda (skr. 2024/25:75 s. 358).

Vidare har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om den nationella planen för omprövning av vattenkraft (bet. 2021/22:CU33, rskr. 2021/22:192). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör säkerställa att alla nödvändiga åtgärder för att minimera omprövningarnas negativa inverkan på vattenkraftselen vidtas och att de undantag som EU-rätten medger nyttjas fullt ut (bet. 2021/22:CU33 s. 16).

Riksdagen har därefter tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om värnande om vattenkraften (bet. 2021/22:NU15 punkt 13, rskr. 2021/22:214). Av tillkännagivandet följer att det syftar till att komplettera det tidigare tillkännagivandet om den småskaliga vattenkraften så att det tydliggörs för regeringen att det säkerställs att både den små- och storskaliga vattenkraften värnas och utvecklas (bet. 2021/22:NU15 s. 49).

Slutligen har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om småskalig vattenkraft (bet. 2021/22:CU13 punkt 5, rskr. 2021/22:262). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör vidta de åtgärder och ta de initiativ som krävs för att säkerställa att regleringen på EU-nivå inte på ett omotiverat sätt försvårar eller omöjliggör driften av småskaliga vattenkraftverk (bet. 2021/22:CU13 s. 33 och 34).

Den 22 augusti 2024 remitterade Regeringskansliet promemorian Bättre förutsättningar för vattenkraftens omprövning (KN2024/01642). I promemorian föreslogs ändrade bestämmelser som syftar till att säkerställa att berörda verksamheter prövas mot rätt kravnivå och att det utrymme EU-rätten ger att vid miljöanpassning av verksamheterna säkra en fortsatt nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel utnyttjas fullt ut. Regeringen har därefter beslutat flera förordningsändringar som följer av promemorian. Den 22 maj 2025 beslutade regeringen en ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter som innebär att de länsstyrelser som är vattenmyndigheter ska se över klassificering och normsättning av en vattenförekomst samtidigt som samverkan pågår inför det att verksamhetsutövarna ska ge in sina ansökningar om omprövning av vattenkraftverk och dammar. Samtidigt beslutade regeringen en ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660) som innebär att ytterligare tyngd ges åt vattenkraftens förmågor vid miljökvalitetsnormsättningen genom att de länsstyrelser som är vattenmyndigheter vid översynen av klassificering och normsättning ska beakta intresset av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel, särskilt de s.k. HARO-värdena, den nationella elberedskapen och reglerkraften, i viktiga vattenkraftverk vid bedömningen av om en vattenförekomst kan förklaras som kraftigt modifierad och vid beslut om mindre stränga krav. Samma dag uppdrog regeringen åt Havs- och vattenmyndigheten att, tillsammans med Affärsverket svenska kraftnät och Statens energimyndighet, se över HARO-värdena samt utarbeta vägledning för hur intresset av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel ska beaktas inom ramen för vattenförvaltningsarbetet.

Den 19 juni 2025 beslutade regeringen en ändring i vattenförvaltningsförordningen (2004:660) som bl.a. innebär att en ny definition införs för när en vattenförekomst ska anses ha en väsentligt förändrad fysisk karaktär till följd av att vatten lagras för kraftproduktion samt att en metod anges för hur miljökvalitetsnormen maximal respektive god ekologisk potential ska bestämmas för vattenförekomster som har förklarats som kraftigt modifierade. Samtidigt beslutade regeringen en ändring i förordningen (1998:1388) om vattenverksamheter som innebär att syftet med den samverkan som sker inför omprövning för moderna miljövillkor förtydligas. Regeringen beslutade vidare en ändring i förordningen (2017:872) om vattendelegationer som innebär att antalet ledamöter i vattendelegationerna utökas från elva till tolv, för att regeringen vid behov ska kunna tillsätta en ledamot med vattenkraftkompetens.

Den 26 juni 2025 beslutade regeringen förordningen (2025:782) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät och förordningen (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet. I förordningarna anges bl.a. att myndigheterna ska bistå de länsstyrelser som är vattenmyndigheter i arbetet med klassificering och normsättning i vattenförekomster som påverkas av vattenverksamheter för produktion av

vattenkraftsel. Därigenom får de länsstyrelser som är vattenmyndigheter stöd i bedömningen av vilken kvalitet vattnet ska ha och hur den kan uppnås på ett sätt som innebär att negativ påverkan på berörda verksamheter hålls till ett minimum.

I Regeringskansliet pågår fortsatt beredning av remisspromemorians förslag om att tillståndsmyndigheten vid en omprövning för moderna miljövillkor ska ha möjlighet att besluta om bestämmelser och villkor som inte uppfyller de krav som följer av huvudregeln i Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer sam vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) och Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) när förutsättningarna för undantag från direktivens krav är uppfyllda.

De redovisade åtgärderna bidrar sammantaget till att säkerställa att omprövningarna sker mot rätt kravnivå, att det utrymme EU-rätten ger att säkra en fortsatt nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel utnyttjas fullt ut och därmed att vattenkraften värnas, inklusive möjligheten att öka effekten i befintlig vattenkraft.

Regeringen anser mot bakgrund av vidtagna och planerade åtgärder att de fem tillkännagivandena är slutbehandlade.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om kunskapsunderlaget om vattenkraftverkens ekologiska betydelse (bet. 2021/22:MJU6 punkt 9, rskr. 2021/22:60). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör ta initiativ för bättre kunskapsunderlag samt ökade åtgärder i fråga om vattenkraftverkens påverkan på hotade arter, inte minst den akut hotade ålen (bet. 2021/22:MJU6 s. 54 och 55).

Den 19 december 2024 gav regeringen, i regleringsbrevet för budgetåret 2025, Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utifrån befintligt kunskapsunderlag göra en sammanställning av kunskapen om vattenkraftens påverkan på ekosystem och hotade arter, bl.a. ål, och om möjliga lösningar för fiskpassager. Myndigheten ska även belysa eventuella luckor eller brister i befintligt underlag samt föreslå hur kunskapen vid behov kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2025.

Vidare förväntas genomförandet av den nationella planen för moderna miljövillkor för vattenkraften och utfallet av de enskilda prövningarna leda till bl.a. fler åtgärder i fråga om vattenkraftens påverkan på hotade arter.

Regeringen anser mot bakgrund av vidtagna och pågående åtgärder att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

3.13.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Det pågående arbetet med kontroll och begränsning av spridningen av invasiva arter är viktigt för måluppfyllelse. I sötvatten finns bättre förutsättningar att vidta åtgärder och att förhindra spridning än i havsmiljön. Det mest kostnadseffektiva är förebyggande och tidiga insatser. Det juridiska regelverket, övervakning och medborgarforskning är fortsatt viktiga verktyg i detta arbete.

Fysisk påverkan är den främsta anledningen till att vattendrag inte uppnår god status. Genomförandet av EU:s nya restaureringslagstiftning och NAP har ett nära ömsesidigt samband då det behövs både fria vandringsvägar och habitat i form av lekplatser för varaktig återetablering av fiskar och andra arter, vilket därmed kommer

att bidra till måluppfyllelse. Vissa effekter av restaurering syns omgående efter att ett vandringshinder tagits bort och fisk kan passera fritt medan det för andra arter, som flodpärlmussla, kan ta längre tid. Genom det pågående arbetet med att restaurera vattenmiljöer ökar landskapets vattenhållande förmåga vilket motverkar övergödning, spridning av miljögifter, gynnar biologisk mångfald samt motverkar torka och översvämning, som sammantaget bidrar till måluppfyllelse.

Regeringsuppdraget till Havs- och vattenmyndigheten, att under 2024–2026 vidareutveckla samordningen av åtgärdsarbetet inom avrinningsområden från källa till kust, ger förutsättningarna för ett mer resultatinriktat arbete att nå måluppfyllnad. I linje med detta rapporterar länsstyrelserna att intresset för LOVA-bidraget växer för varje år och uppmuntrar till att involvera och engagera vattenråd, lokala organisationer och enskilda markägare i åtgärdsarbetet.

Uppfyllelsen av miljökvalitetsmålet är också beroende av flera andra miljökvalitetsmål, bl.a. Giftfri miljö, Ingen övergödning och Ett rikt växt- och djurliv.

3.14 Grundvatten av god kvalitet

Miljökvalitetsmålet är att grundvattnet ska ge en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.

3.14.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- grundvattens kvalitet
- god kemisk grundvattenstatus
- kvaliteten på utströmmande grundvatten
- god kvantitativ grundvattenstatus
- grundvattennivåer
- bevarande av naturgrusavlagringar.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorerna Antal kommunala grundvattentäkter med och utan vattenskyddsområde och Användning av naturgrus i diagram.

3.14.2 Resultatredovisning

På Sveriges geologiska undersöknings (SGU) hemsida publicerades under våren 2024 nya bedömningsgrunder för grundvatten i form av en handledning. Bedömningsgrunderna är en form av nationellt täckande atlas över grundvattnets kemiska sammansättning och som baseras på de grundvattenkemiska data SGU förfogar över. Bedömningsgrunderna utgör ett viktigt stöd för aktörer som myndigheter och näringsliv och är också lätt tillgängliga för en intresserad allmänhet.

Arbetet med framtagande av nya vattenskyddsområden samt revidering av gamla vattenskyddsområden och skyddsföreskrifter har fortsatt. I diagram 3.12 redovisas resultat för grundvattendelen vad gäller den nationella indikatorn Antal kommunala yt- och grundvattentäkter med respektive utan vattenskyddsområde. Under 2024 har 15 nya beslut om vattenskyddsområden registrerats i Naturvårdsverkets databas för skyddade områden, vilket är en smärre ökning jämfört med 2023 då 14 nya sådana beslut fattades.

Diagram 3.12 Antal kommunala grundvattentäkter med och utan vattenskyddsområde 2008–2024

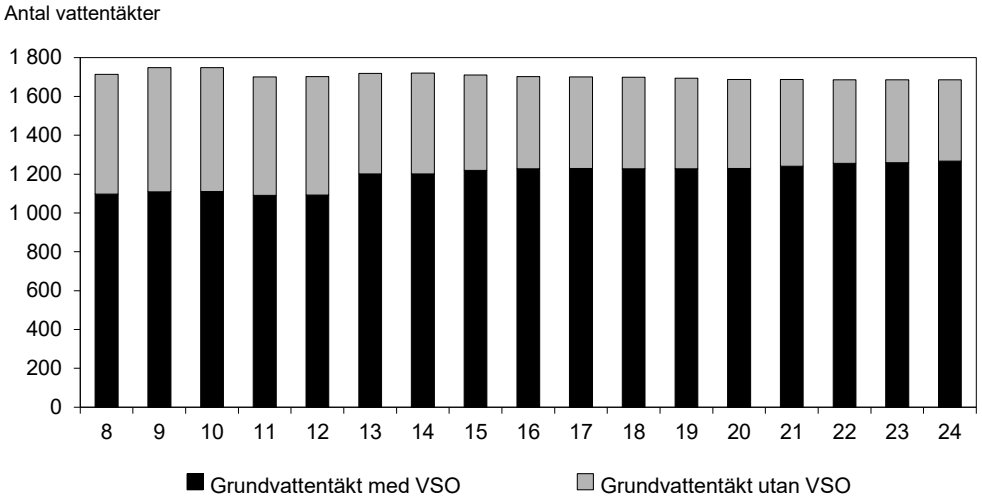

Anm.: Det är främst de mindre vattentäkterna som saknar vattenskyddsområde. Även om 25 procent av grundvattentäkterna saknar vattenskyddsområde så produceras enbart 3 procent av mängden vatten från grundvattentäkter som saknar vattenskyddsområde.

Källa: Vattentäktsarkivet vid SGU, Miljömålsindikatorn Vattenskyddsområden & Skyddad natur vid Naturvårdsverket.

Eventuell förekomst av PFAS i mark och grundvatten på platser utan kända lokala föroreningskällor har under 2024 utretts av SGU med medel från anslaget 1:4 S*anering och återställning av förorenade områden*. Från markundersökningarna indikeras ett diffust tillskott och ackumulation av PFAS till och i ytlig mark. För grundvatten visar data på omfattande spridning av den mobila och persistenta PFAS-föreningen trifluorättiksyra (TFA). Andra PFAS-ämnen påträffas generellt i mindre omfattning, och sällan i halter över gällande gräns- och riktvärden med undantag för urbana miljöer där sådana överskridanden är vanligare.

SGU och Livsmedelsverket redovisade i maj 2024 regeringsuppdraget om att utreda förutsättningarna för insamling, hantering, registrering och rapportering av råvattendata och dricksvattendata (LI2024/00530). I studien framkom att behovet av att samla in och på ett säkert sätt tillgängliggöra dricksvattenleverantörernas data är omfattande. Studien bidrog till att förbättra kunskapsläget kring hur skyldigheterna kring bl.a. råvattendata i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2020/2184 av den 16 december 2020 om kvaliteten på dricksvatten kan uppfyllas.

Som ett led i regeringens arbete för att skapa bättre förutsättningar för effektiva klimatanpassningsåtgärder hade SGU 2024 i regeringsuppdrag att analysera grundvattenmagasinens robusthet och utsatthet för klimatförändringar samt inkludera uttag av grundvatten och effekten därav i både stora och små magasin. I en rapport framtagen under våren, som avser små grundvattenmagasin, redovisas förväntade framtida förändringar av medelnivåer över trettio-årsperioder fram till 2100 jämfört med referensperioden 1971–2000. Ett exempel på resultat är framtida längre perioder av grundvattentorka i Götaland och i stora delar av Svealand och Norrlandskusten.

Uttaget av naturgrus minskade under 2023 med 22 procent jämfört med föregående år. Av diagram 3.13 framgår hur uttaget av naturgrus är fördelat över olika användningsområden under perioden 2008–2024. Det totala uttaget 2023 var ca 5 ton, vilket är ca 1,5 miljoner ton mindre än året innan. Detta är i linje med en nedåtgående trend under flera år.

Diagram 3.13 Användning av naturgrus i Sverige

Miljoner ton

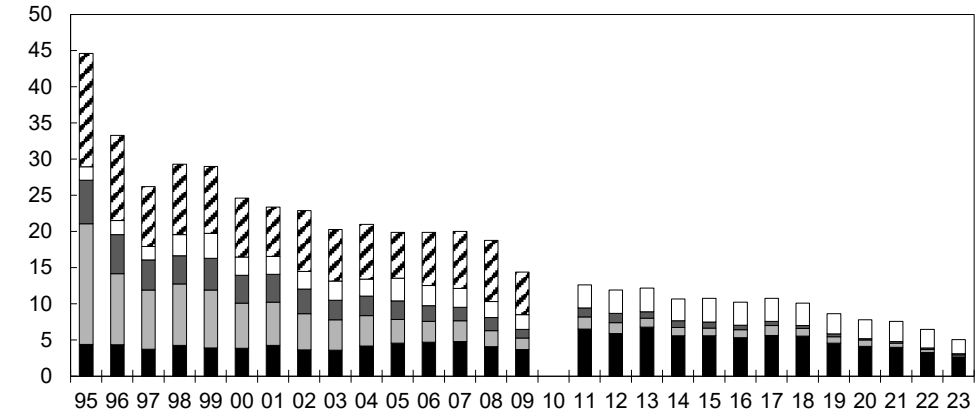

Anm.: Det totala uttaget av naturgrus är fördelat på olika användningsområden. Data från 2010 saknas.

Källa: SGU (2024) Grus, sand och krossberg 2023, Statistics of the Swedish aggregate production 2023, samt miljömålsindikatorn Naturgrusanvändning.

3.14.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Det finns idag brister i övervakningen av grundvatten och därmed en betydande avsaknad av relevanta kvalitativa och kvantitativa data, vilket försvårar såväl effektivt åtgärdsarbete som förvaltning av Sveriges grundvatten.

Genom övervakning och riktade undersökningar förbättras kunskapsläget om grundvattnets kvalitet. Dock krävs fortsatt utökad provtagning och bearbetning av befintliga analysdata. De statliga satsningarna på vattenskyddsområden och åtgärder för en bättre vattenhushållning som genomförts har gynnat grundvattnet och bedöms därmed ha bidragit till genomförandet av miljökvalitetsmålet.

3.15 Hav i balans samt levande kust och skärgård

Miljökvalitetsmålet är att Västerhavet och Östersjön ska ha en långsiktigt hållbar produktionsförmåga och den biologiska mångfalden ska bevaras. Kust och skärgård ska ha en hög grad av biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas på ett sådant sätt att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

3.15.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- god miljöstatus
- god ekologisk och kemisk status
- ekosystemtjänster
- grunda kustnära miljöer
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer

– främmande arter och genotyper
– genetiskt modifierade organismer
– bevarade natur- och kulturvärden
– kulturlämningar under vatten
– friluftsliv och buller.

Sedan 2024 används EU:s vägledning som bedömningsmetod för den årliga utvecklingen av skräp på stränder. Mot denna bakgrund återfinns ett nytt figurunderlag i årets resultatredovisning som visar mängden upphittat skräp på naturnära stränder längs Västerhavet.

3.15.2 Resultatredovisning

Miljöstatus i svenska havsområden

Havs- och vattenmyndigheten gjorde under 2024 en uppdaterad bedömning av miljötillståndet och en socioekonomisk analys enligt havsmiljöförordningen (2010:1341) i enlighet med genomförandet av Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektivet om en marin strategi), det s.k. havsmiljödirektivet. Havs- och vattenmyndighetens bedömning av god miljöstatus visar att tillståndet för haven är fortsatt kritiskt och målen för många av de arter och livsmiljöer som finns längs med kusterna och i havsbassängerna inte uppnås. Bedömningarna används för att uppdatera miljökvalitetsnormer och nästa steg är att identifiera åtgärder för kommande åtgärdsprogram för perioden 2028–2032.

Trycket på den marina miljön ökar. Föroreningar, exploatering, klimatförändringar är exempel på stressfaktorer som påverkar och förändrar hav och kuster, vilket leder till minskad biologisk mångfald, förlust av livsmiljöer och minskad ekologisk motståndskraft. Kunskap om sammanlagda, s.k. kumulativa, miljöeffekter blir allt viktigare. Under året har anslag 1:5 *Miljöforskning* använts till fördjupat arbete kring kumulativa miljöeffekter vilket ger förbättrade beslutsunderlag. Från samma anslag har 40 miljoner kronor fördelats för att öka kunskapen inom ekosystembaserad förvaltning av sötvatten och hav. Därtill har Havs- och vattenmyndigheten gett stöd till en plattform för ekosystemanalys mellan SMHI och Sveriges lantbruksuniversitet.

Flertalet myndigheter har arbetat med regeringsuppdrag om ökad kunskap om förorenade sediment och har under året fokuserat särskilt på att främja samverkan och initiera inventeringar av områden med förorenade sediment över hela landet. Verifierande provtagningar för förorenade sediment gjordes för 211 områden 2024 vilket finansierades från anslag 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*.

Skräp, som kan brytas ner till mikroplaster, påverkar marina arter och upplevelser av naturen. Skräp på naturnära stränder kommer främst från havet, dvs. fartyg, båtar och havsbaserade aktiviteter, och förs mot kusten genom havsströmmar. Diagrammet åskådliggör att den långsiktiga trenden längs Västerhavet är att mängden skräp ökat signifikant. Regeringen har avsatt särskilda medel under 2024 för bidrag till drabbade kommuner för stöd till strandstädning och skräpplockning från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. Regeringen har också avsatt särskilda medel på anslag 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för insamling och övergivna och uttjänta fiskeredskap och fritidsbåtar för att minska plastskräp.

Diagram 3.14 Strandskräp (Västerhavet)

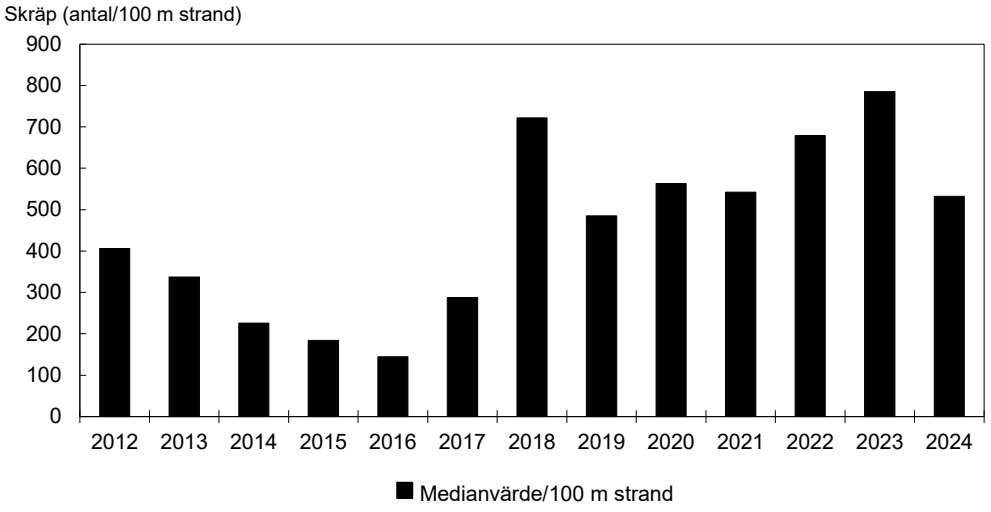

Källa: Håll Sverige Rent.

En stor del av kustvattnen uppnår inte god ekologisk status inom vattenförvaltningens statusklassning. Inga kustvatten uppnår god kemisk status. Den största anledningen till att god status inte uppnås är övergödning, se vidare under Ingen övergödning. Havs- och vattenmyndigheten har under 2024 tagit fram underlag till nya metoder och bedömningsgrunder för att öka möjligheten att följa utvecklingen i kustnära miljöer i Västerhavet och Östersjön. Detta är viktigt underlag för att kunna förbättra åtgärdsarbetet, på land och till havs.

Med stöd från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* görs många åtgärder som bidrar till miljömålet. Under 2024 startade 17 nya projekt som särskilt bidrar till att nå miljömålet, t.ex. genom fysiska åtgärder som återplantering av ålgräs. Åtgärder i avrinningsområdena är viktiga för miljötillståndet i kust- och havsområden. Genom en satsning på åtgärdssamordning i avrinningsområden bedömer Havs- och vattenmyndigheten att lokalt engagemang växer och att åtgärdsarbetet i ökad utsträckning riktas in på en kombination av åtgärder och att åtgärder genomförs på rätt plats. Under 2024 har myndigheten i samverkan med andra nationella myndigheter aktivt arbetat med att genomföra åtgärder i Helcoms aktionsplan för Östersjön och Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten. Majoriteten av åtgärder som åligger Sverige att genomföra bedöms följa tidplanen. Under 2024 beslutade Havs- och vattenmyndigheten att ge ett förnyat stöd till Baltic Sea Action Plan – fonden (BSAP-fonden). Fonden förvaltas av det Nordiska miljöfinansieringsbolaget (Nefco) och Nordiska Investeringsbanken (NIB) och stöder innovativa projekt i östersjöregionen som bidrar till genomförandet av Helcoms aktionsplan och en bättre havsmiljö.

Havets och grunda kustnära miljöers samhällsekonomiska bidrag

Havet skulle kunna ge större samhällsekonomisk nytta om miljötillståndet var bättre. Fisk- och skaldjursbestånd i svenska vatten påverkas bl.a. av fiske, såväl kommersiellt som fritidsfiske, men även av tillgång till lek- och uppväxtområden, fysisk exploatering av habitaten samt olika miljöfaktorer som övergödning, klimatförändring och predation från säl och skarv. I den årliga s.k. Fiskbarometern som tas fram av Sveriges lantbruksuniversitet visas bedömningar för 48 arter och drygt 110 bestånd. Det finns fortsatt stora utmaningar för kustfiskbestånd och flera kommersiella bestånd. Miljömålsindikatorn Hållbart nyttjande av fisk- och skaldjursbestånd i kust och hav visar för 2024 att 40 procent av de 77 bedömda bestånden som ”hållbart nyttjade”. Detta gäller både i Östersjön och Västerhavet. Exempelvis är tillståndet för torsk i

Östersjön sedan 2020 i så dåligt skick att den vetenskapliga rådgivningen rekommenderar fiskestopp vilket också införts.

Formas redovisade 2024 resultaten av regeringsuppdraget att genomföra en internationell utvärdering av svensk förvaltning av europeisk ål (R14:2024). Forskarpanelen rekommenderade att skyndsamt förbättra ålarnas möjligheter att vandra i strömmande vattendrag och minska den dödlighet som är kopplad till vattenkraften genom omfattande lösningar som möjliggör passage både uppströms och nedströms. Panelen rekommenderade även fortsatt utfasning av ålfisket genom att inte bevilja nya fisketillstånd för ål, och att utsättningen av ålyngel i svenska vatten avslutas.

I de grunda havsmiljöerna sker de snabbaste klimatrelaterade förändringarna. Forskning visar att längs den svenska Skagerakskusten ökar vintertemperaturen fyra gånger snabbare än genomsnittet i världens hav. Förändringen är en stressfaktor tillsammans med andra påverkansfaktorer såsom buller. Fysisk planering som sker utifrån en ekosystemansats ger vägledning när avvägningar mellan olika intressen behöver göras.

Bevarande av livsmiljöer, arter och genetisk variation samt bekämpning av främmande arter

Med stöd från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* avsattes 2024 drygt 76 miljoner kronor till länsstyrelserna för restaurering av sötvatten och hav. Mer än 70 procent av medlen gick till praktiska restaureringsinsatser. Restaurering av havsmiljö är ett kunskapsområde under uppbyggnad. Exempel på åtgärder är restaurering av livsmiljöer för blåstång, blåmusslor, ålgräs samt kustrovfiskar som gädda.

Antalet rödlistade arter i havsmiljön ökar, och flertalet av de hotade arterna rödlistas på grund av att deras utbredningsområden minskat. För att stärka bevarandet av hotade arter och naturtyper arbetar myndigheterna utifrån vägledande åtgärdsprogram som baserat på kunskap sätter mål och anger prioriterade åtgärder. Ofta kan positiva resultat fastställas först efter att flera generationer av arterna passerat. Havsnejonöga bedöms vara den mest hotade fiskarten i Sverige. Under året har experter arbetat med att identifiera populationsförstärkande åtgärder.

Flera länsstyrelser rapporterar samordningsvinster mellan arbetet med åtgärdsprogram för hotade arter och arbetet med marint områdesskydd och miljöövervakning, exempelvis för den akut hotade Östersjötumlaren. Det finns också samordningsvinster med arbete mot främmande arter. Svartmunnad smörbult är en främmande art som flera länsstyrelser arbetat med att bekämpa under 2024 med användning av anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*.

Övervakning av genetisk inomartsvariation behövs för att kunna bedöma olika populationers långsiktiga överlevnad och ekosystemens motståndskraft. Detta är särskilt viktigt i ljuset av pågående klimatförändringar. Ålgräs och blåstång är viktiga habitatbyggare och genom övervakningsprogrammen kartläggs deras genetiska variation.

Bevarande av natur- och kulturmiljöer samt möjligheten till friluftsliv

För att stärka arbetet med områdesskydd i vatten och hav avsattes över 70 miljoner kronor 2024 från anslag 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö*. Särskilt fokus gavs till Östersjön och satsningen har gett resultat för det marina arbetet. För Natura 2000-områden har 17 marina bevarandeplaner uppdaterats och fyra nya marina skyddade områden har inrättats, varav alla är i Östersjön.

Inom havsplaneringsarbetet har länsstyrelserna tagit fram ett samlat underlag avseende marina kulturmiljöer och påverkan från havsbaserad vindkraft i syfte att främja samexistensfrågor. Flera faktorer påverkar friluftslivet. Indikatorn Kustnära byggande visar att det sker en fortsatt samhällsutbyggnad i kustnära områden, liksom i strandnära skyddade områden, vilket kan påverka tillgängligheten för ett hållbart friluftsliv, och därmed folkhälsan. Inför badsäsongen 2024 hade fortsatt en mycket hög andel (90 procent) av de badstränder som klassificeras som EU-bad god vattenkvalitet.

3.15.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljömålet.

Miljömålet är ett omfattande mål och många styrmedel inom flera olika förvaltningsområden för land- och hav påverkar måluppfyllelsen. Inget kustlän bedömer att förutsättningarna för att uppnå målet på lång sikt finns på plats, men de uppmärksammar samtidigt att t.ex. fysisk planering och områdesskydd är viktiga verktyg.

Regeringen bedömer att antagandet av propositionen Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (prop. 2023/2024:156) ger en tydlig inriktning i havsmiljöpolitiken vilket kommer att bidra positivt till de havs- och vattenanknutna miljömålen.

En av de centrala principerna som fastslås med propositionen är att ekosystemansatsens tillämpning ska stärkas. Regeringen bedömer att flera åtgärder som vidtas för att genomföra havsmiljöpropositionen bidrar till uppfyllelsen av miljömålet. Sådana åtgärder är regeringens proposition (prop. 2024/25:81) om förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden och beslutet om att Nämdöskärgården ska bli Östersjöns första marina nationalpark (prop. 2024/25:142). En annan åtgärd som kan bidra till måluppfyllelsen är beslutet om att uppdra till Havs- och vattenmyndigheten att ta fram underlag för att påbörja arbetet med att flytta ut trålgränsen för sill- och skarpsillstrålare över 24 meter till 12 sjömil i hela Östersjön. Detta kan bidra till att skydda och återställa lokala fiskbestånd och stärka det småskaliga fiskets konkurrenskraft och den lokala försörjningen. Därtill sker arbetet med att stärka ekossystemansatsens tillämpning genom att fiskförvaltning samt förvaltning av predatorer integreras i övrigt havsmiljöarbete. I denna del bedömer regeringen att åtgärder för allmän beståndsreglerande jakt på skarv liksom uppdrag till Havs- och vattenmyndigheten att revidera förvaltningsplaner för gråsäl, knubbsäl och vikaresäl har betydelse för miljömålet, inte minst kustfiskbestånden.

Havsmiljöpropositionen betonar även betydelsen av att utveckla ett områdesinriktat och effektivt åtgärdsarbete från källa till hav. I denna del bedömer regeringen att en rad vidtagna åtgärder också har betydelse för miljömålet. Satsningen på avrinningsområdessamordning har kompletterats med ett uppdrag till de länsstyrelser som är vattenmyndigheter, och andra berörda länsstyrelser, att ta fram delåtgärdsprogram för kust- och avrinningsområden. Detta är viktigt inte minst för kustzonen där det behövs samordning mellan överlappande direktiv, effektiva åtgärder och ett samlat åtgärdsarbete. Havsmiljöpropositionen betonar även att planering och genomförande av åtgärder för fiskevården behöver samordnas och om möjligt integreras i arbetet med beslut om genomförande av vatten- och havsmiljöförordningarnas åtgärdsprogram. Ett steg i denna riktning är uppdraget till Havs- och vattenmyndigheten att lämna förslag på samförvaltningsformer för ett mer intressentdrivet åtgärdsarbete för kustekosystemens återhämtning. Detta syftar till att

försöka åstadkomma ett kostnadseffektivt genomförande av åtgärdsarbete med en inkludering av de olika intressenter inom fiske, vattenbruk, jakt och naturvård representerar. Genomförandet av EU-förordningen om restaurering av natur bedöms viktigt för det långsiktiga arbetet med miljömålet.

Flera pågående satsningar som finansieras under 2024, t.ex. strandstädningsbidrag, insamling av övergivna och uttjänta fiskredskap och fritidsbåtar, arbete för att minska spridningen av PFAS samt sanering av förorenade sediment och miljöfarliga vrak, bidrar till måluppfyllelsen. Regeringens satsningar för att stärka restaureringsåtgärder i kustnära miljöer och öka det marina områdesskyddet, inte minst i Östersjön ger resultat.

Regeringen har tagit beslut om förbud mot utsläpp från fartygsskrubbrar i svenskt territorialvatten. Även detta kommer också att bidra positivt till uppfyllandet av miljömålet. Internationellt samarbete, inte minst havsregionalt samarbete är fortsatt av stor betydelse.

Uppfyllelsen av miljömålet är beroende av att andra miljömål uppfylls, inte minst Ingen övergödning och Begränsad klimatpåverkan.

3.16 Myllrande våtmarker

Miljökvalitetsmålet är att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och värdefulla våtmarker bevaras för framtiden.

3.16.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- våtmarkstypernas utbredning
- våtmarkernas ekosystemtjänster
- återskapande av våtmarker och arters spridningsmöjligheter
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer
- bevarade natur- och kulturmiljövärden
- friluftsliv och buller.

Som en följd av den översyn som gjorts av resultatexterna har resultatindikatorn Anlagda och restaurerade våtmarker som inte är belägna på torvmark ersatts med Hydrologisk restaurering av torvmarker.

3.16.2 Resultatredovisning

Våtmarkstypernas utbredning är relativt konstant

Markavvattning genom dikning har bl.a. genomförts för att säkerställa livsmedelsproduktionen till landets befolkning och har på grund av detta i perioder såväl subventionerats som varit ett krav från staten. Stora arealer våtmark har således historiskt dikats ut för att skapa mark för jord- och skogsbruket, och tidigare utdikningar fortsätter att påverka kvarvarande våtmarker negativt. De senaste åren har det varit fokus på att återskapa våtmarker för att säkerställa viktiga ekosystemtjänster och gynna den biologiska mångfalden, samtidigt som permanent nydikning inom jord-

och skogsbruk i princip har upphört. Naturtyper med källor försvinner i viss omfattning, främst i skogsmark, huvudsakligen på grund av otillräcklig hänsyn vid markanvändning. Arealen palsmyr minskar i takt med utvecklingen mot ett varmare klimat. Hävdberoende naturtyper, som t.ex. rikkärr, minskar på grund av utebliven hävd och efterföljande igenväxning. Våtmarker försvinner också i samband med exploatering, t.ex. i samband med vägbyggnation. Vid exploatering påverkas även hydrologin för omkringliggande våtmarker genom markavvattning. Sammantaget är våtmarkernas utbredning relativt konstant.

Våtmarkernas ekosystemtjänster, gynnsam bevarandestatus och genetisk variation

Restaurering av våtmarker i skyddade områden har bidragit till att bevarandetillstånd för naturtyper har förbättrats, eller kommer att förbättras, samt till att ett flertal hotade och sällsynta arter har fått eller har potential att få en bättre livsmiljö. Rikkärr och öppna mossar och kärr är de typer av våtmarker som har restaurerats i störst omfattning under 2024.

Återskapande av våtmarker

Arbetet med att restaurera och anlägga våtmarker har ökat i omfattning de senaste åren, och förväntas öka ytterligare de närmaste åren. Detta har möjliggjorts genom regeringens satsningar på arbetet för att restaurera och återskapa våtmarker genom anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur*. Den vanligaste hydrologiska åtgärden är igenläggning och pluggning av diken. Ett ökat fokus på klimatnyttan med våtmarker har lett till att en högre andel våtmarker på torvmark har restaureras.

Åtgärder finansieras även som investeringar i form av anläggning och restaurering av våtmarker i odlingslandskapet genom den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP). Utöver anläggning och restaurering har Statens jordbruksverk betalat ut miljöersättningsstöd för skötsel av drygt 11 383 hektar våtmarker under 2024.

Skogsstyrelsen har under 2024 utökat arbetet med att restaurera och anlägga våtmarker jämfört med 2023. Skogsstyrelsen har byggt upp kompetens och kapacitet inom myndigheten samt gjort insatser för att väcka intresse hos markägare. Under 2024 skrev Skogsstyrelsen 157 återvätningsavtal på sammanlagt ca 490 hektar och dikespluggade 176 hektar.

Sammanlagt för de olika stödformerna har ca 3 500 hektar våtmarker anlagts och restaurerats under 2024, och en mångdubbelt större yta utreds för möjliga åtgärder. Sammanlagt anlades eller restaurerades ca 2 160 hektar våtmarker, varav ca 1 500 hektar på torvmark, något som jämfört med tidigare år är en tydlig förskjutning mot torvmarker (se diagram 3.15). Totalt beräknas enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljömålen 2025 all våtmarksrestaurering och nyanläggning som utförts med statliga medel 2024 ha bidragit med utsläppsminskningar om drygt 10 000 ton koldioxidekvivalenter, vilket är en tydlig ökning från 2023. Satsningen på att restaurera och återskapa våtmarker har haft stor betydelse för arbetet att nå miljökvalitetsmålet. Satsningen på att återväta våtmarker bidrar också till klimatanpassning genom att våtmarker kan minska risken för översvämningar och stärka landskapens skydd mot torka och brand samt gynnar biologisk mångfald. Naturvårdsverket har, inom ramen för ett regeringsuppdrag, lämnat förslag till ändringar i reglerna för att möjliggöra en ökning av takten i arbetet.

Diagram 3.15 Hydrologisk restaurering av torvmarker 2010–2024

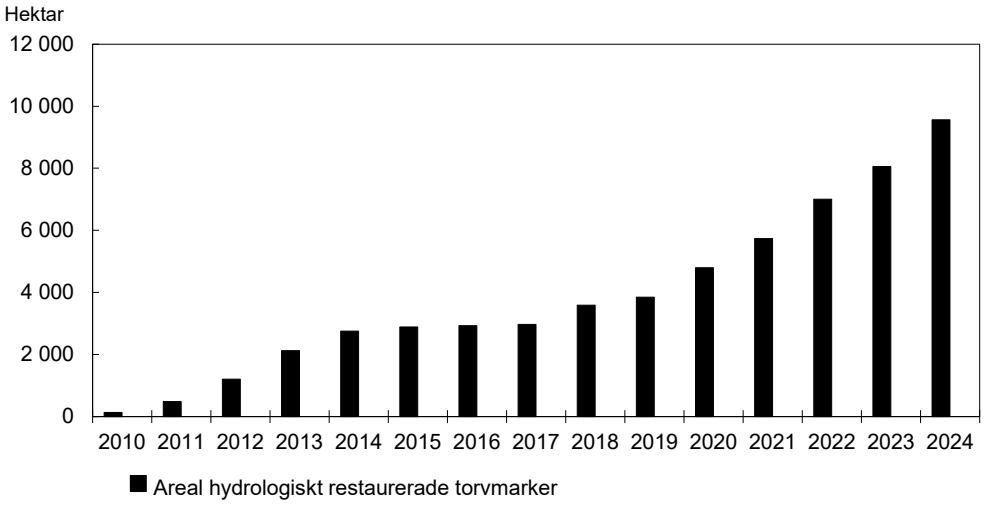

Anm.: Figuren visar ackumulerad areal torvmark för perioden 2010–2024 som har restaurerats med statliga medel. Totalt har ca 9 563 hektar restaurerats sedan 2010.

Källa: Naturvårdsverket.

Hotade arter och återställda livsmiljöer, främmande arter och genotyper

När det gäller arbetet med hotade arter i våtmarker har huvudsakligen hydrologisk återställning genomförts, men även återskapande av hävdade naturtyper och borttagning av igenväxningsvegetation. Åtgärdernas syfte är att bidra till gynnsam bevarandestatus för flera våtmarkstyper, främst rikkärr, men även för hotade arter såsom strandpadda och lökgroda.

Insatser mot främmande växtarter på och vid våtmarker har skett på flera håll i landet, bl.a. har gul skunkkalla, jättebalsamin och jätteloka bekämpats. Åtgärderna ger positiva resultat, men kommer att kräva stora insatser framöver. Inom projektet Svenska Jägareförbundet – Invasiva arter, hanteras alla främmande landlevande ryggradsdjur som är listade som invasiva inom EU, bl.a. mårdhund, tvättbjörn och bisam. Berörda arters populationer hålls på en låg nivå och de arter som har övervakats under flera år uppvisar en nedåtgående populationstrend.

Bevarande och främjande av natur-, kulturmiljö- och friluftslivsvärden

Enligt SCB:s årliga statistik ökar arealen våtmark som är formellt skyddad i nationalpark, naturreservat, naturvårdsområde eller Natura 2000 i långsam takt. Under 2024 har 25 naturreservat bildats eller utökats som bidrar till skydd av våtmarker som bör prioriteras enligt Myrskyddsplanen, och den skyddade arealen i Myrskyddsplanen ökade med 20 734 hektar. Antalet områden i Myrskyddsplanen där skyddet är komplett uppgår nu till 412 områden. Sammanlagt återstår 233 områden och ca 155 000 hektar att skydda enligt planen.

Det mest utbredda kulturmiljövärdet är det biologiska kulturarvet i våtmarker som tidigare använts för slåtter och bete. Naturvårdsverket har under 2024 gett fortsatt bidrag till Riksantikvarieämbetet från anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* för att utveckla metodstöd om kulturmiljöaspekter i våtmarksrestaurering och Riksantikvarieämbetet publicerade under 2024 vägledning i ärenden om återvätning och stöd till dem som på annat sätt kommer i kontakt med återvätning.

Under senare år har brytningen av energitorv minskat och under 2020-talet har den sjunkit kraftigt. Sedan 2015 bryts mer odlingstorv än energitorv. Under 2024 bröts

totalt ca 2 200 000 kubikmeter torv, varav 196 000 kubikmeter energitorv och 1 986 000 kubikmeter odlingstorv, vilket är en liten ökning jämfört med 2023.

Under 2024 har bidrag från anslag 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* getts till projekt som syftar till att öka tillgängligheten för friluftsliv i anslutning till våtmarker genom den lokala naturvårdssatsningen (LONA), t.ex. för uppförande av fågeltorn och vindskydd. Detta har även bidragit positivt till preciseringarna av miljökvalitetsmålet friluftsliv och buller (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 15.7).

3.16.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

De regionala bedömningarna av måluppfyllelsen under 2024 visar att trenden bedöms som negativ i sex län, neutral i elva län, positiv i två län och oklar i två län. Det är samma regionala bedömningar som gjordes av måluppfyllelsen under 2023. Samtliga 21 län bedömer att målet inte nås till 2030 jämfört med 2023 då 20 län bedömde att målet inte kunde nås till 2030. Trenden för att nå miljömålet är sammantaget fortsatt neutral.

Inom ramen för regeringens satsningar görs många viktiga insatser för restaurering, skydd och skötsel av våtmarker som ger tydliga resultat men som ännu inte är av tillräckligt stor omfattning för att vända trenden för miljömålet. Våtmarkernas natur- och kulturvärden påverkas negativt av framför allt tidigare dikningar, bl.a. för tillskapande av odlingsmark. Under senare tid är det anläggande av nya byggnader, vägar och järnvägar som har visat sig ge negativ påverkan på intilliggande våtmarker. Även vindkraftsetableringar, terrängkörning och åtgärder inom skogsbruket såsom avverkning, anläggning av skogsbilvägar och terrängtransport av virke kan bidra till negativ påverkan på våtmarker.

Regeringen har de senaste åren höjt ambitionsnivån och kapaciteten i arbetet med restaurering av våtmarker vilket har lett till att våtmarksarbetet har ökat i omfattning på flera områden. Anläggning och restaurering av våtmarker har ökat och det pågår fortfarande en kapacitetsuppbyggnad hos myndigheterna. De medel som tillgängliggjorts för insatser inom t.ex. Lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) har bidragit till utvecklingen vilket inte minst är viktigt i våtmarker vid kustmynnande vattendrag. Inriktningen på satsningen mot en förbättrad klimateffekt har inneburit en förskjutning i vilka marker som restaureras. Det har skett nästan en fördubbling av antalet projekt där huvudsyftet är kolbindning mellan 2023 och 2024. Att myndigheterna har uppbyggd kunskap och kapacitet om återvätning av tidigare utdikade våtmarker kommer underlätta införandet av en av de åtgärder som behövs för en implementering av EU-förordningen om restaurering av natur.

För att restaurera dränerade torvmarker behövs ofta omfattande insatser med att lägga igen diken. I vissa fall krävs omprövning av äldre dikningsföretag eller krav på tillståndsansökan för åtgärder vilket i många fall leder till långa handläggningstider, något som bidrar till att arbetet inte går i önskvärd takt.

Våtmarksprojekten bidrar även till att många av våtmarkernas viktiga nyttor såsom klimatanpassning, minskad övergödning och rekreation gynnas. En gynnsam bevarandestatus för våtmarker inom art- och habitatdirektivets naturtyper i boreal och kontinental region har dock inte kunnat nås. Bekämpningen i och vid våtmarker av invasiva främmande arter som skunkkalla, jätteloka och jättebalsamin är effektiv där den sker, men för att uppnå utrotning kräver det långsiktighet och åtgärder för att

hindra att arterna sprider sig till nya platser. Arbetet med hotade arter i skyddade områden har ökat kraftigt i och med satsningen och förväntas bidra till förbättrad bevarandestatus för flera naturtyper och arter knutna till våtmarker.

Genomförandet av Myrskyddsplanen är en viktig åtgärd för att landets mest värdefulla våtmarker ska kunna bevaras, men detta arbete prioriteras enbart av några få länsstyrelser. Slåtter och bete i tillräcklig omfattning på hävdgynnade våtmarker som mader, fuktängar och rikkärr är viktigt för att bevara deras natur- och kulturmiljövärden. Våtmarker är viktiga för friluftslivet och har ofta goda förutsättningar att erbjuda ostörda naturmiljöer med höga upplevelsevärden, även om buller från bl.a. vindkraftverk, fyrhjulingar, snöskoter och biltrafik har ökat. De är även ofta viktiga fågellokaler. De satsningar som görs på tillgängliggörande av våtmarker är viktiga för att öka kunskapen och intresset för våtmarkernas värde samt för att främja friluftsliv.

3.17 Levande skogar

Miljökvalitetsmålet är att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturmiljövärden och sociala värden värnas.

3.17.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- skogsmarkens egenskaper och processer är bibehållna
- skogens ekosystem är vidmakthållna
- skogens biologiska mångfald är bevarad och arter kan sprida sig i en grön infrastruktur
- naturtyper och arter har gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter har återhämtat sig och livsmiljöer har återställts
- främmande arter och genotyper hotar inte skogens biologiska mångfald
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade
- natur och kulturmiljövärden i skogen är bevarade och förutsättningarna för utveckling av värdena finns
- skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Grov död ved, grova träd och äldre lövrik skog som diagram.

3.17.2 Resultatredovisning

Skyddade områden ökar

Myndigheternas arbete med formellt skydd av skog är enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljökvalitetsmålet ett viktigt bidrag till måluppfyllelsen genom att minska ytterligare förlust och fragmentering av skogar med höga naturvärden. Enligt uppföljningen sker en fortsatt förlust av naturvärden som inte kan återskapas under överskådlig tid då skogar med kontinuitetsvärden avverkas. Det innebär en stor negativ påverkan på möjligheterna att bevara den biologiska mångfalden i den svenska skogen. Brist på viktiga livsmiljöer i skogslandskapet är enligt Skogsstyrelsen en av de viktigaste frågorna för att nå miljömålet (rapport 2022/12).

Skogsstyrelsens fördjupade utvärdering av miljökvalitetsmålet Levande skogar visar att styrmedel och åtgärder behöver utvecklas för att miljökvalitetsmålet ska nås. Skogsstyrelsens analys i utvärderingen visar på marknadsmisslyckanden i skogsbruket. För enskilda skogsägare är det ofta olönsamt att anpassa skogsbruket för att gynna den biologiska mångfalden och de samhällsvärden som följer därav. Incitamenten för att göra investeringar och anpassningar avsedda för att gynna den biologiska mångfalden är för svaga. Under 2024 återupptog Skogsstyrelsen samverkansprocessen ”Gröna steg för Levande skogar” med syfte att öka skogssektorns engagemang i miljömålsarbetet.

Under 2024 har länsstyrelserna fattat beslut om naturreservat som omfattar ca 71 000 hektar skogsmark, varav ca 50 000 hektar är produktiv skogsmark, att jämföra med 20 073 hektar formellt skyddad produktiv skogsmark genom statliga och kommunala naturreservat under 2023. Under samma period har arealen frivilliga avsättningar minskat med 22 200 hektar, vilket delvis beror på en överenskommelse mellan Naturvårdsverket och Sveaskog om bildande av nya formellt skyddade områden bl.a. på arealer som tidigare varit frivilliga avsättningar. Under 2024 betalade Naturvårdsverket ut över 1 310 miljoner kronor i intrångsersättning och 25,5 miljoner kronor för köp för bildande av formellt skydd. Skogsstyrelsen betalade ut nära 324 miljoner kronor i intrångsersättningar till markägare för nekad avverkning i fjällnära skog. Det är en fortsatt ökning sen 2020, då de första ersättningarna betalades ut. Under 2024 bildade Skogsstyrelsen biotopskyddsområden och naturvårdsavtal på sammanlagt 711 hektar. Det är den lägsta nivån sedan 1996.

Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har redovisat uppdraget att se över den nationella strategin för formellt skydd av skog (KN2025/01008). Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har gjort en utvärdering av myndigheternas utvecklade arbetssätt som indikerar att formellt skydd av skog i ökande grad inleds genom markägares intresseanmälan, att avsteg från markägares medgivande sker restriktivt, att markägares upplevelse och möjlighet att påverka skyddsprocessen har betydelse vid formellt skydd av skog, att ambitionen att skyddsvärda skogar inte avverkas utan bevaras inte nås och att frivilliga avsättningar kompletterar det formella skyddet av skog. Resultatet indikerar enligt myndigheterna att arbetssättet har börjat förändras. Totalt har det under perioden januari 2023 t.o.m. september 2024 kommit in 556 intresseanmälningar från markägare till myndigheterna. Enligt myndigheterna behövs fördjupade och fortsatta utvärderingar för att visa om det utvecklade arbetssättet i strategin uppnår syftet att tillvarata och främja markägares vilja att bevara och utveckla naturvärden på sina fastigheter.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning (bet. 2021/22:MJU29 punkt 4, rskr. 2021/22:389). Av tillkännagivandet följer att det måste skapas bättre förutsättningar för att de myndigheter som beslutar om inskränkningar i äganderätten och ersättning för att kompensera sådana rådighetsinskränkningar ska kunna upprätthålla proportionalitetsprincipen och rätten till ersättning (bet. 2021/22:MJU29 s. 33). Regeringen gav den 9 juni 2022 ett uppdrag till Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen att – i enlighet med den inriktning som finns beskriven i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund (prop. 2021/22:58) – se över den nationella strategin för formellt skydd av skog och särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas. I uppdraget anmodar regeringen myndigheterna att bedriva arbetet på sätt som överensstämmer med tillkännagivandet. Genom uppdraget ansåg regeringen att tillkännagivandet var tillgodosett och slutbehandlat. Utskottet delade dock inte regeringens bedömning (bet. 2023/24:MJU1

s. 23) och punkten står därför åter som öppen. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har därefter i december 2024 beslutat om en reviderad nationell strategi för formellt skydd av skog. Strategin har utformats utifrån de intentioner som uttrycks i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund (prop. 2021/22:58). Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om äganderätten i beslut och ställningstaganden och utbetalning av ersättning vid beslut om formellt skydd (bet. 2021/22:MJU29 punkt 5, rskr. 2021/22:389). Av tillkännagivandet följer att myndigheterna behöver ta tydligare hänsyn till äganderätten i beslut och ställningstaganden, vilket i sin tur kommer att skapa större uppslutning och engagemang för naturvårdsarbetet i skogen och för olika skyddsformer, att kortare handläggningstider och ett mer serviceinriktat bemötande bör eftersträvas av berörda myndigheter i sin myndighetsutövning och att huvudregeln bör vara att ersättning ska betalas ut i anslutning till skyddsbeslutet när markägaren har kommit överens med staten om formellt skydd (bet. 2021/22:MJU29 s. 34). Regeringen gav den 9 juni 2022 ett uppdrag till Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen att – i enlighet med den inriktning som finns beskriven i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund (prop. 2021/22:58) – se över den nationella strategin för formellt skydd av skog och särskilt beakta hur äganderättsperspektivet ska stärkas, nya skyddsformer användas och hur frivillighet som grund ska tillämpas samtidigt som skogar med höga naturvärden skyddas. I uppdraget anmodar regeringen myndigheterna att bedriva arbetet på sätt som överensstämmer med tillkännagivandet. Regeringen har vidare den 12 juni 2023 beslutat att tillsätta en parlamentariskt sammansatt kommitté som bl.a. ska bedöma vilka generella förutsättningar som bör gälla för att en inskränkning i näringsfriheten och egendomsskyddet ska vara godtagbar (dir. 2023:83). Regeringen ansåg mot denna bakgrund att tillkännagivandet var tillgodosett och slutbehandlat. Utskottet delade dock inte regeringens bedömning (bet. 2023/24:MJU1 s. 23) och punkten står därför åter som öppen. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har därefter i december 2024 beslutat om en reviderad nationell strategi för formellt skydd av skog. Strategin har utformats utifrån de intentioner som uttrycks i propositionen Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund (prop. 2021/22:58). Regeringen anser mot denna bakgrund att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Genomförda insatser för hänsyn och naturvärden

Enligt den fördjupade utvärderingen av miljökvalitetsmålet har den gröna infrastrukturen stora brister. Miljömålsrådets samverkansåtgärd ”Staten går före som skogsägare” avslutades vid årsskiftet 2024/2025. Syftet har varit att bidra till en förbättrad grön infrastruktur på den statligt ägda skogsmarken. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har under 2024 utvecklat metoder för att ta fram indikatorer för att mäta skogar med natur- och kulturmiljövärden inom projektet ”Digitala värden i skogen” (DVIS). Skogsstyrelsen har erbjudit rådgivning om hyggesfritt och variationsrikt skogsbruk och skapat demonstrations- och försöksområden i samverkan med andra aktörer. Idag används hyggesfria metoder på 3–4 procent av den brukade skogsarealen. Andelen har legat på samma nivå sedan Skogsstyrelsen påbörjade uppföljningen.

Andelen hänsynsareal som lämnats vid avverkning var i genomsnitt knappt 9 procent av den avverkade arealen enligt det senaste inventeringsresultatet, att jämföra med knappt 10 procent föregående år. Andelen avverkningar där ingen hänsynsyta lämnats ligger kvar på 20 procent. Efter föryngringsavverkning mot hav, sjö eller vattendrag

saknas kantzon helt på ca 35 procent av strandlinjen, att jämföra med 29 procent föregående år.

Miljökvalitetsmålets indikator Gammal skog ökar. I statistiken ingår både skogsbrukets frivilliga avsättningar och hänsynsytor som uppnått ålderskriteriet enligt indikatorns definition. Indikatorn redovisas både inklusive och exklusive formellt skyddade arealer. På ungefär hälften av arealen gammal skog finns särskild indikation på att den hyser höga naturvärden, enligt SLU:s riksskogstaxering.

Arealen med mer än 20 kubikmeter död ved har ökat de senaste decennierna, liksom arealen produktiv skogsmark med minst 60 träd per hektar som är minst 45 cm i diameter, se diagram 3.16. Vissa vedtyper som exempelvis ved från senvuxna träd och hålträd med mulm är fortfarande ovanliga. Trenden för äldre lövrik skog är på nationell nivå neutral.

Under 2024 påbörjade Skogsstyrelsen en fördjupad uppföljning för 2019–2024 om klimatanpassning av skogsbruket. Uppföljningen indikerar att mycket arbete återstår innan kapaciteten hos svensk skog och svenskt skogsbruk kan anses vara tillräckligt god för att stå emot och hantera pågående klimatförändringar.

Diagram 3.16 Strukturer i skogslandskapet

Tusen hektar

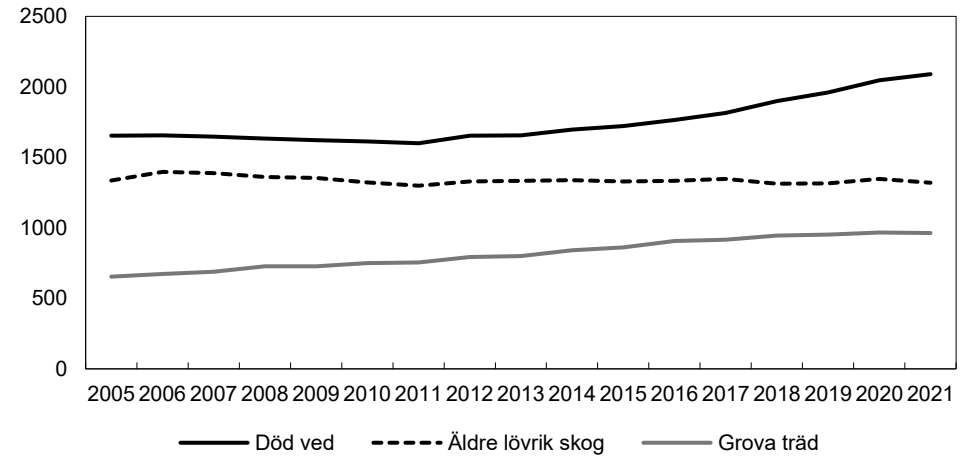

Anm.: Diagrammet visar produktiv skogsmark inklusive formellt skyddad skog.
Källa: Riksskogstaxeringen, Sveriges lantbruksuniversitet.

Åtgärder för hotade arter

Enligt den årliga uppföljningen är situationen allvarlig för arter knutna till lång skoglig kontinuitet och arter som behöver livsmiljöer som idag är ovanliga i skogslandskapet. Flera av de mest hotade arterna finns fortfarande kvar i Sverige men ofta i små, känsliga populationer. Enligt den årliga uppföljningen ger arbete med att bevara och utveckla livsmiljöer som Sveriges hotade arter är beroende av betydande positiva effekter. Till sådant arbete hör t.ex. formellt skydd, naturvårdande skötsel och frivilliga avsättningar. Hotade arter är oftast för sällsynta för att fångas upp av allmänna övervakningsprogram. Sveriges lantbruksuniversitet och Skogsstyrelsen har under 2024 genomfört den första delen i ett utvecklingsprojekt med syfte att utveckla en effektiv och flexibel artövervakning baserad på stickprov från hela skogslandskapet.

Indikatorn Häckande fåglar i skogen visar i genomsnitt på en oförändrad populationsstorlek där något fler arter ökat än minskat i antal under 2000-talet. Fågelarter knutna till död ved minskar dock. Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper är enligt årlig uppföljning ett viktigt verktyg för de mest hotade arterna.

Medel till åtgärdsprogrammen för landlevande arter inklusive för hotade skogliga arter, låg under 2023 och 2024 på ca 40 miljoner kronor, att jämföra med ca 70 miljoner kronor 2022. Till exempel har länsstyrelsen i Örebro i samarbete med bland andra Sveaskog, arbetat med att gynna asknätfjäril genom biotopvårdande röjningar där värdväxterna ask och olvon sparas. Åtgärdsprogrammet för brandinsekter i boreal skog har bidragit till att naturvårdsbränning blivit en accepterad naturvårdsskötselmetod och att övervakning och uppföljning av vissa arter har utvecklats. Flera länsstyrelser deltar 2022–2028 i EU-projektet Life2Taiga för att gynna arter och livsmiljöer präglade av brand. Under 2024 har Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket startat en nationell samverkansgrupp för artskyddsarbetet som fokuserar på förebyggande arbete inom skogsbruket.

Skötsel bevarar natur- och kulturmiljövärden i skogen

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning ökar behovet av skötsel för att bibehålla och utveckla värden i skyddade och frivilligt avsatta skogar. Naturvårdsverket redovisar att insatserna för skötsel av arter och naturtyper omfattar ca 517 miljoner kronor under 2024, jämfört med ca 534 miljoner kronor 2023 och 916 miljoner kronor 2022. En stor del av arbetet genomförs av länsstyrelserna.

Under 2024 tecknade Skogsstyrelsen uppdragsavtal för naturvårdande skötsel motsvarande 15,8 miljoner kronor och skötselåtgärder genomfördes för 16,8 miljoner kronor. Stöd till natur- och kulturmiljövårdsåtgärder i skogen (Nokås) och stödet Skogens miljövärden bedöms av Skogsstyrelsen bidra till att förstärka och bevara biologisk mångfald och kulturmiljövärden i den skog som frivilligt avsatts för naturvård av skogsägarna. Det har enligt den årliga uppföljningen skett en positiv utveckling under året med ett ökande intresse. Via Skogens miljövärden och rådgivning har 35 miljoner kronor betalats ut och nått över 7 000 deltagare. Fler ansökningar om stöd till ädellövskogsbruk har beviljats 2024 jämfört med 2023 och det bedöms bidra till mer varierade skogar. Stöd till kompetensutveckling inom hållbart skogsbruk har bidragit positivt genom projekt inom områdena mer varierade skogar och förbättrad miljöhänsyn. En stor del av Skogsstyrelsens rådgivning under året har genomförts inom ramen för två projekt i EU:s landsbygdsprogram. Över 90 procent av deltagarna i utvärderingarna rapporterar att de har fått ökad kunskap som de bedömer kommer användas i framtida skötsel.

Strategin för natur- och kulturvårdande skötsel av skog har under året implementerats och Skogsstyrelsen, Naturvårdsverket och andra skogliga aktörer har genomfört ett stort antal informationsinsatser för att sprida kunskap om strategin. Åtgärder som finns i strategin bedöms vara viktiga för att uppfylla kraven i EU-förordningen om restaurering av natur. Lokala naturvårdssatsningen, det s.k. LONA-bidraget, är ofta en förutsättning för kommunernas arbete med naturvård och friluftsliv och de minskade anslagen får konsekvenser runt om i landet.

Traditionen kring den svenska fäbodkulturen skrevs 2024 in på Unescos lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Skogsstyrelsens inventering visar att andelen kända kulturlämningar som skadas vid föryngringsavverkning är i nivå med de senaste årens inventeringar. Kulturlämningar med skadegraden skada eller grov skada uppgick till 10 procent 2024. Uppföljningen visar därmed på fortsatt bristande hänsyn.

3.17.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

De åtgärder som genomförs är viktiga och har gett positiva effekter för miljön i skogslandskapet. Många av insatserna kräver tid för att ge full utväxling i miljön och minska negativa effekter. På kort sikt bedöms därför trenden för utvecklingen i miljön vara fortsatt negativ. Skydd av, och åtgärder för, värdefull natur har dock bidragit positivt till måluppfyllelsen. Formellt skydd av värdefulla skogar är den åtgärd som gett störst effekt när det gäller att minska ytterligare förlust och fragmentering av skogar med höga naturvärden. Frivilliga avsättningar och miljöhänsyn vid skogsbruksåtgärder är andra viktiga insatser.

Skyddsvärda skogar fortsätter att avverkas, vilket försämrar den ekologiska funktionaliteten och leder till en förlust av viktiga livsmiljöer för hotade arter. Många svenska arter har försvunnit från enskilda län. Flera av de mest hotade arterna finns fortfarande kvar men ofta i små populationer som är känsliga för störning. För arter knutna till lång skoglig kontinuitet och arter som behöver livsmiljöer som idag är ovanliga i skogslandskapet är situationen allvarlig. Många arter är i behov av kraftfulla åtgärder för att bevara och utveckla deras livsmiljöer.

Det sker fortsatt en årlig förlust av naturvärden som inte kan återskapas under överskådlig tid. Det påverkar möjligheten att nå miljökvalitetsmålet. Den fjällnära skogens gröna bälte som finns längs hela fjällkedjan är unikt i ett europeiskt perspektiv. Den fjällnära skogen är ett viktigt kärn- och spridningsområde för arter till det i övrigt mer påverkade skogslandskapet i norra Sverige. En stor del av den fjällnära skogen är formellt skyddad eller frivilligt avsatt. Naturvårdsverket genomför viktiga insatser för att skydda värdefulla fjällskogsområden på statlig mark tillsammans med bl.a. Sveaskog och Statens fastighetsverk.

De frivilliga avsättningarna är betydelsefulla. För att bedöma deras samlade bidrag till miljökvalitetsmålet finns det behov av ökad kunskap om deras geografiska läge, varaktighet och kvalitet. En förbättrad kunskapsbild om de frivilliga avsättningarna bedöms möjliggöra en ökad samordning av den statliga statistiken om formellt skydd och information om de frivilliga åtagandena, som utgör underlag för internationell rapportering.

Förlusten av biologisk mångfald har inte bromsats upp. För att bevara våra naturligt förekommande arter krävs långsiktigt fungerande förbindelser (konnektivitet) mellan olika livsmiljöer i tillräcklig omfattning. Behovet av en fungerande konnektivitet i landskapet bedöms öka i och med att klimatet förändras. Det saknas till viss del kunskap på detta område, vilket innebär en risk för oavsiktlig negativ påverkan från skogsbruket. Den hänsyn som skogsägarna visar vid brukandet av skogen är en viktig del för att uppnå miljökvalitetsmålet. Det ökade intresset för hyggesfritt skogsbruk på lämpliga ståndorter kan bidra till variation i skogen och till måluppfyllelsen gällande natur- och kulturvärden och värden för friluftslivet. Kunskapen om hur skogsägare följer kraven på att vidta rätt miljöhänsyn i brukandet av skogen bedöms inte vara tillräckligt utvecklad för att till fullo kunna bedöma bidraget till måluppfyllelsen. Grova skador på kulturlämningar innebär irreversibla förluster. Skogen och skogsbruket har inte tillräcklig kapacitet att stå emot och hantera pågående klimatförändringar vilket påverkar måluppfyllelsen negativt.

3.18 Ett rikt odlingslandskap

Miljökvalitetsmålet är att odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.

3.18.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- åkermarkens egenskaper och processer
- halter av föroreningar i jordbruksmarken
- odlingslandskapets ekosystemtjänster
- odlingslandskapets livsmiljöer och spridningsvägar som en del i en grön infrastruktur
- gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet
- bevarande av husdjurens lantraser och de odlade växternas genetiska resurser
- hotade arter och naturmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer som kan hota den biologiska mångfalden är inte introducerade
- odlingslandskapets biologiska värden och kulturmiljövärden
- odlingslandskapets kultur- och bebyggelsemiljöer
- odlingslandskapets värden för friluftslivet.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Populationsutvecklingen för 15 vanligt förekommande fågelarter i odlingslandskapet under åren 1975–2023 i diagram.

3.18.2 Resultatredovisning

Insatser för att bibehålla åkermarkens egenskaper och processer

Statens jordbruksverk har redovisat ett regeringsuppdrag (LI2024/01995) med förslag om ett program för förbättrad övervakning av åkermarken. Programmet ska bidra till en förbättrad kunskap om marken som ekosystem inklusive den biologiska mångfalden och dess roll för åkermarkens bördighet, livsmedelsproduktionen och övriga ekosystemtjänster. Övervakningen är planerad att inledas under budgetåret 2025 för att sedan kunna växlas upp till full skala under 2026. Rådgivningsprojektet Greppa näringen som syftar till att minska jordbrukets miljöpåverkan och samtidigt förbättra lönsamheten för jordbruksföretagen inkluderar bl.a. rådgivning om markpackning, bördighet och kolinlagring.

Insatser för odlingslandskapets ekosystemtjänster

Grundvillkoret om miljöytor på åkermarken i EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) omfattade ca 80 000 hektar jordbruksmark i Sverige under 2024. Syftet med miljöytorna är att öka den biologiska mångfalden i jordbrukslandskapet. Jordbruksföretag hade valt att sätta av drygt 50 procent av denna areal med bevuxen träda eller blommande träda för att leva upp till kravet. Från och med 2025 ersätts kravet på miljöytor en ny nationell ersättning för blommande åker och fältkant inom Sveriges strategiska plane för GJP (den strategiska planen). Ersättningen kan sökas av jordbruksföretag i hela landet fr.o.m. 2025 och syftar till att öka mängden blommande örter i odlingslandskapet och därmed gynna pollinatörer och andra insekter samt fåglar och däggdjur.

Tillståndet för arter och naturmiljöer

Antalet jordbruksföretag med nötkreatur fortsätter att minska. I jämförelse med 2023 minskade även antalet nötkreatur med 2 procent under 2024. Trots denna nedgång

ökade arealen betade ängs- och betesmarker som får ersättning från den strategiska planen med ca 7 000 hektar. Den totala arealen ängs- och betesmarker som hävdades genom miljöersättningar från den strategiska planen var knappt 420 000 hektar och inkluderar även fäbodbruk. Det totala beloppet för miljöersättningarna för hävden var ca 1,1 miljard kronor under 2024. Hävden av markerna gynnas även av andra stöd inom GJP, främst gårdsstöd, kompensationsbidrag och nötkreatursbidrag. Ängs- och betesmarker med höga natur- och kulturvärden utgjorde ca 225 000 hektar av den totala arealen. Under året beslutade regeringen om en ny förordning, förordningen (2024:202) om statligt stöd för vissa åtgärder som syftar till att bevara eller återställa biologisk mångfald) som ger möjligheten för privata markägare eller andra markförvaltare att ansöka om statligt stöd för restaurering av ängs och betesmarker. Under 2024 beviljade länsstyrelserna stöd för restaurering av drygt 520 hektar ängs- och betesmarker. Länsstyrelserna och Naturvårdsverket har färdigställt en e-tjänst för ansökningar för att underlätta för stödsökande samt för handläggningen av ansökningar fr.o.m. 2025 vilket även förväntas öka antalet ansökningar av restaureringsstöd. Detta kan bidra till att arealen hävdad ängs- och betesmark ökar. Under året har Statens jordbruksverk låtit utföra fortsatt inventeringsarbete inom ramen för Ängs och betesmarksinventeringen. Sedan 2016 pågår en ny- och ominventering av ängs och betesmarker i landet bl.a. för en uppföljning av insatser gjorda i genomförandet av GJP och för uppföljningen av miljökvalitetsmålet, men även som stöd för kommunernas planarbete. Miljöövervakning av odlingslandskapets vanliga fågelarter som utförs av Lunds universitet indikerar att utvecklingstrenden varit stabil de senaste tio åren men att på längre sikt har den varit negativ (se). Lunds universitet redovisar att utvecklingstrenden för gräsmarkernas fjärilar har varit svagt negativ från 2010 men att trenden planat ut de senaste sju åren.

Diagram 3.17 Populationsutveckling för fåglar i odlingslandskapet 1975–2024

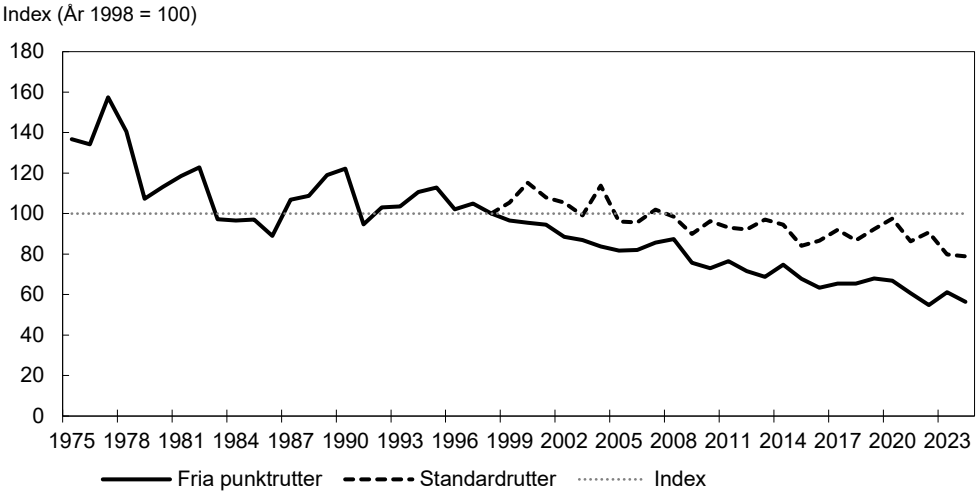

Källa: Svensk fågeltaxering, Lunds universitet.

Åtgärder för att bevara husdjurens lantraser och odlade växters genetiska resurser

Statens jordbruksverk har inlett utvärderingen av den femåriga strategin (2020–2025) inom Programmet för odlad mångfald. Sex av strategins 20 mål har uppfyllts, och hälften av de 53 åtgärderna har genomförts. Den nationella genbanken innehåller över 2 300 olika sorter av frukt, bär, köksväxter, prydnadsväxter och andra vedartade växter. Totalt finns 161 växtsorter med dokumenterad historia ute på marknaden under varumärket Grönt kulturarv. Sverige har lämnat in efterlevnadsrapporten för våra åtaganden enligt det internationella fördraget om växtgenetiska resurser för

livsmedel och jordbruk. Drygt 1 700 personer och företag har under 2024 ansökt om ersättning för att hålla hotade husdjursraser, vilket är i nivå med antalet ansökningar 2023. Av de sökande var 777 kvinnor, 823 män och 137 företag. Under 2024 beviljades drygt 400 personer ersättning för hållande av fjäderfä i genbank. Bedömningen är dock att betydligt fler faktiskt håller fjäderfä av hotade raser utan att söka ersättning.

Förekomsten av främmande arter och genetiskt modifierade organismer

Flera invasiva främmande arter förekommer i odlingslandskapet bl.a. jätteloka, jättebalsamin, blomsterlupin och kanadensiskt gullris. Utrotningsåtgärder som finansieras via statsbudgeten sker främst på mark i skyddade områden. Under året beviljade Statens jordbruksverk två ansökningar om fältförsök med genetiskt modifierade organismer. Ingen kommersiell odling av genetiskt modifierade grödor fanns under 2024.

Åtgärder för att bevara kultur- och bebyggelsemiljöer och öka odlingslandskapets värde för friluftslivet

Från Riksantikvarieämbetets anslag har under 2024 knappt 72 miljoner kronor använts till landskapsvård och tillgängliggörande av värdefulla kulturmiljöer med koppling till miljökvalitetsmålet. Bidrag har betalats ut för åtgärder som bevarar flera typer av överloppsbyggnader, fäbodar, underlag till kulturreservat, gärdesgårdar, fägator samt forn- och landskapsvård. Flera av insatserna för att stärka miljökvalitetsmålet bidrar även till att göra odlingslandskapet tillgängligt för friluftsliv och rekreation. Miljöersättningarna för skötsel av ängs- och betesmarker är exempel på viktiga insatser som även gynnar friluftslivet.

3.18.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

För åtta av de tolv preciseringarna för miljökvalitetsmålet om odlingslandskapet bedöms tillståndet vara godtagbart utifrån dagens kunskap. För preciseringarna om gynnsam bevarandestatus för naturtyper och arter knutna till odlingslandskapet, hotade arter och naturtyper, odlingslandskapets biologiska värden och kulturmiljövärden samt kultur- och bebyggelsemiljöer är tillståndet inte godtagbart vilket drar ner den övergripande bedömningen. Regeringen bedömer att tillståndet för den biologiska mångfalden i odlingslandskapet är den största utmaningen för att kunna nå miljökvalitetsmålet. För att nå en gynnsam utveckling för de arter som är knutna till odlingslandskapet bedömer regeringen att det är viktigt att arbetet inriktas på fortsatt hävd och restaurering av ängs- och betesmarker samt en grön infrastruktur med variationsrika inslag av små-biotoper och andra livsmiljöer. Miljökvalitetsmålet är beroende av att det finns ett aktivt och livskraftigt jordbruk i hela landet som bedrivs på ett sätt som kan bevara och stärka odlingslandskapets natur- och kulturmiljöer. Det förutsätter att jordbruksföretag är lönsamma och konkurrenskraftiga, att det finns betande djur där betesmarker behöver betas samt att det finns möjligheter att bo, leva och verka på landsbygden.

3.19 Storslagen fjällmiljö

Miljökvalitetsmålet är att fjällen ska ha en hög grad av ursprunglighet vad gäller biologisk mångfald, upplevelsevärden samt natur- och kulturvärden. Verksamheter i

fjällen ska bedrivas med hänsyn till dessa värden så att en hållbar utveckling främjas. Särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.

3.19.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- fjällens miljötillstånd
- ekosystemtjänster
- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- hotade arter och återställda livsmiljöer
- främmande arter och genotyper
- genetiskt modifierade organismer
- bevarade natur och kulturmiljövärden
- friluftsliv och buller.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder redovisas indikatorn Antal restaurerade leder i en tabell.

3.19.2 Resultatredovisning

Fjällens miljötillstånd samt ekosystemtjänster

Fjällen nyttjas av många olika intressen såsom friluftsliv, gruvnäring, rennäring, skogsbruk, skoteråkning, turism och vindkraft. Renskötseln är en förutsättning för att fjällens karaktär av storslaget och betespräglat landskap ska kunna behållas. Klimatförändringarna utgör ett allt större hot mot rennäringen samt mot natur- och kulturmiljöer i fjällen. Effekter är minskande glaciärer och snölegor, ökad vegetationstäckning samt förändrad artsammansättning i fjällsjöar. På sikt kan klimatförändringarna påverka fjällen med en minskad kalfjällsareal vilket bl.a. kan förändra upplevelsevärden för friluftslivet.

Smågnagare har en viktig roll i fjällens ekosystem genom konsumtion av växter samt då de utgör basföda för fjällens rovdjur. Övervakningen av smågnagare visar på en mycket låg förekomst i Vindelnområdet vilket medfört en dålig häckningsframgång för ugglor i området. Enligt Naturvårdsverket är sorkpopulationerna inte längre i fas. Under 2024 var det fortsatt små förekomster i hela fjällkedjan av fjällämmel.

För flera av ekosystemtjänsterna i fjällen som livsmedel samt ett betespräglat landskap så är renskötseln viktig. För fjällens biologiska och kulturella ekosystemtjänster är åtgärder inom skydd och skötsel av värdefull natur centrala.

Gynnsam bevarandestatus, genetisk variation, hotade arter och återställda livsmiljöer

Det råder generellt sett gynnsam bevarandestatus för fjällens naturtyper och arter. Bristande hävd och klimatförändringar utgör dock ett hot mot några arter och naturtyper. Inom ramen för åtgärdsprogrammet för fjällräv har arbetet med att länka ihop delpopulationer varit positivt för artens genetiska variation och således dess långsiktiga överlevnad. Vidare har stödfodringsåtgärder och rödrävsjakt varit viktiga åtgärder. Inventeringen för 2024 visar att det fortsatt är en positiv trend för den svensk-norska fjällrävspopulationen. Totalt registrerades 139 kullar 2024 vilket är 56 kullar fler än 2023. I Sverige registrerades 72 kullar vilket är 40 fler än 2023.

För rödlistade fjällarter är framför allt klimatförändringar, igenväxning och exploatering de främsta negativa påverkansfaktorerna. Skötselåtgärder som röjning, slåtter och fäbodbruk är viktiga för hävdberoende arter i fjällen. Fjällgåspopulationen har sakta ökat i antal efter låga nivåer 2013–2014 men verkar ha stagnerat de senaste åren.

Främmande arter och genotyper samt genetiskt modifierade organismer

För närvarande utgör ingen invasiv främmande art eller genotyp något starkt hot mot fjällområdet. Främmande arter kan dock gynnas av att klimatet blir varmare och de riskerar då sprida sig in i fjällområdet. Åtgärder för att bekämpa lupiner och tromslöka är viktiga för att förhindra spridning. Länsstyrelsen i Jämtlands län har genomfört en särskild satsning på bekämpning av dessa arter under 2024. Enligt Naturvårdsverket bedöms genetiskt modifierade organismer inte utgöra ett hot mot fjällmiljön.

Ett flertal nya naturreservat har bildats under året med stöd av medel från anslag 1:14 *Skydd av värdefull natur*. I Norrbotten har totalt 23 568 hektar skyddats genom 15 nybildade och tre utvidgade reservat ovan eller i anslutning till den fjällnära gränsen. I Dalarna har skyddsvärd fjällnaturskog skyddats inom de nybildade naturreservaten Tennsjön, Grövelnäset och Höstet. I Västerbotten bildades Satsfjällets naturreservat vilket omfattar 25 490 hektar. Det har också gjorts två större utökningar av Njakafjäll samt Marsfjällets naturreservat.

Bevarade natur och kulturmiljövärden samt friluftsliv och buller

Vad gäller bevarade kulturmiljövärden så skrevs i december 2024 traditionen kring den svenska och norska fäbodkulturen in på Unescos representativa lista över mänsklighetens immateriella kulturarv. Fäbodkulturen innefattar bl.a. djurhållning, betesmarker, mattraditioner och musik.

Under 2024 har arbetet med lavinprognoser bedrivits i sex områden och användandet av lavinprognostjänsten har ökat med ca 50 procent under året jämfört med 2020. Naturvårdsverket följer besöksutvecklingen i fjällen genom att använda en analys av mobiltelefontrafik. Analysen visar att besökstrycket ser ut att fortsätta minska i nästan alla fjällområden jämfört med pandemiåren 2020–2021 då antalet besökare tillfälligt ökade kraftigt.

Arbetet med upprustning och utveckling av det statliga ledsystemet i fjällen har fortsatt under året. Exempel på åtgärder som genomförts är att rastskydd, stugor och broar har renoverats eller nyanlagts. Körskador från terrängfordon är ett fortsatt ökande problem. Bland annat bedöms körningen ha ökat längs förstärkta leder för renskötseln. Drönarflygning orsakar buller och länsstyrelsen har drivit tillsynsärenden och informerat om drönare.

Tabell 3.4 Upprustning av fjälleder

Insats	Utfört 2016	Utfört 2017	Utfört 2018	Utfört 2019	Utfört 2020	Utfört 2021	Utfört 2022	Utfört 2023	Utfört 2024
Antal km förbättrad ledmarkering	627	486	321	286	1 580	274	730	458	518
Antal km röjd led	316	72	107	25	1167	121	159	101	306
Antal km spång	20	13	12	7	4	15	33	3,2	24,3
Antal nya broar	45	24	36	17	32	19	29	8	29
Antal nya rastskydd	13	1	3	0	3	2	3	0	2
Antal renoverade rastskydd	18	13	17	8	26	4	3	1	11
Antal upprustade broar	38	25	16	16	21	43	52	9	24

Källa: Naturvårdsverket.

3.19.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

De viktigaste faktorerna som direkt påverkar fjällområdet är klimatförändringar, påverkan från terrängkörning, skogsbrukets påverkan samt upphörd hävd.

Många typer av åtgärder utförs i fjällområdet för att bevara och vårda fjällens natur och kulturvärden. Slåtter och fäbodbruk är viktiga åtgärder för att främja den biologiska mångfalden samt gynna hävdberoende naturtyper och arter. Arbetet med upprustning av fjälleder samt insatser för att upprätthålla fjällsäkerheten för besökare är positivt för såväl friluftslivet och folkhälsan som för naturmiljön. Bildandet av nya naturreservat under året har också varit viktiga åtgärder.

3.20 God bebyggd miljö

Miljökvalitetsmålet är att städer, tätorter och annan bebyggd miljö ska utgöra en god och hälsosam livsmiljö samt medverka till en god regional och global miljö. Natur- och kulturvärden ska tas till vara och utvecklas. Byggnader och anläggningar ska lokaliseras och utformas på ett miljöanpassat sätt samtidigt som en långsiktigt god hushållning med mark, vatten och andra resurser främjas.

3.20.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- hållbar bebyggelsestruktur
- hållbar samhällsplanering
- infrastruktur
- kollektivtrafik, gång och cykel
- natur- och grönområden
- kulturvärden i bebyggd miljö
- god vardagsmiljö
- hälsa och säkerhet
- hushållning med energi och naturresurser
- hållbar avfallshantering.

Som komplement till preciseringarna redovisas följande indikatorer: Bostäder i kollektivtrafiknära lägen, Tillgång till service och grönska, Resvanor, Skyddad bebyggelse samt Miljöpåverkan från bygg och fastighetssektorn.

3.20.2 Resultatredovisning

Nya byggregler och stärkt samverkan för en hållbar samhällsplanering

Boverket har under 2024 beslutat om nya byggregler som bl.a. ska främja tekniska lösningar och användning av nya material och metoder. Boverket har också tagit fram vägledning för att underlätta tillämpning och tillsyn av reglerna. Inom Miljömålsrådets programområde Ramverk för nationell planering har arbetet under 2024 fokuserat på tre delleveranser: lägesbild för nationell planering, rumslig bild över kumulativa effekter på renskötsel och samisk kultur samt hur nationell planering kan möjliggöra storskalig expansion av solcellsanläggningar på mark inom befintlig lagstiftning. Delleveranserna har gett kunskap om hur ramverket kan utvecklas bl.a. vad gäller att hantera komplexa frågor kopplat till den nationella nivån på ett samlat sätt.

I syfte att främja bred samverkan om nationell planering och regional utveckling har Boverket inrättat ett samverkansorgan för myndigheter med sektorsansvar för riksintressen enligt förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden eller med ansvar för nationella riktlinjer för fysisk planering samt medlems- och arbetsgivarorganisationen Sveriges Kommuner och Regioner. Boverket, Tillväxtverket och Trafikverket arrangerade under 2024 ett regionalt samverkansforum med fokus på samverkan mellan stat och regioner (LI2024/01013). Elva myndigheter inom Rådet för levande städer har deltagit i samverkansplattformen Svensk modell för hållbar urban utveckling, vars syfte är att bl.a. stötta kommuner och regioner i omställningen till hållbara städer och samhällen. Länsstyrelserna har genomfört insatser för att stödja kommunerna i arbetet med fysisk planering på olika sätt, bl.a. har de negativa konsekvenserna av klimatförändringarna uppmärksammats. Satsningarna är relevanta för flera av målets preciseringar.

Indikatorn Bostäder i kollektivtrafiknära lägen visar att andelen nybyggda bostäder inom 400 meter från närmaste hållplats ökade något 2022 jämfört med 2021 (från 82,9 till 85 procent). Andelen skiljer sig åt mellan olika län.

Indikatorn Tillgång till service och grönska med relevans för flera preciseringar bl.a. natur- och grönområden och god vardagsmiljö, visar att 32 procent av befolkningen hade tillgång till skyddad natur inom en kilometer från bostaden 2023. Ökningen med en procentenhet sedan 2022 beror främst på att nya områden fått skydd. Den lokala tillgängligheten till service är generellt god men med stora geografiska skillnader och har inte förändrats i någon större utsträckning över tid sedan 2009. Det finns signaler om att grönytorna i städer minskar samtidigt som behovet ökar när klimatet förändras. Det saknas uppdaterade nationella data för att följa andra aspekter av utvecklingen av tätortsnära natur. EU-förordningen om restaurering av natur har trätt i kraft under 2024 med bl.a. krav på att det inte sker en nettoförlust av den sammanlagda nationella arealen grönytor och trädkrontäckning i urbana områden till 2030.

Indikatorn Skyddad bebyggelse kompletterar bl.a. preciseringen om kulturvärden i bebyggd miljö och visar liksom tidigare att ökningen av antalet skyddade byggnader går långsamt och sker från en mycket låg nivå. De nya byggreglerna innehåller preciserande föreskrifter om vad som är särskilt värdefull byggnad, varsamhet och förbud mot förvanskning vid ändring av byggnader, vilket innebär en förstärkning jämfört med tidigare regelverk.

Etappmålet för kollektivtrafik, gång och cykel är uppnått

Under 2023 motsvarade andelen gång-, cykel och kollektivtrafik (GCK-andelen) 26 procent av det totala inrikesresandet. Det är en ökning med fem procentenheter sedan 2022 och innebär att andelen för första gången ligger över etappmålet på minst 25 procent 2025. Personbilen är dock fortsatt det klart dominerande trafikslaget inom persontransporterna.

Nytt åtgärdsprogram för buller

Trafikbullerproblematiken består och bedöms öka, vilket påverkar preciseringen hälsa och säkerhet. Trafikverket har tagit fram ett uppdaterat åtgärdsprogram för omgivningsbuller för 2024–2028. Programmet ska ge en samlad bild av åtgärdsbehovet inklusive planerade och genomförda åtgärder med fokus på statlig väg och järnväg.

Bygg- och fastighetssektorns miljöpåverkan är fortsatt hög

Indikatorn Miljöpåverkan från bygg- och fastighetssektorn år 2022 visar att sektorns utsläpp av växthusgaser motsvarade ca 22 procent av Sveriges totala växthusgasutsläpp. Sektorn stod för 19 procent av Sveriges totala kväveoxidutsläpp, 20 procent av partikelutsläppen, 34 procent av den totala energianvändningen samt 9 respektive 4 procent av användningen av hälso- och miljöfarliga kemikalier. Sammantaget ligger sektorns miljöpåverkan på ungefär samma nivå som året innan. Under 2008–2022 har förädlingsvärdet och sysselsättningen kopplade till sektorn och dess värdekedja ökat med 21 respektive 34 procent medan sektorns totala växthusgasutsläpp minskat med 12 procent. Det visar att klimatpåverkan minskat trots att produktionen ökat i sektorn.

Den 28 maj 2024 trädde Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1275 av den 24 april 2024 om byggnaders energiprestanda (EPBD) i kraft. Det övergripande syftet med det omarbetade direktivet är att unionens hela byggnadsbestånd ska vara s.k. nollutsläppsbyggnader senast 2050.

Under 2024 inkom 12 889 ansökningar om energieffektiviseringsåtgärder i el- eller gasuppvärmda småhus. Se utgiftsområde 21 Energi för ytterligare information.

Åtgärder för en hållbar avfallshantering

Utvecklingen är fortsatt negativ med ökande avfallsmängder. Under 2023 beslutade Europeiska kommissionen om en tidig varning för Sverige, eftersom det finns risk att målet om förberedelse för återanvändning och materialåtervinning av kommunalt avfall inte kommer att nås för 2025. Sverige har också ett pågående överträdelseärende om materialåtervinningsgraden för kommunalt avfall och för elektronikavfall. År 2023 var Sveriges materialåtervinningsgrad för kommunalt avfall 16 viktprocent under målet 55 viktprocent för målåret 2025 och 11 viktprocent under målet för 2023. För deponering nåddes målet i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2018/850 av den 30 maj 2018 om ändring av direktiv 1999/31/EG om deponering av avfall om 10 eller mindre viktprocent deponering av kommunalt avfall senast 2035, då ca 1 procent uppskattas ha deponerats.

I regeringsuppdraget om cirkulär ekonomi i byggsektorn (LI2024/02351) har Boverket kartlagt hur återvinning och återanvändning fungerar idag och föreslagit åtgärder för att främja cirkulärt byggande i framtiden. Avfallet från byggsektorn motsvarar 39 procent av allt genererat avfall i Sverige och 20 procent av allt farligt avfall, när gruvavfall räknats bort. Under perioden 2014–2022 har mängden farligt avfall inom byggsektorn minskat med ca 8 procent, vilket är en positiv utveckling.

Medan den totala mängden avfall för sektorn var något mindre 2022 jämfört med 2020 har mängden ökat med 53 procent i ett längre tidsperspektiv (2014–2022).

Naturvårdsverket har tagit fram en ny nationell avfallsplan och ett avfallsförebyggande program för åren 2024–2030. Ett flertal tidigare beslutade regler för ökad materialåtervinning har trätt i kraft. Det gäller t.ex. krav på utsortering och separat insamling av bioavfall från hushåll och verksamheter respektive krav på utsortering och separat insamling av textilavfall från hushåll och verksamheter. Senast den 1 januari 2027 ska samtliga kommuner ha infört fastighetsnära insamling av förpackningsavfall från hushållen, vilket väntas öka utsorteringen från restavfallet.

Miljöstraffrättsutredningen överlämnade i februari 2025 sitt betänkande En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem (SOU 2025:14). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

3.20.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att det inte går att avgöra om trenden är positiv eller negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet.

Flera initiativ pågår inom EU och nationellt med fokus på bl.a. minskad energianvändning och klimatpåverkan, cirkulär ekonomi och naturrestaurering. En kombination av beslutade administrativa styrmedel, kunskapshöjande insatser och ekonomiska styrmedel förväntas bidra positivt till målet på sikt. Det kan dock dröja innan resultaten går att mäta.

Satsningar på nationell planering och regional utveckling ökar förutsättningarna för bred samverkan mellan de aktörer som påverkar den bebyggda miljön, vilket sannolikt främjar en positiv utveckling inom flera preciseringar. Aktörer på lokal och regional nivå har ofta ett stort engagemang för frågor som rör miljökvalitetsmålet. Samtidigt kan det saknas kapacitet och resurser för att vägledning och annat stöd ska kunna användas fullt ut, inte minst när det gäller att anpassa den bebyggda miljön till ett förändrat klimat.

Med nuvarande åtgärder bedöms det inte möjligt att uppnå en hållbar avfallshantering eller nå de beslutade målen. En ökad måluppfyllelse förutsätter att andelen kommunalt avfall som samlas in i separata fraktioner ökar och att insamlade mängder faktiskt materialåtervinns med en hög återvinningseffektivitet. Avfall som är svårt eller omöjligt att återvinna behöver samtidigt förebyggas eller förberedas för återanvändning. För att kunna nå målet på 65 procent materialåtervinning år 2035 bedöms att dagens åtgärder inte är tillräckliga och att de praktiska utmaningarna inte har hanterats på ett nödvändigt sätt. Det bedöms även finnas brister i regelefterlevnaden exempelvis avseende utsorteringskrav av avfall vilket har inneburit att målet inte har nåtts. De krav på obligatorisk utsortering och ökad biologisk behandling som trädde i kraft 2024 förväntas ha potential att öka materialåtervinningen av kommunalt avfall. Bedömningen är att separat insamling av textil på sikt kommer att ha en positiv påverkan på återvinningsgraden för kommunalt avfall. Det behöver också finnas möjligheter att materialåtervinna avfallet. Idag är kapaciteten för sortering och återvinning av textil otillräcklig både i Sverige och inom EU. Detta har inneburit stora svårigheter för kommunerna och insamlingsentreprenörerna, vilka tar emot stora mängder textilavfall som inte har någon avsättning på marknaden. Den utbyggda fastighetsnära insamlingen bedöms kunna öka andelen utsorterade förpackningar till materialåtervinning och därigenom bidra till återvinningsmålet. Återvinningen av bygg- och rivningsavfall behöver öka väsentligt för att etappmålet ska kunna nås. Myndigheternas arbete mot

avfallsbrottslighet har bidragit till bekämpandet av den illegala avfallshanteringen och en mer hållbar avfallshantering.

3.21 Ett rikt växt- och djurliv

Miljökvalitetsmålet är att den biologiska mångfalden ska bevaras och nyttjas på ett hållbart sätt, för nuvarande och framtida generationer. Arternas livsmiljöer och ekosystemen samt deras funktioner och processer ska värnas. Arter ska kunna fortleva i långsiktigt livskraftiga bestånd med tillräcklig genetisk variation. Människor ska ha tillgång till en god natur- och kulturmiljö med rik biologisk mångfald, som grund för hälsa, livskvalitet och välfärd.

3.21.1 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

De bedömningsgrunder som används för att redovisa resultaten inom området utgörs av preciseringarna av miljökvalitetsmålet och är följande:

- gynnsam bevarandestatus och genetisk variation
- påverkan av klimatförändringar
- ekosystemtjänster och resiliens
- grön infrastruktur
- genetiskt modifierade organismer
- främmande arter och genotyper
- biologiskt kulturarv
- värdefull tätortsnära natur.

Som komplement till dessa bedömningsgrunder finns två indikatorer. Indikatorn Bevarandestatus för naturtyper i art- och habitatdirektivet som redovisades under miljökvalitetsmålet i budgetpropositionen för 2019 kommer att uppdateras under hösten 2025. Indikatorn Rödlisteindex. som redovisades under miljökvalitetsmålet i budgetpropositionen för 2020 har inte uppdaterats sedan senaste redovisningen.

3.21.2 Resultatredovisning

Bevarandestatus och genetisk variation

FN:s konvention om biologisk mångfald (CBD) höll sitt sextonde partsmöte (COP16) i Cali, Colombia, den 21 oktober – 1 november 2024. Fokus låg på genomförandet av Kunming-Montreal-ramverket och de globala målen. Flera viktiga beslut fattades och vid ett avslutande möte i februari 2025 kunde alla utestående frågor avslutas. Arbetet kommer framöver att fokusera på att genomföra beslut och ta fram en global uppföljningsrapport. Parterna enades också om en plan för resursmobilisering. Nästa partsmöte äger rum hösten 2026 i Armenien.

EU förordningen om restaurering av natur trädde i kraft i augusti 2024. Förordningen sätter upp bindande och tidsatta mål för medlemsstaternas arbete med naturrestaurering. I september 2024 gav regeringen Naturvårdsverket i uppdrag att tillsammans med flera myndigheter ta fram ett förslag till nationell restaureringsplan enligt förordningen (KN2024/01861).

Arbete för att förbättra bevarandestatusen sker genom skydd av värdefull natur och genom skötsel och andra åtgärder såväl inom skyddade områden som i landskapet utanför. Inom LIFE, som är EU:s finansieringsinstrument för miljö och klimat, genomför länsstyrelser och andra aktörer i projekten åtgärder i skyddade områden. Ett exempel är naturvårdsbränning. Även i landskapet utanför genomför länsstyrelser,

andra myndigheter och organisationer åtgärder via statliga medel och inom ramen för åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper. Totalt pågår arbete med 129 terrestra och 21 akvatiska program.

Påverkan av klimatförändringar och grön infrastruktur

Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen och länsstyrelserna i Stockholms, Västmanlands och Kalmar län har tagit fram ett förenklat metodstöd för genomförande och prioritering av klimatanpassningsåtgärder i skyddade områden. Metodstödet utgör ett underlag för Naturvårdsverkets vägledning kring arbete med klimatanpassning i skyddade områden enligt förordningen (2018:1428) om myndigheters klimatanpassningsarbete.

Naturvårdsverket har, i samverkan med länsstyrelserna och nationella myndigheter, fortsatt arbetet med att verka för att åtgärder för en fungerande grön infrastruktur ska beaktas i olika verksamheter och processer. Bland annat har Naturvårdsverkets fördjupade vägledning för kartläggning inom grönplanering kommunicerats på olika sätt under året.

Naturvårdsverket har publicerat rapporten Klimatets effekter på biologisk mångfald i Sverige som samlat resultat från den rådande forskningen kring klimatförändringens effekter i Sverige och hur detta påverkar Sveriges natur. I rapporten presenteras ett första utkast med förslag på indikatorer för såväl terrestra som akvatiska ekosystem för att kunna följa klimatförändringens påverkan på arter och naturmiljöer.

Under 2024 betalade Naturvårdsverket 1 392 miljoner kronor i ersättningar till markägare för att skydda värdefull natur genom områdesskydd, framför allt naturreservat. Det är en ökning med 394 miljoner kronor jämfört med 2023. Under året har därmed drygt 31 000 hektar säkerställts för att kunna skyddas som naturreservat. Ett syfte med formellt områdesskydd är att bevara biologisk mångfald. Även Skogsstyrelsen hanterar medel för ersättning för skydd av natur, se miljökvalitetsmålet Levande skogar. För arbete med akvatiskt områdesskydd se miljökvalitetsmålen Levande sjöar och vattendrag och Hav i balans samt levande kust och skärgård.

Naturvårdsverket har under 2025 rapporterat in ytterligare knappt 154 000 hektar formellt skyddade områden och andra effektiva områdesbaserade skyddsåtgärder till Europeiska miljöbyrån (EEA). Det är en ökning med 1,7 procent jämfört med förra årets rapportering. Rapporteringen är en viktig del av redovisningen av Sveriges bidrag till EU:s mål om skyddad natur. Redovisningen har utvecklats som en följd av regeringsuppdraget att jämföra och redovisa den internationella rapporteringen av skyddad natur i Sverige. Jämfört med 2020 har den redovisade arealen ökat med 60 procent. Av Sveriges totala areal av land och inlandsvatten har 15,4 procent rapporterats till EEA.

Riksrevisionen har granskat om statens insatser för förvaltningen av skyddad natur är effektiva (RiR 2024:11). Regeringen har i skrivelsen Riksrevisionens rapport om förvaltningen av skyddad natur (skr. 2024/25:55) behandlat de iakttagelser och rekommendationer som Riksrevisionen har riktat mot regeringen i rapporten.

Enligt Naturvårdsverkets årliga uppföljning av miljömålen 2025 är skötsel en förutsättning för att värden i skyddade områden långsiktigt ska finnas kvar. Av de medel som Naturvårdsverket fördelade för förvaltning av statligt skyddade områden förbrukade länsstyrelserna och andra förvaltningsorganisationer 495 miljoner kronor, varav ca 16 miljoner kronor gick till LIFE-projekt.

Ekosystemtjänster och resiliens

Ett bra exempel där ekosystemtjänster integrerats i samhällsplaneringen är s.k. grönplanering. Det innebär att naturens värden integreras i samhällsplaneringen för att skapa hållbara livsmiljöer, se vidare under avsnitt Tätortsnära natur.

Regeringens våtmarkssatsning bidrar till att stärka flera ekosystemtjänster. Av de projekt som genomfördes 2024 syftade ca 73 procent till att förbättra förutsättningar för biologisk mångfald genom att gynna naturtyper eller arter. Runt 17 procent av projekten hade som huvudsyfte att binda kol, ungefär 7 procent att förbättra vattenrening och 3 procent syftade till att förbättra eller återställa vattenreglering, gynna vattenförsörjning eller skydda mot effekter av extremväder.

Inom den lokala naturvårdssatsningen (LONA) genomförs projekt för naturvård, friluftsliv och folkhälsa (se vidare utg.omr. 17 avsnitt 16.7).

Genetiskt modifierade organismer samt främmande arter och genotyper

Användningen av genetiskt modifierade organismer är hårt reglerad inom EU. För att bedriva verksamhet med genetiskt modifierade organismer krävs tillstånd som utfärdas av berörd myndighet. Tillstånd har under 2024 endast beviljats för fältförsök i form av småskalig provodling och kontrollerade experiment, för dessa är Statens jordbruksverk ansvarig tillsynsmyndighet.

SLU Artdatabanken har på uppdrag av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten genomfört en uppdaterad riskklassificering av ca 2 000 främmande arter i syfte att bedöma sannolikheten för att en främmande art kan medföra risker för svenska arter och svensk natur. Ett exempel på en art som globalt bedöms som en av de värsta invasiva främmande arterna är vandrarmussla. Sannolikheten för att arten ska kunna etablera sig och orsaka skada i svensk natur är mycket hög. Som en följd av regeringens satsning på invasiva främmande arter fördelades 16 miljoner kronor till länsstyrelserna för åtgärder mot landlevande invasiva främmande växter under 2024. Därutöver disponerade länsstyrelserna 19 miljoner kronor för sitt arbete med landlevande invasiva främmande arter och knappt 44 miljoner kronor för arbetet med vattenlevande invasiva främmande arter. Under året har andelen medel som använts till fysiska åtgärder ökat samtidigt som den andel som använts till inventering har minskat, vilket indikerar att det sker ett skifte i länsstyrelsernas arbete, från kartläggning till bekämpning. Nya främmande arter upptäcks fortlöpande i Sverige. Bland annat har lövplattmask upptäckts i Skåne. Tidigare har arten omfattats av nationella nödåtgärder, men från och med den 7 augusti 2025 regleras den genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 av den 22 oktober 2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter.

Biologiskt kulturarv

Under 2024 trädde förordningen (2024:202) om statligt stöd för vissa åtgärder som syftar till att bevara eller återställa biologisk mångfald i kraft. Detta innebar att länsstyrelserna kunde öppna för ansökningar om ersättning för restaurering av ängsmark, betesmark och hamlade träd inom det nationella programmet för ersättning till restaurering och vissa skötselåtgärder i ängs- och betesmarker. Drygt 500 hektar betesmark, ca 10 hektar slåtteräng samt drygt 200 träd har varit föremål för restaurering.

Inom Myndighetssamverkan för hållbart jordbruk (jSam) driver Statens jordbruksverk, Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Havs- och vattenmyndigheten samt länsstyrelserna projektet Hinder och möjligheter för att nå ökad naturbetesdrift. Syftet

är att bidra till utökat och återupptaget bete på naturbetesmarker genom att stärka kunskaperna om hur naturbetesdrift kan bli lönsam. Projektet ska också belysa möjligheter att främja bete på naturbetesmarker, bl.a. inför arbetet med kommande reform av den gemensamma jordbrukspolitiken efter 2027.

Tätortsnära natur

Naturvårdsverkets arbete med vägledning kring grönplanering för den tätortsnära naturen har fortsatt under 2024 och i samverkan med bl.a. Boverket, länsstyrelser, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, SMHI samt Folkhälsomyndigheten. Fokus har varit på att kommunicera den fördjupade vägledningen om kartläggning för att förenkla arbetet med att synliggöra och integrera miljö-, natur- och klimatfrågorna tidigt i kommunernas planering, för en enklare, kostnadseffektiv och mer förutsägbar planprocess. En kommun som redan har en grönplan är Luleå kommun, vars grönplan fungerar som ett viktigt planeringsunderlag för kommunen och hjälper till i beslut kring markanvändning och att säkerställa att ekosystemtjänster integreras i den fysiska planeringen för att utveckla och bevara Luleås gröna värden och områden. Planen kompletterades under 2024 med spridningsanalyser och grönytefaktorer.

Som en del av projektet Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan, har Naturvårdsverket och Folkhälsomyndigheten, tillsammans med flera andra myndigheter, fortsatt med att ta fram och publicerat webbinarier och exempel på åtgärder som syftar till att förbättra tillgången till natur nära människors vardag. I december 2024 fick Boverket i uppdrag av regeringen att ge vägledning till kommuner om hur planeringen av trädgårdsstäder kan bidra till att öka tillgången till bostadsnära natur, med syftet att bl.a. främja livskvalitet, friluftsliv och fysisk aktivitet (se vidare utg.omr. 17, avsnitt 15.7). För ökad kunskap om buller har en nationell kartläggning av ljudmiljön i naturområden genomförts med särskilda beskrivningar för mer än 5 000 naturreservat vilket har gett en heltäckande beskrivning av tillståndet för att visa var tysta områden finns.

Ny statistik från Skogsstyrelsen visar att en mindre andel av den tätortsnära skogen 0–3 000 meter från tätorter är skyddad jämfört med övrig skog. I Norrland är 0,7 procent av den tätortsnära skogen skyddad jämfört med 15 procent i övrig skog. I södra Sverige är ca 3 procent av den tätortsnära skogen skyddad vilket kan jämföras med den ej tätortsnära skogens 6 procent. Naturreservat är den mest allmänt förekommande skyddsformen kring tätorter. Totalt fanns vid årsskiftet 2024/2025 5 830 naturreservat, varav 501 kommunala, vilken är en ökning jämfört med förra året. Av de kommunala reservaten har 433 som syfte att tillgodose behov av friluftsliv. De flesta av de kommunala reservaten ligger tätortsnära. Under 2024 beviljades drygt 40 miljoner kronor i bidrag till kommuner för att betala ersättning till markägare vid bildande av kommunala naturreservat i sex kommuner.

3.21.3 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att trenden är negativ och att nuvarande beslutade eller planerade styrmedel inte är tillräckliga för att nå miljökvalitetsmålet. För att förbättra situationen för biologisk mångfald och ekosystemtjänster behöver nyttjandet av naturresurser bli hållbart ur ett ekologiskt perspektiv.

Regeringen bedömer att fortsatt arbete behövs för att de nationella miljökvalitetsmålen och friluftslivsmålen ska nås så att det svenska natur- och kulturarvet bevaras för framtida generationer och tillgängliggörs för alla, inte minst mot bakgrund av Sveriges EU-rättsliga och internationella åtaganden som kopplar till betydelsen av att bevara välmående och livskraftiga ekosystem.

Statliga resurser har möjliggjort satsningar som bidrar positivt till måluppfyllelsen för miljökvalitetsmålet, men satsningarna har ännu inte brutit den övergripande negativa trenden. Befintliga styrmedel används inte tillräckligt effektivt eller är inte tillräckligt kända och attraktiva för de som är verksamma inom skogsbruk, jordbruk, fiske och jakt för att trenden ska brytas och ändras till långsiktigt hållbart nyttjande av naturresurser. Rådgivning om miljöhänsyn i jord- och skogsbruk är ett viktigt verktyg liksom naturvårdsplanering på landskapsnivå. Rådande kunskap om klimatförändringens påverkan och effekt på naturen är inte alltid tillräcklig för att identifiera vilka åtgärder som behöver prioriteras för att stoppa förlusten av biologisk mångfald och för utformning av klimatanpassningsåtgärder som gynnar densamma.

För att öka ekosystemens förmåga att klara av störningar samt anpassa sig till förändringar, som ett ändrat klimat, behöver arbetet med att integrera ekosystemtjänstperspektivet i verksamheter och beslut fortgå, så att samverkan liksom kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan myndigheter och andra aktörer fortsatt utvecklas. I detta arbete är uppdaterade och relevanta kart- och planeringsunderlag för de gröna värdena viktiga. Det är också viktigt för måluppfyllelsen att klimatförändringarnas påverkan på biologisk mångfald och ekosystem beaktas. Skyddade områden, som utgör 15 procent av landets areal, står också för en betydande kolsänka, särskilt skogsmark.

Genetiskt modifierade organismer bedöms inte utgöra ett hot mot vilda växter, djur eller livsmiljöer. De har introducerats i miljön i mycket liten utsträckning och befintliga styrmedel för att motverka sådan introduktion är väl utvecklade och använda.

Det finns ett fortsatt behov av vägledning och stöd för att värna och bibehålla tillgången till tätortsnära natur som bl.a. är värdefull för friluftslivet, folkhälsan, kulturmiljön och den biologiska mångfalden. Analyser av tillgång till tätortsnära natur som baserar sig på data mellan 2010–2015 visar på en minskning av grönområden, där de största förändringarna skett inom tätort och 300 meter ut från tätortsgränsen. Då planeringsnormen de senaste åren fortsatt har varit förtätning bedöms trenden kvarstå.

Detta miljökvalitetsmål är beroende av att andra miljökvalitetsmål nås, särskilt Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Myllrande våtmarker, Levande sjöar och vattendrag, Hav i balans och levande kust och skärgård, Storslagen fjällmiljö, Begränsad klimatpåverkan och de delar av Giftfri miljö som handlar om biologisk mångfald och ekosystem.

3.22 Politikens inriktning

Inom klimat- och miljöområdet finns tre stora och sammanlänkade globala utmaningar: klimatförändringarna, förlusten av biologisk mångfald och spridningen av föroreningar. Dessa utmaningar behöver mötas med åtgärder lokalt, regionalt, nationellt, inom EU och globalt. Ett närmare och starkare samarbete i Sveriges närområde, inte minst med våra nordiska grannländer och i EU, bidrar till att öka takten i klimatomställningen. Klimat- och miljömålen är och behöver vara väl integrerade över en bredd av politikområden och sektorer för att uppnå en god och långsiktigt hållbar livsmiljö. Bevarandet av den biologiska mångfalden är en hörnsten i miljöpolitiken och en grundförutsättning för ekosystemens långsiktiga kapacitet att bidra till människors välbefinnande. Minskade föroreningar kan också bidra till klimatnytta och förbättrat bevarande av den biologiska mångfalden. De miljökvalitetsmål som riksdagen har beslutat om beskriver det tillstånd i Sveriges miljö som ska nås.

Klimat- och miljöpolitiken ska vara ambitiös och effektiv, samt ta hänsyn till människors och företags möjligheter att leva och verka i hela landet. Regeringen strävar efter att hitta de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att nå klimat- och miljömålen inom politikområdet samtidigt som förutsättningar skapas för utveckling i näringsliv och landsbygder. Arbetet med att uppfylla nationella, EU-rättsliga och andra internationella åtaganden om att begränsa klimatförändringarna och öka resurseffektiviteten behöver fortsätta. Det gäller även arbetet med att bevara och återställa värdefull natur och värna ekosystemtjänsterna, som har stor betydelse för svensk ekonomi. Klimatförändringarna påverkar möjligheten att nå flera av miljömålen negativt. Miljöövervakning utgör ett viktigt verktyg för att följa upp miljöpolitiken och för att utveckla ett strategiskt åtgärdsarbete.

En fortsatt snabb omställning, såväl i Sverige och EU som globalt, är avgörande för att stärka svenska företags konkurrenskraft. Åtgärderna ska så långt möjligt även bidra till att stärka Sveriges ställning som prioriterad partner för klimatomställningen globalt, genom att visa att det är möjligt att förena ekonomisk tillväxt med höga klimatambitioner.

Regeringens politik syftar till att bygga ett robust samhälle nu och för framtiden. Klimatanpassning av samhället behövs för att öka motståndskraften mot klimatförändringarnas effekter och för att ta tillvara nya möjligheter. Det är angeläget för regeringen att politiken även fortsättningsvis bygger på en bred vetenskaplig grund och skapar förutsättningar för långsiktig hållbarhet – socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Åtgärder för minskad klimatpåverkan

Klimatförändringarna är ett gränsöverskridande problem och de globala ansträngningarna för att minska utsläppen av växthusgaser behöver öka. De allra flesta länder behöver göra mycket mer för att fasa ut kol, olja och gas och för att bli klimatneutrala. Det är genom internationellt samarbete, kunskapsutbyte och frihandel som vi kan åstadkomma en framgångsrik omställning. EU är en central aktör för att påverka utsläppen inom unionen och för att driva på omvärlden. Regeringens klimatpolitiska arbete utgår från att Sverige senast 2045 inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå nettonegativa utsläpp, i enlighet med klimatlagen (2017:720) och regeringens klimatpolitiska handlingsplan Hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59). De nationella etappmålen är viktiga kontrollstationer på vägen mot det långsiktiga klimatmålet. Miljömålsberedningen har fått i uppdrag att

se över utformningen av de nationella etappmålen så att de bättre överensstämmer med Sveriges åtaganden inom EU (dir. 2025:3).

Fokus för regeringens klimatpolitik är att skapa förutsättningar för att på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt ta bort de utsläpp som kan tas bort, minska de utsläpp som inte går att ta bort helt och att därutöver skapa stora volymer negativa utsläpp. Åtgärderna för att åstadkomma detta behöver genomföras brett i hela samhället.

Sverige är som alla medlemsstater i EU bundna av EU:s ESR-förordning och regeringen verkar för att Sverige ska leva upp till sitt ESR-åtagande. EU:s ESR-förordning ställer krav på stora utsläppsminskningar i bland annat transportsektorn. Detta behöver ske utan att hushåll och företag drabbas av oskäliga kostnader. Den reformerade reduktionsplikten trädde i kraft i juli 2025 och ger bättre förutsättningar för rättvisa och varaktiga utsläppsminskningar i transportsektorn. Det är nu också möjligt att uppfylla reduktionsplikten med el från publika laddstationer.

Regeringen bedömer att det behövs ytterligare styrmedel för att nå ESR-åtagandet till 2030. Det inkluderar både åtgärder med direkta utsläppseffekter och åtgärder som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen. Därför föreslår regeringen åtgärder i denna proposition som väntas bidra till att minska utsläppen i ESR-sektorn till 2030. För att öka investeringarna i fossilfri framtidsteknik förstärks Klimatklivet, som är regeringens bredaste investeringsstöd för att minska koldioxidutsläpp och stödja omställningen till ett fossilfritt samhälle. Inom Klimatklivet prioriteras investeringar som ger den största och mest varaktiga minskningen av växthusgasutsläpp per investerad krona, exempelvis energikonvertering från fossilfria bränslen, utbyggnad av laddinfrastruktur eller bättre avfallshantering. För att främja ökad takt i elektrifieringen av fordon förlängs också stödet till lätta ellastbilar.

Genomförandet av den sociala klimatfonden fortsätter. Sverige har lämnat förslag till en social klimatplan till Europeiska kommissionen och remitterat ett förslag om en svensk stödförordning. Förutsatt kommissionens godkännande kommer utsatta transportanvändare att kunna ansöka om en premie för köp eller leasing av ny eller begagnad elbil från januari 2026. Regeringen lämnar i denna proposition förslag som möjliggör införandet av den föreslagna elbilspremien. Premien väntas bl.a. bidra till utsläppsminskningar i ESR-sektorn.

Regeringen vidtar åtgärder för att öka nettoupptaget från markanvändningssektorn, vilket bidrar till Sveriges åtagande enligt LULUCF-förordningen. Det görs bl.a. genom en satsning på rådgivning för ökat kolupptag och biologisk mångfald i svenska skogar (se vidare utg. omr. 23), en satsning på återvätning av nedlagd jordbruksmark samt en förstärkning till länsstyrelserna för att påskynda arbetet med prövning av våtmarksåtgärder. Effektivare prövningsarbete bidrar också till arbetet med biologisk mångfald och klimatanpassning.

Regeringen har tillsatt en utredning (dir. 2024:98) för att föreslå ytterligare styrmedel för att bidra till en utfasning av fossila bränslen och att nå Sveriges klimatåtaganden i EU. Utredningen ska redovisa sina förslag i maj 2026.

Nya regler för fluorerade växthusgaser och ozonnedbrytande ämnen trädde i kraft inom EU 2024, vilket väntas bidra till minskade utsläpp på ett kostnadseffektivt sätt. Regeringen föreslår därför bl.a. att straffbestämmelser införs för överträdelser av ett antal nya förbud och begränsningar och avser återkomma med förslag om nödvändiga författningsändringar.

Regeringen bedömer att större delen av gapet till nettonollutsläpp 2045 kan komma att slutas till följd av beslutade styrmedel såsom ETS 1 i takt med att omställnings-

planer utvecklas inom industrin och bland anläggningar för avfallsförbränning. Regeringen bedömer dock att ytterligare åtgärder kommer att behövas både på nationell nivå och inom EU för att säkerställa att det långsiktiga målet till 2045 kan nås samtidigt som konkurrenskraften stärks och välfärden värnas. Såväl åtgärder med direkta utsläppseffekter och kompletterande åtgärder såsom åtgärder som förbättrar förutsättningarna för klimatomställningen behövs.

För att möjliggöra nettonollutsläpp till 2045 och negativa utsläpp därefter behöver en marknad för permanenta koldioxidupptag etableras. Avskiljning, transport och lagring av koldioxid (CCS) från både fossila och biogena källor är viktiga verktyg i klimatarbetet, men kräver stora investeringar och utveckling av både teknik och affärsmodeller. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med uppbyggnaden av en svensk marknad för bio-CCS, där Sverige har särskilt goda förutsättningar, inte minst tack vare en omfattande nyttjande av biobaserad energi inom fjärr- och kraftvärmesektorn. Inom ramen för anslag 1:20 *Driftsstöd bio-CCS* kommer ytterligare omvända auktioner att hållas för att få fler aktörer att etablera sig på en marknad för CCS.

Den 2 juli 2025 presenterade kommissionen ett förslag på reviderad klimatlag. Regeringen vill se att den reviderade europeiska klimatlagen skapar förutsättningar för EU att på ett kostnadseffektivt och samhällsekonomiskt effektivt sätt kunna nå den långsiktiga målsättningen om klimatneutralitet till 2050, där konkurrenskraften stärks.

Den internationella klimatpolitiken befinner sig vid ett vägskäl till följd av bl.a. USA:s agerande, vilket inskärper vikten av närmare samarbeten med andra stora utsläppsländer. Inför COP30 i november 2025 ska Parisavtalets parter, inklusive EU, senast i september presentera nya nationella klimatåtaganden. Regeringen fortsätter satsningen med att främja och skapa förutsättningar för svenska företags klimatlösningar som också kan bidra till att få andra länder att stärka sina nationella klimatåtaganden och därmed öka takten i det globala klimatarbetet. Det är därtill angeläget att COP30 lägger grunden för att fortsätta arbetet med att göra finansiella flöden förenliga med Parisavtalet. Som en del av detta pågår insatser för att mobilisera privat kapital i syfte att uppnå 1 300 miljarder US-dollar årligen till 2035.

Klimatanpassning är central för att skydda bl.a. människors liv och hälsa, infrastruktur, naturmiljö och biologisk mångfald samt för att säkra försörjningsberedskap, en god samhällsplanering och ekonomiska intressen. Klimatanpassning är nödvändig inom alla samhällsområden. Regeringen avser att fortsätta arbetet med att genomföra Nationell strategi och regeringens handlingsplan för klimatanpassning (skr. 2023/24:97) och för att skapa en bra struktur för ett kostnadseffektivt och åtgärdsinriktat arbete. Klimatanpassningsutredningens betänkande (SOU 2025:51) utgör ett viktigt underlag för fortsatt arbete. Vidare kommer den nationella klimat- och sårbarhetsanalys som Expertrådet för klimatanpassning gör att utgöra ett värdefullt bidrag för att identifiera behov, möjligheter och åtgärder. Regeringen anser fortsatt att arbetet med klimatanpassning, civilt försvar och krisberedskap bör samordnas för ett robust och framtidssäkrat Sverige.

En annan avgörande förutsättning för att genomföra klimatomställningen och samtidigt stärka Sveriges konkurrenskraft och öka tillväxten är att miljötillståndsprocesserna blir både enklare och mer effektiva, med bibehållet högt miljöskydd. Regeringen har sedan den tillträdde genomfört en rad förändringar i miljöbalken och ser att en fortsatt reform inom miljöprövningen behövs för att tillståndsprocesserna ska bli mer effektiva och förutsebara. Regeringen anser att förbättring av systemet behövs för ett mer effektivt beslutsfattande. Svensk industri ska kunna genomföra investeringar och samtidigt hantera klimatomställningens utmaningar på ett effektivt sätt. Det ska inte vara svårare och mer tidskrävande att

ansöka om miljötillstånd i Sverige än i andra EU-medlemsländer. Regeringen arbetar därför vidare med att göra miljöprövningsprocessen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Regeringen avser att bilda en ny myndighet för miljöprövning. Förslaget om en ny myndighet bereds inom Regeringskansliet och sker i fortsatt samverkan med berörda aktörer. Det är viktigt att hela kedjan med miljöprövning, tillsyn och tillsynsvägledning samt företagens miljörapportering fungerar effektivt för att möta den ökande takten och kraven på den pågående industriomställningen. Regeringen föreslår därför att anslagen för Naturvårdsverket och länsstyrelserna ökas ytterligare för att fortsatt effektivisera och förenkla hela kedjan med tillståndsprocesserna.

Regeringens politik skapar förutsättningar för ny kärnkraft och därmed grunden till en effektiv klimatomställning som driver Sverige framåt. Utbyggd kärnkraft har en avgörande roll för att Sverige ska kunna minska klimatutsläppen nationellt och nå hela vägen till nettonollutsläpp. En förutsättning för ny kärnkraft är effektiva tillståndsprocesser med god samordning mellan myndigheters respektive delar av tillståndsprocessen. Inriktningen för regeringens arbete är att tillståndsprövningen ska bli mer ändamålsenlig och effektiv för att minska trösklarna för utveckling av ny kärnkraft (se mer utg. omr. 6 avsnitt 6). För att berörda myndigheter ska ha rätt förutsättningar för effektivare prövning av kärntekniska anläggningar på nya platser föreslår regeringen att Sveriges Domstolar, Naturvårdsverket och länsstyrelserna får ökade medel för arbete med miljötillståndsprocessen kopplat till ny kärnkraft. Väl förberedda underlag till miljöprocessen lägger grunden för snabbare tillståndsprocesser med lokal acceptans så att verksamheten kan samexistera med andra allmänna intressen. Regeringen föreslår därför ett fortsatt ekonomiskt stöd till kommunerna för deras del i tillståndsprocessen. Riksdagen har beslutat om en ny modell för finansiering av ny kärnkraft, i linje med regeringens förslag (prop. 2024/25:150, bet. 2024/25:NU20, rskr. 217).

Vindkraften kan på kort sikt stå för majoriteten av tillkommande elproduktion. Vindkraften har därmed en viktig roll för att elektrifieringen inte ska tappa tempo, för att möjliggöra klimatomställningen och industrins gröna omställning samt för att uppnå målet om nettonollutsläpp senast 2045. Regeringen arbetar med att ta fram ett vindkraftspaket som ska förbättra förutsättningarna att bygga ut landbaserad och kustnära vindkraft. Det första steget var att inrätta ett stöd till kommunerna baserat på fastighetsskatten för vindkraftsanläggningar. Regeringen arbetar med flera förslag för att kompensera närboende och närsamhälle i syfte att stärka den lokala nyttan och acceptansen för ny vindkraft. Regeringen arbetar också för att förbättra förutsättningarna att bygga ut den havsbaserade vindkraften.

En giftfri cirkulär ekonomi är ett verktyg för omställningen

En utveckling mot en mer resurseffektiv och cirkulär ekonomi genom att återanvända och återvinna resurserna till deras fulla potential bidrar till att minska utsläppen av växthusgaser hela vägen till nettonoll. Samtidigt stärks företagens konkurrenskraft och trycket på ekosystemen minskar. För att kunna nå klimatmålen behöver vi använda jordens resurser på ett effektivt och ansvarsfullt sätt. Omställningen bidrar också till att bevara den biologiska mångfalden och till att minska både föroreningar och exponering för skadliga kemikalier samtidigt som svensk konkurrenskraft stärks och tillgången till kritiska råmaterial säkras.

Regeringens arbete syftar till att bidra till att skapa rätt förutsättningar för näringslivet och samhällets omställning i stort. Regeringen verkar för ett tydligt och effektivt genomförande av EU-lagstiftning inom området cirkulär ekonomi som möjliggör för företagens omställning och ger företag på den inre marknaden lika villkor. En enhetlig och effektiv tillsyn är också en förutsättning för en fungerande marknad och för att

motverka oseriösa och illegala aktörer på avfallsområdet. Regeringen föreslår därför att Naturvårdsverket får medel för att långsiktigt kunna arbeta med dessa uppgifter för ökad materialåtervinning och ordning och reda på avfallet. Regeringen har under juli 2025 beslutat om förändringar och förtydliganden i avfallslagstiftningen för att göra det lättare för hushåll och verksamheter att göra rätt vid sortering och återvinning och bidrar till en ökad materialåtervinning och Sveriges möjligheter att nå bindande EU-mål. Regeringen avser att återkomma i en proposition om reformering av avfallslagstiftningen med ytterligare förslag. Regeringen föreslår att medel tillförs för att kunna genomföra vissa av dessa förslag (se utg. omr. 1 avsnitt 9.7). Det är fortsatt viktigt med ett effektivt genomförande av producentansvaret för textil för en konkurrenskraftig textilindustri samt för att kunna hantera den ökade mängden textilavfall.

För att möjliggöra en cirkulär ekonomi och marknad för återvunnet material behöver användningen av skadliga ämnen så långt det är möjligt minimeras och ersättas, bl.a. genom innovation och effektiv reglering. Regeringen verkar för en effektiv EU-lagstiftning som bättre skyddar människors hälsa och miljön från de skadligaste kemikalierna. De skadligaste ämnena behöver snabbare och mer systematiskt fasas ut ur konsumentprodukter. Lagstiftningen behöver särskilt begränsa användningen och minimera spridningen av svårnedbrytbara miljögifter såsom PFAS.

Tillsynen visar att privat importerade varor från tredje land i betydligt större utsträckning än EU-producerade varor kan innehålla skadliga ämnen som är förbjudna inom EU. Detta snedvrider konkurrensen för svenska företag samtidigt som ett stort ansvar läggs på enskilda konsumenter att förstå innehållet i varorna. E-handeln och plattformarna utanför EU utgör ett särskilt problem. För att skydda svenska konsumenter och stoppa skadliga produkter in i Sverige föreslår regeringen att Kemikalieinspektionen får medel för arbete med kemikaliekontroll inkl. marknadskontroll och annan tillsyn. Sveriges och EU:s fortsatta arbete med globala kemikalie- och avfallsfrågor är viktigt för att förebygga föroreningar i miljön samt minska människors totala exponering för skadliga ämnen. Särskilt den omfattande spridningen av plastföroreningar kräver globala lösningar. Därför är det viktigt med framsteg i förhandlingarna om ett globalt avtal mot plastföroreningar, inklusive i den marina miljön. Regeringen föreslår medel för minskad nedskräpning bl.a. genom fortsatt strandstädningsbidrag till drabbade kustkommuner.

Det är angeläget att minska och avlägsna miljögifter i mark och vatten. Arbetet fortsätter för att på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt kunna hantera de värst förorenade områdena runt om i Sverige, för människors hälsa och för friskare mark samt hav och vatten. Det krävs en effektiv tillsyn så att förorenaren är den som står för kostnaden i enlighet med principen om att förorenaren betalar samt fortsatt utveckling av ny effektiv teknik för att åtgärda eller begränsa fortsatt spridning av olika typer av föroreningar. PFAS i miljön utgör ett särskilt hot mot vårt dricksvatten och andra livsmedel. Arbetet för att öka kunskapen om var PFAS-förorenade områden finns i Sverige behöver fortsätta. För att minska den omfattande spridningen av PFAS i miljön och skydda livsmedel och människors hälsa behöver åtgärder sättas in för att begränsa och stoppa fortsatt spridning. Regeringen förslår medel för fortsatt arbete med att stoppa spridning av PFAS.

Fortsatt arbete med biologisk mångfald

Sverige ska fortsätta arbetet med naturvård, biologisk mångfald och ekosystemtjänster såväl nationellt som internationellt och inom EU.

Välmående och livskraftiga ekosystem är viktiga för människans livsmiljö. De ger förutsättningar för bl.a. biologisk mångfald, hållbar livsmedelsproduktion, pollinering

av växter och rent grundvatten. De är också viktiga för klimatanpassningsarbetet, för att hantera klimatförändringar och de möjliggör uttag av hållbar biomassa som alternativ till fossila produkter, material och energi. Arbetet med att bevara och återställa värdefull natur och ekosystem med dess kulturmiljöer, samt att göra värdefull natur tillgänglig för var och en, behöver fortsätta. Förstörda livsmiljöer, överexploatering av arter, klimatförändringar, föroreningar och invasiva främmande arter är de viktigaste påverkansfaktorerna som behöver hanteras. För att upprätthålla en fungerande grön infrastruktur är formellt områdesskydd, effektiv förvaltning och uppföljning centrala verktyg i samverkan med andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder och hänsyn i de areella näringarna. Det är viktigt att näringslivets engagemang tas tillvara i arbetet med att stärka den biologiska mångfalden.

Invasiva främmande arter är ett hot mot den biologiska mångfalden och regeringen föreslår därför en satsning på att bekämpa landlevande invasiva främmande arter.

Regeringen verkar för att nå de målsättningar som antagits inom EU:s strategi för biologisk mångfald och Kunming–Montréal-ramverket inom konventionen om biologisk mångfald (CBD). Det inkluderar bl.a. att ta fram en nationell strategi och plan för biologisk mångfald i enlighet med åtaganden i ramverket. Nationellt genomförande av EU-rättsakter är centralt i det arbetet. Regeringen föreslår därför en satsning på att genomföra EU-förordningen om restaurering av natur.

I Sverige finns många naturreservat och nationalparker som skyddar höga naturvärden och är viktiga platser för friluftsliv. I dag lockar landets nationalparker nästan tre miljoner besök per år. Allemansrätten, som gör det möjligt för alla att röra sig fritt i naturen, ska värnas samtidigt som markägarnas intressen beaktas. De naturskyddade områdena är en tillgång för hållbar lokal och regional utveckling, turism och landsbygdsutveckling. Regeringen föreslår en satsning på upprustning av vandringsleder. Skyddade områden behöver förvaltas effektivt så att naturvärden bevaras och utvecklas, ekosystemtjänster vidmakthålls, livsmiljöer för våra svenska arter stärks och även för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden och EU-lagstiftning. Regeringen bedömer att skydd och skötsel av värdefull natur bidrar till att åstadkomma en kontinuerlig, långsiktig och uthållig återhämtning av biologisk mångfald och motståndskraftig natur. Regeringen föreslår därför en satsning på förvaltning och skötsel av nationalparker och naturreservat.

Utsläpp av koldioxid från dikade torvjordar är omfattande och bidrar till klimatförändringen. Regeringens insatser för att restaurera våtmarker, särskilt hydrologisk restaurering av torvmarker, är av stor vikt för det långsiktiga klimatarbetet men också för biologisk mångfald och minskad övergödning. Arbetet med restaurering av våtmarker behöver effektiviseras och utökas samtidigt som produktion av livsmedel och skogsråvaror inte försvåras. En av åtgärderna för att åstadkomma det är att förenkla lagstiftningen.

Regeringen har en tydlig ambition att skyddsvärda skogar ska bevaras genom formellt skydd, skogsägarnas frivilliga avsättningar och miljöhänsyn vid avverkning. Regeringen ser, i linje med förvaltarskapstanken, aktiva och engagerade mark- och skogsägare som avgörande för att stärka ekosystemen i skog och mark, värna natur och kulturvärden, bidra till förutsättningar för friluftslivet och för att ta tillvara skogens avgörande roll i klimatarbetet, bl.a. som kolsänka och förnybar råvara. Staten har en viktig roll som en stor skogsägare. Arbetet fortsätter med att genomföra reformen att äganderätten bör stärkas vid formellt skydd av skog genom att frivillighet ska vara en grundläggande utgångspunkt och ett huvudsakligt arbetssätt för myndigheterna. Eventuella undantag ska göras restriktivt när så är befogat. Förslag till nya bestämmelser om nationell fridlysning har remitterats. I den remitterade promemorian föreslås ändringar av de nationella fridlysningsbestämmelserna så att förbuden inte i onödan försvårar för

verksamheter och åtgärder samtidigt som den nationella fridlysningen anpassas utifrån arternas skyddsbehov. Regeringen arbetar med att ta fram nya bestämmelser för rätten till ersättning för markägare vid rådighetsinskränkningar till följd av artskydd och föreslår att medel avsätts för ändamålet.

Levande vatten och hav

Sveriges havs- och vattenmiljöer är unika och bidrar med en rad ekosystemtjänster som representerar stora ekologiska och ekonomiska värden men också kulturella och sociala värden. Tillgång till rent vatten är en förutsättning för såväl naturmiljön som ett välfungerande samhälle inklusive näringslivsutveckling och friluftsliv. Ytterligare åtgärder behövs för att minska tillförseln av näringsämnen och andra föroreningar samt skydda värdefulla vattenområden, vilket behövs för att statusen på havs- och vattenmiljöerna ska förbättras och därmed kunna bidra med ekosystemtjänster.

Riksdagen ställde sig under 2024 bakom regeringens förslag till havsmiljöproposition Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (prop. 2023/24:156, rskr. 2024/25:32) och godkände därmed regeringens förslag till inriktning för havsmiljöpolitiken. En av havsmiljöpropositionens viktiga övergripande utgångspunkter är att ekosystemansatsens tillämpning ska stärkas. Flera viktiga steg har redan tagits för ett ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske. Välmående fiskbestånd bidrar till livsmedelsberedskapen och självförsörjningen.

Övergödningen av vatten och framför allt Östersjön är ett omfattande problem som begränsar värdet av olika ekosystemtjänster, exempelvis friluftsliv, rekreation och produktion av livsmedel. Minskad övergödning är en av de viktigaste åtgärderna för ett levande hav i balans, för att hejda utbredningen av döda havsbottnar samt för att Sverige ska kunna leva upp till målen i havsmiljödirektivet och vattendirektivet. Regeringen har satt ett tydligt mål för att utveckla arbetet mot övergödningen och att förbättra uppföljningen och utvärderingen av åtgärdsarbetet för att säkerställa att effektiviteten av de åtgärder som regeringen vidtar mot övergödningen är tillräckliga. För att nå målen behöver Sverige också vara internationellt drivande för att öka ambitionerna för en bättre havsmiljö, inte minst vad gäller Östersjön. Här är samarbetet inom Helcom inom ramen för Helsingforskonventionen för skydd av Östersjöns miljö av betydelse. Regeringen föreslår en satsning på det nationella genomförandet av Helcom och Ospars regionala åtgärdsplaner för Östersjön och Västerhavet. Regeringen förstärker också Havs- och vattenmyndighetens kapacitet i det internationella havsmiljöarbetet.

Det behövs ytterligare åtgärder för god vattenkvalitet, exempelvis för att minska tillförseln av näringsämnen. Åtgärdsarbetet är av stor betydelse för att genomföra flera EU-direktiv, bl.a. genomförandet av åtgärdsprogrammen inom både vatten- och havsmiljöförvaltningen. Regeringen anser att ett lokalt åtgärdsarbete inom ramen för statligt stöd till lokala vattenvårdsprojekt (LOVA) är en viktig del i att öka effektiviteten och takten i åtgärdsarbetet. För att förbättra havs- och vattenmiljön föreslår regeringen en satsning på fortsatt åtgärdsarbete för att minska övergödningen och fortsatt stöd till lokala vattenvårdsprojekt. Regeringen föreslår även en förstärkning av miljöövervakningen av vatten- och havsmiljön.

I havsmiljöpropositionen slår regeringen fast att Sverige ska utöka och förstärka skyddet av marina områden för att bidra till att nå den internationella målsättningen om 30 procent skydd till 2030 varav 10 procent ska vara strikt skyddade. Skydd av vattenområden, såväl sötvatten som hav, är av stor betydelse för att bevara och stärka den biologiska mångfalden samt bidra till hållbar utveckling. Skydd och restaurering går hand i hand och aktivt restaurerad natur får ofta ett skydd för att långsiktigt bibehålla god status. Genom att restaurera vattenmiljöer, exempelvis genom att

återskapa strömmande vatten och ålgräsängar i kustvatten, förbättras förutsättningarna för fisk och andra vattenlevande djur och växter. Landskapets vattenhållande förmåga ökar vilket är viktigt i ett förändrat klimat, med ökade risker både för torka och översvämningar. Regeringen föreslår en satsning på kunskapsinventering, miljöövervakning och akvatisk restaurering för genomförandet av naturrestaureringsförordningen.

Förbud mot bottentrålning i marina skyddade områden innanför trålgränsen, med möjlighet till vissa undantag, träder i kraft den 1 juli 2026. Regeringen arbetar även vidare för att Sverige ska kunna bli part i FN:s havsrättskonvention till skydd för marin biologisk mångfald i områden utanför nationell jurisdiktion, det s.k. BBNJ-avtalet.

Vattenkraften spelar en central roll för Sveriges fossilfria elförsörjning nationellt, regionalt och lokalt. Omprövningen för att förse vattenkraften med moderna miljövillkor är en viktig process som bl.a. bidrar till åtgärder för att återskapa strömmande vatten och värna den biologiska mångfalden i sjöar och vattendrag. Det angelägna arbetet med omprövningen återupptogs den 1 juli 2025. Regeringen har beslutat förordningsändringar och andra åtgärder som skapar bättre förutsättningar för omprövningen och säkerställer att vattenkraften omprövas mot rätt kravnivå. Arbetet är omfattande och komplext och kommer pågå under lång tid. Regeringen föreslår därför en långsiktig satsning till länsstyrelserna för arbete med miljökvalitetsnormer och ett effektivt genomförande av den nationella planen för omprövning av vattenkraft.

Invasiva främmande arter är hot mot den biologiska mångfalden. Ett kostnadseffektivt arbete mot de invasiva arterna bygger på tidiga insatser och långsiktig finansiering, därför föreslår regeringen en satsning på bekämpning av vattenlevande invasiva främmande arter.

3.23 Fonder

3.23.1 Batterifonden

Miljöavgiften på bly- och kvicksilverbatterier avskaffades den 1 januari 2009 när förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier trädde i kraft. Batterifonden tar alltså inte längre in några avgifter och har därmed inte några intäkter från sådana batterier. Efter 2017 delar Naturvårdsverket inte längre ut medel för insamling och återvinning eller informationsinsatser. Regeringen beslutade under 2019 att resterande medel i batterifonden avsätts till forskning för utveckling av hållbara och kostnadseffektiva återvinningsmetoder för alla typer av batterier, fordonsenergirelaterad batteriforskning och batteriforskning för resurseffektivt nyttjande av förnybar energi. Statens energimyndighet ska fördela forskningsmedlen och Naturvårdsverket ska betala ut medel till Statens energimyndighet. Under 2024 har Naturvårdsverket inte betalat ut något bidrag till Statens energimyndighet. Behållningen i batterifonden uppgick den 31 december 2024 till ca 21 miljoner kronor.

3.23.2 Kadmiumfonden

De miljöavgifter som Naturvårdsverket tar ut på slutna nickelkadmiumbatterier enligt 24 § förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier fonderas i en ny fond kallad nya kadmiumbatterifonden. Avgiften är 300 kr/kg nickelkadmiumbatterier och betalas av den producent som släpper ut batterierna på den svenska marknaden. Under 2024 betalades det in 0,4 miljoner kronor i avgifter till fonden. Medel ur fonden har använts till administrativa kostnader. Inga ansökningar om ersättning ur den nya

kadmiumbatterifonden kom in under 2024. Behållningen i den nya kadmiumbatterifonden uppgick den 31 december 2024 till ca 39 miljoner kronor. I och med att den svenska lagstiftningen har anpassats till EU:s batteriförordning har kravet på inbetalning till fonden numera upphört.

3.23.3 Kärnavfallsfonden

Den som har tillstånd att bedriva kärnteknisk verksamhet enligt lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet är skyldig att genomföra och finansiera de åtgärder som behövs för en säker hantering och slutförvaring av verksamhetens restprodukter samt en säker avveckling och rivning av anläggningarna när verksamheten inte längre ska bedrivas. Tillståndshavarna betalar därför en särskild avgift till staten, som fonderas i kärnavfallsfonden. Fondens kapital placeras på de finansiella marknaderna. Kärnavfallsfonden har uppnått en genomsnittlig avkastning på 2,9 procent per år de senaste fem åren. Under 2024 uppgick avkastningen till 5,52 procent i nominella termer och 4,72 procent i reala termer. Det är betryggande att både den nominella och den reala avkastningen för kärnavfallsfonden för 2024 varit god. Under 2024 ökade fondkapitalet med 3 697 miljoner kronor och uppgick vid slutet av året till 81,9 miljarder kronor. Inbetalningarna genom avgifter till fonden uppgick till 3,7 miljarder kronor och utbetalningarna för kostnader var 4,1 miljarder kronor. Regeringen beslutar hur stor kärnavfallsavgiften ska vara efter förslag från Riksgäldskontoret. Den som är skyldig att betala kärnavfallsavgift ska också ställa säkerheter till staten för de kostnader som avgiften ska täcka, men som inte täcks av de inbetalade och fonderade avgiftsmedlen (finansieringsbelopp) samt för det s.k. kompletteringsbeloppet. Vanligtvis ska kärnavfallsavgifter samt finansierings- och kompletteringsbeloppen bestämmas för en period om tre kalenderår i taget men om det finns särskilda skäl får de enligt 7 § förordningen (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter bestämmas för en kortare period. Regeringen beslutade under december 2024 om nya kärnavfallsavgifter och säkerheter för finansierings- och kompletteringsbelopp för 2025 i enlighet med Riksgäldskontorets förslag baserat på 50 års driftantagande för reaktorer (KN2024/01437). Regeringen ansåg att det för 2025 fanns särskilda skäl för ett beslut om avgifter och belopp för endast ett kalenderår med anledning av att frågan om ett ändrat drifttidsantagande för reaktorer fortfarande var under beredning. Med utgångspunkt i Riksgäldskontorets rapport Konsekvensanalys av ändrat driftantagande 2024 fanns behov av att fortsatt analysera vad kärnavfallsavgifterna samt finansierings- och kompletteringsbeloppen för kommande år borde bestämmas till med hänsyn till det drifttidsantagande som ska gälla. Reaktorinnehavarna har lämnat förslag till säkerheter för finansierings- och kompletteringsbelopp för avgiftsperioden 2025. Samtliga säkerheter föreslås utgöras av moderbolagsborgen.

3.24 Budgetförslag

3.24.1 1:1 Naturvårdsverket

Tabell 3.5 Anslagsutveckling 1:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	629 317	Anslagssparande	18 195
2025	Anslag	661 691[1]	Utgiftsprognos	675 148
2026	**Förslag**	**787 432**		
2027	Beräknat	916 577[2]		
2028	Beräknat	1 020 848[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 902 060 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 985 658 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Naturvårdsverkets förvaltningsutgifter inklusive myndighetens utgifter för att administrera de verksamheter som finansieras via sakanslagen. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till utvecklingsarbete som andra än Naturvårdsverket organiserat och som främjar de verksamheter som Naturvårdsverket ansvarar för.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.6 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Naturvårdsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**651 691**	**651 691**	**651 691**
Pris- och löneomräkning[2]	12 241	22 926	35 945
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	123 500	241 960	333 212
varav BP26[3]	*124 500*	*246 500*	*368 500*
– Effektivare tillståndsprocesser inkl. tillsynsvägledning	*2 500*	*2 500*	*2 500*
– Effektiv vägledning till företag	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Miljörapportering och tilläggstjänster	*9 000*	*11 000*	*20 000*
– Digitaliserad tillsynsvägledning	*10 000*	*15 000*	*15 000*
– Tillsyn över producentansvar	*25 000*	*25 000*	*25 000*
– Genomförande av EU-lagstiftning cirkulär ekonomi	*20 000*	*20 000*	*30 000*
– Stärkt skydd mot cyberhot	*10 000*		
– Implementering av naturrestaureringsförordningen	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Ny myndighet för miljöprövning		*125 000*	*235 000*
– Effektiva miljötillstånd för ny kärnkraft - paket	*35 000*	*35 000*	*33 000*
– Säkerhetsställ ett effektivt genomförande av ETS och CBAM	*5 000*	*5 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**787 432**	**916 577**	**1 020 848**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att Naturvårdsverket fortsatt ska utveckla tillsynsvägledning och bidra till effektiv tillståndsprövning enligt miljöbalken ökas anslaget med 2 500 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För att kunna ge företag tillsynsvägledning, bidra till regelförenklingar och ett effektivt genomförande av nya EU-rättsakter med snabbare tillståndsprocesser ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Från och med 2029 beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor.

För att fortsatt utveckla och förvalta ett nytt system för miljörapportering där företagen enkelt lämnar sina uppgifter ökas anslaget med 9 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 11 000 000 kronor, för 2028 med 20 000 000 kronor och fr.o.m. 2029 med 18 500 000 kronor.

För att utveckla ett digitalt system för tillsynsvägledning ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 respektive 2028 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för arbete med tillsyn över efterlevnad av producentansvaren för en ökad återvinning.

För genomförande och implementering av EU-lagstiftning inom området cirkulär ekonomi inkl. vägledning till företag ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor.

För stärkt skydd mot cyberhot med anledning av det försämrade omvärldsläget ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026.

För att genomföra och implementera naturrestaureringsförordningen ökas anslaget med 3 000 000 kronor för 2026. För 2027–2030 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

På anslaget beräknas även reserverade medel fr.o.m. 2027 för kostnader avseende en ny myndighet för miljöprövning. För 2027 beräknas anslaget öka med 125 000 000 kronor, för 2028 med 235 000 000 kronor, för 2029 med 275 000 000 kronor och fr.o.m. 2030 med 240 000 000 kronor.

Processen med miljötillstånd för ny kärnkraft behöver ske effektivt. För att Naturvårdsverket fortsatt ska kunna betala ut bidrag till kommuner som bedriver förstudier för ny kärnkraft ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026. För 2027–2030 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att möjliggöra en snabbare och effektiv process vid tillståndsprövning av ny kärnkraft så att Naturvårdsverket kan säkerställa att strategisk miljöbedömning genomförs för etablering av ny kärnkraft.

För att Naturvårdsverket ska utveckla tillsynsvägledning och bedriva effektiva samråd inför etablering av ny kärnkraft ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 med 3 000 000 kronor.

För att kunna säkerställa ett effektivt genomförande av ETS och CBAM ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 787 432 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Naturvårdsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 916 577 000 kronor respektive 1 020 848 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.7 Avgiftsbelagd verksamhet vid Naturvårdsverket

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken	*-3 774*	*-15 703*	*16 020*	*33 297*	*-17 277*	*-36 754*
Ansökningsavgifter	*-27*	*0*	*6*	*6*	*0*	*-27*
Övrig offentligrättslig verksamhet GRÖT	*4 308*	*0*	*13 000*	*13 000*	*0*	*4 308*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Kväveoxidavgiften (NO_x)	*0*	*0*	*12 810*	*12 810*	*0*	*0*
Kadmiumfonden	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*
Jägarregistret: Jaktkort	*0*	*0*	*7 600*	*7 600*	*0*	*0*
Jägarregistret: Jägarexamen	*-585*	*-1 015*	*8 400*	*8 400*	*0*	*-1 600*
Tillsynsavgifter retursystem	*1 225*	*-794*	*3 846*	*4 754*	*-908*	*-477*
Nedskräpningsavgift	*-8 283*	*-5 493*	*6 270*	*4 914*	*1 356*	*-12 420*
Insamling förpackningar	*-987*	*-2 395*	*2 500*	*5 003*	*-2 503*	*-5 885*
Uppdragsverksamhet						
EU:s miljöstyrnings- och miljörevisionsordning (EMAS)	*89*	*-15*	*50*	*78*	*-28*	*46*
Tjänsteexport						
Utvecklingssamarbeten m.m.	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*	*0*

Naturvårdsverket tar ut avgifter för prövning och tillsynsverksamhet enligt 7 kap. förordningen (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Det handlar bl.a. om avgifter för tillsyn över producentansvar. Regeringen avser att göra vissa förändringar av avgifter 2026 för att bättre motsvara full kostnadstäckning vilket inte är inkluderat i prognosen över intäkter eller resultat för 2026.

Enligt flera förordningar ska även ansökningsavgifter tas ut för att behandla ansökningar om tillstånd.

Jägarregistret består av två verksamheter, jaktkort och jägarexamen, som Naturvårdsverket administrerar och tar ut avgift för. Från och med 2023 har Naturvårdsverket ansvar för retursystemet för plastflaskor och metallburkar. Naturvårdsverket disponerar de avgifter som producenter av plastflaskor eller metallburkar ska betala för myndighetens tillsyn och marknadskontroll.

Naturvårdsverket tar också ut årsavgifter för administration av kväveoxidavgiften och EU:s miljöstyrnings- och miljörevisionsordning EMAS, kadmiumfonden samt för arbetet med nedskräpningsavgifter och för producentansvaret avseende insamling av förpackningar.

3.24.2 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tabell 3.8 Anslagsutveckling 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	402 788	Anslagssparande	14 926
2025	Anslag	388 714[1]	Utgiftsprognos	386 005
2026	**Förslag**	**407 714**		
2027	Beräknat	424 714		
2028	Beräknat	418 714		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter och bidrag för miljömålsuppföljning, för miljöövervakning, för statsbidrag till ideella miljöorganisationer och till verksamhet vid Swedish Water House och för arbete med miljöledningssystem. Anslaget får även användas till utgifter för internationell miljöövervakning samt internationell rapportering som följer av EU-direktiv och andra internationella åtaganden. Anslaget får även användas till delegationen för cirkulär ekonomi. Anslaget får även användas till utgifter för uppdrag som syftar till att bidra till minskade utsläpp av växthusgaser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**388 714**	**388 714**	**388 714**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	19 000	36 000	30 000
varav BP26	*39 000*	*56 000*	*50 000*
– Medlemsavgift IAEA	*-3 000*	*-3 000*	*-3 000*
– Utvecklad avfallsstatistik	*4 000*	*10 000*	*4 000*
– Bidrag till miljöorganisationer	*4 000*	*4 000*	*4 000*
– Implementering av naturrestaureringsförordningen	*14 000*	*25 000*	*25 000*
– Övervakning av havs- och vattenmiljöer	*20 000*	*20 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**407 714**	**424 714**	**418 714**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor för 2026 för att utveckla den svenska avfallsstatistiken för att bättre kunna leva upp till EU-krav. För 2027 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget öka med 4 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för bidrag till miljöorganisationer för arbete med minskad nedskräpning.

Anslaget ökas med 14 000 000 kronor för 2026 för implementering av naturrestaureringsförordningen. För 2027–2030 beräknas anslaget öka med 25 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 20 000 000 kronor för 2026 för övervakning av havs- och vattenmiljöer. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att delvis finansiera ökningen på anslaget 1:7 *Avgifter till internationella organisationer* för att kunna betala Sveriges årliga medlemsavgift till Internationella atomenergiorganet (IAEA).

Regeringen föreslår att 407 714 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 424 714 000 kronor respektive 418 714 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal ska kunna tecknas med de aktörer som utför miljöövervakning i program som löper under flera år för att skapa kontinuitet, kostnadseffektivitet och ökad kvalitet i verksamheten. Bemyndigandet för 2026 föreslås vara oförändrat jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 3.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Miljöövervakning m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	102 455	59 126	120 000			
Nya ekonomiska åtaganden	41 301	113 042	70 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-85 504	-52 168	-70 000	-100 000	-15 000	-5 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	874					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	59 126	120 000	120 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**120 000**	**120 000**	**120 000**			

3.24.3 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tabell 3.11 Anslagsutveckling 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

2024	Utfall	1 235 905	Anslagssparande	11 131
2025	Anslag	1 362 035[1]	Utgiftsprognos	1 352 543
2026	**Förslag**	**1 803 335**		
2027	Beräknat	1 896 935		
2028	Beräknat	1 724 135		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för insatser för skötsel och förvaltning av skyddad natur, bevarande och restaurering av biologisk mångfald och insatser för friluftsliv. Anslaget får användas till statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får särskilt användas till utgifter

- för skötsel av skyddade områden, naturvårdsförvaltning och fastighetsförvaltning,
- för artbevarande och viltförvaltning, samt
- i samband med skötsel och övrig förvaltning av värdefull natur.

Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.12 Förändringar av för 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 352 035**	**1 352 035**	**1 352 035**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	451 300	544 900	372 100
varav BP26	*301 300*	*434 900*	*507 100*
– Invasiva främmande arter	*5 000*	*30 000*	*30 000*
– Upprustning av vandringsleder	*50 000*	*50 000*	*50 000*
– Skötsel av nationalparker och naturreservat	*50 000*	*50 000*	*50 000*
– Implementering av naturrestaureringsförordningen	*65 000*	*80 000*	*95 000*
– Utökade förvaltningsåtgärder för varg	*81 300*	*124 900*	*132 100*
– LULUCF-paket: Återvät nedlagd jordbruksmark	*50 000*	*100 000*	*150 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 803 335**	**1 896 935**	**1 724 135**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor för 2026 för bekämpning av landlevande invasiva främmande arter. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor för 2026 för upprustning av vandringsleder. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor för 2026 för skötsel av nationalparker och naturreservat. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 65 000 000 kronor för 2026 för implementering av naturrestaureringsförordningen. För 2027 beräknas anslaget öka med 80 000 000 kronor och för 2028–2030 beräknas anslaget öka med 95 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 81 300 000 kronor för 2026 för utökade förvaltningsåtgärder för varg. För 2027 beräknas anslaget öka med 124 900 000 kronor och fr.o.m. 2028 med 132 100 000 kronor.

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor för 2026 för återvätning av nedlagd jordbruksmark. För 2027 beräknas anslaget öka med 100 000 000 kronor och för 2028–2030 beräknas anslaget öka med 150 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 803 335 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 896 935 000 kronor respektive 1 724 135 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 300 000 000 kronor 2027–2036.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal avseende förvaltning av värdefulla naturområden ska kunna tecknas samt för samverkansavtal mellan statliga myndigheter. Bemyndigandet för 2026 föreslås öka jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 300 000 000 kronor 2027–2036.

Tabell 3.13 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2036
Ekonomiska åtaganden vid årets början	438 395	412 112	673 563			
Nya ekonomiska åtaganden	245 210	500 000	876 437			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-266 894	-238 549	-250 000	-540 000	-440 000	-320 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-4 599					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	412 112	673 563	1 300 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**900 000**	**900 000**	**1 300 000**			

3.24.4 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tabell 3.14 Anslagsutveckling 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

2024	Utfall	830 471	Anslagssparande	267 273
2025	Anslag	1 064 318[1]	Utgiftsprognos	1 053 150
2026	**Förslag**	**813 818**		
2027	Beräknat	838 818		
2028	Beräknat	838 818		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för att inventera, undersöka och åtgärda förorenade områden som behöver saneras och efterbehandlas, för att ta fram prioriteringsunderlag samt för teknikutveckling och tillämpad forskning för saneringsoch efterbehandlingsarbete. Anslaget får även användas till utgifter för att åtgärda saneringsobjekt som är särskilt angelägna ur risksynpunkt och till akuta saneringsinsatser. Anslaget får vidare användas till utgifter för att inventera om det förekommer objekt som förorenats av en statlig organisation som inte längre finns kvar, och i så fall genomföra ansvarsutredningar och nödvändiga undersökningar av dessa.

Anslaget får användas för efterbehandling av mark för bostadsbyggande. Anslaget får även användas till utgifter för omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet. Anslaget får även användas till omhändertagande av övergivna och/eller uttjänta fordon, fiskeredskap och fritidsbåtar som utgör en risk för miljön. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får även användas för utgifter för att förebygga och förhindra stora saneringskostnader och risker med PFAS.

Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 064 318**	**1 064 318**	**1 064 318**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-250 500	-225 500	-225 500
varav BP26	*85 000*	*110 000*	*135 000*
– Fortsatt arbete mot spridning av PFAS	*85 000*	*110 000*	*135 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**813 818**	**838 818**	**838 818**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 85 000 000 kronor för 2026 för fortsatt arbete med att minska spridning av PFAS. För 2027 beräknas anslaget öka med 110 000 000 och för 2028 beräknas anslaget öka med 135 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 813 818 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 838 818 000 kronor respektive 838 818 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 465 000 000 kronor 2027–2055.

Skälen för regeringens förslag

Saneringsåtgärder är ofta fleråriga varför ett bemyndigande är avgörande för att aktörer och myndigheter ska ha möjlighet att genomföra både åtgärder och undersökningar samt för att bidragshanteringen ska fungera effektivt. Från och med 2024 får anslaget användas för bidrag till följd av omhändertagande av historiskt radioaktivt avfall från icke-kärnteknisk verksamhet. Bemyndigandet har därför ökat under 2024 och 2025. Bemyndigandet för 2026 föreslås oförändrat i förhållande till 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 465 000 000 kronor 2027–2055.

Tabell 3.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2055
Ekonomiska åtaganden vid årets början	840 017	960 303	1 515 248			
Nya ekonomiska åtaganden	518 729	1 082 180	2 558 181			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-378 682	-527 235	-608 429	-425 911	-467 214	-2 571 875
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-19 761					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	960 303	1 515 248	3 465 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 365 000**	**3 465 000**	**3 465 000**			

3.24.5 1:5 Miljöforskning

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

2024	Utfall	94 319	Anslagssparande	2 506
2025	Anslag	93 825[1]	Utgiftsprognos	93 171
2026	**Förslag**	**93 825**		
2027	Beräknat	93 825		
2028	Beräknat	93 825		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för miljöforskning främst till stöd för arbete med miljökvalitetsmålen, miljöbalken och underlag för internationellt förhandlingsarbete. Anslaget får även användas till utgifter för statens andel av den forskning som bedrivs samfinansierat med näringslivet vid IVL Svenska Miljöinstitutet AB.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**93 825**	**93 825**	**93 825**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**93 825**	**93 825**	**93 825**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 93 825 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Miljöforskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 93 825 000 kronor respektive 93 825 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen behöver ett bemyndigande för att avtal om fleråriga miljöforskningsprojekt ska kunna tecknas vilket i sin tur är en förutsättning för att medverka i t.ex. EU-gemensamma forskningssatsningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Miljöforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 102 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 3.19 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Miljöforskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	49 156	89 183	102 000			
Nya ekonomiska åtaganden	72 935	53 216	62 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-32 908	-40 399	-62 000	-50 000	-30 000	-22 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	89 183	102 000	102 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**102 000**	**102 000**	**102 000**			

3.24.6 1:6 Kemikalieinspektionen

Tabell 3.20 Anslagsutveckling 1:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

2024	Utfall	317 808	Anslagssparande	3 890
2025	Anslag	306 833[1]	Utgiftsprognos	305 261
2026	**Förslag**	**340 325**		
2027	Beräknat	345 662[2]		
2028	Beräknat	349 883[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 340 325 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 338 189 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kemikalieinspektionens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag till verksamheter som främjar en giftfri miljö. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Internationella kemikaliesekretariatet och Karolinska institutet. Anslaget får användas för utgifter för att täcka eventuellt underskott i prövningsverksamheten inom det svenska rapportörsprogrammet (SERP) rörande riskbedömning av befintliga och nya verksamma ämnen i bekämpningsmedel. Anslaget får användas för utgifter för att betala Livsmedelsverkets och Statens jordbruksverk för nationell prövning av växtskyddsmedel och biocidprodukter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.21 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Kemikalieinspektionen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**306 833**	**306 833**	**306 833**
Pris- och löneomräkning[2]	5 492	10 390	16 291
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	28 000	28 439	26 759
varav BP26[3]	*28 000*	*28 000*	*28 000*
– Konsumentprodukter - tillsyn och kemikaliekontroll	*25 000*	*25 000*	*25 000*
– Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**340 325**	**345 662**	**349 883**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för arbete med kemikaliekontroll inkl. marknadskontroll och annan tillsyn för att skydda svenska konsumenter och stoppa skadliga produkter.

Anslaget ökas med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026 med anledning av stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan.

Regeringen föreslår att 340 325 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Kemikalieinspektionen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 345 662 000 kronor respektive 349 883 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.22 Avgiftsbelagd verksamhet vid Kemikalieinspektionen

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Varav Allmänkemikalier	91 657	8 000	50 000	42 000	13 600	107 657
Varav Bekämpningsmedel	-40 684	-10 970	75 700	88 200	-12 500	-64 154
Varav Dispenser	-2 740	0	150	150	0	-2 740
Varav Mindre användningsområden	-	-	800	3 800	-	-
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
Varav SERP	-	-	19 500	22 500	-	-
Varav Varuprover	-	-	100	100	-	-

Anm.: ”-” betyder att verksamheten saknar ekonomiskt mål på full kostnadstäckning och därför redovisas inte resultat.

Kemikalieinspektionens offentligrättsliga verksamhet för allmänkemikalier och bekämpningsmedel finansieras genom avgifter som tas ut i enlighet med förordningen

(1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken och förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter. Myndigheten tar också ut dispensavgifter. Avgifterna disponeras inte av myndigheten. Avgifter för utvidgat godkännande för mindre användningsområden har inte krav på full kostnadstäckning enligt 2 kap. 13 § och 3 kap. 2 § första stycket förordningen (2013:63) om bekämpningsmedelsavgifter och finns därför inte med under kostnad och resultat i tabellen.

Myndigheten har under en längre period haft problem med ackumulerade under- och överskott i den avgiftsbelagda verksamheten. Avgiftsintäkterna är inte heller periodiserade, vilket innebär att resultatet inte kan förväntas vara i balans för ett enskilt budgetår. Regeringen arbetar tillsammans med Kemikalieinspektionen för att den avgiftsfinansierade verksamheten på sikt ska vara i bättre balans, vilket kräver vissa åtgärder. Under 2022 vidtogs några åtgärder, t.ex. att justera historiska ackumulerade över- och underskott. Delar av den avgiftsbelagda verksamheten för bekämpningsmedel uppnår inte full kostnadstäckning då det skulle få stora konsekvenser för livsmedelsförsörjningen och jordbrukets konkurrenskraft om samtliga avgifter var fastställda för att helt täcka myndighetens kostnader. Verksamheten går därför med underskott. Verksamheten för allmänkemikalier går likt tidigare år med överskott då intäkterna är högre än kostnaderna. Regeringen avser att under 2026 göra ytterligare ändringar i styrande förordningar som kommer innebära att den avgiftsbelagda verksamheten både för allmänkemikalier och bekämpningsmedel successivt kommer komma i bättre balans. Dessa planerade ändringar är inte inkluderade i prognosen för 2026.

Kemikalieinspektionen har även viss offentligrättslig verksamhet där myndigheten disponerar medlen. Denna verksamhet rör avgifter för varuprover för tillsyn och viss prövningsverksamhet. Eftersom verksamheten inte har något krav på full kostnadstäckning redovisas inte kostnad och resultat. För att bättre motsvara de kostnader som uppstår för prövning av verksamma ämnen i bekämpningsmedel (SERP) har regeringen gjort ändringar under det senaste året.

3.24.7 1:7 Avgifter till internationella organisationer

Tabell 3.23 Anslagsutveckling 1:7 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	317 144	Anslagssparande	-2 838
2025	Anslag	337 431[1]	Utgiftsprognos	325 397
2026	**Förslag**	**329 431**		
2027	Beräknat	339 531		
2028	Beräknat	317 631		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för medlemsavgifter och stöd till internationella organisationer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**337 431**	**337 431**	**337 431**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-8 000	2 100	-19 800
varav BP26	*58 500*	*68 600*	*46 700*
– Medlemsavgift IAEA	*6 000*	*6 000*	*6 000*
– Avgifter till internationella organisationer	*52 500*	*62 600*	*40 700*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**329 431**	**339 531**	**317 631**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Sverige betalar årligen medlemsavgift till Internationella atomenergiorganet (IAEA). Anslaget ökas med 6 000 000 kronor fr.o.m. 2026 i och med långsiktigt ökade utgifter bl.a. till följd av valutaeffekter. Ökningen finansieras delvis genom en minskning med 3 000 000 kronor av anslaget 1:2 *Miljöövervakning m.m.*

Anslaget ökas med 52 500 000 kronor för 2026 för att möta höjda avgifter till internationella organisationer. För 2027 beräknas anslaget öka med 62 600 000 kronor och fr.o.m. 2028 med 40 700 000 kronor.

Regeringen föreslår att 329 431 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Avgifter till internationella organisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 339 531 000 kronor respektive 317 631 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:7 *Avgifter till internationella organisationer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 300 000 000 kronor 2027–2053.

Skälen för regeringens förslag

För att kunna teckna avtal om fleråriga projekt inom ramen för internationellt samarbete kring vädersatelliter och väderdata behöver regeringen ett bemyndigande. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:7 *Avgifter till internationella organisationer* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 300 000 000 kronor 2027–2053.

Tabell 3.25 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2053
Ekonomiska åtaganden vid årets början		2 188 000			
Nya ekonomiska åtaganden	284 792	285 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-173 000	-187 000	-145 000	-1 968 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	1 903 208				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 188 000	2 300 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 274 000**	**2 300 000**			

3.24.8 1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn

Tabell 3.26 Anslagsutveckling 1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	
2025	Anslag	100 000[1]	Utgiftsprognos	99 303
2026	**Förslag**	**100 000**		
2027	Beräknat	100 000		
2028	Beräknat	100 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för investeringar för att minska jordbrukets utsläpp av ammoniak och därtill kopplade utsläpp av växthusgaser. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters administration för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.27 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**100 000**	**100 000**	**100 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**100 000**	**100 000**	**100 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att minska utsläppen av ammoniak från hantering av stallgödsel och därtill kopplade utsläpp av växthusgaser föreslår regeringen att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn* för 2026.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget uppgå till 100 000 000 kronor respektive 100 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

För att kunna besluta om statsbidrag till fleråriga projekt i jordbrukssektorn och att kunna ge förhandsbesked om statsbidrag till lantbruksföretag som överväger att investera i kväveutsläppsreducerande åtgärder behöver regeringen ett bemyndigande. Bemyndigandet för 2026 föreslås vara oförändrat jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 konor 2027–2030.

Tabell 3.28 1:8 Åtgärder för minskade kväveutsläpp till luft i jordbrukssektorn

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början		150 000			
Nya ekonomiska åtaganden	150 000	100 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-100 000	-100 000	-25 000	-25 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	150 000	150 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**150 000**	**150 000**			

3.24.9 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

2024	Utfall	296 809	Anslagssparande	456
2025	Anslag	328 632[1]	Utgiftsprognos	326 342
2026	**Förslag**	**336 986**		
2027	Beräknat	359 699[2]		
2028	Beräknat	373 280[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 354 738 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 361 516 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sveriges meteorologiska och hydrologiska instituts (SMHI) förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.30 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**308 632**	**308 632**	**308 632**
Pris- och löneomräkning[2]	6 354	10 759	16 603
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	22 000	40 308	48 045
varav BP26[3]	*21 000*	*37 000*	*42 000*
– Civilt försvar: Stärk skyddet av den oceanografiska verksamheten	*21 000*	*37 000*	*42 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**336 986**	**359 699**	**373 280**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 21 000 000 kronor för 2026 för att stärka myndighetens arbete med civilt försvar och skyddet för den oceanografiska verksamheten. För 2027 beräknas anslaget öka med 37 000 000 kronor och för 2028 med 42 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 336 986 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 359 699 000 kronor respektive 373 280 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.31 Avgiftsbelagd verksamhet vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut

Tusental kronor

Verksamhet	Ack resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet						
varav offentlig resurssamverkan			49 000			
varav affärsverksamhet	6 040	1 460	80 500	82 000	-1 500	6 000
varav uppdragsverksamhet	8 882	-4 382	212 600	211 100	1 500	6 000

SMHI ska enligt sin instruktion öka samhällsnyttan med sin verksamhet genom att bedriva uppdragsverksamhet gentemot andra myndigheter och genom att bedriva affärsverksamhet. Avgifterna bestäms så att de täcker SMHI:s kostnader för att tillhandahålla varan eller tjänsten och bidrar till SMHI:s kostnader för uppbyggnad, uppdatering och utveckling av system, databaser och information.

SMHI levererar produkter eller tjänster till statliga verksamheter på en icke konkurrensutsatt marknad. En mindre del utgörs av SMHI:s uppdrag som kontrollant av vattendomar där uppdragsgivaren i en vattendom åläggs att anlita SMHI. Övrig verksamhet rör främst miljöfrågor inom luft och vatten där SMHI utför uppdrag för flera olika myndigheter. SMHI levererar också flygvädertjänster till det civila flyget. Tjänsteexporten utgörs bl.a. av projekt som finansieras av Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete och intäkter från uppdrag under Copernicus samt inom Destination Earth. Affärsverksamheten visade under flera år ett svagt ekonomiskt resultat men utvecklingen har vänt och verksamheten går mot ett resultat i balans 2026.

I den avgiftsbelagda verksamheten ingår också offentlig resurssamverkan mellan SMHI och Havs- och vattenmyndigheten om utsjöexpeditioner med R/V Svea respektive Försvarsmakten om meteorologisk infrastruktur. För den verksamheten får avgifter tas ut upp till full kostnadstäckning

3.24.10 1:10 Klimatanpassning

Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:10 Klimatanpassning

Tusental kronor

2024	Utfall	89 095	Anslagssparande	405
2025	Anslag	89 500[1]	Utgiftsprognos	88 793
2026	**Förslag**	**89 500**		
2027	Beräknat	89 500		
2028	Beräknat	89 500		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga och begränsa samhällets sårbarhet till följd av klimatförändringar såsom förebyggande och kunskapshöjande insatser, utredningar, samordning, och planer. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden samt även användas för de administrativa utgifter som insatserna medför.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.33 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Klimatanpassning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**89 500**	**89 500**	**89 500**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**89 500**	**89 500**	**89 500**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 89 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Klimatanpassning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 89 500 000 kronor respektive 89 500 000 kronor.

3.24.11 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tabell 3.34 Anslagsutveckling 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

2024	Utfall	1 335 515	Anslagssparande	32 050
2025	Anslag	1 326 565[1]	Utgiftsprognos	1 317 321
2026	**Förslag**	**1 388 565**		
2027	Beräknat	1 280 565		
2028	Beräknat	1 163 565		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser och åtgärder för att förbättra, bevara, planera, restaurera och skydda havs- och vattenmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag, medfinansiering av EU-medel, medlemskap i internationella organisationer samt för utvärdering av ovan angivna insatser och åtgärder. Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.35 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 326 565**	**1 326 565**	**1 326 565**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	62 000	-46 000	-163 000
varav BP26	*317 000*	*417 000*	*420 000*
– Invasiva främmande arter	*20 000*	*20 000*	*30 000*
– Städning av stränder och badvikar	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Arbete mot övergödning, inkl. lokala vattenvårdsprojekt	*250 000*	*250 000*	*250 000*
– Implementering av naturrestaureringsförordningen		*100 000*	*100 000*
– Genomförande av regionala åtgärdsplaner - Östersjön och Västerhavet	*27 000*	*27 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 388 565**	**1 280 565**	**1 163 565**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 20 000 000 kronor för 2026 för bekämpning av vattenlevande invasiva främmande arter. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. För 2028 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 20 000 000 kronor för 2026 för arbete med renare stränder och badvikar särskilt vad gäller fortsatt strandstädning. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Anslaget ökas med 250 000 000 kronor för 2026 för arbete mot övergödning, inklusive lokala vattenvårdsprojekt. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För akvatisk restaurering inom ramen för implementering av naturrestaureringsförordningen beräknas anslaget öka med 100 000 000 kronor 2027–2030.

Anslaget ökas med 27 000 000 kronor för 2026 för genomförande av regionala åtgärdsplaner för Östersjön och Västerhavet. För 2027 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. För 2028 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 388 565 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 280 565 000 kronor respektive 1 163 565 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 826 000 000 kronor 2027–2035.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen behöver ett bemyndigande för att avtal om fleråriga åtgärder ska kunna tecknas. Bemyndigandet för 2026 föreslås öka jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Åtgärder för havs- och vattenmiljö* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 826 000 000 kronor 2027–2035.

Tabell 3.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	523 904	551 390	770 000			
Nya ekonomiska åtaganden	256 778	447 010	241 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-242 906	-228 400	-185 000	-253 000	-273 000	-300 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	13 614					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	551 390	770 000	826 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**710 000**	**770 000**	**826 000**			

3.24.12 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tabell 3.37 Anslagsutveckling 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

2024	Utfall	115 690	Anslagssparande	147 210
2025	Anslag	263 450[1]	Utgiftsprognos	200 047
2026	**Förslag**	**163 450**		
2027	Beräknat	163 450		
2028	Beräknat	163 450		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att utveckla och stödja internationellt klimatsamarbete som syftar till att bidra till ökad ambition i genomförandet av Parisavtalet samt att kunna bidra till resultatbaserad klimatfinansiering eller, jämte andra kompletterande åtgärder, kunna bidra till att nå klimatmålen i det klimatpolitiska ramverket. Detta genom att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla samarbeten samt bidra till utveckling av metoder för internationella samarbetsformer enligt artikel 6 av Parisavtalet. Anslaget får användas för utgifter för deltagande i ovan nämnda samarbeten. Anslaget får även användas för utgifter för utveckling av EU:s system för handel med utsläppsrätter och utsläppsutrymme inom ramen för ansvarsfördelningsförordningen samt för övervakning av internationell utsläppshandel. Anslaget får användas till finansiering av utgifter för den internationella transaktionsförteckningen (ITL) för registerhållning av transaktioner av s.k. Kyotoenheter samt för klimatkompensering av Regeringskansliets flygresor

utanför EU. Utsläppsminskningsenheter som förvärvas för klimatkompensering får annulleras. Anslaget får användas för att förvärva utrymme av utsläpp och upptag från andra medlemsstater inom ramen för ansvarsfördelningsförordningen respektive förordningen om markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk. Anslaget får användas för utgifter för att delta i, förbereda, genomföra, utvärdera och utveckla samarbeten i syfte att genomföra sådana förvärv. Anslaget får även användas för utgifter för administration av förvärven.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.38 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**263 450**	**263 450**	**263 450**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-100 000	-100 000	-100 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**163 450**	**163 450**	**163 450**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 163 450 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 163 450 000 kronor respektive 163 450 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 500 000 000 kronor 2027–2036.

Skälen för regeringens förslag

För att det ska vara möjligt att stödja program som löper över flera år behöver regeringen ett bemyndigande. Bemyndigandet för 2026 föreslås vara oförändrat jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:12 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 500 000 000 kronor 2027–2036.

Tabell 3.39 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Insatser för internationella klimatinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2036
Ekonomiska åtaganden vid årets början	765 360	1 042 822	1 500 000			
Nya ekonomiska åtaganden	314 556	547 178	160 950			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-37 094	-90 000	-160 950	-160 950	-160 950	-1 178 100
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 042 822	1 500 000	1 500 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 500 000**	**1 500 000**	**1 500 000**			

3.24.13 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tabell 3.40 Anslagsutveckling 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

2024	Utfall	35 901	Anslagssparande	1 499
2025	Anslag	52 400[1]	Utgiftsprognos	52 035
2026	**Förslag**	**57 400**		
2027	Beräknat	57 400		
2028	Beräknat	42 400		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får i huvudsak användas för utgifter för samarbete med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet. Anslaget får användas för utgifter för projekt som stöder Arktiska rådets verksamhet och för projekt som stödjer verksamhet inom Barents Euro-Arktiska Råd, Nordiska ministerrådet samt inom Östersjöstaternas råd (CBSS). Anslaget får användas för utgifter för tillskott till miljöutvecklingsfonden inom Nordiska Miljöfinansieringsbolaget (NEFCO).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.41 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**52 400**	**52 400**	**52 400**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	5 000	5 000	-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**57 400**	**57 400**	**42 400**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 57 400 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 57 400 000 kronor respektive 42 400 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 400 000 konor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

För att kunna teckna avtal om fleråriga projekt med länder av strategisk betydelse för det globala miljö- och klimatsamarbetet behöver regeringen ett bemyndigande. Bemyndigandet för 2026 föreslås vara oförändrat jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Internationellt miljösamarbete* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 400 000 konor 2027–2029.

Tabell 3.42 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Internationellt miljösamarbete

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	1 210	384	9 400			
Nya ekonomiska åtaganden	384	9 400	9 900			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-914	-384	-7 900	-6 200	-4 700	-500
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-296					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	384	9 400	11 400			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**7 600**	**11 400**	**11 400**			

3.24.14 1:14 Skydd av värdefull natur

Tabell 3.43 Anslagsutveckling 1:14 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

2024	Utfall	1 674 501	Anslagssparande	-4 001
2025	Anslag	1 185 500[1]	Utgiftsprognos	1 181 499
2026	**Förslag**	**1 185 500**		
2027	Beräknat	785 500		
2028	Beräknat	785 500		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för skydd och bevarande av värdefulla naturmiljöer för biologisk mångfald och friluftsliv. Anslaget får användas för statsbidrag inom dessa områden. Anslaget får användas

- för ersättningar enligt 31 kap. miljöbalken Naturvårdsverkets ansvarsområde,
- till utgifter för förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden,
- för utgifter i samband med säkerställande av värdefulla naturområden,
- för statsbidrag till kommuner och kommunala stiftelser för skydd av värdefulla naturområden.

Anslaget får även användas för vissa utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.44 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 185 500**	**1 185 500**	**1 185 500**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-400 000	-400 000
varav BP26		*100 000*	*100 000*
– Ersättning vid rådighetsinskränkningar		*100 000*	*100 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 185 500**	**785 500**	**785 500**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För genomförande av kommande förslag om ersättning vid rådighetsinskränkningar till följd av fridlysningsbestämmelser beräknas anslaget öka med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 1 185 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 785 500 000 kronor respektive 785 500 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2027–2068.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen behöver ett bemyndigande för att fleråriga avtal som avser skydd av värdefulla naturområden ska kunna tecknas och för att förhandsbesked om statsbidrag till områdesskydd ska kunna ges. Bemyndigandet för 2026 föreslås vara oförändrat jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Skydd av värdefull natur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2027–2068.

Tabell 3.45 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Skydd av värdefull natur

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2068
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 929	1 395	10 000			
Nya ekonomiska åtaganden	1 365	10 000	30 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 380	-1 395	-5 000	-22 000	-8 000	-5 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-1 519					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 395	10 000	35 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**50 000**	**35 000**	**35 000**			

3.24.15 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

Tabell 3.46 Anslagsutveckling 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

Tusental kronor

2024	Utfall	330 788	Anslagssparande	890
2025	Anslag	360 516[1]	Utgiftsprognos	358 888
2026	**Förslag**	**373 373**		
2027	Beräknat	379 515[2]		
2028	Beräknat	366 320[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 373 374 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 353 448 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Havs- och vattenmyndighetens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.47 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:15 Havs- och vattenmyndigheten

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**360 516**	**360 516**	**360 516**
Pris- och löneomräkning[2]	6 857	12 900	20 236
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	6 000	6 099	-14 432
varav BP26[3]	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Internationellt havsmiljöarbete	*2 000*	*2 000*	*2 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**373 373**	**379 515**	**366 320**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för internationellt havsmiljöarbete.

Regeringen föreslår att 373 373 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Havs- och vattenmyndigheten* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 379 515 000 kronor respektive 366 320 000 kronor.

3.24.16 1:16 Klimatinvesteringar

Tabell 3.48 Anslagsutveckling 1:16 Klimatinvesteringar

Tusental kronor

2024	Utfall	2 404 325	Anslagssparande	2 645 675
2025	Anslag	1 305 000[1]	Utgiftsprognos	3 470 645
2026	**Förslag**	**4 490 000**		
2027	Beräknat	3 500 000		
2028	Beräknat	2 500 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för klimatinvesteringar på lokal och regional nivå samt för stöd till installation av laddinfrastruktur för elfordon. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.49 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:16 Klimatinvesteringar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 495 000**	**3 495 000**	**3 495 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	995 000	5 000	-995 000
varav BP26	*1 500 000*	*1 540 000*	*1 540 000*
– ESR-paket: Generellt tillskott till Klimatklivet	*1 500 000*	*1 540 000*	*1 540 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**4 490 000**	**3 500 000**	**2 500 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att möjliggöra ytterligare klimatinvesteringar på lokal och regional nivå i hela Sverige ökas anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* med 1 500 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka av samma skäl med 1 540 000 000 kronor för 2027, 1 540 000 000 kronor för 2028, 840 000 000 kronor för 2029 och 440 000 000 kronor för 2030.

Regeringen föreslår att 4 490 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 500 000 000 kronor respektive 2 500 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 8 000 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

För att kunna teckna avtal om fleråriga projekt vilket är en förutsättning för att kunna använda anslaget på ett effektivt behöver regeringen ett bemyndigande. På så sätt kan fler stora långsiktiga och effektiva klimatinvesteringar komma till stånd. Bemyndigandet för 2026 föreslås öka jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:16 *Klimatinvesteringar* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 8 000 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 3.50 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:16 Klimatinvesteringar

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	4 720 913	6 481 331	6 500 000			
Nya ekonomiska åtaganden	3 862 416	1 204 280	4 375 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 093 018	-1 185 611	-2 875 000	-3 375 000	-2 375 000	-2 250 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-1 008 980					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	6 481 331	6 500 000	8 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**6 500 000**	**6 500 000**	**8 000 000**			

3.24.17 1:17 Klimatpremier

Tabell 3.51 Anslagsutveckling 1:17 Klimatpremier

Tusental kronor

2024	Utfall	414 555	Anslagssparande	1 806 445
2025	Anslag	2 313 000[1]	Utgiftsprognos	1 331 654
2026	**Förslag**	**2 703 000**		
2027	Beräknat	2 520 000		
2028	Beräknat	1 820 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja marknadsintroduktion av fordon med låga utsläpp av växthusgaser samt utfasning av fordon med höga utsläpp av växthusgaser. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål. Anslaget får även användas för stöd för att stimulera överflyttning av godstransporter från väg till sjöfart och järnväg samt till att stimulera intermodala transportlösningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.52 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:17 Klimatpremier

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 313 000**	**2 313 000**	**2 313 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	390 000	207 000	-493 000
varav BP26		*700 000*	*800 000*
– ESR-paket: Förläng klimatpremien för lätta lastbilar		*700 000*	*800 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 703 000**	**2 520 000**	**1 820 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Marknadsintroduktionsstödet för lätta lastbilar förlängs för att göra eldrivna lätta lastbilar konkurrenskraftiga i jämförelse med fossildrivna, och därigenom främja elektrifieringen. Förslaget innebär att stödet förlängs i två år så att det blir möjligt att betala ut medel fram till och med 2028.

Regeringen föreslår att 2 703 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Klimatpremier* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 520 000 000 kronor respektive 1 820 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:17 *Klimatpremier* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 900 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Ett bemyndigande behövs för att det ska vara möjligt att besluta om klimatpremier redan innan fordonet har levererats. Bemyndigandet för 2026 föreslås öka jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:17 *Klimatpremier* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 900 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 3.53 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:17 Klimatpremier

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	307 931	1 844 590	3 660 000			
Nya ekonomiska åtaganden	1 724 802	3 660 000	1 900 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-73 537	-1 844 590	-1 660 000	-2 200 000	-1 500 000	-200 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-114 606					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 844 590	3 660 000	3 900 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 000 000**	**3 660 000**	**3 900 000**			

3.24.18 1:18 Industriklivet

Tabell 3.54 Anslagsutveckling 1:18 Industriklivet

Tusental kronor

2024	Utfall	1 335 464	Anslagssparande	121 536
2025	Anslag	3 535 000[1]	Utgiftsprognos	3 449 332
2026	**Förslag**	**653 000**		
2027	Beräknat	653 000		
2028	Beräknat	653 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter kopplade till åtgärder såsom forskning, förstudier och investeringar, som bidrar till att minska industrins processrelaterade utsläpp av växthusgaser, inklusive andra typer av växthusgaser relaterade till dessa. Anslaget får också användas för utgifter kopplade till åtgärder som bidrar till negativa utsläpp av växthusgaser, såsom forskning, utveckling, test, demonstration och investeringar, exklusive driftstöd för bio-CCS. Anslaget får också användas för utgifter kopplade till strategiskt viktiga insatser inom industrin som bidrar till klimatomställningen, såsom forskning, förstudier och investeringar. Anslaget får också användas till utgifter för berörda myndigheters arbete kopplade till stödet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.55 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:18 Industriklivet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 345 000**	**1 345 000**	**1 345 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-692 000	-692 000	-692 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**653 000**	**653 000**	**653 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 653 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Industriklivet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget uppgå till 653 000 000 kronor respektive 653 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:18 *Industriklivet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 850 000 000 kronor 2027–2033.

Skälen för regeringens förslag

För att det ska vara möjligt att stödja omfattande projekt som löper över flera år behöver regeringen ett bemyndigande. Bemyndigandet för 2026 föreslås vara oförändrat jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:18 *Industriklivet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 850 000 000 kronor 2027–2033.

Tabell 3.56 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:18 Industriklivet

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2033
Ekonomiska åtaganden vid årets början	3 706 002	3 901 372	3 850 000			
Nya ekonomiska åtaganden	1 043 077	1 244 930	500 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-794 320	-1 296 302	-500 000	-500 000	-653 000	-2 697 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-53 387					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	3 901 372	3 850 000	3 850 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**4 680 000**	**3 850 000**	**3 850 000**			

3.24.19 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv

Tabell 3.57 Anslagsutveckling 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv

Tusental kronor

2024	Utfall	110 386	Anslagssparande	4 614
2025	Anslag	115 000[1]	Utgiftsprognos	114 199
2026	**Förslag**	**115 000**		
2027	Beräknat	115 000		
2028	Beräknat	115 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för ras- och skredsäkring längs Göta älv samt till delegationen för Göta älv. Anslaget får användas som statsbidrag inom dessa områden samt även användas för de administrativa utgifter som insatserna medför.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.58 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**115 000**	**115 000**	**115 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**115 000**	**115 000**	**115 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 115 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Åtgärder för ras och skredsäkring längs Göta älv* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 115 000 000 kronor respektive 115 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:19 *Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

För att det ska vara möjligt att stödja projekt som löper över flera år behöver ett bemyndigande knytas till anslaget. Bemyndigandet för 2026 föreslås minska jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:19 *Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 3.59 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:19 Åtgärder för ras- och skredsäkring längs Göta älv

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	17 770	138 979	141 979			
Nya ekonomiska åtaganden	130 236	80 000	78 021			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-8 652	-77 000	-60 000	-60 000	-45 000	-55 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-375					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	138 979	141 979	160 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**165 000**	**165 000**	**160 000**			

3.24.20 1:20 Driftstöd för bio-CCS

Tabell 3.60 Anslagsutveckling 1:20 Anslagsutveckling 1:20 Driftstöd för bio-CCS

Tusental kronor

2024	Utfall	14 968	Anslagssparande	32
2025	Anslag	15 000[1]	Utgiftsprognos	14 895
2026	**Förslag**	**1 714 000**		
2027	Beräknat	1 714 000		
2028	Beräknat	1 714 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter kopplade till ett driftstöd för avskiljning, infångning och lagring av biogen koldioxid (bio-CCS) i form av omvänd auktionering. Anslaget får även användas för utgifter för administration av stödet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.61 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:20 Driftstöd för bio-CCS

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**15 000**	**15 000**	**15 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 699 000	1 699 000	1 699 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 714 000**	**1 714 000**	**1 714 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 714 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Driftstöd för bio-CCS* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 714 000 000 kronor respektive 1 714 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:20 *Driftstöd för bio-CCS* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 762 000 000 kronor 2027–2046.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet behövs för att kunna ingå fleråriga åtaganden för avskiljning, infångning och lagring av koldioxid från förnybara källor (bio-CCS) fram till och med 2046. Bemyndigandet för 2026 föreslås minska jämfört med 2025. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:20 *Driftstöd för bio-CCS* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 30 762 000 000 kronor 2027–2046.

Tabell 3.62 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:20 Driftstöd för bio-CCS

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2046
Ekonomiska åtaganden vid årets början			20 275 000		
Nya ekonomiska åtaganden		20 275 000	10 487 000		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden				-100 000	-30 662 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut		20 275 000	30 762 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**36 000 000**	**36 000 000**	**30 762 000**		

3.24.21 1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden

Tabell 3.63 Anslagsutveckling 1:21 1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	
2025	Anslag	10 000[1]	Utgiftsprognos	9 930
2026	**Förslag**	**400 000**		
2027	Beräknat	900 000		
2028	Beräknat	1 400 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för stöd till åtgärder och investeringar som kan finansieras av EU:s sociala klimatfond. Anslaget får användas för statsbidrag för detta. Anslaget får även användas för utgifter för berörda myndigheters arbete för detta ändamål.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.64 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**10 000**	**10 000**	**10 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	390 000	890 000	1 390 000
varav BP26	*-400 000*	*100 000*	*600 000*
– Omfördelning av medel mellan åren	*-400 000*	*100 000*	*600 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**400 000**	**900 000**	**1 400 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att möjliggöra införandet av elbilspremien inom den sociala klimatfonden fördelas medel om mellan åren i enlighet med den sociala klimatplan som regeringen lämnat till Europeiska kommissionen. Anslaget minskas med 400 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 100 000 000 kronor för 2027, 600 000 000 kronor för 2028 och 2029 samt med 200 000 000 kronor för 2030. Anslaget beräknas minska med 400 000 000 kronor för 2031 och med 700 000 000 kronor för 2032.

Regeringen föreslår att 400 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget uppgå till 900 000 000 kronor respektive 1 400 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:21 *Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 1 100 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

För att kunna besluta om elbilspremier som betalas ut under flera år behöver regeringen ett bemyndigande. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:21 *Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden* ingå ekonomiska åtaganden som medför behov av framtida anslag på högst 1 100 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 3.65 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:21 Åtgärder inom ramen för den sociala klimatfonden

Tusental kronor

	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början				
Nya ekonomiska åtaganden	1 100 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-400 000	-400 000	-300 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 100 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 100 000**			

3.24.22 Investeringsplan för Naturvårdsverket

Regeringens förslag

Investeringsplanen för fastigheter och markanläggningar för 2026–2028 godkänns som en riktlinje för Naturvårdsverkets investeringar.

Skälen för regeringens förslag

Naturvårdsverkets investeringsplan för samhällsinvesteringar planeras till 6 655 000 000 kronor för perioden 2026–2028. Investeringarna som avser samhällsändamål avser främst förvärv samt avtalslösningar för statens räkning av värdefulla naturområden som avses skyddas enligt miljöbalken. Investeringar avser även nyuppförande av naturum och andra byggnader som används bl.a. för informationsändamål samt renovering av befintligt byggnadsbestånd i skyddade områden. Investeringsplanen framgår av följande tabell.

Tabell 3.66 Investeringsplan för Naturvårdsverket

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**1 623**	**1 151**	**1 151**	**651**	**651**	**2 453**
Skydd av värdefull natur (del av 1:14)	1 609	1 141	1 141	641	641	2 423
Byggnader, anläggningar m.m. i anslutning till skyddad värdefull natur (del av 1:3 ap.2)	14	10	10	10	10	30
varav investeringar i anläggningstillgångar	*61*	*60*	*110*	*110*	*110*	*330*
– byggnader, mark och annan fast egendom	*61*	*60*	*110*	*110*	*110*	*330*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**1 623**	**1 151**	**1 151**	**651**	**651**	**2 453**
Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur	14	10	10	10	10	30
Anslag 1:14 Skydd av värdefull natur	1 609	1 141	1 141	641	641	2 423
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**1 115**	**1 212**	**1 414**	**1 414**	**1 374**	**4 202**
Skötsel av skyddade områden, artbevarande, friluftsliv m.m.	1 115	1 212	1 414	1 414	1 374	4 202
varav investeringar i anläggningstillgångar						
Finansiering vidmakthållande	**1 115**	**1 212**	**1 414**	**1 414**	**1 374**	**4 202**
Anslag 1:3 Åtgärder för värdefull natur	1 115	1 212	1 414	1 414	1 374	4 202
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**2 738**	**2 363**	**2 565**	**2 065**	**2 025**	**6 655**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**61**	**60**	**110**	**110**	**110**	**330**

4 Miljöforskning

4.1 Mål

Målet för forskningspolitiken är att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation. Sverige ska vara ett land där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, stärker näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt (prop. 2024/25:60, bet. 2024/25:UbU15, rskr. 2024/25:219).

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Den samlade forskningspolitiken redovisas under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

4.3 Resultatredovisning

I detta avsnitt redovisas den del av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggandes (Formas) verksamhet som bedrivs med medel från utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, samt för verksamheter som genomförs hos stiftelser som fått medel för forskning från det utgiftsområdet genom villkor i myndigheters regleringsbrev. Formas verksamhet redovisas även under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Forskningsverksamheten vid Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) redovisas under aktuella miljökvalitetsmål i avsnitt 3 Miljöpolitik. Forskning som innehåller miljö- och klimatfrågor finansieras även av bl.a. Verket för innovationssystem (Vinnova) (utg.omr. 24), Vetenskapsrådet (utg.omr. 16), Rymdstyrelsen (utg.omr. 16), Statens energimyndighet (utg.omr. 21) och Trafikverket (utg.omr. 22).

4.3.1 Formas finansierade forskning inom miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Under 2024 betalade Formas ut ca 1 909 miljoner kronor, varav ca 1 089 miljoner kronor från anslag 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur (i vilket även samhällsbyggande ingår). Av de utbetalade medlen avsåg ca 1 621 miljoner kronor projekt som beviljats medel genom Formas utlysningar, medan ca 82 miljoner kronor utgjorde bidrag till andra finansiärers utlysningar. Projekten kopplar framför allt till de av FN:s hållbarhetsmål som tydligast relaterar till miljö, areella näringar och samhällsbyggande, men en mindre andel projekt bidrar enligt de sökande även till bl.a. folkhälsa och hållbar industri och ekosystem. Av publikationerna från forskningsprojekt som Formas finansierat publicerades 88 procent på ett öppet och tillgängligt sätt under 2024. Trenden är att andelen öppet tillgängliga publikationer ökar stadigt. Under perioden 2021–2023 ökade andelen omedelbart öppna vetenskapliga artiklar med 6 procent för Formasfinansierade forskare.

Under 2024 betalades 72 procent av medlen ut till universitet och högskolor, medan 13 procent gick till forskningsinstitut, 8 procent till övriga statliga myndigheter och 3

procent till företag. Andelen ansökningar som beviljades medel låg på 21 procent, vilket är något högre än 2023 (se tabell 4.1). Antalet inkomna ansökningar är drygt hälften jämfört med föregående år. Orsaken till detta är att Formas nya stora utlysning för forskarinitierad forskning, Utforska, har flyttats och därför kommer att beslutas först under 2025.

Tabell 4.1 Antal handlagda respektive beviljade ansökningar 2022–2024

Antal

Ansökningar	2022	2023	2024
Antal beviljade ansökningar	418	419	264
Totalt handlagda ansökningar	2 086	2 359	1 240

Bland de ansökningar som Formas beviljade under 2024 var könsfördelningen jämställd gällande huvudansvarig sökande (definierat som inom intervallet 40/60), se tabell 4.2. Andelen kvinnor i beredningsgrupperna som bedömer ansökningar var 51 procent. Formas ingår sedan 2016 i regeringens utvecklingsprogram Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM). Formas har under 2024 låtit genomföra en kartläggning av hur väl verksamheten svarar mot myndighetens mål för jämställdhetsintegrering. Resultatet kommer framför allt att användas som underlag för rapportering av regeringsuppdraget JiM.

Tabell 4.2 Utfallet för huvudsökande, mottagna och beviljade ansökningar könsuppdelat, i Formas utlysningar 2022–2024

Procentandel kvinnor/män som huvudsökande

Utfall	2022	2023	2024
Beviljade ansökningar	46/54	42/58	53/47
Totalt handlagda ansökningar	43/57	43/57	50/50
Beviljade medel	50/50	46/54	56/44

Under 2024 var ca 30 procent av de medel som beviljades fördelade genom öppen utlysning, där de sökande formulerar sina egna frågeställningar utifrån forskningsbehov som de har identifierat inom Formas hela verksamhetsområde. Formas har under 2024 skapat två nya öppna utlysningar: Karriärstöd för forskare tidigt i karriären och Utforska – Formas öppna utlysning för forskningsprojekt. Dessa utlysningar är ett resultat av ett större utvecklingsarbete, och ersätter den tidigare Årliga öppna utlysningen. Under 2024 har Formas öppnat båda dessa utlysningar, och fattat beslut om Karriärstöd för forskare tidigt i karriären, medan Formas kommer att fatta beslut om Utforska – Formas öppna utlysning för forskningsprojekt under 2025. Utöver den öppna utlysningen fördelades medel huvudsakligen till olika tematiska, mer avgränsade utlysningar. De flesta tematiska utlysningar gjordes som en del av särskilda uppdrag från regeringen (se även avsnitt 4.3.2 Programsatsningar). Andelen beviljade medel för innovationsstöd och stöd till samverkan och nyttiggörande ökar långsiktigt. Detta är en följd av att Formas alltid kräver att projektbeskrivningar ska innehålla information om potentiell samhällsnytta och att myndigheten i flera utlysningar ställer krav på att projekten ska genomföras i samverkan.

Formas har under 2024 fortsatt sitt internationella arbete och har bl.a. genomfört utlysningar enskilt och i samverkan med andra länder och internationella organisationer för att gemensamt möta globala samhällsutmaningar. Under 2024 har Formas samarbetat i Global Research Council med bl.a. ansvarsfull internationalisering och hållbar forskning i bred bemärkelse. Som ett resultat av att Formas medverkar i det globala finansieringsnätverket Belmont Forum har Formas bidragit till att utlysningar inom EU-partnerskapet Driving Urban Transitions inkluderar fler finansiärer, bl.a. från Sydkorea och Japan.

Formas gav under 2024 stöd till Regeringskansliet inför och under EU-möten i två av de sex forskningskluster som ingår i EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont Europa (2021–2027), vilka täcker områdena klimat, energi och mobilitet respektive livsmedel, bioekonomi, naturresurser, jordbruk och miljö. Formas har även deltagit aktivt i samfinansierade partnerskap som planeras eller har påbörjats inom Horisont Europa, och har arbetat genom olika nationella utlysningar med att skapa förutsättningar för svenska aktörer att medverka i EU:s utlysningar. Svenska aktörer har under innevarande program och det tidigare Horisont 2020 varit framgångsrika i EU:s utlysningar inom Formas områden, jämfört med andra områden.

4.3.2 Programinsatser

Formas har i uppdrag att genomföra tioåriga nationella forskningsprogram inom områdena klimat (2024 fördelades 106 miljoner kronor), hållbart samhällsbyggande (2024 fördelades 112 miljoner kronor), hav och vatten (2024 fördelades 10 miljoner kronor) samt livsmedel (se utg.omr. 23). Programmen utgör en betydande andel av Formas beviljade medel och motsvarade 46 procent under 2024. Under 2023 utökades programmet om hav och vatten, vilket har kopplingar till Formas uppdrag om FN:s årtionde för havsforskning och även till utlysningar inom ramen för Horisont Europa. Flera utlysningar har genomförts inom programmen eller gemensamt mellan de olika programmen, vilka berört frågeställningar på både nationell, europeisk och global nivå.

Formas är under 2015–2027 värd för det strategiska innovationsprogrammet Smart Built Environment. Under 2024 genomfördes bl.a. en utlysning om digitalt samhällsbyggande i praktiken med syftet att öka takten i den digitala transformationen genom aktiviteter som berör aktörer i hela värdekedjan, från planering till långsiktig förvaltning av bebyggd miljö. De finansierade projekten består av konsortier från näringsliv, offentlig sektor, universitet och högskolor samt forskningsinstitut, vilka står för 50 procent medfinansiering. Formas har, tillsammans med Vinnova och Statens energimyndighet, i uppdrag att utveckla arbetet med strategiska innovationsprogram för transformativ omställning och hållbar utveckling (se utg. omr. 24). Här ingår bland annat innovationsprogrammet Shift Sweden som fokuserar på framtidens mobilitet och samhällsbyggande.

4.3.3 Analysarbete och kommunikation

Rådet för evidensbaserad miljöanalys inom Formas har i uppgift att besluta om Formas arbete med systematiska kunskapssammanställningar som kan utgöra ett vetenskapligt stöd för utveckling av kostnadseffektiva styrmedel och åtgärder i miljö- och klimatarbetet. Rådet har under 2024 fastställt två sådana kunskapssammanställningar och rapporterna i fråga har kommunicerats vid flera tillfällen till kunskapsanvändare. Sammanställningarna handlar om hur den biologiska mångfalden i naturbetesmarker påverkas av att betesdjuren ges tillgång till extra näring respektive hur växthusgasflöden påverkas av att fleråriga gräsmarker etableras på organogen jordbruksmark.

Formas genomför årligen en särskild utlysning av stöd till kommunikationsprojekt i syfte att kommunicera och popularisera forskning och forskningsresultat. I kommunikationsutlysningen 2023 kom det in 124 ansökningar. En panel med forskare och kommunikatörer bedömde ansökningarna och beslut fattades 2024, då 15 projekt beviljades finansiering. Formas har även genomfört kommunikationsinsatser på egen hand och tillsammans med andra aktörer. Myndigheten har arbetat för att utveckla kommunikationsverksamheten inom sociala medier och myndigheten har sett en ökning av antalet följare och att inläggen har större räckvidd.

Klimatpolitiska rådets verksamhet finansieras från Formas förvaltningsanslag. Rådets verksamhet redovisas under avsnitt 3.6 Begränsad klimatpåverkan.

4.3.4 Stiftelser verksamma inom området

Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (SIVL) får bidrag från Formas forskningsanslag och från anslag 1:5 *Miljöforskning* för basfinansiering och samfinansierad forskning vid Svenska miljöinstitutet AB (IVL). Forskningen samfinansieras t.ex. med aktuell bransch eller EU. För 2024 disponerade SIVL 52 miljoner kronor i statlig finansiering varav 39 miljoner kronor för samfinansierad forskning vid IVL. Genom samfinansiering med näringsliv och EU resulterade detta i ett totalt utfall för forskningsfinansiering på ca 86 miljoner kronor, där kontantbidraget från näringslivet uppgick till ca 16 miljoner kronor och från EU till ca 30 miljoner kronor.

Stockholm Environment Institute (SEI) har för verksamhetsåret 2024 mottagit 34 miljoner kronor via Formas forskningsanslag för basfinansiering och samfinansierad forskning, varav 9 miljoner kronor för samfinansierad forskning. Detta bidrag utgjorde drygt 7 procent av SEI:s totala omsättning på ca 454 miljoner kronor. Den totala projektfinansiering som möjliggjorts i de samfinansierade projekten omfattade ca 49 miljoner kronor, där resterande medel har kommit från bl.a. Europeiska kommissionen. SEI är även värd för sekretariatet för Leadership Group for Industry Transition, vars andra fas lanserades vid UNFCCC:s 28:e partsmöte med Sverige och Indien som ordförande (se avsnitt 3.6 Begränsad klimatpåverkan).

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Formas sammantagna finansieringsportfölj möter en stor mängd olika behov inom samhället och forsknings- och innovationssystemet. Samverkan mellan universitet och högskolor och det omgivande samhället främjas vilket bidrar till kvalitet och medfinansiering från icke-statliga aktörer. Det faktum att Formas finansierar många projekt med relevans för flera miljömål och samhällsmål gemensamt innebär att forskningen bidrar väl till att lösa nationella och globala samhällsutmaningar. Även samarbetet med berörda aktörer med att bl.a. fastställa forskningsagendor inom de nationella forskningsprogrammen och de strategiska innovationsprogrammen bidrar till strategisk planering utifrån analyser av samhällsbehov och en förmåga att agera på kortsiktiga behov. Sammantaget bedömer regeringen att Formas och den verksamhet som finansieras från anslagen (2:1 och 2:2) håller en hög kvalitet och bidrar till politikens mål inom sitt verksamhetsområde, inte minst för flera miljökvalitetsmål.

Formas aktiva arbete nationellt och internationellt för öppen tillgång till forskningsdata bidrar till att upprätthålla och stärka kvaliteten i forskningen, och möjliggör en ökad användning av resultaten i samhället. Formas strategiska arbete i EU och internationella sammanhang skapar goda förutsättningar för svenska forskare och andra aktörer att delta i gränsöverskridande samarbeten.

Rådet för evidensbaserad miljöanalys vid Formas är ett verktyg för att öka tillgängligheten till miljöforskningens resultat och för att stödja arbetet för att nå de svenska miljömålen. Arbetet svarar upp mot kunskapsbehov från bl.a. myndigheter och understödjer utformningen av effektiva miljö- och klimatåtgärder när de används som underlag för analyser av effektiviteten av olika styrmedel. Det bidrar även till att identifiera viktiga forskningsbehov. Kommunikationsverksamheten har en hög ambition och når breda målgrupper och bidrar därigenom till målet att samhällspåverkan av forskningen ska öka.

Regeringen bedömer att de olika finansiärerna och utförarna av miljöforskning kompletterar varandra väl och har bidragit till att täcka behovet av underlag inom ett brett område som inkluderar samhällsbyggande. De olika stödformer och inriktningar som finansiärerna haft har varit viktiga för att balansera behovet av långsiktig kunskapsförsörjning, bibehållen nationell forskningskompetens på området och lösningar på aktuella miljö- och samhällsproblem

4.5 Politikens inriktning

Miljöforskningen spelar en viktig roll för att driva och utveckla en effektiv klimat- och miljöpolitik. Utan kunskap om miljön och klimatsystemet saknas förutsättningar för en fungerande politik på området. Genom miljöforskningen stärks Sveriges förmåga att hantera en rad samhällsutmaningar. Forskningen behöver vara såväl relevant som av hög kvalitet. Den behöver också komma till nytta i praktiskt arbete. Forskningen bidrar till att ge Sverige en ledande roll i omställningen och den lägger grunden för lönsamma företag. Fokus framåt för den klimatrelaterade forskningen behöver ligga på genomförbara och effektiva sätt att på sikt eliminera de utsläpp så långt det är möjligt, att minska utsläpp som verkningsfulla klimatanpassningsåtgärder där de gör mest nytta. På motsvarande sätt behöver forskningen lägga en kunskapsgrund för insatser som bidrar till ett hållbart samhällsbyggande och insatser som kan stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald och stärka viktiga ekosystemtjänster.

De synergier som stärker Sveriges konkurrenskraft uppstår ofta när det blir möjligt för universitet, högskolor, näringsliv och offentlig förvaltning att tillsammans utveckla lösningar för att möta utmaningar. För att genomföra klimatomställningen och nå nettonollutsläpp 2045 i en växande ekonomi där svensk konkurrenskraft stärks är innovation avgörande. Regeringen är en offensiv partner som stöttar innovationsarbete för att möta klimatutmaningen.

Formas arbete med att fördela medel, sprida kunskap, nyttiggöra forskningsresultat samt utvärdera miljö- och klimatåtgärder, har en central roll i förverkligandet av regeringens forskningspolitik.

Genom forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2024/25:60), har regeringen inrättat ett nytt flerårigt forskningsprogram med fokus på kemikalier, förstärkt det nationella forskningsprogrammet om hav och vatten och förlängt de nationella forskningsprogrammen om klimat och hållbart samhällsbyggande. Kunskapsgrunden för effektiva åtgärder och tekniska lösningar för klimatomställning och klimatanpassning utgör en central del av propositionen med bland annat stora satsningar på banbrytande teknik.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad

Tabell 4.3 Anslagsutveckling 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Tusental kronor

2024	Utfall	136 590	Anslagssparande	653
2025	Anslag	137 079[1]	Utgiftsprognos	138 758
2026	**Förslag**	**139 279**		
2027	Beräknat	141 634[2]		
2028	Beräknat	144 452[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 139 279 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 139 279 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggandes (Formas) förvaltningsutgifter inklusive vissa nämnder.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.4 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**137 079**	**137 079**	**137 079**
Pris- och löneomräkning[2]	2 200	4 555	7 373
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**139 279**	**141 634**	**144 452**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 139 279 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 141 634 000 kronor respektive 144 452 000 kronor.

4.6.2 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad: Forskning

Tabell 4.5 Anslagsutveckling 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

2024	Utfall	1 107 935	Anslagssparande	-1 339
2025	Anslag	1 127 408[1]	Utgiftsprognos	1 138 083
2026	**Förslag**	**1 140 408**		
2027	Beräknat	1 157 408		
2028	Beräknat	1 197 408		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande. Anslaget får också användas till projektrelaterade kostnader (utvärderingar, beredningsarbetet, vissa resor och seminarier samt informationsinsatser).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.6 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 127 408**	**1 127 408**	**1 127 408**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	13 000	30 000	70 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 140 408**	**1 157 408**	**1 197 408**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 140 408 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 157 408 000 kronor respektive 1 197 408 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Huvuddelen av de forskningsprojekt som Formas finansierar är fleråriga. För att underlätta planeringen och kunna teckna avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att fatta beslut som medför åtaganden för kommande år, särskilt för att kunna samfinansiera med EU-projekt. Bemyndigandet föreslås vara oförändrat i förhållande till föregående år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 200 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 4.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	1 884 074	1 518 165	1 730 000			
Nya ekonomiska åtaganden	562 810	1 122 035	1 485 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-908 570	-890 000	-1 015 000	-900 000	-800 000	-500 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-20 149	-20 200				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 518 165	1 730 000	2 200 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 200 000**	**2 200 000**	**2 200 000**			

Utgiftsområde 21

Energi

Utgiftsområde 21 – Energi

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 21 Energi ... 5
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
2.2 Utgiftsutveckling ... 5
2.3 Skatteutgifter ... 6
2.4 Mål för utgiftsområdet ... 6
2.4.1 Riksdagsbundna mål ... 6
2.4.2 Europeiska unionens mål ... 7
2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 8
2.6 Resultatredovisning ... 9
2.6.1 En effektiv och hållbar energianvändning ... 9
2.6.2 En kostnadseffektiv svensk energiförsörjning ... 12
2.6.3 Omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle ... 18
2.6.4 Forskning och innovation ... 20
2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 22
2.8 Politikens inriktning ... 24
2.9 Budgetförslag ... 28
2.9.1 1:1 Statens energimyndighet ... 28
2.9.2 1:2 Insatser för energieffektivisering ... 30
2.9.3 1:3 Energiforskning ... 31
2.9.4 1:4 Energimarknadsinspektionen ... 33
2.9.5 1:5 Energiplanering ... 34
2.9.6 1:6 Avgifter till internationella organisationer ... 36
2.9.7 1:7 Elsäkerhetsverket ... 37
2.9.8 1:8 Laddinfrastruktur ... 38
2.9.9 1:9 Biogasstöd ... 40
2.9.10 1:10 Energiberedskap ... 41
2.9.11 1.11 Elberedskap ... 42
2.9.12 1:12 Energistöd ... 44
2.9.13 1:13 Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer ... 45
2.9.14 1:14 Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer ... 49
2.10 Affärsverket svenska kraftnät ... 53
2.10.1 Ekonomiskt resultat ... 53
2.10.2 Uppföljning av investeringsplanen ... 55
2.10.3 Förslag om Svenska kraftnäts verksamhet ... 56

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen fastställer avgiftsuttaget under 2026 för elberedskapsavgiften till högst 800 000 000 kronor (avsnitt 2.9.11).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 och 2027 besluta om lån i Riksgäldskontoret enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft för förväntade investeringskostnader som uppgår till högst 220 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2026–2045 (avsnitt 2.9.13).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 och 2027 besluta om en riskreserv för ytterligare lån i Riksgäldskontoret vid oväntade fördyringar till företag som fått lån enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 220 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2026–2045 (avsnitt 2.9.13).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 och 2027 för anslaget 1:14 *Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer* ingå ekonomiska åtaganden enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft i form av dubbelriktade differenskontrakt som medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2035–2085 (avsnitt 2.9.14).
5. Riksdagen godkänner investeringsplanen för elförsörjning för 2026–2028 som en riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar (avsnitt 2.10.3).
6. Riskdagen bemyndigar regeringen att för 2026 låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret (avsnitt 2.10.3).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om delägarlån eller borgen om högst 500 000 000 kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier (avsnitt 2.10.3).
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 bevilja lån till företag som bedriver nätverksamhet enligt ellagen som uppgår till högst 700 000 000 kronor (avsnitt 2.10.3).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om förvärv och bildande av bolag som ska verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 20 000 000 kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 000 000 kronor (avsnitt 2.10.3).
10. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 21 Energi enligt tabell 1.1
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Statens energimyndighet	602 028
1:2 Insatser för energieffektivisering	327 000
1:3 Energiforskning	1 527 723
1:4 Energimarknadsinspektionen	234 451
1:5 Energiplanering	1 195 000
1:6 Avgifter till internationella organisationer	33 328
1:7 Elsäkerhetsverket	89 285
1:8 Laddinfrastruktur	605 000
1:9 Biogasstöd	1 035 000
1:10 Energiberedskap	398 000
1:11 Elberedskap	705 000
1:12 Energistöd	1 137 000
1:13 Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer	50 000
1:14 Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer	1 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**7 939 815**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Insatser för energieffektivisering	1 000 000	2027–2030
1:3 Energiforskning	4 100 000	2027–2031
1:5 Energiplanering	5 260 000	2027–2035
1:8 Laddinfrastruktur	2 000 000	2027–2030
1:10 Energiberedskap	1 050 000	2027–2029
1:11 Elberedskap	2 000 000	2027–2041
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**15 410 000**	

2 Utgiftsområde 21 Energi

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel och användning av energi samt elsäkerhet. Myndigheter som hör till utgiftsområdet är Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Energimarknadsinspektionen, Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät), Elsäkerhetsverket och Oljekrisnämnden.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Statens energimyndighet	502	586	586	**602**	622	632
1:2 Insatser för energieffektivisering	380	415	412	**327**	323	323
1:3 Energiforskning	1 449	1 648	1 604	**1 528**	1 603	1 603
1:4 Energimarknadsinspektionen	212	234	238	**234**	239	244
1:5 Energiplanering	221	790	678	**1 195**	1 920	2 165
1:6 Avgifter till internationella organisationer	25	33	33	**33**	33	25
1:7 Elsäkerhetsverket	78	80	81	**89**	95	102
1:8 Laddinfrastruktur	119	930	521	**605**	850	535
1:9 Biogasstöd	701	985	869	**1 035**	1 085	1 085
1:10 Energiberedskap	49	198	197	**398**	651	776
1:11 Elberedskap	666	733	728	**705**	854	854
1:12 Energistöd				**1 137**		
1:13 Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer				**50**	50	150
1:14 Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer				**1**	1	1
Totalt för utgiftsområde 21 Energi	**4 402**	**6 631**	**5 947**	**7 940**	**8 327**	**8 495**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 631**	**6 631**	**6 631**
Pris- och löneomräkning[2]	18	33	51
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 291	1 663	1 813
varav BP26[3]	*1 771*	*845*	*1 498*
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt			
Ny utgiftsram	**7 940**	**8 327**	**8 495**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	4 968
Verksamhetsutgifter[2]	2 964
Investeringar[3]	8
Summa utgiftsram	**7 940**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av en skatteutgift beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2024/25:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som hänför sig till utgiftsområde 21 Energi.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	2025	2026
Fastighetsskatt på elproduktionsenheter (B25)	-1 620	-1 630
Energiskatt på eldningsolja för uppvärmningsändamål (F10)	180	170
Energiskattebefrielse för biobränslen m.m. för uppvärmning (F11)	4 700	4 760
El som inte beskattas (F12)	-	-
Koldioxidskatt på fossila drivmedel och biodrivmedel inom reduktionsplikten (F19)	3 250	2 740
Koldioxidskatt på biooljor för uppvärmningsändamål (F21)	-	-
Koldioxidskatt på eldningsolja för uppvärmningsändamål (F22)	50	60
Skattereduktion för mikroproduktion av förnybar el (G6)	730	u
Skattereduktion för installation av grön teknik (G8)	3 370	3 370

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med ”-”. Skatteutgifter som upphör eller har upphört anges med ”u”. Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.4 Mål för utgiftsområdet

2.4.1 Riksdagsbundna mål

Det övergripande målet för energipolitiken är att skapa villkor för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ påverkan på hälsa, miljö och klimat samt att underlätta omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411). Målet bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU och syftar till att förena försörjningstrygghet, konkurrenskraft och ekologisk hållbarhet.

Därutöver har riksdagen beslutat om följande mål för utgiftsområdet:

- År 2030 ska Sverige ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005 (prop. 2017/18:228, bet. 2017/18:NU22, rskr. 2017/18:411).
- Målet inom det med Norge gemensamma elcertifikatssystemet ökar med 18 terawattimmar (TWh) nya elcertifikat till 2030 (prop. 2016/17:179, bet. 2016/17:NU20, rskr. 2016/17:330).
- Målet för elproduktionens sammansättning år 2040 är 100 procent fossilfri elproduktion (prop. 2022/23:99, bet. 2022/23:FiU21, rskr. 2022/23:254).
- Planeringen av det svenska elsystemet ska ge förutsättningar för att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och att möjliggöra den gröna omställningen (prop. 2023/24:105, bet. 2023/24:NU14, rskr. 2023/24:201).
- Det svenska elsystemet ska ha förmågan att leverera el där efterfrågan finns, i rätt tid och i tillräcklig mängd, i den utsträckning det är samhällsekonomiskt effektivt. Omotiverade hinder i elsystemet ska undanröjas för att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser (prop. 2023/24:105, bet. 2023/24:NU14, rskr. 2023/24:201).

Det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet var t.o.m. den 12 mars 2025 att bidra till att uppfylla uppställda energi- och klimatmål, den långsiktiga energi- och klimatpolitiken och energirelaterade miljöpolitiska mål (prop. 2016/17:66, bet. 2016/17:NU9, rskr. 2016/17:164). Den 13 mars 2025 beslutade riksdagen att det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet ska vara att bidra till uppfyllandet av de energi- och klimatpolitiska målen (prop. 2024/25:72, bet. 2024/25:NU14, rskr. 2024/25:161). För att bidra till det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet samt underlätta uppföljning av forskningens nytta har riksdagen beslutat att insatserna på området ska bygga upp kunskap och kompetens, utveckla teknik, tjänster, produkter och lösningar, främja nyttiggörande av forskning och innovation samt bidra till och dra nytta av internationella samarbeten på energiområdet (prop. 2024/25:72, bet. 2024/25:NU14, rskr. 2024/25:161).

Resultatredovisningen i budgetpropositionen för 2026 avser främst resultat som uppnåtts 2024 och görs i förhållande till de mål som då gällde för utgiftsområdet. Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att utveckla och anpassa den årliga rapporteringen av energiindikatorer till de nya energipolitiska målen och för att kunna följa den pågående elektrifieringen i samhället (KN2024/02566).

2.4.2 Europeiska unionens mål

Sveriges energipolitik påverkas i hög utsträckning av EU:s mål och regelverk inom energiområdet. Inom det s.k. 55-procentspaketet har ett flertal av rättsakterna på energiområdet omarbetats vilket bl.a. har medfört höjningar av målen för förnybar energi och energieffektivitet till 2030. I de s.k. nationella energi- och klimatplanerna rapporterar medlemsstaterna sina indikativa nationella bidrag till de övergripande målen för förnybar energi och energieffektivisering.

Det bindande målet för förnybar energi innebär att 42,5 procent av EU:s totala energianvändning senast 2030 ska vara förnybar och att medlemsländerna gemensamt ska sträva efter att uppnå en andel om 45 procent. Varje medlemsstat ska säkerställa att transportsektorn minskar växthusgasutsläppen med minst 14,5 procent till 2030 alternativt att minst 29 procent av energianvändningen inom transportsektorn har förnybart ursprung. I samma sektor ska 5,5 procent av energianvändningen komma från avancerade biobränslen, varav minst 1 procent ska komma från förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung. Vidare ska medlemsstaterna sträva efter att höja

andelen förnybar energi och insatsvaror i industrin till minst 1,6 procent i genomsnitt per år 2021–2030. Dessutom ska 42 procent av vätgasen som används i industrin utgöras av förnybara bränslen av icke-biologiskt ursprung 2030 och 60 procent 2035.

Energieffektivitetsmålet är bindande på EU-nivå och uppgår till 11,7 procent minskad slutlig energianvändning 2030 jämfört med ett referensscenario som togs fram 2020. Medlemsstaterna bidrar till det bindande målet med indikativa nationella bidrag. Det finns även ett bindande nationellt energisparkrav som medlemsstaterna årligen ska uppnå vilket är att genomsnittligt spara 1,49 procent årligen 2024–2030 med en stegvis höjning år för år. Medlemsstaterna ska säkerställa att den totala energianvändningen hos aktörer som omfattas av definitionen offentliga organ minskar med minst 1,9 procent per år. Medlemsstaterna ska även årligen renovera minst 3 procent av vissa byggnader som ägs av offentliga organ alternativt uppnå motsvarande mängd energibesparingar i offentliga organs byggnader.

I syfte att öka investeringar och binda samman EU:s elsystem har Europeiska rådet 2014 kommit överens om en sammanlänkningsgrad om 15 procent till 2030. Det innebär att varje medlemsstat ska ha motsvarande överföringskapacitet för el till grannländerna i procent av landets installerade elproduktionskapacitet.

2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen har till följd av näringsutskottets iakttagelser om resultatredovisningen för utgiftsområdet (bet. 2024/25:NU3) gjort om dispositionen av redovisningen i syfte att vidareutveckla och tydliggöra sambandet mellan hur statliga anslagsmedel används och de resultat detta ger upphov till. Förändringen innebär att uppföljningen av specifika mål på energiområdet integreras i resultatredovisningen för det övergripande energipolitiska målet.

Resultatredovisningen och regeringens bedömning av måluppfyllelsen görs med utgångspunkt i de resultatindikatorer som anges nedan. Redovisningen avser främst 2024 men den officiella statistiken redovisar data från 2023 inom flera områden. För att spegla utvecklingen under 2024 redovisas därför i vissa fall andra tillgängliga data som komplement till den officiella statistiken. Indikatorerna för att följa upp det övergripande målet samt de specifika målen på energiområdet är

- energiintensitet jämfört med basåret 2005
- elpris
- energikostnadens andel av rörliga kostnader i industrin
- andel fossilfri elproduktion
- elflödesbalans
- effektbalans
- antal kunder med elavbrott som överstiger 24 timmar
- användningen av fossila bränslen i förhållande till total slutlig energianvändning
- förnybar elproduktion inom den svensk-norska elcertifikatmarknaden.

Indikatorerna för att följa upp det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet är

- samfinansiering inom energiforskningen
- antal publikationer och examina inom energiforskningen
- omsättningen i företag som fått stöd för affärsutveckling.

Indikatorerna fossilgaspris och transportsektorns energikostnader anges inte längre som centrala resultatindikatorer. Fossilgasprisernas påverkan på elpriserna kommenteras i stället i samma avsnitt som elprisernas utveckling. Transportsektorns energikostnader påverkas av åtgärder som vidtas i syfte att minska användningen av fossila drivmedel och kommenteras därför i samma avsnitt som användningen av fossila bränslen i förhållande till den totala energianvändningen.

2.6 Resultatredovisning

2.6.1 En effektiv och hållbar energianvändning

Energiintensiteten har minskat med 38 procent jämfört med 2005

En effektiv energianvändning bidrar till lägre energikostnader vilket stärker företagens konkurrenskraft och minskar konsumenternas sårbarhet för höga energipriser. Målet för en effektivare energianvändning följs upp utifrån energiintensitet. Det är ett relativt mått som visar på tillförd energi i relation till bruttonationalprodukten (BNP) i fasta priser. Hur energiintensiteten utvecklas beror således på utvecklingen av BNP och av mängden tillförd energi. Historiskt sett har den tillförda energin ökat i lägre takt än den ekonomiska tillväxten. Energiintensiteten har minskat med 38 procent jämfört med 2005, se diagram 2.1.

Diagram 2.1 Energiintensitet jämfört med 2005 och utvecklingen av BNP

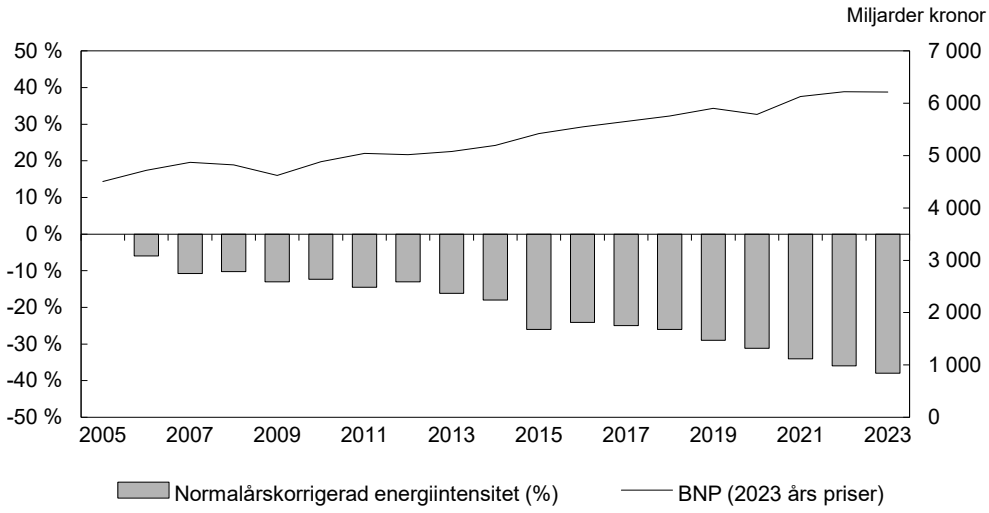

Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2025.

Den slutliga energianvändningen har minskat från 367 TWh 1990 till 353 TWh 2023, vilket är en minskning med 3 TWh jämfört med 2022. Av den slutliga energianvändningen 2023 stod industrin för ca 39 procent, inrikes transporter för ca 22 procent och bostäder och service m.m. för ca 39 procent, vilket är samma andelar som föregående år.

För att minska sårbarheten hos hushåll bl.a. till följd av höga energipriser har Boverket och länsstyrelserna fördelat ett bidrag för energieffektivisering riktat till småhus som värms med direktverkande el eller gas. Energimyndigheten har dessutom genomfört informations- och kompetenshöjande främjandeinsatser riktade till relevanta aktörer inom samhällets samtliga sektorer (anslag 1:2 *Insatser för energieffektivisering*). Det gäller särskilt inom områden såsom energieffektiv drift och energirenovering av byggnader.

Kommuner kan ansöka om medel från Energimyndigheten för att bedriva kommunal energi- och klimatrådgivning till hushåll, organisationer och mindre företag (anslag 1:5 *Energiplanering*). Rådgivningen bidrar till att öka kunskapen hos hushåll och företag om energibesparande åtgärder och energianvändningens klimatpåverkan och har under 2024 fokuserat på civil energiberedskap och riktad rådgivning till små- och medelstora företag. Ungefär hälften av alla rådgivningar under 2024 handlade om solceller, elbilsladdning, energilagring, effektbalansering och närliggande frågor.

För att främja förbättrad energieffektivitet i stora företag ska företagen genomföra energikartläggningar minst vart fjärde år. Företag som har rapporterat in resultaten av sina energikartläggningar för perioden 2020–2024 har identifierat en besparingspotential om 6 TWh per år. Under samma period har företagen tagit beslut om att genomföra energibesparande åtgärder motsvarande 2 TWh per år.

Lägre elpriser men tidvis stora prisskillnader mellan elområden

Elpriserna var lägre under 2024 jämfört med 2023, se diagram 2.2. De lägre priserna beror på minskad efterfrågan på el, ökad elproduktion från förnybara källor och kärnkraft, samt lägre priser på fossilgas och kol. Elpriserna i Europa påverkas i hög grad av fossilgasprisernas utveckling, eftersom fossilgas i många länder används som bränsle vid elproduktion.

Diagram 2.2 Elpris på spotmarknaden per elområde 2014–2024

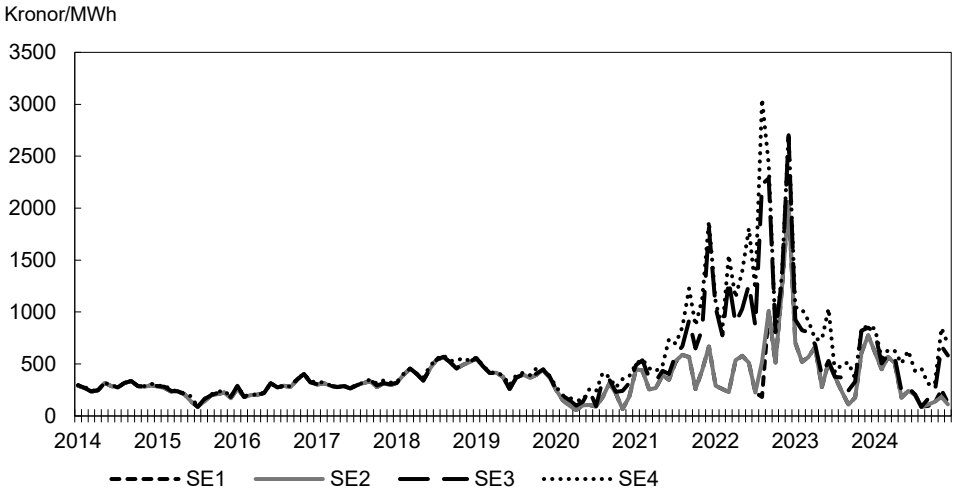

Anm.: Elpriserna avser månadsmedelvärden.
Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2025.

Under 2024 har trenden fortsatt med många timmar med negativa spotpriser på el. Elområde SE2 hade flest antal timmar (737) med negativa spotpriser under 2024, vilket är en ökning med 70 procent jämfört med 2023. De negativa spotpriserna beror på ökade inslag av förnybara kraftslag med mycket låga marginalkostnader, såsom vind- och solkraft. Negativa spotpriser inträffar främst under perioder när efterfrågan på el är låg under nätter och helger och när elproduktionen från förnybara kraftslag är hög.

Prisskillnaderna, i form av månadsmedelvärden, varierade mellan elområdena men var förhållandevis små i början av 2024. Elpriserna i de södra elområdena (SE3 och SE4) låg dock genomgående något högre jämfört med de norra elområdena (SE1 och SE2). Från maj ökade prisskillnaderna, i form av månadsmedelvärden, mellan SE4 och övriga elområden och uppgick som mest till 0,55–0,67 kr/kWh. Från september ökade

även prisskillnaderna mellan de norra elområdena och SE3 och uppgick som mest till 0,40–0,50 kr/kWh.

Det europeiska nätverket av systemansvariga för överföringssystem för el (Entso-e) publicerade i april 2025 resultaten av den gemensamma europeiska översynen av elområdesindelningen. Fyra av de utvärderade alternativen avser elområdesindelningen i Sverige. Enligt Entso-e visar den genomförda analysen att alla fyra alternativ har sämre samhällsekonomisk nytta än dagens elområden. Svenska kraftnät har därför rekommenderat regeringen att tills vidare behålla nuvarande elområdesindelning (KN2025/01098).

Insatser görs för förbättrad flexibilitet i elsystemet

En effektiv energianvändning kan uppnås både genom energieffektivisering och efterfrågeflexibilitet. Efterfrågeflexibilitet innebär att anpassa sin elanvändning tidsmässigt till följd av någon typ av incitament, t.ex. genom att anpassa elanvändningen baserat på tim- eller kvartspriser, tidsdifferentierade nättariffer eller genom att delta på olika marknadsplatser och få kompensation för att använda mer eller mindre el under en given tidsperiod.

För att förbättra förutsättningarna för flexibilitet i elsystemet har Energimyndigheten spridit målgruppsanpassad information om flexibilitet till förbrukare och småskaliga elproducenter. Myndigheten har även kartlagt industrins potential för flexibilitet som visar att fastighetsbolag och vissa typer av mindre företag har en stor potential för flexibilitet på kort sikt förutsatt att deras resurser kan vara styrbara, att de nås av marknadernas prissignaler och att de har kunskap att agera aktivt (KN2025/00940).

Behovet av förstärkt kundskydd på fjärrvärmemarknaden analyseras

Fram till 2022 låg prisförändringen för fjärrvärme generellt under 4 procent per år, men fjärrvärmepriserna har ökat med över 7 procent för samtliga kundgrupper mellan 2022 och 2023 och med över 15 procent mellan 2023 och 2024. Prishöjningen på fjärrvärme beror i huvudsak på kraftigt höjda inköpspriser för fasta biobränslen till följd av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina.

Regeringen har med anledning av de senaste årens prisökningar på fjärrvärme gett Energimarknadsinspektionen i uppdrag att analysera behovet av ett förstärkt kundskydd på fjärrvärmemarknaden (KN2024/00724). För att öka både kundernas och branschens kännedom om vilka rättigheter och skyldigheter som gäller har Energimarknadsinspektionen inom ramen för uppdragets genomförande utökat informationen om innebörden av de lagar och förordningar som gäller på fjärrvärmemarknaden.

Energikostnadens andel av rörliga kostnader har ökat i vissa branscher

Utvecklingen av industrins energikostnader som andel av de totala rörliga kostnaderna beror både på energirelaterade faktorer som energianvändning, energimix och energipriser samt på kostnader som inte är relaterade till energi, såsom lönekostnader och andra rörliga kostnadsposter. Det är också skillnader mellan industriföretag inom samma bransch. Vissa företag kan ha en större energikostnadsandel än bransch-genomsnittet, exempelvis företag med elintensiva processer. För dessa företag kan energikostnaden ha en stor betydelse för konkurrenskraften. Genom att ingå långsiktiga elköpsavtal med elproducenter kan elintensiva företag dock prissäkra hela eller delar av sin elanvändning under en längre period.

Energikostnadernas andel av industrins totala rörliga kostnader minskade marginellt under 2023, se diagram 2.3. Sett till specifika branscher ökade energikostnadsandelen i massa-, pappers- och pappersvaruindustrierna och grafisk industri samt i järn-, stål- och metallverk och i baskemikalieindustrin. För verkstadsindustrin sjönk energikostnadsandelen jämfört med 2022.

Diagram 2.3 Energikostnadernas andel i industrin 2000–2023

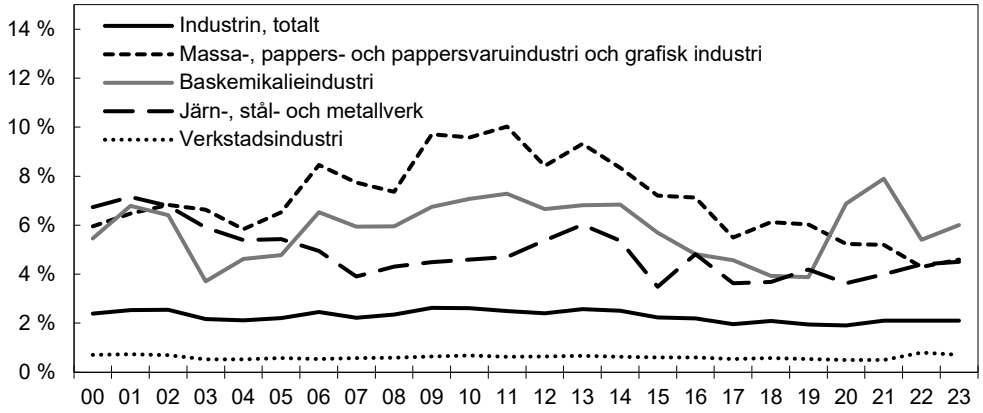

Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2025.

2.6.2 En kostnadseffektiv svensk energiförsörjning

Energiplaneringen har vidareutvecklats för att möta ett ökat elbehov

För att leverera den el som behövs för en ökad elektrifiering och för att möjliggöra klimatomställningen behöver investeringar i elproduktion, eldistribution och elanvändning gå i takt både geografiskt och tidsmässigt.

För att stärka länsstyrelsers, regioners och kommuners arbete med energiplanering har Energimyndigheten finansierat 18 energiplaneringsprojekt som bl.a. fokuserar på att ta fram regionala planeringsunderlag för att möjliggöra ny elproduktion, skapa regionala samverkansplattformar och utveckla kompetensen inom energiplanering (anslag 1:5 *Energiplanering*). Projekten sker i samverkan mellan lokala och regionala aktörer och i vissa fall i samverkan med myndigheter.

Energimyndigheten har tillsammans med länsstyrelserna i Dalarna och Värmlands län samt Naturvårdsverket och Försvarsmakten arbetat i ett pilotprojekt med regionala analyser för en hållbar vindkraftsutbyggnad. Planeringsunderlagen från länen visar att det finns potential för vindkraftsetablering, men med ojämn geografisk fördelning. Resultatet av projektet visar samtidigt att det är möjligt att hantera säkerhetsskydds-klassificerad information som en del av en planeringsprocess i syfte att öka vägledningen om lämpliga etableringsområden för vindkraft.

Energimyndigheten har kartlagt Sveriges territorium och ekonomiska zon för att identifiera områden med potential för fossilfri energiproduktion och tillhörande energidistribution (KN2024/00663). Kartläggningen visar att det sammantaget finns stora möjligheter att möta ett ökat behov av fossilfri el till 2050. Landbaserad och havsbaserad vindkraft, kärnkraft, fossilfria drivmedel, vätgas, solenergi och kraftvärme är de energislag med störst potential att bygga ut.

Nätutvecklingsplaner och kortare ledtider främjar utbyggnaden av elnätet

Det är viktigt med en snabb och ändamålsenlig utbyggnad av elnätet för att möjliggöra samhällets fortsatta elektrifiering.

Energimarknadsinspektionen har utrett hur nätföretagens nätutvecklingsplaner kan användas i energiplaneringssyfte och föreslagit att uppgifterna i nätutvecklingsplanerna bör sammanställas och tillgängliggöras i en karta (KN2024/01803, anslag 1:5 *Energiplanering*). Med anledning av Energimarknadsinspektionens förslag beslutade regeringen den 10 april 2025 om ändringar i förordningen (2022:585) om elnätsverksamhet som innebär att innehållet i nätutvecklingsplanerna sammanställs och tillgängliggörs på Energimarknadsinspektionens webbplats.

Energimarknadsinspektionen har tillsammans med länsstyrelserna och Lantmäteriet fortsatt att utveckla och genomföra metoder och arbetssätt för kortare ledtider vid prövning av nätkoncession (anslag 1:5 *Energiplanering*).

Under 2024 var Energimarknadsinspektionens genomsnittliga handläggningstid i ärenden om ny nätkoncession för linje och ändringar av befintliga nätkoncessioner 12 månader. Det är en förkortning jämfört med 2023 då den genomsnittliga handläggningstiden var 16,5 månader.

Andelen fossilfri elproduktion ökar marginellt

För att möjliggöra en ökad elektrifiering behöver den fossilfria elproduktionen öka. Andelen fossilfri elproduktion var 98,5 procent 2023, vilket är en ökning med 0,2 procent jämfört med 2022.

Diagram 2.4 Andelen fossilfri elproduktion i förhållande till total elproduktion 2000–2023

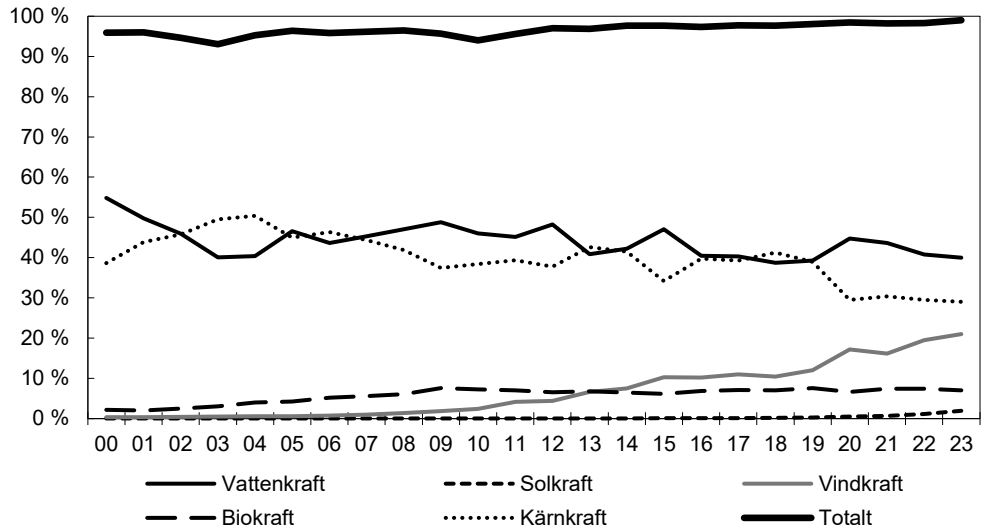

Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2025.

Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att underlätta utbyggnaden av ny kärnkraft. Genom den nya lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft som trädde i kraft den 1 augusti 2025 finns de grundläggande förutsättningarna och formerna på plats för statligt stöd till företag för investeringar i nya kärnkrafts-reaktorer. Regeringen har även genom förordningen (2025:808) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft infört bestämmelser som reglerar vilka uppgifter en ansökan om stöd för investeringar i nya kärnkraftsreaktorer ska innehålla.

Vidare har Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) kartlagt en nationell värdekedja för kärnkraft (KN2025/01438). Kartläggningen visar bl.a. att Sverige har inhemska leverantörer och kompetens på många viktiga områden men också att vi är beroende av internationella aktörer för att möjliggöra utbyggnaden av ny kärnkraft. Vidare presenterar Business Sweden en analys av de positiva effekter på sysselsättning och BNP som åstadkoms av ett kärnkraftsprojekt i Sverige. Boverket och Strålsäkerhetsmyndigheten har kartlagt gällande regler vid uppförande av nya kärnkraftverk inom respektive myndighets ansvarsområde (KN2025/01357 och KN2025/01180). Kartläggningarna visar bl.a. att delar av myndigheternas regelverk överlappar men att de behöver tillämpas parallellt då det är olika aspekter som regleras. Myndigheterna har inte identifierat något behov av att tydliggöra gränsdragningar mellan föreskrifter. Länsstyrelserna i Hallands, Kalmar och Uppsala län har sett över behovet av utvecklade planerings- och tillståndsprocesser för ny kärnkraft och gör bedömningen att ny kärnkraft ställer stora krav på länsstyrelsernas organisation vad gäller arbetsformer, resurser och kompetens (KN2025/01359).

Regeringen har också ökat Sveriges deltagande i internationellt samarbete om kärnkraft, bl.a. i samband med möten inom FN:s klimatkonvention, EU:s kärnkraftsallians, International Energy Agency och Nuclear Energy Agency samt inom det internationella atomenergiorganet IAEA. Regeringen har även initierat en rad bilaterala samarbeten om kärnkraft genom samförståndsavtal, strategiska partnerskap och dialoger om närmare samarbete med ett flertal länder.

Omprövningen av vattenkraften återupptogs den 1 juli 2025. Under pausen har regeringen beslutat om flera nya bestämmelser i syfte att säkerställa att omprövningarnas påverkan på vattenkraften blir acceptabel ur ett elsystemperspektiv. Regeringen har även gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att i enlighet med de nya bestämmelserna se över de s.k. HARO-värdena samt att ta fram en vägledning för hur intresset av en nationell effektiv tillgång till vattenkraftsel ska beaktas inom ramen för vattenförvaltningsarbetet (KN2025/01118).

Elflödesbalansen visar på fortsatt hög nettoexport

I ett leveranssäkert elsystem behöver både energin och effekten räcka till, dvs. resurstillräckligheten och driftsäkerheten behöver vara god. Den s.k. elflödesbalansen visar den nationella produktionen av el jämfört med användningen. Under 2024 exporterade Sverige mer el än vad som importerades, se diagram 2.5. Den totala nettoexporten 2024 var 33,2 TWh. Det är en ökning jämfört med 2023 då nettoexporten av el uppgick till 28,5 TWh.

Diagram 2.5 Elflödesbalans 2004–2024

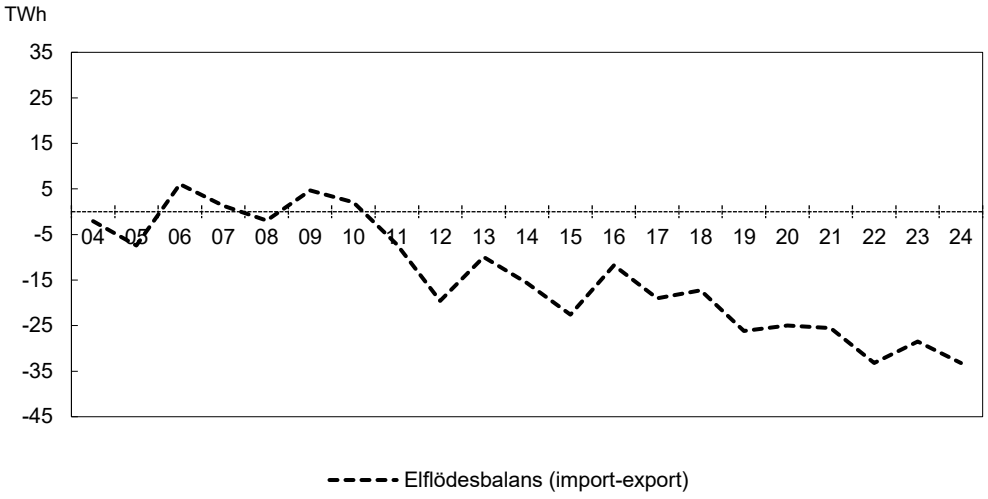

Anm.: Negativt värde anger nettoexport.

Källa: Energimyndigheten, Energiläget i siffror 2024 och Energimyndighetens preliminära årssammanställning av elstatistik för 2024.

Av Energimyndighetens preliminära statistik framgår att den totala elproduktionen 2024 uppgick till 170 TWh. Vattenkraften var fortsatt det kraftslag som under 2024 producerade mest el, totalt ca 64 TWh, en minskning med 2,1 procent jämfört med 2023. Kärnkraften bidrog till en stor andel av Sveriges totala elproduktion med ca 49 TWh, en ökning med 4,6 procent. Elproduktion från kraftvärme bidrog med 12 TWh, en minskning med 13 procent. Vindkraften producerade 41 TWh, vilket är en ökning med 19,2 procent. Under 2024 producerades mest el från vindkraften i december och minst i juli. Solkraften producerade drygt 4 TWh, en ökning på 33,8 procent. Vid slutet av 2024 fanns det ca 293 000 elnätsanslutna solcellsanläggningar i Sverige, vilket är en ökning med ca 41 000 anläggningar eller motsvarande en ökning med 18 procent jämfört med antalet anläggningar året innan.

Effektbalansen är fortsatt försvagad

Effektbalansen visar förhållandet mellan installerad effekt och effektbehovet den timme under året med högst elförbrukning, den s.k. topplasttimmen. Som framgår av diagram 2.6 har effektbalansen varit negativ de senaste åren, dvs. den bedömda tillgängliga nationella elproduktionskapaciteten har varit lägre än det bedömda maximala effektbehovet under en vinter med normala väderförhållanden, en s.k. normalvinter.

Diagram 2.6 Installerad elproduktionskapacitet och effektbehov 2004–2024

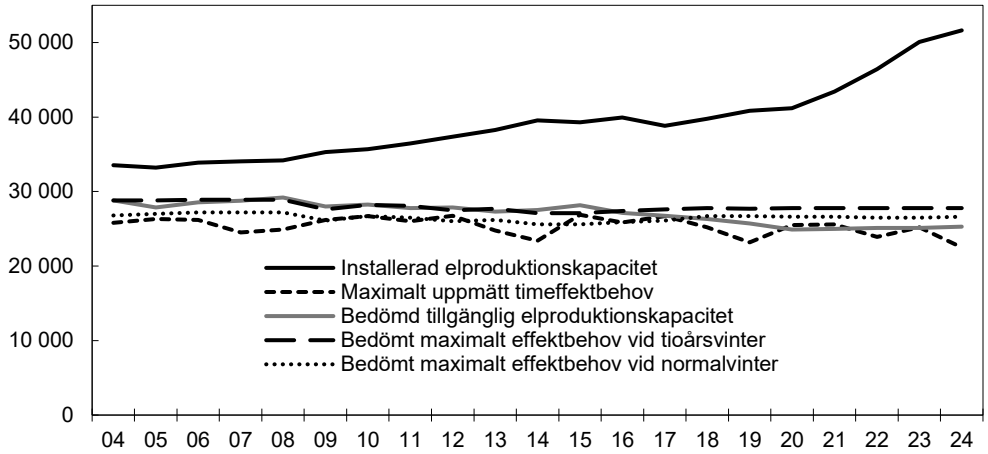

Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2025.

I slutet av 2024 uppgick den totala installerade elproduktionskapaciteten till 51,6 gigawatt (GW). Det är en ökning med 1,6 GW jämfört med 2023, till följd av ett ökat tillskott av vindkraft med 5 procent och solkraft med 22 procent. Intermittent kraftproduktion, såsom vind- och solkraft, utgör den huvudsakliga delen av tillkommande elproduktion i Sverige. Även om den installerade elproduktions-kapaciteten har ökat så var den bedömda tillgängliga kapaciteten vid topplasttimmen lägre än det bedömda maximala effektbehovet. Det beror på att intermittent kraftproduktion bidrar i lägre utsträckning till effekttillräckligheten i elsystemet under topplasttimmen jämfört med planerbar kraftproduktion.

Topplasttimmen inträffade den 13 januari 2025 och den svenska elförbrukningen uppgick då till 22,5 gigawattimmar per timme (GWh/h). Under topplasttimmen nettoexporterade Sverige 2,7 GWh/h till skillnad från året innan då Sverige nettoimporterade 2,4 GWh/h. Vid topplasttimmen var elanvändningen lägre än förväntat jämfört med hur stor elanvändningen har varit vid likvärdiga temperaturer historiskt sett. Samtidigt var vindkraftsproduktionen högre än vid topplasttimmen föregående år. Effektreserven försattes i förhöjd beredskap två gånger men har inte behövt aktiveras. Under föregående vintersäsong försattes effektreserven i förhöjd beredskap elva gånger och beordrades att köras på minimieffekt fyra gånger.

Färre kunder drabbades av elavbrott längre än 24 timmar

Under 2023 drabbades 3 924 lokalnätskunder av minst ett avbrott över 24 timmar, se diagram 2.7. Motsvarande antal 2022 var 8 401 kunder.

Under 2023 hade ca 93 procent av kunderna i lokalnäten tre eller färre avbrott (92 procent 2022). Andelen kunder med fyra eller fler avbrott per år har sedan 2019 haft en nedåtgående trend. Under 2023 hade ca 6,9 procent av kunderna i lokalnäten fyra eller fler avbrott (7,9 procent 2022). Antalet kunder som hade tolv eller fler avbrott 2023 (0,3 procent av kunderna) minskade något jämfört med 2022.

Medelavbrottstiden i lokalnäten uppgick under året till ca 63 minuter, vilket motsvarar en tillgänglighet på 99,988 procent. Under 2023 hade ca 53 procent av kunderna inte något avbrott alls (55 procent 2022). Energimarknadsinspektionen uppskattar att kundernas direkta kostnader för elavbrotten var ca 1,53 miljarder kronor under 2023, vilket var ca 11,2 procent högre än 2022.

Diagram 2.7 Antal kunder med minst ett elavbrott längre än 24 timmar 2011–2023

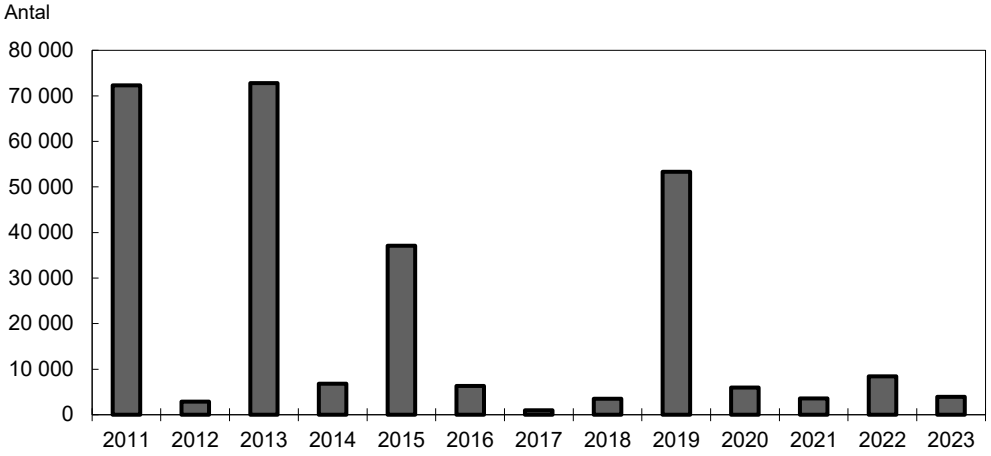

Anm.: Vissa år präglades av stormar; 2011 (Dagmar) och 2019 (Alfrida) samt 2013 då ett flertal mindre stormar härjade i landet.

Källa: Energimarknadsinspektionen, Leveranssäkerheten i Sveriges elnät 2023 (Ei R2024:13).

På regionnätsnivå medförde avbrott att 4 099 megawatt (MW) respektive 2 680 megawattimmar (MWh) energi inte kunde levereras under 2023. Det är ovanligt med avbrott över 12 timmar i regionnätet men när de väl inträffar kan de orsaka relativt stor mängd icke-levererad energi. Avbrott över 12 timmar stod 2023 för ca 0,3 procent av den icke-levererade energin (8,6 procent 2022). Till skillnad från avbrotten i lokalnäten finns det inte något tydligt samband mellan större väderstörningar och leveranssäkerheten i regionnäten.

Enligt Svenska kraftnät var det 131 driftstörningar i transmissionsnätet under 2024 (110 under 2023), varav 9 störningar ledde till avbrott som medförde att 99,0 MW respektive 9,3 MWh energi inte levererades. Det kan jämföras med 9 avbrott och 52,5 MW respektive 187,3 MWh som inte kunde levereras under 2023.

Vidtagna åtgärder för stärkt beredskap

Energisystemet behöver kunna leverera energi till samhället under samtliga förhållanden, dvs. ett fredstida normalläge, fredstida krissituationer och höjd beredskap.

Under 2024 har Energimyndigheten påbörjat en kartläggning av behovet av drivmedel för samhällsviktig verksamhet på nationell nivå. För att säkra tillgången till drivmedel vid ett elavbrott har behovet av reservkraft hos regionala drivmedelsdepåer utretts. Energimyndigheten har fört dialog med de bolag som äger depåerna om lämpligt tekniskt vägval för förbättrad reservkraft, vilket har resulterat i en samsyn om hur reservkraftsförmågan ska utvecklas hos de regionala drivmedelsdepåerna.

På energigasområdet beslutade Energimyndigheten i juni 2024 att Sverige inte längre är i krisnivå tidig varning eftersom gasförsörjningen bedöms vara stabil. Krisnivån bestäms enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas.

Lokal kraftvärme kan bidra till att möjliggöra ödrift i elsystemet, vilket är av stor vikt för leveranssäkerheten samt beredskapen i energisystemet. Regeringen har därför gett Energimyndigheten i uppdrag att analysera förutsättningarna för och lämna förslag på åtgärder som staten kan vidta för att stärka leveranssäkerheten inom fjärrvärme- och kraftvärmesektorn (KN2024/02566).

Energimyndigheten har genom pilotprojektet Robust kommun fördelat 25 miljoner kronor till tio kommuner för att finansiera åtgärder som syftar till att trygga energiförsörjningen i kommunal samhällsviktig verksamhet (anslag 1:10 *Energiberedskap*). De flesta av åtgärderna har handlat om reservkraftslösningar. Vidare har viktiga områden och insatser för ökad kunskap och förmåga hos kommunerna i deras energiberedskapsarbete identifierats. För att stärka det civila försvaret har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att analysera och föreslå lämpliga åtgärder för ransonering av el (KN2024/02566).

Transmissionsnätet för el har en avgörande betydelse för elförsörjningen för det civila försvaret. Sedan den 31 oktober 2024 utgör det befintliga transmissionsnätet för el samt distributionsnätet för el mellan fastlandet och Gotland, inklusive dess stationer, områden av riksintresse för totalförsvarets anläggningar.

Under 2024 har Svenska kraftnät beslutat om en strategi för elberedskap som innehåller mål för arbetet inom elberedskap till 2030 inom områdena robusthet, reparationsberedskap och ödrift. Svenska kraftnät strävar efter att skapa uthållighet för minst tre månaders elförsörjning under höjd beredskap under vintertid. Vidare har Svenska kraftnät börjat identifiera personer med kompetens inom elförsörjning som kan bli aktuella för civilplikt. Det är även möjligt för frivilliga att ansöka om att deras lämplighet för civilplikt inom elförsörjning ska utredas. Svenska kraftnät har även delfinansierat forskning och utveckling via ett tjugotal projekt inom Energiforsks forskningsprogram med koppling till dammsäkerhet samt ett tjugotal projekt inom Svenskt kompetenscentrum för hållbar vattenkraft (anslag 1:11 *Elberedskap*).

Elinstallationsarbeten behöver kunna utföras även vid höjd beredskap. Regeringen har därför gett Elsäkerhetsverket i uppdrag att utreda behovet av eventuella undantag från gällande bestämmelser i detta avseende (KN2024/02561).

2.6.3 Omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle

Andelen fossil energi på samma nivå som föregående år

För att nå klimatmålen och möjliggöra den gröna omställningen behöver de fossila bränslena ersättas med fossilfri energi. År 2023 stod den slutliga användningen av fossila bränslen i form av kol, koks, petroleumprodukter samt natur- och stadsgas för sammanlagt 88 TWh. Övriga fossila bränslen stod för 5 TWh av den slutliga energianvändningen. Den fossila delen av fjärrvärmeanvändningen och elanvändningen stod för 9 respektive 2 TWh, vilket är samma som föregående år. Fjärrvärmens fossila energi beror i huvudsak på avfallsbränslets plastinnehåll. Sammantaget utgjorde användningen av fossila bränslen 29 procent av den slutliga energianvändningen 2023, vilket är på samma nivå som föregående år.

Högst andel fossila bränslen finns i transportsektorn, se diagram 2.8. För att underlätta elektrifieringen av fordonsflottan stödjer Energimyndigheten utbyggnaden av ladd- och tankinfrastruktur för tunga fordon (anslag 1:8 *Laddinfrastruktur*). Under 2024 inkom ansökningar med ett sökt stödbelopp på 881 miljoner kronor, varav 299 miljoner kronor beviljades. Sammantaget bidrar befintliga laddstationer och beviljade laddstationer till en täckning av 97 procent av det transeuropeiska transportnätverket (TEN-T) inom Sverige. Därmed är Sverige nära att uppfylla de avståndsbaserade kraven i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1804 av den 13 september 2023 om utbyggnad av infrastruktur för alternativa drivmedel (den s.k. AFIR). Energimyndigheten ansvarar även för databasen Nobil, vars uppgift är att hämta och distribuera data från svensk laddinfrastruktur för publik laddning. Antalet

laddstationer som är anslutna till databasen ökade från 33 562 till 45 863 laddpunkter mellan 2023 och 2024.

Diagram 2.8 Användningen av fossila bränslen i förhållande till slutlig energianvändning i olika sektorer 2000–2023

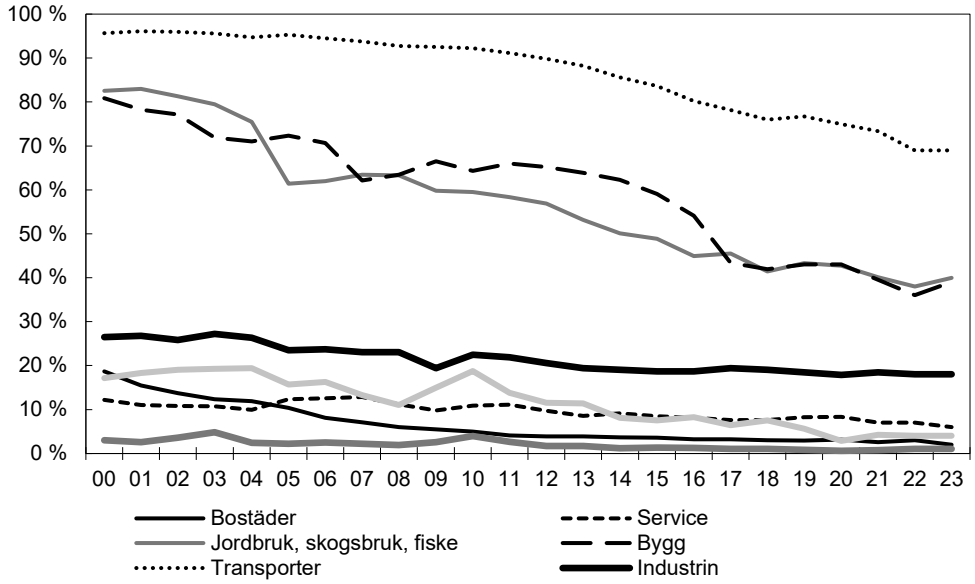

Källa: Energimyndigheten, Energiindikatorer 2025.

Den 1 juli 2025 höjdes reduktionsplikten för bensin och diesel från 6 till 10 procent. Samtidigt ändrades reduktionsplikten så att de reduktionspliktiga kan uppfylla sina åtaganden även med utsläppsminskningar från leverans av fossilfri el från publika laddningsstationer (prop. 2024/25:131, bet. 2024/25:MJU17, rskr. 2024/25:221).

För att fortsätta stärka hushållens köpkraft och de svenska företagens konkurrenskraft sänktes skatten på bensin och diesel den 1 januari 2025 jämfört med den nivå som tidigare beslutats för 2025. Skatten på bensin och diesel sänktes därefter ytterligare den 1 juli 2025 i syfte att kompensera för en uppskattad prisökning till följd av den höjda reduktionsplikten. Vidare kommer de skattesatser som gäller för bensin och diesel fr.o.m. den 1 juli 2025 även att gälla under 2026 (prop. 2024/25:30, bet. 2024/25:FiU1, rskr. 2024/25:49).

För att stimulera utvecklingen av biogasproduktion finansierar Energimyndigheten stöd för produktion av biogas från gödsel samt uppgradering av biogas till biometan i gas- eller vätskeform (anslag 1:9 *Biogasstöd*). Antalet ansökningar under 2024 uppgick till 197 och det sökta stödbeloppet uppgick till totalt 678 miljoner kronor. Den totala produktionen uppskattas enligt ansökningarna för 2024 till 2,34 TWh.

Målet för förnybar elproduktion inom den svensk-norska elcertifikatmarknaden är uppnått

Elcertifikatssystemet är ett marknadsbaserat stödsystem som har till syfte att öka produktionen av förnybar el på ett kostnadseffektivt sätt. Den 31 december 2021 infördes ett stopp för nya anläggningar i elcertifikatssystemet (prop. 2020/21:16, bet. 2020/21:NU6, rskr. 2020/21:44). Det innebär att anläggningar som tagits i drift efter detta datum inte är berättigade till elcertifikat. De anläggningar som redan är godkända fortsätter att få tilldelning av elcertifikat i 15 år eller fram till elcertifikatssystemets avslut 2035.

Under 2024 utfärdades elcertifikat motsvarande 31 TWh i svenska anläggningar. Det är en minskning med 2 TWh jämfört med 2023, vilket beror på stoppregeln, naturliga utfasningar efter 15 års tilldelning och att producenter har valt att lämna elcertifikatssystemet. Eftersom målet för elcertifikatssystemet uppnåddes för flera år sedan, har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att analysera förutsättningarna för ett tidigare avslut av elcertifikatsystemet (KN2024/02500).

2.6.4 Forskning och innovation

Drygt 1,2 miljarder kronor fördelades till forskning och innovation

Energimyndigheten betalade 2024 ut bidrag till forskning och innovation om totalt 1 212 miljoner kronor inom nio temaområden (anslag 1:3 *Energiforskning*), se diagram 2.9.

Diagram 2.9 Fördelning i procent av utbetalda medel för forskning och innovation per temaområde 2024

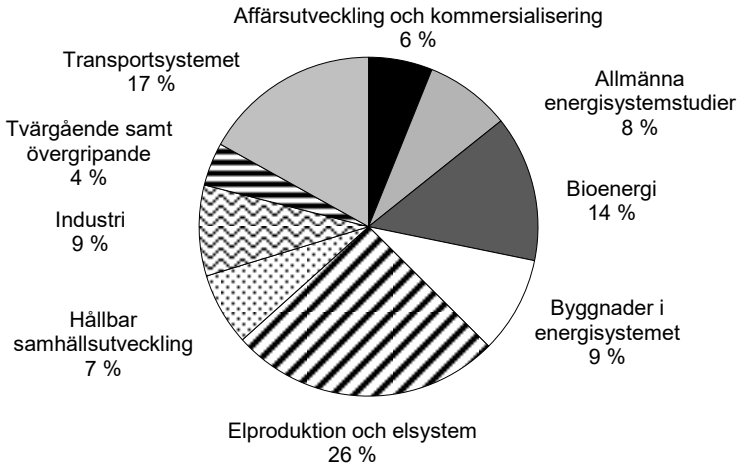

Källa: Energimyndighetens årsredovisning 2024.

Av medlen gick 59 procent till universitet och högskolor och 23 procent till näringslivet. Institut och branschforskningsorganisationer fick 12 procent av medlen, offentliga organisationer fick 5 procent och övriga fick 1 procent. Fördelningen av medel ligger relativt konstant över tid. Sammanlagt var det över 900 olika projekt som fick stöd under 2024. Energimyndigheten beviljade 2024 stöd till 26 projekt som fokuserar på framtidens fossilfria elproduktion, varav 14 projekt fokuserar på frågeställningar inom kärnkraftsområdet och 12 projekt på övriga fossilfria kraftslag.

Sverige deltar i forsknings- och innovationssamarbeten inom energiområdet både inom EU och globalt. Genom spridning och nyttiggörande av kunskap och resultat stärks även det nationella arbetet. Forsknings- och innovationssamarbetet inom EU sker till stor del inom ramen för Horisont Europa och underliggande initiativ. I det underliggande initiativet Clean Energy Transition Partnerships utlysning hade Sverige flest medverkande och huvudsökande. Av de 62 projekt som beviljades stöd hade 22 projekt svenska deltagare. Energimyndigheten har under året även genomfört insatser för att öka kunskapen hos företag om möjligheten att söka stöd från EU:s innovationsfond.

Graden av samfinansiering har ökat

Graden av samfinansiering av forskning och innovation kan ses som en indikation på hur stor del av insatserna som riktas mot uppgifter som efterfrågas av näringsliv, samhälle och andra aktörer och därmed som en indikation på verksamhetens relevans. Forskningsinsatser vid universitet och högskolor beviljas vanligen stöd med full kostnadstäckning medan verksamheter som ligger närmare marknaden i högre utsträckning delfinansieras av stödmottagaren eller andra intressenter. Energimyndighetens andel av den totala finansieringen minskade till 43 procent 2024, se tabell 2.5. Andelen samfinansiering varierar mellan projekt och de olika stödformerna.

Tabell 2.5 Samfinansieringsgrad av forskning och innovation 2015–2024

Procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Energimyndigheten	57	53	49	42	43	45	44	45	50	43
Övriga finansiärer	43	47	51	58	57	55	56	55	50	57

Källa: Energimyndighetens årsredovisning 2024.

Antal publikationer och examina inom energiforskningen har ökat

Under 2024 publicerades 441 vetenskapliga artiklar inom projekt med statlig finansiering vilket kan jämföras med 405 artiklar 2023. Antalet doktorander och forskare som fick del av sin finansiering från anslaget 1:3 *Energiforskning* var 1 434 personer under 2024 jämfört med 1 083 personer 2023. Andelen kvinnor var 35 procent och andelen män var 65 procent, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Antalet doktorsexamina som finansierades av Energimyndigheten under året var 34 stycken, jämfört med 33 stycken 2023. Av dessa var 30 procent kvinnor och 70 procent män, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Av de projekt som Energimyndigheten beviljat stöd till 2024 hade 33 procent en kvinna som projektledare och 67 procent en man. Detta kan jämföras med 31 procent kvinnor och 69 procent män 2023.

Ökad omsättning i företag som fått stöd för affärsutveckling

Enligt Energimyndighetens årliga uppföljning har företag som beviljats stöd för affärsutveckling och kommersialisering under perioden 2005–2018 ökat sin nettoomsättning med 4 510 miljoner kronor 2020–2023. Ökningen beror till stor del på två företags kraftigt ökade nettoomsättning under perioden. Företag som fått stöd till affärsutveckling och kommersialisering genom insatsformerna konceptutveckling och verifiering med kund 2020 och 2021 har efter två år i genomsnitt ökat sin omsättning med 92 miljoner kronor respektive 139 miljoner kronor.

Mer forskningsmedel till kärnkraft och strålsäkerhet

Energimyndigheten finansierar forskning och innovation som syftar till att främja kärnenergiproduktion i både nya och befintliga kärnkraftverk genom att öka deras effektnivå, förlänga deras drifttid och förbättra drift- och underhållsmetoder (1:3 *Energiforskning*). Energimyndigheten stödjer ett brett spektrum av forsknings- och utvecklingsprojekt för att bygga upp den spetskompetens som behövs för framtidens kärnkraft i Sverige. Under 2024 har drygt 104 miljoner kronor utbetalats till projekt inom kärnkraft och strålsäkerhet, vilket motsvarar en ökning med nästan 160 procent jämfört med föregående år. Medel har beviljats för projekt inom bl.a. fjärde generationens kärnkraft, nya kärntekniska material och innovationssystem inom kärnkraftsteknologier.

2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Ytterligare insatser behövs för att effektivisera energianvändningen

Att använda resurser på ett effektivt sätt bidrar till ett hållbart samhälle och konkurrenskraftiga företag. En effektivare energianvändning minskar även behovet av import av energi och ger därigenom ökad försörjningstrygghet.

Regeringen bedömer att genomförda bidrags- och främjandeinsatser för en effektivare energianvändning (anslag 1:2 *Insatser för energieffektivisering* och anslag 1:5 *Energiplanering*) och målgruppsanpassad information om flexibilitet påverkar måluppfyllelsen positivt. Åtgärderna bedöms bl.a. minska sårbarheten hos vissa hushåll vid höga energipriser och skapa förutsättningar för konsumenter att vara aktiva och fatta välinformerade beslut. Vidtagna åtgärder bedöms dock inte vara tillräckliga för att med befintliga styrmedel uppnå det nuvarande energieffektiviseringsmålet till 2030. Regeringen anser att målet behöver anpassas till den pågående energi- och klimatomställningen. En översyn av målet pågår därför i Regeringskansliet i syfte att tydligare främja en samhällsekonomiskt effektiv användning av energi och ett effektivt nyttjande av energisystemet.

Lägre elpriser minskar företagens och hushållens kostnader för el, men försämrar samtidigt lönsamheten för investeringar i energibesparande åtgärder. Regeringen bedömer att stora variationer i elpriset i förlängningen kan ha negativa effekter för företagens konkurrenskraft och investeringar i elproduktionsanläggningar, eftersom det ökar osäkerheten om den framtida elprisutvecklingen. Vidare skapar prisskillnaderna som periodvis uppstår mellan elområdena konkurrensnackdelar för de företag som verkar i elområden med högre elpriser. Regeringen bedömer att det är angeläget att det kontinuerliga arbetet med att skapa förutsättningar för en effektiv marknad som främjar konkurrenskraftiga priser fortsätter, bl.a. genom att utveckla elsystemet så att elprisskillnaderna inom Sverige minskar.

Vidtagna åtgärder stärker leveranssäkerheten i elsystemet men fortsatta insatser behövs för ökad försörjningstrygghet

En god försörjningstrygghet behövs för att kunna tillgodose samhällets behov av energi och öka motståndskraften mot störningar i energiförsörjningen.

Regeringen bedömer att vidtagna åtgärder, såsom finansieringen av energiplaneringsprojekt, det myndighetsgemensamma arbetet för att korta ledtiderna vid elnätsutbyggnad samt användandet av nätutvecklingsplaner i energiplaneringssyfte (anslag 1:5 *Energiplanering*), påverkar uppfyllelsen av planeringsmålet för elsystemet positivt. Vidare bedömer regeringen att åtgärderna för att stärka kommunernas arbete med energiberedskap (anslag 1:10 *Energiberedskap*) och arbetet med att skapa uthållighet i elförsörjningen under höjd beredskap (anslag 1:11 *Elberedskap*) har bidragit till att stärka försörjningstryggheten, bl.a. genom kunskapshöjande insatser och ekonomiskt stöd som möjliggör anskaffande av reservkraft och arbetet med att återinföra civilplikten. Regeringen bedömer att arbetet med energiplanering och beredskap behöver intensifieras och fortsätta utvecklas för att möta samhällets och totalförsvarets behov.

Regeringen bedömer att den försämrade effektbalansen sedan 2020 främst på grund av nedlagd kärnkraft försvårar möjligheterna att nå målet om leveranssäkerhet för elsystemet. För att vända utvecklingen har åtgärder vidtagits som skapar förutsättningar för investeringar i ny kärnkraft och ökar förmågan till flexibilitet i elsystemet. Regeringen bedömer att arbetet med att korta ledtiderna för elnätsutbyggnad behöver fortsätta för att öka överföringskapaciteten i elnäten.

Sammantaget bedöms insatserna bidra till att bryta den negativa utvecklingen av måluppfyllelsen både på lång, medellång och kort sikt genom att befintliga produktionsresurser och elnät kommer att kunna nyttjas mer effektivt framöver. Regeringen bedömer dock att fortsatta insatser behövs för att ytterligare öka försörjningstryggheten.

Andelen fossilfri elproduktion ligger på en fortsatt hög nivå. Regeringen bedömer att det statliga stödet för investeringar i ny kärnkraft på sikt kommer att bidra till måluppfyllelsen genom att ett framtida ökat elbehov kan tillgodoses med fossilfri el.

Utbyggd laddinfrastruktur och stärkta förutsättningar för ny kärnkraft främjar grön omställning

En långtgående elektrifiering av industrin och transportsektorn behövs för att minska användningen av fossila bränslen och möjliggöra den gröna omställningen.

Andelen fossila bränslen i förhållande till total energianvändning ligger kvar på samma nivå som 2022. Genomförda insatser för att bygga ut laddinfrastrukturen (anslag 1:8 *Laddinfrastruktur*) och stimulera produktionen av biogas (anslag 1:9 *Biogasstöd*) bedöms påverka måluppfyllelsen positivt. Vidare bedömer regeringen att de insatser som nu görs för att lägga grunden för ny kärnkraft på sikt kommer att öka tillgången på fossilfri el och därmed få stor positiv påverkan på måluppfyllelsen.

Finansiering av forskning och innovation bidrar till att nå de energipolitiska målen

Regeringen bedömer att insatserna för forskning och innovation bidrar till att uppfylla det övergripande målet för forskning och innovation på energiområdet (anslag 1:3 *Energiforskning*). Graden av samfinansiering visar att insatserna inom energiforskningen över tid är fortsatt relevanta för näringsliv, samhälle och andra aktörer. Genom stöd till doktorander och forskare byggs kunskap och kompetens upp som behövs för att möjliggöra omställningen till ett hållbart energisystem och lösningar som är tillämpbara i såväl Sverige, EU som globalt. Det internationella samarbetet bidrar till att sprida kunskap och resultat och bedöms främja framtagandet och nyttiggörandet av ny teknik och innovationer. Regeringen bedömer att den ökade finansieringen av forskning inom kärnkraft och strålsäkerhet är ett viktigt bidrag till måluppfyllelsen för en fossilfri elproduktion och ett leveranssäkert elsystem.

2.8 Politikens inriktning

En trygg och konkurrenskraftig energiförsörjning – steg för steg mot ett fossilfritt Sverige

Sveriges välstånd, konkurrenskraft och säkerhet vilar på en trygg tillgång till fossilfri energi till konkurrenskraftiga priser. Regeringens energipolitik har en tydlig långsiktig inriktning: att steg för steg bygga ett robust, kostnadseffektivt och fossilfritt energisystem som möjliggör klimatomställningen, stärker konkurrenskraften och möter framtidens behov – i vardag, i kris och ytterst i krig.

För att säkerställa en trygg och samhällsekonomiskt effektiv energiförsörjning och energianvändning krävs samlade insatser och goda förutsättningar för investeringar i fossilfri elproduktion, förstärkningar av energiinfrastrukturen, effektivare energianvändning och ett bättre nyttjande av hela energisystemet. För att uppnå en bättre balans mellan elproduktion och elanvändning i alla delar av Sverige samt en hög och stabil överföringsförmåga behöver utvecklingen av elanvändning, elproduktion, flexibilitet och elnät gå i takt tidsmässigt och geografiskt. Det stärker robustheten i energiförsörjningen, sänker kostnaderna för hushåll och företag och minskar den fossila energianvändningen.

När produktionen av el, värme och bränslen integreras tätare ökar behovet av väl integrerade energisystem där el-, gas- och fjärrvärmesystemen samspelar. Vidare behöver utbyggnaden av elsystemet och utvecklingen av elmarknaden ta sin utgångspunkt i ett systemperspektiv och ske på ett sammanhållet och teknikneutralt sätt för att uppnå en samhällsekonomiskt effektiv och trygg elförsörjning som säkrar elsystemets leveranssäkerhet.

Samhällets elektrifiering och beroende av energi, i kombination med allvarliga hot mot Sveriges säkerhet och klimatförändringarnas effekter innebär att störningar i energiförsörjningen kan få omfattande konsekvenser för stora delar av samhället. Behovet av att stärka samhällets förmåga att hantera störningar i energiförsörjningen har därmed ökat. Sveriges energisystem behöver därför fortsätta att utvecklas för att stärka försörjningstryggheten i såväl krissituationer som i händelse av höjd beredskap och då ytterst krig.

Den långsiktiga inriktningen för energipolitiken ligger fast och genomförs nu steg för steg. För att ge myndigheterna inom energiområdet rätt förutsättningar att genomföra inriktningen har regeringen beslutat om nya instruktioner för Svenska kraftnät och Energimyndigheten samt om ändringar i Energimarknadsinspektionens instruktion (förordning (2025:782) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät, förordning (2025:784) med instruktion för Statens energimyndighet och förordning om ändring i förordningen (2016:742) med instruktion för Energimarknadsinspektionen).

Hushållens ekonomi och företagens konkurrenskraft stärks

Den höga inflationen har utgjort en tung ekonomisk börda för såväl hushåll som företag. Regeringen vidtar därför åtgärder för att hålla nere energikostnaderna och bidrar därmed till att stärka hushållens ekonomi och företagens konkurrenskraft.

Elektrifieringen av Sverige är viktig för att stärka konkurrenskraften och för att nå Sveriges klimatmål, vilket fastställs i propositionen Energipolitikens långsiktiga inriktning (prop. 2023/24:105). För att möjliggöra en ökad elanvändning och minska energikostnaderna för hushåll och företag föreslås att energiskatten på el sänks med 9,875 öre/kWh (inklusive mervärdesskatt) per den 1 januari 2026, jämfört med i år (2025).

En välfungerande nätreglering är en förutsättning för att utbyggnaden av el- och gasnäten ska vara samhällsekonomiskt effektiv. Det är viktigt att kundernas avgifter är skäliga samtidigt som nätföretagen har förutsättningar att genomföra omfattande investeringar i näten. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med en proposition om regelverket för framtidens el- och gasnät.

Under 2023 införde regeringen ett elstöd för att mildra effekterna av de höga elpriserna. Vissa kommuner och regioner ansågs bedriva jordbruksverksamhet och fick därför reducerat elstöd. Regeringen föreslår att ett stöd införs i syfte att kompensera för det reducerade elstödet. Regeringen anser även att det behöver finnas en beredskap för att kunna införa ett högkostnadsskydd för hushållen i händelse av en längre period med höga el- och gaspriser från november 2025 och hela 2026, och föreslår därför att medel avsätts för detta ändamål. En genomlysning av gällande EU-regelverk bör ske för att undersöka hur flaskhalsinkomsterna bäst kan användas för att motverka höga energipriser och mildra dess effekter.

Arbetet med att främja en samhällsekonomiskt effektiv användning av energi och ett effektivt nyttjande av energisystemet behöver öka i omfattning för att hålla nere kostnaderna för hushåll och företag samt för att bidra till ett robust energisystem med låg påverkan på hälsa, miljö och klimat. Regeringen ökar därför takten i energieffektiviseringsarbetet genom att föreslå en förlängd och utvecklad satsning av nuvarande stöd till energieffektivisering i småhus som även innefattar informations- och kompetenshöjande insatser.

Investeringar i ny fossilfri elproduktion främjas för att tillgodose framtidens elbehov

Det behövs mer fossilfri elproduktion för att tillgodose framtidens elbehov på kort, medellång och lång sikt, inte minst för att möta behoven utifrån industrins etableringar och expansioner.

Nya kärnkraftsreaktorer behöver byggas i Sverige för att nå de klimat- och energipolitiska målen, tillgodose framtidens elbehov inklusive anslutningar för industrin, öka leveranssäkerheten i elsystemet och överföringsförmågan i transmissionsnätet, minska prisskillnaderna mellan de svenska elområdena och bidra till konkurrenskraftiga elpriser för elkunderna. Därför har regeringen inlett ett kärnkraftsprogram som innehåller flertalet initiativ och åtgärder för att möjliggöra ny kärnkraft i Sverige. Programmet syftar till att etablera de långsiktiga förutsättningar som krävs för etablering och drift av ny kärnkraft i Sverige.

Regeringen ser därtill skäl att stärka förutsättningarna för investeringar i ny kärnkraft genom finansiering och riskdelning för de allra första projekten. Sedan den 1 augusti 2025 kan företag ansöka om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft. Med förslagen om statliga lån och dubbelriktade differenskontrakt kommer regeringen att kunna hantera ansökningar om stöd och teckna avtal med företag om de första projekten som får statligt stöd. Lånen ska betalas tillbaka och differenskontrakten bidrar till återbetalningen. Stödet till ny kärnkraft kommer att utformas på ett sätt som ger incitament för ett effektivt resursutnyttjande och ger en väl avvägd fördelning av risker mellan staten och företagen som får stöd. Stödet är avgränsat till att omfatta investeringar motsvarande en installerad elektrisk effekt om upp till ca 5 000 MW. De finansiella befogenheter som föreslås i denna proposition beräknas i detta första steg räcka till upp till cirka hälften av detta, och möjliggör avtalsförhandlingar som kan leda till beslut om stöd i en sådan omfattning under 2026. Förutsättningarna finns därmed på plats för att en utbyggnad av ny kärnkraft ska komma i gång.

Utöver stödet kan staten även bli delägare, på villkor som är jämförbara med övriga investerares, i projektbolag som investerar i ny kärnkraft. Regeringen avser att återkomma med förslag om förvärv av aktier i projektbolag som staten går in som delägare i. Det projekt Vattenfall AB planerar vid Ringhals kärnkraftverk är i detta sammanhang av intresse och regeringen är öppen för att staten blir delägare i projektbolaget givet att förutsättningarna är de rätta.

Regeringen arbetar för att tillståndsprocessen för kärnkraft ska bli mer ändamålsenlig och effektiv. Syftet är också att aktörer som efterfrågar ett tidigare ställningstagande från regeringen ska ha möjlighet till det. Regeringen föreslår ökade medel till berörda myndigheter för att kunna hantera nya ansökningar för kärntekniska anläggningar, se utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap avsnitt 6.4.

Genom riksdagens beslut om budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 21 avsnitt 2.10.1, bet. 2024/25:NU3, rskr. 2024/25:106) fick regeringen ett bemyndigande att ställa ut kreditgarantier för lån till investeringar i ny kärnkraft. Syftet var att möjliggöra investeringar i ny kärnkraft vilka kännetecknas av höga initiala finansieringskostnader, långa byggtider och en lång drifttid för att återhämta investeringskostnaderna. Regeringen bedömer att införandet av ett mer anpassat stöd för kärnkraft innebär att det inte längre finns behov av ett sådant bemyndigande.

Det är ca 50 år sedan nya kärnkraftsreaktorer byggdes i Sverige. För att kärnkraften återigen ska kunna byggas ut behövs långsiktiga och stabila planeringsförutsättningar. Regeringen föreslår därför att medel tillförs för samordningsinsatser på regional och nationell nivå.

Elmarknaden utvecklas för ökad leveranssäkerhet i elsystemet

Elmarknaden behöver utvecklas för att stärka incitamenten för aktörerna att leverera de nyttor som krävs för ett leveranssäkert och effektivt elsystem. Intermittent kraftproduktion, såsom vind- och solkraft, bidrar i lägre utsträckning till effekttillräckligheten i elsystemet under topplasttimmen jämfört med planerbar kraftproduktion. För att den intermittenta kraftproduktionen i större utsträckning ska bidra till effekttillräckligheten har regeringen gett Svenska kraftnät, Energimarknadsinspektionen och Energimyndigheten i uppdrag att uppdatera regelverk och metoder för utformning och integrering av intermittent elproduktion i elsystemet samt att ta fram incitament för bättre effektbidrag från intermittent kraftproduktion (KN2024/02495 och KN2024/02494).

Elmarknadsutredningen överlämnade i april 2025 betänkandet Spänning i tillvaron – hur säkrar vi vår framtida elförsörjning? (SOU 2025:47) till regeringen. Förslagen bereds i Regeringskansliet inom ramen för regeringens pågående arbete med att skapa förutsättningar för en välfungerande elmarknad som bidrar till ett starkt och leveranssäkert elsystem.

Elsystemets sammansättning och förväntade utveckling avseende elproduktion, elanvändning och de nordiska ländernas sammanlänkning med andra länder har genomgått stora förändringar under 2020-talet. Mot bakgrund av de förändrade förutsättningar som elsystemet och elmarknaden står inför har regeringen gett Svenska kraftnät i uppdrag att analysera förutsättningarna för att ändra den nuvarande svenska elområdesindelningen (KN2025/01072).

För att bidra till goda förutsättningar för industrin och för ett starkare och mer konkurrenskraftigt Sverige har regeringen gett Svenska kraftnät i uppdrag att se över anslutningsprocessen till elsystemet och tillträde till elmarknaden (KN2025/ 01694).

För att skapa likvärdiga och långsiktigt hållbara förutsättningar för samhälle och industri att utvecklas i norra Norrbottens län på samma villkor som i andra delar av Sverige bör infrastruktur i form av ett elnät med hög överföringskapacitet och robusthet byggas i regionen. Regeringen har därför gett Svenska kraftnät i uppdrag att utvidga transmissionsnätet i norra Norrbottens län (KN2025/01074).

Insatser för förbättrad energiplanering, säkerhet och beredskap bidrar till att stärka förmågan inom det civila försvaret

Vattenkraftens förmågor är centrala för elsystemet och beredskapen inom elförsörjningen. Vattenkraftens nyttor på nationell, regional och lokal nivå behöver dock tydliggöras i energiplaneringen. I syfte att hjälpa kommuner, regioner och andra aktörer att värdera vattenkraftens bidrag inom ramen för energi- och beredskapsplaneringen har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att tillsammans med Svenska kraftnät beskriva vattenkraftens nyttor och ta fram ett strategiskt stödmaterial (KN2025/01564).

Vidare föreslår regeringen att investeringsstödet för att stärka leveranssäkerheten i elsystemet, det s.k. kraftlyftet, utökas. Investeringsstödet syftar till att främja investeringar i utökad elproduktionskapacitet från exempelvis kraftvärme och värmelager, regionala anslutningsåtgärder som säkerställer tilldelning av effekt samt andra investeringar som bidrar till en mer flexibel effekt- och energianvändning hos större elanvändare så att elnäten kan nyttjas mer effektivt. Utökningen av kraftlyftet inkluderar även informations- och kompetenshöjande insatser riktade till aktörer som kan bidra till att stärka förmågan och minska sårbarheten i de regionala energisystemen.

Planerbar och reglerbar elproduktion, energilager och flexibel användning blir allt viktigare i takt med en ökande elanvändning och ett allt större inslag av variabel elproduktion. Fjärr- och kraftvärmen bidrar till en trygg energiförsörjning och den lokala och regionala elförsörjningen, dels genom att minska behovet av el för uppvärmning, dels genom att tillföra lokal och planerbar produktion av el. För att ytterligare stärka konkurrenskraften för fjärr- och kraftvärmen på kort och lång sikt har regeringen gett Energimyndigheten i uppdrag att genomföra och föreslå åtgärder för att värna och stärka fjärr- och kraftvärmen (KN2025/01566).

Vidare bör Sveriges förmåga att säkra, skydda och stärka samhällets funktioner på cybersäkerhetsområdet vidareutvecklas. Utan tillräckligt skydd av kritisk energiinfrastruktur ökar risken för handhavandefel, cyberattacker eller andra antagonistiska angrepp, vilket kan få allvarliga konsekvenser för energiförsörjningen. Regeringen föreslår att Energimyndigheten tillförs ytterligare medel för arbetet med cybersäkerhet.

För att bibehålla en hög elsäkerhet när elsystemet byggs ut behöver tillsynen av elektriska anläggningar, elinstallationsföretag och elinstallatörer öka i omfattning. Vidare finns det ett ökat behov av marknadskontroll av elektriska produkter till följd av de senaste årens växande utomeuropeiska e-handel. Regeringen föreslår att Elsäkerhetsverket tillförs anslagsmedel i syfte att stärka det skadeförebyggande arbetet med elsäkerhet.

2.9 Budgetförslag

2.9.1 1:1 Statens energimyndighet

Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Statens energimyndighet

Tusental kronor

2024	Utfall	501 936	Anslagssparande	-2 744
2025	Anslag	585 557[1]	Utgiftsprognos	585 889
2026	**Förslag**	**602 028**		
2027	Beräknat	621 588[2]		
2028	Beräknat	631 823[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 611 472 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 609 543 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens energimyndighets (Energimyndighetens) förvaltningsutgifter samt Fjärrvärmenämnden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Statens energimyndighet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**585 557**	**585 557**	**585 557**
Pris- och löneomräkning[2]	11 471	21 348	33 294
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	5 000	14 683	12 972
varav BP26[3]	*5 000*	*9 000*	*7 000*
– Utökade befogenheter att ingripa enligt säkerhetsskyddslagen		*4 000*	*2 000*
– Cybersäkerhet - STEM	*5 000*	*5 000*	*5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**602 028**	**621 588**	**631 823**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Statens energimyndighets förvaltningsanslag ökar med 5 000 000 kronor från och med 2026 för bl.a. nödvändigt utvecklingsarbete i enlighet med det nya EU regelverket inom cybersäkerhet för att säkerställa ett effektivt och rättssäkert arbete för en hög cybersäkerhetsnivå inom energisektorn.

För kostnader med anledning av kommande lagstiftningsförslag om utökade befogenheter att ingripa enligt säkerhetsskyddslagen (SOU 2025:42) beräknas anslaget öka med 4 000 000 kronor för 2027 och med 2 000 000 kronor för 2028.

Regeringen föreslår att 602 028 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens energimyndighet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 621 588 000 kronor respektive 631 823 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.8 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens energimyndighet

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras					
Offentligrättslig verksamhet					
varav avgifter enligt förordningen (2014:349) om vissa kostnads-nyttoanalyser på energiområdet	*14*	*12*	*12*	*0*	*12*
varav försörjningstrygghets-avgiften enligt förordningen (2008:1330) om vissa avgifter på naturgasområdet	*1 713*	*-2 100*	*3 800*	*5 500*	*-1 700*
Verksamheter där intäkterna disponeras					
Offentligrättslig verksamhet					
varav ansökningsavgifter enligt 12 § fjärrvärmelagen (2008:263)	*-2 384*	*-800*	*10*	*500*	*-490*
varav avgifter enligt förordningen (2020:1180) om vissa utsläpp av växthusgaser	*-384*	*-200*	*200*	*400*	*-200*
varav avgifter enligt förordningen (2011:1480) om elcertifikat	*-374*	*-321*	*3 956*	*4 225*	*-269*
varav avgifter enligt förordningen (2010:853) om ursprungsgarantier för el	*7 484*	*-7 626*	*11 013*	*20 996*	*-9 983*

Energimyndigheten disponerar avgifter enligt lagen (2020:1173) om vissa utsläpp av växthusgaser och förordningen (2020:1180) om vissa utsläpp av växthusgaser. Energimyndigheten disponerar vidare de avgifter som tas ut med stöd av 6 kap. 7 § lagen (2011:1200) om elcertifikat, förordningen (2011:1480) om elcertifikat och lagen (2010:601) om ursprungsgarantier för el och förordningen (2010:853) om ursprungsgarantier för el och som ska täcka myndighetens kostnader för denna verksamhet. Myndigheten disponerar även ansökningsavgifter som tas ut enligt 12 § fjärrvärmelagen (2008:263). Ansökningsavgifterna ska bidra till finansieringen av Fjärrvärmenämndens verksamhet vid Energimyndigheten.

Tjänsteexporten omfattar dels projekt om beräkning av klimatnytta av satsningar på förnybar energi, dels projekt som drivs av FN-organet Unido om kapacitets-uppbyggnad kring ekodesign och energimärkning.

2.9.2 1:2 Insatser för energieffektivisering

Tabell 2.9 Anslagsutveckling 1:2 Insatser för energieffektivisering

Tusental kronor

2024	Utfall	380 470	Anslagssparande	37 530
2025	Anslag	415 000[1]	Utgiftsprognos	412 108
2026	**Förslag**	**327 000**		
2027	Beräknat	323 000		
2028	Beräknat	323 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt stöd till energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för utgifter för insatser för informationsspridning, utveckling och spridning av verktyg och metoder samt utredningsinsatser. Anslaget får användas för utgifter för genomförandet av EU-rättsakter samt annat internationellt samarbete inom energieffektiviseringsområdet och därtill hörande metod-, utvecklings- och utredningsarbete. Anslaget får även användas för utgifter för utveckling av styrmedel för energi- och effekteffektivisering inklusive efterfrågeflexibilitet samt för insamling av ny och utveckling av befintlig energistatistik som kan användas i syfte att minska energianvändningen. Anslaget får också användas till investeringsstöd som leder till minskad energianvändning i lokaler och hos hushåll samt de administrativa utgifter som ett investeringsstöd medför.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Insatser för energieffektivisering

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**415 000**	**415 000**	**415 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-88 000	-92 000	-92 000
varav BP26	*300 000*	*300 000*	*300 000*
– Energieffektivisering av småhus	*300 000*	*300 000*	*300 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**327 000**	**323 000**	**323 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Det finns fortsatt en potential i lönsamma energieffektiviseringsåtgärder och därför bör trösklarna för att genomföra dem sänkas. En större del av potentialen skulle kunna realiseras om aktörers kunskap och kompetens om energieffektiviserings-åtgärder förbättras. Regeringen föreslår därför en förlängd och utvecklad satsning för energieffektivisering i småhus, som tar höjd för informations- och kompetenshöjande insatser. Anslaget föreslås därför att öka med 300 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 300 000 000 kronor per år.

Regeringen föreslår att 327 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Insatser för energieffektivisering* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 323 000 000 kronor respektive 323 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Insatser för energieffektivisering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Insatser för energieffektivisering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 000 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 2.11 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för energieffektivisering

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	16 096	38 584				
Nya ekonomiska åtaganden	23 808		1 000 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 320	-38 584		-250 000	-250 000	-500 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	38 584		1 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**320 000**		**1 000 000**			

2.9.3 1:3 Energiforskning

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:3 Energiforskning

Tusental kronor

2024	Utfall	1 448 512	Anslagssparande	-32 502
2025	Anslag	1 647 723[1]	Utgiftsprognos	1 603 965
2026	**Förslag**	**1 527 723**		
2027	Beräknat	1 602 723		
2028	Beräknat	1 602 723		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter och statsbidrag för forskning och innovation samt nyttiggörande av dessa insatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på fossilfria energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Energiforskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 647 723**	**1 647 723**	**1 647 723**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-120 000	-45 000	-45 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 527 723**	**1 602 723**	**1 602 723**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 527 723 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Energiforskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 602 723 000 kronor respektive 1 602 723 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Energiforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 100 000 000 kronor 2027–2031.

Skälen för regeringens förslag

För att möjliggöra planering och tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:3 *Energiforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 100 000 000 kronor 2027–2031.

Tabell 2.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:3 Energiforskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2031
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 247 409	2 494 608	4 100 000			
Nya ekonomiska åtaganden	1 269 467	2 696 214	1 400 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-977 322	-1 090 822	-1 400 000	-1 400 000	-1 400 000	-1 300 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-44 946					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 494 608	4 100 000	4 100 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 300 000**	**4 100 000**	**4 100 000**			

2.9.4 1:4 Energimarknadsinspektionen

Tabell 2.15 Anslagsutveckling 1:4 Energimarknadsinspektionen

Tusental kronor

2024	Utfall	211 895	Anslagssparande	5 637
2025	Anslag	234 039[1]	Utgiftsprognos	238 006
2026	**Förslag**	**234 451**		
2027	Beräknat	239 467[2]		
2028	Beräknat	244 261[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 235 434 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 235 433 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Energimarknadsinspektionens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Energimarknadsinspektionen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**234 039**	**234 039**	**234 039**
Pris- och löneomräkning[2]	4 412	8 497	13 352
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-4 000	-3 069	-3 130
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**234 451**	**239 467**	**244 261**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 234 451 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Energimarknadsinspektionen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 239 467 000 kronor respektive 244 261 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.17 Offentligrättslig verksamhet

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras					
Offentligrättslig verksamhet					
varav avgifter enligt förordningen (2008:1330) om naturgasavgift	*2 435*	*-750*	*4 250*	*5 000*	*-750*
Verksamheter där intäkterna disponeras					
Offentligrättslig verksamhet	*0*	*0*	*11 300*	*11 300*	*0*
varav intäkter från registerhållningsavgift	*-*	*-*	*800*	*-*	*-*
varav intäkter från marknadsövervakningsavgift	*-*	*-*	*10 500*	*-*	*-*

Energimarknadsinspektionen disponerar avgifter som tas ut i enlighet med förordningen (2014:1059) om vissa avgifter för registrering och tillsyn över handeln på grossistenergimarknaden. Energimarknadsinspektionen tar dels ut en avgift för registerhållning, dels en avgift för tillsyn och marknadsövervakning.

2.9.5 1:5 Energiplanering

Tabell 2.18 Anslagsutveckling 1:5 Energiplanering

Tusental kronor

2024	Utfall	221 176	Anslagssparande	43 824
2025	Anslag	790 000[1]	Utgiftsprognos	678 246
2026	**Förslag**	**1 195 000**		
2027	Beräknat	1 920 000		
2028	Beräknat	2 165 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för arbetet med energiplanering, grön omställning, stimulera till utbyggnaden av vindkraft, investeringar som bidrar till planerings- och leveranssäkerhetsmål för elsystemet och därmed ökar försörjningstryggheten på nationell, regional och lokal nivå. Anslaget får användas för statsbidrag till kommuner för att stärka kommunernas förmåga att bidra till ökad försörjningstrygghet på lokal nivå, stimulera till utbyggnad av vindkraft, kommunal energi- och klimatsrådgivning samt för myndigheternas administrativa utgifter kopplade till stöden. Anslaget får även användas för ekonomiska bidrag till investeringar som stärker den leveranssäkerheten eller ökar anslutningskapaciteten i elsystemet regionalt eller lokalt. Anslaget får även användas till myndigheters kostnader för särskilda insatser, uppgifter eller andra myndighetsgemensamma utvecklingsarbeten som syftar till kortare ledtider för tillståndsprövning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Energiplanering

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**790 000**	**790 000**	**790 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	405 000	1 130 000	1 375 000
varav BP26	*270 000*	*775 000*	*1 020 000*
– Nya medel till Kraftlyftet	*250 000*	*750 000*	*1 000 000*
– Samordningsinsatser för ny kärnkraft	*20 000*	*25 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 195 000**	**1 920 000**	**2 165 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

På kort sikt bedöms en kraftig utbyggnad av elsystemet behövas för att nå klimatmålen och möjliggöra den gröna omställningen. Det behövs mer investeringar i utökad elproduktionskapacitet från exempelvis kraftvärme och värmelager, regionala anslutningsåtgärder som säkerställer tilldelning av effekt samt andra investeringar som bidrar till en mer flexibel effekt- och energianvändning hos större elanvändare så att elnäten kan nyttjas mer effektivt och ytterligare kapacitet kan tilldelas. Regeringen föreslår därför att det befintliga ekonomiska stödet ökar för att främja investeringar i elsystemet som inte kan bära sig utan statligt stöd, men som höjer förmågorna för planerbarhet och därmed stärkt leveranssäkerhet i samtliga systemdriftstillstånd. I förslaget ingår även informations- och kompetenshöjande insatser riktade till aktörer som kan bidra till att stärka förmågan och minska sårbarheten i de regionala energisystemen. Anslaget bör därför öka med 250 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget att öka med 750 000 000 kronor respektive 1 000 000 000 kronor.

För att effektivt möjliggöra ny kärnkraft behövs goda planeringsförutsättningar samt samordning med annan samhällsviktig infrastruktur och mellan relevanta myndigheter, regioner och länsstyrelser. Det behövs såväl nationell som regional samordning för att verkställa ny kärnkraft. Arbetsformer, resurser och kompetens behöver därför utvecklas. Anslaget föreslås öka med 20 000 000 kronor 2026 för planerings- och utredningsarbete för ny kärnkraft. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 25 000 000 kronor respektive 20 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 195 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Energiplanering* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 920 000 000 kronor respektive 2 165 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Energiplanering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 260 000 000 kronor 2027–2035.

Skälen för regeringens förslag

För att möjliggöra planering av tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Energiplanering* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 260 000 000 kronor 2027–2035.

Tabell 2.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Energiplanering

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	586	80 743	314 217			
Nya ekonomiska åtaganden	80 743	280 000	5 120 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-586	-46 526	-174 217	-780 000	-1 280 000	-3 200 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	80 743	314 217	5 260 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**450 000**	**1 200 000**	**5 260 000**			

2.9.6 1:6 Avgifter till internationella organisationer

Tabell 2.21 Anslagsutveckling 1:6 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	25 182	Anslagssparande	85
2025	Anslag	33 328[1]	Utgiftsprognos	33 095
2026	**Förslag**	**33 328**		
2027	Beräknat	33 328		
2028	Beräknat	25 328		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter till internationella organisationer samt utgifter för internationellt samarbete inom energiområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**33 328**	**33 328**	**33 328**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-8 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**33 328**	**33 328**	**25 328**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 33 328 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Avgifter till internationella organisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 33 328 000 kronor respektive 25 328 000 kronor.

2.9.7 1:7 Elsäkerhetsverket

Tabell 2.23 Anslagsutveckling 1:7 Elsäkerhetsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	77 620	Anslagssparande	1 287
2025	Anslag	79 650[1]	Utgiftsprognos	81 329
2026	**Förslag**	**89 285**		
2027	Beräknat	95 491[2]		
2028	Beräknat	102 296[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 94 070 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 98 904 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Elsäkerhetsverkets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Elsäkerhetsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**79 650**	**79 650**	**79 650**
Pris- och löneomräkning[2]	1 635	2 863	4 423
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	8 000	12 978	18 223
varav BP26[3]	*8 000*	*15 000*	*20 000*
– Civilt försvar: Elsäkerhetsverket	*8 000*	*15 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**89 285**	**95 491**	**102 296**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Elsäkerhetsverkets förvaltningsanslag ökar med 8 000 000 kronor 2026 för att möta ett förändrat omvärldsläge och samhällets behov av säker el. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 15 000 000 kronor respektive 20 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 89 285 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Elsäkerhetsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 95 491 000 kronor respektive 102 296 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.25 Offentligrättslig verksamhet

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras					
Offentligrättslig verksamhet					
varav ansökningsavgifter auktorisation elinstallatörer	*0*	*1 945*	*-*	*-*	*1 950*
varav nätövervakningsavgift	*0*	*33 329*	*-*	*-*	*33 662*
varav elsäkerhetsavgift	*-4 471*	*-8 722*	*72 937*	*90 092*	*-17 526*

Elsäkerhetsverkets verksamhet finansieras i huvudsak med elsäkerhetsavgiften. Förordningen (2017:1040) om elberedskapsavgift, nätövervakningsavgift och elsäkerhetsavgift innehåller bestämmelser om avgifter för att finansiera statliga åtgärder och verksamheter enligt elberedskapslagen (1997:288), verksamhet vid nätmyndigheten samt verksamhet vid Elsäkerhetsverket enligt elsäkerhetslagen (2016:732) och lagen (1992:1512) om elektromagnetisk kompalitet. Budget för elberedskapsavgiften redovisas under anslag 1:11 *Elberedskap* under utgiftsområde 21.

Av förordningen (1997:294) om elberedskap och elförordningen (2013:208) framgår att Affärsverket svenska kraftnät är elberedskapsmyndighet och Energimarknadsinspektionen är nätmyndighet. Nätövervakningsavgiften och elsäkerhetsavgiften redovisas som intäkter till inkomsttitel, eftersom det är Elsäkerhetsverket som administrerar dem. Elsäkerhetsverket tar även ut en avgift för auktorisation som elinstallatör samt ersättning för vissa kostnader i samband med Elsäkerhetsverkets marknadskontroll. Även dessa redovisas som intäkter till inkomsttitel.

2.9.8 1:8 Laddinfrastruktur

Tabell 2.26 Anslagsutveckling 1:8 Laddinfrastruktur

Tusental kronor

2024	Utfall	119 363	Anslagssparande	875 637
2025	Anslag	930 000[1]	Utgiftsprognos	521 342
2026	**Förslag**	**605 000**		
2027	Beräknat	850 000		
2028	Beräknat	535 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till stöd för ladd- och tankstationer för el och vätgas samt till utgifter för berörda myndigheters arbete kopplat till stöden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.27 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Laddinfrastruktur

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**930 000**	**930 000**	**930 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-325 000	-80 000	-395 000
varav BP26		*-305 000*	
– Justering av stödet för laddinfrastruktur		*-305 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**605 000**	**850 000**	**535 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Stödet för laddinfrastruktur har justerats för 2027 genom att anslaget minskas med 305 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 605 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Laddinfrastruktur* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 850 000 000 kronor respektive 535 000 000 kronor.

Bemyndiganden om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Laddinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

För att möjliggöra planering av tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:8 *Laddinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 2.28 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:8 Laddinfrastruktur

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	580 124	557 039	2 000 000			
Nya ekonomiska åtaganden	294 153	1 905 648	595 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-275 238	-462 687	-595 000	-750 000	-500 000	-750 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-42 000					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	557 039	2 000 000	2 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 000 000**	**2 000 000**	**2 000 000**			

2.9.9 1:9 Biogasstöd

Tabell 2.29 Anslagsutveckling 1:9 Biogasstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	700 866	Anslagssparande	232 134
2025	Anslag	985 000[1]	Utgiftsprognos	868 902
2026	**Förslag**	**1 035 000**		
2027	Beräknat	1 085 000		
2028	Beräknat	1 085 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att stimulera utvecklingen av biogasproduktion. Anslaget får även användas för de administrativa utgifter som detta medför.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.30 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Biogasstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**985 000**	**985 000**	**985 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	50 000	100 000	100 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 035 000**	**1 085 000**	**1 085 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 035 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Biogasstöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 085 000 000 kronor respektive 1 085 000 000 kronor.

2.9.10 1:10 Energiberedskap

Tabell 2.31 Anslagsutveckling 1:10 Energiberedskap

Tusental kronor

2024	Utfall	49 074	Anslagssparande	4 926
2025	Anslag	198 000[1]	Utgiftsprognos	196 620
2026	**Förslag**	**398 000**		
2027	Beräknat	651 000		
2028	Beräknat	776 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för Energimyndighetens utgifter för energiberedskapsåtgärder, och civilt försvar inom energisektorn. Anslaget får också användas för ersättning för solidaritetsgas som begärs enligt artikel 13 i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/1938 av den 25 oktober 2017 om åtgärder för att säkerställa försörjningstryggheten för gas och om upphävande av förordning (EU) nr 994/2010. Anslaget får användas för myndighetens förvaltningskostnader inom dessa områden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.32 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Energiberedskap

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**198 000**	**198 000**	**198 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	200 000	453 000	578 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**398 000**	**651 000**	**776 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 398 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Energiberedskap* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 651 000 000 kronor respektive 776 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:10 *Energiberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 050 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

För att möjliggöra planering av tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:10 *Energiberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 050 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 2.33 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:10 Energiberedskap

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början						
Nya ekonomiska åtaganden			1 050 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden				-200 000	-500 000	-350 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut			1 050 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**100 000**	**1 050 000**	**1 050 000**			

2.9.11 1.11 Elberedskap

Tabell 2.34 Anslagsutveckling 1:11 Elberedskap

Tusental kronor

2024	Utfall	665 737	Anslagssparande	70 016
2025	Anslag	733 000[1]	Utgiftsprognos	727 892
2026	**Förslag**	**705 000**		
2027	Beräknat	854 000		
2028	Beräknat	854 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition. 1 038 725 kronor avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2026 (civilplikt).

Ändamål

Anslaget får användas för Affärsverket svenska kraftnäts utgifter för elberedskapsåtgärder, dammsäkerhet, tillsynsuppdrag enligt säkerhetsskyddslagen inom områdena elförsörjning och dammanläggningar, med undantag för kärnteknisk verksamhet, samt myndighetens arbete med totalförsvar och som beredskapsmyndighet. Anslaget får användas för myndighetens förvaltningskostnader inom dessa områden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.35 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Elberedskap

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**733 000**	**733 000**	**733 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-28 000	121 000	121 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**705 000**	**854 000**	**854 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 705 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Elberedskap* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 854 000 000 kronor respektive 854 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Elberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2027–2041.

Skälen för regeringens förslag

För att möjliggöra planering av tecknande av avtal om fleråriga projekt är det nödvändigt att kunna fatta beslut som medför åtaganden för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Elberedskap* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 000 000 000 kronor 2027–2041.

Tabell 2.36 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Elberedskap

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2041
Ekonomiska åtaganden vid årets början	1 862 139	1 634 178	1 700 000			
Nya ekonomiska åtaganden	286 803	388 045	700 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-512 764	-322 223	-400 000	-400 000	-400 000	-1 200 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-2 000					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 634 178	1 700 000	2 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 000 000**	**2 000 000**	**2 000 000**			

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.37 Offentligrättslig verksamhet

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras					
Offentligrättslig verksamhet					
varav elberedskapsavgift	-344 254	-64 793	567 324	600 000	-32 676

Av förordningen (1997:294) om elberedskap framgår att Affärsverket svenska kraftnät är elberedskapsmyndighet. Förordningen (2017:1040) om elberedskapsavgift, nätövervakningsavgift och elsäkerhetsavgift innehåller bestämmelser om avgifter för att finansiera statliga åtgärder och verksamhet enligt elberedskapslagen (1997:288). Budget för nätövervakningsavgiften och elsäkerhetsavgiften redovisas under anslag 1:7 *Elsäkerhetsverket* under utgiftsområde 21.

Elberedskapsavgift

Regeringens förslag

Avgiftsuttaget under 2026 för elberedskapsavgiften, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av lagen, fastställs till högst 800 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

För åtgärder som genomförs enligt elberedskapslagen (1997:288) betalar den som innehar nätkoncession enligt ellagen (1997:857) en avgift. Åtgärderna, som finansieras från den del av anslaget 1:11 *Elberedskap* som disponeras av Affärsverket svenska kraftnät, uppgår till motsvarande belopp som avgiftsuttaget över tid. Åtgärderna syftar till att tillgodose elförsörjningen vid höjd beredskap och till att förebygga, motstå och hantera störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället.

2.9.12 1:12 Energistöd

Tabell 2.38 Anslagsutveckling 1:12 Energistöd

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande
2025	Anslag	0[1]	Utgiftsprognos
2026	**Förslag**	**1 137 000**	
2027	Beräknat	0	
2028	Beräknat	0	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för elstöd till kommuner. Anslaget får även användas för högkostnadsskydd till hushåll vid höga el- och gaspriser samt myndigheternas administration för utbetalning av sådant stöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.39 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Energistöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]			
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 137 000		
varav BP26	*1 137 000*		
– Elstöd till kommuner	*137 000*		
– Högkostnadsskydd för hushåll - el- och gasstöd	*1 000 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 137 000**	**0**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Vid utbetalningarna av elstöd till företag under 2023 fick ett antal kommuner och regioner inte fullt elstöd eftersom de ansågs bedriva jordbruksverksamhet.

Syftet med elstödet var att alla kommuner och regioner skulle få fullt elstöd utan någon reducering. Det är dock inte möjligt att betala ut något nytt elstöd genom förordningen (2023:233) om elstöd till företag eftersom stödet finansierades genom ett tillfälligt EU-undantag som gjorde möjligt att använda flaskhalsintäkter för elstöd. Denna möjlighet upphörde att gälla den 1 januari 2024. Ett nytt ekonomiskt stöd behöver därför finansieras genom statens budget. Till anslaget tillförs 137 000 000 kronor 2026 i syfte att ersätta kommuner som inte fick fullt elstöd 2023 för att de klassades som jordbruksfastigheter.

Regeringen avser att införa ett högkostnadsskydd om månadsmedelvärdet för spotpriset på el överstiger 1,5 kronor per kilowattimme inom ett elprisområde i Sverige. Motsvarande utformning av stöd ska även ges till hushåll uppvärmda med gas. Till anslaget tillförs därför 1 000 000 000 kronor 2026 som ska användas vid behov av ett energistöd till hushåll. Om stödet blir aktuellt kan ytterligare medel behöva tillföras.

Regeringen föreslår att 1 137 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Energistöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 0 kronor.

2.9.13 1:13 Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer

Tabell 2.40 Anslagsutveckling 1:13 Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande
2025	Anslag	0[1]	Utgiftsprognos
2026	**Förslag**	**50 000**	
2027	Beräknat	50 000	
2028	Beräknat	150 000	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för subvention av statens förväntade kostnader för lån till företag enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.41 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]			
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	50 000	50 000	150 000
varav BP26	*50 000*	*50 000*	*150 000*
– Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer	*50 000*	*50 000*	*150 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**50 000**	**50 000**	**150 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Enligt 2 § lagen om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft får stöd lämnas i form av statliga lån. I syfte att sänka kapitalkostnaden, särskilt under investeringsfasen, kan kostnaderna för de statliga lånen subventioneras jämfört med statens förväntade kostnader (prop. 2024/25:150 s. 21–27). De samlade villkoren för bl.a. ränta och differenskontraktens lösenpris sätts så att projektbolagets ägare bedöms få en avkastning på sitt kapital som är i proportion till den finansiella risk de möter i sin investering. Lånen är tillfälliga och väntas betalas tillbaka successivt efter det att reaktorerna tagits i drift. Differenskontrakten bidrar till att stärka låntagarens förmåga att betala tillbaka lånen. När låntagaren inte betalar en ränta som motsvarar statens förväntade kostnad för ett lån är regeringen enligt 6 kap. 4 § budgetlagen (2011:203) skyldig att lämna förslag om hur mellanskillnaden ska finansieras. Medel motsvarande beräknade kostnader för förväntade förluster ska föras till ett konto i Riksgäldskontoret, en s.k. kreditreserv, som i förekommande fall ska användas för finansiering av konstaterade förluster, i enlighet med 6 kap. 5 § budgetlagen.

Staten förväntas ingå låneavtal under 2026 eller senast 2027 för de första investeringarna i ny kärnkraft som får stöd. Ett nytt anslag bör därför föras upp på statens budget för finansiering av subventioner av statens förväntade kostnader för utlåningen. Anslagsnivån är beräknad med ett antagande om att förväntade förluster uppgår till ca 5 procent av det årligen utlånade beloppet, vilket beräknas utgöra subventionskostnaden. Det beräknade årliga utlåningsbeloppet redovisas nedan.

Statliga lån får bara lämnas till s.k. projektbolag, dvs. företag vars verksamhet uteslutande eller så gott som uteslutande har till ändamål att uppföra, inneha och driva de kärnkraftsreaktorer som ansökan om stöd avser, se 7 § lagen om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft. Det innebär att företaget inte har några intäkter innan den första reaktorn tas i drift. För att minska kassaflödespåverkan för ägarna till projektbolaget bör räntan inte betalas under investeringsfasen utan i stället ackumuleras och läggas till lånebeloppet (prop. 2024/25:150 s. 23). Samtliga kostnader för utlåningen finansieras av staten under investeringsfasen. Att räntekostnader under investeringsfasen ackumuleras som upplupen ränta utgör inte en subvention och ska därför inte belasta anslaget. I vilken grad utlåningen påverkar statens upplåningskostnader och anslaget 1:1 *Räntor på statsskulden* inom utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. beror på en rad olika faktorer, bl.a. statens samtliga inkomster och utgifter samt statsskuldsförvaltningen, där det inte är möjligt att särskilja och redovisa en enskild åtgärd.

Regeringen föreslår att 50 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Subvention av förväntade kostnader för lån till nya kärnkraftsreaktorer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 50 000 000 kronor respektive 150 000 000 kronor.

Låneram för ny kärnkraft

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 och 2027 besluta om lån i Riksgäldskontoret enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft för förväntade investeringskostnader som uppgår till högst 220 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2026–2045.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 3 § lagen om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft får statliga lån lämnas för uppförande och provdrift av nya kärnkraftsreaktorer samt för projektering och andra förberedande åtgärder inför uppförandet. Enligt 5 § samma lag ska stöd förenas med villkor som regleras genom avtal mellan staten och det företag som får stöd. En förutsättning för att kunna ingå avtal är att stödet har godkänts av Europeiska kommissionen enligt EU:s statsstödsregler. Regeringen bedömer att avtal om stöd för de första investeringsprojekten kan ingås under 2026 eller senast 2027 beroende bl.a. på när en ansökan lämnas in och tiden för statsstödsprövningen.

Regeringen har bedömt att stödet för investeringar i nya kärnkraftsreaktorer bör omfatta investeringar motsvarande en installerad elektrisk effekt om upp till ca 5 000 MW (prop. 2024/25:150 s. 50). Regeringen bedömer att ansökningar motsvarande ungefär hälften av stödets omfattning bör kunna hanteras under 2026.

En låneram för förväntade investeringskostnader föreslås som bedöms kunna räcka till investeringar omfattande ungefär hälften av stödet. Hur omfattande investeringar ramen täcker avgörs av såväl förväntade investeringskostnader per MW i olika projekt som hur stor andel av kostnaderna som ska finansieras av lån. Lån till investeringar i ny kärnkraft omfattande ungefär hälften av stödets omfattning beräknas kunna uppgå till ca 220 miljarder kronor i 2026 års prisnivå. Eftersom beloppet avser lån till den förväntade investeringskostnaden, inkluderar det en budgeteringsmarginal för att hantera kostnadsrisker som normalt förekommer vid stora investeringar. Utlåningen antas påbörjas 2026 och upphör när reaktorerna tas i rutinmässig drift. Lånen kan fördelas till ett eller flera projektbolag. Utlåningen beräknas årligen uppgå till ca 1–3 miljarder kronor 2026–2028, se tabell 2.42.

Tabell 2.42 Beräknad utlåning till investeringar i ny kärnkraft, 2026 års prisnivå

Miljoner kronor, fasta priser

	2026	2027	2028	2029–2037	Förväntat utlånat belopp t.o.m. 2037
Beräknad utlåning till ny kärnkraft	1 000	1 000	3 000	215 000	220 000

Källa: Egna beräkningar.

En ökning av utbetalningarnas årliga belopp beräknas sedan ske under åren efter 2028. I slutet av investeringsperioden beräknas låneutbetalningarna minska igen för att sedan upphöra när reaktorerna tas i drift. I beräkningarna antas reaktorerna tas i rutinmässig drift mellan 2035 och 2037. Den största variationen av låneutbetalningarnas storlek förväntas under åren efter 2028. De årliga ökningarna och minskningarna av utbetalningarnas storlek antas som mest uppgå till ca 10 miljarder kronor vissa enskilda år.

För att hantera oförutsedda händelser som innebär att investeringarna inte kan genomföras inom planerade tidsramar och utlåningen därför behöver ske över en längre tidsperiod bör det finnas en tidsmarginal i bemyndigandet om låneram. På grund av den långa tidshorisonten bör bemyndigandet anges i 2026 års prisnivå.

De årliga låneutbetalningarna speglar det kassamässiga flödet från staten till ett projektbolag. Eftersom projektbolaget inte bör betala någon ränta under investeringsfasen sker det inga kassamässiga flöden i motsatt riktning. I stället ackumuleras räntan och läggs till lånebeloppet, vilket medför att staten har en fordran på bolaget som motsvarar lånebeloppet plus den ränta som avtalats. Statens fordran blir alltså högre än summan av låneutbetalningarna. Ränteeffekterna är svåra att beräkna och är beroende av lånevillkoren som kommer att förhandlas fram mellan staten och projektbolagen. Regeringen bedömer därför att låneramen bör beräknas så att den anger en ram för den kassamässiga utlåningen som inte inkluderar statens fordran på förväntade upplupna räntekostnader. Regeringen avser att årligen i budgetpropositionen redovisa både utlånade belopp och den statliga fordran.

Regeringen föreslår en låneram för förväntade investeringskostnader i ny kärnkraft som uppgår till högst 220 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2026–2045. Förslaget till låneram är inte en prognos av kostnaden för att bygga ny kärnkraft utan anger det högsta belopp för förväntad utlåning till investeringar i ny kärnkraft som regeringen kan besluta om under 2026 och 2027. Med lägre investeringskostnader per MW eller lägre andel lån i projekten räcker låneramen till fler eller större projekt.

Tabell 2.43 Ramar för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade utlåningsramar 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutade utlåningsramar 2025[1]	Begärda utlåningsramar 2026
21	Låneram för ny kärnkraft				220 000 000
	Summa				**220 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Riskreserv för ny kärnkraft

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 och 2027 besluta om en riskreserv för ytterligare lån i Riksgäldskontoret vid oväntade fördyringar till företag som fått lån enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 220 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2026–2045.

Skälen för regeringens förslag

Det statliga stödet ska utformas på ett sätt som ger incitament till ett effektivt resursutnyttjande vid uppförande, innehav och drift av nya kärnkraftsreaktorer enligt 2 § lagen om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft. En risk- och vinstdelningsmekanism som minskar risken för de mest negativa utfallen, men där projektägaren fortsatt bär risken för övriga negativa utfall, bibehåller projektägarens incitament till kostnadseffektivitet. Därtill ska andelen eget kapital vara tillräckligt stor för att ge projektägarna incitament att begränsa risktagande i projektet. Det är samtidigt nödvändigt att kunna hantera tänkbara men mindre sannolika scenarier med stora och oväntade fördyringar. Statlig finansiering och riskdelning syftar bl.a. till att säkerställa att förutsättningar finns för att slutföra projektet även vid sådana scenarier. Det innebär också att det finns en förutsägbarhet som minskar de finansiella riskerna för de

som investerar i projekten. Därför behöver det finnas en möjlighet till ytterligare utlåning i form av en riskreserv.

Målsättningen är att riskreserven inte ska tas i anspråk men den bedöms vara en nödvändig del av stödet. Riskreserven bedöms behöva motsvara utlåning till oväntade fördyringar upp till 100 procent av den förväntade investeringskostnaden. Historiskt har flera kärnkraftsprojekt i andra länder haft större kostnadsöverskridanden och en bidragande orsak har varit alltför optimistiska ingångsvärden i projektkalkylen men även projektplanering samt regulatoriska förändringar och politiska beslut under projektets gång har påverkat. Sådana erfarenheter bör beaktas i framtida projekt, vilket både minskar sannolikheten att riskreserven behöver tas i anspråk och behovet av en större buffert.

Genom att dela upp låneramen på en ram för förväntade investeringskostnader för projekten och en ram i form av en riskreserv för oväntade fördyringar av dessa projekt begränsas möjligheterna att överteckna låneramen baserat på för optimistiska antaganden. Den låneram som utgör riskreserven bör omfatta samma tidsperiod som låneramen för förväntade investeringskostnader och anges i fasta priser.

Regeringen föreslår en riskreserv för ytterligare lån vid oväntade fördyringar till företag som har fått lån för investeringar i ny kärnkraft som uppgår till högst 220 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2026–2045.

Hur utlåningen till ny kärnkraft bedöms påverka de offentliga finanserna redovisas i Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 9.3.

Tabell 2.44 Ramar för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade utlåningsramar 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutade utlåningsramar 2025[1]	Begärda utlåningsramar 2026
21	Låneram för riskreserv för ny kärnkraft				220 000 000
	Summa				**220 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

2.9.14 1:14 Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer

Tabell 2.45 Anslagsutveckling 1:14 Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande
2025	Anslag	0[1]	Utgiftsprognos
2026	**Förslag**	**1 000**	
2027	Beräknat	1 000	
2028	Beräknat	1 000	

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för dubbelriktade differenskontrakt enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.46 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]			
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 000	1 000	1 000
varav BP26	*1 000*	*1 000*	*1 000*
– Differenskontrakt för nya reaktorer	*1 000*	*1 000*	*1 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 000**	**1 000**	**1 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Enligt 2 § lagen om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft får stöd lämnas i form av dubbelriktade differenskontrakt. Avtal om differenskontrakt ingås samtidigt som låneavtal. Differenskontrakten säkerställer ett minimiersättningsskydd till företaget under den rutinmässiga driften av nya kärnkraftsreaktorer och sätter samtidigt en gräns som förhindrar överkompensation och återför övervinster till staten. Den första reaktorn med statligt stöd antas tas i drift 2035. Utgifterna kommer att variera från år till år och vara beroende av skillnaden mellan det avtalade lösenpriset och årsgenomsnittet för elpriset i det elområde där reaktorn producerar el. Vissa år kan differenskontrakten medföra en utgift för staten och vissa år en inkomst, beroende på om elpriset överstiger eller understiger lösenpriset. Vilka utgifter eller inkomster som det dubbelriktade differenskontraktet ger upphov till beror på framtida elpriser, men även på hur kontrakten utformas. Det finns scenarier från bl.a. myndigheter som kan ligga till grund för antaganden om framtida elpriser.

Utformningen av differenskontraktet kommer att fastställas först i förhandlingar med projektbolag som ansöker om det statliga stödet. För att få till stånd investeringar i ny kärnkraft krävs statligt stöd och det är därför rimligt att anta att lösenpriset överstiger elpriset i genomsnitt över kontraktets löptid och medför en kostnad för staten. Utöver elprisernas utveckling påverkas de beräknade utgifterna också av hur stor installerad effekt kärnkraft som tagits i drift och omfattas av ett differenskontrakt. Kontraktens löptid antas till som längst 40 år per reaktor. Regeringen beräknar en årlig utgift fr.o.m. 2035 som varierar mellan ca 1 och 3 miljarder kronor, beroende på framför allt att reaktorer förväntas driftsättas succesivt i takt med att utbyggnaden fortskrider. Den faktiska ersättningen enskilda år kan ha större variation beroende på elpriserna under året. Vissa år kan differenskontrakten medföra en större utgift och vissa år en inkomst för staten.

För att staten ska kunna ingå avtal om dubbelriktade differenskontrakt under 2026 eller senast 2027 bör ett nytt anslag föras upp på statens budget för finansiering av den statliga ersättningen för differenskontrakt. Utgifter beräknas fr.o.m. 2035 och budgetering av dessa förutsätter ett anslag. För 2026–2034 bör ett formellt belopp budgeteras om 1 000 000 kronor. Det beräknade totala ekonomiska åtagandet för differenskontrakt redovisas nedan.

Regeringen föreslår att 1 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 000 000 kronor respektive 1 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 och 2027 för anslaget 1:14 *Ersättning för dubbelriktade differenskontrakt för nya kärnkraftsreaktorer* ingå ekonomiska åtaganden enligt lagen (2025:587) om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft i form av dubbelriktade differenskontrakt som medför behov av framtida anslag på högst 400 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2035–2085.

Skälen för regeringens förslag

Enligt 4 § lagen om statligt stöd för investeringar i ny kärnkraft får dubbelriktade differenskontrakt ingås för rutinmässig drift av nya kärnkraftsreaktorer. Enligt 5 § samma lag ska stöd förenas med villkor som regleras genom avtal mellan staten och det företag som får stöd. En förutsättning för att kunna ingå avtal är att stödet har godkänts av Europeiska kommissionen enligt EU:s statsstödsregler. Regeringen bedömer att avtal om differenskontrakt för de första investeringsprojekten kan ingås under 2026 eller senast 2027 beroende bl.a. på när en ansökan lämnas in och tiden för statsstödsprövning. Differenskontrakten utgör, på samma sätt som lån, ekonomiska åtaganden som kräver ett särskilt bemyndigande från riksdagen, i enlighet med 9 kap. 8 § regeringsformen.

Den statliga utlåningen upphör när reaktorerna tas i rutinmässig drift och differenskontrakten i stället börjar tillämpas. Differenskontrakten säkerställer ett minimiersättningsskydd till företaget under den rutinmässiga driften av den nya kärnkraftsreaktorn och sätter samtidigt en gräns som förhindrar överkompensation och återför övervinster till staten. Ett sådant minimiersättningsskydd innebär också ett skydd för staten som långivare genom att ge förutsättningar för att de statliga lånen kan återbetalas även i det fall elpriserna blir lägre än förväntat. På så vis bidrar statens potentiella utgifter för differenskontrakten till att lånen inte blir statliga utgifter, utan just lån som betalas tillbaka.

Statliga utgifter för differenskontrakt uppstår om det avtalade lösenpriset överstiger elpriset i årsgenomsnitt i det elområde där elen produceras. Vilka utgifter som uppstår över tid till följd av differenskontrakten beror alltså på hur elpriserna utvecklas i Sverige fr.o.m. 2035 och flera decennier framåt. Vidare styrs storleken på kostnader och intäkter som uppstår till följd av differenskontrakten av kontraktens utformning och sammantagen installerad elektrisk effekt i berörda reaktorer. Regeringen bedömer det som troligt att elpriserna kommer att öka till följd av omställningen till fossilfri energi eftersom efterfrågan på fossilfri el kommer att öka kraftigt

I det fall det genomsnittliga elpriset är högre än lösenpriset ersätts staten av kärnkraftsproducenten. Statens intäkter till följd av differenskontrakt ska enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/943 av den 5 juni 2019 om den inre marknaden för el användas för att finansiera utgifter för direkta prisstöd till elproduktion, investeras i åtgärder som sänker slutkundernas kostnader eller på annat sätt fördelas till slutkunder (artikel 19d). På så sätt utgör differenskontrakt ett visst skydd för elanvändarna mot höga elpriser. Om elpriserna skulle bli lägre än förväntat innebär det större statliga utgifter till följd av differenskontrakten men samtidigt kommer låga elpriser alltid gynna svenska elkonsumenter. Liksom de beräknade beloppen för utlåning, baseras beräkningen av utgifterna för differenskontrakt på antaganden om att stöd ges till investeringar motsvarande omkring hälften av stödprogrammets omfattning och att den första reaktorn tas i rutinmässig drift 2035. Kontraktens löptid antas till som längst 40 år per reaktor.

Regeringen beräknar en genomsnittlig årlig utgift fr.o.m. 2035 som varierar mellan 1 och 3 miljarder kronor beroende på framför allt att reaktorer förväntas driftsättas succesivt i takt med att utbyggnaden fortskrider. Den faktiska ersättningen enskilda år kan ha större variation beroende på elpriserna under året. Vissa år kan differenskontrakten medföra en större utgift och vissa år en inkomst för staten. Eftersom kontrakten avser potentiella utbetalningar under flera decennier behöver de årliga utgifterna summeras för att sättas i relation till ett bemyndigande om att ingå dessa åtaganden. De beräknade årliga utgifterna summerade under kontraktens löptid motsvarar ett ackumulerat belopp om totalt 110 miljarder kronor.

Utöver de beräknade utgifterna bör det finnas en marginal för det fall att utgifterna skulle bli högre så att avtalet kan hållas inom riksdagens bemyndigande. Det bedöms även nödvändigt att i avtalen ange lösenpriset i en fast prisnivå på grund av den långa tidshorisonten. Bemyndigandet bör därför anges i 2026 års prisnivå. Regeringen föreslår ett bemyndigande att ingå ekonomiska åtaganden i form av dubbelriktade differenskontrakt för investeringar i ny kärnkraft på högst 400 000 000 000 kronor i 2026 års prisnivå 2035–2085.

Regeringen anser att statens utgifter för differenskontrakt som utgångspunkt ska fördelas utifrån de nyttor som uppstår. Regeringen avser att återkomma med förslag om finansiering innan utgifterna uppkommer, vilket de gör i samband med att reaktorerna tas i rutinmässig drift.

2.10 Affärsverket svenska kraftnät

2.10.1 Ekonomiskt resultat

Svenska kraftnät är ett affärsverk där koncernen består av affärsverket, ett dotterföretag och sju intressentföretag i Sverige, Norge, Danmark och Finland. Svenska kraftnät ska utifrån ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för en samhällsekonomiskt effektiv, internationellt konkurrenskraftig, hållbar och trygg elförsörjning i Sverige. Verksamheten finansieras huvudsakligen av avgiftsintäkter från transmissionsnätskunder och balansansvariga parter samt av s.k. flaskhalsinkomster som uppkommer till följd av de prisskillnader som uppstår mellan elområden när överföringskapaciteten inte räcker till för att överföra all el som efterfrågas. Svenska kraftnäts investeringar och reinvesteringar finansieras normalt genom lån från Riksgäldskontoret, men eftersom flaskhalsinkomster kan användas för att finansiera investeringar varierar lånebehovet beroende på inflödet av flaskhalsinkomster.

Svenska kraftnäts rörelseintäkter minskade under 2024 och uppgick till 20 574 miljoner kronor, vilket är en minskning med 29 165 miljoner kronor jämfört med 2023. De lägre intäkterna beror främst på att Svenska kraftnät använde flaskhalsinkomster för bidrag avseende elstöd 2023. Svenska kraftnäts resultat på koncernnivå uppgick till 240 miljoner kronor för 2024, vilket är 258 miljoner kronor lägre än 2023. Resultatet gav en räntabilitet på justerat eget kapital på 2,0 procent, se diagram 2.10. Resultatet är lägre än 2023 (4,3 procent), vilket bl.a. beror på att resultatet belastas med en nedskrivning på 241 miljoner kronor till följd av regeringens beslut att avslå Svenska kraftnäts ansökan om att få bygga Hansa Powerbridge (KN2023/01290).

Räntabiliteten på justerat eget kapital uppgick i medeltal till 4,7 procent 2015–2024. Räntabiliteten ligger därmed över regeringens långsiktiga mål om 4 procents räntabilitet på eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag, under en konjunkturcykel. Vid beräkning av tariffnivån beaktas tidigare års resultat för att nå räntabilitetsmålet.

Diagram 2.10 Svenska kraftnäts räntabilitet 2015–2024

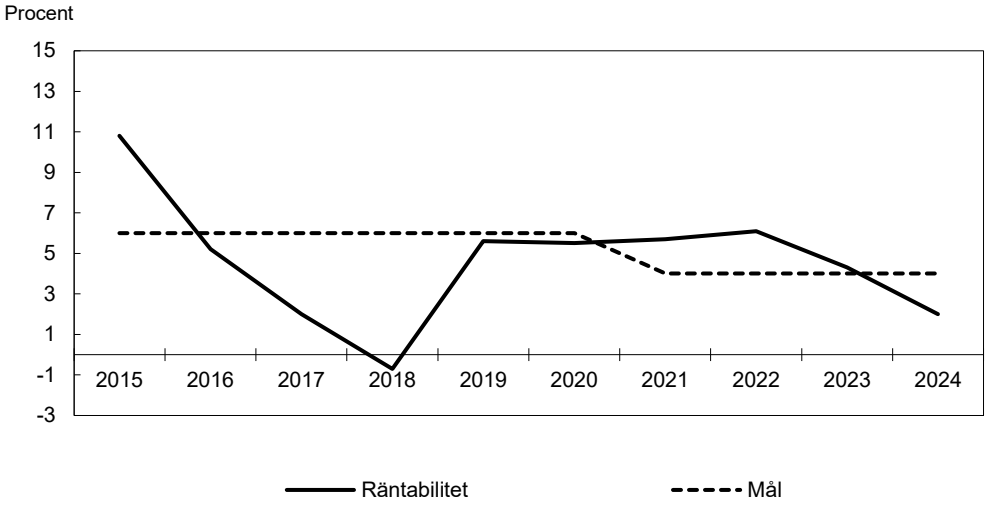

Källa: Svenska kraftnäts årsredovisningar för 2015–2024.

Under 2024 uppgick skuldsättningsgraden till -573,7 procent, vilket kan jämföras med -476,3 procent föregående år. Den låga skuldsättningsgraden beror på att inflödet av flaskhalsinkomster har varit högt och därför kunnat användas för att finansiera investeringar i stället för lån. Under 2024 uppgick flaskhalsinkomsterna till 20 126 miljoner kronor, vilket är högre jämfört med året innan (19 325 miljoner kronor).

Huvuddelen av flaskhalsinkomsterna genererades av prisskillnader på överföring mellan elområden inom Sverige, varav överföringen mellan elområdena SE2 och SE3 (37 procent) och mellan elområdena SE3 och SE4 (28 procent) stod för majoriteten av inkomsterna. Under året nyttjades sammanlagt 3 437 miljoner kronor av flaskhalsinkomsterna för nätinvesteringar, tariffreduktioner och åtgärder som ökar eller upprätthåller överföringskapaciteten mellan elområden. Vid utgången av 2024 fanns ett överskott placerat hos Riksgäldskontoret på 49 866 miljoner kronor. Detta är en ökning jämfört med föregående år då överskottet uppgick till 41 711 miljoner kronor.

Utfall och prognos för Svenska kraftnäts avgiftsintäkter redovisas i tabell 2.47.

Tabell 2.47 Utfall och prognos för Svenska kraftnäts avgiftsintäkter

Miljoner kronor

Intäktspost	Utfall 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Transmissionsnät	3 804	3 375	3 370	3 735	4 020
Systemansvar	5 502	6 580	4 400	4 150	4 150
Telekom (externa inkomster)	49	45	40	40	40

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2026–2028.

Svenska kraftnät ska för varje verksamhetsår inleverera en utdelning inkluderande skattemotsvarighet inom spannet 40–70 procent av verksamhetsårets resultat till staten där mittenvärdet i intervallet ska vara utgångspunkten. Det beräknade resultatet samt utdelningen från Svenska kraftnät under budgetåren 2025–2028 redovisas i tabell 2.48 och utgår ifrån antagandet om en utdelning om 55 procent av avkastningskravet.

Tabell 2.48 Beräknade inleveranser från Svenska kraftnät

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Beräknat 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Årets resultat	240	480	620	640	530
Utdelning	274	132	264	341	352
Räntabilitet på justerat eget kapital	2%	4%	5%	5%	4%

Källa: Svenska kraftnät, Verksamhetsplan med investerings- och finansieringsplan 2026–2028, och regeringens beslut om fastställande av Affärsverket svenska kraftnäts bokslut och utdelning för 2024 (KN2025/01268).

2.10.2 Uppföljning av investeringsplanen

Inför 2024 godkände riksdagen en investeringsplan om 7 800 miljoner kronor som en riktlinje för Svenska kraftnäts investeringar. Under 2024 uppgick investeringarna till 8 432 miljoner kronor jämfört med 5 239 miljoner kronor 2023, se diagram 2.11.

Diagram 2.11 Svenska kraftnäts investeringar 2015–2024

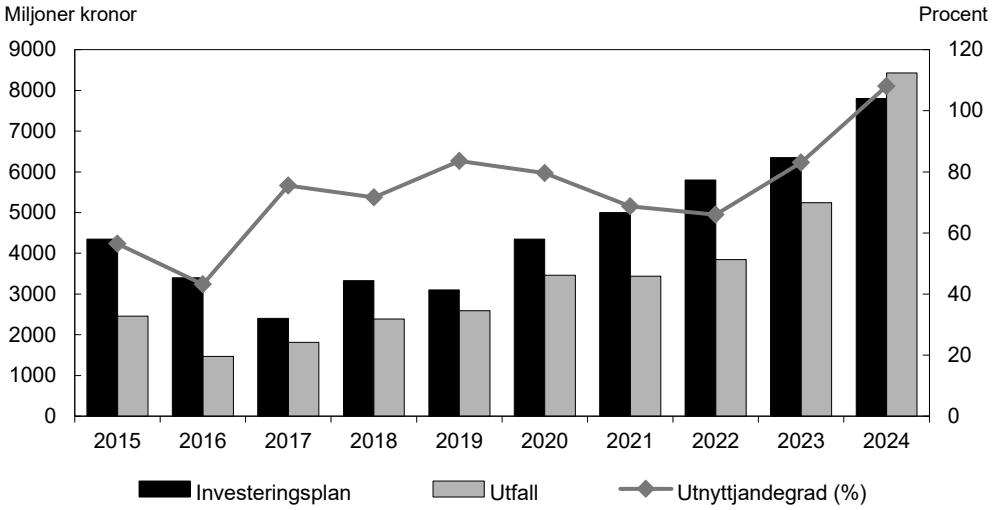

Källa: Svenska kraftnäts årsredovisningar för 2015–2024.

Skillnaden mellan utfall och plan beror bl.a. på att marknadsintegrationsprojektet Aurora Line har genomförts i snabbare takt än beräknat på grund av förkortade ledtider, vilket medförde att utfallet blev ca 1 240 miljoner högre jämfört med planerat. Utfallet för systemförstärkningar blev drygt 370 miljoner kronor högre än planerat. Det beror bl.a. på att projekten i Stockholmsregionen har haft kostnadsökningar för svårigheter med framkomlighet. Utfallet för anslutningsprojektet Porjusberget-Naalojärvi blev ca 140 miljoner kronor lägre än planerat på grund av förseningar i ekonomiska överenskommelser med anslutande part. Därutöver har flera andra anslutningsprojekt haft ett lägre utfall än planerat på sammanlagt ca 290 miljoner kronor.

Det sammanlagda utfallet för investeringar i transmissionsnätet ökade med 60 procent 2024 jämfört med 2023. Investeringarna för att öka marknadsintegration och motverka flaskhalsar i elsystemet uppgick till 2 207 miljoner kronor, vilket är en ökning i jämförelse med 2023 då motsvarande belopp var 635 miljoner kronor. Totalt uppgick systemförstärkningarna till 1 880 miljoner kronor. Under 2023 var motsvarande belopp 2 142 miljoner kronor. Transmissionsnätet har på flera håll snart uppnått sin tekniska livslängd. Under 2024 uppgick reinvesteringarna till 3 286 miljoner kronor, vilket är högre än 2023. Under 2024 har 60 mil kraftledning projekterats och 13 mil kraftledning byggts.

2.10.3 Förslag om Svenska kraftnäts verksamhet

Investeringsplan för 2026–2028

Regeringens förslag

Investeringsplanen för elförsörjningen för 2026–2028 godkänns som riktlinje för Affärsverket svenska kraftnäts investeringar (tabell 2.49).

Skälen för regeringens förslag

Svenska kraftnät har redovisat sitt förslag till investerings- och finansieringsplan för treårsperioden 2026–2028 som omfattar åtgärder i transmissionsnätet och utrustning för elektronisk kommunikation (KN2025/00589). De planerade investeringarna under perioden beräknas uppgå till 56 000 miljoner kronor, varav 14 600 miljoner kronor avser 2026. Investeringsvolymerna ökar kraftigt under perioden och bedöms uppgå till över 20 000 miljoner kronor 2027 och 2028. Ökningen är en följd av Svenska kraftnäts långsiktiga plan för att anpassa systemet till en framtida ökad elanvändning. I volymökningen finns också en stor del reinvesteringar på grund av ett åldrande transmissionsnät.

Nedanstående investeringar, vars beräknade totalbelopp överstiger 400 miljoner kronor, har tillkommit sedan föregående investeringsplan redovisades:

- Uddebo, anslutning av ny 400/130 kV-transformator (anslutning)
- Pålkem, ny 400 kV-station för anslutning av vindkraft (anslutning)
- Bandsjö, ny 400 kV-station (anslutning)
- Nuclearate west, ny kärnkraft i Ringhals (anslutning)
- Gällivare Öst, ny 400 kV-station (anslutning)
- Stadsforsen, förnyelse av 220 kV-station (systemförstärkning)
- Hedenlunde-Glan, ledningsförnyelse (systemförstärkning)
- Isovaara, förnyelse och utökning av seriekompensering på 400 kV-ledningen Letsi-Petäjäskoski (systemförstärkning)
- Lindbacka, 400 kV stationsförnyelse (reinvestering)
- Drifttelenätet (DTN) stationsimplementering (reinvestering)
- Byggnation av minidatacenter på flera stationer (reinvestering).

Regeringen föreslår att investeringsplanen för Svenska kraftnät i tabell 2.49 godkänns som en riktlinje för affärsverkets investeringar.

Tabell 2.49 Investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**5 146**	**5 557**	**8 699**	**12 221**	**12 272**	**33 192**
Anslutning	179	529	1 245	1 145	1 562	3 953
Marknadsintegration	2 207	1 281	1 223	834	579	2 635
Systemförstärkning	1 880	2 809	4 922	8 983	8 838	22 743
Övriga investeringar	880	938	1 309	1 259	1 293	3 861
varav investeringar i anläggningstillgångar	*5 146*	*5 557*	*8 699*	*12 221*	*12 272*	*33 192*
– maskiner och inventarier	*3 573*	*3 993*	*6 393*	*9 748*	*10 440*	*26 582*
– fastigheter och markanläggningar	*667*	*625*	*996*	*1 215*	*539*	*2 750*
– beredskapstillgångar	*26*					
– övriga investeringar	*880*	*938*	*1 309*	*1 259*	*1 293*	*3 861*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**5 146**	**5 557**	**8 699**	**12 221**	**12 272**	**33 192**
Bidrag/medfinansiering	1 205	1 513	3 334	2 880	3 061	9 276
Övrig finansiering	3 941	4 044	5 365	9 341	9 211	23 916
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**3 286**	**4 443**	**5 901**	**7 979**	**8 928**	**22 808**
Reinvesteringar	3 250	4 412	5 885	7 956	8 905	22 746
Reinvesteringar, dotterbolag	36	31	16	23	23	62
varav investeringar i anläggningstillgångar	*3 286*	*4 443*	*5 901*	*7 979*	*8 928*	*22 808*
– maskiner och inventarier	*3 117*	*4 294*	*5 526*	*7 703*	*8 754*	*21 983*
– fastigheter och markanläggningar	*169*	*149*	*375*	*275*	*174*	*825*
Finansiering vidmakthållande	**3 286**	**4 443**	**5 901**	**7 979**	**8 928**	**22 808**
Egna medel	1 531	1 605	1 895	2 155	2 000	6 050
Bidrag/medfinansiering	4	44	31	34	49	115
Övrig finansiering	1 751	2 794	3 975	5 789	6 879	16 643
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**8 433**	**10 000**	**14 600**	**20 200**	**21 200**	**56 000**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**8 433**	**10 000**	**14 600**	**20 200**	**21 200**	**56 000**

Finansiella befogenheter

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om delägarlån eller borgen om högst 500 000 000 kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas att för 2026 bevilja lån till företag som bedriver nätverksamhet enligt ellagen som uppgår till högst 700 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta om förvärv och bildande av bolag som ska verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 20 000 000 kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Regeringen föreslår att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med gällande ordning.

Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att lämna delägarlån eller borgen till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 500 000 000 kronor.

Tabell 2.50 Ramar för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade utlåningsramar 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutade utlåningsramar 2025[1]	Begärda utlåningsramar 2026
21	Delägarlån till bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier	550 000	277 803	500 000	500 000
	Summa	**550 000**	**277 803**	**500 000**	**500 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Bemyndigandet till regeringen att låta Svenska kraftnät ge lån till företag som bedriver nätverksamhet enligt ellagen (1997:857) syftar till att finansiera åtgärder, utom drift och underhåll, för att öka elnätens kapacitet för att underlätta anslutningar av anläggningar för produktion av förnybar el, om det finns särskilda skäl att anta att en sådan anslutning annars inte kommer äga rum. Regeringen kommer att kräva full ersättning för statens risk i samband med borgensteckning eller långivning.

Tabell 2.51 Ramar för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade utlåningsramar 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutade utlåningsramar 2025[1]	Begärda utlåningsramar 2026
21	Lån till företag som bedriver elnätsverksamhet enligt ellagen		111 318	700 000	700 000
	Summa		**111 318**	**700 000**	**700 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

För 2026 föreslås att regeringen ska kunna besluta om förvärv av aktier eller bilda bolag intill ett belopp om 20 000 000 kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 000 000 kronor. Förvärv av aktier eller bildande av bolag ska ske inom ramen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde.

Svenska kraftnät har tidigare finansierat sina investeringar med lån i Riksgäldskontoret. Under 2020 ökade dock inflödet av flaskhalsinkomster så kraftigt att Svenska kraftnät kunde amortera alla lån i Riksgäldskontoret. Till följd av det fortsatt höga inflödet av flaskhalsinkomster bedömer regeringen att det inte finns behov av att låta Svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret. Regeringen föreslår därför inget bemyndigande om låneram för detta ändamål.

Utgiftsområde 22

Kommunikationer

Utgiftsområde 22 – Kommunikationer

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Utgiftsområde 22 Kommunikationer ... 7
2.1 Omfattning ... 7
2.2 Utgiftsutveckling ... 7
2.3 Skatteutgifter ... 9
2.4 Mål för utgiftsområdet ... 9

3 Transportpolitiken ... 11
3.1 Mål för utgiftsområdet ... 11
3.1.1 Transportpolitikens övergripande mål ... 11
3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 11
3.3 Resultatredovisning ... 12
3.3.1 Transportpolitikens övergripande mål ... 12
3.3.2 Funktionsmål – tillgänglighet ... 14
3.3.3 Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa ... 23
3.3.4 Redovisning av den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 ... 31
3.4 Politikens inriktning ... 42
3.5 Budgetförslag ... 45
3.5.1 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur ... 45
3.5.2 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur ... 58
3.5.3 1:3 Trafikverket ... 62
3.5.4 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål ... 64
3.5.5 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur ... 65
3.5.6 1:6 Ersättning avseende flygplatser ... 65
3.5.7 1:7 Trafikavtal ... 66
3.5.8 1:8 Viss internationell verksamhet ... 68
3.5.9 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut ... 69
3.5.10 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk ... 70
3.5.11 1:11 Trängselskatt i Stockholm ... 71
3.5.12 1:12 Transportstyrelsen ... 76
3.5.13 1:13 Trafikanalys ... 82
3.5.14 1:14 Trängselskatt i Göteborg ... 83
3.5.15 1:15 Sjöfartsstöd ... 87
3.5.16 1:16 Internationell tågtrafik ... 88
3.5.17 1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst ... 88
3.5.18 1:18 Lån till körkort ... 89
3.5.19 1:19 Obemannad luftfart ... 90
3.5.20 Sjöfartsverket ... 90
3.5.21 Luftfartsverket ... 95
3.5.22 Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB ... 100
3.5.23 Upphävande av riksdagens godkännande avseende krav på förarbevis för att få framföra vissa större fritidsbåtar ... 101

4 Politiken för informationssamhället ... 103
4.1 Mål för området ... 103
4.1.1 Digitaliseringspolitik ... 103
4.1.2 Post ... 103
4.1.3 Grundläggande betaltjänster ... 103
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 103
4.3 Resultatredovisning ... 105

4.3.1 Fortsatt samma utvecklingstakt men minskat försprång jämfört med övriga EU-länder 105
4.3.2 Postmarknaden fortsätter att förändras 117
4.3.3 Fortsatta utmaningar med tillgång till grundläggande betaltjänster 119
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 119
4.5 Politikens inriktning 122
4.6 Budgetförslag 126
4.6.1 2:1 Post- och telestyrelsen 126
4.6.2 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning 129
4.6.3 2:3 Grundläggande betaltjänster 130
4.6.4 2:4 Informationsteknik och telekommunikation 131
4.6.5 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation 133
4.6.6 2:6 Myndigheten för digital förvaltning 134
4.6.7 2:7 Digital förvaltning 136

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för vissa infrastrukturprojekt som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 77 007 603 000 kronor. (avsnitt 3.5.1).
2. Riksdagen godkänner Trafikverkets investeringsplan för 2026–2028 som riktlinje för Trafikverkets samhällsinvesteringar (avsnitt 3.5.1).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att disponera de avgifter som tas ut med stöd av lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer, lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner, fordonslagen (2002:574) och avgasreningslagen (2011:318) för ärendehandläggning och tillsyn avseende typgodkännandeverksamhet (avsnitt 3.5.12).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Tranportstyrelsens behov av rörelsekapital vid utbetalningar inom ramen för det gemensamma avgiftsutjämningsystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage samt det internationella systemet för undervägsavgiften som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 2 300 000 000 kronor (avsnitt 3.5.12).
5. Riksdagen godkänner de ekonomiska målen för Sjöfartsverket samt bemyndigar regeringen att besluta om utdelning och skattemotsvarighet i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.5.20).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 ge Sjöfartsverket finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.5.20).
7. Riksdagen godkänner investeringsplanen för Sjöfartsverket för 2026–2028 som en riktlinje för Sjöfartsverkets investeringar (avsnitt 3.5.20).
8. Riksdagen godkänner de ekonomiska målen för Luftfartsverket samt bemyndigar regeringen att besluta om utdelning och skattemotsvarighet i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.5.21).
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 ge Luftfartsverket finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.5.21).
10. Riksdagen godkänner investeringsplanen för Luftfartsverket för 2026–2028 som en riktlinje för Luftfartsverkets investeringar (avsnitt 3.5.21).
11. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 6 400 000 000 kronor (avsnitt 3.5.22).
12. Riksdagens tidigare ställningstagande i fråga om krav på förarbevis för att få framföra vissa större fritidsbåtar ska inte längre gälla (avsnitt 3.5.23).
13. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 22 Kommunikationer enligt tabell 1.1.
14. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	46 386 804
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	40 327 971
1:3 Trafikverket	6 531 201
1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	353 808
1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	85 284
1:6 Ersättning avseende flygplatser	662 013
1:7 Trafikavtal	1 055 000
1:8 Viss internationell verksamhet	30 557
1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut	88 896
1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	1 000 000
1:11 Trängselskatt i Stockholm	2 024 325
1:12 Transportstyrelsen	2 704 834
1:13 Trafikanalys	80 268
1:14 Trängselskatt i Göteborg	939 330
1:15 Sjöfartsstöd	1 600 000
1:16 Internationell tågtrafik	65 000
1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst	346 000
1:18 Lån till körkort	466
1:19 Obemannad luftfart	30 000
2:1 Post- och telestyrelsen	318 763
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	106 278
2:3 Grundläggande betaltjänster	25 037
2:4 Informationsteknik och telekommunikation	153 844
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	1 323 814
2:6 Myndigheten för digital förvaltning	295 385
2:7 Digital förvaltning	169 894
Summa anslag inom utgiftsområdet	**106 704 772**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	164 861 000	2027–2050
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	42 710 000	2027–2038
1:7 Trafikavtal	5 000 000	2027–2035
1:11 Trängselskatt i Stockholm	77 000 000	2027–2060
1:14 Trängselskatt i Göteborg	21 000 000	2027–2040
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	250 000	2027–2030
2:3 Grundläggande betaltjänster	40 000	2027–2030
2:4 Informationsteknik och telekommunikation	535 000	2027–2031
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	4 658 500	2027–2036
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**316 054 500**	

2 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

2.1 Omfattning

Utgiftsområde 22 Kommunikationer omfattar Transportpolitik och Politiken för informationssamhället.

I området Transportpolitik ingår infrastruktur- och trafikfrågor inom järnvägs-, väg-, sjöfarts- och luftfartsområdena samt transportforskning. Myndigheter inklusive affärsverk som verkar inom området är Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Statens väg- och transportforskningsinstitut, Trafikanalys, Trafikverket och Transportstyrelsen. Bolag med statligt ägande som berörs är Arlandabanan Infrastructure AB, Green Cargo AB, Infranord AB, Jernhusen AB, SJ AB, Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB, Svevia AB och Swedavia AB.

Politiken för informationssamhället omfattar områdena övergripande frågor om digitalisering och informationsteknik (digitaliseringspolitik), inklusive digitalisering och it inom offentlig förvaltning, elektronisk kommunikation, post samt grundläggande betaltjänster. De myndigheter som verkar inom området är Post- och telestyrelsen (PTS) och Myndigheten för digital förvaltning.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Transportpolitik	**80 139**	**93 470**	**90 532**	**104 312**	**107 938**	**117 286**
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	32 872	41 444	39 487	**46 387**	48 707	52 700
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	35 338	40 802	40 484	**40 328**	42 515	47 773
1:3 Trafikverket	1 459	1 550	1 566	**6 531**	6 635	6 722
1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	511	265	287	**354**	354	354
1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur	62	62	62	**85**	85	85
1:6 Ersättning avseende flygplatser	293	296	296	**662**	692	738
1:7 Trafikavtal	960	1 086	1 092	**1 055**	948	964
1:8 Viss internationell verksamhet	30	31	30	**31**	31	31
1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut	87	90	87	**89**	88	84
1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	733	550	-35	**1 000**	270	150
1:11 Trängselskatt i Stockholm	1 554	1 723	1 726	**2 024**	1 866	1 901
1:12 Transportstyrelsen	3 552	2 664	2 612	**2 705**	2 738	2 789

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:13 Trafikanalys	73	76	74	**80**		
1:14 Trängselskatt i Göteborg	771	745	745	**939**	981	995
1:15 Sjöfartsstöd	1 418	1 550	1 550	**1 600**	1 700	1 700
1:16 Internationell tågtrafik	61	95	60	**65**		
1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst	340	379	376	**346**	299	299
1:18 Lån till körkort	7	31	0	**0**		
1:19 Obemannad luftfart	19	30	30	**30**	30	
Politiken för informationssamhället	**1 077**	**1 657**	**1 648**	**2 393**	**3 015**	**3 610**
2:1 Post- och telestyrelsen	162	249	248	**319**	642	649
2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning	115	106	106	**106**	106	106
2:3 Grundläggande betaltjänster	21	25	25	**25**	25	25
2:4 Informationsteknik och telekommunikation	65	58	57	**154**	154	114
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	354	819	813	**1 324**	1 999	2 623
2:6 Myndigheten för digital förvaltning	176	270	269	**295**		
2:7 Digital förvaltning	184	130	129	**170**	90	93
Totalt för utgiftsområde 22 Kommunikationer	**81 216**	**95 127**	**92 180**	**106 705**	**110 953**	**120 896**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**94 447**	**94 447**	**94 447**
Pris- och löneomräkning[2]	2 425	2 845	4 019
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	9 399	13 081	22 238
varav BP26[3]	*929*	*1 502*	*1 710*
Volymer	50	150	150
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	384	429	41
Ny utgiftsram	**106 705**	**110 953**	**120 896**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att 106 705 miljoner kronor anvisas till utgiftsområde 22 Kommunikationer för 2026. För 2027 beräknas anslagsnivån till 110 953 miljoner kronor och för 2028 till 120 896 miljoner kronor.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	17 169
Verksamhetsutgifter[2]	44 988
Investeringar[3]	44 548
Summa utgiftsram	**106 705**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98). I tabell 2.4 redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	2025	2026
Persontransporter, mervärdesskattesats 6 % (E6)	9 630	10 150
Energiskatt på diesel i motordrivna fordon (F1)	2 960	2 800
Energiskatt på fossil bensin utanför reduktionsplikten (F2)	0	0
Energiskattebefrielse för naturgas och gasol som drivmedel (F3)	60	50
Energiskattebefrielse för biodrivmedel utanför reduktionsplikten (F4)	1 080	970
Energiskattebefrielse för elförbrukning vid bandrift (F5)	1 170	1 190
Energiskattebefrielse för bränsleförbrukning vid bandrift (F6)	30	30
Energiskattebefrielse för bränsle för inrikes sjöfart (F7)	330	300
Energiskattebefrielse för bränsle för inrikes luftfart (F8)	210	190
Koldioxidskattebefrielse för bränsle vid bandrift (F17)	60	60
Koldioxidskattebefrielse för bränsle för inrikes sjöfart (F18)	690	680
Koldioxidskatt på fossila drivmedel utanför reduktionsplikten (F20)	0	0

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.4 Mål för utgiftsområdet

De av riksdagen beslutade målen inom utgiftsområdet är följande:

Transportpolitik

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela

landet. Utöver det övergripande målet finns ett funktionsmål om tillgänglighet och ett hänsynsmål om säkerhet, miljö och hälsa (prop. 2008/09:93, bet. 2008/09:TU14, rskr. 2008/09:257 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 22, bet. 2012/13:TU1, rskr. 2012/13:118).

– Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, dvs. likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.
– Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljökvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

Politiken för informationssamhället

Politiken för informationssamhället har tre mål för områdena digitaliseringspolitik (inklusive delmål för bredband och elektroniska kommunikationer), postsektorn samt grundläggande betaltjänster.

Digitaliseringspolitik

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1 utg.omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87). Under detta mål finns två delmål:

– Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297).
– Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

Post

Målet för postsektorn är att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som anges i postlagen (2010:1045) (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

Grundläggande betaltjänster

Målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser (prop. 2006/07:55 utg.omr. 22, bet. 2006/07:TU16, rskr. 2006/07:205).

Resultatredovisningar lämnas under respektive avsnitt.

3 Transportpolitiken

3.1 Mål för utgiftsområdet

Riksdagen har beslutat om det övergripande transportpolitiska målet, liksom om ett funktionsmål om tillgänglighet och ett hänsynsmål om säkerhet, miljö och hälsa (prop. 2008/09:93, bet. 2008/09:TU14, rskr. 2008/09:257 och prop. 2012/13:1 utg.omr. 22, bet. 2012/13:TU1, rskr. 2012/13:118). Riksdagen har även beslutat om ett etappmål för inrikes transporter inom miljömålssystemet som innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010 (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17:MJU24, rskr. 2016/17:320). Regeringen beslutade i samband med budgetpropositionen för 2020 att det senare etappmålet från miljömålssystemet även skulle vara ett transportpolitiskt etappmål (prop. 2019/20:1 utg.omr. 22).

3.1.1 Transportpolitikens övergripande mål

Transportpolitikens övergripande mål är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.

Funktionsmål

Funktionsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet. Transportsystemet ska vara jämställt, dvs. likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.

Hänsynsmål

Hänsynsmålet innebär att transportsystemets utformning, funktion och användning ska anpassas till att ingen ska dödas eller skadas allvarligt, bidra till att det övergripande generationsmålet för miljö och miljökvalitetsmålen nås samt bidra till ökad hälsa.

De transportpolitiska målen och Agenda 2030

De transportpolitiska målen bidrar till genomförandet av Agenda 2030 för hållbar utveckling. Det gäller bl.a. följande delmål:

- Halvera antalet dödsfall och skador i vägtrafikolyckor i världen (delmål 3.6).
- Skapa hållbara och inkluderande infrastrukturer (delmål 9.1).
- Senast 2030 tillhandahålla tillgång till säkra, ekonomiskt överkomliga, tillgängliga och hållbara transportsystem för alla. Förbättra vägtrafiksäkerheten, särskilt genom att bygga ut kollektivtrafiken, med särskild uppmärksamhet på behoven hos människor i utsatta situationer, kvinnor, barn, personer med funktionsnedsättning samt äldre personer (delmål 11.2).

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen använder huvudsakligen Trafikanalys rapport Uppföljning av de transportpolitiska målen 2025 med bilagor (LI2025/00831) som källa till

uppföljningen av de av riksdagen beslutade transportpolitiska målen. Om någon annan källa används, specificeras den i texten.

Regeringen använder de centrala indikatorerna nedan för att följa upp målen. Vidare används ytterligare mått i uppföljningen och som underlag för regeringens bedömning, vilket framgår av avsnitt 3.3.

Transportpolitikens övergripande mål

För uppföljning av transportförsörjning i hela landet respektive långsiktig hållbarhet används de nedan angivna centrala indikatorerna för funktionsmålet respektive hänsynsmålet.

För samhällsekonomisk effektivitet används följande centrala indikatorer:

– internaliseringsgrad av trafikens externa kostnader, och
– samhällsekonomisk effektivitet för öppnade statliga infrastrukturobjekt.

Funktionsmål – tillgänglighet

För funktionsmålet används följande centrala indikatorer:

– punktlighet för person- respektive godståg,
– varaktighet i totalstopp i vägnätet,
– tillgänglighet i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning, och
– körkortsinnehav bland kvinnor respektive män.

Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa

För hänsynsmålet används följande centrala indikatorer:

– antalet döda respektive allvarligt skadade i trafiken,
– antalet viltolyckor,
– växthusgasutsläpp från inrikes transporter exklusive flyg, och
– överskridanden av miljökvalitetsnormer för kvävedioxider i gaturum.

Den tidigare indikatorn fordonsinnehav bland kvinnor respektive män har tagits bort då den inte visar tillgången till eller användningen av bil i de olika grupperna och på så sätt inte tillräckligt tydligt följer upp de transportpolitiska målen. Två nya övriga indikatorer, som Trafikverket följer i sin verksamhet, har lagts till för att bättre kunna mäta kvalitet på järnväg och väg: Nöjd kund-index – trafikinformation järnväg respektive Kundnöjdhet väg.

3.3 Resultatredovisning

3.3.1 Transportpolitikens övergripande mål

Den långsiktiga hållbarheten och transportförsörjningen i hela landet har haft en varierande utveckling

De aspekter i det övergripande målet som gäller transportförsörjning i hela landet respektive långsiktig hållbarhet följs upp genom de centrala indikatorerna samt kompletterande mått för funktionsmålet och hänsynsmålet och redovisas därför under de rubrikerna. Ungefär hälften av indikatorerna har inte förändrats nämnvärt sedan målen antogs men det är fler indikatorer som har utvecklats något negativt än som utvecklats något positivt.

Transportförsörjningen är inte fullt ut samhällsekonomiskt effektiv

En förutsättning för att transportförsörjningen ska vara samhällsekonomiskt effektiv är att transportköparen betalar för alla kostnader som transporten orsakar. Det gäller inte minst s.k. externa kostnader som uppstår som följd av en transport. Exempel på externa kostnader är kostnader för olyckor, buller, luftföroreningar och utsläpp av växthusgaser.

Trafikanalys beräknar årligen i vilken utsträckning olika trafikslag betalar för sina externa kostnader, den s.k. internaliseringsgraden. Vid beräkningarna använder sig Trafikanalys normalt sett av de kalkylvärden för samhällsekonomiska nyttokostnadsanalyser som Trafikverket har beslutat om. Utöver det har Trafikanalys gjort beräkningar av hur internaliseringsgraden har utvecklats över tid, där vissa metodförändringar som påverkar kalkylvärdena under den aktuella tidsperioden har rensats bort så att andelarna är jämförbara över tid. En sådan tidsserie redovisas i diagrammet nedan.

Diagram 3.1 Internaliseringsgrad 2017–2024 för olika trafikslag

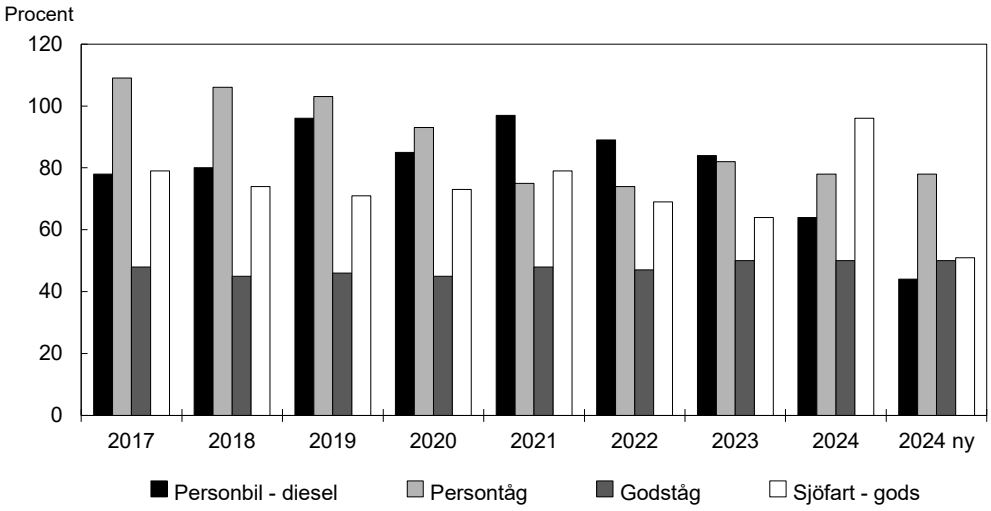

Anm.: I de beräkningar som redovisas i diagrammet utgörs koldioxidvärderingen för perioden 2017–2023 av koldioxidskatten. Sedan 2024 använder Trafikverket ett nytt sätt att värdera koldioxidutsläpp. Myndigheten räknar fram hur hög prissättningen av koldioxid behöver vara för att gällande klimatmål ska kunna nås. Beräkningen utmynnar i en prisbana som stiger över tid. För 2024 redovisas beräkningar med både koldioxidskatten (”2024”) och det nya beräkningssättet (”2024 ny”).

Källa: Beräkningar från Trafikanalys.

Transportförsörjningen bedöms inte vara samhällsekonomiskt effektiv, då transportköparen i de flesta fall inte betalar för alla de kostnader som transporten orsakar, men det finns undantag. För inrikes flyg bedöms transportköparen 2024 betala mer än dubbelt så mycket som de kostnader som flygresan orsakar eftersom koldioxidutsläppen ingår i EU:s utsläppshandel.

Trafikverket använder samhällsekonomisk nyttokostnadsanalys för att bedöma infrastrukturinvesteringars samhällsekonomiska lönsamhet. I dessa analyser vägs beräknade effekter samman med bedömningar av effekter som inte har kunnat kvantifieras eller värderas i monetära termer. Eftersom kalkylerna och bedömningarna i varierande grad är osäkra och inte fångar allt som är relevant för att fatta beslut om vilka åtgärder som bör genomföras, utgör de endast en del av beslutsunderlaget. Nio av de 21 namngivna objekt som öppnades för trafik under perioden oktober 2023 till september 2024 har bedömts vara samhällsekonomiskt lönsamma. Sju objekt har bedömts vara olönsamma. För återstående objekt uppges det inte vara tillämpligt att beräkna den samhällsekonomiska lönsamheten eller så beräknas kvoten vara noll eller mycket nära noll.

3.3.2 Funktionsmål – tillgänglighet

För att samhället ska vara tillgängligt, i alla delar av landet, krävs ett transportsystem med god standard och tillförlitlighet samt en anpassning som gör att transportsystemet kan användas av alla. Vidare är en livskraftig transportbransch en viktig del då detta är en förutsättning för att medborgare och näringsliv ska kunna nyttja transporter.

Transportsystemets standard och tillförlighet försämras i ett längre perspektiv

För transportsystemet som helhet i form av dess standard och tillförlitlighet har den positiva utveckling som noterades för flera av indikatorerna under perioden som föregick pandemiåren förbytts till en mer negativ utveckling under 2021 och de efterföljande åren. Den nedåtgående utvecklingen för persontågstrafikens punktlighet som har pågått sedan 2020 fortsatte under 2024. Även godstågstrafiken uppvisar en låg punktlighet 2024. Flygets punktlighet förbättrades under 2024. Totalstoppen i vägnätet har på totalnivå legat på en stabil nivå sedan 2017, men ökade 2023 och 2024.

Mycket låg punktlighet för person- respektive godståg

Från och med 2023 har Trafikanalys beslutat att lämna det tidigare sammanvägda tillförlitlighetsmåttet för järnvägstrafik (STM) och övergå till måttet Rätt i Tid (RT). Orsaken till detta är att Trafikverket införde ett nytt planeringssystem i samband med tågplan 2023. Det nya systemet saknar viss funktionalitet vilket har medfört att data avseende anordnade tåg och akut inställda tåg inte längre kan redovisas på samma sätt som tidigare. Därmed kan inte heller punktlighetsstatistik i STM-måttet redovisas som tidigare. Trafikanalys har för avsikt att återuppta STM-måttet när förutsättningar för det åter finns tillgängligt. Trafikverket har som målsättning att säkerställa att tillförlitliga underlagsdata avseende STM-måttet ska kunna levereras för helåret 2025.

STM baseras på både försenade och akut inställda tåg medan RT endast innefattar försenade tåg. För att möjliggöra jämförelser avseende punktlighet även bakåt i tiden visas både måttet STM och RT i diagram 3.2. STM definieras som andelen ankomna tåg i tid i förhållande till antalet planerade tåg dagen före avgång. RT definieras som andelen ankomna tåg i tid i förhållande till antalet framförda tåg. Ett försenat tåg definieras som att det ankommit senare än 5 minuter och 59 sekunder efter utsatt ankomsttid för RT(5) och STM(5).

Persontågens punktlighet utvecklades under 2024 negativt. Tågens punktlighet vid slutstation uppgick till 87,1 procent vilket är historiskt lågt och en minskning med 0,6 procent i förhållande till 2023. Även godstågstrafiken uppvisar en låg punktlighet 2024, 72,9 procent, vilket dock är en förbättring med 1,8 procent jämfört med föregående år. Persontågens punktlighet varierar över landet. Bland de större stationerna har de fyra med flest ankomster (Malmö C, Lund C, Stockholm city och Göteborgs C) uppvisat en relativt god punktlighet för persontågstrafiken under hela 2024, men för några månader har punktligheten även för dessa understigit 85 procent. Punktligheten för de fyra nästkommande stationerna (Stockholm C, Hässleholm, Uppsala C och Arlanda C) har inte varit lika bra. Av dessa är det framför allt Stockholm C som sticker ut, med en punktlighet under 80 procent under 10 av 12 månader. Sett över hela riket har punktligheten varit särskilt låg i Luleå under större delen av året, liksom i Kalmar under perioden juni–september.

Tågtrafikens punktlighet påverkas av flera olika faktorer. Förseningar kategoriseras utifrån vilka orsaker som låg bakom förseningen. De huvudgrupper som Trafikverket använder vid kodning av störningar och förseningar är driftledning, infrastruktur, järnvägsföretag, följdorsak samt olyckor/tillbud och yttre faktorer. Sett över en längre period (2013–2023) så står järnvägsföretagen för den största andelen av orsakade

förseningar och utgör ca 31 procent av det totala antalet förseningar. Därefter följer olyckor, tillbud och yttre faktorer vilka utgör ca 26 procent. Brister i infrastrukturen står för ca 21 procent av förseningarna och därefter följdorsaker vilka står för ca 16 procent följt av orsaker relaterade till driftledning vilka utgör ca 6 procent. Med följdorsaker avses att ett järnvägsföretags försenade tåg medför att andra tåg drabbas av förseningar relaterade till den primära förseningen. Under 2024 var det kategorin infrastruktur som ökade den negativa påverkan mest på punktligheten i jämförelse med 2023. Detta berodde bl.a. på uppkomna spårfel och dåliga spårlägen som medförde att Trafikverket tvingades sätta ned hastigheten. Det förekom även fler planerade banarbeten med tillfälliga hastighetsnedsättningar under 2024 vilka påverkat punktligheten negativt.

Antalet persontåg som trafikerade järnvägen var under 2024 rekordhögt, 1 065 594 stycken. Det är en ökning med 69,4 procent jämfört med 2001. Fler tågavgångar medför ett större utbud av tågresor för resenärer att välja bland. Men ökningen medför också att kapacitetsutnyttjandet i järnvägssystemet ökar och därmed ökar även trängseln på spåren. Tågen går allt tätare vilket medför att fler tåg blir inblandade i varje störning vilket kan påverka punktligheten negativt.

Tåg som framförs längre sträckor har generellt svårare att komma fram i tid. Kortdistanståg utgör drygt hälften av alla planerade tåg och är vanligtvis mest tillförlitliga. Under 2024 kom 92,4 procent av de framförda kortdistanstågen fram till sin slutstation senast fem minuter efter tidtabell, vilket är en förbättring med 1,1 procent jämfört med 2023. Motsvarande andel för medeldistanstågen var 83,5 procent och för långdistanstågen, som är betydligt färre i antal, 69,9 procent.

Diagram 3.2 Punktlighet för persontåg och godståg

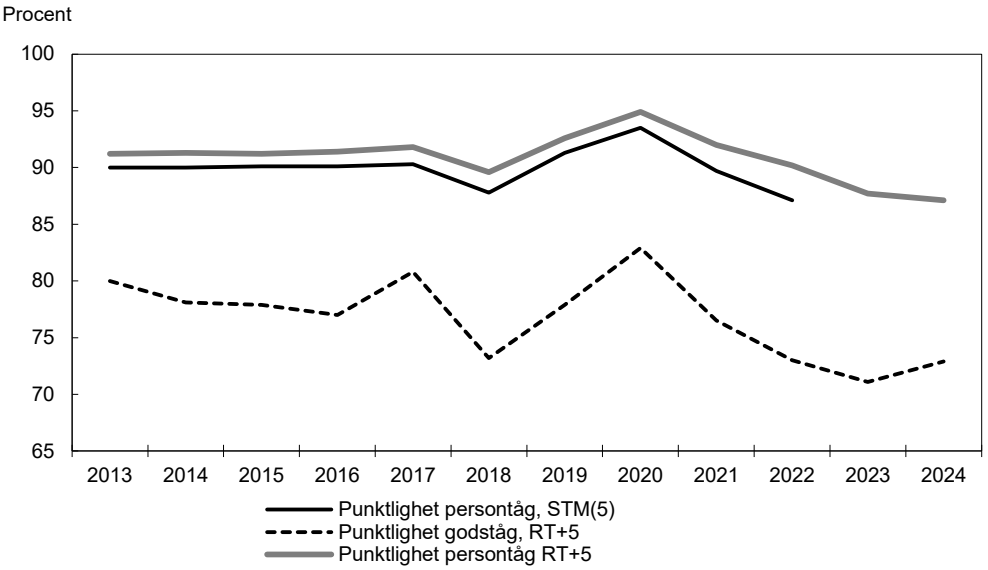

Källa: Trafikanalys.

Förbättrad punktlighet för flyget

Inom flyget definieras punktlighet med att flygplanet rullar ut från gaten inom 15 minuter från utsatt avgångstid. För de statliga flygplatserna, vilka ägs och förvaltas av Swedavia AB, var den sammantagna punktligheten för in- och utrikeslinjerna 79,6 procent under 2024, se diagram 3.3. Det är en ökning med 5,2 procent jämfört med föregående år. Liksom tidigare år uppnår inrikesflyget en högre punktlighet jämfört med utrikesflyget. Under 2024 reste drygt 32 miljoner resenärer till eller från Swedavia AB:s flygplatser, vilket är en ökning med en procent jämfört med 2023.

Diagram 3.3 Punktlighet avgående personflyg på statliga flygplatser

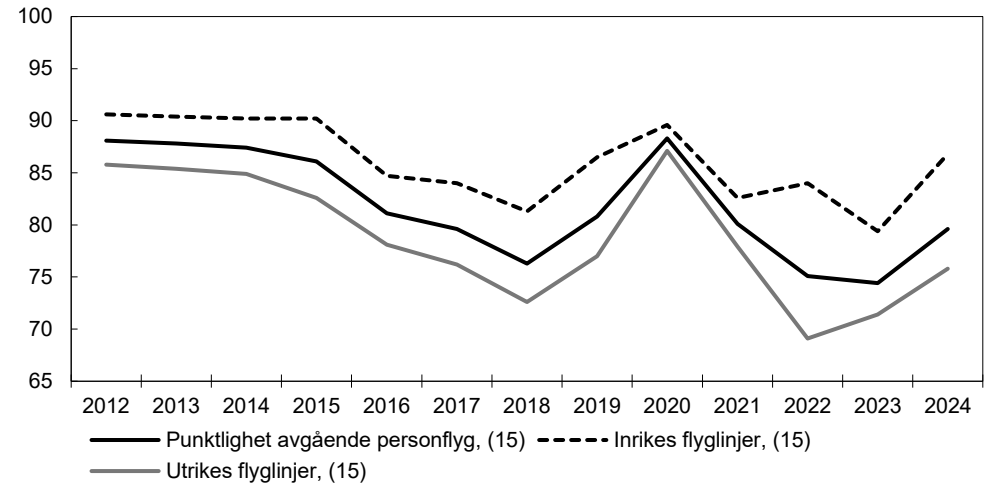

Källa: Swedavia AB.

Totalstoppen i vägtransportsystemet är fortsatt på högre nivåer

Störningar i vägtransportsystemet kan generellt beskrivas genom varaktigheten på de totalstopp som sker i vägnätet. Varaktigheten i antal fordonstimmar av de förekommande totalstoppen på det statliga vägnätet har ökat något till 1 522 000 timmar för 2024. Det är en ökning med 10 000 timmar jämfört med 2023, se diagram 3.4. Det totala antalet stillastående fordonstimmar har sedan 2017 legat på en relativt stabil nivå med mindre variationer över åren. Jämförelser längre bakåt i tiden bör göras med försiktighet då uträkningsmetoden har förändrats. Diagrammet visar därför endast en tidsserie från 2017 och framåt. Mest utsatt av Trafikverkets fem regioner var Region Syd som svarade för 34 procent av fordonstimmarna. Problemen i regionen var störst under januari månad. En avgörande anledning till detta är det omfattande avbrottet på väg E22 som följde efter ett omfattande snöoväder. Region Väst noterade en relativt hög andel totalstopp under maj men övriga regioner hade en mer jämn fördelning av fordonstimmarna både totalt sett och över årets månader.

Diagram 3.4 Varaktighet i fordonstimmar på grund av totalstopp i det statliga vägnätet

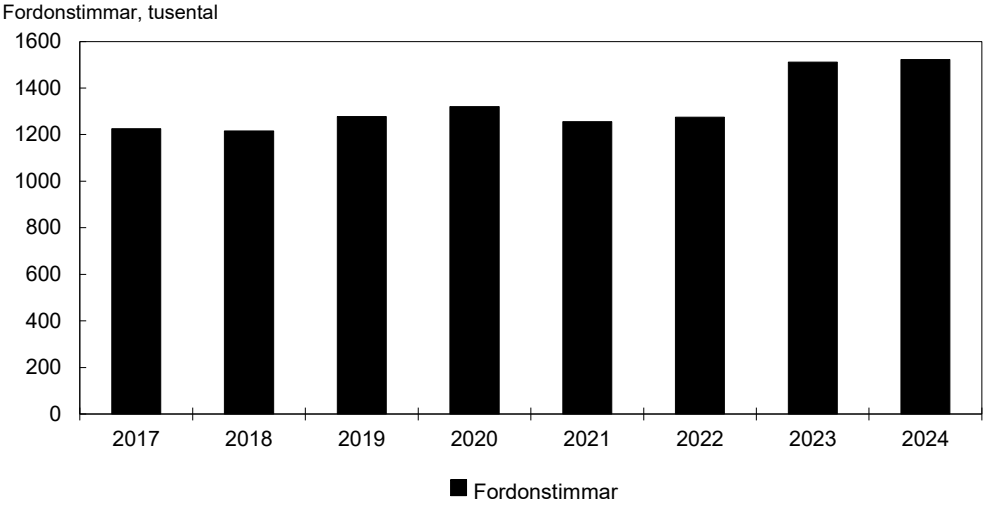

Anm.: Trafikverkets beräkningsmetoder för kännbarheten har förändrats från och med 2016. Beräkningsmetoder för ÅDT-värden (årsdygnstrafik), definitionen av storstadsvägnätet (fler väglänkar ingår i storstadsvägnätet) samt uträkningsmetoden är förändrad. På grund av pågående kvalitetsarbete med modellens metod bör jämförelser mot äldre år göras med försiktighet och därför visas endast data från 2017 och framåt.

Källa: Trafikanalys.

Kvaliteten och driftsäkerheten i infrastrukturen uppvisar mindre försämringar över tid

En förutsättning för ett väl fungerande järnvägssystem är att alla de ingående delsystem som bygger upp anläggningen uppfyller sin funktion och håller en god kvalitet och driftsäkerhet. Ett sätt att mäta detta är att jämföra antalet infrastruktur-relaterade tågstörande fel i förhållande till trafikeringen (tågkilometer). Andelen fel ökade för samtliga bantyper under 2023 och ökningen har även fortsatt under 2024. Samtliga bantyper har sedan 2022 en negativ trend.

Kvaliteten på spårläget, dvs. hur rakt spåret ligger i höjd- och sidoläge, mäts regelbundet. En bättre spårlägeskvalitet innebär en högre komfort för resenärer och minskat slitage på spår- och fordonskomponenter. Kvalitetstalet, det s.k. QS-talet, är ett sammanvägt värde av spårläget och beräknas för att ge en bild av kvaliteten på en längre sträcka. Ett högre kvalitetstal innebär en högre kvalitet på spårets läge i förhållande till ett idealt läge. Kvalitetstalet för 2024 förändrades marginellt jämfört med föregående år. Banor i storstadsområden, på större stråk och med omfattande gods- och resandetrafik, har generellt sett högre kvalitetstal än övriga bantyper. Det beror dels på att andelen äldre spår är mindre på dessa banor än på banor med mindre trafik, dels på att mer trafikerade banor har en högre prioritet avseende underhålls-åtgärder.

För det statliga belagda vägnätet tillämpar Trafikverket en underhållsstandard som utgör ett verktyg för att bedöma vägbeläggningens tillstånd och ett underlag för verksamhetsplaneringen. Vägytans tillstånd bedöms utifrån ojämnhet, spårdjup och kantdjup. Ju lägre andel som avviker från en förutbestämd underhållsstandard, desto bättre är tillståndet, se diagram 3.5. De olika vägtyperna har olika krav på underhålls-standard utifrån samhällsekonomiska bedömningar i syfte att tillgodose såväl trafikantens som samhällets intressen, vilket måste beaktas vid jämförelser. Målet är att en så liten andel som möjligt av vägnätet ska avvika från beslutad standard. Ju lägre andel som avviker från standarden, desto bättre är tillståndet. Under perioden 2013–2020 försämrades tillståndet för vägtypen vägar i storstadsområden kraftigt. Trenden vände dock 2020 och andelen vägar som avviker från standarden har minskat något sedan dess. Under 2024 var andelen vägar som avviker ca 10 procent. Vägtypen utgör totalt en liten del av det statliga vägnätet, ca 2 procent, men trafikbelastningen är hög och det är dyrt att åtgärda vägarna på grund av den hårda trafikbelastningen.

För vägtypen vägar som bildar större sammanhängande stråk, vilka utgör ca 19 procent av det statliga vägnätet, verkar flera år av negativ trend ha avstannat och mindre förbättringar kan konstateras även under 2024. Sett över en längre period har dock vägtypen haft en negativ trend. Det gäller främst mötesfria vägar vilka i allt högre grad avviker från underhållsstandarden. Mötesfria vägar har generellt snabbare nedbrytning än andra vägar. Ökad trafikbelastning i kombination med smalare körfält som koncentrerar slitaget har bidragit till den ökade nedbrytningen.

För övriga vägtyper har förändringarna varit små de senaste åren. Dessa mer låg-trafikerade vägtyper har en åtgärdscykel för beläggningen på 10 till 20 år. Det innebär att skicket förändras långsamt och det går inte att dra säkra slutsatser från enskilda år. Den positiva utvecklingen av vägarnas tillstånd, som har pågått sedan mätningarna startade på 1990-talet, ser dock ut att ha avstannat eller vänt till en negativ utveckling de senaste åren.

Diagram 3.5 Utveckling av andelen avvikelse från underhållsstandard fördelat på vägtyper

Procent

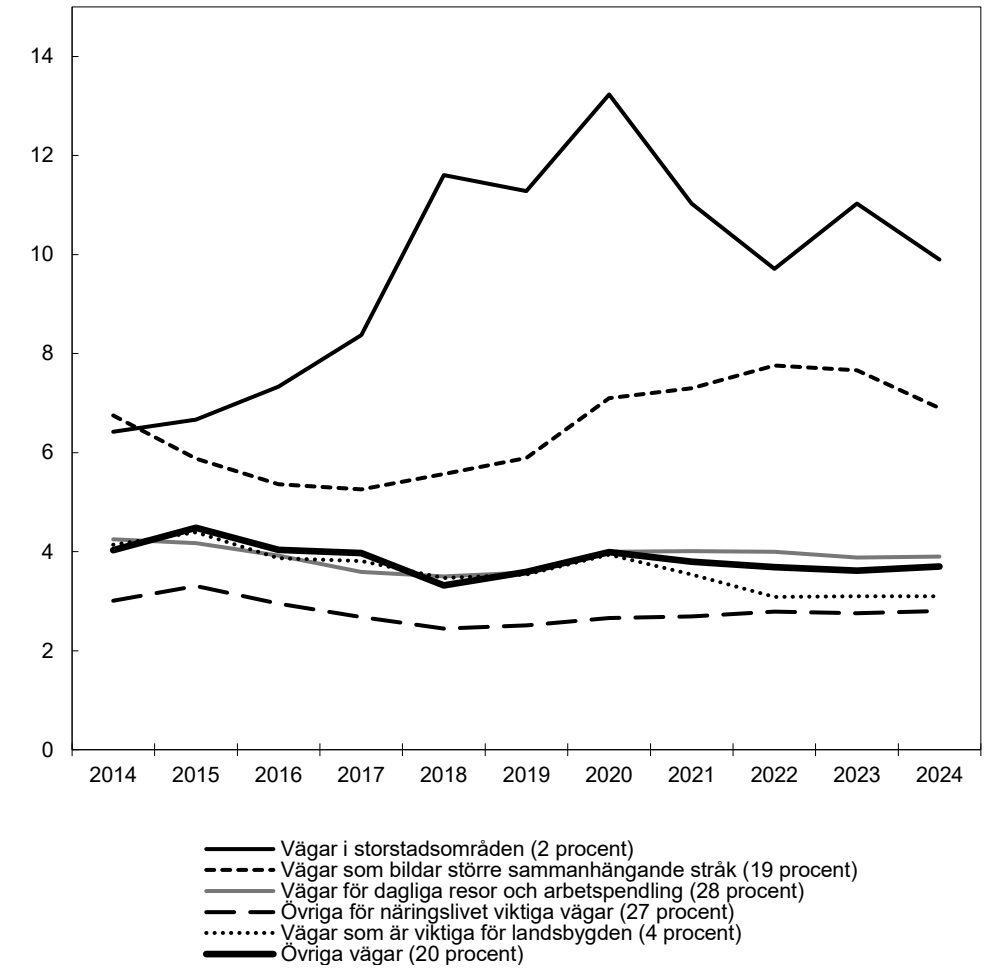

Anm.: Vägtypens andel av det totala belagda statliga vägnätet inom parentes.

Källa: Trafikverket.

Användarnas upplevelse av transportsystemets standard och tillförlitlighet minskar i störda lägen

Väl fungerande information i järnvägstrafiken, både när tågen håller tiden och när de är försenade, ger resenärer trygghet och förutsättningar att fatta egna beslut om sin resa. Det branschgemensamma målet är att resenärer ska nås av en samstämmig information, oavsett om de tar emot den på stationer, ombord på tåg, på webben eller i appar och oavsett från vilken aktör den kommer. Informationen ska också vara användbar och komma i rätt tid. Branschens mål är att nöjd kund-index (NKI) ska vara minst 70 i trafikstörda lägen och 80 i normala lägen. Utvecklingen av NKI över tid framgår i diagram 3.6.

Diagram 3.6 Nöjd kund-index trafikinformation järnväg

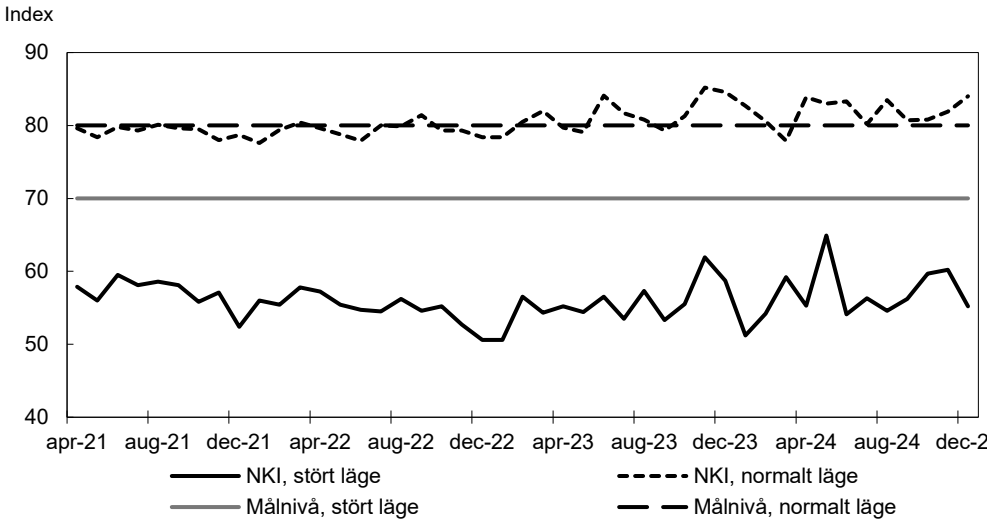

Källa: Trafikverket.

För att mäta användarnas upplevelse av vägnätet ställer Trafikverket frågor till privata förare och yrkesförare om deras senaste resa på vägen. Mätningen för sommaren 2023 och vintern 2024 visar att nöjdheten hos trafikanterna med sin resa har minskat något i jämförelse med föregående mätperiod, se tabell 3.1. Generellt över tid så är privata förare mer nöjda än yrkesförare. De problem som flest förare säger sig ha upplevt är ojämn vägbana samt skada och slitage på vägbanan.

Tabell 3.1 Kundnöjdhet väg

Procent

				Nöjdhet könsuppdelat			
				Privata förare		Yrkesförare	
Mätperiod	Andel nöjda trafikanter	Andel nöjda privata förare	Andel nöjda yrkesförare	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Sommaren 2023 och vintern 2024	69	76	61	78	75	56	62
Vintern 2022 och sommaren 2023	71	78	63	80	77	42	64
Sommaren 2021 och vintern 2022	72	80	63	80	80	66	67
Vintern 2020 och sommaren 2021	74	80	67	80	80	66	67
Sommaren 2019 och vintern 2020	73	79	67	81	78	68	66

Anm.: Bland yrkesförare är basen för kvinnor för liten för att kunna tolkas med säkerhet.

Källa: Trafikverket.

Användbarheten för olika grupper är i stort sett oförändrad jämfört med tidigare år

Användningen av transportsystemet förändrades till följd av pandemin. De som i högre utsträckning använder sig av kollektiva färdmedel har påverkats mer än de som i första hand reser med bil. Under 2022 skedde en viss återhämtning då transporterna återgick till nivåer som närmar sig tillståndet före pandemin. Bortsett från pandemin och dess direkta konsekvenser på användningen av transportsystemet har transportsystemets användbarhet för olika grupper i stort inte utvecklats i någon tydlig riktning sedan målen antogs.

Användbarheten för personer med funktionsnedsättning har inte förändrats märkbart

En kollektivtrafik som är tillgänglighetsanpassad är många gånger en förutsättning för mobiliteten hos personer med funktionsnedsättningar. Kollektivtrafikens användbarhet för personer med funktionsnedsättning följs upp med tre olika mått som vart och ett följs upp vart tredje år. Dessa mått utgör bedömningen av indikatorn för tillgänglighet i kollektivtrafiken för personer med funktionsnedsättning. Under 2024 studerades delmåttet information om tillgänglighet vilket pekade i neutral riktning. Det konstaterades att läget är oförändrat för den målgruppsanpassade tillgänglighetsinformationen medan det finns en positiv utveckling av länstrafikens tillgänglighetsinformation av allmänintresse, som förseningar och trängsel.

För delmåttet upplevd användbarhet (2024) bedöms utvecklingen gå i negativ riktning och för delmåttet tillgängliga hållplatser (2023) bedöms utvecklingen peka i positiv riktning. Sammantaget bedöms därför utvecklingen av måtten kring användbarheten för personer med funktionsnedsättning som neutral.

Skillnaderna i körkortsinnehav mellan män och kvinnor fortsätter minska

Män har körkort för personbil i större utsträckning än kvinnor, se diagram 3.7. Skillnaden har dock minskat från 10,8 procentenheter 2009 till 7,0 procentenheter 2024, sett över alla åldersgrupper 18 år och äldre. Detta förklaras i stor utsträckning av en dramatisk minskning av skillnaden i gruppen som har fyllt 65 år, från 24,3 procentenheter 2009 till 9,6 procentenheter 2024. Skillnaden har även minskat för åldersgruppen 18–24 år, från 7,6 procentenheter 2009 till 5,2 procentenheter 2024, med en lägsta skillnad på 2,2 procentenheter under 2020. Skillnaden i gruppen har dock ökat med ca en procentenhet per år de senaste tre åren och är nu högre än den var för 10 år sedan. Detta förklaras av att fler personer har tagit körkort, där andelen män ökat mer än andelen kvinnor, vilket gör att den relativa skillnaden har ökat. I åldersgruppen 45–64 år kan man se en marginell ökning i skillnaden med 0,1 procentenheter från 2009 till 2024.

Diagram 3.7 Skillnader i körkortsinnehav (behörighet B) för män jämfört med kvinnor

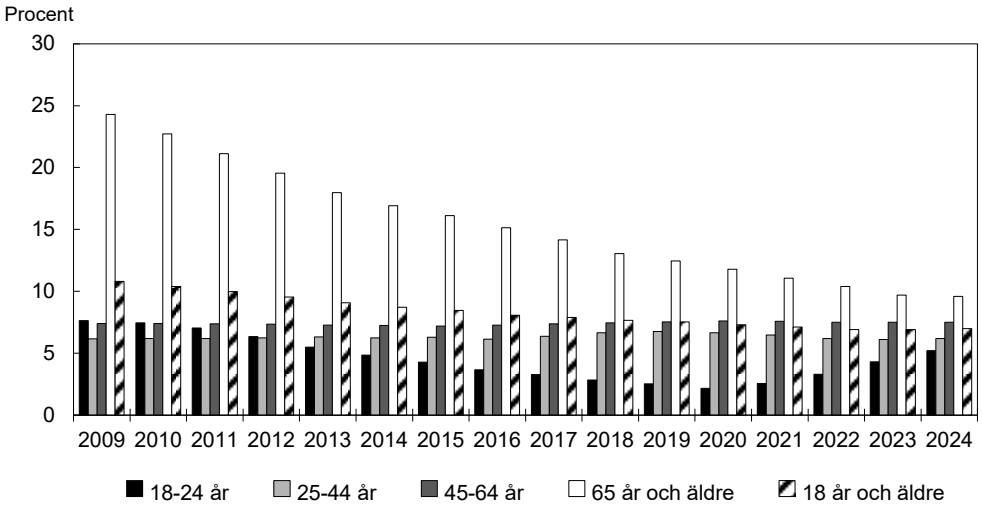

Källa: Trafikanalys.

Könsfördelningen i beslutande församlingar som fattar beslut om transportinfrastruktur är på liknande nivåer som föregående år

Andelen kvinnor i ledningsgrupper och styrelser för statliga myndigheter och bolag inom transportsektorn har i huvudsak varierat mellan 40 och 50 procent sedan 2010, men har i några undantagsfall överstigit 50 procent. Det har således inte skett så stora förändringar över tid, och andelen kvinnor har i stort sett varit oförändrad de tre

senaste åren. Det skedde en viss minskning 2024 i styrelserna där andelen kvinnor var ca 43 procent och andelen kvinnor i ledningsgruppen uppgick till 52 procent. Könsfördelningen är ojämn i beslutsfattande församlingar på regional och lokal nivå. Andelen kvinnor i nämnder, styrelser och förvaltningar relaterade till den lokala nivån transportsektor ökade något under 2024. Andelen i de politiska ledningarna är fortsatt en knapp tredjedel men för förvaltningsledningar är det nu 45 procent. I förvaltningsledningarna för de regionala kollektivtrafikmyndigheterna syns en minskning av den tidigare trendavvikande ökningen och andelen kvinnor är nu nere i 43 procent.

Transportsystemet upplevs fortsatt som otryggare av kvinnor än av män

Det är skillnad mellan hur kvinnor och män upplever sin trygghet i resandet. Knappt 30 procent av kvinnorna valde 2024 en annan väg eller ett annat färdsätt till följd av upplevd otrygghet medan motsvarande andel för män var runt 15 procent. Det har inte skett någon större förändring över tid. Nivån för kvinnorna har minskat något sedan förra året medan samma värde för män har legat stabilt.

Tillgängligheten för person- och godstransporter är på en jämförbar nivå som när de transportpolitiska målen antogs

Det finns stora geografiska variationer i tillgängligheten för persontransporter

Tillgängligheten för övriga persontransporter har endast haft små förändringar jämfört med tidigare år men det finns fortfarande stora geografiska skillnader. Den lokala tillgängligheten till service visar dock på en positiv utveckling, vilket bl.a. förklaras av att antalet utlämningsställen för paket har fortsatt att öka. Oavsett färdsätt eller destination har storstadskommunerna högst tillgänglighet till servicepunkter.

Den interregionala tillgängligheten har fortsatt att sjunka och är nu jämförbar med nivån 2013. Tillgängligheten är generellt sett högre i södra Sverige, särskilt i och omkring storstadsområdena, medan den är lägre i stora delar av norra Sverige samt i de sydöstra delarna. Långväga resor inom Sverige har förändrats under de senaste fem åren. Före pandemin dominerade flyg och tåg, men i och med pandemin minskade antalet avgångar med flyg drastiskt. Även antalet tågavgångar minskade, men tåget fortsatte att vara det vanligaste färdmedlet. Sedan pandemin har tåget stärkt sin position och antalet avgångar har ökat. Tillgängligheten med inrikes flyg började sjunka från och med 2018 och under pandemiåren 2020 och 2021 var den mycket låg. Viss återhämtning av inrikesflyget kunde noteras under 2021 och 2022, men den har gått långsamt och utan att nå den nivå som rådde före pandemin. Under 2023 började tillgängligheten återigen minska, vilket bl.a. troligen beror på nedlagda förbindelser och färre avgångar.

Sammanfattningsvis befinner sig tillgängligheten för persontransporter på en något lägre men än så länge jämförbar nivå som när de transportpolitiska målen antogs.

Kostnaderna för godstransporter kvar på hög nivå

Under de senaste åren har transportkostnaderna stigit kraftigt till följd av internationella störningar i transportsystemet och ligger till viss del kvar på höga nivåer. Kostnaderna för lastbilstransporter, flygfrakt och internationell sjöfart minskade dock under 2023 och 2024. Transportkostnadernas andel av produktionskostnaderna har i övrigt varit stabil sett över en längre tidsperiod. Risken för attacker mot fartygstrafiken genom Suezkanalen medför att många aktörer väljer omvägen runt Afrika med ökade kostnader och utsläpp av växthusgaser som följd.

Tyngre fordonsekipage, med en totalvikt på upp till 74 ton (BK4), tillåts nu på stora delar av vägnätet. Samtidigt har ett vägnät för lastbilar med en längd upp till 34,5 meter öppnats. Båda åtgärderna bidrar till att effektivisera godstransporter på väg.

Inom järnvägen pågår arbetet för att kunna tillåta längre, tyngre och större tåg på den svenska järnvägen samt att deras hastighet kan ökas. Därigenom kan järnvägens kapacitet utnyttjas bättre.

Godstransportflödena är stabila över tid även om volymerna tenderar att öka. Tillgängligheten för godstransporter bedöms därför befinna sig på en ungefär likvärdig nivå som när de transportpolitiska målen antogs.

Under 2024 öppnade Trafikverket för ansökningar för ett investeringsstöd för effektivare omlastning av godstransporter mellan väg, järnväg och sjöfart. Syftet med stödet är att stärka de intermodala transportuppläggens konkurrenskraft och på så sätt bidra till mindre klimatpåverkan från transporter. Stödet ska betalas ut under 2025.

Bristen på utbildad personal i transportbranschen kvarstår

Enligt företag inom transportbranschen råder det fortfarande brist på utbildad personal. Det gäller inte minst inom föraryrken för tåg, taxi, buss och tung lastbil. Eftersom förarnas medianålder är hög kommer många med behörighet att framföra tunga lastbilar (C) eller buss (D) att fylla 65 år de närmaste åren. Generellt tycks inte medianåldern för körkortsinnehavare minska, vilket tyder på att antalet unga personer som skaffar C- eller D-behörighet är fortsatt lågt. Det största bekymret gäller den höga medianåldern för personer som arbetar som bussförare (53 år för kvinnor och 52 år för män). Ett undantag utgörs av kvinnliga lastbilsförare där medianåldern har minskat och nu är nere på 29 år.

Utöver rätt körkortsbehörighet krävs även ett bevis om yrkesförarkompetens (YKB) för att få framföra tunga fordon förvärvsmässigt. Antalet personer med yrkeskompetensbevis har minskat 2024 jämfört med 2022, men bedöms än så länge täcka behovet för både lastbils- och bussbranschen.

Den senaste statistiken, som är från 2023, visar att det var ungefär 126 000 personer anställda i de 14 transportyrkena i Statistiska centralbyråns sysselsättningsregister, vilket är en ökning från 119 000 personer 2022. Andelen kvinnor anställda inom transportyrkena har legat relativt stabilt kring 12–13 procent sedan 2018, jämfört med nästan 50 procent kvinnor anställda på arbetsmarknaden som helhet. Medianåldern för alla yrkesverksamma är 42 år för både kvinnor och män, medan den i transportyrkena är 37 år för kvinnor och 45 år för män.

Arbetet med att utveckla det civila försvaret och krisberedskap fortsätter

Att transportinfrastruktur och transporter i väsentliga delar fungerar vid höjd beredskap och ytterst i krig är betydelsefullt för Sveriges handel och försörjningsförmåga. Transporter av personal, materiel och förnödenheter är också en förutsättning för Försvarsmaktens mobilisering, försörjningssäkerhet och förmåga att verka. Sveriges integration i Nato och dess operationsplanering ställer ökade krav på den civila transportsektorns förmåga att stödja Natos verksamhet.

Arbetet med att utveckla det civila försvaret och beredskapssektorn transporter har fortsatt under 2024, bl.a. genom ett fördjupat samarbete med olika aktörer både regionalt, nationellt och internationellt, se även utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Inom det av Trafikverket sedan oktober 2023 etablerade forumet Beredskapssektorn Transporter Privat – Offentlig Samverkan (BTPOS) med grupper för väg, järnväg, luftfart respektive sjöfart, har arbetet fortsatt under 2024, i syfte att bättre integrera näringslivet i arbetet med civilt försvar.

I januari 2025 redovisade Försvarsmakten regeringsuppdraget att lämna förslag på genomförande av Sveriges nationella plan för militär rörlighet 2024–2026

(Fö2025/00194). I redovisningen föreslår Försvarsmakten bl.a. att det görs satsningar inom det transportpolitiska området. Regeringen gav den 27 mars 2024 Trafikverket i uppdrag att inleda förberedande utredningar och undersökningar för Kappelshamn som reservhamn till Visby hamn (LI2024/00773). Uppdraget slutredovisades i november 2024 (LI2024/02142) och redovisningen bereds för närvarande i Regeringskansliet. Vidare redovisade Trafikverket den 3 april 2024 regeringsuppdraget att förbereda en funktion för att koordinera öppnande av svenska beredskaps-flygplatser och ge information och service i rapporten Koordineringsfunktion beredskapsflygplatser (LI2024/03643). Genom en ändring av förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket har myndigheten sedan december 2024 haft i uppgift att koordinera öppnande av beredskapsflygplatser och ge service och information till operatörer av samhällsviktigt flyg.

Mot bakgrund av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och deklarationen från det nordiska transportministermötet i Fredrikstad i november 2022, har samarbetet med de nordiska grannländerna under 2024 ytterligare utvecklats och fördjupats på departements- och myndighetsnivå i frågor om beredskap och civilt försvar som rör gränsöverskridande transportinfrastruktur och transporter. I december 2024 gav regeringen Trafikverket i uppdrag att samarbeta med Finland, Norge, Danmark och i förekommande fall Island om beredskap och totalförsvar för transportområdet (LI2024/02409). Inom ramen för uppdraget har ett samförståndsavtal undertecknats i januari 2025 av behöriga organisationer från Sverige, Finland, Norge och Danmark.

3.3.3 Hänsynsmål – säkerhet, miljö och hälsa

Antalet omkomna och allvarligt skadade i trafiken har minskat

Sett över alla trafikslag omkom sammantaget 363 personer 2024 i trafiken, varav 250 personer i olyckor och 113 i konstaterade självmord, se diagram 3.8. Detta var 17 personer färre än under 2023. Antalet omkomna totalt i trafiken har sedan 2007 minskat med 37 procent. Sett till andelen av samtliga omkomna stod vägtrafiken under 2024 för 66 procent och bantrafiken för 29 procent. Antalet allvarligt skadade kan inte mätas i alla delar av transportsystemet på ett jämförbart sätt. Trots detta kan det konstateras att vägtrafiken dominerar även här. Män är kraftigt överrepresenterade bland omkomna i transportsystemet. I de fall det finns könsuppdelad statistik att tillgå redovisas dessa uppgifter i samband med respektive trafikslag.

Diagram 3.8 Antalet omkomna i de olika trafikslagen

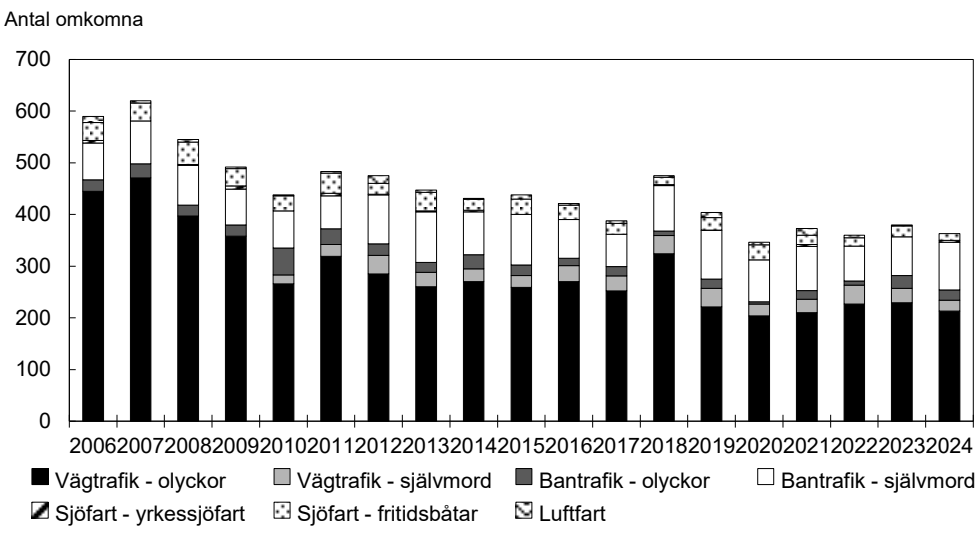

Källa: Trafikanalys.

Minskning av antalet omkomna i vägtrafiken

Under 2024 omkom 213 personer av olyckor i vägtrafiken, vilket är 16 personer (7 procent) färre jämfört med 2023. Skillnaden mellan omkomna skyddade och oskyddade trafikanter har minskat över tid. Bland de omkomna i vägtrafiken är de skyddade trafikanterna, dvs. sådana som färdas i personbil, buss och lastbil, i majoritet. För 2024 stod gruppen skyddade trafikanter för ungefär 54 procent av de omkomna.

Bland de omkomna i olyckor har andelen män under de senaste tio åren varit i genomsnitt 75 procent och andelen kvinnor 25 procent. Under 2024 omkom 155 män respektive 58 kvinnor i vägtrafiken.

Det antal svårt skadade som rapporteras av polisen var 1 597 personer för 2024, jämfört med 1 789 personer för 2023. Det finns inga uppgifter om allvarligt skadade och mycket allvarligt skadade för de senaste åren från sjukvården, på grund av att Transportstyrelsen arbetar med en ny metod för att kompensera för bortfall av rapportering. Skillnaden mellan polisens och sjukvårdens siffror beror bl.a. på att sjukvården fångar upp många av de oskyddade trafikanterna som polisen inte får kännedom om, t.ex. fotgängare, cyklister och mopedister.

Transportstyrelsen har genomfört en generell översyn av förarutbildningen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför dels om behovet av en generell översyn av förarutbildningen, dels om att antalet tillstånd som en handledare kan ha bör begränsas till tio och att möjligheten att införa tillståndsplikt för innehav av fordon med dubbelkommando bör ses över (bet. 2018/19:TU7 punkt 11, rskr. 2018/19:165).

Trafikverket och Transportstyrelsen har genomfört en översyn av förarutbildningen och överlämnade i januari 2019 en rapport till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) med förslag om ett nytt förarutbildningssystem för personbil. Dessutom har Statens väg- och transportforskningsinstitut under 2018 utvärderat begränsningen för handledare att handleda fler än 15 elever under en femårsperiod. Utvärderingen visade att begränsningen troligen inte hade haft avsedd effekt, utan snarare lett till att osynliggöra problemen, eftersom den som utför illegal verksamhet inte längre ansöker om handledartillstånd. Regeringen uppdrog den 5 september 2019 åt Transportstyrelsen att föreslå åtgärder mot fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet. I uppdraget ingick att överväga ytterligare begränsning av antalet handledartillstånd som en person kan ha samt införande av en begränsning att endast Trafikverkets eller godkänd trafikskolas fordon får användas vid prov. Transportstyrelsen redovisade den 1 oktober 2020 uppdraget i rapporten Uppdrag att föreslå åtgärder mot fusk vid förarprov och illegal utbildningsverksamhet (LI2023/01073). Transportstyrelsens rapport remissbehandlades. Efter remiss-behandlingen beslutade regeringen den 29 juli 2021 om en ändring i körkorts-förordningen (1998:980) som innebär att vid körprov för körkortsbehörighet B får endast fordon användas som ägs eller innehavs av Trafikverket, en trafikskola med tillstånd eller en gymnasieskola. Regeringen beslutade samtidigt om en ändring i väg-trafikdataförordningen (2019:382) som innebär ett krav på registrering av den elev som ett handledarskap avser, vilket har möjliggjort för Transportstyrelsen att ytterligare begränsa antalet elever som en handledare kan ha till fem. De båda förordningsändringarna trädde i kraft den 1 december 2021.

Den 21 juni 2022 antog riksdagen de lagändringar som regeringen föreslog i propositionen Åtgärder mot fusk vid förarprov och mot illegal utbildningsverksamhet på transportområdet (prop. 2021/22:190, bet. 2021/22:TU19, rskr. 2021/22:430). Lagändringarna innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avstängning från prov på transportområdet och att illegal

utbildningsverksamhet på transportområdet straffbeläggs i större utsträckning än tidigare samt att befintliga straffbestämmelser skärps. Som en följd av lagändringarna beslutade regeringen den 17 november 2022 ett antal förordningsändringar som innebär bl.a. att Trafikverket ska stänga av den som genom användning av otillåtna hjälpmedel eller på annat sätt försöker vilseleda vid olika typer av trafikprov hos verket från deltagande i prov som hålls enligt samma lag i antingen ett eller två år.

Regeringen gav den 23 februari 2023 Transportstyrelsen i uppdrag att göra en översyn av förarutbildningssystemet och föreslå nödvändiga författningsändringar som följer av översynen. Transportstyrelsen redovisade uppdraget den 15 september 2024 vilket avslutar översynen (LI2024/01709). Med hänvisning till vidtagna åtgärder anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Ökning av antalet omkomna i bantrafiken

I bantrafiken omkom under 2024 totalt 112 personer, varav 20 personer i olyckor och 92 i självmord. Detta är en ökning med 2 personer jämfört med 2023.

Självmorden har sedan 2006 stått för ungefär 80 procent av alla omkomna i bantrafiken. Av de fall där kön är känt utgör männen 69 procent av de omkomna i olyckor och självmord sammantaget, och andelen omkomna kvinnor utgör 30 procent.

Bantrafiken är det enda trafikslag där de omkomna (i olyckor och självmord sammantaget) är fler än de allvarligt skadade, vilket beror på att kollisionerna ofta är väldigt våldsamma och därmed dödliga. Spårvägstrafikens roll är marginell för antalet omkomna i olyckor och självmord, men står för nära hälften av de allvarligt skadade. Det rör sig då om personer som skadas i en trafikmiljö där spårväg och vägtrafik samsas längs långa sträckor.

Oförändrat antal omkomna i luftfarten

Antalet omkomna i luftfarten varierar mycket över åren. Under perioden 2010–2024 omkom totalt 80 personer inom luftfarten, knappt 5 personer per år. Under 2024 omkom ingen inom den svenska luftfarten.

Under 2023 rapporterades 5 personer allvarligt skadade inom luftfarten jämfört med 11 personer året innan. Uppgifter om kön på de omkomna och skadade i luftfarten samlas inte in.

Bortsett från stora variationer över åren, visar 2024 års siffror att målet för 2030 redan är uppnått.

Minskning av antalet omkomna i fritidssjöfarten

Redovisningen av antalet omkomna i sjöfarten är fördelad mellan yrkessjöfarten och fritidssjöfarten. Inom yrkessjöfarten omkom 4 personer på svenska vatten under 2024 i en s.k. sjöolycka jämfört med 0 omkomna 2023. Sjöolyckor är olyckor som har att göra med fartygets drift. Antalet allvarligt skadade i yrkessjöfarten kan inte mätas på något konsistent sätt för hela perioden. I fritidssjöfarten omkom 13 personer under 2024, mot 20 personer året innan. Rapportering som möjliggör mätning av antalet skadade i fritidssjöfarten är under utveckling. För hela perioden 2006–2024 var 95 procent av de omkomna män. I yrkessjöfarten finns ingen uppgift om kön på de omkomna under perioden.

Regeringen går inte vidare med förarbevis för fritidsbåtar men bereder frågan om utfärdande av förarbevis för vattenskoter vidare

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen snarast bör låta utreda förutsättningarna för införande av obligatorisk utbildning och

förarbevis avseende fritidsbåtar (bet. 2004/05:TU7 punkt 11, rskr. 2004/05:178). Vidare har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att införa ett nytt teknikneutralt obligatoriskt förarbevis kopplat till fart för vissa vattenfordon (bet. 2020/21:TU12 punkt 2, rskr. 2020/21:379). Vid en samlad bedömning och mot bakgrund av den tid som har förflutit sedan det ursprungliga tillkännagivandet beslutades anser regeringen att det inte framstår som motiverat att ta några nya initiativ i syfte att tillmötesgå de aktuella tillkännagivandena. Med hänvisning till denna bedömning anser regeringen att tillkännagivandena är slutbehandlade.

Dessa båda tillkännagivanden ansluter till ett godkännande av riksdagen om att införa krav på förarbevis för vissa större fritidsbåtar (prop. 2005/06:160, bet. 2005/06:TU5 punkt 42, rskr. 2005/06:308). Regeringen föreslår i linje med det som anförs ovan att detta godkännande hävs, se avsnitt 3.5.23.

Vidare har riksdagen tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att ge båtlivets befintliga utbildningsorganisation och andra externa aktörer som erbjuder utbildning och examination möjlighet att utfärda förarbevis för vattenskoter (bet. 2020/21:TU12 punkt 4, rskr. 2020/21:379). Den 15 maj 2022 trädde lagen (2021:626) om förarbevis för vattenskoter i kraft. För att få ett förarbevis för vattenskoter krävs sedan dess att personen genomgått utbildning hos en av Transportstyrelsen godkänd utbildare. I utbildningen ingår att kursdeltagarnas kunskaper ska prövas av utbildningsanordnaren. Efter avslutad utbildning utfärdar Transportstyrelsen ett förarbevis för vattenskoter. I samband med behandlingen av lagen riktade riksdagen nämnda tillkännagivande till regeringen om utfärdande av förarbevis för vattenskoter. Eftersom regeringen hittills gjort bedömningen att det varit relevant att avvakta effekterna av de regeländringar avseende vattenskotrar som trädde i kraft den 15 maj 2022, har några sådana initiativ inte tagits tidigare.

Mot bakgrund av att tre år nu gått sedan lagen om förarbevis för vattenskoter trädde i kraft gav regeringen den 28 maj 2025 Transportstyrelsen i uppdrag att redovisa för- och nackdelar med att ge båtlivets utbildningsorganisationer och andra berörda aktörer möjlighet att utfärda förarbevis för vattenskoter (LI2025/01089). Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2025. Med Transportstyrelsens redovisning som utgångspunkt kommer regeringen därefter att bereda ärendet vidare. Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Antalet viltolyckor fortsätter att öka

De senaste åren har antalet olyckor med vilt och ren ökat kraftigt jämfört med 2009 och uppgick under 2024 till 77 157 olyckor vilket är en ökning med 6,8 procent jämfört med föregående år, se diagram 3.9. Antalet rapporterade olyckor med vilt och ren var under 2024 det högsta sedan målen antogs. I statistiken särredovisas renar då ren är ett tamdjur och därför inte klassas som vilt djur enligt jaktlagen (1987:259). Rådjursolyckor fortsätter att dominera de rapporterade viltolyckorna och uppgick under 2024 till 51 530 stycken vilket var en ökning med nära 1 800 olyckor jämfört med 2023. Det innebär att det under 2024 skedde i genomsnitt 140 rådjursolyckor om dagen. Viltolyckor sker över hela landet, men antalet olyckor med olika djur varierar stort beroende på omfattningen av trafikflöden och djurpopulationer. Trafikarbetet på väg har ökat men inte i en omfattning som skulle kunna förklara det ökade antalet viltolyckor.

Det totala antalet djurpåkörningar med tåg uppgick under 2024 till 7 162 djur vilket är en ökning med drygt 136 påkörningar. Rapporteringen omfattar såväl vilda djur som tamboskap och husdjur.

Diagram 3.9 Antal viltolyckor på väg och järnväg med vilt respektive ren

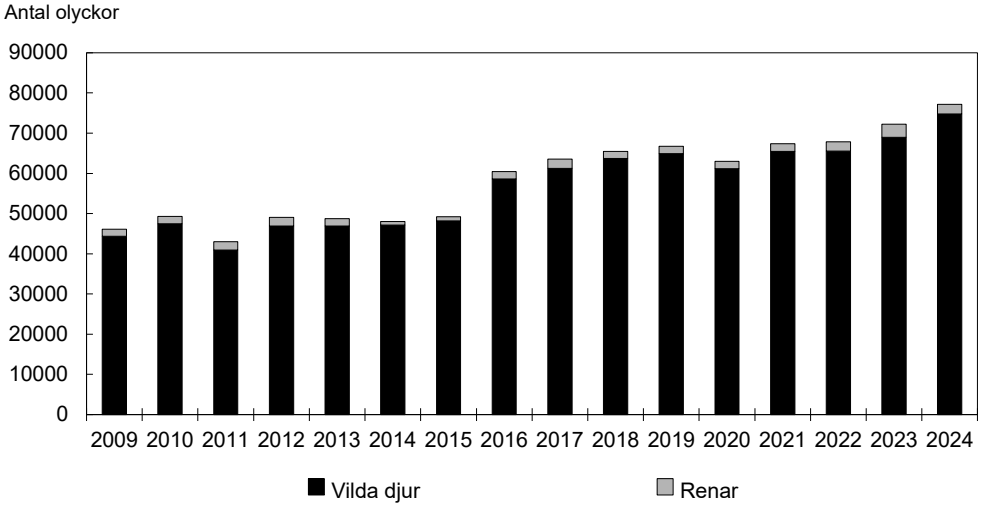

Anm.: Diagrammet visar antalet viltolyckor, antalet inblandade djur kan vara högre än antalet olyckor.
Källa: Trafikanalys och Trafikverket.

Utsläpp av växthusgaser har ökat

Riksdagen har beslutat om ett etappmål inom miljömålssystemet som innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes flyg, ska minska med minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010. Enligt preliminär statistik från Naturvårdsverket ökade utsläppen från inrikes transporter med ca 22 procent 2024 jämfört med 2023. Utsläppsökningen beror framför allt på sänkningen av reduktionsplikten för bensin och diesel från den 1 januari 2024 i kombination med sänkta drivmedelsskatter. Jämfört med 2010 har utsläppen minskat med ca 20 procent, se diagram 3.10. Under perioden 2010 till 2023 har Sveriges utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter haft en mycket gynnsammare utveckling jämfört med EU som helhet, se diagram 3.11. Slutliga siffror över växthusgasutsläppen 2024 redovisas av Naturvårdsverket i december 2025.

Under 2024 var ca 57 procent av de nyregistrerade personbilarna laddbara, dvs elbilar och laddhybrider, vilket är en liten minskning jämfört med 2023 då andelen uppgick till 58 procent. Andelen laddbara fordon i personbilsflottan uppgick vid slutet av 2024 till drygt 13 procent (11 procent 2023). Andelen nyregistrerade elbilar minskade under 2024 till ca 34 procent jämfört med 38 procent under 2023. Bland övriga fordonskategorier ökade andelen nyregistrerade fordon som enbart drivs med el under 2024 jämfört med 2023. För lätta lastbilar till 21 procent (19 procent 2023), för tunga lastbilar till 7 procent (4 procent) och för bussar till 28 procent (25 procent). Se även utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur samt utgiftsområde 21 Energi.

Diagram 3.10 Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter

Miljoner ton CO2-ekvivalenter

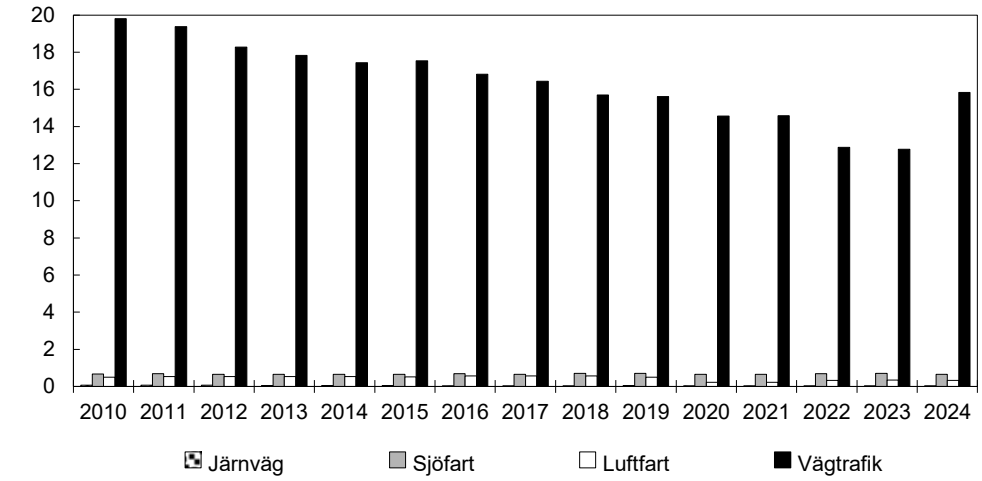

Källa: Naturvårdsverket.

Diagram 3.11 Utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter i Sverige i relation till motsvarande utsläpp i EU som helhet (EU 27)

Index, utsläpp 2010 = 100

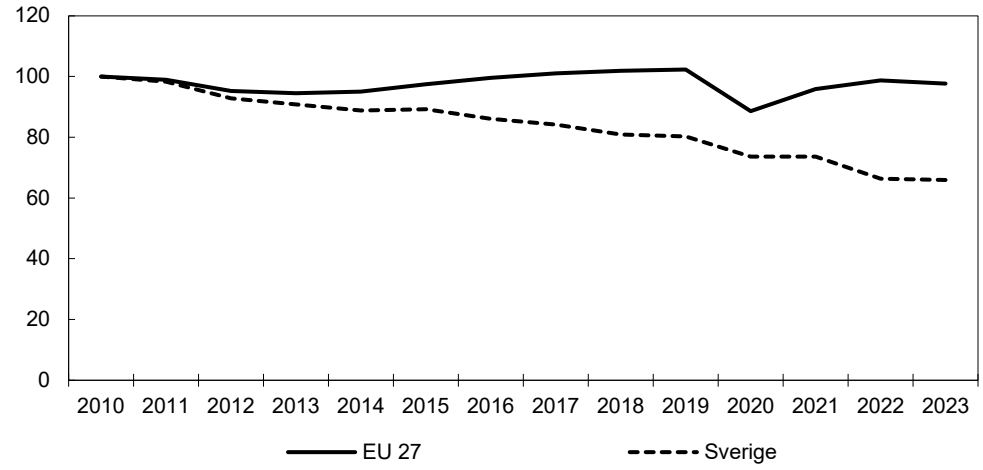

Källa: Eurostat.

Ett nettonollpaket har antagits inom FN-organet IMO

Sverige har fortsatt varit aktiv inom EU och internationellt i syfte att minska luftfartens och sjöfartens klimatpåverkan. Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) godkände i april i år ett styrmedelspaket som utgör ett viktigt steg mot att minska den internationella sjöfartens utsläpp till nettonoll till eller omkring år 2050. Styrmedelspaketet kombinerar en drivmedelsstandard med prissättning av växthusgasutsläpp. Det nya styrmedelspaketet ska slutligt antas i oktober 2025 och planeras träda i kraft 2027.

Diagram 3.12 Utsläpp av växthusgaser från utrikes luftfart och sjöfart

Miljoner ton CO2-ekvivalenter

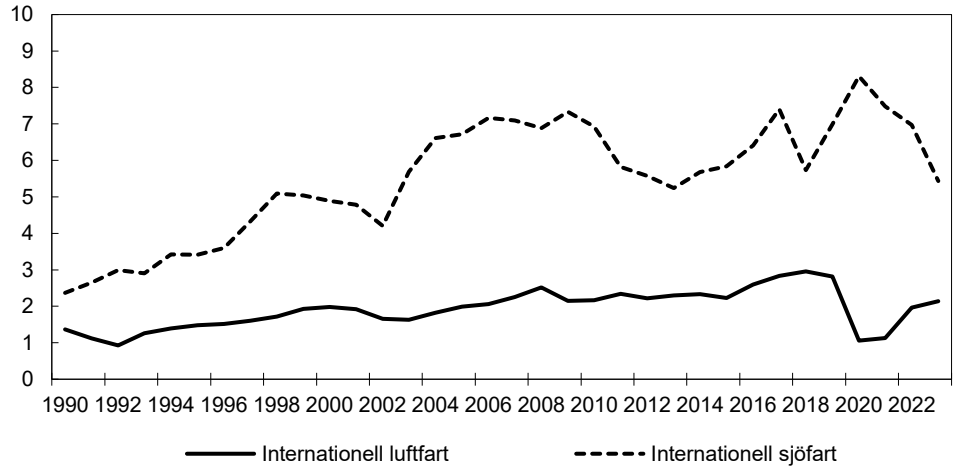

Källa: Naturvårdsverket.

Det finns inga preliminära beräkningar från Naturvårdsverket för 2024 för utrikes transporter. I diagram 3.12 redovisas därför data fram till 2023 då utsläppen från utrikes luftfart var ca 25 procent lägre än före pandemin (2019).

Transporter fortsätter att påverka människors hälsa och livsmiljö

Luftföroreningar minskar över tid

Halterna av kvävedioxid har minskat i Sverige sedan början av 1980-talet, främst till följd av skärpta avgaskrav på motorfordon. Under 2024 uppmättes inga överskridanden av miljökvalitetsnormen för kvävedioxid i Sverige enligt data från Naturvårdsverket.

Antalet dygn då miljökvalitetsnormen för grova partiklar, PM10, överskrids minskar över tid. Variationen mellan olika år kan dock vara ganska stor. År 2024 överskreds miljökvalitetsnormen. och därmed EU:s gränsvärde, i Piteå, Skellefteå, Visby och Östersund enligt data från Naturvårdsverket.

Utsattheten för buller är större nu än när de transportpolitiska målen antogs

Ihållande trafikbuller som överskrider gällande riktvärden, eller temporärt buller som kraftigt överstiger gränsvärden, kan medföra negativa effekter på hälsa och välbefinnande. Övergripande bullerkartläggningar visar att ca 2 miljoner personer i Sverige utsätts för bullernivåer över beslutade riktvärden utomhus vid sin bostad, varav ca 600 000 personer utsätts för buller från statliga vägar och järnvägar.

Längs statlig transportinfrastruktur finns drygt 20 000 bostäder och ca 250 skolor som behöver utredas för behov av åtgärd på grund av höga bullernivåer. Trafikverket genomförde under 2024 bulleråtgärder för totalt ca 4 500 personer längs statliga vägar och järnvägar. Det är något lägre bulleråtgärder än 2023 då åtgärder för 6 700 personer längs statliga vägar och järnvägar genomfördes.

Andelen som använder fysiskt aktiv transport har minskat över tid

Fysiskt aktiv transport, dvs. resande som görs t.ex. till fots eller med cykel, utgör en viktig del av människors totala fysiska aktivitet och bidrar till en god hälsa i befolkningen, se vidare utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt Folkhälsopolitik.

Andelen barn (6–17 år) som använder fysiskt aktiva transporter mer än 60 minuter per dag var tre procent under 2023. Andelen vuxna (18–84 år) som använde aktiva transportsätt mer än 30 minuter per dag var ungefär tolv procent samma år. Det är en liten ökning jämfört med 2021 och ungefär jämförbart med 2022. Sett över en längre tidsperiod har andelen dock minskat för såväl vuxna som barn.

Regeringen gav i regleringsbrevet för 2025 Trafikverket i uppdrag att samverka med relevanta aktörer kring förutsättningarna för aktiva transporter för att genom vägledningar och exempel stödja motsvarande arbete i regioner och kommuner.

Under 2024 byggdes 57 kilometer ny statlig gång- och cykelväg, en ökning från föregående år. Åtgärder som ökar säker gång och cykling i transportsystemet bedöms generellt ge positiva hälsoeffekter. Arbetet med att främja ökad och säker cykling sker bl.a. genom statlig medfinansiering till regioner och kommuner i form av stadsmiljöavtalen. Stadsmiljöavtalen redovisas under avsnitt 3.3.4 samt under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik, avsnitt Goda och hållbara livsmiljöer. Under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt God bebyggd miljö redovisas etappmålet inom miljömålen för gång-, cykel- och kollektivtrafik.

Långsiktig lösning för ideella föreningars tillfällig arrangemang på vägar har etablerats

Den 4 april 2024 beslutade regeringen att Trafikverket under innevarande år gavs möjlighet att avstå från att begära ersättning från ideella föreningar arrangemang på statliga vägar, som t.ex. tävlings- och motionslopp. Under 2024 har Trafikverket hanterat 622 arrangemang varav 529 var ideella arrangemang.

Den 28 november 2024 beslutade regeringen ändringar i vägmärkesförordningen (2007:90), samt 2025 ökades anslaget permanent till Trafikverket på 8 miljoner kronor så att ideella föreningar även fortsättningsvis ska kunna slippa betala för Trafikverkets kostnader för bl.a. omskyltningar vid tillfälliga arrangemang på statlig väg.

Antalet åtgärder för att minska påverkan på naturmiljö och kulturlandskap har ökat

Transportsektorns sammantagna påverkan på naturmiljön och kulturlandskapet förändrades inte på ett avgörande sätt under 2024 jämfört med 2023.

Trafikverket har genomfört riktade miljöåtgärder i befintlig infrastruktur. Åtgärderna har bidragit till landskapsanpassningen genom att minska infrastrukturens negativa påverkan på natur- och kulturvärden samt främjat positiva värden. Effekterna är dock små i förhållande till transportsystemets totala påverkan på natur- och kulturvärden. Invasiva främmande arter bedöms vara ett ökande problem. I dag bedöms 46 procent av de artrika miljöerna i den svenska transportinfrastrukturen vara påverkad av invasiva främmande arter. Under 2024 ökade genomförandet av riktade landskapsåtgärder jämfört med senare år. Trafikverket har framför allt satsat på arbete med artrika miljöer samt bekämpning av invasiva främmande arter. Inom denna kategori mer än fördubblades åtgärderna jämfört med 2023 och nya metoder har utvecklats. Andra åtgärder som har genomförts under året är arbete med faunapassager, alléer samt restauration av kulturobjekt och kulturvägar.

Trafikverkets arbete med att hantera förorenade områden, inklusive historiska miljöskador, har bidragit till att minska påverkan på naturmiljön. Arbetet bidrar också till miljökvalitetsmålet Giftfri miljö. Under 2023 inventerades ett stort antal objekt som Trafikverket under 2024 arbetat vidare med. Trafikverket genomförde under 2024 drygt 250 undersökningar och ca 80 efterbehandlingar. Knappt 180 områden

bedömdes sakna behov av efterbehandling och omkring 100 nya objekt inventerades. Det finns även avtal med bolag om den s.k. miljögarantin. Totalt uppgick kostnaderna för förorenade områden 2024 till ca 243 (220) miljoner kronor fördelat på 71 (72) miljoner kronor för Trafikverket och 172 (148) miljoner kronor för ersättning enligt miljögarantin (2023 års siffror inom parentes).

Oljeutsläppen från fartyg i Östersjön har minskat under lång tid, både när det gäller antalet observerade utsläpp och den uppskattade sammanlagda volymen. Nivåerna under det senast rapporterade året, 2023, var lägre än året innan men då hade antalet spaningstimmar även minskat jämfört med föregående år.

En sammanslagen analys- och utvärderingsmyndighet har föreslagits

Utredningen om en översyn av mindre myndigheters uppgifter och organisering har i betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) bl.a. föreslagit att en samlad analys- och utvärderingsmyndighet ska bildas genom att Trafikanalys uppgifter överförs och inordnas i Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys). Förslaget har remitterats (Fi2025/00348). Se även utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 4.3.

3.3.4 Redovisning av den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033

Investeringar i den statliga transportinfrastrukturen

Ekonomiska ramar

Den ekonomiska ramen för åtgärder i den statliga transportinfrastrukturen för planperioden 2022–2033 är enligt riksdagens beslut 799 miljarder kronor i fasta priser (2021 års prisnivå), varav 437 miljarder kronor ska användas till utveckling av transportsystemet, 165 miljarder kronor till vidmakthållande av statliga järnvägar och 197 miljarder kronor till vidmakthållande av statliga vägar, se tabell 3.2.

Tabell 3.2 Anvisade anslagsramar för perioden 2022–2033

Miljoner kronor[1]

Åtgärdsområde i nationell plan	Belopp 2022–2033
Utveckling av transportsystemet[2]	437 000
Namngivna objekt	296 700
Stadsmiljöavtal	6 000
Trimnings- och miljöåtgärder	39 900
varav miljöåtgärder	11 550
Räntor och återbetalning av lån	25 700
Övrig utveckling	25 700
varav planering, stöd och utveckling	16 000
varav forskning och innovation	3 100
varav bidrag Inlandsbanan	2 100
varav bidrag Öresundskonsortiet	4 500
Ekonomiska ramar för länsplaner	42 000
Ersättning till kommuner för drift av icke statliga flygplatser[3]	1 000
Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur[4]	362 000
Vidmakthållande järnväg	165 000
varav drift, underhåll och trafikledning	163 700
varav forskning och innovation	1 300
Vidmakthållande väg	197 000
varav drift och underhåll	161 500
varav forskning och innovation	2 300
varav bärighetsåtgärder	18 200
varav bidrag drift av enskild väg	15 000
Statlig anslagsram för planperioden	799 000

[1] Beloppen är angivna i prisnivå 2022.

[2] Medlen anvisas på anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur.

[3] Medlen anvisas på anslag 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur.

[4] Medlen anvisas på anslag 1:6 Ersättning till kommuner för drift av till icke statliga flygplatser.

Källa: Fastställelse av nationell trafikslagsövergripande plan för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033, beslut om byggstarter 2022–2024, beslut om förberedelse för byggstarter 2025–2027 samt fastställelse av definitiva ekonomiska ramar för trafikslagsövergripande länsplaner för regional transportinfrastruktur för perioden 2022–2033 I2022/01294 m.fl.).

Medel för investeringar tillkommer därutöver från bl.a. medfinansiering och EU-finansiering. Medfinansiering uppgick 2024 till 1 187 miljoner kronor, varav 930 miljoner kronor från kommuner, 150 miljoner kronor från regioner samt 106 miljoner kronor från andra aktörer. Utbetalningarna från EU-kommissionen uppgick 2024 till 453 miljoner kronor i stöd för investeringar och utveckling. De största utbetalningarna till Trafikverket var till Olskroken (108,2 miljoner kronor), E4 Ljungby (72,3 miljoner kronor) och eFTI 4 ALL (62,5 miljoner kronor).

Uppföljning av verksamhetsvolym för investeringar

Investeringsvolymen för om- och nybyggnadsåtgärder redovisas i tabell 3.3. Den totala investeringsvolymen för 2024 ökade med ca 900 miljoner kronor jämfört med 2023 (+2,1 procent).

Tabell 3.3 Verksamhetsvolym för statliga investeringar inklusive bidrag och statlig medfinansiering

Miljoner kronor[1]

	Förgående nationella plan för perioden 2018–2029	Nu gällande nationella plan för perioden 2022–2033		
År	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Nationell plan, verksamhetsvolym statliga investeringar inklusive bidrag och statlig medfinansiering				
Järnväg	18 739	20 638	21 062	20 490
varav namngivna objekt	17 485	18 962	19 188	18 614
Väg	13 301	14 139	14 482	15 143
varav namngivna objekt	9 305	9 973	10 764	11 028
Sjöfart, inkl. bidrag till Sjöfartsverket[2]	424	432	1 060	1 583
varav namngivna objekt	333	396	1 036	1 562
Luftfart, inkl. statlig medfinansiering[3]	120	46	42	11
varav namngivna objekt	0	0	0	0
Trimningsåtgärder, tillgänglighet och trafiksäkerhet	2 117	2 409	2 273	2 678
Miljöåtgärder[4]	885	999	1 052	1 013
Planering investeringsåtgärder	110	129	142	155
Utbetalning av bidrag, stöd och statlig medfinansiering	3 353	4 170	4 387	4 677
varav investeringar i nationell och regional plan	2 954	3 519	3 834	4 240
varav stadsmiljöavtal	399	651	553	440
Summa nationell plan, verksamhetsvolym	**33 358**	**36 870**	**38 688**	**39 546**
Länsplaner, verksamhetsvolym investeringar inklusive bidrag och statlig medfinansiering				
Namngivna objekt	1 020	1 003	1 044	1 121
Trimnings- och miljöåtgärder	844	851	923	833
Statlig medfinansiering	764	713	638	655
Summa länsplaner, verksamhetsvolym investeringar	**2 638**	**2 567**	**2 605**	**2 619**
Totalt nationell plan och länsplaner	**35 986**	**39 437**	**41 293**	**42 165**

[1] Prisbelopp är angivna i prisnivå 2022.

[2] Avser investeringar i nationell plan som Trafikverket ansvarar för samt om- och nybyggnadsåtgärder i farleder och slussar som Trafikverket finansierar via nationell plan men där Sjöfartsverket är ansvarigt för genomförandet. Utöver dessa medel tillkom 1 177 mnkr 2024 från extern part.

[3] Avser miljögarantier samt sanering av förorenad mark.

[4] Inklusive bidragsutbetalningar.

Källa: Trafikverkets årsredovisning samt kompletterande underlag från Trafikverket.

Stadsmiljöavtalen ska främja hållbara stadsmiljöer och skapa förutsättningar för åtgärder i städer som leder till ökad andel persontransporter med kollektivtrafik eller cykeltrafik, respektive till hållbara godstransporter. Mer information om hur stadsmiljöavtalen hanterats under 2023 finns i utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

Uppföljning av objekt som öppnades för trafik under 2023

Under perioden mellan oktober 2023 och september 2024 öppnades 21 objekt för trafik, se tabell 3.4.

Tabell 3.4 Objekt öppnade för trafik 2023

Trafikslag	Plantyp	Objektsnamn
Väg	Nationell plan	E4 Salmis–Haparanda
Väg	Nationell plan	E4 Töre–Kalix
Väg	Nationell plan	E18 Djäkneboda–Bygdeå
Väg	Nationell plan	Rv 50 genom Ludvika
Väg	Nationell plan	E20 förbi Skara
Väg	Nationell plan	E20 Vårgårda–Vara
Väg	Nationell plan	E6.20 Hisingsleden, södra delen
Väg	Nationell plan	Rv 25 Sjöatorp–Alvesta V
Väg	Länsplan	Rv 97 S Sunderbyn–Sävast
Väg	Länsplan	Rv 86 Kovland
Väg	Länsplan	Väg 662 Ljustavägen–Östra Birsta
Väg	Länsplan	Rv 63 Förbifart Hjulsta
Väg	Länsplan	Rv 62 Dyvelsten–Forshaga
Väg	Länsplan	Väg 274 Engarns vägskäl
Väg	Länsplan	Väg 136 Rälla–Ekerum
Järnväg	Nationell plan	Sundsvalls hamn, Tunadalsspåret, Malandstriangeln m.m.
Järnväg	Nationell plan	Dingersjö, mötesstationer och kapacitetsförstärkning
Järnväg	Nationell plan	Godsstråket Dunsjö–Jakobshyttan, dubbelspår
Järnväg	Nationell plan	Ängelholm–Maria, dubbelspår
Järnväg	Nationell plan	Falköping–Sandhem–Nässjö, 160 km/h, kapacitet
Järnväg	Länsplan	Nynäsbanan godsanpassning kraft/buller

Källa: Trafikverkets årsredovisning 2024.

Av de objekt som öppnades för trafik under 2023 har 16 av 21 objekt ökat i kostnad, jämfört med den ursprungliga plankostnaden. Sammantaget har kostnaden för de objekt som öppnades för trafik 2023 ökat med 40 procent (motsvarande 4,4 miljarder kronor) jämfört med beräknad kostnad då objekten togs med i planen, omräknat med KPI-KS. KPI-KS baseras på de genomsnittliga prisförändringarna i samhället. Om hänsyn tas till den snabba prisutveckling som har skett till följd av den starka anläggningsbranschen, är antalet objekt som fått en kostnadsökning 14 och den sammantagna kostnadsökningen är 25 procent (3,1 miljarder kronor kronor) jämfört med kostnaden i den nationella planen för transportinfrastruktur för perioden 2022–2033.

Trafikverket följer upp lönsamheten för objekt fem år efter att de har öppnats för trafik. Uppföljning av 18 namngivna objekt som öppnades för trafik 2019 visar att elva objekt har uppnått den nytta som beskrevs vid fastställelse av dåvarande plan. För två objekt kunde en jämförelse inte göras och för fem objekt bedöms de planerade nyttorna inte vara uppnådda. Orsaken till de icke uppnådda effekterna handlar om att kostnaderna för objekten ökat och att lönsamheten därmed minskat. För elva av objekten bedöms den samhällsekonomiska lönsamheten ha varit positiv, för tre negativ och för fem saknas uppgifter.

Uppföljning av kostnader för pågående objekt i den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033

Tabell 3.5 Prognosutveckling för större pågående projekt i nationell plan 2022–2033

Miljarder kronor

Objekt	Kostnad[1] enligt prognos 31 dec 2021	Kostnad[1] enligt planbeslut 2022–2033	Kostnad[1] enligt prognos 31 dec 2022	Kostnad[1] enligt prognos 31 dec 2023	Kostnad[1] enligt prognos 31 dec 2024
Ostlänken, nytt dubbelspår Järna–Linköping	91,6	91,4	91,4	91,4	91,4
Tomteboda–Kallhäll, ökad kapacitet (Mälarbanan)	27,1	25,5	25,5	25,5	25,5
Varberg, dubbelspår (tunnel) inklusive resecentrum	7,0	6,9	7,8	8,0	8,9
Olskroken, planskildhet	4,4	4,3	4,3	4,3	4,5
Förbifart Stockholm	43,3	41,7	41,7	41,7	51,6
E4/E12 Umeå/Umeåprojektet	3,0	2,7	2,7	3,0	3,0
Ny optoanläggning för ökad kapacitet i kommunikationsnät inkl. vägklassificering[2]		7,6			10,4
Godsstråket Hallsberg–Åsbro, dubbelspår[2]		4,8			5,3
E6.21 Göteborgs hamn/Lundbyleden[2]		2,5			2,9

[1] Prisår 2021.

[2] Objekten Ny optoanläggning, Hallsberg–Åsbro och E6.21 Göteborgs hamn/Lundbyleden har tidigare inte redovisats i Trafikverkets årsredovisning. Vissa uppgifter saknas därför.

Källa: Trafikverkets årsredovisningar för åren 2021–2024.

I tabell 3.5 redovisas uppföljning och prognos över kostnaderna för de största pågående namngivna investeringsobjekten i den nationella planen där Trafikverket är infrastrukturhållare. För sju av dessa objekt bedömer Trafikverket att totalkostnaden kommer att öka jämfört med kostnaden i den gällande nationella planen. De tre största ökningarna bedömer Trafikverket blir på objekten Ny optoanläggning för ökad kapacitet i kommunikationsnät (37 procent), Varberg dubbelspår (29 procent) och Förbifart Stockholm (24 procent).

Trafikverket har i årsredovisningen för 2023 omnämnt ytterligare två projekt där prognos lämnats, dels Västsvenska paketet (flera åtgärder), dels utbyggnaden av det europeiska trafikstyrningssystemet för tåg European Rail Traffic Management System (ERTMS) (flera delsträckor). För båda dessa objekt är uppgifterna om de ingående delarnas kostnader inte redovisade. Västsvenska paketet består av flera åtgärder, där järnvägsobjektet Västlänken är den största. Västlänken har enligt Trafikverket ökade kostnader på 20–35 procent, bl.a. för att Trafikverket i januari 2023 hävde kontraktet med entreprenören för etappen Haga. Diskussioner pågår mellan parterna i Västsvenska paketet om fördelning av kostnadsökningen. Västsvenska paketet och ERTMS kommer att särskilt följas upp av regeringen i den fortsatta framdriften.

Uppföljning av länsplaner för regional infrastruktur

Länsplaner för regional transportinfrastruktur upprättas av regionerna i respektive län och i Gotlands kommun. Planerna innehåller investeringar och statlig medfinansiering. I dessa planer kan länsplaneupprättarna även avsätta medel till investeringar i nationella vägar, enskilda vägar och järnvägar. Trafikverket ansvarar för att genomföra de åtgärder som de regionala planupprättarna fastställt i sina länsplaner.

I tabell 3.6 visas hur stor andel av länsplanerna som har genomförts i förhållande till avsatta medel för varje län. Trafikverket planerar genomförandet av länsplanerna i fyraårsperioder, med målet att utfallet över fyraårsperioden ska vara så jämnt fördelat som möjligt mellan länen. För några län är utfallet högt på grund av större projekt som har krävt en större andel medel under året. För några län är utfallet lågt. Det beror dels på försenade underlag som försenar produktionen, dels på att det krävts omtag i objekt som därför behövt senareläggas.

Tabell 3.6 Uppföljning för länsplaner för regional transportinfrastruktur perioden 2022–2033

Miljoner kronor

Region	Anslagsram enl. beslut om Nationell plan 2022–2033[2]	Planerad genomförandenivå 2022–2025	Procentuell andel genomfört under perioden 2022–2025	Procentuell andel genomfört för hela planperioden
Stockholm	9 832	3 303	33	11
Uppsala	1 901	656	30	10
Södermanland	1 148	590	49	21
Östergötland	1 680	587	31	11
Jönköping	1 581	626	24	9
Kronoberg	881	142	90	17
Kalmar	1 068	393	52	18
Gotland	257	106	13	5
Blekinge	610	284	93	38
Skåne	5 095	1 723	41	14
Halland	1 364	488	23	8
Västra Götaland	7 339	2 785	37	13
Värmland	1 151	334	51	15
Örebro	1 181	368	102	32
Västmanland	949	351	30	11
Dalarna	1 294	169	128	21
Gävleborg	1 093	327	49	15
Västernorrland	1 020	208	87	20
Jämtland	598	40	90	8
Västerbotten	1 054	340	37	12
Norrbotten	931	40	257	19

[1] Löpande priser.

[2] Anslagsramar anges i 2021 års prisnivå.

Källa: Trafikverkets årsredovisning för 2024.

Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Vidmakthållande av den statliga väg- och järnvägsanläggningen omfattar att genomföra nödvändiga drift- och underhållsåtgärder av de anläggningar som är i drift. Syftet är att hålla statliga vägar och järnvägar framkomliga och bevara dem så att den avsedda funktionen kan upprätthållas under hela livstiden och därmed bidra till att de transportpolitiska målen nås. Underhållsåtgärder är endast kostnadseffektiva till en viss punkt i nedbrytningsprocessen och därefter krävs en reinvestering av de delar av anläggningen som har uppnått sin tekniska livslängd för att undvika onödigt höga underhållskostnader. Underhållet ska bidra till att anläggningen är robust, kan erbjuda en hög kapacitet och användbarhet samt en god punktlighet. Under 2024 drabbades transportsystemet av vissa omfattande kritiska incidenter och händelser som Trafikverket har behövt hantera. Till exempel startade året med ett extremt snöoväder som påverkade stora delar av landet i januari och ställde till med oreda för väg- och

järnvägstrafiken på flera håll, men kanske allra mest på väg E22 i Skåne. Malmbanan drabbades under december 2023 av en urspårning som medförde omfattande skador på anläggningen med totalstopp som följd. Reparationsarbetet genomfördes under mycket svåra vinterförhållanden och kunde färdigställas först en bit in på 2024. Uppemot 100 personer arbetade dygnet runt för att minimera påverkan av uteblivna transporter. Återställningen av skredet vid väg E6 i Stenungsund, vilket inträffade hösten 2023, kunde genomföras snabbare än planerat och motorvägen öppnades långt tidigare än den ursprungliga tidplanen och stod klar inför sommarsemestern 2024. Dessa stora händelser tillsammans med den dagliga verksamheten förutsätter att Trafikverket agerar med sin underhållsorganisation i väg- och järnvägsanläggningarna. Det sker ofta i samverkan med andra myndigheter, kommuner och näringslivet. Åtgärder prioriteras utifrån samhällsnytta, kostnadseffektivitet och anläggningens tillstånd. Trafikverkets anslag för underhållsverksamheten under 2024 framgår av tabell 3.7.

Tabell 3.7 Anslagstilldelning vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Miljoner kronor

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Drift och underhåll av vägar	11 621	11 978	12 207	13 250	14 317	15 813
Bärighet och tjälsäkring av vägar	1 231	1 242	1 484	1 533	1 670	1 850
Bidrag för drift av enskild väg	1 211	1 273	1 308	1 309	1 328	1 613
Drift, underhåll och trafikledning järnväg	9 320	12 605[1]	14 784[2]	14 764	13 636	15 698
Totalt	**23 383**	**27 098**	**29 783**	**30 856**	**30 951**	**34 974**

[1] Innehåller en jämförelsestörande post avseende energiskatt på el för tågdrift omfattande 1 533 miljoner kronor.

[2] Innehåller en jämförelsestörande post avseende energiskatt på el för tågdrift omfattande 453 miljoner kronor.

Källa: Trafikverkets regleringsbrev.

Vägunderhållet säkerställer och förbättrar framkomligheten

Under 2024 ökade verksamhetsvolymen för vägunderhåll jämfört med föregående år. Under året fortsatte Trafikverket att genomföra ett utökat antal åtgärder till följd av bl.a. regeringens genomförda särskilda satsningar på förbättrat vägunderhåll av såväl de statliga som enskilda vägarna. Exempel på åtgärder som har utförts inom väg-underhållet i hela landet är beläggnings-, belysnings-, avvattnings- och brounderhåll.

En viktig verksamhet för att säkerställa framkomlighet och användbarhet är beläggningsunderhåll. Statusen på de belagda vägarna påverkas även av andra åtgärder som t.ex. avhjälpande underhåll och bärighetshöjande åtgärder. Nedlagda kostnader för beläggningsunderhåll varierar mellan olika vägtyper, se tabell 3.8. Variationerna mellan åren är små. Fördelningen mellan de olika vägtyperna är representativ utifrån hur mycket trafik som går på vägarna, eftersom mer trafikerade vägar slits mer och har en snabbare nedbrytning och därför behöver mer underhåll än mindre trafikerade vägar.

Tabell 3.8 Kostnader för förebyggande beläggningsåtgärder för respektive vägtyp

Kronor per kvadratmeter väg per år

Vägtyp	Andel av total vägyta, procent	Trafikarbete, procent	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Vägar i storstadsområden	2	13	7	9	9	9	7	7
Vägar som bildar större sammanhängande stråk	19	40	4	6	5	6	5	8
Vägar för dagliga resor och arbetspendling	28	30	5	5	4	5	7	4
Övriga för näringslivet viktiga vägar	27	11	3	2	2	3	2	2
Vägar som är viktiga för landsbygden	4	1	1	2	3	3	3	2
Övriga vägar	20	5	2	2	2	2	2	2
Totalt	**100**	**100**	**3**	**4**	**4**	**4**	**4**	**4**

Källa: Trafikverket.

En väl fungerande vinterväghållning är en viktig förutsättning för att säkerställa framkomligheten under vintermånaderna. Enligt Trafikverkets bedömningar verkar förekomsten av extremväder med stora nederbördsmängder öka, liksom antalet väderomslag. Det kan öka risken för halka och tjälskador. Perioderna med stabil vinter tenderar att bli kortare i norra Sverige. Året inleddes med mycket snö och vind i de södra och västra delarna av landet. I januari uppstod det stopp på väg E22 i Skåne. Övriga delar av landet hade en mer normal start på vintern. Trafikverket har under 2024 och 2025 arbetat med att förbättra vinterväghållningen, bl.a. till följd av ett regeringsuppdrag som omfattade att bl.a. upprätta en handlingsplan för förbättrad vinterväghållning. Kostnaden för vinterväghållning under 2024 var 2 609 miljoner kronor vilket är knappt 70 miljoner kronor lägre än föregående år.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om vinterväghållning (bet. 2021/22:TU7 punkt 24, rskr. 2021/22:152). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör se över hur Trafikverket utformar upphandlingar med entreprenörer så att det är möjligt att – inom rimliga tidsramar – utföra snöröjning, såväl åt staten som åt enskilda vägsamfälligheter (bet. 2021/22:TU7 s. 135). Den 7 september 2023 beslutade regeringen att ge en s.k. bokstavsutredare i uppdrag att se över reglerna för statsbidrag till enskild väghållning. I uppdraget ingick också att analysera förordningens tillämpningsområde och Trafikverkets roll i den enskilda väghållningen och lämna nödvändiga förslag till förändringar. Utredaren redovisade uppdraget den 30 juni 2024 i promemorian Statsbidrag till enskild väghållning (LI2024/01755). En ny förordning om statsbidrag till enskild väghållning föreslås ersätta den nuvarande förordningen (1989:891) om statsbidrag till enskild väghållning. Utredaren konstaterar i sin redovisning att Trafikverket bör upprätthålla och vidareutveckla det arbete med information, rådgivning och samverkan som syftar till att underlätta för enskilda väghållare att få tillgång till entreprenörer för vinterunderhåll. Regeringen instämmer i att Trafikverket fortsatt bör uppmuntra enskilda väghållare att samarbeta med varandra, för att på så sätt öka förutsättningarna för en kostnadseffektiv vinterväghållning. Regeringen instämmer i utredningens förslag att en ny förordning ska ersätta den nuvarande i syfte att tydliggöra ändamålet, förutsättningarna och formerna för bidrag till enskild väghållning. Regeringen instämmer även i utredarens förslag att Trafikverkets serviceskyldighet gentemot enskilda väghållare bör förtydligas och att det införs en skrivning i Trafikverkets instruktion att myndigheten på ett kostnadseffektivt sätt ska tillhandahålla lättillgänglig, kvalificerad och behovsanpassad information och rådgivning till enskilda väghållare. Sammantaget bedömer regeringen att den nya förordningen kommer skapa förutsättningar för att

förtydliga och förbättra processen kring den statliga bidragsgivningen till de enskilda väghållarna. Regeringen har den 19 juni 2025 fattat beslut om en ny förordning avseende statsbidrag till enskild väghållning och ändrat i Trafikverkets instruktion. Förordningarna träder i kraft den 1 januari 2026. Regeringen anser därmed att riksdagens tillkännagivande är tillgodosett och slutbehandlat.

För att bibehålla eller återställa vägnätets robusthet och kapaciteten har Trafikverket under året genomfört bärighetsåtgärder. Huvuddelen av de tunga vägtransporterna går på de större vägarna som är dimensionerade för att klara tunga laster. Av det statliga vägnätet håller ca 96 procent de högsta bärighetsklasserna BK1 eller BK4. På dessa vägar går mer än 99 procent av trafikarbetet. På de mindre vägarna förekommer det bärighetsrestriktioner, vilket påverkar främst skogsbruket och jordbruket som genererar tunga transporter. Inom bärighetsanslaget utförs även förebyggande åtgärder för att klara av exempelvis stormar och skred till följd av klimatförändringar. I den nu gällande nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 har medel för bärighetsåtgärder fördelats för en fortsatt successiv utbyggnad av ett vägnät för tyngre transporter. Under 2024 genomförde Trafikverket åtgärder för att höja bärigheten till BK4 på flera broar. Bland annat färdigställdes två större broutbyten i Mellersta regionen vid väg E4 och trafikplats Mehedeby samt över Glamsbäcken. För hela det statliga vägnätet öppnades under 2024 ytterligare ca 2 913 kilometer väg för BK4. Totalt har 44 311 kilometer statliga vägar öppnats för BK4.

Högre verksamhetsvolymer för järnvägsunderhållet möjliggör fler underhållsåtgärder

För att hålla järnvägsnätet tillgängligt och med en hög säkerhet för användarna genomförs underhåll av bl.a. spår, spårväxlar, broar, tunnlar och kontaktledningar. Trafikverkets verksamhetsvolym för drift och underhåll av den statliga järnvägen ökade under 2024 jämfört med både 2022 och 2023. Det innebär att Trafikverket fortsatt har kunnat utföra fler underhållsåtgärder och bl.a. kunnat öka andelen förebyggande åtgärder, t.ex. reinvesteringar, komponentbyten och ett förstärkt underhåll. Underhållsverksamheten på järnväg finansieras utöver av anslagsmedel även av intäkter från banavgifter. Banavgiftsintäkterna uppgick under 2024 till 2 404 miljoner kronor vilket innebär att de finansierade ca 14 procent av Trafikverkets totala verksamhetsvolym för drift och underhåll av järnvägen. För att använda resurserna så långsiktigt effektivt som möjligt har Trafikverket prioriterat underhållet på ett sätt som skapar mesta möjliga nytta för järnvägens slutanvändare. Prioriteringar av verksamheten framgår av Trafikverkets underhållsplan avseende perioden 2024–2027. Planen, som uppdateras årligen, utgår från den nationella planen för transportinfrastrukturen och Trafikverkets underhållsstrategier.

Förutsättningar i den nu gällande nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 är att Trafikverket kan säkerställa grundläggande funktioner för framkomlighet, säkerhet och tillgänglighet för hela det statliga järnvägsnätet. Trafikverket genomför en särskild satsning för att ta igen det eftersläpande underhållet på fyra särskilt utpekade flöden: Malmbanan, Luleå–Hallsberg, Södra stambanan och Västra stambanan. Dessa flöden har tagits fram i branschsamverkan och är viktiga för person- och godstrafiken. Exempel på större reinvesteringar som genomförts under året är spårbyte på Malmbanan, kontaktledningsbyte på sträckan Västeraspby–Långsele och Älmhult–Hässleholm samt flera utbyten av växlar på olika platser i landet. Från och med 2023 så förekommer det inte längre några trafikpåverkande hastighetsnedsättningar i järnvägsnätet på grund av bristande underhåll.

Tabell 3.9 visar antalet kronor per tågkilometer för 2019–2024 och antalet kronor per spårmeter för underhåll och reinvesteringar under 2024 (tågkilometer motsvarar trafikering). Antalet kronor per tågkilometer är högre på bantypen övriga för

näringslivet viktiga banor på grund av att det går relativt lite trafik på dessa banor i förhållande till kostnaden för underhållet. Förändringar från år till år beror främst på vilka större reinvesteringar som genomförs och hur trafikeringen förändras. Reinvesteringar som ledde till en ökning av antalet kronor per tågkilometer 2024 var tunnelåtgärder, spår- och växelbyten samt ett större ställverksbyte på övriga för näringslivet viktiga banor. Även spårbyten på Malmbanan har påverkat övriga för näringslivet viktiga banor. År 2020 påverkades av en minskad trafikering på grund av pandemin, vilket har bidragit till att antalet kronor per tågkilometer ökade generellt under 2020.

Tabell 3.9 Underhåll och reinvesteringar i kronor per bantyp i förhållande till antalet tågkilometer och antalet spårmeter

Kronor per tågkilometer per år

Bantyp	Miljoner tågkilometer 2024	Andel, procent	Spårkilometer	Andel, procent	Kronor per spårmeter 2024	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Storstad	40,6	25	1 361	9	880	38	49	38	29	32	29
Större stråk	67,8	41	4 480	30	597	28	24	31	45	40	39
Godstransporter och resandetrafik	42,6	26	4 401	30	868	51	54	43	60	62	90
Dagliga resor och arbetspendling	12,3	7	2 345	16	803	57	95	133	101	172	153
Övriga för näringslivet viktiga banor	1,3	1	1 332	9	801	244	409	378	730	504	839
Ringa eller ingen trafik	0,0	0	339	2	27	0	0	0	0	0	0
Rangerbangårdar	0,8	0	331	2	1 384	473	662	1 004	656	636	596
Övriga bangårdar	0,0	0	214	1	664	0	0	0	0	0	0
Totalt	**165,4**	**100**	**14 803**	**100**	**760**	**43**	**50**	**51**	**58**	**61**	**68**

Källa: Trafikverket.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Fortsatta utmaningar att nå det övergripande transportpolitiska målet

Regeringen bedömer att det övergripande transportpolitiska målet inte har nåtts eftersom merparten av indikatorerna har försämrats eller ligger kvar på samma nivå som när målen antogs. Påverkan av väderrelaterade händelser på transportsystemet var mindre under 2024 än 2023, men skapade ändå utmaningar för tillgängligheten i delar av landet under 2024. Den internationella osäkerheten, som krig i Ukraina och i Mellanöstern, finansiell oro och handelspolitiska spänningar, påverkar också transportsektorn negativt. Tillgängligheten för både gods- och persontransporter bedöms befinna sig på en ungefär likvärdig nivå som när de transportpolitiska målen antogs. Transportkostnaderna för godstransporter ökar och det finns fortsatt stora geografiska variationer i tillgängligheten för persontransporter. Den sammantaget negativa trenden för utvecklingen av transportsystemets standard och tillförlitlighet fortsatte under 2024. Under 2024 genomfördes dock ett utökat antal underhålls-åtgärder i såväl väg- som järnvägsnäten vilka i viss utsträckning bidragit till att förbättra robustheten och tillförlitligheten med en bättre framkomlighet som följd. För samtliga indikatorer finns tydliga geografiska tillgänglighetsskillnader, vilka tenderar att befästas och även öka över tid. Transportförsörjningen bedöms inte vara samhällsekonomiskt effektiv, då transportköparen i de flesta fall inte betalar för alla de kostnader som transporten orsakar, även om det finns undantag. En positiv trend är att antalet omkomna och allvarligt skadade i transportsystemet totalt sett minskat sedan målen antogs 2009, så även mellan 2023 och 2024. Även växthusgasutsläppen

har minskat över tid, även om denna trend bröts under 2024, då utsläppen i stället ökade. Transporternas ekonomiska överkomlighet har förbättrats sedan målen antogs, vilket bl.a. beror på minskade kostnader för att köra bil under det senaste året.

Trots att den sammantagna utvecklingen visar på fortsatta utmaningar för att nå de transportpolitiska målen, och efter många år av otillräckliga satsningar i tidigare nationella planer, bedömer regeringen att den historiskt kraftiga satsningen som kommande tolv år ska genomföras på underhåll av vägar och järnvägar samt på nya investeringar, kommer att ha en positiv inverkan på utvecklingen. Riksdagens beslut om ekonomiska ramar för en ny nationell plan bedöms medge att hela underhållsskulden inom vägsystemet kan återtas. Trafikverket får också möjlighet att återta så mycket av det eftersläpande underhållet inom järnvägen som myndigheten bedömer är möjligt. Enligt regeringen kommer denna satsning att bidra till ett robust och effektivt samt långsiktigt hållbart transportsystem i hela landet där människors vardag fungerar och företagen kan fortsätta att driva och utveckla sin verksamhet.

Det övergripande målet att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgare och näringsliv i hela landet kräver fortsatt en effektiv, hållbar och modern transportpolitik som genomförs i samarbete och samverkan mellan politiken, näringslivet och forskningen.

Funktionsmålet har i några delar fortsatt utvecklats i negativ riktning medan andra delar sammantaget inte förändrats märkbart

Utvecklingen för att kunna nå funktionsmålet bedöms sammantaget ha haft en negativ riktning sedan målen antogs. Transportsystemets standard och tillförlitlighet fortsatte försämras under 2024, framför allt på grund av fortsatt låga nivåer på underhållet i förhållande till behoven vilket bl.a. avspeglar sig i en låg punktlighet inom järnvägstrafiken, men även inom vägtrafiken ligger det totala antalet stillastående fordonstimmar högre än när målen antogs. Den negativa trenden för kvalitet och driftsäkerhet har på en övergripande nivå fortsatt, om än med mindre förändringar än tidigare år. Tillgängligheten för både gods- och persontransporter har haft små förändringar de senaste åren men bedöms ändå vara på samma nivå som när de transportpolitiska målen antogs. Däremot noteras en högre punktlighet inom inrikesflyget. Transportkostnaderna ligger till viss del kvar på höga nivåer, till följd av internationella störningar i transportsystemet.

Användbarheten av transportsystemet för olika grupper har, bortsett från pandemiåren, sammantaget inte förändrats märkbart sedan målen antogs och inte heller under 2024. Jämställdheten inom transportområdet bedöms på en övergripande nivå inte ha förändrats märkbart. Den sammantagna skillnaden i körkortsinnehav mellan kvinnor och män har minskat något, men varierar stort inom olika åldersgrupper. Även kvinnors representation i beslutande organ ligger totalt sett på ungefär samma nivå som när målen antogs, men varierar mellan typ av organisation. Transportbranschens förutsättningar har utvecklats negativt mot bakgrund av att antalet innehavare av körkort med behörigheterna C och D har minskat och medianåldern för dem med körkort med behörighet D fortsätter att öka.

Utvecklingen mot att nå hänsynsmålet har sammantaget inte förändrats

Bedömningen är att utvecklingen mot att nå hänsynsmålet sammantaget fortsatt är oförändrad jämfört med när målen antogs vilket även gäller för 2024. Vissa indikatorer har förbättrats medan andra försämrats eller ligger kvar på samma nivå. Omkomna och allvarligt skadade har minskat sedan 2009 och en minskning har även skett under 2024. Olyckor med vilt och ren fortsätter att öka över tid och så även under 2024. Växthusgasutsläppen har minskat sedan 2010 men ökade kraftigt under 2024, främst

som en följd av den sänkta reduktionsplikten och sänkta drivmedelsskatter. Åtgärdstakten behöver därför öka för att etappmålet för 2030 ska nås i tid.

Påverkan på människors livsmiljö har försämrats sedan målen antogs, då t.ex. fler personer är utsatta för bullernivåer över gränsvärden. Andelen personer som använder fysiskt aktiv transport är liten och har minskat över en längre tidsperiod. Däremot har luftkvaliteten förbättrats något. Den sammantagna påverkan på naturmiljön och kulturlandskapet har inte förändrats på ett avgörande sätt sedan målen antogs och inte heller under 2024.

3.4 Politikens inriktning

Ett väl fungerande, långsiktigt hållbart och tillförlitligt transportsystem är en förutsättning för att hela Sverige ska fungera. Genom målmedvetna beslut där trafikslagen inte ställs mot varandra utan i stället ges förutsättningar att komplettera varandra kan transporteffektivitet och de transportpolitiska målen nås. På så sätt underlättas människors vardag med resor till jobb och utbildning. Vidare stärks förutsättningarna för en effektiv godstrafik som främjar jobb, stärkt konkurrenskraft och tillväxt i hela landet, samtidigt som god tillgänglighet bidrar till ökat bostadsbyggande.

Regeringen har från början av mandatperioden varit tydlig med att det är underhåll av den befintliga infrastrukturen som ska prioriteras då det bidrar till en välfungerande transportinfrastruktur som stärker såväl Sveriges samlade konkurrenskraft som regional utveckling. Detta arbete behöver fortsätta. Under lång tid har underhållet av befintliga vägar och järnvägar prioriterats ned och verksamheten har tillförts för lite resurser. Underhållsskulden har tillåtits växa. För att bryta denna negativa trend genomförs på regeringens initiativ historiskt stora satsningar på infrastrukturen genom att markant öka de ekonomiska ramarna för underhåll av vägar och järnvägar och för nya investeringar för den kommande nationella planen för transportinfrastrukturen för perioden 2026–2037 jämfört med den nu gällande planen. Den kommande planen skapar förutsättningar för att underhållsskulden återtas så långt som Trafikverket bedömer är möjligt under planperioden på järnvägen och helt kan arbetas bort på vägarna. Parallellt med att minska underhållsskulden har på regeringens initiativ den ekonomiska ramen för utveckling av transportinfrastrukturen också utökats, vilket skapar möjligheter för att genomföra investeringar i ny transportinfrastruktur. Sammantaget bedömer regeringen att detta ökar förutsättningarna för en robust transportinfrastruktur.

Även andra satsningar har genomförts under mandatperioden. Exempelvis har det statliga bidraget till kommuner för driftstöd till regionala flygplatser ökat, skatten på flygresor avskaffats samt stämpelskatten vid inteckning i skepp slopats. Regeringen fortsätter målmedvetet att bygga ut laddinfrastrukturen för personbilar och tunga fordon, och främja introduktionen av eldrivna fordon. Genom investeringsstödet för godstransporter och miljökompensationen för gods på järnväg har regeringen också aktivt drivit på klimatomställningen av transportsektorn. Vidare har på regeringens initiativ väsentliga satsningar genomförts inom det civila försvaret för transportsektorn. Det strategiska arbetet med godstransporter fortsätter med utgångspunkten i ett godstransportsystem där trafikslagen ska komplettera varandra utifrån sina respektive fördelar.

Nu tas ytterligare steg i regeringens strävan att hela Sverige ska fungera. För att göra det ännu mer attraktivt att bo, leva, och verka i hela landet lägger nu regeringen extra fokus på sjöfarten och luftfarten. Sjöfartsverkets ekonomiska förutsättningar behöver stärkas liksom transportbranschernas konkurrenskraft. Regeringen vill fortsätta stärka

befintlig infrastruktur för hela landet och föreslår ökat stöd till sjö- och flygräddning samt till icke-statliga flygplatser. För att underlätta fortsatta godstransporter på järnväg föreslår regeringen också att den befintliga miljökompensationen för godstransporter på järnväg ska förstärkas. Ytterligare satsningar görs på civilt försvar och samtidigt fortsätter arbetet att påskynda transportsektorns klimatomställning genom nya åtgärder. I arbetet med att skapa en robust och tillförlitlig transportinfrastruktur ska klimatrelaterade risker fortsatt integreras och hanteras.

Ökad konkurrenskraft på transportmarknaderna

Regeringen avser att ytterligare stärka svensk sjöfarts konkurrenskraft genom att genomföra förbättringar av systemet med tonnagebeskattning som möjliggör för fler företag och fartyg att kunna omfattas. Detta kan på sikt bidra till fler svenskflaggade fartyg.

Kostnaderna i Sjöfartsverkets anslagsfinansierade verksamhet har under lång tid inte åtföljts av en motsvarande anslagsökning. Därför föreslår regeringen att anslagsnivån förstärks för att stärka Sjöfartsverkets ekonomi långsiktigt. Därmed förbättras också förutsättningarna för sjöfarten.

Luftfartens konkurrenskraft behöver stärkas. Fortsatta negativa effekter av den tidigare pandemin, sanktioner och stängda luftrum till följd av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina samt delvis ändrade resvanor har lett till stora utmaningar för luftfarten. Regeringen föreslår därför åtgärder för att förbättra möjligheterna för luftfartens konkurrenskraft.

Flygplatsernas betydelse har även ökat ur ett beredskaps- och totalförsvarsperspektiv, samtidigt som det ekonomiska underskottet för det icke-statliga flygplatskollektivet som helhet har ökat. För att motverka risken för nedläggningar av flygplatser, föreslår regeringen att staten bör delfinansiera upp till 75 procent av de totala drift-underskotten vid de icke-statliga flygplatserna. Samtidigt föreslår regeringen en höjd ersättning till 27 beredskapsflygplatser med ambitionen att uppnå full kostnads-täckning för flygplatsernas jourberedskap för samhällsviktigt flyg under tider på dygnet då flygplatserna är stängda.

Stockholm-Arlanda flygplats har haft en svagare passagerarutveckling än flera övriga nordiska storflygplatser och återhämtningen efter pandemin går långsammare än i många andra europeiska länder. För att stärka Stockholm-Arlanda flygplats konkurrenskraft och Sverige som besöksland föreslår regeringen att medel tillförs Transportstyrelsen för arbetet med att förbättra förutsättningar till nya internationella flyglinjer genom ambitiösa luftfartsavtal och effektiv tillståndshantering samt tillskott för att främja samarbetet mellan berörda aktörer för att attrahera fler direktlinjer till Sverige och Stockholm-Arlanda flygplats.

Verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet har vuxit kraftigt sedan Storbritanniens utträde ur EU inleddes. Den nuvarande finansieringen via anslag är inte tillräckligt flexibel för att hantera en växande och svårförutsägbar verksamhet. För att ge Transportstyrelsen förutsättningar att erbjuda fordonstillverkarna en förutsägbar typgodkännandeprocess och långsiktiga planeringsförutsättningar föreslår regeringen att redovisningen av inkomsterna från avgifter inom verksamheten för typ-godkännande inom vägtrafikområdet ändras så att de kan disponeras av myndigheten.

Som en del i arbetet med att förbättra myndigheternas kontroller och bidra till digitaliseringen av transportsektorn föreslår regeringen att Trafikverket tilldelas medel för de kostnader för utveckling och förvaltning av den s.k. eFTI-sluss som Sverige enligt EU-regelverket om elektronisk godstransportinformation är skyldig att upprätta.

För att stärka järnvägens konkurrenskraft föreslår regeringen en höjning av miljökompensationen för godstransporter på järnväg, utöver den tidigare beslutade förlängningen av miljökompensationen under perioden 2026–2030. Höjningen förutsätter att Europeiska kommissionen godkänner stödet.

Insatser för ökad robusthet och säkerhet inom transportområdet

Mot bakgrund av det försämrade säkerhetspolitiska läget uppstår ökade behov av förstärkt robusthet och säkerhet inom transportområdet. Beredskapssektorn transporter är mycket viktig för att upprätthålla samhällsviktig verksamhet, bl.a. för andra beredskapssektorer, Sveriges försörjningsförmåga och Försvarsmaktens behov. Trafikverket som sektorsansvarig myndighet och de övriga beredskapsmyndigheterna i sektorn behöver förbättrade förutsättningar för att kunna öka sin förmåga vid höjd beredskap och ytterst krig. Militär rörlighet, värdlandsstöd samt behovs- och försörjningsanalyser är prioriterade områden, utifrån de krav som kan ställas på Sverige som Natomedlem. Ytterligare åtgärder kan därför behöva genomföras.

Med utgångspunkt i det uppdrag som regeringen gav Trafikverket den 26 juni 2025 att med utgångspunkt i Försvarsmaktens behov av militär rörlighet, vidta åtgärder som syftar till att upprätthålla fortsatt tågfärjetrafik mellan Sverige och Tyskland till och med 2031 (LI2025/01300), föreslår regeringen att medel tillförs för genomförandet av uppdraget.

Regeringen anser att den interregionala tillgängligheten som den av staten upphandlade trafiken skapar bör upprätthållas. Därför föreslår regeringen att ytterligare medel tillförs för statens trafikavtal för 2026. Vidare stärker regeringen främjandet av vardagsrörelse för att bidra till en bättre hälsa i befolkningen, vilket bidrar till hänsynsmålet, se även utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 4.

Förbättrade förutsättningar för myndigheternas verksamhet och kontroll

Regeringen fortsätter sitt arbete för att uppnå en ökad transparens och bättre budgetdisciplin bl.a. genom separering av Trafikverkets förvaltningskostnader. I syfte att uppnå en ökad transparens föreslås medel omfördelas från flera anslag som Trafikverket disponerar inom utgiftsområde 22 Kommunikationer till myndighetens förvaltningsanslag. Vidare föreslås att ändamålen för vissa av anslagen ändras för att öka såväl transparensen som underlätta styrningen av verksamheten.

Arbetet med effektivisering av Trafikverkets verksamhet fortsätter. Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2025 att Trafikverkets arbete med effektivisering av den egna verksamheten genom att bl.a. minska myndighetens interna kostnader skulle minska storleken på Trafikverkets två stora sakanslag samt myndighetens förvaltningsanslag med 600 miljoner kronor fr.o.m. 2026. Regeringen föreslår nu att Trafikverkets förvaltningsanslag minskas med ytterligare 300 miljoner kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att utreda effektivitetsvinster genom alternativa former för organisering och genomförande av statlig transportinfrastruktur för att få ut mer nytta och snabbare resultat av de medel som anslås (dir. 2025:66). Regeringen avser att återkomma i denna del i samband med arbetet med nationell planering av den statliga transportinfrastrukturen.

Trafikanalys statistikproduktion behöver framtidssäkras genom modernisering och digitalisering, framför allt i syfte att bibehålla och öka kvaliteten men även utifrån ett förenklingsperspektiv. Regeringen föreslår därför att medel för detta ökas.

Regeringen fortsätter att vidta åtgärder för att öka effektiviteten i den offentligt finansierade verksamheten. Statsförvaltningen behöver bli mer ändamålsenligt organiserad och antalet myndigheter bör minska, se utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 4.5 och Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1. Regeringen bedömer att ett antal organisationsförändringar bör genomföras och avser därför att bilda en samlad analys- och utvärderingsmyndighet med ansvar för tillväxt och infrastruktur genom att överföra och inordna Trafikanalys samtliga uppgifter i Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) samt att avveckla Trafikanalys. Organisationsförändringen ska träda i kraft den 1 januari 2027.

Regeringen avser också att fortsätta arbetet med att se över de medicinska kraven för körkortstillstånd, vilket väntas innebära en minskad belastning på hälso- och sjukvården och frigöra tid för annan vård.

Insatser för transportsektorns klimatomställning

Regeringens åtgärder för att påskynda klimatomställningen inom transportsektorn görs huvudsakligen inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur och utgiftsområde 21 Energi. Regeringen föreslår ett förlängt stöd för marknadsintroduktion av lätta ellastbilar samt en förstärkning av Klimatklivet som bl.a. kan användas för utbyggnad av laddinfrastruktur för fordon, se vidare utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt 3.22.

Hinder i elektrifieringen av transportområdet behöver undanröjas. Betänkandet Mot en effektiv elektrifiering av transportsystemet (SOU 2024:97) har nyligen remitterats och kommer att ligga till grund för regeringens fortsatta arbete inom området.

Det är fortsatt angeläget att verka för att en ökad samverkan mellan berörda aktörer kommer till stånd i syfte att öka produktionen och användningen av fossilfria drivmedel i flyg- och sjöfartssektorn. En s.k. bokstavsutredare har i uppdrag att föreslå konkreta åtgärder för att säkerställa tillgången till hållbara, fossilfria och koldioxidsnåla drivmedel inom luftfarten och sjöfarten (LI 2025:C).

3.5 Budgetförslag

3.5.1 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

2024	Utfall	32 872 106	Anslagssparande	11 906 738
2025	Anslag	41 443 989[1]	Utgiftsprognos	39 487 274
2026	**Förslag**	**46 386 804**		
2027	Beräknat	48 706 519[2]		
2028	Beräknat	52 700 294[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 48 502 614 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 51 813 098 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

– investeringar och bidrag i syfte att utveckla transportinfrastrukturen i enlighet med de transportpolitiska målen och åtgärder som bidrar till att upprätthålla tågfärjetrafik för Försvarsmaktens behov,

– byggherrekostnader direkt relaterade till Trafikverkets samhällsinvesteringar,
– ränta och amortering på upptagna lån för infrastrukturprojekt,
– infrianden av betalningsutfästelser för aktieägartillskott, kapitaltäckningsgarantier och kreditförluster enligt riksdagens beslut,
– teknikutveckling som kommer att användas i infrastrukturanläggningen samt åtgärder i nationalstadsparken,
– forsknings- och innovationsinsatser inom transportområdet,
– åtgärder förknippade med statens miljöansvar inom transportområdet,
– åtgärder för beredskap samt civilt försvar och därtill kopplade förvaltningskostnader, samt
– anskaffning och förvaltning av markbaserad navigeringsutrustning för flygplatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**41 028 989**	**41 028 989**	**41 028 989**
Pris- och löneomräkning[2]	1 170 685	1 347 662	1 892 838
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 187 130	6 329 868	9 778 466
varav BP26[3]	*-1 328 000*	*-134 000*	*-134 000*
– Omfördelning medel för godsstrategin till anslag 1:3 Trafikverket	*-4 000*	*-4 000*	*-4 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: korrigering av beslut BP25	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: renodling anslag	*1 410 000*	*1 404 000*	*1 404 000*
– Borttagande av medel för avbrutet objekt om nytt system för tågtrafikledning	*-1 200 000*		
– Minskat bidrag till ideella organisationer	*-8 000*	*-8 000*	*-8 000*
– Rättelse inlägg av infrastrukturpropositionen: utveckling	*-1 586 000*	*-1 586 000*	*-1 586 000*
– Civilt försvar: Tågfärjetrafik mellan Sverige och Tyskland	*55 000*	*55 000*	*55 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**46 386 804**	**48 706 519**	**52 700 294**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslog i propositionen Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera (prop. 2024/25:28) en ny långsiktig ekonomisk ram för satsningar i transportinfrastrukturen på 1 171 miljoner kronor för perioden 2026–2037 i 2025 års prisnivå. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2024/25:TU5, rskr. 2024/25:102). Med anledning av riksdagens beslut ökades anslaget efter förslag i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 22, bet. 2024/25: TU1, rskr. 2024/25:101). Regeringen genomför nu åtgärder som behöver vidtas för att den politiskt överenskomna storleken på den ekonomiska ramen för satsningar i transportinfrastrukturen för perioden 2026–2037 ska uppnås. Under perioden 2026–2028 minskas anslaget totalt med 1 586 000 000 kronor och beräknas minska med 1 586 000 000 kronor 2027 och med 1 586 000 000 kronor 2028. Till följd av detta samt att det föreslås omfördelningar av anslagsmedel mellan anslag och anslagsposter

avser Regeringskansliet att under hösten bereda frågan om fördelning av anslagsmedel på anslagsposter inför framtagandet av 2026 års regleringsbrev för Trafikverket.

Den finansiella översynen av Trafikverket innebär förutom att medel föreslås omfördelas även att anslagens ändamål behöver ses över. Översynen av anslagsändamålen leder till att ändamålen föreslås formuleras på en mer övergripande nivå. Jämfört med tidigare föreslås ett ändamål införas som avser byggherrekostnader direkt relaterade till Trafikverkets samhällsinvesteringar. Med detta avses kostnader för ledning, styrning och uppföljning av investeringsåtgärder enligt vedertaget begrepp i bygg- och anläggningsbranschen och motsvarande kostnader inom drift- och underhållsverksamheten.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2025 att medel av förvaltningskaraktär fr.o.m. 2026 ska omfördelas från anslagen 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* och 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* till anslaget 1:3 *Trafikverket* (prop. 2024/25:1 utg.omr. 22 avsnitt 3.5.1 och 3.5.2, bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:101). Trafikverket har i redovisning av ett regeringsuppdrag att analysera och bedöma konsekvenser av förslag för den finansiella styrningen av myndigheten föreslagit förändringar i anslagsstrukturen. Några av dessa förändringar genomfördes redan efter förslag i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, utg.omr.22, avsnitt 3.5, bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:101) innan regeringsuppdraget slutredovisades. I det fortsatta analysarbetet har det uppmärksammats ytterligare omfördelningar som behöver göras i syfte att fullfölja den påbörjade förändringen mot ett utökat förvaltningsanslag. Anslaget ökas därför med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

I arbetet för att öka tydligheten och renodla de båda anslagen 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* och 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* föreslås det att medel omfördelas mellan anslagen. Anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ökas därför totalt sett med 1 410 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 1 404 000 000 kronor för 2027 och 2028. Inom ramen för denna omfördelning föreslår regeringen att medel för bärighetshöjande åtgärder, bl.a. BK4, flyttas från anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur*. Anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ökas därför med 1 904 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Vidare föreslås att medel avseende bidrag till Öresundsbrokonsortiet omfördelas till anslaget 1:2 *Vidmakthållande för statens transportinfrastruktur*. Detta eftersom medlen avser att användas för en avgift till nyttjande av bron och inte till utgifter för investeringar. Anslaget minskas till följd av det senare med 494 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* ökas med motsvarande belopp. Slutligen beräknas anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* fr.o.m. 2027 minska med 6 000 000 kronor genom att medel omfördelas avseende kostnader för inspektioner på det enskilda vägnätet och bevakningsärenden.

Trafikverket har aviserat att myndigheten har avbrutit ett avtal gällande nytt system för tågtrafikledning. Regeringen föreslår därför att anslaget under 2026 minskas med 1 200 000 000 kronor.

Medel som aviserades i budgetpropositionen för 2025 om satsning till det strategiska arbetet med godstransporter omfördelas till anslaget 1:3 *Trafikverket*. Anslaget minskas med 4 000 000 kronor 2026 och beräknas minska med 4 000 000 kronor 2027 och 2028.

Anslaget minskas med 8 000 000 kronor fr.o.m. 2026 avseende bidrag till ideella organisationer.

Regeringen gav den 26 juni 2025 Trafikverket i uppdrag att med utgångspunkt i Försvarsmaktens behov av militär rörlighet och Sveriges förmåga att lämna och ta

emot värdlandsstöd inom ramen för sitt åtagande som Natomedlem vidta åtgärder som syftar till att upprätthålla fortsatt tågfärjetrafik mellan Sverige och Tyskland till och med 2031. Anslaget ökas därför med 55 000 000 kronor 2026, och beräknas öka med 55 000 000 kronor per år under perioden 2027–2031. Finansiering beräknas för 2027 ske genom att anslaget 2:4 *Krisberedskap* under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med 29 000 000 kronor. Under perioden 2028–2031 beräknas finansiering ske genom att anslaget 2:4 *Krisberedskap* under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med 55 000 000 kronor per år. Vidare föreslår regeringen i propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop. 2025/26:2) att anslaget ökas med 15 000 000 kronor för motsvarande behov.

Regeringen föreslår att 46 386 804 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 48 706 519 000 kronor respektive 52 700 294 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 164 861 000 000 kronor 2027–2050.

Skälen för regeringens förslag

Den verksamhet som Trafikverket bedriver förutsätter att myndigheten ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet och bidrag där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen (2011:203). Bemyndigandet ska avse det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas även upptagna lån som planeras att återbetalas med anslaget samt framtida räntekostnader på upptagna lån. Vid beräkningarna av framtida ränta används en långsiktig jämviktsränta som fr.o.m. den 1 januari 2026 är 3,30 procent, vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten European Insurance and Occupational Pensions Authority, EIOPA.

I den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 (I2022/01294 m.fl.) ingår ett stort antal medelstora och stora byggprojekt, såsom Västlänken i Göteborg, Mälarbanan i Stockholm och en första etapp av Norrbotniabanan. Avgörande för när ett åtagande uppkommer är enligt gällande redovisningsregler vanligen när respektive kontrakt tecknas. Ekonomiska åtaganden i form av medfinansiering av transportinfrastruktur som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, regioner eller företag, ska i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår avtal om sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontrakts- eller avtalstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs en viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan detta försämras möjligheterna att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet, vilket försenar och även kan fördyra genomförande av åtgärder. Bemyndigandet föreslås därför vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska

åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 164 861 000 000 kronor 2027–2050.

Tabell 3.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2050
Ekonomiska åtaganden vid årets början	93 342 514	97 928 797	124 189 818			
Nya ekonomiska åtaganden	15 210 071	45 348 558	66 654 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-19 601 110	-21 126 824	-26 384 792	-33 863 257	-24 320 008	-106 275 761
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	8 977 322	2 039 287				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	97 928 797	124 189 818	164 459 026			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**157 000 000**	**161 340 000**	**164 861 000**			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

Låneram för samhällsinvesteringar

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 ta upp lån i Riksgäldskontoret för vissa infrastrukturprojekt som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 77 007 603 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Trafikverket har tagit upp lån för att finansiera anläggningstillgångar, broar som ersätter färjor, vissa prioriterade väg- och järnvägsprojekt, investeringar i el- och teleanläggningar, statens andel av vissa investeringar i Stockholmsområdet i enlighet med avtal från 1983 mellan Statens Järnvägar, Region Stockholm och staten samt investeringar i vissa väg- och järnvägsprojekt där kapitalkostnaderna ska finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter.

Sedan 2017 har Trafikverket möjlighet att ansöka om medfinansiering i s.k. blendingutlysningar inom EU:s fond för ett sammanlänkat Europa, FSE, där Trafikverkets projekt som beviljas medfinansiering måste ta upp lån som motsvarar bidragsbeloppen hos Riksgäldskontoret för att medfinansiering ska verkställas. Även Trafikverkets investeringskostnader för uppbyggnad av system för administration av trängselskatt och infrastrukturavgifter belastar låneramen.

Anläggningstillgångar ska enligt budgetlagen finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Dessa omfattas inte av den låneram som redovisas här. Trafikverkets omsättningstillgångar finansieras över verkets räntekonto med därtill kopplad kredit. I det följande ges en närmare redovisning av vad de olika delposterna i tabell 3.14 innebär.

Trafikverket får ta upp lån i Riksgäldskontoret för broinvesteringar som ersätter färjor på statens vägnät utan att öka Trafikverkets anslagsförbrukning. För att betala lånekostnaderna för sådana objekt ska Trafikverket använda sparade driftsmedel från färjetrafiken.

Riksdagen beslutade med anledning av tilläggsbudgeten i samband med 2004 års ekonomiska vårproposition (prop. 2003/04:100, bet. 2003/04:FiU21, rskr. 2003/04:274) att regeringen får besluta om en låneram i Riksgäldskontoret för de

prioriterade vägprojekten E6 delen Rabbalshede–Hogdal, E20 delen Tollered–Alingsås, Rv 40 delen Brämhult–Hester, Rv 45 delen Angeredsbron–Älvängen och Rv 49 Skara–Varnhem samt de prioriterade järnvägsprojekten Motala–Mjölby, Göteborg–Trollhättan samt järnvägsprojekt i Stockholmsområdet (Citybanan).

Den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 (I2022/01294 m.fl.) samt länsplanen för regional transportinfrastruktur i Stockholms län för perioden 2022–2033 innehåller ett antal investeringar som delvis har finansierats eller kommer att finansieras med inkomster från trängselskatt eller infrastrukturavgifter. Det som avses är de objekt som enligt Stockholmsöverenskommelsen, Västsvenska infrastrukturpaketet och Sverigeförhandlingen delvis ska finansieras med inkomster från trängselskatt samt broarna över Motalaviken på riksväg 50, över Sundsvallsfjärden på väg E4 och över Skurusundet på väg 222 som delvis finansieras av inkomster från infrastrukturavgifter. Enligt den s.k. Stockholmsöverenskommelsen ska överskottet från de trängselskatter som tas ut huvudsakligen finansiera Förbifart Stockholm. Ett liknande upplägg föreligger för de objekt som omfattas av Västsvenska infrastrukturpaketet. För att finansiera utbyggnaden upptas även lån i Riksgäldskontoret för den del av den årliga produktionen som inte kan finansieras av överskottet från trängselskatter. Överskott kommande år kommer därefter att användas för att finansiera amortering av de lån som har tagits upp för bl.a. byggandet av Förbifart Stockholm, de objekt som lånefinansieras inom ramen för det Västsvenska infrastrukturpaketet och investeringar i ERTMS på Öresundsbron och Öresundsbanan. För att kunna möta behovet av medel för planerade investeringar som finansieras med lån, inom framför allt Stockholmsregionen och Västsvenska infrastrukturpaketet, behöver låneramen inklusive tidigare upplåning uppgå till 77 007 603 000 kronor.

Den del av investeringarna som täcks av framtida trängselskatte- eller avgiftsintäkter finansieras genom lån som totalt får uppgå till 63 miljarder kronor i 2025 års prisnivå, enligt den av riksdagen beslutade planeringsramen för sådana investeringar (prop. 2024/25:28, bet. 2024/25:TU5, rskr. 2024/25:102). Planeringsramen ska komplettera den statliga ekonomiska ramen för infrastrukturåtgärder för planeringsperioden 2026–2037 som uppgår till 1 171 miljarder kronor.

Tabell 3.13 Låneram för samhällsinvesteringar

Tusental kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutade låneramar 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutade låneramar 2025[1]	Begärda låneramar 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
22	Trafikverket	71 000 000	68 506 921	75 337 475	77 007 603	2 477 078	4 141 760
	Summa	**71 000 000**	**68 506 921**	**75 337 475**	**77 007 603**	**2 477 078**	**4 141 760**

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 3.14 Beräknad nettoupplåning för respektive år för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån

Miljoner kronor

Objekt	Skuld 2024-12-31	2025	2026	2027	2028	2029–2033	Utgående balans 2033
Broinvesteringar	11	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	-5,3	0,4
El- och Tele anläggningar	4 412	-186,0	-186,0	-186,0	-186,0	-930,0	2 738,0
E6 Svinesundsförbindelsen och Tullstation	37	-37,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Prioriterade vägprojekt	2 443	-240,0	-240,0	-240,0	-240,0	-1 168,0	315,0
Prioriterade järnvägsprojekt	9 691	-617,0	-617,0	-617,0	-617,0	-3 085,0	4 138,0
Botniabanan	10 663	-429,0	-429,0	-429,0	-429,0	-2 145,0	6 802,0
ERTMS-utrustning för Öresundsbron och Öresundsbanan	0	15,0	5,0	16,0	-2,0	-10,0	24,0
Delsumma investeringar som lånefinansierats	**27 257**	**-1 495,3**	**-1 468,3**	**-1 457,3**	**-1 475,3**	**-7 343,3**	**14 017,4**
E4 Sundsvall	838	-48,0	-35,0	-33,0	-29,0	-181,0	512,0
Rv 50 Motala-Mjölby	312	-14,0	-11,0	-11,0	-10,0	-62,0	204,0
Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter	**1 150**	**-62,0**	**-46,0**	**-44,0**	**-39,0**	**-243,0**	**716,0**
Västsvenska infrastrukturpaket väg	178	-178,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,3
Västsvenska infrastrukturpaket bana	12 320	-9,0	-1 002,0	-550,0	-489,0	-5 892,0	4 378,0
Skurubron	871	24,0	-11,0	-34,0	-25,0	-136,0	689,0
Investeringar i Stockholmsregionen	26 730	5 122,0	4 225,0	3 787,0	4 024,0	7 315,0	51 203,0
Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter eller trängselskatt	**40 099**	**4 958,7**	**3 212,0**	**3 203,0**	**3 510,0**	**1 287,0**	**56 269,7**
Summa	**68 506**	**3 401,4**	**1 697,7**	**1 701,7**	**1 995,7**	**-6 299,3**	**71 003,1**

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

Tabell 3.15 Beräknad låneskuld för respektive år för projekt som med riksdagens godkännande finansieras med lån

Miljoner kronor

Objekt	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2033[1]
Broinvesteringar	11	10	8	7	6	4	0
El- och Tele anläggningar	4 412	4 226	4 040	3 854	3 668	3 482	2 738
E6 Svinesundsförbindelsen och Tullstation	37	0	0	0	0	0	0
Prioriterade vägprojekt	2 443	2 203	1 963	1 723	1 483	1 243	315
Prioriterade järnvägsprojekt	9 691	9 074	8 457	7 840	7 223	6 606	4 138
Botniabanan	10 663	10 234	9 805	9 376	8 947	8 518	6 802
ERTMS-utrustning för Öresundsbron och Öresundsbanan	0	15	20	36	34	32	24
Delsumma investeringar som lånefinansierats	**27 257**	**25 762**	**24 293**	**22 836**	**21 361**	**19 885**	**14 017**
E4 Sundsvall	838	790	755	722	693	662	512
Rv 50 Motala-Mjölby	312	298	287	276	266	255	204
Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter	**1 150**	**1 088**	**1 042**	**998**	**959**	**917**	**716**
Västsvenska infrastrukturpaket väg	178	0	0	0	0	0	0
Västsvenska infrastrukturpaket bana	12 320	12 311	11 309	10 759	10 270	9 771	4 378
Skurubron	871	895	884	850	825	799	689
Investeringar i Stockholmsregionen	26 730	31 852	36 077	39 864	43 888	46 518	51 203
Delsumma investeringar vars kapitalkostnader täcks av avgifter eller trängselskatt	**40 099**	**45 058**	**48 270**	**51 473**	**54 983**	**57 088**	**56 270**
Summa	**68 506**	**71 907**	**73 605**	**75 307**	**77 302**	**77 890**	**71 003**

[1] Av utrymmesskäl redovisas i tabellen endast den totala låneskulden för åren 2024–2029 samt 2033. Den totala beräknade låneskulden uppgår 2030 till 78 432 miljoner kronor, 2031 till 75 675 miljoner kronor och 2032 till 73 299 miljoner kronor.

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

Tabell 3.16 Anslagsbehov respektive år för räntor och återbetalning av lån för vägar och järnvägar

Miljoner kronor

	Utfall 2024	2025	2026	2027	2028	2029	2033[1]
Lån i Riksgäldskontoret							
Räntor vägar	5	60	60	60	60	45	12
Amorteringar vägar	242	240	240	240	240	240	208
Räntor järnväg	99	246	265	294	317	371	268
Amortering järnväg	770	803	803	803	803	803	803
Räntor Botniabanan	111	225	234	244	268	281	224
Amortering Botniabanan	429	429	429	429	429	429	429
Ränta Arlandabanan Villkorslån	11	17	19	20	23	26	26
Total anslagsbelastning	**1 667**	**2 020**	**2 050**	**2 090**	**2 140**	**2 195**	**1 970**

[1] Av utrymmesskäl redovisas i tabellen endast anslagsbehovet för åren 2024–2029 och 2033. Det totala beräknade anslagsbehovet uppgår 2030 till 2 150 miljoner kronor, 2031 till 2 100 miljoner kronor och 2032 till 2 050 miljoner kronor.

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

Investeringsplan för Trafikverket

Regeringens förslag

Investeringsplanen för Trafikverket för 2026–2028 godkänns som riktlinje för Trafikverkets samhällsinvesteringar.

Skälen för regeringens förslag

Trafikverkets samhällsinvesteringar omfattar investeringar och reinvesteringsåtgärder som ingår i den nationella trafikslagsövergripande planen för transportinfrastrukturen för perioden 2022–2033 och i länsplanerna för regional transportinfrastruktur för perioden 2022–2033 (I2022/01294 m.fl.). Trafikverkets och länens årliga investeringsvolymer bestäms av anvisade anslag, de lån Trafikverket tar upp i Riksgäldskontoret och de tillskott som erhålls via medfinansiering, bl.a. externa bidrag från kommuner och regioner samt bidrag från EU genom Fonden för ett sammanlänkat Europa, FSE, samt förskotteringar. Förskotteringar påverkar investeringsvolymen ett visst år men inte den totala investeringsvolymen över tid. De trängselskatteinkomster som används för investeringar ingår i anvisade anslag. Trafikverket beräknar att de sammanlagda samhällsinvesteringarna i form av nyanskaffning och vidmakthållande kommer att uppgå till 52 821 miljoner kronor under 2026, se tabell 3.17.

Tabell 3.17 Investeringsplan för Trafikverket

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**34 919**	**35 329**	**41 460**	**40 700**	**47 622**	**129 783**
Järnväg nationell plan	19 992	19 356	24 400	24 544	30 808	79 752
– varav finansieras med trängselskatt i Göteborg	3 755					
Järnväg regional plan	145	161	298	552	367	1 217
Väg nationell plan	12 437	12 974	12 388	12 611	13 016	38 015
– varav finansieras med trängselskatt i Stockholm	5 672	4 810	3 614	3 602	3 988	11 204
– varav finansieras med trängselskatt i Göteborg	7	1				
Väg regional plan	2 346	2 838	4 374	2 994	3 431	10 799
– varav finansieras med trängselskatt i Sthlm	536	627	538	237	126	901
varav investeringar i anläggningstillgångar	*34 458*	*34 390*	*40 305*	*39 541*	*46 210*	*126 056*
– väganläggningar	*15 738*	*15 654*	*16 595*	*15 448*	*16 283*	*48 326*
– järnvägsanläggningar	*18 721*	*18 737*	*23 710*	*24 092*	*29 927*	*77 730*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**34 919**	**35 329**	**41 460**	**40 700**	**47 622**	**129 783**
Anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	23 083	27 844	36 092	35 380	41 567	113 039
Anslag 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	697	158				
Anslag 1:11 Trängselskatt i Stockholm		197		202	238	440
Anslag 1:14 Trängselskatt i Göteborg	546	-12	0			0
Låneram för samhällsinvesteringar (lån i Riksgäldskontoret)	9 425	5 161	4 084	3 803	4 024	11 911
Bidrag/medfinansiering		1 982	1 285	1 315	1 793	4 393
Förskotteringslån	1 169					
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**8 724**	**10 806**	**11 361**	**10 401**	**11 892**	**33 653**
Reinvesteringar i järnvägar	5 309	7 099	8 107	7 322	7 628	23 058
Reinvesteringar i vägar	3 415	3 707	3 253	3 079	4 264	10 596
– varav bärighet och tjälsäkring	1 956	2 012	1 875	1 757	1 764	5 396
varav investeringar i anläggningstillgångar	*8 550*	*10 806*	*11 361*	*10 401*	*11 892*	*33 653*
– väganläggningar	*3 332*	*3 703*	*3 250*	*3 075*	*4 264*	*10 588*
– järnvägsanläggningar	*5 218*	*7 099*	*8 107*	*7 322*	*7 628*	*23 058*
– beredskapstillgångar		*4*	*4*	*4*		*8*
Finansiering vidmakthållande	**8 724**	**10 806**	**11 361**	**10 401**	**11 892**	**33 653**
Anslag 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	8 610	10 760	11 351	10 380	11 884	33 615
Anslag 1:11 Trängselskatt i Stockholm	3	5				
Anslag 1:14 Trängselskatt i Göteborg	86	20	2			2
Bidrag/medfinansiering	25	21	8	21	8	37
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**43 643**	**46 136**	**52 821**	**51 102**	**59 513**	**163 436**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**43 009**	**45 197**	**51 665**	**49 942**	**58 102**	**159 709**

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Trafikverket bedriver avgiftsbelagd verksamhet av olika karaktär, vilket framgår i tabell 3.18. Trafikverket har inom den avgiftsbelagda verksamheten områden med större ackumulerade över- eller underskott.

En del av den avgiftsbelagda verksamheten utgörs av offentligrättslig verksamhet där Trafikverket inte disponerar intäkterna. Merparten av dessa intäkter utgörs av ansökningsavgifter för framför allt transportdispenser. Till och med 2024 uppgår det ackumulerade överuttaget till 18 procent av avgiftsintäkterna. Trafikverket kommer att se över kostnadsfördelningen för att säkerställa att rätt kostnader belastar verksamheten. En del av den avgiftsbelagda verksamheten där intäkterna disponeras utgörs av offentligrättslig verksamhet där Trafikverket tar ut avgifter för förarprov. Avgifterna har krav på full kostnadstäckning och avgiftsnivåerna beslutas av regeringen. Regeringen har den 26 september 2024, efter en hemställan från Trafikverket, beslutat om förändrade avgiftsnivåer i förordning om ändring i förordningen om provavgifter för körkort och yrkesmässig trafik (2010:1578). De nya avgiftsnivåerna gäller fr.o.m. den 1 november 2024.

I Trafikverkets offentligrättsliga verksamhet ingår även intäkter för infrastrukturavgifter. Med detta avses avgifter som tas ut för färd över de statliga broarna på riksväg 50 i Motala, E4 i Sundsvall och Skurusundet på väg 222. Avgifterna disponeras av Trafikverket för räntor och amorteringar för de lån som tagits upp för byggandet av broarna. Avgifterna tas ut av Transportstyrelsen som efter avdrag för myndighetens system- och administrationskostnader för över intäkterna till Trafikverket.

Den stora volymen intäkter som disponeras finns inom uppdragsverksamheten. Trafikverket får enligt förordningen (2010:185) med instruktion för Trafikverket beräkna dessa avgifter på marknadsmässiga grunder om det är nödvändigt för att undvika att konkurrensen på marknaden snedvrids. Inom delar av uppdragsverksamheten finns större ackumulerade överskott. Tre områden visar ackumulerade underskott.

Materialförsörjning redovisar efter 2024 ett ackumulerat överskott på 258 miljoner kronor, motsvarande 17 procent av omsättningen. Stigande inköpspriser och ökade lagervolymer har de senaste åren lett till en väsentlig värdeökning av det befintliga lagret av tekniskt godkänt material. Det påverkar i sin tur Trafikverkets prissättning, vilket har inneburit att försäljningsmarginalerna har ökat. Sammantaget har det medfört att verksamheten redovisat stora överskott. För att Trafikverket ska närma sig ett nollresultat har myndigheten genomfört aktiviteter gällande lagervärdering och prissättning. Dessa aktiviteter börjar ge effekt, men verksamheten genererar fortfarande ett visst överskott. Den externa försäljningen från lagret sker nästan uteslutande till de entreprenörer som utför investerings- och underhållsåtgärder på Trafikverkets järnvägsanläggning, vilket gör att ökade försäljningspriser genererar ökade materialanskaffningskostnader i myndighetens investerings- och underhållsåtgärder.

Elförsäljningen redovisar efter 2024 ett ackumulerat underskott på 374 miljoner kronor, vilket motsvarar 23 procent av omsättningen. Trafikverket gör löpande prissäkringar av inköp av el 4 till 5 år i förväg med 20 till 25 procent per år. Från och med 2023 görs prissäkringen med andra typer av kontrakt än tidigare, vilket innebär att det uppstår över- eller underskott de enskilda år prissäkringen görs. Det avspeglar sig i det totala årliga resultatet för elverksamheten. Det år som den prissäkrade elen förbrukas kommer de tidigare årens resultat i det prissäkrade kontraktet att räknas in i priset. Inget över- eller underskott kommer då att kvarstå för det enskilda året.

Utbildningsverksamheten består framför allt av kurser inom järnvägsområdet. Verksamheten redovisar efter 2024 ett ackumulerat underskott på 27 miljoner kronor, motsvarande 43 procent av omsättningen. Det ackumulerade underskottet går i allt väsentligt att härleda till pandemiåren då efterfrågan på kurser kraftigt gick ner utan att kostnaderna kunde minska på motsvarande sätt. Dock visar verksamheten fortsatt underskott under 2024. Trafikverket behöver analysera prissättningen för att göra

justeringar på ett sätt som inte bedöms få negativa konsekvenser för efterfrågan och därmed kompetensförsörjningen. Regeringens bedömning är att Trafikverket inte kan ta igen det ackumulerade underskottet genom ökade intäkter på kortare tid än 7 år. Detta eftersom det skulle innebära att priserna på externa utbildningar behöver höjas markant, vilket riskerar att påverka efterfrågan och få som konsekvens att kompetensförsörjningen inom branschen försämras.

För banavgifterna, som är en del av den avgiftsbelagda verksamheten, disponeras intäkterna av Trafikverket för att finansiera kostnader för vidmakthållande av järnväg. Intäkterna redovisas därför mot anslag 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur*. Uttag av banavgifter regleras i 8 kap. järnvägsmarknadslagen (2022:365). I kommissionens genomförandeförordning (EU) 2015/909 av den 12 juni 2015 om förfarandena för beräkning av den kostnad som uppstår som en direkt följd av den trafik som bedrivs regleras kostnadsberäkningen av dessa avgifter. Intäkterna för banavgifter utgår från statistiskt beräknade marginalkostnader. I tabellen nedan redovisas endast intäkterna, eftersom kostnaderna delvis finansieras även från anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur*.

Tabell 3.18 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Trafikverket

Miljoner kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	resultat 2026	Ack. resultat 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	**4,6**	**3,5**	**30,9**	**27,9**	**3,0**	**11,1**
varav ansökningsavgifter för transportdispenser	4,3	3	27	24	3	10,3
varav avgifter för ansökan om sjöfartsstöd	0	0,5	0,4	0,4	0	0,5
varav övriga dispenser	0,3	0	3,5	3,5	0	0,3
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	49,8	245,8	838,3	637,8	200,5	495,9
varav avgifter för förarprov	49,8	105,5	705,1	635,3	69,8	225
varav infrastrukturavgifter[1]	0	140,3	133,2	2,5	130,7	270,9
– Riksväg 50 Motala	0	21,5	19,1	0,9	18,2	39,7
– E4 Sundsvall	0	55,7	55,2	1,2	54,0	109,7
– Skurubron	0	63,1	58,9	0,4	58,5	121,5
Uppdragsverksamhet	154,3	27,5	3 611,2	3 564,7	46,6	228,4
varav färjeleder	-3,3	2,2	127	125,2	1,8	0,7
varav elförsäljning	-373,6	-43,7	1 152,6	1 199,3	-46,8	-464,1
varav materialförsörjning	258,5	0	1 824,6	1 814,7	9,9	268,4
varav uthyrning av järnvägsfordon	61,7	-7,5	44,9	41,3	3,6	57,8
varav samordnad säker statlig it-drift	0	-20	49	58	-9	-29
varav övriga uppdrag	29,9	0,6	31,4	31,3	0,1	30,6
varav teletjänster och it[2]	103,1	5,1	17,0	11,9	5,1	113,2
varav uthyrning av reservbroar[2]	43,8	11,3	9,2	2,1	7,1	62,2
varav uthyrning av förarprovsbilar[2]	13,2	19,4	128,3	113	15,3	48
varav utbildning[2]	-27,1	1,5	63	61	2	-23,6
varav fotografering inför utfärdandet av körkort[2]	16,8	33,6	69,4	37,1	32,4	82,8
varav fastighetsförvaltning[2]	31,3	25	94,8	69,8	25,1	81,4
Övriga intäkter			**17**			
varav skyltfonden[3]	-	-	17	-	-	-
Offentligrättslig verksamhet			**3 061**			
varav banavgifter	-	-	3 061	-	-	-

[1] I tabellen för infrastrukturavgifter ingår de intäkter som Trafikverket disponerar, samt Trafikverkets driftkostnader. Överskottet används för att amortera på lån. Uppgifterna i tabellen blir därför något missvisande, då inget egentligt överskott ackumuleras.

[2] För vissa uppdragsverksamheter som Trafikverket bedriver används enligt Trafikverkets instruktion marknadsprissättning. Genom att avgifternas storlek beräknas på marknadsmässiga grunder undviks att konkurrensen på marknaden snedvrids. Verket får disponera inkomsterna från avgifterna upp till full kostnadstäckning.

[3] Trafikverket disponerar intäkter från avgifter för personliga skyltar till motorfordon. Intäkterna går till Skyltfonden från vilken Trafikverket betalar ut bidrag till trafiksäkerhetsändamål.

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

3.5.2 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

2024	Utfall	35 337 848	Anslagssparande	1 487 360
2025	Anslag	40 802 196[1]	Utgiftsprognos	40 484 025
2026	**Förslag**	**40 327 971**		
2027	Beräknat	42 514 905[2]		
2028	Beräknat	47 773 411[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 42 342 402 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 46 978 349 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- vidmakthållande och trafikledning av statliga vägar och järnvägar inklusive vidmakthållande av it- och telekomanläggningar och anläggningar för nykterhetskontroll,
- ersättning och bidrag som betalas ut av Trafikverket i egenskap av infrastrukturförvaltare eller till följd av särskilda uppdrag, i syfte att vidmakthålla transportinfrastrukturen i enlighet med de transportpolitiska målen,
- Trafikverkets byggherrekostnader som är direkt relaterade till vidmakthållandet av samhällsinvesteringen och andra utgifter av förvaltningskaraktär direkt kopplade till driften,
- inspektioner på enskild väg, samt
- ersättning för eftersök av vilt som varit inblandat i sammanstötning med motorfordon eller spårbundna fordon liksom Polismyndighetens administrations- och fakturahanteringsutgifter för detta.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**40 302 196**	**40 302 196**	**40 302 196**
Pris- och löneomräkning[2]	1 153 772	1 322 664	1 855 373
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 127 997	890 045	5 615 842
varav BP26[3]	*1 002 000*	*1 008 000*	*1 010 000*
– Omfördelning av medel för kapacitetstilldelning och telematik	*-50 000*	*-50 000*	*-50 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: förvaltningskostnader	*-327 000*	*-327 000*	*-327 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: korrigering av beslut BP25	*-110 000*	*-110 000*	*-69 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: renodling anslag	*-1 410 000*	*-1 404 000*	*-1 404 000*
– Höjd miljökompensation för godstransporter på järnväg 2026–2030	*335 000*	*335 000*	*335 000*
– Rättelse inlägg av infrastrukturpropositionen: vidmakthållande väg	*415 000*	*415 000*	*415 000*
– Rättelse inlägg av infrastrukturpropositionen: vidmakthållande järnväg	*2 149 000*	*2 149 000*	*2 110 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**40 327 971**	**42 514 905**	**47 773 411**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslog i propositionen Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera (prop. 2024/25:28) en ny långsiktig ekonomisk ram för satsningar i transportinfrastrukturen på 1 171 miljoner kronor för perioden 2026–2037 i 2025 års prisnivå. Riksdagen biföll regeringens förslag (bet. 2024/25:TU5, rskr. 2024/25:102). Med anledning av riksdagens beslut ökades anslaget efter förslag i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 22, bet. 2024/25: TU1, rskr. 2024/25:101). Regeringen genomför nu åtgärder som behöver vidtas för att den politiskt överenskomna storleken på den ekonomiska ramen för satsningar i transportinfrastrukturen för perioden 2026–2037 ska uppnås. Under perioden 2026–2028 ökas anslaget totalt med 2 564 000 000 kronor och beräknas öka med 2 564 000 000 kronor 2027 och med 2 525 000 000 kronor 2028. Till följd av detta samt att det föreslås omfördelningar av anslagsmedel mellan anslag och anslagsposter avser Regeringskansliet att under hösten bereda frågan om fördelning av anslagsmedel på anslagsposter inför framtagandet av 2026 års regleringsbrev för Trafikverket.

Den finansiella översynen av Trafikverket innebär förutom att medel föreslås omfördelas även att anslagens ändamål behöver ses över. Översynen av anslagsändamålen leder till att ändamålen föreslås formuleras på en mer övergripande nivå. Jämfört med tidigare föreslås ett ändamål införas som avser byggherrekostnader direkt relaterade till Trafikverkets samhällsinvesteringar. Med detta avses kostnader för ledning, styrning och uppföljning av investeringsåtgärder enligt vedertaget begrepp i bygg- och anläggningsbranschen och motsvarande kostnader inom drift- och underhållsverksamheten.

Trafikverket har i redovisningen av ett regeringsuppdrag att analysera och bedöma konsekvenser av förslag för den finansiella styrningen av myndigheten föreslagit förändringar i anslagsstrukturen. Några av dessa förändringar genomfördes redan efter förslag i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, utg.omr.22, avsnitt 3.5, bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:101) innan regeringsuppdraget slutredovisades. I det fortsatta analysarbetet har det uppmärksammats ytterligare omfördelningar som behöver göras i syfte att fullfölja den påbörjade förändringen mot ett utökat förvaltningsanslag. Anslaget minskas därför totalt sett med 110 000 000 kronor 2026 och beräknas minska med 110 000 000 kronor 2027 och med 69 000 000 kronor 2028. Minskningen fördelas inom väg som minskas med 7 000 000 kronor under 2026 och beräknas öka med 7 000 000 kronor 2028. Vidare minskas anslaget inom järnväg med 103 000 000 fr.o.m. 2026 samtidigt som anslaget beräknas öka med 34 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

Till följd av den översyn som gjorts av den finansiella styrningen av Trafikverket föreslås ytterligare omfördelningar av förvaltningskaraktär mellan anslag som Trafikverket disponerar. Anslaget minskas därför totalt sett med 327 000 000 kronor 2026 och beräknas minska med 327 000 000 kronor för 2027 och 2028. Minskningen fördelas med 167 000 000 kronor inom väg och med 160 000 000 kronor inom järnväg fr.o.m. 2026.

I arbetet för att öka tydligheten och renodla de båda anslagen 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* och 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* föreslås det att medel omfördelas mellan anslagen. Anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* minskas därför totalt med 1 410 000 000 kronor 2026 och beräknas minska med 1 404 000 000 kronor för 2027 och 2028. Inom ramen för denna omfördelning föreslår regeringen att medel för bärighetshöjande åtgärder, inklusive bl.a. BK4, omfördelas från anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* genom att anslaget minskas med 1 904 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* ökas med motsvarande belopp. Vidare föreslås att medel avseende bidrag till Öresundsbrokonsortiet omfördelas till anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* eftersom medlen avser att användas för en avgift till nyttjande av bron och inte till utgifter för investeringar. Anslaget ökas därför med 494 000 000 kronor fr.o.m. 2026. Anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* minskas med motsvarande belopp. Slutligen beräknas anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* öka fr.o.m. 2027med 6 000 000 kronor genom att medel omfördelas avseende kostnader för inspektioner på det enskilda vägnätet och bevakningsärenden. Anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* minskas med motsvarande belopp

Inom EU pågår slutförhandlingar om en ny EU-förordning som bl.a. innehåller regler för en reformerad process för tilldelning av kapacitet på järnvägsnätet. Detta medför behov av anpassningar hos Trafikverket som föreslås få resurser genom en omfördelning av medel till anslaget 1:3 *Trafikverket.* Anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* minskas med 50 000 000 kronor 2026. Vidare beräknas anslaget minska med 50 000 000 kronor under åren från 2027 till 2030. Medlen omfördelas med motsvarande belopp till anslaget 1:3 *Trafikverket*.

För att stärka järnvägens konkurrenskraft behöver miljökompensationen för godstransporter på järnväg höjas utöver den tidigare beslutade förlängningen under perioden 2026–2030. Höjningen förutsätter att Europeiska kommissionen godkänner stödet. Anslaget ökas därför med 335 000 000 kronor 2026, och beräknas öka med 335 000 000 kronor per år under perioden 2027–2030.

Regeringen föreslår att 40 327 971 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 42 514 905 000 kronor respektive 47 773 411 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 42 710 000 000 kronor 2027–2038.

Skälen för regeringens förslag

Den verksamhet som Trafikverket bedriver förutsätter att myndigheten ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet och bidrag där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet ska avse det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. Avgörande för när ett åtagande uppkommer enligt gällande redovisningsregler är vanligen när respektive kontrakt tecknas. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan detta försämras möjligheterna att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt genomförande av åtgärder. Exempelvis kan det bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och även kan fördyra projektgenomförandet. Bemyndigandet föreslås därför vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 42 710 000 000 kronor 2027–2038.

Tabell 3.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2038
Ekonomiska åtaganden vid årets början	31 570 405	32 699 018	37 820 026			
Nya ekonomiska åtaganden	11 793 763	18 192 660	21 500 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-15 502 210	-14 450 319	-16 914 335	-11 116 347	-6 470 744	-24 818 600
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	4 837 060	1 378 667				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	32 699 018	37 820 026	42 405 691			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**39 500 000**	**42 000 000**	**42 710 000**			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

3.5.3 1:3 Trafikverket

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:3 Trafikverket

Tusental kronor

2024	Utfall	1 458 744	Anslagssparande	27 710
2025	Anslag	1 549 722[1]	Utgiftsprognos	1 566 440
2026	**Förslag**	**6 531 201**		
2027	Beräknat	6 634 544[2]		
2028	Beräknat	6 721 872[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 6 527 005 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 6 485 620 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för

- Trafikverkets förvaltningsutgifter,
- utgifter som syftar till att avhjälpa brister i den långsiktiga kompetensförsörjningen inom infrastruktur- och transportsektorn,
- bidrag till verksamhet av förvaltningskaraktär som syftar till att uppnå de transportpolitiska målen, samt
- att betala medlemskap i European Initiative Linking Interlocking Subsystems.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Trafikverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 539 222**	**1 539 222**	**1 539 222**
Pris- och löneomräkning[2]	29 916	55 769	87 075
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 962 063	5 039 553	5 095 575
varav BP26[3]	*253 700*	*254 600*	*218 300*
– Omfördelning medel för godsstrategin till anslag 1:3 Trafikverket	*4 000*	*4 000*	*4 000*
– Omfördelning av medel för kapacitetstilldelning och telematik	*50 000*	*50 000*	*50 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: förvaltningskostnader	*394 000*	*394 000*	*394 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: korrigering av beslut BP25	*41 000*	*41 000*	
– Elektronisk godstransportinformation	*14 700*	*15 600*	*20 300*
– Besparing Trafikverket	*-300 000*	*-300 000*	*-300 000*
– Rättelse: Prisnivå omflytt förvaltningsmedel inlägg infrastrukturpropositionen	*50 000*	*50 000*	*50 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**6 531 201**	**6 634 544**	**6 721 872**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Till följd av den översyn som har gjorts av den finansiella styrningen av Trafikverket föreslås ytterligare omfördelningar av medel av förvaltningskaraktär mellan anslag som

Trafikverket disponerar. Anslaget ökas därför totalt med 394 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2025 att medel av förvaltningskaraktär fr.o.m. 2026 ska omfördelas från anslagen 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* och 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* till anslaget 1:3 *Trafikverket* (prop. 2024/25:1, utg.omr. 22 avsnitt 3.5.1 och 3.5.2, bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:101). Trafikverket har i redovisningen av ett regeringsuppdrag att analysera och bedöma konsekvenser av förslag för den finansiella styrningen av myndigheten föreslagit förändringar i anslagsstrukturen. Några av dessa förändringar genomfördes redan efter förslag i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1, utg.omr. 22 avsnitt 3.5.1 och 3.5.2, bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:101) innan regeringsuppdraget slutredovisades. I det fortsatta analysarbetet har det uppmärksammats ytterligare omfördelningar som behöver göras i syfte att fullfölja den påbörjade förändringen mot ett utökat förvaltningsanslag. Anslaget ökas därför med 41 000 000 kronor för 2026 och beräknas även öka med 41 000 000 kronor under 2027.

Den finansiella översynen av Trafikverket innebär förutom att medel föreslås omfördelas även att anslagens ändamål behöver ses över. Översynen av anslagsändamålen har medfört att ändamålen föreslås formuleras på en mer övergripande nivå. För anslaget kvarstår delar av tidigare ändamål exempelvis utgifter som syftar till att avhjälpa brister i den långsiktiga kompetensförsörjningen inom infrastruktur- och transportsektorn. Detta eftersom ändamålet inte bara omfattar myndighetens egen kompetensutveckling utan bidrar till hela branschens kompetensutveckling. Vidare tydliggörs att riksdagen tidigare har bemyndigat regeringen att betala medlemsavgift för European Initiative Linking Interlocking Subsystems under perioden 2018–2028 i proposition om vårändringsbudget för 2018 (prop. 2017/18:99 utg.omr. 22, bet. 2017/18:FiU21, rskr. 2017/18:435).

Regeringen föreslog vidare i budgetpropositionen för 2025 att medel skulle satsas på det strategiska arbetet med godstransporter. Dessa medel föreslås nu omfördelas från anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur*. Anslaget 1:3 *Trafikverket* ökas med 4 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 4 000 000 kronor 2027 och 2028.

Inom EU pågår slutförhandlingar om en ny EU-förordning som bl.a. innehåller regler för en reformerad process för tilldelning av kapacitet på järnvägsnätet. Vidare finns det sedan tidigare EU-regler för telematik inom järnväg som nu är under omarbetning. Detta medför behov av anpassningar hos Trafikverket som föreslås få resurser för dels arbetet med en ny kapacitetstilldelningsprocess, dels anpassning till EU-regler om telematik, avseende järnväg. Anslaget ökas med 50 000 000 kronor 2026. Vidare beräknas anslaget öka med 50 000 000 kronor under åren från 2027 till 2030. Finansiering sker genom att anslaget 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur* minskas med motsvarande belopp.

Trafikverket kommer att ha kostnader för att utveckla och förvalta Sveriges eFTI-sluss. Anslaget ökas därför med 14 700 000 kronor för 2026. Vidare beräknas anslaget öka med 15 600 000 kronor 2027, 20 300 000 kronor 2028 och fr.o.m. 2029 med 15 000 000 kronor per år. Regeringen föreslår vidare i propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop.2025/26:2) att anslaget ökas med 10 500 000 kronor för motsvarande behov.

Regeringen föreslår att en ytterligare besparing görs av Trafikverkets förvaltningsanslag som därför minskas med 300 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2025 att medel av förvaltningskaraktär ska omfördelas till anslaget 1:3 *Trafikverket* från anslagen 1:1 *Utveckling av statens*

transportinfrastruktur och 1:2 *Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur*. Vid beräkningar inför denna omfördelning användes 2023 års prisnivå i stället för 2025 års prisnivå. Detta har medfört att nivån på Trafikverkets förvaltningsanslag är för låg. Anslaget ökas därför med 50 000 000 fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 6 531 201 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Trafikverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 6 634 544 000 kronor respektive 6 721 872 000 kronor.

3.5.4 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål

Tusental kronor

2024	Utfall	511 245	Anslagssparande	22 063
2025	Anslag	265 308[1]	Utgiftsprognos	287 371
2026	**Förslag**	**353 808**		
2027	Beräknat	353 808		
2028	Beräknat	353 808		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter inom Sjöfartsverkets ansvarsområde som inte finansieras via handelssjöfarten, såsom flyg- och sjöräddning, isbrytningsverksamhet, fritidsbåtsinfrastruktur, merkostnader för omställning till fossilfri båt- och fartygsflotta, samt för reducering av farledsavgifter genom s.k. klimatkompensation.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**194 308**	**194 308**	**194 308**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	159 500	159 500	159 500
varav BP26	*159 500*	*159 500*	*159 500*
– Vidmakthållen sjö- och flygräddning	*159 500*	*159 500*	*159 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**353 808**	**353 808**	**353 808**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 159 500 000 kronor årligen från 2026 och framåt för att möta ökade utgifter i den verksamhet som anslaget finansierar.

Regeringen föreslår att 353 808 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 353 808 000 kronor respektive 353 808 000 kronor.

3.5.5 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur

Tabell 3.26 Anslagsutveckling 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur

Tusental kronor

2024	Utfall	62 284		Anslagssparande	
2025	Anslag		62 284[1]	Utgiftsprognos	62 284
2026	**Förslag**		**85 284**		
2027	Beräknat		85 284		
2028	Beräknat		85 284		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för att täcka drift och administration av Trollhätte kanal och slussar, Säffle kanal och övrig kanalverksamhet samt byggnadsminnen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.27 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**62 284**	**62 284**	**62 284**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	23 000	23 000	23 000
varav BP26	*23 000*	*23 000*	*23 000*
– Upprustning och underhåll av kanaler och slussar	*23 000*	*23 000*	*23 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**85 284**	**85 284**	**85 284**

1 Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25: FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 23 000 000 kronor årligen fr.o.m. 2026 för att möta ökade utgifter i den verksamhet som anslaget finansierar.

Regeringen föreslår att 85 284 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Ersättning för viss kanal- och slussinfrastruktur* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 85 284 000 kronor respektive 85 284 000 kronor.

3.5.6 1:6 Ersättning avseende flygplatser

Tabell 3.28 Anslagsutveckling 1:6 Ersättning avseende flygplatser

Tusental kronor

2024	Utfall		292 717	Anslagssparande	5 596
2025	Anslag		296 013[1]	Utgiftsprognos	296 013
2026	**Förslag**		**662 013**		
2027	Beräknat		692 013		
2028	Beräknat		738 013		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera delar av driftunderskott vid kommunala och privata flygplatser som trafikeras av flyglinjer som upphandlas av staten eller vid kommunala och privata flygplatser som ingår i ett statligt nät av beredskapsflygplatser eller vid de ytterligare kommunala och privata flygplatser där det

bedrivs reguljär inrikes linjetrafik av betydande omfattning. Anslaget får vidare användas för utgifter för att upprätthålla beredskap för samhällsviktiga transporter på vissa flygplatser. Anslaget får därutöver användas för ersättning till utförare av flygtrafiktjänst för flygningar där avgift inte får tas ut.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.29 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Ersättning avseende flygplatser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**296 013**	**296 013**	**296 013**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	366 000	396 000	442 000
varav BP26	*351 000*	*351 000*	*351 000*
– Höjd ersättning för beredskapsflygplatser	*33 000*	*33 000*	*33 000*
– Ökat statligt bidrag till kommuner för driftstöd till icke-statliga flygplatser	*318 000*	*318 000*	*318 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**662 013**	**692 013**	**738 013**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att ersättningen till de 27 beredskapsflygplatserna höjs för att bidra till full kostnadstäckning för flygplatsernas jourberedskap för samhällsviktigt flyg. Anslaget ökas därför med 33 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

De regionala flygplatserna är betydelsefulla för att hela Sverige ska fungera och de har en viktig roll för tillgängligheten för medborgarna, näringslivet och det samhällsviktiga flygets behov. Flygplatsernas betydelse för beredskap och totalförsvar har dessutom ökat. För att långsiktigt säkerställa att viktig flyginfrastruktur och samhällsviktig verksamhet fungerar bedömer regeringen även att det statliga bidraget till kommuner för driftstöd till de icke-statliga flygplatserna ska stärkas. Anslaget ökas därför med 318 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 662 013 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Ersättning avseende flygplatser* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 692 013 000 kronor respektive 738 013 000 kronor.

3.5.7 1:7 Trafikavtal

Tabell 3.30 Anslagsutveckling 1:7 Trafikavtal

Tusental kronor

2024	Utfall	959 671	Anslagssparande	-1 671
2025	Anslag	1 086 000[1]	Utgiftsprognos	1 092 335
2026	**Förslag**	**1 055 000**		
2027	Beräknat	948 000		
2028	Beräknat	964 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

– statens trafikavtal när det gäller transportpolitiskt motiverad interregional kollektivtrafik, samt
– statligt tonnage för färjetrafiken till och från Gotland.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.31 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Trafikavtal

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 006 000**	**1 006 000**	**1 006 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	49 000	-58 000	-42 000
varav BP26	*149 000*	*-133 000*	*-326 000*
– Förändring anslagsnivå Trafikavtal	*151 000*	*-131 000*	*-324 000*
– Ändringar finansiell styrning av Trafikverket: förvaltningskostnader	*-2 000*	*-2 000*	*-2 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 055 000**	**948 000**	**964 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Den interregionala tillgängligheten som den av staten upphandlade kollektivtrafiken skapar bör upprätthållas. Anslaget ökas därför med 151 000 000 kronor 2026 förutom de 80 000 000 kronor som tillförts 2025 efter regeringens förslag i propositionen Vårändringsbudget för 2025 (prop. 2024/25:99, avsnitt 3.18, utg.omr. 22, bet. 2024/25:21, rskr. 2024/25:262). Som en konsekvens av den senaste upphandlingen av färjetrafiken till och från Gotland för perioden 2027–2035 med sänkta kostnader i förhållande till föregående avtal samt den försenade användningen av nya fordon till den av staten upphandlade nattågstrafiken beräknas anslaget minska med 131 000 000 kronor 2027 och med 324 000 000 kronor 2028.

Till följd av den översyn som gjorts av den finansiella styrningen av Trafikverket föreslås ytterligare omfördelningar av medel mellan anslag som Trafikverket disponerar. En konsekvens av översynen är att anslaget minskas med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 1 055 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Trafikavtal* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 948 000 000 kronor respektive 964 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:7 *Trafikavtal* ingå ekonomiska åtaganden i samband med tjänstekoncessioner, avtal om trafiktjänst baserad på allmän trafikplikt, samverkansavtal och upphandling av transportpolitiskt motiverad trafik som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 000 kronor 2027–2035.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet föreslås vara lägre än jämfört med 2025. Orsaken till detta är att de utestående ekonomiska åtagandena beräknas bli lägre. Bemyndigandet föreslås vara något högre än beräknade utestående åtaganden för att ha marginal för den variation och osäkerhet som förekommer inom detta område. Regeringen bör bemyndigas att

under 2026 för anslaget 1:7 *Trafikavtal* ingå ekonomiska åtaganden i samband med tjänstekoncessioner, avtal om trafiktjänst baserat på allmän trafikplikt, samverkansavtal och upphandling av transportpolitiskt motiverad trafik som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 000 kronor 2027–2035.

Tabell 3.32 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:7 Trafikavtal

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 663 149	4 253 211	5 345 971			
Nya ekonomiska åtaganden	2 438 850	1 946 583	120 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-944 235	-1 007 283	-906 000	-949 998	-789 541	-2 820 432
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	95 447	153 460				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	4 253 211	5 345 971	4 559 971			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**8 800 000**	**8 000 000**	**5 000 000**			

Källa: Tabellen har tagits fram med utgångspunkt i Trafikverkets budgetunderlag för 2026–2028 samt kompletterande underlag från Trafikverket (LI2025/00502).

3.5.8 1:8 Viss internationell verksamhet

Tabell 3.33 Anslagsutveckling 1:8 Viss internationell verksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	30 000	Anslagssparande	557
2025	Anslag	30 557[1]	Utgiftsprognos	30 344
2026	**Förslag**	**30 557**		
2027	Beräknat	30 557		
2028	Beräknat	30 557		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Sveriges förpliktelser som värdland för Världssjöfartsuniversitetet (World Maritime University, WMU). Anslaget får även användas för utgifter som omfattar avgifter till internationella organisationer inom transportområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.34 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Viss internationell verksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**30 557**	**30 557**	**30 557**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**30 557**	**30 557**	**30 557**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 30 557 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Viss internationell verksamhet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 30 557 000 kronor respektive 30 557 000 kronor.

3.5.9 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut

Tabell 3.35 Anslagsutveckling 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut

Tusental kronor

2024	Utfall	87 100	Anslagssparande	-2 350
2025	Anslag	89 741[1]	Utgiftsprognos	86 782
2026	**Förslag**	**88 896**		
2027	Beräknat	87 720[2]		
2028	Beräknat	84 367[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 86 433 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 81 597 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utredningsverksamhet, kompetensutveckling, lokaler, särskild utrustning, administration och det nationella transportforskningsbiblioteket BIC. Anslaget får vidare användas för forskning och medfinansiering som följer av Statens väg- och transportforskningsinstituts deltagande i EU-projekt. Anslaget får även användas för driften av ett nationellt kunskapscentrum om cykling.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.36 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Statens väg- och transportforskningsinstitut

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**89 741**	**89 741**	**89 741**
Pris- och löneomräkning[2]	1 655	3 016	4 758
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 500	-5 037	-10 132
varav BP26[3]	*-2 500*	*-5 000*	*-10 000*
– Besparing VTI	*-2 500*	*-5 000*	*-10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**88 896**	**87 720**	**84 367**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen föreslår att anslaget 1:9 *Statens väg- och transportforskningsinstitut* minskas med 2 500 000 kronor 2026, 5 000 000 kronor 2027 och 10 000 000 kronor fr.o.m. 2028 till följd av besparingar.

Regeringen föreslår att 88 896 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Statens väg- och transportforskningsinstitut* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslagen till 87 720 000 kronor respektive 84 367 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.37 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	56 240	57 791	-1551	13 224
(varav tjänsteexport)	3 360	3 218	142	-405
Prognos 2025	61 425	61 425	0	13 224
(varav tjänsteexport)	4 500	4 500	0	-405
Budget 2026	62 625	62 625	0	13 224
(varav tjänsteexport)	3 500	3 500	0	-405

3.5.10 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk

Tusental kronor

2024	Utfall	732 521	Anslagssparande	35 980
2025	Anslag	550 000[1]	Utgiftsprognos	-34 756
2026	**Förslag**	**1 000 000**		
2027	Beräknat	270 000		
2028	Beräknat	150 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för bidrag som EU beviljar för finansiering av investeringar i projekt som ingår i TEN-T genom Fonden för ett sammanlänkat Europa.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.39 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**950 000**	**950 000**	**950 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	50 000	-680 000	-800 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 000 000**	**270 000**	**150 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 000 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Från EU-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 270 000 000 kronor respektive 150 000 000 kronor.

3.5.11 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tabell 3.40 Anslagsutveckling 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tusental kronor

2024	Utfall	1 553 765	Anslagssparande	35 982
2025	Anslag	1 723 381[1]	Utgiftsprognos	1 726 290
2026	**Förslag**	**2 024 325**		
2027	Beräknat	1 866 224		
2028	Beräknat	1 901 410		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- investeringar i vägnätet i Stockholmsregionen som finansieras med överskott från trängselskatten,
- statlig medfinansiering till projektering av utbyggnad av spårbunden kollektivtrafik i Stockholmsregionen,
- medfinansiering av utbyggnad av spårbunden kollektivtrafik i Stockholmsregionen,
- investeringskostnader och utbyte av utrustning i betalsystemet, samt
- system- och administrationskostnader för trängselskatten i Stockholm.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.41 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 723 381**	**1 723 381**	**1 723 381**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	112 820	-80 440	381 210
varav BP26	*112 820*	*-80 440*	*381 210*
– Årlig saldoneutral justering av trängselskatt i Stockholm	*112 820*	*-80 440*	*381 210*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	188 124	223 283	-203 181
Förslag/beräknat anslag	**2 024 325**	**1 866 224**	**1 901 410**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagets nivå för den aktuella budgetperioden justeras årligen. Det görs dels för att väga samman anslagets nivå med prognosen för nästkommande års beräknade intäkter från trängselskatten, dels för att justera anslagets nivå efter det senaste årets faktiska utfall. Detta för att korrekt belopp ska kunna användas för investeringar kommande år.

Anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* ökas därför med 112 820 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget minska med 80 440 000 kronor och öka med 381 210 000 kronor 2028.

Regeringen föreslår att 2 024 325 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 866 224 000 kronor respektive 1 901 410 000 kronor.

Uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel

Tilldelningen av medel från trängselskatteinkomster till väginvesteringar utgår från en prognos av hur stort överskott trängselskattesystemet förväntas ge det kommande året, dvs. hur stort nettot av inbetald trängselskatt och kostnaderna för att administrera systemet förväntas bli. I fastställandet av de medel som avsätts till investeringar tas hänsyn till hur väl tidigare beräknade överskott och avsatta medel har stämt överens.

I tabell 3.42 finns en sammanställning av inbetald trängselskatt, kostnaderna för administration samt avsatta medel till väginvesteringar under perioden 2007–2024. Av tabellen framgår att den ackumulerade differensen mellan överskott och totalt avsatta medel vid utgången av 2024 uppgick till 352 720 000 kronor. Detta belopp läggs till det beräknade överskottet 2025, se vidare i tabell 3.44.

Tabell 3.42 Trängselskatt i Stockholm – uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel till väginvesteringar

Tusental kronor

	2007–2020	2021	2022	2023	2024
Intäkter från inbetald trängselskatt	15 216 807	1 937 169	1 917 524	1 877 708	1 895 766
Kostnader för administration	2 820 798	100 528	105 521	92 746	114 507
Överskott	12 396 009	1 836 641	1 812 003	1 784 962	1 781 529
Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län). Medlen avsatta på en egen anslagspost i regleringsbrev exkl. omdisponeringar under året.	11 947 945	2 097 370	1 802 000	1 507 587	1 379 885
Medel som omdisponerats	538 722	36 408	40 872	35 879	48 654
Summa totalt avsatta medel	**12 486 667**	**2 133 778**	**1 842 872**	**1 543 466**	**1 428 539**
Differens mellan överskott och avsatta medel	-90 658	-297 137	-30 869	241 496	352 720

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Uppföljning av avsatta medel och hur de har använts

Enligt den s.k. Stockholmsöverenskommelsen ska överskottet från trängselskatten huvudsakligen finansiera Förbifart Stockholm. Därutöver ska 5 000 000 000 kronor av överskottet användas till andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen. Överskottet ska även genom 2013 års Stockholmsförhandling bidra med medfinansiering av utbyggnaden av tunnelbanan i Stockholmsregionen.

Beräkningen av de medel som avsätts till investeringar är endast avsedd att visa de överskott som trängselskattesystemet ger och därmed inte hur stor del av överskottet som används till investeringar. Medel till investeringar som inte används enskilda år överförs i stället som anslagssparande till kommande år. Som framgår av tabell 3.43, hade ett anslagssparande på 9 089 000 kronor ackumulerats vid utgången av 2024.

Tabell 3.43 Trängselskatt i Stockholm – uppföljning av hur avsatta medel har använts

Tusental kronor

	2008–2020	2021	2022	2023	2024
Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt tunnelbanan i Stockholms län). Medlen avsatta på en egen anslagspost i regleringsbrev exkl. omdisponeringar under året.	12 325 295	2 097 370	1 802 000	1 507 587	1 378 885
Medel som omdisponerats	538 722	36 408	40 872	35 879	48 654
Ingående anslagssparande väginvesteringar	10 252 543	13 531	112 639	16 447	19 808
Summa totalt tillgängliga medel	**23 116 560**	**2 147 309**	**1 955 511**	**1 559 913**	**1 448 347**
Användning (kostnader för genomförda investeringar)	12 473 121	2 034 671	1 939 064	1 540 105	1 439 258
Utgående anslagssparande	10 643 439	112 638	16 447	19 808	9 089

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Beräkning av medel som ska avsättas till investeringar

Av tabell 3.44 framgår att nettoöverskottet från inbetalad trängselskatt beräknas uppgå till 1 707 373 000 kronor 2026. I beräkningen av hur stort belopp som ska avsättas till investeringar för 2026 tas hänsyn till den ackumulerade differensen mellan överskott och avsatta medel t.o.m. 2024 på 352 720 000 kronor, se tabell 3.42.

Med beaktande av beräknat överskott för 2025 samt differens mellan överskott och avsatta medel t.o.m. 2024 avser regeringen att avsätta 1 882 925 000 kronor till investeringar i Trafikverkets regleringsbrev för 2026, tabell 3.44.

Tabell 3.44 Trängselskatten i Stockholm – beräkning av medel som avsätts till investeringar

Tusental kronor

	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Intäkter från trängselskatt	1 848 773	1 866 229	1 901 214
Kostnader för administration	141 400	145 700	146 800
Överskott	1 707 373	1 720 529	1 754 414
Justering för ackumulerad differens	175 552		
Till väginvesteringar (avsätts på anslagspost i Trafikverkets regleringsbrev)	1 882 925	1 720 529	1 754 414

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Beräkning av anslagsnivån

Trängselskatt är en statlig tids- och platsrelaterad skatt som tas ut med stöd av lagen (2004:629) om trängselskatt. Skattskyldighet inträder när en skattepliktig bil brukas vid passage av en betalstation. Trängselskatten syftar till att förbättra framkomligheten, förbättra miljön och bidra till att finansiera infrastruktursatsningar. Lagen gäller hela Sverige, men närmare bestämmelser om var och när skatt tas ut samt skattens storlek finns i särskilda bilagor till lagen. För närvarande tas trängselskatt ut i Stockholms kommun och Göteborgs kommun (10 § lagen om trängselskatt). Anslaget förändras därför i sedvanlig ordning, och som framgår i tabell 3.45 avsätts 1 882 925 000 kronor till investeringar 2026. Dessutom avsätts sammanlagt 141 400 000 kronor för administrationskostnader. Det sammanlagda anslagsbehovet för 2026 blir därmed 2 024 325 000 kronor.

Tabell 3.45 Anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm – fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Trafikverket: Investeringar i vägnätet (Förbifart Stockholm och andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen samt spårbunden kollektivtrafik i Stockholms län)	1 882 925	1 720 529	1 754 414
Trafikverket: administration	34 491	35 991	35 991
Transportstyrelsen: administration	86 500	89 300	90 400
Kronofogdemyndigheten: administration	5 909	5 909	5 909
Sveriges Domstolar: administration	1 000	1 000	1 000
Skatteverket: administration	13 500	13 500	13 500
Summa	**2 024 325**	**1 866 299**	**1 901 214**

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt Regeringskansliets beräkningar.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 77 000 000 000 kronor 2027–2060.

Skälen för regeringens förslag

De investeringar i väginfrastrukturen som finansieras från anslaget för trängselskatt i Stockholm förutsätter att Trafikverket ingår avtal med externa parter om ekonomiska

åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet avser det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas även upptagna lån som planeras att återbetalas med anslaget samt framtida räntekostnader på upptagna lån.

Vid beräkningarna av framtida ränta används en långsiktig jämviktsränta som fr.o.m. den 1 januari 2026 är 3,30 procent vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). Räntekostnader redovisas som ett åtagande inom bemyndiganderamen först då lån har tagits upp. Avgörande för när ett åtagande inträffar är vanligen när respektive kontrakt tecknas. Ekonomiska åtaganden som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, regioner eller företag om medfinansiering av transportinfrastruktur ska dock i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs en viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan en sådan försämras möjligheterna för att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och kan fördyra projektgenomförandet. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 77 000 000 000 kronor 2027–2060.

Tabell 3.46 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Trängselskatt i Stockholm

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2060
Ekonomiska åtaganden vid årets början	59 611 240	67 915 055	71 889 814			
Nya ekonomiska åtaganden	7 542 000	815 557	6 700 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-1 187 276	-1 027 802	-1 768 605	-1 720 524	-1 373 400	-73 727 285
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	1 949 091	4 187 004				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	67 915 055	71 889 814	76 821 209			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**77 000 000**	**77 000 000**	**77 000 000**			

Låneram

Överskottet från trängselskatten ska i enlighet med den s.k. Stockholmsöverenskommelsen finansiera bl.a. Förbifart Stockholm. Därutöver ska överskottet användas till andra väganknutna projekt i Stockholmsregionen för 5 000 000 000 kronor i 2009 års priser samt för utbyggnad av spårbunden kollektivtrafik i Stockholmsregionen. Den del av investeringarna som täcks av framtida skatteintäkter finansieras genom lån i Riksgäldskontoret. Dessa lån redovisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* tillsammans med övriga lån som Trafikverket tar upp för infrastrukturprojekt, eftersom de ingår i den samlade låneramen för infrastrukturprojekt. Lån tas även upp för räntekostnader. Räntor och återbetalning av lån kommer att belasta anslaget 1:11 *Trängselskatt i Stockholm.*

3.5.12 1:12 Transportstyrelsen

Tabell 3.47 Anslagsutveckling 1:12 Transportstyrelsen

Tusental kronor

2024	Utfall	3 552 174	Anslagssparande	-1 261
2025	Anslag	2 663 987[1]	Utgiftsprognos	2 611 672
2026	**Förslag**	**2 704 834**		
2027	Beräknat	2 738 047[2]		
2028	Beräknat	2 788 864[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 699 011 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 699 003 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Transportstyrelsens förvaltningsutgifter samt för att betala svenskt medlemskap i internationella organisationer inom transportområdet. Anslaget får även användas för system- och administrationsutgifter förknippade med Transportstyrelsens uppbörd av andra skatter än trängselskatt samt för utbetalning av statsbidrag till vårdgivare för inrapportering av uppgifter till Transportstyrelsens olycksdatabas, Strada. Anslaget får även användas för bidrag för att främja fler direktlinjer till Arlanda.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.48 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Transportstyrelsen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 660 987**	**2 660 987**	**2 660 987**
Pris- och löneomräkning[2]	56 669	95 916	147 053
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-12 822	-18 857	-19 176
varav BP26[3]	*-30 500*	*-30 500*	*-30 500*
– Disponering av avgiftsinkomster inom typgodkännandeverksamheten	*-40 500*	*-40 500*	*-40 500*
– Aktivt arbete för fler direktlinjer till Arlanda	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 704 834**	**2 738 047**	**2 788 864**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Regeringen bedömer att det är lämpligt att ändra redovisningen av de avgifter Transportstyrelsen tar ut inom verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet så att de inte längre redovisas mot inkomsttitel utan i stället disponeras av myndigheten. Anslaget minskas därför med 40 500 000 kronor för 2026. För 2027–2030 beräknas anslaget minska med 40 500 000 kronor och fr.o.m. 2031 beräknas anslaget minska med 2 500 000 kronor.

Regeringen avser stärka Stockholm-Arlanda flygplats konkurrenskraft och Sverige som besöksland genom att tillföra medel till Transportstyrelsen för arbetet med att förbättra förutsättningarna för nya internationella flyglinjer genom ambitiösa luftfartsavtal och effektiv tillståndshantering samt främjandet av fler direktlinjer till Sverige

och Stockholm-Arlanda flygplats. Anslaget ökas därför med 10 000 000 kronor per år fr.o.m. 2026 t.o.m. 2030.

Regeringen föreslår att 2 704 834 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Transportstyrelsen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 738 047 000 kronor respektive 2 788 864 000 kronor.

Bemyndigande att disponera inkomsterna från avgifter inom verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet

Regeringens förslag

Riksdagen bemyndigar regeringen att disponera de avgifter som tas ut med stöd av lagen (1975:88) med bemyndigande att meddela föreskrifter om trafik, transporter och kommunikationer, lagen (1998:1707) om åtgärder mot buller och avgaser från mobila maskiner, fordonslagen (2002:574) och avgasreningslagen (2011:318) för ärende-handläggning och tillsyn avseende typgodkännandeverksamhet.

Skälen för regeringens förslag

I enlighet med de finansieringsprinciper som gäller för Transportstyrelsens verksamhet finansieras verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet genom att avgifter motsvarande full kostnadstäckning tas ut av fordonstillverkare och andra berörda aktörer. Inkomsterna från avgifterna redovisas sedan mot inkomsttitel, vilket betyder att Transportstyrelsen inte disponerar avgiftsinkomsterna. Transportstyrelsen tilldelas i stället ett anslag för verksamheten.

Transportstyrelsen inkom i april 2025 med en framställan om att myndigheten ska få disponera avgiftsinkomsterna inom typgodkännandeverksamheten avseende fordon i vägtrafik (LI2025/00914). Verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet har vuxit kraftigt sedan Storbritanniens utträde ur EU inleddes. Nuvarande finansiering via anslag är inte tillräckligt flexibel för att hantera en växande och svår-förutsägbar verksamhet. Transportstyrelsen behöver bättre förutsättningar att anpassa verksamheten efter efterfrågan och teknikutvecklingen på området, vilket bl.a. skulle erbjuda fordonstillverkarna en förutsägbar typgodkännandeprocess och långsiktiga planeringsförutsättningar. Regeringen bedömer därför att det är lämpligt att ändra redovisningen av inkomsterna från avgifter inom verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet så att de inte längre redovisas mot inkomsttitel utan i stället kan disponeras av myndigheten.

Rörelsekapital

Regeringens förslag

Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta om en kredit i Riksgäldskontoret för att tillgodose Tranportstyrelsens behov av rörelsekapital vid utbetalningar inom ramen för det gemensamma avgiftsutjämningsystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage samt det internationella systemet för undervägsavgiften som inklusive tidigare utnyttjad kredit uppgår till högst 2 300 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Transportstyrelsen behöver tillgång till rörelsekapital för att finansiera utbetalningar inom ramen för det gemensamma avgiftsutjämningssystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage (GAS). Avgiftsutjämningssystemet innebär att samtliga svenska säkerhetsgodkända flygplatsers kostnader för säkerhetskontroll ackumuleras

och fördelas per avresande passagerare. Transportstyrelsen fakturerar därefter kostnaden per säkerhetskontroll till flygbolaget som transporterar passageraren. Utbetalningarna sker före inbetalningarna i enlighet med regelverket, vilket innebär en belastning på Transportstyrelsens likviditetsförsörjning. Pandemin medförde en kraftigt minskad flygtrafik som innebär att behovet av rörelsekapital ökat kraftigt, då flygtrafiken har en direkt påverkan på Transportstyrelsens intäkter från GAS. Myndigheten behöver därutöver tillgång till rörelsekapital för att hantera utbetalningar inom ramen för det internationella systemet för undervägsavgiften (avgift för flygtrafiktjänster). Pandemin och den därmed kraftigt minskade flygtrafiken hade en direkt påverkan även på Transportstyrelsens intäkter från undervägsavgiften. Trafikvolymerna är också fortsättningsvis på en lägre nivå än innan pandemin, vilket innebär att negativa balanser har fortsatt att upparbetas. Regeringen bedömer att en särskild kredit för dessa transfereringar bedöms utgöra en lämpligare hantering av behov av rörelsekapital än att hantera det med ordinarie räntekontokredit.

Tabell 3.49 Övriga kontokrediter i statens verksamhet

Tusental kronor

Utgiftsområde	Ändamål	Beslutad kreditram 2024[1]	Maximalt utnyttjande 2024	Beslutad kreditram 2025[1]	Begärd kreditram 2026
22	Transportstyrelsens behov av rörelsekapital för transfereringar	2 050 000	2 050 987	1 800 000	2 300 000
Summa		2 050 000	2 050 987	1 800 000	2 300 000

[1] Av riksdagen beslutad övrig kontokredit exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag 2026–2028 (LI2025/00514).

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.50 Offentligrättslig verksamhet – intäkter som inte får disponeras

Tusental kronor

Verksamhet **Verksamhet där intäkterna inte disponeras**[1]	Ack. Resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter år 2026	Kostnader som ska täckas år 2026	Resultat år 2026	Ack. resultat utgående år 2026
Offentligrättslig verksamhet	-238 561	115 000	1 788 000	1 748 000	40 000	-83 561

[1] Verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet kommer enligt förslag i denna proposition att ombildas vid årsskiftet så att intäkterna från 2026 kan disponeras av Transportstyrelsen. Beslutar riksdagen i enlighet med regeringens förslag kommer detta att påverka redovisningen i denna tabell. Fr.o.m. budgetpropositionen för 2027 kommer denna verksamhet också att redovisas i tabell Offentligrättslig verksamhet – intäkter som disponeras.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag 2026–2028 (LI2025/00514).

I enlighet med de finansieringsprinciper som gäller för Transportstyrelsens verksamhet tar myndigheten ut avgifter för att täcka kostnader för tillståndsprövning, tillsyn och registerhållning. Intäkterna från dessa verksamheter redovisas mot inkomsttitel.

I tabell 3.50 redovisas den offentligrättsliga verksamhet där intäkterna inte får disponeras och som har krav på full kostnadstäckning. I tabellen ingår därmed inte avgiftsbelagd verksamhet med obestämt ekonomiskt mål utan krav på full kostnadstäckning.

Ackumulerade underskott finns inom alla trafikslag. Betydande negativa ackumulerade resultat finns inom framför allt vägtrafikområdet och luftfartsområdet, vilket till stor del är hänförligt till uteblivna avgiftshöjningar under 2021 och begränsade avgiftshöjningar till 2022. Även inom sjöfartsområdet ackumulerades betydande negativa balanser, men dessa har efter utgången av 2024 i allt väsentligt redan balanserats.

Regeringen beslutade den 28 oktober 2021 att Transportstyrelsen inom områdena vägtrafik, luftfart och sjöfart ska beräkna avgifterna så att intäkterna senast 2028 täcker samtliga med verksamheten direkt eller indirekt förenade kostnader, vilket innebär förlängd tid för att nå balans inom dessa områden (I2021/02825).

Regeringen beslutade vidare den 20 december 2023 att justera ned del av ackumulerat underuttag av avgifter t.o.m. 2022 inom samtliga trafikslag med totalt 89 000 000 kronor (LI2023/03881).

För att uppnå balans senast till 2028 har avgifterna höjts i tre steg under perioden 2023–2025 och Transportstyrelsen budgeterar med ett positivt resultat under 2025. Transportstyrelsen kommer att följa hur balanserna utvecklas och utesluter inte fler avgiftshöjningar de kommande åren.

Tabell 3.51 Offentligrättslig verksamhet – intäkter som disponeras

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter år 2026	Kostnader som ska täckas år 2026	Resultat år 2026	Ack. resultat utgående år 2026
Verksamhet där intäkterna disponeras[1]						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	124 000	124 000	0	0
varav Tillsyn Flygtrafiktjänst	0	0	31 000	31 000	0	0
varav Adm. felparkering	0	0	25 000	25 000	0	0
varav Adm. Infrastrukturavgift Motala väg 50	0	0	6 000	6 000	0	0
varav Adm. Infrastrukturavgift Sundsvall E4	0	0	9 000	9 000	0	0
varav Adm. Infrastrukturavgift Skuru väg 222	0	0	16 000	16 000	0	0
varav Adm GAS[2]	0	0	37 000	37 000	0	0

[1] Verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet kommer enligt förslag i denna proposition att ombildas vid årsskiftet så att intäkterna från 2026 kan disponeras av Transportstyrelsen. Beslutar riksdagen i enlighet med regeringens förslag kommer detta att påverka redovisningen i denna tabell. Fr.o.m. budgetpropositionen för 2027 kommer denna verksamhet också att redovisas i denna tabell.

[2] Gemensamt avgiftsutjämningssystem för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag 2026–2028 (LI2025/00514).

När det gäller avgifter från infrastrukturavgifter, felparkeringsavgifter och avgifter som tas ut inom ramen för det gemensamma avgiftsutjämningssystemet för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage (GAS) och det internationella systemet för undervägsavgiften (avgift för flygtrafiktjänster) som disponeras för särskilda ändamål, anges i tabell 3.51 den del av intäkterna som finansierar verksamhet inom Transportstyrelsen. Transportstyrelsen disponerar bl.a. intäkter från felparkeringsavgifter som tas ut för kommunernas räkning. Av de inbetalda felparkeringsavgifterna behåller staten en fastställd del för att täcka myndighetens kostnader. Transportstyrelsen disponerar den del av statens intäkter som behövs för att täcka utgifter för administration, medan resterande del redovisas mot inkomsttitel. I dessa fall blir resultatet alltid noll, eftersom den intäkt som täcker kostnaderna avräknas. Transportstyrelsen disponerar även intäkter som är av transfereringskaraktär, se tabell 3.53.

Tabell 3.52 Offentligrättslig verksamhet 2026 – fördelning av budgeterade kostnader på verksamhetsområden och trafikslag

Tusental kronor

Verksamhet	Vägtrafik[1]	Järnväg	Sjöfart	Luftfart	Summa
Tillståndsgivning	462 000	30 000	28 000	70 000	590 000
Tillsyn	202 000	50 000	61 000	181 000	494 000
Registerhållning	866 000	3 000	15 000	13 000	897 000
Regelgivning	0	0	0	0	0
Summa	1 530 000	83 000	104 000	264 000	1 981 000

[1] Verksamheten för typgodkännande inom vägtrafikområdet kommer enligt förslag i denna proposition att ombildas vid årsskiftet så att intäkterna från 2026 kan disponeras av Transportstyrelsen. Beslutar riksdagen i enlighet med regeringens förslag kommer detta att påverka redovisningen i denna tabell.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag 2026–2028 (LI2025/00514).

Av tabell 3.52 framgår hur de budgeterade kostnaderna i den avgiftsbelagda offentligrättsliga verksamheten inom Transportstyrelsen fördelas mellan de fyra trafikslagen och myndighetens verksamhetsområden. Regelgivning finansieras i sin helhet med skattemedel.

Tabell 3.53 Avgiftsfinansierade transfereringar

Tusental kronor

Verksamhet	Ack resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter år 2026	Kostnader som ska täckas år 2026[1]	Resultat år 2026	Ackumulerat resultat utgående år 2026
Avgiftsfinansierade transfereringar	-870 838	-481 000	1 201 000	1 616 000	-415 000	-1 766 838
varav Infrastrukturavgifter Motala väg 50			16 000	16 000		
varav Infrastrukturavgifter Sundsvall E4			50 000	50 000		
varav Infrastrukturavgifter Skuru väg 222			66 000	66 000		
varav Försäljning personliga skyltar			16 000	16 000		
varav GAS	-870 838	-481 000	752 000	1 167 000	-415 000	-1 766 838
varav CNS			120 000	120 000		
Varav Medlemsavgift Eurocontrol			181 000	181 000		

[1] Kostnaderna 2026 inom vägområdet består av den del av infrastrukturavgifter som tas ut på vägbroarna över Motalaviken, Sundsvallsfjärden och Skurusundet samt den del av försäljningen av personliga fordonsskyltar som betalas till Trafikverkets räntekonto. Kostnaderna 2026 inom luftfartsområdet består av den del av avgiften inom gemensamt avgiftsutjämningssystem för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage (GAS) som betalas ut till flygplatserna som ersättning för deras skäliga kostnader för säkerhetskontroll samt den del av undervägsavgiften som disponeras för ersättning till flygplatser för kostnader för kommunikation, navigation och övervakning, (CNS) samt för att betala medlemsavgift i Eurocontrol. Intäkterna uppgår till samma belopp som kostnaderna, utom för GAS, där intäkterna utgörs av den avgift flygbolagen betalar för att finansiera kostnaderna för säkerhetskontroll. I tabellen anges intäkter och kostnader enligt redovisningen. Uppgifterna innefattar även fordringar och skulder, vilket gör att resultatet för undervägsavgifter visar balans.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag 2026–2028 (LI2025/00514).

När det gäller avgifter som disponeras för särskilda ändamål redovisas i tabell 3.51 den del av intäkterna som finansierar verksamhet inom Transportstyrelsen. Därutöver disponerar Transportstyrelsen intäkter inom luftfarts- och vägtrafikområdena som är av transfereringskaraktär, se tabell 3.53.

Hela det ackumulerade underskottet tom. 2024 avser gemensamt avgiftsutjämningssystem för säkerhetskontroll av passagerare och deras bagage (GAS). Underskottet

upparbetades främst till följd av minskade intäkter inom GAS-systemet under pandemin då flygresandet minskade kraftigt. Även prognosen för 2025 uppvisar ett påtagligt negativt resultat.

Riksdagen har under 2024 beslutat att tillföra Transportstyrelsen 1 035 000 000 kronor för att täcka ackumulerat underskott t.o.m. 2022 avseende GAS (prop. 2023/24:99, bet.2023/24:FiU21, rskr. 2023/24:251). Transportstyrelsen har använt anvisade medel för att minska underskottet i avgiftsutjämningssystemet.

Tabell 3.54 Avgifter som redovisas mot inkomsttitel och som inte motsvaras av verksamhetskostnader inom Transportstyrelsen

Tusental kronor

Verksamhet	Verksamhetens intäkter år 2024	Verksamhetens intäkter år 2025	Verksamhetens intäkter 2026
Redovisning mot intäktstitel utan motsvarande verksamhet	189 525	189 000	190 000
varav Överskott undervägsavgifter	4 722	4 000	5 000
varav Felparkeringsavgifter	52 503	53 000	53 000
varav Rest- och dröjsmålsavgifter	68 436	68 000	68 000
varav Överlastavgifter	30 763	31 000	31 000
varav Sanktionsavgift vid överträdelser av kör- och vilotider	28 224	28 000	28 000
varav Sanktionsavgift vid överträdelser av regler om cabotage	520	1 000	1 000
varav Sanktionsavgift enligt NIS-regleringen[1]	3 935	4 000	4 000
varav Övriga sanktionsavgifter	172	0	0
Varav Redovisning oplacerade medel[2]	249	0	0

[1] NIS-regleringen baseras på EU:s NIS-direktiv som omfattar åtgärder för en hög gemensam nivå på säkerhet i nätverk och informationssystem.

[2] Inbetalningar till Transportstyrelsen som myndigheten inte har kunnat spåra mot en specifik fordran och därmed inte heller mot ett specifikt område. Dessa inbetalningar redovisas i stället in i till statens budget och redovisas mot inkomsttitel.

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag 2026–2028 (LI2025/00514).

Tabell 3.54 innehåller uppgifter om belopp som Transportstyrelsen redovisar mot inkomsttitel och som inte motsvaras av verksamhetskostnader inom Transportstyrelsen.

Tabell 3.55 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. år 2024	Resultat år 2025	Verksamhetens intäkter år 2026	Kostnader som ska täckas år 2026	Resultat år 2026	Ack. resultat utgående år 2026
Uppdragsverksamhet	-23 220	16 000	140 000	130 000	10 000	2 780
varav Informationsuttag	-34 844	19 000	133 000	121 000	12 000	-3 844
varav Övriga uppdrag	11 624	-3 000	7 000	9 000	-2 000	6 624

Källa: Transportstyrelsens budgetunderlag 2026–2028 (LI2025/00514).

Den uppdragsverksamhet som Transportstyrelsen bedriver hör i huvudsak till vägtrafikområdet och omfattar bl.a. informationsuttag ur vägtrafikregistret.

Underskottet för uppdragsverksamheten härrör till området informationsuttag. För att uppnå årlig balans och balansera ackumulerat underskott har Transportstyrelsen höjt

avgifterna vid ett flertal tillfällen under de senaste åren. De höjda avgifterna har gett ett positivt resultat, men under 2024 har effekten avstannat. Ytterligare avgiftshöjningar har skett fr.o.m. 2025.

Inom övrig uppdragsverksamhet finns vid utgången av 2024 ett överskott uppgående till 11 624 000 kronor, och som främst är hänförligt till SMS-tjänsten ”Vem äger fordonet?”. I syfte att balansera överskottet har Transportstyrelsen under 2023 gjort tjänsten avgiftsfri. Transportstyrelsen räknar med att balansera det ackumulerade resultatet över ytterligare cirka tre år.

3.5.13 1:13 Trafikanalys

Tabell 3.56 Anslagsutveckling 1:13 Trafikanalys

Tusental kronor

2024	Utfall	73 062	Anslagssparande	1 534
2025	Anslag	75 745[1]	Utgiftsprognos	74 491
2026	**Förslag**	**80 268**		
2027	Beräknat	0[2]		
2028	Beräknat	0[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 0 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 0 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas till Trafikanalys förvaltningsutgifter vilket omfattar statistik-, utvärderings- och analysverksamhet inom transportområdet. Anslaget får även användas för statistik-, utvärderings- och analysverksamhet avseende maritima näringar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.57 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Trafikanalys

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**75 745**	**75 745**	**75 745**
Pris- och löneomräkning[2]	1 523	2 573	3 965
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	3 000	-78 318	-79 710
varav BP26[3]	*3 000*	*-78 360*	*-78 360*
– Utveckling av statistikproduktion	*3 000*	*4 000*	*5 000*
– En samlad analys och utvärderingsmyndighet		*-82 360*	*-83 360*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**80 268**	**0**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Modernisering och digitalisering av Trafikanalys statistikproduktion är nödvändigt för att öka kvaliteteten i befintlig statistik och utveckla nödvändig statistik, t.ex. elektrifiering, bl.a. via nya datakällor vilket också minskar uppgiftslämnarbördan. Regeringen föreslår därför att anslaget 1:13 *Trafikanalys* ökas med 3 000 000 kronor 2026, 4 000 000 kronor 2027 och 5 000 000 fr.o.m. 2028.

För etablerandet av en samlad analys- och utvärderingsmyndighet med ansvar för tillväxt och infrastruktur genom överförandet och inordnandet av Trafikanalys uppgifter i Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser beräknas anslaget 1:13 *Trafikanalys* minska med 82 360 000 kronor 2027 och 83 360 000 kronor fr.o.m. 2028. De 2 200 000 kronor som härrör till Maritim strategi på detta anslag kommer att föreslås omfördelas till något annat anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer i budgetpropositionen för 2027.

Regeringen föreslår att 80 268 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Trafikanalys* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 0 kronor.

3.5.14 1:14 Trängselskatt i Göteborg

Tabell 3.58 Anslagsutveckling 1:14 Trängselskatt i Göteborg

Tusental kronor

2024	Utfall	771 415	Anslagssparande	20 035
2025	Anslag	745 253[1]	Utgiftsprognos	745 334
2026	**Förslag**	**939 330**		
2027	Beräknat	981 228		
2028	Beräknat	995 300		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för

- finansiering av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen,
- investeringskostnader och utbyte av utrustning i betalsystemet, samt
- system- och administrationskostnader för trängselskatten i Göteborg.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.59 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Trängselskatt i Göteborg

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**745 253**	**745 253**	**745 253**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-2 070	29 840	5 500
varav BP26	*-2 070*	*29 840*	*5 500*
– Årlig saldoneutral justering av trängselskatt i Göteborg	*-2 070*	*29 840*	*5 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	196 147	206 135	244 547
Förslag/beräknat anslag	**939 330**	**981 228**	**995 300**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslagets nivå för den aktuella budgetperioden justeras årligen. Det görs dels för att väga samman anslagets nivå med prognosen för nästkommande års beräknade intäkter från trängselskatten, dels för att justera anslagets nivå efter det senaste årets faktiska utfall. Detta för att korrekt belopp ska kunna användas för investeringar kommande år. Anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* minskas därför med 2 070 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 29 840 000 kronor respektive 5 500 000 kronor 2028.

Regeringen föreslår att 939 330 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 981 228 000 kronor respektive 995 300 000 kronor.

Uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel

Tilldelningen av medel från trängselskatteinkomster till investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg utgår från en prognos av hur stort överskott trängselskattesystemet förväntas ge det kommande året, dvs. hur stort nettot av inbetald trängselskatt och kostnaderna för att administrera systemet förväntas bli. I fastställandet av de medel som avsätts till investeringar tas hänsyn till hur väl tidigare beräknade överskott och avsatta medel har stämt överens.

I tabell 3.60 finns en sammanställning av inbetald trängselskatt, kostnaderna för administration samt avsatta medel till väginvesteringar under perioden 2013–2024. Av tabellen framgår att den ackumulerade differensen mellan överskott och totalt avsatta medel vid utgången av 2024 uppgick till 173 297 000 kronor. Detta belopp läggs till det beräknade överskottet 2025, se vidare i tabell 3.62.

Tabell 3.60 Trängselskatt i Göteborg – uppföljning av överskott i förhållande till avsatta medel till väginvesteringar

Tusental kronor

	2013–2020	2021	2022	2023	2024
Intäkter från inbetald trängselskatt	7 259 559	877 400	923 330	938 155	947 756
Kostnader för administration	1 197 021	115 763	119 217	125 137	139 162
Överskott	6 062 538	761 637	804 113	813 018	808 595
Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen (på anslagspost i regleringsbrev, exkl. omdisponeringar gjorda under resp. år)	5 363 282	861 099	878 250	773 755	613 485
Medel som omdisponerats	392 949	25 008	31 187	27 733	21 813
Summa totalt avsatta medel	**6 029 231**	**886 107**	**909 437**	**801 488**	**635 298**
Differens mellan överskott och avsatta medel	33 307	-124 470	-105 324	11 530	173 297

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Uppföljning av avsatta medel och hur de har använts

I Trafikverkets regleringsbrev för 2024 avsattes 613 485 000 kronor för finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg. Som framgår av tabell 3.61 hade ett anslagssparande på 12 246 000 kronor ackumulerats vid utgången av 2024.

Tabell 3.61 Trängselskatt i Göteborg – uppföljning av hur avsatta medel har använts

Tusental kronor

	2013–2020	2021	2022	2023	2024
Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborgsregionen (på anslagspost i regleringsbrev, exkl. omdisponeringar gjorda under resp. år)	5 636 282	861 099	878 250	773 755	613 485
Medel som omdisponerats	392 949	25 008	31 187	27 733	21 813
Ingående anslagssparande	232 678	797	1 767	37 584	9 202
Summa tillgängliga medel	**6 261 909**	**886 904**	**911 204**	**839 072**	**644 500**
Användning (kostnader för genomförda investeringar)	6 028 435	885 137	873 620	829 870	632 253
Utgående anslagssparande	**233 474**	**1 767**	**37 584**	**9 202**	**12 246**

Källor: Årsredovisningar från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket för aktuella budgetår.

Beräkning av medel som ska avsättas till investeringar

Av tabell 3.62 framgår att nettoöverskottet från inbetalad trängselskatt beräknas uppgå till 793 122 000 kronor 2026. I beräkningen av hur stort belopp som ska avsättas till investeringar för 2026 tas hänsyn till den ackumulerade differensen mellan överskott och tidigare totalt avsatta medel 2024 på -11 663 000 kronor.

Med beaktande av beräknat överskott för 2025 samt differens mellan överskott och totalt avsatta medel 2024 avser regeringen att avsätta 781 459 000 kronor till investeringar i Trafikverkets regleringsbrev för 2026.

Tabell 3.62 Trängselskatten i Göteborg – beräkning av medel som avsätts till investeringar

Tusental kronor

	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Intäkter från trängselskatt	955 089	981 227	993 597
Kostnader för administration	161 967	166 067	167 768
Överskott	793 122	815 160	825 829
Justering för ackumulerad differens	-11 663		
Till väginvesteringar (avsätts på anslagspost i Trafikverkets regleringsbrev)	781 459	815 829	820 668

Källa: Prognoser från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt egna beräkningar.

Beräkning av anslagsnivån

Trängselskatt är en statlig tids- och platsrelaterad skatt som tas ut med stöd av lagen (2004:629) om trängselskatt. Skattskyldighet inträder när en skattepliktig bil brukas vid passage av en betalstation. Trängselskatten syftar till att förbättra framkomligheten, förbättra miljön och bidra till att finansiera infrastruktursatsningar. Lagen gäller hela Sverige, men närmare bestämmelser om var och när skatt tas ut samt skattens storlek finns i särskilda bilagor till lagen. För närvarande tas trängselskatt ut i Stockholms kommun och Göteborgs kommun (10 § lagen om trängselskatt). Anslaget förändras därför i sedvanlig ordning och som framgår i tabell 3.62 avsätts 781 459 000 kronor till investeringar 2026. Dessutom avsätts sammanlagt 161 967 000 kronor för administrationskostnader, se tabell 3.45. Det sammanlagda anslagsbehovet för 2026 blir därmed 943 426 000 kronor.

Tabell 3.63 Anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg – fördelning på anslagsposter

Tusental kronor

	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Trafikverket: Investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg	781 459	815 160	825 829
Trafikverket: administration	22 000	22 000	22 000
Transportstyrelsen: administration	123 700	127 800	129 500
Kronofogdemyndigheten: administration	2 867	2 867	2 867
Sveriges Domstolar: administration	900	900	900
Skatteverket: administration	12 500	12 500	12 500
Summa	**943 426**	**981 227**	**993 597**

Källa: Prognoser från Trafikverket, Transportstyrelsen, Kronofogdemyndigheten, Sveriges Domstolar och Skatteverket samt egna beräkningar.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 21 000 000 000 kronor 2027–2040.

Skälen för regeringens förslag

De investeringar i väginfrastrukturen som finansieras från anslaget för trängselskatt i Göteborg förutsätter att Trafikverket ingår avtal med externa parter om ekonomiska åtaganden för flera år framåt i tiden. Bemyndigandet bör avse all upphandlad verksamhet där fleråriga avtal sluts, som inte faller under 6 kap. 2 § budgetlagen. Bemyndigandet avser det totalbelopp som regeringen får ha bundit upp i avtal vid budgetårets utgång. I beräkningarna av bemyndigandet inkluderas även upptagna lån som planeras att återbetalas med anslaget samt framtida räntekostnader på upptagna lån.

Vid beräkningarna av framtida ränta används en långsiktig jämviktsränta som fr.o.m. den 1 januari 2026 är 3,30 procent vilken är fastställd av den europeiska tillsynsmyndigheten European Insurance and Occupational Pensions Authority (EIOPA). Räntekostnader redovisas som ett åtagande inom bemyndiganderamen först då lån har tagits upp. Avgörande för när ett åtagande inträffar är vanligen när respektive kontrakt tecknas. Ekonomiska åtaganden som staten ingår i samband med överenskommelser med kommuner, regioner eller företag om medfinansiering av transportinfrastruktur ska dock i vissa fall omfattas av begärda bemyndiganden redan det år staten ingår sådana överenskommelser. De exakta tidpunkterna för kontraktstecknandet i de enskilda fallen kan vara svåra att förutse. Av detta följer att det behövs en viss flexibilitet i bemyndigandet. Utan en sådan försämras möjligheterna för att genomföra kostnadseffektiva upphandlingar och därmed också ett kostnadseffektivt byggande. Exempelvis kan det då bli nödvändigt att skjuta upp den avslutande delen av en upphandling för att inte överskrida bemyndigandet vilket försenar och kan fördyra projektgenomförandet. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 21 000 000 000 kronor 2027–2040.

Tabell 3.64 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Trängselskatt i Göteborg

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2040
Ekonomiska åtaganden vid årets början	12 024 265	17 918 865	19 558 375			
Nya ekonomiska åtaganden	4 884 250	2 001 433	1 950 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-613 000	-597 000	-777 363	-785 321	-822 033	-19 123 658
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	1 623 350	235 077				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	17 918 865	19 558 375	20 731 012			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**21 000 000**	**21 000 000**	**21 000 000**			

Låneram

Överskottet från trängselskatten i Göteborg ska bidra till finansieringen av investeringar i kollektivtrafik, järnväg och väg i Göteborg, bl.a. Västlänken samt en ny älvförbindelse för vägtrafik vid Marieholm. Den del av investeringarna som täcks av framtida skatteintäkter finansieras genom lån i Riksgäldskontoret. Dessa lån redovisas under anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* eftersom de ingår i den samlade låneramen för infrastrukturprojekt. Lån tas även upp för räntekostnader. Räntor och återbetalning av lån kommer att belasta anslaget 1:14 *Trängselskatt i Göteborg*.

3.5.15 1:15 Sjöfartsstöd

Tabell 3.65 Anslagsutveckling 1:15 Sjöfartsstöd

Tusental kronor

2024	Utfall	1 417 865	Anslagssparande	82 135
2025	Anslag	1 550 000[1]	Utgiftsprognos	1 550 000
2026	**Förslag**	**1 600 000**		
2027	Beräknat	1 700 000		
2028	Beräknat	1 700 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas till utgifter för sjöfartsstöd som lämnas till fysiska och juridiska personer samt till partrederier som har eller har haft sjömän anställda för arbete ombord på fartyg som är registrerade i ett nationellt fartygsregister i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.66 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:15 Sjöfartsstöd

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 550 000**	**1 550 000**	**1 550 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	50 000	150 000	150 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 600 000**	**1 700 000**	**1 700 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 600 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Sjöfartsstöd* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 700 000 000 kronor respektive 1 700 000 000 kronor.

3.5.16 1:16 Internationell tågtrafik

Tabell 3.67 Anslagsutveckling 1:16 Internationell tågtrafik

Tusental kronor

2024	Utfall	60 942	Anslagssparande	34 058
2025	Anslag	95 000[1]	Utgiftsprognos	59 582
2026	**Förslag**	**65 000**		
2027	Beräknat	0		
2028	Beräknat	0		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för av staten upphandlad tågtrafik från Sverige till destinationer i andra länder. Anslaget får även användas för utgifter för förberedande utredningar inför upphandling, för utgifter för tillfällig juridisk, ekonomisk eller annan expertis vid ingående av nya avtal samt för förvaltningsutgifter som är direkt hänförliga till sådana avtal.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.68 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:16 Internationell tågtrafik

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**95 000**	**95 000**	**95 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-30 000	-95 000	-95 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**65 000**	**0**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 65 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Internationell tågtrafik* för 2026. För 2027 respektive 2028 beräknas anslaget till 0 kronor.

3.5.17 1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst

Tabell 3.69 Anslagsutveckling 1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst

Tusental kronor

2024	Utfall	339 678	Anslagssparande	15 322
2025	Anslag	379 000[1]	Utgiftsprognos	376 359
2026	**Förslag**	**346 000**		
2027	Beräknat	299 000		
2028	Beräknat	299 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för kapitalkostnader avseende investeringar samt övriga utgifter, drift och underhåll avseende statliga åtaganden för flygtrafiktjänst.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.70 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:17 Infrastruktur för flygtrafiktjänst

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**379 000**	**379 000**	**379 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-33 000	-80 000	-80 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**346 000**	**299 000**	**299 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 346 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Infrastruktur för flygtrafiktjänst* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 299 000 000 kronor respektive 299 000 000 kronor.

3.5.18 1:18 Lån till körkort

Tabell 3.71 Anslagsutveckling 1:18 Lån till körkort

Tusental kronor

2024	Utfall	7 060	Anslagssparande	44 406
2025	Anslag	31 466[1]	Utgiftsprognos	74
2026	**Förslag**	**466**		
2027	Beräknat	0		
2028	Beräknat	0		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för lån till körkort för vissa personer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.72 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:18 Lån till körkort

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**31 466**	**31 466**	**31 466**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-31 000	-31 466	-31 466
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**466**	**0**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 466 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Lån till körkort* för 2026. För 2027 respektive 2028 beräknas anslaget till 0 kronor.

3.5.19 1:19 Obemannad luftfart

Tabell 3.73 Anslagsutveckling 1:19 Obemannad luftfart

Tusental kronor

2024	Utfall	18 762	Anslagssparande	11 238
2025	Anslag	30 000[1]	Utgiftsprognos	29 791
2026	**Förslag**	**30 000**		
2027	Beräknat	30 000		
2028	Beräknat	0		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Luftfartsverkets arbete med obemannad luftfart.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.74 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:19 Obemannad luftfart

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**30 000**	**30 000**	**30 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**30 000**	**30 000**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 30 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Obemannad luftfart* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 30 000 000 kronor respektive 0 kronor.

3.5.20 Sjöfartsverket

Sjöfartsverkets ekonomiska mål

Regeringens förslag

Sjöfartsverket ska över en konjunkturcykel ha en rörelsemarginal före avskrivningar på 12 procent. Vid beräkning av rörelsemarginalen ska investeringar som finansieras med medel från nationell plan för transportinfrastrukturen exkluderas. Sjöfartsverket ska även ha ett eget kapital som över en konjunkturcykel uppgår till minst 500 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Sjöfartsverkets ekonomiska resultat.

Skälen för regeringens förslag

Sjöfartsverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Detta ska ske på ett företagsekonomiskt sätt och inom ramen för en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning. I Sjöfartsverkets uppdrag ingår bl.a. att planera och tillhandahålla infrastruktur och tjänster för sjöfarten i form av farleder, isbrytning, lotsning, sjögeografisk information samt att ansvara för sjö- och flygräddningstjänst. Verksamheten finansieras genom avgifter som betalas av handelssjöfarten i form av farledsavgifter och lotsavgifter, anslag samt övriga externa intäkter.

För 2025 beslutade riksdagen om nya ekonomiska mål för Sjöfartsverket som ställer större krav på lönsamhet i verksamheten (prop. 2024/25:1 utg.omr. 22, avsnitt 3.5.20, bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:101). Den ökande lönsamheten ska möjliggöra ökade investeringar i verksamheten. Sjöfartsverkets investeringsbehov är stora efter att myndigheten på grund av en svag ekonomi under lång tid har byggt upp en underhållsskuld i bl.a. infrastrukturen till havs och i myndighetens båt- och fartygsflotta.

Under 2024 var emellertid Sjöfartsverket långt ifrån att nå de ekonomiska målen. Sjöfartsverkets rörelseintäkter för 2024 uppgick till 2 961 miljoner kronor jämfört med 2 773 miljoner kronor året före. Rörelsekostnaderna uppgick till 3 416 miljoner kronor vilket kan jämföras med 2 876 miljoner kronor 2023. Rörelseresultatet uppgick till - 455 miljoner kronor för 2024. Det som bidrar till det mycket svaga resultatet är bl.a. ett antal större kostnadsposter av engångskaraktär se tabell 3.75.

Tabell 3.75 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden

Miljoner kronor

	Intäkter 2023	Intäkter 2024	Resultat[1] 2023	Resultat[1] 2024
Sjöfartsverket, totalt	2 773	2 961	1	0
Sjöfartsavgifter	1 690	1 879		
Övriga rörelseintäkter	467	524		

[1] Beloppet avser resultat efter avsättningar till och upplösningar från resultat-utjämningsfonden.

Källa: Sjöfartsverkets årsredovisning för 2024.

Sjöfartsverkets avgiftsintäkter ökade under 2024 med 189 miljoner kronor. De ökade avgiftsintäkterna var främst en följd av höjda avgifter. Den avgiftspliktiga trafikvolymen var i princip oförändrad mot året före. Sjöfartsverket erhöll för både 2023 och 2024 anslag på 300 miljoner kronor per år, s.k. klimatkompensation för att reducera farledsavgiftsuttaget med motsvarande belopp.

Relativt stora höjningar av avgiftstaxorna under 2024 bidrog till att hålla uppe intäkterna. Intäkterna har dock ökat betydligt mindre än kostnaderna vilket är förklaringen till det negativa rörelseresultatet. Kostnaderna har ökat med 540 miljoner kronor jämfört med året före, vilket främst förklaras av ökad inflation och ökade lönekostnader samt en hel del kostnader av engångskaraktär samt höga kostnader för isbrytning till följd av den svåra isvintern 2024. Sjöfartsverket har emellertid löst upp bokslutsdispositioner vilket medfört ett resultat på 1 miljon kronor på sista raden.

Vid utgången av 2024 uppgick Sjöfartsverkets egna kapital till 936 miljoner kronor jämfört med 512 miljoner kronor 2023, dvs. en ökning med 424 miljoner kronor. Ökningen förklaras främst av en försäkringsteknisk omräkning av pensionsskulden, vilket har motverkats av en upplösning av den resultatutjämningsfond som Sjöfartsverket disponerar. De redovisningsprinciper för beräkning av pensionsskulden som gäller för Sjöfartsverket och övriga affärsverk innebär att verken tillämpar den ränta för skuldberäkning som Statens tjänstepensionsverk fastställer. Pensionsskulden uppgick vid årets slut till 3 015 miljoner kronor. Diskonteringsräntan för pensionsskulden uppgick 2024 till 0,5 procent vilket är 2 procentenheter högre än jämfört med 2023.

Tabell 3.76 Prognos av Sjöfartsverkets resultat

Miljoner kronor där inte annat anges

	2025	2026	2027	2028
Resultat efter finansiella poster	- 268	- 106	- 30	12
Justerad rörelsemarginal [1] (%)	1,4	12,3	15,0	16,5
Eget kapital (mnkr)	1 391	2 809	3 656	5 195
Soliditet[2]	28,7	44,0	49,6	57,4
Beräknad skattemotsvarighet	0,0	0,0	0,0	0,0

[1] Justerad rörelsemarginal motsvarar rörelseresultat före avskrivningar i relation till omsättning exkl. bidrag för investeringar som finansiera från nationella planen för transportinfrastrukturen.

[2] Soliditet exklusive oförbrukade bidrag, s.k. justerad soliditet.

Källa: Sjöfartsverkets treårsplan för 2026–2028.

Uppföljning av investeringsplanen

Sjöfartsverkets investeringar uppgick till 2 367 miljoner kronor 2024 vilket är en ökning med 1 027 miljoner kronor jämfört med 2023. Investeringsbeloppet överensstämmer relativt väl med investeringsplanen för 2024.

Sjöfartsverkets finansiella befogenheter

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 låta Sjöfartsverket ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 100 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2026 låta Sjöfartsverket placera likvida medel på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret.

Skälen för regeringens förslag

Inriktningen är att Sjöfartsverket ska finansiera investeringar med egna likvida medel samt med lån. Med anledning av detta är regeringens förslag att Sjöfartsverkets låneram fastställs till 100 miljoner kronor. Vidare föreslår regeringen att Sjöfartsverket, i enlighet med nu gällande ordning, ges möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret.

Tabell 3.77 Låneram för samhällsinvesteringar

Tusental kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutad låneram 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutad låneram 2025[1]	Begärd låneram 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
22	Sjöfartsverket	100 000		100 000	100 000		
	Summa	**100 000**		**100 000**	**100 000**		

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Sjöfartsverkets investeringsplan

Regeringens förslag

Investeringsplanen för Sjöfartsverket för 2026–2028 godkänns som en riktlinje för Sjöfartsverkets investeringar.

Skälen för regeringens förslag

Sjöfartsverkets investeringsplan för perioden 2026–2028 uppgår till totalt 14 250 miljoner kronor, se tabell 3.78. Den största förändringen i investeringsplanen mot föregående år avser främst något minskande investeringar i farleder och ökande investeringar i isbrytare. Därutöver avses investeringar genomföras i lotsbåtar, arbetsfartyg samt uppdatering av radar- och navigationsutrustning i befintliga fartyg. Vidare planerar Sjöfartsverket även för underhållsåtgärder i befintliga farleder. Regeringen delar Sjöfartsverkets bedömning när det gäller vilka investeringar som bör göras de närmaste åren. Regeringen föreslår därför att investeringsplanen för Sjöfartsverket godkänns som en riktlinje för myndighetens investeringar.

Tabell 3.78 Investeringsplan för Sjöfartsverket

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**2 145**	**2 324**	**1 954**	**3 041**	**2 007**	**7 002**
Farleder	1 755	2 018	1 763	2 890	1 855	6 507
Isbrytning	291	8	16	1	1	18
Sjötrafikservice	30	129	39	43	10	92
Sjögeografisk information	4	8	7	5	10	23
Lotsning	38	112	58	67	78	202
Sjö- och flygräddning	4	1	27	5	29	61
Gemensamma funktioner	24	48	44	31	24	99
varav investeringar i anläggningstillgångar	*2 145*	*2 324*	*1 954*	*3 041*	*2 007*	*7 002*
– maskiner och inventarier	*390*	*232*	*146*	*112*	*117*	*375*
– fastigheter och markanläggningar	*1 744*	*2 019*	*1 753*	*2 890*	*1 845*	*6 488*
– beredskapstillgångar	*10*	*73*	*55*	*40*	*45*	*140*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**2 145**	**2 324**	**1 954**	**3 041**	**2 007**	**7 002**
Anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	10	73	55	40	45	140
Anslag 1:4 Ersättning för sjöräddning och fritidsbåtsändamål	49					
Egna medel	347	249	149	115	120	384
Bidrag/medfinansiering	1 739	2 002	1 750	2 887	1 842	6 478
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**222**	**829**	**1 919**	**2 053**	**3 775**	**7 748**
Farleder	53	118	211	366	492	1 068
Isbrytning	3	554	1 507	1 577	3 175	6 259
Sjötrafikservice	3	30	13	15	1	29
Sjögeografisk information	9	13	47	40	34	121
Lotsning	19	43	49	27	28	104
Sjö- och flygräddning	12	6	6	9	8	24
Gemensamma funktioner	123	65	86	19	38	142
varav investeringar i anläggningstillgångar	*222*	*829*	*1 919*	*2 053*	*3 775*	*7 748*
– maskiner och inventarier	*188*	*796*	*1 857*	*2 014*	*3 740*	*7 611*
– fastigheter och markanläggningar	*11*	*24*	*32*	*31*	*27*	*90*
– beredskapstillgångar	*23*	*9*	*30*	*8*	*9*	*47*
Finansiering vidmakthållande	**222**	**829**	**1 919**	**2 053**	**3 775**	**7 748**
Anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	23	544	1 530	1 558	3 159	6 247
Egna medel	199	286	389	495	617	1 501
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**2 367**	**3 154**	**3 874**	**5 094**	**5 782**	**14 750**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**2 367**	**3 154**	**3 874**	**5 094**	**5 782**	**14 750**

3.5.21 Luftfartsverket

Luftfartsverkets ekonomiska mål

Regeringens förslag

Luftfartsverket ska över en konjunkturcykel ha en räntabilitet på eget kapital på 4 procent. Luftfartsverket ska ha ett eget kapital som uppgår till minst 700 000 000 kronor i genomsnitt över en konjunkturcykel.

Regeringen bemyndigas att besluta om utdelning och skattemotsvarighet vad avser Luftfartsverkets ekonomiska resultat.

Skälen för regeringens förslag

Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart och tjänster för planering och genomförande av flygning för obemannad luftfart. Luftfartsverket ska verka för att de transportpolitiska målen uppnås. Luftfartsverket bedriver följande tjänster: civil och militär flygtrafikledning en route och för flygplats, luftrumstjänster, tekniska tjänster samt informationstjänster nationellt och internationellt. Verksamheten finansieras genom avgifter, främst i form av den s.k. undervägsavgiften som tas ut av den civila luftfarten. Undervägsavgiften och terminalavgifterna på Stockholm–Arlanda flygplats, som utgör mer än 70 procent av intäkterna, omfattas av de mål för flygtrafiktjänst och förutsättningar för uttag av avgifter som sätts i det gemensamma europeiska regelverket avseende ett prestations- och avgiftssystem i det gemensamma europeiska luftrummet.

Riksdagen beslutade efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2022 att de ekonomiska målen för Luftfartsverket inte ska gälla under perioden 2022–2024 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 22, bet. 2021/22: TU1, rskr. 2021/22:98). Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2025 att ekonomiska mål skulle återinföras från 2025 (prop. 2024/25:1, utg. omr. 22, avsnitt 3.5.21). Riksdagen beslutade enligt regeringens förslag (bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:101). Innevarande år är därmed det första året som de nya ekonomiska målen gäller.

Tabell 3.79 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden

Miljoner kronor

	Intäkter 2023	Intäkter 2024	Resultat 2023	Resultat 2024
Luftfartsverket, totalt	**3 584**	744	**-6**	**-6**
varav luftfartsintäkter	2 880	-36		
varav övriga rörelseintäkter	277	270		
varav intäkter från anslag	347	427		

Totala intäkter inkluderar också aktiverat arbete för egen räkning.
Källa: Luftfartsverkets årsredovisning för 2024.

Luftfartsverkets rörelseintäkter uppgick 2024 till 744 miljoner kronor, en minskning med 2 840 miljoner kronor jämfört med 2023. Den största skillnaden avser luftfartsintäkterna som minskat till följd av avgiftssystemets tekniska konstruktion, där omvärdering av pensionsskulden får stort genomslag. Luftfartsverkets intäkter består till största delen av luftfartsintäkter (undervägs- och terminalavgifter). Utöver luftfartsintäkterna får Luftfartsverket intäkter från anslag, kommersiella tjänster och aktiverat eget arbete. Anslagsintäkterna utgörs av medel från anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* avseende civilt försvar, anslaget 1:17 *Infrastruktur för flygtrafiktjänst m.m.* samt anslaget 1:19 *Obemannad luftfart*. Intäkterna av anslag ökade under 2024 i

förhållande till 2023 för samtliga dessa ändamål. Intäktsslagen kommersiella tjänster och aktiverat eget arbete var något lägre 2024 än 2023.

Resultatet efter finansiella poster uppgick 2024 till -2 734 miljoner kronor. På grund av den försäkringstekniska omvärderingen av pensionsskulden uppgick dock total-resultatet till 508 miljoner kronor.

Tabell 3.80 Utfall och prognos för Luftfartsverkets resultat

Miljoner kronor där inte annat anges

	Utfall 2024	Prognos 2025	Prognos 2026	Prognos 2027	Prognos 2028
Resultat efter skattemotsvarighet	-2 734	-272	16	22	31
Räntabilitet på eget kapital efter skattemotsvarighet (%)	(neg)	(neg)	1	2	2
Soliditet (%)	10	8	9	9	9
Eget kapital	1 277	1 005	1 018	1 035	1 060
Beräknad skattemotsvarighet	0	0	3	4	6
Beräknad utdelning	0	0	0	0	0

Källa: Luftfartsverkets treårsplan för 2025–2029.

Luftfartsverkets finansiella befogenheter

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 låta Luftfartsverket ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 1 500 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att för 2026 låta Luftfartsverket placera likvida medel på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket använda derivatinstrument för att skydda sig mot ränte- och valutaväxlingar i enlighet med av verket fastställd finanspolicy.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket lämna likvid säkerhet vid utställandet av derivatinstrument inom en total ram på 2 000 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket teckna borgensförbindelser för krediter till förmån för LFV Holding AB inom en ram om högst 400 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket teckna aktier eller ge aktieägartillskott till LFV Holding AB inom en ram om högst 650 000 000 kronor.

Regeringen bemyndigas att låta Luftfartsverket förvärva aktier eller andelar i eller bilda företag eller andelar i eller bilda företag samt sälja aktier eller andelar i eller avveckla företag inom ramen för den egna verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Inriktningen är att Luftfartsverket ska finansiera investeringar med egna medel samt med lån. Med anledning av detta är regeringens förslag att Luftfartsverkets låneram fastställs till 1 500 miljoner kronor. Låneramen bedöms också kunna användas för att täcka eventuella likviditetsbehov. Vidare föreslår regeringen att Luftfartsverket, i enlighet med nu gällande ordning, ges möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i och utanför Riksgäldskontoret. Övriga finansiella befogenheter

består av bemyndigande avseende derivatinstrument, borgensförbindelser och aktieägartillskott till dotterföretaget LFV Holding AB. Såväl den faktiska låneramen som övriga finansiella befogenheter föreslås vara oförändrade under 2026 i förhållande till 2025.

Riksdagen har tidigare bemyndigat regeringen att besluta om bildande av bolag inom ramen för Luftfartsverkskoncernen (prop. 2005/06:1, bet. 2005/06:TU1, rskr. 2005/06:81) och genom beslut med anledning av budgetpropositionen för 2015 anpassat formuleringen till 8 kap. 3 och 4 §§ budgetlagen (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86). Den nya formuleringen förtydligar att bemyndigandet för Luftfartsverket omfattar även andra former av företag än aktiebolag och undanröjer en oklarhet som tidigare funnits.

Luftfartsverket behöver inom ramen för sin affärsverksamhet teckna ansvarsförsäkringar hos enskilt försäkringsbolag. Regeringen har tidigare gett Luftfartsverket tillstånd att försäkra sig hos enskilt försäkringsbolag för att täcka ansvarsrisker i verksamheten.

Luftfartsverket väntas 2026 fortsatt ha ett betydande likviditetsöverskott som föranleds av att pensionsskulden som reserveras i balansräkningen är betydligt större än behovet av kapital för att finansiera verksamheten inklusive anläggningstillgångar. I likhet med tidigare år finns därför ett behov av att kunna placera likviditetsöverskott i syfte att få avkastning på detta. Liksom övriga affärsverk har Luftfartsverket i dag möjlighet att sätta in kassamässigt överskott på räntebärande konto i Riksgäldskontoret eller i affärsbank. Medlen ska placeras räntebärande och förbehållas placeringar med låg risk, vilket inkluderar statsgaranterade skuldebrev och certifikat samt obligationer med vissa förbehåll avseende bl.a. kreditvärdighet hos motparten enligt regeringens beslut.

Tabell 3.81 Låneram för samhällsinvesteringar

Tusental kronor

Utgifts-område	Myndighet	Beslutad låneram 2024[1]	Skuld 2024-12-31	Beslutad låneram 2025[1]	Begärd låneram 2026	Beräknad amortering 2026	Beräknad nyupplåning 2026
22	Luftfartsverket	1 500 000		1 500 000	1 500 000		
	Summa	**1 500 000**		**1 500 000**	**1 500 000**		

[1] Av riksdagen beslutad låneram exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Luftfartsverkets investeringsplan

Regeringens förslag

Investeringsplanen för Luftfartsverket för 2026–2028 godkänns som en riktlinje för Luftfartsverkets investeringar.

Skälen för regeringens förslag

Immateriella och materiella anläggningstillgångar i Luftfartsverket uppgick vid slutet av 2024 till 2 621 miljoner kronor, en ökning med 161 miljoner kronor från 2023. Luftfartsverkets investeringar uppgick för 2024 till 483 miljoner kronor. Under 2024 har Luftfartsverket genomfört löpande uppgraderingar av tekniska system, ny- och ersättningsinvesteringar kopplat till arbetsmetodik samt investeringar för att möta ställda krav på funktionalitet, regularitet och kapacitet. Stora investeringar skedde också i robusthöjande åtgärder för infrastruktur för flygtrafiktjänst. Utfallet är högre än 2023 och även högre än investeringsplanen för 2023. Skillnaden beror främst på förskjutningar i tidplaner för olika projekt. De större investeringsposterna utgörs av investeringar i radioutrustning, flygtrafiktjänstutrustning, s.k. ATM och radar.

Luftfartsverkets investeringar har till övervägande del finansierats med egna medel men sedan några år tillbaka finansieras investeringar inom ramen för uppdraget att bygga upp en robust flygtrafiktjänst inom ramen för anslaget 1:17 *Infrastruktur för flygtrafiktjänst* samt anslaget 1:1 *Utveckling av statens transportinfrastruktur* avseende civilt försvar. Investeringsutgiften vid anskaffningstillfället finansieras dock med egna medel, medan anslagsbelastningen avser årliga avskrivningar som faller inom ramen för anslagets ändamål.

Luftfartsverkets investeringsplan för perioden 2026–2028 uppgår till totalt 1 751 miljoner kronor, se tabell 3.82. Anskaffning och utveckling av nya investeringar utgör ca 67 procent och vidmakthållande av befintliga investeringar utgör ca 33 procent. De lägre beloppen mot slutet av perioden beror i huvudsak på att det ännu inte finns lika många specificerade projekt. Ett av de största och viktigaste projekten i investeringsplanen är ATM-moderniseringen som Luftfartsverket genomför tillsammans med övriga medlemmar i den s.k. COOPANS-alliansen. Syftet är ökad kostnadseffektivitet och produktivitet. I planen ingår också betydande investeringar för att säkerställa robust infrastruktur för flygtrafiktjänst samt planer för att stärka beredskapen och civilt försvar. Det innefattar bl.a. investeringar i syfte att förstärka infrastrukturen för övervakning, implementera transportabla radarstationer, transportabel radio samt tillhörande nät/transmission. Därutöver sker bl.a. miljöfrämjande investeringar i anläggningar och byggnader. Under planperioden kommer också fortsatt arbete ske för att omhänderta förordningskrav på utvecklad funktionalitet inom det Gemensamma luftrummet (Single European Sky, s.k. common project).

Regeringen delar Luftfartsverkets bedömning när det gäller vilka investeringar som bör göras de närmaste åren. Regeringen föreslår därför att investeringsplanen för Luftfartsverket godkänns som en riktlinje för myndighetens investeringar.

Tabell 3.82 Investeringsplan för luftfartsverket

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Budget 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Summa 2026–2028
Anskaffning och utveckling av nya investeringar	**406**	**609**	**569**	**413**	**189**	**1 171**
ATM-utrustning	125	323	307	206	99	612
Radarutrustning	49	69	51	43		94
Kommunikationsutrustning	30	51	44	46	42	132
Radioutrustning	151	68	67	66	6	139
IT	36	41	48	25	21	94
Byggnader	11	38	35	11	6	52
Beredskapstillgångar	3	2	1	0	2	3
Övrigt	1	17	15	15	14	44
varav investeringar i anläggningstillgångar	*406*	*609*	*569*	*413*	*189*	*1 171*
– maskiner och inventarier	*403*	*451*	*379*	*309*	*144*	*832*
– fastigheter och markanläggningar		*41*	*48*	*25*	*21*	*94*
– beredskapstillgångar	*3*	*2*	*1*	*0*	*2*	*3*
– övriga investeringar		*115*	*141*	*78*	*22*	*241*
Finansiering av anskaffning och utveckling	**406**	**609**	**569**	**413**	**189**	**1 171**
Anslag 1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	29	39	46	22	18	86
Egna medel	356	543	496	391	171	1 058
Bidrag/medfinansiering	20	26	26			26
Vidmakthållande av befintliga investeringar	**77**	**193**	**269**	**174**	**137**	**581**
ATM-utrustning	17	105	164	62	39	264
Radarutrustning	15	16	10	5	2	17
Kommunikationsutrustning	33	24	38	46	36	120
Radioutrustning		24	38	46	36	120
Byggnader	12	24	20	16	24	60
varav investeringar i anläggningstillgångar	*77*	*193*	*269*	*174*	*137*	*581*
– maskiner och inventarier	*77*	*159*	*239*	*148*	*113*	*501*
– fastigheter och markanläggningar		*24*	*20*	*16*	*24*	*60*
– övriga investeringar		*10*	*10*	*10*		*20*
Finansiering vidmakthållande	**77**	**193**	**269**	**174**	**137**	**581**
Egna medel	77	193	269	174	137	581
Totala utgifter för anskaffning, utveckling och vidmakthållande av investeringar	**483**	**801**	**838**	**587**	**326**	**1 751**
Totalt varav investeringar i anläggningstillgångar	**483**	**801**	**838**	**587**	**326**	**1 751**

3.5.22 Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 6 400 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Riksdagen beslutade 1997 om ett bemyndigande till regeringen att låta Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab) ta upp lån i Riksgäldskontoret för planering, projektering och byggande av de svenska landanslutningarna till Öresundsbron (prop. 1996/97:16, bet. 1997/98:TU6, rskr. 1997/98:32). Bemyndigandet avseende låneramen angavs tidigare i fastpris vilket avvek från övriga låneramar på statsbudgeten som uttrycks i löpande priser och beslutas av riksdagen årligen. Genom riksdagens beslut med anledning av budgetpropositionen för 2023 ersattes den tidigare hanteringen med att en ny låneram beslutades som anges i löpande pris och fastställs årligen (prop. 2022/23:1 utg.omr.22, bet. 2022/23:TU1, rskr. 2022/23:86). Regeringen föreslår att låneramen för 2026 till Svedab är oförändrad och fastställs till 6 400 000 000 kronor i löpande priser.

Øresundsbro Konsortiet (konsortiet) äger och driver Öresundsförbindelsen och är en självständig juridisk person men inget skattesubjekt. Konsortiet ägs till hälften av svenska staten genom Svedab och till hälften av den danska staten genom A/S Öresund. Det är de båda ägarbolagen till konsortiet som beskattas för konsortiets resultat. Sedan 2012 redovisar konsortiet vinst. Svedab har fram till och med 2018 utnyttjat ackumulerade skattemässiga underskott, vilket för Svedabs del innebär att bolaget från 2019 ska betala inkomstskatt enligt inkomstskattelagen (1999:1229). Under 2026 beräknas Svedabs betalning av inkomstskatt komma att uppgå till ca 350–400 miljoner kronor.

Tabell 3.83 Ramar för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade utlåningsramar 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutade utlåningsramar 2025[1]	Begärda utlåningsramar 2026
22	Svensk-Danska Broförbindelsen Svedab AB	6 400 000	5 335 000	6 400 000	6 400 000
	Summa	**6 400 000**	**5 335 000**	**6 400 000**	**6 400 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Öresundsbrokonsortiet

Efter regeringens förslag i budgetpropositionen för 2025 bemyndigade riksdagen regeringen att revidera avtalet om en fast förbindelse över Öresund mellan Sverige och Danmark av den 23 mars 1991 så att en marknadsmässig avgift kan tas ut för statliga garantier som utfärdas till Öresundsbrokonsortiet fr.o.m. 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 22 avsnitt 3.5.23, bet. 2024/25: TU1, rskr. 2024/25:101). Regeringen arbetar för närvarande med att dels ta fram en ny statlig garantimodell, dels med att revidera avtalet.

3.5.23 Upphävande av riksdagens godkännande avseende krav på förarbevis för att få framföra vissa större fritidsbåtar

Regeringens förslag

Riksdagens tidigare ställningstagande i fråga om krav på förarbevis för att få framföra vissa större fritidsbåtar ska inte längre gälla.

Skälen för regeringens förslag

I samband med behandlingen av propositionen Moderna transporter godkände riksdagen regeringens förslag att krav på förarbevis för att få framföra vissa större fritidsbåtar ska införas samt att omfattning och former för detta ska utredas (prop. 2005/06:160, bet. 2005/06:TU5, rskr. 2005/06:308). Detta godkännande ansluter till två tillkännagivanden om förarbevis för fritidsbåtar (bet. 2004/05:TU7 punkt 11, rskr. 2004/05:178 och bet. 2020/21:TU12 punkt 2, rskr. 2020/21:379). Som framgår av redovisningen i avsnitt 3.3.3 anser regeringen vid en samlad bedömning och mot bakgrund av den tid som har förflutit sedan det ursprungliga tillkännagivandet beslutades att det inte framstår som motiverat att ta några nya initiativ i syfte att tillmötesgå de aktuella tillkännagivandena och att tillkännagivandena därmed är slutbehandlade. I linje med denna bedömning föreslår regeringen även att den tidigare riksdagsbindningen hävs.

4 Politiken för informationssamhället

4.1 Mål för området

4.1.1 Digitaliseringspolitik

Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter (prop. 2011/12:1 utg.omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87). Under detta mål finns följande två delmål:

- Sverige ska ha bredband i världsklass. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av elektroniska samhällstjänster och service via bredband (prop. 2009/10:193, bet. 2009/10:TU18, rskr. 2009/10:297).
- Elektroniska kommunikationer ska vara effektiva, säkra och robusta samt tillgodose användarnas behov. Elektroniska kommunikationer ska i första hand tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

4.1.2 Post

Målet för postsektorn är att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet som uppfyller de krav som anges i postlagen (2010:1045) (prop. 2014/15:1 utg.omr. 22, bet. 2014/15:TU1, rskr. 2014/15:86).

4.1.3 Grundläggande betaltjänster

Målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna är att alla i samhället ska ha tillgång till grundläggande betaltjänster till rimliga priser (prop. 2006/07:55, bet. 2006/07:TU16, rskr. 2006/07:205).

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp digitaliseringspolitiken används indikatorer från Europeiska kommissionens senast publicerade lägesrapport om det digitala decenniet. Kommissionens redovisning har justerats för att bättre kunna följa upp de mål som specificeras i Europaparlamentets och rådets beslut (EU) 2022/2481 av den 14 december 2022 om inrättande av policyprogrammet för det digitala decenniet 2030. Kommissionen inhämtar till stor del underlaget från EU:s statistikkontor (Eurostat). Kommissionens indikatorer inom digital ekonomi och digitalt samhälle har anpassats för att kunna följa det digitala decenniet. Sveriges rankning jämfört med övriga EU-länder redovisas därför fr.o.m. 2022. I kommissionens lägesrapport om det digitala decenniet redovisas indikatorer och rankning inom följande områden:

- digital kompetens
- digital infrastruktur
- digitalisering av företag
- digitala offentliga tjänster.

För att följa upp digitaliseringen av den offentliga förvaltningen används Statistiska centralbyråns (SCB) statistik som visar personer i åldrarna 16–85 år som har använt internet för att

– få myndighetspost,
– hämta information från myndigheters webbsidor, eller
– ladda ner och hämta blanketter från myndigheters webbsidor.

Med myndigheter avses i SCB:s undersökning statliga myndigheter, kommuner och regioner.

För att följa upp utvecklingen av digitaliseringen inom den offentliga förvaltningen används även rapporter från Myndigheten för digital förvaltning och kommissionens mätning E-Government Benchmark, som omfattar 36 länder i Europa. Dessutom används Organisationen för ekonomiskt samarbetes (OECD) mätning Digital Government Index, FN:s mätning E-Government Development och Waseda-universitets mätning World Digital Government Rankning.

För delmålet om bredband används följande indikatorer:

– Sveriges rankning i index för digital infrastruktur
– andel hushåll och företag som har tillgång till bredband och mobila tjänster.

För delmålet om elektronisk kommunikation är de mest centrala indikatorerna:

– prisjämförelser mellan mobilabonnemang respektive mellan bredbands-abonnemang
– säkerhetsincidentrapportering.

Målet för postsektorn följs upp utifrån bl.a. andelen brev som har lämnats in till Postnord AB för tvådagarsbefordran (t.o.m. 2018 övernattbefordran) och som har delats ut inom tidsramen.

Målet för grundläggande betaltjänster följs upp genom länsstyrelsernas bedömning av om tillgången till grundläggande betaltjänster är tillfredsställande för privatpersoner.

Andra bedömningsgrunder för resultatredovisningen är resultat från analyser och rapporter från statliga myndigheter, såsom Statskontoret, Post- och telestyrelsen (PTS), Myndigheten för digital förvaltning, SCB och Riksrevisionen, men också från internationella organ, såsom OECD och Eurostat, samt från Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet.

Regeringen beslutade den 28 maj 2025 om en digitaliseringsstrategi. Strategin är uppbyggd kring fem strategiska områden: digital kompetens, digitalisering av näringslivet, digitalisering av den offentliga förvaltningen, digitalisering av välfärden och konnektivitet. Frågor som rör artificiell intelligens (AI), tillgång till data och säkerhet behandlas där det är relevant inom de fem strategiska områdena (Fi2025/01181). Regeringen gav samma dag Myndigheten för digital förvaltning och PTS i uppdrag att stödja genomförandet av strategin. I uppdraget ingår bl.a. att vid behov utveckla indikatorer där sådana saknas (Fi2025/01188).

4.3 Resultatredovisning

4.3.1 Fortsatt samma utvecklingstakt men minskat försprång jämfört med övriga EU-länder

I tabell 4.1 redovisas Sveriges rankning jämfört med övriga EU-länder inom de områden som redovisas i kommissionens lägesrapport om det digitala decenniet.

Tabell 4.1 Sveriges utveckling jämfört med EU:s övriga medlemsstater

Sveriges rankning

	2022	2023	2024	2025
Kompetens				
Minst grundläggande digitala färdigheter i procent av befolkningen	5	5	6	6
It-specialister i procent av befolkningen	1	1	1	1
Användning av internet i procent av befolkningen	5	2	4	4
Digitalisering av företag				
Små och medelstora företag med minst grundläggande nivå av digital intensitet	1	3	2	3
Användning av AI i procent av alla företag	9	9	10	2
Användning av dataanalys	8	8	14	-
Digital infrastruktur				
Nät med mycket hög kapacitet	11	10	10	10
Befolkade områden som täcks av nästa generations trådlösa höghastighetsnät med en prestanda som minst motsvarar 5G	21	27	16	14
Digitala offentliga tjänster				
Användning av digitala tjänster i procent av befolkningen	1	5	3	4
Digital offentlig service för privatpersoner, index	7	5	4	10
Digital offentlig service för företag, index	9	10	6	10

Anm.: Rankning jämfört med övriga EU-länder för digital ekonomi och digitalt samhälle. För området Användning av dataanalys saknas uppgifter för 2025.

Källa: Europeiska kommissionens lägesrapport om det digitala decenniet.

Utvecklingen av digitaliseringen

Sveriges utveckling jämfört med EU:s övriga medlemsstater visar att Sverige fortsatt ligger på första plats när det gäller andelen it-specialister i befolkningen. AI-användningen i företag har ökat kraftigt och Sverige ligger på andra plats. När det gäller befolkade områden som täcks av nästa generations trådlösa höghastighetsnät med en prestanda som minst motsvarar 5G har Sverige stigit i rankningen (se tabell 4.1).

Den digitala kompetensen hos befolkningen är fortfarande en konkurrensfördel

När det gäller digital kompetens placerar sig Sverige högt. Sverige ligger över EU-snittet för samtliga indikatorer som mäts inom området, framför allt när det gäller it-specialister (se tabell 4.1).

EU har satt upp som mål att 80 procent av EU:s befolkning i åldern 16–79 år ska ha grundläggande digitala färdigheter 2030. I Sverige uppgick andelen till 66 procent 2023, vilket var över EU-genomsnittet om 55 procent. Den andel av befolkningen som har mer än grundläggande digital kompetens uppgick till 36 procent i Sverige, medan genomsnittet i EU var 27 procent.

Det finns fortfarande skillnader mellan kvinnor och män när det gäller andelen it-specialister av arbetskraften. Totalt beräknas 9 procent av arbetskraften i åldrarna 15–

74 år i Sverige vara it-specialister. Av dessa är 22 procent kvinnor, vilket kan jämföras med EU-genomsnittet om 19 procent. Regeringen beslutade i februari 2025 om en STEM-strategi för Sverige (Science, Technology, Engineering och Mathematics) (U2025/00563). I strategin presenterar regeringen de åtgärder som hittills har vidtagits och pekar ut riktningen för det fortsatta arbetet att stärka utbildningsystemets förutsättningar att utbilda fler inom naturvetenskap och teknik.

Den digitala delaktigheten är allt högre

Den digitala delaktigheten i Sverige är fortsatt hög. Enligt Eurostat uppgick internetanvändningen 2024 i Sverige till 98 procent, vilket kan jämföras med EU-genomsnittet om 93 procent.

Av Internetsstiftelsens rapport Svenskarna och internet 2024 framgår att 95 procent av befolkningen använder internet och att de flesta gör det dagligen. Det framgår vidare att 5 procent av befolkningen som är 16 år eller äldre inte använder internet. Majoriteten av dem som inte använder internet är födda på 1920-, 1930- eller 1940-talet, varav de flesta är kvinnor. Regeringen gav den 25 januari 2024 PTS i uppdrag att föreslå insatser för att öka andelen individer som använder digitala tjänster (Fi2024/00172). Uppdraget slutredovisades den 20 december 2024. I redovisningen beskrivs de behov som PTS ser av insatser för ökad digital inkludering och pågående insatser på området (Fi2024/02621). Regeringen har i myndighetens regleringsbrev för 2025 gett PTS i uppdrag att verka för en ökad digital inkludering och en ökad användning av digitala tjänster. Uppdraget ska redovisas senast den 20 december 2025.

Personer med funktionsnedsättning ska ha tillgång till kommunikationstjänster på likvärdiga villkor och i samma utsträckning som andra. I egenskap av marknadskontrollmyndighet och ansvarig för tillsyn över vissa tjänster enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster (tillgänglighetsdirektivet) har PTS under året medverkat i det europeiska arbetet med att ta fram standarder för genomförandet av direktivet samt genomfört dialog med berörda aktörer för att främja insatser som underlättar genomförandet av de krav som följer av lagen (2023:254) om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet. PTS upphandlar särskilt viktiga kommunikationstjänster om marknaden inte tillgodoser behoven enligt lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation och postlagen. Under 2024 finansierade PTS sex s.k. inkluderande kommunikationstjänster.

Under 2024 fortsatte Myndigheten för digital förvaltning att utöva tillsyn enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Myndighetens granskning visade att det fanns brister i tillgängligheten och att ingen av de webbplatser eller appar som granskades under 2024 uppfyllde samtliga krav enligt den nämnda lagen. Enligt granskningen var en vanlig brist att den digitala tjänsten var svår att använda med hjälpmedel, såsom skärmläsare. Granskningen visade även att de flesta brister åtgärdades efter att myndigheten hade påtalat dessa.

Användningen av offentliga digitala tjänster fortsätter att öka

Andelen användare av digitala tjänster i Sverige har ökat från 93 till 96 procent mellan 2022 och 2024. Andra länder har ökat sin användning mer, vilket förklarar att Sverige har fått en något lägre placering än 2022, trots att en hög andel av befolkningen använder sig av digitala tjänster (se tabell 4.1).

Tabell 4.2 Sveriges rankning i andra internationella index

Sveriges rankning

Index	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
E-Government Benchmark		11	13	14	14	16	12
Digital Government Index			33			26	27
E-Governement Development	5		6		6		14
World Digital Government Index	10		10		12		14

Källor: Europeiska kommissionen, OECD, FN och Wasedauniversitetet.

Tabell 4.2 visar Sveriges rankning i fyra internationella mätningar om digitalisering av offentlig förvaltning. Kommissionens mätning E-Government Benchmark omfattar 36 europeiska länder och avser digitaliseringen av offentliga tjänster och möjligheten att använda ett lands digitala tjänster i andra europeiska länder. Sveriges placering har enligt mätningen förbättrats jämfört med föregående år. OECD:s mätning av digital omställning, Digital Government Index, visar ingen större förändring av Sveriges placering jämfört med 2023. Enligt FN:s mätning E-Government Development har Sveriges placering försämrats jämfört med tidigare mätningar. Wasedauniversitetets mätning World Digital Government Index omfattar 66 länder och mäter tio huvudsakliga trender inom digitalisering av den offentliga sektorn. Sveriges rankning har enligt mätningen försämrats något.

I SCB:s statistik om it-användning bland privatpersoner i åldern 16–85 år och deras kontakter med myndigheter över internet kan jämförelser göras från 2022. Av statistiken framgår att under perioden 2022–2024 var andelen som det senaste året har tagit emot myndighetspost digitalt var omkring 70 procent. Andelen privatpersoner som hämtade information från myndigheters webbsidor minskade från 65 procent till 61 procent under samma period. Under perioden var det omkring hälften som hämtade och laddade ned blanketter från myndigheters webbsidor. Det fanns inte några stora skillnader mellan kvinnor och män i användningen. Av Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet 2024 framgår att det inte finns några större skillnader i användningen av e-tjänster 2024 jämfört med 2023.

Myndigheten för digital förvaltnings uppföljning av statliga myndigheters digitalisering 2023 visar att de mindre myndigheterna har gjort större förbättringar av digitaliseringen än större myndigheter i förhållande till året innan. Samtidigt har skillnaden i digital mognad mellan olika myndigheter ökat jämfört med 2022. För de statliga myndigheterna har det sammantaget skett en positiv utveckling under 2022 och 2023 jämfört med 2020 och 2021, främst vad gäller mognad och samverkan. Under 2024 genomförde Myndigheten för digital förvaltning en tematisk utvärdering avseende statliga myndigheters arbete med datadriven förvaltning och användning av AI i verksamheten (Fi2025/01453). Undersökningen visar att endast 15 procent av myndigheterna både har en strukturerad datahantering och arbetar datadrivet. Kompetensen kring AI-användning bedömdes även som låg. Strategier och kompetens för att kunna använda och dra nytta av AI och dataanalys på ett genomtänkt och strategiskt sätt saknas i stor utsträckning. Myndigheten för digital förvaltnings bedömning är att datamognaden hos de statliga myndigheterna är låg, vilket påverkar förutsättningarna för AI-användning på ett hållbart och systematiskt sätt. I utvärderingen konstaterar myndigheten vidare att digitaliseringsstrategin tar upp åtgärder inom detta område som bör vara positiva för den digitala utvecklingstakten i den offentliga förvaltningen.

Myndigheten för digital förvaltning samordnar den nationella digitala infrastrukturen Ena på förvaltningsgemensam nivå. Ena samlar gemensamma digitala tjänster och

lösningar för att göra det enkelt, säkert och effektivt för offentlig sektor att förbättra sin digitalisering. Under 2024 har förvaltningen av etablerade tjänster som används och skapar nytta prioriterats. Det gäller ombudshantering, ärendeöversikt, tillgång till grunddata och informationsutbyte genom standardiserade gränssnitt samt komponenter för att bygga in tillit och säkerhet i digitala system. Myndigheten för digital förvaltning har även redovisat ett uppdrag att utreda hur Ena bör utvecklas och förvaltas t.o.m. 2030 (Fi2025/00213).

Inom Ena ingår bl.a. tjänsterna Mina ombud och Mina ärenden. Mina ombud är en tjänst för digital fullmaktshantering för privatpersoner och företag. Tjänsten lanserades för privatpersoner under 2024. I juni 2025 var 28 statliga myndigheter, inklusive länsstyrelserna, och 5 kommuner anslutna. Dessutom var 30 parter anslutna till en testmiljö (utg.omr. 24 avsnitt 3.3.1). Det är en ökning från 8 anslutna parter samma period 2024. Antalet skapade fullmakter har tredubblats jämfört med föregående år. Mina ärenden är ett system som gör det möjligt att samla information om ärenden från olika offentliga aktörer och ge en samlad och standardiserad digital återkoppling till privatpersoner och företag. Under 2024 har en tjänst för vidareförmedling av kundhändelser utvecklats som underlättar anslutning och användning. Vidare har anslutningen till digitala tjänster inom Ena underlättats och ramverket för grunddata reviderats. Myndigheten för digital förvaltning har dessutom tagit fram standardiserade gränssnitt för att underlätta för offentliga aktörer att effektivt dela och använda data.

Myndigheten för digital förvaltning tillhandahåller infrastrukturen för säker digital kommunikation (SDK). Via SDK kan sekretessbelagda uppgifter och känsliga personuppgifter utbytas mellan exempelvis socialtjänsten, arbetsmarknadsenheter, hälso- och sjukvård, skola och brottsbekämpande myndigheter. I juni 2024 var 52 organisationer anslutna till tjänsten. Anslutningen har dock ökat avsevärt under 2024 och början av 2025. Anslutningstakten hos kommuner och regioner har varit hög, medan takten hos statliga myndigheter och privata aktörer med offentlig finansiering har varit lägre. I juni 2025 var totalt 92 organisationer anslutna till infrastrukturen, varav 70 kommuner, 14 regioner och 3 övriga organisationer samt Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg, Statens institutionsstyrelse och Statens skolverk. Anslutning har också påbörjats av ytterligare 92 organisationer bl.a. Polismyndigheten. Socialstyrelsen har i uppdrag att ansluta sig till infrastrukturen under 2025. Försäkringskassan har i uppdrag att ansluta relevanta informationsflöden under 2025 och Migrationsverket, Rättsmedicinalverket, Kriminalvården och Centrala studiestödsnämnden har i uppdrag att förbereda för anslutning.

Tabell 4.3 Användning av digital post

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal användare privatpersoner och företag (milj.)	2,0	3,0	3,7	4,3	5,5	5,9	6,3	6,6
Meddelanden (milj.)	13,7	28,5	41,8	52,8	81,9	100,7	99,4	119,2
Antal avsändare	41	92	124	165	194	238	272	301

Källa: Myndigheten för digital förvaltning.

Fler offentliga aktörer ansluter sig till den digitala tjänsten Mina meddelanden och allt fler privatpersoner väljer att ta emot sin myndighetspost i en digital brevlåda. Antalet meddelanden har ökat med nästan 20 procent sedan 2023. Det beror till stor del på Valmyndighetens stora utskick i samband med EU-valet 2024 och Myndigheten för

samhällsskydd och beredskaps (MSB) utskick av broschyren Om krisen eller kriget kommer (se tabell 4.3).

Av Internetstiftelsens rapport Svenskarna och internet 2024 framgår det att 71 procent av befolkningen hade en digital brevlåda 2024, vilket är en ökning från 69 procent 2023. Det privata alternativet Kivra är vanligast. Ålder är den faktor som påverkar användningen mest. Av personer över 76 år hade endast 28 procent en digital brevlåda.

Tabell 4.4 E-legitimationen bank-id

Miljoner

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Användare av Bank-id	7,6	7,9	8,2	8,4	8,5	8,6
Antal användningar	4 100	5 100	6 300	6 700	7 100	7 600

Källa: Finansiell ID-Teknik BID AB.

Antalet användare och antalet användningar av e-legitimationen bank-id ökar över tid (se tabell 4.4). Internetstiftelsens rapport visar att 93 procent av befolkningen över 18 år använde en e-legitimation under 2024, vilket var samma andel som föregående år. Användningen av mobilt bank-id var också oförändrat jämfört med föregående år och uppgick till 92 procent. Andelen som använder tjänsten Freja e-id har de senaste åren vuxit något till 4 procent 2024.

Polismyndigheten fick i mars 2025 i uppdrag att utfärda en statlig e-legitimation på högsta tillitsnivå i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 av den 23 juli 2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG, ändrad genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1183 av den 11 april 2024 om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 vad gäller inrättandet av ett europeiskt ramverk för digital identitet. Uppdraget ska ske i samverkan med Myndigheten för digital förvaltning (Ju2025/00740). En statlig e-legitimation bedöms kunna motverka missbruk av identitetshandlingar och minska det digitala utanförskapet. Uppdraget ska redovisas senast den 2 november 2026 och e-legitimationen ska vid samma tidpunkt vara redo att utfärdas, förutsatt att den svenska lagstiftningen är på plats.

Myndigheten för digital förvaltning fick i regleringsbrevet för 2025 i uppdrag att utveckla en digital identitetsplånbok i enlighet med förordning (EU) 2024/1183. En digital identitetsplånbok möjliggör säker digital identifiering och åtkomst till både offentliga och privata tjänster inom EU. Den statliga e-legitimationen som Polismyndigheten har i uppdrag att utfärda ska utformas så att den kan träda in i den digitala identitetsplånboken.

Försäkringskassan hade under 2017–2024 i uppdrag att erbjuda samordnad och säker it-drift för vissa myndigheter (Fi2017/03257, I2019/02515 och I2022/02320). Tjänsteutbudet inbegriper nio it-driftstjänster, och Försäkringskassan tillhandahåller en eller flera it-tjänster till totalt 78 myndigheter, inklusive länsstyrelserna. Försäkringskassan har under hela uppdraget kontinuerligt stärkt cybersäkerhetsarbetet. Till följd av det försämrade säkerhetspolitiska läget och ett ökande antal cyberattacker riktade mot sårbarheter i myndigheters it-miljöer, fortsätter det vara en hög efterfrågan på samordnad och säker statlig it-drift (Fi2025/01172). Den 1 januari 2025 trädde förordningen (2024:1005) om samordnad och säker statlig it-drift i kraft. Enligt förordningen ska Försäkringskassan, Skatteverket och Trafikverket tillhandahålla it-driftstjänster inom ramen för det samordnade statliga tjänsteutbudet och stödja

myndigheter vid val av it-driftslösning. Försäkringskassan är samordnande myndighet. Regeringen gav i mars 2025 Statskontoret i uppdrag att ta fram indikatorer för uppföljning av arbetet med det samordnade statliga tjänsteutbudet för it-drift. Statskontoret ska även kartlägga organiseringen av it-driftslösningarna inom staten och lämna förslag på vilken myndighet som är lämplig att följa upp en sådan kartläggning (Fi2025/00643). Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2025.

PTS och Myndigheten för digital förvaltning fick den 5 december 2024 i uppdrag att lämna förslag på hur Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter kan överföras till och inordnas i PTS (Fi2024/02416). Uppdraget redovisades den 14 mars 2025. I redovisningen anger myndigheterna att det finns långsiktiga fördelar med en sammanslagning. Myndigheterna konstaterar att en sammanslagen myndighet med ett samlat uppdrag på digitaliseringsområdet kan ha bättre förutsättningar att bidra till en kraftsamling för stärkt digitalisering. Myndigheten för digital förvaltning bedömer dock att en sammanslagning är förenad med risk för nedgång i leveransförmåga på kort och medellång sikt (Fi2025/00654). Förslaget har remitterats. De flesta remissinstanser tillstyrker eller har inga synpunkter på förslaget. Ett fåtal avstyrker förslaget. En del remissinstanser lyfter fram att det kan finnas risker med en rollkoncentration där t.ex. samma myndighet både tillhandahåller tjänster och utövar tillsyn.

En utförligare beskrivning av utvecklingen av den statliga förvaltningspolitiken ges inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

Användning av ny teknik bidrar till ökad konkurrenskraft

EU har i policyprogrammet för det digitala decenniet 2030 fastställt målet att 90 procent av små och medelstora företag ska ha minst en grundläggande digital intensitet, dvs. användning och integrering av digital teknik i företagen. I Sverige uppgick denna andel till 87 procent 2024. Genomsnittet i EU uppgick 2024 till 73 procent. Andelen svenska företag som använder AI har ökat kraftigt och mer än fördubblats jämfört med 2023 (från 10 procent till 25 procent). Andelen företag i Sverige som använder AI är den näst högsta jämfört med övriga EU-länder. Andelen som använde dataanalys uppgår till 35 procent (se tabell 4.1). Stora företag har en högre digital intensitet än små och medelstora företag.

Tillgången till data ökade

Bolagsverket, Lantmäteriet, Sjöfartsverket, Sveriges geologiska undersökning och SCB har tidigare avseende vissa angivna dataset meddelats undantag från kravet på avgiftsfritt tillgängliggörande i enlighet med 4 kap. 6 § lagen (2022:818) om den offentliga sektorns tillgängliggörande av data (Fi2023/00998). Perioden för undantaget löpte ut den 10 februari 2025.

Myndigheten för digital förvaltning har haft i uppdrag att ansvara för genomförandet av den internationella organisationen Open Data Charters stadga med principer för tillgängliggörande av data (Fi2023/01226). Uppdraget redovisades den 24 april 2025. I redovisningen betonas vikten av öppna inköpsdata för att öka transparensen, effektiviteten och innovationsförmågan inom offentlig sektor i Sverige. För att förbättra tillgången till sådan data och uppnå de värden som finns i användningen av inköps- och upphandlingsdata, föreslås att behovet av ökad styrning för att tillgängliggöra leverantörsreskontra som öppna data utreds och att en nationell plattform för upphandlingsannonser ska etableras (Fi2025/00934).

Myndigheten för digital förvaltning ansvarar för Sveriges dataportal som är en plattform med stödtjänster till dataproducenter, dataanvändare samt strateger och ledare inom data. Antalet besökare och användare av dataportalen har ökat 2024. Myndigheten har dessutom lanserat tjänsten Datafyren, en webbplats med verktyg och

vägledning för att höja förmågan hos verksamhetsledningar att bedöma värdet av data som en strategisk resurs ur organisatoriska, juridiska, semantiska och tekniska perspektiv.

Myndigheten för digital förvaltning har av regeringen utsetts till behörig myndighet och enda kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/903 av den 13 mars 2024 om åtgärder för en hög nivå av interoperabilitet inom den offentliga sektorn i hela unionen (förordningen om ett interoperabelt Europa) (Fi2024/02279).

Regeringen gav i oktober 2024 en särskild utredare i uppdrag att föreslå kompletterande bestämmelser till Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/2854 av den 13 december 2023 om harmoniserade regler för skälig åtkomst till och användning av data och om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiv (EU) 2020/1828 (dataförordningen) (dir. 2024:97). Utredaren ska bl.a. föreslå de författningsändringar och andra åtgärder som behövs för att berörda myndigheter ska kunna utöva sina befogenheter och vidta de åtgärder som krävs enligt dataförordningen. Uppdraget ska redovisas senast den 22 december 2025 (dir. 2025:46).

Regeringen gav den 19 juni 2025 en särskild utredare i uppdrag att föreslå åtgärder som kan främja användningen av integritetsbevarande metoder för en mer datadriven och samverkande förvaltning (dir. 2025:64). Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2026.

Sverige har tagit flera initiativ för ökad AI-användning och ny digital teknik

Myndigheten för digital förvaltning och Integritetsskyddsmyndigheten har haft i uppdrag att ta fram riktlinjer för den offentliga förvaltningen i syfte att främja att generativ AI används på ett effektivt, säkert och etiskt sätt (Fi2025/00111). Myndigheterna har tagit fram riktlinjer inom följande sju huvudsakliga områden: ledning och ansvar, dataskydd och personuppgiftsbehandling (GDPR), arbetsrätt, anskaffning, informationssäkerhet, upphovsrätt samt etik. Riktlinjerna har publicerats på webbplatsen AI för offentlig förvaltning och kommer att uppdateras löpande.

Regeringen har i regleringsbreven för 2025 gett 25 myndigheter i uppdrag att redogöra för sin användning av AI. Uppdragen innefattar att beskriva befintliga samarbeten med andra myndigheter samt att redogöra för de utbildningar och kompetenshöjande insatser som har erbjudits personalen. Myndigheterna ska även redovisa vilka utmaningar som är relaterade till etik, juridik och säkerhet. Syftet med uppdragen är att ge regeringen en bättre bild av hur myndigheter både använder AI i dag och hur de planerar för framtida användning. Myndigheterna redovisade uppdragen den 2 juni 2025. Redovisningarna indikerar att även om svenska myndigheter aktivt utforskar AI, är många i ett tidigt skede av implementeringen. Det finns fortfarande stora möjligheter att mer effektivt integrera AI-teknik i verksamheterna och dra nytta av dess fulla potential. Vidare lyfter många av myndigheterna att en ökad formalisering och samordning av samarbeten, samt mer systematiska kompetensutvecklingsprogram och en tydligare strategisk inriktning är åtgärder som skulle kunna bidra till att stärka användningen av AI hos myndigheterna. Många av myndigheterna anger att de främsta fördelarna med användning av AI-teknik är effektivisering av processer, förbättrat beslutsfattande, ökad precision och noggrannhet, förhöjd kapacitet och servicegrad samt innovation och utveckling.

Internetstiftelsens studie Svenskarna och AI visar att 34 procent av den vuxna befolkningen använde ett AI-verktyg under 2024. Användningen av AI sker fortsatt till största del för privat bruk men andelen som främst använder AI i arbete och studier har ökat sedan 2023. Bland yngre svenskar är det betydligt vanligare att använda AI-verktyg. I åldern 18–34 år svarar 60 procent att de har använt AI-verktyg. I åldersgruppen 65–84 år uppger 10 procent att de använt AI, vilket är en ökning med

5 procentenheter jämfört med föregående år. Det är framför allt AI-verktyget Chat GPT som används.

Regeringen gav i september 2024 en särskild utredare i uppdrag att se över behovet av nationella anpassningar till följd av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 (förordning om artificiell intelligens) (dir. 2024:83). Utredaren ska bl.a. lämna förslag på hur systemet för marknadsövervakning, marknadskontroll, styrning och kontroll av efterlevnad ska utformas. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 september 2025.

Regeringen gav den 10 juli 2025 Försäkringskassan och Skatteverket i uppdrag att utreda förutsättningarna för en AI-verkstad för offentlig förvaltning (Fi2025/01523). Uppdraget ska redovisas senast den 12 januari 2026.

Programmet för ett digitalt Europa är ett EU-finansieringsprogram som är inriktat på att stödja den digitala omvandlingen, främst utvecklingen och användningen av ny teknik. I enlighet med programmet avsätter kommissionen 7,6 miljarder euro till projekt under perioden 2021–2027. Svenska aktörer har t.o.m. 2024 beviljats 62 miljoner euro till olika fleråriga projekt, avseende bl.a. AI-fabriker, digitala infrastrukturer för hälsa, stärkt cybersäkerhet, gemensamma europeiska dataområden, digitala färdigheter samt innovationshubbar som hjälper små och medelstora företag i deras digitala utveckling (Fi2025/00498 och Fi2025/00551). I den halvtidsutvärdering av programmet som Myndigheten för digital förvaltning har låtit ta fram framgår att programmet för ett digitalt Europa kompletterar EU:s ramprogram för forskning och innovation Horisont Europa och ger positiva effekter på AI- och digitaliserings-utvecklingen på samhällsnivå (Fi2024/02561).

AI-kommissionens (Fi 2023:11) betänkande Färdplan för Sverige (SOU 2025:12) överlämnades i februari 2025. Betänkandet omfattar 75 förslag på åtgärder som spänner över områdena energi, data, kompetens och arbetsmarknadens omställning, innovation, säkerhet, AI inom offentlig förvaltning och internationellt arbete. Förslagen i betänkandet syftar till att ta vara på möjligheterna att med hjälp av AI öka innovationsförmågan, stärka konkurrenskraften, effektivisera den offentliga förvaltningen, förbättra välfärden och skydda våra demokratiska processer. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Flera av de åtgärder som regeringen har vidtagit relaterar till förslag i AI-kommissionens betänkande. Det gäller bl.a. uppdragen till ett antal myndigheter att redovisa sin användning av AI och uppdraget om att utreda förutsättningar för en AI-verkstad. Även inom andra utgiftsområden presenteras åtgärder som finns med bland AI-kommissionens förslag. Verket för innovationssystem har fått i uppdrag att under 2025 fördela minst 546,5 miljoner kronor till innovations- och forskningsprogrammet Avancerad digitalisering, där näringslivet och offentlig förvaltning gemensamt bidrar (KN2025/01157). Europeiska kommissionen har också valt ut Sverige till värd för en av sju europeiska AI-fabriker, där syftet är att stärka EU:s konkurrenskraft. Regeringen har vidare beslutat om propositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60, bet. 2024/25:UbU15, rskr. 2024/25:219) som behandlar andra frågor som AI-kommissionen lyfter. I propositionen beskrivs bl.a. satsningar på excellenskluster för banbrytande teknik, life science och AI samt forskarskolor för AI.

Bredband i världsklass och stora investeringar i 5G

Sverige har i internationell jämförelse en mycket väl utbyggd bredbandsinfrastruktur och har stigit i rankning avseende 5G-täckning i kommissionens lägesrapport om det digitala decenniet (se tabell 4.1). Andelen hushåll och företag i Sverige med tillgång till bredband eller tillgång till bredband i sin absoluta närhet fortsätter att öka (se tabell 4.6). Över 98 procent av alla hushåll och arbetsställen har nu tillgång till uppkoppling om 1 Gbit/s. Inom tätorter och småorter har 99,6 procent av hushållen infrastruktur i sin absoluta närhet som medger bredband om minst 1 Gbit/s. Motsvarande andel utanför tätorter och småorter uppgår till 90 procent, vilket var en ökning med ca 4,6 procentenheter. Av landets hushåll hade ca 85,6 procent i oktober 2024 tillgång till bredband via fiber, vilket var en ökning med ca 1,5 procentenheter jämfört med 2023. I områden utanför tätorter och småorter var tillgången till bredband via fiber för hushåll strax över 69 procent. Skillnaden mellan glesbebyggda och tätbebyggda områden är fortsatt en utmaning och var i oktober 2024 ca 17,8 procentenheter, vilket kan jämföras med 16,3 procentenheter 2023. Tillgången till stabila mobila tjänster av god kvalitet i områden där människor normalt befinner sig, t.ex. bilvägar, ökade något 2024 jämfört med 2023 (se tabell 4.5).

Mobiloperatörerna genomför betydande investeringar för att uppgradera befintlig infrastruktur till 5G-tekniken och täckningen av 5G för hushåll ökade från 90 procent 2023 till 98 procent 2024. I vissa geografiska områden medför avsaknaden av kommersiella förutsättningar att den täckning och kapacitet som erbjuds inte motsvarar användarnas och samhällets förväntan. Regeringen har den 19 februari 2025 gett PTS i uppdrag att utreda förutsättningarna för införande av ett statligt stöd för utbyggnad, förvaltning och drift av infrastruktur för mobila tjänster i områden där befintliga mobilnät inte erbjuder nödvändig täckning eller kapacitet och kommersiella förutsättningar för sådan utbyggnad saknas (Fi2025/00323). Uppdraget ska redovisas senast den 30 januari 2026.

Tabell 4.5 Tillgång till mobila tjänster

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stabila mobila tjänster av god kvalitet*	89	92	91,9	92,9	93,9	95	95,9
5G täckning för hushåll**	-	-	-	27	56	90	98

* Andelen (procent) av geografiska områden där människor normalt befinner sig i Sverige.

** Andelen (procent) av landets hushåll som täcks av minst ett 5G-nät.

Källa: PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2024 (PTS-ER-2025:7).

Tabell 4.6 Tillgång till fast bredband

Andel (procent) av hushåll och företag som har tillgång till

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bredband om minst 30 Mbit/s*	95	96	97	98	99	99	99,7	99,9
Bredband om minst 1 Gbit/s*	86	89	92	95	96	97	97,9	98,5
Bredband via fiber (hushåll)	72	77	80	82	82	84	84	85

*Avser andel hushåll och företag med tillgång till it-infrastruktur, alternativt där sådan finns i absoluta närheten.

Källa: PTS mobiltäcknings- och bredbandskartläggning 2024 (PTS-ER-2025:7).

PTS administrerar det nationella stödet för utbyggnad av bredband (bredbandsstödet) som syftar till att åstadkomma bredbandsutbyggnad i områden där det saknas kommersiella förutsättningar för detta. Under 2024 tilldelade PTS stödsökande nätbyggare totalt ca 813 miljoner kronor för att finansiera över 9 000 anslutningar. Bredbandsstödet har bidragit till vidareutbyggnad av fasta nät genom att finansiera kommersiellt icke gångbar utbyggnad i glesbygder. Det genomsnittliga stödet per

byggnad ökade med ca 24 procent från 2023 till 2024, vilket indikerar att de byggnader som saknar anslutning blir allt dyrare att ansluta. God spridning till alla landsdelar har säkerställts, eftersom de tillgängliga medlen har fördelats genom utlysning i hela landet. Vid 2024 års tilldelning uppgick det genomsnittliga stödet till ca 89 000 kronor per byggnad. I Svealand var stödet högst med 97 718 kronor per byggnad och i Norrland lägst med 78 557 kronor per byggnad. PTS har återkrävt 539 miljoner kronor av de ca 3 miljarder kronor som har delats ut sedan 2020. För att effektivisera användningen av avsatta medel infördes 2024 en modell med successiv utbetalning av bredbandsstöd under projektens genomförande. Återkraven av utbetalda stöd förväntas därmed minska.

Utöver bredbandsstödet har 250 miljoner kronor för ortssammanbindande förbindelser och accessnät avsatts i EU-medel i regionalfondsprogrammen för Mellersta Norrland och Övre Norrland, som Tillväxtverket administrerar, under programperioden 2021–2027. För mer information, se utgiftsområde 19 Regional utveckling.

Inom ramen för Fonden för ett sammanlänkat Europa Digital (FSE Digital) beviljas medel för utveckling av europeisk digital infrastruktur. Under 2024 lämnade regeringen samtycke till elva svenska projekt att ansöka om medel ur fonden. Av dessa beviljades fem projekt totalt 45 miljoner euro i medfinansiering för utveckling och utbyggnad av 5G infrastruktur och sjökablar i såväl Östersjön som den arktiska regionen. Det är en kraftig ökning jämfört med året innan, då fem projekt beviljades 24 miljoner euro. Under första kvartalet 2025 lämnade regeringen samtycke till tolv svenska projekt som avsåg att ansöka om medel ur FSE Digital för utveckling av 5G för smarta samhällen, 5G-transportkorridorer, sjökablar samt kvantinfrastruktur. De totala projektkostnaderna från Sverige uppgår till 228,8 miljoner euro och det sökta medfinansieringsbeloppet uppgår till 105 miljoner euro.

Bredbandsforums kansli ansvarar för beredning av frågor och det löpande arbetet i Bredbandsforum. Kansliet har i samverkan med organisationerna i Bredbandsforums styrgrupp tagit fram en färdplan för bredbandsstrategins måluppfyllnad 2025. Under 2024 och 2025 fokuserar arbetet på hållbarhet och efteranslutningar.

PTS har fått i uppdrag att mellan 2021–2025 lämna stöd till de regionala bredbandskoordinatorerna och årligen följa upp verksamheten. Av uppföljningen för 2024 framgår att regionerna bidrar till att öka bredbandsanvändningen genom att bl.a. samordna aktörer verksamma inom bredbandsområdet både i och utanför länet, anordna informations- och kommunikationsinsatser samt genom att undanröja hinder på regional och lokal nivå. Bredbandskoordinatorerna bidrar inom ramen för bredbandsstödet, dels med kvalitetssäkring av förteckningen över stödberättigade byggnader, dels med regionala prioriteringar för att nå områden där stöd behövs som mest. Regeringen beslutade den 26 juni 2025 om att fortsatt erbjuda finansiering av bredbandskoordinatorerna under 2026 och 2027 (Fi2025/01463).

Tillgång till funktionellt internet och telefoni

Tillgången till funktionellt internet och telefoni i Sverige är mycket god. PTS delade, med stöd av förordningen (2018:20) om stöd för åtgärder som ger tillgång till telefoni och funktionell tillgång till internet, ut 353 000 kronor under 2024 till åtgärder som ger en sådan tillgång. Vid sidan av tilldelningen av stöd har PTS en viktig roll att vägleda hushåll och företag att hitta de lösningar som ger tillgång till funktionellt internet och telefoni.

Under 2024 ökade tillgången till funktionellt internet då satellitoperatören som sedan 2023 har erbjudit bredband via satellit till södra Sverige, nu erbjuder täckning över

hela landet. Satellittjänster för konsumenter erbjuds i dagsläget endast av en leverantör. Detta medför osäkerhet bl.a. kring marknadsutvecklingen och tjänstens tillgänglighet över tid.

Avvecklingen av kopparnäten samt 2G- och 3G-näten (teknikskiftet) kan påverka behovet av stöd för de individer och företag som endast har tillgång till sådana nät. Avvecklingen kan också påverka vissa produkter och tjänster som använder sig av denna teknik, t.ex. den automatiska uppringningen av larmnumret vid en allvarlig fordonsolycka, s.k. e-call.

Mobiloperatörerna har sedan 2020 kommunicerat att avvecklingen av de äldre mobilnäten kommer att äga rum. Det är viktigt att mobiloperatörer och andra aktörer tar sitt ansvar i övergången till de modernare mobilnäten. Det handlar både om att stödja användare och informera om teknikskiftet samt att aktörer inom exempelvis välfärden ersätter utrustning som är beroende av äldre teknik. PTS har sedan 2022 haft i uppdrag att följa teknikskiftet samt bevaka vilka informationsinsatser som genomförs med anledning av avvecklingen. I syfte att stärka beredskapen inför teknikskiftet har regeringen den 5 juni 2025 gett PTS i uppdrag att utöver att följa avvecklingen av 2G- och 3G-näten även sammanställa information och erfarenheter samt analysera avvecklingens konsekvenser. För att ytterligare stärka användarnas förmåga att hantera teknikskiftet har PTS även fått i uppdrag att bedriva informationsinsatser. Informationsinsatserna ska bidra till att öka kunskapen om avvecklingen hos konsumenter, företag och offentliga aktörer och syfta till en bättre beredskap för att hantera teknikskiftet (Fi2025/01283).

Åtgärd för att skydda privatpersoner och företag från telefonbedrägerier

Bedrägerier via elektroniska kommunikationstjänster som telefonsamtal och sms är, liksom andra typer av bedrägerier, ett samhällsproblem. År 2022 uppskattades brottsvinsterna för telefonbedrägerier uppgå till ca 600 miljoner kronor, vilket ökade till ca 700 miljoner kronor 2023. Under 2024 sjönk brottsvinsterna med 40 procent till drygt 400 miljoner kronor. De kriminella riktar ofta in sig mot äldre personer och bedrar dem på stora belopp. Mot bakgrund av denna problematik gav regeringen i december 2023 PTS i uppdrag att motverka bedrägerier genom att lämna förslag till åtgärder för att förhindra manipulerade telefonnummer, s.k. spoofing, och andra tillvägagångssätt där elektroniska kommunikationstjänster används för att genomföra bedrägerier (Fi2023/03206). PTS slutredovisade uppdraget den 17 december 2024. I redovisningen föreslår PTS flera åtgärder, med särskilt fokus på åtgärder för att motverka bedrägerier via sms (Fi2024/02554).

Elektroniska kommunikationer

Välfungerande marknader för elektroniska kommunikationer

Intäkterna på den totala marknaden för elektroniska kommunikationer ökade med 1 procent under 2024 till 52 060 miljoner kronor. Ökningen berodde i första hand på intäkter från fasta internettjänster och intäkterna från mobiltjänster var oförändrade.

Mängden datatrafik i mobilnäten fortsätter att öka och mellan 2023 och 2024 ökade trafiken med 30 procent. Datatrafiken i 5G-nät fortsätter, i takt med utbyggnaden, att öka kraftigt och utgjorde 2024 17 procent av den totala mobila datatrafiken.

Investeringarna på marknaden för fast och mobil infrastruktur är på en stabil nivå och uppgick 2024 till ca 12,1 miljarder kronor. Andelen investeringar i mobil infrastruktur ökade 2024 med 30 procent och uppgick till ca 4,7 miljarder kronor. Investeringarna har sedan 2021 i betydande utsträckning utgjorts av stora uppgraderingar av mobilnät till 5G. Investeringar i fiberutbyggnad avtog under samma period.

Den 21 februari 2024 presenterade kommissionen en vitbok om Europas behov av digital infrastruktur, och en rekommendation om säker och motståndskraftig undervattenskabelinfrastruktur. I vitboken redovisas åtgärder för att främja utbyggnad och utveckling av digital infrastruktur. Vidare behandlas möjliga åtgärder för att främja investeringar och innovation, öka säkerheten samt färdigställa den digitala inre marknaden. Rådet för transport, telekommunikation och energi (TTE) antog den 6 december 2024 slutsatser om vitboken.

Europaparlamentet och rådets förordning (EU) 2024/1309 av den 29 april 2024 om åtgärder för att minska kostnader för utbyggnad av gigabitnät för elektronisk kommunikation, om ändring av förordning (EU) 2015/2120 och om upphävande av direktiv 2014/61/EU (Gigabitinfrastrukturförordningen), nedan benämnd EU:s förordning om gigabitinfrastruktur, syftar till att skapa förutsättningar för en kostnadseffektiv och snabb utbyggnad av nät med mycket hög kapacitet, vilket är nödvändigt för att möta EU:s digitala mål och ökade uppkopplingsbehov. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att föreslå anpassningar och kompletterande författningsbestämmelser som EU:s förordning om gigabitinfrastruktur ger anledning till (dir. 2024:76). Enligt tilläggsdirektiv ska uppdraget redovisas senast den 6 november 2025 (dir. 2025:47).

Det säkerhetspolitiska läget sätter ökat fokus på säkerhet och tillförlitlighet

PTS fortsätter arbetet med att stärka säkerheten i elektroniska kommunikationsnät, bl.a. genom nationellt tillsynsarbete, samverkan med privata och offentliga aktörer samt deltagande i arbetsgrupper inom EU, Nato och andra forum för internationellt samarbete. Sverige är alltjämt drivande i arbetet inom EU med t.ex. genomförandet av den s.k. verktygslådan med åtgärder för ökad 5G-säkerhet och ökad säkerhet i undervattensinfrastruktur för elektronisk kommunikation.

Regeringens prioritering av upprustning av totalförsvaret och Sveriges inträde i Nato har präglat beredskapssektorn elektronisk kommunikation och post. PTS är sektorsansvarig beredskapsmyndighet för sektorn. Arbetet inom sektorn har till följd av den säkerhetspolitiska utvecklingen intensifierats samtidigt som komplexiteten har ökat. Efter förslag i budgetpropositionen för 2025 har omfattande och långsiktig finansiering avsatts för beredskapsarbetet i sektorn (prop. 2024/25:1 utg.omr. 22, bet. 2024/25:TU1, rskr. 2024/25:100). Medlen är avsatta under totalförsvarsperioden 2025–2030 för en robust och redundant infrastruktur för elektronisk kommunikation och en resilient beredskapssektor. Regeringens satsningar har möjliggjort ökade investeringar i robust och redundant kritisk infrastruktur, samt förstärkta förmågor hos PTS. Myndigheten har bl.a. kunnat öka arbetet med robusthetshöjande åtgärder, övningsverksamhet, samverkan med näringslivet och inom staten, samt stärkt funktionen tjänsteman i beredskap för att utveckla den operativa hanteringen av situationer som uppstår inom beredskapssektorn. Regeringen har även i regleringsbrevet för 2025 gett PTS i uppdrag att arbeta med förmågeutveckling i beredskapssektorn.

Under 2024 trädde bestämmelserna som reglerar den nationella telesamverkansgruppen (NTSG) i kraft. Genom NTSG har det bl.a. skapats bättre förutsättningar för samverkan mellan privata och offentliga aktörer inom sektorn. Ansvarigt statsråd träffade under hösten 2024 aktörerna i NTSG, bl.a. mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget.

Utveckling har även skett för att bättre kunna nyttja mobilnätens kapacitet vid höjd beredskap. Regeringen har t.ex. gett MSB och PTS i uppdrag att införa cell broadcastteknik i de kommersiella mobilnäten för varningar till allmänheten (Fi2025/00854, Fö2024/01981 [delvis] och Fö2025/00672).

PTS har genomfört flera informationsinsatser för bl.a. leverantörer i sektorn digital infrastruktur i syfte att informera om den kommande cybersäkerhetslagen som ska genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2022/2555 om åtgärder för en hög gemensam cybersäkerhetsnivå i hela unionen om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 och direktiv (EU) 2018/1972 och om upphävande av direktiv (EU) 2016/1148 (NIS 2-direktivet). PTS har bl.a. lanserat en e-tjänst som syftar till att hjälpa företag att bedöma om de kommer att omfattas av den kommande lagstiftningen.

Under våren 2025 fick det nationella cybersäkerhetscentret vid Försvarets radioanstalt (FRA) en ny förordning av vilken det bl.a. framgår att PTS är en av samverkansmyndigheterna. I förordningen regleras att samverkansmyndigheterna, inom ramen för sina respektive befintliga ansvarsområden, löpande ska bistå det nationella cybersäkerhetscentret med kunskap, kompetens och information.

Regeringen har genom Sveriges plats i det verkställande rådet i FN:s fackorgan för informations- och kommunikationsteknologi (ITU) bidragit till att motverka det ökande engagemanget från auktoritära stater i exempelvis ITU:s standardiseringsarbete, stärkt arbetet med att överbrygga den globala digitala klyftan med hjälp av teknik och informationsinsatser och verkat för att den globala digitaliseringen ska ske med respekt för mänskliga rättigheter. Vidare har regeringen genom sitt aktiva deltagande i ITU, i enlighet med EU:s principer för Ryssland och Belarus i multilaterala forum efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina, verkat för att blockera företrädare för den ryska regeringen från högre poster i verkställande rådets och standardiseringssektorns arbetsgrupper. Vid ITU:s givarkonferens Partner 2 Connect aviserade regeringen ett stöd om 80 miljoner kronor för att stödja digitaliseringen i Ukraina.

Åtgärder för att främja införandet av ett nytt internetprotokoll

PTS fick i sitt regleringsbrev för 2024 i uppdrag att fortsätta driva myndighetens befintliga forum för det nya internetprotokollet IPv6. PTS bedömer att säkerheten i nät och tjänster kan påverkas negativt och konkurrenssituationen bland marknadsaktörerna i Sverige försämras om inte IPv6 införs, samt att detta kan hindra den pågående digitaliseringen i samhället. År 2024 hade ca 39 procent av de statliga förvaltningsmyndigheterna, 20 procent av kommunerna och 19 procent av regionerna infört IPv6-standarden i sina webbplatser, e-posttjänster och DNS-tjänster. Motsvarande andelar för föregående år var 23, 20 respektive 14 procent.

4.3.2 Postmarknaden fortsätter att förändras

Under 2024 distribuerades det ca 1,05 miljarder brevförsändelser inom Sverige (se tabell 4.7). Cirka 983 miljoner av dessa var traditionella brev och ca 66 miljoner var varuförsändelser om 0–2 kg som också hanteras och delas ut inom brevflödet, s.k. paketbrev.

Tabell 4.7 Utvecklingen totalt brevmarknaden

År	Antal miljoner brev	Index
2000 (index år)	3 426,30	100
2018	2 018,40	58,9
2019	1 805,50	52,7
2020	1 592,50	46,4
2021	1 505,90	44
2022	1 352,00	39
2023	1 189,00	34,7
2024	1 040,00	30,6

Källa: Post- och telestyrelsen.

Jämfört med föregående år minskade det totala antalet brevförsändelser i termer av volymer (antal brev) med 12 procent och i omsättning med 1 procent. Medan traditionella brev har minskat med 13 procent och med 4 procent i omsättning, har antalet paketbrev ökat med 5 procent och med 9 procent i omsättning. Den totala omsättningen på brevmarknaden uppgick 2024 till 8,1 miljarder kronor, varav traditionella brev stod för 6,1 miljarder kronor och paketbreven för 1,9 miljarder kronor.

Under 2024 fanns det 19 postoperatörer med tillstånd att bedriva postverksamhet på den svenska postmarknaden. Postnord AB (Postnord) är den största av totalt 15 aktörer på marknaden för traditionella brevtjänster, och hade under 2024 en marknadsandel på mellan 70 och 75 procent räknat i volym. Postnords största konkurrent är Citymail Sweden AB, med en marknadsandel på mellan 25 och 30 procent. Postnord är även den största aktören på marknaden för paketbrev med en marknadsandel på mellan 55 och 60 procent av volymerna. Jämfört med föregående år minskade Postnords marknadsandel för paketbrev med 5 procentenheter.

Sedan den 1 januari 2018 ska enligt postförordningen (2010:1049) 95 procent av inrikes brev inom den samhällsomfattande posttjänsten delas ut inom två arbetsdagar. Postnord har under 2022 och 2023 inte uppnått detta krav. År 2023 uppnåddes kravet endast i 93,1 procent av fallen. För helåret 2024 förbättrades mätresultatet och blev 94,9 procent. Med beaktande av felmarginalen förväntas det verkliga resultatet ligga inom intervallet 94,7–95,1 procent. Kravet på 95 procent ligger alltså inom det uppnådda intervallet (se tabell 4.8).

Tabell 4.8 Andelen brev som har lämnats in till Postnord för tvådagarsbefordran och som delades ut inom tidsramen

År	Årsmedel (procent)
2018 (tvådagarsbefordran introducerades)	98,6
2019	97,7
2020	98,1
2021	97,9
2022	94,7
2023	93,1
2024	94,9

Källa: Post- och telestyrelsen.

Under 2024 tog PTS emot 963 postfrågor, vilket är en minskning jämfört med 2023 då antalet ärenden uppgick till 1 687. Den övervägande delen av frågorna var utdelningsrelaterade klagomål och handlade om försändelser som har delats ut för sent, skadats eller försvunnit.

PTS har beslutat om nya tillståndsvillkor för Postnord som började gälla den 1 april 2025. Villkoren kompletterar övrig reglering med syfte att säkra servicenivån för postförsändelser. Postnord utsågs att tillhandahålla den samhällsomfattande posttjänsten för befordran av skriftliga meddelanden som väger högst 2 kg. För posttjänster som är avsedda för försändelser upp till 20 kg, ska Postnord även tillhandahålla en begränsad del av den samhällsomfattande posttjänsten. Myndigheten motiverar beslutet bl.a. med att konkurrensen på paketmarknaden är tillfredställande. Tillståndsvillkoren har överklagats av Postnord.

Postfinansieringsutredningen (I 2020:03) överlämnade den 30 januari 2023 delbetänkandet Posttjänst för hela slanten – Finansieringsmodeller för framtidens samhällsomfattande posttjänst (SOU 2023:4). Betänkandet har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

Under 2025 fattade regeringen beslut om förordning om ändring i förordningen (2018:1300) om statligt stöd för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer. Ändringarna innebär att stöd enligt förordningen även kan beviljas för åtgärder med syfte att skydda posttjänster mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid och vid höjd beredskap. Regeringen bedömer att förändringen får stor betydelse i arbetet med robusthöjande åtgärder inom postområdet.

4.3.3 Fortsatta utmaningar med tillgång till grundläggande betaltjänster

Kontantbaserade betaltjänster har till största delen ersatts av digitala betaltjänster, och Sverige är ett av de mest digitaliserade länderna i fråga om betalningar. Detta har underlättat för många människor men, som länsstyrelserna understryker i rapporten Bevakning av grundläggande betaltjänster 2024, även medfört utmaningar för vissa grupper. Liksom 2023 finns det brister i tillgången till kontantbaserade och manuella betaltjänster. PTS konstaterar samtidigt i sin årsredovisning för 2024 att infrastrukturen för kontanttjänster upprätthålls, dvs. att platser för kontantuttag och dagskasseinsättningar tillhandahålls i betryggande utsträckning i hela landet, och att tillgången till kontanttjänster har förbättrats något. Genom en nyetablerad tjänst har PTS och länsstyrelserna möjlighet att återigen bevilja stöd för att finansiera betalningsförmedling, något som inte har varit möjligt under ett par år då det har saknats marknadsaktörer.

Under 2024 har länsstyrelserna genomfört insatser för att öka den digitala delaktigheten med fokus på grupperna äldre, utrikes födda samt personer med funktionsnedsättning. Länsstyrelserna bedömer att behovet av sådana insatser är fortsatt stort och att genomförda insatser bidrar till att minska det digitala utanförskapet.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Användningen av digitaliseringens möjligheter

Digitaliseringen av samhället går fortsatt snabbt och är en central drivkraft för ökad produktivitet inom den privata och offentliga sektorn och för den ekonomiska tillväxten. Den snabba och ökande digitaliseringen av samhället har skapat enorma möjligheter men även risker vad gäller cybersäkerhet i form av hot och sårbarheter Många länder investerar, liksom Sverige, offensivt i forskning, utveckling och innovationer och Sverige presterar alltjämt över genomsnittet i EU. Sverige rankas också fortsatt högt i internationella mätningar av digitalisering. Användningen av digital teknik och data, såsom AI, i den digitala omställningen och för utvecklingen av nya tekniker är kritiska faktorer för Sveriges konkurrenskraft och en hållbar samhälls-

utveckling. Sverige placerar sig högt när det gäller användning av digitaliseringens möjligheter, men efter andra ledande länder som Danmark, Finland och Nederländerna.

Digitaliseringen av den offentliga förvaltningen har fortsatta utmaningar och kan bedrivas mer effektivt. Det finns många statliga myndigheter som presterar bra, men det finns skillnader i servicenivåer. Skillnader i servicenivåer finns även mellan kommuner och mellan regioner.

Ena – den nationella digitala infrastrukturen har potential att bidra till en effektivisering och utjämning av digital service i landet. Det finns fortsatt stora möjligheter att öka anslutningen till de digitala tjänster som tagits fram t.ex. digital post. Vidare finns möjligheter att utveckla fler tjänster som kan koppla ihop myndigheter, kommuner och regioner för att öka användarvänligheten och effektiviteten. Anslutningen till den digitala infrastrukturen SDK har ökat avsevärt under 2024 och det finns stora möjligheter till effektiviseringar för de arbetsuppgifter där denna infrastruktur kan användas. Det är också positivt att utvecklingen av en statlig e-legitimation och en digital identitetsplånbok har påbörjats, vilket bedöms kunna bidra till en mer sammanhållen identitetsförvaltning.

AI har potential att förändra den offentliga förvaltningen i grunden genom att effektivisera processer, höja kvaliteten på tjänster och spara resurser. Det skiljer sig åt hur långt de statliga myndigheterna, regionerna och kommunerna har kommit i användningen av AI och en datadriven verksamhet. Samtidigt medför användningen av AI utmaningar särskilt vad gäller etik, dataskydd och transparens. Osäkerhet kring sådana frågor riskerar att leda till att den offentliga förvaltningen går miste om potentialen med AI. Genom regeringens insatser bl.a. för ökad vägledning och att utreda förutsättningarna för en AI-verkstad för offentlig förvaltning ökar möjligheterna till gemensamma AI-lösningar. Regeringen har också tagit flera initiativ för att underlätta delning av och tillgång till data, vilket bl.a. är en förutsättning för utveckling av AI.

När det gäller digital kompetens står sig Sverige väl jämfört med EU:s övriga medlemsstater. Detta är en förutsättning för att dra nytta av den digitala omställningen och möta behovet av digital kompetens på arbetsmarknaden. Befolkningen i Sverige har över lag en hög digital kompetens. Det finns dock fortfarande grupper som saknar eller har bristfällig digital baskompetens, vilket bl.a. Internetstiftelsens uppföljning av användningen av internet visar. Det gäller framför allt äldre. Regeringen har därför tagit olika initiativ för att öka den digitala inkluderingen.

Sverige har goda förutsättningar att bidra till EU:s digitala mål och öka måluppfyllelsen för det övergripande målet. Regeringen bedömer dock att Sverige inte når det övergripande målet med den svenska digitaliseringspolitiken, att vara bäst i världen på att nyttja digitaliseringens möjligheter.

Bredband är en förutsättning för att bo, leva och verka i hela landet

Utbyggnaden av bredband fortgår i hela landet. Regeringen bedömer att bredbandsstödet och andra åtgärder som främjar denna utbyggnad har varit betydelsefulla, inte minst för landets gles- och landsbygder. Det finns goda förutsättningar att nå målet om att alla hushåll och företag ska ha tillgång till snabbt bredband. Detta beror till stor del på att tillgången till marknadsmässiga lösningar för telefoni och internetanslutningar som medför 10 Mbit/s är mycket god.

Mobil uppkoppling blir allt viktigare och operatörerna har gjort stora investeringar i utbyggnad av 5G under det senaste året. I digitaliseringsstrategin anger regeringen en

ambitionshöjning för mobil konnektivitet för att det ska vara möjligt att bo, leva och verka i hela landet.

Säkra och robusta elektroniska kommunikationer

Regeringen bedömer att Sverige har effektiva, säkra och robusta elektroniska kommunikationer som tillgodoser användarnas behov. Ett fortsatt aktivt arbete inom civilt försvar, krisberedskap och cybersäkerhetsområdet är viktigt för att uppnå målen om säkra och robusta elektroniska kommunikationer. Konkurrensen och mångfalden av aktörer på marknaden ger förutsättningar att kostnadseffektivt åstadkomma en motståndskraftig infrastruktur genom samverkan kring redundans och diversitet.

Utmaningar med den samhällsomfattande posttjänsten

Postnord och övriga delar av marknaden står inför stora utmaningar. Regeringens samlade bedömning är att målet för postsektorn, att det ska finnas en posttjänst av god kvalitet i hela landet, i stort uppfylldes under 2024. Samtidigt fortsätter den svenska postmarknaden alltjämt att förändras. Samhällets digitalisering har lett till stora förändringar i användarnas kommunikationsvanor och därmed deras behov av posttjänster. Att upprätthålla och dimensionera ett distributionsnätverk innebär fasta kostnader som inte minskar i samma takt som vikande brevvolymer. Till följd av detta stiger kostnaderna per utdelat brev.

Under 2022 och 2023 uppfyllde Postnord inte postförordningens krav om att minst 95 procent av de inrikes brev som har lämnats in för tvådagarsbefordran ska ha delats ut inom två påföljande arbetsdagar. Bolaget har dock vidtagit kvalitetshöjande åtgärder, och postförordningens krav kan anses uppnått av Postnord under 2024.

Regeringen fortsätter att noga övervaka utvecklingen i strävan att uppnå en balanserad och välfungerande postmarknad som gynnar hela landet i linje med de gällande politiska målen. Det är viktigt att säkerställa en välfungerande posttjänst även vid höjd beredskap, vilket förutsätter ett fortsatt aktivt arbete inom civilt försvar och krisberedskap.

Tillgång till grundläggande betaltjänster

Liksom tidigare år finns det fortsatta utmaningar med att uppfylla målet för politiken för de grundläggande betaltjänsterna avseende betalningsförmedling. Däremot uppfyller kreditinstituten alltjämt sina skyldigheter att tillhandahålla platser för kontanttjänster på nationell nivå. Det finns sedan en tid tillbaka få aktörer på marknaden som kan ta del av det statliga stödet till grundläggande betaltjänster som administreras av länsstyrelserna. Infrastrukturen för kontanttjänster upprätthålls i enlighet med uppsatta mål. Delar av befolkningen, främst i gles- och landsbygder, kan dock ha långt till kontanttjänster och uttags- och insättningsautomater.

Regeringen ser allvarligt på situationen. En utredare lämnade den 19 december 2024 förslag som syftar till att utöka möjligheten att betala kontant för vissa varor och tjänster (Fi2024/00068). Förslagen bereds i Regeringskansliet. Det arbete PTS och länsstyrelserna gör inom området bidrar till att främja alla människors möjligheter att använda digitala betaltjänster och för den övervägande delen av befolkningen är tillgången till betaltjänster god, framför allt tack vare digitala alternativ.

4.5 Politikens inriktning

Digital omställning för medborgarnytta, effektivitet, bättre välfärd och stärkt konkurrenskraft

Digitaliseringspolitikens roll i den pågående digitala omställningen är att skapa förutsättningar för medborgare, näringsliv, akademi och offentlig sektor att nyttja digitaliseringens möjligheter. Politiken måste också säkerställa att negativa effekter motverkas och att det digitala utanförskapet minskas. Sverige har sedan länge varit en digitalt avancerad nation, men andra länder har på senare år ökat takten och investeringsnivån inom strategiska områden som AI. Sverige får inte halka efter och därmed gå miste om de nyttor som digitaliseringen medför. Regeringen har den 28 maj 2025 beslutat om en digitaliseringsstrategi för 2025–2030 som pekar ut riktningen för regeringens digitaliseringspolitik. Strategin omfattar fem strategiskt viktiga områden: digital kompetens, digitalisering av näringslivet, digitalisering av den offentliga förvaltningen, digitalisering av välfärden och konnektivitet. Frågor om AI, tillgång till data och säkerhet behandlas där det är relevant inom de fem strategiska områdena. Regeringen har påbörjat och avser att fortsätta arbetet med att genomföra dels de planerade åtgärder som presenteras i strategin, dels ytterligare åtgärder som är viktiga för digitaliseringspolitiken. Regeringen avser bl.a. att inom ramen för strategin genomföra åtgärder för att öka den digitala kompetensen med särskilt fokus på AI. Vidare avser regeringen att genomföra åtgärder för datadriven innovation och den offentliga förvaltningens digitalisering. Regeringen har gett Myndigheten för digital förvaltning och PTS i uppdrag att stödja genomförandet av digitaliseringsstrategin, bl.a. genom att följa upp målen, utveckla indikatorer och analysera effekterna av de åtgärder som har vidtagits.

Bättre välfärd och ökad konkurrenskraft genom AI

AI är en alltmer integrerad del av samhället och har potential att förändra den offentliga förvaltningen i grunden genom att effektivisera processer, höja kvaliteten på tjänster och spara resurser. Sverige måste ha förmågan att tillvarata möjligheterna med AI, samtidigt som dess risker hanteras. Regeringen avser därför att ta fram en AI-strategi.

I betänkandet Färdplan för Sverige pekas det ut åtgärder som AI-kommissionen anser behöver prioriteras för att stärka utvecklingen och användningen av AI i Sverige. Regeringen har under 2025 presenterat ett stort antal AI-reformer och avser att genomföra ytterligare åtgärder som föreslås i betänkandet för att stärka det svenska AI-ekosystemet. Trots potentialen är utvecklingen och användningen av AI i Sverige ojämn, inte minst inom den offentliga förvaltningen. Regeringen avser att etablera en AI-verkstad för offentlig förvaltning i syfte att erbjuda stöd och gemensamma AI-lösningar till statliga myndigheter, kommuner och regioner (utg.omr. 3 avsnitt 2.9.1 och utg.omr. 10 avsnitt 3.11.7). Kopplad till AI-verkstaden ska det även finnas vägledning om AI för den offentliga förvaltningen och en regulatorisk sandlåda, dvs. en test- och experimentmiljö för AI (avsnitt 4.6.6, utg.omr. 1 avsnitt 10.11.3 och utg.omr. 16 avsnitt 6.7.7). Regeringen ökar dessutom den nationella medfinansieringen till EU-programmet för ett digitalt Europa, som möjliggör svenskt deltagande i forsknings- och innovationsprojekt inom bl.a. AI. Det ger möjligheter för kommersialisering av ny teknik.

Även molntjänster är betydelsefulla för en effektiv utveckling och användning av AI. För att bidra till att stärka den offentliga förvaltningens användning av molntjänster avser regeringen att ta fram en molnpolicy.

Bättre välfärd och medborgarnytta genom en digital offentlig förvaltning

Välfärden står inför stora utmaningar, t.ex. bristen på arbetskraft. Den digitala omställningen av samhället kan bl.a. användas för att frigöra resurser för ökad patientkontakt samt bidra till en god och effektiv hälso- och sjukvård och socialtjänst av hög kvalitet. För att öka produktiviteten i den offentliga verksamheten behövs kontinuerliga investeringar i digital infrastruktur.

Regeringen ser behov av att stärka den strategiska styrningen och uppföljningen av den offentliga förvaltningens digitalisering genom att prioritera utveckling, förvaltning och användning av den nationella digitala infrastrukturen Ena. Syftet med att stärka styrningen och uppföljningen är att säkerställa en långsiktigt hållbar, säker, behovsanpassad och sammanhållen digital infrastruktur. Det är också viktigt att de befintliga digitala tjänsterna och lösningarna inom Ena, såsom Mina ärenden och Digital post, används brett.

I takt med utvecklingen av Ena behöver det också utvecklas sektorsspecifika lösningar inom respektive område. En god samordning mellan Enas nationella digitala infrastruktur och sektorsspecifika digitala infrastrukturer, där det är lämpligt och möjligt, är avgörande för att säkerställa synergier och effektiv resursanvändning. I linje med detta behöver arbetet med en sammanhållen infrastruktur för identitet och behörighet inom Ena fortsätta. Infrastrukturen tas fram av Myndigheten för digital förvaltning i samverkan med E-hälsomyndigheten, och behövs för att möta behoven inom den nationella digitala infrastrukturen för hälso- och sjukvården.

Arbetet med en statlig e-legitimation, där bl.a. medborgarnas e-legitimationer utfärdas av en statlig myndighet, och en digital identitetsplånbok fortsätter.

En stärkt myndighet för digitaliseringsfrågor

Myndigheten för digital förvaltning och PTS har till regeringen redovisat hur Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter kan inordnas i PTS. Regeringen bedömer att en sammanhållen myndighet kan ta vara på och förstärka kompetenserna från de båda myndigheterna samt stärka arbetet med motståndskraften i den digitala infrastrukturen och öka takten i digitaliseringen av offentlig sektor. För att öka effektiviteten i statsförvaltningen anser regeringen att antalet myndigheter bör minska. Genom att samla uppgifter inom närliggande verksamhetsområden kan såväl en högre effektivitet som bättre kvalitet uppnås (utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1).

En sammanslagning bedöms skapa förutsättningar för synergier inom t.ex. digital inkludering, kunskaps- och erfarenhetsutbyte och kontinuerliga investeringar i digital infrastruktur. Förutsättningarna för att genomföra EU-lagstiftning inom det digitala området bedöms också förbättras. Myndigheten för digital förvaltnings ansvar för den nationella digitala infrastrukturen knyts närmare det ansvar för främjande av elektroniska kommunikationer som PTS har. Det ger stärkta förutsättningar för att upprätthålla trygga, tillgängliga och säkra digitala tjänster i hela landet, för medborgare, offentlig förvaltning och företag. Sammantaget bedöms en sammanslagning av myndigheterna vara en betydelsefull åtgärd för att Sverige fortsatt ska utvecklas som en framstående digitaliseringsnation. Regeringen anser att en sammanslagning bör ske genom att Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter överförs till och inordnas i PTS. Regeringens utgångspunkt är att organisationsförändringen ska träda i kraft den 1 januari 2027.

Ökad tillgång till data för effektivitet, välfärd och medborgarnytta

Tillgång till data och förmågan att dela data ökar i strategisk betydelse. Datadelning är viktigt för svensk konkurrenskraft och är även en förutsättning för att utveckla och använda digital teknik såsom AI. Arbetet med data som strategisk resurs behöver

fortsätta, för att kunna ta tillvara på de möjligheter som bl.a. AI erbjuder. Regeringen anser att det är viktigt att öka användningen och delningen av data, samt göra den tillgänglig. Regeringen har därför gett en särskild utredare i uppdrag att analysera förutsättningarna för den offentliga förvaltningen att använda integritetsbevarande metoder vid datadelning.

Informations- och datadelning är vidare en viktig förutsättning för att förebygga organiserad brottslighet, motverka arbetslivskriminalitet, förbättra vården, bekämpa välfärdsbrottslighet och förenkla för företag.

För att öka effektiviteten och förenkla servicen hos den offentliga förvaltningen är det avgörande att den offentliga förvaltningen kan dela data på ett interoperabelt sätt. Datadelning underlättar för den offentliga förvaltningen att utföra sin verksamhet på ett effektivt sätt, vilket är speciellt viktigt inom områden som är prioriterade av regeringen, såsom det brottsbekämpande arbetet och användningen av AI. Regeringen avser att presentera ett lagförslag om den offentliga förvaltningens datadelning som beaktar Sveriges säkerhet.

För att öka tillgången till data avser regeringen att ge Myndigheten för digital förvaltning och SCB i uppdrag att förbereda inrättandet av en vägledande funktion, en s.k. data steward (utg.omr. 2 avsnitt 6.5).

Främjandet av digital kompetens och inkludering

Samhällets digitalisering innebär att grundläggande digitala förmågor i allt högre grad är en förutsättning för delaktighet och för att kunna nyttja de tjänster som samhället erbjuder. Regeringen ser därför ett behov av att stärka arbetet för ökad digital inkludering. För att Sverige ska kunna dra full nytta av AI-utvecklingen behöver arbetet för digital inkludering även innefatta en ambition om att öka den grundläggande AI-kompetensen i samhället. Digitalidag, som är en del av PTS, är en viktig samverkansplattform mellan det offentliga och näringslivet i arbetet för ett digitalt samhälle.

Regeringen stärker arbetet med att skapa en tryggare och mer inkluderande onlinemiljö genom att tillföra PTS medel för tillsynsarbetet som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster). Förordningen ställer krav på digitala plattformar, bl.a. i fråga om hanteringen av olagligt innehåll och om e-handel. Ökade medel för tillsynsarbete bidrar till en tryggare onlinemiljö, vilket främjar medborgarnas möjligheter att dra nytta av tjänster och delta i det alltmer digitaliserade samhället.

Digitaliseringen av samhället har även bidragit till att bedrägerier där elektroniska kommunikationstjänster används har ökat. Regeringen avser att vidta åtgärder för att stärka skyddet för användare av elektroniska kommunikationer och motverka bedrägerier genom telefonsamtal och sms.

Näringslivets digitalisering för stärkt konkurrenskraft och innovation

Eftersom andelen svenska företag som använder AI är näst högst i EU, har Sverige goda förutsättningar att fortsättningsvis vara en ledande, teknikdriven nation. Svenska företag behöver dock fortsatt öka takten i sin digitala omställning för att på sikt vara konkurrenskraftiga. Detta gäller bl.a. de små och medelstora företagens användning av AI. Digitalisering av näringslivet skapar affärsnytta, produktivitet, lönsamhet och tillväxt. Robust digital infrastruktur för forskning och innovation är av stor betydelse för näringslivets produktivitet och konkurrenskraft. Det är också en förutsättning för att utveckla AI-tillämpningar som AI-assistenter och industriautomation i samverkan mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor.

Konnektivitet som når alla

Konnektivitet är viktigt för likvärdiga möjligheter att bo, leva och verka i hela landet. Tillförlitlig konnektivitet är, i ett alltmer digitaliserat samhälle, även viktigt för samhällsgemenskapen då personer annars kan hamna i ett digitalt utanförskap. Alla hushåll och företag bör ha goda möjligheter att använda sig av digitala tjänster och samhällsservice. Regeringens utgångspunkt är att konnektivitet i första hand ska tillhandahållas genom en väl fungerande marknad, men att staten ska ha ett ansvar på områden där allmänna intressen inte enbart kan tillgodoses av marknaden. Det krävs fortsatta investeringar i utbyggnad av näten för att möta behov hos konsumenter och näringsliv samt inom välfärd och offentlig förvaltning. För att öka investeringarna i konnektivitet ser regeringen ett fortsatt behov av förenkling och kostnadseffektivisering. I delar av landet, särskilt i glesbefolkade områden, kan utbyggnad inte ske på marknadsmässig grund. Regeringen har därför avsatt medel för stöd till bredbandsutbyggnad.

EU:s förordning om gigabitinfrastruktur ställer ökade krav på digitalisering av tillståndsprocesser bl.a. genom införandet av en central informationspunkt som möjliggör kortare handläggningstider och effektivare processer, i syfte att underlätta och påskynda utbyggnad av gigabitsinfrastruktur. Under 2026–2030 kommer tillgången till bredband att öka ytterligare, bl.a. genom utbyggnad av infrastruktur med offentlig finansiering. Vidare blir mobil uppkoppling allt viktigare. Utbyggnad av 5G-nät och utveckling av nästa generations mobilteknik, 6G, är angeläget för att säkerställa att det finns tillförlitlig konnektivitet som motsvarar användarnas behov vilket möjliggör nya innovativa produkter och tjänster, som stärker näringslivets konkurrenskraft. Introduktionen och kommersialiseringen av nya satellittjänster kan ge konnektivitet i områden där annan infrastruktur saknas.

Stärkt digital motståndskraft, tillförlitlighet och säkerhet i hela samhället

I dag är digital infrastruktur samhällskritisk. Många digitala tjänster är samhällsviktiga och av betydelse för totalförsvaret. Det finns ett stort behov av ett starkt civilt försvar med hög beredskap samt säkra och tillförlitliga posttjänster, elektroniska kommunikationer och annan digital infrastruktur. Detta gäller såväl i fredstida kriser som längs hela konfliktskalan, inklusive hybrida hot, höjd beredskap och ytterst krig. Regeringen bedömer att myndigheterna och övriga berörda aktörer kan förbättra sitt samarbete ytterligare i beredskapsfrågor.

Den digitala infrastrukturens funktionalitet ska upprätthållas och tjänster, användare och information ska vara säkra i alla lägen. Tillhandahållarna av infrastrukturen och tjänsterna, beredskapsmyndigheter och andra aktörer i leveranskedjan behöver ha uthållighet och beredskap inför stora påfrestningar. De behöver också snabbt kunna ställa om till krigsförhållanden. Hot mot såväl infrastrukturen inom beredskapssektorn, elektroniska kommunikationer och post som mot övrig digital infrastruktur kommer från olika källor. Det kan röra sig om hot både från främmande stater och kriminella aktörer, cybersäkerhetsincidenter samt från fysiska påfrestningar till följd av sabotage, klimatförändringar, naturkatastrofer eller annan yttre påverkan. Vägledande för arbetet med den digitala infrastrukturen och tjänsterna är att dessa ska ha resiliens, robusthet och redundans bl.a. för att Sverige ska kunna upprätthålla samhällsviktiga digitala tjänster och förmågan till internationell, nationell och regional kommunikation i alla lägen.

Regeringen fortsätter med långsiktiga satsningar för att stärka infrastrukturens motståndskraft och för att säkra en resilient beredskapssektor. Utvecklingsarbetet i beredskapssektorn, som leds av PTS, avser tre områden: infrastrukturens motståndskraft, sektorns beredskapsarbete och nätens funktionalitet vid höjd beredskap.

Postsektorn och digitaliseringens effekter

Digitaliseringen av samhället förändrar postmarknaden i grunden, och digitala tjänster täcker i allt högre grad det kommunikationsflöde som tidigare förmedlades med posttjänster. Regeringen anser därför att en samhällsomfattande posttjänst kan anpassas till de behov som finns i ett alltmer digitaliserat samhälle. I promemorian Ändring av kravet på befordringstid i den samhällsomfattande posttjänsten (Fi2025/01485) föreslås en ändring av postförordningen. Förslagen innebär att minst 85 procent av inrikes brev ska ha delats ut inom tre arbetsdagar och minst 97 procent av inrikes brev ska ha delats ut inom fem arbetsdagar. Promemorian har remitterats.

Ett fortsatt aktivt arbete inom civilt försvar och krisberedskap är en förutsättning för att säkerställa välfungerande posttjänster även vid höjd beredskap. Regeringen avser att ge PTS i uppdrag att identifiera totalförsvarets behov av brev- och pakettjänster vid höjd beredskap samt presentera förslag på åtgärder för att tillgodose de identifierade behoven.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Post- och telestyrelsen

Tabell 4.9 Anslagsutveckling 2:1 Post- och telestyrelsen

Tusental kronor

2024	Utfall	161 793	Anslagssparande	1 272
2025	Anslag	248 926[1]	Utgiftsprognos	248 454
2026	**Förslag**	**318 763**		
2027	Beräknat	641 512[2]		
2028	Beräknat	648 684[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 630 952 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 625 615 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Post- och telestyrelsens förvaltningsutgifter i den mån dessa inte finansieras med avgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.10 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:1 Post- och telestyrelsen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**247 926**	**247 926**	**247 926**
Pris- och löneomräkning[2]	4 468	8 692	13 775
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	66 369	384 894	386 983
varav BP26[3]	*62 000*	*360 283*	*340 068*
– EU:s förordning om gigabitinfrastruktur	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Avdrag flytt från BNB till PLO-anslag	*-4 000*	*-4 000*	*-4 000*
– Medel för arbetet med interoperabilitet		*10 000*	*10 000*
– AI-verkstad för offentlig förvaltning		*5 000*	*5 000*
– Digg inordnas i PTS		*286 583*	*266 568*
– Motverka digitalt utanförskap	*25 000*	*25 000*	*25 000*
– Motverka brottslig verksamhet och skydda demokrati	*15 000*	*15 000*	*15 000*
– e-Codex	*3 000*	*7 200*	*7 000*
– Verksamhet från Digg inordnas i UHM		*-7 500*	*-7 500*
– Effektivare gränsöverskridande inhämtning av elektroniska bevis	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**318 763**	**641 512**	**648 684**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För arbetet som följer av EU:s förordning om gigabitinfrastruktur ökas anslaget med 16 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med motsvarande belopp för 2027 och 2028. Finansiering sker genom att anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* minskas med 20 000 000 kronor för 2026 och beräknas minska med motsvarande belopp för 2027 och 2028.

För arbete med den offentliga förvaltningens datadelning enligt kommande lagstiftning om interoperabilitet beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För arbetet med vägledning kopplad till AI-verkstaden för offentlig förvaltning beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

I samband med avvecklingen av Myndigheten för digital förvaltning och inordnandet av myndighetens uppgifter i PTS i januari 2027 förs anslagsmedel över till anslaget 2:1 *Post- och telestyrelsen*. Anslaget beräknas öka med 286 583 000 kronor för 2027 och med 266 568 000 kronor för 2028.

För arbetet med att motverka digitalt utanförskap ökas anslaget med 25 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För arbetet med att motverka brottslig verksamhet och skydda demokratin som följer av EU:s förordning om digitala tjänster ökas anslaget med 15 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För att genomföra uppdraget beträffande it-systemet e-Codex enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/850 av den 30 maj 2022 om ett datoriserat system för gränsöverskridande elektroniskt utbyte av uppgifter på området

civil- och straffrättsligt samarbete (e-Codex-systemet) och om ändring av förordning (EU) 2018/1726 ökas anslaget med 3 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med 7 200 000 kronor för 2027 och med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter inom området elektronisk inköpsprocess, e-faktura och Peppol föreslås överföras till Upphandlingsmyndigheten. Anslaget beräknas minska med 7 500 000 kronor fr.o.m. 2027. Anslaget 1:17 *Upphandlingsmyndigheten* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning beräknas öka med motsvarande belopp.

För uppgiften som centralmyndighet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2023/1544 av den 12 juli 2023 om fastställande av harmoniserade regler för att utse utsedda verksamhetsställen och rättsliga ombud för insamling av elektroniska bevis i straffrättsliga förfaranden (e-bevisdirektivet) ökas anslaget med 3 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 318 763 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Post- och telestyrelsen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 641 512 000 kronor respektive 648 684 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.11 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Post- och telestyrelsen

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Verksamhetens kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav beredskapsavgift för elektroniska kommunikationer	*2 595*	*-495*	*140 000*	*140 000*	*0*	*2 100*
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav elektronisk kommunikation[1]	*15 770*	*-8 404*	*285 500*	*286 880*	*-1 380*	*5 986*
varav post[2]	*-15 438*	*3 217*	*43 850*	*42 489*	*1 361*	*-10 860*
varav radioutrustning	*5 009*	*-6 606*	*11 500*	*11 500*	*-0*	*-1 597*
varav utbyggnad av bredbandsnät	*8 270*	*-3 209*	*0*	*3 244*	*-3 244*	*1 817*
varav gränsöverskridande paketleveranstjänster	*1 290*	*-659*	*1 100*	*1 819*	*-719*	*-88*
varav betrodda tjänster	*0*	*0*	*100*	*100*	*0*	*0*
varav EU:s dataförvaltningsförordning	*0*	*0*	*25*	*25*	*0*	*0*
varav EU:s förordning om digitala tjänster	*0*	*0*	*25*	*25*	*0*	*0*
varav tillsynsavgift gällande NIS 2[3]	*-*	*-*	*12 000*	*12 000*	*0*	*0*

[1] Anmäld verksamhet, tillstånd att använda nummer och tillstånd att använda radiosändare.

[2] Tillstånd att bedriva postverksamhet och obeställbara brev.

[3] Avgiften är ännu inte införd. Bestämmelserna om avgiften förväntas träda i kraft under 2026.

Källor: Post- och telestyrelsens budgetunderlag 2026–2028 och egna beräkningar.

4.6.2 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tabell 4.12 Anslagsutveckling 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

2024	Utfall	114 663	Anslagssparande	6 615
2025	Anslag	106 278[1]	Utgiftsprognos	105 537
2026	**Förslag**	**106 278**		
2027	Beräknat	106 278		
2028	Beräknat	106 278		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning och personer med speciella behov och i syfte att trygga behovet av effektiva elektroniska kommunikationer och posttjänster. Anslaget får även användas för utgifter för utvecklingsprojekt med inriktning på elektronisk kommunikation och it-användning för personer med funktionsnedsättning och personer med speciella behov t.ex. avseende tillgänglighet till kommunikation, utbildning och media.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**106 278**	**106 278**	**106 278**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**106 278**	**106 278**	**106 278**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 106 278 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 106 278 000 kronor per år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 250 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Ett bemyndigande behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden som främst avser fleråriga avtal. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:2 *Ersättning för särskilda tjänster för personer med*

funktionsnedsättning ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 250 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 4.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Ersättning för särskilda tjänster för personer med funktionsnedsättning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	144 894	152 210	282 292			
Nya ekonomiska åtaganden	104 188	220 230	66 586			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-94 122	-90 148	-98 878	-104 319	-91 186	-54 495
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-2 750					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	152 210	282 292	250 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**250 000**	**350 000**	**250 000**			

4.6.3 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tabell 4.15 Anslagsutveckling 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tusental kronor

2024	Utfall	21 309	Anslagssparande	3 728
2025	Anslag	25 037[1]	Utgiftsprognos	24 862
2026	**Förslag**	**25 037**		
2027	Beräknat	25 037		
2028	Beräknat	25 037		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för tillhandahållandet av grundläggande betaltjänster på de orter och den landsbygd där behovet av tjänsterna inte tillgodoses av marknaden. Anslaget får användas för utgifter för tillhandahållande av grundläggande betaltjänster för äldre personer och personer med funktionsnedsättning boende i landsbygd. Detta inbegriper upphandling av dessa tjänster. Anslaget får användas för utgifter för regionala stöd- och utvecklingsinsatser och post.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**25 037**	**25 037**	**25 037**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**25 037**	**25 037**	**25 037**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 25 037 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 25 037 000 kronor per år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Ett bemyndigande behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden som främst avser fleråriga avtal. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:3 *Grundläggande betaltjänster* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 4.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:3 Grundläggande betaltjänster

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början	22 855	37 879	40 000			
Nya ekonomiska åtaganden	33 866	23 237	23 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-17 846	-21 116	-23 000	-23 000	-15 000	-2 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-996					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	37 879	40 000	40 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**40 000**	**40 000**	**40 000**			

4.6.4 2:4 Informationsteknik och telekommunikation

Tabell 4.18 Anslagsutveckling 2:4 Informationsteknik och telekommunikation

Tusental kronor

2024	Utfall	65 229	Anslagssparande	2 615
2025	Anslag	57 844[1]	Utgiftsprognos	57 440
2026	**Förslag**	**153 844**		
2027	Beräknat	153 844		
2028	Beräknat	113 844		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för insatser som bidrar till att förverkliga målet för digitaliseringspolitiken, samt för uppföljningar och utvärderingar av politiken. Anslaget får även användas för utgifter för bidrag och avgifter till internationella organisationer inom digitaliseringsområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.19 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Informationsteknik och telekommunikation

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**58 844**	**58 844**	**58 844**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	95 000	95 000	55 000
varav BP26	*96 000*	*96 000*	*96 000*
– Förstärkning av nationell medfinansiering för ett digitalt Europa	*100 000*	*100 000*	*100 000*
– Ointecknade digitaliseringsmedel dras in till förmån för AI	*-4 000*	*-4 000*	*-4 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**153 844**	**153 844**	**113 844**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För nationell medfinansiering av programmet för ett digitalt Europa ökas anslaget med 100 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

Anslaget minskas med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att omprioritera ointecknade digitaliseringsmedel till förmån för satsningar på AI.

Regeringen föreslår att 153 844 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Informationsteknik och telekommunikation* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 153 844 000 kronor respektive 113 844 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:4 *Informationsteknik och telekommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 535 000 000 kronor 2027–2031.

Skälen för regeringens förslag

Ett bemyndigande behövs för att möjliggöra deltagande i fleråriga projekt inom ramen för EU-programmet för ett digitalt Europa. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:4 *Informationsteknik och telekommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 535 000 000 kronor 2027–2031.

Tabell 4.20 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:4 Informationsteknik och telekommunikation

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2031
Ekonomiska åtaganden vid årets början		70 000			
Nya ekonomiska åtaganden	70 000	500 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-35 000	-135 000	-100 000	-300 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	70 000	535 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**75 000**	**535 000**			

4.6.5 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tabell 4.21 Anslagsutveckling 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tusental kronor

2024	Utfall	354 284	Anslagssparande	11 130
2025	Anslag	819 014[1]	Utgiftsprognos	813 306
2026	**Förslag**	**1 323 814**		
2027	Beräknat	1 998 914		
2028	Beräknat	2 623 014		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder samt samordningsinsatser för driftsäkra och tillgängliga elektroniska kommunikationer. Detta inbegriper stöd till utbyggnad av elektroniska kommunikationer i områden där utbyggnad inte genomförs på marknadsmässig grund. Anslaget får även användas för utgifter för åtgärder för driftsäkra och robusta elektroniska kommunikationer för att skydda kommunikationerna mot allvarliga hot och påfrestningar i fredstid och vid höjd beredskap. Anslaget får vidare användas för samhällsomfattande tjänster inom området elektronisk kommunikation. Anslaget får vidare användas för åtgärder kopplade till civilt försvar inom områdena elektroniska kommunikationer och post samt för utgifter för administration av åtgärderna.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**819 014**	**819 014**	**819 014**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	504 800	1 179 900	1 804 000
varav BP26	*-20 000*	*-20 000*	*-20 000*
– EU:s förordning om gigabitinfrastruktur	*-20 000*	*-20 000*	*-20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 323 814**	**1 998 914**	**2 623 014**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För arbetet som följer av EU:s förordning om gigabitinfrastruktur minskas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas minska med motsvarande belopp för 2027 och 2028. Anslaget 2:1 *Post- och telestyrelsen* ökas med 16 000 000 kronor för 2026 och beräknas öka med motsvarande belopp för 2027 och 2028.

Regeringen föreslår att 1 323 814 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* för 2026. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 1 998 914 000 kronor respektive 2 623 014 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 658 500 000 kronor 2027–2036.

Skälen för regeringens förslag

Ett bemyndigande behövs för att möjliggöra att det för verksamheten kan göras ekonomiska åtaganden som främst avser fleråriga avtal. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 2:5 *Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 658 500 000 kronor 2027–2036.

Tabell 4.23 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029–2036
Ekonomiska åtaganden vid årets början	379 502	1 253 279	3 927 290			
Nya ekonomiska åtaganden	1 041 953	3 035 449	1 839 359			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-143 694	-361 438	-1 108 149	-1 792 947	-1 949 181	-916 372
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-24 482					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 253 279	3 927 290	4 658 500			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 302 000**	**4 348 000**	**4 658 500**			

4.6.6 2:6 Myndigheten för digital förvaltning

Tabell 4.24 Anslagsutveckling 2:6 Myndigheten för digital förvaltning

Tusental kronor

2024	Utfall	175 627	Anslagssparande	1 014
2025	Anslag	270 297[1]	Utgiftsprognos	269 420
2026	**Förslag**	**295 385**		
2027	Beräknat	0[2]		
2028	Beräknat	0[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 0 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 0 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för digital förvaltnings förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:6 Myndigheten för digital förvaltning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**270 297**	**270 297**	**270 297**
Pris- och löneomräkning[2]	5 838	9 082	13 848
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	19 250	-279 379	-284 145
varav BP26[3]	*15 250*	*-318 426*	*-296 187*
– Medel för arbetet med interoperabilitet	*7 000*		
– AI-verkstad för offentlig förvaltning	*5 000*		
– Digg inordnas i PTS		*-318 426*	*-296 187*
– e-Codex	*7 000*		
– Verksamhet från Digg inordnas i UHM	*-3 750*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**295 385**	**0**	**0**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För arbete med den offentliga förvaltningens datadelning enligt kommande lagstiftning om interoperabilitet ökas anslaget med 7 000 000 kronor för 2026.

För arbetet med vägledning kopplad till AI-verkstaden för offentlig förvaltning ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026.

I samband med avvecklingen av Myndigheten för digital förvaltning och inordnandet av myndighetens uppgifter i PTS i januari 2027 förs anslagsmedel över till anslaget 2:1 *Post- och telestyrelsen*. För 2027 och 2028 beräknas anslaget därför till 0 kronor.

För att genomföra uppdraget beträffande it-systemet e-Codex enligt e-Codex-systemet ökas anslaget med 7 000 000 kronor för 2026.

Myndigheten för digital förvaltnings uppgifter inom området elektronisk inköpsprocess, e-faktura och Peppol föreslås överföras till Upphandlingsmyndigheten. Anslaget minskas därför med 3 750 000 kronor för 2026. Anslaget 1:17 *Upphandlingsmyndigheten* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning ökas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 295 385 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Myndigheten för digital förvaltning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 0 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.26 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Myndigheten för digital förvaltning

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Verksamhetens kostnader 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet						
varav stöd för lärande och uppdragsverksamhet (e-legitimationsdagarna)	*-298*	*298*	*2 000*	*2 000*	*0*	*0*
varav digital identifiering e-IDAS-noden	*-1*	*0*	*10*	*10*	*0*	*-1*
varav auktorisationssystem om tjänster för elektronisk identifiering och digital post	*-11 452*	*-23 600*	*124 800*	*122 500*	*2 300*	*-32 752*

Källor: Myndigheten för digital förvaltnings budgetunderlag för 2026–2028 och kompletterande uppgifter från myndigheten.

4.6.7 2:7 Digital förvaltning

Tabell 4.27 Anslagsutveckling 2:7 Digital förvaltning

Tusental kronor

2024	Utfall	184 434	Anslagssparande	29 460
2025	Anslag	129 894[1]	Utgiftsprognos	128 989
2026	**Förslag**	**169 894**		
2027	Beräknat	89 894		
2028	Beräknat	92 894		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för styrning, samordning och uppföljning av digitaliseringen av den offentliga förvaltningen samt för den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen och andra förvaltningsgemensamma tjänster och funktioner.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.28 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:7 Digital förvaltning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**129 894**	**129 894**	**129 894**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	40 000	-40 000	-37 000
varav BP26	*85 000*	*20 000*	*20 000*
– Statlig e-legitimation	*65 000*		
– Förvaltningsgemensam digital infrastruktur	*20 000*	*20 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**169 894**	**89 894**	**92 894**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att slutföra arbetet med den statliga e-legitimationen ökas anslaget med 65 000 000 kronor för 2026.

För arbetet med en sammanhållen infrastruktur för identitet och behörighet inom ramen för den nationella digitala infrastrukturen Ena ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026. Anslaget beräknas öka med motsvarande belopp 2027–2030.

Regeringen föreslår att 169 894 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *Digital förvaltning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 89 894 000 kronor respektive 92 894 000 kronor.

Utgiftsområde 23

Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Utgiftsområde 23 – Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel ... 7
- 2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 7
- 2.2 Utgiftsutveckling ... 7
- 2.3 Skatteutgifter ... 9
- 2.4 Mål för utgiftsområdet ... 9
- 2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 10
- 2.6 Resultatredovisning ... 11
  - 2.6.1 En sammanhållen landsbygdspolitik ... 11
  - 2.6.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja ... 19
  - 2.6.3 Skog ... 53
  - 2.6.4 De samiska näringarna ... 60
  - 2.6.5 Civilt försvar och krisberedskap – livsmedelsförsörjning och dricksvatten ... 61
- 2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 63
- 2.8 Politikens inriktning ... 63
  - 2.8.1 En sammanhållen landsbygdspolitik ... 63
  - 2.8.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja ... 64
  - 2.8.3 Skogen som en strategisk resurs för ett robust Sverige och för jobb och tillväxt ... 67
  - 2.8.4 De samiska näringarna ... 68
  - 2.8.5 Civilt försvar och krisberedskap – livsmedelsförsörjning och dricksvatten ... 68
- 2.9 Den årliga revisionens iakttagelser ... 69
- 2.10 Budgetförslag ... 69
  - 2.10.1 1:1 Skogsstyrelsen ... 69
  - 2.10.2 1:2 Insatser för skogsbruket ... 71
  - 2.10.3 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt ... 72
  - 2.10.4 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet ... 73
  - 2.10.5 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder ... 74
  - 2.10.6 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar ... 75
  - 2.10.7 1:7 Ersättningar för viltskador m.m. ... 76
  - 2.10.8 1:8 Statens jordbruksverk ... 77
  - 2.10.9 1:9 Bekämpning av växtskadegörare ... 78
  - 2.10.10 1:10 Gårdsstöd m.m. ... 79
  - 2.10.11 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m. ... 80
  - 2.10.12 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 ... 81
  - 2.10.13 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027 ... 83
  - 2.10.14 1:14 Livsmedelsverket ... 85
  - 2.10.15 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor ... 87
  - 2.10.16 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m. ... 88
  - 2.10.17 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur ... 89
  - 2.10.18 1:18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket ... 90
  - 2.10.19 1:19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m. ... 91
  - 2.10.20 1:20 Åtgärder på fjällägenheter ... 92
  - 2.10.21 1:21 Främjande av rennäringen m.m. ... 92
  - 2.10.22 1:22 Sveriges lantbruksuniversitet ... 93

2.10.23 1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning 94
2.10.24 1:24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien 96
2.10.25 1:25 Slakterikontroll 97
2.10.26 1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet 98
2.10.27 1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027 99
2.10.28 1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027 101

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Skogsstyrelsen	642 197
1:2 Insatser för skogsbruket	574 373
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	243 865
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	158 824
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	9 933
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	133 349
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	57 778
1:8 Statens jordbruksverk	937 527
1:9 Bekämpning av växtskadegörare	18 000
1:10 Gårdsstöd m.m.	7 681 572
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	194 333
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	3 257 312
1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027	2 204 200
1:14 Livsmedelsverket	727 547
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	131 160
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	57 413
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	531 000
1:18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	34 830
1:19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	24 116
1:20 Åtgärder på fjällägenheter	1 529
1:21 Främjande av rennäringen m.m.	131 915
1:22 Sveriges lantbruksuniversitet	2 421 487
1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	848 164
1:24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1 177
1:25 Slakterikontroll	168 053
1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	1 071 000
1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	104 000
1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	200 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**22 566 654**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Insatser för skogsbruket	90 000	2027–2029
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	150 000	2027–2029
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	4 000 000	2027–2029
1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027	3 399 000	2027–2029
1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	1 700 000	2027–2032
1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	2 100 000	2027–2030
1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	206 000	2027–2029
1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	440 000	2027–2029
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**12 085 000**	

2 Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel omfattar verksamhet inom områdena landsbygd, livsmedel, jordbruks- och trädgårdsnäring, fiskerinäring, djur, skog och jakt samt rennäring och andra samiska näringar. Utgiftsområdet omfattar även verksamhet inom utbildning och forskning.

Myndigheter som verkar inom utgiftsområdet är Statens jordbruksverk (Jordbruksverket), Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA), Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Centrala djurförsöksetiska nämnden, Livsmedelsverket, Skogsstyrelsen, Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och vissa verksamheter vid Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande (Formas).

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Skogsstyrelsen	513	584	592	**642**	658	635
1:2 Insatser för skogsbruket	499	594	533	**574**	574	142
1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt	191	228	226	**244**	253	241
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	124	156	156	**159**	162	134
1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder	10	10	10	**10**	10	10
1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar	466	273	273	**133**	133	133
1:7 Ersättningar för viltskador m.m.	62	68	67	**58**	45	30
1:8 Statens jordbruksverk	758	855	829	**938**	950	807
1:9 Bekämpning av växtskadegörare	16	29	34	**18**	18	15
1:10 Gårdsstöd m.m.	9 011	7 661	7 665	**7 682**	7 282	7 282
1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.	152	169	169	**194**	196	196
1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027	1 939	2 230	2 468	**3 257**	3 170	1 582
1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027	1 460	1 943	1 852	**2 204**	2 509	1 256
1:14 Livsmedelsverket	391	525	428	**728**	705	739
1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor	158	224	218	**131**	131	131
1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.	52	57	57	**57**	57	57
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 217	1 210	1 216	**531**	531	531
1:18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	29	35	35	**35**	20	20
1:19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.	21	24	24	**24**	24	24
1:20 Åtgärder på fjällägenheter	2	2	2	**2**	2	2
1:21 Främjande av rennäringen m.m.	135	136	135	**132**	126	126
1:22 Sveriges lantbruksuniversitet	2 240	2 350	2 350	**2 421**	2 466	2 508

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	748	819	812	**848**	903	985
1:24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien	1	1	1	**1**	1	1
1:25 Slakterikontroll	167	165	177	**168**	171	174
1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet	74	356	354	**1 071**	1 502	1 991
1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	36	97	94	**104**	111	78
1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027	190	260	154	**200**	226	193
Äldreanslag						
2025 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	894	773	795			
Totalt för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	**21 554**	**21 834**	**21 726**	**22 567**	**22 936**	**20 023**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**21 698**	**21 698**	**21 698**
Pris- och löneomräkning[2]	91	162	253
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	729	1 424	-1 579
varav BP26[3]	*1 542*	*1 742*	*2 354*
Makroekonomisk utveckling	-521	-745	-891
Volymer	198	24	96
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	372	371	446
Ny utgiftsram	**22 567**	**22 936**	**20 023**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	15 092
Verksamhetsutgifter[2]	7 423
Investeringar[3]	52
Summa utgiftsram	**22 567**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Tabell 2.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

	2025	2026
Uttag av bränsle från lantbruksenhet (B1)	150	160
Avverkningsrätt till skog (B2)	-	-
Anläggning av ny skog m.m. (B10)	300	310
Nedsatt energiskatt på diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna (F9)	520	u
Nedsatt energiskatt på el inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna (F14)	660	660
Nedsatt koldioxidskatt på diesel till arbetsmaskiner och fartyg inom jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna (F16)	1 010	770

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med ”-”. Skatteutgifter som upphör eller har upphört anges med ”u”.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.4 Mål för utgiftsområdet

I tabellen nedan redovisas både det övergripande målet för utgiftsområdet och andra mål inom utgiftsområdet vars uppfyllelse bidrar till att det övergripandet målet uppnås. Utöver dessa mål finns det andra mål som berör utgiftsområdet som redovisas nedan.

Tabell 2.5 Mål för utgiftsområdet och mål för resultatområdena

Målet för utgiftsområdet 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	
Insatserna ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart (prop. 2014/15:1 utg.omr. 23 avsnitt 2.4, bet. 2014/15:MJU2, rskr. 2014/15:88).	
Mål för resultatområdena	
En sammanhållen landsbygdspolitik	
Övergripande mål för den sammanhållna landsbygdspolitiken (prop. 2017/18:179, bet. 2017/18:NU19, rskr. 2017/18:360)	– En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.
Delmålen för den sammanhållna landsbygdspolitiken	– Hållbar tillväxt – Cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av naturresurser – Attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder
En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja	
Övergripande mål för en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338)	– En konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedelsproduktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås, i syfte att skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till hållbar utveckling i hela landet. Produktionsökningen, både konventionell och ekologisk, bör svara mot konsumenternas efterfrågan. En produktionsökning skulle kunna bidra till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska.
Målet för livsmedelsstrategins strategiska område Regler och villkor	– Utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraften och lönsamheten.
Målet för livsmedelsstrategins strategiska område Konsument och marknad	– Att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedel och kunna göra medvetna val, exempelvis av närproducerat och ekologiskt. Marknaden för livsmedel ska kännetecknas av en väl fungerande konkurrens. Den svenska livsmedelsexporten ska ges förutsättningar att öka för att möta efterfrågan på relevanta marknader.
Målet för livsmedelsstrategins strategiska området Kunskap och innovation	– Att stödja kunskaps- och innovationssystemet för att bidra till ökad produktivitet och innovation i livsmedelskedjan samt hållbar produktion och konsumtion av livsmedel.
Skog	
De jämställda målen för skogspolitiken (prop. 1992/93:226, bet. 1992/93:JoU15, rskr. 1992/93:252 och prop. 2007/08:108, bet. 2007/08:MJU18, rskr. 2007/08:244)	– Produktionsmålet innebär att skogen och skogsmarken ska utnyttjas effektivt och ansvarsfullt så att den ger en uthålligt god avkastning. Skogsproduktionens inriktning ska ge handlingsfrihet i fråga om användningen av vad skogen producerar. – Miljömålet innebär att skogsmarkens naturgivna produktionsförmåga ska bevaras. En biologisk mångfald och genetisk variation i skogen ska säkras. Skogen ska brukas så att växt- och djurarter som naturligt hör hemma i skogen ges förutsättningar att fortleva under naturliga betingelser och i livskraftiga bestånd. Hotade arter och naturtyper ska skyddas. Skogens kulturmiljövärden samt dess estetiska och sociala värden ska värnas.
De samiska näringarna	
Övergripande mål för samepolitiken (prop. 2000/01:1 utg.omr. 23 avsnitt 7.3, bet. 2000/01:MJU2, rskr. 2000/01:86)	– Att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och andra samiska näringar.
Civilt försvar och krisberedskap - livsmedelsförsörjning och dricksvatten	
Övergripande mål för totalförsvaret inklusive civilt försvar (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114)	– Livsmedels- och dricksvattenförsörjningen berörs av målet för det civila försvaret. Se utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, avsnitt 5.1.

Övriga mål som berör utgiftsområdet är generationsmålet och de 16 miljökvalitetsmålen (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377), regeringens mål för forskningspolitiken (prop. 2024/25:60, bet. 2024/25:UbU15, rskr. 2024/25:219) samt målet om Agenda 2030 för en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling genom en samstämmig politik nationellt och internationellt centralt (prop. 2019/20:188, bet. 2020/21:FiU28, rskr. 2020/21:154).

2.5 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att följa upp resultatet av insatserna och statliga myndigheters verksamhet inom resultatområdena och hur de bidrar till att målen för utgiftsområdet uppnås, används centrala indikatorer, kompletterande indikatorer samt andra bedömningsgrunder där

det är relevant. Indikatorerna och bedömningsgrunderna redovisas per kön när det finns data tillgänglig. Redovisningen av de relevanta indikatorerna och bedömningsgrunderna för varje resultatområde sker under respektive avsnitt. Indikatorer för området Civilt försvar och krisberedskap – livsmedelsförsörjning och dricksvatten har ännu inte tagits fram.

Tabell 2.6 Centrala indikatorer inom utgiftsområdet

Resultatområde	Centrala indikatorer
En sammanhållen landsbygdspolitik	– Inrikes flyttnetto och befolkning – Tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten – Tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedelsstation och grundskola
En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja	– Nettomarginal i livsmedelssektorn – Förädlingsvärde i livsmedelssektorn – Antal sysselsatta i livsmedelssektorn
Skog	– Tillväxt, avverkning och skogsbruks-åtgärder – Skog och vilt i balans – Skydd mot skadeinsekter m.m. – Miljöhänsyn i skogsbruket – Skydd och bevarande av skogsmark – Skogsbrukets klimatnytta
De samiska näringarna	– Renbruksplanernas användning

2.6 Resultatredovisning

Med utgångspunkt i målen för utgiftsområdet redovisas i denna budgetproposition resultat för de fem resultatområdena En sammanhållen landsbygdspolitik, En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, Skog, De samiska näringarna samt Civilt försvar och krisberedskap – livsmedelsförsörjning och dricksvatten. För det senare görs resultatredovisningen i förhållande till målet för det civila försvaret, se utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap, avsnitt 5.1.

Miljö- och jordbruksutskottets framhåller i sitt betänkande om budgetpropositionen för 2025, Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (bet. 2024/25:MJU2) bl.a. att regeringens resultatredovisning och bedömning av de resultat som uppnåtts behöver ha en klar och tydlig struktur, eftersom detta bidrar till en ökad förståelse för hur statliga medel har använts och vilken effekt åtgärderna har fått. I denna proposition har avsnitten mål för utgiftsområdet, resultatredovisning och regeringens bedömning av måluppfyllelsen utvecklats för att på ett tydligare sätt åskådliggöra målen och indikatorer inom utgiftsområdet, koppla insatser till indikatorer och beskriva resultatens bidrag till måluppfyllelsen. Regeringskansliet avser att fortsätta utveckla resultatredovisningen i dialog med miljö- och jordbruksutskottet.

I tabeller och diagram redovisas tioåriga tidsserier när det finns tillräckligt underlag. En årligen återkommande dialog avses som tidigare att föras med miljö- och jordbruksutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen.

2.6.1 En sammanhållen landsbygdspolitik

Den sammanhållna landsbygdspolitiken är till sin karaktär sektorsövergripande och berör därmed många olika utgiftsområden. Insatser och statliga myndigheters verksamheter av betydelse för den sammanhållna landsbygdspolitikens mål finansieras dels av anslagen inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, dels genom andra utgiftsområden, se tabell 2.7. Dessutom finansieras insatserna av andra aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå. En resultatredovisning av insatser inom andra utgiftsområden av betydelse för att uppnå målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken görs inom respektive utgiftsområde.

Tabell 2.7 Andra utgiftsområden och områden med mål som har beslutats av riksdagen som är av särskild betydelse för delmålen för den sammanhållna landsbygdspolitiken

Delmål	Utgiftsområden och områden med mål
Hållbar tillväxt	UO14 Arbetsmarknadspolitik, UO16 Kommunal vuxenutbildning och yrkeshögskola, UO19 Regional utveckling, UO21 Energipolitik, UO22 Transportpolitik, Politik för informationssamhället, UO24 Näringspolitik inkl. turismpolitik, Utrikeshandel, export och investeringsfrämjande
Cirkulär, biobaserad och fossilfri ekonomi samt hållbart nyttjande av naturresurser	UO6 Försvar och samhällets krisberedskap, UO18 Samhällsplanering, UO19 Regional utveckling, UO18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande och konsumentpolitik, UO20 Miljöpolitik, Miljöforskning, UO23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja, Skogspolitik, UO24 Näringspolitik inkl. turismpolitik, Utrikeshandel, export och investeringsfrämjande
Attraktiva livsmiljöer i Sveriges landsbygder	UO1 Demokratipolitik, UO4 Rättsväsendet, UO6 Försvar och samhällets krisberedskap, UO9 Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, UO13 Integrationspolitik, Jämställdhetspolitik, UO16 Utbildning och universitetsforskning, UO17 Kulturpolitik, Statliga kulturmiljöarbetet, Ungdomspolitik, Politik för det civila samhället, Idrottspolitik, Friluftspolitik, Folkbildningspolitik, UO18 Samhällsplanering, bostadsmarknad, byggande och lantmäteriverksamhet, UO19 Regional utvecklingspolitik, UO22 Transportpolitik, Politik för informationssamhället

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av den sammanhållna landsbygdspolitiken bidrar till målet för utgiftsområdet och för det övergripande målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken har följande indikatorer bedömts som centrala:

- inrikes flyttnetto och befolkning
- tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten
- tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedelsstation och grundskola.

Utöver de tre centrala indikatorerna utgår redovisningen vart annat år från den centrala bedömningsgrunden vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken. Vidare görs årligen en fördjupning kring ämnen av stor betydelse för utvecklingen i Sveriges landsbygder. Den årliga fördjupningen avser denna gång lokala aktörers utvecklingskapacitet samt digital mognad i små och medelstora företag i landsbygder. Resultatredovisningen av den sammanhållna landsbygdspolitiken bygger främst på Tillväxtverkets underlag för uppföljning av den sammanhållna landsbygdspolitiken 2024 (LI2025/00915).

Landsbygdskommunerna minskade i befolkning totalt under 2023–2024

Den centrala indikatorn inrikes flyttnetto och befolkning följer upp utvecklingen av boendeval och lokal attraktivitet. I uppföljningen av befolkning ingår inrikes flyttnetto, utrikes flyttnetto och födelsenetto. I denna budgetproposition redovisas även inrikes flyttnetto för kvinnor och män 2023 och 2024 utöver utvecklingen 2014–2024. Redovisningen är uppdelad på kommuntyper. Inom varje kommuntyp kan det finnas kommuner både med positiva och negativa inrikes flyttnetton.

Under perioden 2014–2024 var det endast kommuntyperna täta blandade kommuner och tätortsnära landsbygdskommuner som hade positiva inrikes flyttnetton medan de var negativa för övriga kommuntyper, se tabell 2.8. Täta blandade kommuner var dock den enda kommuntypen som hade positivt inrikes flyttnetto under hela perioden 2014–2024.

Kommuntyperna storstadskommuner och täta blandade kommuner hade positiva inrikes flyttnetton 2024. Storstadskommuner som uppvisade positivt inrikes flyttnetto även 2023 hade dock sedan 2016 haft negativt inrikes flyttnetto, en trend som

förstärktes under covid 19-pandemin 2020–2022. Inom dessa två kommuntyper, storstadskommuner och täta blandade kommuner, fanns dock skillnader där 12 av 26 storstadskommuner respektive 43 av 87 täta blandade kommuner hade negativa inrikes flyttnetton 2024.

Kommuntypen glesa blandade kommuner och de tre kommuntyperna av landsbygdskommuner hade negativa inrikes flyttnetton 2024. För glesa blandade kommuner var det endast 6 av 29 kommuner som hade positiva inrikes flyttnetton 2024. Under perioden 2014–2024 hade bl.a. Lidköping, Kristianstad och Skövde positiva inrikes flyttnetton. De flesta glesa blandade kommunerna hade negativa inrikes flyttnetton 2014–2024, bl.a. Kiruna, Karlskrona, Gällivare och Skara.

Tätortsnära landsbygdskommuner är den enda kommuntyp av landsbygdskommuner som hade positivt inrikes flyttnetto under perioden 2014–2024. Kommuntypen hade positivt inrikes flyttnetto innan pandemin 2020–2022, en trend som förstärktes under pandemin. Under både 2023 och 2024 hade dock tätortsnära landsbygdskommuner negativt inrikes flyttnetto, om än mindre 2024. Spridningen inom kommuntypen är dock stor, och 30 av 80 tätortsnära landsbygdskommuner hade positivt inrikes flyttnetto 2024. För perioden 2014–2024 uppvisade bl.a. Norrtälje, Varberg, Kungsbacka, Trosa och Höganäs positiva inrikes flyttnetton medan bl.a. Flen, Lindesberg, Uppvidinge och Hylte hade negativa inrikes flyttnetton under perioden.

Kommuntyperna glesa landsbygdskommuner och mycket glesa landsbygdskommuner hade negativa inrikes flyttnetton både under perioden 2014–2024 och under 2023 och 2024 om än mindre 2024. För kommuntypen glesa landsbygdskommuner var det endast 8 av 53 kommuner som hade positiva inrikes flyttnetton under 2024. Några glesa landsbygdskommuner som hade negativa inrikes flyttnetton perioden 2014–2024 var Hultsfred, Gislaved, Östra Göinge, Sollefteå, Kramfors och Söderhamn. Några glesa landsbygdskommuner som hade en positiv utveckling 2014–2024 var Gotland, Åre, Tanum, Sotenäs och Sölvesborg. För kommuntypen mycket glesa landsbygdskommuner hade 4 av 15 positiva inrikes flyttnetton 2024, Härjedalen, Norsjö, Vilhelmina och Övertorneå. För perioden 2014–2024 hade alla mycket glesa landsbygdskommuner negativa inrikes flyttnetton, bl.a. Vilhelmina, Jokkmokk och Pajala.

Balansen mellan kvinnors och mäns inrikes flyttningar 2014–2024 var jämn men samtidigt komplex. Detta avser speciellt de tre kommuntyperna av landsbygdskommuner eftersom utvecklingen i dessa påverkades av stora flyktingmottaganden under 2015–2016 med tydlig uppgång av andelen män. (LI2025/00915). För perioden 2014–2024 var det fler kvinnor än män som flyttade från kommuntyperna tätortsnära och mycket glesa landsbygdskommuner. För kommuntypen glesa landsbygdskommuner var det fler män än kvinnor som flyttade från denna kommuntyp. För kommuntyperna storstadskommuner och täta blandade kommuner var flyttmönster för kvinnor och män väl balanserade, medan det för kommuntypen glesa blandade kommuner var fler kvinnor än män som flyttade från denna kommuntyp.

Under 2023 och 2024 var bilden delvis annorlunda då fler kvinnor än män flyttade från samtliga kommuntyper med negativa inrikes flyttnetton, dvs. glesa blandade kommuner samt tätortsnära, glesa och mycket glesa landsbygdskommuner. Således var det fler kvinnor än män som flyttade till storstadskommuner och täta blandade kommuner.

Sett till den totala befolkningsutvecklingen 2023–2024, dvs. inrikes flyttnetto, utrikes flyttnetto och födelsenetto inräknat, minskade de tre kommuntyperna av landsbygdskommuner i befolkning, medan de övriga tre kommuntyperna, storstadskommuner, täta blandade kommuner och glesa blandade kommuner, växte.

Tabell 2.8 Inrikes flyttnetto 2014–2024, befolkning 2024 och befolkningsutveckling 2023–2024

Kommuntyp (antal kommuner)	Utveckling, inrikes flyttnetto 2014–2024, kvinnor (2023/2024)	Utveckling, inrikes flyttnetto 2014–2024, män (2023/2024)	Utveckling, inrikes flyttnetto 2014–2024 (2023/2024)	Befolkning totalt 2024 (utv. totalt 2023–2024)
Storstadskommuner (26 st.)	-18 107 (782/1 436)	-17 387 (1 043/582)	-35 494 (1 825/2 018)	3 481 283 (25 524)
Täta blandade kommuner (87 st.)	45 381 (3 384/1 656)	44 456 (2 083/1 129)	89 837 (5 467/2 785)	4 213 430 (10 731)
Glesa blandade kommuner (29 st.)	-10 048 (-491/-689)	-8 097 (20/-302)	-18 145 (-471/-991)	766 251 (225)
Tätortsnära landsbygds-kommuner (80 st.)	6 811 (-1 230/-455)	7 441 (-950/-155)	14 253 (-2 180/-610)	1 259 604 (-1 825)
Glesa landsbygds-kommuner (53 st.)	-20 530 (-2 164/-1 787)	-23 367 (-1 972/-1 238)	-43 897 (-4 136/-3 025)	790 007 (-4 790)
Mycket glesa landsbygds-kommuner (15 st.)	-3 507 (-281/-161)	-3 048 (-224/-16)	-6 555 (-505/-177)	76 565 (-407)

Anm.:

– Storstadskommuner definieras som kommuner där mindre än 20 procent av befolkningen bor i rurala områden och som tillsammans med angränsande kommuner har en samlad folkmängd på minst 500 000 invånare.

– Täta blandade kommuner definieras som kommuner där mindre än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden och där minst hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

– Glesa blandade kommuner definieras som kommuner där mindre än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden och där mindre än hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

– Tätortsnära landsbygdskommuner definieras som kommuner med minst 50 procent av befolkningen i rurala områden och minst hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

– Glesa landsbygdskommuner definieras som kommuner där mer än 50 procent av befolkningen bor i rurala områden och där mindre än hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

– Mycket glesa landsbygdskommuner definieras som kommuner där hela befolkningen bor i rurala områden och har minst 90 minuters genomsnittlig resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

Källa: Statistiska centralbyrån och Tillväxtverket.

Utbyggnaden av snabbt bredband har ökat mest i landsbygdskommuner

Den centrala indikatorn tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten, visade att utbyggnaden 2019–2024 av snabbt bredband har skett över hela landet, men att tillgången 2024 fortsatt var ojämn mellan kommuntyper. Tillgången till snabbt bredband 2024 skiljde sig också mellan inom tätort och utanför tätort.

Nästan alla hushåll, 99,6 procent, i kommuntypen storstadskommuner hade tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten 2024, medan motsvarande nivå i mycket glesa landsbygdskommuner var 89 procent. Utvecklingen var dock positiv för samtliga kommuntyper mellan 2019 och 2024 med störst ökning för de tre kommuntyperna av landsbygdskommuner där tillgången var över 96 procent för hushållen i tätortsnära och glesa landsbygdskommuner 2024, se tabell 2.9.

Av företagen i kommuntypen storstadskommuner hade 99 procent tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten 2024. Motsvarande nivå i mycket glesa landsbygdskommuner var 85 procent. Utvecklingen var dock positiv för företagen i samtliga kommuntyper mellan 2019 och 2024.

Det finns fortfarande skillnader inom kommuntyperna. För tolv landsbygds-kommuner var andelen hushåll som hade tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten fortfarande under 90 procent 2024 och för två

av dem, Arjeplog och Pajala, under 80 procent. För 14 landsbygdskommuner var företagens tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten mellan 68 och 85 procent.

För mer information, se utgiftsområde 22 Kommunikationer, avsnitt 4.1.

Tabell 2.9 Tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s, eller fiber i absoluta närheten

Procent

	Andelar (medel) 2019 hushåll/företag	Andelar (medel) 2020 hushåll/företag	Andelar (medel) 2021 hushåll/företag	Andelar (medel) 2022 hushåll/företag	Andelar (medel) 2023 hushåll/företag	Andelar (medel) 2024 hushåll/företag
Storstadskommuner (26 st.)	97,3/94,7	98,0/96,0	98,5/96,5	99,1/97,7	99,4/98,7	99,6/99,0
Täta blandade kommuner (87 st.)	89,8/81,9	93,0/86,7	94,7/89,4	96,5/92,7	97,7/95,3	98,4/96,6
Glesa blandade kommuner (29 st.)	89,7/82,8	93,1/87,0	93,9/88,6	95,6/91,1	97,3/95,0	98,2/96,5
Tätortsnära landsbygdskommuner (80 st.)	82,3/75,1	87,1/80,4	91,0/86,4	93,6/89,3	95,6/92,9	96,8/94,9
Glesa landsbygdskommuner (53 st.)	81,7/76,2	86,8/81,6	89,9/85,7	92,0/87,8	94,3/91,3	96,2/94,2
Mycket glesa landsbygdskommuner (15 st.)	78,6/73,4	82,6/76,7	83,5/79,1	85,4/80,8	87,3/83,1	89,0/85,2

Källa: Post- och telestyrelsen och Tillväxtverket.

Tillgänglighet till service har stabiliserats något i landsbygdskommuner

Den centrala indikatorn tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedelsstation och grundskola är mätt som avstånd i restid (minuter med bil), då det ger en bredare bild än enbart geografiskt avstånd. Inför 2024 års beräkning som Tillväxtverket gör med PIPOS, en plattform för geografiska analyser, har förbättringar gjorts i beräkningsmodellen. Det gör att värdena skiljer sig något åt mot tidigare redovisningar. Nya beräkningar har dock gjorts för både 2014 och 2024, och resultatet har kontrollerats avseende förändring över tid och inbördes relationer mellan kommunerna och kommuntyperna.

Från 2014 till 2024 har tillgängligheten till dagligvarubutik fortsatt att stabiliseras efter att ha minskat under perioden innan, dvs. 2010–2013 (LI2025/00915). Detta gäller även kommuntyperna tätortsnära landsbygdskommuner, glesa landsbygdskommuner och mycket glesa landsbygdskommuner som endast hade en marginell ökning av restid. Den stabila situationen beror enligt Tillväxtverket bl.a. på en viss ökning i antalet butiker och att färre butiker har stängt jämfört med perioden innan 2014 (LI2025/00915).

Från 2014 till 2024 hade alla kommuntyper en positiv eller oförändrad utveckling vad gäller tillgänglighet till drivmedelsstation. Både glesa och mycket glesa landsbygdskommuner uppvisade minskade avstånd i restid till drivmedelsstation, medan tätortsnära landsbygdskommuner hade i princip oförändrade avstånd. Se vidare utgiftsområde 19 Regional utveckling, avsnitt 2.6.3.

I tabell 2.10 framgår att för grundskola har tillgängligheten minskat något från 2014 till 2024 i samtliga kommuntyper utom storstadskommuner och tätortsnära landsbygdskommuner. Mest ökade avstånden i restid i mycket glesa landsbygdskommuner, om än måttligt.

Tabell 2.10 Tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedelsstation och grundskola

	Restid till dagligvarubutik 2014 och 2024 (medelrestid i minuter)	Restid till drivmedelsstation 2014 och 2024 (medelrestid i minuter)	Restid till grundskola 2014 och 2024 (medelrestid i minuter)
Storstadskommuner (26 st.)	1,4/1,4	2,2/2,2	1,2/1,2
Täta blandade kommuner (87 st.)	2,3/2,4	2,8/2,7	1,9/2,0
Glesa blandade kommuner (29 st.)	2,6/2,7	2,9/2,9	2,0/2,1
Tätortsnära landsbygdskommuner (80 st.)	3,2/3,2	3,4/3,4	2,8/2,8
Glesa landsbygdskommuner (53 st.)	3,3/3,4	3,6/3,5	3,1/3,2
Mycket glesa landsbygdskommuner (15 st.)	4,7/4,8	4,8/4,6	4,6/4,9

Källa: Tillväxtverket.

Statliga myndigheter har bidragit till landsbygdernas utveckling

Tillväxtverket har i april 2025 redovisat den centrala bedömningsgrunden vissa statliga myndigheters bidrag till den regionala utvecklingspolitiken och den sammanhållna landsbygdspolitiken (LI2025/00889). Se även utgiftsområde 19 Regional utveckling, avsnitt 2.6.2

Flera myndigheter redovisade att de har bidragit till landsbygdspolitiken på ett övergripande sätt. Det framkommer flera exempel på att myndigheterna har vidtagit åtgärder för att stärka det territoriella perspektivet, bland annat genom egna initiativ till analyser och uppföljningar utifrån landsbygdsperspektiv. Med territoriellt perspektiv menas bl.a. att hänsyn ska tas till strukturella skillnader, t.ex. olikheter i tätortsstruktur och lokaliseringsmönster, demografi, socioekonomi och näringsliv. Tillväxtverket saknar dock i stort myndigheternas resonemang om hur det territoriella perspektivet faktiskt har påverkat såväl prioriteringen av som inriktningen på insatser. Insatser för att stärka samverkan med regioner och kommuner är andra exempel. Ett antal myndigheter har deltagit i aktiviteter för fördjupat lärande om territoriellt perspektiv, arrangerade inom ramen för det myndighetsnätverk som Tillväxtverket ansvarar för. Landsbygdsperspektivet har också varit närvarande i myndigheternas arbete med finansiering. Några myndigheter redovisade att de har beaktat ett territoriellt perspektiv vid fördelning av medel, t.ex. genom att ta hänsyn till faktorer såsom gleshet och demografi. Flera myndigheter redogjorde och bedömde måluppfyllelse i förhållande till målen för det utgiftsområde de finansierades från men inte i förhållande till den sammanhållna landsbygdspolitiken. Enligt Tillväxtverket har uppdrag som var ställda till ett flertal myndigheter i samverkan och som var finansierade inom främst utgiftsområde 19 Regional utveckling emellertid i stor utsträckning bidragit till den sammanhållna landsbygdspolitiken.

Lokala aktörers utvecklingskapacitet har stärkts

Tillväxtverket slutredovisade i april 2025 regeringsuppdraget att utbetala stöd för utveckling av företagsklimat och näringsliv i vissa gles- och landsbygdskommuner (LI2025/00817). Inom ramen för uppdraget har 39 kommuner i Norrlands inland och vissa kommuner i Dalarna och Värmlands län haft ett särskilt statsbidrag för att arbeta med att stärka sin utvecklingskapacitet när det gäller företagsklimat och näringsliv. Uppdraget har genomförts under perioden 2018–2024 och omfattat totalt

510 miljoner kronor. Kommunerna har enligt Tillväxtverket med hjälp av statsbidraget bl.a. skapat en stabilare grund för sitt näringslivsfrämjande arbete och fått en ökad kunskap om företagens behov och förutsättningar. Vidare har kommunerna kunnat skapa en mer företagsvänlig organisationskultur, förbättrad service och effektiviserat myndighetsutövning samt utvecklat samverkan med regionerna.

Tillväxtverket har med finansiering från landsbygdsprogrammet 2014–2020 genomfört projektet kommuner för serviceutveckling. Inom detta initiativ har 23 kommuner under perioden 2022–31 mars 2025 enligt Tillväxtverket stärkt sin förmåga och långsiktiga kapacitet att arbeta strukturerat med frågor om tillgång till kommersiell service i landsbygderna. Vidare har kommunerna bland annat inspirerats till att i högre omfattning delta i regionala forum och att delta i genomförandet av regionala serviceprogram. Under perioden har de 23 kommunerna beviljats 11,3 miljoner kronor. Uppdraget redovisades i april 2025 i redovisning av arbetet med att främja tillgänglighet till grundläggande kommersiell service och viss offentlig service för företag och medborgare i serviceglesa områden (LI2025/00809).

Tillväxtverket redovisade i april 2025 även regeringsuppdraget att följa upp statsbidrag till socioekonomiskt eftersatta kommuner (LI2025/00834). Den pågående satsningen på 30 kommuner i framför allt landsbygder omfattar 75 miljoner kronor per år under perioden 2018–2027. Enligt Tillväxtverket har satsningens utformning som bygger på en hög grad av flexibilitet och öppenhet i hur kommunerna själva får använda statsbidraget varit en viktig förutsättning för att arbeta långsiktigt med komplexa samhällsproblem och över förvaltningsgränser. Förutom aktiviteter inom bl.a. det förebyggande arbetet, kompetensförsörjning och folkhälsa har Tillväxtverket sett en ökning av aktiviteter kopplade till det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.

Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden har under 2024 tillämpats genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu). Jordbruksverket ansvarar för samordningen och lokala aktionsgrupper (LAG) har fått stöd för att ta fram strategier, engagera lokala aktörer och genomföra projekt. Lokalt ledd utveckling har under 2024 genomförts både inom Landsbygdsprogrammet 2014–2022 (men utbetalningar för påbörjade projekt löper t.o.m. 2025) och Sveriges strategiska plan 2023–2027 (den strategiska planen). Totalt omfattas 71 procent av Sveriges landsbygdsbefolkning av Leaderstrategier.

Budgeten i den strategiska planen för lokalt ledd utveckling genom Leader är drygt 1,7 miljarder kronor för hela programperioden. Sedan den strategiska planen godkändes 2023 har bland annat 76 964 personer fått tillgång till förbättrad service genom Leaderprojekt och 26 projekt har fått stöd som bidrar till miljö- och klimatmålen. I dagsläget finns ingen indikator för lokalt ledd utveckling genom leadermetoden i budgetpropositionen och de projekt som får stöd redovisas inte årsvis. Inför budgetpropositionen för 2027 kommer behovet av en årlig redovisning av lokalt ledd utveckling att ses över.

Insatser för ökad digital mognad i små landsbygdsföretag

Tillväxtverket avslutade i mars 2025 genomförandet av tre delåtgärder som har finansierats av landsbygdsprogrammet med syfte att under perioden 2021–2025 öka den digitala mognaden hos små företag i landsbygder (LI2025/00915). Delåtgärderna omfattade samarbetsprojekt mellan olika aktörer, rådgivning och coachning till små företag samt kunskapsspridning genom informations- och demonstrationsinsatser.

För att bl.a. främja aktörssamverkan och kunskapsuppbyggnad om små företags digitala behov har 21 samarbetsprojekt genomförts inom en av de tre delåtgärderna. I samarbetsprojekten har även olika tekniska och digitala lösningar för småföretags

verksamhets- och affärsutveckling utvecklats. Över 1 300 små företag inom en bredd av branscher i landsbygder över hela landet har nåtts av rådgivningsinsatser inom en av de tre delåtgärderna. Av de deltagande företagen hade 78 procent en kvinna som företagsledare och enligt Tillväxtverket bedömer 85 procent av företagen att rådgivningen kommer att stärka företagets verksamhets- och/eller affärsutveckling på längre sikt. Inom delåtgärden informations- och demonstrationsinsatser har olika insatser, t.ex. webbartiklar, seminarier och nätverksverksträffar, enligt Tillväxtverket bidragit till ökad kunskap om målgruppen samt god informations- och kunskapsspridning från de genomförda delåtgärderna.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för den sammanhållna landsbygdspolitiken

Regeringen bedömer att målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken delvis har uppnåtts genom insatser inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Även insatser inom andra utgiftsområden, bl.a. utgiftsområde 19 Regional utveckling och utgiftsområde 22 kommunikationer, har bidragit. Därmed har insatserna sammantaget bidragit till en hållbar utveckling i landsbygderna som stärker konkurrenskraften och robustheten samt gör det än mer attraktivt att bo, leva och verka i hela landet.

En rad olika faktorer påverkar utvecklingen i landsbygderna. Utifrån indikatorn inrikes flyttnetto och befolkning bedömer regeringen att en minskad befolkning i landsbygdskommunerna försvårar möjligheterna att nå målet för landsbygdspolitiken.

Regeringen anser utifrån indikatorn tillgång till fast bredband om minst 1 Gbit/s eller fiber i absoluta närheten att det har skett en förbättring gällande utbyggnaden. Det finns dock fortsatt hushåll och företag som saknar en snabb bredbandsuppkoppling genom fiber. Regeringen bedömer att bredbandsstödet via Europeiska regionala utvecklingsfonden, landsbygdsprogrammet och det nationella stödet via Post- och telestyrelsen har bidragit positivt till den högre utbyggnadstakten av snabbt bredband i landsbygdskommuner.

Utifrån indikatorn tillgänglighet till dagligvarubutik, drivmedel och grundskola, konstaterar regeringen att nätet av dagligvarubutiker i landsbygder låg på en stabil nivå, men att det fanns skillnader mellan kommuntyperna där landsbygdskommunerna fortfarande har längre avstånd i restid. Insatser för kommersiell service inom utgiftsområde 19 Regional utveckling och 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel har därmed bidragit till att villkoren för att leva, bo och verka i hela landet har stärkts. Regeringen bedömer att tillgängligheten till drivmedelsstationer i landsbygdskommunerna var god. Tillgängligheten till grundskolor låg på en stabil nivå, men regeringen bedömer att den minskade tillgängligheten i de mycket glesa landsbygdskommunerna försvårar möjligheterna att nå målet för landsbygdspoltiken.

Regeringen bedömer att vissa statliga myndigheter till viss del har bidragit med insatser som har påverkat landsbygdernas utveckling. Regeringen konstaterar att flera myndigheter inte har redogjort för och bedömt i sina redovisningar om de har verkat för att målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken uppfylls. Det är därför inte möjligt att bedöma myndigheternas bidrag till målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken. Det går enligt regeringen inte heller att avgöra hur väl utvecklad myndigheternas samverkan med olika aktörer inom frågor som rör landsbygdspolitikens genomförande har varit.

Regeringen bedömer att de olika statsbidragen till vissa landsbygdskommuner, finansierade inom utgiftsområde 19 Regional utveckling och utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, har bidragit till att kommunerna har kunnat stärka sitt arbete med näringsliv och företagsklimat samt frågor som rör tillgången till kommersiell service. Dessa bidrag bedöms även ha förbättrat kommunernas

långsiktiga möjligheter att erbjuda god välfärd och service till sina invånare. Sammantaget bedömer regeringen att detta har bidragit till att stärka kommunernas utvecklingskapacitet inklusive förmågan att hantera komplexa samhällsutmaningar och samhällsförändringar. Regeringen bedömer att lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden har varit en viktig insats för landsbygdsutvecklingen under 2024 som har bidragit till en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i hela landet och därmed till målet för den sammanhållna landsbygdspoltiken.

Regeringen bedömer att ökad digital mognad i småföretag i landsbygder är av betydelse för att ta tillvara digitaliseringens möjligheter i hela landet. Delåtgärderna finansierade av landsbygdsprogrammet bedöms ha bidragit till detta.

2.6.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Resultatredovisningen för resultatområde En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja utgår från livsmedelsstrategins tre strategiska områden, Regler och villkor, Konsument och Marknad samt Kunskap och innovation. För dessa områden finns strategiska mål som bedöms som särskilt viktiga för att nå livsmedelsstrategins övergripande mål om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där den totala livsmedels-produktionen ökar, samtidigt som relevanta nationella miljömål nås (se avsnitt 2.4).

Avsnittet inleds med redovisning kopplat till det övergripande målet, därefter följer avsnitt för de tre strategiska områdena.

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av livsmedelssektorn bidrar till målet för utgiftsområdet och för det övergripande målet för livsmedelsstrategin har följande indikatorer för livsmedelskedjan bedömts som centrala:

– nettomarginal i livsmedelssektorn
– förädlingsvärde i livsmedelssektorn
– antal sysselsatta i livsmedelssektorn.

Negativ utveckling av nettomarginalen i livsmedelskedjan

Åtgärderna inom livsmedelsstrategin är av långsiktig karaktär och följs upp fortlöpande av Jordbruksverket, se Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin – Årsrapport för 2025 (RA25:4), samt genom senast tillgängliga officiella statistik. Detta innebär en viss eftersläpning i redovisningen.

Utvecklingen av indikatorn nettomarginalen i livsmedelskedjan visar signifikant nedåtgående trender mellan 2016 och 2023. Utvecklingen under de senaste åren kan förklaras av den höga inflationen samt en generell oro på världsmarknaden, vilket lett till snabba prisrörelser. Under våren 2022 nådde FAO:s livsmedelsprisindex den högsta nivån hittills – både i nominella och reala termer. För primärproduktionen bidrog ogynnsamt väder 2023 med torka under början av växtperioden följt av stora mängder nederbörd. Nettomarginalen i livsmedelsindustrin och livsmedelshandeln efter år 2021 förklaras av att de markanta kostnadsökningarna tvingade producenterna att höja sina priser. Samtidigt minskade konsumenternas köpkraft, vilket ledde till att producenternas försäljning minskade drastiskt. De genererade vinsterna i leden blev därmed små, vilket innebär en låg avkastning på det egna kapitalet.

Restaurangledet är den del av livsmedelskedjan som drabbades hårdast av covid-19-pandemin. Efter en tillfällig förbättring under 2021 sjönk nettomarginalen igen under 2022 och 2023 på grund av bl.a. den höga inflationen, företagens prisökningar och de stigande livsmedelspriserna.

Diagram 2.1 Nettomarginalen i livsmedelskedjan

Index 2016=100

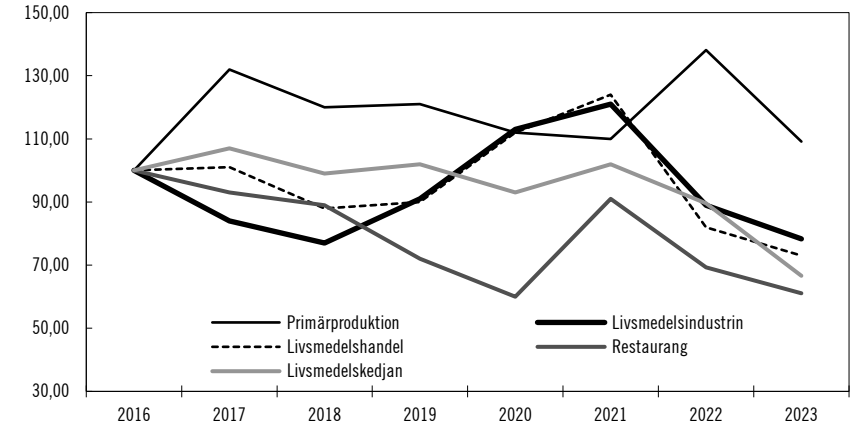

Källa: Statistiska centralbyrån.

Ökat förädlingsvärde i livsmedelssektorn

Indikatorn förädlingsvärde i livsmedelskedjans sektorer visar livsmedelssektorns bidrag till Sveriges BNP och förändringen speglar utvecklingen av omsättningen i de olika delarna av livsmedelskedjan. Det totala förädlingsvärdet i livsmedelskedjan uppgick till drygt 210 miljarder kronor 2022, vilket är 8 procent högre jämfört med 2016. Livsmedelskedjan hade en starkare tillväxt mellan åren 2016 och 2022 (8 procent) jämfört med det totala näringslivet (5 procent). Det är viktigt att notera att den relativt starka tillväxten beror på att livsmedelskedjan hade ett ökande förädlingsvärde 2022, samtidigt som förädlingsvärdet sjönk för det totala näringslivet.

Diagram 2.2 Förädlingsvärde i livsmedelskedjans sektorer

Miljoner kronor

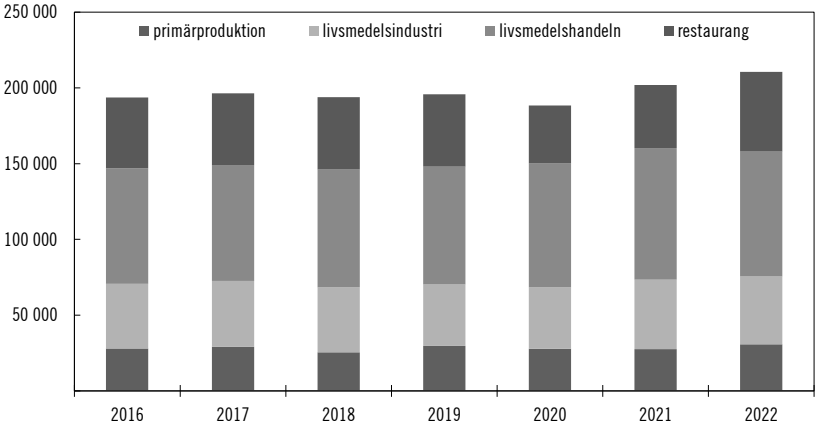

Anm: Fasta priser, basår 2016. Data för 2022 utgör senast tillgängliga data.
Källa: Statistiska centralbyrån.

Relativt oförändrat antal sysselsatta i livsmedelskedjans sektorer

Antalet sysselsatta i hela livsmedelskedjan är relativt oförändrat, dock minskar antalet sysselsatta i primärproduktionen med 2,4 procent, där antalet sysselsatta män minskar mer än antalet sysselsatta kvinnor. I livsmedelsindustrin minskar sysselsättningen med 0,9 procent och här minskar antalet sysselsatta kvinnor mer än antalet män. Antalet anställda i livsmedelshandel och i restaurang ökar med 0,5 procent. Ett minskat antal anställda, samtidigt som omsättningen i primärproduktion och livsmedelsindustri bibehålls eller ökar kan innebära en ökad produktivitet. Inom tjänstesektorerna, handel och restaurang ökar efterfrågan och antalet sysselsatta.

Tabell 2.11 Sysselsatta i livsmedelskedjans sektorer

Antal förvärvsarbetande

	2015	2021	2022	2023	2023–2024
Primärproduktion	**57 100**	**55 248**	**54 446**	**53 138**	**-2,4 %**
Varav kvinnor	13 839	15 209	15 262	15 131	-0,9 %
Varav män	43 261	40 039	39 184	38 007	-3,0 %
Livsmedels- och dryckestillverkning	**53 068**	**54 584**	**54 803**	**54 298**	**-0,9 %**
Varav kvinnor	19 919	20 901	21 116	20 727	-1,8 %
Varav män	33 149	33 683	33 687	33 571	-0,3 %
Handel med livsmedel	**124 274**	**141 781**	**143 894**	**144 666**	**0,5 %**
Varav kvinnor	69 631	78 817	79 159	79 159	0,0 %
Varav män	54 643	62 964	64 735	65 507	1,2 %
Restauranger	**121 977**	**137 383**	**147 043**	**147 792**	**0,5 %**
Varav kvinnor	58 366	64 300	69 627	70 034	0,6 %
Varav män	63 611	73 083	77 416	77 758	0,4 %
Totalsumma	**356 419**	**388 996**	**400 186**	**399 894**	**0,1 %**

Anm.: Primärproduktionen omfattar jordbruk och fiske. Statistik för 2024 redovisas i slutet av 2025. Statistik för 2024 redovisas i slutet av 2025. Från och med 2020 baseras siffrorna på en ny statistikkälla, jämförelser med tidigare år måste göras med försiktighet.

Källa: Statistiska centralbyrån (RAMS)*, (BAS)**.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Det är svårt att mellan enskilda år dra några långtgående slutsatser vad gäller livsmedelskedjans utveckling. Det är dock viktigt att över tid följa såväl variationerna mellan år som de långsiktiga trenderna. De senaste åren har varit utmanande för företagen i livsmedelskedjan, med hög inflation, oro på världsmarknaden och snabba prisrörelser. Primärproduktionen har utöver det haft utmanande väder, särskilt 2018 och 2023, medan 2024 i huvudsak får betraktas som ett gott år vädermässigt. Samtidigt har prisökningarna påverkat konsumtionsmönstren för livsmedel. Livsmedelskedjan har trots dessa utmaningar ökat sin omsättning i enlighet med livsmedelsstrategins målsättning att öka livsmedelsproduktionen i Sverige.

Regler och villkor

För att följa upp utvecklingen inom livsmedelskedjan mot målen för livsmedelsstrategins strategiska område Regler och villkor, används kompletterande indikatorer och bedömningsgrunder enligt tabellen nedan.

Tabell 2.12 Kompletterande resultatindikatorer och bedömningsgrunder inom det strategiska området Regler och villkor

	Indikatorer	Bedömningsgrunder
Konkurrenskraft i Livsmedelskedjan	– Andel företag i livsmedelskedjan som upplever att lagar och myndighetsregler utgör ett tillväxthinder för sitt företag – Produktion av vissa jordbruksprodukter – Svenska marknadsandelar – Jordbruksmarkens utveckling	
Den gemensamma Jordbrukspolitiken	– Andel deltagare på utbildningar – Andel av jordbruksföretag som har fått investeringsstöd – Andel av jordbruksföretag som har fått startstöd – Andel djurenheter som berörs av djurvälfärdsersättningar – Andel av jordbruksmark som omfattas av åtagande som stödjer biologisk mångfald eller landskap – Investeringar i produktion av förnybar energi – Andel djurenheter som berörs av djurvälfärdsersättningar – Andel av jordbruksmark som omfattas av stöd för biologisk mångfald – Andel av jordbruksmark som omfattas av stöd för kolinlagring eller minskade utsläpp av koldioxid – Antal deltagare i åtgärder för kunskap och innovation – Andel av jordbruksföretag som fått investeringsstöd för modernisering – Antal jordbruksföretag som fått startstöd och stöd till unga	
Djurhälsoläge i Djurhållning	– Försäljning av antibiotika till djur – Antibiotikaresistens i djurhållningen – antalet utbrott av smittsamma djursjukdomar	
Djurskyddskontrollverksamhet	– Antalet kontrollinsatser som länsstyrelserna har genomfört – Hur många rutinkontroller (i förväg planerade och riskbaserade kontroller) som har genomförts i förhållande till antalet klagomålskontroller.	
Kontroll av livsmedelsanläggningar	– Andelen utförda kontrolltillfällen av fastställda kontroller enligt riskklassning, för en rullande femårsperiod, för högriskverksamheter.	
Förstärkt kontroll av foder och livsmedel i primärproduktionen	– Andel anläggningar med riskbaserad planerad kontroll	
Ökad likvärdighet i livsmedelskontrollen	– Andel kontrollmyndigheter som finns inom plus minus 10 procentenheter från medianvärdet, när man tittar på andelen av kontrollresultat för rapporteringspunkterna J03 och J08 som angetts som ”Med avvikelse”	
Matsvinn		– Mängden livsmedelsavfall
Jägares försäljning av vildsvinskött		– Andelen subventionerade trikinanalyser
Miljömässig hållbarhet i jordbruket	– Förändring i kväve- och fosforutnyttjande i den svenska jordbrukssektorn – Utsläpp av ammoniak från jordbrukssektorn – Förändringar i hälso- och miljörisker vid användning av växtskyddsmedel – Utsläpp av växthusgaser från jordbruket.	
Fiske och vattenbruk	– Biologisk status för fiskbestånd – Svenska yrkesfiskets förädlingsvärde – Svenska vattenbrukets produktion.	
Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027	– Åtgärder som bidrar till god miljöstatus, inbegripet återställande av naturen, bevarande, skydd av ekosystem, biologisk mångfald, djurs hälsa och välbefinnande – Innovationer som möjliggjorts – Företag med högre omsättning – Införda eller förbättrade kontrollmetoder – Ny produktionskapacitet inom vattenbruk – Oönskad fångst inom fiske – Akvatiskt skräp som samlats in.	
Utvecklad jakt och viltförvaltning	– Viltstammarnas utveckling – Omfattning av viltskador – Antal viltolyckor i trafiken.	

Konkurrenskraft i livsmedelskedjan

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av förenkling för företag i livsmedelskedjan bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikator:

– andel företag i livsmedelskedjan som upplever att lagar och myndighetsregler utgör ett tillväxthinder för sitt företag.

Uppföljningen sker genom Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet, som redovisas vart tredje år. Det innebär att indikatorn inte kommer kunna uppdateras årligen utan endast vart tredje år då aktuella uppgifter finns att tillgå. Den senast tillgängliga uppgiften visar att 41 procent av företagen i livsmedelssektorn anger lagar och myndighetsregler som det största tillväxthindret (Tillväxverkets rapport Företagens villkor och verklighet 2023, rapport 0454). Regeringen har därför arbetat med att förbättra villkoren för företagen i livsmedelkedjan på flera olika sätt.

För att stärka arbetet med regelförenkling har regeringen genom en ändring i Tillväxtverkets instruktion inrättat ett förenklingsråd som ett särskilt beslutsorgan inom Tillväxtverket (SFS 2024:201). Förenklingsrådet ska bl.a. lämna förslag till regeringen på förenklingsåtgärder som minskar företagens regelbörda och administrativa kostnader eller på annat sätt underlättar för företag att följa befintliga regelverk. Regeringen har också skapat ett implementeringsråd som ska bistå regeringen i arbetet med att stärka svenska företags konkurrenskraft genom att undvika implementering över miniminivå, att motverka omotiverade regelbördor samt att minska administrativa kostnader och andra fullgörandekostnader vid genomförande av EU-regelverk i svensk rätt (dir. 2024:51).

Tillväxtverket har inom sitt regeringsuppdrag att genomföra åtgärder under 2020–2025 inom ramen för livsmedelsstrategin (N2019/03240) fortsatt utvecklingen av webbportalen verksamt.se. Detta har bland annat skett genom ett pilotprojekt för företag i livsmedelskedjan. Syftet har varit att underlätta för företagen genom att ge en samlad överblick över de regelverk som gäller för den verksamhet företagen bedriver samt vilka tillstånd verksamheten kräver.

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av jordbruket bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

– produktion av vissa jordbruksprodukter (tabell 2.11)
– svenska marknadsandelar (tabell 2.12)
– jordbruksmarkens utveckling (tabell 2.13).

Positiv utveckling av produktionen av jordbruksprodukter

Produktionsvolymerna i animalieproduktion visar inga stora förändringar mellan 2023 och 2024. Spannmålsskörden 2024 var en normalskörd och med ett gott kvalitetsutfall. Sockerbetsskörden var betydligt bättre än de föregående åren.

Tabell 2.13 Produktion av vissa jordbruksprodukter

Kvantitet i 1000 ton

	2012	2021	2022	2023	2024[1]
Spannmål	5 070	4 965	5 823	4 328	5 149
Oljeväxter	334	344	427	316	284
Potatis	805	826	852	810	880
Sockerbetor	2314	2 046	1 892	1 743	2 119
Invägd mjölk	2861	2 782	2 765	2 819	2 800
Griskött	233	253	254	243	246
Matfågel	118	183	176	176	182
Nötkött	122	136	135	138	139
Ägg	122	128	155	133	130

[1] Preliminära uppgifter för 2024 hämtas från Jordbruksverkets återkommande redovisning av marknadsbalanserna.
Källa: Jordbruksverket, 2025 RA25:4.

Den svenska marknadsandelen för svenskproducerad mat visar små förändringar

Svensk marknadsandel visar hur stor del av den totala konsumtionen i Sverige som produceras i Sverige. Marknadsandelarna för svenskproducerad mat visar i huvudsak små förändringar mellan 2023 och 2024. Exporten av spannmål ökade eftersom skördeutfallet var normalt, vilket innebär att marknadsandelen är högre än 100 procent. Marknadsandelarna för ägg minskade kraftigt för andra året i rad, som en följd av fågelinfluensa. Marknadsandelarna för mjölkekvivalenter fortsätter att gradvis minska. Prisökningar på livsmedel har påverkat konsumtionsmönstren.

Tabell 2.14 Svensk marknadsandel i vissa sektorer

Andel svensk produktion, värde över 1 betyder att produktionen överstiger konsumtionen

	2012	2021	2022	2023	2024[1]
Morötter	0,91	0,97	0,94	0,97	0,96
Äpplen	0,20	0,28	0,28	0,29	0,29
Nötkött	0,51	0,58	0,56	0,58	0,58
Griskött	0,68	0,83	0,82	0,82	0,81
Matfågel	0,65	0,76	0,73	0,71	0,71
Ägg	0,91	0,89	1,01	0,95	0,87
Mjölkekvivalenter	0,78	0,73	0,72	0,75	0,71
Ost	0,56	0,42	0,39	0,39	0,37
Matpotatis	0,79	0,92	0,91	0,97	0,92
Spannmål	1,24	1,18	1,36	1,04	1,23

[1] Preliminära uppgifter för 2024 hämtas från Jordbruksverkets återkommande redovisning av marknadsbalanserna
Källa: Jordbruksverket, 2025 RA25:4.

Oförändrad utveckling av jordbruksmarken i Sverige

Det är en förutsättning för ökad livsmedelsproduktion att företagen har tillgång till produktiva markresurser och att jordbruksmarkens bördighet behålls och utvecklas samt att det sker en anpassning till det förändrade klimatet. Arealen jordbruksmark är i stort sett oförändrad jämfört med 2023. Sedan 2010 har åkermarken minskat med 104 500 hektar vilket motsvarar en arealminskning med ca 4 procent.

Tabell 2.15 Jordbruksmark i Sverige

Tusen hektar

	2010	2014	2022	2023	2024
Åkermark	2 633	2 596	2 538	2 530	2 527
Betesmark och slåtteräng	452	436	464	453	454

Källa: Jordbruksverket, Sveriges officiella statistik, statistik databasen.

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av EU:s gemensamma jordbrukspolitik (GJP) bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används de kompletterande indikatorer som redovisas nedan i tabellerna 2.15, 2.16 och 2.17. Samtliga resultatindikatorer i GJP följs upp av Jordbruksverket. För fördjupad redovisning och analys av hur programmen fortskrider hänvisas till programmens respektive årsrapport och till Jordbruksverkets årsredovisning.

Hög måluppfyllelse för delar av EU-programmen för jordbruket

Den övergripande målsättningen med GJP är enligt art 39 i EUF-fördraget att höja produktiviteten inom jordbruket, tillförsäkra jordbruksbefolkningen en skälig levnadsstandard, stabilisera marknaderna, trygga livsmedelsförsörjningen och tillförsäkra konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser. Åtgärderna inom GJP bidrar bl.a. till stärkta inkomster men bidrar även till flera miljömål och till utvecklingen på landsbygderna.

Inom landsbygdsprogrammet har det t.o.m. den 31 december 2024 betalats ut 45,5 miljarder kronor, vilket motsvarar 95 procent av budgeten. Beslut om stöd har fattats för 98 procent av budgeten. Totalt sett kommer måluppfyllelsen att vara god för flertalet åtgärder i landsbygdsprogrammet. Målen för bl.a. stöd som bidrar till att skapa nya jobb och minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak bedöms få hög måluppfyllelse när programmet är avslutat. Mål som bedöms få låg måluppfyllelse gäller antal insatser för småskalig infrastruktur, service och fritid, natur- och kulturmiljöer samt miljöinvesteringar dels eftersom intresset för att ansöka om dessa stöd varit lägre än förväntat, dels att beviljade projekt varit större vilket medfört att budgeterade medel räckt till färre antal insatser. Det relativt låga utfallet för deltagare på utbildningar förklaras delvis även av att många projekt ännu inte är slutredovisade och därmed inte registrerade. Årets låga måluppfyllelse för de kompletterande indikatorerna andel som berörs av djurvälfärdsersättningar respektive åtagande för biologisk mångfald och landskap förklaras av att de stöd som ingår i hög grad nu är stängda.

Tabell 2.16 Kompletterande indikatorer för landsbygdsprogrammet 2014–2022

	Programmets mål	Utfall t.o.m. 2024	Utfall t.o.m. 2024 i %
Antal deltagare på utbildningar	135 500	42 205	31,15
Andel av jordbruksföretag som fått investeringsstöd	5,28 %	5,12 %	97,03
Andel av jordbruksföretag som fått startstöd	1,21 %	1,14 %	93,82
Andel djurenheter som berörs av djurvälfärdsersättningar	17,41 %	0 %	0
Andel av jordbruksmark som omfattas av åtagande som stödjer biologisk mångfald eller landskap	19,18 %	0,62 %	3,24
Investeringar i produktion av förnybar energi (euro)	63 072 200	49 326 105	78,21

Anm.: Samtliga siffror avser räkenskapsår 2024, dvs 16 okt 2023–15 okt 2024.

Källa: Jordbruksverket.

Ansökningstrycket för de flesta areal- och djurbaserade stöden och ersättningarna inom den strategiska planen har varit enligt förväntan. Under 2024 har Jordbruksverket betalat ut ca 11,8 miljarder kronor av areal- och djurbaserade stöd. I jämförelse med föregående år är det en ökning till följd av att en del av direktstödet från kalenderår 2023 betalades ut i början av året, utöver de ordinarie utbetalningarna av stöd och ersättningar i slutet av året. Av de direktstöd som betalats ut till enskilda företag gick 10 procent till företag där ansökan var registrerad på en kvinna och 90 procent till företag där ansökan var registrerad på en man.

Tabell 2.17 Kompletterande indikatorer för areal- och djurbaserade stöd i Sveriges strategiska plan för GJP 2023–2027

	Mål 2024	Utfall 2024	Utfall i %
Andel djurenheter som berörs av djurvälfärdsersättningar	17,4	17,8	102
Andel av jordbruksmark som omfattas av stöd för biologisk mångfald	27,8	25,3	91
Andel av jordbruksmark som omfattas av stöd för kolinlagring eller minskade utsläpp av koldioxid	17,2	15,4	90

Anm.: Samtliga siffror avser räkenskapsår 2024, dvs 16 okt 2023–15 okt 2024.

Källa: Årsrapport för den strategiska planen, Jordbruksverket.

Projekt- och företagsstöden redovisas, för den strategiska planen, per räkenskapsår, vilket är perioden 16 oktober 2023–15 oktober 2024. För denna period har 280 miljoner kronor i projekt- och investeringsstöd utbetalats av Jordbruksverket. Långa handläggningstider medför avvikelser mot den planerade utbetalningsnivån. För många åtgärder, till exempel investeringsstöd för konkurrenskraft och startstöd, är söktrycket högt i förhållande till kvarvarande medel, men för vissa investeringsstöd inom miljöområdet är söktrycket lägre. Jordbruksverket arbetar med åtgärder för att korta handläggningstider och öka intresset för stöden kommande år. Långa handläggningstider medför låg måluppfyllelse när det gäller investeringsstöd.

Tabell 2.18 Kompletterande indikatorer för projekt- och företagsstöd i Sveriges strategiska plan för GJP 2023–2027

	Mål 2024	Utfall 2024	Utfall i %
Antal deltagare i åtgärder för kunskap och innovation	4760	5057	106
Andel av jordbruksföretag som fått investeringsstöd för modernisering	1,75%	0,25%	14
Antal jordbruksföretag som fått startstöd och stöd till unga	870	962	106

Anm.: Samtliga siffror avser räkenskapsår 2024, dvs. den 16 okt 2023–den 15 okt 2024.
Källa: Årsrapport för den strategiska planen, Jordbruksverket.

En tredje ändring av planen genomfördes under hösten 2024 och en fjärde under våren 2025. Den tredje ändringen innebar en förändring av tillämpningen av grundvillkor samt införandet av ett nytt stöd för landskapselement och icke-produktiva ytor, föranledda av ändringar i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 av den 2 december 2021 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013. Dessutom infördes ett sanktionssystem för arbetsmiljö och arbetsrätt i enlighet med gällande bestämmelser i samma förordning.

Den fjärde ändringen omfattade en ny ersättning för vallodling, höjda ersättningsnivåer för betesmarker och slåtterängar, skyddszoner hotade fjäderfäraser och skötsel av våtmarker, förbättrade villkor i flera investeringsstöd för miljön, höjda ersättningsnivåer i kompensationsstödet samt tekniska ändringar i syfte att bland annat minska risken för finansiella korrigeringar från EU vid planens genomförande. Den fjärde ändringen innebar även ett tillskott av 746 000 000 kronor som fördelats till investeringsstöd för konkurrenskraft, startstöd och tekniskt bistånd.

Förändringarna av Sveriges strategiska plan syftar till att förstärka den strategiska planen och förbättra genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige, och därigenom bidra till att livsmedelsstrategins mål nås (prop. 2016/17:104, bet. 2016/17:MJU23, rskr. 2016/17:338).

Djurhälsoläge i djurhållningen

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen i animalieproduktionen bidrar till målen för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

– försäljning av antibiotika till djur
– antibiotikaresistens i djurhållningen
– antalet utbrott av smittsamma djursjukdomar.

Fortsatt gott djurhälsoläge

Övervakning av resistens i livsmedelskedjan sker i enlighet med kommissionens genomförandebeslut (EU) 2020/1729 av den 17 november 2020 om övervakning och rapportering av antimikrobiell resistens hos zoonotiska och kommensala bakterier och

om upphävande av genomförandebeslut 2013/652/EU. I ett internationellt perspektiv har Sverige fortsatt en låg förekomst av resistens i djurhållningen. Även om situationen i ett internationellt perspektiv överlag är god upptäcker SVA varje år meticillinresistenta *Staphylococcus aureus*-bakterier (MRSA) vid ett antal tillfällen från prov från djur i Sverige, främst från hundar och katter. En baslinjestudie gällande MRSA hos gris ska genomföra i hela EU under 2025. Inför denna gjordes en pilotstudie där MRSA påvisades i prover från gris.

Som framgår av tabell 2.19 har andelen tarmprover från svenska slaktkycklingar med E. coli som producerar ESBL (ett enzym som bryter ned de flesta antibiotika ur penicillingruppen) minskat över tid och sedan 2019 kan en stabilt låg nivå noteras.

Tabell 2.19 Andel (procent) av slumpmässigt utvalda friska slaktkycklingar provtagna vid slakt som bär på ESBL-bildande E. coli

Procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Odling efter anrikning	39	43	34	13	3	3	1	2	1	3
Direktodling	23	36								

Källa: SVA.

Andelen E. coli från friska slaktkycklingar respektive slaktgrisar (provtagna vid slakt) som är känsliga för alla testade substanser redovisas i tabell 2.20. Provtagningen är utformad så att grisar respektive kycklingar provtas vartannat år. Under 2024 provtogs slaktkycklingar och resultatet visar på en stabil nivå de senaste åren. Andelen E. coli-bakterier som är känsliga för antibiotika är fortsatt hög vilket är positivt.

Tabell 2.20 Andel (procent) E. coli från friska slaktgrisar respektive slaktkycklingar som är känsliga för alla testade substanser (antibiotika)

Procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Slaktgris	68		71		71		64		73	
Slaktkyckling		71		69		72		69		79

Källa: SVA.

Förebyggande insatser för god djurhälsa och ett gott smittskydd syftar till att ge en minskad förekomst av de djursjukdomar som kan innebära stora konsekvenser för både djurvälfärden och ekonomin. Dessutom blir effekten ett minskat behov av användning av antibiotika och därmed minskad risk för uppkomst och spridning av resistens. Sverige har ett gott djurhälsoläge hos både vilda och tama djur även om det varje år förekommer vissa geografiskt avgränsade utbrott av smittsamma djur-sjukdomar. Det goda hälsoläget är till stor del ett resultat av ett långvarigt och systematiskt nationellt arbete som har lett till att flera allvarliga infektionssjukdomar har utrotats. Många av de smittämnen som är vanliga i andra länder förekommer inte alls eller i mycket begränsad omfattning hos djur i Sverige.

Sveriges strategi mot antibiotikaresistens har utvärderats under 2025 och ett sektors-övergripande arbete pågår för att ta fram en ny strategi som ska gälla från och med 2026. Se även utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 4 Folkhälsopolitik.

Under 2024 har 319 utredningar av allvarliga och smittsamma djursjukdomar (epizootier) i Sverige lett till provtagning (se tabell 2.22), varav epizootisk sjukdom har konstaterats i 77 fall. Detta är en kraftig ökning från tidigare år som förklaras av att Sverige drabbades av sjukdomen blåtunga under hösten 2024. Blåtunga stod för 72 av de 77 konstaterade fallen. Då det inte längre ansågs möjligt eller kostnadseffektivt att

utrota blåtunga i Sverige beslutade Jordbruksverket att i september 2024 avlista sjukdomen som en epizootisjukdom. Därefter är konstaterade fall inte med i statistiken.

Tabell 2.21 Antalet utredningar av epizootisjukdom som lett till provtagning samt antalet fall/besättningar där epizootisjukdom konstaterats

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Utredningar av epizootisjukdomar som lett till provtagning	131	185	256	138	141	145	205	178	210	319
Fall/besättningar med konstaterad epizootisjukdom	4	22	9	5	3	5	29	6	7	77

Källa: SVA, årsredovisningar 2015–2024 samt egna beräkningar.

De senaste åren har stora smitthändelser inträffat årligen och ibland har det pågått flera händelser parallellt. Det har också skett en strukturomvandling inom lantbruket och livsmedelsproduktionen mot allt större besättningar vilket har inneburit kostnadsökningar för både stat och näring vid utbrott.

Den 6 september 2023 påvisade SVA afrikanskt svinpestvirus (ASF) hos vildsvin från Fagersta. SVA:s bedömning var vid årsskiftet 2023–2024 att ingen aktiv smittspridning längre pågick och att inget djur dött av ASF efter september 2023. Baserat på övervaknings- och laboratorieresultat genomförde SVA flera riskvärderingar som ledde till att Jordbruksverket lättade på restriktionerna i flera steg i den smittade zonen under det första halvåret av 2024. Baserat på riskvärderingarna kunde Sverige ansöka om att åter bli officiellt friförklarade från ASF, vilket beviljades den 20 september 2024 av EU:s stående veterinärkommitté.

Under hösten 2024 drabbades Sverige av det första utbrottet av blåtunga på 15 år, efter att sjukdomen spridit sig i Europa under 2023 och 2024. När Sverige senast drabbades av ett utbrott var den gemensamma strategin inom EU att bekämpa sjukdomen genom fleråriga vaccinationskampanjer. Efter införandet av den nya EU-lagstiftningen inom djurhälsoområdet 2021 är blåtunga nu en C-sjukdom och behöver inte längre bekämpas. Den strategi som Jordbruksverket valde för utbrottet av blåtunga under 2024 var i stort sett samma som övriga drabbade EU-länder.

Djurskyddskontrollverksamhet

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av länsstyrelsernas djurskyddskontroll bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

– antalet kontrollinsatser som länsstyrelserna har genomfört
– hur många rutinkontroller (i förväg planerade och riskbaserade kontroller) som har genomförts i förhållande till antalet klagomålskontroller.

Ännu ett utmanande år för djurskyddskontrollverksamheten

Länsstyrelserna genomförde tillsammans totalt 15 660 kontrollinsatser under 2024. Utöver kontrollinsatserna hanterades även 4 793 klagomålsärenden genom utskick av informationsbrev under 2024.

Tabell 2.22 Antal genomförda kontrollinsatser av länsstyrelserna

	2020	2021	2022	2023	2024
Kontrollinsatser	16 390	15 909	16 383	16 186	15 660

Källa: Jordbruksverket.

För att följa upp att djurskyddskontrollen sker riskbaserat och i tillräcklig omfattning samt för att hantera det stora antalet klagomålsärenden från bl.a. allmänheten ska minst lika många rutinkontroller som klagomålskontroller genomföras. Sett till ett genomsnitt för hela landet har fler rutinkontroller än klagomålskontroller utförts samtliga år under perioden 2016–2024 med undantag för 2018.

Antalet fysiska kontroller som har utförts har minskat över tid medan administrativ handläggning av bl.a. klagomålsärenden, uppföljningar och tillstånd har ökat. Detta kan ses som en åtgärd för att effektivisera kontrollarbetet.

Ärenden enligt lagen (2007:1150) om tillsyn över hundar och katter har ökat i förhållande till föregående verksamhetsår och är ofta resurskrävande.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling av livsmedel (bet. 2021/22:MJU29 punkt 15, rskr. 2021/22:388). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav (bet. 2021/22:MJU29 s. 60).

Regeringen beslutade den 9 februari 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling (dir. 2023:19). Utredningen om en konkurrenskraftig animalieproduktion (LI 2023:01) överlämnade den 29 augusti 2024 sitt betänkande Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56). Av betänkandet framgår att andelen livsmedel med svenskt ursprung är relativt hög vid kommunernas offentliga inköp av livsmedel vilket enligt utredningen kan bero på att det ställs djurskyddskrav. Upphandlingsmyndighetens kriteriedatabas med förslag på kravformuleringar kopplade till bl.a. djurskydd underlättar också för den som ska upphandla att ställa sådana krav. Av kommunernas måltidspolicyer framgår att det i hög grad finns ambitioner om att ställa djurskyddskrav vid offentlig upphandling. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Just nu pågår även en översyn av EU:s upphandlingsdirektiv. I det inledande arbetet har regeringen bl.a. framfört som Sveriges preliminära ståndpunkt att medborgarna bör kunna lita på att offentliga kontrakt tilldelas företag som håller en hög nivå av djurskydd. Eftersom kommunerna redan idag i hög utsträckning ställer krav på djurskydd och Sverige framfört frågan i översynen av upphandlingsdirektiven anser regeringen att det inte behövs några ytterligare åtgärder och att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Kontroll av livsmedelsanläggningar

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av myndigheternas livsmedelskontroll bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikator:

– andelen utförda kontrolltillfällen av fastställda kontroller enligt riskklassning, för en rullande femårsperiod, för högriskverksamheter.

Indikatorn är ny och används första gången för kontroll utförd 2024. Omklassning av samtliga livsmedelsverksamheter inför 2024 och en ny uppföljningsmodell för kontrollen gör att kontrollresultaten från 2024 och framåt måste följas upp med en ny indikator.

En ny indikator för att mäta andel kontrollerade högriskverksamheter

Andelen utförda kontrolltillfällen av fastställda kontroller enligt riskklassning, för en rullande femårsperiod, för högriskverksamheter, var 79,5 procent under 2024. Resultaten kan inte jämföras bakåt i tiden då denna indikator används för första gången.

Tabell 2.23 Andelen utförda kontrolltillfällen av fastställda kontroller enligt riskklassning, för en rullande femårsperiod, för högriskverksamheter

	2024
Antal verksamheter	5 488
Antal kontroller enligt beslutad frekvens	13 010
Antal utförda kontroller	10 343
Andel utförda kontroller av antal kontroller enligt beslutad frekvens (%)	**79,5**

Anm.: Det är viktigt att notera att inte alla kontrollmyndigheter har kontrollobjekt i högsta riskklassen och att alla inte rapporterar in verksamheter i denna klass. År 2024 hade 233 kontrollmyndigheter rapporterat in högsriskverksamheter.
Källa: Livsmedelsverket.

Förstärkt kontroll av foder och livsmedel i primärproduktionen

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

– andel anläggningar med riskbaserad planerad kontroll.

Andel anläggningar med riskbaserad planerad kontroll är ungefär lika som tidigare år

Under 2024 kontrollerade länsstyrelserna 670 av de 1000 anläggningar som skulle kontrolleras enligt den nationella riskbaserade kontrollplaneringen som tagits fram gemensamt av Livsmedelsverket, Jordbruksverket och länsstyrelserna., dvs. 67 procent. Det finns stora skillnader i vilken utsträckning planerade kontroller utförs i landet och andelen var något lägre 2024 jämfört med 2023 och 2022. Det var 70 procent av länsstyrelserna som inte utförde tillräckligt stor del (dvs. 90 procent) av de tilldelade kontrollerna. Det genomfördes 54 riskbaserade kontroller av anläggningar som länsstyrelserna själva valt ut. Totalt fick 1,9 procent av de registrerade primärproducenterna riskbaserad kontroll under 2024.

Tabell 2.24 Anläggningar i primärproduktion av livsmedel och foder med riskbaserad planerad kontroll

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal anläggningar	34 678	34 679	35 800	37 212	38 563	37 456	38 033	37 896
Antal anläggningar med riskbaserad planerad kontroll	422	417	462	762	737	825	783	724
Andel anläggningar med riskbaserad planerad kontroll (%)	**1,2**	**1,2**	**1,3**	**2,0**	**1,9**	**2,2**	**2,1**	**1,9**

Källa: Livsmedelsverket.

Ökad likvärdighet i livsmedelskontrollen

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

– Andel kontrollmyndigheter som finns inom plus minus 10 procentenheter från medianvärdet, när man tittar på andelen av kontrollresultat för rapporteringspunkterna J03 och J08 som angetts som ”Med avvikelse”.

Indikatorn är ny och framtagen av Livsmedelsverket för att mäta likvärdigheten i kontrollen. De kontrollpunkter som används för denna indikator är hygien- och temperaturkontroll. Dessa två kontrolleras i stor omfattning av alla myndigheter, och lämpar sig därför för att jämföra kontrollmyndigheternas benägenhet att bedöma att en avvikelse föreligger.

En ny riskklassning av livsmedelsföretag har genomförts och nya indikatorer för att mäta likvärdigheten i livsmedelskontrollen har införts

Regeringen har från den 1 januari 2024 infört fasta avgifter per slaktat djur (tidigare benämnt EU:s minimiavgifter) för den offentliga kontrollen av slakterier och vilthanteringsanläggningar i syfte att underlätta för jordbruksföretag att skicka djur till slakterier utan långa transporter och alltför höga slaktkostnader. Fasta avgifter innebär ett enklare och mer förutsägbart avgiftssystem för alla slakteriföretag samt transparens vad gäller företagens kostnader för kontrollen.

Livsmedelsverket har genomfört en rad åtgärder i syfte att öka likvärdigheten i livsmedelskontrollen i hela landet. En ny riskklassningsmodell har införts som från 2024 förväntas leda till att kontroller blir mer riskbaserade och likriktade. Myndigheten har även tagit fram indikatorer för uppföljning av livsmedelskontrollen i syfte att visa i vilken grad kontrollmyndigheterna utför en riskbaserad tillräcklig kontroll och därmed bidra till att kontrollen blir bättre och mer likvärdig. Utöver detta har utbildningar och konferenser hållits för att samordna kontrollen i landet och öka likvärdigheten.

Matsvinn

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av mängden livsmedelsavfall bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används bedömningsgrunden:

– mängden livsmedelsavfall

Mängden livsmedelsavfall på oförändrad nivå

Naturvårdsverkets redovisning 2025 av utvecklingen av livsmedelsavfall i Sverige under perioden 2020 till 2023 visar att varken den totala mängden livsmedelsavfall eller livsmedelsavfall per person har minskat utan ligger mer eller mindre på samma nivå som tidigare. Enskilda led i livsmedelskedjan som t.ex. livsmedelsbutiker har dock minskat sitt livsmedelsavfall.

Livsmedelsverket har 2025 tillsammans med Jordbruksverket och Naturvårdsverket efter en utvärdering uppdaterat handlingsplanen från 2018 Fler gör mer – Handlingsplan för minskat matsvinn 2030. Den uppdaterade planen fokuserar på samarbete mellan aktörer i livsmedelskedjan, förändrat konsumentbeteende och ökad kunskap, forskning och innovation med syfte att uppnå målen.

Jägares försäljning av vildsvinskött

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av tillgången på svenskt vildsvinskött på marknaden bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används bedömningsgrunden:

– andelen subventionerade trikinanalyser

Nu är det möjligt för jägare att sälja vildsvinskött

Inom ramen för Livsmedelsstrategin och det så kallade vildsvinspaketet har regeringen under de senaste åren vidtagit flera åtgärder för att öka volymerna av svenskt vildsvinskött på marknaden genom att underlätta köttets väg till konsument och skapa incitament för jägare att skjuta fler vildsvin. Regeringen införde 2021 subventioner riktade till privatpersoner av kostnader för analyser av trikiner och cesium-137 i vildsvinskött. Syftet är att med bibehållen livsmedelssäkerhet öka mängden vildsvinskött som konsumeras. Redovisningar från SVA och Livsmedelsverket visar att andelen subventionerade trikinanalyser jämfört med det totala antalet trikinanalyser på vildsvin ökade under 2024. Under 2024 genomfördes totalt 125 022 trikinanalyser och 116 949 trikinprover omfattades av analyssubventionerna. Detta kan jämföras med totalt 98 365 trikinanalyser respektive 86 173 subventionerade trikinprover under 2023. Även antalet cesiumprover som omfattas av subventionerna ökade något, från 955 prover 2023 till 1009 2024. Kostnaderna för subventionerade trikin- och cesiumanalyser uppgick till 13,8 miljoner kronor 2024 vilket är ca 18 procent högre än föregående år, då kostnaderna uppgick till 11,7 miljoner kronor. I regeringsbeslut inom ramen för Livsmedelsstrategin 2.0 anges att regeringen beräknar att medel för subventionerna för trikin- och cesiumanalyser kommer att avsättas till och med 2030 (LI2025/00645).

Under 2024 beslutades ändringar i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och förordning (2021:576) om ersättning för vissa kostnader för analys av vildsvinskött för att underlätta och möjliggöra för jägare att från november 2024 sälja vildsvin direkt till lokala butiker och restauranger samt sälja vildsvin och vildsvinskött direkt till privatpersoner.

Miljömässig hållbarhet i jordbruket

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av miljömässig hållbarhet i jordbruket bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- förändring i kväve- och fosforutnyttjande i den svenska jordbrukssektorn
- utsläpp av ammoniak från jordbrukssektorn
- förändringar i hälso- och miljörisker vid användning av växtskyddsmedel
- utsläpp av växthusgaser från jordbruket.

Miljömässig hållbarhet i jordbruket

Ett arbete med att utveckla indikatorerna pågår. I årets text är redovisningen av kväve- och fosforutnyttjandet kompletterat med ett diagram över utvecklingen av effektiviteten i jordbrukets näringsutnyttjande av kväve och fosfor. För utsläppen av växthusgaser är redovisningen kompletterad med ett diagram över utvecklingen av utsläppsintensitet för växthusgaser inom jordbrukssektorn.

Växtnäringsbalansberäkningar för jordbruksmark (åker och betesmark) samt effektiviteten i näringsutnyttjandet följs upp vart tredje år genom statistik från Statistiska centralbyrån. Den senaste statistiken, dvs. den som finns för 2022 och som redovisades i slutet av 2024 (Statistiska meddelanden MI 40 SM 2401), visar en balans med ett överskott på 29 kilo per hektar vad gäller kväve, vilket är en minskning jämfört med den senast gjorda balansberäkningen som avsåg 2019, där överskottet var 40 kilo per hektar. Minskningen kan till största del förklaras av minskad tillförsel av kväve via mineralgödsel till vall 2022, beroende på de höga gödselpriserna som rådde under 2022. När det gäller fosfor ligger balansen för 2022 på ett underskott på 1 kilo per hektar för riket som helhet. Inom det nationella snittet finns dock en spridning,

där Götalands södra slättbygder har ett underskott på 5 kg per hektar och Götalands skogsbygder ett överskott på 1 kg per hektar. I diagrammet nedan redovisas utvecklingen av effektiviteten för jordbrukets näringsutnyttjande för kväve och fosfor enligt Statistiska centralbyråns beräkningar. Effektiviteten beräknas som bortförsel med skördeprodukter i procent av total näringstillförsel av kväve respektive fosfor. För kväve har effektiviteten ökat sedan 1995, då den låg på 55 procent i snitt för hela riket. För 2022 beräknas effektiviteten till 75 procent, efter att den legat på ca 70 procent de senaste 15 åren. Fr.o.m. 2016 års balansberäkningar ligger effektiviteten i fosforutnyttjandet över 100 procent, vilket kan jämföras med 67 procent 1995.

Diagram 2.3 Effektiviteten i jordbrukets näringsutnyttjande för kväve och fosfor

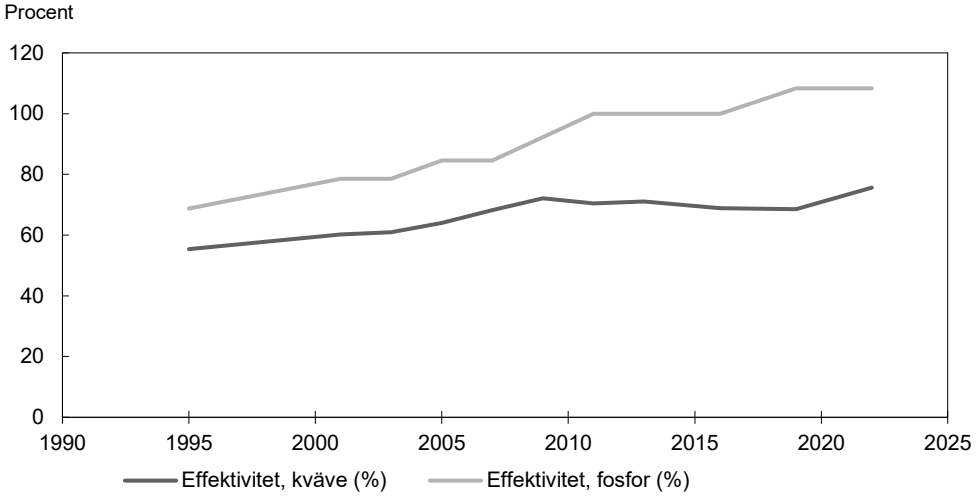

Källa: Statistiska centralbyrån.

Enligt statistik från Naturvårdsverket uppgick jordbrukets utsläpp av ammoniak till 49 000 ton 2023, vilket är en svag ökning jämfört med 2022 då utsläppen uppgick till 48 600 ton. Sverige har ett pågående överträdelseärende om överskridande av utsläppsåtagandet för ammoniak till 2020 enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG, det så kallade takdirektivet. Regeringen satsar därför 100 miljoner kronor årligen från 2025 till 2027 för att minska utsläpp av ammoniak från jordbruket. Satsningen görs genom investeringsstödet Kväveklivet. Se vidare om takdirektivet och Kväveklivet i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

I diagrammet nedan illustreras trender för hektardoser samt hälso- och miljörisker vid användningen av växtskyddsmedel inom jordbruk, skogsbruk och trädgårdsodling bidragit till.

Diagram 2.4 Riskindex för växtskyddsmedel i Sverige åren 1988–2024 uppdelat i hälso- och miljöriskindex respektive hektardoser

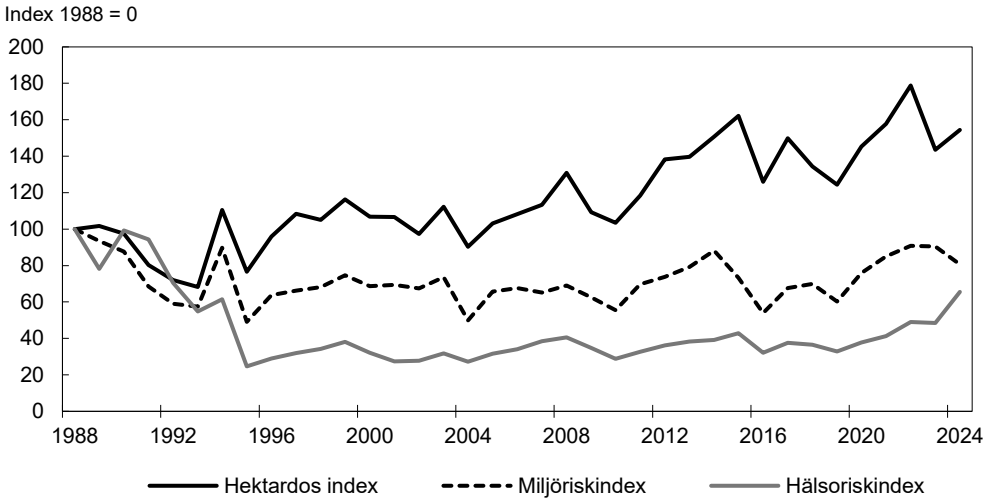

Källa: Kemikalieinspektionen.

Diagrammet visar att samtidigt som hektardoser av växtskyddsmedel ökat sedan 1988 har miljö- respektive hälsorisker förblivit relativt konstant.

Jordbruksverket samordnar en rad myndigheter i arbetet med att genomföra den nationella handlingsplanen för hållbar användning av växtskyddsmedel 2023–2027. Arbetet främjar ett fortsatt skydd av människors hälsa, för miljön, minskade risker för pollinerare och andra nyttoinsekter i syfte att utveckla hållbara odlingssystem. Förebyggande åtgärder har bidragit till att Sverige har en betydligt lägre användning av växtskyddsmedel per hektar jämfört med de flesta länderna i Europa och resthalterna från växtskyddsmedel i inhemskt producerade vegetabilier är mycket låga.

Jordbrukssektorns utsläpp av växthusgaser uttryckt i koldioxidekvivalenter i Sverige var 6,3 miljoner ton 2023. Det innebär att utsläppen minskade något jämfört med 2022 även om de i princip har varit oförändrade under de senaste tio åren. Utsläppen motsvarar ca 14 procent av Sveriges totala utsläpp. Jordbrukets utsläpp från arbetsmaskiner samt utsläpp och upptag från åkermark och betesmark redovisas i andra sektorer.

I diagrammet nedan illustreras jordbrukets klimateffektivitet genom trenden för utsläppsintensitet för växthusgaser för jordbrukssektorn, i koldioxidekvivalenter per förädlingsvärde. Utsläppsintensiteten varierar mellan enskilda år, framför allt beroende av skördens storlek och marknadssituationen olika år varför utvecklingen av trender över några års sikt kan ge en bättre bild av utvecklingen. Efter att utsläppsintensiteten sedan 2005 ökat har trenden under den senaste tioårsperioden fram till 2022 planat ut.

Diagram 2.5 Utsläppsintensitet växthusgaser i jordbrukssektorn

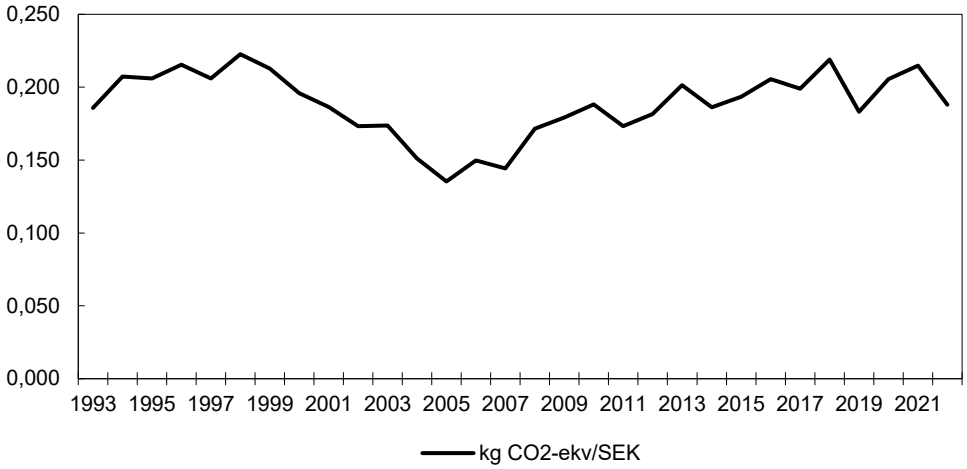

Anm.: Kg koldioxidekvivalenter (CO2-ekv) per förädlingsvärde i kronor. Fasta priser, basår 2020.

Källa: Egen bearbetning utifrån SCB Utsläpp av växthusgaser från jordbruk efter växthusgas och delsektor. År 1990–2023, samt SCB BNP från produktionssidan (ENS2010) efter näringsgren SNI 2007. År 1980–2022.

Karantänskadegörare är växtskadegörare som ska bekämpas och utrotas eftersom de kan få oacceptabla miljömässiga och ekonomiska konsekvenser om de sprids. Relativt få fynd görs i kontrollen även om fynd av potatisskadegörare gjordes under 2024, dock utan att skadegörarna fått spridning. Detta visar att inventeringen är effektiv och sundhetsläget fortsatt relativt gott. I regleringsbrevet för 2025 gavs SVA uppdraget att påbörja arbetet med att inrätta ett nationellt referenslaboratorium för växtskadegörare som avser analys och identifiering, samt utforma en långsiktig plan för arbetet.

Fiske och vattenbruk

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av en hållbar förvaltning av fiskbestånden och en hållbar utveckling av fiskerinäringen, inklusive vattenbruket, bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

– biologisk status för fiskbestånd
– svenska yrkesfiskets förädlingsvärde
– svenska vattenbrukets produktion.

Utvecklingen av beståndsstatusen pekar på fortsatta utmaningar

Ett långsiktigt hållbart fiske är beroende av livskraftiga fiskbestånd och välmående hav och vatten. Flera faktorer bidrar därmed till den biologiska statusen för fiskbestånden. Utöver fiske har övergödning, miljögifter, klimatförändringar och ett ökat predationstryck från sälar och skarvar en bidragande påverkan. Se vidare avsnitt 2 i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

I enlighet med den gemensamma fiskeripolitiken ska nyttjandet av de levande marina biologiska resurserna ske på ett sådant sätt att fiskbeståndet återställs till och bevaras över nivåer som säkerställer en maximal hållbar avkastning (MSY). MSY utgör det största årliga uttag ett fiskbestånd kan producera utan att beståndet minskar och är ett centralt mål i den gemensamma fiskeripolitiken (GFP). Detta uttag fastställs genom de årliga fiskemöjligheterna, inom ramen för GFP, i form av totalt tillåtna fångstmängder (Total Allowable Catch, TAC) och kvoter och därtill knutna regleringar.

Kommissionens årliga meddelande till Europaparlamentet och rådet, Hållbart fiske i EU: lägesrapport och riktlinjer för 2026, som innehåller en lägesrapport om

utmaningar som finns och framsteg som har gjorts på väg mot ett mer hållbart fiske, presenterades den 6 juni 2025 (COM(2025) 296). Kommissionen konstaterar i sitt meddelande, likt tidigare år, att framsteg görs för att uppnå målet om ett hållbart fiske i EU och att fisketrycket generellt minskar över tid samtidigt som biomassan i haven ökar. I Nordostatlanten och i Östersjön har majoriteten av fiskemöjligheterna fastställts enligt MSY. Detta gäller för EU:s interna bestånd samt för de bestånd som delas med tredje länder. För de bestånd där den vetenskapliga rådgivningen har inneburit att inget fiske bör ske fastställs låga kvotnivåer avsedda för oundvikliga bifångster i kombination med ytterligare bevarandeåtgärder. För ett fåtal kvoter har EU och tredje länder, så kallade kuststater, inte kunnat enas om en fördelning av de gemensamma stånden vilket har lett till unilaterala fiskekvoter som överskrider hållbara nivåer. Kommissionen konstaterar att fisketrycket i Medelhavet och Svarta havet har minskat till historiskt låga nivåer men att fisketrycket trots detta är för högt. Det riktade fisket i Östersjön är fortsatt stängt för fyra av tio kvoterade arter. De resterande kvoterna i Östersjön har fastställts enligt MSY och försiktighetsansatsen. Kommissionen gör fortsatt bedömningen att den fleråriga planen för Östersjön innehåller verktyg som främjar fiskbeståndens återhämtning men att dessa åtgärder inte kommer att vara tillräckliga för att återhämta fiskbestånden i Östersjön så länge medlemsstaterna inte tillämpar och genomför EU- lagstiftningen inom andra politikområden fullt ut.

Som en följd av bl.a. regeringens proposition Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (prop.2023/24:156, bet. 2024/25:MJU5, rskr. 2024/25:32) tar regeringen ett helhetsgrepp för att kunna återhämta fiskbestånden och ett antal åtgärder har vidtagits. Parallellt har Havs- och vattenmyndigheten tagit nästa steg i det tidigare uppdraget från 2022, att genomföra ett tidsbegränsat vetenskapligt projekt som motsvarar en utflyttning av trålgränsen för fartyg som fiskar efter pelagiska arter i centrala Östersjön (N2022/01237). Myndigheten har infört nationella bestämmelser som innebär att pelagiskt trålfiske förbjuds innanför 12 nautiska mil från norra Öland till Norra egentliga Östersjön och omfattar de medlemsstater som har avtal om tillträde till fiske i svenskt territorialvatten. Förbudet trädde i kraft den 1 februari 2025 och följs upp med analyser om vilka effekter ett trålförbud, tillsammans med miljöfaktorer och predatorer har på strömmingsbeståndet.

Havs- och vattenmyndigheten har fortsatt utveckla regelverk och kontrollförfaranden för vägning och rapportering av osorterade pelagiska landningar. Myndigheten har även tillsammans med berörda parter och stöd av SLU utarbetat en provtagningsplan som förtydligar provtagningen vid landning av osorterad fångst av framför allt sill och skarpsill och syftar till att uppnå en mer exakt vägning och rapportering per art. Provtagningsplanen tillsammans med nya föreskrifter för kontrollförfarande, trädde i kraft under våren 2025 och förväntas leda till ett mer korrekt nyttjande av kvoterna för pelagiska arter. Förändringarna bidrar till mer hållbar förvaltning av fiskbestånden, korrekt kvotavräkning och förbättrade vetenskapliga beståndsuppskattningar. Under året har Havs- och vattenmyndigheten även utvecklat IT-funktioner som möjliggör automatisk validering och kontroll av rapporterade data för att ytterligare kvalitetssäkra fiskerikontrollens arbete samt undvika systematisk felrapportering från fiskets aktörer.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om översyn av förvaltningsplanen för Östersjöns fiskbestånd (bet. 2021/22:MJU6 punkt 2, rskr. 2021/22:61). Av tillkännagivandet följer att regeringen ska verka för att en ny översyn av den gällande förvaltningsplanen för torsk, sill, strömming och skarpsill i Östersjön genomförs samt att det behövs en reviderad plan för att utveckla en mer lokal-anpassad förvaltning och därmed ta hänsyn till olika delbestånd (bet. 2021/22:MJU6 s. 34 och 35).

I samband med förhandlingen 2016 inför beslut om en förvaltningsplan för torsk, sill/strömming och skarpsill verkade Sverige för, och fick gehör för, att inkludera en översynsklausul i EU-förordningen. Klausulen innebär att planen ska utvärderas vart femte år.

Kommissionen presenterade sin första utvärderingsrapport i september 2020 och drog slutsatsen att den fleråriga planen utgör ett stabilt, långsiktigt instrument för genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken i Östersjön. I september 2024 presenterade kommissionen den andra utvärderingsrapporten om genomförandet av den fleråriga planen för bestånden av torsk, sill/strömming och skarpsill i Östersjön och det fiske som nyttjar dessa bestånd samt om delegering av befogenheter till kommissionen enligt denna fleråriga plan (COM[2024] 703 final). Kommissionen anser fortfarande att den fleråriga planen har visat sig vara ett användbart verktyg för att genomföra den gemensamma fiskeripolitiken, särskilt för att fastställa fiskemöjligheter, även med beaktande av att både Östersjöns marina miljö och fiskbestånden i Östersjön har fortsatt att försämras sedan den första rapporten presenterades. Genomförandet av den fleråriga planen för Östersjön har enligt kommissionen bidragit till ett minskat fisketryck. Kommissionen konstaterar att, enligt Internationella havsforskningsrådet (ICES), andra dödlighetsfaktorer än fiske blivit förhärskande för vissa bestånd, framför allt för de två torskbestånden, som fortfarande befinner sig på historiskt låga biomassanivåer.

Kommissionens slutsats är att den fleråriga planen utgör ett stabilt långsiktigt instrument för att genomföra den gemensamma fiskeripolitiken i Östersjön. Kommissionen konstaterar att den fleråriga planen 1) innebär mindre osäkerhet vid fastställandet av kvoter, 2) gör det möjligt att anta korrigerande åtgärder för bestånd som utsätts för tryck (även vid stängning av fisket), 3) gör förfarandet för fastställandet av kvoter mer insynsvänligt för intressenter och medlemsstater och 4) gör det möjligt för fiskeindustrin att bättre planera sitt fiske.

När det gäller det som framhålls i tillkännagivandet om behovet av en reviderad plan för att utveckla en mer lokalanpassad förvaltning och därmed ta hänsyn till olika delbestånd, så uppmanade rådet i samband med Jordbruks- och fiskerådsmötet i oktober 2022, på initiativ från Sverige, kommissionen att efterfråga rådgivning från ICES angående åtgärder och orsakssamband till minskad ålders- och storleksfördelning för strömmingsbestånden i Östersjön. ICES har lämnat råd om ett antal åtgärder som skulle krävas på vetenskaplig nivå för att förstå dessa orsakssamband. ICES konstaterar att en lång rad av dessa åtgärder är pågående men att viss datainsamling fortfarande behövs på längre sikt bland annat angående beståndsgenetik, d.v.s. kunskap om olika delbestånd och beståndsstruktur. ICES har även i en separat fråga från DG ENVI avseende lämpliga tröskelvärden kring storleks- och åldersstruktur för fiskbestånd som följer av Havsmiljödirektivet svarat att dessa behöver definieras tydligare på EU-nivå för att frågan ska kunna besvaras. Regeringen avser att fortsatt verka för en översyn av förvaltningsplanen och att förvaltningen ska ta större hänsyn till såväl storleks- och åldersstruktur som olika delbestånd.

Regeringen anser mot bakgrund av de redovisade förhållandena och åtgärderna att tillkännagivandet är slutbehandlat.

Viss ekonomisk återhämtning inom svenskt yrkesfisket i havet och fortsatt positiv trend inom insjöfisket.

Antal fiskefartyg fortsätter att minska inom det havsbaserade yrkesfisket som 2023 minskade med ca 3 procent i jämförelse med 2022. Däremot ökade infiskad volym mellan dessa år med 3 procent som en konsekvens av sammantaget högre kvoter. Den största volymökningen har skett inom segmentet med aktiva redskap som stod för ca

98 procent av ökningen. Den generella trenden är dock en minskning i infiskad vikt under senaste tioårsårsperioden. Det infiskade värdet har en mer stabil utveckling över tid på grund av prisjusteringar som minskar effekten av förändringar i landad volym. Förädlingsvärdet följer det infiskade värdet men 2022 sker det en större minskning på grund av minskat infiskat värde i kombination med ökade driftskostnader så som bränslekostnader. De som främst använder aktiva redskap står för den största delen av förädlingsvärdet och det största längdsegmentet, över 24 meter, står för ca 60 procent av förädlingsvärdet. Skillnaderna i förädlingsvärdets utveckling är dock stora mellan olika fartygssegment.

Utvecklingen inom insjöfisket är mer stabil med en viss minskning av antal licenser över perioden medan infiskad volym och särskilt värde har haft en mer positiv utveckling under perioden.

Tabell 2.25 Utvecklingen för svenskt yrkesfiske i havet respektive sötvatten – antal fartyg eller licenser, infiskad volym, infiskat värde och förädlingsvärde 2014–2023

	2014*	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023**
Totalt antal fartyg (havet)	1 103	1 080	1 053	981	957	925	874	869	835	812
Totalt infiskad volym (havet) (ton)	172 276	202 856	198 086	221 755	215 123	178 142	171 067	153 394	139 029	142 502
Totalt infiskat värde (havet) (mnkr)	979	1 098	1 240	1 195	1 233	1 255	1 213	1 193	1 168	1 368
Totalt förädlingsvärde (havet) (mnkr)	450	576	631	608	592	591	624	615	525	628
Totalt antal licenser (sötvatten)	174	175	169	172	168 (274, fartyg)	156	153	156	155	157
Totalt infiskad volym (sötvatten) (ton)	1 598	1 351	1 642	1 640	1 506	1 671	1 571	1 671	1 658	1 723
Totalt infiskat värde (sötvatten) (mnkr)	83	99	87	109	116	111	107	137	166	150

Anm.: Förädlingsvärde är infiskat värde minus insatsförbrukning, såsom fasta kostnader, rörliga kostnader, bränslekostnader och kostnader för reparation och underhåll.

*År 2014 infördes personlig fiskelicens för yrkesmässigt fiske i insjöarna tidigare hette det yrkesfiskelicens.

**Preliminära uppgifter.

Källa: Statistiska centralbyrån och Havs- och vattenmyndigheten.

Produktion inom svenskt vattenbruk minskar

Den totala produktionen inom svenskt vattenbruk minskade något 2023 jämfört med året innan, beroende på en minskning av produktion av musslor. Den totala produktionen av matfisk och sättfisk ökade dock med ca 5 procent och skattas till 10 900 ton. Ökningen härrör främst till sättfisk medan produktionen av matfisk enbart avser en marginell ökning jämfört med 2022. Regnbåge står fortsatt för största andelen av såväl sätt- som matfiskproduktionen. Det framräknade totala saluvärdet av produktionen för konsumtion minskade jämfört med året innan och uppgick till 566 miljoner kronor. Antalet sysselsatta inom vattenbruket uppgick till 523 personer. Det innebär en ökning med drygt 25 procent jämfört med året innan. Av totala antalet sysselsatta är ungefär 80 procent män och 20 procent kvinnor. Utvecklingen inom svenskt vattenbruk t.o.m. 2023 redovisas i tabell 2.26.

För att underlätta för företag som vill starta eller utveckla vattenbruksverksamhet har Jordbruksverket inrättat vägledande lotsar och innovationssupport, vilket på sikt förväntas bidra till en ökad sjömatsproduktion.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om en översyn av det regelverk som reglerar vattenbruk för att underlätta långsiktiga utvecklings-

möjligheter för det svenska vattenbruket (bet. 2017/18:MJU13 punkt 2, rskr. 2017/18:182). Riksdagen har även tillkännagett för regeringen att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att underlätta utvecklingen av vattenbruket och skyndsamt se över regelverket för att öka graden av vattenbruk (bet. 2019/20:MJU11 punkt 9, rskr. 2019/20:185).

Regeringen uppdrog den 16 augusti 2018 åt Jordbruksverket att, i samråd med Havs- och vattenmyndigheten, analysera processerna för tillståndsgivningen eller andra regelverk som utgör ett hinder för vattenbrukets utveckling och ge förslag till förändringar och förenklingar. Uppdraget redovisades, efter att regeringen förlängt uppdraget, den 30 september 2020. Den 31 maj 2021 redovisade Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket även en ny gemensam strategi för yrkesfisket, vattenbruket, fritidsfisket och fisketurismen samt nya sektorsspecifika handlingsplaner, inklusive en specifik strategi för vattenbrukssektorn.

I syfte att snabba på utvecklingen av ett hållbart vattenbruk har regeringen föreslagit ytterligare resurser för nationell medfinansiering av kommande havs-, fiskeri- och vattenbruksprogram. I enlighet med budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, avsnitt 2.9.28) ökas anslaget 1:28 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027 med 79 miljoner kronor 2022. Anslaget beräknas öka med samma belopp 2023–2027.

Inom ramen för livsmedelsstrategin bedriver Tillväxtverket ett arbete för att förenkla tillståndsprocesserna inom vattenbruket. Tillväxtverket rapporterar årligen hur detta arbete fortskrider.

Den 30 juni 2022 beslutade regeringen kommittédirektiven En moderniserad fiskelag och förbättrade förutsättningar att bedriva vattenbruk (dir. 2022:92). En särskild utredare fick i uppdrag att göra en översyn av regelverket på fiskeområdet i syfte att få till stånd en sammanhållen lagstiftning med en tydlig systematik och att anpassa regelverket till de nya unionsbestämmelserna om fiskerikontroll. Utredaren skulle även se över hur bestämmelserna om vattenbruk kan förenklas för att främja ett mer konkurrenskraftigt och hållbart vattenbruk. Utredaren redovisade delbetänkandet Förenklade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (SOU 2023:74) den 6 december 2023. Den 13 mars 2025 beslutade regeringen propositionen Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (prop. 2024/25:136). I propositionen föreslår regeringen ändringar i fiskelagen som innebär att kravet på odlingstillstånd tas bort. Ett vattenbruks påverkan på den omgivande miljön bör i stället enbart beaktas inom ramen för miljölagstiftningen. I miljöbalken föreslås bland annat att allt vattenbruk undantas från kravet på tillstånd för vattenverksamhet. Förslagen syftar dels till att undvika dubbelprövning av vattenbruksverksamheter, dels till en mer enhetlig prövning av vattenbruket oavsett vilken organism som odlas eller föds upp. Tillsammans med regeringens förslag i propositionen Lättnader i strandskyddet - ett första steg (prop. 2024/25:102), om att vattenbruk ska undantas från strandskyddet och om krav på bygglov för ekonomibyggnader, medför propositionens förslag betydande regelförenklingar för vattenbruket. I juni 2025 antog riksdagen regeringens förslag om nya regler för vattenbruk (bet. 2024/25:MJU23, rskr. 2024/25:272). Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2026. I augusti beslutade regeringen om vissa ändringar i bl.a. förordningen (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen och miljöprövningsförordningen (2013:251), som behövs till följd av förslagen i prop. 2024/25:136. Förordningsändringarna träder i kraft den 1 juli 2026. Regeringen anser mot bakgrund av det ovan redovisade att tillkännagivandena är tillgodosedda och slutbehandlade.

Tabell 2.26 Produktion, försäljningsvärde och antal sysselsatta i vattenbruk 2015–2023

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Produktion (ton)									
Matfisk	10 752	13 451	12 834	11 108	9 602	9 865	11 884	9 541	9 735
Sättfisk	1 073	861	924	731	918	828	866	856	1 189
Musslor	1 525	2 317	2 014	1 986	1 977	2 297	3 457	2 346	1 684
Försäljningsvärde (mnkr löp. priser)									
Matfisk, matkräftor och blötdjur	344,6	487,0	521,0	520,6	395,6	404,3	541,9	634,8	565,5
Sättfisk och sättkräftor	78,9	67,5	83,9	62,7	79,3	74,5	72,4	72,1	72,5
Antal sysselsatta	411	469	364	406	436	543	531	416	523
Kvinnor	75	85	63	95	99	138	126	77	109
Män	336	384	301	311	337	405	405	339	414

Källa: Jordbruksverket.

Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I syfte att redovisa resultat och bedöma hur havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet 2021–2027 bidrar till målet för utgiftsområdet används följande indikatorer för resultatredovisning i budgetpropositionen:

- åtgärder som bidrar till god miljöstatus, inbegripet återställande av naturen, bevarande, skydd av ekosystem, biologisk mångfald, djurs hälsa och välbefinnande
- innovationer som möjliggjorts
- företag med högre omsättning
- införda eller förbättrade kontrollmetoder
- ny produktionskapacitet inom vattenbruk
- oönskad fångst inom fiske
- akvatiskt skräp som samlats in.

Resultatredovisning för Havs-, fiskeri och vattenbruksprogrammet 2021–2027

Per den 12 augusti 2025 hade 374 ansökningar beviljats stöd, vilket uppgår till ca 1 049 miljoner kronor. Per den 12 augusti 2024 hade 296 ärenden beviljats stöd. I budgetpropositionen för 2025 redovisades att 596 ärenden beviljats stöd, vilket berodde på ett skrivfel. Med stöd av uppgifter i ansökningarna av icke slutförda åtgärder redovisas en prognos om förväntade resultat i tabellen nedan.

Förstärkningen av programmets budget i budgetpropositionen för 2025 har inneburit att medel har kunnat omfördelas till åtgärder som tidigare har varit stängda, vilket möjliggör fler projekt och investeringar. Det gäller bland annat åtgärder som främjar utvecklingen inom fiskerinäringen och beredningsindustrin, och som bidrar till biologisk mångfald och en mer hållbar havsförvaltning. Förstärkningen har även lett till att flera av programmets mål har höjts.

Finansierade projekt och investeringar bidrar till ett mer hållbart fiske och vattenbruk och främjar biologisk mångfald

Många projekt som bidrar till att bevara eller restaurera akvatiska ekosystem och främja den biologiska mångfalden i hav och sjöar har beviljats stöd inom programmet. Inom programmet beviljas även stöd till innovationer, såsom nya produkter, processer eller affärsmodeller, i syfte att uppnå ökad hållbarhet inom fiske- eller vattenbruksnäringen. Programmet finansierar också investeringar för ökad

produktionskapacitet i vattenbruket samt investeringar inom fiskberedningsindustrin som bl. a. syftar till resurseffektiviseringar och ökat mervärde av produkter och som kan öka omsättningen inom dessa företag.

Programmet har även per den 12 augusti 2025 bidragit till minskning av oönskade fångster inom fiske som motsvarar 57 ton, och till att 72 ton akvatiskt skräp har samlats in, vilket är nästan en fördubbling jämfört med året innan. För dessa indikatorer finns inga uppsatta mål och resultaten presenteras därför inte i tabellen.

För att ytterligare främja utvecklingen av ett hållbart vattenbruk har regeringen möjliggjort för fler aktörer att söka stöd för investeringar i vattenbruk genom ändringar i förordningen (2022:1461) om stöd från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden. Ändringarna innebär att flera företag kan vara berättigade till stöd från programmet, som till exempel jordbruksföretag som investerar i innovativa produktionssystem av fisk på sina gårdar.

Tabell 2.27 Indikatorer för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammets genomförande 2021–2027

Indikatorer	Förväntade resultat utifrån beviljade ansökningar	Resultat från slutförda projekt	Mål
Åtgärder som bidrar till god miljöstatus, inbegripet återställande av naturen, bevarande, skydd av ekosystem, biologisk mångfald, djurs hälsa och välbefinnande (antal åtgärder)	1 848	1 047	1 108
Innovationer som möjliggjorts* (antal nya produkter, tjänster, processer, affärsmodeller eller metoder)	125	10	68
Företag med högre omsättning (antal företag)	110	30	83
Införda eller förbättrade kontrollmetoder (antal metoder)	30	29	60
Ny produktionskapacitet inom vattenbruk (ton/år)	13 759	1 031	5 000

*Indikatorn innefattar innovationer inom fiske, vattenbruk och beredning. I Budgetpropositionen 2025 redovisades uppgifter om innovationer inom fiske och beredning.

Källa: Jordbruksverket.

Utvecklad jakt och viltförvaltning

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av jakt och viltförvaltning bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Regler och villkor används följande kompletterande indikatorer:

- viltstammarnas utveckling
- omfattning av viltskador
- antal viltolyckor i trafiken.

Viltstammarna är stabila förutom vildsvin, säl och skarv

När det gäller klövvilt är en sammanvägd bedömning att stammarna för älg, kronhjort, dovhjort och rådjur har en stabil utveckling även om antal viltolyckor i trafiken ökat något sedan föregående år, medan den svenska vildsvinstammen ökat under 2024. Den svenska vildsvinsstammen har under en trettioårsperiod vuxit från några hundra individer under 1980-talet till mellan ca 300 000 och 400 000 individer som mest för några år sedan. Utvecklingen av viltolyckor, avskjutning samt antal inlämnade

trikinprov indikerar en minskning av vildsvinsstammen mellan åren 2020 och 2023 på mellan 20 och 30 procent men under 2024 indikerar statistiken att stammen åter är i en snabb tillväxtfas.

När det gäller stammarna av havslevande predatorer så som säl och skarv visar statistik att även de har haft en stark tillväxt. Antalet räknade bon med häckande skarv längs den svenska kusten har gått från 40 000 år 2012 till över 70 000 år 2023. Tillväxten i gråsälbeståndet är för närvarande ca 5 procent om året och populationen i Östersjön har under de senaste 25 åren ökat från ca 10 000 till ca 70 000 individer. Dessa växande stammar medför skador på det småskaliga yrkesfisket främst genom deras uttag av fisk. Sälarna orsakar även skada i fiskeredskap. Det kan även finnas en påverkan av sälarnas uttag av fisk på återhämtningen av flera olika kustrovfiskbestånd.

När det gäller rovdjur visar inventeringar och populationsanalyser att rovdjurs-stammarna under 2024 har bibehållit gynnsam bevarandestatus. Skydds- och licensjakt har kunnat bedrivas på varg, lodjur, björn och järv. Stammarna regleras för att begränsa socioekonomisk påverkan. För att gynnsam bevarandestatus inte ska riskeras vid licensjakt tillämpar förvaltande myndigheter årliga beskattningsmodeller som underlag inför beslut om licensjakt.

Som ett resultat av regeringsuppdrag om utvecklad vargförvaltning har Naturvårdsverket genomfört en revidering av riktlinjerna för beslut om skyddsjakt på varg, vilket bör möjliggöra att beslutsprocessen om skyddsjakt på varg blir effektivare och bidrar till lägre skadebild. Inom detta uppdrag redovisade Naturvårdsverket även en analys av under vilka förutsättningar referensvärdet skulle kunna vara i den nedre delen av intervallet om 170–270 vargar. Inom samma uppdrag har nya riktlinjer för flytt av varg inom Sverige tagits fram gemensamt av Naturvårdsverket, SVA och Jordbruksverket, vilket ska bidra till att invandrade genetiskt viktiga individer kan bevaras vid behov, samtidigt som skador för rennäringen minskas under den processen.

Medel från anslag 1:7 *Ersättningar för viltskador m.m.* har betalats ut till samtliga län under året. Anslaget har nyttjats i sin helhet, vilket är en ökning från föregående år. Bidragen fördelas till förebyggande åtgärder och till ersättning för skador. Anslaget används även för besiktning, samt informations- och utbildningsinsatser. Effekten av anslagspostens användning är att tamdjursägare och jordbruksföretag får ett ekonomiskt incitament att arbeta förebyggande mot skador av vilt som är fredat, vilket ger färre skadetillfällen och mindre skador per tillfälle.

Det totala antalet trafikolyckor med vilt inblandat samt där eftersök gjorts har ökat sedan 2023 (se tabell 2.28). Den totala kostnaden för eftersöksverksamheten är ca 127 miljoner kronor.

Tabell 2.28 Antal hanterade viltolyckor i trafiken och antal djur som varit inblandade i viltolycka i väg- och järnvägstrafiken

Viltslag	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Dovhjort, antal djur	2 546	2 918	3 267	3 244	4 695	5 388	5 788	6 126
Dovhjort, antal viltolyckor						5 594	6 016	6 357
Kronhjort, antal djur	425	414	486	403	463	435	506	443
Kronhjort, antal viltolyckor						449	524	457
Rådjur, antal djur	45 863	46 985	47 304	45 159	49 567	47 568	49 757	51 553
Rådjur, antal viltolyckor						48 360	50 718	52 476
Vildsvin, antal djur	6 082	6 938	7 696	7 216	5 481	5 831	5 915	9 218
Vildsvin, antal viltolyckor						6 556	6 603	10 466
Älg, antal djur	5 941	5 951	5 602	4 607	6 634	5 637	6 175	6 551
Älg, antal viltolyckor						5 819	6 438	6 814
Övrigt vilt, antal djur	425	544	576	507	419	415	466	494
Övrigt vilt, antal viltolyckor						428	476	509
Totalt, antal djur	**61 282**	**63 750**	**64 931**	**61 136**	**67 564**	**65 582**	**68 999**	**74 385**
Totalt, antal viltolyckor						**67 521**	**71 185**	**77 079**

Anm.: Uppdelning av statistiken mellan antal hanterade viltolyckor i trafiken och antal djur som varit inblandad i trafikolyckor finns fr.o.m. 2022.
Källa: Nationella viltolycksrådet.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för det strategiska området Regler och villkor

Regeringen bedömer att inrättandet av Implementeringsrådet och Förenklingsrådet är viktiga steg i arbetet för att underlätta för företagen. Regeringen bedömer även att Tillväxtverkets arbete med att utveckla webbportalen verksamt.se kommer göra det enklare för företagen att få en samlad överblick över de regelverk som gäller för den verksamhet företagen bedriver samt vilka tillstånd verksamheten kräver.

Regeringens övergripande bedömning är att det totala höga budgetutnyttjandet för landsbygdsprogrammet 2014–2022 bidragit väl till målen, även om alla enskilda mål inte nås under året. När det gäller genomförandet av den strategiska planen visar de kompletterande indikatorerna att de areal- och djurbaserade stöden, startstödet och projektstöd för kompetensutveckling i hög utsträckning har bidragit till uppsatta mål 2024. Regeringens genomförda förstärkningar och ändringar av den strategiska planen bedöms kunna ge förenklingar och såväl bidra till möjligheten att möta den efterfrågan som finns för vissa stöd, som ge ett ökat intresse för de stöd och ersättningar som erbjuds och högre måluppfyllelse under kommande år. Även de förenklade grundvillkoren i den strategiska planen bedöms kunna bidra till ett bättre genomförande av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige, samtidigt som två nya ersättningar inom miljöområdet, för vallodling respektive blommande åker och fältkant, som regeringen har infört, ger jordbruksföretagen möjligheter att leverera ytterligare miljönytta.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen av djurhälsoläget i djurhållningen är att Sverige generellt har ett gott djurhälsoläge hos både vilda och tama djur med få utbrott av smittsamma djursjukdomar. Förekomsten av antimikrobiell resistens hos livsmedelsproducerande djur är låg i ett internationellt perspektiv. Strukturomvandlingen i lantbruket med färre och större besättningar innebär dock att konsekvenserna vid sjukdomsutbrott blir större, i form av stora kostnader och produktionsstörningar, vilket i sin tur kan påverka livsmedelsförsörjningen. Ett förändrat klimat innebär en risk för ökad och förändrad smittspridning inom djurhållningen, och det kan leda till ett generellt sämre djurhälsoläge och påverkan på animalieproduktionen.

Regeringens bedömning av måluppfyllelsen vad gäller djurens hälso- och sjukvård är att det finns utvecklingsbehov då det under de senaste årtiondena har skett en utveckling som innebär stora förändringar och utmaningar. Utmaningarna handlar om bristen på djurhälsopersonal och statens åtagande att säkerställa en väl fungerande organisation vid utbrott av smittsamma djursjukdomar och vid vård av djur i hela landet, dygnet runt. I juni 2024 gav därför regeringen en utredare i uppdrag att utreda utformningen av en tillgänglig, hållbar och effektiv veterinär beredskap (LI2024/01428). Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2025. Tillgång till djursjukvård i hela landet dygnet runt är viktigt för att upprätthålla en god djurhälsa och ett gott djurskydd samt för en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja. Jordbruksverket, som har i uppdrag att säkerställa tillgången till veterinärer där privata alternativ saknas, måste ges förutsättningar att fullfölja sitt uppdrag.

Regeringen bedömer att det råder en relativt jämn balans mellan den i förväg planerade och riskbaserade djurskyddskontrollen och den händelsestyrda djurskyddsverksamheten. Det tyder på att kontrollmyndigheterna, sett till landet i stort, riktar tillgängliga resurser för att prioritera rutinkontroller. Det bedöms dock fortfarande vara en utmaning för länsstyrelserna att utföra rutinmässiga kontroller av kontrollobjekt med livsmedelsproducerande djur i tillräcklig omfattning. Regeringen bedömer vidare att träffsäkerheten i djurskyddskontrollen kan anses vara god. Regeringen kan dock konstatera att det fortsatt finns stora skillnader i utförandet av planerade kontroller och bedömer att det finns fortsatt behov av att utveckla verksamheten för att säkerställa att arbetet på djurskyddsområdet sker på ett resurseffektivt, träffsäkert och likvärdigt sätt över hela landet.

Regeringen bedömer att kontrollen av livsmedel och foder i primärproduktionen huvudsakligen har utförts enligt den nationella kontrollplaneringen för primärproduktionen. Resultatet är i nivå med tidigare år. Livsmedelskontrollen i ledet efter primärproduktion är generellt riskbaserad, väsentliga avvikelser upptäcks och åtgärder för att följa upp avvikelser vidtas. Samtidigt finns kvarvarande brister i ett mindre antal kontrollmyndigheter.

Regeringen bedömer att införande av fasta avgifter per slaktat djur för den offentliga kontrollen av slakterier och vilthanteringsanläggningar medför mer likvärdiga avgifter samt minskar slaktkostnaderna för slakteriföretagen. Fasta avgifter bedöms medföra ett enklare och mer förutsägbart och likvärdigt avgiftssystem för alla slakteriföretag samt transparens vad gäller företagens kostnader för kontrollen.

Regeringen bedömer att det viktiga arbetet med effektiva och förebyggande åtgärder för att minska livsmedelsförluster tidigt i livsmedelskedjan och matsvinn behöver fortsätta för att etappmålen inom området ska kunna nås. Inom miljömålssystemet finns två etappmål med slutår 2025 för minskade livsmedelsförluster och matsvinn.

Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits inom ramen för vildsvinspaketet har möjliggjort för konsumenterna att konsumera mer svenskt vildsvinskött. Det är ännu för tidigt att bedöma i vilken utsträckning som regeringens senaste åtgärd, att låta jägare sälja vildsvin direkt till lokala butiker och restauranger samt sälja vildsvin och vildsvinskött direkt till privatpersoner, ökar incitamenten för jakt på vildsvin och avsättningen av vildsvinsskött.

Regeringen bedömer att det är svårt att mellan enskilda år dra några långtgående slutsatser vad gäller utvecklingen av miljömässig hållbarhet i jordbruket då miljöpåverkan från jordbruket är beroende av många icke-påverkbara faktorer såsom årsmån, samt av vad och hur mycket som produceras. Det är därför viktigt att över tid följa såväl variationerna mellan år som de långsiktiga trenderna. Hållbar jordbruksproduktion behöver också relateras till en rad aspekter såsom resurs-

effektivitet, produktivitet, anpassning till ett förändrat klimat och möjligheten att utveckla konkurrenskraftiga och lönsamma jordbruksföretag. Regeringen konstaterar att det i viss mån saknas indikatorer för att bedöma dessa aspekter, men att det sker en positiv utveckling över tid i jordbrukets bidrag till en hållbar livsmedelsproduktion, genom förbättrad effektivitet i näringsutnyttjandet och en positiv utveckling av jordbrukets klimateffektivitet.

För att uppnå en god växthälsa är en effektiv bekämpning av växtskadegörare centralt. Hotet från växtskadegörare ökar när klimatet förändras. Regeringen bedömer att långsiktighet är viktig för att effektivt identifiera och bekämpa växtskadegörare som hotar svenskt jordbruk.

Regeringen bedömer att en rad faktorer, både mänskliga och naturliga, påverkar fiskbestånden negativt. Trots att fiskekvoter och fisketryck fastställs på det som bedöms vara långsiktigt hållbara nivåer för en majoritet av fiskbestånden i Nordostatlanten och i Östersjön innebär utvecklingen fortsatta utmaningar för vissa bestånd. Detta gäller inte minst för fiskbestånden i Östersjön. Svårighet att nå överenskommelser om bestånd som delas med tredje länder samt den dåliga statusen på havsmiljön och de marina ekosystemen på flera områden är faktorer som fortsatt försvårar måluppfyllelsen av de fiskeripolitiska målen.

Regeringen bedömer vidare att det är svårt att förutse om den infiskade volymen inom fisket till havs kommer att bestå då detta är avhängigt beståndsutveckling och beslut om fiskemöjligheter framöver. Detta kommer även påverka utvecklingen av förädlingsvärdets i olika fartygssegment. Däremot bedömer regeringen att utvecklingen inom insjöfisket fortsatt är positiv vad gäller infiskad volym och ett ökat infiskat värde till följd av en stabil beståndsutveckling och en positiv prisjustering sett till hela perioden.

Regeringen bedömer att effektiviseringen av fiskerikontrollen bidrar till ett mer hållbart fiske och därmed också till målet för det strategiska området Regler och villkor om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar.

Regeringens bedömning är att vattenbruket har potential att bidra till ökad hållbar livsmedelsproduktion, tillväxt och sysselsättning och därmed till målet för resultatområdet En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja. Regeringen har bedömt att vattenbruket behöver ges bättre förutsättningar för att utvecklas och nå sin fulla potential och har därför under 2025 överlämnat propositionen Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk till riksdagen (prop. 2024/25:136, bet. 2024/25:MJU23, rskr. 2024/25:272).

Regeringen bedömer att Havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet bidrar till det övergripande målet för en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där livsmedelsproduktionen ökar samtidigt som miljömål nås. Bedömningen grundar sig i att programmet finansierar åtgärder för bättre miljö och ökad livsmedelsproduktion, och att genomförandet av programmet visar förväntade resultat utifrån beviljade ansökningar som överträffar flera fastställda mål.

Regeringen bedömer att utvecklingen av viltförvaltningen skapar förutsättningar för en ekosystembaserad och adaptiv förvaltning som bl.a. möjliggör att viltet kan nyttjas som resurs. Sveriges viltstammar av jaktbart vilt är viktiga såväl ur ett landsbygdspolitiskt som ur ett livsmedelsberedskapsperspektiv. Samtidigt krävs det fortsatta insatser för att minska viltskador och ersätta de skador som ändå uppkommer, för att upprätthålla en livsmedelsproduktion både på kort och lång sikt. Regeringen bedömer att viltstammarna i Sverige huvudsakligen är i balans men förvaltningen av varg,

vildsvin, säl och skarv behöver utvecklas. Vidare fortsätter viltolyckor att öka och regeringen bedömer att det krävs åtgärder i syfte att motverka den utvecklingen.

Konsument och marknad

För att följa upp utvecklingen inom livsmedelskedjan mot målen för livsmedelsstrategins strategiska område Konsument och marknad, används kompletterande indikatorer och bedömningsgrunder enligt tabellerna nedan.

Tabell 2.29 Kompletterande resultatindikatorer och bedömningsgrunder inom det strategiska området Konsument och marknad

	Indikatorer	Bedömningsgrunder
Säkra svenska livsmedel	– Antalet utbrott av vissa zoonoser hos livsmedelsproducerande djur – Antalet fall av vissa livsmedelsburna zoonoser hos människor	
Produktionen av ekologiska livsmedel		– Försäljningen av ekologiska livsmedel
Livsmedelsexport	– Exportandel i svensk livsmedelsindustri	

Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten har slutredovisat sitt regeringsuppdrag med förslag på nationella mål och indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige.

Säkra svenska livsmedel

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av livsmedelssäkerhet bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad används följande kompletterande indikatorer:

– antalet utbrott av vissa zoonoser hos livsmedelsproducerande djur
– antalet fall av vissa livsmedelsburna zoonoser hos människor.

Indikatorerna används för att uppskatta hur vanligt det är att människor blir sjuka av livsmedel och relaterar till målet om att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedel.

Andelen kycklingflockar positiva för campylobacter

I Sverige, liksom i EU, är infektion med campylobacter den mest rapporterade livsmedelsburna zoonosen hos människa. Hantering av rå kyckling och konsumtion av kyckling som inte har upphettats tillräckligt anses vara den viktigaste smittkällan. Förekomsten av campylobacter i slaktkyckling och hos människa är säsongsberoende och normalt högre under sommarhalvåret. Ökningen av inhemskt smittade humanfall föregås ofta av en ökning av andelen positiva fynd i kycklingflockar. Ett officiellt kontrollprogram för campylobacter drivs av Svensk fågel som huvudman och finansieras till största delen av Jordbruksverket. Förekomsten av campylobacter i kycklingflockar är fortfarande relativt låg i ett internationellt perspektiv. Dock ökade prevalensen av campylobacter i slaktgrupper av slaktkyckling år 2024 till 7,0 procent från ett stabilt läge på omkring 5 procent från 2019–2023 men prevalensen var lägre än åren före 2019.

Tabell 2.30 Andelen kycklingflockar positiva för campylobacter

Procent

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Andel (procent)	11,6	15,4	10,7	8,7	5,3	5,1	5,7	5,1	5,2	7,0

Källa: SVA.

Antalet fall av vissa livsmedelsburna zoonoser hos människor

Under 2024 rapporterades 5 440 fall av campylobacterinfektion hos människa, vilket är en minskning från förra året. Andelen fall smittade i Sverige låg på samma nivå som förra året, medan andelen utlandsmittade minskade. Av fall som smittades utanför Sverige var det vanligast att smittas i något annat europeiskt land. Sjukdomen fortsätter vara den vanligaste anmälningspliktiga zoonosen i Sverige, och är högre bland män än bland kvinnor. Åldersfördelningen bland män var signifikant skild från kvinnor med högre incidens framför allt hos pojkar i de yngre åldersgrupperna. Bland kvinnor var incidensen högst i åldersgruppen 20–24 år.

Antalet rapporterade fall av listeria och enterohemorragisk E. coli (ehec) minskade jämfört med 2023. För salmonella var antalet rapporterade fall något högre än förra året, men betydligt lägre jämfört med 2019 och tidigare. Incidensen för personer smittade i Sverige var den högsta på över ett decennium och därmed högre än för personer smittade utanför Sverige. Två större utbrott bidrog till ökningen. Ett utbrott var kopplat till ukrainska ägg och ett annat till alfalfagroddar groddade på förorenade frön producerade i Italien. Listeriainfektioner minskade i jämförelse med förra året och majoriteten av fallen smittades i Sverige, och incidensen var fortsatt högst bland äldre.

Tabell 2.31 Antalet fall av vissa livsmedelsburna zoonoser hos människor

Antal fall per 100 000 invånare, oavsett smittland

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Campylobacter	93,18	110,27	104,82	79,48	64,81	33,04	38,75	49,09	53,5	51,4
varav kvinnor	*46,8*	*46,7*	*46,8*	*44,6*	*44,8*	*43,1*	*44,3*	*45,9*	*44,8*	*44,7*
varav män	*53,1*	*53,2*	*53,1*	*55,3*	*55,1*	*56,8*	*55,3*	*54,0*	*55,2*	*55,2*
Ehec	5,59	6,37	4,98	8,72	7,31	4,73	6,24	8,15	8,9	8
varav kvinnor	*55,3*	*54,7*	*53,3*	*54,9*	*53,6*	*53,9*	*51,8*	*54,2*	*56,0*	*55,1*
varav män	*44,6*	*45,2*	*46,6*	*45,0*	*46,3*	*46,0*	*48,0*	*45,1*	*44,0*	*44,8*
Listeria	0,89	0,68	0,80	0,87	1,09	0,85	1,02	1,19	1,2	1,1
varav kvinnor	*47,7*	*52,9*	*55,5*	*51,6*	*56,6*	*45,4*	*45,7*	*53,6*	*42,8*	*60,5*
varav män	*52,2*	*47,0*	*44,4*	*48,3*	*43,3*	*54,5*	*54,2*	*45,6*	*57,2*	*39,4*
Salmonella	23,32	22,47	22,53	19,94	19,29	7,96	9,03	10,81	12.4	15,2
varav kvinnor	*49,9*	*48,4*	*48,8*	*47,1*	*50,7*	*48,5*	*52,4*	*50,8*	*49,9*	*50,3*
varav män	*50,0*	*51,5*	*51,0*	*52,8*	*49,2*	*51,4*	*47,0*	*48,4*	*50,1*	*49,6*

Källa: Folkhälsomyndigheten.

Produktionen av ekologiska livsmedel

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av försäljningen av ekologiska livsmedel bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad används bedömningsgrunden:

– försäljningen av ekologiska livsmedel

Produktionen av ekologiska livsmedel fortsätter att minska

Även under 2024 fortsatte trenden nedåt för ekologisk odling. Under 2024 minskade den ekologiskt brukade jordbruksarealen med 54 500 hektar, vilket är en nedgång med ca 10 procent. Andelen ekologiskt odlad areal var knappt 17 procent 2024. Den totala försäljningen av ekologiska livsmedel har minskat något sedan 2022. Totalt såldes det under 2023 ekologiska livsmedel för 30,9 miljarder i Sverige, vilket utgjorde 4,4 procent av den totala försäljningen. Andelen ekologiska livsmedel minskade under

2023 med 0,7 procentenheter. Av den ekologiska försäljningen 2023 bestod hälften av KRAV-märkt ekologisk försäljning.

Livsmedelsexport

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen av konkurrenskraften och livsmedelsexporten bidrar till målet för utgiftsområdet och det strategiska området Konsument och marknad introduceras följande kompletterande indikator:

– exportandel i svensk livsmedelsindustri.

Ökad export av livsmedel från Sverige

Under 2024 ökade värdet av den totala exporten av livsmedels- och jordbruksprodukter, undantaget vidareexporten av norsk fisk, med ca 2 procent och uppgick därmed till drygt 81 miljarder kronor. Störst ökning i exportvärde sågs för kategorierna diverse livsmedel och kaffe, medan spannmål, kött samt mjölk och mejerivaror minskade mest. Samtidigt växte importen av livsmedels- och jordbruksprodukter undantaget kategorin fisk med nästan 3 procent eller 5 miljarder kronor under 2024. Störst ökning sågs för kaffe, frukt och grönsaker, drycker, djurfoder, mejeriprodukter och spannmål. Däremot minskade importvärdet tydligt för oljor och fetter, oljeväxter samt kött. Sammantaget ökade det negativa handelsnettot under 2024 inom kategorin med ca 3 procent eller 2 miljarder kronor till drygt 74 miljarder kronor.

Den 5–7 mars 2024 besökte landsbygdsministern Japan tillsammans med företrädare för svenska livsmedelsföretag, för att bland annat delta på Asiens största livsmedelsmässa Foodex. Under 2024 har regeringen inrättat ett livsmedelspolitiskt råd med uppdrag att genom rådgivning bidra till regeringens arbete med att uppnå livsmedelsstrategins mål om en konkurrenskraftig livsmedelskedja där livsmedelsproduktionen ökar. Två möten har hållits i det livsmedelspolitiska rådet, den 13 mars samt den 18 september 2024, där det senare mötet dedikerades åt livsmedelsexporten. Regeringen har under 2025 beslutat om en uppdatering av den nationella livsmedelsstrategin, Livsmedelsstrategin 2.0 där exportfrämjandet är ett av tre nya fokusområden.

Tabell 2.32 Exportandel i svensk livsmedelsindustri (exklusive oljor, fetter och färsk fisk)

År	Exportandel
2012	23 %
2013	24 %
2014	26 %
2015	26 %
2016	25 %
2017	26 %
2018	26 %
2019	27 %
2020	28 %
2021	31 %
2022	33 %
2023	33 %

Källa: SCB.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för det strategiska området Konsument och marknad

Regeringen bedömer att målet att konsumenter ska ha ett högt förtroende för livsmedel är uppfyllt. Livsmedelsburna utbrott sker men tack vare god beredskap och förmåga att analysera smitta är det möjligt att vidta både korrigerande och förebyggande åtgärder.

Regeringen bedömer att en låg förekomst av livsmedelsburna zoonoser hos livsmedelsproducerande djur och resultaten i de nationella provtagningsprogrammen förstärker bilden av att maten på den svenska marknaden är säker och att det finns goda förutsättningar för ett högt förtroende för svenska livsmedel.

Den nedåtgående trenden för ekologisk odling under de senaste åren fortsätter. En anledning till den nedåtgående trenden är att intresset för ekologisk produktion har minskat, huvudsakligen på grund av vikande efterfrågan på ekologiska produkter i konsumentledet. Detta beror i sin tur till viss del på minskad köpkraft i hushållen under lågkonjunkturen, men även på att andra hållbara koncept som svenskt och närproducerat blivit mer populära. Mot slutet av 2023 fanns en viss ökning i försäljningen av ekologiska livsmedel men ökningen höll inte i sig under 2024. Dock blev den fortsatta nedgången ändå måttlig.

Regeringen bedömer vidare att större satsningar på främjande av livsmedelsexport behövs för att vända trenden med stigande negativt handelsnetto av livsmedels- och jordbruksprodukter, undantaget vidareexporten av norsk fisk. Exportsatsningarna genom Livsmedelsstrategin 2.0 är därför viktiga. Regeringen bedömer samtidigt att mervärden i svensk livsmedelsproduktion behöver framhävas och konkurrenskraften i svensk livsmedelsproduktion öka, inte minst med tanke på att exporten är en viktig drivkraft för att öka svensk livsmedelsproduktion.

Kunskap och innovation

För att följa upp utvecklingen inom livsmedelskedjan mot målet för livsmedelsstrategins strategiska område Kunskap och innovation, används kompletterande indikatorer och bedömningsgrunder enligt tabellen nedan.

Tabell 2.33 Kompletterande resultatindikatorer och bedömningsgrunder inom det strategiska området Kunskap och innovation

	Indikatorer	Bedömningsgrunder
Areella näringars forskning och utveckling	– Livsmedelssektorns forsknings- och utvecklingskostnader i procent av livsmedelssektorns omsättning	
Kvaliteten vid Sveriges lantbruksuniversitet	– Antal helårsstudenter – Antal sökande och registrerade – Prestationsgrad och examinationsfrekvens (antal examinerade individer) – Andel disputerade lärare – Vetenskaplig publicering – Externa medel	

Areella näringars forskning och utveckling

I och med att de offentliga satsningarna på forskning och utveckling i livsmedelskedjan har ökat de senaste åren, ökar även forsknings- och utvecklingsaktiviteterna i hela livsmedelskedjan hos både stora och små företag. Tabell 2.34 är baserad på officiell statistik. Uppgifter för senare år är inte tillgängliga. Över 100 företag är involverade i de olika centrumbildningar som Formas finansierar och söktrycket från näringen till Vinnovas olika utlysningar har ökat de senaste åren.

Tabell 2.34 Livsmedelssektorns forsknings- och utvecklingskostnader i procent av livsmedelssektorns omfattning

Miljoner kronor

	2019	2020	2021	2022	2023
FoU-utgifter	818	1 090	827	710	987
FoU-utgifter som procent av omsättningen	0,08	0,10	0,07	0,06	-

Anm.: Siffran gäller för företag med fler än tio anställda och exkluderar primärproduktionen.
Källa: Rapport 2025:4 Uppföljning och utvärdering av livsmedelsstrategin.

Under 2024 betalade Formas ut totalt 738 miljoner kronor i forskningsstöd till forskning inom de areella näringarna. Till det nationella forskningsprogrammet för livsmedel fördelades 146 miljoner kronor. Forskningsprogrammet har under året utvärderat de centrumbildningar för hållbarhet och konkurrenskraft i livsmedelssystemet som beviljades 2020. Utvärderingen visade att programmet har bidragit till centrum som har stor relevans för livsmedelssystemet och potential att flytta forskningen inom sektorn framåt. Tre av fyra centrum har därefter beviljats förlängning. Formas har inlett arbetet med att utveckla det nationella forskningsprogrammet för livsmedel för att öka samverkan med näringslivet. Myndigheten har också inlett arbetet med att skapa ett nytt forsknings och innovationsprogram med fokus på cirkulär bioekonomi inklusive skog i samråd med näringslivsorganisationer. Resultatredovisning för Formas verksamhet lämnas även i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt 4.

Inom Kompetenscentrum för växtförädling, Grogrund har fem nya projekt startats; robust vete, framtidens äpple, motståndskraftig potatis, ärtan och resistensförädling.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen ska ge lämplig myndighet eller forskningsinstitut, t.ex. Skogforsk, i uppdrag att ta fram och genomföra ett växtförädlingsprojekt för resistens mot almsjuka respektive askskottsjuka (bet. 2020/21:MJU15 punkt 19, rskr. 2020/21:260). Formas fick 2022 i uppdrag att sammanställa pågående svensk forskning om almsjuka och askskottsjuka samt forsknings- och utvecklingsprojekt kring motståndskraftigt växt- och plantmaterial. Uppdraget redovisades till Regeringskansliet den 15 mars 2022. Formas rapport innehåller en forskningssammanställning samt en rekommendation kring vidare arbete för att öka resistens mot almsjuka och askskottsjuka. Regeringen beslutade den 27 april 2023 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att identifiera inhemska skogsträd där förädling kan vara en kostnadseffektiv åtgärd för långsiktigt bevarande samt, om utredaren bedömer det ändamålsenligt, föreslå hur förädlingsverksamhet ska hanteras, exempelvis i form av ett förädlingsprogram (dir. 2023:60). Åtgärden svarade väl mot tillkännagivandet eftersom syftet är att öka motståndskraften hos hotade skogsträd såsom alm och ask mot skadegörare och långsiktigt bevara sådana arter. Den 16 maj 2024 överlämnades betänkandet En framtid för alm och ask - förädling, forskning och finansiering (SOU 2024:35) som bl.a. föreslår åtgärder för att bekämpa almsjukan på Gotland och att förädla för resistens mot almsjukan och askskottsjukan. Delar av betänkandet som huvudsakligen avser åtgärder mot almsjuka på Gotland remitterades under hösten 2024 tillsammans med ett förslag till förordning om ändring i växtskyddsförordningen (2022:795). I budgetpositionen för 2025 beslutades att tillföra medel till Formas för skogsträdsförädling för ökad motståndskraft för att skapa mer resistenta skogsträd, inklusive alm och ask, till anslag 1:24 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* (2024/25:MJU2 och rskr. 2024/25:105). Den 23 januari 2025 beslutade regeringen en förordningsändring i Växtskyddsförordningen (2022:795) som bl.a. möjliggör för Skogsstyrelsen att meddela föreskrifter om åtgärder för bekämpning av almsjukesvamp på Gotland. Den 13 mars 2025 beslutade regeringen att ge Formas i

att uppdrag att stödja förädling av skogsträd inklusive alm och ask för ökad motståndskraft (LI2025/00588). I samma beslut gav regeringen Skogsstyrelsen i uppdrag att bekämpa almsjukan på Gotland. I uppdraget till Formas ingick bl.a att avtala med Skogforsk om stöd till långsiktiga program för resistensförädling för bevarande av alm och ask. Regeringen anser mot bakgrund av de redovisade åtgärderna – särskilt utredningen, tillförda medel för skogsträdsförädling för ökad motståndskraft samt uppdragen till Formas och Skogsstyrelsen – att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Kvaliteten vid Sveriges lantbruksuniversitet

Antalet helårsstudenter uppgick under 2024 till 4 077 (omkring 70 procent kvinnor och 30 procent män) vilket innebär en minskning med 360 helårsstudenter jämfört med 2021. Det beror bl.a. på att de tillfälliga satsningarna under coronapandemin har avslutats men också att söktrycket till SLU:s utbildningar har minskat på total nivå. Av de 32 programmen på grundnivå hade nio program en könsfördelning inom intervallet 40 till 60 procent. Inom forskarutbildningen är könsfördelningen jämnare, andelen män är 39 procent. SLU arbetar för förbättrad jämställdhet. En handlingsplan för breddad rekrytering och breddat deltagande fastställdes i december 2022 av SLU. Under 2024 har handlingsplanen förankrats, bland annat genom diskussioner med programnämnderna.

Utökningen av utbildningsplatser för veterinärer och djursjukskötare har fortsatt enligt plan och byggs successivt ut. Hösten 2023 startade en ny version av veterinär-utbildningen med utrymme för 145 nybörjarplatser, jämfört med tidigare 100. Programmet kommer att vara fullt utbyggt i alla årskurser 2028. Djursjukskötar-programmet hade 115 nybörjarplatser hösten 2023, att jämföras med 80 platser innan utbyggnaden började. Programmet kommer att vara fullt utbyggt i alla klasser 2025.

Tabell 2.35 Sökande och registrerade till högskoleutbildning vid SLU

	2020	2021	2022	2023	2024
Sökande grundnivå	6 821	7 602	6 326	5 285	5 058
Registrerade grundnivå	1 097	1 126	987	947	977
Andel kvinnor/män	70/30	71/29	68/32	71/29	70/30
Sökande avancerad nivå	6 169	5 400	5 016	4 873	4 606
Registrerade avancerad nivå	525	451	408	337	473
Andel kvinnor/män	65/35	62/38	68/32	67/33	70/30

Källa: SLU, årsredovisning för 2024.

Prestationsgraden, det vill säga avklarade högskolepoäng (helårsprestation) per helårsstudent, är högre än den genomsnittliga prestationsgraden för samtliga studenter nationellt.

Tabell 2.36 Prestationsgrad läsåren 2020–2024 vid SLU

Procent

	2020	2021	2022	2023	2024
Kvinnor	87	87	88	90	91
Män	83	84	84	87	89
Totalt	86	86	87	89	90

Källa: SLU.

Andel disputerade lärare var 82 procent år 2024 (47 procent kvinnor och 53 procent män), det är samma nivå som år 2020. Forskare vid SLU publicerade 2 370 artiklar och kunskapsöversikter (reviews) under 2024, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med 2023. Ett mått på hög kvalitet är att 15 procent av alla artiklar från SLU som publiceras internationellt tillhör de 10 procent mest citerade i världen inom sina respektive ämnesområden. SLU rankas mycket högt internationellt: som nummer 1 i skogsforskning, 5 inom markvetenskap och 7 inom veterinärmedicin m.fl. områden (Center for World University Rankings 2024).

Den externa finansieringen har under den senaste femårsperioden ökat med ca 339 miljoner kronor till 1,5 miljarder kronor. Av de totala intäkterna 2024 utgjorde den 57 procent. SLU är aktivt inom olika EU-program och under 2024 var 105 olika projekt inom ramprogrammet aktiva på SLU, vilket är en ökning från 2023. Det är framför allt större samarbetsprojekt som blivit fler. SLU hade fortsatt fokus på samverkan med samhällets aktörer, både nationellt och internationellt.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för det strategiska området Kunskap och innovation

Regeringen bedömer att de redovisade insatserna inom området har bidragit till att uppfylla det övergripande målet för utgiftsområdet och det strategiska målet Kunskap och innovation. Regeringen bedömer att forsknings- och innovationspropositionens, Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60, bet. 2024/25:UbU15, rskr. 2024/25:219), fokus på samverkan med näringen, särskilt för forskningsprogrammet för livsmedel och den nya satsningen på bioekonomi, ger goda förutsättningar för att bidra till att lösa samhällsutmaningar inom de gröna näringarna.

Regeringen gör bedömningen att Formas utlysningar och satsningarna på kunskap, innovation och nyttiggörande utformats väl för att tillgodose behovet av forskning, innovation och ökad samverkan och därmed synergier mellan aktörer. Regeringen bedömer att kompetenscentrum för växtförädling, Grogrund, är avgörande för att tillgodose framtidens behov av konkurrenskraftiga växtsorter.

Regeringen bedömer att de indikatorer som valts för verksamheten vid SLU visar att universitetet bidrar till att uppfylla målen för utgiftsområdet. Regeringen konstaterar att SLU:s höga ranking liksom andelen högciterade forskningspublikationer globalt visar att den forskning, utbildning och miljöanalys som bedrivs har mycket goda förutsättningar att bidra till Sveriges behov av kunskapsbaserad utveckling och till kompetensförsörjning för de gröna näringarna. Antalet studenter vid SLU minskar på sikt samtidigt som samhället efterfrågar utbildad arbetskraft i sektorn och regeringen anser därför att mer behöver göras för att stärka kompetensförsörjningen inom de gröna näringarna.

2.6.3 Skog

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen i skogen bidrar till målet för utgiftsområdet och skogspolitikens två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet, används följande centrala indikatorer:

- tillväxt, avverkning och skogsbruksåtgärder
- skog och vilt i balans
- skydd mot skadeinsekter m.m.
- miljöhänsyn i skogsbruket
- skydd och bevarande av skogsmark
- skogsbrukets klimatnytta.

Redovisning för Levande skogar finns i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt 3.17.

Ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt skogsbruk för jobb och hållbar tillväxt i hela landet

Det nationella skogsprogrammet, med visionen ”Skogen det gröna guldet ska bidra till jobb och hållbar tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi”, är en byggsten i genomförandet av den nationella skogspolitiken.

Regeringen har tillsatt ett råd för skogsindustrins värdekedja, som ett rådgivande organ för regelbundna diskussioner och utbyte av erfarenheter med näringslivet avseende skogsindustrins värdekedja. Rådet ska bidra till regeringens arbete för ett hållbart svenskt skogsbruk och främja skoglig tillväxt och konkurrenskraftig skogsnäring med ökad innovationskraft utifrån skogspolitikens jämställda mål om produktion och miljö.

Utredningen 2024 års skogspolitiska utredning (dir 2024:16) redovisade i december 2024 sitt delbetänkande Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk (SOU 2024:91). Utredaren föreslår en rad ändringar av lagar och förordningar. Delbetänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet. Utredningens slutbetänkande redovisades den 31 augusti 2025.

Skogsstyrelsen har genom sin verksamhet bidragit till genomförandet av det nationella skogsprogrammet, genom en rad insatser. Under 2024 har Skogsstyrelsen bland annat gett stöd och samverkat med länsstyrelser och regioner i arbetet med regionala skogsprogram samt arrangerat det nationella skogsprogrammets årskonferens där pågående utredningsarbete och årets omvärldsanalys redovisades. Skogsstyrelsen har redovisat att klimatanpassningen inom skogsbruket har utvecklats men pekar på fortsatt behov av förändringsarbete. Genom insatser, där Skogsstyrelsen och andra myndigheter biträder Regeringskansliet, har arbetet med EU- och internationella skogsfrågor intensifierats och inflytande över policyutvecklingen utövats, inte minst genom utarbetandet och antagandet av arbetsprogram för den svenska ordförandeskapsperioden i Forest Europe 2025–2026 och genomförandet av Världsskogskongressen IUFRO 2024.

Vidare har Skogsstyrelsen arbetat med kunskapskliv i projekt som ”Gränslös arbetskraft till skogs” och inom ramen för landsbygdsprogrammet genomfört informations- och kursverksamhet för utveckling av miljövärden i skogen. Skogsstyrelsen har även arbetat och genomfört åtgärder för jämställd skogsnäring, bl.a. genom arbetet i Skogssektorns jämställdhetsråd.

Tillväxt, avverkning och skogsbruksåtgärder

Diagram 2.6 visar att den totala tillväxten av skogsbiomassa, inklusive tillväxt på mark undantagen från virkesproduktion, samt tillväxt tillgänglig för avverkning har ökat under flera decennier. Under perioden 2015–2023 uppgick den totala tillväxten till i genomsnitt 121 miljoner m^3sk (skogskubikmeter) per år (SLU Skogsdata 2025). Från ca 2015 fram till 2018 sjönk tillväxten. Orsaken till den minskade tillväxten 2015–2018 bedöms främst vara torra somrar. Dessutom ökade den naturliga avgången under samma period, bl.a. beroende på ökade insektsangrepp. Därefter har en återhämtning skett men tillväxten är fortsatt på en något lägre nivå än under åren runt 2010.

Diagram 2.6 visar även att gapet mellan total tillväxt och tillväxt tillgänglig för avverkning har ökat sedan 1990. Tillväxt tillgänglig för avverkning beräknas som årlig tillväxt på virkesproduktionsmark med avdrag för naturlig avgång som inte tillvaratagits, samt tillägg för tillväxt på andra ägoslag än skogsmark. Beräkningarna

baseras på den faktiska arealen virkesproduktionsmark vid varje givet år. Det växande gapet beror främst på en succesivt ökande areal skogsmark som avsatts för naturvårdsändamål vilket är en följd av den skogspolitik som infördes fr.o.m. 1994. Under den senaste 10-årsperioden har dessutom volymen naturlig avgång som inte tillvaratagits ökat.

Diagram 2.6 visar också att avverkningsnivån i Sverige steg trendmässigt från 2012 fram till 2022, för att därefter minska igen åren 2023 och 2024. År 2024 uppgick bruttoavverkningen enligt Skogsstyrelsens preliminära beräkning till ca 87,1 miljoner m^3sk. Det är den lägsta avverkningsnivån sedan 2013 och 9 procent lägre än 2021 då avverkningen var som högst. Statistiken över arealen mark anmäld för slutavverkning indikerar dock att minskningen i bruttoavverkning avstannat under inledningen av 2025. Skogsstyrelsen bedömde 2022 att den högsta hållbara avverkningsvolymen uppgår till 95–100 miljoner m^3sk per år fram till 2035 (Skogsstyrelsen-SKA22).

Diagram 2.6 Bruttoavverkning jämfört med total tillväxt och tillväxt tillgänglig för avverkning

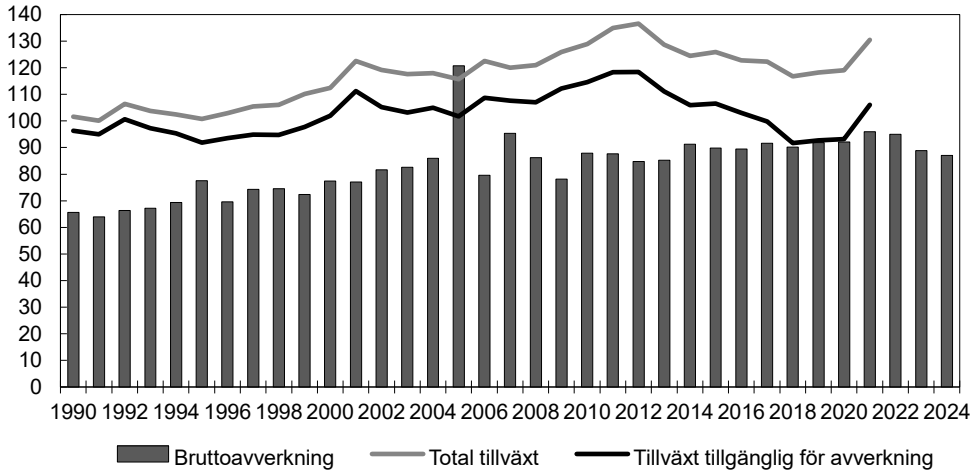

Anm.: Bruttoavverkning inkluderar hela lämnade träd. Total tillväxt och tillväxt tillgänglig för avverkning redovisas i löpande femårsmedelvärden. Tillväxt i alla åldersklasser ingår. Tillväxt och avverkning på andra ägoslag än skogsmark ingår. Total tillväxt: Alla ägoslag förutom bebyggd mark. Inklusive fjäll fr.o.m. 2017.

Källa: Skogsstyrelsen, Riksskogstaxeringen samt SLU, Skogsdata 2025.

Sågtimmer står i genomsnitt för ca 56 procent av skogsbrukets avverkningsintäkter (49 procent av stamvedsvolymen). Försäljning av sågtimmer till sågverken är därmed den främsta drivkraften för avverkning och investeringar i skogsbruk. Massaved står för ca 32 procent av intäkterna (43 procent av stamvedsvolymen) medan energived och avverkningsrester (grot) står för ungefär 12 procent av intäkterna. Restströmmar från skogsbruket och längs förädlingskedjan motsvarar ungefär halva avverkningsvolymen och tillvaratas till största delen som bioenergi, framför allt i massa- och pappersindustrin samt i kraftvärmeverk.

De sanktioner som införts sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har stor påverkan på såväl råvarusituationen i närområdet som regionala och globala marknader för skogsprodukter. Vad gäller råvarusituationen har konkurrensen i Östersjöområdet ökat kraftigt de senaste åren, främst driven av hög finsk efterfrågan för att ersätta tidigare råvaruförsörjning från Ryssland. Detta gäller inte minst marknaden för massaved. På trävarumarknaden har stora exportvolymer från Ryssland och Belarus ersatts av sågade trävaror från västeuropeiska producenter. Svensk produktion har dessutom gynnats av en svag valuta vilket inneburit en fortsatt hög efterfrågan på svenska sågade trävaror i Europa och på den globala marknaden, trots vikande konjunktur. De globala marknaderna för pappersmassa och papper har påverkats i mindre omfattning.

Under de fem senaste avverkningssäsongerna fram till våren 2024 föryngrings-avverkades i genomsnitt ca 240 000 hektar årligen. Plantering är den vanligaste föryngringsformen med 87 procent, därefter följer naturlig föryngring med 7 procent, sådd 4 procent samt ingen åtgärd 2 procent. Andelen plantering har ökat stabilt sedan början av 00-talet medan andelen naturlig föryngring har minskat kraftigt, vilket medfört att genomsnittlig volym frö- och skärmträd har minskat i motsvarande grad. Av de föryngringar som inventerades under perioden juli 2021 till juni 2024 uppfyllde 81 procent krav enligt föreskrifter meddelade av Skogsstyrelsen, vilket är i princip oförändrat jämfört med motsvarande period 2020–2023. Tall är det vanligaste trädslaget vid föryngring och stod 2024 för 54 procent av de levererade plantorna. Andelen av magra marker i Götaland som föryngras med tall ökar gradvis. Genomsnittet för den senaste inventerade treårsperioden uppgick till 55 procent, vilket nästan är en fördubbling sedan 2016.

Under 2024 inkom till Skogsstyrelsen 281 ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog, vilka omfattade totalt 9 100 hektar. Antalet ansökningar och den areal som ansökningarna omfattar är på en fortsatt hög nivå men arealen har minskat jämfört med 2023. Under 2024 fattades beslut i 202 ärenden avseende drygt 11 000 hektar. För något mer än 700 hektar beslutades om tillstånd för avverkning och för ca 10 500 beslutades om avslag för avverkning. Då avslagen på tillstånds-ansökningarna också är på en historiskt hög nivå avverkas det inte mer fjällnära skog nu än tidigare. Tillstånd behövs inte för röjning eller gallring. Se vidare om ersättning för nekat avverkningstillstånd i avsnitt Skydd och bevarande av skogsmark nedan.

Skog och vilt i balans

Resultaten från älgskadeinventeringen visar på fortsatt stora skador, även om skadorna i vissa områden minskat, som i Götaland där årsskadorna på tall minskat från 14 till 13 procent under 2024. I landet som helhet är nivån oförändrad med en skadenivå på 11 procent årsskadad tall, att jämföras med det av myndigheterna framtagna målet 5 procent för tolerabel skadesituation. En fortsatt trend är att vid mer än 90 procent av de inventerade ytorna har rönn, sälg, asp och ek svårt att växa upp till fullstora träd. För skogsbruket utgör viltbete den enskilt största skadeorsaken. Skogsbrukets direkta intäktsbortfall på grund av viltbete har av Skogsstyrelsen och skogsbruket beräknats till 1,3–1,4 miljarder kronor per år. Förutom minskning av klövviltstammarnas storlek bidrar förbättrad ståndortsanpassning av skogsbruket med ökade fodermängder i skogen till att förbättra balansen mellan skog och vilt. Skogsstyrelsen arbetar sedan flera år med verksamheten Mera tall för att öka tallföryngringar på marker där tall är mest lämpligt, vilket har lett till att andelen tallplantor har ökat.

Skydd mot skadeinsekter m.m.

Efter de senaste årens omfattande granbarkborreangrepp visar den senaste inventeringen av SLU att skadorna gått ned med 95 procent jämfört med toppåret 2021. Totalt har drygt 34 miljoner m^3sk dödats av granbarkborre efter att utbrottet startade 2018, varav 0,3 miljoner m^3sk under 2024. Att skadorna minskat de senaste åren beror till stor del på ett mildare klimat, vilket gynnat granens motståndskraft, samtidigt som barkborrarnas förökningstakt avtagit. Utbrott av andra insekts-skadegörare har skett under året fast i mindre betydande omfattning. Sett till andra skadegörare har almsjukan ökat kraftigt under 2024 med angrepp inom stora delar av Götaland och Svealand, och där törskate fortsatt ger stora skador i norra Sverige. Skogsstyrelsen har utvecklat sin rådgivning kring skadegörare och skadeinsekter och rekommenderar ståndortsanpassning där skogsägare bör eftersträva skogar med hög variation i trädslag, ålder och skötsel för att minska risken för utbredda skador.

Miljöhänsyn i skogsbruket

Under avverkningssäsongerna 2018/19–2020/21 lämnades i medeltal drygt 9 procent av den avverkningsanmälda arealen som miljöhänsyn vid föryngringsavverkning, Andelen miljöhänsyn varierar mycket mellan olika avverkningsobjekt. I norra Norrland var andelen lämnad hänsyn 11 procent, i södra Norrland 10 procent och i Svealand och Götaland ca 8 procent i medeltal. Skogsstyrelsen har presenterat resultat från den nya miljöhänsyns-uppföljningen. På föryngringsavverkningar med någon form av strandlinje (hav, sjö eller vattendrag) har kantzoner lämnats som hänsyn på 65 procent av sträckan strandlinje, förra året var siffran 71 procent. Medelbredden på kantzoner är 11 meter på samtliga föryngringsavverkningar. Hos enskilda ägare är medelbredden på kantzonerna ca 9 meter och hos övriga ägare ca 14 meter.

Den totala mängden död ved på all produktiv skogsmark har ökat markant under de senaste decennierna och uppgår i dag till 258 miljoner m³, eller 10,9 m³ per hektar. Sedan SLU:s Riksskogstaxeringen började inventera all död ved i mitten av 1990-talet har mängden död ved utanför formellt skyddade områden ökat med 74 procent till 9,8 m³ per hektar. Norra Norrland, som är den landsdel där mängden död ved endast ökat marginellt, visar nu en ökande trend. Ökningen av mängden död ved beror på en ökad tillförsel av hård död ved genom att träd som dör av naturliga orsaker inte omhändertas samt att död ved, exempelvis i form av högstubbar, tillskapas vid avverkning. Mängden död ved i de formellt skyddade områdena är i genomsnitt knappt 29 m³ per hektar. Den totala volymen lämnad död ved vid föryngrings-avverkning har legat ganska stabilt under perioden 2005–2015. Mängden död ved i skogslandskapet är ett etablerat nyckelmått för att bedöma förutsättningar för biologisk mångfald.

Inventeringar 2024 visar att ca 10 procent av de kända kulturlämningarna i landet var skadade eller grovt skadade vid föryngringsavverkning, vilket är i nivå med de senaste årens inventeringar. Bland enskilda ägare har skadenivån minskat under de senaste åren medan nivån hos övriga ägare är i nivå med tidigare år. Markberedning är fortsatt den vanligaste orsaken till skada eller grov skada på dessa lämningar.

Volymen lämnade hänsynsträd har minskat till 2,3 m³ per hektar avverkningsåret 2013/14 jämfört med 4,1 m³ 2000/01. Antalet grova hänsynsträd ligger stabilt på samma nivå medan klenare träd har minskat.

Skydd och bevarande av skogsmark

Statistiska centralbyrån (SCB) redovisar årligen statistik över formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark (tabell 2.37). För 2024 var 27,1 procent av skogsmarken undantagen från skogsbruk för virkesproduktion, vilket gynnar både växt- och djurliv. Med anledning av metodmässiga och juridiska skillnader mellan formerna ska dock en aggregering av siffrorna göras med försiktighet. Skogsstyrelsen har från och med 1993 till och med 2024 beslutat om ca 9 000 biotopskyddsområden omfattande omkring 35 400 hektar, samt drygt 5 500 naturvårdsavtal om drygt 40 000 hektar. Under 2024 bildades 570 hektar biotopskydd och 140 hektar naturvårdsavtal. Jämfört med perioden 2002–2005 har takten i bildandet minskat med ca 88 procent. En bidragande orsak till det minskade antalet nya formella skydd bildade av Skogsstyrelsen på senare år är att anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* använts för att betala ut intrångsersättning till markägare som nekats tillstånd att avverka fjällnära skog. Mellan 2020 och 2024 har Skogsstyrelsen totalt betalat ut 953 miljoner kronor i intrångsersättning till markägare för nekat tillstånd till avverkning för drygt 25 200 hektar fjällnära skog. Under 2024 uppgick utbetalningarna till 324 miljoner kronor, avseende nekade tillstånd att avverka 8 500 hektar, att jämföra med 72 miljoner kronor 2021. De fjällnära skogsarealer där tillstånds för avverkning nekats ingår inte i SCB:s statistik (tabell 2.37).

Tabell 2.37 Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor och improduktiv skogsmark, dvs. mark där det inte sker virkesproduktion 2024

	Arealer i hektar, utan överlapp mellan former		Andel av total skogsmark	
	Produktiv skogsmark	Skogsmark totalt	Produktiv skogsmark	Skogsmark totalt
Formellt skyddad skogsmark	1 444 500	2 524 900	6,3 %	9,4 %
Frivilliga avsättningar	1 391 700	1 391 700	5,9 %	5,0 %
Hänsynsytor	545 200	545 200	2,3 %	1,9 %
Improduktiv skogsmark	0	3 017 400	0,0 %	10,8 %

Källa: Statistiska centralbyrån, Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark 2024 MI 41 Rapport 2025:02.

Skogsbrukets klimatnytta

Det svenska skogsbruket bidrar till betydande klimatnytta, dels genom att skogsprodukter, restprodukter och avfall från skogsbruk och skogsindustri används som förnybara material och bioenergi och ersätter fossila alternativ, dels genom nettoupptag av koldioxid i skog, mark och träprodukter. Klimatvinster från skogsprodukter uppstår även vid en cirkulär hantering av dessa när de kan återvinnas. Närmare information om åtaganden som rör skogens klimatnytta lämnas i Klimatredovisningen i bilaga till volym 1.

Att bygga i trä kan ersätta fossilintensiva byggmaterial och möjliggöra en industrialiserad byggprocess med lågt koldioxidavtryck, samtidigt som det lagrar kol över tid. Andelen småhus i trä är sedan länge mycket hög, ca 90 procent. Andelen nyproducerade bostäder i flerbostadshus med stomme i trä dubblerades under perioden 2015–2021. Den andelen uppgick 2023 till 16 procent. Detta är en ökning sedan 2022 då andelen var 14 procent (Statistiska centralbyrån). Biobränslen från de gröna näringarna svarar i dagsläget för ca 39 procent av den svenska slutliga energianvändningen (biobränslen och biodrivmedel samt slutanvänd fjärrvärme och slutanvänd el som producerats av biobränsle). Av det kommer ca tre fjärdedelar från skogsbruket och skogsindustrins biprodukter. Total tillförd mängd biobränsle 2023 var 150 TWh, jämfört med 154 TWh 2022.

Naturvårdsverkets redovisning av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning visar att skog och skogsmark samt träprodukter, hade ett nettoupptag 2023 på drygt 36,7 miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket är något lägre än 2022 eftersom den minskade avverkningen minskat kolpoolen träprodukter. Den totala tillväxten i den svenska skogen har sedan 1990 ökat i motsvarande grad som bruttoavverkningen, varpå nettoupptaget varit relativt konstant, men nettoupptaget har minskat särskilt sedan 2017 eftersom skillnaden mellan total tillväxt och total avgång har minskat. De senaste metodförbättringarna i växthusgas-inventeringen har inneburit att profilen för hela tidsserien sedan 1990 har ändrats betydligt och för 2023 visar ett nettoupptag som är 29 miljoner ton koldioxidekvivalenter lägre än 1990. Redovisningen inkluderar upptag och utsläpp inom växande skog, mineraljord, torvmark, naturlig avgång, avverkning, massa- och träprodukter och biobränslen. Andra markkategorier redovisas samlat i Klimatredovisningen i bilaga till volym 1.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för Skog

Sammantaget gör regeringen bedömningen att de redovisade insatserna bidrar till att uppfylla målen för utgiftsområdet och de två jämställda skogspolitiska målen. Regeringen bedömer även att de redovisade insatserna bidrar till att uppnå skogsprogrammets vision.

Skogsindustrins allt högre råvarukostnader i kombination med en stärkt valuta har lett till att framför allt den svenska sågverksindustrin begränsat produktionen och att bruttoavverkningen minskat. Tillväxten tillgänglig för avverkning har återhämtat sig jämfört med tidigare år. Regeringen bedömer att bruttoavverkningen 2024 var lägre än den årliga tillväxten tillgänglig för avverkning.

Ambitiösa nationella klimatmål fram till 2045 och åtaganden inom EU:s klimatramverk till 2050 innebär att behovet av skoglig biomassa ökar inom och utanför Sverige. Regeringen bedömer därför att den skogliga tillväxten behöver ökas på såväl kort som lång sikt, inom ramen för ett hållbart skogsbruk.

Regeringen bedömer att omfattningen av viltskador och andra skador på skog är fortsatt problematisk och att nuvarande åtgärder inte är tillräckliga för att nå målen.

Regeringen bedömer att samarbete mellan skogsägare och myndigheter, utvecklade metoder för upptäckt och bekämpning samt gynnsam väderlek har bidragit till att motverka granbarkborrens spridning. Brukandet av skogen behöver fortsatt klimatanpassas för att säkra skogens ekosystemtjänster som exempelvis produktion av virke, rekreation, förebyggande av ras och översvämningar samt bevarande av biologisk mångfald. Klimatanpassning behövs också för den svenska skogsnäringens framtida konkurrenskraft.

Regeringens bedömning är att miljöhänsynen i svenskt skogsbruk bidrar till att uppnå miljökvalitetsmålet Levande skogar. Trots pågående miljöförbättringsinsatser tar det tid att se resultat i uppföljningen. Det finns ett fortsatt behov av att utveckla hänsynen till natur- och kulturmiljövärden för skogsbruk och dess uppföljning. Den totala resursanvändningen av den svenska skogen är fortfarande hög och områden som avverkas och avsätts för naturvård är fortsatt hög. Marginalen för att göra ytterligare naturvårdsavsättningar, hantera effekterna av större skogsskador och samtidigt behålla eller öka avverkningsnivån har minskat avsevärt. Ytterligare avsättningar för naturvårdsändamål kommer därför påverka framtida avverkningsmöjligheter och vice versa. Det finns också fortsatt behov av att utveckla hänsynen vad gäller utförande och anpassning till lokala förhållanden.

Den positiva utvecklingen av död ved bör fortsätta för att stärka förutsättningarna för arter beroende av död ved. Förbättringar i hänsyn till kulturmiljöer kan ses bland enskilda skogsägare, men det kvarstår vissa utmaningar, särskilt i samband med markberedning.

Skogsstyrelsens beslut om biotopskydd har utvecklats i jämn takt sedan 2019 men minskade till 86 beslut 2024. Skogsbrukets frivilliga avsättningar och hänsynsytor utgör viktiga kompletterande delar i arbetet med att bevara skogens miljövärden, inom ramen för ett hållbart och aktivt skogsbruk. Nekade tillstånd till avverkning i fjällnära skogar har också bidragit till att bevara värdefulla miljöer. De arealer där avverkning förbjudits genom myndighetsbeslut utgör produktiv skogsmark som undantas för virkesproduktion, men som inte ingår i den officiella statistiken över skyddad mark och därmed inte i uppföljningen av nationella och internationella mål.

Regeringen bedömer att förslagen i promemorian Skyddet genom nationell fridlysning anpassas till arternas skyddsbehov och andra angelägna intressen (KN2025/01529) bl.a. bidrar till förutsägbarhet för när nationell fridlysning inte ska få hindra att mark nyttjas på ett ändamålsenligt sätt, samtidigt som hänsyn tas till miljö- och naturvärden. Promemorian har remitterats. Det pågår också ett arbete med frågan om ersättning till markägare vid rådighetsinskränkningar till följd av fridlysningsbestämmelserna.

Ett aktivt skogsbruk med hög tillväxt och användning av produkter från förnybar råvara bedöms ge högsta långsiktiga klimatnytta. Förnybar råvara behövs för att

ersätta fossilintensiva resurser såväl i Sverige som i andra länder via export. Nedgången i skogens tillväxt medför att Sverige riskerar att inte nå sina EU-åtaganden om ökat nettoupptag i LULUCF-sektorn och regeringen noterar att många andra medlemsstater har liknande utmaningar. Det är vidare inte klarlagt i vilken utsträckning Sverige bidrar till internationella åtaganden om biologisk mångfald. För att öka skogens klimatnytta, såväl för substitution som för ökat nettoupptag, bedöms insatser för ökad tillväxt, god skogshälsa och en växande cirkulär bioekonomi behövas. Det finns stor potential att ytterligare öka kolinlagring i långlivade träprodukter och andelen trä inom byggande, både nationellt och internationellt.

2.6.4 De samiska näringarna

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen inom rennäringen bidrar till målet för utgiftsområdet och målet för de samiska näringarna används följande central respektive kompletterande indikatorer:

– renbruksplanernas användning
– vinterrenhjordens antal
– årets slakt
– prisutveckling för renkött
– bedömning av rovdjursskador.

Rennäringen står inför stora utmaningar

Det finns 51 samebyar i Sverige och all rennäring bygger på det fria naturbetet då renen är ett vandringsdjur. Antal renar i Sverige fortsätter att minska och bidragande orsaker kan vara ett ökande antal rovdjur, minskat renbete, klimatförändringar som orsakar sämre betesförhållanden samt brist på reservbete och lavskogar. Vintern 2023/24 var ett av de sämre åren avseende betesförhållanden. Under 2024 beviljades 24 samebyar katastrofskydd, dvs. bidrag till utfodring som erhålls när renens bete ”låses” av is eller extremt snödjup. Sammanlagt har 11,7 miljoner kronor utbetalats, vilket nästan är en tredubbling jämfört med säsongen 2022/2023 när endast 4,3 miljoner kronor utbetalades. Antal slaktade renar ligger på ungefär samma nivå som föregående år men medelpriset per kilo renkött fortsätter att öka markant.

Rovdjursskadorna inom renskötselområdet är fortsatt högre än toleransnivån på 10 procent. Rovdjursersättning utgör ett viktigt stöd till rennäringen som står inför många utmaningar. Regeringen har därför vidtagit olika åtgärder för att förbättra förutsättningarna för rennäringen. I Sametingets regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende anslag 1:22 *Främjande av rennäringen m.m.* inom utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel höjde regeringen nivåerna för rovdjursersättning för järv, lodjur, björn, och varg. Regeringen har också gjort en justering genom en ändring i viltskadeförordningen (2001:724), av ersättningssystemet för björn, i syfte att förbättra förutsättningarna för fördelningen av medlen mellan berörda samebyar.

Tabell 2.38 Statistik om rennäringens utveckling 2013/14–2023/24

	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23	2023/2024
Vinterrenhjord (antal djur)	254 200	250 364	248 139	254 247	248 702	241 013	240 419	234 623	235 958	230 427	-*
Slakt (antal djur)	54 440	56 333	54 802	59 121	53 150	47 618	49 631	40 811	47 350	50 370	50 739
Medelpris per kilogram (kronor)	52,8	57,1	59,5	68,6	66,5	67,4	67,6	72	78,9	102,3	115,9
Pristillägg (tkr)	17 095	17 768	16 362	18 806	16 381	14 825	15 175	12 504	14 442	17 076	16 004
Slaktvärde (tkr) (exkl. pristillägg)	74 491	83 312	80 291	107 366	90 641	81 767	85 509	73 975	92 487	135 788	153 442
Ersättning för rovdjursförekomst (tkr) (från anslag 1:22)	49 837	53 822	53 120	50 412	54 268	50 130	55 493	49 329	52 576	51 135	57 810

*Statistik saknas.

Källa: Sametinget.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för De samiska näringarna

Regeringen bedömer att rennäringen står inför stora utmaningar. Utöver den fortsatta minskningen av antalet renar ökar den konkurrerande markanvändningen från andra verksamheter i renskötselområdet. Renbruksplanerna behöver utvecklas för att ge en bättre överblick av tillgången på för rennäringen lämpliga betesområden. Arbetet med förvaltningsverktyget behöver fortsätta då omfattningen av rovdjursskadorna alltjämt överstiger den fastställda toleransnivån. Rennäringen bidrar till att upprätthålla fjällens karaktär av ett betespräglat och storslaget landskap vilket är viktigt för att uppnå miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö.

2.6.5 Civilt försvar och krisberedskap – livsmedelsförsörjning och dricksvatten

Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

För att redovisa resultat och bedöma hur utvecklingen inom sektorn bidrar till målet för det civila försvaret, exempelvis den del av målet som handlar om att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna, tas stöd av de gemensamma mål som myndigheterna inom beredskapssektorn livsmedelsförsörjning och dricksvatten har definierat:

- Alla i Sverige har tillgång till tillräckligt med säker mat, säkert dricksvatten och fungerande avfalls- och avloppshantering i kris, höjd beredskap och ytterst krig.
- Myndigheterna i beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten skapar goda förutsättningar för offentliga och privata aktörer att kunna upprätthålla sin samhällsviktiga verksamhet och bidra till livsmedels- och dricksvattenförsörjning samt avfalls- och avloppshantering i kris, höjd beredskap och ytterst krig.
- Tillsammans agerar myndigheterna för att med samordnade åtgärder höja förmågan.

Sektorsspecifika indikatorer har ännu inte tagits fram. Regeringen avvaktar myndigheternas pågående arbete med indikatorer.

Resultatredovisning för Civilt försvar och krisberedskap - livsmedelsförsörjning och dricksvatten

En stärkt beredskapssektor för livsmedelsförsörjning och dricksvatten

Livsmedelsverket är sektorsansvarig myndighet och samordnar arbetet i beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten. De övriga beredskapsmyndigheter som ingår i sektorn är Jordbruksverket, SVA, Naturvårdsverket och länsstyrelserna. Sektorn omfattar hela livsmedelskedjan inklusive avlopp och avfall. Myndigheterna har under de senaste åren upparbetat en effektiv struktur för det gemensamma arbetet.

På uppdrag från regeringen inledde myndigheterna under 2024 arbetet med att utveckla ett investeringsprogram för förmågehöjning inom sektorns ansvarsområde. Programmet är tänkt att samla insatser som bidrar till att upprätthålla förmågan hos verksamhetsutövarna i hela kedjan att kunna producera och leverera i kris, höjd beredskap och ytterst krig. Inom ramen för arbetet med investeringsprogrammet har Jordbruksverket utvecklat ett rådgivningskoncept och investeringsstöd för ökad robusthet i primärproduktionen av livsmedel, både inom lantbruket och fiskerinäringarna. Rådgivningen och investeringsstödet ska i första hand gå till åtgärder som förbättrar primärproducenternas förmåga att fortsätta sin produktion vid höjd beredskap. Livsmedelsverket genomförde under 2024 inom ramen för investeringsprogrammet ett pilotprojekt där kommuner och regioner kunde söka medel för investeringar för att öka förmågan att upprätthålla offentlig måltidsverksamhet och dricksvattenförsörjning vid kris, höjd beredskap och ytterst krig. Livsmedelsverket har även under 2024 tagit fram ett underlag som grund till det fortsatta arbetet med att öka robustheten hos landets livsmedelsbutiker och Naturvårdsverket har inlett arbete med att utveckla insatser för avlopp och avfall. Ytterligare insatser inom ramen för investeringsprogrammet är under utveckling.

Livsmedelsverket, Jordbruksverket och SVA har sedan 2024 haft ett gemensamt regeringsuppdrag att vidta förberedande åtgärder för en uppbyggnad av omsättningslager för livsmedelssektorn. Arbetet har fokuserat på de delar som rör primärproduktionen, men en analys av hela livsmedelskedjan pågår. Jordbruksverket lämnade en första rapport En robust livsmedelsförsörjning i kris och krig del 1 – beredskapslagring av spannmål i april 2024. Myndighetens förslag är att beredskapslagring av spannmål bör ske genom avtalsbaserade omsättningslager inom ramen för företagens verksamhet. Enligt förslaget ska staten äga råvaran, som förvaras och omsätts av företagen.

I mars 2025 redovisade Jordbruksverket sitt fortsatta arbete i rapporterna Mat i hela landet oavsett vad som händer – beredskapslagring av spannmål i de fyra nordligaste länen och En robust livsmedelsförsörjning i kris och krig del 2 – beredskapslagring av insatsvaror till jordbruket. För insatsvaror föreslår Jordbruksverket att beredskapslagra en årskonsumtion av de allra mest nödvändiga insatsvarorna. Förslagen i rapporterna utgör ett viktigt underlag i regeringens fortsatta arbete.

Livsmedelsverket har tillsammans med länsstyrelserna fortsatt arbetet med nödvattenövningar och även genomfört utbildningar kring nödvattenutrustningar med Civilförsvarsförbundet och i samverkan med kommuner och VA-bolag. Myndigheten har även upphandlat nationella förstärkningsresurser för nödvattenförsörjning och gjort förstärkningar av personal som jobbar med den Nationella vattenkatastrofgruppen VAKA.

Stödet till dricksvattenaktörer har stärkts ytterligare genom vidareutveckling av Handboken i krisberedskap och civilt försvar för dricksvatten, bland annat har delarna om radiak utvecklats. Livsmedelsverket har även påbörjat arbete med att ta fram underlag för ett vatten som inte uppfyller kvalitetskraven i Livsmedelsverkets

föreskrifter om dricksvatten, men som kan drickas under ytterst svåra förhållanden och begränsad tid utan att orsaka skada på konsumenten – så kallat krigsdricksvatten. Arbetet kommer pågå till 2026.

Arbete med Nationellt beredskapslaboratorium för vatten – Mikrobiologi, ett samarbete mellan SVA, Livsmedelsverket och FOI, har fortsatt enligt plan under 2024.

Regeringens bedömning av måluppfyllelse för Civilt försvar och krisberedskap – livsmedelsförsörjning och dricksvatten

Regeringen bedömer att genom satsningar i budgetpropositionen för 2024 och 2025 har myndigheterna inom beredskapssektorn kunnat genomföra konkreta förmågehöjande insatser för livsmedelsförsörjning och dricksvatten.

Regeringen har uttalat att beredskapslagring kommer vara en viktig beståndsdel när ett system byggs upp för att klara livsmedelsförsörjning under de förhållanden som kan antas råda under höjd beredskap och ytterst krig. Det förberedande arbetet när det gäller beredskapslagring av spannmål och insatsvaror i primärproduktionen har kommit långt. När det gäller beredskapslagring i leden efter primärproduktionen är det något som sektorn behöver analysera vidare. Myndigheterna har i sina regleringsbrev för 2025 i uppdrag att inleda arbetet med att etablera omsättningslager för livsmedelssektorn.

Att enbart beredskapslagra skapar dock ingen uthållighet i livsmedelskedjan som måste kunna klara av att anpassa sig och ställa om för att producera, förädla och distribuera livsmedel även under stora påfrestningar, exempelvis krigsliknande förhållanden eller en kris som orsakats av ett förändrat klimat. Att upprätthålla en öppen handel så långt möjligt under sådana situationer är grundläggande för en fungerande livsmedelsförsörjning. Under 2024 genomförde Livsmedelsverket ett pilotprojekt för investeringar i robusta offentliga måltider och dricksvattenförsörjning, där kommuner och regioner hade möjlighet att söka medel. Från den 1 april 2025 är det också möjligt att söka rådgivnings- och investeringsstöd för robust primärproduktion.

Intresset för båda dessa insatser har varit mycket stort. Regeringen bedömer att dessa stöd bidrar till konkret och snabb förmågehöjning och robusthet inom flera delar av livsmedelskedjan och att arbetet med det investeringsprogram som beredskapssektorn tar fram är centralt för att bygga den förmåga som kommer krävas för att sektorn ska kunna fortsätta producera och leverera under kris och ytterst krig.

2.7 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen gör bedömningen att de insatser som redovisats under respektive resultatområde sammantaget bidrar positiv till målet för utgiftsområdet.

2.8 Politikens inriktning

2.8.1 En sammanhållen landsbygdspolitik

Landsbygdernas utveckling är avgörande för hela Sveriges framgång. Regeringen har ett samlat fokus: Hela Sverige ska fungera. Villkoren för att bo, leva och verka i landsbygderna ska stärkas. Därför gör regeringen en översyn av den sammanhållna landsbygdspolitiken med målsättningen om en samlad landsbygdspolitisk proposition våren 2026.

I juni 2025 lämnade SVESAM – Utredningen för Sveriges sammanhållna utveckling delbetänkandet Ökad tydlighet, stärkt samverkan – förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85).

Landsbygdernas förutsättningar skiljer sig åt i olika delar av landet. För att uppnå målet för en sammanhållen landsbygdspolitik behövs därför en bredd av insatser inom många utgiftsområden. Det ska finnas tillgång till vård, skola, omsorg och kultur i hela landet. Regeringen föreslår att det avsätts 300 miljoner kronor 2026 och 2027 för att stödja utveckling till en nära vård i gles- och landsbygder inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 3. Forskning och innovation ska bidra till att lösa samhällsutmaningar som landsbygderna står inför. Kompetensförsörjning och möjligheterna till kompetensutveckling ska främjas. Goda och attraktiva livs- och boendemiljöer är av betydelse och det behöver byggas fler bostäder, inte minst genom förbättrad tillgång till byggbar mark och regelförenklingar. Regeringen avser att ytterligare reformera strandskyddet. Regeringen gav i juni 2025 en särskild utredare i uppdrag att bl.a. föreslå ändringar med inriktningen att öka möjligheterna för att bygga nära vatten, analysera och ta ställning till hur kommunerna kan ges en större roll i frågor som rör strandskyddet, samt föreslå hur regelverket bör utformas avseende fastighetsägares eller andra rättighetshavares möjlighet att nyttja en fastighet (dir. 2025:59).

Det ska finnas bättre förutsättningar för ett mångsidigt, konkurrenskraftigt och hållbart näringsliv med god förmåga till förnyelse. De areella näringarnas konkurrenskraft behöver stärkas och produktionen inom näringarna behöver öka på ett hållbart sätt. Tillgänglighet genom digital kommunikation och transportinfrastruktur är grundläggande för landsbygdernas utveckling. Utbyggnaden och underhållet av vägar, järnvägar, laddinfrastruktur och konnektivitet, inklusive fiber och mobilnät, är viktiga faktorer. Drivmedel till rimliga priser och ett stabilt energisystem behövs i hela Sverige. De som bor, lever och verkar i landsbygderna ska känna trygghet och ha förtroende för rättsväsendet. Antalet poliser och den lokala närvaron behöver öka i hela landet. Beredskapen och förmågan att hantera fredstida kriser, höjd beredskap och ytterst krig ska stärkas. Genom att goda livsvillkor, jobb och försörjning värnas i hela landet kan individers och därigenom samhällets försvarsvilja och motståndskraft stärkas. I ett robust samhälle är det av stor vikt att kommersiell och offentlig service fungerar även under svåra påfrestningar. För att ytterligare stödja dagligvarubutiker i gles- och landsbygder avser regeringen att ytterligare höja det maximala beloppet för särskilt driftstöd, i förordningen (2014:1243) om stöd för att främja tillgången till grundläggande kommersiell service, se utgiftsområde 19 Regional utveckling, avsnitt 2.8.1.

Regeringens utveckling och styrning av landsbygdspolitiken är samordnad med vissa insatser inom flertalet utgiftsområden, som bidrar till synergier och anpassas utifrån lokala och regionala förutsättningar. Kommunerna, regionerna, de statliga myndigheterna och det civila samhällets organisationer har viktiga roller för att uppnå målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken.

2.8.2 En konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja

Svensk livsmedelsproduktion är ett föredöme med stor miljöhänsyn, låga klimatavtryck och en god djuromsorg. Riksdagens beslut om livsmedelsstrategin 2017 slår fast att den hållbara svenska livsmedelsproduktionen ska öka. För att vässa och konkretisera livsmedelsstrategin har regeringen fattat beslut om en uppdatering av strategin, Livsmedelsstrategin 2.0. Utifrån de senaste årens dramatiska omvärldshändelser, förändrade geopolitiska och allvarliga säkerhetsläge har regeringen i den nya livsmedelsstrategin dragit slutsatsen att ett ökat fokus måste läggas på stärkt lönsamhet

och konkurrenskraft samt ökad robusthet i livsmedelskedjan för att livsmedelsstrategins mål ska kunna nås till 2030. Regeringen har fortsatt höga ambitioner inom samtliga hållbarhetsaspekter, såväl generellt som specifikt för livsmedelsproduktionen. Därför har miljöinsatserna inom den gemensamma jordbrukspolitiken kompletterats med nationella åtgärder, bland annat när det gäller att minska utsläppen av ammoniak. Sådana åtgärder beskrivs närmare under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Den svenska grundläggande utgångspunkten i arbetet med EU:s gemensamma jordbrukspolitik efter 2027 är att den kommande reformen av den gemensamma jordbrukspolitiken ska leda till lönsamhet, konkurrenskraft och förenkling samtidigt som politiken ska bidra till uppfyllandet av gemensamt beslutade miljö- och klimatåtaganden. En förändrad omvärldsbild innebär även att ett ökat fokus bör ligga på att främja en robust primärproduktion i hela landet som kan bidra till en trygg livsmedelsförsörjning och därigenom en ökad beredskap. Det är angeläget att åtgärder och styrmedel är utformade och avvägda så att de samlat fungerar väl utifrån företagens perspektiv. Det är en viktig utgångspunkt i arbetet med förenkling och för att möjliggöra förnyelse och för ökad attraktivitet hos sektorn. Det är positivt att kommissionens vision för jordbruk och livsmedel (Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet, rådet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén samt regionkommittén, En vision för jordbruk och livsmedel, En attraktiv jordbruks- och livsmedelsindustri för kommande generationer COM/2025/75 final) har ett nytt och brett angreppsätt. Ett tydligare jordbrukarperspektiv är viktigt i analysen och genomförandet av såväl EU-gemensamma som nationella initiativ och styrmedel. Nuvarande programperiod för den gemensamma jordbruks- och fiskeripolitiken tar slut 2027. Utformningen därefter beror på de ramar som sätts i kommande fleråriga budgetram. Den 16 juli 2025 presenterade kommissionen sitt förslag till en ny flerårig budgetram för åren 2028–2034 (se Fakta-PM 2025/26:FPM3). Ramarna och innehållet är föremål för pågående förhandling, se utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen, avsnitt 2.7.

Kontrollen i livsmedelskedjan behöver bli mer likvärdig och effektiv i hela landet för att underlätta för livsmedelskedjans företag och stärka deras konkurrenskraft. Regeringen bereder betänkandet En ny kontrollorganisation i livsmedelskedjan – för ökad effektivitet, likvärdighet och konkurrenskraft (SOU 2025:64).

I betänkandet Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan (SOU 2024:44) föreslås att den riskbaserade och planerade fuskkontrollen centraliseras till Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen inom sina respektive områden och Livsmedelsverket föreslås vidare få ett särskilt ansvar att samordna kontrollen. Betänkandet har remitterats.

För att stärka konkurrenskraften och lönsamheten i svensk mjölkproduktion med bibehållen god djurvälfärd föreslår regeringen en utökad djurvälfärdsersättning för att kompensera lantbrukare för de ökade kostnader som kravet på bete för mjölkkor utgör.

Det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige är avgörande för en bibehållen jordbruksproduktion i hela landet och bidrar till öppet odlingslandskap, levande landsbygd och stärkt försörjningsförmåga. Regeringen föreslår att stödet förstärks fr.o.m. 2026 vilket är en viktig åtgärd i Livsmedelsstrategin 2.0 för att kunna nå livsmedelsstrategins mål om en ökad livsmedelsproduktion i hela Sverige.

Fästingar, knott och myggor är alla exempel på vektorer som kan sprida smittor. På senare tid har vektorburna smittor pekats ut som ett ökande hälsohot i Sverige med potentiell påverkan på såväl folkhälsa som djurhälsa. Ett varmare klimat kan innebära

att riskerna ökar. I dagsläget saknas systematisk vektorövervakning i Sverige vilket påverkar vår förmåga till tidig upptäckt i händelse av nya vektorburna hälsohot. Regeringen föreslår därför en stärkning av SVA:s förvaltningsanslag för att förebygga och hantera smittsamma sjukdomar samt för att bygga upp en övervakning av vektorer.

Arbetet fortsätter för att nå god miljöstatus i havsmiljön samtidigt som havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar liksom livsmedelsförsörjningen kan utvecklas. Med helhetsperspektivet i propositionen Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (prop. 2023/24:156, bet. 2024/25:MJU5, rskr. 2024/25:32) ska ekosystemansatsens tillämpning stärkas genom att arbetet med hållbar förvaltning av fiskresurserna ska integreras och växelverka starkare i övrigt havsmiljöarbete. Det fortsatta arbetet med att minska övergödningen, flytta ut trålgränsen och öka skyddet av marina områden är viktiga beståndsdelar för att stärka fiskbestånden. Att även möjliggöra allmän jakt på skarv och beståndsreglerande jakt på säl är viktigt för att hämma de negativa effekterna som dessa havslevande predatorer orsakar bl.a. på fisket och fiskbeståndet. Incitamenten för att jaga säl behöver öka. Regeringen bedriver ett aktivt påverkansarbete för att EU-förbudet mot handel med sälprodukter ska tas bort. Det är också viktigt med det fortsatta arbetet att identifiera verktyg och genomföra åtgärder för olika kuststräckors regionala behov och utmaningar för att stärka bestånden av stor rovfisk och ekosystemens motståndskraft.

Regeringen anser att det är viktigt att förstärka det fortsätta arbetet för att främja det småskaliga kustfisket och för att öka andelen av svenska landningar som nyttjas som livsmedel. Regeringen föreslår ökade medel för att finansiera Jordbruksverkets främjande och utveckling av fiskerinäringen och vattenbruket.

Regeringens utgångspunkt är att den operativa viltförvaltningen så långt som möjligt ska vara decentraliserad. Beslut ska fattas på lokal och regional nivå utifrån de förutsättningar som där råder. Viltförvaltningen ska bygga på vetenskapliga underlag och uppfattas som legitim av de människor och verksamheter som berörs. Regeringen verkar för att minska vargstammen samtidigt som gynnsam bevarandestatus bibehålls. Referensvärdet för gynnsam bevarandestatus ska vara i enlighet med riksdagens mål, bl.a. för att minska konflikterna med tamdjurshållningen. För att finansiera nödvändiga förvaltningsåtgärder i syfte att möjliggöra en minskning av vargstammen, föreslår regeringen ökade medel till Naturvårdsverket.

EU-kommissionen har inom ramen för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006, EU:s kemikalieförordning Reach lämnat förslag till förbud mot bly i ammunition för jakt och sportskytte och i fiskesänken. Förslaget om förbud mot bly i ammunition riskerar enligt regeringens bedömning att äventyra Europas försörjning av militär ammunition samtidigt som det kan få negativ inverkan på jakt- och viltförvaltning. Regeringen avråder därför kommissionen från att gå vidare med förslaget.

Betänkandet En ny nationell myndighet för viltförvaltning (SOU 2025:50) har överlämnats till regeringen. I betänkandet föreslås bl.a. att en ny jakt- och viltvårdsmyndighet skapas. Regeringen bereder betänkandets förslag. Betänkandet är remitterat till den 25 september 2025.

Genom beslutet om Livsmedelsstrategin 2.0 prioriteras arbetet med främjande av svensk livsmedelsexport. För att ytterligare intensifiera arbetet kommer regeringen att utöka antalet lantbruksråd vid ambassader på strategiska marknader. Dessa råd ska bland annat arbeta med att öka antalet marknadstillträden för svenska livsmedels-, jordbruks- och skogsprodukter samt bistå företag i deras etablerings- och

tillväxtprocesser. Regeringen kommer att tillsätta lantbruksråd i Washington och i Seoul med sidoackreditering mot Japan, se även utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

Forskning, utbildning samt nyttiggörande och samverkan som leder till innovation inom utgiftsområdet är grundläggande för att stärka konkurrenskraft och bidra till en hållbar samhällsutveckling. Det är viktigt med samverkan mellan staten och näringslivet, inte minst i det innovationsfrämjande arbetet.

Den pågående klimatförändringen tillsammans med Sveriges unika växtodlingsförhållanden ställer krav på växtförädling för nya växtsorter för det svenska jordbruket. Tillgång till växtodlingssorter är en förutsättning för en robust och konkurrenskraftig jordbruksutveckling i hela Sverige. SLU Grogrund – centrum för växtförädling av livmedelsgrödor har visat sin potential genom att utveckla grödor som klarar exempelvis extremväder och har bidragit till ökad samverkan mellan forskare och företag. Regeringen föreslår att grundfinansieringen för SLU Grogrund ökas, för att ge möjlighet till ytterligare utveckling och större långsiktig verksamhet.

Forskningen inom SLU ligger i topp i världen på flera områden. SLU förväntas lämna viktiga bidrag till kompetensförsörjning, till nytta för ett stärkt näringsliv, grön omställning och en hållbar samhällsutveckling. Det råder kompetensbrist inom flera sektorer som SLU utbildar för och SLU behöver utbilda fler studenter för att möta den efterfrågan som finns i samhället i stort, och i de gröna näringarna specifikt. För att öka kompetensförsörjningen till den gröna sektorn föreslår regeringen medel till ett naturvetenskapligt basår för norra Sverige samt en påbyggnadsutbildning för yrkesverksamma inom livsmedelsberedskap och försörjning.

Forskning exempelvis inom bioekonomi och livsmedelsproduktion kan bidra till att öka både Sveriges konkurrenskraft och resiliens. Formas har en central roll i förverkligandet av regeringens forskningspolitik. Formas bidrar inom sitt verksamhetsområde till långsiktig forskningsfinansiering med fokus på samverkan, i enlighet med den beslutade forsknings- och innovationspropositionen Forskning och innovation för framtid, nyfikenhet och nytta (prop. 2024/25:60, bet. 2024/25:UbU15, rskr. 2024/25:219).

2.8.3 Skogen som en strategisk resurs för ett robust Sverige och för jobb och tillväxt

Skogen är en strategisk resurs för ett robust Sverige samt för jobb och tillväxt. Skogsnäringen står för ca 10 procent av Sveriges totala varuexport. Skogen täcker två tredjedelar av Sverige yta. Den har betydelse för klimatet genom att vara en kolsänka och bidrar till att producera råvara som kan ersätta fossila material samtidigt som den har betydelse för vår gemensamma miljö och det svenska kulturarvet. Samtidigt som skogen brukas har virkesförrådet i skogarna fördubblats de senaste 100 åren och andelen skyddad skog ökat. Sammantaget är drygt en fjärdedel av den svenska skogsmarken undantagen från skogsbruk för virkesproduktion.

Det svenska skogsbruket är centralt för svenskt klimatarbete och tillgång till biomassa är av stor vikt för att möjliggöra omställningen till fossilfria material och bränslen. Den växande skogen är också avgörande för den biologiska mångfalden. Regeringen prioriterar att det svenska skogsbruket inte begränsas utan fullt ut kan bidra till att uppnå klimatmålen, samt till jobb och tillväxt i hela landet. För att bidra till att nå Sveriges LULUCF-åtagande föreslår regeringen en satsning på information och rådgivning till skogsägare avseende ökat kolupptag samt biologisk mångfald.

Den svenska skogspolitikens grunder och de jämställda skogspolitiska målen om produktion och miljö ska ligga fast. Avvägningen mellan produktion och naturvård,

som kommer till uttryck i skogsvårdslagen (1979:429), skapar en grund för det fortsatta genomförandet av skogspolitiken. Den ger även förutsättningar för skogsägarens fortsatta enskilda ägande och brukande av skogen och regeringen anser att principen om frihet under ansvar fungerar väl och är viktig att värna. I syfte att utveckla en framtida ändamålsenlig skogspolitik, givet utvecklingen sedan den skogspolitiska reformen 1993 inklusive policyutvecklingen inom EU, tillsatte regeringen 2024 en utredning, En robust skogspolitik som ser skogen som en resurs (dir. 2024:16). Regeringen skriver i direktiven att det finns ett behov av ytterligare samhällsekonomiskt effektiva åtgärder som stärker incitament, investeringsvilja och näringsfriheten i skogsnäringen i syfte att öka den skogliga tillväxten och öka tillgången till hållbart producerad inhemsk biomassa, och som därmed skapar förutsättningar för att upprätthålla balansen mellan de två jämställda skogspolitiska målen framöver. Utredningen har lämnat delbetänkandet Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk (SOU 2024:91) och slutbetänkandet En robust skogspolitik för aktivt skogsbruk (SOU 2025:93). Båda betänkandena bereds.

Inriktningen för fortsatt arbete är att främja ett långsiktigt hållbart aktivt svenskt skogsbruk och en växande cirkulär bioekonomi med konkurrenskraftiga näringar. För regeringen är en hållbar bioekonomi, en långsiktigt ökad tillgång till hållbar biomassa, cirkulär ekonomi och klimatanpassning avgörande element i ett effektivt klimatarbete som bör främjas nationellt, inom EU och internationellt. För att inte svenska företags konkurrenskraft ska påverkas negativt samt för att hålla ned statens utgifter för genomförande av unionsrätt är det viktigt att svensk tillämpning utnyttjar regelverkens möjliga undantag och flexibiliteter och undviker att gå utöver miniminivån i regelverk som påverkar brukandet av skog. Regeringen anser att en stark ägande- och brukanderätt är grunden för att i ökad utsträckning kunna ta tillvara skogens potential för ekonomi, klimat och miljö. En mångfald av brukande av skogen är viktigt där en stark äganderätt och skogsägarnas egna drivkrafter är avgörande för att uppnå de jämställda målen i skogspolitiken. Frivilligt formellt skydd ska fortsatt utgöra en grundläggande utgångspunkt och huvudsakligt arbetssätt för myndigheterna vid skydd av skog. Den nationella definitionen och tydliga klassificeringskriterier av gammal skog (”old-growth forests”) ska bidra till ett samhällsekonomiskt effektivt genomförande av de nya EU-reglerna. Regeringen bereder fortsatt denna fråga.

De stora skillnaderna i skog i olika EU-länder gör att beslut bör fattas på en nivå där det går att ta hänsyn till nationella förutsättningar. Regeringen anser att det nationella självbestämmandet över skogsfrågor ska värnas och detaljregleringar av skogsbruket undvikas. Regeringen avser att bevaka EU-fördragets viktiga principer om subsidiaritet och proportionalitet i skogsfrågorna. Regeringen kommer i alla avseenden och sammanhang att värna och verka för ett hållbart svenskt skogsbruk, med omsorg för kommande generationer.

2.8.4 De samiska näringarna

Regeringen avser att tillsätta en ny utredning av rennäringslagen. Syftet med den nya utredningen är att arbeta fram långsiktigt hållbara förslag som har bred förankring både hos dem som berörs och i riksdagen.

2.8.5 Civilt försvar och krisberedskap – livsmedelsförsörjning och dricksvatten

Tillräcklig tillgång till livsmedel och dricksvatten är en grundförutsättning för människors liv och hälsa och för att samhället ska fungera i alla delar, även under kris och höjd beredskap. I enlighet med Livsmedelsstrategin 2.0 avser regeringen att arbeta för att stärka robustheten i livsmedelskedjan. En robust livsmedelsförsörjning och

ökad livsmedelsproduktion i fredstid är grundförutsättningar för en fungerande livsmedelsförsörjning vid höjd beredskap och då ytterst i krig, och ger även bättre förutsättningar att hantera fredstida kriser, exempelvis klimatrelaterade kriser.

I syfte att stärka den samlade förmågan inom totalförsvaret behöver arbetet med att återuppbygga det civila försvaret ytterligare intensifieras, i linje med propositionen Totalförsvaret 2025–2030 (prop. 2024/25:34, bet. 2024/25:FöU2, rskr. 2024/25:114) och regeringens skrivelse Nationell säkerhetsstrategi (skr. 2023/24:163). För att säkerställa att hela befolkningen har tillgång till nödvändiga livsmedel i händelse av en allvarlig störning såsom fredstida kriser, höjd beredskap och då ytterst krig, krävs att robustheten i livsmedelskedjan ökar på systemnivå. Regeringen bedömer därför att det finns ett behov av satsningar på bland annat uppbyggnad av beredskapslager, primärt för spannmål och kritiska insatsvaror inom primärproduktionen, men även för senare led i livsmedelskedjan.

2.9 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Statens jordbruksverk lämnat ett uttalande med reservation. Av revisionsiakttagelsen framgår att Jordbruksverket under 2024 har ingått nya åtaganden som medfört överskridna ramar för två beställningsbemyndiganden för utgiftsområde 23. Det är inte förenligt med 17 § anslagsförordningen (2011:223).

Det gäller anslag 1:17, anslagspost 1 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur – EJFLU 2014–2022. Bemyndiganderamen uppgår till 476 000 000 kronor, utestående ekonomiska åtaganden uppgår till 779 219 000 kronor. Det gäller även anslag 1:18, anslagspost 2 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur – EJFLU 2024–2022. Bemyndiganderamen uppgår till 745 000 000 kronor, utestående ekonomiska åtaganden uppgår till 981 461 000 kronor.

Regeringen har följt upp frågan genom dialog med myndigheten.

2.10 Budgetförslag

2.10.1 1:1 Skogsstyrelsen

Tabell 2.39 Anslagsutveckling 1:1 Skogsstyrelsen

Tusental kronor

2024	Utfall	512 631	Anslagssparande	25 576
2025	Anslag	584 367[1]	Utgiftsprognos	592 032
2026	**Förslag**	**642 197**		
2027	Beräknat	657 841[2]		
2028	Beräknat	634 749[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 647 097 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 612 344 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Skogsstyrelsens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.40 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Skogsstyrelsen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**584 367**	**584 367**	**584 367**
Pris- och löneomräkning[2]	11 329	21 200	33 097
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	46 500	52 272	17 284
varav BP26[3]	*26 500*	*46 500*	*46 500*
– Bekämpning av almsjuka	*6 500*	*6 500*	*6 500*
– LULUCF-paket: Ge information och rådgivning för ökat kolupptag	*20 000*	*40 000*	*40 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**642 197**	**657 841**	**634 749**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För bekämpning av almsjuka på Gotland ökas anslaget med 6 500 000 kronor för 2026. Anslaget 1:23 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* minskas med motsvarande belopp. Från och med 2027 beräknas anslag 1:1 *Skogsstyrelsen* öka med 6 500 000 kronor och anslag 1:23 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* minska med motsvarande belopp.

För att bidra till att nå Sveriges LULUCF-åtagande införs en satsning på information och rådgivning till skogsägare avseende ökat kolupptag samt biologisk mångfald genom att anslaget ökas med 20 000 000 kronor 2026. Anslaget beräknas öka med 40 000 000 kronor från och med 2027.

Regeringen föreslår att 642 197 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Skogsstyrelsen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 657 841 000 kronor respektive 634 749 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.41 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Skogsstyrelsen

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-32	32	400	400	0	0
Uppdragsverksamhet	-20 186	-1 845	105 000	105 000	0	-22 031
Varav Skogliga tjänster	*1 845*	*-1 845*	*75 000*	*75 000*	*0*	*0*
Varav Arbetsmarknadsrelaterade tjänster	*-22 137*	*0*	*30 000*	*30 000*	*0*	*-22 137*
Varav Tjänsteexport	*106*	*0*	*0*	*0*	*0*	*106*

Källa: Skogsstyrelsen.

2.10.2 1:2 Insatser för skogsbruket

Tabell 2.42 Anslagsutveckling 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

2024	Utfall	498 815	Anslagssparande	95 558
2025	Anslag	594 373[1]	Utgiftsprognos	533 345
2026	**Förslag**	**574 373**		
2027	Beräknat	574 373		
2028	Beräknat	142 373		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till vissa åtgärder inom skogsbruket och finansierar natur- och kulturmiljövårdsåtgärder inom skogsbruket och åtgärder för att anlägga och vårda ädellövskog. Anslaget får användas för att täcka utgifter för biotopskydd och naturvårdsavtal. Anslaget får även användas för ersättning med anledning av beslut från Skogsstyrelsen som avsevärt försvårar pågående markanvändning. Anslaget får även användas för utgifter för att upprätta renbruksplaner och till att medfinansiera skogsträdsförädling. Vidare får anslaget användas för vissa administrationskostnader hos Skogsstyrelsen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.43 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**594 373**	**594 373**	**594 373**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-20 000	-20 000	-452 000
varav BP26	*-20 000*	*-20 000*	*-20 000*
– Finansiering av utökade förvaltningsåtgärder för varg	*-20 000*	*-20 000*	*-20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**574 373**	**574 373**	**142 373**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen beslutade i juni 2025 att Naturvårdsverket ska rapportera ett lägre referensvärde i fråga om populationsstorlek för gynnsam bevarandestatus för den svenska vargpopulationen till Europeiska kommissionen (LI2025/01301). Sänkningen av referensvärdet medför behov av att ytterligare förvaltningsåtgärder vidtas och medför därmed ökade kostnader för Naturvårdsverket. För att finansiera de ökade kostnaderna minskas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget minska med 20 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 574 373 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 574 373 000 kronor respektive 142 373 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

I hantering av vissa bidrag och ersättningar till skogsägare och för att skapa goda förutsättningar för fleråriga naturvårdsprojekt behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Insatser för skogsbruket* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 2.44 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Insatser för skogsbruket

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	52 755	56 984	72 812			
Nya ekonomiska åtaganden	42 814	62 000	70 125			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-32 187	-38 022	-52 937	-58 609	-18 697	-12 694
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-6 398	-8 150				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	56 984	72 812	90 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**130 000**	**110 000**	**90 000**			

2.10.3 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Tabell 2.45 Anslagsutveckling 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Tusental kronor

2024	Utfall	190 857	Anslagssparande	-2 604
2025	Anslag	227 537[1]	Utgiftsprognos	226 411
2026	**Förslag**	**243 865**		
2027	Beräknat	253 447[2]		
2028	Beräknat	240 672[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 249 778 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 232 841 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens veterinärmedicinska anstalts förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.46 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Statens veterinärmedicinska anstalt

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**227 537**	**227 537**	**227 537**
Pris- och löneomräkning[2]	4 328	7 734	12 126
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	12 000	18 176	1 009
varav BP26[3]	*5 000*	*4 000*	*3 000*
– Förebyggande smittskyddsarbete - vektorburna smittor	*5 000*	*4 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**243 865**	**253 447**	**240 672**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att förebygga och hantera smittsamma sjukdomar samt för att bygga upp en övervakning av vektorer ökas anslaget med 5 000 000 kronor 2026. För 2027 och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget ökas med 4 000 000 kronor respektive 3 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 243 865 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Statens veterinärmedicinska anstalt* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 253 447 000 kronor respektive 240 672 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.47 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Staten veterinärmedicinska anstalt

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	1 941	-8 000	197 000	200 000	-3 000	-9 059
varav Diagnostik mm	*-76*	*-5983*	*184 000*	*187 000*	*-3 000*	*-9 059*
varav Tjänsteexport	*2017*	*-2017*	*13 000*	*13 000*	*0*	*0*

Källa: SVA.

2.10.4 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tabell 2.48 Anslagsutveckling 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	124 496	Anslagssparande	
2025	Anslag	156 088[1]	Utgiftsprognos	156 088
2026	**Förslag**	**158 824**		
2027	Beräknat	162 050[2]		
2028	Beräknat	133 752[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 158 824 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 128 298 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för ersättning för veterinär service. Anslaget får även användas för utgifter för att minska veterinärkostnaderna för företag med avlägset belägen djurhållning avseende livsmedelsproducerande djur.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.49 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**156 088**	**156 088**	**156 088**
Pris- och löneomräkning[2]	2 736	5 962	9 488
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-31 824
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**158 824**	**162 050**	**133 752**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 158 824 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Bidrag till veterinär fältverksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 162 050 000 kronor respektive 133 752 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.50 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens jordbruksverk – Distriktsveterinärernas verksamhet

Tusentals kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	2 000	2 000	0	0
varav Distriktsveterinärerna	*0*	*0*	*2 000*	*2 000*	*0*	*0*
Uppdragsverksamhet	-51 489	560	897 216	882 170	15 046	-35 883

Källa: Jordbruksverket.

2.10.5 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tabell 2.51 Anslagsutveckling 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tusental kronor

2024	Utfall	9 931	Anslagssparande	
2025	Anslag	9 933[1]	Utgiftsprognos	9 864
2026	**Förslag**	**9 933**		
2027	Beräknat	9 933		
2028	Beräknat	9 933		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förebyggande djurhälsoarbete och djursjukdatasystem, i syfte att begränsa skadeverkningarna av sådana djursjukdomar som bara smittar mellan djur, och sådana som kan smitta både djur och människor. Anslaget får även användas till djurskyddsfrämjande åtgärder.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.52 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**9 933**	**9 933**	**9 933**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**9 933**	**9 933**	**9 933**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 933 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 9 933 000 kronor respektive 9 933 000 kronor.

2.10.6 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar

Tabell 2.53 Anslagsutveckling 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar

Tusental kronor

2024	Utfall	465 722	Anslagssparande	60 893
2025	Anslag	273 349[1]	Utgiftsprognos	273 349
2026	**Förslag**	**133 349**		
2027	Beräknat	133 349		
2028	Beräknat	133 349		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bekämpning av och beredskap mot smittsamma djursjukdomar varvid ersättning lämnas enligt epizootilagen (1999:657), zoonoslagen (1999:658), lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagarna. Anslaget får även användas för statsbidrag till obduktionsverksamhet, för utveckling och genomförande av sjukdomskontroller och för genomförande av EU-lagstiftningen om djurskydd, djurhälsa, foder och livsmedel. Anslaget får vidare användas för utgifter för nationell medfinansiering av kontrollprogram som Sverige enligt EU:s krav är skyldig att göra.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.54 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Bekämpning av smittsamma djursjukdomar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**133 349**	**133 349**	**133 349**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**133 349**	**133 349**	**133 349**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 133 349 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bekämpning av smittsamma djursjukdomar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 133 349 000 kronor respektive 133 349 000 kronor.

2.10.7 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.

Tabell 2.55 Anslagsutveckling 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	61 996	Anslagssparande	5 782
2025	Anslag	67 778[1]	Utgiftsprognos	67 306
2026	**Förslag**	**57 778**		
2027	Beräknat	44 778		
2028	Beräknat	29 778		

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att förebygga skada av vilt och ersättning för sådan skada. Avseende förebyggande åtgärder mot skador i fisket orsakade av säl bör anslaget användas som nationell offentlig medfinansiering av åtgärder inom ramen för havs- och fiskeriprogrammet och havs-. fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.56 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Ersättningar för viltskador m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**67 778**	**67 778**	**67 778**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-10 000	-23 000	-38 000
varav BP26	*-10 000*	*-23 000*	*-23 000*
– Finansiering av utökade förvaltningsåtgärder för varg	*-10 000*	*-23 000*	*-23 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**57 778**	**44 778**	**29 778**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen beslutade i juni 2025 att Naturvårdsverket ska rapportera ett lägre referensvärde i fråga om populationsstorlek för gynnsam bevarandestatus för den svenska vargpopulationen till Europeiska kommissionen (LI2025/01301). Sänkningen av referensvärdet medför behov av att ytterligare förvaltningsåtgärder vidtas och

medför därmed ökade kostnader för Naturvårdsverket. För att finansiera de ökade kostnader minskas anslaget med 10 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget minskas med 23 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 57 778 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Ersättningar för viltskador m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 44 778 000 kronor respektive 29 778 000 kronor.

2.10.8 1:8 Statens jordbruksverk

Tabell 2.57 Anslagsutveckling 1:8 Statens jordbruksverk

Tusental kronor

2024	Utfall	757 648	Anslagssparande	-17 273
2025	Anslag	855 351[1]	Utgiftsprognos	828 685
2026	**Förslag**	**937 527**		
2027	Beräknat	949 774[2]		
2028	Beräknat	806 627[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 935 065 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 779 296 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens jordbruksverks förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård och för utgifter för Centrala djurförsöksetiska nämnden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.58 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Statens jordbruksverk

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**860 851**	**860 851**	**860 851**
Pris- och löneomräkning[2]	16 376	30 174	47 141
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	60 300	58 749	-101 365
varav BP26[3]	*24 800*	*24 300*	*27 800*
– Främjande och utveckling av fiskerinäringen och vattenbruket	*7 500*	*6 500*	*7 500*
– En ny kontrollorganisation i livsmedelskedjan	*7 000*	*7 500*	*10 000*
– Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård	*300*	*300*	*300*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**937 527**	**949 774**	**806 627**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att förstärka Jordbruksverkets arbete med främjande och utveckling av fiskerinäringen och vattenbruket ökas anslaget med 7 500 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget ökas med 6 500 000 kronor och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget ökas med 7 500 000 kronor.

För att genomföra en effektivare och mer likvärdig kontroll i livsmedelskedjan ökas anslaget med 7 000 000 kronor 2026. För 2027 och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget ökas med 7 500 000 kronor respektive 10 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor för 2026 med anledning av stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan. Från och med 2027 beräknas anslaget ökas med 10 000 000 kronor.

Antalet ärenden till Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård har ökat. Anslaget ökas därför med 300 000 kronor för 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget ökas med 300 000 kronor.

Regeringen föreslår att 937 527 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Statens jordbruksverk* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 949 774 000 kronor respektive 806 627 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.59 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens jordbruksverk

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet						
varav växt	*-15 399*	*-749*	*67 950*	*61 612*	*6 338*	*-9 810*
varav tillsyn	*-232*	*272*	*9 410*	*9 181*	*229*	*269*
varav utsäde	*-2 946*	*-2 682*	*38 335*	*37 596*	*739*	*-4 889*
Uppdragsverksamhet	-309	256	5 301	5 410	-109	-162
varav utsäde	*-1 826*	*256*	*4 501*	*4 360*	*141*	*-1 429*
varav tjänsteexport	*1 517*	*0*	*800*	*1050*	*-250*	*1 267*

Källa: Jordbruksverket.

2.10.9 1:9 Bekämpning av växtskadegörare

Tabell 2.60 Anslagsutveckling 1:9 Bekämpning av växtskadegörare

Tusental kronor

2024	Utfall	16 290	Anslagssparande	-1 290
2025	Anslag	28 500[1]	Utgiftsprognos	34 061
2026	**Förslag**	**18 000**		
2027	Beräknat	18 000		
2028	Beräknat	15 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder mot växtskadegörare samt för att ersätta enskilda för kostnader eller förluster till följd av sådana åtgärder enligt växtskyddslagen (2022:725). Utgifter för beredskapsåtgärder, akuta skyddsåtgärder, kontroller, inventeringar m.m. mot karantänskadegörare finansieras också med detta anslag liksom undersökningar av organismer och växtprover som av Statens jordbruksverks överlämnas för laboratoriemässig diagnostisering. Vidare får anslaget

användas till internationellt engagemang inom området bekämpning av växtskadegörare. Slutligen används anslaget för utgifter för verifiering av de svenska skyddade zonerna.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.61 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Bekämpning av växtskadegörare

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**21 000**	**21 000**	**21 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-3 000	-3 000	-6 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**18 000**	**18 000**	**15 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 18 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Bekämpning av växtskadegörare* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 18 000 000 kronor respektive 15 000 000 kronor.

2.10.10 1:10 Gårdsstöd m.m.

Tabell 2.62 Anslagsutveckling 1:10 Gårdsstöd m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	9 010 744	Anslagssparande	207 850
2025	Anslag	7 661 258[1]	Utgiftsprognos	7 664 874
2026	**Förslag**	**7 681 572**		
2027	Beräknat	7 281 670		
2028	Beräknat	7 281 670		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter som motsvarar EU:s finansiering av gårdsstöd och andra åtgärder inom den första pelaren av den gemensamma jordbrukspolitiken. Anslaget får även användas för utgifter som motsvarar EU:s bidrag till att förebygga, upptäcka och bekämpa djursjukdomar och växtskadegörare.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.63 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Gårdsstöd m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**7 661 258**	**7 661 258**	**7 661 258**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling	-521 325	-744 762	-891 130
Volymer	172 558	-2 893	69 051
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	369 081	368 067	442 491
Förslag/beräknat anslag	**7 681 572**	**7 281 670**	**7 281 670**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 7 681 572 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Gårdsstöd m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 281 670 000 kronor respektive 7 281 670 000 kronor.

2.10.11 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tabell 2.64 Anslagsutveckling 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	152 239	Anslagssparande	6 761
2025	Anslag	169 000[1]	Utgiftsprognos	169 000
2026	**Förslag**	**194 333**		
2027	Beräknat	196 333		
2028	Beräknat	196 333		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentlig lagring, övrig intervention, stöd i form av produktions-, konsumtions- och marknadsföringsbidrag, fiberberedning samt exportbidrag.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.65 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**169 000**	**169 000**	**169 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer	25 333	27 333	27 333
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**194 333**	**196 333**	**196 333**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 194 333 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 196 333 000 kronor respektive 196 333 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter m.m.* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Ett av de områden som anslaget används till är stöd till producentorganisationer inom sektorn för frukt och grönt. Stöden ges inom fleråriga verksamhetsprogram. Efter beslut om stöd sker betalningarna till stödmottagarna under påföljande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:11 *Intervention för jordbruksprodukter*

m.m. ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 150 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 2.66 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:11 Intervention för jordbruksprodukter m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	52 510	77 830	140 000			
Nya ekonomiska åtaganden	77 830	121 364	73 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-52 510	-59 194	-63 000	-77 000	-71 000	-2 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	77 830	140 000	150 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**120 000**	**140 000**	**150 000**			

2.10.12 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027

Tabell 2.67 Anslagsutveckling 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027

Tusental kronor

2024	Utfall	1 938 680	Anslagssparande	872 046
2025	Anslag	2 230 300[1]	Utgiftsprognos	2 467 762
2026	**Förslag**	**3 257 312**		
2027	Beräknat	3 169 960		
2028	Beräknat	1 582 230		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av åtgärder i enlighet med Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027. Anslaget får även användas för utgifter för nationell medfinansiering till EU:s ekonomiska stöd till jordbruksföretag som drabbats av torkan och efterföljande nederbörd 2023 samt administration av detta stöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.68 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 230 300**	**2 230 300**	**2 230 300**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 027 012	939 660	-648 070
varav BP26	*695 412*	*431 960*	*331 530*
– Omfördelning mellan år inom programram	*413 412*	*149 960*	*331 530*
– Förstärkt djurvälfärdsersättning för mjölkkor på bete	*282 000*	*282 000*	
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 257 312**	**3 169 960**	**1 582 230**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att anpassa anslagets nivå till förväntade utgifter omfördelas medel till senare år i programperioden. Anslaget ökas därför med 413 412 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 149 960 000 och för 2028 beräknas anslaget öka med 331 530 000 kronor.

För att stärka konkurrenskraften och lönsamheten i svensk mjölkproduktion med bibehållen god djurvälfärd föreslås en utökad ettårig djurvälfärdsersättning för att kompensera lantbrukare för de ökade kostnader som kravet på bete för mjölkkor utgör. Anslaget ökas därför med 282 000 000 kronor 2026 och beräknas öka med 282 000 000 kronor 2027.

Regeringen föreslår att 3 257 312 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 169 960 000 kronor respektive 1 582 230 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:12 *Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:12 *Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 000 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 2.69 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:12 Nationell medfinansiering till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	2 264 099	2 669 786	3 375 277			
Nya ekonomiska åtaganden	1 129 365	1 575 491	2 024 723			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-720 836	-870 000	-1 400 000	-2 300 000	-1 200 000	-500 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-2 842					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 669 786	3 375 277	4 000 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**2 800 000**	**3 800 000**	**4 000 000**			

2.10.13 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027

Tabell 2.70 Anslagsutveckling 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027

Tusental kronor

2024	Utfall	1 459 734	Anslagssparande	460 303
2025	Anslag	1 942 500[1]	Utgiftsprognos	1 852 102
2026	**Förslag**	**2 204 200**		
2027	Beräknat	2 508 950		
2028	Beräknat	1 256 046		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering för åtgärder inom pelare två, i enlighet med Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027. Anslaget får även användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering av åtgärder för stöd till biodling för perioden 2023–2027. Anslaget får dessutom användas för utgifter motsvarande EU:s finansiering för ekonomiskt stöd till jordbruksföretag som drabbats av torkan och efterföljande nederbörd 2023.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.71 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 942 500**	**1 942 500**	**1 942 500**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	261 700	566 450	-686 454
varav BP26	*70 700*	*309 850*	*700 846*
– Omfördelning mellan år inom programram	*72 400*	*308 800*	*694 800*
– Omfördelning mellan år inom programram biodling	*-1 700*	*1 050*	*6 046*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 204 200**	**2 508 950**	**1 256 046**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att anpassa anslagets nivå till förväntade utgifter inom den strategiska planen för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 omfördelas medel till senare år i programperioden. Anslaget ökas därför med 72 400 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 308 800 000 och för 2028 beräknas anslaget öka med 694 800 000 kronor.

För att anpassa anslagets nivå till förväntade utgifter inom biodling minskas anslaget med 1 700 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 1 050 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 6 046 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 204 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 508 950 000 kronor respektive 1 256 046 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 399 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:13 *Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 399 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 2.72 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:13 Finansiering från EU-budgeten till den gemensamma jordbrukspolitikens andra pelare 2023–2027

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	3 188 714	2 937 172	3 056 996			
Nya ekonomiska åtaganden	570 209	968 466	1 418 004			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-818 898	-848 642	-1 076 000	-1 900 950	-991 050	-507 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-2 853					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	2 937 172	3 056 996	3 399 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 076 820**	**3 210 000**	**3 399 000**			

2.10.14 1:14 Livsmedelsverket

Tabell 2.73 Anslagsutveckling 1:14 Livsmedelsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	390 867	Anslagssparande	4 336
2025	Anslag	524 649[1]	Utgiftsprognos	428 180
2026	**Förslag**	**727 547**		
2027	Beräknat	704 695[2]		
2028	Beräknat	739 173[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 695 706 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 717 047 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Livsmedelsverkets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.74 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Livsmedelsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**527 849**	**527 849**	**527 849**
Pris- och löneomräkning[2]	10 698	17 657	27 316
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	189 000	159 189	184 008
varav BP26[3]	*175 000*	*126 000*	*148 000*
– En ny kontrollorganisation i livsmedelskedjan	*43 000*	*66 000*	*88 000*
– Stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan	*35 000*	*60 000*	*60 000*
– Underskott i tidigare slakterikontrollverksamheten (t.o.m. 2023)	*97 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**727 547**	**704 695**	**739 173**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att genomföra en effektivare och mer likvärdig kontroll i livsmedelskedjan ökas anslaget med 43 000 000 kronor för 2026. För 2027 och fr.o.m. 2028 beräknas anslaget ökas med 66 000 000 kronor respektive 88 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 35 000 000 kronor för 2026 och fr.o.m. 2027 beräknas anslaget ökas med 60 000 000 kronor med anledning av stärkt kontroll av fusk i livsmedelskedjan.

Anslaget ökas med 97 000 000 kronor för 2026 med anledning av underskott i tidigare slakterikontrollverksamhet.

Regeringen föreslår att 727 547 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Livsmedelsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 704 695 000 kronor respektive 739 173 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2.75 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Livsmedelsverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-102 282	-11 900	163 100	156 100	7 000	-107 182
varav Gränskontroll	*4 500*	*-3 500*	*24 500*	*24 600*	*-100*	*900*
varav Kontroll av livsmedelsanläggningar	*-7 921*	*-600*	*38 500*	*36 000*	*2 500*	*-6 021*
varav Kontroll av slakterier och vilthanteringsanläggningar	*-97 383*	*-3 600*	*9 000*	*4 500*	*4 500*	*-96 483*
varav Kontroll av slakterier och vilthanteringsanläggningar, fasta avgifter	*0*	*0*	*60 000*	*60 000*	*0*	*0*
varav Nationella kontrollprogram	*-1 448*	*-3 700*	*30 600*	*30 500*	*100*	*-5 048*
varav Myndighetsärenden	*-30*	*-500*	*500*	*500*	*0*	*-530*
Uppdragsverksamhet	3 713	-2 200	15 500	15 500	0	1 513
varav Uppdragsverksamhet	*1 553*	*-1 300*	*10 500*	*10 000*	*500*	*753*
varav Tjänsteexport	*2 160*	*-900*	*5 000*	*5 500*	*-500*	*760*

Källa: Livsmedelsverket.

2.10.15 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tabell 2.76 Anslagsutveckling 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

2024	Utfall	158 008	Anslagssparande	8 153
2025	Anslag	224 160[1]	Utgiftsprognos	218 467
2026	**Förslag**	**131 160**		
2027	Beräknat	131 160		
2028	Beräknat	131 160		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för åtgärder för att stärka konkurrenskraften i livsmedelssektorn och för att främja exporten av svenska livsmedel och för utveckling av livsmedelsförädling. Anslaget får vidare användas för utgifter till stöd för marknadsföring och deltagande i mässor samt stöd till projektverksamhet med syfte att öka kompetens och utveckla produkter, processer, teknik och logistiklösningar med anknytning till livsmedelsförädling.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.77 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**246 160**	**246 160**	**246 160**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-115 000	-115 000	-115 000
varav BP26	*-18 000*	*-18 000*	*-18 000*
– Finansiering av lantbruksråd	*-8 000*	*-8 000*	*-8 000*
– Finansiering av Norrlandsstöd	*-10 000*	*-10 000*	*-10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**131 160**	**131 160**	**131 160**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera en ökning av anslag 4:1 *Regeringskansliet m.m.* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse minskas anslaget med 8 000 000 kronor för 2026 och beräknas minska med 8 000 000 kronor fr.o.m 2027.

För att finansiera anslag 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* minskas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026 och beräknas minska med 10 000 000 kronor fr.o.m 2027.

Regeringen föreslår att 131 160 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Konkurrenskraftig livsmedelssektor* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 131 160 000 kronor respektive 131 160 000 kronor.

2.10.16 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tabell 2.78 Anslagsutveckling 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	52 467	Anslagssparande	955
2025	Anslag	57 413[1]	Utgiftsprognos	57 013
2026	**Förslag**	**57 413**		
2027	Beräknat	57 413		
2028	Beräknat	57 413		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för medlemskapsavgifter i internationella organisationer inom utgiftsområdets ansvar.

Anslaget får användas för internationella skogsfrågor.

Anslaget får även användas för andra bidrag relaterade till utgiftsområdets internationella arbete.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.79 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:16 Bidrag till vissa internationella organisationer m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**57 413**	**57 413**	**57 413**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**57 413**	**57 413**	**57 413**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 57 413 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 Bidrag *till vissa internationella organisationer m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 57 413 000 kronor respektive 57 413 000 kronor.

2.10.17 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tabell 2.80 Anslagsutveckling 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

2024	Utfall	1 217 476	Anslagssparande	625 750
2025	Anslag	1 210 387[1]	Utgiftsprognos	1 215 680
2026	**Förslag**	**531 000**		
2027	Beräknat	531 000		
2028	Beräknat	531 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationell medfinansiering av åtgärder i enlighet med landsbygdsprogrammet för Sverige för 2014–2020, inklusive förlängningsåren 2021 och 2022. Anslaget får användas för utgifter för delar av det attesterande organets (Ekonomistyrningsverket) utgifter för revision av jordbruksfonderna för programperioden 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige. Anslaget får även användas för statsbidrag till kommuner med geografiska och demografiska utmaningar. Anslaget får även användas för utgifter för program för lokalt ledd utveckling under programperioden 2014–2020. Anslaget får användas för utgifter för eventuella finansiella korrigeringar och straffavgifter som Europeiska kommissionen kan komma att ålägga Sverige efter granskning av Sveriges utnyttjande av EU:s jordbruksfonder, EU:s fiskefond, Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden. Vidare får anslaget användas för eventuella ränteutgifter, rättegångskostnader, revisions- och kontrollutgifter förknippade med Jordbruksverkets inbetalningar till den europeiska unionen. Anslaget får även användas för utgifter för skadestånd. Dessutom får anslaget belastas med tekniska utgifter för offentlig lagring i den mån som ersättning inte erhålls från EU-budgeten. Anslaget får även användas för utgifter för ekonomiskt stöd till lantbrukare och trädgårdsnäringen som drabbats av höjda priser på insatsvaror 2022. Anslaget får även användas för utgifter för stöd för avveckling av verksamheter med minkuppfödning för pälsproduktion samt administration av detta stöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.81 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 198 387**	**1 198 387**	**1 198 387**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-667 387	-667 387	-667 387
varav BP26	*120 000*	*120 000*	*120 000*
– Ökat nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Ökat nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige (2023-2028)	*110 000*	*110 000*	*110 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**531 000**	**531 000**	**531 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Jordbruksverket betalar årligen ut medel inom det nationella stödet till jordbruket i norra Sverige. Stödet förstärks fr.o.m. 2026 vilket är en viktig åtgärd i Livsmedelsstrategin 2.0 för att kunna nå livsmedelsstrategins mål om en ökad livsmedelsproduktion i hela Sverige. Anslaget ökas med 10 000 000 kronor årligen för 2026 och beräknas ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2027. Anslaget ökas av samma anledning dessutom med 110 000 000 kronor årligen under perioden 2026–2028.

Regeringen föreslår att 531 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 531 000 000 kronor årligen.

2.10.18 1:18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tabell 2.82 Anslagsutveckling 1:18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tusental kronor

2024	Utfall	28 907	Anslagssparande	923
2025	Anslag	34 830[1]	Utgiftsprognos	34 587
2026	**Förslag**	**34 830**		
2027	Beräknat	19 830		
2028	Beräknat	19 830		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för försöks- och utvecklingsverksamhet och andra insatser i syfte att styra utvecklingen inom jordbruket och trädgårdsnäringen mot minskat växtnäringsläckage, minskad ammoniakavgång, säkrare och minskad användning av växtskyddsmedel, bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturvärden, för ekologisk produktion samt för klimat-och energiinsatser inom de areella näringarna. Anslaget får även användas för utgifter för uppföljning och utvärdering av den gemensamma jordbrukspolitiken liksom för effekterna av de verksamheter som finansieras under anslaget.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.83 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:18 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**34 830**	**34 830**	**34 830**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-15 000	-15 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**34 830**	**19 830**	**19 830**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 34 830 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 19 830 000 kronor respektive 19 830 000 kronor.

2.10.19 1:19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tabell 2.84 Anslagsutveckling 1:19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	20 916	Anslagssparande	
2025	Anslag	24 116[1]	Utgiftsprognos	24 116
2026	**Förslag**	**24 116**		
2027	Beräknat	24 116		
2028	Beräknat	24 116		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till jordbrukets yttre och inre rationalisering. Från och med 2006 disponeras anslaget helt för vissa omarronderingsprojekt i Dalarnas, Västra Götalands samt delar av Värmlands län.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.85 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:19 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**24 116**	**24 116**	**24 116**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**24 116**	**24 116**	**24 116**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 24 116 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Stöd till jordbrukets rationalisering m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 24 116 000 kronor respektive 24 116 000 kronor.

2.10.20 1:20 Åtgärder på fjällägenheter

Tabell 2.86 Anslagsutveckling 1:20 Åtgärder på fjällägenheter

Tusental kronor

2024	Utfall	1 529	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 529[1]	Utgiftsprognos	1 529
2026	**Förslag**	**1 529**		
2027	Beräknat	1 529		
2028	Beräknat	1 529		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för underhåll, upprustning och investeringar i byggnader och andra fasta anläggningar på fjällägenheter. Anslaget får även användas för utgifter för att täcka avvecklingsbidrag och avträdesersättning till arrendatorer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.87 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:20 Åtgärder på fjällägenheter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 529**	**1 529**	**1 529**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 529**	**1 529**	**1 529**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 529 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Åtgärder på fjällägenheter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 529 000 kronor respektive 1 529 000 kronor.

2.10.21 1:21 Främjande av rennäringen m.m.

Tabell 2.88 Anslagsutveckling 1:21 Främjande av rennäringen m.m.

Tusental kronor

2024	Utfall	134 637	Anslagssparande	1 278
2025	Anslag	135 915[1]	Utgiftsprognos	134 968
2026	**Förslag**	**131 915**		
2027	Beräknat	125 915		
2028	Beräknat	125 915		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter till åtgärder för främjande av rennäringen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.89 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:21 Främjande av rennäringen m.m.

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**135 915**	**135 915**	**135 915**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-4 000	-10 000	-10 000
varav BP26	*-4 000*	*-10 000*	*-10 000*
– Finansiering av utökade förvaltningsåtgärder för varg	*-4 000*	*-10 000*	*-10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**131 915**	**125 915**	**125 915**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen beslutade i juni 2025 att Naturvårdsverket ska rapportera ett lägre referensvärde i fråga om populationsstorlek för gynnsam bevarandestatus för den svenska vargpopulationen till Europeiska kommissionen (LI2025/01301). Sänkningen av referensvärdet medför behov av att ytterligare förvaltningsåtgärder vidtas och medför därmed ökade kostnader för Naturvårdsverket. För att finansiera de ökade kostnader minskas anslaget med 4 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget minskas med 10 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 131 915 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Främjande av rennäringen m.m.* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 125 915 000 kronor respektive 125 915 000 kronor.

2.10.22 1:22 Sveriges lantbruksuniversitet

Tabell 2.90 Anslagsutveckling 1:22 Sveriges lantbruksuniversitet

Tusental kronor

2024	Utfall	2 240 063	Anslagssparande	
2025	Anslag	2 350 001[1]	Utgiftsprognos	2 350 001
2026	**Förslag**	**2 421 487**		
2027	Beräknat	2 465 741[2]		
2028	Beräknat	2 507 717[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 2 433 725 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 2 433 724 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för högskoleutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt för forskning och utbildning på forskarnivå inom livsmedelsproduktion, djurhållning, djurhälsa och djurskydd, skog, skogsbruk och förädling av skogsråvara, landsbygdsutveckling, rekreation och fritid samt landskapsplanering och markanvändning i tätorter och tätortsnära miljöer. Anslaget får även användas för ersättning för behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning inom samma områden samt för fortlöpande miljöanalys.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.91 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:22 Sveriges lantbruksuniversitet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**2 342 374**	**2 342 374**	**2 342 374**
Pris- och löneomräkning[2]	42 523	73 896	115 030
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	36 590	49 471	50 313
varav BP26[3]	*30 448*	*32 448*	*32 448*
– FOI-propp ökade anslag	*8 321*	*8 321*	*8 321*
– FOI-propp ökade anslag 2025 och framåt	*7 627*	*7 627*	*7 627*
– Utbildningssatsning i de gröna näringarna	*4 500*	*6 500*	*6 500*
– SLU Grogrund	*10 000*	*10 000*	*10 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**2 421 487**	**2 465 741**	**2 507 717**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 8 321 000 kronor respektive 7 627 000 kronor för 2026 för forskning och utbildning på forskarnivå som aviserades i forsknings- och innovationspropositionen, se utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning, avsnitt 5.8. Från och med 2027 beräknas anslaget ökas med motsvarande belopp.

För att öka kompetensförsörjningen till den gröna sektorn föreslår regeringen ett naturvetenskapligt basår för norra Sverige samt en påbyggnadsutbildning för yrkesverksamma inom livsmedelsberedskap och livsmedelsförsörjning. Anslaget ökas därför med 4 500 000 kronor för 2026 och från och med 2027 beräknas anslaget ökas med 6 500 000 kronor.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor för 2026 för en ökad satsning på SLU Grogrund - centrum för växtförädling av livsmedelsgrödor. Från och med 2027 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 2 421 487 000 kronor anvisas under anslaget 1:22 *Sveriges lantbruksuniversitet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 2 465 741 000 kronor respektive 2 507 717 000 kronor.

2.10.23 1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tabell 2.92 Anslagsutveckling 1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

2024	Utfall	747 674	Anslagssparande	-9 010
2025	Anslag	818 664[1]	Utgiftsprognos	811 956
2026	**Förslag**	**848 164**		
2027	Beräknat	903 164		
2028	Beräknat	985 164		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för stöd till grundforskning och behovsmotiverad forskning för de areella näringarna. Anslaget får även användas till projektrelaterade utgifter för utvärderingar, beredningsarbete, konferenser, resor och seminarier samt informationsinsatser inom området. Förvaltningsanslaget redovisas under utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur under anslaget 2:1 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Förvaltningskostnader* och anslaget för forskning inom områdena miljö och samhällsbyggande redovisas under anslaget 2:2 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning under samma utgiftsområde.*

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.93 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**818 664**	**818 664**	**818 664**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	29 500	84 500	166 500
varav BP26	*-6 500*	*-6 500*	*-6 500*
– Bekämpning av almsjuka	*-6 500*	*-6 500*	*-6 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**848 164**	**903 164**	**985 164**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För bekämpning av almsjuka på Gotland minskas anslaget med 6 500 000 kronor för 2026 och beräknas minskas med 6 500 000 kronor fr.o.m. 2027. Anslaget 1:1 *Skogsstyrelsen* ökas 2026 och beräknas ökas fr.o.m. 2027 med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 848 164 000 kronor anvisas under anslaget 1:23 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 903 164 000 kronor respektive 985 164 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:23 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2027–2032.

Skälen för regeringens förslag

Fleråriga åtaganden behöver ingås för att underlätta planering, utlysning och genomförande av långsiktiga forskningsprojekt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslag 1:23 *Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 1 700 000 000 kronor 2027–2032.

Tabell 2.94 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:23 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2032
Ekonomiska åtaganden vid årets början	1 139 474	1 373 490	1 530 000			
Nya ekonomiska åtaganden	840 121	921 510	1 000 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-591 505	-750 000	-830 000	-700 000	-600 000	-400 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-14 600	-15 000				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 373 490	1 530 000	1 700 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 600 000**	**1 600 000**	**1 700 000**			

2.10.24 1:24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tabell 2.95 Anslagsutveckling 1:24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tusental kronor

2024	Utfall	1 177	Anslagssparande	
2025	Anslag	1 177[1]	Utgiftsprognos	1 177
2026	**Förslag**	**1 177**		
2027	Beräknat	1 177		
2028	Beräknat	1 177		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för att finansiera verk-samheten vid Kungl. Skogs- och Lantbruks-akademien (KSLA).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.96 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:24 Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**1 177**	**1 177**	**1 177**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 177**	**1 177**	**1 177**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 177 000 kronor anvisas under anslaget 1:24 *Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 177 000 kronor respektive 1 177 000 kronor.

2.10.25 1:25 Slakterikontroll

Tabell 2.97 Anslagsutveckling 1:25 Slakterikontroll

Tusental kronor

2024	Utfall	166 898	Anslagssparande	12 939
2025	Anslag	165 137[1]	Utgiftsprognos	176 835
2026	**Förslag**	**168 053**		
2027	Beräknat	170 935[2]		
2028	Beräknat	174 276[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 168 053 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 168 053 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet när det gäller slaktverksamhet vid slakterier och vilthanteringsanläggningar som inte täcks av avgifter som tas ut i enlighet med artikel 79.1 b i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 av den 15 mars 2017 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll). Anslaget får även användas för statligt stöd i form av nedsättning av vissa avgifter för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet som bedrivs vid slakterier och vilthanteringsanläggningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.98 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:25 Slakterikontroll

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**165 137**	**165 137**	**165 137**
Pris- och löneomräkning[2]	2 916	5 798	9 139
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**168 053**	**170 935**	**174 276**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 168 053 000 kronor anvisas under anslaget 1:25 *Slakterikontroll* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 170 935 000 kronor respektive 174 276 000 kronor.

2.10.26 1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet

Tabell 2.99 Anslagsutveckling 1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet

Tusental kronor

2024	Utfall	73 910	Anslagssparande	4 089
2025	Anslag	356 000[1]	Utgiftsprognos	353 519
2026	**Förslag**	**1 071 000**		
2027	Beräknat	1 502 000		
2028	Beräknat	1 991 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för planering och andra åtgärder, inklusive upphandling, stöd för investeringar hos statliga myndigheter, organisationer och företag samt bidrag till kommuner och regioner, som stärker förmågan inom sektorn livsmedelsförsörjning- och dricksvatten under höjd beredskap och då ytterst krig. Anslaget får även användas för tillhörande administrativa kostnader för fördelning av sådana bidrag.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.100 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**356 000**	**356 000**	**356 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	715 000	1 146 000	1 635 000
varav BP26	*575 000*	*700 000*	*850 000*
– Civilt försvar: Beredskapslagring livsmedel (investeringskostnader)	*500 000*	*600 000*	*700 000*
– Civilt försvar: Beredskapslagring livsmedel	*75 000*	*100 000*	*150 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**1 071 000**	**1 502 000**	**1 991 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret i syfte att stärka totalförsvaret anser regeringen att 575 000 000 kronor för beredskapslagring av primärt spannmål och kritiska insatsvaror inom primärproduktionen, men även för senare led i livsmedelskedjan, bör tillföras anslaget för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 700 000 000 kronor respektive 850 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 1 071 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:26 *Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 502 000 000 kronor respektive 1 991 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:26 *Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 100 000 000 kronor 2027–2030.

Skälen för regeringens förslag

Huvuddelen av åtgärderna som finansieras under anslaget är ersättningsformer som bygger på fleråriga åtaganden om utbetalningar. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:26 *Åtgärder för beredskap inom livsmedels och dricksvattenområdet* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 2 100 000 000 kronor 2027–2030.

Tabell 2.101 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:26 Åtgärder för beredskap inom livsmedels- och dricksvattenområdet

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2030
Ekonomiska åtaganden vid årets början		1 200 000			
Nya ekonomiska åtaganden	1 200 000	1 279 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-379 000	-900 000	-700 000	-500 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	1 200 000	2 100 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 200 000**	**2 100 000**			

2.10.27 1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tabell 2.102 Anslagsutveckling 1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tusental kronor

2024	Utfall	35 875	Anslagssparande	128 125
2025	Anslag	96 857[1]	Utgiftsprognos	94 338
2026	**Förslag**	**104 000**		
2027	Beräknat	111 023		
2028	Beräknat	78 020		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för nationellt stöd till åtgärder som medfinansieras av EU inom ramen för havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet. Anslaget får även användas för finansiering av andra projekt som ligger i linje med programmet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.103 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**96 857**	**96 857**	**96 857**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	7 143	14 166	-18 837
varav BP26	*-55 000*	*-31 200*	*70 100*
– Omfördelning mellan år inom programram	*-35 000*	*-9 200*	*92 100*
– Finansiering av utökade förvaltningsåtgärder för varg	*-20 000*	*-22 000*	*-22 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**104 000**	**111 023**	**78 020**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att anpassa anslagets nivå till förväntade utgifter omfördelas medel till senare år i programperioden. Anslaget minskas därför med 35 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 9 200 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 92 100 000 kronor.

Regeringen beslutade i juni 2025 att Naturvårdsverket ska rapportera ett lägre referensvärde i fråga om populationsstorlek för gynnsam bevarandestatus för den svenska vargpopulationen till Europeiska kommissionen (LI2025/01301). Sänkningen av referensvärdet medför behov av att ytterligare förvaltningsåtgärder vidtas och medför därmed ökade kostnader för Naturvårdsverket. För att finansiera de ökade kostnader minskas anslaget med 20 000 000 kronor 2026. Från och med 2027 beräknas anslaget minskas med 22 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 104 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:27 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 111 023 000 kronor respektive 78 020 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:27 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 206 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

För att skapa förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:27 *Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 206 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 2.104 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:27 Stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	104 875	206 965	242 628			
Nya ekonomiska åtaganden	120 324	118 853	63 372			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-18 045	-83 190	-100 000	-111 000	-78 000	-17 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-189					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	206 965	242 628	206 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**285 000**	**305 000**	**206 000**			

2.10.28 1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tabell 2.105 Anslagsutveckling 1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tusental kronor

2024	Utfall	190 182	Anslagssparande	9 818
2025	Anslag	260 000[1]	Utgiftsprognos	153 920
2026	**Förslag**	**200 000**		
2027	Beräknat	225 500		
2028	Beräknat	193 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att finansiera det belopp som motsvarar EU:s medfinansiering av åtgärder inom havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.106 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**260 000**	**260 000**	**260 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-60 000	-34 500	-67 000
varav BP26	*-67 000*	*55 500*	*101 000*
– Omfördelning mellan år inom programram	*-67 000*	*55 500*	*101 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**200 000**	**225 500**	**193 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att anpassa anslagets nivå till förväntade utgifter omfördelas medel till senare år i programperioden. Anslaget minskas därför med 67 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 55 500 000 kronor respektive 101 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 200 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:28 Från *EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 225 500 000 kronor respektive 193 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:28 *Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 440 000 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

För att skapa förutsättningar för fleråriga projekt och ett effektivt genomförande av havs-, fiskeri- och vattenbruksprogrammet behöver ekonomiska åtaganden kunna ingås som medför utgifter under kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:28 *EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 440 000 000 kronor 2027–2029.

Tabell 2.107 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:28 Från EU-budgeten finansierade stödåtgärder för fiske och vattenbruk 2021–2027

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	163 122	245 601	400 000			
Nya ekonomiska åtaganden	156 441	219 399	220 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-71 262	-65 000	-180 000	-205 300	-175 500	-59 200
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-2 700					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	245 601	400 000	440 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**348 000**	**400 000**	**440 000**			

Utgiftsområde 24

Näringsliv

Utgiftsområde 24 – Näringsliv

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 4

2 Näringsliv ... 7
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 7
2.2 Utgiftsutveckling ... 8
2.3 Skatteutgifter ... 9
2.4 Mål för utgiftsområdet ... 10

3 Näringspolitik ... 11
3.1 Mål för näringspolitiken ... 11
3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 11
3.3 Resultatredovisning ... 12
3.3.1 Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft ... 14
3.3.2 Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse ... 21
3.3.3 Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv ... 30
3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 33
3.5 Förvaltningen av bolag med statligt ägande ... 34
3.5.1 En effektivare bolagsförvaltning ... 34
3.5.2 Försäljningar av bolag med statligt ägande ... 34
3.6 Politikens inriktning ... 35
3.7 Budgetförslag ... 40
3.7.1 1:1 Verket för innovationssystem ... 40
3.7.2 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling ... 41
3.7.3 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel ... 43
3.7.4 1:4 Tillväxtverket ... 44
3.7.5 1:5 Näringslivsutveckling ... 46
3.7.6 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser ... 48
3.7.7 1:7 Turismfrämjande ... 49
3.7.8 1:8 Sveriges geologiska undersökning ... 50
3.7.9 1:9 Geovetenskaplig forskning ... 52
3.7.10 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar ... 53
3.7.11 1:11 Bolagsverket ... 54
3.7.12 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademin ... 56
3.7.13 1:13 Konkurrensverket ... 56
3.7.14 1:14 Konkurrensforskning ... 57
3.7.15 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal ... 59
3.7.16 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag ... 59
3.7.17 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag ... 60
3.7.18 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer ... 61
3.7.19 1:19 Finansiering av rättegångskostnader ... 62
3.7.20 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation ... 62
3.7.21 1:21 Patent- och registreringsverket ... 63
3.7.22 1:22 Stöd vid korttidsarbete ... 65
3.8 Övrig statlig verksamhet ... 65
3.8.1 Bolagsverket ... 65
3.8.2 Revisorsinspektionen ... 66

4 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande ... 67
4.1 Mål för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande ... 67
4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder ... 67
4.3 Resultatredovisning ... 68

4.3.1 Öka Sveriges export ... 69
4.3.2 Öka utländska direktinvesteringar i Sverige ... 74
4.3.3 Stärka Sveriges handelspolitiska intressen ... 75
4.3.4 Effektivisera den inre marknaden ... 77
4.3.5 Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur ... 78
4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 79
4.5 Politikens inriktning ... 81
4.6 Budgetförslag ... 86
4.6.1 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet ... 86
4.6.2 2:2 Kommerskollegium ... 87
4.6.3 2:3 Exportfrämjande verksamhet ... 88
4.6.4 2:4 Investeringsfrämjande ... 89
4.6.5 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer ... 90
4.6.6 2:6 Bidrag till standardiseringen ... 91
4.6.7 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning ... 91
4.6.8 Exportkreditnämnden ... 92
4.6.9 Låneram för AB Svensk Exportkredit ... 96

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* besluta om tillskott till stiftelsen Norrlandsfonden på högst 380 000 000 kronor (avsnitt 3.7.5).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 650 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
3. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ställa ut kreditgarantier för att säkra tillgången av råvaror som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 12 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ställa ut kreditgarantier för försvarsmaterielexport till den ukrainska staten som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 500 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
6. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ställa ut kreditgarantier för export till Ukraina som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 1 776 000 000 kronor (avsnitt 4.6.8).
7. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2026 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret för exportfinansiering som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 175 000 000 000 kronor (avsnitt 4.6.9).
8. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 24 Näringsliv enligt tabell 1.1.
9. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Verket för innovationssystem	309 753
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 439 255
1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	812 668
1:4 Tillväxtverket	489 278
1:5 Näringslivsutveckling	619 542
1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	76 910
1:7 Turismfrämjande	114 613
1:8 Sveriges geologiska undersökning	390 747
1:9 Geovetenskaplig forskning	5 923
1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14 000
1:11 Bolagsverket	228 281
1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	12 327
1:13 Konkurrensverket	234 589
1:14 Konkurrensforskning	10 804
1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	39 910
1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	38 850
1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag	11 000
1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer	16 860
1:19 Finansiering av rättegångskostnader	18 000
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	269 472
1:21 Patent- och registreringsverket	371 096
1:22 Stöd vid korttidsarbete	100 000
2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	37 082
2:2 Kommerskollegium	130 363
2:3 Exportfrämjande verksamhet	568 367
2:4 Investeringsfrämjande	107 772
2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer	23 517
2:6 Bidrag till standardiseringen	45 136
2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning	419 000
Summa anslag inom utgiftsområdet	**8 955 115**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 930 513	2027–2031
1:5 Näringslivsutveckling	74 100	2027–2029
1:9 Geovetenskaplig forskning	5 000	2027–2028
1:14 Konkurrensforskning	9 750	2027–2029
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**4 019 363**	

2 Näringsliv

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 24 Näringsliv omfattar näringspolitik samt utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande.

Myndigheter som verkar inom näringspolitiken är Verket för innovationssystem (Vinnova), Tillväxtverket, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys), Sveriges geologiska undersökning (SGU), Patent- och registreringsverket (PRV), Patentombudsnämnden, Bolagsverket, Konkurrensverket och Revisorsinspektionen.

Statligt ägda bolag och stiftelser som berörs i det följande är bl.a. Almi AB, V.S. VisitSweden AB, AB Göta kanalbolag, RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE), Saminvest AB samt Stiftelsen Industrifonden och Stiftelsen Norrlandsfonden.

Inom utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande finns följande myndigheter och andra statliga verksamheter: Kommerskollegium, Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac), Exportkreditnämnden (EKN), Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) samt den statsstödda exportkreditgivningen genom Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK).

Vidare anslås medel för statsbidrag till Sveriges Standardiseringsförbund.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Näringspolitik	**8 587**	**8 566**	**8 092**	**7 624**	**7 506**	**7 984**
1:1 Verket för innovationssystem	278	287	292	**310**	317	324
1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling	3 498	3 411	3 337	**3 439**	3 653	4 181
1:3 Institutens strategiska kompetensmedel	864	880	880	**813**	843	888
1:4 Tillväxtverket	453	432	443	**489**	482	453
1:5 Näringslivsutveckling	335	554	527	**620**	177	95
1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser	73	75	75	**77**	160	164
1:7 Turismfrämjande	105	110	110	**115**	115	115
1:8 Sveriges geologiska undersökning	386	408	392	**391**	372	377
1:9 Geovetenskaplig forskning	6	6	6	**6**	6	6
1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar	14	14	14	**14**	14	14
1:11 Bolagsverket	122	172	167	**228**	264	253
1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien	12	12	12	**12**	12	12
1:13 Konkurrensverket	208	222	221	**235**	239	243
1:14 Konkurrensforskning	11	11	11	**11**	11	11
1:15 Upprustning och drift av Göta kanal	40	40	40	**40**	40	40
1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag	46	69	49	**39**	19	19
1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag	1 804	838	807	**11**	1	1
1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer	22	17	17	**17**	17	17
1:19 Finansiering av rättegångskostnader	0	18	18	**18**	18	18
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	269	269	269	**269**	269	269
1:21 Patent- och registreringsverket	347	357	358	**371**	377	384
1:22 Stöd vid korttidsarbete	-305	365	47	**100**	100	100
Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	**635**	**916**	**818**	**1 331**	**1 201**	**1 245**
2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet	27	36	36	**37**	38	39
2:2 Kommerskollegium	107	121	120	**130**	135	142
2:3 Exportfrämjande verksamhet	365	482	479	**568**	475	474
2:4 Investeringsfrämjande	78	104	103	**108**	98	88
2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer	27	28	27	**24**	24	24
2:6 Bidrag till standardiseringen	31	45	45	**45**	45	45
2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning		100	7	**419**	386	434
Äldreanslag	**7**					
2024 1:23 Brexitjusteringsreserven	0					
2024 1:24 Elstöd	8					
Totalt för utgiftsområde 24 Näringsliv	**9 229**	**9 483**	**8 910**	**8 955**	**8 707**	**9 229**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

För 2025 prognostiseras de totala utgifterna för området uppgå till 8 910 miljoner kronor. Regeringens förslag till anslag för 2026 för utgiftsområdet innebär att 8 955 miljoner kronor anvisas. För 2027 beräknas anslagsnivån till 8 707 miljoner kronor och för 2028 till 9 229 miljoner kronor.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 315**	**8 315**	**8 315**
Pris- och löneomräkning[2]	39	69	107
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	601	323	807
varav BP26[3]	*738*	*465*	*519*
Överföring till/från andra utgiftsområden	0	0	0
Övrigt			
Ny utgiftsram	**8 955**	**8 707**	**9 229**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Av tabell 2.3 framgår utgiftsområdets föreslagna anslagsram för 2026 fördelad på transfereringar, verksamhetsutgifter och investeringar.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	4 347
Verksamhetsutgifter[2]	4 599
Investeringar[3]	9
Summa utgiftsram	**8 955**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

[2] Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

[3] Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

2.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter 2025 (skr. 2024/25:98). I det följande redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 24 Näringsliv.

Skatteutgifter inom utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

	2025	2026
Lönebaserat utrymme i fåmansföretag (A2)	-	-
Kapitalvinst på kvalificerade andelar (A3)	-	-
Utdelning på kvalificerade andelar (A4)	-	-
Underskott i aktiv näringsverksamhet m.m. (A6)	0	0
Sjöinkomstavdrag (A8)	50	50
Skattelättnader för utländska nyckelpersoner (A12)	1 340	1 480
Lättnader i beskattningen av personaloptioner (A16)	-	-
Kostförmån vid tjänsteresa och vid representation (A32)	-	-
Gåvor till anställda (A34)	-	-
Skattefri förmån av kost i särskilda fall (A35)	0	0
Nedsatt bilförmånsvärde vid omfattande körning i tjänsten (A39)	180	180
Kapitalvinst på näringsfastigheter och näringsbostadsrätter (B3)	2 970	2 970
Tonnagebeskattning (B4)	890	950
Koncernbidragsdispens (B6)	0	0
Förenklingsregel för ränteavdragsbegränsning (B8)	-	-
Förenklingsregel för finansiell leasing (B9)	-	-
Avsättning till periodiseringsfond för juridiska personer (B13)	320	-30
Begränsad avdragsrätt för representationsmåltider (B20)	-	-
Avsättning till säkerhetsreserv (B21)	60	-10
Fastighetsskatt på lokaler i hyreshus (B23)	-12 320	-12 440
Fastighetsskatt på industrienheter (B24)	-3 210	-3 240
Kapitalvinstbeskattning på andelar i onoterade bolag (C3)	2 100	2 200
Kapitalvinstbeskattning på kvalificerade andelar (C4)	13 420	14 070
Utdelning i form av andelar i dotterbolag (C5)	-	-
Investeraravdrag (C13)	10	10
Ersättning för skiljemannauppdrag (D6)	-	-
Ingen särskild löneskatt för egenföretagare som fyllt 66 år (D8)	990	1 000
Ingen särskild löneskatt för anställda som fyllt 66 år (D9)	5 990	6 520
Restaurang- och cateringtjänster, mervärdesskattesats 12% (E2)	18 000	18 990
Rumsuthyrning, mervärdesskattesats 12% (E3)	4 740	5 000
Omsättningsgräns för mervärdesskatt (undantag från skatteplikt) (E17)	730	760
Nedsatt energiskatt på el inom industrin (F13)	17 350	17 900
Skattereduktion för sjöinkomst (G1)	40	40

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-". Negativa belopp innebär att skatteutgiften är en s.k. skattesanktion.

Källa: Regeringens skrivelse 2024/25:98.

2.4 Mål för utgiftsområdet

Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24, bet. 2014/15:NU1, rskr. 2014/15:68).

Målet för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande är en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:NU1, rskr. 2022/23:98).

3 Näringspolitik

3.1 Mål för näringspolitiken

Målet för näringspolitiken är att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag (prop. 2014/15:1 utg.omr. 24, avsnitt 2.4, bet. 2014/15:NU1, rskr. 2014/15:68).

För att tydliggöra sambanden mellan mål, gjorda insatser, uppnådda resultat och regeringens budgetförslag redovisas näringspolitiken under tre delmål. Dessa är:

– ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft,
– stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse,
– stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv.

3.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I tabell 3.1 redovisas hur mål och indikatorer är kopplade till varandra. Det näringspolitiska målets årliga resultat mäts med två indikatorer. De insatser inom utgiftsområdet som genomförs för att påverka det näringspolitiska målet sorteras under de tre delmålen. Varje delmål har i sin tur indikatorer som avser att visa den årliga utvecklingen inom respektive delmål. Insatserna som genomförs under respektive delmål bedöms i sin tur utifrån indikatorer anpassade för de specifika insatserna. Det förväntas därför inte någon direkt linjär koppling mellan indikatorer från enskild insats till det övergripande målet.

Indikatorerna täcker inte in alla verksamheter inom området. De indikatorer som valts bedöms dock ge tillräcklig information för att kunna göra generella bedömningar av utvecklingen för det näringspolitiska målet och för respektive delmål.

För en närmare beskrivning av delmålen se budgetpropositionen för 2020 (prop. 2019/20:1 utg.omr. 24, avsnitt 3.5.1).

Tabell 3.1 Mål och indikatorer inom näringspolitiken

Mål	**Stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag**		
Indikatorer	Relativ enhetsarbetskostnad Exportförmåga		
Delmål	**Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft**	**Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse**	**Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv**
Indikatorer	Företagens kompetensbehov	Företagens utgifter för forskning och utveckling	Antal företag med positiv sysselsättningsutveckling
	Företagens kapitalförsörjning	Andel företag med innovationsverksamhet	Snabbväxande företag
	Riskkapitalinvesteringar	Andel företag med innovationssamarbeten	Nystartade företag
	Tillväxthinder för småföretag	Näringslivets utsläppsintensitet	Mångfald bland operativa verksamhetsledare
		Patent, varumärken och mönsterskydd	

Anm.: Det finns inga nya data för indikatorerna tillväxthinder för småföretag, andel företag med innovationsverksamhet och andel företag med innovationssamarbeten. Operativa verksamhetsledare är en reviderad version av statistiken om operativa företagsledare som använts tidigare år.

3.3 Resultatredovisning

Den resultatredovisning som lämnas i budgetpropositionen bygger huvudsakligen på resultat som avser 2024, men även resultatet av åtgärder som vidtagits under 2025 beaktas i den utsträckning det finns relevant underlag tillgängligt.

En årligen återkommande dialog avses som tidigare att föras med näringsutskottet om utvecklingen av resultatredovisningen.

Resultat kopplat till det övergripande målet

Med konkurrenskraft avses den svenska ekonomins produktivitet i jämförelse med andra länders ekonomier. För att mäta den svenska konkurrenskraften används två ekonomiska indikatorer som sammantaget visar på denna produktivitet och svenska företags konkurrensförmåga på internationella marknader.

Inom näringspolitiken genomförs insatser som stärker och förbättrar företags ramvillkor, verkar för marknader med effektiv konkurrens, stärker företags förutsättningar för innovation och förnyelse samt stärker förutsättningarna för entreprenörskap och ett diversifierat näringsliv. Aktiviteterna inom området ska sammantaget leda till att företag i Sverige, både existerande och potentiella, ges goda förutsättningar att utveckla sin kompetens, effektivitet och innovationsförmåga på väl fungerande marknader. På så sätt kan företag utvecklas, växa och sysselsätta fler i hela Sverige och stärka den svenska konkurrenskraften.

För att åstadkomma en stärkt konkurrenskraft behövs insatser inom ett stort antal politikområden.

Hur konkurrenskraften utvecklas beror även på utvecklingen i omvärlden. Eftersom konkurrenskraft innehåller många olika aspekter kan den också mätas på många olika sätt. Nedan redovisas relativ arbetskraftskostnad och exportförmåga som övergripande mått på konkurrenskraften i det svenska näringslivet.

Tabell 3.2 Sveriges konkurrenskraft

Index 2000 = 100

	2020	2021	2022	2023	2024
Relativ enhetsarbetskostnad	88,3	91,3	86,0	81,2	81,0
Exportförmåga	93,2	95,3	94,3	98,0	98,3

Källa: OECD Economic Outlook No 117.

Den relativa enhetsarbetskostnaden (arbetskraftskostnaden för att producera en enhet) speglar den sammantagna utvecklingen av produktivitet, lönekostnader och växelkurs i förhållande till de viktigaste konkurrentländerna. Ökade lönekostnader och lägre produktivitetstillväxt påverkar måttet negativt. En god produktivitetstillväxt möjliggör för ökade löner utan att konkurrenskraften försämras. I Sverige sjönk den relativa enhetsarbetskostnaden mellan 2013 och 2019. Under 2020 och 2021 steg den relativa enhetsarbetskostnaden, bl.a. till följd av en stärkt växelkurs. Under 2023 minskade den relativa enhetsarbetskostnaden relativt mycket, bl.a. till följd av en försvagad växelkurs. Under 2024 har minskningen fortsatt, vilket innebär ett förbättrat konkurrensläge.

Exportförmåga mäts som utvecklingen av svensk export, dvs. försäljningen till andra länder, i förhållande till importutvecklingen på de marknader som Sverige exporterar till. Från början av 1990-talet och fram till millennieskiftet växte svensk export snabbare än exportmarknaderna, men därefter har exporten vuxit långsammare än exportmarknaderna. Denna utveckling är inte unik för Sverige, utan har även skett i

många andra länder inom EU/EES och Nordamerika. Sedan 2017 har den svenska exportförmågan ökat. Under 2024 har denna utveckling fortsatt med en marginell ökning, vilket indikerar att det svenska näringslivet på övergripande nivå under året har haft en relativt positiv utveckling på exportmarknaderna.

Allmän bild av näringslivets utveckling

Sammantaget visar indikatorerna på en positiv utveckling av den svenska konkurrenskraften. Den lägre relativa enhetsarbetskostnaden visar att produktions-kostnaderna minskat i förhållande till omvärlden samtidigt som den svenska exportförmågan förstärkts jämfört med 2023.

Nedan redovisas uppgifter vars syfte är att ge en allmän bild av utvecklingen i näringslivet.

Antalet sysselsatta i näringslivet var ca 3,6 miljoner personer 2024. Under perioden 2010–2019 ökade antalet sysselsatta. Efter att antalet sysselsatta minskade 2020 har antalet sysselsatta ökat igen under 2022 och 2023. Under 2024 minskade antalet sysselsatta med 1,1 procent. Av de sysselsatta i näringslivet är 61 procent män och 39 procent kvinnor. Under 2024 minskade antalet sysselsatta män med 2 procent samtidigt ökade antalet sysselsatta kvinnor med 0,4 procent 2024 jämfört med 2023. Könsfördelningen bland sysselsatta i näringslivet har därmed blivit jämnare.

Diagram 3.1 Antal sysselsatta i näringslivet

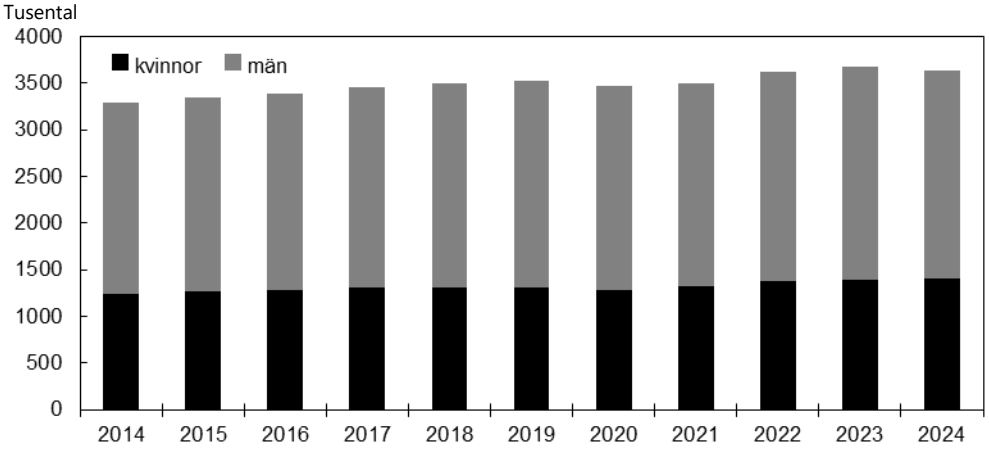

Källa: Statistiska centralbyrån, Arbetskraftsundersökningarna.

Ökad produktivitet kan bidra till att ett land stärker sin samlade konkurrensförmåga. Förädlingsvärdet kan öka både genom att fler arbetar, att antalet arbetade timmar ökar och effektivare arbete. Indikatorerna för näringslivets utveckling visar att förädlingsvärdet och arbetsproduktiviteten ökat under 2024. Däremot har antalet arbetade timmar i näringslivet minskat något under 2024 jämfört med 2023.

Tabell 3.3 Näringslivets utveckling

Index 2000 = 100

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Förädlingsvärde i näringslivet	162	159	170	173	172	174
Antal arbetade timmar i näringslivet	118	113	116	121	122	121
Arbetsproduktiviteten i näringslivet	136	140	146	143	141	144

Källa: Statistiska centralbyrån, Nationalräkenskaperna.

För att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag har regeringen under 2024 genomfört insatser inom de tre delmålen vilket redovisas i avsnitt 3.3.1–3.3.3.

3.3.1 Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft

Diagram 3.2 Företagens kompetensbehov

Brist på arbetskraft i näringslivet (andel ja-svar)

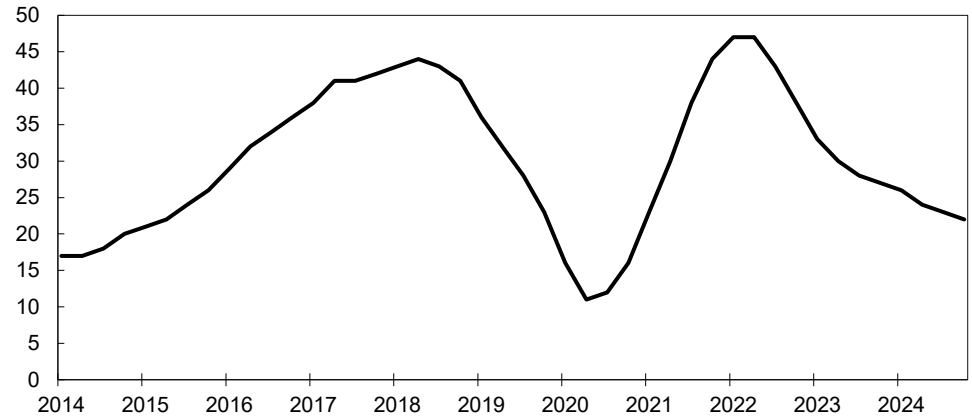

Anm.: Säsongsrensat och utjämnat.
Källa: Konjunkturinstitutet, Konjunkturbarometern.

I Konjunkturinstitutets återkommande undersökning Konjunkturbarometern framkommer att från 2014 fram till slutet av 2018 ökade stadigt andelen företag som angav att de har svårigheter att hitta arbetskraft med efterfrågad kompetens. Därefter minskade andelen kraftigt fram till mitten av 2020 för att sedan öka igen fram till i början av 2022. Därefter har andelen minskat och under det fjärde kvartalet 2024 angav 22 procent av företagen att de har brist på efterfrågad arbetskraft, en minskning med fem procentenheter jämfört med fjärde kvartalet 2023.

Kompetensförsörjning

Åtgärder har under året vidtagits inom flera politikområden för att stärka näringslivets kompetensförsörjning. En första delrapport har inkommit från det uppdrag regeringen gett till elva statliga aktörer att i samverkan identifiera och adressera problem kopplade till att attrahera, etablera och behålla högkvalificerad internationell kompetens och annan utländsk arbetskraft som är viktig för Sveriges konkurrenskraft. Inom uppdraget har bl.a. omfattande system- och processkartläggningar samt dialoger genomförts som ökat kunskapen om problematiken och resulterat i fem fokusområden för det fortsatta arbetet. Ny statistik om arbetskraftsinvandringen från tredje land och om hemvändare har tagits fram, och flera pilotsatsningar har fått finansiering. Regeringen har vidare bl.a. presenterat en STEM-strategi för att stärka tillgången till kompetens inom naturvetenskap, teknik, ingenjörsvetenskap och matematik (se utg.omr. 16).

Under 2024 har programmet Jobbsprånget, som erbjuder fyra månaders individuellt anpassad praktik för nyanlända akademiker och andra prioriterade grupper som ukrainska flyktingar, stöttats med 10 miljoner kronor. Verksamheten har enligt Tillväxtverket under året visat en positiv utveckling, med en ökning av antalet deltagande arbetsgivare, fler sökande och en ökad mängd matchade praktikplatser. Totalt har 1 350 utrikes födda akademiker genomfört fyra månaders praktik hos ca

483 arbetsgivare under genomförandet på 75 platser i landet. Av de som genomfört en praktik har 7 av 10 fått anställning, varav hälften på sin praktikplats. Närmare 8 av 10 som antogs som praktikanter var kvinnor.

Förenkla för företagen

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör pröva att använda solnedgångsklausuler då nya lagar och regler införs (bet. 2019/20:NU16 punkt 7, rskr. 2019/20:287). I ett nytt tillkännagivande har detta upprepats (bet. 2021/22:NU16 punkt 16, rskr. 2021/22:191). Regeringen delar uppfattningen att uppföljning av regler är angeläget. Det nuvarande målet att kostnaderna som följer av regler ska minska som andel av BNP och kostnadsutvecklingen ska vara lägre än i omvärlden har upplevts som komplext. Regeringen gav därför 2024 Tillväxtverket i uppdrag att ta fram förslag till ett nytt mätbart mål för förenklingspolitiken som kan ersätta det nuvarande målet vilket Tillväxtverket har rapporterat den 5 maj 2025 (Ä2024-3548). Vidare har regeringen i närtid infört tidsbegränsad bolagsrättslig lagstiftning vilken efter utvärdering har gjorts permanent (se prop. 2022/23:139 s. 12–16). Ytterligare ett flertal exempel på tidsbegränsad lagstiftning med efterföljande utvärdering finns bl.a. på det rättspolitiska området (se bl.a. prop. 2024/25:51 s. 25–31 och prop. 2024/25:175 s. 98). Regeringen anser mot den bakgrunden att tillkännagivandena är slutbehandlade.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att förenkla företagandet och öka den digitala samverkan mellan myndigheter (bet. 2019/20:NU16 punkt 4, rskr. 2019/20:287). Regeringen delar uppfattningen att ökad digital samverkan mellan myndigheter är angelägen och har med anledning av tillkännagivandet vidtagit ett flertal åtgärder, bl.a. i form av förstärkning av verksamt.se och uppdrag till myndigheter. Åtgärderna har redovisats till riksdagen, senast i skrivelsen Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2024 (skr. 2024/25:75 s. 353 och 354). Regeringen gav den 24 april 2025 Tillväxtverket i uppdrag att följa upp och redovisa hur regeringens förenklingspolitiska mål om digitalisering (skr. 2021/22:3) uppfylls över tid (KN2025/00951). Genom det beslutet och tidigare åtgärder anser regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och slutbehandlat.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen att den ska lämna en årlig redogörelse till riksdagen om förenklingsarbetet, så att riksdagen kan få en möjlighet att kontinuerligt följa utvecklingen (bet. 1998/99:NU6, rskr. 1998/99:170). Regeringen har under 2021 beslutat nya mål för förenklingspolitiken och redovisat målen för riksdagen (skr. 2021/22:3, bet. 2021/22:NU16, rskr. 2021/22:191). Regeringen återrapporterar nedan sitt förenklingspolitiska arbete i förhållande till respektive mål.

Regler ska utgå från proportionalitet, och främja tillväxt, konkurrenskraft och innovation

Regler ska vara proportionerliga för att inte leda till stor regelbörda och omotiverat höga administrativa kostnader för företagen. Uppföljningen har hittills skett genom Tillväxtverkets undersökning Företagens villkor och verklighet, som redovisas vart tredje år. Det innebär att indikatorn inte kommer kunna uppdateras årligen utan endast vart tredje år då aktuella uppgifter finns att tillgå.

Regeringen har under 2024 inrättat ett Förenklingsråd och tillsatt ett Implementeringsråd. Under 2024 och det första halvåret av 2025 har rådens verksamhet varit under uppbyggnad. Råden har under 2025 lämnat förslag, underlag och rekommendationer till regeringen som syftar till att stärka svenska företags konkurrenskraft. Implementeringsrådet har även bidragit med analyser av konsekvenser av EU-rättsakter för svenska företag.

Regeringen gav ett trettiotal myndigheter i uppdrag eller som ett återrapporteringskrav i regleringsbreven för 2024 att redovisa vilka förenklingsåtgärder för företag som vidtagits. Bland genomförda förenklingsåtgärder finns åtgärder för att förbättra service och bemötande exempelvis genom undersökningar för att öka kundkännedom, dialoger med verksamhetsutövare samt åtgärder för att förkorta handläggningstider. Vissa myndigheter har arbetat med regelförenkling exempelvis genom att ta bort delar av gällande regler för att förenkla för företag. Andra nämner språklig revidering av reglerna för att förtydliga dem och underlätta företagens tolkning. Några myndigheter har förbättrat sin information och vägledning till företag. Andra genomförda förenklingsåtgärder är förbättrade interna rutiner och processer, digitalisering samt samverkan med andra myndigheter. En slutredovisning kommer att göras i mars 2026 av 26 av de myndigheter som omfattas av uppdraget.

Konsekvensutredningar är centrala för att nå mer ändamålsenliga regler. Under 2024 granskade Regelrådet konsekvensutredningar både utifrån den tidigare gällande förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning (KUF) och fr.o.m. den 6 maj 2024 den nu gällande förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Regelrådets uppgift är att granska och yttra sig över kvaliteten på konsekvensutredningar som kan få effekter av betydelse för företag.

Under 2024 behandlade Regelrådet sammanlagt 284 remisser från departement och myndigheter. Av dessa ledde 181 till yttranden (64 procent) och 103 ledde till kanslisvar (36 procent). Kanslisvar ges om förslaget inte bedöms medföra effekter av betydelse för företag eller om arbetsbelastningen gör att Regelrådet inte hinner behandla remissen. Regelrådet har inte lämnat några kanslisvar på grund av för hög arbetsbelastning under 2023 samt 2024.

Av de remisser som bedömdes var 111 godtagbara (61 procent), vilket innebär att de bedömts uppfylla kraven i den tillämpliga konsekvensutredningsförordningen. Resultatet är identiskt med 2023.

Kvaliteten på konsekvensutredningar i Regeringskansliets remisser blev enligt Regelrådets årsrapport 2024 något bättre under 2024 jämfört med 2023. Regelrådet yttrade sig om 38 kommittébetänkanden, 12 av dessa (32 procent) ansågs uppfylla kraven i den tillämpliga konsekvensutredningsförordningen. Detta är en försämring av kvalitén om man jämför med 2023 då 56 procent (14 kommittébetänkanden) bedömdes uppfylla kraven. Inga kommittébetänkanden granskades enligt den nya förordningen om konsekvensutredningar. Enligt övergångsbestämmelser ska förordningen om konsekvensutredningar inte tillämpas för kommittéer och särskilda utredare som tillkallats före ikraftträdandet.

Kostnaderna som följer av regler ska minska som andel av BNP och kostnadsutvecklingen ska vara lägre än i omvärlden

Tillväxtverket följer utvecklingen av de administrativa kostnader och fullgörandekostnader som uppstår för företagen till följd av nya eller ändrade regler under föregående år. Enligt rapporten Regler som påverkar företagens kostnader och konkurrenskraft 2024 (Tillväxtverket 2025) var dessa årliga kostnader som andel av BNP under 2024 sex procent. Kostnadsandelen var därmed oförändrad jämfört med 2023. De administrativa kostnaderna till följd av nya eller ändrade regler har enligt Tillväxtverkets skattningar ökat med ca 10,3 miljarder kronor under 2024 till sammanlagt ca 388,9 miljarder kronor årligen, en skattning som bygger på tidigare beräknade underlag. En förklaring till att kostnadsandelen, trots ökningen av de administrativa kostnaderna i absoluta tal, var konstant är att BNP samtidigt ökade under året.

Nya krav på hållbarhetsrapportering är en av de regelförändringar som medfört de största årliga kostnadsökningarna för företag, ca 13,8 miljarder kronor och en initial kostnad första året med ytterligare 5,5 miljarder kronor. De nya kraven föranleds av ändringar i EU:s direktiv 2013/34/EU vad gäller företagens hållbarhetsrapportering.

Samtidigt har förändrade regler i bokföringslagen (1999:1078) om att företag inte längre behöver bevara ursprungliga pappersmaterial om de digitaliseras resulterat i minskade årliga kostnader med 3,9 miljarder kronor.

Förvaltningsmyndigheters handläggningstider för ärenden som rör företag ska bli kortare och mer transparenta

Tillväxverket har lämnat sin tredje delredovisning av regeringsuppdraget att följa upp mål om handläggningstider samt om bemötande och service hos vissa myndigheter (N2022/01751, N2020/01493). Myndigheterna ska rapportera sitt arbete till Tillväxtverket 2023–2029. Uppdraget omfattar fr.o.m. 2024 även länsstyrelserna, Patent- och registreringsverket och Socialstyrelsen.

Uppdraget har resulterat i att det nu går att följa utvecklingen mellan 2023 och 2024 för 45 handläggningstider. Mellan åren har 17 genomsnittliga handläggningstider minskat och 28 ökat. Sammantaget är den procentuella förändringen av den genomsnittliga handläggningstiden mellan åren en ökning med ca 20,5 procent. Transportstyrelsen har rapporterat att handläggningstiderna för ansökningar om registerkontroll inom luftfartsskyddet i genomsnitt reducerats från 6–7 veckor till 19 dagar. Transportstyrelsens nya it-stöd har bl.a. bidragit till förenklad handläggning, minskad risk för fel och snabbare informationsöverföring. Av de handläggningstider Statens jordbruksverk rapporterat har flera ökat kraftigt. Den förklaring som ges är bl.a. att Statens jordbruksverk och länsstyrelserna befinner sig i skarven mellan två olika programperioder inom EU:s jordbrukspolitik och att fler ansökningar om slututbetalning inkommit. Om samtliga av Statens jordbruksverks rapporterade handläggningstider tas bort, både de som ökat och de som minskat, blir den totala procentuella förändringen av den genomsnittliga handläggningstiden mellan åren en ökning med ca 2,1 procent. Några trender är dock för tidigt att se med tanke på de få mättillfällena.

De genomsnittliga handläggningstiderna 2024 för de utvalda ärendetyperna är mycket varierande, från mindre än ett dygn till cirka två år.

De åtgärder som myndigheterna i störst utsträckning har vidtagit för att förkorta handläggningstiden är att de förbättrat kommunikationen till användarna. Därefter följer kompetensutveckling för handläggare, att de infört eller förbättrat digitala tjänster till användarna, ett effektivare handläggarstöd samt ändrade arbetssätt.

En redovisning av den genomsnittliga handläggningstiden för miljötillstånds-prövningen avseende åren 2020–2024 finns i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur, avsnitt 3.3.

Myndigheters bemötande och service ska vara företagsanpassat och väl fungerande

Inom ramen för regeringsuppdraget att utforma och genomföra kompetenshöjande insatser riktade till länsstyrelsernas företagsnära verksamheter har länsstyrelserna tagit fram en webbutbildning. Utbildningen, som kommer beröra i stort sett alla anställda på de 21 länsstyrelserna, förväntas bidra till att länsstyrelsernas service och bemötande blir mer företagsanpassade.

Flera länsstyrelser vägleder och informerar företag om olika prövningsprocesser och om vilka underlag som kan komma att krävas vilket minskar behovet av kompletteringar. Flera länsstyrelser genomför samordnande kontrollbesök så att

antalet kontrollbesök kan minska. Insatser görs för att minska skillnader i bedömningar av kontrollverksamheter mellan olika kommuner och olika län. Information om förväntade handläggningstider finns att tillgå hos länsstyrelserna. Samprövning av verksamhet mot flera olika regelverk, där det är möjligt, underlättar för sökande.

Andelen tjänster och ärenden som hanteras digitalt ska öka för att förenkla för företagens uppgiftslämnande och övriga myndighetskontakter

Projektet Förrätt drivs av Livsmedelsverket i samverkan med Tillväxtverket, kommuner och intressenter. Projektet tar fram nationella standarder för e-tjänster för omklassning och anmälan av nya livsmedelsverksamheter. Standardiserade e-tjänster på kommunal nivå kan göra tillämpningen av regler mer lika och förenkla uppgiftslämnande för livsmedelsföretag. I september 2024 hade ca 85 procent (247) av Sveriges kommuner infört e-tjänster som bygger på Förrätt.

Antalet statliga myndigheter och kommuner som är anslutna till den sammansatta bastjänsten för grundläggande uppgifter om företag har under 2024 ökat till 51 myndigheter (motsvarande siffra för 2023 var 34) respektive 245 kommuner (171 år 2023). Den sammansatta bastjänsten vidareförmedlar uppgifter från Bolagsverket, Skatteverket och Statistiska centralbyrån (SCB). I juni 2025 erbjuder sju myndigheter, fem kommuner och samtliga 21 länsstyrelser digitala fullmakter genom Bolagsverkets e-tjänst Mina ombud.

Länsstyrelserna har redovisat resultat av åtgärder för ett minskat och förenklat uppgiftslämnande i enlighet med förordningen (2018:1264) om digitalt inhämtande av uppgifter från företag (KN2025/00377). Nya e-tjänster har anslutits under 2024 där länsstyrelserna bedömt att det funnits behov. En e-tjänstportal har implementerats av länsstyrelserna 2024 för att underlätta för användarna genom att samla alla länsstyrelsernas e-tjänster på en webbplats. Länsstyrelserna har under 2024 anslutit sig till Bolagsverkets tjänst Mina ombud.

Länsstyrelserna har även redovisat hur de arbetar för att främja att kommunerna frivilligt agerar för ett förenklat företagande i handläggningen avseende alkohollagstiftningen och livsmedelskontrollen. Flera länsstyrelser påtalar att erfarenhetsutbyte och nätverksträffar för kommunernas ansvariga är mycket betydelsefullt.

Ökat fokus på förenkling och bättre lagstiftning på EU-nivå

Frågan om förenkling har fått större plats på EU-nivå i samband med att den nya kommissionen tillträdde den 1 december 2024. Kommissionen har presenterat ett antal s.k. omnibuspaket inriktade på förenkling av befintliga rättsakter. I rådet sker förhandlingarna i en särskild rådsarbetsgrupp. Regeringen är pådrivande och har bl.a. skickat inspel till kommissionen med ett stort antal konkreta förenklingsförslag.

Regelrådet har fortsatt driva förenklingsfrågorna på EU nivå inom ramen för RegWatchEurope, RWE, som är ett informellt nätverk bestående av oberoende granskningsorgan i åtta länder. Nätverket har under året organiserat ett antal workshops om bättre lagstiftning och förenkling och ökat sitt samarbete med OECD:s division för regulativa frågor.

Kapitalförsörjning

För många företag är tillgång till finansiellt kapital en förutsättning för såväl start och utveckling som hållbar tillväxt. Företagens kapitalförsörjning är en indikator som belyser företags förutsättningar att utveckla och investera i sina affärsidéer och affärsmodeller. Den främsta källan för tillförsel av externt kapital till företag är via

banklån, där huvuddelen av företagens lånebehov tillgodoses av den privata marknaden.

Tabell 3.4 Företagens kapitalförsörjning

Miljarder kronor

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Monetära finansinstitutens utlåning till icke-finansiella företag	1 960	2 030	2 150	2 290	2 340	2 410	2 580	2 930	2 950	2 930
Riskkapitalinvesteringar[1]	1,69	1,97	2,29	4,05	3,55	5,83	10,14	9,62	4,42[2]	i.u.

[1] Riskkapitalinvesteringar i tidiga skeden och tillväxtfaser. Riskkapital som investeras av riskkapitalbolag, inklusive flera av de offentliga riskkapitalaktörerna.

[2] Uppgiften för 2023 är preliminär och kan komma att revideras nästa år.

Källa: Statistiska centralbyrån och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser.

Den totala utlåningen till icke-finansiella företag i Sverige har ökat under senare år, vilket indikerar ett växande kapitalförsörjningsbehov hos företagen. För att få lån krävs säkerheter, vilket t.ex. små nystartade företag med tillväxtambitioner ofta saknar. Då krävs andra former av kapitaltillförsel, t.ex. riskkapital (ägarkapital). De företag som erhåller riskkapitalinvesteringar är ofta tillväxtorienterade företag som har potential att bidra relativt starkt till utvecklingen i näringslivet. Det gör att utvecklingen av riskkapitalinvesteringar är intressant att följa även om dessa jämfört med lånefinansiering står för relativt små belopp. Företagens behov av kapitalförsörjning via lån minskade marginellt under 2024. Under 2023 minskade riskkapitalinvesteringarna kraftigt till 4,4 miljarder kronor 2023, från 9,6 miljarder kronor 2022.

Almi AB (Almi) ska för sina insatsområden verka för att bolaget utvecklas i en jämställd riktning till dess att 40–60 procent av vartdera könet uppnås. Bolagets målmätning utgår från högst rankade företagsledare i respektive kundföretag. Inom låneverksamheten stod företag ledda av kvinnor för 28 procent av utlåningen räknat i antal lån 2024. Motsvarande siffror inom insatsområdet riskkapital var 15 procent. Saminvest AB (Saminvest) som investerar i riskkapitalfonder har som mål att andelen kvinnor i investeringsteamen ska utvecklas i en positiv trend tills dess att andelen uppgår till 40–60 procent. Under 2024 uppgick andelen kvinnor till 38 procent. Norrlandsfonden har som mål att minst 25 procent av utlåningen ska ske till företag som ägs/leds av kvinnor. Utfallet för 2024 uppgick till 23 procent.

Almi har även i uppdrag att främja insatser till personer med utländsk bakgrund. Målet är att insatserna minst ska motsvara andelen personer med utländsk bakgrund i befolkningen enligt SCB:s statistik. Under 2024 uppgick utlåningen till personer med utländsk bakgrund till 27 procent räknat i antal lån, varav 8 procent kvinnor, vilket uppfyllde målet på 27 procent enligt ovanstående definition. Inom riskkapital var siffran 24 procent, varav 3 procent kvinnor.

Utvecklingen för nyutlåning och kreditförluster under 2024

Marknadskompletterande finansiering via de statliga aktörerna Almi och Norrlandsfonden ska bidra till en förbättrad finansieringssituation för företag där den privata marknaden verkar i begränsad utsträckning, men där det finns ett samhällsekonomiskt motiv för insatser som leder till hållbar tillväxt och förnyelse i svenskt näringsliv. Almis och Norrlandsfondens utlåning sker huvudsakligen tillsammans med banker.

Syftet med Almis verksamhet är att utveckla och finansiera små och medelstora företag i hela landet. Under 2024 minskade antalet nya utbetalda lån med 9,2 procent jämfört med 2023. Nyutlåningen sjönk till 1,8 miljarder kronor jämfört med 2,1 miljarder kronor föregående år (tabell 3.5). Ränteintäkterna från låneverksamheten uppgick till 554 miljoner kronor (556 år 2023) Den vägda snitträntan på utestående lån

vid årets utgång minskade till 8,7 procent jämfört med 9,6 procent vid motsvarande tidpunkt föregående räkenskapsår. Kreditförlusterna minskade till 334 miljoner kronor (444 år 2023).

Den största delen av Almis nyutlåning utgjordes av s.k. företagslån som 2024 uppgick till 45,5 procent av utbetalat lånebelopp.

Tabell 3.5 Marknadskompletterande utlåning

Nyutlåning 2024 och 2023 (inom parentes)

	Almi	Norrlandsfonden
Nyutlåning (mnkr)	1 791 (2 141)	393 (294)
Nyutlåning (antal)	2 443 (2 691)	139 (130)
Totalt utlånat kapital (mnkr)	4 794 (5 285)	967 (965)

Källa: Almi och Norrlandsfonden, årsredovisningar 2024.

Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden) erbjuder finansiering till små och medelstora företag i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands, Jämtlands och Gävleborgs län.

Norrlandsfonden beviljade under 2024 krediter om totalt 393 miljoner kronor till 139 företag. Av utlåningen gick räknat i volym 23 procent till företag som ägs eller leds av kvinnor, vilket är en tydlig minskning jämfört med 2023 då andelen var 35 procent. Sedan 2016 har utlåningen till företag som leds eller ägs av kvinnor i genomsnitt legat på deras målsättning om 25 procent. Norrlandsfonden beräknar att utlåningen under 2024 genererade investeringar i norrländskt näringsliv om 1 582 miljoner kronor.

Riskkapital

Under 2024 har investeringar skett genom riskkapital i tidiga skeden. Vid utgången av året hade Almi Invest AB (Almi invest) innehav i 335 portföljbolag. Sammanlagt investerade Almi Invest 298 miljoner kronor i befintliga och nya portföljbolag under året (233 år 2023) via sina åtta regionala fonder samt sin gröna investeringsfond, vilket var en ökning med 65 miljoner kronor jämfört med 2023. Av genomförda investeringar avsåg 147 miljoner kronor nyinvesteringar i 36 bolag och 151 miljoner kronor följdinvesteringar i 81 bolag. Se även utgiftsområde 19 Regional utveckling avsnitt 2.6.6.

Stiftelsen Industrifondens (Industrifonden) verksamhet riktar sig till små och medelstora företag som vill växa. Under verksamhetsåret 2024 investerade fonden totalt 387 miljoner kronor, varav 71 miljoner kronor utgjorde investeringar i fem nya bolag och 316 miljoner kronor utgjorde följdinvesteringar i befintliga bolags-engagemang. Industrifondens investeringar matchades av privata kapitalinvesteringar till ett belopp av 1 150 miljoner kronor, vilket innebär en uppväxling på tre kronor per investerad krona från Industrifonden. På balansdagen var Industrifonden direkt engagerad i 65 portföljföretag, vilket var ett färre än föregående år. Under 2024 utgjorde kvinnor 22 procent av styrelserna och 24 procent av ledningsgrupperna i Industrifondens portföljbolag.

Verksamheten hos Saminvest syftar till att stärka finansieringssystemet för innovativa företag med hög tillväxtpotential så att fler växande företag skapas. Saminvest investerar i privat förvaltade riskkapitalfonder och affärsängelprogram. Sedan starten 2016 har Saminvest lämnat utfästelser om totalt 5 260 miljoner kronor, varav 330 miljoner kronor utfästes under 2024 till två nya fondinvesteringar. Saminvest har under 2024 vidareutvecklat det indirekta finansieringsprogrammet för affärsänglar via olika inkubatorer i olika delar av landet som inleddes 2018. Totalt har 652 investeringar i tillväxtbolag genomförts av de fonder och affärsängelprogram som

Saminvest har investerat i, varav 111 genomfördes under 2024. 20 procent av fondernas portfölj har kvinnor som vd:ar och 27 procent av affärsängelprogrammens portföljbolag har kvinnor som grundare. Saminvest konstaterar i sin årsredovisning att detta bidragit till att nya fonder och team har kunnat etableras och på så sätt skapat en mer dynamisk riskkapitalmarknad.

Kreditgarantier för gröna investeringar bidrar till industrins gröna omställning

Riksgäldskontoret fick i juni 2021 i uppdrag att ställa ut kreditgarantier för lån som företag tar upp hos kreditinstitut för att finansiera stora gröna industriinvesteringar. Garantiprogrammet innebär att staten garanterar upp till 80 procent av lån som uppgår till minst 500 miljoner kronor. Ett flertal företag har visat intresse för kreditgarantierna. Garantiprogrammet avser stora och komplexa projekt vilket gör att ansöknings- och prövningsprocessen tar tid. Vid utgången av 2024 hade Riksgäldskontoret ställt ut kreditgarantier för fyra projekt för ett sammanlagt garanterat belopp om ca 28,8 miljarder kronor. I april 2025 beslutade Riksgäldskontoret att bevilja en ytterligare kreditgaranti för ett projekt som täcker 80 procent av ett lånebelopp om 15 miljarder kronor. Den gröna kreditgaranti som Riksgäldskontoret beviljat för lån till utvecklingen av Northvolts fabrik för batteriproduktion i Skellefteå har inte tagits i bruk då lånen aldrig utnyttjades.

Exportkreditnämnden (EKN) fick 2021 i uppdrag att ställa ut kreditgarantier för lån som företag tar upp hos kreditinstitut för att finansiera gröna industriinvesteringar och grön omställning i Sverige. Garantiprogrammet innebär att staten garanterar upp till 80 procent av lån som uppgår till maximalt 500 miljoner kronor. Ett flertal banker, såväl svenska som utländska, har visat intresse för kreditgarantierna. Garantiprogrammet avser till övervägande del stora och komplexa projekt vilket gör att ansöknings- och prövningsprocessen tar tid. Samtidigt har programmet även kommit små och medelstora företag till godo, där lånebeloppen är lägre. Små och medelstora företags efterfrågan på gröna kreditgarantier ökade under 2024 och uppgick till 499 miljoner kronor, jämfört med 245 miljoner kronor 2023. Under 2024 garanterade EKN även två större projekt. Det ena avsåg ett lån för finansiering av en vattenreningsanläggning i anslutning till stålverk med fossilfri produktion. Det andra avsåg nya handelsfartyg som ligger i framkant miljömässigt

3.3.2 Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse

Investeringar i forskning och utveckling (FoU) är en indikator som belyser viljan och förutsättningarna att utveckla näringslivets innovationsförmåga. Näringslivets FoU-utgifter ökade mellan 2015 och 2023. Enligt preliminära uppgifter från Statistiska centralbyrån minskade företagens utgifter för egen FoU 2024 i fasta priser med 1 procent jämfört med 2023.

Tabell 3.6 Företagens utgifter för forskning och utveckling

Utgifter som andel av BNP, procent

	2015	2017	2019	2021	2023
Företagens utgifter för egen FoU	2,24	2,40	2,43	2.46	2,68

Källa: Statistiska centralbyrån.

Utöver investeringar i FoU är det också angeläget att få en bild av om andelen innovativa företag ökar eller minskar i den svenska företagspopulationen samt om näringslivets innovationssamarbeten ökar eller minskar över tid. I år finns inte nya data att redovisa för dessa två indikatorer.

För att följa näringslivets gröna omställning används indikatorn näringslivets utsläppsintensitet som mäter näringslivets utsläpp av växthusgaser i relation till dess

förädlingsvärde. Om utsläppen minskar eller om förädlingsvärdet ökar sjunker indexet och vice versa.

Diagram 3.3 Näringslivets utsläppsintensitet

Utsläpp av växthusgaser per förädlingsvärde i ton koldioxidekvivalenter per miljoner kronor (fasta priser)
Index: 2014 kv 1 = 100

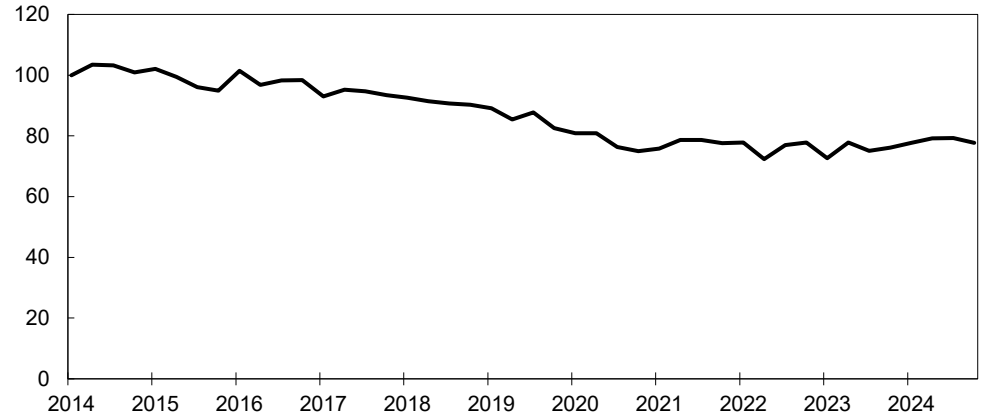

Anm.: Säsongsrensat.
Källa: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Sedan 2014 har utsläppsintensiteten minskat med 23 procent, vilket beror på både minskade utsläpp (6 procent) och ett ökat förädlingsvärde (22 procent). Under 2024 har utsläppsintensiteten ökat med 4 procent jämfört med föregående år. Ökningen 2024 beror på att utsläppen ökat (5 procent) samtidigt som förädlingsvärdet ökat med 0,5 procent.

Tabell 3.7 Patent, varumärken och mönsterskydd

Antal

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Svenska patentansökningar i världen	24 447	26 353	25 181	26 412	26 702	26 110
Svenska varumärkesansökningar i världen	20 103	20 731	22 527	26 408	22 788	20 814
Svenska mönsterskydds-ansökningar i världen	3 120	3 631	3 167	3 514	3 323	2 885
Summa	47 680	50 714	50 875	56 334	52 813	49 809

Anm.: Jämfört med tidigare års redovisningar har statistiken reviderats på grund av en annan beräkningsmetod.
Källa: Patent- och registreringsverket.

Patent och andra immateriella rättigheter är en indikator på förnyelsenivån i ekonomin. De svenska patentansökningarna i världen har minskat under 2023. Antalet varumärkesansökningar och mönsterskyddsansökningar har också minskat jämfört med 2022.

Stöd till forskning och innovation via Vinnova för ökad innovationsförmåga

Verket för innovationssystem (Vinnova) har i uppdrag att främja hållbar tillväxt genom finansiering av behovsmotiverad forskning och utveckling av effektiva innovationssystem. Detta sker genom insatser av olika karaktär som sammantaget stimulerar innovationssamarbeten mellan näringsliv, universitet och högskolor, forskningsinstitut, civilsamhälle och offentlig verksamhet.

Vinnovas finansiering fördelade sig 2024 på 3 556 projekt, vilket var ungefär lika många som 2023 och 2022.

Diagram 3.4 Fördelning av beviljade medel mellan olika aktörstyper 2024
Procent

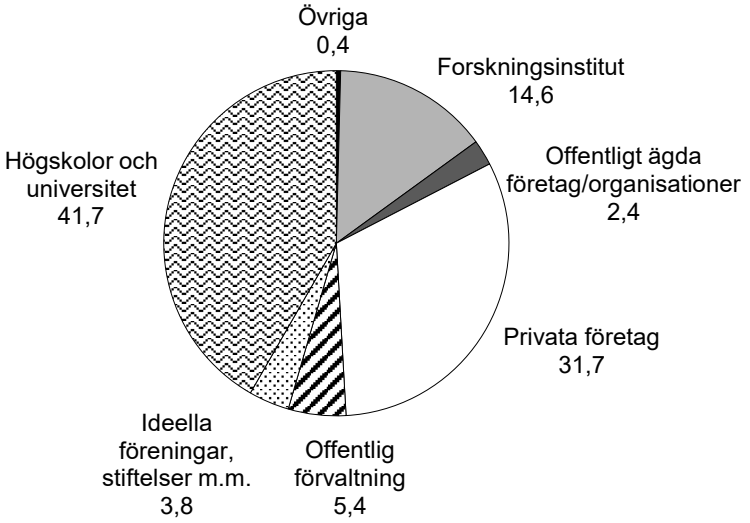

Källa: Vinnovas årsredovisning 2024.

Under 2024 beviljades 46 procent av alla ansökningar där kvinnor är projektledare och 37 procent av alla ansökningar där män är projektledare. Totalen av beviljade ansökningar av Vinnova fördelade sig med 42 procent till kvinnor och 58 procent till män. Detta är en ökning av andelen beviljade projekt för kvinnor som projektledare med 2 procent jämfört med 2023, då det var 40 procent, och en motsvarande minskning för män.

År 2024 har en nioårsutvärdering av de strategiska innovationsprogrammen genomförts av SWECO. Denna gång har Drive Sweden, Re:Source, InfraSweden, Smart Built Environment och Medtech4Health analyserats. Enligt utvärderingen har systemeffekter uppnåtts då programmen etablerat långsiktiga samarbeten mellan aktörer, inklusive små och medelstora företag, offentliga organisationer, universitet och högskolor samt industri. Programmen har bidragit till ökad kompetens och kunskapsöverföring bland deltagande aktörer. Detta genom forskning, utbildningsprogram, nätverksbyggande och mentorskap. Programmen har också omfattat förbättring av regleringar och policyer, vilket underlättat implementering och kommersialisering av ny teknik. Andra uppnådda resultat är att programmen stimulerat deltagarna att utföra aktiviteter som annars inte hade blivit utförda, särskilt bland små och medelstora företag. Enligt utvärderingen bedöms programmen också ha stärkt deltagande organisationer och därmed även näringslivets utveckling och positionering på framtida marknader.

Under året har också det nationella programmet för proteinforskning, metodutveckling och produktion av biologiska läkemedel slutrapporterats. Programmet har finansierat 35 projekt och tre utvecklingscentrum. Några av de resultat som uppnåtts är publiceringen av 145 vetenskapliga artiklar. En fjärdedel av dessa är sampublikationer mellan akademi och näringsliv vilket är betydligt högre än genomsnittet i Sverige som är 8 procent. Tolv av projekten har lett till patentansökningar. Av dessa är en majoritet fokuserade på läkemedelsutveckling. Enligt slutrapporten är en styrka inom programmet inriktningen på finansiering av samverkansprojekt med fokus på större kunskapsspridning (publikationer) och innovationer (patent), då båda delarna behövs för att nya idéer ska testas vetenskapligt och utvecklas till produkter som kommer patienter till nytta.

Sedan 2015 har Vinnova regeringens uppdrag att ansvara för att lämna statligt stöd till inkubation. Under 2024 har 32 kvalitetsgranskade inkubatorer tilldelats 112 miljoner

kronor för att stödja inkubatorföretagen med affärsutvecklande tjänster inklusive verifieringstjänster. De inkubatorer som erhöll statligt excellensstöd utvärderade strax över 4 500 idéer under 2024. Utav dessa idéer var knappt 950 av affärsidéerna från akademin och ledde till 65 antagna idéer. Under 2024 antogs 83 deeptech-företag vilket motsvarar 29 procent av samtliga intagna företag. Största gruppen deeptech kommer från akademi (43 företag) följt av fristående innovatörer (22 företag) samt näringsliv (8 företag). Största andelen av antagna affärsidéer kom med stor marginal från fristående innovatörer, följt av idéer från akademi och näringsliv som låg på liknande nivå. Andelen utvärderade idéer med minst en kvinna var 40 procent under 2024 och under de senaste fem åren har affärsidéer med minst en kvinna som idégivare i högre utsträckning antagits.

Under 2024 attraherade 201 bolag som är anslutna till excellensinkubatorerna totalt nära 1 miljard kronor i ägarkapital, vilket är en sänkning ner till 2017 års nivå på att attrahera ägarkapital. Privat finansiering utgör 92 procent av totalt ägarkapital. Lån till inkubatorbolagen uppgick till 75 miljoner kronor vilket är en minskning med 10 miljoner kronor från 2023. 72 procent av lånen kommer från offentliga organisationer. Mest pengar attraherar Life Science-sektorn medan investeringsviljan inom kategorin miljö & energi har minskat från 222 miljoner kronor 2023 till 55 miljoner kronor 2024. Andelen kvinnor som styrelserepresentanter i inkubatorbolagen uppgick till 27 procent. Denna andel har kontinuerligt ökat från 15 procent sedan 2010. Inom inkubatorernas styrelser var andelen kvinnor 42 procent 2024 med 19 procent av styrelserna som hade en kvinnlig ordförande.

Insatser via forskningsinstitut

RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE) har det övergripande målet är att vara internationellt konkurrenskraftigt och verka för hållbar tillväxt i Sverige, samt främja offentlig sektors förnyelse och förmåga att bidra till lösningar på samhällets utmaningar tillsammans med näringslivet.

RISE har av regeringen för 2024 tilldelats drygt 864 miljoner kronor från anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* för att användas till kompetensutveckling hos instituten, löpande verksamhetsutgifter samt omstruktureringsutgifter. RISE-gruppen utgörs av RISE-koncernen samt intresseföretaget Swerim AB. RISE-koncernen består av moderbolaget RISE Research Institutes of Sweden AB samt ett flertal helägda och delägda dotterbolag. I följande text benämns RISE-koncernen som RISE. En del av de strategiska kompetensmedlen tilldelas intressentbolaget Swerim AB enligt avtal mellan Swerim AB och RISE.

RISE har sex uppdragsmål som kommuniceras i ägaranvisningen och bolaget har 2024 nått samtliga mål:

Uppdragsmål från RISE ägaranvisningar

Uppdragsmål	Målnivå	Resultat 2024
Omsättning konkurrensutsatta forskningsmedel	Minst 30 %	37 %
Omsättning näringslivsintäkter från små och medelstora företag	30 %-40 %	32 %
Samverkan genom tvärvetenskapliga projekt	35 %-55 %	45 %
Utnyttjande av test- och demoanläggningar	60 %-80 %	63 %
Innovationsförmåga	Minst 78 %	78 %
Nöjdkundindex (NKI)	Minst 75 %	77 %

Källa: RISE Återrapportering strategiska kompetensmedel 2024.

Intäkterna till RISE kommer delvis från kunder i privat och offentlig sektor. Det är den största delen av bolagets intäkter, 2 222 miljoner kronor, utgörs av intäkter från kunder. År 2023 bestod intäkterna från den offentliga sektorn av knappt 7 procent och resterande kundintäkter från den privata sektorn. Dessa har ökat med 13,8 procent jämfört med 2023 och kundintäkternas andel av totala intäkterna har ökat till 51 procent från 46 procent 2023.

Utöver kundintäkter kommer intäkter från nationella finansiärer, EU-medel och strategiska kompetensmedel. Intäkter från nationella forskningsfinansiärer och stiftelser var 1 087 miljoner kronor, en minskning med 10,6 procent jämfört med 2023. Mätt som andel av totala intäkten minskade delen från nationella forskningsfinansiärer till 25 procent från 29 procent 2023. Ungefär hälften av minskningen beror på ändrade rapporteringsrutiner hos RISE. För RISE är Vinnova och Statens energimyndighet de största nationella finansiärerna och dessa två stod tillsammans för över 40 procent av intäkterna från nationell konkurrensutsatt forskningsfinansiering.

En central del i RISE uppdrag är stöd till små och medelstora företag som står för en del av RISE näringslivsintäkter. Huvudsakligt fokus är tjänster för test, verifiering, kvalitetssäkring, certifiering och kompetensomställning.

Andelen intäkter som bestod av EU-medel och från strategiska kompetensmedel var i stort sett oförändrad. Deltagandet i EU:s forskningsprogram är kärnan i RISE internationella samverkan. RISE ingår bland de största mottagarna av EU-medel i Sverige från Horisont Europa, särskilt inom pelare II, där fokus för industriellt deltagande ligger. Under 2024 var RISE aktivt i ca 200 unika EU-projekt, varav 20 som koordinator. Intäkten avseende EU-medel 2024 var för RISE 237 miljoner kronor motsvarande 5,5 procent av totala intäkten. RISE beviljandegrad i Horisont Europa för utlysningar under 2024 var 16 procent, vilket är en nedgång från tidigare. För de ansökningar som RISE koordinerar var beviljandegraden 19 procent. EU-projektens villkor innebär ofullständig kostnadstäckning och för att täcka den förlust som uppstår i samband med detta har RISE under 2024 använt 92,3 miljoner kronor av strategiska kompetensmedel.

RISE verksamhet består till ungefär lika stor del av uppdrag för kunder (51 procent) respektive bidragsfinansierad forskning och utveckling (49 procent). Denna balans är karaktäristisk för institutet, det är den grund som möjliggör rörlighet och överföring av know-how mellan akademi, näringsliv och offentlig sektor inom ramen för institutens verksamhet.

Diagram 3.4 Fördelning av intäkter för RISE 2024

Procent

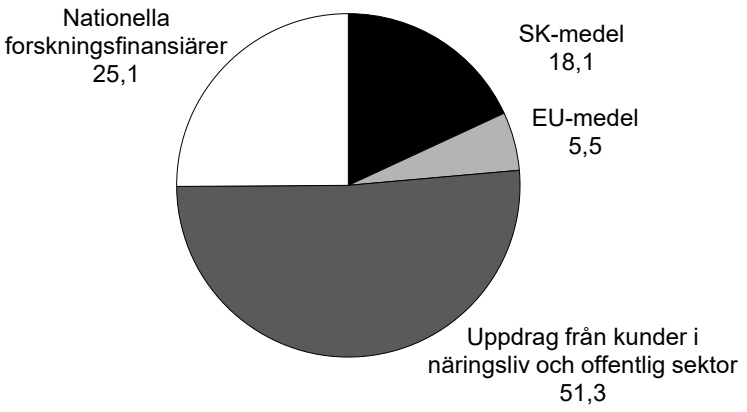

Källa: RISE Återrapportering strategiska kompetensmedel 2024.

Antalet anställda på RISE var vid 2024 års slut totalt 3 185 varav 58 procent män och 42 procent kvinnor. Omsättning av konkurrensutsatta forskningsmedel utgjorde 37 procent av RISE:s omsättning exklusive strategiska kompetensmedel 2024.

Under 2024 publicerade RISE totalt 975 publikationer. Samtliga finns i den nationella databasen Digitala Vetenskapliga Arkivet (DiVA). Av dessa har 747 publikationer, 595 artiklar och 152 konferensbidrag, genomgått granskning (peer review). Av RISE 747 refereegranskade publikationer under 2024 publicerades 77 procent, som open access. RISE äger 188 aktiva patent, fördelade på 69 patentfamiljer.

Swerims intäkter 2024 uppgick till 380 miljoner kronor, vilket är en ökning med 44 miljoner kronor från föregående år. Kundintäkterna utgör 171 miljoner kronor av de totala intäkterna. Av dessa står kunder från näringsliv och offentlig sektor för 140 miljoner kronor och internationella kunder för 31 miljoner kronor. Detta innebär en ökning med 3,2 miljoner kronor respektive 26 miljoner kronor från föregående år. Andra intäkter är anslag och bidrag som utgör 209 miljoner kronor. Av dessa står nationella finansiärer för 70 miljoner kronor vilket är en minskning med 23 miljoner kronor från föregående år, EU-medel 96 miljoner kronor, vilket är en ökning med 34 miljoner kronor, samt strategiska kompetensmedel 43 miljoner kronor, en ökning med knappt 4 miljoner kronor jämfört med 2023.

Omställningsförmåga och stärkta förutsättningar för produktion

Förbättrade förutsättningar för industrins etableringar och expansioner

Regeringen har under 2025 fattat beslut om en ny industristrategi *Sveriges industristrategi – för en teknikledande och konkurrenskraftig industri i en ny omvärld*. Strategin tar avstamp i det förändrade omvärldsläget samt de sammanfallande behoven att möta både klimatförändringarna och en allt snabbare teknikutveckling för att upprätthålla en långsiktigt konkurrenskraftig och motståndskraftig industri i Sverige. Industrin behöver ha goda förutsättningar att öka sin innovationskraft, öka sin produktivitet och minska sin klimatpåverkan, för att kunna vara konkurrenskraftig samt reducera sina oönskade strategiska beroenden. Där industrins investeringar görs idag läggs grunden för dess konkurrenskraft imorgon. Det ska bli enklare och mer attraktivt att på marknadsmässiga grunder etablera, bedriva och skala upp befintlig och framväxande industriell verksamhet i hela Sverige.

Regeringen beslutade under 2024 om att utse två industrisamordnare som leder ett grönt accelerationskontor (dir. 2024:57). Accelerationskontoret ska underlätta

industrins omställning och större företagsinvesteringar och ska öka tempot i Sveriges beslutsprocesser för att underlätta företagsinvesteringar som gör Sverige grönare och rikare. I detta inkluderas etableringar inom gruvklustret.

Regeringen fortsätter genomförandet av den samlade strategin för ny-industrialiseringen och samhällsomvandlingen i Norrbottens och Västerbottens län (KN2024/01434). Ett av strategins målområden är stärkta förutsättningar för kommunal kapacitet att hantera utvecklingen. Regeringen har därför beslutat om ett tilläggsdirektiv (KN2025/01212) till kommittén Accelerationskontor för att underlätta industrins omställning (KN2024:05) att analysera vilka incitament kommuner har att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) har i uppdrag att förstärka koordinering av insatser för stora etableringar i fordonsindustrins gröna omställning. En bedömning från Business Sweden är att Sverige har rätt grundläggande möjligheter att klara industrins omställning och behålla konkurrensförmåga, men befinner sig i en hård internationell konkurrens och att det finns utmaningar som försvårar för industrins stora etablering och expansioner i Sverige.

Regeringen lanserade i november 2024 en uppdaterad nationell strategi för life science med nya målsättningar som uppmuntrar till kraftsamling på lokal, regional och nationell nivå – för excellens, stärkt konkurrenskraft och ökad patientnytta (KN2024/02228).

Under 2024 har Vinnova genomfört olika insatser för life science-sektorn. Bland annat publicerade Vinnova sin andra årliga kartläggning av de svenska life science-företagens utveckling. Rapporten omfattar bioteknik, diagnostik, medicinteknik, laboratorieteknik och läkemedel. I 2024-års rapport fanns även en fördjupning inom deeptech. Kännetecknande för deeptech-bolagen är att de ofta kombinerar flera olika teknologier för att utveckla sina deeptech-innovationer. Bland dessa teknologier ingår AI, syntetisk biologi, nanoteknologi och sensorteknologi, för att nämna några. Statistiken är en värdefull grund för fortsatta diskussioner om svensk life science hur området kan utvecklas.

Vinnova i har i samarbete CCRM Nordic (Center for Commercialisation of Regenerative Medicine) etablerat ett nationellt innovationskluster för kommersialisering, kompetensutveckling och produktionskapacitet för cellterapier och andra avancerade terapier för hela Sverige (KN2023/02557 och KN2025/00796). Innovationsklustret nyttiggör forskningsresultat från universitet och högskolor och hälso- och sjukvården, samt accelerera tillväxt av nya företag och ger kommersialiseringsstöd till små, medelstora och stora företag.

Innovationskluster kompletterar tidigare satsningar från regeringen och blir en hörnsten i ett hållbart och heltäckande system för utveckling, kommersialisering och implementering av avancerade terapier i Sverige.

Regeringen har genom olika satsningar agerat för att fortsatt stötta en grön och konkurrenskraftig omställning. Regeringen gör exempelvis kraftfulla batterisatsningar i forsknings- och innovationspropositionen (prop. 2024/25:60) som under en fyraårsperiod totalt beräknas omfatta 715 miljoner kronor. I energiforsknings-propositionen (prop. 2024/25:72) lyfts också batterier som ett prioriterat område. Regeringen har också uppdragit åt Business Sweden, Länsstyrelsen i Västerbottens län och Tillväxtverket att i olika kapaciteter främja samverkan för att underlätta fortsatt batteriproduktion och omställning. Uppdragen om varsel finansieras inom utgiftsområde 19 Regional utveckling. För ytterligare insatser med anledning av Northvolts utmaningar, se utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.

En offensiv och ambitiös mineralnäring för ett starkare Sverige

En säker, trygg och hållbar mineral- och metallförsörjning för Sverige är viktig för samhällets utveckling, beredskap och funktion samt bidrar till att lyckas med klimatomställningen. Under året har den globala efterfrågan på många metaller och mineral ökat. Det gäller såväl basmetaller som kritiska metaller och mineral vilka bl.a. används i laddbara fordon, vindkraftverk och solpaneler. Sverige är EU:s största järnmalmsproducent med ca 89 procent av EU:s totala produktion. Under 2024 bröts 31,4 miljoner ton järnmalm i Sverige. Sverige står även för 46 procent av EU:s produktion av bly och för 45 procent av EU:s produktion av zink.

I dagsläget finns det 13 aktiva gruvor i Sverige. Under 2024 öppnade Sveriges första nya gruva på tio år i Fäbodtjärn utanför Vindelgransele i Lycksele kommun. Fyra nya bearbetningskoncessioner beviljades 2024, att jämföra med fem nya bearbetningskoncessioner 2023. Antalet nyöppnade gruvor har inte stått i relation till malmpotentialen. Den totala ytan för gällande undersökningstillstånd har ökat med 16 procent under 2024 (från 16 801 till 19 540 kvadratkilometer) och är strax under den samlade ytan 2010 som uppgick till drygt 20 000 kvadratkilometer.

Gruvbranschens sammanlagda omsättning under 2024 uppgick till ca 57 miljarder kronor (exklusive smältverk) och vid årets utgång uppskattas ca 8 847 personer (varav 2 088 kvinnor) varit anställda i gruvnäringen (inklusive underentreprenörer). År 2024 var 24 procent av arbetskraften vid gruvorna kvinnor. Inom tillverkningsindustrin var andelen kvinnor 26 procent.

Vid årsskiftet 2024/25 fanns 812 gällande undersökningstillstånd. Motsvarande siffra för årsskiftet 2023/24 var 751, se diagram 3.5.

Diagram 3.5 Antal gällande undersökningstillstånd 2014–2024

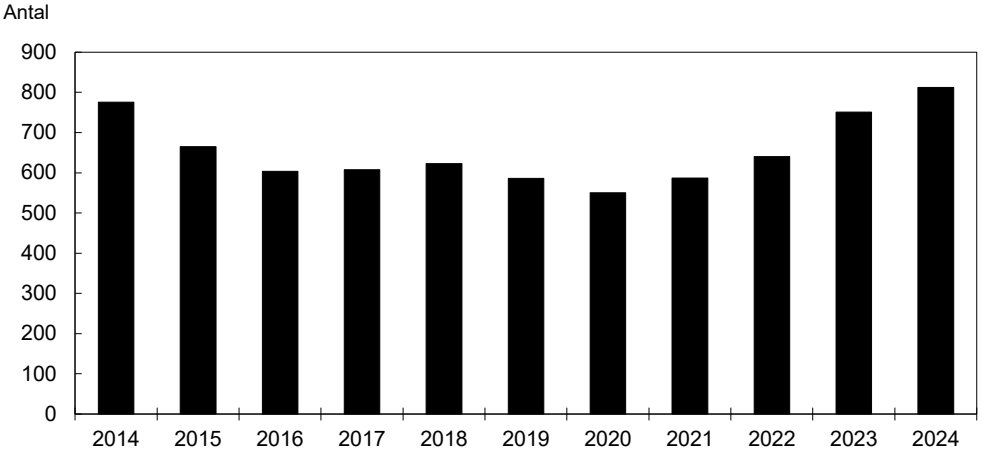

Källa: Bergsstatens register över undersökningstillstånd.

SGU har utökat sin kartläggningsverksamhet av malmpotentiella områden kraftigt och planerar även att utveckla karteringsmetodiken genom att använda ny teknik.

Under 2024 pekade SGU ut sex nya riksintressen för värdefulla ämnen eller material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken (att jämföra med ett riksintresse 2023).

Se även nedan det arbete som har gjorts med anledning av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial (förordningen om kritiska råmaterial).

EU-förordningar för stärkt konkurrenskraft

Regeringen har gett SGU och Tillväxtverket i uppdrag att vara behöriga myndigheter för att handlägga ärenden om erkännande av strategiska nettonollprojekt. Dessa projekt omfattas av kortare tidsfrister för tillståndsprövning och kan få råd vad gäller finansiering inom ramen för en arbetsgrupp på EU-nivå. Tillväxtverket har hittills utsett två strategiska nettonollprojekt. Regeringen har gett sex länsstyrelser i uppdrag att vara kontaktpunkt enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 av den 13 juni 2024 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik (förordningen om nettonollindustrin) och förordningen om kritiska råmaterial. Kontaktpunkten ska samordna och underlätta tillståndsprocessen. Det är för tidigt att uttala sig om antalet hanterade ärenden och effekterna av kontaktpunkterna för verksamheterna som omfattas.

Förordningen om kritiska råmaterial trädde i kraft under våren 2024. Förordningens övergripande målsättning är att säkerställa EU:s tillgång till en säker och hållbar försörjning av kritiska råmaterial, och syftar till att stärka de olika stegen längs med hela värdekedjan. Förordningen har förutsättning att öka utvinningen, återvinningen och förädlingen inom EU, framför allt genom effektiviserade tillståndsprocesser.

I budgetpropositionen för 2024 tillfördes SGU 70 miljoner kronor för att förstärka myndighetens kartläggning av malmpotentiella områden. I januari 2024 gav regeringen i uppdrag till SGU att under 2024–2026 förstärka sitt arbete med att kartlägga malmpotentiella områden och att inventera mineralfyndigheter, inklusive äldre gruvhål, där koncession inte längre gäller (se även under avsnittet En offensiv och ambitiös mineralnäring för ett starkare Sverige). Detta är ett steg i att genomföra förordningen om kritiska råmaterial. I en delrapportering av regeringsuppdraget redovisar SGU att myndigheten har utökat karteringen inom malmpotentiella områden och tagit fram en femårsplan (RR 2025:05).

I december 2024 gav regeringen i uppdrag till sex länsstyrelser att vara kontaktpunkt inom ramen för förordningen om kritiska råmaterial, vilket är ett steg i att genomföra förordningen (KN2024/02517). Den 25 mars 2025 utsåg Europeiska kommissionen 47 s.k. strategiska projekt inom ramen för förordningen, varav 5 är belägna i Sverige (Kommissionens beslut av den 25 mars 2025 om erkännande av vissa projekt som strategiska projekt under förordning (EU) 2024/1252). Dessa projekt kan vända sig till den länsstyrelse med uppdrag som kontaktpunkt inom vars område projektet är beläget för vägledning genom hela den nationella tillståndsprocessen. Statusen som ett strategiskt projekt innebär även att det sätts en tidsgräns på hur lång tid som prövningen av en tillståndsansökan får ta inom ramen för nationell rätt.

Inför 2025 gav regeringen uppdrag till SGU och Tillväxtverket avseende olika delar av förordningen om kritiska råmaterial samt förstärkte myndigheternas verksamhet med anledning av detta.

Försörjningsberedskap

Förmågan i det civila försvaret behöver fortsatt stärkas och takten i utvecklingen behöver öka. Regeringen har därför sett över statliga myndigheters ansvar och utvecklat beredskapsstrukturen genom att besluta att även Tillväxtverket och SGU är beredskapsmyndigheter. Myndigheterna ingår i en ny sektor för industri, byggande och handel, tillsammans med Boverket. Genom beslutet har samhällets försörjnings-beredskap och ekonomiska försvar stärkts.

3.3.3 Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv

Bakom ökningen av antalet sysselsatta i näringslivet finns en underliggande dynamik. I många företag ökar antalet sysselsatta, samtidigt som sysselsättningen minskar i många företag. I genomsnitt ökar antalet sysselsatta från ett år till nästa i drygt 10 procent av de befintliga företagen. Det betyder att det vanligtvis är över 50 000 företag som årligen ökar antalet sysselsatta. År 2023 hade 51 300 företag en positiv sysselsättningsutveckling, vilket är en minskning jämfört med föregående år. År 2023 hade 51 000 företag en minskande sysselsättning, att jämföra med 46 000 företag 2022.

Snabbväxande företag har betydelse för skapandet av nya arbetstillfällen, vilket har bidragit till att dessa företag har fått stor uppmärksamhet under de senaste åren. Andelen snabbväxande företag belyser också det handlingsutrymme som finns för entreprenörskap, att kunna växa och utnyttja framgångsrika affärsidéer. Här definieras ett snabbväxande företag som ett företag som har haft en genomsnittlig sysselsättningstillväxt på minst 20 procent per år under tre år i följd. Under 2023 var andelen snabbväxande företag 2,4 företag per 1 000 existerande företag, vilket är en minskning jämfört med föregående år. En annan viktig del i sysselsättningsdynamiken är skapandet av nya företag och att företag som inte klarar konkurrensen läggs ned. Indikatorn nystartade företag är känslig för påverkan av en stark konjunktur då arbetskraftsbehovet är stort. Antalet nystartade företag har ökat trendmässigt över en längre tidsperiod. Antalet nystartade företag var under flera år omkring 67 000 företag per år, men under 2020 och 2021 ökade antalet nystartade företag relativt mycket för att sedan minska under 2022 och 2023. Under 2024 ökade antalet nystartade företag relativt mycket. Under 2024 leddes 33 procent av de nystartade företagen av kvinnor och 67 procent av män. Under perioden efter pandemin har samtidigt antalet konkurser ökat i Sverige. 2024 gick totalt 21 procent fler företag i konkurs jämfört med 2023. Även antalet anställda som berörs av en konkurs visade en ökning med 30 procent under 2024 jämfört med 2023. Under inledningen av 2025 har antalet konkurser minskat något. Konkurserna t.o.m. april i år har minskat med 2 procent. Dock har antalet berörda anställda ökat med 27 procent jämfört med motsvarande period 2024. Det saknas könsuppdelad statistik för konkurser.

Tabell 3.8 Dynamik i näringslivet

Antal

	2020	2021	2022	2023	2024
Företag med positiv sysselsättningsutveckling relativt föregående år	48 900	55 300	55 700	51 300	i.u.
Snabbväxande företag per 1 000 existerande	2,2	2,5	2,5	2,4	i.u.
Nystartade företag	73 700	78 700	73 200	65 100	70 600

Källa: Statistiska centralbyrån, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser samt egna beräkningar.

För att belysa näringslivets mångfald används uppgifter om andelen företag som har en operativ verksamhetsledare som är kvinna respektive man eller en operativ verksamhetsledare som är kvinna respektive man och född i ett annat land.

Tabell 3.9 Mångfald bland operativa verksamhetsledare i näringslivet

Procent

	2020	2021	2022	2023
Andel företag med en kvinna som operativ verksamhetsledare	28,3	28,4	28,5	28,7
Andel företag med en man som operativ verksamhetsledare	71,7	71,6	71,5	71,3
Andel företag med en utrikes född operativ verksamhetsledare	18,0	18,6	19,1	19,6
Andelen utrikes födda av de kvinnor som är operativa verksamhetsledare	19,2	19,8	20,3	20,7
Andelen utrikes födda av de män som är operativa verksamhetsledare	17,5	18,1	18,7	19,1

Anm.: Operativa verksamhetsledare är en reviderad version av statistiken om operativa företagsledare som använts tidigare år.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Andelen utrikes födda som är operativa verksamhetsledare har ökat under perioden 2020–2023, såväl bland kvinnor som män. Andelen företag med en kvinna som operativ verksamhetsledare har också ökat under samma period.

Information och rådgivning

Webbplatsen verksamt.se tillhandahåller information och tjänster till blivande och etablerade företagare och är ett viktigt verktyg i arbetet med att förenkla för företag. Utöver generell information om att starta och driva företag tillhandahåller verksamt.se även information med utgångspunkt från omvärldsläget. Under 2024 och 2025 tillhandahölls information om bl.a. amerikanska tullar, information kring ägar- och generationsskiften och uppdaterade SNI-koder. I en årlig enkätundersökning angav 95 procent av svarande män och 94 procent av svarande kvinnor att verksamt.se helt eller delvis gör det enklare att starta och driva företag.

Antalet personer som loggade in på Mina sidor under 2024 var ca 559 000, vilket är i linje med 2023 års siffror. Av de som loggade in på verksamt.se under 2024 var 66 procent män och 34 procent kvinnor. Under 2024 deltog 6 570 personer (5 295 personer år 2023) i verksamt.se live, en serie webbinarier som ska ge lättillgänglig information om att bl.a. starta företag, anställa samt handel med utlandet. Av de som deltog var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Verksamt.se:s nyhetsbrev uppgår nu till över 30 000 prenumeranter under 2024 och blir en allt viktigare kanal för att nå ut både brett och riktat med information, speciellt vid kris och samhällsstörande insatser.

I februari 2024 levererades nya verksamt.se med en ny teknisk infrastruktur, ny förbättrad innehållsstruktur och flera nya tjänster, såsom Skatteverkets registreringstjänster. Under året lanserades den första AI-baserade tjänsten på verksamt.se i from av tjänsten *hjälp att söka företagsnamn* som tillhandahålls av Bolagsverket.

I januari 2025 lanserades en tjänst som möjliggör för företagaren att välja relevant bransch och den kommun företaget ska vara verksam i samt få en lista med alla tillstånd och andra förfaranden som kan påverkar företagets etablering. Företagen blir också guidade till att själva bedöma om de är tillstånds- eller anmälningspliktiga samt får direktkontakt till rätt myndighet. Den första versionen av tjänsten innehåller ett 50-tal branscher inom primärproduktion och täkter.

Ungas entreprenörskap

Under 2024 avsattes 18 miljoner kronor från anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* till entreprenörskap bland unga. Medlen har använts till finansiering av insatser och aktörer som stöttar entreprenörskap bland unga i grund- och gymnasieskola (via Statens skolverk) och vid universitet och högskolor (via Tillväxtverket) men också för strukturpåverkande arbete. Inom Ung Företagsamhets (UF) verksamhet i gymnasieskolan och anpassade gymnasieskolan drevs det under läsåret 2024/25 12 861 UF-företag av totalt 40 892 elever av vilka 45 procent var kvinnor och 55 procent män. Detta var en ökning av antalet UF-företag jämfört med läsåret 2023/24 då det drevs 12 396 UF-företag av totalt 38 824 elever av vilka 45 procent var kvinnor och 55 procent var män.

På högskolenivå har Drivhuset Norden (Ekonomiska föreningen Drivhuset Norden) finansierats med 4,5 miljoner kronor för verksamheten 2024. Drivhuset rapporterade in 872 startade företag och att 2 772 personer fått individuell vägledning i entreprenörskap och företagande. I Drivhusets verksamhet deltog 52 procent kvinnor och 48 procent män. Målet var en jämn könsfördelning om 50/50.

Turism och besöksnäring

Turismstatistik och stärkt kunskapsutveckling

Tillväxtverket ansvarar för kunskaps- och kvalitetsutveckling samt samverkan och samordning inom turism. Genom en ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken är Tillväxtverket sedan den 1 januari 2025 ansvarig myndighet för turismstatistiken.

Den totala turismkonsumtionen i Sverige uppgick till 386 miljarder kronor 2023. Det är en ökning med 2 procent jämfört med turismkonsumtionen 2022. Svenskars turismkonsumtion i Sverige var den största delen, 270 miljarder kronor. Utländska besökares turismkonsumtion uppgick till 116 miljarder kronor 2023. Det är en ökning med 5 procent jämfört med 2022 och 22 miljarder kronor mer än utländska turister spenderade i Sverige 2019.

Turismens bidrag till den svenska samhällsekonomin (mätt som andel i relation till BNP) var 2,6 procent 2023. Det är något lägre än andelen 2019 då turismens bidrag uppgick till 2,9 procent av Sveriges BNP.

Utgångspunkten för produktion av kunskapsunderlag om turism görs inom ramen för myndighetens samverkande och samordnande roll i plattformarna Myndighetsgruppen för turism och besöksnäring samt Smartare tillsammans där även destinations-perspektivet på regional och lokal nivå tillvaratas. Under 2025 producerades bl.a. en fördjupad studie om beteendeförändringar för hållbart turistresande samt en vägledning för klimatanpassning av vandringsleder. Myndigheten har tillsammans med Visit Sweden tagit fram en AI-driven omvärldsanalys och framtidsspaning för turism och besöksnäring.

Ökad internationell marknadsföring

Visit Swedens verksamhet syftar till att marknadsföra Sverige som turistland och öka Sveriges attraktions- och konkurrenskraft som resmål. Under 2024–2025 har Visit Swedens arbete fokuserat på att öka effekten av genomförda marknadsföringsinsatser. Arbetet har även bidragit till att stärka Sverigebilden internationellt. År 2024 var det sammanlagda PR-värdet för bolagets marknadsföringsinsatser 5,64 miljarder kronor, en ökning med 122 procent jämfört med 2023. PR-värdet är en beräkning av vad publiciteten hade kostat om den hade bestått av köpt annonsutrymme och är en del av det värde som skapas genom bolagets verksamhet. Visit Sweden hade över 7 miljoner

unika besökare på visitsweden.com och organiserade 252 internationella pressresor till Sverige vilket resulterade i 6 665 publiceringar om Sverige. Utöver effekten för svensk turismnäring bidrar detta till att skapa intresse och förtroende för Sverige och att stärka Sverigebilden med faktabaserad information. Bolaget har också arrangerat drygt 3 700 affärsmöten mellan svensk besöksnäring och internationella researrangörer. Visit Swedens kunskapsbank spelar en stor roll för besöksnäringens aktörer. 2024 uppgick antalet unika besökare till närmare 81 700.

Visit Sweden är en aktiv part i Team Sweden-arbetet och ansvarar för administration och finansiering av Sveriges officiella bildbank, Image Bank Sweden. För att öka Sveriges synlighet på den globala arenan och främja långsiktigt positiva effekter på såväl diplomatiska som affärsmässiga relationer har Visit Sweden under 2024 deltagit i ett tiotal både inkommande och utgående delegationer. Genom samarbete med svenska utlandsmyndigheter har bolaget också verkat för att öka intresset för Sverige som resmål.

Analysverksamhet inom den statliga förvaltningen

Utredningen om en översyn av mindre myndigheters uppgifter och organisering har i betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) bl.a. föreslagit att en ny samlad analys och utvärderingsmyndighet bildas genom att Trafikanalys uppgifter överförs och inordnas i Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys). Förslaget har remitterats (Fi2025/00348). (Se även utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 4.3).

3.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Ramvillkor och väl fungerande marknader som stärker företags konkurrenskraft

Under 2024 har kapitalförsörjningen till svenska företag minskat. Utlåningen till icke-finansiella företag i Sverige har minskat marginellt, medan riskkapitalinvesteringarna mer än halverats. Andelen företag som anger att de har svårigheter att hitta efterfrågad arbetskraft har fortsatt att minska under 2024. Sammantaget bedöms detta vara en blandad utveckling för de utvalda indikatorerna för delmålet jämfört med föregående år.

Stärkta förutsättningar för innovation och förnyelse

Det svenska näringslivets innovationsförmåga och förnyelse bedöms som fortsatt god. Företagens utgifter för forskning och utveckling har ökat under senare år. För näringslivets gröna omställning visar indikatorn att utsläppen under 2024 ökat mer än förädlingsvärdet, därmed har näringslivets utsläppsintensitet ökat under 2024. Statistiken över de immateriella tillgångarna visar en nedgång under 2023. Sammantaget bedöms indikatorerna för det svenska näringslivets innovations- och förnyelseförmåga visa på en blandad utveckling jämfört med föregående år.

Stärkt entreprenörskap för ett dynamiskt och diversifierat näringsliv

Under 2024 har antalet nystartade företag ökat relativt mycket jämfört med 2023. Indikatorerna för företag med positiv sysselsättningsutveckling och snabbväxande företag visar dock på en minskning. Mångfalden bland operativa verksamhetsledare har ökat under året. Sammantaget bedöms indikatorerna för delmålet visa på en positiv utveckling jämfört med föregående år.

Uppfyllelse av det näringspolitiska målet 2024

2024 har inneburit en relativt positiv utveckling för den svenska konkurrenskraften. Året har till del fortsatt att präglats av en hög inflation, det osäkra omvärldsläget och de effekter detta inneburit för näringslivet. Samtidigt har arbetskraftskostnaderna minskat jämfört med omvärlden och de svenska företagens utveckling på exportmarknaderna har varit stabil. Näringslivets utgifter för egen FoU har ökat, dock visar preliminära siffror för 2024 på en minskning. Arbetsproduktiviteten i näringslivet har förbättrats. Samtidigt har antalet konkurser uppvisat höga nivåer och kapitalförsörjningen har minskat. Sammantaget bedöms indikatorerna visa på en blandad utveckling jämfört med föregående år. Regeringen bedömer att de insatser som genomförts inom delmålen ramvillkor, innovation och entreprenörskap har bidragit till att stärka den svenska konkurrenskraften och skapa förutsättningar för fler jobb i fler och växande företag.

3.5 Förvaltningen av bolag med statligt ägande

Varje år ska regeringen lämna en redogörelse för bolag med statligt ägande (prop. 1980/81:22, bet. 1980/81:NU29, rskr. 1980/81:147). I juni 2025 överlämnade regeringen skrivelsen 2025 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2024/25:140) till riksdagen.

3.5.1 En effektivare bolagsförvaltning

I linje med den ambition som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2025 genomför regeringen en översyn av den statliga bolagsportföljen i syfte att öka effektiviteten, exempelvis genom att genomföra sammanslagningar av företag (prop. 2024/25:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.2). Vidare uttalade regeringen att det är av vikt för effektivitet och öppenhet att statens skäl för ägande av bolag är tydligt. Regeringen avser därför fortsatt att se över om skälen för ägande i vissa fall kan tydliggöras och överväga försäljningar i de fall skälen för ägande är svaga.

3.5.2 Försäljningar av bolag med statligt ägande

Aktiebolaget Svensk Bilprovning

Aktiebolaget Svensk Bilprovning (Bilprovningen) bildades 1963 till följd av ett riksdagsbeslut om införandet av allmän periodisk fordonskontroll, säkerhetsinspektion. Den 1 juli 2010 avreglerades den svenska marknaden för fordonsbesiktning. För att kunna verka på fullt marknadsmässiga villkor på en omreglerad marknad för fordonsbesiktning minskades statens ägande i bolaget under 2012 och 2013, då bolagisering och försäljning av ca 60 procent av besiktningsstationerna genomfördes. Staten kvarstod därefter som ensam ägare till Bilprovningen. Regeringen har sedan december 2009 haft riksdagens bemyndigande att avyttra statens aktier i Bilprovningen (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10, rskr. 2009/10:162).

Regeringen beslutade den 14 november 2024 att sälja samtliga aktier i Bilprovningen till TÜV Rheinland AG genom köparens dotterbolag TÜV International GmbH – Unternehmensgruppe TÜV Rheinland. Aktieöverlåtelseavtalet undertecknades den 15 november 2024 och köparen tillträdde aktierna den 11 december 2024. Försäljningsintäkten för aktierna efter avdrag för försäljningskostnader uppgick till 1 172 miljoner kronor.

I försäljningsprocessen anlitade Regeringskansliet en finansiell och en legal rådgivare samt en ekonomisk rådgivare. Mot bakgrund av den finansiella rådgivarens värdering av Bilprovningen bedömdes det inkomna slutbudet från TÜV Rheinland AG vara affärsmässigt.

Lernia AB

Lernia AB (Lernia) bildades 1993 genom ombildningen av AMU-gruppen till aktiebolag. Bolagets verksamhet har genom åren utvecklats från utbildningsverksamhet till bemanning och rekrytering. Under de första nio månaderna 2024 utgjordes ca 90 procent av Lernias nettoomsättning av tjänster inom bemanning och rekrytering. Lernia beslutade under det tredje kvartalet 2024 att lägga ner huvuddelen av den kvarvarande utbildningsverksamheten på grund av bristande lönsamhet. Regeringen har sedan december 2012 haft riksdagens bemyndigande att avyttra statens aktier i Lernia (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1, rskr. 2012/13:103).

Regeringen beslutade den 30 januari 2025 att sälja samtliga aktier i Lernia till Aurelius genom köparens dotterbolag AURELIUS Investment Lux Fourteen SARL. Aktieöverlåtelseavtalet undertecknades den 31 januari 2025 och köparen tillträdde aktierna den 28 mars 2025. Försäljningsintäkten för aktierna efter avdrag för försäljningskostnader uppgick till 109 miljoner kronor.

I försäljningsprocessen anlitade Regeringskansliet en finansiell och en legal rådgivare samt en ekonomisk rådgivare. Mot bakgrund av den finansiella rådgivarens värdering av Lernia bedömdes det inkomna slutbudet från Aurelius vara affärsmässigt.

3.6 Politikens inriktning

Trots en orolig omvärld står sig den svenska konkurrenskraften förhållandevis väl. De svenska företagens utveckling på exportmarknaderna har varit stabil, arbetsproduktiviteten i näringslivet har förbättrats och arbetskraftskostnaderna har minskat jämfört med i omvärlden. Samtidigt har antalet konkurser legat på höga nivåer och kapitalförsörjningen har minskat. Åren 2024 och 2025 har präglats av fortsatt hög inflation och geopolitisk instabilitet, vilket lett till osäkerhet och stora effekter som behöver hanteras av näringslivet. För en fortsatt stärkt konkurrenskraft är det viktigt att investeringsviljan bibehålls hos svenska företag liksom att fortsatt utveckla ramvillkor som bättre möter samtidens utmaningar. Ett gott företagsklimat är en grundförutsättning för fler svenska jobb och ekonomisk tillväxt. Genom enklare regler, snabbare tillståndsprocesser och bättre kompetensförsörjning rivs hinder för tillväxt och företagens möjligheter att fokusera på sin kärnverksamhet stärks. För ökad produktivitet krävs även välfungerande marknader med god konkurrens.

Svensk industri står inför många förändringar samtidigt. Klimatförändringar och en accelererande teknikutveckling ställer höga krav på en allt snabbare förnyelse och omställning liksom på ökad motståndskraft. Regeringen har tagit fram en strategi som stakar ut vägen mot goda förutsättningar för en växande teknikledande och fossilfri industri som ökar Sveriges konkurrenskraft och motståndskraft.

Enklare företagande och innovation för ett konkurrenskraftigt näringsliv

En grundförutsättning för ökad tillväxt är goda villkor för Sveriges företagare. Det svenska näringslivet är dessutom motorn i klimatomställningen och ska ges förutsättningar för att vara ledande i omställningen. Regeringen rensar upp i komplicerade regelverk för att göra det enklare att driva företag. Därför föreslår regeringen bland annat ett flertal åtgärder för att förenkla och snabba på olika tillståndsprocesser, minska den administrativa bördan för företag och främja innovation och regelförenkling. Regeringen driver också en aktiv förenklingsagenda på EU-nivå och har överlämnat 63 konkreta förenklingsförslag till EU-kommissionen för att minska regelbördan och stärka europeiska företags konkurrenskraft, vilket omfattar förenklingar inom miljö-, klimat- och energiområdet, budget, arbetsmarknad och

digitalisering. Åtgärderna syftar till att skapa ett bättre företagsklimat i hela Sverige och stärka resiliensen hos det svenska näringslivet i en orolig tid.

Insatser för bland annat samordning av myndighetskontakter för företag och ökad digitalisering på myndigheter bidrar till ett enklare företagande. Tillväxtverket ska genomföra ett regelförenklingsarbete för företag som är verksamma i dagligvaruhandeln. En annan åtgärd för att förenkla företags vardag är medel för en digital identitetsplånbok för organisationer. Dessa satsningar är viktiga delar av regeringens förenklingspolitik.

Miljötillståndsprövningen behöver bli mer flexibel, effektiv och förutsebar. Det är nödvändigt för att främja konkurrenskraft och omställningen till fossilfria industriella processer. Svensk industri ska kunna genomföra investeringar och hantera klimatomställningens utmaningar på ett effektivt sätt. Regeringen arbetar därför vidare med att stärka miljöprövningsprocessen och regeringen avser exempelvis att bilda en ny myndighet för miljöprövning. Regeringen föreslår att resurser tillförs för att öka kapaciteten i prövningarna. Detta beskrivs närmare under avsnitt 3.22, utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Regeringen föreslår en satsning som ger företag samlad information om olika administrativa processer online. Satsningen avser även att underlätta för företag som vill ansöka om status som strategiskt nettonollprojekt, vilket gör det enklare att snabbt och med högre förutsebarhet få tillstånd för tillståndspliktiga verksamheter. Därutöver erbjuds företagen en kontaktpunkt hos länsstyrelserna för att underlätta och samordna olika tillståndsprocesser.

Regelförenkling och regelundantag är viktigt för att främja innovation inom ny och framväxande teknik. Regeringen initierar därför en satsning som underlättar för företag som vill utveckla och testa bland annat ny nettonollteknik med regelundantag, i syfte att möjliggöra regelförenklingar. Därtill föreslår regeringen förstärkningar till bl.a. Tillväxtverket, Sveriges geologiska undersökning, Naturvårdsverket och länsstyrelserna för att i högre grad både förenkla och snabba på tillståndsprocesser i syfte att stärka näringslivets möjligheter att växa. I förslaget ingår bl.a. genomförandet av EU-förordningarna om kritiska råmaterial, nettonollindustrin, halvledare och STEP-förordningen[1] samt påverkansarbete inom EU för att värna svenska intressen.

Regeringen fortsätter att vidta åtgärder för att öka effektiviteten i den offentligt finansierade verksamheten. Statsförvaltningen behöver bli mer ändamålsenligt organiserad och antalet myndigheter bör minska (se utg.omr. 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, avsnitt 4.5 och Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.1). Regeringen bedömer att Bokföringsnämndens uppgifter ska överföras till och inordnas i Revisorsinspektionen. Införlivandet av Bokföringsnämndens uppgifter i Revisorsinspektionen kommer att bidra till en mer samlad och effektiv struktur för redovisningsfrågor och revision. Organisationsförändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2027.

I betänkandet En effektivare organisering av mindre myndigheter – analys och förslag (SOU 2025:13) finns förslag på organisationsförändringar. Regeringen anser att det finns fördelar med en samlad analys- och utvärderingsmyndighet med ansvar för tillväxt och infrastruktur. Syftet är att nå en mer effektiv och samordnad

[1] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial och om ändring av förordningarna (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 och (EU) 2019/1020, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1735 om inrättande av en åtgärdsram för att stärka Europas ekosystem för tillverkning av nettonollteknik och om ändring av förordning (EU) 2018/1724, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2023/1781 av den 13 september 2023 om en ram med åtgärder för att stärka Europas halvledarekosystem och om ändring av förordning (EU) 2021/694 (förordning om halvledare) och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/795 av den 29 februari 2024 om inrättande av den europeiska plattformen för strategisk teknik (STEP), och om ändring av direktiv 2003/87/EG och förordningarna (EU) 2021/1058, (EU) 2021/1056, (EU) 2021/1057, (EU) nr 1303/2013, (EU) nr 223/2014, (EU) 2021/1060, (EU) 2021/523, (EU) 2021/695, (EU) 2021/697 och (EU) 2021/241 (EUT L, 2024/795, 29.2.2024).

analysverksamhet inom den statliga förvaltningen. Regeringen avser därför att överföra och inordna Trafikanalys samtliga uppgifter i Tillväxtanalys samt att avveckla Trafikanalys. Organisationsförändringen ska träda i kraft den 1 januari 2027.

Vidare avser regeringen att pröva överlapp och möjliga synergier mellan verksamhet vid Svenska institutet och Visit Sweden samt pröva hur Svenska institutets verksamhet kan inordnas i Visit Sweden.

Bättre förutsättningar för entreprenörskap och företagande

I Sverige ska det vara enkelt och lönsamt att starta, driva och utveckla företag. Små och växande företag är viktiga för svensk ekonomi. Förenkling inklusive regelförenkling är fortsatt högt prioriterat av regeringen. Regeringen genomför därför många förenklingsåtgärder på regional, nationell och EU-nivå. Redan under EU-ordförandeskapet 2023 drev regeringen en ambitiös förenklingslinje och Sverige fortsätter vara en drivande kraft i EU för förenkling.

Regeringen föreslår ett långsiktigt tillskott för förvaltning och utveckling av webbplatsen verksamt.se som ger samlad myndighetsinformation och tjänster för den som ska starta eller driver företag. På verksamt.se finns en guidning för företag inom vissa branscher för att få tillstånd, göra anmälningar, få godkännanden samt för andra förfaranden. Regeringen föreslår en förstärkning av arbetet med denna digitala tjänst för att utveckla den till en fullständig branschanpassad guidning för företag. Genom att utöka tjänsten till samtliga Sveriges drygt 800 branscher beräknas tidsbesparingar kunna göras motsvarande 250 miljoner kronor årligen för företag och inom offentlig sektor. Regeringen föreslår också att Tillväxtverket tilldelas medel för att se över förutsättningarna för myndigheter att publicera sina handläggningstider på verksamt.se. Vidare ska Bolagsverket utveckla en tjänst för digital inlämning av årsredovisningar, vilket även kan få betydelse för att motverka oegentligheter och bidra till brottsbekämpning.

Regeringen stödjer kvinnor och män som är nyföretagare, unga företagare, entreprenörer och småföretagare. Förutsättningarna för kvinnor att driva och utveckla företag ska förbättras. Regeringen fortsätter det arbete som påbörjades 2024 för att stärka kvinnors ställning som företagare, vilket bidrar till ökade investeringar i svenska företag och stärker Sveriges konkurrenskraft. Satsningen har även positiv påverkan på den ekonomiska jämställdheten. Tillväxtverket har pekat på vikten av offentliga insatser som binder samman olika politikområden. Regeringens förväntan är att det uppdrag till Tillväxtverket som pågår under 2026 för att främja kvinnors företagande genom insatser som rör upphandlingsfrågor, finansieringsfrågor, statistik och insatser riktade till att främja ungas entreprenörskap ytterligare kommer bidra till detta. Ungas entreprenörskap är centralt för framtidens företagande och regeringen föreslår därför en satsning på ungas företagande efter gymnasiet.

Främjandet av en effektiv konkurrens är grundläggande för ökad produktivitet, långsiktigt konkurrenskraftiga företag och rimliga priser för hushållen. En del i detta arbete är att motverka att privata aktörer drabbas av osund konkurrens från offentliga aktörer. Regeringen avser därför att lämna förslag för att göra reglerna om offentlig säljverksamhet mer ändamålsenliga. En annan del i arbetet är att förhindra företagskoncentrationer som skulle kunna skada konkurrensen. Regeringen avser därför att föreslå förbättringar av Konkurrensverkets möjlighet att pröva koncentrationer som kan hämma konkurrensen på små och lokala marknader. Regeringen avser även att införa en informationsplikt för företag om företags-koncentrationer som idag inte omfattas av anmälningsplikt. Slutligen avser regeringen att införa ett nytt verktyg som gör det möjligt för Konkurrensverket att besluta om

konkurrensfrämjande åtgärder avseende marknaders funktionssätt och föreslår därför att Konkurrensverket tillförs medel för detta.

Regeringen fortsätter arbetet med att öka effektiviteten och ändamålsenligheten i statens finansiering till företag och företagande. Under 2024 har fem myndigheter fått i uppdrag att tillsammans utveckla och införa en myndighetsgemensam metod för informationsutbyte och datadelning (KN2024/01748). Det övergripande syftet är att skapa bättre överblick och förutsättningar att utvärdera statliga insatsers effekter för att på så sätt uppnå en mer effektiv styrning av statens samlade insatser.

Ekonomisk säkerhet och strategisk teknik

Svenska företag behöver ges förutsättningar att öka sin innovationstakt och visa ledarskap inom utveckling och användning av ny teknik, för att värna långsiktig konkurrenskraft och ekonomisk säkerhet.

Utveckling och användning av AI är av betydelse för innovation och produktivitet. Regeringen föreslår en satsning för att främja näringslivets och samhällets AI-innovation och tillgång till beräkningskraft för AI genom tillskott av medel till Vinnova och Vetenskapsrådet för att medfinansiera den svenska AI-fabriken. Finansieringen via Vinnova avser stöd till näringslivets nyttjande av AI-beräkningskapacitet för att främja innovation hos bl.a. start-up-företag och små och medelstora företag.

Sveriges förmåga att hantera immateriella rättigheter och tillgångar samt att få bättre utväxling på de investeringar som görs i forskning och innovation är av stor vikt för landets konkurrenskraft. Regeringen arbetar med ett samlat grepp om de immaterialrättsliga frågorna. Mycket av den kunskap som utvecklas är skyddsvärd och eftertraktad av andra länder och aktörer utanför Sverige. Regeringen föreslår ökade medel till Patent- och registreringsverket och Vinnova för kunskapshöjande insatser om immateriella tillgångar.

Det försämrade säkerhetsläget och möjligheten till ökade affärer för svenska teknikföretag föranleder initiativ för civil-militära synergier och försvarsinnovation. Regeringen föreslår därför att en försvarsinnovationsenhet etableras, där Vinnova och flera försvarsmyndigheter ingår.

Stärkt civil beredskap och brottsförebyggande åtgärder

Regeringen har beslutat att utveckla myndighetsstrukturen för civilt försvar och beredskap genom att tillsätta en ny beredskapssektor för industri, byggande och handel. Syftet är att stärka samhällets motståndskraft och försörjningsberedskap i form av ytterligare beredskapsmyndigheter med bl.a. Tillväxtverket och Sveriges geologiska undersökning (SGU). Inriktningen framgent är att myndigheterna ska bidra aktivt till försörjningen av kritiska varor och tjänster för samhällsviktig verksamhet inom bl.a. industrin. Tillväxtverket samarbetar bland annat med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för att främja företags förmåga till produktionsomställning, vilket är ett tydligt exempel på en beredskapsåtgärd som kan användas både vid kris och under höjd beredskap.

Det ska inte vara möjligt att försörja sig som kriminell. Företag ska skapa jobb och tillväxt, inte användas systematiskt för att begå brott vilket är vanligt i den organiserade brottsligheten. Regeringen har därför överlämnat en proposition (prop. 2024/25:201) till riksdagen med förslag om kraftfullare regler för att stoppa denna utveckling. Enligt regeringens förslag ska personer som har gjort sig skyldiga till organiserad eller systematisk brottslighet kunna förbjudas att bedriva näringsverksamhet. Näringsförbud ska kunna meddelas även om personen inte hade

anknytning till någon näringsverksamhet vid brottstillfället. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

Regeringen förstärker även arbetet mot penningtvätt genom att tilldela Bolagsverket medel för att utveckla registret över verkliga huvudmän.

För att motverka att företag används som brottsverktyg föreslår regeringen att Bolagsverkets brottsförebyggande arbete förstärks. Satsningen finansieras via ett ökat bemyndigande till Bolagsverket att använda inkomsterna från de förseningsavgifter som myndigheten tar ut av företag som inte lämnar in sin årsredovisning i tid. För att motverka att företag används som brottsverktyg tillförs medel för att förenkla processen att avveckla företag genom utveckling av verksamt.se.

Styrkeområden i industriomställningen och i ett förändrat geopolitiskt läge

Svensk industri behöver goda förutsättningar för att ta en ledande roll i utvecklingen av energieffektiv, grön och cirkulär produktion.

Regeringen ser potential i att bilda ett public-private partnership, där flera stora industriföretag, både inom läkemedels- och fordonsindustrin, har visat starkt intresse. Ett sådant initiativ har stor potential att locka innovativa bolag inom grön omställning och tillverkning till Sverige, och därigenom attrahera investeringar, etableringar och möjliggöra för export av svenska lösningar. Ett public-private partnership kan också positionera Sverige för eventuella insatser inom CID och STEP m.fl. EU-initiativ och för att hämta hem EU-finansiering.

Fordonsindustrin är central för klimatomställningen och för svensk och europeisk ekonomi, sysselsättning och konkurrenskraft. Branschens långsiktiga konkurrenskraft i en allt hårdare global konkurrens behöver stärkas, vilket även EU-kommissionen tydligt signalerar i sin handlingsplan för Europas fordonsindustri. Den gröna omställning som fordonsindustrin står inför är omfattande, storskalig, av komplex karaktär och behöver ske i snabb takt. Elektrifieringen spelar här en viktig roll och batteriförsörjningen är avgörande för att genomföra omställningen. Därtill ökar det osäkra geopolitiska läget behovet av stärkt resiliens.

Det statliga kreditgarantiprogrammet för stora gröna industriinvesteringar infördes för att bidra till att möjliggöra långsiktiga investeringar för utvecklingen av hållbar storskalig industriteknik, exempelvis inom energisektorn. Genom att utfärda garantier till marknadsmässiga villkor har staten kunnat bidra till att hantera behovet av ett riskavlyft för investerare i teknik som bidrar till att uppfylla de svenska miljö- och klimatmålen. Flera garantier har utfärdats inom programmet. Garanterat belopp för utfärdade garantier uppgick till ca 27 miljarder kronor per den 11 augusti 2025. Garanti till Northvolt ingår inte. De låneavtal som Riksgäldskontoret skulle garantera har upphört och bolaget är försatt i konkurs. Den statliga garantimodellen är utformad för att säkerställa att garantierna är självfinansierade och inte belastar statsbudgeten över tid. Statliga åtaganden bör regelbundet omprövas för att säkerställa ändamålsenlighet och effektivitet. Med hänsyn till investeringarnas långsiktighet är en väl gjord avvägning mellan statens risk och den förväntade samhällsnyttan viktig. Garantiprogrammet omfattar en typ av investering där det är särskilt svårt att beräkna såväl risker som den samhällsekonomiska effektiviteten. Regeringen begär därför inte något bemyndigande att ställa ut nya garantier 2026, vilket innebär att kreditgarantiprogrammet begränsas till redan ingångna avtal.

En ambitiös och konkurrenskraftig mineralnäring

En säker, trygg och hållbar mineral- och metallförsörjning för Sverige är viktigt för samhällets utveckling, beredskap och funktion samt bidrar till att lyckas med klimatomställningen. Det geopolitiska läget sätter stort fokus på Sveriges omfattande potentiella mineraltillgångar som har stora möjligheter att bidra till Sveriges och Europas försörjning av kritiska mineral. Regeringen anser att försörjningen av kritiska råmaterial också behöver säkras genom diversifierad import och strategiska partnerskap. Det är av stor vikt att öka prospekteringen och på ett hållbart sätt etablera fler gruvor samt attrahera utländska investeringar inom sektorn i Sverige. Det är angeläget att uppnå ett resurseffektivt och cirkulärt nyttjande av Sveriges mineraltillgångar. Utökad tillgång till geologiska data som påvisar potential för basmetaller, kritiska metaller och mineralinformationen förväntas locka prospekteringsföretag att investera i prospekteringsindustrin som i sin tur leder till fler gruvor. Regeringen föreslår därför insatser för att stärka förutsättningar för svensk mineralnäring. Inom EU har Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1252 av den 11 april 2024 om inrättande av en ram för säkerställande av trygg och hållbar försörjning av kritiska råmaterial antagits för att säkra mineralförsörjningen inom EU.

3.7 Budgetförslag

3.7.1 1:1 Verket för innovationssystem

Tabell 3.10 Anslagsutveckling 1:1 Verket för innovationssystem

Tusental kronor

2024	Utfall	278 396	Anslagssparande	7 294
2025	Anslag	286 870[1]	Utgiftsprognos	292 114
2026	**Förslag**	**309 753**		
2027	Beräknat	317 271[2]		
2028	Beräknat	323 742[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 311 718 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 311 718 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Verket för innovationssystems förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Verket för innovationssystem

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**286 870**	**286 870**	**286 870**
Pris- och löneomräkning[2]	4 883	10 080	16 137
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	18 000	20 321	20 735
varav BP26[3]	*18 000*	*20 000*	*20 000*
– Regelförenkling och snabbare tillståndsprocesser	*7 000*	*7 000*	*7 000*
– Vägledning om immateriella tillgångar med koppling till FoI	*7 000*	*7 000*	*7 000*
– Etablering av försvarsinnovationsenhet	*4 000*	*6 000*	*6 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**309 753**	**317 271**	**323 742**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för stöd till regelförenkling och snabbare tillståndsprocesser relaterat till EU-rättsakter.

För kunskapshöjande insatser om immateriella tillgångar ökas anslaget med 7 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För etablering av en försvarsinnovationsenhet ökas anslaget med 4 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor och fr.o.m. 2028 med 6 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 309 753 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Verket för innovationssystem* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 317 271 000 kronor respektive 323 742 000 kronor.

3.7.2 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tabell 3.12 Anslagsutveckling 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tusental kronor

2024	Utfall	3 497 602	Anslagssparande	-48 745
2025	Anslag	3 410 855[1]	Utgiftsprognos	3 336 947
2026	**Förslag**	**3 439 255**		
2027	Beräknat	3 653 255		
2028	Beräknat	4 181 255		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för behovsmotiverad forsknings- och utvecklingsverksamhet, utveckling av innovationssystem och programanknutna utgifter. Anslaget får även användas för statsbidrag till RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE AB) för riksmätplatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**3 410 855**	**3 410 855**	**3 410 855**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	28 400	242 400	770 400
varav BP26	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Medfinansiering av AI-fabrik	*20 000*	*20 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 439 255**	**3 653 255**	**4 181 255**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För medfinansiering av AI-fabrik ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Anslaget ökas genom återflöde av EU-medel från tidigare finansieringsinstrument under programperioden 2007–2013. Medlen ska enligt EU:s regelverk användas för det ursprungliga ändamålet vilket är till förmån för små och medelstora företag.

Regeringen föreslår att 3 439 255 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 3 653 255 000 kronor respektive 4 181 255 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 930 513 000 kronor 2027–2031.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:2 *Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 3 930 513 000 kronor 2027–2031.

Tabell 3.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Verket för innovationssystem: Forskning och utveckling

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029 – 2031
Ekonomiska åtaganden vid årets början	3 792 925	3 574 785	3 911 513			
Nya ekonomiska åtaganden	1 793 687	2 217 104	2 100 500			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-2 195 918	-1 879 576	-2 081 500	-2 085 000	-1 070 000	-775 513
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	184 091	-800				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	3 574 785	3 911 513	3 930 513			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**3 947 000**	**3 952 000**	**3 930 513**			

3.7.3 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel

Tabell 3.15 Anslagsutveckling 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel

Tusental kronor

2024	Utfall	864 268	Anslagssparande	
2025	Anslag	879 768[1]	Utgiftsprognos	879 768
2026	**Förslag**	**812 668**		
2027	Beräknat	843 268		
2028	Beräknat	888 268		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för RISE Research Institutes of Sweden AB samt dess del- och helägda dotterbolag, liksom utgifter för RISE Research Institutes of Sweden AB:s verksamhet, samt vissa omstruktureringsutgifter för RISE-instituten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Institutens strategiska kompetensmedel

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**881 268**	**881 268**	**881 268**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-68 600	-38 000	7 000
varav BP26	*-46 600*	*-43 000*	*-43 000*
– Förstudie om utvinningstekniker	*-3 600*		
– Minskat bidrag för strategiska kompetensmedel	*-43 000*	*-43 000*	*-43 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**812 668**	**843 268**	**888 268**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att finansiera Sveriges geologiska undersöknings uppdrag om nya utvinningstekniker minskas anslaget med 3 600 000 kronor 2026. Anslaget 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* ökas med motsvarande belopp.

Anslaget minskas med 43 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för ett minskat bidrag för strategiska kompetensmedel.

Regeringen föreslår att 812 668 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 843 268 000 kronor respektive 888 268 000 kronor.

3.7.4 1:4 Tillväxtverket

Tabell 3.17 Anslagsutveckling 1:4 Tillväxtverket

Tusental kronor

2024	Utfall	452 822	Anslagssparande	26 757
2025	Anslag	431 947[1]	Utgiftsprognos	442 781
2026	**Förslag**	**489 278**		
2027	Beräknat	482 293[2]		
2028	Beräknat	453 247[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 474 896 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 437 901 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Tillväxtverkets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för Tillväxtverkets uppdrag att svara för utgifter för lokaler, ekonomi- och personaladministration samt övrig administrativ service åt Nämnden för hemslöjdsfrågor.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Tillväxtverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**426 447**	**426 447**	**426 447**
Pris- och löneomräkning[2]	8 048	14 816	23 274
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	54 983	41 233	3 733
varav BP26[3]	*62 200*	*60 500*	*67 500*
– Förvaltning av verksamt.se	*9 200*	*9 200*	*9 200*
– Branschanpassad guidning till tillstånd	*10 000*	*7 000*	*5 000*
– Publicering av förväntade handläggningstider	*2 000*		
– Regelförenkling och snabbare tillståndsprocesser	*18 500*	*18 500*	*24 500*
– Regelförenkling i dagligvaruhandeln	*2 000*		
– Regionala matchningsindikatorer		*1 300*	*1 300*
– Civilt försvar: Sektorsansvarig beredskapsmyndighet	*20 500*	*24 500*	*27 500*
Överföring till/från andra anslag	-200	-203	-207
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**489 278**	**482 293**	**453 247**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 9 200 000 kronor fr.o.m. 2026 för att säkerställa en långsiktigt hållbar förvaltning av verksamt.se.

För arbetet med branschanpassad guidning till tillstånd ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 7 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka med 5 000 000 kronor.

För arbetet med publicering av handläggningstider ökas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026.

För arbetet med regelförenkling och snabbare tillståndsprocesser ökas anslaget med 18 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 18 500 000 kronor. Anlaget beräknas öka med 24 500 000 kronor fr.o.m. 2028.

För arbetet med förenkling inom dagligvaruhandeln ökas anslaget med 2 000 000 kronor för 2026.

Anslaget beräknas öka med 1 300 000 kronor fr.o.m. 2027 för utökade uppgifter för Tillväxtverket med anledning av arbetet med att ta fram och utveckla de s.k. regionala utvecklingsindikatorerna.

För Tillväxtverkets uppgift som sektorsansvarig beredskapsmyndighet ökas anslaget med 20 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 24 500 000 kronor. Anslaget beräknas öka med 27 500 000 kronor fr.o.m. 2028. Anslag 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Med anledning av avvecklingen av Nämnden för hemslöjdsfrågor och överföringen av myndighetens uppgifter till Statens kulturråd minskas anslaget med 200 000 kronor fr.o.m. 2026.

Regeringen föreslår att 489 278 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tillväxtverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 482 293 000 kronor respektive 453 247 000 kronor.

3.7.5 1:5 Näringslivsutveckling

Tabell 3.19 Anslagsutveckling 1:5 Näringslivsutveckling

Tusental kronor

2024	Utfall	334 971	Anslagssparande	55 971
2025	Anslag	554 042[1]	Utgiftsprognos	527 342
2026	**Förslag**	**619 542**		
2027	Beräknat	176 542		
2028	Beräknat	94 542		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för näringslivsfrämjande åtgärder.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Näringslivsutveckling

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**254 042**	**254 042**	**254 042**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	365 500	-77 500	-159 500
varav BP26	*392 000*	*20 000*	*20 000*
– Enklare företagande	*5 000*	*9 000*	*9 000*
– Framtidens entreprenörer och företagare	*10 000*	*10 000*	*10 000*
– Produktionshöjande insatser för små och medelstora företag	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Näringslivssamarbete för effektivare industriproduktion	*15 000*	*20 000*	*20 000*
– Indrag av medel för upphörd verksamhet	*-24 000*	*-24 000*	*-24 000*
– Tillskott till Norrlandsfonden	*380 000*		
– Näringslivsfrämjande insatser	*1 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**619 542**	**176 542**	**94 542**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För arbetet med enklare företagande ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 9 000 000 kronor och för 2028 med 9 000 000 kronor.

För arbetet med framtidens entreprenörer och företagare ökas anslaget med 10 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För produktionshöjande insatser hos små och medelstora företag ökas anslaget med 5 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp. Anslaget ökas genom återflöde av EU-medel från tidigare finansieringsinstrument under programperioden 2007–2013. Medlen ska enligt EU:s

regelverk användas för det ursprungliga ändamålet vilket är till förmån för små och medelstora företag.

För näringslivssamarbete för effektivare och snabbare grön och cirkulär industriproduktion ökas anslaget med 15 000 000 kronor för 2026. För 2027–2030 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor.

För ett indrag av medel för upphörd verksamhet minskas anslaget med 24 000 000 kronor fr.o.m. 2026.

För ett tillskott till Norrlandsfonden ökas anslaget med 380 000 000 kronor för 2026. Anslaget 1:1 *Bostadspolitisk utveckling* inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik minskas med motsvarande belopp.

För arbetet med näringslivsfrämjande insatser ökas anslaget med 1 000 000 kronor för 2026. Anslaget 1:3 *Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser* inom utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 619 542 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 176 542 000 kronor respektive 94 542 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 74 100 000 kronor 2027–2029.

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* besluta om tillskott till stiftelsen Norrlandsfonden på högst 380 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:5 *Näringslivsutveckling* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 74 100 000 kronor 2027–2029.

Den statliga stiftelsen Norrlandsfonden förvaltar ett kapital på ungefär 1,8 miljarder kronor. Till följd av att konjunkturen inte återhämtat sig i den takt som förväntats bör fler insatser genomföras för att stödja näringslivets gröna omställning och bostadspolitisk utveckling. Genom att öka tillgången till kapital kan fler bostadsprojekt påbörjas, vilket innebär att efterfrågan på arbetskraft inom bygg-, byggmaterial- och installationssektorerna ökar och att näringslivets förutsättningar stärks. För att stärka den långsiktiga utlåningskapaciteten bör ett tillskott göras till Norrlandsfonden som redan i dag, inom ramen för sina uppgifter, erbjuder marknadskompletterande lån och kan finansiera såväl nyetablering av företag som utveckling och expansion i befintliga företag.

Tabell 3.21 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Näringslivsutveckling

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	44 851	179 604	159 300			
Nya ekonomiska åtaganden	179 379	55 100	14 100			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-42 026	-75 404	-99 300	-68 000	-2 000	-4 100
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-2 600					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	179 604	159 300	74 100			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**183 790**	**162 100**	**74 100**			

3.7.6 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Tabell 3.22 Anslagsutveckling 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Tusental kronor

2024	Utfall	72 939	Anslagssparande	586
2025	Anslag	75 303[1]	Utgiftsprognos	75 360
2026	**Förslag**	**76 910**		
2027	Beräknat	160 478[2]		
2028	Beräknat	163 563[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 157 997 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 157 997 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analysers förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.23 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:6 Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**75 303**	**75 303**	**75 303**
Pris- och löneomräkning[2]	1 307	2 510	4 006
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	300	82 665	84 254
varav BP26[3]	*300*	*82 660*	*82 660*
– Flytt av ansvar för viss näringslivsstatistik	*300*	*300*	*300*
– En samlad analys och utvärderingsmyndighet		*82 360*	*82 360*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**76 910**	**160 478**	**163 563**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 300 000 kronor fr.o.m. 2026 för Tillväxtanalys övertagande av visst statistikansvar från Statistiska centralbyrån inom ämnesområdet näringsverksamhet och utrikeshandel. Anslaget 1:9 *Statistiska centralbyrån* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning minskas med motsvarande belopp.

För etablerandet av en samlad analys- och utvärderingsmyndighet med ansvar för tillväxt och infrastruktur genom överförandet och inordnandet av Trafikanalys uppgifter i Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) beräknas anslaget öka med 82 360 000 kronor fr.o.m. 2027.

Regeringen föreslår att 76 910 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 160 478 000 kronor respektive 163 563 000 kronor.

3.7.7 1:7 Turismfrämjande

Tabell 3.24 Anslagsutveckling 1:7 Turismfrämjande

Tusental kronor

2024	Utfall	104 613	Anslagssparande	
2025	Anslag	109 613[1]	Utgiftsprognos	109 613
2026	**Förslag**	**114 613**		
2027	Beräknat	114 613		
2028	Beräknat	114 613		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för kostnader för statens aktieägartillskott till V.S. VisitSweden AB.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.25 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:7 Turismfrämjande

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**109 613**	**109 613**	**109 613**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	5 000	5 000	5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**114 613**	**114 613**	**114 613**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 114 613 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Turismfrämjande* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 114 613 000 kronor respektive 114 613 000 kronor.

3.7.8 1:8 Sveriges geologiska undersökning

Tabell 3.26 Anslagsutveckling 1:8 Sveriges geologiska undersökning

Tusental kronor

2024	Utfall	385 605	Anslagssparande	-12 957
2025	Anslag	408 039[1]	Utgiftsprognos	392 329
2026	**Förslag**	**390 747**		
2027	Beräknat	371 700[2]		
2028	Beräknat	376 988[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 367 023 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 365 809 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Sveriges geologiska undersöknings förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.27 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:8 Sveriges geologiska undersökning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**404 039**	**404 039**	**404 039**
Pris- och löneomräkning[2]	8 630	13 888	21 242
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-21 922	-46 227	-48 293
varav BP26[3]	*33 100*	*54 500*	*75 500*
– Förstudie om utvinningstekniker	*3 600*		
– Regelförenkling och snabbare tillståndsprocesser			*19 000*
– Kartläggning av malmpotentiella områden	*20 000*	*20 000*	*20 000*
– Främjande av mineralnäringen för en tryggare mineralförsörjning		*23 000*	*23 000*
– Civilt försvar: Beredskapsmyndighet	*9 500*	*11 500*	*13 500*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**390 747**	**371 700**	**376 988**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För fortsatt genomförande av förstudie om nya utvinningstekniker ökas anslaget med 3 600 000 kronor för 2026. Anslaget 1:3 *Institutens strategiska kompetensmedel* minskas med motsvarande belopp.

För arbete med att stärka företagsklimatet, regelförenkling och långsiktig konkurrenskraft och genomförande av EU-förordningarna om kritiska råmaterial och nettonollindustrin ökas anslaget med 19 000 000 kronor för 2028. Anslaget ökas med 19 000 000 kronor fr.o.m. 2029.

För stärkt kartläggning av malmpotentiella områden och förbättrad konkurrenskraft för Sverige inom prospektering ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För stärkt främjande av mineralnäringen för en tryggare mineralförsörjning beräknas anslaget öka med 23 000 000 kronor fr.o.m. 2027.

För uppgiften som beredskapsmyndighet ökas anslaget med 9 500 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 11 500 000 kronor. Anslaget beräknas öka med 13 500 000 kronor fr.o.m. 2028. Anslag 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 390 747 000 kronor anvisas under anslaget 1:8 *Sveriges geologiska undersökning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 371 700 000 kronor respektive 376 988 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.28 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Sveriges geologiska undersökning

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. Resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. Resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	0	38 300	48 600	0	48 600	48 600
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	0	0	1 000	1 000	0	0
Uppdragsverksamhet	892	892	31 000	31 000	0	892

3.7.9 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tabell 3.29 Anslagsutveckling 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tusental kronor

2024	Utfall	5 923	Anslagssparande	
2025	Anslag	5 923[1]	Utgiftsprognos	5 923
2026	**Förslag**	**5 923**		
2027	Beräknat	5 923		
2028	Beräknat	5 923		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för att främja och stödja riktad geovetenskaplig grundforskning och tillämpad forskning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.30 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**5 923**	**5 923**	**5 923**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**5 923**	**5 923**	**5 923**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 5 923 000 kronor anvisas under anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 5 923 000 kronor respektive 5 923 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor 2027 och 2028.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:9 *Geovetenskaplig forskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor 2027 och 2028.

Tabell 3.31 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:9 Geovetenskaplig forskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	4 500	4 481	5 000		
Nya ekonomiska åtaganden	2 961	1 442	2 500		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-2 980	-923	-2 500	-2 500	-2 500
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	4 481	5 000	5 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**5 000**	**5 000**	**5 000**		

3.7.10 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar

Tabell 3.32 Anslagsutveckling 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar

Tusental kronor

2024	Utfall	13 944	Anslagssparande	-304
2025	Anslag	14 000[1]	Utgiftsprognos	13 601
2026	**Förslag**	**14 000**		
2027	Beräknat	14 000		
2028	Beräknat	14 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för efterbehandling av tömda oljelagringsanläggningar och det statliga gruvfältet i Adak, Malå kommun, inklusive miljö- och funktionskontroll, förvaltning och nödvändiga underhålls- och miljösäkrande åtgärder vid efterbehandlade anläggningar.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.33 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:10 Miljösäkring av oljelagringsanläggningar

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**14 000**	**14 000**	**14 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**14 000**	**14 000**	**14 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 14 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:10 *Miljösäkring av oljelagringsanläggningar* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 14 000 000 kronor respektive 14 000 000 kronor.

3.7.11 1:11 Bolagsverket

Tabell 3.34 Anslagsutveckling 1:11 Bolagsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	121 727	Anslagssparande	2 854
2025	Anslag	172 381[1]	Utgiftsprognos	167 406
2026	**Förslag**	**228 281**		
2027	Beräknat	263 881		
2028	Beräknat	253 281		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för likvidatorer och för associationsrättsliga ärenden, förvaltning och utveckling av teknisk infrastruktur för förenklat uppgiftslämnande, förvaltning och utveckling av register för rapportering av betalningstider, utveckling av en nationell ombudstjänst för företag och fysiska personer samt för att utöka analyskapacitet och samverkan i arbetet mot ekonomisk brottslighet och finansiering av terrorism. Anslaget får även användas för att täcka kostnader för räntor och avskrivningar för ovanstående.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.35 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:11 Bolagsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**152 881**	**152 881**	**152 881**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	75 400	111 000	100 400
varav BP26	*83 000*	*100 000*	*66 000*
– Digital identitetsplånbok	*24 000*	*32 000*	*34 000*
– Hållbarhetsrapportering	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Ersättning till likvidatorer	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Inhämtning av information från domstolar	*1 000*		
– Teknisk utveckling av registret över verkliga huvudmän	*34 000*	*49 000*	*30 000*
– Utveckling av tjänst för digital ingivning av årsredovisningar	*17 000*	*12 000*	*-5 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**228 281**	**263 881**	**253 281**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att förenkla för företagen genom utveckling av en digital identitetsplånbok för organisationer ökas anslaget med 24 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 32 000 000 kronor, för 2028 beräknas anslaget öka med 34 000 000 kronor, för 2029 beräknas anslaget öka med 11 000 000 kronor, för 2030 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor, för 2031 beräknas anslaget öka med 10 000 000 kronor, för 2032 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor och för 2033 beräknas anslaget öka med 3 000 000 kronor.

Anslaget ökas med 2 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att kunna omhänderta årsredovisningar i elektroniskt format enligt EU-direktivet om företagens hållbarhetsrapportering.

Anslaget ökas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för kostnader för ersättningar till likvidatorer.

För utveckling av rutiner för inhämtning av information från domstolar samt pilotstudie om digital överföring ökas anslaget med 1 000 000 kronor för 2026.

För Bolagsverkets arbete med att tillgodose kraven gällande registret över verkliga huvudmän i EU:s nya regelverk mot penningtvätt och finansiering av terrorism ökas anslaget med 34 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 49 000 000 kronor, för 2028 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor, för 2029 beräknas anslaget öka med 49 000 000 kronor, för 2030 beräknas anslaget öka med 17 000 000 kronor, för 2031 beräknas anslaget öka med 17 000 000 kronor och för 2032 beräknas anslaget öka med 6 000 000 kronor.

För utveckling av en kostnadsfri tjänst för digital ingivning av årsredovisningar ökas anslaget med 17 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 12 000 000 kronor. Anslaget beräknas minska med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2028.

Regeringen föreslår att 228 281 000 kronor anvisas under anslaget 1:11 *Bolagsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 263 881 000 kronor respektive 253 281 000 kronor.

3.7.12 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademin

Tabell 3.36 Anslagsutveckling 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Tusental kronor

2024	Utfall	12 000	Anslagssparande	
2025	Anslag	12 327[1]	Utgiftsprognos	12 327
2026	**Förslag**	**12 327**		
2027	Beräknat	12 327		
2028	Beräknat	12 327		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademiens (IVA) grundläggande verksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.37 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:12 Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademien

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**12 327**	**12 327**	**12 327**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**12 327**	**12 327**	**12 327**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 12 327 000 kronor anvisas under anslaget 1:12 *Bidrag till Kungl. Ingenjörsvetenskapsakademin* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 12 327 000 kronor respektive 12 327 000 kronor.

3.7.13 1:13 Konkurrensverket

Tabell 3.38 Anslagsutveckling 1:13 Konkurrensverket

Tusental kronor

2024	Utfall	207 608	Anslagssparande	703
2025	Anslag	221 726[1]	Utgiftsprognos	220 879
2026	**Förslag**	**234 589**		
2027	Beräknat	238 633[2]		
2028	Beräknat	243 425[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 234 589 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 234 589 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konkurrensverkets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.39 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:13 Konkurrensverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**216 726**	**216 726**	**216 726**
Pris- och löneomräkning[2]	3 899	7 702	12 209
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	13 964	14 205	14 490
varav BP26[3]	*11 000*	*11 000*	*11 000*
– Skärpt konkurrenstillsyn	*11 000*	*11 000*	*11 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**234 589**	**238 633**	**243 425**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 11 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för skärpt konkurrenstillsyn genom att tillämpa ett nytt bredare konkurrensverktyg.

Regeringen föreslår att 234 589 000 kronor anvisas under anslaget 1:13 *Konkurrensverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 238 633 000 kronor respektive 243 425 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.40 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Konkurrensverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-381	3	207	203	4	-375

3.7.14 1:14 Konkurrensforskning

Tabell 3.41 Anslagsutveckling 1:14 Konkurrensforskning

Tusental kronor

2024	Utfall	10 776	Anslagssparande	-126
2025	Anslag	10 804[1]	Utgiftsprognos	10 604
2026	**Förslag**	**10 804**		
2027	Beräknat	10 804		
2028	Beräknat	10 804		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forskning med anknytning till Konkurrensverkets verksamhetsområde med forskare företrädesvis vid universitet och högskolor. Anslaget får användas för utgifter för uppdragsforskning, seminarier och

informationsinsatser på konkurrens- och upphandlingsområdet. Anslaget får användas för utgifter för arvoden till ledamöter i rådet för forskningsfrågor.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.42 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:14 Konkurrensforskning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**10 804**	**10 804**	**10 804**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**10 804**	**10 804**	**10 804**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 10 804 000 kronor anvisas under anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 10 804 000 kronor respektive 10 804 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 750 000 kronor 2027–2029.

Skälen för regeringens förslag

Bemyndigandet behövs för att de åtgärder som beslutas och bedrivs ska kunna genomföras långsiktigt. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:14 *Konkurrensforskning* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 9 750 000 kronor 2027–2029.

Tabell 3.43 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:14 Konkurrensforskning

Tusental kronor

	Utfall 2024	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028	Beräknat 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	9 690	9 732	9 750			
Nya ekonomiska åtaganden	4 901	6 241	6 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-4 859	-6 223	-6 000	-6 000	-3 250	-500
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	9 732	9 750	9 750			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**9 750**	**9 750**	**9 750**			

3.7.15 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal

Tabell 3.44 Anslagsutveckling 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal

Tusental kronor

2024	Utfall	39 910	Anslagssparande	
2025	Anslag	39 910[1]	Utgiftsprognos	39 910
2026	**Förslag**	**39 910**		
2027	Beräknat	39 910		
2028	Beräknat	39 910		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för upprustning och drift av Göta kanal.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.45 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:15 Upprustning och drift av Göta kanal

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**39 910**	**39 910**	**39 910**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**39 910**	**39 910**	**39 910**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 39 910 000 kronor anvisas under anslaget 1:15 *Upprustning och drift av Göta kanal* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 39 910 000 kronor per år.

3.7.16 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag

Tabell 3.46 Anslagsutveckling 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag

Tusental kronor

2024	Utfall	46 359	Anslagssparande	26 141
2025	Anslag	68 850[1]	Utgiftsprognos	48 510
2026	**Förslag**	**38 850**		
2027	Beräknat	18 850		
2028	Beräknat	18 850		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för omstrukturering, genomlysning, försäljning och avveckling av företag med statligt ägande.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.47 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:16 Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**68 850**	**68 850**	**68 850**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-30 000	-50 000	-50 000
varav BP26	*20 000*		
– Tillfällig förstärkning för att hantera pågående projekt.	*20 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**38 850**	**18 850**	**18 850**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För en tillfällig förstärkning för att hantera pågående projekt i bolagsportföljen ökas anslaget med 20 000 000 kronor för 2026.

Regeringen föreslår att 38 850 000 kronor anvisas under anslaget 1:16 *Omstrukturering och genomlysning av statligt ägda företag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 18 850 000 kronor per år.

3.7.17 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag

Tabell 3.48 Anslagsutveckling 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag

Tusental kronor

2024	Utfall	1 804 000	Anslagssparande	19 000
2025	Anslag	838 000[1]	Utgiftsprognos	807 000
2026	**Förslag**	**11 000**		
2027	Beräknat	1 000		
2028	Beräknat	1 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas av regeringen, efter beslut av riksdagen i varje enskilt fall, för kapitalinsatser i statligt ägda företag. Anslaget får även användas till utgifter för att förvärva eller bilda aktiebolag för ny eller befintlig statlig företagsverksamhet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.49 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:17 Kapitalinsatser i statligt ägda företag

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**11 000**	**11 000**	**11 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-10 000	-10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**11 000**	**1 000**	**1 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 11 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:17 *Kapitalinsatser i statligt ägda företag* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 1 000 000 kronor per år.

3.7.18 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer

Tabell 3.50 Anslagsutveckling 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	21 903	Anslagssparande	498
2025	Anslag	16 860[1]	Utgiftsprognos	17 244
2026	**Förslag**	**16 860**		
2027	Beräknat	16 860		
2028	Beräknat	16 860		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för gällande avgifter och statsbidrag avseende Sveriges deltagande i internationella näringspolitiska organ.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.51 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:18 Avgifter till vissa internationella organisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**16 860**	**16 860**	**16 860**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**16 860**	**16 860**	**16 860**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 16 860 000 kronor anvisas under anslaget 1:18 *Avgifter till vissa internationella organisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 16 860 000 kronor respektive 16 860 000 kronor.

3.7.19 1:19 Finansiering av rättegångskostnader

Tabell 3.52 Anslagsutveckling 1:19 Finansiering av rättegångskostnader

Tusental kronor

2024	Utfall	51	Anslagssparande	17 949
2025	Anslag	18 000[1]	Utgiftsprognos	17 875
2026	**Förslag**	**18 000**		
2027	Beräknat	18 000		
2028	Beräknat	18 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för rättegångskostnader med anledning av mål och ärenden som avser överklagande av Konkurrensverkets beslut eller vari Konkurrensverket för talan.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.53 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:19 Finansiering av rättegångskostnader

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**18 000**	**18 000**	**18 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**18 000**	**18 000**	**18 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 18 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:19 *Finansiering av rättegångskostnader* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 18 000 000 kronor respektive 18 000 000 kronor.

3.7.20 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation

Tabell 3.54 Anslagsutveckling 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation

Tusental kronor

2024	Utfall	269 472	Anslagssparande	410 000
2025	Anslag	269 472[1]	Utgiftsprognos	269 472
2026	**Förslag**	**269 472**		
2027	Beräknat	269 472		
2028	Beräknat	269 472		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Almi AB, för marknads-kompletterande finansiering och företagsrådgivning. Anslaget får även användas för kapitaltillskott för återflöde från EU:s riskkapitalfonder till Almi AB.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.55 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**269 472**	**269 472**	**269 472**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**269 472**	**269 472**	**269 472**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 269 472 000 kronor anvisas under anslaget 1:20 *Bidrag till företagsutveckling och innovation* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 269 472 000 kronor respektive 269 472 000 kronor.

3.7.21 1:21 Patent- och registreringsverket

Tabell 3.56 Anslagsutveckling 1:21 Patent- och registreringsverket

Tusental kronor

2024	Utfall	346 896	Anslagssparande	-3 532
2025	Anslag	356 807[1]	Utgiftsprognos	358 399
2026	**Förslag**	**371 096**		
2027	Beräknat	376 757[2]		
2028	Beräknat	383 913[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 371 095 tkr i 2026 års prisnivå.

[3] Motsvarar 371 096 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Patent- och registreringsverkets förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.57 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:21 Patent- och registreringsverket

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**356 807**	**356 807**	**356 807**
Pris- och löneomräkning[2]	9 289	14 874	21 933
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	5 000	5 076	5 173
varav BP26[3]	*5 000*	*5 000*	*5 000*
– Stärkt hantering av immateriella tillgångar	*2 000*	*2 000*	*2 000*
– Vägledning om immateriella tillgångar med koppling till FoI	*3 000*	*3 000*	*3 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**371 096**	**376 757**	**383 913**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För stärkt hantering av immateriella tillgångar ökas anslaget med 2 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

För kunskapshöjande insatser om immateriella tillgångar ökas anslaget med 3 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 371 096 000 kronor anvisas under anslaget 1:21 *Patent- och registreringsverket* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 376 757 000 kronor respektive 383 913 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.58 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Patent- och registreringsverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	-59 067	-24 247	342 000	365 000	-23 000	-106 314
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	-9 405	1 149	10 235	9 036	1 199	-7 057

3.7.22 1:22 Stöd vid korttidsarbete

Tabell 3.59 Anslagsutveckling 1:22 Stöd vid korttidsarbete

Tusental kronor

2024	Utfall	-305 088	Anslagssparande	670 088
2025	Anslag	365 000[1]	Utgiftsprognos	46 800
2026	**Förslag**	**100 000**		
2027	Beräknat	100 000		
2028	Beräknat	100 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utbetalningar av tidsbegränsat stöd till arbetsgivare i enlighet med lagen (2013:948) om stöd vid korttidsarbete och den tillfälliga lagen (2021:54) om stöd vid korttidsarbete i vissa fall. Anslaget får även användas för utbetalningar av omställningsstöd till företag i enlighet med lagen (2020:548) om omställningsstöd. Anslaget får även användas för utbetalningar för omsättningsstöd till enskilda näringsidkare och handelsbolag.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 3.60 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:22 Stöd vid korttidsarbete

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**365 000**	**365 000**	**365 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-265 000	-265 000	-265 000
varav BP26	*-265 000*	*-265 000*	*-265 000*
– Justering av anslagsnivån	*-265 000*	*-265 000*	*-265 000*
Makroekonomisk utveckling			
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**100 000**	**100 000**	**100 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget minskas med 265 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att närmare återspegla förväntad åtgång.

Regeringen föreslår att 100 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:22 *Stöd vid korttidsarbete* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 100 000 000 kronor respektive 100 000 000 kronor.

3.8 Övrig statlig verksamhet

3.8.1 Bolagsverket

Bolagsverket finansieras huvudsakligen genom avgifter. De intäkter som redovisas under inkomsttitel utgörs av stämpelskatt (inkomsttitel 9341) och förseningsavgifter (inkomsttitel 2529).

Tabell 3.61 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Bolagsverket

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026 [1]	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna inte disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	0	428 305	430 341	0	430 341	430 341
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	50 895	-24 014	653 295	663 538	-10 244	16 637
Uppdragsverksamhet	-256	-2 369	108 310	112 064	-3 753	-6 378

[1] Avskrivningskostnader och tillhörande intäkter redovisas fr.o.m. 2026 som verksamhet där intäkterna disponeras.

3.8.2 Revisorsinspektionen

Revisorsinspektionen finansieras genom avgifter. För 2024 uppgick de totala avgiftsintäkterna till 44 577 000 kronor. Myndighetens kostnader uppgick till 45 190 000 kronor, varav personalkostnader utgjorde 30 164 000 kronor. Vid utgången av 2024 hade Revisorsinspektionen ett positivt myndighetskapital om 7 408 000 kronor.

Tabell 3.62 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Revisorsinspektionen

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2024	Resultat 2025	Verksamhetens intäkter 2026	Kostnader som ska täckas 2026	Resultat 2026	Ack. resultat utgående 2026
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Offentligrättslig verksamhet	7 408	-3 155	45 927	46 683	-756	3 497

4 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

4.1 Mål för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

Målet för utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande är en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige (prop. 2022/23:1, bet. 2022/23:NU1, rskr. 2022/23:98).

För att tydliggöra sambanden och öka möjligheterna att följa resultat har målet delats upp i delmål. Dessa är:

- öka Sveriges export
- öka utländska direktinvesteringar i Sverige
- stärka Sveriges handelspolitiska intressen
- effektivisera den inre marknaden, och
- säkra en välfungerade europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

I **tabell 4.1** redovisas hur mål och indikatorer är kopplade till varandra. De insatser som genomförs för att uppnå utgiftsområdets mål sorteras under fem delmål. Varje delmål har indikatorer som avser att visa den årliga utvecklingen inom respektive delmål. Insatserna som genomförs under respektive delmål följs i sin tur upp genom indikatorer anpassade för specifika insatser. Resultatredovisningen och regeringens bedömning av måluppfyllelse görs med utgångspunkt i de resultatindikatorer som anges i tabell 4.1 nedan.

Indikatorerna täcker inte in alla verksamheter inom området. De indikatorer som valts bedöms dock ge tillräcklig information för att regeringen ska kunna göra en generell bedömning av resultatutvecklingen inom utgiftsområdet.

De indikatorer som redovisas har en tidsserie om minst tre år och upp till tio år där så är möjligt och lämpligt.

För en närmare beskrivning av delmålen se budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 24 avsnitt 5.1).

Jämfört med budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 24 avsnitt 4.2, bet. 2024/25:NU1, rskr. 2024/25:111) har valet av resultatindikatorer ändrats i syfte att renodla redovisningen.

Två indikatorer ”Genomförande av grön omställning” och ”Genomförande av EU-lagstiftning” har tagits bort ur resultatredovisningen. Anledningen till detta är att indikatorerna är för generella och har för låg koppling till delmålet att effektivisera den inre marknaden för att följa resultatet för delmålet. Bristen på tillgängliga och tillförlitliga data har dessutom resulterat att indikatorerna inte har redovisats under flera år. Regeringen följer och redovisar kvalitativt genomförandet av grön omställning under avsnittet 3.3.2 Stärka förutsättningar för innovation och förnyelse.

”Genomförande av EU- lagstiftning” redovisas redan till riksdagen via Regeringskansliets årsbok.” De kvarvarande indikatorerna bedöms vara tillräckliga för att visa utvecklingen inom delmålet.

Tabell 4.1 Mål och indikatorer inom Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande

Mål	En fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige				
Delmål	Öka Sveriges export	Öka utländska direktinvesteringar i Sverige	Stärka Sveriges handelspolitiska intressen	Effektivisera den inre marknaden	Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitets-infrastruktur
Indikatorer	– Sveriges export i absoluta tal och som andel av BNP – Andel och antal exporterande företag – Antal små och medelstora exporterande företag – Antal ”nya” exporterande företag	– Utländska direkt-investeringar i Sverige – Öppna investerings-processer – Högkvalitativa utländska investeringar	– Utvecklade regelverk och avtal som medför lägre tullar, lättare regelbörda och bättre förut-sättningar för handel – Integrerade hållbarhets-aspekter i handelspolitiken	– Utrikeshandelns utveckling med varor och tjänster inom EU:s inre marknad – Utvecklingen när det gäller hinder och nationella särregler	– Nationell kundnöjdhet – Deltagande i europeiska och internationella ackrediterings-organisationer – Samverkan inom svensk standardisering – Deltagande i europeisk och internationell standardisering

4.3 Resultatredovisning

En fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och internationella investeringar i Sverige

För att nå resultat för den verksamhet som omfattas av det riksdagsbundna målet för utgiftsområdet har regeringen under 2024 genomfört åtgärder inom fem delmål. Samtliga delmål redovisar under 2024 en fortsatt positiv utveckling vilket redovisas i detta avsnitt. Resultatredovisningen följer de ovan nämnda delmålen och indikatorerna.

Strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft

Den 30 november 2023 fattade regeringen beslut om en ny strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/01758). Regeringskansliets genomförande av strategin och dess 78 delmål har pågått under hela 2024 i ett interdepartementalt samarbete och i samråd med berörda Team Sweden-myndigheter, bland annat i syfte att bidra till att uppnå de av riksdagen beslutade målen för näringspolitik, utrikeshandel och export- och investeringsfrämjande (budgetproposition 2023/2024:1, utgiftsområde 24).

Viktiga framsteg har gjorts bland annat avseende undanröjande av investeringshinder, talangattraktion och arbetet med Sverigebilden. Ett stort antal inkommande och utgående högnivåbesök med medföljande näringslivsdelegationer har genomförts vilket bidragit till ökade affärsmöjligheter för svenska företag. Regeringen har därmed också aktivt bidragit till att främja både utländska direktinvesteringar till Sverige och svenskt näringslivs exportsatsningar på en rad internationella marknader. Därutöver

har ett 80-tal utlandsmyndigheter genomfört insatser för export- och investeringsfrämjande i nära samverkan inom Team Sweden och med lokala partner.

Av utlandsmyndigheternas resultatredovisning för främjandet 2024 framgår att insatserna har bidragit till att undanröja handelshinder och öka svenska företags förståelse för det lokala affärsklimatet, bidra till kontaktskapande mellan svenska företag och lokala myndigheter och identifiera och aktivt stötta nya affärsmöjligheter för svenska företag. Utlandsmyndigheternas främjande har under året blivit mer affärsnära och fokuserats tydligare på svenska ekonomiska intressen, i linje med målsättningarna i utrikeshandelsstrategin.

4.3.1 Öka Sveriges export

En växande export leder till ökad sysselsättning. Delmålet inkluderar insatser som främjar en ökad export och stöttar svenska företag att i större utsträckning exportera och bli en del av den globala ekonomin. Det innefattar även exportfinansiering genom statsstödda exportkrediter och exportkreditgarantier. I följande avsnitt berörs resultatindikatorerna till delmålet:

– Sveriges export i absoluta tal och som andel av BNP
– andel och antal exporterande företag
– antal små och medelstora företag som exporterar
– antal ”nya” exporterande företag, dvs. företag som inte tidigare har exporterat.

Dessutom behandlas kompletterande bedömningsgrunder.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden), Exportkreditnämnden (EKN) och AB Svensk Exportkredit (SEK) har regeringens uppdrag att främja svenska företags export och internationalisering. Därtill bidrar bland annat Almi, Statens energimyndighet, Svenska institutet, Swedfund International AB, Tillväxtverket, Vinnova, regioner, samt Visit Sweden, inom ramen för sina ansvarsområden. Även Sveriges utlandsmyndigheter spelar en viktig roll i att främja svenska företags export.

Tabell 4.2 Indikatorer för delmål Öka Sveriges export

Indikatorer	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Förändring 2023–2024	Förändring 2014–2024
Sveriges export i absoluta tal, löpande priser (miljarder kr)	2 249	2 209	2 551	3 157	3 440	3 520	2 %	104 %
varav varuexport, inkl. turism löpande priser (miljarder kr)	*1 518*	*1 556*	*1 816*	*2 214*	*2 368*	*2 384*	*1 %*	*35 %*
varav tjänsteexport, inkl. turism löpande priser (miljarder kr)	*730*	*654*	*735*	*943*	*1 072*	*1 137*	*6 %*	*89 %*
Sveriges export som andel av BNP fasta priser (procent)	45	44	46	53	55,4	54,6	-1 (p.e.)[2]	11 (p.e.)
Andel exporterande företag, (procent)	11,1	12,2	11,6	11,9	11,9	12,0	+0,1 (p.e.)	-0,2 (p.e.)
Antal exporterande företag	28 279	27 768	27 550	29 240	29 267	29 436	169	2 447
Antal ”nya” exporterande företag	6 471	6 450	6 086	7 030	6 597	6 801	204	723
Antal små och medelstora exporterande företag[1]	27 392	26 834	26 581	28 223	28 226	28 394	168	2 216

[1] Små och medelstora företag definieras som företag med 1–199 anställda.

[2] p.e. avser förändring i procentenheter.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Sveriges samlade export ökade blygsamt under 2024 jämfört med 2023, 2 procent uttryckt i löpande priser. Tjänsteexporten utvecklades starkare under året, med en ökning på 6 procent i löpande priser, jämfört med varuexporten som var i princip oförändrad (1 procent) i fasta priser. Exportandelen av BNP minskade med en procentenhet under året.

Tjänsteexportens betydelse för Sveriges ekonomi fortsätter att öka och stod 2024 för 32 procent av Sveriges totala export och motsvarade 17 procent av BNP. Affärstjänster (främst av forsknings- och utvecklingstjänster), tele, data- och informationstjänster samt transporttjänster utgör de största tjänsteexportkategorierna under 2024. Därtill fortsatte avgifter för immateriella rättigheter samt resor och turism att växa under 2024.

Antalet exporterande företag respektive små och medelstora företag har ökat något, med 169 respektive 204 företag. Andelen exporterande företag har ökat med 0,1 procentenheter.

Exporttillväxten hölls främst tillbaka av de varuexporterande branscherna, mycket till följd av det svaga konjunkturläget i övriga Europa.

Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden)

Inom exportfrämjandet spelar Business Sweden en betydande roll och mottar huvuddelen av den statliga finansieringen inom området. Det statliga uppdraget till Business Sweden omfattar i enlighet med riktlinjebeslut från regeringen (UD2024/02547) tre deluppdrag: grundläggande exportservice, små och medelstora företagsprogrammet samt riktat exportfrämjande. Syftet är bland annat att främja en grön och digital tillväxt i Sverige och globalt. Samtliga områden ska bidra till att uppnå delmålet Öka Sveriges export. Därutöver fick Business Sweden 2024 ett nytt uppdrag som syftar till att öka synergierna mellan utvecklingssamarbetet och handelsfrämjandet, finansierat under utgiftsområde 7. Verksamheten ska bidra till Sveriges biståndspolitiska mål och kan samtidigt bidra till att skapa förutsättningar för ökat handelsutbyte mellan Sverige och låg- och medelinkomstländer som finns med på OECD-DAC:s lista över tillåtna biståndsmottagare (se utgiftsområde 7).

Business Swedens Nöjd Kundindex (NKI) för hela den exportfrämjande verksamheten under 2024 var 89 (87 under 2023) av 100, baserat på ett ökande antal kundenkäter som underlag. För expertinformation (grundläggande exportservice) var siffran 92 (89 under 2023), för Små och medelstora företagsprogrammet i sin helhet 85 (84 under 2023) och för Riktat exportfrämjande 87 (85 under 2023), inklusive långsiktigt strategiskt exportfrämjande.

Grundläggande exportservice

Verksamheten och tjänsterna inom Business Swedens deluppdrag Grundläggande exportservice vänder sig till företag, särskilt små och medelstora. Verksamheten syftar till att öka kunskapen hos svenska företag om förhållanden och möjligheter på internationella marknader i syfte att stimulera dem till att utnyttja sin och olika marknaders potential.

Totalt registrerades 4 748 (4 945 under 2023) inkommande marknads- och exporttekniska frågor under 2024. Komplexiteten och riskerna inom den internationella handeln fortsatte att öka. Allt fler företag ville få bättre kontroll över vilka tullavgifter och andra kostnader deras export innebar och behövde stöd i strategiska beslut för att minimera risker. Bankernas minskade möjligheter att genomföra betalningar till och från vissa länder på grund av strängare regelkrav, liksom komplexa frågeställningar kring flerpartshandel har fortsatt generera frågor.

Detsamma gäller val av värdekedjor och marknader. Frågor kring sanktioner mot Ryssland enligt rådets förordning (EU) 833/2014 av den 31 juli 2014 om restriktiva åtgärder mot bakgrund av Rysslands åtgärder som destabiliserar situationen i Ukraina har förekommit frekvent. Under året anordnades även ett webbinarium på detta tema, tillsammans med Kommerskollegium och Inspektionen för strategiska produkter.

Business Swedens E-handelsguide fick 326 nya prenumeranter under 2024 (287 under 2023) och Livsmedelsguiden 135 (62).

Under 2024 har Business Swedens utlandskontor rapporterat 90 handelshinder (78 under 2023) till Kommerskollegium och utlandsmyndigheterna.

Små och medelstora företagsprogrammet

Inom små och medelstora företagsprogrammet erbjuds små och medelstora företag särskilt anpassade tjänster och kompetensutveckling som täcker hela internationaliseringsprocessen. Varje region i Sverige har en dedikerad kontaktperson på Business Sweden, en regional exportrådgivare.

Under 2024 genomfördes som tidigare år statistisk uppföljning av resultat och effekter av Små och medelstora företagsprogrammet. Effektmätningen är baserad på registerdata som omfattar 4 266 företag (3 965 företag i mätningen 2023) som tagit del av tjänster inom programmet under perioden 2011–2024. Stöd till små och medelstora företag ger goda effekter på aggregerad nivå. Företag som fått rådgivning inom ramen för programmet har 25 procent högre exportomsättning (31 procent under 2023), 5 procent högre överlevnadsgrad (9 procent under 2023) och anställer 7 procent fler medarbetare (7 procent under 2023) tre år efter att de har tagit del av stöd jämfört med en kontrollgrupp bestående av företag som inte tagit del av Business Swedens stöd. Hos små och medelstora företag utan tidigare erfarenhet av exportverksamhet ökar sannolikheten för att företaget i fråga bedriver exportverksamhet med 17 procent (18 procent under 2023) tre år efter deltagandet. De något minskade effekterna beror sannolikt på en förändrad mätmetod jämfört med föregående år.

Den ökade ekonomiska aktiviteten i företagen medför spridningseffekter till andra företag och delar av samhället, s.k. samhällsekonomiska effekter. Utvärderingarna visar vidare att den ökade ekonomiska aktiviteten hos samtliga deltagande företag i Små och medelstora företagsprogrammet tre år efter deltagandet motsvarar den ökade omsättningsnivån på 12,5 miljarder kronor, 5 645 skapade jobb, och 1,2 miljarder kronor i skatteintäkter.

Riktat exportfrämjande

Insatserna inom det riktade exportfrämjandet är anpassade aktiviteter för svenska företag i grupp (till exempel mässor, delegationer, matchnings-aktiviteter) och har skalats upp under 2024. Aktiviteterna var marknadsspecifika och genomfördes huvudsakligen av utlandskontoren, ofta i nära samverkan med Sveriges utlandsmyndigheter. En majoritet av företagen, 60 procent (70 procent under 2023), förutsåg fler affärer som resultat av deltagandet. Inom deluppdraget riktat exportfrämjande ingår även arbetet med långsiktigt strategiskt exportfrämjande (se nedan).

Långsiktigt strategiskt exportfrämjande

Inom ramen för riktat exportfrämjande finns programmet för långsiktigt strategiskt exportfrämjande som syftar till att öka möjligheten för svenska företag att vinna stora exportaffärer. Insatserna bidrar till att uppnå delmålet Öka Sveriges export och riktas till olika faser av en potentiell affär, och sker i ett nära samarbete inom Team Sweden. Sedan starten av programmet för långsiktigt strategiskt exportfrämjande år 2016 har

svenska företag vunnit affärer värda ca 97,6 miljarder kronor (89 miljarder kronor 2016–2023) varav det svenska exportvärdet har motsvarat ungefär 42,7 miljarder kronor. Det sammanlagda kontraktsvärdet för 2024 uppgick till ca 8,6 miljarder (7 miljarder under 2023) varav ungefär 6,7 miljarder (3,2 miljarder under 2023) kan räknas som svenskt exportvärde.

Svenska institutet

I linje med regeringens Strategi för utrikeshandel, investeringar och global konkurrenskraft har tonvikten legat på att positionera Sverige som en partner för grön och digital omställning. Resultatet av dessa satsningar har bland annat lett till att en stor andel av svenska utlandsmyndigheter sett en ökad efterfrågan på samverkan med Sverige vilket bland annat manifesterats i flera nya bilaterala samarbetsavtal som har slutits under högnivåbesök av svenska statsråd.

Det handelsfrämjande kommunikationsmaterialet Pioneer the Possible har använts av 24 utlandsmyndigheter och haft en räckvidd på över 100 miljoner personer. Svenska institutet (SI) har tillsammans med Business Sweden tagit fram så kallade branschpaket som är anpassade efter utlandsmyndigheternas behov av att kunna presentera och kommunicera svenska styrkor inom olika industrier. SI har även arbetat för att stötta små och medelstora företag inom kulturella och kreativa branscher att nå ut på internationella marknader i enlighet med både Strategin för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/01758) och Strategin för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111) (se utg. omr. 17 avsnitt 4). Totalt har 20 aktiviteter genomförts, varav fyra delegationsresor. Sammantaget har 146 svenska företag deltagit i SI:s aktiviteter.

Utökade medel till SI för att främja talangattraktion, samt det myndighetsövergripande uppdraget om att attrahera och behålla internationell spetskompetens, och därmed bidra till det svenska näringslivets kompetensförsörjning har lett till ökad digital närvaro på viktiga marknader. Webbinnehållet på sweden.se har utökats, myndighetssamverkan har ökat, varumärkena Work in Sweden och Study in Sweden jobbar mer integrerat och evenemang har genomförts på utlandsmyndigheter med syfte att attrahera studenter och högkvalificerad arbetskraft. Satsningen som utlandsmyndigheterna och SI genomför sker i nära samverkan med branschorganisationer och regioner och har under 2024 bland annat resulterat i 5 000 kontakter för högkvalificerad arbetskraft.

Exportfinansiering

För att underlätta och främja export och internationalisering och konkurrenskraft för svensk industri, och bidra till delmålet Öka Sveriges export, erbjuder AB Svensk Exportkredit (SEK) och Exportkreditnämnden (EKN) ett exportkreditsystem med statligt stöd. Det kombinerade erbjudandet underlättar finansieringen av transaktioner med svenska exporterande företag och har stora fördelar för alla inblandade parter.

Exportkreditnämndens verksamhet

EKN erbjuder exportkreditgarantier som ger internationella köpare attraktiva finansieringsvillkor, samtidigt som risken sänks för svenska exporterande företag och affärsbanker. EKN:s verksamhet expanderar och garantivolymen ökade under året med 7,9 miljarder kronor och uppgick till 103,6 miljarder kronor 2024 vilket är den högsta garantivolymen någonsin under ett år. EKN:s utestående garantier och garantiutfästelser uppgick till totalt ca 495 miljarder kronor i en total ram för exportkreditgarantier som av Riksdagen är satt till 500 miljarder kronor för 2024.

Garantiverksamheten bidrar positivt till delmålet Öka Sveriges export. Telekom, transport och försvar var de tre dominerade sektorerna för 2024 års garantigivning.

För att bidra till Ukrainas återuppbyggnad och utveckling efter Rysslands fullskaliga invasion, inrättade regeringen under 2024 de särskilda kreditgarantierna för export till Ukraina. Dessa möjliggör EKN att erbjuda svenska företag kreditgarantier för samhällsviktig export som har som huvudsyfte att bidra till ekonomisk och samhällelig utveckling och välfärd i Ukraina. EKN fick inte in några ansökningar under 2024.

EKN bedriver ett omfattande hållbarhetsarbete som integreras i hela deras garantigivning. De gör riskbedömningar av miljöpåverkan, mänskliga rättigheter och arbetsförhållanden i de projekt de stödjer. EKN arbetar också aktivt mot korruption och skatteflykt samt främjar hållbar långivning till låginkomstländer.

Resultatet för EKN år 2024 var positivt, ca 2,8 miljarder kronor, vilket visar att myndigheten har haft goda marginaler och täckning för eventuella förluster. Totalt sett har EKN alltjämt en mycket stark ekonomisk ställning med en garantireserv på 37,8 miljarder kronor.

EKN har utvecklat sitt erbjudande för att i större utsträckning bidra till klimatomställningen, i syfte att främja export av svenska hållbara lösningar. Åtgärder har också vidtagits för att öka EKN:s samarbete med små och medelstora exporterande företag, bland annat genom ökad lokal närvaro och samarbete inom regional exportsamverkan (RES). Garantigivningen till små och medelstora företag uppgick 2024 till 2,5 miljarder kronor (2,4 miljarder kronor under 2023).

De affärer som EKN garanterade under 2024 beräknas ha bidragit till omkring 44 000 arbetstillfällen i Sverige (50 000 under 2023) och drygt 46 miljarder kronor av svensk BNP (53 miljarder kronor under 2023), enligt beräkningar baserade på den garanterade exportens svenska innehåll och branschvisa multiplikatorer från Statistiska Centralbyrån.

Tabell 4.3 Exportkreditnämnden

Miljoner kronor

	2020	2021	2022	2023	2024
Garantier	184 330	223 955	248 989	259 189	310 483
varav nya garantier	*64 691*	*77 125*	*64 816*	*95 682*	*103 609*
Myndighetskapital	24 712	26 232	25 267	27 416	30 208
Resultat	194	1 776	- 912	2 212	2 798

Källa: Exportkreditnämnden.

AB Svensk Exportkredits verksamhet

AB Svensk Exportkredit (SEK) tillhandahåller långsiktig finansiering för svenska exportrelaterade transaktioner. Tack vare ett högt kreditbetyg och med staten som ägare kan SEK erbjuda exportkrediter för att underlätta exportaffärer. Volymerna för nya exportkrediter visade på en fortsatt god efterfrågan för de statsstödda exportkrediterna (Commercial Interest Reference Rate, CIRR) som SEK ställer ut. CIRR-systemet gav 2024 ett underskott på 7 miljoner kronor jämfört med föregående års överskott på 166 miljoner kronor. SEK har tillgång till en låneram i Riksgäldskontoret som används som säkerhet för SEK:s upplåning i CIRR-systemet. Låneramen uppgick under 2024 till 150 miljarder kronor och en del av låneramen, 12 miljarder kronor, fick avse kommersiell exportfinansiering för att kunna finansiera svenska exportaffärer. SEK:s totala utlåning uppgick 2024 till 283,4 miljarder kronor varav CIRR-krediter var 101,7 miljarder kronor, d.v.s. 36 procent. SEK:s utlåning till

svenska exportaffärer bidrog under 2024 med 61 miljarder kronor till Sveriges BNP och med 73 000 arbetstillfällen.

Att SEK ska administrera CIRR-systemet är ett av riksdagen särskilt beslutat samhällsuppdrag (N2015/04036) och utvärderades senast våren 2020. Denna kompletterande bedömningsgrund visar att krediterna bedöms som viktiga för att öka exporten hos företag som utnyttjar dem och bidrar därmed till delmålet Öka Sveriges export.

Tabell 4.4 Resultat i systemet med statsstödda exportkrediter, s.k. CIRR-krediter

Miljoner kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Nya CIRR-krediter	36 909	4 916	15 500	18 350	11 797	29 481	5 539	16 200
Utestående CIRR-krediter	49 124	69 922	76 120	69 163	87 872	94 241	101 361	101 700
Över-/underskott i CIRR-systemet	125	18	-24	-95	-147	-12	166	-7

Källa: AB Svensk Exportkredit.

4.3.2 Öka utländska direktinvesteringar i Sverige

Investeringsfrämjandet syftar till att attrahera och underlätta för utländska företag att investera och expandera i Sverige och därmed bidra till ökad sysselsättning och hållbar tillväxt i hela landet. Business Sweden ansvarar för huvuddelen av det statligt finansierade investeringsfrämjandet och ska nära samverka med Regeringskansliet, statliga myndigheter och andra berörda nationella, regionala och lokala aktörer. Arbetet bedrivs dels i Sverige, dels på prioriterade marknader som till exempel Frankrike, Indien, Japan, Storbritannien, Sydkorea, Tyskland och USA, dels i ett antal andra länder för enskilda projekt, i samverkan med utlandsmyndigheterna.

Business Sweden prioriterar i sin investeringsfrämjande verksamhet högkvalitativa investeringar, det vill säga de investeringar som skapar värde för svensk ekonomi och bidrar till nytta för Sverige.

Tabell 4.5 Indikatorer för delmål Öka utländska investeringar i Sverige

Miljoner kronor

Indikatorer	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Totalt antal investeringar [1]	65	55	72	63	44	47	55	44	35
Antal högkvalitativa utländska investeringar av totala antalet [1]	25	29	44	38	17	22	19	26	14
Antalet öppna investeringsprocesser [1]	1 100	1 050	1 100	1 223	1 156	1 110	1 170	1 130	1 000
Antal nya investeringsprocesser [1]	500	530	498	741	512	552	542	461	500
Investerarnöjdhet[1] (NKI[2])	89	89	88	86	93	90	90	96	90
Utländska direktinvesteringar i Sverige[3]	**163 883**	**106 935**	**33 082**	**90 117**	**173 418**	**209 633**	**556 725**	**264 957**	**193 259**

[1] Uppgifter från Business Sweden som Business Sweden medverkat till. Investeringsprocesser har långa ledtider och kan ofta vara öppna under flera år.

[2] Nöjd-kundindex (NKI).

[3] Uppgifter från Statistiska centralbyrån.

Under 2024 minskade de globala investeringsvolymerna med 11 procent, enligt statistik från UNCTAD. Sverige var 18:e största mottagarland för utländska direktinvesteringar globalt och 5:e största i Europa. Under perioden 2016–2024 har

Business Sweden bidragit till över 475 utländska direktinvesteringar som skapat närmare 10 000 nya arbetstillfällen enligt företagens uppskattningar. Under 2024 medverkade Business Sweden till att 35 utländska direktinvesteringar gjordes i Sverige (44 under 2023). Dessa investeringar bidrog till 3 200 nya planerade jobb under de två första verksamhetsåren samt 15 miljarder kronor i investeringsvolym (34 miljarder kronor under 2023). Den gröna och digitala industriella omställningen och den globala trenden av ökad regionalisering har fortsatt driva på volymmässigt stora etableringar inom transport, energi, batterisektorn samt investeringar i forskning och utveckling inom bland annat läkemedel, artificiell intelligens och cybersäkerhet.

Business Sweden hade vid utgången av 2024 ca 1 000 aktiva investeringsprocesser varav 500 var nya för året. I genomsnitt resulterar årligen cirka 10 procent av de aktiva investeringsprocesserna i faktiska investeringsbeslut. 2024 års resultat avseende kundnöjdhet ligger på en fortsatt hög nivå, utifrån enkätsvar från företag som använt Business Swedens tjänster. En extern utvärdering under 2024 av Business Swedens investeringsfrämjande insatser visade positiva direkta och indirekta ekonomiska effekter av de utländska investeringar som Business Sweden faciliterat från 2018–2023 i termer av 6 086 direkta och indirekta jobb och 9,4 miljarder kronor i bruttovärdetillväxt för svensk ekonomi. Enligt utvärderingen uppgav 75 procent av de tillfrågade företagen att Business Swedens tjänster varit avgörande för deras beslut att investera i Sverige, vilket understryker insatsernas mervärde.

Regeringen har uppdragit åt Business Sweden att årligen rapportera om investeringsklimatet och de investeringshinder som framkommit i dialogen med bolag. Den senaste rapporten inkom i februari 2025 och pekade på att investerande företag upplevde utmaningar främst inom kompetensförsörjning, tillståndsprocesser, elförsörjning, finansiella etableringsstöd och regelverk vid etablering av nya utländska företag.

4.3.3 Stärka Sveriges handelspolitiska intressen

För att bedöma måluppfyllelsen används följande bedömningsgrunder: utvecklade regelverk och avtal som medför lägre tullar, lättare regelbörda och bättre förutsättningar för handel samt integrerade hållbarhetsaspekter i handelspolitiken.

De fortsatt ökade geopolitiska spänningarna, kriget i Ukraina och fortsatta utdragna handelskonflikter mellan inte minst USA och Kina har påverkat världshandeln och medfört en fortsatt global trend mot försämrad förutsebarhet för företag, ökad protektionism och unilateralt agerande. Världshandelsorganisationens (WTO) förmåga att upprätthålla globala spelregler har satts på prov. Sverige har i denna kontext prioriterat tydlighet kring värdet av fri och regelbaserad handel och värnandet av WTO.

För att utveckla regelverk och avtal har Sverige inom EU drivit en offensiv handelsagenda och aktivt verkat för att försvara det multilaterala handelssystemet, att värna och reformera WTO och dess regelverk, att förhandla och ratificera fler frihandelsavtal och att motverka protektionism. Beslut om förlängning av de tillfälliga handelslättnaderna för Ukraina har lett till att handeln med Ukraina har förenklats. Bland annat har EU:s alla import- och antidumpingtullar tillfälligt tagits bort. Sverige är fortsatt en betydande givare av handelsrelaterat bistånd till Ukraina såväl som till flertalet låg- och lägre medelinkomstländer runt om i världen.

Europaparlamentet godkände i februari 2024 ett moderniserat associeringsavtal mellan EU och Chile samt ett interimsavtal för handelsdelarna. Ett rådsbeslut om ingående av interimsavtalet fattades i mars 2024. Ett frihandelsavtal mellan EU och Nya Zeeland trädde i kraft i maj 2024. Ett ekonomiskt partnerskapsavtal mellan EU och Kenya

trädde i kraft i juli 2024. Förhandlingar om ett associeringsavtal mellan EU och Mercosur slutfördes i december 2024. Förhandlingar om ett moderniserat globalt avtal mellan EU och Mexiko fortsatte under året, liksom EU:s frihandelsförhandlingar med Indien, Indonesien respektive Thailand. Frihandelsförhandlingarna med Filippinerna återupptogs under året.

Kommerskollegium

Kommerskollegium har under året bistått regeringen med analyser av EU:s inre marknad, av svenska intressen i WTO och i frihandelsavtal, av EU:s gemensamma handelspolitik, av världshandelns utveckling och av ekonomisk säkerhet samt analyser relaterade till handel och hållbarhet. Kommerskollegium har bidragit till svenska positioner och förslag i aktuella processer och förhandlingar och därmed också bidragit till målet att skapa ett starkt handelssystem som bidrar till en hållbar utveckling. Myndighetens utredningar och rapporter har fått internationell spridning och uppmärksammats inom såväl WTO, EU och OECD. Kommerskollegium hanterar även ett antal olika kontaktpunktsfunktioner och informerar och ger stöd till myndigheter, företag och privatpersoner. Det är ett arbete som bidrar till en bättre tillämpning av EU-rätt och handelsregelverk och i förlängningen till en lägre regelbörda.

Under 2024 fortsatte Kommerskollegium sitt arbete med att motverka Rysslands invasion av Ukraina genom sitt ansvar för delar av EU:s omfattande sanktionspaket. Sedan den 1 december 2023 medverkar Kommerskollegium i Sveriges system för att granska utländska investeringar. Kommerskollegium gjorde också under året en utredning om hur myndigheten ytterligare skulle kunna bidra till Sveriges civila försvar.

Kommerskollegiums utvecklingssamarbete, som syftar till att förbättra utvecklingsländers möjlighet att delta i internationell handel, expanderade under 2024. Genom utbildningsinsatsen ”Trade Academy” fortbildades 45 kollegor varav 34 kvinnor från utvecklingsländer så att de bättre kan utveckla dels sina länders ramvillkor för internationell handel, dels ländernas export. Kommerskollegiums importfrämjande verksamhet, Open Trade Gate Sweden, utvidgades och som resultat ingick ukrainska livsmedelsföretag kontrakt med svenska inköpare och flera företag förhandlade vid årets slut med inköpare.

4.3.4 Effektivisera den inre marknaden

För att bedöma måluppfyllelsen av att effektivisera den inre marknaden används indikatorer för att se utvecklingen när det gäller utrikeshandelns utveckling med varor och tjänster inom EU:s inre marknad, hinder och nationella särregler och genomförandet av EU-lagstiftning.

Tabell 4.6 Utrikeshandelns utveckling med varor och tjänster inom EU och EU:s inre marknad (EU samt Norge, Island och Liechtenstein)[1]

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2023–2024 förändring i %
Tjänster export EU27	277	280	319	279	325	412	493	567	15
Tjänster import EU27	343	365	418	3652	426	581	634	680	7
Varor export EU27	774	858	904	833	997	1222	1323	1293	-28
Varor import EU27	875	971	985	928	1068	1299	1369	1333	-3
Tjänster export IM[2]	356	361	405	332	387	509	592	681	15
Tjänster import IM	383	402	462	395	462	628	693	736	6
Varor export IM	927	1029	1 089	1 010	1 198	1 47	1548	1521	-2
Varor import IM	**980**	**1097**	**1 118**	**1 058**	**1 237**	**1 548**	**1592**	**1534**	**-4**

[1] Efter att Storbritannien lämnade EU den 31 januari 2020, består nu unionen av 27 medlemsländer. Hela tidsserien för transaktioner med EU-länder innehåller endast de 27 nuvarande medlemsländerna.

[2] Den inre marknaden.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Den inre marknaden har fortsatt att spela en betydande roll för Sveriges ekonomi med ökad handel, jobb och tillväxt. Nästan två tredjedelar av svensk varuexport gick till länder på den inre marknaden, och 79 procent av importen hade sitt ursprung därifrån. Under 2024 minskade dock varuexporten med 2 procent och varuimporten med 4 procent jämfört med 2023. Tjänsteexporten ökade däremot med 15 procent och tjänsteimporten med 6 procent jämfört med 2023.

Arbetet med att undanröja kvarstående oproportionerliga hinder för fri rörlighet för varor och tjänster fortsatte. En viktig del i arbetet har därför varit att motverka protektionistiska tendenser och undvika införandet av handelshindrande och oproportionerliga regler som går utöver de krav som följer av EU-lagstiftningen. Tjänstesektorns stora potential för den inre marknaden blev allt viktigare för EU:s ekonomi och övergripande konkurrenskraft, framför allt då tillverknings- och tjänstesektorn blev alltmer sammanflätade.

Tabell 4.7 Utvecklingen när det gäller hinder och nationella särregler – antalet anmälda föreskrifter samt reaktioner i enlighet med direktiv 2006/123/EG (tjänstedirektivet)

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal anmälda svenska regleringar	14	16	8	11	17	24	6	16
Reaktioner från kommissionen eller annan medlemsstat	1	1	0	1	1	3	2	1
Svenska reaktioner på andra länders föreskrifter	0	0	0	0	0	0	0	0

Källa: Kommerskollegium.

Anmälningsproceduren på tjänsteområdet i enlighet med direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden (tjänstedirektivet) ledde under år 2024 till totalt 16 nya

svenska anmälningar av reglering av tjänster. Det är en ökning med tio anmälningar jämfört med de sex anmälningar som gjordes under år 2023. Sverige fick en kommentar från kommissionen under 2024, i form av en begäran om rättsligt förtydligande (legal remark) vilket är en rättslig synpunkt från kommissionen om en reglerings innebörd och tillämpning.

Syftet med anmälningarna enligt tjänstedirektivet är att motverka handelshinder. Kommerskollegium rapporterar till Regeringskansliet om de anmälningar som görs inom ramen för tjänstedirektivet. Sverige har 2024 inte lämnat några kommentarer på annan medlemsstats anmälan enligt tjänstedirektivet.

Tabell 4.8 Utvecklingen när det gäller hinder och nationella särregler − antalet anmälda föreskrifter samt reaktioner i enlighet med direktiv (EU) 2015/1535

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Antal anmälda svenska föreskrifter	34	54	40	69	62	63	54	69
Reaktioner från kommissionen eller annan medlemsstat	7	16	7	9	9	10	9	9
Svenska reaktioner på andra länders föreskrifter	3	6	3	20	9	6	3	6

Källa: TRIS-databasen.

År 2024 anmäldes totalt 69 nya svenska föreskrifter inom ramen för proceduren för tekniska föreskrifter avseende varor och informationssamhällets tjänster i direktiv (EU) 2015/1535 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster. Av dessa ledde nio anmälningar till reaktioner från kommissionen eller annan medlemsstat.

Med stöd av Kommerskollegium fortsatte bevakningen av att andra medlemsstater inte antar nationella regler som kan innebära att nya hinder införs. Ett aktivt arbete med att bevaka och reagera på nationella regler som påverkar den fria rörligheten är viktigt för att säkerställa en väl fungerande inre marknad. Sverige överlämnade sex formella reaktioner på andra länders tekniska föreskrifter. Detta är en ökning jämfört med föregående år.

En förutsättning för den fria rörligheten för varor är att varor uppfyller kraven i EU:s produktlagstiftning. Regeringen beslutade i juni 2022 om en nationell strategi för marknadskontroll för åren 2022–2025 (UD2022/04378). Syftet var att främja ett en enhetlig och effektiv marknadskontroll för tillämpningen av harmoniserad unionslagstiftning. Strategin har mål om effektivare kontroll, utökat samarbete och ökad kunskap. Berörda myndigheter har förändrat processen för marknadskontrollprogram och dess uppföljning, samt utvecklat stöd för omvärldsbevakning och marknadsanalys.

4.3.5 Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur

En välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur är central för att säkerställa flödet av varor och tjänster samt bidrar till det övergripande målet om en fri, hållbar och regelbaserad internationell handel och en väl fungerande inre marknad. För att bedöma måluppfyllelsen av en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur används indikatorer för att se utvecklingen gällande nationell kundnöjdhet, deltagande i ackrediteringsorganisationer och i internationell standardisering samt samverkan inom svensk standardisering.

Tabell 4.9 Nationell kundnöjdhet

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
4,2	3,9	4,1	4,1	4,1	4,4	4,4	4,4	4,4	4,6	4,7	4,6	4,7	4,7

Anm.: Värdet representerar medelvärdet på resultatet av en fråga kring kundnöjdheten i Swedacs årliga enkät till de ackrediterade organisationerna om det totala intrycket av Swedac som nationellt ackrediteringsorgan. Värderingsskalan 1–5 där 5 är bäst har använts mellan 2010–2020. Från 2021 har Swedac använt svarsalternativen 1 betyder mycket dåligt, 2 betyder dåligt, 4 betyder ganska bra och 5 betyder mycket bra.

Källa: Swedac.

Utvecklingen av den nationella kundnöjdheten hos ackrediterade organisationer visar en hög kundnöjdhet stabilt över tid. Det är centralt för en avgiftsfinansierad verksamhet och bidrar till en välfungerande europeisk kvalitetsinfrastruktur. Under 2024 har Swedacs handläggningstider för ny ackreditering minskat till 138 dagar (från 165 dagar 2023). Kundenkäten visade dock att det finns förbättringspotential avseende svarstider, plan för tillsyn och harmonisering mellan olika bedömare. Under 2024 har antal ackrediterade organ minskat något, främst på grund av att det skett en minskning av antal ackrediterade fordonsverkstäder.

Deltagande i europeiska och internationella ackrediteringsorganisationer

Deltagande och tillsättning av svenska tjänstemän på strategiska positioner i europeiska och internationella ackrediteringsorganisationer ligger på en god nivå. Under 2024 har Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (Swedac) inom ramen för arbetet i dessa organisationer arbetat för att säkerställa harmoniserade bedömningar, att systemet för ackreditering hålls relevant. Under 2024 genomgick Swedac sin referentbedömning från den europeiska samverkansorganisationen för ackreditering, European Co-operation for Accreditation. Bedömningen resulterade i sju avvikelser som Swedac bedömer är av mindre karaktär.

Samverkan inom svensk standardisering

Samverkan mellan de svenska standardiseringsorganisationerna har fortsatt att utvecklas. En referensgrupp för internationell standardisering har inrättats. Syftet med referensgruppen är att samla svenska intressenter kring aktuella och strategiska standardiseringsfrågor som till exempel prioriterade sakområden, den ökade geopolitiseringen av standardiseringen och standardiseringen på EU-nivå vilket är en förutsättning för en väl fungerade inre marknad. I detta nätverk ingår standardiseringsorganisationerna, relevanta myndigheter, näringslivet och Regeringskansliet.

Deltagande i europeisk och internationell standardisering

Beträffande deltagande i den europeiska och internationella standardiseringen har och har haft ett flertal svenska företrädare ledande positioner. Detta innefattar bl. a president i den internationella standardiseringsorganisationen ISO, ordförande i den europeiska standardiseringsorganisationen CEN CENELEC och standardiseringschef i CEN CENELEC. Vidare har svenska standardiseringsorganisationer en mycket stark ställning i internationell standardisering genom att bland annat leda 25 tekniska sekretariat i den internationella standardiseringsorganisationen samt delta i närmare 500 av ca 800 möjliga tekniska kommittéer.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Utifrån de ovan redogjorda resultaten bedömer regeringen att verksamheten har bidragit till att uppnå det riksdagsbundna målet om fri, hållbar och regelbaserad internationell handel, en välfungerande inre marknad, växande export och

internationella investeringar i Sverige. Den svenska utrikeshandeln är fortsatt stark med positiva effekter på ekonomin som helhet.

Öka Sveriges export

Genom fler exporterande företag ökar förutsättningarna för ökad sysselsättning, stärkt konkurrenskraft och tillväxt. Redovisade resultat visar att deltagande företag över lag är nöjda med de statliga insatserna. Sammantaget visar utfallet på flera indikatorer att svensk export har ökat något, trots en tilltagande oro i världen. Regeringen bedömer att delmålet om att öka Sveriges export har uppfyllts.

Öka utländska direktinvesteringar i Sverige

Utländska företag verksamma i Sverige och dess investeringar i landet spelar en avgörande roll för sysselsättning och ekonomisk utveckling i Sverige. Det statliga främjandet syftar till att attrahera utländska investeringar till Sverige samt att bibehålla och expandera de utländska företagens verksamhet i Sverige. Utländska direktinvesteringar i Sverige fortsatte att sjunka under 2024, inte minst till följd av den svaga efterfrågan i världsekonomin, global nedgång i investeringsvolym och hårdnande internationell konkurrens om sådana investeringar. Kundnöjdheten hos Business Sweden ligger på en fortsatt hög nivå och enkätsvar visar att deras insatser i hög grad varit viktig för de företag som de stöttat. En oberoende utvärdering under 2024 visar mervärdet av Business Swedens investeringsfrämjande insatser med positiv inverkan på Sveriges ekonomiska tillväxt och konkurrenskraft. Sammanfattningsvis visar samtliga indikatorer att de utländska investeringarna i Sverige ligger på en relativt hög nivå i förhållande till den globala nedgången i företags utlandsinvesteringar. Regeringen bedömer att delmålet om att öka utländska direktinvesteringar delvis har uppfyllts.

Stärka Sveriges handelspolitiska intressen

Omvärldsfaktorer har skapat ogynnsamma förutsättningar för Sveriges offensiva handelspolitiska intressen och för effektiviseringen av den inre marknaden. Utifrån dessa förutsättningar har svenska intressen likväl tillvaratagits bra. Regeringen har varit pådrivande och bidragit till att EU har fortsatt att vara en tydlig och konstruktiv aktör på det handelspolitiska området, såväl inom WTO som i relationen till viktiga handelspartner. Regeringens bedömning är att delmålet att stärka Sveriges handelspolitiska intressen har uppfyllts.

Kommerskollegiums expertstöd och analyser har bidragit till arbetet med att uppnå målen om att stärka Sveriges handelspolitiska intressen och effektivisera den inre marknaden. Myndighetens arbete i rollen som kontaktpunkt för den inre marknaden bidrar till att regelverk i Sverige och andra EU-länder är förenliga med den inre marknaden som i sin tur underlättar handeln inom EU. Arbetet mot handelshinder bidrar till förenklad handel globalt och ökat marknadstillträde för svenska företag som exporterar till länder utanför EU. Arbetet har fungerat väl. Samtidigt kvarstår behov av att värna frihandelsagendan och att hitta nya fungerande former för internationella samarbeten med betydelse för handeln mot bakgrund av rådande svårigheter att nå resultat i WTO och i EU:s frihandelsförhandlingar.

Effektivisera den inre marknaden

Inom ramen för olika forum på EU-nivå och i arbetet med likasinnade länder har regeringen varit pådrivande gentemot andra medlemsstater och Europeiska kommissionen för en stärkt inre marknad samt uppmärksammat vikten av en stärkt inre marknad för ökad, långsiktig konkurrenskraft och EU:s motståndskraft i tider av

kris. Regeringen bedömer att delmålet effektivisera den inre marknaden har uppfyllts men det finns behov av att undanröja kvarstående omotiverade hinder för varor och tjänster samt verka för en bättre tillämpning av reglerna för den inre marknaden.

Säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitetsinfrastruktur

Digitalisering som ett verktyg för ökad transparens och effektivitet har bidragit till mer effektivitet och transparens på nationell nivå. Det finns fortsatt behov av harmonisering av systemet för ackreditering på europeisk och internationell nivå och därmed minska skillnader mellan de olika ackrediteringsorganen. Svenska standardiseringsorganisationer har fullgjort sitt uppdrag att tillvarata Sveriges intressen i det europeiska och internationella standardiseringsarbetet. Regeringen bedömer att delmålet för att säkra en välfungerande europeisk och internationell kvalitets-infrastruktur har uppfyllts.

4.5 Politikens inriktning

Internationell handel är en förutsättning för Sveriges globala konkurrenskraft, välstånd, jobbskapande, hållbar tillväxt och klimatnytta och har stor säkerhetspolitisk betydelse. Den geopolitiska utvecklingen med ökade handelskonflikter och en hårdnande konkurrens om teknik och råvaror har inneburit att handelspolitikens centrala roll för konkurrenskraft, tillväxt och ekonomisk säkerhet har blivit allt tydligare. Mot bakgrund av att regelbaserad frihandel utmanas mer än på länge prioriterar regeringen frihandelsagendan med fokus på WTO-reform och diversifierad handel genom nya frihandelsavtal.

USA har höjt importtullarna mot de flesta av sina handelspartners och under våren och sommaren har osäkerheten kring tullsatserna varit hög. Det tynger tillväxten i hela världen. Den uppgörelse som nåddes i juli mellan USA och EU innebär en tullsats på 15 procent på de flesta importvarorna. Att en överenskommelse har nåtts minskar osäkerheten, men en så hög tullsats kommer att vara skadlig för svensk export. Därutöver kvarstår en förhöjd osäkerhet.

Den inre marknaden är i dag världens största gränsfria ekonomiska samarbete och utgör en viktig plattform för fortsatt konkurrenskraft och tillväxt i både Sverige och EU. För regeringen är EU:s nya inremarknadsstrategi viktig för att fortsätta sätta inremarknadsfrågorna högt upp på agendan och med konkreta åtgärder skapa förutsättningar för konkurrenskraftiga företag, vilket skulle gynna EU:s ekonomi och tillväxt. Ekonomisk tillväxt, handel och näringslivets innovationsförmåga är dessutom en förutsättning för att nå de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och Parisavtalet.

Regeringen fortsätter att prioritera åtgärder för att uppnå målen i den strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft (UD2023/01758) som beslutades i november 2023. Genom strategin vill regeringen ge svenska företag bästa möjliga förutsättningar att hantera nya utmaningar, att kunna växa nationellt och konkurrera internationellt, inte minst för att ta vara på den affärspotential som finns i den gröna och digitala omställningen och på tillväxtmarknader.

Regeringen förbättrar synergierna mellan främjandet, handelspolitiken och utvecklingssamarbetet (se även utg.omr. 7 Internationellt bistånd) och ger därmed svenska företag bättre förutsättningar för att bidra till utvecklingssamarbetets mål och till grön och digital omställning i låg- och medelinkomstländer. Detta är en viktig del

av regeringens arbete för att stärka Sveriges samlade bidrag till att uppnå de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030 och Parisavtalets klimatmål.

Regeringen avser även stärka synergierna mellan näringslivs- och Sverigefrämjandet (se utg.omr. 5 Internationell samverkan). En faktabaserad och positiv Sverigebild gynnar svenskt näringsliv och ökar förutsättningarna att nå målet och delmålen för utrikeshandels- och investeringsfrämjandet. Samtidigt pågår ett arbete med att stärka Sveriges motståndskraft mot desinformation och informationspåverkan.

Bristande tillgång till rätt kompetens är i många sektorer ett av de största hindren för att svenska företag ska kunna ställa om och att öka sin export. Den globala konkurrensen om kompetent arbetskraft förväntas öka kommande år. För att företagen ska ha konkurrenskraftiga förutsättningar och kompetensförsörjningen ska stärkas har regeringen vidtagit åtgärder inom flera utgiftsområden för att underlätta för svenska företag att rekrytera efterfrågad kompetens, så som tekniktalanger bosatta utomlands.

Exportfrämjande

Företagens behov och efterfrågan ska stå i centrum för det statliga exportfrämjandet, som ska vara affärsnära, efterfrågestyrt, samstämmigt, effektivt och förutsägbart. Statligt finansierade insatser ska kunna uppvisa tydliga och mätbara resultat, med god utväxling när det gäller ökade skatteintäkter och sysselsättning.

Handelsfrämjande i Norden, EU och Nordamerika, där Sverige traditionellt har en stark ställning, ska värnas och vidareutvecklas. Samtidigt är det också viktigt att kunna ge stöd till svenska företag, inte minst små och medelstora, för att ta vara på de möjligheter som finns på snabbt växande marknader utanför vårt närområde. En särskild främjandesatsning sker därför i Asien. Därutöver ger regeringen högsta prioritet till att stötta svenska företags deltagande i uppbyggnaden av Ukraina genom närvaro av Business Sweden i Kiev och med en särskild exportkreditgaranti för Ukraina. För att ytterligare stödja Ukraina föreslår regeringen att den särskilda exportkreditgarantin utökas och att medel avsätts på anslag som motsvarar de avgifter som garantitagarna har betalat.

Ett framgångsrikt näringslivsfrämjande kräver ett målinriktat stöd genom alla de aktörer och utlandsmyndigheter som ingår i Team Sweden-samarbetet. Team Sweden arbetar för att främja svensk export och investeringar i Sverige och är ett sätt för regeringen att samordnat och effektivt underlätta för svenska företag som vill nå ut till en internationell marknad. En översyn har gjorts och samarbetet vidareutvecklas i samråd med näringslivet, regioner och handelskamrar. Avsikten är att i högre utsträckning aktivt fånga upp affärsmöjligheter och positionera svenska lösningar inom strategiskt viktiga områden som till exempel grön och digital omställning. Team Swedens engagemang bedöms vara viktigt för att främja svensk export i prioriterade sektorer som energi, transport, tillverkningsindustri, råvaror och nya material, digitalisering inklusive AI, gröna näringar samt hälsa och life science. Även tjänsteföretagen samt företag i helt digitala miljöer ska omfattas, liksom företag inom de kulturella och kreativa branscherna. Vidare spelar nystartade företag och tillväxtföretag en viktig roll för framtidens ekonomi, konkurrenskraft och arbetsmarknad.

Regeringen avser fortsätta att utveckla Business Swedens uppdrag till stöd för svenska företags affärsmöjligheter globalt, i synnerhet inom grön och digital omställning. Det innebär till exempel att svenska exportföretag ska matchas mer effektivt med finansiering från EU, de multilaterala utvecklingsbankerna och de globala klimatfonderna. Synergier mellan exportfrämjandet och utvecklingssamarbetet ska bidra till grön omställning och klimatnytta i låg- och medelinkomstländer. Även

Business Swedens stöd till små och medelstora företag samt det riktade exportfrämjandet ska utvecklas, inklusive det till låg- och medelinkomstländer.

Exportfinansiering

Ett väl fungerande och marknadskompletterande exportkreditsystem är betydelsefullt för svensk utrikeshandel och skapar sysselsättning i Sverige. Exportkreditnämnden (EKN) och AB Svensk Exportkredit (SEK) erbjuder exportkreditgarantier och exportkrediter för att stötta svenska företags export. Systemet med statsstödda exportkrediter som hanteras inom det s.k. CIRR-systemet av SEK är centralt för att kunna erbjuda exportfinansiering på de löptider som svensk exportindustri efterfrågar. Efterfrågan från svenska företag på exportkrediter och exportkreditgarantier ökar kraftigt, särskild inom försvarsindustrin. Regeringen föreslår därför en ökning av SEK:s låneram och en ökad ram för EKN:s exportkreditgarantier. Därtill föreslår regeringen ett tillskott till SEK för ett underskott i CIRR-systemet som uppstått med anledning av tidigare ingångna affärer.

Mot bakgrund av den för närvarande mycket stora och svårbedömda risken vid affärer med Ukraina har regeringen inrättat en särskild exportkreditgaranti och avsätter medel på anslag i budgeten för att täcka eventuella kreditförluster. Exportkreditgarantin som tillåter EKN att erbjuda svenska företag kreditgarantier för export till Ukraina ger svenska företag möjligheter till samhällsviktig export som kan bidra till uppbyggnad och hållbar samhälls- och ekonomisk utveckling i Ukraina. Svenska företag vill exportera till Ukraina och bidra till uppbyggnad av landet men den höga risken är ofta en stor utmaning. Regeringen föreslår därför utökningar av de huvudsakligen biståndsfinansierade särskilda exportkreditgarantierna för affärer med Ukraina från 888 miljoner kronor till totalt 1 776 miljoner kronor. Se mer om detta i utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Synergier mellan utvecklingssamarbetet, främjandet och handelspolitiken

Regeringen avser att fortsätta stärka synergier mellan utvecklingssamarbetet, främjandet och handelspolitiken för att öka förutsättningarna för hållbar utveckling genom ökat handelsutbyte i enlighet med den efterfrågan som finns från låg- och medelinkomstländer. Fortsatt förbättrad samordning mellan alla aktörer i Team Sweden ger större möjlighet för svenska företag att bidra till hållbar utveckling, i låg- och medelinkomstländer. Detta gäller särskilt i sektorer där den svenska resursbasens lösningar, i kombination med handel och utlandsinvesteringar, kan bidra till goda utvecklingsresultat såsom förbättrade arbets- och levnadsvillkor, digital och grön omställning samt ökad klimatnytta. Sådana insatser kan också ge bättre förutsättningar för svenska företag att ta del av de globala affärsmöjligheter som bland annat den gröna och digitala omställningen innebär. Business Swedens uppdrag att samordna Team Sweden i strategiska projekt, inklusive inom ramen för EU:s Global Gateway-strategi, är central för det fortsatta arbetet.

Regeringens ambition är att skapa förutsättningar för en effektiv och konkurrenskraftig finansiering för att uppnå de globala utvecklingsmålen, samtidigt som den svenska resursbasens kompetens utnyttjas. Regeringen har därför under 2025 inrättat ett nytt finansieringsinstrument som kombinerar biståndsmedel med exportkreditfinansiering för att genomföra samhällsnyttiga projekt som bidrar till att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck i låg- och lägre medelinkomstländer.

Se mer om synergier i utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Investeringsfrämjande

Utlandsägda företag som investerar och etablerar sig i Sverige skapar tillväxt och arbetstillfällen. De tillför kapital och kompetens som stärker svensk konkurrenskraft, inte minst inom ramen för grön omställning. Det finns ca 17 000 utländska företag i Sverige som anställer en dryg femtedel av alla anställda i privata sektorn. Dessa företag står för femtio procent av svensk export och nästan hälften av de privata investeringarna i forskning och utveckling i Sverige. Regeringen avser fortsätta att utveckla det statliga investeringsfrämjandet genom Business Sweden.

För att stärka Sveriges attraktionskraft och investeringsklimat fordras därtill gott samarbete och god samordning mellan Business Sweden, myndigheter, nationella, regionala och kommunala aktörer, såväl som med näringslivet och andra berörda aktörer. En viktig del av detta arbete är en robust och välfungerande investeringsgranskning i enlighet med lagen om granskning av utländska direktinvesteringar och tillhörande förordning.

Internationell handelspolitik

Världsekonomin har sedan inledningen av 2025 präglats av den amerikanska administrationens tullpolitik och geopolitiska spänningar. Trots detta har världsekonomin hittills visat god motståndskraft, med en förhållandevis stark utveckling för både världshandeln och den globala industriproduktionen. Utvecklingen kan delvis förklaras av en tillfällig uppgång i USA:s import under det första kvartalet 2025, då företag köpte in varor inför kommande tullhöjningar. Under det andra kvartalet har världshandeln legat på normala nivåer. Under sommaren har USA slutit en rad handelsöverenskommelser som bl. a. innebär att de flesta importvaror från EU kommer att beläggas med en tull på 15 procent. Överenskommelserna innebär att risken för en eskalerande handelskonflikt har minskat, vilket är positivt för den ekonomiska utvecklingen. Samtidigt väntas de högre tullarna hämma tillväxten i världsekonomin.

För Sverige är en regelbaserad handel och fria handelsflöden avgörande då vår ekonomi är starkt integrerad med omvärlden. Regeringen fokuserar därför på att stärka näringslivets konkurrenskraft och betonar vikten av frihandel och respekt för internationella handelsregler. Detta är inte minst viktigt då protektionistiska tendenser på flera håll i världen ökar risken för global fragmentering. Sverige ska vara EU:s tydligaste röst för en offensiv frihandelsagenda, med särskild prioritet på att sluta nya frihandelsavtal. Frihandelsavtal stärker motståndskraften i globala värdekedjor och skapar nya möjligheter för svenska företag och konsumenter. Ett starkt WTO är grunden och garantin för en global regelbaserad handel. Det bästa sättet att förhindra en fragmentering av världshandeln är genom ett robust multilateralt handelssystem. Samtidigt behöver WTO reformeras för att ta itu med dagens akuta utmaningar. En reformprocess i WTO har inletts och en facilitator har utsetts under våren för att hålla samman det arbete som under hösten kommer att förbereda frågor att ta ställning till vid nästa ministerkonferens (MC14) i mars 2026. Regeringen kommer fortsatt att stå upp för WTO och verka för att meningsfulla reformer lanseras.

Till arbetet för fri, hållbar och regelbaserad internationell handel hör också att vi fortsatt upprätthåller ett starkt investeringsskydd för svenska investeringar i utlandet. Sveriges bilaterala investeringsavtal med tredje land, vilka skyddar våra utlandsinvesteringar mot bland annat expropriering och orättvisa politiska beslut, är en viktig del av detta skydd. Dessa avtal har blivit föråldrade i förhållande till EU-rätten och måste omförhandlas. Regeringen har därför inlett arbetet med att modernisera Sveriges bilaterala investeringsavtal i enlighet med de förfaranden som

följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1219/2012 av den 12 december 2012.

EU:s inre marknad

För svensk ekonomi och välfärd är inre marknadens betydelse svår att överskatta. Tre fjärdedelar av vår totala handel med omvärlden sker på den inre marknaden. Den inre marknaden förstärker även EU:s roll som både geopolitisk och ekonomisk aktör internationellt, inte minst vid förhandlingar av frihandelsavtal med tredje land.

Fragmenteringen av den inre marknaden har dock tilltagit de senaste åren. Hinder och administrativ börda har bromsat integrationen. Företag rapporterar om att detta ökar kostnader, hämmar utveckling, innovation och möjligheter till att skala upp verksamhet. Regeringen avser därför fortsatt verka för fördjupning och utveckling av den inre marknaden för att säkerställa fria handelsflöden för svenska företag, motverka fragmentering och arbeta för ökad regelförenkling och harmonisering av gemensamma regelverk. Tjänstehandeln bör ges särskilt fokus då utvecklingen mot en integrerad inre marknad för tjänster går långsamt. Samtidigt finns det en stor potential där tjänstesektorn står för 70 procent av EU:s samlade produktion. Vidare är det viktigt att motverka åtgärder som kan försvaga den inre marknaden såsom produktionsmål och ökade nivåer av statligt stöd.

Det är positivt att Europeiska kommissionen i maj 2025 presenterade en ny strategi för den inre marknaden. Regeringen välkomnar att strategin innehåller flertalet förslag för att ta bort hinder på den inre marknaden, förenkla för företag, öka rörligheten för varor och tjänster, och förbättra tillämpningen av inre marknadsreglerna Strategin är en viktig del i det fortsatta arbetet med att värna den inre marknadens grundvillkor, ta krafttag för regelförenkling och att skapa en effektiv konkurrens och en jämn spelplan.

En välfungerande kvalitetsinfrastruktur

En välfungerande och effektiv kvalitetsinfrastruktur är fortsatt viktigt för att främja svensk export och konkurrenskraft. Regeringen avser att fortsätta att arbeta för en effektiv, digitaliserad och intressentdriven internationell och europeisk standardisering som stödjer den gröna och digitala omställningen, inte minst i Ukraina.

4.6 Budgetförslag

4.6.1 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	27 084	Anslagssparande	465
2025	Anslag	36 259[1]	Utgiftsprognos	36 468
2026	**Förslag**	**37 082**		
2027	Beräknat	38 150[2]		
2028	Beräknat	38 821[3]		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition

[2] Motsvarar 37 674 tkr i 2026 års prisnivå

[3] Motsvarar 37 675 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Styrelsen för ackreditering och teknisk kontrolls förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 2:1 Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**36 259**	**36 259**	**36 259**
Pris- och löneomräkning[2]	823	1 291	1 951
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		600	611
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**37 082**	**38 150**	**38 821**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

Regeringen föreslår att 37 082 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll: Myndighetsverksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 38 150 000 kronor respektive 38 821 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Styrelsen för ackreditering och teknisk kontrolls (Swedacs) uppdragsverksamhet med ackreditering och liknande kompetensbedömning finansieras med avgifter. Swedac bedriver även tjänsteexport genom att medverka i projekt inom internationellt utvecklingsarbete finansierat av främst Sida och EU. Swedac har ett ackumulerat överskott som för ackrediteringsverksamheten beror på lägre kostnader på grund av covid-19-pandemin. Överskottet hanteras i dialog med Regeringskansliet. Inga större förändringar förväntas när det gäller intäkter eller kostnader.

Tabell 4.12 Budget för avgiftsbelagd verksamhet: Ackreditering

Tusental kronor

Ackreditering	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	119 375	118 676	699	1 217
Prognos 2025	117 700	116 940	760	1 977
Budget 2026	**123 500**	**122 900**	**600**	**2 577**

Källa: Swedac.

Tabell 4.13 Budget för avgiftsbelagd verksamhet: Reglerad mätteknik

Tusental kronor

Reglerad mätteknik	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	10 924	13 056	-2 132	1 939
Prognos 2025	11 000	12 500	-1 500	439
Budget 2026	**12 800**	**12 899**	**-99**	**340**

Källa: Swedac.

Tabell 4.14 Budget för avgiftsbelagd verksamhet: Tjänsteexport

Tusental kronor

Tjänsteexport	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	6 927	8 017	-1 090	392
Prognos 2025	8 000	8 460	-460	-68
Budget 2026	**10 068**	**10 000**	**68**	**0**

Källa: Swedac.

4.6.2 2:2 Kommerskollegium

Tabell 4.15 Anslagsutveckling 2:2 Kommerskollegium

Tusental kronor

2024	Utfall	107 450	Anslagssparande	433
2025	Anslag	120 750[1]	Utgiftsprognos	120 339
2026	**Förslag**	**130 363**		
2027	Beräknat	135 329[2]		
2028	**Beräknat**	**141 832[3]**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

[2] Motsvarar 133 319 tkr i 2026 års prisnivå

[3] Motsvarar 137 188 tkr i 2026 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Kommerskollegiums förvaltningsutgifter.

Tabell 4.16 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:2 Kommerskollegium

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**115 250**	**115 250**	**115 250**
Pris- och löneomräkning[2]	2 113	3 883	6 086
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	13 000	16 196	20 496
varav BP26[3]	*13 000*	*16 000*	*20 000*
– Civilt försvar: Sektorsansvarig beredskapsmyndighet	*13 000*	*16 000*	*20 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**130 363**	**135 329**	**141 832**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

[2] Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2025. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2027–2028 är preliminär.

[3] Exklusive pris- och löneomräkning.

För att Kommerskollegium ska kunna fullgöra sitt ansvar inom det civila försvaret som sektorsansvarig beredskapsmyndighet ökas anslaget med 13 000 000 kronor för 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 16 000 000 kronor och från och med 2028 beräknas anslaget öka med 20 000 000 kronor. Anslag 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap minskas med motsvarande belopp.

Regeringen föreslår att 130 363 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Kommerskollegium* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 135 329 000 kronor respektive 141 832 000 kronor.

4.6.3 2:3 Exportfrämjande verksamhet

Tabell 4.17 Anslagsutveckling 2:3 Exportfrämjande verksamhet

Tusental kronor

2024	Utfall	364 502	Anslagssparande	36 514
2025	Anslag	482 117[1]	Utgiftsprognos	478 757
2026	**Förslag**	**568 367**		
2027	Beräknat	475 367		
2028	**Beräknat**	**474 367**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för det statliga uppdraget avseende exportfrämjande till Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden), för näringslivsfrämjande åtgärder och för främjande av svenska företagsaffärer kopplade till projektexport och andra typer av offentligt upphandlade affärer. Anslaget får användas för näringslivsfrämjande på strategiska marknader och områden, exportutveckling, förstärkt närvaro i ekonomiskt dynamiska regioner, importfrämjande samt särskilda handelsfrämjande och handelspolitiska åtgärder. Vidare får anslaget användas för utgifter för infrianden av exportkreditgarantier till Ukraina upp till de belopp som motsvarar de avgifter som garantitagarna har betalat.

Tabell 4.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:3 Exportfrämjande verksamhet

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**484 367**	**484 367**	**484 367**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	84 000	-9 000	-10 000
varav BP26	*73 000*	*97 000*	*105 000*
– Flytt av medel för talangattraktion	*-15 000*	*-8 000*	
– Utökning av de särskilda exportkreditgarantierna till Ukraina	*88 000*	*105 000*	*105 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**568 367**	**475 367**	**474 367**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att möjliggöra Svenska institutets arbete med talangattraktion minskar anslaget med 15 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget minska med 8 000 000 kronor. Anslaget 1:9 *Svenska institutet* inom utgiftsområde 5 Internationell samverkan ökas med motsvarande belopp.

För utgifter för infrianden av exportkreditgarantier till Ukraina till den del som motsvarar de avgifter som garantitagarna har betalat ökas anslaget med 88 000 000 kronor 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med 105 000 000 kronor. Från och med 2029 till och med 2035 beräknas anslaget öka med 88 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 568 367 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 475 367 000 kronor respektive 474 367 000 kronor.

4.6.4 2:4 Investeringsfrämjande

Tabell 4.19 Anslagsutveckling 2:4 Investeringsfrämjande

Tusental kronor

2024	Utfall	77 772	Anslagssparande	
2025	Anslag	103 772[1]	Utgiftsprognos	103 049
2026	**Förslag**	**107 772**		
2027	Beräknat	97 772		
2028	**Beräknat**	**87 772**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag för det statliga uppdraget avseende investeringsfrämjande till Sveriges export- och investeringsråd (Business Sweden) och för utredningsinsatser inom området.

Tabell 4.20 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:4 Investeringsfrämjande

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**103 772**	**103 772**	**103 772**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 000	-6 000	-16 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**107 772**	**97 772**	**87 772**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 107 772 000 kronor anvisas under anslaget 2:4 *Investeringsfrämjande* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 97 772 000 kronor respektive 87 772 000 kronor.

4.6.5 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer

Tabell 4.21 Anslagsutveckling 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	26 954	Anslagssparande	-607
2025	Anslag	28 017[1]	Utgiftsprognos	27 219
2026	**Förslag**	**23 517**		
2027	Beräknat	23 517		
2028	**Beräknat**	**23 517**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för avgifter och bidrag till samt särskilda insatser med anledning av Sveriges deltagande i följande internationella handelsorganisationer:

- Världshandelsorganisationen (WTO)
- Internationella rådet för samarbete på tullområdet (WCO)
- Internationella Byrån för Utställningar i Paris (BIE).

Tabell 4.22 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:5 Avgifter till internationella handelsorganisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**23 517**	**23 517**	**23 517**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**23 517**	**23 517**	**23 517**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 23 517 000 kronor anvisas under anslaget 2:5 *Avgifter till internationella handelsorganisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 23 517 000 kronor respektive 23 517 000 kronor.

4.6.6 2:6 Bidrag till standardiseringen

Tabell 4.23 Anslagsutveckling 2:6 Bidrag till standardiseringen

Tusental kronor

2024	Utfall	31 336	Anslagssparande	
2025	Anslag	45 136[1]	Utgiftsprognos	45 136
2026	**Förslag**	**45 136**		
2027	Beräknat	45 136		
2028	**Beräknat**	**45 136**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Sveriges Standardiseringsförbund.

Tabell 4.24 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:6 Bidrag till standardiseringen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**45 136**	**45 136**	**45 136**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**45 136**	**45 136**	**45 136**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 45 136 000 kronor anvisas under anslaget 2:6 *Bidrag till standardiseringen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 45 136 000 kronor respektive 45 136 000 kronor.

4.6.7 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

Tabell 4.25 Anslagsutveckling 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	100 000
2025	Anslag	100 000[1]	Utgiftsprognos	7 051
2026	**Förslag**	**419 000**		
2027	Beräknat	386 000		
2028	**Beräknat**	**434 000**		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget för användas för ersättning till AB Svensk Exportkredit för eventuellt underskott inom ramen för systemet med statsstödda exportkrediter till fast ränta, det så kallade CIRR-systemet (Commercial Interest Reference Rate).

Tabell 4.26 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 2:7 AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**100 000**	**100 000**	**100 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	319 000	286 000	334 000
varav BP26	*319 000*	*286 000*	*334 000*
– Underskott i CIRR-systemet	*319 000*	*286 000*	*334 000*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**419 000**	**386 000**	**434 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att täcka underskottet i CIRR-systemet ökas anslaget med 319 000 000 kronor 2026. För 2027 beräknas anslaget öka med 286 000 000 kronor och för 2028 beräknas anslaget öka 334 000 000 kronor.

Regeringen föreslår att 419 000 000 kronor anvisas under anslaget 2:7 *AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 386 000 000 kronor respektive 434 000 000 kronor.

4.6.8 Exportkreditnämnden

Exportkreditnämndens verksamhet ska bedrivas så att den är självbärande över tid och samtidigt erbjuda de svenska exportföretagen villkor som motsvarar vad konkurrerande företag i andra länder kan erhålla.

Ramutnyttjandet uppgick den 30 april 2025 till 468 miljarder kronor för ordinarie exportkreditgarantier och till 42 miljoner kronor för investeringsgarantier. Obundna offerter medräknas till 50 procent i ramutnyttjandet medan bundna offerter och garantier medräknas till 100 procent.

Kreditgaranti för exportkrediter

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 650 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Exportkreditnämndens (EKN) verksamhet har tillsammans med Aktiebolaget Svensk Exportkredits verksamhet en avgörande betydelse för företagens möjligheter att finansiera exportaffärer. Riskavtäckning är centralt för exportföretagen för att inte få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för exportkrediter som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 650 000 000 000 kronor.

Tabell 4.27 Ramar för statliga garantier – kreditgaranti för exportkrediter

Belopp angivet i SEK i tkr. Belopp angivet i annan valuta i ental.

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
24	**Exportkreditgarantier**	**475 000 000**	**317 236 863**	**500 000 000**	**650 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Kreditgaranti för investeringar

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

För de svenska exportföretagen är det centralt med riskavtäckning för att inte få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. EKN har de senaste åren noterat en ökning av intresset från den svenska exportindustrin för strategiska investeringar genom investeringsgarantier. Det är viktigt att behålla ramen för investeringsgarantier för den svenska exportindustrins strategiska investeringar.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för investeringar som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 10 000 000 000 kronor.

Tabell 4.28 Ramar för statliga garantier – kreditgaranti för investeringar

Belopp angivet i SEK i tkr. Belopp angivet i annan valuta i ental.

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
24	**Investeringsgarantier**	**10 000 000**	**47 462**	**10 000 000**	**10 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Kreditgaranti för att säkra tillgången av råvaror

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för att säkra tillgången av råvaror som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 12 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Exportkreditnämnden kan fr.o.m. 2022 utfärda statliga kreditgarantier för att säkra tillgången av råvaror genom en s.k. råvarugaranti. En råvarugaranti används för att täcka risken för en långivares finansiering av en utländsk låntagares investering i ett råvaruprojekt om denna låntagare inte klarar att fullfölja betalningarna enligt låneavtalet. En förutsättning för att få en råvarugaranti för ett låneavtal är att låntagaren sluter ett långfristigt leveransavtal med en svensk råvaruimportör.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier som uppgår till högst 12 000 000 000 kronor för att säkra tillgången av råvaror.

Tabell 4.29 Ramar för statliga garantier – kreditgaranti för att säkra tillgången av råvaror

Belopp angivet i SEK i tkr. Belopp angivet i annan valuta i ental.

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
24	**Råvarugarantier**	**12 000 000**	**0**	**12 000 000**	**12 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Kreditgaranti för export till Ukraina

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för export till Ukraina som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 1 776 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Näringslivet kan spela en viktig roll i uppbyggnaden av Ukraina. Den höga riskexponeringen är dock ett hinder för många företag. Svenska företag har efterfrågat exportkreditgarantier från EKN för att dela risken. Mot bakgrund av den för närvarande mycket stora och svårbedömda risken kan EKN inom ordinarie garantimodell dock endast erbjuda garantier i begränsade och mycket specifika fall. Genom en ram om 1 776 miljoner kronor för särskilda exportkreditgarantier för Ukraina ges företag som avser exportera till Ukraina tryggare möjligheter att exportera samhällsviktiga varor och tjänster till landet och kan därmed bidra till återuppbyggnad och hållbar samhälls- och ekonomisk utveckling i Ukraina. Dessa garantier följer inte den ordinarie garantimodellen, där en riskavspeglande avgift tas ut av företagen för att motsvara statens förväntade kostnader. I stället avsätts medel på anslag i statsbudgeten för att täcka eventuella förluster med fördelningen anslaget 1:1 *Biståndsverksamhet* inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd 1 600 miljoner kronor och anslaget 2:3 *Exportfrämjande verksamhet* inom utgiftsområde 24 Näringsliv 176 miljoner kronor.

Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för export till Ukraina som inklusive tidigare utfärdade garantier uppgår till högst 1 776 000 000 kronor.

Tabell 4.30 Ramar för statliga garantier – exportkreditgarantier till Ukraina

Belopp angivet i SEK i tkr. Belopp angivet i annan valuta i ental.

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
24	**Exportkreditgarantier till Ukraina**	**333 000**		**888 000**	**1 776 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Kreditgaranti för försvarsexport till den ukrainska staten

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för försvarsexport till den ukrainska staten som uppgår till högst 500 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Att affärer med den ukrainska staten är förknippade med hög riskexponering utgör ett hinder för försvarsmaterielföretag att exportera till den ukrainska staten. Till följd av den för närvarande mycket stora och svårbedömda risken är Exportkreditnämndens möjligheter att erbjuda garantier inom ordinarie garantimodell ytterst begränsade.

Genom en ram för kreditgarantier för försvarsexport ges företag som avser exportera försvarsmateriel till den ukrainska staten tryggare möjligheter till export. Garantier inom en sådan ram följer inte den ordinarie garantimodellen, där en riskavspeglande avgift tas ut av företagen för att motsvara statens förväntade kostnader. I stället avsätts medel på anslaget 1:14 *Stöd till Ukraina* inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap för att finansiera eventuella infrianden av garantierna.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 ställa ut kreditgarantier för försvarsexport till den ukrainska staten som uppgår till högst 500 000 000 kronor.

Tabell 4.31 Ramar för statliga garantier – försvarsexportkreditgarantier till den ukrainska staten

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade garantiramar 2024[1]	Utfärdade garantier 2024-12-31	Beslutade garantiramar 2025[1]	Begärda garantiramar 2026
24	**Exportkreditgarantier för försvarsexport till den ukrainska staten**				**500 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 4.32 Uppdragsverksamhet

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt-kostnad)	Ackumulerat resultat
Utfall 2024	1 737 000	762 000	1 806 000	28 560 000
Prognos 2025	2 152 200	1 704 000	447 400	29 007 400
Budget 2026	**2 573 700**	**1 966 200**	**607 500**	**29 614 900**

Källa: EKN.

4.6.9 Låneram för AB Svensk Exportkredit

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att för 2026 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret för exportfinansiering som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 175 000 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag

Statsstödda exportkrediter, s.k. CIRR-krediter, är centrala för exportföretagen för att de inte ska få sämre förutsättningar än sina konkurrenter och gå miste om affärer eller få minskad konkurrenskraft internationellt. En låneram i Riksgäldskontoret säkerställer SEK:s upplåning i CIRR-systemet för att kunna erbjuda företagen långfristiga lån. En del av låneramen avser kommersiell exportfinansiering för att kunna finansiera svenska exportaffärer. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2026 besluta att Aktiebolaget Svensk Exportkredit får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 175 000 000 000 kronor.

Tabell 4.33 Ramar för statlig utlåning – AB Svensk Exportkredit

Tusental kronor

Utgifts-område	Ändamål	Beslutade utlåningsramar 2024[1]	Lånefordran 2024-12-31	Beslutade utlåningsramar 2025[1]	Begärda utlåningsramar 2026
24	AB Svensk Exportkredit	125 000 000	0	150 000 000	175 000 000
	Summa	**125 000 000**	**0**	**150 000 000**	**175 000 000**

[1] Ramar för 2024 och 2025 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Utgiftsområde 25

Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområde 25 – Allmänna bidrag till kommuner

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner ... 5
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
2.2 Utgiftsutveckling ... 5
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 5
2.4 Resultatindikationer och andra bedömningsgrunder ... 6
2.5 Resultatredovisning ... 6
2.5.1 Svagt resultat för kommuner och regioner ... 6
2.5.2 Det kommunalekonomiska utjämningssystemet ska ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar ... 11
2.5.3 Fortsatt ökad skuldsättning och försvagad soliditet ... 12
2.5.4 Kommunalskatterna ökade ... 13
2.5.5 Skillnader mellan kommuners och regioners utveckling ... 13
2.5.6 En viss minskning av antalet riktade statsbidrag ... 16
2.5.7 Skillnader i redovisningen mellan kommuner ... 16
2.5.8 Effektivitet i kommunsektorn ... 16
2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen ... 18
2.7 Politikens inriktning ... 19
2.7.1 Kommunsektorns resultat förväntas att förbättras ... 19
2.7.2 De generella statsbidragen ... 20
2.7.3 Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndigheten ... 21
2.7.4 Stärkt kontroll av privata utförare ... 21
2.7.5 Kommunal skattebroms och skattesänkningspremie ... 21
2.8 Budgetförslag ... 22
2.8.1 1:1 Kommunalekonomisk utjämning ... 22
2.8.2 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader ... 28
2.8.3 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer ... 29
2.8.4 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner ... 30
2.8.5 1:5 Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn ... 31

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner enligt tabell 1.1.
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	174 096 852
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	6 364 352
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	8 650
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner	250 000
1:5 Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn	3 500
Summa anslag inom utgiftsområdet	**180 723 354**

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner	500 000	2027–2028
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	**500 000**	

2 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar fem anslag. Inom ramen för anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* redovisas flera olika bidrag och avgifter. Utgiftsområdet omfattar vidare anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* (inkomsttitel 7121 *Utjämningsavgift för LSS-kostnader*), anslaget 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer*, anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda regioner* och anslaget 1:5 *Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn*.

2.2 Utgiftsutveckling

I denna proposition föreslås att utgifterna inom utgiftsområdet sammantaget ökas med 7,526 miljarder kronor 2026 jämfört med 2025. Anledningen till detta är bl.a. att ett antal ekonomiska regleringar föreslås till följd av förändrade uppgifter och förutsättningar vilket ökar utgifterna inom utgiftsområdet.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	167 871	166 750	166 750	**174 097**	174 986	176 916
1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader	5 827	6 128	6 129	**6 364**	6 364	6 364
1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer	7	7	7	**9**	7	7
1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner		303	301	**250**	250	250
1:5 Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn		8	8	**4**	1	1
Äldreanslag						
2024 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda kommuner och regioner	239					
2024 1:5 Medel till befolkningsmässigt mindre kommuner	300					
Totalt för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	**174 245**	**173 197**	**173 195**	**180 723**	**181 608**	**183 538**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för utgiftsområdet är att skapa goda och likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner som bidrar till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet (prop. 2008/09:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.3, bet. 2008/09:FiU3, rskr. 2008/09:150).

2.4 Resultatindikationer och andra bedömningsgrunder

Regeringens redovisning utgår från följande resultatindikatorer och bedömningsgrunder:

- årets resultat
- skuldsättning
- soliditet
- utveckling av skattesatser
- skillnader i årets resultat, skuldsättning, soliditet och utveckling av skattesatser.

Jämfört med budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 25, bet. 2024/25:FiU3, rskr. 2024/25:121) har vissa ändringar gjorts i redovisningen av resultaten. För att underlätta jämförelser med årets resultat används nu antingen föregående års resultat eller ett genomsnitt av de fem senaste åren, även om vissa tidsserier utgår från 2000. Långsiktiga skulder har fått en uppdaterad definition för att undvika sammanblandning med de kortfristiga skulderna.

2.5 Resultatredovisning

2.5.1 Svagt resultat för kommuner och regioner

Demografin påverkar kostnaderna

Kommuner och regioner står för en stor andel av de offentliga utgifterna eftersom de ansvarar för flera av välfärdens verksamheter och annan samhällsservice såsom skola, vård, barnomsorg, äldreomsorg och kollektivtrafik. De kommunala utgifterna motsvarade ca 24 procent av BNP 2024. Att kommuner och regioner har en grundlagsfäst rätt att ta ut skatt innebär att de har ett långtgående ansvar för den egna ekonomin och för finansieringen av verksamheterna. Skatteintäkterna utgör ungefär två tredjedelar av de totala intäkterna.

Kostnaderna för kommuner och regioner påverkas av demografiska faktorer. Befolkningens storlek och sammansättning påverkar bl.a. storleken på och utvecklingen av skatteunderlaget, behovet av välfärdstjänster och investeringar samt kompetensförsörjningen.

Befolkningstillväxten i landet var hög under 2000-talet och mitten av 2010-talet, framför allt på grund av hög invandring (se tabell 2.2). Befolkningen ökade 2024 med 36 000 personer jämfört med föregående år, en ökning med 0,3 procent, och uppgick till nästan 10,6 miljoner. Under 2024 ökade antalet personer över 80 år med 5,9 procent, vilket kan jämföras med en ökning på 5 procent 2023. Antalet invånare 0–19 år minskade för andra året i rad, med 0,6 procent. Ett färre antal barn i åldrarna 0–5 år bidrog till minskningen, medan antalet ungdomar i gymnasieåldern fortsatte att öka. Antalet personer i arbetsför ålder, 20–66 år, ökade med 0,3 procent under 2024.

Tabell 2.2 Sveriges befolkningsutveckling utifrån födelseregion

Antal personer om inte annat anges

Födelseregion	2000	2024	Förändring	Förändring procent
Sverige	7 878 994	8 387 472	508 478	6
Norden eller EU utom Sverige	458 348	598 302	139 954	31
Afrika	55 138	254 011	198 873	361
Mellanöstern	140 529	492 010	351 481	250
Syd- och centralasien	80 148	365 869	285 721	356
Europa utom Norden och EU samt Sydamerika, Nordamerika och Oceanien	269 635	490 046	220 411	82
Befolkningen totalt	**8 882 792**	**10 587 710**	**1 704 918**	**19**

Källor: Statistiska centralbyrån och egna beräkningar.

Svagare resultat för regionerna än för kommunerna

Efter många år med starka resultat redovisade kommunsektorn, dvs. kommuner och regioner, exklusive de kommunala bolagen ett resultat för 2024 som, i likhet med 2023, var betydligt svagare än för några år sedan. Resultatet för 2024 uppgick till drygt 6 miljarder kronor, vilket var en minskning med 8 miljarder kronor jämfört med föregående år (se diagram 2.1). Förändringen mellan åren beror framför allt på ett försämrat resultat för kommunerna. Resultatet förklaras främst av ökade verksamhets- och pensionskostnader till följd av inflationen. Regionernas resultat var sämre än kommunernas till följd av de ökade pensionskostnaderna, vilket i huvudsak förklaras av att regionerna har en större andel högavlönad personal. Regionernas resultat uppgick till knappt -10 miljarder kronor 2024, vilket nästan var i paritet med resultatet 2023 på -12 miljarder kronor. Kommunernas resultat uppgick till knappt 16 miljarder kronor, vilket var 10 miljarder lägre än för 2023.

Diagram 2.1 Årets resultat i kommunsektorn

Miljarder kronor

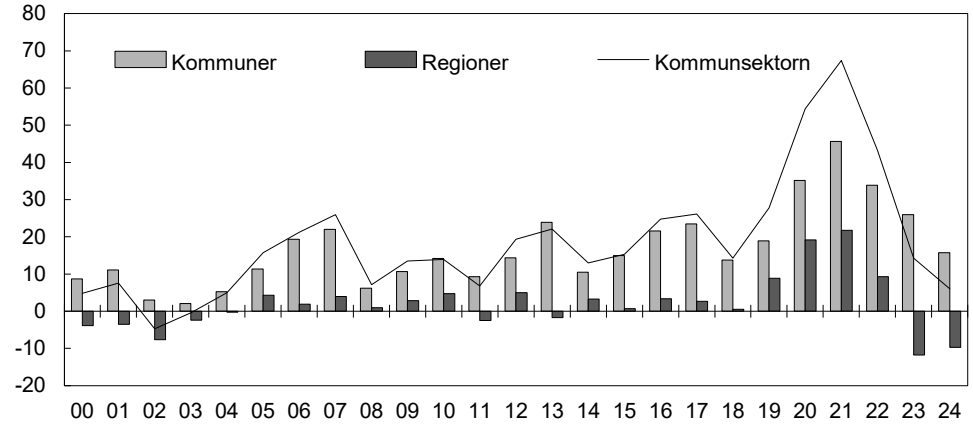

Källa: Statistiska centralbyrån.

Enligt kommunallagen (2017:725) ska kommuner och regioner ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. De ska ta fram och besluta om riktlinjer och ange finansiella mål för detta. Riktlinjer och mål ska utgå från vad som i normalfallet är att betrakta som en god ekonomisk hushållning, men också anpassas utifrån den enskilda kommunens eller regionens förhållanden, t.ex. vad gäller finansiell ställning, befolkningsutveckling, investeringsbehov och skuldsättning. En viktig princip för en god ekonomisk hushållning är att ekonomin ska vara långsiktigt hållbar och att dagens konsumtion eller ekonomiska förvaltning inte ska innebära att kostnader vältras över

på kommande generationer. Årets resultat är en central indikator för analyser av den ekonomiska situationen och de ekonomiska förutsättningarna i kommuner och regioner. Tillräckligt höga resultatnivåer behövs bl.a. för att finansiera hela eller delar av investeringarna.

Ett vanligt förekommande finansiellt mål för en god ekonomisk hushållning i kommuner och regioner är att årets resultat ska uppgå till en angiven andel av skatteintäkter och generella statsbidrag. Kommunsektorns resultat som andel av dess skatteintäkter och generella statsbidrag uppgick 2024 till 0,5 procent, vilket var lägre än genomsnittet för perioden 2019–2023, som uppgick till 4,1 procent. Kommunernas resultat för 2024 motsvarade 2,1 procent av deras skatteintäkter och generella statsbidrag, vilket var något lägre än genomsnittet för 2019–2023. Resultatet för regionerna 2024 motsvarade -4,9 procent av deras skatteintäkter och generella statsbidrag. Regionerna har haft betydligt svagare resultat än kommunerna under många år. Det genomsnittliga resultatet 2019–2023 uppgick till 2,7 procent.

Balanskravet uppfylldes inte

Kommuner och regioner ska enligt kommunallagen upprätta en budget så att intäkterna överstiger kostnaderna (balanskravet). Enligt lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning beräknas balanskravsresultatet genom att årets resultat justeras för vissa poster, bl.a. orealiserade vinster och förluster i värdepapper. Kommunsektorn som helhet redovisade 2024 ett negativt balanskravsresultat (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 5.3).

Kommuner och regioner har möjlighet att reservera medel. Mellan 2013 och 2023 fick kommuner och regioner reservera medel till en resultatutjämningsreserv för att utjämna intäkter över en konjunkturcykel. Medel som avsatts i dessa reserver kan användas t.o.m. 2033. Den 1 januari 2024 trädde ändringar i kommunallagen i kraft som bl.a. innebär att kommuner och regioner i stället får reservera medel i en resultatreserv för att uppnå en god ekonomisk hushållning (prop. 2022/23:119, bet. 2023/24:KU2, rskr. 2023/24:6). Denna ändring syftar bl.a. till att ge kommuner och regioner större möjligheter att planera sitt sparande i syfte att nå en god ekonomisk hushållning, t.ex. genom att på förhand reservera medel för kommande större utgifter. De sammantagna reserverna, dvs. både resultatutjämningsreserver och resultatreserver, uppgick vid utgången av 2024 till drygt 39 miljarder kronor för kommunerna och nästan 10 miljarder kronor för regionerna. Kommunernas reserver minskade med 0,6 miljarder kronor, medan regionernas reserver minskade med 2,3 miljarder kronor. Det var 218 kommuner och 9 regioner som hade medel avsatta i en resultatutjämningsreserv.

För 2024 har 37 kommuner men inga regioner gjort avsättningar till en resultatreserv, om ca 1,8 miljarder kronor.

Intäktsökning i kommunsektorn

Kommunsektorns totala intäkter (exklusive de kommunala bolagens intäkter och finansiella intäkter) uppgick till 1 434 miljarder kronor 2024, vilket var en ökning med 3,9 procent jämfört med 2023. Skatteintäkterna utgjorde 65 procent av de totala intäkterna (se diagram 2.2). Skatteintäkterna ökade med 2,4 procent, vilket var klart lägre än 2023, då intäkterna ökade med 5,7 procent.

Diagram 2.2 Fördelning av kommunsektorns intäkter 2024

Procent

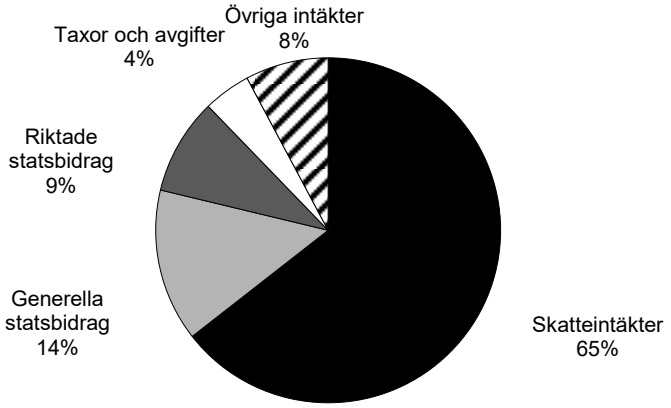

Källa: Statistiska centralbyrån.

Staten bidrar till kommunsektorns finansiering av sin verksamhet dels genom generella statsbidrag, vilka redovisas inom detta utgiftsområde, dels genom riktade statsbidrag och kostnadsersättningar som huvudsakligen ligger inom andra utgiftsområden. De generella statsbidragen höjdes med 10 miljarder kronor 2024 i syfte att minska behovet av såväl kortsiktiga neddragningar i exempelvis vård, skola och omsorg som breda skattehöjningar (prop. 2023/24:1 utg.omr. 25, bet. 2023/24:FiU3, rskr. 2023/24:110). Statsbidragen till kommuner och regioner från andra utgiftsområden uppgick till knappt 122 miljarder kronor 2024, varav ca 51 miljarder kronor till kommunerna och ca 70 miljarder kronor till regionerna. För kommunsektorn som helhet motsvarade detta ca 9 procent av intäkterna. För kommunerna var andelen ca 5 procent och för regionerna ca 13 procent av de samlade intäkterna. Jämfört med 2023 ökade de riktade statsbidragen med ca 10 miljarder kronor, vilket i huvudsak förklaras av att de riktade statsbidragen till regionerna ökade.

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har i en skrivelse till regeringen hemställt att den fordran som kommunerna har på staten på grund av den kommunala fastighetsskatten, ska regleras genom en engångsutbetalning, samt att regeringen tar initiativ för att framtida ackumulering av fordran undviks (Fi2023/01433). Anledningen till kommunernas fordran beror på att utfallet av fastighetsavgiften fastställs knappt två år efter det att året inleds. Regeringen ser i nuläget ingen anledning att vidta några åtgärder med anledning av hemställan eftersom kompensationen till kommunerna utbetalas när de faktiska intäkterna har fastställts av Skatteverket. Därmed fungerar systemet som avsett.

Fortsatt hög kostnadsökningstakt i kommunsektorn

Kommunsektorns totala kostnader (exklusive finansiella kostnader) uppgick till 1 426 miljarder kronor 2024, vilket var en ökning med 5,0 procent jämfört med 2023. Av kommunsektorns totala kostnader utgjorde drygt 93 procent verksamhetskostnader. Den höga kostnadsökningstakten berodde främst på den höga inflationen som påverkade verksamhets- och pensionskostnaderna. Att pensionskostnaderna ökade beror på att en stor del av kommunsektorns pensionskostnader värdesäkras med prisbasbeloppet, vilket räknas upp utifrån inflationen. Uppräkningen av prisbasbeloppet 2024 var 9,1 procent, vilket var den högsta ökningen på mer än 30 år. De finansiella kostnaderna ökade med 7,5 miljarder till totalt 48,2 miljarder kronor 2024.

Av kommunsektorns totala kostnader utgör kostnader för välfärdstjänster inom vård, skola och omsorg den största delen, ca 83 procent. Den största andelen av kommunernas kostnader avser pedagogisk verksamhet (se tabell 2.3). Kostnadsökningen 2024 var högst inom kategorin övrigt där framför allt kostnaden för infrastruktur ökade, och lägst inom förskoleverksamhet och skolbarnomsorgen. I fasta priser var kostnaden för pedagogisk verksamhet samma som 2023.

Tabell 2.3 Kommunernas verksamhetskostnader

Miljoner kronor och andel, och förändring i procent

	Andel av total kostnad 2024	Kostnader 2024	Förändring 2023/2024	Genomsnittlig förändring 2019–2023
Pedagogisk verksamhet	42	369	4,6	3,8
Varav				
– förskoleverksamhet och skolbarnomsorg	*14*	*120*	*3,4*	*3,1*
– grundskola	*18*	*159*	*5,1*	*4,5*
– gymnasieskola	*6*	*55*	*5,1*	*3,2*
– övrig utbildning	*4*	*35*	*5,7*	*4,8*
Vård och omsorg	37	325	5,1	4,4
Varav				
– äldreomsorg	*19*	*166*	*5,4*	*4,5*
– funktionshindrade	*11*	*98*	*4,7*	*4,3*
– ekonomiskt bistånd	*2*	*15*	*5,9*	*0,5*
– individ- och familjeomsorg	*5*	*45*	*4,3*	*5,5*
Övrigt	20	173	9,2	2,5
Totalt kommuner	**100**	**870**	**5,7**	**3,8**

Anm.: I posten övrigt ingår kommunernas kostnader för kultur och fritid, infrastruktur och skydd, affärsverksamhet, arbetsmarknadsåtgärder och flyktingmottagande m.m. Uppgifterna i denna tabell baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån kommunernas räkenskapssammandrag medan utvecklingen av kostnaderna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapssammandragen. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

Kostnaderna för hälso- och sjukvård ökade kraftigt 2024 (se tabell 2.4). Kostnadsökningen var 0,6 procentenheter lägre än genomsnittet för den senaste femårsperioden. De ökade kostnaderna var som högst inom kategorin specialiserad somatisk vård och lägst inom primärvården. Kostnadsökningen för hälso- och sjukvården i fasta priser var 0,1 procent 2024. För specialiserad somatisk vård ökade kostnaderna med 2,2 procent i fasta priser.

Tabell 2.4 Regionernas verksamhetskostnader

Miljoner kronor och andel, och förändring i procent

	Andel av total kostnad 2024	Kostnader 2024	Förändring 2023/2024	Genomsnittlig förändring 2019–2023
Hälso- och sjukvård, totalt	88	432	5,0	5,6
Varav				
– primärvård	*15*	*75*	*-0,3*	*6,0*
– specialiserad somatisk vård	*48*	*235*	*7,2*	*5,7*
– specialiserad psykiatrisk vård	*7*	*36*	*3,8*	*5,7*
– tandvård	*3*	*13*	*5,4*	*3,0*
– övrig hälso- och sjukvård	*8*	*39*	*2,8*	*4,9*
– läkemedel (öppenvård)[1]	*7*	*35*	*6,5*	*6,2*
Regional utveckling samt trafik och infrastruktur	12	61	7,0	4,6
Totalt regioner	**100**	**469**	**5,3**	**5,6**

Anm.: I kostnader för hälso- och sjukvård ingår också kostnader för tandvård och politisk verksamhet. Uppgifter i denna tabell baseras på uppgifter från Sveriges Kommuner och Regioner utifrån regionernas räkenskapssammandrag medan utvecklingen av kostnaderna totalt sett utgår från resultaträkningen i räkenskapssammandragen. Uppgifterna kan därför skilja sig något åt.

[1] Avser kostnader för läkemedel i öppenvård.

Källor: Statistiska centralbyrån och Sveriges Kommuner och Regioner.

Antal anställda minskade något

Personalkostnaderna utgör 51 procent av kommunsektorns totala kostnader. Enligt SKR:s personalstatistik hade kommunsektorn ca 1,3 miljoner anställda 2024, vilket motsvarade knappt en fjärdedel av antalet personer på den svenska arbetsmarknaden. Anställda i privata bolag som utför offentliga tjänster ingår inte i statistiken. Det totala antalet anställda i kommunsektorn minskade marginellt jämfört med föregående år. Kommunernas antal anställda minskade med ca 1 procent och i regionerna ökade antalet anställda med 0,6 procent. Personal inom administration, vilka består av administratörer, handläggare och personal inom ledningsarbete, ökade med 1,3 procent i kommunerna och minskade med 0,3 procent i regionerna. Det beror framför allt på att gruppen personal inom ledningsarbete har ökat i kommunsektorn medan antalet anställda administratörer minskat i både kommuner och regioner.

2.5.2 Det kommunalekonomiska utjämningssystemet ska ge likvärdiga ekonomiska förutsättningar

De generella statsbidragen fördelas till största delen genom det kommunalekonomiska utjämningssystemet och det till det systemet kopplade anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*. Utjämningssystemet har till syfte att ge kommuner och regioner likvärdiga ekonomiska förutsättningar, trots skillnader i skattekraft och strukturella faktorer såsom befolkningsutveckling, ålderssammansättning och bebyggelsestruktur. Bidragen inom systemet finansieras till största delen av statliga medel. En mindre del av bidragen finansieras genom att vissa kommuner och en region betalar avgifter till systemet.

År 2024 fick kommunerna 119 miljarder kronor och regionerna 49 miljarder kronor genom systemet. Bidragens betydelse som intäktskälla skiljer sig åt mellan enskilda kommuner och regioner. Detta beror på att såväl utfallet i utjämningssystemet som skattesatserna, och därmed även skatteintäkterna, skiljer sig åt.

Intäkterna från de generella statsbidragen och utjämningssystemet motsvarade i genomsnitt 9 procent av regionernas intäkter 2024. En region, Region Stockholm, var nettobetalare i systemet. Region Stockholms intäkter som andel av generella stats-

bidrag och utjämningssystemet var -3 procent. Högst andel av intäkterna från de generella statsbidragen och utjämningssystemet hade Gotlands kommun med 23 procent, följt av Region Jämtland Härjedalen respektive Region Dalarna som båda hade en andel på 19 procent. För kommunernas del motsvarade de generella statsbidragen i genomsnitt 14 procent av intäkterna. Totalt var tio kommuner nettobetalare i systemet. Avgifterna till utjämningssystemet motsvarade som lägst -27 procent och bidragen som högst 32 procent av kommunernas samlade intäkter.

Kommunerna omfattas även av utjämningssystemet för kostnader för insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, förkortad LSS. Det systemet är statsfinansiellt neutralt, vilket innebär att bidrag och avgifter tar ut varandra. År 2024 omfördelades 5,8 miljarder kronor inom systemet. Av kommunerna tog 165 emot bidrag och 125 betalade avgifter. Avgifterna till utjämningssystemet motsvarade som lägst -5 procent och bidragen som högst 6 procent av kommunernas samlade intäkter.

2.5.3 Fortsatt ökad skuldsättning och försvagad soliditet

Kommuner och regioner finansierar hela eller delar av sina investeringar med egna medel, dvs. genom årets resultat och avskrivningar. Ju större del av investeringarna som finansieras med egna medel, desto mindre behöver lånas upp från banker och andra kreditinstitut. Hur skuldsättningen utvecklas i kommuner och regioner påverkar därför räntekostnaderna och det ekonomiska risktagandet i kommunsektorn. Kommunsektorns självfinansieringsgrad, dvs. hur stor andel av investeringarna som finansieras med egna medel, uppgick till ca 49 procent 2024, vilket var 6 procentenheter lägre än 2023 och under snittet för 2019–2023, på ca 83 procent.

De långfristiga skulderna för kommunsektorn uppgick till ca 672 miljarder kronor 2024, varav ca 597 miljarder kronor avsåg kommunerna och ca 75 miljarder kronor regionerna (se diagram 2.3). Dessa skulder ökade med nästan 15 procent jämfört med 2023, vilket är en högre ökningstakt än något annat år 2019–2023. Det var framför allt kommunernas skulder som ökade mellan 2023 och 2024. Kommunsektorns långfristiga skulder motsvarade 10,5 procent av BNP 2024, vilket var den högsta andelen 2019–2023.

Diagram 2.3 Kommunsektorns långfristiga skuld

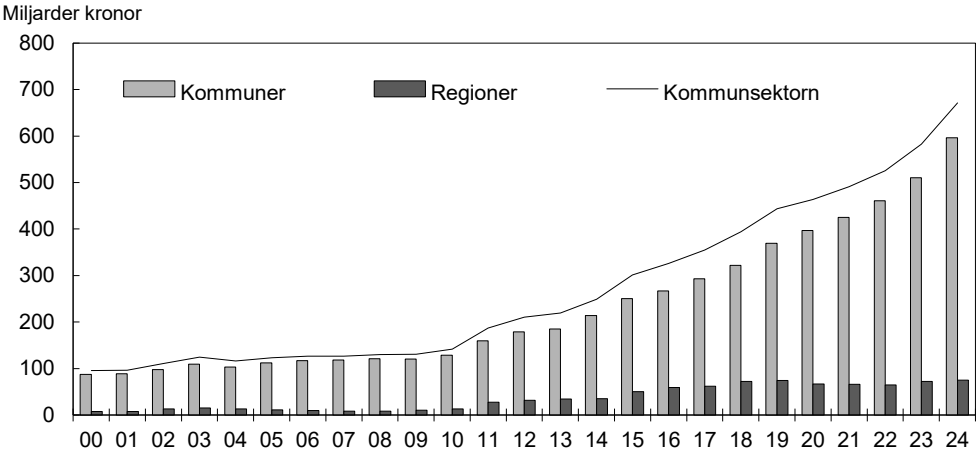

Källa: Statistiska centralbyrån.

Soliditeten anger hur stor del av tillgångarna som finansierats med egna medel. Ju större del av tillgångarna som finansierats med egna medel, desto bättre förut-

sättningar har kommuner och regioner att möta ekonomiskt utmanande år. Soliditeten, inklusive pensionsåtaganden ingångna före 1998, försämrades för kommunerna och regionerna under 2024. Den uppgick till 21 procent för sektorn som helhet vilket är en minskning med 1,8 procentenheter jämfört med 2023. Kommunerna har historiskt sett i genomsnitt haft en högre soliditet än regionerna.

2.5.4 Kommunalskatterna ökade

Den genomsnittliga totala kommunalskatten, dvs. den samlade skattesatsen till både kommun och region, uppgick till 32,37 procent 2024, vilket var en ökning med 0,13 procentenheter jämfört med föregående år (se tabell 2.5). Detta avser den vägda skattesatsen, där respektive kommuns skattesats har viktats utifrån folkmängd för att beräkna ett genomsnitt. Ökningen är den största sedan mellan 2014 och 2015, då den genomsnittliga samlade skattesatsen ökade lika mycket. Regionerna har stått för den största delen av ökningen av skattesatserna. År 2024 var den genomsnittliga skattesatsen 0,51 procentenheter högre än den genomsnittliga skattesatsen 2014. Det är nästan uteslutande regionernas skattehöjningar på 0,49 procentenheter som är orsaken till den ökade skattesatsen i kommunsektorn.

År 2024 var den genomsnittliga skattesatsen i kommuner 20,70 procent och i regioner 11,67 procent. Den totala kommunalskattesatsen varierar mellan 28,98 procent i kommunen med lägst total skattesats och 35,30 procent i kommunen med högst total skattesats. Skillnaden motsvarar 6,32 procentenheter, vilket är en ökning jämfört med 2023.

Tabell 2.5 Utveckling av skattesatser

Procentenheter

	Kommun	Region	Totalt	Lägst	Högst
2014	20,65	11,20	31,86	29,19	34,70
2015	20,70	11,29	31,99	29,19	34,70
2016	20,75	11,35	32,10	29,19	35,11
2017	20,75	11,36	32,12	29,19	35,15
2018	20,74	11,39	32,12	29,19	35,15
2019	20,70	11,49	32,19	29,18	35,15
2020	20,72	11,56	32,28	29,18	35,15
2021	20,71	11,56	32,27	29,08	35,15
2022	20,67	11,56	32,24	28,98	35,15
2023	20,67	11,57	32,24	28,98	35,15
2024	20,70	11,67	32,37	28,98	35,30

Källa: Statistiska centralbyrån.

2.5.5 Skillnader mellan kommuners och regioners utveckling

Försvagning av ekonomin i fler kommuner

Även om ekonomin försvagades i kommunerna som helhet, särskilt vad gäller resultatnivåerna, fanns det stora skillnader mellan enskilda kommuner och mellan grupper av kommuner. I detta avsnitt redovisas skillnader mellan kommunerna utifrån tre huvudgrupper. Indelningen är gjord av SKR och baseras i huvudsak på kriterierna storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Huvudgrupperna benämns storstäder och storstadsnära kommuner, större städer och kommuner nära större stad samt mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. I det följande benämns dessa huvudgrupper som kommungrupper.

Resultatet för 2024 var lägre än 2023 i samtliga kommungrupper (se tabell 2.6). Den största minskningen skedde i gruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. I denna kommungrupp var resultatets andel av skatteintäkter och generella statsbidrag lägre än genomsnittet 2019–2023. Kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner hade fortsatt ett relativt högt resultat 2024 jämfört med de andra grupperna.

Av 290 kommuner hade 103 ett negativt resultat 2024, vilket var en ökning med 34 kommuner jämfört med 2023 (69 kommuner). Andelen med negativt resultat var 41 procent i kommungruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, 37 procent i gruppen större städer och kommuner nära större stad och 12 procent i gruppen storstäder och storstadsnära kommuner.

Användningen av resultatutjämningsreserver 2024 var i genomsnitt högst i kommungruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner. Det genomsnittliga balanskravsresultatet för samtliga kommungrupper var lägre än 2023, men även jämfört med genomsnittet 2019–2023. Kommungruppen storstäder och storstadsnära kommuner redovisade de i genomsnitt högsta balanskravsresultaten 2024. Kostnadsutvecklingen var betydligt högre 2024 än genomsnittet för 2019–2023 i alla tre kommungrupperna.

De långfristiga skulderna har ökat i en jämförelsevis hög takt i gruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner jämfört med genomsnittet för 2019–2023. De i genomsnitt högsta långfristiga skulderna per invånare fanns emellertid i gruppen storstäder och storstadsnära kommuner. Det är även denna grupp som har den högsta genomsnittliga soliditeten, vilket betyder att tillgångarna är relativt högt värderade i förhållande till skulderna. Samtliga tre kommungruppers soliditet försvagades något mellan 2023 och 2024. Den största försvagningen mellan dessa år stod gruppen större städer och kommuner nära större stad för. Nivån på investeringarna var 2024 högst i gruppen storstäder och storstadsnära kommuner, vilket följer mönstret från 2019–2023.

Antalet invånare minskade något i gruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner mellan 2023 och 2024 och ökade något i gruppen större städer och kommuner nära större stad. Befolkningen i storstäder och storstadsnära kommuner ökade samtidigt med 0,7 procent. Antalet invånare ökade med 3,6 procent i denna grupp mellan 2019 och 2023. Under denna period ökade befolkningen även i gruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner.

Även om skattesatserna sammantaget har ökat med 0,18 procentenheter sedan 2019 är det samlade skatteuttaget lägre för många invånare jämfört med 2019. En förklaring till det är att den genomsnittliga skattesatsen för gruppen storstäder och storstadsnära kommuner sjönk med 0,25 procentenheter mellan 2019 och 2024. Under perioden är det framför allt kommunerna i gruppen större städer och kommuner nära större stad som har ökat skattesatserna, med i genomsnitt drygt 0,18 procentenheter. Åren 2024 och 2023 ökade den sammantagna skattesatsen för invånarna 47 kommuner, främst till följd av skattesatsökningar i regionen. Under samma period minskade den sammantagna skattesatsen för invånarna i 6 kommuner.

Tabell 2.6 Nyckeltal för kommunerna

Utfall 2024 och genomsnittligt utfall 2019–2023 om inget annat anges.

	Storstäder och storstadsnära kommuner 2024	Större städer och kommuner nära större stad 2024	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner 2024	Riket 2024	Storstäder och storstadsnära kommuner 2019–2023	Större städer och kommuner nära större stad 2019–2023	Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner 2019–2023
Årets resultat kr/inv.	2 176	416	46	522	3 917	2 223	2 267
Årets resultat som andel av generella statsbidrag och intäkter	3,6	1,8	0,6	2,1	6,6	4,1	3,9
Skattesats	19,77	21,81	22,25	21,69	19,78	21,78	22,21
Resultatutjämningsreserv kr/inv.	1 362	1 172	1 460	1 337	2 361	2 224	2 764
Balanskravsresultat, kr/inv.	1 663	523	69	491	3 140	1 687	1 616
Kostnadsutveckling[1]	5,9	5,9	5,6	5,8	4,1	3,6	3,5
Långfristiga skulder	44 451	46 761	39 561	43 018	29 909	31 654	27 547
Soliditet inkl. pensionsåtaganden ingångna före 1998	32,0	27,2	28,8	29,5	32,1	28,1	28,8
Investeringar, kr/inv.	10 055	9 197	9 167	9 319	8 016	7 274	7 525
Befolkningsutveckling, procentuell förändring	0,7[2]	0,3	-0,1	0,3	3,6[3]	2,1	0,2

[1] Verksamhetens nettokostnader.

[2] Mellan 2023 och 2024.

[3] Total procentuell förändring mellan 2019–2023.

Källa: Statistiska centralbyrån.

Försvagning av regionernas ekonomi

Regionerna har under lång tid haft, och hade även under 2024, en betydligt svagare ekonomisk ställning än kommunerna. År 2024 redovisade 16 av 20 regioner ett negativt resultat. Resultaten under 2020–2022 var dock positiva, vilket beror på stora och huvudsakligen pandemirelaterade tillskott av statsbidrag samt en starkare ökning av skatteunderlaget än förväntat.

Kostnadsökningstakten i regionerna avtog mellan 2023 och 2024 från den höga ökningstakten mellan 2022 och 2023. År 2024 ökade kostnaderna som mest med 7 procent i två regioner och 1 procent i två regioner jämfört med 2023.

Soliditeten (inklusive ansvarsförbindelsen för pensioner före 1998) anger statusen på regionernas långsiktiga finansiella ställning. Vid utgången av 2024 var den som lägst - 84 procent och som högst 22 procent (se diagram 2.4). Soliditeten försämrades för 15 av 20 regioner 2024 jämfört med 2023. I ett längre perspektiv, sedan år 2000, har emellertid soliditeten för regionerna förbättrats.

Vid utgången av 2023 hade 13 regioner avsatt medel till sin resultatutjämningsreserv. Under 2024 använde 9 av dessa sina reserver. Vid utgången av 2024 var det 10 regioner som hade en resultatutjämningsreserv.

Diagram 2.4 Regionernas soliditet inklusive pensionsåtaganden före 1998

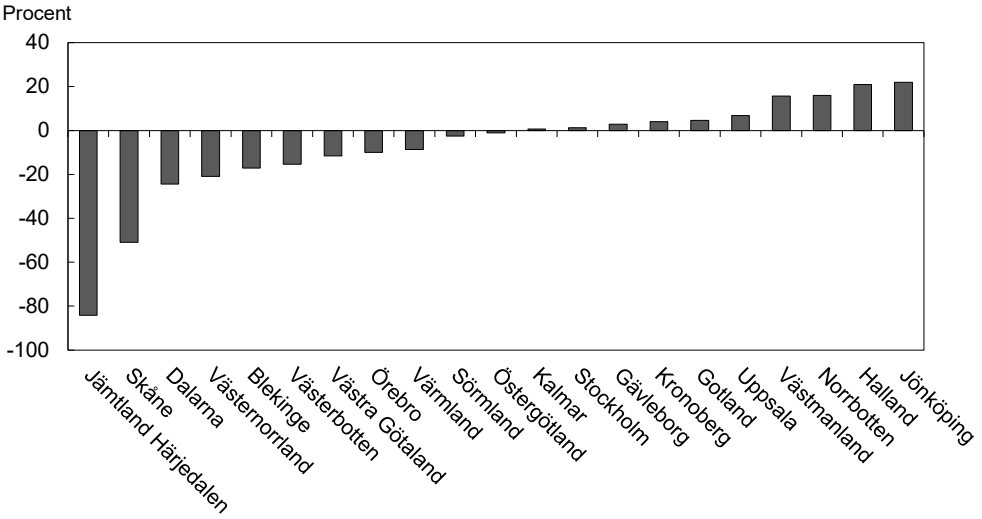

Källa: Statistiska centralbyrån.

2.5.6 En viss minskning av antalet riktade statsbidrag

På uppdrag av regeringen redovisar Statskontoret årligen en översiktlig kartläggning av samtliga statsbidrag till kommuner och regioner till 2026. Rapporten Statens styrning med statsbidrag till kommuner och regioner 2024 (Statskontoret 2025) visar att det under 2024 fanns 163 riktade statsbidrag (sektorsbidragen till skolan och hälso- och sjukvården klassificeras inte som riktade statsbidrag av Statskontoret) och 23 kostnadsersättningar till kommunsektorn. Det innebär en viss minskning av antalet riktade statsbidrag jämfört med föregående år, medan antalet kostnadsersättningar var oförändrat. Summan av riktade statsbidrag och kostnadsersättningar var den lägsta sedan 2018. Under 2024 infördes 18 nya riktade statsbidrag, samtidigt som 21 bidrag upphörde. De flesta bidragen finns inom utgiftsområdena 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg och 16 Utbildning och universitetsforskning.

2.5.7 Skillnader i redovisningen mellan kommuner

Rådet för kommunal redovisning (RKR) har 2024 genomfört två praxisundersökningar i kommunerna, RKR R15 Förvaltningsberättelse – tillämpningen i kommuners årsredovisningar för 2023 och Det sakkunniga biträdets yttrande – vad föranleder ett modifierat yttrande? Undersökningen om förvaltningsberättelserna visar att efterlevnaden av RKR:s rekommendation för vad en förvaltningsberättelse ska innehålla är god men att det finns utvecklingspotential i att minska mängden information genom ett ökat fokus på väsentlighet och konkretisering. Från och med 2023 finns en standard för kommunal revision som bl.a. innebär att de sakkunniga ska lämna skriftlig information (modifierat yttrande) om t.ex. väsentliga felaktigheter. I undersökningen om det sakkunniga biträdets (revisorernas) yttranden redovisas att drygt 41 procent av kommunerna fick ett modifierat yttrande 2023 och att yttranden främst ges vid avvikelser som påverkar resultat och finansiell ställning.

2.5.8 Effektivitet i kommunsektorn

Det är viktigt att de skattemedel som går till verksamheter inom välfärden används så effektivt som möjligt. Flera olika studier pekar på betydande skillnader i produktivitet och effektivitet mellan kommuner och mellan regioner.

Produktivitetskommissionen (Fi 2023:03), som har i uppdrag att ta fram förslag för att stärka produktiviteten i privat och offentlig sektor, konstaterar i sitt delbetänkande Goda möjlighet till ökat välstånd (SOU 2024:29) att det finns en relativt stor variation

i uppmätt effektivitet i kommunsektorn. En del av den ineffektivitet som kommissionen ser kan sannolikt kopplas till statliga regelverk och krav. Enligt kommissionen bör statliga regelförändringar i högre grad testas på kommunal nivå, t.ex. genom att testa dem på vissa geografiska platser och utvärdera dem.

För att undanröja hinder för en effektiv kommunal verksamhet har regeringen gett Statskontoret i uppdrag att analysera och föreslå regelförenklingar samt försöksverksamheter (Fi2025/00998). Enligt uppdraget ska Statskontoret ta emot förslag på ändrade regler samt försöksverksamheter från kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra aktörer. Syftet med arbetet ska vara att lämna vidare utvalda förslag som kan undanröja hinder för effektiv kommunal verksamhet till regeringen.

Många kommuner, särskilt befolkningsmässigt mindre kommuner, har utmaningar när det gäller minskande och åldrande befolkning, ekonomi samt kompetensförsörjning. Samtidigt ska de hantera nya utmaningar som t.ex. att bygga ut det civila försvaret, genomföra klimatanpassningar och förebygga brott. Regeringen har gett Kammarkollegiet i uppdrag att betala ut högst 1,5 miljoner kronor vardera till samverkanskonstellationerna Region 10 och Dalslandssamverkan för arbete med kapacitetsanalyser (Fi2025/00819). Syftet är att stärka kommunernas förmåga att utföra sitt uppdrag gentemot medborgarna och att möta de utmaningar som samhällsutvecklingen innebär, samt att öka kunskapen, både inom staten och i kommunerna, om hur den kommunala kapaciteten utvecklas. Resultatet av arbetet ska redovisas senast den 1 juni 2026.

Bakgrunden till beslutet till Kammarkollegiet finns i Kommunperspektivutredningen (Fi 2023:1), som fokuserade på de befolkningsmässigt 100 minsta kommunerna. Utredningen konstaterade i sitt betänkande Steg mot stärkt kapacitet (SOU 2024:6) att kommunerna är väl medvetna om sina utmaningar, men att kommunerna i nuläget inte ser sammanläggningar som en lösning. Utredningen bedömer att kommunal samverkan i fasta konstellationer är en viktig åtgärd när kommunens egen kapacitet inte räcker till. Vidare bedömer utredningen att framför allt mindre kommuner behöver analysera sin långsiktiga kapacitet och identifiera åtgärder som bidrar till att stärka denna.

Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA) tar fram nyckeltal för effektivitet i kommuner och regioner. Detta möjliggör jämförelser av kostnader och resultat, vilket hjälper kommuner och regioner att utveckla sina verksamheter. RKA publicerar årligen en återkommande rapport på temat effektivitet hos kommuner och regioner. I rapporten Effektivitet i hälso- och sjukvården – tema kvalitet (Rådet för främjande av kommunala analyser 2024) bedömer RKA att det finns förbättringspotential när det gäller att ge en samlad övergripande bild av kvaliteten i hälso- och sjukvården. Statistiken är omfattande och detaljerad men svår att använda för att belysa det samlade resultatet av den vård som ges eller bedöma hur effektiv verksamheten är. Verksamhetens kvalitet uppvisar både förbättringar och försämringar. Exempelvis har väntetiderna inom primärvården, mätt som andel patienter som får medicinsk bedömning inom tre dagar, förbättrats de senaste fem åren, samtidigt som väntetiderna inom specialiserad vård, mätt som antal patienter som behöver vänta längre än 90 dagar, ökat de senaste tio åren. I tidigare rapporter har RKA konstaterat att det finns stora skillnader i effektivitet mellan kommuner, men att det genom analyserna inte gått att se något systematiskt samband mellan verksamhetens kostnader och den kvalitet som uppnås, se rapporterna Effektivitet i kommuner (Rådet för främjande av kommunala analyser 2021) och Effektivitet i äldreomsorgen (Rådet för främjande av kommunala analyser 2023).

Kostnaderna för hälso- och sjukvården har ökat i en hög takt under de senaste åren (se tabell 2.4) och flera regioner har höjt sina skattesatser som en följd av de befinner sig i ett svårt ekonomiskt läge.

För att stödja strukturella förändringar, stärka effektiviteten och därmed förbättra situationen inom hälso- och sjukvården har regeringen under 2024 inrättat Delegationen för en effektiv hälso- och sjukvård vid Kammarkollegiet. Delegationen ska kunna bistå med analyser, föreslå åtgärder som kan öka verksamheternas effektivitet och sprida goda exempel. Delegationen ansvarar för ett tillfälligt statsbidrag på 250 miljoner kronor per år 2025–2030. Stöd kan sökas av en region eller regioner i samverkan. När delegationen fördelar bidrag ska den prioritera sådana ansökningar som bedöms ge störst effektivitet genom omstrukturerings- eller effektiviseringsåtgärder i verksamheten och dess administration. Regeringen har även i regleringsbrevet för budgetåret 2025 gett Ekonomistyrningsverket (ESV) i uppdrag att inrätta en regiongranskningsfunktion med fokus på ändamålsenligt resursutnyttjande, kostnadseffektivitet och effektiviseringspotential.

SKR har i en hemställan till regeringen föreslagit ändringar i kommunallagen för att underlätta övergången mellan uppdrag för förtroendevalda (Fi2021/00390). Enligt 4 kap. 5 § kommunallagen, får en kommunrevisor inte ha andra uppdrag i t.ex. fullmäktige, kommunstyrelsen eller någon annan nämnd, parallellt med revisorsuppdraget.

Regeringen anser att förtroende för revisionen är av stor betydelse och bör värnas. Regeringen avser därför inte i nuläget att vidta några åtgärder med anledning av hemställan.

2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Efter många år med starka ekonomiska resultat i kommunsektorn försämrades de ekonomiska förutsättningarna och resultaten 2023. Under 2024 fortsatte trenden, framför allt på grund av ökade verksamhets- och pensionskostnader till följd av inflationen samt på den relativt låga ökningen av skatteintäkter. Regeringen bedömer att tillskottet av generella statsbidrag med 10 miljarder kronor 2024 hade en stor betydelse för att upprätthålla målet för utgiftsområdet.

Den förstärkning av soliditeten, dvs. den långsiktiga ekonomiska ställningen, som skett under flera år, avstannade under 2023. För 2024 försämrades soliditeten både i kommunerna och regionerna. Sett till kommunsektorn i sin helhet, och även till kommunerna som grupp, indikerar resultaten att måluppfyllelsen för utgiftsområdet vad gäller de ekonomiska förutsättningarna har varit acceptabel, under de särskilda omständigheter som rådde 2024. Regionernas resultat var dock betydligt svagare än kommunernas, och regionerna har också ökat skattesatsen mer. För kommunerna har kommungruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner haft ett sämre utfall än övriga grupper. Även sett över tid har regionerna och gruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner haft en svagare ekonomi. Denna kommungrupp har också den högsta genomsnittliga skattesatsen, vilket indikerar att utrymmet att stärka ekonomin genom skattesatshöjningar troligen är begränsat. Samtliga kommungrupper har ökat sin skuldsättning över tid, vilket kan innebära utmaningar när befolkningstillväxten avtar. Kommungruppen mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner kan i detta perspektiv vara särskilt utsatt, eftersom denna grupp har en befolkningsminskning.

Många av de kommuner och regioner som har reserverat medel till en resultatutjämningsreserv har använt medlen under 2024, vilket bidragit till att stärka dessa

kommuners och regioners balanskravsresultat 2024. Regeringen bedömer att möjligheten att använda reserverade medel till viss del haft önskad effekt, dvs. att utjämna intäkter över en konjunkturcykel och därmed minska risken för att balanskravet leder till behov av kraftiga neddragningar i verksamheten när konjunkturen viker.

Den kommunala självstyrelsen, kommunernas och regionernas ansvar för välfärdsverksamheterna och den kommunala beskattningsrätten är viktiga delar av den svenska decentraliserade samhällsmodellen. Kommuner och regioner ska inom ramen för lagstiftningen utforma och ansvara för sina verksamheter, och den kommunala beskattningsrätten ger kommuner och regioner ett långtgående ansvar för verksamhetens finansiering. Skatteintäkterna står för den allra största delen av kommunsektorns intäkter. Det är därför inte möjligt att dra alltför långtgående slutsatser om hur de generella statsbidragen och andra statliga åtgärder har påverkat kommuners och regioners ekonomiska förutsättningar eller bidragit till en effektiv kommunal verksamhet med hög kvalitet. Statens bidrag till kommunsektorns finansiering motsvarar ca 14 procent av intäkterna. Statsbidragens betydelse som intäktskälla skiljer sig emellertid åt mellan enskilda kommuner och regioner, vilket är i enlighet med hur det kommunala utjämningssystemet är avsett att fungera. Trots den utjämning av de ekonomiska förutsättningar som utjämningssystemet bidrar till, kvarstår skillnader i ekonomiska förutsättningar och utfall mellan enskilda kommuner och regioner. Det är viktigt att systemet utvecklas i takt med samhällsutvecklingen. Skillnaderna i måluppfyllelse mellan kommungrupperna indikerar att det kan finnas ett behov av att uppdatera systemet, bl.a. för att förstärka kompensationen för gles bebyggelsestruktur. Det är samtidigt viktigt att utjämningssystemet inte skapar osunda incitament och därigenom motverkar tillväxt och utveckling. Långsiktiga åtgärder för att förbättra förutsättningarna för befolkningsmässigt mindre kommuner handlar om att stärka dessa kommuners kapacitet.

2.7 Politikens inriktning

2.7.1 Kommunsektorns resultat förväntas att förbättras

Regeringens prognos

Det kommunala skatteunderlaget, och därmed de kommunala skatteintäkterna, utvecklades något långsammare 2024 än den genomsnittliga tillväxttakten de senaste tio åren. Även under 2025 förväntas kommunernas skatteinkomster öka i något långsammare takt än normalt. För 2026 och 2027 förväntas skatteintäkterna öka ytterligare i takt med en stärkt konjunktur. Lägre pensionskostnader 2025 förbättrar de ekonomiska förutsättningarna i kommunsektorn och resultatet bedöms därför stärkas. För 2026 förväntas kostnaderna öka i paritet med skatteinkomstutvecklingen (se vidare Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 9.5).

Kommunernas och regionernas prognoser

Enligt kommunernas och regionernas egna budgetar för 2025 beräknas årets resultat uppgå till drygt 14 miljarder kronor för kommunerna och 1,5 miljarder kronor för regionerna. Det är 9 kommuner och 4 regioner som budgeterat ett negativt resultat för 2025. Enligt kommunernas och regionernas egna prognoser för 2025, baserade på utfallet under de första fyra månaderna 2025, beräknas resultatet till 17 miljarder kronor för kommunerna och ca -4 miljarder kronor för regionerna. Av prognoserna framgår att 63 kommuner och 12 regioner prognostiserar ett negativ resultat 2025. När motsvarande prognoser för tidigare år jämförts med det slutliga utfallet för året har det visat sig att prognosen ofta varit lägre än utfallet. År 2026 beräknar kommunerna och regionerna att resultatet förbättras och färre kommuner och regioner än

under 2025 beräknar ett negativt resultat. År 2027 förväntas resultatet för kommuner och regioner vara på ungefär samma nivå som beräknas för 2026.

2.7.2 De generella statsbidragen

Regeringen föreslår en nivå på de generella statsbidragen som utgår från en samlad bedömning av faktorer som påverkar den kommunala ekonomin, såsom skatteunderlagets utveckling, pris- och löneutveckling samt den demografiska utvecklingen. Hänsyn tas också till det samhällsekonomiska utrymmet, och avvägningar behöver göras mellan behov av resurser inom olika sektorer. Under 2023 och 2024 var det ekonomiska läget i kommunsektorn ansträngt på grund av den höga inflationen. Regeringen föreslog därför dessa år permanenta höjningar av de generella statsbidragen med sammanlagt 16 miljarder kronor. Kommunsektorns ekonomi förväntas som helhet att förstärkas under 2025 och denna förstärkning antas fortsätta under 2026, främst till följd av att konjunkturläget förbättras med ökande skatteinkomster samt något långsammare kostnadsutveckling.

Det demografiskt betingade kostnadstrycket för kommuner och regioner ökar, men ökningstakten framöver förväntas sammantaget ligga på lägre nivåer än under de senaste 10–20 åren, som följd av den förväntade lägre befolkningstillväxten och minskningen av antalet barn. En grupp som ökar kraftigt är antalet personer 80 år och äldre. Utvecklingen ställer höga krav på kommuner och regioner vad gäller omställning och anpassning av verksamheter. Kommuner har utmaningar exempelvis när det gäller minskande och åldrande befolkning, ekonomi, personal- och kompetensförsörjning och större nödvändiga investeringar, samtidigt som de ska hantera nya uppgifter, som t.ex. att bygga ut det civila försvaret, genomföra nödvändiga klimatanpassningar och förebygga brott. Dessa utmaningar kan vara särskilt omfattande för mindre kommuner. Flera mindre kommuner behöver stärka sin kapacitet för att utföra sitt uppdrag på kort och lång sikt. Kommunernas strukturella förutsättningar skiljer sig också åt. Befolkningsmässigt små kommuners möjlighet att påverka sin kapacitet kan vara mer begränsad om kommunen samtidigt har en gles bebyggelsestruktur jämfört med en mer tätbebyggd struktur.

De satsningar som regeringen initierade 2025 för att långsiktigt stärka effektivitet och kapacitet i kommunsektorn fortsätter under 2026. Uppdraget till Statskontoret om regelförenklingar syftar till att undanröja hinder för en effektiv kommunal verksamhet. Medlen för att stärka mindre kommuners kapacitet syftar fortsatt till att öka kunskapen om hur förmågan att utföra sina uppgifter kan utvecklas i mindre kommuner som samverkar i större geografiska områden. Insatserna ska komplettera det arbete med kapacitetsanalyser som påbörjades med statligt stöd inom Region 10 och Dalslandssamverkan. Effektivitetsdelegationen kommer under 2026 att betala ut 250 miljoner kronor till regioner för projekt som syftar till att effektivisera hälso- och sjukvården.

Likvärdiga ekonomiska förutsättningar och ökat fokus på tillväxt, utveckling och effektivitet

De generella statsbidragen fördelas genom det kommunalekonomiska utjämningssystemet. Systemet syftar till att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner trots skillnader i skattekraft och opåverkbara, strukturella faktorer. För att syftet med utjämningssystemet ska uppnås behöver de beräkningsmodeller och dataunderlag som används vid utjämning av strukturella kostnadsskillnader ses över och uppdateras. Den parlamentariska Utjämningskommittén har sett över systemet och lämnat förslag i betänkandet Nätt och jämnt – Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn (SOU 2024:50). Regeringen anser att det är viktigt

att utjämningssystemet uppfyller sitt syfte att skapa likvärdiga ekonomiska förutsättningar för kommuner och regioner. Samtidigt är det viktigt att utjämningssystemet inte skapar osunda incitament som riskerar att motverka effektivisering, utveckling och tillväxt. Regeringen avser att under 2026 lämna förslag till riksdagen om ändringar i utjämningssystemet, bl.a. avseende uppdateringar av kompensation för gles bebyggelsestruktur och svagt befolkningsunderlag.

2.7.3 Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndigheten

Välfärdsbrottslighet som medför att stora belopp felaktigt betalas ut från välfärdssystemen har utvecklats till ett stort samhällsproblem. Angreppen mot det offentliga har efter hand blivit mer avancerade och i vissa fall angrips såväl statliga som kommunala utbetalningar på ett systematiskt sätt.

Kommunerna har ett stort ansvar för utbetalningar från välfärdsystemen, bl.a. för personlig assistans och ekonomiskt bistånd. Det är därför motiverat att inkludera kommunsektorn i ett systematiskt arbete med att stoppa felaktiga utbetalningar från och missbruk av välfärdssystemen. Regeringen avser att ansluta vissa kommunala bidragsutbetalningar till Utbetalningsmyndighetens verksamhet för att skapa en samlad kontroll för offentlig sektor som gör det möjligt att motverka fel som i dag är svåra att upptäcka (se även utg.omr. 2 avsnitt 8.5.1).

2.7.4 Stärkt kontroll av privata utförare

Betydande delar av den kommunala sektorns välfärdsproduktion utförs av privata utförare efter upphandling eller genom valfrihetssystem. Privata utförare är viktiga och innebär större valfrihet för medborgarna men medför samtidigt risker för att oseriösa och kriminella aktörer etablerar sig i välfärden.

Kommunernas och regionernas arbete med kontroll och uppföljning är avgörande för att förhindra välfärdsbrottslighet och för att förebygga att oseriösa aktörer etablerar sig. Statskontoret har på uppdrag av regeringen analyserat hur kommuner och regioner tillämpar kommunallagens bestämmelser om kontroll och uppföljning av privata utförare. I rapporten Förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner och regioner (Statskontoret 2025:7) föreslår Statskontoret bl.a. att regeringen ska ta initiativ till att förstärka styr- och uppföljningskedjan genom ändringar i kommunallagen. Statskontoret bedömer att förslagen ger kommuner och regioner bättre förutsättningar att utföra en sammanhållen kontroll och uppföljning. Förslagen har remitterats och bereds i Regeringskansliet. Regeringen ser ett fortsatt behov av att arbeta med att stärka kommuners och regioners kontroll och uppföljning för att motverka välfärdsbrottslighet.

2.7.5 Kommunal skattebroms och skattesänkningspremie

En särskild utredare ska analysera hur statliga åtgärder som motverkar ökande skattesatser (skattebroms) och statliga åtgärder som stimulerar skattesänkningar (skattesänkningspremie) i kommuner och regioner kan utformas (dir. 2025:79). Utredaren ska också lämna förslag på sådana åtgärder. Syftet med utredningen är att analysera förutsättningar för att införa åtgärder för att motverka att flera kommuner och regioner höjer sin kommunala skattesats. Syftet är även att fler kommuner och regioner ska välja att sänka skattesatsen. På så sätt kan de negativa effekterna av höga kommunala skattesatser motverkas. Förslagen, både gällande skattebroms och skattesänkningspremie, bör analyseras med välfärdens kärnverksamheter i åtanke. Uppdraget ska redovisas senast den 27 februari 2026.

2.8 Budgetförslag

2.8.1 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tabell 2.7 Anslagsutveckling 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tusental kronor

2024	Utfall	167 870 852	Anslagssparande	
2025	Anslag	166 750 052[1]	Utgiftsprognos	166 750 052
2026	**Förslag**	**174 096 852**		
2027	Beräknat	174 985 952		
2028	Beräknat	176 915 552		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner och regioner enligt lagen (2004:773) om kommunalekonomisk utjämning. Anslaget får också användas som ett instrument för ekonomiska regleringar mellan staten och kommunsektorn.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.8 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**166 750 052**	**166 750 052**	**166 750 052**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	7 348 300	8 235 900	10 165 500
varav BP26	*6 564 550*	*10 433 500*	*11 952 700*
– Medicinskt ansvarig för rehabilitering i kommuner	*161 250*	*322 500*	*322 500*
– Skatteavtal Sverige Danmark	*69 600*	*69 600*	*69 600*
– Språkkrav i äldreomsorgen	*90 000*	*165 000*	*150 000*
– Skattefrihet för förmån av laddel och avdrag för drivmedel	*70 000*	*130 000*	*130 000*
– Sänkt skatt på arbetsinkomster och pension	*3 890 000*	*3 890 000*	*3 890 000*
– Ytterligare höjning av beloppsgränsen i reseavdraget	*-620 000*	*-620 000*	*-620 000*
– Enklare och bättre skatteregler för delägare i fåmansföretag	*1 080 000*	*1 080 000*	*1 080 000*
– Regioner: Genomförande av NIS2-direktivet	*50 000*	*50 000*	*50 000*
– Kommuner: Genomförande av NIS2-direktivet	*200 000*	*200 000*	*200 000*
– Avskaffande av nationella prov i lågstadiet			*-8 500*
– Obligatoriska hyresgarantier för barnfamiljer	*34 500*	*34 500*	*34 500*
– Ett ställföreträdarskap att lita på	*60 000*	*60 000*	*60 000*
– Ett ställföreträdarskap att lita på	*-60 000*	*-60 000*	*-60 000*
– Genomförande av CER-direktivet: kommuner	*60 000*	*60 000*	*60 000*
– Genomförande av CER-direktivet: regioner	*15 000*	*15 000*	*15 000*
– Kommunal anslutning till UBM	*15 000*	*15 000*	*15 000*
– Förbättrad kontroll och uppföljning av privata utförare i kommuner	*3 000*	*3 000*	*3 000*
– Nytt betygssystem			*-36 800*
– En mer effektiv tillsyn av socialtjänsten	*4 000*	*3 000*	*3 000*
– Vattkoppsvaccin till alla barn under 18 år		*43 000*	*43 000*

	2026	2027	2028
– Aktivitetskrav	*1 141 000*	*2 282 000*	*2 282 000*
– Kartläggningsmaterial för svenska som andraspråk		*7 500*	*15 000*
– Obligatoriska standardiserade tester			*9 500*
– Frihetsberövande påföljder för unga	*300*	*1 100*	*1 100*
– Skärpta villkor för friskolesektorn	*26 500*	*62 000*	*71 000*
– Fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas		*469 600*	*469 600*
– Statistikinsamling av resultatutveckling i skolan		*2 100*	*2 100*
– Utökad insyn i enskilda huvudmän	*19 000*	*2 000*	*2 000*
– Stärkt trygghet och studiero i skolan	*120 400*	*118 100*	*118 100*
– Drivkrafter för biståndsmottagare	*40 000*	*-89 500*	*-162 000*
– Reglering av lärares undervisningstid		*1 283 000*	*2 565 000*
– Utökad undervisningstid genomförs ej			*-225 000*
– Utredningsfunktion för suicid		*1 000*	*1 000*
– Civilt försvar: Lagerhållningsskyldighet – regioner		*721 000*	*721 000*
– Civilt försvar: Lagerhållningsskyldighet – kommuner		*13 000*	*13 000*
– Mobilförbud i skolan	*95 000*	*100 000*	*100 000*
– Införande av stödundervisning			*569 000*
Överföring till/från andra anslag	-1 500		
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**174 096 852**	**174 985 952**	**176 915 552**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen

Regeringen behandlar i denna proposition nya och planerade regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen. Tidigare beslutade regleringar, samt nya och planerade regleringar, framgår av tabell 2.9.

Övriga ekonomiska regleringar

I avtalet mellan Sverige och Danmark om vissa skattefrågor regleras hur länderna ska kompensera varandra för minskade skatteintäkter till följd av att pendlare mellan länderna beskattas i arbetslandet och inte i bosättningslandet (prop. 2003/04:149, bet. 2003/04:SkU31, rskr. 2003/04:269). Nettot av de utjämningsbelopp som regleras i artikel 6 i avtalet bör fördelas på samtliga kommuner respektive regioner med ett enhetligt belopp per invånare, eftersom de minskade skatteintäkter som följer av pendlingen fördelas på kommunsektorn genom inkomstutjämningen.

För 2026 föreslås att skillnaden mellan nettobeloppet för inkomståret 2022 och motsvarande belopp 2021 regleras genom att anslaget ökas med 69,6 miljoner kronor, varav 44,5 miljoner kronor beräknas avsättas för kommunerna och 25,1 miljoner kronor för regionerna. Fördelningen mellan kommuner och regioner är gjord i förhållande till medelskattesatsen för kommuner respektive regioner. För 2027 och 2028 beräknas anslaget öka med motsvarande belopp.

Regeringen aviserar i denna proposition att skatten på arbetsinkomster och pension ska sänkas. Det innebär bl.a. att det förhöjda grundavdraget för dem som vid beskattningsårets ingång har fyllt 66 år ska förstärkas (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 13.1). Förstärkningen medför att det kommunala skatteunderlaget minskar, vilket innebär en minskning av kommunernas och regionernas skatteintäkter. Anslaget ökas till följd av detta med 3,89 miljarder kronor fr.o.m. 2026. Av detta belopp beräknas ca 2,49 miljarder kronor avsättas för kommunerna och ca 1,40 miljarder kronor för regionerna.

Regeringen aviserar i denna proposition att den tillfälliga skattefriheten för förmån av laddel på arbetsplatsen ska gälla permanent fr.o.m. 1 juli 2026 (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 13.4). Att skattebefria en löneförmån innebär att underlaget för skatt på förvärvsinkomster minskar, vilket bl.a. innebär en minskning av kommunernas och regionernas skatteintäkter. Anslaget ökas till följd av detta med 0,07 miljarder kronor 2026. Av detta belopp beräknas ca 0,045 miljarder kronor avsättas för kommunerna och ca 0,025 miljarder kronor för regionerna. Anslaget beräknas öka med 0,13 miljarder kronor fr.o.m. 2027.

I budgetpropositionen för 2025 aviserade regeringen att beloppsgränsen över vilken utgifter får dras av för resor till och från arbetet bör höjas från 11 000 till 13 000 kronor 2026. Regeringen aviserar i denna proposition att beloppsgränsen vid avdrag för resor till och från arbetet i stället bör höjas till 15 000 kronor 2026 (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 13.5). En ytterligare höjd beloppsgräns för avdrag medför att det kommunala skatteunderlaget ökar. Anslaget minskas till följd av detta med 0,62 miljarder kronor fr.o.m. 2026. Av detta belopp beräknas 0,40 miljarder kronor avse kommunerna och ca 0,22 miljarder kronor regionerna.

I denna proposition föreslår regeringen enklare och bättre regler för beskattning av delägare i fåmansföretag (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 13.8). Förslaget innebär att det kommunala skatteunderlaget minskar, vilket innebär en minskning av kommunernas och regionernas skatteintäkter. Anslaget ökas till följd av detta med 1,08 miljarder kronor fr.o.m. 2026. Av detta belopp beräknas ca 0,69 miljarder kronor avsättas för kommunerna och ca 0,39 miljarder kronor för regionerna.

Skatteväxlingar 2026

I systemet för kommunalekonomisk utjämning justeras de länsvisa skattesatserna när skatteväxlingar sker mellan kommuner och regioner. De länsvisa skattesatserna används för att beräkna inkomstutjämningsbidragen och inkomstutjämningsavgifterna. Skatteväxlingar medför också ett behov av att justera fördelningen av statsbidrag mellan kommuner och regioner på anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning*. Vid behov avser regeringen att besluta om en sådan justering i samband med beslutet om regleringsbrev för budgetåret 2026. Justeringen påverkar inte den totala anslagsnivån.

Tabell 2.9 Ekonomiska regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen och övriga regleringar för anslaget 1:1 Kommunalekonomisk utjämning

Miljoner kronor

	Förslag för kommuner 2026	Beräknat för kommuner 2027	Beräknat för kommuner 2028	Förslag för regioner 2026	Beräknat för regioner 2027	Beräknat för regioner 2028
Anvisat 2025	118 725	118 725	118 725	48 025	48 025	48 025
Regleringar enligt den kommunala finansieringsprincipen i BP26						
Medicinskt ansvarig för rehab (utg.omr. 9 avsnitt 3.5)	161	323	323	0	0	0
Språkkrav i äldreomsorgen (utg.omr. 9 avsnitt 6.5)	90	165	150			
Genomförande av NIS2 (utg.omr. 6 avsnitt 5.5.3)	200	200	200	50	50	50
Avskaffade av nationella prov i lågstadiet (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	0	0	-8,5	0	0	0

	Förslag för kommuner 2026	Beräknat för kommuner 2027	Beräknat för kommuner 2028	Förslag för regioner 2026	Beräknat för regioner 2027	Beräknat för regioner 2028
Obligatoriska hyresgarantier till barnfamiljer (utg.omr. 18 avsnitt 3.7.2)	34,5	34,5	34,5	0	0	0
Ställföreträdarskap (utg.omr. 4 avsnitt 3.9.5)	60	60	60	0	0	0
Ställföreträdarskap (utg.omr. 4 avsnitt 3.9.5)	-60	-60	-60	0	0	0
Genomförande av CER-direktiven (utg.omr. 6 avsnitt 5.5.1)	60	60	60	15	15	15
Kommunal anslutning till UBM (utg.omr. 25 avsnitt 2.7.3)	15	15	15	0	0	0
Förbättrad kontroll av privata utförare (utg.omr. 25 avsnitt 2.7.4)	2,5	2,5	2,5	0,5	0,5	0,5
Nytt betygsystem (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	0	0	-36,8	0	0	0
Utökad anmälningsskyldighet för kommuner till IVO (utg.omr. 9 avsnitt 6.5)	4	3	3	0	0	0
Vattkoppsvaccin (utg.omr. 9 avsnitt 4.5)	0	0	0	0	43	43
Aktivitetskrav (utg.omr. 9 avsnitt 6.5)	1 141	2 282	2 282	0	0	0
Kartläggningsmaterial för svenska som andraspråk (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	0	7,5	15	0	0	0
Obligatoriskt standardiserade tester (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	0	0	9,5	0	0	0
Frihetsberövande påföljder för unga (utg.omr. 4 avsnitt 3.8.1)	0,3	1,1	1,1	0	0	0
Skärpta villkor för friskolor (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.5)	26,5	62	71	0	0	0
Fler verktyg till socialtjänsten när samtycke saknas (utg.omr. 9 avsnitt 6.5)	0	469,6	469,6	0	0	0
Statistikinsamling av resultatutveckling[1]	0	2,1	2,1	0	0	0
Utökad insyn i enskilda huvudmän (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.5)	19	2	2	0	0	0
Stärkt trygghet och studiero i skolan (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.3)	120,4	118,1	118,1	0	0	0

	Förslag för kommuner 2026	Beräknat för kommuner 2027	Beräknat för kommuner 2028	Förslag för regioner 2026	Beräknat för regioner 2027	Beräknat för regioner 2028
Drivkrafter för biståndsmottagare (utg.omr. 9 avsnitt 6.5)	0	-169,5	-242	40	80	80
Reglering av lärares undervisningstid (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	0	1283	2565	0	0	0
Sucicidprevention (utg.omr. 9 avsnitt 4.5)	0	0,5	0,5	0	0,5	0,5
Civilt försvar lagerhållning regioner (utg.omr. 9 avsnitt 3.5)	0	0	0	0	721	721
Civilt försvar lagerhållning kommuner (utg.omr. 9 avsnitt 3.5)	0	13	13	0	0	0
Mobilförbud i skolan (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.3)	95	100	100	0	0	0
Stödundervisning (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2)	0	0	569	0	0	0
Tidigare beslutade och förändringar av tidigare aviserade regleringar						
Nedsättning fastighetsskatt nybyggnation	128	256	256	0	0	0
Ökade möjligheter till avsättning i periodiseringsfond	0	107	107	0	60	60
Pensionsgruppens överenskommelse: justerade åldersgränser	-1 803	-1 803	-1 803	-1 017	-1 017	-1 017
Justering bilförmån	-5	-5	-5	-3	-3	-3
Ämnesbetyg – implementering	0	-25	-25	0	0	0
Grundläggande behörighet på yrkesprogram	-42	-42	-42	0	0	0
Planering och dimensionering av gymnasial utbildning	0	-170	-170	0	0	0
Digitala och centralt rättade nationella prov	-71	-71	-115	0	0	0
Skattelättnader cykelförmån	28	28	28	16	16	16
Stärkt rätt till assistans	-196	-392	-392	0	0	0
Stärkta skolbibliotek	216	216	216	0	0	0
Senarelagd åldersgränshöjning för förhöjt grundavdrag	2 109	0	0	1 191	0	0
Ny socialtjänstlag	63	63	63	0	0	0
Uppföljning av betyg i gymnasieskolan	1	1	1	0	0	0
Sjukhusfysiker	0	0	0	50	50	50
Informationsutbyte avseende Komvux	7	7	7	0	0	0

	Förslag för kommuner 2026	Beräknat för kommuner 2027	Beräknat för kommuner 2028	Förslag för regioner 2026	Beräknat för regioner 2027	Beräknat för regioner 2028
Brottsförebyggande arbete enligt socialtjänstlagen	30	30	30	0	0	0
Åtgärder för att stärka samhällsvårdens innehåll	176	176	176	0	0	0
Fler verktyg för socialtjänsten för att stärka skyddet för barn	31	31	31	0	0	0
En effektivare kontaktförbudslagstiftning	8	8	8	0	0	0
Reglering av ansvar för förtroendevaldas trygghet	2,5	2,5	2,5	0,5	0,5	0,5
Sänkt ersättningsnivå för expertskatt	19	38	70	11	22	40
Höjd beloppsgräns vid avdrag för resor till och från arbetet	-371	-371	-371	-209	-209	-209
Förbättrade skattemässiga villkor för enskilda näringsidkare	-32	-38	-48	-18	-22	-27
Utökat anhörigstöd	150	300	300	0	0	0
Fast omsorgskontakt i SÄBO	244	487	487	0	0	0
Frihetsberövande påföljder för unga	2	4	4	0	0	0
Tioårig grundskola	0	0	194	0	0	0
Skolor mot brott	68	68	68	0	0	0
Övriga ekonomiska regleringar						
Skatteavtalet Sverige Danmark	44	44	44	25	25	25
Sänkt skatt på arbetsinkomst	2 486	2 486	2 486	1 404	1 404	1 404
Skattefrihet för förmån av laddel	45	83	83	25	47	47
Ytterligare höjning av avdrag vid resor	-396	-396	-396	-224	-224	-224
Enklare skatteregler	690	690	690	390	390	390
Medel till RKA	-1,05	0	0	-0,45	0	0
Summa	**124 327**	**125 513**	**127 430**	**49 770**	**49 473**	**49 486**

[1] I betänkandet Förbättrat stöd i skolan (SOU 2025:44) föreslås att standardiserade tester ska genomföras i de obligatoriska skolformerna. Förslaget bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen föreslår att 174 096 852 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Kommunalekonomisk utjämning* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 174 985 952 000 kronor respektive 176 915 552 000 kronor.

2.8.2 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tusental kronor

2024	Utfall	5 827 340	Anslagssparande	28
2025	Anslag	6 128 370[1]	Utgiftsprognos	6 128 670
2026	**Förslag**	**6 364 352**		
2027	Beräknat	6 364 352		
2028	Beräknat	6 364 352		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kommuner enligt lagen (2008:342) om utjämning av kostnader för stöd och service till vissa funktionshindrade.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Utjämningsbidrag för LSS-kostnader

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**6 092 052**	**6 092 052**	**6 092 052**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	272 300	272 300	272 300
varav BP26	*272 300*	*272 300*	*272 300*
– Justering av LSS-utjämningsbidrag pga. ny prognos	*272 300*	*272 300*	*272 300*
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**6 364 352**	**6 364 352**	**6 364 352**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Statens utgifter för utjämningen av kostnader för verksamhet enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS-kostnader) motsvaras av utjämningsavgiften som kommuner betalar och som redovisas mot inkomsttitel 7121 *Utjämningsavgift för LSS-kostnader*. Utgifterna och de sammanlagda utjämningsavgifterna bör överensstämma. Prognosen för anslaget bör utgå från de senast tillgängliga uppgifterna om den beräknade utgiftsnivån i utjämningssystemet.

Omslutningen i utjämningssystemet för LSS-kostnader ökar vanligtvis från ett år till ett annat. Det definitiva utfallet för 2025 fastställdes under våren 2025. Anslagsutgifterna beräknas uppgå till 6 128 370 000 kronor 2025, vilket är 36 318 000 kronor högre än anvisat belopp. I propositionen Höständringsbudget för 2025 (prop. 2025/26:2) föreslås därför att anslaget tillförs 36 318 000 kronor.

Regeringen föreslår att 6 364 352 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Utjämningsbidrag för LSS-kostnader* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 6 364 352 000 kronor per år.

2.8.3 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tabell 2.12 Anslagsutveckling 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tusental kronor

2024	Utfall	7 150	Anslagssparande	
2025	Anslag	7 150[1]	Utgiftsprognos	7 100
2026	**Förslag**	**8 650**		
2027	Beräknat	7 150		
2028	Beräknat	7 150		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till två organisationer inom det kommunalekonomiska området, Rådet för kommunal redovisning (RKR) och Rådet för främjande av kommunala analyser (RKA). Anslaget får vidare användas till insatser för utveckling av statens styrning av kommuner och regioner.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.13 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Bidrag till kommunalekonomiska organisationer

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**7 150**	**7 150**	**7 150**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag	1 500		
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**8 650**	**7 150**	**7 150**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Staten och SKR har som medlemmar i RKR genom avtal förbundit sig att stödja föreningens verksamhet ekonomiskt med 1 400 000 kronor vardera per år. RKR har ansökt om statligt bidrag med 1 400 000 kronor för 2026 års verksamhet (Fi2025/00699).

Staten och SKR har i avtal förbundit sig att stödja RKA:s verksamhet ekonomiskt med högst 4 550 000 kronor vardera per år. Från och med 2011 stödjer SKR enligt ett tilläggsavtal föreningen med ytterligare 400 000 kronor per år, för att täcka delar av driftskostnaden för databasen Kolada. Från och med 2020 stödjer staten enligt ett tilläggsavtal föreningen med 1 200 000 kronor årligen för föreningens arbete med att vidareutveckla möjligheterna till jämförelser och analyser av effektivitet och ett utökat stöd till kommuner och regioner för att arbeta med detta. RKA har ansökt om statligt bidrag med 7 250 000 kronor för 2026 års verksamhet (Fi2024/02629). Regeringen föreslår att RKA beviljas 7 250 000 kronor i bidrag.

Regeringen föreslår att 8 650 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Bidrag till kommunalekonomiska organisationer* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 7 150 000 kronor per år.

2.8.4 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner

Tabell 2.14 Anslagsutveckling 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	
2025	Anslag	303 000[1]	Utgiftsprognos	300 889
2026	**Förslag**	**250 000**		
2027	Beräknat	250 000		
2028	Beräknat	250 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till enskilda regioner, som syftar till att stärka effektiviteten inom hälso- och sjukvården. Anslaget får även användas för vissa administrativa utgifter kopplade till bidragsgivning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.15 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**250 000**	**250 000**	**250 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**250 000**	**250 000**	**250 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Syftet med anslaget är att stödja regioner som planerar att vidta åtgärder för att stärka effektiviteten i hälso- och sjukvården genom omstrukturerings- eller effektiviseringsåtgärder i verksamheten och dess administration. Regeringen har beslutat att inrätta en delegation inom Kammarkollegiet för att hantera statsbidraget. Delegationen ska även kunna bistå med analyser, föreslå åtgärder som kan öka verksamheternas effektivitet och sprida goda exempel. Regeringen har noterat frågan om uppdelningen av administration respektive bidragsgivning och avser att återkomma i frågan i budgetpropositionen för 2027.

Regeringen föreslår att 250 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda regioner* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 250 000 000 kronor per år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda regioner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 500 000 000 kronor 2027–2028.

Skälen för regeringens förslag

För att kunna fatta beslut om tillfälligt ekonomiskt stöd till regioner som omfattar längre tid än innevarande budgetår krävs ett beställningsbemyndigande. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 för anslaget 1:4 *Tillfälligt stöd till enskilda regioner* ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 500 000 000 kronor 2027–2028.

Tabell 2.16 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:4 Tillfälligt stöd till enskilda regioner

Tusental kronor

	Prognos 2025	Förslag 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början		500 000		
Nya ekonomiska åtaganden	500 000	250 000		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-250 000	-250 000	-250 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	500 000	500 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	**1 250 000**	**500 000**		

2.8.5 1:5 Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn

Tabell 2.17 Anslagsutveckling 1:5 Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn

Tusental kronor

2024	Utfall		Anslagssparande	
2025	Anslag	8 000[1]	Utgiftsprognos	7 944
2026	**Förslag**	**3 500**		
2027	Beräknat	500		
2028	Beräknat	500		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för

- inrättandet av en statsbidragsportal
- stöd för försöksverksamhet i kommuner och regioner
- stöd för att stärka mindre kommuners kapacitet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.18 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:5 Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**8 000**	**8 000**	**8 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-4 500	-7 500	-7 500
varav BP26	*-3 000*		
– Flytt av medel försöksverksamhet	*-3 000*		
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**3 500**	**500**	**500**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För att främja försöksverksamhet i kommunsektorn (se avsnitt 2.5.8) beslutades efter förslag i budgetpropositionen för 2025 (prop. 2024/25:1 utg.omr. 25 avsnitt 2.8.5) att anslaget skulle ökas med 3 000 000 kronor. Anslaget minskas 2026 med 3 000 000 kronor som flyttas till anslaget 1:7 *Statskontoret* inom utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning.

Regeringen föreslår att 3 500 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Bidrag för stärkt effektivitet i kommunsektorn* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 500 000 kronor per år.

Utgiftsområde 26

Statsskuldsräntor m.m.

Utgiftsområde 26 – Statsskuldsräntor m.m.

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut ... 3

2 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. ... 5
2.1 Utgiftsområdets omfattning ... 5
2.2 Utgiftsutveckling ... 5
2.2.1 Räntor på statsskulden ... 6
2.2.2 Riksgäldskontorets provisionsutgifter ... 9
2.3 Mål för utgiftsområdet ... 9
2.4 Resultatredovisning ... 10
2.4.1 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning ... 10
2.5 Budgetförslag ... 10
2.5.1 1:1 Räntor på statsskulden ... 10
2.5.2 1:2 Oförutsedda utgifter ... 11
2.5.3 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter ... 12

3 Preliminär utvärdering av statsskuldsförvaltningen ... 13
3.1 Utvärdering av statsskuldsförvaltningen ... 13
3.1.1 Mål, ansvarsfördelning och styrning av statsskulden ... 13
3.2 Regeringens riktlinjebeslut och utvärdering av Riksgäldskontorets upplåning och skuldförvaltning ... 13
3.2.1 Vissa förändringar i statsskuldens sammansättning ... 13
3.2.2 Statsskuldens löptid inom riktlinjernas styrintervall ... 15
3.2.3 Positivt resultat i den löpande positionstagningen ... 16
3.2.4 Marknads- och skuldvård för att uppnå det långsiktiga målet ... 17
3.3 Kostnaden för statsskulden minskade ... 18
3.3.1 Den genomsnittliga effektiva räntan har minskat ... 18
3.4 Risker i statsskuldsförvaltningen ... 19

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag		
1:1	Räntor på statsskulden	26 800 000
1:2	Oförutsedda utgifter	10 000
1:3	Riksgäldskontorets provisionsutgifter	145 200
Summa		**26 955 200**

2 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m. omfattar räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter och Riksgäldskontorets provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning. Utgiftsområdet omfattas inte av utgiftstaket för staten.

2.2 Utgiftsutveckling

Kostnaderna för statsskulden påverkas i första hand av skuldens storlek och räntenivåerna vid de tidpunkter som skuldinstrumenten ges ut. En del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta, varför valutakursrörelser också påverkar kostnaderna. För realskulden, dvs. skuld med inflationssäkrad avkastning, påverkas kostnaderna på motsvarande sätt av hur konsumentprisindex utvecklas. Därutöver kan Riksgäldskontorets upplåningsstrategi och upplåningsteknik få stora effekter enskilda år, vilket kan medföra att de sammantagna utgifterna varierar kraftigt över tid, eftersom statsskuldsräntorna redovisas kassamässigt.

Utgifterna för utgiftsområdet beräknas komma att uppgå till 30,6 miljarder kronor 2025 (se tabell 2.1), vilket är 1,8 miljarder kronor högre än vad som anvisades i statens ursprungliga budget för 2025. Utgifterna för anslaget 1:1 *Räntor på statsskulden* beräknas bli 1,9 miljarder kronor högre än vad som anvisades i den ursprungliga budgeten för 2025. Det beror på högre inhemska räntor, att Riksgäldskontoret emitterar obligationer till s.k. underkurs och valutaförluster.

För 2026 beräknas utgifterna för utgiftsområdet minska med 3,6 miljarder kronor jämfört med prognosen för 2025 och sammantaget uppgå till 27,0 miljarder kronor, vilket är en minskning med 1,8 miljarder kronor jämfört med vad som anvisats 2025 (se tabell 2.2) Förändringen förklaras i huvudsak av ett förbättrat räntenetto för den del av räntebetalningar på statsskulden som avser Riksgäldskontorets in- och utlåning till bl.a. myndigheter, valutavinster och överkurser vid emission. För 2027 och 2028 beräknas utgifterna uppgå till 32,2 respektive 42,7 miljarder kronor, vilket är 3,4 respektive 13,9 miljarder kronor högre än vad som anvisats 2025. De högre nivåerna dessa år förklaras framför allt av högre inhemska räntor som en följd av en växande statsskuld.

De beräknade utgifterna för statsskuldsräntor redovisas närmare i tabell 2.4.

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Räntor på statsskulden	20 119	28 600	30 500	**26 800**	32 000	42 500
1:2 Oförutsedda utgifter	1	10	0	**10**	10	10
1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter	78	145	98	**145**	145	145
Äldreanslag	**25 000**					
2024 2:1 Återställning av Riksbankens eget kapital	25 000					
Totalt för utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.	**45 198**	**28 755**	**30 598**	**26 955**	**32 155**	**42 655**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**28 755**	**28 755**	**28 755**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
varav BP26			
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	-1 800	3 400	13 900
Ny utgiftsram	**26 955**	**32 155**	**42 655**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

2.2.1 Räntor på statsskulden

Faktorer som påverkar utgifterna

Ränteutgifterna påverkas av storleken på statsskulden, svenska och utländska räntenivåer samt den svenska kronans växelkurs mot andra valutor. Även Riksgäldskontorets upplåningsteknik har stor betydelse för utgifterna för räntor på statsskulden.

Statsskulden och statens budgetsaldo

Statsskuldens storlek förändras i takt med statens budgetsaldo och ändrade skuldpositioner m.m. En skulddisposition kan exempelvis bestå av en omvärdering av valutaskulden, dvs. lån i utländsk valuta, till aktuella valutakurser.

Utfallet för statens budgetsaldo var negativt 2024. Budgetsaldot beräknas även bli negativt alla prognosåren 2025–2028 (se Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 8.2). Som en följd därav beräknas den konsoliderade statsskulden som andel av BNP öka från 17 till 18 procent av BNP 2025 och vidare till i genomsnitt 20 procent av BNP 2026–2028.

Ränte- och valutakursutveckling

Statsobligationsräntorna sjönk i Sverige under 2010-talet. De i ett historiskt perspektiv låga statsobligationsräntorna har därefter stigit sedan årsskiftet 2021/22 i takt med Riksbankens beslut att strama åt penningpolitiken med snabba räntehöjningar. Under 2024 och 2025 har statsobligationsräntorna sjunkit som en följd av Riksbankens beslutade räntesänkningar och förväntningar om hur styrräntan kommer att utvecklas framöver.

Värdet på den svenska kronan påverkar ränteutgifterna för lån i utländsk valuta. En svagare krona ökar ränteutgifterna för lån i utländsk valuta, och en starkare krona minskar utgifterna. Dessutom påverkas ränteutgifterna av realiserade valutakursdifferenser, som uppstår när lån i utländsk valuta förfaller. Om kronan stärkts sedan lånet togs uppstår en valutavinst, och vice versa.

Historiska slutkurser 2024, och prognoser för ett urval av räntor och växelkurser perioden 2025–2028, redovisas i tabell 2.3.

Tabell 2.3 Urval av räntor och växelkurser 2024–2028, slutkurser

Procent, om inte annat anges. Utfall 2024, prognos 2025–2028.

	2024	2025	2026	2027	2028
Statsskuldväxel 6-månaders	2,3	1,7	1,7	1,7	1,8
Statsobligation 5-års	2,2	2,2	2,3	2,4	2,5
Statsobligation 10-års	2,3	2,5	2,6	2,7	2,7
Tyskland 5-års	2,2	2,3	2,5	2,6	2,7
USA 6-månaders	4,2	4,0	3,7	3,3	3,0
Växelkurs SEK/EUR	11,5	11,1	10,9	10,7	10,6
Växelkurs SEK/USD	11,0	9,5	9,2	9,0	8,8

Källa: Egna beräkningar.

Upplåning

Den upplåningsteknik som Riksgäldskontoret väljer kan på kort sikt få betydande effekter på ränteutgifterna, främst genom att utgifterna omfördelas över tid, t.ex. genom över- eller underkurser i samband med emissioner av statsobligationer. Överkurser uppstår om marknadsräntan understiger obligationens kupongränta vid emissionstillfället. Köparen av obligationen är då beredd att betala ett högre pris, eftersom detta kompenseras av en högre löpande avkastning fram till dess att obligationen förfaller. På motsvarande sätt uppstår underkurser om marknadsräntan överstiger obligationens kupongränta vid emissionstillfället.

Kursförluster uppstår när Riksgäldskontoret köper tillbaka obligationer och marknadsräntan vid köptillfället understiger kupongräntan. Valutakursförluster uppstår på instrument i utländsk valuta om värdet på den svenska kronan är lägre vid förfallotidpunkten än då kontraktet ingicks.

Statsskulden består av lån i svenska kronor respektive i utländsk valuta. Valutaskulden utgörs av nominella låneinstrument i utländsk valuta medan den inhemska skulden både består av nominella och reala låneinstrument. Närmare tre fjärdedelar av statsskulden är finansierad med nominella lån i svenska kronor. De två låneinstrument som framför allt används är statsobligationer och statsskuldväxlar.

Statsskuldväxlar har en löptid som normalt uppgår till mellan tre och tolv månader. En statsskuldväxel är ett s.k. nollkuponginstrument. Räntan utgörs av skillnaden mellan det belopp som staten får när växeln emitteras och det belopp som staten återbetalar vid förfall. Den korta löptiden på statsskuldväxlar innebär att de refinansieras relativt ofta, vilket medför att en förändring av räntenivån relativt snabbt påverkar räntekostnaderna.

Nominella statsobligationer har en fast årlig kupongränta, som betalas ut årligen med ett lika stort belopp varje gång. Normalt finns omkring tio olika statsobligationer utfärdade samtidigt, med en löptid på mellan 1 och 15 år. År 2009 emitterades dock en 30-årig obligation, 2012 en 20-årig obligation, 2020 en 25-årig obligation och 2021 en 50-årig obligation. Inledningsvis brukar kupongräntan och marknadsräntan vara ungefär densamma. När marknadsräntan förändras får det till följd att obligationer som senare emitteras inom ramen för samma lån får en över- eller underkurs. När Riksgäldskontoret emitterar obligationer med överkurs uppstår en ränteinkomst, och när emitteringen sker till underkurs uppstår en ränteutgift.

Realobligationer innebär förenklat uttryckt att köparen får en real ränta plus kompensation för inflation. Kupongräntan för realobligationer räknas upp med inflationen, liksom det lånade beloppet som återbetalas på förfallodagen. Det innebär att en stor del av räntan betalas först när lånet förfaller. I likhet med vad som gäller för

nominella obligationer uppstår det i samband med detta över- och underkurser, som utöver skillnaden mellan kupongräntan och marknadsräntan även är beroende av inflationen.

Statsskulden är även till viss del exponerad mot utländsk valuta. Nivån på exponeringen styrs av de riktlinjer för statsskuldens förvaltning som årligen beslutas av regeringen. I riktlinjerna för 2023 förändrades styrningen av statsskuldens exponering i utländsk valuta, från att valutaexponeringen ska vara oförändrad till att den ska avvecklas successivt och anta riktvärdet noll fr.o.m. 2027.

Även i riktlinjerna för 2025 ändrades styrningen av statsskuldens sammansättning. De nu gällande riktlinjerna leder till en ökad andel nominell kronskuld och en minskad andel real kronskuld. Enligt tidigare riktlinjer skulle andelen realskuld långsiktigt vara 20 procent av statsskulden. Enligt riktlinjerna för 2025 ska den utestående stocken real kronskuld minska successivt och realskulden ska vid utgången av 2029 uppgå till en målnivå på ca 80 miljarder kronor. Vidare ska skuldslaget beräknas i nominellt belopp exklusive upplupen inflationskompensation till skillnad från tidigare då skuldslaget beräknats i nominellt belopp till aktuell valutakurs inklusive upplupen inflations-kompensation.

Statsskuldsräntornas utveckling

De utgiftsmässiga statsskuldsräntorna för 2024–2028 redovisas närmare i tabell 2.4.

Tabell 2.4 Utgiftsmässiga statsskuldsräntor 2024–2028

Miljarder kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028.

	2024	2025	2026	2027	2028
Räntor på lån i svenska kronor	12,2	27,5	27,5	35,0	45,5
Räntor på lån i utländsk valuta	2,1	0,7	0,3	0,0	0,5
Över-/underkurser vid emission	2,3	3,5	2,0	1,3	1,0
Summa räntor	16,6	31,7	29,8	36,3	47,0
Räntor på in- och utlåning	4,4	-1,5	-3,5	-4,5	-4,5
Valutakursförluster/-vinster	-0,6	0,5	-1,5	0,5	-0,5
Kursförluster/-vinster	-0,3	-0,2	0,1	-0,3	0,5
Summa ränteutgifter	**20,1**	**30,5**	**24,9**	**32,0**	**42,5**

Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Av tabell 2.5 framgår de kostnadsmässigt redovisade statsskuldsräntorna, som bl.a. används vid beräkningen av statens finansiella sparande. Redovisningen i tabell 2.5 utgår från posten Summa räntor i tabell 2.4, varefter en kostnadsjusteringspost har lagts till. De realiserade valutakurs- och kursförlusterna, som påverkar ränteutgifterna, beaktas således inte vid beräkningen av de kostnadsmässiga räntorna. Inte heller orealiserade omvärderingar av statsskulden som härrör från ändringar i marknads-räntor eller växelkurser tas upp som kostnader för statsskulden. De kostnadsmässiga statsskuldsräntorna har normalt en något jämnare utveckling över tid än de utgifts-mässiga räntorna.

Tabell 2.5 Kostnadsmässiga statsskuldsräntor 2024–2028

Miljarder kronor. Utfall 2024, prognos 2025–2028.

	2024	2025	2026	2027	2028
Summa räntor enligt tabell 2.4	16,6	31,7	29,8	36,3	47,0
Summa kostnadsjustering	-0,2	-16,0	-8,5	-10,0	-17,0
Summa räntekostnader	**16,4**	**15,7**	**21,3**	**26,3**	**30,0**

Källor: Riksgäldskontoret och egna beräkningar.

Diagram 2.1 visar de utgiftsmässiga statsskuldsräntornas utveckling över en längre tidsperiod i förhållande till BNP. Under 2000-talet har en lägre statsskuld och ett lägre ränteläge tillsammans med ekonomisk tillväxt bidragit till att statsskuldsräntorna kommit att motsvara en mindre andel av BNP.

Diagram 2.1 Utgifter för statsskuldsräntor 2000–2028

Procent av BNP. Utfall 2000–2024, prognos 2025–2028.

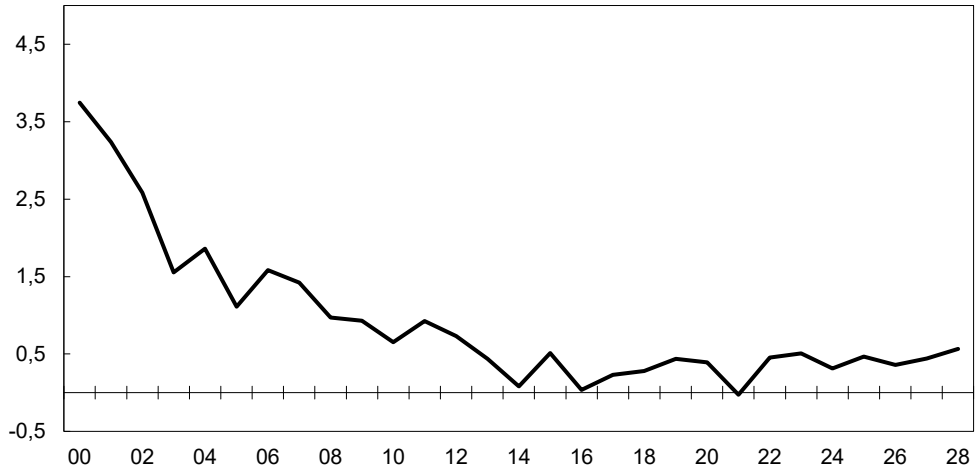

Källor: Ekonomistyrningsverket och egna beräkningar.

2.2.2 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

Provisionsutgifternas utveckling

Riksgäldskontoret betalar ut provisioner till olika marknadsaktörer för att de upprätthåller infrastrukturen i marknaden genom att sälja, marknadsföra och lösa in Riksgäldskontorets produkter. Dessa utgifter belastar anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter*.

Samtliga provisionsutgifter i samband med upplåning och skuldförvaltning redovisas vid sidan av utgiftstaket, vilket innebär att de behandlas på samma sätt som ränteutgifterna på statsskulden.

Provisionsutgifterna varierar över tid. Det beror på att volymerna för upplåning via olika instrument och metoder skiljer sig åt mellan åren. Provisionsutgifterna styrs till största delen av vilka upplåningskanaler som används. Vissa upplåningsinstrument ger inte upphov till rörliga kostnader, medan andra gör det. För de största upplåningsvolymerna är försäljningsprovisionerna fasta. En upplåning via syndikering, dvs. genom att Riksgäldskontoret anlitar en grupp av banker som genomför försäljningen, leder till höga provisioner som är beroende av volymen. Avvägningen mellan vilka instrument som ska användas görs av Riksgäldskontoret inom de ramar som regeringen gett genom riktlinjerna för statsskuldens förvaltning. Avvägningen inkluderar alla kostnader som är förknippade med upplåningen, inklusive räntekostnaden och eventuella provisioner. Sammantaget beräknas provisionsutgifterna för de lån Riksgäldskontoret hanterar uppgå till 97,7 miljoner kronor 2025, 118,4 miljoner kronor 2026 samt 65,4 miljoner kronor per år 2027 och 2028.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för statsskuldsförvaltningen är att skulden ska förvaltas så att kostnaden för den långsiktigt minimeras, samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska

ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer (5 kap. 5 § budgetlagen [2011:203]).

2.4 Resultatredovisning

2.4.1 Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning

Vartannat år lämnar regeringen en skrivelse till riksdagen med en utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning. Åren däremellan redovisar regeringen sin preliminära syn på den genomförda statsskuldsförvaltningen i budgetpropositionen. En sådan redovisning lämnas i avsnitt 3.

2.5 Budgetförslag

2.5.1 1:1 Räntor på statsskulden

Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Räntor på statsskulden

Tusental kronor

2024	Utfall	20 119 210	Anslagssparande	1 880 790
2025	Anslag	28 600 000[1]	Utgiftsprognos	30 500 000
2026	**Förslag**	**26 800 000**		
2027	Beräknat	32 000 000		
2028	Beräknat	42 500 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för räntor på statsskulden.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Räntor på statsskulden

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**28 600 000**	**28 600 000**	**28 600 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Makroekonomisk utveckling			
Volymer			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt	-1 800 000	3 400 000	13 900 000
Förslag/beräknat anslag	**26 800 000**	**32 000 000**	**42 500 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen beslutar om den övergripande styrningen av statsskuldens förvaltning i det årliga riktlinjebeslutet senast den 15 november varje år. Riksgäldskontoret lämnar förslag till riktlinjer som remitteras till Riksbanken. I riktlinjebeslutet fastställs bl.a. skuldens löptid samt fördelningen mellan nominell skuld i svenska kronor, real skuld i svenska kronor och statsskuldens exponering i utländsk valuta. Inom de ramar som regeringen fastställer har Riksgäldskontoret mandat att fatta beslut om hur statsskulden ska förvaltas. Utgångspunkterna för statsskuldsförvaltningen är det av riksdagen beslutade målet för statsskuldspolitiken, att kostnaderna för statsskulden långsiktigt minimeras samtidigt som risker beaktas, och att förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer. De risker som avses beskrivs närmare

i avsnitt 3. Högre utgifter för räntor 2025 än anvisade medel (se tabell 2.6) har medfört att den tillåtna anslagskrediten om högst 10 procent som föreskrivs i 3 kap. 8 § första stycket budgetlagen har utnyttjats. För att finansiera den utnyttjade anslagskrediten ökas anslaget med 1 900 000 000 kronor 2026. Utgifterna för räntor på statsskulden beräknas till 26 800 000 000 kronor för 2026 inklusive finansiering av utnyttjad anslagskredit 2025.

Regeringen föreslår att 26 800 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Räntor på statsskulden* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 32 000 000 000 kronor respektive 42 500 000 000 kronor.

2.5.2 1:2 Oförutsedda utgifter

Tabell 2.8 Anslagsutveckling 1:2 Oförutsedda utgifter

Tusental kronor

2024	Utfall	1 074	Anslagssparande	8 926
2025	Anslag	10 000[1]	Utgiftsprognos	0
2026	**Förslag**	**10 000**		
2027	Beräknat	10 000		
2028	Beräknat	10 000		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för oförutsedda utgifter inklusive utgifter för ersättningar till enskilda för skador av statlig verksamhet enligt en dom som fått laga kraft eller efter uppgörelse samt för utgifter för skador inom landet som uppkommit under tidigare krigsförhållanden. Medel från anslaget tas i anspråk efter beslut av regeringen i varje enskilt fall.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.9 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:2 Oförutsedda utgifter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**10 000**	**10 000**	**10 000**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**10 000**	**10 000**	**10 000**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen bedömer att det alltjämt behövs ett anslag för oförutsedda utgifter och för vissa speciella ändamål om andra medel inte står till förfogande (jfr prop. 1997/98:1 utg.omr. 26 avsnitt 4). Kammarkollegiet bör därför efter beslut av regeringen även fortsättningsvis få betala ut ersättningar av detta slag. Regeringen kommer i efterhand att redovisa för riksdagen vilka utgifter som täckts genom att medel från anslaget tagits i anspråk. Finansiering av utgifter från anslaget ska ske genom indrag från annat anslag. Användningen av anslaget och beslutade indrag med anledning av detta redovisas i årsredovisningen för staten.

Regeringen föreslår att 10 000 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Oförutsedda utgifter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 10 000 000 kronor per år.

2.5.3 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

Tabell 2.10 Anslagsutveckling 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

Tusental kronor

2024	Utfall	77 959	Anslagssparande	67 241
2025	Anslag	145 200[1]	Utgiftsprognos	97 700
2026	**Förslag**	**145 200**		
2027	Beräknat	145 200		
2028	Beräknat	145 200		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.11 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:3 Riksgäldskontorets provisionsutgifter

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**145 200**	**145 200**	**145 200**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	**145 200**	**145 200**	**145 200**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Med stöd av 3 kap. 9 § budgetlagen får regeringen besluta att anslaget 1:1 *Räntor på statsskulden* samt andra utgifter för upplåning och skuldförvaltning får överskridas om det är nödvändigt för att fullgöra statens betalningsåtaganden. Bemyndigandet utnyttjades senast 2009, då utfallet på anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter* uppgick till 212 miljoner kronor, vilket var 52 miljoner kronor högre än vad som anvisats av riksdagen. De relativt höga variationerna mellan olika år, och det faktum att risken är större för att utgifterna avviker uppåt, beaktas vid beredningen av budgetförslaget.

Regeringen föreslår att 145 200 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Riksgäldskontorets provisionsutgifter* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 145 200 000 kronor per år.

3 Preliminär utvärdering av statsskuldsförvaltningen

3.1 Utvärdering av statsskuldsförvaltningen

Regeringen utvärderar den förda statsskuldspolitiken i en skrivelse till riksdagen vartannat år, och åren mellan skrivelserna redovisas en preliminär utvärdering i budgetpropositionen. Nedan redovisas den preliminära utvärderingen av statsskuldspolitiken för perioden 2020–2024. Målet för statsskuldsförvaltningen är långsiktigt. Förvaltningen utvärderas rullande över femårsintervall.

Våren 2024 överlämnade regeringen skrivelsen Utvärdering av statens upplåning och skuldförvaltning 2019–2023 (skr. 2023/24:104) till riksdagen. I skrivelsen bedömde regeringen att dess riktlinjer och Riksgäldskontorets tillämpning av riktlinjerna i allt väsentligt låg i linje med det statsskuldspolitiska målet under utvärderingsperioden. Under utvärderingsperioden minskade den okonsoliderade statsskulden. Lånebehovet varierade kraftigt från år till år, men var totalt sett negativt. Snittkostnaden för skulden ökade jämfört med föregående utvärderingsperiod. Inflationen nådde en topp på 12,3 procent i slutet av 2022 mot bakgrund av bl.a. stigande energipriser och utbudsstörningar relaterade till covid-19-pandemin, för att sedan sjunka snabbt. Kostnaden för statsskulden, mätt som kostnadsmässiga räntor enligt värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde, ökade under perioden från historiskt låga nivåer, med en kraftig ökning under 2022 som främst berodde på den höga inflationen och en svagare krona, för att åter sjunka något under 2023. Nästa utvärderingsskrivelse, som kommer att avse 2021–2025, överlämnas till riksdagen i april 2026.

3.1.1 Mål, ansvarsfördelning och styrning av statsskulden

Målet för statsskuldspolitiken är att statens skuld ska förvaltas så att kostnaden för skulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken i förvaltningen beaktas. Förvaltningen ska ske inom ramen för de krav som penningpolitiken ställer (5 kap. 5 § budgetlagen).

Utifrån målet beslutar regeringen årliga riktlinjebeslut om den övergripande styrningen. Riksgäldskontoret ansvarar för att upplåning och förvaltning görs i enlighet med målet och inom ramen för de riktlinjer som regeringen beslutat. Till grund för regeringens beslut ligger bl.a. Riksgäldskontorets förslag till riktlinjer som regeringen låter Riksbanken yttra sig över.

Målet för statsskuldsförvaltningen innebär att regeringens riktlinjebeslut baseras på en avvägning mellan långsiktig kostnad och risk. Avvägningen görs främst genom valet av löptid och statsskuldens sammansättning. Se vidare om risker i statsskuldsförvaltningen under avsnitt 3.4.

3.2 Regeringens riktlinjebeslut och utvärdering av Riksgäldskontorets upplåning och skuldförvaltning

3.2.1 Vissa förändringar i statsskuldens sammansättning

Statsskulden är fördelad på flera skuldslag i syfte att minska risken i statsskuldsförvaltningen utan att öka kostnaderna. En exponering mot flera skuldslag sprider riskerna, då kostnaderna för de olika skuldslagen vanligtvis inte varierar på samma sätt över

tiden. Samtidigt är det önskvärt att upprätthålla tillräckligt stor handelsbar volym i alla skuldslag för att möjliggöra likvida andrahandsmarknader, vilka kan bidra till lägre upplåningskostnad över tid. Statsskulden består framför allt av nominella lån i kronor, men även av real skuld i kronor och valutaskuld. Enligt riktlinjerna för statsskuldens sammansättning 2024, som var oförändrade jämfört med 2023, skulle andelen real kronskuld långsiktigt vara 20 procent av statsskulden, statsskuldens exponering i utländsk valuta avvecklas successivt för att anta riktvärdet noll fr.o.m. 2027 och resterande statsskuld bestå av en nominell kronskuld.

Andelen real kronskuld utgjorde ca 22 procent av statsskulden 2024, vilket är något över riktvärdet på 20 procent. Den reala kronskulden är svår att styra på kort sikt, eftersom marknaden är liten, likviditeten är sämre än för andra skuldslag och andelen inte kan anpassas med hjälp av derivat på samma sätt som för valutaskulden. Förändringar på kort sikt kan därför medföra omotiverat stora kostnader. Riksgäldskontoret anpassar emissionsvolymen av realobligationer för att styra andelen realskuld mot det långsiktiga riktvärdet, som i riktlinjerna för 2024 var 20 procent av statsskulden.

I riktlinjerna för 2025 beslutade regeringen att Riksgäldskontoret ska fortsätta att emittera realobligationer, men att den utestående mängden gradvis ska minska. Målet är att realobligationsskulden ska uppgå till ca 80 miljarder kronor vid slutet av 2029. Den främsta anledningen är att den nuvarande andelen varken bedömts bidra till att minska de samlade kostnaderna eller riskerna i statsskulden, vilket analyser från Riksgäldskontoret visat på. Givet den låga statsskulden är det dessutom svårt att upprätthålla en god likvid andrahandsmarknad för både nominella och reala obligationer. Det finns därför skäl att prioritera nominella statsobligationer framför realobligationer vid upplåning. Det finns dock skäl för att behålla skuldslaget som en mindre del av statsskulden. Ett skäl till detta är att realskulden skulle kunna bli ett kostnadsminimerande inslag i framtiden. Ett annat skäl är att om Riksgäldskontoret i framtiden skulle behöva öka upplåningen kraftigt kan man potentiellt nå fler investerare genom att låna i flera skuldslag.

Den valutaexponerade delen av statsskulden ska avvecklas successivt och anta riktvärdet noll fr.o.m. 2027. Riksgäldskontorets analysarbete inför riktlinjeförslaget för 2015–2018 visade att valutaexponeringen inte systematiskt kunde sänka kostnaden för statsskulden, och regeringen beslutade därför i riktlinjerna för 2015 att valutaexponeringen successivt skulle minska. Efter beslut i riktlinjerna för 2020 var valutaexponeringen i stort sett oförändrad under 2020–2022 i avvaktan på ny översyn. Under 2022 slutfördes översynen och resulterade i ett riktlinjebeslut om att statsskuldens valutaexponering skulle avvecklas successivt fr.o.m. 2023. Sedan beslutet har statsskuldens valutaexponering minskat i jämn takt (uttryckt i utländsk valuta) och består nu av euro och schweiziska franc.

Den faktiska sammansättningen av statsskulden har varit relativt nära regeringens riktlinjer 2023 och 2024, vilket innebär att statsskuldens sammansättning bedöms vara i linje med riktlinjerna. Löptiden för statsskulden har också legat inom riktvärdesintervallet och bedöms därmed vara i linje med riktlinjerna, se tabell 3.1.

Tabell 3.1 Andel av skuld och löptid per skuldslag har varit inom riktlinjerna

	Riktlinjer 2023		Faktiskt utfall 2023		Riktlinjer 2024		Faktiskt utfall 2024	
	Andel av skulden	Löptid	Andel av skulden	Snitt löptid	Andel av skulden	Löptid	Andel av skulden	Snitt löptid
Real kronskuld	20 %		23,5 %	4,9	20 %		22,0 %	4,2
Nominell kronskuld	Resterande		69,0 %	5,4	Resterande		72,4 %	5,0
Kronskulden				5,3				4,8
Valutaskuld	Avvecklas[1]		7,5 %	0,2	Avvecklas[1]		5,7 %	0,2
Statsskulden[2]		3,5–6		4,7		3,5–6		4,4

Anm.: Löptiden för alla skuldslag mäts som Macaulayduration med enheten år.

[1] I riktlinjerna för 2023 fastslogs att statsskuldens exponering i utländsk valuta ska avvecklas successivt och anta riktvärdet noll fr.o.m. 2027.

[2] I riktlinjerna för 2020 fastslogs ett gemensamt löptidsmål (intervall) för hela statsskulden.

Källa: Riksgäldskontoret.

Statliga gröna obligationer

Gröna obligationer utgör ett komplement till de traditionella statsobligationerna och omfattas av riktlinjerna för nominella statsobligationer. De medel som lånas upp sätts i relation till utgiftsposter i statens budget som rör hållbara investeringar och projekt. Valet av utgifter görs utifrån Sveriges miljö- och klimatmål. Under 2023 och 2024 emitterade Riksgäldskontoret inga nya statliga gröna obligationer.

3.2.2 Statsskuldens löptid inom riktlinjernas styrintervall

Valet av löptider för statsskuldens olika skuldslag har betydelse för avvägningen mellan kostnad och risk i statsskuldsförvaltningen. Riktvärdesintervallet för statsskuldens löptid har inte förändrats under den aktuella femårsperioden. En kort löptid indikerar att skulden möter en ny ränta oftare, och vice versa. Ju större andel av skulden som består av korta och rörliga lån, desto känsligare är statsskulden för förändrade marknadsräntor. Löptidspremien motsvarar den strukturella besparingen av att låna i korta löptider jämfört med långa löptider. Under 2024 sjönk svenska marknadsräntor i takt med att Riksbanken sänkte styrräntan, och den genomsnittliga räntenivån på svenska statsobligationer var lägre än 2023. Vid slutet av 2024 var dock räntorna på fem- och tioåriga statsobligationer något högre än ett år tidigare. Hur marknadsräntorna utvecklas har normalt sett mindre betydelse för Riksgäldskontorets övergripande avvägning mellan kostnad och risk. Vid avvägning mellan kostnad och risk samt mellan olika risker är det snarare strukturella förändringar såsom utvecklingen av olika typer av premier (t.ex. löptidspremier) och statsskuldens storlek över tid som har betydelse.

I riktlinjerna för statsskuldens förvaltning för 2020 slutförde regeringen en renodling av styrningen av statsskulden då ett gemensamt löptidsmål (intervall) för hela statsskulden infördes. Enligt riktlinjerna för 2020–2024 ska löptiden, mätt som Macaulayduration, dvs. den genomsnittliga nuvärdesviktade återstående löptiden av kassaflöden, för hela statsskulden vara mellan 3,5 och 6 år, se tabell 3.1. För att bibehålla transparensen mot marknadens aktörer ska Riksgäldskontoret fastställa interna riktlinjer och utvärdera löptiden för respektive skuldslag. Under 2024 fastställde regeringen i riktlinjebeslutet för 2025 att löptidsmåttet framöver ska vara genomsnittlig räntebindningstid (engelska Average Time to Refixing, ATR). Statsskuldens löptid ska fortsatt vara mellan 3,5 och 6 år. ATR påverkas inte av marknadsräntans svängningar och kan därför ge en mer stabil styrning.

Statsskuldens löptid under 2024 var, i likhet med 2023, inom riktlinjernas styrintervall under hela året. I diagram 3.1 visas statsskuldens löptider uppdelat på skuldslag. Den gemensamma löptidsstyrningen för hela statsskulden medför en flexibilitet så att Riksgäldskontoret snabbt kan anpassa de separata styrintervallen och upplåningen. Omsvängningen från överskott till underskott i statens budget innebar att statens upplåning ökade under 2024. Det högre upplåningsbehovet under 2024 finansierades med en ökad obligationsupplåning och en fortsatt förhållandevis stor kortfristig upplåning. Riksgäldskontoret höjde emissionsvolymen av nominella statsobligationer i flera steg under året, vilket tillsammans med Riksbankens försäljningar gjorde att utbudet av statsobligationer ökade. Den årliga emissionsvolymen av nominella statsobligationer var 72 miljarder kronor 2024, vilket innebar en ökning från 45 miljarder kronor 2023. Riksgäldskontoret gav även ut en tvåårig obligation för totalt 2 miljarder US-dollar, för att upprätthålla en närvaro på den internationella kapitalmarknaden.

Under 2024 ökade upplåningen i likviditetsförvaltningen, inte minst i december då nettolånebehovet blev större än väntat. Att underskottet i budgetsaldot blev större än förväntat i november beror på såväl högre utgifter och nettoutlåning som lägre skatteinkomster än prognostiserat. Variationen i kassan var stor under året och Riksgäldskontoret hade periodvis stora överskott att hantera. Vid underskott i kassan lånar Riksgäldskontoret medel både på den svenska och den europeiska dagslånemarknaden, men ger även ut certifikat i utländsk valuta eller emitterar extra i någon av de två kortaste statsskuldväxlarna. Överskott i kassan innebär att Riksgäldskontoret behöver hitta placeringsalternativ inom de ramar som styr likviditetsförvaltningen i finans- och riskpolicyn. Under 2024 gjorde Riksgäldskontoret placeringar främst i riksbankscertifikat, men även i omvända repor och utländska statspapper.

Diagram 3.1 Statsskuldens löptider uppdelat på skuldslag

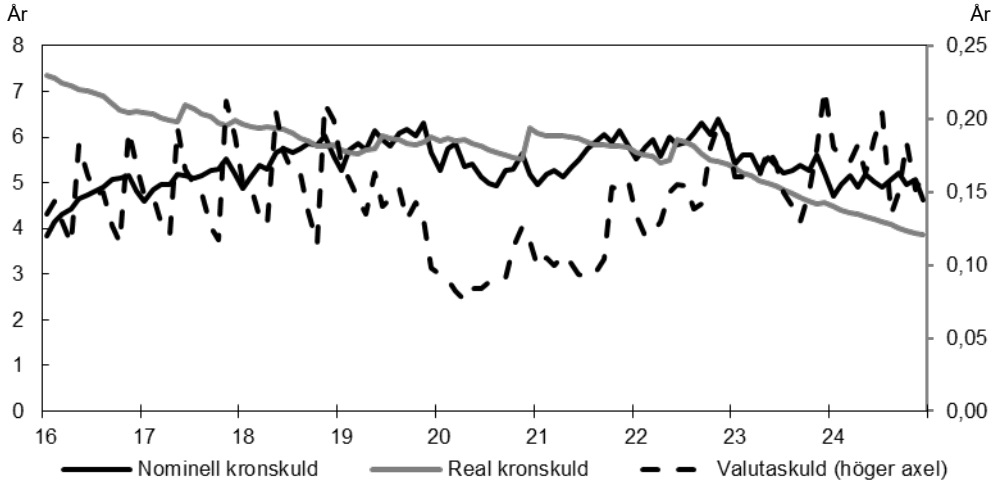

Anm.: Löptiden mäts som Macaulayduration med enheten år.
Källa: Riksgäldskontoret.

3.2.3 Positivt resultat i den löpande positionstagningen

För att sänka den förväntade kostnaden och minska riskerna i förvaltningen kan Riksgäldskontoret, i begränsad omfattning, justera exponeringen av taktiska skäl genom s.k. positionstagning i valutor och räntor. Med positionstagning avses transaktioner som syftar till att sänka kostnaderna för statsskulden med beaktande av risk, eller sänka riskerna för statsskulden med beaktande av kostnad och som inte motiveras av underliggande låne- eller placeringsbehov. Riksgäldskontorets löpande positionstagning i utländska valutor och räntor visade ett positivt resultat på

5 miljoner kronor 2024, jämfört med 11 miljoner kronor 2023, se tabell 3.2. Av det riskmandat som regeringen ger i riktlinjerna utnyttjades bara en liten del under 2024, ca 1 procent. Riskmandat för den löpande positionstagningen innebär att den samlade risken i utländsk valuta inte får överstiga ett bestämt belopp. Sedan mars 2018 har Riksgäldskontoret ingen extern positionstagning, dvs. med hjälp av externa förvaltare, och sedan utgången av 2022 har Riksgäldskontoret stängt positionen för starkare krona.

Tabell 3.2 Resultat för den löpande positionstagningen

Positionstagning	2020	2021	2022	2023	2024	Totalt	Genomsnitt
Resultat, miljoner kronor	39	16	95	11	5	166	33
Sharpekvot	1,2	0,6	3,9	0,5	0,2		1,3
Riskutnyttjande, procent	1,1	1,0	0,8	0,7	1,0		0,9

Anm.: Resultatet redovisas i termer av marknadsvärden. Riskutnyttjandet uttrycks i förhållande till regeringens beslutade mandat om 300 miljoner kronor, mätt som daglig Value-at-Risk vid 95 procents sannolikhet. I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 26 avsnitt 3.2.3) redovisades resultat för intern positionstagning, extern positionstagning och position för starkare krona, inklusive sammanställning för den totala löpande positionstagningen samt den totala positionstagningen. Den interna positionstagningen utgör sedan utgången av 2022 både den totala löpande positionstagningen och den totala positionstagningen.

Källa: Riksgäldskontoret.

Resultatet av Riksgäldskontorets positionstagning varierar mellan åren och utvärderas därför i femårsperioder. Under 2020–2024 var det genomsnittliga nettoresultatet för den löpande positionstagningen 33 miljoner kronor per år. Sharpekvoten, som är ett mått på avkastningen i förhållande till risken, var i genomsnitt 1,3 för perioden.

3.2.4 Marknads- och skuldvård för att uppnå det långsiktiga målet

Riksgäldskontoret ska genom marknads- och skuldvård bidra till att statspappersmarknaderna fungerar väl, i syfte att uppnå det långsiktiga målet om kostnadsminimering med beaktande av risk. Strategierna syftar till att bibehålla en god likviditet och infrastruktur på marknaden, kommunicera tydligt med en hög transparens samt att agera förutsägbart. Riksgäldskontoret har tidigare publicerat bl.a. prognoser över lånebehovet och upplåningens fördelning på olika skuldslag och instrument tre gånger per år. Från och med 2025 kommer rapporten att publiceras två gånger per år (i maj och november). Samtidigt avser myndigheten att tydligare informera om vilka statsobligationer som ska emitteras.

Varje år genomför Riksgäldskontoret en extern undersökning av svenska investerares och återförsäljares bedömning av myndighetens strategier och agerande, vilken kan tolkas som en bedömning av marknadsaktörernas generella förtroende för statsskuldsförvaltningen. Till och med 2022 ingick även internationella investerare i undersökningen, men i 2023 års mätning var svaren för få för att ge ett tillförlitligt resultat. För 2024 års undersökning tillfrågades bara svenska marknadsaktörer.

Undersökningen för 2024 visar att förtroendet för Riksgäldskontoret är högt hos aktörerna på den svenska statspappersmarknaden, sammantaget ca 4 på en skala från 1 till 5 hos myndighetens svenska återförsäljare och investerare. Förtroendet hos Riksgäldskontorets återförsäljare sjönk 2021 från 4,1 till 3,7 vilket var den lägsta nivån sedan undersökningen startade. Skälen till försämringen i förtroendet skiljer sig åt men den ansträngda likviditeten på marknaden var återkommande i flera kategorier bland respondenterna. Förtroendet ökade både 2022 och 2023, till 3,8 respektive 4,2. Förtroendet sjönk återigen något 2024 till 4,0. Även förtroendet hos svenska investerare sjönk mellan 2020 och 2021 för att sedan öka 2022. Förtroendet låg 2023 kvar på samma nivå, 3,9, men ökade 2024 till 4,1.

3.3 Kostnaden för statsskulden minskade

Kostnaden för statsskulden påverkas i första hand av skuldens storlek och marknadsräntorna vid varje lånetillfälle, men även av valutakursrörelser, eftersom en del av statsskulden är exponerad mot utländsk valuta. På motsvarande sätt påverkas realskuldens kostnad av hur konsumentprisindex utvecklas. Utöver detta påverkar regeringens riktlinjer och Riksgäldskontorets förvaltning av statsskulden också skuldens kostnader och risker.

Sedan 2018 redovisar Riksgäldskontoret kostnaden för statsskulden utifrån värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde. Metoden följer internationell standard för redovisning av finansiella skulder som hålls till förfall och innebär att instrumenten värderas till sin emissionsränta med löpande omvärdering av inflations- och valutakursrörelser.

Kostnaden för statsskulden, mätt som kostnadsmässiga räntor utifrån värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde, uppgick 2024 till 17 miljarder kronor eller 0,3 procent av BNP, se tabell 3.3. Det var 8 miljarder kronor lägre än för 2023 och 2 miljarder kronor lägre än genomsnittet för den senaste femårsperioden. Efter flera år av förhållandevis höga räntekostnader sjönk de kostnadsmässiga räntorna 2024 till följd av lägre inflation. När inflationen sjunker minskar den del av kostnaden för realobligationer som beror på inflationen (inflationskompensation). Kostnaden för den del av skulden som är exponerad mot utländsk valuta minskade något i kronor, vilket beror på att den utestående skulden var lägre 2024 än 2023. Den främsta orsaken till att kostnaden för den nominella skulden ökade något var att kostnaden för statsskuldväxlar ökade 2024 jämfört med 2023, på grund av såväl större volym som högre ränta.

Tabell 3.3 Kostnaden för statsskulden

Miljarder kronor

Skuldslag	2020	2021	2022	2023	2024	Snitt 5 år	Standard-avvikelse
Nominell kronskuld	6	4	5	8	10	7	2
Real kronskuld	3	4	18	13	3	8	6
Valutaskuld	-2	2	10	5	4	4	5
Totalt	**6**	**9**	**34**	**25**	**17**	**19**	**11**

Anm.: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan. Kostnaden för statsskulden redovisas utifrån värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde. Räntor på Riksgäldskontorets nettoutlåning ingår inte i redovisningen. Risken i termer av standardavvikelse har beräknats på månadsdata i rullande tolvmånadersperioder för 2020–2024. Tidserien har reviderats för den reala kronskulden 2020 och 2021 jämfört med budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 26 avsnitt 3.3) eftersom Riksgäldskontoret har gjort en rättning av det upplupna anskaffningsvärdet för ett antal realobligationer som varit felaktigt registrerade i affärssystemet. Felet har inneburit att kostnaden för dessa obligationer inte blivit korrekt periodiserad över tid mellan utgivandet och 2021.

Källa: Riksgäldskontoret.

3.3.1 Den genomsnittliga effektiva räntan har minskat

För att ställa kostnaden för statsskulden i relation till statsskuldens storlek redovisas måttet genomsnittlig effektiv ränta. Måttet följer värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde, som beskrivs ovan. diagram 3.2 visar hur den genomsnittliga effektiva räntan har utvecklats för de olika skuldslagen och sammantaget för hela statsskulden sedan 2016. Kostnaden mätt som den genomsnittliga effektiva räntan är i genomsnitt lägst för den nominella kronskulden. Kostnaden för den reala kronskulden ökade kraftigt 2022 på grund av den kraftigt ökade inflationen, men har sedan minskat i takt med att inflationstakten minskat. Kostnaden för den valutaexponerade skulden varierar till följd av valutakurssvängningar och ökade 2024 mätt som genomsnittlig effektiv ränta, eftersom kronan försvagades mot euron och den schweiziska francen.

Diagram 3.2 Genomsnittlig effektiv ränta per skuldslag

Procent

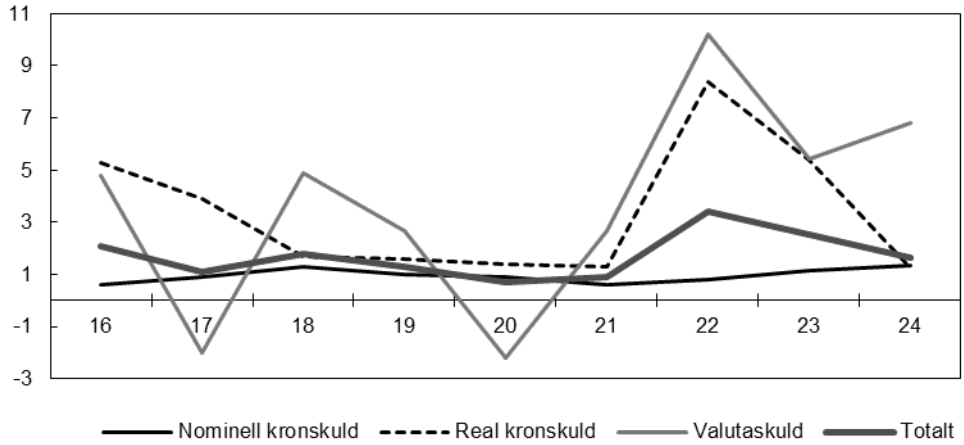

Anm.: Kostnaden redovisas utifrån värderingsprincipen upplupet anskaffningsvärde. Räntor på Riksgäldskontorets nettoutlåning ingår inte i redovisningen. Risken i termer av standardavvikelse har beräknats på månadsdata i rullande tolvmånadersperioder för 2016–2024.

Källa: Riksgäldskontoret.

Som nämns i avsnitt 3.2.1 beslutade regeringen i riktlinjerna för 2023 att statsskuldens exponering i utländsk valuta ska avvecklas successivt fr.o.m. 2023 och anta riktvärdet noll fr.o.m. 2027. Vid jämförelse med en hypotetisk neddragning på 20 miljarder kronor per år 2020–2024 var valutaexponeringen 56 miljarder kronor högre vid slutet av 2024 än om minskningen hade fortsatt enligt 2019 års riktlinjebeslut. Högre valutaexponering ökar statsskuldens känslighet för valutakursförändringar. Under utvärderingsperioden försvagades kronan, vilket ökade kostnaden för statsskulden med 1,1 miljarder kronor 2024 och 7,1 miljarder kronor över hela perioden. Den totala effekten kan fastställas först när exponeringen är helt avvecklad.

3.4 Risker i statsskuldsförvaltningen

Risken i statsskuldsportföljen definieras på övergripande nivå i termer av variationer i statsskuldens kostnader. De riskfaktorer som driver kostnaden är förändringar i räntor, inflation och valutakurser, men även statsskuldens storlek påverkar variationen i räntekostnaderna. Statsskuldens löptider och sammansättning styr exponeringen mot dessa risker.

I tabell 3.3 redovisas risken i termer av standardavvikelse för kostnaden de senaste fem åren. Kostnadsvariationen är högst för realskulden. Det beror på att skulden, till skillnad mot den nominella kronskulden, påverkas av förändringar i inflationen. Kostnadsvariation är näst störst i valutaskulden vilket främst beror på variationer i valutakursen, men även på den kortare löptiden i valutaskulden.

Det finns även andra typer av risker i statsskuldsförvaltningen, bl.a. refinansieringsrisken, som avser risken för att förfallande lån bara kan ersättas med nya lån till märkbart högre kostnader, eller i extremfallet inte kan ersättas alls. Refinansieringsrisken anses vanligtvis bli högre ju större lån som förfaller den närmaste tiden. Refinansieringsrisken uttryckt som andel av skulden som förfaller inom det närmaste året och inom 1–3 år har varit stabil under den senaste femårsperioden. Andelen skuld som förfaller inom det närmaste året har legat på drygt 20 procent, vilket är nära ett historiskt genomsnitt. Även andelen som förfaller inom 3 år har varit relativt jämn under perioden.

Ytterligare risker i statsskuldsförvaltningen är finansieringsrisken, som avser risken att det blir svårt eller kostsamt att ta upp nya lån, och motpartsrisken, som avser risken att en motpart inte fullgör sina förpliktelser i en transaktion.

Utgiftsområde 27

Avgiften till Europeiska unionen

Utgiftsområde 27 – Avgiften till Europeiska unionen

Innehållsförteckning

1 Förslag till riksdagsbeslut 3

2 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen 4
2.1 Utgiftsområdets omfattning 4
2.2 Utgiftsutveckling 5
2.3 Mål för utgiftsområdet 6
2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder 7
2.5 Resultatredovisning 7
2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen 10
2.7 Politikens inriktning 11
2.8 Budgetförslag 12
2.8.1 1:1 Avgiften till Europeiska unionen 12

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2026 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2026 (avsnitt 2.8.1).
2. Riksdagen anvisar anslaget för budgetåret 2026 inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen enligt tabell 1.1.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	
1:1 Avgiften till Europeiska unionen	54 199 851
Summa anslag inom utgiftsområdet	**54 199 851**

2 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

2.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgifterna inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen utgörs av Sveriges betalningar till Europeiska unionen för att finansiera EU-budgeten. Europeiska unionens allmänna budget beslutas årligen inom en flerårig budgetram. EU-budgetens årliga utgifter och inkomster ska vara lika stora. EU-budgeten finansieras huvudsakligen genom avgifter från medlemsstaterna, vilket innebär att budgetens utgiftsnivå styr utvecklingen för utgiftsområdet. Den aktuella ramen omfattar perioden 2021–2027 och sammanlagt 1 074,3 miljarder euro i åtaganden i 2018 års priser. Överenskommelsen om den fleråriga budgetramen omfattade även ett återhämtningsinstrument som ligger utanför taket för den fleråriga budgetramen. Genom återhämtningsinstrumentet tillfördes 750 miljarder euro i 2018 års priser under perioden 2021–2023 i syfte att motverka de negativa ekonomiska effekterna av spridningen av covid-19.

EU:s budget består av sju utgiftsområden som benämns budgetrubriker: 1 Inre marknaden, innovation och den digitala ekonomin; 2 Sammanhållning, motståndskraft och värderingar; 3 Naturresurser och miljö; 4 Migration och gränsförvaltning; 5 Säkerhet och försvar; 6 Grannskapet och omvärlden; och 7 EU:s offentliga förvaltning. Varje budgetrubrik innehåller underrubriker, som i sin tur innehåller olika program. Utöver EU-budgetens rubriker finns specialinstrument som kan tillgängliggöras, vilka påverkar EU-avgiften.

Avgifterna som medlemsstaterna betalar in till Europeiska kommissionen benämns Europeiska unionens egna medel och regleras i rådets beslut (EU, Euratom) 2020/2053 av den 14 december 2020 om systemet för Europeiska unionens egna medel och om upphävande av beslut 2014/335/EU, Euratom, det s.k. egna medelsbeslutet.

I det nuvarande systemet för egna medel finns det fyra kategorier av egna medel: traditionella egna medel (tulluppbörd), en mervärdesskattebaserad avgift, en avgift baserad på volymen icke återvunna plastförpackningar och en avgift baserad på medlemsstaternas bruttonationalinkomst (BNI). De fyra olika typerna av egna medel är i sin tur de fyra olika avgiftskomponenter som tillsammans utgör respektive medlemsstats avgift till EU. De myndigheter som ansvarar för beräkning och inbetalning av Sveriges olika delposter (avgiftskomponenter) är Tullverket (tulluppbörden), Skatteverket (den mervärdesskattebaserade avgiften), Naturvårdsverket (den plastbaserade avgiften) och Kammarkollegiet (den BNI-baserade avgiften). Dessa myndigheter ska tillhandahålla medel för att betala EU-avgiften på ett konto hos Riksgäldskontoret.

I det nuvarande systemet för egna medel finns bestämmelser och begränsningsregler som gör att Sveriges avgift skiljer sig från de flesta andra medlemsstaters. Sverige har en reduktion på den BNI-baserade avgiftskomponenten, även kallad rabatt. Sveriges nettoreduktion beräknas under perioden 2021–2027 uppgå till 777 miljoner euro per år i 2018 års priser. Även Danmark, Nederländerna, Tyskland och Österrike har reduktioner på sina respektive BNI-baserade avgiftskomponenter.

2.2 Utgiftsutveckling

I tabell 2.1 redovisas utgiftsutvecklingen för utgiftsområdet. EU-avgiften har minskat från ca 43 585 miljoner kronor 2023 till ca 41 187 miljoner kronor 2024, vilket var en minskning med 2 398 miljoner kronor (5,5 procent). Detta berodde framför allt på att EU:s totala utgifter minskade med ca 21 miljarder euro 2024 jämfört med 2023, vilket främst resulterade i en minskning av den BNI-baserade avgiften. Under 2024 började övriga medlemsstaters ekonomier att återhämta sig från den ekonomiska nedgången till följd av covid-19-pandemin, vilket innebar att Sveriges andel av EU:s totala BNI minskade. Den plastbaserade avgiften ökade med 1 275 miljoner kronor till följd av en ändrad beräkningsmetod 2024 jämfört med 2023. Jämförelsen mellan åren påverkas även av att reduktionen på BNI-avgiften blev 766 miljoner kronor högre jämfört med 2023 och uppgick till 10 667 miljoner kronor.

Utfallet för utgiftsområdet uppgick till 41 187 miljoner kronor, vilket är 427 miljoner kronor (1,0 procent) högre än vad som anvisades i statens budget 2024. Detta beskrivs närmare i skrivelsen Årsredovisning för staten 2024 (skr. 2024/25:101 s. 161–163).

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Miljoner kronor

	Utfall 2024	Budget 2025[1]	Prognos 2025	**Förslag 2026**	Beräknat 2027	Beräknat 2028
1:1 Avgiften till Europeiska unionen	41 187	47 762	46 137	**54 200**	57 708	62 097
Totalt för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen	**41 187**	**47 762**	**46 137**	**54 200**	**57 708**	**62 097**

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

År 2027 beräknas Sveriges avgift öka till 57 708 miljoner kronor. Ökningen beror framför allt på att EU:s utgifter beräknas öka till följd av att utbetalningarna inom programperioden 2021–2027, som varit försenade under den första delen av perioden, väntas öka. De försenade utbetalningarna som väntas öka 2027 utgörs framför allt av utbetalningar inom programmen för EU:s sammanhållningspolitik under budgetrubrik 2. Beräkningarna i tabell 2.1 och tabell 2.2 tar inte hänsyn till det förslag till flerårig budgetram 2028–2034 eller det förslag till modifierat system för EU:s egna medel som kommissionen lämnat inför förhandlingarna och som skiljer sig från regeringens mål för dessa förhandlingar.

I tabell 2.2 redovisas de faktorer som styr EU-avgiften under posten Övrigt. Prognosen för 2026 baseras på kommissionens förslag till EU:s årsbudget för 2026. Av tabell 2.3 framgår att hela EU-avgiften utgörs av transfereringar i form av utbetalningar från Sverige till kommissionen för att finansiera EU-budgeten.

Tabell 2.2 Förändringar av utgiftsramen 2026–2028 för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Miljoner kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**47 762**	**47 762**	**47 762**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
varav BP26			
Överföring till/från andra utgiftsområden			
Övrigt	6 438	9 946	14 335
Ny utgiftsram	**54 200**	**57 708**	**62 097**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tabell 2.3 Utgiftsram 2026 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Miljoner kronor

	2026
Transfereringar[1]	54 200
Summa utgiftsram	**54 200**

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2024 samt kända förändringar av anslagens användning.

[1] Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

Det finns betydande risker för att Sveriges EU-avgift utvecklas på annat sätt än vad som förutses i prognosen. Sveriges avgift beror, som framgått ovan, på storleken på EU:s faktiska utgifter och hur stor andel av EU:s utgifter som Sverige ska finansiera. Utgiftsprognosen försvåras också av att EU-budgetens utgiftsnivå vid vissa tillfällen justeras genom ändringsbudgetar under det aktuella budgetåret. Tidpunkterna för antagandet och genomförandet av EU:s ändringsbudgetar kan även påverka Sveriges avgift ett annat år än beslutsåret.

Kommissionen presenterade i december 2021 ett förslag om att introducera tre nya avgiftskomponenter: en baserad på EU:s utsläppshandelssystem, en baserad på en mekanism för justering av koldioxidutsläpp vid EU:s yttre gräns och en baserad på medlemsstaternas intäkter från omfördelningen av beskattningsrätt på stora multinationella företagsvinster. Under 2023 presenterade kommissionen ett förslag om avgiftskomponenter, som innehåller revideringar av förslagen från december 2021, och ett nytt förslag till temporär avgiftskomponent som baseras på en befintlig statistisk bas som avser en ungefärlig uppskattning av företagsvinster. Införandet av nya avgiftskomponenter minskar den andel av EU:s intäkter som kommer från medlemsstaternas BNI-baserade avgifter. Om de nya avgiftskomponenterna införs minskar således den andel av Sveriges avgift till EU som utgörs av den BNI-baserade avgiften. Om införandet av nya avgiftskomponenter innebär en ökning eller minskning av Sveriges avgift till EU beror dock på om Sveriges andel av beräkningsbasen för respektive ny avgiftskomponent blir större eller mindre i förhållande till Sveriges andel av medlemsstaternas sammanlagda BNI.

EU-avgiften för samtliga medlemsstater påverkas alltså av den ekonomiska utvecklingen i varje enskild medlemsstat. Inledningsvis baseras Sveriges och övriga medlemsstaters EU-avgift på prognoser för den ekonomiska utvecklingen. Beroende på hur väl de initiala prognoserna överensstämmer med utfallet, kan resultatet av tillämpningen av de gemensamma reglerna komma att avvika och respektive medlemsstats avgift behöva justeras.

2.3 Mål för utgiftsområdet

Målet för den svenska budgetpolitiken i EU är att prioritera gemensamma utmaningar som mer effektivt hanteras på EU-nivå än av de enskilda länderna, exempelvis miljö och klimat, forskning, migration, säkerhet och att utveckla den inre marknaden. Målet innebär att Sverige ska verka för en effektiv och återhållsam budgetpolitik inom EU, där utgifter med ett tydligt europeiskt mervärde prioriteras. Målet innebär även att Sverige ska verka för en kostnadseffektiv användning av EU:s budgetmedel (prop. 1994/95:40, bet. 1994/95:FiU5, rskr. 1994/95:67).

2.4 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringen uppnår målet för utgiftsområdet främst genom förhandlingarna om den fleråriga budgetramen, årsbudgeten och ändringsbudgetarna i Europeiska unionens råd samt genom rådets förhandlingar med Europaparlamentet. I dessa förhandlingar verkar regeringen för goda marginaler till utgiftstaken för åtaganden och betalningar, och för omprioriteringar inom fastställda ramar. Vidare agerar regeringen tillsammans med likasinnade länder för att försöka begränsa budgetpåverkan. Målet för utgiftsområdet styr även regeringens bedömning av om kommissionen bör beviljas ansvarsfrihet. Regeringen samråder regelbundet med riksdagens EU-nämnd i frågor som rör årsbudgeten och den fleråriga budgetramen.

Uppföljningen av EU-budgeten sköts främst av Europeiska revisionsrätten och kommissionen. Sverige röstar i den årliga ansvarsfrihetsprövningen med Europeiska revisionsrättens uppföljning som en viktig grund för ställningstagandet.

2.5 Resultatredovisning

EU-budgeten för 2024

Årsbudgeten för 2024 var den fjärde i budgetramen för perioden 2021–2027. Utgifterna i EU-budgeten delas in i åtagandebemyndiganden (åtaganden) och betalningsbemyndiganden (betalningar). Betalningar motsvarar faktiska utgifter under ett budgetår, medan åtaganden som kommissionen kan ingå kan leda till betalningar från EU-budgeten såväl det aktuella budgetåret som kommande år.

I den ursprungliga antagna budgeten för 2024 uppgick de beräknade åtagandena till 186,0 miljarder euro och betalningarna till 170,5 miljarder euro. Den antagna budgeten reviderades därefter genom fem ändringsbudgetar. Med beaktande av de antagna ändringsbudgetarna uppgick åtagandena till 190,3 miljarder euro och betalningarna till 144,8 miljarder euro.

Den 1 februari 2024 antogs en överenskommelse om halvtidsöversynen av den fleråriga budgetramen i Europeiska rådet i form av rådsslutsatser (se EUCO 2/24). Överenskommelsen resulterade i ett stöd till Ukraina om 17 miljarder euro i bidrag och 33 miljarder euro i lån. I övrigt omfattade överenskommelsen hantering av ökade räntekostnader kopplade till EU:s gemensamma upplåning och utgiftsökningar om totalt 14,6 miljarder euro. Av utgiftsökningarna avsåg 2,0 miljarder euro budgetrubrik 4 Migration och gränsförvaltning, 1,5 miljarder euro Europeiska försvarsfonden, 7,6 miljarder euro budgetrubrik 6 Grannskapet och omvärlden samt 3,5 miljarder euro specialinstrument. Genomförandet av den överenskomna revideringen av det fleråriga budgetramverket för 2024–2027 sker genom årsbudgeten för respektive år.

Den första ändringsbudgeten för 2024 innefattade framför allt en implementering av delar av överenskommelsen gällande halvtidsöversynen av EU:s fleråriga budgetram. Ändringsbudgeten innebar sammantaget ökade åtaganden om 5,8 miljarder euro och ökade betalningar om 4,1 miljarder euro. Ökningarna avsåg framför allt Ukrainafaciliteten och skapandet av det nya specialinstrumentet Ukrainareserven, med totalt 4,8 miljarder euro i åtaganden och 3,8 miljarder euro i betalningar. Vidare förstärktes Europeiska försvarsfonden med 376 miljoner euro i åtaganden. Reserven för solidaritet och katastrofbistånd delades upp i två enskilda instrument som båda tillfördes medel. Västra Balkanfaciliteten tillfördes 500 miljoner euro i åtaganden och 24 miljoner euro i betalningar, medan Europeiska fonden för justering för globaliseringseffekter minskades med 176 miljoner euro i åtaganden. Ändrings-

budgeten innehöll även en allokering av medel till kommissionen för administrativa kostnader för åtgärder med anledning av AI-förordningen. Som framgår av tabell 2.4 resulterade ändringsbudgeten i en höjning av den svenska EU-avgiften 2024 med ca 1,5 miljarder kronor.

Den andra ändringsbudgeten ökade budgeten för Europeiska åklagarmyndigheten (Eppo) med 3,6 miljoner euro. Tillskottet av medel till myndigheten avsåg 20 nya heltidstjänster med anledning av Sveriges och Polens anslutning till samarbetet. EU-budgetens flexibilitetsinstrument användes för att finansiera myndighetens budget-tillskott, eftersom det inte fanns utrymme inom den aktuella budgetunderrubriken, 2b Motståndskraft och värderingar. Ändringsbudgeten ökade Sveriges EU-avgift med ca 1,3 miljoner kronor.

Den tredje ändringsbudgeten innebar en justering av intäkterna i budgeten genom att 2023 års budgetöverskott på ca 632 miljoner euro överfördes till årsbudgeten för 2024. Detta minskade Sveriges EU-avgift för 2024 med 231 miljoner kronor jämfört med den antagna årsbudgeten för 2024.

Genom den fjärde ändringsbudgeten uppdaterades prognosen för EU-budgetens intäkter. De beräknade intäkterna för egna medel justerades i enlighet med de uppdaterade prognoser för samtliga egna medel som fastställdes den 22 maj 2024 vid det årliga mötet för den rådgivande kommittén för egna medel. Justeringen innebar en ökning av Sveriges EU-avgift med ca 304 miljoner euro för 2024, jämfört med avgiften som beräknades på den antagna årsbudgeten för 2024. Ökningen av Sveriges EU-avgift berodde främst på att EU:s totala tullintäkter blev lägre än tidigare prognosticerat. I ändringsbudgeten summerades EU:s totala tullintäkter till ca 20 miljarder euro, vilket kan jämföras med tidigare prognosticerade ca 25 miljarder euro i den antagna årsbudgeten för 2024. Sveriges EU-avgift ökade även till följd av en högre prognos för icke återvunna plastförpackningar. Därutöver gjordes en justering av intäkterna för bl.a. inbetalda böter och avgifter fram till juni 2024 och det reviderade bidraget från Storbritannien till EU. Intäkterna från böter och avgifter ökade med ca 513 miljoner euro, från ca 149 miljoner till 663 miljoner euro. Intäkterna från Storbritannien blev ca 1,5 miljarder euro lägre än prognosticerat till följd av att utestående åtaganden under 2023 inte motsvarade de betalningar som planerats. Ändringsbudgeten innehöll även justeringar i utgifter för vissa decentraliserade myndigheter. Den fjärde ändringsbudgeten innebar sammantaget en ökning om totalt 12 miljoner euro i åtaganden och 12 miljoner euro i betalningar. För Sveriges EU-avgift innebar ändringsbudgeten en ökning om ca 3,4 miljarder kronor.

Den femte ändringsbudgeten syftade till att dels justera EU-budgetens utgifter och intäkter, dels genomföra ett antal tekniska korrigeringar. Betalningsnivån för Europeiska regionala utvecklingsfonden ökade med 2,9 miljarder euro till följd av en omfördelning av medel till plattformen för strategisk teknik för Europa. Avsatta medel i reserver för bilaterala partnerskapsavtal om hållbart fiske mellan EU och tredjeländer, motsvarande 32,9 miljoner euro i åtaganden och 25,8 miljoner euro i betalningar, användes inte. Ändringsbudgeten avsåg även en ökning av anslagsnivån för administrativa utgifter med 68,5 miljoner euro till följd av de senaste uppdateringarna för pensioner och uppdatering av löner. Ändringsbudgeten innehöll även justeringar i utgifter för vissa decentraliserade myndigheter. Vidare genomfördes en anpassning av kontoplanen på både utgifts- och inkomstsidan och av anmärkningarna till följd av antagandet av förslaget om en samarbetsmekanism för lån till Ukraina. Sammantaget uppgår nettoeffekten av utgiftsförändringarna av ändringsbudgeten till en ökning om 44,5 miljoner euro i åtaganden och 2 954,8 miljoner euro i betalningar. Den femte ändringsbudgeten innehöll samtidigt ökade intäkter från slutgiltiga böter och vitesbetalningar till den 30 september 2024 om totalt 2 815 miljoner euro.

Sammantaget innebar ändringsbudgeten en nettoökning av BNI-avgiften om 139,9 miljoner euro. Den totala effekten på Sveriges EU-avgift var en ökning om ca 53 miljoner kronor.

I tabell 2.4 beskrivs effekten av ändringar i EU-budgeten på Sveriges avgift till EU under 2024.

Tabell 2.4 Avgiftseffekter 2024 av ändringar i EU-budgeten 2024

Miljoner kronor

Ändring i EU-budgeten	Effekt på Sveriges avgift till EU under 2024	År ändringarna får effekt på utgiftsområdet
1	1 512	2024
2	1,3	2024
3	-231	2024
4	3 370	2024
5	53	2024

Källa: Egna beräkningar där antagna förslag till ändringar i EU-budgeten jämförts med EU-budgeten exklusive föreslagna ändringar.

Sverige röstade emot ansvarsfrihet för Europeiska kommissionen för 2022 års budget

Vid Ekofinrådets möte den 12 mars 2024 röstade Sverige nej i frågan om att bevilja ansvarsfrihet för kommissionen för genomförandet av 2022 års budget med motiveringen att det är allvarligt att kommissionen fått en revisionsförklaring som innehåller kritik avseende vissa delar av budgeten och att ett flertal av iakttagelserna i samband med revisionen dessutom medför att EU-budgetens exponering för olika risker ökar. Även Danmark, Finland, Nederländerna och Österrike valde att inte stödja rekommendationen om att bevilja kommissionen ansvarsfrihet. Europeiska unionens råd antog likväl förslaget med kvalificerad majoritet.

Sveriges avgift till EU under 2024

Utfallet för den svenska EU-avgiften under 2024 blev 41 187 miljoner kronor (se tabell 2.5), vilket var 427 miljoner kronor (1,0 procent) mer än de medel som anvisades i statens budget. En mer utförlig redogörelse för utfallet finns i skrivelsen Årsredovisning för staten 2024 (skr. 2024/25:101 s. 161–163).

Tabell 2.5 Anslagna medel och utfall för 2024

Miljoner kronor

	Anslag	Ändringsbudget	Anslagskredit	Utfall
1:1 Avgiften till Europeiska unionen	40 760		427	41 187
Totalt för utgiftsområde 27	**40 760**			**41 187**

Källa: Årsredovisning för staten 2024.

EU-budgeten för 2025

EU:s årsbudget för 2025 antogs av Europaparlamentet den 27 november 2024 och är den femte i budgetramen för perioden 2021–2027.

Den antagna EU-budgeten (exklusive ändringsbudgetar) för 2025 uppgår till 199,4 miljarder euro i åtaganden och 155,2 miljarder euro i betalningar. Detta motsvarar en ökning av åtaganden med ca 2,1 procent jämfört med 2024 års budget (inklusive ändringsbudgetar i EU-budgeten) och en ökning av betalningar med ca 3,6 procent jämfört med 2024 års budget (inklusive ändringsbudgetar i EU-budgeten).

EU:s årsbudget består av sju utgiftsområden som benämns budgetrubriker. Varje budgetrubrik innehåller underrubriker, som i sin tur innehåller olika program (se avsnitt 2.1). Den budgetrubrik under vilken åtagandena ökade mest jämfört med 2024 var rubrik 2 Sammanhållning, motståndskraft och värderingar, som ökade med 3,4 miljarder euro. Ökningen följer bl.a. av högre räntekostnader för upplåning inom Next Generation EU (NGEU). Åtaganden ökade betydligt även under budgetrubrikerna 4 Gränsförvaltning och migration och 7 EU:s offentliga förvaltning Den största minskningen av åtaganden 2025 jämfört med 2024 återfinns under budgetrubrik 3 Naturresurser och miljö, där minskningen var 575 miljoner euro. Åtaganden minskade också under budgetrubrikerna 1 Inre marknaden, innovation och den digitala ekonomin, 5 Säkerhet och försvar samt 6 Grannskapet och omvärlden. Att betalningarna ökade jämfört med 2024 kan delvis förklaras av att takten igenomförandet av programmen för den innevarande perioden (2021–2027) ökade jämfört med föregående år.

Sverige röstade emot förslaget om att anta EU:s årsbudget för 2025. Motståndet motiverades av att förslaget i otillräcklig grad byggde på omprioriteringar av befintliga anslag för att täcka räntekostnaderna för NGEU-lånen, vilket strider mot Sveriges budgetrestriktiva hållning. Europeiska unionens råd antog emellertid förslaget med kvalificerad majoritet.

2.6 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

För 2025 ökar åtagandena i EU-budgeten med 9,1 miljarder euro jämfört med 2024 (inklusive ändringar under pågående budgetår).

Regeringen har aktivt verkat för omprioriteringar inom den antagna budgeten och drivit en budgetrestriktiv linje, både i behandlingen av ändringsbudgetar och i andra lagstiftningsinitiativ. Under 2024 röstade Sverige nej två gånger i budgetrelaterade frågor, dels i frågan om att bevilja ansvarsfrihet till kommissionen för genomförandet av 2022 års budget, dels till förslaget om att anta EU:s årsbudget för 2025. I båda fallen antog likväl Europeiska unionens råd förslagen med kvalificerad majoritet. En mer utförlig redogörelse för hur regeringen resonerat inför omröstningar finns i skrivelsen Verksamheten i Europeiska unionen under 2024 (skr. 2024/25:115 bilaga 3).

Regeringen bedömer att målet att inom EU prioritera gemensamma utmaningar som mer effektivt hanteras på EU-nivå har uppfyllts, bl.a. genom att Sverige aktivt verkat för ett bibehållet och förstärkt EU-stöd till Ukraina med anledning av Rysslands fullskaliga invasion.

I förhandlingarna om halvtidsöversynen av den fleråriga budgetramen verkade Sverige för att begränsa budgetökningarna och föreslog horisontella omprioriteringar för att möjliggöra finansiering av nya insatser. Den slutliga överenskommelsen resulterade i mindre omfattande och mindre utgiftsdrivande åtgärder än vad som föreslogs i kommissionens ursprungliga förslag. Regeringens främsta prioritet i förhandlingarna var att säkerställa ett ökat EU-stöd till Ukraina, vilket bibehölls i linje med kommissionens förslag. Regeringen bedömer därmed att förhandlingsresultatet är i överensstämmelse med målet för den svenska budgetpolitiken i EU.

Sammanfattningsvis bedöms resultaten inom området i huvudsak vara förenliga med målet för Sveriges budgetpolitik i EU.

2.7 Politikens inriktning

Sverige verkar för att det europeiska samarbetet ska möta aktuella utmaningar som unionen står inför. Sveriges grundläggande mål för EU-budgeten är, som tidigare redovisats, att återhållsamhet ska gälla för de gemensamma utgifterna, samt att EU-gemensamma utmaningar och ändamålsenliga program ska prioriteras, vilket ska möjliggöra för unionen att leva upp till ingångna åtaganden. Regeringen avser i enlighet med detta att verka för restriktivitet vid beredningen av kommande årsbudgetar och i förhandlingen om nästa fleråriga budgetram. Vägledande för Sveriges agerande är vidare principerna om subsidiaritet, europeiskt mervärde, proportionalitet, resultatinriktning, kostnadseffektivitet och en sund ekonomisk förvaltning, där jämställdhetsintegrering utgör en del.

Enligt prognosen i augusti 2025 beräknas avgiften till EU efter avdragen reduktion uppgå till ca 54 200 miljoner kronor 2026, ca 57 708 miljoner kronor 2027 och ca 62 097 miljoner kronor 2028. Sveriges beräknade genomsnittliga reduktion av avgiften uppgår till ca 8 000–11 000 miljoner kronor per år 2021–2027.

Den 4 juni 2025 presenterade kommissionen sitt förslag till årsbudget för 2026, som blir den sjätte i den fleråriga budgetramen för 2021–2027. Kommissionen har för 2026 föreslagit åtaganden på 193 262 miljoner euro (inklusive instrument utanför den fleråriga budgetramen). Jämfört med årsbudgeten för 2025 ökar de föreslagna betalningarna för 2026 med 36 998 miljoner euro till 192 207 miljoner euro (inklusive instrument utanför den fleråriga budgetramen). Detta motsvarar en ökning om 23,8 procent och beror på att utbetalningarna från budgetramen 2021–2027 har släpat efter till följd av försenat genomförande av programmen inom framför allt sammanhållningspolitiken. Utbetalningarna ökar i takt med att programmen genomförs under de sista åren av den fleråriga budgetramen för 2021–2027.

Förhandlingarna om årsbudgeten för 2026 pågår. Nivåerna för betalningar och åtaganden kan komma att förändras fram tills budgeten slutligt fastställs. En överenskommelse mellan Europeiska unionens råd och Europaparlamentet om budgeten för 2026 kommer sannolikt att nås i november eller december 2025. Rådets förslag till årsbudget 2026 innebär 191 955 miljoner euro i åtaganden och 191 510 miljoner euro i betalningar, vilket innebär en minskning med 1 307 miljoner euro respektive 697 miljoner euro jämfört med kommissionens förslag.

Restriktivitet är en grundläggande hållning för regeringen i den fortsatta behandlingen av budgetförslaget för 2026. Detta innebär bl.a. att betalningsanslagen bör läggas på rimliga nivåer och att tillräckliga marginaler upprätthålls mellan årsbudgeten och utgiftstaken för både åtaganden och betalningar.

Den 16 juli 2025 presenterade kommissionen sitt förslag till nästa fleråriga budgetram 2028–2034. Meddelandet som publicerades i samband med detta beskriver inriktningen på kommissionens förslag och de ändringar i utgifternas omfattning, sammansättning, inriktning och utformning som kommissionen anser nödvändiga för att möta EU:s utmaningar.

Kommissionen anser att EU behöver en mer ambitiös budgetram som är enklare, mer strategisk och resultatinriktad för att möta framtida utmaningar som säkerhet, konkurrenskraft, grön omställning och digitalisering. Kommissionen föreslår att en högre grad av flexibilitet tillåts mellan budgetens olika element för att möjliggöra snabba anpassningar vid kriser eller nya prioriteringar. Budgeten ska enligt kommissionens förslag innehålla färre rubriker och finansieringsprogram, och mer harmoniserade regelverk så att individer och företag lätt kan hitta och få tillgång till finansieringsmöjligheter.

Regeringens budgetrestriktiva linje gäller som ovan anförts även i förhandlingen om den fleråriga budgetramen 2028–2034. Den svenska avgiften bör hållas nere, vilket uppnås genom att EU:s utgifter och nivån på taken i den fleråriga budgetramen hålls nere och att regeringen verkar för fortsatta reduktioner i Sveriges EU-avgift. Regeringens ståndpunkter avseende övergripande principer för den fleråriga budgetramen och dess storlek, inklusive för enskilda fonder och program, behandlas i faktapromemorian 2025/26:FPM3.

2.8 Budgetförslag

2.8.1 1:1 Avgiften till Europeiska unionen

Tabell 2.6 Anslagsutveckling 1:1 Avgiften till Europeiska unionen

Tusental kronor

2024	Utfall	41 186 925	Anslagssparande	-870 296
2025	Anslag	47 761 911[1]	Utgiftsprognos	46 137 471
2026	**Förslag**	**54 199 851**		
2027	Beräknat	57 708 409		
2028	Beräknat	62 096 850		

[1] Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2025 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för betalning av Sveriges avgift till Europeiska unionens allmänna budget. Anslaget får även användas för eventuella krav från Europeiska kommissionen på dröjsmålsränta på grund av försenade inbetalningar av egna medel.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 2.7 Förändringar av anslagsnivån 2026–2028 för 1:1 Avgiften till Europeiska unionen

Tusental kronor

	2026	2027	2028
Anvisat 2025[1]	**47 761 911**	**47 761 911**	**47 761 911**
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Övrigt	6 437 940	9 946 498	14 334 939
Förslag/beräknat anslag	**54 199 851**	**57 708 409**	**62 096 850**

[1] Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2024 (bet. 2024/25:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Sveriges avgift till EU-budgeten beräknas för 2026 uppgå till 54 199 851 000 kronor. EU-avgiftens prognostiserade förändring mellan år redovisas under posten Övrigt i tabell 2.7. Inkomster från den gemensamma tulltaxan utgör, som framgår av avsnitt 2.1, ett av EU:s egna medel och betalas in efter faktisk uppbörd. Medlemsstaterna får behålla 25 procent av tulluppbörden. Beloppen i tabell 2.6 avser inbetalningarna till kommissionen efter avdrag för administrativa kostnader. Tulluppbörden redovisas under inkomsttitel 1511 *Tullmedel*. Regeringen beräknar att tullavgiften för 2026 kommer att uppgå till 6 450 miljoner kronor. Den mervärdesskattebaserade avgiftskomponenten beräknas som andel av medlemsstaternas mervärdesskattebas. Sveriges mervärdesskattebaserade avgift beräknas 2026 uppgå till 8 785 miljoner kronor. Avgiftskomponenten baserad på icke återvunna plastförpackningar beräknas 2026 uppgå till 2 135 miljoner kronor. Inklusive den svenska reduktionen (se avsnitt 2.1)

beräknas Sveriges BNI-baserade avgift under 2026 uppgå till 36 830 miljoner kronor. Beräkningarna i tabell 2.6 och tabell 2.7 tar inte hänsyn till det förslag till flerårig budgetram 2028–2034 eller det förslag till modifierat system för EU:s egna medel som Europeiska kommissionen lämnat inför förhandlingarna. Kommissionens förslag till flerårig budgetram 2028–2034 och till modifierat system för EU:s egna medel skiljer sig från Sveriges mål för dessa förhandlingar.

Regeringen föreslår att 54 199 851 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Avgiften till Europeiska unionen* för 2026. För 2027 och 2028 beräknas anslaget till 57 708 409 000 kronor respektive 62 096 850 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag

Regeringen bemyndigas att under 2026 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2026.

Skälen för regeringens förslag

Medlemsstaternas avgifter används för att finansiera EU-budgetens betalningar under innevarande år. De åtaganden som staten ingår inom området avser EU-budgetens åtagandebemyndiganden för innevarande år, vilka kan resultera i betalningar både innevarande och kommande år. I kommissionens budgetförslag föreslås att åtagande-bemyndiganden om 193 262 miljoner euro ska ställas till förfogande för 2026. I enlighet med beslutet om unionens egna medel beräknas Sverige under 2026 betala in ca 3 procent av medlemsstaternas totala inbetalda avgifter till EU för att finansiera årsbudgeten. Utöver medlemsstaternas inbetalda avgifter har EU även andra intäkts-källor, men de är små i jämförelse med medlemsstaternas avgift. Av den anledningen kan huvuddelen av 2026 års budgets åtagandebemyndiganden på 193 262 miljoner euro antas finansieras av medlemsstaterna, varav ca 3 procent kommer att finansieras av Sverige. Förhandlingar om EU:s årsbudget för 2026 pågår emellertid fortfarande och en budget kommer att antas först i slutet av 2025.

Regeringen bör därför bemyndigas att under 2026 ingå de ekonomiska åtaganden som följer av EU-budgeten för budgetåret 2026.